ΕΣΤΙΑ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν. ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ—ΙΟΥΝΙΟΣ

1892

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Digitized by Google

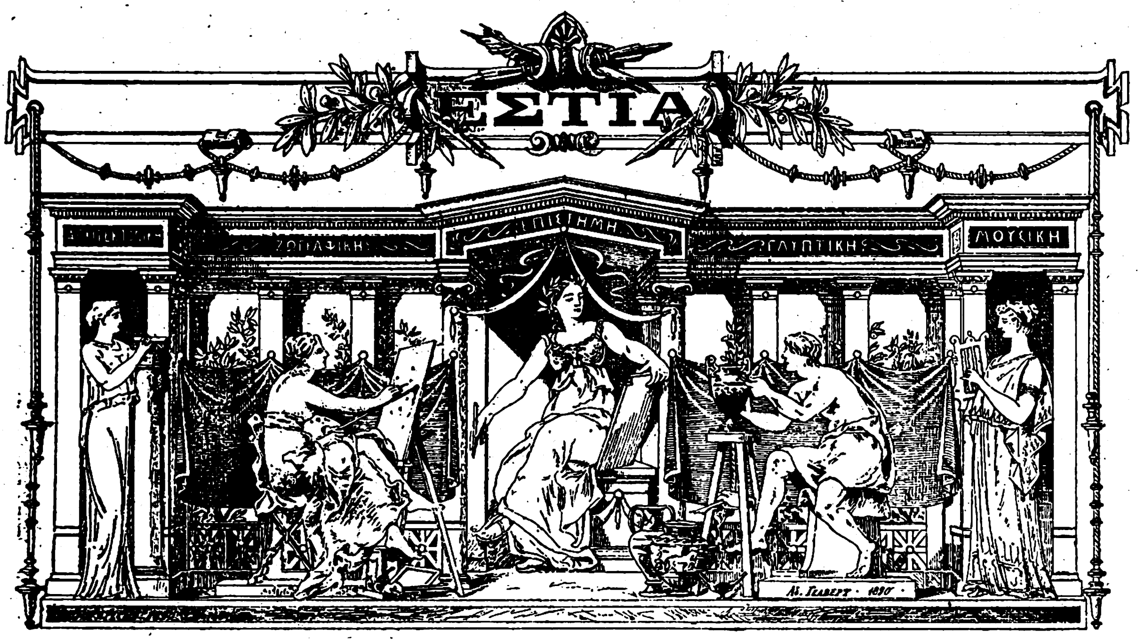

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Πρωτότυπα

Τάσου Καλογιάννου. : Τὸ φάντασμα σ. 33.

Γρηγορίου Ξενοπούλου : Χωρὶς ὄνομα σ. 105.

Β. Γ. Στεφελίδου : Κηδεία σ. 65.—Μ' ἀγαπάει δὲν μ'.ἀγαπάει σ.

'Αλεξ. Παπαδιαμάντη : Στὸ Χριστό, στὸ Κάστρο σ. 1, 23.

'Ιακ. Πολυλᾶ : Ἡ Συγχώρεσις σ. 260, 278.

Ψυχάρη : Ὁ Μουσαφίρης σ.113.—Ὁ Μάγος σ.145.

Φυλλάδες τοῦ Γεροδήμου σ. 177, 203, 211, 230, 252, 269, 284, 315, 332, 348, 360, 376, 396.

Μεταφρασμένα

Γ. Καλοσγούρου : Ὁ Ὕπνος τοῦ Ἐνδυμίωνος σ. 36.

Ἡ Κόρη τοῦ ζωγράφου (ἀγγλ.) σ. 401.

Ἱστορία γυναικὸς (ἀγγλ.) σ. 52.

Τὸ καθῆκον καὶ ὁ θάνατος (ἀγγλ.) σ. 247.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Γ. Μ. Βιζυηνοῦ : Ἀφροδίτη τ' ἄστρον τῆς ἀγάπης σ. 124.—Νέα μὲ λευκὰ μαλλιὰ σ. 321.

Κ. Μάνου : Σ τὴν Ὀμορφιὰ σ. 251.

Δ. Μάργαρη : Δίστιχα σ. 317.

Γ. Μαρκορᾶ : 12 Σεπτεμβρίου σ. 104.—Ἓν ἄνθος εἰς τὸ μνῆμα τοῦ Σπύρου μου σ. 209.

Στ. Μαρτζώκη : Σ τὸν Ὅμηρο σ. 14.—Τὸ Κοιμητήριο σ. 206.—Σ τὴν Ἄννα σ. 366.

Ἄγνωστον ποίημα τοῦ Βαλαωρίτου : ἡ Ξανθούλα σ. 142.

Λείψανα (ὑπὸ τοῦ ἀμερικανοῦ κ. Earle) σ. 159.

Τὸ Σύννεφο τοῦ Σέλλεϋ, μεταφρ. Α. Ε. σ. 369.

Τὸ Τραγοῦδι τοῦ Γκαῖτε, μεταφρ Κ. Μάνεσι σ. 391

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΚΑΙ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

Α. Διομ. Κυριακοῦ : Δύο πατριάρχαι σ. 71.

Γ. Μ. Βιζυηνοῦ : Ἐρρῖκος Ἴβσεν σ. 153, 167.

Γ. Καλοσγούρου : Ἰάκωβος Πολυλᾶς σ. 257.—Γεράσιμος Μαρκορᾶς σ. 353.

Π. Καρολίδου : Ὁ Πρίγκηψ Μεττερνῖχος σ. 120.

Γρ. Ξενοπούλου : Θέμος Ἄννινος σ. 185.—Δ. Κορομηλᾶς σ. 313.

Σ. Παπαγεωργίου : Ὁ Ῥαγκαβῆς ἐν Μονάχῳ σ.

'Αριστ. 'Ρούκη : Α. Ρ. Ῥαγκαβῆς σ. 289.

Ν. Σπανδωνῆ : Ἀλέξανδρος Ῥαγκαβῆς σ. 56.—Ὁ πλοῦτος τοῦ Ζάππα σ. 102.

Ἀλέξ. Πασπάτης σ. 37.

Τελευταῖον αὐτόγραφον τοῦ Ῥαγκαβῆ σ. 95.

Ι. Ρωμανὸς σ. 378.

Χαρίλαος Τρικούπης σ. 17.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ

Καρόλου Μάνεσι : Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ Προμηθέως λυομένου τοῦ Αἰσχύλου σ. 351.

'Αλεξ. Πάλλη : Μετάφρ. Ἰλιάδος ἐκ τοῦ Β' σ. 173.

Ν. Γ. Πολίτου : Ἐκ τῶν μιμιάμβων τοῦ Ἡρώνδου, Διδάσκαλος σ. 89.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

'Ιωακ. Χ. Δραγάτση : Κεφαλὴ Μεδούσης σ. 190.—Ἀρχαίας οἰκίας λείψανα σ. 237.—Λαυρεωτικὰ μάρμαρα σ. 334.

Δ. Γρ. Καμπούρογλου : Ἀνασκαφαὶ τῆς Ἱερᾶς Ὁδοῦ σ. 238.

Digitized by Google

Ἰακ. Μαρκόπολι : Ἐπιγραφαὶ ἐκ Νάξου σ. 366.
Ν. Σ. Νικολαΐδου: Ἐπιγραφαὶ ἐκ Καρύστου σ. 411.
Π. Ν. Παπαγεωργίου : Θεσσαλονίκης πρόσφατον εὕρημα σ. 394.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ

Χ. Ἀννίνου : Οἱ κύνες τῆς Κωνσταντινουπόλεως σ. 204.
Ἀνδρ. Καρκαβίτσα : (Θεσσαλικαὶ Εἰκόνες) Ἀπὸ τοῦ Κισσάβου σ. 81.—Ἡ πατρὶς τοῦ Ρήγα σ. 138.—Ὁ Τεκκὲς τῶν Μπεκτασίδων σ. 161.—Ὁ γάμος τῆς Ἀσήμως σ. 193.—Ὁ Κερατζῆς σ. 298. (Αἱ φυλακαὶ τοῦ Ναυπλίου) Μιλτιάδης σ. 241, Ἅγιος Ἀνδρέας σελ. 337, τὸ Βουλευτικὸ σ. 385. Τὸ Μπούρτζι σ. 408.
Ἀλεξ. Παπαδιαμάντη : Ὁλόγυρα στὴ λίμνη σ. 305, 322.
Κ. Κρυστάλλη : Αἱ Ἀπόκρεω ἐν Ἰωαννίνοις σ. 97.
G. Deschamps : Διατριβὴ ἐν Ἀθήναις σ. 151, 171.
Αἱ ἐκλογαὶ τῆς Ἀγγλίας σ. 273.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Κ. Παλαμᾶ : (Βιβλία καὶ Συγγραφεῖς) Ἡ σύγχρονος νεότης σ. 8.—Ὁ Φασουλῆς φιλόσοφος σ. 40.—Τὸ ἔργον τοῦ Ραγκαβῆ σ. 75.—Δι' ἕνα σοφὸν ἐπιφυλλιδογράφον σ. 108.—Ἱστορία τοῦ ΙΘ' αἰῶνος σ. 156.—Ἐξ ἀφορμῆς ἄρθρου τῆς Revue de deux mondes σ. 188.—Θεατρικαὶ ἐντυπώσεις σ. 215.—Θάλασσα σελ. 267. — Ἡ Ἐθνικὴ γλῶσσα. : ὁ κ. Πάλλης σ. 397.
Ν. Γ. Πολίτου : Ἐπιγραφαὶ τῆς Κῶ σ. 21.
Ἡ ἀρχαία γραφικὴ σ. 206.
Βιβλιογραφία σ. 367.
Ἑλληνικὸν θέατρον σ. 29.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ

Ν. Χ. Ἀποστολίδου : Τὰ ἐν κλωβοῖς πτηνὰ σ. 117, 149, 229, 282, 330, 378.
Ο. Ρουσοπούλου : Χημικὰ νεώτατα σ. 234.
Ἐβερμάγερ : Τὰ ἐν τῷ οἴκῳ φυτὰ καὶ ὁ καθαρὸς ἀὴρ σ. 344, 362.
Ἐπιστημονικὰ ἀνάλεκτα σ. 158, 207, 319, 335, 350, 383, 399.
Ἡ μνήμη τῶν ζώων σ. 381.

ΑΡΘΡΑ ΠΟΙΚΙΛΑ

Δ. Βικέλα : Τὰ Παρίσια καὶ ἡ ἐλαφρὰ φιλολογία σ. 119.
Α. Διομ. Κυριακοῦ : Περὶ τῆς Γερμανικῆς θεολογίας σ. 181, 199, 218.
Ε. Ῥοΐδου : Ἀπόκρυφα καὶ Συναξάρια σ. 49, 68.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ

Α. Μηλιαράκη . Καραγάτζ ἢ Πόρτο Λαγὸ σ. 226.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Ἐπιστολὴ Ρενὰν σ. 287.—Πρόποσις Ρενὰν σ. 303.

ΕΞ ΑΝΑΓΝΩΣΕΩΝ

Ὁ θάνατος τῆς Ὀφηλίας σ. 45.—Ἡ ζωγραφιά μου (ὑπὸ Γ. Σουρῆ) σ. 46.—Καλὰ γεράματα (ὑπὸ Α. Ρ. Ραγκαβῆ) σ. 62.

ΑΘΗΝΑΙΚΗ ΗΧΩ

σ. 6, 19, 35, 60, 66, 85, 100, 115, 136, 146, 165, 179, 198, 210, 227, 245, 264, 277, 294, 310, 321, 342, 358, 373, 390, 406.

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Πληθυσμὸς Ἰταλίας σ. 317.—Ὁ χρυσὸς ἐν Ν. Ζηλανδίᾳ σ. 364.

ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΤΑ

Μιὰ τρύπα εἰς τὴν γῆν σ. 12.—Ὁ Ἔρως τῶν πτηνῶν σ. 43.—Ἄτρωτος παῖς σ. 238.—Τηλεγραφικὴ φωτογραφία σ. 318.

ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ

Τὸ εὐχώνευτον ἢ μὴ τῶν τροφίμων σ. 8.—Ὁ πυρετὸς καὶ ἡ κινίνη σ. 87. — Τὸ μικρόβιον τῆς ἰμφλουέντζας σ. 222.—Κοινὴ διατροφὴ πολλῶν σ. 270.—Κληρονομικὰ ἐλαττώματα σ. 286.—Σπανία περίπτωσις σεληνιασμοῦ σ. 286.—Διόρθωσις ῥινὸς σ. 318.—Βακτηρίδιον ἱλαρᾶς σ. 319. — Ὁ καφὲς ἀντισηπτικὸς σ. 350.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Αὔξησις τῆς κόμης καὶ φαλακρότης σ. 256.—Χρησιμότης καπνοῦ σ.320.—Μελάνη ἀντιγραφικὴ σ.336.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

σ. 255, 271, 366.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

σ. 13, 30, 45, 61, 78, 68, 126, 142, 216, 270, 303, 366.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

σ. 15, 46, 62, 79, 95, 127, 143, 159, 175, 368, 383.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

σ. 15, 46, 62, 79, 95, 127, 143, 159, 175, 368, 383, 400.

ΤΗΛΕΦΩΝΗΜΑΤΑ

σ. 14, 47, 112.

ΧΡΟΝΙΚΑ

σ. 14, 31, 47, 63, 79, 95, 112, 127, 143, 160, 175, 192, 208, 223, 240, 256, 287, 304, 320, 336, 351, 368, 384, 400, 412.

ΠΑΙΓΝΙΑ

Παράδοξον ἐκκρεμὲς σ. 32.—Κηρίον ἐντὸς ὑαλίνου σωλῆνος σ. 96.—Πῶς κόπτεται κλωστὴ ἐντὸς φιάλης σ. 144.—Πτηνὸν καὶ κλωβίον σ. 176.—Μαθηματικὸν πρόβλημα σ. 240.—Πρόχειρος κώδων σ.256.—Πρόβλημα τῶν αὐγῶν σ. 272.—Χαρτίνη κλῖμαξ σ. 304.—Αὐτόματος φωτοσβέστης σ. 356.—Πρόβλημα τῶν καρυδιῶν σ. 366.—Αὐτοσχέδιος ἠλεκτρομηχανὴ σ. 400.

Digitized by Google

ΜΙΚΡΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

σ. 46, 319.

ΜΙΚΡΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

σ. 95, 125. 254, 319.

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ

σ. 15, 32, 48, 63, 79, 112, 128, 144, 160, 176, 192, 208, 224, 240, 257, 272, 288, 304.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Χαρίλαος Τρικούπης σ. 30.—Ἀττάλεια σ. 31.—Κ. Ζάππας σ. 64.—Ὀρτάκιοϊ Βιθυνίας σ. 96.—Βασιλόπαις Μαρία σ. 159.—Ε. Α. Φρῆμαν σ. 208.—Ὁ Γεροταχτικὸς σ. 224.—Αὐτοκράτειρα τῆς Αὐστρίας σ. 240.—Ἀρκάδες αἰγοβοσκοὶ σ. 256.—Θαλασσογραφίαι Πύλου σ. 271.—Βασιλεὺς καὶ Βασίλισσα Δανίας σ. 320.—Βασιλόπαις Ἀνδρέας σ. 335—Καβάλλα σ. 335.— Μονὴ Δαφνίου σ. 383.— Ὁ Ἐρβέρτος Βίσμαρκ καὶ ἡ σύζυγός του σ. 399.— Ὁ ἀνδριὰς τοῦ Ῥαδέσκη σ. 412.

ΕΙΚΟΝΕΣ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑΙ

Ἡ ἀνάρρωσις σ. 9.—Ὁ ὑπναρᾶς σ. 25.—Τὸ παραμύθι τοῦ πάππου σ. 57.—Χειμερινὸν ῥόδον σ. 81.—Διὰ χορὸν μετημφιεσμένων σ. 112.—Οἱ μικροὶ καπνισταὶ σ. 137.—Ὁ γέρων μουσικὸς σ. 129.—Ἐκ τῶν ἀγρῶν σ. 201.—Ἀποχαιρετισμὸς σ. 233.—Ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ σ. 297.—Νερὸ καὶ φωτιὰ σ. 345.

ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑΙ

Χ. Τρικούπης σ. 17.—Ὁ διάδοχος Κωνσταντῖνος μετὰ τοῦ υἱοῦ του Γεωργίου σ. 33.—Γ. Σουρῆς σ. 40.—Α. Ρ. Ραγκαβῆς σ. 56.—Κ. Ζάππας σ. 61.—Ὁ Μ. Δοὺξ τῆς Ρωσσίας Κωνσταντῖνος σ. 64.—Διονύσιος Ε′ σ. 72.—Νεόφυτος Η′ σ. 73.—Π. Βασσάνης σ. 79.—Ἡ κυρία Ζούδικ σ. 80.—Ἡ τελευταία εἰκὼν τῆς Ἀλεξάνδρας σ. 104.—Ψυχάρης σ. 113.—Μεττερνῖχος σ. 120.—Σταμπούλωφ σ. 127.—Ζουριὲν Δελαγραβιὲρ σ. 143.—Βασιλόπαις Μαρία σ. 152.—Ἑρρῖκος Ἴβσεν σ. 153.—Κ. Κωνσταντόπουλος σ. 159.—Ἡ βασίλισσα τῆς Ρουμανίας ἐν τῷ γραφείῳ της σ. 168.—Ἰάκωβος Ἰνώδης σ. 175.—Θ. Ἄννινος σ. 185.—Ε. Α. Φρῆμαν σ. 200.—Ἡ αὐτοκράτειρα τῆς Αὐστρίας σ. 240.—Ἰάκωβος Πολυλᾶς σ. 257.—Βασιλόπαις Ἀνδρέας σ. 273.—Ὁ βασιλεὺς τῆς Δανίας Χριστιανὸς σ. 305.—Ἡ βασίλισσα τῆς Δανίας Λουΐζα σ. 312.—Δ. Κορομηλᾶς σ. 313.—Βασιλόπαις Γεώργιος σ. 328.—Ἡ πριγκίπισσα Σοφία καὶ ἡ βασιλόπαις Μαρία σ. 337.—Γεράσιμος Μαρκορᾶς σ. 353.—Ὁ ποιητὴς Σέλλεϋ σ. 369.—Ὁ Ἐρβέρτος Βίσμαρκ καὶ ἡ σύζυγός του, σελ. 399.

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

Ἡ ἐκδίκησις τῆς χήνας σ. 16.—Θαυματουργὸς πομμάδα σ. 47-48.—Αἱ τρεῖς Σελῆναι σ. 94.—Ἑλληνικὴ Ἀπόκρεως σ. 97.—Δρᾶμα ἐπὶ γεφύρας σ. 128.—Ἀμερικανικὴ κλεπτοπαγὶς σ. 160.—Φαλακροὶ καὶ μύωπες σ. 192.—Ὁ Διάβολος σ. 216-217.—Οἰκογενειακὸν δρᾶμα σ. 288.—Παρελθὸν καὶ παρὸν σ. 320.—Λέων καὶ ὄφις σ. 377.

ΔΙΑΦΟΡΟΙ

Κηδεία σ. 65-66.—Μαχαιρίδιον τοῦ Κανάρη σ. 95.—Ἡ κεφαλὴ τῆς Μεδούσης σ. 184.—Οἱ ἀρουραῖοι τῆς Θεσσαλίας σ. 208.—Αἱ φυλακαὶ τοῦ Ναυπλίου σ. 249. — Πανάρχαιοι ἀνθρώπινοι σκελετοὶ σ. 393. — Ὁ Ἀνδριὰς τοῦ Ῥαδέσκη σ. 412

ΑΝΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ὁ Γέρο Ταχτικὸς σ. 224.—Θαλασσογραφίαι ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Πύλου σ. 265.—Ἡ μονὴ τοῦ Δαφνίου σ. 384.

Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΣ

Αἱ Μυκῆναι ἐπὶ τῶν Ἀτρειδῶν σ. 296.—Ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν σ. 361.—Ἡ ἀγορὰ τῶν Ἀθηνῶν σ. 361.—Ἡ Σπάρτη σ. 392.

Η ΕΛΛΑΣ ΠΡΟ 100 ΕΤΩΝ

Ἀρκάδες αἰγοβοσκοὶ σ. 248.—Καραβανσεράϊ ἐν Κορίνθῳ σ. 281. — Ποιμένες ἐν Στυμφαλίᾳ σ. 407.

ΑΝΑ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗΝ

Ἀττάλεια σ. 24.—Ὀρτάκιοϊ Βιθυνίας σ. 88.—Ὁ λιμὴν τῆς Ρόδου σ. 136.—Ἡ Καβάλλα ἀπὸ τὴν ξηρὰν σ. 329. Ἡ Καβάλλα ἀπὸ τὴν θάλασσαν σ. 329.

ΠΑΙΓΝΙΑ

Τὸ παράδοξον ἐκκρεμὲς σ. 32.—Κηρίον ἐντὸς ὑαλίνου σωλῆνος σ. 96.—Πῶς κόπτεται κλωστὴ ἐντὸς φιάλης σ. 144.—Τὸ πτηνὸν καὶ τὸ κλωβίον σ. 176.—Πρόχειρος κώδων σ. 256.—Χαρτίνη κλῖμαξ σ. 304.—Αὐτόματος φωτοσβέστης σ. 336.—Αὐτοσχέδιος ἠλεκτρομηχανὴ σ. 400.

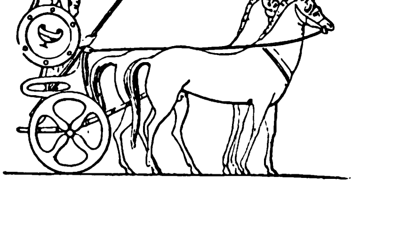

Digitized by Google

Digitized by Google

ΣΤΟ ΧΡΙΣΤΟ, ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΟ

ΔΙΗΓΗΜΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΟΝ

— Τὸ Γιάννη τὸ Νυφιώτη καὶ τὸν Ἀργύρη τῆς Μυλωνοῦς, τοὺς ἔκλεισε τὸ χιόνι ἀπάν' στὸ Κάστρο, τ'μ πέρα πάντα, στὸ Στοιβωτὸ τὸν ἀνήφορο· τ' ἀκούσατε;

Οὕτως ὡμίλησεν ὁ παπᾶ Φραγκούλης ὁ Σακελλάριος, ἀφοῦ ἔκαμε τὴν εὐχαριστίαν τοῦ ἐξ ὀσπρίων κ' ἐλαιῶν οἰκογενειακοῦ δείπνου, τὴν ἑσπέραν τῆς 23 Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 186... Παρόντες ἦσαν, πλὴν τῆς παπαδιᾶς, τῶν δύο ἀγάμων θυγατέρων καὶ τοῦ δωδεκαετοῦς υἱοῦ, ὁ γείτονας ὁ Πανάγος ὁ Μαραγκούδης, πεντηκοντούτης, οἰκογενειάρχης, ἀναβὰς διὰ νὰ εἴπῃ μίαν καλησπέραν καὶ νὰ πίῃ μίαν ῥακιά, κατὰ τὸ σύνηθες, εἰς τὸ παπαδόσπιτο· κ' ἡ θειὰ τὸ Μαλαμὼ ἡ Καναλάκαινα, μεμακρυσμένη συγγενής, ἐλθοῦσα διὰ νὰ φέρῃ τὴν προσφοράν της, χήρα ἑξηκοντοῦτις, εὐλαβής, πρόθυμος νὰ τρέχῃ εἰς ὅλας τὰς λειτουργίας καὶ νὰ ὑπηρετῇ δωρεὰν εἰς τοὺς ναοὺς καὶ τὰ ἐξωκκλήσια.

— Τ' ἀκούσαμε κ' ἡμεῖς, παπᾶ, ἀπήντησεν ὁ γείτονας ὁ Πανάγος· ἔτσ' εἴπανε.

— Τί, εἴπανε; Εἶνε σίγουρο, σᾶς λέω, ἐπανέλαβεν ὁ παπᾶ Φραγκούλης. Οἱ βλογημένοι, δὲ θὰ βάλουν ποτὲ γνῶσι. Ἐπῆγαν μὲ τέτοιον καιρὸ νὰ κατεβάσουν ξύλα, ἀπάν' ἀπ' τοῦ Κουρούπη τὰ κατσάβραχα, στὸ Στοιβωτό, ἐκεῖ ποῦ δὲν μπορεῖ γίδι νὰ πατήσῃ. Καλὰ νὰ τὰ παθαίνουν!

— Μυαλὸ δὲν ἔχουν, αὐτὸς οὑ κόσμους, θὰ πῶ, εἶπεν ἡ θειὰ τὸ Μαλαμώ. Τώρα οἱ ἀθρῶποι γεινῆκαν ἀπόκοτοι.

— Νὰ εἴχανε τάχα τίποτα κ'μπάνια μαζί τσ'; εἶπεν ἡ παπαδιά.

— Ποιὸς τοὺ ξέρ'; εἶπεν ἡ θειὰ τὸ Μαλαμώ.

— Θὰ εἴχανε, θὰ εἴχανε κουμπάνια, ὑπέλαβεν ὁ Πανάγος ὁ μαραγκός. Ἀλλοιῶς δὲ γένεται. Πήγανε μὲ τὰ ζεμπίλια τους γεμάτα. Καὶ τουφέκι θὰ εἶχαν, καὶ θηλειαὶς σταίνουν γιὰ τὰ κοτσύφια. Εἶχαν πάρει κι' ἁλάτι μπόλικο μαζί τους, γιὰ νὰ τ' ἁλατίσουν γιὰ τὰ Χριστούγεννα.

— Τώρα Χριστούγεννα θὰ κάμουν ἀπάν' στὸ Στοιβωτὸ τάχα; εἶπε μετ' οἴκτου ἡ παπαδιά.

— Νὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ τοὺς ἔφερνε βοήθεια; ἐψιθύρισεν ὁ ἱερεύς, ὅστις ἐφαίνετο κάτι μελετῶν μέσα του.

Ἦτον ἕως πενηνταπέντε ἐτῶν ὁ ἱερεύς, μεσαιπόλιος, ὑψηλός, ἀκμαῖος καὶ μὲ ἀγαθωτάτην

Digitized by Google

φυσιογνωμίαν. Εἰς τὴν νεότητά του ὑπῆρξε ναυτικός, κ' ἐφαίνετο διατηρῶν ἀκόμη λανθανούσας δυνάμεις, ἦτο δὲ τολμηρὸς καὶ ἀκάματος.

— Τί βοήθεια νὰ τοὺς κάμουνε; εἶπεν ὁ Πανάγος ὁ μαραγκός. Ἀπ' τὴ στεριὰ ὁ τόπος δὲν πατιέται. Ἔρριξε, ἔρριξε χιόνι κι' ἀκόμα ῥίχνει. Χρόνια εἶχε νὰ κάμῃ τέτοια βαρυχειμωνιά. Ὁ Ἅϊς Θανάσης ἔχειν' ἕνα μὲ τὰ Καμπιά. Ἡ Μυγδαλιὰ δὲν ξεχωρίζει ἀπ' τοῦ Κουρούπη.

Ὁ Πανάγος ὠνόμαζε τέσσαρας ἀπεχούσας ἀλλήλων κορυφὰς τῆς νήσου. Ὁ παπᾶ Φραγκούλης ἐπανέλαβεν ἐρωτηματικῶς·

— Κι' ἀπ' τὴ θάλασσα, μαστρο-Πανάγο;

— Ἀπ' τὴ θάλασσα, παπᾶ, τὰ ἴδια καὶ χειρότερα. Γραιολεβάντες δυνατός, φουρτούνα, κυαμέτ. Ὅλο καὶ φρεσκάρει. Ξύδι μοναχό. Ποῦ μπορεῖς νὰ ξεμυτίσῃς ὄξ' ἀπ' τὸ λιμάνι, κατὰ τ' Ἀσπρόνησο!

— Ἀπὸ Σ ο φ ρ ά ν τὸ ξέρω, Πανάγο, μὰ ἀπὸ Σ τ α β έ τ;

Ὁ ἱερεὺς ἐπρόφερεν οὕτω τοὺς ὅρους Sopra vento καὶ Sotto vento, ἤτοι τὸ ὑπερήνεμον καὶ ὑπήνεμον, ἐννοῶν εἰδικώτερον τὸ βορειανατολικὸν καὶ τὸ μεσημβρινοδυτικόν.

— Ἀπὸ Σταβέτ, παπᾶ... μὰ εἶνε φόβος μὴν τονε γυρίσῃ στὸ Μαΐστρο.

— Μά... τότε πρέπει νὰ πέσουμε νὰ πεθάνουμε, εἶπεν ὡς ἐν συμπεράσματι ὁ ἱερεύς. Δὲν εἶ ε λόγια αὐτά, Πανάγο.

— Ἔ! παπᾶ μ', ὁ καθένας τώρα ἔχει τὸ λογαριασμό τ'. Δὲν πάει ἄλλος νὰ βάλῃ τὸ κεφάλι του στὸν τρουβᾶ, κατάλαβες, γιὰ νὰ γλυτώσ' ἐσένα.

Ὁ παπᾶ Φραγκούλης ἐστέναξεν, ὡς νὰ ᾤκτειρε τὴν ἰδιοτέλειαν καὶ μικροψυχίαν, ἧς ζῶσα ἠχὼ γίνεται ὁ Πανάγος.

— Καὶ τί θὰ πάθουνε, τὸ κάτω κάτω; ἐπανέλαβεν, ὡς διὰ ν' ἀναπαύσῃ τὴν συνείδησίν του ὁ μαραγκός. Νά, θὰ εἶνε χωμένοι σὲ 'καμμιὰ σπηλιά, τσακμάκι θἄχουν μαζί τους, ξύλα μπόλικα. Μακάρι νὰ μοὖχε κ' ἐμὲ ἡ Πανάγαινα ἀπόψε στὴν παραστιά μου τὴ φωτιὰ ποῦ θἄν' ἔχουν αὐτοί. Γιὰ μιὰ βδομάδα, πάντα θὰ εἶχανε κουμπάνια, καὶ δὲν εἶνε παραπάν' ἀπὸ πέντε μέραις ποῦ ἀγρίεψε ὁ χειμῶνας.

— Νὰ πήγαινε τώρα κανένας νὰ λειτουργήσῃ τὸ Χριστό, στὸ Κάστρο, ἐπανέλαβεν ὁ ἱερεύς, θὰ εἶχε διπλὸ μισθό, ποῦ θὰ τοὺς ἔφερνε κι' αὐτοὺς βοήθεια. Πέρσι ποῦ ἦταν ἐλαφρότερος ὁ χειμῶνας, δὲν πήγαμε... Φέτος ποῦ εἶνε βαρύς...

Καὶ διεκόπη, ὡς νὰ εἶπε πολλά. Ὁ ἀγαθὸς ἱερεὺς εἶχεν ἦθος ἀνθρώπου λέγοντος οἱονεὶ κατὰ δόσεις ὅ,τι εἶχε νὰ εἴπῃ. Ἐκ τῶν ὑστέρων θὰ φανῇ ὅτι εἶχε τὴν ἀπόφασίν του καὶ ὅτι ὅλα τὰ προοίμια ταῦτα ἦσαν μεμελετημένα.

— Καὶ γιατί δὲν κάνει καλὸν καιρὸ ὁ Χριστός. παπᾶ, ἂν θέλῃ νὰ πάνε νὰ τὸν λειτουργήσουνε στὴν ἑορτή του, εἶπεν αὐθαδῶς ὁ μαστρο-Πανάγος.

Ὁ ἱερεὺς τὸν ἐκύτταξε μὲ λοξὸν βλέμμα, καὶ εἶτα ἠπίως τοῦ εἶπε:

— Ἔ! Πανάγο, γείτονα, δὲν ξέρουμε, βλέπω, τί λέμε... Ποῦ εἴμαστε ἡμεῖς ἱκανοὶ νὰ τὰ καταλάβουμε αὐτά!... Ἄλλο τὸ γενικὸ καὶ ἄλλο τὸ μερικὸ καὶ τὸ τοπικό, Πανάγο.. Ἡ βαρυχειμωνιὰ γίνεται γιὰ καλό, καὶ γιὰ τὴν εὐφορίαν τῆς γῆς καὶ γιὰ τὴν ὑγείαν ἀκόμα. Ἀνάγκη ὁ Χριστὸς δὲν ἔχει νὰ πᾶνε νὰ τὸν λειτουργήσουνε... Μὰ ὅπου εἶνε μία μερικὴ προαίρεσις καλή, κ' ἔχῃ κανεὶς καὶ χρέος νὰ πληρώσῃ, ἃς εἶνε καὶ τόλμη ἀκόμα, καὶ ὅπου πρόκειται νὰ βοηθήσῃ κανεὶς ἀνθρώπους, καθὼς ἐδῶ, ἐκεῖ ὁ Θεὸς ἔρχεται βοηθός, καὶ ἐναντίον τοῦ καιροῦ, καὶ μὲ χίλια ἐμπόδια... Ἐκεῖ ὁ Θεὸς συντρέχει καὶ μὲ εὐκολίας πολλὰς καὶ μὲ θαῦμα ἀκόμα, τί νομίζεις, Πανάγο;... Ἔπειτα, πῶς θέλεις νὰ κάμῃ ὁ Χριστὸς καλὸν καιρό, ἀφοῦ ἄλλαις χρονιαὶς ἔκαμε κ' ἡμεῖς ἀπὸ ἀμέλεια δὲν πήγαμε νὰ τὸν λειτουργήσουμε;

Ὅλοι οἱ παρόντες ἠκροάσθησαν ἐν σιωπῇ τὴν σύντομον καὶ αὐτοσχέδιον ταύτην διδαχὴν τοῦ παπᾶ. Ἡ θειὰ τὸ Μαλαμῶ ἔσπευσε νὰ εἴπῃ:

— Ἀλήθεια, παπᾶ μ', δὲν εἶνε καλὸ πρᾶμα αὐτοδά, θὰ πῶ, ν' ἀφήνουν τόσα χρόνια τώρα τὸ Χριστὸ ἀλειτούργητο, τὴν ἡμέρα τῆς Γέννας του... Γιὰ ταῦτο θὰ μᾶς χαλάσ' κι' ὁ Θεός!

— Κ' εἴχαμε κάμῃ κ' ἕνα τάξιμο πέρυσι τὸ Δωδεκάμερο, ἀλήθεια, παπαδιά; εἶπεν αἴφνης στραφεὶς πρὸς τὴν συμβίαν του ὁ ἱερεύς.

Ἡ παπαδιὰ τὸν ἐκύτταξεν ὡς νὰ μὴν ἐνόει.

— Ὁποῦ ἦταν ἄρρωστος αὐτὸς ὁ Λαμπράκης, ἐπανέλαβεν ὁ ἱερεὺς δεικνύων τὸν δωδεκαετῆ υἱόν του. Θυμᾶσαι τὸ τάμα ποῦ κάμαμε;

Ἡ παπαδιὰ ἐσιώπα.

— Ἔταξες, ἂν γλυτώσῃ, νὰ πᾶμε, σὰ-μπροστά, νὰ λειτουργήσουμε τὸ Χριστό, τὴν ἡμέρα τῆς ἑορτῆς του.

— Τὸ θυμοῦμαι, εἶπε σείουσα τὴν κεφαλὴν ἡ παπαδιά.

Τῷ ὄντι, ὁ μόνος υἱὸς τοῦ παπᾶ, ὁ δωδεκαετὴς Σπῦρος, ὃν αὐτὸς ἀπεκάλει εἰρωνικῶς καὶ θωπευτικῶς Λαμπράκην, ἕνεκα τῆς ἄκρας ἰσχνότητος καὶ ἀδυναμίας, ἐξ ἧς ἔφεγγεν οἱονεὶ τὸ προσωπάκι του, εἶχε κινδυνεύσει ν' ἀποθάνῃ πέρυσι τὰς ἡμέρας τῶν Χριστουγέννων. Ἡ παπαδιά, ἥτις ἤγγιζεν ἤδη τὸ πεντηκοστόν, καὶ τὸν εἶχε μόνον καὶ ὑστερόγονον, κατόπιν τεσσάρων ἐπιζώντων κορασίων, ὧν αἱ δύο πρῶται ἦσαν ὑπανδρευμέναι ἤδη, καὶ μετὰ ὀκτὼ γέννας, ὧν αἱ δύο διδύμων, καὶ πέντε θανάτους, ἡ παπαδιὰ εἶχε τάξει, ἂν ἐγλύτωνε τὸ ἀγόρι της, νὰ ὑπάγῃ τοῦ χρόνου νὰ λειτουργήσῃ τὸν Χριστόν.

Digitized by Google

Τὸ ἐνεθυμεῖτο καὶ τὸ ἐσυλλογίζετο πρὸ ἡμερῶν, καὶ ἀπ' ἀρχῆς τῆς ὁμιλίας τοῦ παπᾶ αὐτὸ μόνον ἐσκέπτετο. Ἀλλ' ἔβλεπεν ὅτι ἐφέτος θὰ ἦτο δυσκολώτατον, φοβερόν, ἀνήκουστον τόλμημα, ἕνεκα τοῦ βαρέος χειμῶνος, καὶ ἐφρόνει ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ ἦτο συγγνώμων καὶ θὰ παρεχώρει νέαν προθεσμίαν.

Ἐν τούτοις, γνωρίζουσα τὴν συνήθη τακτικὴν τοῦ παπᾶ, ὡς καὶ τὴν ἰσχυρογνωμοσύνην του, ἀπεφάσισεν ἐνδομύχως νὰ μὴ ἀντιλέξῃ. Καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἄλλο τι ἡρωϊκώτερον καὶ εἰς πολλοὺς ἀπίστευτον· ὅπου ἀποφασίσῃ νὰ ὑπάγῃ ὁ παπᾶς, νὰ ὑπάγῃ κι' αὐτὴ μαζί του.

Ἦτο γυνὴ δειλοτάτη, ἀλλὰ μόνον ἐνόσω εὑρίσκετο μακρὰν τοῦ παπᾶ. Ὅταν ἦτο πλησίον τοῦ παπᾶ της, ἐλάμβανε θάρρος, ἡ καρδία της ἐζεσταίνετο, καὶ δὲν ἐφοβεῖτο τοὺς κινδύνους. Ἐὰν τυχὸν ἀνεχώρει ὁ παπᾶς, χωρὶς αὐτῆς, νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ Κάστρον, ἡ καρδοῦλά της θὰ ἔτρεμεν ὡς τὸ πουλάκι τὸ κυνηγημένον. Ἀλλ' ἐὰν τὴν ἔπαιρνε μαζί του, θὰ ἦτο ἡσυχωτάτη.

Ἡ μεγάλη κόρη, ἡ εἰκοσαέτις τὸ Μυγδαλιώ, ἐνόησεν ἀμέσως τὰ τρέχοντα, καὶ ἤρχισε, παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς μητρός της καθημένη, πλησίον τῆς ἑστίας νὰ ὀλολύζῃ ταπεινῇ τῇ φωνῇ εἰς τὸ οὖς τῆς μητρός της.

— Ποῦ θὰ πᾶτε, θὰ πῶ; Παλαβώσετε, θὰ πῶ;... Μὲ τέτοιον καιρό!... Νὰ πᾶτε στὸ Κάστρο! Ὤχ! καϋμένη... Τί νὰ γείνω;

Ἡ νεωτέρα κόρη, ἡ δεκαεξαέτις τὸ Βασώ, ἀρχίσασα καὶ αὐτὴ νὰ ἐννοῇ ὑπεψιθύρισε.

— Τί λέει;... Θὰ πᾶνε στὸ Κάστρο;... Κι' ἄρχισες τὰ κλάμματα! Μουρλάθηκες! Σιώπα, θὰ μὲ πάρουν κ' ἐμὲ μαζί... Θὰ μὲ πάρετε, μᾶ;

— Σούτ! Λ'φάξτε! εἶπεν αὐστηρῶς ἡ παπαδιά.

— Τί τρέχει; εἶπεν ἡ θειὰ τὸ Μαλαμώ, ἀκούσασα τοὺς ψιθυρισμοὺς ἐκεῖθεν τῆς ἑστίας.

— Τίποτε, Μαλαμώ, εἶπε μὲ αὐστηρὸν βλέμμα ὁ παπᾶς· ἡσύχασε. Πανάγο, εἶπε στραφεὶς πρὸς τὸν γείτονα τὸν μαραγκόν, εὑρὼν εὔσχημον τρόπον νὰ τὸν ἀποπέμψῃ, δὲν πᾷς, νἄχῃς τὴν εὐχή, νὰ πῇς τοῦ μπάρμπα Στεφανῇ τοῦ Μπέρκα νἄρθῃ ἀπὸ δῶ, τόνε θέλω νὰ τ' πῶ;...

Ὁ Πανάγος ὁ μαραγκὸς ἠγέρθη ὑψηλός, μεγαλόσωμος, ὀλίγον κυρτός, τινάξας τὰ σκέλη του.

— Πηγαίνω, παπᾶ, εἶπε. Θέλω κ' ἐγὼ νὰ πάω νὰ ἰδῶ μὴ μῶχῃ τίποτα ἡ Πανάγενα γιὰ νὰ φᾶμ' ἀπόψε.

— Πήγαινε νὰ τοῦ πῇς πρῶτα κ' ὕστερα γυρίζεις καὶ τρῶτε.

— Ἡ εὐχή σας. Καληνύχτα, παπαδιά.

Κ' ἐξῆλθε

*

— Τί λέει, θὰ πῶ, εἶπεν ἡ θειὰ τὸ Μαλαμώ, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Πανάγου, θὰ πᾷς στὸ Κάστρο, παπᾶ;

— Νὰ ἰδοῦμε τί θὰ μᾶς πῇ κι' ὁ μπάρμπα Στεφανῆς ὁ Μπέρκας.

— Ἠγώ, ἕνας - ιμ, εἶπεν ἡ θειὰ τὸ Μαλαμώ, ἁ θὲ πᾷς, ἔρχουμη.

— Κ' ἠγώ, εἶπεν ἡ παπαδιά.

— Δὲν εἶνε γιὰ νἄρθῃς ἐσύ, παπαδιά, εἶπεν ὁ ἱερεύς. Φτάνει ποῦ θὰ κακοπαθήσω ἐγώ... Δὲν πρέπει νὰ λείψουμε κ' οἱ δύο ἀπ' τὸ σπίτι.

— Ἠγὼ τὤκαμα τοὺ τάμα, εἶπεν ἡ παπαδιά.

— Μὰ ἂν πάω ἐγὼ τὸ ἴδιο εἶνε.

— Δὲν εἶμαι ἥσυχη ἂν δὲν εἶμαι κουντά σου, παπᾶ μ', εἶπεν ἡ παπαδιά.

— Κ' ἡμᾶς ποῦ θὰ μᾶς ἀφήσετε! ἔκραξε μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τὸ Μυγδαλιώ.

— Σιώπα, καϋμένη, εἶπε τὸ Βασώ. Θὰ μὲ πάρ'νε κ' ἐμένα μαζί, σιώπα!

Ναί, ἐσένα σ' φαίνεται πῶς εἶσ' ἀκόμα μικρή, χαδούλα μ'! Γιατὶ ἔτσ' σ' ἐμάθανε. Δὲν φταῖς ἐσύ! εἶπε τὸ Μυγδαλιώ, ἐκχύνουσα τὴν ἐνδόμυχον ζήλιαν της ἐπὶ τῇ τύχῃ τῆς ἀδελφῆς της, ἥτις, ὡς μικροτέρα, δὲν εἶχε κ ρ υ φ θ ῆ ἀκόμη, ἤτοι δὲν ἀπείργετο τῆς κοινωνίας ὡς αἱ πρὸς γάμον ὥριμοι, καὶ ἀπέλαυε σχετικῆς τινος ἐλευθερίας.

Ὁ μικρὸς Λαμπράκης εἶχε πέσει ἐπὶ τὸν τράχηλον τῆς μητρός του.

— Θὰ μὲ πάρετε κ' ἐμένα μαζί, μάνα; ἐψιθύρισε περιπτυσσόμενος τὸν λαιμόν της.

— Τί λές, χαδούλη μ'! τί λές, πηδί μ'; ἀπήντησε φιλοῦσα αὐτὸν ἡ παπαδιά. Ἐγώ, ἂν πάω, γιὰ σένα θὰ πάω, γυιέ μ'· κι' ἂν ἀπομείνω, γιὰ σένα θ' ἀπομείνω, γυιόκα μ', γιὰ νὰ μὴν κρυώσῃς. Ὅπως ἀποφασίσῃ ὁ παπᾶς σ', μικρό μ'. Τώρα σύρ' νὰ πῇς τὴν προσευχή σ' καὶ νὰ κάμῃς μετάνοια τ' παπᾶ σ', νὰ πλαγιάσῃς, γιὰ νὰ μὴ μαργώνῃς, κανάρι μ'!

— Ναί, θὰ πᾷς· ἀμ δὲ θὰ πᾷς! ἔκραξε τὸ Μυγδαλιώ, ἀπαντῶσα, εἰς ἓν ῥῆμα τῆς μητρός της.

— Σιωπᾶτε! ἀκόμα δὲν ἀποφασίσαμε τίποτε, κ' ἐσηκώσατ' ἐπανάστασι, εἶπεν ὁ παπᾶς. Νὰ ἰδοῦμε τί θὰ μᾶς πῇ κι' ὁ μπάρμπα Στεφανῆς.

Εἶτα στραφεὶς πρὸς τὴν παπαδιά.

— Μᾶς φέρανε τίποτε λειτουργιαίς, μπάριμ;

Ἡ παπαδιὰ ἔδειξε διὰ τοῦ βλέμματος, σκεπασμένας μὲ ῥαβδωτὴν δίχρουν σινδόνα, τὰς ὀλίγας προσφοράς, ὅσας εἶχαν φέρει εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἱερέως τινὲς τῶν ἐνοριτισσῶν, μέλλουσαι νὰ μεταλάβωσι τῇ ἐπαύριον, παραμονῇ τῶν Χριστουγέννων. Ἡ θειὰ τὸ Μαλαμὼ τὰς εἶχεν ἰδεῖ πρὸ πολλοῦ, καὶ προσεπάθει νὰ τὰς ξεσκεπάσῃ οἱονεὶ μὲ τὰς ἀκτῖνας τοῦ βλέμματος, νὰ μαντεύσῃ ὡς πόσαι νὰ ἦσαν.

Digitized by Google

— Μᾶς βρίσκεται καὶ τίποτε παξιμάδι; ἠρώτησε πάλιν ὁ ἱερεύς.

— Θὰ ἔμεινε κἄτι ὀλίγο ἀπ' τῆς Παναγιᾶς. Ὅλο τὸ Σαραντάημερο ζυμώνομε κὴ τρῶμε ἀπ' τὰ βλογούδια, εἶπεν ἡ πρεσβυτέρα.

Βλογούδια ἦσαν οἱ μικροὶ σταυροσφράγιστοι ἀρτίσκοι, οἱ προσφερόμενοι ὑπὸ τῶν ἐνοριτῶν εἰς τοὺς οἴκους τῶν ἱερέων κατὰ τὸ Σαρανταήμερον. Ἀντὶ ὅμως ἀρτίσκων, αἱ περισσότεραι ἐνορίτισσαι κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἐπροτίμων νὰ προσφέρωσιν ἁπλοῦν ἄλευρον, καὶ διὰ τοῦτο ἡ παπαδιὰ εἶπεν ὅτι «ἐζύμωναν ἀπ' τὰ βλογούδια».

★

Βῆμα ἠκούσθη εἰς τὸν πρόδομον. Ἠνοίχθη ἡ θύρα καὶ εἰσῆλθεν ὁ μπάρμπα-Στεφανῆς ὁ Μπέρκος, ὑψηλός, στιβαρός, σχεδὸν ἑξηκοντούτης, μὲ παχὺν φαιὸν μύστακα, μὲ σκληρὸν καὶ ἡλιοκαὲς δέρμα, φορῶν πλατὺν κοῦκον καὶ καμιζόλαν μαλλίνην βαθυκύανον, μὲ τὸ ζωνάρι κόκκινον δύο πιθαμαῖς πλατύ. Κατόπιν τούτου ἐφάνη καὶ ἄλλη μορφή, ὀρθὴ ἱσταμένη παρὰ τὴν θύραν. Ἦτο ὁ Πανάγος ὁ μαραγκός, ὅστις, ἂν καὶ εἶχεν ἀφήσει τὴν καλὴν νύκτα εἰπὼν ὅτι θὰ μετέβαινεν οἴκαδε νὰ δειπνήσῃ, οὐχ ἧττον, κεντηθείσης, φαίνεται, τῆς περιεργείας του νὰ μάθῃ τί τὸν ἤθελαν τὸν μπάρμπα Στεφανῆ τὸν Μπέρκον, ἀνέβη καὶ πάλιν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ παπᾶ.

— Καπετὰν Στεφανῆ, εἶπεν ὁ ἱερεύς, τί λές, μ' αὐτὸν τὸν καιρό, μπορεῖ κανεὶς νὰ πάῃ στὸ Κάστρο, μὲ τ' βάρκα, ἀπὸ Σταβέτ;

— Ἀπὸ Σταβέτ;... μὲ τ' βάρκα;... στὸ Κάστρο;... ἠκούσθη ἀπὸ τῆς θύρας ὡς καινή τις πρωθύστερος καὶ ἀνάστροφος ἐρωτηματικὴ ἠχώ. Ἦτο ὁ μαστρο-Πανάγος ὁ μαραγκός, μὲ τὴν κεφαλὴν προέχουσαν ὡς τὸ ἀνώφλιον, μὲ τὴν μίαν πλευρὰν οἱονεὶ κολλημένην ἐπὶ τοῦ παραστάτου.

Ἀλλ' ὁ μπαρμπα-Στεφανῆς, μόλις ἤκουσε τὴν ἐρώτησιν τοῦ ἱερέως, καὶ χωρὶς νὰ σκεφθῇ πλέον τοῦ δευτερολέπτου, μὲ τὴν χονδρήν, ταχεῖαν κ' ἐμπεοδεμμένην προφοράν του ἀνέκραξε:

— Μπράβο! μπράβο! ἀκοῦς! ἀκοῦς! Στὸ Κάστρο; μετὰ χαρᾶς! ὄρεξι νἄχῃς, ὄρεξι νἄχῃς, παπᾶ!

— Νὰ ἄνθρωπος! εἶπεν ὁ παπᾶς. Ἔτσι σὲ θέλω, Στεφανῆ! Τί λές, εἶνε κίνδυνος;

— Κίντυνος, λέει; Ντίπ, καταντίπ, καθόλ'! Ἐγὼ σᾶς παίρνω ἀπάνου μ', παπᾶ. Μονάχα πῶς μπορεῖ νὰ κρυώσετε, τίποτε ἄλλο. Θἄρθῃ, θἄρθῃ κ' ἡ παπαδιά, θἄρθῃ κι' ἄλλος κόσμος, πολὺς κόσμος; Ἡ βάρκα εἶνε μεγάλη, κατάλαβες, παίρνει κὴ τριάντα νομάτοι, κὴ σαράντα νομάτοι, κὴ μ' οὔλαις τῆς κουμπάνιαις σας, μὲ τὰ σέγια σας, μὲ τὰ πράματά σας. Κ' ἡ φουρτοῦνα τώρα, κατάλαβες, ὅσον πάει κὴ πέφτ'. Ταχιὰ θἄχουμε καλοσύνη, μπονάτσα, κάλμα. Ὅλο κὴ καλοσ'νεύει, νά, τώρα καλοσύνεψε!

Ὡς διὰ νὰ ψεύσῃ τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ γέροντος πορθμέως, ὀξὺς συριγμὸς παγεροῦ βορρᾶ ἠκούσθη σείων τὰ δένδρα τοῦ κήπου καὶ τοὺς ξυλοτοίχους τοῦ μαγειρείου ἐπὶ τοῦ σκεπαστοῦ ἐξώστου τῆς οἰκίας, αἱ ὕελοι δὲ καὶ τὰ παράθυρα ἀπήντησαν διὰ γοεροῦ στεναγμοῦ.

— Νά! ἀκοῦς; καλοσύνεψε! εἶπε καγχάζων θριαμβευτικῶς ὁ μαστρο-Πανάγος.

— Σιώπα ἐσύ, δὲν ξέρ'ς ἐσύ, ἀνέκραξεν ὁ Στεφανῆς. Ἐσὺ ξέρ'ς νὰ πελεκᾷς στραβόξυλα καὶ νὰ καρφώνῃς μαδέρια. Αὐτὴ εἶνε ἡ στερνὴ δύναμι τῆς φουρτοῦνας, εἶνε ἀέρας ποῦ ψ'χομαχάει. Αὔριο θὰ μαλακώσ' ὁ καιρός, σᾶς λέω ἐγώ. Μπορεῖ νἄχουμε ἀκόμα καὶ καμμιὰ μικρὴ χιονιά, δὲ σᾶς λέω, μὰ ἡμεῖς, ἀπὸ Σταβέτ, ἀνάγκη δὲν ἔχουμε.

— Καὶ σὰν τόνε γυρίσῃ στὸ μαΐστρο; ἐπέμεινεν ὁ μαραγκός.

— Κὴ χωρὶς νὰ τόνε γυρίσῃ στὸ μαΐστρο, ἐγὼ σ'λέω πῶς ἀπ' τὴν Κεχριὰ κ' ἐκεῖ θέν' ἔχουμε θαλασσίτσα, εἶπε τρίβων τὰς χεῖρας ὁ Στεφανῆς. Αὐτὰ εἶνε ἀποθαλασσιαῖς καὶ δὲ λείπουν, κατάλαβες, κι' ὁ κόρφος μπουκάρει ὁλοένα, κι' οὔλο στρήβει. Μὰ δὲ μᾶς πειράζ' ἡμᾶς αὐτό. Ἐγὼ σᾶς παίρνω ἀπάνου μ', ὁ Στεφανῆς σᾶς παίρνει ἀπάν' τ'!

— Μπράβο, Στεφανῆ, τώρα μ' ἔκαμες ν' ἀποφασίσω. Ἤπιες ρακί; Τράβα κι' ἄλλο ἕνα, εἶπεν ὁ παπᾶς.

— Ἔχω πιεῖ πέντ' ἕξ ὡς τώρα, ἔτσι νἄχω τὴν εὐχή σ', παπᾶ.

— Πιὲ κι' ἄλλο ἕνα νὰ γείνουν ἐφτά.

Ὁ μπαρμπα-Στεφανῆς ἐρρόφησε γενναίαν δόσιν ἐκ τῆς μικρᾶς φιάλης, τῆς πάντοτε κενουμένης καὶ οὐδέποτε στειρευούσης, τοῦ ἱερατικοῦ μελάθρου.

— Εἴσαστ' ἕτοιμοι, εἴσαστ' ἕτοιμοι; εἶπεν ἀκολούθως. Πῆρες τὰ ἱερά σ', παπᾶ, τὰ χαρτιά σ' οὔλα, τἄχεις ἕτοιμα; Ἔχετε τίποτε πράματα νὰ σᾶς κουβαλήσω, γιὰ νἄμαστ' ἀ-σ έ ν ι ο;

— Ἀπὸ τώρα; εἶπεν ὁ παπᾶ-Φραγκούλης.

— Ἀπὸ τώρα! Τί λές; Νὰ εἴμαστ' ἀ-π ρ ό ν τ ο, παπᾶ. Ἐγὼ στὰς δυὸ θἄρθω νὰ σᾶς φωνάξω, κ' ἐσεῖς νὰ εἴσαστ' ἀ-λ έ σ τ α. Διάβασε τί θὰ διαβάσῃς, παπᾶ, κὴ σταὶς τρεῖς νὰ μβαρκάρουμε.

— Ἐγὼ θὰ εἶμαι ξυπνητὸς ἀπ' τὴ μιά, εἶπεν ὁ ἱερεύς, γιατί ἔχω τὸ ξυπνητήρι μου... κ' ἔπειτα εἶμαι καὶ μοναχός μου ξυπνητήρι. Μὰ σταὶς τρεῖς εἶνε πολὺ νωρίς. Νὰ χαράξῃ, Στεφανῆ, καὶ νὰ μπαρκάρουμε.

— Σταὶς τρεῖς, σταὶς τέσσερες, παπᾶ, γιὰ νὰ μὴν πέσῃ ὁ ἀέρας, νὰ τὸν ἔχουμε πρύμα ὡς ταὶς Κουκ'ναριαίς, νἄχουμε μέρα μπροστά μας. Ἀπὸ κεῖ ὡς τὸ Μανδράκι κι' ὡς τὸν Ἀσέληνο, τρα-

Digitized by Google

δοῦμε σιγὰ-σιγὰ μὲ τὸ κουπί. Ἀπὸ κεῖ ὡς τῆς Κεχρεαὶς κι' ὡς τὴν Ἁγία Ἑλένη, θὰ μᾶς παίρνῃ ἀγάλι-ἀγάλια μὲ τὸ πανάκι. Κι' ἀπ' τὴν Ἁγία Ἑλένη κ' ἐκεῖ, ἂν δεν μπορέσουμε νὰ μ' ντάρουμε...

— Ἔ, ὕστερα ;

- Ἐγὼ θαλασσώνω καὶ βγαίνω στὴ στεριά, καὶ σᾶς τραβῶ μὲ τὴν μπαρούμα ὡς τὸν Ἅϊ-Σώστη.

Ἐκάγχασαν ὅλοι πρὸς τὸν ἀστεϊσμὸν τοῦ ἀπλοϊκοῦ ναύτου, ὁ δὲ παπᾶς ὅστις ἐφοβεῖτο καὶ αὐτὸς τὴν τροπὴν τοῦ ἀνέμου εἰς τὸ μέρος περὶ οὗ ὁ λόγος, παρετήρησε πρὸς παραμυθίαν τῶν ἀκροατῶν :

— Μὰ ἐγὼ λέω ὅτι θὰ μπορέσουμε στεριὰ νὰ τραβήξουμε στὴν ἀκρογιαλιά, τὸν κρεμνὸ τὸν ἀνήφορο. Ὅσο ψηλὰ κι' ἂν τὸ στίβαξε τὸ χιόνι στὰ βουνά, σταὶς ἀκρογιαλιαὶς ὁ τόπος πατιέται.

Ἔμειναν σύμφωνοι νὰ ἔλθῃ ὁ λεμβοῦχος νὰ τοὺς δώσῃ εἴδησιν εἰς τὰς τρεῖς, διὰ νὰ ἑτοιμασθῶσιν, καὶ εἰς τὰς τέσσαρας νὰ ἐκκινήσωσιν. Ὁ παπᾶ Φραγκούλης διέταξε νὰ τεθῶσιν εἰς σάκκους αἱ προσφοραὶ ὅσας εἶχε, καί τινα δίπυρα, καὶ εἰς δύο μεγάλα κλειδοπινάκια ἔθεσεν ἐλαίας καὶ χαβιάρι. Ἐγέμισε δύο ἑπταοκάδους φλάσκας μὲ οἶνον ἀπὸ τὴν ἐσοδείαν του. Ἐτύλιξεν εἰς χαρτία δύο ἢ τρία ξηροχτάποδα, καὶ μικρὸν κυτίον τὸ ἐγέμισεν ἰσχάδας καὶ μεγαλόρραγας σταφίδας. Τὰ δύο παπαδοκόριτσα, μὲ τὰ παράπονα καὶ τοὺς γογγυσμούς της ἡ μία, μὲ τοὺς κρυφίους γέλωτας καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς συμμετοχῆς τοῦ ταξειδίου ἡ ἄλλη, ἔβρασαν ὅσα αὐγὰ εἶχαν, ἕως τέσσαρας δωδεκάδας, καὶ τὰ ἔθεσαν εἰς τὸν πάτον ἑνὸς καλαθίου, τὸ ὁποῖον ἀπεγέμισαν εἶτα μὲ δύο πρόσφορα τυλιγμένα εἰς ὀθόνας μὲ κηρία καὶ μὲ λίβανον. Προσέτι ὁ παπᾶ-Φραγκούλης εἶχε παρακαλέσει τὸν μπάρμπα-Στεφανῆν νὰ περάσῃ ἀπὸ τὰ σπίτια δύο ἐμποροπλοιάρχων φίλων του, ἐκ τῶν παραχειμαζόντων μὲ τὰ πλοῖά των εἰς τὸν λιμένα, νὰ τοὺς παρακαλέσῃ ἐκ μέρους του νὰ τοῦ στείλουν, ἂν τοὺς εὑρίσκετο, ὀλίγον κρέας σ α λ ά δ ο, ἐξ ἐκείνου τὸ ὁποῖον μαγειρεύουν εἰς τὰ πλοῖα τὰ ἐκτελοῦντα μακροὺς πλοῦς. Ἐκεῖνοι φιλοτιμηθέντες ἔστειλαν δύο μεγάλα τεμάχια, ἕως πέντε ὀκάδας τὰ δύο.

Ὅλας ταύτας τὰς προμηθείας ἔκαμνεν ὁ παπᾶς προβλεπτικῶς διὰ τοὺς ἀποκλεισθέντας εἰς τὸ βουνὸν ἀπὸ τὴν χιόνα, περὶ ὧν ἔγεινε λόγος ἐν ἀρχῇ, καθὼς καὶ δι' ἑαυτὸν καὶ τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ συνεκδημήσοντας προσκυνητάς, καθόσον ἐνδεχόμενον ἦτο νὰ θυμώσῃ καὶ πάλιν ὁ καιρὸς καὶ νὰ τοὺς κλείσῃ ὁ χειμὼν εἰς τὸ Κάστρον, ἂν ἐν τοσούτῳ ἔμελλον νὰ φθάσωσιν εἰς τὸ Κάστρον σῶοι καὶ ὑγιεῖς.

Πρὶν κατακλιθῇ, ὁ παπᾶ-Φραγκούλης ἔστειλε μήνυμα εἰς τὸν συνεφημέριόν του τὸν παπ' Ἀλέξην, ὅστις ἄλλως ἦτο καὶ ὁ ἐφημέριος τῆς ἑβδομάδος, ὅτι δὲν θὰ ἦτο συλλειτουργὸς τὴν ἐπιοῦσαν, παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων, ἐν τῷ ἐνοριακῷ ναῷ, καθόσον ἀπεφάσισε, σὺν Θεῷ βοηθῷ, νὰ ὑπάγῃ νὰ λειτουργήσῃ τὸν ναὸν τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ Κάστρον.

*

Εἶχαν πάρει εἴδησιν ἀφ' ἑσπέρας δύο-τρεῖς ἐνορίτισσαι, γειτόνισσαι τοῦ παπᾶ, διότι ὁ Πανάγος ἐξελθὼν ἀνεκοίνωσε τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν γυναῖκά του, καὶ αὕτη τὸ διηγήθη εἰς τὰς γειτονίσσας. Ἐπίσης καὶ ἡ θειὰ τὸ Μαλαμὼ ἐστάλη νὰ φέρῃ εἴδησιν εἰς τὸν κὺρ Ἀλεξανδρῆν τὸν ψάλτην, μεθ' ὃ ἐξελθοῦσα ἔσπευσε νὰ προσηλυτίσῃ δύο ἢ τρεῖς πανηγυριστὰς καὶ ἄλλας τόσας προσκυνητρίας.

Ὅταν ἔμελλαν ν' ἀποβιβασθῶσιν, εὑρέθησαν δεκαπέντε ἄτομα. Ἡ ἀπόφασις τοῦ παπᾶ καὶ ἡ γενναιότης τοῦ μπάρμπα Στεφανῆ, μετὰ τὴν πρώτην ἔκπληξιν, ἐνέβαλε θάρρος εἰς ἄνδρας καὶ γυναῖκας. Ἦσαν δὲ ὅλοι ἐξ ἐκείνων, οἵτινες συχνὰ τρέχουσιν, ἄρρητον εὑρίσκοντες ἡδονήν, εἰς πανηγύρια καὶ εἰς ἐξωκκλήσια. Ἦσαν ὁ παπᾶ Φραγκούλης μετὰ τῆς παπαδιᾶς, τῆς Βασῶς καὶ τοῦ Σπύρου, ὁ μπάρμπα Στεφανῆς μετὰ τοῦ δεκαεπταετοῦς υἱοῦ, ὅστις ἦτο καὶ ὁ ναύτης του, ἡ θειὰ τὸ Μαλαμώ, ὁ κὺρ Ἀλεξανδρῆς ὁ ψάλτης, τρεῖς ἄλλοι πανηγυρισταὶ καὶ τέσσαρες προσκυνήτριαι. Τὴν τελευταίαν στιγμὴν προσετέθη καὶ δέκατος ἕκτος.

Οὗτος ἦτο ὁ Βασίλης τῆς Μυλωνοῦς, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἀργύρη, τοῦ ἀποκλεισμένου ἀπὸ τὰς χιόνας Ἦλθεν εἰς τὴν ἀποβάθραν μὲ σάκκον πλήρη τροφίμων καὶ μὲ ἄλλα τινὰ ἐφόδια διὰ τὴν ἐκδρομήν. Ἰδὼν αὐτὸν ὁ ἱερεύς·

— Πῶς τὸ ἔμαθες, Βασίλη ; τοῦ λέγει.

— Τὸ ἔμαθα, παπᾶ, ἀπ' τὸ μάστρο-Πανάγο τὸ μαραγκό.

— Τί ὥρα καὶ ποῦ τὸν εἶδες ,

— Κατὰ τὰς δέκα τὸν ηὗρα εἰς τὸ καπηλειὸ τοῦ Γιάννη τοῦ Μπούμπουνα. Εἶχε φάει ψωμὶ κ' ἐβγῆκε νὰ πιῇ δυὸ τρία κρασιὰ μὲ τὸ ἰσνάφι. Ἔλεγε πῶς ἀποφασίσατε νὰ πᾶτε στὸ Κάστρο, καὶ σᾶς ἐκατάκρινε γιὰ τὴν τόλμη. Μὰ ἐγὼ τὸ χάρηκα, γιατὶ ἀνησυχῶ γιὰ κεῖνον τὸν ἀδερφό μου, καὶ θέλω νάρθῶ μαζί σας ἂν μὲ παίρνετε.

— Ἂς εἶνε, καλῶς νάρθῃς, εἶπεν ὁ ἱερεύς.

Ἐξέπλευσαν. Ἐστράφησαν πρὸς τὸ μεσημβρινοδυτικὸν τοῦ λιμένος, ἔβαλαν πλώρη τὸ ἀκρωτήριον Καλαμάκι. Ὁ ἄνεμος ἦτο βοηθητικός, καὶ ὁ πλοῦς εὐοίωνος ἤρχιζε. Ναὶ μέν, ἐκρύωναν πολύ, ἀλλ' ἦσαν ὅλοι βαρέως ἐνδεδυμένοι. Ὁ παπᾶς ἐκάθισεν εἰς τὸ πηδάλιον φορῶν τὴν γοῦναν του. Ἡ πρεσβυτέρα εἶχε τὸ σάλι της τὸ διπλό, ἡ θειὰ Μαλαμὼ εἶχε τὸ βαρὺ γουνάκι καὶ τὴν κουζοῦκα της. Ὁ μπάρμπα Στεφανῆς ἦτο

Digitized by Google

μὴ τὴν νιτσεράδα του, μὲ τὸν κηρωτὸν πῖλόν του μὲ τὸν ἱμάντα δεδεμένον ὑπὸ τὸν πώγωνα, μὲ τὰ μακρὰ πτερύγια σκεπάζοντα τὰ ὦτα, καὶ ὁ υἱός του Σπῦρος, ὁ καλούμενος κοινῶς τὸ Μπερκάκι, μὲ τὰς πρεκνάδας καὶ μὲ τὰς βούλλας εἰς τὸ πρόσωπον, ἦτο μὲ τὰ μανίκια τῆς μαλλίνης καμιζόλας του ἀνασφουγγομένος ὡς τοὺς ἀγκῶνας.

Εὐτυχῶς δὲν ἐχιόνιζεν, ἀλλ' ὁ ἄνεμος ἦτο παγερός. Αἴθριος ὁ οὐρανός, σταυρωμένος ἀπὸ τὸν βορρᾶν. Ἡ σελήνη ἦτο εἰς τὸ πρῶτον τέταρτον, καὶ εἶχε δύσει πρὸ πολλοῦ. Τὰ ἄστρα ἔτρεμαν εἰς τὸ στερέωμα, ἡ πούλια ἐμεσουράνει, ὁ γαλαξίας ἔζωνε τὸν οὐρανόν. Ὁ πῆχυς καὶ ἡ ἄρκτος καὶ ὁ ἀστὴρ τοῦ πόλου ἔλαμπαν μὲ βαθεῖαν λάμψιν ἐκεῖ ἐπάνω. Ἡ θάλασσα ἔφρισσεν ὑπὸ τὴν πνοὴν τοῦ βορρᾶ, καὶ ἠκούοντο τὰ κύματα πλήττοντα μετὰ ῥόχθου τὴν ἀκτήν, εἰς ἣν μελαγχολικῶς ἀπήντα ὁ φλοῖσβος τοῦ ὕδατος περὶ τὴν πρῷραν τῆς μεγάλης καὶ δυνατῆς βάρκας.

Ἔκαμψαν τὸ Καλαμάκι, καὶ ἀκόμη δὲν εἶχε χαράξει. Ἤρχισε μόλις νὰ γλυκοχαράζῃ πέραν τῆς ἀγκάλης τοῦ Πλατανιᾶ. Ἔφεξαν εἰς τὸν Στρουφλιᾶ, ἀντικρὺ τοῦ τερπνοῦ καὶ συνηρεφοῦς δάσους τῶν πιτύων, ἐξ οὗ ἡ θέσις ὀνομάζεται Κουκ'ναριαίς. Τότε οἱ ἐπιβάται εἶδον ἀλλήλους ὑπὸ τὸ πρῶτον λυκόφως τῆς ἡμέρας, ὡς νὰ ἔβλεπαν ἀλλήλους πρώτην φοράν. Πρόσωπα ὠχρὰ καὶ χείλη μελανά, ῥῖνες ἐρυθραὶ καὶ χεῖρες κοκκαλιασμέναι. Ἡ θειὰ τὸ Μαλαμὼ εἶχεν ἀποκοιμηθῆ δὶς ἤδη ὑπὸ τὴν πρύμνην, ὅπου ἔσκεπε τὸ πρόσωπόν της μὲ τὴν μαύρην μανδήλαν ὡς τὴν ῥῖνα, μὲ τὴν ῥῖνα σχεδὸν ὡς τὰ γόνατα. Ὁ κὺρ Ἀλεξανδρῆς εἶχε πάρει δύο τροπάρια παραπλεύρως αὐτῆς, ὀνειρευόμενος ὅτι ἦτο ἀκόμη εἰς τὴν κλίνην του, καὶ ἀπορῶν πῶς αὕτη ἐκινεῖτο εὐρύθμως ὡς βρεφικὸν λίκνον. Ὁ υἱὸς τοῦ παπᾶ ὁ Σπῦρος ἔκαμνε συχναὶς μετάνοιαις, καὶ ὅσον αἷμα εἶχεν, εἶχε συρρεύσει ὅλον εἰς τὴν ῥῖνά του, ἥτις ἦτο καὶ τὸ μόνον ὁρατὸν μέλος τοῦ σώματός του. Ἡ παπαδιὰ ἐν τῇ εὐσεβεῖ φιλοστοργίᾳ της εἶχε κρίνει ότι ὤφειλε νὰ τὸν πάρῃ μαζί, ἀφοῦ δι' αὐτὸν ἦτο τὸ τάξιμον. Τὸν ἀπέσπασεν ἀποτόμως τῆς κλίνης, τὸν ἔνιψε καὶ τὸν ἐνέδυσε μὲ διπλὰ ὑποκάμισα, δύο φανέλλας, χονδρὸν μάλλινον γελέκιον, διπλοῦν σακκάκι κ' ἐπανωφόρι, καὶ περιετύλιξε τὸν λαιμόν του μὲ χνοῶδες ὁλομάλλινον μανδήλιον, ποικιλόχρουν καὶ ῥαβδωτόν, μακρὸν καταπίπτον ἐπὶ τὸ στέρνον καὶ τὰ νῶτα. Τώρα παρὰ τὴν πρύμνην ἀριστερόθεν τοῦ παπᾶ καθημένη, ἀριστερά της εἶχε τὸν Σπῦρον, καὶ ζητοῦσα αὐτομάτως νὰ ψηλαφήσῃ τοὺς βραχίονας καὶ τὸ στῆθός του, δὲν εὕρισκε σχεδὸν σάρκα ὑπὸ τὴν βαρεῖαν σκευήν, δι' ἧς εἶχε περιχαρακώσει τὸν υἱόν της.

Ὁ παπᾶς, ὅστις δὲν εἶχεν ἀποβάλει τὴν φαιδρότητά του, οὐδ' ἔπαυε ν' ἀνταλλάσσῃ ἀστεϊσμοὺς καὶ σκώμματα μὲ τὸν μπάρμπα Στεφανῆν, στρεφόμενος πρὸς αὐτὴν ἐνίοτε τῆς ἔλεγε.

— Νά, γι' αὐτόνε τὸ Λαμπράκη, τὸ γυιό σου, τὰ παθαίνουμε αὐτά, παπαδια.

— Κὴ τί πάθαμε μὲ τ' δύναμ' τ' Θεοῦ; ἀπήντα ἡ παπαδιά, ἥτις, κατὰ βάθος, πολὺ ἀνησύχει μὲ αὐτὸ τὸ παράτολμον ταξείδιον. Εὐτυχῶς, ἡ παρουσία τοῦ παπᾶ τῆς ἔδιδε θάρρος.

— Δὲ μ' λές, παπαδιά, εἶπε μὲ τὴν τραχεῖαν φωνήν του ὁ μπάρμπα Στεφανῆς, θελήσας ν' ἀστεϊσθῇ καὶ μὲ τὴν πρεσβυτέραν, δὲ μ' λές, γιατί λένε: «Κύρι' ἐλέησον! παπαδιά πέντε μῆνες δυὸ παιδιά!»

— Γιατί, μαθές, τὸ λένε; ἀπήντησε χωρὶς νὰ πειραχθῇ ἡ πρεσβυτέρα. Πάρε παράδειγμα ἀπὸ μένα. Ὀχτὼ γένναις, δέκα παιδιά.

— Θὰ πῇ, τὸ λοιπόν, πῶς ἡ παπαδιαὶς εἶνε πολὺ καρπεραίς. Μὰ γιατί;

— Γιατὶ οἱ παπάδες δὲ λείπουν χρόνο-χρονικὴς ἀπὸ κοντά τους, εἶπεν ἡ θειὰ Μαλαμώ.

— Νά, τὸ Μαλαμὼ πάλι τὸ κατάλαβε, εἶπεν ὁ παπᾶς, δὲν σᾶς τὤλεγα ἐγώ; Ἐσὺ κι' ὁ ἐξάδερφός σου ὁ Ἀλεξανδρῆς (ἐννοῶν τὸν ψάλτην) ἔχετε μεγάλον νοῦ.

Ὁ παπᾶς δὲν ἔπαυε ν' ἀστεΐζεται μὲ ὅλας τὰς ἐν τῷ πλοιαρίῳ ἐνοριτίσσας του. Εἰς τὴν μίαν ἔλεγε: «Μὰ κεῖνος ὁ Θοδωρῆς (ἐννοῶν τὸν ἄνδρα της) κοιμᾶται ὅταν τὰ φτιάνῃ αὐτὰ τὰ παιδιά;» Εἰς τὴν ἄλλην: «Μὰ δὲν εἶνε καμμιὰ ποὺ νὰ μὴ θέλῃ παντρειά! Ἐγὼ ἔχω στεφανωμένα, τριάντα χρόνια τώρα, παραπάν' ἀπὸ διακόσια ἀνδρόγυνα, καὶ καμμιὰ δὲν εὑρέθη νὰ πῇ πῶς δὲν θέλει!»

Ἀλλὰ τὸ κυριώτερον θῦμα τοῦ παπᾶ Φραγκούλη ἦτον ὁ Ἀλεξανδρῆς ὁ ψάλτης. Ἔξαφνα τὸν ἠρώτα: «Δὲ μοῦ λές, Ἀλεξανδρῆ, τί θὰ πῇ, τώρα, στὴν καταβασία τῶν Χριστουγέννων, «ὁ ἀνυψώσας τὸ κέρας ἡμῶν»; Ποιὸς εἶν' αὐτός, ὁ ἀνυψώσας;

— Νά, ὁ ἀνηψιός σας, ἀπήντα ὁ κὺρ Ἀλεξανδρῆς μὴ ἐννοῶν ἄλλως τὴν λέξιν.

— Καὶ τί θὰ πῇ «Σκῦλα Βαβυλὼν τῆς βασιλίδος Σιών»; ἠρώτα πάλιν ὁ παπᾶς.

— Νά, σκύλλα Βαβυλών, ἀπήντα ὁ ψάλτης, νομίζων ὅτι περὶ σκύλλας πράγματι ἐπρόκειτο.

(Ἕπεται τὸ τέλος)

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Ὁ οὐρανὸς ηὐνόησε τὰς ἑορτάς μας. Οἱ θόλοι, πρὸς τοὺς ὁποίους ἀνήρχοντο αἱ εὐχαὶ καὶ οἱ θόρυβοι, ἐκαμπυλοῦντο εὐρεῖς, γαλανοί, πλημμυροῦντος ἀπὸ φῶς ἡλίου θαλπεροῦ, καταστόλιστοι

Digitized by Google

ἀπὸ ἀστέρας λαμπρούς. Ὀλίγας νύκτας μόνον ἡ ὑγρασία ἡ βρέχουσα ἐπὶ τῶν πεζοδρομίων μας ἄνευ νεφῶν, ὡς διὰ μαγείας, μᾶς ἔδειξε τοὺς ἀστέρας του ὡς ὀφθαλμοὺς περιπαθῶς δακρυσμένους. Οὔτε ἴχνος χιόνος, ἐκτὸς τῆς ἀφθόνου τεχνητῆς, τῆς μαρμαιρούσης ἐπὶ τῶν ἐζωγραφημένων τοπίων, τὰ ὁποῖα, μιμηταὶ τῆς Δύσεως, ἀνταλλάσσομεν μὲ ξενοφώνους εὐχὰς — ἂν καὶ φέτος ἔτυχε νὰ ἴδωμεν ἀρκετὰς μ' ἑλληνικὰ στοιχεῖα τυπωμένας. Οὐδεμία σχεδὸν πνοὴ ἀνέμου ἰσχυροῦ, ἵνα βλάψῃ τοὺς φανοὺς τῶν μεγάλων χαρτίνων πλοίων, περὶ τὰ ὁποῖα τὰ παιδία ψάλλουν ἀκούραστα τὰ Χριστούγεννα καὶ τὸν Ἅγιο Βασίλη. Ἡ κίνησις ζωηρὰ καὶ ἄνευ ἐμποδίων ἀτμοσφαιρικῶν πρὸς τὰς ἀγορὰς τῶν ἐδωδίμων καὶ τῶν δώρων ἢ πρὸς τὰς αἰθούσας τὰς ἰδιωτικὰς ἢ δημοσίας, ὅπου προκαλεῖ συγκινήσεις ἱερὰς ἡ τράπεζα μὲ τὸ πράσινον κάλυμμα... Μέχρι βαθείας νυκτός, αἱ πυραὶ τῆς ῥητίνης ἀνυψοῦσι μαῦρον καπνὸν καὶ αἱματώδεις φλόγας ἀπὸ τὰ τρίστρατα τῶν συνοικιῶν, ἐν ᾧ μακρόθεν ἀντηχεῖ ὁ αὐλὸς ὁ ὀξὺς καὶ τὸ βαρὺ τύμπανον. Μόνον κατὰ τὴν ὥραν αὐτὴν τῆς ἐρημίας καὶ τῶν ἀγρίων κρότων νομίζει κανεὶς ὅτι μετεφέρθη ἔξαφνα μεταξὺ φυλῆς ἀγρίων Ἀφρικανῶν, ἀγούσης τὰ ἀπαίσια αὐτῆς κρόνια. Εἶνε τὰ λείψανα ὑποχωρούσης ὁλοὲν βαρβαρότητος πρὸ τοῦ ἐπερχομένου πολιτισμοῦ.

*

Μὲ ἀκολουθεῖτε ὀλίγον εἰς τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ; Τί πλοῦτος προσώπων ὡραίων ῥοδαλῶν, διαστελλόντων τὰ χείλη εἰς μειδίαμα τί ἀφθονία ἀγγέλων χαρωπῶν, ἐκτεινόντων τὰς μικρὰς αὐτῶν πτέρυγας· τί παράταξις ἀνθέων συμπαθῶν, μὲ τὸ ἄρωμα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀγαθῆς μνήμης· τί συμφυρμὸς ἐμβλημάτων στιλπνῶν, εὐχρόων ἐκ μετάλλου καὶ μετάξης, μεστῶν ἐννοίας τρυφερᾶς· τί πυραμίδες γλυκυσμάτων γαργαλιζόντων τὴν ὄρεξιν μὲ τὰ ἰδανικὰ σχήματα καὶ τοὺς χρωματισμούς. Τί πανδαιμόνιον ἤχων τρελλῶν. Πόσα τυμπανίδια, πόσαι συρίκτραι, πόσα κρόταλα, πόσοι κωδωνίσκοι. Πλούσιαι τῶν καταστημάτων αἱ προθῆκαι· κόσμος πολὺς καὶ θορυβώδης ἔξω εἰς τὴν ὁδόν. Ἐδῶ εἶνε ἡ μεγαλητέρα κίνησις. Τὸ πλῆθος ἐκεῖνο τὸ ἀλαλάζον προπέμπει μ' εὐχάς, μὲ φωνὰς καὶ μὲ γέλωτας τὸ ἀπερχόμενον ἔτος. Ἡ ἄμπωτις τῆς ὁδοῦ καὶ ἡ πλήμμυρα ἔχουν τὴν αὐτὴν πάντοτε ὄψιν, ὁσάκις ὁ καιρὸς ἐπιτρέψῃ τὴν ἔξοδον — καὶ εἰς τὸ ὡραῖόν μας κλίμα τὴν ἐπιτρέπει ἐνενηκοντάκις τοῖς ἑκατόν. Περιττὴ λοιπὸν πᾶσα περιγραφή. Ἂς προσέξωμεν μόνον, ἐκτὸς τοῦ φανεροῦ ῥεύματος, τοῦ κυκλοφοροῦντος διὰ τῆς ὁδοῦ, καὶ εἰς τὸ ἄλλο ῥεῦμα τὸ μυστικώτερον, τὸ ῥεῦμα τοῦ χρυσοῦ — ἀδιάφορον ἂν εἶνε καὶ χάρτινος — τὸ κυκλοφοροῦν σήμερον ὅπου πώλησις ἀντικειμένων ἑορτασίμων, ἀπὸ τοῦ πολυτελοῦς σιδηροφράκτου ταμείου τοῦ μεγάλου ἐμπορικοῦ μέχρι τῆς ἁπλῆς ἐξ ὑφάσματος σακκούλας τοῦ ὑπαιθρίου πρατηρίου. Αἱ ποικίλαι ὄψεις θαμβοῦσι τοὺς ὀφθαλμούς σου καὶ οἱ μύριοι κρότοι σ' ἐκκωφαίνουσιν. Εἰς τὴν ψυχήν σου εἰσβάλλει, οὕτως εἰπεῖν, ἡ φαιδρότης καὶ γελᾷς καὶ εὔχεσαι καὶ ἐλπίζεις χωρὶς νὰ θέλῃς. Καὶ δύει ὁ ἥλιος οὕτω καὶ ἐπέρχεται ἡ δείλη, ἡ κοσμουμένη διὰ φώτων πολλῶν, μὲ ἀσθενεῖς ἀκόμη ἀκτῖνας. Ἡ κίνησις ὀλιγοστεύει· τὸ πλῆθος ἀραιοῦται· ὁ θόρυβος ἐξασθενεῖ. Ὀλίγον ἀκόμη καὶ ἡ ὁδὸς ἀπομένει ἔρημος μὲ τοὺς ὀλίγους βραδύναντας. Οἱ ἄλλοι σπεύδουν εἰς τὰς οἰκίας, ὅπου θὰ κόψουν τὴν βασιλόπηταν καὶ θὰ δοκιμάσουν τὴν ἀτυχίαν των εἰς τὰ χαρτιά, ἐκτὸς ἂν προτιμήσωσιν — αὐτὸ θὰ ἦτο καὶ ἡ εὐχὴ τοῦ βαλαντίου, συναινούντων τῶν ποδῶν — νὰ χορεύσωσι μέχρι τῆς πρώτης πρωΐας τοῦ ἔτους. . Πόσοι ἀστεϊσμοὶ ἀπόψε καὶ πόσαι εὐφυολογίαι. Ἡ ἠχὼ θὰ σᾶς μεταβιβάσῃ μίαν μόνην. την καλλιτέραν τὴν ὁποίαν ἐπανέλαβεν, ἂν καὶ δὲν ἠξεύρω μήπως εἶνε ὡς πολλαὶ ἄλλαι στερεότυπος:

— Ἕνα χρόνο σας κράτησα στὸ σπίτι μου, μᾶς ἔλεγεν ἡ εὐγενὴς οἰκοδέσποινα, παρὰ τῇ ὁποίᾳ διήλθομεν τὴν ἑσπέραν, ἢ μᾶλλον τὴν νύκτα τῆς παραμονῆς. Ἤλθατε στὸ 91 καὶ φεύγετε στὸ 92.

*

Εἶνε παλαιὸν τὸ ἔθιμον τῆς ἐν τῇ ὁδῷ Ἑρμοῦ θορυβώδους αὐτῆς προπομπῆς τοῦ θνήσκοντος ἔτους — παλαιὸν σχεδὸν ὅσον καὶ αἱ νέαι Ἀθῆναι. Οἱ παλαιότεροι τὸ ἐνθυμοῦνται. Δὲν ἐθεσπίσθη κοινῇ ἀποφάσει, δὲν προεκηρύχθη διὰ διατάγματος. Τὸ πρᾶγμα ἐγένετο, νομίζομεν, βαθμιαίως, αὐθόρμητον καὶ φυσικόν. Διότι ἀπ' ἀρχῆς ἡ ὁδὸς Ἑρμοῦ ἦτο τὸ κέντρον τῆς ἐμπορικῆς κινήσεως· ἐννοεῖται δὲ ὅτι ἡ ἐπίσκεψις τῶν καταστημάτων κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτὰς καὶ ἰδίως κατὰ τὴν παραμονήν, εἶνε ἀνάγκη ἀπορρέουσα ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐθίμου τῆς προσφορᾶς τῶν δώρων τοῦ Νέου Ἔτους. Μὲ τὸν καιρὸν λοιπὸν ἐτελειοποιήθη, ἐσυστηματοποιήθη. Ἀλλὰ μὴ φοβηθῆτε ὅτι ἡ ὁδὸς Ἑρμοῦ θὰ χάσῃ ποτὲ εἰς τὸ μέλλον τὴν κυριαρχίαν ἐπὶ τῆς κινήσεως τῆς παραμονῆς. Ὅσῳ καὶ ἂν κατακοσμῶνται ἀντίζηλοι καὶ ἄλλαι ὁδοί, ὅσῳ καὶ ἂν προβάλλῃ καταφώτιστος καὶ ὁλονὲν ἐμπορικωτέρα ἡ ὁδὸς Σταδίου, ὅμως ἡ ὁδὸς Ἑρμοῦ ἔχει πλέον κεκτημένα δικαιώματα· ἔχει ὑπὲρ αὐτῆς τὸ ὄνομα καὶ τὴν συνήθειαν τὴν μακρὰν καὶ κανεὶς δὲν θὰ ἑορτάσῃ πρωτοχρονιάν, ἐὰν δὲν διασχίσῃ τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ δεκάκις τοὐλάχιστον κατὰ τὴν παραμονήν.

Πρὸς τὸ παρὸν ἡ ὁδὸς Ἑρμοῦ κατέχει ἀναμφισβήτητα τὰ σκῆπτρα — διὰ νὰ συμφωνήσουν καὶ ὅσοι ἐνθυμοῦνται πάντοτε ὅτι τίποτε δὲν

Digitized by Google

παραμένει αἰώνιον καὶ ἀμετάβλητον. Εἶνε ἡ τρυφὴ τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἡ χαρὰ τῶν φιλοκάλων, ὁ παράδεισος τῶν παιδίων. Ὅλα τὰ ὄνειρα ἐκεῖ στρέφονται· καὶ τῶν ἀπλήστων μικρῶν, ὅσοι εὑρίσκουν αἰωνίαν ἡδονὴν εἰς τὸ λαμβάνειν, καὶ τῶν μεγάλων, ὅσοι εἶνε εὐτυχεῖς εἰς τὸ δίδειν. Καὶ ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῶν ἑορτῶν, ὅταν ἔκνισε ζωηρῶς τὰς ἐλπίδας ἡ ἐπικειμένη ἐκκύβευσις τοῦ λαχείου τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, ἡ ἑλκυστικὴ πολυτέλεια τῶν προθηκῶν ἦτο ἐκ τῶν κυριωτέρων ὀνειροπολημάτων. Χαριέστατον μοὶ ἐφάνη ἓν μικρὸν παιδίον, τὸ ὁποῖον μοὶ ἔλεγεν ὅτι ἂν ἐκληροῦτο ἡ μετοχή, τὴν ὁποίαν ὡς κληρονομίαν τῷ ἀφῆκε μία θεία του, θὰ ἔτρεχεν εὐθὺς εἰς τοῦ ἐμπόρου κ. Χουτοπούλου νὰ τῷ εἴπῃ:

— Ἔλα, κύριε Χουτόπουλε, ὅλο τὸ μαγαζὶ πόσο κάνει;

*

Οἱ μύριοι καὶ ποικίλοι κρότοι οἱ καταπονήσαντες αὐτὰς τὰς ἡμέρας τὴν ἀθηναϊκὴν ἠχώ, μᾶς λέγουσι φαιδρῶς: Εὐτυχὲς τὸ νέον ἔτος! Καὶ μέχρι τῶν ὤτων φθάνει καὶ ἄλλη μακρυσμένη ἠχὼ κρότων ἑορτασίμων, ἐνδυναμουμένη ὑπὸ τῆς συμπαθείας καὶ τῆς ἀγάπης τῶν ἀπόντων, ἥτις μᾶς ἐπαναλαμβάνει ἐπίσης: Εὐτυχὲς τὸ νέον ἔτος!..

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ

Τὸ εὐχώνευτον ἢ μὴ τῶν τροφίμων

Εἰς τὸ ἐσχάτως ἐκδοθὲν ἐν Λειψίᾳ ὑπὸ Κλέγκε «Χημικὸν ἐγκόλπιον τῆς μαγειρικῆς καὶ οἰκιακῆς οἰκονομίας» εὑρίσκομεν ἀξιοσημείωτον παράθεσιν τοῦ χρόνου ὃν ἀπαιτοῦσι τὰ συνηθέστατα τῶν ἐν χρήσει τροφίμων πρὸς χώνευσιν.

Κατὰ τὴν ἀπογραφικὴν ταύτην σημείωσιν ἀπαιτεῖ πρὸς χώνευσιν:

1 ὥραν: τὸ βρασμένον ῥύζι τὸ ὁποῖον εἶνε τὸ εὐχωνευτότατον τῶν βρασμένων τροφίμων.

1 ½ ὥραν: αὐγὰ κτυπητά, κριθαρόσουπα, ψητὸν κρέας ἐλάφου κτλ., καλοβρασμένα μῆλα καὶ ἀχλάδια, ὀπωρικὰ ἐν γένει καλοβρασμένα, βρασμέναι φορέλλαι καὶ σαλομός, ἔτι σπανάκια, σέλινα, σπαράγγια, λυομένα ὡς χυλόν· ρεβύθια καὶ φασόλια, χυλὸς κριθῆς.

1 ὥραν καὶ 45 λεπτά: βρασμένα μυαλὰ καὶ βρασμένος σάγος.

2 ὥρας: βρασμένον γάλα, ὠμὰ αὐγά, βρασμένο κριθάρι, τηγανητὸν συκώτι βοός, βρασμένα ξυνόμηλα καὶ βρασμένον στοκοφίσι.

2 ὥρας καὶ 15 λεπτά: ψάρια, ἄβραστον γάλα, βρασμένος γάλλος.

2 ὥρας καὶ 30 λεπτά: ψητὸς γάλλος, ψητὴ χῆνα, ψητὸ ἀρνί, ψητὸ γουρουνόπουλο γάλακτος, τηγανητὲς πατάτες, κουκιά, μπιζέλια, φακαί.

2 ὥρας καὶ 45 λεπτά: πουτίγκα μὲ αὐγὰ καὶ γάλα, τρυφερὸ ψητὸ βοϊδινό, ὄρνιθα φρικασσέ, στρείδια.

3 ὥρας: αὐγὰ βραστὰ μελάτα, ψητὸν πρόβειον, ὠμὸν χοιρομέρι, μπίφστεκ, ψητὸ ἀχαμνὸ βοϊδινό, ψάρια ψητὰ (διάφορα εἴδη) καὶ γλυκίσματα.

3 ὥρας καὶ 15 λεπτά: ψητὸ βοϊδινό, ῥοστμπίφ, βραστὰ γούλια, σαλάται, λάχανα.

3 ὥρας καὶ 30 λεπτά: ψητὸς χοῖρος, προσφάτως ἁλατισμένον χοιρινὸν κρέας, λυομένον ἢ τηγανισμένον βούτυρον, αὐγὰ βραστὰ σκληρά, παλαιὸν τυρί, βραστὰ λουκάνικα, βραστὸ βοϊδινό, παστὸ (ἁλατισμένο) βοϊδινό, βραστὲς πατάτες, βρασμένα λευκὰ γούλια, σούπα ἐκ προβείου κρέατος, ψωμὶ σεμιγδαλένιο φρέσκο, λάχανα βραστά, βραστὰ κρομμύδια.

3 ὥρας καὶ 45 λεπτά: βραστὸ βοϊδινὸ παχύ, βουτυρόψωμο μὲ καφέ.

4 ὥρας: βραστὰ καὶ ψητὰ πουλαρικὰ (οἰκιακά), ψητὸ πρόβειο, ψητὸ μοσχάρι, σοῦπα μὲ βοϊδινό, ἁλατισμένος σαλομός, ξηρὸ ψωμὶ μὲ καφέ.

4 ὥρας καὶ 15 λεπτά: πουλαρικὰ κυνηγίου, χοιρινὸ κρέας μὲ λαχανικά.

4 ὥρας καὶ 30 λεπτά: βραστὸ πρόβειον τρυφερό, παστὸ κρέας προσφάτως ἁλατισμένον μὲ ξυνολάχανα.

5 ὥρας: βραστὰ αὐγὰ πολὺ σκληρά, ψημένα λουκάνικα, σκληρὸ μοσχάρι ψητό, παλαιὸ πρόβειο ψητό, βρασμένες πέτσες, ἶνες, ἔντερα, ξίγκι βοϊδινό, ὀπωρικὰ μὲ πυρῆνα, κεράσια, δαμάσκηνα, σταφίδες, μύγδαλα, καρύδια, μανιτάρια, φλοιὸς ὀσπρίων.

6 ὥρας: παλαιὸ παστὸ κρέας καὶ τηγανητὸ παχὺ χέλι.

Ἐκ τῆς ἐπιθεωρήσεως ταύτης εὐκόλως ἐξάγεται τί πρέπει νὰ δίδηται εἰς ἀδυνάτους τὸν στόμαχον ἢ ἀρρώστους, διότι οἱ τοιοῦτοι οὐδὲν τῶν ἀπαιτούντων πλείονας τῶν 4 ὡρῶν πρὸς χώνευσιν, πρέπει νὰ λαμβάνωσι.

Προσθήκη πολλοῦ ἐλαίου, λίπους ἢ ὀξέων (π. χ. ξειδιοῦ, λεμονιοῦ) δυσκολεύει τὴν χώνευσιν, τὴν διευκολύνει ὅμως ἡ προσθήκη ἅλατος, μπαχαρικῶν (πιπέρι, σινάπι, κανέλλα), παλαιοῦ τυροῦ, ῥαπανίων, ζαχάρεως καὶ οἴνου. Ρ*

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Η ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΝΕΟΤΗΣ

Βιβλία καὶ συγγραφεῖς! Δύο πράγματα, τὰ ὁποῖα ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται ὅτι ἀπολύτως συνέχονται· δυσκόλως δύνασθε νὰ συναντήσετε τὸ ἓν χωρὶς νὰ φαντασθῆτε τὸ ἄλλο. Ποῖον εἶνε

Digitized by Google

Η ΑΝΑΡΡΩΣΙΣ

Digitized by Google

τὸ βιβλίον τοῦ συγγραφέως αὐτοῦ; Ἢ: ποῖος εἶνε ὁ συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου αὐτοῦ; Ἠμπορεῖτε νὰ ἀποφύγετε τὴν ἀπαραίτητον ἐρώτησιν οἱ ἐνδιαφερόμενοι, ἐννοεῖται, καὶ δι' αὐτοὺς καὶ δι' ἐκεῖνα; Καὶ ὅμως δὲν εἶνε δύσκολον νὰ ἴδῃ τις ὅτι τὰ δύο ταῦτα δὲν συνυπάρχουν πάντοτε, καὶ ὅτι δὲν εἶνέ τι θαυμάσιον καὶ ἀνεξήγητον συγγραφεὺς χωρὶς βιβλίο, καὶ βιβλίον μὴ προερχόμενον ἀπὸ πέναν συγγραφέως. Διὰ νὰ πεισθῇ τις περὶ τοῦ εὐεξηγήτου φαινομένου, ἀρκεῖ νὰ ἐπισκοπήσῃ τὴν φιλολογικὴν καὶ πνευματικὴν ἐν γένει κίνησιν τοῦ ἐκπνεύσαντος ἔτους παρ' ἡμῖν. Πολὺ ὀλίγα εἶνε τὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα ἔγραψαν *συγγραφεῖς* ἄξιοι τοῦ ὀνόματος, γνωρίζοντες νὰ εὐεργετοῦν διὰ τῶν βιβλίων—μὴ λησμονεῖτε τὴν ὡραίαν ῥῆσιν, δὲν ἐνθυμοῦμαι πλέον τίνος, καθ' ἣν καὶ ἓν καλὸν τραγουδάκι ἰσοδυναμεῖ πρὸς μίαν καλὴν πρᾶξιν—καὶ ὄχι νὰ κακουργοῦν δι' αὐτῶν. Σχετικῶς περισσότεροι εἶνε οἱ συγγραφεῖς, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐφρόντισαν ἢ δὲν ἠμπόρεσαν ἀκόμη νὰ ἀποκαταστήσουν εὐπρεπῶς καὶ πανηγυρικῶς ἐντὸς βιβλίου τὰ τέκνα τῆς διανοίας των, τῇδε κἀκεῖσε διεσκορπισμένα καὶ ἀλητεύοντα μέσα εἰς τὰς στήλας τῶν περιοδικῶν καὶ τῶν ἐφημερίδων. Οἱ ἄλλοι, οἱ παντοῖοι γραφεῖς τῶν παντοίων διδακτικῶν, κερδοσκοπικῶν καὶ νυστακτικῶν φυλλάδων, ὅσον καὶ ἂν τιτλοφορῶνται ἐπισήμως *συγγραφεῖς*, δὲν ἔχουν βέβαια τίποτε κοινὸν πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὸν προορισμὸν τῶν ἀληθινῶν τοιούτων. Ὅσον ἀραιὰ καὶ ἂν εἶνε, ὑπάρχουν ἔργα διανοίας καὶ ἔργα καρδίας περισπούδαστα, μερικὰ ὡραῖα ποιήματα, μερικὰ ἔξοχα διηγήματα, δύο ἢ τρία ῥωμαλαῖα δράματα, ἕτερα πρὸς τούτοις σοφίας καὶ ἐπιστήμης γνήσια προϊόντα, τὰ ὁποῖα δὲν ηὐτύχησαν ἀκόμη, φέροντα γάμου στολήν, νὰ ἐμφανισθοῦν εἰς τὰς βιτρίνας τῶν βιβλιοπωλείων. Τὸ 1891 τὰ ἐγέννησε καὶ τὰ ἐφύλαξεν, ἄλλα μὲν ἐντὸς τῶν φιλοξένων στηλῶν τοῦ δεῖνος φύλλου, ἄλλα δὲ ἐντὸς τοῦ ἀξένου σκότους τοῦ συρταρίου· τίς οἶδε ποῖον ἔτος προωρίσθη νὰ τὰ ἀναγεννήσῃ ὑπὸ τὴν καλλιτεχνικὴν μορφὴν τοῦ βιβλίου· τίς οἶδε τίνας *μετενσαρκώσεις* θὰ ὑποστῶσι μέχρις οὗ ἀξιωθῶσι τοιαύτης ἀθανασίας! Πρὸς παραγωγὴν ἀληθινῶν συγγραφέων ἀπαιτεῖται λειτουργία νόμων καὶ συρροὴ περιστάσεων, περὶ τῶν ὁποίων καὶ δύσκολον καὶ ἄκαιρον θὰ ἦτο ἂν ἐπεχείρουν νὰ διαλάβω ἐνταῦθα· ἀλλὰ τὸ ἀληθὲς εἶνε ὅτι καθὼς πρὸς παραγωγὴν τοῦ συγγραφέως δὲν ἀρκεῖ μόνη ἡ θέλησις αὐτοῦ, οὕτω πρὸς γένεσιν τοῦ βιβλίου δὲν ἀρκεῖ μόνη τοῦ συγγραφέως ἡ θέλησις, ἀλλὰ καὶ ἡ συνεργασία τοῦ ἐκδότου, *ἐκτελοῦντος*—ὁ ὅρος ἐκ τῆς μουσικῆς — τὸ ἔργον καὶ μεταδίδοντος αὐτὸ εἰς τὸ κοινόν· πρὸ παντὸς δὲ αὐτοῦ τοῦ κοινοῦ ἡ συνεργασία, τοῦ ἐνθαρρύνοντος καὶ ἐμψυχοῦντος ἐκδότας καὶ συγγραφεῖς. Ἀλλ' οἱ ἐκδόται οὐδὲ πρόχειροι οὐδὲ πρόθυμοι εἶνε, καθόσον καὶ τὸ κοινὸν δὲν ἐφάνη μέχρι τοῦδε διατεθειμένον νὰ ἀναγνωρίσῃ ὡς ὑπερτάτην καὶ ἀπαραίτητον ἀνάγκην ἐν τῷ βίῳ, τὴν ἀνάγκην τῆς καλαισθητικῆς ἀπολαύσεως· τὸ κοινὸν δὲν ἀρέσκεται νὰ ἐξοδεύῃ εἰς βιβλία, καὶ ὁσάκις βιβλίον τι κινήσῃ τὴν περιέργειάν του, εἰσέρχεται εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον καὶ τὸ παζαρεύει, ὡς νὰ εὑρίσκεται πρὸ βαρελίου σαρδελῶν. Πρέπει νὰ ἀπελπισθῶμεν ἐκ τῆς καταστάσεως αὐτῆς, πρέπει νὰ μοιρολογήσωμεν τὴν φιλολογίαν, πρέπει νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἀντὶ νὰ προοδεύωμεν ὀπισθοδρομοῦμεν, πρέπει νὰ σατυρίσωμεν τὴν ἀμουσίαν τοῦ κοινοῦ, νὰ οἰκτείρωμεν τὴν σπάνιν καὶ τὴν ἀσπλαγχνίαν τῶν ἐκδοτῶν, νὰ περιβληθῶμεν τρίχινον σάκκον καὶ νὰ θέσωμεν σποδὸν ἐπὶ τῆς κόμης; Κάθε ἄλλο. Τὰ ἀνωτέρω σημειωθέντα ὑποδηλώνουν ἴσως ὅτι δὲν ἐφθάσαμεν ἀκόμη εἰς βαθμὸν φθονητῆς προόδου· ἀλλὰ καὶ δὲν ἀποδεικνύουν ὅτι ἐστασιμάτησαμεν, οὐδ' ὅτι ἀντὶ νὰ προχωρῶμεν, κατρακυλοῦμεν. Τὸ ὅτι πάντες οἱ γράφοντες δὲν εὑρίσκουν, κατὰ γενικὸν κανόνα, προχείρους καὶ προθύμους ἐκδότας, δὲν ἐμπόδισεν ὥστε τὸ 1891 νὰ ἀπέλθῃ ἐξαιρετικῶς πλούσιον εἰς ἐκδόσεις σπουδαίων καὶ ὡραίων ἔργων, τινὰς δὲ πρωτοφανεῖς διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἐξ ὧν ἀρκεῖ νὰ μνημονευθῶσιν αἱ ἐκδόσεις τοῦ κ. Γ. Κασδόνη, καὶ στίχων ἀκόμη συλλογὰς μὴ δειλιάσαντος νὰ ἐκδώσῃ· καὶ γνωστὸν ὅτι οὐδ' ἐκεῖ ὅπου οἱ ποιηταὶ ἀναγινώσκονται και κατανοοῦνται ὑπὸ χιλιάδων δὲν ἀποφέρουσιν ἄξια λόγου κέρδη εἰς τοὺς ἐκδότας των. Ὅσον διὰ τὸ κοινόν, ἡ ὑπ' αὐτοῦ γενικῶς ἐπιδεικνυομένη ἀδιαφορία πρὸς τὰ ἔργα τῆς φαντασίας καὶ τοῦ αἰσθήματος, πρὸς τὰ ἔργα τὰ ὁποῖα, ἀπηλλαγμένα κοινοτοπιῶν καὶ χυδαιοτήτων, σὲ κάμνουν νὰ σκέπτεσαι καὶ νὰ ὀνειροπολῇς, ἀποτελεῖ ἓν ἀπὸ τὰ βαρύτερα κατὰ τὸ φαινόμενον ἐπιχειρήματα δύο τάξεων ἀνθρώπων: ἐκείνων οἱ ὁποῖοι φρονοῦσιν ὅτι δὲν ἀξίζει νὰ γράφῃ κανεὶς τίποτε διὰ τοιοῦτο κοινόν, καὶ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἰσχυρίζονται ὅτι τὸ κοινὸν ἀδιαφορεῖ, διότι τὰ παραγόμενα ἔργα δὲν εἶνε ἄξια τῆς προσοχῆς του, οὐδ' ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ ἐξεγείρουν τὸ ἐνδιαφέρον του. Οἰκτρῶς πλανῶνται οἱ πρῶτοι, οἰκτρότερον οἱ δεύτεροι. Μάλιστα· τὸ κοινὸν ἀδιαφορεῖ, το κοινὸν εἶνε ἀσυνείδητον, τὸ κοινὸν περιφρονεῖ τοὺς *ποιητάς*· — καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο περιλαμβάνω συλλήβδην πάντας τοὺς ἐν ἐμμέτρῳ καὶ πεζῷ λόγῳ ὑπὲρ τῆς δημιουργικῆς φιλολογίας ἐργαζομένους. — Ἀλλὰ τοὺς περιφρονεῖ ὀλιγώτερον ἢ ὅσον περιφρονοῦσι τὸ κοινὸν οἱ ποιηταί, οὐχὶ ἐκ τυφλῆς τινος ἀλαζονείας ἢ αὐταρεσκείας τοῦ συρμοῦ, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆς τάσεως, ἥτις πανταχοῦ καὶ ὁσημέραι ζωηρότερα ἐκδηλοῦται εἰς τὰ

Digitized by Google

προϊόντα τῆς νεωτέρας Τέχνης. Δὲν εἶνε κατάλληλος ἡ στιγμὴ νὰ ἐξετάσω, ἀρκοῦμαι δὲ σήμερον νὰ σημειώσω ὅτι ἀπὸ πολλοῦ τὸ ἰδανικὸν τῶν νεωτέρων κοινωνιῶν δὲν εἶνε ἡ Ποίησις, ἀλλ' ἡ Πολιτική, καὶ ὅτι ὁ ἥρως ὁ κατακτῶν καρδίας καὶ ἡγούμενος λαῶν δὲν εἶνε ὁ ἀπαγγέλλων ὁμηρικὰς ῥαψῳδίας, ἀλλ' ὁ ἐπισείων ἄνωθεν αὐτῶν διπλωματικὰς διακοινώσεις. Οὐδέποτε ἄλλοτε, ἢ ὅσον ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν, ὁ κύκλος τῶν ἐννοούντων τὴν ποίησιν καὶ συγκινουμένων ἐξ αὐτῆς ὑπῆρξε τόσον στενός· ἀλλὰ καὶ οὐδέποτε ἄλλοτε ἢ ὅσον ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν, ἡ ποίησις — ὁ λόγος περὶ τῆς ἐν γένει ποιήσεως — ὑπῆρξε τόσον εὐρεῖα καὶ τόσον ὑψηλή, καὶ οὐδέποτε ἄλλοτε ἴσως ἔσχε τόσην βαθεῖαν τὴν συνείδησιν τοῦ προορισμοῦ της. Ἀλλὰ παντοῦ, καὶ ἐκεῖ ὅπου μεγάλη εἶνε ἡ κίνησις τοῦ πνεύματος, καὶ ἐδῶ ὅπου αὐτὴ δὲν δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν ἀλλαχοῦ, τὸ αὐτὸ ἀναλόγως φαινόμενον παρατηρεῖται: παρεξήγησις καὶ σύγχυσις καὶ δυσαρμονία καὶ ἔχθρα μεταξὺ ποιητῶν καὶ κοινοῦ· ἐκεῖνοι δὲν ἐργάζονται δι' αὐτό, καὶ αὐτὸ λεπτὸν δὲν δίνει δι' ἐκείνους· καθεὶς τραβᾷ χωριστὰ τὸν δρόμον του. Ἀλλὰ πρὸς τίνας λοιπὸν ἀπευθύνονται οἱ ποιηταί; πρὸς τὸ μηδέν; πρὸς τὸ κενόν; πρὸς τὸ ἄπειρον; Ἀκριβῶς εἰπεῖν, θέλουν δὲν θέλουν, καὶ ἂν δὲν φροντίζουν διὰ τὸ κοινόν, ἀλλ' ὅμως πρὸς ἓν κ ο ι ν ὸ ν καὶ αὐτοὶ ἀπευθύνονται· μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι τοῦτο δὲν ἀποτελεῖται ἐκ μεγάλης τινὸς πλειονότητος, ἀλλ' ἐξ ἐπιλέκτου ὀλιγότητος· μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι τὸ κοινὸν τὸ ἀναγινῶσκον καὶ ἀγαπῶν τοὺς ποιητὰς σύγκειται καὶ τοῦτο οἱονεὶ ἐξ ἀτελεστέρων καὶ ταπεινοτέρων ποιητῶν. «Πάντες εἴμεθα ποιηταί, λέγει ὁ μεγαλορρήμων Καρλάϊλ, ὁσάκις ἀναγινώσκομεν πρεπόντως ποίημά τι· ἡ φαντασία ἡ φρικιῶσα ἐκ τῆς Κολάσεως τοῦ Δάντε, ἔχει τὰς αὐτὰς δυνάμεις τῆς φαντασίας τοῦ Δάντε εἰς ἀσθενέστερον βαθμόν.» Ἔχουν καὶ οἱ ποιηταί μας ἐδῶ, ὅσον ἀραιοὶ καὶ ἂν εἶνε, τὸ κοινόν των, τοὺς «ἀγνώστους φίλους», τοὺς ὁποίους τόσον ὡραῖα ἔψαλεν ὁ Γάλλος ποιητής· ἀλλὰ βεβαίως τὸ κοινὸν τοῦτο ἠδύνατο νὰ εἶνε πολυαριθμότερον, θερμότερον, ἐνθουσιωδέστερον, ἐν Ἑλλάδι ἰδίως, ἔνθα, ὡς ἐκ τῶν ἱστορικῶν περιστάσεων, ἡ ποίησις ἔχει νὰ ἐκπληρώσῃ καὶ ἐθνικὴν ἀποστολήν. Καὶ τὴν πανθομολογημένην ταύτην ἀδιαφορίαν τοῦ κοινοῦ τινὲς μὲν φίλοι τῆς ποιήσεως, συγκρίνοντες πρὸς παρελθοῦσαν ἐποχήν, ἐξηγοῦν ὡς ἀποθαρρυντικὴν διὰ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον τῆς ποιητικῆς κινήσεως· τινὲς δέ, μὴ ἀρεσκόμενοι εἰς τὴν σωτήριον τροπήν, τὴν ὁποίαν ὁσημέραι λαμβάνει ἡ ποίησις, θεωροῦσι τὴν ἀδιαφορίαν ταύτην ὡς ἀποτέλεσμα οὐχὶ τῆς τῶν πολλῶν, ἀλλὰ τῆς τῶν ποιητῶν ἀμουσίας. Καὶ ἐκεῖνοι δὲν βλέπουν καλά, καὶ αὐτοὶ δὲν βλέπουν τίποτε. Ἡ σημερινὴ ἀδιαφορία, ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἄλλοτε ἐνδιαφέρον, εἶνε, κατὰ τὴν γνώμην μου, ἀγαθώτατον σύμπτωμα. Πιθανώτατα, τὸ κοινὸν ἄλλοτε καὶ ἀνεγίνωσκε περισσότερον, καὶ ἐνθουσιάζετο εὐκολώτερον ἐκ τῶν ἀναγινωσκομένων. Ἀλλὰ γνωρίζομεν ὅτι ἀπεδέχετο τότε καὶ ἀπεθαύμαζεν ὡς καλλιτεχνικὰ ἀριστουργήματα, φύρδην μίγδην καλὰ ἔργα μετὰ μετριωτάτων, μωροτάτων καὶ γελοιωδεστάτων ἄνευ οὐδεμιᾶς διακρίσεως, καθόσον τότε καὶ παντὸς εἴδους καὶ πάσης ἀξίας καὶ ἀναξιότητος ποιήματα, διηγήματα, δράματα, ἠθογραφήματα, τεχνουργήματα καὶ τερατουργήματα, προθυμοτάτης ὑποδοχῆς ἠξιοῦντο καὶ θριαμβευτικῶς ἐφιλοξενοῦντο ἐν ταῖς στήλαις τῶν ἀρίστων περιοδικῶν. Καὶ τὸ κοινόν, ἀδυνατοῦν νὰ ἐκλέξῃ, ἀμόρφωτον καὶ ἀσυνείδητον, ἔχαφτεν ὅλας τὰς ἀηδίας ὡς ἀριστουργήματα. Αὐτὴ εἶνε ἡ διαβοωμένη καὶ μετὰ βαθείας θλίψεως ἀναπολουμένη ὑπό τινων ἀναπήρων καὶ ἀπομάχων τῆς φιλολογίας φιλομουσία τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας πρὸ εἴκοσι καὶ τριάκοντα ἐτῶν· αὐτὸς εἶνε ὁ χρυσοῦς αἰὼν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων! Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν τὸ κοινὸν δὲν ἔφθασεν ἀκόμη εἰς φωτεινόν τι σημεῖον ἀναπτύξεως· αὐστηρῶς εἰπεῖν, οὐδ' ἐμορφώθη ἀκόμη κοινὸν ἀναγινῶσκον. Ἀλλὰ καὶ τὸ ὑφιστάμενον τοῦτο, διὰ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐκδηλοῖ οὐ μόνον τὴν ἐκτίμησιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπαρέσκειάν του πρὸς τὰ βιβλία καὶ τοὺς συγγραφεῖς, δεικνύει ὅτι δὲν εἶνε βάρβαρον ὡς ἦτο πρίν. Πρὸ πολλῶν ἀδαμάντων ἴσως τυφλῶς παρέρχεται· ἀλλὰ καὶ δὲν ἐκλαμβάνει πλέον ὡς ἀδάμαντα πᾶσαν ἀπαστράπτουσαν ὕελον. Ἀρκεῖ ὅτι δυσπιστεῖ, ὑποπτεύει, παραγνωρίζει, ἀδικεῖ, ἀπορρίπτει ἔστω καὶ ἄξια μετ' ἀναξίων. Διατελεῖ ὡς ἐν στάσει ἀμύνης κατὰ τῶν ἐπιβούλων τοῦ παρελθόντος, οἵτινες τοῦ ἐφούρνιζαν κάθε καρυδιᾶς καρύδι, καὶ ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ξεθυμαίνει κατ' ἐχθρῶν ὁμοῦ καὶ φίλων. Ἡ ὅρασίς του δὲν ἐξεκαθαρίσθη ἀκόμη· ἀλλ' ἡ ὄσφρησίς του εἶνε ὀξυτέρα, τὰ γοῦστά του εἶνε εὐγενέστερα· κάτι θέλει· καλὰ καλὰ δὲν γνωρίζει τί ζητεῖ· εὑρίσκεται, ὡς κοινῶς λέγομεν, εἰς μεταβατικὴν κατάστασιν· καὶ ἡ πρόοδος βραδέως, ἀλλ' ἀσφαλῶς ἐνεργεῖ. Εἰς ἀνάλογον κάπως κατάστασιν εὑρίσκεται παρ' ἡμῖν ἡ Νεότης ἡ σκεπτομένη καὶ δημιουργοῦσα. — Πρὸ δεκαετίας μάλιστα ἡ κατάστασις αὐτῆς ἦτο καθ' ὅλα σχεδὸν ὁμοία πρὸς τὴν ἄνω προχείρως σημειωθεῖσαν κατάστασιν τοῦ κοινοῦ. — Ἡ σύγχρονος Νεότης, βραδέως καὶ αὐτή, ἀλλ' ἀσφαλῶς ἐργάζεται· ὁ καιρὸς τῶν χονδροειδῶν αὐτοσχεδιασμάτων παρῆλθεν ἴσως ἀνεπιστρεπτεί. Ἡ σύγχρονος Νεότης δὲν εἰσῆλθεν ἀκόμη ὁριστικῶς εἰς τὸν δρόμον της, ἀλλὰ γνωρίζει ποῦ κεῖται οὗτος καὶ πρὸς αὐτὸν βαδίζει, παρὰ τὰς ἐν τῷ μεταξὺ διακυμάνσεις καὶ παραπλανήσεις· δὲν

Digitized by Google

ἐπετέλεσεν ἀκόμη τὸ μέγα ἔργον οὐδ' ἐπέστη ὁ καιρὸς πρὸς τοῦτο· ἀλλὰ πρὸς δημιουργίαν αὐτοῦ παρασκευάζεται. Θάρρεῖ καὶ ἐλπίζει καὶ πιστεύει. Αἰσθάνεται νέαν ζωὴν σαλευομένην μέσα εἰς τὰ σπλάγχνα της· ὅταν ἐπιστῇ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, θὰ ἐξωτερικευθῇ ἡ ζωὴ αὐτή. Ὑπάρχουν περίοδοι πνευματικῆς ἐνεργείας, τὰς ὁποίας δὲν δύναται νὰ φωτίσῃ τὸ παρελθόν, καὶ δὲν ἀρκεῖ νὰ φωτίσῃ τὸ παρόν. Αἱ περίοδοι αὗται δέχονται τὴν ἀμυδράν, ἀλλὰ γλυκυτάτην ανταύγειαν τοῦ προσεγγίζοντος μέλλοντος... καὶ εἶνε ὡς κόσμος μόλις ἐξυπνῶν, ξαφνισμένος ἀκόμη ἀπὸ τὸν ὕπνον, νυσταλέος, τρίβων τοὺς ὀφθαλμούς, δυναμωμένος ἐν τούτοις καὶ ἀποφασισμένος νὰ ἀναλάβῃ ἐργασίαν, διότι καταλαμβάνει ὅτι πολὺ ἐκοιμήθη. Ἡ σύγχρονος Νεότης τοιαύτην περίοδον διέρχεται, κρισιμωτάτην. Διδάσκαλοι καὶ ποιηταί, τέως ἄγνωστοι ἢ παραγνωριζόμενοι, ἐπιβάλλονται λεληθότως ἢ αἰφνιδίως εἰς τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν λατρείαν της. Διάφοροι ἐπιδράσεις σημειοῦσιν ἐπ' αὐτῆς τὰ ἴχνη των διαβατικώτερα ἢ σταθερώτερα. Εἰς ὅ,τι χθὲς ἀπέβλεπε μετὰ δέους, σήμερον μετὰ θάρρους ἀτενίζει· ὅ,τι χθὲς ἀπέφευγε, σήμερον περιπτύσσεται· ὅ,τι ἠνείχετο χθές, σήμερον ἀποκηρύττει. Διὰ πολλὰ διστάζει ἀκόμη· οἱ δισταγμοί της ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον ἐξαλείφονται. Ἡ δημοτικὴ γλῶσσα — «ψυχὴ καὶ γλῶσσα ἕνα εἶνε» λέγει λαμπρῶς ὁ Ψυχάρης, εἷς ἐκ τῶν διδασκάλων τῆς συγχρόνου Νεότητος, — δὲν θεωρεῖται πλέον ὑπ' αὐτῆς ὡς ἰ δ ί ω μ α, ἀλλ' ὡς αὐτὴ ἡ μία, ἡ ἀδιαίρετος, ἡ ἀληθινή, ἡ ἐθνικὴ γλῶσσα, τὴν ὁποίαν κούφως παρεῖδον οἱ σχολαστικοί, ἀλλὰ βαθυφρόνως διεῖδον οἱ ποιηταί. Ἡ χρῆσις αὐτῆς ὁσημέραι βαθύτερον εἰσχωρεῖ καὶ εἰς τὰ εἴδη ἐκεῖνα τοῦ λόγου, διὰ τὰ ὁποῖα, δυνάμει μωρῶν προλήψεων, ἐκρίνετο ἀκατάλληλος. Ἡ ψευδοποίησις τῶν λογιωτάτων μᾶς ἄφησε χρόνια. Τὴν χρῆσιν τῆς καθαρευούσης ὡς ἀ ν α π ό δ ρ α σ τ ο ν ἀ ν ά γ κ η ν ἀποδέχεται ἀκόμη ἡ Νεότης ἐν τῷ γραπτῷ λόγῳ· θὰ ἔλθῃ ὥρα καθ' ἣν ἡ ἀνάγκη αὕτη δὲν θὰ ὑφίσταται. Ὑπάρχουν νέοι ποιηταί, οἱ ὁποῖοι τὸ συλλογίζονται ἂν θὰ ἠμπορέσουν πλέον νὰ γράψουν τὸ διήγημα εἰς τὴν μέχρι τοῦδε ἐπικρατήσασαν ἐν αὐτῷ καθαρεύουσαν. Καὶ ὑπάρχουν ἄλλοι ἀποκλειστικῶς καὶ θαυμαστῶς διηγηματογραφοῦντες διὰ τῆς δημοτικῆς. Μέγα βῆμα πρὸς τὴν ἑνότητα τῆς φιλολογικῆς γλώσσης! Ἀλλὰ μὴ γένοιτο νὰ παραγνωρίσω τὴν ἀξίαν τῶν ἔργων ὅσα δεν ἔχουσι τὸ χρίσμα τῆς λεγομένης δημοτικῆς. Ἡ ποιητικὴ γλῶσσα ῥέει πολλάκις ἐν κοίτῃ εὐρυτέρᾳ καὶ τῆς αὐστηρᾶς καθαρευούσης καὶ τῆς ἀκραιφνοῦς δημοτικῆς. Τὸ Διήγημα θριαμβεύει· ὄχι πλέον ἀναγέννησις, ἀλλὰ ἡ γέννησις τοῦ ἑλληνικοῦ διηγήματος ἐτελέσθη, νομίζεις, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν. Περισπούδαστος εἶνε ἡ διηγηματογραφικὴ κίνησις τοῦ ἐκπνεύσαντος ἔτους. Ἐναμίλλως αὐτῇ αγωνίζεται νὰ βαδίσῃ ἡ ποίησις· ὄχι πλέον πατριωτικαὶ καὶ αἰσθηματικαὶ φωνασκίαι, ἀλλὰ ἰδέαι καὶ αἰσθήματα! Ὁ ἡρωϊσμός, ὡς τὸν ἐμελέτησεν ὁ Βαλαωρίτης, λαμπρῶς ἐπετέλεσε τὸ ἔργον του· ἀπόκειται εἰς αὐτὸν ὁ στέφανος τῆς Δικαιοσύνης· ὁ ῥομαντισμός, ὡς τὸν ἐξεπροσώπησεν ὁ Παράσχος, ἐξέπνευσε πρὸ πολλοῦ. Φιλοσοφική τις αὔρα ἐπιπνέει τῆς ποιήσεως, εὐρύνουσα καὶ τῆς ἡρωϊκῆς καὶ τῆς ῥομαντικῆς ἐμπνεύσεως τοὺς ὁρίζοντας, καὶ νέους ὁρίζοντας διανοίγουσα. Ἡ ἔμπνευσις φλογίζει τὴν φαντασίαν τῶν νέων ποιητῶν· ἀλλὰ τῆς ἐμπνεύσεως ἀπαραίτητος ἀρωγὸς εἶνε ἡ μελέτη. «Ὁ στοχασμὸς ὀλόγοργος, ἡ τέχνη ἀργή», κατὰ τὴν βαθεῖαν ἔκφρασιν τοῦ Μαρκορᾶ. Οὐδὲν μᾶλλον ἔμπνουν καὶ αὐτόματον τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ποιήσεως, ἀλλὰ καὶ οὐδὲν τεχνικώτερον καὶ μελετητικώτερον αὐτῆς. Οἱ στίχοι τῆς συγχρόνου Νεότητος δὲν σπείρονται καὶ δὲν γεννῶνται αὐτοστιγμεὶ καὶ ἀφθόνως, ὡς ἄλλοτε· ἀλλ' οἱ γεννώμενοι δυνατὸν νὰ μὴ εἶνε πάντες μεγάλοι τὴν ἐπιβολήν, ἀλλὰ πάντες εἶνε διεσκευασμένοι καλλιτεχνικώτερον, τουτέστι ποιητικώτερον. Ὄχι πλέον τετριμμένη ῥητορική, ὄχι πλέον ἔμμετρος ἀρθρογραφία. Τὰ τοῦ Καίσαρος ἀπεδόθησαν τῷ Καίσαρι.

Οἱ ἀρχαῖοι ἀπεικόνιζαν τὴν Μοῦσαν Πολύμνιαν σύννουν καὶ συλλογισμένην, οὐδὲν φέρουσαν σύμβολον, ὑψοῦσαν τὸν δάκτυλον ἐπὶ τοῦ στόματος, σιγηλήν, καὶ ἐκφραστικήν. Ἡ Μοῦσα Πολύμνια εἶνε πιστὴ εἰκὼν τῆς φανταζομένης, αἰσθανομένης καὶ δημιουργούσης Νεότητος, ὡς τὴν καταλαμβάνει ἀνατέλλον τὸ 1892.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΤΑ

ΜΙΑ ΤΡΥΠΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΗΝ

Ἓν ἀπὸ τὰ πολλὰ ἐπιστημονικὰ περίεργα τῆς Παγκοσμίου Ἐκθέσεως ἐν Σικάγῳ θὰ εἶνε καὶ ἡ συλλογὴ ἐν ειδικῷ περιπτέρῳ, τῶν παρατηρήσεων καὶ τῶν δειγμάτων, ἅτινα θὰ ἐξαχθῶσιν ἐκ μιᾶς τρύπας τῆς γῆς, ἥτις θὰ εἶνε ἡ βαθυτέρα τῶν μέχρι τοῦδε. Ἀμερικανική τις ἑταιρία ἐξαγωγῆς ἐλαίου τῆς νάφθας, κέκτηται φρέαρ, οὗ τὸ βάθος κατέρχεται εἰς 1500 μέτρα. Ἡ τρύπα αὕτη 18 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου διαμέτρου διῆλθεν ἤδη διὰ παχέων στρωμάτων ἄνθρακος, χρυσοφόρου χώματος, σιδήρου καὶ ἄλλων μετάλλων. Ἡ Κυβέρνησις σκοπεύει, ἅμα ἡ τρύπα αὕτη ὑπερβῇ τὰ 1500 μέτρα, ν' ἀναθέσῃ εἰς ἰδικούς της μηχανικοὺς τὴν ἐξακολούθησιν τῆς διατρήσεως πρὸς ἐνέργειαν ἐπιστημονικῶν παρατηρήσεων.

Τοιοῦτον ἐπιστημονικὸν πείραμα γινόμενον τῇ βοηθείᾳ εἰδικῶν ἐργαλείων θὰ καταστῇ λίαν

Digitized by Google

ἐνδιαφέρον. Οἱ μηχανικοὶ θὰ σημειώσωσιν ἐπιμελῶς πᾶν ὅ,τι θὰ συμβῇ καὶ θὰ συλλέξωσι πολυάριθμα δείγματα πάντων τῶν στρωμάτων, ἵνα οὕτω καταρτισθῇ ἡ διαδοχικὴ σειρὰ τῆς γεωλογικῆς διαμορφώσεως τοῦ γηΐνου φλοιοῦ.

Μέγισται ὅμως δυσχέρειαι θὰ συναντηθῶσι βαθύτερον κατὰ τὴν διάτρησιν ταύτην. Ὡς γνωστὸν εἰς βάθος 3000 μέτρων ἡ θερμοκρασία ἀνέρχεται εἰς 100 βαθμούς, διατηροῦσα τὸ ὕδωρ εἰς ἀτμώδη κατάστασιν. Ἡ θερμότης αὕτη βαίνει αὐξάνουσα ἐφ' ὅσον προχωροῦμεν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς γῆς, ἔνθα ἐκτείνονται ἀχανῆ στρώματα πεπυρωμένης λάβας. Ἡ πρωτοφανὴς λοιπὸν αὕτη ἀπόπειρα ἐξερευνήσεως τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς γῆς, ἐὰν ἐπιτύχῃ, θὰ παραγάγῃ βεβαίως σπουδαιότατα καὶ ποικιλώτατα ἐπιστημονικὰ ἀποτελέσματα.

Παρόμοιόν τι, ἀλλ' ὑπὸ τερατώδη τύπον εἶχε προτείνει πρὸ πολλοῦ γεωλόγος τις Ἀργεντινὸς Μαρτινέζ. Οὗτος ἐπρότεινε νὰ γείνῃ παμμεγέθης τρύπα διήκουσα μέχρι τοῦ κέντρου τῆς γῆς, ἤτοι εἰς βάθος 6400 χιλιομέτρων. Πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἐπιχειρήματος τούτου ὁ Μαρτινὲζ ἐπρότεινεν, ἵνα ἕκαστον πολιτισμένον κράτος προσφέρῃ κατ' ἔτος ἑκατομμύριά τινα. Τὸ τοιοῦτον ὅμως σχέδιον ἐθεωρήθη ἔκτοτε παντελῶς ἀνεκτέλεστον.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ σημειοῦμεν ἐνταῦθα χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς «Ἑστίας» καὶ τὰ βαθύτατα τῶν γνωστῶν φρεάτων.

Ἐν Γερμανίᾳ παρὰ τὴν Δουρεμβέργην ὑπάρχει φρέαρ βάθους 1750 μέτρων. Εἰς τὰ ἀργυρωρυχεῖα τοῦ Πρίμβραμ ἐν Βοημίᾳ δύο φρέατα ἔχουσι βάθος 1100 μέτρων. Τὸ αὐτὸ βάθος ἔχει καὶ φρέαρ τι ἐν Ζεμὰπ τῆς Βελγικῆς.

Ἓν τῶν περιεργοτάτων φρεάτων εἶνε καὶ τὸ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου ἐν Βελγικῇ, ὑπερβαῖνον τὰ 1000 μέτρα. Ἡ ἐξ αὐτοῦ ἡμερησία ἐξαγωγὴ γαιανθράκων ἀνέρχεται εἰς 500 τόννους, τὸ δὲ πλάτος του εἶνε τριῶν μέτρων. Ὁ ἀνελκυστὴρ τὸ διατρέχει ἐντὸς 80 δευτερολέπτων, ἤτοι μὲ ταχύτητα 12 μέτρων κατὰ δευτερόλεπτον. Ἡ ἐν αὐτῷ θερμοκρασία χάρις εἰς ἰσχυρὰς ἀεροποιητικὰς μηχανὰς δὲν ὑπερβαίνει τοὺς 25 βαθμούς. Ἡ θερμοκρασία αὕτη εἶνε σχετικῶς μικρὰ παραβαλλομένη πρὸς τὴν τῶν μεταλλείων τοῦ ἀργύρου ἐν τῷ Εἰρηνικῷ, ἔνθα αὕτη ὑπερβαίνει τοὺς 50 βαθμούς.

Εἰς ἐννέα δισεκατομμύρια φράγκα ὑπολογίζεται τὸ ἐτήσιον προϊὸν πάντων τῶν μεταλλείων τῆς γῆς. Τὸ τρίτον τοῦ ποσοῦ τούτου ἀναλογεῖ εἰς γαιάνθρακας, ὧν τὰ πλουσιώτατα ὀρυχεῖα κατέχει ἡ Ἀγγλία. Πλουσιώτατα ἐπίσης μεταλλεῖα, ἀνεκμετάλλευτα ὅμως, κατέχουσιν αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς, αἱ Ἰνδίαι καὶ ἡ Κίνα. Σ*

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Ὁ σκύλος τοῦ Τσάρου

Ἓν τῶν σπουδαιοτάτων προσώπων τῶν Ἀνακτόρων τῆς Γκατσίνης ἐν Πετρουπόλει εἶνε ὁ μέγας δανικὸς σκύλος Πέτρος, ὅστις εἶνε πάντοτε ἐξηπλωμένος ἐν τῇ αἰθούσῃ τῇ ὁδηγούσῃ εἰς τὰ ἰδιαίτερα δώματα τοῦ Τσάρου. Ὁ σκύλος οὗτος, ὅστις λέγεται ὅτι εἶνε ὁ μέγιστος τοῦ εἴδους του, ἐδόθη εἰς τὴν Τσαρῖναν ὑπὸ τοῦ πατρός της, Βασιλέως τῆς Δανίας, πρὸ 4 περίπου ἐτῶν· Ὁ Τσάρος τοσοῦτον τὸν ἠγάπησεν, ὥστε συνοδεύεται πάντοτε ὑπ' αὐτοῦ, θεωρῶν αὐτὸν ὡς τὸν πιστότερον φύλακα, εἰς ὃν δύναται νὰ ἐμπιστευθῇ. Ὁ Πέτρος δι' ἄγνωστον λόγον εἶχεν ἀντιπαθήσῃ ἕνα τῶν φρουρῶν καὶ οὔρλιαζεν ὁσάκις τὸν ἔβλεπε. Κατὰ τοῦ φύλακος τούτου οὐδὲν ὑπῆρχε παράπονον, ἐν τούτοις διὰ νὰ εὐχαριστήσωσι τὸν σκύλον τὸν ἀπεμάκρυναν. Ἄλλοτε πάλιν ὁ Πέτρος ἐξαγριωθεὶς ἄνευ αἰτίας κατά τινος τῶν φρουρῶν, ἐπετέθη καὶ τὸν ἔδακνεν ἀνηλεῶς. Ὁ Τσάρος ἀκούσας τὰς κραυγὰς τοῦ φρουροῦ προσέδραμε, τὸν ἀπήλλαξε τοῦ σκύλου καὶ τῷ ἔδωκε χρηματικόν τι ποσόν. Διέταξεν ὅμως ν' ἀπομακρύνωσι καὶ τὸν φρουρὸν τοῦτον ἐκ τῶν Ἀνακτόρων.

Γυναῖκες ἁμαξηλάται

Μία τῶν πλέον ἀλλοκότων ἀστυνομικῶν διατάξεων εἶνε ἡ ἰσχύουσα ἐν Σικάγῳ, ὅπου ἀπαγορεύεται νὰ τρέχῃ ἅμαξα εἰς τὰς ὁδοὺς τοῦ περιπάτου ἄνευ ἐπιβάτιδος γυναικός. Τὸ μέτρον τοῦτο ἐκρίθη μεροληπτικὸν καὶ ἐναντίον τοῦ ἐλευθέρου συναγωνισμοῦ μεταξὺ λεωφορείων καὶ ἁμαξῶν. Αἱ ἑταιρίαι τῶν λεωφορείων ἀντεπεξεργόμεναι κατὰ τῆς εἰρημένης ἀστυνομικῆς διατάξεως, προσέλαβον γυναῖκας ὡς ὁδηγοὺς καὶ ἁμαξηλάτας, σχεδιάσασαι δι' αὐτὰς κατάλληλον ἐνδυμασίαν μετὰ κασκέτου ὁμοίου πρὸς τὸ τῶν ναυτῶν καὶ κομψῆς μάστιγος.

Πρόποσις ὑπὲρ τῶν γυναικῶν

Εἰς γεῦμα διδόμενον ὑπὸ ὁμίλου καλλιτεχνῶν, εἰς τὸ ὁποῖον παρεκάθηντο κληθέντες καὶ λόγιοι πολλοὶ καὶ δημοσιογράφοι, ὑψώσας τὸ ποτήριον εἷς ἐκ τῶν τελευταίων τούτων εἶπε:

— Κύριοι, προπίνω ὑπὲρ τῶν γυναικῶν. Ναί, κύριοι, ὑπὲρ τῶν γυναικῶν, διότι ἄνευ αὐτῶν δὲν θὰ ὑπῆρχε τέχνη καὶ ἴσως ἴσως δὲν θὰ ὑπῆρχον καὶ καλλιτέχναι.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Κατὰ τὴν ἐπίσημον ἀπογραφὴν ἐν Γαλλίᾳ κατηναλώθη τὸ 1890 ταμβάκος ἀξίας 64 ἑκατομμυρίων φράγκων καὶ καπνὸς 250 ἑκατομμυρίων.

+

Digitized by Google

Παράδοξον φαινόμενον παρετηρήθη ἐν Κουμπακονὰμ τῶν Ἰνδιῶν. Κεραυνὸς ἔπεσεν ἐπὶ δένδρου καὶ τὸ δένδρον αἴφνης ἤνθησε μετὰ παρέλευσιν δύο ἑβδομάδων, χωρὶς ν᾽ἀποκτήσῃ οὔτε ἓν φύλλον. Βραδύτερον ἤνθησε παρακαίρως ἐκ δευτέρου καὶ εἶτα ἐξαντληθὲν ἐξηράνθη.

Ἀπεφασίσθη ὁριστικῶς ἡ ἀνέγερσις πύργου εἰς τὴν διεθνῆ ἔκθεσιν τοῦ Σικάγου κατὰ σχέδιον τοῦ μηχανικοῦ Μόρισον. Αἱ δαπάναι τῆς ἀνεγέρσεως ὡρίσθησαν εἰς 1,500,000 δολλάρια. Ὁ πύργος θὰ εἶνε τρίπατος: τὸ πρῶτον πάτωμα θὰ ἔχῃ διάμετρον 80 μέτρων καὶ ὕψος 70 ὑπὲρ τὸ ἔδαφος, τὸ δεύτερον 50 μέτρων καὶ ὕψος 130, καὶ τὸ τρίτον πάτωμα διάμετρον 20 μέτρων καὶ ὕψος 300 ὑπὲρ τὴν γῆν.

Ἰατρός τις τοῦ Γαλλικοῦ ναυτικοῦ ἀνεκάλυψε καὶ ἀπομονώσας ἐκαλλιέργησε τὸ βακτηρίδιον τοῦ ὀπίου τῶν καπνιστῶν.

ΣΤΟΝ ΟΜΗΡΟ

Γιὰ σέ, γέρο τυφλέ, ποῦ πάντα ἐμπρός μου
Σὰν ἄλλον ἥλιον βλέπω καὶ θαυμάζω,
Γιὰ σὲ φτερὰ λαβένει ὁ λογισμός μου
Ὅταν τὸν κόσμο πὤπλασες κυττάζω.

Ἀναπνοὴ γροικῶ μεγάλου κόσμου
Κ᾽ αἰσθάνομαι πῶς ζῶ κι᾽ ἀναγαλλιάζω·
Τὸν Ἕκτορά σου βλέπω καὶ τὸ φῶς μου
Θαμπώνεται μὲ μιᾶς κι᾽ ἀνατριχιάζω.

Μιὰ μόνη δός μου φωτεινή σου ἀχτίδα
Ἀφ᾽ τὸ φῶς ποῦ τὸ μέτωπο σκορπίζει
Καὶ θεία λαμπράδα χύνει ᾽ς τὴν πατρίδα.

Γέρο τυφλέ, τὸ φῶς ποῦ πλημμυρίζει
Τὸ μάτι τοῦ θνητοῦ, ποτὲ δὲν εἶδα·
Μόνο ἡ δική σου λάμψι μὲ φωτίζει.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Ἡ ἐλπὶς ζωογονεῖ, ἀλλ᾽ ἡ προσδοκία θανατώνει.

*

Ὁ λόγος πρὶν ἐξέλθῃ τῶν χειλέων εἶνε δοῦλός μας· ἅμα ἐξέλθῃ γίνεται κύριός μας.

*

Τὴν μεγαλητέραν χρῆσιν τοῦ πνεύματός σου πρέπει νὰ κάμνῃς ὅταν ὁμιλῇς μὲ μωρόν.

ΤΗΛΕΦΩΝΗΜΑΤΑ

----- Κύριε Πνευματιστά, δὲν εἶνε πρωτοφανὲς τὸ πρᾶγμα, ὑπάρχουσι μάλιστα ἄλλα παραδείγματα ὑποβολῆς θαυμασιώτερα. Ἓν τούτων εἶνε καὶ τὸ ἑξῆς ἐκτελεσθὲν ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τῆς ἐν Λονδίνῳ «Ἑταιρίας τῶν ψυχολογικῶν ἐρευνῶν»: Ὁ ὑπνωτιζόμενος μὲ δεμένους ὀφθαλμοὺς ἐκάθητο ἐνώπιον τραπέζης ἔχων ἀνὰ χεῖρας μολυβδοκόνδυλον καὶ πρὸ αὐτοῦ τεμάχιον χάρτου. Ὁ ὑπνωτιστὴς μεταβαίνει εἰς ἄλλο δωμάτιον καὶ ἐκεῖ ἓν μέλος τῆς ἑταιρίας χαράσσει ἐπὶ χάρτου διὰ μολυβδοκονδύλου τὴν κεφαλὴν τοῦ ἵππου καὶ τὴν παιγνιώδη μορφήν, ἅτινα ἀπαράλλακτα παριστῶσιν αἱ δύο παρατιθέμεναι εἰκόνες σημειούμεναι διὰ τοῦ στοιχείου Α. Ὁ ὑπνωτιστὴς παρακολουθεῖ μετὰ προσοχῆς τὰ ἰχνογραφήματα καὶ ἔπειτα μὲ δεμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς φέρεται ὄπισθεν τοῦ ὑπνωτιζομένου εἰς ἀπόστασιν 60 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου καὶ ὑποβάλλει εἰς αὐτὸν τὰ δύο ἰχνογραφήματα, ἅτινα ἐν μέσῳ βαθυτάτης σιγῆς καὶ ἐκπλήξεως τῶν παρισταμένων ἐκτελεῖ κατὰ προσέγγισιν ὁ ὑπνωτιζόμενος ἀπαράλλακτα ὅπως φαίνονται εἰς τὰς παρατεθειμένας εἰκόνας τὰ διὰ τοῦ στοιχείου Β σημειούμενα.

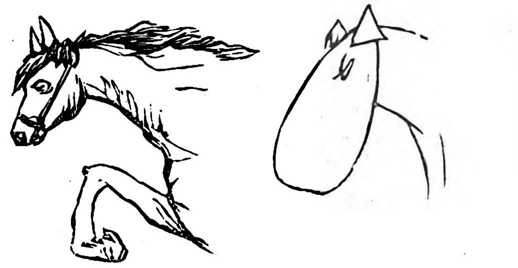

Α Β

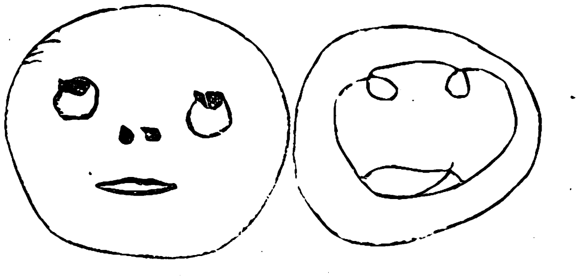

Α Β

Ἐννοεῖται ὅτι τὸ πείραμα ἐγένετο ὑπὸ αὐστηροτάτην ἐπιτήρησιν, καὶ εἶνε βέβαιον ὅτι κανεὶς δόλος δὲν ὑπῆρξε κατ᾽ αὐτό. Ἡ δὲ ἐξήγησις; Δὲν εἶνε τῆς παρούσης ὥρας Ἄλλοτε θὰ γείνῃ διὰ μακρῶν λόγος ἐν τῇ «Ἑστίᾳ».

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἀρχαιολογικὰ

Τὴν παρελθοῦσαν Πέμπτην ἐγένετο ἔναρξις τῶν διαλέξεων τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς. Πρῶτος δ᾽ ἐν αὐτῇ ὁ κ. Βαλδστάϊν, μετὰ βραχεῖαν ἐπισκόπησιν τῶν ἐργασιῶν τῆς σχολῆς καὶ τῶν ὑπ᾽ αὐτῆς ἐνεργηθεισῶν ἀνασκαφῶν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος, ἐξέφρασε τὴν πεποίθησιν ὅτι καὶ κατὰ τὸ νῦν ἀρχόμενον προσδοκᾷ ἀγαθὴν τὴν συγκομιδὴν ἐκ τῶν σχεδιαζομένων ἐργασιῶν. Ἀκολούθως μετέβη εἰς τὸ κύριον τῆς ἀγορεύσεως αὐτοῦ θέμα, τὴν *πενθοῦσαν Ἀθηνᾶν*, ἀνάγλυφον εὑρεθὲν κατὰ τὰς τελευταίας τῆς Ἀκροπόλεως ἀνασκαφάς, ὅπερ ὅμως διπλοῦν πρόβλημα παρέχει ὡς πρός τε τὴν χρονολογίαν καὶ τὴν ἑρμηνείαν τῆς παραστάσεως. Πρὸς ὁρισμὸν τοῦ χρόνου τοῦ γλυπτικοῦ τούτου ἔργου ἔδειξεν ὁ ῥήτωρ ὅτι τοῦτο δὲν εἶνε ἀρχαΐζούσης τέχνης, ἀλλ᾽ ὅτι ἐν τῇ κάτω τῆς ὀσφύος περιβολῇ ἐμφαίνει ἀρχαϊκὸν τρόπον, ἐνῷ διὰ τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν περὶ τὰ στέρνα πτυχῶν μαρτυρεῖ περὶ τοῦ χρόνου τῆς πλήρους ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῶν δεσμῶν τῆς ἀρχαϊκῆς τέχνης. Παρέβαλε δὲ αὐτὸ μὲ τὸ περίφημον ἐλευσίνιον ἀνάγλυφον καὶ ἤχθη εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι εἶνε ἔργον τοῦ Ε᾽ αἰῶνος. Ὁ τεχνίτης αὐτοῦ κατέρχεται ἴσως μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Φειδίου, φυλάττει ὅμως εἰσέτι τὴν παράδοσιν τῶν ἀρχαιοτάτων ἀττικῶν σχολῶν. Ὡς πρὸς τὴν ἑρμηνείαν καὶ σημασίαν τοῦ ἀναγλύφου παρετήρησεν ὅτι τοῦτο οὔτε ὡς ἐπιτυμβία στήλη δύναται νὰ θεωρηθῇ, οὔτε ὡς ἀρχιτεκτονικὸν μέλος. Μᾶλλον ἀνήκει εἰς τὰ ἐπιγραφικὰ ἀνάγλυφα, ἵστατο δὲ πιθανῶς ἐπὶ ἐπιγραφῆς μνημονευούσης πολεμιστοῦ πεσόντος. Ἡ παράστασις ἐμφαίνει προφανῶς μελαγχολικὴν τὴν θεάν. Τὴν ἐπίδρασιν τοῦ τύπου τούτου ἔδειξε καὶ ἐπὶ μεταγενεστέρων παραστάσεων. Ἐν τέλει παρετήρησεν

Digitized by Google

ότι ή πρώτη έκ τοῦ ἔργου έντύπωσις ύπέμνησεν αὐτὸν τὸν ἐπιτάφιον τοῦ Περικλέους. Ἐκ τοῦ ἀριστουργήματος τούτου τοῦ Θουκυδίδου ἀναγνώσας εἶτα ἓν ἀπόσπασμα, εἶπεν ὅτι δὲν διστάζει νὰ ὀνομάσῃ τὸ ἀξιοσημείωτον ἀνάγλυφον τὸν *ἐπιτάφιον ἐν λίθῳ*. Κατόπιν ὁ τοῦ ἔτους τούτου διευθυντὴς τῆς σχολῆς κ. Πόλλανδ ὡμίλησε περί τινος ἐπιτυμβίας ἀττικῆς ἐπιγραφῆς, ἐμμέτρου ἐπιγράμματος, ἀναγομένης εἰς τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ Δ' αἰῶνος. Τὸ ὄνομα Εὔθυλλα ἀπαντᾷ ἐν αὐτῷ κατὰ πρώτην φοράν. Ὁ κ. Πόλλανδ πρὸς ἑρμηνείαν τῆς ἀξιοσημειώτου ἐπιγραφῆς ἔθιξε σημεῖά τινα μόνον, ἀναβαλὼν εἰς ἄλλην εὐκαιρίαν τὸν μακρότερον περὶ αὐτῆς λόγον.

— Πρό τινων ἡμερῶν ἤρχισαν ἀρχαιολογικαὶ ἀνασκαφαὶ ἐγγὺς τῆς Μονῆς τοῦ Δαφνίου, δαπάναις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας, ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ ἐφόρου αὐτῆς κ. Δημ. Γρ. Καμπούρογλου. Σκοπὸς τῶν ἀνασκαφῶν τούτων εἶνε ἡ ἐξακρίβωσις τῆς τοποθεσίας τῆς Ἱερᾶς Ὁδοῦ, καὶ συνάμα ἡ ἀνακάλυψις τῶν ἐν τῇ θέσει ἐκείνῃ εὑρισκομένων τὸ πάλαι ἱερῶν τοῦ Ἀπόλλωνος, τῆς Ἀθηνᾶς, τῆς Δήμητρος καὶ Κόρης, καὶ τῆς Ἀφροδίτης. Αἱ μέχρι τοῦδε γενόμεναι ἀνασκαφαὶ ἔφερον εἰς φῶς ἓν ἄγαλμα γυναικὸς φυσικοῦ μεγέθους καλλίστης δὲ τέχνης, ἐστερημένον ὅμως τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν ποδῶν. Ἐλπίζεται ὅτι διὰ τῶν περαιτέρω ἀνασκαφῶν θὰ συμπληρωθῶσι καὶ τὰ ἐλλείποντα ταῦτα μέρη, ἵνα τὸ ἄγαλμα κατατεθῇ ἀκέραιον εἰς τὸ Μουσεῖον, οὗτινος ἔσται ἓν τῶν καλλίστων. Τότε δὲ θὰ ἐξακριβωθῇ ἴσως καὶ ἂν τὸ ἄγαλμα τοῦτο εἶνε τῆς Κόρης τὸ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου ἀναφερόμενον. Πλὴν τούτου εὑρέθησαν καὶ πολλὰ ὀστᾶ καὶ κρανία ἐξ ἀρχαίων ἐκεῖ τάφων. Ἐντὸς ἑνὸς τῶν κρανίων τούτων εὑρέθησαν μόλυβδος σφενδόνης, ἔχων ἐπιγραφήν τινα.

— Τὸ παρελθὸν Σάββατον ἐγένετο ἡ κατὰ μῆνα τακτικὴ συνεδρίασις τοῦ Φιλολογικοῦ καὶ Ἀρχαιολογικοῦ τμήματος τοῦ «Παρνασσοῦ» Ὁ πρόεδρος ἀνήγγειλεν εἰς τὸ τμῆμα τὸν θάνατον τοῦ τέως προέδρου Πασπάτη, μεθ' ὃ τὸ τμῆμα ἀπεφάσισε νὰ συγχαρῇ τὸν Κούρτιον ἐπὶ τῇ πεντηκοστῇ ἐπετείῳ τῆς ἀναγορεύσεως αὐτοῦ ὡς διδάκτορος, καὶ τὸν Μπρουν ἐπὶ τῇ ἑβδομηκοστῇ ἀμφιετηρίδι του. Εἶτα ὁ κ. Πανταζίδης ἀνεκοίνωσε τὴν διόρθωσιν τῶν 113 καὶ 114 στίχων τοῦ «Οἰδίποδος ἐπὶ Κολωνῷ» τοῦ Σοφοκλέους, ὅλως διαφόρως ἢ ὡς εἶχε διορθώσει αὐτοὺς ὁ κ. Σταμ. Βάλβης ἐν προηγουμένῃ συνεδριάσει. Οἱ στίχοι ἔχουσιν ὡς ἑξῆς:

σιγήσομαί τε καὶ σὺ μ' ἐξ ὁδοῦ πόδα
κρύψον κατ' ἄλσος.

Ὁ κ. Πανταζίδης ἀνέφερε τὰς ἐπ' αὐτοῦ γενομένας ἑρμηνείας καὶ διορθώσεις καὶ παρέστησε τὸ ἀσύστατον ἢ ἀπίθανον αὐτῶν, ἐπρότεινε δὲ ἰδίαν διόρθωσιν:

σιγήσομαί τε καὶ σύ μ' ἐξ ὁδοῦ ποθι
κρύψον κατ' ἄλσος.

Εἶτα ὁ κ. Ἀλέξ. Ῥαγκαβῆς ὡμίλησε διὰ μακρῶν περὶ τῶν λιμένων τοῦ Πειραιῶς καὶ εὐρύτερον περὶ τῆς τοπογραφίας ἐν γένει τοῦ Πειραιῶς. Σχετικῶς πρὸς τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Ῥαγκαβῆ ὁ κ. Θεόδ. Βελλιανίτης ἐπρότεινεν, ἂν εἰσηκούετο τὸ τμῆμα, ὁ λόφος τῆς Μουνυχίας, ὅστις συχνὰ μετονομάζεται, ἄλλοτε μὲν καλούμενος Ἀρετοῦσα, ἄλλοτε Καστέλλα καὶ ἄλλοτε Ἀκροφάληρον, νὰ κληθῇ ὁριστικῶς μὲ τὸ ἀρχαῖόν του ὄνομα ἢ τοὐλάχιστον μὲ τὸ ἀρκετὰ ποιητικὸν τῆς ἡρωΐδος τοῦ Ἐρωτοκρίτου. Ὁ κ. Ἰάκωβος Δραγάτσης ἔφερε παρατηρήσεις τινὰς ἐπὶ τῆς ἀνακοινώσεως τοῦ κ. Ῥαγκαβῆ. Ἐν τέλει ὁ κ. Στ. Δ. Βάλβης ἀνεκοίνωσε διόρθωσιν ἀναφερομένην εἰς χωρίον τῶν Πολιτικῶν τοῦ Ἀριστοτέλους. Τὸ χωρίον ἔχει ὡς ἑξῆς: «οὐ γὰρ τὴν αὐτὴν ἀκρίβειαν δεῖν ζητεῖν διά τε τῶν λόγων καὶ τῶν γενομένων *διὰ τῆς αἰσθήσεως*». Ὁ κ. Βάλβης ἀπέδειξε διὰ τῆς παραθέσεως ὁμοίων χωρίων ἐκ τῶν Πολιτικῶν καὶ ἐκ τῶν Ἐνδημίων Ἠθικῶν ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης δὲν ἔγραψε τὰς τελευταίας λέξεις *διὰ τῆς αἰσθήσεως*, αἵτινες εἶνε παρέμβλημα προελθὸν ἐξ ἑρμηνείας τῆς φράσεως *τῶν γενομένων*.

— Αἱ συνεδριάσεις τῆς Ἀγγλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς ἤρχισαν τὸ παρελθὸν Σάββατον διὰ τῶν ἀγορεύσεων τοῦ διευθυντοῦ τῆς Σχολῆς κ. Γκάρδνερ καὶ τοῦ ἑταίρου κ. Λόριγκ, Ὁ κ. Γκάρδνερ ὡμίλησε κατ' ἀρχὰς περὶ τῶν δημοσιεύσεων τῆς σχολῆς, ἀκολούθως δὲ περὶ τῶν λεόντων τῆς πύλης τῶν Μυκηνῶν. Νεώταται ἀνακαλύψεις παρέσχον ἱκανὰ τὰ ἀνάλογα πρὸς κρίσιν καὶ ἐκτίμησιν τῶν ἀπὸ πολλοῦ γνωστῶν γλυπτικῶν τούτων ἔργων, περὶ ὧν τοσαῦται συζητήσεις ἐγένοντο μέχρι τοῦδε. Ἡ θεωρία τοῦ κ. Murray, ὅτι ὁ τύπος τῶν δύο ἔναντι ἀλλήλων λεόντων εἶνε ἀδεξία ἀπόπειρα πρὸς παράστασιν τῶν δύο πλευρῶν τοῦ αὐτοῦ θηρίου, ἐπεβεβαιώθη δι' ἐγγλυφῆς λίθου εὑρεθέντος ὑπὸ τοῦ κ. Τσούντα ἐν Μυκήναις, ἐν ᾧ παρίστανται δύο ἀντιμέτωποι λέοντες μὲ μίαν μόνον κεφαλὴν κατὰ πρόσωπον θεωμένην Ἐκ τούτου δὲ ἀφορμὴν λαμβάνων, προέβη ὁ κ. Γκάρδνερ εἰς ἀνάπτυξιν περὶ τῆς Φρυγικῆς, Ἀσσυριακῆς καὶ Αἰγυπτιακῆς τέχνης. Μετὰ τὸν κ. Γκάρδνερ λαβὼν τὸν λόγον ὁ κ. Λόριγκ ἔδωκε γενικάς τινας πληροφορίας περὶ τῆς τοπογραφίας τῆς Μεγαλοπόλεως καὶ τῶν ὑπὸ ἑταίρων τῆς Ἀγγλικῆς σχολῆς ἐκεῖ γενομένων ἀνασκαφῶν κατὰ τὸ 1890 καὶ 1891.

Φιλολογικὰ

Ὁ διάσημος Γάλλος συγγραφεὺς καὶ κορυφαῖος τῶν συγχρόνων διηγηματογράφων Γουὺ δὲ Μωπασσὰν παραφρονήσας ἐκλείσθη εἰς φρενοκομεῖον. Ἔργα μικρὰ αὐτοῦ ἔχουσι μεταφρασθῇ ἑλληνιστί, ὧν τινα καὶ ἐν τῇ *Ἑστίᾳ*. Ἐκ τῶν μεγάλων του ἔργων ἄριστα θεωροῦνται τὰ Bel-ami, Fort comme la mort, Notre coeur, Pierre ὁ Jean

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ

Ἀπὸ τῆς σήμερον ἀρχόμεν τὴν ἐξέτασιν τῶν διαφόρων χαρακτήρων γραφῆς καὶ τὴν ἀνεύρεσιν τοῦ ἤθους ἑκάστου ἐν σχέσει πρὸς τὸν γραφικὸν χαρακτῆρα. Ἐγκαταλείποντες δὲ τὸ ἄλλοτε δοκιμασθὲν ἐν τῇ *Ἑστίᾳ*, ἤτοι τὴν ἀνεύρεσιν τοῦ ἤθους παντὸς ἀποστέλλοντος χειρόγραφον πρὸς ἐξέτασιν, ὅπερ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς καὶ δυσηρέστησε καὶ παρεξηγήθη, καὶ ὡς ἐκ τῆς πληθώρας δὲ τῶν ἀποσταλέντων ἀδύνατον ἦτο νὰ ἐξακολουθήσῃ καὶ πρακτικῶς οὐδὲν ὄφελος παρεῖχεν εἰς τὸν εὐρὺν κύκλον τῶν ἀναγνωστῶν τῆς *Ἑστίας*, ἐγκαινίζομεν ἕτερον σύστημα: Θὰ δημοσιεύωμεν ἐν ἑκάστῳ φύλλῳ τῆς *Ἑστίας* τὰ σχετικὰ πρὸς ἓν εἶδος γραφικοῦ χαρακτῆρος, δύναται δὲ πᾶς τις διὰ τούτων νὰ κρίνῃ τὰ προσπίπτοντα εἰς τὰ βλέμματά του χειρόγραφα καὶ νὰ τὰ κατατάσσῃ εἰς τὰς οἰκείας τάξεις ἐξάγων ἀνάλογα συμπεράσματα περὶ τοῦ ἤθους τοῦ γράψαντος.

Κατὰ τὴν Γραφολογίαν ὑπάρχουσιν 25 ἁπλᾶ εἴδη γραφῆς, τὰ ἑξῆς: 1) Ἐπιτηδευμένη, 2) Καλλιγραφική, 3) Κατεσχομένη, 4) Εὐθεῖα, 5) Διεσπασμένη, 6) Πλατεῖα, 7) Σταθερά, 8) Μεγάλη, 9) Ἄτακτος, 10) Δυσανάγνωστος, 11) Ἐλαφρά, 12) Συνδεδεμένη, 13) Μικρά, 14) Κεκλιμένη, 15) Ποικίλη, 16) Στρογγύλη, 17) Ξηρά, 18) Ὀφιοειδής, 19) Συνεσφιγμένη, 20) Ἁπλῆ, 21) Κοινή, 22) Ἀναρριχωμένη, 23) Δυσανάλογος, 24) Ἔντονος, 25) Χονδροειδής.

Digitized by Google

Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ σύμμικτα εἴδη γραφῆς, περιέχοντα ἐν μέρει δύο ἢ καὶ πλείονα τῶν ἄνω 25 ἁπλῶν εἰδῶν, ὑπάρχουσι καὶ γραφικοὶ χαρακτῆρες ἰδιόρρυθμοι, δυσκόλως κατατασσόμενοι εἰς ὡρισμένον εἶδος. Ἡ δεξιότης τοῦ γραφολόγου εἰς τοῦτο συνίσταται κυρίως, νὰ κατατάξῃ ὀρθῶς τὸν γραφικὸν χαρακτῆρα, ὅστις πρόκειται εἰς τὴν ἔρευναν αὐτοῦ, κατόπιν δὲ πρόχειρα εὑρίσκει τὰ ἀσφαλῆ συμπεράσματα περὶ τοῦ ἤθους τοῦ γράψαντος εἰς τὸ πρῶτον ἐγχειρίδιον Γραφολογίας.

Διὰ τῶν περὶ ἑκάστου εἴδους γραφῆς γνωρισμάτων θὰ δύναται πᾶς τις ὡς ἐν ἀρχῇ εἴπομεν νὰ ἐξασκῇ τὴν Γραφολογίαν, τὰ δὲ γνωρίσματα ταῦτα θὰ δώσωμεν συνοπτικώτατα καὶ ὅσον τὸ δυνατὸν εὐκρινέστερα εἰς συνεχῆ φύλλα τῆς *Ἑστίας*. Ἀλλ' ὁ ἐξετάζων γραφήν τινα, ὁσάκις αὕτη ἔχει δύο ἢ πλείονα χαρακτηριστικά, πρέπει ἐξ ὅλων ὁμοῦ νὰ ἐξαγάγῃ τὸ περὶ τοῦ ἤθους τοῦ γράφοντος συμπέρασμα. Π. χ. δύναταί τις νὰ ἔχῃ γραφὴν *καλλιγραφικὴν* καὶ συγχρόνως *μεγάλην, ἐλαφράν*. Πρέπει λοιπὸν ὁ γραφολόγος καὶ τὰ τρία ταῦτα καὶ εἴτι ἄλλο νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν καὶ τί ἐξ ὅλων εἶνε τὸ χαρακτηριστικώτερον νὰ παρατηρήσῃ, ὅπως ἀσφαλῶς καὶ οὐχὶ ἐπιπολαίως κρίνῃ τοῦ γράφοντος τὸ ἦθος.

Μετὰ τὰ ἀπαραίτητα ταῦτα προεισαγωγικὰ ἀρχίζομεν τὴν ἐξέτασιν τῶν 25 διαφόρων εἰδῶν γραφῆς, ὧν πρῶτον :

Ἡ ἐπιτηδευμένη γραφή

Ἐπιτηδευμένη γραφὴ λέγεται ἐκείνη, τῆς ὁποίας τὰ γράμματα δὲν ἔχουσι τὸ κοινῶς παραδεδεγμένον σχῆμα.

Ἡ γραφὴ αὕτη, ἥτις προσελκύει εὐθὺς τὴν προσοχήν, εἶνε ἀκριβῶς γραφὴ τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ἑλκύουσι πρὸς ἑαυτοὺς τὴν κοινὴν προσοχήν.

Ἡ ἐπιτηδευμένη γραφὴ δύναται νὰ εἶνε αὐθόρμητος ἢ καὶ προσποιημένη. Ὅταν εἶνε προσποιημένη γίνεται καταφανής, διότι ἄλλα μὲν γράμματα ἔχουσι τύπον ὅλως παράδοξον καὶ περίτεχνον, ἄλλα δὲ πάλιν προβάλλουσιν ἁπλᾶ καὶ κοινά.

Ἡ ἐπιτηδευμένη γραφὴ δὲν ἀνήκει μόνον εἰς ἀνθρώπους ὑπερόχου κοινωνικῆς θέσεως ἢ μεγάλης ἠθικῆς ἐπιβολῆς. Καὶ ταπεινός τις ἐπαρχιώτης μικροκτηματίας, ἢ ἁπλοῦς ὑπαλληλίσκος δυνατὸν νὰ καταληφθῇ ὑπὸ τῆς μανίας νὰ μὴ γράφῃ ὅπως ὅλος ὁ ἄλλος κόσμος.

Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ ἄνθρωποι, οἵτινες οὐχὶ σπουδάζοντες ἐπιτηδεύονται γράμμματά τινα παιγνιωδῶς χαράσσοντες αὐτὰ παρὰ τὸ σύνηθες σχῆμα.

Ἐν γένει τοὺς ἔχοντας ἐπιτηδευμένην τὴν γραφὴν κατὰ τὸν τρόπον τῆς ἐπιτηδεύσεως χαρακτηρίζουσι τὰ ἑξῆς ἠθικὰ προσόντα: *Ἐπιτήδευσις, προσποίησις, ματαιότης, ἰδιοτροπία* καὶ ἐνίοτε *παραφροσύνη*.

ΓΡΑΦΟΛΟΓΟΣ

Η ΕΚΔΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΧΗΝΑΣ

1

2

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων τοῦ «ΑΣΤΕΩΣ» 1892.

Digitized by Google

ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ

ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ

Περίεργον μὲν πάντοτε ἀλλὰ καὶ πάντοτε μεγάλης σπουδῆς ἄξιον φαινόμενον παρέχουσιν εἰς τὸν μελετῶντα τὴν ἱστορίαν οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι, οἵτινες ὑπερκύπτοντες ἑκάστοτε τῶν πολλῶν, καὶ εἰς ὕψος αἰρόμενοι, σημαίνουσιν, αὐτοὶ μόνοι, ἰδίαν ἐποχὴν ἐν τῷ βίῳ τῶν λαῶν.

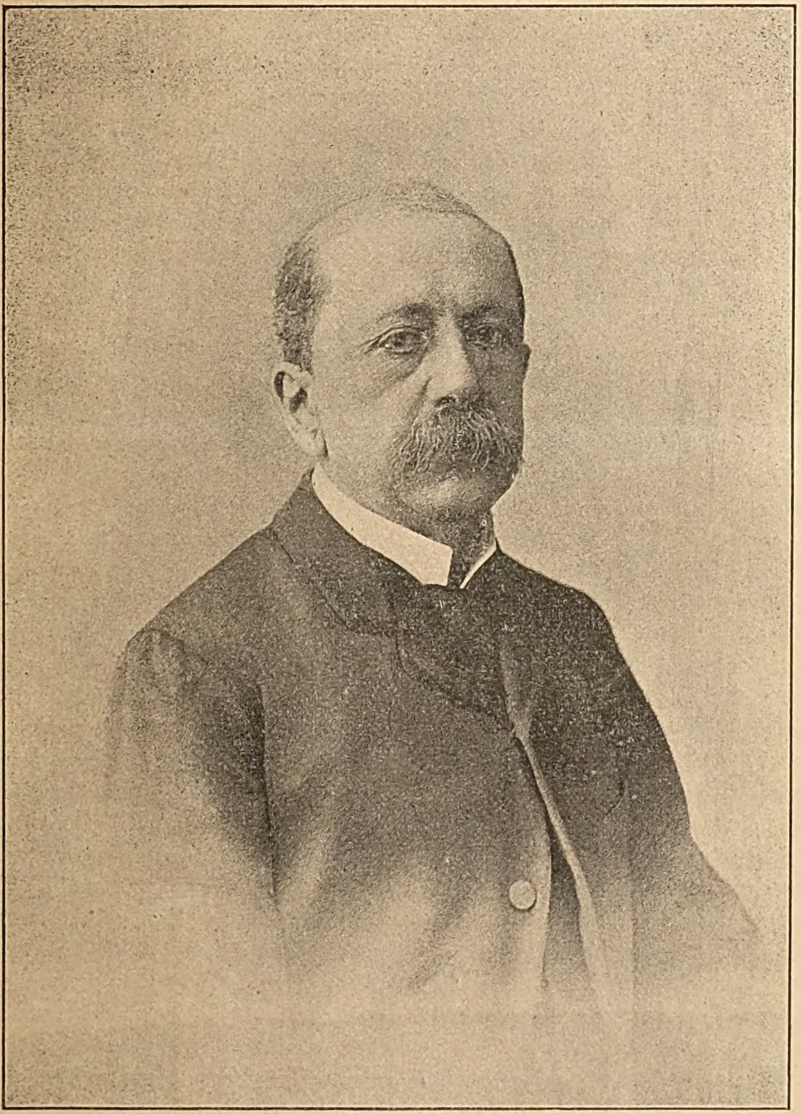

Τίς, ἐν μέσῳ δάσους εὑρεθείς, καὶ βλέπων περὶ ἑαυτὸν τὰς ἰσοπρέμνους σχεδὸν κορυφὰς τοῦ δρυμοῦ ἰσαδέλφως νευούσας πρὸς ἀλλήλας ὑπὸ τὴν πνοὴν τοῦ βορρᾶ, δὲν ἀνέτεινε πολλάκις ἄκων τὸ βλέμμα πρὸς τὴν ὑψιτενῆ δρῦν, τὴν μόλις αἰσθανομένην τοῦ ἀνέμου τὴν βίαν, ἠρέμα δὲ καὶ προστατευτικῶς προσκλίνουσαν τὴν ἄκραν αὐτῆς κορυφὴν πρὸς τὴν κύκλῳ λόχμην, καὶ οἱο-

νεὶ ἐνθαρρύνουσαν καὶ καθησυχάζουσαν τὸ πρόρριζα σαλευόμενον δάσος; Καὶ ἠρώτησε βεβαίως ἑαυτὸν ὁ τὸ μεγαλοπρεπὲς θέαμα προσβλέπων, διατί ἀπέμειναν μικρὰ μὲν καὶ δειλὰ καὶ κλονιζόμενα ὑπὸ τῆς ῥιγηλῆς τοῦ ἀνέμου πνοῆς τὰ δένδρα ἐκεῖνα, ἀνεκλαδώθη δὲ εἰς δύναμιν καὶ περιωπὴν τὸ στιβαρὸν αὐτὸ στέλεχος, τὸ ἐν μέσῳ ἐκείνων φυὲν καὶ ἀπὸ τοῦ ἰδίου μυζῆσαν ἐδάφους τῆς κραταιᾶς του ζωῆς τὴν ἰκμάδα; Δύναμίς τις ἰδία καὶ μυστικὴ ἐζωογόνησε βεβαίως τὸν κορμὸν τοῦ ἡγεμόνος ἐκείνου τοῦ δάσους, καὶ ἀνέτεινεν εἰς ὕψος καὶ κράτος τοὺς εὐρεῖς αὐτοῦ κλῶνας.

Τοιαύτη τις δύναμις μυστικὴ ἀνέθρεψε καὶ ἐκράτυνε τοὺς ἄνδρας ἐκείνους, εἰς οὓς ἔλαχεν ὁ κλῆρος νὰ καταστῶσιν ἡγέται λαῶν.

Ἂν δὲ ἡ δύναμις αὕτη καὶ ἡ ἐνέργειά της ἀπομένουσι πάντοτε καὶ πανταχοῦ μυστηριώδεις καὶ δυσεξιχνίαστοι, ὅσον καὶ ἂν ἀγωνίζεται τὸ φιλοσοφικὸν βλέμμα τοῦ ἱστορικοῦ νὰ εἰσδύσῃ εἰς τοὺς ἀποκρύφους μυχοὺς τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ ὑπερτάτου δημιουργοῦ, καὶ νὰ ἀποκαλύψῃ τὸν πρῶτον καὶ βαθύτατον τῆς δυνάμεως ἐκείνης σπόρον, παρ' ἡμῖν τὸ μυστήριον τῆς παραγωγῆς αὐτῆς καὶ τῆς δράσεως εἶν' ἔτι σκοτεινότερον καὶ ἀκαταληπτότερον. Ἔγκειται δὲ τοῦτο ἰδίως εἰς τὴν παράδοξον διαμόρφωσιν τῶν ὅρων τοῦ πολιτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ἡμῶν βίου, οἵτινες πᾶν ἄλλο βεβαίως εἶνε ἢ εὐμενεῖς εἰς γέννησιν καὶ ἀνάπτυξιν ἐκτάκτων καὶ κραταιῶν πολιτικῶν δυνάμεων. Διὰ τοῦτο δέ, ἂν ἀλλαχοῦ που ἡ ἀνάδειξις ἐξόχου πολιτικοῦ ἀνδρός, ἀνοίγοντος νέας τρίβους εἰς τὸν πολιτικὸν βίον τοῦ ἔθνους του, εἶνε κατόρθωμα, παρ' ἡμῖν εἶνε τοῦτο αὐτόχρημα θαῦμα.

Οὔτε τῆς «Ἑστίας» εἶνε ἀποστολὴ νὰ διατρίψῃ περὶ τὴν ἀκριβῆ ἐξέτασιν τοῦ φαινομένου τούτου, οὔτε τοῦ γράφοντος πρόθεσις νὰ μελετήσῃ λεπτομερῶς τοὺς λόγους αὐτοῦ καὶ τὰ αἴτια. Ἄλλως δὲ οὐδ' ἡ πρόχειρος αὕτη καὶ ἀτελὴς σκιαγραφία τοῦ Χαριλάου Τρικούπη σκοπὸν ἔχει νὰ ἀναπαραστήσῃ τοῦ πολιτευτοῦ τὴν εἰκόνα.

Αἱ ὀλίγαι αὗται σειραὶ οὐδὲν ἄλλο προτίθενται ἢ νὰ χαρακτηρίσωσι διὰ μεγάλων τινῶν, ἀτελῶν μὲν πάντως ἀλλὰ πιστῶν γραμμῶν τὸν ἄνδρα Τρικούπην, ἀνεξαρτήτως τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ δράσεως καὶ τῆς ἐξόχου πολιτικῆς του θέσεως ἐν τῷ κράτει, νὰ σχολιάσωσιν οὕτως εἰπεῖν καὶ ἀναπτύξωσι τοὺς ἰσχυροὺς καὶ βαθεῖς χαρακτῆρας, οὓς πιστῶς ἀπετύπωσεν ἡ παρατιθεμένη εἰκών του, καὶ νὰ ἀντανατείλωσι ζῶσαν, εἰ δυνατόν, τὴν φυσιογνωμίαν αὐτοῦ εἰς ὅσους δὲν ηὐτύχησαν νὰ γνωρίσωσιν αὐτὸν προσωπικῶς ἐκ τοῦ σύνεγγυς.

Ἂν τις, ἀτενίζων εἰς τὴν εἰκόνα ταύτην τοῦ διαπρεποῦς ἀνδρός, ζητήσῃ νὰ ἀνεύρῃ καὶ ἁρμόσῃ εἰς τὴν ἐκφραστικὴν αὐτοῦ μορφὴν τὴν μίαν ἐκείνην λέξιν, τὴν συνοψίζουσαν κατὰ τοὺς κανόνας τῶν χαρακτηρογράφων τὴν ἐνδόμυχον φύσιν τοῦ ἀτόμου καὶ ἀποτελοῦσαν οὕτως εἰπεῖν τὴν βάσιν καὶ τὸ κρηπίδωμα τῆς βιωτικῆς αὐτοῦ δράσεως, τὴν λέξιν ἐκείνην, ἥτις δίκην σφραγῖδος ἐκφανοῦς σημαίνει τὴν ἰδιοφυΐαν του, καὶ διαστέλλει αὐτὸ ἀποτόμως τῶν ὁμοταγῶν, ἀδύνατον εἶνε νὰ διστάσῃ περὶ τὴν ἐκλογὴν τῆς λέξεως, ἥτις μόνη χαρακτηρίζει καὶ δύναται νὰ χαρακτηρίσῃ τὸν Χαρίλαον Τρικούπην. Ἡ λέξις αὕτη εἶνε: Θέλησις.

Οὐχὶ ἡ κοινὴ καὶ συνήθης, ἡ ἐμφυὴς καὶ ἀνεπίγνωστος ἐκείνη θέλησις, ἡ κινοῦσα τοῦ νηπίου τὴν χεῖρα πρὸς εὔμορφον ἄθυρμα, παροτρύνουσα δὲ πᾶσαν — ἰδίως ἑλληνικὴν — ὄρεξιν πρὸς τὰς ἀωροτάτας τῶν σταφυλῶν. Ἀλλ' ἡ ἐσκεμμένη καὶ βαθεῖα θέλησις, ἡ θέλησις ἡ ἀδιάπτωτος καὶ ἀδιάσειστος, ἡ γνωρίζουσα τί θέλει καὶ διατί τὸ θέλει, ἡ μὴ λησμονοῦσα τί ἠθέλησε καὶ συναισθανομένη τί ὀφείλει νὰ θελήσῃ, ἡ κατὰ τὸν Schopenhauer πρώτη καὶ ἐσχάτη ἀρχὴ τῆς τελείας ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, ἡ θέλησις ἑνὶ λόγῳ ἡ ἐμψυχοῦσα καὶ στηρίζουσα ὁλόκληρον βίον, ἡ τελειοῦσα τὸν ἄνδρα καὶ καθιστῶσα αὐτὸν ὅ,τι μόνον οἱ Γερμανοὶ ἐκφράζουσι προσφυῶς διὰ τῶν λέξεων: ein ganzer Mann.

Ἡ θέλησις αὕτη ἡ ἀνένδοτος ἐπλήρωσε τὴν εὐρεῖαν τοῦ Τρικούπη διάνοιαν διὰ τοῦ πλήθους ἐκείνου παντοίων εἰδικῶν γνώσεων, αἵτινες καταπλήττουσιν ἑκάστοτε τοὺς μετ' αὐτοῦ διαλεγομένους καὶ συζητοῦντας εἰδικοὺς ἄνδρας. Ὁ μὴ γνωρίζων αὐτὸν ἐκ τοῦ πλησίον, μηδὲ τυχὼν εὐκαιρίας νὰ τὸν ἀκούσῃ, ἔστω καὶ ἐλαφρῶς καὶ ἐν παρόδῳ ὁμιλοῦντα περὶ πραγμάτων, ἅτινα ὑποτίθενται συνήθως παρ' ἡμῖν ὡς ἥκιστα ἀναγκαῖα εἰς τελείωσιν πολιτικοῦ ἀνδρός, δυσκόλως δύναται νὰ φαντασθῇ ὁποίαν βαθεῖαν καὶ συστηματικὴν αὐτῶν γνῶσιν κατέχει. Δὲν ὁμιλοῦμεν, ἐννοεῖται, περὶ τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν διοίκησιν, εἰς τὰ οἰκονομικὰ καὶ στρατιωτικὰ καὶ ναυτικά, καίτοι κατεπλάγημεν — τὸ ὁμολογοῦμεν, — ἀκούσαντές ποτε διακεκριμένου Πρώσσου στρατηγοῦ, διαβεβαιοῦντος μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης Γερμανὸν στρατιώτην παρρησίας, ὅτι σπανίως ἤκουσε πολιτικὸν ἄνδρα τοσοῦτον ἐντριβῆ τῶν στρατιωτικῶν πραγμάτων, ὅσον ὁ τότε Ἕλλην πρωθυπουργός· τὴν αὐτὴν δὲ κατάπληξιν ᾐσθάνθημεν, ὅτε εἴδομεν ἄλλοτε τὸν κ. Τρικούπην ἐξετάζοντα τὰς λεπτομερείας ἑνὸς τῶν μεγίστων ἀγγλικῶν θωρηκτῶν μεθ' ὅσης ἀκριβολόγου ἐμπειρίας ἤθελε πράξει τοῦτο ἐπιστήμων ἀξιωματικὸς τοῦ ναυτικοῦ. Ἀλλ' ὁ κ. Τρικούπης ὁμιλεῖ περὶ ἀρχαιολογίας καὶ μηχανικῆς, περὶ φιλοσοφικῶν συστημάτων καὶ καλλιτεχνικῶν σχολῶν ἐπίσης εὐχερῶς καὶ εἰδότως.

Digitized by Google

Καταστρώνει πίνακα χρεωλυτικού δανείου μεθ' όσης ευκολίας συντάσσει κάλλιστ' ιδιωτικόν δίπλωμα ή ιδιωτικόν έγγραφον, δύναται δε ν' αναλύση δραματικόν έργον μετά της αυτής εκείνης ακριβείας και επιστασίας, μεθ' ής αναλύει από του βήματος τον προϋπολογισμόν του κράτους.

Περί του ρητορικού αυτού ταλάντου, όπερ αυτή αύτη η σιδηρά και ακράδαντος θέλησίς του ανέπτυξεν ωσαύτως και ετελείωσε, περιττόν νομίζομεν να λαλήσωμεν, διότι ουδείς — κ' εκ των πολιτικών αυτού εναντίων — υπάρχει ο μη αναγνωρίζων την απροσμάχητον δύναμιν του αδρού και συνεσφιγμένου του λόγου. Ό Τρικούπης, έλεγεν ημίν ποτε αντίπαλός του, ασκότιστον έχων υπό κομματικού πάθους την διάνοιαν, δεν ομιλεί, βρυχάται από του βήματος· δεν αντικρούει, αλλά σπαράσσει τον αντιφρονούντα· η διαλεκτική αυτού δύναμις δεν πείθει μόνον, αλλά παρασύρει ως χείμαρρος.

Παρέχει δ' αληθώς η διαλεκτική αυτή δύναμις, κατά τε την από του βήματος ρητορείαν και την ιδιαιτέραν συζήτησιν, φαινόμενον περίεργον, καταδεικνύον τίνα και πόσην δύναται αληθώς ν' ασκήση επί τους άλλους επίδρασιν η ισχυρά και αυτεπίγνωστος θέλησις. Ό κ. Τρικούπης πείθει διότι θέλει να πείση, και θέλει να πείση διότι είνε ο ίδιος πεπεισμένος. Την πεποίθησιν αυτού εκφράζει και η μορφή συγχρόνως, και ο λόγος, και του βλέμματος το φως, και της φωνής η κλαγγή· τα δε επιχειρήματά του, από της διανοίας συνάμα και των μυχών της καρδίας πηγάζοντα, συναποτελούσιν ηλεκτρικόν τι ρεύμα μεταδιδόμενον εις τον ακροατήν, κλονίζον εκ βάθρων πάσαν εναντίαν πεποίθησίν του, και κάμπτον την σαλευθείσάν του θέλησιν υπό την θέλησιν εκείνην την ισχυράν και ανυπόστατον. Ή πειθώ, ήν ασκεί ο λόγος αυτού μετέχει πως της υ π ο β ο λ ή ς — suggestion — του υπνωτιστού· διαφέρει δ' εκείνης μόνον ότι είνε επιβολή μάλλον ή υποβολή, διότι εγείρει μάλλον ή υπνωτίζει, ουδέ υπεισέρχεται εις την ξένην θέλησιν, αλλ' επιβάλλεται εις αυτήν και την κυριεύει ούτως ειπείν εξ εφόδου.

Άν δε είνε επιτετραμμένον — και διατί να μην είνε, αφού οι έξοχοι των ανδρών και κοιτωνίτην φορούντες δεν είνε ασφαλείς από των περιέργων βλεμμάτων; — να μνημονευθώσιν εν τέλει και μικρά παρά τα μεγάλα, θέλει και δι' εκείνων έτι καταδειχθή οποίον υπήρξε και υπάρχει το κράτος της θελήσεως του κ. Τρικούπη κ' επ' αυτάς έτι τας καθ' ημέραν έξεις και συνήθεις ανάγκας του βίου, και πόσον εστόμωσεν, ως προς τούτο, η ισχυρά του διάνοια την και άλλως χαλυβδίνην αυτού φύσιν. Ό κ. Τρικούπης δεν πίνει οίνον, δεν πίνει καφέν, δεν καπνίζει, δεν αισθάνεται, ως αισθανόμεθα πάντες, την ανάγκην της εν ώρα ωρισμένη τροφής, ουδέ διψά κάν ως διψώσι συνήθως οι άνθρωποι. Τίς δεν ενθυμείται αυτόν επί ατελευτήτους ώρας καθήμενον εν τη Βουλή, κατά τας μακράς εκείνας παννυχίδας, άσιτον, άποτον, ακαταπόνητον, και μειδιώντα μόνον προς το πλήθος των μέχρι λιποθυμίας εξηντλημένων βουλευτών, οίτινες προσεπάθουν ν' απατήσωσι διά κουλουρίων και καφέδων τους βουλιμιώντας αυτών στομάχους;

Ό κ. Τρικούπης δεν γνωρίζει τί εστι κόπωσις· η δε προς την εργασίαν αντοχή αυτού υπερβαίνει τα όρια του πιθανού. Ουδ' είνε μυστήριον εις τους γνωρίζοντας αυτόν ότι εγειρόμενος άμα τη ημέρα εργάζεται συνήθως μέχρι βαθείας νυκτός, και πέραν του μεσονυκτίου πολλάκις, είτε εν τη εξουσία διατελεί, είτε εκτός αυτής. Ή συνεχής δ' αυτή και περί ποικίλα διανοητική του ασχολία, ήτις, ένεκα των ατυχών όρων του παρ' ημίν πολιτικού βίου, αναγκάζεται ουχί σπανίως να καταλείπη τα μεγάλα χάριν των μικρών και τα πράγματα χάριν των προσώπων, να μεταβαίνη δε πάσαν στιγμήν από της σκηνής εις τα παρασκήνια, ουδέποτε φαίνεται καταπονούσα αυτόν, ουδέ την οξύτητα του πνεύματός του απαμβλύνει, ουδέ κάν την από του κόρου ανίαν γεννά εν τη ψυχή αυτού. Καταλείπων μετά πολύωρον μελέτην την σπουδαιοτάτην των εργασιών, είνε έτοιμος πάντοτε ν' αστεϊσθή προς τους οικείους, να ευφυολογήση περί προσώπων, να ομιλήση περί των ελαφροτάτων πραγμάτων, ή και να... συζητήση πάλιν σπουδαίως περί του σπουδαιοτάτου ζητήματος.

Και ταύτα πάντα διότι ούτω θ έ λ ε ι, διότι βάσις και κρηπίδωμα της εξόχου αυτού ιδιοφυΐας είνε, ως εν αρχή ελέγομεν, η κραταιά και συνείδησιν εαυτής έχουσα θ έ λ η σ ι ς.

Α. Β.

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Το έργον είνε έξις, την οποίαν όσον ευκόλως αποβάλλει κανείς, τόσον δυσκόλως αναλαμβάνει. Ή αλήθεια αύτη του συγγραφέως των Ά θ λ ί ω ν ήλθεν αυτομάτως εις τον νουν μου τώρα όταν, μετά την πολυήμερον και σχεδόν γενικήν αργίαν των εορτών, ο κόσμος — ο εργαζόμενος κόσμος, εννοώ — επανέρχεται εις τον κύκλον των καθημερινών του ασχολιών. Τί ανιαρά τω όντι στιγμή! Πόσον κατ' αυτήν παρίσταται αποτρόπαιος η γηΐνη ζωή και πως αντηχεί πάλιν εις το βάθος των περιλύπων καρδιών μας η παλαιά προς τον θνητόν κατάρα: «εν ιδρώτι του προσώπου σου φαγείν τον άρτον σου»!...

Θέλετε να σπουδάσετε την φύσιν και την επιρροήν της μεταβάσεως αυτής εις κόσμον, ο οποίος δεν εσυνείθισεν ακόμη να κρύπτη τα συναισθή-

Digitized by Google

ματά του ; Προσέξατε τὰ παιδία. Ἴδατε μὲ πόσην λύπην ἀποχωρίζονται τὰ παιγνίδιά των, ἀφίνουσι τὰς πολλὰς διασκεδάσεις ἢ ἐπὶ τέλους αὐτὴν τὴν ἡδύτητα τοῦ far niente, διὰ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τοὺς τέσσαρας σοβαροὺς τοίχους τοῦ σχολείου μὲ τὸν συνωφρυωμένον διδάσκαλον καὶ τὸν ἀπαίσιον μαυροπίνακα, ἐφ' οὗ πολλάκις παραμένει ἡμίσβυστον ὡς εἰρωνεία τὸ γεωμετρικὸν σχῆμα ἢ τὸ διωρθωμένον θέμα, τὸ ὁποῖον τὴν παραμονὴν τῆς ἑορτῆς ὀλίγον ἐπρόσεχον οἱ μαθηταὶ μὲ τὴν εὐπετῆ καὶ ὀνειροπόλον των χαράν...

Αὐτὸ μ' ἔκαμε ν' ἀναπαραστήσω προχθὲς καὶ νὰ ἐνθυμηθῶ τὰ παλαιά, μία μαθήτρια, χαϊδευμένη κόρη φιλικῆς μου οἰκογενείας. Μικρά, ζωηρά, μὲ τὴν ξανθὴν κόμην χυτὴν πάντοτε ἐπὶ τῶν ὤμων, μὲ τὴν λέξιν τῆς καρδίας εἰς τὰ κεράσινα χείλη. Εἶχε νὰ ὑπάγῃ περισσότερον ἀπὸ δεκαπέντε ἡμέρας εἰς τὸ σχολεῖον. Ὁ φόβος τῶν ἐπιδημιῶν ἀφ' ἑνὸς —ὁ ὁποῖος ἀκόμη τοὺς κάμνει νὰ βράζουν καὶ κατόπι νὰ διϋλίζουν τὸ νερὸ ποῦ πίνουν— καὶ αἱ ἀλλεπάλληλοι ἑορταὶ ἀφ' ἑτέρου, συνέτειναν ὥστε τὸ διάστημα τῆς ἀργίας νὰ γείνῃ τόσον μακρόν. Ἀλλ' ἡ βλάβη τῶν ἐπιδημιῶν περιωρίσθη εἰς τὸν φόβον μόνον, καὶ ἡ χαρίεσσα κόρη, εἴπερ ποτὲ ὑγιής, ἔπαιζεν, ἐκυμβάλιζεν ἐπεριπάτει, ἔτρωγε, διεσκέδαζε νυχθημερόν. Τί χαρά, τί εὐτυχία εἰς τὴν ἀφροντισίαν ἐκείνην καὶ τὴν λήθην. Ποῦ νἀνοίξῃ βιβλίον, ποῦ νὰ βάλῃ βελονιάν ! Ἀλλ' ἔπρεπε νὰ τὴν ἐβλέπατε, ὅταν τὸ κομβολόγιον τῶν χρυσῶν ἡμερῶν ἐξηντλήθη μέχρι κόκκου, πόσον τὴν ἑσπέραν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, τὴν ἐπομένην τῆς ὁποίας πρωΐαν θὰ ἐπήγαινε πλέον εἰς τὸ σχολεῖον, πόσον ἦτο μελαγχολική, ἀνήσυχος, ρεμβή. Τὸ πρωῒ εὐθὺς μάθημα. Τὸ ἀπόγευμα κέντημα. Τὸ γλυκὺ ποτήριον, τὸ ὁποῖον ἐκένωσε, κρίμα νὰ ἔχῃ τὴν ὑποστάθμην τόσω πικράν ! Καὶ ἐξεχείλισεν ἡ λύπη της καὶ ἐδάκρυσαν οἱ ὀφθαλμοί της, ὅταν ἡ μητέρα της ἔκρινε καλὸν νὰ τὴν ἐρωτήσῃ :

— Ἐμελέτησες, κόρη μου, γι' αὔριο ;

— Οὔφ ! ὕστερ' ἀπὸ δεκαπέντε μέρες ποῦ ἔχω νὰ πάγω σχολεῖο ! μόλις ἀπήντησεν ἐκείνη.

Καὶ ὑπῆγε νὰ κοιμηθῇ ἐνωρίς, διὰ νὰ προφθάσῃ τὴν κατηραμένην ἐκείνην ὀγδόην...

*

Τὸ δυστύχημα εἶνε ὅτι παρ' ἡμῖν αἱ σκηναὶ αὐταὶ εἶνε συχναί, συχνότεραι τοῦ δέοντος, αἱ ἑορταὶ δηλαδὴ πολλαί, αἱ ἀργίαι μακραί, ἡ δὲ πρὸς τὸ ἔργον ὀλιγωρία αὔξουσα ὁλονὲν καὶ κινδυνωδεστέρα. Δὲν ἐνθυμοῦμαι ποῖος ἀπέδωκε τὴν σημερινὴν εὐδαιμονίαν τοῦ Ἀγγλικοῦ ἔθνους εἰς τὴν κατάργησιν πάσης ἑορτῆς, πάσης ἀργίας, ἐκτὸς μόνης τῆς περιφήμου ἐκείνης ἀγγλικῆς Κυριακῆς. Ὁ παράδοξος οὗτος κοινωνιολόγος δὲν θὰ ἐδίσταζεν, ὑποθέτω, τὰς ἰδικάς μας ἐλλείψεις ν' ἀποδώσῃ τοὐναντίον εἰς τὴν πληθὺν τῶν ἑορτῶν, αἱ ὁποῖαι σύμφωνοι μὲ τὸν θερμὸν καὶ ἐκνευριστικόν μας ἥλιον, συνωμοτοῦσιν ἐναντίον παντὸς ἔργου ἀπαιτοῦντος ἐπίμονον καὶ τακτικὴν θεραπείαν.

Καὶ θὰ εὑρίσκατε ἆρά γε πολλὰ ἐπιχειρήματα νὰ τὸν ἀντικρούσετε ; Ἐγὼ τοὐλάχιστον ὁμολογῶ ὅτι μετὰ πολλῆς δυσκολίας... Εἰμπορεῖτε νὰ μοῦ εἴπητε ἕως πόσα μαθήματα νὰ κάμνῃ τὸ Πανεπιστήμιον καὶ τὰς δύο ὁμοῦ ἑξαμηνίας ; Εἰξεύρετε ὅτι ἅμα ὁ καιρὸς εἶνε καλὸς—καὶ πότε ἐδῶ δὲν εἶνε ; — τὸ μάθημα ἢ καὶ κάθε ἄλλο ἔργον, δὲν γίνεται ἢ μετὰ ὀλίγης ὀρέξεως ; Καὶ λησμονεῖτε τέλος πάντων ὅτι ζῶμεν εἰς τόπον, ὅπου ἡ ἐργασία ὀνομάζεται δ ο υ λ ε ι ά, οἱ φοιτηταὶ τῆς φιλολογίας ἐπαναστατοῦσιν ὅταν τοῖς ἐπιβάλλεται λατινικὸν θέμα καί... οἱ περὶ τὸν Ἅγιον Κωνσταντῖνον κατοικοῦντες διαμαρτύρονται ὅτι ἀπέναντι τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ, ἀκοῦτ' ἐκεῖ, κτίζεται τὸ Ἐθνικὸν Θέατρον ;

Οὔφ ! τί ἄσχετα πράγματα, Θεέ μου, θὰ εἴπητε. Νὰ σᾶς εἰπῶ ὅμως τὴν ἁμαρτίαν μου.... ἐγὼ τὰ εὑρίσκω πολὺ σχετικά ;

*

Ἀφ' οὗ ἐνεθυμήθημεν παραπάνω τὸν καιρόν, ἂς ἐπωφεληθῶμεν τῆς εὐκαιρίας νὰ τῷ πλέξωμεν ἓν δίκαιον ἐγκώμιον. Εἶνε ὁ φόρος εἰλικρινοῦς εὐγνωμοσύνης μολοντοῦτο ! Τί γλυκὺς καὶ καλός. Μᾶς ἔκαμε νὰ λησμονήσωμεν ἐντελῶς ὅτι εὑρισκόμεθα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ χειμῶνος. Τὰ βαρέα ἐπανωφόρια εἰς ἀργίαν, αἱ θερμάστραι ἐκτὸς ὀλίγων τυπικῶν, ἐσβεσμέναι, ὁ οὐρανὸς καθαρός, αἱ ἑσπέραι χλιαραί, αἱ νύκτες μαγικαί. Εἰμπορεῖ κανεὶς νὰ καταβαίνῃ εἰς τὸ Φάληρον καθημέραν, νὰ κάμνῃ τὸν γῦρον τῆς Ἀκροπόλεως τὴν δείλην καὶ τὸ πρωῒ τὴν ψυχρολουσίαν του χωρὶς καμμίαν ἐνόχλησιν. Οὔτε σκόνη, οὔτε λάσπη. Κάποτε τὴν νύκτα βρέχει, ἀλλὰ ὀλίγον, ὡς ἡ καλὴ οἰκοκυρὰ ἑτοιμάζει διὰ τὴν ἐπομένην τὴν οἰκίαν της.. Ποῖος τὸ εἰξεύρει τί μᾶς ἐπιφυλάσσει φοβερὸν ἡ γλυκύτης αὕτη ἡ ἔκτακτος, καὶ ἂν δὲν ψευσθῇ ψυχρότατα εἷς φίλος μου, ὁ ὁποῖος προχθὲς μ' ἐβεβαίονεν ὅτι τ ο ῦ μ ύ ρ ι σ ε π ε ι ὰ ἄ ν ο ι ξ ι. Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι μετὰ τὰ λαμπρὰ Χριστούγεννα, ποτὲ δὲν ἤλπιζα νὰ ἑορτάσωμεν καὶ τὰ Φῶτα μὲ ἥλιον καὶ μὲ γαλήνην, τὰ Φῶτα τὰ ψυχρὰ συνήθως καὶ ἀνεμώδη, ὅταν ἡ ἐξηγριωμένη θάλασσα τὸν Σταυρὸν νομίζεις περιμένει διὰ νὰ κατευνασθῇ.

Ἡ θαλπερὰ ἠρεμία τῆς ἑορτῆς μοὶ ὑπενθύμισε ζωηρῶς τὰ περυσινὰ Φῶτα, τὰ ὁποῖα διῆλθον εἰς μίαν νῆσον μικράν, πλὴν διακρινομένην διὰ τὰς ἐκκλησιαστικάς της πομπάς, τὴν τάξιν τῶν ὁποίων καὶ τὴν εὐπρέπειαν τῇ ἐδίδαξε μακρὰ ἰταλικὴ κατάκτησις. Μία τῶν ὡραιοτέρων εἶνε ἡ λιτανεία τῶν Φώτων. Ἀπὸ τῆς Μητροπόλεως ἐξεκίνησεν ὁ Σταυρὸς μετὰ τοῦ κλήρου λαμπρο-

Digitized by Google

φοροῦντος, τῶν ἀρχῶν, τῆς μουσικῆς καὶ τοῦ στρατοῦ. Ἐπὶ τῆς παραλίας εἶχε διακοσμηθῆ μία ἐξέδρα κατὰ τὸ σύνηθες. Ὅλην ἐκείνην τὴν ἔκτασιν κατεῖχε κόσμος πολύς. Ἐφύσα ἀὴρ ὑγρός, πέριξ τὰ παράθυρα κλειστὰ καὶ ὄπισθεν τῶν ὑάλων ἐθεῶντο αἱ ἁβραὶ κυρίαι. Μακρόθεν ἐφαίνοντο βουνὰ εὔγραμμα, τεφρά, μὲ χιονισμένας κλιτῦς. Ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ ἦσαν συσσωρευμένα νέφη, ἀλλοῦ πυκνά, μελανά, ἀλλοῦ φαιά, ἀραιά, ἐκσπῶντα συχνὰ εἰς ψεκάδας βροχῆς, καθ' ὧν διεστέλλοντο παρευθὺς ἀπειρία ἀλεξιβροχίων. Τὸ κῦμα, τὸ συντριβόμενον παρὰ τοὺς πόδας τῆς ἐξέδρας, ἦτο θολόν, μανιῶδες, ἀφροστεφές, πολυτάραχον. Καὶ προὐχώρησε μέχρι τῆς ἄκρας ὁ κατάχρυσος ἀρχιερεὺς καὶ ἔλαβεν ἀνὰ χεῖρας τὸν Σταυρόν, ἐμπεπηγμένον ἐπὶ μεγάλου κοντοῦ. Συγκίνησις, ὅλων οἱ ὀφθαλμοὶ ἐκεῖ προσηλωμένοι... Μία ἀκτὶς ἡλίου διέσχισε τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὰ νέφη καὶ ἔλαμψε πάνοπτον μακρόθεν τὸ ἀργυροῦν ἔμβλημα, ἀναδυόμενον καὶ καταδυόμενον ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἐνῷ ἀνέκρουεν ἡ μουσική, ἔψαλλεν ὁ χορὸς καὶ ἠλάλαζε τὸ πλῆθος. Ἀλλ' ὡς ἐσβέσθη πάλιν ἡ ἀκτίς, ὁ ζόφος συνεπυκνώθη, τὸ κῦμα κατέπεσε καὶ ἡ βροχὴ ἤρχισε μὲ χονδρὰς ἀραιὰς ψεκάδας, ταχέως αὐξηθείσας. Πλὴν ἡ τελετὴ εἶχε λήξῃ καὶ τὸ πλῆθος ἐσκορπίσθη καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις μὲ φωνάς, μὲ γέλωτας, μ' εὐχάς. Ἠνοίχθη τότε μία τεραστία ὀμβρέλα, ὑφ' ἣν εἰσῆλθεν ὁ ἀρχιερεὺς μὲ τὸ ἐπιτελεῖόν του, ἵνα συνοδεύσῃ τὸν Σταυρόν, ἐπιστρέφοντα εἰς τὸν Ναὸν ἄνευ μουσικῆς, ἄνευ πομπῆς.

Καμμία τῶν ἐπισήμων μας τελετῶν δὲν εἱμπορεῖ νὰ δώσῃ ἰδέαν τῆς πανηγύρεως αὐτῆς. Οὔτε τοῦ Πειραιῶς ἡ παραλία, οὔτε φέτος τοῦ Φαλήρου, οὔτε τῆς Δεξαμενῆς ἡ κατάδυσις μὲ τὸν συνωστισμὸν καὶ τὴν βιαιότητα τῶν ὀργάνων τῆς ἐξουσίας, μοὶ παρέσχον ποτὲ ὅμοιον θέαμα, ὁμοίαν ἀπόλαυσιν ἔπρεπε νὰ εἴπω.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΑΙ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΤΗΣ ΚΩ

Τὸ μεγαλεπίβολον ἔργον τῆς περισυλλογῆς καὶ δημοσιεύσεως τῶν σωζομένων ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν, ὅπερ ἐντολῇ τῆς ἐν Βερολίνῳ ἀκαδημίας ἀνέλαβεν ὁ περικλεὴς Αὔγουστος Βοίκχιος καὶ μετὰ πάροδον ἡμίσεος αἰῶνος (1877) ἐπεράτωσαν ὁ Ἰω. Φράντς, ὁ Ἐρνέστος Κούρτιος καὶ ὁ Α. Κίρχχωφ, πόρρω ἀπέχει νῦν τοῦ νὰ πληροῖ τὸν ἀρχικὸν σκοπὸν αὐτοῦ, τὴν ἐν ἑνὶ βιβλίῳ ἀποθησαύρισιν πασῶν τῶν ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν. Τὸ καθ' ἡμέραν αὐξάνον πλῆθος τῶν ἁπανταχοῦ ἐκ τυχαίων περιστάσεων ἢ ἐξ ἀνασκαφῶν καὶ συστηματικῆς ἐρεύνης ἐρχομένων εἰς φῶς νέων ἐπιγραφῶν, ἡ κριτικὴ ἀποκάθαρσις πολλῶν τῶν δεδημοσιευμένων διὰ τῆς ἀντιβολῆς πρὸς τοὺς λίθους, καὶ ἡ διασποράδην ἔκδοσις τῶν περὶ τούτων μελετημάτων ἐν ποικιλωτάτοις βιβλίοις καὶ περιοδικοῖς συγγράμμασιν ἀπὸ πολλοῦ κατέστησαν ἐπαισθητὴν τὴν ἀνάγκην τῆς συμπληρώσεως τοῦ ἔργου τῆς πρωσσικῆς ἀκαδημίας. Προσφορωτάτη δὲ πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τούτου ἐκρίθη ἡ ἔκδοσις τῶν ἐπιγραφῶν ἐν εἰδικαῖς συλλογαῖς, περιλαμβανούσαις πάσας τὰς εἰς ὡρισμένας κατηγορίας ὑπαγομένας, ἢ τὰς εἰς ὡρισμένους τόπους ἀνηκούσας. Αὐτὴ ἡ πρωσσικὴ ἀκαδημία πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ τετάρτου τόμου τῆς συλλογῆς τοῦ Βοικχίου ἀνέθηκε τὴν ἔκδοσιν πασῶν τῶν ἀττικῶν ἐπιγραφῶν τοῖς Α. Κίρχχωφ, Οὐλ. Καῖλερ καὶ Γουλ. Διττεμβέργερ (1873 – 1891), καὶ μετὰ βραχὺν χρόνον τὴν τῶν ἀρχαιοτάτων ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν τῷ H. Roehl (1882). Τοῦ ἔργου ἐπελήφθησαν καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἀρχαιοδίφαι, ἄξιαι δ' ἰδίως εὐφήμου μνείας εἶναι αἱ συλλογαὶ τῶν ἐπιτυμβίων ἐπιγραφῶν τῆς Ἀττικῆς τοῦ Στ. Κουμανούδη (1871), ἡ τῶν ἐμμέτρων τοῦ Γ. Καΐβελ (1878), ἡ τῶν ἐν ἐπιχωρίᾳ γραφῇ κυπριακῶν τοῦ Μ. Σμίδτ (1876) ἡ τῶν ἱστορικῶν τοῦ E. L. Hicks (1882), ἡ τῶν διαφωτιζουσῶν τὸν βίον τῶν ἀρχαίων τοῦ Διττεμβέργερ (1883), ἡ τῶν βοιωτικῶν τοῦ Λάρφελδ (1883) καὶ ἡ τῶν διὰ τὴν διάλεκτον ἀξιοσημειώτων τοῦ Κάουερ (1877) καὶ ἡ πληρεστέρα ταύτης τοῦ Κόλλιτζ καὶ Βέχτελ (1883—1891).

Εἰς τὰς τοιαύτας εἰδικὰς συλλογὰς προστίθεται νῦν ἡ πληρεστάτη περισυναγωγὴ πασῶν τῶν Κωακῶν ἐπιγραφῶν, ἡ φιλοπονηθεῖσα μὲν ὑπὸ τῶν κ. κ. Paton καὶ Hicks, ἐκδοθεῖσα δ' ὑπὸ τοῦ ἐν Ὀξωνίᾳ πανεπιστημίου[1]. Ὀρθῶς δ' οἱ ἐκδόται εὐκταίαν θεωροῦσι τὴν ἐν ἰδιαιτέραις συλλογαῖς ἔκδοσιν τῶν ἐν ἑκάστῃ τῶν σπουδαιοτέρων ἑλληνικῶν νήσων εὑρεθεισῶν ἐπιγραφῶν, «διότι αἱ νῆσοι ἀπετέλεσαν πάντοτε καὶ μέχρι τοῦδε ἀποτελοῦσι διακεκριμένας ἀλλήλων κοινότητας, διαφυλαττούσας πιστότατα τὸν ἰδιάζοντα ἑκάστῃ αὐτῶν χαρακτῆρα». Πρὸ τούτων εἶχον ἐκδώσῃ ἰδίας συλλογὰς Κωακῶν ἐπιγραφῶν ὁ Λὴκ ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς ἐν Λονδίνῳ φιλολογικῆς ἑταιρίας, ὁ Βάδιγκτων ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ δημοσιεύματι, ὁ Παντελίδης ἐν τῇ Πανδώρᾳ καὶ ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Ἑλληνικῆς ἀλληλογραφίας, ὁ Ι. Σακκελίων ἐν τῇ Πανδώρᾳ καὶ ἐν τῷ Ὁμήρῳ, οἱ Hauvette, Besnault καὶ Dubois ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Ἑλλ. ἀλληλογραφίας, ὁ Rayet ἐν τῇ ἐπετηρίδι τοῦ ἐν Παρισίοις συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν, καὶ ὁ Γάρδνερ ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι τῆς ἐν Λονδίνῳ ἑται-

1 The Inscriptions of Cos by W. R. Paton and E. L. Hicks. With a Map. Oxford, at the Clarendon Press. 1891. Εἰς μέγα 8ον σ. LIV, 407, μετὰ γεωγραφικοῦ πίνακος τῆς νήσου Κῶ.

Digitized by Google

ρίας τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν. Πάσας δὲ τὰς ἐν ταῖς συλλογαῖς ταύταις καὶ ἐν ἄλλαις γενικωτέραις ἐγκατεσπαρμένας Κωακὰς ἐπιγραφὰς περιέλαβον ἐν τῷ βιβλίῳ των οἱ ἐκδόται, πάσας, κατὰ τὴν προσφυῶς παρατιθεμένην ἐν τῷ προλόγῳ ῥῆσιν τοῦ Θεοκρίτου:

σποράδες ποκά, νῦν δ' ἅμα πᾶσαι
ἐντὶ μιᾶς μάνδρας, ἐντὶ μιᾶς ἀγέλας.

Ἀλλ' εἰς τοῦτο καὶ μόνον δὲν περιωρίσθη τὸ ἔργον τῶν ἐκδοτῶν. Ὁ ἕτερος αὐτῶν, ὁ κ. Paton, διέτριψεν ἐπί τινα χρόνον (τῷ 1888) ἐν τῇ νήσῳ πρὸς ἀναζήτησιν ἐπιγραφῶν, βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ Καλυμνίου κ. Ἰω. Καλλισπέρη, καὶ πολλὰς μὲν ἀγνώστους τέως ἀνεκάλυψε, τὰς πλείστας δὲ τῶν προεκδεδομένων ἐξήλεγξε δι' αὐτοψίας τῶν λίθων. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι δὲν κατωρθώθη ἡ περισυναγωγὴ πασῶν ἀνεξαιρέτως τῶν ἐν Κῷ ἐπιγραφῶν· διότι καίτοι καὶ χρόνον πολὺν καὶ χρήματα πρὸς τοῦτο ἐδαπάνησε, δὲν ἐπετράπη ὅμως τῷ κ. Paton ἡ εἴσοδος εἰς τὸ φρούριον, ὅπου ὑπάρχουσι πολλαὶ ἀνέκδοτοι ἐπιγραφαί, ὧν τινες εἶναι ἐντετειχισμέναι εἰς τουρκικὰς οἰκίας, εἰς δεξαμενὰς καὶ εἰς κρήνας. Ἀλλ' ὁμολογουμένως οἱ ἐκδόται κατέβαλον πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως καταστῇ τὸ ἔργον των ὅσον ἔνεστι τελειότατον, καὶ ἀκριβὴς ἐν μέρει φαίνεται ἡ βεβαίωσις αὐτῶν ὅτι «σχεδὸν ἐξήντλησαν τὸ προσιτὸν αὐτοῖς ὑλικόν». Λέγομεν δ' ἐν μέρει, διότι παραδόξως δὲν εἶχον οἱ ἐκδόται πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Ἰω. Σακκελίωνος δημοσιευθεῖσαν συλλογὴν Κωακῶν ἐπιγραφῶν ἐν τῷ σμυρναϊκῷ περιοδικῷ Ὁμήρῳ (1874 σ. 412—414 καὶ 460—467). Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι πᾶσαι αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται παρελήφθησαν ἐν τῇ προκειμένῃ συλλογῇ ἄλλοθεν, ἀλλὰ χάριν τῆς ἀκριβείας ἀναγκαῖον ἦτο νὰ μνημονευθῇ ἐν πάσαις τὸ ὄνομα τοῦ πρώτου ἐκδότου· ἀφ' οὗ μάλιστα καὶ ὁ τελευταῖος στίχος τῆς ὑπ' ἀριθ. 106 σπουδαιοτάτης ἐπιγραφῆς συμπληροῦται ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Σακκελίωνος.

Ἡ ἑρμηνεία τῶν ἐπιγραφῶν καὶ ἡ πανομοιότυπος διὰ κεφαλαίων γραμμάτων μεταγραφὴ αὐτῶν εἶναι ἔργον τοῦ κ. Paton, ἡ δὲ διὰ μικροτέρων γραμμάτων μεταγραφὴ καὶ ἡ ἀναπλήρωσις τῶν χασμάτων ἔργον ἀμφοτέρων τῶν ἐκδοτῶν, ἐξ ὧν ὁ κ. Hicks, ἐγένετο ἀπὸ πολλοῦ γνωστότατος εἰς τοὺς ἀρχαιολογοῦντας, πρὸ πάντων διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Α' τόμου τῶν ἐν τῷ Βρεταννικῷ μουσείῳ ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν καὶ τοῦ ἐγχειριδίου τῶν ἱστορικῶν ἐπιγραφῶν. Τὴν δυσχερῆ ἐργασίαν αὐτῶν ἐπετέλεσαν ἀμφότεροι οἱ ἐκδόται μετὰ πολλῆς εὐσυνειδησίας, ἡ δ' ἀκρίβεια τῆς μεταγραφῆς, ἡ ἐπανόρθωσις τῶν σφαλμάτων ἐν ταῖς προεκδεδομέναις, καὶ ἡ προσφυὴς ἀποκατάστασις τοῦ κειμένου τῶν πλείστων κολοβῶν ἐπιγραφῶν ἐλέγχουσι δεξιότητα οὐ τὴν τυχοῦσαν καὶ ἑλληνομάθειαν περισσήν. Ἀρκεῖ ἁπλῆ σύγκρισις τῆς συμπληρώσεως τῆς ὑπ' ἀρ. 26 ἐπιγραφῆς ὑπὸ τοῦ Θ. Μόμμσεν πρὸς τὴν τῶν ἐκδοτῶν, ὅπως πεισθῇ ἕκαστος ὁπόσον εὐφυῶς ὑπερενίκησαν οὗτοι δυσχερείας ἀνυπερβλήτους φαινομένας. Ἀξία ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι καὶ ἡ συμπλήρωσις τῶν ἐμμέτρων ἐπιγραφῶν (πρβλ. τὰς ὑπ' ἀρ. 137, 198, 218, 322, 350, 418), ὧν δὲν κρίνομεν ἄσκοπον νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα μίαν ἀνήκουσαν μὲν εἰς τοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους, ἀλλὰ κεχαραγμένην κατὰ τὴν εἰκασίαν τῶν ἐκδοτῶν ἐν τῷ ἡρώῳ Κώων μαχητῶν πεσόντων κατὰ τὸν Συμμαχικὸν ἢ κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον.

(Ἄνδρας) ἔθ' ἥρωας σέβεται πατρίς, ἀ(θάνατον γὰρ
ἀμφέθεσ)αν νάσῳ κόσμον ἐλευθε(ρίας,
ἁνίκ' Ἀθα)ναίων πολυάσπιδα καὶ πο(λύκωπον
ὕβριν) ἀνέζευξαν τᾶσδε ἀπὸ γᾶς π(ρόμαχοι).

Αἱ τοιαῦται ὅμως εὐστοχώταται τῶν χασμάτων συμπληρώσεις, καὶ καθόλου ἡ ἐπιμέλεια ἣν καταβάλλουσιν οἱ ἐκδόται ἐν πᾶσι, καὶ περὶ τῶν ἐλαχίστων ἀκριβολογοῦντες, καθιστῶσιν ἐμφανέστερα ἀβλεπτήματά τινα, ἐ[ν]ουσιώδη ἄλλως. Οὕτω λόγου χάριν ἄπορον φαίνεται διατί ἡ ὑπ' ἀρ. 210 ἐπιγραφὴ συνεπληρώθη οὕτω: Λ(έον)τις κ(αὶ) Ἀ(πολ)λώνι(ος) Ἀ(λ)α(β)ανδε(ῖς)», ἐν ᾧ προδήλως ἡ μόνη ὀρθὴ συμπλήρωσις εἶναι: «Λ(εον)τίσκ(ος) Ἀ(πολ)λωνί(ου) Ἀ(λ)α(β)ανδε(ύς).»

Πλὴν τῶν ἐπὶ τῶν λίθων σῳζομένων ἐπιγραφῶν, οἱ ἐκδόται περισυνήγαγον ἐ[ν] χωριστῷ κεφαλαίῳ καὶ τὰ ἐπὶ Κωακῶν νομισμάτων κεχαραγμένα ὀνόματα ἀρχόντων. Τὰ πλεῖστα δὲ τῶν ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἐπιγραφῶν πορισμάτων ἐκτίθενται μεθοδικῶς ἐν τοῖς ἑρμηνευτικοῖς εἰς ἑκάστην ἐπιγραφὴν ὑπομνήμασιν, ἐν τῇ ἱστορικῇ εἰσαγωγῇ, ἐν ταῖς παρεκβολικαῖς σημειώσεσι καὶ ἐν τοῖς πίναξι. Καὶ τὰ μὲν ἑρμηνευτικὰ ὑπομνήματα, πληρέστατα ἐνιαχοῦ ὄντα καὶ σχεδὸν ἐξαντλοῦντα τὸ θέμα (ὡς π. χ. ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς 26, 37. 367—368 κλπ.), εἶναι ἔν τισιν ἐπιγραφαῖς λιτότατα καὶ οὐχὶ ἐπαρκῆ, παρερχόμενα ἐν σιγῇ πολλὰ χρῄζοντα εὐρυτέρας ἀναπτύξεως. Ἡ δ' εἰσαγωγὴ παρέχει εὐσύνοπτον καὶ μεθοδικὴν ἱστορίαν τῆς νήσου ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς τουρκοκρατίας, περιλαμβάνει δὲ καὶ πάσας τὰς περὶ τοῦ βίου τῶν ἀρχαίων Κώων εἰδήσεις, ἃς ἔκ τε τῶν μαρτυριῶν συγγραφέων καὶ ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν μανθάνομεν. Αἱ παρεκβολικαὶ σημειώσεις, δέκα τὸν ἀριθμόν, διαλαμβάνουσι: α') περὶ Κωακῶν ὀνομάτων, β') περὶ τοῦ Κωακοῦ ἡμερολογίου, γ') περὶ τῆς χρονολογίας ἐπιγραφῶν τινων, δ') περὶ ἐπιτυμβίων ἐπιγραφῶν ὁριζουσῶν ποινάς, ε') περὶ τῶν ἐν τῇ νήσῳ δωρικῶν φυλῶν, ς') περὶ τῶν σχέσεων τῆς Κῶ πρὸς τὴν νότιον Θεσσαλίαν, ζ') περὶ Ἀνίου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, η') περὶ τῶν σχέσεων τῆς Καλύμνου πρὸς τὴν Κῶν, θ') περὶ τῆς

Digitized by Google

λεγομένης καταγωγῆς τοῦ Θεοκρίτου ἐκ Κῶ καὶ ι') περὶ τοῦ μυθικοῦ Κῶου Μέροπος. Οἱ δὲ πίνακες, τὰ μάλιστα εὐκολύνοντες τὴν χρῆσιν τῆς συλλογῆς ταύτης, εἶναι ἐν ὅλῳ ἕξ, ἤτοι: τῶν κυρίων ὀνομάτων, τῶν τοπικῶν ὀνομάτων, τῶν εἰς τὸν δημόσιον βίον ἀναγομένων πραγμάτων, τῶν εἰς τὴν θρησκείαν, τῶν μηνῶν καὶ ἡμερῶν καὶ τέλος τῶν κυριωτάτων λέξεων.

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ

ΣΤΟ ΧΡΙΣΤΟ, ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΟ

ΔΙΗΓΗΜΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΟΝ

Συνέχεια καὶ τέλος ἴδε σελ. 1

Ταῦτα ἐλέγοντο ἐνόσῳ ἦτο ὑπήνεμος ἡ βάρκα, μὲ τὰς κώπας βραδυποροῦσα, δεξιόθεν παραπλέουσα τὸν Ἀνάγυρον καὶ τὸν Ἀσέληνον, ἀριστερόθεν πελαγωμένη ἀντικρὺ τῶν Τρικέρων καὶ τοῦ Ἀρτεμισίου. Ὁ παπᾶ Φραγκούλης ἐκάθητο κυβερνῶν εἰς τὸ πηδάλιον, οἱ ἄλλοι ἐβοήθουν εἰς τὴν κωπηλασίαν. Καὶ αὐτὸς ὁ κὺρ Ἀλεξανδρῆς, ἂν καὶ ἀδζαμῆς περὶ τὰ ναυτικὰ πράγματα, ᾐσθάνθη τὴν ἀνάγκην νὰ κωπηλατήσῃ διὰ νὰ ζεσταθῇ. Κ' ἡ θειὰ τὸ Μαλαμὼ ἐκωπηλάτησε σχεδὸν ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν. Εὐτυχῶς, ἂν κ' ἐκρύωναν ὅλοι, καὶ αἱ ψυχραὶ ῥιπαὶ αἱ κατερχόμεναι ἀπὸ τῶν χιονοφόρτων ὀρέων ἐξύριζον τὰ ὦτα καὶ τοὺς λαιμούς των, εἶχον ὅμως τοὺς πόδας θερμούς, τὸ εὐεργετικὸν τοῦτο ἀποτέλεσμα τῆς γειτνιάσεως τοῦ πόντου. Ὁ ἥλιος εἶχε προβάλει ἀπὸ τὰ σύννεφα ἐπ' ὀλίγας στιγμὰς (ἥλιος μὲ τὰ δόντια, — γρηὰ μὲ τὰ χταπόδια! ἀνέκραξεν ὁ Λαμπράκης) διότι, ἐνῷ τὴν νύκτα ἠθρίαζε κ' ἐγίνετο «ὁ οὐρανὸς καντήλι», τὴν ἡμέραν συνήγοντο πάλιν τὰ νέφη, καὶ ὁ βορρᾶς ἐφαίνετο ὑποχωρῶν εἰς τὸν ἀπηλιώτην, ὡς νὰ ἠπειλεῖτο βροχή· ἀλλὰ μόλις ἐπρόβαλε, κ' ἐφάνη ὡς νὰ ἔβλεπε ποία ἦτο ἡ ὑψηλοτέρα καὶ ἐγγυτέρα κορυφὴ ἐκ τῶν καταλεύκων ὀρέων ὁλόγυρα, ἡ τοῦ Πηλίου ἢ ἡ τοῦ Ὄθρυος, διὰ νὰ σπεύσῃ τὸ ταχύτερον νὰ κρυφθῇ. Ἀλλὰ τὰ νέφη σωρευθέντα πάλιν τὸν ἀπήλλαξαν τοῦ κόπου τούτου.

Ἡ ἀκριβὴς ἀπόστασις ἀπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ λιμένος ἕως τὸ βορειότερον ἄκρον τῆς νήσου, ὅπου ἔπλεον, θὰ ἦτο ὡς δέκα ναυτικῶν μιλίων. Ὁ παπᾶς ἔβλεπεν ὅτι ἤθελον νυκτώσει, πρὶν φθάσωσιν εἰς τὸ Κάστρον. Ἦτο μεσημβρία ἤδη, καὶ δὲν ἔφθασαν ἀκόμη εἰς τὴν Κεχρεάν, τὴν ὡραίαν μελαγχολικὴν κοιλάδα, μὲ τὰς ἐλαιοφύτους κλιτῦς, μὲ τὸν Ἀραδιᾶν, τὸν πυκνὸν δρυμῶνά της, μὲ τὸ ῥεῦμα καὶ τοὺς πλατάνους καὶ τοὺς νερομύλους της. Ὅταν ἔφθασαν εἰς τὴν Κεχρεάν, συνέβη ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὁ μὲν κακόμαντις Πανάγος προέλεγεν, ὁ δὲ Στεφανῆς δὲν ἠγνόει καὶ ὁ παπᾶ Φραγκούλης προέβλεπεν. Εἴτε τροπὴ εἰς τὸν μαΐστρον ἦτο, εἴτε ἀποθαλασσιὰ καὶ «μπουκάρισμα τοῦ κόρφου», τὰ κύματα ἤρχισαν νὰ ὀγκοῦνται κατάπρῳρα τοῦ μικροῦ σκάφους, καὶ ἡ βάρκα μὲ τὸ λευκὸν πανίον της, καὶ μὲ τὸν φλόκον καὶ τὴν ἀντένα της, ἤρχισε νὰ σκιρτᾷ ἐπὶ τῶν κυμάτων, ὁμοία μὲ Ἑλληναλβανὸν χορεύοντα ἡρωϊκοὺς χοροὺς μὲ τὸν λευκὸν χιτῶνα ἀνεμίζοντα, μὲ τὸν ἕνα βραχίονα τριγωνοειδῆ εἰς τὴν μέσην, μὲ τὸν ἄλλον ὑψιτενῆ καὶ παίζοντα τὰ δάκτυλα. Αἱ γυναῖκες ἤρχισαν νὰ δειλιῶσιν. Ἡ θειὰ τὸ Μαλαμὼ ἠρώτα τὸν παπᾶ ἂν δὲν ἦτο καλὸν ν' ἀποβιβασθῶσι καὶ ἀνέλθωσιν εἰς τὴν Παναγίαν τὴν Κεχρεὰν νὰ λειτουργήσωσιν, ὅπως ἑορτάσωσιν ἐκεῖ τὰ Χριστούγεννα. Ὁ κὺρ Ἀλεξανδρῆς ζαλισθεὶς ἐζάρωσεν εἰς μίαν γωνίαν, καὶ οἱ ἄλλοι ἐπιβάται μεγάλως ἀνησύχουν. Μόνον δύο ἄνδρες δὲν ἐδειλίασαν, ὁ μπάρμπα Στεφανῆς καὶ ὁ παπᾶ Φραγκούλης.

Εἷς τῶν ἐπιβατῶν ἐπρότεινε ν' ἀράξωσι προσωρινῶς εἰς τὴν Κεχρεάν, ἑωσότου κοπάσῃ ὁ ἄνεμος. Ὁ Στεφανῆς καὶ ὁ ἱερεὺς συνεννοοῦντο διὰ νευμάτων. Ἀπεῖχον ἀκόμη ἀπὸ τὸ Κάστρον ὑπὲρ τὰ τρία μίλια. Δύο μέσα ἠδύναντο νὰ δοκιμάσωσιν, ἂν τὰ εὕρισκον τελεσφόρα· ἢ νὰ συστείλωσι τὰ ἱστία καὶ νὰ προχωρήσωσι μὲ τὰς κώπας, καταφρονοῦντες τὸν ἀφόρητον διὰ τὰς γυναῖκας μάλιστα σάλον, περιβρεχόμενοι ἀπὸ τὰ θραυόμενα καὶ εἰσπηδῶντα εἰς τὸ σκάφος κύματα, ῥιγοῦντες καὶ δεινῶς πάσχοντες, ἢ ν' ἀποβιβασθῶσιν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ νὰ δοκιμάσωσιν ἂν θὰ εὕρισκον δρομίσκον τινά, ὄχι πολὺ πλακωμένον ἀπὸ τὴν χιόνα, ὥστε νὰ εἶνε βατὸς εἰς ἀνθρώπους. Πτυάρια καὶ ἀξίνας δύο-τρεῖς εἶχε πάρει μαζί του ὁ Βασίλης τῆς Μυλωνοῦς, προβλέπων ὅτι ἴσως θὰ ἐχρησίμευον διὰ ν' ἀνοίξῃ δρόμον πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ ἀποκλεισμένου ἀδελφοῦ του. Ὁ παπᾶ Φραγκούλης ἀπεφάνθη ὅτι, ἀφοῦ ἐξ ἅπαντος θὰ ἐνύχτωναν, κάλλιον θὰ ἦτο νὰ δοκιμάσωσι τὸ πρῶτον, διότι κέρδος θὰ ἦτο, εἶπεν, ὅσον ὀλίγον καὶ ἂν ἠδύναντο νὰ προχωρήσωσι διὰ θαλάσσης, καὶ ὕστερον θὰ εἶχον καιρὸν νὰ καταφύγωσι καὶ εἰς τὴν δευτέραν μέθοδον.

Ἤδη ὁ ἥλιος ἐπιφανεὶς ἀκόμη μίαν φοράν, ἔκλινε πρὸς τὴν δύσιν. Ἦτο τρίτη καὶ ἡμίσεια ὥρα. Καὶ ὁ ἥλιος ἐχαμήλωνεν, ἐχαμήλωνε. Καὶ ἡ βαρκούλα τοῦ μπάρμπα Στεφανῆ μὲ τὸ ἀνθρώπινον φορτίον της, ἐχόρευεν, ἐχόρευεν ἐπάνω εἰς τὸ κῦμα, πότε ἀνερχομένη εἰς ὑγρὰ ὄρη, πότε κατερχομένη εἰς ῥευστὰς κοιλάδας, νῦν μὲν εἰς τὴν ἀκμὴν νὰ καταποντισθῇ εἰς τὴν ἄβυσσον, νῦν δὲ ἑτοίμη νὰ κατασυντριβῇ κατὰ τῆς κρημνώδους ἀκτῆς. Καὶ ὁ ἱερεὺς ἔλεγε μέσα του τὴν Παράκλησιν ὅλην ἀπὸ τὸ «Πολλοῖς συνεχόμενος» ἕως τὸ «Πάντων προστατεύεις.» Κι' ὁ μπάρμπα Στεφανῆς ἐστενοχωρεῖτο μὴ δυνάμενος ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ παπᾶ νὰ ἐκχύσῃ ἐλευθέρως τὰς ἀφελεῖς βλασφημίας του, τὰς ὁποίας ἐ-

Digitized by Google

ΑΝΑ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗΝ

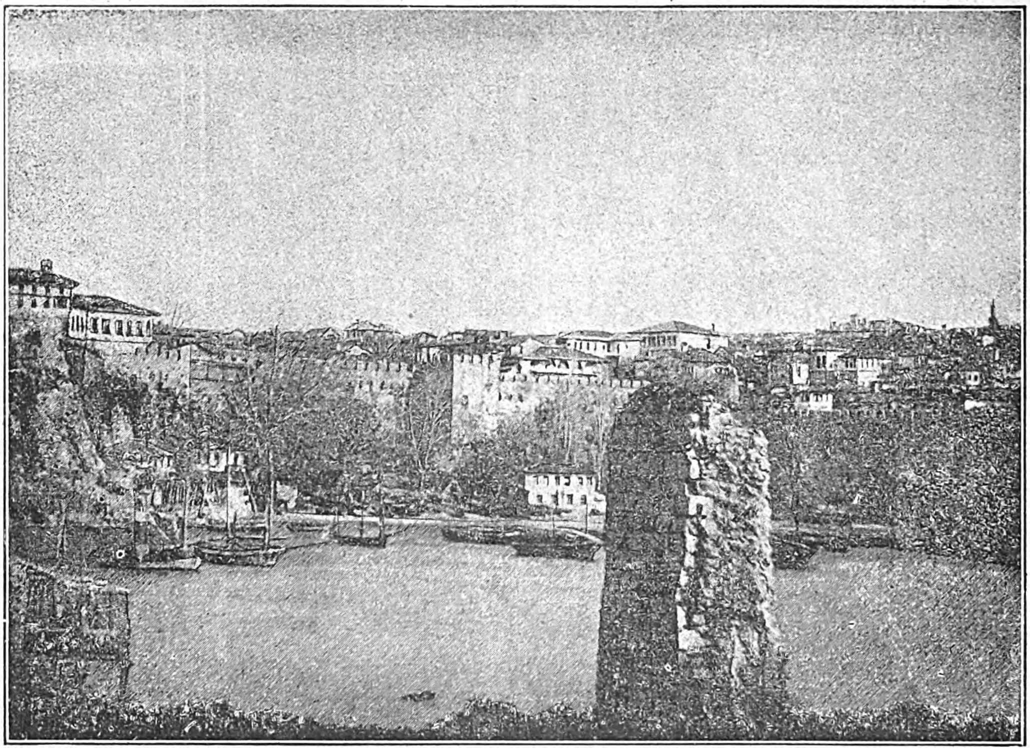

ΑΤΤΑΛΕΙΑ

μάσσα κ' ἔπνιγε μέσα του, ὑποτονθρύζων· «Σκύλιασε, ὁ διαολόκαιρος, λύσσαξε! Θὰ σκάσῃς, ἀντίχριστε, Τοῦρκο! τὸ Μουχαμέτη σου, μέσα!» Κ' ἡ θειὰ τα Μαλαμὼ ποιοῦσα τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ ἔλεγε τὸ «Θεοτόκε Παρθένε», κ' ἐπανελάμβανεν, «Ἔλα Κ'στέ μ'! βόηθα, Παναϊά μ'». Καὶ τὰ κύματα ἔπληττον τὴν πρῷραν, ἔπληττον τὰ πλευρὰ τοῦ σκάφους, καὶ εἰσορμῶντα εἰς τὸ κῦτος ἐκτύπων τὰ νῶτα, ἐκτύπων τοὺς βραχίονας τῶν ἐπιβατῶν. Καὶ ὁ ἥλιος ἐχαμήλωνεν, ἐχαμήλωνε. Καὶ ἡ βαρκούλα ἐκινδύνευε ν' ἀφανισθῇ. Καὶ ἡ ἀπορρὼξ βραχώδης ἀκτὴ ἐφαίνετο διαφιλονεικοῦσα τὴν λείαν πρὸς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης.

*

Τέλος ἤρχισε νὰ σκοτεινιάζῃ. Ἐνύκτωσεν ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν καθ' ἣν θὰ ἔβλεπον ἀντικρὺ τὸ Κάστρον, οὗ ἀπεῖχον τώρα δύο ἀκόμη μίλια. Νέφη συσσωρευμένα πρὸς ἀνατολὰς ἠμπόδιζον νὰ φανῇ τὸ παρήγορον φέγγος τῆς σελήνης. Ἀλλ' ὁ ἄνεμος, ἀντὶ νὰ πέσῃ, ἐδυνάμωνε, καὶ ἀγρίευε καὶ ἐθέριευε, καὶ ὁ πλοῦς κατέστη ἀδύνατος τοῦ λοιποῦ. Δὲν ἔβλεπον πλέον οὔτε ἐμπρὸς οὔτε δεξιὰ τίποτε, εἰμὴ δύο ὄγκους φαιούς, ἀμαυρούς. Εὐτυχῶς ὁ μπάρμπα Στεφανῆς ἐγνώριζε καλὰ τὸ μέρος.

— Ἐδῶ, ἐδῶ, εἶν' ἕνα λιμανάκι, παπᾶ, κάτ' ἀπ' τὸ Πρυΐ, ἀποκάτ' ἀπ' τὴν ἁγία Ἀναστασιά, στὰ Μποστάνια.

— Θυμᾶσαι καλά, Στεφανῆ;

— Ὅπως ξέρ'ς ἡ ἁγιωσύνη σ' τὰ γράμματα τσ' ἐκκλησιᾶς ἀπ' ὄξου, παπᾶ, ἔτσι κ' ἐγὼ τὰ ξέρω ἀπ' ὄξου, ὅλα τὰ λιμανάκια, τοὺς κάβους, κὴ τσ' ἀμμουδιαίς, ὅλες τὴς ξέραις κὴ τὰ γκρίφια κὴ τὰ θαλάμια.

Καὶ προσήγγισαν μὲ πολὺν κόπον καὶ ἀγῶνα καὶ βάσκνον, βρεγμένοι, θαλασσοπνιμμένοι, μισοπαγωμένοι.

— Ἐκεῖ, ἐκεῖ διαναστάει.

Ὑπῆρχεν ἓν θαλάσσιον μάρμαρον, ὡς φυσικὴ ἀποβάθρα, πότε καλυπτόμενον ἀπὸ τὸ κῦμα, πότε ἀνέχον ὑπεράνω τῆς θαλάσσης. Τὴν φορὰν ταύτην τὸ ἐκάλυπτε καὶ δὲν τὸ ἐκάλυπτε τὸ κῦμα. Ἐπλησίασαν καὶ ᾐσθάνθησαν παραυτα τὸ εὐάρεστον αἴσθημα τῆς παύσεως τοῦ σάλου καὶ τῆς προσεγγίσεως εἰς σκεπαστὸν κ' εὐλίμενον μέρος.

— Πάντα κατευόδιο! εἶπε ποιῶν τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ ὁ κὺρ Ἀλεξανδρῆς, ὅστις τότε ἐξεζαλίσθη κ' ἐστάθη εἰς τοὺς πόδας του.

Ἐπήδησαν εἷς εἷς ἔξω· ἐξεφόρτωσαν τὰς ἀποσκευὰς καὶ ἠλάφρυναν τὴν βάρκαν. Ἀνάμεσα εἰς τὸ μάρμαρον καὶ εἰς τὴν κρημνώδη ἀκτὴν ἐσχηματίζετο μικρὰ ἀμμουδιά, ὅση θὰ ἤρκει διὰ νὰ σύρῃ ἁλιεὺς τὴν ψαροπούλαν του, γυρμένην ἐπὶ τὴν μίαν πλευρὰν ἐπὶ τῆς ἄμμου, καὶ νὰ ἐξαπλωθῇ καὶ αὐτὸς ὑπὸ τὴν ἄλλην πλευρὰν νὰ κοιμηθῇ θεωρῶν τοὺς ἀστέρας.

Digitized by Google

— Τώρα νὰ σύρουμε τὴ βάρκα, παπᾶ, εἶπεν ὁ μπάρμπα Στεφανῆς, κ' ὕστερα οἱ ἄνδρες νὰ φορτωθοῦμε ὅλα τὰ πράγματα καὶ ν' ἀρχίσουμε σιγὰ-σιγὰ ν' ἀνεβαίνουμε. Ἂς πάρουν κ' ἡ γυναῖκες ὅ,τι μποροῦν.

— Νὰ τώρα τί ἄξιζε νἄχα τὸ μ' λάρι μαζί μ', εἶπεν ὁ Βασίλης τῆς Μυλωνοῦς· σοῦ εἶπα, μπάρμπα Στεφανῆ, νὰ τὸ μπαρκάρουμε, δὲ θέλησες.

Ἔσυραν τὴν λέμβον. Ἥναψαν τὰ δύο φανάρια ποῦ εἶχαν. Ὁ Βασίλης ἔλαβε τὰ πτυάρια καὶ τὰς ἀξίνας του, καὶ ἀπομακρυνθεὶς προσωρινῶς ἤρχισε νὰ κατοπτεύῃ ποῦ θὰ εὕρισκε μονοπάτι τὸ μονοπάτι, πλακωμένον πολὺ ἀπὸ τὴν χιόνα, ἀλλ' ὅτι μὲ πολὺν κόπον, ἂν προπορεύωνται δύο ἄνθρωποι καὶ ξεχιονίζουν, ἐλπίζει νὰ φθάσουν εἰς τὸ Κάστρον τὸ γρηγορώτερον... ἕως τὰ μεσάνυκτα. Ἐφορτώθησαν τὰς ἀποσκευάς. Ὁ κὺρ Ἀλεξανδρῆς ἔλαβε τὸ ἕνα φανάρι καὶ μία τῶν γυναικῶν τὸ ἄλλο. Ὁ Βασίλης τῆς Μυλωνοῦς, ὁ μπάρμπα Στεφανῆς καὶ ὁ υἱός του, ἔλαβον τὰ πτυάρια καὶ τὰς ἀξίνας καὶ προπορευόμενοι ἤρχισαν νὰ ξεχιονίζωσιν. Ὁ δρομίσκος ἀνήρχετο ἕρπων εἰς τὸν κρημνὸν κατ' ἀρχάς, εἶτα κατήρχετο εἰς ἓν παραθαλάσσιον κοίλωμα. Ἐπάτουν

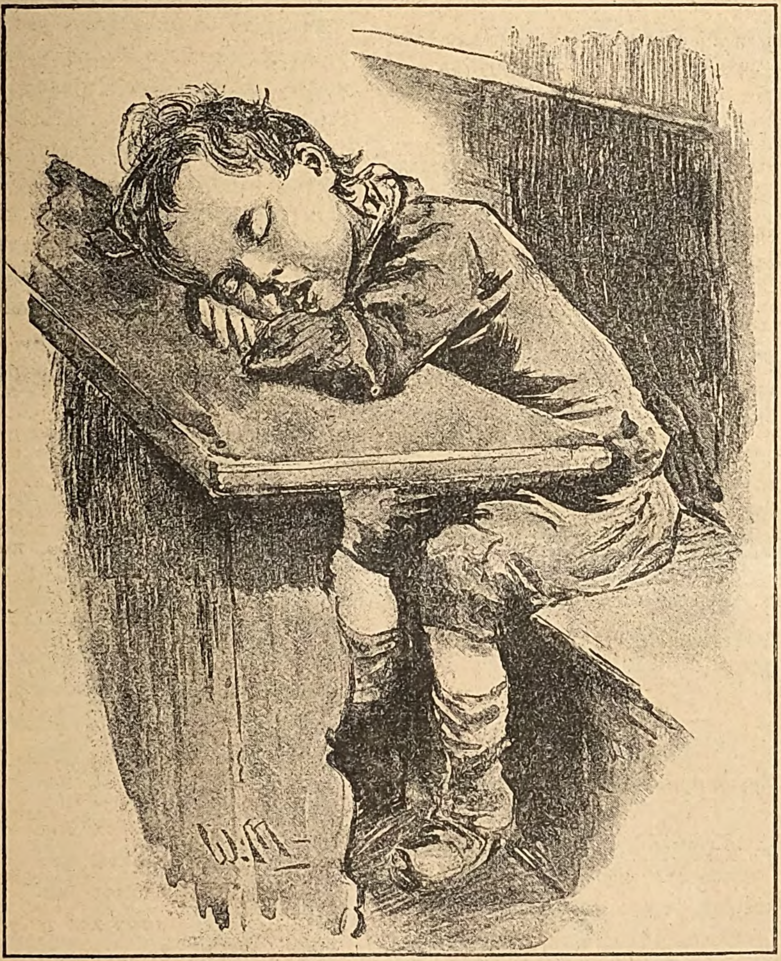

Ο ΥΠΝΑΡΑΣ

ὄχι πολὺ πατημένον ἀπὸ τὴν χιόνα, ὥστε νὰ δύνανται ἄνθρωποι νὰ βαδίσωσιν. Ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο ὡς τὸ Κάστρον, τὸ ὁποῖον διεκρίνετο ὡς πελώριος ἀμαυρὸς ὄγκος ὑψηλὰ πρὸς Βορρᾶν, ἡ ὁδὸς δὲν θὰ ἦτο πλέον τῆς ὥρας, ἀλλ' εἰς ἣν κατάστασιν ἦτο τώρα ὁ δρόμος ἀπὸ τὰς χιόνας, τίς οἶδεν ἂν θὰ ἤρκει καὶ τὸ τριπλάσιον τοῦ χρόνου ὅπως φθάσωσιν. Ἐδειπνησαν ὅλοι ἐπὶ ποδὸς μὲ δίπυρα καὶ μὲ ἐλαίας καὶ ἔπιον ὀλίγον οἶνον ἢ ῥακήν.

Ὁ Βασίλης ἐπανελθὼν ἀνήγγειλεν ὅτι ἀνεῦρε προσεκτικῶς, ὡς νὰ ἐμετροῦσαν τὰ βήματά των. Ἡ σελήνη εἶχεν ἀπαλλαγῆ τῶν νεφῶν καὶ προσεπάθει νὰ φέγξῃ τὸν δρόμον μὲ τὸ κρυερὸν φῶς της. Ἐνίοτε ἔχαναν τὸ χάραγμα τοῦ δρόμου, ἀπεπλανῶντο κ' εὑρίσκοντο αἴφνης ἐπὶ τῆς κορυφῆς πελωρίων βράχων, κάτω τῶν ὁποίων ἄβυσσος ἤνοιγε τὸ στόμα της, καὶ πάλιν κατέβαινον μὲ τρεμουλιαστὰ γόνατα, κρατούμενοι ἐκ τῶν πετρῶν καὶ τῶν θάμνων. Ἀνεῖρπον εἰς τὸν κρημνὸν ὡς μικρὸν κοπάδιον αἰγῶν ἀποπλανηθὲν καὶ ἀπαγόμενον ὀπίσω εἰς τὴν μάνδραν ἀπὸ

Digitized by Google

τοὺς δύο βοσκούς του, οἵτινες τὸ ἀνεζήτησαν κρατοῦντες φανάρια, καὶ μακρόθεν ἂν τοὺς ἔβλεπέ τις ἠδύνατο νὰ τοὺς ἐκλάβῃ ὡς συσ ρεφόμενον κρικωτὸν τέρας, φωσφορίζον τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν οὐράν, μὲ τοὺς δύο φανούς. Μὲ ὅλον τὸ ξεχιόνισμα, τὸ ὁποῖον ἐννοεῖ τις πόσον ἀτελῶς ἐνηργεῖτο, ἐπάτουν ἐνίοτε σφαλερῶς, κ' ἐχώνοντο ὡς τὸ γόνυ καὶ ὡς τὸν μηρὸν εἰς τὴν χιόνα.

Ἐπλησίαζε μεσάνυκτα, ὅταν ἔφθασαν ὑπὸ τὴν γέφυραν τοῦ Κάστρου, μισοπνιγμένοι, παγωμένοι, ἁλμυροὶ ἀπὸ θάλασσαν καὶ λευκοὶ ἀπὸ χιόνα, μελανιασμένοι τὰ χείλη, ἀλλὰ θερμοὶ τὴν καρδίαν.

*

Ἐκεῖ ἐπάνω, πρὶν διέλθωσι τὴν γέφυραν, ἀπὸ τὴν σιδερόπορταν τοῦ Κάστρου, ἠκούσθησαν φωναί:

— Ποιοὶ εἶστε; Ποιοὶ εἶστε;

Καὶ ἀντήχησε βαρὺς ὁ τριγμὸς τῶν ἐσκωριασμένων στροφέων, ὡς νὰ ἐδοκίμαζέ τις νὰ κλείσῃ ἔσωθεν τὴν σιδηρᾶν πύλην. Ἠκούσθη δὲ καὶ μικρὸς κρότος, ὡς ὁ τῆς ὑψώσεως σκανδάλης τουφεκίου.

— Καλοί! καλοί! πατριῶταις! ἀπήντησεν ὁ μπάρμπα Στεφανῆς. Μὰ ἐσεῖς ποιοὶ εἶστε;

— Πέτε μας τὰ ὀνόματά σας!

— Ἡμεῖς εἴμαστε... ἤρχισεν ὁ μπάρμπα-Στεφανῆς, καὶ συγχρόνως διὰ τοῦ βλέμματος ἐσυμβουλεύετο τὸν παπᾶν.

— Μπᾶ! αὐτὴ εἶνε ἡ φωνὴ τ' ἀδερφοῦ μου, ἀνέκραξεν ὁ Βασίλης τῆς Μυλωνοῦς.

Καὶ εἶτα ἐντείνας τὴν φωνήν:

— Ἀργύρη! ἐγὼ εἶμαι!... ἐφώναξε.

— Τόσο καλλίτερα... μᾶς ἔβγαλαν κι' ἀπὸ ἕναν κόπο, ἐψιθύρισεν ὁ ἱερεύς.

*

Ἀνέβησαν εἰς τὸ Κάστρον, ὅπου συνήντησαν τὸν Ἀργύρην τῆς Μυλωνοῦς καὶ τὸν σύντροφόν του τὸν Γιάννην τὸν Νυφιώτην. Οὗτοι ἐν ὀλίγοις διηγήθησαν πῶς τοὺς εἶχε κλείσῃ τὸ χιόνι ἐπάνω στὸ Στοιβωτό, ὅπου ἐτρύπωσαν δύο νύκτας εἰς μίαν σπηλιάν, καὶ πῶς τὴν προχθές, ἤτοι εἰς τὰς 22 τοῦ μηνός, ἐλθόντες τοὺς ἀπηλευθέρωσαν ἐκεῖθεν, ἐκτοπίσαντες μεγάλους ὄγκους χιόνος, δύο αἰγοβοσκοί, ὁ Γιαλῆς ὁ Κόνιζας καὶ ὁ Γιώργης ὁ Μπάντας, οἵτινες καὶ εὑρίσκοντο τὴν στιγμὴν ταύτην μὲ ὅλον τὸ αἰπόλιόν των εἰς τὸ φρούριον.

Τὸ φρούριον τοῦτο, ὅπερ ἀλλαχοῦ περιεγράψαμεν, ἦτο γιγαντιαῖος βράχος φυτρωμένος ἐκεῖ παρὰ τὸ πέλαγος, προεκβολὴ τῆς γῆς πρὸς τὸν πόντον, ὡς νὰ ἔδειχνεν ἡ ξηρὰ τὸν γρόνθον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ νὰ τὴν προεκάλει· φοβερὸς μονοκόμματος γρανίτης ἀλίκτυπος, ὅπου γλαῦκες καὶ λάροι ἤριζον περὶ κατοχῆς, διαφιλονεικοῦντες ποῦ ἀρχίζει ἡ κυριότης τοῦ ἑνὸς καὶ ποῦ σταματᾷ ἡ δικαιοδοσία τοῦ ἄλλου. Προσφιλὴς σκοπὸς τοῦ Βορρᾶ καὶ τῶν γειτόνων του, τοῦ Καικίου καὶ τοῦ Ἀργέστου, ὧν τὸ στάδιον εὐρὺ ἐκτείνεται ἀναμέσον τῆς Χαλκιδικῆς, τοῦ Θερμαϊκοῦ, τοῦ Ὀλύμπου καὶ τοῦ Πηλίου· μεμονωμένος ὑψιτενὴς βράχος, ἐφ' οὗ οἱ κάτοικοι ἐξ ἀνάγκης εἶχαν κλεισθῆ διὰ φύλαξιν κατὰ τῶν πειρατῶν καὶ τῶν βαρβάρων, ἐγκαταλιπόντες αὐτὸν ἔρημον μετὰ τὸ 1821, ὅτε ἐκτίσθη ἡ σημερινὴ μεσημβρινὴ πολίχνη.

Μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐσώζοντο ἀκόμη οἰκίαι τινὲς μὲ τὰς στέγας καὶ τὰ πατώματά των ἐντὸς τοῦ φρουρίου, ἀλλὰ τελευταῖον, ἡ ὀλιγωρία τῶν δημοτικῶν ἀρχῶν, ὁ ὄκνος τῶν ἀνθρώπων εἰς τὸ νὰ ἐπισκέπτωνται τὸ Κάστρον συχνότερα, καὶ ἡ ἀσυνειδησία ὀλίγων τινῶν συλαγωγῶν, πλεονεκτῶν ἢ οἰκοδόμων, εἶχε καταστήσει ἐρειπίων σωρὸν τὸ Κάστρον. Ἐντεῦθεν ἀμελήσαντες καὶ οἱ ἐφημέριοι τῆς σημερινῆς πολίχνης, ἄφηναν ἀπὸ ἐτῶν ἤδη ἀλειτούργητον τὸν ναὸν τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς.

Ὁ ναὸς τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως ἦτο ἡ παλαιὰ μητρόπολις τοῦ φρουρίου. Ὁ ναΐσκος, πρὸ ἑκατονταετηρίδων κτισθείς, ἵστατο ἀκόμη εὐπρεπὴς καὶ ὄχι πολὺ ἐφθαρμένος. Ὁ παπᾶ Φραγκούλης καὶ ἡ συνοδία του φθάσαντες εἰσῆλθον τέλος εἰς τὸν ναὸν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ καρδία των ἠσθάνθη θάλπος καὶ γλυκύτητα ἄφατον. Ὁ ἱερεὺς ἐψιθύρισε μετ' ἐνδομύχου συγκινήσεως, τό, «Εἰσελεύσομαι εἰς τὸν οἶκόν σου», κ' ἡ θειὰ τὸ Μαλαμώ, ἀφοῦ ἤλλαξε τὴν φ'στάνα της τὴν βρεγμένην κ' ἐφόρεσεν ἄλλην στεγνὴν καὶ τὸ γ'νάκι της τὸ καλό, τὰ ὁποῖα εὐτυχῶς εἶχεν εἰς ἀδιαβροχὴν καλῶς φυλαγμένα ὑπὸ τὴν πρῷραν τῆς βάρκας, ἔδεσε μέγα σάρωθρον ἐκ στοιβῶν καὶ χαμοκλάδων καὶ ἤρχισε νὰ σαρώνῃ τὸ ἔδαφος τοῦ ναοῦ, ἐνῷ αἱ γυναῖκες αἱ ἄλλαι ἤναπταν ἐπιμελῶς τὰ κανδήλια, καὶ ἤναψαν μέγα πλῆθος κηρίων εἰς δύο μανουάλια, καὶ παρεσκεύασαν μεγάλην πυρὰν μὲ ξηρὰ ξύλα καὶ κλάδους εἰς τὸ προαύλιον τοῦ ναοῦ, ὅπου ἐσχηματίζετο μακρὸν στένωμα παράλληλον τοῦ μεσημβρινοῦ τοίχου, κλειόμενον ὑπὸ σωζομένου ὀρθοῦ τοιχίου γείτονος οἰκοδομῆς, κ' ἐγέμισαν ἄνθρακας τὸ μέγα πύραυνον, τὸ σωζόμενον ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ βήματος, κ' ἔθεσαν τὸ πύραυνον ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ, ῥίψαντες ἄφθονον λίβανον εἰς τοὺς ἄνθρακας. Καὶ ὠσφράνθη Κύριος ὁ Θεὸς ὀσμὴν εὐωδίας.

Ἔλαμψε δὲ τότε ὁ ναὸς ὅλος, καὶ ἤστραψεν ἐπάνω εἰς τὸν θόλον ὁ Παντοκράτωρ μὲ τὴν μεγάλην κ' ἐπιβλητικὴν μορφήν, καὶ ἠκτινοβόλησε τὸ ἐπίχρυσον καὶ λεπτουργημένον μὲ μυρίας γλυφὰς τέμπλον, μὲ τὰς περικαλλεῖς τῆς ἀρίστης βυζαντινῆς τέχνης εἰκόνας του, μὲ τὴν μεγάλην εἰκόνα τῆς Γεννήσεως, ὅπου «Παρθένος κα-

Digitized by Google

θέζεται τὰ Χερουβεὶμ μιμουμένη», ὅπου θεσπεσίως μαρμαίρουσιν αἱ μορφαὶ τοῦ θείου Βρέφους καὶ τῆς ἀμώμου Λεχοῦς, ὅπου ζωνταναὶ παρίστανται αἱ ὄψεις τῶν ἀγγέλων, τῶν μάγων καὶ τῶν ποιμένων, ὅπου νομίζει τις ὅτι στίλβει ὁ χρυσός, εὐωδιάζει ὁ λίβανος καὶ βαλσαμώνει ἡ σμύρνα, καὶ ὅπου, ὡς ἐὰν ἡ γραφικὴ ἐλάλει, φαντάζεταί τις ἐπὶ μίαν στιγμὴν ὅτι ἀκούει τό, Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ!

Ἐν τῷ μέσῳ δὲ κρέμαται ὁ μέγας ὀρειχάλκινος καὶ πολύκλαδος πολυέλαιος, καὶ ὁλόγυρα ὁ κρεμαστὸς χορός, μὲ τὰς εἰκόνας τῶν Προφητῶν καὶ Ἀποστόλων, ὑφ' ὃν ἐτελοῦντο τὸ πάλαι οἱ σεμνοὶ γάμοι τῶν χριστιανικῶν ἀνδρογύνων. Καὶ ὁλόγυρα αἱ μορφαὶ τῶν Μαρτύρων, Ὁσίων καὶ Ὁμολογητῶν. Ἵστανται ἐπὶ τῶν τοίχων ἠρεμοῦντες, ἀπαθεῖς, ὁποῖοι ἐν τῷ Παραδείσῳ, εὐθὺ καὶ κατὰ πρόσωπον βλέποντες, ὡς βλέπουσι καθαρῶς τὴν Ἁγίαν Τριάδα. Μόνος ὁ Ἅγιος Μερκούριος, μὲ τὴν βαρεῖαν περικεφαλαίαν του, μὲ τὸν θώρακα, τὰς περικνημῖδας καὶ τὴν ἀσπίδα, φαίνεται ὀλίγον τι ἐγκαρσίως βλέπων καὶ κινούμενος καὶ δρῶν, εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ ναοῦ, ἐκεῖ ὅπου διατρυπᾷ μὲ τὸ δόρυ του τὸν ἐπὶ θρόνου καθήμενον ὠχρὸν Παραβάτην. Πελιδνὸς ὁ παράφρων τύραννος, μὲ τὸ βλέμμα σβῦνον, μὲ τὸ στῆθος αἱμάσσον, μάτην προσπαθεῖ ν' ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὸ στέρνον του τὸν ὀξὺν σίδηρον, καὶ ἐξεμεῖ μετὰ τῆς τελευταίας βλασφημίας καὶ τὴν μιαρὰν ψυχήν του. Γείτων τῆς τραγικῆς ταύτης σκηνῆς παρίσταται γλυκεῖα καὶ συμπαθεστάτη εἰκών, ὁ Ἅγιος Κήρυκος, τριετίζον παιδίον, κρατούμενον ἐκ τῆς χειρὸς ὑπὸ τῆς μητρός του, τῆς Ἁγίας Ἰουλίττης. Διὰ δώρων καὶ θυσιῶν ἐζήτει ὁ διώκτης Ἀλέξανδρος νὰ ἑλκύσῃ τὸ παιδίον, καὶ διὰ τοῦ παιδίου τὴν μητέρα. Ἀλλ' ὁ παῖς καλῶν τὴν μητέρα του καὶ ὑποψελλίζων τοῦ Χριστοῦ τὸ ὄνομα, ἔπτυσε τὸν τύραννον κατὰ πρόσωπον, κ' ἐκεῖνος ἐξαγριωθεὶς ἐκρήμνισε τὸ παιδίον ἀπὸ τῆς μαρμαρίνης κλίμακος, ὅπου συνέτριψε τὸ τρυφερὸν καὶ διὰ στεφάνους πλασθὲν κρανίον.

Καὶ εἰς τὴν χιβάδα τοῦ ἱεροῦ βήματος, ὑψηλά, ἐφαίνετο στεφανουμένη ὑπὸ ἀγγέλων ἡ τῶν Οὐρανῶν Πλατυτέρα. Καὶ κατωτέρω περὶ τὸ θυσιαστήριον ἵσταντο ἄρρητον σεμνότητα ἀποπνέουσαι αἱ μορφαὶ τῶν μεγάλων Πατέρων, τοῦ Ἀδελφοθέου, τοῦ Βασιλείου, τοῦ Χρισοστόμου καὶ τοῦ Διαλόγου, κ' ἐφαίνοντο ὡς νὰ ἔχαιρον διότι ἔμελλον ν' ἀκούσωσι καὶ πάλιν τὰς εὐχάς των, τοὺς ὕμνους τῆς Εὐχαριστίας, οὓς αὐτοὶ ἐν Πνεύματι συνέθεσαν. Πέριξ δὲ καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτός, εἰκονίζετο περιτέχνως ὅλον τὸ Δωδεκάορτον, καὶ τὰ τάγματα τῶν Ἀγγέλων, καὶ ἡ Βρεφοκτονία, καὶ οἱ κόλποι τοῦ Ἀβραὰμ καὶ ὁ Λῃστὴς ὁ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ὁμολογήσας.

*

Ὅταν ἔφθασαν εἰς τὸ Κάστρον καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸν ναὸν τοῦ Χριστοῦ, τόσον θάλπος ἐθώπευσε τὴν ψυχήν των, ὥστε ἂν καὶ ἦσαν κατάκοποι, καὶ ἂν ἐνύσταζόν τινες αὐτῶν, ᾐσθάνθησαν τόσον τὴν χαρὰν τοῦ νὰ ζῶσι καὶ τοῦ νὰ ἔχωσι φθάσει αἰσίως εἰς τὸ τέρμα τῆς πορείας των, εἰς τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου, ὥστε τοὺς ἔφυγε πᾶσα νύστα καὶ πᾶσα κόπωσις. Οἱ αἰπόλοι, εὑρόντες ἐνασχόλησιν καὶ πρόφασιν ὅπως καπνίζωσι καθήμενοι καὶ ἐνίοτε ὅπως ἐξαπλόνωνται καὶ κλέπτωσιν ἀπὸ κανένα ὕπνον τυλιγμένοι μὲ ταῖς κάπαις των παρὰ τὸ πῦρ, εἶχον ἀνάψει ἔξω δύο πυρσούς, τὸν ἕνα ἔμπροσθεν τοῦ ἱεροῦ βήματος, τὸν ἄλλον πρὸς τὸ βόρειον μέρος. Ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἡ θερμότης ἦτο λίαν εὐάρεστος, τῇ βοηθείᾳ τῶν ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν πυρῶν. Καὶ εἶχον σωρεύσει παμπόλλας δέσμας ξηρῶν ξύλων καὶ κλάδων, οἱ ἐκεῖ καταφυγόντες αἰπόλοι, μὲ τὰς ὀλίγας αἶγας καὶ τὰ ἐρίφιά των, ὅσα δὲν εἶχον ψοφήσει ἀκόμη ἀπὸ τὸν βαρὺν χειμῶνα τοῦ ἔτους ἐκείνου, οἱ τραχεῖς αἰπόλοι, οἵτινες εἶχον σώσει καὶ τοὺς δύο ὑλοτόμους ἐκ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῆς χιόνος. Καὶ εἶτα ὁ ἱερεὺς ἔβαλεν εὐλογητὸν καὶ ἐψάλη ἡ λιτὴ τῆς μεγαλοπρεποῦς ἑορτῆς, μεθ' ὃ ὁ κὺρ Ἀλεξανδρῆς ἤρχισε τὰς ἀναγνώσεις, καὶ ὅσοι ἦσαν νυσταγμένοι ἀπεκοιμήθησαν σιγὰ εἰς τὰ στασίδιά των. (Ἆ! ἔμελλον ἄρα τοῦ Προφητάνακτος οἱ θεσπέσιοι ὕμνοι ἀπὸ ψαλμῶν νὰ καταντήσωσιν ἀνάγνωσις νυστακτική, καὶ ὡς ἀνάγνωσις νὰ παραλείπωνται ὅλως ὡς φορτικόν τι καὶ πάρελκον!), βαυκαλιζόμενοι ἀπὸ τὴν ἔρρινον καὶ μονότονον ἀπαγγελίαν τοῦ κὺρ Ἀλεξανδρῆ. Ὁ ἀγαθὸς γέρων ἦτο ἐκ τοῦ ἀμιμήτου ἐκείνου τύπου τῶν ψαλτῶν, ὧν τὸ γένος ἐξέλιπε δυστυχῶς σήμερον. Ἔψαλλε κακῶς μέν, ἀλλ' εὐλαβῶς καὶ μετ' αἰσθήματος. Κανὲν σχεδὸν κῶλον δὲν ἔλεγεν ὀρθῶς, οὔτε μουσικῶς οὔτε γραμματικῶς. Πότε ἓν καὶ ἥμισυ κῶλον τὰ ἥνου εἰς ἕν, πότε δύο καὶ ἥμισυ τὰ διῄρει εἰς τέσσαρα. Ἀλλὰ προκριτωτέρα ἡ ἀμάθεια τῆς δοκησισοφίας...

Ἀλλ' ὅτε ὁ ἱερεὺς ἐξελθὼν ἔψαλε τὸ «Δεῦτε ἴδωμεν πιστοί, ποῦ ἐγεννήθη ὁ Χριστός,» τότε αἱ μορφαὶ τῶν Ἁγίων ἐφάνησαν ὡς νὰ ἐφαιδρύνθησαν εἰς τοὺς τοίχους· «Ἀκολουθήσωμεν λοιπὸν ἔνθα ὁδεύει ὁ ἀστήρ,» καὶ ὁ κὺρ Ἀλεξανδρῆς ἐνθουσιῶν ἔλαβε τὴν ὑψηλὴν καλάμην καὶ ἔσεισε τὸν πολυέλαιον μὲ τὰς λαμπάδας ὅλας ἀνημμένας. «Ἄγγελοι ὑμνοῦσιν, ἀκαταπαύστως ἐκεῖ,» κ' ἐσείσθη ὁ ναὸς ὅλος ἀπὸ τὴν βροντώδη φωνὴν τοῦ παπᾶ Φραγκούλη μετὰ πάθους ψάλλοντος: «Δόξα ἐν ὑψίστοις λέγοντες, τῷ σήμερον ἐν σπηλαίῳ τεχθέντι.» καὶ οἱ ἄγγελοι οἱ ζωγραφιστοί, οἱ περικυκλοῦντες τὸν Παντοκράτορα ἄνω εἰς τὸν θόλον, ἔτειναν τὸ οὖς, ἀναγνωρίσαντες οἰκεῖον αὐτοῖς τὸν ὕμνον.

Digitized by Google

Καὶ εἶτα ὁ ἱερεὺς ἐπῆρε καιρόν, καὶ ἤρχισε νὰ προσφέρῃ τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως.

*

Αἴφνης ἠκούσθησαν φωναὶ ἔξωθεν τοῦ ναοῦ. Ἐξῆλθόν τινες τῶν ἀνδρῶν νὰ ἴδωσι τί τρέχει. Ἐξῆλθε κ' ἡ θειὰ τὸ Μαλαμώ, κι' ὁ κὺρ Ἀλεξανδρῆς ἔμεινε μὲ τὰ γυαλιὰ εἰς τὰ ὄμματα βλέπων πρὸς τὴν θύραν ἀριστερά του, καὶ διέκοψε τὴν ψαλμῳδίαν του. Ὁ παπᾶς ἔρριψεν αὐστηρὸν βλέμμα πρὸς τὸν ψάλτην καὶ τὸν ἐκάρφωσεν εἰς τὴν θέσιν του.

Τὰς φωνὰς εἶχον ῥήξει ὁ εἷς τῶν αἰπόλων καὶ ὁ εἷς τῶν ὑλοτόμων, οἵτινες ἔτυχον καθήμενοι παρὰ τὸν πυρσόν, ἀνατολικῶς τοῦ ναΐσκου. Διὰ τῶν φωνῶν τούτων εἶχον ἀπαντήσει εἰς τινας κραυγὰς ἐλθούσας ἀπ' ἀντικρύ, ἐκ τῆς θαλάσσης.

Ἐκεῖ ἐν μέσῳ τοῦ Κάστρου καὶ τῆς βραχώδους ἀκτῆς τοῦ Κουρούπη ἐσχηματίζετο ἐπισφαλὴς ὅρμος, ὁ Μικρὸς Γιαλός. Αἱ κραυγαὶ ἤρχοντο ἀκριβῶς ἐκ τῆς γειτονίας τῶν ἀπεσπασμένων βράχων καὶ σκοπέλων ὑπὸ τὴν φοβερὰν ἀκτὴν τοῦ Κουρούπη.

Παρῆλθε πολλὴ ὥρα ἑωσοῦ ἐννοήσωσι τί τρέχει. Ὅλοι σχεδὸν οἱ ἐκκλησιαζόμενοι εἶχον ἐξέλθει τοῦ ναοῦ Ἔμειναν μόνοι ὁ ἱερεύς, ὅστις ἐκρατεῖτο ἀκλόνητος εἰς τὸ χρέος του, φορεμένος ἤδη τὰ ἱερὰ ἄμφια, ἑτοιμαζόμενος νὰ προσέλθῃ εἰς τὴν προσκομιδήν, καὶ ὁ κὺρ Ἀλεξανδρῆς, τὸν ὁποῖον ἐκράτει τὸ βλέμμα τοῦ ἱερέως.

Ἐν τούτοις, κατ' εἰκασίαν μᾶλλον ἢ ἐκ βεβαίας πληροφορίας, ἐνόησαν ὅτι ἐκεῖ ὑπὸ τὸ Κουρούπη εἶχε προσαράξει πλοῖον ἀπὸ τοῦ πελάγους ἐρχόμενον. Ἡ σελήνη εἶχε δύσει, καὶ ὁ πυρσὸς δὲν ἔρριπτε πόρρω τὸ φῶς. Ἔβλεπον ἀμυδρῶς ἐκεῖ ἀπέναντι, εἰς ἀπόστασιν μιλίου σχεδόν, ἐπὶ τοῦ μαυρισμένου ὄγκου τῶν ἀλικτύπων βράχων, ἔβλεπον σῶμά τι ἀμυδρῶς κινούμενον, μελανώτερον τῶν βράχων. Ἀντήχουν ἐν τῇ σιγῇ τῆς νυκτός, μεγεθυνόμεναι ὑπὸ τὰς ἠχούς, κραυγαὶ ἀγωνίας καὶ ταραχῆς, ὅμοιαι μ' ἐκείνας τὰς ὁποίας ἐκχύνουσι κινδυνεύοντες ἄνθρωποι ἢ ναυαγοὶ σαστισμένοι.

Οἱ ἄνδρες ἔσπευσαν νὰ ῥίψωσιν ἐπὶ τῆς πυρᾶς ὅσα κλαδία εἶχον πρόχειρα ἀκόμη, σχηματίζοντες ὀγκωδεστέραν τὴν φλόγα. Ἄλλο μέσον βοηθείας δὲν εἶχον ταχύ.

Ἐν τούτοις ὁ Στεφανῆς ὁ πορθμεὺς καὶ ὁ Μπάντας καὶ ὁ Νυφιώτης ὁ Γιάννης καὶ ὁ Ἀργύρης καὶ ὁ ἀδελφός του, ἔλαβον ἀνὰ ἕνα δαυλὸν καὶ τὰ δύο φανάρια, καὶ ἀπεφάσισαν νὰ κατέλθωσι τρέχοντες εἰς τὸν Μικρὸν Γιαλόν. Ἀλλ' ἐὰν ὁ κρημνώδης δρομίσκος δὲν ἦτο χιονισμένος, θὰ ἐχρειάζετο σχεδὸν ἡμίσεια ὥρα διὰ νὰ κατέλθῃ τις ἐκεῖ ἀπὸ τὸ Κάστρον, καὶ τώρα ὁποῦ ἦτο χιονισμένος, καὶ ἦτο νύξ, τρίτη ὥρα μετὰ τὰ μεσάνυκτα, οὔτε μία ὥρα δὲν θὰ ἤρκει. Εἰς μίαν δὲ ὥραν ἠδύναντο νὰ κατασυντριβῶσι δεκάδες πλοίων καὶ νὰ πνιγῶσιν ἑκατοντάδες ἀνθρώπων.

Οὐχ ἧττον οἱ ἄξεστοι ἐκεῖνοι ἄνθρωποι, ἐκ τῆς αὐθορμήτου ἐκείνης φιλανθρωπίας, ἥτις εἶνε οἱονεὶ φυσικὴ ὁρμή, ὡς συμπάθεια τῆς σαρκὸς πρὸς τὴν σάρκα, καὶ εἶνε τὸ πρῶτον καὶ τελευταῖον αἴσθημα τὸ συγκινοῦν τὴν καρδίαν μετὰ τὴν πρώτην ἔκπληξιν, καὶ πρὶν προφθάσασα πνεύσῃ ἡ παγερὰ πνοὴ τῆς φιλαυτίας καὶ ἀδιαφορίας, οἱ ἄνθρωποι, λέγω, ἐκεῖνοι ἔλαβον τοὺς δαυλούς των, κ' ἔτρεξαν ἔξω τῆς πύλης καὶ τῆς γεφύρας, καὶ ἤρχισαν νὰ τρέχωσι τὸν κατήφορον.

Οἱ λοιποί, μείναντες ἐπάνω, ἠσχολοῦντο ν' ἀνανεῶσιν ὁλονὲν τὴν φλόγα, μὴ παύοντες νὰ ῥίπτωσι ξηρὰ κλαδία εἰς τὸ πῦρ.

*

Ὁ ἱερεὺς ἐβράδυνεν ἐπίτηδες εἰς τὴν Πρόθεσιν, κ' ἐμνημόνευσε τὴν πρωΐαν ἐκείνην ὅσα ὀνόματα εἶχεν ἀποθαμμένα, οὐ μόνον τὰ ἰδικά του καὶ τῶν ἐλθόντων πανηγυριστῶν, ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν ἐνοριτῶν του, οὐ μόνον ὅσα εἶχε γραπτά, ἀλλὰ καὶ ὅσα ἐκ μνήμης ἐγνώριζεν· ἐγνώριζε δ' ἐκ μνήμης ὅλα τὰ ὀνόματα τῆς πολίχνης, ἀποθαμμένα καὶ ζωντανά. Ἐδεήθη καὶ ὑπὲρ διασώσεως τοῦ κινδυνεύοντος πλοίου, περὶ οὗ, χωρὶς νὰ ζητήσῃ ἐξήγησιν, ἀμέσως εἶχεν ἐννοήσει τὰ συμβάντα.

Τέλος αἱ κραυγαὶ μικρὸν κατὰ μικρὸν ἔπαυσαν, ἡσυχία ἐπῆλθεν. Ἐφάνη ὅτι βοηθὴ συμφορὰ εἶχεν ἐνσκήψει ἢ ὅτι ἡ δυσχέρεια ἔλαβε πέρας. Δύο ἄλλοι ἄνδρες ἀνησυχήσαντες, ἐξῆλθον ἕως τὴν Ἁγίαν Κυριακήν, πέραν τῆς ξυλίνης γεφύρας, μὲ δύο πυρσοὺς εἰς τὰς χεῖρας.

*

Παρῆλθεν ὀλίγη ὥρα· ὁ ἱερεὺς ἀργὰ-ἀργὰ ἐμβῆκεν εἰς τὴν λειτουργίαν, ἐλπίζων νὰ ἤρχοντο ἐν τῷ μεταξὺ καὶ οἱ ἀπόντες. Ἀλλ' ἡ λειτουργία προὐχώρει, καὶ ψυχὴ δὲν ἐφαίνετο. Τέλος, εἰς τὸ «Μετὰ φόβου Θεοῦ,» ἐπέστρεψαν πρῶτοι οἱ τελευταῖοι ἐξελθόντες πρὸς ἐπισκόπησιν, εἶτα εἰσῆλθεν ὁ μπάρμπα Στεφανῆς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ καταβάντες εἰς τὸν αἰγιαλόν, καὶ μετ' αὐτὸν τρεῖς ἄγνωστοι μὲ ναυτικὰ ἐνδύματα καὶ μὲ κηρωτοὺς ἐπενδύτας. Ἔφθασαν ὅλοι ἀκριβῶς ὅπως ἀσπασθῶσι τὰς εἰκόνας καὶ λάβωσι τὸ ἀντίδωρον.

Ἐνῷ ὁ κὺρ Ἀλεξανδρῆς ἀνεγίνωσκε τὸ «Εὐλογήσω τὸν Κύριον», οἱ ἄνδρες ἐξηγοῦντο ταπεινῇ τῇ φωνῇ τὰ συμβάντα. Τὸ ἐξοκεῖλαν πλοῖον ἦτο τὸ γολεττὶ τοῦ καπετὰν Κωσταντῆ τοῦ Λημνιαραίου, αὐτοπροσώπως παρόντος ἐκεῖ. Ὁ ἴδιος, ἀνὴρ μεσῆλιξ, βραχὺς τὸ σῶμα, μὲ ἁδρὸν μύστακα, διηγεῖτο τὰ ἑξῆς: Πρὸ δύο ἡμερῶν ἦτο προσωρμισμένος εἰς τὴν Δάφνην, τὸν μεσημ-

Digitized by Google

ξρινὸν ὅρμον τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἀλλ' ὁ βορειᾶς τὸν ἐξούριασε, αἱ ἁλυσίδες τῶν ἀγκυρῶν του ἐκόπησαν ὑπὸ τῆς βίας τοῦ ἀνέμου, καὶ παρεσύρθη διὰ μιᾶς δέκα μίλια μακράν. Μάτην προσεπάθησε μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις του νὰ προσεγγίσῃ εἰς τὸν Κωφόν, τὸν γνωστὸν ὅρμον τῆς Συκιᾶς, τοῦ μεσαίου λαιμοῦ τῆς Χαλκιδικῆς, ὅπου ἅμα εἰσπλεύσῃ τις δὲν βλέπει πλέον πόθεν εἰσέπλευσεν, ἀλλ' ὅπου δυσκόλως εἰσπλέει τις. Ὁ ὅρμος ὁμοιάζει μὲ λίμνην μεσόγειον, μὴ ἔχουσαν ὁρατὸν στόμιον, τόσον εἶνε ἀσφαλής. Καὶ τὸ γολεττὶ ξυλάρμενον μετὰ ματαίας προσπαθείας, παρεσύρθη ὑπὸ τῆς τρικυμίας πρὸς τὰς νήσους, ὅπου τὴν νύκτα ἐκείνην τῶν Χριστουγέννων, οἱ ἀγωνιῶντες ναυβάται εἶδον ἔξαφνα φῶς, ὡς φάρον ὁδηγοῦντα αὐτούς, τοὺς πυρσοὺς οὓς εἶχον ἀνάψει ἔμπροσθεν τοῦ ναΐσκου τοῦ Χριστοῦ οἱ τραχεῖς αἰπόλοι. Ὁ πυρσὸς ἐκεῖνος ἐφάνη πρὸς αὐτοὺς ὡς θεῖον πράγματι θαῦμα, ὡς νὰ ἐθερμαίνοντο περὶ αὐτὸν ἀγραυλοῦντες οἱ ποιμένες ἐκεῖνοι, οἱ ἀκούσαντες τὸ Δ ό ξ α ἐ ν ὑ ψ ί σ τ ο ι ς. Ἐπλησίασαν φερόμενοι μᾶλλον ἢ πλέοντες πρὸς τὸ μέρος τοῦτο, καὶ τότε ἐκινδύνευσαν νὰ κατασυντριβῶσιν εἰς τοὺς βράχους τοῦ Κουρούπη. Εὐτυχῶς, δι' ἐπιτηδείου χειρισμοῦ ἀπέφυγον τὴν καταστροφήν, κ' ἐκάθισαν τὸ σκάφος εἰς τὰ ῥηχά, ἐπὶ τῆς ἄμμου, ὅπου τόσον καλὰ ἦτο ἐξησφαλισμένον, ὅσον δὲν ἠδύνατο νὰ εἶνε μὲ τὰς δύο ἀγκύρας του, τὰς μεινάσας ὡς ὁμήρους εἰς τὸν βυθὸν τοῦ ὅρμου τῆς Δάφνης.

*

Ἔφεξεν ὁ Θεὸς τὴν χαρμόσυνον ἡμέραν, καὶ οἱ αἰπόλοι ἐφιλοτιμήθησαν νὰ σφάξωσι καὶ ψήσωσι δύο τρυφερὰ ἐρίφια, ἐνῷ οἱ δύο ὑλοτόμοι εἶχαν φέρει ἀπὸ τὸ βουνὸν πολλὰς δωδεκάδας κοσσύφια ἁλατισμένα· καὶ ὁ καπετὰν Κωσταντῆς ἀνεβίβασεν ἀπὸ τὸ γολεττί, τὸ ὁποῖον οὐδένα κίνδυνον διέτρεχεν, ὅπως ἦτο καθισμένον, ἂν δὲν ἔπνεε νότος ἀπὸ τῆς ξηρᾶς νὰ τὸ ἀπωθήσῃ πρὸς τὸ πέλαγος, ἀνεβίβασε δύο ἀσκοὺς γενναίου οἴνου καὶ ἓν καλάθιον μὲ αὐγὰ καὶ κασκαβάλι τῆς Αἴνου, καὶ ἡμίσειαν δωδεκάδα ὄρνιθας καὶ μικρὸν βυτίον μὲ σκομβρία. Καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ηὐφράνθησαν, ἑορτάσαντες τὰ Χριστούγεννα μετὰ σπανίας μεγαλοπρεπείας ἐπὶ τοῦ ἐρήμου ἐκείνου βράχου. Τὴν νύκτα ἐκοιμήθησαν ἐν μέσῳ ἀφθόνων πυρῶν, μὲ ἀρκετὰ δὲ σκεπάσματα καὶ καπόταις, ὅσα καὶ οἱ ἐκ τῆς πολίχνης πανηγυρισταὶ εἶχαν φέρει μεθ' ἑαυτῶν, καὶ οἱ αἰγοβοσκοὶ εἶχαν εἰς τὸ Κάστρον, καὶ ὁ ἐκ Λήμνου φιλότιμος καραβοκύρης ἐκόμισεν ἀπὸ τὸ πλοῖόν του.

Τὴν ἐπαύριον ὁ ἄνεμος ἐκόπασε, τὸ ψῦχος ἠλαττώθη πολύ, κ' ἐπωφελούμενοι τὴν ἀνακωχὴν τοῦ χειμῶνος, ἀπεφάσισαν ν' ἀπέλθωσιν. Ὁ μπάρμπα-Στεφανῆς καὶ ὁ υἱός του μετὰ δύο ἄλλων βοηθῶν ἐπανῆλθον εἰς τὴν μικρὰν ἀμμουδιὰν ὑπὸ τὰ Μποστάνια, καθείλκυσαν τὴν λέμβον, ἐπέβησαν αὐτῆς, καὶ κάμψαντες τὸ Κάστρον, τὴν ἔφεραν ἀπὸ Σ ο φ ρ ὰ ν εἰς τὸ βορειανατολικὸν μέρος. Τῇ βοηθείᾳ τῆς δυνατῆς βάρκας τοῦ μπάρμπα-Στεφανῆ καὶ τῆς μικρᾶς φελούκας τοῦ Λημνίου κυβερνήτου, τόσοι βραχίονες συμπονήσαντες, δὲν ἐβράδυναν νὰ ξεκαθίσωσιν ἀπὸ τὴν ἄμμον τὸ γολεττί, τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε πάθει τίποτε, ἀλλ' ἐφαίνετο ὡς μαλακῶς πλαγιασμένον καὶ ἀναπαυόμενον κατόπιν πολλῶν κόπων. Καὶ ἀποχαιρετίσαντες τοὺς αἰπόλους, ἐπεβιβάσθησαν οἱ μὲν εἰς τὸ γολεττί, οἱ δὲ εἰς τὴν βάρκαν, πότε ῥυμουλκουμένην, πότε ῥυμουλκοῦσαν, καὶ μὲ ἱστία καὶ μὲ κώπας πλέοντες, διὰ τῆς βορειανατολικῆς ὁδοῦ τὴν φορὰν ταύτην, ὡς συντομωτέρας καὶ εὐπλοωτέρας εἰς τὴν κάθοδον, ἔφθασαν αἰσίως εἰς τὴν πολίχνην.

14 Δεκεμβρίου 1891

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ

Ἔναρξις τοῦ Θεάτρου τῆς Κωμῳδίας

Διῆλθον ἑσπέραν ἀρκετὰ εὐχάριστον κατὰ τὰ ἐγκαίνια τοῦ νέου θεάτρου, τοῦ ἐπικληθέντος τῆς Κ ω μ ῳ δ ί α ς. Ἐπρόκειτο νὰ διδαχθῶσι τρεῖς κωμῳδίαι καὶ ν' ἀπαγγελθῶσιν ὑπὸ τῶν ἠθοποιῶν ποιήματα γνωστῶν παρ' ἡμῖν ποιητῶν. Τὸ πρόγραμμα αὐτὸ καθεαυτὸ - ἡ κωμῳδία εἶνε ἀναντιρρήτως τὸ προτιμώμενον ὑπὸ τοῦ ἀθηναϊκοῦ κοινοῦ θέαμα, — τὸ ἐπαξίως δημοφιλὲς ὄνομα τοῦ κ. Παντοπούλου, τοῦ ἑτέρου τῶν θιασαρχῶν, καὶ τὸ παρθενικὸν θέλγητρον τῆς πρώτης ἑσπέρας ἱδρύματος νέου ἀρκετὰ ὑπὸ τοῦ τύπου διαφημισθέντος, συνεκάλεσαν ἀκροατήριον πολυπληθὲς καὶ ἐκλεκτότατον. Ὁ κόσμος μετὰ δυσκολίας ἐκυκλοφόρει διὰ τῶν στενῶν διόδων ἐπάνω καὶ κάτω. Τὸ θέατρον ἦτο κατάμεστον, ἡ πλατεῖα, τὰ θεωρεῖα, ὁ ἐξώστης, τὸ ὑπερῷον. Ἀνέπνεα τὴν ἀτμόσφαιραν βεβαρυμένην ἀκόμη ἐκ τῆς ὀσμῆς τῶν ἐλαιοχρωμάτων καὶ περιέφερα ἐδῶ κ' ἐκεῖ τὰ βλέμματα περιμένων. Ὁ κόσμος ἐπίσης μ' ἐμιμεῖτο ἢ ἐγὼ ἐμιμούμην τὸν κόσμον· ἐβλεπόμεθα καὶ ἐσχολιάζομεν.

Μικρὸς ὁ χῶρος, ἀλλὰ κομψός, εὔχρους, φωτεινός. Ἀπὸ τὴν θέσιν του δὲν ἐννοεῖ κανεὶς τὰς ἐλλείψεις τῆς κυκλοφορίας, οὔτε τὰς ἐλαχίστας τῆς ἀκουστικῆς πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς παραστάσεως. Φιλόκαλος καὶ ἰδιόρρυθμος εἶνε ἡ διακόσμησις. Νομίζει κανεὶς ὅτι εὑρίσκεται εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Παγόδας, τῆς ἐζωγραφημένης ἐπὶ τῆς αὐλαίας. Φοίνικες καὶ ἄλλα φυτὰ ἐξωτικά, στρουθοκάμηλοι καὶ ἐλέφαντες, οὐρανὸς κυανοῦς ἀνοικτός, διαφαίνονται πανταχοῦ μεταξὺ τῶν χρυσῶν πλαισίων καὶ τῶν ὅλως ἀνατολικῶν καμπυλωμάτων. Τί γλυκὺ καὶ καλλιτεχνικὸν καταφύγιον διὰ τὴν πτωχὴν ἑλληνικὴν τέχνην τὴν

Digitized by Google

φερέοικον, τὴν κατασκηνοῦσαν ὅπου ἔφθανεν ὡς αθιγγανίς!... Ἀλλ' ἡ τύχη της φαίνεται μεταβαλλομένη τώρα ὁριστικῶς· καὶ ἐν ᾧ τὸ περίκομψον θέατρον τῆς Ἑλληνικῆς Κωμῳδίας ἀνοίγει τὰς πύλας του, κτίζεται ὑπὸ τοῦ Βασιλέως τὸ θέατρον τοῦ Ἑλληνικοῦ Δράματος. Ὁ πρῶτος ὅρος τῆς εὐδοκιμήσεως, ἡ μονιμότης τῆς σκηνῆς, πληροῦται· κατὰ τἆλλα καὶ τὸ κοινὸν καὶ οἱ ἠθοποιοὶ μᾶς φαίνονται σήμερον ἀρκούντως προχωρημένοι, ὥστε δὲν εἴμεθα ὑπερβολικῶς αἰσιόδοξοι οἱ φρονοῦντες ὅτι πλησιάζει ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν θ' ἀπολαύσωμεν τελείαν θεατρικὴν ἑσπερίδα. Ἀλλ' ἰδοὺ ἡ ὀρχήστρα ἀνακρούει τὸν ἐθνικὸν ὕμνον· ἡ παράστασις ἄρχεται.

Εἶνε ἡ πληρεστέρα τῶν καλλιτεχνικῶν ἀπολαύσεων τὸ θέατρον. Συνδυάζει ὅλας τὰς τέχνας· τέρπει ὅλας τὰς αἰσθήσεις. Ἓν δρᾶμα ἐπὶ παραδείγματι, διερμηνευόμενον ὑπὸ ἀριστοτεχνῶν καὶ ἐπὶ σκηνῆς καταλλήλου, εἶνε ὅ,τι ὡραιότερον δύναται νὰ ποθήσῃ ἡ ψυχή μας. Ἀλλ' ἡμεῖς ἐδῶ δὲν ζητοῦμεν τἀδύνατα. Ἀρκούμεθα εἰς ὅ,τι ἔχομεν. Τὸ ζήτημα εἶνε νἀγαπῶμεν, νὰ καλλιεργῶμεν καὶ νὰ ὑποστηρίζωμεν ὅ,τι ἔχομεν. Εἶνε ἡ μόνη μέθοδος, διὰ τῆς ὁποίας ἀργότερα θὰ ἔχωμεν καλήτερα καὶ θὰ πλησιάζωμεν ὁλονὲν τὴν τελειότητα. Τοῦ Θεάτρου τῆς Κωμῳδίας αὐτὸς εἶνε ὁ ὑψηλὸς προορισμός. Καὶ ἂν κρίνωμεν ἀπὸ τὴν πρώτην αὐτὴν ἑσπέραν τὸ ἀθηναϊκὸν κοινὸν τὸν ἐνόησε καὶ εἶνε διατεθειμένον νὰ τὸν υἱοθετήσῃ. Τί ἔχει ἄλλως νὰ χάσῃ; Εἰς τὸ τέλος, ἡ ἀπόλαυσίς του οὐδέποτε, πιστεύω, θὰ εἶνε κατωτέρα τῶν λίαν μετρίων τιμῶν τοῦ νέου Θεάτρου. Ἔχομεν ἓν κτίριον, τὸ ὁποῖον εἶνε ἐπιτυχία ἀναμφισβήτητος, καὶ ἕνα Παντόπουλον, ἱκανότητα ἀκόμη πλέον ἀναμφισβήτητον. Αὐτὸς εἶνε ἡ ψυχὴ τοῦ καλοῦ ἄλλως θιάσου, καὶ ὁ στῦλος τοῦ Θεάτρου. Ἰσχύς του εἶνε ἡ ἀγάπη τοῦ λαοῦ του· καὶ εἴδομεν πῶς τὸν ὑπεδέχθη ὁ λαός του ἐπιφανέντα κατόπιν μακρᾶς ὁπωσοῦν ἀπουσίας. Τὰ χειροκροτήματα ἀντήχησαν ἐξ ὅλων τῶν σημείων παρατεταμένα, ἤργησε δὲ πολὺ νὰ γίνῃ ἡσυχία καὶ ν' ἀκουσθῇ ἡ ὑπέρρινος καὶ τόσον οἰκεία φωνὴ τοῦ συμπαθοῦς κωμικοῦ, ἀπαγγέλλουσα τὸν Ἄνθρωπον καὶ τὰ Ζῶα ἐκ τοῦ «Φασουλῆ Φιλοσόφου». Νομίζω ὅτι ὁ κ. Σουρῆς δὲν θὰ ἤθελε βέβαια καλήτερον διερμηνέα τοῦ φαιδροῦ αὐτοῦ καὶ παιγνιώδους ποιήματος. Τὸ κοινὸν ἐξεκαρδίσθη. Εἰς τινας ὑπαινιγμοὺς ζωηροὺς ὁ θόρυβος τῶν γελώτων καὶ τῶν χειροκροτημάτων ἐσάλευσε τὸ κτίριον ὅλον·

Εἰς τὴν ἀπαγγελίαν εἶμαι πολὺ δύσκολος· Εἰμπορῶ νὰ εἴπω ὅτι ἀκόμη δὲν ἤκουσα ἄνθρωπον ν' ἀπαγγέλλῃ κάτι ὅπως θὰ τὸ ἤθελα ἐγώ· πλὴν ὁμολογῶ ὅτι ἡ περίφημος κατακλεὶς τοῦ Σουρῆ «ποῦ κακὸ ψόφο νἄχῃς!» δὲν ἐφανταζόμην ποτὲ ὅτι θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐκστομισθῇ τελειότερον ἢ ὅπως τὴν ἐξεστόμισεν ὁ κ. Παντόπουλος. Αὐτὸς ἔσωσε τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἑσπερίδος, τὸ ὁποῖον οὔτε διὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν ποιημάτων διεκρίθη, πολὺ δ' ὀλιγώτερον διὰ τὴν πρέπουσαν αὐτῶν ἀπαγγελίαν. Εὔχομαι νὰ εἶνε ἡ πρώτη καὶ τελευταία ἀπόπειρα.

Ἡ εὐθὺς κατόπιν ἐπακολουθήσασα παράστασις τοῦ Ζητεῖται Ὑπηρέτης ἐκράτυνε τὴν καλὴν γνώμην, τὴν ὁποίαν ἀπὸ πέρυσι τὸ κοινὸν εἶχε σχηματίσῃ περὶ τῆς κωμῳδίας τοῦ κ. Χ. Ἀννίνου. Ἐγὼ τὴν ἔβλεπα διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ σκηνῆς καὶ δύναμαι νὰ εἴπω ὅτι μοὶ ἐφάνη ἀλλοία τοῦ ἔργου, τὸ ὁποῖον ἀνέγνωσα ἐν τῇ Ἑστίᾳ. Εἶνε τεχνικὴ ἡ πλοκή της καὶ γοργὴ ἡ δρᾶσίς της τόσον, ὥστε δὲν σὲ ἀφίνει νὰ σκεφθῇς διόλου, ὅπως κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν, τὴν ἴσως ἀπίθανον βάσιν της. Διδάσκαλος νὰ ζητῇ νὰ εἰσέλθῃ ὑπηρέτης, εἶνε παράδοξον πρᾶγμα, θὰ εἰπῆτε. Ἀλλὰ πρέπει νὰ ἰδῆτε τὸν Παντόπουλον παίζοντα, καὶ τότε εἰπῆτε, ἂν τολμᾶτε, ὅτι δὲν εἶνε τὸ φυσικώτερον πρᾶγμα τοῦ κόσμου. Ἐν γένει θεωρῶ τὴν κωμῳδίαν αὐτὴν ὡς μίαν τῶν τελειοτέρων τῆς θεατρικῆς μας φιλολογίας.

Περὶ τοῦ Ὑδροπότου Συζύγου, κωμῳδίας τοῦ κ. Ἀγγέλου Βλάχου, τὴν ὁποίαν ἔχει διασκευάσῃ, νομίζω, ἐκ τοῦ γερμανικοῦ, δύναμαι ἐν εἰλικρινείᾳ νὰ εἴπω ὅτι δὲν εἶνε ἐκ τῶν ἀρίστων αὐτοῦ ἔργων, ἠλέγχθη δὲ ἀνίσχυρος νὰ τὸ ἀναδείξῃ καὶ αὐτὸς ὁ κ. Παντόπουλος, ὁ ὁποῖος ἐκτὸς τοῦ θαυμασίου μεταμφιεσμοῦ, δι' οὗ ἀπὸ Κουρούνη μετενσαρκώθη εἰς Νιόνιον, πολὺ ὑστέρησεν ὡς πρὸς τὴν ἀπόδοσιν τοῦ ζακυνθίου ἰδιώματος. Εἰς μερικὰ μέρη ἐπέτυχεν ὁμολογουμένως· ἀλλὰ ἡ μελέτη του ἐφάνη ἀτελής, καὶ πάλιν ὅμως πολὺ ὑπερτέρα τῆς τῶν λοιπῶν ἠθοποιῶν.

Περὶ τῆς κωμῳδίας τοῦ Δημητρίου Κόκκου Γάμος διὰ φόλας πρώτην φορὰν διδομένης, ἔπρεπε νὰ γίνῃ μακρότερος λόγος. Ἀλλ' ἐπιφυλάσσομαι νὰ ὁμιλήσω, ἀφ' οὗ τὴν ἴδω ἀκόμη μίαν φοράν. Τὸ κωμικὸν παίγνιον τοῦ τραγικῶς ἀποθανόντος ποιητοῦ ἐκρίθη γοργόν, τεχνικόν, εὐφυές, τέλειος δὲ ἀστυνομικὸς κλητὴρ ὁ Παντόπουλος. Διστάζω νὰ ἐπαναλάβω τελειωτικῶς τὴν πρώτην αὐτὴν κρίσιν ὡς πρὸς τὸ ἔργον, διότι τὴν καρδίαν μου παρασύρει εἰς συμπάθειαν ἡ μνήμη ἀνθρώπου, εὑρόντος μὲν ἄδικον θάνατον ἐν τῇ ἀκμῇ του, ἀφήσαντος δὲ ὡς μόνην κληρονομίαν εἰς τέκνον ἀνήλικον τὰ ἔργα του.

***

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Σαρκοβόρον φυτὸν

Ὁ Φυτολογικὸς Κῆπος τῆς Οὐασιγκτῶνος ἐπλουτίσθη ἐσχάτως διὰ παραδόξου φυτοῦ, ἰθαγενοῦς τῶν τροπικῶν. Τὸ ἄνθος του ἐκκρίνει ὑγρὸν

Digitized by Google

τι γλυκύ, τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι ἀγαπῶσι πολὺ οἱ βάτραχοι. Κανὲν ὅμως ἀπὸ τὰ δυστυχῆ αὐτὰ ζῶα δὲν τὸ ἐδοκίμασε καὶ δευτέραν φοράν, διότι πρὶν ἀκόμη ἀποτελειώσῃ τὸ γεῦμά του καὶ σκεφθῇ νὰ ἐξέλθῃ, κλείεται αἴφνης τὸ ἄνθος, καὶ δύο ἄκανθαι ὀξεῖαι εὑρισκόμεναι εἰς τὰ πλάγια τῆς κάλυκος κοιλώματα, τὸ διαπερῶσι διαμπάξ. Καὶ δὲν ἀνοίγει πάλιν τὸ ἄνθος πρὶν ἢ διαλυθῇ τὸ σῶμα τοῦ βατράχου ἐντελῶς καὶ εἰσέλθῃ πλέον ὡς τροφὴ εἰς τὸν ὀργανισμὸν τοῦ φυτοῦ. Ὁ ἐπιμελητὴς τοῦ Φυτολογικοῦ Κήπου μὴ εὑρίσκων πάντοτε βατράχια, τ' ἀντικαθιστᾷ διὰ τεμαχίων μικρῶν κρέατος ὠμοῦ, τὰ ὁποῖα τὸ φυτὸν προσδέχεται λίαν εὐχαρίστως.

Ἀγελάδες μὲ ὀμματογυάλια

Αἱ μεγάλαι ἀγέλαι τῶν βοῶν, αἱ ὁποῖαι διέρχονται κατὰ τὸν χειμῶνα τὰς χιονοσκεπεῖς στέππας τῆς Ῥωσσίας, ὑποφέρουσι τόσον ἐκ τῆς ἀντανακλάσεως τοῦ φωτὸς ἐπὶ τῆς ἀπεράντου ἐκείνης λευκῆς ἐκτάσεως, ὥστε συχνὰ τοῖς φοροῦσιν ὑπερμεγέθη ὀμματογυάλια κυανᾶ, προσδίδοντα εἰς τὰ ζῶα ταῦτα ἔκφρασιν ἀκαδημαϊκῆς σοβαρότητος πολὺ κωμικήν.

Παιδικὸν φιλοφρόνημα

Ὁ μικρὸς Μιμῆς δίδει προθύμως τὴν θέσιν του εἰς γεροντοκόρην, ἡ ὁποία ἀνέβη εἰς τὸν τροχιόδρομον.

— Εἶσαι πολὺ εὐγενής, μικρέ μου, ποῦ δίδεις τὴν θέσιν σου εἰς τὰς κυρίας...

— Μόνον σταῖς γρηαῖς τὴ δίδω!

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Ὅσοι βλάπτουν τοὺς ἄλλους, προφασίζονται συνήθως ὅτι τὸ ἔκαμαν διὰ καλόν των.

*

Καὶ τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον παρίστανται πρὸ ἡμῶν κεκαλυμμένα· τὸ μὲν φέρει τὸν πέπλον τῆς παρθένου, τὸ ἕτερον τὸν πέπλον τῆς χήρας.

*

Λέγομεν ὅτι ὁ καιρὸς παρέρχεται· πλάνη, ὁ καιρὸς στέκει καὶ παρερχόμεθα ἡμεῖς.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Χαρίλαος Τρικούπης

Ἡ εἰκὼν αὐτὴ ἐλήφθη ἐκ τῆς νεωτάτης φωτογραφίας τοῦ κ. Τρικούπη, ἣν ἐφιλοτέχνησεν ὁ ἐν Παρισίοις Ἕλλην φωτογράφος κ. Βάθης. Προσεχῶς δὲ θὰ δημοσιευθῇ ἐν τῇ *Ἑστίᾳ* καὶ τοῦ ἑτέρου τῶν κορυφαίων Ἑλλήνων πολιτευτῶν κ. Θ. Δηλιγιάννη ἡ εἰκὼν καὶ ἄλλων ἐπιφανῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν βραδύτερον.

Ἀττάλεια

Πρό τινος ἔσχον τὴν εὐτυχίαν νὰ ἐπισκεφθῶ τὴν παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Πισιδίας κειμένην Ἀττάλειαν, λαβοῦσαν τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ ἱδρυτοῦ αὐτῆς βασιλέως τῆς Περγάμου Ἀττάλου. Οὐδαμοῦ εἶδον τοποθεσίαν γραφικωτέραν τῆς πόλεως ταύτης· ἐπὶ ὑψηλῶν καὶ ἀποκρήμνων βράχων, ἀπὸ τῶν ὁποίων κατέρχονται εἰς τὴν μαρμαίρουσαν θάλασσαν ὁρμητικῶς πλεῖστοι ῥύακες, ὑψοῦνται τὰ περιβάλλοντα τὴν πόλιν τείχη, ἔρημα ἤδη καὶ ἐγκαταλελειμμένα, ὑπὲρ τὰ ὁποῖα διακρίνονται αἱ οἰκίαι ἐκτεινόμεναι καὶ ἐκτὸς τῶν τειχῶν πρὸς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, ὅστις διακλαδούμενος εἰς διαφόρους αὔλακας ἀρδεύει τὰς πέριξ πεδιάδας, καθιστῶν τὸ μέρος τοῦτο μαγευτικὸν παράδεισον.

Ἡ Ἀττάλεια εἶναι πόλις ἔχουσα περὶ τὰς 40 χιλιάδας κατοίκων, ὧν οἱ ἡμίσεις Μωαμεθανοὶ καὶ οἱ ἄλλοι ἡμίσεις Χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι, Ἕλληνες, οἵτινες ὅμως καὶ τὴν ἑλληνικὴν ἀγνοοῦσιν, ἐκτὸς τῶν ἔξωθεν ἐρχομένων.

Μόναι αἱ γυναῖκες τῆς Ἀτταλείας φέρουσι διάφορον ἐνδυμασίαν τῶν Ὀθωμανίδων. Οὐδαμοῦ δὲ τῆς Ἀνατολῆς ὑπάρχει τόσον ἰδιόρρυθμος καὶ πλουσία. Παρέστην εἰς τὴν τέλεσιν γάμου τινός, ὁπότε καὶ μόνον δύναταί τις νὰ ἴδῃ ἅπαντα τὸν γυναικεῖον κόσμον. Κάτωθι φέρουσι μετάξινον κόκκινον βρακί, καὶ ἄνω τὸ τουρκικὸν ἀντερὶ καὶ φέσιον, καὶ μέγαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ στήθους κόσμον ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀδαμάντων. Αἱ γυναῖκες δὲν φέρουσιν εἰς τοὺς συζύγους αὐτῶν προῖκα, ἢ μόνον τὰ πλούσια αὐτῶν ἐνδύματα καὶ τὰ πολυτελῆ κοσμήματα· αἱ πλουσιώτεραι δὲ φέρουσι τοιαῦτα ἀξίας 1000—3,000 λιρῶν! Ἡ νύμφη καλυπτομένη ὑπὸ ἐρυθροῦ πέπλου καὶ ἔχουσα κεκλεισμένους τοὺς ὀφθαλμούς, ἄγεται μᾶλλον ἢ περιπατεῖ, κρατουμένη ὑπὸ δύο γυναικῶν, αἵτινες ὁδηγοῦσιν αὐτὴν εἰς τὸν ναόν. Ἅπασαι ἀνεξαιρέτως εἶναι λευκαί, ἔχουσαι μαύρους τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ καστανὴν τὴν κόμην, οὐκ ὀλίγαι δὲ ἐξ αὐτῶν διακρίνονται ἐπὶ καλλονῇ.

Αἱ οἰκίαι τῆς πόλεως εἶναι ἅπασαι διώροφοι· τὸ ἄνω πάτωμα τῶν πτωχοτέρων εἶναι ξύλινον· τῶν εὐπόρων ὅμως αἱ οἰκίαι εἶναι ὡραῖαι καὶ κομψαί, ἰδίᾳ δὲ τῶν κατοικούντων ἐντὸς τοῦ τείχους. Ἐκεῖ βλέπει τις καλὰ καφενεῖα, ὡραίαν λέσχην καὶ ἓν μικρὸν θέατρον. Αἱ ὁδοὶ εἶναι στεναὶ καὶ σκολιαί, ἀλλὰ καθάριοι, αἱ ἐκτὸς δὲ τοῦ τείχους διασχίζονται πολλαχοῦ ὑπὸ διαυγῶν ῥυάκων ἀρδευόντων τοὺς πέριξ κήπους. Οἱ κάτοικοι καλλιεργοῦσι τὴν γῆν καὶ ἐμπορεύονται, ἐξάγοντες τὰ πλεῖστα τῆς Πισιδίας προϊόντα, τὸν βάμβακα, τὸν σῖτον, τὰ κουκούλια. *Γεώργιος Σ. Φραγκούδης.*

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἀρχαιολογικὰ

Ἐπὶ τῆς χιονοσκεποῦς κορυφῆς τοῦ Θεοδούλου ἐν Ἑλβετίᾳ ἐργάται ἀνασκάπτοντες τὴν χιόνα εὗρον μέγαν ἀριθμὸν νομισμάτων ῥωμαϊκῶν χρυσῶν φερόντων κεφαλὰς Διοκλητιανοῦ καὶ Αὐγούστου.

Φιλολογικὰ

— Τὸ ἀγγλικὸν περιοδικὸν «Black and White» ἤρχισε τὴν δημοσίευσιν φανταστικῆς ἱστορίας, ἤτοι τὴν ἀφήγησιν μεγάλου εὐρωπαϊκοῦ πολέμου, ὅστις θὰ ἐκραγῇ κατὰ τὸ 1892. Αἰτία τοῦ φανταστικοῦ τούτου πολέμου εἶνε ἡ ἑξῆς: Ῥῶσσός τις μετημφιεσμένος εἰς Τοῦρκον στρατιώτην δολοφονεῖ τὸν ἡγεμόνα Φερδινάνδον. Ὁ Σταμπούλωφ γίνεται ἀντιβασιλεὺς καὶ κινητοποιεῖ τὸν βουλγαρικὸν στρατόν· ἡ δὲ Σερβία λαβοῦσα ἀφορμὴν ἐκ τούτου κηρύττει τὸν πόλεμον. Ἡ Αὐστρία τότε καταλαμβάνει βιαίως τὸ Βελιγράδιον καὶ ὁ Ῥωσσικὸς στρατὸς κατέρχεται πρὸς τὴν Ῥουμανίαν

Ἐπιστημονικὰ

Ἑβδομηκοντούτης περίπου, ἐτελεύτησεν αἰφνιδίως εἷς τῶν ἐπιφανεστάτων οἰκονομολόγων καὶ πολιτειολόγων τῆς Εὐρώπης, ὁ Βέλγος Αἰμίλιος Λαβελαί, καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Λιέγης. Ἐκ τῶν συγγραμμάτων του γνωστότερα εἶνε τὸ «Δοκίμιον περὶ τῶν τύπων τῆς κυβερνήσεως ἐν ταῖς νεωτέραις κοινωνίαις» καὶ τὸ περὶ «Τῶν ἀρχικῶν τύ-

Digitized by Google

πων τῆς ἰδιοκτησίας». Μικρὸν πρὶν ἀποθάνῃ, ἐπέρανε μέγα δίτομον ἔργον περὶ τῆς «κυβερνήσεως τοῦ δήμου». Ἀλλ' εἰς τὸ ἑλληνικὸν δημόσιον γνωστὸν κατέστησεν ἰδίως τὸν Λαβαλαὶ τὸ περὶ τῆς «Χερσονήσου τοῦ Αἵμου» πόνημα, ἐν ᾧ, υἱοθετήσας ἀβασανίστως πάντας τοὺς ἰσχυρισμοὺς καὶ τὰς ἀξιώσεις τῶν Βουλγάρων, ἠδίκησεν, ἄνευ μοχθηρᾶς προθέσεως, τὰ λοιπὰ γένη. Μετὰ ζέσεως ἀνεμιγνύετο καὶ εἰς τὰ πολιτικὰ πράγματα τοῦ Βελγίου, ὑπερμαχῶν τῶν ἰδεῶν τῶν φιλελευθέρων. Ὁ βασιλεὺς Λεοπόλδος ἀπένειμεν αὐτῷ πρὸ μικροῦ τὸν τίτλον τοῦ βαρώνου.

— Ἡ διὰ Κωχίνης θεραπεία τῶν φθισικῶν ἐν τῷ νοσοκομείῳ τοῦ Ἰζερλὸς ἐν Βεστφαλίᾳ παρέσχε τὰ ἑξῆς ἀποτελέσματα κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος: μεταξὺ 69 φθισικῶν 9 ἐντελῶς ἐθεραπεύθησαν.

— Ἐν Σπέτζια τῆς Ἰταλίας ἐγένοντο δοκιμαὶ πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν γαιανθράκων διὰ πετρελαίου εἰς τὴν θέρμανσιν τῶν μηχανῶν τῶν πολεμικῶν πλοίων, αἵτινες ἐπέτυχον πληρέστατα.

— Οἱ παρὰ τὸ Ῥαϊνφέλδεν καταρράκται τοῦ Ῥήνου ἔχουσι δύναμιν ἴσην πρὸς 25,000 ἵππους. Ἀπό τινος δὲ μελετᾶται ἡ χρησιμοποίησις αὐτῶν πρὸς κίνησιν μηχανῶν καὶ ἑταιρία συνέστη, ἥτις ἠγόρασε τὸν παρακείμενον χῶρον, ἀλλ' αἱ ἐργασίαι δὲν θ' ἀρχίσωσι πρὸ τοῦ 1893.

— Ὁ ἐν Λονδίνῳ ὁμογενὴς κ. Ἰωνίδης ἐδώρησεν εἰς τὸ Ἀστεροσκοπεῖον Ἀθηνῶν ἰσημερινὸν τηλεσκόπιον ἀνταναχλαστικὸν (reflecteur), οὗ τὸ κάτοπτρον ἔχει διάμετρον ἕνδεκα ἀγγλικῶν δακτύλων, ἤτοι εἰκοσιοκτὼ ὑφεκατομέτρων, μὲ μηχάνημα διὰ τὴν ἐξουδετέρωσιν ἢ ἀντιστάθμισιν τῆς κινήσεως τῆς γῆς. Τὸ τηλεσκόπιον τοῦτο συνοδεύεται ὑπὸ τῶν σχετικῶν αὐτῷ ὀργάνων.

Μουσικὰ

Μουσικαὶ συνθέσεις χειρόγραφοι τοῦ Βεετόβεν, τοῦ Χάϋδν καὶ τοῦ Μότσαρτ τέως ἄγνωστοι εὑρέθησαν ἐσχάτως ἐν Βιέννῃ. Εἶνε ἐν ὅλῳ τριάκοντα καὶ μεταξὺ τούτων ἓν θαυμάσιον Scherzo τοῦ Βεετόβεν καὶ μία τετραφωνία τοῦ Μότσαρτ. Τὴν αὐθεντικότητα τῶν συνθέσεων ἐβεβαίωσεν ὁ βιενναῖος ἀρχιμουσικὸς Ἑλμεσβέργερ, ὅστις ἔλαβε καὶ τὴν ἄδειαν τῆς πρώτης ἐκτελέσεως παρὰ τοῦ εὐτυχοῦς κατόχου ἀντὶ 100 φιορινίων.

Θεατρικὰ

Μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας παρεστάθη ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τοῦ θιάσου *Μενάνδρου* «ὁ Ἀγαπητικὸς τῆς Βοσκοπούλας» δρᾶμα τοῦ κ. Δ. Κορομηλᾶ, τοῦ ὁποίου ἀπόσπασμα ἐδημοσιεύθη ἄλλοτε ἐν τῇ *Ἑστίᾳ*.

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ

Ἡ καλλιγραφικὴ γραφὴ

Καλλιγραφικὴ ἢ ἐπίσημος γραφὴ εἶνε ἐκείνη, τῆς ὁποίας τὰ γράμματα ἔχουσι τὸ σύνηθες κανονικὸν σχῆμα τῶν καλλιγραφικῶν ὑποδειγμάτων.

Οὕτω γράφουσιν οἱ πλεῖστοι τῶν ὑπαλλήλων, τῶν γραφείων, τῶν ἀντιγραφέων, ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ὡς ἐκ τοῦ ἔργου των εἶνε ὑποχρεωμένοι ὁπωσδήποτε νὰ γράφωσιν εὐκρινῶς· ὥστε ἡ γραφὴ αὕτη εἶνε εἶδος ὁμοιομόρφου ἐνδυμασίας, εἶδος στολῆς. Οἱ γράφοντες δὲ οὕτω ὁμοιομόρφως καὶ τυπικῶς δυσκόλως δύνανται νὰ κριθῶσιν ἐκ τῆς γραφῆς ταύτης, καὶ ὁ γραφολόγος πρέπει νὰ ἐξετάσῃ μήπως πλὴν τῆς ἐπισήμου γραφῆς ἔχουν καὶ ἄλλην ἰδιαιτέραν διὰ τὰς σημειώσεις των καὶ τὴν προσωπικὴν ἀλληλογραφίαν.

Ἡ Καλλιγραφικὴ γραφὴ ἄλλως ἀνήκει εἰς ἀνθρώπους περιωρισμένων ἰδεῶν, οὐδεμίαν ἔχοντας αὐτοβουλίαν, ἀλλ' ὑπείκοντας εἰς ξένην θέλησιν καὶ ὑποκύπτοντας εἰς συνηθείας καὶ προλήψεις.

Ἡ Καλλιγραφικὴ γραφὴ ὅλων ὅσοι τὴν μεταχειρίζονται εἶνε σχεδὸν ὁμοία καὶ ἀπαράλλακτος, οὔτε πολὺ ἐπικλινής, οὔτε πολὺ ὀρθία, οὔτε πολὺ λεπτή, οὔτε πολὺ χονδρή· δὲν ἔχει τι ἴδιον καὶ διακριτικὸν σημεῖον.

Δὲν πρέπει ὅμως νὰ συγχέωμεν τὴν Καλλιγραφικὴν γραφὴν μὲ τὴν εὐανάγνωστον. Ἠμπορεῖ νὰ γράφῃ τις πολὺ καθαρὰ χωρὶς νὰ καλλιγραφῇ.

Ἡ Καλλιγραφικὴ γραφὴ ἡ ἔχουσα τὰ γράμματα χονδροειδῆ πως καὶ ἐξωγκωμένα μαρτυρεῖ ἄνθρωπον ἔχοντα ἀξιώσεις καὶ πολλὴν ἀξίαν ἀποδίδοντα εἰς τὴν μηδαμινότητά του.

Ἡ Καλλιγραφικὴ γραφὴ ἐπιτρέπεται μόνον εἰς μείρακας καὶ κορασίδας, εἶνε δὲ ἀναξία ἐνηλίκων ἀνθρώπων, ἐκτὸς ἂν οὗτοι εἶνε ὑποχρεωμένοι ὡς ἐκ τῆς θέσεώς των νὰ καλλιγραφῶσιν.

Ἐν γένει εἰς τοὺς ἔχοντας Καλλιγραφικὴν γραφήν, ὁ γραφολόγος ἀνευρίσκει τὰ ἑξῆς ἠθικὰ χαρίσματα: *Περιωρισμένον πνεῦμα, χυδαιότητα, μεγάλας ἀξιώσεις, ὑποδούλωσιν εἰς τὴν συνήθειαν, παιδικὴν ἀπλότητα,* καὶ ἐνίοτε *μωρίαν*.

ΓΡΑΦΟΛΟΓΟΣ

ΠΑΙΓΝΙΑ

Τὸ παράδοξον ἐκκρεμὲς

Λάβετε ἓν ποτήριον τοῦ οἴνου καὶ γεμίσατέ το καλὰ νερόν· ἔπειτα σκεπάσατε μὲ ἓν τεμάχιον χονδροῦ χάρτου καὶ ἀναποδογυρίσατέ το διὰ μιᾶς. Ἕνεκα τῆς πιέσεως τοῦ ἀέρος ὁ χάρτης θὰ μείνῃ κολλημένος τόσον καλά, ὥστε, ἐνῷ τὸ ποτήριον εἶνε ἀνάποδα, οὔτε μία σταγὼν ὕδατος θὰ χυθῇ.

Σχετικὸν πείραμα εἶνε καὶ τὸ ἑξῆς: Εἰς τὸ μέσον τοῦ χονδροῦ χάρτου ἀνοίγετε μικροτάτην τρύπαν, περνᾶτε τὴν ἄκραν σπάγου καὶ κάμνετε κόμβον διὰ νὰ στερεωθῇ, φράττετε δὲ μὲ κηρίον καλὰ τὸ μέρος τῆς τρύπας διὰ νὰ μὴ διέρχεται ὁ ἀήρ.

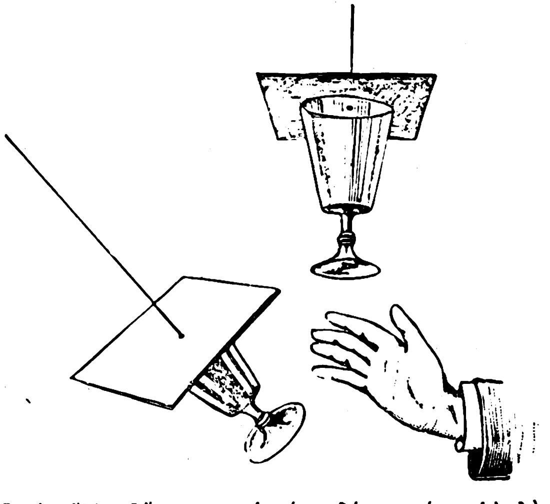

Τὴν ἄλλην ἄκραν τοῦ σπάγου δένετε κάπου ὑψηλὰ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δωματίου καὶ εἰς τὸ χαρτίον προσκολλᾶτε τὸ ποτήριον, ὅπως εἰς τὸ πρῶτον πείραμα, χωρὶς δὲ κανένα κίνδυνον ὠθῆτε αὐτὸ καὶ ἰδοὺ ὅτι ἔχετε πρωτοτυπώτατον ἐκκρεμές. Πρὸς περισσοτέραν ἀσφάλειαν ἠμπορεῖτε ν' ἀλείψετε μὲ λίπος τὰ χείλη τοῦ ποτηρίου.

Digitized by Google

ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

ΤΟ ΦΑΝΤΑΣΜΑ

Εἶνε τώρα χρόνια καὶ χρόνια. Ἄνω κάτω ἔγεινε τὸ χωριό. Δέκα μέρες βάσταξε τὸ κακό. Δυὸ γυναῖκες γέννησαν πρώϊμα, τρεῖς γέροι πλάνταξαν, κ᾿ ἕνα κορίτσι λωλάθηκε. Κάθε βράδυ, μιὰν ὥρα ὕστερ᾿ ἀπὸ τὸ βασίλεμμα, σέρνουνταν ὁ μάνταλος τῆς πόρτας τῆς θειὰ Μαρoῦς, ἔτριζαν οἱ γιωμένοι ῥεζέδες της, ἄνοιγαν τὰ ῥαγισμένα κανάτια της, κι᾿ ἄρχιζε τὸ στοιχειὸ τὴ δουλειά του. Ἦταν ἀπὸ πάν᾿ ὡς κάτω σαβανωμένο· σωστὸ φάντασμα Ἔρριχτε μιὰ ματιὰ

Ο ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Digitized by Google

ἀπ' τὴ μιά, μιὰ ἀπ' τὴν ἄλλη, καὶ σὰ δὲν ἔβλεπε κανέναν κοντά, ἕνα πήδημα καὶ βρίσκουνταν στ' ἀντικρυνὸ μέρος τοῦ δρόμου. Ὕστερα περπατοῦσε δυὸ βήματα, γύριζε τὴ γωνιά, ἔπαιρνε τὸ ἔρημο σοκάκι τῆς Ἁγιά-Μαρίνας, σκάλωνε τὸν τοῖχο τοῦ Κοιμητήριου, κ' ἴσια στὴν κώχη ποὖταν κρεμασμένο τὸ ξυλοκρέββατο, κοντὰ στὴν πόρτα τοῦ καλυβιοῦ. Τί ἦταν ἄλλοτες αὐτὸ τὸ καλύβι κανένας δὲν ἤξερε. Τώρα ἦταν τέσσερης τοῖχοι, δίχως στέγη, ἕνα φτυάρι κ' ἕνας καζμὰς ριχμένα σὲ μιὰ μεριά, ἀνάμεσα στὶς πέτρες καὶ στὰ χορτάρια. Ἐκεῖ μέσα ἔμπαινε τὸ στοιχειό, κ' ἔμενε ὡς μιὰν ὥρα. Ὕστερα ἔβγαινε, πηδοῦσε τὸν τοῖχο, γύριζε ἀπ' τὸν ἴδιο τὸ δρόμο, χώνουνταν μὲς τὸ σπίτι τῆς θειὰ Μαροῦς, μαντάλωνε τὴν πόρτα, καὶ πιὰ δὲν ἔβλεπες τίποτε.

Τὸ σπίτι τῆς θειὰ Μαροῦς ἦταν κι' αὐτὸ μισὸ χάλασμα. Ἡ μακαρίτισσα εἶχε τώρα σπίτι τὸ μαῦρο τὸ χῶμα. Τὸ καλυβάκι, κι' αὐτὸ χάλασμα! Ἐδῶ κατεργαριὰ δὲ χωροῦσε. Ἀπ' τὴ ρήμαξη ἔβγαινε τὸ στοιχειό, καὶ στὴ ρήμαξη πήγαινε Μὰ οἱ χωριανοὶ θὰ τὸ πίστευαν κι' ἂν πήγαινε ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι. Οἱ χωριανοὶ ἔτρεμαν, ἔκαναν τὸ σταυρό τους, ἔβαζαν φυλαχτά, σημάδευαν τὸ δρόμο, τοὺς τοίχους, ὡς καὶ στὸ καλυβάκι μέσα διάβασαν τὸν ἐξορκισμό. Ὅλα τοῦ κάκου πῆγαν. Τὸ φάντασμα ἔβγαινε κάθε βράδυ, καὶ κάθε βράδυ τὸ ἴδιο κακό.

Ἔλειπε δυὸ βδομάδες ὁ παλικαρᾶς ὁ Θάνος ἀπ' τὸ χωριό. Πῆγε νὰ ξεκάμη τὸν καρπό του στὴ χώρα. Γύρισε μὲ τὰ χρηματάκια του, καὶ μὲ μερικὰ ψούνια γιὰ τὸ καινούργιο του σπιτικό. Τριῶ μηνῶ γαμπρὸς ἦταν ὁ Θάνος, τριῶ μηνῶ νύφη κ' ἡ Δρόσω, ἡ ξακουσμένη ἡ Δρόσω, ποῦ δὲν ἦταν παλικάρι νὰ μὴν τὸ ξελωλάνη στὸν καιρό της, ποῦ δὲν ἦταν μαριολιὰ ποῦ δὲν τὴ σοφίστηκε νὰ τὸ ξελωλάνη. Ὡς κ' αἷμα χύθηκε γιὰ τὸ χατιράκι της. Εἶδε κ' ἔπαθε ὁ Θάνος ὡς ποῦ νὰ τὴν τραβήξη ἀπ' τοῦ χαριτωμένου Ζανέτου τὰ νύχια. Σὰ θεριὸ τὸν πάλαιψε τὸ Ζανέτο, τὸν ἔρριξε κάτω, καὶ τὸν ἔκαμε νὰ τάξη πῶς δὲ θὰ ξελαγιάση τὴ Δρόσω του πιά, μόνο θὰ τὸν ἀφήση νὰ τὴν κάνη δική του.

— Καὶ τἄκουσες δὰ γιὰ τὸ φάντασμα; Τοῦ λέει ἡ Δρόσω σὰν ἦρθε. Ἐγὼ τὸ ξέρω τί πάθαινα μοναχή μου δῶ μέσα, σὰν ἔτριζαν οἱ πόρτες τῆς θειὰ Μαροῦς.

Καὶ τοῦ διηγήθηκε ὅλη τὴν ἱστορία.

Ὁ Θάνος τἄκουγε, κ' ἔκανε τὸ σταυρό του.

— Νὰ πᾶς ὁ ἴδιος ἀπόψε καὶ νὰ τὸ δῆς, πρὶ νὰ κατεβῆς στὴν ταβέρνα. Ὅλος ὁ κόσμος ἀνεβαίνει ἀπάνω στὴν Τάμπια καὶ τὸ κυττάζει ἀπὸ μακρυὰ μακρυά.

Καὶ βγῆκε ὁ Θάνος μὲ τὸ σκοπὸ νὰ πάη νὰ δῆ τὸ στοιχειό, πρὶ νὰ κατεβῆ στὴν ταβέρνα. Καὶ βγαίνοντας ἀπ' τὸ σπίτι του ἔρριξε μιὰ ματιὰ στῆς θειὰ Μαροῦς τὸ ρημόσπιτο. Ἦταν δυὸ πόρτες παρακάτω. Τοὖρθε νἄμπη μέσα, ἔπειτα κρύωσε τὸ αἷμά του, καὶ τράβηξε πρὸς τὴν Τάμπια. Καὶ συλλογιούνταν πῶς πρέπει νὰ φράξη καὶ τὸ πορτὶ ποῦ ἄνοιγε ἀπ' τὸ περιβόλι του μέσα στὴν πισινὴ αὐλὴ τῆς κυρὰ Μαροῦς, νὰ μὴν τύχη κ' ἔμπη τὸ φάντασμα καὶ στὸ σπίτι του.

Περίμενε πάνω στὴν Τάμπια ὡς μισὴν ὥρα μὲ τοὺς ἄλλους γειτόνους.

— Νά το, φώναξε ἕνας, τὴν ὥρα ποῦ πρόβαλε τὸ στοιχειό, καὶ σκάλωνε τὸν τοῖχο κ' ἔμπαινε μέσα στὸ Κοιμητήριο, ἴσια κάτω ἀπ' τὴν ἀψηλὴ Τάμπια.

Ἕνα κρυφὸ μουρμουρητὸ πέρασε ἀπὸ στόμα σὲ στόμα. Μουρμουρητὸ τρομάρας καὶ φόβου. Ὁ Θάνος, μήτε μιλιά.

— Εἶνε ἡ πρώτη βραδυά σου, τοῦ λέει ἕνας πλαγινός, καὶ παρατρόμαξες. Ἔτσι ἤμαστε κ' ἐμεῖς τὴν πρώτη βραδυὰ ποῦ τὤδαμε.

— Ἐγὼ νὰ τρομάξω; κάνει ὁ Θάνος. Νὰ μὴ μὲ λὲν Θάνο, ἂν δὲν πάγω κοντά του.

Καὶ παίρνει τὸν κατήφορο, καὶ σὲ μιὰ στιγμὴ βρίσκεται μέσα στὸ κοιμητήριο.

Ἦταν σὰ μεθυσμένος. Δὲν καλοήξερε τί ἔκανε. Ἴσια πρὸς τὸ ξυλοκρέββατο τράβηξε. Ἴσια στὸ καλυβάκι, πρὸς τὸ σαβανωμένο στοιχειό. Ἄξαφνα τὸ φάντασμα γυρίζει καὶ βλέπει, καὶ πιάνει τὸ τρέξιμο! Τρέχει καὶ πηγαίνει πρὸς τὸν ἀντικρινὸ τοῖχο. Τρέχει κι' αὐτὸς πρὸς τὸν τοῖχο καὶ τοῦ κόβει τὸ δρόμο. Τὸ φάντασμα τότες γυρίζει καὶ ξανακινᾷ πρὸς τὸ καλυβάκι, μὰ τρέχοντας πιάνεται τὸ σεντόνι του ἀπὸ κάτι τις κοντὰ σ' ἕναν τάφο, καὶ στρώνεται χάμου τὸ φάντασμα! Σ' αὐτὸ τὸ μεταξὺ πήδηξαν κι' ἄλλοι δύο τρεῖς ποῦ πῆραν θάρρος, νὰ βοηθήσουν τὸ Θάνο. Ὁ Θάνος ὅμως βοήθεια δὲν ἤθελε. Εἶχε μπροστά του ξαπλωμένη, χτυπημένη καὶ ντροπιασμένη,—τὴ Δρόσω του!

Κ' ἐκεῖ ποῦ τὴν ἔβλεπε σαστισμένος, πηδᾷ κ' ἕνας ἄλλος μὲς ἀπ' τὸ καλυβάκι, καὶ γίνεται ἄφαντος στὸ σκοτάδι.

Αὐτὸ τὸ δεύτερο φάντασμα ξεγύμνωσε τὴν ἀλήθεια. Ποιὸς ἄλλος μποροῦσε νὰ προσμένη τὴ Δρόσω παρὰ ὁ Ζανέτος!

— Ἕνα γαϊδούρι, ἕνα γαϊδούρι, παιδιά, κ' εἶνε ἡ ἄτιμη ἡ γυναῖκά μου! φωνάζει ὁ Θάνος.

Δὲν ἄργησε νὰ βρεθῆ τὸ γαϊδούρι. Παίρνει ὁ Θάνος τὸ μισόγυμνο φάντασμα, τὸ καθίζει καὶ τὸ δένει στὸ γαϊδουράκι, καὶ μὲ ἀναμμένα φανάρια, κι' ὅλο τὸ χωριὸ ἀπὸ πίσω, κατεβαίν' ἡ παράταξη κάτω στὴν ἀγορά, περνᾷ ἀπ' τοὺς μεγαλήτερους δρόμους, καὶ σὰν ἦρθαν σὲ μιὰ φτωχικὴ γειτονιά, κατεβάζει ὁ Θάνος τὴν καταφρονεμένη του Δρόσω καὶ τὴν παραδίνει στὴν ἔρημη μάνα της.

ΤΑΣΟΣ ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΟΣ

Digitized by Google

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Τίς ἀγνοεῖ τὸν παρὰ τὴν Ἀκρόπολιν λόφον, ἐφ' οὗ τὸ μνημεῖον τοῦ Φιλοπάππου, τὸ φαινόμενον μακρόθεν ὡς τις ἔκφυσις τοῦ λόφου ἀχειροποίητος, ἰδιότροπος κόσμος τῆς κορυφῆς του; Ἀποτελεῖ καὶ αὐτὸ μέρος τῆς λιθίνης, ἀλλὰ μεγάλης προγονικῆς κληρονομίας, καὶ ὅλων τὰ βλέμματα ἐστράφησαν ἐκεῖ μετ' ἐνδιαφέροντος, μετὰ σεβασμοῦ, μετ' ἀγάπης. Τίποτε δὲν εἶνε. Ὀλίγαι πέτραι ἡ μία ἐπὶ τῆς ἄλλης, ἄνευ τέχνης ἐκτάκτου, ἄνευ σημασίας πραγματικῆς. Ἀλλ' ἐντὸς ὅλων τῶν ἐγκεφάλων, ὅσοι συνεκοινώνησαν εἴτε ἀμέσως, εἴτε δι' εἰκόνων πρὸς τὸν ἀθηναϊκὸν λόφον, διατηρεῖται τὸ ἴνδαλμα τοῦ οἱονεὶ προσκόπου τοῦ ἰοστεφάνου ἄστεως, μεταξὺ τῶν μυρίων ἀλλὰ τόσῳ γνωστῶν ἀπαρτισμάτων τοπίου, τὸ ὁποῖον ὑπὸ ἔποψιν φυσικῆς καὶ ἠθικῆς καλλονῆς εἶνε ἐκ τῶν πρώτων τοῦ κόσμου. Δι' ἡμᾶς δὲ τοὺς ζῶντας ὑπὸ τῆς Ἀκροπόλεως τὴν σκιάν, ἀκόμη ἱερώτερον εἶνε καὶ προσφιλέστερον τὸ ἀρχαῖον μνημεῖον. Ἀνέβημεν ἐκεῖ τοσάκις, τὸ βλέπομεν καθημέραν, καὶ μάλιστα οἱ περιπατηταὶ τῆς δείλης, ἀμυδρὸν διαγραφόμενον ἐπὶ τοῦ βαθυκυάνου οὐρανοῦ, τὸ ἐσυνειθίσαμεν, καὶ εἰς τὴν φιλάρχαιον ἐκτίμησιν, τὴν τυχὸν τρεφομένην ὑπό τινων, προσετέθη τὸ γενικὸν αἴσθημα, τὸ ἐκ τῆς ἕξεως. Τὸν βάνδαλον, ὁ ὁποῖος θὰ ἐτόλμα νὰ τὸ καταρρίψῃ πρὸ τῶν ὀμμάτων μας θὰ τὸν κατεσπαράσσαμεν, καὶ ἡ σφύρα, ἡ ὁποία θὰ εἰργάζετο πρὸς ἀφανισμόν του, θὰ εὕρισκεν ἀλγεινὴν ἠχὼ εἰς τὴν καρδίαν μας.

Δὲν τὸ εὑρίσκετε ἆρά γε φυσικόν, ἁρμόζον εἰς ἀνθρώπους τὸ αἴσθημα αὐτό; Καὶ ὅμως ἡμεῖς δὲν τὸ αἰσθανόμεθα, ὄχι. Ὀλίγοι καὶ ἀνίσχυροι εἶνε ἐδῶ οἱ ζῶντες μὲ τὰς εὐγενεῖς ἰδέας καὶ θυσιάζοντες εἰς τὰ γενικώτερα καὶ διαρκέστερα συμφέροντα τὰ μικρὰ αὐτῶν, τα πρόσκαιρα καὶ εὐτελῆ. Οἱ ἄλλοι ὅλοι ἀποτελοῦμεν ἀγέλην, πρὸς τὴν ὁποίαν ξένη εἶνε πᾶσα ἀρετή. Καὶ πόσοι ἆρά γε μεταξύ μας — ἂς τὸ ὁμολογήσωμεν ἐν εἰλικρινείᾳ καὶ ἄνευ σεμνοτυφίας — θὰ εἶχον τὸ θάρρος νὰ ὑποστηρίξουν, ὅταν ἄλλως ἐπρόκειτο νὰ κερδίσουν χιλιάδας τινὰς δραχμῶν νέων, ὅτι ὁ λόφος τοῦ Φιλοπάππου εἶνε ἀρχαῖον μνημεῖον καὶ ὄχι λατομεῖον; Καὶ μήπως δὲν εἴδομεν δικαστὰς ἐπιδικάζοντας εἰς κερδοσκόπους ἰδιώτας τὰ κειμήλια αὐτὰ ὡς τὰ κοινότερα χωράφια καὶ πραγματογνώμονας ἀποφαινομένους ὅτι ἡ λατομία τοῦ λόφου δὲν βλάπτει τὸ μνημεῖον, καὶ ἀνθρώπους ἐρίζοντας περὶ τῆς κτήσεως αὐτοῦ καὶ ἐκμεταλλεύσεως;

Καὶ μήπως εἶνε πρώτη φορὰ καθ' ἣν ἠγέρθη ἐν τῷ τύπῳ ὁ πάταγος, τὸν ὁποῖον προὐκάλεσεν αὐτὰς τὰς ἡμέρας, ὁμοῦ μὲ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ εἰκοσαφράγκου, ἡ ἐπαπειλουμένη καταστροφὴ τοῦ λόφου τοῦ Φιλοπάππου, καθ' ἣν ἐφάνημε τόσῳ πλούσιοι εἰς θρήνους, εἰς ἀναθέματα, εἰς αἰσθήματα, εἰς ἐξετάσεις πατριωτικάς, ἀλλὰ πτωχότατοι εἰς δρᾶσιν, δηλαδὴ εἰς εἰλικρίνειαν;

Καὶ ποῖος εἰξεύρει ἀκόμη ἂν μεθ' ὅλα τὰ μέτρα καὶ τὰ νομοσχέδια, τὰ ὁποῖα ἡ διαλείπουσα φιλοπατρία τῆς Κυβερνήσεως ἑτοιμάζει, θὰ σωθῇ σήμερον ὁ λόφος τοῦ Φιλοπάππου, ἢ ἂν θὰ ἐκραγῇ νέον σκάνδαλον αὔριον ὑπὸ ἄλλην Κυβέρνησιν τῆς αὐτῆς ἀψύχου ἀλλ' ἑκάστοτε γαλβανιζομένης φιλοπατρίας; Διότι καμμίαν δὲν ἔχω πεποίθησιν εἰς τὸ ἐπίχρισμα, τὸ ὁποῖον ἀπεθέσαμεν ἐν βίᾳ βαναύσῳ ἐπὶ τοῦ προσώπου διὰ νὰ πατῶμεν τοὺς ἁπλουστέρους. Δὲν πιστεύω ὡς οἱ ἱερεμίαι μας ὅτι διεφθάρημεν· διότι οὐδέποτε ὑπήρξαμεν ἰδανικὸν ἔθνους· ἀλλὰ σκέπτομαι ὅτι μόλις πρὸ μικροῦ ἐξελθόντες τῆς βαρβαρότητος, θὰ ζήσωμεν πολὺν ἀκόμη καιρὸν πρὶν εἰσέλθωμεν εἰς τὸ στάδιον τοῦ πνευματικοῦ βίου, τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ, ὅταν κανενὸς τὸ συμφέρον τὸ ταπεινὸν δὲν θὰ ἐπιβάλλεται καὶ τυραννῇ τοὺς περισσοτέρους, ἕνεκα ἄλλων συμφερόντων ταπεινῶν.

*

Διὰ τὰ μεγάλα αὐτά, τὰ ῥιζικὰ ἐλαττώματα, μόνη ἡ περὶ τοῦ μέλλοντος ἐλπὶς μᾶς παρηγορεῖ. Ἀλλὰ διὰ τὰ ἄλλα, τὰ μικρότερα, τὰ συναφῆ ἴσως μὲ τὸν ἐθνολογικὸν χαρακτῆρα, τὰ ὁποῖα δὲν προσάπτουσι καὶ τόσην ἀτιμίαν ἀλλὰ μόνον ἐρύθημα εἰς τοὺς σεμνοτέρους, μᾶς ἔρχονται ἄλλοθεν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν παρηγορίαι. Ἰδοὺ ὅτι τὰ λάθη μας διαπράττονται, καὶ μάλιστα ηὐξημένα καὶ ἐπιδιορθωμένα, καὶ ὑπ' ἐκείνων, τῶν ὁποίων ἡ ὑπεροχὴ εἶνε ἀναμφισβήτητος. Τελευταῖον ὁ κόλαφος, τὸν ὁποῖον ὁ ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν ὑπουργὸς τῆς Γαλλίας ἐφιλοδώρησε πρὸς ἕνα βουλευτήν, ἀντήχησεν ἕως ἐδῶ μετ' αἰσθήματος πολλῆς ἀνακουφίσεως. Δὲν τρέφομεν καμμίαν ἔχθραν ἰδιαιτέραν πρὸς τὸν κ. Λὼρ οὔτε λογιζόμεθα βέβαια συνυπεύθυνοι μὲ τὸν κ. Κωνστάν. Ἀλλὰ πόσον εὐφρόσυνον καὶ πόσον πολυσήμαντον ἦτο τὸ μειδίαμα, τὸ ἐφ' ὅλων τῶν προσώπων ἰχνογραφηθέν, μὲ τὸ προχθεσινὸν τηλεγράφημα τοῦ Μεσημβρινοῦ Πρακτορείου! Ἂν οἱ διδάσκαλοί μας κάμνουν αὐτά, ποῦ ἐμείναμεν ἡμεῖς οἱ μαθηταί!

Ἀλλοίμονον! πόσον εὔκολα λησμονοῦμεν, ὅτι γενικῶς ὁ διδάσκαλος δὲν εἶνε παρὰ ἓν κρᾶμα ἀρετῶν μεγάλων, καλῶν εἰς μίμησιν, καὶ κακιῶν ἀναλόγων πρὸς τὰς ἀρετάς, καλῶν εἰς ἀποφυγήν, καὶ ὅτι ὅσῳ μᾶλλον ὑπέροχον κατέχει τις θέσιν, τόσῳ εὐκολώτερον τῷ συγχωροῦνται παρεκτροπαί, ἱκαναὶ νὰ καταστρέψουν τὸν μικρόν,

Digitized by Google

τὸν μόλις ἀναφαινόμενον εἰς τὸν κόσμον καὶ ἔχοντα ἀκόμη χρείαν συστάσεων.

*

Τὸ ἐπεισόδιον Κωνστὰν Λὼρ φαντάζομαι τί ὡραίους στίχους καὶ τί χρυσᾶς ὁμοιοκαταληξίας θὰ ἐνέπνεεν εἰς τὸν κ. Σουρῆν, ἂν ἤθελε τὸ πραγματευθῇ. Ἀλλὰ δὲν εἶνε μόνον αὐτὴ ἡ εὐκαιρία, δι' ἣν μοὶ ἦλθεν εἰς τὸ ἄκρον τῆς γραφίδος τὸ ὄνομα τοῦ δημοφιλοῦς ποιητοῦ.

Κατέβαινα προχθὲς εἰς Πειραιᾶ. Ὀλίγον πρὶν ἢ ἡ ἁμαξοστοιχία σταματήσῃ εἰς τὸ Φάληρον, κάποιος τῶν ἐπιβατῶν εἶπε δυνατὰ πρὸς τὸν σύντροφόν του:

— Νὰ τὸ σπίτι τοῦ Σουρῆ, καὶ ἀμέσως ὅλοι οἱ εὑρισκόμενοι εἰς τὸ βαγόνιον ἐκεῖνο, ἐκύψαμεν μετὰ ζωηρᾶς περιεργίας νὰ ἴδωμεν τὸ νεόκτιστον μέλαθρον τοῦ Φασουλῆ, τοῦ ὁποίου τὴν φήμην διελάλησεν ἤδη ὁ «Ῥωμηός». Εἶνε οἰκία ἀρκετὰ κομψή, διώροφος, μὲ ἀέτωμα καταστρέφον τὴν μονοτονίαν τοῦ τετραγώνου σχήματος, μ' ἐξώστην ὑποβασταζόμενον διὰ κιόνων, μ' ἐξώθυραν κιγκλιδωτήν. Τὴν βλέπει κανεὶς εὐφροσύνως καὶ σκέπτεται ὅτι μὲ στίχους δὲν ἠμποροῦσε τῷ ὄντι νὰ κτισθῇ πολυτελεστέρα κατοικία. Διότι, παρὰ τὸ χάριεν δίστιχον τοῦ τελευταίου «Ῥωμηοῦ», ἐν ᾧ ὁ Φασουλῆς βεβαιοῖ:

Μὰ νὰ μὲ φτύσῃς, Περικλῆ, ἂν ἔχω ὡς τόρα νοιώσῃ
Πῶς ἔγεινε, ποιὸς τὄκτισε καὶ ποιὸς θὰ τὸ πληρώσῃ,

μὲ στίχους καὶ μόνον μὲ στίχους ἔγεινε τὸ οἴκημα αὐτό. Θεμέλιος αὐτοῦ λίθος ὑπῆρξεν ἡ ἀγάπη, τὴν ὁποίαν καθεὶς αἰσθάνεται πρὸς τὸν Σουρῆν, ὅταν ἀναγνώσῃ τὰ ἔργα του. Οὕτω τῷ ἐδωρήθη εὐγνωμόνως τὸ οἰκόπεδον. Ἡ δὲ Οἰκοδομικὴ Ἑταιρία ἀνέλαβε τὴν οἰκοδομήν, τὴν δαπάνην τῆς ὁποίας ὁ κ. Σουρῆς θ' ἀποσβέσῃ δι' ἑξαμήνων δόσεων... πάλιν διὰ στίχων δηλαδή, ἀφ' οὗ εἶνε δὰ γνωστὸν ὅτι τὸ μόνον προϊόν, τὸ ὁποῖον πωλεῖ ὁ ἀστεῖος αὐτὸς Χῖος, εἶνε στίχοι, στίχοι καλογραμμένοι καὶ γεμάτοι ἀπὸ εὐφυΐαν, τοὺς ὁποίους μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν ἀγοράζει τὸ ἑλληνικὸν κοινόν. Ἰδοὺ λοιπὸν καὶ ἓν καλὸν σύμπτωμα μέσα εἰς τὰ τόσα δυσοίωνα

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

Ο ΥΠΝΟΣ ΤΟΥ ΕΝΔΥΜΙΩΝΟΣ

Μίαν ὡραία βραδειά, τὴν ὥρα ποῦ ἔκλιν' ὁ ἥλιος 'ς τὴ δύσι, ἡ Σελήνη ἐπερπατοῦσε 'ς ταὶς παραποταμιαὶς τοῦ Μαιάνδρου κ' ἐσυλλογίζονταν πῶς ποτὲ δὲν εἶχε ἰδῇ ἄλλον τόπο τόσο τερπνὸν σὰν τὴν ἥσυχη ἐκείνη κοιλάδα, ὅπου ἐκυλοῦσε ὁ χαριτωμένος ποταμός. Δεξιὰ ἐπρόβαλλε ἕνας λόφος· τὰ δένδρα καὶ τ' ἄνθη ἐσκεπάζαν τὰ πλάγια του· 'ς τοὺς φτελιάδες ἐπεριπλέκονταν γύρω τὰ κλήματα, καὶ τὰ πορφυρᾶ τους βοτρύδια ἔλαμπαν ἀνάμεσα 'ς τὰ μαῦρά τους φύλλα. Ἡ Σελήνη ἐρώτησε κάποιους διαβάταις τ' ὄνομα τοῦ λόφου, καὶ τῆς εἶπαν πῶς ἦταν ὁ λόφος τοῦ Λάτμου. Ἠθέλησε ν' ἀνεβῇ ὥς ἐπάνω κ' ἐπροχώρησε ἀνάμεσα 'ς τὰ μεγάλα του δένδρα, καὶ τὰ κλαδιά τους ἐκυμάτιζαν ἀποπάνω της μὲς τὸ καθάριο φῶς τοῦ βραδυοῦ. Ἔφθασε τέλος 'ς τὴν κορυφή του καὶ τὸ μάτι της ἔτρεξε 'ς τὴν κοιλάδα ποῦ ἁπλόνονταν πέρα. Ἔμεινε σὰν μαγεμένη· δὲν εἶχε ἰδῇ ποτέ της τόση ὀμορφιὰ μήτε 'ς τὸν ὕπνο της. Ἐλόγιαζε πάντα πῶς ἦταν τοῦ Μαιάνδρου ἡ κοιλάδα ὅ,τι εἶχε ὁ κόσμος μαγευτικώτερο, καὶ τώρα ἔβλεπ' ἐμπρός της μίαν εἰκόνα ποῦ δὲν ἠμποροῦσε καθόλου νὰ συγκριθῇ μὲ τοὺς βράχους καὶ μὲ τὰ ὡραῖα νερὰ τοῦ πολύγυρου ποταμοῦ. Πέρα 'ς τὸ βάθος στενῆς λαγκαδιᾶς μία λίμνη ἀνάδινε 'ς τ' ἀργυρᾶ της νερὰ ταὶς ἀχτῖναις τοῦ ἥλιου ποῦ ἐβασίλευε. Μεγαλόπρεπα δένδρα ἐσκεπάζαν τριγύρω ταὶς χυταὶς της ὀχθιαίς, καὶ τὰ μακρυά τους κλωνάρια ἔγερναν 'ς τὰ νερά της. Ἀνέμου πνοὴ δὲν ἐτάραζε τὴν πυκνὴ πρασινάδα, φτεροῦγα πουλιοῦ δὲν ἔλαμνε 'ς τὸν ἀέρα. Μόνον ἡ πράσινη νύφη ἥσυχα ἀερόπλεε 'ς τὸν αἰθέρα τῆς λίμνης καὶ ὁ κύκνος ἀκίνητος καὶ σχεδὸν κοιμισμένος 'ς τ' ἀργυρᾶ της νερά. Βαθυὰ 'ς τὴ μαγευτικώτερην ἄκρη τῆς λαγκαδιᾶς ἐφάνταζε μαρμαρένιος ναὸς μὲ στήλαις λευκαὶς σὰν τὸ χιόνι· μαρμαρένια σκαλιὰ ἰσκιασμένα ἀπὸ φοινικιαὶς ἐκατέβαιναν ὥς τὴν ἄκρη τῆς λίμνης· μὲ τὰ πλήθια ὡραιότατα ἄνθη ἐδῶ κ' ἐκεῖ σκορπισμένα ἐσμίγονταν ἡ φτέρη κ' ἡ μούσκουλη κι' ὁ πράσινος κίσσερας. Ἔλαμπαν ἐκεῖ ὁ λευκότατος νάρκισσος, τὸ πορφυρὸ τουλουπάνι, ὁ μαῦρος ὑάκινθος καὶ τὸ ῥόδο μὲ ὅλα τὰ ζωηρὰ γλυκὰ χρώματά του. 'Σ τὰ μαρμαρένια σκαλιὰ τοῦ ναοῦ ἕνας νέος ἐκάθονταν κ' ἐκοιμώτουν· τὰ κάλλη του ἐσκεπάζαν τὴν ὀμορφιὰ τῶν ἀνθιῶν καὶ τῶν δένδρων. Ἦταν ὁ Ἐνδυμίων. Ἐκατοικοῦσε 'ς τὴν εἰρηνικὴ ἐκείνη κοιλάδα, ὅπου ποτὲ δὲν ἐμάνιζαν τῶν ἀνέμων ἡ ζάλαις, ὅπου ποτὲ σύγνεφα μαῦρα δὲν ἐσιμόναν ν' ἀπλώσουν σκοτεινιὰ 'ς τὰ βουνά της. Γλυκοπερνοῦσε τοῦ βραδυοῦ ταὶς ἥσυχαις ὥραις 'ς τὸν ὕπνο, κι' ὅπως ἦταν σὰν μάρμαρο ἀκίνητος, ἐφάνη γιὰ μία στιγμὴ τῆς Σελήνης κάτι ἄλλο παρὰ πλάσμα ποῦ ἔζοῦσε. Ἐσάστιζε ὁ νοῦς της κυττῶντάς τον κ' ἐκρατοῦσε τὴν πνοή της. Ἐκατέβηκε σιγανὰ σιγανὰ 'ς τὴν κοιλάδα κ' ἐσίμωσε 'ς τὰ μαρμαρένια σκαλιά. Ὁ ἥλιος ἐκρύβονταν ὀπίσω ἀπ' τὸ πλάγι κ' ἡ φλογεραὶς του λάμψαις ἐχρύσοναν τὴν ὄψι τῆς λίμνης. Ὁ Ἐνδυμίων ἐξύπνησε καὶ εἶδε τὴ Σελήνη ποῦ ἔστεκ' ἐμπρός του, κ' ἐκείνη τοῦ εἶπε. «Ἐγὼ περνῶ ταὶς ἡμέραις μου γυρίζοντας 'ς ὅλη τὴ γῆ καὶ δὲν ἠμπορῶ νὰ σταματήσω ἐδῶ. Ἔλα κατόπι μου· θὰ σοῦ δείξω μεγαλήτεραις λίμναις, κοιλά-

Digitized by Google

δαις πλουσιώτεραις ἀπὸ τούτην.» Καὶ ὁ νέος τῆς ἀποκρίθη· «Ὦ γυναῖκα, δὲν θ' ἀφήσω ἐγὼ τούτους τοὺς τόπους· εἶναι ἴσως ἀλλοῦ μεγαλήτεραις λίμναις καὶ λαγκαδιαῖς ὡραιότεραις, μόν' ἐγὼ ἀγαπῶ τὸ γλυκὸ καὶ ἥσυχο τοῦτο λημέρι, ὅπου ζάλαις ποτὲ δὲν σιμόνουν, ὅπου γνέφια ποτὲ δὲν σκοτεινιάζουν τὸν οὐρανό. Μὴ μοῦ ζητήσῃς ν' ἀφήσω τοὺς δροσεροὺς τούτους ἴσκιους καὶ τὰ ἥσυχα δένδρα καὶ ταῖς μυρτιαῖς καὶ τὰ νερά, ὅπου ἀναπαύεται ὁ κύκνος 'ς ταῖς ζεσταῖς ὥραις τῆς ἡμέρας, ὅταν κ' ἡ νύφη ἁπλόνει 'ς τὸν ἥλιο τὰ φτερά της τὰ χρυσοπράσινα.» Ἡ Σελήνη ἐπαρακάλεσε πάλι, ἀλλ' ὁ Ἐνδυμίων δὲν ἔστερξε ν' ἀφήσῃ τ' ἀγαπητό του λημέρι, κ' ἐκείνη τοῦ εἶπε· «Δὲν ἠμπορῶ νὰ μείνω περισσότερο· ἀλλὰ σύ, ἂν δὲν ἔλθῃς μαζί μου, θὰ μείνῃς ἀποκοιμισμένος 'ς αὐτὰ τὰ σκαλιὰ ς' ἕναν ὕπνον αἰώνιο.» Καὶ ἡ Σελήνη ἔφυγε κ' ἕνας ὕπνος βαθὺς συνεπῆρε τὸν Ἐνδυμίωνα· τὰ χέρια του ἁπλώθηκαν κ' ἔμεινε ἀκίνητος πλαγιασμένος 'ς τὰ σκαλιὰ τοῦ ναοῦ. Ἡ φοινικιαῖς μὲ τὰ πλατυά τους φύλλα καὶ οἱ κρίνοι ποῦ ἐγέρναν 'ς τὰ ἥσυχα νερά, ἐκυμάτισαν γλυκὰ 'ς τὴν πνοὴ τῆς αὔρας τοῦ βραδυοῦ, ἀλλ' ὁ Ἐνδυμίων δὲν ἐσηκώθηκε. Ἐπέρασαν ἡ σιγαλιναῖς κ' εὐτυχισμέναις ὥραις τῆς νύχτας, κι' ὁ ἥλιος προβαίνοντας ἀπὸ τὴ θάλασσα ἐδιάβηκε μὲ τ' ἀχτινοβόλα ἄλογά του τὰ ὕψη τοῦ οὐρανοῦ. Νέο μάγεμα ἐχύθηκε τότε 'ς τὴν κοιλάδα, ποῦ ἐγλύκανε ταῖς πνοαῖς τοῦ ζεφύρου, καὶ ἁπλώθηκε 'ς τὴ λίμνη καθαρώτατη γαλήνη. Ἡ ὡραίαις νυφάδες, ποῦ ἔπλεαν σιγὰ 'ς τὸν ἀέρα, γλυκοφιλοῦσαν τὸν Ἐνδυμίωνα, ἀλλ' αὐτὸς τὰ μάτια δὲν τ' ἄνοιγε· μὲς τὴ λίμνη ἔστρεφαν κατ' αὐτὸν τὴν κεφαλή τους οἱ κύκνοι, προσμένοντας νάρθῃ γιὰ νὰ τοὺς δώσῃ τὴ συνηθισμένη ταγή τους, ἀλλὰ ὕπνος βαρὺς χωρὶς ὄνειρα τὸν ἐπλάκονε. Ἐκοιμώτουν μέρα καὶ νύχτα, καὶ βδομάδαις καὶ μήναις καὶ χρόνους κ' αἰώναις. Ἡ Σελήνη ἦλθε κ' ἐστάθη ψηλὰ 'ς τὸ λόφο τοῦ Λάτμου τὴν ὥρα ποῦ ὁ ἥλιος ἐβυθοῦσε 'ς τὴ θάλασσα· ἐκύτταζ' ἐκεῖθε τὸν Ἐνδυμίωνα, ποῦ ἦταν ἀποκοιμισμένος 'ς τὰ μαρμαρένια σκαλιὰ καὶ τὸν ἔσκιαζαν ἡ κλωνόγυρταις φοινικιαῖς, κ' ἔλεγε· «Τὸν ἐπαίδεψα ποῦ δὲν ἤθελε ν' ἀφήσῃ τοὺς τόπους του· ὁ Ἐνδυμίων θὰ κοιμᾶται παντοτινὰ 'ς τὴν κοιλάδα τοῦ Λάτμου».

(Μετάφρασις) ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΛΟΣΓΟΥΡΟΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Γ. ΠΑΣΠΑΤΗΣ

Τῇ 14)26 Δεκεμβρίου 1891 προεπέμπετο εἰς τὴν τελευταίαν αὐτοῦ κατοικίαν ὑπὸ τῶν συγγενῶν καὶ πολυαρίθμων φίλων ὁ Ἀλέξανδρος Γ. Πασπάτης. Τὸ μέγα πένθος τὸ κατέχον ἀνεξαιρέτως πάντας ἐμαρτύρει διαρρήδην, ὅτι ὁ κηδευόμενος ἀνὴρ δὲν ἦτο τῶν συνήθων. Ὅπως ὁ παλαιὸς ἐκεῖνος Ῥωμαῖος ἐπεθύμει νὰ ἦτο ὁ οἶκος αὐτοῦ ἐξ ὁλοκλήρου ὑάλινος, ἵνα πανταχόθεν πάντα τὰ ἐν αὐτῷ ὦσι κάτοπτα, οὕτω καὶ ὁ βίος τοῦ Ἀλεξάνδρου Πασπάτη ὀφθαλμοφανῶς ἄδολος καὶ ἁγνὸς διὰ παντὸς διαβιούμενος δὲν ἠδύνατο ἢ νὰ ἐφελκύῃ τὴν ἀγάπην καὶ τὸ σέβας πάντων καὶ προσπορίζῃ αὐτῷ φίλους πάντας τοὺς τιμῶντας τὴν εὐθύτητα καὶ χρηστότητά του. Ὅταν δέ τις ἐνθυμηθῇ ὅτι εἰς τὴν ποικίλην ψυχικὴν εὐγένειαν ταύτην προσετίθετο καὶ ἡ ἐκ τῆς ἐπιστήμης καὶ φιλανθρωπίας γενναιότης, τότε κατανοεῖ εὐκόλως τὴν μεγάλην ἀπώλειαν.

Ὁ Ἀλέξανδρος Πασπάτης τὸ φῶς μὲν εἶδεν ἐν τῇ γλυκείᾳ Χίῳ ἱκανὸν πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως χρόνον, κατὰ τὸ 1814. Πατὴρ αὐτοῦ ἦτο ὁ Γεώργιος Πασπάτης, ἀνὴρ εὔπορος καὶ λόγιος, μήτηρ δὲ ἡ Μαροῦκα Πασπάτη, ἐκ τοῦ ἐπιφανοῦς γένους Σκυλίτση. Ὁ γάμος τούτων ὑπῆρξε πλούσιος ἄλλης τε ποικίλης εὐτυχίας καὶ πολλῶν τέκνων, ὧν τὸ ἕκτον ὁ Ἀλέξανδρος καὶ τὸ ἕβδομον καὶ τελευταῖον ὁ ἐν Ἀγγλίᾳ τὴν Ἑλληνικὴν ἐμπορίαν καὶ φιλομουσίαν ἐπιτυχῶς ἀντιπροσωπεύων Νικόλαος. Κατὰ δὲ τὸ ἀπαίσιον ἔτος τοῦ 1822 ὁ ὀκταετὴς Ἀλέξανδρος ᾐχμαλωτίσθη καὶ ἐπωλήθη ὡς δοῦλος καὶ ἐδούλευσε παρὰ Τούρκῳ δεσπότῃ. Ἐξαγορασθεὶς δ' ἔπειτα ἐστάλη ὑπὸ φιλανθρώπων φιλελλήνων Ἀμερικανῶν εἰς τὴν μεγάλην αὐτῶν πατρίδα, ἵνα ἐκεῖ τύχῃ τῆς δεούσης ἀνατροφῆς καὶ παιδεύσεως. Ἐπὶ ἑπταετίαν ηὐμοίρησεν ἐν τῇ πατρίδι τοῦ Φραγκλίνου καὶ Οὐασιγκτῶνος τῆς μεγαλοπράγμονος καὶ ἀληθῶς χριστιανικῆς παιδείας τῶν Ἀμερικανῶν. Ἐπειδὴ δ' ἔκρινεν, ὅτι ἂν ἡ ἐλευθερωθεῖσα καὶ ἐκ τῆς τέφρας της ἀναγεννωμένη νέα Ἑλλὰς ἔχρῃζεν ἀνδρῶν ἱκανῶν καὶ δραστηρίων, οὐχ ἧττον καὶ οἱ ὑπολειπόμενοι ἐν τῇ δούλῃ πατρίδι πολυαριθμότεροι Ἕλληνες πολλῆς καὶ ποικίλης εἶχον ἀνάγκην βοηθείας, ἠπίστατο δ' ὅτι οἱ βάρβαροι τῆς πατρίδος τύραννοι μόνην τὴν ἐπιστήμην τὴν θεραπεύουσαν τὰ σώματα αὐτῶν ἐτίμων καὶ εἰς μόνους τοὺς Ἀσκληπιάδας παρεῖχον οὐ μόνον τιμὰς ἀλλὰ καί τινα ἐλευθερίαν, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιδοθῇ εἰς ταύτην. Ἐντεῦθεν ἐσπούδασεν ἐν Παρισίοις καὶ Ἰταλίᾳ τὴν φιλανθρωποτάτην τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ Ἱπποκράτους ἐπιστήμην, ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς Ἰατρικῆς ἐπιστήμης κατὰ τὸ 1839 καὶ ἐπανῆλθε κατὰ τὸ ἔτος 1840 εἰς τὴν πεφιλημένην του Ἑλλάδα, καὶ ἐντεῦθεν εἰς τὸ ἕτερον τοῦ Ἑλληνισμοῦ κέντρον, τὴν πόλιν τοῦ Κωνσταντίνου. Ἐν ἔτει δὲ 1852 ἐξελέξατο σύντροφον τοῦ βίου του τὴν ἐκ τοῦ εὐγενοῦς Χιακοῦ οἴκου τῶν Βούρων Ἀργυρῆν Βούρου, ἥτις διὰ τῶν φυσικῶν καὶ ἐπικτήτων αὐτῆς χαρισμάτων ἐφαίδρυνε διαρκῶς τὸν βίον τοῦ περὶ τὰ καθήκοντα τῆς ἐπι-

Digitized by Google

στήμης καὶ τῆς φιλανθρωπίας καὶ φιλοπατρίας συντόνως ἀσχολουμένου ἀνδρός. Διότι ὁ Ἀλέξανδρος Πασπάτης φύσει φιλόπονος καὶ φιλότιμος ἐν Κωνσταντινουπόλει μετερχόμενος τὸ φιλάνθρωπον αὐτοῦ ἔργον ἐπὶ 40 ὅλα ἔτη ἀπέδειξεν αληθῶς τι δύναται νὰ διαπράξῃ ἀκραιφνὴς ἐπιστημονικὸς ζῆλος, φλέγουσα φιλοπατρία καὶ ἀληθὴς τοῦ ἤθους ἀρετή. Ὅπως ὁ Ὀρφεὺς διὰ τῆς λύρας του κατώρθου νὰ τιθασσεύῃ τοὺς θῶας, τοὺς λύκους καὶ τἄλλα ἄγρια θηρία, οὕτω καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Πασπάτης διὰ τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης, διὰ τῆς γενναιοδωρίας, διὰ τοῦ μειλιχίου καὶ ἀγαστοῦ αὐτοῦ ἤθους, διὰ τῶν ἁπλῶν καὶ ἀνεπιτηδεύτων αὐτοῦ τρόπων ἐπέτυχε τοιαύτην νὰ ἐμπνεύσῃ πίστιν εἰς τὰ καὶ τῶν ἀγρίων θηρίων πολὺ ἀγριώτερα καὶ ἀπιστότερα ὄντα τῶν Τούρκων καὶ Ἀθιγγάνων, καὶ τοσοῦτον νὰ τιθασσεύσῃ αὐτούς, ὥστε καὶ οἱ Τοῦρκοι νὰ ἐπιτρέψωσιν αὐτῷ πρώτῳ ἁ μελετήσῃ καὶ ἐξακριβώσῃ πλεῖστα τοῦ μεσαιωνικοῦ ἡμῶν βίου περίδοξα μνημεῖα, ἅτινα ἀπὸ τῆς ἀποφράδος ἡμέρας τῆς Ἁλώσεως ἠρειπωμένα καὶ ἀνώνυμα ἔκειντο ὑπὸ τὸ αἷμα τῶν ἐθνομαρτύρων μαχητῶν Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου. Μάρτυρες τοῦ ἐπιστημονικοῦ τούτου ζήλου τοῦ ἀνδρὸς εἶναι τὰ Βυζαντινὰ ἀνάκτορα, αἱ Βυζαντιναὶ μελέται, τὸ Ὑπόμνημα περὶ τοῦ Ἐθνικοῦ Νοσοκομείου τῶν Ἑπτὰ Πύργων, καὶ ἡ Ἅλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὧν καὶ εἰς τὴν Ἀγγλικὴν γλῶσσαν ἐγένοντο μεταφράσεις, καὶ δι' ὧν καὶ διδάκτωρ τοῦ ἐν Amherstl Mass. Πανεπιστημίου ανηγορεύθη, προκριθέντων τῶν περὶ Βυζαντίου μελετημάτων αὐτοῦ παντὸς ἄλλου κατὰ τὸ 1886. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ εἰς οὐδὲν πιστεύοντες Ἀθίγγανοι ἐπίστευσαν καὶ προσήγγισαν αὐτῷ καὶ ἀντὶ μεγάλων θυσιῶν ἐπέτρεψαν νὰ μάθῃ τὰ ἤθη καὶ τὴν γλῶσσάν των καὶ οὕτως ἐξέδωκε γαλλιστὶ Études sur les Tchinghianés ou Bohémiens de l'Empire Ottoman, δι' ἧς μελέτης κατέστη τὸ ὄνομα αὐτοῦ γνωστὸν πᾶσι τοῖς γλωσσολόγοις. Ἂν δὲ εἰς τὴν τοπογραφίαν καὶ ἀρχαιολογίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἄλλοι ἠκολούθησαν τῷ παραδείγματι τοῦ ἀληθοῦς Ἱπποκρατικοῦ ἰατροφιλοσόφου Πασπάτη καὶ βαίνοντες ἐπὶ τὰ ἴχνη ἐκείνου συνεπλήρωσαν ἱκανῶς τὸ ἔργον αὐτοῦ, ἀλλ' ὅμως ἀτυχῶς ἐν τοῖς Ἀθιγγανικοῖς οὐδένα τῶν ἡμετέρων εὗρε μιμητὴν οὐδ' ἀκόλουθον, οὕτως ἡ μόνη περὶ τούτων Ἑλληνικὴ μελέτη εἶναι ἡ τοῦ Ἀλεξάνδρου Πασπάτη. Ἐκτὸς τούτων ἐδημοσίευσεν ἀξιολόγους γλωσσολογικὰς διατριβὰς ἔν τε τῇ Πανδώρᾳ καὶ ἀλλαχοῦ. Διότι κάτοχος ὢν τῶν τε Εὐρωπαϊκῶν καὶ Ἀσιατικῶν γλωσσῶν ἠδύνατο οὐκ ὀλίγα νὰ διαφωτίζῃ γλωσσικὰ ζητήματα, ἅτινα τοῖς πολλοῖς τυγχάνουσιν ὅλως ἀπρόσιτα. Τὴν πολυμάθειαν δὲ τοῦ ἀνδρὸς δύναταί τις καὶ ἐντεῦθεν νὰ νοήσῃ, ὅτι καὶ εἰς τὴν Ἀγγλικὴν μετάφρασιν τῆς Νέας Διαθήκης συνέγραψε παρατηρήσεις καὶ διορθώσεις «Remarks on the revised Version of the new Testament.

Ἀλλ' ἐνῷ καὶ τὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ φιλάνθρωπον ἔργον καὶ τὸ τοῦ λογίου Ἑρμοῦ μετὰ τοσαύτης ἐπιμελείας καὶ ἐπιτυχίας εἰργάζετο, δὲν παρέλειπε καὶ περὶ τῶν Ἑλληνικῶν πληθυσμῶν τῆς δούλης πατρίδος νὰ φροντίζῃ. Τούτου δ' ἕνεκα βλέπομεν αὐτὸν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ ἀοιδίμου Ἡρακλέους Βασιάδου καὶ ἄλλων ἀξίων τῆς πατρίδος τέκνων ἱδρύοντα κατὰ το 1860 τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸν Φιλολογικὸν Σύλλογον, ὅστις μετ' οὐ πολὺ διὰ τῆς συνέσεως μὲν τῶν λογάδων ἐκείνων λογίων, διὰ τῆς γενναιοδωρίας δ' ἄλλων ἑλληνικωτάτων ἀνδρῶν, οἷον τοῦ ἀειμνήστου Γ. Ζαρίφη, Χρ. Ζωγράφου καὶ ἄλλων κατέστη τὸ κυριώτατον κέντρον τῆς ἐθνικῆς ἐνεργείας ἀνὰ πᾶσαν τὴν δούλην Ἑλλάδα. Ἐκτὸς δὲ τοῦ Συλλόγου τούτου, οὗτινος καὶ πρόεδρος ἐχρημάτιτεν, ἵδρυσε καὶ διὰ τῆς εὐρείας αὐτοῦ παιδείας καὶ διὰ τοῦ μειλιχίου τρόπου ἐποδηγέτησε καὶ πολυειδῶς ὑπεστήριξε καὶ ἄλλα ἐκεῖ σωματεῖα, ὧν τὸ ὀνομαστότατον ἡ Ἐκπαιδευτικὴ καὶ Φιλανθρωπικὴ Ἀδελφότης.

Καὶ ὅτε δὲ πρὸ δεκαετίας ἐπίστευσε μὲν ὅτι τὸ ἔργον οὕτω χωρῆσαν καὶ κατὰ τὸ λεγόμενον ἀνδρωθὲν ἠδύνατο καὶ ἄνευ τῆς ἀμέσου βοηθείας τοῦ προστάτου του νὰ προβῇ, ᾐσθάνετο δὲ τὴν ἀνάγκην μετὰ σύντονον ἐργασίαν ἑξήκοντα καὶ ἐπέκεινα ὅλων ἐτῶν νὰ διέλθῃ ἐν ἡσυχίᾳ τὸ θαλερὸν αὐτοῦ γῆρας ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ καὶ ἀεὶ ἀνεπιφθόνῳ πόλει τοῦ Θησέως, ἡ φήμη τῶν φυσικῶν καὶ ἐπικτήτων αὐτοῦ ποικίλων ἀρετῶν ἦτο τοσοῦτον διαδεδομένη ἐν Ἀθήναις, ὥστε ἀντὶ ἡσυχαστηρίου, ὅπως ἤλπιζεν, εὗρεν ἢ μᾶλλον εὑρέθησαν καὶ ἐνεφανίσθησαν πρὸ αὐτοῦ ἐνταῦθα νέα στάδια ἐνεργείας. Ἡ δὲ συμφυὴς αὐτῷ φιλοπονία καὶ φιλανθρωπία ἐφάνησαν κατὰ μικρὸν ὑπέρτερα τῆς περὶ ἡσυχίας ἐν ἀρχῇ ἀποφάσεώς του. Ἐντεῦθεν βαθμηδὸν ἐπεζητήθη καὶ θερμῶς παρεκλήθη νὰ μετάσχῃ ὡς πρόεδρος καὶ ἐνεργὸν μέλος πάντων τῶν παρ' ἡμῖν ἀξιολόγων σωματείων. Μάτην ἐπανελάμβανεν ὁ ἀοίδιμος καὶ πρὸς ἄλλους καὶ πρὸς τὸν γράφοντα τὰς γραμμὰς ταύτας, ὅτι εἰς Ἀθήνας ἦλθεν ἵνα ἡσυχάσῃ, ὅτι δὲν δύναται ἐν τοιαύτῃ ἡλικίᾳ νὰ φέρῃ τοσαύτας προεδρίας καὶ τὰς μετ' αὐτῶν συνημμένας εὐθύνας κτλ. Ὅσῳ μᾶλλον ἀπέβαλλε τὰς προεδρίας καὶ τὰς τιμάς, ἃς ἄλλοι μετὰ τοσαύτης ἐπιμονῆς ζητοῦσι, τοσούτῳ ἀθροώτεραι καὶ ἐπιμονώτεραι ἐπεβάλλοντο αὐτῷ. Διότι αὐτὸ τοῦτο μόνον τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐθεωρεῖτο, καὶ δικαίως, ὡς πρώτη ἐγγύησις καὶ ἄριστον συστατικὸν παντὸς ἔργου· διότι πάντες ἦσαν πεπεισμένοι

Digitized by Google

ὅτι ὅπου ὁ Ἀλέξανδρος Πασπάτης, ἐκεῖ σκοπὸς ἢ ἐθνικὸς ἢ φιλανθρωπικὸς ἢ ἐπιστημονικὸς ἄξιος λόγου ἐπιδιώκεται, ὅτι οὔτε αὐτός ποτε θὰ καταχρασθῇ τι οὔτε κατὰ τὸ ἐνὸν αὐτῷ ἄλλοις θὰ ἐπιτρέψῃ τοῦτο, ὅτι οὐδεμίαν οὐδέποτε ἡ πρόσληψίς του θὰ προεκάλει δυσαρέσκειαν ἢ ἀντιζηλίαν, διότι ὁ Ἀλέξανδρος Πασπάτης διὰ τὸ ἀξιάγαστον αὐτοῦ ἦθος οὐδένα εἶχεν ἢ ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ποτὲ ἐχθρόν. Ἐντεῦθεν καὶ τοῦ Παρνασοῦ μέλος καὶ τῆς Ἐθνολογικῆς καὶ ἱστορικῆς Ἑταιρείας πρόεδρος καὶ τῆς Ῥιζαρείου Σχολῆς ἔφορος ἐξελέχθη.

Τῆς μεγάλης τιμῆς καὶ τοῦ καθολικοῦ σεβασμοῦ, οὗτινος παρὰ πάντων ἐτύγχανεν ὁ ἀοίδιμος Ἀλέξανδρος Πασπάτης, μαρτύριον εἶναι καὶ ἡ ἐκλογὴ αὐτοῦ ὡς μέλους τακτικοῦ ἢ ἐπιτίμου ἢ καὶ ἐπιτίμου προέδρου ὑπὸ τῶν διαφόρων σωματείων ἔν τε τῇ Ἑλλάδι καὶ ἀλλαχοῦ· ἰδοὺ τίνων σωματείων μετεῖχε: Τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐν Ἀθήναις, τῆς Ἐθνολογικῆς καὶ Ἱστορικῆς Ἑταιρείας αὐτόθι, τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας τοῦ Ἀρσακείου, τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, τοῦ Παρνασοῦ, τοῦ Μουσικοῦ καὶ Δραματικοῦ Συλλόγου, τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, τοῦ Συλλόγου Ἑρμοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει, τοῦ Συλλόγου Παρθενῶνος αὐτόθι, τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἀδελφότητος ἐν Γαλατᾷ, τῆς Φιλομούσου Ἀδελφότητος ἐν Ἡρακλείᾳ, τῆς Συμπνοίας ἐν Βαφεοχωρίῳ, τῆς Ἀδελφότητος ἐν Ῥαιδεστῷ, τοῦ Ἑλληνικοῦ Συλλόγου ἐν Βουκουρεστίῳ, τοῦ Συλλόγου Ῥεθύμνης, τῆς Φιλαρμονικῆς Ἑταιρείας ἐν Ἀθήναις, τῆς Unione Operaja ἐν Νεαπόλει, τοῦ Giambattista Vico αὐτόθι, τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως, οὗτινος, καθὰ ἐλέχθη, καὶ ἱδρυτὴς καὶ πρόεδρος ἐχρημάτισε, τοῦ ἐν Ἀθήναις Συλλόγου Κ ο ρ α ῆ, οὗ ὁμοίως ἱδρυτὴς καὶ πρόεδρος μέχρι τῆς ἀποδημήσεώς του ὑπῆρξεν.

Ἐντεῦθεν ἐπὶ μακρὰ ἔτη ἄνευ τινὸς χρηματικῆς ἀμοιβῆς προήδρευσε τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ μέχρι τέλους τοῦ βίου του διετέλεσε σύμβουλος αὐτοῦ. Ἀλλὰ μετ' ἰδιαιτέρας πάντοτε ἀγάπης εἰργάζετο μέχρι τῆς τελευτῆς αὐτοῦ ὑπὲρ δύο σωματείων, τοῦ Δρομοκαϊτείου Φρενοκομείου καὶ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἱδρυθέντος καὶ τὴν μελέτην τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ γλώσσης σκοποῦντος Συλλόγου Κοραῆ. Διότι ἐν αὐτοῖς ἔβλεπεν ὡς εἰπεῖν συνεχιζομένην καὶ ἀναπτυσσομένην τὴν ἰατρικὴν καὶ φιλολογικὴν αὐτοῦ ἐνέργειαν. Ἐντεῦθεν καὶ μέχρι τέλους διετέλεσε πρόεδρος ἀμφοτέρων. Περὶ τὴν λαλουμένην γλῶσσαν μάλιστα ἐξηκολούθησεν ὁ ἀοίδιμος νὰ ἀσχολῆται, καὶ ἀφοῦ ἀπέστη τῆς ἰατρικῆς. Τούτου δ' ἕνεκα πρὸ ὀλίγων ἐτῶν (1888) ἐξέδωκε τὸ Χιακὸν αὐτοῦ Γλωσσάριον καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος μεταβάς, χάριν ἀναψυχῆς τὸ ὕστατον εἰς τὴν πεφιλημένην του Χίον ἀδιαλείπτως ἐζήτει καὶ ἐμελέτα παλαιοτέρους συμβολαιογραφικοὺς κώδικας χάριν συμπληρώσεως καὶ πλουτισμοῦ τοῦ ἀξιολόγου Γλωσσαρίου του. Μετὰ μεγίστης δὲ ἡδονῆς διήρχετο τὰς ἀποσταλείσας πρὸς τὸν Σύλλογον Κοραῆν πανταχόθεν τοῦ Ἑλληνισμοῦ γλωσσικὰς συλλογὰς καὶ σφόδρα ἠγάλλετο ἐπὶ τῇ ἐλπίδι, ὅτι θὰ κατώρθου καὶ νὰ ἐκδίδωνται τακτικῶς τὰ πολύτιμα ταῦτα τῆς ἐθνικῆς πνευματικῆς ἐργασίας προϊόντα.

Τὴν περὶ τὸν βίον μετριότητα καὶ καθόλου σωφροσύνην τοῦ ἀνδρὸς δύναται νὰ νοήσῃ τις οὐ μόνον ἐκ τούτου ὅτι παρὰ πάντων ἀνεξαιρέτως ἐτύγχανεν ἀμερίστου ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐντεῦθεν ὅτι αὐτὸς καίτοι τοσαῦτα νοσήματα ἐν τῷ σύγκλυδι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὄχλῳ ἐπὶ μακρὸν θεραπεύσας διετέλεσεν ὅλως ἄνοσος οὐδ' ἅπαξ νόσῳ περιπεσών. Ἥδιστα δὲ (καὶ δικαίως) ἀνέφερε πρὸς τοὺς φίλους του τὸ εὐχάριστον τοῦτο, ἐπιλέγων ὅτι αἰτίαν τούτου ἐνόμιζε τὴν περὶ τὴν δίαιταν ἁπλότητα, ᾗ μάλιστα ἔχαιρε. Καθόλου δὲ εὐπροσήγορος καὶ ὁμιλητικὸς καὶ χαρίεις ἦτο ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἀνδρός. Ἡ τοιαύτη δὲ φύσις ἡνωμένη μετὰ τῆς γνωστῆς εὐφυΐας καὶ χάριτος τῶν Χίων καθίστα τὴν συναναστροφὴν αὐτοῦ ἀληθὲς ἐντρύφημα τοῖς εὐτυχήσασι νὰ γνωρίσωσιν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸν ἄνδρα.

Οὕτως ὁ ἐν ἡμέραις ἐθνικῶν συμφορῶν πρὸς Τοῦρκον δεσπότην πωληθεὶς ἀντὶ ἐλαχίστου τιμήματος (500 γροσίων) διήγαγε τὸν πολύτιμον βίον ἐργασθεὶς μὲν ἀνενδότως ἐπὶ μακρὸν πρὸς ἀνακούφισιν τῆς πασχούσης ἀνθρωπότητος, καλλιεργήσας δὲ ἐπιμελῶς καὶ καρποφόρως τὴν ἐθνικὴν ἰδέαν καὶ τιμήσας διὰ τῶν συγγραφῶν του ἔν τε τῇ Εὐρώπῃ καὶ τῇ Ἀμερικῇ τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα ὅσον ὀλίγοι δυστυχῶς τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων.

Ἐφ' ὅσον ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ θὰ ἐξακολουθῇ τιμωμένη ἡ φιλανθρωπία, ἡ φιλοπατρία, ἡ περὶ τὸν βίον καὶ τὰ ἤθη χρηστότης, ἡ χάρις καὶ ὁ πρὸς τὴν ἐπιστήμην ἀκατάσχετος ζῆλος, ἐπὶ τοσοῦτον καὶ το ὄνομα τοῦ ἀοιδίμου Ἀλεξάνδρου Πασπάτη ἀγήρων καὶ ἀθάνατον θὰ παραμένῃ οὐ μόνον ἐν τῷ ἀπωρφανισμένῳ Συλλόγῳ Κοραῆ καὶ τῷ Δρομοκαϊτείῳ Φρενοκομείῳ καὶ τοῖς ἑαυτοῦ πολλοῖς πολλαχοῦ φίλοις, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ σεμνῇ χορείᾳ τῶν ἐπιστημόνων, τῶν τε εὐτυχησάντων νὰ συνεργασθῶσι μετ' αὐτοῦ καὶ τῶν μετὰ ταῦτα.

Γ. Χ.

Digitized by Google

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Ο ΦΑΣΟΥΛΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ὁ σκεπτικὸς καὶ σοφιστής, ὁ μουρμούρης καὶ ἀπαίσιος, ὁ σιγηλὸς καὶ μηδενιστής, ὁ φιλήδονος καὶ φιλόμωμος, ὁ ἀναίσθητος καὶ αἰσθητικώτατος, ὁ θεότυφλος καὶ ὅμως ὀξυδερκέστατος, ὁ μὴ ἀκούων τίποτε γύρω του καὶ ἱκανὸς νὰ ἐνωτισθῇ τὴν μουσικὴν τῶν σφαιρῶν,

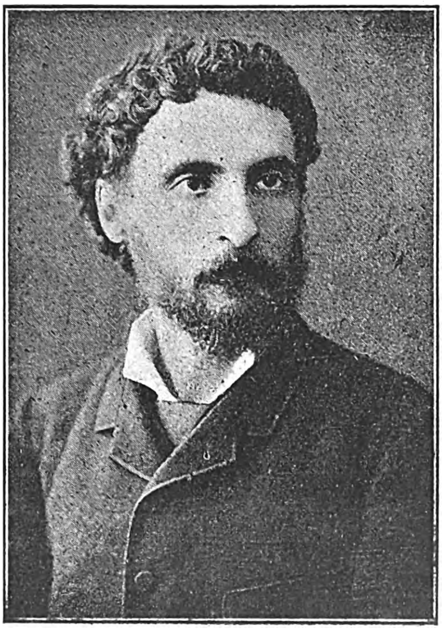

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΟΥΡΗΣ

ὁ ἀγέλαστος, ὁ κάμνων τὸν κόσμον νὰ σπαρταρίζῃ ἀπὸ τὰ γέλοια, ὁ τεμπέλης καὶ γεννῶν κατὰ μυριάδας τοὺς στίχους, ὁ πλήρης πεζότητος καὶ μυστηρίου, ὁ ἀφελὴς καὶ πονηρός, ὁ ἁμαρτωλὸς καὶ ἁγνός, ὁ διπρόσωπος καὶ μυριόψυχος, ὁ εὐεξήγητος καὶ ἀνεξήγητος Φασουλῆς ἀπεφάσισε μέγα τι: νὰ ἀπομονωθῇ, νὰ ἀρνηθῇ τὰ σπίτια, μέσα εἰς τὰ ὁποῖα ἐμούσκευε καὶ μέσα εἰς τὰ ὁποῖα ἔπληττε, νὰ λησμονήσῃ τοὺς γνωρίμους καὶ τοὺς φίλους, μὲ τοὺς ὁποίους δὲν ἤρχετο εἰς συνάφειαν καὶ σπανίως εἰς κουβέντες, νὰ ἐγκαταλίπῃ καὶ αὐτὸν τὸν Περικλέτον, νὰ προδώσῃ κάθε του ἀδυναμίαν καὶ κάθε τέρψιν ἐγκόσμιον, νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς τὴν ἐξοχήν, νὰ ἀσκητεύσῃ ἐκεῖ, καὶ παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς πολυφλοίσβου θαλάσσης, ὑπὸ τὴν λάμψιν τοῦ ἀττικοῦ οὐρανοῦ, καὶ μὲ τὰ θάλπη τῶν θερινῶν ἡμερῶν καὶ μὲ τὰς αὔρας τῶν θερινῶν νυκτῶν, καὶ πρὸς τὸν ἥλιον καὶ πρὸς τὰ ἄστρα — ἀλλὰ μὴ λησμονῶν καὶ «τὸν καφὲ τὸν θεριακλῆ τῆς Ὑεμένης», — νὰ ἐξιχνιάσῃ καὶ νὰ ἐξηγήσῃ τήν, κατὰ τὸν φιλόσοφον, «παλίντονον ἁρμονίαν ὅκωσπερ λύρας καὶ τόξου», μὲ ἄλλους λόγους «νὰ φιλοσοφήσῃ ἀκάματος ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων».

Μεγάλην ἀπόφασιν συνέλαβεν ὁ φιλόδοξος Φασουλῆς καὶ τὴν ἐξετέλεσε· δηλαδὴ ἐνόμισεν ὅτι τὴν ἐξετέλεσεν· ἤ, ἀληθέστερον ἀκόμη, ἔκαμε τοὺς ἀνθρώπους νὰ πιστεύσουν ὅτι τὴν ἐξετέλεσε. Διότι ὁ Φασουλῆς ἦτο γόης· ὁ μόνος ὅστις τῷ καιρῷ ἐκείνῳ κατώρθωσε νὰ μαγεύσῃ τῆς χώρας ἐκείνης τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι εἶμαι βέβαιος ὅτι ἀδιάφοροι θὰ ἤκουον καὶ αὐτοῦ τοῦ Ὀρφέως τὴν λύραν· καὶ τοὺς ἔκαμνε νὰ πιστεύσουν ὅ τι ἤθελε. Τὸ μυστήριον τῆς δυνάμεώς του δὲν συνίστατο εἰς χρυσῆν τινα θαυματουργὸν τρίχα, ὡς ἡ τοῦ βασιλέως τῶν Μεγάρων· ἁπλούστατα, τοὺς ἔκαμνε νὰ γελοῦν· καὶ τοιουτοτρόπως τὸ πᾶν ἠδύνατο ἐπ' αὐτῶν. Οἱ ἄνθρωποι ἐκείνου τοῦ καιροῦ ἓν μόνον πάθος εἶχον, τὸ πάθος τοῦ γέλωτος· ἤθελαν νὰ γαργαλίζωνται καὶ νὰ ξεκαρδίζωνται ἀπὸ τὰ γέλοια· ὅστις ἱκανοποίει τὸ πάθος των, ἀνεκηρύσσετο ὑπ' ἐκείνων μεγαλοφυής, προφήτης, θεός· ἀλλοίμονον εἰς τὸν δυστυχῆ, ὅστις προσήρχετο μὲ τὴν ἀξίωσιν νὰ διανοίξῃ ἐνώπιόν των τὸν οὐρανὸν τῆς Μελέτης, νὰ τοὺς ἀνυψώσῃ εἰς τοὺς κόσμους τῶν Ὀνείρων, νὰ συγκινήσῃ τὰς καρδίας των καὶ νὰ ὑγράνῃ τοὺς ὀφθαλμούς των· οἱ ἠπιώτεροι χαίνοντες πρὸ αὐτοῦ ἠλιθίως ἀνέκραζαν: «Κύριε, δὲν σὲ καταλαβαίνουμε!» Οἱ ἀγριώτεροι ἡτοιμάζοντο νὰ τὸν λιθοβολήσουν, ὡς τὸν πρωτομάρτυρα Στέφανον. Φυσικώτατα λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι οἱ ἀμέριμνοι καὶ γελωτομανεῖς ἐπωλήθησαν εἰς τὸν Φασουλῆν, ὅστις ἡμέραν τινὰ ἐνεφανίσθη ἐνώπιόν των, ὡς ἀμεριμνομέριμνος καὶ πάντων βροτῶν γελωτομανέστατος.

Ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι εἶχαν τύχην· διότι μὲ τὸ πάθος των αὐτὸ ἦτο κίνδυνος νὰ καταντήσουν θύματα προστύχου τινὸς καὶ βαναύσου καραγκιόζη· καὶ ἔπεσαν εἰς τὰ χέρια τοῦ Φασουλῆ. Ὁ ἀθάνατος οὗτος δὲν ἦτο κοινός τις γελωτοποιός· καλὰ καλὰ μάλιστα, δὲν ἦτο καθόλου γελωτοποιός· ἦτο γόης, τὸ ἐπαναλαμβάνω· εἶχεν εἰς τὴν διάθεσίν του ὅλα τὰ πνεύματα, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Γέλωτος. Ἂν θέλετε λεπτομερέστερον νὰ τὸν ὁρίσω, ἀνῆκεν εἰς τὴν φυλὴν τῶν γοήτων, οἵτινες καλοῦνται Ποιηταί. Ἀλλ' ὅσην ἐξουσίαν καὶ ἂν εἶχεν ἐπὶ τῶν πνευμάτων, δυσκόλως θὰ κατώρθωνε νὰ ἐξουσιάσῃ τοὺς διαβολευμένους ἐκείνους ἀνθρώπους, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων τὸν ἔρριξεν ἡ μοῖρά του, καὶ μαζὶ μὲ τοὺς ὁποίους, κατ' ἀνωτέραν βούλησιν, ὤφειλε νὰ διέλθῃ τὸν βίον. Δυσκόλως θὰ τοὺς ἐξουσίαζεν, ἂν δὲν συγκατέβαινε μέχρις αὐτῶν· κατ' οὐσίαν ποιητὴς αὐτός, ἀντιποιητικοὶ ἐκεῖνοι· σύννους αὐτός, ὡς μαθητὴς τοῦ Ἡρακλείτου, ἱλαροὶ ἐκεῖνοι καὶ Ἐπικούριοι. Τί νὰ κάμῃ! Ἔπρεπε νὰ ἀφήσῃ κατὰ μέρος τὴν βαρυθυμίαν καὶ μεταβληθῇ εἰς ὠκεανὸν φαιδρότητος· ἔπρεπε νὰ βάλῃ νερὸν εἰς τὸ κρασί του, καὶ νὰ συνυφάνῃ μὲ γηΐνην πεζότητα τὴν οὐρανίαν πορφύραν τῆς Μούσης· ἔπρε-

Digitized by Google

πεν ὅ,τι λέγει, ποτὲ νὰ μὴ τὸ εἴπῃ μὲ κάποιαν μυστηριώδη βαθύτητα, καθὼς συνείθιζαν οἱ ὁμόφυλοί του, ἀλλὰ σκέτα πάντοτε καὶ ξάστερα καὶ μὲ τὸ νὺ καὶ μὲ τὸ σῖγμα, ὡς θεώρημα γεωμετρίας· ἔπρεπε νὰ μὴ ἔχῃ τρυφερὰς πολὺ σχέσεις μὲ τὰς γενικὰς ἰδέας, μὲ τὰς μεγάλας εἰκόνας, μὲ τὰ αἰώνια σύμβολα, ἀλλὰ πρὸ παντὸς μὲ τὰς ὑποθέσεις, αἵτινες ἐνδιέφερον τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, μὲ τὰς συμπαθείας των καὶ τὰς ἀντιπαθείας των, μὲ τοὺς κυβερνήτας των καὶ μὲ τοὺς γνωστούς των, μὲ τὸν Κῶσταν καὶ μὲ τὸν Παῦλον· ἔπρεπε τοὺς στίχους του νὰ τοὺς κατασκευάζῃ ὄχι κατὰ τοὺς νόμους τῆς Τέχνης, ἀλλὰ πρὸ παντὸς κατὰ τὸ μέτρον τῶν αὐτιῶν των· ὅλους εὐθεῖς, ὁμοειδεῖς, τυμπανοκρουστικούς, γεωμετρικοὺς καὶ αὐτούς, ὡς νὰ μὴ ξεχειλίζουν ἀπὸ τὴν ψυχήν, ἀλλ' ὡς νὰ εἶνε κομμένοι καὶ βγαλμένοι ἀπὸ τὴν μηχανήν· ῥέοντες πρὸ πάντων· τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς Τέχνης ἦτο διὰ τοὺς λαμπροὺς ἐκείνους ἀνθρώπους ἡ ῥευστότης· καὶ τὸ νερόβραστον ῥύζι ἠδύναντο νὰ τὸ ἐκλάβουν ὡς τὸ ἄκρον ἄωτον τοῦ καλλιτεχνήματος. Καὶ ἔπρεπεν ἐπὶ τέλους ὁ γόης, ὁ ποιητής, νὰ ἐκδίδῃ ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος πρὸς τέρψιν των ἔμμετρον ἐφημερίδα.

Τί νὰ γίνῃ! Ἀλλ' ὁ ποιητὴς εἶνε κάτοχος τοῦ μαγικοῦ περιδεραίου, περὶ τοῦ ὁποίου πολλάκις ἠκούσατε εἰς τὰ παραμύθια· τοῦ περιδεραίου τὸ ὁποῖον κάμνει νὰ ἀκτινοβολῇ πᾶς ὁ φέρων αὐτό, καὶ μεταβάλλει τὸ γῆρας εἰς νεότητα, τὴν ἀσχημίαν εἰς κάλλος. Καὶ ὁ Φασουλῆς μας κατώρθωσε νὰ συμβιβάσῃ τὰ ἀσυμβίβαστα· καὶ εἰς τὰς ἀξιώσεις τῶν ἀνθρώπων του νὰ ἐνδώσῃ, καὶ νὰ μὴ ἀλλαξοπιστήσῃ. Κατώρθωσεν ἀπὸ τὸ νερὸν τὸ ὁποῖον ἔρριξεν εἰς τὸ κρασί του νὰ κατασκευάσῃ νέον εἶδος ποτοῦ ἡδυτάτης γεύσεως, ἀγνώστου ἕως τότε· κατώρθωσεν ὥστε ἡ πεζολόγος πολλάκις καθαρότης καὶ ἀκρίβεια τῆς φράσεώς του νὰ ἐνθυμίζῃ ὄχι τὴν πνευματικὴν ῥαθυμίαν τῶν συγχρόνων, ἐξ ἧς καὶ πράγματι ἀπέρρεεν, ἀλλὰ τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοσφαίρας τὴν ἀνυπέρβλητον διαύγειαν. Τὸν Κῶσταν καὶ τὸν Παῦλον, τὸν ἀδελφόν, τὸν γνώριμον, τὸν γείτονα, τὸν γνωστόν, τὸν ὁποῖον ἔβλεπες καὶ ἤκουες καὶ διηγκώνιζες εἰς τὸν δρόμον, ἂν τὸν ἐτραγουδοῦσε καὶ τὸν ἐσιγύριζεν ὁ Φασουλῆς, ἀδιαφορῶν πρὸς τὰς ἀφῃρημένας ἰδέας καὶ τὰς συμβολικὰς εἰκόνας, δὲν ἔπραττε τοῦτο διότι ἦτο σύγχρονος τῶν συγχρόνων του, ἀλλὰ διότι ἦτο κατ' εὐθεῖαν ἀπόγονος τοῦ Ἀριστοφάνους, ὁ ὁποῖος εἰς τὴν αὐτὴν ἀνάγκην ἐνέδιδε, γελωτοποιῶν πρὸ τῶν Ἀθηναίων τὸν Περικλῆ καὶ τὸν Κλέωνα, τὸν Σωκράτην καὶ τὸν Εὐριπίδην. Τὸ μονοτόνως εὐθύγραμμον καὶ ὑπὲρ τὸ δέον κανονικὸν τῶν στίχων του ἐξηγόρασε διὰ τῆς ποικιλίας, τοῦ πλούτου, καὶ τοῦ καινοτρόπου καὶ ἰδιοτρόπου καὶ πολυτόνου καὶ πολυτρόπου τῶν ὁμοιοκαταληξιῶν του, πρὸς τὰς ὁποίας ἔτρεφεν ὁ ἀείμνηστος ἰδιάζουσαν στοργήν, καὶ ἐφρόντιζε περὶ αὐτῶν ὡς φιλάρεσκος γυνὴ περὶ τῶν κοσμημάτων της. Κα ἡ ἔμμετρος ἐφημερὶς τὴν ὁποίαν ἐξέδιδεν, ἐνθύμιζεν εἰς κάθε φύλλον της, ἄλλοτε πολὺ ἄλλο ε ὀλίγον, τὸν ὑπὸ τὸν σατυρογράφον, καθεύδοντα ἢ γρηγοροῦντα, ποιητήν.

Καὶ λοιπὸν ὁ γόης Φασουλῆς ἔκαμε, καθὼς σᾶς εἶπα, τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους νὰ πιστεύσουν ὅτι «ἐφιλοσόφησεν ἀκάματος ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων». Τοὺς ἔκαμε νὰ τὸ πιστεύσουν, ὄχι διότι ἀπεκάλυψεν ἐνώπιόν των τὴν περὶ τῶν ὄντων καὶ φαινομένων φιλοσοφίαν του, ἀλλ' ἁπλούστατα καὶ πάντοτε διότι τοὺς ἔκαμε νὰ γελάσουν καὶ νὰ διασκεδάσουν· ἐνεφανίσθη ἔξαφνα ἐνώπιόν των περιβεβλημένος φιλοσοφικὸν τρίβωνα καὶ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ σκορπίζων στίχους ὄχι πλέον περὶ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ περὶ τῶν ἀ ν θ ρ ω π ί ν ω ν. Ἡ διαφορὰ εἶνε προφανής· ἀλλ' ὄχι ὀλιγώτερον προφανὴς καὶ ἡ ὁμοιότης τοῦ ἀρχαίου πρὸς τὸν νέον Φασουλῆν, τοῦ ὁποίου ὁ φιλοσοφικὸς τρίβων δὲν ἠδύνατο φεῦ! νὰ λαλήσῃ, ἐνῷ τὸ στόμα ἔκοβε κ' ἔρραβεν ὡς πρίν. Καὶ ὅμως μεταξὺ τοῦ πλήθους ἦσαν καὶ μερικοὶ μανδαρῖνοι καὶ σοφτάδες τοῦ καιροῦ ἐκείνου· ἤκουσαν τοὺς στίχους τοῦ «Φασουλῆ φιλοσόφου», καὶ δὲν ἐγέλασαν, διότι δὲν συνεκινήθησαν ἀπὸ αὐτούς· καὶ δὲν συνεκινήθησαν ἀπὸ αὐτούς, διότι τοὺς ηὗραν ἐλεγειακοὺς καὶ πνιγμένους εἰς λίμνην δακρύων, ἀλλὰ διότι τοὺς ηὗραν ὡραίους. Καὶ διὰ τοὺς σοφτάδες καὶ τοὺς μανδαρίνους μόνον ὅ,τι ἦτο ὡραῖον ἤξιζε νὰ ζῇ, νὰ συγκινῇ, νὰ θαυμάζεται καὶ ν' ἀγαπᾶται. Καὶ ἀφοῦ συνεκινήθησαν, ἐνθυμήθησαν ὅτι ἂν δικαίωμά των ἦτο νὰ συγκινηθοῦν, ἀλλὰ τὸ καθῆκόν των ἦτο νὰ κρίνουν τὸν Φασουλῆν φιλόσοφον, νὰ τὸν ξεσκεπάσουν, νὰ τὸν ξεψαχνίσουν, νὰ ἰδοῦν τί τρέχει ἐκεῖ μέσα.

Καὶ τὸ ἔκαμαν. Δὲν θὰ χάσω τὸν καιρόν μου, διὰ νὰ σᾶς παραστήσω τί ἔκαμαν καὶ τί εἶδαν ἐκεῖ μέσα, μέσα εἰς τοὺς στίχους τοὺς ὁποίους ἀνέταμαν, μέσα εἰς τὸν ἐγκέφαλον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου διὰ θαυμαστοῦ τρόπου εἰσεχώρησαν. Θὰ σᾶς ἐκθέσω μόνον συντόμως τὸ συμπέρασμά των. Τὸ συμπέρασμά των ἦτον ὅτι ὁ Φασουλῆς πιθανὸν νὰ ἦτο φιλοσοφικωτάτης ἰδιοσυγκρασίας ἄνθρωπος· ἀλλὰ φιλόσοφος, νοῦς δηλονότι, τρέφων ἔρωτα καὶ πάθος πρὸς τὴν μεταφυσικὴν καὶ φιλοσοφικῶς συστηματοποιῶν καινὰς ἢ παλαιὰς ἰδέας περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους τῶν ἐγκοσμίων, δὲν ἦτο βέβαια, καὶ τοῦτο πρὸς ὄφελος τῆς ποιήσεως, ἡ ὁποία πολλάκις κινδυνεύει νὰ χάσῃ ἀπὸ τοὺς «φιλοσόφους ποιητάς», ἐνῷ οὔτε ἡ φιλοσοφία κερδίζει τίποτε ἀπ' αὐτούς. Ὁ Φασουλῆς ἦτο καὶ διέμενε ποιητής· τίποτε περισσότερον· καὶ αὐτὸ εἶνε τὸ οὐσιῶδες. Ποιητὴς ἀ-

Digitized by Google

νήκων εἰς τὸ γένος ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ὠφελοῦνται ἐκ παντὸς ὅ,τι ἀνθρώπινον καὶ ἐκ παντὸς ὅ,τι ὑπεράνθρωπον· ὠφελοῦνται ἀπὸ πάσας τὰς ἰδέας καὶ τὰ πάθη καὶ τὰ αἰσθήματα· ἀπὸ θεσμοὺς καὶ παραδόσεις τοῦ παρόντος, τοῦ παρελθόντος τοῦ μέλλοντος· ἀπὸ θρησκεύματα καὶ θρυλήματα καὶ φιλοσοφήματα· ἀπὸ πᾶν πλαστικὸν σχῆμα, τὸ ὁποῖον ὀρθοῦται ἐνώπιόν των, καὶ ἀπὸ πάντα μουσικὸν ἦχον πλήσσοντα τὴν ἀκοήν των. ἀπὸ τὸ ὡραῖον καὶ ἀπὸ τὸ ἀληθὲς καὶ ἀπὸ τὸ τερατῶδες καὶ ἀπὸ τὸ δυσειδές. Οἱ ποιηταὶ οὗτοι — ὁ Ῥίχτερ λέγει τοῦτο περὶ τοῦ ποιητοῦ ἐν γένει — «ὁμοιάζουν τοὺς πολύποδας, τοὺς λαμβάνοντας τὸ χρῶμα τοῦ φαγητοῦ διὰ τοῦ ὁποίου τρέφονται». Ἄνθρωποι χωρὶς ἰδανικόν, ἤ, μὴ θέτοντες τὸ ἰδανικὸν ὑψηλότερον ἑνὸς εὐήχου στίχου. Ὁ Γωτιὲ — μανδαρῖνος τοῦ παλαιοῦ καιροῦ — τὰς παρέβαλεν ὄχι πρὸς «Πιερίδων προφάτας», ἀλλά, ταπεινότατα, πρὸς... κλειδοκύμβαλα, καὶ τίποτε ἄλλο. «Ἑκάστη ἰδέα διαβαίνουσα ἐγγίζει ἓν κόκκαλον τοῦ κλειδοκυμβάλου· τὸ κόκκαλον ἀντηχεῖ, δίδει τὴν ν ό τ α ν του· voila tout». Μὲ τὴν παρατήρησιν ὅτι οἱ ποιηταὶ οὗτοι κατέχουν τὴν δύναμιν νὰ οἰκειοποιῶνται τὰ ξένα, νὰ τὰ κάμνουν ἰδικά των· ἔχουν μίαν χοάνην, μέσα εἰς τὴν ὁποίαν ῥίπτουν τὰς κάθε λογῆς καὶ πανταχόθεν συνειλεγμένας οὐσίας καὶ τὰς ἐκβάλλουν ἐκεῖθεν μεταβεβλημένας εἰς ποιητικὸν ἀνθόνερον.

Εἰς τὸ αὐτὸ γένος, ἐπάνω κάτω, κατὰ τὴν κρίσιν τῶν σοφῶν ἐκείνων, ἀνῆκε καὶ ὁ Φασουλῆς. Συγκινούμενος ἀπὸ κάθε τι, καὶ ἀπὸ ὅλα ἀηδιάζων· ἱκανὸς νὰ συμφωνήσῃ μαζί σας, καὶ μετ' ὀλίγον τί λέγω μετ' ὀλίγον; — καὶ ταὐτοχρόνως νὰ συμφωνήσῃ μὲ ἄλλον, κηρύσσοντα ἀκριβῶς τὰ ἀντίθετα. Ἡμέραν τινὰ ἐβαρύνθη τὴν τύρβην τοῦ κόσμου, τὸ φόρτωμα τῶν συντρόφων, τὴν φλυαρίαν τῶν ἐφημερίδων. Ἐφαντάσθη τὰς ὑψηλὰς συγκινήσεις τῶν αἰωνίων ἰδεῶν, τὰς βαθείας ἀπολαύσεις τὰς ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν φιλοσοφικῶν συστημάτων. Φιλοσοφικὸν σύστημα ὁ Φασουλῆς δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἔχῃ, ὡς δὲν εἶχε πολιτικὸν πρόγραμμα, ὡς δὲν εἶχεν ἑκατομμύρια. Ἢ μᾶλλον τὸ σύστημά του ἦτον ἐκεῖνο ὅπερ ἀπετύπωσεν εἰς ἕνα συντομώτατον στίχον: «Ὁ κόσμος εἶνε ὅπως τὸν πάρῃς», καθὼς τὸ ἀπετύπωσε πρὸ αὐτοῦ καὶ ὁ σοφιστὴς Πρωταγόρας εἰς τὸ περίφημον: «Οἷα ἂν δοκῇ ἑκάστῳ, τοιαῦτα καὶ εἶναι». Ἀλλὰ τὸν κατελάμβαναν ἡδυπαθείας ῥίγη καὶ ἐπὶ μόνῃ τῇ ἐκφωνήσει ὀνομάτων, ὁποῖα ὁ Πλάτων, ὁ Ἡράκλειτος, ὁ Κάντιος, ὁ Σοπενχάουερ. Καὶ συνέλαβε τὸ φιλόδοξον σχέδιον νὰ προσεγγίσῃ ὁπωσδήποτε τοὺς παμφαεῖς τούτους φάρους τῆς Γνώσεως· νὰ ἀτενίσῃ πρὸς τὸ μυστήριον τῆς αἰωνίας Σφιγγός· νὰ μελετήσῃ, νὰ φιλοσοφήσῃ, — ὡς ποιητὴς ποῦ ἦτο. Νὰ λάβῃ δηλονότι περὶ φιλοσόφων καὶ φιλοσοφιῶν μίαν κἄποιαν ἰδέαν, ἔστω καὶ στοιχειώδη καὶ ἀμυδρὰν καὶ συγκεχυμένην. Ἔφθανε τόσον, «δόσις ὀλίγη τε φίλη τε», ἕως ὅτου νὰ ἐξαφθῇ ἡ φαντασία, ἡ ὁποία θὰ συνεπλήρωνε τὸ ἐλλεῖπον, καὶ ἐκ μιᾶς λέξεως θὰ ἔπλαττε κόσμον. Οὕτω καὶ συνέβη. Ὁ Φασουλῆς, καὶ τὸν φιλόσοφον ὑποδυθείς, διέμεινεν αὐτότατος ὁ ποιητὴς τοῦ «Ῥωμηοῦ», μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι τὰ συνήθη καὶ γνωστά του χαρίσματα, διὰ τῶν ὁποίων κατέθελγεν, ἀνήγαγεν εἰς τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς τελειότητος. Ποιητής, ἀλλὰ σατυρικὸς ποιητής· βλέπων τὸν κόσμον χειρότερον τοῦ ὅ,τι εἶνε πράγματι· ἀσχημίζων ἀντὶ νὰ ὡραΐζῃ, καὶ κακολογῶν καὶ σαρκάζων· ἀλλὰ τὸν σαρκασμὸν καὶ τὴν κακολογίαν καὶ τὴν ἀσχημίαν ἀποδίδων διὰ πνευματωδῶν φράσεων, διὰ μελῳδικῶν στίχων, διὰ σπανίων ὁμοιοκαταληξιῶν· ἀντιπαρατάσσων ἀπαύστως τὴν πεζότητα τῆς πραγματικότητος πρὸς τὴν ποιητικότητα τοῦ ἰδανικοῦ. Ἡ Εἰρωνία, ἡ Παρῳδία καὶ ἡ Μουρμοῦρα, ἰδοὺ αἱ τρεῖς χάριτες τοῦ Φασουλῆ· ἡ Ἀηδία, ἰδοὺ ἡ Μοῦσά του. Καὶ δικαίως τοῦ τὰ ἔψχλεν ὁ ψευδομεφιστοφελῆς τῆς μεγαλοπρεποῦς ἐκείνης φάρσας τοῦ δευτέρου καὶ τρίτου μέρους τῆς φιλοσοφίας του:

> Νέος πρὸς τὸ γῆρας τρέχεις,
> γέρος χάνεσαι γιὰ νειάτα,
> μὰ κι' αὐτὰ ἐνῷ τὰ ἔχεις,
> τσαμπουνᾷς! «ἀνάθεμά τα!»
>
> Εἶσαι ἄνδρας; δὲν σὲ φθάνει...
> θέλεις νὰ φορῇς φουστάνι,..
> κι' ἂν γυναῖκα πάλι γίνῃς,
> λὲς οὐδέτερος νὰ μείνῃς.
>
> Κι' ἂν οὐδέτερος φανῇς,
> καὶ γιὰ τοῦτο μουρμουρίζεις,
> κι' ἄλλο θέλεις νὰ γενῇς,
> ποῦ καὶ σὺ δὲν τὸ γνωρίζεις.
>
> Ἡ μουρμοῦρά σου μὲ πνίγει...

Τὸ περίφημον ἐκεῖνο «Homo sum» τοῦ Ῥωμαίου ποιητοῦ, ὁ Ἐμπεδοκλῆς καὶ ὁ Δημόκριτος, ὁ Θαλῆς καὶ ὁ Ἡράκλειτος, ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Ἐπίκτητος καὶ ὁ Ἐπίκουρος, ὁ Κάντιος καὶ ὁ Σπένσερ, ὁ Ἄμλετος καὶ ὁ Φάουστ, ὁ Γαλαξίας καὶ ὁ Σείριος, ὁ Ἔρως καὶ ὁ Ἐρωτόκριτος, ὁ Σαίξπηρ καὶ ὁ Βύρων, ἡ Ἑλένη καὶ ἡ Κλεοπάτρα, καὶ ὅλαις οἱ «πειδικόστηθαις καὶ μαρμαροτραχήλαις» τοῦ μύθου καὶ τῆς ἱστορίας, τοῦ δίδουν ἀφορμὰς πρὸς παρῳδήματα, εἰρωνεύματα καὶ μουρμουρίσματα, σφυρηλατούμενα εἰς ἀψόγους στίχους, οἵτινες πολλάκις μετέχουν λυρικῆς ἐξάρσεως. Διότι ὑπὸ τὴν παιγνιώδη, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐμπαθῆ, καὶ μᾶλλον γαλήνιον ἐκείνην σάτυραν διαφαίνεται κἄποτε καρδία ἑτοίμη, εἰς πεῖσμα τοῦ φιλοψόγου πνεύματος, νὰ διαχυθῇ εἰς εὐφημίας καὶ πανηγυρισμούς. Οἱ μεγάλοι σατυρικοὶ δὲν παίζουν πάντοτε καὶ δὲν γελοῦν μὲ τὴν μωρίαν· συνοφρυοῦνται καὶ σο·

Digitized by Google

βαρεύονται τὴν κακίαν, μαστιγοῦντες, καὶ ἡ καρδία των προδίδεται πάλλουσα ὑπὲρ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ δικαίου. Τοιοῦτος ὁ Λουκιανός, ὁ Ἀριστοφάνης, ὁ Κερβάντες, ὁ Βίελανδ. Καὶ τότε, λέγει ὁ Σίλλερ, ὁσάκις μᾶς ἀποκαλύπτονται τοιοῦτοι, «μᾶς φαίνονται ἄλλοι ἄνθρωποι.» Ὁ Φασουλῆς ἐδῶ κ' ἐκεῖ διακόπτει τὴν μουρμουρᾶν του, καὶ θέτει κατὰ μέρος τὰ ἐπιγραμματικά του κέντρα, διὰ νὰ τραγουδήσῃ, — ὄχι νὰ παρῳδήσῃ, — τὸν Παράδεισον τοῦ Βούδδα, — μολονότι τὸν γεμίζει καὶ μὲ πολλούς, διὰ τοὺς ὁποίους ὁ μέγας ἐκεῖνος θὰ ἐδίσταζεν ἂν ἔπρεπε νὰ τοὺς δεχθῇ — διὰ νὰ τραγουδήσῃ περιπαθῶς τὴν Νεότητα, καὶ νὰ ἐξυμνήσῃ τὴν Ζωὴν εἰς στίχους πλήρεις δρόσου καὶ φωτός, τοὺς ὁποίους δὲν θὰ ἀπεκήρυττε καὶ ὁ λυρικώτατος τῶν ψαλτῶν :

Ζωὴ κατηραμένη, τί ποθητὴ μοῦ εἶσαι !...
τὸ κάλλος σου τὸ τόσον καὶ γέρων θ' ἀλαλάξω,
τοὺς ζωϊκοὺς χυμούς σου 'ς τὸν σκελετόν μου χύσε,
καὶ δός μου τοὺς μαστούς σου ἀπλήστως νὰ βυζάξω.

Ὁ νοῦς μου πτερυγίζει 'ς τοὺς κάλυκας τῶν κρίνων,
ἐκεῖ ποῦ ἐμφωλεύει μοσχοβολοῦσα πλάσις,
εἰς τῶν Νυμφῶν τὰς κώμας κ' εἰς ἄσματα Σειρήνων,
ὅσα κηλοῦν τὰς μαύρας ἀβύσσους τῆς θαλάσσης.

Ἅπλωσε, Νύξ, τὸ σκότος κι' ἀνάτειλε, Ἡμέρα,
ἂς λύσῃ πάντα φόβον τὸ ἅρμα τῆς Αὐγῆς,
καὶ σεῖς ἀτμοί, πετᾶτε 'ς τὸν γαλανὸν αἰθέρα
κι' ἂς ποτισθῇ τὸ χῶμα τῆς διψασμένης γῆς.

Ἂς ὀσφρανθῶ τὰ μῦρα τῆς σμύρνας καὶ ἀλόης
σύ, χρυσαλλίς, μὴ φεύγεις, δὲν ἔρχομαι κοντά σου,
καὶ σύ, ἀτμέ, ποῦ λάμπεις ὡς δρόσος πάσης χλόης,
ῥάνε τὴν κεφαλήν μου μὲ τοὺς ἀδάμαντάς σου.

Ὁ πόλεμος τοῦ κόσμου ἂς μοῦ φωνάζῃ «ξύπνα
καὶ τρέχα ὅπου πλοῦτος κι' ὅπου λιμὸς πολύς,
εἰς ἑορτὰς γελώτων καὶ εἰς δακρύων δεῖπνα
μὲ κλάδον κυπαρίσσου, μὲ κλῆμα σταφυλῆς.»

Ζωὴ κατηραμένη, ἂν τόσοι σου ἀγῶνες
κοιλαίνουν καὶ τὰς πέτρας ὡς ὕδατος σταγόνες,
μὰ σὺ θαρρῶ πῶς εἶσαι τὸ ᾆσμα τῶν Ἀγγέλων,
σὺ τὸ προχθές, τὸ τώρα, καὶ ἴσως καὶ τὸ μέλλον.

Διότι ὁ Φασουλῆς, ἂν δὲν εἶνε τοῦ προχθὲς καὶ τοῦ τώρα, ἀλλ' εἶνε ἴσως ὁ μέγας σατυρικὸς τοῦ μέλλοντος.

Τοιοῦτον ἦτο τὸ περὶ Φασουλῆ φιλοσόφου συμπέρασμα τῆς λεπτολόγου κρίσεως τῶν σοφτάδων καὶ τῶν μανδαρίνων τῷ καιρῷ ἐκείνῳ.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΤΑ

Ο ΕΡΩΣ ΤΩΝ ΠΤΗΝΩΝ

Ἐκ τῶν πτηνῶν τὸ ἄρρεν εἶνε πάντοτε διάφορον τοῦ θήλεως. Τὸ πτέρωμά του εἶνε δαψιλέστερον χρωματισμένον, ἡ φωνή του μᾶλλον εὔηχος καὶ ἁρμονικωτέρα καὶ τὸ ἀνάστημά του μεγαλήτερον. Τὸ ὡραῖον φῦλον τῶν πτηνῶν εἶνε τὸ ἀρσενικὸν φῦλον, πρῶτος δὲ ὁ Δαρβῖνος ἐξηκρίβωσε τὴν αἰτίαν τῆς μεγάλης ταύτης διαφορᾶς.

Εἰς τὰ πλεῖστα εἴδη τῶν πτηνῶν ἀρκεῖ εἷς ἄρρην διὰ πολλὰς θηλείας, ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀρρένων εἶνε σχεδὸν ἴσος πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν θηλέων, παρουσιάζεται ἡ ἀνάγκη ἐκλογῆς. Ἕνεκα τούτου ὑπάρχει πάλη μεταξὺ τῶν ἀρρένων προσπαθούντων νὰ παραγκωνίσωσι τοὺς ἀντιζήλους των διὰ τῆς ἁρμονίας τοῦ κελαδήματος αὐτῶν καὶ τῆς ὡραιότητος τοῦ πτερώματός των· κρίνει δὲ ἡ θήλεια καὶ ἐκλέγει σύζυγον ἐκεῖνον ἐκ τῶν ἀρρένων, ὅστις θὰ φανῇ ὑπέρτερος.

Ἐνίοτε ἡ ἅμιλλα εἶνε πεισματωδεστέρα, καὶ συγκροτεῖται μεταξὺ τῶν ἀρρένων ἀληθὴς μάχη. Εἶνε γνωστὸν ὅτι δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ συζήσωσιν εἰς ἕνα ὀρνιθῶνα δύο ἀλέκτορες, διότι μάχονται ἀδιακόπως, οὐχὶ χάριν τῆς ἀρχηγίας ἀλλὰ χάριν τῶν ὀρνίθων, αἵτινες παρίστανται εἰς τὰς φονικὰς ἐκείνας μονομαχίας, ὡς αἱ ἡρωΐδες τῶν ἱπποτικῶν μυθιστορημάτων.

Νικᾷ δὲ προφανῶς ὁ ἰσχυρότερος, τουτέστιν ὁ ἔχων τὸ ῥάμφος στερεώτερον, τοὺς ὄνυχας ὀξυτέρους, κρανίον ἀντέχον περισσότερον εἰς τὰ ῥαμφίσματα, μῦς μᾶλλον εὐστρόφους καὶ ῥωμαλεωτέρους. Ὁ ἡττώμενος φεύγει ἵνα κρυβῇ κατησχυμένος, ἀλλὰ καὶ ἡττημένον τὸν καταδιώκει ὁ νικητὴς καὶ τὸν κτυπᾷ, καὶ τὸν κατασπαράττει ἐνίοτε μέχρις οὗ τὸν ἀφήσῃ νεκρόν.

Ἡ ἅμιλλα αὕτη τῶν ἀρρένων, εἴτε διὰ τῆς ἐπιδείξεως τοῦ κάλλους καὶ τοῦ κελαδήματος, εἴτε διὰ τῆς πάλης, ἔχει ἀποτέλεσμα σπουδαῖον ὅσον ἀφορᾷ τὴν τελειοποίησιν τοῦ εἴδους. Οἱ ὡραιότεροι καὶ ἰσχυρότεροι θριαμβεύουσιν· οἱ δὲ καχεκτικοὶ καὶ δυσειδεῖς περιφρονοῦνται ὑπὸ τῶν θηλειῶν καὶ δὲν κατορθόνουν ν' ἀφήσουν ἀπογόνους. Οἱ ὡραιότεροι καὶ ἰσχυρότεροι μόνον ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ τεκνοποιοῦν, καὶ οὕτω τὸ εἶδος δὲν ἐκφυλίζεται· τοὐναντίον μάλιστα διὰ τῆς ἁμίλλης ἐκείνης καὶ τῆς ἐκλογῆς τείνει πάντοτε πρὸς βελτίωσιν. Τοῦτο ὠνόμασεν ὁ Δάρβιν καταλλήλως ἐπιλογὴν τοῦ φύλου καὶ ἀναφέρει πολλὰ παραδείγματα.

Ἀρκεῖ νὰ ἀναφέρωμέν τινα ἐκ τῶν παραδειγμάτων τούτων, ἵνα δείξωμεν κατὰ πόσον τὸ αἴσθημα τοῦ ἔρωτος τῶν ζώων ὁμοιάζει πρὸς τὸν ἀνθρώπινον ἔρωτα.

*

Ἐν πρώτοις εἶνε προφανὲς ὅτι τὰ ἄρρενα τῶν πτηνῶν κάμνουν ἔρωτα πρὸς τὰ θήλεα πτηνά, οὐχὶ μὲν ἐντελῶς ὅπως οἱ ἄνθρωποι, ἀλλ' ἡ διαφορὰ εἶνε μικροτέρα παρ' ὅσον δύναταί τις νὰ ὑποθέσῃ.

Οἱ ἄρρενες τέτραγες συναθροίζονται πολλάκις τῆς ἑβδομάδος, ἵνα χορεύσωσιν ἐνώπιον τῶν θηλειῶν καὶ χορεύουν ᾄδοντες. Εἶνε δηλαδὴ χορὸς

Digitized by Google

μετὰ μουσικῆς συμφωνίας, εἰς ὃν ἕκαστος τῶν ἀρρένων προσέρχεται ἵνα ἐπιδείξῃ τὰ προτερήματά του. Καὶ ἀνορθοῖ τὴν οὐρὰν ἀναπτύσσων αὐτὴν ὡς ῥιπίδιον, ὑψοῖ τὴν κεφαλὴν καὶ κλασαυχενίζεται καὶ ἀνοίγει τὰς πτέρυγας. Ἔπειτα ἀρχίζει νὰ πηδᾷ ἐν κύκλῳ καὶ κτυπᾷ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τόσον δυνατὰ τὸ κατώτερον μέρος τοῦ ῥάμφους του, ὥστε τὰ πτερὰ τοῦ πώγωνος ἀποσπῶνται. Συγχρόνως κτυπᾷ τὰς πτέρυγας καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ περιστρέφεται· ἐπειδὴ δὲ ἡ ζωηρότης του αὐξάνει ὁλονέν, ὁ χορὸς μεταβάλλεται ἐπὶ τέλους εἰς φρενιτιώδη στρόβιλον.

Αἱ συναθροίσεις αὗται γίνονται μόνον τὸν Ἀπρίλιον, κατὰ τὴν ὥραν τῶν ἐρώτων. Συναθροίζονται δὲ συνήθως περὶ τοὺς τριάκοντα ἄρρενες καὶ διὰ τοῦ χοροῦ των σχηματίζουσιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους μεγάλας κυκλικὰς ἐκτάσεις πεπατημένας καὶ ἀπογυμνωμένας ἐκ τῶν χόρτων, γνωστὰς εἰς τοὺς Σκανδιναυοὺς καὶ τοὺς Γερμανοὺς κυνηγούς.

Ἄλλα πτηνά, ἀντὶ νὰ χορεύωσι, κάμνουν ἀνασκιρτήματα, γαυριῶντα καὶ κομπάζοντα ἐνώπιον τῶν θηλειῶν. Ἕκαστος ἄρρην κατὰ σειρὰν μεταβαίνει καὶ ἐπιδεικνύει τὴν δεξιότητα καὶ τὸ κάλλος του ἐνώπιον τῆς θηλείας.

Τὰ ἄρρενα παραδείσια πτηνὰ συναθροίζονται ἐπί τινος δένδρου καὶ ἐκεῖ κινοῦσι καὶ στρέφουσι κατὰ ποικίλους τρόπους τὰς πτέρυγάς των· τόσον δ' ἀφαιροῦνται ὑπὸ τῆς ἐνασχολήσεως ταύτης, ὥστε δεξιὸς κυνηγὸς δύναται νὰ τὰ φονεύσῃ ὅλα τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο.

Ὁ δὲ χρυσόπτερος φασιανός, ὅταν ἀναπτύσσῃ τὴν μεγαλοπρεπῆ περιδερίδα, τὴν στρέφει φιλαρέσκως πρὸς τὴν θήλειαν εἰς οἱονδήποτε μέρος καὶ ἂν εὑρίσκεται αὕτη, καὶ τοῦτο βεβαίως διὰ νὰ διεγείρῃ τὸν θαυμασμὸν αὐτῆς.

Αἱ περιστεραὶ ὅταν ἵστανται ἀπέναντι τῶν θηλειῶν, ταπεινοῦν τὴν κεφαλὴν μέχρι τοῦ ἐδάφους ἀναπτύσσουσαι καὶ κινοῦσαι τὸ ἐκ λαμπροχρόων πτερῶν περιδέραιόν των εἰς τρόπον, ὥστε τὰ πτερά των ἐκεῖνα νὰ δείξωσιν ὅλην αὐτῶν τὴν λαμπρότητα· συγχρόνως ὑψοῦσι τὴν οὐρὰν καὶ ἁπλοῦσι τὰς πτέρυγας. Πράττουσι δὲ ὅλα ταῦτα διὰ νὰ ἐπιδείξωσι τὴν ὡραιότητα τοῦ πτερώματός των.

*

Δὲν ἐπιτυγχάνουν ὅμως πάντοτε τὰ δελεαστικὰ μέσα τῶν ἀρρένων. Τινὲς ἐκ τῶν φιλαρέσκων τούτων ἀποκρούονται, προτιμωμένων ἀντ' αὐτῶν ἄλλων ὑπὸ τῶν θηλειῶν. Οἱ φυσιολόγοι ἀναφέρουν περίεργα παραδείγματα τοιούτων προτιμήσεων. Ὁ μαχητὴς ἀλέκτωρ προτιμᾶται πάντοτε ὑπὸ τῆς ὄρνιθος. Οἱ ὀρνιθοτρόφοι γνωρίζουν ὅτι, ἐὰν εἰς ἕνα ὀρνιθῶνα ὑπάρχει εἷς ἀλέκτωρ μαχητής, οἱ ἄλλοι οἱ φιλήσυχοι καὶ δειλοὶ ἀλέκτορες καὶ ἐὰν δὲν καταπολεμηθῶσι καὶ ἐκδιωχθῶσιν ὑπ' αὐτοῦ, εἶνε ἄχρηστοι, διότι οὐδεμία θήλεια θέλει νὰ τεκνοποιήσῃ μετ' αὐτῶν.

Ἐὰν αἱ θήλειαι προτιμῶσι τοὺς ἀνδρείους, προτιμῶσιν ὡσαύτως καὶ τοὺς κομψευομένους. Ὁ Δάρβῖνος διηγεῖται περί τινος ὡραίου φασιανοῦ τοῦ ζωολογικοῦ κήπου τῆς Βιέννης, ὅστις ἦτο ὁ πάντοτε προτιμώμενος ἐραστὴς ὑπὸ σμήνους θηλέων φασιανῶν, ἕως οὗ ἐβλάβησαν τὰ πτερά του, ὅτε ἤρχισαν νὰ τὸν περιφρονοῦν αἱ θήλειαι.

Σπανίως αἱ θήλειαι ἐρίζουν μεταξύ των διαφιλονεικοῦσαι τὴν εὔνοιαν τῶν ἀρρένων. Τοῦτο μόνον συμβαίνει εἴς τινα πτηνὰ μονόγαμα, ἅτινα δεικνύουν εἰς τοὺς ἔρωτάς των σταθερότητα μοναδικήν, διότι ὁ ἄρρην καὶ ἡ θήλεια μένουν συνδεδεμένοι μέχρι θανάτου.

Ὅ,τι δὲ πρὸ πάντων ἀποδεικνύει ὅτι τὰ κελαδήματα, αἱ ἔριδες καὶ ὁ χρωματισμὸς τῶν πτερῶν ἔχουν σκοπὸν τὴν ἕνωσιν τῶν φίλων εἶνε ὅτι μετὰ τὴν πάροδον τῆς ὥρας τῶν ἐρώτων ὅλος ὁ στολισμὸς ἐκεῖνος καταρρέει, παύουν δὲ τὰ κελαδήματα καὶ αἱ μονομαχίαι. Συμβαίνει μάλιστα εἴς τινα εἴδη τὸ περίεργον φαινόμενον, ὅτι ἐνῷ κατὰ τὴν ὥραν τῶν ἐρώτων τὰ δύο φῦλα διαφέρουσιν ἀλλήλων, μετὰ τοῦτο ἀποκαθίσταται ὁμοιότης· τοῦτο συμβαίνει εἰς τοὺς πελεκᾶνας καὶ τοὺς σπίνους.

Ἡ συνέπεια τῶν γεγονότων τούτων εἶνε ἁπλῆ καὶ προφανής. Ὅλαι αἱ ποικιλίαι, τὰς ὁποίας παρουσιάζει τὸ πολύχρουν πτέρωμα τῶν πτηνῶν καὶ αἱ ἁρμονίαι τοῦ κελαδήματος αὐτῶν, εἶνε ἀποτέλεσμα τοῦ ἔρωτος. Ὑπάρχουν ἀγῶνες κάλλους καὶ ἀγῶνες ἀνδρείας, καὶ οἱ ἄρρενες, οἵτινες νικῶσιν εἰς τούτους ἢ εἰς ἐκείνους, οἵτινες μόνοι εἶνε προωρισμένοι νὰ διαιωνίσωσι τὸ εἶδος, μεταδίδουσιν εἰς τὰ τέκνα των τὴν καλλονὴν καὶ τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν.

Ἑπομένως ὁ ἔρως εἶνε ὁ κύριος ὅρος οὐ μόνον τῆς ἀναπαραγωγῆς τοῦ εἴδους, ἀλλὰ καὶ τῆς προόδου αὐτοῦ.

Μᾶς ἐπιτρέπεται δὲ νὰ ὁμιλῶμεν περὶ προόδου, διότι ἐκεῖνο ὅπερ φαίνεται εἰς ἡμᾶς ὡραῖον, προκειμένου περὶ χρωματισμοῦ τῶν πτηνῶν, φαίνεται τοιοῦτο, κατ' ἐκπληκτικὴν ψυχολογικὴν ὁμοιότητα, καὶ εἰς τὰ θήλεα πτηνά. Τὸ πτέρωμα τοῦ ἄρρενος φασιανοῦ εἶνε ἀναντιρρήτως διά τε τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν ἁρμονίαν τῶν χρωματισμῶν, ὡς καὶ διὰ τὴν καθαρότητα τῶν γραμμῶν ἀριστούργημα σχεδὸν ἀμίμητον. Ὅ,τι ἑπομένως φαίνεται εἰς ἡμᾶς ἀριστούργημα χρωματισμοῦ φαίνεται τοιοῦτο καὶ εἰς τὰς θηλείας τῶν φασιανῶν, αἵτινες πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἐκλέγουν διαδοχικῶς τοὺς ὡραιοτέρους ἄρρενας.

Τὴν ψυχὴν τῶν θηλέων φασιανῶν ὑπὸ καλαισθητικὴν ἔποψιν βεβαίως γνωρίζομεν πολὺ ὀλίγον,

Digitized by Google

ἀλλ' ἂν κρίνωμεν ἐκ τῶν ἐξωτερικῶν ἐκδηλώσεων αὐτῆς, ἀναγκαζόμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι συγγενεύει μὲ τὴν ἀνθρωπίνην ψυχήν. Κ.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Σιδηροδρομικὸς σκύλος

Ἐτελεύτησεν ἐσχάτως ὁ Χ έ λ π (Βοήθεια), ὁ σιδηροδρομικὸς σκύλος τῆς Ἀγγλίας, ἐν Νιουχάβεν, ὅπου ἐγηροκομεῖτο μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς ὑπηρεσίας ἀποχώρησίν του. Ὁ σκύλος οὗτος εἶχεν ἐξασκηθῇ ὑπὸ τοῦ Δζὼν Κλίμψωνος, ἀπὸ 35 ἐτῶν φύλακος τῆς ἀπὸ τῆς Γεφύρας τοῦ Λονδίνου ἄχρι Νιουχάβεν γραμμῆς, τὸ δὲ ἔργον του συνίστατο εἰς τὸ νὰ ὑπηρετῇ εἰς τὴν συλλογὴν ἐράνων πρὸς βοήθειαν τοῦ ταμείου χηρῶν καὶ ὀρφανῶν τῶν σιδηροδρομικῶν ὑπαλλήλων. Ὁ αἰδέσιμος Νόρμαν Μάκλυδ εἶχε λάβῃ τὸν κύνα καὶ τὸ ἔργον ὑπὸ τὴν προστασίαν του. Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Χὲλπ ἐγνωρίζετο ἐξ ἀργυροῦ περιλαιμίου μετ' ἀριστείου ἀργυροῦ καὶ ἐπιγραφῆς: «Εἶμαι ὁ Χέλπ, ὁ σιδηροδρομικὸς σκύλος τῆς Ἀγγλίας, ταξειδεύων πράκτωρ διὰ τὰ ὀρφανὰ τῶν ὑπαλλήλων τοῦ σιδηροδρόμου, ὅσοι ἐν ὑπηρεσίᾳ ἐφονεύθησαν. Τὸ γραφεῖόν μου εἶνε ἀριθ. 65, εἰς Κόλβρουκ τοῦ Λονδίνου, ὅπου εἰσφοραὶ εὐγνωμόνως γίνονται δεκταὶ καὶ πρεπόντως κηρύσσονται.» Κατὰ τὴν ἐν Βριστόλῃ ἔκθεσιν τῶν κυνῶν, τῷ 1884, ὁ Χὲλπ ἠξιώθη ἀργυροῦ ἀριστείου, καὶ εἰσέπραξε δέκα γινέας. Καθ' ὅλην τὴν ζωήν του τὸ πιστὸν ζῷον, ὅπερ ἦτο ἡμερώτατον, ἐχρησίμευσεν ὡς ὄργανον διὰ νὰ εἰσπραχθῶσιν ἄνω τῶν χιλίων λιρῶν διὰ τὰ ὀρφανὰ τῶν θυμάτων τοῦ σιδηροδρόμου. Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη ὁ Χὲλπ παρίστατο τακτικῶς εἰς τὰς συνελεύσεις τῶν σιδηροδρομικῶν ἐργατῶν, ἀλλ' ἀπὸ δύο ἐτῶν εἶχε γηράσῃ πλέον καὶ ἀπεσύρθη τῆς ὑπηρεσίας.

Θαλάσσιος ὄφις

Ὁ Ἄγγλος ἐπίσκοπος τῆς Ἀδελαΐδος ἐν Αὐστραλίᾳ εὗρε σκελετὸν θαλασσίου ὄφεως, ἐγγὺς τοῦ κόλπου Κόφφιν. Γράφων πρός τινα φίλον ἐν Ἀδελαΐδι διηγεῖται ὅτι, ἐνῷ ὥδευεν ἔφιππος, παρὰ τὸν αἰγιαλόν, ἔξαφνα βλέπει ἐξηπλωμένον εἰς τὸν δρόμον του νεκρὸν ὄφιν ἕως 60 ποδῶν τὸ μῆκος. Ἡ κεφαλὴ ἦτο ἕως πέντε πόδας μακρά, καὶ εἶχε δύο ὀπὰς εἰς τὴν κορυφήν. Τὸ στόμα ἄνευ ὀδόντων. Τὸ σῶμα ἦτο στρογγύλον καὶ ἡ οὐρὰ ὀξυτάτη. Ὁ ἐπίσκοπος περιγράφει αὐτὸν ὡς τὸ παραδοξότερον ζῷον. τὸ ὁποῖον εἶδέ ποτε.

Δῶρον ἄδωρον

— Ἔρχεσαι νὰ φᾶμε μαζὶ ἀπόψε;
— Τί καλὸ ἔχεις;
— Μανιτάρια.
— Νὰ μὴν εἶνε φαρμακερά;
— Ἂ μπᾶ! μοῦ τἄστειλε ἡ πεθερά μου.
— Ἡ πεθερά σου; εὐχαριστῶ, δὲν ἔρχομαι.

ΕΞ ΑΝΑΓΝΩΣΕΩΝ

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΗΣ ΟΦΗΛΙΑΣ

Ὁ ἐκ τῶν ἡμετέρων συντακτῶν κ. Κ. Παλαμᾶς ἐν τῷ ἄρθρῳ αὐτοῦ «Τὸ ἔργον τοῦ κριτικοῦ» ἀνέφερεν ἐπαινετικώτατα ἐκ τῆς μεταφράσεως τοῦ Ἀ μ λ έ τ ο υ τοῦ κ. Πολυλᾶ τὸ μέρος, καθ' ὃ ἡ Βασίλισσα περιγράφει τὸν διὰ πνιγμοῦ θάνατον τῆς Ὀφηλίας. Ἐπὶ τούτου τινὲς τῶν ἀναγνωστῶν τῆς Ἑ σ τ ί α ς ἀπηύθυναν ἡμῖν ἐπιστολάς· καὶ ἄλλος μὲν ἀμφισβητεῖ τὸ κάλλος τῆς τοῦ κ. Πολυλᾶ μεταφράσεως, κρίνων ἑτέραν μετάφρασιν ὑπερτέραν, ἄλλος ζητεῖ τὴν δημοσίευσιν τῶν ἀναφερομένων στίχων, ἄλλος ἐρωτᾷ πῶς μετέφρασεν αὐτοὺς ὁ κ. Βικέλας, καὶ ἄλλοι ἄλλα. Ὅπως εὐχαριστήσωμεν ὅλους δημοσιεύομεν κατωτέρω τὴν ἀφήγησιν τοῦ θανάτου τῆς Ὀφηλίας, ὅπως μετεφράσθη ὑφ' ἑκάστου τῶν τεσσάρων μεταφραστῶν κατὰ χρονολογικὴν σειράν. Σ. τ. Δ.

Παρὰ τοῦ ῥύακος
Τὴν ὄχθην ἵσταται ἰτέα, κάμπτουσα
Ἐπὶ τοῦ ὕδατος τὴν κεφαλὴν αὐτῆς,
Καὶ ἀνταναχλωμένη ἐν τῷ καθαρῷ
Κατόπτρῳ τῶν κυμάτων. Εἰς τοὺς κλάδους της
Ἡ δυστυχής σου Ὀφηλία ἔπλεκε
Στεφάνους ἀπὸ ἀλεκτροποδίων, καὶ
Κνιδῶν, κοχυανθέων, καὶ μαργαριτῶν.
Ἅμα προσῆλθεν, ἵνα τοὺς στεφάνους της
Ἐπὶ τῶν κλάδων στερεώσῃ τῶν κυρτῶν,
Εἷς τῶν κλαδίσκων συνετρίβη τῶν λεπτῶν·
Ἡ κόρη δὲ τὸ ἁβρόν της τρόπαιον
Ἐντὸς τοῦ κλαυθμηροῦ ὑγροῦ κατέπεσε,
Καὶ ἡ ἐσθής της τότ' ἐξαπλωθεῖσα ὡς
Σηρήνην ἔφερεν αὐτὴν ἐπί τινας
Στιγμὰς ὀλόρθιον ἐπὶ τοῦ ὕδατος·
Ἡ δέ, ὡς νὰ μὴ ἔβλεπε τὸν κίνδυνον
Καὶ ὡς νὰ ἐγεννήθη ἐν τῷ ὕδατι,
Σωρία παλαιῶν ᾀσμάτων ἔψαλλεν·
Ἀλλ' ἡ ἐσθής της μετ' ὀλίγον ὕδατος
Πληροῦται, καὶ ἑλκύει τὴν ταλαίπωρον
Ἀπὸ τῆς μελῳδίας της τῆς πενθηρᾶς
Εἰς πρόωρον καὶ βορβορώδη θάνατον.

(1858) *Ι. Περβάνογλους.*

Εἰς ἕνα ποταμάκι
χαμηλογέρνα μιὰ ἰτηά, καὶ τρεμοκαθρεφτίζει
'ς τὰ κρυσταλλένια του νερὰ τὰ σπρειδερά της φύλλα.
Ἐκεῖ ἐπῆγε κ' ἔπλεκε 'ς τὴν ὄχθη του στεφάνια
μὲ ἄγρι' ἀνεμόχορτα, χαμόμηλα, δακράκια·
κ' ἐνῷ 'λυγοῦσε τὴν ἰτηὰν νὰ τὴν στολίσῃ μ' ἄνθη,
σπάνει ἓν ἄσπλαγχνο κλαδί,—καὶ τ' ἄνθη της κ' ἐκείνη
μὲ 'στὸ ποτάμι ἔπεσε, ποῦ τρέχει σὰν νὰ κλαίῃ.
Τὸ φόρεμά της 'ς τὸ νερὸ ἁπλώθηκε, κ' ἐκείνη
ὀλίγην ὥραν ἔπλεε 'ς τὸ ῥεῦμα, σὰν Νεράϊδα,
καὶ τραγουδοῦσε παλαιὰ χωρὶς σειρὰν τραγούδια,
Ὡσὰν νὰ μὴ ᾐσθάνετο αὐτὴ τὴν συμφοράν της,
ἢ 'σὰν νὰ ἦτο φυσικὸν στοιχεῖόν της ἐκεῖνο.
Ἀλλὰ τὸ φόρεμα, βαρὺ ἀπ' τὰ νερὰ τὴν σύρει
ἀπ' τὰ γλυκὰ τραγούδια της μὲς 'ς τὸν ὑγρό της τάφο.

(1884) *Δ. Βικέλας.*

'Σ ἕνα ῥυάκι ἐπάνω
ἰτιὰ γυρμένη τὰ χλωμά της φύλλα δείχνει
μὲς τὸν καθρέφτην τοῦ νεροῦ, ποῦ ἀγάλι ῥέει·
ἔφερε ἡ κόρη αὐτοῦ φανταστικὰ στεφάνια
ἀπὸ τσουκνίδες, χρυσολούλουδα καὶ κρίνα,
καὶ ἀπὸ τὰ κόκκιν' ἄνθη, ποῦ οἱ βοσκοὶ [ξ]διακρίνουν
μ' ἐπίθετο χοντρό, καὶ ποῦ ἡ ψυχραὶς [π]αρθέναις
τὰ λέγουν δάκτυλα νεκρῶν· καὶ ὡς προσπαθοῦσε
'στὰ κλωνάρια, ποῦ ἐκλίναν, νὰ κρεμάσῃ, [ἐ]κόπη
ἓν ἄσπλαγχνο κλαδί, καὶ αὐτὴ μὲ τὰ χλωρά της
τρόπαια πέφτει 'στὸ ποτάμι ὁποῦ τὴν κλαίει.
Τὸ ἁπλωμένο φόρεμά της τὴν βαστοῦσε

Digitized by Google

ἐπάν' ὡς νύμφην τοῦ νεροῦ, κ' ἐκείνη ὡς τόσο
ᾄσματα παλαιὰ κομμένα ἐτραγουδοῦσε,
ὡς αἴσθησιν τῆς συμφορᾶς της νὰ μὴν εἶχε,
ἢ ὡσὰν πλάσμα ἐκ γενετῆς του μαθημένο
'ς ἐκεῖνο τὸ στοιχεῖον· ἀλλ' ἀγάλι, ἀγάλι
ποτισμένα βαρύναν τὰ φορέματά της,
καὶ τὴν δυστυχισμένην κόρην κάτω ἐσύραν
ἀπ' τὸ γλυκό της ᾆσμα εἰς βουρκωμένο μνῆμα.

(1889) *Ι. Πολυλᾶς.*

'Επὶ τῆς ὄχθης ποταμίου ὑπάρχει ἰτέα κεκλιμένη πρὸς τὸ ὕδωρ, ἧς τὸ φαιὸν φύλλωμα κατοπτρίζεται ἐντὸς τοῦ χρυσταλλίνου ῥεύματος. 'Εκεῖ μεταβᾶσα, ἔπλεκε στεφάνους ἀλλοκότους ἀπὸ ἀγρίας ἀνεμώνας, κνίδας, λευκάνθεμα καὶ μακρὰς πορφύρας, ἃς οἱ μὲν βαναυσολόγοι βοσκοὶ ἡμῶν ὀνομάζουσι διὰ χυδαίας ὀνομασίας, αἱ δὲ ψυχραὶ ἡμῶν παρθένοι καλοῦσι δάκτυλα νεκρῶν. 'Ενῷ δὲ ἀνερριχᾶτο διὰ νὰ κρεμάσῃ ἐπὶ τῶν κυρτῶν κλάδων τὸν ἐξ ἀγρίων χόρτων στέφανόν της, θραύεται ὁ φθονερὸς κλαδίσκος καὶ τὰ ἀγροτικά της τρόπαια καταπίπτουσι μετ' αὐτῆς ἐντὸς τοῦ κλαυθμυρίζοντος ῥύακος. Τὰ ἐνδύματά της ἡπλώθησαν καὶ ἐπί τινας στιγμὰς ὑπεβάσταζον αὐτὴν ὡς νηρηΐδα ἐπὶ τοῦ ὕδατος· ἐκείνη δὲ οἱονεὶ ἀναίσθητος πρὸς τὴν συμφορὰν καὶ ὡς πλάσμα γεννηθὲν ἐν τῷ ὕδατι, ἔψαλλε τεμάχια παλαιῶν ᾀσμάτων. 'Αλλὰ μετ' ὀλίγον τὰ φορέματά της, βαρέα ὡς ἐκ τοῦ ὕδατος καταστάντα, παρασύρουσι τὴν ἀτυχῆ κόρην ἀπὸ τοῦ μελῳδικοῦ της ᾄσματος εἰς βορβορώδη θάνατον.

(1890) *Μ. Δαμιράλης.*

'Επὶ τῇ δημοσιεύσει τῆς εἰκόνος τοῦ κ. Σουρῆ ἐπίκαιρος εἶνε καὶ ἡ παράθεσις τῶν ἑξῆς στίχων, δι' ὧν μετὰ περισσῆς ἀφελείας καὶ ἀξιεράστου μετριοφροσύνης περιγράφει αὐτὸς ἑαυτόν :

Η ΖΩΓΡΑΦΙΑ ΜΟΥ

Μπόϊ όσο πῆχες,
κόψι κακή,
γένεια μὲ τρίχες
ἐδῶ κ' ἐκεῖ.

Κούτελο θεῖο
'λίγο πλατύ,
τρανὸ σημεῖο
τοῦ ποιητῆ.

Δυὸ μάτια μαῦρα,
χωρὶς κακία,
γεμάτα λαῦρα,
μὰ καὶ βλακεία.

Μακρὺ ῥουθοῦνι,
πολὺ σχιστό,
κ' ἕνα πηγοῦνι
σὰν τὸ Χριστό.

Πηγάδι στόμα,
μαλλιὰ χυτά.
γεμίζεις στρῶμα
μόνο μ' αὐτά.

Μούρη ἀγρία
καὶ ζαρωμένη,
χλωμὴ καὶ κρύα
σὰν πεθαμμένη.

Χρῶμα κανένα
δὲν τῆς ταιριάζει,
καὶ ὁλοένα
βαφὴ ἀλλάζει.

Δόντια φαφούτη
ὅλο σχισμάδες,
ὕφος τσιφούτη
γιὰ μαστραπάδες.

Γεώργιος Σουρῆς.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

'Η φιλοπατρία τῶν Δανῶν δὲν περιορίζεται εἰς λόγους καὶ εἰς ἀδαπάνους ἐπιδείξεις. Πρὸ ἑπταετίας, ὅτε τὸ σχέδιον τῆς ὀχυρώσεως τῆς Κοπεγχάγης προσέκρουε κατὰ πείσμονος ἀντιπολιτεύσεως ἐν τῇ Βουλῇ, κατηρτίσθη ἐπιτροπὴ ὅπως συλλέξῃ τὰ πρὸς ἐθνικὴν ἄμυναν ἀναγκαιοῦντα χρήματα «δι' οἰκιοθελοῦς φορολογίας», τὸ συλλεχθὲν δὲ ποσὸν ἀνῆλθεν εἰς 1,700,000 κορόνας. 'Εκ τῶν χρημάτων τούτων ἀνηγέρθη ἤδη ἓν τῶν ἰσχυροτάτων περὶ τὴν Κοπεγχάγην φρουρίων, ὅπερ κατὰ τὸ τρέχον ἔτος θὰ παραδοθῇ πληρέστατα ἐξωπλισμένον εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν στρατιωτικῶν. Ἔχον ὑπογείους στρατῶνας ἀσφαλεῖς ἀπὸ μύδρων καὶ δυνάμενον ν' ἀντιστῇ κατ' ἐφόδου, τὸ νέον φρούριον χωρεῖ 600—800 ἄνδρας. 'Η «'Εταιρία τῆς οἰκειοθελοῦς φορολογίας» ἠγόρασε καὶ τὸ ἔδαφος ἐφ' οὗ ἀνεγείρεται ἕτερον φρούριον.

— 'Η Γερμανία ἀπεφάσισε τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ πυροβολικοῦ της. Τὸ νέον γερμανικὸν τηλεβόλον θὰ εἶνε χαλύβδινον ὁλκῆς 7 ἑκατοστῶν καὶ ἐλαφρότατον. 'Εξακοντίζει ὀβούζια εἰς ἀπόστασιν 4,000 μέτρων καὶ πληροῦται μετ' εὐκολίας καὶ μεγάλης ταχύτητος. Διὰ τὴν μετατροπὴν τῶν τηλεβόλων της ἡ Γερμανία θὰ δαπανήσῃ πολλὰς δεκάδας ἑκατομμυρίων.

— 'Η βατραχοφαγία προοδεύει ἐν ταῖς 'Ηνωμέναις Πολιτείαις τῆς 'Αμερικῆς. 'Εν Νέᾳ 'Υόρκῃ τρώγονται κατ' ἔτος ἕως 3,000 χιλιόγραμμα βατράχων, ὧν ἡ τιμὴ εἶνε 2,60 φρ. κατὰ λίτραν, ἤτοι 430 γραμμ. Εἶνε δηλαδὴ ἀκριβώτεροι τοῦ βοείου κρέατος. 'Από τινος ἱδρύθησεν καὶ βατραχοτροφεῖα πρὸς πάχυνσιν τῶν βατράχων εἰς Νέαν 'Υόρκην καὶ εἰς ἄλλας πόλεις.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Λησμονοῦμεν εὐκόλως τὰ ἐλαττώματά μας, ἐκεῖνα, ὅσα μόνοι ἡμεῖς γνωρίζομεν.

*

'Η μεγάλη σπουδὴ πρὸς ἐξόφλησιν ὑποχρεώσεως ὁμοιάζει ὀλίγον μὲ ἀχαριστίαν.

*

'Η ὀκνηρία, ὡς ἡ σκωρία, κατατρίβει περισσότερον τῆς ἐργασίας.

ΜΙΚΡΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Πῶς ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ πλουτίσῃ ;

2) Τί προτιμᾶτε: σύντομον εὐτυχίαν ἢ μακρὰν εἰρήνην ;

3) 'Ενυμφεύθητε ἢ ὄχι ; Εἶσθε μετανοημένος διὰ τοῦτο ἢ ὄχι ;

Αἱ ἀπαντήσεις πρέπει νὰ εἶνε ἔμμετροι ἢ πεζαί, σύντομοι καὶ ἐκφραστικαί, καὶ ν' ἀποσταλῶσιν εἰς τὸ Γραφεῖον τῆς

Digitized by Google

«Ἑστίας» μέχρι τῆς 15 Φεβρουαρίου. Ἑκάστη ἐρώτησις εἶνε ἀνεξάρτητος, ὥστε δύναταί τις ν' ἀπαντήσῃ εἰς μίαν ἢ εἰς ὅλας.

Αἱ τρεῖς ἐπιτυχέστεραι ἀπαντήσεις θὰ βραβευθῶσιν ἑκάστη δι' ἑνὸς ἀντιτύπου τοῦ Λουκῆ Λάρα εἰκονογραφημένου, περὶ ὅλων δὲ θὰ γείνῃ μνεία ἐν τῇ «Ἑστίᾳ». Ἑκάστη ἀπάντησις πρέπει νὰ φέρῃ διακριτικὸν ψευδώνυμον ἢ δύο ἀρχικὰ γράμματα.

Τελευταῖον μικρὸν ζήτημα εἶχε τεθῇ τὸ περὶ γλώσσης καὶ ποιήσεως ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ Φιλαδελφείου Ἀγῶνος κρίσιν τοῦ εἰσηγητοῦ κ. Α. Βλάχου. Ἐπὶ τούτου ἀπεστάλησαν πεντήκοντα περίπου ἀπαντήσεις, δι' ὧν παντοειδεῖς γνῶμαι ἐκφράζονται. Ἡ πλειοψηφία ἀποφαίνεται ὑπὲρ τῆς διγλωσσίας, δηλαδὴ τῆς χρήσεως τῆς καθαρευούσης ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ καὶ τῆς δημώδους ἐν τῇ ποιήσει, μεγάλη μερὶς θέλει τὴν πλήρη ἐπικράτησιν τῆς δημώδους καί τινε; ἀποφαίνονται ὑπὲρ τῆς καθαρευούσης. Τῶν δὲ παρατεθειμένων ἐν τῇ εἰσηγήσει τοῦ κ. Βλάχου στίχων ἐκ τῆς καθαρευούσης ὡς ὑποδειγμάτων τελειότητος, ἄλλος ἄλλους ὑπερτέρους ἐκ τῆς δημώδους θεωρεῖ καὶ ἕκαστος παραθέτει τοὺς τῆς ἰδίας ἐκλογῆς. Ταῦτα ἐν συνόψει· ἡ δὲ δημοσίευσις τῶν ἀπαντήσεων ἀδύνατος, διότι θὰ κατελάμβανε φυλλάδια ὁλόκληρα τῆς *Ἑστίας*. Ἄλλως δὲ τὸ περὶ γλώσσης ζήτημα ὡς καὶ τὸ περὶ τῆς ἐν γένει καταστάσεως τῆς συγχρόνου διηγηματογραφίας, ποιήσεως καὶ δραματικῆς, θὰ ἐξετασθῇ διὰ μακρῶν ἐν τῇ *Ἑστίᾳ* προσεχῶς καὶ κατὰ τρόπον, ὅστις καὶ θὰ διδάξῃ καὶ θὰ τέρψῃ τοὺς ἀναγνώστας, καθιστῶν εἰς αὐτοὺς γνωστοὺς πάντας τοὺς παρ' ἡμῖν λογίους καὶ τὰς γνώμας ἑκάστου αὐτῶν.

ΤΗΛΕΦΩΝΗΜΑΤΑ

----- Κύριε Κυνόφιλε, εἶνε βεβαίως πολὺ χαρακτηριστικὸν τῆς εὐφυΐας τῶν κυνῶν τὸ ἀναφερόμενον ἐν τῇ ἐπιστολῇ σας, ἀλλὰ τί λέγετε περὶ τοῦ ἑξῆς συμβάντος ἐν Λονδίνῳ; Εἷς σκύλος μεγαλόσωμος, συνειθισμένος νὰ πηγαίνῃ εἰς τὸ γραμματοκιβώτιον τῆς γειτονίας καὶ νὰ ρίπτῃ τὰ γράμματα τοῦ κυρίου του, φθάνει μὲ τὸ γράμμα εἰς τὸ στόμα, καθ' ἣν στιγμὴν εἶχε κενώσῃ ταῦτα ὁ ταχυδρομικὸς συλλέκτης καὶ ἔφευγεν. Ὁ σκύλος τότε ἀντὶ νὰ ρίψῃ τὸ γράμμα εἰς τὸ κιβώτιον, τρέχει πρὸς τὸν ὑπάλληλον, τὸν προφθάνει, τοῦ δίδει τὸ γράμμα εἰς τὰ χέρια καὶ γυρίζει εἰς τὴν οἰκίαν κατευχαριστημένος!

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἀρχαιολογικὰ

Ἀνεκαλύφθησαν ἐσχάτως ἐν τῇ Ἀσιατικῇ Ῥωσσίᾳ τὰ λείψανα πόλεως, ἥτις ἀποτελεῖται ὅλη ἐκ τεχνητῶν σπηλαίων. Ἡ πόλις αὕτη ἔκειτο κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Ὤξου, πλησίον τοῦ Καρίου. Ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν, τῶν νομισμάτων κτλ. ἅτινα εὑρέθησαν, ἐξάγεται ὅτι ἡ ὑπόγειος αὕτη πόλις ὑπῆρχεν ἔτι κατὰ τὸν δεύτερον αἰῶνα π. Χ. Εὑρέθησαν καὶ ὁδοὶ καὶ πλατεῖαι ὑπόγειοι καὶ κατοικίαι τινὲς ἀποτελούμεναι ἐκ πολλῶν ὀρόφων.

— Περὶ τὰ τέλη τοῦ προσεχοῦς μηνὸς Φεβρουαρίου ἔρχεται εἰς Ἑλλάδα ἐκ Γερμανίας ἀρχαιολογικὴ ἀποστολὴ ἐκ πολλῶν καθηγητῶν τῶν ἐν Βάδεν γυμνασίων, τοὺς ὁποίους ἀποστέλλει ἡ κυβέρνησις τοῦ Βάδεν πρὸς ἀρχαιολογικὰς μελέτας.

— Ἡ Ἐπιστημονικὴ Ἑταιρεία ἑώρτασε τὴν παρελθοῦσαν κυριακὴν ἐν τιμητικῇ συνεδριάσει τὸ ἰωβιλαῖον τοῦ ἐν Μονάχῳ ἐπιφανοῦς καθηγητοῦ τῆς ἀρχαιολογίας Ἑρρίκου Μπρούν. Παρῆσαν οἱ ἑταῖροι, προσκεκλημένοι δὲ πολλοὶ λόγιοι ἄνδρες ἐκ τῶν ἡμεδαπῶν καὶ οἱ τῆς Γερμανικῆς καὶ Ἀμερικανικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς ἑταῖροι. ἐτίμησαν δὲ τὴν συνεδρίασιν καὶ ὁ πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας, ὁ ἐκ τῶν ἐν Μαγνησίᾳ ἀνασκαφῶν ἐπανελθὼν κ. Κέρν, κυρίαι τινὲς καὶ ἄλλοι ἱκανοὶ λόγιοι. Τέσσαρες ἐκ τῶν ἑταίρων ἐξεφώνησαν καταλλήλους πρὸς τὴν περίστασιν λόγους, τοὺς μὲν πανηγυρικοὺς τοῦ ἐπιφανοῦς καθηγητοῦ τοῦ Μονάχου, τοὺς δὲ ἀναπτύσσοντας θέματα ἀρχαιολογικά. Ἐνεχειρίσθη συγχρόνως εἰς τὸ προεδρεῖον ἐπιστολὴ τοῦ Μπρούν, ἐκφράζοντος θερμὰς εὐχαριστίας τῇ ἑταιρείᾳ ἐπὶ τῇ πρὸ χρόνου τινὸς γενομένῃ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου μέλους. Κατὰ τὸ τέλος τῆς συνεδριάσεως τηλεγράφημα συγχαρητήριον ὑπὸ τοῦ σωματείου ἀπεστάλη εἰς Μόναχον τῷ ἑορτάζοντι.

Ἐπιστημονικὰ

Ἡ Ῥώμη θὰ φωτισθῇ προσεχῶς δι' ἠλεκτρικοῦ φωτός. Οἱ λαμπτῆρες θ' ἀναρτηθῶσιν εἰς τὸ μέσον τῶν ὁδῶν, ὅπως καὶ ἐν Ἀθήναις.

Η ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΟΣ ΠΟΜΜΑΔΑ

1

2

Digitized by Google

3

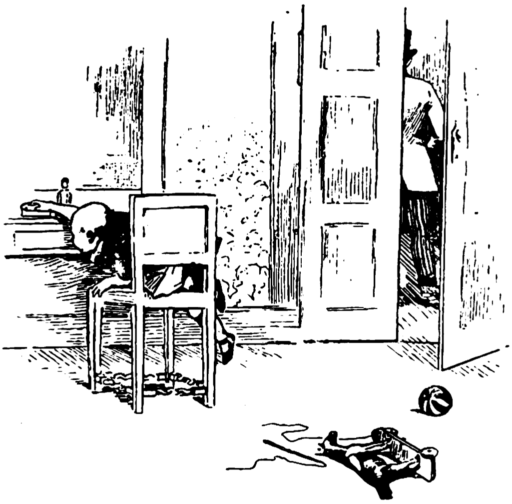

4

5

6

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ

Ἡ Κατερχομένη γραφὴ

Κατερχομένη γραφὴ εἶνε ἐκείνη, τῆς ὁποίας αἱ γραμμαὶ ἀρχόμεναι ἐκ δεξιῶν τοῦ χάρτου βαίνουσι πρὸς τὰ ἀριστερὰ ὄχι κατ' εὐθεῖαν ἀλλὰ κατωφερῶς, ἄλλαι καμπυλούμεναι ὁμαλῶς, ἄλλαι ὀφιοειδεῖς. ἄλλαι ἀποτόμως αἴφνης καταπίπτουσαι ὡς ὑποκύπτουσαι εἰς τῆς βαρύτητος τὸν νόμον.

Ὁ καλήτερος τρόπος πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς κατωφεροῦς γραφῆς εἶνε τὸ χαράκωμα τοῦ χειρογράφου. Δηλ. λαμβάνομεν ξύλινον χάρακα καὶ χαρακώνομεν 5—6 γραμμὰς ἐπὶ τῆς γραφῆς, συγκρίνομεν δὲ τότε τὴν διεύθυνσιν τῶν γραμμῶν αὐτῶν πρὸς τὰς τοῦ χειρογράφου.

Ἡ Κατερχομένη γραφὴ εἶνε συνήθως τῶν δειλῶν, τῶν ἀσθενῶν, ἐκείνων οἵτινες φοβοῦνται μὴ ἀποτύχωσι χωρὶς νὰ δοκιμάσωσι· εἶνε ἐπίσης ἡ γραφὴ τῶν δισταζόντων, τῶν ἀναποφασίστων, ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἀναβάλλουν ἀπὸ τὴν σήμερον εἰς τὴν αὔριον· ἀκόμη δὲ καὶ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι τὰ βλέπουν ὅλα μαῦρα καὶ σκοτεινά. οἱ ὁποῖοι μελαγχολοῦν καὶ λυποῦνται χωρὶς νὰ ἠξεύρουν διατί, τῶν ἀπαισιοδόξων ἐπὶ τέλους.

Οἱ διατηροῦντες ἐνέργειάν τινα, οἱ ἀγωνιζόμενοι πρὸς ἑαυτοὺς ἔχουσ. τὰς γραμμὰς κυματοειδεῖς, κατερχομένας καὶ πάλιν ἀνερχομένας. Ὅσοι ὅμως ἔχουσιν ἐντελῶς ἀποθαρρυνθῆ πλέον καὶ οὐδένα καταβάλλουσιν ἀγῶνα, ὅπως ἀντιταχθῶσι κατὰ τῆς ἀπαισιοδοξίας ἥτις τοὺς βαρύνει, αὐτοὶ γράφουν ὅλως κατωφερῶς.

Τινὲς γράφουν εὐθύτατα καὶ μόνον ἡ ὑπογραφή των εἶνε κατωφερής. Τοιαύτη ἦτο ἡ γραφὴ τοῦ ἀτυχοῦς αὐτοκράτορος τοῦ Μεξικοῦ Μαξιμιλιανοῦ.

Εἰς τοὺς ἔχοντας τὸ παράξενον τοῦτο τῆς γραφῆς ἰδίωμα ἡ γραφολογία μεταβαλλομένη εἰς προφήτιδα δύναται νὰ προείπῃ τέλος μοιραῖον, θάνατον τραγικόν, πολλάκις αὐτοκτονίαν.

Τὰ γενικὰ χαρακτηριστικὰ τῶν κατωφερῶς γραφόντων εἶνε: *Ἔλλειψις θελήσεως, δυσπιστία πρὸς ἑαυτούς, τάσις πρὸς αὐτοκτονίαν, ἠθικαὶ ἀνησυχίαι, ὑποχονδρία, φυσικὴ καὶ ψυχικὴ κόπωσις, κακὴ ὑγεία.*

ΓΡΑΦΟΛΟΓΟΣ

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων τοῦ «ΑΣΤΕΩΣ» 1892.

Digitized by Google

ΑΠΟΚΡΥΦΑ ΚΑΙ ΣΥΝΑΞΑΡΙΑ

Πάντες οἱ μὴ τελείως ἄγευστοι ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας γνωρίζουσιν, ὅτι τὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης δὲν εἶναι τὰ μόνα τῆς ἱδρύσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀπομνημονεύματα, ἀλλ' ἐξελέγησαν καὶ ἐκυρώθησαν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐκ πολλοῦ πλήθους Εὐαγγελίων, Ἀποκαλύψεων, Ἐπιστολῶν, Ἀποστολικῶν Πράξεων καὶ παντοίων ἄλλων ἱστορημάτων, περιληφθέντων μετὰ τὴν διαλογὴν ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα Ἀποκρύφων. Οὕτω λ. χ. πλὴν τῶν τεσσάρων κανονικῶν περιεσώθησαν ἢ μνημονεύονται τὰ εὐαγγέλια τοῦ ἁγ. Πέτρου, τοῦ ἁγ. Ἰακώβου, τοῦ ἁγ. Βαρθολομαίου, τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου, τοῦ Νικοδήμου, τοῦ Θωμᾶ Ἰσραηλίτου, τοῦ ἁγ. Ματθία, τῆς Μαρίας, τῆς Γεννήσεως, τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων, τῶν Ναζωραίων καὶ ἄλλα ἐν συνόλῳ τριάκοντα ἐννέα. Ἀποκαλύψεις λέγονται γράψαντες, πλὴν τοῦ ἁγ. Ἰωάννου, οἱ ἅγιοι Πέτρος, Παῦλος καὶ Θωμᾶς· πολὺ δὲ περισσότεροι εἶναι οἱ συντάκται ἱστοριῶν τῶν ἀποστολικῶν πράξεων καὶ ἀπειράριθμοι τῶν πρώτων ὑπὲρ Χριστοῦ ἀθλήσεων αἱ ἀφηγήσεις. Ἡ τοιαύτη πληθώρα κειμένων ἐπέβαλε μὲν τὴν προτίμησιν καὶ κύρωσιν τῶν ἀξιολογωτέρων, ἄδικον ὅμως θὰ ἦτο νὰ συμπεράνῃ τις ἐκ ταύτης ὅτι ἀπεκήρυττεν ἡ Ἐκκλησία πάντα ἀνεξαιρέτως τὰ λοιπά. Ὑπὸ τὸν κοινὸν τῷ ὄντι καὶ κάπως δυσώνυμον τίτλον Ἀποκρύφων συμπεριλαμβάνονται, πλὴν τῶν ἐπιβαρυνομένων δι' εἰδικῆς καταδίκης ἐπὶ νοθεύσει ἢ κακοδοξίᾳ, πλεῖστα ἄλλα ἐπὶ πολὺν μὲν χρόνον ἰσότιμα τῶν κανονικῶν καὶ ἔπειτα κατ' οὐδὲν ἄλλο διακρινόμενα τούτων, παρὰ μόνον ὅτι ταῦτα μὲν ἀνεγινώσκοντο εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τὰ δὲ ἀπόκρυφα ἀπέμειναν ἀνάγνωσμα οἰκιακόν. Τὰ ὀλίγα τῷ ὄντι κυρωθέντα κείμενα οὐδόλως ἐξήρκουν πρὸς κορεσμὸν τοῦ ἐπικρατοῦντος τότε θερμοῦ πόθου στενοτέρας οἰκειώσεως πρὸς τὰ πρόσωπα τοῦ εὐαγγελικοῦ δράματος καὶ τῆς περιεργείας τῶν πιστῶν νὰ γνωρίσωσι τὰς λεπτομερείας τοῦ βίου καὶ τοῦ θανάτου ἑκάστου τούτων. Τί λ.χ. ἔπραττεν ὁ Ἰησοῦς κατὰ τοὺς παιδικοὺς καὶ τῆς πρώτης νεότητος τοὺς χρόνους; Τί ἀπέγειναν μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἡ Μαρία, ἡ Μάρθα, ἡ Σαλόμη, ἡ Μαγδαληνὴ καὶ αἱ ἄλλαι ἱεραὶ γυναῖκες, αἵτινες παρηκολούθουν αὐτῷ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ κηρύγματος μέχρι τοῦ Σταυροῦ; Ποῦ ἐδίδαξε, τίνα εἴδωλα ἐκρήμνισε καὶ πῶς ἀπέθανεν ἕκαστος τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν συγχρόνων καὶ ἔπειτα μαρτύρων; Περὶ πάντων τούτων, τῶν μὴ θεωρουμένων τότε ὡς ἀσημάντων, ὀλίγιστα δυνάμενοι νὰ διδαχθῶσιν ἐκ τῶν ἐπισήμων βιβλίων, προσέτρεχον οἱ πιστοὶ εἰς τὰ ἀπόκρυφα, τῶν ὁποίων ηὔξανε καθ' ἑκάστην ἡ διάδοσις καὶ τὸ πλῆθος. Καὶ ἀληθὲς μὲν εἶναι ὅτι δὲν συμφωνοῦσιν οἱ ὀρθοδόξως ἢ κριτικῶς θεολογοῦντες περὶ τῆς ἀξιοπιστίας τῶν ἐν τοῖς ἀποκρύφοις ἱστορουμένων γεγονότων, οὐδεὶς ὅμως δύναται ν' ἀρνηθῇ ὅτι εἰκονίζονται ἐν αὐτοῖς ἀκριβέστατα τὰ ἤθη, τὰ ἔθιμα, ὁ οἰκιακὸς βίος καὶ ἰδίως ἡ ψυχικὴ διάθεσις τῶν πρώτων Χριστιανῶν. Τὸ ἀμφισβητήσιμον ἱστορικῶς θεωρεῖται παρὰ πάντων ὡς ψυχολογικὸν μνημεῖον ἀξίας ἀνεκτιμήτου.

Εἰς ταύτην πιθανῶς ἀποβλέπων δὲν ἀπηξίωσεν ὁ πολὺς Φαβρίκιος νὰ καταβάλῃ πρὸς συλλογήν, παράθεσιν καὶ διασάφισιν διὰ κριτικῶν σημειώσεων τοῦ κειμένου τῶν Ἀποκρύφων, ὅσον τοὐλάχιστον ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Λατινικῆς Βιβλιοθήκης του ὄγκον ἐργασίας. Ἀλλὰ καὶ τοσοῦτος ἦτο τοῦ ἀγαθοῦ λογίου ὁ φόβος μὴ θεωρηθῇ ὑπὸ τῶν σεμνοτύφων Γερμανῶν θεολόγων ὡς εὔπιστος ἢ εὐνοϊκῶς διακείμενος πρὸς τὰς δεισιδαίμονας τῆς ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας παραδόσεις, ὥστε ἐθεώρησε πρέπον νὰ εἰδοποιήσῃ μετὰ κάπως κωμικῆς σοβαρότητος τὸν ἀναγνώστην: «ὅτι οὐδόλως πιστεύει εἰς τοὺς μύθους, τοὺς ὁποίους συνέλεξε καὶ δημοσιεύει, ὅπως καταστήσῃ τὴν ἀναίρεσιν αὐτῶν εὐχερεστέραν». Αὕτη ὅμως ἦτο καὶ περιττή, ἀφοῦ οὔτε ὑπὸ τῆς Ῥώμης οὔτε, καθ' ὅσον γνωρίζομεν, ὑπὸ τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἐθεωρήθη ποτὲ ἡ πίστις εἰς τὰ ἱστορήματα ταῦτα ὡς ὑποχρεωτική. Ἀξία ἀπ' ἐναντίας σημειώσεως φαίνεται ἡ ὑπερβολὴ κριτικῆς ἀμεροληψίας, ἣν ἐπιδεικνύουσι καὶ οἱ εὐσεβέστατοι τῶν σημερινῶν θεολόγων περὶ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ ἱστορικοῦ κύρους τῶν ἀποκρύφων, λαλοῦντες πλειστάκις περὶ τούτων ὡς περὶ δημωδῶν παραδόσεων, δυναμένων νὰ ἐξομοιωθῶσι πρὸς τὰς ἡρωϊκὰς τῶν Ἑλλήνων ἢ τὰς ἱπποτι-

Digitized by Google

κὰς τῶν μέσων χρόνων. Αὗται ἐχρησίμευον πρὸς παραμυθίαν καὶ ἐνθάρρυνσιν τῶν πιστῶν εἰς τὸν ἀγῶνα, ἢ καὶ πρὸς ἁπλῆν αὐτῶν ψυχαγωγίαν παρὰ τὴν χειμερινὴν ἑστίαν, ἐν ταῖς εἱρκταῖς ἢ κατὰ τὰς ἀνιαρὰς διὰ τῶν ἐρήμων πορείας. Τὰ ἱστορήματα ταῦτα δὲν φαίνονται ἐξ ἀρχῆς ὅπως ἔχουσι συνταχθέντα, ἀλλ' ἐπὶ πολὺν χρόνον διαμείναντα ἐν ῥευστῇ οὕτως εἰπεῖν καταστάσει, ἀπαύστως μεταβαλλόμενα καὶ ὀγκούμενα κατὰ τὴν μετάβασιν αὐτῶν ἀπὸ στόματος εἰς στόμα μέχρι τῆς ὁριστικῆς αὐτῶν συμπήξεως καὶ συναρμολογήσεως περὶ τὰ τέλη τοῦ δευτέρου ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ τρίτου αἰῶνος. Τὰ ἐν αὐτοῖς ἀναφερόμενα περὶ τῆς Παρθένου, περὶ τῆς ἀγωγῆς καὶ τῶν παιδικῶν ἔργων τοῦ Ἰησοῦ, περὶ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν συναθλητῶν αὐτῶν οὔτε βέβαια εἶναι οὔτε κἂν πολὺ πιθανά· οὐδὲ δύνανται νὰ ὑποτεθῶσιν ἀκριβέστεροι οἱ ἀποδιδόμενοι εἰς αὐτοὺς λόγοι. Πολὺ μᾶλλον παρὰ ἀφήγησις τῶν ὅσα πράγματι ἔπραξαν καὶ εἶπον ὁ Σωτὴρ καὶ οἱ περὶ αὐτόν, πρέπει νὰ θεωρῶνται τὰ βιβλία ταῦτα ὡς παριστῶντα τοὺς λόγους καὶ τὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα κατὰ τὰς ἰδέας καὶ τὸ αἴσθημα τῶν πρώτων Χριστιανῶν ἥρμοζον εἰς τοὺς εὐαγγελικοὺ δράματος τοὺς πρωταγωνιστάς. Τοιαῦτα, ἐν ἀκριβεῖ συνόψει, φρονοῦσι περὶ τῶν Ἀποκρύφων οἱ πλεῖστοι τῶν συγχρόνων θεολόγων. Ὁ ἐγκύπτων εἰς ὅσα περὶ αὐτῶν γράφουσι, νομίζει ὅτι ἀναγινώσκει ἔργον τοῦ Στράους ἢ τοῦ Ῥενάν, ἐξηγούντων πῶς διὰ τῆς βαθμιαίας ἀνελίξεως τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος καὶ διὰ κοινῆς πλειστάκις ἀσυνειδήτου τῶν πιστῶν συνεργασίας συνεκομίσθη τὸ ὑλικὸν τὸ χρησιμεῦσαν πρὸς σύνταξιν τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ἡ κριτικὴ μέθοδος ἀμφοτέρων εἶναι ἡ αὐτή, ἡ δὲ μεταξὺ τῶν ὀρθολογιστῶν καὶ τῶν ὀρθοδόξων διαφορὰ περιορίζεται εἰς τὸ ὅτι οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἐφαρμόζουσιν αὐτὴν εἰς μόνα τὰ Ἀπόκρυφα, λησμονοῦντες παραδόξως ἐν τῇ ὑποτιμήσει τοῦ ἱστορικοῦ αὐτῶν κύρους, ὅτι ταῦτα καὶ τὰ κανονικὰ εἶναι προϊόντα τῆς αὐτῆς ἐμπνεύσεως καὶ πλειστάκις μαρτύρια τῶν αὐτῶν γεγονότων. Ὅπως δήποτε ἡ τοιαύτη τῆς Ἐκκλησίας περὶ τῶν Ἀποκρύφων γνώμη ἐπιτρέπει ἡμῖν νὰ ἐξετάσωμεν αὐτὰ ὑπὸ ἔποψιν καθαρῶς φιλολογικήν.

Ἐπιχειρήσαντες ἐν προγενεστέρᾳ ἡμῶν μελέτῃ[1] ν' ἀποδείξωμεν ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν ἱστορίαν τὸν ἰσχυρισμὸν τῶν δημοκόπων, καθ' οὓς πρῶτοι τοῦ Χριστοῦ ὁμολογηταὶ ὑπῆρξαν οἱ δοῦλοι, οἱ ἀπελεύθεροι, οἱ κάπηλοι, οἱ ἐπαῖται, οἱ ἀχθοφόροι καὶ ὁ λοιπὸς τοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους συρφετός, ἀρκούμεθα ἤδη νὰ ὑποδείξωμεν πόσον εἶναι καὶ ψυχολογικῶς λογικώτερον νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι θρησκεία διδάσκουσα τὴν ἀποχὴν ἀπὸ πάτης ἡδονῆς, τὴν περιφρόνησιν παντὸς ἐπιγείου ἀγαθοῦ, τὴν ἄρεσιν πάσης ὕβρεως καὶ τὴν ἀγάπην καὶ αὐτῶν τῶν κακοποιούντων ἡμᾶς, ηὐδοκίμησε πρὸ πάντων παρ' ἐκείνοις, τῶν ὁποίων ἡ ψυχικὴ διάθεσις ἦτο πρὸς τὰ τοιαῦτα διδάγματα συμφωνοτέρα. Ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι οὔτε μεταξὺ τοῦ ὄχλου εὑρίσκονται συνήθως οὔτε δύνανται νὰ ὀνομασθῶσιν ὄχλος, εἰς οἱανδήποτε καὶ ἂν ἀνήκωσι κοινωνικὴν βαθμίδα, ἀλλ' ἀποτελοῦσι πανταχοῦ καὶ πάντοτε εὐάριθμον καὶ μόνην ἀξίαν τοῦ ὀνόματος ἀριστοκρατίαν. Εἰς ταύτην ἀνῆκον βεβαίως καὶ οἱ πρῶτοι ἀσπασθέντες τὸν Σταυρόν· τὸ δὲ πολὺ πλῆθος προσῆλθεν ἱκανῶς βραδύτερον, προσελκυσθὲν διὰ τῶν μέσων ἐκείνων, δι' ὧν μόνων εἶναι δυνατὴ ἡ ἄγρα οἱασδήποτε ἀνθρωπίνης πλειονοψηφίας. Κατὰ τοὺς πρώτους μάλιστα αἰῶνας διεκρίθη πρὸ πάντων ὁ ῥωμαϊκὸς ὄχλος διὰ τὴν σφοδρότητα τοῦ μίσους αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἐλθόντας ἐξ Ἀνατολῶν νὰ ταράξωσι τὴν ἡσυχίαν του, κρημνίζοντες τὰ εἴδωλα, τὰ ὁποῖα μόνος ἐκεῖνος ἐλάτρευεν ἀκόμη, καὶ καταρώμενοι πάσας τὰς μετὰ τῆς λατρείας ταύτης συνδεομένας ἀπολαύσεις καὶ δημοτικὰς πανηγύρεις, τὰ Κρόνια, τὰ Λύκαια, τὰ Παλήλια, τὰ ἀμφιθέατρα καὶ πρὸ πάντων τὰ λαϊκὰ συμπόσια ἐκ τοῦ κρέατος τῶν ἱεροθύτων. Ἐνῷ τὸ πρὸς τὴν ἀνατολικὴν δεισιδαιμονίαν αἴσθημα τῶν ἀνωτέρων τάξεων περιωρίζετο, ἐν ἀρχῇ τοὐλάχιστον, εἰς περιφρόνησιν καὶ ἀδιαφορίαν, ὁ ὄχλος ἀπῄτει τὴν ὄπτησιν τῶν Χριστιανῶν ἐπὶ ἐσχάρας ἢ τὴν ἔκθεσιν αὐτῶν εἰς τὰ θηρία.

Ἡ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὄψις τοῦ φθίνοντος ἀρχαίου κόσμου ἦτο ἀληθῶς παράδοξος. Ἄνευ μάλιστα ὑπερβολῆς δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι συνυπῆρξαν ἐφ' ἱκανὸν χρόνον ἀλλεπάλληλοι δύο κόσμοι, ὁ ἐπίγειος ἐθνικὸς καὶ ὁ ὑπόγειος χριστιανικός. Ἐνῷ πολὺ μᾶλλον καθ' ἕξιν καὶ κατὰ παράδοσιν ἢ ἐκ πίστεως καὶ πεποιθήσεως ἐξηκολούθει ὁ πρῶτος ν' ἀνέρχεται εἰς τὸ Καπιτώλιον, ὅπως εὐχηθῇ εἰς τοὺς θεοὺς ὑπὲρ αἰωνιότητος τοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους, νὰ τελῇ θυσίας καὶ νὰ ἐντρυφᾷ εἰς ἀγῶνας μονομάχων, συνήρχοντο ὑπ' αὐτοὺς τούτους τοὺς ναοὺς καὶ τὰ θέατρα εἰς ὑπογείους συνελεύσεις οἱ ἀποστρεφόμενοι τὰ ὑπὸ τὸν ἥλιον τελούμενα, ὅπως ἐργασθῶσι πρὸς ἐπικράτησιν τοῦ κηρύγματος τοῦ ἐλέους καὶ τῆς ἀγάπης. Ἡ ἀρχαία σοφία εἶχε παρακμάσει κἀκείνη μετὰ τῶν θεῶν. Οἱ ἐπιτηδεύοντες σοβαρότητα ἀνεγίνωσκον χασμώμενοι τὸ Ἐγχειρίδιον τοῦ Ἐπικτήτου, οἱ εὐφυεῖς τὰς Μεταμορφώσεις τοῦ Ὀβιδίου καὶ οἱ φιλήδονοι τὴν σάτυραν τοῦ Πετρονίου· οἱ δὲ χριστιανοὶ οὐδὲν εἶχον ἀκόμη βιβλίον. Ἀλλ' ἂν συνέβαινεν ἀπόστολός τις ἢ μαθητὴς ἀποστόλου ν' ἀποτείνῃ εἰς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ λόγους τινὰς παρηγορίας ἢ ἐλπίδος, οἱ λόγοι οὗτοι περιήρχοντο ἀπὸ χείλους εἰς

1) Αὕτη ἐπιγράφεται: «Οἱ Ῥωμαῖοι δοῦλοι καὶ ὁ Χριστιανισμός» ἐν τῷ Παρνασσῷ.

Digitized by Google

χεῖλος τὸ ἀπέραντον κράτος, ὀγκούμενοι καθ' ὁδὸν διὰ τῶν ὅσα ἕκαστος τῶν μεταλεγόντων προσέθετεν ἐκπορευόμενα ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ καρδίας, καὶ μεταβαλλόμενοι βαθμηδὸν ἀπὸ λόγων ἑνὸς ἀνθρώπου εἰς πιστὴν ἀπήχησιν τῶν αἰσθημάτων ὁλοκλήρου τῆς ὑπογείου ἀδελφότητος. Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ ἀρχὴ τῆς χριστιανικῆς ῥητορείας. Ἂν δὲ πάλιν συνέβαινε τολμηρότερός τις κῆρυξ τῆς νέας πίστεως νὰ σταυρωθῇ ἢ καλή τις παρθένος νὰ ἐκτεθῇ εἰς τὰ θηρία, ἡ ἀφήγησις τοῦ μαρτυρίου αὐτῶν ἐπ' ἐλάχιστον μόνον χρόνον περιωρίζετο εἰς τὴν ξηρὰν ἔκθεσιν τῶν ὅσα πράγματι συνέβησαν, ἀλλὰ καλλωπιζομένη ἀπαύστως διὰ παντοίων θαυμαστῶν ἐπεισοδίων μετεβάλλετο μετ' ὀλίγον, οὐχὶ ἐκ προθέσεως ἀλλ' ἐξ ἀσυνειδήτου τῆς φαντασίας πτερυγίσματος, εἰς τέλειον συναξάριον.

Τὴν ἀρχαίαν περὶ Ὁμήρου παράδοσιν, περιτρέχοντος ὡς ἐπαίτου τὰς ἑλληνικὰς πόλεις, δύναταί τις ἴσως νὰ ἑρμηνεύσῃ ὡς μεταφοράν, σημαίνουσαν ὅτι συνετέλεσεν ὁλόκληρος ἡ τότε Ἑλλὰς εἰς τὴν τελείωσιν τοῦ ἔργου διὰ τῆς παροχῆς εἰς τὸν ποιητήν, οὐχὶ τεμαχίων ἄρτου, ἀλλ' ἰδεῶν, εἰκόνων καὶ αἰσθημάτων. Τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἐνισχύει ἡ διακρίνουσα τὰ δύο ἔπη μοναδικὴ ἀκρίβεια περὶ τὴν ἐξεικόνισιν παντοίων καὶ ὅλως ἀντιθέτων χαρακτήρων. Ὁ εἰς ταύτην προσέχων δυσκολεύεται νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἠδυνήθη μία μόνη ἀνθρωπίνη καρδία νὰ περιλάβῃ πάντα ὅσα μόνος ὁ αἰσθανθεὶς αὐτὰ δύναται τόσον ζωηρῶς καὶ ἀκριβῶς νὰ παραστήσῃ. Τοιαύτη ἐν τῇ ποικιλίᾳ ἀκρίβεια εἶναι ποιητικὸν χάρισμα, ἢ μᾶλλον ψυχολογικὸν φαινόμενον, τὸ ὁποῖον οὐδέποτε ἄλλοτε παρετηρήθη, οὐδὲ παρ' αὐτοῖς τοῖς δραματικοῖς ποιηταῖς τῆς ἀρχαιότητος ἢ τῆς ἑσπερίας. Τὰ πρόσωπα τοῦ Εὐριπίδου, τοῦ Κορνηλίου, τοῦ Σχίλλερ καὶ αὐτοῦ τοῦ Σαιξπείρου, ὅσον καὶ ἂν παρίστανται διάφορα πράττοντα καὶ λέγοντα, συνδέονται ἐν τούτοις καὶ διά τινος συγγενείας πρὸς ἄλληλα ἢ μᾶλλον πρὸς τὸν ποιητήν, στερούμενα τῆς τελείας ἐκείνης αὐθυπαρξίας, ἥτις διακρίνει μόνα τὰ ὁμηρικά. Τοῦτο φαίνεται συνηγοροῦν ὑπὲρ τῆς γνώμης τῶν θεωρούντων τὰ ἔπη ταῦτα ὡς προϊὸν ποιητικοῦ ἐράνου τοῦ ὅλου ἑλληνισμοῦ ἤ, τοὐλάχιστον, ὅτι δὲν ἦσαν ἐξ ἀρχῆς οὕτω τέλεια, ἀλλὰ κατὰ πολὺ ἐπλουτίσθησαν καὶ ἐτελειοποιήθησαν κατὰ τὴν μακρὰν αὐτῶν ἀνὰ τὰς ἑλληνικὰς χώρας περιφοράν. Καὶ δύσκολον μὲν βεβαίως εἶναι νὰ ὁρισθῇ τῆς τοιαύτης συνεργασίας ὁ τρόπος, πιθανώτατον ὅμως φαίνεται, ὅτι ἱστοροῦντες οἱ πρεσβῦται τὰ κατὰ τὸν βασιλέα τοῦ Πύλου ἐπρόσθετον διδάγματα τῆς ἰδίας πείρας ἐκ τοῦ Νέστορος τὴν γεροντικὴν σοφίαν· ὅτι πολλὰς ἀνέμιξεν εἰς τὴν μῆνιν τοῦ Ἀχιλλέως ὑπαγορεύσεις τοῦ ἰδίου ψυχικοῦ ἀναβρασμοῦ ἡ φιλόμαχος τῆς ἡρωϊκῆς Ἑλλάδος νεότης καί, πολὺ μᾶλλον, τῆς καρδίας των τοὺς πόθους ἢ τὸν σπαραγμὸν αἱ παρθένοι καὶ αἱ σύζυγοι, αἱ μεταλέγουσαι πῶς συνήντησεν ὁ Ὀδυσσεὺς παρὰ τὴν βρύσιν τὴν Ναυσικᾶν ἢ πῶς ἀπεχωρίσθη ὁ Ἕκτωρ ἀπὸ τῆς Ἀνδρομάχης. Κατὰ τοιοῦτον ἀκριβῶς τρόπον μετεποιοῦντο εἰς δημώδεις ἐποποιΐας τῶν χριστιανικῶν ἄθλων αἱ ἀφηγήσεις. ἡ δὲ ἔλλειψις μέτρου καθίστα πᾶσαν προσθήκην καὶ μετάπλασιν πολὺ εὐχερεστέραν. Τὰ ἴχνη τῆς τοιαύτης αὐτῶν καταγωγῆς ἀπομένουσιν ἀκόμη εὐδιάκριτα, πρὸ πάντων δὲ τὰ τῆς γυναικείας ἐπιδράσεως ἢ καὶ συνεργασίας. Οὕτω λ.χ. ἱστορικῶς μὲν βέβαιον καὶ ἀναντίρρητον εἶναι ὅτι ἐν τῇ ἀκμῇ τοῦ διωγμοῦ κατεδικάζοντο καὶ γυναῖκες εἰς τὰ θηρία· ἀλλ' ὅταν ἀναγινώσκομεν ὅτι, καθ' ἣν στιγμὴν ἀφῃρεῖτο ὁ πέπλος καὶ ἐσχίζετο ὁ χιτὼν τῆς καταδίκου, ἐνῷ ἐχύνετο ἐπὶ τῶν ὤμων ἡ λυτὴ κόμη καὶ ἔβαφε τὴν παρειὰν αὐτῆς τῆς αἰσχύνης ἡ πορφύρα, ἡ ἐκ τῆς θέας τοῦ γυμνοῦ κάλλους τῆς παρθένου ἐντύπωσις τοῦ πλήθους ὑπῆρξε τοιαύτη, ὥστε ἐνὶ στόματι ἀνέκραξε: «Πόσον εἶναι ὡραία!» καί, ἀντὶ νὰ τὴν σπαράξωσιν, ἔλειχον ὡς σκύλακες τοὺς πόδας της οἱ λέοντες ἡμερωθέντες, δυνάμεθα εὐλόγως ν' ἀποδώσωμεν τὴν περιγραφὴν ταύτην εἰς τὴν φαντασίαν νεαροῦ διακόνου, θερμαινομένην οὐ μόνον ὑπὸ τῆς πίστεως, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς ἡλικίας. Τὸ οὕτω διασκευασθὲν ἱστόρημα μετελέγετο τὸ ἑσπέρας μετὰ τὸ δεῖπνον ἐνώπιον γυναικῶν καὶ κορασίδων. Πρὸς ἐκτίμησιν δὲ τῆς ἐπιδράσεως τῶν τοιούτων διηγήσεων ἐπὶ τοῦ πνεύματος αὐτῶν ἀρκεῖ νὰ ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας ὁ πόθος μαρτυρίου ἐπεκράτει καὶ μετεδίδετο οὕτως εἰπεῖν ἐπιδημικῶς. Αἱ τότε χριστιαναὶ κόραι ὠνειρεύοντο νὰ σπαραχθῶσιν ἐν ἀμφιθεάτρῳ, ὅπως αἱ σημεριναὶ νὰ διαπρέψωσιν ἐν αἰθούσῃ χοροῦ. Καὶ οὕτως ὅμως ἀδύνατον ἦτο ν' ἀποβάλωσι τελείως τὴν φυλετικὴν αὐτῶν φιλαρέσκειαν καὶ κενοδοξίαν. Πᾶσαι μὲν ἦσαν πρόθυμοι ν' ἀποθάνωσιν ὑπὲρ τῆς πίστεως αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἑκάστη ἐπόθει ἄθλησιν διακρινομένην διὰ θαύματός τινος ἐξαιρετικοῦ, ἄνοιγμα τοῦ οὐρανοῦ πρὸς ὑποδοχὴν τῆς ἀφιπταμένης αὐτῆς ψυχῆς, βροχὴν ἀνθέων ἐπὶ τῆς κονίστρας, μεταμόρφωσιν τῶν δακρύων της εἰς μαργαρίτας, ἀγγέλους δροσίζοντας αὐτὴν διὰ τῶν πτερύγων ἤ, ἀντὶ τῆς δυσοσμίας τῆς καιομένης σαρκός, ἀνάδοσιν ἐκ τῆς μαρτυρικῆς πυρᾶς ἀρώματος οὐρανίου. Οὐδ' εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρήσῃς τὰς τοιαύτας ἀξιώσεις ὑπερβολικὰς ὁ ἔχων ὑπ' ὄψιν ὅτι αἱ πρὶν οἰκιακὸν καὶ ἀφανῆ βίον διάγουσαι γυναῖκες, αἱ θεωρούμεναι παρὰ τῶν ἀρχαίων ὡς ἁπλᾶ ὄργανα ἡδονῆς ἢ μηχαναὶ ὑφαντικῆς, οὐ μόνον μετέχουσι τοῦ ἀνακαινίζοντος τὴν οἰκουμένην ἔργου, ἀλλὰ καὶ πολλάκις πρωταγωνιστοῦσι. Μετὰ πολὺ μεγαλειτέρας τῆς τῶν ἀνδρῶν προθυμίας καὶ ἀφοβίας πα

ρέχουσιν ἄσυλον εἰς τοὺς διωκομένους κήρυκας τοῦ Εὐαγγελίου, οὐδὲ διστάζουσι νὰ διανύσωσιν ἐν ὥρᾳ νυκτὸς καὶ χειμῶνος μακρὰν ὁδόν, ὅπως κομίσωσιν αὐτοῖς τροφὴν εἰς δυσπρόσιτα σπήλαια καὶ δάση. Ὅσους τούτων δὲν κατώρθωνον νὰ σώσωσι παρηκολούθουν ἐνθαρρύνουσαι καὶ παρηγοροῦσαι εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης, καὶ πάλιν ἐπέστρεφον ἐκεῖ τὴν νύκτα, ὅπως συλλέξωσι καὶ εὐσεβῶς ἐνταφιάσωσι τὰ ἱερὰ ἀποφάγια τοῦ παρατεθέντος εἰς τὰ θηρία συμποσίου. Ἡ θέα τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ σπαραγμοῦ, ἀντὶ νὰ τὰς φοβίζῃ, τοσοῦτον ἐξῆπτε τὸν ζῆλον αὐτῶν, ὥστε ὕβριζον ἐπιστρέφουσαι ἐκ τοῦ ἀμφιθεάτρου τοὺς θεούς, ἔρριπτον πέτρας κατὰ τῶν βωμῶν ἢ ἔπτυον εἰς τὰς χύτρας, ὅπου ἔβραζον τὰ ἐξ εἰδωλοθύτου κρέατος δεῖπνα. Προσαγόμεναι παράπλευροι τῶν ἀνδρῶν εἰς τὰ πραιτώρια κατέπληττον τοὺς δικαστὰς διὰ τῆς τόλμης τῶν ἀπαντήσεων καὶ τοῦ ἀφόβου ἀντικρυσμοῦ τῆς ἐπικειμένης φοβερᾶς ποινῆς. Οὐδὲ δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ταῦτα ὡς συναξαριστῶν ἐφευρέσεις ἤ, ὡς καθ' ἑαυτὰ ἀπίθανα νὰ τὰ παρίδωμεν, ἀφοῦ πλειστάκις στηρίζωνται εἰς ἐθνικῶν συγγραφέων μαρτυρίας καὶ πρόχειρα παραδείγματα ὁμοίας ψυχικῆς διαθέσεως παρέχουσιν αἱ σύγχρονοι τῆς μητρὸς ἢ τῆς μάμμης ἡμῶν ἡρωΐδες τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ τοῦ Σουλίου, αἱ παρῳδοῦσαι ἐν ταῖς εἱρκταῖς τὴν ἀνάβασιν τῆς ἐπιούσης εἰς τὴν λαιμητόμον ἢ χορεύουσαι παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ βαράθρου, εἰς τὸ ὁποῖον ἔμελλον μετ' ὀλίγον νὰ κρημνισθῶσιν.

(Ἕπεται τὸ τέλος) ΕΜ. Δ. ΡΟΪΔΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΓΥΝΑΙΚΟΣ

ΑΓΓΛΙΚΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ

Ὅταν ἐπεβιβάσθην ἐπὶ τοῦ Κάστελ Κλίφορδ δι' Αὐστραλίαν, ἐπήγαινα, καθὼς οἱ νέοι εἰς τὰ παιδικὰ μυθιστορήματα, διὰ νὰ ζητήσω τύχην.

Ἦτο κωμικὸν τὸ πρᾶγμα διὰ κόρην, ἀλλ' ἤμην μόνη εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἡ προσδοκία νὰ γείνω παιδαγωγὸς ἢ ἀναγνώστρια καμμιᾶς λαίδης, τὸ μόνον ὅπερ ἠδυνάμην νὰ γείνω ἐν Ἀγγλίᾳ, μ' ἔφερεν εἰς ἀπελπισίαν.

Ἐκεῖ εἰς τὸν Νέον Κόσμον, εἶπα κατ' ἐμαυτήν, ἠδυνάμην νὰ ἐργασθῶ διὰ νὰ κάμω τὴν τύχην μου.

Ἠδυνάμην ἴσως, μὲ ὅσα χρήματα εἶχα, ν' ἀγοράσω ἐκεῖ μικρὸν ἀγρὸν καὶ νὰ τὸν καλλιεργῶ· εἶχα ἱκανότητα διὰ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἐργασίας, ἐπίστευα, καὶ τῇ βοηθείᾳ ὀλίγων ἐργατῶν ἠδυνάμην ν' ἀποκτήσω καλλίστην ἔπαυλιν, ὡραῖα κτήνη καὶ ἐκλεκτοὺς καρποὺς, καὶ νὰ ζήσω ἀκμαία ἐν μέσῳ τῶν χλοερῶν τοπίων μέχρι τῆς τελευτῆς τῶν ἡμερῶν μου.

Παραδόξως δέ, ἡ ἰδέα ὅτι ἔμελλα ἴσως νὰ ὑπανδρευθῶ ποτὲ δεν ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν μου.

Εἰκοσιπενταέτις ἤδη, ἐθεώρησα ἐμαυτὴν «ἀποκατεστημένην», κ' ἐπῆρα τὴν ἀπόφασίν μου.

Συνήθως, ὅταν ταξειδεύῃ τις μὲ πλοῖον, κάμνει εὐκόλους γνωριμίας μέ τινας τῶν ἄλλων ἐπιβατῶν, καὶ ὁ πλοίαρχος, βλέπων με μόνην, μ' ἐσύστησεν εἰς πλείστους.

Εἷς τούτων ἦτο ὁ ἐξ Αὐστραλίας κ. Τσέστερ, ὅστις πολὺ μοῦ ἤρεσεν.

Ἦτο τεσσαρακοντούτης, καλοφορεμένος καὶ εὔμορφος.

Κἄπως μ' ἔφερεν εἰς θέσιν νὰ ὁμιλήσω περὶ τῶν σχεδίων μου, τὰ ὁποῖα ὠνόμασε πολὺ «εὐαίσθητα», καὶ εἶτα μοῦ διηγήθη τὴν ἰδίαν του ἱστορίαν.

Ὑπῆρξε πτωχὸν παιδίον, τοῦ ὁποίου ἡ χήρα μήτηρ πολὺ ἐδυσκολεύετο νὰ πορισθῇ ἄρτον διὰ τὰ ὀρφανά της. Τώρα ἦτο βιομήχανος, καὶ τὸ ὄνομά του ἦτο γνωστὸν εἰς ὅλην την Βικτωρίαν.

Ἦτο ὀλίγον τι ὑπερήφανος διὰ τὴν ἐπιτυχίαν του, καὶ μοῦ ἐφαίνετο ὅτι εἶχε δίκαιον νὰ εἶνε.

Ἐὰν ἐπεθύμουν νὰ ζήσω εἰς τὸ μέρος τῆς χώρας ὅπου αὐτὸς κατῴκει, μοῦ εἶπε, θὰ ἠδύνατο νὰ μοῦ δώσῃ πολλὰς πολυτίμους πληροφορίας, καὶ πολλῆς δαπάνης καὶ ταραχῆς· νὰ μὲ ἀπαλλάξῃ.

Ἦτο πολὺ εὐάρεστον νὰ ἔχω τινά, μεθ' οὗ νὰ συνομιλῶ περὶ τῶν σχεδίων μου, καὶ ὅστις νὰ μὴ θεωρῇ ἀλλόκοτον πρᾶγμα τὸ νὰ βλέπῃ γυναῖκα ἀποδυομένην εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ βίου, ὡς θὰ ἔπραττεν ἐνεργητικὸς ἀνήρ.

Ὤ, αὐτὰ τὰ σχέδια! Ποῦ νὰ ἤξευρα ὅτι ποτὲ δὲν ἔμελλα ν' ἀποπειραθῶ ὅπως τὰ πραγματοποιήσω!

Μετὰ τὰς ἡμέρας τοῦ λαμπροῦ ἡλίου, μετὰ τὰς νύκτας τὰς σεληνοφώτους ἢ ἀστροφεγγεῖς, ἦλθε βαρεῖα ὀμίχλη. Μίαν ἑσπέραν εὑρέθημεν τυλιγμένοι ἐν αὐτῇ, κ' ἐφαίνετο τόσον πυκνὴ καὶ ψηλαφητή, ὡς ἐὰν ἦτο ὑγρὰ μαλλίνη χλαῖνα· οὐδὲ εἷς ἐπιβάτης ἔμεινεν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος. Ἐν τῷ θαλάμῳ ἤμεθα ὅλοι μᾶλλον ἄφωνοι, καὶ μόνον ἕνα ἢ δύο ἀνθρώπους ἤκουσα νὰ λέγουν ὅτι ἐπλέαμεν ἐν μεγάλῃ ταχύτητι διὰ τοιοῦτον καιρόν, ὁπότε ἄλλο τι ἀτμόπλοιον δὲν δύναται νὰ γείνῃ ὁρατὸν πρὶν πέσῃ ἐπάνω μας.

Ἀλλὰ νομίζω ὅτι κανεὶς ἀπὸ ἡμᾶς δὲν ᾐσθάνθη τρόμον ἕωσοῦ ἔξαφνα ἠκούσθη φοβερὸς ῥοῖζος, ὅστις ἤχησεν ὡς ἐὰν ἦλθεν ἡ συντέλεια τοῦ κόσμου.

Ἦτο ἡ ὀξεῖα φωνὴ τῶν συρίγγων, φοβερὸς δοῦπος καὶ ἰαχὴ συγκρούσεως καὶ οἱ τόνοι πολλῶν φωνῶν. Ὅ,τι εἶχε προφητευθῇ συνέβη· καὶ δὲν δύναμαι νὰ σᾶς εἴπω τίποτε περισσότερον περὶ τοῦ συμβεβηκότος, εἰμὴ ὅτι μετ' ὀλίγον εὑ-

Digitized by Google

ρέθην ἐντὸς ἀκάτου μετὰ πολλῶν ἄλλων, ὅτι ὁ κ. Τσέστερ μὲ εἶχε βοηθήση νὰ διαφύγω ἀπὸ τοῦ βυθιζομένου σκάφους, καὶ ὅτι ἦτο ἀκόμη πλησίον μου.

Ἤμεθα ἐν τῷ ὠκεανῷ ἐπὶ τοῦ πλοιαρίου τούτου ἐπὶ πέντε ἢ ἓξ ὥρας, καὶ τέλος προσωκείλαμεν εἰς γωνίαν τινὰ γῆς, περὶ ἧς τίποτε δὲν εἰξεύραμεν. Ὅταν ἡ ὁμίχλη διεσκεδάσθη καὶ ἠδυνήθημεν νὰ ἴδωμεν τὰ περὶ ἡμᾶς, ἐμετρήθημεν. Ἔμεναν πέντε ἐξ ἡμῶν ζῶντες ἀκόμη, ἀπολεσθέντων τῶν λοιπῶν· ὁ κ. Τσέστερ, εἷς γηραιὸς ναύτης ὀνόματι Τζὶμ Πέλλ, εἷς ἱερεὺς τῆς Ἀγγλικανῆς ἐκκλησίας, μία γερόντισσα, ἥτις μετέβαινεν εἰς Αὐστραλίαν πρὸς ἐντάμωσιν τοῦ υἱοῦ της, κ' ἐγώ.

Ἤμεθα βρεγμένοι ὡς τὸ κόκκαλον, πεινασμένοι καὶ περίτρομοι διὰ τὸ μέλλον· ἀλλ' ὁ ἱερεὺς εἶχεν ἀτυχήση πολὺ δεινότερον. Ἡ σύζυγος καὶ τὸ τέκνον του, οἵτινες εἶχαν καταβῆ εἰς τὸ ἀκάτιον μαζί μας, εἶχαν πνιγῆ. Ἐν τῷ σκότει τὸ ὁποῖον ἐπεκράτει ὅταν προσηράξαμεν εἰς τὴν ξηράν, εἶχεν αἰσθανθῆ τὰ κύματα ἀποσπῶντα τοὺς φιλτάτους ἀπὸ τὴν ἀγκάλην του. Εἶχε πληγῆ καὶ ὁ ἴδιος βαρέως, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ σταθῇ εἰς τοὺς πόδας του· ἀλλ' ὅταν τὸν ἐβοηθήσαμεν, ὅσον ἠδυνάμεθα, διὰ νὰ φθάσῃ εἰς σκεπασμένον μέρος ὑποκάτω δένδρου, μᾶς παρεκάλεσε νὰ τὸν λησμονήσωμεν καὶ νὰ φροντίσωμεν μόνον δι' ἡμᾶς αὐτούς.

Ὁ κ. Τσέστερ καὶ ὁ ναύτης ἀνέβησαν ἐπὶ τῶν βράχων καὶ κατώπτευσαν τὸ μέρος. Ἐπέστρεψαν δὲ μὲ καλὰς καὶ παρηγόρους εἰδήσεις.

Ὑπῆρχε πηγὴ ὕδατος ἐπὶ τῆς νήσου καί τινες καρποὶ ἐδῶ κ' ἐκεῖ, περὶ ὧν ὁ γηραιὸς ναύτης ἀπεφάνθη ὅτι ἦσαν εὔχυμοι.

Ἡ νῆσος ἦτο μικρά, ἀλλὰ δὲν ἠθέλομεν στερηθῆ τροφῆς ἀμέσως, καὶ ἀναμφιβόλως θὰ ἐσωζόμεθα τάχιστα.

Ἡ ἐλπὶς ζῇ αἰωνία εἰς τὰ ἀνθρώπινα στήθη, καὶ παραδόξως, καίτοι ὅλα τὰ ἐπίγεια πράγματά μου κατεπόθησαν ὑπὸ τῆς θαλάσσης, δὲν ἀπηλπίσθην.

Θαλπερὸς ἥλιος ταχέως ἐστέγνωσε τὰ ἐνδύματά μας, καὶ ἤμεθα ὅλοι ὑγιεῖς καὶ ἰσχυροὶ διὰ νὰ ὑποφέρωμεν πολλά, ἐξαιρουμένου τοῦ αἰδεσίμου κ. Ἄρτσερ.

Περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ὁ κ. Τσέστερ μ' ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ βραχίονος καὶ μὲ ὡδήγησεν εἰς ἓν μέρος τῆς παραλίας, τὸ ὁποῖον ἦτο λεῖον καὶ στιλπνόν, ὡς ἐὰν ἡ ἄμμος ἦτο ἀργυρόκονις.

— Εἴμεθα εἰς περίεργον θέσιν, Ἑλένη Βέντων, μοῦ εἶπε· πόσον ὀλίγον τὸ ἐπεριμέναμεν νὰ τὸ πάθωμεν αὐτὸ εἰς τὴν ζωήν μας! Αὐτὸ εἶνε τὸ τέλος τῶν ἐλπίδων σου, φοβοῦμαι. Δὲν ἠμπορεῖς ν' ἀγοράσῃς τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον τώρα, φίλη μου, δὲν δύνασαι νὰ γείνῃς κυρία ἀγρονόμος. Θ' ἀναγκασθῇς νὰ μεταβάλῃς τὰ σχέδιά σου, καὶ θέλω νὰ σοῦ προτείνω κάτι· καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον μάλιστα σ' ἔφερα ἐδῶ.

— Ἀκούω, εἶπα.

— Καλά, Ἑλένη, εἶπε, θὰ ἐξηγηθῶ μὲ ὀλίγα λόγια. Ὑπανδρεύσου με. Εἶχα πάντοτε αὐτὴν τὴν ἰδέαν διὰ τὸ μέλλον, ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν καθ' ἣν συνηντήθημεν· διότι σὲ ἠγάπησα ἀμέσως ἅμα σὲ εἶδα· ἀλλ' αἱ περιστάσεις ἀλλάζουν τὰς ὑποθέσεις. Ἐὰν δὲν ἔχῃς ἀντιπάθειαν εἰς ἐμέ, ἂς κερδίσωμεν καιρόν. Ὁ κ. Ἄρτσερ δὲν θὰ ζήσῃ πολύ. Ἐὰν μοῦ τὸ ἐπιτρέψῃς, θὰ τὸν παρακαλέσω νὰ μᾶς στεφανώσῃ ἀμέσως. Ἔχομεν δὲ καὶ δύο μάρτυρας· ὁ Θεὸς εἰξεύρει τί δύναται νὰ συμβῇ. Τί λέγεις, Ἑλένη;

Ἐσκέφθην μίαν στιγμὴν καὶ εἶτα ἀπήντησα:

— Μοῦ ἀρέσεις. Κάμε ὅ,τι νομίζεις καλὸν καὶ φρόνιμον.

Καὶ οὕτω συνέβη ὥστε ὅλοι συνηθροίσθημεν περὶ τὴν πενιχρὰν ἐκ φύλλων καὶ χόρτων στρωμνήν, τὴν ὁποίαν εἴχαμεν παρασκευάση διὰ τὸν αἰδέσιμον Ἄρτσερ, ὅπως ἀναπαύεται ἐπ' αὐτῆς, κ' ἐκεῖ μᾶς ἐστεφάνωσεν ἐμὲ καὶ τὸν κ. Τσέστερ, ἀπαγγέλλων τὰς εὐχὰς ἐκ μνήμης.

Ἦτο παράδοξος καὶ ἐπίσημος γάμος.

Ἀκολούθως, ὁ σύζυγός μου καὶ ὁ ναύτης ἀνέβησαν ἕως τὴν πηγὴν τοῦ ὕδατος διὰ ν' ἀνάψωσι πυρσοὺς διὰ προστριβῆς ἐκ τοῦ πυκνοῦ δάσους τοῦ ἄνωθεν τῶν βράχων, ἵνα πᾶν παραπλέον πλοῖον πληροφορηθῇ τὴν θέσιν μας, καὶ ἡ γραῖα χήρα κ' ἐγὼ ἐκαθίσαμεν παραπλεύρως τοῦ κ. Ἄρτσε.

Περὶ τὸ λυκαυγὲς ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμούς, μᾶλλον εὐτυχὴς ὅτι ἀπέθνησκεν, ἀφοῦ ἦτο θέλημα Θεοῦ, ἢ νὰ ζῇ κεχωρισμένος ἀπ' ἐκείνων οὓς ἠγάπα.

Δύο ἡμέρας ὕστερον ἐπέβημεν ἐπὶ λέμβου σταλείσης πρὸς βοήθειαν ἡμῶν ὑπὸ παραπλευσάσης νορβηγικῆς σκούνας, ναυλωμένης διὰ τὸ Μέλβουρν, ὅπου ἐφθάσαμεν ἀσφαλῶς. Ἡ χήρα ἀπῆλθε πρὸς τὸν υἱόν της, ὁ ναύτης πρὸς τοὺς οἰκείους του.

Ὁ σύζυγός μου, ἀφοῦ μοῦ ἐπρομήθευσεν ἀναγκαῖά τινα ἐνδύματα, μ' ἔλαβεν εἰς τὴν οἰκίαν του.

Ἦτο περίεργον μέρος· ὡραία οἰκία περικυκλουμένη ἀπὸ δύο κήπους καὶ ἀπὸ μίαν γεωργικὴν ἔπαυλιν, κειμένην ἐπὶ τῆς κορυφῆς λόφου. Κάτω εἰς τὴν κοιλάδα ἦτο τὸ ἐργοστάσιον, οὗ κύριος ἦτο ὁ Τσέστερ.

Ἐκεῖ ἐπήγαινε καθ' ἑκάστην, ἐργαζόμενος ἐν τῷ παρασκευαστηρίῳ ἐπὶ πολλὰς ὥρας; χειριζόμενος ἐπικινδύνους χημικὰς οὐσίας, κάμνων ἔργον, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ γείνῃ ἀπὸ τὰς ἰδίας του χεῖρας καὶ ὄχι ἀπὸ ἄλλας.

Οὐδὲν ἔκτακτον συνέβη ποτὲ εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο· ὁ κύριος ἐπετήρει τὰ πάντα καλῶς. Ὅταν εἰργάζετο, ἐφόρει πάντοτε λευκὸν μάλλινον χι-

Digitized by Google

τῶνα καὶ λευκὸν πιλίδιον ἀφήνων τὰ συνήθη ἐνδύματά του ἐν ἱματιοθήκῃ ἐκτὸς τοῦ ἐργαστηρίου.

Τὴν ἑσπέραν ἤμεθα εἰς τὴν οἰκίαν μαζί. Ἡ ζωή μας ἦτο πολὺ ἥσυχος, διότι δὲν εἴχαμεν, κατὰ γράμμα, γείτονας. Οἱ συχνότεροι ἐπισκέπται μας ἦσαν οἱ ἀδελφοὶ καὶ αἱ ἀδελφαὶ τοῦ κ. Τσέστερ.

Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ᾐσθάνθην ὅτι οὐδεὶς αὐτῶν μὲ ἠγάπα, οὐδὲ ἦσαν ἄνθρωποι τοὺς ὁποίους ν' ἀγαπῶ. Δὲν εἶχαν προσπαθήσῃ νὰ βελτιώσωσι τὸ ἦθός των καὶ νὰ μορφωθῶσι, καθὼς ἔπραξεν ὁ ἀδελφός των· ἦσαν στενοκέφαλοι καὶ ἀπειρόκαλοι, ἡγεμονικῶς ζῶντες ἐκ τῆς ἐλευθεριότητος ἐκείνου, καὶ κατὰ τὴν γνώμην μου, ἐπεβάλλοντο εἰς αὐτόν. Ἦσαν ἐν τοσούτῳ εὐνοούμενοί του, καὶ σεβομένη ἐμαυτὴν κ' ἐκεῖνον δὲν ἐξέφραζα τὴν περὶ αὐτῶν γνώμην μου. Ὅταν ἤρχοντο τοὺς ἐδεξιούμην πανηγυρικῶς, ἔπαιζα μουσικὴν καὶ ἔψαλλα πρὸς τέρψιν των, προσεπάθουν νὰ φανῶ εὐάρεστος μὲ κάθε τρόπον, γινώσκουσα ἅμα ὅτι δὲν ἦσαν φίλοι μου, ἀλλ' αἰσθανομένη ἐμαυτὴν ἀσφαλῆ ἐν τῇ στοργῇ καὶ τῇ ἐμπιστοσύνῃ τοῦ συζύγου μου.

Οὕτω ἐζήσαμεν ὁμοῦ πέντε εὐτυχῆ ἔτη. Δύο θυγάτρια μᾶς ἐγεννήθησαν, καὶ τόσον βεβαιωμένη ἤμην περὶ τῆς προφυλάξεως τοῦ συζύγου μου, ὥστε δὲν ᾐσθανόμην πλέον ἀνησυχίαν ὡς πρὸς τὸ ἔργον του ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ. Ἐκ τῆς γαληνίου ταύτης ἀσφαλείας καὶ εὐτυχίας ἐξηγέρθην δι' αἰφνιδίας πληγῆς.

Εἶχα μεταβῆ εἰς τὴν πλησίον πόλιν διὰ νὰ κάμω ἀγοράς τινας, λαβοῦσα μετ' ἐμοῦ καὶ τὰ τέκνα μου, καὶ ἐπέστρεψα οἴκαδε περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Ὅταν ἔφθασα εἰς τὴν ἐμπορικὴν ἀποβάθραν, δύο ἄνδρες, ὧν τὰς ὄψεις ἐγνώριζα, ἐπλησίασαν εἰς ἐμέ.

— Ἡ ἅμαξα περιμένει διὰ σᾶς, κυρία, εἶπεν ὁ εἷς, ἀλλὰ μὴν ἀναβαίνετε ἀκόμη εἰς αὐτήν. Ὑπάρχουν εἰδήσεις διὰ σᾶς.

— Κακαὶ εἰδήσεις, κυρία, εἶπεν ὁ ἕτερος.

— Πολὺ κακαὶ εἰδήσεις, ἐξηκολούθησεν ὁ πρῶτος λαλήσας.

— Ἡ χειροτέρα εἴδησις, τὴν ὁποίαν δύναμαι ν' ἀκούσω, εἶνε ὅτι συνέβη τίποτε εἰς τὸν σύζυγόν μου, ἐψιθύρισα τρέμουσα ἐγώ.

Ὁ ἄνθρωπος ὑπεκλίθη σοβαρῶς· ὁ ἄλλος ἐδάκρυσεν.

— Εἰπέτε μοι τὸ ταχύτερον, εἰμπορῶ ν' ἀκούσω, εἶπον ὠχριῶσα.

— Ἔκρηξις συνέβη εἰς τὸ χημικὸν ἐργαστήριον, εἶπεν ὁ μᾶλλον ἀτάραχος τῶν δύο.

— Δὲν ἐφονεύθη ! δὲν ἐφονεύθη ! ἀνέκραξα ἀγρία ἐγώ· ἐπληγώθη μόνον, δὲν ἔχει οὕτω ;

— Τὸν ἐγνώρισαν μόνον ἀπὸ τὸ φόρεμα ὁποῦ φορεῖ πάντοτε, εἶπεν ὁ ἕτερος· εἰξεύρω τί ὑποφέρετε· τὸ ἔπαθα κ' ἐγώ· συλλογισθῆτε τὰ παιδία... τὰ ἰδικά σας... τὰ ἰδικά του!...

Ἀλλὰ δὲν ἤκουσα πλέον τίποτε. Αἱ αἰσθήσεις μου μ' ἐγκατέλιπον, καὶ μὲ μετέφεραν εἰς τὴν ἔρημον οἰκίαν μου ἀναίσθητον. Ἐκεῖ ἤνοιξα τοὺς ὀφθαλμοὺς κατάντικρυ τῆς ἀνδραδέλφης μου καὶ τῶν ἀδελφῶν της. Μοὶ ἐνεποίησαν φρίκην. Ἐπὶ τοῦ προσώπου των δὲν ἔβλεπα εἰλικρινῆ θλῖψιν, ἀλλὰ μόνον προσποίησιν. Εἶχαν ἐνσκήψει ἐκεῖ ὡς ἅρπυιαι, ἐλπίζοντες νὰ ὠφεληθῶσιν ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ ἀδελφοῦ των.

Ἤρχισαν ἀμέσως τὴν ἔφοδον· τὴν πρωΐαν, πρὸ τῆς κηδείας, ὁ πρεσβύτερος τῶν δύο ἀνδραδέλφων μου, Γουλιέλμος, ἦλθε πρός με, καθ' ὃν χρόνον ἡ θεραπαινὶς μ' ἐνέδυε τὰ μαῦρά μου ἐνδύματα, καὶ χωρὶς νὰ περιμένῃ ν' ἀποπέμψω τὴν παιδίσκην, ἐστάθη ἐνώπιόν μου, μὲ τοὺς δακτύλους συμπεπλεγμένους καὶ τὰς χεῖρας συνημμένας κατ' ἰδιάζοντα αὐτῷ τρόπον καὶ ἠρώτησε :

— Λοιπόν, τώρα τί σκοπεύετε νὰ κάμετε ;

— Νὰ κάμω ; εἶπα. Δὲν εἰξεύρω τί ἐννοεῖτε.

— Πρέπει νὰ εὕρῆτε κάπου νὰ ὑπάγετε, εἰξεύρετε, εἶπεν ὁ ἀνδράδελφός μου· εἰμπορεῖτε νὰ τὸ σκέπτεσθε αὐτό.

— Δὲν εἶνε καιρὸς τώρα διὰ νὰ μοῦ ὁμιλῆτε, εἶπα. Ἐλπίζω ὅτι θὰ ὑπάγω εἰς τὸν τάφον μου. Πῶς εἰμπορῶ νὰ ζήσω χωρὶς τὸν σύζυγόν μου ; Ὦ ! Κάρολε, φίλτατέ μου ! Κάρολε, φίλτατέ μου!

— Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ, εἶπεν ὁ Γουλιέλμος, δὲν εἰμπορεῖτε νὰ ἔλθετε κάτω· ἀρχοῦν οἱ ἄνδρες. Ἡ ἀδελφή μου Ἄννα θὰ μείνῃ μαζί σας, διὰ νὰ μὴν παρατηρηθῇ πολύ... ἀλλ' ἐ π ε ι δ ὴ δ ὲ ν ε ἰ μ π ο ρ ε ῖ τ ε νὰ ἐμφανισθῆτε.

— Θὰ καταβάλω προσπάθειαν, εἶπα, νομίσασα ὅτι, μεθ' ὅλα ταῦτα ἐκήδετο ἴσως τῆς ὑγείας μου καὶ τὸ ἐξέφραζεν ἀδεξίῳ τῷ τρόπῳ.

— Δὲν εἰμποροῦμεν νὰ κακοσυστήσωμεν τὴν οἰκογένειαν εἰς τοιαύτην περίστασιν, εἶπεν ὁ Γουλιέλμος· ἤμεθα πάντοτε εὐϋπόληπτοι. Τὸ εἶδος τῆς σχέσεως, ἥτις ὑπῆρχε μεταξὺ ὑμῶν κ' ἐκείνου, ἦτο ὑπόθεσίς του ἐνόσῳ ἔζη· τώρα εἶνε ἰδική μας ὑπόθεσις.

— Τί ἐννοεῖτε ; ἐψιθύρισα.

— Δὲν φρονεῖτε ἴσως ὅτι εἰμπορεῖτε ν' ἀποδείξετε ὅτι ἦσθέ ποτε σύζυγός του εἶπεν ὁ Γουλιέλμος.

Ὁ θεραπαινὶς προσέβλεψε πρὸς αὐτὸν ἔκπληκτος.

— Δὲν ἤμην σύζυγός του ! ἀνέκραξα μανιώδης ἐγώ.

Καὶ τότε ἡ ἀνάμνησις τοῦ γάμου μας ἐπὶ τῆς ἐρήμου νήσου ὑπὸ ἱερέως, ὅστις ἀπέθανεν ἅμα νυμφεύσας ἡμᾶς, ἐπὶ παρουσίᾳ μαρτύρων, οἵτινες δὲν ἐφάνησαν πλέον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου, ἐπανῆλθεν εἰς ἐμέ.

Δὲν εἶχα προβλέψῃ ποτὲ ὅτι ὁ γάμος μου θὰ

Digitized by Google

ἠμφισβητεῖτο, ἀλλὰ δὲν εἶχα ἀπόδειξιν, ἀπόδειξιν καμμίαν.

Ἡ Ἄννα εἰσῆλθε μετ' οὐ πολύ, κλείουσα ὄπισθέν της τὴν θύραν. Μοὶ ἀπηγορεύετο νὰ προσφέρω τὸ ὕστατον δεῖγμα σεβασμοῦ εἰς τὸν ἄνδρα, ὃν τοσοῦτον ἠγάπων.

Τὰ τέκνα μου ἦλθον πρός με. Συνεσταλμένη ἐπὶ τοῦ σκίμποδός μου τὰ ἐκράτησα εἰς τοὺς κόλπους μου, καὶ ἐκλαύσαμεν ὁμοῦ.

Ἡ Ἄννα, σκαιὰ καὶ ψυχρά, οὐδ' ἐπροσποιεῖτο τοὐλάχιστον συμπάθειαν.

Τὴν ἐπαύριον ἤκουσα ὅτι διαθήκη δὲν εὑρέθη, καὶ ὅτι ἡ ἁπλῆ δήλωσίς μου ὅτι ἤμην νυμφευμένη μὲ τὸν Κάρολον Τσέστερ οὐδὲν εἶχε κῦρος.

Τὸ μόνον πρᾶγμα, ὅπερ ἠδύνατο ν' ἀποκαταστήσῃ τὴν θέσιν μου ὡς συζύγου του, ἡ εἰσαγωγή μου ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον, μοῦ ἔλειπεν.

Ὁ σύζυγός μου ἀπεστρέφετο τὰς ἐθιμοταξίας, καὶ ἔκαμνε τὰς παρουσιάσεις του ἁπλούστατα, ὡς ἑξῆς: «Ἑλένη, ἀπ' ἐδῶ εἶνε ὁ κύριος, ἢ ἡ κυρία, δεῖνα.» Μὲ εἶχε μάλιστα παρουσιάσῃ εἰς τὴν οἰκογένειάν του κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, λέγων: «Λοιπόν, Ἑλένη, ἰδοὺ εἴμεθα ὅλοι μαζί. Αὐτὴ εἶνε ἡ Ἄννα, αὐτὸς ὁ Γουλιέλμος κ' ἐκεῖνος ὁ μικρὸς ἐκεῖ, εἶνε ὁ Τζίμ. Ἦτο τὸ χαϊδεμμένο τῆς καϋμένης τῆς μητέρας».

Ὦ! ἤξευραν καλὰ ὅτι ἤμην σύζυγός του. Μόνον ἡ δίψα τοῦ χρυσοῦ τοὺς ἔκαμνε νὰ τὸ ἀρνοῦνται.

Μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἦλθον ἐνώπιόν μου — μοῦ ἐφάνησαν ὡς τρεῖς δαίμονες, — καὶ μὲ διέταξαν νὰ σηκωθῶ καὶ φύγω ἀπὸ τὴν οἰκίαν, λαμβάνουσα καὶ τὰ τέκνα μου μαζί.

— Ἐδείξαμεν μεγάλην καλωσύνην εἰς ἐσᾶς, εἶπεν ὁ Γουλιέλμος, ἂν συλλογισθῆτε καλὰ-καλὰ τί εἶσθε. Ἀπεφασίσαμεν μίαν δωρεὰν 150 λιρῶν διὰ σᾶς, καὶ εἰμπορεῖτε νὰ βγάλετε τὸ ψωμί σας, ἐὰν θέλετε νὰ ἦσθε τιμία καὶ νὰ φέρεσθε καλά. Θὰ μετοικήσωμεν αὔριον ἐδῶ, καί, ἐννοεῖται, ἡ Ἄννα δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἔχῃ ἓν ὑποκείμενον καθὼς ἐσᾶς εἰς τὴν οἰκίαν της. Ἡ ἅμαξα εἶνε εἰς τὴν θύραν.

Καὶ λέγων ταῦτα, μοὶ ἔτεινε μέγαν κύλινδρον χαρτονομισμάτων. Ἅμα ἔπαυσεν, ἠγέρθην ἐν τῇ ὀργῇ μου, καὶ τοῦ ἔρριψα τὰ χρήματα εἰς τὸ πρόσωπόν του.

— Ἄνθρωπε, ἔκραξα, εἰξεύρετε ὅτι εἶμαι ἡ σύζυγος τοῦ ἀδελφοῦ σας· εἰξεύρετε ὅτι λῃστεύετε τὰ ὀρφανά του. Ἐὰν ὁ νεκρὸς ἠδύνατο νὰ ἐπανέλθῃ, θὰ ἐξηγείρετο ἐναντίον σας τὴν στιγμὴν ταύτην, διὰ νὰ στιγματίσῃ τὸ ψεῦδός σας. Ὦ! σύζυγέ μου, σύζυγέ μου, ποῦ εἶσαι; ποῦ εἶσαι; Ὦ! ἀγάπη μου, δὲν δύνασαι νὰ ἐπανέλθῃς ὀπίσω εἰς ἐμέ;

Καὶ εἰς τὴν ἀγρίαν ταύτην κραυγὴν — κραυγὴν τὴν ὁποίαν οἱ ὀρφανισθέντες τόσον συχνὰ ῥηγνύουσιν ἐν τῇ παραφροσύνῃ τῆς ἀπελπισίας των, — ἀπάντησις ἦλθεν· ἐν ἠχηρὸν «Ἐδῶ εἶμαι!» μὲ φωνὴν τὴν ὁποίαν ὅλοι ἐγνωρίζαμεν.

Ὑψηλὴ μορφὴ εἰσέδυσε διὰ τῆς ἀνοικτῆς θύρας τῆς μεγάλης αἰθούσης, καὶ ἐστάθη ἐνώπιόν μας· ὁ Κάρολος Τσέστερ καὶ ὄχι ἄλλος.

Ἔστη ἀκίνητος, μὲ τὸν ἕνα βραχίονα ὑψωμένον καὶ ἀπεστραμμένον, καὶ μὲ τὸν ἄλλον δεικνύων τὸν ἀδελφόν του, τὸν Γουλιέλμον. Καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀνδρός, τὸν ὁποῖον ἐπίστευαν κείμενον εἰς τὸν τάφον του — τοῦ πνεύματός του εἰσακούσαντος τῆς προσευχῆς μου, φόβος καὶ τρόμος ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτούς. Ὁ Γουλιέλμος ἔπεσε γονυκλινής, ὁ Ἰάκωβος, ἐν τῇ φυγῇ του, προσέκοψεν ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἐξηπλώθη ἐπὶ τοῦ τάπητος· ἡ Ἄννα ἐκυριεύθη ὑπὸ ὑστερισμοῦ· ἀλλὰ τὰ παιδία παρὰ τὸ πλευρόν μου δὲν ἐγνώριζαν τὸν φόβον. Ἔτρεξαν πρὸς αὐτόν, περιπτυσσόμενα τὰ γόνατά του, πηδῶντα εἰς τὸν τράχηλόν του καὶ φωνάζοντα χαρμοσύνως: «Ὁ πατέρας δὲν εἶνε πιὰ πεθαμμένος! Ὁ πατέρας ἦρθε πίσω!» Καὶ ὅταν οἱ βραχίονές του μὲ περιεπτύχθησαν, ᾐσθάνθην ὅτι ἦλθεν ὀπίσω τῷ ὄντι, πόθεν καὶ πῶς δὲν ἐτόλμων νὰ συλλογισθῶ.

Ἦτο ἐκεῖ. Ἐγώ, ἡ προσφιλής του σύζυγος, ἤμην εἰς τὰς ἀγκάλας του. Ἡ λύπη μου εἰς χαρὰν μετεβλήθη.

Τὰ ἑξῆς μοὶ διηγήθη ὕστερον:

Ὅταν ἐγὼ μετέβην εἰς τὴν πόλιν, τηλεγράφημα τοῦ ἦλθε, καθιστῶν τὴν παρουσίαν του ἐπιτακτικὴν εἰς μεταλλεῖόν τι πόρρω ἀπέχον. Δὲν ἠδύνατο νὰ περιμένῃ τὴν ἐπάνοδόν μου, ἀλλ' ἔγραψεν ἐπιστολὴν πρός με ἐξηγοῦσαν τὸ πρᾶγμα, τὴν ὁποίαν ἀφῆκεν ἐπὶ τῆς μικρᾶς τραπέζης μου. Ἐν τῷ μεταξὺ ἔργον τι ἔμεινεν ἀτελὲς ἐν τῷ χημικῷ ἐργαστηρίῳ, καὶ τὸν μόνον ἄνθρωπον, ὃν ἐγνώριζεν, εἰς οὗ τὴν φροντίδα θὰ ἐτόλμα ν' ἀναθέσῃ τὸ ἔργον τοῦτο, ἦτο ἰδιότροπός τις γέρων χημικὸς τῆς γειτονίας, ὅστις ἔζη μονήρη βίον ἔν τινι ἀποκέντρῳ οἰκίσκῳ, καὶ ὑπετίθετο ὅτι εἰργάζετο πρὸς ἀνακάλυψιν φαρμάκου τινος μακροζωΐας. Εἰς τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ἔστειλε παραγγελίαν, ἵνα συμπληρώσῃ τὸ ἔργον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ αὐτοῦ, καὶ τὸν ἐσυμβούλευσε ν' ἀλλάξῃ τὴν συνήθη ἐνδυμασίαν του ἀντὶ ἐκείνης, ἣν ἐφόρει συνήθως ἐργαζόμενος ὁ σύζυγός μου, καὶ ἕνεκα τῆς ὁποίας, μετὰ τὴν ἐπελθοῦσαν ἀτυχῶς ἔκρηξιν, ἐξελήφθη τὸ εὑρεθὲν ἀπηνθρακωμένον καὶ ἀγνώριστον πτῶμα τοῦ γέροντος ὡς τὸ πτῶμα τοῦ συζύγου μου.

Ἐν τῇ οἰκτρᾷ παραζάλῃ μου, δὲν εἶχα ἀναγνώσῃ οὐδεμίαν τῶν ἐπιστολῶν μου. Ἐκείνη τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀφήσῃ δι' ἐμέ, καὶ ἄλλαι τὰς ὁποίας ἔστειλεν ἀπὸ τὰ μεταλλεῖα, ἔκειντο ἐν τῷ ἐπὶ τῆς τραπέζης κομψῷ δοχείῳ ὁμοῦ μὲ τὰς μὴ ἀνοιχθείσας συλλυπητηρίους, τὰς ὁποίας εἶχα

Digitized by Google

διατάξῃ τὴν ὑπηρέτριάν μου ν' ἀποθέσῃ ἐκεῖ, καὶ μόνον ὅταν ἔφθασεν εἰς τὴν γενέθλιον πόλιν του ἔμαθα τὰ συμβεβηκότα.

Μεγάλη ἦτο ἡ ὀργή του, καὶ τρομερὰ ἠδύνατο νὰ εἶνε ἡ ἐκδίκησίς του, διότι ἀναμεταξύ των οἱ συγγενεῖς του εἶχαν καταστρέψῃ διαθήκην, τὴν ὁποίαν εἶχε κάμῃ καθ' ἣν ἡμέραν ἐγεννήθη τὸ πρῶτον τέκνον μας. 'Αλλ' ἐγὼ ἐπεκαλέσθην τὴν ἐπιείκειάν του. Ἤμην τόσον εὐτυχὴς ἡ ἰδία, ὥστε δὲν βαστοῦσεν ἡ ψυχή μου νὰ βλέπω καὶ τοὺς ἐχθρούς μου ἀκόμη πάσχοντας πλέον τι τῶν τύψεων τοῦ συνειδότος, καὶ τῆς συναισθήσεως ὅτι διὰ τῶν ἰδίων πράξεών των ἐστέρησαν ἑαυτοὺς διὰ πάντοτε τῆς ἀγάπης τοῦ ἀδελφοῦ των, καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ χρηματικῶν ὠφελημάτων.

[Μετάφρασις] Α. Π.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΡΑΓΚΑΒΗΣ

Σκιαγραφία

Ὁ Μπελέ, εἷς τῶν ἐνθουσιωδεστάτων καὶ ποιητικωτάτων τῆς Ἑλλάδος φίλων, ὁ ἐν πλήρει ἀκμῇ τοσοῦτον ἀδίκως τὸν βίον καταστρέψας, εἶχε τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἀνακαλύψῃ καὶ ἐκσκάψῃ τὴν Πύλην τῆς 'Ακροπόλεως, τὴν κυρίαν εἴσοδον, τὴν πρὸς τὰ Προπύλαια ἄγουσαν. Συγκίνησις βαθεῖα εἶχε καταλάβῃ ἅπαντα τὸν ὀλίγον ἀλλ' ὑπὸ τόσον θερμοῦ πρὸς τὴν ἀρχαιότητα ἔρωτος διαπνεόμενον κόσμον τῶν τότε 'Αθηνῶν. Πάντες ἔτρεχον πρὸς τὴν 'Ακρόπολιν, ἵνα ἴδωσι τὰς ἀνασκαφὰς καὶ μετ' αὐτῶν ἀνῆλθε καὶ ὁ τότε ἐν 'Αθήναις διατρίβων Δοὺξ τοῦ Ὠμὰλ συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ 'Αλεξάνδρου Ῥαγκαβῆ.

— Καὶ τί εἶνε αὐτὴ ἡ θύρα; ἠρώτησε τὸν Ῥαγκαβῆν.

— Ἡ ἄγουσα εἰς τὸ Ἰνστιτοῦτον, Ὑψηλότατε. ἀπήντησεν ὁ Ῥαγκαβῆς, ὑπαινιττόμενος τας τιμάς, αἵτινες ἀνέμενον ἐν Γαλλίᾳ τὸν Μπελὲ ἐπὶ τῇ ἀνακαλύψει του.

Καὶ ἐμὲ ἂν ἠρώτα τις:

— Τί εἶναι αὐτό, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ ὑπερογδοηκονταετὲς διάστημα τῆς ζωῆς του καὶ διὰ τῶν εἴκοσιν ὀγκωδῶν τόμων του ἀνεκάλυψεν ὁ Ῥαγκαβῆς;

Θ' ἀπήντων:

— Εἶναι ἡ θύρα, δι' ἧς τὰ γράμματα εἰσῆλθον εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα, τὸ φιλολογικὸν πνεῦμα, ἡ γαλλικὴ χάρις, ὁ ἔρως πρὸς τὰς ξένας φιλολογίας.

Καὶ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς θύρας ταύτης θὰ ἐθεώρουν ὡς τὴν ὑπερτάτην δόξαν διὰ τὸν Ῥαγκαβῆν, καὶ τὸ σπουδαιότατον, ὡς τὴν ὑπερτάτην ἐκδούλευσιν αὐτοῦ πρὸς τὴν πατρίδα.

*

Καὶ τοῦτο διότι ὑπὲρ τὸν ἀρχαιολόγον, ὑπὲρ τὸν ποιητήν, ὑπὲρ τὸν σπάνιον διανομέα τοῦ ἀγνοτάτου ἀττικοῦ ἅλατος, ἐξαίρεται ἐν τῷ Ῥαγ-

Digitized by Google

ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΤΟΥ ΠΑΠΠΟΥ

Digitized by Google

καβῆ ἰδιότης, ἡ ἀναγκαιοτάτη καὶ πρακτικωτάτη οὐ μόνον διὰ τὴν πρὸ τεσσαρακονταετίας Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν σημερινὴν ἔτι, καὶ ἡ ἰδιότης αὕτη εἶναι ὁ γενικός, ὁ παγκόσμιος νοῦς του.

Ὁ Ῥαγκαβῆς ὑπῆρξεν, ἄς μοι ἐπιτραπῇ ἡ τόσον γραμματικῶς κακόζηλος, ἀλλὰ καὶ τόσον περιεκτικὴ ἔκφρασις, ὁ μέγας ἐκλαϊκευτὴς τῶν γραμμάτων ἐν Ἑλλάδι. Ἡ ἐργασία δ' ἣν πρὸς τοῦτο κατέβαλε καὶ τὸ καλὸν ὅπερ ἐκ ταύτης πρὸς τὴν πατρίδα προῆλθεν εἶνε ἀνυπολόγιστα.

Ἡμεῖς οἱ νεώτεροι ὑπὸ ἄλλας ἰδέας καὶ εὐτυχεστέρας συνθήκας ζῶντες αἰσθανόμεθα εἶδος εἴρωνος θαυμασμοῦ πρὸς τὸν ἄνδρα, ὅστις ἐξέδωκεν ἐπιγραφὰς ἀνεκδότους, καὶ συλλογὴν μαθηματικῶν προβλημάτων, χρηστομαθείας μετὰ σχολείων διὰ τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα καὶ λυρικὰ ποιήματα, ὑπομνήματα καὶ μετρικήν, περὶ κινήσεως τραπεζῶν διὰ τοῦ μαγνητισμοῦ καὶ λεξικὸν ἀρχαιολογικὸν ἢ ἱστορίαν τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς φιλολογίας. Μετὰ μειδιάματος φανταζόμεθα τὸν Ῥαγκαβῆν ὁτὲ μὲν φέροντα τὰς ἐπωμίδας ὑπολοχαγοῦ τοῦ πυροβολικοῦ, ὁτὲ δὲ τὴν μέλαιναν περιβολὴν τοῦ καθηγητοῦ, ὁτὲ δὲ τὴν χρυσοπάρυφον τοῦ διπλωμάτου. Ὁτὲ μὲν ἐξερχόμενον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας, ὁτὲ δὲ μὲ τὴν δάφνην ἐπὶ κεφαλῆς ἐκ τοῦ Πανεπιστημίου ἢ μὲ δεσμίδα διορθώσεων ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τοῦ Ἀνδρέου Κορομηλᾶ.

Ἦτο ἐποχὴ παράδοξος, ἀλλὰ καὶ διδακτικωτάτη δι' ἡμᾶς τοὺς νεωτέρους ἡ ἐποχὴ ἐκείνη, καθ' ἣν ὁ φαρμακοποιὸς τῆς Αὐλῆς Λάνδερερ ἐδίδασκεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ῥωμαϊκὸν δίκαιον, ὁ Ὀρφανίδης ἀπὸ ἠθοποιοῦ ἐγίνετο καθηγητὴς τῆς Βοτανικῆς, ὁ Κωνσταντῖνος Παπαρρηγόπουλος ἀπὸ καλλιγράφου τοῦ ὑπουργείου καθηγητὴς τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, ὁ Καλλιγᾶς προλύτης ἐδίδασκε τὸ Ῥωμαϊκὸν δίκαιον, ὁ Σαρίπολος ἀρχικῶς τὴν ἰατρικὴν σπουδάσας μετεβάλλετο εἰς καθηγητὴν τοῦ Ποινικοῦ δικαίου καθ' ἣν ἁπλοῖ δικολάβοι ὑπερήσπιζον τὰ συμφέροντα τῶν ἰδιωτῶν, καὶ ἐμπειρικοὶ ἐθεράπευον πάσας τὰς ἀσθενείας.

Ἐποχὴ πλήρης συγχύσεως, ἐποχὴ ἄνω κάτω, ἓν εἶδος χάους, ἀπλάστου μάζης, ἀφ' ἧς κάτι ἔπρεπε νὰ ἐξέλθῃ — καὶ τὸ κάτι αὐτὸ ἐξῆλθεν.

Ἀλλὰ τί ἀγῶνας κατέβαλον οἱ Παπαρρηγόπουλοι, ὁ Ἀσώπιος, ὁ Κουμανούδης, ὁ Ῥενιέρης, ὁ Σῖμος, ὁ Δραγούμης, ὁ Καλλιγᾶς, ὁ Βυζάντιος, ὁ Σαρίπολος, ὁ Ἀργυρόπουλος, ὁ Ἀντωνιάδης, ὁ Λεβίδης καὶ τόσοι ἄλλοι, διὰ νὰ ἐκκολάψωσι τὸ κάτι αὐτό;

*

Καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, καθ' ἣν τὸ πᾶν ἔπρεπεν ἐκ τοῦ χάους ἐν ὑπερτάτῳ τάχει νὰ ἐκκολαφθῇ, ἐρρίφθη εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ τόσον γενικὸς τὸν νοῦν Ῥαγκαβῆς. Ἂν ἐρρίπτετο νῦν ἐν μέσῳ ἡμῶν ὁ Ῥαγκαβῆς ἴσως θὰ ἠρκεῖτο μόνον εἰς τὴν ποίησιν καὶ θὰ ἔγραφε τρεῖς Διονύσου πλοῦς καθιστάμενος ὁ μέγιστος τῶν ποιητῶν μας, ἢ θὰ ἐξέδιδε πέντε τόμους ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν καὶ θὰ ἐγίνετο ὁ μέγιστος τῶν ἀρχαιολόγων μας ἢ θὰ μετέφραζε δύο ἀρχαίους ποιητάς μας μετὰ προσοχῆς καὶ θὰ ἐγίνετο ὁ μέγιστος τῶν μεταφραστῶν μας. Τότε ὅμως ἔπρεπεν ὅλα νὰ τὰ κάμῃ μαζί, καὶ τὰ ἔκαμε πρὸς βλάβην μὲν τῆς ὑστεροφημίας του, πρὸς ζημίαν ἄπειρον τοῦ ἀναμφιλέκτου ταλάντου του, ἀλλὰ πρὸς ὠφέλειαν ἀνυπολόγιστον, ἀνεκτίμητον τῆς πατρίδος.

Βιβλίον χαριτωμένον, διδακτικώτατον, πλῆρες οὐσίας θὰ ἠδύνατό τις νὰ γράψῃ περὶ Ῥαγκαβῆ. Ἑκάστη αὐτοῦ ἐμφάνισις, καὶ εἶχε τόσας, ὅσας εἶχε τότε πνευματικὰς ἀνάγκας ἡ Ἑλλάς, θ' ἀπετέλει ἰδιαίτερον κεφάλαιον. Ἀλλ' ἐνταῦθα ἀρκοῦμαι εἰς τὸν πρόχειρον χαρακτηρισμὸν τινῶν μόνον ἐκ τῶν ἐμφανίσεων τοῦ Ῥαγκαβῆ διὰ τῆς παραθέσεως σχετικῶν ἀνεκδότων ἐκ τῆς ἀπείρου σωρείας ἐκείνων, ἅτινα περὶ αὐτοῦ φέρονται.

*

Ὁ Ῥαγκαβῆς, δυνατὸν εἰπεῖν, εἶναι ὁ πρῶτος εἰσηγητὴς τῆς Ἀρχαιολογίας εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα, πάντως δὲ ὁ θερμότατος κῆρυξ τῆς πρὸς τοὺς ἀρχαίους ἡμῶν θησαυροὺς λατρείας. Ὡς γενικὸς γραμματεὺς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας εἰργάσθη μετὰ θαυμαστοῦ ζήλου πρὸς περισυναγωγὴν τῶν ἀρχαίων καλλιτεχνημάτων, ὡς καθηγητὴς δὲ ἐδίδαξε δύο γενεὰς καὶ ἐξέδωκε πλείστας ἐπιγραφάς, μετά τινος σπουδῆς ὁμολογουμένως, περισώσας ὅμως αὐτὰς ἐκ βεβαίου ὀλέθρου, καὶ ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς του ὀγκῶδες βιβλίον διδακτικόν, τὴν Ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας καλλιτεχνίας, ἐν σπουδῇ γεγραμμένον, ἀλλὰ δι' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν χρησιμώτατον.

Ὁ δ' ἔρως του πρὸς τὰ ἀρχαῖα ἦτο τοιοῦτος καὶ τοσοῦτον ἐνεθουσίαζεν ὑπὲρ αὐτῶν τοὺς μαθητάς του, ὥστε διηγοῦνται, ὅτι ἡμέραν τινὰ μετὰ θαυμασίαν ἀγόρευσίν του ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ περὶ τοῦ ἀρχαίου θεάτρου παρέλαβε τοὺς φοιτητὰς πασῶν τῶν σχολῶν καὶ μεταβὰς μετ' αὐτῶν ἐπὶ ἡμέρας εἰργάσθη εἰς τὰς γενομένας ἀνασκαφὰς τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου.

*

Ὑπουργὸς γενόμενος ἀπέδειξε τὴν αὐτὴν φιλεργίαν καὶ τὸ αὐτὸ ζωηρὸν πνεῦμα. Εἰς δυσκόλους καιροὺς κληθεὶς ἐπὶ τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν ἐπέδειξε συνδιαλλακτικώτατον χαρακτῆρα, ἐξωργίσθη δὲ μόνον ὅταν ἐνόμισεν, ὅτι τὸ συμφέρον τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐκινδύνευεν ἐκ τοῦ ἰθαγενισμοῦ καὶ ἐξέδωκε τὸ περίφημον ἐκεῖνο

Digitized by Google

ὑ π ό μ ν η μ α, τὸ ὁποῖον ἔκαμε φοβερὸν θόρυβον καθ' ἅπασαν τὴν Ἀνατολήν.

Ὁ Ὄθων ταραχθεὶς ἐκ τούτου καὶ ὑποχωρήσας ἀλλὰ καὶ θαυμάζων τὸ θάρρος τοῦ ὑπουργοῦ του, τῷ παρετήρησεν :

— Ἀπορῶ, κύριε Ῥαγκαβῆ, πῶς τόσον μικρὸς ἄνθρωπος ἔχει τόσον μεγάλας βλέψεις.

— Μεγαλειότατε, ἀπήντησεν ὁ Ῥαγκαβῆς, τὰ μικρὰ ὡρολόγια ἔχουν τὰς τελειοτάτας μηχανάς.

*

Ὡς πρεσβευτὴς ἐν Ἀμερικῇ, Παρισίοις, Κωνσταντινουπόλει καὶ Βερολίνῳ ὁ Ῥαγκαβῆς κατέλιπε τὰς λαμπροτάτας καὶ φαιδροτάτας τῶν ἀναμνήσεων. Ὁμιλητὴς πρώτης τάξεως, διαλεκτικώτατος, μὲ ἄπειρον μνήμην, μὲ φαντασίαν χρυσῆν, ταμεῖον γνώσεων, πολυγλωσσότερος διερμηνέως ξενοδοχείου, ἐξετρέλαινε κυριολεκτικῶς τον διπλωματικὸν κόσμον εἰς τὰς συναναστροφάς. Κατὰ τὴν ἐν Παρισίοις διαμονήν του, ὁ Φ ι γ α ρ ὼ εἶχεν ἀναθέσῃ εἰς ἰδιαίτερον συντάκτην του τὴν φροντίδα νὰ περιμαζεύῃ τὰς εὐφυολογίας του καὶ νὰ τὰς ἀναγράφῃ ἐν ἰδίᾳ στήλῃ.

Μεταξὺ τῶν ἀπείρων ἀνεκδότων τῶν φερομένων εἰς τὸν Ῥαγκαβῆν, ὡς διπλωμάτην, τὸ ὡραιότερον καὶ ἧττον γνωστὸν παρ' ἡμῖν εἶναι τὸ ἑξῆς :

Ἑσπέραν τινὰ ἐν Παρισίοις ἐξήρχοντο ἐκ τῆς οἰκίας τῆς πριγκιπίσσης Μέτερνιχ ὁ Ῥαγκαβῆς, ὁ Ἰταλὸς πρεσβευτὴς καὶ ὁ Τοῦρκος πρεσβευτής. Εἰς τὸν προθάλαμον ὁ πάντοτε φιλοφρονέστατος Ῥαγκαβῆς ὑπεβοήθησε τὸν Τοῦρκον πρεσβευτὴν νὰ περιβληθῇ τὴν γούναν του.

— Μπὰ ! ἡ Ἑλλὰς βοηθοῦσα τὴν Τουρκίαν ; παρετήρησε πονηρῶς ὁ Ἰταλὸς πρεσβευτής.

— Ν α ί ! ἀ λ λ ὰ δ ι ὰ ν ὰ ἀ π έ λ θ ῃ, τοῦ ἐψιθύρισεν ὁ Ῥαγκαβῆς.

*

Ὡς ἄνθρωπος τοῦ κόσμου ὁ Ῥαγκαβῆς ἀφῆκε τὰς γλυκυτάτας τῶν ἀναμνήσεων. Κατὰ τὴν εὐτυχῆ ἐκείνην ἐποχήν, καθ' ἣν ἤκμαζον αἱ Φαναριωτικαὶ αἴθουσαι ἐν Ἀθήναις, τὰ ἀληθῆ ταῦτα ταμεῖα πνεύματος, μία τῶν ὑψίστων ἀπολαύσεων ἦτο καὶ ἡ παρουσία τοῦ Ῥαγκαβῆ. Τὰς εὐφυολογίας ἃς ἔλεγε, τὰς ἀπαντήσεις, ἃς ἔδιδε, τὰ χαριέστατα ποιημάτια, ἅτινα συνέτασσεν ἐκεῖ ἐπὶ ποδός, ὅλα αὐτὰ περιήγοντο εἰς ὅλας τὰς Ἀθήνας, καὶ διεσκέδαζον μὲ αὐτὰ ἐπὶ ὁλόκληρον ἑβδομάδα, ὡς οἰκογένεια ἀστῶν μὲ τὰ λείψανα γεύματος ἐν ἐκτάκτῳ περιστάσει διδομένῳ. Αἱ ἀστεῖαι σκηναί, τὰς ὁποίας ἔπαιζε, δὲν ἀπαριθμοῦνται. Μεταξὺ ἄλλων διηγοῦνται καὶ τὸ ἑξῆς :

Ἑσπέραν τινὰ προσεκλήθη εἰς γεῦμα παρὰ τῷ Ἰωάννῳ Σούτσῳ τῷ Μιχάλβοδᾳ. Ὁ εὐφυὴς Φαναριώτης θέλων νὰ παίξῃ μὲ τὴν γνωστὴν ἀφηρημάδα του τοῦ Ῥαγκαβῆ διέταξε νὰ τὸν εἰσαγάγωσιν εἰς τὸ ἑστιατόριον.

— Ποῦ εἶναι ὁ μ π ε ϊ ζ α δ έ ς ; ἐρωτᾷ ὁ Ῥαγκαβῆς, οὕτω συνειθίζων ν' ἀποκαλῇ τὸν Σοῦτσον.

— Τώρα θὰ ἔλθῃ, ἀπαντᾷ ὁ ὑπηρέτης.

Ὁ Ῥαγκαβῆς κάθηται ἡσύχως εἰς τὴν τράπεζαν καὶ ἄρχεται σκεπτόμενος, ἴσως συνθέτων κανὲν ποίημα.

Ὁ ὑπηρέτης ἐπωφελούμενος τοῦ σ ε ρ β ί ρ ε ι τὸ πρῶτον φαγητόν, εἶτα τὸ δεύτερον, εἶτα τὸ τρίτον καὶ οὕτω καθεξῆς.

Ὁ Ῥαγκαβῆς ἔτρωγε σκεπτόμενος πάντοτε καὶ μὴ δίδων καμμίαν προσοχήν. Ἀφοῦ ἐτελείωσεν ἠγέρθη, εὐχαρίστησε τὸν ὑπηρέτην καὶ ἀπῆλθε. Κάτωθεν ὅμως τῆς παροψίδος του εὑρέθη κατόπιν σκωπτικώτατον δίστιχον ἐπίγραμμα πρὸς τὸν οἰκοδεσπότην.

*

Εἶχε καὶ μίαν ἀδυναμίαν ὁ Ῥαγκαβῆς, ἀδυναμίαν ποιητικωτάτην. Ἠγάπα, ἠγάπα πολὺ πολὺ τὰς ἀδελφὰς τῶν Μουσῶν. Καὶ τὰς ἠγάπα ἀθώως, ἀκάκως, εὑρίσκων ἐν τῇ συναναστροφῇ των ἄκραν γλυκύτητα, ἀκονίζων τὸ πνεῦμά του πρὸς τὴν λεπτὴν εὐθυκρισίαν των καὶ ἀναπαύων ταὐτοχρόνως τὸν νοῦν του ἀπὸ τῶν σοβαρῶν ἀντικειμένων εἰς φαιδρὰ χαριτολογήματα. Τὰ ὅσα ἔγραψεν ἐπὶ λευκωμάτων κυριῶν, ἐπὶ εἰκόνων, ἃς ἀπέστελλεν, ἐπὶ εἰκόνων, ἃς ἐλάμβανε δὲν ἀπαριθμοῦνται.

Ἐκ τῶν χαριεστέρων βεβαίως εἶνε τὸ ἑξῆς τετράστιχον γραφὲν ἐπὶ φωτογραφίας του, ἣν ἐδώρησεν εἰς περικαλλῆ δέσποιναν :

Εἶν' ἡ εἰκών ὁμοία μου, ἂν νὰ πιστεύω πρέπῃ.
Ὁμοία μου ; Τί ὠφελεῖ ;
Ὅταν τὴν στέλλω πρὸς ὑμᾶς, τὴν ἤθελον νὰ ὁμιλῇ
Πρὸ πάντων δὲ νὰ βλέπῃ.

Ἄξιον σημειώσεως εἶνε ὅτι καὶ τὸ τελευταῖόν του αὐτόγραφον εἶνε δύο στίχοι συντετριμμένοι καὶ δυσανάγνωστοι, οὓς διὰ τρεμούσης χειρὸς ἔγραψεν ἐπὶ εἰκόνος του σταλείσης πρὸς τὴν κυρίαν Σοφίαν Σλῆμαν.

*

Τοιοῦτος κατὰ πρόχειρον καὶ ἀσθενῆ σκιαγράφησιν ὑπῆρξεν ὁ κατὰ τὸν Ἰσιδωρίδην Σκυλίσσην τ ο σ ο ύ τ σ ι κ ο ς τ ὸ ἀ ν ά σ τ η μ α, ἀ λ λ ὰ τ η λ ι κ ο ῦ τ ο ς τ ὴ ν φ α ν τ α σ ί α ν Ἀλέξανδρος Ῥαγκαβῆς, ὅστις ἐπὶ ἑξήκοντα ὅλα ἔτη ἐφαίδρυνεν, ἐδίδαξε, συνεκίνησεν ὅλον τὸν Ἑλληνισμόν, καὶ ἓν μόνον λάθος διέπραξεν εἰς τὰ τέλη τοῦ βίου του, μὴ συγγράψας τὰ απομνημονεύματα τῆς ζωῆς του, ἅτινα θὰ ἦσαν καὶ τόσαι σελίδες ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος.

Ν. Ι. ΣΠΑΝΔΩΝΗΣ

Digitized by Google

Ἀθηναϊκη Ηχω

Δὲν παρῆλθε πολὺς καιρὸς ἀφ' ὅτου ἔκλαυσε τὴν πεφιλημένην της κόρην καὶ θρηνεῖ σήμερον τὸν πατέρα της. Ἀλλεπάλληλα τὰ δεινὰ πλήττουσι τὴν εὐαίσθητον αὐτῆς καρδίαν καὶ πρὸ τῆς μεταβολῆς αὐτῆς τῆς τύχης γυναικὸς τόσον καλῆς καὶ εὐτυχοῦς, ἱστάμεθα ὅλοι κατηφεῖς, ἐκπεπληγμένοι, μὲ συμπάθειαν καὶ μ' εὐχάς... Ἡ πενθοῦσα ἐν τούτοις εἶνε Βασίλισσα, μία μεγαλειότης, τῆς ὁποίας δὲν ἔπρεπε νὰ μᾶς κάμῃ τόσην ἐντύπωσιν ἡ δυστυχία, καλυπτομένη ὑπὸ τὸν πλοῦτον ἐκεῖνον τῶν πενθίμων ἐνδυμάτων, τῶν αὐλικῶν ἐθιμοτυπιῶν, τῶν μεγαλοπρεπῶν καὶ πανδήμων ἐκδηλώσεων, τῆς γενικῆς συμμετοχῆς.

Ἆ, ὄχι, δι' ἐμὲ αἱ λῦπαι τῆς ὑψηλῆς περιωπῆς δὲν εἶνε λῦπαι. Θλίβομαι διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ προσώπου, τὸ ὁποῖον ἠγάπων ἢ ἐξετίμων, ἀλλὰ δὲν ἀνησυχῶ πολὺ διὰ τοὺς ἐπιζῶντας. Αὐτοὶ εἶνε πλούσιοι, εἶνε ἰσχυροί, εἶνε ἀγαπημένοι. Ἔχουσι τόσους περισπασμούς, ἀπολαύουσι τόσων τιμῶν, εὑρίσκουσι τόσας παρηγορίας, ὥστε ποῖος ἠξεύρει μήπως δι' αὐτοὺς τὰ δυστυχήματα δὲν ἐπέρχωνται ἵνα διώξωσι μόνον τὴν ἐκ τῆς συνεχοῦς εὐτυχίας ἀνίαν... Λύπη σπαρακτικὴ εἶνε τοῦ πτωχοῦ ἡ λύπη. Φορεῖ ῥάκη, κατοικεῖ εἰς καλύβας ὑγρὰς καὶ σκοτεινάς. Ἴδετε ἐκείνην τὴν μητέρα, ἡ ὁποία ἔχασε τὸ παιδί της. Οἱ ὀφθαλμοί της εἶνε ἐρυθροὶ ἐκ τῶν ἀγρυπνιῶν καὶ τῶν δακρύων. Ἐπὶ τοῦ λιποσάρκου προσώπου καὶ τοῦ σκελετώδους αὐτῆς σώματος εἶνε ἀποτυπωμένη ἡ πτωχεία, ἡ στέρησις, ἡ ἐγκατάλειψις, ἡ θλῖψις. Δὲν ἔχει πλέον δύναμιν νὰ κλαύσῃ, καὶ κηδεύει μόνη καὶ ἀπεγνωσμένη τὸ παιδί της, ἐν μέσῳ τῆς ψυχρᾶς ἀδιαφορίας τοῦ κόσμου ὅλου... Ποῖος θὰ τὴν παρηγορήσῃ αὐτήν; Ποῖος νὰ μὴ τὴν λυπηθῇ αὐτήν;

Μοῦ ἔκαμεν ἐντύπωσιν μίαν φορὰν εἷς πτωχὸς ξυλουργός, ὁ ὁποῖος μοῦ ἀνήγγειλε τὸν θάνατον τοῦ πατρός του, προσθέσας συγχρόνως μὲ φωνὴν κλαυθμυράν:

— Ἐγὼ ὁ ἴδιος ἔκαμα τὴν κάσσα του. Ἀκοῦς ἐκεῖ ποῦ μὲ κατήντησε ἡ τύχη μου; Νὰ κάμω ἐγὼ ὁ ἴδιος τὴν κάσσα τοῦ πατέρα μου!

Καὶ ἔχυνε τὰ δάκρυά του ποταμηδόν, καταλυπημένος, ἀπαρηγόρητος. Εἶνε ὅμως γεγονὸς ἀναμφισβήτητον ὅτι θὰ ἔκλαιε καὶ θὰ ἐλυπεῖτο ὀλιγώτερον, ἂν εἶχε νὰ πληρώσῃ ἄλλον νὰ κάμῃ τὴν κάσσαν τοῦ πατρός του. Καὶ ὁ θέλων νὰ σκεφθῇ ἐπὶ τοῦ γεγονότος αὐτοῦ εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ ἔλθῃ εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὅσῳ ὑψηλοτέρα εἶνε ἡ περιωπὴ τοῦ πενθοῦντος, τόσῳ μικροτέρα ἡ λύπη του.

*

Ὁ κανὼν ὑπόκειται εἰς ἐξαιρέσεις καὶ ἡ γνώμη μας εἰς ἀμφισβητήσεις. Ἀλλὰ δὲν ἔχομεν καιρὸν νὰ συζητήσωμεν. Το δελτίον τοῦ θανάτου ἀναγράφει ἀκόμη ἓν ἔνδοξον ὄνομα, ἐφ' οὗ πρέπει νὰ σταματήσωμεν. Ὁ Ἀλέξανδρος Ῥαγκαβῆς ἀπέθανε. Ἡ βιογραφία τοῦ γεραροῦ λογίου εἶνε προωρισμένη δι' ἄλλας σελίδας τῆς «Ἑστίας». Ἐδῶ δὲν ὑπάρχει πάλιν χῶρος ἢ ὅσος ἀρκεῖ πρὸς ἁπλῆν ἐκδήλωσιν τῆς εἰλικρινοῦς θλίψεως, ἥτις κατέχει τὸν πνευματικόν μας μικρόκοσμον, ὅλους ἡμᾶς τοὺς λεγομένους ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων, τοὺς ἐν οἱῳδήποτε κλάδῳ καλλιεργητὰς αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι μένομεν ὀρφανοὶ σοφοῦ καὶ φιλοστόργου πατρός. Καὶ ὅταν στρέφωμεν τὸ βλέμμα καὶ ζητῶμεν γύρω ἀντικαταστάτην, τότε κυρίως ἐννοοῦμεν ὅλον τὸ κενόν, τὸ ὁποῖον ἀφῆκεν ἀποθνήσκων ὁ γέρων ἐκεῖνος. Ὑπάρχουσι παρ' ἡμῖν ἄνδρες πολλοὶ καὶ διακεκριμένοι εἰς τὰ διάφορα εἴδη τῆς πνευματικῆς ἐνασχολήσεως, ἀπὸ τῶν μαθηματικῶν μέχρι τῆς ποιήσεως. Ἀλλὰ ποῖος ἐξ αὐτῶν ἔχει τὴν γενναιότητα τοῦ πνεύματος ἐκείνου, τὸ ἐγκυκλοπαιδικὸν οὕτως εἰπεῖν τάλαντον τοῦ Ῥαγκαβῆ, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς αὐτῆς γραφίδος ἦτο ἱκανὸς νὰ γράψῃ προβλήματα γεωμετρίας, ποιήματα, ἀρχαιολογικὰς διατριβάς, διπλωματικὰ ἔγγραφα καὶ κωμῳδίας; Καὶ εἶνε μὲν ἀναμφισβήτητον, — οὔτε νομίζω ὅτι εἶνε ἀσέβεια πρὸς τὴν μνήμην κανενὸς ἡ ἀλήθεια — ὅτι ἔξοχος δὲν ἦτο εἰς τίποτε, ὅσον τοὐλάχιστον οἱ σήμερον εἰδικοί. Ἀλλ' ὁ Ῥαγκαβῆς εἶχε τὸ χάρισμα νὰ ἐννοῇ τὰ πάντα, νὰ ἐπιδίδῃ εἰς πάντα καὶ τώρα τελευταῖον, ἔμπειρος παλαίμαχος, νὰ προστατεύῃ τὰ πάντα. Ὑπ' αὐτὴν τὴν ἔποψιν οὐδέποτε ὠνομάσθη κανεὶς δικαιότερον πρύτανις τῶν λογίων. Ἂς μὴ λησμονήσωμεν δὲ παρὰ ταῦτα ὅτι σθανερώτερον ἐργάτην τὰ ἑλληνικὰ γράμματα δὲν ἔσχον ἄλλον ἐκτὸς τοῦ Ῥαγκαβῆ, ὁ ὁποῖος ἀκάματον τῷ ὄντι ἐκράτησε κάλαμον ἐργασθεὶς μόνος αὐτὸς ὅσον ἑκατὸν ἄλλοι τῶν νεωτέρων, οἱ ὁποῖοι ὁμολογουμένως δὲν ἀγαπῶσιν ὀλίγον τὴν ὀκνηρίαν.

*

Ἀλλ' ἐπὶ τέλους εἶνε ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ ἔχωμεν καὶ πρύτανιν τῶν λογίων; Ὅπως οἱ παλαιοὶ Ἀθηναῖοι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κόδρου, ἂς καταργήσωμεν τὴν θέσιν αὐτὴν εἰς μνήμην αἰώνιον τοῦ ἀνδρός. Μᾶς ἀρκεῖ... ὁ πρύτανις τοῦ Πανεπιστημίου. Καὶ ἀφ' οὗ ἡ λέξις μᾶς ἔφερε μέχρι τοῦ Ἐθνικοῦ ἱδρύματος, ἂς μὴ περιφρονήσωμεν τὸν συνειρμὸν αὐτόν. Ἔχομεν νὰ εἴπωμεν κάτι περὶ τῆς «Φοιτητικῆς Ἑνώσεως». Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἐξεφύλλιζα τὸ ἐσχάτως ἐκδοθὲν Ἡμερολόγιον τῶν Φοιτητῶν καὶ πρέπει νὰ ὁμολογήσω ὅτι πολὺ εὐχαριστήθην. Τὸ εὐτύχημα δὲν εἶνε μόνον ὅτι εἰς τὸ Ἡμερολόγιον αὐτὸ δὲν συνήντησα οὔτε ἴχνος ποιήματος ἢ διηγήματος ἢ σκαλαθύρματος — καὶ ἠξεύρομεν πόσον

Digitized by Google

εἶνε ἀνιαρὰ ἡ φιλολογικὴ ὕλη τῶν τοιούτων Ἡμερολογίων, τὰ ὁποῖα φιλοξενοῦσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πρωτόλεια· — ἀλλ' εἶνε ἀκόμη ὅτι τὸ βιβλίον αὐτὸ τὸ τόσῳ εὐσύνοπτον καὶ χρήσιμον, μὴ ἀπομακρυνθὲν διόλου τοῦ σκοποῦ του, παρέχει ζωηρὰν τὴν ἐλπίδα ὅτι ἡ φοιτητικὴ νεολαία ἤρχισεν ἀπό τινος νὰ εὑρίσκῃ τὸν δρόμον της καὶ τὸν προορισμόν της. Τὸ «Ἡμερολόγιον τῶν Φοιτητῶν» ἐκτὸς τῆς περὶ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ Πανεπιστημίων εἰδικῆς ὕλης, περιέχει ἐν ἀρχῇ καὶ τὴν λογοδοσίαν οὕτως εἰπεῖν τῆς «Φοιτητικῆς Ἑνώσεως», σωματείου, ἐφ' οὗ τῷ ὄντι πολλαὶ ἐλπίδες δύνανται νὰ στηριχθῶσιν. Ἐκ τοῦ ὀλίγον ληκυθώδους τὴν φράσιν, ἀλλ' ὀρθοτάτου τὴν ἔννοιαν προλόγου τοῦ κ. Εὐαγγέλου Νικολαΐδου μανθάνομεν καὶ τὸ πιστεύομεν ὅτι ἡ «Φοιτητικὴ Ἕνωσις» εἶνε τὸ πρῶτον σοβαρὸν ἑλληνικὸν φοιτητικὸν σωματεῖον. Καὶ ἡ ἰδέα ἐφ' ἧς ἱδρύθη μᾶς φαίνεται ἰσχυρὸν θεμέλιον καὶ ἡ μέχρι τοῦδε πορεία της πολὺν ζῆλον καὶ ἐνθουσιασμὸν μαρτυροῦσα. Εἰμπορεῖ κανεὶς μὲ μικρὰς ἐπιφυλάξεις νὰ εἴπῃ ὅτι ἀνέτειλε καὶ διὰ τοὺς πτωχούς μας φοιτητὰς αὐγὴ χειραφεσίας. Ἀρχίζουν ν' κατανοοῦν ὅτι ἀποτελοῦσι τάξιν πνευματικὴν ὑψηλήν, ἀλλὰ μὴ ἀνυψωθεῖσαν ἀκόμη ὅσον πρέπει, καὶ δύναμιν ἰσχυράν, ἀλλ' ἀχρησιμοποίητον. Ἡ μετ' ἐνθουσιασμοῦ σύνεσις εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ τοὺς κάμῃ καὶ ν' ἀνυψωθῶσι καὶ νὰ χρησιμεύσωσι τότε κυρίως θὰ μάθωσι νὰ εἶνε φοιτηταὶ καὶ μόνον φοιτηταί· αὐτὸ δὲ θὰ εἶνε τὸ ἁπλοῦν ἀλλὰ μέγα ἔργον τῆς «Φοιτητικῆς Ἑνώσεως». Δὲν θὰ τοὺς ἀπασχολῇ, δὲν θὰ τοὺς ὑποδουλώνῃ ἡ πολιτική· δὲν θὰ τοὺς κατατρώγῃ ἡ ὀκνηρία τῶν καφενείων· δὲν θὰ θεωρῶσι τοῦ λοιποῦ ὡς ἁπλοῦν κερδοσκοπικὸν μέσον τὴν ἐπιστήμην, τὴν ὁποίαν οὔτε συλλογίζονται πλέον ὅσοι κατορθώνουν νὰ κλέψουν ἕνα δίπλωμα. Τὸ τελευταῖον αὐτὸ πρὸ πάντων πρέπει νὰ συλλογισθοῦν καλά. Μόνον ὁ ἔρως, ὁ ἀληθὴς ἔρως πρὸς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν ἐργασίαν, εἶνε ὅ,τι βραδύνει τόσον πολὺ παρ' ἡμῖν τὴν ἀνάπτυξιν ἀληθῶς πνευματικοῦ βίου. Ἐκτὸς ὀλιγίστων ἐξαιρέσεων οἱ ἐπιστήμονές μας δὲν εἶνε ἐπιστήμονες καὶ τὸ περισσότερον μέρος τῶν φοιτητῶν ἔρχεται νὰ βαδίσῃ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ συστήματος τὰ ἴχνη.

Ἡ «Φοιτητικὴ Ἕνωσις» ἄλλο δὲν ἔχει νὰ κάμῃ εἰμὴ νἀποσπάσῃ ἀπὸ τῆς σκολιᾶς ὁδοῦ τὸ πολὺ πλῆθος καὶ νὰ τρέψῃ αὐτὸ πρὸς τὸν καλὸν δρόμον, τὸν ὁποῖον ἀνέκαθεν ἀκολουθοῦν οἱ μετρημένοι λογάδες. Πρὸς τοῦτο χρειάζονται καλοὶ ἡγήτορες κυρίως.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΖΑΠΠΑΣ

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Τυμβωρύχοι ἐκ φανατισμοῦ

Ἀνήκουστος βεβήλωσις καὶ ὕβρις διεπράχθη ἐγγὺς τοῦ Νιοῦρυ τῆς Ἰρλανδίας. Ὁ αἰδέσιμος Φὸρδ, ἀρχιεφημέριος τῆς ἐπισκοπικῆς ἐκκλησίας τοῦ Βέσοβρουκ, ἐνῷ ἤνοιγε μίαν Δευτέραν πρωῒ τὴν θύραν τῆς οἰκίας του ὅπως ἐξέλθῃ, κατετρόμαξεν ἰδὼν φέρετρον κείμενον ἐπὶ τῆς ἄνω βαθμίδος τῆς κλίμακος. Ἐπὶ τοῦ φερέτρου ἦτο πλὰξ φέρουσα τὸ ὄνομα Κέννυ, καὶ ἀνοιχθέντος τοῦ ἐπικαλύμματος εὑρέθη τὸ σῶμα τοῦ Πατρικίου Κέννυ, ἑνὸς τῶν ἐνοριτῶν τοῦ αἰδεσίμου Φόρδ, ἀποθανόντος πρὸ δύο ἑβδομάδων καὶ ταφέντος ἐν τῷ νεκροταφείῳ Μουλλάγλας, δύο μίλια ἀπὸ τοῦ Βέσοβρουκ. Τὸ αἴτιον τῆς φρικαλέας ταύτης ὕβρεως φαίνεται ἦτο ὅτι ὁ Κέννυ ἦτο πρὶν Ῥωμανοκαθολικός, ἀλλὰ νυμφευθεὶς διαμαρτυρομένην ἐπροσηλυτίσθη καὶ ἀπέθανε διαμαρτυρόμενος. Ἡ ἀστυνομία ἐφρόντισεν ἀμέσως νὰ ἐπαναφέρῃ πρὸς ταφὴν τὸ πτῶμα. Οἱ ἔνοχοι δὲν ἀνεκαλύφθησαν.

Πῶς ἁλιεύουσιν οἱ Μαῦροι τοὺς σπόγγους

Ὁ ἐν Νασσάου πρόξενος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἀνέφερε προσφάτως περίεργον τρόπον ἁλιείας τῶν σπόγγων ἐν χρήσει εἰς τὰς Βαχαμαίας νήσους, ἐξ οὗ ἀποζῶσι πέντε ἢ ἓξ χιλιάδες ἄνθρωποι, ὧν οἱ πλεῖστοι Μαῦροι. Οἱ σπόγγοι ἀποσπῶνται ἐκ τῆς κοιτίδος των τῇ βοηθείᾳ μακρῶν σχοινίων, εἰς τὰ ἄκρα τῶν ὁποίων προσαρτᾶται σιδηρᾶ τις συσκευὴ μετὰ εἴδους στιλπνῆς πλακός, ἐνεργούσης ὡς κάτοπτρον. Ὅταν βυθίζεται εἰς τὸ ὕδωρ ἡ συσκευὴ αὕτη καθιστᾷ ἱκανὸν ἄνθρωπον ἐμβλέποντα εἰς τὸ βάθος τῆς θαλάσσης νὰ διακρίνῃ ἐναργῶς τὰ ἀντικείμενα εἰς τὸν πυθμένα, ἂν καὶ πολλὰς ὀρ-

Digitized by Google

γυιάς ἀπέχουσιν. Ἀπόπειρα πρὸς τροποποίησιν τοῦ ἀρχετύπου τούτου συστήματος ἀπέτυχε, διότι ἦτο φόβος μήπως ἡ νέα μέθοδος ἐπιφέρῃ τὸ ἀποτέλεσμα νὰ ἐξολοθρεύσῃ τοὺς σπόγγους. Δὲν εἶνε ἀκριβῶς γνωστὸν πόσος καιρὸς ἀπαιτεῖται, ὅπως αὐξηθῇ ὁ σπόγγος εἰς ἐμπορεύσιμον μέγεθος, καὶ πολλαὶ ἀντιφατικαὶ γνῶμαι ὑπάρχουσιν· ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἀπὸ δώδεκα ἕως δεκαοκτὼ μηνῶν ὡς ἔγγιστα ἀπαιτοῦνται.

Ταχυδρομικαὶ μέλισσαι

Εὑρέθη ἐσχάτως ἐν Γιρόνδῃ τὸ μέσον τῆς χρησιμοποιήσεως τοῦ τοπικοῦ ὁρμεμφύτου τῶν μελισσῶν πρὸς μεταβίβασιν εἰδήσεων, ὅπως καὶ διὰ τῶν περιστερῶν. Αἱ ἐπιστολαὶ γράφονται ἐπὶ μικροσκοπικῆς ταινίας χάρτου, τῆς ὁποίας τὸ ἄκρον προσκολλᾶται ἐπὶ τῆς ῥάχεως τοῦ ἐντόμου, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ ἐγγίζῃ οὔτε τὴν κεφαλὴν οὔτε τὰ ἔλυτρα. Πειράματα κατέδειξαν ἤδη ὅτι ἡ μέλισσα ἐπιστρέφει εὐκόλως εἰς τὸ σημεῖον ἀφ' οὗ ἀνεχώρησεν, ἀρκεῖ ἡ ἀπόστασις νὰ μὴ ὑπερβαίνῃ τὰ 4—5 χιλιόμετρα, τότε δὲ τὴν διατρέχει ἐντὸς 20 μέχρις 25 λεπτῶν.

Πάλη ἐλεφάντων

Περιηγητὴς ἐπιστρέφων ἐξ Ἰνδιῶν, παρέστη μάρτυς τρομερᾶς πάλης δύο ἐλεφάντων ἐπὶ τῆς κορυφῆς λόφου. Ὁ εἷς, ὁ ἡττημένος, ἐξέβαλλε μυκηθμοὺς θρηνώδεις καὶ αὔλακες αἱματώδεις περιέβρεχον τὸ σῶμά του. Μολοντοῦτο αὐτὸς ἐζήτησε νὰ ἐπαναληφθῇ ἡ πάλη καὶ ὥρμησεν ἐκ νέου κατὰ τοῦ νικητοῦ του. Οὗτος ὑπέστη γενναίως τὴν προσβολὴν καὶ ἀμέσως, μ' ἓν ἰσχυρὸν κτύπημα τῆς κεφαλῆς, ἔκαμε τὸν ἐχθρόν του νὰ κατρακυλήσῃ τὸν λόφον, τὸν κατεδίωξε δὲ κτυπῶν ἀπηνῶς διὰ τῶν χαυλιοδόντων. Ὁ ἄλλος, καταβεβλημένος πλέον ὡς ἐκ τοῦ αἵματος, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀποβάλει, ὑπερησπίζετο λίαν ἀσθενῶς. Ἤδη οἱ χαυλιόδοντες τοῦ ἀντιπάλου εἶχον διαπεράσει σημαντικόν τι ὄργανον αὐτοῦ, καὶ τελευταῖον κτύπημα παρὰ τὴν ὠμοπλάτην ἀπετελείωσε τὸ δυστυχὲς ζῶον. Τὴν ἑπομένην ἀγέλη ὁλόκληρος ἐλεφάντων συνηθροίσθη ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς πάλης μετὰ τοῦ νικητοῦ, ὁ ὁποῖος ἐφαίνετο ἐνσπείρων μέγαν τρόμον μεταξὺ τῶν ὁμοίων του. Ἐπὶ τέλους ἐξέλεξε μίαν θήλειαν καὶ τότε τόσον ἀπειλητικὴ ἐγένετο ἡ ὄψις του, ὥστε ἡ ἀγέλη ὅλη ἐτράπη εἰς φυγήν.

Καθαρὸς ὑπηρέτης

— Γιάννη, τί κάνεις αὐτοῦ; τὰ δόντια σου πλένεις μὲ τὴ βούρτσα μου;

— Ἔννοιά σου, ἀφέντη, εἶνε καθαρή, τὴν ἔπλυνα πρὶν τὴν πάρω.

Ὁ Ραγκαβῆς συνέθεσε πλεῖστα χαριέστατα ποιήματα, ἐξ ὧν δημοσιεύομεν τὸ κατωτέρω, διότι τόσον ἀκριβῶς αὐτοχαρακτηρίζεται διὰ τούτου ὁ μέχρι τῆς τελευταίας του στιγμῆς νεάζων πρεσβύτης:

ΕΞ' ΑΝΑΓΝΩΣΕΩΝ

ΚΑΛΑ ΓΕΡΑΜΑΤΑ

Εἶσαι νέα κ' εἶμαι γέρος·
  καὶ ἂν εἶμαι θὰ 'ντραπῶ;
Ἐντροπὴ δὲν ἔχει ὁ ἔρως·
  νέος, γέρος, σ' ἀγαπῶ.

Φεύγουν χρόνια μετὰ χρόνια·
  φεύγουν, ὥρα τους καλή·
ἂς στιβάζωνται τὰ χιόνια
  'ς τὴ λευκή μου κεφαλή.

Λευκὴ εἶναι· ἄλλη ἔννοια!
  φθάν' ἡ αὔρα νὰ φυσᾷ
'ς τὰ μαλλιά μου τ' ἀσημένια
  τὰ μαλλιά σου τὰ χρυσᾶ.

Τὸ πουλὶ τῆς Ἀφροδίτης
  ἔχει ἄσπρο τὸ πτερό·
ἄσπρο εἶναι τὸ κλαδί της,
  τὸ μυρσίνι τὸ χλωρό.

Καὶ σὺ ἄσπρη μὴ δὲν εἶσαι,
  ἀνθηρὴ πορτοκαλλιά;
Μὴ λοιπὸν δυσαρεστεῖσαι
  διὰ τ' ἄσπρα μου μαλλιά.

Ὅλη χάρες ἂν ἡ νέα
  προχωρεῖ ἀνατολή,
καὶ τῆς δύσεως ὡραία
  εἶν' ἐπίσης ἡ στολή.

Μὴ νομίζεις μὲ ῥυτίδες
  πῶς τὸ πρόσωπο χαλᾷ;
Καὶ ἡ θάλασσα δὲν εἶδες
  μὲ ῥυτίδες πῶς γελᾷ;

Καὶ ἂν ἄρχισαν οἱ πάγοι
  νὰ μαραίνουν τὰ κλαδιά,
τὸ ξερόκλαδο ἂς πάγῃ·
  ἔχω πράσινη καρδιά.

Στοὺς χοροὺς καὶ 'ς τὰ παιχνίδια
  ῥίχνω πέρα τὸ ῥαβδί,
κ' ἡ καρδιά μου εἶν' ἡ ἴδια,
  δὲν γερνᾷ, δὲν ἀπαυδεῖ.

Ἔχω σῶμα γηραλέο,
  ὅμως αἴσθημα νωπό,
κι' ὅσῳ ζῶ, λαλῶ, καὶ πνέω
  θὰ γελῶ καὶ θ' ἀγαπῶ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ὁ πρό τινων ἡμερῶν ἀποθανὼν Μ. Δοὺξ τῆς Ῥωσσίας Κωνσταντῖνος Νικολάϊεβιτζ, τοῦ ὁποίου τὴν εἰκόνα δημοσιεύομεν, ἦτο ἀδελφὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου Β', πατὴρ δὲ τῆς ἡμετέρας Βασιλίσσης

Digitized by Google

Ὄλγας καὶ θεῖος τοῦ νῦν αὐτοκράτορος. Ἐγεννήθη τὴν 21)3 Σεπτεμβρίου 1827 καὶ εἶχε τὸν βαθμὸν ναυάρχου καὶ γενικοῦ ὑπασπιστοῦ τοῦ αὐτοκράτορος, πρὸς τούτοις δὲ καὶ ἄλλους ἐπισήμους τίτλους. Ὁ ἀποθανὼν εἶχε νυμφευθῆ τὴν πριγκήπισσαν Ἀλεξάνδραν Ἰωσηφόβναν τοῦ Σάξεν Ἀλτεμβούργου καὶ κατέλιπε τέσσαρα τέκνα.

— Κατά τινα ἐπίσημον ἀπογραφικὴν σημείωσιν οἱ κατὰ τὸ ἑνδεκάμηνον διάστημα ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου μέχρι 30 Νοεμβρίου 1891 εἰς Ἀμερικὴν καὶ Αὐστραλίαν μεταναστεύσαντες Γερμανοὶ ἀνῆλθον εἰς 117,114.

— Ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Δορπὰτ εὑρέθησαν 600 χειρόγραφα μεγάλης ἱστορικῆς ἀξίας γεγραμμένα ῥωσσιστί, σουηδιστί, γερμανιστί, λατινιστὶ καὶ γαλλιστί, καὶ διαφωτίζοντα πολλὰ μέρη τῆς ἱστορίας τοῦ ΙΒ´ αἰῶνος. Ἡ συλλογὴ περιλαμβάνει καὶ 60 ἐπιστολὰς τοῦ βασιλέως Γουσταύου Ἀδόλφου ἀναγόμενα εἰς τὰ ἔτη 1613, 1617 καὶ 1629. Ὡς πρὸς τὴν εἰρήνην τῆς Βεστφαλίας ἰδίως διὰ τοῦ νέου τούτου εὑρήματος παρέχονται πηγαὶ ὅλως ἄγνωστοι.

— Κατὰ τὸ 1891 ἀπέθανον ἐν Ἀθήναις 2,298 ἄνθρωποι, ἐξ ὧν οἱ 80 ἐκ τυχαίων συμβάντων, φόνων ἢ ἄλλων ἀπευκταίων.

— Αἱ ὁδοὶ τοῦ Ὁνολουλοῦ, πρωτευούσης τῶν νήσων Χαβάϊ, φωτίζονται δι' ἠλεκτρικῶν λαμπτήρων· λειτουργεῖ δ' ἐκεῖ τὸ τηλέφωνον καὶ προσεχῶς οἱ τροχιόδρομοι θ' ἀρχίσουν νὰ κινῶνται δι' ἠλεκτρισμοῦ.

— Ἐπὶ τῇ συμπληρώσει τεσσάρων αἰώνων ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς ἡ Ἱσπανικὴ κυβέρνησις ἑτοιμάζει ἑορτὰς καὶ πανηγύρεις κατὰ τὸ προσεχὲς φθινόπωρον, πλὴν ἄλλων δὲ καὶ ἐκθέσεις διεθνεῖς καὶ συνέδρια. Αἱ ἐκθέσεις αὗται εἶνε: ἡ Ἱστορικὴ Ἀμερικανικὴ Ἔκθεσις, περιλαμβάνουσα ἀντικείμενα ἀνήκοντα εἰς τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἀνεκαλύφθη ἡ Ἀμερική, ἡ Ἱστορικὴ Εὐρωπαϊκὴ Ἔκθεσις περιλαμβάνουσα ἀντικείμενα μαρτυροῦντα τὸν βαθμὸν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἀνακαλύψεως, καὶ αἱ δύο δ' ἐν Μαδρίτῃ. Τρίτη ἔκθεσις εἶνε ἡ Βιομηχανικὴ καὶ τετάρτη ἡ Καλλιτεχνική. Συνέδρια δὲ τὰ ἑξῆς: τῶν Ἀμερικανιστῶν, ἐν Οὐέλβᾳ, τῶν Ἀνατολιστῶν ἐν Σεβίλλῃ καὶ τὸ Γεωγραφικὸν συνέδριον τῶν Ἱσπανῶν, Πορτογάλλων καὶ Ἀμερικανῶν ἐν Μαδρίτῃ.

— Τὰ καναρίνια κατέστησαν ἀπό τινος δημοφιλέστατα πτηνὰ ἐν Ἑλβετίᾳ καὶ Γερμανίᾳ, εἶνε δὲ πολυαριθμότατα καὶ ἑταιρίαι συνέστησαν πρὸς διάδοσιν καὶ προστασίαν αὐτῶν. Δύο δ' ἐκθέσεις καναρινίων ἐγένοντο ἡ μία κατὰ Δεκέμβριον ἐν Καρλσρούῃ καὶ ἡ ἄλλη κατὰ Ἰανουάριον ἐν Βερολίνῳ.

— Ἡ ἐπιστολή, ἣν ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Ἐρνέστον Κούρτιον κατὰ τὴν πεντηκοστὴν ἐπέτειον τῆς διδακτορικῆς ἀναγορεύσεως αὐτοῦ ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος, ἔχει ὡς ἑξῆς: «Πεντήκοντα ἔτη παρῆλθον σήμερον, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἀνηγορεύθητε διδάκτωρ ἐν τῇ Φιλοσοφικῇ Σχολῇ τῆς Χάλλης. Εἶνε ἀπαίτησις τῆς καρδίας μου νὰ ἐκφράσω πρὸς ὑμᾶς κατὰ τὴν παροῦσαν ἡμέραν τὰ θερμότατά μου συγχαρητήρια. Κατὰ τὰ μακρὰ ταῦτα ἔτη παρηγάγετε ἔξοχα ἔργα, εἴτε διδάσκοντες μετ' ἀφοσιώσεως καὶ ἀκαταπονήτου ἐπιμελείας τὴν ἀκαδημαϊκὴν νεότητα εἴτε συγγράφοντες. Εἰς τὴν ὑμετέραν δραστηριότητα ὀφείλει ἡ ἐπιστήμη πρὸ πάντων τὴν σημερινὴν ἀκμὴν τῆς ἀρχαιολογίας. Ἰδιαιτέρως ὅμως ἐκτιμῶ τὰς μεγάλας ὑπηρεσίας, ἃς παρέσχετε εἰς τὸν ἐν Κυρίῳ ἀναπαυθέντα πατέρα μου, ὅστις ἐν Ὑμῖν ὄχι μόνον τὸν πολυετῆ διδάσκαλον, ἀλλὰ καὶ τὸν πιστὸν φίλον καὶ σύμβουλον ἔχοντα τοιαῦτα ἐξαίρετα τοῦ χαρακτῆρος προσόντα ἐξόχως ἐτίμα. Συμφώνως λοιπὸν πρὸς τὸ πνεῦμα ἐκείνου πράττω, ἀπονέμων ὑμῖν ὡς σημεῖον τῆς τιμῆς καὶ εὐγνωμονύνης μου τὸν Ἀστέρα τοῦ Οἰκιακοῦ Τάγματος τῶν Χοεντζόλλερν».

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ

Γραφὴ Ἀναρριχωμένη

Ἀναρριχωμένη γραφὴ ἢ ἀνερχομένη λέγεται ἐκείνη, τῆς ὁποίας αἱ γραμμαὶ καὶ τὰ γράμματα ἀνέρχονται πρὸς τὸ ἀριστερὸν ἐπάνω μέρος τοῦ χάρτου. Καὶ ἄλλοτε μὲν ἕκαστον γράμμα ὁλόκληρον φαίνεται ἔχον τὴν τάσιν αὐτὴν τῆς ἀνόδου, ἄλλοτε δὲ μόνον τὸ τέλος τοῦ γράμματος, ἐνῷ τὸ λοιπὸν σῶμα ἠρεμεῖ εἰς εὐθεῖαν στάσιν.

Οἱ ἔχοντες τοιαύτην γραφὴν εἶνε μάταιοι καὶ φιλόδοξοι. Οὕτω γράφει ὁ Βίσμαρχ καὶ ἔγραφεν ὁ Μέγας Ναπολέων. Οἱ ὑποκρύπτοντες τὰ προσόντα ταῦτα ἐκ ψευδοῦς μετριοφροσύνης ἢ δειλίας, ἔχουσι μὲν εὐθεῖαν τὴν γραφήν, ἀλλ' ἡ ὑπογραφή των ἀνασκιρτᾷ πρὸς τὸ τέλος.

Ἐν γένει οἱ γράφοντες δι' Ἀναρριχωμένης γραφῆς ἔχουσι τὰ ἑξῆς ἠθικὰ προσόντα: *Φιλοδοξίαν, ματαιότητα, δίψαν ἐπαίνων, ἀγάπην πρὸς τὰ μεγαλεῖα, ἐπιζήτησιν διακρίσεων καὶ προτιμήσεων.*

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἀρχαιολογικὰ

Τὴν παρελθοῦσαν Δευτέραν ἐγένετο συνεδρίασις τῆς ἐνταῦθα Ἀμερικανικῆς Σχολῆς, καθ' ἣν πρῶτος ὁ διευθυντὴς κ. Βαλδστάϊν ὡμίλησε περὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ῥαγκαβῆ ἐξάρας τὰς ἐκδουλεύσεις αὐτοῦ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιολογίαν. Εἰς ἀνάμνησιν τοῦ Ῥαγκαβῆ, εἶπε, θέλει σήμερον ἡ Ἀμερικανικὴ Σχολὴ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰς ἐργασίας, εἰς ἃς ἐκεῖνος τὴν πρώτην ὤθησιν ἔδωκε τὸ 1854. Τὰς προσεχεῖς ἀνασκαφὰς θ' ἀρχίσῃ πρὸς ἀνάμνησιν αὐτοῦ ἐν τῷ Ἡραίῳ τοῦ Ἄργους. Ἀκολούθως ὁ κ. Γιοὺγκ ὡμίλησε περὶ τῶν ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Σικυῶνος ἀνασκαφῶν, αἵτινες ἀρξάμεναι πρὸ 5 ἐτῶν ἐπερατώθησαν ἤδη. Τρίτος ὡμίλησεν ὁ κ. Δὲ Κοῦ περὶ τοῦ μνημείου τοῦ Λυσικράτους. Τὸ γνωστότατον τοῦτο εἰς πάντας μνημεῖον εἶνε ἐν τούτοις εἰς πάντα τὰ νεώτερα συγγράμματα κακῶς δημοσιευμένον. Τὸ λάθος ἀνάγεται μέχρι τοῦ Στοὺαρτ καὶ Μπαρέττ, οἵτινες τὸ 1762 τὴν σειρὰν τῶν παραστάσεων ἐσφαλμένως ἀπέδωκαν. Τέλος ὁ κ. Βάλδσταϊν ὡμίλησε περὶ τοῦ τετάρτου ποιήματος τοῦ Ἡρώνδα ἢ Ἡρώδα, τοῦ ὁποίου τὰ ἔργα ἐδημοσιεύθησαν ἐκ τοῦ παπύρου τοῦ ἐν τῷ Βρεττανικῷ μουσείῳ τοῦ Λονδίνου. Τὸ ποίημα τοῦτο περιλαμβάνει τὴν ζωηρὰν σκηνὴν ἐπισκέψεως δύο γυναικῶν καὶ μιᾶς ἀμφιπόλου εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Ἡ περιγραφὴ τῶν ἐν αὐτῷ ἀριστουργημάτων καθιστᾷ πιθανὸν ὅτι ὁ ποιητὴς ἔζησε καὶ ἔγραψεν ἐν Κῷ κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τῆς 3ης ἑκατονταετηρίδος π. Χ. Ὁ κ. Βαλδστάϊν ἐξήτασε λεπτομερῶς τὰ ἐν τῷ ποιήματι περιγραφόμενα, πρὸ πάντων δ' εἰκόνα τοῦ Ἀπελλοῦ.

— Τὴν 14 Ἰανουαρίου συνεκροτήθη ἐν τῇ Γαλλικῇ Ἀρχαιολογικῇ Σχολῇ ἡ δεκαπενθήμερος αὐτῆς συνεδρίασις, καθ' ἣν πρῶτος ὁ ἑταῖρος τῆς σχολῆς κ. Ζουβὲν ἐπέδειξεν ἄγαλμα κρητικῆς ἀρχαϊκῆς τέχνης, σπουδαιότατον διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς γλυπτικῆς, διότι μέχρι τοῦδε εἶνε τὸ μόνον μνημεῖον σχολῆς ἀσκησάσης λίαν σημαντικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς τέχνης. Ὁ κ. Ζουβὲν ἀπο-

Digitized by Google

δίδει τὸ ἄγαλμα τοῦτο εἰς τὴν Δαιδαλικὴν τέχνην, ἧς οἱ κύριοι ἀντιπρόσωποι ἤκμασαν ἐν Κρήτῃ περὶ τὸν 7ον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα. Ἐσπούδασε τὸν ἰδιάζοντα εἰς τὴν σχολὴν ταύτην τρόπον καὶ ὥρισε τὴν ἐπίδρασιν αὐτῆς ἐπὶ τῆς ἀρχαϊκῆς ἑλληνικῆς τέχνης διὰ συγκρίσεως τοῦ κρητικοῦ ἀγάλματος πρὸς τἆλλα σύγχρονα ἔργα τῆς Ἀττικῆς, Βοιωτίας καὶ Ἀρκαδίας. Ἀκολούθως ὁ διευθυντὴς τῆς σχολῆς κ. Ὁμὼλλ ἔκαμε παρατηρήσεις τινὰς ἐπιγραφικὰς καὶ φιλολογικάς, προτείνας διόρθωσίν τινα τοῦ Παυσανίου, ἐξηγοῦσαν σημεῖά τινα τῆς τοπογραφίας τῆς Ἀκροπόλεως. Τέλος ὁ διευθυντὴς τῆς Ἀμερικανικῆς Σχολῆς κ. Βαλδσταῒν ἀνεκοίνωσε τὸ ἀποτέλεσμα τῶν μελετῶν αὐτοῦ περὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἀριστοτέλους, ἐκφράσας τὰς περὶ τούτου ἀμφιβολίας, ὑποβαλὼν εἰς ἑαυτὸν πάσας τὰς κατὰ τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἀντιρρήσεις. Ἀλλ' ἐν τέλει ὡμολόγησεν ὅτι πλεῖστα εἶνε καὶ τὰ πείθοντα περὶ τῆς ταὐτότητος τοῦ ἀνευρεθέντος τάφου ὡς τοῦ Ἀριστοτέλους.

Φιλολογικά

Ὑπὸ τὸν τίτλον *Βυζαντινὴ Ἐπιθεώρησις* ἀγγέλλεται ἐκ Μονάχου ἡ ἵδρυσις καὶ προσεχὴς ἔκδοσις περιοδικοῦ, ἀποβλέποντος εἰς πᾶσαν Βυζαντινὴν μελέτην κατὰ τὴν εὐρυτάτην τῆς λέξεως σημασίαν, ἐπεκτεινομένην εἴς τε τὴν γραμματολογίαν καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν θεολογίαν, τὴν ἐξωτερικὴν καὶ ἐσωτερικὴν ἱστορίαν, τὴν τέχνην καὶ ἐν γένει τὸν πολιτισμόν, τὸ δίκαιον, τὴν ἰατρικὴν καὶ τὰς λοιπὰς ἐπιστήμας. Ἡ ἰδέα τῆς ἱδρύσεως αὐτοῦ ἀνήκει εἰς τὸν ὑφηγητὴν τοῦ ἐν Μονάχῳ Πανεπιστημίου κ. Κάρολον Κρουμβάχερ, γνωστὸν ἤδη διὰ τὰς σπουδὰς αὐτοῦ περὶ τῆς μέσης ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ φιλολογικὰς μελέτας καὶ πρὸ πάντων διὰ τοῦ πρωτοφανοῦς καὶ πρωτοτύπου εἰς τὸ εἶδός του συγγράμματος: *Τῆς Ἱστορίας Βυζαντινῆς φιλολογίας* ἀπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ μέχρι τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐν τούτοις καὶ πάντες οἱ περὶ τὰ γράμματα ταῦτα καὶ τὴν καθόλου ἐπιστήμην τῶν Βυζαντινῶν διατρίβοντες Γερμανοί, Ῥῶσσοι, Γάλλοι, Ἄγγλοι, Ἰταλοὶ καὶ Ἕλληνες μέλλουσιν ὑπὲρ τοῦ ἔργου νὰ συνεργασθῶσιν.

Καλλιτεχνικά

Μετ' οὐ πολὺ περατοῦται ὁ ἀνδριὰς τοῦ Βαλζάκ, ὃν φιλοτεχνεῖ ὁ γλύπτης Ῥοδέν. Ὁ ἀνδριὰς εἶνε μαρμάρινος καὶ θὰ στηθῇ ἐν τῷ μέσῳ τῆς πλατείας τοῦ Palais Royal. Ὁ μέγας συγγραφεὺς εἰκονίζεται ὄρθιος φέρων τὸν συνήθη κοιτωνίτην του· ἔχει τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας καὶ τὴν κεφαλὴν κρατεῖ ὑψηλά.

Ἐπιστημονικά

Παρὰ τὸ Βερολῖνον ὑπάρχουσι μεγάλα καταστήματα, τὰ ὁποῖα παράγουν γαρίδας διὰ τεχνικοῦ τρόπου. Εἶνε δὲ τόσον μεγάλη ἡ παραγωγή, ὥστε ὄχι μόνον αἱ γερμανικαὶ πόλεις προμηθεύονται ἐκεῖθεν, ἀλλὰ καὶ οἱ Παρίσιοι καὶ αἱ Βρυξέλλαι.

— Ἐν Λονδίνῳ κατασκευάζονται ὑπὸ γνωστοῦ ὀπτικοῦ καταστήματος δίοπτρα ἐπίτηδες διὰ ... τοὺς ἵππους. Τὰ δίοπτρα ταῦτα εἶνε προσηρμοσμένα ἐπὶ δέρματος καὶ δένονται στερεῶς ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν, χρησιμεύουσι δὲ πολὺ εἰς τοὺς ἵππους, τοὺς ἔχοντας ἀσθενῆ τὴν ὅρασιν, διότι ἀπεδείχθη ὅτι καὶ οἱ ἵπποι πολλάκις εἶνε μύωπες.

— Γερμανός τις ὀφθαλμίατρος ἐφεῦρε νέου εἴδους τεχνητοὺς ὀφθαλμούς, ὄχι ἐξ ὑάλου, ἀλλ' ἐκ νέας ὕλης. Οἱ ὀφθαλμοὶ οὗτοι ἔχουσι πολλὰ προσόντα, ὧν στεροῦνται οἱ ὑάλινοι: ἐφαρμόζονται εὐκόλως, εἶνε ἀκίνδυνοι, δὲν συντρίβονται, καὶ στοιχίζουν εὐθηνά. Ἡ χρῆσις τῶν ὑαλίνων ὀφθαλμῶν εἶνε περιωρισμένη· ἄνθρωποι πτωχοὶ ἢ ἐνσχολούμενοι εἰς χειρωνακτικὰ ἔργα δὲν τοὺς μετεχειρίζοντο· οἱ νέοι ὀφθαλμοὶ εἶνε προωρισμένοι δι' ὅλον τὸν κόσμον.

Ἐκπαιδευτικά

Ὁ ἀριθμὸς τῶν κατὰ τὸ πρῶτον ἑξάμηνον τοῦ τρέχοντος ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους ἐγγραφέντων εἰς τὰ διάφορα γερμανικὰ πανεπιστήμια ἔχει ὡς ἑξῆς: Καινιγσβέργης 719, Γραϊφσβὰλδ 829, Κὶλ 630, Ῥοστὸκ 377, Βρεσλάου 1305. Βυρτζβούργου 1422, Βόννης 1392, Χάλλης 1493, Λειψίας 3242, Τυβίγγης 838, Μαρβούργου 947, Βερολίνου 4427, Ἁϊδελβέργης 932, Μύνστερ 377, Ἰένας 581, Γκίσεν 543, Φραϊβούργου 855, Ἐρλάγγης 1050, Στρασβούργου 969.

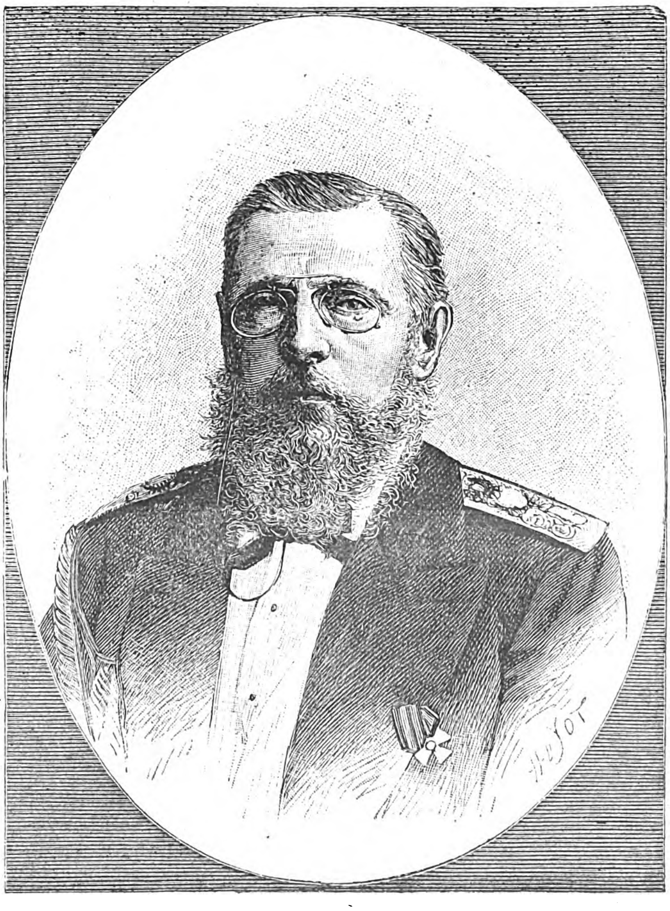

Ο ΑΠΟΘΑΝΩΝ ΜΕΓΑΣ ΔΟΥΞ ΤΗΣ ΡΩΣΣΙΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΕΙΚΟΝΕΣ

Κωνσταντῖνος Ζάππας

Καθ' ἣν ὥραν ἡ *Ἑστία* τίθεται ὑπὸ τὰ πιεστήρια τηλεγραφικῶς ἀγγέλλεται ὁ θάνατος τοῦ μεγάλου τῆς Ἑλλάδος εὐεργέτου Κωνσταντίνου Ζάππα εἰς ἡλικίαν 79 ἐτῶν ἀποθανόντος ἐν Ματὸν τῆς Γαλλίας. Τὰ κατὰ τὸν βίον τοῦ ἐξόχου ἀνδρὸς θὰ ἱστορηθῶσιν εἰς προσεχὲς φύλλον τῆς *Ἑστίας*, νῦν δ' ἀμέσως δημοσιεύομεν τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, ὅπως καταστήσωμεν γνωστὴν καὶ λατρευτὴν εἰς τοὺς ἁπανταχοῦ ὁμογενεῖς τὴν ἐκφραστικὴν μορφὴν τοῦ ἀοιδίμου ἀνδρός.

Digitized by Google

ΚΗΔΕΙΑ

Ἤμην πλησίον τοῦ παραθύρου μου ἀναγινώσκων ἐπὶ ποδός.

Ἡ ἡμέρα ἦτο αἰθρία. Μολονότι ὁ Μάρτιος εἶχε μόλις πατήσῃ, ὁ ἥλιος ἔλαμπεν ἀνέφελος ἐπὶ τῆς ἑπτανησιακῆς πόλεως, εἰς ἣν εὑρισκόμην καὶ διέχυνε πανταχοῦ τὸ γλυκύ του θάλπος, χαροποιῶν τὴν φύσιν ὅλην. Ἡ ἱλαρότης δὲ αὐτὴ τῆς ὡραίας χειμερινῆς μεταμεσημβρίας καταλλήλως ἤρχετο ἐπίκουρος εἰς τὴν θυορβοῦσαν καὶ παρδαλὴν φαιδρότητα τῶν ἀποκρέων, τῆς ὁποίας τὴν κυματώδη βοὴν ἤκουον ἤδη, ὡς συγκεχυμένην ἠχὼ μυρίων γελώτων, νὰ φθάνῃ ἐξ ἀποστάσεως ἀπὸ τῆς πλατείας, ὅπου οἱ προσωπιδοφόροι ἀνεμιγνύοντο εὔθυμοι μετὰ τοῦ διασκεδάζοντος πλήθους.

Αἴφνης ὑπὸ τὸ παράθυρόν μου ἀντήχησε πυκνὸς βηματισμὸς ἀνθρώπων πολλῶν βραδέως προβαινόντων, συγχρόνως δὲ ἀνῆλθε μέχρις ἐμοῦ ἤρεμος καὶ μονότονος ψαλμῳδία νεκρωσίμου ἀκολουθίας.

Ἡ φωνὴ ἐκείνη ἱερέως, ἥτις χαμηλὰ χαμηλὰ ἔψαλλε τὴν πένθιμον ᾠδήν, θλιβερῶς διεσταυρώθη εἰς τὴν ἀκοήν μου μὲ τὴν μακρόθεν καγχάζουσαν τρέλλαν τῆς ἀποκρέω· ἡ λυπηρὰ δὲ αὐτὴ ἀντίθεσις διήγειρεν ἐν ἐμοὶ ἐλαφρὸν αἴσθημα μελαγχολίας διὰ τὴν κενὴν ματαιότητα τῶν ἀνθρωπίνων!

Διέκοψα τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἔκυψα νὰ ἰδῶ.

Ἡ κηδεία ἔφθανε τότε ἔμπροσθεν τῆς οἰκίας μου. Ἦτο κηδεία χωρὶς καμμίαν πομπήν, χωρὶς καμμίαν πολυτέλειαν. Δὲν εἰξεύρω δὲ διατί, ἀλλὰ μοῦ ἐφάνη ὅτι ἀπὸ τὴν ἁπλότητα ἐκείνην ἔπνεε πολὺ μεγαλειτέρα λύπη, πολὺ βαθύτερος καὶ ἁγνότερος πόνος ἀπὸ τὸν ἐπικρατοῦντα εἰς μερικὰς μακροσκελεῖς καὶ ἐπιδεικτικὰς ἐκφοράς. Οἱ παρακολουθοῦντες — ἀνήκοντες ὅλοι εἰς τὴν ἐργατικὴν τάξιν — ἐδείκνυον μὲ τὴν εὐλαβῆ σιωπήν των ὅτι εἶχον ἀληθῶς συναίσθησιν, ὅτι τὴν ὥραν ἐκείνην ἐπήγαιναν νὰ συνοδεύσουν ἄνθρωπον εἰς τὸν τάφον. Καὶ ἐνταυτῷ, εἰς δεῖγμα εἰλικρινοῦς συμπαθείας, περιεστοίχιζον ὅλοι ἐκ τοῦ πλησίον τὸν πενθοῦντα μεσήλικα, ὅστις κατηφὴς καὶ μὲ ἀσκεπῆ τὴν πολιάν του ἤδη κεφαλήν, ἠκολούθει τὸ ὁλόμαυρον φέρετρον τὸ ὁποῖον ἐταλαντεύετο δεξιὰ-ἀριστερὰ ἐπὶ τῶν ὤμων τῶν τεσσάρων νεκροφόρων.

Δὲν ἐπρόφθασεν ἡ κηδεία νὰ προχωρήσῃ ὀλίγον καὶ ἤδη εἶχα μάθῃ, χάρις εἰς τὸν διάλογον, ὅστις ὑψηλοφώνως διεξήγετο ἀπὸ παραθύρου εἰς

παράθυρον μεταξὺ τῶν γυναικαρίων τῆς γειτονίας μου, ὅτι ὁ λυπημένος ἐκεῖνος ἦτο ἐργάτης κατοικῶν ἐκεῖ που πλησίον, ὅστις εἶχε χάσῃ καὶ ἐκήδευε τὴν σύζυγόν του.

Ὁ δυστυχὴς αὐτὸς δὲν ἐξωτερίκευεν ἐνώπιον ὅλων τὸν πόνον του, συγκρατῶν ἐξ ἀνδρικῆς βεβαίως φιλοτιμίας τὰ δάκρυά του· ἀλλ' ὑπὸ τὴν σιωπηλὴν ἐκείνην κατήφειαν ἐφαίνετο πολὺ ὑποφέρων. Ἡ ἄδακρυς λύπη δὲν εἶναι ἄρα καὶ ἡ βαθύτερον τὴν ψυχὴν σπαράσσουσα; Τίς οἶδε δὲ ποίαν ἁπλοϊκὴν εὐδαιμονίαν τὸ δρέπανον τοῦ θανάτου εἶχε διακόψῃ εἰς αὐτόν! Τίς οἶδεν ἡ ἀπελθοῦσα ἐκείνη τί κενὸν ἄφινεν ὑπὸ τὴν στέ-

Digitized by Google

γὴν τοῦ πτωχοῦ ἐργάτου καὶ εἰς τὴν ὀρφανὴν πλέον καρδίαν του!

Ἀπὸ τοιαύτας σκέψεις κατεχόμενος, παρηκολούθησα μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς τὴν ἀπομακρυνομένην κηδείαν, μέχρις οὗ ἀντιπαρῆλθεν αὕτη καὶ ἐσβέσθη ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ πένθιμος ψαλμῳδία καὶ δὲν ἠκούετο πλέον ὁ πυκνὸς βηματισμὸς τῆς σκυθρωπῆς συνοδίας.

Τότε ἀπεσύρθην ἐκ τοῦ παραθύρου καὶ ἀνέλαβα ἐκ νέου τὴν ἀνάγνωσίν μου.

. . . .

Δύο περίπου ὧραι εἶχον παρέλθῃ καὶ ἤρχιζα ἑτοιμαζόμενος διὰ νὰ ἐξέλθω, ὅτε εὔθυμοι γέλωτες καὶ συνομιλίαι τῶν γειτονισσῶν ἔπληξαν πάλιν τὰ ὦτά μου. Ἐν μέσῳ δὲ αὐτῶν διεχωρίζετο φωνὴ ἀνδρικὴ ὁμιλοῦσα εἰς τόνον βραγχνῆς σάλπιγγος σπαρακτικῶς παραφωνούσης, ὁμοιάζουσα πολὺ μὲ φωνὴν ἐκλαρυγγισμένου μεθύσου. Ἡ φωνὴ ἐκείνη ἐφαίνετο ἀπαντῶσα κάτωθεν, ἀπὸ τῆς ὁδοῦ, πρὸς ἐρωτήσεις, αἵτινες ἀπηυθύνοντο ἐκ τῶν παραθύρων. Μολονότι κατ' ἀρχὰς ὁ διάλογος αὐτὸς μὲ ἀφῆκεν ὅλως ἀδιάφορον, διότι ἀλλαχοῦ ἦτο ἐστραμμένη ἡ διάνοιά μου, ἀλλ' ὅμως ἡ παρατεινομένη ἐκείνη βοὴ καὶ ὁ γυναικεῖος ἀλαλαγμὸς ἐφείλκυσαν ἐπὶ τέλους τὴν προσοχήν μου, ἥτις ἐστράφη τότε πρὸς τὰ ἔξω.

Μόνη ἡ ἀνδρικὴ φωνὴ ἠκούετο τώρα, μὲ τὴν βραγχνὴν φλυαρίαν της, ἥτις εἶχε σβέσῃ ὅλας τὰς ἄλλας.

— Γύψ, Γύψ!... ἔλεγε προσκαλοῦσα σκύλον, οὗτινος ἤκουσα ἠχοῦντας τοὺς μικροὺς περὶ τὸν τράχηλον κωδωνίσκους, τοὺς ὁποίους τὸ ζῷον ἔσειε. — Γύψ, ἐδῶ, ἔλα 'δῶ! Καὶ ἀπευθυνομένη πάλιν πρὸς τὸ ἀκροατήριον τῶν παραθύρων — Μάλιστα, κυράδες μου, ἐτράβηξα, σᾶς λέω, τὸν διάολό μου! Ὀχτὼ 'μέραις ἔμεινα χωρὶς δουλειὰ καὶ ὀχτὼ νύχταις δὲν ἔκλεισα 'μάτι ποῦ ὁ Θεὸς τὸ ξέρει. Τί νὰ κάμῃς σὰν ἡ μοῖρα σοῦ τά 'χῃ γράψῃ ἔτζι; Ὄξω ὁ κόσμος νὰ ξεφαντώνῃ καὶ ἐγὼ νύχτα μέρα νὰ μένω μέσα στὸ σπίτι κλεισμένος... Γύψ, ἔλα 'δῶ, σοῦ λέω... Ὅ,τι 'μπόρεσα ἔκαμα... Περιποίησι ποῦ 'ξώδεψα καὶ τὰ μαλλιὰ τσῆ κεφαλῆς μου... γιατὶ σὰν ἕνας βάζεται, βάζεται εἰς τὰ γερά. Ὅλαις μου τσὴ δουλειαὶς τσ' ἔχω κάμει, κυράδες μου, σωσταίς, ὅλαις σωσταίς, σᾶς λέω, ἴσα μὲ τὴν ὕστερη στιγμή! Μὰ τώρα ὁποῦ, ὡς θέλησε ὁ Θεός, τὰ πάντα τελειώσανε, τί νὰ γίνῃ... ὑπομονή! βγῆκα κι' ἐγὼ ὁ καϋμένος νὰ πάρω ὀλίγον ἀέρα καὶ νὰ ξεσκοτίσω λιγάκι τὸν πόνο μου μὲ τὸ καρναβάλι. Ἆ! δόξα νἄχῃ ὁ μεγαλοδύναμος!... ἔτζι ἦτανε γραμμένο! Ὁ Θεὸς σχωρές την τὴ μακαρίτισσα... Ἔχετε 'γειά, κυράδες μου, ζωὴ στὴν ἀφεντιά σας... Γύψ, ἔλα, ἐμπρός, πᾶμε, σοῦ λέω...

Ἔσπευσα εἰς τὸ παράθυρον διὰ νὰ βεβαιωθῶ ἐὰν ἡ ὑποψία, ἡ ὁποία διὰ μιᾶς μοῦ εἶχεν ἐπέλθῃ, ἦτο ἀκριβής. Καὶ εἶδα πράγματι τὸν ἄνθρωπον τῆς κηδείας, τὸν μεσήλικα, τὸν λυπημένον, νὰ κατέρχεται ὑψηλόκορμος τὴν πρὸς τὴν πλατείαν κατωφερῆ ὁδόν, μὲ βῆμα σταθερόν, μὲ τὰς χεῖρας ἀμερίμνως χωμένας εἰς τὰ θυλάκια, στρεφόμενος μόνον ἐκ διαλειμμάτων διὰ νὰ προσκαλῇ τὸν σκῦλόν του, ὅστις μὲ ταχὺν τριποδισμὸν τὸν παρηκολούθει, σείων εὐθύμως τοὺς περὶ τὸν τράχηλόν του κωδωνίσκους.

Β. Γ. ΣΤΕΦΕΛΙΔΗΣ

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Τὴν ἑβδομάδα αὐτὴν ἦσαν οἱ ἐπίσημοι θάνατοι ἀλλεπάλληλοι. Μετὰ τὸν Ῥαγκαβῆν ὁ Ζάππας, μετὰ τὸν Ζάππαν ὁ Δαμαλᾶς, μετὰ τοῦτον ὁ Μητσόπουλος... Ἐὰν εἶχον ἔστω καὶ τὴν ἐλαχίστην τάσιν καὶ ἐπιτηδειότητα νὰ πλέκω ἐγκώμια νεκρῶν, ὁποία σήμερον ἄφθονος ὕλη διὰ τὴν γραφίδα μου! Πλὴν στεροῦμαι ἑνός, τοῦ κυριωτέρου ἴσως διὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην προσόντος· μολονότι δὲν εἰξεύρω ἂν τοῦτο εἶνε ἀπολύτως ἔλλειψις. Ἐσυνείθισα δηλαδὴ νὰ φρονῶ — ἀντιθέτως βέβαια πρὸς τοὺς εἰδικοὺς καὶ εὐδοκίμους νεκρολόγους — ὅτι ὁ θάνατος, ὁσονδήποτε σκληρῶς πρόωρος ἢ αἰφνίδιος καὶ ἂν ὑποτεθῇ, δὲν εἶνε ἱκανὸς να προσθέσῃ τίποτε εἰς τὴν ἀξίαν ἑνὸς ἀνθρώπου. Ἡ ἀποθέωσις, ἡ προκαλουμένη κατ' ἔθος εἰς τὰ φέρετρα τὰ ὁπωσδήποτε ἐπίσημα, δὲν μ' εὐχαριστοῦν, ὅταν δὲν εἶνε πολὺ δικαία. Βεβαίως ὁ θάνατος εἶνε κάτι, τὸ ὁποῖον κινεῖ τὴν καρδίαν εἰς συμπάθειαν καὶ πολλὰ μᾶς κάμνει νὰ λησμονῶμεν καὶ νὰ παραβλέπωμεν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ συμπάθεια αὕτη ἀκριβῶς εἶνε

Digitized by Google

ὅ,τι εἰμπορεῖ νὰ ἐπηρεάσῃ ἐπικινδύνως τὸν ἐπιθυμοῦντα νὰ εἴπῃ τὴν ἀλήθειαν, νομίζω ὅτι ὁ εὐσυνείδητος αὐτὸς πρέπει ν' ἀφίνῃ νὰ παρέρχεται τῆς λύπης ἡ σκοτίζουσα συμφορά. Ἐν ᾧ ἀπεναντίας τίποτε δὲν φοβεῖται, οὐδὲ πρέπει νὰ φοβῆται ὁ συνειθίζων ἑαυτὸν εἰς τὴν ἀπρόσβλητον ἐκείνην ψυχρότητα, ἀφ' ἧς οὐδὲν αἴσθημα ἢ συμφέρον, οὔτε τοῦ θανάτου ἡ συμπάθεια, εἶνε ἱκανὸν νὰ τὸν παρασύρῃ.

*

Ἂν σήμερον καὶ αὐτοῦ τοῦ Ζάππα — τοῦ ἀληθοῦς ἐθνικοῦ εὐεργέτου, τοῦ ἐναρέτου καὶ ἀφελοῦς ἀνδρός, παρὰ τῷ ὁποίῳ ἡ φιλοπατρία ἐξήγνιζε, δύναταί τις εἰπεῖν, τὴν φιλοχρηματίαν — ὁ λιβανωτὸς μοὶ ἐφάνη βαρύς, πολὺ περισσότερον νομίζω τοιοῦτον τὸν καέντα πρὸ τοῦ Ῥαγκαβῆ, τοῦ Δαμαλᾶ, τοῦ Μητσοπούλου. Καὶ τὸν μὲν πρῶτον ὁ κάλαμος νέου καὶ ἄνευ προλήψεων κριτικοῦ ἐπειράθη ἤδη ν' ἀποκαταστήσῃ εἰς τὴν θέσιν του· ἀλλὰ περὶ τῶν ἄλλων κανεὶς δὲν ἐφάνη θέλων νὰ εἴπῃ τὴν ἀλήθειαν, τὴν ὁποίαν δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν γραψάντων συνησθάνθησαν. Καὶ ἡμεῖς τιμῶμεν τὰς γνώσεις καὶ τὰς ἀρετὰς τοῦ Δαμαλᾶ καὶ σεβόμεθα ὑπὲρ πάντα τὸ ἔργον αὐτοῦ τὸ ἐπίμονον, τὸ φιλόπατρι καὶ χριστιανικόν. Ἀλλὰ δὲν νομίζομεν ἡμᾶς ἀπηλλαγμένους διὰ τοῦτο τῆς ὑποχρεώσεως νὰ προσθέσωμεν ὅτι αἱ τόσῳ στεναὶ θρησκευτικαὶ ἰδέαι τοῦ ἀνδρός, παρακολουθοῦμεναι φυσικῶς ὑπὸ τοῦ ἀμειλίκτου ἐκείνου φανατισμοῦ, δὲν ἤλεγχον πνεῦμα φιλοπρόοδον, οὔτε ἐντελῶς χειραφετημένον. Ἄνθρωπος ἀποφασισμένος καὶ καλὰ ν' ἀναστηλώσῃ τῶν Πατέρων τὰς ἀσκητικὰς νηστείας με ὅλην τῶν παλαιῶν ἐτῶν τὴν αὐστηρότητα, ἀπαγορεύων δὲ εἰς τοὺς μαθητάς του, τοὺς ὀρεγομένους παιδείας ἐλευθέρας, ν' ἀκροῶνται καθηγητῶν ἐπιστημόνων μὲ τὴν πρόφασιν ὅτι νεωτερίζουσιν, εἶνε προφανῶς ἄνθρωπος, τοῦ ὁποίου αἱ γνώσεις δὲν ἐπηρέασαν διόλου τὸν φύσει ὀπισθοδρομικὸν ὀργανισμόν, ὥστε νὰ καταντήσῃ διὰ τῆς ἐπιμονῆς του καὶ τῆς θελήσεως καὶ τοῦ θάρρους — τοῦ ἴσως ἀξιοθαυμάστου μολοντοῦτο — πρόσκομμα κατὰ τῆς ἐπερχομένης προόδου. Μόνον τοῦτο θὰ ἐπεθύμουν νὰ προστεθῇ ἰδιαιτέρως εἰς ὅσα καλὰ ἐλέχθησαν περὶ τοῦ ἄρτι ἀποθανόντος διαπρεποῦς θεολόγου.

*

Ὁ μόνος ἴσως τῶν καθηγητῶν, τὴν παράδοσιν τοῦ ὁποίου μετὰ χαρᾶς θὰ ἐπέτρεπεν εἰς τοὺς ῥασοφόρους μαθητάς του καὶ αὐτὸς ὁ Δαμαλᾶς, ἦτο ὁ Ἡρακλῆς Μητσόπουλος. Καὶ ποῖος δὲν ἐγνώρισε τὸν ἀγαθὸν καὶ συμπαθῆ ἀνθρωπίσκον μὲ τὸ στρογγύλον πρόσωπον, τὸν λευκὸν μύστακα καὶ τὸν ὑψηλὸν πῖλον, τὸν γέροντα τοῦ ὁποίου ἡ ἰσχνὴ ἀλλ' ἤρεμος καὶ εὐφραδὴς φωνὴ ἐδίδαξε τὰς θετικὰς γνώσεις ἐπὶ τρεῖς γενεὰς καὶ μέχρις ἐσχάτων; Ἀλλ' ἦτο καὶ αὐτὸς τύπος παλαιοῦ καθηγητοῦ μεστοῦ προλήψεων καὶ προσκεκολλημένου εἰς τὸ παρελθόν, ὅπως τὰ ὀστρείδια εἰς τὸν βράχον — διὰ νὰ μεταχειρισθῶμεν παρομοίωσιν ἐκ τοῦ κύκλου του Φαντασθῆτε καθηγητὴν τῆς Ζωολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ — δὲν εἶπα Θεολόγον παρακαλῶ — ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1892 μὴ παραδεχόμενον τὴν θεωρίαν τῆς ἐξελίξεως καὶ περαίνοντα τὰς ἐξετάσεις του μὲ τὴν στερεότυπον ἐρώτησιν: «Εἶνε λοιπὸν πάνσοφος ὁ Δημιουργός;» Τὴν φρικώδη ταύτην ἀνάμιξιν τῆς θρησκείας μετὰ τῆς Ἐπιστήμης, εἰς τὴν ὁποίαν ἐζήτει καὶ καλὰ νὰ δώσῃ θρησκευτικὸν προορισμὸν — ὅπως ὅλοι οἱ περιορίζοντε; τὸ ἔργον τῆς σημερινῆς Ἐπιστήμης εἰς τὸ νὰ ἐπισημοποιήσῃ τὰ κείμενα τοῦ Μωϋσέως καὶ ν' ἀποδείξῃ τὴν πανσοφίαν τοῦ Δημιουργοῦ — θὰ ἤμην πρόθυμος νὰ παραβλέψω, ἂν ὁ μακαρίτης καθηγητὴς ἐδεικνύετο ἐπιεικέστερος εἰς θεωρίαν ὄχι μόνον κρατοῦσαν ἤδη ὅλων τῶν ἐπιστημῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν ὁμηλίκων του πρὸ πολλοῦ παραδεδεγμένην. Μόνον τοῦτο θὰ ἐπεθύμουν πάλιν νὰ προστεθῇ ἰδιαιτέρως εἰς ὅσα καλὰ καὶ δίκαια ἐλέχθησαν περὶ τοῦ ἄρτι ἀποθανόντος διαπρεποῦς φυσιοδίφου.

*

Ὑπάρχουσι πολλοὶ φύσει μεμψίμοιροι, οἱ ὁποῖοι ὅλην των τὴν προτίμησιν δεικνύουσι πάντοτε πρὸς τὸ παρελθόν, ἀγαπῶντες καὶ ἐκθειάζοντες τοὺς μεγάλους του ἄνδρας, τοὺς ὁποίους εὑρίσκουσιν ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἀσυγκρίτους πρὸς τοὺς νεωτέρους. Εἶνε καὶ αὐτὸ μία πρόληψις ἐκ τῶν μᾶλλον ἀδικαιολογήτων. Ἐγὼ νομίζω ἀπεναντίας, ὅτι ἡ ἐλπὶς εἶνε ὁ κλῆρος τοῦ μέλλοντος καὶ ὅτι ὑπὸ τὸ πρῖσμά της μᾶλλον οἱ νεώτεροι παρίστανται εἰς τὰ ψυχικὰ ὄμματα γίγαντες, πρὸ τοῦ νανοειδοῦς ἀναστήματος τῶν γεροντίων, ὅσα παρέρχονται τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο. Τῆς τοιαύτης ἐλπίδος τὸ πρῖσμα εἶνε ὀλιγώτερον παντὸς ἄλλου ἀπατηλόν... Παρέρχεσθε, λείψανα τοῦ παρελθόντος. Σᾶς σέβονται καὶ παραμερίζουσιν εὐλαβῶς εἰς τὴν πένθιμον διάβασίν σας οἱ ἄνθρωποι τοῦ μέλλοντος, ἀλλ' ὄχι ἄνευ χαρᾶς ὅτι θὰ καταλάβωσι τώρα τὴν θέσιν σας. Εἶνε καιρὸς νὰ ἐργασθῶσι καὶ νὰ πρωταγωνιστήσωσιν. Αὐτοὺς ὡς ἐκλεκτὰ τέκνα περιμένει ἡ Πρόοδος, τὴν ὁποίαν ὑπεβοηθήσατε μὲν καὶ σεῖς ἄλλοτε — διότι δημιουργήματα ἰδικά σας εἶνε οἱ νεώτεροι, — ἀλλὰ κατὰ τῆς ὁποίας ἐπιπροσθεῖτε σήμερον κωλύματα δυσυπέρβλητα, καθ' ὧν μόνος ὁ θάνατος ἰσχύει. Παρέρχεσθε λοιπὸν ἐν εἰρήνῃ. Σᾶς λυπούμεθα, ἀλλὰ δὲν λυπούμεθα. Εἴμεθα οἱ νέοι, οἱ ὁποῖοι ἔχομεν σύνθημα: ζήτω τὸ μέλλον!

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

Digitized by Google

ΑΠΟΚΡΥΦΑ ΚΑΙ ΣΥΝΑΞΑΡΙΑ

Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε σελ. 49

Ἄμεσον ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης πρὸς τὸν ἄνδρα ἐξισώσεως τῆς γυναικὸς εἰς τὰ δικαστήρια καὶ τὰ σφαγεῖα ὑπῆρξεν ἡ καὶ κατὰ τὰ λοιπὰ ἰσότης. Αἱ θύραι τοῦ γυναικωνίτου, τὰς ὁποίας ἔθραυσεν ἐν τῇ ὀργῇ αὐτοῦ ὁ ἐκπνέων ἐθνισμὸς πρὸς συγκομιδὴν θυμάτων, ἀδύνατον ἦτο νὰ κλεισθῶσι καὶ πάλιν· εὐλόγως δὲ δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ὑπὲρ τῆς ἰδίας πρὸ πάντων χειραφετήσεως ἤθλησαν αἱ γυναῖκες. Οὐδ' ἦσαν αἱ ἀθλήσεις αὗται περιτταὶ πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ, ἀφοῦ εἰς ταύτας πρὸ πάντων καὶ οὐχί, ὡς κοινῶς πιστεύεται, εἰς τὰ διδάγματα τῆς νέας θρησκείας πρέπει ν' ἀποδοθῇ ἡ ἐπελθοῦσα ἰσοτιμία. Δύσκολον τῷ ὄντι εἶναι νὰ θεωρηθῶσιν οἱ ἱδρυταὶ τοῦ χριστιανισμοῦ ὡς ἁβρότεροι, ἢ κἂν δικαιότεροι τῶν ἀρχαίων πρὸς τὴν γυναῖκα. Ὅπως κατὰ τὸν μωσαϊκόν, οὕτω καὶ κατὰ τὸν καινὸν νόμον πρέπει αὕτη νὰ θεωρῆται ὡς ὑποδεέστερόν τι πλάσμα, οὐχὶ κατ' ἰδίαν εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ζυμωθέν, ἀλλ' ἐξαχθὲν ἐκ περισσεύσαντος ἀνδρικοῦ ὀστοῦ, ὡς παράρτημα καὶ κτῆμα πολὺ μᾶλλον ἢ ὡς σύντροφος τοῦ ἀνδρός. Πασίγνωστα εἶναι τὰ τοῦ ἁγίου Παύλου: «Οὐκ ἔστιν ἀνὴρ ἐκ γυναικός, ἀλλὰ γυνὴ ἐξ ἀνδρός, καὶ οὐκ ἐκτίσθη ἀνὴρ διὰ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ γυνὴ διὰ τὸν ἄνδρα.... Γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μανθανέτω ἐν πάσῃ ὑποταγῇ· γυναικὶ διδάσκειν οὐκ ἐπιτρέπω οὐδὲ αὐθεντεῖν, ἀλλὰ εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ. Ἀδὰμ γὰρ πρῶτος ἐπλάσθη, εἶτα Εὔα· καὶ Ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ ἀπατηθεῖσα ἐν παραβάσει γέγονε.» [1] Πιστὴ τῶν ἀποστολικῶν λόγων ἀπήχησις ἦτο τῶν ἀρχαίων ἐκκλησιαστικῶν πατέρων ἡ γνώμη, καὶ τὰ αὐτὰ μετὰ πάροδον δεκαπέντε αἰώνων ἐδίδασκεν ὁ κατὰ τοὺς Λατίνους τελευταῖος αὐτῶν Βοσσουέτος. Τί δὲ νὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου τοῦ ἰσχυριζομένου, ὅτι κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν θέλει μεταμορφωθῇ εἰς ἄνδρα πᾶσα γυνή, ἢ τοῦ Ἰουστίνου θεωροῦντος ἐξ ὅλων τῶν ἑλληνικῶν μύθων γελειωδέστατον τὸν τῆς Ἀθηνᾶς, ἤτοι «τὴν ἀπεικόνισιν τῆς φρονήσεως ὑπὸ τὴν μορφὴν γυναίου. [2] Ἡ πρὸς τὰ γύναια περιφρόνησις τῆς Ἐκκλησίας ἦτο τοιαύτη, ὥστε ἐπεβάλλετο εἰς αὐτὰ νὰ κρύπτωσι τὴν κεφαλήν των, διὰ τὸν λόγον ὅτι αὕτη δὲν εἶναι ὡς ἡ ἀνδρικὴ «εἰκὼν καὶ δόξα Θεοῦ», οὐδ' ἐθεωροῦντο ὡς οἱ ἄνδρες ἄξιαι νὰ ἐγγίσωσι «γυμνῇ χειρὶ» τὸν ἄρτον τῆς Εὐχαριστίας, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ δέχωνται τὴν ἁγίαν μερίδα ἐπὶ τεμαχίου ὑφάσματος, ἐπίτηδες πρὸς ἀποφυγὴν τῆς μιάνσεως ἐπινοηθέντος [1]. Κατὰ τοῦτο δὲ μόνον, τὸ ὅλως ἄσχετον πρὸς τὸ δόγμα, φαίνεται συντελέσας εἰς ἀνύψωσιν τῆς γυναικὸς ὁ χριστιανισμὸς ὅτι, ἀντὶ τῆς συνέσεως, τῆς ἀνδρείας, τῆς ὀξύτητος τοῦ πνεύματος, τοῦ ὕψους τῆς φαντασίας καὶ τῶν ἄλλων ἀνδροπρεπῶν ἀρετῶν, τὰς ὁποίας ἐτίμων οἱ ἀρχαῖοι, ἐτίμησεν ἐκεῖνος τὸ ἔλεος, τὴν ἀγάπην, τὴν πραότητα, τὴν εὔκολον πίστιν, τὴν ἔλλειψιν προνοίας περὶ τῆς ἐπιούσης, τὴν πενίαν τοῦ πνεύματος καὶ τὸν πλοῦτον τῆς καρδίας, τὰ μόνα δηλ. προσόντα κατὰ, τὰ ὁποῖα ἐξισοῦται πρὸς τὸν ἄνδρα ἢ καὶ πλεονεκτεῖ αὐτοῦ ἡ γυνή, ἀνοίξας οὕτω εἰς αὐτὴν τὸ μόνον στάδιον, εἰς τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ διαπρέψῃ. Ὅπως δήποτε, ἡ πρὸς πᾶν ἄλλο ἔργον μικροῦ λόγου ἀξία συνεργασία αὐτῆς ἀπέβαινε πολύτιμος καὶ μάλιστα ἀνεκτίμητος, προκειμένου νὰ μαλλαχθῶσι τὰ σκληρὰ σπάγχνα τοῦ ἀρχαίου κόσμου διὰ τῆς θέας μαρτυρίων. Ἡ πρὸς διέγερσιν οἴκτου ὑπεροχὴ καὶ εἰδικότης τῆς γυναικὸς δὲν φαίνεται δεομένη ἀποδείξεως. Ὁλοκλήρου δὲ ἑκατόμβης ἀρρένων μαρτύρων χρησιμωτέρα ἦτο ἡ θυσία μιᾶς μόνης χριστιανῆς κόρης, ἂν μάλιστα συνέβαινε νὰ ἦναι ὡραία. Τοιαῦται δὲ ἐξελέγοντο κατὰ προτίμησιν αἱ ἀθλήτριαι τοῦ ῥωμαϊκοῦ ἀμφιθεάτρου, μεταξὺ τοῦ πλήθους τῶν ἐκ πάσης γωνίας τοῦ ἀπεράντου κράτους πεμπομένων εἰς τὴν πρωτεύουσαν καταδίκων. Οὐδὲ παρεδίδοντο αἱ ἐκλεκταὶ αὗται μετὰ τῆς λοιπῆς ἀγέλης εἰς τοὺς λέοντας ἢ τὰς φλόγας, ἀλλ' ἐπενοοῦντο ὑπὲρ αὐτῶν ἀλλόκοτα καὶ σχεδὸν ἀπίστευτα εἴδη μαρτυρίου. Ἄξιον μνείας μεταξὺ τούτων ἦτο τὸ συνιστάμενον εἰς τὴν θανάτωσιν διὰ τῶν βασάνων, τὰ ὁποῖα ὑπέμενον κατὰ τοὺς ἀρχαίους ποιητὰς εἰς τὰ τάρταρα οἱ ἁμαρτωλοί Ὅτε δὲ ἀπεδείχθη κάπως ἐνδεὴς ὑπὸ τοιαύτην ἔποψιν τῶν Ἑλλήνων ἡ φαντασία, κατέφυγον οἱ τελετάρχαι εἰς τὴν πολὺ πλουσιωτέραν ἀνατολικήν, προσκαλέσαντες μάλιστα εἰδικοὺς ἐξ Αἰγύπτου καὶ Νουβίας δημίους πρὸς ἀκριβεστέραν ἐμψύχωσιν τῶν βασανιστικῶν εἰκόνων, αἵτινες κοσμοῦσι τοὺς τοίχους τῶν ὑπογείων συρίγγων τῆς Μέμφιδος καὶ τῶν Θηβῶν [2]. Ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ ἀριστουργήματα τῆς ἀρχαίας γλυπτικῆς ἐχρησιμοποιοῦντο πρὸς κορεσμὸν τῆς βασανιστικῆς μανίας. Ἐκ τῶν καλλιτεχνημάτων τούτων ἐθαυμάζετο πρὸ πάντων τὸ παριστάνον τὴν Δίρκην ῥόδιον μάρμαρον, τὸ γνωστότερον ὑπὸ τὸ ὄνομα Φαρνεσίου ταύρου. Ἡ δὲ ὑπ' αὐτοῦ ὑπαγορευθεῖσα ψυχαγωγία ἦτο ἡ πρόσδεσις γυμνῆς γυναικὸς εἰς τὰ κέρατα ἢ τὴν οὐρὰν μανιώδους ταύρου, παρασύροντος, καταπατοῦντος καὶ σπαράσσοντος αὐτὴν ἐν τῷ ἀμφιθεάτρῳ, ὅπως τὴν μυθολογουμένην Δίρκην εἰς τὰς ὑ-

1 Πρὸς Κορινθ. Α', ια'. 8—9.
2 August., de Civit. Dei, IB', ιζ'. καὶ Ἰουστιν. Ἀπολογ. Α'.

1 Βλ. Δουκαγκίου Γλωσσάρ. εἰς λέξιν Dominicalis.
2 Βλ. Συετόνιον εἰς β. Γαΐου 57.

Digitized by Google

πωρείας τοῦ Κιθαιρῶνος [1]. Ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἐπινοήματος ὑπῆρξε τοιαύτη, ὥστε ἐφ' ἱκανὸν χρόνον μόνον Δίρκας ἐζήτουν οἱ θαμῶνες τοῦ θεάτρου. Ἡ δημοτικότης αὐτῶν ἐπεσκίασε καὶ τὴν τοῦ *Ἀδώνιδος*· ἤτοι τὴν παράθεσιν καλοῦ τινος νεανίσκου εἰς πειναλέους ἀγριοχοίρους, καὶ αὐτὴν τὴν παράστασιν τοῦ *Μαινομένου Ἡρακλέους*, τὴν συνισταμένην εἰς τὴν ἔνδυσιν ἀθλητικοῦ τὸ σῶμα καταδίκου δι' ὑποκαμίσου βυθισθέντος εἰς πίσσαν, ἥτις ἀναπτομένη ἠνάγκαζε τὸν δυστυχῆ νὰ μιμηθῇ τὰς κινήσεις τοῦ ἀρχαίου ἥρωος, σπαράσσοντος τὰς σάρκας του, ὅπως ἀποσπάσῃ τὸν ὀδυνηρὸν τοῦ Νέσσου χιτῶνα. [2] Πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς ἐξαιρετικῆς ταύτης πρὸς τὰς Δίρκας εὐνοίας τοῦ πλήθους ἐδέησε νὰ πολλαπλασιασθῶσι τῶν γυναικῶν αἱ καταδίκαι καὶ κατὰ προτίμησιν τῶν ὡραιοτέρων. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐπῆλθεν ἡ ὥρα, καθ' ἣν τὸ ἀποτρόπαιον τοῦ θέματος ὑπερέβη καὶ αὐτῶν τῶν θεατῶν τὴν θηριωδίαν. Οἱ πρὶν θανατούμενοι ἐπὶ τῆς κονίστρας ἦσαν ἢ μικρᾶς συμπαθείας ἄξιοι κακοῦργοι ἢ ἐξ ἐπαγγέλματος μονομάχοι, εἰς τοὺς ὁποίους παρείχοντο τοὐλάχιστον ὅπλα πρὸς ἄμυναν κατὰ τῶν ἀντιπάλων καὶ τῶν θηρίων. Ἡ ἀντικατάστασις τούτων δι' ἀθῴων ἀποθνησκόντων ὑπὲρ τῆς πίστεως αὐτῶν καὶ μάλιστα γυναικῶν, ἠρέθισεν ἐν ἀρχῇ ὡς νέον τι καὶ ἀσύνηθες ἄρτυμα τὴν ὄρεξιν αἱματηρῶν θεαμάτων, τὴν δὲ διέγερσιν ταύτην παρέτεινε καὶ ἐκορύφωσεν ἡ ἀπαράμιλλος τέχνη τῶν δημίων. Οὐδ' αὐτὴ ὅμως ἦτο ἱκανὴ νὰ προλάβῃ τὸν κόρον ἢ νὰ κωλύσῃ ἐπ' ἄπειρον τὴν ἀφύπνισιν λειψάνου τινὸς ἀνθρωπίνου οἴκτου, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸν γνωστὸν στίχον, «κοιμᾶται εἴς τινα γωνίαν καὶ τῆς θηριωδεστάτης καρδίας». Ἂν ἀπομένουσιν εὐσεβεῖς μῦθοι τῶν τίγρεων καὶ τῶν ἄρκτων αἱ ἡμερώσεις, ἀναντίλεκτον ἀφ' ἑτέρου εἶναι, ὅτι ὁ τρόπος καθ' ὃν ὑπέμενον τὸ μαρτύριον αἱ Δίρκαι, ἡ σεμνότης, τὸ κάλλος, ὁ ἦχος τῆς τελευταίας αὐτῶν δεήσεως, οἱ παλμοὶ τοῦ στήθους ὑπὸ τὸ πάτημα τοῦ ταύρου, ἡ ἔκφρασις, ἣν μετέδιδεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῶν ἡ ὀπτασία τοῦ ἀνοιγομένου παραδείσου, καὶ αἱ λοιπαὶ ἱστορικαὶ τοῦ θανάτου αὐτῶν περιστάσεις συνεκίνησαν πλειστάκις μέχρι δακρύων τοὺς θεατὰς καὶ πολλὰς προκάλεσαν εἰς Χριστὸν μεταστάσεις. Οὐδ' εἶναι ἀνάγκη νὰ προσθέσωμεν, ὅτι οὐδόλως ἴσχυον νὰ μεταβάλωσιν ἢ νὰ ἐλαττώσωσι τὴν ἐκ τῶν τοιούτων ἀθλήσεων ἐντύπωσιν τῶν πιστῶν αἱ κατὰ τῆς γυναικὸς ὕβρεις, τὰς ὁποίας ἀντέγραψαν ἐκ τοῦ ἑβραϊκοῦ νόμου οἱ συντάκται τῶν κανονικῶν βιβλίων. Τὸ μόνον ἐκ τῶν ὕβρεων τούτων πόρισμα εἶναι, ὅτι ἡ πολυύμνητος τῆς γυναικὸς χειραφέτησις ὀφείλεται οὐχὶ εἰς τὸ νέον κήρυγμα, ἀλλ' εἰς τὸ ἀφθόνως χυθὲν ὑπὲρ αὐτοῦ γυναικεῖον αἷμα.

Οὔτε τὰ ἀνωτέρω ὅμως, οὔτε ὅσα ἄλλα ἔτυχε περὶ τοῦ θέματος τούτου ν' ἀναγνώσωμεν, φαίνονται ἡμῖν ἱκανὰ νὰ ἐξηγήσωσι τὴν διακρίνουσαν τὰ ἀρχαϊκὰ συναξάρια ὑπερβολὴν γυναικολατρείας. Εἰς κορύφωσιν ταύτης συνετέλεσε, πιστεύομεν, κατὰ πολὺ ἡ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας καταδίκη τῆς ἡδονῆς ὡς κατηραμένης. Πολλοὶ τῶν σημερινῶν ἀπολογητῶν, ὑποχωροῦντες εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ αἰῶνος, ἀγωνίζονται νὰ παραστήσωσι τὴν ἐπικρατοῦσαν περὶ τῆς καταδίκης ταύτης γνώμην ὡς ὑπερβολικὴν καὶ προερχομένην ἐκ συγχύσεως τοῦ ἀσκητισμοῦ πρὸς τὸν χριστιανισμόν, τὸν ἐπιτρέποντα καὶ εὐλογοῦντα τὸν γάμον. Τὸ ἀληθὲς ὅμως καὶ τὸ ἀναμφισβητήτως ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῶν κειμένων προκῦπτον εἶναι, ὅτι διαφορὰ μεταξὺ αὐτῶν δὲν ὑπάρχει κάμμία, ἡ δὲ προτεινομένη κἄπως φαρισαϊκὴ διάκρισις μεταξὺ χριστιανοῦ καὶ ἀσκητοῦ εἶναι σύγχρονον εὕρημα, οὐ μόνον αὐθαίρετον, ἀλλὰ καὶ τελείως ἀσυμβίβαστον πρὸς τὰ εὐαγγελικὰ παραγγέλματα καὶ τῶν ἱερῶν πατέρων τὴν γνώμην. Ἱδρυταὶ τοῦ ἀσκητικοῦ βίου δὲν ἦσαν, ὡς παρὰ πολλῶν πιστεύεται, ὁ Ἅγ. Ἀντώνιος καὶ οἱ σύγχρονοι αὐτοῦ ἀναχωρηταί, ἀλλ' αὐτοὶ οἱ πρῶτοι κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου οἱ ἐξ ἀρχῆς διδάξαντες τό: «καλὸν ἀνθρώπῳ μὴ ἅπτεσθαι γυναικός». Καὶ οἱ μὲν ἄγαμοι καὶ χηρεύσαντες ἐπροτρέποντο νὰ μείνωσι τοιοῦτοι, εἰς μόνους δὲ τοὺς ὁμολογοῦντας ἑαυτοὺς ἀνικάνους ἐγκρατείας ἐσυγχωρεῖτο «*οὐ κατ' ἐπιταγήν, ἀλλὰ κατὰ συγγνώμην*» [1] νὰ νυμφεύωνται, καθ' ὃν περίπου τρόπον καὶ εἰς τοὺς νοσοῦντας νὰ κρεωφαγῶσιν. Ἡ χρῆσις ὅμως τῆς τοιαύτης συγγνώμης ἐθεωρεῖτο κατὰ τοὺς αἰῶνας τῆς ἀκμαίας πίστεως ὡς ταπείνωσις, ὑποβιβασμὸς καὶ ἀφιλότιμος παραίτησις ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς ἐκείνης παρὰ τὸν θρόνον του θέσεως, ἣν ἐπιφυλάττει ὁ Κύριος ἐν τῷ παραδείσῳ εἰς ἐκείνους, οἵτινες «*μετὰ γυναικῶν οὐκ ἐμολύνθησαν· παρθένοι γάρ εἰσὶ καὶ ἠγοράσθησαν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀπαρχὴ τῷ Θεῷ*. [2] Πιστὴ τῶν ῥητῶν τούτων παράφρασις ἦτο καὶ τῶν θείων πατέρων ἡ διδασκαλία. «Ἡ ἐκκλησία, ἔλεγεν ὁ Ἱερὸς Κυπριανός, δὲν ἐπιβάλλει μὲν καταναγκαστικῶς τὴν ἀγαμίαν, ἀλλὰ συμβουλεύει ὑμᾶς ν' ἀπέχετε τοῦ γάμου. Κατὰ τὸ λόγιον τοῦ Ἰησοῦ *πολλαὶ εἰσὶ μοναὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ* καὶ εἰς ὑμᾶς ἀπόκειται νὰ ἐκλέξητε τὰς καλλιτέρας» [3]. Γνωστὸς εἶναι ὁ περὶ παρθενίας λόγος ἢ μᾶλλον ὁ εἰς ταύτην ὕμνος τοῦ Ἁγ. Βασιλείου, ὁ δὲ Ἱερώνυμος, ἐπι-

1 Εὐσεβ. *Εὐαγγελ. Προπαρ.* Ε', μ'.

2 Μαρτιαλ. *Περὶ Θεαμάτ.* Ε' καὶ Συετον. εἰς Β' Νέρωνος Υ'. Προβλ. Τερτουλ. Ἀπολογητ. ΙΕ', 9.

1 Πρὸς Κορινθ. Α', ζ', 1—6.

2 Ἀποκαλύψ. Ἰωαν. ιδ', 4.

3 Κυπριαν. *Περὶ Σχημάτ. Παρθεν.* ἐν ἐπιλόγῳ.

Digitized by Google

χειρῶν νὰ δικαιολογήσῃ τὴν κατὰ συγγνώμην ἀνοχὴν τοῦ γάμου παρὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἀνέκραζε μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ ὁρμῆς: «Ὁ μόνος λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ἀνεχόμεθα τὸν γάμον, εἶναι ὅτι δύνανται νὰ γεννηθῶσιν ἐξ αὐτοῦ τέκνα, μέλλοντα νὰ τηρήσωσι τὴν παρθενίαν· ὑβριστὴν ὅμως αὐτῆς θεωροῦμεν πάντα τολμῶντα νὰ τὴν συγκρίνῃ πρὸς τὸν γάμον· οὗτος μὲν πληθύνει τοὺς κατοίκους τῆς γῆς, ἡ δὲ παρθενία τοῦ παραδείσου» [1] Εἰς δὲ τοὺς παρατηροῦντας, ὅτι ἡ ἀποχὴ ἀπὸ τοῦ γάμου καὶ τῆς χειροτέρας αὐτοῦ ἁμαρτίας θὰ ἐξήλειφε τὸ ἀνθρώπινον γένος ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς οἰκουμένης, ἀπεκρίνετο ἀδιστάκτως ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος: «Καὶ τί ἄλλο ὑπάρχει ἀξιώτερον εὐχῆς παρὰ τὸ τέλος τοῦ κόσμου καὶ τῆς ταχυτέρας ἐλεύσεως τῆς οὐρανίου βασιλείας; Πῶς δὲ λησμονεῖτε ὅτι τὴν ἀγαμίαν συνέστησεν εἰς ὑμᾶς καὶ ὁ ἀπόστολος λέγων, θέλω πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς ἐμαυτόν. [2]

Οὐδ' ἠδύναντο οἱ ταῦτα συμβουλεύοντες νὰ παραπονεθῶσιν ὅτι ἔπιπτεν εἰς ἄγονον γῆν ὁ καλὸς σπόρος, ἀφοῦ αὐτοὶ οὗτοι σεμνύνονται ἀναγράφοντες, ὅτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτῶν κατὰ πολὺ ὑπερέβαινεν ἐν τῇ χριστιανικῇ κοινωνίᾳ τὰς συζύγους καὶ τὰς μητέρας τῶν ὡρίμων παρθένων ὁ ἀριθμός [3]. Πολὺ ὅμως ἀξιώτερον προσοχῆς τοῦ στατιστικοῦ φαίνεται τὸ ἠθικὸν ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης καταδίκης τῆς σαρκός. Τοῦτο ἦτο, ὡς ἀνωτέρω ἐλέγομεν, ἡ γυναικολατρεία. Ὁ ἀναγνώστης τῶν ἀποκρύφων καὶ τῶν ἀρχαϊκῶν συναξαρίων ἐκπλήττεται βλέπων ἐν αὐτοῖς τὴν γυναῖκα κατέχουσαν περισσότερον τόπον παρὰ εἰς οἱονδήποτε τῶν νεωτέρων μυθιστορημάτων. Πρὸς μηδένισιν ὅμως παντὸς κακοβούλου συμπεράσματος ἀρκεῖ νὰ ἐνθυμηθῇ, ὅτι τὸ φαινόμενον τοῦτο διέκρινε μόνην τὴν περίοδον ἐκείνην, καθ' ἣν ἦτο θερμὸς ὁ ζῆλος καὶ ἀναντιρρήτως ἁγνὰ τὰ ἤθη τῶν πιστῶν. Τὴν ἀρχαίαν τῷ ὄντι χριστιανικὴν κοινωνίαν πρέπει νὰ θεωρήσωμεν, οὐ μόνον κατὰ τὰς ἱστορικὰς μαρτυρίας, ἀλλὰ καὶ τῆς λογικῆς τὰς ὑπαγορεύσεις, ὡς κατ' ἐξαίρεσιν ἀποτελουμένην ἀποκλειστικῶς ἐξ ἐκλεκτῶν, ἀφοῦ οὐδὲν ὑπῆρχε τὸ δυνάμενον νὰ ἑλκύσῃ ἐν ὥρᾳ κινδύνου καὶ διωγμοῦ εἰς τὴν νέαν θρησκείαν τοὺς μὴ ὁλοψύχως ἀσπαζομένους τὰς ἀρχὰς αὐτῆς. Τὸ ὄνομα χριστιανὸς δὲν ἐσήμαινε τότε, ὅπως ἔπειτα, αἵρεσιν μόνον θρησκευτικήν, ἀλλὰ καὶ διάθεσιν ψυχικήν [4]. Οὐδ' ἦτο δυνατὸν νὰ εἴπῃς τι περὶ χριστιανοῦ ὅτι ἦτο εὐσεβὴς ἢ ἀσεβής, ἐνάρετος ἢ ὑποκριτής, χωρὶς νὰ ὑποπέσῃ εἰς ἀντίφασιν ἢ πλεονασμόν. Ἡ τοιαύτη διάκρισις ἀπέβη δυνατή, μόνον ἀφοῦ θριαμβεύσας καὶ γενόμενος θρησκεία τοῦ κράτους καὶ τοῦ πλήθους περιέλαβε κατ' ἀνάγκην εἰς τοὺς κόλπους του ὁ χριστιανισμὸς μετὰ τῆς μειονοψηφίας τῶν ἐκ προαιρέσεως χριστιανῶν καὶ τοὺς οὐδὲν ἄλλο πλὴν τοῦ ὀνόματος ἔχοντας πρὸς αὐτὴν κοινόν· τοὺς δειλούς, τοὺς προσελθόντας ἐκ φόβου τῆς μετὰ τὸν θρίαμβον ἀγρίας τῶν ἐθνικῶν καταδρομῆς· τὸν ἀμετάβλητον τὴν φύσιν ὄχλον, τὸν λιθοβολοῦντα τοὺς τελευταίους λατρευτὰς τῶν εἰδώλων, ὅπως τοὺς πρώτους τοῦ Χριστοῦ· τοὺς μὴ δυναμένους ν' ἀπομάθωσι τὰς περὶ ὄνου σκιᾶς συζητήσεις πρώην σοφιστάς· τοὺς ὀρεγομένους συνοίκησιν μετὰ διακονισσῆς φιληδόνους, τοὺς αὐλοκόλακας ἀρχιερεῖς, τὰ ῥαδιοῦργα γύναια καὶ ὅσα ἄλλα διάπυρίνης γλώσσης ἐστιγμάτισε καὶ κατηράσθη ὁ πράγματι χρυσόστομος Ἰωάννης. [1] Ταῦτα ὅμως ἐπῆλθον ἱκανῶς βραδύτερον, τῶν δὲ πρώτων αἰώνων τὴν γυναικολατρείαν πρέπει κατ' ἀνάγκην νὰ συνδέσωμεν μετὰ πίστεως εἰλικρινοῦς καὶ τηρήσεως ἀπαραβάτου πάσης θείας ἐντολῆς. Οὐδ ἦτο δυνατὸν ὑπὸ ἄλλους ὅρους τὸ αἴσθημα τοῦτο ν' ἀναπτυχθῇ ἤ, τοὐλάχιστον, εἰς τοιοῦτον βαθμὸν νὰ κορυφωθῇ. Τὴν γλυκύτητα τῷ ὄντι οἱασδήποτε ἀπολαύσεως δύναται νὰ ὑπερτιμήσῃ ὑπερόγκως μόνος ὁ ἄγευστος αὐτῆς· οἱ δὲ ἀκριβεῖς τῶν ἀποστολικῶν παραγγελμάτων τηρηταὶ οὐδὲν ἄλλο ἐγνώριζον περὶ γυναικός, παρὰ μόνον ὅτι ὁ ῥίπτων βλέμμα ἐπ' αὐτὴν τιμωρεῖται διὰ πυρὸς αἰωνίου, καὶ πρὸς οὐδὲν ἄλλο ἠδύναντο νὰ συγκρίνωσι τὴν ἄγνωστον ἐξ αὐτῆς ἀπόλαυσιν εἰμὴ πρὸς τὸ μέγεθος τῆς τιμωρίας. Οὐδ ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ συντελῇ αὐτὸς ὁ τρόμος εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ πόθου. Ἂν πάντες ἦσαν τότε εὐσεβεῖς, τοῦτο δὲν ἐκώλυε πολλοὺς αὐτῶν νὰ ἦναι καὶ εἰκοσαετεῖς. Ἡ θέσις αὐτῶν δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς τὴν τῶν συνωθουμένων παρὰ τὴν θύραν παντὸς συμποσιάζοντος Ῥωμαίου ἀθλίων ἐκείνων ἐπαιτῶν, τῶν ὁποίων οὐ μόνον ἐσπάρασσε τὰ σπλάγχνα πεῖνα πραγματική, ἀλλὰ καὶ ἐφλόγιζον τὴν φαντασίαν τὰ πολυθρύλητα ἐκεῖνα ἐκ γλωσσῶν ἀηδόνων διτάλαντα καρυκεύματα, ὧν ἠδύναντο νὰ φαντασθῶσι τὴν γεῦσιν ἀνάλογον τῆς τιμῆς. Πάντες γνωρίζομεν ὅτι οὐδέποτε εἶνε ἡ πραγματικότης ὅσον τὸ ὄνειρον ὡραία, τοῦ δὲ ἀσκητικοῦ βίου προϊὸν ἦτο τὸ ὄνειρον τῆς γυναικός. Ὁ ἀναγινώσκων εἰς τὰ κακότεχνα νεώτερα συναξάρια, τὸν Νέον Παράδεισον ἢ τὴν Καλοκαιρινήν, τὰς ἀσέμνους ἐκείνας καὶ

---

1 Ἱερωνυμ. Κατὰ Ἰοβινιαν. Βιβλ. Α'.

2 Αὐγουστ. De bono Gonjug. κφ. Θ', 9.

3 Ὁ Ἁγ. Ἡμβρόσιος ἀντιτάσσει πλειστάκις τὰς πέντε τῆς Ῥώμης Ἑστιάδας πρὸς τὸ ἄπειρον πλῆθος τῶν Χριστιανῶν παρθένων.

4 Ἀπόδειξις τούτου εἶναι ὅτι ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Τερτουλλιανοῦ οὐδεὶς Χρ στιανὸς ἀναγράφεται καταδιωχθεὶς διὰ φόνον, κλοπὴν ἢ ἄλλο κοινὸν ἔγκλημα.

1 Εἰς Πραξ. Ἀποστολ. Ὁμιλ. ΜΕ' Βλ. καὶ τὴν Πρὸς Εὐστοχίαν ἐπιστ. τοῦ Ἱεροῦ Ἱερωνύμου περιγράφοντος τὴν σύγχρονον καὶ οὐχὶ μικροτέραν ἔκλυσιν τῶν ἠθῶν παρὰ τοῖς Δυτικοῖς.

Digitized by Google

μονοτόνους περιγραφὰς πειρασμῶν τῶν ἁγίων ὑπὸ δαιμόνων γυναικομόρφων καὶ τὰς πρὸς φυγάδευσιν τῶν φαντασμάτων τούτων καταφυγὰς καὶ ξηραφαγίαν, μαστιγώσεις, κατακλίσεις ἐπὶ στρωμνῆς ἀκανθῶν ἢ κυλισμοὺς ἐπὶ τῆς χιόνος κλίνει νὰ πιστεύσῃ ταῦτα καλογηρικὰ μυθάρια. Πολὺ ὅμως διάφορος εἶναι ἡ ἐντύπωσις τοῦ ἐγκύπτοντος εἰς τὰ γνήσια καὶ σύγχρονα τῆς ψυχικῆς ταύτης καταστάσεως ἀπομνημονεύματα, οὐ μόνον τῶν ἁγιογράφων, ἀλλὰ καὶ τῶν προτεινόντων ταύτην ὡς ἐπιχείρημα κατὰ τοῦ χριστιανισμοῦ ἐθνικῶν συγγραφέων. Κατὰ τὰς ἀψευδεῖς ταύτας μαρτυρίας τὰ βάσανα τῆς τοιαύτης φαντασίας ὑπερδιεγέρσεως ἢ π υ ρ ώ σ ε ω ς, ὡς τὴν ὀνομάζει ὁ ἅγιος Παῦλος, ἦσαν τοσοῦτον πραγματικὰ καὶ ἀφόρητα, ὥστε κατέληγον πολλάκις εἰς παραφροσύνην, πολλοὶ δὲ ἦσαν καὶ οἱ πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπ' αὐτῶν ἀποθνήσκοντες ἐξ ἀσιτίας, ἀνοίγοντες τὰς φλέβας των, κρημνιζόμενοι ἀπὸ βράχων ἢ ἀσεβοῦντες κατὰ τῶν εἰδώλων, ὅπως τύχωσιν ἐνδοξοτέρου θανάτου ἐν τῷ ἀμφιθεάτρῳ[1]. Ταῦτα ὅμως δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ἄσχετα πρὸς τὴν παροῦσαν μελέτην, πολὺ δὲ ἀξιωτέρα προσοχῆς εἶναι ἡ ἀνακούφισις ἐκείνη καὶ σχετικὴ ἠρεμία, τῆς ὁποίας κατώρθωνον νὰ τύχωσιν οἱ πλεῖστοι διά τινος καινοφανοῦς συμβιβασμοῦ τῆς εὐσεβείας μετὰ τοῦ διηνεκοῦς αὐτῶν ὀνείρου. Ἂν τῷ ὄντι ἐπέβαλλεν ἡ Ἐκκλησία οὐ μόνον τὴν ἁγνότητα, ἀλλὰ καὶ τὴν περιφρόνησιν τοῦ γυναίου, ἐπέτρεπεν ἐν τούτοις τὴν λατρείαν τῆς ἁγίας. Ἡ ἁγιότης ἦτο τὸ μόνον σχῆμα, δι' οὗ ἠδύναντο νὰ περιβάλωσι τὴν ὀπτασίαν αὐτῶν οἱ ἀποστρεφόμενοι καὶ τὴν κατὰ διάνοιαν ἁμαρτίαν, μεταμορφοῦντες τὸν γυναικόμορφον δαίμονα εἰς στεφανηφόρον παρθένον, πρὸ τῆς ὁποίας ἠδύναντο νὰ γονυπετήσωσιν ἀναμαρτήτως. Καὶ τὴν μὲν πρώτην ὕλην τοῦ συναξαρίου παρεῖχον ἄφθονον καὶ ἐκλεκτὴν αἱ τότε πυκναὶ ἀθλήσεις τῶν γυναικῶν, τὰ δὲ ποικίλματα τῆς φαντασίας ὁ πυρετός. Ὁ θέλων νὰ ἐκτιμήσῃ τοῦτον μετὰ δικαιοσύνης δὲν πρέπει νὰ λησμονῇ, ὅτι ἡ μὲν θρησκεία τῶν ἀρχαίων οὐδὲν ἄλλο ἦτο παρὰ μόνον ἀποθέωσις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, τοῦ δὲ χριστιανισμοῦ ἡ οὐσία ἔγκειται πρὸ πάντων εἰς τὴν καταδίκην τῆς φύσεως ταύτης ὡς πονηρᾶς. Ὁ Ἕλλην καὶ ὁ Ῥωμαῖος ἠδύναντο ν' ἀποβλέπωσι πρὸς τὴν γυναῖκα μετὰ τῆς ψυχικῆς ἐκείνης ἀταραξίας, ἣν γεννᾷ ὁ κόρος καὶ ἡ πεῖρα, ὑμνοῦντες αὐτὴν, ἄνευ περισσείας ἐνθουσιασμοῦ, ὡς ἀγαθὴν οἰκοδέσποιναν ἢ θελκτικὴν ἑταίραν, ὡς Φρύνην ἢ ὡς Πηνελόπην. Οὐδ' εἶναι κἂν δυνατὸν νὰ θεωρήσωμεν τὴν Ἀφροδίτην τῆς Μήλου ὡς προϊὸν τῆς λατρείας τοῦ γυναικείου κάλλους, ἀλλὰ μόνον τοῦ ἀνθρωπίνου, ἀφοῦ οὐχ ἧττον αὐτῆς ὡραῖον καὶ ἀνώτερον μάλιστα κατὰ τὴν χάριν εἶναι τὸ πασίγνωστον ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος τοξότου. Πρὸς τοιαῦτα ὅμως αἰσθήματα οὐδὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ κοινὸν ὁ χριστιανός, ὁ διδασκόμενος νὰ περιφρονῇ τὸν γάμον, νὰ ταυτίζῃ μετὰ τῆς κολάσεως τὴν ἡδονὴν καὶ ν' ἀγνοῇ καὶ αὐτὸ τῆς γυναικὸς τὸ σχῆμα. Τὴν μὲν κεφαλὴν αὐτῶν, τὴν μὴ πλασθεῖσαν «κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ θεοῦ,» ἐπεβάλλετο εἰς τὰς πρώτας χριστιανὰς νὰ κρύπτωσιν ὑπὸ πυκνὸν πέπλον, τὸ δὲ ἀνάστημα μετέβαλεν εἰς ἄμορφον κορμὸν πλατὺς καὶ ποδήρης ἐκ τριχίνου ὑφάσματος χιτὼν ἢ μᾶλλον σάκκος. Ἡ μόνη κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἀποκάλυψις γυναικείας γυμνότητος ἦτο ἡ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ σπαραγμοῦ ἐν τῷ ἀμφιθεάτρῳ, τῆς δὲ ὀπτασίας ἐκείνης τὸ θάμβος συνεδέετο ἀναποσπάστως πρὸς τὴν δόξαν μαρτυρικοῦ θανάτου καὶ τὴν ἀνάβασιν ἁγιασθείσης ψυχῆς εἰς τοὺς οὐρανούς. Τοῦτο ἀρκεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὴν μεταξὺ τοῦ ἀρχαϊκοῦ καὶ τοῦ χριστιανικοῦ αἰσθήματος διαφοράν. Εἰς τὸν ὀνομασθέντα πλατωνικὸν ἔρωτα φαίνεται πολὺ μᾶλλον ἁρμόζον τὸ ὄνομα ἀσκητικοῦ. Πρῶτος τῷ ὄντι ὁ ἀσκητὴς ἐφεῦρε τὸν ταυτισμὸν τῆς γυναικὸς μετὰ τῆς ἁγίας, καὶ πρῶτος ἐδίδαξεν ἡμᾶς νὰ συμπλέκωμεν τὴν ἡδυπάθειαν μετ' ὀνείρων ὑπερφυσικῶν, δυνάμενος κατὰ τοῦτο τοὐλάχιστον νὰ θεωρηθῇ πρόδρομος τοῦ νεωτέρου ῥωμαντισμοῦ, ὡς θέλομεν πειραθῇ ν' ἀποδείξωμεν διὰ προσεχοῦς ἡμῶν ἄρθρου.

ΕΜ. Δ. ΡΟΪΔΗΣ

1) Βλ. Νείλου Ἐ π ι σ τ. Βλ. Β', καὶ Neander Geschichte der Christl. Relig. τόμ. 6' σελ. 508—513.

ΔΥΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΑΙ

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Ε' — ΝΕΟΦΥΤΟΣ Η'

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς διὰ τῆς «Ἑστίας» δημοσιεύσεως τῶν εἰκόνων τῶν Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν Διονυσίου τοῦ Ε' καὶ Νεοφύτου τοῦ Η', παρέχομεν τοῖς ἀναγνώσταις αὐτῆς τὰς ἀκολούθους βιογραφικὰς πληροφορίας.

Ὁ Δ ι ο ν ύ σ ι ο ς Ε' ἐγένετο Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1887, διαδεχθεὶς Ἰωακεὶμ τὸν Δ'. Κατὰ τὴν ἐκλογικὴν πάλην, καθ' ἣν εἶχεν ἀντίθετον Ἰωακεὶμ τὸν Γ', ἕνα τῶν ἐξοχωτέρων ἱεραρχῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις διὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβείας ὑπεστήριξε τὸν Διονύσιον, πεποιθυῖα, ὅτι οὗτος συμβιβαστικώτερος ὢν θὰ ἠδύνατο νὰ συνεργάζηται μετ' αὐτῆς εὐκολώτερον ἐν πάσῃ ἐργασίᾳ ὑπὲρ τῶν συμφερόντων καὶ δικαιωμάτων τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὁμογενῶν ἡμῶν, ὑπὲρ ὧν πᾶσα Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἱερώτατον ἔχει καθῆκον καὶ ἀναμφισβήτητον δικαίωμα νὰ μεριμνᾷ. Ὁ Διονύσιος ἦτο ἱεράρχης ἐκ τῶν διαπρεπόντων, φήμην ἔχων διοι-

Digitized by Google

κητικοῦ ἀνδρός, ἀγαπῶντος τὸ γένος, ἑτοίμου πρὸς θυσίας ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ἠθῶν αὐστηροτάτων. Εἶχε χρηματίσει ἄλλοτε μητροπολίτης Κρήτης, εἶτα δὲ Ἀδριανουπόλεως Ἐν Κρήτῃ μὴ ἐλπίζων ἐκ τῶν μονομερῶν ἐπαναστάσεων τὴν πλήρωσιν τῶν εὐγενῶν πόθων τοῦ φιλελευθέρου λαοῦ, μᾶλλον δὲ φοβούμενος δείνωσιν τῆς καταστάσεώς του, δὲν ηὐνόησε τὴν ἐπανάστασιν, οἱ δὲ ἐπαναστάται ἐμεμψιμοίρουν ἐπὶ τῇ στάσει αὐτοῦ, ἣν πολλοὶ τότε παρεξήγησαν ὡς ἔλλειψιν ζωηροῦ πατριωτικοῦ αἰσθήματος. Ἀλλ' ἡ φήμη αὐτοῦ ἡ ἐν Κρήτῃ ἕνεκα τῶν ἀνωτέρω περιστάσεων διασεισθεῖσα, ἐπανωρθώθη ἔπειτα διὰ τῆς πατριωτικῆς καὶ θαρραλέας αὐτοῦ στάσεως πρὸς τοὺς Βουλγάρους ἐν Ἀδριανουπόλει, ὅπου ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ ἔπαθε τοὺς γνωστοὺς φοβεροὺς διωγμούς, συλληφθεὶς ὑπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ ὄχλου καὶ συρθεὶς εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ δεινῶς κακωθεὶς μέχρι κινδύνου καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς του. Γενόμενος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης τῷ 1887 καὶ ἀκολουθῶν τὴν εἰρηνικὴν ὁδόν, ἣν εἶχε χαράξει καὶ ὁ προκάτοχός του, ἐζήτησε νὰ συσφίγξῃ τοὺς φιλικοὺς δεσμοὺς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πρὸς πάσας τὰς αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας, καὶ πρὸς αὐτὰς τὰς ἐκκλησίας τῆς Βλαχίας καὶ τῶν ἐν Αὐστρίᾳ ὀρθοδόξων ὑπὸ τὸν Κάρλοβιτζ, αἱ πρὸς ἃς σχέσεις ἄλλοτε ἦσαν διακεκομμέναι ἢ δυσμενεῖς. Ἀλλὰ καὶ τὰς φιλικὰς σχέσεις τῆς Ἀγγλικανῆς πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν ὑπέθαλψεν ὁ Διονύσιος, δεχθεὶς προθύμως τὴν αἴτησιν, ἣν ἀπηύθυνεν αὐτῷ

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Ε΄

Digitized by Google

τῷ 1887 ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κανταουρίας Ἐδουάρδος, ἵνα συστήσῃ τῷ Πατριάρχῃ Νικοδήμῳ τὸν παρ' αὐτοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα πεμπόμενον Ἄγγλον ἐπίσκοπον Βλαὶθ χάριν τῆς ἐκεῖ ἀγγλικῆς ἀποικίας μετὰ ῥητῶν ὁδηγιῶν, ἵνα ἀποφεύγωσι καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἐν Παλαιστίνῃ Ἄγγλοι ἱερεῖς πάντα παρ' ὀρθοδόξοις προσηλυτισμόν, τοὐναντίον δὲ ἀπατῶσι τοὺς ἁπλουστέρους τῶν κατοίκων καὶ σύρουσιν αὐτοὺς εἰς τὴν βουλγαρικὴν ἐξαρχίαν ἀποσπῶντες αὐτοὺς ἀπὸ τοὺς κόλπους τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν δὲν ἐπέτυχεν εὗρε δὲ αἴφνης ἐγειρομένην ἀναιτίως κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας τὴν δυσμένειαν τῆς Τουρκικῆς κυβερνήσεως καὶ

ΝΕΟΦΥΤΟΣ Η'

συντελῶσιν εἰς τὴν φιλικὴν συμβίωσιν ὀρθοδόξων καὶ ἀγγλικανῶν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γῇ. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐζήτησεν ὁ Διονύσιος παρὰ τῆς Πύλης, ἵνα ὑποχρεώσῃ τοὺς σχισματικοὺς Βουλγάρους νὰ μεταβάλωσιν ἔνδυμα, διότι ἀποκοπέντες ἀπὸ τοῦ σώματος τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ σχισματικοὶ κηρυχθέντες δὲν δύνανται κατ' οὐδὲν δίκαιον νὰ ἐξακολουθῶσιν ἔχοντες κλῆρον ὁμοίως τῷ ὀρθοδόξῳ ἐνδεδυμένον. Τὸ ὅμοιον τοῖς ὀρθοδόξοις ἱερεῦσιν ἔνδυμα φέροντες οἱ σχισματικοὶ Βούλγαροι κληρικοὶ ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θρᾴκῃ εἶναι γνωστὸν ὅτι εὐκόλως ἀπειλοῦσαν τὰ ἀνέκαθεν ἰσχύοντα προνόμια αὐτῆς. Ἀμυνόμενος ὑπὲρ τῶν ἀναμφισβητήτων δικαιωμάτων αὐτοῦ ἐξηγέρθη τότε σύμπας ὅ τε δοῦλος καὶ ὁ ἐλεύθερος ἑλληνισμός. Ὁ Διονύσιος ἐπὶ κορυφῆς ἱστάμενος τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους, παρὰ πᾶσαν τὴν εὐλάβειαν, ἣν ἐδείκνυε πάντοτε πρὸς τὴν Πύλην ὡς πιστὸς ὑπήκοος, δὲν ἠδύνατο εἰμὴ νὰ συμμερισθῇ τὴν κοινὴν ἐξέγερσιν. Διὰ τοῦτο, ὅτε ὁ κίνδυνος ἐκορυφώθη διὰ τῆς ἐκδόσεως τῶν βερατίων δύο σχισματικῶν Βουλγάρων ἐπισκόπων διὰ τὴν Μακεδονίαν προωρισμένων, τῶν Σκοπίων δηλ. καὶ

Digitized by Google

τῆς Ὀχρίδος, ὅπερ γεγονὸς ἦτο ἡ ἀρχὴ τῆς εἰσβολῆς τοῦ βουλγαρισμοῦ εἰς τὴν Μακεδονίαν, ὁ Διονύσιος ἐνθυμηθεὶς ὁποίας εὐθύνας ὑπεῖχεν ἀπέναντι τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἀναλογισθεὶς τὸ μέγεθος τοῦ ἀπειλοῦντος κινδύνου καὶ ἀποφασίσας τὰ πάντα νὰ διακινδυνεύσῃ ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῶν καθηκόντων του, οὐ μόνον διεμαρτυρήθη ἐντονώτατα κατὰ τῶν γενομένων, ἀλλὰ ἵνα δώσῃ τὴν δέουσαν δύναμιν εἰς τὴν διαμαρτύρησίν του, σύμφωνα ἔχων καὶ τὰ περὶ αὐτὸν σώματα Σύνοδον καὶ Συμβούλιον, ὑποβάλλει ὡς γνωστὸν τὴν παραίτησίν του, κηρύττει τῇ 14 Ὀκτωβρίου ἐν διωγμῷ τὴν Ἐκκλησίαν ἐν πάσαις ταῖς ὑπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον τελούσαις ἐπαρχίαις τοῦ Τουρκικοῦ κράτους καὶ διατάσσει ὡς δεῖγμα πένθους νὰ κλείσωσι πανταχοῦ οἱ ὀρθόδοξοι ναοὶ καὶ νὰ παύσωσι τελούμεναι αἱ τελεταὶ καὶ αἱ ἑορταὶ τῆς Ὀρθοδόξου ἐκκλησίας.

Πάντες ἐνθυμοῦνται, ὁποίαν φοβερὰν αἴσθησιν ἐνεποίησε τὸ μέτρον τοῦτο πανταχοῦ τοῦ Τουρκικοῦ κράτους εἰς τοὺς ὀρθοδόξους πληθυσμούς. Οἱ κεκλεισμένοι ναοί, ἡ παῦσις τῶν χαρμοσύνων ἤχων τῶν κωδώνων τῶν ἐκκλησιῶν, ἡ διακοπὴ τῶν φαιδρῶν ἐκκλησιαστικῶν πανηγύρεων, αἱ στερήσεις, εἰς ἃς κατ' ἀνάγκην ὡς ἐκ τούτου περιῆλθον οἱ ἐκ τῶν ναῶν ζῶντες λειτουργοὶ τῆς ἐκκλησίας, πάντα ταῦτα ἐδείκνυον τῷ ὑπὸ τὸν Σουλτάνον χριστιανικῷ πληθυσμῷ, ὅτι συμφορὰ μεγίστη καὶ σοβαρωτάτη ἐπέσκηψεν ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι ἡ πίστις τῶν πατέρων ἡμῶν, ἡ ἐπὶ τοσούτους αἰῶνας σεβαστὴ διαμείνασα ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοσούτων Σουλτάνων ἀπὸ τοῦ Μωάμεθ Β' καὶ ἐντεῦθεν, κινδυνεύει νῦν, ὅτι ὕψιστα συμφέροντα τῆς θρησκείας καὶ τοῦ γένους ἀπειλοῦνται. Τὸ μέτρον ἐπέτυχεν. Ἡ Πύλη κατιδοῦσα ὅλον τὸ ἄδικον καὶ τὸ ἐπικίνδυνον τῆς θέσεως τῶν πραγμάτων, ἐνέδωκεν ἐπὶ τέλους. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους (1890) τῇ παραμονῇ τῶν Χριστουγέννων ἐδήλωσεν ἡ Πύλη τῷ Πατριάρχῃ, ὅτι ἀναγνωρίζει τὰ προνόμια τοῦ Πατριαρχείου καὶ ἀνακαλεῖ ὅσα διέταξεν ἀφορῶντα τὰς διαφορὰς τῶν διαζυγίων, τὴν διαδικασίαν τῶν ἱερέων καὶ τὴν ἐπίβλεψιν τῶν σχολείων καὶ ὑποσχομένη νὰ ἀπαιτήσῃ παρὰ τῶν σχισματικῶν Βουλγάρων ἐπισκόπων νὰ μεταβάλωσι τὸ ἔνδυμα, παρακαλεῖ δὲ τὸν Διονύσιον νὰ ἀποσύρῃ τὴν παραίτησίν του καὶ νὰ παραγγείλῃ πανταχοῦ, ὅτι παύει ἡ κατάστασις τοῦ διωγμοῦ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὅτι δέον νὰ ἀνοίξωσι τοὺς κεκλεισμένους ναούς. Τοῦτο καὶ ἐγένετο. Ὁ Διονύσιος ἐθριάμβευσε. Πανηγυρικῶς δὲ καὶ ἐν τῷ μέσῳ ἀπεριγράπτου ἐνθουσιασμοῦ τοῦ χριστιανικοῦ λαοῦ ἐπανῆλθεν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα καὶ ἀνέλαβεν ἐκ νέου τὰ ὑψηλὰ αὐτοῦ καθήκοντα. Ἂν δὲν ἐσώθη τὸ ὅλον διὰ τῆς ἀνδρικῆς αὐτοῦ στάσεως ἕνεκα τῆς δυσμενείας τῶν περιστάσεων, ἐσώθη ὅμως τὸ πλεῖστον τῶν ἀπειλουμένων προνομίων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ γένους. Ὅ,τι ἦτο δυνατὸν νὰ πράξῃ ὁ Διονύσιος, τὸ ἔπραξεν ἐπὶ κινδύνῳ καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς του. Διὰ τοῦτο ἡ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας πάντοτε θὰ μνημονεύῃ μετ' ἐπαίνων τὴν γενναίαν αὐτοῦ στάσιν ἐν ταῖς τελευταίαις δειναῖς περιστάσεσι, καὶ τὸ ὄνομά του θὰ ἀναφέρῃ εὐφήμως. Μετὰ τοὺς ἀγῶνας τούτους ἡ κλονισθεῖσα ὑγεία του ἐπετάχυνε τὸν θάνατόν του. Ὁ ὀρθόδοξος λαὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει θρηνῶν ἀπὸ καρδίας συνώδευσεν αὐτὸν εἰς τὴν τελευταίαν κατοικίαν του, συναισθανόμενος ὅτι ἐκήδευεν ἄνδρα ἀγωνισθέντα σθεναρῶς ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ αὐτῷ ἐμπεπιστευμένου λαοῦ.

Οὐ μόνον ἀντάξιος, ἀλλὰ καὶ πολλῷ κρείττων ἐλπίζεται, ὅτι θὰ ἀναδειχθῇ ὁ αὐτὸν διαδεχθεὶς Νεόφυτος ὁ Η'. Τὸ παρελθὸν αὐτοῦ ἐγγυᾶται ἡμῖν, ὅτι δέον νὰ προσδοκῶμεν πολλὰ παρ' αὐτοῦ. Ὁ Νεόφυτος εἶναι ἐκ τῶν εὐπαιδευτοτέρων, ἀγαθωτέρων καὶ φιλογενεστέρων ἱεραρχῶν τῆς ἑλληνικῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Ἀφοῦ ἐσπούδασεν ἐν Χάλκῃ, ὅπου καὶ διέπρεψεν ὡς μαθητής, μετέβη εἰς τὴν Γερμανίαν πρὸς τελειοποίησιν τῶν θεολογικῶν σπουδῶν του. Ἀκροασάμενος τοῦ Δέλιγγερ ἐν Μονάχῳ καὶ ἄλλων διασήμων θεολόγων, ἐγένετο κάτοχος τῆς γερμανικῆς ἐπιστημονικῆς θεολογικῆς μορφώσεως καὶ κοσμεῖται διὰ φώτων, ὅσον ὀλίγοι τῶν Ἑλλήνων ἱεραρχῶν. Ἐν τῇ τέχνῃ τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως ἠσκήθη ἤδη ἐπὶ μακρὸν χρόνον, διοικήσας ὡς ἀρχιερεὺς τὰς ἀρχιεπισκοπὰς Ἐλευθερουπόλεως, Φιλιππουπόλεως, Ἀδριανουπόλεως, Πελαγωνείας (Βιτωλίων) καὶ Νικοπόλεως (Πρεβέζης.) Γνωρίζει δὲ εἴ περ τις καὶ ἄλλος τοὺς ἐχθροὺς τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν καὶ τοῦ γένους, πρὸς οὓς ἐπάλαισεν ἤδη ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον. Γνωρίζει τὰς δυσχερείας, ἐν αἷς εὕρηνται καὶ Ἐκκλησία καὶ γένος, καὶ ὅσον ὀλίγοι ἄλλοι θὰ ἔχῃ σκεφθῇ περὶ τῶν μέσων, δι' ὧν αἱ δυσχέρειαι αὗται δύνανται νὰ ὑπερνικηθῶσιν. Ἔχει δέ, ὡς εἶναι γνωστὸν πᾶσι τοῖς γνωρίζουσιν αὐτόν, πᾶσαν τὴν καλὴν θέλησιν νὰ πράξῃ τὸ κατὰ δύναμιν ὑπὲρ τῆς δόξης τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς περιωπῆς, εἰς ἣν ἀξίως τῶν ἀρετῶν του κλῆρος καὶ λαὸς ἀνύψωσαν αὐτόν. Ἡμεῖς πλήρεις ἐλπίδων ἀτενίζοντες πρὸς αὐτόν, εὐχόμεθα ἀπὸ καρδίας, ἵνα ὁ Θεὸς ἐνισχύσῃ αὐτὸν ἐν τῷ ὑψίστῳ ἀγῶνι, ὃν ἀνέλαβεν ἀναβιβασθεὶς εἰς τὸν πρῶτον θρόνον τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Δὲν ζητοῦμεν τὰ ἀδύνατα παρ' αὐτοῦ. Ἀπαιτοῦμεν μόνον νὰ φανῇ ἄξιος ἑαυτοῦ καὶ νὰ πράξῃ πᾶν τὸ ἐπ' αὐτῷ πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ καταπεπτωκότος γοήτρου τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, πρὸς ἐπιστημονικὴν μόρφωσιν τοῦ κλήρου, πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος τοῦ

Digitized by Google

ἑλληνικοῦ λαοῦ, πρὸς ἐπανόρθωσιν τῶν ἠθῶν τῶν χριστιανικῶν πληθυσμῶν, ἅτινα ἀπό τινος ἤρξαντο νὰ χαλαρῶνται, πρὸς ἀποσόβησιν τῶν ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν τῆς ὀρθοδοξίας καὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ ἀπειλουμένων κινδύνων, πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν καθ' ἡμῶν ἐνεργειῶν τῶν ἱεραποστολικῶν ἑταιρειῶν τῶν ἑτεροδόξων Χριστιανῶν, πρὸς ἄμυναν κατὰ τῶν κατὰ τοῦ Ἐθνισμοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ἐφόδων τῶν σχισματικῶν Βουλγάρων, καὶ τέλος πρὸς διάσωσιν τῶν προνομίων, τῶν κανονιζόντων τὰς μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ Πύλης σχέσεις. Τὸ ἔργον εἶναι δυσχερές· ἀλλὰ καὶ ὁ ἔπαινος ἔσται αὐτῷ, δεικνυομένῳ ἀνταξίῳ τῶν περιστάσεων, μέγας. Ὁ Θεὸς βοηθός!

Α. ΔΙΟΜΗΔΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΡΑΓΚΑΒΗ

Τὸ ἔργον τοῦ Ἀλεξάνδρου Ῥαγκαβῆ — καὶ ἔργον ἐνταῦθα δὲν ἀποκαλῶ τὸ συντελεσθὲν ὑπ' αὐτοῦ συμφώνως πρὸς τὰς διαφόρους πολιτικάς, κοινωνικάς, καὶ παιδευτικὰς ἀνάγκας τῆς ἀναγεννωμένης πατρίδος, ἀλλὰ τὸ δημιουργηθὲν κατ' ἐλευθέραν ἔμπνευσιν, — τὸ ἔργον τοῦτο, ὡς παρίσταται τὸ πρῶτον εἰς τὸν θεώμενον αὐτὸ ἐξ ἀπόπτου, μὲ διαστάσεις ὑψηλοῦ καὶ εὐρέως οἰκοδομήματος, ἐκπλήττει καὶ ἐπιβάλλει ἀνεπιφύλακτον τὸν σεβασμόν. Ἀλλ' ἡ ἐξ αὐτοῦ ἐντύπωσις, ἂν δὲν ἐξαλείφεται πᾶσα, οὐσιωδῶς μεταβάλλεται πρὸ τοῦ ἐπιχειροῦντος νὰ πλησιάσῃ καὶ ἐξετάσῃ προσεκτικώτερον τὸ ἐπιβλητικὸν οἰκοδόμημα.

Ὁ Ἀλέξανδρος Ῥαγκαβῆς διέπρεψεν ὡς ὑπουργός, ὡς διπλωμάτης, ὡς ἀρχαιολόγος, ὡς διδάσκαλος, ὡς διαμορφωτὴς τῆς σχολικῆς ἐκπαιδεύσεως, ὡς συγγραφεὺς διδακτικῶν βιβλίων παντοίας ὕλης, ὡς μεταφραστής, ὡς δημοσιογράφος, ὡς εὐρυμαθέστατος λόγιος, ὡς χαλκέντερος ἐργάτης, ὡς ἀγχινούστατος καὶ διαλεκτικώτατος ἀνήρ, ὡς... ἀλαταποθηκάριος γνησιωτάτου ἅλατος εὐφυολογημάτων· καὶ εἶνε περιττὸν νὰ ἐπαναλάβω ἐνταῦθα τὸ πολλάκις ῥηθέν, ὅτι ἡ δρᾶσις ἡ ποικίλη καὶ ἡ ἐγκυκλοπαιδικὴ ἐργασία τοῦ ἀνδρὸς εἶνε τὸ ἀναγκαῖον ἐπακολούθημα τῆς καταστάσεως τοῦ νεοσυστάτου βασιλείου, τοῦ ὁποίου τὰς πολλὰς καὶ μεγάλας ἀνάγκας ἀνέλαβαν νὰ θεραπεύσουν οἱ σχετικῶς πρὸς ταύτας ἐλάχιστοι καὶ σπάνιοι λογάδες τῶν χρόνων ἐκείνων. Τῆς φιλοπατρίας, τῆς παιδείας, καὶ τῆς φιλεργίας τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ὁ Ῥαγκαβῆς εἶνε ἡ τελειοτάτη συγκεφαλαίωσις, αὐτὸ τὸ σύμβολον τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἔσπευδε τότε αὐτὴ σκεπτομένη καὶ ἐνεργοῦσα. Ἀλλὰ τοὺς ἀνωτέρω ἀπαριθμηθέντας τίτλους, ὅσον καὶ ἂν εἶνε τιμητικοί, ὅσα καὶ ἂν παρέχουν δικαιώματα πρὸς τὴν ἐθνικὴν εὐγνωμοσύνην, εἶμαι βέβαιος ὅτι, ὁσάκις ἐτύχαινε νὰ τοὺς ζυγίσῃ, θὰ τοὺς εὕρισκε βαρύνοντας ὀλιγώτερον ἑνὸς μόνου, μελῳδικοῦ καὶ ἀκτινοβόλου ὡς οὐδεὶς ἕτερος, τοῦ τίτλου Ποιητής! Τὸ μέγα ὄνειρον τοῦ Ῥαγκαβῆ, καὶ ἂς μὴ τὸ ἔλεγε, καὶ ἂς μὴ τὸ ἔδειχνε φανερά, καὶ ἂς μὴ τὸ ἐπραγματοποίησεν ὅπως ἴσως ἐπίστευεν — ἦτο τὸ ὄνειρον τῆς ποιητικῆς δόξης· ὁ ἔρως τῆς ποιήσεως ἦτο παρ' αὐτῷ ἰσχυρότερος παντὸς ἄλλου αἰσθήματος. Ἀναμιχθεὶς εἰς τὴν πολιτικήν, ἀποδυθεὶς εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, εἰσηγητὴς γενόμενος ποιητικῶν διαγωνισμῶν, πρόθυμος πάντοτε ν' ἀναμιγνύεται καὶ παρέχῃ τὴν γνώμην του εἰς πᾶν ζήτημα, οὐχὶ ὀλίγας ἐπιθέσεις ὑπέστη ἐξ ἀντιπάλων καὶ πλείστας πικρίας θὰ ἐδοκίμασεν· ἀλλ' ἀμφιβάλλω ἂν βέλος ποτὲ ἐπόνεσεν ἐκεῖνον ὀξύτερον τοῦ βέλους, ὅπερ ἐξετοξεύθη ἐναντίον του οὐχὶ ἐκ θηριώδους τινὸς Πάρθου, ἀλλ' ἐκ τῶν ῥοδίνων χειλέων εὐγενοῦς κυρίας. Ὁ Ῥαγκαβῆς, γηραιὸς πλέον, οὐχὶ πρὸ πολλῶν ἐτῶν, συνώδευέ ποτε ἐν Ἀθήναις κυρίαν, διὰ στενῆς φιλίας συνδεόμενος μετ' αὐτῆς· ἐκεῖ ἔτυχε λόγος περὶ ποιήσεως, δὲν εἰξεύρω τί εἶπεν ὁ Ῥαγκαβῆς προδοτικὸν τῆς ἰδιότητός του, καὶ ἡ συμπεριπατήτρια στραφεῖσα μετ' ἐκπλήξεως ἠρώτησε:

— Μπᾶ! εἶσθε ποιητής;

Ὁ ἴδιος Ῥαγκαβῆς διηγεῖτο τὸ συμβὰν μὴ ἀποκρύπτων τὴν πικρὰν αὐτοῦ ἔκπληξιν ἐπὶ τούτῳ. Ὄχι διότι ἦτο ματαιόδοξός τις καὶ περιφίλαυτος καὶ παιδαριώδης θηρευτὴς ἐγκωμίων· ἀλλὰ διότι ἀνὴρ ἐργασθεὶς ὡς ἐκεῖνος καὶ ὡς ἐκεῖνος ὀνομαστός, ἂν δὲν ἠξίου πάντας ἀναγνώστας ἢ γνώστας τῶν στίχων του, ἀλλ' οὐδέποτε ἐφαντάζετο ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ συναντήσῃ ἐν Ἀθήναις ἀνθρώπους τόσον ἐγγὺς καὶ τόσον μακρὰν αὐτοῦ, ὑποδεχομένους ὡς γνώριμον τὸν εὐγενῆ ἄνδρα καὶ ἀγνοοῦντας τὸ ἐν αὐτῷ εὐγενέστατον στοιχεῖον· τὸν ποιητήν. Τοιαύτης φύσεως ἀδιαφορία δύναται νὰ συνταράξῃ τὰ νεῦρα καὶ τοῦ ἀπαθεστάτου καὶ μᾶλλον μετριόφρονος τῶν μουσοπόλων.

Ἔπειτα, ἐπαναλαμβάνω, ὁ Ῥαγκαβῆς ἠγάπα τὴν ποίησιν περισσότερον πάσης ἄλλης ἀσχολίας του· ἦτο ἀρκετὰ πνευματώδης διὰ νὰ καταλαμβάνῃ τὴν ὑψηλὴν σημασίαν της. Ἀπὸ τῶν ἐφήβων χρόνων μέχρι τῶν τελευταίων στιγμῶν τοῦ βίου του δὲν ἐγκατέλιπεν οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν τὰς ποιητικὰς φροντίδας, τὰς στιχουργικὰς ἐργασίας του. Ὡς ποιητὴς ἐνεφανίσθη μεῖραξ τὸ πρῶτον εἰς τὸ κοινὸν τῆς ἀγωνιζομένης πατρίδος, καὶ ὡς ποιητὴς παρέδωκε τὴν ὑστάτην πνοήν, ἀγωνιζόμενος νὰ συνθέσῃ δίστιχον πρὸς φίλην δέσποιναν, καὶ φροντίζων περὶ διευθετήσεως τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος· καθόσον ὀρθῶς ὁ ἀνὴρ συνῃσθάνετο, ἂν καὶ ἐσκέπτετο ἡμαρτημένως ὅλως, ὅτι πρὸς τὴν ἀκριβῆ ἐκτίμησιν τῆς γλώσσης συν-

Digitized by Google

δέεται αὐτὴ ἡ ἀνάπτυξις τῆς ποιήσεως. Τὰ ἀλλεπάλληλα ἀπὸ τῆς πρώτης φιλολογικῆς περιόδου τοῦ βίου του μέχρι τοῦ τέλους τῶν ἡμερῶν του ἄρθρα καὶ ἀρθρίδια καὶ ὑποτυπώματα καὶ ἀνατυπώματα περὶ ποιητικῆς καὶ μετρικῆς καὶ στιχουργίας καὶ γλώσσης καὶ ἀρχαίας καὶ νέας προσῳδίας καὶ ἀναστάσεως τοῦ ἀρχαίου μέτρου καὶ ταὐτότητος τοῦ χρόνου πρὸς τὸν τόνον, καὶ ἡ προθυμία, μεθ' ἧς ὡμίλει καὶ συνέγραφε περὶ τῆς ποιητικῆς παραγωγῆς ἐν Ἑλλάδι, καὶ ἡ εὐκολία, μεθ' ἧς πολλάκις δημοσίᾳ ἐπῄνει καὶ μέτρια ἔργα καὶ κακοὺς στίχους, καὶ ἡ ἔκτασις, τὴν ὁποίαν ἐν τῇ «Περιλήψει τῆς Ἱστορίας τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας» παρέχει πρὸς τοὺς ποιητὰς ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς λοιποὺς συγγραφεῖς, τῶν ὁποίων μόνον τὰ ὀνόματα μνημονεύει, καὶ ἡ εὐρύτης τοῦ φιλολογικοῦ του ἔργου, μᾶς λέγουν ὅλα ὅτι τὸν Ῥαγκαβήν, τὸν ἀληθινὸν Ῥαγκαβὴν δὲν πρέπει νὰ τὸν ἀναζητήσωμεν μέσα εἰς τὰς ἀρχαιολογικάς του συγγραφάς, τὰς διπλωματικὰς ἀνακοινώσεις, καὶ τὰς εὐφυολόγους ἀπαντήσεις του, ἀλλὰ μέσα εἰς τὰ ποιήματά του· ἐντὸς αὐτῶν εὑρίσκεται ὁλόκληρος ὁ Ῥαγκαβῆς, καὶ ὁ διπλωμάτης καὶ ὁ ἀρχαιολόγος καὶ ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ εὐφυολόγος καὶ ὁ ἀδιάλλακτος καθαριστὴς καί, ἐν γένει, ὁ πολύτροπος καὶ πολυσχιδὴς λόγιος. Ἡ ποίησις ἦτο ἡ δύναμίς του, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀδυναμία του.

Ὁ πρῶτος τόμος τῶν ποιημάτων του ἐξεδόθη τὸ 1838, καὶ ὁ δεύτερος τὸ 1840. Ὁ ποιητὴς μόλις ἦτο τριακοντούτης. Ἐν τοιαύτῃ ἡλικίᾳ συνήθως οἱ ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν ποιηταὶ μόλις ἀνατέλλουν δειλῶς εἰς τὸν ὁρίζοντα πλήρεις συγκεχυμένων ἢ ἀπλάστων ὀνείρων, ἐλπίδας μόνον παρέχοντες μελλούσης λάμψεως. Ἀλλ' ἐκεῖνος εἶχεν ἤδη ἀνεγείρει εἰς ἐπίφθονον ὕψος τὸ ἔργον του, μέγα τὴν ἔκτασιν, καὶ οὐχὶ μικρὸν τὴν σημασίαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ἡ πρώϊμος αὕτη ἀνάπτυξις δὲν σχετίζεται ἴσως τόσον πρὸς τὸν ἀκμάζοντα τότε ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ ῥωμαντισμόν, τοὺς ὑποφήτας τοῦ ὁποίου διέκρινε πρώϊμος καὶ γοργὴ παραγωγὴ ἀριστουργημάτων, ὅσον σχετίζεται πρὸς τὸν ἀτομικὸν χαρακτῆρα τοῦ Ῥαγκαβῆ, πρὸς τὴν ἀκάματον ἐνεργητικότητα τοῦ πνεύματος αὐτοῦ, ἀνυπομονοῦντος νὰ μεταδώσῃ πᾶν ὅ,τι βαθύτερον τῶν ἄλλων ἀπεθησαύρισεν ἐκ τοῦ κόσμου τῶν προγόνων, τὸν ὁποῖον ἐμύησαν αὐτὸν σοφοὶ διδάσκαλοι, πᾶν ὅ,τι μετέλαβεν ἐκ τῆς ξένης καὶ ἰδίᾳ τῆς Γερμανικῆς σοφίας, τῆς ὁποίας ἦτον ἐγκρατέστατος, πᾶν ὅ,τι ἀνεπτέρου τὴν ἀκμαίαν φαντασίαν καὶ συνεκίνει τὴν διάπυρον καρδίαν του, εἰς τὴν ἠρειπωμένην καὶ ἀσχημάτιστον καὶ διακυμαινομένην Ἑλλάδα, εἰς τὴν νηπιάζουσαν κοινωνίαν, ἥτις ὅμως, ὡς λέγει ὁ ἴδιος ἐν τῷ προοιμίῳ τῆς «Φροσύνης», διότι ἦτο νήπιον, εἶχεν ἀνάγκην ᾀσμάτων. Καὶ τὸ νήπιον τοῦτο ἀνέλαβε νὰ τέρψῃ καὶ νὰ ναναρίσῃ καὶ ν' ἀποκοιμίσῃ μὲ πρωτάκουστα μελῳδήματα ὁ ποιητής, γεμᾶτος ἀπὸ τὴν μέθην, τὴν ὁποίαν ἐγέννα τὸ πρόσφατον ἔτι παρελθὸν τοῦ ἀγῶνος, καὶ ὡς αἱ μητέρες καὶ αἱ τροφοὶ διὰ τὰ ὑπ' αὐτῶν γαλουχούμενα βρέφη ὀνειροπολῶν διὰ τὴν πατρίδα μεγαλεῖα καὶ δόξαν καὶ εὐημερίαν, ἀπερίγραπτα. Ὁ ἐνθουσιασμὸς ἐν τῇ ἑλληνικῇ κοινωνίᾳ φαίνεται ὅτι δὲν ἦτο τότε τὸ σπάνιον ἄνθος, τὸ ὁποῖον μάτην ἀναζητοῦμεν, ἀλλ' ἡ καθημερινὴ τροφὴ παντὸς ἀνεπτυγμένου πνεύματος, τὸ πῦρ, ὅπερ ἐθέρμαινε πᾶσαν καρδίαν. Διότι τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα ἀντήχει παρὰ τοῖς ξένοις μετὰ κραυγῶν συμπαθείας καὶ θαυμασμοῦ, τὸ ἐθνικὸν μεγαλεῖον, παρὰ τοὺς ἐσωτερικοὺς περισπασμούς, δὲν ἦτο κενὴ φράσις, εἰς ἀχρηστίαν περιπεσοῦσα, καὶ ἡ Ἰδέα δὲν ἦτο χίμαιρα ἀνοήτων, ἀλλ' ἱερὰ πραγματικότης, ἡ ὁποία θᾶττον ἢ βράδιον θὰ ὡδήγει τὸ Ἔθνος πρὸς τὴν πλήρωσιν τῶν προαιωνίων πόθων.

Ὁ μέγας ἐνθουσιασμός, ὁ πληρῶν τὴν ἀτμοσφαῖραν τοῦ ἔθνους, τὸ θελκτικῶς παιδικὸν τῆς κοινωνίας ἐκείνης, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀταξία καὶ ἡ σύγχυσις ἡ ἐπικρατοῦσα ἐν αὐτῇ, καθαρώτατα ἀναφαίνονται ἐντὸς τῶν δύο πρώτων τόμων τῶν ποιημάτων τοῦ Ῥαγκαβῆ, ὡς ἐξεδόθησαν τότε. Οἱ τόμοι ἐκεῖνοι περιέχουν ὀλίγον ἀπὸ ὅλα. Ὁ πρῶτος: προοίμια αἰσθητικὰ περὶ δραματογραφίας καὶ κλασικῶν καὶ ῥωμαντικῶν· πεντάπρακτον δρᾶμα τὴν «Φροσύνην»· μετάφρασιν τῆς Α' πράξεως τῶν Φοινισσῶν τοῦ Εὐριπίδου· διάφορα ποιήματα κάθε εἴδους, ἀπὸ τῶν πλατωνικῶν ῥεμβασμῶν τῶν «Μνημάτων» καὶ τῆς «Ἀθανασίας», μέχρι τῶν πολιτικοπατριωτικῶν μεγαλαυχιῶν τοῦ «Συνταγματικοῦ»· τὸν «Δῆμον καὶ τὴν Ἑλένην» μακρὸν διηγηματικὸν ποίημα εἰς γλῶσσαν δημοτικήν· «τὰς φυλακάς», διήγημα, καὶ τέλος πραγματείαν περὶ ἀρχαίας ἑλληνικῆς προσῳδίας καὶ ἀντιπαράθεσιν πρὸς τὴν νέαν. — Ὁ δεύτερος: Τὴν «Παραμονήν», τὸν «Λαοπλάνον», τὰ ποιήματα τῶν «Διανομέων τῶν ἐφημερίδων» ἐπὶ τῇ πρώτῃ τοῦ ἔτους, ποιήματα γαλλικὰ καὶ ποιήματα γερμανικά, τὸ Λ τῆς Ὀδυσσείας εἰς δακτυλικοὺς ἑξαμέτρους μετ' ἀφιερώσεως ἐμμέτρου πρὸς τὸν Νεόφυτον Δούκαν. Εὐθὺς ἐξεδηλώθη δι' αὐτῶν ὁ πεφωτισμένος νοῦς, ὁ καλλιεργῶν μετὰ δεξιότητος οὐ τῆς τυχούσης πάντα τὰ εἴδη καὶ τὰς ποικιλίας τοῦ φιλολογικοῦ δένδρου, ὁ παντοῖα μηχανήματα ἐφευρίσκων πρὸς διευθέτησιν καὶ παράστασιν αὐτῶν ὅσον οἷόν τε φιλόκαλον καὶ εὐπρόσωπον, ὁ προωρισμένος νὰ ἀναμιχθῇ μετ' ἐπιτυχίας εἰς πᾶσαν ἐργασίαν καὶ νὰ ἀναδεχθῇ πᾶσαν λειτουργίαν· ἰδίως δὲ ἐξεδηλώθη δι' αὐτῶν ὁ ποιητής, ὁ ποικίλα μὲν ὄργανα χειριζόμενος, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ποικίλας φωνὰς ἐκβάλλων ἐξ αὐτῶν· ὁ λυρικὸς ἀοιδός, ὁ δρα-

Digitized by Google

ματογράφος, ὁ ἐποποιός, ὁ διηγηματογράφος, ὁ σατυριστής, ὁ πολιτικός, ὁ μεταφραστής, ὁ γλωσσομαθής, ὁ ἀρχαιογνώστης, ὁ ῥυθμοποιός, ὁ πολιτικός, ὁ δημοσιολόγος, ὁ αἰσθητικός, ὁ πολυμαθής. Ὁ νεαρός, ἀλλὰ πλήρης ἐνεργείας καὶ συνέσεως ἀνήρ, ὁ ἀναβαπτίσας τὸ ὀξὺ Φαναριωτικόν του πνεῦμα εἰς τὰ νάματα τῆς «φιλοσόφου Γερμανίας», καὶ εἰς νέον εἶδος ἀναμορφώσας αὐτό· ὁ παραλαβὼν τὴν λύραν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀνέκρουον τὰ μονότονα καί πως ἀνούσια μέλη των οἱ ἐκ Βυζαντίου ποιηταί, ὁ Χριστόπουλος, ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ ὁ θεῖός του ὁ Νερουλός, καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς λύρας ἀνακρούσας τοὺς αὐτοὺς σχεδὸν ἤχους, ἀλλ' ἀριστοτεχνικῶς ὅλως, καὶ εἰς τρόπον ὥστε νὰ παρέχῃ τὴν ἐντύπωσιν ἀνακρούσεως νέων μελῶν· ὁ ὑπέρτερος τῶν Σούτσων, τῶν ἐφεστίων τότε θεῶν τῆς τέχνης, καὶ κατὰ τὴν δύναμιν τῆς ἐμπνεύσεως, καὶ κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς μορφῆς, καὶ κατὰ τὴν χάριν τῆς ἐκτελέσεως· ὁ διδάσκαλος, ἐκ τῶν μαθημάτων τοῦ ὁποίου ὠφελήθησαν καὶ τοὺς ῥυθμοὺς τοῦ ὁποίου μετεχειρίσθησαν γενεαὶ στιχογράφων· ἐκεῖνος τέλος, τοῦ ὁποίου τὸ ἔργον ἂν δὲν πληροῖ τὸ ἰδεῶδες, τὸ ὁποῖον σήμερον τρέφομεν περὶ ποιήσεως, οὐχ ἧττον διαμένει ἐς ἀεὶ σεβαστόν.

Ποῖον εἶνε τὸ χαρακτηριστικὸν στοιχεῖον τῆς ποιήσεως αὐτοῦ; Ἡ ῥητορικὴ εὐφράδεια. Ἀναγινώσκων τοὺς στίχους του, κατανοεῖ τις ὅτι ὁ Ῥαγκαβῆς ἔγραφεν ἐν μέσῳ ἔθνους νεωστὶ ἀποσείσαντος τὸν ζυγόν, μεθυσμένου ἐκ τῆς μνήμης τῶν ἡρωϊκῶν κατορθωμάτων, ἀλλὰ καὶ μανιώδους διὰ συνταγματικὰς ἐλευθερίας, ὀνειροπολοῦντος Συνελεύσεις καὶ Βουλὰς καὶ χ α ν ο μ έ ν ο υ διὰ συζήτησιν. Τοὺς δραματικοὺς καὶ τοὺς ἐπικοὺς του ἥρωας διακρίνει κυρίως «ὁ λόγος των ἀσκούμενος εἰς κόμπον εὐγλωττίας», κατὰ τὸν στίχον τοῦ Λαοπλάνου. Εἶνε πάντες γνήσιοι κληρονόμοι τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, τοῦ κατ' ἐξοχὴν ἐριστικοῦ καὶ σοφιστικοῦ. Τουρκομάχοι ὁπλαρχηγοί, ἁρματωλοὶ καὶ κλέφται, Ἕλληνες καὶ Τοῦρκοι, Ἑλληνίδες καὶ Χανούμισσαι. κύριοι καὶ δοῦλοι, μίαν γλῶσσαν ὁμιλοῦν, τὴν γλῶσσαν τῆς ῥητορικῆς. Ὁ χαρακτὴρ οὗτος λαμπρῶς ἐκφαίνεται εἰς τὰ δράματα τοῦ Ῥαγκαβῆ. Ἐνθυμεῖσθε τὴν «Φροσύνην» καὶ τὴν «Παραμονήν»; Τί μελῳδικὰ καὶ τί περίεργα κράματα ἀπαντᾶτε μέσα εἰς αὐτὰ ἡρωϊκῆς ἐνεργείας καὶ ἐν ταὐτῷ φιλοσοφικῆς ἀκινησίας, φλογερῶν πατριωτῶν καὶ νεοπλατωνικῶν φιλοσόφων, ἁπλοϊκῶν ὀρεσιβίων καὶ ἐν ταὐτῷ δεινῶν πολιτειολόγων, σατραπικῶν ἠθῶν καὶ ἀγγελικῆς ἀγνότητος· ἀλλὰ πάντες οὗτοι οἱ ἥρωες τῶν δραμάτων τοῦ Ῥαγκαβῆ, οἱ μὴ ἀναπνέοντες τὴν ἀτμοσφαῖραν τῆς γῆς, ἀλλ' οὐδὲ διαμορφούμενοι κατὰ συμβολικόν τινα τύπον ὑπερόχου ποιητικῆς ἀληθείας, οἱ πλήρεις ἀνακολουθιῶν καὶ ἀντιφάσεων, τὰ φιλοκάλως καὶ πλουσίως ἐνδεδυμένα νευρόσπαστα ταῦτα, οἱ μελοδραματικοὶ καὶ μεγαλορρήμονες οὗτοι Φασουλῆδες καὶ Περικλέτοι, διὰ τῶν ὁποίων ὁ Ῥαγκαβῆς ἐκφράζει πανταχοῦ καὶ πάντοτε τὰς σκέψεις του καὶ τὰ αἰσθήματά του, εὐρυτέρας καὶ βαθυτέρας ἀπηχήσεις τῆς περὶ αὐτὸν κοινωνίας· πάντες οὗτοι εἶνε ἀπὸ κορυφῆς μέχρις ὀνύχων κοινοβουλευτικοὶ ῥήτορες, ἀκάματοι συζητηταί, μέχρι τῆς τελευταίας πνοῆς των. Ὁ Μουχτὰρ τοῦ Ἀληπασᾶ ὁμιλεῖ, κατὰ τὴν φράσιν αὐτοῦ τοῦ Ῥαγκαβῆ, «ὡς ἐνθουσιώδης φοιτητὴς Γερμανικοῦ πανεπιστημίου·» ἡ σύζυγος τοῦ Ἀληπασᾶ, ἡ Ἐμινέ, εἶνε ἄνευ ὑπερβολῆς ἁγία, ὁ Γεώργιος Αὐγερινὸς ἀσκεῖ αὐταπάρνησιν καὶ ἐγκαρτέρησιν πολὺ ἀνωτέραν τῆς τῶν μαρτύρων τοῦ Χριστιανισμοῦ· ὁ Φλῶρος σφάζει τοὺς Τούρκους ὡς ἀρνία καὶ λαλεῖ περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ὡς ὁ Σωκράτης· εἶνε ἀρχηγὸς τῶν κλεφτῶν καὶ ἀρχαιογνώστης καὶ εὐρυμαθής, ὡς αὐτὸς ὁ ποιητής, ἢ μᾶλλον εἶνε αὐτὸ τὸ πνεῦμα τοῦ Ῥαγκαβῆ τὸ ἐγκυκλοπαιδικώτατον εἰς λόγους καὶ εἰς ἔργα. Ὁ Φλῶρος εἶνε ὀλίγον ἀπὸ ὅλα. Βυρώνιος ἥρως, καὶ συνωμότης μετὰ τοῦ Ῥήγα· θρησκευτικὸς ποιητὴς ὡς ὁ Λαμαρτῖνος, ἀπογοητευμένος ἐραστής, καὶ τρόμος τῶν τυράννων. Ἀλλὰ καὶ Ἐμινὲ καὶ Μουχτὰρ καὶ Αὐγερινὸς καὶ Φλῶρος καὶ πάντες οἱ δραματικοὶ ἥρωες τοῦ Ῥαγκαβῆ φροντίζουν πάντοτε νὰ ἐκφέρουν τοὺς δεκαπεντασυλλάβους ἢ τοὺς ἰάμβους των μετ' ἐπιμελείας καὶ τάξεως καὶ μεθοδικότητος ἀκαδημαϊκῆς. Οἱ συνωμόται τῆς «Παραμονῆς» λησμονοῦνται ἐν τῷ μεταξὺ εἰς μακρὰν συζήτησιν περὶ τοῦ πότερον ἐκ τῶν πολιτευμάτων εἶνε προτιμότερον: τὸ ἀριστοκρατικὸν ἢ τὸ δημοκρατικόν; Ὁ Φλῶρος ἐν τῇ τελευταίᾳ πράξει μανθάνει ὅτι ὁ ἄγνωστος νέος, ὁ ἐλθὼν εἰς τὸ κλέφτικον λημέρι, ἦτον ἡ Δάφνη του, καὶ ὅτι ἡ Δάφνη, ὁ μέγας ἔρως του, ἦτο νεκρά, καὶ τί πράττει; πῶς ἐκδηλώνει τὴν συγκίνησίν του; Ἐκφωνεῖ μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας συντεταγμένον λογίδιον ἢ λυρικὸν ποιημάτιον μὲ μίαν εὐφυᾶ παρομοίωσιν ἐν τέλει, μὲ ἓν ὁ μ ο ί ω ς, παραστατικώτατον. Δὲν λέγω ὅτι ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Ῥαγκαβῆ δὲν ἀπαντᾶτε καὶ ἀληθινὴν ποίησιν καὶ σκηνάς τινας ἀληθῶς κατανυκτικάς· οὐδὲ διατείνομαι ὅτι τὸ ποιητικὸν κάλλος πρέπει ἢ δύναται νὰ ἀποφεύγῃ τὸν ῥητορικὸν κόσμον· κάθε ἄλλο. Ἀλλὰ θέλω νὰ εἴπω ὅτι τὰ ἔργα τοῦ Ῥαγκαβῆ χαρακτηρίζει ὄχι ἡ ποιητικὴ δύναμις, ἀλλ' ἡ ῥητορικὴ εὐρυέπεια, προσδίδουσα εἰς ταῦτα οὐχὶ τὴν ἄφθιτον μαρμαρυγὴν τῶν καλλιτεχνημάτων, ἀλλὰ παροδικήν τινα λάμψιν στερουμένην θερμότητος. Καὶ τοῦ καθαρῶς καλλιτεχνικοῦ στοιχείου ἐν τῇ δραματικῇ καὶ τῇ λυρικῇ καὶ τῇ ἐπικῇ ποιήσει τοῦ Ῥαγκαβῆ ὑπε-

Digitized by Google

ρέχει ὑπὸ ποικίλας ἐπιδράσεις κλασικῶν καὶ ρωμαντικῶν ἰδεῶν καὶ κοινοτοπιῶν καὶ φιλοσοφικῶν καὶ φιλολογικῶν ἀναγνώσεων, τὸ περιγραφικόν, τὸ ἀποφθεγματικόν, τὸ διδακτικόν, τὸ δημοσιογραφικὸν στοιχεῖον.

'Αλλὰ καὶ παρὰ τὰς οὐσιώδεις ταύτας ἀτελείας τὸ ἔργον τοῦ 'Ραγκαβῆ εἶνε ἀξιοσημείωτον. Ὁ «Δούκας» παρέχει μεγαλοπρεπῆ εἰκόνα τοῦ Βυζαντινοῦ βίου, κατοπτρίζων ὁλόκληρον ἐποχήν. Οἱ «Τριάκοντα» εἶνε ἴσως τὸ δραματικώτερον καὶ τελειότερον τῶν ἔργων του, ἐν τῷ ὁποίῳ—ἂν καὶ ἐξωτερικὴ ὅλως — ὑφίσταται κἄποια ἁρμονία μεταξὺ τοῦ ἀρχαϊκοῦ τοῦ θέματος καὶ τοῦ ἀρχαϊκοῦ τῆς γλώσσης. Ὁ «Γάμος τοῦ Κουτρούλη», παραμένει κωμῳδία μοναδικὴ ἐν τῇ νεοελληνικῇ φιλολογίᾳ, ἀριστοφάνειος, ἂν καὶ τὸ ἀριστοφάνειον αὐτῆς ἀκριβῶς, περιορίζεται μόνον ἐν τῇ ἐπιβολῇ τοῦ συγγραφέως νὰ ἀποδώσῃ διὰ τῆς νέας προσῳδίας τὰ ἀρχαῖα μέτρα· κυρίως ὄχι κωμῳδία, ἀλλὰ πολιτικὸν ποίημα ἐκ διαλόγου καὶ χορῶν, ἴσον πρὸς τὸ ὁποῖον δὲν κατώρθωσε νὰ συγγράψῃ ὁ 'Αλέξανδρος Σοῦτσος, ὁ θεωρούμενος ἐν τούτοις ὡς ὁ μόνος πολιτικὸς ποιητὴς παρ' ἡμῖν. Ἡ «Διὸς 'Επίσκεψις» εἶνε ἀκόμη περιεργότερον δραμάτιον· εἶδός τι φαντασμαγορικοῦ μίμου, ὀλίγον μικροσκοπικὴ παρῳδία τοῦ Φάουστ, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ Ζεὺς ὑποδύεται πρόσωπον χυδαίου ὁμογενοῦς, ὁ χυδαῖος στιχορράφος Κωνσταντῖνος Λύγδαμις αἴρεται εἰς συμβολικὴν παράστασιν τῆς Χριστιανικῆς ἀγάπης, ὁ 'Ερμῆς παίζει ρόλον Μεφιστοφελοῦς, καὶ ὁ ποιητὴς εὑρίσκει εὐκαιρίαν νὰ καταστρώσῃ κομψοτάτους ρυθμοὺς μετὰ πλουσιωτάτων ὁμοιοκαταληξιῶν ἀλλὰ δι' ὑποψύχρου φράσεως :

Τὴν ψυχὴν δὸς εἰς ὅ,τι ἡδύνει,
Κ' εἰς πᾶν τὸ ἐπέραστον.
Θὰ εἶνε τὸ πέρας των
Ἡ μακρὰ τοῦ θανάτου ὀδύνη.

Τὰς ὁρμὰς εὐχαρίστει καὶ θάλπε
Τὰς αἰσθήσεις τοῦ σώματος·
Ὁ τάφος ἀόμματος
Καὶ τυφλαὶ καὶ βωβαὶ εἶν' αἱ κάλπαι.

Δρέπε ἀπολαύσεις, ὅπου τὰς εὑρίσκεις,
Ἡδονὰς καὶ τέρψεις, ὅπως ἠμπορεῖς·
Τὰ ὡραῖα χείλη φίλει τῆς παιδίσκης,
Καὶ τὸν οἶνον ρόφα εἰς τοὺς ἀμφορεῖς.

Ὁ «Διονύσου πλοῦς» καὶ ὁ «Γοργὸς Ἱέραξ» εἶνε ἀδελφῆς ἐμπνεύσεως καὶ τὰ ποιητικώτερα ἴσως τῶν ἔργων του. Ἄλλοι θαυμάζουσιν αὐτὰ ὡς πρότυπα στιχουργικῆς εὐρυθμίας μόνον· ἡ γνώμη μου εἶναι ὅτι ταῦτα πρέπει νὰ ἀναγνωρισθῶσιν ἐν ταυτῷ καὶ ὡς πρότυπα ποιητικῆς ἐμπνεύσεως καὶ καλλιτεχνικῆς δυνάμεως, ἔργα σημαντικά, φέροντα τὴν σφραγίδα οὐχὶ στιγμιαίας τινὸς ἐξάψεως καὶ πατριωτικῆς ἢ ἄλλης τινὸς μέθης, ἀλλὰ τῆς φωτεινῆς καὶ αἰωνίας ἰδέας ἡ ὁποία περιβάλλεται πρὸς ἀποκάλυψιν ἑαυτῆς τὸ ἁρμόζον ἔνδυμα.

Ὑπελείποντο πολλὰ ἀκόμη νὰ ρηθῶσι περὶ τοῦ ἔργου τοῦ 'Ραγκαβῆ, κυρίως δὲ περὶ τῶν μετρικῶν καὶ γλωσσικῶν ἰδεῶν, αἵτινες ἐξεφράσθησαν δι' αὐτοῦ. Ὁμοίως ὁ 'Ραγκαβῆς ὡς δημοσιογράφος ἠδύνατο νὰ μᾶς παράσχῃ ἀφορμὴν πρὸς ἐνδιαφερούσας ἀναδρομὰς καὶ παρεκβάσεις· οὐχ' ἧττον δὲ καὶ ὁ 'Ραγκαβῆς ὡς διδάσκαλος γενεᾶς ὅλης ποιητῶν, τῶν ὁποίων τὸ τελειότατον μαθητικὸν ὑπόδειγμα εἶνε ὁμολογουμένως ὁ υἱός αὐτοῦ, ὁ κ. Κλέων 'Ραγκαβῆς. 'Αλλὰ περὶ πάντων τούτων θὰ διαλάβω ἀνετώτερον ἐν προσεχεῖ εὐκαιρίᾳ. 'Επὶ τοῦ παρόντος τὸ συμπέρασμά μου εἶνε τὸ ἑξῆς : Τὸ ἔργον τοῦ 'Ραγκαβῆ ὁμοιάζει μακρόθεν πρὸς ἐπιβλητικὸν μνημεῖον· ἀλλὰ πράγματι δὲν εἶνε μνημεῖον, ἀλλὰ σωρὸς μόνον λαμπροῦ ὑλικοῦ ἐπιμελῶς ἐστοιβαγμένου πρὸς κατασκευὴν μνημείου· τὸ οἰκοδόμημα τοῦ 'Ραγκαβῆ, τὸ εὐρὺ καὶ ὀγκῶδες στερεῖται ἀρχιτεκτονικῆς ἑνότητος καὶ εὐρυθμίας.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Ἕλλην κηπουρὸς ἐν Αὐστραλίᾳ

'Αναγινώσκομεν ἐν ἀγγλικῷ περιοδικῷ : Πορτοκάλλια, σῦκα, ἐλαῖαι καὶ σταφυλαὶ παράγονται τανῦν εὐκόλως ἐν Αὐστραλίᾳ, κ' ἐξάγονται εἰς πολλὰς τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν. 'Αγγέλλεται ὅτι Ἕλλην κηπουρὸς ἐξέφρασε τὴν γνώμην, ὅτι αἱ ἀποικιακαὶ ὀπῶραι εἶνε κατωτέρας ποιότητος τῶν ἐν Σμύρνῃ καὶ 'Αθήναις παραγομένων. Εὐθὺς ἡ ἰδέα αὕτη περιῆλθεν εἰς γνῶσιν τοῦ ἐπὶ τῆς Γεωργίας τμήματος ἐν τῇ Νέᾳ Μεσημβρινῇ Οὐαλίᾳ, οἱ Ἄγγλοι πρόξενοι ἐν Νεαπόλει καὶ Μασσαλίᾳ διετάχθησαν νὰ ἐξετάσωσι καὶ ὑποδείξωσι τὰ κάλλιστα εἴδη τῶν σταφυλῶν, σύκων καὶ ἐλαιῶν, τῶν ἐν 'Ιταλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ παραγομένων· καὶ ὅταν τὰ δείγματα φθάσωσιν εἰς τὴν Αὐστραλίαν, δοκιμαὶ πρόκειται νὰ γείνωσιν εἰς τοὺς διαφόρους κατὰ τὴν ἀποικίαν σταθμοὺς πρὸς παραγωγὴν τῶν ὅσον ἔνεστι τελειοτέρων ποικιλιῶν ἑκάστου γένους ὀπώρας.

'Αφελὴς ἀπολογία

Ἡ μήτηρ συλλαμβάνει τὴν κόρην της γράφουσαν ἐπὶ κομψοῦ χάρτου ἐρωτικὴν ἐπιστολήν, ἥτις τελειώνει μὲ τοὺς ἑξῆς λόγους: «Σὲ πιστεύω, σ' ἀγαπῶ καὶ πάντοτε θὰ σ' ἀγαπῶ».

Ἡ Μήτηρ (αὐστηρῶς) : Τί εἶνε αὐτὰ ἐδῶ Κατίνα ;

Ἡ Κόρη (μὲ ὕφος ὁσίας Μαρίας) : Τίποτε, μητέρα... ἐδοκίμαζα τὴν πέννα... ἂν γράφῃ !

Digitized by Google

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Πανταζῆς Βασάνης

Κατὰ τὴν δημοσιευθεῖσαν διαθήκην ὁ ἐν Τάντα τῆς Αἰγύπτου ἀποθανὼν ἐσχάτως ὁμογενὴς Πανταζῆς Βασάνης καταλείπει ἐκ τῆς μεγάλης περιουσίας του τὰ ἑβδομήκοντα ἑκατοστὰ ὑπὲρ ἐθνωφελῶν ἔργων, ἤτοι αὐτολεξεὶ ὡς ἑξῆς: «1ον). Κληροδοτῶ 60 ο]ο εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ ἱδρύσῃ αὐτὴ ναυτικὴν σχολὴν ἐν Πειραιεῖ, ἥτις δὲν πρέπει νὰ στοιχίζῃ πλέον τῶν 500 χιλ. φρ. εἰς χρυσόν, τὰ δὲ ὑπόλοιπα νὰ κατατεθῶσιν ἐντόκως εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν καὶ διὰ τῶν τόκων νὰ πέμπῃ εἰς Εὐρώπην ἢ εἰς Ἀμερικὴν τινας ἐκ τῶν ἱκανωτέρων καὶ ἐπιμελεστέρων τελειοφοίτων τῆς Ναυτικῆς Σχολῆς, μετὰ αὐστηρὰς καὶ ἀμερολήπτους ἐξετάσεις, ὅπως οὗτοι τελειοποιῶνται εἰς τὰ ναυτικὰ καὶ εἰς τὴν μηχανικήν. 2ον). 10 ο]ο κληροδοτῶ εἰς τὴν κοινότητα τῆς Πορταριᾶς τῆς Θετταλομαγνησίας, ὅπως κατασκευασθῇ ἁμαξητὴ ὁδὸς ἀπὸ Πορταριᾶς εἰς Βόλον. Ἂν ἤθελον περισσεύσῃ χρήματα ἐκ τῶν ἄνω 10 ο]ο, νὰ διορθωθῶσιν ἐκ τούτων αἱ πηγαὶ αἱ λεγόμεναι τῆς «Μάννας,» παραγγέλλω δὲ ὅπως εἰς τὴν ἐπιστασίαν τοῦ ἔργου διορισθῶσι δύο ἐκ τῶν πλησιεστέρων μου συγγενῶν.

— Ὁ ῥωσσικὸς στόλος θ' αὐξήσῃ τὸ ἔτος τοῦτο κατὰ ὀκτὼ σκάφη, μὴ ὑπολογιζομένων τῶν τορπιλλοφόρων. Διὰ τὸν στόλον τῆς Μαύρης θαλάσσης ναυπηγεῖται νῦν ἐν Σεβαστουπόλει τὸ θωρηκτὸν «Ἅγιος Γεώργιος ὁ Τροπαιοφόρος», δύο δὲ τορπιλλοφόρα, ὁ «Μπουγ» καὶ ὁ «Δούναβις», εἶνε ἤδη ἕτοιμα πρὸς ἐνίσχυσιν ὁμοίως τοῦ στόλου ἐν τῷ Εὐξείνῳ.

— Κατὰ τὴν ἐν τῇ λογοδοσίᾳ τοῦ Ἐφόρου τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης σημείωσιν ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ ἐξεδίδοντο ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸ 1891 ἐν ὅλῳ 129, ἐξ ὧν 58 ἐν Ἀθήναις, ἤτοι σχεδὸν τὸ ἥμισυ τοῦ ὅλου. Μετὰ δὲ τὰς Ἀθήνας τὸν μεγαλήτερον ἀριθμὸν ἐφημερίδων ἔχουσιν αἱ Πάτραι, ἤτοι 10, ἔπειτα ὁ Πύργος 8 φύλλα, ὁ Βῶλος 6, ἡ Σῦρος 5, καὶ ἡ Κέρκυρα καὶ ἡ Ζάκυνθος 4· ἐν ὅλῳ δὲ δημοσιεύονται ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ ἐν 30 πόλεσι τῆς Ἑλλάδος. Ἐκτὸς δὲ τῆς Ἑλλάδος δημοσιεύονται ἑλληνικαὶ ἐφημερίδες 6 μὲν ἐν Κωνσταντινουπόλει, 2 ἐν Σμύρνῃ, 7 ἐν Αἰγύπτῳ ὧν 2 ἐν Καΐρῳ, καὶ 5 ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, 1 ἐν Φιλιππουπόλει, 1 ἐν Βάρνῃ, 1 ἐν Βραΐλᾳ, 3 ἐν Βουκουρεστίῳ, 1 ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ 1 ἐν Τεργέστῃ.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Εἰς τὴν κοινωνίαν πολλάκις βλέπομεν ὅ τι καὶ εἰς τὰς πλάστιγγας· ὑψοῦνται οἱ κενοὶ δίσκοι καὶ ταπεινοῦνται οἱ πλήρεις.

*

Μὴ γίνεσαι πρόξενος δακρύων· ὁ Θεὸς τὰ γράφει εἰς τὸν λογαριασμόν σου.

*

Χρειάζονται μεγάλα προτερήματα διὰ ν' ἀποκτήσῃς φίλους, καὶ ἀρκεῖ τὸ παραμικρὸν ἐλάττωμα διὰ νὰ τοὺς χάσῃς.

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ

Γραφὴ Ὀρθία

Γραφὴ Ὀρθία εἶνε ἐκείνη, τῆς ὁποίας τὰ γράμματα ὄχι μόνον δὲν εἶνε ἐπικλινῆ, ἀλλὰ μάλιστα ἐνίοτε κλίνουσιν ὀλίγον ἀντιστρόφως, δηλαδὴ πρὸς τὰ ἀριστερά.

Ἡ τοιαύτη γραφὴ γίνεται συνήθως ἀπὸ σκοποῦ. Τινὲς γράφουσιν οὕτω διὰ νὰ εἶνε εὐανάγνωστα τὰ χειρόγραφά των, ὅπως ἔπραττεν ὁ Ἀλέξανδρος Δουμᾶς, και τότε δὲν ἔχει ἀξίαν διὰ τὸν γραφολόγον.

Ἄλλοι ὅμως γράφουσι πάντοτε οὕτω καὶ οἱ τοιοῦτοι εἶνε ἄνθρωποι ψυχροί, ἐπίμονοι εἰς τὰς ἰδέας των, κύριοι ἑαυτῶν καὶ μὴ παρασυρόμενοι ὑπὸ αἰσθημάτων.

Τινὲς εἰ ὧ ἔγραφον πρότερον ἐπικλινῶς, καθιστῶσιν αἴφνης ὀρθίαν τὴν γραφήν των. Οἱ τοιοῦτοι εἶνε συνήθως ἄνθρωποι, ὧν ἡ κοινωνικὴ θέσις τυχαίως ἢ ἀπροόπτως ἀνυψώθη, ἢ ἄνθρωποι, τῶν ὁποίων ἐξηγέρθη ἡ φιλοδοξία καὶ δὲν καταδέχονται πλέον νὰ γράφουν ὅπως πρίν.

Ἡ Ὀρθία γραφὴ εἶνε ἐκ τῶν δυσκολωτέρων διὰ τὸν γραφολόγον, διότι εἶνε ἐν γένει γραφὴ πολλὰ ὑποκρύπτουσα, καὶ ἡ ἐπ' αὐτῆς κρίσις δύναται εὐκόλως νὰ πλανηθῇ. Ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τοὺς γράφοντας οὕτω ἡ γραφολογία ἀποδίδει τὰ ἑξῆς ἠθικὰ προσόντα: *Κρυψίνοιαν, ψευδολογίαν, ψυχρότητα, ἐπιτηδειότητα, πανουργίαν.*

ΓΡΑΦΟΛΟΓΟΣ

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἀρχαιολογικὰ

Κατὰ τὴν γενομένην τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα συνεδρίασιν τῆς Γερμανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς ὁ διευθυντὴς αὐτῆς κ. Δαίρπφεδ ἐμνήσθη ἐν ἀρχῇ τοῦ πρὸ μικροῦ μεταστάντος τακτικοῦ μέλους Ἀλεξάνδρου Ῥαγκαβῆ διὰ συμπαθεστάτων λόγων. Ἀκολούθως ἐλάλησε βραχέα τινὰ περὶ τῶν ἀνασκαφῶν, τὰς ὁποίας κατὰ τὴν ἔναρξιν τῶν συνεδριάσεων εἶχε προαναγγείλῃ. Αἱ δυσκολίαι, αἵτινες ὑφίστανται ἀκόμη ἐν τῇ προσκτήσει τῶν οἰκοπέδων, ἠμπόδισαν αὐτὸν μέχρι τοῦδε νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ λεγομένου Θησείου χώρου, ἔνθα ὑποτίθεται ὅτι ἔκειτο ἡ Βασίλειος Στοά. Ἤρχισαν ὅμως πρὸ μικροῦ αἱ ἐργασίαι ἐν ἄλλῃ τινὶ θέσει, ἔνθα ὁ Παυσανίας ὁδηγεῖ ἡμᾶς πρὸς ἀναζήτησιν τῆς παρὰ τὴν Ἀγορὰν Ἐννεακρούνου κρήνης, καὶ αὗται ἐξήγαγον ἤδη εἰς φῶς κτίσματά τινα μεταγενέστερα εἰς βάθος μέτρων τινῶν ὑπὸ τὸ σημερινὸν ἔδαφος. Τρεῖς μαρμάριναι κεφαλαὶ ῥωμαϊκῆς τέχνης, λαβαὶ πηλίνων ἀγγείων, ἀγαλμάτιον Ἑκάτης εἶνε τὰ δευτέρου λό-

Digitized by Google

γου ἄξια εὑρήματα. Σημασίαν μεγαλειτέραν διὰ τὰς τοπογραφικὰς ἐρεύνας ἔχει ἡ ἀνεύρεσις τμήματός τινος τῆς ἐπὶ τὴν Ἀκρόπολιν ἀπὸ τῆς Ἀγορᾶς φερούσης μακρᾶς ὁδοῦ καὶ ἡ ἐξέτασις τοῦ ὑδραγωγείου, ὅπερ βεβαίως ἐνταῦθά που ἔφερε τὸ ὕδωρ ἐγγὺς τῆς ἀγορᾶς. Ἡ διεύθυνσις τῆς ὁδοῦ ταύτης ὀλίγα μέτρα ἐντεῦθεν τοῦ βράχου, ἐνῷ ἠδύνατο ὑπ' αὐτὸν ἀκριβῶς νὰ χαραχθῇ αὕτη, μαρτυρεῖ ὅτι μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ βράχου ἔκειτό τι, ἡ κρήνη πιθανῶς, καὶ πρὸς τὰ ἐκεῖ διευθύνονται νῦν αἱ ἐργασίαι. Μετὰ ταῦτα ὡμίλησαν διὰ μακρῶν ὁ Ῥῶσσος ἀρχαιολόγος κ. Ῥοβέρτος Soepe καὶ ὁ Γερμανὸς κ. Μάϋερ, ὁ μὲν συνεχίζων μελέτην περὶ τῶν δήμων τῆς Ἀττικῆς, ἧς ἔναρξιν ἔκαμε κατὰ τὴν παρελθοῦσαν συνεδρίασιν, ὁ δὲ ἐκθέτων τὰς ἐπὶ τόπου ἀρχαιολογικὰς αὐτοῦ ἐρεύνας ἐν τῇ νήσῳ Σκύρῳ.

Φιλολογικὰ

Τὸ παρελθὸν Σάββατον ἐγένετο ἡ μηνιαία συνεδρίασις τοῦ Φιλολογικοῦ τμήματος τοῦ «Παρνασσοῦ» ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ κ. Ν. Γ. Πολίτου. Ὁ προεδρεύων ἀντιπρόεδρος ἀνήγγειλε τὸν θάνατον ἐπιφανοῦς μέλους τοῦ τμήματος, τοῦ Ἀλεξάνδρου Ῥαγκαβῆ. Εἶτα ἀνεγνώσθη ἡ ἀκόλουθος ἐπιστολὴ τοῦ ἐπιφανοῦς ἀρχαιολόγου κ. Βρουν πρὸς τὸν Σύλλογον:

Πρὸς τὸν ἔντιμον Φιλολογικὸν Σύλλογον «Παρνασσόν».

Μετὰ τὸ συγχαρητήριον τηλεγράφημα ἐπὶ τῇ ἑβδομηκονταετηρίδι τῆς γεννήσεώς μου, ἔλαβον τὸ δίπλωμα τῆς ἐκλογῆς μου ὡς μέλους τοῦ ἀξιοτίμου Συλλόγου. Ἐκφράζω δὲ ὑμῖν δι' ἀμφότερα τὰς ἐγκαρδίους μου εὐχαριστίας. Ἓν μόνον ἀκόμη εὔχομαι νὰ εὐτυχήσω, ἵνα κατὰ τὰς δυσμὰς τοῦ βίου ἴδω αὐτοῖς ὄμμασι τὰς Ἀθήνας καὶ τύχω οὕτω τῆς εὐκαιρίας ὅπως καὶ προσωπικῶς γνωρίσω τοὺς ἀποτελοῦντας τὸν ὑμέτερον Σύλλογον.

Μετ' ἄκρας ὑπολήψεως

Ἐρρῖκος Βροῦν.

Εἶτα ὁ κ. Πολίτης ὡμίλησε περὶ τῶν μιμιάμβων ἐν γένει καὶ ἰδίᾳ περὶ τῶν τοῦ Ἡρώνδα, οἵτινες ἀνεκαλύφθησαν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐξεδόθησαν ἐσχάτως ἐν Ἀγγλίᾳ, ἀνέγνωσε δὲ ἔμμετρον μετάφρασιν ἑνὸς τούτων, τοῦ «Διδασκάλου», τὴν δημοσιευομένην ἐν τῷ προσεχεῖ φύλλῳ τῆς *Ἑστίας*. Κατόπιν ὡμίλησεν ὁ κ. Βελλιανίτης περὶ τῆς ἀνακαλύψεως δύο τοιχογραφιῶν ἐν Ῥώμῃ παριστανουσῶν τοὺς τελευταίους Παλαιολόγους. Τελευταῖος ὁ κ. Σ. Βάλβης ἔφερε παρατηρήσεις τινὰς ἐπὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν ἐγγράφων τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν σύλληψιν τοῦ Ῥήγα.

— Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ῥαγκαβῆ ὁ κ. Γ. Σουρῆς ἐδημοσίευσεν εἰς τὸν *Ῥωμηὸν* τοὺς ἑξῆς στίχους, οὓς ἐκρίναμεν ἀξίους ἀναδημοσιεύσεως·

Μ' ἕνα κοντύλι φλογερὸ τὴν νειότη του ἐπέρασε,
Μὲ τῶν Μουσῶν τὸν ἔρωτα χαμογελῶντας γέρασε
Καὶ τὴν καρδιά του φτέρωνε μέσ' στὰ βαθειὰ γεράματα
Ὁ πόθος ὁ ἀχόρταγος, ὅπου γεννοῦν τὰ γράμματα.

Χέρια πολλὰ ἐσκόρπισαν τριγύρω του λουλούδια,
Ἡ τιμημένη Ἀρετὴ τὸν γέροντα σαβάνωσε,
Κ' ἡ Μοῦσα, ποῦ τραγούδησε τὰ τόσα του τραγούδια,
Τὴν ἀσημένια του κορφὴ φιλῶντας ἐστεφάνωσε.

Καλλιτεχνικὰ

Τὴν παρελθοῦσαν Δευτέραν συνῆλθεν εἰς συνεδρίασιν τὸ Καλλιτεχνικὸν τμῆμα τοῦ «Παρνασσοῦ» ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἀρχαιοτέρου μέλους αὐτοῦ κ. Φ. Οἰκονομίδου, ὅστις ἀνήγγειλε τὸν θάνατον τοῦ προέδρου τοῦ τμήματος Ἀλεξάνδρου Ῥαγκαβῆ καὶ ἀπήγγειλε ποίημα ἐπὶ τῷ θανάτῳ του γραφέν. Εἶτα ἀπεφασίσθη νὰ τεθῇ μουσικὸν διαγώνισμα, θέμα τοῦ ὁποίου νὰ εἶνε ἡ μελοποίησις τῆς γνωστῆς ᾠδῆς πρὸς τὸν Σύλλογον, ἣν ἐποίησεν ὁ Ῥαγκαβῆς, εἶνε δὲ καὶ τὸ τελευταῖον αὐτοῦ ποίημα. Ὁ βραβευθησόμενος ἐκ τῶν μελοποιῶν θὰ λάβῃ ἑκατοντάδραχμον γέρας. Προσέτι δὲ ἀπεφασίσθη νὰ τελεσθῇ πολιτικὸν μνημόσυνον, καθ' ὃ ἓν ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου θὰ ἐκφωνήσῃ τὸν ἐπιμνημόσυνον λόγον. Εἶτα εἰς ἔνδειξιν σεβασμοῦ πρὸς τὸν ἀποβιώσαντα πρόεδρόν του τὸ Καλλιτεχνικὸν τμῆμα διέκοψε τὴν συνεδρίασιν.

— Εἰς τὸ γνωστὸν Παρισινὸν περιοδικὸν *Χρονικὸν τῶν Τεχνῶν* ὁ ἐπιφανὴς ἑλληνιστὴς κ. Σολομὼν Ῥαϊνὰχ ἐδημοσίευσεν εὐμενεστάτην κρίσιν περὶ τῆς νέας ἐκδόσεως τοῦ *Λουκῆ Λάρα* καὶ ἰδίως περὶ τῶν εἰκόνων τοῦ κ. Ῥάλλη ἐπιλέγων τὰ ἑξῆς: «Σπανίως εὑρίσκεται βιβλίον, τοῦ ὁποίου αἱ εἰκόνες τόσον τελείως ἁρμόζονται πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ κειμένου, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦτο, ἂς τὸ ἐπαναλάβωμεν, ἐμφανίζεται μεθ' ὅλων τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ ἀττικισμοῦ· τῆς χάριτος, τῆς ἁπλότητος καὶ τῆς καλαισθητικῆς ἐκλογῆς τῶν λεπτομερειῶν. Ὁ *Λουκῆς Λάρας* θὰ ἔχῃ μακρὰς γενεὰς ἀναγνωστῶν».

Θεατρικὰ

Διατρίβει ἐν Ἀθήναις ἡ διάσημος Παρισινὴ ἀοιδὸς ἐλαφρῶν μελοδραμάτων κυρία Ἄννα Ζουδίκ. Ἡ κυρία Ζουδὶκ παρακολουθεῖται ὑπὸ ἰδίου θιάσου καὶ περιοδεύουσα δίδει εἰς ἑκάστην πόλιν τῆς Ἀνατολῆς παραστάσεις τινάς. Ἐν Ἀθήναις ἔδωκε τέσσαρας παραστάσεις, καθ' ἃς τὸ θέατρον ἦτο κατάμεστον, τὸ δὲ κοινὸν κατεχειροκρότησε καὶ ἐπευφήμησεν ἐνθουσιωδῶς τὴν ἀπαράμιλλον σκηνικὴν χάριν καὶ τὸ γλυκύτατον ᾆσμα τῆς ἐπιφανοῦς καλλιτέχνιδος, τῆς ὁποίας παραθέτομεν μικρὰν πιστὴν εἰκόνα.

Μουσικὰ

Τὸ περιλάλητον μελόδραμα τοῦ Μασκάνη Cavalleria Rusticana, τὸ ὁποῖον περιῆλθε θριαμβευτικῶς ὅλα τὰ θέατρα τοῦ πολιτισμένου κόσμου, ἔτυχε δυσμενεστάτης ὑποδοχῆς κατὰ τὴν ἐν Παρισίοις παράστασιν αὐτοῦ καὶ ἐπέσυρε τὰς σφοδρὰς ἐπικρίσεις ὁλοκλήρου τοῦ παρισινοῦ τύπου.

Digitized by Google

ΘΕΣΣΑΛΙΚΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ

ΑΠΟ ΤΟΥ ΚΙΣΣΑΒΟΥ

Δύο ὑπαξιωματικοί, εἷς χωροφύλαξ κ' ἐγὼ ὡς καπετάνος, ἀνελάβομεν τὸ ἡρωϊκὸν ἔργον ν' ἀναβῶμεν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Κισσάβου. Ἀφ' ἑσπέρας διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Κισσιρλῆ ἀνήλθομεν εἰς Σπηλιάν, χωρίδιον ἐγειρόμενον ἐπὶ τοῦ ὄρους, καὶ ἀφοῦ ἀνεπαύθημεν ἐπὶ μικρόν, ἐξεκινήσαμεν περὶ τὸ μεσονύκτιον. Σκοπός μας ἦτο νὰ φθάσωμεν ἐπὶ τῆς κορυφῆς πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, τῆς ὁποίας τὸ θέαμα ἠκούσαμεν ὅτι ἦτό τι ἔκτακτον. Καθὸ καπετάνος ἐπεχείρησα νὰ ἡγεμονεύσω ἐγὼ τοῦ δρόμου. Ἀλλὰ τὸ σκότος ἦτο τόσον βαθὺ καὶ ὁ δρόμος τόσον ἀνώμαλος καὶ ὀλισθηρός, ὥστε — μ' ἐντροπήν μου τὸ ὁμολογῶ — ἀπὸ τῶν πρώτων βημάτων παρεχώρησα προθύμως τὸ καπετανλίκι καὶ τὴν πρωτοπορείαν εἰς τὸν ἀγαθὸν Στεφανῆν, ὅστις ἂν καὶ οὔτε καπετάνος ἦτο, οὔτε ὑπαξιωματικὸς οὐδὲ κἂν χωροφύλαξ ἀλλὰ καὶ οὔτε Ξενοφῶν, ἀπέδειξεν ὅτι ἦτο ὁ καταλληλότερος ὅλων ἡμῶν νὰ καπετανεύῃ.

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΝ ΡΟΔΟΝ

Ἀλλὰ τὸ θεῖον εἶνε πάντοτε φθονερόν. Τὸ καπετανλίκι ἐπλήρωσε πολὺ ἀκριβὰ ὁ ἀτυχής. Διότι ἐν ἀρχῇ, ἵνα δῆθεν φέρῃ ἐπισημότερον τὸν τίτλον, ἐκρέμασα ἀπὸ τῆς ὀσφύος του τὸ φοβερὸν ξίφος μου — τὸ ξίφος τὸ ὁποῖον μοῦ ἔδωκεν ἡ πατρὶς ἵνα κατασφάζω τοὺς ἐχθρούς της καὶ οὐχὶ νὰ τὸ κτυπῶ εἰς τὰς πλάκας τῆς ὁδοῦ Σταδίου! ὡς ἔγραφεν ἄλλοτε φιλόπατρις Κραβαρίτης — τὸ ὁποῖον ὅμως, σᾶς βεβαιῶ, μοῦ ἔφερε σοβαρὸν καὶ ἀνωφελὲς βάρος τὴν ὥραν ἐκείνην. Μετ' ὀλίγον δὲ τοῦ ἐκρέμασαν προθύμως ἀπὸ τοὺς ὤμους τὰ ὅπλα των καὶ οἱ ὑπαξιωματικοί. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐν ἀρχῇ ἐκοκορεύετο ὁ Στεφανῆς διὰ τὸ νέον ἀξίωμά του κ' ἔβαινε σοβαρὸς καὶ κομπάζων, ὡς ὁ ἀθάνατος ἥρως τοῦ Θερβάντες καθ' ἣν ὥραν ἐχειροτονεῖτο ἱππότης τῆς ἐλεεινῆς μορφῆς ὑπὸ τοῦ καπήλου. Ὅτε ὅμως ἀργότερα, δῆθεν πρὸς ἀστεϊσμόν, ἀληθῶς ὅμως ἵν' ἀποβάλωσι τὸ βάρος, τὸ ὁποῖον τοὺς ἔκαμνε ν' ἀγγομαχῶσι κατὰ λεπτόν, οἱ εὐσταλεῖς καὶ γενναῖοι ὑπαξιωματικοί τοῦ ἔρριψαν ἐπάνω καὶ ξιφολόγχας καὶ φυσιγγιοθήκας καὶ παγούρια καὶ μανδύας καὶ ἀκόμη τὰ πηλήκιά των, δὲν ἠξεύρω ὁποίαν ἐλεεινὴν μορφὴν καὶ ὁποῖον ἱπποτισμὸν θὰ ἐδείκνυεν ὁ χωρικός, ἂν μὴ ἐπιέζετο ὑπὸ τῆς ἀνάγκης.

Ἴσως ὅμως νὰ μὴ τὸν ἐπείραζε καὶ πολὺ τοῦτο. Διότι οἱ Θεσσαλοὶ ὀρεινοὶ ἁμιλλῶνται κατὰ τὴν ἀντοχὴν καὶ πρὸς τοὺς ῥωμαλεωτέρους ἡμιόνους των· θέλουν μάλιστα ν' ἀποδείξουν ὅτι τοὺς ὑπερτεροῦσιν. Ἀλλὰ τοῦτο βεβαίως δὲν ὀφείλεται εἰς τὸν ἱπποτισμόν των — τὸν ὁποῖον δὲν ἐγνώρισαν ποτέ, οἱ ἄμοιροι — ἀλλ' εἰς τὸν φόβον μήπως βλά-

Digitized by Google

ψωσι τὰ ζῶά των, καὶ εἰς τὴν πτωχείαν, ἥτις δὲν τοῖς ἐπιτρέπει ν' ἀποκτήσωσι καὶ δεύτερον. Μ' ἔτυχε πολλάκις νὰ συναντήσω αὐτοὺς κατερχομένους εἴτε ἀνερχομένους πρὸς τὸ χωρίον των, μὲ τὰ ζῶα ἐμπρὸς ἐλεύθερα παντὸς φορτίου, αὐτοὺς δὲ φέροντας ἐπάνω των καὶ πελέκεις καὶ σχοινία καὶ ξύλα καὶ ὅ,τι ἄλλο, ἤρκει μόνον νὰ μὴ βαρύνουν αὐτά. Ὥστε καὶ ὁ Στεφανῆς πιθανὸν νὰ ἤσχαλλεν ὀλίγον, ἀλλὰ καὶ δὲν θὰ μετενόει διὰ τὸν τίτλον ὃν διεξεδίκει. Διότι ἂν καὶ δὲν διέκρινον αὐτὸν παρὰ ὡς μαῦρον λόφον ἐμπρός, μὲ δένδρα καὶ ρευματιὲς ἐπάνω, ὡς τὸν παρίστανε φανταστικῶς ἡ νύξ, κεκαλυμμένον μὲ τοὺς μανδύας καὶ τὰ λευκάζοντα ὅπλα, ἐν τούτοις ὁ λόφος οὗτος ἐκινεῖτο καὶ ἀνεπήδα καὶ ὁλονὲν ἀνέβαινεν, ἐνῷ ἡμεῖς, ἂν καὶ ἐλαφρότατοι, ἠκολουθοῦμεν βραδέως, ἀσθμαίνοντες καὶ ἀπηυδημένοι.

Εἴχομεν δαπανήσῃ μίαν ὥραν ἀφ' ἧς ἐξεκινήσαμεν ἀπὸ τὴν Σπηλιάν. Καὶ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο ἐβαίνομεν ἐπὶ ἐδάφους ἐπεστρωμένου μὲ πλάκας ὀρθίας, ὀδοντωτάς, μὲ πέτρας καὶ λιθάρια κοπτερὰ καὶ μὲ ὀλιγίστην βλάστησιν, δηλαδὴ ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς δειράδος ἐκείνης, ἥτις τίθεται ἐμπρὸς ὡς περιλαίμιον τοῦ ὄρους. Πρέπει ὅμως νὰ μάθετε ὅτι τὸ περιλαίμιον τοῦτο δὲν ἔχει τὸ σχῆμα τῶν ὑψηλῶν φωκόλ ἀλλὰ τῶν καταιβατῶν, τὰ ὁποῖα θηλυκούμενα πρὸς τὴν σφαγὴν ἀνέρχονται βαθμηδὸν καὶ ὑψοῦνται ὀπίσω μέχρι τοῦ τραχήλου. Ἂν δὲ μάθετε καὶ ὅτι ἡ Σπηλιὰ κεῖται ἀκριβῶς ὀλίγον ἄνω τοῦ θηλυκώματος, ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους, θὰ ἐννοήσετε πόσον ἀνωφερὴς ἦτο ἡ ὁδὸς τὴν ὁποίαν ἠκολουθήσαμεν καὶ εἰς ποῖον βαθμὸν ἀγγομαχητοῦ εὑρισκόμεθα.

Εὐτυχῶς ἠκούσθησαν αἴφνης θορυβώδεις ὑλακαὶ ἀπὸ τοῦ δάσους τῶν ἐλατῶν, ὅπερ ἠγείρετο κατάμαυρον ἐμπρός μας κ' ἐξώρμησε μανιώδης ὅμιλος τσοπανοσκύλων. Θὰ φανῇ βεβαίως παράδοξον ὅτι ἀποκαλῶ εὐτύχημα τὴν συνάντησιν τῶν σκύλων, τὴν ὁποίαν ἐσυνείθισαν ν' ἀποφεύγουν πάντες οἱ κοινοὶ θνητοί. Καπετάνος ὅμως ταξειδεύων δὲν φοβεῖται τοὺς σκύλους· σκύλοι καὶ πρόβατα καὶ γάλα καὶ τυρὸς καὶ τσοπάνος, ὅλα εἶνε εἰς τὴν διάθεσίν του· τοῦτο δὲ γνωρίζων ἐγώ, μόλις εἶδα ἐμφανισθέντα τὸν τσοπάνον μὲ κοντοτούφεκον Γκρὰ ἐπ' ὤμου καὶ πλῆρες μαχαιρῶν τὸ σελάχιον, ἀνέλαβον ἀπὸ τοῦ Στεφανῆ τὸ καπετανλίκι καὶ ἠρώτησα σοβαρῶς :

— Τίνος εἶν' ἡ στάνη, ρέ :

— Τοῦ Παπαδήμα τοῦ Νικολοῦ, καπ'τάνε.

— Καὶ πῶς εἶσ' ἔτσι ἁρματωμένος, σὰν ἀστακός :

— Ἀμ' ἐδῶ ποῦ βρισκόμαστε, καπ'τάνε μ', τὰ θέλουμε.

— Γιὰ τοὺς ἀνθρώπους :

— Καὶ γιὰ τὸ ζλάπι καὶ γιὰ τσ' ἀνθρώπους.

— Μὰ νὰ σοῦ εἰπῶ· ἔχεις ἄδεια :

Ὁ τσοπάνος ἔμεινε κατάπληκτος. Ποῦ νὰ μαντεύσῃ τὴν ἱερὰν φλόγα, ἣν ἔτρεφον εἰς τὰ στήθη μου πρὸς ἀπαγόρευσιν τῆς ὁπλοφορίας !

— Τί ἄδεια, ἐδῶθ' ἀπάνου τί ἄδεια νἄχω : ἠρθρωσε δειλῶς.

Ἐγὼ τότε ἀνέλαβα περισσότερον κόμπον καὶ περιστρέψας τὸ βλέμμα εἰς τοὺς ὑπαξιωματικοὺς οἵτινες μὲ περιεστοίχιζον, στρήφων δὲ ἀρειμανίως καὶ τὸν σπανίζοντα μύστακά μου :

— Τί ἄδεια ; ἄδεια ὁπλοφορίας· δὲν ξέρεις πῶς δίχως ἄδεια δὲν μπορεῖς νὰ τραβᾷς ἅρματα ;

Καὶ ἀπειλητικώτερον προσέθηκα :

— Ξέρω τί ἤθελες ἐσύ· νὰ στὰ πάρω, νὰ σὲ λιταρώσω καὶ νὰ σὲ στείλω μέσα.

Ἐννόουν τὴν Λάρισαν. Ὁ τσοπάνος ἔμενε κατατρομαγμένος, παράλυτος. Τότε δὲ ἐγὼ προσέθεσα ἀκόμη σοβαρώτερον :

— Ἂς εἶνε, ἔχε χάρι... Ἄκουσ' ἐδῶ· ἐμεῖς θὰ πᾶμ' ἀπάνου. Σὰν θὰ κατεβοῦμε νὰ μᾶς ἔχῃς ἕνα βεδούρι γάλα... Ἄκουσε· νὰ σφάξῃς καὶ μιὰ γκιόσα νὰ τὴν ξεκοκκαλίσουμε. Ἔχεις ψωμί :

— Δὲν ἔχω, καπτάνε μ'.

— Νὰ πᾷς κάτου 'ς τὸν πάρεδρο νὰ τοῦ γυρέψῃς δυὸ ψωμιὰ ἀπὸ μέρους μου.

— Κύτταξε, κακομοίρη, νὰ τὰ βροῦμε ἕτοιμα· προσέθηκεν εἷς τῶν ὑπαξιωματικῶν εἰς τὸν αὐτὸν τόνον.

— Ἕτοιμα· ὥρα καλή· ἐπευχήθη ὁ τσοπάνος, εὐτυχὴς διότι μ' ἓν γεῦμα ἐξηγόραζε τὴν ἐλευθερίαν του.

Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς εὐτυχέστεροι διότι ἐξησφαλίζαμεν τὴν ὑποχώρησιν· εἰσήλθομεν εἰς τὸ δάσος. Μετ' ὀλίγον ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Συναχόβρυσιν, ἥτις ἔλαβε τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ συναχίου τὸ ὁποῖον ἐφιλοδώρησεν εἴς τινα διαβάτην τὸ ψυχρότατον νερόν της καὶ ἡ δροσερότης τοῦ τοπίου. Ἡμεῖς ὅμως, καθῶς ἤμεθα τότε, οὔτε συνάχι ἐφοβούμεθα οὔτε τίποτε, ἀλλ' ἐξηπλώθημεν εὐθύς, φαρδεῖς πλατεῖς γύρω τῆς βρύσεως ν' ἀνάψωμεν ἓν σιγάρον.

Ἡ νὺξ ἦτο σκοτεινοτέρα ἐκεῖ καὶ μᾶς περιεκάλυπτε διά τινος μυστηρίου. Ἄνω ὑψοῦτο λόφος χλοερὸς καὶ κατάφυτος· κάτω ἔχαινεν ἄβυσσος τῆς ὁποίας ἐκ τοῦ σκότους ἀδυνατοῦμεν ν' ἀναμετρήσωμεν τὸ ὕψος· αἱ ἐλάται ραθύμως σειόμεναι ὑπὸ τῆς νυκτερινῆς αὔρας ἐβόϊζαν· τὸ νερὸν ἔτρεχε κελαρύζον· ἐπάνω τ' ἄστρα, διὰ μέσου τῶν φυλλωμάτων ἐφεγγοβόλουν ἱλαρῶς καὶ μᾶς προσεμειδίων καὶ ἀπὸ πέραν ἤρχετο τὸ κωδώνισμα τοῦ ποιμνίου τοῦ ἀτυχοῦς τσοπάνου καὶ κάπου κάπου κανὲν βέλασμα, ἴσως τοῦ ζῴου ἐκείνου τὸ ὁποῖον ἐθυσιάζετο χάριν ἡμῶν. Ὅλα δ' αὐτὰ ἁρμονικῶς συγχεόμενα εἰς τὸ μυστήριον τῆς νυκτός, δὲν ἔκαμνον ἄλλο παρὰ ν' ἀποναρκώνουν τὸ πρόθυμον σῶμά μας καὶ νὰ μᾶς φέρουν εἰς λήθην τῆς ἐπιχειρήσεώς μας.

Digitized by Google

Εὐτυχῶς εἴχομεν ἀρκετὴν ἀκόμη θέλησιν καὶ ὑπερισχύσαμεν ἐπὶ τέλους. Ἠγέρθημεν, ἐρροφήσαμεν ἄφθονον νερόν, ἐγεμίσαμεν καὶ τὰ παγούριά μας, διότι δὲν θὰ συνηντῶμεν ἄλλο πλέον, καὶ ἀνελάβομεν πάλιν ἡρωϊκῶς τὰ βάσανά μας. Ἐβαίνομεν ἤδη ἐπὶ δρομίσκου ὁμαλοῦ, ἔχοντος δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ ἐλάτας καὶ πρίνους, οἵτινες κἄποτε παρενέβαλλον ἀξιογέλαστον δικλοποδιὰν διὰ τῶν ῥιζῶν των.

Τέλος ἐφθάσαμεν εἰς τὸ τέρμα τοῦ δρόμου μας. Μὴ ἀνακράξητε εἰς τὴν λέξιν. Τερματοῦται ἐδῶ τὸ περιλαίμιον μόνον, τὸ ὁποῖον διὰ χλοερᾶς καὶ ἐλαφρᾶς κλίσεως συνέχεται μὲ τὸν ὀγκώδη καὶ φοβερὸν λαιμὸν τοῦ ὄρους. Ἀπ' ἐδῶ ὅμως ἀρχίζει ἡ ἐπίπονος, ἡ ψυχοβγάλτρα πορεία μας. Διότι τώρα τὸ βουνὸν ὀρθοῦται περιφερές, μὲ εὐρεῖαν βάσιν καὶ ὀξεῖαν κορυφήν, ὡς πυραμίς, γυμνότατον, ξηρόν, ἐκ φαιῶν τιτανολίθων μόνον. Καὶ οἱ τιτανόλιθοι οὗτοι, ἄλλοτε μὲν εἶνε ἰσχυρῶς προσκεκολλημένοι οἱ μὲν ἐπὶ τῶν δὲ καὶ στερεοῦται τὸ πόδι, μόνον λαμβάνον καμμίαν πληγὴν ἐκ τῶν αἰχμηρῶν κορυφῶν των, ἥτις σὲ κάμνει νὰ μορφάσῃς καὶ νὰ βλασφημήσῃς μὲ τὴν ἐπιχείρησίν σου. Ἄλλοτε ὅμως κεῖνται ἀπεσπασμένοι, ἀτάκτως ἐρριμμένοι ἐδῶ κ' ἐκεῖ ὑπὸ τῶν κατερχομένων ὄμβρων, πλατεῖς, μεγάλοι, ὀλισθηροὶ ἐπὶ τῶν συντριμμάτων, ὥστε μόλις πατεῖς ἐπάνω των ἀντὶ ν' ἀνέλθῃς φέρεσαι πρὸς τὰ κάτω μετὰ σιδηροδρομικῆς ταχύτητος, καὶ ἂν δὲν προφθάσῃς νὰ στερεωθῇς ἀλλοῦ, ἐπισκέπτεσαι εὐχερέστερον τὴν ἄβυσσον καὶ τοὺς κρημνούς. Δὲν ἔχει ἐκεῖ ἀτραποὺς οὐδὲ διόδους, δὲν ἔχει μονοπάτια οὐδὲ σύρματα. Ἂν καὶ τόσοι προηγήθησαν ἡμῶν καὶ τόσοι θὰ μᾶς ἀκολουθήσουν ἐκεῖ, τὰ βήματά των δὲν δύνανται ν' ἀφήσουν ἴχνη ἐπὶ τοῦ κινητοῦ αὐτοῦ ἐδάφους. Ἐδῶ καθένας ποῦ θὰ ἐπιχειρήσῃ ν' ἀναβῇ τὴν κορυφήν του πρέπει ν' ἀκολουθήσῃ καὶ νέον δρόμον, καὶ ὅ,τι εὑρίσκει ἐμπρός του νὰ τὸ ὑπερβαίνῃ. Καὶ τὸ χειρότερον πάντοτε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νὰ εὑρίσκεται εἰς τὴν αὐτὴν βαθμίδα.

Σᾶς ὁρκίζομαι ὅτι, ἂν ἀριθμήσω τὰς στιγμὰς ὅσας ἀνεθεμάτισα τὴν ἐπιχείρησίν μου καὶ ἀπεφάσισα νὰ κατέλθω παραιτῶν καὶ ἡλίους καὶ θεάματα, θὰ ὑπερβῶ πολλαπλασίως τὰς νύκτας τῆς Χαλιμᾶς. Ὑποθέτω δὲ ὅτι καὶ οἱ σύντροφοί μου τὸ αὐτὸ ἔκαμνον, διότι μ' ἐπληροφόρει κατὰ πᾶν λεπτὸν τὸ ἀγγομαχητόν των, τὸ ὁποῖον ἦτο ἱκανὸν νὰ κινήσῃ ὁλόκληρον ἀτμομηχανήν.

Καὶ ἐμὲ ὅμως καὶ ἐκείνους συνεκράτει ἡ φιλοτιμία νὰ μὴ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἤμεθα κατώτεροι ὁ εἷς τοῦ ἄλλου καὶ τὸ πεῖσμα νὰ μὴ ἀφήσωμεν νὰ ἡττηθῶμεν ἀπὸ τὸν ἄψυχον αὐτὸν γίγαντα. Ἀλλὰ τὸ κακὸν εἶνε ὅτι αἱ ἀγαθαὶ αὗται διαθέσεις οὔτε τοὺς πνεύμονάς μας ἦσαν ἱκαναὶ νὰ ἡσυχάσουν, οὔτε τὰς καρδίας μας νὰ κρατήσουν, οὔτε τοὺς τένοντας τῶν ποδῶν μας, οἵτινες ἤσπαιρον ὡς τὸ συλλαμβανόμενον ψάρι, οὔτε τὰ σκέλη ἅτινα ἐταλαντεύοντο ὡς πανιὰ ἀναπεπταμένα, οὐδὲ τὸν ἱδρῶτα ὅστις, ἂν μὴ ἦτο διψασμένον τὸ βουνόν, ἠδύνατο ν' αὐξήσῃ κατὰ ἕνα ἀκόμη τοὺς τεσσάρους ὀνομαστοὺς ποταμοὺς τῆς Θεσσαλίας. Μ' ὅλα ταῦτα ἀνεβαίνομεν ἀκόμη, βραδέως ἀλλὰ σταθερῶς, μὴ προφέροντες πλέον οὐδὲ γέλωτα, οὐδὲ σκῶμμα, οὐδὲ βλασφημίαν ἔτι, ἀλλ' ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν κανὲν βήξιμον. Εἰς δύο δὲ τρία δένδρα, τὰ ὁποῖα συνηντήσαμεν δεσπόζοντα τοῦ ἐρήμου τόπου, ἐσταματῶμεν ἐπ' ὀλίγον διὰ νὰ ἴδωμεν τάχα γύρω. Ἀλλὰ μόνον διὰ νὰ πάρωμεν τὴν ἀναπνοήν μας ἱστάμεθα· διότι γύρω δὲν ἡπλοῦτο παρὰ σκότος βαθὺ καὶ νέκρα φοβερά· οὐδὲν φωτεινὸν σημεῖον, οὐδεμία φωνή, οὐδὲν ψιθύρισμα ἀνὰ τὸ χάος, ὡσανεὶ ἡ γῆ ἐβυθίσθη πάλιν εἰς τὴν πρὸ τῆς δημιουργίας κατάστασίν της. Καὶ ἡμεῖς δὲν εἴχομεν παρὰ μέτρων τινων μόνον ἀτμοσφαῖραν πέριξ ἐν τῇ ὁποίᾳ διέκρινεν ὁ εἷς τὸν ἄλλον ἀμυδρῶς καὶ τὸν ὄγκον τῆς κορυφῆς, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπατῶμεν, ὡς νὰ ἦτο αὐτὴ ὅλη ἡ γῆ καὶ μόνοι ἡμεῖς οἱ ζῶντες κάτοικοί της.

Πλὴν γρήγορα ἠναγκάσθημεν νὰ στερηθῶμεν καὶ αὐτῆς τῆς ἀναψυχῆς. Διότι ἀτενίσαντες ἐπάνω εἴδομεν τὴν κορυφὴν ἀπέχουσαν ἀφ' ἡμῶν πολὺ ἀκόμη. Εὐθὺς ἡ ἰδέα ὅτι ὁ ἥλιος θ' ἀνέτελλε πρὶν ἡμεῖς φθάσωμεν ἐπάνω καὶ τότε δὲν θὰ μᾶς ἔμενεν ἀπὸ τὸ προσδοκώμενον θέαμα εἰμὴ ὁ λυσιμελὴς κόπος, μᾶς ἔδωκε νέας δυνάμεις καὶ διὰ χειρῶν καὶ ποδῶν ἀναρριχώμενοι, ἐφθάσαμεν τέλος εἰς τὴν κορυφὴν μὲ τὴν ψυχὴ 'ς στόμα.

★

Ἡ κορυφὴ τοῦ ὄρους δὲν ἔχει ἅπλωμα καθόλου ἀλλὰ μικρὸν κατὰ μικρὸν ὀξύνεται μέχρις ἐλαχίστου. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου οἱ πέριξ χωρικοὶ ἤγειρον ἐκ πλακῶν μικρὸν τεῖχος, ἐκ τῶν συνήθων κατασκευασμάτων τῶν ποιμένων εἰς τὰ ὄρη. Χάμω δὲ τρία τέσσαρα σκαλοπάτια φέρουν εἰς δῶμα μέτρων τινῶν ἐντὸς τοῦ βουνοῦ, ὅπερ ἀφιεροῦται εἰς τὸν ἅγιον Ἠλίαν.

Ἄλλοτε τὸ ἐκκλησίδιον τοῦ ἁγίου Ἠλία ἠγείρετο κάτω, ἐπὶ τοῦ λόφου τῆς Συναχόβρυσις κ' ἐκεῖ ἐσυνάζοντο κατὰ τὸν Ἰούλιον κ' ἐπανηγύριζον οἱ περίοικοι. Ὁ ἅγιος ὅμως δὲν ἔτρεφε καὶ πολλὴν ὑπόληψιν εἰς τὰς γυναῖκας. Καὶ δὲν γνωρίζομεν ἂν ἡ ἰδιοτροπία του αὕτη ἐναντίον τῶν σκηνωμάτων τοῦ Σατανᾶ προέρχεται κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν ἀπὸ τὴν Ἰεζάβελ, γυναῖκα τοῦ Ἀχαὰβ βασιλέως τοῦ Ἰσραήλ, ἥτις μετὰ τὴν σφαγὴν τῶν ἱερέων τῆς αἰσχύνης καὶ τῆς ἥττης τοῦ θεοῦ της βεβαίως θὰ τὸν ἔστελλε ν' ἀντικαταστήσῃ αὐτὸς τὰ ἐπὶ τῶν ἐσχαρῶν θύματα, ἂν μὴ κατέφευγεν εἰς τὸ ὄρος Χωρὶβ καὶ τὴν ἀντίληψιν τῶν κοράκων. Γνωρίζομεν μόνον ὅτι μίαν φοράν, βαρυνθεὶς πλέον αὐτὰς ἔφυγε καὶ ἀνῆλθεν ἐπὶ τῆς

Digitized by Google

κορυφῆς τοῦ Κισσάβου. Οἱ εὐσεβεῖς χωρικοὶ οἵτινες θέλουν τὰς γυναῖκάς των ἀλλὰ θέλουν καὶ τὸν ἅγιόν των, παρηκολούθησαν αὐτὸν ἐκεῖ, ἀνέσκαψαν τὴν ἐκκλησίαν του καὶ ἀνεσύστησαν τὴν πανήγυρίν των. Ἀλλ' εἰς οὐδεμίαν γυναῖκα ἐπιτρέπεται πλέον ἐκεῖ ἡ ἄνοδος. Κατ' ἔτος μένουν εἰς τὸ παρὰ τοὺς πρόποδας δάσος Λειβάδι κ' ἐκεῖ καρτεροῦν τοὺς ἄνδρας των, λαμβάνουσαι οὕτω μόνον κατὰ συμπάθειαν τὰς εὐλογίας τοῦ ἁγίου, ἐὰν τὰς ἀποστέλλῃ.

Εὐτυχῶς ὅτε ἀνήλθομεν ἐκεῖ τὸ σκότος ἐδέσποζεν ἀκόμη εἰς τὸν αἰθέρα. Ἀλλ' ἐδέσποζε προσέτι καὶ ὁ ἄνεμος μανιώδης, ἀπειλῶν νὰ μᾶς ἐκσφενδονίσῃ εἰς τὸ χάος, ὥστε τάχιστα ἐζητήσαμεν φιλοξενίαν εἰς τὴν κατακόμβην τοῦ μισογύνους ἁγίου. Ἐκτὸς τεμαχίων κηροῦ, ἑνὸς χαμηλοῦ κηροστάτου καὶ δύο τριῶν εἰκόνων ἐξ ὧν ἡ μία τοῦ Προφήτου ἐπὶ πλακὸς τοῦ βουνοῦ, ζωγραφηθεῖσα ἐκεῖ ἐπάνω ὑπό τινος ἐκ πλησιοχώρου κώμης ἁγιογράφου, οὐδὲν ἄλλο εἴδομεν ἐν αὐτῷ. Ἀλλὰ καὶ δὲν ἠδυνάμεθα ἄλλο τι νὰ ἴδωμεν, διότι τὸ ψῦχος ἦτο δριμύτατον κ' ἐμένομεν ἀκίνητοι ἐντὸς τῶν μανδυῶν μας, συνεσπειρωμένοι εἰς μίαν γωνίαν, μετὰ πόθου ἀναλογιζόμενοι τὸν φοβερὸν καύσωνα τῆς Λαρίσης, ὅστις ὅσον καὶ ἂν εἶνε φοβερὸς δὲν ἀπειλεῖ ὅμως καὶ ἀπὸ πλευρίτιδα.

Μετ' ὀλίγον ἐφάνη διὰ τῆς ὀπῆς τῆς εἰσόδου ἡ χαραυγὴ τῆς ἡμέρας καὶ ἀνεπηδήσαμεν ὅλοι ἔξω. Ὁ παλαιὸς Ἔρως κατήρχετο ν' ἀναζωογονήσῃ τὴν ὕλην καὶ ν' ἀναπλάσῃ τὸ χάος. Ἀπ' ἀνατολῶν κροκοβαφὴς πέπλος ἀνυψοῦτο ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν εἰς τὸν ὁρίζοντα· οἱ ἀστέρες ἔσβυνον ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον ἐν λευκῇ φεγγοβολῇ· κάτω ἀπὸ τῶν δασῶν ἤρχοντο εἰς χαρμόσυνον χαιρέτισμα τῶν πτηνῶν τὰ κελαδήματα καὶ ἄνω τῆς κεφαλῆς μας, ἐν μεγαλοπρεπεῖ πτήσει ἔκραζεν ὁ μέγας ἀετός. Ὄπισθέν μας αἱ εὐρεῖαι θεσσαλικαὶ πεδιάδες ἤρχιζον ν' ἀποκαλύπτωνται καὶ νὰ μᾶς δεικνύωσιν ἐν ἀερώδει σκιᾷ ἀκόμη τὰς ἄκρας τῶν λόφων καὶ τοὺς μιναρέδες τῶν τζαμίων των· δεξιᾷ ἐν βαθυπρασίνῳ ὄγκῳ, συνεχόμενον μετὰ τῶν προπόδων τοῦ Κισσάβου καὶ τοῦ Μαυροβουνίου ἐξετείνετο μακρὺ τὸ Πήλιον, χανόμενον ἐν τῇ ἀποστάσει· ἀριστερᾷ ὠρθοῦτο ὁ θεῖος Ὄλυμπος, ὀγκώδης καὶ ἀπειλητικὸς μὲ τὴν ὑψίστην τριόδοντον κορυφήν του ἀκτινοβολοῦσαν εἰς τὴν αὐγήν, ὡς τὴν κορῶνα τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ ἣν κρατεῖ ἐπάνω του, ὁ δικέφαλος χρυσοπλουμισμένος ἀετός, κ' ἐμπρός μας οἱ ἀτμοὶ τοῦ Θερμαϊκοῦ ἡπλοῦντο εἰς ἐξαισίαν πυρκαϊὰν νεφῶν.

Ἀλλὰ μεγαλειτέρα πυρκαϊὰ ἥναπτεν ἤδη μακράν μας εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης. Πυρκαϊὰ τῆς ὁποίας ἡ αἱματώδης ἀναλαμπὴ κατεφλόγιζεν εἰς ἡμικυκλικὴν ἔκτασιν ὅλον τὸν ἀνατολικὸν ὁρίζοντα, ὡς ἐκτίναξις ὠκεανῶν βορείου σέλαος. Καὶ τότε εἴδομεν κατὰ πρώτην φορὰν ἐνώπιόν μας τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἀναδύον τῆς θαλάσσης, ὡς παμμεγίστην πυραμίδα ἰχνογραφουμένην πρὸ τοῦ φωτός· εἶτα δ' ἀπεκαλύπτοντο διαδοχικῶς πρὸς ἀριστερᾷ ὀδοντωταὶ κορυφαὶ βουνῶν λάμπουσαι καὶ κοιλάδες μεταξύ, ἐν λευκαζούσῃ ὀθόνῃ ὁμίχλης καὶ πεδιάδες βαθυκύανοι μὲ φαιὰ ἐδῶ κ' ἐκεῖ στίγματα συνοικισμῶν καὶ ἀκταὶ μὲ τὸν ἀφρὸν τοῦ κύματος καὶ τῶν ἄμμων τοὺς σωρούς, εἰς ἀργυρᾶν ταινίαν συγχεόμεναι καὶ κάτω ἡμῶν, σχεδὸν πρὸ τῶν ποδῶν μας, αἱ γιγαντώδεις γλῶσσαι τῆς Χαλκιδικῆς καὶ ἡ θάλασσα τῆς Κασσάνδρας, εἰς τῆς ὁποίας ὅμως τὰ μολυβδόχροα κύματα, δὲν ἀρμένιζε πλέον ὁ φοβερὸς στόλος τῶν καταδρομέων καὶ τὸ μαῦρον καράβι τοῦ Σταθᾶ !

Αἴφνης ἀνέδυσε βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον μέσῳ φλογερῶν κυμάτων κατακόκκινος καὶ ἀλαμπής, πεπιεσμένος τὰς δύο παρειάς, ὡς γιγαντιαία βαρβαρικὴ ἀσπίς, ὁ ἥλιος. Τὸν ἐβλέπομεν ἀνερχόμενον εἰς τὸν ὁρίζοντα μεγαλοπρεπῶς, βραδέως, ἀτενίζοντα ἡμᾶς κατάμματα, ὡς νὰ ἤθελε νὰ παίξῃ μὲ τὴν ἀνυπομονησίαν καὶ τὴν περιέργειάν μας. Καὶ ἡμεῖς ἐπίσης τὸν ἀτενίζομεν κατάμματα, μ' ἔκφρασιν ὑπερτάτης ἐκπλήξεως ἐπὶ τῷ θεάματι ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ θράσος ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον προσλαμβάνει εὐθὺς ὁ ἄνθρωπος, μόλις ἴδῃ ἀνίσχυρον κ' ἐξηυτελισμένον τὸν θεόν του. Ἀλλ' ὡσεὶ νὰ ἐθυμώθη διὰ τοῦτο αἴφνης, ἐστρογγυλώθη κ' ἔβαλε ποταμὸν ἀκτίνων κατεπάνω μας, ὥστε οἱ ἀνίσχυροι ὀφθαλμοί μας ἐκλείσθησαν τυφλοὶ καὶ δακρυσμένοι, ὡς νὰ ἐπάθομεν τὸ πάθημα τοῦ Τειρεσία.

Εὐτυχῶς δι' ἡμᾶς ὁ μέγας Ἀπόλλων δὲν εἶχε τὴν κακεντρέχειαν τῆς σεμνῆς Παρθένου. Οἱ ὀφθαλμοί μας ἀνέλαβον μετ' ὀλίγον τὴν δύναμίν των καὶ εἴδομεν κάτω τὸν κόλπον ὅλον, ἐν μολυβδίνῃ ἀκινησίᾳ, λάμποντα ἀπὸ τοῦ Αἰγαίου μέχρι τῆς Θεσσαλονίκης. Οἱ σύντροφοί μου ἔλεγον ὅτι ἔβλεπον ἐκεῖ τὴν ἱερὰν πόλιν τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ἐγὼ ὅμως δὲν τὴν διέκρινα. Εἶδον ὅμως εὐκρινῶς ἐδῶθεν καὶ τὸν Ἅγιον Στέφανον καὶ τὸ Λιτώχορον, καὶ τὴν Κατερίνα μὲ τοὺς κάμπους καὶ τὰς περιοχάς των καὶ τὸ τεῖχος τῆς Πλαταμῶνος, τὸ ὁποῖον ἀναθρώσκει ὄπισθεν τῆς μεθορίου γραμμῆς ἐπὶ λόφου, λευκὸν καὶ κομψόν, ὡς μαρμάρινον μνημεῖον μεσαιωνικοῦ ἥρωος. Ἐδῶθεν δ' ἀκόμη διεκρίνομεν τὴν σχισμάδα τῶν Τεμπῶν ἄνω τῆς ὁποίας, ἐπὶ τῶν καταφύτων πλευρῶν τοῦ κάτω Ὀλύμπου, ἐφαίνοντο ἡ Ῥάψανη καὶ ἡ Καρυά, ὁ Πυργητὸς καὶ ἡ Αἰγάνη καὶ μεθοριακοί τινες σταθμοί, μέχρις οὗ ὠρθοῦτο εἰς δυσανάβατον ὕψος τὸ ἱερὸν ὄρος, ζηλοτύπως ἀποκλεῖον ἀπὸ τῶν πατριωτικῶν ὀφθαλμῶν μας τὰ ἐνδότερα τῆς Μακεδονίας.

Εἴχομεν ὅμως ἐκ δεξιῶν ἄλλα τερπνὰ θεάματα. Ἀπὸ τοῦ Αἰγαίου, φεγγοβολοῦντος ἤδη

Digitized by Google

ἡ Σκίαθος καὶ ἡ Σκόπελος ἔτεινον πρὸς τὸν ἥλιον τὰ δασέα στήθη των, ὡς φιλόκαλοι πέρδικες, κ' ἐν συναφείᾳ φαινομενικῇ ἤρχιζεν ἀπὸ τῶν ἄκρων τοῦ Πηλίου ἡ σειρὰ τῆς Γούρας, ἠρέμα προσαναβαίνουσα εἰς εὔγραμμα ὕψη, ἄνω τῶν ὁποίων ἐξεῖχε βαρὺς καὶ χιονισμένος ὁ Παρνασσός· ἔπειτα ἤρχοντο τὰ ὄρη τῶν Ἀγράφων, ἐπιμήκη, ὑψηλά, ὀδοντωτὰ ὡς σειρὰ φοβερῶν πύργων εἰς τεῖχος Κυκλώπειον· εἶτα ἀνεπαισθήτως τὰ ἡρωϊκὰ Χάσια καὶ διὰ τῶν Στενῶν τῆς Σιάπκας κατέληγον εἰς τὸν Ὄλυμπον, σχηματίζοντα οὕτω παμμεγίστην λεκάνην, εἰς τὸ βάθος τῆς ὁποίας ἡπλοῦντο αἱ παχεῖαι πεδιάδες τῆς Θεσσαλίας, μὲ τὴν λοφοσειρὰν τοῦ Ῥεβενίου ἐν τῷ μέσῳ ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον, καὶ τὸν μέγαν Πηνειόν, λάμποντα μέσῳ καψαλῶν ὀχθῶν, μὲ τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία, τὰ τζαμιὰ καὶ τὰς ἐκκλησίας των, τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Ἑβραίους κατοίκους των, τοὺς ὁποίους ὁ ἥλιος ἐφώτιζεν ἤδη εἰς τὰ ἔργα των καὶ κατεφλόγιζε διὰ τῶν ἀκτίνων του. Τούτους δὲ ἴσως θέλων νὰ προφυλάξῃ ὁ ἀγαθὸς Κίσσαβος εἴδομεν νὰ ρίπτῃ παχεῖαν τὴν σκιάν του μακράν, περιλαμβάνων σχεδὸν τὸ ἥμισυ τοῦ Λαρισαίου πεδίου ὑπὸ τὴν προστασίαν του, ἐνῷ τὴν κορυφὴν ἐξέτεινε μέχρι τῶν Χασίων. Ποῖος ὅμως δύναται ν' ἀντιστρατευθῇ τοῦ Διός! Τί δύναται νὰ κάμῃ τὸ ἀκίνητον ὄρος, ὅσον καὶ ἂν εἶνε μέγα, ἐμπρὸς εἰς τὸν ἑκατηβόλον θεόν, ὅστις ἐμάστιζε τοὺς λευκοὺς ἵππους κ' ἔφερε τὸ πυρρόρον ἅρμα του μετὰ τάχους εἰς τὰ ὕψη; Μικρὸν κατὰ μικρὸν περιεμάζευσεν, ὁ γηραιὸς τὴν σκιάν του καὶ συνεσπειρώθη περὶ ἑαυτόν, ὡς χελώνη εἰς τὰ βήματα τοῦ διαβάτου.

Ἡμεῖς ὅμως ἐτρέμαμεν ἐκ τοῦ ψύχους ἐκεῖ ἐπάνω κ' ἐκρατούμεθα ἰσχυρῶς ἀπὸ τῶν πλακῶν ἵν' ἀντιστῶμεν εἰς τὰς πνοὰς τοῦ ἀνέμου. Ἀφοῦ δ' ὁ ἥλιος ἔκρυψεν ὑπὸ τὰς ἀκτῖνάς του ὅλον τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον καὶ τὰς ἀπέναντι ἀκτὰς καὶ τὰς πόλεις κ' ἐχορτάσθημεν τοῦ θεάματος, τὸ ὁποῖον ὁμολογῶ, ὅτι μᾶς ἔκαμνε νὰ λησμονήσωμεν πάντα κόπον καὶ κούρασιν, ἠρχίσαμεν νὰ κατερχώμεθα προθύμως καὶ εὐχερῶς οὐδὲν ἀναλογιζόμενοι εἰμὴ τὸν τσοπάνον καὶ τὴν ὁπλοφορίαν!

— Ἐδῶ, καπτάνε, ἔχουμε τὰ μαγαζιά μας· μοὶ εἶπεν ὁ ἀγαθὸς Στεφανῆς ὅταν ἐφθάσαμεν πρὸ τῆς Συναχόβρυσις, δεικνύων μοι τὴν κάτω χαράδραν.

Ἠπόρησα πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ εὑρίσκωνται μαγαζιὰ εἰς τὴν ἐρημίαν ἐκείνην· ἐν τούτοις παρετήρησα δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ περιμένων νὰ ἴδω τίποτε οἰκίσκους. Ἀλλ' εἰς δευτέραν μου ἐρώτησιν ἔμαθον παρὰ τοῦ Στεφανῆ — ἀπὸ τοῦ ὁποίου, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, ἀνέλαβον τὸ καπετανλίκι διότι ἐπλησιάζομεν εἰς τὴν στάνην — ὅτι μαγαζιὰ λέγουν οἱ χωρικοὶ τὰ σπήλαια τοῦ βουνοῦ, ἐντὸς τῶν ὁποίων φυλάσσουν ἀσφαλῶς τὸν πάγον. Καὶ ὅτι τὸν πάγον αὐτὸν κατασκευάζουν οὕτω πως. Ἀνοίγουν λεκάνην μεγάλην, τὴν καθαρίζουν καλῶς, ἔπειτα στρέφουν τὸ νερὸν καταρρέοντος ρυακίου καὶ τὴν γεμίζουν. Ἔπειτα στρέφουν ἀλλοῦ τὸ ρεῦμα καὶ ἀφίνουν τὸ νερὸν τῆς λεκάνης, τὸ ὁποῖον ὑπὸ τὸ δριμὺ ψῦχος παγώνει· εἶτα ἔρχονται οἱ χωρικοὶ μὲ τοὺς πελέκεις, κόπτουν εἰς τεμάχια τὸν πάγον καὶ τὸν ἀποθέτουν εἰς καθαρὰ καὶ ἀνήλια σπήλαια, ἀπ' αὐτοῦ δὲ φέρουν καὶ πωλοῦν εἰς Λάρισαν τὸ καλοκαῖρι πρὸς 30 λεπτὰ τουλάχιστον τὴν ὀκᾶν.

— Καὶ κερδίζετε τίποτα; ἠρώτησα τὸν Στεφανῆν.

— Ἀμ' ἔπειτ' ἀπὸ τὰ γίδια καὶ τὰ κάρβουνα, μ' αὐτὸν πορεύομε τὰ σπίτια μας, μοὶ ἀπήντησεν.

Ἐν τούτοις ἐφθάσαμεν εἰς τὴν στάνην ὅπου ὁ τσοπάνος ἔσπευσε νὰ μᾶς ὑποδεχθῇ μετά τινος ἄλλου χωρικοῦ ὃν προσέλαβε, φαίνεται, βοηθὸν ἵνα ἐξαρκέσῃ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν μας. Εὕρομεν καὶ τὸ γάλα ψυχραινόμενον καὶ τὸ ψητὸν ἕτοιμον καὶ δύο μαύρους ἄρτους καὶ γιγαντιαίαν τσότραν πλήρη οἴνου καὶ τὴν τυρόπηταν εἰς τὸ ταψί. Ἐστρώθημεν ἐπὶ προχείρου, ἐκ κλάδων ἐλάτου, τραπέζης, ἐφάγομεν κ' ἐπίομεν ἡρωϊκώτατα καὶ ὑπηρετήθημεν ἀλύπητα.

Καὶ ἰδοὺ διατί οἱ καπετάνοι δὲν φοβοῦνται τὰ τσοπανόσκυλα.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Ὅπως πρὸς εὕρεσιν τοῦ αἰτίου ἀνεξηγήτων τινῶν ἠθῶν καὶ αἰσθημάτων τῆς σημερινῆς ἀνθρωπότητος, εἶνε χρεία ἀναδρομῆς μέχρι τῆς παιδικῆς αὐτῆς ἡλικίας, οὕτω πρὸς ἐπεξήγησιν παραδόξων τινῶν τάσεων καὶ ψυχικῶν διαθέσεων τῶν ἀτόμων, εἶνε χρεία νὰ προστρέχωμεν εἰς τὰ πρῶτα αὐτῶν ἔτη, ὅτε βαθέως ἐνεχαράσσοντο αἱ ἐντυπώσεις.

Κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν Ἀπόκρεων αἰσθάνομαι πάντοτε μίαν ἀκατανίκητον δυσθυμίαν. Εἴτε διασκεδάζω, εἴτε δὲν διασκεδάζω, εἴτε ἔχω λόγους νὰ ἦμαι δυσηρεστημένος, εἴτε δὲν ἔχω κανένα, εἴτε εἰς τὴν πατρίδα μου, εἴτε εἰς τὴν ξενητείαν, παντοῦ καὶ πάντοτε, ἀρκεῖ νὰ εἶνε Ἀπόκρεως διὰ νὰ θεωρῶμαι ἡ δυστυχεστέρα ὕπαρξις, ἐξ ὅσων βαρύνουσι τὸν ἄθλιον αὐτὸν πλανήτην. Ὑπῆρξεν ἐν τούτοις ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν τὰς Ἀπόκρεως ἤμην τῷ ὄντι δυστυχὴς καὶ αὐτὴ ἦτο ἡ παιδική μου ἡλικία. Ἔζων εἰς μίαν πόλιν, φημιζομένην κυρίως διὰ τὸ Καρναβάλι της. Χοροί, παραστάσεις, τρέλα, εὐθυμία· ὅλος ὁ κόσμος ἀνάστατος. Ἀλλ' ἔζων συγχρόνως καὶ εἰς μίαν οἰκογένειαν μὲ αὐστηρὸν χαλινόν, διὰ τὴν ὁποίαν

Digitized by Google

αἱ διασκεδάσεις αὐταὶ ἦσαν ξέναι. Ὁ πατήρ μου ἀπεστρέφετο τὴν μετὰ τοῦ κόσμου ἐπιμιξίαν καὶ περιώριζε τὴν μητέρα μου. Τὰ παιδία — παιδία ἀρκετὰ μεγάλα πλέον — ἐμέναμεν εἰς τὸ σπίτι. Ἡ μόνη μας διασκέδασις ἦτο νὰ βλέπωμεν ἀπὸ τὸ παράθυρον τοὺς διερχομένους προσωπιδοφόρους καὶ νὰ καθήμεθα εἰς γεύματα πλουσιώτερα τοῦ συνήθους, διὰ νὰ μὴ ἔχωμεν διόλου ὄρεξιν τὸ ἑσπέρας. Ἐκοιμώμεθα ἐνωρίς, ἀκριβῶς ὅταν ὁ κόσμος ἐξήρχετο νὰ διασκεδάσῃ... Τὴν ἄλλην ἡμέραν ἐμάνθανα ἀπὸ τὰ ἄλλα εὐτυχῆ παιδία τὰ θεάματα τῆς ἑσπέρας. Ἔμβαινα εἰς τὸ σπίτι καταλυπημένος καὶ ἤρχιζα τὰ δάκρυα καὶ τὰς παρακλήσεις νὰ πηγαίνωμεν καὶ ἡμεῖς ὀλίγον ὡς τὴν λέσχην ποῦ εἶχε χορόν, ὡς τὴν Πλατεῖαν, ὅπου συνηθροίζοντο αἱ λαμπραὶ συνοδεῖαι καὶ παραστάσεις τῶν μετημφιεσμένων... Ἀλλ' αἱ παρακλήσεις μου δὲν εἰσηκούοντο ἀπὸ κανένα. Γρήγορα ἀπηλπίσθην καὶ περιωριζόμην εἰς τὸ ἑξῆς νὰ κλαίω μόνος καὶ σιωπηλός. Μοῦ ἔκαμναν ἀηδίαν τὰ φαγητὰ καὶ δὲν ἔτρωγα· μοῦ ἐκίνουν τὴν ζηλοτυπίαν οἱ προσωπιδοφόροι καὶ δὲν τοὺς ἔβλεπα ἀπὸ τὸ παράθυρον... Ἤμην δυστυχής.

Πολλὰς Ἀπόκρεως διῆλθον οὕτω κλαίων καὶ μελαγχολῶν, – τὰς Ἀπόκρεως τῶν παιδικῶν μου, τῶν καλλιτέρων ἐτῶν. Καὶ ἰδοὺ διατί σήμερον, ὅσους λόγους καὶ ἂν ἔχω νὰ μὴν ἦμαι δυσηρεστημένος, αἰσθάνομαι τὰς δεκαπέντε-εἴκοσι αὐτὰς ἡμέρας τὴν ἀκουσίαν δυσθυμίαν περὶ ἧς ἔλεγον, ἀνάμνησιν ἀλγεινήν, μεμακρυσμένην ἠχὼ τοῦ παρελθόντος, τὴν ὁποίαν τίποτε, ἐκτὸς τῆς μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, τίποτε δὲν εἶνε ἱκανὸν νὰ κατασιγάσῃ ἐν τῇ καρδίᾳ μου.

*

Τὸ ψυχολογικὸν αὐτὸ σύμπτωμα ἠθέλησα νὰ σᾶς γνωρίσω, ὄχι μόνον διότι εἶνε αὐτὸ καθεαυτὸ περίεργον, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἐννοήσετε πόσον πληκτικὴ μοῦ εἶνε ἡ ἀθηναϊκὴ ἠχὼ αὐτῆς τῆς ἑβδομάδος καὶ τῆς προσεχοῦς. Ὅλα μοῦ φαίνονται ἀνούσια, ψυχρά, ἀηδιαστικά, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἑσπερίδος, ὅταν προσβλέπωμεν ἀλλήλους ἀμήχανοι καὶ σιωπηλοί, μέχρι τοῦ τέλους, ὅταν τὸ γαλακτόχρουν φῶς τῆς αὐγῆς φωτίζῃ πρόσωπα ὠχρά, νυσταλέα, ἐλεεινά· ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ γυμνόποδος καὶ μουντζουρωμένου, τοῦ κινοῦντος τὸν χυδαῖον γέλωτα διὰ μορφασμῶν, μέχρι τοῦ κομψοῦ δανδῆ, τοῦ ὑποκλινομένου πρὸ τῆς χορευτρίας του εἰς τὴν φωταυγῆ αἴθουσαν τοῦ χοροῦ!... Ἀπορῶ πῶς διασκεδάζει ὁ κόσμος μὲ πράγματα χωρὶς λόγον, χωρὶς οὐσίαν, τυπικά, συνειθισμένα, νερόβραστα· ὅλα, ἀπὸ τὰ λαϊκὰ ἕως τὰ ἀριστοκρατικώτερα· ἀπὸ τὰ νομιζόμενα εὐφυῆ ἕως τὰ βλακωδέστερα... Καὶ κίνησις, λέγουν, εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ ζωηρότης... Ἀλλὰ τί θέαμα εἶνε πάλιν αὐτὸ τὸ γαϊτανάκι, μὲ τοὺς φρικτοὺς ἤχους τοῦ βιολίου του καὶ μὲ τὰς χονδροειδεῖς καὶ γενειώσας χορευτρίας του; Τί εἴδους εὐφυολογίαι εἶνε αὐταὶ τοῦ ποιητοῦ τοῦ κάρρου καὶ πῶς γελᾷ ἀκόμη ὁ κόσμος μὲ τὰς ξεσχισμένας φωνὰς τοῦ Φασουλῆ; Πόσην προξενοῦσιν ἀηδίαν καὶ πλῆξιν τὰ ψευδῆ φιλοφρονήματα τῶν χορῶν ἐν ἐξωμίδι καὶ πόσας σκέψεις ἀλγεινὰς γεννῶσι τὰ φράκα ἐκεῖνα τὰ μελανά, τὰ περιστρεφόμενα ὑπὸ τὰ τόσῳ τετριμμένα μέλη τῆς ὀρχήστρας! Καὶ αἱ οἰκογενειακαὶ συναθροίσεις αἱ ἀνούσιαι, τί σᾶς λέγουν; Καὶ τὰ γεύματα μὲ τὰ τόσα φαγητά, ποῦ σᾶς ἀναγκάζουν νὰ στοιβάζετε μέσα σας, ὡς νὰ ἐπρόκειτο κατόπιν νὰ μὴ φάγετε ἕνα χρόνον; Καὶ οἱ αὐτοσχέδιοι χοροί, οἱ προκαλούμενοι ἀπὸ τὸν ἄχρονον καὶ πλημμελῆ κυμβαλισμὸν τῆς τάδε εὖ ἠγμένης δεσποινίδος; Καὶ τὰ ῥόπαλα μὲ τοὺς ἀλευρωμένους, καὶ αἱ κομπανίαι μὲ τὰ δόμινα καὶ τὰ σαχλὰ πειράγματα, αἱ περιερχόμεναι μὲ βροχὴν ἢ μὲ ἄνεμον, τὰ σπίτια ποῦ δέχονται;... Καὶ οἱ κόποι, καὶ αἱ ἀγρυπνίαι, καὶ αἱ φροντίδες καὶ τὰ ἔξοδα;... Ἄχ, Θεέ μου! καὶ δι' αὐτὰ ἔκλαια ὅταν ἤμην μικρός; Καὶ τί εἶνε τώρα τάχα ποῦ τ' ἀπολαμβάνω καὶ τὰ ἀηδιάζω; Καὶ μήπως διασκεδάζει κανείς; καὶ μήπως εἶνε δυνατὸν νὰ διασκεδάσῃ κανεὶς μὲ αὐτά;

*

Τίποτε, τίποτε. Εἶμαι προκατειλημμένος, πολὺ ὑποκειμενικός, πολὺ λυρικός. Βλέπω τὴν μίαν μόνον ὄψιν τοῦ πράγματος καὶ λησμονῶ ὅτι διὰ νὰ γελάσῃ, διὰ νὰ διασκεδάσῃ ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ γείνῃ πάλιν παιδίον, νὰ δίδῃ σημασίαν εἰς πράγματα ἀσήμαντα, ν' ἀστειεύεται μὲ τὰ σοβαρὰ καὶ νὰ σοβαρεύεται μὲ τ' ἀστεῖα... Βλέπετε ὅλον αὐτὸν τὸν κόσμον, ὁ ὁποῖος νυχθημερὸν διασκεδάζει; Διασκεδάζει πράγματι. Ἔχει ὑποστῇ αὐτὴν τὴν μετάβασιν καὶ διατελεῖ ἐν καταστάσει παραφορᾶς. Τὸ αἴσθημα τοῦτο, τὸ ὁποῖον τὸν ὁπλίζει κατὰ τοῦ κόρου, μακρὰ ἤδη συνήθεια τὸν ἔκαμε νὰ τὸν καταλαμβάνῃ ἀσυνειδήτως μόλις ἀρχίσῃ τὸ τριῴδιον, διὰ νὰ μὴ τὸν ἀφήσῃ παρὰ μὲ τὸν κώδωνα τοῦ ἀποδείπνου. Τότε μόνον θὰ τῷ φανῶσιν ὅλα ψυχρὰ καὶ ἀνούσια, ὡς ν' ἀφυπνίζετο ἐξ ὀνείρου γλυκέος. Διότι ὄνειρον, ἓν ὄνειρον γλυκύ, εἶνε ἡ τρελὴ Ἀπόκρεως δι' ὅλους τοὺς ἱκανοὺς νὰ ὑφίστανται ἀκόμη τὴν ἐπίδρασίν της. Λέγω καὶ ἱκανούς· καὶ μήπως δὲν ὑπάρχουν καὶ μερικοὶ ἀνίκανοι, ἐντελῶς ἀνίκανοι νὰ διασκεδάσουν, μολονότι καυχῶνται διὰ τοῦτο;... Ἀλλ' ἰδέτε τώρα ὅλους ἐκείνους, ἐπὶ τοῦ προσώπου τῶν ὁποίων ἀνθίζουσι ῥόδα καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν ὁποίων καίει ἡ ἄσβεστος τοῦ πόθου φλόξ. Δι' αὐτοὺς ὅλα εἶνε ὡραῖα, ὅλα χαρμόσυνα. Τὴν νύκτα τὴν διέρχονται ἐν τῇ μέθῃ τῶν ἀνθέων, τῆς μουσικῆς, κρυφίων θωπειῶν, λαθραίων βλεμμάτων, λόγων γλυκέων... Καὶ τὴν πρωΐαν εὑρίσκουν ἀκόμη ὄρεξιν νὰ γελάσουν μὲ τὸν Ποιη-

Digitized by Google

τὴν ἢ μὲ τὸν Περικλέτον, νὰ παρακολουθήσωσι τοὺς ἀγῶνας τῶν Ῥοπάλων, νὰ καγχάσουν πρὸ τῆς διερχομένης Καμήλας...

★

Ἀ, ἐδῶ σταθῆτε! Μὲ τὴν Καμήλαν γελῶ καὶ ἐγώ. Εἶνε τὸ μόνον, τὸ ὁποῖον ἐκ τῶν ἀθηναϊκῶν Ἀπόκρεων μὲ δυσαρεστεῖ ὀλιγώτερον. Ὁ ὄγκος ἐκεῖνος ὁ παράδοξος, ὁ ἄξεστος, ὁ ῥυπαρός, ὁ ῥακένδυτος, ἀσκεῖ περίεργον ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν νεύρων μου. Κάτωθεν τοῦ πανίου, τοῦ καλύπτοντος τὸ πελώριον σῶμα, φαίνονται τέσσαρες πόδες ἀνθρώπινοι, πολλάκις γυμνοί. Ἂν τὸ σκέπασμα ἦτο ὀλίγον μακρότερον, θὰ ἐκάλυπτε τὴν ἀπρέπειαν αὐτήν. Ἀλλὰ θὰ ἔλειπεν οὕτως ἓν στοιχεῖον γέλωτος σημαντικόν. Βλέπεις τοὺς πόδας καὶ ὁ νοῦς σου πηγαίνει ἀμέσως εἰς τοὺς ἀνθρώπους, τὸν ἕνα ὀπίσω, ὁ ὁποῖος δὲν βλέπει καθόλου καὶ περιπατεῖ ὅπου τὸν σύρουν,—τὸν ἄλλον ἐμπρός, ὁ ὁποῖος βλέπει ἀπὸ τὴν βάσιν τοῦ τεραστίου λαιμοῦ καὶ διευθύνει τὸ τέρας καὶ χειρίζεται τὸν μηχανισμὸν δι' οὗ ἀνοιγοκλείει τὸ στόμα καὶ ψαρεύει τὰ καπέλα τῶν διαβατῶν καὶ τὰ πορτοκάλια τοῦ μανάβη. Συλλογίζεσαι ἐπίσης πόση ὁμόνοια εἶνε χρεία νὰ συγκρατῇ ἐκεῖ μέσα τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ἀποτελοῦντας ὁμοῦ ἓν ζῶον, καὶ φαντάζεσαι τί θὰ ἐγίνετο τὸ κακόμοιρον αὐτό, ἂν ἔξαφνα μία ἔρις τοὺς ἔκαμνε νὰ τραπῶσι διευθύνσεις ἀντιθέτους... Ἀλλ' εἶνε σπάνια τὰ παραδείγματα τοιαύτης συμφορᾶς καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸ τέρας ὀρθοποδεῖ σῶον καὶ ἀκέραιον καὶ περιάγει τοὺς ὕβους του δι' ὅλων τῶν ὁδῶν ὑψοῦν καὶ χαμηλόνον τὴν κεφαλήν. Δὲν ὑπάρχει κωμικώτερον θέαμα ἀπὸ τὴν ὀπισθοχώρησίν του καὶ ἀπὸ τὸν χορόν του. Τὰ παιδία, τὸ παρακολουθοῦν ἀπὸ γειτονιᾶς εἰς γειτονιὰν ἐν βοῇ καὶ ἀλαλαγμῷ. Καὶ ὁ νταϊρὲς κτυπᾷ καὶ ὁ καμηλιάρης ψάλλει:

Πορτοκάλι ψάρεψε,
Ὢχ κυρὰ νταρντάνα...

Καὶ τὰ παιδία γελοῦν καὶ ἕνας ἐλεεινὸς καταμουντζουρωμένος περιφέρει τὸν δίσκον του καὶ συνάζει πεντάλεπτα, γελῶν καὶ αὐτὸς διὰ τὸ θέαμα, τὸ ὁποῖον ζητεῖ νὰ τὸν πληρώσουν...

★

Φέτος αἱ Ἀπόκρεω προμηνύονται ἀρκετὰ ψυχραὶ — ὄχι ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ καιροῦ βέβαια, ὁ ὁποῖος διατηρεῖται γλυκύς. Τὰ πένθη καὶ ἡ οἰκονομικὴ κρίσις λέγουν ὅτι συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ λείπῃ ἡ ὄρεξις ἡ μεγάλη καὶ ἡ κίνησις. Οἱ χοροὶ σχετικῶς ἀραιοὶ καὶ ὄχι λαμπροὶ — ὁμιλῶ ἀντικειμενικῶς τόρα· κομιτάτον, ἐμψυχόνον τὸν ζῆλον τοῦ κόσμου, δὲν ἐσυστήθη· νέκρωσις καὶ ἐγκατάλειψις. Ἡ ἀπόπειρα τοῦ γαλβανισμοῦ τῶν ἀθηναϊκῶν Ἀπόκρεων, ἡ ὁποία ἐγένετο πρό τινων ἐτῶν, εἶνε χρεία νὰ ἐπαναληφθῇ. Τὸ ῥεῦμα ἦτο ἀνίσχυρον.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ

Ὁ Πυρετὸς καὶ ἡ Κινίνη

Εὑρέθη τέλος ἡ ἐξήγησις τῆς θεραπευτικῆς ἰδιότητος τῆς κινίνης εἰς τοὺς διαλείποντας πυρετούς. Ἡ κινίνη ἐφαρμοζομένη κατὰ τῶν πυρετῶν εἶνε ὡς γνωστὸν ἐκ τῶν ὀλιγίστων ἐκείνων φαρμάκων τῆς θεραπευτικῆς, ὧν ἡ ἐνέργεια εἶνε ἀπολύτως ἀσφαλής.

Τῶν ἐνεργειῶν αὐτῆς τούτων ἐξήγουν μέχρι τοῦδε, παραδεχόμενοι τὴν κινίνην ὡς μέσον ἀντινευρικὸν ἐξασκοῦν εὐνοϊκὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν διαφόρων ἀγνώστων λειτουργιῶν, αἵτινες κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν διαλειπόντων πυρετῶν παρατηροῦνται συμβαίνουσαι ἐν τῷ νευρικῷ συστήματι. Κατὰ τὸ ἔτος 1867 παρέσχεν ἤδη ὁ ἐν Βόννῃ καθηγητὴς Κάρολος Βίντζ νέαν ἐξήγησιν τῆς ἐνεργείας τῆς κινίνης, ἥτις τότε μὲν μὴ τυχοῦσα μεγάλης προσοχῆς, ἀναδεικνύεται τώρα μόλις ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ ὀρθότητι, διότι ἀνεκαλύφθη ὅτι τὸ αἴτιον τῶν διαλειπόντων πυρετῶν εἶνε ὂν τῆς κατωτάτης βαθμίδος, ἤτοι τὸ Plasmodium malariae ἀνῆκον εἰς τὴν τάξιν τῶν πρωτοζώων ἢ ἀμοίβων. Κατ' ἐκείνην ἤδη τὴν ἐποχὴν εἶχε δείξῃ ὁ Βίντζ ὅτι ἡ ὑδροχλωρικὴ κινίνη εἶνε ἰσχυρὸν δηλητήριον διὰ τὰ πρωτοπλάσματα σηπομένων φυτῶν, ἐνεργεῖ καὶ λίαν κωλυτικῶς εἰς διαφόρους ζυμωτικὰς καὶ σηπτικὰς δόσεις· ἀπέδειξε προσέτι τὴν δηλητηριότητα τῆς κινίνης διὰ τὰ πρωτόζωα τοῦ γλυκέος ὕδατος. Ὅταν αἱ κινήσεις αὐτῶν εἶνε ἐν πλήρει κυκλοφορίᾳ καὶ προσθέσωμεν τότε τὴν λίαν ἀραιὰν διάλυσιν κινίνης, παρατηροῦμεν ὅτι αἱ μὲν κινήσεις παύουσιν αὐτοστιγμεί, τὰ δὲ ζωάρια καταστρέφονται μετ' ὀλίγον. Καὶ εἰς τὴν ἀραιοτάτην διάλυσιν τῆς κινίνης μέχρις 1 εἰς 30,000 παρατηρεῖται ἡ αὐτὴ ἐνέργεια, ἀφοῦ παρέλθωσιν ὅμως ὧραί τινες. Ὁ Βίντζ συνεπέρανε τότε ὅτι ἡ κινίνη δὲν ἐνεργεῖ ἐπὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ἀλλὰ καταπαύει τοὺς διαλείποντας πυρετοὺς καὶ πάντα τὰ συμπτώματα αὐτῶν, ἑπομένως καὶ τὰς παρεμπιπτούσας προσβολάς, παραλύουσα τὴν αἰτίαν αὐτῶν, ἥτις πιθανώτατα εἶνε κατώτατός τις ὀργανισμός. Ἡ προϋπόθεσις αὕτη ἐπηλήθευσε μετὰ παρέλευσιν 25 περίπου ἐτῶν. Ὁ Λαβεράν ὁ εὑρὼν τὸ πλασμόδιον τῶν διαλειπόντων πυρετῶν, ἀπέδειξε προσέτι ὅτι μόλις ὁ πάσχων λάβῃ κινίνην, ἐξαφανίζεται ἐκ τοῦ αἵματος αὐτοῦ ὁ ὀργανισμὸς οὗτος, ὅστις ζῇ ἐντὸς τῶν ἐρυθρῶν αἱμοσφαιρίων, καὶ ὅτι κατὰ τὴν ἄμεσον ἐπίδρασιν τῆς κινίνης ἐπὶ τῶν ἀμοίβων φονεύονται ταῦτα. Ἐὰν μίξωμεν μίαν σταγόνα θειικῆς ἢ ὑδροχλωρικῆς κινίνης μετὰ μιᾶς σταγόνος αἵματος τοῦ πάσχοντος, παύουσιν ἀμέσως αἱ κινήσεις τοῦ μικροῦ τούτου παρασίτου, μεταβαλλομένου εἰς πτῶμα. Οὕτως ἡ θεραπεία τῶν πυρετῶν διὰ τῆς κινίνης γίνεται νῦν συστηματικῶς ἐπιστη

Digitized by Google

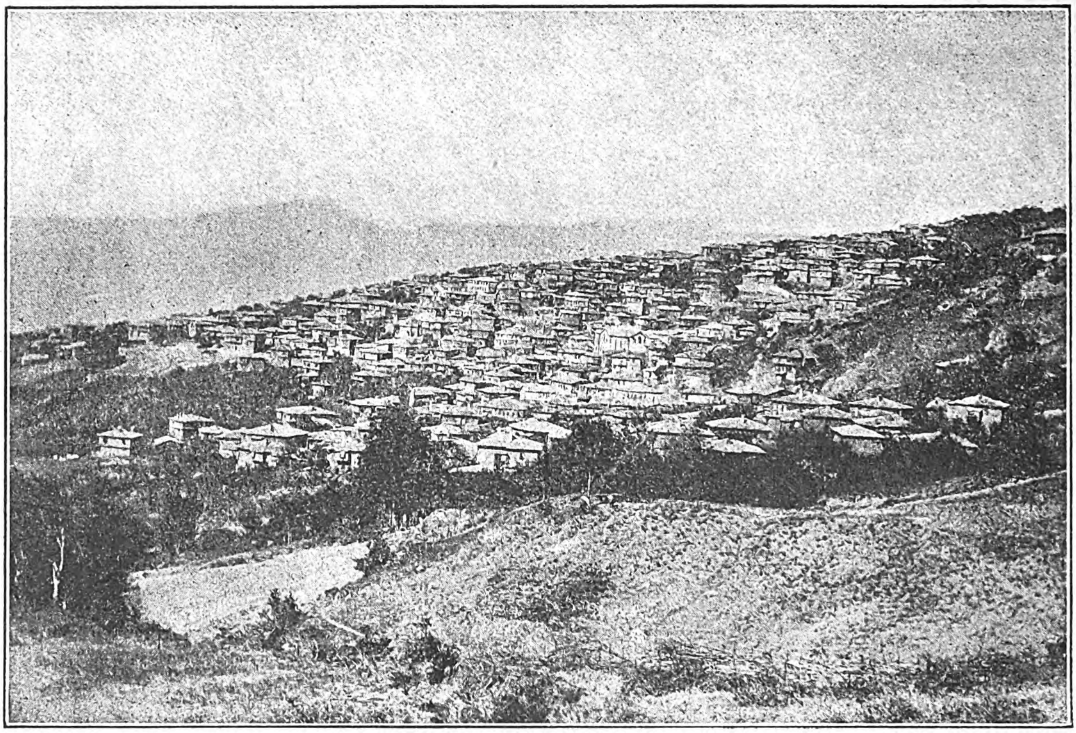

ΟΡΤΑΚΙΟΙ ΤΗΣ ΒΙΘΥΝΙΑΣ

μονική, ἐν ᾧ ἦτο μόνον πρακτικὴ πρότερον, γνωσθείσης τῆς ἀρχικῆς αἰτίας τοῦ διαλείποντος πυρετοῦ. Ἡ δὲ ἰατρικὴ τότε μόνον θὰ γίνῃ τελεία ἐπιστήμη, ὅταν εἶνε εἰς θέσιν νὰ εὑρίσκῃ τὴν ἀρχικὴν αἰτίαν πάσης νόσου.

* * *

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Ὁ Τηλέγραφος καὶ οἱ Κινέζοι

Τὰ τηλεγραφικὰ σύρματα ἐν Κίνᾳ τίθενται πάντοτε ὑπὸ τὸ ἔδαφος τῆς γῆς, ὁ λόγος δὲ δι' ὃν οἱ συνήθεις πάλοι καὶ τὰ ἐναέρια σύρματα, ὧν ἀφθονεῖ παντοῦ τὸ εὐρωπαϊκὸν ἔδαφος, δὲν εἶνε ὁρατὰ εἰς τὴν χώραν τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου εἶνε περίεργος. Δὲν ὑπάρχουσι κοιμητήρια ἢ νεκροταφεῖα ἐν Κίνᾳ, ἑκάστη δὲ οἰκογένεια θάπτει τοὺς νεκρούς της εἰς τοὺς ἰδίους αὐτῆς ἀγρούς. Οἱ νεκροὶ πρόγονοι ἐν τοιαύτῃ τιμῇ καὶ σεβασμῷ τηροῦνται παρὰ τοῖς κατοίκοις τοῦ Οὐρανίου Κράτους, ὥστε σκιά τις πίπτουσα ἐπὶ τοῦ τάφου ἑνὸς τῶν προγόνων θεωρεῖται ὡς ὕβρις κατ' οὐδένα τρόπον δυναμένη νὰ συγχωρηθῇ. Ὅτε δὲ ἡ πρώτη τηλεγραφικὴ Ἑταιρία ἤρχισε νὰ ἐμπηγνύῃ πάλους ἐφ' ὧν νὰ ἐντείνῃ τὰ σύρματα, ἐνομίσθη ὅτι αἱ σκιαὶ τῶν πάλων τούτων βεβαιότατα θὰ ἔπιπτον κατά τινα ὥραν τῆς ἡμέρας ἐπὶ τοῦ τάφου τῶν προγόνων Κινέζου τινός, καὶ ἀδιάλειπτοι ἦσαν αἱ ἔριδες μεταξὺ τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν κατοίκων. Οἱ ἄνθρωποι δὲν ἠδύναντο νὰ προχωρήσωσιν εἰς τὸ ἔργον των· καὶ ἀδαεῖς ὄντες τῆς γλώσσης τῶν Κινέζων, δὲν ἠδύναντο νὰ ἐννοήσωσι τί ἐσήμαινεν ὁ θόρυβος ὃν διήγειρεν ἡ ἐργασία των. Ἐζητήθησαν τότε ἐξηγήσεις ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν, καὶ ἐγνώσθη τὸ μυστικόν, ἔκτοτε δέ, πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον της, ἡ ἑταιρία ἠναγκάσθη νὰ θέσῃ ὑποχθόνια τὰ σύρματα.

Καὶ ἄλλος σιδηροδρομικὸς κύων

Καὶ ἄλλος σκύλος, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ σιδηροδρόμου καὶ αὐτός, ἐτελεύτησεν ἐσχάτως ἐν Ἀγγλίᾳ. Οὗτος πάλιν εἶχεν ἰδιάζουσαν ἐνασχόλησιν τὸ νὰ προπέμπῃ διὰ σκιρτημάτων καὶ ὑλακῶν ἕκαστον τραῖνον ἕτοιμον πρὸς ἀναχώρησιν, καὶ δὲν ἡσύχαζε πρὶν ἴδῃ αὐτὸ ἐκκινοῦν. Εἶχεν ἀποκτήσει, λέγουν, ὀρμεμφύτως τὴν γνῶσιν τῆς ἀκριβοῦς ὥρας καὶ στιγμῆς καθ' ἣν θ' ἀνεχώρει ἕκαστον τραῖνον· ἐκάθητο συνήθως εἰς τὴν γωνίαν του, ἀλλ' ἅμα ἤκουε τὸν κώδωνα τῆς ἀναχωρήσεως, (μόνον τὸν κώδωνα τῆς ἀναχωρήσεως· πρὸς πάντα ἄλλον κώδωνα ἄλλης ὑπηρεσίας ἠδιαφόρει), ἀμέσως ἐπήδα ὄρθιος, ἔτρεχεν, ἵστατο πλησίον τῆς ἁτμαμάξης καὶ δὲν ἔπαυε νὰ γαυγίζῃ μανιωδῶς ἕωσοῦ ἀνεχώρει τὸ τραῖνον, καὶ τότε ἔτρεχε πρὸς τὸν φύλακα καὶ δι' ἄλλης ὑλακῆς πάλιν τοῦ ὑπενθύμιζεν ὅτι πρέπει νὰ εἶνε ἄγρυπνος εἰς τὸ καθῆκόν του μέχρι τῆς προσεγγίσεως τοῦ ἄλλου τραίνου. Εἶτα ἀπεσύρετο καὶ ἡσύχαζε νὲπ' ὀλίγα λεπτά, ἕωσοῦ ἠχήσῃ καὶ πάλιν ὁ κώδων.

Διπλῆ εὐχαρίστησις

Καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου ἀσθενῶν μανθάνει, ὅτι ὁ ὑφηγητὴς τοῦ αὐτοῦ μαθήματος ἐπιθυμεῖ νὰ τὸν ἰδῇ, καὶ ἐρωτᾷ πότε εἰμπορεῖ νὰ τὸν δεχθῇ:

— Εἰπέτε του νὰ ἔλθῃ αὔριον, λέγει μειδιῶν· ἂν εἶμαι καλλίτερα θὰ μοῦ εἶνε πολὺ εὐχάριστον νὰ τὸν ἰδῶ, ἂν εἶμαι χειρότερα... ἡ εὐχαρίστησις θὰ εἶνε ἰδική του.

Digitized by Google

ΕΚ ΤΩΝ ΜΙΜΙΑΜΒΩΝ ΤΟΥ ΗΡΩΝΔΟΥ

Ὅτε ἐδημοσιεύθη ἡ «Ἀθηναίων Πολιτεία» τοῦ Ἀριστοτέλους ἀνηγγέλθη συγχρόνως καὶ ἡ ἀνακάλυψις ἐν παπύροις τοῦ Βρεταννικοῦ μουσείου καὶ ἄλλων ἀποσπασμάτων κλασσικῶν Ἑλλήνων συγγραφέων. Ἐν αὐτοῖς δέ, ἐκδοθεῖσι κατὰ τὸν παρελθόντα Σεπτέμβριον πανομοιοτύπως ὑπὸ τοῦ ἐκδότου τῆς Ἀθηναίων Πολιτείας κ. F. G. Kenyon, τὴν πρώτην θέσιν κατέχουσιν οἱ μῖμοι τοῦ Ἡρώνδα ἢ Ἡρώδα ἢ Ἡρώδου. Τοῦ ποιητοῦ τούτου, οὗ καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστόν, ἐσῴζοντο μέχρι τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ παπύρου δέκα μόνον ὀλιγόστιχα ἀποσπάσματα, ἐξ ὧν παντελῶς ἀδύνατον ἦτο νὰ διαγνωσθῇ ὁ ποιητικὸς χαρακτὴρ αὐτοῦ καὶ ὁ χρόνος καθ' ὃν ἤκμαζε. Νῦν ὅμως ἐκ τῶν εὑρεθέντων ὀκτὼ μίμων, ὧν τρεῖς σχεδὸν ἀκέραιοι, οὐ μόνον σαφῶς μανθάνομεν ὁποῖόν τι ἦτο τὸ ποιητικὸν εἶδος τῶν μίμων, ἀλλὰ καὶ βλέπομεν ἐκτυλισσομένας πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν σκηνὰς τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὸν τρίτον αἰῶνα πρὸ Χριστοῦ, σκηνὰς πλήρεις ζωῆς καὶ δυνάμεως, διότι εἶναι πιστῶς ἀντιγεγραμμέναι ἐκ τοῦ πραγματικοῦ κόσμου καὶ ἐλέγχουσι βαθεῖαν παρατήρησιν τῶν φαινομένων τοῦ καθ'ἡμέραν βίου.

Ὅπως παράσχωμεν δεῖγμα τῆς ποιητικῆς τέχνης τοῦ Ἡρώνδου, δημοσιεύομεν ὧδε ἔμμετρον μετάφρασιν τοῦ πληρεστάτου τῶν μίμων αὐτοῦ, τοῦ τρίτου, παραλαβόντες μετά τινων ἑρμηνευτικῶν σημειώσεων ἐξ ἐκδόσεως τοῦ Ἡρώνδου, ἣν παρασκευάζει ὁ συνεργάτης ἡμῶν κ. Ν. Γ. Πολίτης.

ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ

ΤΑ ΤΟΥ ΜΙΜΟΥ ΠΡΟΣΩΠΑ

Μητροτίμη, μήτηρ τοῦ Κοττάλου.
Κότταλος, παῖς.
Λαμπρίσκος, διδάσκαλος.
Εὐθίης, *Κόκκαλος*, *Φίλλος*, } μαθηταί, κωφὰ πρόσωπα.

Μητροτίμη

Ἔτσι νὰ σοῦ χαρίζουν τὴν ζωή, Λαμπρίσκε,
καὶ νὰ σοῦ δίνουν ὅ τι ἀγαπᾷς αἱ Μοῦσαι,
αὐτοῦ τοῦ προκομμένου τίναξε τὴ ῥάχη
ὡς ποῦ νἀρθῇ 'ς τὰ δόντια ἡ κακὴ ψυχή του.
Μοῦ ῥήμαξε τῆς ἄμοιρης τὰ κεραμίδια
μὲ τὰ λιθάρια. Δὲν τὸν φτάνουν, δάσκαλέ μου,
τὰ κότσια πλέον, κι' ἄλλη συφορὰ θὰ μ' εὕρῃ
χειρότερη. Ποῦ εἶναι τοῦ σκολειοῦ ἡ θύρα —
καὶ τοῦ μηνὸς ἡ ἔρμη ἡ στερνή, ποῦ πρέπει
γιὰ νὰ πλερώσω, καὶ ἂν χύσω μαῦρα δάκρυα —
καλὰ καλὰ δὲν ξεύρει· ποῦ μαζεύοντ' ὅμως
ἡ σάρα καὶ ἡ μάρα γιὰ νὰ παίζουν, ξεύρει
πολὺ καλὰ νὰ δείξῃ 'ς ὅποιον τὸν ῥωτήσῃ.
Κ' ἡ δόλια ἡ πλάκα, ποῦ ν' ἀλείφω κάθε μῆνα
βαργέστησα μὲ τὸ κερί, 'μπρὸς 'ς τὸ πεζοῦλι,

Στ. 6. μὲ τὰ λιθάρια.] Τὸ κείμενον ἔχει «χαλκίνδα παιζων.» Πῶς ἐπαίζετο τὸ παιγνίδιον τοῦτο εἶναι ἄγνωστον, πάντως ὅμως εἶναι διάφορον τοῦ χαλκισμοῦ, συνισταμένου εἰς τὴν ταχεῖαν περιστροφὴν χαλκοῦ νομίσματος καὶ εἰς τὴν αἰφνιδίαν διὰ τοῦ δακτύλου παρακώλυσιν τῆς στροφῆς (Πολυδ. Θ, 116).

Στ. 9—10. Οἱ δύο οὗτοι στίχοι εἶναι κατὰ παρένθεσιν. Ἡ γραῖα, ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ σχολείου, ἐνθυμεῖται τὴν τριακοστὴν τοῦ μηνὸς (και τριηκας η πικρη), κατὰ τὴν ὁποίαν ὑποχρεοῦται νὰ πληρώνῃ τὰ δίδακτρα.

στ. 10 καὶ ἂν χύσω κτλ.] Τὸ κείμενον ἔχει «κην τα Ναννακου κλαυσω.» Τὸ ἡμιστίχιον τοῦτο τοῦ Ἡρώνδου παρέλαβε καὶ ὁ παροιμιογράφος Ζηνόβιος (Ϛ', 10), ἑρμηνεύων τὴν παροιμίαν «τὰ Ναννάκου», λεγομένην «ἐπὶ τῶν πολλὰ θρηνούντων.» Διότι ὁ Νάνναχος ἐμυθολογεῖτο ὅτι ἦτο παλαιότατος βασιλεὺς τῶν Φρυγῶν, ὅστις προειδὼς τὸν ἐπὶ Δευκαλίωνος κατακλυσμὸν συνήγαγε πάντας εἰς τοὺς ναοὺς καὶ μετὰ δακρύων ἱκέτευε. — Ὁ Ἄγγλος ἐκδότης Rutherford ἐσφαλμένως εἰκάζει ὅτι ἀπὸ τοῦ στίχου τούτου ὁμιλεῖ ὁ Κότταλος, ὅθεν ἀτοπώτατα τὸ κατωτέρω «την γε μην παιστρην» μεταβάλει εἰς «τήν γ' ἐμὴν παίστρην».

στ. 12 ἡ σάρα καὶ ἡ μάρα] Τὸ κείμενον ἔχει «οιτε προυνικοι κοι δρηπέται», ἐννοοῦν ἀνθρώπους τῆς ἐσχάτης κοινωνικῆς ὑποστάθμης. Προύνειχος ἢ προύνικος εἶναι ὁ ἀχθοφόρος, ἢ κατ' ἄλλους ὁ ἀκόλαστος, ὁ ὑβριστής· δραπέται δ' ἐλέγοντο ἰδίως οἱ κακοὶ δοῦλοι, οἱ δραπετεύοντες ἐκ τῶν οἴκων τῶν κυρίων των.

γιὰ νὰ παίζουν] Ὁ Ἡρώνδας μεταχειρίζεται ἄγνωστον τέως λέξιν, παίστρην, ἣν πολλοὶ παρενόησαν. Ἀλλ' αὕτη, ἐκ τοῦ παίζω παραγομένη, κανονικώτατα δ' ἐσχηματισμένη (πρβλ. παλαίστρα, ὀρχήστρα κλπ.) σημαίνει ἀναμφισβητήτως τόπον, ἐν ᾧ παίζουσι.

στ. 14 κ' ἡ δόλια ἡ πλάκα] «κη μεν ταλαινα δελτος.» Ἡ δέλτος, ἡ ἄλλως καὶ πίναξ καὶ πυξίον καλουμένη, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ἐκ σχιστολίθου πλάκα τῶν νῦν μαθητῶν. Ἦτο δὲ πλὰξ ξυλίνη, ἣν ἐπέχριον διὰ κηροῦ, ἐφ' οὗ ἐχαράσσοντο τὰ γράμματα.

στ. 15 μπρὸς 'ς τὸ πεζοῦλι κτλ.] «προ της χαμευνης του επι τοιχον ερμινος.» Ἑρμὶν ἢ ἑρμὶς δὲν εἶναι μόνον ὁ ποὺς τῆς κλίνης, ὡς τινες ὑπέθεσαν (ὅπερ ὅμως ἐνταῦθα δὲν θὰ εἶχε τὸν τόπον του, διότι ἡ χαμεύνη δὲν ἔχει πόδας), ἀλλὰ πιθανώτατα ἔρεισμα, πρόβολος πλάξ, ἐντετειχισμένη εἰς τὸν τοῖχον· ἐπὶ τοιούτου δ' ἑρμῖνος ἦτο ἐπεστρωμένη ἡ πενιχρὰ κλίνη τοῦ παιδός. Ἐν Πομπηΐᾳ σῴζονται οὐκ ὀλίγοι τοιοῦτοι ἑρμῖνες.

Digitized by Google

ὁποῦ εἶν' τὸ στρῶμά του τὴν ἔχει πεταμένη.
Τὴν βλέπει σὰν τὸ Χάρο καὶ νὰ μὴν τὴν πιάσῃ
'ς τὰ χέρια του νὰ γράψῃ· θὰ τὴν ἀποξύσῃ.
Τὰ κότσια ὅμως; εὐκολώτερα τὰ βρίσκεις,
'ς τὰ δίκτυα μπερδεμμένα καὶ 'ς τοῖς κολοκύθαις,
ἀπ' τὸ ῥογί μας, πὤχωμε γιὰ κάθε χρεία.
Κι' οὔτε τὰ ἄλφα ἔμαθε νὰ συλλαβίζῃ,
ἂν ἄλλος δὲν τοῦ δείξῃ καὶ τοῦ ξαναδείξῃ.
Τρεῖς μέραις τοῦ δειχνε ὁ μπαμπᾶς του νὰ διαβάσῃ
τ' ὄνομα Μάρων, κι' ὁ χαζὸς αὐτὸς τὸ Μάρων
τό κανε Σίμων, ὥστε ποῦ εἶπα μὲ τὸν νοῦ μου,
κουτὴ πῶς εἶμαι, ποῦ γαϊδούρια δὲν τὸν βάνω
νὰ μοῦ φυλάγῃ, μόνο γράμματα νὰ μάθῃ,
γιὰ νἄχω τάχα 'ς τὰ γεράματα βοήθεια.
Κι' ἂν δὰ τοῦ ποῦμε, εἴτ' ἐγὼ εἴτ' ὁ μπαμπᾶς του
(ὁ γέρος μου, ποῦ τοῦ πονοῦν κι' αὐτιὰ καὶ μάτια)
νὰ εἰπῇ σὰν ὅλα τὰ παιδιὰ κανένα στίχο,

στ. 19 εὐκολώτερα τὰ βρίσκεις] Ὁ μὲν πάπυρος ἔχει «ναι παρωτεραι πολλον», ὁ δ' Ἄγγλος ἐκδότης Rutherford μεταγράφει «ναὶ ΠΑΡΩ τε καὶ Ἄπολλον» εἰκάζων ὅτι ἡ λέξις, ἣν διὰ κεφαλαίων γραμμάτων γράφει, εἶναι ἐφθαρμένη. Παρέσχε δ' ἀφορμὴν τὸ χωρίον τοῦτο εἰς περιεργοτάτας εἰκασίας. Ὁ μὲν Herwerden εἰκάζει ὅτι ἐν τῷ ΠΑΡΩ ὑποκρύπτεται τὸ ὄνομα θεοῦ τινος, δὲν ἐδίστασε δὲ νὰ διορθώσῃ «Παφίην·» καὶ ἄλλοι δ' ὑποκαθιστῶσι ἄλλα θεῶν ὀνόματα, ὁ μὲν A. Palmer διορθῶν «ναὶ Πατρῷε καὶ Ἄπολλον», ὁ δὲ S. E. Nabolt «ναὶ Ἡράκλεις τε καὶ Ἄπολλον»! Ἀλλὰ τὸ παρώτεραι δύναται κάλλιστα νὰ θεωρηθῇ ἕτερος τύπος συγκριτικοῦ τοῦ πάρος, ὡς τὸ παροίτερος, σημαίνων τὸν πλειότερον ἐμπρὸς κείμενον, τὸν προχειρότερον· ὡς δὲ τὸ ἁπλοῦν πάρος, καὶ τὸ συγκριτικὸν παροίτερος συντάσσεται μετὰ γενικῆς· οἷον «πορθμοῖο παροιτέρη νῆσος» παρ' Ἀπολλων. Ῥόδ. Δ. 982. Αἱ δορκαλίδες λοιπὸν «παρώτεραι πολλόν... κεῖνται τῆς ληκύθου», δηλονότι εἶναι προχειρότεραι τῆς ληκύθου, ἧς μεγάλη χρῆσις γίνεται ἐν τῇ οἰκίᾳ.— Ἀλλ' ὅμως πιθανωτάτη φαίνεται ἡ εἰκασία τῶν Hicks, Jackson, Walter, Headlam καὶ Herbert Richards, διορθούντων «λιπαρώτεραι». Τὴν δ' εἰκασίαν ταύτην ἐνισχύει ἡ ἀρχαία παροιμία «λιπαρώτερος ληκύθου» (παρὰ Διογεν. ϛ' 31). Οὕτως εἰς τὴν ἀχρηστίαν τῆς δέλτου ἀντιτίθεται ἡ πολλὴ χρῆσις τῶν δορκαλίδων (ἀστραγάλων), αἵτινες τούτου ἕνεκα κατέστησαν λιπαρώτεραι τῆς ληκύθου, τοῦ ἐλαιοδόχου ἀγγείου, ὅπερ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ῥογὶ ἢ λαδικὸ τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων. Ὅθεν προτιμωμένης τῆς γραφῆς ταύτης ὁ στίχος πρέπει νὰ μεταφρασθῇ οὕτω: «Τὰ κότσια ὅμως; Τά 'χει πλέον λιγδωμένα.»

στ. 20 'ς τοῖς κολοκύθαις] «εν τηισι φυσηις». Ὁ σύζυγος τῆς Μητροτίμης εἶναι προδήλως ἁλιεύς, αἱ δὲ φῦσαι (φούσκαις) εἶναι ὄργανον ἁλιευτικόν, τοῦ ὁποίου ἀντίστοιχον εἰξεύρω μόνας τὰς κολοκύνθας τῶν σημερινῶν ἁλιέων.

στ. 21 ἀπ' τὸ ῥογί μας] «της ληκυθου ημεων.» Ὁ Rutherford ὑπερπηδῶν τὰ ἀκρότατα ὅρια τῆς κριτικῆς ἐλευθερίας διορθώνει «καὶ τῇ κύθρῃ», ὑποβάλλων εἰς τὸν Ἡρώνδαν τὴν ἰδέαν, ὅτι οἱ ἀστράγαλοι τοῦ ἀτάκτου παιδὸς εὑρίσκοντο ἐνίοτε καὶ ἐν τῇ χύτρᾳ.

στ. 22 Κι' οὔτε τὸ ἄλφα κλπ.] «επισταται δ ουδ αλφα συλλαβην γνωναι.» Ὁ Herwerden θεωρεῖ τὸν στίχον ἀκατανόητον, καὶ διορθώνει «ἀλλ' οὐδὲ συλλαβὴν γνῶναι» ἢ «ἄλφ' οὐδὲ συλλαβὴν γνῶναι·» ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Rutherford, ὑποθέτων βεβλαμμένον τὸν στίχον, γράφει «συλλαβῶν» ἀντὶ συλλαβήν. Τοῦτο δὲ βεβαίως ἐπειδὴ δὲν θεωροῦσι συλλαβὴν τὸ ἄλφα, διότι ἄλλως περιττὴ θὰ ἦτο πᾶσα διόρθωσις. Ἀλλὰ μήπως καὶ ἁπλᾶ φωνήεντα δὲν ἀποτελοῦσι συλλαβήν; ἀκριβῶς διὰ ν' ἀποδείξῃ ὅτι αἱ μονογράμματοι συλλαβαὶ δὲν λέγονται καταχρηστικῶς συλλαβαὶ γράφει πολλὰ ὁ παλαιὸς σχολιαστὴς τῆς Γραμματικῆς Διονυσίου τοῦ Θρᾳκός, ἐπιλέγων: «Οὕτως οὖν καὶ τὰς μονογραμμάτους συλλαβὰς οὐ δίκαιόν ἐστιν ἀπωθεῖσθαι τῆς συγγενείας τῶν συλλαβῶν.» (Bekker, An. gr. σ. 820). Ὁ Ἡρώνδας ἴσα ἴσα θέλει νὰ δείξῃ ὅτι ὁ παῖς ἀγνοεῖ καὶ τὸν ἁπλούστατον τῆς συλλαβῆς τύπον, τὴν συλλαβὴν ἄλφα.

στ. 25 Μάρων] Παραδόξως ὁ Ἄγγλος ἐκδότης Kenyon παραδέχεται, ἂν καὶ μετά τινων ἐπιφυλάξεων ὅτι ἐνταῦθα πρόκειται περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ῥωμαίου ποιητοῦ Βιργιλίου Μάρωνος. Ἂν δὲ τοῦτο ἦτο ὀρθόν, ὁ Ἡρώνδας, ὅστις κατὰ τὴν πιθανωτέραν γνώμην ἤκμαζεν ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Εὐεργέτου, (246—221 π. Χ.), πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ποιητὴς τοῦ Α' αἰῶνος μ. Χ. Ἡ γνώμη ὅμως αὕτη, προϋποθέτουσα πλὴν ἄλλων ὅτι λίαν ἐνωρὶς ὁ Βιργίλιος (ἐν μεταφράσει βεβαίως) ἀντικατέστησε τὴν ἐν τοῖς σχολείοις ἀνάγνωσιν τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν, φαίνεται παντελῶς ἀβάσιμος. Ὁ Μάρων, καὶ ὑπ' ἄλλων ποιητῶν μνημονευόμενος εἶναι δαίμων τις τῶν περὶ τὸν Διόνυσον, υἱὸς τοῦ Διονύσου ἢ τοῦ Σειληνοῦ ἢ ἱερεὺς τοῦ Διονύσου. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ὄνομα δὲν ἦτο σύνηθες, ὁ παῖς συλλαβίζων ἀντικατέστησε τὸ ἄγνωστον διὰ τοῦ κοινοτάτου ὀνόματος τοῦ Σίμωνος. Οὐχὶ ἀπίθανον δὲ φαίνεται ὅτι τὸ ὄνομα Μάρων ἐδίδετο ἐν τοῖς πρώτοις εἰς τοὺς παῖδας ὡς παράδειγμα πρὸς συλλαβισμόν. Τοῦτο δὲ συνάγεται ἐκ τῆς μεθόδου τοῦ συλλαβισμοῦ, ἣν δεικνύει τὸ ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας ὄστρακον, ὅπερ ἐδημοσιεύθη ἐν Φιλίστορι (τ. Δ' σ. 327)· κατὰ ταύτην ὡς βάσις τοῦ συλλαβισμοῦ ἐλαμβάνοντο τὰ φωνήεντα, διδασκομένου τοῦ συνδυασμοῦ αὐτῶν μετὰ τοῦ ρ καὶ τῶν ἄλλων συμφώνων (οἷον αρ, βαρ, γαρ, δαρ κλπ.)· ἐν ᾧ τοὐναντίον ἡ μέθοδος τοῦ συλλαβισμοῦ ἐν τῇ γραμματικῇ τραγῳδίᾳ τοῦ Καλλίου (παρ' Ἀθην. Ι', 453 c.) βάσιν ἔχει τὰ σύμφωνα (οἷον βα, βε, βη, κλπ. γα, γε, γη, κλπ.).

στ. 29 'ς τὰ γεράματα] «δοχευσ αρωγον της αωρις εξιν». Τὸ ἀωρίης παρέσχε πολλὰ πράγματα εἰς τοὺς κριτικούς, ὧν τινες προτείνουσι νὰ διορθωθῇ εἰς «τῆσιν ἀπορίης». Ἀλλ' ἀωρία ἐνταῦθα δὲν εἶναι ὁ πρόωρος χρόνος, ἢ ἡ βαθεῖα νύξ, ἀλλ' ἡ κακὴ ὥρα, τὸ γῆρας· καὶ ἡ σημασία αὕτη πρέπει νὰ προστεθῇ εἰς τὰ λεξικά.

στ. 32. σὰν ὅλα τὰ παιδιὰ κλπ.] «ρησιν οια παιδι-

Digitized by Google

ἐκεῖ εἶναι ποῦ τὸν ἄνεμο κουβάρι κάνει·
«Ἀπόλλωνά μου κυνηγέ·» μωρέ, τοῦ λέγω,
αὐτὸ κ' ἡ μάμμη, ποῦ εἶναι ἀγράμματη, τὸ ξέρει.
κι' ὅλοι οἱ βαστάζοι· κι' ἂν τοῦ εἰποῦμε παραπάνω
κανένα λόγο, τοῦ σπιτιοῦ μας τὸ κατῶφλι
τρεῖς μέραις κάνει νὰ πατήσῃ, καὶ τὴ μάμμη
(μιὰ γρηὰ γυναῖκα καὶ φτωχὴ) τὴ βασανίζει.
ἢ σκαρφαλώνει καὶ τὸ δῶμα ἀδρασκελίζει
καὶ κάθεται σὰν τὴ μαϊμοὺ καὶ κάτω σκύβει·
τὰ ἥπατά μου κόβονται τῆς κακομοίρας
ὅταν τὸν βλέπω· ὄχι τόσο πῶς μὲ μέλει
γιὰ δαῦτον, μόνον ποῦ τὰ κεραμίδια σπάζει.
κι' ὅταν κοντεύῃ ὁ χειμῶνας θὰ πλερώνω
μὲ τὴν κακή μου τρία ὄβολα καθένα·
γιατ' ὅλοι οἱ νοικαραῖοι μ' ἕνα στόμα σκούζουν:
«Αὐτὰ τὰ κάνει ὁ Κότταλος τῆς Μητροτίμης.»
καὶ λὲν ἀλήθεια, καὶ γι' αὐτὸ μιλιὰ δὲ βγάζω.
Τὴ ῥάχη του γιὰ ἰδὲς πῶς μαυροκακαριάζει,
ποῦ ὁλημέρα μέσ' 'ς τοῖς λάσπαις συγκυλιέται,

σκον.» Καὶ τοῦτο παρενοήθη ὑπό τινων· πρόκειται ἁπλῶς περὶ ἀπαγγελίας ποιημάτων, ἐπιβαλλομένης καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ὅπως καὶ σήμερον εἰς τὰ παιδία· «οια παιδίσκον» σημαίνει προφανῶς «σὰν παιδὶ ποῦ εἶναι.»

στ. 33 ποῦ τὸν ἄνεμο κουβάρι κάνει] Τὸ κείμενον ἔχει ἀντίστοιχον ἀρχαίαν παροιμίαν «εκ τετρημένης ηθι.»

στ. 34. «Ἀπόλλωνά μου κυνηγέ.»] «Απολλον αγρευ». Ἀρχὴ πιθανῶς ὕμνου τινὸς εἰς Ἀπόλλωνα· ἀγρεὺς ἢ ἀγραῖος ἢ ἀγρευτὴς ἐπωνομάζετο ὁ θεός, ὡς ἔφορος τῆς ἄγρας. Ἄγγλος τις, ὁ A. E. Crawley, διορθώσας ἄνευ ἀνάγκης «Ἄπολλον ἀργεῦ» ἔπλασε καὶ Ἀπόλλωνα ἔφορον δῆθεν τῶν σχολικῶν διακοπῶν! Ἀτοπώτατα δὲ καὶ ὁ ἐκδότης Rutherford εἰκάζει ὅτι τὸ «Ἄπολλον ἀγρεῦ» εἶναι ἐπιφώνησις τοῦ διδασκάλου.

στ. 36 κι' ὅλοι οἱ βαστάζοι] «κω προστυχων Φρυξ» = καὶ ὁ πρῶτος τυχὼν δοῦλος.

στ. 41 σὰν τὴ μαϊμοὺ] «καθηθ οκως τις καλλιης κατω κυπτων.» Καλλίης ἰωνικῶς, καλλίας δὲ κοινῶς «ὁ πίθηκος, κατ' εὐφημισμόν» (Bekker An.gr.275,6). Ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἦσαν συνήθεις ἥμεροι πίθηκοι, ἠσκημένοι εἰς διαφόρους παιδιάς· «ὡς ἔστιν ἄθυρμα γελοῖον παιζόντων παιδίων τοῦτο τὸ ζῶον», λέγει ὁ Γαληνός. Ἐκαλεῖτο δ' ὁ πίθηκος ὑποκοριστικῶς μὲν πίθων, κατ' ἀντίφρασιν δὲ καλλίας.

στίχ. 43 ὄχι τόσο πῶς μὲ μέλει] «κου τόσος λογος τουδε» τὸ κου μεταγραπτέον κοὐ (=καὶ οὔ), οὐχὶ δὲ κοῦ (=ποῦ) ὡς μεταγράφει ὁ ἄγγλος ἐκδότης Rutherford, ὅστις καὶ τοὺς λόγους τούτους ἀποδίδει ἐσφαλμένως εἰς τὸν διδάσκαλον Λαμπρίσκον.

στίχ. 44 μόνο ποῦ τὰ κεραμίδια] «ο κεραμος πας ωσπερ ιτια θληται.» Τὸ ιτια ὁ μὲν Rutherford διορθώνει ἴτρια, ὁ δὲ Hicks ἰτέα. Ὅθεν κατὰ τὴν διόρθωσιν μὲν τούτου δύναται νὰ μεταφρασθῇ ὁ στίχος «τὰ κεραμίδια σπάζουν σὰν ἰτιᾶς κλαδιά», κατὰ δὲ τὴν τοῦ πρώτου «σὰν παξιμάδια» ἢ «κουλούρια», ἤ τι τοιοῦτο.

στίχ. 46 τρία ὄβολα] «τρι ημαιθα». Ὁ Ἡσύχιος ἑρμηνεύει τὴν λέξιν οὕτως: «ἥμαιθον· ἡμιωβόλιον. Διώβολον παρὰ Κυζικηνοῖς.» Εἰς τοὺς λόγους δὲ τούτους καὶ μόνους τοῦ Ἡσυχίου στηριζόμενος ὁ Rutherford συνάγει ὅτι ἡ σκηνὴ τοῦ μίμου ὑπόκειται ἐν Κυζίκῳ.

στιχ. 47 ὅλοι οἱ νοικαραῖοι] «εν γαρ στομ εστι της συνοικιης πασης.» Συνοικία ἐκαλεῖτο καὶ ἡ μισθουμένη οἰκία, ἐν ᾗ πολλαὶ οἰκογένειαι ᾤκουν. Τοιαύτη δ' ὑποτίθεται καὶ ἐκείνη, ἐν τῇ ὁποίᾳ κατῴκουν οἱ γονεῖς τοῦ Κοττάλου. Ὅθεν οἱ σύνοικοι, ὅπως μὴ πάσχωσι τὸν χειμῶνα ἐκ τῆς θραύσεως τῶν κεράμων, ἀπῄτουν νὰ ἐπιδιορθώνωσιν οἱ γονεῖς τὰς ζημίας, τὰς ὁποίας ἐπροξένησεν ὁ υἱός των.

στίχ. 49. μιλιὰ δὲ βγάζω.] «ωστε μηδ οδοντα κινησαι.» Τοῦτο ὡς ἀκατανόητον δῆθεν διωρθώθη πολλαχῶς ὑπὸ τῶν κριτικῶν: «ἰδόντα μηνῦσαι» (Herwerden)· «μηδ' ὀδόντ' ἀκινητεῖν» (A. E. Crawley)· «μηδ' ἰδόντα γινώσκειν» (Herbert Richards). Τὸ κείμενον ὅμως οὐδεμίαν ἔχει ἀνάγκην διορθώσεως. Ἡ Μητροτίμη ἀναγνωρίζουσα ὅτι εἶναι ἀληθὴς ἡ κατηγορία καὶ εὔλογοι αἱ κατακραυγαὶ τῶν συνοίκων, μένει ἀναπολόγητος, σιωπᾷ, δὲν ἀνοίγει τὸ στόμα, «οὐδὲ ὀδόντα κινεῖ,» elle ne desserre pas les dents, ὡς λέγουσιν οἱ Γάλλοι.

στίχ. 50. Τὴ ῥάχη του κλπ.] «ορη δ οκοιως την ρακιν λελεπρηκε.» Ἡ ἔννοια τοῦ στίχου τούτου δεινῶς διεστράφη· πολλοὶ ὑπολαμβάνοντες ὅτι τὸ «ρακιν» εἶναι ὑποκοριστικὸν τοῦ ῥάκος, ἑρμηνεύουσιν ὅτι ὁ Κότταλος ἔσχισε τὰ ἐνδύματά του τρέχων εἰς τὰ δάση· ἀλλὰ τοιαύτας εἰς τὰ δάση περιπλανήσεις, καίτοι θ' ἀπετέλουν σοβαρώτατον ἄρθρον κατηγορίας κατὰ τοῦ Κοττάλου, δὲν ἀναφέρει ἡ μήτηρ του· ἄλλως δὲ τίς ἡ ὁμοιότης τοῦ παιδὸς πρὸς τοὺς δηλίους ἁλιεῖς, οἵτινες οὐδεμίαν σχέσιν πρὸς τὰ δάση εἶχον, οὐδ' ἐσχισμένα ἐφόρουν ἐνδύματα; Ὁ Ἄγγλος F. B. Jevons διορθώνει ῥάφιν, ὅπερ θεωρεῖ αἰτιατικὴν τῆς λέξεως ῥαφίδος (μᾶλλον ῥαπίδος), σημαινούσης εἶδος ὑποδήματος, ἰσχυρίζεται δ' ὅτι ὁ ποιητὴς ἀναφέρει τὰ ὑποδήματα, ἅτινα ὁ Κότταλος καταστρέφει ἐν τῷ βορβόρῳ τῶν ὁδῶν· καὶ παρατηρεῖ ὅτι προσφυὴς εἶναι ἡ παρομοίωσις πρὸς δήλιον ἁλιέα· οὐδεὶς ὅμως ἄλλος πιστεύομεν εἶναι ἱκανὸς νὰ διαγνώσῃ συνάφειάν τινα τῶν κατεστραμμένων ὑποδημάτων τοῦ Κοττάλου πρὸς τοὺς ἀνυποδήτους ἁλιεῖς τῆς Δήλου. Τὴν ἀληθῆ ἔννοιαν διεῖδεν ὁ Rutherford μεταβαλὼν τὸ ρακιν εἰς ῥάχιν· ἀλλ' ἡ διόρθωσις αὕτη δὲν εἶναι ἀναγκαία, διότι ἡ ἐναλλαγὴ τοῦ χ καὶ τοῦ κ εἶναι συνηθεστάτη οὐ μόνον ἐν τῇ ἰωνικῇ διαλέκτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀττικῇ καὶ τῇ δωρικῇ· ὅθεν ἡ λέξις πρέπει νὰ μείνῃ ὡς ἔχει ἐν τῷ παπύρῳ· ἡ ἔννοια δ' εἶναι ὅτι ἡ ῥάχις τοῦ Κοττάλου, διατρίβοντος ἐν τῷ βορβόρῳ τῶν ὁδῶν, ὁμοιάζει πρὸς τὴν τῶν ὑπὸ τῆς ἅλμης καὶ τοῦ καύματος τοῦ ἡλίου τρυχομένων Δηλίων ἁλιέων.

στ. 51. μέσ' 'ς τοῖς λάσπαις] «πασαν καθ υλην.»

Digitized by Google

καθὼς μέσ' 'ς τὸ νερὸ οἱ δηλιακοὶ ψαράδες.
Κάθε γιορτὴ καὶ σκόλη κάλλιο τὴ γνωρίζει
κι' ἀπ' ἀστρονόμο, κι' οὔτε τοῦ κολλᾷ ὁ ὕπνος,
μὲ τὴν ἰδέα πῶς θὰ παίζῃ ὁλημέρα.
Μὰ ἔτσι καλὸ νἄχῃς, καὶ αὐταῖς, Λαμπρίσκε,
εἰς τὴ ζωή σου ὅλα δεξιὰ νὰ φέρνουν...

Λαμπρίσκος

Εὐχαῖς καὶ γιὰ τὸ γιό σου φύλα, Μητροτίμη.
Θὰ σοῦ τον διορθώσω. Ποῦ εἶσαι, βρὲ Εὐθία;
Κόκκαλε; Φίλλο; δὲν τὸν παίρνετε 'ς τοὺς νώμους
γοργά; ὁ οὐρανὸς νὰ τοῦ φανῇ σφοντύλι;
Πολὺ ὡραῖα εἶναι, Κότταλε, ὅσα κάνεις.
Λοιπὸν δὲν σοῦ ἀρέσει ἥσυχα τὸ κότσια
καθὼς αὐτοὶ νὰ παίζῃς, μόνον τρέχεις ὅπου
συνάζονται οἱ βαστάζοι μὲ λεπτὰ νὰ παίζῃς;
Ἐγὼ θενὰ σὲ κάμω φρόνιμο σὰν κόρη,
νὰ μὴν κουνῇς μήτ' ἕνα φύλλο, ἂν σ' ἀρέσῃ.
Ποῦ εἶν' ἡ λουρίδα ἡ πικρή, τὸ βούνευρό μου,
ποῦ τοὺς ἀτάκτους κι' ἀνησύχους σακατεύω;
Ἀμέσως δόστε, γιατ' ἀλλοιῶς θὰ φτύσετ' αἷμα.

Ὕλη ἐνταῦθα σημαίνει οὐχὶ δάσος, ἀλλὰ βόρβορον, ἀκαθαρσίαν (τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως).

στ. 52. δηλιακοί]. Οἱ Δήλιοι ἐφημίζοντο ὡς δεινοὶ κολυμβηταί, ὅθεν καὶ παροιμία «Δήλιος κολυμβητής.» Μνημονεύεται δὲ καὶ ὀνομαστὸς Δήλιος ἁλιεύς, ὁ Πύρρος, τοῦ ὁποίου μετὰ θάνατον ἡ ψυχὴ μετέβη εἰς τὸν Πυθαγόραν (Διογ. Λαερτ. Θ', α', 4).

στ 53 Κάθε γιορτὴ καὶ σκόλη] «τας εβδομας τ αμινὸν ιχαδας τ οιδε.» Ὅτι οἱ παῖδες ἦγον ἑορτὴν τὴν ἑβδόμην ἡμέραν ἑκάστου μηνὸς ἐγινώσκομεν ἐκ τοῦ Λουκιανοῦ (Ψευδολογ. 16)· νῦν δὲ μανθάνομεν ὅτι, τοὐλάχιστον ἐν τῇ πόλει ἐν ᾗ ὑπόκειται ἡ σκηνὴ τοῦ μίμου, πλὴν τῆς ἑβδόμης καὶ τὴν εἰκοστὴν τοῦ μηνὸς ἐσχόλαζον οἱ μαθηταί· αὗται δ' αἱ ἡμέραι ἦσαν ἱεραὶ τῷ Ἀπόλλωνι, ὅστις καὶ ἐπωνομάζετο ἀπὸ μὲν τῆς ἑβδόμης, καθ' ἣν ἐγεννήθη, «ἑβδόμειος» καὶ «ἑβδομαγενής», ἀπὸ δὲ τῆς εἰκοστῆς (εἰκάδος) «εἰκάδιος».

στ. 56 καὶ αὐταῖς] «αι δε» (=αἵδε)· ἐννοεῖ τὰς Μούσας, ὧν εἰκόνες ἐκόσμουν τἀρχαῖα διδασκαλεῖα (πρβλ. Ἀθήν. Η' σ. 348 d).

στ. 58 Εὐχαῖς κλπ.] «μη λασσον αυτωι Μητροιτιμη ἐπευχεο || εξι γαρ ουδὲν μιον.» Τῶν στίχων τούτων πολλαὶ ἐπροτάθησαν ἑρμηνεῖαι· κατὰ λέξιν μεταφράζονται: «μὴ ἐπεύχεσαι αὐτῷ ὀλιγώτερα Μητροτίμη, διότι οὐδὲν μικρότερον θὰ λάβῃ».

στ. 59 Εὐθία] Εὐθίης, Κόκκαλος καὶ Φίλλος, ἢ Φίλλις, μαθηταὶ τοῦ Λαμπρίσκου. Ἐν τοῖς ἀρχαίοις διδασκαλείοις πολλάκις ἀνέθετεν ὁ διδάσκαλος εἰς μαθητὰς τὴν ἐκτέλεσιν ποινῆς, ἣν ἐπέβαλλεν εἰς συμμαθητήν των, ἢ προσελάμβανεν αὐτοὺς ἐπικούρους εἰς τὸ ἔργον τοῦτο.

στ. 61 ὁ οὐρανὸς κλπ.] «τηι Ακέσεω σεληναιηι || διξον τε σ.» Ὁ Herwerden μεταβάλλει τὸ «διξον» εἰς «λέξον», ἐξ οὗ προκύπτει ἡ ἔννοια ὅτι ὁ Λαμπρίσκος παραγγέλλει εἰς ἕνα τῶν μαθητῶν νὰ εἴπῃ εἰς τὸν τιμωρούμενον τὸ ἑπόμενον ἡμιστίχιον· ἂν ὅμως παραδεχθῶμεν τὴν διόρθωσιν ταύτην οὐ μόνον ψυχρὸς ὁ λόγος καθίσταται, ἀλλὰ μένει ἀνανταπόδοτος ἡ παροιμία «Τῇ Ἀκέσεω σεληναίῃ» καὶ τὸ τελευταῖον «σ» τοῦ ἡμιστιχίου πρέπει νὰ διαγραφῇ. Αἱ δυσχέρειαι τῆς ἑρμηνείας προέρχονται ἐκ τῆς παροιμίας, ἧς ἡ ἔννοια ὑπολαμβάνει ὁ Rutherford ὅτι εἶναι διάφορος τῆς φερομένης παρὰ τοῖς παροιμιογράφοις, ἕνεκα δὲ τούτου καὶ ὁ Danielsson παραδιορθώνει «μὴ Ἀκέσεω σεληναίῃ.» Ἀλλ' ἡ χρῆσις τῆς παροιμίας ἐνταῦθα οὐδαμῶς ἀπᾴδει πρὸς τὴν παρὰ τοῖς παροιμιογράφοις ἑρμηνείαν· κατὰ τούτους (Διογενιαν. Α, 57. Αποστ. Β, 19) «Ἀκεσσαίου σελήνη» εἴρηται «ἐπὶ τῶν εἰς χρόνον ἀναβαλλομένων πρᾶξαί τι. Ἦν δὲ κυβερνήτης, ὃς ῥάθυμος ὤν, ἔλεγε διὰ παντὸς ἀναμένειν σελήνην, ἵνα ἐν φωτὶ ὁ πλοῦς αὐτῷ γένηται.» Ἐνταῦθα δ' ὁ διδάσκαλος παρακελεύει τοὺς μαθητὰς νὰ φέρωσιν ἐπ' ὤμων μετέωρον τὸν Κότταλον ἐσαεί, μέχρις ὅτου δηλαδὴ τὸν δείξωσιν εἰς τὴν οὐδέποτε ἀνατέλλουσαν σελήνην τοῦ Ἀκέσεω. Ταύτην δὲ τὴν ἔννοιαν ἀποδίδων εἰς τὸν στίχον καὶ ὁ Herbert Richards διορθώνει «λήξοντες», ἄνευ ἀνάγκης ὅμως, διότι ὀρθῶς μεταγράφεται «δείξοντες» τὸ ἄνευ λόγου εἰς τρεῖς λέξεις ὑπὸ τοῦ πρώτου ἐκδότου Kenyon χωρισθὲν «διξον τε σ» τοῦ παπύρου. Ἐν τῇ μεταφράσει προετίμησα ν' ἀποδώσω τὴν ἀρχαίαν παροιμίαν δι' ἄλλης δημώδους, ἐπίσης ἐκφραστικῆς.

στ. 63 ἥσυχα] «ἀστράβδ οκωσπερ οιδε.» Ἡ λέξις ἀστράβδα ἦτο ἄγνωστος μέχρι τοῦδε. Ὁ Jevons διορθώνει «στρεπτίνδα·» στρεπτίνδα ὅμως ἦτο ἄλλη παιδιά, καὶ δὲν ἐπαίζετο μετ' ἀστραγάλων· ὁ S. E. Nabolt γράφει: «ἀστραβὴς ὄκωσπερ οἶδα·» ἡ γραφὴ δ' αὕτη καθίστησι μὲν εὐνόητον τὸ κείμενον, διαφθείρει ὅμως τὸ μέτρον· τέλος ὁ Danielsson θεωρεῖ τὸ ἀστράβδα ταυτόσημον τῷ ἀστρεπτί, ἑρμηνεύων «ἄνευ συμπλοκῶν ἢ ἐρίδων.»

στ. 65 οἱ βαστάζοι] προύνεικοι, περὶ ὧν βλ. στ. 12.

στ. 67 νὰ μὴν κουνῇς κτλ.] «κινευντα μηδε καρφοσι το γ ηδιστον.» Σαφὴς εἶναι ἡ ἔννοια τοῦ στίχου, μεταγραφομένου, ὡς ὀρθῶς μετεγράφη, «κινεῦντα μηδὲ κάρφος, εἰ τόγ' ἥδιστον». Τὴν καθιστῶσιν ὅμως σκοτεινὴν ὁ Rutherford γράφων: «μηδὲ καρφίου τό γ' ἥκιστον», ὁ Herbert Richards διορθῶν «εἰ τὸ μήκιστον» καὶ ὁ Herwerden «κάρφος ἢ τό γ' ἥκιστον.»

στ. 68 ἡ λουρίδα] «τὸ δριμυ σκυλος.» Τὸ σκύλος δὲν εἶναι ἀσύνηθες παρὰ ποιηταῖς ἀντὶ τοῦ σκῦλον (=δέρμα), ὅθεν ἄνευ ἀνάγκης διορθοῖ ὁ Herwerden «σκῦτος».

Digitized by Google

Κότταλος

Μή, μή, Λαμπρίσκε, σ' ἐξορκίζω εἰς τὰς Μούσας,
'ς τὴ γενειάδα, 'ς τὴ ζωὴ καὶ 'ς τὴν ψυχή σου,
ὄχι μὲ τὴ λουρίδα, δεῖρέ με μὲ τἄλλο.

Λαμπρίσκος

Εἶσαι ὅμως, Κότταλε, κακὸς κι' οὔτε κακοῦργος
δὲν θὰ βρεθῇ νὰ εἰπῇ καλὸ γιὰ σένα, οὔτε
'ς τὸν τόπον ὅπου τρώγει σίδερο ἡ μῦγα.

Κότταλος

Σὰν πόσαις, πόσαις, δάσκαλέ μου νὰ μοῦ ῥίξῃς
ἔχεις σκοπό ;

Λαμπρίσκος

Μὴ μὲ ῥωτᾷς· αὐτὴν ἐρώτα.

Κότταλος

Μαννοῦλά μου, νὰ μὲ χαρῇς, πόσαις θὰ φάω ;

Μητροτίμη

Θὰ φᾷς ὅσαις βαστάει τὸ κακὸ πετσί σου.

Κότταλος

Φτάνουν, Λαμπρίσκε, παῦσε πλέον !

Λαμπρίσκος

Καὶ σὺ παῦσε
νὰ κάνῃς ἄτακτα.

Κότταλος

Δὲν θὰ τὸ ξανακάνω.
Σοῦ βάνω ὅρκο εἰς τὰς Μούσας, δάσκαλέ μου.

Λαμπρίσκος

Καὶ γλῶσσα εἶχες, κύριε, πολὺ μεγάλη·
ἂν βγάλῃς τσιμουδιὰ 'ς τὸ φάλαγγα σὲ βάνω.

Κότταλος

Νὰ ποῦ σιωπαίνω· μή, νὰ ζήσῃς, μὲ σκοτώνῃς.

στ. 72 'ς τὴν ψυχή σου] «της τε κοττιδος ψυχης.» Τὸ κοττὶς σημαίνει κεφαλήν, ἀλλ' ἐνταῦθα ὑποθέτουσί τινες οὐχὶ πολὺ πιθανῶς ὅτι εἶναι ὄνομα τῆς συζύγου ἢ κόρης τοῦ Λαμπρίσκου.

στ. 74 κι' οὔτε κακοῦργος κλπ.] «ωστε και πὲρνας || ουδις σ επαινεσειεν ουδ οκου χωρης || οι μυς ομοιως τον σιδηρον τρωγουσιν.» Τοῦτο φαίνεται ἀκατανόητον, αἱ δὲ προταθεῖσαι ποικιλώταται ἑρμηνεῖαι καὶ διορθώσεις οὐδόλως διευκρινοῦσι τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ. Καὶ τὸ μὲν πέρνας, δὲν εἶναι νομίζομεν μετοχὴ τοῦ πέρνημι (περνάς), ἀλλ' οὐσιαστικὸν ἐκ τοῦ ῥήματος τούτου παραγόμενον, τὸ πρῶτον δ' ἐνταῦθα ἀπαντῶν, καὶ σημαῖνον κυρίως τὸν ἀνδραποδιστήν, τὸν δουλέμπορον, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα. Ὁ δ' 76 στίχος περιέχει προδήλως παροιμίαν, ἧς ἔχομεν ἀπαράλλακτον δημώδη, τὴν ἑξῆς : «Ἔφαγεν ὁ ποντικὸς τὸ σίδερο·» ἀλλὰ ταύτης μὲν ἡ σημασία εἶναι διάφορος, λεγομένης ἐπὶ συκοφαντιῶν· ὑπάρχει ὅμως ἄλλη δημώδης παροιμία, ἀποδίδουσα ἀκριβῶς τὴν ἔννοιαν τῆς ἀρχαίας: «κεῖ ποῦ τρώει ἡ μῦγα σίδερο» ἤτοι ἐκεῖ ὅπου δεινότατα διαπράττονται, καὶ «ἔφαγε ἡ μῦγα σίδερο» ἢ «ἔφαγε ἡ μῦγα σίδερο καὶ ὁ κούνουπας ἀτσάλι» = ἀνήκουστα, φοβερὰ διεπράχθησαν. Κατὰ ταῦτα ἡ ἔννοια τοῦ στίχου τοῦ Ἡρώνδου εἶναι ὅτι αἱ πράξεις τοῦ Κοττάλου εἶναι τόσον πονηραί, ὥστε οὐδὲ δουλέμπορος, οὐδ' ἄλλος τις ἐξώλης καὶ προώλης θὰ τολμήσῃ νὰ ἐπαινέσῃ αὐτάς, οὐδ' ἐν χώρᾳ ὅπου ἐπικρατεῖ ἡ κακουργία θὰ κριθῶσιν ἐπιεικῶς.

στ. 79 μαννοῦλά μου] «τᾶτᾶ.» Κακῶς ὁ Herwerden ὑπολαμβάνει ὅτι τὸ τατᾶ εἶναι ἐπιφώνημα=ἀτταταῖ. Τὸ τατᾶς ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν νηπίων πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος σήμερον εἶναι θωπευτικὴ ὀνομασία τοῦ πατρός· ἐν δὲ τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ τάτα καὶ τατᾶ καὶ παρ' Ὁμήρῳ τέττα καὶ ἄττα εἶναι θωπευτικὴ προσφώνησις νεωτέρου πρὸς πρεσβύτερον.

νὰ μὲ χαρῇς] «ί τί σοι ζωην.» Τοῦτό τινες μὲν ὑπολαμβάνουσιν ὡς ἀπὸ μέρους τῆς μητρὸς λεγόμενον, ἄλλοι δὲ διορθοῦσιν «εἰ τίσω ζωήν» (A. Palmer) ἢ «εἰ τίσει ζωήν» (F. W. Hall). Ἀλλ' ἀναμφισβητήτως πρέπει νὰ μεταγραφῇ «εἴ τί σοι ζώην.»

στ. 85 'ς τὸ φάλαγγα σὲ βάνω.] «προς σοι βαλεω τον μυν.» Ὁ Herbert Richards διορθώνει τὸ μῦν «βοῦν», ὁ δ' Herwerden ὑπολαμβάνει ὅτι ὁ μῦς καὶ ἡ ἀνωτέρω μνημονευομένη βοὸς κέρκος (βούνευρον) εἶναι τὸ

Digitized by Google

Λαμπρίσκος

Παραίτησέ τον, Κόκκαλε.

Μητροτίμη

Μὴν τὸν ἀφίνῃς,
Λαμπρίσκε, μόνο δέρνετέ τον ὡς τὸ βράδυ.

Λαμπρίσκος

Ὅμως τὴ γνώμη γρήγορα αὐτὸς ἀλλάζει
καὶ πρέπει κάπως καὶ 'ς τὸ μάθημα νὰ φάῃ
τοὐλάχιστο ἄλλαις εἴκοσι κι' ἂν ἠμπορέσῃ
κι' ἀπ' τὴν Κλειὼ τὴν ἴδια κάλλιο νὰ διαβάσῃ.

Μητροτίμη

'Αλλοί σου! ἂν τὴ γλῶσσα δὲν βουτᾷς 'ς τὸ μέλι!
Θὰ πάω 'ς τὸ σπίτι ὅλα νὰ τὰ εἰπῶ, Λαμπρίσκε,
καταλεπτῶς τοῦ γέρου μου, καὶ θὰ σοῦ φέρω
σκοινιὰ καὶ δέσ' τον νὰ πηδᾷ περδουκλωμένος
γιὰ νὰ τὸν βλέπουν οἱ θεαῖς αὐταῖς ποῦ ἐμίσει.

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ

αὐτό. Προδήλως ὅμως ἐνταῦθα ὁ διδάσκαλος ἀπειλεῖ τὸν Κότταλον, ὅτι θὰ ἐπιβάλῃ αὐτῷ καὶ ἄλλην ποινήν, δεινοτέραν τῆς διὰ βουνεύρου μαστιγώσεως· ὅθεν ὁ μῦς θὰ ἦτο σχολικόν τι βασανιστήριον ὄργανον.

στ. 89 τὴ γνώμη κτλ.] Τὸ κείμενον ἔχει τὴν παροιμίαν «υδρης ποικιλωτερος», ἥτις κατὰ τοὺς παροιμιογράφους ἐλέγετο ἐπὶ δολερῶν. — 'Εν στίχ. 89—92 ὁ Λαμπρίσκος, ἀποκρινόμενος πρὸς τὴν Μητροτίμην ζητοῦσαν νὰ μὴ παύσῃ δέρων, λέγει ὅτι ἐπιφυλάσσεται ὅπως σωφρονίσῃ τὸν Κότταλον νὰ δείρῃ αὐτὸν καὶ ἔπειτα, καὶ δὴ κατὰ τὸ μάθημα τῆς ἀναγνώσεως (καπι βυβλιωι), καὶ ἂν ἀκόμη δὲν παράσχῃ αὐτῷ αἰτίαν τινά, ἀλλ' ἀναγνώσῃ ὀρθῶς.

στ. 93. 'Αλλοί σου κλπ.] «ισσᾶι λαθοις την ιλασσαν ες μελι πλυνας»=«ἰσσᾶ! εἰ λάθοις τὴν γλᾶσσαν ἐς μέλι πλύνας.» 'Ο Rutherford διορθώνει «ἴσσ' ἂν λάθοις», ὁ δ' Herwerden ὁμολογῶν ὅτι δὲν ἐννοεῖ ταῦτα προτείνει τὴν γραφὴν «ἴσθ' ἂν λάθοις» ἢ «σύγ' ἂν λάθοις», ἅτινα ὅμως νομίζομεν ἐπίσης ἀκατανόητα. Τὸ «ἴσσα» ἢ ὡς γράφεται ἐν τῷ παπύρῳ «ἰσσᾶ» εἶναι ἐπιφώνημα ἐπιχαιρεκακίας· τὸ δ' εἰ μετὰ τοῦ ῥήματος κατ' εὐκτικὴν εἶναι ἐνταῦθα, κατὰ τὴν ὀρθὴν παρατήρησιν τοῦ Danielsson, ἀντὶ προστακτικῆς, ὡς ἐν 'Ιλιάδ. Κ, 111 «ἀλλ' εἴ τις.. καλέσειεν», Ο,571 «εἴ τινά που.. βάλοισθα» κλπ.

στ. 96 περδουκλωμένος] «συμποδω δε πηδευντα.» 'Ορθῶς ὁ Rutherford μεταγράφει «σύμποδ' ὧδε πηδεῦντα.»

στ. 97 οἱ θεαῖς αὐταῖς] «αι..... αι.» 'Αναμφιβόλως πρόκειται περὶ τῶν Μουσῶν· ὁ Kenyon συμπληροῖ «αἱ πότνιαι», ὁ A. Gercke καὶ ὁ O. Günther «αἵδ' αἱ θεαί».

Σημείωσις. Αἱ κριτικαὶ παρατηρήσεις τοῦ Herwerden, περὶ ὧν γίνεται λόγος ἐν τῷ παρόντι, εἶναι αἱ δημοσιευθεῖσαι ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ Berliner philologische Wochenschrift. Δὲν εἴχομεν δὲ πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ τεῦχος τῆς *Μνημοσύνης* τῆς Α' τριμηνίας τοῦ 1892, ἐν ᾧ ἐδημοσιεύθησαν τὰ νεώτερα περὶ τοῦ 'Ηρώνδου μελετήματα τοῦ διασήμου 'Ολλανδοῦ κριτικοῦ, διότι ἡ ἀνὰ χεῖρας μετάφρασις ἐδόθη πρὸς τύπωσιν πρὸ πολλῶν ἑβδομάδων.

ΑΙ ΤΡΕΙΣ ΣΕΛΗΝΑΙ

ΤΟΥ ΕΡΩΤΟΣ

ΤΟΥ ΑΡΡΑΒΩΝΟΣ

ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

Digitized by Google

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

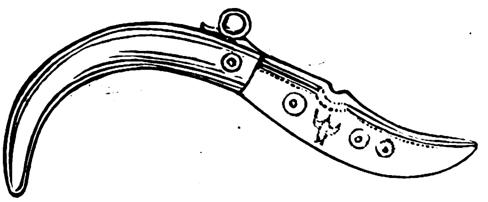

Μαχαιρίδιον τοῦ Κανάρη

Εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας τῆς Ἑλλάδος ἐδωρήθη μαχαιρίδιον ἀνῆκον εἰς τὸν Κανάρην καὶ προσενεχθὲν ὑπὸ τοῦ ἡρωϊκοῦ πυρπολητοῦ ὡς ἐνθύμημα κατὰ τὸ 1828 εἰς τὸν ἰατρὸν τοῦ γαλλικοῦ ναυτικοῦ Λωβέρνιε. Τὸ ἱστορικὸν κειμήλιον ἐκόμισεν ἐκ Τουλῶν ὁ κυβερνήτης τοῦ θωρηκτοῦ «Σπετσῶν» κ. Κ. Σαχτούρης.

— Εἰς Ὁνολουλοῦ τὴν πρωτεύουσαν τῆς νήσου Χαβάϊ κατοικουμένην ὑπὸ 22,900 ψυχῶν ἐκδίδονται ὀκτὼ ἐφημερίδες ὧν τρεῖς εἰς ἐγχώριον γλῶσσαν, τρεῖς ἀγγλιστὶ καὶ δύο πορτογαλλιστί.

— Νέα γεωγραφικὴ Ἑταιρία ἱδρύθη ἐν Λίβερπουλ.

— Ὑπὸ τὸ παράδοξον ὄνομα «Οἱ ὑπερασπισταὶ τοῦ ὡραίου φύλου» ἱδρύθη σύλλογος ἐν Βουένος Ἄϋρες ἔχων σκοπὸν καθαρῶς ἱπποτικόν. Τὰ μέλη αὐτοῦ ὑποχρεοῦνται νὰ ἐπιβάλλωσι τὸν πρὸς τὰς γυναῖκας σεβασμὸν πανταχοῦ καὶ δι' οἱουδήποτε μέσου καὶ τῆς μονομαχίας ἔτι. Ὁ σύλλογος ἀριθμεῖ νῦν περὶ τὰ 200 μέλη.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἀρχαιολογικὰ

Τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα ἐγένετο συνεδρίασις τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, καθ' ἣν πρῶτος ὁ διευθυντὴς κ. Βαλδσταῖν ὡμίλησε καὶ πάλιν περὶ τῆς «πενθούσης Ἀθηνᾶς» καὶ διὰ νέων δὲ πειστικῶν ἀποδείξεων ἐζήτησε νὰ παραστήσῃ ὅτι τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο ἀπεικονίζει τὴν Ἀθηνᾶν πενθοῦσαν ἐπί τινι μεγάλῳ δημοσίῳ δυστυχήματι. Κατόπιν ὡμίλησε περὶ τῶν ἐν Ἐρετρίᾳ ἀνασκαφῶν ὁ ἐτήσιος διευθυντὴς κ. Πόλανδ, ὅστις προσωπικῶς αὐτὰς πρὸ μικροῦ διηύθυνεν ἀπὸ τῆς 30 Δεκεμβρίου μέχρι τῆς 23 Ἰανουαρίου. Τὸ ἀνατολικὸν ἥμισυ τῆς ὀρχήστρας καὶ ἡ ἀνατολικὴ πάροδος τοῦ θεάτρου ἀνεσκάφησαν ὁλοσχερῶς. Παραλλήλως πρὸς τὸ παλαιότερον πώρινον τεῖχος ἐκαθαρίσθη ἕτερον μαρμάρινον ἀνῆκον εἰς τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους. Ἡ ἀκτὶς τοῦ κύκλου τῆς ὀρχήστρας εἶνε 9,09 μέτρα, ἡ περιφέρεια δὲ αὐτῆς διέρχεται ἔμπροσθεν τοῦ προσκηνίου εἰς ἀπόστασιν 1,25 μέτρου ἀπ' αὐτοῦ. Τεμάχιά τινα μαρμάρου καὶ ἄλλων ἐξειργασμένων λίθων εὑρέθησαν, ἀλλ' οὐδεμία ἐπιγραφὴ ἀξία λόγου. Λεπτομερῶς περὶ τῆς ὀρχήστρας κατόπιν ὡμίλησεν ὁ ἑταῖρος τῆς σχολῆς κ. Μπράουνσον, ὡς καὶ περὶ ἀνευρέσεως ὑπογείου δρόμου διήκοντος ἀπὸ τοῦ κέντρου τῆς ὀρχήστρας μέχρις ὄπισθεν τοῦ προσκηνίου. Ὁ δὲ κ. Νιούολλ ἐπὶ ταῖς ἐπικειμέναις ἐν τῷ Ἡραίῳ ἀνασκαφαῖς τῆς σχολῆς ὡμίλησε περὶ τῆς λατρείας τῆς Ἥρας, περὶ τῶν μαρτυριῶν παλαιῶν συγγραφέων περὶ τοῦ Ἡραίου καὶ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ῥαγκαβῆ.

— Παρὰ τὸ Μοναστηράκι, ὅπου σκάπτεται ἡ τάφρος τοῦ σιδηροδρόμου, ἀνευρέθη μαρμάρινον ἀνάγλυφον ἱκανῶς σῷον, παριστάνον τὸν Ἡρακλέα ἀναπαυόμενον ἐπὶ τῆς λεοντῆς του, ἥτις εἶνε ἐξηπλωμένη ὑπ' αὐτόν, καλύπτουσα ἐν μέρει καὶ τὸ δεξιὸν γόνυ, καθὼς καὶ ἐπὶ τοῦ λίθου ἢ ῥιζώματος δένδρου, ἐφ' οὗ στηρίζει τὸ ὀλίγον ἠνωρθωμένον σῶμά του.

— Τὸ συμβούλιον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἀπεφάσισε νὰ δημοσιεύσῃ ἐν συναγωγῇ ἁπάσας τὰς ἐπιγραφὰς τὰς φερομένας ἐπὶ τῶν λαβῶν τῶν ἀρχαίων ἀμφορέων. Ἀνέθεσε δὲ τὸ ἔργον τῆς συναγωγῆς εἰς τὸν ὑφηγητὴν κ. Α. Σκιᾶν.

Θεατρικὰ

Ἐν τῷ Θεάτρῳ τῆς Κωμῳδίας παρεστάθη ἀνέκδοτον κωμειδύλλιον τοῦ Δ. Κόκκου « Ὁ Καπετὰν Γιακουμῆς». Τὸ ἔργον ἐκρίθη κατώτερον ἄλλων ὁμοίων τοῦ ἀτυχοῦς συγγραφέως.

ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ΑΥΤΟΓΡΑΦΟΝ ΤΟΥ ΡΑΓΚΑΒΗ

Τὸ παρατιθέμενον πανομοιότυπον εἶνε τὸ τοῦ διστίχου τοῦ γραφέντος ὑπὸ τοῦ Ῥαγκαβῆ τὴν παραμονὴν τοῦ θανάτου ἐπὶ φωτογραφίας του ἣν ἐδώρησεν εἰς τὴν κυρίαν Σοφίαν Σλῆμαν. Δυστυχῶς ἡ ἀνάγνωσις αὐτοῦ εἶνε ἀδύνατος, διότι ἡ γράψασα χεὶρ

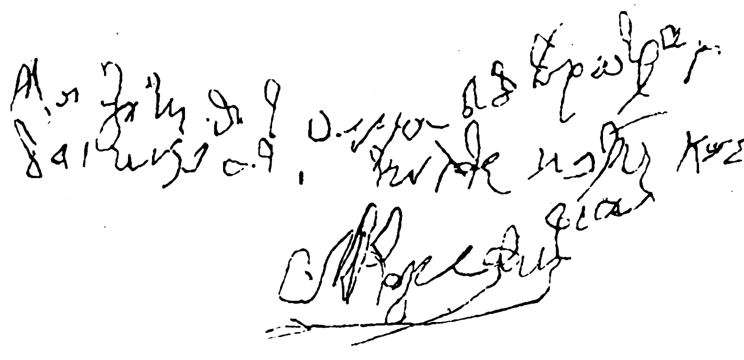

ἔτρεμεν, ἴσως δὲ καὶ ἡ στιχουργήσασα διάνοια δὲν ἐνήργει πλέον ἀσφαλῶς.

ΜΙΚΡΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΠΡΟΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΝ

Προτείνεται πρὸς μετάφρασιν τὸ κάτωθι γαλλικὸν ἐπίγραμμα, τὸ ὁποῖον πρέπει ν' ἀποδοθῇ δι' ἀναλόγου ἑλληνικοῦ τετραστίχου.

Τὰ χειρόγραφα πρέπει νὰ ληφθῶσιν ἐν τῷ Γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» μέχρι τῆς 1 Μαρτίου καὶ νὰ φέρωσι διακριτικόν τι ψευδώνυμον. Θὰ κριθῶσιν ὑπὸ τῆς Διευθύνσεως καὶ θὰ δοθῇ ὡς βραβεῖον εἰς τὸ καλήτερον μία μεγάλη καλλιτεχνικὴ φωτογραφία. Ἡ κρίσις θὰ δημοσιευθῇ κατὰ Μάρτιον. Τὸ προτεινόμενον ἐπίγραμμα εἶνε :

Tu dis partout du mal de moi,
Je dis partout du bien de toi :
Mais vois quel malheur est le nôtre.
On ne nous croit ni l'un ni l'autre.

Digitized by Google

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ὀρτάκιοϊ τῆς Βιθυνίας.

Τὸ Ὀρτάκιοϊ, κωμόπολις νεωτάτη, κειμένη ἐπί τινος παρὰ τὴν Κύβαν (Κεῦδε) λόφου παρὰ τὸν Σαγγάριον ποταμὸν καὶ ἀπέχουσα τῆς Νικομηδείας δι' ἵππου 12 περίπου ὥρας (75 χιλιόμ.), τῆς Κωνσταντινουπόλεως δὲ 174 χιλ., ἔχει ὑπὲρ τὰς 6,000 κατοίκων, ὧν 4,000 Ἕλληνες ὀρθόδοξοι καὶ 2,000 Ἀρμένιοι. Ἡ μικρασιατικὴ αὕτη κωμόπολις, μαγευτικὴν τοποθεσίαν ἔχουσα καὶ γραφικωτάτην θέαν, καθότι ἔμπροσθεν αὐτῆς ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Κύβας εὑρίσκεται ὁ ὀφιοειδὴς Σαγγάριος καὶ μακρὰν ὁ χιονοσκεπὴς Ὄλυμπος τῆς Βιθυνίας, φαίνεται εἰς τὸν ἐπισκέπτην κωμόπολις ἥσυχος, νεκρά, διότι δὲν ἀπαντᾶται κίνησις ἐν αὐτῇ ἀνάλογος τοῦ πληθυσμοῦ της, καὶ διότι σπουδαίας ἐμπορίας στερεῖται ἕνεκα τοῦ ἀποκέντρου τῆς τοποθεσίας αὐτῆς καὶ τῆς ἐλλείψεως τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας. Ἐν τούτοις ὅμως οἱ ὁμογενεῖς φιλοτιμοῦνται νὰ διατηρῶσιν ἀκμαῖον τὸ φρόνημα καὶ τὸν πρὸς τὴν παιδείαν ἔρωτα, διακρίνονται δὲ ἐπὶ παραδειγματικῇ φιλοξενίᾳ, ἐπὶ φιλομουσίᾳ δὲ καὶ φιλοπονίᾳ διὰ τὰ ἐκπαιδευτικὰ καὶ ἐθνικὰ πράγματα. Μαρτύρια τούτων ἔστωσαν ὁ μέγιστος ναός, πολυτελῶς ἀναλόγως τῆς κωμοπόλεως κεκοσμημένος καὶ τὰ τῶν ἀρρένων καὶ θηλέων ἐκπαιδευτήρια

Ἡ κυριωτέρα βιομηχανία τοῦ τόπου εἶνε ἡ βομβυκοτροφία καὶ ἡ γεωργία· βιομηχανικὰ καταστήματα ἀξιοσημείωτα ὑπάρχουσι 5 ἀτμοκίνητα μεταξοκλωστήρια, εἰς τὰ ὁποῖα ἐργάζονται περὶ τὰς 500 γυναῖκας καὶ κοράσια. Πολιτικῶς ἐξεταζόμενον τὸ Ὀρτάκιοϊ ὑπάγεται εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν τῆς κώμης Κύβας, ὑπαγομένης εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Νικομηδείας, ἐκκλησιαστικῶς δὲ ἀνέκαθεν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ μητροπολίτου Νικαίας. Εἰς τὰ σχολεῖα τὰ ὁποῖα διατηρεῖ ἡ ἑλληνικὴ κοινότης φοιτῶσι μαθηταὶ ὑπὲρ τοὺς 400. Οἱ ἡμέτεροι, καίτοι πολυπληθέστεροι τῶν Ἀρμενίων, ὅμως ἕνεκα δεδικαιολογημένων ἱστορικῶν λόγων, ὡς οἰκογενειακὴν καὶ τοῦ κοινοῦ βίου γλῶσσαν λαλοῦσι μόνον τὴν χυδαίαν ἀρμενικήν, καίπερ τὸν ἑλληνικὸν αὐτῶν χαρακτῆρα καὶ τὸν πνευματικὸν τῆς ὁμογενείας καὶ ἀδελφότητος δεσμὸν πρὸς τὸ ὅλον ἑλληνικὸν διατηρήσαντες μετὰ πολλοῦ σεβασμοῦ καὶ ζήλου ἀνέκαθεν ἐν τῷ ὀρθοδόξῳ ἑλληνισμῷ, ὡς καὶ τὴν ἑλληνικὴν συνείδησιν καὶ γλῶσσαν ὡς γλῶσσαν τοῦ πνευματικοῦ βίου καὶ τῆς παιδεύσεως καὶ τῆς θρησκείας. Ἡ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων λαλουμένη γλῶσσα εἶνε μέν, ὡς εἴπομεν, ἡ παρεφθαρμένη ἀρμενική, βρίθει ὅμως αὕτη καὶ πολλῶν τῶν κυρίως ἑλληνικῶν λέξεων καὶ φράσεων, ἀκαταλήπτων ὅλως παρὰ τοῖς Ἀρμενίοις, προσέτι δὲ καὶ τουρκικῶν· ὥστε κάλλιστα δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν αὐτὴν ἑλληνο-τουρκο-ἀρμενικήν, τὴν ὁποίαν ἡ κοινότης ἡμῶν προσπαθεῖ παντοιοτρόπως νὰ ἐξελληνίσῃ διὰ τῶν σχολείων αὐτῆς.

Τὸ νὰ διευκρινήσῃ τις τὴν ἀρχὴν καὶ σύστασιν τοῦ Ὀρτάκιοϊ εἶνε ἔργον δυσχερέστατον, μὴ ὑπαρχούσης ἱστορικῆς πηγῆς καὶ ὡς διαφωνούντων καὶ ἀντιφασκόντων περὶ αὐτοῦ τῶν πλείστων. Ἐπιτόπιός τις παράδοσις μέχρι τῶν νῦν ζώντων διασωθεῖσα λέγει, ὅτι περὶ τὸ 1650 μ. Χ. τὴν χώραν συνῴκισαν 6—7 οἰκογένειαι ἀρμενικαὶ ἐξ Ἀρμενίας ἐλθοῦσαι, 3 ὀθωμανικαὶ καὶ κατά τινας ἰσάριθμοι ἑλληνικαί, ὅπερ ὅμως δὲν εἶνε βέβαιον. Ἐπειδὴ δὲ αἱ οἰκογένειαι αὗται ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἤριζον διὰ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ νεοσυστάτου χωρίου, ὑπερισχυσάντων τῶν Ἀρμενίων, οἱ Ὀθωμανοὶ ἀπεχωρίσθησαν καὶ συνῳκίσθησαν ὀλίγον μακρὰν τοῦ χωρίου. Τὸ χωρίον τοῦτο καὶ μέχρι τῆς σήμερον σωζόμενον καὶ ὑπάρχον ἐντὸς δάσους φέρει τὸ ὄνομα *Κουλφαράρ* (Κοὺλ —φιράρ=δοῦλος—λειποτάκτης), κατοικούμενον δὲ ὑπὸ 25 οἰκογενειῶν ὀθωμανικῶν, ποιμενικὸν καὶ γεωργικὸν διαγουσῶν βίον, κεῖται εἰς τὸ νότιον μέρος τῆς κωμοπόλεως ἀπέχον 1)4 τῆς ὥρας μακρὰν αὐτῆς.

Οἱ πρῶτοι Ἕλληνες κάτοικοι τοῦ Ὀρτάκιοϊ, οἵτινες θὰ ἦσαν βεβαίως τότε ὀλιγώτεροι τῶν Ἀρμενίων, ἐξ ἀναμφισβητήτων τεκμηρίων ἀποδεικνύεται ὅτι εἰσὶ μέτοικοι ἐκ διαφόρων πόλεων καὶ χωρίων τῆς Μ. Ἀσίας καὶ Εὐρωπ. Τουρκίας, οἵτινες καταφεύγοντες ἐνταῦθα κατὰ χαλεπὰς περιστάσεις μετὰ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν, εὕρισκον ἄσυλον καὶ ἡσυχίαν διὰ τὸ λίαν ἀπόκεντρον καὶ φιλήσυχον τοῦ τόπου· καὶ τῶν κατοίκων συγχωνευθέντες δ' ἐξ ἀνάγκης μετὰ τοῦ ἐγχωρίου ἀρμενικοῦ στοιχείου, ἀπεδέξαντο βαθμηδὸν καὶ τὸ ἀρμενικὸν γλωσσικὸν ἰδίωμα, ἕνεκα τῶν πρὸς αὐτοὺς ἀφεύκτων σχέσεών των.

Γεώργιος Δ. Παχτίκος

ΠΑΙΓΝΙΑ

Κηρίον ἐντὸς ὑαλίνου σωλῆνος

Θέσατε τεμάχιον κηρίου ἀναμμένου ἐντὸς ὑαλίνου σωλῆνος λάμπας. Ἡ φλὸξ ἀρχίζει μετ' ὀλίγον νὰ τρέμῃ, νὰ λιποψυχῇ καὶ τέλος σβύνεται. Τοῦτο συμβαίνει ἐκ τῆς συσσωρεύσεως ἀνθρακικοῦ ὀξέος, ὅπερ πλημμυρεῖ τὸν σωλῆνα. Δύνασθε ὅμως δι' ἁπλουστάτου μέσου νὰ δώσετε διέξοδον εἰς τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ καὶ νὰ διατηρήσετε ἄσβεστον τὴν φλόγα. Πρὸς τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἄνω στομίου τοῦ σωλῆνος ἀναρτᾶτε μικρὸν τεμάχιον χαρτονίου, λ. χ. ἐπισκεπτηρίου ἀπὸ καρφίδος τῆς κόμης, ὡς φαίνεται εἰς τὴν εἰκόνα, οὕτω δὲ σχηματίζεται ῥεῦμα ἐντὸς τοῦ σωλῆνος, ἀνανεοῦται ὁ ἀὴρ αὐτοῦ καὶ ἡ φλὸξ διατηρεῖται ἀκμαία.

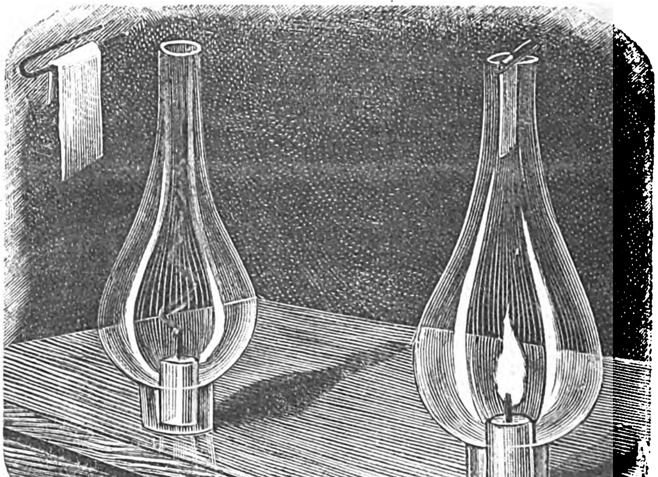

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Ἐὰν ἐπὶ τῆς γῆς ὑπάρχῃ ἡδονή, τὴν ὁποίαν ζηλεύουν οἱ ἄγγελοι, αὕτη εἶνε ἡ ἀνακούφισις τῶν τεθλιμμένων.

*

Ὅπως εἰς τὴν γεωμετρίαν, ὁμοίως καὶ εἰς τὴν ἠθικὴν συντομωτάτη γραμμὴ εἶνε ἡ εὐθεῖα.

*

Θέλεις νὰ τρέχουν ὅλοι εἰς βοήθειάν σου; Προσπάθει νὰ μὴν ἔχῃς ἀνάγκην κανενός.

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας

Digitized by Google

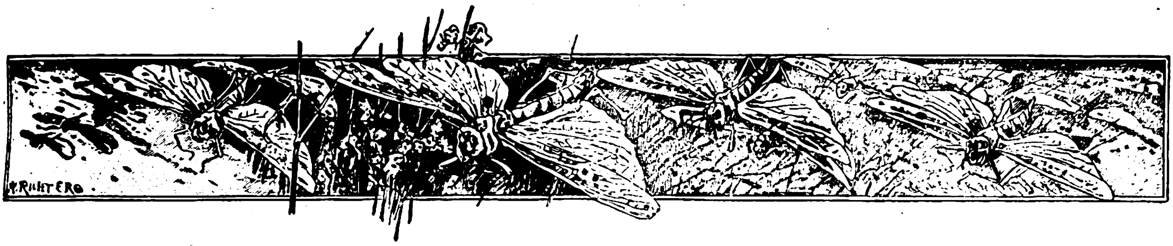

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

ΑΙ ΑΠΟΚΡΕΩ ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

Αἱ ἀπόκρεῳ πανηγυρίζονται τόσον πανδήμως καὶ μεγαλοπρεπῶς ἐν Ἰωαννίνοις, ὥστε λαμβάνουσιν, οὕτως εἰπεῖν, ὄψιν καὶ σημασίαν ἐθνικῆς ἑορτῆς. Ἐπίσης ἡ κατ' αὐτὰς προσωπιδοφορία κατήντησε πατροπαράδοτον ἔθιμον, ὥστε ὅτε παρεδόθησαν τὰ Ἰωάννινα, μεταξὺ τῶν πρώτων προνομίων, ἅτινα ἐζήτησαν καὶ ἔλαβον οἱ κάτοικοι αὐτῶν παρὰ τῶν κατακτητῶν, ἔθεσαν καὶ τὸ τῆς προσωπιδοφορίας κατὰ τὰς ἀπόκρεως. Φύσει εὐτράπελοι οἱ Ἰωαννῖται καὶ πλούσιοι ἄλλοτε εἶχον ἀνυψώσῃ τὸν πανηγυρισμὸν τῶν ἀπόκρεων εἰς τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς εὐθυμίας καὶ τρυφῆς. Ἐκλείψαντος ὅμως μετὰ ταῦτα τοῦ πλούτου, ἐξησθένησε βαθμηδὸν καὶ ἡ μεγάλη τάσις αὐτῶν πρὸς εὐθυμίαν, ὁ δὲ πανηγυρισμὸς τῶν ἀπόκρεων κάπως παρήκμασεν. Οὐχ ἧττον ὅμως καὶ σήμερον, καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ Ἤπειρος κατατρύχεται ὁλόκληρος ὑπὸ ἐντελοῦς πενίας, σχεδὸν ὑπὸ πείνης, αἱ ἀπόκρεῳ ἑορτάζονται ἐν Ἰωαννίνοις πολὺ περιέργως καὶ πολὺ μεγαλοπρεπέστερον, ἢ εἰς πᾶσαν ἄλλην ἑλληνίδα πόλιν.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΠΟΚΡΕΩΣ
ὑπὸ Θ. Ἀννίνου

Ἀλλ' ἐνῷ ἄλλοτε ἡ εὐθυμία καὶ ἡ διασκέδασις ἤρχιζεν ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τοῦ Τριῳδίου, ἤδη κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, ἐὰν εἶνε αἰθρία καὶ εὐήλιος, μόλις φαίνονται περὶ τὸ ἑσπέρας ὀλίγοι τινὲς προσωπιδοφόροι διερχόμενοι τὰς ὁδοὺς καὶ οὗτοι ἐὰν ἔχωσι λάβῃ τὴν ἄδειαν τοῦ πασσᾶ καὶ τοῦ μητροπολίτου. Διότι ἀπὸ τῆς σατραπείας τοῦ Ἀλῆ-πασσᾶ Τεπελενλῆ οἱ προσωπιδοφοροῦντες εἶνε ὑποχρεωμένοι νὰ ζητήσωσι τὴν ἄδειαν παρὰ τῶν εἰρημένων ἀρχῶν. Δοθείσης δὲ τῆς ἀδείας, ἡ πανήγυρις ἄρχεται κυρίως ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τῆς κρεατινῆς μάλιστα, καθ' ἣν διακόπτουσι τὰς ἐργασίας των οἱ Ἰωαννῖται, φοβούμενοι, φαίνεται, τὴν ἀρὰν τοῦ εἰπόντος :

Ἀνάθεμα ποιὸς δούλευε τὰ τρία τὰ Σαββάτα,
Τῆς Κρεατνῆς, τῆς Τυρινῆς καὶ τῶν Ἁγίων Θοδώρων.

Ἀπὸ τῆς μεσημβρίας λοιπὸν τοῦ Σαββάτου οἱ κάτοικοι ἐνδεδυμένοι τὰς ἑορτασίμους στολὰς ἐκχύνονται εἰς τὰς κεντρικωτέρας ὁδοὺς καὶ πλατείας, ὅπου γίνεται ἡ παρέλασις τῶν προσωπιδοφόρων. Ὁ μεγαλείτερος ὅμως συνωστισμὸς γίνεται ἐν τῇ καλουμένῃ πλατείᾳ τῶν Μ ν η μ ά τ ω ν. Δὲν ὑπάρχουν ἐκεῖ κομιτᾶτα, οὔτε βραβεῖα διὰ τοὺς προσωπιδοφόρους, οὔτε εἶνε οὗτοι ὑποχρεωμένοι νὰ παρελάσωσιν ἁπλῶς χάριν τῆς θέας τοῦ λαοῦ τὰ κεντρικώτερα μέρη, ὁ εἷς κατόπιν τοῦ ἄλλου καὶ ἔπειτα νὰ διαλυθῶσιν, ἀλλ' οὔτε ἡ προσωπιδοφορία καὶ ὁ μεταμφιεσμὸς αὐτῶν εἶναι οἷος ὁ ἐν Ἀθήναις καὶ ἀλλαχοῦ. Εἰς τὰ Ἰωάννινα οἱ προσωπιδοφόροι (οὓς ὁ λαὸς καλεῖ ἁπλῶς π ρ ο σ ω π ί δ ε ς) ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπεικονίζουσι διά τε τῆς ἐνδυμασίας καὶ τῆς παρελά-

Digitized by Google

σεως τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους τῶν Ἀρματωλῶν μας. Συγκροτοῦσιν, ὡς οἱ Ἀρματωλοί, μπουλούκια ἐκ πέντε, ἑπτὰ καὶ πλειόνων προσώπων, ἐν οἷς διακρίνονται οἱ καπετᾶνοι καὶ τὰ πρωτοπαλλήκαρα ἐκ τῆς ἐνδυμασίας αὐτῶν. Ἐνδύονται δὲ τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν στολήν, ἐπίσης ὡς οἱ Ἀρματωλοί, μὲ κοντὴν φουστανέλλαν, κάλτσες, γελέκια χρυσᾶ, φλωροκαπνισμένα τσαπράζια, γάντζους, παλάσκες, σελάχια χρυσοκέντητα περὶ τὴν ὀσφύν, ἀργυρᾶ σταυρωτὰ ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ μαντήλιον λευκὸν ἐκ μετάξης ἐπὶ τῆς κεφαλῆς περὶ τὸ φέσιον, τὸ ὁποῖον δύναται ἀδιακρίτως νὰ εἶνε εἴτε ἐρυθρὸν μακροθύσανον εἴτε ἀλβανικὸν λευκόν. Οὕτω κατηρτισμένοι λαμβάνουσι μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὰ βιολιὰ ἐξερχόμενοι εἰς τὰς ὁδοὺς μὲ τὸ ὕφος καὶ τὸ βάδισμα καὶ τὸ παραστατικὸν τῶν Κλεφτῶν, ἀλλαχοῦ μὲν συλλαμβάνουσι τοὺς διαβάτας, ὡς ἐκεῖνοι εἰς τὰ ὄρη, καὶ ζητοῦσι παρ' αὐτῶν χρήματα διὰ τῆς ἐπιτακτικῆς φράσεως: «παρᾶν, παρᾶν!», ἀλλαχοῦ δὲ χορεύουσιν ἐπ' ἀμοιβῇ τῶν περιεστώτων τοὺς χοροὺς τῶν Κλεφτῶν. Ἀλλὰ καὶ αἱ προσωπίδες αὐτῶν εἶνε ἐπίτηδες κατεσκευασμέναι, παριστῶσαι ὁμαλά, ὡραῖα καὶ μεγαλοπρεπῆ πρόσωπα στολισμένα μὲ μεγάλους ὀφθαλμοὺς καὶ παχυτάτους μαύρους ἐκ μαλλίων μύστακας ἀρειμανίως πάντοτε ἀνεστραμμένους.

Ἑτέρα ὁμὰς εἶνε ἡ ὑπὸ τὸ ὄνομα ἄ ρ γ α ν ο, ἧς οἱ προσωπιδοφόροι παριστῶσι γαμήλιον ἀγροτικὴν πομπήν. Βλέπει τις λοιπὸν αὐτοὺς ἐνδεδυμένους μὲ προγενεστέρας ἐνδυμασίας χωρικῶν, μὲ τ σ ι π ο ύ ν ι α ἢ σ ι γ γ ο ύ ν ι α ἐπὶ τῆς φουστανέλλας πολύλοξα κτλ. Διακρίνονται δὲ μεταξὺ αὐτῶν οἱ ὑ π η ρ έ τ α ι τοῦ γάμου μὲ τοὺς κιτρίνους φ τ ά δ ε ς (ποδιὲς) περὶ τὴν φουστανέλλαν καὶ τὴν πλόσκαν πλήρη οἴνου εἰς τὰς χεῖρας, ὁ ν ο υ ν ό ς, ὁ β λ ά μ η ς, ὁ γ α μ π ρ ὸ ς καὶ ἡ ν ύ φ η, ἥτις ἐπὶ κεφαλῆς φορεῖ ἀρχαῖον ἠπειρωτικὸν κάλυμμα, λευκὸν σκοῦφον περικέντητον διὰ χρυσοῦ ἢ μετάξης, ὃν ἄλλοτε ἔφερον καὶ αἱ γυναῖκες τῆς ἀνωτέρας τάξεως τῶν Ἰωαννίνων ὡς καὶ αὐτὴ ἡ ὡραία Βασιλικὴ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, πρὸς ἣν οὗτος ἐσυνείθιζε νὰ λέγῃ:

Ὄντας βαίνῃς τἄσπρο φέσι
Μὲ τὴ φούντα τὴ χρυσῆ,
Τρέμει ὁ οὐρανὸς νὰ πέσῃ
Μ' ὅλα τ' ἄστρα του μαζί.

Οἱ προσωπιδοφόροι οὗτοι χορεύουν τοὺς γαμηλίους χοροὺς καὶ ἔχουν μεθ' ἑαυτῶν ὡς μουσικὰ ὄργανα τὴν κλασικήν μας καραμοῦζαν καὶ τὸ νταοῦλι, τὸ ὁποῖον ἐκεῖ καλεῖται ἄ ρ γ α ν ο ἐξ οὗ καὶ τῆς ὁμάδος ἡ ὀνομασία. Οἱ κατασκευάζοντες τὴν Κ α μ ή λ α ν ἐν Ἰωαννίνοις ἀπεικονίζουσι τὸν βίον τῶν νομάδων, διότι παριστῶσι γέροντα καὶ γραῖαν ὁδοιπόρους ἔχοντας τὸν μικρὸν υἱὸν αὐτῶν ἐπὶ τῆς ῥάχεως τῆς καμήλου.

Πάντες οὗτοι οἱ προσωπιδοφόροι εἶνε ἄνδρες ἠλικιωμένοι ἐκ τοῦ κοινοῦ λαοῦ τῶν Ἰωαννίνων. Εἰς παλαιοτέρους καιροὺς οἱ νεανίαι τῶν ἀρίστων οἰκογενειῶν δαπανῶντες ἀφειδῶς ἐνεδύοντο μὲ πολυτιμοτάτας ἐνδυμασίας χρυσοπαρύφους τῶν ἀρχαίων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χρόνων καὶ παρίστανον τὸ δρᾶμα τῆς Πολυξένης ἢ τὸν Ἐρωτόκριτον ἢ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον. Σήμερον ὑποδύονται καὶ μαθηταί τινας ἥρωας ἀρχαίους ἢ ἱππότας, ἀλλ' ὄχι μὲ πολλὴν δεξιότητα καὶ σημασίαν, καὶ αἱ παρελάσεις αὐτῶν γίνονται στιγμιαῖαι, μεθ' ἃς διαλύονται καὶ συμμιγνύονται μετὰ τοῦ λοιποῦ πλήθους ἐν τῇ πλατείᾳ τῶν Μνημάτων, ἔνθα περὶ τὴν ἑσπέραν συγκεντροῦται ὅλος ὁ λαὸς καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι προσωπιδοφόροι ἐπιστρέφοντες ἐκ τῶν διαφόρων ὁδῶν καὶ συνοικιῶν καὶ χορεύουν μέχρι βαθείας νυκτός. Ἡ πλατεῖα τότε ἐκείνη καταντᾷ ἀνάστατος. Ἐνῷ ὁ ἥλιος δύει μεγαλοπρεπὴς ὄπισθεν τῶν δυτικῶν λόφων τῆς πόλεως καὶ εἰς τὰς τελευταίας ἀντανακλάσεις τῶν ἀκτίνων αὐτοῦ πορφυροῦνται αἱ χιονοσκεπεῖς κορυφαὶ τῆς Πίνδου πρὸς ἀνατολάς, πρασινίζουν δὲ τὰ λειβάδια πέραν καὶ ἡ λίμνη κάτω ἠρεμεῖ, ἡ πλατεῖα ἐκείνη πληροῦται ᾀσμάτων καὶ φωνῶν παντοειδῶν καὶ γελώτων καὶ μουσικῶν ἤχων. Ὅλη δὲ ἡ ἀχλύς, ἥτις συνήθως κατὰ τὰς ἑσπέρας ἐπικάθηται ἐπὶ τῶν πόλεων, ἐκεῖ φαίνεται ὡς νὰ ἐξέρχεται τότε ἐκ τῆς πλατείας ἐκείνης καὶ ἐκχύνεται εἰς τὴν ἐπίλοιπον πόλιν τῶν Ἰωαννίνων.

Ἀλλ' ἰδοὺ ἐπέρχεται ἡ σκοτεινὴ νύξ, καὶ ἀνάπτονται εἰς τὸν οὐρανὸν τ' ἄστρα. Τότε ἄρχεται ἀραιούμενον τὸ πλῆθος καὶ οἱ προσωπιδοφόροι ἐπανέρχονται θριαμβευτικῶς εἰς τὰς συνοικίας των διερχόμενοι διὰ τῶν προξενείων τῶν ξένων Δυνάμεων καὶ χορεύοντες ἔξωθεν αὐτῶν πρὸς τιμήν των. Τὴν ὥραν ταύτην ἄλλαι φωναί, φωναὶ παιδικαί, ἀρχίζουν ν' ἀντηχοῦν ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῶν συνοικιῶν ἰδίως. Διότι οἱ παῖδες ἑκάστης συνοικίας περιέρχονται καθ' ὁμάδας τὰς οἰκίας ἀπὸ θύρας εἰς θύραν ζητοῦντες ἐν κραυγαῖς καυσόξυλα διὰ τῆς ἐπικλήσεως:

Ξύλα γιὰ τσ' ἀποκρηαὶς
Νὰ χορέψουν οἱ γρηαὶς!...

Μὲ τὰ ξύλα ταῦτα ἀνάπτουν πυρὰν τεραστίαν, τ ζ α μ ά λ α ν καλουμένην, εἰς τὸ σταυροδρόμιον ἢ τὴν πλατεῖαν τῆς συνοικίας των πέριξ τῆς ὁποίας χορεύουν μέχρι τοῦ μεσονυκτίου ᾄδοντες. Ἄλλοτε εἰς τὸν περὶ τὴν πυρὰν χορὸν ἐλάμβανον μέρος τὴν νύκτα καὶ νεάνιδες καὶ γυναῖκες ὧν προΐσταντο αἱ γραῖαι. Σήμερον περὶ τὴν πυρὰν μόνον οἱ παῖδες καὶ οἱ νεανίαι, σπανίως δὲ καὶ οἱ ἄνδρες χορεύουν, αἱ δὲ γυναῖκες καὶ αἱ νεάνιδες θεῶνται ἐκ τῶν δικτυωτῶν παραθύρων των. Ὅσοι ἐπίσης ἐπροσωπιδοφόρουν τὴν ἡμέραν ἤδη ἐπιφαίνονται χορεύοντες περὶ τὰς πυρὰς μὲ

Digitized by Google

τὰς ἁρματωλικὰς ἐνδυμασίας των, ἀλλ' ἄνευ προσωπίδων. Πολλοὶ δὲ περιέρχονται ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην πυρὰν πάσας τὰς συνοικίας τῆς πόλεως πανταχοῦ λαμβάνοντες μέρος εἰς τοὺς χορούς. Οὗτοι εἶνε οἱ λεγόμενοι ἀσπροσκούφηδες, ἐκ τοῦ λευκοῦ σκούφου ὃν φοροῦσι πάντοτε, ἢ χαραμπέρηδες, τουτέστιν εὐτράπελοι, εἶνε ἐκεῖνοι, οἵτινες ὅ,τι ἐργαζόμενοι καθ' ὅλην τὴν ἑβδομάδα κερδίζουσι, θυσιάζουσιν εἰς τὸν Βάκχον τὴν Κυριακήν, ἐκεῖνοι τῶν ὁποίων οἱ πρόγονοι κινήσαντές ποτε διὰ ταξείδιον, μόλις μέχρι τοῦ βουνοῦ τῶν Ἰωαννίνων ἔφθασαν «κι' ἀπὸ τὰ μέθια τὰ πολλὰ γυρίσαν τὸν κατήφορο», ὡς ἀναφέρει τὸ τραγοῦδί των, εἶνε τέλος ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους ὁ Φωριὲλ ἀνεγνώρισεν ὡς ποιητὰς τῶν περιφήμων διστίχων, ἅτινα ἰδιαιτέρως Γιαννιώτικα λέγονται.

Ἡ ἀξιολογωτέρα ὅμως πυρὰ γίνεται εἰς τὴν συνοικίαν τῆς Καραβατιᾶς, κατὰ τὸ νοτιοδυτικὸν ἄκρον τῆς πόλεως, τὴν ὑψηλοτέραν συνοικίαν, ὅπου κατοικοῦσιν οἱ εὐθυμότεροι καὶ αἰσθηματικώτεροι Ἰωαννῖται, οἵτινες περὶ τὴν πυρὰν ψάλλουν ἐν χορῷ ἐλευθέρως τὰ τραγούδια τοῦ Μπουκουβάλα, τοῦ Κατσαντώνη, τοῦ Ζήτρου καὶ ἄλλων παλαιῶν Κλεφτῶν, καὶ ὅπου ὑπάρχουν αἱ ὡραιότεραι τῶν Ἰωαννίνων νεάνιδες, αἵτινες τόσον καιρὸν περιωρισμέναι, μόνον κατὰ τὰς νύκτας ἐκείνας λαμβάνουν εὐκαιρίαν νὰ ἴδωσιν ἐκ τοῦ πλησίον ὑπὸ τὰ δικτυωτά των παράθυρα διερχομένους τοὺς ἀγαπητούς των καὶ νὰ ψιθυρίσωσι μυστηριωδῶς εἰς αὐτοὺς τὸ περιπαθές των παράπονον :

Μάτια μου μαμουριασμένα
Καὶ πολὺ χαΐνικα,
Δὲν ρωτᾶτε καὶ γιὰ μένα,
Τάχα τί νὰ γίνηκα ;

Οὕτω παρέρχεται τὸ πρῶτον ἥμισυ τῆς νυκτός. Μετὰ τὸ μεσονύκτιον αἱ πυραὶ σβύνονται, οἱ δὲ χορευταὶ διασκορπίζονται εἰς τὰς οἰκίας των, ὅπου σχηματίζουσι κατὰ στενοὺς οἰκογενειακοὺς καὶ φιλικοὺς κύκλους παννυχίους ἑσπερίδας.

Κατὰ τὰς ἑσπερίδας ταύτας σπανίως βλέπει τις καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς αἰθούσαις τῶν πλουσίων εὐρωπαϊκοὺς χορούς. Διότι κυρίως ἐν Ἰωαννίνοις χορεύονται οἱ ἐθνικοὶ χοροὶ κάλλιστα ὑπὸ πάντων. Ὑπάρχουσι μάλιστα καὶ γυναῖκες πλουσιωτάτων Ἰωαννιτῶν, αἵτινες εἶναι ὀνομασταὶ διὰ τὸν χορόν των. Ἐν δὲ ταῖς οἰκίαις τῆς κατωτέρας τάξεως, ἐν αἷς λάμπουν καὶ ὀλιγώτερα φῶτα, παρατηρεῖ τις τὸν σεμνότατον συρτὸν ὑπὸ νεανίδων χορευόμενον. Μετ' αὐτὰς δὲ ἐγείρονται οἱ νεαροὶ δαιτυμόνες, οἵτινες χορεύοντες ᾄδουσιν ἀστεῖα ἢ βακχικὰ ᾄσματα, γνήσια τουτέστιν ἀποκρηάτικα, ὧν ἀξιοπεριεργότερον εἶνε τὸ ἀκόλουθον :

Πέρασ' ἀπὸ τὴν Καρυά,
Εἶδα πῶς σπειρναν κουκιά.
Ἔτσι γιὰ τὰ ἔσπειρναν οἱ Καρυῶταις τὰ κουκιά.

Πάλι ξαναπέρασα,
Εἶδα πῶς τὰ πότιζαν.
Ἔτσι γιὰ τὰ πότιζαν κτλ.

Πάλι ξαναπέρασα,
Εἶδα πῶς τὰ σκάλιζαν.
Ἔτσι γιὰ τὰ σκάλεζαν κτλ.

Πάλι ξαναπέρασα,
Εἶδα πῶς τὰ μάζωναν.
Ἔτσι γιὰ τὰ μάζωναν κτλ.

Πάλι ξαναπέρασα,
Εἶδα πῶς τὰ σάκκιζαν.
Ἔτσι γιὰ τὰ σάκκιζαν κτλ.

Πάλι ξαναπέρασα,
Εἶδα πῶς τὰ φόρτωναν.
Ἔτσι γιὰ τὰ φόρτωναν κτλ.

Καὶ καθ' ἑκάστην στροφήν, ἥτις λέγει πῶς ἔσπερναν οἱ Καρυῶταις καὶ πῶς πότιζαν, σκάλιζαν, μάζωναν, σάκκιζαν καὶ φόρτωναν τὰ κουκιά των, ὁ ἡγέτης τοῦ χοροῦ δεικνύει τοῦτο διὰ χειρονομιῶν, ἃς εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ μιμηθῶσι πάντες οἱ χορευταί. Ἀκολούθως διαλύουσι καὶ αὐτοὶ τὸν χορόν. Καθήμενοι δὲ μετὰ τῶν λοιπῶν εἰς κύκλον ἐκλέγουσι δύο, τοὺς εὐφωνοτέρους καὶ μᾶλλον εἰδήμονας τῶν τραγουδιῶν, οὓς ὑποχρεοῦσι νὰ τραγουδοῦν ἀμοιβαδὸν κατ' ἐρωταπόκρισιν δίστιχα τραγούδια, τοῦ δευτέρου τραγουδιστοῦ ὀφείλοντος ν' ἀποκρίνεται δεξιῶς εἰς τὸ δίστιχον τοῦ πρώτου καὶ πολλάκις ν' ἀρχίζῃ τὸ δίστιχόν του μὲ τὴν αὐτὴν λέξιν μὲ τὴν ὁποίαν ἤρχισε καὶ ὁ πρῶτος τὸ ἰδικόν του, ἀμφότεροι δὲ νὰ μὴ ἀπομακρυνθῶσι ποσῶς τοῦ ἐξ ἀρχῆς τεθέντος θέματος. Συνάπτουσι δὲ τοιουτοτρόπως περιέργους στιχουργικοὺς ἀγῶνας, τοὺς ὁποίους πάντοτε εἰς τὰς εὐθυμίας των συνειθίζουν οἱ Ἰωαννῖται. Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ἐπιδίδονται εἰς τοιαύτας διαχύσεις, οἱ δεισιδαιμονέστεροι ἐξ ἀμφοτέρων τῶν φύλων συνωστίζονται περὶ τὴν πυρὰν τῆς ἑστίας καὶ ἐξάγουσιν οἰωνοὺς ἐκ τοῦ ψιθυρισμοῦ τῆς φλογός, τοῦ τριγμοῦ τῶν καιομένων ξύλων ἢ ἐκ τῆς διευθύνσεως τῶν ἀναπηδώντων κόκκων σίτου, οὓς ρίπτουσιν ἐπὶ τῶν ἀνθράκων, ἢ καὶ ἐκ τοῦ ἀνοίγματος τοῦ διχαλωτοῦ ὀστοῦ τῆς ὄρνιθος, ὅπερ στήνουσιν ὄρθιον ἐν τῇ αἰθάλῃ καὶ ἐκ τούτων προμαντεύονται ἂν ἡ ἔγκυος μεταξὺ αὐτῶν θὰ γεννήσῃ ἄρρεν ἢ θῆλυ, ἂν ἡ μία ἀνταγαπᾶται ἀπὸ τὸν ἄλλον.

Ἔρχεται ἀκολούθως ἡ Πέμπτη τῆς Κρεατινῆς ἑβδομάδος, ἡ λεγομένη Τσικνοπέφτη, καθ' ἣν ἑκάστη οἰκοδέσποινα προσπαθεῖ νὰ πλάσῃ τὴν παχυτέραν τσικνοπεφτίσιαν πήτταν, τὴν ὁποίαν τὸ γεῦμα ἀποστέλλει εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ ἀνδρός της. Διότι κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην τὰ καταστήματα πάντα μέχρι μεσημβρίας ἐργάζονται. Ἔπειτα τρώγουν ἀπὸ κοινοῦ καταστηματάρχαι καὶ ὑπάλληλοι καὶ ὑπηρέται τὴν πήτταν καὶ τὸ τσικνώνουν, δηλαδὴ μεθοκοποῦν μέχρι νυκτός. Τὸ δὲ Σάββατον τῆς Τυρινῆς ἐπαναλαμβάνονται ὅσα γίνονται τὰς παρελθούσας Κυριακὰς καὶ τὰ Σάββατα. Ἡ Κυριακὴ ὅμως τῆς

Digitized by Google

Τυρινῆς, ἡ καὶ τελευταία Κυριακὴ τῶν ἀπόκρεων, ὑπερέχει πάντων. Διότι κατ' αὐτήν, ἐκτὸς τῶν προμνημονευθέντων, συμβαίνουσι καὶ ἄλλα ἐπίσης λόγου ἄξια.

Ἐν τῇ πλατείᾳ τῶν Μνημάτων συγκροτεῖται ὁ βλάχικος χορὸς ὑπὸ ῥωμαλέων καὶ μεγαλοφώνων Βλάχων τῆς Πίνδου, οἵτινες παραχειμάζουσι μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των ἐν Ἰωαννίνοις. Χορεύουν περὶ τοὺς 30 ἐξ αὐτῶν ᾄδοντες ἐν ἑλληνικῇ γλώσσῃ τὰ ἀπαράμιλλα ἐκεῖνα κλέφτικα τραγούδια, ἅτινα ἐξυμνοῦσι τοὺς μεγάλους ἥρωας τῶν βουνῶν. Πλησίον δὲ τούτων στήνεται τὸ Γαϊτανάκι. Τὸ Γαϊτανάκι ἦτο ἄγνωστον πρότερον ἐν Ἰωαννίνοις, εἰσήγαγον δ' αὐτὸ τὸ πρῶτον τὰ παλληκάρια τοῦ στρατηγοῦ Θοδωράκη Γρίβα, κατὰ τὸ 1845. Τὸ πλῆθος συνωστίζεται ὑπὸ τὰ παράθυρα τῶν πλουσίων οἴκων, ὅπου προκαλούμενος στήνεται ὁ λεγόμενος χορὸς τῶν καραμπέρηδων, ἔχων τοῦτο τὸ ἰδιάζον, ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ κεῖται πάντοτε ἐπὶ τοῦ ἐδάφους πλόσκα ἢ μπότι (πήλινον ἀγγεῖον) πλῆρες οἴνου, τὸ ὁποῖον εἰς τὸ τέλος ἑκάστου ᾄσματος περιέρχεται εἰς τὰ χείλη τῶν χορευτῶν.

Μόλις νυκτώσῃ ἄλλη ὁμὰς καραμπέρηδων ἐξέρχεται εἰς τὴν πλατεῖαν διακωμῳδοῦσα παλαιότατον γαμήλιον ἔθιμον τῶν Ἰωαννιτῶν, καθ' ὃ αἱ νύμφαι ὡδηγοῦντο εἰς τοὺς οἴκους τῶν νυμφίων ἐν καιρῷ νυκτὸς μὲ φανοὺς καὶ πυρσούς. Περιτυλίσσουν οὗτοι τὴν κεφαλὴν ἑνὸς ἐκ τῆς συνοδίας μὲ πλατὺ μαντήλιον δίκην μαχραμᾶ, ἀραιοῦ ὑφάσματος, δι' οὗ τότε αἱ Ἰωαννίτισσαι νύμφαι ἐκάλυπτον τὸ πρόσωπον, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες μὲ ἀνημμένα κηρία εἰς χεῖρας σχηματίζουσι πομπήν, καὶ ᾄδοντες τραγούδια τοῦ γάμου περιέρχονται τὰ οἰνοπωλεῖα. Τὴν δὲ νύκτα ἐπαναλαμβάνουν τὰς πυρὰς καὶ τὰς ἑσπερίδας. Οὕτως ἐξημερώνει ἡ Καθαρὴ Δευτέρα. Ἡ εὐθυμία ἐξακολουθεῖ καὶ κατ' αὐτήν. Μετὰ μεσημβρίαν δὲ ἐξέρχονται πάντες οἱ κάτοικοι προπορευομένων τῶν πλουσίων μετὰ μουσικῶν ὀργάνων εἰς τὴν ὡραίαν ἐξοχὴν τοῦ Ἁγ. Νικολάου τῶν Κοπάνων καὶ χαλνοῦν τὰ μαχμουρλούκια, ὅπως λέγουν ἐκεῖ τὰ Ἀθηναϊκὰ Κούλουμα, ὅπόθεν ἐπιστρέφουν περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου καὶ διαλύονται. Ἔκτοτε παύει πᾶσα πλέον εὐθυμία καὶ ἄρχεται μετ' ἀληθοῦς θρησκευτικοῦ πάθους καὶ βαθυτάτης εὐσεβείας ἡ νηστεία τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Τεσσαρακοστῆς. Ἵνα καταδείξωμεν ὅμως τὸν σφόδρα εὔθυμον χαρακτῆρα τῶν Ἰωαννιτῶν πρέπει, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, νὰ προσθέσωμεν ὅτι, καθ' ἃ διηγοῦνται, καραμπέρηδές τινες εἰς παλαιοτέρους χρόνους χαλῶντες ἡμέραν παρ' ἡμέραν τὰ μαχμουρλούκια κατήντησαν νὰ μεθοκοποῦν μέχρι τῆς ἑβδομάδος τῶν Παθῶν, ἄλλοι δέ τινες ἀποκοιμηθέντες ἐκ μέθης τὴν Καθαρὰν Δευτέραν ἐξύπνησαν μόλις τὴν Μεγάλην.

Κατὰ τὴν νύκτα τῆς Καθαρᾶς Δευτέρας αἱ νέαι τρώγουν ἄρτον ζυμωμένον ἐξ ἴσου ποσοῦ ἀλεύρου καὶ ἴσου ἅλατος. Περιμένουν δὲ νὰ ἴδωσι καθ' ὕπνον ὅταν θὰ διψάσουν, τίς θὰ ταῖς δώσῃ νερόν, καὶ ἐκεῖνον, ὡς πιστεύουν, θὰ λάβουν σύζυγον.

Κ. ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Ἐλησμόνησα ἢ μᾶλλον ἐπεφυλάχθην διὰ σήμερον νὰ σας εἴπω τὰς ἐντυπώσεις μου περὶ τοῦ παραδόξου ἀγῶνος, τὸν ὁποῖον ἀνέλαβεν ἐσχάτως ἀλλὰ δὲν ἤγαγεν εἰς πέρας ὁ κ. Κ. Παρασκευαΐδης. Αἱ ἐφημερίδες ἐδημοσίευσαν ὅλας του τὰς λεπτομερείας, γνωστὰς πλέον ὥστε δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐκταθῶ. Ὁ πεζοπόρος ἐπρόκειτο νὰ περιπατήσῃ μὲ μικρὰς ἀναπαύλας ἐπὶ ἓξ ἡμερόνυκτα διαρκῶς κάμνων τὸν γύρον τοῦ Σταδίου. Εἰς τὸν μονότονον αὐτὸν καὶ ἐπίμονον δρόμον δὲν ἔσχεν ἄλλον ἀνταγωνιστὴν ἐκτὸς νεαροῦ τινος μαθητοῦ. Ἐννοεῖται ὅτι ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἀπηυδησεν ὁ τολμητίας αὐτὸς καὶ ἀπήχθη ἡμιθανὴς ὑπὸ τῶν συγγενῶν του, ὄχι χωρὶς ἐπιπλήξεις διὰ τὴν φθοράν... τῶν ὑποδημάτων του. Ἀλλ' ὀλίγον περισσότερον ἐνεκαρτέρησεν εἰς τὸ μαρτύριον καὶ αὐτὸς ὁ κ. Παρασκευαΐδης. Τὸ πνεῦμά του ἐδείχθη πρόθυμον, ἀλλ' ἡ σὰρξ ὑπέρ ποτε ἀσθενής. Εἶχεν ὠχριάσει ὡς πτῶμα, ἤσθμαινε καὶ ἤρχισε νὰ παρατείνῃ τὰς ἀναπαύσεις του. Ἔλεγεν ὅτι τὸν ἐξάλιζε φοβερὰ τὸ πλῆθος, τὸ ὁποῖον συνέρρεε γύρῳ διὰ νὰ τὸν βλέπῃ. Ταχέως ἡ κατάστασίς του ἔγεινε τοιαύτη, ὥστε οἱ συγγενεῖς του ἀνησύχουν ζωηρῶς καὶ οἱ ἰατροὶ ἔδιδον ἀλλεπαλλήλους συμβουλὰς διακοπῆς. Ἀλλ' ὁ Παρασκευαΐδης ἐγύριζεν ὁλοέν, ἐγύριζεν ὡς νὰ εἶχε πλέον τὴν πρόθεσιν ἢ νὰ συμπληρώσῃ τὸν δρόμον ἢ νὰ πέσῃ νεκρός. Καθ' ὅλα δὲ τὰ συμπτώματα θὰ συνέβαινε τὸ δεύτερον, ἂν οἱ τῆς ζωῆς του κηδόμενοι δὲν τὸν ἀπέσπων διὰ τῆς βίας σχεδὸν τοῦ κινδυνώδους αὐτοῦ παιγνιδίου. Καὶ οὕτως ὁ ἀγὼν ἔληξε παρ' εὐχὴν καὶ διεκόπη ἀποτόμως τὸ θέαμα, τὸ ὁποῖον ὑπὸ τὸν ὡραῖον ἥλιον τῶν ἡμερῶν ἐκείνων συνεκάλει ἀθρόους τοὺς κεχηναίους καὶ ἐκίνει τὰ πολλὰ καὶ ποικίλα των σχόλια.

Ὁ πεζοπόρος πέρασε...

*

Καὶ μὲ τὸ θέαμα τὸ ὁποῖον ἔβλεπα, καὶ μὲ τὰ σχόλια τὰ ὁποῖα ἤκουα, δύο πράγματα ἐσυλλογίσθην. Ὁ κ. Παρασκευαΐδης ἐπεχείρησε μέχρι τοῦδε καὶ ἄλλους ἀγῶνας δρόμου, κατὰ τοὺς ὁποίους διέτρεξε συνεχῶς, διέτρεχεν ἑκάστοτε συνεχῶς διάστημα ἀσυγκρίτως μεγαλήτερον ἢ ὅσον σήμερον μὲ τοὺς γύρους τοῦ Σταδίου· πλὴν ὁ κόπος καὶ ἡ ἐξάντλησις τῷ ἦσαν ἄγνωστα πρὶν ἐπιχειρήσῃ τὸν κυκλικόν, τὸν μονότονον αὐτὸν περίπατον, εἶδος βασανιστηρίου κρατοῦντος οἱονεὶ δέσμιον τὸν νοῦν του καὶ καταπονοῦντος τοὺς μῦς μὲ τὴν ἰδέαν περισσότερον παρὰ μὲ τὴν κίνησιν. Ἄλλοτε, ὅταν ὁ δρόμος εὐθὺς καὶ μα-

Digitized by Google

πρὸς ὡδήγει εἰς τέρμα ὡρισμένον, αἱ ἐντυπώσεις μετεβάλλοντο συχνὰ διασκεδάζουσαι τὸν νοῦν καὶ τὰ μέλη ἐξεκουράζοντο μὲ τὴν ἰδέαν πάλιν. Καὶ εἶνε αὐτὴ ἡ ζωὴ ἡ ποικίλη, ἡ ἀνεξάρτητος, ἡ διασκεδαστική, ἡ μὴ καταπονοῦσα, ἡ παρατεινομένη ζωὴ ἔχουσα ἰδανικόν, ἡ ζωὴ τοῦ εὐτυχοῦς. Καὶ εἶνε ἡ ἄλλη ἡ ζωὴ ἡ περιστρεφομένη ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ φαύλου κύκλου, ὡς τὸ μονοπάτιον τοῦ Σταδίου, ἡ μονότονος, ἡ μαρτυρική, ἡ ἐξαντλοῦσα πρὸ τῆς ὥρας, ζωὴ ἄνευ ἰδανικοῦ καὶ ἐλευθερίας, ἡ ζωὴ τοῦ δυστυχοῦς. Καὶ αἱ δύο ἄγουσιν εἰς τὸ αὐτὸ μοιραῖον τέλος· ἀλλὰ μετὰ πόσης εὐκολίας ἡ πρώτη;...

Ἐσυλλογίσθην ἀκόμη ὅτι ἀφ' ὅσους ἀγῶνας ἐπεχείρησε μέχρι τοῦδε ὁ κ. Παρασκευαΐδης εἰς κανένα δὲν ἐφείλκυσεν ὅσον εἰς αὐτὸν μετὰ τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τὸ σκῶμμα. Ὄχι διότι δὲν ἐφάνη ἱκανὸς νὰ τὸν φέρῃ εἰς πέρας — αὐτὸ θὰ ἦτο σκληρότης — ἀλλὰ διότι ἔδειξε κατὰ πολὺ ἀπότομον τρόπον τὸν φανατισμὸν τοῦ πεζοπόρου διὰ τὴν ἰδέαν ὑπὲρ τῆς ὁποίας ἀγωνίζεται. Ἄνθρωπος ὑπερύψηλος, ὠχρός, ἀσθμαίνων, νὰ διατρέχῃ νυχθημερὸν καὶ μετὰ τόσης ἐπιμονῆς τὸ μονοπάτιον τοῦ Σταδίου γύρῳ γύρῳ, εἶνε θέαμα ἀληθῶς διεγεῖρον τὴν ἰδέαν μονομανοῦς, κινοῦν τὸν γέλωτα καὶ τὴν δυσπιστίαν καὶ δικαιολογοῦν πολὺ τὸ λογοπαίγνιον φίλου δημοσιογράφου, ὁ ὁποῖος τὸ ἐπωνόμασε πεζοδρομοκαΐτειον. Εἶνε ἀνυπολόγιστος ἡ ζημία τὴν ὁποίαν διὰ τοιούτων ὑπερβολῶν καὶ ὁμοίων θεαμάτων εἱμπορεῖ νὰ πάθῃ ἡ ὡραία καὶ εὐγενὴς ἰδέα τοῦ πεζοπόρου. Ὁ φανατισμὸς βλάπτει. Διότι ποῖος ἀρνεῖται ὅτι τὸ νὰ δοθῇ μία τάσις πρὸς ὁδοιπορίας εἰς τοὺς νωθροὺς καὶ καθιστικούς μας ἀστοὺς εἶνε ἔργον μελλούσης εὐεξίας σημαντικῆς; ἀλλὰ καὶ ποῖος πάλιν ἀρνεῖται ὅτι διὰ παραδειγμάτων οἷον τὸ τελευταῖον τοῦ κ. Παρασκευαΐδου ἡ ἰδέα γελοιοποιεῖται καὶ ὅτι ἂν ὑπάρχῃ μεταξὺ τῶν φρονίμων καὶ κανεὶς προδιατεθειμένος νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ, τώρα δὲν κάμνει ἄλλο παρὰ νὰ γελᾷ;...

*

Ὁ φανατισμὸς βλάπτει. Ἔχομεν ἀφορμήν, λυπηρὰν ἀφορμήν, νὰ τὸ εἴπωμεν ἀκόμη μίαν φορὰν διὰ τὰ ἐν Πειραιεῖ ἀντευαγγελιστικὰ καὶ ἀντευαγγελικὰ κινήματα. Ἡ τοσαύτη σκληρότης κατ' ἀνθρώπων οἱ ὁποῖοι δὲν κάμνουν ἄλλο παρὰ νὰ λατρεύουν τὸν Θεὸν ὀλίγον διαφορετικώτερα ἀπὸ ἡμᾶς, νομίζω ὅτι δὲν θὰ ἐπετρέπετο οὔτε κατ' ἀγρίων εἰδωλολατρῶν. Ἡ μόνη δικαιολογία τὴν ὁποίαν προβάλλουσιν ὑπὲρ αὐτῶν οἱ ὀρθόδοξοι βάνδαλοι συνίσταται εἰς τὸ ὅτι ὁ κ. Καλαποθάκης, μὴ περιοριζόμενος εἰς τὰ τῆς λατρείας του, μετέρχεται καὶ τὸν προσηλυτιστήν, ὑπεισερχόμενος εἰς τὰς οἰκογενείας καὶ διασπῶν αὐτὰς δι' ἐρίδων θρησκευτικῶν, καὶ ὅτι διδάσκων τὰ ἰδικά του ἐκφέρει ὕβρεις κατὰ τῶν δογμάτων τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Ἀλλὰ μήπως καὶ τὰ δύο δὲν εἶνε ἐγκλήματα προβλεπόμενα ὑπὸ τοῦ Νόμου καὶ δυνάμενα νὰ τιμωρηθῶσιν, ἂν τῷ ὄντι διαπράττωνται, διὰ τῆς νομίμου ὁδοῦ; Πρὸς τί λοιπὸν ἡ αὐτοδικία ἡ ἀγρία καὶ φανατική, τῆς ὁποίας τόσα εἶνε τὰ ἄτοπα καὶ αἱ βλάβαι;

Τὴν λογικὴν αὐτὴν τὴν ἁπλῆν μὴ περιμένετέ ποτε ὅτι εἶνε δυνατὸν νὰ τὴν ἀκούσῃ ὁ λαός, — ὄχι μόνον ὁ ἰδικός μας λαός, ὁ βάρβαρος τέλος πάντων, ἀλλὰ καὶ οἱοσδήποτε πολιτισμένου ἔθνους λαός. Παντοῦ καὶ πάντοτε αὐτὸς εἶνε ὂν ὁμοίως ἀμαθές, καὶ ἀγροῖκον, σκοτεινόν, μὲ ὁρμέμφυτα, ὂν τῶν πρώτων ἐντυπώσεων, ἀσυνείδητον καὶ ἀνεύθυνον, τὸ ὁποῖον ἄγεται καὶ φέρεται ὑπὸ τῶν ἐπιτηδείων δημεγερτῶν, τῶν μόνων οἱ ὁποῖοι διὰ τὰ κινήματά του ὑπέχουσιν εὐθύνην. Ὅπως συμβαίνει πάντοτε εἰς τοιαύτας περιστάσεις, δὲν ὑπάρχει καμμιὰ ἀμφιβολία ὅτι καὶ εἰς τὸν Πειραιᾶ ἄλλα συμφέροντα, πᾶν ἄλλο ἢ θρησκευτικά, ἐπωφελήθησαν τοῦ φανατισμοῦ τοῦ ὄχλου, τὸν ὁποῖον ἐξήγειραν καταλλήλως κατὰ τῶν εὐαγγελιστῶν. Οἱ ἀληθῶς πρωταίτιοι εἶνε ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι δὲν συλλαμβάνονται, ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἐργασθέντες σατανικῶς εἰς τὸ σκότος, φαίνονται εἶτα καὶ εἰς τὰς ἐφημερίδας, ἅγιοι ἄνθρωποι, ἀποδοκιμάζοντες μετὰ λύπης τὰ γενόμενα καὶ συμβουλεύοντες εἰς τὸν λαὸν μετριοπάθειαν. Ἀλλὰ καὶ αὐτῶν ἀκόμη προηγοῦνται εἰς τὴν ὁδὸν τῆς εὐθύνης αἱ ἀρχαί μας, αἱ νωθραὶ καὶ ἀφρόντιδες αὐταὶ αἱ ἀρχαί, αἱ ὁποῖαι τόσην ἱκανότητα ἐπέδειξαν εἰς τὸ νὰ δώσωσι διαστάσεις εἰς τὸ ἑβραϊκὸν ζήτημα, αὐταὶ αἱ ὁποῖαι καὶ εἰς τὸ εὐαγγελιστικὸν τώρα δὲν φαίνονται καὶ πολὺ διατεθειμένα νὰ ἀκολουθήσωσιν ἄλλην τακτικήν.

*

Ἀπὸ τοὺς Εὐαγγελιστὰς τοῦ Πειραιῶς εἰς τὴν ἰμφλουέντζαν ἡ μετάβασις εἶνε ἀρκετὰ ἀπότομος... διὰ σᾶς, ἀλλ' ὄχι καὶ δι' ἐμέ, ὁ ὁποῖος σᾶς γράφω σήμερον ἐνοχλούμενος ἀπὸ ὅλα της τὰ συμπτώματα. Ἡ μόνη μου ἐκδίκησις θὰ εἶνε νὰ τὴν ψάλω — ὅσον κακὰ εἱμπορεῖ νὰ τὸ κάμῃ εἷς ἀσθενὴς — τὴν ἀκίνδυνον καὶ κινδυνώδη αὐτὴν νόσον, τὴν ἀμφίβολον καὶ ἀόριστον, ἀλλὰ τῆς ὁποίας τὸ κράτος εὐρύ· τὴν ἔχουσαν ὅλα τὰ συμπτώματα καὶ ἐπιδεχομένην ὅλα τὰ ἰατρικά, τὴν λεπτήν, τὴν ἀριστοκρατικήν, τὴν νόσον τοῦ συρμοῦ, τὴν maladie fin de siécle. Δὲν εἶνε σπίτι ποῦ νὰ μὴ τὴν ἐγνώρισεν. Εἰσέρχεται εἰς τὸν κοιτῶνα τοῦ βασιλέως, ὅπως καὶ εἰς τὴν καλύβην τοῦ πτωχοῦ. Ἀλλ' εἶνε παντοῦ ἐλαφρὰ ἡ προσβολή της καὶ τὸν θάνατον ἀκόμη τὸν δίδει δι' ἁβρᾶς, χειροκτιοφόρου χειρός. Εἴτε τὴν ἐνθυμοῦνται, εἴτε τὴν λησμονοῦσιν, εἴτε γίνεται θόρυβος περὶ τὄνομά της, εἴτε τὴν καλύπτει σιγὴ καὶ ἀφάνεια, ἐκείνη πάντοτε βασιλεύει. Νομίζετε ὅτι ἡ βασιλεία της παρῆλθε. Ἔξαφνα βλέπετε μίαν κηδείαν. Ἀπὸ τί πέθανε ὁ μακαρίτης; Ἀπὸ ἰμφλουέντζαν. Ἡ τάδε δεσποινὶς λείπει ἀπόψε ἀπὸ τὸν χορόν. Διατί λοιπόν; Ἔπαθε ἀπὸ ἰμφλουέντζαν.

— Μὰ καλά, ἐξακολουθεῖ λοιπὸν ἡ ἐπιδημία;

— Πάντοτε.

Περὶ τῶν συμπτωμάτων καὶ τῆς θεραπείας της προτιμῶ νὰ μὴ κάμω κανένα ἄλλον λόγον, παρὰ νὰ σᾶς μεταδώσω τὸν διάλογον, ποῦ ἤκουσα πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν. Κυριακὴν πρωῒ δύο γερόντια συνηντήθησαν ἀπέξω ἀπὸ τὸν Ἅγιον Κωνσταντῖνον. Τὸ ἓν ἦτο κωφόν, ὥστε ἐφώναζον δυνατὰ καὶ τὰ δύο. Ἀφ' οὗ ἔθλιψαν δυνατὰ τὰς χεῖρας καὶ ἔρριψαν ὄχι ὀλίγα ἀναθέματα κατὰ τῶν ἁρμοδίων, οἱ ὁποῖοι ἔχουν τὴν ἀσέβειαν νὰ κτίζουν θέατρον ἀπέναντι τῆς Ἐκκλησίας, ὁ κωφὸς παρεπονέθη ὅτι ἦτο ἄρρωστη ἡ γυναῖκά του.

— Κρυωμένη;

Digitized by Google

— Καθὼς φαίνεται.
— Νὰ σὲ πῶ : Νὰ μὴν ἔχῃ πόνους στὰ κόκκαλα;
— Ναί, ναί.
— Καὶ νὰ μὴν εἶνε κρύα ἡ μύτη της;
— Ναί, ναί, μπράβο.
— Ἰμφλουέντζα! Ἰμφλουέντζα!!
— Μπᾶ! Ἔτσι αἴ;
— Ἐκεῖνο ποῦ σοῦ λέγω. Εἶνε τὰ μόνα συμπτώματα. Καὶ ξεύρεις τί νὰ τῆς κάνῃς; Νὰ ζεστάνῃς λίγο κρασὶ ρετσινάτο μὲ λιγάκι ζάχαρι καὶ τὸ βράδυ πρὶν κοιμηθῇ νά της τὸ δώσῃς νὰ τὸ πάρῃ. Αὐτὸ εἶνε.
— Μπᾶ! μπᾶ!
— Δὲν εἶνε ἄλλο.

Καὶ ἔφερε μερικὰ παραδείγματα περὶ τῆς ἰαματικῆς ἰδιότητος τοῦ φαρμάκου του, μεθ' ὃ ἀπεχωρίσθησαν. Εἶχαν κάμει κάμποσα βήματα, ὅταν ὁ δώσας τὴν συμβουλὴν ἐνεθυμήθη νὰ γυρίσῃ πάλιν καὶ νὰ φωνάξῃ μὲ ὅλην του τὴν δύναμιν :

— Ἔ! ρετσινάτο! ἀκοῦς;

Ἀλλ' ὁ κωφὸς δὲν ἤκουσε καὶ ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του... Ἂν ἐρωτᾶτε τώρα ἐμέ, ἂν καὶ ἔχω ἰμφλουέντζαν — διότι τί ἄλλο εἰμπορῶ νὰ ἔχω; — οὔτε τὰ ἴδια συμπτώματα αἰσθάνομαι, οὔτε τὸ ἰατρικὸν αὐτὸ θὰ κάμω.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

Ο ΠΛΟΥΤΟΣ ΤΟΥ ΖΑΠΠΑ

Ἐὰν τὸ ζήτημα τῆς ἱστορίας τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν ἀποικιῶν τοσοῦτον τοὺς φιλολόγους καὶ ἱστορικοὺς ἀπησχόλησε καὶ ὑποκρύπτει τόσα ἔτι μυστήρια, καὶ τὸ ζήτημα ὅμως τοῦ ἀποικισμοῦ παρὰ τοῖς νεωτέροις Ἕλλησιν οὐχ ἧττον παραμένει ἀρκούντως ἄγνωστον καίπερ λίαν σπουδαῖον καὶ λίαν περίεργον. Ἓν τῶν σπουδαιοτάτων δ' αὐτοῦ κεφαλαίων καὶ τῶν μᾶλλον διαφερόντων εἶναι τὸ τοῦ ἐν Ῥωμουνίᾳ. Ἡ ἱστορία τοῦ αὐτόθι ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τῶν μέσων τῆς ΙϚ' ἑκατονταετηρίδος μέχρι σήμερον δὲν ἐγράφη εἰσέτι, ὅσῳ δὲ παρέρχεται οὗτος, τοσούτῳ μᾶλλον δυσχερὴς θὰ εἶναι ἡ συγγραφὴ αὐτῆς.

Εἰς τὴν ἱστορίαν ταύτην περιφανῆ θέσιν μετὰ τὸν μέγαν αὐτοῦ ἐξάδελφον θὰ καταλάβῃ βεβαίως καὶ ὁ πρό τινων ἡμερῶν ἐν Γαλλίᾳ ἐκπνεύσας Κωνσταντῖνος Ζάππας.

Ὁ Κωνσταντῖνος ὑπῆρξεν ἐκ τῶν φύσεων ἐκείνων, αἵτινες μόναι ἀδυνατοῦσι νὰ μεγαλουργήσωσιν, αἵτινες στεροῦνται τῆς μακρᾶς ἐκείνης πίστεως διὰ μεγάλα ἔργα, τῆς ἀπαραιτήτου διὰ τὰ τέκνα τῆς δόξης, ἀλλ' αἵτινες παρατιθέμεναι παρ' ἰσχυρὰν φύσιν, καθίστανται ἀγαθὸν καὶ ἀπαραίτητον ταύτης συμπλήρωμα. Ἄνευ τοῦ μεγάλου Εὐαγγέλη, ὁ Κωνσταντῖνος θὰ παρέμενεν εἷς τῶν συνήθων ἐν Ῥωμουνίᾳ ἐνοικιαστῶν κτημάτων, θὰ ἐπλούτει ἴσως —καὶ πλέον οὔ. Διαβιώσας ὅμως παρὰ τὸν ἀληθῶς μεγαλοφυᾶ ἐξάδελφόν του, διακαιόμενος ὑπὸ τῆς πυρετώδους δραστηριότητος καὶ ἐπηρεαζόμενος ὑπὸ τῆς ἀκοιμήτου φιλοπατρίας ἐκείνου, ἥτις τὸν ἀνυψοῖ μεταξὺ τῶν ὑπάτων παραδειγμάτων, ἅτινα ἡ ἄλλως πλουσία εἰς τοιαῦτα ἡμετέρα ἱστορία ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ, διεπλάσθη θαυμασίως καὶ καὶ κατώρθωσε διὰ ξένης αἴγλης νὰ διαλάμψῃ καὶ αὐτὸς καὶ ζῶν νὰ ἴδῃ πρῶτος αὐτὸς ἐκ τῶν Ἑλλήνων τὴν μαρμαρίνην εἰκόνα του προκειμένην εἰς τὸν θαυμασμὸν πάντων, ἐν τῷ μᾶλλον περιβλέπτῳ χώρῳ τῆς ἑλληνικῆς πρωτευούσης.

Ἡ δόξα πρὸς αὐτὸν ἐφάνη ἐξαιρέτως εὐμενής, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς οὐκ ὀλίγον πρὸς τοῦτο εἰργάσθη.

★

Ὁ Κωνσταντῖνος Ζάππας γεννηθεὶς ἐν Λαμπόβῳ τῆς Ἠπείρου τῷ 1814, κατὰ δεκατέσσαρα δ' ἑπομένως ἔτη μικρότερος τοῦ Εὐαγγέλη, μετέβη εἰς Ῥωμουνίαν ἅμα τῇ διαφημίσει τῶν πρώτων τούτου ἐπιτυχιῶν, ἤτοι περὶ τὸ 1831.

Γνωστόν, ὅτι ὁ Εὐαγγέλης, ἀγωνισθεὶς περιφανῶς εἰς πλεῖστα τοῦ μεγάλου ἡμῶν ἀγῶνος πεδία καὶ χιλίαρχος γενόμενος, ἅμα τῇ ἀπελευθερώσει τῆς Ἑλλάδος μετέβη εἰς Ῥωμουνίαν καὶ ἐκεῖ εὐθὺς ἐπεδόθη εἰς τὴν ἐνοικίασιν κτημάτων μοναστηριακῶν πρὸς καλλιέργειαν. Μόνος ὁ διαβιώσας ἐν Ῥωμουνίᾳ ἢ καὶ πόρρωθεν τὰ τῆς καλλιεργείας ἐν αὐτῇ μελετήσας δύναται νὰ ἐννοήσῃ τί ἡ ἐνοικίασις καλοῦ τινος κτήματος δύναται ν' ἀποφέρῃ. Εἰς μετρίαν εὐφορίαν καὶ μέτριον κτῆμα δίδει τοὐλάχιστον 100 ἐπὶ τοῖς 100, ἤτοι ἂν δαπανήσετε διὰ τὴν καλλιέργειαν αὐτοῦ, τὴν ἐκμίσθωσιν, τοὺς φόρους πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, 10,000 φέρ' εἰπεῖν δραχμῶν, θὰ εἰσπράξετε 20,000, ἀφαιροῦντες δὲ τὰς δαπάνας θὰ ἔχετε ἀκριβῶς ἄλλο τόσον ποσὸν καθαρὸν κέρδος. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἐπέρχονται καὶ ἀφορίας ἔτη καθ' ἃ οὔτε τὸν σπόρον δὲν λαμβάνετε, ἀλλ' αὗται εἶναι σπάνιαι. Πλὴν τούτου δὲ ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ὁ Εὐαγγέλης Ζάππας ἀπῆλθεν εἰς Ῥωμουνίαν ἦν ἔκτακτος διὰ τοὺς ἐνοικιαστὰς κτημάτων, οἵτινες ἄλλως ἦσαν πάντες τότε Ἕλληνες· τώρα ἀτυχῶς τὰ πράγματα μετεβλήθησαν, αὐτοὶ οἱ Ῥωμοῦνοι ὑποσκελίζουσι τοὺς Ἕλληνας καὶ τὰ πλεῖστα τῶν κτημάτων ἐνοικιάζονται ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων.

Ὑπὸ τοιούτους ὅρους ὁ Εὐαγγέλης μὲ τὴν θαυμασίαν δραστηριότητά του καὶ τὸ ἐκτάκτως ἐπιχειρηματικὸν πνεῦμα εἰς τρία ἔτη εὑρέθη ἐπὶ κεφαλῆς σπουδαίας περιουσίας. Ἡ ἐνοικίασις ἐπὶ τριετίαν δύο μοναστηριακῶν κτημάτων τοῦ Φαντὲκ καὶ τοῦ Μαντέστι τὸν ἔκαμε σχεδὸν ἀνεξάρτητον, ὅταν δὲ ἦλθεν ὁ Κωνσταντῖνος ἠδύνατο ἤδη νὰ ἀποβλέπῃ εἰς μεγάλας ἐπιχειρήσεις. Φρόνιμος ὅμως καὶ ἐπιφυλακτικὸς ἀνέμενε τὴν εὐκαιρίαν καὶ μετὰ ἑξαετίαν, ἤτοι τῷ 1837, ἐξανοίχθηκεν ἐνοικιάσας τὴν Λουίκα, τοὺς Κασιόρους, τὴν Ὀδάγια καὶ τὸ Φαουρέϊ. Οὕτως εὑρέθη ἐπὶ κεφαλῆς ἑπτὰ μεγάλων καὶ ἀπεράντων κτημάτων, εἰς ὧν τὴν διοίκησιν φυσικῶς δὲν ἐπήρκει. Τότε λοιπὸν προσέλαβεν, ὡς ὑπάλληλόν του τὸν Κωνσταντῖνον, μὲ πόντους, ἤτοι μὲ μερίδιον. Τὸ λεχθέν, ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος ὑπῆρξε σύντροφος τοῦ ἐξαδέλφου του δὲν εἶναι ἀληθές, καθ' ἃ θετικώτατα ἔμαθον. Ὁ Εὐαγγέλης τὸν ἐξετίμα πολὺ καὶ τὸν ἠγάπα, οὐδέποτε ὅμως τὸν προσέλαβεν ὡς σύντροφον, καθὼς καὶ αὐτὴ ἡ διαθήκη του δεικνύει.

★

Ἡ δρᾶσις τοῦ Κωνσταντίνου ἄρχεται κυρίως τῷ 1842 μὲ τὴν ἐνοικίασιν τοῦ Βροσθενίου, τῆς κυρίας πηγῆς τῆς περιουσίας τοῦ Εὐαγγέλη. Ἀλλὰ περὶ τούτου ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν δύο λέξεις.

Digitized by Google

Τὸ Βροσθένιον, οὗ παρόμοιον δὲν γνωρίζω ἐν Ῥωμουνίᾳ, πλὴν ἴσως τῆς Σαδόβας ἀνηκούσης εἰς τὸν Βασιλέα Κάρολον καὶ ἐκμεταλλευομένης ὑπὸ τοῦ ὁμογενοῦς κ. Βαλσαμάκη, εἶναι ἓν τῶν πλουσιωτάτων καὶ ὡραιοτάτων τῆς Ἀνατολῆς κτημάτων, γενόμενον, ἐννοεῖται, τοιοῦτο διὰ μόνης τῆς εὐφυΐας καὶ τῆς δραστηριότητος καὶ τῆς ἐπιχειρηματικότητος τοῦ Εὐαγγέλη. Κεῖται ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Γιαλομίτσας καὶ εἶναι τόσον μέγα, ὥστε σημειοῦται εἰς τοὺς χάρτας, ὡς μεγάλη περιοχή. Δάση ἀπέραντα καὶ πυκνότατα, χωρία, βοσκαὶ καὶ ἀρώσιμος γῆ θαυμασία τὸ ἀποτελοῦσιν. Ὁ πλοῦτος τοῦ μεγάρου, ὅπερ ᾠκοδόμησεν ὁ Εὐαγγέλης εἶναι κάτι τι μυθικόν. Ἐν αὐτῷ κατὰ τὸν Ῥωσσοτουρκικὸν πόλεμον κατέλυσε τὸ Ῥωσσικὸν Ἐπιτελεῖον καὶ ἐν αὐτῷ συχνοτάτας διατριβὰς ἐποίει ὁ διοικήσας τὴν Ῥωμουνίαν, Ῥῶσσος τοπάρχης, περικλεὴς στρατηγὸς Κισσελέφ. Ὅπλα ἀρχαῖα, σπανιώτατα βλαχικὰ ὑφάσματα, ἔπιπλα πολυτελέστατα, κοσμοῦσι τὸ μέγαρον, ἡ δ' ἐν αὐτῷ διατριβὴ ἀληθῶς εὐδαίμονα τὸν ἄνθρωπον καθιστᾷ. Ἐν μικρῷ τοῦ κτήματος ἐκκλησιδίῳ τιμωμένῳ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ἀναπαύεται τὸ ἀκέφαλον σῶμα τοῦ Εὐαγγέλη ἀποβιώσαντος τὴν 19 Ἰουνίου 1865. Γνωστόν, ὅτι ἡ τιμία αὐτοῦ κεφαλὴ φυλάσσεται ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις Ζαππείῳ Μεγάρῳ, δεξιᾷ τῷ εἰσιόντι.

Ἡ ἱστορία τοῦ κτήματος τούτου εἶναι ἀξία ν' ἀναγραφῇ. Πρὸ τοῦ ἐνοικιασθῇ ὑπὸ τοῦ Εὐαγγέλη ἀνῆκεν εἰς Φιλιππέσκον τινά, ὅστις κατεστράφη καλλιεργῶν αὐτὸ καὶ ἀπεβίωσεν ἐκ θλίψεως. Διὰ τοῦ κτήματος τούτου διέρχεται ἡ Γιαλομίτσα, ἥτις εἶναι εἷς τῶν ταραχωδεστέρων ποταμῶν. Ἐπ' αὐτῆς εἶχον στηθῇ ὑδρόμυλοι, ἀλλ' αἱ συχναὶ πλημμύραι καὶ αὐτοὺς παρεκώλυον νὰ λειτουργήσωσι καὶ καταστροφὰς μεγάλας ἐπέφερον συχνάκις κατακλύζουσαι ὁλόκληρον τὸ κτῆμα.

Ἐδῶ ὅμως ἐφάνη ὁ ἐπιχειρηματικὸς νοῦς τοῦ Εὐαγγέλη καὶ ἡ φιλεργία τοῦ Κωνσταντίνου. Μεγάλαι διώρυγες ἀπώθησαν τὸ πλεονάζον τῶν ὑδάτων τοῦ ποταμοῦ, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου διευκόλυναν τὴν ἐπ' αὐτῶν ἵδρυσιν νέων ὑδρομύλων καὶ τὴν τελειοτέραν ἄρδευσιν τοῦ κτήματος. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἤρχισε τὸ Βροσθένιον νὰ δίδῃ πλούτη καταπληκτικά. Καθ' ἃ μοὶ διηγήθη γέρων καὶ πολύπειρος ἐνοικιαστὴς ἐν Ῥωμουνίᾳ ὑπῆρξαν ἔτη καθ' ἃ τὸ Βροσθένιον ἔδωκε 250 τοῖς ἑκατόν.

Δύο ἔτη μετὰ ταῦτα ἠγόρασεν ὁ Εὐαγγέλης τὸ Βροσθένιον καὶ ἐνοικιάσας δέκα ἄλλα κτήματα τὰ ἔδωκεν εἰς τὸν Κωνσταντῖνον πρὸς προσωπικήν του ὠφέλειαν.

*

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Εὐαγγέλη, ὁ Κωνσταντῖνος γενόμενος κληροδόχος ὁλοκλήρου τῆς κολοσσαίας ταύτης περιουσίας κατώρθωσε νὰ τὴν διατηρήσῃ σῶαν. Ὁ διαρρεύσας ὅμως χρόνος καὶ ἡ ἐπελθοῦσα δεκαπλασίασις τῆς ἀξίας τῶν κτημάτων ἐν Ῥωμουνίᾳ ηὔξησαν ἀσυνειδήτως αὐτὴν εἰς ποσὸν μυθῶδες — εἴκοσιν ἑκατομμύρια; ἴσως καὶ περισσότερα. Ἀρκεῖ νὰ σημειώσωμεν, ὅτι μόνον τὸ οἰνοπνευματοποιεῖον τοῦ Βροσθενίου πληρώνει ὡς φόρους εἰς τὸ Ῥωμουνικὸν ταμεῖον κάτι τι ὁμοιάζον πρὸς ἓν ἑκατομμύριον φράγκων κατ' ἔτος!

Ὁ Κωνσταντῖνος ἅμα τῇ προσαρτήσει τῆς Θεσσαλίας μέρος τῆς περιουσίας του μετέφερεν εἰς Ἑλλάδα, τὸ δὲ λοιπὸν παρακατέθεσε παρὰ τῷ φιλτάτῳ αὐτοῦ μυριοπλούτῳ τραπεζίτῃ κ. Τσερλέντῃ, οὗ ἡ περιουσία εἶναι δυσαρίθμητος. Πόση εἶναι ἡ περιουσία τοῦ Ζάππα; ἀγνοῶ. Ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ, ὁ λίαν φιλόπατρις κ. Χρῆστος Ζάππας, μοὶ ἔλεγεν, ὅτι τὸ πλεῖστον αὐτῆς εὑρίσκεται ἐν Ἑλλάδι, ἕτερος ὅμως φίλος τοῦ ἀειμνήστου μὲ διεβεβαίωσεν ἐφέτος, ὅτι τοὐλάχιστον εἰς 5,000,000 ἀνέρχεται τὸ μετρητὸ τοῦ Κωνσταντίνου Ζάππα!

*

Ὁ Κωνσταντῖνος Ζάππας ἑπόμενος τῇ φιλοπατρίᾳ τοῦ ἐξαδέλφου του ἐφάνη εὐεργετικὸς πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ Ἀθήνησι Μεγάρου τῆς Ἐκθέσεως καὶ ἄλλα ποσὰ ὑπὲρ κοινωφελῶν σκοπῶν διέθεσεν. Ἴδιον ὅμως ἔργον, τιμῶν τὴν φιλοπατρίαν του, εἶνε τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀνεγερθὲν περίβλεπτον Παρθεναγωγεῖον «Ζάππειον», δι' ὃ ἐδαπάνησε καὶ ἐπροίκισε, καθ' ἃ ἤκουσα, δι' ἑνὸς ἑκατομμυρίου φράγκων χρυσῶν. Καὶ ὑπὲρ τῆς Ῥωμουνίας δὲ πολλὰ ἔπραξε καὶ ἰδίᾳ δωρεὰν μεγάλην παρέσχε πρὸς ἀποπεράτωσιν τοῦ Ἀθηναίου ἐν Βουκουρεστίῳ.

Ἡ πατρὶς ἐτίμησε τὸν Κωνσταντῖνον, ὅσον σχεδὸν καὶ τὸν Εὐαγγέλην, ἀνήγειρε τὸν ἀνδριάντα του, ἐπέγραψε χρυσοῖς γράμμασι τὸ ὄνομά του μεταξὺ τῶν μεγάλων εὐεργετῶν καὶ δι' εἰδικοῦ νόμου πολίτην Ἕλληνα τὸν ἀνεκήρυξε καὶ ἐξαιρετικῶς ἐπέτρεψε τὸν ὅρκον τοῦ πολίτου νὰ δώσῃ πρὸ τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ πρέσβεως.

Ἤδη ἀπόκειται κατόπιν τοιούτων τιμῶν νὰ ἴδωμεν πραγματοποιουμένην τὴν σαφῆ καὶ ἱερὰν ὑπόσχεσιν ἣν πρὸς τὴν Πατρίδα ἔδωκε γράφων ἐπισήμως τὴν 9 Ἰανουαρίου 1870 πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Ἑλληνικῆς Βουλῆς αὐτολεξεὶ τὰ ἑπόμενα:

«Μετὰ θερμῶν ὅθεν δακρύων ἱκετεύω τὸν Ὕψιστον ὅπως μὲ ἀξιώσῃ νὰ ἴδω ὅσον τάχος ἐκπληρουμένην τὴν ὑποχρέωσίν μου ταύτην, δι' ἧς θέλει πραγματοποιηθῇ ὁ διακαέστερος τῶν πόθων τοῦ ἀοιδίμου Εὐαγγέλη· νὰ εὐδοκήσῃ δὲ ἐν τῇ ἀπείρῳ αὐτοῦ ἀγαθότητι, ὅπως κἀγὼ δυνηθῶ ἀκολούθως νὰ προβῶ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὑπὲρ τῆς φιλτάτης Πατρίδος ἰδιαιτέρων προθέσεών μου καὶ προσφέρω τὸν εἰς αὐτὴν ὀφειλόμενον τῆς εὐγνωμοσύνης φόρον· τότε δὲ μετὰ ψυχῆς ἀναπαυομένης καὶ εὐφροσύνου εὐχαριστῶν τὸν Ὕψιστον, θέλω ἀναφωνήσει αὐτῷ: Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου Δέσποτα.»

Ν. Ι. ΣΠΑΝΔΩΝΗΣ

Digitized by Google

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΙΚΩΝ ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ

12 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

ΘΑΝΑΤΟΣ ΚΑΙ ΖΩΗ

Εἶδε ὁ Χάρος ποτέ, στὴν ἄγρια πάλη
Ποῦ κάτου ἐδῶ μὲ κάθε πλάσμα κάνει,
Εἶδε νίκη καμμία τέτοιο νὰ βάλῃ
Λουλοῦδι ὡραῖο στὸ μαῦρο του στεφάνι;

Τί καρτερεῖ; — Στῆς ὑποψίας τὴ ζάλη,
Βαστάει ψηλὰ τὸ ἀλύπητο δρεπάνι,
Θωρῶντας ὅτι ἀπὸ τὰ πρῶτα κάλλη
Τὸ θῦμα τῆς ὀργῆς του ἕνα δὲ χάνει.

Ἄχ! ἡ Ζωὴ στὸ λείψανο θλιμμένη,
Τὸν ἴσκιο της τοῦ κάκου ἁπλόνει ἀκόμα,
Καὶ μία παρηγοριὰ τώρα τῆς μένει:

Μ' ἀγάπη σκύφτει ἐκεῖ κοντὰ στὸ στρῶμα
Νεογέννητου παιδιοῦ, καὶ δὲ χορταίνει
Χίλιαις φοραὶς νὰ τοῦ φιλῇ τὸ στόμα.

ΤΟ ΠΟΥΛΑΚΙ

Γυρίστε, Πικραμένοι, ὅλοι τὸ μάτι
Ἐκεῖ ποῦ ροδοπρόσωπη χαράζει
Μέρα γλυκειὰ σὲ ὁλόχρυσο κρεββάτι.
Νά! τὸ πουλάκι, ὁποῦ ξυπνάει, σᾶς κράζει.

Ἄν, ὅπου ἡ μαύρη νύχτα εἶναι φευγάτη
Δάκρυ ὁ καϋμὸς θ' ἀκολουθᾷ νὰ βγάζῃ,
Ἄς τρέχῃ ὡς αὐγινὴ στάλα δροσάτη,
Ποῦ τὸ στεγνὸ χορτάρι ἀναγαλλιάζει.

Ἐκεῖ θ' ἀκοῦτε ἀνάσασῃ νὰ φέρῃ
Στοῦ πόνου ποῦ σᾶς καίει τ' ἀψὺ φαρμάκι
Ἕνα γλυκό, βαλσαμωμένο ἀέρι.

Εἶναι μάννας εὐχοῦλα, ὁπῶχει φτάκῃ
Μὲς ἀπ' ὡραῖα ξεμακρυσμένα μέρη,
Καὶ ναὔρῃ ἐπῆε τ' ἀφτέρωτο πουλάκι.

Digitized by Google

ΘΥΜΗΤΙΚΟ

Τέχνη καμμία δὲ θέλει παραστήση
Τῆς μάννας του τα κάλλη· ἐδῶ μία μέρα,
Σκόρπια νὰ ταὔρῃ ὁλόγυρα στὴ φύση,
Ἂς τρέξῃ τ' ἀγγελοῦδι ἐκεῖθε πέρα.

Τὴν ἄσπρη αὐγή, τὴ χρυσωμένη δύση,
Τ' ἄνθια, τὴ χλόη, τὸ πέλαο, τὸν αἰθέρα
Ἔχοντας τότε ὡς πρότυπα, θὰ ζήσῃ
Στὸ νοῦ του ὀμπρὸς ἡ ἀγνώριστη μητέρα.

Ἀλλ' ἂν στὴ θεία μορφὴ τ' ὡραῖο θὰ σμίξῃ,
Ποῦ πέρναε τοῦ κορμιοῦ κάθε στολίδι,
Καὶ τὴν κλεισμένη ἐπιθυμιά του ἀνοίξῃ,

Θὰ τοῦ ζαρώρουν ἀπορίαις τὸ φρύδι,
Σὰ μ' ἄφωνη λαχτάρα ὁ Πάππος δείξῃ
Ἕνα μικρὸ γυναίκειο' δαχτυλίδι (*).

ΣΤΟΝ ΟΥΡΑΝΟ

Τ' ἀθῶο παιδί, τοῦ κόσμου τὸ καμάρι,
Ποῦ τέτοιο μυστικὸ θὰ ξεδιαλύνῃ,
Τὸ νοῦ του φτάνει ὁλόγοργα νὰ πάρῃ
Ἐκεῖ ποῦ ἡ δίψα τῆς ἀλήθειας πίνει.

Στὸ πλάγι τῆς μητρός του ἔχει τὴ χάρη
Μὲ μιᾶς νὰ ἰδῇ τὴν ἅγια Ἐλεημοσύνη,
Ποῦ ἕν' ἄφθαρτο λευκὸ μαργαριτάρι
Γιὰ κάθε δάκρυ τοῦ φτωχοῦ τῆς δίνει.

Δέχεται ἡ θεία γλυκὰ τὸ ρώτημά του·
Τὰ πάντα τοῦ ξηγάει, καὶ φλογισμένη
Γυρίζει ἐκεῖθε ἡ φαντασία του κάτου.

Καί, σὰν ἐδῶ στὸν κόσμο ἡ νύχτα βγαίνῃ,
Μὲ τὰ μάτια ψηλὰ καὶ τὴν καρδιά του,
Θωράει τὸ δαχτυλίδι ἄστρο νὰ γένῃ.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΑΡΚΟΡΑΣ

ΧΩΡΙΣ ΟΝΟΜΑ

«Θέλω νὰ σας πῶ τὸν πόνο μου. Κανενὸς δὲν τὸν εἶπ' ἀκόμη. Ὄχι ὅτι μοῦ ἔλειψε ποτὲ ἡ ἐμπιστοσύνη. Τὸ μυστικό μου εἶνε μυστικὸ ποῦ εἰμπορεῖ νὰ τὸ ἠξεύρῃ ὅλος ὁ κόσμος, χωρὶς νὰ χάσω τίποτε. Καὶ μήπως δὲν τὸ ἠξεύρει;... Ἀλλ' ὅσες φορὲς μοῦ ἀνέβη ὡς τὰ χείλη, ἐφοβήθηκα νὰ τὸ πῶ σὲ κανένα, μήπως ἤθελ' εὕρω ἀντὶ συμπαθείας ἀπιστίαν καὶ περίγελο. Καὶ τὸ ἐκατάπια πάλιν ὀπίσω. Μόνον μαζί σας, ἐδῶ δά, δὲν αἰσθάνομαι κανένα φόβο, ὄχι. Ἐπὶ τέλους... καὶ νὰ μὲ περιγελάσετε σεῖς δὲν μὲ μέλει. Θὰ τὸ πῶ νὰ ξεθυμάνω. Περιγελάσετε. Ἀλήθεια... μόνον συζητήσεις δὲν θέλω.»

Ἐρρόφησε τὴν μπύραν του. Γύρω οἱ φίλοι ἐκυττάχθησαν μὲ μειδιάματα ἀπορίας. Τί ἔτρεχεν; Ἀπόψε εἶχε πίει ἕνα ποτῆρι περισσότερο. Αὐτὸ ἆρά γε τοῦ ἔδωσε τὸ θάρρος ν' ἀνοίξῃ ἀληθινὰ τὴν καρδίαν του, ἢ μήπως ἐξήφθη ἡ φαντασία του μέχρι τῆς δημιουργίας πλασμάτων περιβεβλημένων τὸν χιτῶνα τοῦ πραγματικοῦ; Καὶ μὴ δὲν ἦτο καλλιτέχνης, ἱκανὸς νὰ πάθῃ καὶ ἐκ τῶν συλλήψεων αὐτῶν τῶν ἐσωτερικῶν, ὅπως καὶ ἐξ ὅσων ἀντέδρων ἔξωθεν εἰς τὴν αἰσθητικότητά του; Τὸν ἤκουον περίεργοι, προσεκτικοί, χωρὶς διακοπήν.

«Δὲν ὑπάρχει μεγαλήτερον δυστύχημα δι' ἕνα ἄνθρωπον, παρὰ νὰ εἶνε βλὰξ καὶ νὰ τὸ γνωρίζῃ. ... Ἀχ! κ' ἐγὼ εἶμαι βλὰξ καὶ τὸ γνωρίζω. . : . Μὴ βλέπετε ἕνας τὸν ἄλλο μὲ τόσην ἔκπληξιν. Ναί, σᾶς εἶπα, τὸ γνωρίζω. Πιστεύσετέ μου. Ἂν δὲν τὸ ἔχετε ἐννοήσει ἕως τόρα, τόσο τὸ χειρότερο γιὰ σᾶς. Γιατί γελᾶτε;... Γελᾶτε, ἀλλὰ πιστεύσετε. Ἡ μανία μου εἶνε νὰ μὲ πιστεύουν, πάντοτε νὰ μὲ πιστεύουν. Ψέμματα δὲν λέγω, ὄχι ποτέ. Ἀλλὰ ἡ ἀλήθεια ἡ βαθεῖα, ἡ κρυμμένη, ἡ ἀληθινὴ ἀλήθεια, εἶνε συχνὰ τόσο παράξενη, ὥστε βλέπετε χρειάζεται πολὺ μεγάλος κόπος διὰ νὰ τὴν πιστεύσῃ ὁ κόσμος ὅταν ἔξαφνα φανερόνεται. Ὅλων τὰ μάτια δὲν ἔχουν τὴ δύναμι νὰ βλέπουν εἰς τὸ βάθος. Ἀγαπητοί μου φίλοι, εἶμαι βλάξ. Δὲν τὸ λέγω τώρα διὰ πρώτην φοράν. Αὐτὴ τὴν κουβέντα τὴν ἔκαμα μὲ τὸν ἑαυτό μου ἀπὸ χρόνια τόρα καὶ τὴν κάμνω κάθε μέρα, κάθε ὥρα, κάθε στιγμή. Ἐβασάνισα τὸ ζήτημα καλά, καλά, καλλίτερ' ἀπὸ κάθε ἄλλο. Μὲ ξεύρετε τόρα πειά. Διὰ νὰ ἔλθω ἐγὼ εἰς ἕνα συμπέρασμα, θὰ πῇ ὅτι δὲν μοῦ μένει καμμιὰ ἀμφιβολία περὶ τοῦ λογικοῦ δρόμου ποῦ ἠκολούθησα. Μὲ ξεύρετε τόρα πειά. Αἴ, μάθετε λοιπὸν ἀκόμη ὅτι εἶμαι βλάξ.

«Ὅ,τι δὲν εἶνε γυμνόν, εἶνε σκεπασμένον. Ἰδοὺ ἓν ἀξίωμα λογικώτατον, πιστεύω. Προσέξατέ το, ἐφαρμόσατέ το καὶ θὰ λυθοῦν ἀμέσως ὅλαι σας αἱ ἀπορίαι. Διὰ σᾶς ἡ βλακεία μου δὲν εἶνε γυμνή, εἶνε σκεπασμένη βλακεία... Ἀνθρώπους σὰν κ' ἐσᾶς τοὺς ἀπατῶ εὔκολα, τοὺς ἀπατῶ σᾶς λέγω, τὸ εἰξεύρω. Εἶμαι ὀλίγον ποιητής, εἶμαι ὀλίγον κριτικός, ἔχω κάποιαν φήμην εἰς τὸν κόσμον τῶν γραμμάτων· δὲν εἶν' ἔτσι; Βλέπετε ὅτι δὲν μετριοφρονῶ πολύ. Σεῖς τόρα μ' ἐκτιμᾶτε, τὸ ἐννοῶ· καὶ μαζὶ μὲ σᾶς μ' ἐκτιμᾷ ὅλος ὁ κόσμος ποῦ γρά-

(*) Ἐβγῆκε λόγος ὅτι ἡ πολυθρήνητη βασιλοπούλα μας ἔδοσε μία φορὰ στὴ Μεγάλη Κυρία ἕνα της δαχτυλίδι, καὶ τῆς ἐπαράγγειλε νὰ τὸ πουλήσῃ κρυφά, θέλοντας μὲ τὸ τίμημά του νὰ βοηθήσῃ μία φτωχὴ γυναῖκα — ὅτι ἡ Μεγάλη Κυρία ἐδέχτηκε συγκινημένη τὴν ἅγια παραγγολή, ἀλλά, προτοῦ τὴν ἐνεργήσῃ, φανέρωσε τὰ πάντα στὸ Βασιλέα, ὁποῦ, μὲ ἀξιομίμητη ἅμιλλα χριστιανικῆς φιλανθρωπίας, ἐγίνηκε ἀγοραστὴς τοῦ δαχτυλιδιοῦ καὶ τὸ ἀκριβοπλέρωσε βοηθῶντας τὴ θεάρεστη πράξη, χωρὶς νὰ χάσῃ τὸ διπλοπολύτιμο θυμητικό της. Γ. Μ.

Digitized by Google

φει ἢ διαβάζει. Ἡ ἀνοησία τοῦ κόσμου αὐτοῦ δὲν ἔφθασεν ἴσως ἀκόμη εἰς τὸ σημεῖον νὰ μὲ νομίσῃ μεγαλοφυᾶ, ἀλλ' ἀφεύκτως ἂν τολμήσω ποτὲ νὰ ἰσχυρισθῶ μπροστά του ὅτι εἶμαι βλάξ, θὰ φωνάξῃ ὅτι εἶμαι καλὸς διὰ τὸ Φρενοκομεῖον — ἢ τοὐλάχιστον ὅτι ἤπια ἕνα ποτῆρι μπύρα περισσότερο... Διερμηνεύω καλὰ τὴν σιωπήν σας; Ἀπόδειξις ὅτι ἀληθινὰ εἶνε ὅσα σᾶς λέγω.

«Βγῆτε ὅμως ἔξω ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἀνόητον, τὸν κακορροίζικον, τὸν τυφλόν, τὸν γελοῖον κόσμον τῶν γραμμάτων. Ἐρωτήσασε τοὺς ἀνθρώπους ποῦ τάχουν τετρακόσα, τοὺς ἀνθρώπους ποῦ ξεύρουν ἐμένα καὶ ὄχι τὰ βιβλία μου, τὸ πρόσωπόν μου καὶ ὄχι τὰ προσωπεῖά μου· — ἐρωτήσατε αὐτοὺς καὶ ἰδῆτε ἂν δὲν θὰ σᾶς ποῦν μ' ἕνα στόμα ὅτι σήμερα εἶπα τὸν πειὸ σωστὸ λόγο τῆς ζωῆς μου. Εἶμαι βλάξ. Πόσες φορὲς τὸ ἄκουσα νὰ μοῦ τὸ λέγουν κατὰ πρόσωπο! Πόσες φορὲς τὸ ἐμάντευσα, τὸ αἰσθάνθηκα, τὸ ἔκλεψα νὰ τὸ λέγουν ἀπὸ πίσω μου! Πόσες φορὲς ὁ λόγος αὐτὸς μοῦ ἐξύπνησε τὴ συναίσθησι, μοῦ κατηύνασε τὴ φιλοδοξία, μοῦ ἐψύχρανε τὸν ἐνθουσιασμό, μοῦ εταπείνωσε κάθε φίλαυτον ἰδέα, ποῦ μοῦ ἔμπνευσαν τυχὸν οἱ ἔπαινοι τῶν ἀνοήτων. Εἶμαι βλάξ! Αὐτὸ λέγει ὁ σωστός, ὁ φρόνιμος κόσμος. Τὰ ἄλλα ποῦ λέτε σεῖς εἶνε κολοκύθια. Δὲν ξέρω νὰ μιλήσω, δὲν ξέρω νὰ φερθῶ, δὲν ξέρω νὰ ζήσω. Εἶμαι ἄτολμος, εἶμαι σκαιός, εἶμαι ἀδέξιος, λέγω ὅλο καὶ ἀνοησίες. Ἅμα πάρω λιγάκι θάρρος ἔρχομαι στὸ ἄλλο ἄκρον· γίνομαι χάχας, φαφλατᾶς, σαχλός. Δὲν λογαριάζω τὸν κόσμον τῶν γραμμάτων, σᾶς τὸ ξαναλέγω· ἐκεῖ πιθανὸν πολὺ νὰ κάνω καὶ φιγοῦρα. Ἐγὼ λογαριάζω τὸν ἄλλον κόσμον, τὸν κόσμο τὸν ἀληθινό, τὸν πραγματικό, τὸ φρόνιμο, αὐτὸν εἰς τὸν ὁποῖον πρέπει κανεὶς νὰ ζήσῃ καὶ νὰ εὐδοκιμήσῃ. Αἴ, εἰς αὐτὸ τὸν κόσμο ἐγὼ κάμνω φιάσκο. Πιστεύσατέ το, κύριοι. Ἀποτυγχάνω ὅσον εἶν' ἐπόμενον ν' ἀποτυγχάνῃ ἕνας... βλὰξ τέλος πάντων. Ἡ μορφή μου, ἡ ἐνδυμασία μου, ἡ φωνή μου, ἡ προφορά μου, οἱ τρόποι μου, τ' ἀστεῖά μου, τὰ σοβαρά μου, τὰ μίση μου, οἱ ἔρωτές μου, ὅλα εἶνε γελοῖα, ἀπεριγράπτως γελοῖα, βλακωδῶς γελοῖα. Καὶ τί θὰ πῆ γελοῖα; θὰ μ' ἐρωτήσουν οἱ σοφισταί. Δὲν ξεύρω. Ἕνα μονάχα ξεύρω, ὅτι ὁ κόσμος — εἴπαμε ποιὸς κόσμος — γελᾷ μαζί μου. Γελᾷ... τὸ ἐννοεῖται, κύριοι, αὐτό; Ὅσοι δὲν εἶνε τόσον κακοὶ νὰ μὲ γελάσουν μὲ οἰκτείρουν· οἱ ἄλλοι, ποῦ οὔτε μὲ γελοῦν, οὔτε μὲ οἰκτείρουν, αὐτοὶ οὔτε κἂν μὲ συλλογίζονται ὅτι ὑπάρχω. Δι' αὐτοὺς εἶμαι ἕνα μηδέν, ἕνα guarda e passa, βλὰξ καὶ τίποτε ἄλλο.

«Ἐγὼ ὅμως τὸν λαχταρῶ τὸν κόσμον αὐτὸν ποῦ μὲ περιφρονεῖ. Ἂν εἶμαι τάχα ποιητής, μὴν πιστεύσετε ὅτι δὲν ἔχω διόλου καρδιά. Μὴν ἀκοῦτε τί λέγω, μὴν ἀκοῦτε τί γράφω. Ἄνθρωπος εἶμαι κ' ἐγὼ καὶ ἀγαπῶ τὸν κόσμο. Εἰς αὐτὸν ἀφιέρωσα τὰ γλυκύτερά μου ὄνειρα, δι' αὐτὸν ἔπλασα τὰ λαμπρότερά μου σχέδια... Ἀχ! πῶς ἠθέλησα νὰ εἶμαι κ' ἐγὼ ἕνας ἄνθρωπος συμπαθὴς καὶ ἀξιαγάπητος· νὰ μ' ἀκούουν ὅταν ὁμιλῶ καὶ νὰ μὴ γελοῦν, νὰ παίζω πιάνο ὅταν χορεύουν καὶ νὰ μὴ τὰ χάνω· νὰ χορεύω καὶ νὰ μὴ καταπατῶ τὸν κόσμο — εἴπαμε ποιὸν κόσμο· — νὰ διηγοῦμαι τίποτε καὶ νὰ μὴν κοκκινίζω, νὰ μὴν μπερδεύωμαι, νὰ κερδίζω χρήματα σὰν τὸν ἀδελφό μου, νὰ ξεύρω νὰ ντύνωμαι σὰν ἐκεῖνον, νὰ ἐπιβάλλωμαι, νὰ ἐμπνέω ἔρωτα εἰς τὴν γυναῖκα ποῦ ἀγαπῶ, νὰ γείνω ἕνας ἀφωσιωμένος σύζυγος καὶ ὕστερα ἕνας καλὸς πατέρας... σὰν τὸν δικό μου. Ἰδοὺ ποῖα εἶνε τ' ἀληθινὰ ὄνειρά μου. Οἱ στίχοι μου εἶνε ψεύτικοι. Ἐγὼ μισάνθρωπος; Ἐγὼ ἐκκεντρικός; Ἐγώ! Ὤ, βέβαια δὲν μὲ γνωρίζει ὅποιος τὸ λέγει· δὲν μὲ γνωρίζει διόλου. Ἡ δύναμις μοῦ λείπει καὶ ὄχι ἡ θέλησις. Εἶμαι βλὰξ φύσει, ἐτελείωσε. Καὶ αὐτὰ ποῦ γράφω βλακεῖες εἶνε, ἡ κριτικὲς καὶ τὰ ποιήματα. Ἀπόδειξις ὅτι τὰ θαυμάζουν ὅλοι... οἱ βλάκες. Δόστε τα εἰς ἕνα φρόνιμον ἄνθρωπο, σὰν τὸν πατέρα μου, νὰ κουνήσῃ τὸ κεφάλι του...

«Καμμίαν φορὰν κατορθόνω νὰ κοιμίζω τὸν γῦπα ποῦ κατατρώγει τὰ σπλάγχνα μου. Καμμίαν φοράν; συχνὰ μάλιστα. Πλανῶ τὸν ἑαυτό μου. Πέρνω τοῖς μετρητοῖς κανένα ἔπαινον εἰρωνικόν, παρεξηγῶ καμμίαν φιλοφρόνησιν τυπικήν, βασίζομαι εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς γνωριμίας κανενός, ἡ ὁποία, πρὶν μὲ καταλάβῃ τί εἶμαι, εἶνε ἐνίοτε ἀρκετὰ εὐσέβαστος, κλείνω τὰ μάτια καὶ τ' αὐτιά... καὶ κοιμοῦμαι μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι ἐπιτυγχάνω. Ἀλλὰ πόσον σκληρὰ μοῦ εἶνε κατόπιν ἡ ἀφύπνισις εἰς τὴν πραγματικότητα! Αἰσθάνομαι πόνον θανάτου κάθε φοράν. Ὡς νὰ μ' ἐγκατέλειπε διὰ μιᾶς τὸ θάρρος νὰ ξαναρχίσω ζωὴν μὲ τοιούτους ὅρους, θέλω κ' ἐγὼ τότε, ὡς ὁ ποιητής, νὰ μὴ ζῶ, μὰ δίχως νὰ πεθάνω. Καὶ κλαίω καὶ μὲ δάκρυα ξεθυμαίνω. Καὶ ἀφ' οὗ χύσω ὅλα μου τ' ἀληθινά, χύνω καὶ μερικὰ ψεύτικα εἰς τοὺς στίχους μου — τὰ νόθα μου παιδιά. Εὑρίσκομαι καὶ σήμερα ὑπὸ τὸ κράτος μιᾶς τοιαύτης ἀφυπνίσεως, βέβαια ὅμως τῆς πειὸ σκληρῆς ἀπ' ὅλες. Καὶ κλαίω. Συγχωρήσετέ με, καλοί μου φίλοι, ποῦ κλαίω μπροστά σας. Εἶνε δάκρυα τὰ λόγια μου αὐτά... Ἀκοῦτε.

«Εἰς τὸν ἔρωτα ὑπέφερα τοὺς μεγαλητέρους ἐξευτελισμούς. Εἰς τὸ κεφάλαιον αὐτὸ ἐπόνεσα, ἐμαρτύρησα περισσότερον. Φυσικὸν εἶνε ἀφ' οὗ νέος εἶμαι. Δὲν ἐτόλμησά ποτε ν' ἀτενίσω ἐρωτικῶς γυναῖκα, χωρὶς νὰ γελοιοποιήσω τὸ αἴσθημά μου καὶ τὸν ἑαυτό μου. Διὰ τίποτε δὲν εἶμαι ἱκανός. Μοῦ λείπουν τ' ἀνδρικὰ προτερήματα, ἀκόμη δὲ καὶ ἡ τέχνη, ἡ ἐπιτηδειότης, ἡ σοβαρότης. Ὁ κακόμοιρος! Νομίζω ὅτι ὁ κόσμος εἶνε ὅπως τὸν

Digitized by Google

διαβάζω εἰς τὰ βιβλία μὲ τὴν ἀντίληψιν τῶν βλακῶν. Εἰς κάθε περίστασιν ἔχω ἕνα σωρὸ παραδείγματα καὶ γνώμας καὶ ἀξιώματα καὶ κανόνας. Καὶ ὅμως ποτὲ δὲν ἠμπόρεσα νὰ ἐφαρμόσω κανένα, ποτὲ ν' ἀπολαύσω τίποτε. Πταίουν ἐκεῖνα ποῦ εἶνε ψεύτικα, ἢ ἐγὼ ποῦ εἶμαι βλάξ;... Ἤρχοντο ἐν τούτοις καὶ στιγμαὶ ποῦ ἐπαρηγορούμην διὰ τὴν καταστροφὴν αὐτήν. Ὁ ἐγωϊσμός μοῦ ἐνέπνεε τὴν ἰδέαν ὅτι πιθανὸν ἦτο ν' ἀπετύγχανα εἰς τὸν ἔρωτα, διότι δὲν εἶχα βρῇ ἀκόμη τὸ ἰδανικόν μου... τὸ ἰδανικὸν τοῦ ποιητοῦ, τοῦ ἀνθρώπου τῶν γραμμάτων, τοῦ βλακός. Ἆ, βέβαια, ἔλεγα, ἦσαν ἀνάξιαί μου ὅλαι αὐταὶ ποῦ εἶχα ἀγαπήσει. Δὲν μ' ἐξετίμησαν, διότι δὲν ἦσαν ἱκαναί· μὲ περιεφρόνησαν, διότι δὲν ἠμποροῦσαν νὰ μὲ καταλάβουν. Ἦσαν ὑπάρξεις πεζαί, κτήνη· κ' ἐγὼ — ἐ γ ώ, ἀκοῦτε! — μὲ κτήνη δὲν εἰμπορῶ νὰ ἔλθω εἰς καμμίαν συνεννόησιν. Καὶ εἰς τὴν περιφρόνησίν των ἀντέτασσα περιφρόνησιν, προσποιητὴν εἰς τὴν ἀρχήν, εἰλικρινῆ κατόπιν, καὶ τὰς ἐξεδικούμην μὲ στίχους σκληρούς, τοὺς ὁποίους δὲν ἤξευραν, ἀλλοίμονόν μου! οὔτε νὰ διαβάσουν...

«Ἐπὶ τέλους βρῆκα καὶ ἐγὼ τὸ ἰδανικόν μου. Νὰ γυναῖκα, ἡ μόνη ποῦ θὰ ἠμποροῦσε νὰ μ' ἐννοήσῃ, νὰ μ' ἀγαπήσῃ . . . Εἶχεν ὅλα τὰ φυσικὰ καὶ διανοητικὰ προτερήματα. Ἔλαμψε κυριολεκτικῶς εἰς τὰ μάτια μου καὶ εἰς τὸ νοῦ μου. Ἀψηλή, ξανθή, γαλανή. Εὐφυής, πολυμαθής, ἀγαθή. Φαντασθῆτε ὅτι μ' ἐγνώριζε πρὶν μὲ γνωρίσῃ, ἀπὸ τὰ ἔργα μου· — καὶ ξεύρετε πλέον τί θὰ πῇ: γνωρίζειν τινὰ ἀπὸ τὰ ἔργα του... Ἐξ ἀρχῆς μοῦ ἔδειξε μεγάλην φιλίαν καὶ προτίμησιν. Τοὺς παρέβλεπεν ὅλους καὶ ἤρχετο κοντά μου νὰ καθήσῃ καὶ νὰ μοῦ μιλᾷ ὧρες ὁλόκληρες. Πῶς ἐσυμφωνούσαμε εἰς ὅλα, καμμιὰ φορὰ καὶ πρὶν ἐκφρασθοῦμε. Εἶνε ἡ μόνη γυναῖκα, ποῦ ἐτόλμησα νὰ τῆς ὁμιλήσω καὶ νὰ τῆς ὁμιλήσω πολύ, χωρὶς νὰ μὲ πάρῃ γιὰ βλάκα. Τί λέγω; Καλ' αὐτὴ ἐνθουσιάσθηκε. Καὶ ψέμματα ποῦ τῆς ἔλεγα; ἕνα σωρό. Πῶς δὲν μ' ἀρέσει ὁ κόσμος ὁ πολύς, πῶς μ' ἐνοχλεῖ ἡ ἐλαφρὰ μουσική, πῶς μὲ τρελαίνει ἡ γαλλικὴ κουζίνα, πῶς μ' ἀρέσει ἡ σαρακοστὴ καλλίτερα ἀπὸ τὴν ἀποκρηά, πῶς ἐργάζομαι δεκατέσσερες ὧρες τὴν ἡμέρα... Τέλος πάντων τὴν ἀγάπησα, τὴν ἀγάπησα πολύ, μὲ τὰ σωστά μου. Ὀλίγην δυσκολίαν βρῆκα νὰ τῆς τὸ πῶ. Τὸ ἤκουσε μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν, τόσον ποῦ μ' ἐβεβαίωσε—πρᾶγμα πρωτοφανὲς διὰ τὸν κόσμον ποῦ εὑρισκόμεθα—ὅτι ἦτο ἕτοιμη νὰ μοῦ τὸ πῇ ἐκείνη, ἂν ἐγὼ δὲν τὴν ἐπρολάμβανα. Συνεννοήθημεν θαυμάσια. Ἔρως θερμότερος δὲν πιστεύω ν' ἄναψεν ἄλλος ἀπὸ καταβολῆς. Καὶ κορίτσι μιὰ φορά. Φαντασθῆτε ὅτι ἤξευρε καὶ λατινικά. Ποιὰ εἶνε, μὴ θελήσετε νὰ σᾶς πῶ. Μάθετε τὴν ἱστορία αὐτὴ χωρὶς ὄνομα. Τὸ χωριὸ τὸ ξεύρετε...

«Πῶς μ' ἐκολάκευσε ὁ ἔρως της! Τὰ εἶχα λησμονήσει ὅλα καὶ ἤμουν ὁ πειὸ εὐτυχισμένος ἄνθρωπος. Θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι ὁ γύψ ἀπέθανε. Ἠμποροῦσα νὰ προσκαλέσω τὸν πατέρα μου, τὸν ἀδελφό μου, καὶ ὅλους τοὺς πατέρας καὶ τοὺς ἀδελφοὺς τῶν βλακῶν. Ἤμουν εὐφυής, τί λέγω; μεγαλοφυής, ἀφ' οὗ τὸ ἔλεγεν ἐκείνη... Ποτὲ μέτωπο δὲν ἄκουσε μεγαλητέρους ἐπαίνους. Καὶ τὰ μάτια μου; Τί μεγάλα μάτια, λαμπρά, ὡραῖα, γεμάτα ποίησι καὶ ζωή... Ἀμὲ τὰ χέρια μου; Τί χέρια λευκά, λεπτά, ἀριστοκρατικά, πλούσια εἰς γραμμὰς εὐφυΐας καὶ θελήσεως. Ὅλοι οἱ ποιηταὶ τῆς καρδιᾶς εἶχαν ὡραῖο χέρι. Ὁ Μπάϊρον, ὁ Χάϊνε, ἐγώ... Ἆ, ἦτο πλέον καιρὸς νὰ μάθῃ ὁ κόσμος τὴν εὐτυχία μου. Ἤθελα νὰ θριαμβεύσω, ν' ἀκουσθῶ, νὰ ζηλευθῶ. Δὲν βαστοῦσα πειά. Ἐμένα, ἐμένα μόνον ἀγαπᾷ ἕνα τέτοιο κορίτσι, ποῦ μ' ἐγνώριζε μάλιστα πρὶν μὲ γνωρίσῃ... Καλὲ δὲν ἀκοῦτε σεῖς; σεῖς τοὺς ὁποίους περιεφρόνησε καὶ ἀπηξίωσεν ἡ θεά, ἡ ἀποκρούουσα τῶν κτηνῶν τὴν λατρείαν;... Ἐξέλεξα ἀπὸ τοὺς φίλους μου τὸν κατάλληλον διὰ τὴν ἐκμυστήρευσιν — ἕνα νέον τοῦ κόσμου ἐννοεῖται — καὶ μίαν ἡμέραν ποῦ δὲν θὰ λησμονήσω ποτέ, ἔτσι πλαγίως καὶ ὡς εἶδος προεισαγωγῆς, ἤρχισα νὰ προκαλῶ τὴν γνώμην του περὶ τῆς ἐρωμένης μου.

«Μόλις ἐπρόφερα τ' ὄνομά της (μὴ σκανδαλίζεσθε) συνωφρυώθη, εἰς τρόπον ποῦ ἐκόπηκαν τὰ ἥπατά μου.

« — Καὶ τί; δὲν σ' ἀρέσει; ἐτόλμησα νὰ τὸν ἐρωτήσω.

« — Οὔφ, καϋμένε, κοροϊδεύεις; Ἀγκαλὰ ἐσύ... «εἶσαι βλάξ» ἤθελε βέβαια νὰ εἴπῃ· ἀλλὰ οὔτε καὶ ἐγὼ δὲν ἤξεύρω τί τὸν ἐκράτησε. Τί θὰ πάθαινε ἂν τὤλεγε;...

« — Τί νὰ σοῦ 'πῶ, ἀδελφέ. Ἐμένα αὐτὸ τὸ κορίτσι μ' ἀρέσει.

«Καὶ ἀρχίζων διαλεκτικῶς ἀπὸ τὰ χυδαιότερα προτερήματα, τὸν ἠρώτησα περὶ τῆς καλλονῆς της.

« — Καλλονὴ αὐτή! εἶπεν ὁ φίλος μου. Μὲ τὰ σωστά σου; Ἀμ δὲν βλέπεις, καϋμένε, ποῦ ἀπ' τὴν πολλὴ μελέτη, ἔγεινε σὰν μπακαλιάρος;

«Τὸ ἐκατάπια καὶ αὐτό.

«— Εἶνε ὅμως πολὺ γραμματισμένο καὶ πολὺ ξυπνὸ κορίτσι· εἶπα.

« — Νὰ τόρα πάτησες τὴν πῆτα. Αὐτή, καλέ, ξυπνή, ἡ σχολαστική, ἡ γελοία, ἡ σαχλή, ποῦ διαβάζει λατινικὰ ποιήματα; Εἶνε βλάξ!

«Βλάξ! Ὢ ἐρήμωσις καὶ καταστροφή. Ὁ ἥλιος τῆς αὐγῆς φωτίζει πεδίον ἀπέραντον, αὐχμηρόν, γεμάτον ἀπὸ πτώματα αἱμόφυρτα. Εἶμαι παράφρων... Βλάξ! δι' αὐτὸ λοιπὸν μὲ ἠγάπα ἐμένα. Ὁποία ἀφύπνισις. Θεέ μου! Καὶ τὸ εἶχα λησμονήσει, κύριοι! Βλάξ! μόνον μία τέτοια ἠμποροῦσε ν' ἀγαπήσῃ ἕνα βλάκα. Ναί,

Digitized by Google

χωρὶς ἄλλο! Δὲν μοῦ ἔμενε πλέον καμμία ἀμφιβολία ὅτι ὁ φίλος μου εἶχε δίκηο. Ὅλος ὁ κόσμος ἄλλως τε εἶδα ὅτι τὸν ἐδικαίονε. Ῥώτησα καὶ ἔμαθα. Ἦτο βλάξ. Καὶ μήπως δὲν τὸ εἶχα μαντεύσει ἀμυδρῶς, ἀορίστως, διὰ νὰ τὸ πιστεύσω ἔτσι εὐθὺς μὲ μίαν λέξιν τοῦ φίλου μου;

«Καὶ τώρα; Ποτέ μου δὲν ἐμίσησα εἰς τὸν κόσμον ἄνθρωπον, ὅπως αὐτὴν τὴν γυναῖκα, τὴν μόνην ποῦ μὲ ἀγάπησε.»

*

Εἶπε καὶ ἐστράγγισε τὸ ποτήριόν του. Ἐσιώπησεν ὁριστικῶς, ἀμετακλήτως. Θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι ἔπαθεν ἀπὸ ἀφασίαν. Τόση ἦτο ἡ ἐπιμονή του καὶ ἀπόψε καὶ πάντοτε ὁσάκις τὸν ἠρώτων περὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ. Οἱ φίλοι του ἔμειναν διὰ παντὸς εἰς τὴν ἀμφιβολίαν, ἂν ὅσα εἶπε τὰ ἐπίστευε πράγματι, ἢ ἂν ἦσαν γεννήματα ὥρας κακῆς, παραδοξολογίαι μόλις στιγμιαίας πίστεως ἄξιαι.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

ΔΙ' ΕΝΑ ΣΟΦΟΝ ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΟΓΡΑΦΟΝ

Σπανίως βιβλίον συγγράφεται μεθ' ὅσης συντάσσεται ἐπιμελείας περὶ τὴν λεγομένην γλῶσσαν τῶν λογίων ἡ «Νέα Ἡμέρα» τῆς Τεργέστης. Οὐδεὶς νομίζω, ἐκ τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ ἐγκρίτου φύλλου φρονεῖ ἀντίθετα περὶ αὐτοῦ. Ἡ «Νέα Ἡμέρα» εἶνε μοναδικὸν φύλλον ὄχι μόνον ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἡμέτερα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ τῶν ἄλλων χωρῶν, ὅπου τὸ σύνθημα τῆς πρὸς τὴν γραμματικὴν ἀνευλαβείας καὶ τῆς ἀφροντισίας πρὸς τὴν γλῶσσαν δίδεται συνήθως ὑπὸ τῶν ἐφημερίδων· ἐνῷ, τοὐναντίον, ἡ Τεργεσταία ἐφημερὶς δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς φιλολογικὸν φροντιστήριον παντὸς φιλοδοξοῦντος νὰ γράφῃ καλλιεπῶς καὶ κανονικώτερον τὴν γλῶσσαν τῶν λογίων. Παρατηρῶ μόνον ὅτι, καθὼς εἰς Ῥώμην ἄγουσι πολλαὶ ὁδοί, οὕτω καὶ πολλοὶ δρόμοι φέρουσιν εἰς τὴν καλλιέπειαν, κατὰ δυστυχίαν δὲ μία καὶ μόνη μέθοδος δὲν ὑφίσταται πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ὀρθοεπείας· ἢ καὶ ἂν ὑφίσταται, τὸ ζήτημα ἀκριβῶς εἶνε περὶ τοῦ τίς ἐκ τῶν Ἑλλήνων λογίων σοφώτερον νέμεται τὸν μυστηριώδη τοῦτον θησαυρόν. Διότι, ὡς ἡ «Νέα Ἡμέρα» διὰ τῶν ἄρθρων, μεταφράσεων καὶ ἐπιφυλλίδων της, οὕτω λ. χ. καὶ ὁ καθηγητὴς Κόντος διὰ τῶν «Γλωσσικῶν παρατηρήσεων» ὑπὲρ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἰδέας ἀγωνίζεται: ὑπὲρ τοῦ ὀρθοεπῶς καὶ καλλιεπῶς γράφειν· ὑπὲρ τοῦ ἑλληνίζειν. Ἀλλ' ὅμως ἡ τοιαύτη κοινοπραγία δὲν ἐμποδίζει βαθύτατα νὰ ἀλληλεχθρεύωνται καθηγητὴς Κόντος καὶ Τεργεσταία «Ἡμέρα», καὶ νὰ ἀφιερώνῃ αὐτὴ πρὸς τιμὴν ἐκείνου τὰ ἑξῆς σημαντικὰ ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 6 Ἰουλίου 1891: «Ἑπτὰ θιασῶται τοῦ καθηγητοῦ Κόντου ἀπεφάσισαν νὰ πανηγυρίσωσι τὴν εἰκοστὴν πέμπτην ἐπέτειον τῆς ἀνακηρύξεώς του εἰς διδάκτορα διὰ τῆς ἐκδόσεως φιλολογικῶν διατριβῶν καὶ διὰ διαγωνίσματος. Θέμα τοῦ διαγωνίσματος ἔσται, ὡς λέγεται, τὸ «Μωρίας Ἐγκώμιον». Ἀλλ' ἡ πρότασις μετέχει καὶ κακοηθείας, διότι ὁ ἡμιμαθὴς λογιώτατος, εἰς ὃν πρόκειται νὰ ἀπονεμηθῇ ἡ ἐξαιρετικὴ αὕτη τιμή, γνωστὸς ἐγένετο μόνον ὡς ὑβριστὴς ὅλων τῶν διδασκάλων τοῦ γένους ἀπὸ Κοραῆ μέχρι Ῥαγκαβῆ». Γνωστὸν δὲ ὅτι ἀπὸ αἰῶνος ἤδη οἱ δριμύτεροι λίβελλοι γράφονται καὶ αἱ βαρύτεραι ὕβρεις ἐκτοξεύονται ὑπὸ λογίων κατὰ λογίων καὶ ὑπὸ διδασκάλων κατὰ διδασκάλων, ἐνῷ πάντες οὗτοι οἱ πρὸς ἀλλήλους ἔχθιστοι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ τρέφουσιν ἰδανικόν: τὴν ἀνόρθωσιν τῆς γλώσσης.

Κατάστασις διὰ νὰ σκεφθῇ τις ὅτι πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς γλώσσης δὲν ἰσχύει μόνον τὸ ὀρθογραφεῖν αὐτήν, καὶ ὅτι ἡ καλλιέπεια δὲν εὑρίσκεται ἐκεῖ ὅπου τὴν ζητοῦν, κατ' εὐσεβῆ παράδοσιν, οἱ λόγιοι καὶ οἱ διδάσκαλοι. Ἀλλὰ σκοπὸς τοῦ παρόντος ἀρθριδίου δὲν εἶνε νὰ περιπλανηθῶ εἰς τοιαύτης σκέψεως λαβύρινθον. Ἄλλοτε ἴσως ἐπανέλθω εἰς τὸ περίπλοκον, ἀλλὰ καὶ ἑλκυστικὸν τοῦτο θέμα· εὐτυχὴς καὶ τότε θὰ ἐλογιζόμην, ἂν κατώρθωνα νὰ ἐννοηθῇ ὅτι τὴν καλλιέπειαν δὲν πρέπει νὰ τὴν ἀντιλαμβανώμεθα ἀλλέως ἢ ὅπως ἀντελαμβάνετο τὴν ἁρμονίαν ὁ Σολωμός: «Πίστευσέ μου, διδάσκαλε, ἡ ἁρμονία τοῦ στίχου δὲν εἶνε πρᾶγμα ὅλο μηχανικό, ἀλλὰ εἶνε ξεχείλισμα τῆς ψυχῆς...» Ἀπὸ τοιοῦτον ψυχικὸν ξεχείλισμα ἐπήγασε πάντοτε καὶ πηγάζει τῶν συγγραφέων ἡ γνησία καλλιέπεια, δύναμις οὐδόλως ἢ ἐλάχιστα σχετιζομένη πρὸς τὴν μηχανικὴν κατάστρωσιν φράσεων συμφώνως πρὸς ὀρθογραφικοὺς κώδικας. Ἀλλ' ἐς ἄλλοτε τὰ σπουδαῖα. Σήμερον ἤθελα δι' ὀλίγων νὰ ἐκθέσω τὴν ἐντύπωσιν τὴν ὁποίαν μοῦ ἐπροξένησε κρίσις τις δημοσιευθεῖσα πρό τινος ἐν ἐπιφυλλίδι τῆς «Νέας Ἡμέρας»· κρίσις, γεμάτη ἀπὸ ἀκρισίαν, φαιδρότατα διαθέτουσα, καὶ ἀξία προσοχῆς μόνον διότι ἐφιλοξενήθη ὑπὸ τῆς «Νέας Ἡμέρας». Δυσκολεύομαι νὰ πιστεύσω ὅτι ὁ ἄξιος καὶ συνετὸς συντάκτης αὐτῆς, ὁ Ἀλέξανδρος Βυζάντιος, ὅσον δυσμενῶς καὶ ἂν διάκηται, ὅσον αὐστηρῶς καὶ ἂν κρίνῃ τὴν σύγχρονον φιλολογικὴν κίνησιν, συμμερίζεται καθ' ὅλα τὰς σκέψεις καὶ ἐπιδοκιμάζει τὰς ἐκφράσεις τοῦ ἐπιφυλλιδογράφου του περὶ τῶν ὁπωσδήποτε πρωτοστατούντων ἐν τῇ κινήσει ταύτῃ. Ἀλλὰ δὲν εἶνε πρώτη φορὰ καθ' ἥν, ἀντὶ νὰ κρίνωνται, ἀντὶ νὰ ἐλέγχωνται, ἀντὶ νὰ ἐπιτιμῶνται μετὰ πάσης ἔστω αὐστηρότητος, οὗτοι διασύρονται μωρῶς καὶ ὑβρίζονται κακοήθως διὰ τῶν ἐπιφυλλίδων τῆς «Νέας Ἡμέρας», ἀναμὶξ καὶ ἀδιακρίτως πρεσβύτεροι καὶ νεώτεροι, πάντες οἱ ὁπωσδήποτε φιλοτιμούμενοι νὰ συνεργασθῶσιν

Digitized by Google

εἰς τὸ μόλις ἤδη θεμελιούμενον οἰκοδόμημα τῆς πατρίου φιλολογίας διὰ θετικῶν ἔργων, καὶ ὄχι δι' ἀρνητικῶν διδαγμάτων, πάντες οἱ πιστεύοντες ὅτι τὸ Α καὶ τὸ Ω τῆς πνευματικῆς ἐνεργείας δὲν περιορίζεται ἐντὸς τῶν Γλωσσικῶν παρατηρήσεων τοῦ κ. Κόντου καὶ τῶν Φιλολογικῶν ὑποτυπώσεων τοῦ κ. Θερειανοῦ. Ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι ἡ φιλοσοφικὴ ἀρχὴ ἡ καλουμένη τῆς ἀντιφάσεως δὲν ἔχει ἀπόλυτον κῦρος, καὶ ὅτι ἔγκριτον φύλλον δύναται νὰ δημοσιεύῃ ἀκρίτους ἐπιφυλλίδας. Θὰ παρατηρήσῃ τις ἴσως ὅτι καὶ αἱ ἐπιφυλλίδες αὗται συντάσσονται συνήθως μετὰ γλωσσικῆς δεινότητος ὄχι τυχαίας· τί πρὸς τοῦτο; Ἐνταῦθα εἶνε πρόσφορον νὰ ἀναμνησθῇ τις τοῦ ἀρχαίου ἐκείνου : Ἡ γλῶσσα νοῦν δὲν ἔχει.

Πέρυσιν ἐδημοσιεύθη, ἐν ἐπιφυλλίδι πάντοτε τῆς «Νέας Ἡμέρας», ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ καθαρεύουσα ἑλληνικὴ γλῶσσα» καὶ ἐκ Βοστόνης χρονολογουμένη, διατριβὴ βρίθουσα τοιούτων καὶ τοσούτων κοινοτοπιῶν, καὶ παρανοήσεων καὶ παρεξηγήσεων καὶ ἀνοησιῶν, ὥστε ὡς μόνην δικαιολόγησιν αὐτοῦ ὁ διατριβογράφος ἠδύνατο νὰ ἀντιτάξῃ ὅτι ἔπεσε θῦμα τῆς ἀποστάσεως, ἀδυνάτου ὄντος νὰ διακρίνῃ καθαρώτερον ἐκ Βοστόνης τῆς Ἀμερικῆς τὰ ἐν Ἀθήναις τελούμενα· —διότι ὁ λόγος του ἦτο περὶ τῶν «ἡμιμαθῶν τῶν διημερευόντων ἐν τοῖς παρακειμένοις τῇ πλατείᾳ τῆς Ὁμονοίας καφενείοις» καὶ ἐκεῖθεν ὁρμώντων εἰς «σταυροφορίαν ὑπὲρ τοῦ δημώδους ἰδιώματος!» — Ἀλλ' ὁ ἐν Τεργέστῃ ἐπιφυλλιδογράφος φαίνεται ὅτι δὲν συγχίζει τὰ ἐν Ἑλλάδι ὀλιγώτερον τοῦ ἐν Βοστόνῃ ὁμοδόξου του. Ἀλλ' ὦ ἀδελφοί, ἀφοῦ τέτοιος ἱερὸς ζῆλος διακαίει τὰς καρδίας ὑμῶν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, διὰ νὰ ὀρθοτομήσετε τὸν λόγον αὐτῆς ἢ προμηθευθῆτε ἰσχυρὰ τηλεσκόπια, ἢ μὴ φεισθῆτε ἀναγκαιοτάτου ταξειδίου μέχρις Ἀθηνῶν καὶ μέχρι Κερκύρας, διὰ νὰ ἴδετε μὲ τὰ μάτια σας καὶ νὰ ψηλαφήσετε μὲ τὰ χέρια σας τοὺς ἐντὸς τῶν δύο τούτων σφηκοφωλεῶν διαιτωμένους ὀλετῆρας τοῦ νεοελληνικοῦ λόγου, τοὺς ὁποίους ἀντιλαμβάνεσθε ὄχι μόνον ὡς αἰσχροὺς ποιητὰς καὶ ἀχρείους πεζογράφους — πολὺ καλὰ — ἀλλὰ καὶ τοὺς φαντάζεσθε — καὶ ἐνταῦθα ἔγκειται τὸ κωμικόν—ὡς ἀργοὺς μυιγοχάφτας τῶν καφενείων καὶ ὡς καταχθονίους τρόπον τινὰ φαρμασώνους δι' ἑταιριῶν ποικίλως διακλαδουμένων μίαν καὶ μόνην ἀρχὴν θεραπεύοντας : τὸν ἀμοιβαιοθαυμασμόν! Ἕνα τέτοιο ταξεῖδι πολὺ θὰ σᾶς ὠφελήσῃ, εὐλογημένοι!

— Τί φρονεῖς περὶ τοῦ βιβλίου τοῦ Ἑρμοδώρου ; — Ὅτι εἶνε κακόν, ἀποκρίνεται ὁ Ἄνθιμος. —Κακόν ; —Τόσον κακόν, ὥστε δὲν εἶνε βιβλίον, καὶ δὲν ἀξίζει τὸν κόπον νὰ ὁμιλῇ κανεὶς περὶ αὐτοῦ.—Τὸ διάβασες ; —Ὄχι! ἀποκρίνεται ὁ Ἄνθιμος.»

Τὸν ἀνωτέρω διάλογον εὑρίσκετε εἰς τοὺς Χαρακτῆρας τοῦ Λαβρυγέρ. Ὢ τῆς θαυμαστῆς μετεμψυχώσεως! Ὁ Ἄνθιμος τοῦ γάλλου χαρακτηρογράφου εἶνε αὐτὸς οὗτος ὁ Τεργεσταῖος ἐπιφυλλιδογράφος, ἐνθυμίζων πλὴν ἐκείνου καὶ τὸν μεμψίμοιρον τοῦ Θεοφράστου, τὸν ἔχοντα «τὸ στόμα εὔλυτον πρὸς λοιδωρίαν καὶ φθεγγόμενον μεγάλῃ τῇ φωνῇ.» Ἀποφαίνεται περὶ τῶν συγχρόνων ποιητῶν μὲ τὴν εὐσυνειδησίαν τοῦ Ἀνθίμου, ἀπαντῶντος εἰς τὸν Ἑρμόδωρον. Ὑποθέτω ὅτι ποτὲ δὲν τοὺς ἀνέγνωσεν, ἐκτὸς ἂν γινώσκῃ αὐτοὺς ἐκ τοιούτων αὐτολεξεὶ παραθέσεων ἐν τῇ Στιχουργικῇ τοῦ κ. Γριτσάνη[1] :

Σὰν τὴ σπίθα κρυμμένη 'ς τὴ στάχτη
Ἐκρυβόταν γιὰ μᾶς λευθεριά·
Ἦλθε ἡμέρα, πετιέται, ἀνάπτει,
Ἐξανοίχθη σὲ κάθε μεριά.
(Σολωμοῦ, κατ' ἄλλους τοῦ Κουτούβαλη!)

ἢ ἐκ τοιούτων διστίχων :

Εἰς τὴν κοιλάδα δι' ἐμοῦ πηγαίνουν τοῦ κλαυθμῶνος,
'Σ τὸν τόπον δι' ἐμὲ περνοῦν τσ' ἀσβέστου ἀλγηδόνος.
(Dante Inferno, μεταφρ. Γριτσάνη.)

Πρὸς τιμήν του ὑποθέτω ὅτι ἀγνοεῖ τὴν νεωτέραν ἡμῶν ποίησιν, διότι ἄλλως θὰ ἤμην ἠναγκασμένος νὰ ἐφαρμόσω εἰς βάρος του ἑτέραν πάλιν ῥῆσιν τοῦ Λαβρυγέρ : «Les sots lisent un livre et ne l' entendent point.» Τὸ βιβλίον πρὸς σύνθεσιν τοῦ ὁποίου ἀπὸ τοῦ Σολωμοῦ μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν συνεργάζονται οἱ ποιηταὶ τῆς Ἑλλάδος εἶνε κατ' οὐσίαν καὶ κατὰ μορφὴν πολὺ σοβαρώτερον τοῦ βιβλίου τὸ ὁποῖον ματαίως πειρῶνται νὰ καταρτίσωσιν οἱ δάσκαλοι ἀπὸ τῶν πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως χρόνων μέχρι τοῦ σοφοῦ ἐπιφυλλιδογράφου τῆς «Νέας Ἡμέρας». Ἐν τῷ ὀλιγοσελίδῳ βιβλίῳ τῶν πρώτων παρίσταται τὸ πνεῦμα ἀγωνιζόμενον νὰ δημιουργήσῃ ἕνα κόσμον ἐκ τοῦ χάους· ἐν τῷ ὀγκώδει βιβλίῳ τῶν δευτέρων πᾶσαι αἱ ἐνέργειαι τῶν ἐν αὐτῷ συνεργαζομένων τείνουν πρὸς ἕνα σκοπόν· πρὸς τὴν κατάπνιξιν τῆς ἐργασίας τοῦ πνεύματος. Ἡ ἐργασία τῶν δασκάλων, ὡς τελεῖται παρ' ἡμῖν, δὲν ἔχει τίποτε κοινὸν πρὸς τὸ πνεῦμα. Κραυγάζουν οὗτοι κατὰ τῆς ποιήσεως, δηλονότι κατὰ πάσης μουσικῆς ἐκφράσεως τῆς σκέψεως, τῆς φαντασίας καὶ τοῦ αἰσθήματος, ὡς ὑλακτοῦσι κατὰ τῆς σελήνης οἱ κύνες. Αἱ ὑλακαὶ αὗται σπανίως ἀναδίδονται τόσον ὀξεῖαι καὶ τόσον κωμικῶς ἐπίμονοι καὶ τόσον τυφλῶς καὶ ἀλόγως διαμοιραζόμεναι πρὸς πᾶσαν διεύθυνσιν, ὡς ἀνεδόθησαν αἱ τοῦ ἀνωνύμου ἐπιφυλλιδογράφου. Δυστυχῶς φίμωτρον ἐνταῦθα δὲν χωρεῖ· ἀλλὰ καὶ βλάβην τινὰ δὲν δύνανται νὰ προξενήσωσιν αὗται εἰς τοὺς καθ' ὧν ἀπευθύνονται. Καὶ ἐπειδὴ πιθανὸν νὰ τὰς εὕρουν καὶ διασκεδαστικὰς τινὲς

1 Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιφυλλὶς τῆς «Νέας Ἡμέρας» ἐγράφη ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς πρό τινος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκδοθείσης «Στιχουργικῆς» ὑπὸ τοῦ αὐτόθι μουσικοδιδασκάλου κ. Π. Γριτσάνη.

Digitized by Google

ἐκ τῶν ἀναγνωστῶν τῆς «Ἑστίας» ἂς κάμω νὰ ἀκουσθῶσιν αἱ χαρακτηριστικώτεραι ἐξ αὐτῶν.

«Τὸ ὁσημέραι αὐξανόμενον παρ' Ἕλλησι πλῆθος τῶν στιχουργῶν εἶνε ἀσφαλὴς ἀπόδειξις τῆς ἐπικρατούσης ποιητικῆς στειρώσεως... Εὐχόμεθα εἰς τὴν «Στιχουργικὴν» τοῦ κ. Γριτσάνη νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν περιστολὴν τοῦ κακοῦ οὗ γίνονται πρόξενοι οἱ τὴν Ἑλλάδα κατακλύσαντες στιχοράφοι. Μακαρία ἡ Ἑλλὰς ἂν εἶχε πλείονας μὲν φιλοπάτριδας πολίτας, μείονας δὲ οἰστρομανεῖς ποιητάς.» Ἀλλ' εἶνε ἀνάγκη νὰ ὑποδειχθῇ ὅτι ὁ κατακλυσμὸς οὗτος τῶν στιχογράφων ὑφίσταται μόνον ἐν τῇ ταπεινῇ φαντασίᾳ τοῦ Ἀνθίμου τῆς «Νέας Ἡμέρας» καὶ ὅτι ἐξ ἐναντίας μεγάλη ὕφεσις παρατηρεῖται ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν εἰς τὴν στιχουργικὴν μανίαν; ὅτι πρὸς τὴν ὕφεσιν ταύτην συνετέλεσεν ὁ τύπος, καὶ ἰδίᾳ ὁ περιοδικός, ἀνοικτιρμόνως ἀρνούμενος φιλοξενίαν εἰς στιχουργήματα, ἅτινα πρὶν ἀφροντίστως ἐδημοσιεύοντο ὁπωσδήποτε; ὅτι ἐπὶ τῶν δακτύλων ἀριθμοῦνται οἱ ἀκουόμενοι ἐν τῇ συγχρόνῳ ποιητικῇ κινήσει; ὅτι ἡ σύγχρονος ποιητικὴ παραγωγή, ἀνεξαρτήτως τοῦ ποιοῦ, προσφέρεται εἰς λίαν ἀραιὰς δόσεις, καὶ ὅτι ἀναλόγως πρὸς τὴν κατὰ ποσὸν κίνησιν τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἡ Ἑλλὰς παρίσταται λίαν πτωχή; ὅτι εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἡ ὁσημέραι παρ' ἡμῖν κρατυνομένη συνείδησις καὶ ἀντίληψις τοῦ ποιητικοῦ στοιχείου νὰ καθίστατο αἰσθητοτέρα διὰ ποιητικῶν ἔργων πυκνότερον ἐμφανιζομένων καὶ διὰ συμπυκνώσεως τῆς φάλαγγος τῶν παρ' ἡμῖν ποιητῶν; Καὶ πῶς τοὺς φαντάζεται ὁ ἰδεώδους τελειότητος μωρόσοφος οὗτος τοὺς πτωχοὺς αὐτούς! Οἰστρομανεῖς καὶ «θρασεῖς καὶ ἀναιδεῖς ἐξ ἀλαζονικῆς οἰήσεως». Σῶσον, Κύριε! Οἱ προσωπικῶς γνωρίζοντες καὶ παρακολουθοῦντες ἐγγύτερον τὸν βίον τῶν ἀξίων λόγου ἐκ τῶν ἡμετέρων ποιητῶν, αὐτοὶ ἂς μαρτυρήσουν περὶ τῆς θρασύτητος καὶ τῆς ἀλαζονίας των, ἐκτὸς ἂν θρασύτης καὶ ἀλαζονία ἐκλαμβάνεται ὁ ἀγὼν τὸν ὁποῖον τινὲς ἀνέλαβαν κατὰ τῶν σχολαστικῶν καὶ ἡ πρὸς τὰ παραγγέλματα τῶν δασκάλων ἀδιαφορία των.

Καταγγέλλει δὲ τοὺς ποιητὰς ὁ ἄνθρωπος ὡς θορυβοῦντας «καὶ δεινὰ παταγοῦντας», δι' οὐδένα ἄλλον λόγον ἢ διότι τολμῶσιν οἱ ἀχρεῖοι νὰ δημοσιεύουν μὲ τὰς ὑπογραφάς των ἐδῶ κ' ἐκεῖ πεζὰ καὶ ἔμμετρα, ἀντί, λαμβάνοντες εἰς χεῖρας, δίκην εὐχολογίου, τὰς ἐπιφυλλίδας τῆς «Νέας Ἡμέρας» νὰ διέρχωνται τὸν βίον ἀσκητικῶς ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ καὶ σιωπῇ. Ὢ τῆς ἀλλοκότου εὐαισθησίας τῶν αὐτιῶν τοῦ σοφοῦ ἐπιφυλλιδογράφου, μέχρι τοῦ ὁποίου οἱ ἁπαλοὶ ψίθυροι δύο τριῶν στίχων καὶ ὁ γοργὸς ῥοῦς διηγηματογραφικῆς τινος περιόδου καταφθάνουν ὡς θόρυβοι καὶ δεινοὶ πάταγοι! Τί νὰ γίνῃ! καλὸν θὰ ἦτο οἱ καϋμένοι οἱ ποιηταὶ ἀντὶ νὰ κινῶνται δημοσιεύοντες τὰ ἔργα των, νὰ στέκουν ὡς τὰ μαρμαρωμένα βασιλόπουλα τοῦ παραμυθιοῦ, — ἴσως τότε θὰ ἐμάλασσαν τὰς καρδίας τῶν Τεργεσταίων σοφῶν — καὶ ἀντὶ νὰ ἀγαπῶσι καὶ νὰ σέβωνται ἀλλήλους — ἀπαραίτητον παρακολούθημα τῶν συναντωμένων ἐν κοινῇ ἐργασίᾳ καὶ ἐμπνεομένων ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἢ ἀναλόγων φρονημάτων καὶ αἰσθημάτων, — ἀντὶ νὰ ἀποδίδωσι τὴν πρέπουσαν τιμὴν εἰς τοὺς προηγουμένους αὐτῶν ποιητὰς καὶ διδασκάλους, τοὺς φωτίζοντας καὶ κρατύνοντας τοὺς νεωτέρους ἐν τῇ ὁδῷ ἐφ' ἧς βαδίζουσιν, ἀντὶ τούτων, ἄγονοι τὸν νοῦν, καὶ σκαιοὶ τὴν καρδίαν, νὰ ἀποστηθίζουν ἐκ τῶν ἐπιφυλλίδων τῆς «Νέας Ἡμέρας» καὶ πάσης συντόμου καὶ πολυτόμου δασκαλικῆς φυλλάδας πᾶσαν ὕβριν, ἐκ τῶν ἀφθόνως κατεσπαρμένων ἐν αὐταῖς, ὑπερελληνίζουσαν ὅμως καὶ ὑπεραττικον, κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ὀρθογραφίας καὶ τῆς ὀρθοεπείας καὶ μὴ «σεσυλημένην τοὺς γραμματικοὺς τύπους», ἀλλ' ἀρτίαν καὶ μοσχοβολοῦσαν ἀπὸ τὴν εὐγένειαν τῶν ἀρχαϊκῶν καταλήξεων, καὶ νὰ ῥαντίζουν μὲ αὐτὰς δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τοὺς ἀδιαφόρως παρερχομένους διαβάτας. Ἀλλὰ τότε θὰ ἐστερούμεθα ψυχοτερπεστάτης ἀπολαύσεως, διότι δὲν θὰ ἐδιαβάζαμεν εἰς τὰς σοφὰς ἐπιφυλλίδας ἀποκαλύψεις μηχανοραφιῶν, τῶν ὁποίων ἡ κωμικότης ὑπερβαίνει πᾶσαν περιγραφήν: «Πολὺ φοβούμεθα ὅτι ἐν τῷ πολυκρότῳ «γλωσσικῷ ζητήματι» λανθάνει εταιρία τις ἀμοιβαίου θαυμασμοῦ, ἥτις κέντρον μὲν ἔχει τοὺς Παρισίους, ἔνθα οἱ παράσιτοι τοῦ Ρενὰν ἐκθειάζουσιν ἑκάστοτε τὴν γλωσσοπλαστικὴν τοῦ κ. Ψυχάρη μεγαλοφυΐαν, ἕδρας δὲ τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Κέρκυραν, ἔνθα φιλόδοξοι νεανίσκοι καὶ ἠλίθιοι στιχογράφοι καὶ κριτικοὶ θαυμάζουσι καὶ γεραίρουσι μέχρι κόρου ἀλλήλους».

Πολλὰ φοβεῖται ὁ σοφὸς ἐπιφυλλιδογράφος, καὶ πρὸ ἑνὸς μόνου ἀτρόμητος δεικνύεται: πρὸ τοῦ γελοίου. Φαντάζεσθε τὸν Ψυχάρην, ὡς εἶδος Μεγάλου Ἀρχιτέκτονος, ἢ Ἰγνατίου Λογιόλα, ἀρχικιρβονάρου ἢ ἀρχιμηδενιστοῦ ἢ ἀρχιαναρχικοῦ, ἢ κ' ἐγὼ δὲν ἠξεύρω τί, τὸν φαντάζεσθε ἀνυψοῦντα τὴν σημαίαν τῆς διαβολικῆς ἑταιρείας, ἥτις ἔχει σκοπὸν τὴν διὰ πετρελαίου καὶ δυναμίτιδος ἀνατίναξιν τῆς Γλώσσης καὶ κατάλυσιν τοῦ βασιλείου τῶν ἐπιφυλλιδογράφων τῆς Τεργέστης; καὶ φαντάζεσθε περὶ αὐτὸν χορεύοντας πανηγυρικῶς τοὺς παρασίτους τοῦ Ῥενάν, δηλαδὴ τὸν Anatole France, ὅστις ἐπανειλημμένως ἔγραψεν ἐν τῷ «Temps» περὶ τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ ποιητικῶν ἐργασιῶν τοῦ κ. Ψυχάρη, καὶ μετ' αὐτὸν τὴν... «Revue bleue», τὴν «Journal des debats», τὴν «Nouvelle Revue», τὴν «Revue des études grecques», τὴν «Revue critique», εἰς τὰς ὁποίας οὗτος συνεργάζεται, καὶ ἐπὶ τέλους τὸ... Πανεπιστήμιον, ἐν τῷ ὁποίῳ διδάσκει; Αὐτοὶ εἶνε οἱ καὶ αἱ παράσιτοι, συμπερι-

Digitized by Google

λαμβανομένων καὶ πάντων τῶν διευθυντῶν, συντακτῶν καὶ συνεργατῶν τῶν ἀνωτέρω φύλλων, καὶ παντὸς ἐπιστήμονος καὶ γλωσσολόγου — ὁποῖος π. χ. ὁ Hovelacque ἐν τῇ «Linguistique» αὐτοῦ — μνημονεύοντος τῶν ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν τοῦ ἀνδρός, ἢ ὁπωσδήποτε τιμῶντος αὐτόν. Ὁ χορὸς εἶνε ἄξιος τῆς ἀρχαίας κωμῳδίας, ἀλλ' ὁ σοφὸς ἐπιφυλλιδογράφος εἶνε ἀντάξιος μόνον τοῦ Ξηροχωρίτου ἥρωος τῆς νεωτέρας κωμῳδίας. Πετάξατε τώρα ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων εἰς Κέρκυραν καὶ συλλάβετε ἐπ' αὐτοφώρῳ τὸν «φιλόδοξον νεανίσκον» Πολυλᾶν καὶ τὸν «ἠλίθιον στιχογράφον». Μαρκορᾶν, καὶ μετ' αὐτῶν συμμορίαν ὅλην ἀγραμμάτων καὶ ἀλιτηρίων, Καλοσγούρων, Μαβίλληδων, Κεφαλληνῶν, καὶ ἄλλων, ὄχλου παντοδαποῦ συνωμοτῶν, γονυπετούντων πρὸ τῆς εἰκόνος ἑνὸς καταπτύστου αἱρετικοῦ καὶ ἀρχιληστοῦ, Σολωμοῦ καλουμένου, καὶ μυστικῶς διαβουλευομένους τίνι τρόπῳ «θαυμάζοντες καὶ γεραίροντες μέχρι κόρου ἀλλήλους» νὰ καταπλήξωσι καὶ αὐτὸν τὸν ἀποκλειστικὸν πάσης σοφίας κλειδοκράτορα ἐπιφυλλιδογράφον τῆς «Νέας Ἡμέρας», ὥστε νὰ τοῖς παραδώσῃ τὰς κλεῖδάς του. Μεθ' ὃ διευθυνθῆτε ἀστραπηδὸν εἰς Ἀθήνας καὶ ὁρμήσατε ὡς κεραυνοὶ εἰς τὰ γραφεῖα τῆς «Ἑστίας», ἔνθα ὁ ἀμοιβαῖος θαυμασμὸς ἔστησε τὸν θρόνον του. Ἐδῶ θὰ τοὺς συλλάβετε ὡς εἰς ποντικοπαγίδα ὅλους τοὺς ἀχρείους αὐτοὺς ἀμοιβαιοθαυμαστάς, ὅλο καὶ φιλοδόξους νεανίσκους, ὅλο καὶ ἠλιθίους στιχογράφους καὶ κριτικούς. Ἕνα κ' ἕνα. Χασιποτοῦντας καὶ ἀσχημονοῦντας, λωποδύτας πάσης προελεύσεως· κάθε καρυδιᾶς καρύδι· πάλιν Πολυλᾶδες καὶ Μαρκορᾶδες καὶ Καλοσγούρους· ἐδῶ Πολίτην, ἐκεῖ Ῥοΐδην, παραπέρα Βλάχον, Ψυχάρην, Λάμπρον, Μηλιαράκην, Καλόγιαννον, Βικέλαν, Βιζυηνόν, Προβελέγιον, Καρκαβίτσαν, Παπαδιαμάντην, Ξενόπουλον, Μαρτζώκην, Παράσχον· νέους καὶ γέρους, σοφοὺς καὶ ἀσόφους, ποῦ νὰ τοὺς ἀριθμήσω ὅλους;

Ὅλοι αὐτοὶ δὲν κάμνουν τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ θαυμάζουν καὶ γεραίρουν μέχρι κόρου ἀλλήλους, διότι ὑπὸ τοιοῦτον μόνον ὅρον δέχεται τὰ ἔργα των πρὸς δημοσίευσιν ὁ διευθυντὴς τῆς «Ἑστίας» κ. Δροσίνης ὁ ἀσυνείδητος οὗτος, ὅστις ἐπάγγελμα ἔχει τὸ νὰ καταπνίγῃ πᾶσαν φωνὴν μὴ ἀρέσκουσαν εἰς αὐτόν, καὶ ἀνήγαγεν εἰς θρησκείαν τὸν αὐτοθαυμασμόν. Ἂν θέλετε νὰ κατοπτεύσετε καὶ δημοσιογραφικά τινα κέντρα, π. χ. τῆς «Ἐφημερίδος», τῆς «Ἀκροπόλεως», τοῦ «Ἄστεως», θὰ ἀνακαλύψετε κ' ἐκεῖ φωλεὰς ἀμοιβαιοθαυμαστῶν. Λάβετε δὲ ὑπ' ὄψιν ὅτι αἱ πλεκτάναι τῆς ἑταιρίας ἐκτείνονται μέχρις Ἰνδιῶν, μέχρι τῆς Βομβάης, ὅπου ὁ Ἀργύρης Ἐφταλιώτης γράφει τὰ ποιήματα καὶ τὰ διηγήματά του, πάντοτε χάριν τοῦ ἀμοιβαίου θαυμασμοῦ, καὶ ὁ κ. Πάλλης μεταφράζει τὴν Ἰλιάδα «εἰς τὴν ἀσυνειδήτως καὶ ἐπὶ τὸ χυδαιότερον παρακεχαραγμένην γλῶσσαν.» Ἀπελπισία.

Οἱ θεσιθῆραι οἱ ματαίως κρούοντες τὰς θύρας τῶν ὑπουργείων, ἐκδικοῦνται ἐν τέλει μεταβαλλόμενοι εἰς φλογεροὺς πατριώτας καὶ ὑβρίζοντες τοὺς κυβερνήτας ὡς προδότας τῆς πατρίδος. Οἱ νεανίαι οἱ ἀνυπομονοῦντες νὰ διαλάμψωσιν εἰς τὴν δημοσιότητα καὶ μὴ εὑρίσκοντες εὐμενῆ ὑποδοχὴν παρὰ τοῖς διευθυνταῖς τῶν περιοδικῶν καὶ τῶν ἐφημερίδων καταφεύγουν εἰς ἀνάλογον μέτρον ἀπαράβατον· ἐκδικοῦνται κατὰ τῶν ἄλλων, τῶν συστηματικῶς ἐργαζομένων, καὶ σχετικῶς εὐδοκιμούντων παρὰ τοῖς ὀλίγοις ἢ τοῖς πολλοῖς, καταγγέλλοντες αὐτοὺς ὡς ἀμοιβαιοθαυμαζομένους. Τούτους μιμοῦνται οἱ κρονόληροι τὸν νοῦν, οἱ παρακμάζοντες συγγραφεῖς, οἱ ἀποτυγχάνοντες στιχογράφοι, οἱ σοφοὶ ἐπιφυλλιδογράφοι, καὶ πάντες ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι δὲν ὑποπτεύουν ὅτι τὰ γραφόμενά των εἶνε δυνατὸν νὰ μὴ ἐκτιμῶνται — δικαίως ἢ ἀδίκως — ὑπὸ τῆς συγχρόνου γενεᾶς, τῆς σκεπτομένης καὶ αἰσθανομένης, καὶ αὐτοκολακεύονται ἀποδίδοντες τὴν ἀποτυχίαν των εἰς ποταπὰς ἀντιζηλίας καὶ εἰς φανταστικὰς ἑταιρίας ἀμοιβαίου θαυμασμοῦ. Φεῦ! ἴσως ἡ μεγάλη ἔλλειψις ἡμῶν τῶν σήμερον ὁπωσδήποτε καλλιεργούντων τὰ διάφορα εἴδη τοῦ λόγου εἶνε ὅτι στερούμεθα ἴσια ἴσια τῆς δυνάμεως τοῦ θαυμάζειν. Ἄνευ τῆς δυνάμεως ταύτης οὐδὲν γενναῖον δύναται νὰ παραχθῇ ἐν τῇ Τέχνῃ. Ἡ ἀμοιβαία ἐκτίμησις εἶνε τὸ καθῆκον τῶν εἰλικρινῶς καὶ εὐσυνειδήτως καὶ ἐν συναδελφότητι ἐργαζομένων· ἀλλὰ πολὺ φοβοῦμαι ὅτι ὁ κυριεύων πλανήτης ἐν Ἑλλάδι εἶνε οὐχὶ ὁ τῆς ἀμοιβαίας ἐκτιμήσεως, ἀλλ' ὁ τοῦ ἀμοιβαίου. . . ἀλληλοφαγώματος.

Ὁ σοφὸς ἐπιφυλλιδογράφος λέγει πρὸς τούτοις καί τινα, τετριμμένα, ἀσύνετα, καὶ ἀνόητα περὶ τῆς δημώδους. Δὲν ἔχω καιρὸν καὶ ὄρεξιν νὰ ὑποκινήσω θέμα περὶ τοῦ ὁποίου ἀλλαχοῦ διαλαμβάνω ἐν ἐκτάσει κατὰ τὰς δυνάμεις μου. Περιορίζομαι μόνον ξηρῶς νὰ σημειώσω ὅτι οἱ γράφοντες τὴν δημώδη φρονοῦσιν ὅτι ἡ ὀρθογραφία καὶ ἡ ὀρθοέπεια δὲν εἶνε βέβαια ἀποκλειστικὸν γνώρισμα τῆς γλώσσης τοῦ σοφοῦ ἐπιφυλλιδογράφου τῆς «Νέας Ἡμέρας», πρὸς ὃν τελευτῶν, στέλλω πολλὰ πολλὰ χαιρετίσματα ἐκ μέρους τῶν ἀξιοτίμων κ. κ. Πολυλᾶ καὶ Ῥοΐδου, τῶν ὁποίων μετ' οὐ πολὺ ἐκδίδονται ἴδιαι συγγραφαὶ περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος. Τὸν παρακαλῶ νὰ λογαριασθῇ μὲ αὐτούς. Οἱ γράφοντες τὴν δημώδη δὲν σκοποῦσι τὴν κατάργησιν τῶν κανόνων τῆς ὀρθογραφίας καὶ ὀρθοεπείας, διότι χάριν αὐτῶν ἴσα ἴσα ἐρρωμένως ἀγωνίζονται, ἀλλὰ τὴν κατάργησιν τοῦ Δασκαλισμοῦ, τοῦ ἀποκτηνοῦντος τὸν νοῦν καὶ ἀποξηραίνοντος τὴν καρδίαν.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Digitized by Google

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Ὁ ἐκδότης τῆς *Παρισινῆς Ἠχοῦς* καὶ ὁ συντάκτης ἄρθρου δημοσιευθέντος ἐν αὐτῇ καὶ προσβάλλοντος τὰ χρηστὰ ἤθη κατεδικάσθησαν εἰς πρόστιμον 3000 φράγκων, ὁ δὲ ἐκδότης τοῦ *Ζὶλ Βλὰ* δι' ὁμοίαν αἰτίαν εἰς πρόστιμον 1000 φράγκων.

—Ἐκ Στοκχόλμης ἀγγέλλεται ὁ θάνατος τῆς πολυγράφου καὶ ἐπί τινα καιρὸν διασήμου Σουηδῆς συγγραφέως Ἐμιλίας Φλυγάρε Καρλέν, περὶ τὸ ὄνομα τῆς ὁποίας ἐγένετο πολὺς θόρυβος ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Maitre des Forges ὑπὸ τοῦ Ὀνέ. Ὁ Γάλλος μυθιστοριογράφος κατηγορήθη τότε ὅτι τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ἔργου του, τοῦ μαγεύσαντος πλήθη ἀφελῶν καὶ εὐαισθήτων ἀναγνωστῶν, ἔλαβεν αὐτουσιωτάτην ἐξ ἔργου τῆς Καρλὲν ἐπιγεγραμμένου *Ἓν Ἔτος* καὶ ἐκδοθέντος κατὰ τὸ 1846.

— Ὡς γνωστὸν ὁ στρατηγὸς Γρὰντ ὁ ἄλλοτε πρόεδρος τῆς Βορειαμερικανικῆς Συμπολιτείας, ὁ ὑπὸ δολοφόνου χειρὸς πληγωθεὶς καὶ ἀπολέσας τὴν ὅρασιν συνέγραψεν ὑπαγορεύων τὴν βιογραφίαν του, τὴν ἔκδοσιν δ' αὐτῆς κατέλιπεν ὡς κληρονομίαν εἰς τὴν οἰκογένειάν του. Ἀγγέλλεται νῦν ὅτι κατὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ λογαριασμοῦ τοῦ ἐκδότου εὑρέθη ὅτι ἡ οἰκογένεια Γρὰντ ἐκέρδησεν ἐκ τοῦ βιβλίου τούτου δολλάρια 414,855, ἤτοι περὶ τὰ 2 1)2 ἑκατομμύρια δραχμῶν.

Καλλιτεχνικὰ

Ἐν Κοπεγχάγῃ ὠργανίσθη ἰδιόρρυθμος καλλιτεχνικὴ ἔκθεσις ἐξ 120 εἰκόνων αἵτινες ἐκτίθενται ἀνωνύμως, ἵνα κριθῶσιν ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ἄνευ προκαταλήψεων.

Ἐπιστημονικὰ

Κατὰ τὰς πληροφορίας διαφόρων εὐρωπαϊκῶν φύλλων, κατώρθωσεν ὁ ἐν Βερολίνῳ ἰατρὸς Δρ Richard Pfeiffer, (γαμβρὸς τοῦ Κώχ, διευθυντὴς τοῦ ἐπιστημονικοῦ τμήματος τοῦ νεωστὶ ἱδρυθέντος ἰνστιτούτου διὰ τὰς μολυσματικὰς νόσους) νὰ ἀνακαλύψῃ τὴν αἰτίαν τῆς γενέσεως καὶ τῆς μεταδοτικῆς δυνάμεως τῆς ἰμφλουέντσας, προερχομένην ἐκ μικροβίου, ἀποτελοῦντος ἐκτάκτως μικρὸν βακτηρίδιον. Εὐρύτεραι πληροφορίαι θὰ δημοσιευθῶσι προσεχῶς εἰς ἐπιστημονικὰ φύλλα, ταύτας δὲ θὰ μεταδώσωμεν μετ' ὀλίγον τοῖς ἀναγνώσταις τῆς «Ἑστίας».

— Πειράματα φωτογραφίας ἀποδιδούσης τὰ χρώματα τῆς φύσεως ἐγένοντο καὶ ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐπέτυχον πληρέστατα· ἀλλὰ τὸ ζήτημα τῆς ἀσφαλοῦς ἐπιτυχίας δὲν ἐλύθη ἔτι ὁριστικῶς καὶ οὐδὲ θὰ λυθῇ ταχέως.

ΔΙΑ ΧΟΡΟΝ ΜΕΤΗΜΦΙΕΣΜΕΝΩΝ

—Ἠλεκτρικὴ ἔκθεσις ἐν Μόσχᾳ διοργανίζεται διὰ τὸν προσεχῆ Ἀπρίλιον ἥτις θὰ διαρκέσῃ μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου.

— Ἐπανῆλθεν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Χαμμερφὲστ ἡ εἰς τὰς νήσους τῆς Σπιτζβέργης ἐκπεμφθεῖσα γερμανικὴ ἀποστολὴ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ πλοιάρχου Βάδ. Ἡ ἀποστολὴ προυχώρησε μέχρι τῆς 80ὸ βορείου πλάτους ἐπὶ τῆς νήσου Βάρεν, ὅπου ἔστησε καὶ ἐχαιρέτισε τὴν γερμανικὴν σημαίαν, ἐκρίθη δ' ἀνωφελὲς νὰ προχωρήσωσιν ἐπὶ πλέον. Κατὰ τὴν μακρὰν ἀποδημίαν οὐδεὶς ἐκ τοῦ πληρώματος τοῦ πλοίου ἔπαθε καὶ τὸ σκάφος ἐπανῆλθεν ἀβλαβές.

Ἐκπαιδευτικὰ

Ὑπάρχουσι καθ' ὅλην τὴν ὑφήλιον 147 πανεπιστήμια. Μεγαλήτερον ὅλων εἶνε τὸ πανεπιστήμιον τῶν Παρισίων ἀριθμοῦν 6220 ἀκροατάς, καὶ δεύτερον τὸ τοῦ Βερολίνου 5527. Τὸ μικρότερον ὅλων εἶνε τὸ πανεπιστήμιον Baylcollege ἐν Σιέρρᾳ Λεόνε ἀριθμοῦν 12 ἀκροατὰς καὶ 5 καθηγητάς.

Θεατρικὰ

Ὁ Ζολᾶ ἐπεδόθη εἰς τὴν δραματοποίησιν τοῦ περιλαλήτου μυθιστορήματός του «La Bête Humaine», τὸ ὁποῖον θὰ παρασταθῇ κατὰ τὸ προσεχὲς φθινόπωρον εἰς τὸ θέατρον τῆς Πύλης Ἁγίου Μαρτίνου ἐν Παρισίοις.

ΤΗΛΕΦΩΝΗΜΑΤΑ

Δὲν σᾶς ἠπάτησαν, κυρία Ζῆτα, ὄχι. Ἀληθῶς ὁ νεώτατος συρμὸς εἶνε νὰ ἱππεύουν αἱ κυρίαι κατ' ἀνδρικὸν τρόπον. Αἱ τολμηρότεραι Παρισιναὶ πρόδρομοι ἐφάνησαν ἤδη εἰς τὸ Δάσος τῆς Βουλόννης ἱππεύουσαι ἀνδρικῶς, πυκνότεραι δὲ ὁμάδες τοιούτων ἀμαζόνων ἐθεάθησαν εἰς τὸ Hydpark τοῦ Λονδίνου. Εἰκόνα αὐτῶν δύνασθε νὰ ἴδητε καὶ εἰς ἓν τῶν τελευταίων φυλλαδίων τῶν «Εἰκονογραφημένων Νέων». Αἱ οὕτως ἱππεύουσαι κυρίαι φοροῦσι μικρὸν καστόρειον πῖλον, φόρεμα δὲ ἁπλοῦν καὶ πολύπτυχον.

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ

Μικρὰ γραφὴ

Μικρὰ γραφὴ ἢ ψιλογραφία λέγεται ἐκείνη τῆς ὁποίας τὰ γράμματα εἶνε μικρὰ μέν, ἀλλὰ μετὰ προσοχῆς σχεδιασμένα καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καλλιγραφικά.

Ἡ γραφὴ αὐτὴ εἶνε ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι προσηλοῦνται εἰς μικρὰ πράγματα καὶ μηδαμινά, ἡ γραφὴ τῶν μωρῶν παρθένων, τῶν θρησκομανῶν γεροντοκορῶν.

Ὁμοίως γράφουσιν οἱ ἀφηρημένοι, οἱ ὅλως ἐστερημένοι φαντασίας, οἱ μεταφυσικοί, οἱ μικρολόγοι.

Ἐν γένει τοὺς ἔχοντας μικρὰν γραφὴν χαρακτηρίζουν τὰ ἑξῆς προσόντα: *Προσήλωσις εἰς ὡρισμένην ἰδέαν, πολυμάθεια, μικρολογία, ἀσημότης, λεπτολογία, πονηρία, ἀποσκλήρυνσις αἰσθημάτων.*

ΓΡΑΦΟΛΟΓΟΣ

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Ὅστις δὲν ἠξεύρει τί θέλει, πρέπει νὰ κάμνῃ ἀγογγύστως ὅ,τι θέλουν οἱ ἄλλοι.

* * *

Διὰ νὰ ἀκούωμεν καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ κακά, διὰ τοῦτο ἔχομεν δύο ὦτα.

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας

Digitized by Google

Ο ΜΟΥΣΑΦΙΡΗΣ

«Ἄξαφνα, στὸν ὕπνο μου μέσα, μὲ φάνηκε πῶς τὸ ρολόγι μου σπάνει. Δὲν τἄκουγα πιά. Ξύπνησα τὴν ἴδια στιγμὴ κι ἄρχισα ἀμέσως νὰ μετρῶ. Μετροῦσα καὶ στέκουμουν καὶ δὲν τολμοῦσα. Εἶταν ἡ ὥρα μιὰ τὸ πρωΐ. Ἐκεῖ ποῦ κοιμούμουν ἥσυχα, δὲν ξέρω πῶς, μὲ κατέβηκε μιὰ ὑποψία, ὁρμητικά, σὰν τἀστροπελέκι. Καὶ τώρα, μὲ τὰ μάτια ἀνοιχτά, πολεμοῦσα καὶ δὲν μποροῦσα νὰ τελειώσω τὸ λογαριασμό μου.

ΨΥΧΑΡΗΣ

Θὰ πάρω χαρτὶ νὰ τὰ σημειώσω. Στάσου ἂν διοῦμε.

Ἡ ἀδερφή μου. Ὁ ἄντρας της· δυό. Τὰ τρία τους τὰ παιδιά· πέντε. Ὁ παπποῦς· ἕξη. Ἡ μητέρα· ἑφτά. Ὁ θειὸς κ' ἡ θειά· ἐννιά. Τὰ ξαδέρφια μας· ἕντεκα. Ἐγώ· δώδεκα.

Κ' οἱ δοῦλοι κοιμοῦνται στἄλλο τὸ σπίτι.

Εἶναι κι ἀφτὸς ὁ καταραμένος. Ὁ μουσαφίρης. Τοῦ πατέρα ὁ φίλος. Τὴν ἄνοιξη, κάθε χρόνο,

Digitized by Google

πρέπει νἄρθῃ στὴν ἐξοχή, νὰ μᾶς κάμῃ βίζιτα.

Δώδεκα.

Καθίσαμε τὸ λοιπὸ στὸ τραπέζι δεκατρεῖς.

Θὰ κοιμηθοῦμε δεκατρεῖς ὅλη τὴ νύχτα.

Ὄχι! Δὲ γίνεται. Εἶναι ἀδύνατο νὰ γίνῃ.

Δὲν μπορεῖ νὰ ξυπνήσουμε δεκατρεῖς.

Θὰ ξυπνήσουμε δώδεκα.

Ποιός ἄραγες, ποιός εἶναι ποῦ δὲ θὰ ξυπνήσῃ μὲ τοὺς ἄλλους;

Ποιός; Ἐγὼ ποῦ τὸ συλλογίστηκα. Εἶναι ἀλήθεια ποῦ θὰ πεθάνω; Προτοῦ φέξῃ;

Τί νὰ κάμω; τί νὰ κάμω, γιὰ νὰ γλυτώσω;

Ὁ ἴδιος ἀφτὸς ὁ καταραμένος ποῦ ἦρθε καὶ πέρσι.

Ἡσύχασα! Ὁ φόβος μου δὲν εἶχε τὸν τόπο του. Τίποτις δὲ θὰ μὲ τύχῃ. Νά ποῦ ἦρθε καὶ πέρσι καὶ δὲν ἔπαθε τίποτε κανείς.

Πέρσι; Θυμοῦμαι. Φρίκη μὲ πιάνει.

Ναί, πέρσι, τὴν ἄνοιξη, σωστὸς ἕνας χρόνος, εἶταν πάλε ἀφτὸς ἐδῶ.

Εἶταν πάλε μουσαφίρης.

Στάσου! στάσου! Ἄχ! τί τρομάρα! Σὰ νὰ φώναξε ἡ καρδιά μου φοβερά.

Λογάριασε, πρόσεχε μὴν κάμῃς λάθος. Πέρσι, τὴν ἴδια νύχτα, κοιμηθήκαμε δεκατρεῖς· πέρσι, τὴν ἴδια μέρα δεκατρεῖς καθίσαμε στὸ τραπέζι.

Λὲν πῶς πρέπει ὁ χρόνος νὰ σωθῇ, γιὰ νὰ γίνῃ τὸ κακό.

Ἄχ! γιατί ὁ πατέρας νὰ πεθάνῃ; Νὰ ζοῦσε, θὰ εἴμαστε δεκατέσσερεις. Πρόπερσι πέθανε· μεγάλωσαν τὰ παιδιὰ καὶ μᾶς τἄβαλαν πιὰ κι ἀφτὰ στὸ τραπέζι μαζί μας. Ἔτσι θέλησε ὁ παπποῦς. Ἔτσι τὸ θέλησε ἡ κακή μου ἡ τύχη!

Ἡ μητέρα μὲ τὄλεγε πέρσι. Εἶχε δίκιο. Ὄχι! δὲν τὴν ἄκουσα. Νὰ μὴν καθίσουμε στὸ τραπέζι δεκατρεῖς. Δὲν τὴν ἄκουγα καὶ γελοῦσα. Δὲν ἄφησα νὰ βγοῦν τὰ παιδιά.

Μιὰ φορὰ νὰ πέσῃ πουθενὰ ὁ θάνατος, πέφτει πέφτει κι ἀνασαμὸ δὲν ἔχει.

Ἕνα χρόνο, ἕναν ἀλάκερο χρόνο, ἔκαμε ὁ Χάρος βίγλα τριγύρω στὸ σπίτι καὶ τώρα ἐμένα θὰ ἁρπάξῃ.

Μή! Μή!

Πότε φέγγει; Στὶς πέντε.

Στὶς πέντε, πεθαμμένος. Τέλειωσε, πάει! Νὰ μὴ φέξῃ, γιὰ τὄνομα τοῦ θεοῦ! Ἂς μποροῦσε τοὐλάχιστο νὰ φέξῃ μιὰ ὥρα πιὸ ἀργά· νὰ ξεχνιάσῃ τὸ Χάρο.

Τί εἶναι ποῦ τρίζει; Κάτι κρότους ἀκούω. Ὁ κρότος μεγαλώνει. Μὲ τρομάζει.

Κατάλαβα τί εἶναι. Τίποτις δὲν εἶναι. Τοῦ παπποῦ ἡ ἀναπνοή, στὴν κάμερη πλάγι, ποῦ κοιμᾶται.

Βαρειά, βαρειὰ παίρνει τὴν ἀναπνοή του. Δυσκολέβεται νὰ τὴν πάρῃ. Τί καρδιοχτύπια εἶναι τοῦτα; Τάκούω ἴσια μὲ δῶ.

Ἄχ! καὶ πῶς νὰ μὴν τὸ συλλογιστῶ ἀμέσως; Ἐνενῆντα δυὸ χρονῶ γέρος. Ἐκεῖνος θὰ πεθάνῃ.

Ἦρθε ἡ ὥρα του. Ἦρθε! ἦρθε. Καὶ πάει ὁ γέρος.

Εἶδες πῶς χωράτεβε, πῶς ἔπαιζε κάτω στὸ τραπέζι μαζί μας; Ὁ Χάρος πίσω του στεκότανε καὶ στραβοκοίταζε. Θὰ παλέψῃ ὁ γέρος· εἶναι σὰν τὸ σίδερο. Μὰ τί θέλεις πιά;

Σώπασε τὸ καρδιοχτύπι. Τί; Κι ὅλας; Νά ποῦ ξαναρχίζει. Τί καρδιοχτύπι τρομερό. Σηκώνεται, περπατεῖ, τρέχει τρέχει τὸ καρδιοχτύπι, μπαίνει στὴν κάμερή μου, στὰ σεντόνια μου μέσα, στὸ ποκάμισό μου, στὸ στῆθος μου μπῆκε.

Δὲν εἶταν τοῦ παπποῦ τὸ καρδιοχτύπι. Εἶταν τὸ δικό μου — καὶ τώρα τἀκούω.

Μεγαλώνει, μεγαλώνει ὥρα τὴν ὥρα.

Ξέρω πιὰ ποῦ θὰ πεθάνω, Θεοφάνερα τὸ βλέπω. Θὰ πεθάνω μόνο καὶ μόνο γιατὶ φοβοῦμαι πῶς θὰ πεθάνω.

Ὁ καταραμένος ὁ μουσαφίρης! Ἐκεῖνος ὅλα τὰ φταίει.

Γίνεται τέτοιο πρᾶμα; Ἐγώ, ἐγὼ νὰ φοβοῦμαι; Ἐγὼ νὰ τρέμω; Ἐγὼ νὰ πιστέβω σ' ἀφτὰ καὶ νὰ πεθάνω ποῦ τὰ πιστέβω; Δὲ γίνεται. Νὰ συλλογιστῶ, νἄρθω στὸ νοῦ μου. Δὲν μπορῶ. Εἶναι ἀλήθεια ποῦ δὲν μπορῶ; Καὶ γιατί, γιατί; Τί ἀνεξήγητο ποῦ εἶναι! Διάβασε, σπούδασε στὰ βιβλία, δυνάμωσε τὰ μυαλά σου· ὕστερα νά ποῦ κατάντησες· ἀκοὺς τέτοια παραμύθια! Καὶ ποιὸς ἀφτός; Ἐγὼ ποῦ καὶ θρῆσκος δὲν εἶμαι, δὲν εἶμαι διόλου.

Ἴσια ἴσια γιὰ τοῦτο. Εἶμαι τώρα μόνος καὶ φοβοῦμαι.

Μόνος, ὁλομόναχος. Ὁ κόσμος καὶ γώ. Τίποτις ἄλλο. Στὸν οὐρανὸ κανένας!

Καὶ τί ἔχει νὰ πῇ; Ἂς εἶναι στὸν οὐρανὸ ἢ ἂς μὴν εἶναι, ὅπως κι ἂν τὸ πάρῃς, ἢ ἔτσι ἢ ἀλλιῶς, ἡ ἰδέα μου μπορεῖ πάντα νὰ εἶναι μπόσικη. Καὶ δὲν τὸ βλέπω πῶς εἶναι παραμύθια; Φτάνει πιά. Πρέπει νὰ φανῶ ἄντρας. Τί; δὲν τὸ κατώρθωσα ἀκόμη νὰ τὰ ξεφορτωθῶ, νὰ τὰ ξετινάξω ἀφτὰ τὰ παιδιακήσια ποῦ εἶναι ντροπή;

Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς . . .

Μ' ἔμαθε ἡ μάννα μου νὰ τὸ λέω. Ἂς τὸ πῶ καὶ τώρα, νὰ μὲ σώσῃ· τί πειράζει; Ὄχι! δὲν ἔχει δύναμη νὰ μὲ σώσῃ, ἀφοῦ δὲν πιστέβω. Τέλειωσε! Θὰ πεθάνω.

Νὰ ποῦ κάτι νόημα ἔχουν κι ἀφτὰ τὰ παραμύθια. Πές τα ἀνόητα ὅσο θέλεις· σὲ κυνηγοῦν ὅπου πᾶς, σὲ παραζαλίζουνε, σοῦ βάζουν ἄνω κάτω τὸ κεφάλι καὶ γίνεται τότες τὸ κακό. Νομίζεις πῶς κάτι θὰ τύχῃ, καὶ τυχαίνει, γιατὶ τὸ νομίζεις.

Τρεῖς ἥμισυ.

Χτύπα, χτύπα, καρδιά μου, καὶ σπάσε σὰν τὸ ρολόγι.

Digitized by Google

Ἔπρεπε νἄχω τίποτις ἀπάνω μου, κανένα φυλαχτό, ὅ τι κι ἂν εἶναι. Τὄχεις καὶ σοῦ δίνει θάρρος καὶ σὲ προφυλάγει. Νὰ τὸ πιάσω, νὰ τὸ βαστάξω, νὰ μὴ φύγῃ.

'Αχ! τί σκουπίδι ποῦ εἶναι ὁ ἄθρωπος! Ναί! τὸ θάρρος εἶναι ποῦ τοῦ λείπει. Δὲ θέλει μοναξιά· εἶναι γεμάτος ἀγάπη καὶ πόνο, ἔχει ἀπέραντη καρδιὰ κι ὅλα τὰ ζωντανέβει καὶ σ' ὅλα μέσα βάζει τὴν ψυχή του. Νομίζει πῶς ὅλα ἔχουν τὴν ἴδια ψυχὴ καὶ πῶς ἀπὸ παντοῦ βγαίνει θλίψη ἢ χαρά.

Καὶ ποιὸς ξέρει ἂν ἔχῃ λάθος!

Νά ποῦ ἔβλαψε, νά ποῦ μπορεῖ κ' ἕνα νούμερο νὰ βλάψῃ.

Τέσσερεις παρὰ κάρτο.

Ἔρχεται ὁ Χάρος καὶ τοῦ κάκου.

Ὅλα, ὅλα τὰ ξαναβλέπω μὲ μιᾶς. Τὰ χαρούμενά μου τὰ νιάτα, τὴ ζωή μου ἀπὸ παιδί. Κάθουνταν ὁ παπποῦς ἀπάνω στὸ σοφᾶ καὶ μ' ἔπαιρνε στὴ γοῦνα του μέσα καὶ κρύφτουμουν καὶ γελοῦσε ὁ παπποῦς! Πόσο μ' ἀγαποῦσε! Νὰ μὴν πεθάνῃ τώρα, νὰ γλυτώσω; Κάτω, ἐκεῖ κάτω στὸν μπαξέ, τί πρασινάδα ποῦ εἶταν! Πήγαινα κ' ἔτρωγα ἐρίκια. Ἄγουρα τὰ διάλεγα καὶ μ' ἄρεζαν. Ὄχι! κι ἀπὸ τὸ παράθυρο νὰ σκύψω νὰ διῶ, δὲν τὰ βλέπω πιὰ τὰ δέντρα καὶ τὶς πρασινάδες. Εἶναι νύχτα παντοτεινὴ γιὰ μένα. 'Αχ! τί καλός, τί ὡραῖος ποῦ εἶναι ὁ ἥλιος!

Δὲ θέλω! Δὲ θέλω!

Κάτασπρο τὸ πρόσωπό μου στὸν καθρέφτη. Φαίνεται πῶς θὰ πεθάνω μὲ τέτοιο τρόπο· θὰ χτυπᾷ, θὰ χτυπᾷ ἡ καρδιά μου, ὥςπου νὰ πιαστῇ ἡ ἀναπνοή μου. Πιάνεται. Ὁ Χάρος μὲ πλακώνει. Τὸ κεφάλι μου θὰ γίνῃ φλόγα.

Τέσσερεις.

Νὰ σκοτώσω κανέναν κ' ἔτσι νὰ γλυτώσω.

Πρέπει νὰ πεθάνῃ ὁ μουσαφίρης.

Νά, τώρα, γρήγορα θὰ πιαστῇ καὶ τὸ κεφάλι μου. Ἴδρος, κρύος ἴδρος μὲ περεχύνει. 'Αφοῦ πιαστῇ καὶ τὸ κεφάλι μου, δὲ θὰ νοιώθω τίποτις πιά, δὲ θὰ νοιώθω τὸν πόνο. Θὰ ψυχομαχῶ.

Νὰ φωνάξω, νἄρθῃ κανένας! Δὲν ἔχω φωνή.

Νὰ σηκωθῶ, νὰ τρέξω, νὰ φύγω. Δὲν μπορῶ. — Ἔχω πιστόλι στὸ σερτάρι.

Τέσσερεις καὶ κάρτο.

Θέλω νὰ καθίσω ἥσυχα στὸ κρεββάτι, νὰ μετρήσω τὰ καρδιοχτύπια μου ἕνα ἕνα, ὥςπου νὰ σωθοῦνε. Νὰ κάμω κουράγιο. Τί νὰ παλέβω τώρα; Ἔγινε πιὰ τὸ κακό. Σὲ λίγη ὥρα . . .

Εἶναι σὰν τὰ κύματα ποῦ τρεμοπηδᾶνε. Φούσκωσε ἡ θάλασσα καὶ θὰ μὲ πνίξῃ.

Λίγο λίγο.

Πόσο ἔχω ἀκόμη;

Νὰ τελειώσῃ ἀφτὸ τὸ βάσανο πιά. Ὅταν πεθάνω, θὰ πεθάνῃ κι ὁ φόβος μαζί μου. Ἔτσι θὰ γλυτώσω.

Ποῦ κοιμᾶται ὁ μουσαφίρης;

Τέσσερεις ἥμισυ.

Νὰ σηκωθῶ! Νὰ πολεμήσω! Κάπου νὰ πάω. Νὰ βγῶ ὄξω ἀπὸ τὸ σπίτι, νὰ μὴν εἴμαστε μέσα δεκατρεῖς. Μούδιασε ἡ καρδιά μου καὶ δὲν μπορῶ. Εἶμαι τοῦ Χάρου. Δὲ θὰ μὲ λυπηθῇ καὶ κανένας; Γίνεται νὰ πεθάνω, ποῦ ἔχω τόσα νὰ κάμω, ποῦ ἔχω τόσα στὸ νοῦ μου; Ὄχι! τέτοιο ἄδικο δὲν μπορεῖ. Σηκώνουμαι καὶ παλέβω καὶ σκοτώνω. Ὁ καταραμένος ὁ μουσαφίρης! Ἔχω δύναμη ἀκόμη. Νοιώθω πῶς ἔχω. Θὰ σηκωθῶ. Νὰ πεθάνῃ ἀφτός, νὰ ἡσυχάσουμε ὅλοι. Νὰ μποῦν ὅλα σὲ τάξη.

'Αχ! ἂς μποροῦσα μόνο νὰ κουνήσω τὸ πόδι!

Νὰ σκοτωθῶ, νὰ τελειώσῃ;

Μ' ἔπιασε, μ' ἔπιασε ὁ Χάρος καὶ μὲ βαστᾷ.

Πέντε παρὰ κάρτο!... »

Ξύπνησα τότες μὲ τὰ σωστά μου. Εἶταν ἡ ὥρα ὀχτώ. Εἶχα φανταστῇ στὸν ὕπνο μου μέσα πῶς ξυπνοῦσα. Κοντέβουν τώρα δέκα χρόνια ποῦ εἶδα τὸ φοβερὸ ἀφτὸ τὄνειρο καὶ τὄγραψα ἀμέσως τὸ πρωί, νὰ τὸ θυμοῦμαι. Τί καλὰ ποῦ περνούσαμε τότες στὸ σπίτι μας στὴν ἐξοχή! Ζοῦσε ὁ καλός μου ὁ παπποῦς. Πρόπερσι πέθανε ὁ καημένος, ἑκατόχρονω γέρος. Δὲν εἴμαστε στὸ τραπέζι δεκατρεῖς, ὅταν ἔρχεται ὁ μουσαφίρης.

Παρίσι, 1891.

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ καιρὸς εἶχε τραπῇ ἐπὶ τὸ ψυχρότερον. Τὸ ἀνήγγειλε καὶ ἡ «Νέα Ἐφημερὶς» δι' ἑνὸς διαφοριδίου ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα μόνον ὁ συντάκτης της ἠξεύρει νὰ σ κ α ρ ό ν ῃ τόσον εὔμορφα. Ἡ λογικὴ ἡ ὁποία διέπνεε τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος διαφορίδιον ἦτο αἰσιόδοξος ὅσον καὶ ἀκαταγώνιστος. Κάθε ἐποχὴ μὲ τὴν θερμοκρασίαν της—ἔλεγε. Τὸ καλοκαῖρι πρέπει νὰ κάμνῃ ζέστην· τὸν χειμῶνα πρέπει νὰ κάμνῃ κρύο. Ἀλλὰ μήπως τόρα ἔχομεν χειμῶνα. Ἄρα πρέπει νὰ κάμνῃ κρύο. Εἴδατε ἁπλούστερον ἀλλὰ καὶ ἐνθαρρυντικώτερον συλλογισμόν; Τὸ κατ' ἐμέ, αὐτὸς μ' ἔκαμε νὰ μὴ θεωρήσω τὴν μεταβολὴν μὲ πολὺ δυσμενὲς ὄμμα, ἂν καὶ ἐρρίγησα πολὺ καὶ ἐθύμωσα περισσότερον μὲ τὴν ἀπροσδόκητον χαριτολογίαν ἑνὸς φίλου μου, ὁ ὁποῖος τὴν ἀναποδιὰν τοῦ καιροῦ συνέκρινε πρὸς ἐκείνην γνωστοῦ μας φίλου, γέροντος πλέον ἀλλ' ἐρωτευμένου νεανικώτατα, καὶ ἠναγκάσθην νὰ περιπλανηθῶ κάμποσην ὥραν εἰς τὰ ὕψη τῆς Νεαπόλεως, τὰ πολὺ ἀναπεπταμένα εἰς τὸν ἄνεμον, ἕως οὗ εὕρω τὴν οἰκίαν ἑνὸς Χαραλάμπου ἑορτάζοντος τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Καὶ διὰ νὰ μὴ παρέλθῃ ἡ εὐκαιρία... καλέ, δὲν εἶπαν καὶ δὲν ἔγραψαν ὅτι ἐτελείωσε πλέον τὸ ζήτημα τῶν ὁδῶν καὶ τῶν ἀριθμῶν καὶ ὅτι εἶνε ἐν τάξει; Μάρτυς

Digitized by Google

μου ὅμως ὁ Θεός, — καὶ ἠμποροῦσα νὰ φέρω καὶ ἄλλους ἀκόμη μάρτυρας — ὅτι ὁ ἑορτάζων φίλος μου, ἂν καὶ κατοικῶν ἐν ὁδῷ παλαιᾷ ὅσον καὶ ἡ Νεάπολις, εἶχε χαράξει προχείρως παρὰ τὴν ἐξώθυραν τὸν ἀριθμὸν τῆς οἰκίας μὲ ἄνθρακα, ὅπως κατὰ τὰς χονδροειδεῖς ἐρωτικὰς ἐξομολογήσεις τοῦ παλαιοῦ συρμοῦ.

Τὸ ψῦχος καὶ ἡ καλὴ περιποίησις τοῦ οἰκοδεσπότου ἔκαμνον τοὺς ἐπισκέπτας νὰ τὸ καλοσυλλογίζωνται ποῦ θὰ ἔφευγαν. Εὗρον ὡς ἐκ τούτου τὴν αἴθουσαν γεμάτην καὶ τὴν συνομιλίαν ζωηράν. Θέμα ὑπῆρχεν ἡ κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν συγκροτουμένη συνεδρίασις τῆς Βουλῆς, ἡ ὁποία ἐκίνει σήμερον κάποιον ἐνδιαφέρον καὶ μεταξὺ ἀνθρώπων, οἵτινες, ὡς ἡμεῖς οἱ ἐκεῖ κατὰ τύχην συνηγμένοι, εἴτε ἐξ ἐπαγγέλματος, εἴτε ἐξ ἰδιοσυγκρασίας, δὲν συζητοῦσι μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν καὶ προθυμίαν περὶ τῶν πολιτικῶν. Θὰ παραπεμφθῇ ἢ δὲν θὰ παραπεμφθῇ; Ἰδοὺ τὸ ζήτημα. Ναί, ἔλεγον οἱ μὲν καὶ ἔφεραν λόγους ἰσχυρούς· ὄχι, ἔλεγον οἱ ἄλλοι καὶ ἔφεραν λόγους ἰσχυροὺς ἐπίσης. Ὁ Τρικούπης δὲν θὰ παρευρίσκετο βέβαια εἰς τὴν συνεδρίασιν. Ἀπαρτία εἶχε γίνει ἐνωρίς. Ποῖοι θὰ ἦσαν οἱ ῥήτορες τῆς ἡμέρας; Τί θὰ ἔλεγεν ἆρά γε ὁ κ. Θεόδωρος Δηλιγιάννης; Καὶ τὸ Βουλευτήριον, ἔλεγαν ὅσοι ἔτυχε νὰ περάσουν ἐκεῖθεν, εἰς κατάστασιν πολιορκίας. Τάγματα καὶ συντάγματα εἰς προσοχήν. Σοβαρὰ πολὺ ἐφαίνοντο τὰ πράγματα καὶ ἠπειλεῖτο κίνημά τι, ῥῆξις, στάσις, τίς οἶδε δὲ ἂν ὄχι καὶ ἐμφύλιος πόλεμος. Αὐτὸ ἐψιθυρίζετο ἀπὸ τῆς προτεραίας ὄχι τόσῳ χαμηλοφώνως, ἀφ' οὗ ἡ Κυβέρνησις δὲν ἐχρειάσθη μικρόφωνον διὰ νὰ τὸ ἀκούσῃ καὶ λάβῃ τὰ μέτρα της διὰ κάθε ἐνδεχόμενον. Ποῖος σκληρὸς θὰ τὴν ἐλέγξῃ διὰ τοῦτο;

*

Αἱ διάφοροι αὐταὶ συζητήσεις, ἠρτυμέναι καὶ δι' ἀφθόνου γέλωτος — διότι αὐτοὶ οἱ λεγόμενοι ἄνθρωποι τοῦ πνεύματος δὲν ἔχουν οὔτε ἱερὸν οὔτε ὅσιον καὶ εἶνε ἱκανοὶ νὰ γελάσουν καὶ μὲ τὸ Κατηγορητήριον ἀκόμη — ἐκίνησαν τὴν ὄρεξίν μου νὰ ὑπάγω μέχρι τῆς Βουλῆς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον σπανιώτατα μοῦ συμβαίνει. Ὅταν ἐξῆλθα ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ φίλου μου, εἶχον ἤδη ἀνάψει τὰ φῶτα. Τὸ ψῦχος ἐγίνετο ἐπαισθητότερον. Ὁ ἄνεμος ἐφύσα ὁρμητικῶς καὶ ἐκύλιε κατὰ τῶν ἀστέρων τοὐρανοῦ νέφη φαιά, λερά, ἀλληλωθούμενα βαναύσως ὡς... — διὰ νὰ δανεισθῶ τὴν μεγαλοφυᾶ παρομοίωσιν ἀπὸ ἓν νεοφανὲς βιβλίον παραδοξότατον — ὡς φυγόδικοι Ἕλληνες ἵνα διαρπάξωσι πλούσιον ἀδαμαντοπωλεῖον! Ὀλίγους ἀνθρώπους βιαστικοὺς καὶ χωμένους μέσα εἰς βαρέα ἐπανωφόρια συνήντησα καθ' ὁδόν. Μετ' ὀλίγον ἔλαμψε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου ἡ Βουλή, ἡ ἐ ρ γ α ζ ο μ έ ν η Βουλή, ἀστράπτουσα ἐκ τῶν φώτων. Ἡ σημαία ἐκυμάτιζεν ὡσεὶ μανιώδης ἐπὶ τοῦ ἀετώματος. Ὁ ἠλεκτρικὸς λαμπτήρ, ἀναμμένος εἰς τὴν εἴσοδον ἐξέχυνε τὸ λευκόν του φῶς ἐπὶ τοῦ μελανοῦ πλήθους τοῦ συνηγμένου περὶ τὸ οἰκοδόμημα. Ὑπὸ τὰς ἀκτῖνάς του ἤστραπτον αἱ ξιφολόγχαι τῶν φρουρῶν, οἱ ὁποῖοι διπλοῖ καὶ τριπλοῖ ἐσχημάτιζον περὶ αὐτὸ ζώνην ἀποκλείουσαν τὸ πλῆθος. Ὁ πολὺς κόσμος εὗρε καταφύγιον εἰς τὴν μεγάλην ὁδόν. Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ παρηνωχλεῖτο ὑπὸ πεζῶν καὶ ἱππέων, χωρούντων μέχρι τῶν πεζοδρομίων. Ὅλη ἡ αὐστηρότης τῆς ἀπαγορεύσεως καὶ τῆς περισφίγξεως ἐκείνης ἡ ἀδικία, ἐζωγραφεῖτο εἰς τὰ πρόσωπα τῶν βαθμοφόρων, οἱ ὁποῖοι μὲ ἀρειμανίους τοὺς μύστακας περιήρχοντο ἄνω κάτω καὶ ἔδιδον διαταγάς. Τοὺς πολίτας, τοὺς ἀθλίους αὐτοὺς ἐπαναστάτας, οἱ στρατιῶται τοὺς ἔβλεπον μὲ ὄμματα ἀνθρωποφάγων. Καὶ οἱ κλητῆρες μὲ τοὺς αἱμοσταγεῖς κορμούς, δὲν ἐξεδήλουν ὀλιγώτερον ἄγρια ὁρμέμφυτα. Ὅλοι των εἶχον λάβει τὸ πρᾶγμα ὑπὸ τόσῳ σοβαρὰν ἔποψιν, ὥστε δὲν ἐχώρει εἰς τὸν νοῦν μου ἀμφιβολία ὅτι κάτι ἐτεκταίνετο. Καὶ μοῦ ἔλεγον ἀκόμη ὅτι ὁ στρατὸς ἦτο ὅλος περιωρισμένος εἰς τοὺς στρατῶνας, ἕτοιμος εἰς τὸ πρῶτον ἀμφίβολον κίνημα... Καὶ ἔβλεπον ἐρχομένους ἀθρόους τοὺς πολίτας... Καὶ ἤκουον μακρόθεν ἵππων ποδοβολητόν... Καὶ τὸ ψῦχος ἦτο δριμὺ καὶ ὁ ἄνεμος ἐφύσα... Καὶ ὁ νοῦς μου ἀνέτρεχεν εἰς νύκτας ταραχῶν καὶ ἐπαναστάσεων καὶ σφαγῶν καὶ αἱμάτων καὶ φρίκης, ὅπως... τὰς ἀνέγνωσα εἰς τὴν ἱστορίαν. Δὲν ἠμποροῦσα πρὸ πάντων νὰ λησμονήσω τὴν νύκτα τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου. Ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν περιέμενα νἀκούσω τὸν κώδωνα τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ, τὸ ἀπαίσιον σύνθημα, τὸ ὁποῖον θὰ διέσπα καὶ θὰ διεσκόρπιζεν ἐν μέσῳ χειμάρρου αἵματος καὶ συναυλίας οἰμωγῶν τὸ μελανὸν πλῆθος τὸ μυρμηκιῶν ἐκεῖ.

*

Οὕτω μὲ ῥεμβασμοὺς παντοειδεῖς καὶ ἀναπλάσεις φαντασίας πληθωρικῆς — ἡ ὁποία ὅμως δὲν μ' ἐμπόδισε νὰ εὕρω ἀρκετὰ ἀσφαλῆ θέσιν — διέρρεον αἱ ὧραι τῆς νυκτός. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μᾶς ἤρχοντο αἱ εἰδήσεις τῆς περιφήμου συνεδριάσεως: Ὡμίλησεν ὁ Σωτηρόπουλος... ὡμίλησεν ὁ Στεφάνου... Σιωπή, σιωπή... Τώρα ὁμιλεῖ ὁ κ. Θεόδωρος Δηλιγιάννης. Κηρύσσεται κατὰ τοῦ Κατηγορητηρίου καὶ προτρέπει τὴν Βουλὴν νὰ μὴ δώσῃ παραπεμπτικὴν ψῆφον. Ἡ ἠχὼ τῶν γενναιοφρόνων αὐτῶν λόγων ἔφθασεν ὡς ψυχρολουσία κατὰ πάσης θερμῆς κεφαλῆς, ὀνειρευθείσης τυχὸν σπουδαῖα καὶ σοβαρὰ πράγματα. Ἡσυχία καὶ τάξις. Δὲν ἔχομεν πλέον νὰ φοβώμεθα τίποτε... οὔτε καὶ αὐτὸν τὸν ἐπακολουθήσαντα λόγον τοῦ εἰσηγητοῦ τοῦ Κατηγορητηρίου, προτρέποντος ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν Βουλήν. Ἡ κατόπιν πολύπλοκος ψηφοφορία τὸ ἀπέδειξεν. Ἡ

Digitized by Google

πομφόλυξ τοῦ σάπωνος ἡ ὁποία ἤλλαξεν ὅλα τὰ χρώματα τῆς ἴριδος ἔσπασεν ἐπὶ τέλους μ' ἓν πούφ καὶ ἐρράντισε πέριξ τὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα διεστάλησαν εἰς μειδίαμα. Ἡ Βουλὴ ἀπέρριψε τὸ Κατηγορητήριον. Τὸ πλῆθος ἀνέδωκε κραυγὴν ἀνακουφίσεως καὶ νίκης — τὴν ὁποίαν καὶ οὕτως καὶ ἄλλως θ' ἀνέδιδε. Καὶ μεθ' ὅλην τὴν πίεσιν ἵππων καὶ ἱππέων κατώρθωσε νὰ συσσωματωθῇ καὶ νὰ διευθυνθῇ πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ Τρικούπη, ὅπου ἐκεῖνος προσεφώνησε μὲ στόμφον καὶ ἐπίδειξιν, ὡς ἐὰν ἐπερίμενε τοιαύτην τῆς Βουλῆς ἀπόφασιν ἵνα θεωρήσῃ ἑαυτὸν ἄψογον καὶ ἀμόλυντον.

Ἦτο τὸ τελευταῖον θέαμα. Τὸ πλῆθος διεσκορπίσθη. Ἡ συνεδρίασις τῆς Βουλῆς διελύθη. Ἡ πολιορκία ἐλύθη. Αἱ περιπολίαι ἐπέστρεψαν εἰς τοὺς στρατῶνας. Μετ' ὀλίγον ἡ πόλις ἀνελάμβανε τὴν συνήθη της νυκτερινὴν ὄψιν...

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

Ἀπὸ τοῦ παρόντος φύλλου ἀρχίζομεν τὴν δημοσίευσιν τοῦ ἄρθρου περὶ ἀνατροφῆς τῶν πτηνῶν ἐντὸς τῶν κλωβῶν, τὸ ὁποῖον χάριν τῆς «Ἑστίας» καταλλήλως σταχυολογήσας ἐξ εἰδικῶν συγγραμμάτων ἐφιλοτέχνησεν ὁ ἡμέτερος συνεργάτης κ. Ν. Χ. Ἀποστολίδης. Εἰς προσεχῆ φύλλα θὰ ἀναφέρῃ ἰδιαιτέρως περὶ ἑκάστου πτηνοῦ τὰ τῆς διατροφῆς καὶ συντηρήσεώς του, θὰ περιλάβῃ δὲ μόνον τὰ πτηνὰ ἐκεῖνα, ἅτινα συνήθως διατρέφουσιν ἐν Ἑλλάδι ἐντὸς κλωβῶν. Ἀλλ' ἐάν τις τῶν ἀναγνωστῶν τῆς «Ἑστίας» διατρέφει ἄλλο τι πτηνὸν πλὴν ἐκείνων περὶ ὧν θὰ γείνῃ λόγος καὶ θέλῃ νὰ μάθῃ ἀκριβέστερον τὰ κατ' αὐτό, δύναται ν' ἀπευθυνθῇ πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς «Ἑστίας» δι' ἐπιστολῆς ἀναφέρων ἀκριβῶς τὸ ἐπιστημονικὸν τοῦ πτηνοῦ ὄνομα, ἵνα λάβῃ παρὰ τοῦ κ. Ἀποστολίδου τὰς χρησίμους ὁδηγίας. Σ. τ. Δ.

ΤΑ ΕΝ ΚΛΩΒΟΙΣ ΠΤΗΝΑ

Ἐκ τῶν δώδεκα χιλιάδων εἰδῶν πτηνῶν τῶν γνωστῶν τῇ ἐπιστήμῃ τετρακόσια ἢ πεντακόσια μόλις ἀνατρέφονται ἐν κλωβοῖς. Βεβαιότατα σὺν τῷ χρόνῳ θὰ κατορθωθῇ ν' ἀνατραφῶσι πλειότερα, ὅταν γνωσθῶσι καὶ ἑτέρων καλλίτερον τὰ ἤθη, ἡ ζωή, ὁ τρόπος τῆς διατροφῆς. Νῦν φέρουσιν ἐν Εὐρώπῃ πτηνά τινα, θεωρούμενα ἄλλοτε ὡς μὴ δυνάμενα ν' ἀνατραφῶσι κεκλεισμένα. Κόνεις κρέατος ἀναμεμιγμέναι μετ' ἄλλων συνθετικῶν κατέστησαν δυνατὴν οὐ μόνον τὴν συντήρησιν αὐτῶν ἀλλὰ καὶ τὸν πολλαπλασιασμόν· πλείστας λοιπὸν τρέφομεν ἐλπίδας ὅτι προσεχῶς θὰ πλουτισθῶσιν αἱ συλλογαὶ ἡμῶν διὰ νέων πτηνῶν εὐαισθήτων καὶ σπανίων.

Τὰ πτηνὰ δὲν ἀπαντῶσι κατ' ἀριθμὸν ἴσον εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς γηΐνης σφαίρας. Ἡ Ἀμερικὴ εἶναι πλουσιωτέρα εἰς εἴδη· ταύτῃ ἕπεται ἡ Ἀσία, ἡ Ἀφρική, ἡ Ὠκεανία, καὶ τελευταία ἡ Εὐρώπη. Ἑκάστη ζώνη ἔχει τὰς ἰδίας αὐτῇ ὁμοιογενείας. Οὐδεμία ἀνήκει ἀποκλειστικῶς τῇ Εὐρώπῃ. Ἐν ταῖς ἄλλαις ἠπείροις ἀνευρίσκονται οἱ τύποι τῶν πτηνῶν ἡμῶν.

Ἐκ τῶν πτηνῶν τῆς Ἀμερικῆς δὲν γνωρίζει τις τί νὰ θαυμάσῃ, τὴν ποικιλίαν ἢ τὴν ὡραιότητα τῶν χρωματισμῶν. Ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν ὅτι ἐν ταύτῃ εὑρίσκονται οἱ τροχῖλοι (κολίβρια), ἡ κυανῆ ἀηδών, οἱ καρδινάλιοι, κ.ἄ.

Τὰ πτηνὰ κατοικοῦσιν ἐν ᾧ τόπῳ εὑρίσκουσι καὶ τὴν τροφὴν αὐτῶν. Τινὰ ἀρέσκονται παρὰ τὰ ῥέοντα ὕδατα· ἕτερα εἰς τὰ δασώδη μέρη, τὰ πλεῖστα ὅμως οἰκοῦσιν εἰς μέρη, ἐν οἷς ἐναλλάσσουσι τὰ ὄρη μετὰ τῶν πεδιάδων, οἱ ἀγροὶ μετὰ τῶν καλλιεργημένων χώρων.

Ὅταν λείψῃ ἡ τροφή, τὰ πτηνὰ ἐγκαταλείπουσι παροδικῶς τὸ ἐνδιαίτημα αὐτῶν καὶ ἐπανέρχονται ὅταν ἐκλείψῃ ἡ αἰτία ἡ ἐξαναγκάσασα ταῦτα ν' ἀποδημήσωσι.

Τὰ ἐκ κόκκων τρεφόμενα πτηνὰ εἶναι μᾶλλον εὐκοινώνητα ἢ τὰ ἐσθίοντα ἀποκλειστικῶς ἔντομα. Σπανίως εὑρίσκει τις ἐντομοφάγον ἔχον χαρακτῆρα ἤπιον. Ὁ τρόπος τῆς διατροφῆς του, ὅστις δὲν εἶναι ποικίλος, ἡ δυσκολία τῆς ἀνευρέσεως τῆς τροφῆς, ἀναγκάζει αὐτὸ ν' ἀπομακρυνθῇ ἐκ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἐνδιαιτᾶται γείτων ὁμοιομόρφως τρεφόμενος. Οὕτω καὶ ἐν τῷ κλωβῷ διατηρεῖ τὸ ὁρμέμφυτον τῆς πάλης περὶ ὑπάρξεως, ὅπερ καθιστᾷ αὐτὸ φιλόμαχον καὶ κακόν.

Τινὰ τῶν πτηνῶν συζευγνύονται δι' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ βίου αὐτῶν, ἕτερα ἐφ' ὅσον διαρκεῖ ὁ χρόνος τῆς τεκνοποιίας· ὁποιαδήποτε ὅμως καὶ ἂν εἶναι ἡ διάρκεια, οἱ δύο σύζυγοι εἶναι πιστότατοι. Πρέπει νὰ ἐπέλθωσιν ὅλως ἔκτακτοι περιστάσεις, ὅπως ἐξαναγκασθῶσι νὰ παραβῶσι τὴν συζυγικὴν πίστιν. Οἱ ἄρρενες κυρίως διακρίνονται διὰ τὴν μεγίστην αὐτῶν προσήλωσιν εἰς τὸ αἴσθημα τοῦτο. Ἡ φύσις προικίσασα τοῦτον διὰ τῶν ὡραιοτάτων χρωμάτων, καὶ δωρήσασα αὐτῷ ἀπολύτως τὴν χάριν τοῦ ᾄσματος, ἐξέθηκεν εἰς μυρίους κινδύνους· οὕτω διὰ νὰ προστατεύσῃ τὸ εἶδος ἐπολλαπλασίασε τὸν ἀριθμόν. Ἀναμφιβόλως εἰς τὴν ἀνισότητα ταύτην τῶν δύο φύλων, τὴν καθιστῶσαν δύσκολον τὸν γάμον, ἀποδοτέα, ὡς διὰ πρᾶγμα ὅπερ δυσκόλως ἀποκτᾷ τις, ἡ λύπη ἣν αἰσθάνεται ἀποθνησκούσης τῆς θηλείας. Ἐκ ταύτης καὶ αἱ φιλονεικίαι τῶν ἀρρένων ἐν τῇ ὥρᾳ τῶν γάμων, καὶ ἐν δουλείᾳ ἀκόμη ἐλλειπουσῶν θηλειῶν.

Ὅταν ἡ σύζευξις κατορθωθῇ, τὸ ζεῦγος ἐργάζεται κοινῇ πρὸς σύμπηξιν τῆς νεοττιᾶς. Συνήθως ὁ ἄρρην κατασκευάζει τὸ ἐξωτερικόν, ἐνῷ ἡ θήλεια ἐνασχολεῖται εἰς τὴν ἐσωτερικὴν διακόσμησιν. Εἴς τινα εἴδη, μόνος ὁ ἄρρην κατασκευάζει τὴν νεοττιάν· εἰς ἕτερα ἡ θήλεια· ἀλλ' ἀμφότεροι συμμερίζονται μετὰ μεγίστης φροντίδος τὸν ἀγῶνα τῆς ἀνατροφῆς τῶν νεοσσῶν. Κατὰ τὴν νεαρὰν ἡλικίαν τρέφουσι τοὺς νεοσσοὺς δι' ἐντόμων, διὰ τῶν μαλακωτέρων οὐσιῶν, καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐθίζουσι τούτους εἰς ἧττον εὐχύμον

Digitized by Google

τροφήν. Ὅταν ἀνατραφῇ ἡ οἰκογένεια πλεῖστα εἴδη συνενοῦνται ἀποτελοῦντα ἀγέλας καὶ παραμένουσι συνηνωμένα μέχρι τῆς ἐποχῆς τῶν γάμων.

Τ' ἀποδημικὰ πτηνὰ ἀναχωροῦσιν ἕκαστον ἔτος ἐν ὡρισμένῃ ἐποχῇ κατ' ἀγέλας ἢ σποραδικῶς· ἐπανέρχονται δὲ διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ δι' ἧς καὶ ἀνεχώρησαν. Τὰ ταξείδια ταῦτα τελοῦσιν ἢ ἐν καιρῷ νυκτὸς ἱπτάμενα ὑψηλά, ἢ ἐν καιρῷ ἡμέρας κατὰ σταθμοὺς ἀπὸ θάμνου εἰς θάμνον. Ὁσονδήποτε μακρὰ καὶ ἂν εἶναι ἡ ἀπουσία, λέγει ὁ Γέρβ, πατρὶς τοῦ πτηνοῦ πρέπει νὰ θεωρῆται ὁ τόπος τῆς γεννήσεως· ἡ νεοττιὰ καθορίζει τὴν πατρίδα. Καθ' ἑκάστην ἀναχώρησιν μυριάδες καταστρέφονται. Πολυάριθμοι κυνηγοὶ ἐνεδρεύοντες φονεύουσι διὰ τῶν ὅπλων, ἢ συλλαμβάνουσι διὰ τῶν δικτύων. Τώρα μάλιστα αἱ μέθοδοι αὐται τῆς καταστροφῆς δὲν θεωροῦνται ἐπαρκεῖς. Καταφεύγουσιν εἰς ἐπιστημονικὰ μέσα. Ἕκαστος γνωρίζει ὅτι αἱ χελιδόνες συνενοῦνται ἐπί τινας ἡμέρας κατὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου προτοῦ διέλθωσι ταύτην. Τότε ὑψοῦσι πασσάλους εἰς τὸ παράκτιον, συνδεομένους διὰ σιδηροῦ σύρματος, ὅτε δὲ αἱ δυστυχεῖς ἔρχονται ν' ἀναπαυθῶσι διαβιβάζουσι διὰ τοῦ σύρματος ἰσχυρὸν ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα ὅπερ φονεύει ταύτας κατὰ ἑκατοντάδας.

Οἱ φυσιοδίφαι ἀπέδωκαν εἰς πλεῖστα αἴτια τὰς ἀποδημίας ταύτας, ὁποιαδήποτε ὅμως καὶ ἂν εἶναι ἡ αἰτία, βεβαίως δὲν ὀφείλονται αὐται μόνον εἰς τὴν ἀναζήτησιν τροφῆς. Ἂν τοιοῦτο συνέβαινε, τὸ ἐν κλωβῷ πτηνὸν δὲν θὰ ὑπέφερε κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀποδημίας, καὶ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν δὲν θὰ ἐδείκνυεν ἀληθῆ μανίαν, ἐξ ἧς πλεῖστα ἀποθνήσκουσι.

Ἡ τῆς πτερορρυήσεως ἐποχὴ διὰ τὸ ἐν δουλείᾳ πτηνὸν εἶναι κρισιμωτάτη. Ἂν καλῶς ἀνατρέφεται, ἡ ἀνανέωσις τῆς πτερώσεως γίνεται ἀκινδύνως. Ἂν ὅμως ἡ διατροφή του εἶναι ἐλλιπής, ἡ πτερορρύησις παύει, τὸ πτηνὸν ἀσθενεῖ καὶ ἀποθνήσκει. Πρέπει λοιπὸν ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ νὰ ἐπαυξηθῶσιν αἱ περιποιήσεις. Τὰ πτηνὰ δὲν πτερορρυοῦσιν ἅπαντα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Τινῶν μὲν πίπτουσι μόνον τὰ πτερὰ τοῦ σώματος, ἐνῷ ἑτέρων πίπτουσιν ὅλα τὰ πτερὰ καὶ τόσῳ ταχέως, ὥστε καθίστανται ἀνίκανα νὰ ἵπτανται. Εἰς πολλὰ εἴδη ἡ πτῶσις τῶν πτερῶν τῶν πτερύγων καὶ τῆς οὐρᾶς γίνεται ἐν δευτέρᾳ πτερορρυήσει καὶ συχνάκις τὰ αὐτὰ πτερὰ δὲν πίπτουσιν ἢ ἀνὰ δύο καὶ ἀνανεοῦνται μόλις μετὰ πολλὰ ἔτη.

Ἐλάχιστα γιγνώσκει ἡ ἐπιστήμη, καὶ ἀμφίβολα ἔχει δεδόμενα ἐπὶ πόσα ἔτη δύνανται νὰ ζήσωσι τὰ πτηνά. Φαίνεται ὅτι τὸ τοιοῦτον εἶναι ἀνάλογον τοῦ ἀναστήματος καὶ τοῦ ἀπαιτουμένου πρὸς ἀνάπτυξιν αὐτῶν χρόνου. Ἂν μόνον λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰ δεδόμενα ἐκ τῶν ἐν κλωβοῖς βιούντων πτηνῶν, πειθόμεθα ὅτι τὰ πτηνὰ εἶναι μακρόβια.

Ἀνταμείβοντες τὴν εὐχαρίστησιν ἣν προξενοῦσιν ἡμῖν, ὀφείλομεν νὰ δίδωμεν εἰς τὰ πτηνὰ πᾶσαν ἀνάπαυσιν, ὅπως λησμονήσωσι τὴν ἀπώλειαν τῆς ἐλευθερίας, καὶ κλωβὸν ὅσον τὸ δυνατὸν εὐρύτερον. Παραυτα θὰ ἐκφράσωσιν ἡμῖν τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτῶν διὰ τῆς οἰκειότητος, καὶ διὰ τοῦ ᾄσματος τὴν εὐχαρίστησιν, αἰσθανόμενα ἑαυτὰ καλῶς περιποιημένα.

Πάντες ποθοῦσι νὰ συνενῶσιν ἐν τῷ αὐτῷ κλωβῷ ποικίλα εἴδη, ἀρεσκόμενοι εἰς τὴν ποικιλίαν τῶν χρωματισμῶν καὶ τῶν μορφῶν· δυστυχῶς ὅμως τὸ ὄνειρον τοῦτο δὲν δύναται νὰ ἐπιτύχῃ πάντοτε. Πλὴν τοῦ ἀσυμβιβάστου τῶν ἠθῶν, τὸ τῆς καθαριότητος ζήτημα δυσκόλως ἐπιτυγχάνει ἐν περιωρισμένῳ χώρῳ. Πτηνὸν θαυμαζόμενον διὰ τὴν στιλβηδόνα τῆς πτερώσεως αὐτοῦ φέρει ἐπὶ τοῦ σώματος τὰ ἴχνη ἀδιακρίτου γείτονος· ἕτερον, φίλον τοῦ λουτροῦ, ἐκδιώκεται τούτου ὑπὸ ἰσχυροτέρου καὶ ἀφίνει ῥυπαρὰν τὴν πτέρωσιν αὐτοῦ. Εἰς ταῦτα προστίθεται καὶ ἕτερον σπουδαιότερον, ὁ κανονισμὸς τῆς τροφῆς. Πολλῶν πτηνῶν λαιμάργων πρέπει νὰ κανονίζηται ἡ τροφή· ἄλλως τρώγοντα ἀκανονίστως ἀποθνήσκουσιν ἐξ ἀποπληξίας ἢ ἐκ ποδάγρας· ἕτερα δ' ὡς μᾶλλον εὐαίσθητα ἀπαιτοῦσιν εἰδικὴν τροφήν. Πῶς ἐν τῷ αὐτῷ κλωβῷ νὰ συμβιβασθῶσιν αἱ ἀπαιτήσεις αὐται; Ὁ χωρισμὸς λοιπὸν ἐπιβάλλεται· δι' αὐτοῦ συντηρεῖται ἡ ὑγεία καὶ ἡ καλλονὴ τῆς πτερώσεως.

Ο ΚΛΩΒΟΣ ΚΑΙ Η ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΣ

Τὸ σχῆμα τοῦ κλωβοῦ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἀρεσκείας ἑκάστου, αἱ διαστάσεις αὐτοῦ ἐκ τοῦ χώρου, ὃν ἔχει εἰς τὴν διάθεσίν του. Ἀπό τινων ἐτῶν οἱ κατασκευασταὶ κατασκευάζουσι κλωβούς τινας μεγίστης πολυτελείας καὶ ποικίλων σχημάτων. Ἂν ὅμως οὗτοι εἶναι ὡραῖοι κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν εἰς τὸ πτηνὸν οὐδόλως ὠφελοῦσι. Πράγματι, τίνος ἔχει ἀνάγκην τὸ πτηνόν; Φωτός, ἀέρος καὶ χώρου. Λοιπὸν εἰς τὰ κατασκευάσματα ταῦτα, τὸ φῶς ἐμποδίζεται ἐκ τῆς ἐκ ψευδαργύρου στέγης, τῆς ἁπλῶς διατρήτου, ὁ ἀὴρ περιορίζεται ἐκ τῆς διακοσμήσεως, καὶ τὸ διάστημα θυσιάζεται εἰς κατασκευὴν ποικίλων σχηματισμῶν, πύργων, πυργίσκων καὶ τῶν τοιούτων. Ἐκ πάντων τῶν σχεδίων τὸ ἧττον ὡραῖον, τὸ κοινόν, εἶναι καὶ τὸ καλλίτερον, τὸ συνιστάμενον ἐκ σχήματος κυβικοῦ κατεσκευασμένον ἐκ ξύλου ἢ ἐκ σύρματος. Οἱ κλωβοὶ οὗτοι εἶναι φωτεινοί, ὁ ἀὴρ κυκλοφορεῖ ἐλευθέρως. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ μέγεθος, τοῦτο πρέπει νὰ εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν κατοίκων· ἕκαστος ὅμως δὲν πρέπει νὰ λησμονῇ, ὅτι ἡ ὑγεία τῶν διατρεφομένων πτηνῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν διαστάσεων

Digitized by Google

τῆς κατοικίας· ὅπως τὸ πτηνὸν διατηρήσῃ τὴν ἰσχὺν καὶ εὐρωστίαν τῶν μελῶν του πρέπει νὰ πτερυγίζῃ. Ἐὰν κατοικῇ ἐν στενῷ χώρῳ, πηδᾷ καὶ δὲν γυμνάζει ἀρκούντως τὸ σῶμα αὐτοῦ. Πρέπει ν' ἀποφεύγῃ τις νὰ θέτῃ εἰς τὸν κλωβὸν πολλὰ στηρίγματα· εἶναι ταῦτα πηγὴ ἀκαθαρσίας. Τὰ στηρίγματα πρέπει νὰ εἶναι ἀρκετὰ χονδρά, ὅπως τὸ πτηνὸν κρατῆται ἐπ' αὐτῶν χωρὶς νὰ ἐξαναγκάζεται νὰ περιβάλλῃ ταῦτα ἐντελῶς διὰ τῶν δακτύλων του. Συνεχὴς ἔντασις τῶν μυῶν ἐπιφέρει συσπάσεις ἢ νευρικὰς ἀσθενείας.

Ὅπως εὐκολύνηται ὁ καθαρισμὸς τοῦ κλωβοῦ τὸ πάτωμα πρέπει νὰ εἶναι κινητόν. Καλύπτουσι τοῦτο δι' ἄμμου, ἣν ἀνανεοῦσιν, ἂν μὴ καθ' ἑκάστην πρωίαν, τοὐλάχιστον δὶς ἢ τρὶς καθ' ἑβδομάδα. Ἐν ᾗ ἡμέρᾳ δὲν ἀντικαθίσταται, διὰ μικροῦ ξυλίνου σκαλιστῆρος ἀποσύρονται τὰ ἀπορρίμματα καὶ τὰ περιττώματα, ὅπως δοθῇ ἡ ἀπαιτουμένη καθαριότης εἰς τὴν κατοικίαν. Οἱ ὑγιεινοὶ νόμοι πρέπει νὰ ἐφαρμόζωνται καὶ εἰς τὰ πτηνὰ ὡς καὶ εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ἐπίσης ἑκάστην πρωίαν πλύσιμον διὰ σπόγγου ἅπαντος τοῦ κλωβοῦ, καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, ὅταν ὁ κλωβὸς εἶναι μέγας καὶ ἔχῃ πολλοὺς κατοίκους, πλύσιμον διὰ σάπωνος καὶ θερμοῦ ὕδατος, ἢ κάλλιον διὰ φανικοῦ ὕδατος, ἐπιβάλλεται πρὸς καταστροφὴν παντὸς σπέρματος κολλητικῆς νόσου. Θύραι τεθειμέναι κατὰ διάφορα ὕψη πρέπει νὰ εὐκολύνωσι τὴν ἐργασίαν ταύτην. Ἡ διατήρησις τῶν θέσεων τῆς τροφῆς καὶ τοῦ ὕδατος ἀπαιτεῖ ἐπίσης πολλὰς φροντίδας. Προτιμότερον νὰ τίθεται ἡ τροφὴ εἰς πήλινα ἢ ὑάλινα ἀγγεῖα ἢ εἰς ξύλινα καὶ λευκοσιδηρᾶ. Ἑκάστην ἡμέραν μετὰ τὸν καθαρισμὸν τῆς τροφῆς ἐκ τῶν ἀκαθαρσιῶν τῶν παραχθεισῶν διὰ τῆς ἀποφλοιώσεως τῶν κόκκων, πρέπει νὰ πλύνωνται αἱ θῆκαι, ὅπως ἐξ αὐτῶν ἀφαιρεθῇ πᾶσα ὀσμὴ καὶ κακὴ γεῦσις.

Ἑτέρα πηγὴ ὑγείας εἶναι τὸ λουτρόν· πρὸς τοῦτο ὅμως παρουσιάζεται μία δυσκολία. Ἂν διατηρῇ τις διαρκῶς εἰς τὴν διάθεσιν τῶν πτηνῶν λεκάνην ὕδατος, συμβαίνει κυρίως τὸ θέρος, τὰ συνεχῆ λουτρὰ νὰ καταβρέχωσι τὴν ἄμμον τοῦ κλωβοῦ, καὶ τῇ συνεργείᾳ τῆς ὑγρασίας, τὰ λείψανα τὰ προερχόμενα ἐκ τῆς τροφῆς ἀναμιγνυόμενα μετὰ τῶν περιττωμάτων διαδίδουσιν ὀσμὰς δυσαρέστους. Ὅπως ἀποφύγωσι τοῦτο φιλόπτηνοί τινες συνειθίζουσι τὰ πτηνὰ νὰ λούωνται καθ' ὡρισμένας ὥρας, τὴν πρωίαν ἐπὶ παραδείγματι πρὸ τοῦ καθαρισμοῦ τοῦ κλωβοῦ καὶ τῆς ἀνανεώσεως τῆς ἄμμου. Βεβαιότατα οὕτως ἀφαιρεῖ τις ἀπὸ τὰ πτηνά, κατὰ τὴν θερμὴν ἐποχὴν τοῦ θέρους, σπουδαιοτάτην ἀπόλαυσιν. Ὅπως παρέχῃ τις εἰς ταῦτα τὴν ἀπόλαυσιν ταύτην, πρέπει νὰ μεταχειρισθῇ λουτρὰ ἐξωτερικὰ περιβαλλόμενα ὑπὸ ὑάλου κατὰ τὰς τέσσαρας αὐτῶν ἐπιφανείας πλὴν τῆς πέμπτης συγκοινωνούσης μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ δι' ἀνοιγοκλειομένης πρός τε τὰ ἔξω καὶ τὰ ἔσω θύρας. Ἡ θήκη τοῦ ὕδατος πρέπει ἐπίσης νὰ ἐπιβλέπεται· τὸ ὕδωρ εὐκόλως διαφθείρεται. Ἡ ἀποσύνθεσις αὐτοῦ ὀφειλομένη εἰς τὴν ζύμωσιν τῶν κόκκων τῆς λοιπῆς τροφῆς ἣν καταθέτει ἐν αὐτῷ τὸ πτηνὸν διὰ τοῦ ῥάμφους, ἐπιταχύνεται καὶ ἐκ τῆς ὑψηλῆς θερμοκρασίας. Ἐν θέρει, ἐν καιρῷ τῶν μεγάλων καυσώνων πρέπει ν' ἀνανεοῦται τὸ ὕδωρ τοὐλάχιστον ἅπαξ καθ' ἑκάστην, μάλιστα δ' ἂν συγχρόνως χρησιμεύῃ καὶ ὡς λουτρόν. Παράλειψις τῆς φροντίδος ταύτης δύναται νὰ ἐπιφέρῃ τύφον, θανατοῦντα ἐν διαστήματι εἴκοσι τεσσάρων ὡρῶν ἅπαντας τοὺς κατοίκους τοῦ αὐτοῦ κλωβοῦ.

ΕΚΛΟΓΗ ΠΤΗΝΩΝ

Ἰδοὺ τὰ σημεῖα ὑγείας, ἅτινα πρέπει νὰ ἐξακριβώσῃ τις, ὅταν πρόκηται ν' ἀγοράσῃ πτηνά.

Τὸ πτηνὸν πρέπει νὰ εἶναι ἰσχυρὸν καὶ εὔχαρι· ἡ ζωηρότης αὐτοῦ φυσική· ἡ πτέρωσις καλῶς ἐφηρμοσμένη εἰς τὸ σῶμα, λεία καὶ στίλβουσα, κυρίως ἀπηλλαγμένη ἀκαθαρσιῶν ὑπὸ τὴν κοιλίαν· τὸ βλέμμα διαυγὲς καὶ ζωηρὸν ἄνευ μελαγχολίας καὶ ἀτονίας. Οἱ ῥώθωνες δὲν πρέπει νὰ εἶνε μήτε ἀκάθαρτοι μήτε βλεννώδεις, καὶ τὸ ὀστοῦν τοῦ στήθους, τὸ δίκρανον (κοινῶς γιάντες), νὰ μὴ προεξέχῃ. Ὅταν τὸ πτηνὸν καθήμενον σιωπᾷ καὶ ἔχῃ ἐξωγκωμένα καὶ ἀνασηκωμένα τὰ πτερά, τὸ τοιοῦτον εἶναι σύμπτωμα κακόν. Ἀναπαυόμενον δὲν πρέπει νὰ ἀναπνέῃ συχνά, μήτε κατὰ διαλείμματα νὰ ἐκπέμπῃ ξηροὺς ἤχους. Τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶναι πρόδρομος προσβολῆς τοῦ στήθους. Ὅταν τὸ πτηνὸν παρουσιάζῃ ἅπαντα τὰ λοιπὰ σημεῖα τῆς ὑγείας, καὶ ἂν ἀκόμη στερῆται πτερῶν τέλεον, τὸ πτηνὸν εἶναι καλὸν δι' ἀγοράν. Αἱ περιποιήσεις καὶ ἡ καλλιτέρα κατοικία θ' ἀποδώσωσιν αὐτῷ ταχέως τὴν ὡραίαν πτέρωσιν. Προσέχων τις εἰς τὰ διδόμενα ταῦτα δύναται δι' ἑνὸς βλέμματος νὰ ἐκλέξῃ τὸ ἀγορασθησόμενον.

Ἅπαντα τὰ πτηνὰ ἐν δουλείᾳ πολλαπλασιάζονται, ἀρκεῖ νὰ τύχωσι τῶν ἀπαιτουμένων συνθηκῶν, ὅπως διεγερθῶσιν ἐν αὐτοῖς τὰ ἐρωτικὰ φυσικά των αἰσθήματα. Περιγράφοντες ἐν τοῖς ἑφεξῆς ἕκαστον πτηνὸν τῶν διατρεφομένων κυρίως ἐν κλωβοῖς παρ' ἡμῖν, θ' ἀναφέρωμεν πάντοτε τοὺς καταλληλοτέρους τρόπους τῆς συζεύξεως καὶ πολλαπλασιασμοῦ αὐτῶν. Ἐπίσης προκειμένου περὶ τροφῆς, ἐν λεπτομερείᾳ θὰ καταδείξωμεν τὴν ἑκάστῳ ἁρμόζουσαν καὶ συντελοῦσαν μᾶλλον εἰς διατήρησιν τῆς ὑγείας αὐτοῦ.

Ἕπεται συνέχεια. Ν. Χ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

Digitized by Google

Ο ΠΡΙΓΚΗΨ ΜΕΤΤΕΡΝΙΧΟΣ

Ὡς ἐν καιρῷ ἀνηγγείλαμεν, ἀπὸ τῆς 1ης τοῦ μηνὸς τούτου ἤρχισεν ἡ ἔκδοσις τῆς **Ἱστορίας τοῦ ΙΘ΄ Αἰῶνος** τοῦ καθηγητοῦ κ. Π. Καρολίδου, ἣν ἀνέλαβεν ὁ διευθυντὴς τοῦ Βιβλιοπωλείου τῆς Ἑστίας κ. Γ. Κασδόνης. Τὸ ἱστορικὸν τοῦτο ἔργον τοῦ διαπρεποῦς ἐν τοῖς λογίοις ἡμῶν κ. Π. Καρολίδου μέλλει νὰ καταλάβῃ τιμητικὴν θέσιν μεταξὺ τῶν προϊόντων τῆς συγχρόνου ἡμῶν φιλολογίας, πληροῦν ἅμα ἔλλειψιν ἐπαισθητοτάτην ἐν τῇ γλώσσῃ ἡμῶν. Ἐν τῇ ἐκπονήσει αὐτοῦ ὁ συγγραφεὺς ἔσχεν ὑπ' ὄψιν πᾶσαν πηγὴν δυναμένην νὰ διαφωτίσῃ ἔστω καὶ κατ' ἐλάχιστον τὰ πραγματευόμενα ζητήματα, μετὰ συντόνου ἐπιμελείας ἐρευνῶν καὶ μελετῶν πᾶν ἐν Εὐρώπῃ δημοσίευμα ἀναγόμενον εἰς τὴν σύγχρονον ἱστορίαν. Οὕτως ἀπήρτισεν ἐπιστημονικὸν ἔργον ὄντως τέλειον, ἡ ὕλη δὲ τῆς συγγραφῆς ταύτης, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν τόσῳ σπουδαίων, ποικίλων καὶ δραματικῶν συμβάντων, πολιτικῶν καὶ πολεμικῶν, τοῦ συγχρόνου βίου τῶν εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν, ἅτινα γλαφυρῶς καὶ ὡς ἔνεστι σαφῶς καὶ μεθοδικῶς ἐκθέτει καὶ διαφωτίζει ἡ τέχνη τοῦ συγγραφέως, προώρισται νὰ ἑλκύσῃ ἀμέριστον τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου, τέρπουσα ἅμα καὶ διδάσκουσα αὐτόν. Ὡς τοιοῦτον τὸ ἔργον τοῦ κ. Καρολίδου δὲν ἔχει βεβαίως ἀνάγκην συστάσεως πρὸς τὸ Κοινόν. Μικρὸν ἀπόδειγμα αὐτοῦ δημοσιεύομεν ἐνταῦθα κατ' εὐμενῆ παραχώρησιν τοῦ ἐκδότου τὸν κατωτέρω χαρακτηρισμὸν τοῦ περιβοήτου αὐστριακοῦ διπλωμάτου πρίγκηπος Μεττερνίχου, οὗ παραθέτομεν καὶ τὴν εἰκόνα. Σ. τ. Δ.

Ὁ Κλήμης Λοθάριος Οὐενσελαῦος, πρίγκηψ Μεττερνῖχος, ἐγεννήθη τῷ 1773 ἐν Κωβλεντίᾳ ἐξ οἴκου ἀριστοκρατικοῦ τῶν παραρρηνίων χωρῶν. Πρωΐμως δὲ προαχθεὶς ἐν τῇ διπλωματικῇ ὑπηρεσίᾳ παρέστη ἐν τῷ ἐν Ῥαστάδῃ τῷ 1797—99 συγκροτηθέντι συνεδρίῳ ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ συλλόγου τῶν κομήτων τοῦ Γερμανικοῦ κράτους, ἀπὸ δὲ τοῦ 1801 διετέλει πρεσβευτὴς τῆς Αὐστρίας ἐν Δρέσδῃ, Βερολίνῳ (1803) καὶ ἐν Παρισίοις (1806—9). Τῷ 1809 ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν τοῦ Αὐστριακοῦ κράτους, διευθύνων αὐτὸς ἐπὶ τεσσα-

Digitized by Google

ράκοντα περίπου ἔτη καὶ ἐπί τινα δὲ χρόνον, ἰδίως κατὰ τὰ ἔτη 1815—28, καταστήσας τὴν ὑπ' αὐτοῦ διευθυνομένην πολιτικὴν τῆς Αὐστρίας ἄξονα τῆς ὅλης εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς. Τοιοῦτος ἀνὴρ βεβαίως δὲν εἶναι ἄξιον νὰ παροραθῇ ἐν τῇ ἱστορικῇ αὐτοῦ ἐμφανίσει καὶ ἐνεργείᾳ. Ἀλλ' ὅμως ἂν πραγματευώμεθα ἐνταῦθα ἰδιαιτέρως καὶ ὁπωσοῦν λεπτομερῶς τὰ κατὰ τὸν ἄνδρα, σκιαγραφοῦντες γενικῶς τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ, ποιοῦμεν τοῦτο οὐχὶ ἕνεκα τῆς ἐκτάκτου πολιτικῆς ἢ οἱασδήποτε ἄλλης ἀξίας τῆς σημασίας αὐτοῦ. Τὰ φυσικὰ προτερήματα τοῦ Μεττερνίχου ἦσαν μέτρια, ὁ δὲ μακρὸς αὐτοῦ πολιτικὸς βίος οὐδαμῶς ἀνέδειξεν αὐτὸν πολιτικὸν μέγαν ἢ ἄνδρα ἔκτακτον ἔστω σμικρόν τι μεγαλεῖον περιβεβλημένον. Καὶ ὁ τόπος δὲ ἐν ᾧ ἔζησε, καὶ τὸ κράτος, ᾧπερ ὑπηρέτησε, δὲν παρεῖχε στάδιον εἰς μόρφωσιν μεγάλων πολιτικῶν ἀνδρῶν. Πρὸς διάπραξιν μεγάλων πολιτικῶν ἔργων ἀπαιτεῖται νὰ ὑπάρχωσιν οὐ μόνον ἔκτακτα φυσικὰ προτερήματα, ἀλλὰ καὶ εὐρὺ στάδιον πολιτικὸν καὶ ἠθικὸν πρὸς μεγαλουργήματα. Ἀλλὰ τοιοῦτον στάδιον πολιτικόν, ἠθικὸν δύναται νὰ ὑπάρχῃ μόνον ἐκεῖ, ἔνθα ὑπάρχουσιν ἔθνη, ἰδέα ἐθνικὴ καὶ ἰδέαι πολιτικαὶ μεγάλαι ἐκ μεγάλων καὶ ἐνδόξων τοῦ παρελθόντος παραδόσεων ἀπορρέουσαι, ἐκ τῆς πραγματικῆς δυνάμεως τοῦ παρόντος ἀρυόμεναι τὴν ὕλην καὶ ἐκ τῶν μεγάλων ἐμπνεύσεων τοῦ μέλλοντος καθοδηγούμεναι· πρὸς δὲ καὶ κυβέρνησις προοδευτικὴ καὶ ἡγεμὼν πεφωτισμένος, μεγαλεπήβολος, παραχωρῶν σταδιον δράσεως τοῖς ὑπ' αὐτὸν ὑπηρετοῦσιν. Ἀλλὰ τὸ αὐστριακὸν κράτος ἦτο ἔρημον πάντων τούτων τῶν ἀπαραιτήτων μεγαλουργοῦ ἱστορικῆς δράσεως στοιχείων· ἡ δὲ τοῦ Μεττερνίχου θέσις ὡς ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν ἦτο ἁπλῆ ἀστυνομικὴ ὑπηρεσία ἐν τοῖς εὐρωπαϊκοῖς πράγμασιν ὑπὸ τὴν ἔννοιαν καὶ τὸν χαρακτῆρα τῆς αὐστριακῆς πολιτικῆς καὶ τῶν ἰδιαιτέρων συμφερόντων τῆς τοιαύτης πολιτικῆς ἐφαρμοζομένη.

Ὁ Μεττερνῖχος ὡς ἰθύντωρ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς δὲν εἶχε νὰ ἐπινοήσῃ τι νέον σύστημα οὐδὲ νὰ χαράξῃ νέαν ὁδόν. Τὸ μέγα ἔργον αὐτοῦ ἦτο νὰ βαδίζῃ ἐπὶ τῆς κεχαραγμένης ὁδοῦ καὶ νὰ ἐφαρμόζῃ μεθ' ὅλης τῆς ἀκριβείας καὶ αὐστηρότητος τὸ καθιερωμένον ἤδη ὑπὸ τῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους σύστημα τῆς στασιμότητος. Ὅτι δ' ἀνὴρ τοιοῦτος ἐπὶ δεκαετηρίδας ὁλοκλήρους οὐ μόνον τὴν ἐξωτερικὴν τῆς Αὐστρίας πολιτικὴν διηύθυνεν, ἀλλ' ἐπί τινα χρόνον ὑπῆρξε καὶ τῆς ὅλης εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς ἰθύντωρ, ἄρχων τοῦ πνεύματος τῶν ἡγεμόνων, δεσμεύων πρὸς ἑαυτὸν τοὺς πολιτικοὺς ἄνδρας, συμβουλεύων καὶ προκαλῶν συνεντεύξεις ἡγεμόνων καὶ συγκαλῶν συνέδρια κρατῶν πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ, τοῦτο ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς καθόλου καταστάσεως τῶν εὐρωπαϊκῶν πραγμάτων κατὰ τὴν πρώτην ἰδίως δεκαετηρίδα τὴν ἐπακολουθήσασαν τοῖς γεγονόσι τοῦ 1815. Ἐν ταῖς ἐπαναστατικαῖς περιόδοις, καθὼς λέγει ὁ Mignet, δημιουργοῦσιν οἱ εἰς ταύτας ἀναμιγνύμενοι τὴν τύχην αὐτῶν οὐχὶ διὰ τοῦ πνεύματος αὐτῶν τοῦ πολιτικοῦ, ἀλλὰ διὰ τῆς διαγωγῆς, καὶ ἡ μετριότης ἡ ἀντέχουσα εἶναι ἰσχυροτέρα ἢ ἡ μεγαλοφυΐα ἡ διακοπτομένη, διότι ἡ ἐπανάστασις δὲν ἐπιτρέπει νὰ φαίνηται καὶ νὰ διαγινώσκηται ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἡ ἀληθὴς ἀξία. Ὁ Ῥοβεσπιέρρος κατέστη μέγας ἐν τῇ ἐπαναστάσει διὰ τῆς τοιαύτης αὐτοῦ ἰδιότητος. Περίοδος δὲ πολιτικὴ καὶ περιστάσεις καθόλου ὅμοιαι καὶ ἀνάλογοι πρὸς ἐπανάστασιν ἀνέδειξαν τὸν Μεττερνῖχον μέγαν. Ἡ σφοδρὰ μεταξὺ τῶν πολιτικῶν μερίδων πάλη ἡ καθιστῶσα δυσχερῆ τὴν ἐσωτερικὴν εἰρήνην τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν, ὁ πολλάκις ὑπολανθάνων ἐνίοτε δὲ φανερὸς ἀγὼν τῶν νέων ἰδεῶν κατὰ τῶν καθεστώτων καὶ ὁ πρὸ τοῦ φάσματος τῆς ἐπαναστάσεως διηνεκὴς φόβος ἡγεμόνων καὶ κυβερνήσεων ἐδημιούργησεν ἐν Εὐρώπῃ κατάστασιν ὅλως ἰδιόρρυθμον καὶ ἐπισφαλεστάτην ὑπὸ τὴν ἔποψιν νῆς ἐσωτερικῆς εἰρήνης. Τὸ ὑπὸ τοῦ περιφήμου Ἄγγλου πολιτικοῦ ἀνδρὸς Φλὸξ λεγόμενον, ὅτι «ἡ παλινόρθωσις εἶναι ἡ χειρίστη πασῶν τῶν ἐπαναστάσεων», ἐφηρμόζετο ἀκριβέστατα ἐπὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἐσωτερικῆς τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν τῆς δημιουργηθείσης διὰ τῆς παλινορθώσεως τοῦ 1815 πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης.

Ἐν τοιαύτῃ ἀνωμάλῳ καταστάσει τῶν πραγμάτων, τῇ ἐχούσῃ πολλὴν ὁμοιότητα κατὰ τὸν ἐσωτερικὸν ἠθικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα πρὸς ἐπανάστασιν, ὁ μικρὸς ἀνὴρ τῆς εἰρήνης δύναται ν' ἀσκῇ παροδικῶς παντοδύναμον ἐπὶ τὴν πορείαν τῶν πραγμάτων ῥοπὴν κρατῶν ἐν τῇ χειρὶ τὴν σημαίαν τὴν δυναμένην νὰ συναθροίσῃ περὶ ἑαυτὴν τοὺς θιασώτας τῆς ἐπαναστάσεως ἢ ἀντεπαναστάσεως. Καὶ ὁ Μεττερνῖχος ἔφερε τοιαύτην τινὰ σημαίαν, τὴν σημαίαν τῆς πολιτικῆς στασιμότητος καὶ ἀδρανείας τῆς μεθισταμένης εἰς ἀντίδρασιν κατὰ πάσης προόδου καὶ εἰς ἐνεργητικότητα πρὸς καταπολέμησιν πάσης θετικῆς προόδου πολιτικῆς καὶ πρὸς ἀμείλικτον πόλεμον κατὰ παντὸς κινήματος ὑπὲρ ἐθνικῆς καὶ πολιτικῆς ἐλευθερίας τῆς ὁποίας τὸ ὑπὸ μορφὴν ἐπαναστάσεως φάσμα αὐτὸς πλέον παντὸς ἄλλου ἠδύνατο νὰ σείῃ πρὸ τῶν ὀμμάτων τῆς μοναρχικῆς Εὐρώπης. Διὰ τοῦ φάσματος τούτου κατώρθωσε νὰ καταστήσῃ ὅλως ὑποχείριον ἑαυτῷ τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον τῆς Ῥωσσίας καὶ δι' αὐτοῦ νὰ ἐπιδιώκῃ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ. Τὸ ἠθικὸν κράτος τοῦ Μεττερχίνου ἐπὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν ὁπωσοῦν ὁμοίων αὐτῷ τὸν χαρακτῆρα ἡγεμόνων καὶ πολιτικῶν ἀνδρῶν συνίστατο οὐχὶ ἐπὶ ἠθικῆς τινος ὑπεροχῆς ἢ δυνάμεως

Digitized by Google

πνευματικῆς, ἀλλ' ἐπὶ τῆς διαγνώσεως τοῦ ἀδυνάτου μέρους τοῦ χαρακτῆρος τῶν ἀνθρώπων, εἰς ἣν εἶχεν ἱκανὴν ἐπιτηδειότητα καὶ πεῖραν. Ὁ Μεττερνῖχος δὲν ἀντελαμβάνετο τοῦ πνεύματος τῆς ἐποχῆς σπουδαίως ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν πολιτικὴν καὶ ἠθικὴν ἔννοιαν καὶ βαθυτέραν σημασίαν τοῦ ὀνόματος καὶ οἱονεὶ ἐποπτικῶς καὶ μετ' εὐθυγνωσίας, ἀλλ' ἐπιπολαίως ὑπὸ τὴν ἀμέσως ἀντιληπτὴν ὄψιν, τὴν ἐκφαίνουσαν τὰ συμφέροντα, τὰ πάθη καὶ τὰς προλήψεις καὶ ἄλλα ταπεινότερα ἠθικὰ ἐλατήρια ἡγεμόνων, κυβερνήσεων καὶ λαῶν. Ἐνήργει δὲ ὁδηγούμενος καὶ ἐλαυνόμενος ὑπὸ τοῦ πνεύματος τούτου οὐχὶ ὡς μέγας πολιτικὸς ἀνὴρ βλέπων ἅμα πρόσω καὶ ὀπίσω, ἀλλ' ὥς τις ἐπιτήδειος αὐλικὸς θεράπων Ἀσιανοῦ δεσπότου, ὥς τις εὐνοῦχος πολιτικὸς ἀνὴρ ἄλλων αἰώνων, ἀγωνιζόμενος νὰ διατηρῇ τὴν θέσιν αὐτοῦ διὰ τῆς διαρκοῦς εὐνοίας τοῦ κυρίου αὐτοῦ καὶ τὴν εὔνοιαν ταύτην ἑλκύων διὰ πολιτικῆς διαγωγῆς ἀρεστῆς τῷ τυραννικῷ δεσπότῃ. Καὶ κατὰ τοῦτο οὐ μόνον ἠθικοῦ μεγαλείου οἱουδήποτε πάμπαν ἐστερεῖτο ὁ ἀνήρ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ συνήθει πολιτικῇ περινοίᾳ οὐδαμῶς διέπρεπεν οὐδὲ τοῖς ἐκ τοῦ ἐγγύθεν γινώσκουσιν αὐτὸν τοιούτου ἀνδρὸς δόκησιν παρεῖχεν. Οἱ ἐξωτερικοὶ τοῦ προσώπου χαρακτῆρες, καὶ ἰδίως ὁ χαρακτηριστικὸς αὐτοῦ γέλως, δὲν ἐνεποίουν τὴν αὐτὴν ἐντύπωσιν εἰς πάντας τοὺς παρατηρητάς. Τούτων ἄλλοι μὲν διεγίνωσκον ἐν αὐτοῖς ταπεινήν τινα καὶ δουλικὴν φιλαρέσκειαν, ἄλλοι δολιότητα καὶ ἀκράτειαν, οὐδεὶς δὲ διέβλεπεν ἐν τῇ ὄψει αὐτοῦ ἔκφρασιν περινοίας, ἐξόχου πνεύματος ἢ βαθύτητος διανοίας. Καθ' ὃν ἔτι χρόνον νέος ὢν ἐσπούδαζεν ἐν Στρασβούρρῳ καὶ Μογουντίᾳ, οὐδεμιᾶς μεταξὺ τῶν συμμαθητῶν αὐτοῦ ἀπήλαυε φήμης ἐπὶ εὐμαθίᾳ, οὐδ' ἀπέκτησε μέγαν πλοῦτον γνώσεων ἢ παίδευσιν συστηματικήν, Μεθ' ὅλην τὴν φυσικὴν καὶ δι' ἕξεως προσγενομένην αὐτῷ εὐχέρειαν τοῦ λέγειν καὶ γράφειν, καὶ ἀφοῦ ἐγένετο ἤδη ὑπουργός, περιέπιπτεν ἰδίως ἐν τῷ γράφειν εἰς πολλὰ σφάλματα λογικά τε καὶ γραμματικά. Οἱ συμμαθηταὶ αὐτοῦ ἐξύμνουν ἐν αὐτῷ τρία τινὰ fourbe, faux, fanfaron, ἤτοι τὸν πανοῦργον, τὸν ψευδῆ, τὸν ἀλαζόνα. Ὅτι εἶχέ τινα δεξιότητα φυσικήν, εὐχέρειαν περὶ τὴν ἀντίληψιν, ὅτι ἦτο πολύτροπος καὶ πολυμήχανος, τοῦτο ὡμολόγουν καὶ οἱ μάλιστα περιφρονοῦντες αὐτόν. Καὶ αὐτὸς ὁ περιβόητος Φουσσὲ ἐπῄνει τὸ κατασκοπικὸν πνεῦμα τοῦ Μεττερνίχου καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ ὀξέως διαγιγνώσκειν τὰς ἀδυναμίας καὶ τὰς ἐλλείψεις τῶν χαρακτήρων.

Ἀλλὰ τὰ φυσικὰ ταῦτα προτερήματα ἠμαυροῦντο ὑπὸ τῶν ἐλαττωμάτων τῆς μεγάλης αὐταρεσκείας καὶ ἀλαζονείας. Ἐξωτερικῶν κοινωνικῶν προτερημάτων δὲν ἐστερεῖτο, καθίστατο μάλιστα ἀγαπητὸς ἐν ταῖς συναναστροφαῖς διὰ τῶν ἐπαγωγῶν αὐτοῦ τρόπων. Καίτοι δ' ἐκ νεότητος ἀπέφευγεν ἐργασίας καὶ πόνους διανοητικούς, εἶχεν ἀποκτήσει τινὰ ἐν τούτοις στωμυλίαν καί τινα ἐπιπόλαιον εὐφυολογίαν ἱκανὴν μὲν νὰ δελεάσῃ τοὺς κουφόνους Βιενναίους, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τοὺς σπουδαίους κριτὰς τῶν εὐφυολόγων κρίσεων καὶ ἐκφράσεων αὐτοῦ.

Ὁ ἀξιαγάπητος ἄσωτος (l'aimable roué), ὡς ἐκαλεῖτο ὁ Μεττερνῖχος ἐν ταῖς ἀριστοκρατικαῖς κοινωνικαῖς τάξεσι, διαγαγὼν τὴν νεότητα αὐτοῦ ἐν ἡδυπαθείαις καὶ ἐν ταύταις κατασωτεύσας τὴν περιουσίαν αὐτοῦ κατέστη πρωΐμως ἕνεκα χρηματικῶν ἀμηχανιῶν καταχραστὴς καὶ εὐπροσιτώτατος εἰς δωροδοκίας, ἀπὸ τῆς ἐν Δρέσδῃ πρεσβεύσεως ἤδη καταχρώμενος τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ πρὸς τοιαύτην ἐπονείδιστον κερδοσκοπίαν. Βραδύτερον γενόμενος ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν διετίθει ἀνελέγκτως καθ' ὅλην τὴν βασιλείαν τοῦ Φραγκίσκου Α' καὶ μετὰ πολλῶν καταχρήσεων ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸ ἐτησίως διὰ τὴν διπλωματίαν καὶ τὴν μυστικὴν ἀστυνομίαν προσδιοριζόμενον κονδύλιον τῶν 13 ἑκατομμυρίων φλωρινίων. Περὶ τῶν δωροδοκιῶν δὲ τοῦ Μεττερνίχου ὑπὸ ἡγεμόνων καὶ κυβερνήσεων πολλὰ λέγονται, τῶν ὁποίων τινὰ μόνον, καὶ τὰ ἐλάχιστα, ἂν ὦσιν ἀληθῆ, ἀρκοῦσι νὰ καταδεικνύωσι τὸν Μεττερνῖχον ἕνα τῶν μᾶλλον διεφθαρμένων καὶ ἐξηχρειωμένων πολιτικῶν ἀνδρῶν καὶ ὠνίων χαρακτήρων. Οὕτω λέγεται ὅτι κατὰ τὴν ἐν Βιέννῃ σύνοδον διεφθείρετο ὑπὸ πολλῶν μικρῶν ἡγεμόνων καὶ κυβερνήσεων, ἵνα ὑπερασπίζῃ τὰ συμφέροντα αὐτῶν ἐν τῇ συνόδῳ. Ἐπίσης δὲ μεγάλαι ἀποδίδονται αὐτῷ καταχρήσεις κατὰ τὴν πληρωμὴν τῆς ἐκ μέρους τῆς Γαλλίας πολεμικῆς ἀποζημιώσεως καὶ κατ' αὐτὴν ἔτι τὴν ἐκκένωσιν τοῦ Γαλλικοῦ ἐδάφους ἀπὸ τῆς στρατιωτικῆς κατοχῆς. Λέγεται πρὸς τούτοις, ὅτι οὐ μόνον ἐλάμβανε δῶρα παρὰ τῆς Ῥωσσίας διὰ τῆς δουκίσσης Σαγάν, ἀλλ' ὅτι συνέτασσεν ἰδιωτικὰς ἐκθέσεις καὶ ὑπομνήματα καὶ ἄλλα ἰδιωτικὰ ἔγγραφα διὰ τοὺς αὐτοκράτορας τῆς Ῥωσσίας, καὶ ἐν γνώσει τοῦ κυρίου αὐτοῦ ἠμείβετο διὰ μεγάλων χρηματικῶν ποσῶν χάριν τῆς ὑπηρεσίας ταύτης διδομένων, καὶ ὅτι ὁ Καποδίστριας δὶς (1812 καὶ 1819) ἐπειράθη νὰ προσαγάγῃ τὸν ὤνιον πολιτικὸν ἄνδρα τῆς Αὐστρίας εἰς τὰ πολιτικὰ σχέδια τῆς Ῥωσσίας δι' ὑποσχέσεως μεγάλης χρηματικῆς δωρεᾶς. Εἶναι δ' ἀληθὲς ὅτι ὁ Ναπολέων κατὰ πρόσωπον ἐκάλεσε τὸν Μεττερνῖχον δωροδόκον ἤτοι χρήμασι διαφθειρόμενον (ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως). Ἡ πρὸς τοιαύτην δωροδοκίαν καὶ διαφθορὰν ἕξις καὶ ἀγάπη τοῦ Μεττερνίχου ἦτο κατὰ μέγα μέρος ἀποτέλεσμα τοῦ ἡδυπαθοῦς καὶ ἀκολάστου βίου, τὸν ὁποῖον, ὡς εἴπομεν, διῆγεν ἐκ νεότητος. Ὁ τοιοῦτος δ' ἡδυπαθὴς βίος, ὃν ἐξηκολούθει νὰ διάγῃ καὶ ἀφοῦ τῷ 1809 ἐκλήθη

Digitized by Google

εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς πολλὰς δυσφήμους περὶ τοῦ οἰκιακοῦ, οἰκογενειακοῦ καὶ τοῦ κοινωνικοῦ βίου τοῦ Μεττερνίχου φήμας, αἵτινες κἂν μὴ ὦσιν ἐν πᾶσιν ἀληθεῖς, δεικνύουσιν οὐχ ἧττον ἡμῖν ποίας ὑπολήψεως ἠθικῆς ἀπήλαυεν ὁ ἄνθρωπος οὗτος παρὰ τοῖς συγχρόνοις αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἀνὴρ τοιαύτης ἀπολαύων φήμης ἠδύνατο μὲν νὰ ἦναι τέλειος αὐλικός, ἀλλ' οὐδέποτε σπουδαῖος, πολλοῦ γε δεῖ, μέγας πολιτικὸς ἀνήρ, ἀλλὰ μόνον πολιτικὸς μηχανορράφος. Διότι οὐδ' ἡ ἀρετὴ σπουδαίου πολιτικοῦ ἀνδρὸς δύναται νὰ ἦναι ἀνεξάρτητος ἀπὸ τῆς καθόλου ἠθικῆς ἀξίας αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τῆς ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ κοινωνίᾳ περὶ τῆς ἠθικῆς ταύτης ἀξίας καὶ ὑπολήψεως.

Ἀλλ' ὁ Μεττερνῖχος οὐ μόνον ὡς δωροδόκος κατηγορεῖτο, οὐ μόνον ὡς ἠθικῶς διεφθαρμένος κατελαλεῖτο, ἀλλὰ καὶ ὡς ἄνθρωπος καθόλου ὑπὸ τῶν συγχρόνων περιεφρονεῖτο καὶ ἠτιμάζετο. Παρὰ τοῖς ἡγεμόσι καὶ πολιτικοῖς ἄνδρασι, καὶ αὐτοῖς τοῖς ὁμοίοις τὸν χαρακτῆρα πρὸς αὐτόν, οὐδεμιᾶς ἀπήλαυεν ὑπολήψεως ὁ Μεττερνῖχος. Αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ τοσοῦτον ὕστερον ἐν ταῖς στιγμαῖς τῆς στενοχωρίας αὐτοῦ δεσποζόμενος ὑπὸ τοῦ Μεττερνίχου ὡς πολιτικοῦ ἀνδρὸς ἢ μᾶλλον ὡς ἰθύντορος τῆς αὐστριακῆς πολιτικῆς, κατὰ τὸν χρόνον τῆς βιενναίας συνόδου ἀπεκάλει αὐτὸν περιφρονητικῶς γραφέα (ἴσως διὰ τὸ μισθωτὸν αὐτοῦ) καί, ὁσάκις ἐφώρα αὐτὸν ὡς χυδαῖον ψεύστην, ἠγανάκτει διότι δὲν ἐπετρέπετο νὰ λάβῃ ἀτομικὴν ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ ἀτίμου ἀνθρώπου, ἀπηγόρευε δὲ πᾶσι τοῖς περὶ αὐτὸν τὴν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Μεττερνίχου ἐπίσκεψιν. Ὁ Ναπολέων ἔλεγεν ὅτι ὁ Μεττερνῖχος τὴν δολιότητα καὶ τὴν μηχανορραφίαν ἐξελάμβανεν ὡς τέχνην τοῦ πολιτεύειν. Ὁ Ἑλβετὸς τὴν καταγωγὴν Ῥῶσσος πολιτικὸς ἀνὴρ Μέριαν ἐκάλει αὐτὸν κονίαν γανωμένην· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ περὶ τὰς πολιτικὰς ῥαδιουργίας ἐμπειρότατος Ταλλεϋράνδος ἐκάλει τὸν Μεττερνῖχον πολιτικὸν τῆς ἑβδομάδος, ταχέως ἀλλάσσοντα σκοποὺς καὶ μέσα, οὐδένα ποιούμενον λόγον τιμῆς καὶ πίστεως. Καὶ οἱ Ἄγγλοι πολιτικοὶ ἄνδρες, ὁ Οὐελλιγκτῶν καὶ αὐτὸς ὁ ἐπίσης μοχθηρὸς καὶ τὰ πολλὰ τῷ Μεττερνίχῳ ὅμοιος Ἄγγλος πρωθυπουργὸς Καστελρῆγος περιφρονητικῶς ἐλάλουν περὶ τοῦ αὐστριακοῦ ὑπουργοῦ καὶ τοῦ ἀμφιβόλου χαρακτῆρος αὐτοῦ καὶ τῆς δολιότητος. Εἰς δὲ τὸν ἀποροῦντα πῶς ἀνὴρ τοιαύτης κατὰ βάθος ἀπολαύων φήμης καὶ ἠθικῆς ὑπολήψεως παρὰ τῶν ἡγεμόνων καὶ πολιτικῶν ἀνδρῶν ἐθεωρεῖτο κοινῶς πολιτικὸς ἀνὴρ καὶ ἐτιμᾶτο ὡς τοιοῦτος ἔν τε τῷ κράτει, ἐν ᾧ ὑπηρέτει καὶ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, πρόχειρος ἡ ἀπάντησις ἡ διδομένη ὑπὸ τοῦ Γερβίνου λέγοντος, ὅτι «ἤθελεν εἶσθαι ἀληθῶς ἀκατάληπτον εἰς οἱονδήποτε πῶς εἰς τὸ ὄνομα τοιούτου ἀνδρὸς ἦτο δυνατὸν νὰ προσαφθῇ κρείττων τις φήμη, ἂν μὴ ἤξευρεν οὗτος πόσον ἡ ἐξουσία ἀποτυφλοῖ τὴν κρίσιν τῶν ἐγχωρίων καὶ πόσον φυσικὸν εἶναι νὰ ἐπαινῆται παρὰ τοῖς ξένοις ἀνὴρ παρέχων αὐτοῖς ὠφελείας». . . . . .

. . . .

Π. ΚΑΡΟΛΙΔΗΣ

Ο ΡΑΓΚΑΒΗΣ ΕΝ ΜΟΝΑΧΩ

Ἐν ταῖς βιογραφίαις τοῦ Ἀλεξάνδρου Ῥαγκαβῆ, ἄρτι μεταστάντος, ἃς ἀνέγνωσα εἰς τὰς τῆς πρωτευούσης ἐφημερίδας, διαφοροτρόπως ἐξετέθησαν τὰ περὶ τῶν ἐν Μονάχῳ τῆς Βαυαρίας σπουδῶν αὐτοῦ.

Ἐὰν δὲν κρίνῃ ἡ «Ἑστία» ἄσκοπον, ἂς δημοσιεύσῃ τὸ κατωτέρω ἀπόσπασμα ἐξ ἀνεκδότου συγγραφῆς μου ἐπιγραφομένης «Περὶ τῆς ἐν Μονάχῳ Ἑλληνικῆς κοινότητος καὶ Ἐκκλησίας». Τὰ ἐν αὐτῷ σημειούμενα ἤκουσα παρ' αὐτοῦ τοῦ ἀειμνήστου Α. Ῥαγκαβῆ.

Ἐν Κερκύρᾳ 24 Ἰανουαρίου 1892.

ΣΠ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΣ

«... Ἀπεφάσισεν ὁ βασιλεὺς Λουδοβῖκος νὰ προσλάβῃ παρ' ἑαυτῷ ἑλληνόπαιδας, υἱοὺς ἀγωνιστῶν πενομένων, ὅπως μορφώσῃ αὐτοὺς καὶ ὡς ἴδια τέκνα ἀναθρέψῃ ἰδίᾳ δαπάνῃ καὶ ἐκπαιδεύσῃ ἐν Μονάχῳ. Ἐπραγματοποιήθη δὲ ἡ ἀπόφασις ἐκείνη τοῦ ἀειμνήστου φιλέλληνος ὡς ἑξῆς:

Εἶχεν ἀποσταλῇ παρὰ τῶν γονέων αὐτοῦ τῷ 1825 εἰς Μόναχον ὁ Α. Ῥαγκαβῆς, ὅπως παιδευθῇ περὶ τὴν φιλολογίαν ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν καὶ προστασίαν τοῦ φιλέλληνος καθηγητοῦ Θειρσίου. Μαθὼν τοῦτο παρ' ἐκείνου ὁ Λουδοβῖκος, προέτεινεν αὐτῷ ν' ἀφήσῃ τὰς Μούσας ἂν θέλῃ, καὶ νὰ ἐκπαιδευθῇ περὶ τὰ πολεμικὰ ἐν τῇ στρατιωτικῇ σχολῇ τῆς πόλεως ἐκείνης, ὡς ὑπότροφος αὐτοῦ· «διότι, ἔλεγεν ὁ ἀείμνηστος ἐκεῖνος βασιλεύς, ἡ Ἑλλὰς εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις ἔχει ἀνάγκην βραχιόνων στρατιωτικῶν». Τὴν πρότασιν ὁ Ῥαγκαβῆς ἀπεδέχθη, καίτοι δὲν ἔτρεφεν ἰδιαιτέραν κλίσιν πρὸς τὰ στρατιωτικά. Πρὸ τοῦ τέλους ὅμως τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1825 ἦλθεν ἐπίσης ὅπως ἐκπαιδευθῇ εἰς Μόναχον ὁ συγγενὴς αὐτοῦ Σκαρλάτος Σοῦτσος, γόνος, ὡς γνωστόν, τοῦ δυστυχήσαντος κατόπιν ἡγεμονικοῦ οἴκου τῆς Βλαχίας. Ὁ Ῥαγκαβῆς, γενναίως φερόμενος, ἐμήνυσε διὰ τοῦ Θειρσίου τῷ βασιλεῖ ὅτι ὁ Σοῦτσος ὑπὸ πολλὰς ὑπόψεις εἶχε μείζονα ἢ αὐτὸς δίκαια ἐπὶ τῆς ἡγεμονικῆς ἐλευθεριότητος, καὶ μάλιστα διότι αὐτὸς δὲν ἦτο μὲν πλούσιος ἀλλ' ἠδύνατο ὁπωσδήποτε νὰ συντηρῆται ἰδίᾳ δαπάνῃ ἐν τῇ ξένῃ, ἐκεῖνος δὲ μετὰ πολλῆς δυσκολίας θὰ κατώρθου τοῦτο. Ὁ καλοκἀγαθὸς ὅμως βασιλεύς, μέχρι δακρύων συγκινηθείς, ἐδείχθη ἔτι γενναιότερος, παραλαβὼν τοῦτον καὶ ἐκεῖνον ὡς ὑποτρόφους. Οὗτοι οἱ δύο λοιπὸν ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι τοῦ Λουδοβίκου ὑπότροφοι».

ΑΦΡΟΔΙΤΗ

Τ' ΑΣΤΡΟΝ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Πρὸς τὴν δύσι ὁ ἥλιος τ' ἅρμα του γυρνᾷ,
τὰ χρυσᾶ μαλιά του κυματίζουν·
βάφουν ζεμπουλένια τ' ἀψηλὰ βουνά,
πορφυρὰ τὰ οὐράνια χρωματίζουν.

Ζώνουν μὲ σχιστές, κροσσάτες ἀντηλιὲς
κάθε συννεφιὰ τῆς ἀτμοσφαίρας,
σὰν χρυσὲς ταντέλες καὶ τρανταφυλλιὲς
'ς τὸν γαλάζιο πέπλο τῆς Ἑσπέρας.

Κι' ἀψηλὰ ἀπ' τὰ κρόσσια ἐκεῖ τῆς συννεφιᾶς,
σὰν διαμάντι ποῦ ὅλ' αὐτὰ στολίζει,
τ' ἄστρο τῆς Ἀγάπης καὶ τῆς Εὐμορφιᾶς,
ἡ γλυκειὰ Ἀφροδίτη μ' ἀντικρύζει.

Πρῶτο ἀπ' ὅλα τ' ἄστρα μέσ' 'ς τὸν οὐρανό,
πρῶτος ἀπ' τὸν λόφο σ' ἀγναντεύω :
Σὰν ἀποσπερίτη, σὰν αὐγερινό,
ἄστρο τῆς Ἀγάπης, σὲ λατρεύω !

Τ' ἅρμα τοῦ ἡλίου κ' ἡ ζωὴ τῆς γῆς
μέσ' ἀπὸ τοῦ χάους τὴν ἀγκάλη
δὲν ξυπνοῦν, δὲν βγαίνουν, ἄστρον τῆς αὐγῆς,
πρὶν ἰδοῦν τὸ φῶς σου νὰ προβάλῃ.

Μὰ καὶ κάθε πόθος 'ς τὴν καρδιὰ κρυφός,
κάθε ἱκανότης μέσ' 'ς τὴν φύσι,
μήπως δὲν κοιμοῦνται, πρὶν ἀγάπης φῶς
'ς τὸν ὀρθὸ τὸ δρόμο τὰ ξυπνήσῃ :

'Σ τοῦ Θεοῦ τὸν κόρφο τ' ἄτομα χυτὰ
ἐκοιμοῦνταν, τὄνα χώρια ἀπ' τ' ἄλλο.
Μ' ἕνα βλέμμ' ἀγάπης τἄσμιξε κι' αὐτὰ
κ' ἔκαμαν τὸν κόσμο τὸν μεγάλο.

Κι' ἀπὸ τότε ποὔειπε κ' ἔγεινε πρωΐ,
κ' ἔβαλε καρδιὲς μέσα 'ς τὰ στήθη,
πάντ' ἀπ' τὴν ἀγάπη κάθε μιὰ ζωή,
κάθε ἀστέρι 'ς τὴν ζωὴ ὡδηγήθη.

Πρῶτο ἀπ' ὅλα τ' ἄστρα μέσ' 'ς τὸν οὐρανό,
ἄστρο τῆς Ἀγάπης, σ' ἀγναντεύω :
Σὰν τοὺς Μάγους σκύβω καὶ σὲ προσκυνῶ,
σὰν ἐρωτευμένος σὲ λατρεύω.

Σύ, κι' ὅταν πλαγιάσῃ ὁ ἥλιος καὶ ταφῇ,
διαμαντένιο τοῦ κρατεῖς λαμπάδι·
σιγογέρνεις 'ς τὴ στρωμνή του, σὰν κρυφή,
σὰν γλυκειά του ἀγάπη κάθε βράδυ.

Καὶ ἡ πιστή ματιά σου 'ς τὴν θλιμμένη γῆ
ῥαίνει μιὰ παρηγοριὰ μεγάλη:
Μὲ τὸν ἥλιο ποῦ πενθοῦμε τὴν αὐγὴ
μόνο σὺ θὰ μᾶς ἑνώσῃς πάλι.

Μά, κι' ὁσάκις δύσῃ μιὰ ζωὴ θνητή,
Καὶ χαθῇ, σὰν φῶς ποῦ τελειώνει,
μήπως ἡ ἀγάπη τῶν καρδιῶν μ' αὐτὴ
κ' ἔξω ἀπὸ τὴν γῆ δὲν μᾶς ἑνώνει ;

Πρῶτο ἀπ' ὅλα τ' ἄστρα μέσ' 'ς τὸν οὐρανό,
ἄστρο τῆς Ἀγάπης, σ' ἀγναντεύω :
Σὰν τοὺς Μάγους σκύβω καὶ σὲ προσκυνῶ,
σὰν ἐρωτευμένος σὲ λατρεύω !

Πάνω ἀπὸ τὸν τάφο ὁ νοῦς μας σιωπᾷ
Νύχτα βλέπει καὶ μηδὲν ἐμπρός του.
Τῆς ἀγάπης ἡ ἀχτίνα διασκορπᾷ
τὸ βαθὺ σκοτάδι τοῦ ἀγνώστου :

Μὲ τ' ἀχνά της χέρια μάννα θλιβερὴ
'ς τοῦ παιδιοῦ τὸ χῶμα ἀλαφροσκάφτει·
Λούλουδα φυτεύει, γιὰ νὰ τὰ χαρῇ,
λύχνο γιὰ παρηγοριὰ τοῦ ἀνάφτει.

Μὲ τὰ μάτια ποῦ θρηνεῖ τὰ χαρωπὰ
ἡ ἀγάπη 'ς τὴν καρδιὰ δὲν σβύνει :
'Σ τὰ ὀρφανὰ γιὰ τὸ παιδί της τὴν σκορπᾷ,
'ς τὰ φτωχὰ τὴν δίδει ἐλεημοσύνη,

Κ' ἔτσι τῆς Ἀγάπης ἡ θερμὴ πνοὴ
δυὸ ζωὲς 'ς ἕνα νεκρὸ χαρίζει :
Μιὰ μέσ' 'ς τὴν καρδιά μας, πρόσκαιρη ζωή,
μιὰ αἰώνια, ποῦ ὁ καθεὶς ἀξίζει.

Πρῶτο ἀπ' ὅλα τἄστρα μέσ' 'ς τὸν οὐρανό,
ἄστρο τῆς Ἀγάπης, σ' ἀγναντεύω :
Σὰν τοὺς Μάγους σκύβω καὶ σὲ προσκυνῶ,
σὰν ἐρωτευμένος σὲ λατρεύω !

Ὡς καὶ τοῦ ἀθέου ἡ καρδιὰ μαζὶ
μ' ἕναν ἀσκητὴ θὰ συμφωνήσῃ :
Δίχως ἄλλο ἐντός της κάθε πλάσμα ζῇ,
κάθε τι, ποῦ ἀλήθεια εἶχε ἀγαπήσει.

Δίχως ἄλλο, μέσ' 'ς τὰ στήθια τὰ ἱερὰ
τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ ἀγάπη γεννημένες,
δὲν πεθαίνουν οἱ ψυχὲς καμμιὰ φορά,
καὶ ἂς ἦνε οἱ σάρκες μας θαμμένες.

Μὲ ἀγάπη ἀπ' ἄστρο ς' ἄστρο τὲς περνᾷ,
νὰ χαροῦν τῶν ἔργων του τὰ κάλλη
Ὡς ποῦ νὰ ἑνωθοῦμε ὅλοι μας ξανὰ
'ς τοῦ Κοινοῦ Πατρός μας τὴν ἀγκάλη.

Πρῶτο ἀπ' ὅλα τ' ἄστρα μέσ' 'ς τὸν οὐρανό,
πρῶτος ἀπ' τὸν λόφο σ' ἀγναντεύω :
Σὰν ἀποσπερίτη, σὰν αὐγερινό,
ἄστρον τῆς Ἀγάπης, σὲ λατρεύω !

Γ. Μ. ΒΙΖΥΗΝΟΣ

Digitized by Google

ΜΙΚΡΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΑΓΩΝ

Κρίσις τῶν ἀγωνοδικῶν

Ἡ κυρία Σεβινιέ, ἡ ὁποία ἔγραψε βεβαίως τὰς ὡραιοτέρας ἐπιστολὰς τοῦ κόσμου, ἔδωκέ ποτε πρὸς τὴν θυγατέρα της τὴν ἑξῆς πολύτιμον συμβουλήν: «Ὅταν μοῦ γράφῃς δὲν θέλω νὰ μοῦ ἀνοίγῃς τὴν βιβλιοθήκην σου ἀλλὰ τὴν καρδίαν σου». Τοῦτο ὅμως φαίνεται ὅτι ἐλησμόνησαν ὅλοι σχεδὸν οἱ λαβόντες μέρος εἰς τὸν μικρὸν ἀγῶνα τῆς Ἑστίας. Τί φόρτος σχολαστικῶν τρόπων, τί ἀναμνήσεις ἄκαιροι φιλολογικαί, τί σαβάνωμα ὑπερκαθαρευούσης ἐκφράσεως, τί ἀπεραντολογία καὶ ἐπιτήδευσις καὶ ἀκοσμία πλημμυροῦσι καὶ τὰς δεκατρεῖς ἐπιστολάς, τὰς ὁποίας ἔχομεν ὑπ' ὄψιν. Δεκατρεῖς! Πρώτην φορὰν εἰς τὴν ζωήν μας ποῦ μᾶς ἔτυχε νὰ ἐπαληθεύσῃ ἡ περὶ τοῦ ἀπαισίου ἀριθμοῦ πρόληψις. Δὲν εὕρομεν οὔτε μίαν μεταξὺ αὐτῶν, οὔτε αὐτὴν τὴν βραβευομένην, ὅπως θὰ τὴν ἠθέλαμεν· μὲ τὴν ἀφέλειαν καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ εἰς τὴν οὐσίαν, μὲ τὴν εἰλικρίνειαν καὶ τὴν θερμότητα τοῦ αἰσθήματος, μὲ τὴν τεχνικὴν ἐκτέλεσιν, ἀπαραίτητον διὰ νὰ κρύψῃ τὴν ἐπιτήδευσιν αὐτῆς καὶ μὲ κάποιαν πρωτοτυπίαν τέλος πάντων, ἡ ὁποία τόσῳ μᾶλλον θὰ ἦτο ἐπαινετή, ὅσῳ τὸ θέμα τετριμμένον. Συντρίμματα μόνον τῶν ἀρετῶν τούτων συναντᾷ κανεὶς ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἐπὶ πελάγους ἐλαττωμάτων. Δὲν ἠξεύρομεν ἂν ἡ παρομοίωσίς μας εἶνε δόκιμος, πλὴν ἀρκεῖ ὅτι αὐτὴν τὴν ἐντύπωσιν ἀποκομίζομεν ἐκ τοῦ συνόλου τῶν χειρογράφων καὶ ἐνθυμούμεθα ἓν συμπέρασμα, κεκυρωμένον δυστυχῶς καὶ ὑπὸ τῆς καθημερινῆς παρατηρήσεως ὅτι διὰ πολλὰ ἴσως εἴμεθα ἱκανοὶ εἰς τὸν τόπον μας, ἀλλ' ὄχι ἀκόμη διὰ νὰ γράψωμεν μίαν ἐπιστολὴν ὅπως πρέπει.

Τὸ δὲ ἀπελπιστικώτερον εἶνε ὅτι πολλοὶ τῶν διαγωνιζομένων δὲν ἐνόησαν οὐδόλως περὶ τίνος πρόκειται καὶ ἀντὶ ἐπιστολῆς πρωτοχρονιάτικης ἔγραψαν ἄλλος ἔκθεσιν ἰδεῶν, ἄλλος διήγημα, ἄλλος στιχούργημα. Οὕτως ὁ Φιντίας Χ. ἐκ Τρικκάλων ἐγέμισεν ὀκτὼ (ἀρ. 8) μεγάλας σελίδας στενογραμμένας μ' ἕνα ἐμπορικὸν χαρακτῆρα ἀντιπαθητικόν, καὶ μὲ γλῶσσαν ψυχρὰν καὶ ἐπιτηδευμένην ἀπὸ ἀναμνήσεις, αἰσθήματα, πάθη καὶ συλλογισμούς, ὥστε νομίζει κανεὶς κάποτε ὅτι ἀναγινώσκει μονόλογον δράματος. Ἔχει ἐδῶ κ' ἐκεῖ μερικὰ εὔμορφα πράγματα, ἀλλὰ καὶ ὅλα της ἂν ἦσαν εὔμορφα πάλιν δὲν θὰ ἐγίνετό ποτε ἡ ἐπιστολιμαία αὐτὴ διατριβὴ ἐπιστολὴ πρωτοχρονιάτικη. Ἐλησμονήσαμεν νὰ προσθέσωμεν τὸ φοβερώτερον: ἓν μέρος τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς εἶνε ἔμμετρον!

Ἂν ὄχι συντομώτερος καὶ ἐπικαιρότερος τοῦ προηγουμένου, ἀλλ' ἀσυγκρίτως δοκιμώτερος εἶνε ὁ ἐκ Μεσολογγίου Β α σ ι λ ά κ η ς, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν ἀφελῆ του ὁμιλουμένην μᾶς διηγεῖται ἓν ἐπεισόδιον τρυφερόν, αἰσθηματικώτατον, ὑπενθυμίζον τὴν εὐωδίαν τοῦ ἴου, ὄχι βέβαια μόνον μὲ τὸ χρῶμα τῆς μελάνης μὲ τὸ ὁποῖον εἶνε γραμμένον ... Ἡμεῖς δὲν εἰμποροῦμεν ἐδῶ νὰ τὸν βραβεύσωμεν, ἀλλ' οὔτε καὶ νὰ μὴ τὸν συμβουλεύσωμεν νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς ὑποθέσεως τῆς ἀτυχοῦς ἐπιστολῆς του διὰ νὰ γράψῃ ἓν εὐτυχὲς διήγημα.

Ὁ ἄλλος ἐκ Μεσολογγίου — Μ ι σ ά ν θ ρ ω π ο ς αὐτὸς — τολμᾷ νὰ εὐχηθῇ εἰς τὸν φίλον του, ὅσον εἰμπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε κακῶς, νὰ μὴν τοὺς βρῇ... ἄλλος χρόνος. Εἰς τὸ ἀπαίσιον αὐτὸ ἔγγραφον καταντᾷ ἐλάττωμα καὶ ἡ ξηρὰ καὶ ἀπότομος συντομία. Τὸ μόνον του προτέρημα εἶνε ἡ δημοτική του γλῶσσα, τὴν ὁποίαν πολὺ ἀγαποῦν, φαίνεται, οἱ Μεσολογγῖται.

Ὁ ἐξ Ἀθηνῶν Σ τ ρ α β ό ξ υ λ ο ς δεικνύει κάποιαν εὐφυΐαν εἰς τοὺς συλλογισμούς δι' ὧν καταλήγει εἰς τὸ ἀπροσδόκητον συμπέρασμα νὰ μὴ εὐχηθῇ τίποτε εἰς τὸν φίλον του. Μᾶς ἤρεσε μάλιστα τὸ λογικὸν λογοπαίγνιον μὲ τὴν λέξιν σ π ί ρ τ ο. Ἀλλ' εἶνε σχοινοτενὴς ἡ ἐπιστολὴ καὶ στερεῖται ἐντελῶς αἰσθήματος καὶ ἀφελείας. Ὁ πρὸς ὃν γράφει δὲν φαίνεται πλέον νὰ εἶνε φίλος του ἀγαπητὸς ἀλλ' ἕνας ἄνθρωπος ἔξυπνος, γνώριμος ἁπλοῦς μεθ' οὗ εὐφυολογεῖ βεβιασμένως καὶ ἐν οὐ δέοντι.

Ὁ Δ ά μ ω ν, ἐξ Ἀθηνῶν καὶ αὐτός, θελήσας ν' ἀποτείνῃ τρυφεροὺς στίχους πρὸς ἀγαπητόν του φίλον ἐν τῇ ξένῃ, δὲν κατώρθωσεν ἄλλο παρὰ νὰ γράψῃ ὀλίγα ὑποφερτὰ τετράστιχα, μὴ πληροῦντα διόλου τοὺς ὅρους τοῦ διαγωνισμοῦ. Ταὐτὰ σχεδὸν ἔχομεν νὰ εἴπωμεν καὶ πρὸς τὸν Κ υ κ λ ο β ό ρ ο ν (Ἀθηνῶν) πραγματευόμενον τὸ ἴδιον θέμα χωρισμοῦ, τὸ ὁποῖον μόνον τὴν ὡραίαν εὐχὴν τῷ ἐνέπνευσε:

Καὶ νἄχῃς πάντα στὴν καρδιὰ χαραῖς κ' ἐλπίδες τόσες
Ὅσους καϋμοὺς καὶ βάσανα μὲς τὴ δική μου ἔχω.

Ὁ δὲ Λ ο ρ δ ο κ ό φ τ η ς — διὰ νὰ τελειώνωμεν τὰ ἔμμετρα — ἀγνώστου διαμονῆς ποιητής, φαίνεται ἄξιων νὰ μιμηθῇ τὸν κ. Σουρῆν. Καὶ τώρα μὲν δὲν ἔκαμε τίποτε· ἀλλ' ἐὰν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς θ' ἀπομιμῆται ὡς πρὸς τὴν σάτυραν τὸν συντάκτην τοῦ «Ρωμηοῦ» μεθ' ὅσης ἐπιτυχίας τὸν ἐμιμήθη ἤδη εἰς τὰς καινοφανεῖς του ὁμοιοκαταληξίας — κ ρ ό τ α λ ο μὲ κ ό κ κ α λ ο καὶ ἄ λ λ α γ μ α μὲ φ ά λ α γ γ α! — τὸν συμβουλεύομεν νὰ μὴ κάμῃ δευτέρα ἀπόπειραν.

Νὰ καὶ μία ἐπιστολὴ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Δυσκολεύεται κανεὶς νὰ πιστεύσῃ ὅτι τὴν ἔγραψεν ὁ Π έ λ ο ψ τῇ 10]22 12,91 ἐν Ἀθήναις. Ἡ συντομία της ἡ τόσῳ μετρημένη εἶνε πλήρης συνθηματικῶν ἐκφράσεων παστωμένων, ψευδοῦς εὐγενείας, κολακείας, βαθυτάτου σεβασμοῦ καὶ εὐγνωμοσύνης. Φαίνεται ὡς νὰ γράφῃ τοὐλάχιστον δουλοπάροικος πρὸς τὸν αὐθέντην του τὸν γαληνότατον. Στοιχηματίζομεν ὅτι ὁ ἐπιστολογράφος εἶνε Ἑπτανήσιος.

Εἶνε, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ἀπορίας ἄξιον πῶς κατώρθωσε νὰ γράψῃ τόσῳ σχολαστικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὴν ἀθῴαν φίλην της ἡ ἐκ Σύρου Δ έ φ. Τὰ αἰσθήματά της ἐκουκούλωσε μ' ἕνα πλῆθος ὥ σ π ε ρ, π α ρ ε λ α ύ ν ο υ σ ι, ἔ δ ο ξ ε κ.τ.λ. Καὶ ἀνορθογραφίας ἐν τῷ μεταξὺ ὅσας θέλετε: μ η ρ α ῖ ο ν τ έ λ ο ς, ἤ θ ε λ ε ν ε ἴ σ θ ε κτλ. Συλλογιζόμενος κανεὶς ὅτι οὕτω μανθάνουν εἰς τὰ Παρθεναγωγεῖά μας νὰ ἐπιστολογραφοῦν αἱ πλεῖσται τῶν ἑλληνίδων, ποῦ εἰμπορεῖ πλέον νὰ γελάσῃ!

Τὸ τετράστιχον τοῦ Χάϊνε τὸ ὁποῖον ὁ Γ λ α ῦ κ ο ς (ἐξ Ἀθηνῶν) παραθέτει εἰς τὴν ἐπιστολήν του, αὐτὸ μὲ τὴν χάριν του καὶ μὲ τὴν συντομίαν του ἀποτελεῖ τὴν καταδίκην της. Τί ἄτεχνος καὶ σχοι-

Digitized by Google

νοτενὴς ἐπιστολή! Τὸ διηγηματάκι, τὸ ὁποῖον ἐγκλείει εἶνε ἀληθινὰ χαριτωμένον. Ἀλλὰ διατί νὰ τὸ διηγηθῇ πρὸς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος παντὸς ἄλλου τὸ ἐγνώριζε καλλίτερον; Καὶ ἐν τῷ μεταξὺ νὰ λησμονήσῃ καὶ αὐτὸς ὅτι ἀπευθύνεται πρὸς τὸν ἥρωά του καὶ νὰ τῷ γράφῃ τριτοπροσώπως: «Ἐγὼ Ἕλλην! φωνάζει ἐκεῖνος!»;

Τίποτε, τίποτε δὲν μᾶς λέγει ἡ «Ἠὼς» τῶν Ἀθηνῶν μὲ τὸν καλλιγραφικόν της χαρακτῆρα καὶ τὸν κομψὸν ροδόχρουν της χάρτην. Κοινοὶ τόποι παντὸς λόγου ἀνάξιοι. Τὸ ἴδιον θὰ ἦτο εἴτε ἐγράφετο εἴτε δὲν ἐγράφετο ἡ ἐπιστολὴ αὐτή... προκειμένου πάντοτε νὰ μὴ σταλῇ πρὸς τὴν Μαρίκαν, ἀλλὰ εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς «Ἑστίας».

Ὁ Γελαστὸς (ἐξ Ἀθηνῶν) φαίνεται ἄνθρωπος γνωρίζων νὰ κρατῇ τὸν κάλαμον. Ἔχει θερμὸν αἴσθημα, ὡραίας ἰδέας, ὁμαλὸν ὕφος... ἀλλὰ μόνον ἐπιστολὰς δὲν ἠξεύρει νὰ γράφῃ. Πόσον θὰ ἦτο ὡραιοτέρα ἔξαφνα ἡ μακροσκελὴς καὶ ἄχρους ἐπιστολή του ἂν συνέκειτο μόνον ἀπὸ τὴν τελευταίαν ἔντονον καὶ ἀρκετὰ πρωτότυπον παράγραφον.

Ἐξ ὅλων τὰ περισσότερα προσόντα ἔχει ἀναντιρρήτως ἡ παρὰ πόδας ἐπιστολή:

Ἀθῆναι τῇ 17 Δεκεμβρίου 1891.

Ἀγαπητή μου Ὄλγα,

Ἀφότου ἐγνωρίσθημεν αὐτὴ εἶνε ἡ πρώτη φορὰ ποῦ αἱ παραμοναὶ τοῦ Νέου ἔτους μᾶς εὑρίσκουν χωρισμένας ἀπὸ τόσην ἀπόστασιν, ἐν ᾧ εἴχαμεν συνειθίσει πάντοτε νὰ περνοῦμεν αὐτὰς τὰς ἡμέρας μαζί. Δὲν ἠξεύρω ἂν συμβαίνῃ τὸ ἴδιον καὶ εἰς σέ· εἰς ἐμὲ ὅμως φαίνεται ὅτι τὸ Νέον ἔτος θ' ἀρχίσῃ μὲ πολλὴν μελαγχολίαν, ἀφ' οὗ σὺ θὰ εὑρίσκεσαι τόσῳ μακράν· φαντάσου δὲ τί θὰ μοῦ εἶνε αὐτὸ τὸ 92 ἂν εἶνε ἀλήθεια ὅτι ὅπως περάσῃ κανεὶς τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ ἔτους, θὰ περάσῃ ὅλον τὸν χρόνον του.

Ἐφέτος εἶνε καὶ ἡ πρώτη φορὰ ποῦ εἴμεθα ἠναγκασμέναι νὰ στείλωμεν τὰς εὐχάς μας ἀπὸ μακράν. Ἐνθυμεῖσαι τί ὡραῖα ποῦ ἐπεράσαμεν μαζὶ τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ 91; Ἐν ᾧ ὅλοι οἱ τριγύρω μας ἐδίδαν εἰδῶν εἰδῶν εὐχάς, τὰ βλέμματά μας συνηντήθησαν καὶ ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἐδιάβασα τόσῳ καθαρὰ εἰς τὰ μάτια σου, ὅ,τι ᾐσθάνεσο ἐκείνην τὴν στιγμήν, ὅσῳ θὰ τὸ ἐδιάβασες καὶ σὺ ὁμοίως εἰς τὰ ἰδικά μου, ἀφ' οὗ δὲν μᾶς ἐχρειάσθη νὰ προσθέσωμεν τίποτε περισσότερον...

Τώρα ὅμως ποῦ εἶνε ἀδύνατον νὰ διαβάσῃς εἰς τὰ μάτια μου τὰς εὐχάς μου, σοῦ εὔχομαι ἀπ' ἐδῶ μὲ ὅλην μου τὴν καρδιὰν νὰ σοῦ φέρῃ τὸ 92 πᾶν ὅ,τι ἐπιθυμεῖς ν' ἀπολαύσῃς. Αὐτὴ εἶνε ἡ μόνη εὐχὴ τὴν ὁποίαν σοῦ στέλλω. Ἔχω καὶ πολλὰς πολλὰς ἄλλας ἀκόμη· ἀλλὰ ἠξεύρω ὅτι συνεννοούμεθα τόσον καλά, ὥστε εἶνε εὐκολώτερον εἰς σὲ ἐκεῖ νὰ τὰς μαντεύσῃς παρὰ εἰς ἐμὲ ἐδῶ νὰ τὰς γράψω· ἠξεύρεις ὅτι τὸ νὰ ἐκφράζω τὰς ἰδέας μου καὶ μάλιστα τὰ αἰσθήματά μου δὲν εἶνε τὸ forte μου· ἔπειτα εἶμαι τόσον βεβαία ὅτι μ' ἐννοεῖς!. Εἶνε μήπως ἀνάγκη νὰ σοῦ γράψω ὅτι μία ἀπὸ τὰς ἄλλας εὐχάς μου εἶνε ὄχι μόνον αἱ πρῶται ἡμέραι τοῦ Ἰανουαρίου νὰ σ' εὕρουν ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἦνε αὐτὴ ἡ μόνη φορὰ ποῦ θὰ διέλθωμεν τὴν πρωτοχρονιὰν ἡ μία μακρὰν τῆς ἄλλης.

Σὲ φιλῶ πολὺ πολύ, φιλτάτη μου Ὄλγα.

Ἡ φίλη σου

Μυοσωτίς.

Ὅ,τι μᾶς κάμνει πρὸ πάντων νὰ ἀπονείμωμεν τὸ γέρας εἰς τὴν ἐπιστολὴν αὐτὴν εἶνε ἡ φυσικότης μεθ' ἧς ἐκφράζεται, παρὰ τὴν ἐπιτήδευσιν τοῦ φιλολογικοῦ ἔργου, τὸ φιλικὸν αἴσθημα. Νομίζει κανεὶς ὅτι εἶνε ἐπιστολή... ἀληθινή. Πρωτοτυπίαν πολλὴν δὲν ἔχει, οὔτε ἔξαρσιν καὶ ἴσως ἄλλος αὐστηρότερος ἡμῶν κριτὴς οὔτε αὐτὴν θὰ ἐβράβευεν. Ἀλλ' ἡμεῖς κρίνομεν πάντοτε σχετικῶς, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι μόνον ἡ Μυοσωτὶς κατώρθωσε νὰ δείξῃ ὅτι πρὸς τὴν φίλην της ἤνοιξε τὴν καρδίαν της καὶ ὄχι τὴν βιβλιοθήκην της.

Σ. τ. Δ. Ἡ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Μυοσωτὶς παρακαλεῖται νὰ δηλώσῃ πρὸς ἡμᾶς τὸ ὄνομά της, ἵνα λάβῃ τὸ ταχθὲν βραβεῖον, ἤτοι ἐπιταγὴν 50 δραχμῶν, δυνάμει τῆς ὁποίας θὰ ἐκλέξῃ ἐκ τοῦ Βιβλιοπωλείου τῆς «Ἑστίας» ἴσης ἀξίας βιβλία.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Παράδοξος γάμος

Χωρικός τις ἐκ χωρίου τῆς Ἀρκαδίας πεντηκοντούτης ἐν χηρείᾳ διατελῶν καὶ ἔχων υἱὸν μονογενῆ εἰκοσαετῆ ἀπεφάσισε νὰ τὸν νυμφεύσῃ, εὗρε δ' ἀμέσως τὴν νύμφην ἔν τινι χωρίῳ πλησίον κειμένῳ καὶ ὁ γάμος ἀπεφασίσθη μετὰ 15 ἡμέρας. Κατὰ τὴν συμφωνίαν, δὲν ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν ἡ θέλησις τοῦ γαμβροῦ, ὅστις ἠγάπα ἄλλην κόρην ἐκ τοῦ χωρίου του. Ἀλλὰ τοῦ πατρὸς ἐπιμένοντος, συγκατένευσεν ὁ γαμβρός, ὅστις, σημειωτέον, οὔτε εἶχεν ἴδει τὴν μέλλουσαν σύζυγόν του, πρᾶγμα λίαν σύνηθες μεταξὺ τῶν χωρικῶν. Ὅταν ἔφθασαν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης καὶ εἶδεν ὁ γαμβρὸς τὴν σύντροφον τοῦ βίου του μετενόησε, καὶ ἀποσυρθεὶς μετὰ τοῦ πατρός του ἐδήλωσεν αὐτῷ τὸ ἀδύνατον τοῦ γάμου. Ὁ πατὴρ μὴ δυνάμενος νὰ εὕρῃ ἄλλην διέξοδον ἐκ τοῦ λαβυρίνθου τούτου, καλεῖ τὸν συμπέθερον καὶ συσκέπτονται. Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν συνδιασκέψεων των ὑπῆρξεν ἀπροσδόκητον. Ὁ πατὴρ τοῦ ὑποψηφίου γαμβροῦ μετὰ δύο ὥρας ἐνυμφεύθη τὴν μέλλουσαν σύζυγον τοῦ υἱοῦ του καὶ οὕτως ἀντὶ πενθεροῦ ἐγένετο γαμβρός!

Ἀξιωματικοὶ χορεύοντες

Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ἐξέδωκεν ἐσχάτως διαταγὴν πρὸς τοὺς σωματάρχας νὰ προσκαλῶσιν εἰς τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χοροὺς μόνον τοὺς ἡ-

Digitized by Google

ξεύροντας νὰ χορεύωσιν ἀξιωματικούς. «Ὁ ἀξιωματικὸς χρεωστεῖ πάντοτε νὰ ἐκπληροῖ τὸ καθῆκον· εἰς τὸν χορὸν τὸ καθῆκον ἐπιβάλλει εἰς τὸν προσκεκλημένον νὰ χορεύῃ.» Αὐτὸ εἶνε κατ' οὐσίαν τὸ νόημα τῆς αὐτοκρατορικῆς διαταγῆς.

Ὁ ἕτερος τῶν χρονογράφων τοῦ Univers Illustré παρατηρεῖ εὐτραπέλως τὰ ἑπόμενα:

«Ἡμεῖς οἱ Γάλλοι συνειθίσαμεν νὰ περιπαίζωμεν πᾶν τὸ προερχόμενον ἐκ Γερμανίας. Δὲν εὑρίσκω τοῦτο παράξενον ἀφοῦ τὸν πατριωτισμὸν ἕκαστος ἐννοεῖ κατ' ἴδιον τρόπον. Κατὰ τὴν περίπτωσιν ὅμως ταύτην ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω, ὅτι οἱ λόγοι τοῦ αὐτοκράτορος ἔχουν κάποιαν σχέσιν μὲ τὴν λογικήν. Εἰς τοὺς χορούς ἐρεθίζονται τὰ νεῦρά μου ὁσάκις βλέπω πλῆθος κομψευομένων νέων, οἱ ὁποῖοι ἀντὶ νὰ χορεύουν σωρεύονται πρὸ τῶν θυρῶν τῶν αἰθουσῶν καὶ τίποτε ἄλλο δὲν κάμνουν παρὰ νὰ κυττάζουν τοὺς ἄλλους χορεύοντας καὶ νὰ ἐμποδίζουν τὴν κυκλοφορίαν. Ἐρωτήσατε τὰς οἰκοδεσποίνας πόσον καθ' ἡμέραν γίνεται ἀραιότερος ὁ ἀριθμὸς τῶν βαλσιστῶν. Τοῦ βαλς πολλοὶ ἀπέχουν ἐξ ἀγνοίας ἢ μᾶλλον ἐξ ἀδεξιότητος, ἄλλοι δὲ διότι νομίζουν ὅτι καταβιβάζεται ἡ ἀξιοπρέπειά των διὰ τὸν ὄγκον τὸν ὁποῖον κατέχουν εἰς τὴν κοινωνίαν. Πληρόνουν ὅμως αὐτοὶ ἀκριβὰ τὴν ὑπεροψίαν των, διότι χάνουν σπανίαν εὐκαιρίαν νὰ παρασύρουν εἰς τὸν στρόβιλον τοῦ χοροῦ καὶ νὰ σφίγγουν ἐπὶ τοῦ στήθους θελκτικώτατα πλάσματα τῶν ὁποίων τὴν ὕπαρξιν δὲν ὑπώπτευον κἂν πρὸ πέντε λεπτῶν».

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

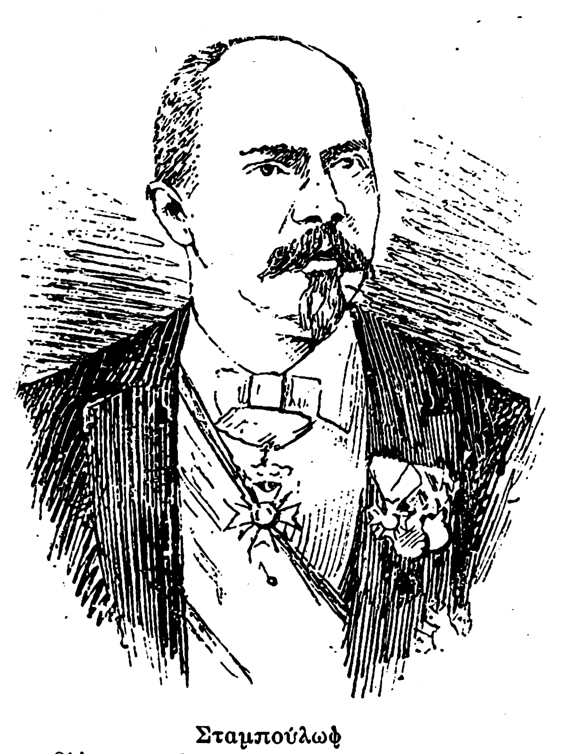

Σταμπούλωφ

Οἱ ἁπανταχοῦ ἀναγνῶσται τῆς «Ἑστίας» ἐνδιαφέρονται βεβαίως νὰ γνωρίσωσι τὴν μορφὴν τοῦ περιλαλήτου Βουλγάρου ὑπουργοῦ Σταμπούλωφ, ἣν δημοσιεύομεν ἀνωτέρω.

— Πρὸς ὀχύρωσιν τῆς νησῖδος Ἑλιγολάνδης ἡ γερμανικὴ κυβέρνησις ἀνέγραψεν εἰς τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ 1892 τὸ ποσὸν 1395000 μαρκῶν. Αἱ ὅλαι δ' ὀχυρώσεις θ' ἀπαιτήσουν δαπάνην ἐννέα περίπου ἑκατομμυρίων μαρκῶν, ἤτοι δεκαπέντε ἑκατομμυρίων δραχμῶν.

— Ἐν τῇ Ἐκθέσει τοῦ Σικάγου τὸ γαλλικὸν τμῆμα θὰ κατέχῃ χῶρον 13,935 τετραγ. μέτρων.

— Μέχρι τοῦδε τὰ θωρηκτὰ σκάφη ἐπροφυλάσσοντο ἀπὸ τῶν τορπιλλῶν διὰ μεταλλίνου δικτύου ὅπερ ἐξετείνετο πέριξ. Ἀλλ' ὑπό τινος ναυτικοῦ Ἄγγλου ἐφευρέθη ψαλὶς ἥτις τίθεται πρὸ τῆς τορπίλλης καὶ κόπτει τὸ δίκτυον. Τὰ γενόμενα πειράματα ἀπέδειξαν ἐπιτυχεστάτην τὴν ἐφεύρεσιν.

— Κατὰ τὴν τελευταίαν ἀπογραφὴν ὁ πληθυσμὸς τῆς Πρωσσίας ἀνέρχεται εἰς 29,555,281 κατοίκους, ἐνῷ τῷ 1885 ἀνήρχετο εἰς 28,318,470.

— Σκύλος σώζων γάταν! Τὸ ἔκτακτον τοῦτο συνέβη ἐσχάτως ἐν χωρίῳ τῆς Ἀγγλίας. Παῖδες ἔδεσαν ἐντὸς σάκκου γάταν καὶ τὴν ἔρριψαν εἰς τὸν ποταμὸν διὰ νὰ τὴν πνίξωσιν. Ἀλλ' ὁ σύνοικος τῆς γάτας σκύλος παρετήρει μετὰ προφανοῦς ἀνησυχίας τὰ γενόμενα. Ἅμα δὲ ὁ σάκκος ἐρρίφθη εἰς τὸ ὕδωρ, ἔπεσεν αὐτὸς κατόπιν, τὸν ἔσυρεν ἔξω, τὸν ἔσχισε μὲ τοὺς ὀδόντας καὶ τοὺς ὄνυχας καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὸν οἶκον θριαμβευτικῶς παρακολουθούμενος ὑπὸ τῆς εὐγνωμονούσης γάτας.

— Ἐκ τῆς Ναπολεοντίου στρατιᾶς ἐπιζῶσι μόλις 20, ὧν οἱ 3 τυφλοί. Ἕτερος δὲ ἑκατοντούτης νῦν εἶχεν ἀπολυθῇ τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ κατὰ τὸ 1814 ὡς φθισικός.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Ὁ ἐπιφανὴς Γάλλος ἀρχαιολόγος Γ. Περρῶ δημοσιεύει ἐν τῷ τελευταίῳ φυλλαδίῳ τοῦ Bulletin de Correspondance Hellénique (Ἰούλιος — Δεκέμβριος 1891) μακρὰν καὶ ἀξιόλογον πραγματείαν περὶ τῶν ἀγγείων τῶν εὑρεθέντων ἐν τῷ τάφῳ τοῦ Βαφείου τῆς Λακωνικῆς, περὶ ὧν εἶχε κάμῃ καὶ ἄλλοτε λόγον ἡ *Ἑστία*. Ὁ κ. Περρῶ δέχεται ὅτι τὰ χρυσᾶ ταῦτα ἀγγεῖα, ὧν παραθέτει κάλλιστα καὶ πιστότατα ἀπεικάσματα, εἶναι ἀναντιρρήτως προϊόντα ἐγχωρίου τέχνης καὶ ὄχι ἐπείσακτα ἐκ τῆς Ἀνατολῆς. Τὴν γνώμην του στηρίζει καὶ εἰς ἄλλα μὲν ἐπιχειρήματα, μάλιστα δὲ εἰς τὴν λεπτομερῆ ἐξέτασιν τοῦ τε τεχνικοῦ αὐτῶν ῥυθμοῦ καὶ τῆς παραστάσεως αὐτῶν (παράστασις ἀγρίων ταύρων). Ὁ συγγραφεὺς πολλοὺς καὶ δικαίους ἀπονέμει ἐπαίνους εἰς τὸν ἡμέτερον ἀρχαιολόγον κ. Τσούνταν, ὅστις ἔσχε τὴν πρωτοβουλίαν καὶ τὴν διεύθυνσιν τῆς περιφήμου ἐκείνης ἀνασκαφῆς. Ἐν τῷ αὐτῷ τεύχει γράφει ὁ κ. Lechat περὶ χαλκίνου εἰδωλίου τῆς Ἀφροδίτης ἀνήκοντος εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ κ. Καραπάνου καὶ ὁ κ. Heuzey περὶ ἱσπανικῶν ἀγαλμάτων ἑλληνοφοινικικοῦ ῥυθμοῦ. Πλὴν δὲ τούτων ἐδημοσιεύθησαν αὐτόθι ὑπὸ διαφόρων λογίων καὶ πολλαὶ ἐπιγραφαὶ τῆς Κίου (παραλίου πόλεως τῆς Βιθυνίας), τοῦ Ὠρωποῦ, τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τοῦ Ἁλμυροῦ, τῆς Ἀμοργοῦ καὶ τῆς Ἀστυπαλαίας. Γράφει δὲ καὶ ὁ ἡμέτερος Π. Α. Παντελίδης ἰατρὸς περὶ τῶν ἀρχαίων θειούχων θερμῶν ἐν Νισύρῳ καὶ ὁ κ. Homolle διευθυντὴς τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς ἐπιγραφικὰς παρατηρήσεις, ἐξ ὧν τοῦτο μάλιστα κερδαίνομεν, ὅτι μανθάνομεν νέον τοῦ Διὸς ἐπίθετον (ἐν ἐπιγραφῇ τῆς Μυκόνου): Ζεὺς Διμερανός.

Digitized by Google

ΑΦΡΟΔΙΤΗ

Τ' ΑΣΤΡΟΝ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Πρὸς τὴν δύσι ὁ ἥλιος τ' ἅρμα του γυρνᾷ,
τὰ χρυσᾶ μαλλιά του κυματίζουν·
βάφουν ζεμπουλένια τ' ἀψηλὰ βουνά,
πορφυρὰ τὰ οὐράνια χρωματίζουν.

Ζώνουν μὲ σχισμές, κροσσάτες ἀντηλιὲς
κάθε συννεφιὰ τῆς ἀτμοσφαίρας,
σὰν χρυσὲς ταντέλες καὶ τρανταφυλλιὲς
'ς τὸν γαλάζιο πέπλο τῆς Ἑσπέρας.

Κι' ἀψηλὰ ἀπ' τὰ κρόσσια ἐκεῖ τῆς συννεφιᾶς,
σὰν διαμάντι ποῦ ὅλ' αὐτὰ στολίζει,
τ' ἄστρο τῆς Ἀγάπης καὶ τῆς Εὐμορφιᾶς,
ἡ γλυκειὰ Ἀφροδίτη μ' ἀντικρύζει.

Πρῶτο ἀπ' ὅλα τ' ἄστρα μέσ' 'ς τὸν οὐρανό,
πρῶτος ἀπ' τὸν λόφο σ' ἀγναντεύω :
Σὰν ἀποσπερίτη, σὰν αὐγερινό,
ἄστρο τῆς Ἀγάπης, σὲ λατρεύω !

Τ' ἅρμα τοῦ ἡλίου κ' ἡ ζωὴ τῆς γῆς
μέσ' ἀπὸ τοῦ χάους τὴν ἀγκάλη
δὲν ξυπνοῦν, δὲν βγαίνουν, ἄστρον τῆς αὐγῆς,
πρὶν ἰδοῦν τὸ φῶς σου νὰ προβάλῃ.

Μὰ καὶ κάθε πόθος 'ς τὴν καρδιὰ κρυφός,
κάθε ἱκανότης μέσ' 'ς τὴν φύσι,
μήπως δὲν κοιμοῦνται, πρὶν ἀγάπης φῶς
'ς τὸν ὀρθὸ τὸ δρόμο τὰ ξυπνήσῃ ;

'Σ τοῦ Θεοῦ τὸν κόρφο τ' ἄτομα χυτὰ
ἐκοιμοῦνταν, τὤνα χώρια ἀπ' τ' ἄλλο.
Μ' ἕνα βλέμμ' ἀγάπης τἄσμιξε κι' αὐτὰ
κ' ἔκαμαν τὸν κόσμο τὸν μεγάλο.

Κι' ἀπὸ τότε ποῦειπε κ' ἔγεινε πρωΐ,
κ' ἔβαλε καρδιὲς μέσα 'ς τὰ στήθη,
πάντ' ἀπ' τὴν ἀγάπη κάθε μιὰ ζωή,
κάθε ἀστέρι 'ς τὴν ζωὴ ὡδηγήθη.

Πρῶτο ἀπ' ὅλα τ' ἄστρα μέσ' 'ς τὸν οὐρανό,
ἄστρο τῆς Ἀγάπης, σ' ἀγναντεύω :
Σὰν τοὺς Μάγους σκύβω καὶ σὲ προσκυνῶ,
σὰν ἐρωτευμένος σὲ λατρεύω.

Σύ, κι' ὅταν πλαγιάσῃ ὁ ἥλιος καὶ ταφῇ,
διαμαντένιο τ' ῦ κρατεῖς λαμπάδι·
σιγογέρνεις 'ς τὴ στρωμνή του, σὰν κρυφή,
σὰν γλυκειά του ἀγάπη κάθε βράδυ.

Καὶ ἡ πιστή ματιά σου 'ς τὴν θλιμμένη γῆ
ῥαίνει μιὰ παρηγοριὰ μεγάλη:
Μὲ τὸν ἥλιο ποῦ πενθοῦμε τὴν αὐγὴ
μόνο σὺ θὰ μᾶς ἑνώσῃς πάλι.

Μά, κι' ὁσάκις δύσῃ μιὰ ζωὴ θνητή,
Καὶ χαθῇ, σὰν φῶς ποῦ τελειώνει,
μήπως ἡ ἀγάπη τῶν καρδιῶν μ' αὐτὴ
κ' ἔξω ἀπὸ τὴν γῆ δὲν μᾶς ἑνώνει ;

Πρῶτο ἀπ' ὅλα τ' ἄστρα μέσ' 'ς τὸν οὐρανό,
ἄστρο τῆς Ἀγάπης, σ' ἀγναντεύω :
Σὰν τοὺς Μάγους σκύβω καὶ σὲ προσκυνῶ,
σὰν ἐρωτευμένος σὲ λατρεύω !

Πάνω ἀπὸ τὸν τάφο ὁ νοῦς μας σιωπᾷ
Νύχτα βλέπει καὶ μηδὲν ἐμπρός του.
Τῆς ἀγάπης ἡ ἀχτίνα διασκορπᾷ
τὸ βαθὺ σκοτάδι τοῦ ἀγνώστου :

Μὲ τ' ἀχνά της χέρια μάννα θλιβερὴ
'ς τοῦ παιδιοῦ τὸ χῶμα ἀλαφροσκάφτει·
Λούλουδα φυτεύει, γιὰ νὰ τὰ χαρῇ,
λύχνο γιὰ παρηγοριὰ τοῦ ἀνάφτει.

Μὲ τὰ μάτια ποῦ θρηνεῖ τὰ χαρωπὰ
ἡ ἀγάπη 'ς τὴν καρδιὰ δὲν σβύνει :
'Σ τὰ ὀρφανὰ γιὰ τὸ παιδί της τὴν σκορπᾷ,
'ς τὰ φτωχὰ τὴν δίδει ἐλεημοσύνη,

Κ' ἔτσι τῆς Ἀγάπης ἡ θερμὴ πνοὴ
δυὸ ζωὲς 'ς ἕνα νεκρὸ χαρίζει :
Μιὰ μέσ' 'ς τὴν καρδιά μας, πρόσκαιρη ζωή,
μιὰ αἰώνια, ποῦ ὁ καθεὶς ἀξίζει.

Πρῶτο ἀπ' ὅλα τἄστρα μέσ' 'ς τὸν οὐρανό,
ἄστρο τῆς Ἀγάπης, σ' ἀγναντεύω :
Σὰν τοὺς Μάγους σκύβω καὶ σὲ προσκυνῶ,
σὰν ἐρωτευμένος σὲ λατρεύω !

Ὡς καὶ τοῦ ἀθέου ἡ καρδιὰ μαζὶ
μ' ἕναν ἀσκητὴ θὰ συμφωνήσῃ :
Δίχως ἄλλο ἐντός της κάθε πλάσμα ζῇ,
κάθε τι, ποῦ ἀλήθεια εἶχε ἀγαπήσει.

Δίχως ἄλλο, μέσ' 'ς τὰ στήθια τὰ ἱερὰ
τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ ἀγάπη γεννημένες,
δὲν πεθαίνουν οἱ ψυχὲς καμμιὰ φορά,
καὶ ἂς ἦνε οἱ σάρκες μας θαμμένες.

Μὲ ἀγάπη ἀπ' ἄστρο ς' ἄστρο τὲς περνᾷ,
νὰ χαροῦν τῶν ἔργων του τὰ κάλλη
Ὡς ποῦ νὰ ἑνωθοῦμε ὅλοι μας ξανὰ
'ς τοῦ Κοινοῦ Πατρός μας τὴν ἀγκάλη.

Πρῶτο ἀπ' ὅλα τ' ἄστρα μέσ' 'ς τὸν οὐρανό,
πρῶτος ἀπ' τὸν λόφο σ' ἀγναντεύω :
Σὰν ἀποσπερίτη, σὰν αὐγερινό,
ἄστρον τῆς Ἀγάπης, σὲ λατρεύω !

Γ. Μ. ΒΙΖΥΗΝΟΣ

Digitized by Google

ΜΙΚΡΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΑΓΩΝ

Κρίσις τῶν ἀγωνοδικῶν

Ἡ κυρία Σεβινιέ, ἡ ὁποία ἔγραψε βεβαίως τὰς ὡραιοτέρας ἐπιστολὰς τοῦ κόσμου, ἔδωκέ ποτε πρὸς τὴν θυγατέρα της τὴν ἑξῆς πολύτιμον συμβουλήν: «Ὅταν μοῦ γράφῃς δὲν θέλω νὰ μοῦ ἀνοίγῃς τὴν βιβλιοθήκην σου ἀλλὰ τὴν καρδίαν σου». Τοῦτο ὅμως φαίνεται ὅτι ἐλησμόνησαν ὅλοι σχεδὸν οἱ λαβόντες μέρος εἰς τὸν μικρὸν ἀγῶνα τῆς Ἑστίας. Τί φόρτος σχολαστικῶν τρόπων, τί ἀναμνήσεις ἄκαιροι φιλολογικαί, τί σαβάνωμα ὑπερκαθαρευούσης ἐκφράσεως, τί ἀπεραντολογία καὶ ἐπιτήδευσις καὶ ἀκοσμία πλημμυροῦσι καὶ τὰς δεκατρεῖς ἐπιστολάς, τὰς ὁποίας ἔχομεν ὑπ' ὄψιν. Δεκατρεῖς! Πρώτην φορὰν εἰς τὴν ζωήν μας ποῦ μᾶς ἔτυχε νὰ ἐπαληθεύσῃ ἡ περὶ τοῦ ἀπαισίου ἀριθμοῦ πρόληψις. Δὲν εὕρομεν οὔτε μίαν μεταξὺ αὐτῶν, οὔτε αὐτὴν τὴν βραβευομένην, ὅπως θὰ τὴν ἠθέλαμεν· μὲ τὴν ἀφέλειαν καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ εἰς τὴν οὐσίαν, μὲ τὴν εἰλικρίνειαν καὶ τὴν θερμότητα τοῦ αἰσθήματος, μὲ τὴν τεχνικὴν ἐκτέλεσιν, ἀπαραίτητον διὰ νὰ κρύψῃ τὴν ἐπιτήδευσιν αὐτῆς καὶ μὲ κάποιαν πρωτοτυπίαν τέλος πάντων, ἡ ὁποία τόσῳ μᾶλλον θὰ ἦτο ἐπαινετή, ὅσῳ τὸ θέμα τετριμμένον. Συντρίμματα μόνον τῶν ἀρετῶν τούτων συναντᾷ κανεὶς ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἐπὶ πελάγους ἐλαττωμάτων. Δὲν ἠξεύρομεν ἂν ἡ παρομοίωσίς μας εἶνε δόκιμος, πλὴν ἀρκεῖ ὅτι αὐτὴν τὴν ἐντύπωσιν ἀποκομίζομεν ἐκ τοῦ συνόλου τῶν χειρογράφων καὶ ἐνθυμούμεθα ἓν συμπέρασμα, κεκυρωμένον δυστυχῶς καὶ ὑπὸ τῆς καθημερινῆς παρατηρήσεως ὅτι διὰ πολλὰ ἴσως εἴμεθα ἱκανοὶ εἰς τὸν τόπον μας, ἀλλ' ὄχι ἀκόμη διὰ νὰ γράψωμεν μίαν ἐπιστολὴν ὅπως πρέπει.

Τὸ δὲ ἀπελπιστικώτερον εἶνε ὅτι πολλοὶ τῶν διαγωνιζομένων δὲν ἐνόησαν εὐδόλως περὶ τίνος πρόκειται καὶ ἀντὶ ἐπιστολῆς πρωτοχρονιάτικης ἔγραψαν ἄλλος ἔκθεσιν ἰδεῶν, ἄλλος διήγημα, ἄλλος στιχούργημα. Οὕτως ὁ Φιντίας Χ. ἐκ Τρικκάλων ἐγέμισεν ὀκτὼ (ἀρ. 8) μεγάλας σελίδας στενογραμμένας μ' ἕνα ἐμπορικὸν χαρακτῆρα ἀντιπαθητικόν, καὶ μὲ γλῶσσαν ψυχρὰν καὶ ἐπιτηδευμένην ἀπὸ ἀναμνήσεις, αἰσθήματα, πάθη καὶ συλλογισμούς, ὥστε νομίζει κανεὶς κάποτε ὅτι ἀναγινώσκει μονόλογον δράματος. Ἔχει ἐδῶ κ' ἐκεῖ μερικὰ εὔμορφα πράγματα, ἀλλὰ καὶ ὅλα της ἂν ἦσαν εὔμορφα πάλιν δὲν θὰ ἐγίνετό ποτε ἡ ἐπιστολιμαία αὐτὴ διατριβὴ ἐπιστολὴ πρωτοχρονιάτικη. Ἐλησμονήσαμεν νὰ προσθέσωμεν τὸ φοβερώτερον: ἓν μέρος τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς εἶνε ἔμμετρον!

Ἂν ὄχι συντομώτερος καὶ ἐπικαιρότερος τοῦ προηγουμένου, ἀλλ' ἀσυγκρίτως δοκιμώτερος εἶνε ὁ ἐκ Μεσολογγίου Βασιλάκης, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν ἀφελῆ τοῦ ὁμιλουμένην μᾶς διηγεῖται ἓν ἐπεισόδιον τρυφερόν, αἰσθηματικώτατον, ὑπενθυμίζον τὴν εὐωδίαν τοῦ ἴου, ὄχι βέβαια μόνον μὲ τὸ χρῶμα τῆς μελάνης μὲ τὸ ὁποῖον εἶνε γραμμένον... Ἡμεῖς δὲν εἰμποροῦμεν ἐδῶ νὰ τὸν βραβεύσωμεν, ἀλλ' οὔτε καὶ νὰ μὴ τὸν συμβουλεύσωμεν νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς ὑποθέσεως τῆς ἀτυχοῦς ἐπιστολῆς του διὰ νὰ γράψῃ ἓν εὐτυχὲς διήγημα.

Ὁ ἄλλος ἐκ Μεσολογγίου — Μισάνθρωπος αὐτὸς — τολμᾷ νὰ εὐχηθῇ εἰς τὸν φίλον του, ὅσον εἰμπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε κακῶς, νὰ μὴν τοὺς βρῇ... ἄλλος χρόνος. Εἰς τὸ ἀπαίσιον αὐτὸ ἔγγραφον καταντᾷ ἐλάττωμα καὶ ἡ ξηρὰ καὶ ἀπότομος συντομία. Τὸ μόνον του προτέρημα εἶνε ἡ δημοτική του γλῶσσα, τὴν ὁποίαν πολὺ ἀγαποῦν, φαίνεται, οἱ Μεσολογγῖται.

Ὁ ἐξ Ἀθηνῶν Στραβόξυλος δεικνύει κάποιαν εὐφυΐαν εἰς τοὺς συλλογισμοὺς δι' ὧν καταλήγει εἰς τὸ ἀπροσδόκητον συμπέρασμα νὰ μὴ εὐχηθῇ τίποτε εἰς τὸν φίλον του. Μᾶς ἤρεσε μάλιστα τὸ λογικὸν λογοπαίγνιον μὲ τὴν λέξιν σπίρτο. Ἀλλ' εἶνε σχοινοτενὴς ἡ ἐπιστολὴ καὶ στερεῖται ἐντελῶς αἰσθήματος καὶ ἀφελείας. Ὁ πρὸς ὃν γράφει δὲν φαίνεται πλέον νὰ εἶνε φίλος του ἀγαπητὸς ἀλλ' ἕνας ἄνθρωπος ἔξυπνος, γνώριμος ἁπλοῦς μεθ' οὗ εὐφυολογεῖ βεβιασμένως καὶ ἐν οὐ δέοντι.

Ὁ Δάμων, ἐξ Ἀθηνῶν καὶ αὐτός, θελήσας ν' ἀποτείνῃ τρυφεροὺς στίχους πρὸς ἀγαπητόν του φίλον ἐν τῇ ξένῃ, δὲν κατώρθωσεν ἄλλο παρὰ νὰ γράψῃ ὀλίγα ὑποφερτὰ τετράστιχα, μὴ πληροῦντα διόλου τοὺς ὅρους τοῦ διαγωνισμοῦ. Ταὐτὰ σχεδὸν ἔχομεν νὰ εἴπωμεν καὶ πρὸς τὸν Κυκλοβόρον (Ἀθηνῶν) πραγματευόμενον τὸ ἴδιον θέμα χωρισμοῦ, τὸ ὁποῖον μόνον τὴν ὡραίαν εὐχὴν τῷ ἐνέπνευσε:

Καὶ νἄχῃς πάντα στὴν καρδιὰ χαραὶς κ' ἐλπίδες τόσες
Ὅσους καϋμοὺς καὶ βάσανα μὲς τὴ δική μου ἔχω.

Ὁ δὲ Λορδοκόφτης — διὰ νὰ τελειώνωμεν τὰ ἔμμετρα — ἀγνώστου διαμονῆς ποιητής, φαίνεται ἄξιων νὰ μιμηθῇ τὸν κ. Σουρῆν. Καὶ τώρα μὲν δὲν ἔχαμε τίποτε· ἀλλ' ἐὰν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς θ' ἀπομιμῆται ὡς πρὸς τὴν σάτυραν τὸν συντάκτην τοῦ «Ρωμηοῦ» μεθ' ὅσης ἐπιτυχίας τὸν ἐμιμήθη ἤδη εἰς τὰς καινοφανεῖς του ὁμοιοκαταληξίας — κρόταλο μὲ κόκκαλο καὶ ἄλλαγμα μὲ φάλαγγα! — τὸν συμβουλεύομεν νὰ μὴ κάμῃ δευτέραν ἀπόπειραν.

Νὰ καὶ μία ἐπιστολὴ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Δυσκολεύεται κανεὶς νὰ πιστεύσῃ ὅτι τὴν ἔγραψεν ὁ Πέλοψ τῇ 10]22 12,91 ἐν Ἀθήναις. Ἡ συντομία της ἡ τόσῳ μετρημένη εἶνε πλήρης συνθηματικῶν ἐκφράσεων παστωμένων, ψευδοῦς εὐγενείας, κολακείας, βαθυτάτου σεβασμοῦ καὶ εὐγνωμοσύνης. Φαίνεται ὡς νὰ γράφῃ τοὐλάχιστον δουλοπάροικος πρὸς τὸν αὐθέντην του τὸν γαληνότατον. Στοιχηματίζομεν ὅτι ὁ ἐπιστολογράφος εἶνε Ἑπτανήσιος.

Εἶνε, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ἀπορίας ἄξιον πῶς κατώρθωσε νὰ γράψῃ τόσῳ σχολαστικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὴν ἀθῴαν φίλην της ἡ ἐκ Σύρου Δέφ. Τὰ αἰσθήματά της ἐκουκούλωσε μ' ἕνα πλῆθος ὥσπερ, παρελαύνουσι, ἔδοξε κ.τ.λ. Καὶ ἀνορθογραφίας ἐν τῷ μεταξὺ ὅσας θέλετε: μηραῖον τέλος, ἤθελεν εἴσθε κτλ. Συλλογιζόμενος κανεὶς ὅτι οὕτω μανθάνουν εἰς τὰ Παρθεναγωγεῖά μας νὰ ἐπιστολογραφοῦν αἱ πλεῖσται τῶν ἑλληνίδων, ποῦ εἰμπορεῖ πλέον νὰ γελάσῃ!

Τὸ τετράστιχον τοῦ Χάϊνε τὸ ὁποῖον ὁ Γλαῦκος (ἐξ Ἀθηνῶν) παραθέτει εἰς τὴν ἐπιστολήν του, αὐτὸ μὲ τὴν χάριν του καὶ μὲ τὴν συντομίαν του ἀποτελεῖ τὴν καταδίκην της. Τί ἄτεχνος καὶ σχοι-

Digitized by Google

νοτενὴς ἐπιστολή! Τὸ διηγηματάκι, τὸ ὁποῖον ἐγκλείει εἶνε ἀληθινὰ χαριτωμένον. Ἀλλὰ διατί νὰ τὸ διηγηθῇ πρὸς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος παντὸς ἄλλου τὸ ἐγνώριζε καλλίτερον; Καὶ ἐν τῷ μεταξὺ νὰ λησμονήσῃ καὶ αὐτὸς ὅτι ἀπευθύνεται πρὸς τὸν ἥρωά του καὶ νὰ τῷ γράφῃ τριτοπροσώπως: «Ἐγὼ Ἕλλην! φωνάζει ἐκεῖνος!»;

Τίποτε, τίποτε δὲν μᾶς λέγει ἡ «Ἠὼς» τῶν Ἀθηνῶν μὲ τὸν καλλιγραφικόν της χαρακτῆρα καὶ τὸν κομψὸν ῥοδόχρουν της χάρτην. Κοινοὶ τόποι παντὸς λόγου ἀνάξιοι. Τὸ ἴδιον θὰ ἦτο εἴτε ἐγράφετο εἴτε δὲν ἐγράφετο ἡ ἐπιστολὴ αὐτή... προκειμένου πάντοτε νὰ μὴ σταλῇ πρὸς τὴν Μαρίκαν, ἀλλὰ εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς «Ἑστίας».

Ὁ Γελαστὸς (ἐξ Ἀθηνῶν) φαίνεται ἄνθρωπος γνωρίζων νὰ κρατῇ τὸν κάλαμον. Ἔχει θερμὸν αἴσθημα, ὡραίας ἰδέας, ὁμαλὸν ὕφος... ἀλλὰ μόνον ἐπιστολὰς δὲν ἠξεύρει νὰ γράφῃ. Πόσον θὰ ἦτο ὡραιοτέρα ἔξαφνα ἡ μακροσκελὴς καὶ ἄχρους ἐπιστολή του ἂν συνέκειτο μόνον ἀπὸ τὴν τελευταίαν ἔντονον καὶ ἀρκετὰ πρωτότυπον παράγραφον.

Ἐξ ὅλων τὰ περισσότερα προσόντα ἔχει ἀναντιρρήτως ἡ παρὰ πόδας ἐπιστολή:

Ἀθῆναι τῇ 17 Δεκεμβρίου 1891.

Ἀγαπητή μου Ὄλγα.

Ἀφότου ἐγνωρίσθημεν αὐτὴ εἶνε ἡ πρώτη φορὰ ποῦ αἱ παραμοναὶ τοῦ Νέου ἔτους μᾶς εὑρίσκουν χωρισμένας ἀπὸ τόσην ἀπόστασιν, ἐν ᾧ εἴχαμεν συνειθίσει πάντοτε νὰ περνοῦμεν αὐτὰς τὰς ἡμέρας μαζί. Δὲν ἠξεύρω ἂν συμβαίνῃ τὸ ἴδιον καὶ εἰς σέ· εἰς ἐμὲ ὅμως φαίνεται ὅτι τὸ Νέον ἔτος θ' ἀρχίσῃ μὲ πολλὴν μελαγχολίαν, ἀφ' οὗ σὺ θὰ εὑρίσκεσαι τόσῳ μακράν· φαντάσου δὲ τί θὰ μοῦ εἶνε αὐτὸ τὸ 92 ἂν εἶνε ἀλήθεια ὅτι ὅπως περάσῃ κανεὶς τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ ἔτους, θὰ περάσῃ ὅλον τὸν χρόνον του.

Ἐφέτος εἶνε καὶ ἡ πρώτη φορὰ ποῦ εἴμεθα ἠναγκασμέναι νὰ στείλωμεν τὰς εὐχάς μας ἀπὸ μακράν. Ἐνθυμεῖσαι τί ὡραῖα ποῦ ἐπεράσαμεν μαζὶ τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ 91; Ἐν ᾧ ὅλοι οἱ τριγύρω μας ἔδιδαν εἰδῶν εἰδῶν εὐχάς, τὰ βλέμματά μας συνηντήθησαν καὶ ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἐδιάβασα τόσῳ καθαρὰ εἰς τὰ μάτια σου, ὅ,τι ᾐσθάνεσο ἐκείνην τὴν στιγμήν, ὅσῳ θὰ τὸ ἐδιάβασες καὶ σὺ ὁμοίως εἰς τὰ ἰδικά μου, ἀφ' οὗ δὲν μᾶς ἐχρειάσθη νὰ προσθέσωμεν τίποτε περισσότερον...

Τώρα ὅμως ποῦ εἶνε ἀδύνατον νὰ διαβάσῃς εἰς τὰ μάτια μου τὰς εὐχάς μου, σοῦ εὔχομαι ἀπ' ἐδῶ μὲ ὅλην μου τὴν καρδιὰν νὰ σοῦ φέρῃ τὸ 92 πᾶν ὅ,τι ἐπιθυμεῖς ν' ἀπολαύσῃς. Αὐτὴ εἶνε ἡ μόνη εὐχὴ τὴν ὁποίαν σοῦ στέλλω. Ἔχω καὶ πολλὰς πολλὰς ἄλλας ἀκόμη· ἀλλὰ ἠξεύρω ὅτι συνεννοούμεθα τόσον καλά, ὥστε εἶνε εὐκολώτερον εἰς σὲ ἐκεῖ νὰ τὰς μαντεύσῃς παρὰ εἰς ἐμὲ ἐδῶ νὰ τὰς γράψω· ἠξεύρεις ὅτι τὸ νὰ ἐκφράζω τὰς ἰδέας μου καὶ μάλιστα τὰ αἰσθήματά μου δὲν εἶνε τὸ forte μου· ἔπειτα εἶμαι τόσον βεβαία ὅτι μ' ἐννοεῖς!. Εἶνε μήπως ἀνάγκη νὰ σοῦ γράψω ὅτι μία ἀπὸ τὰς ἄλλας εὐχάς μου εἶνε ὄχι μόνον αἱ πρῶται ἡμέραι τοῦ Ἰανουαρίου νὰ σ' εὕρουν ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἦνε αὐτὴ ἡ μόνη φορὰ ποῦ θὰ διέλθωμεν τὴν πρωτοχρονιὰν ἡ μία μακρὰν τῆς ἄλλης.

Σὲ φιλῶ πολὺ πολύ, φιλτάτη μου Ὄλγα.

Ἡ φίλη σου

Μυοσωτίς.

Ὅ,τι μᾶς κάμνει πρὸ πάντων νἀπονείμωμεν τὸ γέρας εἰς τὴν ἐπιστολὴν αὐτὴν εἶνε ἡ φυσικότης μεθ' ἧς ἐκφράζεται, παρὰ τὴν ἐπιτήδευσιν τοῦ φιλολογικοῦ ἔργου, τὸ φιλικὸν αἴσθημα. Νομίζει κανεὶς ὅτι εἶνε ἐπιστολή... ἀληθινή. Πρωτοτυπίαν πολλὴν δὲν ἔχει, οὔτε ἔξαρσιν καὶ ἴσως ἄλλος αὐστηρότερος ἡμῶν κριτὴς οὔτε αὐτὴν θὰ ἐβράβευεν. Ἀλλ' ἡμεῖς κρίνομεν πάντοτε σχετικῶς, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι μόνον ἡ Μυοσωτὶς κατώρθωσε νὰ δείξῃ ὅτι πρὸς τὴν φίλην της ἤνοιξε τὴν καρδίαν της καὶ ὄχι τὴν βιβλιοθήκην της.

Σ. τ. Δ. Ἡ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Μυοσωτὶς παρακαλεῖται νὰ δηλώσῃ πρὸς ἡμᾶς τὸ ὄνομά της, ἵνα λάβῃ τὸ ταχθὲν βραβεῖον, ἤτοι ἐπιταγὴν 50 δραχμῶν, δυνάμει τῆς ὁποίας θὰ ἐκλέξῃ ἐκ τοῦ Βιβλιοπωλείου τῆς «Ἑστίας» ἴσης ἀξίας βιβλία.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Παράδοξος γάμος

Χωρικός τις ἐκ χωρίου τῆς Ἀρκαδίας πεντηκοντούτης ἐν χηρείᾳ διατελῶν καὶ ἔχων υἱὸν μονογενῆ εἰκοσαετῆ ἀπεφάσισε νὰ τὸν νυμφεύσῃ, εὗρε δ' ἀμέσως τὴν νύμφην ἔν τινι χωρίῳ πλησίον κειμένῳ καὶ ὁ γάμος ἀπεφασίσθη μετὰ 15 ἡμέρας. Κατὰ τὴν συμφωνίαν, δὲν ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν ἡ θέλησις τοῦ γαμβροῦ, ὅστις ἠγάπα ἄλλην κόρην ἐκ τοῦ χωρίου του. Ἀλλὰ τοῦ πατρὸς ἐπιμένοντος, συγκατένευσεν ὁ γαμβρός, ὅστις, σημειωτέον, οὔτε εἶχεν ἴδει τὴν μέλλουσαν σύζυγόν του, πρᾶγμα λίαν σύνηθες μεταξὺ τῶν χωρικῶν. Ὅταν ἔφθασαν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης καὶ εἶδεν ὁ γαμβρὸς τὴν σύντροφον τοῦ βίου του μετενόησε, καὶ ἀποσυρθεὶς μετὰ τοῦ πατρός του ἐδήλωσεν αὐτῷ τὸ ἀδύνατον τοῦ γάμου. Ὁ πατὴρ μὴ δυνάμενος νὰ εὕρῃ ἄλλην διέξοδον ἐκ τοῦ λαβυρίνθου τούτου, καλεῖ τὸν συμπέθερον καὶ συσκέπτονται. Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν συνδιασκέψεων των ὑπῆρξεν ἀπροσδόκητον. Ὁ πατὴρ τοῦ ὑποψηφίου γαμβροῦ μετὰ δύο ὥρας ἐνυμφεύθη τὴν μέλλουσαν σύζυγον τοῦ υἱοῦ του καὶ οὕτως ἀντὶ πενθεροῦ ἐγένετο γαμβρός!

Ἀξιωματικοὶ χορεύοντες

Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ἐξέδωκεν ἐσχάτως διαταγὴν πρὸς τοὺς σωματάρχας νὰ προσκαλῶσιν εἰς τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χοροὺς μόνον τοὺς ἡ-

Digitized by Google

ξεύροντας νὰ χορεύωσιν ἀξιωματικούς. «Ὁ ἀξιωματικὸς χρεωστεῖ πάντοτε νὰ ἐκπληροῖ τὸ καθῆκον· εἰς τὸν χορὸν τὸ καθῆκον ἐπιβάλλει εἰς τὸν προσκεκλημένον νὰ χορεύῃ.» Αὐτὸ εἶνε κατ' οὐσίαν τὸ νόημα τῆς αὐτοκρατορικῆς διαταγῆς.

Ὁ ἕτερος τῶν χρονογράφων τοῦ Univers Illustré παρατηρεῖ εὐτραπέλως τὰ ἑπόμενα :

«Ἡμεῖς οἱ Γάλλοι συνειθίσαμεν νὰ περιπαίζωμεν πᾶν τὸ προερχόμενον ἐκ Γερμανίας. Δὲν εὑρίσκω τοῦτο παράξενον ἀφοῦ τὸν πατριωτισμὸν ἕκαστος ἐννοεῖ κατ' ἴδιον τρόπον. Κατὰ τὴν περίπτωσιν ὅμως ταύτην ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω, ὅτι οἱ λόγοι τοῦ αὐτοκράτορος ἔχουν κἄποιαν σχέσιν μὲ τὴν λογικήν. Εἰς τοὺς χοροὺς ἐρεθίζονται τὰ νεῦρά μου ὁσάκις βλέπω πλῆθος κομψευομένων νέων, οἱ ὁποῖοι ἀντὶ νὰ χορεύουν σωρεύονται πρὸ τῶν θυρῶν τῶν αἰθουσῶν καὶ τίποτε ἄλλο δὲν κάμνουν παρὰ νὰ κυττάζουν τοὺς ἄλλους χορεύοντας καὶ νὰ ἐμποδίζουν τὴν κυκλοφορίαν. Ἐρωτήσατε τὰς οἰκοδεσποίνας πόσον καθ' ἡμέραν γίνεται ἀραιότερος ὁ ἀριθμὸς τῶν βαλσιστῶν. Τοῦ βάλς πολλοὶ ἀπέχουν ἐξ ἀγνοίας ἢ μᾶλλον ἐξ ἀδεξιότητος, ἄλλοι δὲ διότι νομίζουν ὅτι καταβιβάζεται ἡ ἀξιοπρέπειά των διὰ τὸν ὄγκον τὸν ὁποῖον κατέχουν εἰς τὴν κοινωνίαν. Πληρόνουν ὅμως αὐτοὶ ἀκριβὰ τὴν ὑπεροψίαν των, διότι χάνουν σπανίαν εὐκαιρίαν νὰ παρασύρουν εἰς τὸν στρόβιλον τοῦ χοροῦ καὶ νὰ σφίγγουν ἐπὶ τοῦ στήθους θελκτικώτατα πλάσματα τῶν ὁποίων τὴν ὕπαρξιν δὲν ὑπώπτευον κἂν πρὸ πέντε λεπτῶν».

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Σταμπούλωφ

Οἱ ἁπανταχοῦ ἀναγνῶσται τῆς «Ἑστίας» ἐνδιαφέρονται βεβαίως νὰ γνωρίσωσι τὴν μορφὴν τοῦ περιλαλήτου Βουλγάρου ὑπουργοῦ Σταμπούλωφ, ἣν δημοσιεύομεν ἀνωτέρω.

— Πρὸς ὀχύρωσιν τῆς νησῖδος Ἑλιγολάνδης ἡ γερμανικὴ κυβέρνησις ἀνέγραψεν εἰς τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ 1892 τὸ ποσὸν 1395000 μαρκῶν. Αἱ ὅλαι δ' ὀχυρώσεις θ' ἀπαιτήσουν δαπάνην ἐννέα περίπου ἑκατομμυρίων μαρκῶν, ἤτοι δεκαπέντε ἑκατομμυρίων δραχμῶν.

— Ἐν τῇ Ἐκθέσει τοῦ Σικάγου τὸ γαλλικὸν τμῆμα θὰ κατέχῃ χῶρον 13,935 τετραγ. μέτρων.

— Μέχρι τοῦδε τὰ θωρηκτὰ σκάφη ἐπροφυλάσσοντο ἀπὸ τῶν τορπιλλῶν διὰ μεταλλίνου δικτύου ὅπερ ἐξετείνετο πέριξ. Ἀλλ' ὑπό τινος ναυτικοῦ Ἄγγλου ἐφευρέθη ψαλὶς ἥτις τίθεται πρὸ τῆς τορπίλλης καὶ κόπτει τὸ δίκτυον. Τὰ γενόμενα πειράματα ἀπέδειξαν ἐπιτυχεστάτην τὴν ἐφεύρεσιν.

— Κατὰ τὴν τελευταίαν ἀπογραφὴν ὁ πληθυσμὸς τῆς Πρωσσίας ἀνέρχεται εἰς 29,555,281 κατοίκους, ἐνῷ τῷ 1885 ἀνήρχετο εἰς 28,318,470.

— Σκύλος σώζων γάταν ! Τὸ ἔκτακτον τοῦτο συνέβη ἐσχάτως ἐν χωρίῳ τῆς Ἀγγλίας. Παῖδες ἔδεσαν ἐντὸς σάκκου γάταν καὶ τὴν ἔρριψαν εἰς τὸν ποταμὸν διὰ νὰ τὴν πνίξωσιν. Ἀλλ' ὁσύνοικος τῆς γάτας σκύλος παρετήρει μετὰ προφανοῦς ἀνησυχίας τὰ γενόμενα. Ἅμα δὲ ὁ σάκκος ἐρρίφθη εἰς τὸ ὕδωρ, ἔπεσεν αὐτὸς κατόπιν, τὸν ἔσυρεν ἔξω, τὸν ἔσχισε μὲ τοὺς ὀδόντας καὶ τοὺς ὄνυχας καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὸν οἶκον θριαμβευτικῶς παρακολουθούμενος ὑπὸ τῆς εὐγνωμονούσης γάτας.

— Ἐκ τῆς Ναπολεοντίου στρατιᾶς ἐπιζῶσι μόλις 20, ὧν οἱ 3 τυφλοί. Ἕτερος δὲ ἑκατοντούτης νῦν εἶχεν ἀπολυθῇ τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ κατὰ τὸ 1814 ὡς φθισικός.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Ὁ ἐπιφανὴς Γάλλος ἀρχαιολόγος Γ. Περρῶ δημοσιεύει ἐν τῷ τελευταίῳ φυλλαδίῳ τοῦ Bulletin de Correspondance Hellénique (Ἰούλιος — Δεκέμβριος 1891) μακρὰν καὶ ἀξιόλογον πραγματείαν περὶ τῶν ἀγγείων τῶν εὑρεθέντων ἐν τῷ τάφῳ τοῦ Βαφείου τῆς Λακωνικῆς, περὶ ὧν εἶχε κάμῃ καὶ ἄλλοτε λόγον ἡ *Ἑστία*. Ὁ κ. Περρῶ δέχεται ὅτι τὰ χρυσᾶ ταῦτα ἀγγεῖα, ὧν παραθέτει κάλλιστα καὶ πιστότατα ἀπεικάσματα, εἶναι ἀναντιρρήτως προϊόντα ἐγχωρίου τέχνης καὶ ὄχι ἐπείσακτα ἐκ τῆς Ἀνατολῆς. Τὴν γνώμην του στηρίζει καὶ εἰς ἄλλα μὲν ἐπιχειρήματα, μάλιστα δὲ εἰς τὴν λεπτομερῆ ἐξέτασιν τοῦ τε τεχνικοῦ αὐτῶν ρυθμοῦ καὶ τῆς παραστάσεως αὐτῶν (παράστασις ἀγρίων ταύρων). Ὁ συγγραφεὺς πολλοὺς καὶ δικαίους ἀπονέμει ἐπαίνους εἰς τὸν ἡμέτερον ἀρχαιολόγον κ. Τσούνταν, ὅστις ἔσχε τὴν πρωτοβουλίαν καὶ τὴν διεύθυνσιν τῆς περιφήμου ἐκείνης ἀνασκαφῆς. Ἐν τῷ αὐτῷ τεύχει γράφει ὁ κ. Lechat περὶ χαλκίνου εἰδωλίου τῆς Ἀφροδίτης ἀνήκοντος εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ κ. Καραπάνου καὶ ὁ κ. Heuzey περὶ ἱσπανικῶν ἀγαλμάτων ἑλληνοφοινικικοῦ ῥυθμοῦ. Πλὴν δὲ τούτων ἐδημοσιεύθησαν αὐτόθι ὑπὸ διαφόρων λογίων καὶ πολλαὶ ἐπιγραφαὶ τῆς Κίου (παραλίου πόλεως τῆς Βιθυνίας), τοῦ Ὠρωποῦ, τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τοῦ Ἁλμυροῦ, τῆς Ἀμοργοῦ καὶ τῆς Ἀστυπαλαίας. Γράφει δὲ καὶ ὁ ἡμέτερος Π. Α. Παντελίδης ἰατρὸς περὶ τῶν ἀρχαίων θειούχων θερμῶν ἐν Νισύρῳ καὶ ὁ κ. Homolle διευθυντὴς τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς ἐπιγραφικὰς παρατηρήσεις, ἐξ ὧν τοῦτο μάλιστα κερδαίνομεν, ὅτι μανθάνομεν νέον τοῦ Διὸς ἐπίθετον (ἐν ἐπιγραφῇ τῆς Μυκόνου) : Ζεὺς Διμερανός.

Digitized by Google

— Εἰς τοὺς μετόχους τοῦ *Φιγαρώ*, ὅστις ἀνήκει ὡς γνωστὸν εἰς ἑταιρίαν, διενεμήθησαν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ὡς κέρδη καθαρὰ τῆς ἐπιχειρήσεως 2,198,571 φράγκα, ἤτοι κατ' ἀναλογίαν ἐπὶ τῆς ἀρχικῆς ἀξίας τῶν μετοχῶν 120 ο]ο.

Θεατρικὰ

Ἐπὶ τῇ ἑκατονταετηρίδι τῆς γεννήσεως τοῦ Ῥοσσίνη τὴν 17)29 Φεβρουαρίου παρεστάθη ἐν τῷ Παρισινῷ Μελοδράματι μετ' ἐξαιρετικῆς μεγαλοπρεπείας καὶ ἐντελείας ὁ *Γουλιέλμος Τέλλος*, τὸ ἀριστούργημα τοῦ Ἰταλοῦ μουσουργοῦ.

— Ὁ γνωστὸς γερμανὸς κωμειδυλλιογράφος Αἰμίλιος Πὸλ μετέφρασεν ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἰνδικοῦ τῇ βοηθείᾳ σανσκριτικῆς μεταφράσεως, πεντάπρακτον δρᾶμα τοῦ ἰνδοῦ βασιλέως Σάδρακα, καὶ διαρρυθμίσας αὐτὸ κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς συγχρόνου σκηνῆς ἔδωκε πρὸς μελέτην εἰς τοὺς ἠθοποιοὺς τοῦ βασιλικοῦ θεάτρου τοῦ Μονάχου.

— Ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος μετὰ τεσσάρων ὑπασπιστῶν αὐτοῦ παρέστη εἰς γενικὴν δοκιμὴν ἐπίτηδες γενομένην τοῦ νέου ἔργου τοῦ προσφιλοῦς αὐτοῦ ποιητοῦ Βιλδεμβροὺχ ἐπιγραφομένου «das heilige Lachen». Τὸ ἔργον τοῦτο εἶνε ἐν μέρει σάτυρα καὶ ἐν μέρει μαγικὸν παραμύθιον μετὰ μουσικῆς, σκώπτονται δ' ἐν αὐτῷ ἡ σύγχρονος ἀπαισιοδοξία καὶ ὁ σοσιαλισμὸς καὶ οἱ περὶ τὸν Ἴβσεν καὶ τὸν Τολστόη φιλοσοφοῦντες καὶ ἠθικολογοῦντες. Ὁ αὐτοκράτωρ ἀπῆλθεν ἐκ τοῦ θεάτρου κατευχαριστημένος, ἀνυπομόνως δ' ἀναμένεται νῦν ἡ παράστασις αὐτοῦ.

Καλλιτεχνικὰ

Σπουδαία ἀνακάλυψις ἐγένετο κατ' αὐτὰς ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ συνταράξασα τὸν καλλιτεχνικὸν καὶ ἀρχαιολογικὸν κόσμον· ἀνεκαλύφθη δηλαδὴ ὅτι δύο ἐξ ὀπτῆς γῆς ἀγάλματα παριστάνοντα ἄνδρα καὶ γυναῖκα, ἅτινα ἀδρῶς ἐπληρώθησαν καὶ ἐθεωροῦντο ὡς θαυμάσια μνημεῖα τῆς ἀρχαιοτάτης τυρρηνικῆς τέχνης, εἶνε σύγχρονα κατασκευάσματα ἰταλοῦ τινος ἀρχαιοκαπήλου μὴ ἀξίζοντα οὐδ' εἰς δηνάρια τὸ ποσὸν τῶν λιρῶν ἀνθ' ὧν ἠγοράσθησαν.

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ

Γραφὴ ἀραιὰ

Γραφὴ διεσπασμένη ἢ ἀραιὰ εἶνε ἐκείνη, τῆς ὁποίας τὰ γράμματα δὲν εἶνε συνηνωμένα τὸ ἓν μετὰ τοῦ ἄλλου, ἀλλὰ μεμονωμένα καὶ διεστῶτα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον. Προσέτι δὲ καὶ οἱ στίχοι εἶνε ἀραιοὶ καὶ τὰ μεταξὺ τῶν λέξεων κενὰ μεγάλα.

Ἡ γραφὴ αὕτη εἶνε τῶν γενναιοδώρων, τῶν πολυεξόδων, τῶν σπατάλων ἀνθρώπων. Ὁ Ἀλέξανδρος Δουμᾶς, ὁ πρύτανις τῶν σπατάλων, ἔγραφεν οὕτω. Ἐν γένει δὲ ἡ γραφολογία ἀποδίδει εἰς τοὺς ἔχοντας ἀραιὰν γραφὴν τὰ ἑξῆς προσόντα : *ἀγάπην πρὸς τὴν καλοπέρασιν, γενναιότητα περὶ τὸ δαπανᾶν, ἀσωτίαν, περιφρόνησιν τοῦ πλούτου.*

ΓΡΑΦΟΛΟΓΟΣ

ΔΡΑΜΑ ΕΠΙ ΓΕΦΥΡΑΣ

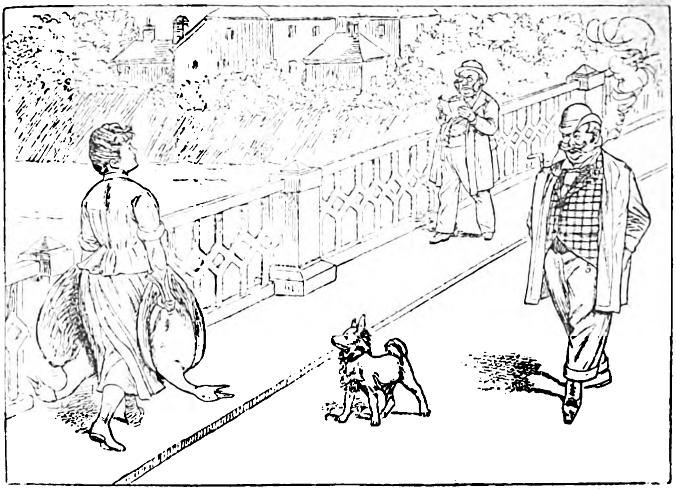

1

2

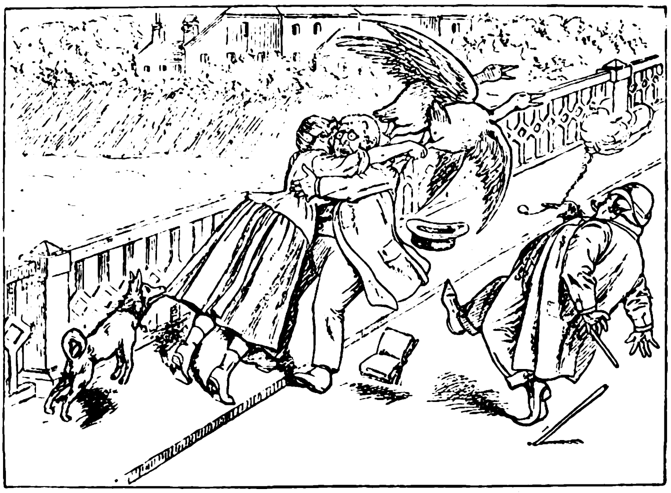

3

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας.

Digitized by Google

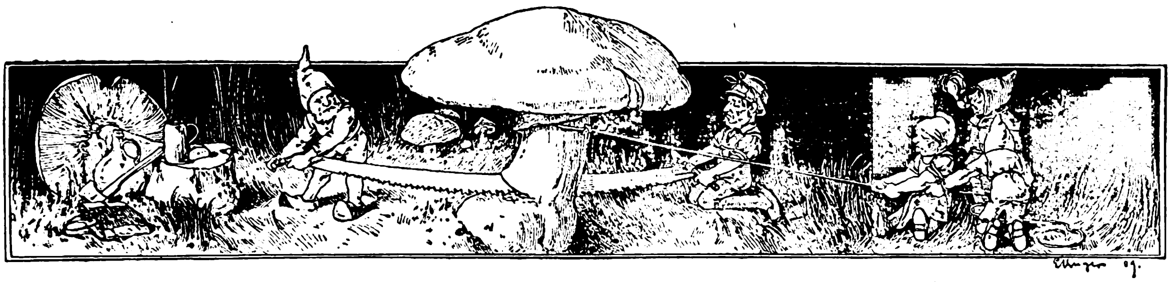

ΤΑ ΠΑΡΙΣΙΑ ΚΑΙ Η ΕΛΑΦΡΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Πρό τινος ἔλαβα ἐξ Ἀθηνῶν ἐπιστολὴν νέου, τὸν ὁποῖον δὲν εἶχα ἀλλ' οὔτε ἔχω εἰσέτι τὴν τιμὴν νὰ γνωρίζω προσωπικῶς. Ἐλπίζω ὅτι θὰ μοῦ συγχωρήσῃ τὴν ἀδιακρισίαν ν' ἀναγνώσω τὴν ἐπιστολήν του εἰς ἐπήκοον ἀκροατηρίου διὰ τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο ὡρισμένη. Ἴσως μὲ συγχωρήσῃ ἀναλογιζόμενος ὅτι δὲν εἶχα τὸ δικαίωμα ν' ἀπευθύνω εἰς ἐκεῖνον ὅσας σκέψεις ἔφερον εἰς τὸν νοῦν μου τὰ ἐρωτήματά του. Ἴσως δὲ καὶ μὲ δικαιώσῃ νομίσαντα ὅτι αἱ σκέψεις αὐται ἠδύναντο νὰ καθυποβληθῶσιν ἀπροσώπως εἰς πολλοὺς ὁμηλίκους του, ἔχοντας τὰς αὐτὰς ὡς ἐκεῖνος ἐφέσεις καὶ κλίσεις. Ἰδοὺ ἡ ἐπιστολή του. Παραλείπω τὰς ἐν εἴδει προοιμίου φιλόφρονας ἐκφράσεις καὶ τὴν ἀπολογίαν του διὰ τὴν εἰς ἐμὲ ἀποκάλυψιν «τοῦ ἱεροῦ πόθου, ὅστις πρὸ καιροῦ ἐκκαίει τὴν καρδίαν του». Περὶ τίνος πόθου πρόκειται θὰ ἴδητε ἀμέσως.

«Παιδίον ἔτι, λέγει, ἠδυνόμην ὁσάκις περιέπιπτεν εἰς χεῖράς μου ἔργον τι ἐκ τῶν ἐγκρίτων τῆς συγχρόνου φιλολογίας. Παρήρχοντο οἱ χρόνοι καὶ τοὺς διηρχόμην μελετῶν ἢ μᾶλλον καταβροχθίζων ποιητικὰς ἰδίως σελίδας. Ἡ ἐν τῷ γυμνασίῳ μαθητεία μου, ἥτις πρὸ δύο ἐτῶν ἔληξεν, ὑπῆρξεν ὁ καιρὸς τῆς εὐδαιμονίας, διότι μοὶ παρεῖχε τὴν εὐκαιρίαν τοῦ νὰ κρατῶ πάντοτε εἰς χεῖρας βιβλία τέρποντα τὴν φαντασίαν καὶ ἐξάπτοντα τὴν πρὸς τὴν ποίησιν κλίσιν μου. Μαθητὴς ἔτι τοῦ γυμνασίου ἔγραψα στίχους, οἵτινες, δημοσιευθέντες εἰς ἐφημερίδας, οὐχὶ δυσμενῶς ἐκρίθησαν, τοῦτο δὲ ηὔξησε τὸν πρὸς τὴν φιλολογίαν ἔρωτά μου, ὅστις ἔρως πολλάκις ἤγειρεν ἐν ἐμοὶ τοὺς εὐγενεστέρους παλμούς».

Ὁμολογῶ ὅτι τὸ πρῶτον τοῦτο μέρος τῆς ἐπιστολῆς μοῦ ἐξήγειρεν εἶδος ἀγανακτήσεως κατὰ τῶν συντακτῶν τῶν ἐφημερίδων, ὅσοι ἐδέχθησαν καὶ ἐδημοσίευσαν τοὺς στίχους τοῦ μαθητοῦ τοῦ γυμνασίου. Ἐὰν δὲν τοὺς ἐδημοσίευον, δὲν θὰ ἐλάμβανον ἀφορμὴν οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι, — διότι βεβαίως αὐτοὶ καὶ μόνοι ἦσαν οἱ *εὐμενῶς κρίναντες*, — δὲν θὰ ἐλάμβανον ἀφορμὴν νὰ ὑποθάλψωσι τὴν ματαιότητα τοῦ νέου ποιητοῦ διὰ τῶν ἐπαίνων των. Ἀλλὰ μὴ θὰ τοὺς ἤκουεν οὗτος ἐὰν τὸν παρεκίνουν νὰ κρατῇ εἰς χεῖρας διδακτικὰ βιβλία ἀντὶ τῶν ἔργων τῆς συγχρόνου φιλολογίας, καὶ νὰ μανθάνῃ γράμματα ἐνόσῳ ἐμαθήτευεν εἰς τὸ γυμνάσιον, ἀντὶ τοῦ νὰ γράφῃ στίχους; Φοβοῦμαι ὅτι δὲν θὰ τοὺς ἤκουεν. Οἱ στίχοι του ἐτυπώθησαν εἰς τὴν ἐφημερίδα. Ἄρα ἡ δόξα δὲν προαπαιτεῖ κόπους, οὔτε τὸ συγγράφειν μάθησιν.

Ἀλλ' ἐξακολουθῶ τὴν ἐπιστολήν.

«Περατώσας πρὸ δύο ἐτῶν τὰς γυμνασιακάς μου σπουδάς»... Δὲν λέγει πῶς καὶ διὰ τίνων μέσων κατώρθωσε νὰ λάβῃ ἀπολυτήριον... «ἐνεγράφην εἰς τὴν Νομικὴν σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου. Ἤλπιζα ὅτι ἡ Νομικὴ δὲν θέλει μ' ἐμποδίσει τοῦ νὰ καλλιεργῶ συγχρόνως καὶ τὴν πεφιλημένην μου ποίησιν. Ἀλλ' ἡ ἐλπὶς αὕτη ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ὑστέρων σφαλερά. Ποιητικά μου τινὰ δοκίμια δημοσιευθέντα ἔνθεν κἀκεῖθεν... (εἰς τὰς ἐφημερίδας ἐννοεῖται καὶ πάλιν), συνετέλεσαν εἰς τὸ ν' ἀποστραφῶ ὁριστικῶς τὴν Νομικὴν καὶ ἀπεφάσισα ν' ἀκολουθήσω πάσῃ δυνάμει τὴν κλίσιν τῆς ψυχῆς μου καὶ τὸν ἀκατάσχετον πόθον τῆς καρδίας μου»...

Ἰδού, ἤλθομεν εἰς τὴν ἐξήγησιν τοῦ ἱεροῦ πόθου. «Ὁ σκοπὸς καὶ ἡ πρόθεσίς μου εἶναι νὰ καταρτισθῶ εἰς Παρισίους περὶ τὴν ἐλαφρὰν μᾶλλον φιλολογίαν». — Τὸ ἐπίθετον *ἐλαφρὰ* ὑποθέτω ὅτι σημαίνει τὴν ἀπαλλαγὴν πόνου καὶ μόχθου. Ἀλλὰ περὶ τούτου βραδύτερον. — «Δι' ὅ, ἐξακολουθεῖ, θερμῶς παρακαλῶ ὅπως μοὶ εἴπητε εἰς ποίαν φιλολογικὴν σχολὴν τοῦ ἐν Παρισίοις Πανεπιστημίου πρέπει νὰ καταταχθῶ καὶ μετὰ πόσα ἔτη θὰ ἐξέλθω αὐτῆς».

Ἰδοὺ καὶ ὑστερόγραφον οὐσιωδέστατον:

«Παρακαλῶ πρὸς τούτοις νὰ μὲ πληροφορήσητε ἐὰν δύναμαι νὰ εὕρω εἰς Παρισίους παραδόσεις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐκ τῆς ἀπολαυῆς τῶν ὁποίων νὰ ζῶ κάπως ἀνέτως».

Ἀποκρινόμενος εἰς τὴν ἐπιστολὴν περιωρίσθην νὰ πληροφορήσω τὸν νέον ποιητήν, πρῶτον μέν, ὅτι εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῶν Παρισίων δὲν ὑπάρχει Σχολὴ ἐλαφρᾶς φιλολογίας, καὶ δεύτερον, ὅτι ἡ εὕρεσις ἑλληνικῶν παραδόσεων εἶναι δυσκο-

Digitized by Google

λωτάτη καὶ ὅτι ἐκτίθεται εἰς βεβαίαν ἀπογοήτευσιν ἐάν, εἰς τοιαύτας ἐλπίδας στηριζόμενος, ξενιτευθῇ χωρὶς νὰ ἔχῃ ἐκ τῶν προτέρων ἐξησφαλισμένα τὰ μέσα τῆς συντηρήσεώς του.

Ὡς πρὸς τοῦτο ἐθεώρησα καθῆκόν μου νὰ μὴ τὸν ἀφήσω εἰς πλάνην, διότι, ἀτυχῶς, εἶδα συχνάκις ἐκ τοῦ πλησίον τὰς θλιβερὰς συνεπείας τοιαύτης αἰσιοδόξου ἀπρονοησίας. Δὲν ἐτόλμησα, ἐννοεῖται, νὰ τὸν ἐρωτήσω ἐὰν νομίζῃ ὅτι εἶναι ἀρκούντως κατηρτισμένος ὅπως διδάξῃ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν ἔμαθεν εἰς τὸ γυμνάσιον καταβροχθίζων τὰ ἔργα τῆς συγχρόνου φιλολογίας. Ἀλλ' ἔστω· ὑποθετέον ὅτι μετέβαινεν εἰς Παρισίους καὶ εὕρισκε παραδόσεις. Αὗται ἤθελον ἐξ ἀνάγκης ἀπορροφήσει τὸν καιρόν του, πρὸς ζημίαν τῶν σπουδῶν του, εἴτε εἰς τὴν ἐλαφρὰν φιλολογίαν ἤθελε ν' ἀφοσιωθῇ, εἴτε εἰς ἄλλο τι βαρύτερον καὶ θετικώτερον. Ἄλλως δέ, τὸ ἐπάγγελμα τοῦ γραμματοδιδασκάλου δὲν φαίνεται, ἐκ πρώτης ὄψεως, ὡς συναρμοζόμενον καλλίτερον τῆς νομικῆς ἐπιστήμης πρὸς τοὺς ἱεροὺς πόθους τῆς καρδίας του. Ἀλλ' οὔτε εἶναι εὔκολον τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο. Ὅπως διδάξῃ τις ὀλίγα, ἀνάγκη νὰ γνωρίζῃ πολλά. Ἀνάγκη τοὐλάχιστον νὰ προετοιμάζῃ τὸ μάθημά του. Παρεκτὸς τοῦ πρὸς τοῦτο δαπανωμένου χρόνου, ἀπαιτεῖται καὶ ὥρα ἱκανὴ διὰ νὰ ὑπάγῃ ὁ διδάσκαλος πρὸς τὸν μαθητήν. Αἱ ἀποστάσεις δὲν εἶναι μικραὶ εἰς τὰ Παρίσια. Ποῦ μένει λοιπὸν καιρὸς πρὸς μελέτην ἰδίαν; Ἀλλὰ τὸ πιθανώτερον εἶναι ὅτι τῶν τοιούτων δυσχερειῶν ἤθελεν ἀπαλλάξει τὸν ποιητήν μου ἡ μὴ εὕρεσις παραδόσεων. Καὶ τότε;...

Ἐννοῶ καὶ ἐπαινῶ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν νέων νὰ ταξειδεύσωσι, νὰ ἴδωσι τὸν κόσμον — ἰδίως τὰ Παρίσια. Ὡραία ἡ πόλις καὶ ἀξιοθέατος, ἴσως μάλιστα, ἴσως τὴν φανταζόμεθα μακρόθεν ὡραιοτέραν ἔτι τοῦ ἀληθοῦς. Νομίζομεν ὅτι οἱ ἐκεῖ κατοικοῦντες ἀπολαύουν ὅλα τ' ἀγαθὰ τοῦ βίου, ὅτι ἡ ζωή των εἶνε τέρψις διαρκὴς καὶ διασκέδασις ἀδιάκοπος. Δὲν λέγω ὅτι τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ μεταβῶσιν ἐκεῖ ἑλκύει πρὸ πάντων ἡ ὄρεξις τῆς διασκεδάσεως. Ὄχι! Ὑπερισχύει βεβαίως ἡ ἔφεσις τῆς μαθήσεως. Τὰ Παρίσια εἶναι ἀναντιρρήτως ἑστία φώτων. Ὁ θέλων εὑρίσκει ἐκεῖ ἄφθονα τὰ πρὸς φωτισμὸν μέσα. Ἀλλ' ἡ θέλησις δὲν ἀρκεῖ μόνη. Ὅπως ὁ προσερχόμενος ἐπωφεληθῇ τῶν παρεχομένων μέσων, ἀπαιτεῖται νὰ ἔχῃ τ' ἀναγκαῖα ἐφόδια.

Ἐν πρώτοις ἀπαιτοῦνται τὰ ὑ λ ι κ ὰ ἐφόδια. Ὁ Κλεάνθης δὲν ἤθελε κατορθώσει νὰ λάβῃ εἰς τὴν Σορβόννην τὸ δίπλωμά του, ποτίζων τὰς νύκτας τοὺς κήπους τῶν Παρισινῶν. Τὸ πρᾶγμα εἶχε καὶ εἰς τὰς ἀρχαίας Ἀθήνας τὰς δυσκολίας του, καὶ διὰ τοῦτο ἀπεθανάτισεν ὁ Κλεάνθης τὸ ὄνομά του. Τὴν σήμερον, καὶ μάλιστα εἰς τὰ Παρίσια, ἤθελεν ἀποθάνει προτοῦ τὸ ἀπαθανατίσῃ. Πόσους ἐγνώρισα πληρώσαντας πολὺ ἀκριβὰ τὴν εὐχαρίστησιν τοῦ νὰ λέγωσι κατόπιν ὅτι ἐσπούδασαν ἢ συνεπλήρωσαν τὰς σπουδάς των εἰς τὰ Παρίσια. Τινὲς ἀπέρχονται βασιζόμενοι εἰς ὑποσχέσεις ὑποστηρίξεως μὴ τηρουμένας μέχρι τέλους. Τινὲς ἐξασφαλίζουν τὰ τῆς συντηρήσεώς των μέχρις ὡρισμένου χρόνου, — ἀλλ' οἱ ὑπολογισμοί των ἀναδεικνύονται ἐσφαλμένοι, ὁ ὁρισθεὶς χρόνος δὲν ἐξαρκεῖ, καὶ ἔπειτα εὑρίσκονται ἄνευ μέσων· διὰ νὰ μὴ ἐπανέλθωσι δὲ εἰς τὴν πατρίδα των ἄπρακτοι, κύριος οἶδε εἰς τί ἐκτίθενται καὶ τί ὑποφέρουν! Ἄλλοι, οἱ εὐτυχέστεροι, ἔχουν τὰς οἰκογενείας των. Ἀλλ' αἱ ἐκ τοῦ ὑστερήματος στελλόμεναι δραχμαί, ἐλαττούμεναι ὡς ἐκ τῆς διαφορᾶς τοῦ συναλλάγματος, μεταβάλλονται εἰς πολὺ ὀλιγώτερα φράγκα μέχρις οὗ φθάσωσιν εἰς τὸ βαλάντιον τοῦ ξενιτευμένου, αἱ δὲ τρύπαι τοῦ βαλαντίου εἶναι μεγαλείτεραι εἰς τὰ ξένα ἢ εἰς τὴν πατρίδα. Συνήθως συνέπεια τούτων εἶναι ἡ προσφυγὴ εἰς δάνεια, — ἐὰν εὑρεθῇ ὁ δανειστής. Κατ' ἀρχὰς εὑρίσκεται, χάρις ἰδίως εἰς τὴν ἐπικρατοῦσαν μεταξὺ συμπατριωτῶν ἀδελφικὴν σχέσιν. Τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ μηνός, ὁπότε ἔρχεται τὸ μηνιαῖον, πῶς δύναται ν' ἀρνηθῇ ὁ ἔχων εἰς τὸν μὴ ἔχοντα; Ἀλλά, περὶ τὰ τέλη τοῦ μηνός, ὁ δανείσας ἔχει καὶ αὐτὸς ἀνάγκας. Ἐὰν δὲν ἐπιστραφῶσι τὰ δανεισθέντα, τίθεται φραγμὸς εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἐλευθεριότητος. Τότε ἐπέρχονται ἄλλα ἐπακόλουθα: Χρέη εἰς τὸν ξενοδόχον, εἰς τὴν οἰκοδέσποιναν, εἰς τὸν ῥάπτην, εἰς τὸν κουρέα, καὶ συνεπέρχεται ἡ βαθμιαία τῆς φιλοτιμίας χαλάρωσις, καὶ ὑλικαὶ στερήσεις, καὶ ἠθικὸς ἐνίοτε ἐξευτελισμός, ἀντανακλώμενος δυστυχῶς εἰς τὴν ἐθνικὴν ὑπόληψιν, — καὶ ποῦ πλέον σπουδαὶ καὶ ἐπιστημονικὸς καταρτισμός, καὶ ποῦ ἡ ὠφέλεια ἐκ τῆς διαμονῆς εἰς τὰ Παρίσια; Τὰ τοιαῦτα συμβαίνουν, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲν γίνονται γνωστά. Ἴσως ὅμως ἡ ἀποκάλυψίς των ὠφελεῖ. Τὰ παθήματα τῶν λαβόντων πεῖραν γίνονται μαθήματα εἰς τοὺς μὴ εἰδότας. Ὑπάρχουν καὶ τινες τυχηροί, ὑπερνικήσαντες πολλὰς τοιαύτας δυσχερείας καὶ εὐδοκιμήσαντες ἐπὶ τέλους. Τὸ παράδειγμα τούτων ἐνθαρρύνει περισσοτέρους ἢ ὅσους φοβίζει τὸ τῶν ἀποτυχόντων. Ἀλλ' οἱ τυχηροὶ ἀποτελοῦν πάντοτε καὶ εἰς ὅλα ἐξαίρεσιν, αἱ δὲ ἐξαιρέσεις δὲν ἀποτελοῦν τὸν κανόνα. Ἀποτρέπετε ὅσους ἀγαπᾶτε τοῦ νὰ ἐκπατρίζωνται, χάριν σπουδῆς, προτοῦ ἐξασφαλίσωσι τὰ πρὸς τὸ ζῆν, εἰς τρόπον ὥστε οὔτε ἡ ἀξιοπρέπεια, οὔτε ἡ φιλοτιμία των νὰ τεθῶσιν εἰς δοκιμασίαν, οὔτε νὰ ἐκτεθῶσι ποτέ, εἰς τὰ ξένα, εἰς τὴν στέρησιν καὶ τὴν πεῖναν!

Παρεκτὸς τῶν ὑλικῶν ἐφοδίων ἀπαιτοῦνται καὶ ἄλλα. Διὰ τὴν ἔλλειψιν αὐτῶν δὲν φέρουν τὴν εὐθύνην μόνοι οἱ ἐκπατριζόμενοι ἀπόφοιτοι

Digitized by Google

τῶν σχολείων μας. Ἐὰν οἱ πλεῖστοι δὲν εἶναι ἱκανῶς κατηρτισμένοι, δὲν πταίουν αὐτοί, πταίει ἡ ἀτελὴς μόρφωσις τὴν ὁποίαν παρέχουν τὰ σχολεῖά μας.

Εἰς δύο τάξεις δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν οἱ ἀπερχόμενοι εἰς τὰ ξένα χάριν μαθήσεως : εἰς τοὺς σκοποῦντας νὰ ἐπανέλθωσι μὲ δίπλωμα ξένης σχολῆς, καὶ εἰς τοὺς ἤδη κατέχοντας δίπλωμα τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, θέλοντας δὲ νὰ συμπληρώσωσι τὰς σπουδάς των. Δὲν λέγω, ὡς συνειθίζεται νὰ *τελειοποιηθῶσι*, διότι ἡ λέξις μὲ τρομάζει.

Καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ ἔρχονται εἰς τὰ Παρίσια ἀδαεῖς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τῆς γαλλικῆς γλώσσης. Οἱ πλεῖστοι δαπανοῦν ἐξ ἀνάγκης χρόνον ἱκανὸν μέχρις οὗ δυνηθῶσι νὰ ἐννοῶσι τοὺς καθηγητάς, πρὸς ἀκρόασιν τῶν ὁποίων ἐπεχείρησαν τὴν ἀποδημίαν. Οἱ κατασσόμενοι εἰς εἰδικὰς σχολὰς θὰ μάθωσιν ἐπὶ τέλους ὀλίγα ἢ πολλὰ γαλλικά. Ἀλλὰ πῶς θὰ τὰ μάθωσιν οἱ διδάκτορες τοῦ Πανεπιστημίου, οἱ περιοριζόμενοι εἰς ἀκρόασιν παραδόσεών τινων πρὸς *τελειοποίησιν*, ἐὰν μάλιστα, συναναστρεφόμενοι ἀναμεταξύ των, μεταφέρουν τρόπον τινὰ τὰς Ἀθήνας εἰς τὰ Παρίσια : Τινὲς ἐπιστρέφουν γνωρίζοντες ὅσα μόνον γαλλικὰ ἤκουσαν παρὰ προσώπων, τῶν ὁποίων ἡ κυρία ἀποστολὴ δὲν εἶναι ἡ διδασκαλία τῆς γλώσσης των, καὶ μετὰ τῶν ὁποίων ἡ συνεννόησις εἶναι δυνατὴ καὶ ἄνευ πολλῆς γραμματικῆς. Οἱ τοιοῦτοι δὲν ηὔξησαν μεγάλως τὰς γνώσεις των εἰς τὰ ξένα. Ἐσπούδασαν τὴν τοπογραφίαν μόνην συνοικιῶν τινων τῶν Παρισίων, καὶ τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα μιᾶς κλάσεως, ὄχι τῆς ἐναρετωτέρας, τῶν κατοίκων. Ἀλλὰ ὁ λόγος δὲν εἶναι περὶ τῶν σπουδαστῶν τοῦ εἴδους τούτου.

Ἐκ τῶν μεταβαινόντων εἰς τὰ Παρίσια διδακτόρων δύνανται πράγματι νὰ ὠφεληθῶσιν ὅσοι, πρῶτον μέν, εἶναι ἀπηλλαγμένοι τῆς φροντίδος τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου, δεύτερον δέ, κατέχουν τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν, καὶ τρίτον, γνωρίζουν ἐκ τῶν προτέρων ὁποίας ἐλλείψεις των θέλουν νὰ συμπληρώσωσι, καὶ ἔρχονται μὲ ἀπόφασιν νὰ λησμονήσωσιν ὅτι ἔχουν πτυχίον διδάκτορος. Τὸ τρίτον τοῦτο εἶναι οὐσιωδέστατον, — δὲν εἶναι δὲ καὶ εὔκολον. Ἡ πρόσφατος ἀπόκτησις Ἀκαδημαϊκοῦ τίτλου κολακεύει τὴν ἐνδόμυχον τοῦ νέου φιλοτιμίαν. Ἡ τοιαύτη φιλοτιμία δὲν βλάπτει βεβαίως αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, οὔτε ἐμποδίζει ἀναποφεύκτως τὴν πρόοδον· ἀλλ' ἐν γένει, ἐκ τῶν διδακτόρων τῶν ἀποδημούντων πρὸς *τελειοποίησιν* ἐκεῖνοι ὠφελοῦνται ἀληθῶς καὶ προάγονται, ὅσοι ἔχουν τὴν γενναιότητα νὰ θεωρήσωσιν ἑαυτοὺς ὡς μαθητὰς ἔτι. Ἐγνώρισα τοιούτους. Δὲν ἀναφέρω ὀνόματα, ἀλλ' εὔχομαι ἡ ἐπιτυχία των νὰ χρησιμεύσῃ ὡς παράδειγμα εἰς ἄλλους. Τοὺς εἶδα λησμονοῦντας τὰ ἀπολυτήρια καὶ τὰ διδακτορικά των διπλώματα καὶ καθημένους ἐκ νέου εἰς τὰ ἑδώλια τῶν Λυκείων, πρὸς ἀπόκτησιν τῶν ἀναγκαίων προκαταρκτικῶν γνώσεων, προτοῦ καταταχθῶσιν εἰς τὰς ἀνωτέρας σχολάς, εἰς τὰς ὁποίας ἠδύναντο διὰ τοῦ διπλώματός των καὶ μόνου νὰ εἰσέλθωσι. Διατί δὲν ἐτόλμησαν νὰ προσέλθωσιν εἰς αὐτὰς ἀπ' εὐθείας ;

Ἐρωτήσατε περὶ τούτου τοὺς νέους τῆς ἄλλης τάξεως· ὄχι τοὺς διδάκτορας, — τοὺς δυναμένους ἐπὶ τέλους νὰ κρίνωσιν ἀφ' ἑαυτῶν ἐὰν καὶ κατὰ πόσον *ἐτελειοποιήθησαν*, ἀλλὰ τοὺς ἐρχομένους μὲ ἀπολυτήριον γυμνασίου διὰ νὰ καταταχθῶσιν εἰς μίαν τῶν εἰδικῶν σχολῶν, διὰ τὰς ὁποίας οἱ Γάλλοι προπαρασκευάζονται εἰς τὰ ἰσοβάθμια λύκειά των. Λέγω *ἰσοβάθμια*, ἀλλ' ἀτυχῶς οἱ ἀπόφοιτοι τῶν γυμνασίων μας δὲν δύνανται νὰ συναγωνισθῶσι πρὸς τοὺς ἀποφοίτους τῶν γαλλικῶν λυκείων. Πρὸς ἀναπλήρωσιν τῶν ἐλλείψεών των, ἀναγκάζονται νὰ εἰσέλθωσιν εἰς λύκειον ἢ εἰς ἄλλην προκαταρκτικὴν σχολήν. Τοῦτο σημαίνει ἀπώλειαν ἑνὸς ἔτους, ἢ καὶ δύο, καὶ δαπάνην ἀνάλογον. Εἶναι τοῦτο σφάλμα τῶν νέων : Ὄχι βεβαίως. Οἱ Ἑλληνόπαιδες δὲν στεροῦνται εὐφυΐας, οὔτε εὐμαθείας, ὅσοι δ' ἐξ αὐτῶν κατατάσσονται ἐξ ἀρχῆς εἰς ξένα ἐκπαιδευτήρια — ἢ τοὐλάχιστον οἱ πλεῖστοι—διαπρέπουν μεταξὺ τῶν συμμαθητῶν των. Δὲν πταίουν οἱ ἀπόφοιτοι τῶν γυμνασίων, ἀλλὰ πταίουν τὰ γυμνάσια. Τὸ πῶς καὶ διατί πταίουν, εἶναι ζήτημα ὑπερβαῖνον τὴν ἁρμοδιότητά μου. Δὲν πλανῶμαι, νομίζω, φρονῶν ὅτι ἔχομεν τὰ στοιχεῖα ὅπως ἐπιφέρωμεν τὴν ἀπαιτουμένην βελτίωσιν. Ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ εἰσέτι ἀριθμὸς ἱκανὸς διδασκάλων καλῶν, ἂς ληφθῇ φροντὶς περὶ αὐξήσεώς των, ἢ ἂς περιορισθῇ ἐν τῷ μεταξὺ ὁ ἀριθμὸς τῶν γυμνασίων ἢ τῶν διδασκαλικῶν ἑδρῶν. Ὡς πρὸς τὸν ὀργανισμόν, ἴσως ἔχομεν ὀλιγωτέραν ἀνάγκην μεταρρυθμίσεως ἢ τῆς ἀκριβοῦς ἐφαρμογῆς τοῦ ἰσχύοντος. Δὲν εἶναι δύσκολον νὰ ἀνέλθωσι τὰ ἐκπαιδευτήριά μας εἰς τὸ σημεῖον ὅπου ἔπρεπε νὰ εὑρίσκωνται : νὰ ἐξισωθῶσι δηλαδὴ πρὸς τὰ ἰσοβάθμια σχολεῖα τῶν μᾶλλον προωδευμένων χωρῶν τῆς Εὐρώπης. Τοῦτο ἐπιβάλλεται εἰς ἡμᾶς ἕνεκα πολλῶν καὶ ποικίλων λόγων. Λέγεται ὅτι τὸ ζήτημα εἶναι οἰκονομικόν, ὅτι συνέχεται καὶ τοῦτο μὲ τὸ τοῦ προϋπολογισμοῦ, ὅτι χρεία ὑπομονῆς μέχρις οὗ ἔλθῃ ἡ σειρά του. Ἀλλὰ καὶ ὑπὸ οἰκονομικὴν ἁπλῶς ἔποψιν, τὸ πρᾶγμα φαίνεται ἄξιον μελέτης.

Ἰδοὺ ἁπλοῦς καὶ πρόχειρος ὑπολογισμός. Κατὰ μέσον ὅρον, οἱ ἐν Γαλλίᾳ σπουδάζοντες Ἕλληνες ἀνέρχονται εἰς τριακοσίους περίπου κατ' ἔτος. Συμπεριλαμβανομένων τῶν ἐν Γερμανίᾳ, Βελγίῳ, Ἰταλίᾳ, Ἑλβετίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ, ὁ ὅλος ἀριθμὸς δὲν ἐλαττοῦται βεβαίως τῶν πεντακοσίων. Τί δαπανᾶται πρὸς διατροφήν των ; Δυνάμεθα ἀσφαλῶς νὰ ὑπολογίσωμεν, ὡς ἐλάχιστον ὅρον,

Digitized by Google

φράγκα 250 κατὰ μῆνα δι' ἕκαστον. Δηλαδή, πρὸς συντήρησιν τῶν εἰς τὰ ξένα σπουδαζόντων τέκνων των, αἱ ἑλληνικαὶ οἰκογένειαι δαπανοῦν κατὰ μῆνα φράγκα 125,000 τοὐλάχιστον, ἤτοι ἓν ἑκατομμύριον καὶ ἥμισυ κατ' ἔτος! Τὸ μέγα τοῦτο ποσὸν ἐξάγεται ἐκ τῶν ἑλληνικῶν βαλαντίων ὡς ἀντάλλαγμα ὅσων γνώσεων θὰ μᾶς φέρωσιν ἔξωθεν οἱ δαπανῶντες αὐτὸ εἰς ξένας χώρας. Δὲν ὑποτιμῶ τὴν ἀξίαν τῶν τοιούτων γνώσεων, οὔτε φρονῶ ὅτι εἴμεθα ἱκανοὶ ν' ἀπαλλαγῶμεν ἐξ ὁλοκλήρου τοῦ πρὸς ἀπόκτησίν των πληρωνομένου φόρου. Ἀλλ' ἐὰν τὰ σχολεῖά μας ἐβελτιοῦντο κατὰ τοσοῦτον, ὥστε οἱ ἀπόφοιτοί των νὰ μὴ ὑποβάλλωνται εἰς τὴν ἀνάγκην προκαταρκτικῶν σπουδῶν εἰς Γαλλίαν ἢ ἀλλαχοῦ, ἠδύνατο τοὐλάχιστον νὰ ἐλαττωθῇ κατὰ τὸ τρίτον ὁ χρόνος τῆς φοιτήσεώς των εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ νὰ ἐπέλθῃ οὕτω οἰκονομία ἡμίσεος ἴσως ἑκατομμυρίου κατ' ἔτος. Περιέλαβον ἆρά γε ποτὲ εἰς τοὺς ὑπολογισμούς των οἱ κατὰ καιρὸν ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν ὑπουργοὶ τὸ ποσὸν τοῦτο τοῦ ἐξαγομένου χρυσοῦ;

Ἡ παρέκβασις αὕτη μᾶς ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ νέου ποιητοῦ. Καὶ ὅμως δὲν εἶναι καθ' ἑαυτὸ παρέκβασις, καθόσον σχετίζεται κάπως πρὸς τὰς ἐξομολογήσεις του. Ἐὰν τὰ γυμνάσια ἦσαν ὁποῖα εὐχόμεθα καὶ ἐλπίζομεν νὰ γίνωσιν, ἴσως ὁ νέος οὗτος κατέβαλε περισσοτέραν ἐπιμέλειαν εἰς τὰ μαθήματά του, ἀντὶ νὰ καταβροχθίζῃ μυθιστορήματα καὶ νὰ γράφῃ στίχους. Ἴσως δέ, — ἀλλὰ περὶ τούτου ἔχω πλειοτέραν ἀμφιβολίαν, — ἴσως τότε ἐμάνθανε ὅτι μεταξὺ τῶν διαφόρων σχολῶν τῶν Παρισίων δὲν ὑπάρχει σχολὴ ἐλαφρᾶς φιλολογίας.

Βεβαίως, τὸν νέον μου ἐπιστολογράφον «οὐκ ἐᾷ καθεύδειν» τὸ τρόπαιον τῶν Γάλλων συγγραφέων ὅσων ἀνέγνωσε τὰ ἔργα. Τὴν παγκόσμιον φήμην των οἱ συγγραφεῖς οὗτοι ὀφείλουν εἰς τὴν ἀξίαν των, ἀλλ' ἐν μέρει καὶ εἰς τὴν γλῶσσάν των. Δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν τοῦτο. Οἱ ἐργάται τοῦ καλάμου, οἱ ἀνήκοντες εἰς ἔθνη μικρὰ καὶ ὀλιγάριθμα ἔχομεν, ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς συγγραφεῖς τῶν μεγάλων ἐθνῶν, ἓν μικρὸν πλεονέκτημα καὶ ἓν μέγα μειονέκτημα.

Τὸ πλεονέκτημα εἶναι ὅτι καθόσον ὁ ἀριθμὸς τῶν γραφόντων ἐξ ἀνάγκης ὀλιγώτερος καὶ ὁ συναγωνισμὸς μικρότερος, κατὰ τοσοῦτον μεγαλειτέρα ἡ πιθανότης τοῦ νὰ μὴ λησμονηθῇ ταχέως τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως εἰς τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα του, ἐὰν ἔχῃ ἀξίαν τινά. Τὸ δὲ μειονέκτημα, ὅτι ἐνῷ ὁ μὲν Ὁλλανδός, ὁ Πορτογάλλος ἢ ὁ Ἕλλην συγγραφεὺς ἀποτείνεται εἰς κύκλον περιωρισμένον ἀναγνωστῶν, ὁ Γάλλος, ὁ Ἄγγλος ἢ ὁ Γερμανὸς ἀποτείνεται ὄχι μόνον εἰς πολλὰ ἑκατομμύρια ὁμοεθνῶν του, ἀλλὰ καὶ εἰς ἑκατομμύρια ἀλλοεθνῶν γνωριζόντων τὴν γλῶσσάν των καὶ ἀναγινωσκόντων κατὰ προτίμησιν τὰ ἔργα των, εἰς τὰ ὁποῖα δίδει πρόσθετον κῦρος ἡ ἐξάπλωσις αὐτὴ τῆς γλώσσης εἰς τὴν ὁποίαν ἐγράφησαν. Τοῦ προνομίου τούτου ἐπωφελοῦνται κυρίως οἱ Γάλλοι συγγραφεῖς, ἕνεκα λόγων ποικίλων. Ἐν πρώτοις, ἡ Γαλλία, ἀπὸ τοῦ 17ου αἰῶνος ἰδίως, κατέχει μεταξὺ τῶν λοιπῶν ἐθνῶν θέσιν πρωτεύουσαν ὡς πρὸς τὴν διάδοσιν τοῦ πολιτισμοῦ, ἢ τουλάχιστον κλάδων τινῶν τοῦ πολιτισμοῦ. Δεύτερον, ἡ Γαλλικὴ γλῶσσα ἀπέκτησε καὶ ἔχει προσόντα χάριτος, γλαφυρότητος, ἀκριβείας καὶ εὐκαμψίας, ὑπερβαίνοντα ἐν τῷ συνδυασμῷ των τὰ προσόντα πάσης ἄλλης γλώσσης. Τρίτον δέ, ἡ Γαλλία ἐπὶ τρεῖς ἤδη αἰῶνας παρήγαγεν ἀδιάκοπον σειρὰν συγγραφέων ὀνομαστῶν, οἱ ὁποῖοι διαδεχόμενοι ἀλλήλους, ἀλλ' ἀενάως νεωτερίζοντες, κατώρθωσαν νὰ φωτίζωσι, ἐνίοτε ἴσως νὰ πλανῶσιν, ἀλλ' ὁπωσδήποτε νὰ τέρπωσι πάντοτε διανοητικῶς ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην. Ἀληθῶς, τὸ κατόρθωμα τοῦτο δὲν ἐξηγεῖ ἡ ἐντέλεια μόνη τῆς Γαλλικῆς γλώσσης. Τὸ ἐξηγεῖ μᾶλλον ἡ ἀλληλοδιάδοχος μόρφωσις μακρᾶς σειρᾶς συγγραφέων, γυμνασθέντων εἰς τὸ νὰ μεταχειρίζωνται καλῶς τὸν νοῦν καὶ τοὺς ὀφθαλμούς των, καὶ μαθόντων πῶς νὰ χρησιμοποιῶσι τὸ ὄργανόν των, τὴν ὡραίαν των γλῶσσαν, πρὸς ἔκφρασιν τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν ἐντυπώσεών των.

Ἀλλ' ἰδού, καταλήγομεν ἀνεπαισθήτως εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦ φίλου μου: Ποῦ διδάσκεται ἡ ἐλαφρὰ φιλολογία: Πῶς μορφοῦνται οἱ Γάλλοι συγγραφεῖς, τῶν ὁποίων τὰ ἔργα «ἔτερπον τὴν φαντασίαν καὶ ἐξῆπτον τὴν φιλοδοξίαν του, ἐνῷ ἐμαθήτευεν εἰς τὸ γυμνάσιον;» Οἱ συγγραφεῖς οὗτοι μορφοῦνται διὰ κόπων μακρῶν καὶ διὰ μελέτης ἀπαύστου, μορφοῦνται διὰ τῆς πεφωτισμένης καὶ ὄχι τυφλῆς προσκολλήσεως εἰς τὰς παραδόσεις καὶ τὰ παραδείγματα τῶν πρὸ αὐτῶν δοξασθέντων, μορφοῦνται ἐκ τῆς ἀτμοσφαίρας αὐτῆς ἐντὸς τῆς ὁποίας ζοῦν καὶ ἐκ τῆς ἀδιακόπου ἁμίλλης πρὸς τοὺς συναγωνιστάς των. Δὲν μορφοῦνται εἰς ἀνυπάρκτους σχολὰς ἐλαφρᾶς φιλολογίας· ἡ λέξις ἐ λ α φ ρ ὰ οὐδὲν ἔχει τὸ κοινὸν πρὸς τὴν διανοητικὴν προπαρασκευήν των. Ἐκ τῶν διασημοτέρων λογογράφων καὶ ποιητῶν τῆς συγχρόνου Γαλλίας, πολλοὶ ἐξεπαιδεύθησαν εἰς τὰς ἀνωτέρας εἰδικὰς σχολάς, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξέρχονται οἱ καθηγηταὶ τῶν λυκείων καὶ τῶν πανεπιστημίων, ἠδύναντο δὲ καὶ οὗτοι, χάρις εἰς τὸ δίπλωμα καὶ τὰς γνώσεις των, νὰ διαπρέπωσιν ὡς ἐπιστήμονες, ἐὰν δὲν ἐτρέποντο εἰς τὸ στάδιον τοῦ συγγράφειν. Καὶ ὅσοι δὲν ἀνῆλθον εἰς τὰ μεγάλα ἀκαδημαϊκὰ ἱδρύματα τῆς πατρίδος των, ἐμορφώθησαν ὅμως εἰς τὰ λύκεια. Ἐκεῖ ἐδιδάχθησαν κατὰ βάθος τὴν γλῶσσάν των, ἔμαθον νὰ τὴν γράφωσιν ἀπταίστως, ἐδιδάχθησαν πρὸς τούτοις,

Digitized by Google

όχι ἐπιπολαίως ἀλλὰ σοβαρῶς, τὰ λατινικά, ἐδιδάχθησαν ἑλληνικά, μαθηματικά, καὶ ἐν γένει τὰ ἐγκύκλια μαθήματα. Τὸ ἀπολυτήριόν των δὲν τὸ ἀπέκτησαν κατὰ χάριν ἢ κατ' ἐπιείκειαν. Δὲν θὰ τὸ ἀπήλαυον ἐὰν ἐν τῷ μεταξὺ κατεβρόχθιζον τὰ προϊόντα τῆς συγχρόνου φιλολογίας. Ἔμαθον ὅσα ἐδιδάχθησαν, ἔμαθον δὲ προσέτι πῶς νὰ ἐργάζωνται κατόπιν, πῶς νὰ κοπιάζωσι τελεσφόρως. Ἐποδηγετήθησαν παιδιόθεν εἰς τὴν μέθοδον τοῦ μανθάνειν καὶ τοῦ ἐργάζεσθαι.

Ἰδοὺ πῶς μορφοῦνται οἱ συγγραφεῖς ἐκεῖνοι. Βεβαίως ὑπάρχουν μεταξὺ αὐτῶν καὶ αὐτοδίδακτοι. Ἀλλ' οὗτοι διὰ κόπου καὶ διὰ μελέτης ἀνεπλήρωσαν τὰς ἐλλείψεις των καὶ ἠδυνήθησαν τοιουτοτρόπως νὰ συναγωνισθῶσι πρὸς τοὺς ἐξακολουθήσαντας τακτικῶς τὰς σπουδάς των, ἐνίοτε δὲ καὶ νὰ τοὺς ὑπερνικήσωσι. Ἄλλως, ἡ ἔμφυτος ἀξία των δὲν θ' ἀνεδεικνύετο. Ἡ ἡμιμάθεια δὲν ὑποκρύπτεται, οὔτε συγχωρεῖται, ὅπου ἡ μάθησις εἶναι γενική· ὁ μὴ ἔχων ἐκεῖ τί νὰ εἴπῃ, ἢ μὴ γνωρίζων πῶς νὰ τὸ εἴπῃ, καλλίτερον ἂς σιωπᾷ. Δὲν ἕπεται ὅτι οἱ τοιοῦτοι σιωποῦν εἰς Γαλλίαν περισσότερον ἢ ἀλλαχοῦ, ἀλλὰ δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν. Δὲν ὁμιλοῦμεν περὶ αὐτῶν, οὔτε εἶχεν αὐτοὺς κατὰ νοῦν ὁ ζητήσας με τὰς πληροφορίας περὶ ἐλαφρᾶς φιλολογίας· φοβοῦμαι ὅμως ὅτι δὲν εἶχεν ἰδέαν εὐκρινῆ τῆς μακρᾶς καὶ δυσκόλου προπαρασκευῆς, τῆς προαπαιτουμένης ὅπως προβάλῃ τις εἰς τὸ μέσον ὡς συγγραφεύς· ὑποπτεύομαι μήπως εἶναι καὶ οὗτος ἐκ τῶν νέων,—διότι ὑπάρχουν καὶ τοιοῦτοι, — τῶν φρονούντων ὅτι τὸ πᾶν συνίσταται εἰς τὴν ἔμφυτον κλίσιν, εἰς τὴν ἔμπνευσιν, ὅτι τὰ πάντα ἐκτὸς αὐτῆς ἀνάξια λόγου καὶ περιττά, ὅτι ἡ μελέτη ἐξαμβλύνει τὴν ἔμπνευσιν καὶ ἡ μάθησις ἐξασθενεῖ τὴν ἔμφυτον ἰδιοφυΐαν. Ἡ ὑποψία μου προέρχεται ἐξ ὅσων γράφει περὶ τῆς μαθητείας του εἰς τὸ γυμνάσιον καὶ περὶ τῆς ἀποστροφῆς του πρὸς τὴν νομικήν. Εἴθε νὰ ἠδυνάμην νὰ πείσω καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς σκεπτομένους ὡς ἐκεῖνος, ὅτι ναὶ μέν, ἀνάγκη πρὸ πάντων νὰ ὑπάρχῃ ἰδιοφυΐα, ἀλλ' ὅτι αὐτὴ καὶ μόνη δὲν ἀρκεῖ. Ὁ σπόρος ῥιπτόμενος εἰς τὴν γῆν δὲν βλαστάνει ἄνευ σκαφῆς καὶ ποτίσματος καὶ περιποιήσεως, τὸ δένδρον δὲν δίδει καρποὺς ἄνευ κλαδεύματος καὶ λιπάσματος καὶ φροντίδων. Οἱ νέοι οἱ ἐπαναπαυόμενοι εἰς τὴν ἰδιοφυΐαν των πρέπει, ἐν πρώτοις, νὰ ἔχωσι ἀμφιβολίαν τινὰ περὶ τῆς ποιότητος καὶ τοῦ βαθμοῦ της. Ἀπόδειξιν ἐπαρκῆ τῆς ὑπάρξεώς της δὲν ἀποτελεῖ ἡ ἰδία πεποίθησίς των, οὔτε ὁ θαυμασμὸς καὶ τὰ ἐγκώμια τῶν συγγενῶν καὶ φίλων των. Ἀλλ' ἔστω· ὑπάρχει ἡ ἰδιοφυΐα. Ἐὰν ὑπάρχῃ, ἡ πρόσκτησις γνώσεων δὲν θὰ τὴν βλάψῃ, καὶ ἂν ἔτι φαίνωνται ξέναι πρὸς τὴν τάσιν της. Ἀπ' ἐναντίας, ὠφελεῖ ἐνίοτε τὸν ποιητὴν ἢ τὸν συγγραφέα μόρφωσις ἀντίθετος τῶν ἐμφύτων κλίσεών του. Ἀποκτᾷ οὕτω τὴν ἕξιν τοῦ νὰ περιορίζῃ καὶ διευθύνῃ τὰς ἐμπνεύσεις του. Ἄλλως, ὁ ποιητὴς εἶναι συγχρόνως, καὶ ἔπρεπε νὰ εἶναι καὶ τεχνίτης. Διὰ τῆς τέχνης δὲν ἐλαττοῦται ἡ δύναμις τῆς ποιήσεως· ὅσον δὲ πλειοτέρας γνώσεις ἀποκτήσῃ τις νέος, τόσον τὸ καλλίτερον! Θὰ τὰς χρησιμοποιήσῃ, χωνεύων αὐτὰς εἰς τὴν ἰδιοφυΐαν του. Καὶ ἡ Νομικὴ αὐτὴ δὲν θ' ἀπέβαινε εἰς τὸν νέον ποιητήν μου περιττὴ ὅσον φαντάζεται. Ἐὰν ὑπάρχῃ ἀληθῶς ἡ ἔμπνευσις, ἐὰν ὑπάρχῃ τὸ θεῖον πῦρ, δὲν θὰ σβεσθῇ οὕτω. Ἴσως μάλιστα, ἴσως τὰ τοιαῦτα ἐμπόδια, ἐὰν θεωρηθῶσιν ὡς ἐμπόδια, χρησιμεύουν διὰ νὰ δοκιμασθῇ ἡ δύναμις τοῦ πυρός. Ἐὰν καίῃ, θ' ἀναδώσῃ ὁπωσδήποτε φλόγας καὶ ἀναλαμπήν. Ἐὰν ἦτο ψευδὲς πῦρ καὶ δὲν εἶχε δύναμιν ἀντιστάσεως, τότε καλλίτερον νὰ σβεσθῇ ἐξ ὁλοκλήρου. Ἐκ τοιούτου πυρὸς οὔτε δόξα θὰ προκύψῃ εἰς τὸν φανταζόμενον ὅτι φλέγεται, οὔτε τιμὴ εἰς τὴν πατρίδα του. Κόπος, κόπος καὶ μέθοδος! Ἄνευ τούτων οὐδὲν ἀποκτᾶται. Ἐννοεῖται καὶ πάλιν ὅτι ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ ὁ σπόρος, οἱ κόποι μάταιοι. Ἀλλ' ἀπαιτεῖται κόπος, καὶ πολύς, ὅπως ἀναδειχθῇ τις εἰς ὅ,τι ἐπιχειρισθῇ. Ἐὰν δ' ἀπαιτεῖται διὰ τὸν φιλόσοφον, διὰ τὸν ἱστορικόν, διὰ τὸν μαθηματικόν, διὰ τὸν ἰατρόν, διατί ἆρά γε ἀπαλλάττεται τῆς αὐτῆς ἀνάγκης ὁ θέλων ν' ἀναδειχθῇ διὰ τῆς λεγομένης ἐλαφρᾶς φιλολογίας;

Ἀλλ' ἐπὶ τέλους τί ἐστι ἐλαφρὰ φιλολογία; Ἀνάγκη νὰ συνεννοηθῶμεν ὡς πρὸς τοῦτο. Δὲν γνωρίζω πόθεν προῆλθεν ὁ ὅρος. Ἐὰν δὲν λανθάνωμαι, οἱ Γάλλοι, τοὺς ὁποίους συνήθως μιμούμεθα ὡς πρὸς τὰ τοιαῦτα, ἀγνοοῦν τὴν ἐλαφρὰν φιλολογίαν, γνωρίζουν δὲ μόνον τὴν ἐλαφρὰν ποίησιν. Τὰ γαλλικὰ λεξικὰ ὁρίζουν τὴν ἐλαφρὰν ποίησιν ὡς ἀσχολουμένην περὶ θέματα ἀσήμαντα καὶ ὡς χαρακτηριζομένην διὰ τῆς ἀφελείας καὶ τῆς εὐκολίας περὶ τὴν ἔκφρασιν. Ὑποθέτω ὅτι ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν καταλέγει εἰς τὴν ἐλαφρὰν φιλολογίαν τὰ διανοητικὰ ἐν γένει ἔργα, τὰ σκοποῦντα τὴν τέρψιν μᾶλλον ἢ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἀναγνώστου. Βεβαίως, δὲν ἀνάγει εἰς τὴν ἐλαφρὰν του φιλολογίαν τὴν νομικήν, οὔτε τὴν ἱστορίαν ἢ τὴν φιλοσοφίαν. Ἐλπίζω ὅμως ὅτι δὲν περιφρονεῖ τοὺς ποικίλους κλάδους τῆς βαρείας φιλολογίας. Ἴσως μάλιστα παραδεχθῇ ὅτι εἰς τὴν παροῦσαν περίοδον τῆς διανοητικῆς ἡμῶν ἱστορίας, ἔχομεν μεγαλειτέραν ἀνάγκην φωτισμοῦ ἢ τέρψεως. Ἔχομεν ἀνάγκην νέων ἐπιστημόνων ἐμφορουμένων τῆς εὐγενοῦς φιλοδοξίας τοῦ νὰ ἀνυψώσωσι διὰ τῆς ἐργασίας των τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα. Παράγοντες εἰς ἕκαστον κλάδον τῆς ἐπιστήμης ἄνδρας δυναμένους νὰ καθέξωσι θέσιν ἐπίζηλον μεταξὺ τῶν σοφῶν τῆς Εὐρώπης, θ' ἀποδείξωμεν ὅτι ἀποτελοῦμεν καὶ ἡμεῖς μέρος τοῦ πεφωτισμένου κόσμου. Τὰ στοιχεῖα πρὸς τοῦτο δὲν ἐλλείπουν. Διὰ παραδειγμά-

Digitized by Google

των ἱκανῶν ἡ Ἑλλὰς ἀπέδειξεν ὅτι δὲν εἶναι ἀδικαιολόγητος ἡ ἐλπὶς περὶ πραγματοποιήσεως τῆς τοιαύτης φιλοδοξίας. Ἄλλως δὲ εἰς ἕκαστον κλάδον μαθήσεως ὑπάρχουν τμήματα παρέχοντα, εἰς τοὺς Ἕλληνας ἰδίως, στάδια ἐρεύνης καὶ τιμῆς. Μέχρι τοῦδε οἱ ξένοι μᾶς ὑπερηκόντησαν καὶ εἰς ταῦτα. Διατί; Διότι δὲν ἀπεκτήσαμεν εἰσέτι τὰς ἐπιστημονικὰς ἕξεις των, διότι δὲν ἐμάθομεν νὰ κοπιάζωμεν μεθοδικῶς ὡς ἐκεῖνοι. Ἡ ὑπεροχή των αὐτὴ δύναται — καὶ πρέπει βαθμηδὸν νὰ ἐκλείψῃ. Δὲν ἔπρεπεν ἆρά γε ἡ ἀναδίφησις τῶν ποικίλων ζητημάτων, τῶν συνεχομένων πρὸς τὴν πάτριον ἱστορίαν, ν' ἀποβῇ ἔργον εἰδικὸν Ἑλλήνων ἐργατῶν; Ἀλλὰ παρεκτὸς τῶν τοιούτων ζητημάτων, τῆς νομολογίας φέρ' εἰπεῖν, τῆς ἀρχαιολογίας, τῆς γλωσσολογίας, μὴ αἱ λοιπαὶ ἐπιστῆμαι, ἡ βοτανική, ἡ ἰατρική, ἡ γεωλογία, ἡ ὀρυκτολογία, ἡ ἀστρονομία, δὲν παρουσιάζουν πλουσίαν καὶ ἄφθονον ὕλην πρὸς εἰδικὰς μελέτας ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς χώρας ἡμῶν; Πότε θὰ ἴδωμεν τοὺς νέους Ἕλληνας τρεπομένους ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰς τοιαύτας μελέτας, καὶ διαπρέποντας εἰς αὐτάς; Ταῦτα ἀπαιτοῦν κόπους καὶ μόχθους καὶ αὐταπάρνησιν καὶ ἀφοσίωσιν. Ναί, — ἀλλὰ πλανῶνται οἱ νομίζοντες ὅτι εἰς οἷον δήποτε στάδιον ἀποκτᾶται ἀκόπως ἡ ὑπεροχὴ καὶ ἡ φήμη. Οἱ φανταζόμενοι ὅτι θὰ δοξασθῶσιν ἀφίνοντες τὴν φαντασίαν των νὰ ἐργάζηται ἀδέσμευτος κατὰ τὰς ἐμπνεύσεις της καὶ μόνας, οἱ φρονοῦντες ὅτι ἀπαιτεῖται ὀλιγώτερος κόπος ἢ ὀλιγωτέρα μελέτη διὰ ν' ἀναδειχθῇ τις ὡς ποιητὴς καὶ μυθιστοριογράφος, ἢ ὡς ἰατρὸς καὶ μαθηματικός, ἀπατῶνται ἀπάτην μεγάλην. Πανταχοῦ καὶ πάντοτε ὅσον ἔσπειρέ τις τόσον δύναται καὶ νὰ θερίσῃ.

Ἡ ἀληθὴς διαφορὰ εἶναι ὅτι ἡ ποιητικὴ ἰδιοφυία, — ἡ ἀληθής, ἡ ἔκτακτος, ἡ παράγουσα τὰ μεγάλα ἔργα, — εἶναι σπανιωτέρα τῶν ἄλλων ἰδιοφυϊῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς δόξα πλατυτέρα καὶ διαρκεστέρα. Τὴν τοιαύτην δόξαν εἶναι φυσικὸν νὰ ὀνειρεύωνται καὶ νὰ ἐπιζητοῦν οἱ νέοι, οἱ αἰσθανόμενοι, ἢ νομίζοντες ὅτι αἰσθάνονται καίουσαν ἐντὸς τῆς ψυχῆς των τὴν ἱερὰν φλόγα. Δὲν ἐπιθυμῶ οὔτε προτίθεμαι νὰ τοὺς ἀποθαρρύνω. Θὰ ἦτο ἐθνικὸν δυστύχημα ἐὰν δὲν εἴχομεν τοιούτους. Ἔθνος μὴ ἔχον νὰ ἐπιδείξῃ μεγάλους ποιητὰς καὶ λογογράφους καὶ καλλιτέχνας, δὲν ἔχει πλῆρες τὸ ποτήριον τῆς δόξης του. Εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα ἐπιβάλλεται ἡ τοιαύτη φιλοδοξία, ὑπὸ τὸν ὅρον μόνον τοῦ νὰ γνωρίζωσιν ἐκ τῶν προτέρων οἱ νέοι ἀγωνισταὶ ὅτι ἂν δὲν προαλειφθῶσι καὶ προασκηθῶσι, δὲν θὰ δρέψωσι τὸν στέφανον τῆς νίκης. Εἴθε νὰ τὸν δρέψωσι πολλοί! Ἡ φήμη των θὰ σκορπισθῇ καὶ θ' ἀντανακλασθῇ εἰς τὴν πατρίδα διὰ λάμψεως ζωηροτέρας ἔτι ἢ ἡ τῶν ἄλλ[illegible]ρανῶν τέκνων της. Ἡ Ῥωσσία δὲν στ[illegible]όνων, ἀλλ' οὐδεὶς αὐτῶν συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τῆς δόξης της τόσον, ὅσον τὰ ἔργα τοῦ Tourguénief, τοῦ Dostojewski καὶ τοῦ Tolstoi. Προτοῦ ὅμως ἀναφανῶσιν οὗτοι, προηγήθη μακρὰ περίοδος προπαρασκευῆς. Οἱ προηγηθέντες αὐτῶν ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς ἐμιμοῦντο ἢ ἀντέγραφον ξένα πρότυπα. Ἡ φιλολογία των δὲν ἐρριζοβόλησε διὰ μιᾶς εἰς τὸ ῥωσσικὸν ἔδαφος, οὔτε ἀνέδωκε διὰ μιᾶς τοὺς πλουσίους καρπούς της. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἡ ποίησις προηγεῖτο τῆς ἐπιστήμης, ἀλλ' ἔκτοτε μετεβλήθησαν τὰ πράγματα. Ἐὰν ἦτο δυνατὸν νὰ φαντασθῶμεν, ἀναζῶσαν καὶ πάλιν τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, νομίζω ὅτι τὴν σήμερον ὁ Ἀριστοτέλης ἤθελε προηγηθῇ τοῦ Ὁμήρου.

Ἀνέφερα τὸν Ὅμηρον. Καταλέγεται ἆρά γε καὶ οὗτος εἰς τὴν ἐλαφρὰν φιλολογίαν; Κατὰ τὸν πρὸ ὀλίγου ὁρισμόν, ὑποθέτω ὅτι ἐκεῖ ἐξ ἀνάγκης θὰ τὸν κατατάξωμεν. Τί ἄλλο εἶναι ἡ Ἰλιὰς καὶ ἡ Ὀδύσσεια, ἢ μυθιστορίαι; — αἱ ἀρχαιότεραι, ἐνδοξότεραι καὶ ἐντεχνότεραι μυθιστορίαι ὅσων ποτὲ ἐγράφησαν! Οἱ ἀρχαῖοι εἶχον, καθὼς ἔχουν καὶ οἱ νεώτεροι, ἀνάγκην τέρψεως διανοητικῆς. Ἡ ἐπιστήμη μόνη δὲν ἀρκεῖ. « Οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος ». Ὅλων τῶν τόπων καὶ αἰώνων οἱ ποιηταὶ καὶ μυθογράφοι ἐθεράπευσαν τὴν ἀνάγκην ταύτην. Ὑφίσταται αὕτη πάντοτε, τροπολογουμένη ἑκάστοτε ἀναλόγως τῶν περιστάσεων. Ἱκανοποιεῖται δὲ κατὰ διάφορον τρόπον εἰς ἑκάστην χώραν καὶ ἑκάστην ἐποχήν, συμμόρφως πρὸς τὰς περιστάσεις, πρὸς τὸν βαθμὸν καὶ τὸ εἶδος τοῦ ἐπικρατοῦντος πολιτισμοῦ. Τοὺς ὡραίους μύθους τῆς ἀρχαιότητος διεδέχθησαν τὰ ἐρωτικὰ μυθογραφήματα τοῦ παρακμάζοντος Ἑλληνισμοῦ. Βραδύτερον, ἡ διανοητικὴ τέρψις ἐξέπεσεν εἰς τὰ Συναξάρια καὶ τὰ μεσαιωνικὰ ποιήματα. Ἔπειτα παρήχθη τὸ ἱπποτικὸν μυθιστόρημα. Εἴτε ἐκ τῆς Ἀνατολῆς μετεφυτεύθη τοῦτο εἰς τὴν Δύσιν, εἴτε τὸ ἀνάπαλιν, εἰς τὴν φεουδαλικὴν ὅμως Εὐρώπην ἔλαβε τὸν ὁριστικὸν χαρακτῆρά του καὶ τὸ ὄνομά του αὐτό. Τὸ δὲ ὄνομα ἔμεινεν ἔκτοτε ἐν χρήσει εἰς τὰ Λατινικὰ ἔθνη. Ἐλέγετο roman ἢ romanzo διότι ἐγράφετο, ὄχι εἰς τὴν Λατινικήν, — καθὼς τὰ ἄλλα προϊόντα τῆς βαρείας φιλολογίας, — ἀλλ' εἰς τὴν κοινήν, τὴν λαλουμένην γλῶσσαν, ἡ ὁποία ὠνομάζετο romane, ἀπαράλλακτα καθὼς ἡ κοινὴ γλῶσσα τῶν Ἑλλήνων ὠνομάσθη καὶ ὀνομάζεται ἔτι Ῥωμαΐκη. Ἀλλ' εἰς ἡμᾶς μὲν τοῦτο συνέβη ἕνεκα λόγων πολιτικῶν καὶ τῶν παραδόσεων τῆς Ῥωμαΐκῆς ἐπικρατήσεως, εἰς δὲ τὴν Δύσιν, παρεκτὸς τῶν λόγων τούτων, ὑπῆρχε καὶ ὁ τῆς ἀμέσου συγγενείας τῶν δημωδῶν διαλέκτων πρὸς τὴν Λατινικήν.

Τὴν σήμερον τὸ roman, τὸ μυθιστόρημα δὲν εἶναι, ὡς ἄλλοτε, ἀφήγησις παραδόξων ἱπποτικῶν, ἡρωϊκῶν, ἢ ἐρωτικῶν συμβάντων· ὁ μυθογράφος

Digitized by Google

σήμερον εἶναι καὶ φιλόσοφος, ῥέπων ἰδίως εἰς τὴν ψυχολογίαν. Περιγράφων ἤθη καὶ χαρακτῆρας προβαίνει εἰς ἀναλύσεις, ἐρευνᾷ τὰ αἴτια καὶ τὰ αἰτιατά, ἀποκαλύπτει τὴν κρυφίαν καὶ ἐνδόμυχον διέλιξιν τῶν σκέψεων καὶ τῶν αἰσθημάτων προτοῦ ἀπολήξωσιν εἰς ἔργα, καὶ προπαρασκευάζει λογικῶς τὰς συνεπείας τῶν πράξεων διὰ τὰς ὁποίας εἶναι ὑπεύθυνα τὰ πλάσματα τῆς φαντασίας του. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ποιότης τῆς φιλοσοφίας διαφέρει ἀπὸ συγγραφέως εἰς συγγραφέα, καθὼς διαφέρει ἀπὸ ἔθνους εἰς ἔθνος ἡ καλλιτεχνικὴ τοῦ εἴδους μορφή. Ἀλλ' ὅμως πανταχοῦ τὴν σήμερον ἐπικρατεῖ ἡ φιλοσοφικὴ αὕτη τάσις. Ἴσως ἐνίοτε ἐπικρατεῖ πλέον τοῦ δέοντος. Καὶ σήμερον καθὼς πάντοτε ἰσχύει τὸ λόγιον τοῦ Γάλλου κριτικοῦ : «Ἀλλοίμονον εἰς τὸ μυθιστόρημα τὸ ὁποῖον ὁ ἀναγνώστης δὲν βιάζεται νὰ τελειώσῃ!» Πρώτιστος ὅρος τοῦ μυθιστορήματος εἶναι τὸ νὰ ἐξεγείρῃ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ νὰ τέρπῃ τὸν ἀναγνώστην.

Εἰς τοῦτο ἐπιτυγχάνουν κατ' ἐξοχὴν οἱ Γάλλοι μυθιστοριογράφοι, τοὺς ὁποίους πρὸ πάντων ἀναγινώσκουν οἱ παρ' ἡμῖν θιασῶται τῆς ἐλαφρᾶς φιλολογίας. Καλὸν τὸ πρότυπον καὶ ἄξιον μιμήσεως, ἀλλ' ὄχι πάντοτε οὔτε κατὰ πάντα. Δὲν εἶναι ἀξία μιμήσεως ἡ τάσις τινῶν ἐκ τῶν συγχρόνων Γάλλων συγγραφέων πρὸς περιφρόνησιν τῆς αἰδοῦς, πρὸς προτίμησιν σκανδαλωδῶν ὑποθέσεων. Ἀτυχῶς ὁ κόσμος εἶναι τοιοῦτος, ὥστε ἴσως ταῦτα συντελοῦν προπάντων εἰς τὴν διάδοσιν τῆς φιλολογίας τοῦ εἴδους τούτου. Ἄλλως, τὴν σήμερον φαίνεται ἐπικρατοῦσα ἡ ἰδέα ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἢ ὁ καλλιτέχνης οὐδεμίαν ἔχουν ἠθικὴν ἀποστολήν, ὅτι ἡ τέχνη εἰς οὐδὲν ἄλλο ἀποβλέπει, — οἱοσδήποτε ὁ τεχνίτης, — ἢ εἰς τῆς τέχνης τὴν ἀποκλειστικὴν καλλιέργειαν. Οὕτω δικαιολογεῖται ἡ παροῦσα τάσις μερίδος τινὸς τῆς Γαλλικῆς φιλολογίας. Ἡ τάσις αὕτη δὲν εἶναι γενική, ἀλλ' ἐπιπολάζει, οἱ δὲ ξένοι κρίνοντες ἐκ τῶν τοιούτων μυθιστορημάτων καὶ δραματικῶν ἔργων, τῶν ἐπισυρόντων τὴν κοινὴν προσοχήν, ἄγονται, ὄχι ἄνευ τινὸς λόγου, εἰς τὸ σφαλερὸν συμπέρασμα, ὅτι τὰ τοιαῦτα προϊόντα τῆς συγχρόνου φιλολογίας ἀπεικονίζουν τὴν ἀληθῆ κατάστασιν τῆς Γαλλικῆς κοινωνίας. Ἀδίκημα τοῦτο, τὸ ὁποῖον συναισθάνεται δυσανασχετοῦσα ἡ ὑγιὴς τοῦ ἔθνους πλειοψηφία.

Ἀτυχῶς, ἡ ἐπίδρασις τῶν τοιούτων ἔργων δὲν περιορίζεται ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς πατρῴας των γῆς. Εἴς τινας χώρας πολεμεῖται ἡ ἐπίδρασις αὕτη. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἀπαγορεύεται καὶ τιμωρεῖται ἡ δημοσίευσις ἔργων τοῦ εἴδους τούτου, καὶ ὅμως ἡ Ἀγγλία εἶναι ἡ κοιτὶς τῆς σώφρονος ἐλευθερίας. Ἡμεῖς ἐννοοῦμεν ἀλλέως τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀφίνομεν τὸ στάδιον τοῦ τύπου ἀπεριόριστον. Ἴσως ἔχομεν δίκαιον· τὰ χρηστὰ ἤθη δὲν νομοθετοῦνται. Ἀντὶ νόμων, προτιμητέα ἡ ἐπιβολὴ τῆς κοινῆς γνώμης. Ἀλλ' ἐδῶ, καθὼς καὶ ἀλλαχοῦ, ἡ κοινὴ γνώμη, ὅτε μάλιστα ἐκπροσωπεῖ τὸ ὀρθόν, δὲν ἔχει θάρρος, δὲν ἔχει φωνήν. Ὑποτίθεται ὅτι ὄργανον τῆς κοινῆς γνώμης εἶναι ὁ τύπος. Ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, αἱ ἐφημερίδες δὲν θεωροῦν ὡς μέρος τῆς ἀποστολῆς των τὴν ἠθικοποίησιν τῶν ἀναγνωστῶν των. Ἐνίοτε μάλιστα λησμονοῦν ὅτι φέρουν εὐθύνην τινὰ ὡς πρὸς τοῦτο. Ἐφαρμόζουν καὶ αὗται τὴν ἀρχὴν ὅτι ἡ τέχνη ἀποβλέπει εἰς μόνην τὴν τέχνην. Διὰ τοῦτο, παρεκτὸς εἰδοποιήσεων σκανδαλωδῶν ἐνίοτε, δημοσιεύουν καὶ λεπτομερείας ἐγκλημάτων τῶν ὁποίων ἡ γυμνότης ἠδύνατο νὰ προκαλέσῃ τὴν ἐπέμβασιν τῆς ἀστυνομίας, καὶ μεταφράσεις μυθιστορημάτων εἰς πᾶν ἄλλο συντελούντων ἢ εἰς τὴν ἠθικὴν τοῦ ἔθνους διάπλασιν.

Ἂς ἀναλάβωσι τὴν περὶ τούτου ἀποστολὴν οἱ νέοι τῆς Ἑλλάδος συγγραφεῖς. Ἂς μὴ λησμονῶσιν ὅτι ἡμεῖς ἔχομεν ἴδια χαρακτηριστικά, ὅτι οὐδεμία ὑφίσταται ἀνάγκη τοῦ νὰ εἰσαγάγωμεν ἐνταῦθα ἕξεις καὶ ἰδέας καὶ ἀρχάς, ἐχούσας ἴσως ἀλλαχοῦ λόγον ὑπάρξεως, ἐδῶ ὅμως ὄχι, ὅτι ἡμεῖς δὲν συνεγηράσαμεν ἔτι μετὰ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης.

Βλέπετε ὅτι ἐὰν ἔγραφα ὅλα ταῦτα εἰς τὸν νεαρόν μου ποιητὴν ἤθελα ὑπερβῆ καὶ τὰ ὅρια ἐπιστολῆς καὶ τῆς εὐπρεπείας ἔτι τὰ ὅρια. Καὶ ὅμως, ἂν ἐτόλμων θὰ ἔλεγα καὶ περισσότερα. Θὰ τὸν παρεκίνουν νὰ σπουδάζῃ κατὰ προτίμησιν τοὺς ἀρχαίους, ὅταν δὲ ἀναγινώσκῃ προϊόντα τῶν νεωτέρων φιλολογιῶν, νὰ τὰ ἀναγινώσκῃ ἐπισταμένως, κριτικῶς, ἄνευ τυφλοῦ ἐνθουσιασμοῦ, — χειραγωγούμενος ὑπὸ εἰδημονεστέρων του κατ' ἀρχὰς κριτῶν ὡς πρὸς τὴν ἐκτίμησιν τῆς ἀξίας των, ἀλλὰ πρὸ πάντων προσπαθῶν νὰ κρίνῃ ἀφ' ἑαυτοῦ, αἰτιολογῶν καὶ ἀναλύων τόν τε θαυμασμὸν καὶ τὰς ἐπιφυλάξεις του, δυσπιστῶν πρὸς τὰς ὁρμὰς τοῦ ἐπικρατοῦντος περὶ αὐτὸν ῥεύματος τοῦ συρμοῦ. Θὰ τὸν προέτρεπα νὰ καταγείνῃ εἰς τελειοποίησιν τοῦ ὀργάνου του, νὰ γείνῃ κύριος τῆς γλώσσης του, νὰ μάθῃ νὰ γράφῃ προτοῦ ἐπιχειρήσῃ νὰ συγγράφῃ. Ἐὰν νομίζῃ ὅτι ἐκλήθη ἀληθῶς εἰς τὴν φιλολογίαν, εἴτε ἐλαφράν, εἴτε ὅπως ἄλλως θέλει νὰ τὴν ὀνομάσῃ, ἂς ἐπιδοθῇ εἰς αὐτὴν μετὰ ζήλου, μετ' ἀφοσιώσεως, συναισθανόμενος τὴν πρὸς τοὺς ἀναγνώστας του εὐθύνην, κηδόμενος πάντοτε τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀξιοπρεπείας, ἀνυψῶν τὸ ἔργον του δι' ὑψηλοῦ ἠθικοῦ σκοποῦ, ἔχων τὴν συναίσθησιν ὅτι γράφων ἐκπληροῖ, ὁπωσδήποτε καὶ κατὰ τὸ μέτρον τῶν δυνάμεών του, ἀποστολὴν εὐγενῆ, καὶ μὴ καταδεχόμενος νὰ τὴν καταβιβάσῃ εἰς βιοποριστικὸν ἁπλῶς ἐπάγγελμα, εἰς μέσον πρὸς ἀπόκτησιν ἐφημέρου δημοτικότητος ἢ ὑλικῶν ἀπολαυσῶν.[1]

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

1 Ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Συλλόγῳ «Παρνασσῷ» τὴν ἑσπέραν τῆς 21 Φεβρουαρίου 1892.

Digitized by Google

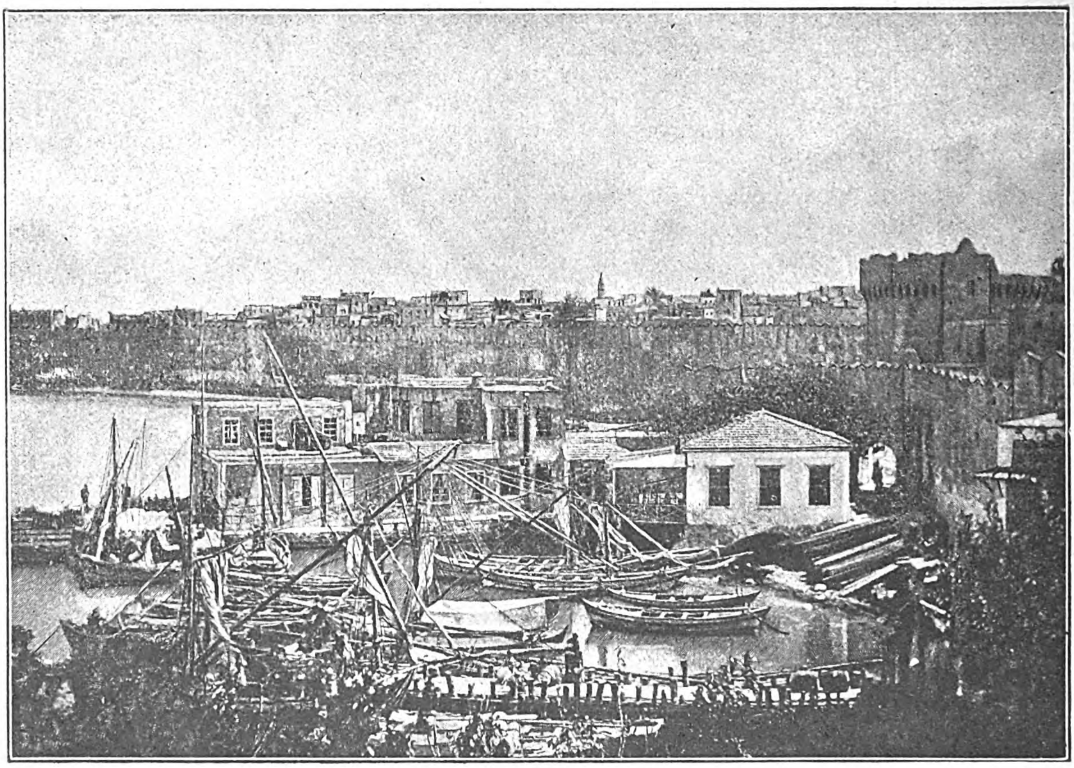

Ο ΛΙΜΗΝ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ

Αθηναϊκη Ηχω

Ποῖος τὸ ἤλπιζε πάλιν αὐτὸ τὸ ἀνέλπιστον!... Εἶχα εἰς τὸν νοῦν μου νὰ σᾶς γράψω σήμερον διὰ τὴν τελευταίαν ἑβδομάδα τῆς Ἀποκρέω, διὰ τὰς ἀραιὰς καὶ ἀναλάτους μασκαράτας τῆς Κυριακῆς, διὰ τὴν ἄσκοπον καὶ ἀνικανοποίητον κίνησιν τοῦ κόσμου, διὰ τὸ ἀνωφελὲς Κομιτάτον τοῦ κ. Ἀσλάνη, διὰ μίαν καλλιτεχνικωτάτην βάρβιτον, τὴν ὁποίαν ἠκούσαμεν τὸ παρελθὸν Σάββατον ἐν λαμπρᾷ καὶ ζωηροτάτῃ ἑσπερίδι· διὰ τὸ κακὸ ποῦ ἔγεινε μὲ τοὺς μασκαράδες εἰς τὸ σπίτι τοῦ Σουρῆ, καὶ τέλος πάντων διὰ τὰ ξεθυμασμένα κούλουμα, τὴν καθ' ἕξιν καὶ βίᾳ ἐπιτέλεσιν ἐθίμου ἄλλοτε ἀκμάζοντος... Ἀλλὰ ποῖος αἰσθάνεται πλέον κανὲν ἐνδιαφέρον δι' αὐτὰ καὶ τὰ τοιαῦτα, μετὰ τὸν πολιτικὸν σεισμόν, ὁ ὁποῖος συνεκλόνησε καὶ συνεθέρμανε τὴν πρωτεύουσάν μας, εὐθὺς μετὰ τὸ τέλος τῶν ἠρέμων καὶ ψυχρῶν της χρονίων;

Ἐπῆλθε μεταβολὴ αἰφνιδία εἰς τὸ ῥεῦμα καὶ ἡ χρονογραφία ὀφείλει κατ' ἀνάγκην νἀκολουθήσῃ τὴν μεταβολὴν αὐτήν. Συνέβη γενικῶς ὅ,τι συνέβη ἐν μικρογραφίᾳ εἰς μικρὰν ὁμάδα οἰκείων συνηθροισμένων ἔν τινι αἰθούσῃ τὴν ἑσπέραν τῆς Καθαρᾶς Δευτέρας. Κυρίαι καὶ κύριοι ἦσαν ὅλοι νωθροὶ καὶ νυσταλέοι ἐκ τῶν διασκεδάσεων καὶ τῶν ἀγρυπνιῶν. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐχασμῶντο. Ἡ φωνή των ἐξήρχετο κουρασμένη, σιγαλὴ καὶ συνωμίλουν χωρὶς κἂν νὰ μετακινῶνται ἀπὸ τὰ διβάνια καὶ τὰς πολυθρόνας, ἐκ τῶν ὁποίων δὲν εἶχον φαίνεται τὴν δύναμιν νὰ ξεκολλήσουν. Ἡ ὀκνηρία αὐτὴ πρὸ πάντων τοὺς ἔκαμνε νὰ μείνουν ἐκεῖ ἀργά, μεθ' ὅλην τὴν ἐπιθυμίαν τὴν ὁποίαν εἶχον νὰ ὑπάγουν πλέον νὰ κοιμηθοῦν. Τὴν δὲ συνομιλίαν των ἔτρεφον τὰ ἀποκρηάτικα σχόλια.

Τὰ ἤκουα δὲ κ' ἐγὼ ὡς νανούρισμα γλυκύ, χωρὶς νὰ λαμβάνω πρὸ πολλοῦ μέρος, ἔχων τὴν κεφαλὴν ἀνεστραμμένην ἐπὶ τοῦ ἐρεισινώτου τῆς καθέδρας μου καὶ τοὺς ὀφθαλμούς μου κλειστούς. Καὶ θὰ ἦτο μία μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ὅτε αἴφνης ἀντηχεῖ ὁ κώδων τῆς θύρας. Προστρέχει ὁ οἰκοδεσπότης... Ἠκούσαμεν τὴν φωνὴν ἑνὸς φίλου, ὁ ὁποῖος εἶχε κατορθώσει νἀναχωρήσῃ πρὸ ἑνὸς τετάρτου καὶ ὁ ὁποῖος ἐπέστρεφεν ἤδη οὕτω ταχὺς καὶ ἀπρόοπτος. Τί ἔτρεχεν ἆρά γε; Ἐπροσέξαμεν. Ἡ λέξις ἔπεσε, τὴν ὁποίαν ἠκούσαμεν εὐκρινῆ, μᾶς ἔκαμε νἀνατιναχθῶμεν.

— Τί; τί;

— Ἔπεσε τὸ ὑπουργεῖον!

Digitized by Google

— Ἀστειεύεσαι...

— Ἀλήθεια σᾶς λέγω. Περνοῦσα ἀπ' τοῦ Τρικούπη τὸ σπίτι καὶ εἶδα νἀνεβοκατεβαίνῃ κόσμος. Ῥωτῶ καὶ μοῦ λένε πέφτει τὸ ὑπουργεῖον...

— Μὰ πῶς;

— Νά, ὁ Βασιλεὺς παρήγγειλεν εἰς τὸν Δελιγιάννη νὰ παραιτηθῇ.

— Εἶνε βέβαιον;

— Βεβαιότατον.

Καὶ ἐλησμονήθη ἀμέσως ἡ κόπωσις, ἔφυγεν ἡ νωθρότης, παρῆλθεν ἡ Ἀποκρηὰ καὶ οἱ μασκαράδες. Ἡ φωνή μας ἐζωήρεύθη καὶ ἡ συνομιλία μὲ πληθὺν ἐπιφωνήσεων καὶ σχημάτων παντοίων καὶ ἀτάκτων βηματισμῶν ἐπέπεσε κατὰ τοῦ ἀνελπίστου θέματος. Ἐμείναμεν συνομιλοῦντες οὕτω πολιτικὰ ἐπὶ ὥρας ὁλοκλήρους. Καὶ ἂν ἐνεθυμήθημεν πρὸς στιγμὴν τὴν πρώτην μας συνδιάλεξιν, ἦτο διὰ νὰ σημειώσωμεν τὴν ἐπαλήθευσιν τῆς γνωστῆς προφητικῆς εὐφυολογίας τοῦ κ. Ῥοΐδου, καθ' ὃν μέχρι τῆς Καθαρᾶς Δευτέρας θὰ ἔμενε πρωθυπουργὸς ὁ κ. Θεόδωρος Δεληγιάννης. Ἡ αἴθουσά μας ἐν μικρογραφίᾳ ἀναπαρίστα τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὴν πρωτεύουσαν.

ΟΙ ΜΙΚΡΟΙ ΚΑΠΝΙΣΤΑΙ

*

Ἡ ἐπομένη ἦτο ἔκτακτος ἡμέρα διὰ τὰς Ἀθήνας. Ὑπὸ παρομοίας συνθήκας οὐδέποτ' ἐνθυμούμεθα κρίσιν ὑπουργικήν.

Ἀλλ' ἐν γένει συνεκίνει πολὺ τὸν κόσμον ἡ ἔκβασις τῆς κινδυνώδους κρίσεως. Ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἠπειλεῖτο κανὲν κίνημα. Οἱ κυβερνητικοὶ ἠγωνίζοντο νὰ παραστήσωσιν εἰς τὸν λαὸν ὡς πραξικόπημα τὴν ἐνέργειαν τοῦ Βασιλέως. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀλαλαγμοῦ ἀντήχουν καὶ φράσεις μισθάρνων ἢ ἀνοήτων ἥκιστα φιλοβασιλικαί. Καὶ τ' Ἀνάκτορα περιέζωνεν ὁ στρατὸς ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἀνωτάτου του ἄρχοντος... Καὶ ὁ Τρικούπης ἀρκετὰ ἐγωϊστὴς καὶ πολὺ περισσότερον τυπικός, δὲν ἐδέχετο τὴν ἀρχήν... Καὶ ἄχρουν ὑπουργεῖον δὲν ἤθελεν ὁ Βασιλεύς... Καὶ ποῖον λοιπὸν νὰ καλέσῃ;... Ὅλ' αὐτὰ συνεκράτουν τὸν κόσμον ἐν ἀγωνίᾳ καὶ ταραχῇ. Διαδηλώσεις, ῥήτορες, περιπολίαι, συμπλοκαί, ἐπεισόδια, θερμαὶ συζητήσεις, πυρετός. Ἡ συγκίνησις ἐκείνη ἡ γεννωμένη ἐκ τῆς προσδοκίας κινδύνου τινὸς ἀγνώστου ἐπίεζεν ὅλα τὰ στήθη. Καὶ αὐτὴ ἡ ἀτμοσφαῖρα ἦτο βαρεῖα, ὡς θὰ τὴν ἐφαντάζετό τις ἐπὶ πεδίου μάχης. Μεγάλα νέφη ἐπλανῶντο ἐπὶ τοῦ κυανοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐρράντιζον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μὲ σταγόνας ἀραιὰς ὡς δάκρυα ... Περὶ τὴν ἑσπέραν μόλις ἡ κρίσις ἔληξεν. Ὁ κ. Κωνσταντόπουλος ἐξεπλήρωσεν ἣν ἐδέχθη ἐντολὴν νὰ σχηματίσῃ Κυβέρνησιν. Τὸ Κράτος εὗρε Πρωθυπουργὸν καὶ ὁ Βασιλεὺς ἔγραφεν ἰδίᾳ χειρὶ εὐχαριστήριον ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ὑποστράτηγον κ. Μαυρομιχάλην, διὰ τὴν τάξιν τὴν ὁποίαν μὲ τὰ συνετά του μέτρα κατώρθωσε νὰ τηρήσῃ διαρκούσης τῆς κινδυνώδους κρίσεως.

*

Ὁ ἡμερήσιος τύπος — ἴσως ὄχι μόνον παρ' ἡμῖν — εἶνε κάτι τὸ ὁποῖον δὲν ζῇ μὲ τὴν ἰδίαν πάντοτε ζωηρότητα. Πότε λιποψυχεῖ, πότε ἐμψυχοῦται καὶ ἀναλαμβάνει. Ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰ γεγονότα τῆς ἡμέρας. Ὅσην ἱκανότητα καὶ ἂν ἔχωσιν οἱ ἐργάται του εἰς εὕρεσιν θεμάτων καὶ δημιουργίαν ζητημάτων ἐκ τοῦ μηδενός, ποτὲ σχεδὸν δὲν ἐπιτυγχάνουσι νὰ κινήσωσι τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ πολλοῦ κοινοῦ, τοῦ θερμοῦ καὶ μόνον καινοφίλου, τὸ ὁποῖον τὴν ἐφημερίδα του δὲν τὴν θέλει οὔτε διὰ νὰ σχηματίσῃ πεποιθήσεις, οὔτε διὰ νὰ βασανίσῃ τὰς ἰδέας του, οὔτε διὰ καλλιτεχνι-

Digitized by Google

των ἱκανῶν ἡ Ἑλλὰς ἀπέδειξεν ὅτι δὲν εἶναι ἀδικαιολόγητος ἡ ἐλπὶς περὶ πραγματοποιήσεως τῆς τοιαύτης φιλοδοξίας. Ἄλλως δὲ εἰς ἕκαστον κλάδον μαθήσεως ὑπάρχουν τμήματα παρέχοντα, εἰς τοὺς Ἕλληνας ἰδίως, στάδια ἐρεύνης καὶ τιμῆς. Μέχρι τοῦδε οἱ ξένοι μᾶς ὑπερηκόντησαν καὶ εἰς ταῦτα. Διατί; Διότι δὲν ἀπεκτήσαμεν εἰσέτι τὰς ἐπιστημονικὰς ἕξεις των, διότι δὲν ἐμάθομεν νὰ κοπιάζωμεν μεθοδικῶς ὡς ἐκεῖνοι. Ἡ ὑπεροχή των αὐτὴ δύναται — καὶ πρέπει βαθμηδὸν νὰ ἐκλείψῃ. Δὲν ἔπρεπεν ἆρά γε ἡ ἀναδίφησις τῶν ποικίλων ζητημάτων, τῶν συνεχομένων πρὸς τὴν πάτριον ἱστορίαν, ν' ἀποβῇ ἔργον εἰδικὸν Ἑλλήνων ἐργατῶν; Ἀλλὰ παρεκτὸς τῶν τοιούτων ζητημάτων, τῆς νομολογίας φέρ' εἰπεῖν, τῆς ἀρχαιολογίας, τῆς γλωσσολογίας, μὴ αἱ λοιπαὶ ἐπιστῆμαι, ἡ βοτανική, ἡ ἰατρική, ἡ γεωλογία, ἡ ὀρυκτολογία, ἡ ἀστρονομία, δὲν παρουσιάζουν πλουσίαν καὶ ἄφθονον ὕλην πρὸς εἰδικὰς μελέτας ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς χώρας ἡμῶν; Πότε θὰ ἴδωμεν τοὺς νέους Ἕλληνας τρεπομένους ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰς τοιαύτας μελέτας, καὶ διαπρέποντας εἰς αὐτάς; Ταῦτα ἀπαιτοῦν κόπους καὶ μόχθους καὶ αὐταπάρνησιν καὶ ἀφοσίωσιν. Ναί, — ἀλλὰ πλανῶνται οἱ νομίζοντες ὅτι εἰς οἷον δήποτε στάδιον ἀποκτᾶται ἀκόπως ἡ ὑπεροχὴ καὶ ἡ φήμη. Οἱ φανταζόμενοι ὅτι θὰ δοξασθῶσιν ἀφίνοντες τὴν φαντασίαν των νὰ ἐργάζηται ἀδέσμευτος κατὰ τὰς ἐμπνεύσεις της καὶ μόνας, οἱ φρονοῦντες ὅτι ἀπαιτεῖται ὀλιγώτερος κόπος ἢ ὀλιγωτέρα μελέτη διὰ ν' ἀναδειχθῇ τις ὡς ποιητὴς καὶ μυθιστοριογράφος, ἢ ὡς ἰατρὸς καὶ μαθηματικός, ἀπατῶνται ἀπάτην μεγάλην. Πανταχοῦ καὶ πάντοτε ὅσον ἔσπειρέ τις τόσον δύναται καὶ νὰ θερίσῃ.

Ἡ ἀληθὴς διαφορὰ εἶναι ὅτι ἡ ποιητικὴ ἰδιοφυΐα, — ἡ ἀληθής, ἡ ἔκτακτος, ἡ παράγουσα τὰ μεγάλα ἔργα, — εἶναι σπανιωτέρα τῶν ἄλλων ἰδιοφυϊῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς δόξα πλατυτέρα καὶ διαρκεστέρα. Τὴν τοιαύτην δόξαν εἶναι φυσικὸν νὰ ὀνειρεύωνται καὶ νὰ ἐπιζητοῦν οἱ νέοι, οἱ αἰσθανόμενοι, ἢ νομίζοντες ὅτι αἰσθάνονται καίουσαν ἐντὸς τῆς ψυχῆς των τὴν ἱερὰν φλόγα. Δὲν ἐπιθυμῶ οὔτε προτίθεμαι νὰ τοὺς ἀποθαρρύνω. Θὰ ἦτο ἐθνικὸν δυστύχημα ἐὰν δὲν εἴχομεν τοιούτους. Ἔθνος μὴ ἔχον νὰ ἐπιδείξῃ μεγάλους ποιητὰς καὶ λογογράφους καὶ καλλιτέχνας, δὲν ἔχει πλῆρες τὸ ποτήριον τῆς δόξης του. Εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα ἐπιβάλλεται ἡ τοιαύτη φιλοδοξία, ὑπὸ τὸν ὅρον μόνον τοῦ νὰ γνωρίζωσιν ἐκ τῶν προτέρων οἱ νέοι ἀγωνισταὶ ὅτι ἂν δὲν προαλειφθῶσι καὶ προασκηθῶσι, δὲν θὰ δρέψωσι τὸν στέφανον τῆς νίκης. Εἴθε νὰ τὸν δρέψωσι πολλοί! Ἡ φήμη των θὰ σκορπισθῇ καὶ θ' ἀντανακλασθῇ εἰς τὴν πατρίδα διὰ λάμψεως ζωηροτέρας ἔτι ἢ ἡ τῶν ἄλλων ἐπιφανῶν τέκνων της. Ἡ Ῥωσσία δὲν στερεῖται ἐπιστημόνων, ἀλλ' οὐδεὶς αὐτῶν συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τῆς δόξης της τόσον, ὅσον τὰ ἔργα τοῦ Tourguénief, τοῦ Dostojewski καὶ τοῦ Tolstoi. Προτοῦ ὅμως ἀναφανῶσιν οὗτοι, προηγήθη μακρὰ περίοδος προπαρασκευῆς. Οἱ προηγηθέντες αὐτῶν ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς ἐμιμοῦντο ἢ ἀντέγραφον ξένα πρότυπα. Ἡ φιλολογία των δὲν ἐρριζοβόλησε διὰ μιᾶς εἰς τὸ ῥωσσικὸν ἔδαφος, οὔτε ἀνέδωκε διὰ μιᾶς τοὺς πλουσίους καρποὺς της. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἡ ποίησις προηγεῖτο τῆς ἐπιστήμης, ἀλλ' ἔκτοτε μετεβλήθησαν τὰ πράγματα. Ἐὰν ἦτο δυνατὸν νὰ φαντασθῶμεν, ἀναζῶσαν καὶ πάλιν τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, νομίζω ὅτι τὴν σήμερον ὁ Ἀριστοτέλης ἤθελε προηγηθῇ τοῦ Ὁμήρου.

Ἀνέφερα τὸν Ὅμηρον. Καταλέγεται ἆρά γε καὶ οὗτος εἰς τὴν ἐλαφρὰν φιλολογίαν; Κατὰ τὸν πρὸ ὀλίγου ὁρισμόν, ὑποθέτω ὅτι ἐκεῖ ἐξ ἀνάγκης θὰ τὸν κατατάξωμεν. Τί ἄλλο εἶναι ἡ Ἰλιὰς καὶ ἡ Ὀδύσσεια, ἢ μυθιστορίαι; — αἱ ἀρχαιότεραι, ἐνδοξότεραι καὶ ἐντεχνότεραι μυθιστορίαι ὅσων ποτὲ ἐγράφησαν! Οἱ ἀρχαῖοι εἶχον, καθὼς ἔχουν καὶ οἱ νεώτεροι, ἀνάγκην τέρψεως διανοητικῆς. Ἡ ἐπιστήμη μόνη δὲν ἀρκεῖ. « Οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος ». Ὅλων τῶν τόπων καὶ αἰώνων οἱ ποιηταὶ καὶ μυθογράφοι ἐθεράπευσαν τὴν ἀνάγκην ταύτην. Ὑφίσταται αὐτὴ πάντοτε, τροπολογουμένη ἑκάστοτε ἀναλόγως τῶν περιστάσεων. Ἱκανοποιεῖται δὲ κατὰ διάφορον τρόπον εἰς ἑκάστην χώραν καὶ ἑκάστην ἐποχήν, συμμόρφως πρὸς τὰς περιστάσεις, πρὸς τὸν βαθμὸν καὶ τὸ εἶδος τοῦ ἐπικρατοῦντος πολιτισμοῦ. Τοὺς ὡραίους μύθους τῆς ἀρχαιότητος διεδέχθησαν τὰ ἐρωτικὰ μυθογραφήματα τοῦ παρακμάζοντος Ἑλληνισμοῦ. Βραδύτερον, ἡ διανοητικὴ τέρψις ἐξέπεσεν εἰς τὰ Συναξάρια καὶ τὰ μεσαιωνικὰ ποιήματα. Ἔπειτα παρήχθη τὸ ἱπποτικὸν μυθιστόρημα. Εἴτε ἐκ τῆς Ἀνατολῆς μετεφυτεύθη τοῦτο εἰς τὴν Δύσιν, εἴτε τὸ ἀνάπαλιν, εἰς τὴν φεουδαλικὴν ὅμως Εὐρώπην ἔλαβε τὸν ὁριστικὸν χαρακτῆρά του καὶ τὸ ὄνομά του αὐτό. Τὸ δὲ ὄνομα ἔμεινεν ἔκτοτε ἐν χρήσει εἰς τὰ Λατινικὰ ἔθνη. Ἐλέγετο roman ἢ romanzo διότι ἐγράφετο, ὄχι εἰς τὴν Λατινικήν, — καθὼς τὰ ἄλλα προϊόντα τῆς βαρείας φιλολογίας, — ἀλλ' εἰς τὴν κοινήν, τὴν λαλουμένην γλῶσσαν, ἡ ὁποία ὠνομάζετο romane, ἀπαράλλακτα καθὼς ἡ κοινὴ γλῶσσα τῶν Ἑλλήνων ὠνομάσθη καὶ ὀνομάζεται ἔτι Ῥωμαΐκη. Ἀλλ' εἰς ἡμᾶς μὲν τοῦτο συνέβη ἕνεκα λόγων πολιτικῶν καὶ τῶν παραδόσεων τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατήσεως, εἰς δὲ τὴν Δύσιν, παρεκτὸς τῶν λόγων τούτων, ὑπῆρχε καὶ ὁ τῆς ἀμέσου συγγενείας τῶν δημωδῶν διαλέκτων πρὸς τὴν Λατινικήν.

Τὴν σήμερον τὸ roman, τὸ μυθιστόρημα δὲν εἶναι, ὡς ἄλλοτε, ἀφήγησις παραδόξων ἱπποτικῶν, ἡρωϊκῶν, ἢ ἐρωτικῶν συμβάντων· ὁ μυθογράφος

Digitized by Google

σήμερον εἶναι καὶ φιλόσοφος, ρέπων ἰδίως εἰς τὴν ψυχολογίαν. Περιγράφων ἤθη καὶ χαρακτῆρας προβαίνει εἰς ἀναλύσεις, ἐρευνᾷ τὰ αἴτια καὶ τὰ αἰτιατά, ἀποκαλύπτει τὴν κρυφίαν καὶ ἐνδόμυχον διέλιξιν τῶν σκέψεων καὶ τῶν αἰσθημάτων πρoτοῦ ἀπολήξωσιν εἰς ἔργα, καὶ προπαρασκευάζει λογικῶς τὰς συνεπείας τῶν πράξεων διὰ τὰς ὁποίας εἶναι ὑπεύθυνα τὰ πλάσματα τῆς φαντασίας του. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ποιότης τῆς φιλοσοφίας διαφέρει ἀπὸ συγγραφέως εἰς συγγραφέα, καθὼς διαφέρει ἀπὸ ἔθνους εἰς ἔθνος ἡ καλλιτεχνικὴ τοῦ εἴδους μορφή. Ἀλλ' ὅμως πανταχοῦ τὴν σήμερον ἐπικρατεῖ ἡ φιλοσοφικὴ αὕτη τάσις. Ἴσως ἐνίοτε ἐπικρατεῖ πλέον τοῦ δέοντος. Καὶ σήμερον καθὼς πάντοτε ἰσχύει τὸ λόγιον τοῦ Γάλλου κριτικοῦ: «Ἀλλοίμονον εἰς τὸ μυθιστόρημα τὸ ὁποῖον ὁ ἀναγνώστης δὲν βιάζεται νὰ τελειώσῃ!» Πρώτιστος ὅρος τοῦ μυθιστορήματος εἶναι τὸ νὰ ἐξεγείρῃ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ νὰ τέρπῃ τὸν ἀναγνώστην.

Εἰς τοῦτο ἐπιτυγχάνουν κατ' ἐξοχὴν οἱ Γάλλοι μυθιστοριογράφοι, τοὺς ὁποίους πρὸ πάντων ἀναγινώσκουν οἱ παρ' ἡμῖν θιασῶται τῆς ἐλαφρᾶς φιλολογίας. Καλὸν τὸ πρότυπον καὶ ἄξιον μιμήσεως, ἀλλ' ὄχι πάντοτε οὔτε κατὰ πάντα. Δὲν εἶναι ἀξία μιμήσεως ἡ τάσις τινῶν ἐκ τῶν συγχρόνων Γάλλων συγγραφέων πρὸς περιφρόνησιν τῆς αἰδοῦς, πρὸς προτίμησιν σκανδαλωδῶν ὑποθέσεων. Ἀτυχῶς ὁ κόσμος εἶναι τοιοῦτος, ὥστε ἴσως ταῦτα συντελοῦν προπάντων εἰς τὴν διάδοσιν τῆς φιλολογίας τοῦ εἴδους τούτου. Ἄλλως, τὴν σήμερον φαίνεται ἐπικρατοῦσα ἡ ἰδέα ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἢ ὁ καλλιτέχνης οὐδεμίαν ἔχουν ἠθικὴν ἀποστολήν, ὅτι ἡ τέχνη εἰς οὐδὲν ἄλλο ἀποβλέπει, — οἱοσδήποτε ὁ τεχνίτης, — ἢ εἰς τῆς τέχνης τὴν ἀποκλειστικὴν καλλιέργειαν. Οὕτω δικαιολογεῖται ἡ παροῦσα τάσις μερίδος τινὸς τῆς Γαλλικῆς φιλολογίας. Ἡ τάσις αὕτη δὲν εἶναι γενική, ἀλλ' ἐπιπολάζει, οἱ δὲ ξένοι κρίνοντες ἐκ τῶν τοιούτων μυθιστορημάτων καὶ δραματικῶν ἔργων, τῶν ἐπισυρόντων τὴν κοινὴν προσοχήν, ἄγονται, ὄχι ἄνευ τινὸς λόγου, εἰς τὸ σφαλερὸν συμπέρασμα, ὅτι τὰ τοιαῦτα προϊόντα τῆς συγχρόνου φιλολογίας ἀπεικονίζουν τὴν ἀληθῆ κατάστασιν τῆς Γαλλικῆς κοινωνίας. Ἀδίκημα τοῦτο, τὸ ὁποῖον συναισθάνεται δυσανασχετοῦσα ἡ ὑγιὴς τοῦ ἔθνους πλειοψηφία.

Ἀτυχῶς, ἡ ἐπίδρασις τῶν τοιούτων ἔργων δὲν περιορίζεται ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς πατρῴας των γῆς. Εἴς τινας χώρας πολεμεῖται ἡ ἐπίδρασις αὕτη. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἀπαγορεύεται καὶ τιμωρεῖται ἡ δημοσίευσις ἔργων τοῦ εἴδους τούτου, καὶ ὅμως ἡ Ἀγγλία εἶναι ἡ κοιτὶς τῆς σώφρονος ἐλευθερίας. Ἡμεῖς ἐννοοῦμεν ἀλλέως τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀφίνομεν τὸ στάδιον τοῦ τύπου ἀπεριόριστον. Ἴσως ἔχομεν δίκαιον· τὰ χρηστὰ ἤθη δὲν νομοθετοῦνται. Ἀντὶ νόμων, προτιμητέα ἡ ἐπιβολὴ τῆς κοινῆς γνώμης. Ἀλλ' ἐδῶ, καθὼς καὶ ἀλλαχοῦ, ἡ κοινὴ γνώμη, ὅτε μάλιστα ἐκπροσωπεῖ τὸ ὀρθόν, δὲν ἔχει θάρρος, δὲν ἔχει φωνήν. Ὑποτίθεται ὅτι ὄργανον τῆς κοινῆς γνώμης εἶναι ὁ τύπος. Ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, αἱ ἐφημερίδες δὲν θεωροῦν ὡς μέρος τῆς ἀποστολῆς των τὴν ἠθικοποίησιν τῶν ἀναγνωστῶν των. Ἐνίοτε μάλιστα λησμονοῦν ὅτι φέρουν εὐθύνην τινὰ ὡς πρὸς τοῦτο. Ἐφαρμόζουν καὶ αὗται τὴν ἀρχὴν ὅτι ἡ τέχνη ἀποβλέπει εἰς μόνην τὴν τέχνην. Διὰ τοῦτο, παρεκτὸς εἰδοποιήσεων σκανδαλωδῶν ἐνίοτε, δημοσιεύουν καὶ λεπτομερείας ἐγκλημάτων τῶν ὁποίων ἡ γυμνότης ἠδύνατο νὰ προκαλέσῃ τὴν ἐπέμβασιν τῆς ἀστυνομίας, καὶ μεταφράσεις μυθιστορημάτων εἰς πᾶν ἄλλο συντελούντων ἢ εἰς τὴν ἠθικὴν τοῦ ἔθνους διάπλασιν.

Ἂς ἀναλάβωσι τὴν περὶ τούτου ἀποστολὴν οἱ νέοι τῆς Ἑλλάδος συγγραφεῖς. Ἂς μὴ λησμονῶσιν ὅτι ἡμεῖς ἔχομεν ἴδια χαρακτηριστικά, ὅτι οὐδεμία ὑφίσταται ἀνάγκη τοῦ νὰ εἰσαγάγωμεν ἐνταῦθα ἕξεις καὶ ἰδέας καὶ ἀρχάς, ἐχούσας ἴσως ἀλλαχοῦ λόγον ὑπάρξεως, ἐδῶ ὅμως ὄχι, ὅτι ἡμεῖς δὲν συνεγηράσαμεν ἔτι μετὰ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης.

Βλέπετε ὅτι ἐὰν ἔγραφα ὅλα ταῦτα εἰς τὸν νεαρόν μου ποιητὴν ἤθελα ὑπερβῇ καὶ τὰ ὅρια ἐπιστολῆς καὶ τῆς εὐπρεπείας ἔτι τὰ ὅρια. Καὶ ὅμως, ἂν ἐτόλμων θὰ ἔλεγα καὶ περισσότερα. Θὰ τὸν παρεκίνουν νὰ σπουδάζῃ κατὰ προτίμησιν τοὺς ἀρχαίους, ὅταν δὲ ἀναγινώσκῃ προϊόντα τῶν νεωτέρων φιλολογιῶν, νὰ τὰ ἀναγινώσκῃ ἐπισταμένως, κριτικῶς, ἄνευ τυφλοῦ ἐνθουσιασμοῦ, — χειραγωγούμενος ὑπὸ εἰδημονεστέρων του κατ' ἀρχὰς κριτῶν ὡς πρὸς τὴν ἐκτίμησιν τῆς ἀξίας των, ἀλλὰ πρὸ πάντων προσπαθῶν νὰ κρίνῃ ἀφ' ἑαυτοῦ, αἰτιολογῶν καὶ ἀναλύων τόν τε θαυμασμὸν καὶ τὰς ἐπιφυλάξεις του, δυσπιστῶν πρὸς τὰς ὁρμὰς τοῦ ἐπικρατοῦντος περὶ αὐτὸν ρεύματος τοῦ συρμοῦ. Θὰ τὸν προέτρεπα νὰ καταγείνῃ εἰς τελειοποίησιν τοῦ ὀργάνου του, νὰ γείνῃ κύριος τῆς γλώσσης του, νὰ μάθῃ νὰ γράφῃ προτοῦ ἐπιχειρήσῃ νὰ συγγράφῃ. Ἐὰν νομίζῃ ὅτι ἐκλήθη ἀληθῶς εἰς τὴν φιλολογίαν, εἴτε ἐλαφράν, εἴτε ὅπως ἄλλως θέλει νὰ τὴν ὀνομάσῃ, ἂς ἐπιδοθῇ εἰς αὐτὴν μετὰ ζήλου, μετ' ἀφοσιώσεως, συναισθανόμενος τὴν πρὸς τοὺς ἀναγνώστας του εὐθύνην, κηδόμενος πάντοτε τῆς ἰδίας αὑτοῦ ἀξιοπρεπείας, ἀνυψῶν τὸ ἔργον του δι' ὑψηλοῦ ἠθικοῦ σκοποῦ, ἔχων τὴν συναίσθησιν ὅτι γράφων ἐκπληροῖ, ὁπωσδήποτε καὶ κατὰ τὸ μέτρον τῶν δυνάμεών του, ἀποστολὴν εὐγενῆ, καὶ μὴ καταδεχόμενος νὰ τὴν καταβιβάσῃ εἰς βιοποριστικὸν ἁπλῶς ἐπάγγελμα, εἰς μέσον πρὸς ἀπόκτησιν ἐφημέρου δημοτικότητος ἢ ὑλικῶν ἀπολαυῶν.[1]

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

1 Ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Συλλόγῳ «Παρνασσῷ» τὴν ἑσπέραν τῆς 21 Φεβρουαρίου 1892.

Digitized by Google

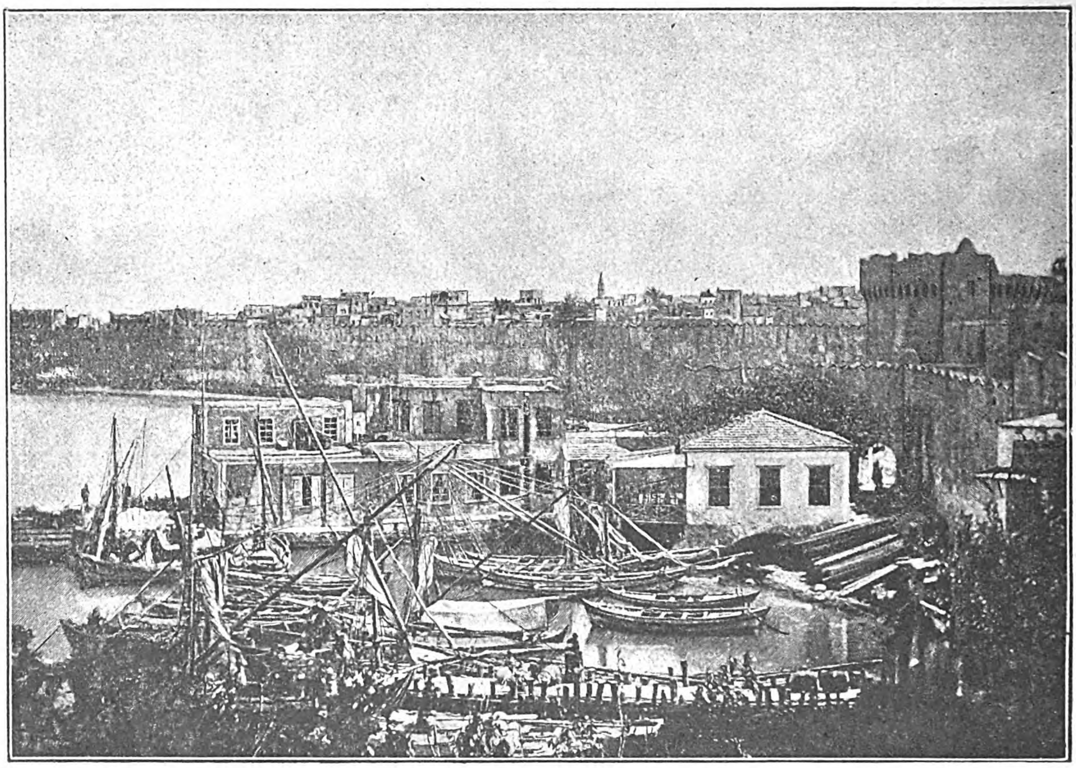

Ο ΛΙΜΗΝ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Ποῖος τὸ ἤλπιζε πάλιν αὐτὸ τὸ ἀνέλπιστον !... Εἶχα εἰς τὸν νοῦν μου νὰ σᾶς γράψω σήμερον διὰ τὴν τελευταίαν ἑβδομάδα τῆς Ἀποκρέω, διὰ τὰς ἀραιὰς καὶ ἀναλάτους μασκαράτας τῆς Κυριακῆς, διὰ τὴν ἄσκοπον καὶ ἀνικανοποίητον κίνησιν τοῦ κόσμου, διὰ τὸ ἀνωφελὲς Κομιτάτον τοῦ κ. Ἀσλάνη, διὰ μίαν καλλιτεχνικωτάτην βάρβιτον, τὴν ὁποίαν ἠκούσαμεν τὸ παρελθὸν Σάββατον ἐν λαμπρᾷ καὶ ζωηροτάτῃ ἑσπερίδι· διὰ τὸ κακὸ ποῦ ἔγεινε μὲ τοὺς μασκαράδες εἰς τὸ σπίτι τοῦ Σουρῆ, καὶ τέλος πάντων διὰ τὰ ξεθυμασμένα κούλουμα, τὴν καθ' ἕξιν καὶ βίᾳ ἐπιτέλεσιν ἐθίμου ἄλλοτε ἀκμάζοντος . . . Ἀλλὰ ποῖος αἰσθάνεται πλέον κανὲν ἐνδιαφέρον δι' αὐτὰ καὶ τὰ τοιαῦτα, μετὰ τὸν πολιτικὸν σεισμόν, ὁ ὁποῖος συνεκλόνησε καὶ συνεθέρμανε τὴν πρωτεύουσάν μας, εὐθὺς μετὰ τὸ τέλος τῶν ἠρέμων καὶ ψυχρῶν της χρονίων ;

Ἐπῆλθε μεταβολὴ αἰφνιδία εἰς τὸ ῥεῦμα καὶ ἡ χρονογραφία ὀφείλει κατ' ἀνάγκην νἀκολουθήσῃ τὴν μεταβολὴν αὐτήν. Συνέβη γενικῶς ὅ,τι συνέβη ἐν μικρογραφίᾳ εἰς μικρὰν ὁμάδα οἰκείων συνηθροισμένων ἔν τινι αἰθούσῃ τὴν ἑσπέραν τῆς Καθαρᾶς Δευτέρας. Κυρίαι καὶ κύριοι ἦσαν ὅλοι νωθροὶ καὶ νυσταλέοι ἐκ τῶν διασκεδάσεων καὶ τῶν ἀγρυπνιῶν. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐχασμῶντο. Ἡ φωνή των ἐξήρχετο κουρασμένη, σιγαλὴ καὶ συνωμίλουν χωρὶς κἂν νὰ μετακινῶνται ἀπὸ τὰ διβάνια καὶ τὰς πολυθρόνας, ἐκ τῶν ὁποίων δὲν εἶχον φαίνεται τὴν δύναμιν νὰ ξεκολλήσουν. Ἡ ὀκνηρία αὐτὴ πρὸ πάντων τοὺς ἔκαμνε νὰ μείνουν ἐκεῖ ἀργά, μεθ' ὅλην τὴν ἐπιθυμίαν τὴν ὁποίαν εἶχον νὰ ὑπάγουν πλέον νὰ κοιμηθοῦν. Τὴν δὲ συνομιλίαν των ἔτρεφον τὰ ἀποκρηάτικα σχόλια.

Τὰ ἤκουα δὲ κ' ἐγὼ ὡς νανούρισμα γλυκύ, χωρὶς νὰ λαμβάνω πρὸ πολλοῦ μέρος, ἔχων τὴν κεφαλὴν ἀνεστραμμένην ἐπὶ τοῦ ἐρεισινώτου τῆς καθέδρας μου καὶ τοὺς ὀφθαλμούς μου κλειστούς. Καὶ θὰ ἦτο μία μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ὅτε αἴφνης ἀντηχεῖ ὁ κώδων τῆς θύρας. Προστρέχει ὁ οἰκοδεσπότης . . . Ἠκούσαμεν τὴν φωνὴν ἑνὸς φίλου, ὁ ὁποῖος εἶχε κατορθώσει νἀναχωρήσῃ πρὸ ἑνὸς τετάρτου καὶ ὁ ὁποῖος ἐπέστρεφεν ἤδη οὕτω ταχὺς καὶ ἀπρόοπτος. Τί ἔτρεχεν ἆρά γε ; Ἐπροσέξαμεν. Ἡ λέξις ἔπεσε, τὴν ὁποίαν ἠκούσαμεν εὐκρινῆ, μᾶς ἔκαμε νἀνατιναχθῶμεν.

— Τί ; τί ;

— Ἔπεσε τὸ ὑπουργεῖον !

Digitized by Google

— Ἀστειεύεσαι...

— Ἀλήθεια σᾶς λέγω. Περνοῦσα ἀπ' τοῦ Τρικούπη τὸ σπίτι καὶ εἶδα νάνεβοκατεβαίνῃ κόσμος. Ῥωτῶ καὶ μοῦ λένε πέφτει τὸ ὑπουργεῖον...

— Μὰ πῶς;

— Νά, ὁ Βασιλεὺς παρήγγειλεν εἰς τὸν Δεληγιάννη νὰ παραιτηθῇ.

— Εἶνε βέβαιον;

— Βεβαιότατον.

Καὶ ἐλησμονήθη ἀμέσως ἡ κόπωσις, ἔφυγεν ἡ νωθρότης, παρῆλθεν ἡ Ἀποκρηὰ καὶ οἱ μασκαράδες. Ἡ φωνή μας ἐζωήρεύθη καὶ ἡ συνομιλία μὲ πληθὺν ἐπιφωνήσεων καὶ σχημάτων παντοίων καὶ ἀτάκτων βηματισμῶν ἐπέπεσε κατὰ τοῦ ἀνελπίστου θέματος. Ἐμείναμεν συνομιλοῦντες οὕτω πολιτικὰ ἐπὶ ὥρας ὁλοκλήρους. Καὶ ἂν ἐνεθυμήθημεν πρὸς στιγμὴν τὴν πρώτην μας συνδιάλεξιν, ἦτο διὰ νὰ σημειώσωμεν τὴν ἐπαλήθευσιν τῆς γνωστῆς προφητικῆς εὐφυολογίας τοῦ κ. Ῥοΐδου, καθ' ὃν μέχρι τῆς Καθαρᾶς Δευτέρας θὰ ἔμενε πρωθυπουργὸς ὁ κ. Θεόδωρος Δεληγιάννης. Ἡ αἴθουσά μας ἐν μικρογραφίᾳ ἀναπαρίστα τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὴν πρωτεύουσαν.

ΟΙ ΜΙΚΡΟΙ ΚΑΠΝΙΣΤΑΙ

*

Ἡ ἐπομένη ἦτο ἔκτακτος ἡμέρα διὰ τὰς Ἀθήνας. Ὑπὸ παρομοίας συνθήκας οὐδέποτ' ἐνθυμούμεθα κρίσιν ὑπουργικήν.

Ἀλλ' ἐν γένει συνεκίνει πολὺ τὸν κόσμον ἡ ἔκβασις τῆς κινδυνώδους κρίσεως. Ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἠπειλεῖτο κανὲν κίνημα. Οἱ κυβερνητικοὶ ἠγωνίζοντο νὰ παραστήσωσιν εἰς τὸν λαὸν ὡς πραξικόπημα τὴν ἐνέργειαν τοῦ Βασιλέως. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀλαλαγμοῦ ἀντήχουν καὶ φράσεις μισθάρνων ἢ ἀνοήτων ἥκιστα φιλοβασιλικαί. Καὶ τ' Ἀνάκτορα περιέζωνεν ὁ στρατὸς ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἀνωτάτου του ἄρχοντος... Καὶ ὁ Τρικούπης ἀρκετὰ ἐγωϊστὴς καὶ πολὺ περισσότερον τυπικός, δὲν ἐδέχετο τὴν ἀρχήν... Καὶ ἄχρουν ὑπουργεῖον δὲν ἤθελεν ὁ Βασιλεύς... Καὶ ποῖον λοιπὸν νὰ καλέσῃ:... Ὅλ' αὐτὰ συνεκράτουν τὸν κόσμον ἐν ἀγωνίᾳ καὶ ταραχῇ. Διαδηλώσεις, ῥήτορες, περιπολίαι, συμπλοκαί, ἐπεισόδια, θερμαὶ συζητήσεις, πυρετός. Ἡ συγκίνησις ἐκείνη ἡ γεννωμένη ἐκ τῆς προσδοκίας κινδύνου τινὸς ἀγνώστου ἐπίεζεν ὅλα τὰ στήθη. Καὶ αὐτὴ ἡ ἀτμοσφαῖρα ἦτο βαρεῖα, ὡς θὰ τὴν ἐφαντάζετό τις ἐπὶ πεδίου μάχης. Μεγάλα νέφη ἐπλανῶντο ἐπὶ τοῦ κυανοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐρράντιζον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μὲ σταγόνας ἀραιὰς ὡς δάκρυα ... Περὶ τὴν ἑσπέραν μόλις ἡ κρίσις ἔληξεν. Ὁ κ. Κωνσταντόπουλος ἐξεπλήρωσεν ἣν ἐδέχθη ἐντολὴν νὰ σχηματίσῃ Κυβέρνησιν. Τὸ Κράτος εὗρε Πρωθυπουργὸν καὶ ὁ Βασιλεὺς ἔγραφεν ἰδίᾳ χειρὶ εὐχαριστήριον ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ὑποστράτηγον κ. Μαυρομιχάλην, διὰ τὴν τάξιν τὴν ὁποίαν μὲ τὰ συνετά του μέτρα κατώρθωσε νὰ τηρήσῃ διαρκούσης τῆς κινδυνώδους κρίσεως.

*

Ὁ ἡμερήσιος τύπος — ἴσως ὄχι μόνον παρ' ἡμῖν — εἶνε κάτι τὸ ὁποῖον δὲν ζῇ μὲ τὴν ἰδίαν πάντοτε ζωηρότητα. Πότε λιποψυχεῖ, πότε ἐμψυχοῦται καὶ ἀναλαμβάνει. Ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰ γεγονότα τῆς ἡμέρας. Ὅσην ἱκανότητα καὶ ἂν ἔχωσιν οἱ ἐργάται του εἰς εὕρεσιν θεμάτων καὶ δημιουργίαν ζητημάτων ἐκ τοῦ μηδενός, ποτὲ σχεδὸν δὲν ἐπιτυγχάνουσι νὰ κινήσωσι τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ πολλοῦ κοινοῦ, τοῦ θερμοῦ καὶ μόνον καινοφίλου, τὸ ὁποῖον τὴν ἐφημερίδα του δὲν τὴν θέλει οὔτε διὰ νὰ σχηματίσῃ πεποιθήσεις, οὔτε διὰ νὰ βασανίσῃ τὰς ἰδέας του, οὔτε διὰ καλλιτεχνι-

Digitized by Google

κὰς ἀπολαύσεις, ἀλλὰ διὰ νὰ εἶνε μόνον ἐνήμερος τῶν καθημερινῶν καὶ μάλιστα τῶν τοπικῶν γεγονότων. Ὅταν λείπουν αὐτὰ καὶ λείπουν αἱ μεγάλαι εἰδήσεις, ὁ τύπος φυτοζωεῖ. Τὸ ἐναντίον δὲ συμβαίνει ὅταν ἔκτακτόν τι κάμῃ τὸ κοινὸν αὐτὸ νὰ περιμένῃ τὴν ἔκδοσιν τῶν ἐφημερίδων μὲ ἀνυπομονησίας πυρετώδη.

Τὴν ἐντύπωσιν τὴν ὁποίαν ἀνὰ τὰς Ἀθήνας παρήγαγεν ἡ ὑπουργικὴ κρίσις, εἰμπορεῖ κανεὶς νὰ μετρήσῃ μὲ τὴν κατανάλωσιν τῶν ἐφημερίδων. Ἀνάρπαστα ἐγένοντο τὰ παραρτήματά των, ἀνάρπαστα τὰ φύλλα των. Ἀνέγνωσαν καὶ ἠγόρασαν αὐτὰς τὰς ἡμέρας ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι συνήθως οὔτε ἀναγινώσκουν οὔτε ἀγοράζουν. Ἐφημερίδες αἱ ὁποῖαι ἐπώλουν φύλλα κατὰ ἑκατοστύας, ἐπώλησαν κατὰ χιλιάδας· καὶ ὁ κόπος ὁ ἔκτακτος, τὸν ὁποῖον κατέβαλον οἱ δημοσιογράφοι καινοθηροῦντες — διότι ἡ δι' ἄρθρων ἔκφρασις γνώμης ἐμπαθοῦς καὶ προκατειλημμένης ἐπὶ τῶν γεγονότων δὲν ἀποτελεῖ τὸν μεγαλήτερον κόπον τοῦ δημοσιογράφου, — ἐπληρώθη ἀδρῶς ὑπὸ ἀπλήστου κοινοῦ. Ἀλλ' ἡ μεγαλητέρα ἐπιτυχία ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις ὑπῆρξεν ὁ Ῥωμηὸς τοῦ Σαββάτου. Ἔκδοσις ἐξ ἑπτὰ χιλιάδων ἀντιτύπων ἀνηρπάγη κυριολεκτικῶς ἐν διαστήματι δύο τριῶν ὡρῶν καὶ ἐδέησε νὰ γίνῃ δευτέρα. Καὶ τὸ ἤξιζε μὰ τὴν ἀλήθειαν. Περιεῖχε τοὺς 24 χαιρετισμοὺς τοῦ κ. Δηλιγιάννη, ἐν οἷς ἐξιστοροῦντο μὲ τὸν συνήθη ἄκακον καὶ εὐτραπελώτατον τρόπον τὰ γεγονότα τῆς ἑβδομάδος. Ἐξ αὐτοῦ ἀποσπῶ ἕνα μόνον στίχον, ἐπιγραμματικῆς περιεκτικότητος :

Χαῖρε ποῦ πέφτεις πάντοτε μὲ πλειονοψηφία.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΘΕΣΣΑΛΙΚΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ

Η ΠΑΤΡΙΣ ΤΟΥ ΡΗΓΑ

Μὲ μεγάλην συγκίνησιν ἤκουσα ἐν τῇ σιδηροδρομικῇ ἁμάξῃ, ὅτε τὸ πρῶτον κατηρχόμην εἰς Λάρισαν, ὅτι ἐπλησιάζομεν τὸν Βελεστῖνον. Οὔτε αἱ ἀρχαῖαι Φεραὶ καὶ ὁ Ἄδμητος, οὔτε τῆς Ἀλκήστιδος ἡ συζυγικὴ ἀγάπη καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος ἡ ταπεινὴ θητεία καὶ τοῦ Ἡρακλέους ἡ πάλη μετὰ τοῦ Θανάτου, οὐδὲ ἀκόμη τοῦ μεγάλου Ἰάσωνος τὸ θλιβερὸν τέλος ἐκέντησαν τόσον τὴν καρδίαν καὶ τὸ πνεῦμά μου. Μόνον ὁ Βελεστῖνος, ὁ ταπεινὸς καὶ ἄσημος Βελεστῖνος, μὲ τὸν μουδίρην καὶ τὸν μπέην του, τοὺς χαμηλοὺς οἰκίσκους τῶν δούλων καὶ τοὺς ὑψηλοὺς πύργους τῶν ἀγάδων· μὲ τὰ ἐπηρμένα μέτωπα τῶν κατακτητῶν καὶ τὰς κυπτούσας κεφαλὰς τῶν κατακεκτημένων· μὲ τὸ σκότος τῆς δουλείας καὶ τὴν πυκνὴν ὁμίχλην του παρέστη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου ὁλοφάνερος. Κ' αἴφνης χαμηλὸς οἰκίσκος, χαμηλότερος ἐκείνου ὃν οἱ ἀρχαῖοι Πενέσται τῆς χώρας αὐτῆς κατῴκησαν ποτέ, μοῦ ἔδειξεν ὑπὸ ἀβέβαιον φῶς λυχνίας, γέροντα ὑψηλόν, λευκόμαλλον κύπτοντα ὑπὸ τὸ βάρος δυνατῆς συμφορᾶς καὶ γραῖαν γυναῖκα ἄφωνον χαμαὶ καὶ γυναῖκας ἄλλας καὶ ἄνδρας καὶ παιδία, ὅλους συμμαζευμένους ἐκεῖ, κατατρομαγμένους, ἀναμένοντας ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν φοβερὰν κραυγὴν καὶ φοβερώτερον κτύπημα θανάτου, ὡς ἡ οἰκογένεια τοῦ Πριάμου παρὰ τὸν βωμὸν τῶν Ἐφεστίων ἀνέμενε τοὺς ἐπιδρομεῖς. Καὶ ἰδοὺ ἡ κραυγὴ ἀκούεται εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖον καὶ ἡ ποδοβολὴ φθάνει ἀγρία, ἡ θυρὶς θραύεται καὶ πηδῶσιν ἐντὸς μαχαιροφόροι, ἐκσπῶντες τὸν θυμόν των κατὰ ἀόπλων καὶ ἀνυπερασπίστων θυμάτων !

Καὶ ἦσαν τ' ἀτυχῆ αὐτὰ καὶ ἀνυπεράσπιστα θύματα ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ καὶ οἱ συγγενεῖς δεκαοκταετοῦς νεανίου, ὅστις μὴ δεχθεὶς νὰ διαπεράσῃ ἐπὶ τῶν νώτων του διὰ τοῦ ῥεύματος τὸν ἀγᾶν τὸν ἔπνιξεν εἰς τὰ θολὰ νερά του. Καὶ παρηκολούθουν τώρα διὰ τῆς φαντασίας τὸν φλογερὸν νεανίαν φεύγοντα τῆς πατρικῆς στέγης, τῶν συγγενῶν καὶ φίλων, μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ἀλλὰ πλήρη μίσους τὴν καρδίαν καὶ ὅρκου ἐκδικήσεως τὰ χείλη, πλανώμενον εἰς τὴν ξένην, ψάλλοντα τ' ἀγαθὰ τοῦ ἐλευθέρου πολίτου, σαλπίζοντα τὴν ἡμίθεον καταγωγὴν τῶν ἀγγαρευομένων δούλων, πασχίζοντα νὰ κινήσῃ εἰς συμπάθειαν τοὺς ξένους, νὰ συνδαυλίσῃ τὴν κοιμωμένην λάβαν τῶν πατριωτῶν καὶ ν' ἀνάψῃ μεγάλην πυρκαϊάν, ἀποδίδων ὡς ὁ Μωυσῆς τὴν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς ὁμοφύλους του καὶ ὡς ὁ Μωυσῆς βασιζόμενος εἰς τὸν Θεόν του μόνον καὶ εἰς ἑαυτόν. Καὶ μετ' ὀλίγον τὸν ἔβλεπον συλλαμβανόμενον, μαστιγούμενον, φραγγελονόμενον ἀλλ' ἄκαμπτον κρατοῦντα τὸ ἡράκλειον σῶμα, ὑψηλὰ ἀνατείνοντα τὴν χονδρὴν κατσαρόμαλλον κεφαλὴν μὲ τοὺς ἐκφραστικοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὸν μαῦρον μύστακα, ἀλύγιστον τὴν ψυχὴν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ ῥίπτοντα αὐτὴν μετὰ παρρησίας κατὰ πρόσωπον τῶν τυράννων του :

— Μετὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς μου αὐτὸς εἶναι ὁ μεγαλείτερος πόθος μου.

Εἶχα ἐμπρός μου Ῥήγα τὸν Βελεστινλῆ !

✶

— Βελεστῖνος· δέκα λεπτά !

Ἡ ἔντονος κραυγὴ τοῦ ὁδηγοῦ τῆς ἁμαξοστοιχίας μὲ ἀπέσπασε τοῦ ὀνείρου μου κ' ἔστρεψα γύρω ἔκπληκτος τοὺς ὀφθαλμούς. Παχεῖα σκιὰ καὶ ῥωμαλέα βλάστησις ἠγείρετο παντοῦ· τὰ κηπάρια κ' αἱμασίαι καὶ αἱ φυτεῖαι τοῦ Πολυβίου ἤκμαζον ἔτι, ἀποτελοῦντα ὡς καὶ κατὰ τοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους ἐρασμίαν ὄασιν ἀνὰ τὰς ἀδεν-

Digitized by Google

δρους θεσσαλικὰς ἐκτάσεις. Πρὸ τοῦ σταθμοῦ βρακοφόροι καὶ φουστανελοφόροι χωρικοὶ μὲ κόκκινα καὶ γαλάζια μανδήλια εἰς τὴν κεφαλήν· τοῦρκοι τινὲς μὲ τ' ἀντεριὰ καὶ τὰ σαρίκια των· βλάχοι μὲ τὰς φουστανέλας καὶ τὰ φέσια καὶ τὰ σελιάχια των· μία βλάχα γραῖα μὲ τὴν σειριτόφορτον τοῦ Πίνδου ἐνδυμασίαν, στρίφουσα τὴν ρόκαν της· εἰς τσαρουχὰς μὲ τὴν δερματίνην ἐμπροσθέλαν καὶ τὰς ὀζώδεις χεῖράς του· εἰς κουλουροπώλης περιφέρων εἰς πώλησιν τὰς κουλούρας του· ἄλλος στραγαλοπώλης ὄρθιος πρὸ τοῦ στρογγύλου πάγκου του, ὅλοι περιήρχοντο πρὸ τῶν ἁμαξῶν, περιέργως ἐξετάζοντες διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὸ ἐσωτερικόν των εἴτε συνομιλοῦντες μετὰ τῶν ταξειδιωτῶν.

Ἤμην εἰς τὴν πατρίδα τοῦ Ῥήγα. Ἀλλὰ τὰς οἰκίας καὶ τοὺς πύργους τοῦ χωρίου πουθενὰ δὲν διέκρινα. Ἐπήδησα διάπυρος τῆς ἁμαξοστοιχίας καὶ ἠρώτησα ἕνα χωρικόν.

— Ποῦ εἶνε τὸ χωριό, ρέ;

— Πίσ' ἀπὸ τ' ὀρμάνι· μ' εἶπεν ἀδιαφόρως, δεικνύων δι' ἀνατάσεως τῆς κεφαλῆς πρὸς τὰ ἐμπρός, ὄπισθεν τοῦ δάσους.

— Εἶνε μακρυά;

— Ἐδά, χάμου.

Δὲν ἐκρατήθην· ἔλαβα τὸν μανδύαν μου καὶ προσεκάλεσα τὸν χωρικὸν νὰ μὲ ὁδηγήσῃ εἰς τὸ χωρίον.

— Νὰ φύγῃ πρῶτα τὸ παπόρι· μοὶ εἶπε δεικνύων τὸν σιδηρόδρομον.

— Θὰ βάλῃς κανένα μέσα;

— Ὄχι . . . . . ἔτσι.

Ἡ ἀπάθεια μετὰ τῆς ὁποίας μοῦ ἀπήντησε μ' ἔδειξεν ὅτι ὁ χωρικὸς εἶχε καιρὸν νὰ χάσκῃ ἀκόμη.

Ἐπὶ τέλους ἔφυγε τὸ παπόρι. Ὁ χωρικὸς τὸ παρηκολούθησε διὰ τῶν ὀφθαλμῶν μέχρις οὗ ἐξηφανίσθη εἰς τὴν πεδιάδα καὶ στραφεὶς τότε,

— Πᾶμε· μοὶ εἶπε.

Τὸν ἠκολούθησα μέχρις οὗ μὲ ὡδήγησεν εἰς εὐρεῖαν ἁμαξιτὴν ὁδόν, ἄγουσαν ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ εἰς τὸ χωρίον. Καὶ ἄλλοι χωρικοὶ ἀνέβαινον μεθ' ἡμῶν, τινὲς μὲ παντοειδεῖς ἀποσκευάς, ἐπανελθόντες ἐκ Βόλου, ἄλλοι παραλαβόντες τι ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ· ὁ τσαρουχὰς μὲ κύλινδρον δερμάτων ἐπ' ὤμου· ὁ κουλουροπώλης καὶ ὁ στραγαλοπώλης μὲ τοὺς πάγκους των ἐπὶ κεφαλῆς· ἡ γραῖα μὲ τὴν ρόκαν της καὶ ἄλλοι καταβάντες, ὡς ὁ Μέντωρ μου, διὰ νὰ χασκήσωσι μόνον κ' ἐπιστρέφοντες ἤδη μ' ἐλαφρὰν συνείδησιν ὅτι ἐξεπλήρωσαν τῆς ἡμέρας των τὰ καθήκοντα. Ὅλοι δὲ οὗτοι καθ' ὁμίλους πορευόμενοι συνεζήτουν, διὰ μυριοστὴν ἴσως φορὰν ἀφ' ἧς ἦλθεν ὁ σιδηρόδρομος εἰς τὸν τόπον των, πῶς φυσᾷ καὶ πῶς ξεθυμαίνει, πῶς κινεῖται καὶ πῶς συρίζει ἡ ἀτμομηχανή.

— Εἶνε παληὸς δρόμος τοῦτος; ἠρώτησα τὸν σύντροφόν μου.

— Ὄχι· τώρα τὸν φτιάνει ὁ δήμαρχος· ὁ παληὸς εἶν' ἀπὸ 'κεῖ. Καὶ διὰ τῆς χειρός του μοὶ ἔδειξε δεξιά.

— Εἶνε πολὺ παληός;

— Πάππου πρὸς πάππου· μοὶ ἀπήντησε λακωνικῶς.

Ἡ ἰδέα ὅτι τὸν δρόμον ἐκεῖνον ἴσως ἐπάτησέ ποτε καὶ ὁ Ῥήγας μ' ἐγαλβάνισε.

— Δὲν πᾶμε ἀπὸ 'κεῖ; ἐπρότεινα εἰς τὸν χωρικόν.

— Τί θὲς τί γυρεύεις· εἶνε μακρύτερα.

— Ἔχεις δουλειὰ στὸ χωριό;

— Ὄχι· σὰν θὲς πᾶμε.

Κ' ἔστρεψε δεξιά. Εἰσήλθομεν εἰς δρομίσκον στενὸν μόλις ἑνὸς μέτρου πλάτους κ' ἑλικοειδῆ. Πυκναὶ συστοιχίαι κυπαρίσσων, δένδρα ἄλλα παντοειδῆ, σχοῖνοι καὶ ἀγριόβατοι καὶ παλίουροι ἐξετείνοντο δεξιὰ καὶ ἀριστερά· κισσοὶ πλατύφυλλοι ἀνερριχῶντο ἐπὶ τῶν στελεχῶν καὶ ἡπλοῦντο εἰς ἀναδενδράδας μετὰ τοῦ αἰγοκλήματος καὶ τῆς ἀγριαμπέλης ἄνωθεν, καὶ μᾶς ἀπέκλειον ἀπὸ βήματος εἰς βῆμα ἐντὸς τερπνοῦ ἀσιατικοῦ κιοσκίου· νερὰ ἔτρεχον ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἄφθονα μέσῳ τῶν θάμνων καὶ προσέκρουον ἐπὶ τῶν ῥιζῶν καὶ ἀνεπήδων τὰ φυλλώματα καὶ παρέσυρον τὰ ἄνθη κ' ἐκύλιον τοὺς χάλικας εἰς ἁρμονικὴν συμφωνίαν· ἐνῷ πτηνὰ παντοδαπὰ ἐπέτων κ' ἐτερέτιζον κ' ἐλατρεύοντο ἐπὶ τῶν χλωρῶν κλαδίσκων ὡς εἰς καμμίαν πανήγυριν τῆς φύσεως. Ἐν μέσῳ δὲ τοῦ πυκνοῦ φυλλώματος ὁ ἥλιος, δύων ὄπισθεν τοῦ βουνοῦ, ἐφ' οὗ ἰχνογραφεῖτο ὡσεὶ φλογοβόλον μικρὸν ἐρημοκλῆσι καὶ δύο κυπάρισσοι, κατεπλημμύρει διὰ χρυσῶν ἀκτίνων τὸ δάσος.

Πολλάκις ἀνεμνήσθην ἐκεῖ τὸν ἕλληνα Μωυσῆν κ' ἐσκεπτόμην τάχα ἂν εἰς τὸ δάσος ἐκεῖνο πλανώμενος πρὸ τῆς φυγῆς του, εἰς τὸ βογγητὸ τῶν δένδρων καὶ τὴν ἐλευθέραν πτῆσιν τῶν πτηνῶν δὲν ἐνεπνεύσθη κανένα ὕμνον, ἀπ' ἐκείνους οἵτινες ἐθέρμαναν ἔπειτα τὰ στήθη τῶν πατριωτῶν, ἂν δὲν ὠνειροπόλησεν ἡ μεγάλη ψυχή του ἐκεῖ τὸ πρῶτον τὴν ἀπέραντον Πατρίδα, ἣν ἤθελε ν' ἀναστήσῃ ἀπὸ τὴν Μπόσνα ὡς τὴν Ἀραπιά. Συχνὰ δὲ μοῦ ἤρχετο εἰς τὸν νοῦν νὰ ἐρωτήσω τὸν σύντροφόν μου ἂν ἤξευρέ τι περὶ τοῦ μεγάλου συμπατριώτου του. Ἀλλ ἐκρατούμην ἐκ φόβου μήπως λάβῃ ἡ καρδία μου φοβερὰν ψυχρολουσίαν ἀπ' ἐκείνας ὅσας πολλάκις φεῦ! ἔλαβε μέχρι σήμερον κατὰ τὰς ἐπισκέψεις μου εἰς ἱστορικοὺς τόπους. Αἴφνης ὅμως ἔλυσεν ἐκεῖνος τὴν σιωπήν.

— Ποῦθε κοπιάζεις, καπ'τάνε;

— Ἀπ' τὸ Βόλο.

— Πῶς πᾶν' τὰ πράμματα;

Ἐστάθην καὶ τὸν προσέβλεψα ἔκθαμβος. Πάντοτε οἱ τόποι εἰς τοὺς ὁποίους συνέβη κάτι ἱστορι-

Digitized by Google

κὸν εἴτε κοινωνικὸν γεγονός· οἵτινες ἐπλημμυρίσθησαν ἀπὸ αἵματα εἴτε ἀπὸ δάκρυα· ὅσοι ἔφερον εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὸ φῶς εἴτ' ἔκρυψαν διὰ παντὸς ὑπὸ τὰ χώματά των προνομιοῦχον ὕπαρξιν, βυθίζουν εἰς ἄλλον κόσμον καθένα εὐαίσθητον ἐπισκέπτην. Ἐγὼ ἔξαφνα ἐκεῖ διετέλουν ὑπὸ ὑψηλὴν διέγερσιν· τὰ πάντα γύρω μου ἐφαίνοντο ὅτι ἐξεπροσώπουν τὸν Ῥήγαν. πολλάκις μέσῳ τῶν ἀναδενδράδων ἐπίστευον ὅτι διέκρινα αὐτὸν ὁλόσωμον, μὲ τὴν μαύρην ἐνδυμασίαν καὶ τὴν λεοντώδη κεφαλήν του καὶ τὴν ἐκφραστικὴν ἐκείνην φυσιογνωμίαν τῶν ἰσχυρῶν ψυχῶν· ὅτι ὅλα καὶ τὸ νερὸν καὶ τὸ δάσος καὶ ὁ ἀὴρ πέριξ ἐπανελάμβανον ἀδιακόπως τὰς στροφὰς τῆς λύρας του. Διὸ καὶ μοῦ ἐφάνη ἄλλος εὐθὺς ὁ κοντόχονδρος ἐκεῖνος καὶ βλακώδης Καραγκούνης. Πῶς πᾶν' τὰ πράμματα, δηλαδὴ τὰ πράγματα τῆς πατρίδος βέβαια· ὥστε φροντίζουν καὶ περὶ πατρίδος οἱ Καραγκούνιδες! Διατί τάχα; ἡ μεγάλη λάβα ἥτις ἔβραζεν εἰς τὰ στήθη τοῦ Ῥήγα διατί νὰ μὴν ἀφῆκε τὴν ἐλαχίστην σπίθα καὶ εἰς τὰ στήθη τῶν σημερινῶν συμπατριωτῶν του; Δὲν εἶνε καθόλου παράδοξον. Καὶ ἤρχισα εὐθὺς νὰ τοῦ ψάλλω ἱστορίας καὶ νὰ τῷ δίδω ἐλπίδας ὅτι τὸ μεγάλον ὄνειρον τοῦ συμπατριώτου του γρήγορα θὰ πραγματοποιηθῇ, ὅτι πολλοὶ Ῥῆγαι εἶν' ἕτοιμοι νὰ ψάλουν πάλιν:

Ὡς πότε παλληκάρια νὰ ζοῦμε 'ς τὰ στενά!

— Δὲ σοῦ μιλάω γιὰ τέτοια· σὲ ρωτάω γιὰ τσ' ἐκλογές. Θὰ τὸν βγάλουν πάλι τὸν Καρτάλη;

Διεκόπη κατησχυμένος. Ἐλησμόνησα ὅτι ἐπέκειντο δημοτικαὶ ἐκλογαὶ καὶ ὁ χωρικὸς ἤθελε νὰ μάθῃ πῶς πηγαίνουν τὰ ἐκλογικὰ πράγματα ἐν Βόλῳ, ὅπου ἐγίνετο φοβερὰ κομματικὴ πάλη, ὅπου νέοι Γίγαντες ἀνεστάτουν τὸ Πήλιον ἐναντίον τοῦ Διός...

*

Ὁ Βελεστῖνος κεῖται ἐπὶ τῶν προπόδων τοῦ λόφου καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ οἰκίας τουρκικάς, εἰς τὰς ὁποίας κατοικοῦν ἤδη οἰκογένειαι βλάχων, καὶ ἀπὸ πύργους ἀγάδων, ἐντὸς τῶν ὁποίων διαιτῶνται ἀνέτως αἱ κορῶναι καὶ οἱ πελαργοί. Τουρκικὰ καλδερίμια, ὑψηλοὶ περίβολοι, μεγάλαι θύραι σιδηρόφρακτοι καὶ μυστηριώδη θυρίδια, δύο τουρκικὰ τεμένη, καὶ δεξιά, ἀντίπεραν τοῦ Ξηριᾶ, ἐπὶ τῆς κλιτύος λόφου, σωρεία τουρκικῶν μνημάτων, μὲ τὰς πλάκας ὀρθίας ὡσεὶ φυτρωμένας εἰς τὴν γῆν, μαρτυροῦν εὐγλώττως εἰς τὸν ξένον τὴν πολυχρόνιον κυριαρχίαν, ἥτις ἐβάρυνεν ἐπὶ τοῦ τόπου.

Τὸ χωρίον ἐπὶ τουρκοκρατίας ἠρίθμει περὶ τὰς τριακοσίας οἰκογενείας τὰς πλείστας ὀθωμανικάς. Ἦτο ἕδρα ὑποδιοικήσεως ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐξηρτῶντο τὰ πέριξ τσιφλίκια. Ἤδη ὅμως δὲν ἔχει οὐδὲ τὸ ἥμισυ τοῦ τότε πληθυσμοῦ καὶ εἶνε ἕδρα τοῦ δήμου Φερῶν.

Φαίνεται ὅτι ὁ φίλος δήμαρχος προοιωνίζετο κακὴν τὴν ἔκβασιν τῶν ἐπικειμένων ἐκλογῶν. Διότι ὅτε τὸν ἐπεσκέφθην εἰς τὸ γραφεῖόν του τὸν εὗρον ἄνω κάτω, μαλλόνοντα μὲ ὅλους, μὲ τὸν πάρεδρόν του καὶ τὸν Νομάρχην, μὲ τὸν κλητῆρά του καὶ τὸν Πρωθυπουργόν, μὲ τοὺς ἐκλογεῖς του καὶ τὸν Βασιλέα. Μὲ παρέδωκε προθύμως εἰς τὸν οὐλεμᾶν τοῦ τόπου, τὸν κ. σχολάρχην, νὰ μὲ ξεναγήσῃ εἰς τὸ χωρίον κ' ἔμεινεν αὐτὸς καταστρώνων ἐπὶ χάρτου τοὺς ἐκλογικούς του συνδυασμούς.

Ὁ σχολάρχης ἦτο νέος Μακεδὼν πολὺ συμβιβαστικὸς καὶ καλόκαρδος. Μ' ἔφερε κατὰ πρῶτον εἰς δεξιόν, ἄνω τοῦ χωρίου, λόφον ὅπου μοῦ ὑπέδειξεν ἐρείπια τειχῶν τῆς περιφήμου Πελασγικῆς πόλεως, μ' ἐβεβαίωσε δὲ ὅτι καὶ ἄνω ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου σώζονται ἀκόμη λείψανα τῆς ἀκροπόλεως καὶ ὅτι ἐντὸς τῆς νεοκτίστου ἐκκλησίας τοῦ χωρίου, ὑπόβαθρον ἀρχαίου ἀγάλματος ὑποβαστάζει τὴν ἁγίαν Τράπεζαν.

Ἔπειτα μ' ἔφερεν εἴς τι ἐξοχικὸν καφενεῖον νὰ μοὶ δώσῃ τὸ οὖζον, τὸ ἀπαραίτητον Θεσσαλικὸν ποτόν. Νερὸν κατερχόμενον ἀπὸ τοῦ Κεφαλοβρύσου ἐσχημάτιζε μικρὰν λίμνην καὶ κατήρχετο εἰς αὔλακα πρὸς τὸ δάσος ὅπου ἀνεκίνει τοὺς ὑδρομύλους. Εἰς τὴν λίμνην γυμνόποδες καὶ ἔξωμοι αἱ χωρικαί, ἀνακινούμεναι ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ, ἐκοπάνιζον ἀσπρόρρουχα. Ἄνω δύο τρεῖς γηραιοὶ πλάτανοι καὶ μία μελιὰ ἔρριπτον παχυτάτην σκιάν. Οἱ πλάτανοι οὗτοι κατὰ τοὺς χωρικοὺς ἐχρησίμευον ἄλλοτε εἰς τοὺς δεσπότας ὅπως κρεμῶσι τοὺς δούλους· εἰς αὐτοὺς δ' εὗρον οἰκτρὸν τέλος καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ Ῥήγα.

Ἀπὸ τῆς ἀπαισίας ἐκείνης ἐποχῆς ἀπέσπασε τὴν προσοχήν μου ἐπεισόδιόν τι. Νέος χωρικὸς ἦλθε κ' ἐζήτησε καφὲν ἀπὸ τὸν καφεπώλην, ἀλλὰ τῷ εἶπεν οὗτος ὅτι δὲν εἶχε· ἐζήτησεν οὖζον, δὲν τῷ ἔδωκεν· ἔρριψε λεπτὰ ἐπὶ τοῦ πάγκου προπληρόνων, ἀλλ' ὁ καφεπώλης ἔρριψε κατὰ γῆς τὰ λεπτά. Ὁ χωρικὸς τὸν προσέβλεψε κατάματα, εἶτα συνέλεξεν ἀπὸ τῆς γῆς τὰ κέρματα καὶ ἀπεσύρθη χωρὶς νὰ εἴπῃ λέξιν. Δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐννοήσω τί συνέβαινε μὲ αὐτὰς τὰς σιωπηλὰς φιλοφρονήσεις τοῦ καφεπώλου καὶ τοῦ πελάτου του. Ἀλλ' ὁ σχολάρχης καὶ εἰς τοῦτο μὲ διεφώτισεν.

Ὁ νέος ἦτο ἀπὸ τοὺς παλληκαρίζοντας ἐν τῷ χωρίῳ. Ἀνῆκεν εἰς ἕτερον κόμμα· ἐνῷ ὁ καφεπώλης ἀνῆκεν εἰς τὸν δήμαρχον. Πρό τινων ἡμερῶν συνεπλάκησαν τὰ κόμματα ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ οἱ ὑποψήφιοι, οἵτινες ἦσαν ἐν ὅλῳ ἕξ, μὲ συμπάθειο, ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ δημάρχου καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ συμβοῦν δυστυχήματα. Ἔκτοτε εἰς τοιοῦτον σημεῖον ἔφθασεν ὁ κομματικὸς ἀναβρασμός, ὥστε ἐχωρίσθησαν ὁριστικῶς καὶ καφε-

Digitized by Google

νεῖα καὶ μαγαζεῖα καὶ συνοικίαι ἀκόμη, καθεὶς δὲ τῶν ὑποψηφίων ἔγεινε καὶ ἀρχηγὸς ἰδίου στρατοπέδου, μὴ συγκοινωνοῦντος οὐδὲ εἰς τὸ ψυχομάχημα καὶ τὴν ἐκκλησίαν ἔτι μετὰ τοῦ ἄλλου.

Οἱ νεοελεύθεροι, ὡς βλέπετε, ἐπῆραν εἰς ὕψιστον σημεῖον τὰς ἐκλογὰς καὶ τὰ δικαιώματα τοῦ πολίτου!

★

Μετὰ τὸ οὖζον ὁ σχολάρχης μ' ἐπῆγεν εἰς τὸ βάθος τοῦ χωρίου, εἰς τὴν Ὑπέρειαν κρήνην ἢ μᾶλλον εἰς τὸ Κεφαλόβρυσον, ὡς λέγεται παρὰ τῶν χωρικῶν. Καὶ ὑποθέτω ὅτι οἱ γραμματισμένοι τοῦ τόπου θὰ κάμουν καλὰ νὰ τὸ ἀφίσουν Κεφαλόβρυσον καθὼς θὰ ἔκαμνον ἁγιώτερα ἐὰν ἄφινον καὶ τὰς Φερὰς ὑπὸ τὰ ἐρείπιά των. Αἱ Φεραὶ ἐξέλειπον ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς πρὸ τοῦ Φὸν Κατσελενενβόγεν, τοῦ πρώτου Γάλλου κυρίου των, καὶ πρὸ τῆς Ἄννης τῆς Κομνηνῆς ἀκόμη· ἡ δὲ Ὑπέρεια κρήνη ἔχασε τὸ ὄνομα καὶ τὰς νύμφας της, ἀφ' ἧς ἐμαρτύρησεν εἰς Ὑπάτην ὁ Ἡρωδίων, ἀπόστολος νέας θρησκείας κ' ἔπλυνε τοὺς πόδας του εἰς τὰ νάματά της ἀγροῖκος Χριστιανός.

Τὸ Κεφαλόβρυσον εἶνε λεκάνη ἀρκετὰ μεγάλη, ἐκτεινομένη παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου τοῦ καλουμένου ἤδη Σαράϊ, ἕνεκεν τῶν ἐπ' αὐτοῦ ἀρχαίων ἐρειπίων βέβαια. Γύρω αὐτῆς μεγάλοι ὀγκόλιθοι ἐκτείνονται εἰς βαθμίδας ἀπὸ τῶν ὁποίων κατέρχονται οἱ χωρικοὶ εἰς τὸ κέντρον, ὅπου ἀπὸ λιθοκτίστου ὑψώματος τρέχει ἄφθονον τὸ νερόν. Εἰς τὴν μίαν ἄκραν ὀρθοῦται γαλανοβαμμένον τζαμὶ καὶ ξύλινον παράπηγμα καφενείου· γύρω δ' ὑψοῦνται γηραιοὶ πλάτανοι, οἱ πλεῖστοι ἀπεξηραμένοι κ' ἐρημωμένοι ἤδη.

Ὁ ἥλιος εἶχε δύσει καὶ ἀπ' ὅλους τοὺς δρόμους ἔσπευδον αἱ χωρικαὶ νὰ γεμίσουν τὰς ὑδρίας των καὶ οἱ χωρικοὶ νὰ ποτίσουν τὰ κτήνη των. Ὅμιλοι παιδίων ἔτρεχον παρὰ τὰ χείλη τῆς λεκάνης, παίζοντα καὶ πετροβολοῦντα τὰς ἐν τῷ νερῷ νηχομένας χῆνας, αἵτινες ἔφευγον ἐν κρωγμῷ ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἀντίπεραν πλευράν, ἐκτινάσσουσαι ἀργυρᾶς ψεκάδας διὰ τῶν πτερῶν των. Ἀρά γε δὲν ἔπαιζεν οὕτω καὶ ἐπετροβόλει τὰς χῆνας κ' εἰσήρχετο εἰς τὸ νερὸν παιδίον ὁ Ῥήγας ἄφροντις, μὴ βαρυνόμενος διὰ τὴν δουλείαν τῆς πατρίδος του, μηδὲ φανταζόμενός ποτε ὅτι θ' ἀπέβαινε μίαν ἡμέραν ὁ Τυρταῖος τῶν δούλων, ἡ λατρεία καὶ τὸ σέμνωμα ὁλοκλήρου λαοῦ; Ἀλλὰ καὶ ἂν ἔπαιζεν οὗτος, ἤρκει ἡ ἐμφάνισις τυραννικῆς μορφῆς μόνον νὰ τῷ κόψῃ τὴν χαρὰν καὶ νὰ τῷ φέρῃ τὰ δάκρυα· ἐνῷ οἱ σημερινοὶ ἀπόγονοί του εἶνε ἐλεύθεροι εὐτυχῶς, νὰ χαίρωνται τὴν χαρὰν καὶ τὰ παιδικά των χρόνια!

Ὅλος ὁ χῶρος ἀντήχει ἀπὸ φωνὰς καὶ χιλιμιντρίσματα. Κτήνη καὶ ἄνθρωποι ἐποδοπάτουν τὸ νερὸν καὶ ἀπὸ τοῦ βάθους τῆς λεκάνης ἐξήρχοντο βρωμεραὶ ἀναθυμιάσεις ἕνεκεν τῆς ἀνακινουμένης λάσπης.

Ποῦ εἶνε, Σοφοκλῆ, τὸ θεοφιλέστατον νᾶμα;

★

Τὴν αὐγὴν τῆς ἐπομένης ὁ δήμαρχος μοῦ ἔδωκε πολύπειρον χωρικὸν νὰ μοῦ δείξῃ τὸ σπίτι τοῦ Ῥήγα. Ἕκαστος φαντάζεται τὴν ταραχὴν ἥτις ἐπλημμύρει τὰ στήθη μου μέχρις οὗ φθάσω εἰς τὴν κοίτην ἐν ᾗ εἶδε τὸ πρῶτον τὸ φῶς ὁ μέγας πατριώτης. Τί ἔχει νὰ κάμῃ ἡ φάτνη τῆς Βηθλεὲμ ἀπέναντι τῆς κοίτης ἑνὸς ἐθνομάρτυρος: Ὁ Χριστὸς ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιόν του δι' ὅλον τὸν κόσμον· ἀλλ' ὁ Ῥήγας ἐκήρυξε τὸ ἰδικόν του διὰ τὸν δοῦλον ἐθνισμόν. Ὁ Χριστὸς εἶχεν εἰς τὰ στήθη του ὁλόκληρον τὴν ἀνθρωπότητα· καὶ ὁ Ῥήγας εἶχεν εἰς τὰ ἰδικά του στήθη μίαν μεγάλην Πατρίδα, δεσμευμένην, τυπτομένην, ἐξηυτελισμένην. Ὁ Χριστὸς ἔκραζεν εἰς τὸν νεκρὸν Λάζαρον ἐγείρου, καὶ ὁ Ῥήγας ἔλεγε τὸ αὐτὸ εἰς ὁλόκληρον νεκρὸν λαόν· καὶ ἡ φωνὴ τοῦ στέντωρος ἠκούσθη καὶ ὁ νεκρὸς ἀνέστη ἄνευ θείας τινὸς συμπράξεως, παρὰ διὰ τῶν ᾀσμάτων του μόνον. Ἂς συλλογίζωνται ἄλλοι ὅτι εἶνε ἄνθρωποι καὶ ἂς λατρεύουν τὸν σωτῆρα τοῦ κόσμου· ἐγὼ θέλω νὰ εἶμαι μόνον ὁ ἀναστὰς Ἕλλην καὶ τιμῶ καὶ δοξάζω τὸν ἀναστήσαντά με!...

Ἐφθάσαμεν ἄνω τοῦ χωρίου μετὰ τοῦ ὁδηγοῦ μου, πορευόμενοι εἰς στενὸν καὶ πετρώδη κοῖλον δρομίσκον. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἠγείροντο πέτρινοι τοῖχοι, ἄνω τῶν ὁποίων διεκρίνοντο ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ μεγάλα τετράγωνα, μὲ πετρώδεις αὐλὰς καὶ θεμέλια οἰκιῶν καὶ πηγάδια ἀνωρυγμένα. Τινὰ τούτων εἶχον καθαρισθῇ ἀπὸ τῶν πετρῶν κ' ἐντὸς ἐφύετο εἰς ὕψος ὁ καπνὸς καὶ ὁ ἀραβόσιτος.

Ἐκεῖ ἔκειτο ἄλλοτε τὸ χωρίον κατὰ τὰς ἰδέας τοῦ ὁδηγοῦ μου. Εἰς τὴν ἀριστερὰν τῷ ἀνερχομένῳ συνοικίαν, καλουμένην καὶ σήμερον Τσιγγέλι Μαχαλᾶς, κατῴκουν τοῦρκοι, ἀράπιδες καὶ γύφτοι, εἰς δὲ τὴν δεξιάν, τὸν Βαρούση μαχαλᾶν, κατῴκουν οἱ ἕλληνες.

Ἐπὶ τέλους ἀνέβημεν δεξιὰ καὶ μετὰ μικρὰς ἀναζητήσεις τοῦ ὁδηγοῦ μου εἰσήλθομεν εἰς ἕνα περίβολον, ὃν ἐδείκνυον οἱ παλαιότεροι κάτοικοι ὡς τὴν οἰκίαν τοῦ Ῥήγα. Ὁ περίβολος ἦτο τετράγωνος, εὐρύς, πλήρης πετρῶν. Ὅπως συνειθίζεται ἀκόμη εἰς τὴν Θεσσαλίαν ἡ οἰκοδομὴ ἦτο κατὰ τὸ τουρκικὸν σχέδιον. Ὑψηλοὶ περίβολοι εἰς διπλάσιον τοῦ ἀνθρωπίνου ἀναστήματος πέριξ, ὥστε νὰ μὴ δύναται ἀνθρώπινος ὀφθαλμὸς νὰ εἰσχωρήσῃ ἀπ' ἔξω καὶ μολύνῃ τὸ οἰκογενειακὸν ἄσυλον τοῦ οἰκοδεσπότου. Εἰς τὸ βάθος τοῦ περιβόλου οἰκία ὅσον τὸ δυνατὸν ταπεινή, στενή, σκοτεινὴ διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς οἰκογενείας καὶ αὐλὴ μεγάλη ἔμπρὸς διὰ τὰ ζῶα καὶ ἕνα πη-

Digitized by Google

γαδάκι ἐν τῷ μέσῳ στενόλαιμον διὰ τὴν ὕδρευσιν.

'Εκτὸς τοῦ πηγαδίου, ξηροῦ κ' ἐκείνου, τίποτε ἄλλο δὲν φαίνεται ἀπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ 'Ρήγα. Καὶ οἰκοδομὴ καὶ περίβολος πέριξ κεῖνται πέτραι ἐπὶ πετρῶν, ὡσανεὶ ἐσαρώθησαν, ἐξηλείφθησαν ἀπὸ τὴν ζηλότυπον πνοὴν τῆς τυραννίας. Μόνον μακρὰ κάπαρις, ἐξερχομένη ἀπὸ σχισμάδος τῆς γῆς περιέπλεκε γύρω τὴν πέτραν τοῦ πηγαδίου μὲ τὸ χλωρὸν φύλλωμά της καὶ τὰ λευκά της ἄνθη ὡς νὰ ἐστεφάνου τὴν πηγήν, ἥτις ἐπότισεν ἄλλοτε καὶ ἤνδρωσε κ' ἴσως ἔδωκε τοιαῦτα αἰσθήματα εἰς τὸν θεόληπτον ψάλτην.

'Εκάθισα ἐπὶ τῶν πετρῶν κάθιδρως καὶ συγκεκινημένος. 'Ο ἥλιος, ἂν καὶ πρωία ἀκόμη, κατεφλόγιζε τὰς ἐκτάσεις κ' ἔκαμνε τὸ βουνὸν ν' ἀναδίδη λάβας. Κάτω ἐξετείνετο τὸ χωρίον σιωπηλὸν καὶ τὸ δάσος ἤρεμον, ὡσεὶ ἀποκαρωμένον ὑπὸ τὴν φλόγα· ἔπειτα ἤρχετο ἡ πεδιάς, αἱ παχεῖαι νομαὶ ὅπου ὁ 'Απόλλων, ταπεινὸς καὶ ἄσημος βοσκός, ἐνόμευσε τὰ ποίμνια τοῦ 'Αδμήτου· ἔπειτα μακρὰ καὶ βαθυγάλανος ἡπλοῦτο ἡ Κάρλα, ἡ καλλίναος Βοιβηὶς τοῦ Εὐριπίδου· καὶ ὄπισθεν ἔκλειε τὸν ὁρίζοντα τὸ Πήλιον, συγχεόμενον μετὰ τοῦ 'Αμυρικοῦ πεδίου.

'Ο ὁδηγός μου ἀφοῦ μ' ἔφερεν ἀπεμακρύνθη εἰς τὰ ἔργα του κ' ἔμεινα μόνος ἐκεῖ, μέσῳ τῆς ἐρημίας καὶ τῶν ἐρειπίων, παρ' αὐτὴν τὴν κοιτίδα τοῦ 'Ρήγα. 'Αδιάφορον ἂν δὲν εἶνε δι' ἐπιγραφῶν ἀποδεδειγμένον, ὅτι ἐκείνη ἦτο ἡ οἰκία καὶ οὐχὶ ἄλλη παρέκει. Τὸ ἴδιον κάμνει. Ἦτο αὐτὸς ὁ τόπος ὅστις τὸν εἶδε γεννώμενον· ἦτο αὐτὴ ἡ γῆ ἥτις τὸν εἶδεν ἀναπτυσσόμενον, ἀνδρούμενον· ἦτο ὁ ἴδιος ἀὴρ ὃν ἀνέπνευσαν τὰ μεγάλα στήθη του· ἐκεῖνος ὁ ψίθυρος τὸν ἐλίκνισε, τοῦτο τὸ δένδρον τὸν ἐνέπνευσεν, ἐκείνη ἡ πηγὴ τὸν ἐπότισε, τοῦτο τὸ ξηρὸν βουνὸν εἵλκυσε περισσότερον τὴν ἀγάπην του. Καὶ ὁλόκληρος ἡ πέριξ εἰκὼν ἐζωγραφήθη εἰς τὴν φαντασίαν του· οὗτος ὁ αἰθὴρ καὶ τοῦτο τὸ μοσχοβόλημα τοῦ χόρτου τὸν περιέλουσε καθ' ἣν στιγμὴν ἔκλειε τὸ ὕστατον τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπὸ τὸν βρόχον τοῦ δημίου.

Ἔμενον ἐκεῖ ἀκίνητος καὶ σιωπηλὸς ὡς εἰς ἔκστασιν. Τὸ ξηρὸν ἐκεῖνο πηγαδάκι καὶ ὅλος ὁ πέριξ χῶρος ἀνέδιδον ἀναθυμιάσεις, ὡς αἱ μυθολογούμεναι ἐκεῖναι τῶν μαντείων, αἵτινες ἔκαμνον ἀλλόφρονας τὰς ἱερείας. Κ' ἐνθυμοῦμαι ὅτι τὴν ὥραν ἐκείνην, μυρίαι λόγχαι νὰ προσέβαλλον τὰ στήθη μου καὶ χίλια ἀστραπτερὰ ξίφη νὰ ἐκρέμαντο ἄνω τῆς κεφαλῆς μου, δὲν θὰ ἐδίσταζα κ' ἐγὼ νὰ φωνάξω στεντορείως :

— Πρὸ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς μου ἐπιθυμῶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος μου !

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΠΟΙΗΜΑ ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ

Τὸ κατωτέρω ποίημα τοῦ 'Αριστοτέλους Βαλαωρίτου, ἄγνωστον τέως καὶ μὴ περιληφθὲν εἰς τὴν ὁριστικὴν ἔκδοσιν τοῦ ἔργου του, εὐμενῶς ἐδόθη πρὸς τὴν '**Ε σ τ ί α ν** πρὸς δημοσίευσιν ὑπὸ τοῦ κ. Ι. Βαλαωρίτου υἱοῦ τοῦ μεγάλου ποιητοῦ.

Η ΞΑΝΘΟΥΛΑ

«Μ' ἀρέσ' ἡ θάλασσα γιατὶ μοῦ μοιάζει,
Μ' ἀρέσει, σ' ἄκουσα νὰ λὲς κρυφά.
Πότε ἀγριεύεται, βογγάει, στενάζει,
Καὶ πότε ὁλόχαρη παίζει, γελᾷ »

«Δὲν εἶν' ὁλόξανθη σὰν τὰ μαλλιά μου ;
Δὲν εἶν' ὁ κόρφος μου σὰν τὸν ἀφρό ;
Μέσα στὰ μάτια μου τὰ γαλανά μου
Δὲν ἔχω κύματα, τάφο, οὐρανό ;»

«Μ' ἀρέσ' ἡ θάλασσα γιατὶ μοῦ μοιάζει,
Κι' ἂς ἔχῃ μέσα της κόσμο θεριά. .
Μὴ 'ς τὴν καρδοῦλά μου, μὴ δὲ φωλιάζῃ,
'Αγάπη ἀχόρταγη, σκληρὴ φωτιά ;»

Κ' ἐγὼ ἐχαιρόμουνα ποῦ χολιασμένη
Φαρμάκι μῶσταζες μέσ' 'ς τὴν ψυχή,
Τὴ ζήλειά σου ἔβλεπα ξαγριεμένη...
'Σ τὰ χείλη σου ἔβραζε κάθε πνοή.

Τότ' ἐκρεμάστηκα 'ς τὴν τραχηλιά σου,
Τὴ φλόγα σῶσβυσα μὲ δυὸ φιλιά,
Τὴν ὄψη ἐβύθισα μέσ' 'ς τὰ μαλλιά σου,
'Σ τὸν κόρφο σου ἔστησα κρυφὴ φωλιά.

«Κῦμά μου ἀνήμερο, ψυχή μου φθάνει·
Μὴ μ' ἀγριεύεσαι, πλάγιασ' ἐδῶ...
Θἆμαι γιὰ σένανε γλυκὸ λιμάνι·
Τί ἀξίζει ἡ θάλασσα χωρὶς γιαλό ;»

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Πένθιμος ἀπογραφὴ

Γαλλικὴ ἰατρικὴ ἐφημερὶς ἔφθασεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ἐνιαύσιος θνησιμότης ὅλου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἀναβαίνει ὡς ἔγγιστα εἰς 33 ἑκατομμύρια. 'Εκ τούτου ἕπεται, ὅτι ἀποθνήσκουσι κατὰ μέσον ὅρον ὑπὲρ τὰς 91 χιλιάδας ἀνθρώπων καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἤτοι 3,730 τὴν ὥραν. Ἡ γνῶσις ὅτι 62 ἄνθρωποι ἀποθνήσκουσι κατὰ πᾶν λεπτὸν τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν εἶνε τῷ ὄντι τὸ μελαγχολικώτατον πόρισμα τῆς ἀπογραφῆς, καὶ ἐξηγεῖ διατί ὁ Θεὸς ὠργίσθη, ὡς ἱστορεῖ ἡ Γραφή, κατὰ τοῦ Δαυῒδ θεσπίσαντός ποτε τὴν ἀπογραφὴν τοῦ πληθυσμοῦ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. Ἡ αὐτὴ ἐφημερίς, ἐξακολουθοῦσα τὰς παρατηρήσεις της, προσθέτει ὅτι τὸ ἓν τέταρτον τῆς γενεᾶς ἀποθνήσκει πρὸ τοῦ ὀγδόου ἔτους, καὶ τὸ ἥμισυ πρὸ τοῦ τέλους τοῦ δεκάτου ἑβδόμου· ὁ μέσος ὅρος τῆς ζωῆς εἶνε οὐχ ἧττον ὑπὲρ τὰ τριακονταοκτὼ ἔτη,

Digitized by Google

τόσον δὲ σπάνιοι εἶνε, λέγει, οἱ ἑκατοντοῦται, ὥστε μόλις εἰς τὰς ἑκατὸν χιλιάδας εἷς φθάνει τὴν πατριαρχικὴν ταύτην ἡλικίαν.

Αἰτία διαφορᾶς

Εἰς ἑστιατόριον:

Πελάτης. — Τὸ χθεσινὸν πιφτέκι ἦτον μεγαλήτερο ἀπὸ τὸ σημερινό· γιατί;

Ὑπηρέτης. — Γιατὶ καὶ τὸ χθεσινὸ βῶδι ἦτον μεγαλήτερο ἀπὸ τὸ σημερινό.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

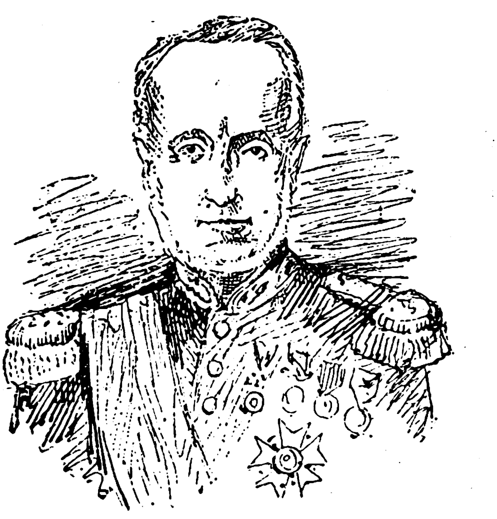

Ζουριὲν Δελαγραβιὲρ

Ὁ τηλέγραφος ἀνήγγειλε κατ' αὐτὰς τὸν θάνατον ἐξόχου Γάλλου καὶ ἀρίστου φίλου τῆς Ἑλλάδος, τοῦ ναυάρχου Ζουριὲν Δελαγραβιέρ. Ὁ ναύαρχος ἐγεννήθη κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1812 ἐκ πατρὸς ὑποναυάρχου, πατρικίου τῆς Γαλλίας κατὰ τὴν βασιλείαν Λουδοβίκου Φιλίππου. Εἰς τὸ ναυτικὸν εἰσῆλθε τὸ 1828. Ὡς ἀντιπλοίαρχος τῷ 1841 ἐξέπλευσε κατὰ τῆς Κίνας, καὶ τὸ 1850 ὠνομάσθη πλοίαρχος. Κατὰ τὸν Ἀνατολικὸν πόλεμον ἐδρασεν ἐν τῇ Μαύρῃ Θαλάσσῃ, μεθ' ὃ προήχθη εἰς ὑποναύαρχον τὸ 1855 καὶ ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς ναυτικῆς μοίρας τῆς Ἀδριατικῆς. Κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1861 τῷ ἀνετέθη ἡ διοίκησις τῆς ναυτικῆς μοίρας τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου, μετὰ παρέλευσιν δὲ δύο μηνῶν ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῆς κατὰ τοῦ Μεξικοῦ γαλλικῆς ἐκστρατείας. Μετὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ πολέμου ὁ Ζουριὲν Δελαγραβιὲρ ἐπεφύλαξε δι' ἑαυτὸν τὴν ἀρχηγίαν τῆς ναυτικῆς μοίρας μόνον, ἰδιαιτέρου στρατηγοῦ ἀναλαβόντος τὴν ἀρχηγίαν τῶν στρατευμάτων. Τὸ 1862 προήχθη εἰς ἀντιναύαρχον, καὶ τὸ 1864 ὠνομάσθη ὑπασπιστὴς τοῦ αὐτοκράτορος Ναπολέοντος. Μετὰ ταῦτα δ' ἐκλήθη ἐπὶ τὴν κυβέρνησιν τοῦ στόλου τῆς Μεσογείου. Ληξάσης τῆς ὑπηρεσίας του ἀνεκλήθη κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1870 καὶ αὖθις μετά τινας μῆνας ἀνέλαβε τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ στόλου τῆς Μεσογείου. Κατὰ τὸν θάνατον Ναπολέοντος τοῦ Γ'. ἐζήτησε καὶ ἔλαβε τὴν ἄδειαν νὰ παραστῇ εἰς τὴν κηδείαν του καθ' ὃ ἀρχαῖος ὑπασπιστής του. Διετηρήθη δὲ ἐν ἐνεργείᾳ δίχως νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅριον ἡλικίας, ἕνεκα τῶν πολεμικῶν ἐκδουλεύσεών του. Πλὴν τούτων ὁ ναύαρχος προσέφερε καὶ συγγραφικὰς ἐκδουλεύσεις εἰς τὴν πατρίδα του. Ὡς συνεργάτης τῆς «Ἐπιθεωρήσεως τῶν Δύο Κόσμων», ἐδημοσίευσεν ἐν αὐτῇ μέγαν ἀριθμὸν πραγματειῶν, σχετιζομένων πρὸς τὰ ταξείδιά του, τὸ ναυτικὸν καὶ τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ. Ἐδημοσίευσε δὲ καὶ χωριστὰ συγγράμματα περισπούδαστα, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ «Ναυτικὸν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων» μετεφράσθη καὶ παρ' ἡμῖν. Ἕνεκα τῶν ἔργων τούτων ἐγένετο μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν κατὰ τὸ 1866, πρό τινων δ' ἐτῶν καὶ ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία τὸν συμπεριέλαβε μεταξὺ τῶν τεσσαράκοντα μελῶν της.

— Αἱ μεγαλήτεραι μέλισσαι τοῦ κόσμου εἶνε αἱ τῶν Ἰνδιῶν, αἵτινες ἀποταμιεύουσι τὸ μέλι των εἰς τὰ βάθη πυκνῶν δασῶν ἢ εἰς σχισμὰς βράχων. Ἡ ἀναζήτησις δὲ μέλιτος εἶνε ἐπάγγελμα ἐκ τῶν μᾶλλον προσοδοφόρων ἐν Ἰνδίαις καὶ ἡ ἐξαγωγὴ αὐτοῦ ἀνέρχεται εἰς ποσὸν μέγα κατ' ἔτος. Νῦν δὲ ἰδιαιτέρα ἐπιστημονικὴ ἀποστολὴ ἐγένετο ἐξ Ἡνωμένων Πολιτειῶν εἰς Ἰνδίας ὅπως φροντίσῃ περὶ τῆς ἐκεῖθεν μεταφορᾶς καὶ τῆς ἐγκλιματίσεως ἰνδικῶν μελισσῶν ἐν Ἀμερικῇ.

— Ἡ μεγαλητέρα ἐφημερὶς τοῦ κόσμου ἐκδίδεται ἐν Βοστὼν τῆς Ἀμερικῆς καὶ καλεῖται «The Evening Gazette», ἡ δὲ μικροτέρα ἐν Μεξικῷ καὶ ἐπιγράφεται «Τηλεσκόπιον». Ἡ παλαιοτέρα γαλλικὴ ἐφημερὶς εἶνε ἡ «Ἐφημερὶς τῆς Γαλλίας», τῆς δὲ Σουηδίας ἡ «Ἐφημερὶς τῆς Σουηδίας» καὶ τῆς Γερμανίας ἡ «Ἐφημερὶς τῆς Λειψίας». Πᾶσαι αὗται ἀριθμοῦσιν ἡλικίαν ὑπερδιακοσίων ἐτῶν. Ὁ «Χρόνος» τοῦ Λονδίνου θὰ ἑορτάσῃ τὴν ἑκατονταετηρίδα του τὸ προσεχὲς ἔτος. Τὰ πλειότερα περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδες ἐκδίδονται ἀγγλιστί, 18700 ἐν ὅλῳ κατὰ τὸ 1890, ἤτοι 49 τοῖς 100 ἐπὶ τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν ἐκδιδομένων τοιούτων ἀνὰ τὴν ὑφήλιον. Δευτέρα ἔρχεται ἡ γερμανικὴ γλῶσσα καὶ τρίτη ἡ γαλλική.

— Ἐν Ν. Ἀμερικῇ γίνεται χρῆσις νέου τρόπου καλλιεργείας τῆς γῆς, ἤτοι ἐκσκαφῆς καὶ ὀργώσεως διὰ δυναμίτιδος. Πρὸς τοῦτο ἀνοίγονται κατὰ διαστήματα ὀπαὶ 2—3 ποδῶν βάθους καὶ τίθενται ἐντὸς αὐτῶν φυσίγγια δυναμίτιδος ἅτινα ἐκρηγνύονται συγχρόνως μεταδιδομένου τοῦ πυρὸς δι' ἠλεκτρικοῦ σύρματος.

— Χρῆσις τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτὸς γίνεται εἰς τὴν ἁλιείαν. Ἐν Ἁγίῳ Φραγκίσκῳ ἐσχάτως πυράματά τινα ἐστέφθησαν ὑπὸ καταπληκτικῆς ἐπιτυχίας. Ἰσχυρὰ ἠλεκτρικὴ λυχνία ἐτέθη εἰς τὸ βάθος τοῦ ὕδατος, οἱ δὲ ἰχθῦς θαμβωθέντες καὶ τυφλούμενοι σχεδόν, μετὰ τόσης ὁρμῆς συνηθροίζοντο περὶ αὐτήν, ὥστε συνελαμβάνοντο διὰ τοῦ δικτύου ἄνευ τῆς χρήσεως δολωμάτων.

— Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἀλγερίας κατὰ τὴν νεωτέραν ἀπογραφὴν ἀνέρχεται εἰς 4,124,732 ψυχῶν, πλὴν τοῦ στρατοῦ, προστιθέμενος δὲ εἰς τὸν πληθυσμὸν τῆς Γαλλίας ἀναβιβάζει τοῦτον εἰς 43,367,963 ψυχῶν.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἀρχαιολογικὰ

Δραστηρίως προχωροῦσιν αἱ παρὰ τὴν ὑποτιθεμένην Ἐννεάκρουνον ἀνασκαφαὶ ἃς διευθύνει ὁ κ. Δαῖρπφελδ, πολλὰ ἀποκαλύπτουσαι τὰ ἄξια λόγου καὶ δίδουσαι ἀφορμὴν εἰς εὐρυτέρας τοπογραφικὰς μελέτας. Περὶ τούτων ἴδιον ἄρθρον θὰ δημοσιευθῇ προσεχῶς εἰς τὴν «Ἑστίαν».

— Τὸ ἐν Ἀθήναις μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους διεξεδίκει ἀνέκαθεν ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις, διότι ἐκεῖ ὑπῆρχεν ἡ μονὴ τῶν καπουκίνων, ἐν ᾗ κατῴκησε καὶ ὁ Βύρων κατὰ τὴν ἐν Ἀθήναις διαμονὴν αὐτοῦ. Παρεχώρησε δὲ τοῦτο αὐτῇ τελευταῖον ὁ δῆμος Ἀθηναίων κα-

Digitized by Google

τόπιν ἀποφάσεως τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου. Πρὸς ἐπισκευὴν τοῦ μνημείου τούτου ἡ γαλλικὴ βουλὴ ἐψήφισε πίστωσιν 10.000 δραχμῶν, αἱ δὲ πρὸς τοῦτο ἐργασίαι ἄρχονται ὅσονούπω.

— Ἀφροδίτη ἀρίστης τέχνης, ἑνὸς μέτρου περίπου ὕψους εὑρέθη ἐν Δαφνίῳ κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῆς ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας ἐπὶ τῆς ἀρχαίας ἱερᾶς ὁδοῦ ἀκριβῶς πρὸ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης. Εἶνε καθ' ὅλα σχεδὸν ἀρτία, πλὴν τῆς κεφαλῆς ἐλλειπούσης.

Φιλολογικὰ

Ἐνεργοῦνται ἐν Γαλλίᾳ ἔρανοι ὑπὸ ἐπιτροπῆς ἧς πρόεδρος εἶνε ὁ γηραιὸς ποιητὴς Λεκὸντ δὲ-Λὶλ πρὸς ἀνέγερσιν μνημείου τοῦ ποιητοῦ Θεοδώρου Μπαμβίλ.

—Αἱ Ἀθῆναι ξενίζουσιν ἀπὸ ἡμερῶν τινων ἕνα τῶν διαπρεπῶν λογίων τῆς Γερμανίας καὶ ἐκ τῶν πολυγραφωτάτων φιλολόγων αὐτῆς, τὸν Φραγκῖσκον Σούσεμιλ, καθηγητὴν τοῦ ἐν Πρωσσίᾳ Πανεπιστημίου τῆς Γκραϊφσβαλδ. Ὁ Σούσεμιλ συνέγραψε πλειότερα συγγράμματα ἢ ὅσα ἔτη πανεπιστημιακῆς δράσεως ἀριθμεῖ, τοὐλάχιστον δὲ τόσα ὀγκώδη καὶ σοφὰ ἔργα ἐξεπόνησεν, ὅσους ἐνιαυτοὺς ἀπὸ τῆς ἀκαδημαϊκῆς του ἕδρας διδάσκει. Τῶν περὶ τὸν Πλάτωνα καὶ Ἀριστοτέλη πολυχρονίων μελετῶν του προϊόντα εἶνε δεκαπέντε περίπου βαρυσήμαντα συγγράμματα καὶ ἀριθμὸς μέγας πραγματειῶν μικροτέρων. Τὸ τελευταῖον δὲ αὐτοῦ σύγγραμμα εἶνε ἡ δίτομος ὀγκώδης «Ἱστορία τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων κατὰ τοὺς Ἀλεξανδρινοὺς χρόνους», μετὰ τὴν συντέλεσιν τοῦ ὁποίου κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

— Κατά τινα εἰδικὴν ἀπογραφὴν ὑπάρχουσιν ἐν Γερμανίᾳ καὶ Αὐστρίᾳ 11261 συγγραφεῖς κατοικοῦντες 2078 διαφόρους πόλεις ἢ χωρία. Ἐκ τούτων 1521 κατοικοῦσιν ἐν Βερολίνῳ, 1166 ἐν Βιέννῃ, 409 ἐν Μονάχῳ, 302 ἐν Λειψίᾳ.

— Κατ' ἄλλην τινὰ βιβλιογραφικὴν σημείωσιν ἐξεδόθησαν κατὰ τὸ ἔτος 1890 ἐν Γερμανίᾳ 18875 βιβλία. Ἐκ τούτων δὲ 1731 διηγήματα, δράματα καὶ ποιήματα, 1763 θεολογικά, 1638 νομικὰ καὶ πολιτικά, 1353 ἰατρικά, 909 τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, 2099 παιδαγωγικά, 521 παιδικά, 626 ἀρχαιολογικὰ καὶ γλωσσολογικά, 602 νέων γλωσσῶν καὶ παλαιογερμανικῆς, 814 βιογραφικὰ καὶ ἱστορικά, 600 γεωγραφικά, 787 καλλιτεχνικὰ κλπ.

—Πᾶσα ἐλπὶς περὶ τῆς θεραπείας τοῦ Γοὺϋ δὲ Μωπασσὲϋ ἐξέλιπε καὶ οὕτω θὰ μείνῃ ὁριστικῶς ἄγραφον τὸ τελευταῖον μυθιστόρημα περὶ τὸ ὁποῖον ἠσχολεῖτο ὁ διάσημος συγγραφεύς, τὸ ἐπιγραφόμενον Ἑσπερινός.

— Ὁ Ζολᾶς ἤρχισε τὴν δημοσίευσιν τοῦ τελευταίου μυθιστορήματος τῆς σειρᾶς τοῦ Ρουγκὼν Μακάρ. Φέρει τίτλον Ἡ Καταστροφὴ καὶ περιγράφεται ἐν αὐτῷ ὁ Γαλλογερμανικὸς πόλεμος.

— Ὁ Σαρδοὺ μεταπλάσας εἰς μυθιστόρημα τὸ πολύκροτον δρᾶμά του «Thermidor» δημοσιεύει αὐτὸ προσεχῶς μετὰ εἰκόνων τῆς κυρίας Λεμαίρ.

Ἐπιστημονικὰ

Ὁ Γάλλος ὀρνιθολόγος Ὡδραὶ μιμούμενος ἀμερικανὸν φυσιοδίφην, ἐπιδοθέντα εἰς τὴν σπουδὴν τῆς γλώσσης τῶν πιθήκων, ἐπεδόθη καὶ αὐτὸς εἰς τὴν μελέτην τῆς τῶν ὀρνίθων γλώσσης διὰ τοῦ φωνογράφου καὶ ἐξήγαγεν ἀποτελέσματα θετικά, ἅτινα θ' ἀνακοινώσῃ προσεχῶς εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν.

—Θαυμάσιον βόρειον σέλας ἀνεφάνη ἐσχάτως πρὸς τὰ βόρεια τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Τοιαύτη δὲ ἦτο ἡ ἐπὶ τῆς ἀτμοσφαίρας ἐπίδρασις αὐτοῦ ὥστε αἱ τηλεγραφικαὶ γραμμαὶ ἔπαυσαν λειτουργοῦσαι κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς 1 Φεβρουαρίου ἐπὶ ὥρας τινάς.

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ

Μεγάλη γραφὴ

Μεγάλη γραφὴ λέγεται ἐκείνη τῆς ὁποίας τὰ γράμματα εἶνε ὑψηλότερα καὶ πλατύτερα τοῦ συνήθους, ὅλα δὲ ἰσοϋψῆ καὶ ὄχι πολὺ πυκνά, καὶ συνήθως ἀραιότερα καὶ μεγαλήτερα πρὸς τὸ τέλος ἑκάστης λέξεως.

Ἡ μεγάλη γραφὴ ἦτο συνηθεστέρα ἄλλοτε, ὅτε ἔγραφον διὰ πτερῶν, σήμερον ὅμως διὰ τῆς γενικευθείσης χρήσεως τῶν μεταλλίνων γραφίδων κατέστη σπανιωτάτη. Ἡ σπανιότης δ' αὐτῆς προσελκύει ἔτι μᾶλλον τὴν προσοχὴν καὶ μελέτην τοῦ γραφολόγου, ὅστις θεωρεῖ ταύτην ὡς γραφὴν κατ' ἐξοχὴν ἱπποτικὴν καὶ ἀποδίδει εἰς τὸν μεγαλογράφον: εἰλικρίνειαν, τιμιότητα, μεγαλοψυχίαν, ἀξιοπρέπειαν, ἀγάπην πρὸς τὰς περιπετείας, διαύγειαν πνεύματος, χαλαισθησίαν.

ΓΡΑΦΟΛΟΓΟΣ

ΠΑΙΓΝΙΑ

Πῶς κόπτεται κλωστὴ ἐντὸς φιάλης

Δύνασθε νὰ κόψετε κλωστὴν ἐντὸς φιάλης χωρὶς νὰ μεταχειρισθῆτε οὔτε μαχαίριον, οὔτε ψαλίδα, οὔτε τὴν δύναμιν τῶν χειρῶν σας; Σεῖς λέγετε ὄχι· ἡμεῖς λέγομεν ναί.

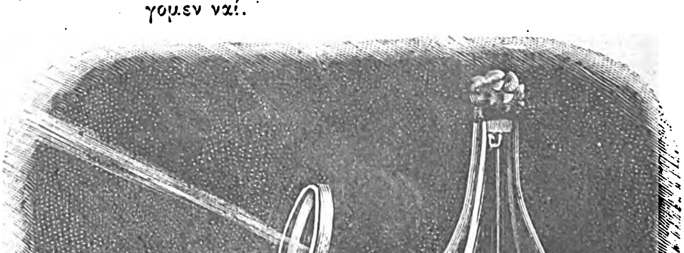

Λάβετε φιάλην ἐκ λεπτῆς λευκῆς ὑάλου καὶ κρεμάσετε ἐντὸς αὐτῆς διὰ τοῦ στομίου μικρὸν βάρος δεμένον εἰς ἄκρον κλωστῆς. Διὰ νὰ γείνῃ τὸ παίγνιον ἀπαιτεῖται ἡμέρα αἰθρία καὶ ἥλιος ἰσχυρός. Ἡ κλωστὴ θὰ κοπῇ διὰ τῆς συγκεντρώσεως τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ἐπ' αὐτῆς δυνάμει φακοῦ, ὡς φαίνεται εἰς τὴν εἰκόνα, καὶ τὸ δεμένον βάρος θὰ πέσῃ εἰς τὸ βάθος τῆς φιάλης. Τὸ παίγνιον τοῦτο δύναται νὰ γείνῃ εἰς ἐξοχικὰ γεύματα ἰδίως καὶ παρέχει πολλὴν ἔκπληξιν καὶ τέρψιν, διότι προτεινόμενον ἄνευ τῆς λύσεώς του θεωρεῖται γενικῶς ἀκατόρθωτον.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας.

Digitized by Google

Ο ΜΑΓΟΣ

Μιὰ φορὰ κ' ἕναν καιρό, εἴτανε μιὰ μικρή, μικρούτσικη χώρα. Ἄχ! τί χάρη ποῦ τὴν εἶχε ἡ μικρούτσικη πόλη! Τί νόστιμοι ποῦ εἴταν οἱ μικροπολῖτες! Πόσο μπόϊ λὲς τάχατις νὰ εἶχαν: Οἱ μικροπολῖτες εἴταν κοντούτσικοι, ψιλούτσικοι, ὁμορφοκαμωμένοι κ' ἴσια μ' ἕνα δάχτυλο μεγάλοι. Εἶχαν κάτι πρόσωπα σοβαρούτσικα καὶ χλωμά, μὲ μυτερὰ μυτερὰ μουστακάκια. Μὰ τί ὡραιούτσικα μουστακάκια ποῦ τὰ εἶχαν! Κάποτες ζάρωναν τὰ μαβρούτσικά τους τὰ φρύδια καὶ νόμιζες πιὰ πὼς μεγάλα πράματα συλλογιοῦνταν. Ἡ φορεσιά τους εἴτανε μιὰ χαρά· φοροῦσαν κάτι στενούτσικα πανταλονάκια, σουρτουκάκια σὰν τὰ δικά μας κι ἀψηλούτσικα γυαλιστερὰ καπέλλα. Τοὺς ἔβλεπες καὶ τοὺς ἀγαποῦσες. Ἔπρεπε ὅμως νἄχῃς καλὰ μάτια νὰ τοὺς διῇς. Ἔγραφε ἡ ἱστορία πὼς οἱ πατέρες τους εἴτανε γίγαντοι κ' εἶχαν κάμει παιδιὰ νάνους. Δὲν ξέρω νὰ σᾶς πῶ ἂν οἱ μικροπολῖτες εἴταν ἀπὸ γεννήσιο τους μικροὶ ἢ ἂν ἐκεῖ ποῦ ἔπρεπε νὰ μεγαλώσουνε, δὲ μικραίνανε λίγο λίγο, ὥς που μὲ τὸν καιρὸ νὰ καταντήσουν πιὰ τζουτζέδες. Ἕνα μόνο ξέρω, δὲν τὄννοιωθαν οἱ μικροπολῖτες πὼς εἴτανε μικροὶ κ' ἔτσι δὲν τὸ εἶχαν καὶ καημό. Μήτε τὄβαζε ὁ νοῦς τους καὶ τὄβλεπες ἀμέσως ἀπὸ τὸ περπάτημά τους. Εἴταν πολὺ περίεργο τὸ περπάτημά τους· περπατοῦσαν πηδηχτὰ πηδηχτά, ὅμως μὲ κάποια περηφάνεια καὶ τὴ μύτη πάντα ψηλά. Θωροῦσες ἕνα μικροπολίτη καὶ στοχάζουσουν πὼς ἐρχότανε βασιλιάς.

Δουλειὲς εἶχαν, πολλὲς δουλειὲς οἱ μικροπολῖτες. Σεργιάνιζαν ὅλη μέρα στοὺς δρόμους, συχνοχαιρετιοῦνταν, ἔκαμναν κοπλιμέντα καὶ τσιριμόνιες, κουβέντιαζαν ὥς καὶ μὲ τὰ γεράκια τους, μιλούσανε, γελούσανε, φιλοσοφοῦσαν αναμεταξύ τους. Ἔπειτα ὁ καθένας, σὰν κάτι πιὸ καμαρωμένος, πήγαινε στὸ μικρούτσικό του τὸ σπιτάκι κ' ἔγραφε μάνη μάνη ἕνα βιβλίο. Τί λὲς νἄγραφε μέσα στὸ βιβλίο: Οἱ μικροπολῖτες γράφανε βιβλία ὁ ἕνας γιὰ τὸν ἄλλονα. Φαίνεται πὼς στὴ Μικρόπολη εἶχε μεγάλα κεφάλια πολλά. Ἄξαφνα διάβαζες πὼς ὁ τάδε μικροπολίτης εἴταν ὁ πιὸ περίφημος ἱστορικὸς τοῦ κόσμου, ὁ τάδε πάλε πὼς εἴταν ὁ πιὸ τρομερὸς ποιητὴς ποῦ μπορεῖ κανένας νὰ φανταστῇ. Ἄξαφνα διάβαζες καὶ τὸ ἐναντίο. Ὁ ἴδιος ὁ μικροπολίτης ἔγραφε δέφτερο βιβλίο καὶ σὲ ξηγοῦσε πὼς ὁ μεγαλήτερος ποιητὴς κι ὁ πιὸ περίφημος ἱστορικὸς δὲν εἴταν ὁ πρῶτος, μὰ ἕνας ἄλλος, καὶ παστρικούτσικα σ' ἔλεγε καὶ τὸ λόγο. Κάθε τόσο σ' ἔβγαζαν καὶ κανένα φωστῆρα στὴ μέση· ὁ τάδες ἔκαμνε ἀμίμητους στίχους· ὁ ἄλλος, ἅμα ποῦ φάνηκε, τἄβαλε πιὰ ὅλα σὲ τάξη, τἄστρωσε ὅλα· ἀμέσως βρῆκε τί γλῶσσα καὶ τί μέτρο θέλει ἡ τραγωδία, τί μέτρο καὶ τί γλῶσσα ἡ κωμωδία. Ὁ τρίτος δίδασκε μὲ τί τρόπο πρέπει νὰ γράφεται ἡ ἱστορία, μὲ τί τρόπο ἡ μυθιστορία. Ἕνας ἄλλος εἴταν πιὰ ἀλήθεια κριτικός, μὰ τί κριτικός! κριτικὸς μὲ τὰ σωστὰ κι ἀπὸ τὰ βιβλία του ἔφεγγε τέχνη, ἔφεγγε ἐπιστήμη. Οἱ μικροπολῖτες τραγωδία δὲν εἴχανε, μήτε κωμωδία, μήτε ἱστορία, μήτε μυθιστορία, μήτε κρίση, μήτε ἐπιστήμη, μήτε τέχνη. Μὰ δὲν πειράζει. Εἶχαν ἕνα σωρὸ κριτικούς, κωμικούς, τραγικοὺς καὶ σοφούς. Μπρὲ παιδιά! ἀφοῦ σᾶς τὸ λέω· ὅλα βρίσκουνταν ἐκεῖ μέσα, στὴν αἰώνια Μικρόπολη καὶ δὲν εἶχες ἀνάγκη νὰ γυρίσῃς τὸν κόσμο καὶ νὰ γυρέψῃς ἀλλοῦ πουθενὰ ποιητάδες ἢ φιλοσόφους.

Οἱ μικροπολῖτες παινοῦσαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλονα· μὴ νομίζῃς ὅμως πὼς εἴταν ἀπὸ καλοσύνη. Τὸ πουλάκι τὸ γλυκὸ ποῦ λέγεται καλοσύνη, τὸ πουλάκι ποῦ καὶ τὸ ἴδιο μαγέβεται μὲ τὸ κελάδημά του, δὲν πολυτραγουδοῦσε μέσα στὴν καρδιά τους. Τὸ στηθουλάκι τους εἴτανε μικρουλό, σὰν κάτι στενούτσικο τὸ κλουβί, καὶ δὲ χωροῦσε μέσα τἄγαθὸ τὸ πουλί μας. Ἀγάπη στὰ σπλάχνα τους δὲν εἶχαν οἱ μικροπολῖτες· δὲ ζεσταίνουνταν ἡ ψυχή τους, δὲν τοὺς ἔβλεπες νὰ κλαὶν ἢ καὶ νὰ δακρίσουν, ὅταν καμιὰ ἰδέα μεγάλη, μ' ὅλη της τὴν ὀμορφιά, ξεφανερώνουνταν μπροστά τους. Παινιοῦνταν ἀναμεταξύ τους, γιατὶ ἤθελε ὁ καθένας κάτι νὰ φανῇ. Ποῦ καιρὸς γιὰ δάκρια: Ποῦ καιρὸς γιὰ καλοσύνη; Ὁ καθένας δὲν εἶχε ἄλλο στὸ νοῦ του παρὰ τὸ χαδεμένο του τὸ ἐγώ.

Καλοσύνη δὲν ἤξεραν οἱ μικροπολῖτες κ' ἴσως γιὰ τοῦτο δὲν εἴταν καὶ τὰ βιβλία τους καλά. Δὲν ἤξεραν καλοσύνη κ' ἔτσι δὲν μπορούσανε νὰ διοῦν ἂν καὶ παρέξω ἀπ' ἀφτοὺς δὲν εἴταν καμιὰ

Digitized by Google

ὡραιότητα στὸν κόσμο, δὲν μποροῦσανε νὰ τὴ χαροῦνε· δὲ χαίρουνταν ὡραιότητα καμιὰ κ' ἔτσι τοὺς εἶταν ἀδύνατο καὶ νὰ καταλάβουν τί εἶναι ὡραῖο καὶ τί δὲν εἶναι· δὲν τὸ καταλάβαιναν κ' ἔτσι τοὺς εἴτανε δύσκολο νὰ προκόψουν καὶ κεῖνοι· δὲν πρόκοφταν κ' ἔτσι δὲ μεγάλωναν καὶ πολύ. Ὁ νοῦς κ' ἡ καρδιὰ πᾶνε συχνὰ ταίρι ταίρι· ἔχει κι ὁ νοῦς καλοσύνη δική του· δὲν εἶναι μόνο τῆς καρδιᾶς ἡ καλοσύνη. Εἶναι καὶ τοῦ νοῦ, φτάνει νὰ μὴν τὸν κλειδώνῃς· φτάνει κι ὁ νοῦς σου νἀγαπᾷ.

Δουλειὲς εἶχαν, πολλὲς δουλειὲς οἱ μικροπολῖτες. Δὲν κατώρθωναν ὅλα νὰ τὰ κάμουν. Εἶταν πάντα σὰν ἀνταρεμένοι. Ἔτρεχαν καὶ φιλονεικοῦσαν. Ἔφτειαναν ὅλο κάτι χρυσούτσικες στάτουες, μὲ τὸ πρόσωπο τοῦ καθενὸς μικρωμένο, ποῦ γυάλιζε σὰν ψιλὸ ψιλὸ διαμαντάκι καὶ ποῦ μποροῦσε μόλις νὰ τὸ πάρῃ τὸ μάτι. Ἀφιέρωνε μιὰ ὁ ἕνας τάλλουνοῦ· ἢ τὴν πετοῦσε πάλε ὁ ἕνας στάλλουνοῦ τὸ κεφάλι. Τέτοιες εἶταν οἱ δουλειές τους. Τί κρῖμας ποῦ δὲν ἔχω ἀπάνω μου καμιὰ ἀπ' αφτὲς τὶς στάτουες τὶς χαριτωμένες, νὰ σᾶς τὴ δείξω, νὰ διῆτε τί μικρές, τί νόστιμες ἀλήθεια ποῦ εἶταν.

Οἱ μικροπολῖτες μιλούσανε μιὰ πολὺ παράξενη γλῶσσα. Συνήθιζαν κάτι λέξες ποῦ τὶς εἶχαν πρῶτα οἱ πατέρες τους, οἱ γιγάντοι. Μὰ ὅταν ἔβγαιναν ἀπὸ τὸ μικρούτσικό τους τὸ στοματάκι, φάνταζαν πολὺ περίεργα. Μὲ κανέναν τρόπο δὲν ἤθελαν οἱ μικροπολῖτες νὰ ποῦν τὰ πράματα νέττα σκέττα. Ξεσκάλιζαν καὶ κάτι παλιοὺς τύπους μέσα στὰ βιβλία καὶ καμάρωναν. Οἱ μικροπολίτισσες — ἀχ! τί ἄσκημα ποῦ τὸ λέω! — αἱ μικροπολίτισσαι — ὄχι δὰ! ἔκαμα πάλε λάθος — αἱ μικροπολίτιδες λίαν ἐγοητεύοντο καὶ τὴν ὥρα ποῦ τοὺς ἄκουγαν καὶ κατόπι, ποῦ θυμοῦνταν τὰ λαμπρούτσικά τους τὰ λόγια — νὰ τὸ ποῦμε ὅπως πρέπει, λίαν ἐγοητεύοντο καὶ ἀκούουσαι καὶ ἀκηκουῖαι. Οἱ μικροπολῖτες ἔγραφαν καὶ μιλοῦσαν ὅλη μέρα. Συχνὰ δὲν καταλάβαινε ὁ ἕνας τὸν ἄλλονα. Τί τύχη ἀλήθεια! ποῦ τὴν εἶχαν. Κάποτες ὁ μικροπολίτης δὲν καταλάβαινε κι ὁ ἴδιος τί ἔγραφε. Δὲν εἶνε τύχη κι ἀφτό;

Οἱ μικροπολῖτες εἶχαν ψιλή, ψιλούτσικη φωνή. Ἔλεγες καὶ τραγουδοῦσαν. Εἶταν ὅλοι τους τενόροι. Δὲν ξέρω τί εἶχαν πάθει οἱ μικροπολῖτες. Δὲν ἄκουγες ὅμως γιὰ κανένα μικροπολίτη, νὰ κάμῃ ποτές του παιδί.

Ἔτσι ζοῦσαν οἱ μικροπολῖτες, ἔτσι ζοῦσαν καὶ βασίλεβαν ἀναμεταξύ τους. Ζοῦσαν ἥσυχα καὶ νόστιμα καὶ δὲ γήραζαν. Οἱ μικροπολῖτες δὲ μοιάζανε μὲ κανέναν ἄλλο λαό. Τί περίεργη ἱστορία! Ἅμα ἔρχουνταν κανένας ξένος στὴ Μικρόπολη, ὅσο μπόϊ κι ἂν εἶχε, γίνουνταν ἀμέσως ἄφαντος ὁ ξένος. Οἱ μικροπολῖτες ἀνέβαιναν ἀπάνω του καὶ τόνε σκέπαζαν τὸν κακορρίζικο. Ὁ ἕνας κάθουνταν ἀπάνω στάφτί του, ὁ ἄλλος ἀπάνω στὴ μύτη του, ὁ ἄλλος στὸ μάτι του ἢ στὸ δάχτυλό του. Κοίταζε καλὰ καὶ δὲν ἔβλεπε παρὰ τὸ δάχτυλο, τὸ μάτι, τάφτὶ ἢ τὴ μύτη. Συλλογιοῦνταν τότες ὁ καθένας μὲ τὸ νοῦ του· «Ἀφτουνοῦ ὅλα τοῦ λείπουν. Ἔχει μόνο τὴ μύτη, τάφτί, τὸ μάτι ἢ τὸ δάχτυλο. Δὲ μᾶς ἀξίζει». Ποτές τους οἱ μικροπολῖτες δὲν εἶδαν ἀλάκερο τὸ μπόϊ. Οἱ μικροπολῖτες οἱ καημένοι εἶχανε μικρό, μικρούτσικο μυαλό, στενό, στενούτσικο κεφαλάκι. Μὰ ἂς ταφήσουμε πιά. Τί; Θὰ τοὺς κατηγορήσουμε τώρα; Οἱ μικροπολῖτες εἶναι δικοί μας, ἂς εἶναι καὶ δασκάλοι. Δὲν ἔχει κάθε ἔθνος τοὺς δικούς του; Ἐγὼ τοὺς γνώρισα τοὺς μικροπολῖτες καὶ τοὺς ἀγαπῶ. Κάμποσο διασκέδασα μαζί τους. Εἶχαν ἀλήθεια πολλὴ χάρη καὶ νοστιμάδα.

*

Πόσο βάσταξε ἡ Μικρόπολη, δὲν τὸ ξέρω νὰ σᾶς τὸ πῶ. Κανεὶς στὸν κόσμο δὲν εἶδε ποτὲς τοὺς μικροπολῖτες κ' ἔτσι δὲν μπόρεσε νὰ πῇ κανεὶς πόσο ἔζησαν τὰ μικρουλάκια. Διάβασα ὅμως στὰ βιβλία πῶς μιὰ φορὰ ἦρθε στὸν τόπο ἕνας μάγος. Εἶταν πολὺ καλὸς ἄθρωπος καὶ τοῦ ἄρεζε νὰ σπουδάζῃ καὶ νὰ μαθαίνῃ. Ἔλεγαν πῶς εἴτανε μάγος, γιατὶ εἶχε πάντοτε στὴν τζέπη του ἕνα γυαλί, μὰ τὴν ἀλήθεια! ἕνα παράξενο γυαλί, χοντρὸ στὴ μέση καὶ στὶς ἄκρες ψιλό, ξεστρογγυλωμένο μὲ τέχνη, λαμπερὸ καὶ πολυδουλεμένο. Ὁ μάγος μὲ τὸ γυαλί του προσπαθοῦσε νὰ διῇ τοὺς μικροπολῖτες. Ἔβαζε τὸ γυαλὶ καὶ δόστου κοίταζε ὅσο μποροῦσε. Ἀχ! τί παράδοξο πρᾶμα ποῦ ἀκολούθησε τότες! Τί ἀνήκουστο περιστατικό! Τί περίεργο γυαλὶ ποῦ εἶταν ἐκεῖνο! Ὅσες ἀχτίδες εἶχε ὁ ἥλιος, ὅσες ἀχτῖδες σκόρπιζε ἀπάνω στὴ γίς, τὶς ἔπαιρνε τὸ γυαλί, τὶς περιμάζεβε μέσα του, τὶς συγκέντρωνε, τὶς ἔκαμνε μιὰ φλόγα μοναδική. Οἱ μικροπολῖτες ἔλιωναν ἔλιωναν ἕνας ἕνας· φαίνεται πῶς τοὺς ἔκαιγε τὸ γυαλὶ καὶ δὲ βαστοῦσε τὸ τρυφερό τους τὸ πετσάκι σὲ τέτοια φωτιά. Ἔτσι ἀφανίστηκαν ὅλοι κ' ἔμεινε ἡ χώρα ἄδεια μιὰ στιγμή. Τότες ὅμως ἀπὸ τοὺς βράχους, ἀπὸ τὰ βουνὰ κι ἀπὸ τὶς πεδιάδες, ἀπὸ τὰ περιγιάλια κι ἀπὸ τὰ χωριὰ γύρω γύρω προχωροῦσαν ἄλλοι μικροί, μικρούτσικοι καὶ κεῖνοι, ποῦ δὲ φαίνουνταν πρίν. Εἶταν προστυχοντυμένοι καὶ ντροπαλοί. Ἔννοιωθαν πῶς εἶχε ἥλιο στὴ χώρα κ' ἔρχουνταν τώρα ὁ καθένας νὰ χαρῇ τὴ ζωὴ καὶ τὸ φῶς. Οἱ χωρικοί, λέει, δὲ φοβοῦνται τὸν ἥλιο κ' ἡ ζέστη τοὺς ἀρέσει. Τοὺς κοίταζε πάλε ὁ μάγος μὲ τὸ γυαλί του. Ἀχ! τί περίεργο γυαλὶ εἶταν ἐκεῖνο! Ἀντὶς νὰ διῇ τὰ πρόσωπατα μόνο, ἔβλεπε, μέσα στὸ ψιλούτσικο, στὸ λιγνούτσικό τους τὸ κορμί, τὴν καρδιὰ καὶ τὸ μυαλό. Μεγάλωναν οἱ καρδιὲς λίγο λίγο μὲ τὸ γυαλί, μεγάλωναν καὶ τὰ μυαλά. Ἀφοῦ μεγάλωσαν οἱ

Digitized by Google

νοῦδες, μεγάλωσαν πιὰ τότες κ' οἱ ἀθρῶποι. Νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια, δὲν ἔγινε τὸ πρᾶμα μὲ μιᾶς. Ἴσως τοὺς ἔδειχνε τὸ γιαλὶ ὄχι ὅπως εἶταν ἐκείνη τὴν ὥρα, μὰ ὅπως θὰ γίνουνταν κατόπι. Ὅσο τοὺς κοίταζε ὁ μάγος, τόσο ἔρχουνταν ἔρχουνταν οἱ χωρικοὶ ὁ ἕνας ἀπάνω στὸν ἄλλονα, χαρούμενοι καὶ τρεχάτοι στὴ Μικρόπολη μέσα.

Ἔτσι μὲ τὸν καιρὸ ἔγινε πιὰ κ' ἡ Μικρόπολη Μεγαλόπολη σὰν τὶς ἄλλες. Ἔγιναν κ' οἱ χωρικοὶ μεγαλοπολῖτες. Οἱ μεγαλοπολῖτες εἶχαν καὶ κεῖνοι κάμποση δουλειά. Πρώτη φορὰ θωροῦσαν τὸν κόσμο κ' ἤθελαν ὅλα νὰ τὰ ποῦνε, νὰ τὰ ποῦν ὅλα μὲ μιᾶς. Οἱ μεγαλοπολῖτες ὅμως λαλοῦσαν τὴ γλῶσσα ποῦ λαλοῦνε στοὺς κάμπους καὶ στὰ βουνά. Ἔτσι, λέω, νὰ τὸ πιάσουμε καὶ μεῖς, γιατὶ κ' ἡ ψυχὴ τῆς Ῥωμιοσύνης πῶς θὰ κάμη, πῶς θὰ φανῆ, ἂν τῆς σηκώσουμε τὴ φυσικὴ λαλιά της; Φτάνει νὰ μᾶς ἀφήσουν ἥσυχους οἱ δασκάλοι καὶ νὰ μὴ χαλνοῦν τὴ γλῶσσα τοῦ κάμπου καὶ τοῦ βουνοῦ. Ψυχὴ καὶ γλῶσσα εἶναι τὸ ἴδιο.

★

Τί λὲς τώρα νὰ σημαίνη ἀφτὸ τὸ παραμύθι; Εἶναι ἀξιόλογο παραμύθι καὶ μπορεῖ ὁ καθένας ὅπως θέλει νὰ τὸ πάρη· ὁ καθένας μπορεῖ νὰ πῆ πῶς εἶνε ἐκεῖνος μεγαλοπολίτης καὶ μικροπολῖτες οἱ ἄλλοι. Εἶναι μαργιόλικο παραμύθι κ' ἔχει τὸ νόημά του κι ἀφτό. Ἡ ποίηση κ' ἡ φιλοσοφία, τὸ δρᾶμα καὶ τὰ ῥομάντσα, ἡ φιλολογία, σὰν ποῦ λέμε, εἶναι τὸ γυαλί. Κι ὁ Μάγος πάλε ποιὸς νὰ εἶναι; Οἱ μάγοι εἶναι πολλοί. Μάγος εἶναι ὅποιος ξέρει καὶ βλέπει μὲ τὸ γυαλί. Εἶνε πολὺ σημαντικὸ πρόσωπο καὶ πιάνει καὶ τὸν τόπο του. Πῶς ἔγινε ἡ Ἑλλάδα μεγάλη στὰ χρόνια τὰ παλιά; Μὲ τί δύναμη νίκησε στοὺς μηδικοὺς πολέμους; Μὲ τὰ ὅπλα ἢ μὲ τὰ ἔργα ποῦ εἶχε βγάλει καὶ ποῦ ἔβγαζε ὁ νοῦς της: Ἐγὼ νομίζω πῶς ὁ Λεωνίδας, ὅταν πάλεβε στὶς Θερμοπύλες, πάλεβε γιὰ τὴν Ἰλιάδα, πάλεβε γιὰ νὰ λυτρώση τοὺς ἀρχαίους μας τοὺς ῥαψωδούς· ἐγὼ νομίζω πῶς οἱ δικοί μας, ὅταν πάλεβε τὸ Μεσολόγγι, πάλεβαν καὶ κεῖνοι γιὰ τὰ τραγούδια τοῦ λαοῦ μας, ποῦ τὰ τραγουδοῦσαν τότες τὰ βουνά. Γιὰ νὰ βγῆ ἀνεξάρτητο ἕνα ἔθνος, γιὰ νὰ καταλάβη πῶς ὑπάρχει, πρέπει νὰ τὸ φέρη πρῶτα ἡ ποίηση ποῦ θρέφει στὰ σωθικά του, ὕστερα τὸ σπαθί. Ὁ μόνος ὁ νικητὴς εἶναι ὁ μάγος· γιατὶ ὁ μάγος, ἅμα φανῆ, βλέπει μέσα στοῦ λαοῦ τὴν καρδιά. Δὲ βλέπει τοὺς ἄλλους, τοὺς κουρδισμένους, τοὺς τσιτωμένους, τὰ ψέφτικα τἀθρωπάκια. Χάνεις τὸν κόπο σου νὰ γυρέψης νὰ τὰ διῆς. Ὁ μάγος βλέπει τὸ ἔθνος καὶ τότες πιὰ καὶ τὸ ἔθνος βλέπει τὸ ἴδιο τί εἶναι, βλέπει τί ἀξίζει. Ἡ ψυχή του μεγαλώνει καὶ γίνεται φανερή. Τέτοια πανάγια δουλειὰ κάμνει ἡ φιλολογία, ἡ *ἐλαφρὰ φιλολογία*, ποῦ δὲν εἶναι λαφριὰ καὶ ποῦ δὲν εἶναι μπόσικο παιχνιδάκι. Φτειάνει ἔθνος καὶ φωτίζει μέσα τοὺς λαούς.

Παρίσι, 1891.

ΨΥΧΑΡΗΣ

Αθηναϊκη Ηχω

Ἰδοὺ καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ καιρὸς μετανοίας — ψάλλει ἡ Ἐκκλησία τὰς ἡμέρας αὐτὰς τῆς νηστείας καὶ τῆς προσευχῆς. Ἀλλὰ πολλαὶ μοῦ διεγείρονται ἀμφιβολίαι, ἂν ὁ καιρὸς αὐτός, ὁ τόσον εὐπρόσδεκτος ὑπὸ μίαν ἔποψιν, εἶνε τῷ ὄντι καὶ καλὸς πρὸς μετάνοιαν. Πῶς ἐπεθύμουν νὰ ὑποβάλω τὰς ἀπορίας μου εἰς κανένα θεολόγον — ὄχι ὅμως ἐκ τῆς σχολῆς ἐκείνων οἱ ὁποῖοι θεωροῦν τὸν ἄνθρωπον ὡς ἄγγελον ἐκπεπτωκότα... Εἰσερχόμεθα εἰς τὴν ἄνοιξιν. Ὁ ἥλιος ἀνέρχεται ἐπὶ τῆς οὐρανίας σφαίρας ἐσμιλτωμένης μὲ τὸ ἐκτάκτως γλυκὺ κυανοῦν, τὸ ἐκτρέφον τὰ ὄνειρα. Αἱ ἀκτῖνές του, περισσότερον κάθετοι καὶ περισσότερον θερμαί, ἀναλύουσι βαθμηδὸν τὴν χειμερίαν νάρκην καὶ ἐξεγείρουσι τὴν ἡσυχάζουσαν ζωήν. Ὅλοι καὶ ὅλα αἰσθάνονται, ῥοφῶσι τὸ ἐρωτικὸν αὐτὸ φίλημα. Τὸ πνεῦμα ἀνανήφει, τὸ στῆθος θερμαίνεται, αἱ ὁρμαὶ καὶ οἱ πόθοι συναυλίζονται. Τῆς σαρκὸς τὸ κράτος, εἴτε ὑπὸ τὴν πνευματικὴν εἴτε ὑπὸ τὴν ὑλικήν του φάσιν, τυραννεῖ ἐκ νέου τἀνθρώπινα πλάσματα — ὅσων τοὐλάχιστον ἡ ἡλικία εὐαισθητεῖ ἀκόμη εἰς τῆς ὥρας τὴν μεταβολήν — ἀπὸ τοῦ ἐξοχικοῦ ἐρημίτου τοῦ θαυμάζοντος πλησιανθεῖς τοὺς κλῶνους τῶν ἀμυγδαλῶν, μέχρι τῶν ζώντων εἰς τῆς πόλεως τοὺς ἐαρινοὺς πειρασμούς. Καιρὸς μετανοίας αὐτός; ὁ καιρὸς τῶν αἰσθημάτων, τῶν ποιητικῶν ἐξάψεων, τῶν ἐξομολογήσεων, τῶν ἐρώτων;... Καὶ κατὰ τοῦ σφρίγους τῆς φύσεως τοῦ ἀκατανικήτου, ποίαν ἆρά γε εἰμποροῦν νὰ φέρουν ἀντίδρασιν αἱ ἀποχαὶ καὶ αἱ προσευχαί, τὰς ὁποίας ἐθέσπισεν ἡ Ἐκκλησία;...

Καὶ ὅμως—διατί ὄχι; Μήπως δὲν ἀφυπνίζονται τόρα, ὅλα τὰ εὐγενῆ ἰδανικά, ὅλα τὰ ὑψηλὰ αἰσθήματα; Διατί τὴν δύναμιν αὐτὴν καὶ τὴν τάσιν τὴν ἐξεγειρομένην μὲ τὴν ἄνοιξιν, νὰ μὴ ζητήσῃ νὰ τρέψῃ πρὸς κατάνυξιν καὶ μετάνοιαν μὲ τὰς μακρὰς τῆς προσευχὰς καὶ μὲ τὰς νηστείας της καὶ μὲ τὰς διδαχάς της ἡ ἁγία ἡμῶν μήτηρ; Διατί νὰ μὴ ἐπωφεληθῇ τῆς εὐαισθησίας, ἥτις καταλαμβάνει τὸν ἄνθρωπον, καὶ νὰ μὴ τῷ ὑπενθυμίσῃ τόσῳ καταλλήλως τὸ ὑπέρτατον ἀγαθόν, τὴν μέλλουσαν ζωήν, τὰς ὑποχρεώσεις τοῦ παρόντος; διατί νὰ μὴ τῷ ὑπομνήσῃ τὰς χριστιανικὰς ἀρετάς, διατί νὰ μὴ συστήσῃ εἰς τὴν εὐσπλαγχνίαν του τοὺς ἐνδεεῖς, διατί νὰ μὴ ἐξυψώσῃ τὸν πτερωμένον του νοῦν πρὸς τὸ ἄγνωστον καὶ τὸ ἰδανικόν;... Τόρα πλέον δὲν μοῦ φαίνεται διόλου παράδοξον: Ἰδοὺ καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ καιρὸς μετανοίας.

★

Καὶ κανεὶς δὲν θ' ἀρνηθῇ ὅτι ἐν καιρῷ ἦλθεν ἡ περὶ τῶν θρησκευτικῶν ὁμιλιῶν ἀξιέπαινος πρωτο-

Digitized by Google

βουλία τοῦ Συλλόγου τῶν Κυριῶν καὶ ἡ σύμπραξις τοῦ Παρνασσοῦ. Τὸ νὰ σκεφθῇ τις ν' ἀναζωπυρήσῃ τὸ ὁλοὲν σβεννύμενον θρησκευτικὸν αἴσθημα, εἶνε εὐτυχὴς ἰδέα, τῆς ὁποίας πολὺ εὐτυχεστέρα ἀποβαίνει βεβαίως ἡ ἐκτέλεσις, ὅταν ἀνατίθεται εἰς τὴν ἔνθερμον καὶ πεφωτισμένην εὐγλωττίαν ἀνδρῶν, οἷοι ὁ Διομήδης Α. Κυριακὸς καὶ ὁ Ἰγνάτιος Μοσχάκης. Οἱ ἄνθρωποι, οἱ δυνάμενοι ν' ἀκούσωσι μεθ' ἡδονῆς καὶ νὰ ἐννοήσωσιν αὐτούς, πρέπει νὰ ἔχωσι βεβαίως ἀνεπτυγμένον καὶ τὸν νοῦν καὶ τὸ αἴσθημα τόσον, ὥστε νὰ μὴ τοὺς συγκινῇ πλέον ἡ σπαρακτικὴ θρηνῳδία τῶν ἱεροκηρύκων μας. Διότι μεθ' ὅλας μας τὰς προόδους, πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν, ἱεροκῆρυξ οἷος ἦτο ἄλλοτε ὁ κ. Λάτας εἶνε πρᾶγμα μοναδικόν, τὸ ὁποῖον ἐπὶ τέλους δὲν εἶνε δυνατὸν ν' ἀπολαύσουν καὶ ὅλοι. Αἱ θρησκευτικαὶ ὅθεν ὁμιλίαι τῶν Κυριῶν, αἱ ἀντηχοῦσαι εἰς τὰ μᾶλλον προηγμένα ὦτα, εἶνε προωρισμέναι ν' ἀναπληρώσωσι κενὸν οὐσιῶδες, ὅταν θὰ νύξωσι καρδίας διὰ τὰς ὁποίας πολὺ ἀμβλέα εἶνε τὰ συνήθη παρ' ἡμῖν κέντρα. Οὔτε ἐξ ἄλλου καταριθμοῦμαι μεταξὺ τῶν φρονούντων — ἂν καὶ ἀρκετὰ ἐλευθερόφρων καὶ ἐγὼ — ὅτι περιττὴ ἀποβαίνει ὁσημέραι ἡ ἀφύπνισις τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος δι' ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι, ἕνεκα λόγων ἀνωτέρων, δὲν αἰσθάνονται πλέον τὴν ἀνάγκην του. Τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα οὔτε θὰ λείψῃ ποτὲ οὔτε πρέπει νὰ λείψῃ ἀπὸ τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου. Εἶνε, ἂν ἀγαπᾶτε, ὁ τελευταῖος λόγος αὐτῆς τῆς Ἐπιστήμης, τὴν ὁποίαν ἀσμενίζουσι νὰ κηρύττωσιν ἄθεον καὶ διαφθορέα. Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἐγκεφάλου εἰς μόνον τὸν ἄνθρωπον ἐξ ὅλων τῶν ζώων ἐπεφύλαξε τὸ προνόμιον νὰ ἐρωτᾷ πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει, καὶ νὰ ἔχῃ ἐπίγνωσιν τῆς εὐγενοῦς του θέσεως, τῆς ἀποστολῆς του, τῆς ἐξελίξεώς του. Συγχρόνως ὅμως πρόκεινται ἐνώπιόν του μυστήρια, τὰ ὁποῖα διαφλέγεται ὑπὸ πόθου νὰ ἐξιχνιάσῃ. Ποσάκις δὲν τὸν ἐβοήθησεν εἰς τοῦτο ἡ καρδία, δειλιῶντος τοῦ νοῦ πρὸ τοῦ ἀγνώστου αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον ἐκτείνεται, ὅσῳ βαθέως καὶ ἂν διεισδύῃ τὸ ψυχικόν του ὄμμα! Καὶ ὁ ἔρως αὐτὸς τοῦ ἀγνώστου, τοῦ πλήρους μυστηρίων καὶ ἀπολαύσεως, εἰς τὸ ὁποῖον αἱ ἑκάστοτε θρησκεῖαι ἔδωκαν ἕνα τύπον συγκεκριμένον, ποιητικόν, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον πιστεύει καὶ παραδέχεται ὡς εἶνε καὶ εὑρίσκεται ἡ μία, ἡ μόνη καὶ ἡ αἰωνία θρησκεία—αὐτὸς εἶνε χρεία ν' ἀναζωπυροῦται εἰς τὰ στήθη τοῦ θέλοντος νὰ ζῇ ζωὴν ἀλλοίαν τοῦ κτήνους, ὅταν ἄνεμοι ἐναντίοι ἀπειλοῦσι νὰ σβέσωσι τὴν οὐρανίαν φλόγα. Καὶ αὐτὸς εἶνε ὁ σκοπὸς τῆς ἐξωτερικῆς λατρείας.

Μετὰ τὴν οἱονεὶ φαντασμαγορικὴν τελετήν, μετὰ τὸ θρησκευτικὸν ᾆσμα ἢ τὴν ὁμιλίαν, ὁ ἐξερχόμενος τοῦ ναοῦ, ἐξέρχεται κρείττων ἑαυτοῦ, ἡμερωμένος, ἀγαπῶν, ὀνειρευόμενος. Λαμβάνει βάπτισμα ἀνακαινισμοῦ εἰς τὸ ἰδανικόν, διὰ τὴν ζωὴν τὴν κοπιώδη τῆς ἐρεύνης καὶ τῆς ἐργασίας. Μία γλυκεῖα παρηγορία εἰσέρχεται ἐντός του... σκέπτεται καὶ αἰσθάνεται καλλίτερον... Ὤ, ναί, αὐτὴ εἶνε ἡ ἀφύπνισις τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος ὡς τὴν ἐννοοῦμεν καὶ τὴν περιμένομεν ἀπὸ τοὺς ἀξίους ῥήτορας εἰς τοὺς ὁποίους ὁ Σύλλογος τῶν Κυριῶν ἀνέθηκε τὸ εὐγενὲς ἔργον, — καὶ ὄχι βέβαια ἡ δεισιδαίμων πίστις εἰς τὰς προλήψεις καὶ ἡ αὐστηρὰ τήρησις τύπων περιπλόκων καὶ ἀσκόπων, τὰ κοινὰ ἐλαττώματα πάσης θρησκείας διελθούσης διὰ τῶν αἰώνων, ὡς ἡ ἰδική μας.

*

Τίς οἶδεν ἂν θὰ μᾶς δοθῇ ἀφορμὴ νὰ ἐπιστρέψωμεν καὶ ἄλλην φορὰν εἰς τὸ θέμα τοῦτο. Ἂς ἐπωφεληθῶμεν λοιπὸν τῆς εὐκαιρίας τώρα, ὅτε οἱ ναοί μας, μὲ τὰ ἀπόδειπνα, τὰς προηγιασμένας, τοὺς χαιρετισμούς, ὅλα τὰ προανακρούσματα τῆς μεγάλης ἑβδομάδος, συχνάζονται εἴπερ ποτὲ καὶ προκαλοῦσι σκέψεις πολλάς, νὰ διατυπώσωμεν μίαν ἰδέαν, ἀρκετὰ ἴσως παράδοξον διὰ πάντα φανατικὸν ἀμβλύωπα, ἀλλὰ δι' ἡμᾶς ὄχι οἱασδήποτε βάσεως ἐστερημένην. Ἡ νεοελληνικὴ ἐκκλησία, — ὑπὸ ἱεροτελεστικὴν πάντοτε ἔποψιν, διότι ἄλλου εἴδους νεωτερισμοὺς δὲν ἐννοῶ καὶ μὴ σπεύσετε νὰ σκανδαλισθῆτε — οὐδὲν ἔκαμε βῆμα προόδου σύμφωνον πρὸς τὸ νεώτερον πνεῦμα. Ἡ ἱερά μας μουσική, ἐκτὸς ὀλιγίστων ἐξαιρέσεων, σύγκειται ἀπὸ μελῳδίας ὑπνωτιστικάς, ἡ ἁγιογραφία μας, καὶ ὅταν ἀκόμη δὲν ἐπιδεικνύῃ ὀφθαλμοὺς ἀγριωποὺς καὶ κνήμας τερατώδεις, τίποτε δὲν ἐκφράζει. Ὁ πλοῦτος συσσωρεύεται ἀτάκτως καὶ ἀκαλαισθήτως περὶ τὸ ταπεινὸν θυσιαστήριον. Αἱ τελεταί μας δὲν ἐκτελοῦνται μὲ τὸν ἁρμοδιώτερον πάντοτε τρόπον. Ὁ κόσμος δὲν ἠξεύρει ἀκόμη νὰ σταθῇ, πολλαὶ γυναῖκες δὲν ἠξεύρουν νὰ προσευχηθοῦν. Ἐν γένει οἱ Ναοί μας δὲν παρουσιάζουν σύνολον τέρπον καὶ ἐξυψοῦν, καὶ σήμερον μάλιστα ὅτε τόση παρίσταται ἀνάγκη ἐξυψώσεως τοῦ καταπίπτοντος φρονήματος. Ἐὰν ἐξαιρέσωμεν τὴν Ἑπτάνησον, ὅπου ἡ Ἐκκλησία παρέλαβε κάποιαν τάξιν ἐκ τῶν ξένων, ἀλλοῦ δὲν ἠξεύρουν ἀκόμη νὰ λατρεύσουν τὸν Θεόν. Ὅσοι δὲ προβάλλετε ἀντιρρήσεις εἰσέλθετε εἰς ἕνα Ναὸν δυτικῶν φέρ' εἰπεῖν — τὸν μᾶλλον πλησιάζοντα τὴν ὀρθοδοξίαν μας — παρακολουθήσατε μίαν ἱεροτελεστίαν καὶ εἴπατέ μας ἔπειτα ἐν συνειδήσει ἂν ἡ μέθη ἐκείνη τῶν αἰσθήσεων, ἡ μαγεία τοῦ μυστηριώδους σκιόφωτος τοῦ ἐμπλέου ἁρμονίας καὶ ἀρωμάτων, ἡ καλλιτεχνικὴ ἀπόλαυσις τέλος πάντων, ἂν ἠμπορῇ νὰ συγκριθῇ μὲ τὰς ἰδικάς μας λειτουργίας...

Τουλάχιστον ἐγὼ εἰς τὴν δυτικὴν Ἐκκλησίαν ᾐσθάνθην τὸ ῥῖγος ἐκεῖνο τῆς ψυχικῆς πτεροφυΐας καὶ πολλάκις λησμονήσας τὰ κυκλοῦντα πεζὰ καὶ ὑλικά, ἀνυψώθην πρὸς τοὺς κόσμους τοῦ ἰδανικοῦ, πρὸς τὴν παλμώδη ἔφεσιν τῆς μελλούσης τελειότητος. Τὸ ὄργανον, αἱ εἰκόνες, οἱ διάκοσμοι, οἱ τρόποι, ὅλα ὅλα εἶνε καθὼς πρέπει ἐκεῖ. Πῶς ξεύρουν νὰ σταθοῦν, νὰ γονατίσουν, πῶς ξεύρουν νὰ προσευχηθοῦν, νὰ καθήσουν, νὰ κάμουν τὸν σταυρόν των... Εἶνε πολὺς καιρὸς τώρα, ἀλλὰ ποτὲ δὲν θὰ λησμονήσω τὴν ἐντύπωσιν τὴν ὁποίαν μίαν ἡμέραν ἀπεκόμισα ἐκ τῆς Δυτικῆς Μητροπόλεως τῆς πατρίδος μου, πλουσίου ναοῦ ἀποστίλβοντος ὡς νεόκοπον νόμισμα. Ἦτο μεγάλη ἡμέρα, Corpus Domini. Οἱ ἑορτάσιμοι ἦχοι τῶν κωδώνων συνήθροισαν κόσμον πολύν. Μόλις εἰσῆλθα καὶ οἱ ὀφθαλμοί μου ἔπεσαν ἐπὶ μιᾶς ξανθῆς, λαμπούσης ὑπὸ ῥοδόχρουν ἐσθῆτα, κάτωθεν τῆς ὁλοχρύσου οὐρανίας. Ποία προσοχή, πόση κατάνυξις ἐζωγραφεῖτο ἐπὶ τοῦ προσώπου

Digitized by Google

τῆς σχισματικῆς ἐκείνης νεάνιδος! Εἶχα συνειθίσει νὰ τὴν βλέπω πάντοτε μεταξὺ τοῦ κόσμου τρελήν, μειδιῶσαν, ἐρωτότροπον, καὶ ἐδυσκολευόμην νὰ τὴν ἀναγνωρίσω τώρα. Προσεποιεῖτο τὸν ἄγγελον, ἔστω· ἀλλὰ προσεποιεῖτο τόσον εὔμορφα, τόσον τεχνικά. Ἐξαισία πρὸ πάντων μοὶ ἐφάνη κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς περιαγωγῆς τοῦ Κυριακοῦ Σώματος. Ἐγονυπέτει κομψῶς, κρατοῦσα λαμπάδα διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς καὶ τὸ προσευχητάριον διὰ τῆς ἄλλης. Τὰ χείλη της ὑπεψιθύριζον προσευχήν. Ὠχρὸν ἦτο τὸ πρόσωπόν της καὶ οἱ μεγάλοι γαλανοὶ ὀφθαλμοί της ἀνυψοῦντο δακρύβρεκτοι. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πανηγυρικοῦ θορύβου, ἐν τῇ εὐωδίᾳ τοῦ θυμιατηρίου καὶ τῶν ἀνθοδοχῶν, ἔβλεπον τὴν εἰκόνα αὐτὴν τῆς ἐκστάσεως ὡς ἔργον ζωγράφου, ἄφωνος, συγκεκινημένος. Ἐλησμόνουν ποία ἦτο, δὲν ἤξευρα ποῦ εὑρισκόμην. Καὶ εἰς τὸν νοῦν μου ἐφοίτων αὐτομάτως οἱ στίχοι τοῦ Ῥαγκαβῆ, οἱ βαθέως τεθαμμένοι ἀλλ' ἐπίτηδες, θὰ ἔλεγες, γραφέντες διὰ τὴν στάσιν ἐκείνην τῆς ἁγνῆς ἀδελφῆς τῶν ἀγγέλων:

Ποῦ μὲ φέρ' ἡ ὁδὸς τῆς ζωῆς ἡ μονήρης:
Ποῦ ἡρώτων κ' ὑψώθη τὸ λάμπον της ὄμμα.
Οἱ βαθεῖς ὀφθαλμοί της φωτὸς ἦσαν πλήρεις
Καὶ ἀκτίνων αὐτοῦ ἀπαυγάζουσα ἶρις
Τὸ οὐράνιον μ' ἔδειξε δῶμα.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΤΑ ΕΝ ΚΛΩΒΟΙΣ ΠΤΗΝΑ [1]

ΑΣΘΕΝΕΙΑΙ

Πᾶν ἰατρικόν, διδόμενον πρὸτοῦ διαγνωσθῇ καλῶς ἡ ἀσθένεια, μόνον ἐμπειρικὴν ἔχει σημασίαν· θὰ ἐπιμείνωμεν εἰς τοὺς ὑγιεινοὺς κανόνας, ἤτοι ἔκθεσιν πρὸς μεσημβρινὸν μέρος, ἀπόλυτον καθαριότητα τοῦ κλωβοῦ, προφύλαξιν ὅσῳ τὸ δυνατὸν ἀπὸ πάσης αἰφνιδίας μεταπτώσεως τῆς θερμοκρασίας, ὕδωρ διαρκῶς καθαρὸν καὶ κόκκος πρώτης ποιότητος.

Ὅταν πτηνόν τι ἀσθενῇ, ὅπερ εὐκόλως διακρίνεται ἐκ τῶν ἀνασηκωμένων πτερῶν του, τῶν κρεμαμένων πτερύγων του καὶ τῆς ἀτονίας τῶν ὀφθαλμῶν, πρέπει ν' ἀποσυρθῇ τοῦ κλωβοῦ καὶ τεθῇ ἰδιαιτέρως, ὅπως δοθῇ αὐτῷ ἡ ἀναγκαία ἡσυχία καὶ τηρηθῇ ἐν θερμότητι. Ὀλίγον ὕδωρ τοῦ Βισσὺ ἢ διττανθρακικὸν ὕδωρ ἐν δόσει δύο ἢ τριῶν γραμμαρίων πρὸς μίαν ὀκὰν ὕδατος θ' ἀποδώσῃ αὐτῷ τὴν ὑγείαν ἂν ἡ ἀδιαθεσία εἶναι ἐλαφρά. Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει πρέπει ν' ἀναμείνῃ τις τὴν ζωογόνον ἐνέργειαν τῆς φύσεως. Ἡ χρῆσις τοῦ ὕδατος τοῦ Βισσὺ ἢ διττανθρακικοῦ ὕδατος ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν καὶ ἐπὶ σειρὰν ἡμερῶν, προλαμβάνει ἐπίσης τὰς στομαχικὰς διαταράξεις τὰς προερχομένας ἐκ τροφῆς ἀκαταλλήλου ἢ ἐκ τῆς αὐτῆς συνεχῶς.

[1] Συνέχεια ἴδε σελ. 117

Ἡ τοῦ ἀέρος ἔλλειψις εἰς τὰ ἐγχώρια πτηνά, ἡ ἔλλειψις θερμότητος καὶ τὸ νεφελῶδες τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὰ ξενικά, συγχρόνως δὲ τροφὴ ἀκατάλληλος καὶ μηδόλως ποικίλλουσα, ἐπιφέρουσι μεταβολὴν εἰς τὸν χρωματισμὸν τῶν πτηνῶν. Πρὸς καταπολέμησιν τοῦ δυσαρέστου τούτου, δίδουσιν εἰς τὰ πτηνὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς πτερορρυήσεως ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρας ὕδωρ τῆς Μπουρμπούλ. Τὸ μεταλλικὸν τοῦτο ὕδωρ ἐνεργεῖ διὰ τοῦ ἐν αὐτῷ περιεχομένου ἀρσενικοῦ. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἰατρικὸν τοῦτο δὲν εἶναι εὔωνον, ἐπιτυγχάνεται τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα καὶ μὲ ὀλιγώτερα ἔξοδα, ἂν ζητήσητε παρά τινος φαρμακοποιοῦ νὰ παρασκευάσῃ ὑμῖν ἀρκετὰς ὀκάδας κοινοῦ ὕδατος, θέτων ἐν αὐταῖς τὴν αὐτὴν δόσιν τοῦ ἀρσενικοῦ τὴν κατὰ τὰς ἀναλύσεις περιεχομένην ἐντὸς τοῦ ἀναφερθέντος μεταλλικοῦ ὕδατος. Τὰ πτηνὰ πίνοντα τὸ τοιοῦτον ὕδωρ, θὰ ὠφεληθῶσι κατὰ τὴν ὑγείαν, ἐπίσης δὲ ἡ πτέρωσις θ' ἀναλάβῃ τὰ ὡραῖα αὐτῆς χρώματα.

ΑΚΑΝΘΥΛΛΙΣ

Καρδερίνα, γαρδέλι, γραμματικοῦδι, καὶ τουρκοπούλα κοινῶς· (Fringilla carduelis).

Χαρακτῆρες

Τὸ ἀνάστημα ταύτης ἔχει μῆκος 14 — 16 ὑφεκατομέτρων· ἡ δὲ οὐρὰ περὶ τὰ 5. Οἱ πόδες ταύτης μακροὶ καὶ λεπτοὶ εἶναι ὑπομέλανες· τὸ ῥάμφος, μακρόν, εὐθύ, ὀξύ, εἶναι ὑπόλευκον κατὰ τὴν βάσιν καὶ κυανίζον κατὰ τὴν αἰχμήν, περιβάλλεται ὑπὸ μέλανος κύκλου, μετὰ τοῦτον ὑπὸ δευτέρου πλατυτέρου χρώματος ἐρυθροῦ κρεμιζίου. Ἡ κορυφὴ καὶ τὸ ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς εἶναι μέλανα· τὸ αὐτὸ δὲ χρῶμα κατέρχεται ἐν εἴδει χαλινοῦ ἐπὶ τῶν παρειῶν, αἵτινες εἶναι λευκαί. Ἡ ῥάχις εἶναι ὑπομέλαινα, ἐνῷ τὰ μικρὰ καλυπτήρια πτερά, τὰ πτερὰ τῶν πτερύγων καὶ τῆς οὐρᾶς εἶναι μέλανα μετὰ λευκῶν κηλίδων. Τὰ τῆς οὐρᾶς πτερὰ ἐν τῷ μέσῳ ἔχουσι χρῶμα κίτρινον χρυσοῦ. Ἐπίσης τὰ πτερὰ τῶν πτερύγων, πλὴν τοῦ πρώτου περιβάλλονται πρὸς τὰ ἔξω ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ χρώματος καὶ ἅπαντα φέρουσιν ἓν λευκὸν στίγμα. Τὰ πλάγια τοῦ στήθους, κεχρωματισμένα δι' ὑπομέλανος ἀνοικτοῦ, περιβάλλουσι τὸ λευκὸν τῆς κάτω ἐπιφανείας.

Ἡ θήλεια φέρει τὴν αὐτὴν πτέρωσιν, μετὰ χρωματισμῶν ἀσθενεστέρων· ἡ διαφορὰ ὅμως εἶναι τόσῳ μικρά, ὥστε καὶ ὁ μᾶλλον ἐξησκημένος ὀφθαλμὸς δύναται ν' ἀπατηθῇ. Τὸ μόνον ὑπάρχον πραγματικὸν διακριτικὸν σημεῖον εὑρίσκεται εἰς τὴν πτέρυγα· διότι ὁ ἄρρην ἔχει τὸν ὦμον καταμέλανα ἐνῷ ὁ τῆς θηλείας εἶναι ὑπομέλας.

Πρὸ τῆς πρώτης πτερορρυήσεως αἱ νεαραὶ ἔχουσι φαιὰν τὴν κεφαλήν. Πλεῖσται παραλλαγαὶ

Digitized by Google

ὑπάρχουσι κατά τε τὸ ἀνάστημα καὶ τὰ χρώματα.

Γεωγραφικὴ διανομὴ

Ἡ ἀκανθυλλὶς δὲν ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν Εὐρώπην· εὑρίσκεται εἰς μέγα μέρος τῆς Ἀμερικῆς, τοῦ βορειοδυτικοῦ τῆς Ἀφρικῆς, τὰ τρία τέταρτα τῆς Ἀσίας μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς Σιβηρίας.

Ἤθη καὶ ἔθιμα

Ζωηρά, εὔχαρις, ἀεικίνητος, ἀρέσκεται νὰ κάθηται εἰς τὸ ἄκρον τῶν εὐκάμπτων κλάδων καὶ ταλαντεύεται ὑπὸ τὴν ὤθησιν τοῦ ἰδίου αὐτῆς βάρους. Κατὰ τὸ θέρος ἐνδιαιτᾶται εἰς τοὺς κήπους, καὶ τὰ ὀρεινὰ μέρη τὰ διακοπτόμενα ὑπὸ πεδίων καὶ δασῶν. Κατὰ τὸ φθινόπωρον ἑνοῦται μετὰ τῶν ὁμοίων αὐτῆς καὶ ἵπτανται κατ' ἀγέλας πολυαρίθμους εἰς ἀναζήτησιν τῶν τόπων, ἐν οἷς φύεται καὶ εὐδοκιμεῖ ἡ ἄκανθα. «Δὲν ὑπάρχει ὡραιότερον, λέγει ὁ Μπόλ, ἀγέλης ἀκανθυλλίδων ταλαντευομένων ἐπὶ τῶν ἀκανθωδῶν βλαστῶν τοῦ φυτοῦ τούτου, βυθιζουσῶν τὴν κεφαλὴν ἐν τοῖς λευκοῖς λοφίοις τῆς ἀκάνθης. Δύναταί τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι αὗται ἤνθησαν ἐκ νέου καὶ ἀνέδωκαν ἄνθη διαφόρου ὅλως ὡραιότητος τῶν πρώτων».

Πρὸς τῇ καλλονῇ τῆς πτερώσεως, ἡ ἀκανθυλλὶς κέκτηται φωνὴν εὐχάριστον. Τὸ μινύρισμα ταύτης, ἀπαρτιζόμενον ὑπὸ διαδοχικῶν ἤχων εἶναι οὐ μόνον εὐχάριστον ἀλλὰ καὶ χαρίεν. Μόνη ἡ πτερορρύησις διακόπτει τοῦτο. Ἄρχεται ᾄδουσα κατὰ Μάρτιον, ἂν δὲ ἐν τῷ κλωβῷ παρέχῃ τις ταύτῃ κατάλληλον θερμοκρασίαν ᾄδει καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα.

Καίτοι πονηρὰ καὶ προφυλακτικὴ δὲν ἀποφεύγει τὴν παρουσίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἀναρριχᾶται ἐπὶ τῶν δένδρων ὡς ὁ αἰγίθαλος (*τρυποκάρυδο κοινῶς*) καὶ κρεμᾶται ὡς ἐκεῖνος τὴν κεφαλὴν ἔχουσα πρὸς τὰ κάτω. Ἔχουσα ἀνεπτυγμένον εἰς ἄκρον τὸ αἴσθημα τῆς καθαριότητος, φροντίζει λίαν περὶ τῆς πτερώσεως καὶ τῶν ποδῶν αὐτῆς, οὓς διαρκῶς παρατηρεῖ, ὅπως τοὺς ἀποκαθάρῃ ἀπὸ πάσης ἀκαθαρσίας.

Τὸ πτηνὸν τοῦτο μετὰ τὸν Σπῖνον, πηγνύει τὴν τεχνικωτέραν νεοττιάν· κατασκευάζει δὲ ταύτην σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου ἡ θήλεια· σπανίως ὁ ἄρρην λαμβάνει μέρος. Αὕτη κτίζει τὴν φωλεὰν εἰς τὴν κορυφὴν δένδρου εἰς δίκρανον κλάδον, ἐντὸς τῶν ἀραιῶν δασῶν, τῶν κήπων, συνήθως δὲ καὶ παρὰ τὰς οἰκίας αὐτάς. Τὸ ἐξωτερικὸν κατασκευάζει διὰ λεπτοῦ βρύου, λειχήνων, λεπτῶν ῥιζῶν, βλαστῶν χλόης συμπεπλεγμένων μετὰ λεπτοτάτης τέχνης· τὸ δὲ ἐσωτερικὸν στρώνει, δι' ἐρίων, βάμβακος καὶ ἰνῶν ἀκάνθης.

Αὕτη τίκτει 4—5 ᾠὰ ἅτινα ἄνευ διακοπῆς ἐπωάζει δεκατρεῖς μέχρι δεκατεσσάρων ἡμερῶν. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον, ὁ ἄρρην προσκομίζει τῇ θηλείᾳ τὴν τροφὴν καὶ τὴν χαροποιεῖ διὰ τῶν ᾀσμάτων αὐτοῦ. Ἀμφότεροι ἔχουσιν εἰς ἄκρον ἀνεπτυγμένον τὸ αἴσθημα τοῦ οἰκογενειακοῦ ἔρωτος. Ἐὰν ἀφαιρεθῇ ἡ φωλεὰ καὶ συγχρόνως συλληφθῇ ὁ πατὴρ ἢ ἡ μήτηρ ἢ καὶ οἱ δύο, ἐξακολουθοῦσι καὶ ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ τρέφοντες τοὺς νεοσσοὺς αὐτῶν.

Σπανίως ἡ θήλεια τίκτει δὶς κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, ἐκτὸς ἂν ἐν ἀρχῇ καταστραφῇ ἡ φωλεά, τότε κατασκευάζει καὶ δευτέραν ἀλλ' ὁ ἀριθμὸς τῶν ᾠῶν εἶναι πάντοτε μικρότερος.

Τροφὴ

Οἱ φυσιοδίφαι δὲν συμφωνοῦσι καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ εἶδος τῆς τροφῆς. Τινὲς θεωροῦσι ταύτην καθαρῶς κοκκοφάγον. Ἕτεροι τοὐναντίον ὡς ἐντομοφάγον. Ὅ τι δήποτε ὅμως καὶ ἂν εἶναι, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνατροφῆς, τρέφει τοὺς νεοσσοὺς αὐτῆς κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας διὰ μικρῶν καμπῶν ἰδίως ἐκ τῶν γεννωμένων ἐπὶ τῶν κραμβῶν. Μεγίστη ποικιλία κόκκων, οἷον θριδάκων, ῥαβῶν, καὶ ἄλλων ἀποτελοῦσι τὴν τροφὴν αὐτῆς, μεταξὺ δὲ τούτων προτιμᾷ τοὺς κόκκους τῆς ἀκάνθης, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα ταύτης· εἶναι δὲ καὶ ἀναγκαῖοι εἰς τὴν ὑγείαν αὐτῆς.

Θήρα

Κατὰ τὸ ἔαρ συλλαμβάνεται διὰ **κράκτου**, ἐν χειμῶνι δι' ἰξοβεργῶν τεθειμένων ἐπὶ σωρείας ἀκανθῶν πρὸς τοῦτο παρασκευαζομένης. Κατὰ τὸ φθινόπωρον οἱ πτηνοθῆραι συλλαμβάνουσι πολλάς, καὶ μεταφέρουσι πρὸς πώλησιν. Δυστυχῶς οἱ πτηνοθῆραι ἀγνοοῦντες τὰ κατὰ τὸ πτηνὸν τοῦτο, καὶ μηδὲν αἴσθημα εὐσπλαγχνίας τρέφοντες, ἀλλὰ μόνον εἰς τὸ ἐκ τῆς πωλήσεως κέρδος ἀποβλέποντες συσσωρεύουσιν ἐν τῷ αὐτῷ κλωβῷ πλῆθυν πτηνῶν καὶ διὰ τοῦτο ἡ θνησιμότης εἶναι μεγίστη. Εὐκόλως δύνανται ν' ἀποφύγωσι ταύτην ἢ τὴν ἐλαττώσωσι δι' ἁπλῶν τινων προφυλάξεων. Ἀντὶ νὰ θέτωσιν ὁμοῦ κατὰ ποσότητας τὰ δυστυχῆ πτηνά, θὰ ἦτο καλλίτερον νὰ ἔθετον ταῦτα ἀνὰ δέκα ἢ δώδεκα εἰς κλωβοὺς ἀρκετὰ μεγάλους μετά τινος συντρόφου τοῦ εἴδους των ἐθισμένου εἰς τὴν δουλείαν, ὅπως ταχέως ἐθίσῃ ταῦτα πρὸς τὸν νέον βίον. Τὸ τοιοῦτον ἐπιβάλλεται εἰς αὐτοὺς οὐ μόνον ἐξ εὐσπλαγχνίας ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ συμφέροντος.

Αἰχμαλωσία

Συλλαμβανόμεναι γραῖαι πρὸ τῶν γάμων, ἂν τεθῶσι μεθ' ἑτέρου πτηνοῦ ἐθισμένου ἐν τῷ κλωβῷ, εὐκόλως ἐθίζονται εἰς τὴν δουλείαν καὶ καθίστανται ταχύτατα ἥμεροι. Ὅπως ὅμως ἐπιτύχῃ τις τελείαν ἀνατροφὴν πρέπει νὰ τὴν λάβῃ νεοσσὸν ἀπ' αὐτῆς τῆς φωλεᾶς. Οἱ νεοσσοὶ τρέφονται διὰ μίγματος κόκκων ἐλανομήκωνος μετὰ βεβρεγμένου ἄρτου. Βραδύτερον ὅταν τρώγωσι μόνοι, δίδοντα

Digitized by Google

αὐτοῖς κόκκοι κανάβεως τεθραυσμένοι καὶ ἄλλοι κόκκοι μετὰ χλωρᾶς τροφῆς, θριδάκων κλπ.

Ἐν τῷ κλωβῷ ὅπως πολλαπλασιασθῇ τὸ εἶδος πρέπει νὰ συζευχθῇ μετὰ θηλείας καναρινίου. Οἱ ἐκ τῆς ἑνώσεως ταύτης μιγάδες εἶναι γόνιμοι. Ἕνεκα τοῦ ταραχώδους καὶ εὐερεθίστου χαρακτῆρος αὐτῶν πρέπει ν' ἀποχωρίζεται τῶν ζευγῶν τῶν καναρινίων τῶν προωρισμένων εἰς σύζευξιν καὶ τεκνοποίησιν. Ἄλλως θὰ μάχεται διαρκῶς μετὰ τῶν ἀρρένων, θὰ ταράσσῃ τὰς ἐπωαζούσας καὶ πιθανῶς θὰ θραύσῃ καὶ τὰ ὠά. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ὁσάκις συζευχθῇ μετὰ θήλεος καναρινίου πρέπει ν' ἀποχωρίζεται μετὰ τὸν τόκον τῶν πρώτων ὠῶν.

Ἐπωφελοῦνται τῆς νοημοσύνης καὶ ἡμερότητος αὐτῆς καὶ διδάσκουσι διάφορα γυμνάσια, ὡς νὰ προσποιῆται τὴν νεκράν, νὰ θέτῃ πῦρ εἰς μικρὸν πυροβόλον, καὶ ἀντλῇ διὰ μικρῶν σίκλων τὴν τροφὴν καὶ τὸ ἀναγκαιοῦν ταύτῃ ὕδωρ. Μεθ' ὅλην ὅμως ταύτην τὴν νοημοσύνην δυσκόλως μανθάνει ἤχους καὶ νὰ μιμῆται τὸ ᾆσμα ἄλλων πτηνῶν. Ἐν τῷ κλωβῷ καίτοι τηροῦσα τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῆς περιποιεῖται τὰς συντρόφους αὐτῆς, καὶ μόνον διὰ τὴν τροφὴν φιλονεικεῖ· ἀλλ' ὁ θυμός της περιορίζεται εἰς φωνὰς μᾶλλον ἢ εἰς ἔργα.

Ἕπεται συνέχεια. Ν· Χ· ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

Ὁ κ. Gaston Deschamps λόγιος Γάλλος, γνωστὸς καὶ ἐξ ἄλλων αὐτοῦ περὶ Ἑλλάδος δημοσιευμάτων, ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ τελευταῖον τεῦχος τῆς Revue des deux Mondes μακρὸν ἄρθρον ἐπιγραφόμενον Un séjour à Athènes συνοψίζον μετὰ περισσοῦ ἅλατος καὶ ὀλίγου πιπέρεως ἠρτυμένας τὰς ἐντυπώσεις του ἐκ τριετοῦς διατριβῆς ἐν τῇ Ἑλληνικῇ πρωτευούσῃ. Ὁ Γάλλος συγγραφεὺς φαίνεται ἐπιθυμῶν νὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργον τοῦ Ἐδμόνδου Ἀμποῦ, διότι πλὴν τῶν ἐπανειλημμένων περὶ Ἑλλάδος ἄρθρων του ἑτοιμάζει καὶ ἐκτεταμένην περὶ Ἑλλάδος συγγραφήν. Εὐτυχῶς ἡ ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς Συγχρόνου Ἑλλάδος μέχρι τῆς σήμερον ἐπιτελεσθεῖσα πρόοδος δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ καταστήσῃ εὐμενεστέραν τὴν περὶ ἡμῶν κρίσιν τοῦ κ. Deschamps, ὅστις φαίνεται ἀληθῶς ἀγαπῶν τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐκδηλῶν τὴν πρὸς αὐτὴν στοργήν του καὶ ἐκεῖ ἀκόμη ὅπου, κατὰ τὸ σύστημα ὅλων τῶν περιηγητῶν, ἀρέσκεται νὰ ἐπιδεικνύῃ τὴν ἀτομικήν του ὑπεροχὴν ἐν τῷ πολιτισμῷ, ἢ ὡς γνήσιος Γάλλος κάμνει κατάχρησιν εἰρωνείας διὰ νὰ εὐφυολογήσῃ. Σ. τ. Δ.

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Οἱ ἰδιωτικοὶ χοροί. — Ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος. — Ἡ Βασίλισσα Ὄλγα. — Ὁ Βασιλικὸς χορός. — Ὁ ὑπασπιστὴς Χατζηπέτρος.

Οἱ Ἕλληνες εἶνε ὀρχηστικὸς λαός. Οἱ φιλιόκοσμοι τῶν Ἀθηνῶν, οἱ ἀνταλλάξαντες τὴν φουστανέλλαν μὲ τὸ φράκον, δὲν χορεύουσι πλέον, ἐνώπιον τῶν ξένων τοὐλάχιστον, τὸν ἐθνικὸν *συρτόν*, παρεμφερῆ πρὸς τὸν κύκλιον τῶν ἀρχαίων, οὔτε τὸν περίφημον *μπάλον*, ἀληθῆ μονοχορίαν, πλήρη περιτέχνων ἀκκισμῶν καὶ στρογγύλων χειρονομιῶν, ὅπου διαπρέπουσιν οἱ ἀγαθοὶ κάτοικοι τῆς Τριπολιτσᾶς καὶ τῆς Καλαμάτας. Ὁ νέος Ἕλλην παρεδέχθη ἐξ ἅπαντος τὸν τετράχορον, ἤτοι τὴν *καδρίλλιαν*, καὶ τὸν στρόβιλον, τουτέστι τὸ *βάλς*. Πᾶς νέος Ἀθηναῖος σεβόμενος ἑαυτὸν φροντίζει νὰ ἐφοδιασθῇ, ἀρχομένου τοῦ χειμῶνος, μὲ δύο ἀπαραίτητα πράγματα : ἓν φράκον καὶ μίαν συνδρομὴν εἰς τοῦ χοροδιδασκάλου. Περὶ τὴν ὁδὸν Σόλωνος ὑπάρχουσιν ἀκαδημίαι, ὅπου διδάσκονται, κατὰ τὸν Βαΐς, οἱ νεκροὶ χοροί. Ἐκεῖ δὲ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀντηχεῖ στεντορεία τοῦ χοροδιδασκάλου ἡ φωνή : Μπαλανσὲ βο ντάμ!.,.

Οἱ τραπεζῖται τῆς ὁδοῦ Σταδίου, οἵτινες ἔχουν σαλόνια ἀνοικτά, φιλοτιμοῦνται ν' ἀντιγράφωσι πιστῶς τὸν διάκοσμον, τὴν περιβολὴν καὶ τὰ ἄλλα γνωρίσματα τῶν παρισινῶν χορῶν, ὅπως διαφωτίσωσι τὴν Εὐρώπην περὶ τῶν κομψῶν τρόπων τῆς ἀθηναϊκῆς ἀριστοκρατίας, καλοῦσι τοὺς ἐπισήμους ἀλλοδαπούς, τοὺς μηχανικοὺς τῆς ξένης ἀποστολῆς, τοὺς ἑταίρους τῶν ξένων Σχολῶν.

Οἱ ἀξιολογώτεροι χοροὶ προβλέπονται συνήθως ἀπὸ μακροῦ χρόνου. Καὶ αἱ κυρίαι δίδουσι τοὺς χορούς των εἰς τοὺς χορευτὰς δεκαπέντε ἡμέρας πρὸ τῆς ἑορτῆς. Οἱ Ἀθηναῖοι διοργανίζουσι τότε μακρὰς σειρὰς ἐπισκέψεων καὶ βαδίζουσι πρὸς κατάκτησιν τῶν ὀνομαστοτέρων καλλονῶν· οἱ ξένοι, ἀτολμότεροι ἢ ὀλιγωτέρας ἔχοντες σχέσεις, εἶνε σχεδὸν ἠναγκασμένοι ν' ἀπομαλθακώνωνται ἐπὶ τῶν ἀνακλίντρων, νὰ συνομιλῶσι μὲ γέροντας ἢ νὰ δοκιμάζωσι καμμίαν καδρίλλιαν μὲ Γαλλίδας διδασκαλίσσας, ἐρχομένας συνήθως ἐκ τῶν καντονίων τῆς Ἑλβετίας. Πικροτάτη ἀπογοήτευσις. Ἀλλ' ἔχουσι τοὐλάχιστον τὴν εὐκαιρίαν νὰ κυττάζωσιν ἀνέτως τὰς Ἀτθίδας, ὧν οἱ πόδες φρικιῶσιν ἐπὶ μόνῃ τῇ προσδοκίᾳ τοῦ κοτιλλιόν. Αὗται φέρουσι μετ' ἀνέτου κομψότητος, ἴσως δὲ καὶ μετ' ἀδιοράτου θελγήτρου ἐξωτισμοῦ, ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου ἴχνους ἐπαρχιωτικῆς σκαιότητος, τὰ ἀνημμένα περικόρμια, τὰ σχεδιασμένα ἀπὸ παρισινὰς ῥαπτρίας. Εἶνε δ' εὐτυχῶς ἓν πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον τὸ ὁμοιόμορφον τοῦ συρμοῦ δὲν δύναται νὰ βλάψῃ, καὶ τοῦτο εἶνε ὁ ἰδιάζων καὶ εὐγενὴς χαρακτὴρ τοῦ τύπου, ἡ φυσιογνωμία, ἡ ἀρχαία ἅμα καὶ νεωτερική, ἡ ἐπαμφοτερίζουσα, ἡ ἀνατολικὴ καὶ ὅμως λεπτυσμένη ἀπὸ τὰς χάριτας τῆς Δύσεως, ἡ κατατομὴ τῆς Ἀθηνᾶς ἐπιδιωρθωμένη ἀπὸ τὸν Σαπλέν, ἓν ἄγαλμα τοῦ Φειδίου ἀναθεωρηθὲν καὶ ἐπισκευασθὲν ἀπὸ τὸν Γρεβέν, ὅλα αὐτὰ καὶ κάτι ἄλλο ἀκόμη, δύσκολον νὰ ὁρισθῇ καὶ ἀποπνοίας αὔρας καὶ ἀπροόπτου. Ἐὰν δὲν ἦτο σχολαστικὸν κάπως νὰ φιλοσοφῇ τις, προκειμένου περὶ τῶν χαριεστάτων τούτων χορευτριῶν, θὰ ἔλεγον ὅτι αἱ γυναικεῖαι αὗται μορφαί, ὅπου προαιώνιοι κληρονομίαι συγχωνεύονται κατὰ σπανιώτατον τρόπον μὲ τὸ εὐκίνητον τῆς νεωτερικῆς ἐκφράσεως,

Digitized by Google

Η ΒΑΣΙΛΟΠΑΙΣ ΜΑΡΙΑ

εἶνε ἐντελὴς εἰκὼν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, τοῦ ἀρχαιοτάτου ἅμα καὶ νεωτάτου, ὅστις καὶ μετὰ τόσον μακρὰ ἀτυχήματα ξαναρχίζει νὰ ζῇ μὲ ὁρμὴν παλιγγενεσίας ὁμοιοτάτην, παρὰ τὴν ἀρχαιότητα τῆς φυλῆς, μὲ νηπιότητα φαιδράν. Τερπνὸν δὲ καὶ διεγερτικὸν εἶνε τὸ θέαμα. Ἀρέσκεταί τις νὰ παρακολουθῇ μὲ τὸ βλέμμα, ἐν μέσῳ τοῦ συμφυρμοῦ τῶν ὁμίλων, παμμέλαιναν σειρὰν κατεστρωμένην ἀπὸ ἀργυρᾶ ἄνθη· ἀπολαύει τῆς λάμψεως τῶν ἀσιατικῶν ἐκείνων ὀφθαλμῶν, τῶν ζωηρῶν ἅμα καὶ τακερῶν ἀπὸ τὸ διάπυρον τοῦ κλίματος· παρατηρεῖ τὸν δρόμον τῆς παιδικῆς, αὐθορμήτου καὶ περιτέχνου φιλαρεσκείας· συνδιαλέγεται ἀθώως περὶ τοῦ Γεωργίου Ὀνὲ μετὰ ὁμιλητρίας ἥτις καλεῖται Ἰφιγένεια ἢ Πολυξένη· συγχρόνως δὲ ἀνευρίσκει εἰς τὰς ἀναπάλσεις τῆς ψαλμῴδους φωνῆς ἀναπόλησίν τινα τῶν μελῳδιῶν τῆς τουρκικῆς γλώσσης. Καὶ τοῦτο ἀνοίγει ἀχανεῖς ὁρίζοντας εἰς τὸν θεατήν· ἀπομακρύνεται τοῦ χοροῦ, δὲν ἀκούει πλέον τὴν ὀρχήστραν ἥτις ἀνακρούει τὸν *ὡραῖον κυανοῦν Δούναβιν*· ἀναλογίζεται τὰ μακρά, σκοτεινὰ καὶ τρομερὰ ἔτη, ὅσα προηγήθησαν τῆς ἀναγεννήσεως ταύτης τοῦ ἔθνους τοῦ Ἑλληνικοῦ· τὴν αἰφνιδίαν ἐπέλευσιν τῶν σκηνιτῶν ἱππέων, τῶν ἐπιδραμόντων μὲ ἀκινάκην γυμνόν, ἀπὸ τῶν ἐρήμων τῆς Ἀσίας· τὸν τρόμον τῶν ἀσθενῶν πλασμάτων, τὰ ὁποῖα ὑπῆρξαν αἱ πρόγονοι τῶν λεπτοφυῶν τούτων ὀρχηστρίδων· τὴν βάρβαρον βίαν τοῦ κατακτητοῦ· τοὺς τέσσαρας ἐκείνους αἰῶνας, ὧν ἡ ἱστορία δὲν θὰ ἔχῃ ποτὲ τελειωμόν . . .

Ἕπεται τὸ τέλος

Digitized by Google

ΕΡΡΙΚΟΣ ΙΒΣΕΝ

Εἶνε ὁ μέγιστος τῆς πατρίδος του ποιητής. Εἶνε, ἂν ἀγαπᾶτε, ὁ μέγιστος δραματογράφος καθ' ἅπασαν τὴν βόρειον Εὐρώπην — καὶ ὅμως ἐὰν τὸν ἴδητε θὰ στοιχηματίσητε ὅτι εἶνε ναύκληρος μᾶλλον, ἢ καλλιτέχνης. Ἡ φυσιογνωμία του οὐδένα τῶν ἐξόχων ἀνδρῶν ἐνθυμίζει. Ἔχει τὸν σκανδιναβικὸν τύπον μὲ τὰ μῆλα τῶν παρειῶν ἐξέχοντα καὶ μὲ πλατείας σιαγόνας. Βραχεῖαν ῥῖνα καὶ μέγα στόμα συνεσφιγμένον οὕτως, ὥστε νὰ νομίζετε ὅτι τοῦ λείπουν τὰ χείλη. Ἔχει τεφρόχρους ὀφθαλμούς, ὀξὺ δερκομένους ὄπισθεν τῶν διόπτρων, καὶ περὶ τὰ βλέφαρα τὸ μικρὸν ἐκεῖνο σύμπλεγμα τῶν ῥυτίδων, αἱ ὁποῖαι μαρτυροῦσι τὴν ἀεικινησίαν βλέμματος ἐξετάσαντος ἤδη ἀπειρίαν πραγμάτων. Φέρει λευκὰς παραγναθίδας, ὁμοίως πρὸς τὰς τῶν ναυτικῶν κεκαρμένας, καὶ κόμην πολιότριχον καὶ δασεῖαν, ὡς πυκνόκλαδον θαμνῶνα, ἢ μᾶλλον ὡς παρθένον ἀκόμη δάσος. Ἐπὶ τοῦ εὑρέος αὐτοῦ μετώπου διακρίνετε πλείονα βούλησιν ἢ ὀξύνοιαν· ἡ δὲ στάσις τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν κάμνει νὰ ὁμοιάζῃ πρὸς κεφαλὴν κατακτητοῦ, πρὸς κεφαλὴν ἀρχαίου *βίκιγγ*, ἤτοι θαλασσινοῦ τῆς Νορμανίας ἥρωος, γεννηθέντος ἐπὶ βραχώδους ἀκτῆς ἐκ προγόνων πελαγομάχων.

Ὁ Henrik Ibsen, ἐγκαλλώπισμα τῆς Νορβηγίας σήμερον, ἐγεννήθη ἐν τῇ παραποταμίῳ πολίχνῃ Σκὴν ἐκ πατρὸς ναυτιλλομένου ἐμπόρου, καὶ ἐγεννήθη ἐν ἐποχῇ κρισιμωτάτῃ διὰ τὴν διανοητικὴν τῆς πατρίδος αὐτοῦ κατάστασιν.

Ἤδη ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τοῦ πανεπιστημίου ἐν Χριστιανίᾳ (1811) ἐδόθη τὸ πρῶτον σύνθημα τοῦ ἀγῶνος πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς ἐθνικῆς τῶν Νορβηγῶν φιλολογίας ἀπὸ τῆς ξένης, καὶ πρὸ πάντων ἀπὸ τῆς τῶν Δανῶν ἐπιδράσεως.

Ὁ χωρισμὸς τῆς Νορβηγίας ἀπὸ τῆς Δανίας τῷ 1814, καὶ ἡ ἐγκατάστασις ἰδίου πολιτεύματος ἐν τῇ χώρᾳ, ἔτι μᾶλλον ἐπιρρώσαντα τὸ συναίσθημα τῆς ἀνακτηθείσης ἐλευθερίας, ἐξέκαιον ἤδη τοὺς νεανικοὺς τῶν Νορβηγῶν πόθους πρὸς ἐθνικήν τινα μεγαλουργίαν πρὸς εὔρυνσιν τῶν τῆς πατρίδος ὁρίων. Ἀλλ' αἱ περιστοιχοῦσαι αὐτοὺς τότε περιστάσεις, οὐδόλως εὐνοϊκαὶ διὰ παρατόλμους ἐπιχειρήσεις, ἔκαμαν ὥστε νὰ χρησιμοποιηθῇ καὶ τὸ ἄριστον μέρος τῆς ἐκ τούτου ἀναπτυχθείσης δράσεως ἐπὶ εἰρηνικοῦ διανοητικοῦ ἐδάφους.

Τὴν βάσιν τῆς νορβηγικῆς γλώσσης ἀπετέλει τότε ἡ δανική, ὄχι μόνον τὰς λέξεις, ἀλλὰ καὶ τὸ πνεῦμα αὐτῆς ἐπιβάλλουσα εἰς τὴν αὐτόχθονα φιλολογίαν. Ὅ,τι ἂν εἰσήγετο νεώτερον εἰς αὐτὴν ἦτο καὶ τοῦτο ξένον, γαλλικόν, ἀγγλικὸν κτλ. Ἐπειδὴ τὸ δημῶδες καὶ ἰθαγενὲς περιεφρονεῖτο καὶ κατεδιώκετο ὑπὸ τῶν καλαμαράδων ὡς χυδαῖόν τι καὶ πρόστυχον. Καὶ ὑπῆρχον μὲν καὶ οἱ τἀναντία φρονοῦντες περὶ τοῦ τελευταίου, ἀλλὰ τί ἐσήμαινον αἱ διαμαρτυρίαι τούτων πρὸ τοῦ ὄγκου καὶ τῆς αὐθεντίας τῶν λογιωτάτων! Ἔπρεπε νὰ μεθυσθῇ ὁ λαὸς ἐξ ἐνθουσιασμοῦ ἐπὶ τῇ πολιτικῇ αὐτοῦ χειραφεσίᾳ καί, πλήρης αὐτοπεποιθήσεως τώρα, νὰ ποθήσῃ τὴν διὰ παντὸς ἐξασφάλισιν τῆς αὐθυπαρξίας αὐτοῦ ὡς ἔθνους, διὰ νὰ ἐνθαρρυνθῇ ἡ μερὶς ἐκείνη τῶν λογίων, οἱ ὁποῖοι βαρέως ἔφερον τὴν εἰς τοὺς ξένους ὑποτέλειαν τῆς νορβηγικῆς φιλολογίας καὶ γλώσσης. Ἀφοῦ ἡ αὐθυπαρξία, ἣν ὁ λαὸς ἐζήτει νὰ ἐξασφαλίσῃ ἑαυτῷ, μήτε διὰ πολεμικῶν κατακτήσεων μήτε διὰ πολιτικῶν ἄλλων κατορθωμάτων ἠδύνατο νὰ ἐπιτευχθῇ, διατί νὰ μὴ τὴν δημιουργήσουν ἐκεῖνοι, ἀποσείοντες πάντα ζυγὸν ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς ὑποτελείας εἰς τοὺς ξέ-

Digitized by Google

νους ;—Τοιουτοτρόπως, ἀφοῦ ἐπὶ μακρὸν κατ' ἀρχὰς χρόνον τὸ *ἐθνικὸν* παρὰ τοῖς Νορβηγοῖς, ὡς ἀφῃρημένη ἔννοια, ἐταλαντεύθη τῇδε κἀκεῖσε ἄνευ ὡρισμένης διατυπώσεως, συνεκεντρώθη ἐπὶ τέλους, πραγματικὴν λαβὸν ὑπόστασιν, ὡς συνειδητὴ δημιουργία νέας ἐθνικῆς φιλολογίας καὶ γλώσσης, ἐλευθέρας πάσης ξενικῆς ἐπηρείας.

Ὅπως ὅμως πανταχοῦ, οὕτω καὶ ἐν Νορβηγίᾳ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς φιλολογικῆς ταύτης ἀναμορφώσεως ἐγένετο περισσότερος θόρυβος ἢ θετικὴ ἐργασία. Οἱ πρωτόκλητοι ἐθνικοὶ ποιηταὶ ἐπὶ ἀρκετὸν χρόνον ἐπεμελήθησαν κυρίως εἰς τὸ νὰ λαμπρύνωσιν ἐξυμνοῦντες τὴν Νορβηγίαν καὶ τὸν λαὸν αὐτῆς. Εἰς τὰς ῥητορικὰς καὶ κομπώδεις αὐτῶν στροφὰς δεσπόζουσαι φράσεις εἶνε «οἱ βράχοι τῆς Νορβηγίας», «τὰ βουνορύακα τῆς Νορβηγίας», «ὁ λέων τῆς Νορβηγίας», «ὁ ἐλεύθερος αὐτόνομος χωρικὸς» — ἀκριβῶς ὅπως ἡ φλοκάτα, ἡ φουστανέλλα ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐθνικῇ ποιήσει. — Ἐὰν δὲ συγγραφεῖς τινες, ὡς ὁ Μ. Χρ. Χάνσεν, ἀπεπειρῶντο ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν νὰ ἐγκολπωθῶσι μᾶλλον τὸ καθ' αὐτὸ ἐθνικὸν στοιχεῖον, δὲν κατώρθωναν μεγάλα πράγματα καὶ αὐτοί, ἀφοῦ ἡ βάσις ἐφ' ἧς ὤφειλε νὰ θεμελιωθῇ ἡ νέα ἐθνικὴ φιλολογία, ἤγουν ἡ ἀκριβὴς τοῦ ἐθνικοῦ βίου γνῶσις, δὲν ὑπῆρχεν ἀκόμη. Ὅπως οἱ παρ' ἡμῖν συγγραφεῖς μέχρι τοῦδε, οὕτω καὶ οἱ Νορβηγοὶ μέχρι τῶν χρόνων ἐκείνων ἐπιπολαίως μόνον ἐγίνωσκον τὸν βίον, τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι τοῦ λαοῦ, τὴν φύσιν τῆς χώρας κτλ.

Αἱ περὶ τοιούτων γνώσεις περιωρίζοντο εἰς ὅλως γενικὰ πράγματα, ἀκατάλληλα νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς βάσις ἀληθοῦς δημοφιλοῦς φιλολογίας, ἥτις νὰ ἔχῃ τὰς ῥίζας ἐν τῷ βίῳ τοῦ ἔθνους καὶ νὰ προσαρμόζεται εἰς τὸν χαρακτῆρά του. Μόλις περὶ τὸ 1830 ἤρχισαν οἱ Νορβηγοὶ ν' ἀπαλλάσσωνται τῆς παροδικῆς ταύτης καταστάσεως καὶ νὰ κατανοῶσιν, ὅτι, ἀντὶ μὲ ὑπερόγκους ἐπαίνους τῶν ἀρετῶν αὐτῆς, ἠδύναντο νὰ λαμπρύνωσι τὴν πατρίδα μὲ πολὺ καλλίτερον τρόπον : πράττοντες ὅ,τι πρὸ πολλοῦ ἤδη ὤφειλε νὰ ἔχῃ καὶ ἡ Ἑλλὰς πεπραγμένον. Καλλιεργοῦντες δηλαδὴ καὶ διαμορφοῦντες ἐν τῇ φιλολογίᾳ πᾶν ὅ,τι φέρει ἁγνὸν καὶ ἀμιγῆ τὸν ἐθνικὸν χαρακτῆρα. Τοιουτοτρόπως οἱ μῦθοι τοῦ λαοῦ καὶ τὰ δημώδη ᾄσματα, ἐπιμελῶς περισυλλεγέντα, παρεδόθησαν διὰ τοῦ τύπου κοινὸν τοῖς πᾶσι κτῆμα, ἐξωραϊσμένα μὲν κατὰ τὰς καλολογικὰς τῆς τέχνης ἀξιώσεις, ἀνονθύλευτον ὅμως καὶ ἀναλλοίωτον διατηροῦντα τὸν ἀρχικὸν αὐτῶν τύπον, ὅσον καὶ τὸν ἴδιον ἐκεῖνον χαρακτῆρα, ὃν εἶχον παρὰ τῷ λαῷ ἀπὸ στόματος εἰς στόμα κυκλοφοροῦντα.

Τὴν προκαταρκτικὴν ταύτην ἐργασίαν συνετέλεσαν κυρίως μὲν ὁ δασονόμος P. Ch. Asbjoernson, ἐν συναφείᾳ δὲ πρὸς τοῦτον καὶ ὁ ἐπίσκοπος Ioergen Moe, συλλέξαντες παλαιὰς τοῦ λαοῦ παραδόσεις καὶ παραμύθια, πρόσφορα τῇ ποιητικῇ φιλολογίᾳ, καὶ προσπορίσαντες εἰς ταύτην νέον πλούσιον ὑλικόν, ἐν τῷ ὁποίῳ ἱκανῶς ἐξήροντο τὰ ἴδια προσόντα τοῦ λαϊκοῦ τῶν Νορβηγῶν χαρακτῆρος. Ἐπειδὴ δ' ἐλπίζομεν ὅτι καὶ ἐν Ἑλλάδι ποτὲ θὰ γείνῃ τοιαύτη τις ἑνιαία ἐργασία, σημειοῦμεν ἐνταῦθα εἰς τίνας αὐτῶν ἀρετὰς ὀφείλουν οἱ δύο μνησθέντες συλλογεῖς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου, ἵνα καὶ παρ' ἡμῖν εἰς τοιούτους μόνον ἄνδρας ἀνατεθῇ ἡ ἐκτέλεσίς του. Ἀμφότεροι οἱ ἄνδρες — λέγει ὁ Horn ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς Σκανδιναυικῆς φιλολογίας—ἦσαν εἰς ἀσυνήθως μέγαν βαθμὸν κατάλληλοι νὰ συλλέξωσι καὶ καταστήσωσι πάλιν νέα τὰ ποιητικὰ ταῦτα προϊόντα τοῦ λαϊκοῦ τῶν Νορβηγῶν πνεύματος, ὡς κεκτημένοι ὅλως ἰδίαν εὐφυΐαν ν' ἀποσπῶσι τοὺς θησαυροὺς τῆς δημοτικῆς ποιήσεως ψυχαγωγικῷ τῷ τρόπῳ ἀπὸ τοῦ ἔχοντος αὐτοὺς κοινοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ὡς πρὸς τοῦτο εἶνε τὰ μάλιστα εὐπτόητος καὶ ἥκιστα μεταδοτικός. Οὐχ ἧττον μεγάλη ὅμως ἦτο καὶ ἡ εὐφυΐα τῶν ἀνδρῶν τούτων, τὰ διὰ τῆς μεθόδου ταύτης ἀποκτώμενα κειμήλια νὰ τ' ἀποδίδωσι τοιουτοτρόπως, ὥστε ὄχι μόνον κατὰ τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν ποίησιν νὰ μένουν ὅλως ἀζημίωτα, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἀφελοῦς καὶ δημώδους αὐτῶν ὕφους νὰ μὴ χάσουν τίποτε. Κατώρθουν δὲ τοῦτο οἱ ἐν λόγῳ ἄνδρες ἐπειδὴ ἦσαν τὰ μάλιστα ἐξοικειμένοι πρὸς τὸν βίον καὶ τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι τοῦ λαοῦ, πρὸς δὲ τούτοις εἶχον ἀμφότεροι οὐχὶ μικρὰν ποιητικὴν εὐφυΐαν, τὴν ὁποίαν ἤξευραν νὰ ἐφαρμόζωσι προσεκτικῶς καὶ μετὰ λόγου, ἀπέχοντες νὰ τροποποιήσωσί τι πανταχοῦ ἔνθα ὑπῆρχε κίνδυνος νὰ παραβλαβῇ πως ἡ ἀρχικὴ καὶ εἰλικρινὴς μορφὴ τῶν μύθων καὶ ὁ ἴδιος ἐκεῖνος χαρακτήρ, ὃν εἶχον ἐν τῷ στόματι τοῦ λαοῦ.

Καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ κλάδων τῆς διανοητικῆς μορφώσεως ἐγένοντο ταυτοχρόνως ἀνάλογοι ἐργασίαι. Ὁ περὶ τούτου μάλιστα ζῆλος τοσούτῳ θερμὸς ὑπῆρξεν, ὥστε δὲν ἤργησε νὰ παρασύρῃ τοὺς ζηλωτὰς τοῦ αὐτοχθονισμοῦ εἰς ὑπερβολὰς καὶ νὰ τοὺς ἐξαγάγῃ τῆς μέσης καὶ ἀσφαλοῦς ὁδοῦ, πρὶν ἢ ἀκόμη ἀρχίσουν τὴν προοδευτικὴν αὐτῶν πορείαν. Ἐν τῷ ὑπερβολικῷ δηλαδὴ πόθῳ τοῦ νὰ εἰσδύσωσιν εἰς αὐτὴν τὴν καρδίαν τοῦ ἐθνικοῦ τῶν Νορβηγῶν βίου, ἀλώβητα τηροῦντες πάντα τὰ ἰδιάζοντ' αὐτῷ προσόντα, ἐνόμισαν ὅτι δὲν ἤρκει νὰ καταστήσωσι τὴν οὐσίαν μόνον τῆς φιλολογίας των ἐθνικήν, ὅτι δὲν ἤρκει τὴν μορφὴν μόνον τῆς τέως αὐτῶν γλώσσης νὰ διαρρυθμίσωσιν ἐπὶ τὸ ἰθαγενέστερον, ἀλλ' ἐπίστευσαν ὅτι ὤφειλον ν' ἀποπτύσωσιν ὁλοσχερῶς τὸ ἐκ δανικῶν καὶ νορβηγικῶν διαλέκτων κρᾶμα, νὰ δημιουργήσωσι δὲ νέαν ἀκραιφνῶς ἐθνικὴν γλῶσσαν ἐκ καθαρῶς νορβηγικῶν ἰδιωμάτων. Δὲν τοὺς ἔμελλεν ἐὰν καθαρῶς νορβηγικοὶ διάλεκτοι δὲν ὑπῆρχον εἰ μὴ δύο

Digitized by Google

τρεῖς ἐν ὅλῳ. Οὐδ' ἐσυλλογίζοντο ὅτι ἐκ δύο τριῶν διαλέκτων δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ κατασκευασθῇ ἀρτία γλῶσσα, ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς ὄργανον ἐθνικῆς φιλολογίας. Ὁ αὐτοχθονισμὸς ἐν τούτῳ ὑπῆρξε τόσον ἐμπαθής, ὥστε πᾶς ὁ ὑποστηρίζων τὴν τήρησιν τοῦ πρώην γλωσσικοῦ καθεστῶτος, ἐλογίζετο ὡς προδότης τῆς πατρίδος! Οἱ ὑπὲρ καὶ κατὰ διαπληκτισμοὶ καὶ ἀγῶνες διήρκεσαν ἐπὶ μακρόν, ἐμπαθέστατον ὅμως ἔλαβον χαρακτῆρα ἀπὸ τοῦ 1830 καὶ ἑξῆς.

Καὶ ἐν τοιαύτῃ συγχύσει, ἐν τοιαύτῃ καταστάσει πνευματικοῦ ἀναβρασμοῦ καὶ φιλολογικῆς ἀναζυμώσεως ἐγεννήθη ἐν Σκὴν τῆς Νορβηγίας τῇ 20ῇ Μαρτίου 1828 ὁ Henrik Ibsen, τὸ δαιμόνιον πνεῦμα, τὸ ὁποῖον, ἐπιστάντος τοῦ πληρώματος τοῦ χρόνου, ἤρχετο νὰ διακοσμήσῃ τὸ ἀκατάστατον ἐκεῖνο χάος, καί, ἐκ παντὸς ὅ,τι ἐνεῖχον χρήσιμον αἱ σκέψεις τῶν διαμαχομένων μερίδων, νὰ δημιουργήσῃ τὸν περικαλλῆ κόσμον τῆς νέας νορβηγικῆς φιλολογίας.

Ὁ πατὴρ τοῦ Ἴβσεν, ναύκληρος ἐμπορευόμενος, ἦτο γόνος εὐπόρων ἔκπαλαι γονέων. Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Ἴβσεν ἡ Μοῖρα ἠθέλησε νὰ ἐφαρμόσῃ ὅ,τι καὶ ἐπὶ πάσης σχεδὸν ἄλλης μεγαλοφυίας. Εἶνε γνωστὸν ὅτι ἔξοχοι διάνοιαι καὶ μεγάλοι χαρακτῆρες — ἐὰν προλαβόντες δὲν συντριβῶσιν ὑπὸ τὸ χαλύβδινον τῆς δυστυχίας βάρος — ἀκονίζονται καὶ στομοῦνται παλαίοντες πρὸς τὰς ὑλικὰς δυσχερείας, ἐξ οὗ συμβαίνει νὰ σπινθηροβολῶσι τόσῳ φωτεινοτέρους τοὺς σπινθῆρας τῆς ἐν αὐτοῖς ἀληθείας, ὅσῳ μᾶλλον συγκρούονται πρὸς τὴν τραχύτητα περιστάσεων ἀντιξόων. Τὴν διὰ τοῦ τοιούτου ἀγῶνος ἀνάπτυξιν ἐπεφυλάσσετο ἡ Μοῖρα εἰς τὸν ποιητήν μας. Τὴν περιουσίαν τοῦ οἴκου των τὴν εὗρεν ἤδη ἐν τῇ παιδικῇ του ἡλικίᾳ κατεστραμμένην. Διὰ νὰ ἐπαρκέσῃ δὲ εἰς τὰ τῆς διατροφῆς του ἠναγκάσθη νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν φαρμακοποιοῦ τινος δεκαεξαετὲς ἀκόμη μειράκιον. Ἄρα τοὺς πρώτους αὐτοῦ στίχους συνέθεσεν ὁ Ἔνρικ τρίβων ῥυθμικῶς τὰ φάρμακα ἐντὸς τοῦ ἰγδίου. Ἀλλὰ πρὸς ἐπάγγελμα τόσῳ εἰρηνικὸν καὶ ἄκαρπον δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συμβιβασθῇ τὸ ἀκατάσχετον καὶ νεωτεριστικὸν τοῦ Ἴβσεν πνεῦμα. Οἱ πρῶτοι αὐτοῦ στίχοι ἐν τῷ κύκλῳ τῶν παιδικῶν αὐτοῦ φίλων ἀναγινωσκόμενοι ἐνεποίουν πάντοτ' ἐκτάκτως εὐάρεστον ἐντύπωσιν. Ἀλλ' ὁ Ἔνρικ, ὡς ἀληθὴς μεγαλοφυΐα, ἦτο παιδιόθεν μετριόφρων καὶ φιλότιμος. Διὰ τοῦτο καὶ ὅταν ἦτο πρὸ πολλοῦ πλέον στρατολογημένος ἐν τοῖς φιλολογοῦσι τῆς πατρίδος του, σπανίως ἐφαίνετο εἰς τὰ περιοδικὰ τοῦ τόπου. Τὴν δὲ πρώτην αὐτοῦ τραγῳδίαν, τὸν «Κατιλίναν», τὴν ἐδημοσίευσε ψευδωνύμως τῷ 1850. Ἀπὸ τοῦ 1851 ἤρχισε νὰ ἐκδίδῃ μετὰ δύο φίλων του τὸ ἑβδομαδιαῖον περιοδικὸν «Andhrimer», λυρικὰ ἰδίως καὶ σατυρικὰ ποιήματα συνεισφέρων ὁ ἴδιος εἰς αὐτό. Κατὰ τὸ φθινόπωρον ὅμως τοῦ ἔτους τούτου προσελήφθη ὡς διευθυντὴς τοῦ ἐν Βέργεν θεάτρου, ὑποστηρίξει τοῦ ὁποίου ἐταξείδευσεν ἐπὶ μελέτῃ ἀνὰ τὴν Δανίαν καὶ τὴν Γερμανίαν, κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1852. Μετὰ ἑξαετῆ ἐν Βέργεν διαμονὴν μετῴκησεν εἰς Χριστιανίαν, πάλιν ὡς διευθυντὴς τοῦ ἐνταῦθα θεάτρου Νόρσκε, τὸ ὁποῖον διηύθυνε μέχρι τοῦ 1863.

Κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ἐδημοσίευσεν ὁ Ἴβσεν τὰς πρώτας αὐτοῦ τραγῳδίας, αἱ ὁποῖαι, ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ μέσου αἰῶνος ἔχουσαι τὰς ὑποθέσεις των, ηὐδοκίμησαν τὰ μάλιστα, διδαχθεῖσαι ἀπὸ τῶν θεάτρων τοῦ Βέργεν, τῆς Χριστιανίας, τῆς Κοπεγχάγης καὶ τῆς Στοκχόλμης. Διὰ δὲ τούτων καὶ τῶν μικροτέρων αὐτοῦ ποιημάτων ἔθηκεν ὁριστικῶς καὶ τὸ γλωσσικὸν τῶν Νορβηγῶν ζήτημα εἰς τὴν οἰκείαν αὐτῷ θέσιν, ἔχων πρὸς τοῦτο ἐν πολλοῖς συνεργὸν καὶ τὸ ἕτερον τῆς πατρίδος αὐτοῦ ἔξοχον πνεῦμα, τὸν κατὰ τέσσαρα ἔτη νεώτερον αὐτοῦ Bjoernson.

Ἐνῷ δηλαδὴ οἱ μέχρι φανατισμοῦ ἀποκλειστικοὶ πατριῶται ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ Wergeland, ἀπαιτοῦντες παρὰ τῆς νέας ἐθνικῆς γλώσσης νὰ διατρέφηται μόνον ἐκ δύο τριῶν ἐγχωρίων διαλέκτων, κατεδίκαζον αὐτὴν τοῦτ' αὐτὸ εἰς τὸν ἐξ ἀσιτίας θάνατον, οἱ Διόσκουροι τῆς Νορβηγίας ποιηταί, σύμφωνοι ἐξ ὁρμεμφύτου ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, ἐφήρμοσαν τὰς μάλιστα λογικὰς ἀρχὰς ἐν τῇ διαπλάσει καὶ χρήσει τῆς νέας γλώσσης. Ὡς θεμελιώδη αὐτῆς βάσιν ἐτήρησαν τὴν ἀρχαίαν δανικὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ εἰς τὸ ἐκ ταύτης ὑλικὸν ἐπιβάλλουσι τὰς νεωτέρας γλωσσικὰς μορφάς, ἀνακαινίζοντες αὐτὴν οὕτως, ὥστε ν' ἀποβῇ προσφυεστέρα εἰς τὸ πνεῦμα τῶν νεωτέρων χρόνων. Πλουτίζουσι δὲ καὶ γονιμοποιοῦσιν αὐτήν, καὶ καθιστῶσιν ὡς οἷόν τε νεωτέραν διὰ τῆς προσλήψεως δημωδῶν στοιχείων, μεγάλως ὠφεληθέντες ἐν τούτῳ ἐκ τῶν λεξιλογικῶν συλλογῶν καὶ τῶν λοιπῶν σχετικῶν ἐργασιῶν τῆς ἀντιθέτου μερίδος, οὕτως ὥστε, ὡς ἔχει σήμερον ἡ Νορβηγικὴ γλῶσσα, ἐλπίζεται ὅτι θὰ ἀποκαταστήσῃ καὶ συσφίγξῃ ἐν ταῖς σκανδιναυϊκαῖς χώραις τὸν κοινὸν πνευματικὸν σύνδεσμον, τὸν ὑπὸ τῆς πολιτικῆς αὐτῶν στάσεως χαλαρωθέντα.

Ἀλλὰ τόσον συμφώνως ἐργασθέντες ἐν τῷ γλωσσικῷ ζητήματι οἱ δύο κορυφαῖοι τῆς Νορβηγίας ποιηταὶ δὲν διατελοῦσι καὶ κατὰ τ' ἄλλα σύμφωνοι καὶ ὁμοφρονοῦντες. Φύσει ἀντιθέτου χαρακτῆρος, πρεσβεύουσι πολιτικὰς ἀρχὰς ἀσυμβιβάστους πρὸς ἀλλήλας, καὶ χωροῦσιν ἐν τῇ συγγραφικῇ πορείᾳ ἐπὶ ὁδῶν οὕτως ἐναντίων, ὥστε κατέστησαν ἀρχηγοὶ δύο ἀντιπάλων πρὸς ἀλλήλας φιλολογικῶν αἱρέσεων.

Τέκνον τοῦ λαοῦ ὁ Bjoernson, γεννημένος διὰ νὰ συμπάσχῃ καὶ συνήδεται μετὰ τῶν χωρι-

Digitized by Google

κῶν, ὑπερμαχεῖ, τόσον ἐν τῇ πολιτείᾳ ὅσον καὶ ἐν τῇ φιλολογίᾳ, τῶν λαϊκῶν ἀποκλειστικῶς συμφερόντων, δημοκόπος καὶ φίλερις πολὺ πλέον τοῦ μετρίου. Καὶ ἀγαπᾷ μὲν ἀληθῶς τὸ ἔθνος του πρὸ παντὸς ἄλλου, ἀλλὰ καὶ ὑπερεκθειάζει αὐτὸ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο, καὶ ὑπερεκτιμᾷ, ὑπερυψῶν πᾶν ὅ,τι λαϊκὸν καὶ δημῶδες. Τοῦτο δὲ οὐχὶ ἄνευ λόγου. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ὁ Bjoerson παρέχει ἑαυτὸν ὡς τὴν ἐνσάρκωσιν τῶν τοῦ λαοῦ ἀρετῶν, ἐννοεῖται ὅτι ὅσῳ μᾶλλον γεραίρει ταύτας, τόσῳ μᾶλλον ὑψώνει καὶ λαμπρύνει τὸ βάθρον, ἐφ' οὗ ἀναστυλοῦται ἡ ἰδία αὐτοῦ δόξα.

Ὅλως τοὐναντίον ὁ Ἴβσεν. Ποιητὴς φύσει ἀριστοκρατικῶν κλίσεων, φέρων ἐν ἑαυτῷ πλήρη τὴν συναίσθησιν τῆς πνευματικῆς ὑπεροχῆς, προσεῖδεν ἀνέκαθεν μετ' ἀπαισιοδόξου πικρίας πρὸς τὸ ἔργον τῶν ὀλβοδοτήρων καὶ διαφωτιστῶν τοῦ λαοῦ, καὶ ἔστρεψε τὰ νῶτα πρὸς τὰ «ὡσανὰ» τοῦ ὄχλου. Ἤδη τὸ πρῶτον αὐτοῦ δραματικὸν δοκίμιον, εἶδος ἐγκωμίου εἰς τὸν Κατιλίναν ἀπήρεσεν εἰς τοὺς συντηρητικοὺς τῆς πατρίδος του οἰκοκυραίους, ὡς ἐνέχον ἰδέας ἀνατρεπτικὰς τοῦ καθεστῶτος. Τοιουτοτρόπως ὁ θερμοκέφαλος καὶ πλήρης ἀναμορφωτικῆς ἐνεργείας νεανίσκος, εἰκοσαετὴς μόλις, περιῆλθεν, ὡς αὐτὸς ὁμολογεῖ, εἰς ἐμπόλεμον πρὸς τὴν κοινωνίαν κατάστασιν. Οὔτε ἦτο δυνατὸν νὰ γείνῃ ἄλλως. Εἴρων φύσει, πεπροικισμένος διὰ πνεύματος ἐξόχως σατυρικοῦ, ὅσον καὶ φιλοσοφικοῦ, ἔθηκε νέος ἔτι τοὺς δακτύλους ἐπὶ τῶν πληγῶν τῆς συγχρόνου κοινωνίας καὶ διὰ τῆς σοβαρωτάτης αὐτοῦ σατύρας ἀνιλεῶς ἐκαυτηρίασε τὴν κενότητα καὶ τὸ ψεῦδος ἐν τῇ πολιτείᾳ τῶν συμπατριωτῶν του. Τὸν πατριωτικὸν κόμπον τῶν συγχρόνων, καθὼς καὶ τὸν ἐν κεναῖς φράσεσιν ἱπποτισμὸν τοῦ Bjoernson μαστίζει πρὸ πάντων ἐν τῷ σατυρικῷ αὐτοῦ δράματι: De unges Forbund, (ὁ σύνδεσμος τῶν νεανιῶν) 1869.

Ὡς ἦτο ἑπόμενον τὸ ἀκαθέκτως προοδευτικόν, τὸ θορυβῶδες καὶ τοῦτ' αὐτὸ ἐπαναστατικὸν τοῦ νέου Ἴβσεν πνεῦμα, ἐδημιούργησεν εἰς αὐτὸν πολλὰς καὶ παντοίας ἀντιδράσεις καὶ πειρασμοὺς καὶ ἐνοχλήσεις, δυσαρεστούσας καὶ πικραινούσας τὸν ποιητὴν ἐν παντὶ ἔργῳ καὶ ἀξιώματι: Τὰ δράματά του ἀπηγορεύοντο ὑπὸ τῆς λογοκρισίας· πᾶσα δ' αὐτοῦ πρόθεσις, ὅσῳ καλὴ καὶ ἂν ἦτο, διεβάλλετο ὑπὸ τῶν συκοφαντῶν, οὕτως ὥστε νὰ τοῦ ἀφαιρῆται πᾶσα ἐλευθερία δράσεως. Διὰ τοῦτο ὁ Ἴβσεν παραιτηθεὶς τῆς θυελλώδους διευθύνσεως τοῦ θεάτρου Νόρσκε, ἐξεπατρίσθη ἑκουσίως τῷ 1864, ἀποδημήσας εἰς Ῥώμην. «Δὲν ἔχω καμμίαν ἱκανότητα, ἔγραφε πρὸς φίλον του, νὰ ἦμαι πολίτης συντηρητικός· καὶ ἀφοῦ δὲν ἔχω ἱκανότητα πρὸς τοῦτο δὲν ἀναμιγνύομαι μ' αὐτούς».

Τὸ ἄλγος τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ἀποξενουμένου τῆς ἀγαπητῆς πατρίδος μεθ' αἱμασσούσης καρδίας, τὸ ἐξέφρασεν εἰκονικῶς ὁ Ἴβσεν ἐν ἀφελεστάτῳ ὅσον καὶ παθητικῷ ποιήματι, οὗτινος ἀμυδρὰν μετάφρασιν ἐπιχειροῦμεν ἐνταῦθα.

'Σ τὴ Νορβηγία ἡ ἀϊδερή,(*) ἡ πάππια τῆς θαλάσσης,
'ς τὴν γαλανὴν ἀκρογιαλιὰ 'ψηλὰ πάει νὰ φωλιάσῃ.
Μαδάει ἀπὸ τὰ στήθη της τὸ πουπουλόχνουδό της,
καὶ κάμνει μιὰ ζεστὴ μ' αὐτό, μιὰ μαλακὴ φωλίτσα.
Μἄρχονται μ' ἄσπλαχνη καρδιὰ 'ς τὸν ὄχθο οἱ ψαράδες
καὶ τῆς κουρσεύουν τὴ φωλιά, ὡς 'ς τὸ στερνὸ τὸ χνοῦδι, —
Αὐτὸ δὲν σβεῖ μέσ' 'ς τὸ πουλὶ τὸν πόθο τῆς ἀγάπης:
Ξαναμαδάει τὰ στήθια του. Κι' αὐτοὶ ξαναπροβάλλουν
καὶ παίρνουν ὅ,τι ἔφτιασε. Μά, ἀκούραστο κ' ἐκεῖνο,
'σὲ βράχου τρύπα τὴ φωλιὰ ξαναρχινάει νὰ φτειάνῃ—
Τρίτη φορὰ κουρσεύουν την καὶ δὲν ἀφίνουν χνοῦδι!
Τότε κι' αὐτὸ τὴν ἄνοιξη, μὲ στήθια ματωμένα,
ἀνοίγει νύχτα τὰ φτερὰ καὶ πάει μακρὰ 'ς τὸ νότο,
ἐκεῖ ποῦ περισσότερο χαμογελοῦν τὰ οὐράνια.

[Ἕπεται τὸ τέλος] Γ. Μ. ΒΙΖΥΗΝΟΣ

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

«ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΙΘ' ΑΙΩΝΟΣ» ΥΠΟ Π. ΚΑΡΟΛΙΔΟΥ

... «Ὁ δὲ φιλόσοφος λαβὼν τὸ Βασιλόπουλον, τὸ ἐπῆγεν εἰς τὸ σπῆτι του. Ἔκαμέ του λοιπὸν καινούργιον σπῆτι, μεγάλον καὶ πλατύ, καὶ τὰ μέσα τοῦ σπητίου ἐκαταλάμπρυνε καὶ ἄσπρισεν. Ἔγραψε γοῦν καὶ ἱστόρησεν εἰς τοίχους ὅσα μαθήματα ἔμελλε νὰ τοῦ δείξῃ καὶ ἔβαλε τὸν Νέον μέσα εἰς τὸ σπῆτι ἐκεῖνο...»

Τὰ ἀνωτέρω περιέχονται εἰς τὸ περίφημον «Μυθολογικὸν Συντίπα τοῦ φιλοσόφου»· δὲν γνωρίζω ἂν ἔχω ἄδικον ἢ δίκαιον, ἀλλὰ μοῦ φαίνεται ὅτι μὲ ὅλην των τὴν συντομίαν ἑρμηνεύουν τὴν δύναμιν τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας, καὶ ἀθέλητα παρέχουν εἰς ἡμᾶς τὴν κλεῖδα τῶν μυστηρίων της. Ὁ φιλόσοφος Συντίπας εἶνε τὸ σύμβολον τῆς Γνώσεως· τὸ Βασιλόπουλον εἶνε ὁ ἄνθρωπος ὁ διψῶν τὴν Γνῶσιν. Ἀλλὰ πιστεύετε ὅτι τὸ Βασιλόπουλον θὰ ἐδίψα δι' αὐτήν, θὰ ἤθελε καὶ νὰ ἀκούσῃ τι περὶ τῆς τρομακτικῆς Σφιγγός, τῆς ὁποίας ὁ ἔρως, ἀντὶ νὰ κορέσῃ, ἀνυπολογίστως αὐξάνει τὴν ἄφρονα δίψαν, τῆς ὁποίας τὸ στόμα οὐδέποτε ἀνοίγεται διὰ νὰ εἴπῃ ναί πρὸ τῶν ὑποβαλλομένων ἐνώπιόν της ἀπὸ καταβολῆς αἰώνων πολλαπλῶν λύσεων δῆθεν τοῦ μεγάλου αἰνίγματος; Τῆς Σφιγγός, ἡ ὁποία πάσας τὰς λύσεις ταύτας, καὶ τὰς μᾶλλον ἀντιφατικάς, φαίνεται ὡς ἐνθαρρύνουσα δι' ἀφώνων μειδιαμάτων, ἀλλ'

(*) Θαλασσία μαλακόπτιλος νῆσσα. (Sometaria lanugilosa norvegica.) Τὰ πολυάριθμα ταῦτα πτηνὰ τῶν βορείων θαλασσῶν, κατὰ τὴν περίοδον τῆς ὠοτοκίας ἐξερχόμενα ἐπὶ τῶν νησίδων κατασκευάζουσι τὰς φωλεὰς αὐτῶν διὰ χονδροειδῶν ὑλικῶν ἐπενδύοντ' αὐτά; ἔνδοθεν ἔπειτα διὰ στρώματος ἐκ τῶν ἰδίων πτίλων, πολυτιμοτάτων πρὸς γόμωσιν προσκεφαλαίων κτλ. Οἱ ἰδιοκτῆται τοιούτων νησιδίων ἐν Νορβηγίᾳ προπαρασκευάζουσι προφυλακτικὰ ὑπὲρ τῶν πτηνῶν καταφύγια καὶ τὰ πεοιποιοῦντα μέχρι τῆς ἐκκολάψεως, ὁπότε περισυλλέγουσιν ἐκ τῶν φωλεῶν τὰ πτίλα πρὸς ἐμπορίαν. Τοὐναντίον ὅμως λαοί τινες. οἷον οἱ Ἰσλανδοί, Γροιλλανδοὶ κτλ. καταδιώκοντες τὰς νήσσας, ἀφαιροῦσιν ἀπὸ τῶν φωλεῶν αὐτῶν τὰ ᾠὰ καὶ τὰ πτίλα, καταναγκάζοντες αὐτὰ νὰ ἐπαναλάβωσι τὴν ἀποπτίλωσιν καὶ τὸ ἔργον τῆς ὠοτοκίας.

Digitized by Google

οὐδέποτε αὐτὴ ὡμίλησεν, οὐδὲ θὰ ὁμιλήσῃ, ἀποκαλύπτουσα τὴν μίαν καὶ μόνην λύσιν τοῦ αἰνίγματος; Πιστεύετε ὅτι τὸ Βασιλόπουλον θὰ ἔστρεφε πλήρεις ἔρωτος καὶ πόθου ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸ τέρας τὸ ἀμείλικτον, ἂν δὲν εὑρίσκετο ἐκεῖ ὁ φιλόσοφος, ὁ παντογνώστης, ὁ ἀστρολόγος, ὁ γόης, ὁ διδάσκαλος Συντίπας διὰ νὰ παραστήσῃ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ μαθητοῦ μὲ τὴν δύναμιν τῆς τέχνης του, ὑπὸ μορφὴν παγκάλου καὶ ἀρρήτως θελκτικοῦ ἀγάλματος, τὸ τέρας; Πιστεύετε ὅτι ὁ νεαρὸς πρίγκιψ θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ αἰσθανθῇ καὶ τὸ παραμικρὸν ἐνδιαφέρον διὰ τὰ μαθήματα τοῦ διδασκάλου του, ἂν ὁ διδάσκαλος οὗτος δὲν ἐφρόντιζε νὰ τοῦ κάμῃ «καινούργιο σπίτι, μεγάλο καὶ πλατύ», σπίτι ἔκλευκον, ἔκλαμπρον, ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ ὁποίου νὰ γράψῃ καὶ νὰ ἱστορήσῃ ὁ ἴδιος τὰ μαθήματα ἐκεῖνα; Καὶ πιστεύετε ὅτι τὰ μαθήματα ἐκεῖνα εἶχον σημασίαν τινὰ καὶ ὡραιότητα καὶ ἀλήθειαν ἀνεξάρτητον τοῦ διδασκάλου, ὅστις τὰ ἔγραφε καὶ τὰ ἱστοροῦσε, καὶ τὰ ἐδημιούργει οὕτω καὶ τὰ ἀπεκάλυπτεν ὑπὸ νέον φῶς;

Ὅ,τι συνέβη εἰς τὸ Βασιλόπουλον ἐκεῖνο ἐπαναλαμβάνεται καθ' ἑκάστην ἐν τῷ κόσμῳ. Τὰ μαθήματα τοῦ Συντίπα εἶνε τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας τὰ μαθήματα, τὰ ἐκ τῆς τέχνης, τῆς ἐπιστήμης, τῆς φιλοσοφίας, τῆς ἱστορίας, ἐκεῖνα διὰ τῶν ὁποίων οἱ ὀφθαλμοί μας διανοίγονται ἔκθαμβοι πρὸ τῶν θαυμάτων τῆς φύσεως καὶ τῆς ζωῆς. Δὲν θὰ μᾶς ἐθάμβουν, δὲν θὰ εἶχόν τὴν δύναμιν νὰ ἀποκαλυφθῶσι πρὸ ἡμῶν, δὲν θὰ ὑπῆρχον, δὲν θὰ ἦσαν θαύματα, ἂν δὲν προϋπῆρχεν ὁ Λόγος, ὁ δημιουργῶν καὶ ἐνσωματῶν καὶ ἐμφυσῶν πνοὴν καὶ ἀναπτύσσων εἰς κάλλος καὶ ἐξαίρων εἰς ὕψος καὶ παρέχων τὴν ἐπίφασιν τοῦ καλοῦ, τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ἀγαθοῦ εἰς ἀσύστατα ὀνειροφαντάσματα, ὁμιχλοφανῆ καὶ ἀτμοὔφαντα. Καὶ τοῦ Λόγου τούτου τὰ δημιουργήματα ὑπερβάλλουσιν ἐν ποικιλίᾳ τὰ ἀπειροπληθῆ φαινόμενα τοῦ κόσμου. «Ὁ εἰλικρινὴς ἄνθρωπος, λέγει κάπου μέγας τις ἰδανιστὴς φιλόσοφος, ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς ὁμοίους του, βεβαιοῖ πρὸς αὐτοὺς ὅτι καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον παρίσταται ὡς βέβαιον, ὡς πραγματικὸν γεγονός. Ἀλλ' ὁ τρόπος ὅμως διὰ τοῦ ὁποίου λαμβάνει ὑπόστασιν τὸ γεγονὸς τοῦτο ῥυθμίζεται δυνάμει τῶν νόμων τῆς ἰδίας τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου σκέψεως. Διὰ κάθε ἄνθρωπον ὁ κόσμος τῆς φύσεως ὑφίσταται ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ φαντασίᾳ. Ὁ κόσμος οὗτος εἶνε ἡ πολλαπλῆ εἰκὼν τῶν ὀνείρων μας.» Τὴν εἰκόνα ταύτην ἀναλαμβάνουν ἑκάστοτε νὰ ἀναπαραστήσουν πρὸ τῶν ὀμμάτων μας, ἕκαστος κατὰ τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ συνείδησιν καὶ ἀντίληψιν, χρησιμοποιοῦντες ἐπὶ τούτῳ παντοῖα καὶ ποικιλόμορφα ὄργανα, ἀπὸ τῆς ποιητικῆς λύρας μέχρι τῆς χειρουργικῆς σμίλης, καὶ ἀπὸ τῶν μουσικῶν ἤχων μέχρι τῶν ἀλγεβρικῶν λογαρίθμων, ποιηταί, ἐπιστήμονες, καλλιτέχναι, πολιτικοί, θετικισταὶ καὶ ἰδανισταὶ φιλόσοφοι, ἐφευρέται καὶ ταξινόμοι μεταφυσικῶν καὶ ὑλιστικῶν συστημάτων, εὐρυμαθεῖς καὶ βαθύφρονες ἱστορικοί, θιασῶται τῆς Προνοίας ἢ ὀπαδοὶ τῆς μοιροδοξίας. Ὅ,τι καὶ ἂν λέγουν, ἡ Φαντασία εἶνε ἡ δέσποινα τοῦ κόσμου τούτου, τὸ στοιχεῖον τὸ κυριαρχοῦν τῶν παντοιοτρόπων ἐκδηλώσεων τοῦ πνεύματος, καὶ τὸ Ὄνειρον εἶνε ἡ μόνη πραγματικότης. Τὴν ἀξίαν τῶν μεγάλων συγγραφέων ἀποτελεῖ ἡ δύναμις καὶ ἡ τέχνη μεθ' ὧν κατώρθωσαν νὰ αἰσθητοποιήσουν τὸ ὄνειρον τοῦτο, ὥστε νὰ νομίζωμεν ἡμεῖς ὅτι ἀρκεῖ νὰ ἐκτείνωμεν τὰς χεῖρας διὰ νὰ τὸ περιπτυχθῶμεν. Ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν, ὡς ἐν τῷ διηγήματι τοῦ Ἄνδερσεν, ἡ Σκιὰ τοῦ ἀνθρώπου προσκτᾶται αὐθυπαρξίαν, γίνεται ἄνθρωπος καὶ αὐτή...

Τοιαῦται σκέψεις μὲ κατελάμβανον, περιεργαζόμενον τὸ πρῶτον τεῦχος τῆς «Ἱστορίας τοῦ ΙΘ' Αἰῶνος», τοῦ μεγάλης ἐπιβολῆς ἔργου, τὸ ὁποῖον συνέγραψεν ὁ καθηγητὴς κ. Παῦλος Καρολίδης, καὶ ἤρχισε νὰ ἐκδίδῃ ὁ φίλος κ. Γ. Κασδόνης. Ὅτι δὲν πρόκειται ἐνταῦθα περὶ συνήθων δασκαλικῶν φυλλάδων, ἀτάκτων συμπιλημάτων ἐκ τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ ξενικοῦ ἀναγνώσματος, πείθεταί τις ὄχι μόνον ἐκ τῆς ἐκτιμήσεως τῆς ὁποίας ἀπολαύει παρ' ἡμῖν ὁ κ. Καρολίδης ὡς πολυμαθὴς λόγιος καὶ ἐμβριθὴς ἱστοριοδίφης, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῆς εἰς τὴν Ἱστορίαν ταύτην Εἰσαγωγῆς, τὴν ὁποίαν πέρυσιν ἐδημοσίευσεν ὡς τηλαυγὲς μέτωπον τοῦ ὅλου ἔργου.

Δέκατος ἔνατος αἰών! Καὶ μόνη ἡ λέξις αὕτη ἀρκεῖ νὰ προκαλέσῃ ἐντός μου φρικιάσεις ὡς ἐξ ἱερᾶς συγκινήσεως. Εἰς τὸν αἰῶνα τοῦτον ἀνήκω κ' ἐγώ, αὐτοῦ κ' ἐγὼ εἶμαι γέννημα, ὡς μικροσκοπικός τις κόκκος ἐν τῷ Ἀπείρῳ. Καὶ ὅμως αἰσθάνομαι ὅτι ἡ μικροσκοπικότης μου αὕτη στενῶς συνδέεται μετὰ τοῦ ἰλιγγιώδους μεγαλείου τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ ὅσον καὶ ἂν εἶμαι ἀσήμαντος, δὲν πρέπει τάχα νὰ ὑπερηφανεύωμαι διότι εἰς τὸν αἰῶνα τοῦτον ζῶ; Ἀκούω τὴν ὑπόκωφον βοήν του, ὡς ἀκούει ὁ ποιητὴς τὸ ποτάμι τοῦ Καιροῦ:

Τρανὸ ποτάμι ποῦ στιγμὴ ξανάρεμα δὲν ἔχει,
Ποῦ ὁμπρὸς ὁμπρὸς ἀδιάκοπα κατὰ τὸ σκότος τρέχει,
Ποῦ σέρνει χώραις καὶ βουνὰ 'ς ἄγριου βυθοῦ μαυρίλα,
Ποῦ ἀνθρώπους κ' ἔθνη ὁλόκληρα μὲ ὁρμὴ τραβάει σὰ φύλλα.

Καὶ αἰσθάνομαι πρὸ πάντων ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τοῦτον ὑπὲρ πάντα ἄλλον, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ Ναπολέοντος, τοῦ Γκαῖτε, τοῦ Βάσιγκτων, τοῦ Δάρβιν, τοῦ Ἔδισσων, ἁρμόζει ἡ προσωνυμία τοῦ μεγάλου. Ὄχι τόσον ἴσως διὰ τοὺς ἥρωας τοὺς διαλάμψαντας ἐν αὐτῷ καὶ καθοδηγήσαντας τὴν πορείαν του, ὁμοίους τῶν ὁποίων δυνατὸν νὰ συναντήσετε ἐν τῷ παρελθόντι. Ἀλλὰ κυρίως μέγας διὰ τὸν ἥρωα, ὅστις ἀπαραμίλλως ἀναδεικνύεται κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον μόνον, οὐχὶ πλέον δοῦλος ἢ νευρόσπαστον. ὡς ἄλλοτε, ἀλλὰ μεγαλόφρων καὶ κραταιὸς πρωταγωνιστής, ἔχων συνείδησιν τῆς ἀξίας του καὶ τῆς ἀποστολῆς του· καὶ ὁ ἥρως οὗτος εἶνε ὁ λαός. Μέγας αἰών, διότι κατ' αὐτὸν ἡ ἱστορικὴ συνείδησις, ἡ ἰδέα τῆς καθολικῆς ἑνότητος τῆς ἀνθρωπότητος, τὸ φιλοσοφικὸν δίκαιον, τὸ κράτος τῆς ἐπιστήμης, ἡ πρὸς τὰ ἰδεώδη τάσις, ἡ θεωρία καὶ ἡ ἔρευνα τοῦ παρελθόντος, τὸ ἀνθρώπινον, μὲ μίαν λέξιν, πνεῦμα, ἀνεπτύχθη καὶ ἐξέλαμψε καὶ ἐκαρποφόρησε καὶ ἐμεσουράνησεν ὡς οὐδέποτε ἄλλοτε. Τὰ σκιερὰ αὐτοῦ μέρη δὲν ἰσχύουν νὰ ἀμαυρώσουν τὴν αἴγλην του.

Κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα καὶ ἡ Ἱστορία ἀνυψώθη εἰς ἐπιστήμης περιωπήν. «Οὗτος, λέγει ὁ κ. Καρολίδης, δύναται νὰ κληθῇ αἰὼν κατ' ἐξοχὴν

Digitized by Google

ἱ σ τ ο ρ ι κ ὸ ς οὐχὶ μόνον διὰ τὸ μεγαλεῖον τῶν ἱστορικῶν γεγονότων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν βαθεῖαν συνείδησιν τοῦ ἱστορικοῦ βίου ἣν ὁσημέραι μείζονα προσκτᾶται ἡ ἀνθρωπότης, καὶ διὰ τὴν σπουδαίαν περὶ τοῦτον μελέτην... Ἡ μόνη ἐπιστήμη, ἥτις δύναται νὰ ὑψώσῃ ἡμᾶς εἰς τὸ ποιητικὸν ὕψος τοῦ ἰδεώδους χωρὶς νὰ ἀφαιρέσῃ τὴν πνευματικὴν ἡμῶν νηφαλιότητα καὶ χωρὶς νὰ παρασύρῃ ἡμᾶς εἰς τὰ ὀνειροπολήματα τῆς ποιήσεως καὶ φαντασίας, εἶνε ἡ Ἱ σ τ ο ρ ί α... Ἡ Ἱστορία, μέσην κατέχουσα θέσιν, καθὼς λέγει ὁ Γερβῖνος, μεταξὺ ποιήσεως καὶ φιλοσοφίας, κτλ.» Ἐκ τῆς ἱστορίας, ὡς ἀνεπτύχθη κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον, διδάσκομαι ὅτι δὲν πρέπει νὰ νομίζω ἀρκετὴν πρὸς κατανόησιν αὐτῆς τὴν ἔκθεσιν γεγονότων μόνον χρονολογικῶς ἐκτεθειμένων, ἀλλὰ τὴν νόησιν τοῦ ἐσωτερικοῦ βίου τῶν λαῶν καὶ τῶν ἐθνῶν, τοῦ ἐμπνέοντος τὰ γεγονότα ταῦτα· ὅτι ὁ πόλεμος εἶνε ἀληθῶς πατὴρ πάντων, ὡς ἀποφαίνεται ὁ ἀρχαῖος φιλόσοφος, ὅτι ἐκ τῶν διχονοιῶν καὶ τῶν συγκρούσεων πηγάζει ἡ ἁρμονία, καὶ ἐκ τῶν διαιρέσεων ἐπέρχεται ἡ ἑνότης, καὶ ὅτι οὐδεμία ἱστορικὴ παράδοσις ἀρκεῖ νὰ καταπνίξῃ τὴν ὁρμὴν τῶν φυσικῶν δυνάμεων καὶ οὐδεμία συνθήκη τὴν λογικὴν τῶν πραγμάτων. Διδάσκομαι τὰ πράγματα ταῦτα νὰ ἐκτιμῶ μετὰ χρυσῆς τινος μετριότητος, νὰ θαυμάζω τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ νὰ μὴ τυφλώττω καὶ πρὸς τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ. Ἐκ δὲ τῶν ἱστορικῶν σελίδων τὰς ὁποίας πρὸ ἐμοῦ ἀναπτύσσει ὁ κ. Καρολίδης διδάσκομαι, πλὴν τούτων, τὸ κυριώτερον ἴσως, νὰ σέβωμαι τὴν ἰδέαν τῆς ἑλληνικῆς πατρίδος, καὶ νὰ θεωρῶ τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν «ἀφετηρίαν καὶ κέντρον παντὸς τοῦ ὑψηλοτέρου ἱστορικοῦ βίου τῆς Εὐρώπης.»

Ἀδιαφορῶ ἂν ὡς ἐκ τῆς τάσεως ταύτης προδίδει ἐνίοτε, ὡς ἴσως τινὲς ὑπολαμβάνουν, ὁ κ. Καρολίδης τὴν ἀπόλυτον ἀμεροληψίαν τὴν ὁποίαν ἐν παντὶ δέον νὰ τηρῇ ὁ ἐπιστήμων ἱστορικὸς πρὸ τῆς ἀντιλήψεως τῶν πραγμάτων. Ἀδιαφορῶ πρὸς τούτοις ἂν ἀμύνεται οὗτος ὑπὲρ τῆς λεγομένης ἠθικῆς τάξεως καὶ τῆς ἰδέας τοῦ Θεοῦ κατὰ τῶν θετικῶν τάσεων τοῦ αἰῶνος, μὴ συμμεριζόμενος καθόλου τὰς ἰδέας τῶν ἀντιλαμβανομένων τὴν ἱστορίαν ὡς Δρᾶμα, τοῦ ὁποίου τὴν ὕλην ἀποτελοῦσι τὰ γεγονότα καὶ τοὺς ἠθοποιοὺς οἱ ἄνθρωποι· τοῦ ὁποίου συγγραφεὺς εἶνε τὸ περιέχον, τὸ milieu,—ὁ Θεὸς κατ' αὐτοὺς οὐδὲν ἕτερον εἶνε ἢ τὸ περιέχον τοῦτο, ἀ ν θ ρ ω π ο μ ο ρ φ ω θ έ ν—, καὶ κριτικὸς ὁ ἱστορικός, ἄνευ τινὸς ὑψηλοτέρας προνοίας διηκούσης ἐπὶ τοῦ παντός. Ὅ,τι μὲ ἐνδιαφέρει, ὅ,τι μὲ κάμνει νὰ συγκινοῦμαι, νὰ θαυμάζω, νὰ πιστεύω, εἶνε ἡ τέχνη μεθ' ἧς ὁ ἱστορικὸς τὸν ἐκκλιπόντα κόσμον, τὸν ὁποῖον παριστᾷ ἐνώπιόν μου, ζωογονεῖ διὰ τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ ψυχῆς, καὶ ἡ εἰλικρίνεια αὐτοῦ, ἐξ ἧς πρῶτος οὗτος πιστεύει εἰς τὴν ἐξ ἀντικειμένου ἀλήθειαν τῶν πορισμάτων τῆς ἱστορικῆς... φαντασίας του. Ἐνόσῳ ὑπάρχουν Συντῖπαι, γνωρίζοντες νὰ ζωγραφίζουν ἐπὶ τῶν λευκῶν τοίχων τὰ μ α θ ή μ α τ α, εἶνε ὡραῖα καὶ ἀγαθὰ καὶ ἀληθῆ τὰ μαθήματα ταῦτα, μόνον ἐξ ἐκείνων πηγάζοντα καὶ δυνάμει ἐκείνων.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Ὀσμὴ καὶ γεῦσις

Ἐν ἐκτενεῖ ἄρθρῳ τῆς «Ἐπιθεωρήσεως τῶν φυτοφάγων» γράφων ὁ Dr P. Andries περὶ τῆς ἐνεργείας ἣν τὰ διάφορα τρόφιμα ἐπιφέρουσιν εἰς τὴν ὀσμὴν τῶν γευομένων, ἀναφέρει μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς:

«Ὅταν ἄνθρωπός τις φάγῃ κρέας κυνός, γίνεται ἐχθρὸς ὅλων τῶν κυνῶν, καὶ οἱ μὲν μικροὶ φεύγουσιν αὐτόν, οἱ δὲ μεγάλοι ἐπιτίθενται κατ' αὐτοῦ. Ὅταν φάγῃ ἵππειον κρέας, σχηματίζεται ἔχθρα μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν ἵππων, ἡ δὲ μεταξὺ αὐτῶν σχέσις εἶναι σκληρὰ καὶ ἀγρία. Οἱ Ἰταλοὶ εἶναι βασανισταὶ τῶν ἵππων καὶ θὰ εἶναι ἐφ' ὅσον τρώγουσιν ἵππειον κρέας. Λίαν εὐαίσθητος πρὸς τὴν ὀσμὴν τῶν ἀνθρώπων εἶναι ὁ ἵππος καὶ διὰ τοῦτο οἱ Οὖγγροι ἱπποκλέπται μεταχειρίζονται τὸν ἑξῆς τρόπον: πτύουσι τὸν ἵππον εἰς τὸ στόμα καὶ τρίβουσι τὰ ἐνδύματά των ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ ἵππου, οὗτος δὲ ἀκολουθεῖ αὐτοὺς τότε πανταχοῦ. Ὁ περίφημος δαμαστὴς τῶν ἵππων Rarey, ὅστις ἀμέσως ἐδάμαζε καὶ τοὺς ἀγριωτέρους ἵππους, μετεχειρίζετο πρὸς τοῦτο ἁπλῶς τὸν ἱδρῶτα αὐτοῦ. Ὅτι καὶ τὸ γάλα παρουσιάζει τὰ αὐτὰ φαινόμενα βλέπομεν εἰς τὰς σχέσεις τῶν Νομάδων λαῶν πρὸς τοὺς ἵππους των, τῶν ὁποίων τὸ γάλα πίνουσιν: ὁ ἵππος ἀκολουθεῖ πᾶσαν λέξιν καὶ πᾶν νεῦμα αὐτῶν ὡς κύων. Ἐνταῦθα ἀνήκουσι καὶ αἱ ἑξῆς περιπτώσεις: ὅταν κύων τις θηλάσῃ μικρὸν λαγωόν, ἢ ὅταν γάτα θηλάσῃ ποντικὸν ἢ κύνα, μεταβάλλεται διὰ τοῦ γάλακτος ἡ φυσικὴ ἔχθρα εἰς φιλίαν. Ἐντελῶς ἀντίθετος εἶνε ἡ σχέσις μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ ἵππου, εἰς τοὺς λαοὺς τοὺς τρώγοντας ἵππειον κρέας, καὶ τοῦ κυνὸς εἰς τοὺς τρώγοντας κύνας, ὡς ἐμνημονεύσαμεν καὶ ἀνωτέρω. Ὅταν εἰς τὰ ὄρη φονευθῇ ζῷόν τι καθαρίζουσιν οἱ ἄνθρωποι καλῶς τὸ μέρος ἐκεῖνο ἀπὸ πάσης κηλῖδος αἵματος, διότι ἡ ὀσμὴ τοῦ αἵματος προκαλεῖ εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο πολλοὺς ἀγῶνας μεταξὺ τῶν ζῴων τῶν θηρευτικῶν. Παρὰ τὰ σφαγεῖα τῶν ἵππων, καὶ ὅπου κατεργάζονται τὰ δέρματα αὐτῶν, γίνονται ἄγριοι οἱ πλεῖστοι ἵπποι, ὡς καὶ ἕκαστον ζῷον ἔμπροσθεν τοῦ σφαγείου. Ὁ συγγραφεὺς φθάνει τέλος εἰς τὸν ἑξῆς ἰσχυρισμόν: «Τὸ γάλα καὶ ὁ ἱδρὼς ἐπιφέρουσι συμπάθειαν καὶ φιλίαν, τὸ δὲ κρέας καὶ τὸ αἷμα ἀντιπάθειαν, μῖσος καὶ ἔχθραν».

Πράσινα γαρύφαλλα

Τὸ νεώτερον φαινόμενον ὅπερ ἀπασχολεῖ τὸ ἐν Παρισίοις ἐμπόριον τῶν ἀνθέων εἶναι ἡ ἐμφάνισις πρασίνων γαρυφάλλων. Ὅτε ταῦτα ἐνεφανίσθησαν πρό τινος εἰς τὰ ἐν Παρισίοις ἀνθοπωλεῖα, ἐξήγειραν τὴν ἔκπληξιν τοῦ τε κοινοῦ καὶ τῶν ἐμπόρων· καὶ τὸ μὲν κοινὸν ἠγόραζεν αὐτὰ μετὰ τοσαύτης προθυμίας ὥστε ἡ τιμή των ὑψώθη ταχέως μέχρι 2 φράγκων δι' ἕκαστον, οἱ εἰδήμονες ὅμως ἐδείκνυον μεγάλην δυσπιστίαν. Οἱ ἔμποροι τῶν ἀνθέων προσεκάλεσαν ἀμέσως τὴν ἀστυνομίαν, διότι ὡς ἔλεγον, πρόκειται περὶ ἀπάτης, καθ' ὅτι πράσινα γαρύφαλλα δὲν ὑπάρχουσι. Ἡ ἀστυνομία κατέσχε τινὰ τῶν περιέργων τούτων ἀνθέων καὶ τὰ πα-

Digitized by Google

ρέδωκεν εἴς τινα χημικὸν πρὸς ἐξέτασιν, οὗτος δὲ εὗρεν ἄνευ πολλοῦ κόπου, ὅτι τὰ γαρύφαλλα εἶναι τεχνητῶς χρωματισμένα. Λαμβάνουσι κοινὰ λευκὰ γαρύφαλλα καὶ τὰ θέτουσι μετὰ μακρῶν μίσχων ἐντὸς ὑδαροῦς διαλύσεως ἀνυλίνης. Ἡ διάλυσις αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν εἶνε σχεδὸν ἄχρους. Διὰ τῶν τριχοειδῶν σωλήνων εἰσδύει ποσόν τι τῆς διαλύσεως εἰς τοὺς μίσχους καὶ φθάνει μετά τινα καιρὸν εἰς τὴν κάλυκα, ὅπου δι' αὐτῆς τῆς χημικῆς τῶν κυττάρων τοῦ φυτοῦ λειτουργίας ὀξειδούμενον προσλαμβάνει λαμπρὸν σμαραγδοπράσινον χρῶμα, ὅπερ μεταδίδει καὶ εἰς τὰ πέταλα τοῦ ἄνθους. Ἀρκεῖ νὰ θέσῃ τις τὸ ἄνθος 24 ἕως 36 ὥρας ἐντὸς τοῦ ὑγροῦ ἵνα ἴδῃ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο: τὰ γαρύφαλλα λαμβάνουσιν ὅμως τὸ πράσινον χρῶμα μόνον τῇ βοηθείᾳ τοῦ ἡλιακοῦ φωτός, διότι ὅσα προφυλαχθῶσιν ἀπὸ τοῦ φωτὸς μένουσι λευκά. Φαίνεται ὅτι μέχρι τοῦδε τῇ βοηθείᾳ διαφόρων διαλύσεων, ἑνώσεων ἀνυλίνης κατώρθωσαν νὰ παράγωσιν ὡραῖον πράσινον, ἀνοικτὸν ῥοδόχρουν καὶ σκοτεινὸν ἰῶδες, ὥστε παρασκευάζουσιν ἰώδη ἄνθη τῆς λεμονέας, πρασίνους ὑακίνθους καὶ ναρκίσσους καὶ ῥοδόχροα λευκάνθεμα. Οἱ κηπουροὶ δοκιμάζουσι τὸν τρόπον τοῦτον καὶ εἰς ζῶντα φυτά, περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων ὅμως τῶν πειραμάτων τούτων δὲν ἐγνώσθη εἰσέτι οὐδέν. Ρ*

Τὸ κάτωθι ποιημάτιον, ὅπως εἶνε, ἐστάλη ὑπὸ λογίου ἀνδρός, ἀρχαίου μέλους τῆς ἐνταῦθα Ἀμερικανικῆς Σχολῆς, πρὸς σεβαστὸν φίλον τῆς Ἑστίας, ὅστις εὐμενῶς παρεχώρησε πρὸς δημοσίευσιν τὸ χειρόγραφον. Δὲν ἐκρίναμεν δὲ ἄσκοπον τὴν ἐν ταῖς στήλαις τῆς Ἑστίας φιλοξενίαν, ἐλπίζοντες ὅτι τὴν ὄχι ἄνευ χάριτος ἀτεχνίαν τῆς στιχουργίας καὶ τῆς φράσεως τὸ ἀνώμαλον θὰ συγχωρήσωσιν, ὅπως ἡμεῖς καὶ οἱ ἡμέτεροι ἀναγνῶσται, εἰς ξένον ἀποπειραθέντα νὰ ἐκφράσῃ διὰ νεοελληνικῆς γλώσσης τόσον ἀβρῶς καὶ ποιητικῶς τὴν πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα λατρείαν του.

Σ. τ. Δ.

ΛΕΙΨΑΝΑ

Ἀποκάτω ἀπὸ τὰ δένδρα
Μέσ' 'ς τοῦ δάσους τὰ λουλούδια
Κάθισα καὶ τοῦ ἀνέμου
Ἄκουσα ὅλα τὰ τραγούδια.

Καὶ ὁ Νότος μοῦ ἐφύσα
Εἰς τῶν πεύκων τὰ κλωνάρια,
Σὰν τοῦ Ἔρωτος τὸ πνεῦμα
Ποῦ πετάει μὲ τὰ κοντάρια.

Παρακάτω 'ς τὴν κοιλάδα
Παρετήρησα τὰ ἐρείπια
Ποῦ τοῦ Βάκχου, ἔτσι λένε,
Γεννηθήκανε τὰ νήπια.

Τώρα βρίσκουνται κατσίκαις,
Τώρα βρίσκουνται κι' ἀμπέλια·
Μόν' οἱ ἄνθρωποι μᾶς λείπουν
Ἀπ' τοῦ Βάκχου τὰ θεμέλια.

Μὰ δὲν βλέπεις πεταλούδαις
Σὰ στοιχεῖα μέσ' 'ς τ' ἀέρι,
Γύρω γύρω ποῦ πετᾶνε
Καὶ μᾶς φεύγουν ἀπ' τὸ χέρι;

Προσοχή! νὰ μὴν ταῖς βλάψῃς,
Εἶναι θεῖα τὰ ζωΰφια·
Ἡ ψυχαὶς καλῶν Ἑλλήνων
Παριστάινονται μας κρύφια.

Ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ.

M. L EARLE

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

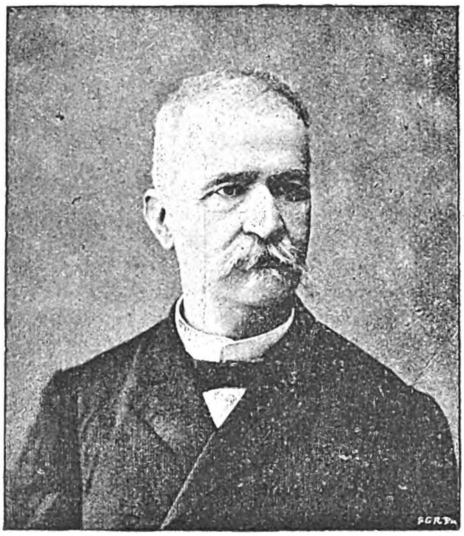

Κ. Κωνσταντόπουλος

Οἱ ἁπανταχοῦ ἀναγνῶσται τῆς *Ἑστίας* ἐνδιαφέρονται βεβαίως νὰ γνωρίσωσι τὴν μορφὴν τοῦ νέου πρωθυπουργοῦ τῆς Ἑλλάδος κ. Κωνσταντοπούλου, ἣν δημοσιεύομεν ἀνωτέρω. Ὁ ἀνὴρ εἶνε γέρων ἀκμαῖος ἔτι καὶ χαρακτῆρος ἐνεργητικοῦ· διεκρίθη δὲ ὡς νομομαθὴς καὶ ὑπὸ πάντων ὁμολογεῖται χρηστότατος καὶ συνετώτατος πολιτευτής. Κληθεὶς εἰς τὸ ὕψιστον ἀξίωμα τῆς πολιτείας ὑπὸ τοῦ Βασιλέως καὶ ὑπακούσας ἐξ ἀκραιφνοῦς φιλοπατρίας, εὑρίσκεται ἀκριβῶς νῦν εἰς τὴν περίστασιν ἐκείνην καθ' ἣν θὰ κριθῇ κατὰ πόσον εἶνε ἄξιος τῶν ἐπ' αὐτὸν προσδοκιῶν τοῦ Ἔθνους.

— Κατὰ τὸ ἐνεστὼς ἔτος ἑορτάζεται ἡ 250στὴ ἐπέτειος τῆς ἐφευρέσεως τοῦ ἐκκρεμοῦς ὡρολογίου.

— Κατὰ τὸ ἔτος 1891 ἀπεστάλησαν ἐντεῦθεν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ταχυδρομικὰ δέματα ἐν ὅλῳ 3,837. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἀφίχθησαν ταχυδρομικὰ δέματα ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐν ὅλῳ 15,563.

— Νέα θρησκευτικὴ αἵρεσις ἐν τῇ Ἀμερικανικῇ Πολιτείᾳ Ἰόβα ἀνεφάνη ἐσχάτως, ἥτις πιστεύει ὅτι ἐγεννήθη ὁ Μεσσίας ἐκεῖ πρό τινων μηνῶν ἐντὸς πτωχικοῦ οἴκου. Οἱ πιστοὶ λοιπὸν σπεύδουσιν ἵνα προσκυνήσωσιν αὐτὸν κομίζοντες καὶ θυμιάματα δῶρα.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ἡ βασιλόπαις Μαρία

Ἡ βασιλόπαις Μαρία δευτερότοκος θυγάτηρ τοῦ βασιλέως Γεωργίου ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τῇ 20 Φεβρουαρίου 1876.

Digitized by Google

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Συνῆλθε τὸ παρελθὸν Σάββατον εἰς τὴν μηνιαίαν συνεδρίασιν τὸ φιλολογικὸν καὶ ἀρχαιολογικὸν τμῆμα τοῦ *Παρνασσοῦ*, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ κ. Πανταζίδου. Ὁ κ. Πανταζίδης ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸ τμῆμα διόρθωσίν τινα τοῦ 48 στίχου τῆς τραγῳδίας τοῦ Σοφοκλέους «Οἰδίποδος ἐπὶ Κολωνῷ». Ὁ κ. Πανταζίδης θεωρεῖ ὡς νοσοῦν τὸ χωρίον τοῦτο, ἐξοβελίζει τὰς λέξεις *τί δρῶ*, καὶ ἀντικαθιστᾷ αὐτὰς διὰ τῆς λέξεως *παρών*. Ὁ κ. Σπυρ. Λάμπρος ἐπαρουσίασεν εἰς τὸ τμῆμα μικρὸν λεξικὸν ἑλληναλβανικόν, γραφὲν ὑπὸ τοῦ Μάρκου Μπότσαρη ἐν Κερκύρᾳ, δωρηθὲν δὲ εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῶν Παρισίων ὑπὸ τοῦ Pouqueville, ὅστις εἶχε γράψῃ ἰδιοχείρως καὶ τὴν ἀκόλουθον φράσιν: «Ce lexique est ecrit de la main de Marc Botzaris à Corfou 1809 devant moi». Pouqueville. Τὸ δίγλωσσον τοῦτο θὰ δημοσιεύσῃ ἡ Ἐθνολογικὴ Ἑταιρία ἐν καιρῷ καταλλήλῳ. Εἶτα ὁ κ. Βάλβης ἐπανῆλθεν εἰς τὴν προτέραν διόρθωσίν του εἴς τινα στίχον τοῦ «Οἰδίποδος Τυράννου». Μεθ' ὃ ὁ κ. Ν. Γ. Πολίτης ὑπεστήριξεν ὅτι τὰ ἐν τῷ 47ῳ κεφαλαίῳ τῆς Ἀθηναίων Πολιτείας μνημονευόμενα συγκεχωρημένα μέταλλα, ὧν ἡ σημασία παρενοήθη εἶνε αἱ ἄλλως λεγόμεναι καινοτομίαι, διαστελλόμεναι τῆς ἄλλης κατηγορίας τῶν μεταλλείων τῶν ἐργασίμων (ἤτοι ὑπὸ ἐκμετάλλευσιν) καὶ τῶν ἀνασαξίμων (ἤτοι τῶν ἐξηντλημένων καὶ ἐγκαταλελειμμένων).

Καλλιτεχνικὰ

Τὴν ἑβδομάδα ταύτην συνῆλθεν ἡ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου *Παρνασσοῦ* ἐκλεχθεῖσα ἐπιτροπὴ πρὸς ὀργανισμὸν καλλιτεχνικῆς ἐκθέσεως κατὰ τὰς ἑορτὰς τῶν ἀργυρῶν γάμων τῶν Βασιλέων καὶ ἔθεσε τὰς βάσεις ἐφ' ὧν θὰ προκηρυχθῇ ἡ ἔκθεσις αὕτη. Ἡμέρα τῆς ἐνάρξεως αὐτῆς ὡρίσθη ἡ 15 Ὀκτωβρίου 1892. Ἐν τῇ ἐκθέσει ταύτῃ θὰ εἶνε δεκτὰ μετὰ τὴν γνωμοδότησιν τῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς, ἔργα ζωγραφικῆς, γλυπτικῆς, ἀρχιτεκτονικῆς καὶ χαρακτικῆς. Τὰ ἐκτιθέμενα ἔργα θὰ εἶνε πρωτότυπα, ἀντιγραφαὶ δὲ θὰ γίνωνται δεκταὶ μόνον ἂν ἐξετελέσθησαν δι' ἰδιαιτέρου τρόπου ἐργασίας, ἤτοι ἂν ἐλαιογραφία τις εἶνε ἀντιγραμμένη ἢ δι' ὑδατογραφίας ἢ δι' οἱουδήποτε μέσου χαρακτικῆς. Ἡ ἐπιτροπὴ ἔχει ἀπὸ πολλοὺς καλλιτέχνας πληροφορίας ὅτι θὰ συμμετάσχωσι τῆς ἐκθέσεως ταύτης.

Μουσικὰ

Τὰ διοικητικὰ συμβούλια τοῦ Ὀρφανοτροφείου Χατζηκώστα καὶ τοῦ Ὠδείου ἀπεφάσισαν ἀπὸ κοινοῦ ὅπως ἐκ τῶν τροφίμων τοῦ Ὀρφανοτροφείου ἐκλεγῶσιν οἱ μᾶλλον προικισμένοι ὑπὸ μουσικῆς τινος ἰδιοφυΐας μέχρις ἀριθμοῦ τριάκοντα καὶ ἐκπαιδευθῶσιν ἐν τῷ Ὠδείῳ εἰς τὴν χορῳδίαν καὶ τὴν ὀργανικὴν μουσικήν, οὕτω δὲ καταστῶσιν ἱκανοὶ νὰ μετέρχωνται ὡς βιοποριστικὸν ἐπάγγελμα τὰς ἐν τῷ Ὠδείῳ ἀποκτηθείσας συστηματικὰς μουσικὰς γνώσεις.

—Προεκηρύχθη ὑπὸ τοῦ συλλόγου *Παρνασσοῦ* μικρὸς μουσικὸς ἀγὼν πρὸς μελοποίησιν τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ῥαγκαβῆ ποιηθέντος ὕμνου ἐπὶ τῇ εἰκοσιπενταετηρίδι τοῦ Συλλόγου. Κατὰ τὴν προκήρυξιν τὸ θέμα τοῦ ὕμνου δὲν πρέπει νὰ ὑπερβαίνῃ τὰς 8 ἢ 16 battute καὶ πρέπει νὰ εἶνε σύμφωνον μὲ τὴν μετρικὴν τοῦ ὕμνου, διαιρουμένου εἰς δύο μέρη καὶ εἰ δυνατὸν νὰ ἀναμιμνήσκῃ ἐθνικόν τι μέλος.

ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΚΛΕΠΤΟΠΑΓΙΣ

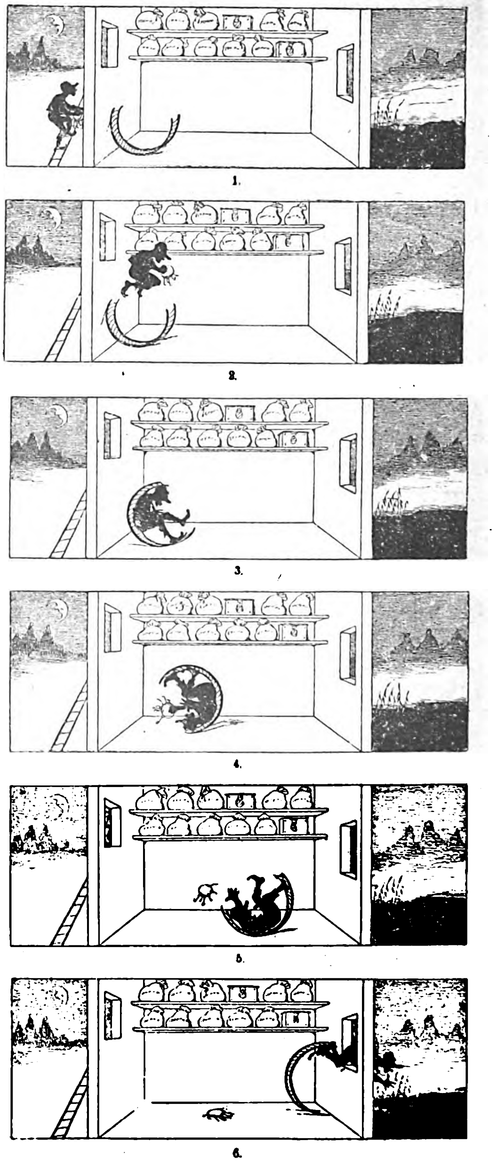

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ

Σταθερὰ γραφὴ

Σταθερὰ γραφὴ λέγεται ἐκείνη τῆς ὁποίας τὰ γράμματα εἶνε γωνιώδη κατὰ τὰς βάσεις των καὶ δὲν παρουσιάζουσι τὸ ἐλάχιστον σημεῖον τρόμου τῆς χειρός. Ἡ σταθερὰ γραφὴ δὲν εἶνε συνήθως πολὺ μεγάλη, ἀλλ' οὔτε πολὺ μικρά. Δυνατὸν δὲ καὶ αἱ βάσεις τῶν γραμμάτων νὰ εἶνε στρογγύλαι καὶ ὄχι γωνιώδεις. Πάντοτε ὅμως χαρακτηριστικὸν αὐτῆς ἀπαραίτητον εὑρίσκεται ὅτι αἱ οὐραὶ τοῦ μ τοῦ λ τοῦ χ εἶνε πατημέναι καὶ εὐθεῖαι.

Χαρακτηριστικὰ τῶν γραφόντων σταθερῶς: *Ἐπιμονή, ἰσχυρογνωμοσύνη, ἀρχομανία, σκληρότης, βιαιότης, ἀνεξαρτησία, ἀποφασιστικότης, σταθερότης αἰσθημάτων καὶ ἰδεῶν.*

ΓΡΑΦΟΛΟΓΟΣ

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας.

Digitized by Google

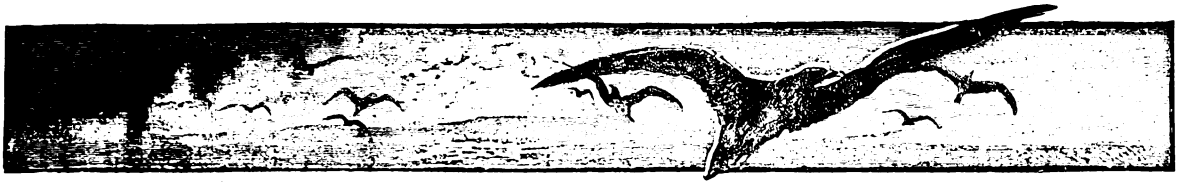

ΘΕΣΣΑΛΙΚΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ

Ο ΤΕΚΚΕΣ ΤΩΝ ΜΠΕΚΤΑΣΙΔΩΝ

Κατηρχόμην μ' ένα φίλον μου Μπέην από Τρικκάλων, διαβαίνων σιδηροδρομικώς τας μακράς πεδιάδας της Καρδίτσης και των Φαρσάλων. Μόλις εφθάσαμεν εις το 'Αϊβαλή και πριν ακόμη καταβώμεν της αμάξης, ο σύντροφός μου έδειξε δεξιά επί λόφου συστάδα δένδρων κ' εκεί μου είπεν ότι ήτο ο Τεκκές τον οποίον επρόκειτο να επισκεφθώμεν.

Ήτο Ιούλιος μην και το θεσσαλικόν καύμα εις την υψίστην θερμομετρικήν βαθμίδα. Ανεμέτρησα διά του βλέμματος τον μακρόν δρόμον και την λαύραν ή οποία ανεδίδετο, ώς από καμίνου, της γης και στεναγμός εξήλθε του στήθους μου. Επρότεινα εις τον Μπέην αν δεν ήτο καλλίτερον να στρώση το σετσζαδέ του και να παρακαλέση τον Ντορμπαλή, μήπως μας έστελλε κανέν μέσον απ' εκείνα τα οποία τόσον προχείρως συλλαμβάνει ή διάπυρος ανατολική φαντασία και τόσον ευκόλως εκτελούν οι Μπαμπάδες, και μας μετέφερεν εκεί χωρίς να υποστώμεν τα κακά τοιαύτης οδοιπορίας. 'Αλλ' ο Μπέης μου αντέταξεν ευθύς μετά πίστεως, ότι αφού τον ήλιον και τας ακτίνάς του στέλλει εις τους υιούς του ο 'Αλλάχ, δεν επετρέπετο εις ημάς να θέλωμεν να τας αποφύγωμεν. Η αλήθεια είνε ότι εγώ εγνώρισα πολλούς μπέηδες και παρά πολλούς αγάδες εις Λάρισαν, οι οποίοι δεν απαξιούν ν' απομακρύνουν της κεφαλής των δι' αλεξηλίων τα φλογοφόρα δώρα του 'Αλλάχ. 'Αλλ' ο Ντεμής ήτο φανατικός μουσουλμάνος και πιστεύω ότι το ίδιον θα μου αντέτασσεν αν του επρότεινα να φυλαχθώμεν από το φρικτόν μόλυσμα της ευλογίας και της χολέρας. Εσεβάσθην την πίστιν του και τον ηκολούθησα θαρραλέως εις την ανιαράν πορείαν.

Ο δρόμος εξετείνετο οφιοειδής μεταξύ θερισμένων αγρών μέχρι του χωρίου Ιρινί, κατοικουμένου απ' ολιγίστας οικογενείας ελληνικάς και από του οποίου έχει όλος εκείνος ο τόπος και ο τεκκές ακόμη το όνομα· εκείθεν δε ήρχιζε ν' αναρριχάται επί των προπόδων του Ναρθακίου, ακολουθών την αριστεράν πλευράν ερικοφύτου και δενδροσκεπάστου λαγκαδιάς κ' εν ημισεληνοειδεί κάμψει να καταλήγη μέχρι του τεκκέ.

Όταν εφθάσαμεν εις μεγάλην λιθόκτιστον βρύσιν πρό του περιβόλου, φωναί άγριαι και ποδοβολή διάτορος έπληξαν την ακοήν μας. Κατ' αρχάς εφοβήθην μήπως αντί της σκήτης αδιαφόρων ησυχαστών, καθώς ήξευρα τους Μπεκτασίδας, ενεπέσαμεν εις τους Ρουφεή, των οποίων η προσευχή κ' αι άγριαι αναφωνήσεις του 'Ιλ αλλάχ κατ' ουδέν υπολείπονται της θορυβώδους τελετής Κορυβάντων. Δεν ήτο όμως τούτο· αλλ' οι ίδιοι ησυχασταί, ανησύχως ασχολούμενοι εις αλωνισμόν του σίτου των και αντί του Μπορδά, του περιφήμου ύμνου του Προφήτου, εκστομούντες αλβανικάς φράσεις πρός παρακίνησιν δεκάδος ίππων, οίτινες εφέροντο πέριξ του εν τριποδισμώ και χλιμιντρίσματι καταθρυμματίζοντες τα δεμάτια· ενώ ο Μπαμπάς με την καπνοσύριγγα εις το στόμα και μακρύ κομβολόγι εις την χείρα εθεάτο από τινος παραθύρου εν απολαύσει την κάτω σκηνήν.

— Σελάμ ενν αλέϊκιμ! εφώναξε με χαράν χαιρετών ημάς ο Μπαμπάς.

— 'Αλέϊκιμ σελάμ! αντεφώναξεν ο Μπέης, σπεύδων ν' αφήση τα παπούτσια του και να φιλήση την χείρα του Σεΐχ.

★

Οι Μπεκτασίδες είνε τάγμα Δερβισών, έν εκ των δώδεκα ταγμάτων, εις τα οποία διαιρούνται αι δύο μεγάλαι αιρέσεις της ευρείας Μωαμεθανικής θρησκείας, των Σουνή και Σσιίδ. Πρώτος αυτού ιδρυτής είνε ο Χατζή Μπεκτάς, πολέμαρχος φοβερός, ο οποίος αφού εχρησίμευσε πρίν ώς ογκώδης παραστάς της τότε ανεγειρομένης Υψηλής Πύλης, ηθέλησε κατά τα γηρατειά του να λάβη την θέσιν ταπεινού κατωφλίου, ώς εξηγείται λεπτομερώς ή λέξις δερβίς. 'Αλλά και ούτω αι πράξεις της νεότητός του δεν ελησμονήθησαν· διό και το τάγμα των Γενιτσάρων, το διαβόητον επί κακουργία και ωμότητι, ανεκήρυξεν αυτόν πάτρωνά του ίν' αποδείξη ίσως ότι ήσαν καθόλα μιμηταί του.

Οι Μπεκτασίδες είνε πανθεϊσταί και παραδέχονται την μετεμψύχωσιν. Ως αρχηγόν της θρησκείας των έχουν τον 'Αλήν, και ισχυρίζονται ότι ο αρχάγγελος Γαβριήλ, όταν εστάλη παρά του 'Αλ-

Digitized by Google

λὰχ νὰ χειροτονήσῃ προφήτην τὸν Ἀλῆν καὶ νὰ τοῦ ὑπαγορεύσῃ τὰ ῥητὰ τοῦ Κορανίου, κατὰ λάθος ἐπῆγεν εἰς τὸν Μωάμεθ.

Δὲν ὑποβάλλονται οὔτε εἰς τὴν κοπιώδη προσευχήν, τὸν κύκλιον χορὸν τῶν Μεβλεβῆ, οἵτινες πέριξ τοῦ αὐλοῦντος Σεΐχη των στρεφόμενοι ἐν δαιμονιώδῃ φορᾷ, μὲ τὰς χεῖρας ὑψηλὰ ἐν ἡμικάμψει καὶ τοὺς πλατεῖς χιτῶνας εὐγράμμως κολπουμένους, εἰκονίζουσι τοὺς ἁρμονικῶς στρεφομένους πλανήτας πέριξ τοῦ κεντρικοῦ τοῦ Κόσμου σημείου· οὔτε εἰς τὰ ὄργια, τοὺς οὐρλιασμοὺς καὶ τὰς ἀνακραυγάς, τοὺς πυροφλεγεῖς μύδρους καὶ τὰ ἐπικίνδυνα μαχαιρώματα τῶν Ῥουφεῆ· οὔτε εἰς τὴν θυσίαν τῶν ὀδόντων των, ὡς οἱ Οὐβεῒς κατὰ μίμησιν τοῦ ἀρχηγοῦ των, ὁ ὁποῖος πρὸς τιμὴν τοῦ Προφήτου, χάσαντος ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Ὀχχὺδ δύο ὀδόντας, ἐξερρίζωσεν ὅλους τοὺς ἰδικούς του! Εἶνε ὄνομα καὶ πρᾶγμα Ἡσυχασταί, πιστοὶ ὀπαδοὶ τοῦ ἀρχηγοῦ των, ὅστις καὶ αὐτὸς δὲν ἤθελε τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ ἡσυχάσῃ. Νὰ ἡσυχάσῃ καὶ νὰ εἶνε συγχρόνως ἐντὸς τοῦ Κεαμπέ. Διότι «ὁ εὑρισκόμενος ἐντὸς τοῦ Κεαμπὲ εἶνε ἀνώτερος παντὸς νόμου καὶ παντὸς τύπου, γίνεται αὐτὸς ἑαυτοῦ ὁδὸς καὶ τύπος, μεσίτης δὲ καὶ βοηθὸς τῶν ἄλλων!»

Ἔχουν ὅμως καὶ αὐτοὶ μίαν ἀνησυχίαν, μίαν μόνην· τοὺς υἱοὺς τοῦ ἀρχηγοῦ των Ἀλῆ. Εἶνε δὲ οὗτοι Χασὰν καὶ Χουσεῒν οἱ ὁποῖοι ἐσκοτώθησαν εἰς Κουρβελιά, κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον πρὸς τὸν Γιαζίτ, υἱὸν τοῦ Μαβιέ, τοπάρχου τῆς Δαμασκοῦ. Εἰς ἐνθύμησιν λοιπὸν τοῦ σκοτωμοῦ τούτων, ἀπὸ τῆς πρώτης μέχρι τῆς δεκάτης Μαρτίου ὑποβάλλονται εἰς αὐστηρὰν νηστείαν, δὲν πίνουν καθαρὸν νερὸν εἰς μνήμην τοῦ χυθέντος αἵματος ἐκείνων, τὸ ὁποῖον ἐρυπάνθη φεῦ! ἀπὸ τὸ χῶμα τῆς ἀνιέρου γῆς! Ἀλλὰ τί εἶνε τοῦτο πρὸς τὴν ἀδιάφορον ζωὴν καὶ τὸ αἰώνιον ἡλιάσιμον ὁλοκλήρου τοῦ ἔτους καὶ εἰς τὴν ἀσυδοσίαν, τὴν ὁποίαν ἔχει διὰ τὰς πράξεις του καθένας, εἰσερχόμενος ἅπαξ ἐντὸς τοῦ Κεαμπέ; Δι' αὐτὸ καὶ ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς τὸ τάγμα ἠρίθμει πλείστους ὀπαδοὺς καθ' ὅλην τὴν Μωαμεθανικὴν φυλήν. Καὶ ἐξέλιπε μὲν διὰ μιᾶς κατὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Γενιτσάρων, μυστικὰ ὅμως διετηρεῖτο καὶ μετ' ὀλίγον πάλιν ἐφανερώθη δυνατὸν καὶ πολυάριθμον. Καὶ πρὶν ὅμως καὶ μετὰ ἐπροτίμων αὐτὸ συχνότερον Ἀλβανοὶ ἀρνησίθρησκοι, οἱ ὁποῖοι φαίνεται πολλὰ τῆς φυλῆς των ὁρμέμφυτα ἠδύναντο νὰ εὐχαριστήσουν διὰ τοῦ Κεαμπέ.

Ἀλβανὸς ἀρνησίθρησκος ἦτο καὶ ὁ Ντορμπαλῆς, ὁ ἱδρυτὴς τοῦ παρόντος τεκκέ. Φαίνεται ὅτι καὶ οὗτος ἔκαμνε τὴν ἰδίαν μὲ τὸν πάτρωνά του τέχνην, ἦτο δηλαδὴ πολεμιστής. Ὅταν ὅμως εἶδεν ὅτι τὸν ἐπλάκωναν τὰ γηρατεῖα, ἀπέθεσε τὴν πάλλα καὶ τὸ τοποῦζι κ' ἔλαβε τὸ κομβολόγι καὶ τὴν ἥσυχον ζωήν, κτίσας τὸν τεκκὲ καὶ ἐπονομασθεὶς Σεῒχ Μπαμπᾶς.

★

Ὁ τεκκὲς ἐγείρεται ἐπὶ μικροῦ ἐξώστου τοῦ βουνοῦ, ἀπὸ τοῦ ὁποίου βιγλίζεται ὁλόκληρος ἡ Φαρσαλικὴ πεδιάς. Γύρω ἔχει ὑψηλὸν καὶ παχὺν περίβολον μὲ πολεμίστρας καὶ πυργάκους καὶ μυστικὰς θυρίδας καὶ ὑπογείους διόδους καὶ καταπακτάς, ἀπὸ τῶν ὁποίων δύναται καθένας εὐκόλως νὰ καταβῇ εἰς τὴν πεδιάδα, χωρὶς νὰ παρατηρηθῇ ὑπό τινος. Θύρα ὑψηλή, ἔχουσα ἐπάνωθέν της κόγχην μὲ πολεμίστρας καὶ δύο πυργάκους δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ἐκράτει κατὰ τοὺς δυσκόλους καιροὺς μακρὰν τοῦ κοινοβίου, κάθε κακόγνωμον ἐπισκέπτην. Εἰς τὴν μίαν ἄκραν λιθοστρώτου αὐλῆς εἶν' ἐκτισμένα μαγειρεῖα καὶ ἀποθῆκαι, σταῦλοι καὶ σιτοβολῶνες· εἰς δὲ τὴν ἄλλην ὀρθοῦται μακρὺ καὶ ὀγκῶδες δίπατον οἰκοδόμημα μὲ πολύστυλον χαγιάτι, χρησιμεῦον εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ Σεῒχ καὶ τῶν δερβισῶν. Μία κληματαριὰ ἀπὸ τῆς μεγάλης πύλης ἀναρριχᾶται πρὸς τὸ δεύτερον πάτωμα, πολυστάφυλος καὶ παχύσκιος, καὶ δύο κυπάρισσοι, ὀρθούμεναι ἐν τῷ μέσῳ τῆς αὐλῆς, προσδίδουσιν ἀμέσως τὴν εἰκόνα συνήθους καλογηρικοῦ ἀποχωρητηρίου.

Εἰς τὸ μέρος τοῦτο ἠγείρετο ἄλλοτε μοναστήριον χριστιανικὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐμόναζον καλόγηροι τοῦ δυτικοῦ δόγματος. Ἀλλὰ κατὰ τὸ 1630—40 παρῄτησαν αὐτὸ οὗτοι, μὴ δυνάμενοι βέβαια ν' ἀντιστῶσι πρὸ τοῦ φοβεροῦ τοπουζίου τοῦ Ντορμπαλῆ καὶ τῶν συντρόφων του. Οἱ Μπεκτασίδες εὐθὺς κατέρριψαν τὸν χριστιανικὸν ναὸν καὶ ἀνήγειραν τὸν μιναρέν των καὶ μόνον τὴν εἰκόνα τοῦ στρατηλάτου, κατὰ τὰς παραδόξους ἰδέας τοῦ τάγματός των, ἐφύλαξαν κ' ἐξηκολούθησαν μέχρι τῆς σήμερον ἐν κρυπτῷ νὰ τὴν σέβωνται, κρατοῦντες ἄσβεστον τὸ φῶς τοῦ κανδηλίου του.

Ὁ σημερινὸς Σεΐχης τοῦ τεκκὲ εἶνε μετρίου ἀναστήματος μὲ ὑποπόλιον γενειάδα, μ' ἐνεργητικότητα καὶ τόλμην καὶ πονηρίαν γνησίου Ἀλβανοῦ. Κατάγεται κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν ἀπὸ τοῦ Ντορμπαλῆ καὶ εἶνε κληρονόμος τοῦ τίτλου καὶ τῶν πλουσίων κτημάτων του.

Εἶνε δὲ ἀρκετὰ πλούσιος ὁ τεκκές. Ἐπὶ τουρκοκρατίας ἦτο διάσημος καθ' ὅλην τὴν Ἠπειροθεσσαλίαν καὶ τὴν κάτω Ἑλλάδα· ὁ δὲ τάφος τοῦ Ντορμπαλῆ προσείλκυε καθ' ἡμέραν πολυαρίθμους φανατικοὺς προσκυνητάς, οἵτινες ἐν τῇ πίστει των προσέφερον πλούσια εἰς αὐτὸν ἀφιερώματα. Διὸ ἐκτὸς τοῦ ἄλλου πλούτου ἔχει ὡς τσιφλίκια δύο ὅλα χωρία παραγωγικώτατα, τὸ Ἰρινὶ καὶ τὸ Ἀρτουὰν κατ' ἔτος δὲ εἰσπράττει ἀπὸ τῆς νομῆς μόνον 1000—1200 λίρας τουρκικάς.

Οἱ ἡσυχάζοντες ἐν τῷ τεκκὲ δερβῖσαι εἶνε ὅλοι

Digitized by Google

δέκα. Οὗτοι δὲν ἔχουν κανὲν δικαίωμα ἐπὶ τῶν κτημάτων εἴτ' ἐπὶ τῶν ἀφιερωμάτων· ψωμίζονται μόνον ἐκεῖ, ἐνδύονται καὶ ὑπηρετοῦν τὸν τάφον τοῦ Ντορμπαλῆ καὶ τὸν κοιτῶνα τοῦ ἀπογόνου του, ἕτοιμοι νὰ ἐπιπέσωσι μαχαιροφόροι κατὰ παντὸς ἀπειλοῦντος τὰς κτήσεις του.

Ἡ ἐνδυμασία τῶν δερβισῶν καθὼς καὶ τοῦ Σείχη εἶνε ἁπλουστάτη. Μόνον τὸ λευκὸν κάλυμμα τῆς κεφαλῆς, τὸ ὁποῖον εἶνε καὶ τὸ μόνον διακριτικὸν σημεῖον τοῦ τάγματός των, κατ' ὄνομα καὶ κατὰ σχῆμα ἔχει τι τὸ ἐπιδεικτικόν. Διότι ὀνομάζεται τάτς, δηλαδὴ στέμμα κ' ἔχει τὸ σχῆμα κορώνας Βυζαντινῆς ἢ ἐπισκοπικῆς μίτρας. Ἂν ὅμως ἀπὸ τῆς κεφαλῆς καταβῆτε εὐθὺς εἰς τοὺς πόδας θὰ τοὺς ἴδητε γυμνούς, σπανίως περιωρισμένους ἐντὸς πλατειῶν δερματίνων ἐμβάδων, τὰς ὁποίας σύρουν μετὰ θορύβου ὅταν περιπατῶσι. Τὸ κορμὶ περιβάλλουν διὰ τοῦ καββαδίου πρῶτον, τὸ ὁποῖον εἶνε χρωματιστόν, ἐμπρὸς ἐσχισμένον ἀπὸ τῆς τραχηλιᾶς ἕως κάτω κ' ἔπειτα τὸ ἐπιβαλτάρι, μάλλινον εἴτ' ἐκ κασμιρίου, καφέχρουν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ μόνον ὁ Σεῖχ φορεῖ πράσινον. Περὶ τὴν ὀσφὺν ἔχουν πλατεῖαν ζώνην πλεκτήν, ἐκ τριχῶν εἴτ' ἐκ κανάβεως μὲ ὑάλινον κομβίον ἐμπρὸς καὶ σχοινίον χρωματιστὸν εἰς πολλοὺς κύκλους. Ἡ ζώνη αὕτη χρησιμεύει εἰς αὐτοὺς καὶ ὡς θήκη μαχαιρῶν καὶ παντὸς ἄλλου ἐργαλείου. Ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς ἀναρτᾶται δερματίνη πήρα, ἥτις ἠμπορεῖ νὰ ἔχῃ τὸ μέγεθος καπνοσακκούλας, ἀλλὰ δὲν ἐμποδίζει νὰ εἶνε καὶ σάκκος ὁδοιπορικός. Ἄλλοτε δὲ τὴν θέσιν αὐτὴν κατέχει καὶ δερμάτινος θήκη πιστολίου, ἐπιδεικνύουσα ἐδῶ κ' ἐκεῖ κατὰ τὸ βάδισμα, τὸν ἀπαστράπτοντα σωλῆνά του ἢ τὴν πολύτιμον λαβήν του. Τὰ μαλλιὰ κόπτουν πάντοτε βαθέως, τὴν γενειάδα ὅμως τρέφουν μεγάλην, τοὺς δὲ μύστακας ἀνεστραμμένους ὑπερηφάνως, ὡς οἱ καμπᾶ-δαήδες τῶν Γενιτσάρων.

Μετὰ ἄφθονον οὐζοποσίαν ὁ Σεῖχ μὲ ὡδήγησεν εἰς τὸν Μουσαφὶρ ὀντᾶ μήπως ἤθελον ν' ἀναπαυθῶ. Ἀλλ' ἀντὶ ν' ἀναπαυθῶ ἐπροτίμησα καλλίτερα νὰ ἐπισκοπήσω λεπτομερῶς τὸν ὀντᾶ. Τὸ ἔδαφος ἦτο ἐστρωμένον διὰ κιλιμίων μαλλίνων ἐντοπίου κατασκευῆς. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ κατὰ πλάτος ἦσαν ἐστρωμένα ἀπὸ ἓξ κρεββατοστρώσια, διὰ τοὺς προσερχομένους ξένους. Τοὺς τοίχους ἐκάλυπτον ἀντὶ εἰκόνων πολλὰ ἀϊέτια, ῥητὰ τοῦ Κορανίου καλλιγραμμένα διὰ χρωμάτων τίς οἶδε τίνος ἐπιτηδείου καλλιγράφου, τῶν ὁποίων ἡ τάξις εἶνε πολὺ σεβαστὴ παρὰ τοῖς Μωαμεθανοῖς. Εἰς πολλὰ τούτων εἰκονίζετο, κατὰ τὴν αἵρεσιν τῶν Περσῶν, ὀγκώδης κεφαλὴ μὲ ἀνοικτοὺς ὑπερμέτρως ὀφθαλμούς, ὡς νὰ ἤθελον νὰ ἴδωσι τὰ πάντα καὶ αὐτὰ τὰ ἄδηλα καὶ τὰ κρύφια καὶ αὐτὰς τὰς καρδίας καὶ τοὺς νεφροὺς τῶν πιστῶν· μαῦρος πώγων κατέβαινε, μακροὶ καὶ κατάμαυροι μύστακες ἀνεστραμμένοι, ἐστόλιζον τὴν ἄκορμον αὐτὴν κεφαλὴν τοῦ Μωάμεθ. Ἄνω αὐτῆς περιεπέτων πτηνὰ καὶ ἔντομα ἄγνωστα εἰς τὴν ἐπιστήμην βέβαια· ὕδραι καὶ γοργόνες τῆς ἀνατολικῆς φαντασίας δημιουργήματα. Εἰς ἕτερον πίνακα εἰκονίζετο λέων μεγαλοπρεπής, ἴσως ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον κατὰ τὴν παράδοσιν εἶχεν ἡμερώσει ὁ Χατζῆ Μπεκτὰς κ' ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐφέρετο ἀνὰ τὰς ἀγυιὰς τοῦ Ἰκονίου καὶ εἰς τὰς ἐκστρατείας του. Εἰς μίαν γωνίαν ἀπὸ δερματίνου κρεμαστῆρος ἐκρέματο μικρὸς πέλεκυς, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐχαράσσοντο ῥητὰ τοῦ Κορανίου, κ' αἱ μακραὶ καπνοσύριγγες τοῦ Ντορμπαλῆ· εἰς τὸν ἀριστερὸν δὲ τοῖχον ἐκρέματο τὸ δοξάρι του καὶ τὸ τεμπέρ, μέγας πέλεκυς μὲ μακρὰν σεληνοειδῆ κοπίδα, ὀξυτάτην ὡς λόγχην· παρέκει δ' ἔκειτο σκονισμένον τὸ κουντούμπ, διπλοῦν τύμπανον ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα μεταχειρίζονται εἰς τοὺς τεκκέδες, εἰς σήμανσιν προσκλητηρίου τῶν δερβισῶν. Ἄνω ἀπὸ τοῦ κέντρου τῆς ὀροφῆς ἐκρέμαντο δύο φιάλαι ἐντὸς τῶν ὁποίων διὰ χαρτίου εἰκονίζοντο συμβολικῶς διάφορα τοπία ἐν οἷς ἔδρασεν ὁ Προφήτης καὶ ῥητὰ τοῦ Κορανίου ἀκόμη, ἐνθύμια τὰ ὁποῖα ἀποκομίζουν οἱ Χατζῆδες ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς τόπους τῆς Μέκκας καὶ τῆς Μεδινᾶς. Ἀπ' ὅλων δὲ κύκλῳ τῶν τείχων ἐπὶ τοῦ γεισώματος, ἡπλοῦντο εἰς στιβάδας διάφορα μαγειρικὰ σκεύη, χρήσιμα εἰς τὸν βίον τῶν μοναχῶν, ἐνῷ ἐπὶ τοῦ ἀπέναντι τῆς εἰσόδου τοίχου τ' ὀτζάκι ἐκάπνιζεν ἀδιάκοπα.

✦

Μετὰ τὴν ἐπιθεώρησιν τοῦ ὀντᾶ ἄλλο δὲν μοῦ ἔμενε παρὰ νὰ ἐπισκεφθῶ τὸν τάφον τοῦ Ντορμπαλῆ. Καὶ ὁ μὲν ἔνδοξος αὐτοῦ ἀπόγονος ἐκοιμᾶτο νήδυμον εἰς τὸν ἰδιαίτερον αὐτοῦ κοιτῶνα. Εὑρέθη ὅμως γηραιὸς δερβίσης, ὑψηλὸς ὡς κυπάρισσος καὶ σιωπηλὸς ὡς ὁ τάφος, ὅστις προσεφέρθη μόλις μὲ εἶδε νὰ μὲ ὁδηγήσῃ ἐκεῖ, καὶ μοὶ ἔδειξε τὴν κλεῖδα, εἰς σημεῖον ὅτι ὁ σεβασμιώτατος Σείχης εἶχε διατάξει τοῦτο. Διότι δίχως τὴν διαταγὴν τοῦ Σείχη τίποτε δὲν γίνεται εἰς τοὺς τεκκέδες.

Οἱ τάφοι ἢ μᾶλλον τὸ κοιμητήριον τοῦ τεκκὲ δὲν περιείχετο ἐντὸς τῆς αὐλῆς τοῦ κοινοβίου, ὡς εἰς τὰ χριστιανικὰ μοναστήρια, ἀλλ' ἔξω, εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος, ἐπὶ ἀνωφεροῦς βουνοῦ, περικλειόμενον διὰ μεγάλης πύλης ἀπὸ τῆς ἄλλης περιοχῆς τοῦ τεκκέ. Πολλοὶ τάφοι ἦσαν ἐν τῷ περιβόλῳ, ἄλλοι μὲ μεγάλας πλάκας ὀρθίας, φέροντες εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς πόδας ἐπιτυμβίας στήλας μετ' ἐπιγραφῶν τουρκικῶν, αἱ ὁποῖαι ἐξύμνουν τὰς ἀρετὰς τῶν κεκοιμημένων· ἄλλοι ἁπλούστεροι, ἄνευ ἐπιγραφῶν μετὰ στηλῶν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μόνον, αἵτινες ἔφερον τὸ σχῆμα τοῦ τάτς εἰς δήλωσιν ὅτι ἦσαν ἱερωμένοι· ἄλλαι στῆλαι ἔφερον κοίλωμα ἐν εἴδει γάστρας, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐφαίνοντο χάλ-

Digitized by Google

κινα νομίσματα, εἰσφοραὶ τούρκων προσκυνητῶν καὶ ἄνω αὐτῶν ὅλων ὠρθοῦντο ὑψηλοὶ κυπάρισσοι, γογγύζουσαι θλιβερῶς εἰς τὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου. Ὅλοι οὗτοι οἱ τάφοι ἦσαν δερβισῶν Μπεκτασίδων, ὅσοι ὑπηρέτησαν εἰς τὸν τεκκὲ ἀπὸ διακοσίων καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν· εἴτε ἄλλων λαϊκῶν ἐκ τοῦ αὐτοῦ τάγματος, οἵτινες ἐπεθύμησαν νεκροὶ νὰ μεθέξωσι τῆς γῆς, ἡ ὁποία ἐκάλυψε τὸν τρισέβαστον Μπαμπᾶ των.

Ὁ τάφος ὅμως τοῦ Ντορμπαλῆ ὑπερέχει ὅλων τῶν ἄλλων, μεταξὺ χλοερᾶς συστάδος κυπαρίσσων. Εἶνε δῶμα θολωτὸν μὲ χαμηλὴν θύραν καὶ ἐλαφρὸν περίστυλον ῥυθμοῦ ἀραβικοῦ. Ὁ δερβίσης ἀνοίξας τὴν θυρίδα ἀφῆκε τὰς ἐμβάδας του εἰς τὸ κατώφλιον καὶ εἰσῆλθε πρῶτος νεύσας εἰς ἐμὲ νὰ τὸν ἀκολουθήσω, τὸ ὁποῖον καὶ ἔπραξα εὐθύς. Φαίνεται ὅμως ὅτι τὸ νεῦμά του ἐσήμαινε νὰ τὸν ἀκολουθήσω μὲν ἀλλ' ἀφοῦ πρῶτον τὸν μιμηθῶ. Δι' ὃ και εἶδα ἐπὶ τοῦ προσώπου του δυσαρεσκείας ἔκφρασιν ἀσυνήθη. Ἐννόησα ὅτι ἔπραξα σφάλμα καὶ ἀνοσιούργημα βεβαίως, ἀλλ' ἐσκέφθην ὅτι δὲν συνέφερε νὰ ἐκβῶ ν' ἀποβάλω τὰ ὑποδήματά μου καὶ νὰ ἐμβῶ πάλιν, ἀφοῦ δὲν εἶχα καιρὸν νὰ χάνω, τὸ δὲ βλέμμα μου περιέλαβεν εὐθὺς πᾶν ὅ,τι ἦτο ἐν τῇ κόγχῃ ἐκείνῃ.

Διότι τῷ ὄντι δὲν ἦσαν καὶ πολλὰ πράγματα. Τρεῖς τάφοι ἡπλοῦντο κατὰ γῆς, ὅπως ὅλοι οἱ τουρκικοὶ τάφοι, περικεκαλυμμένοι διὰ πρασίνου πανίου καὶ εἰς τ' ἄκρα φέροντες ἐπὶ μὲν τῆς κεφαλῆς ὁμοίωμα ξύλινον, πέριξ τοῦ ὁποίου ἦσαν τυλιγμένα διάφορα χρυσοκέντητα σαρίκια, πράσινα ἀλλὰ μαῦρα καὶ ἡμίφθαρτα ἐκ τῆς πολυκαιρίας, διότι ἦσαν αὐτὰ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔφερον ἐν τῇ ζωῇ οἱ κείμενοι νεκροί· ἐπὶ δὲ τῶν ποδῶν ὠρθοῦτο πέτρινον ὁμοίωμα γάστρας ἐντὸς τῆς ὁποίας ἀπέθετον οἱ πιστοὶ τὰς προσφορὰς των, εἰς κέρματα πάντοτε χάλκινα καὶ ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ. Ἐπὶ τῶν νώτων τῶν τάφων ἡπλοῦντο ἄλλα χρυσοκέντητα μεταξωτά, σαρίκια, τουλουπάνια, μποξάδες, βρακοζῶνες, ὅλα δῶρα τῶν προσερχομένων προσκυνητῶν. Παρὰ τὴν κεφαλὴν ἑκάστου ὠρθοῦντο μεγάλοι ἀργυροῖ κηροστάται, ἀπὸ τῆς ὀροφῆς δὲ κατήρχετο χάλκινον πολυκάνδηλον. Ἐκ τῶν τάφων ὁ μεσαῖος ἦτο ὑψηλότερος τῶν ἄλλων, ἐν αὐτῷ δ' ἐκοιμᾶτο τὸν αἰώνιον ὕπνον ὁ εὐχέτης σας Ντορμπαλῆς· ἐνῷ τοὺς ἄλλους δύο κατεῖχον ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ του κατὰ τὸν δερβίσην, ἴσως ὅμως οἱ δύο μετ' αὐτὸν Σεΐχηδες συγγενεῖς του.

Εἰς μίαν γωνίαν ἔκειντο ὄρθιαι, ζηλοτύπως τυλιγμέναι ἐντὸς πρασίνου ὑφάσματος αἱ σημαῖαι τοῦ Μπαμπᾶ, ἡ μία ἀπολήγουσα εἰς ἡμισέληνον ἡ δ' ἑτέρα εἰς λόγχην. Παρὰ τὴν ἀντίθετον γωνίαν ἐκρέματο ἀπὸ τοῦ τοίχου μακρύτατον ξίφος σκωριασμένον καὶ τὸ τοποῦζι, ἡ σιδηρᾶ κορύνη διὰ τῆς ὁποίας τίς οἶδε πόσας κεφαλὰς ἀπίστων κατέθραυσεν ὁ ἅγιος· εἰς δὲ τὸ μέσον ἐντὸς ὑαλοσκεποῦς πλαισίου διὰ χρυσῆς μελάνης ἀνεγράφοντο διάφορα ἀϊέτια τοῦ Κορανίου.

Παρὰ τὸν τάφον τοῦ Ντορμπαλῆ καὶ τῶν γεννητόρων του ὠρθοῦτο ἕτερος τάφος τοῦ αὐτοῦ σχήματος, ἄνευ ὅμως τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἁγιωσύνης του. Διότι εἶνε πολὺ νεώτερος τοῦ πρώτου καὶ δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ εἰμὴ τοὺς τάφους δύο Σεΐχηδων, τῶν τελευταίων πρὸ τοῦ σημερινοῦ φίλου μας. Μ' ἐβεβαίωσε δὲ ὁ δερβίσης ὅτι καὶ αὐτὸς ὅταν ἀποθάνῃ ἀπ' ἐκεῖ θὰ διαπεραιωθῇ ὁλόσωμος εἰς τὰ οὐρὶ τοῦ Παραδείσου.

*

Ὅταν ἐξῆλθα τοῦ κοιμητηρίου, ὁ Σεΐχης μετὰ τοῦ Μπέη ἦσαν εἰς τ' ἁλῶνι, ἐπιθεωροῦντες τὸ ἁλώνισμα τοῦ σίτου. Ὁ Σεΐχης μοῦ εἶπε μειδιῶν ὅτι ἦτο καιρὸς ν' ἀναχωρήσω διὰ νὰ προφθάσω τὸν σιδηρόδρομον, μοῦ προσέφερε δὲ μέχρι τοῦ σταθμοῦ τὸν ἵππον του. Ὁ ἵππος ἦτο εὐμορφότατον καὶ ὑπερήφανον ζῶον, ἀπ' ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα μόνον οἱ Ὀθωμανοὶ γνωρίζουν νὰ ἱππεύουν. Ἔφερεν ἐφίππιον τουρκικόν, ἄνω τοῦ ὁποίου ἡπλοῦτο πολυτελὴς χασιὰ μὲ τὴν ἡμισέληνον κεντημένην εἰς τὰς τέσσαρας ἄκρας δι' ἀργυρᾶς κλωστῆς, μὲ θυσάνους πολλοὺς πέριξ χρυσοῦς καὶ πτηνὰ καὶ ζῶα καὶ ἰχθῦς ποικιλμένον ὅλον. Τὰ λωρία τῶν ἀναβολέων ἦσαν πλεγμένα διὰ τριχῶν καμήλου καὶ καταστερωμένα ἐδῶ κ' ἐκεῖ· οἱ ἱμάντες τῶν χαλινῶν ὁμοίως καὶ ὁ χαλινὸς αὐτὸς κατάφορτος ἀπὸ κοκκίνους καὶ πρασίνους θυσάνους, ἀπὸ δὲ τοῦ λαιμοῦ ἔφερεν ἐν εἴδει ἡμισελήνου ὀδόντα κάπρου καὶ τρίγωνον δερμάτινον σακκίδιον ἐρυθρόν, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐφυλάσσοντο τίς οἶδε πόσα ἀβασκοντούρια, ἵν' ἀπομακρύνουν κάθε κακὸν μάτιασμα ἀπὸ τοῦ ζῴου. Ὁμολογῶ ὅτι πρὸς στιγμὴν ἐσκέφθην νὰ μὴν ἀποδεχθῶ τὴν προσφορὰν τοῦ Σεΐχ καὶ νὰ πηγαίνω πεζὸς εἰς τὸν σταθμόν, ἐκ φόβου μήπως μὲ πετάξῃ ὡς πτερὸν εἰς καμμίαν τάφρον τὸ θυμοειδὲς ζῶον. Ἀλλ' ἀμέσως ἡ ἀνάμνησις τῆς πεδινῆς καταγωγῆς μου καὶ πρὸ πάντων τὸ ἀξίωμά μου, τὸ ὁποῖον θὰ ἐξηυτελίζετο πολὺ εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ ἀλβανοῦ μ' ἔκαμε νὰ δεχθῶ καὶ ν' ἀφεθῶ εἰς τὸ ἔλεος τοῦ θεοῦ τῶν χριστιανῶν.

Ἐχαιρέτισα τὸν Σεΐχ καὶ τοὺς δερβίσας, ἠσπάσθην τὸν Μπέην ὅστις θὰ ἔμενεν εἰς τὸν τεκκὲ τὴν νύκτα ἐκείνην, ἴσως προσευχόμενος παρὰ τὸν τάφον τοῦ Ντορμπαλῆ, καὶ ἱππεύσας ἀνεχώρησα μετὰ νεαροῦ ἀλβανοῦ, ὁ ὁποῖος μὲ ἠκολούθησε διὰ νὰ παραλάβῃ εἰς τὸν σταθμὸν τὸ ζῶον. Ἐνῷ δὲ κατηρχόμην τὴν πεδιάδα καὶ ὁ ἵππος ἔτρεχεν ἀκατάσχετος, ἀνακινῶν ὑψηλὰ τὴν κεφαλὴν καὶ τεντόνων τοὺς ῥώθωνας καὶ διατόρως χλιμιντρίζων· ἐνῷ ὁ ἀὴρ ἐσύριζε γύρω μου καὶ τὸ ξίφος ἐκλάγγαζε παρὰ τὸ πλευρόν μου, εἶχα ἐντελῶς

Digitized by Google

μεταβληθῇ. Τὰ σαρίκια καὶ τὰ ξίφη, οἱ πελέκεις καὶ τὰ τύμπανα καὶ τὰ τοπούζια, ὁ Χατζῆ Μπεκτὰς καὶ ὁ Μωάμεθ, καὶ ὁ Ντορμπαλῆς μὲ τὰς σημαίας καὶ τὰ τρόπαιά του ἐξῆναψαν τὴν φαντασίαν μου. Μετεφέρθην εὐθὺς εἰς ἄλλην ἐποχήν, ὅτε τ' ἄγρια πάθη τοῦ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ κατεπλημμύρουν τὰς δύο ἠπείρους, σύροντα ὄπισθέν των βασιλεῖς καὶ στρατηγοὺς καὶ ἀνορθοῦντα ἐπὶ ἐρειπίων ὁλόκληρον ἐγωϊστικὴν θρησκείαν. Καὶ ὡς ἔβλεπα ὀπίσω ἐρχόμενον τὸν ἀλβανὸν ἐν σπουδῇ καὶ τὸν ἵππον φεύγοντα ὑπερηφάνως καὶ τὴν πεδιάδα μὲ τὰ ἥσυχα χωρία της ἐμπρός μου, ἐπίστευσα πρὸς στιγμὴν ὅτι κατέβαινον ἀκατάσχετος ἀπὸ τοῦ τεκκέ, ὅπου μὲ περιέζωσε τὴν ῥομφαίαν ὁ Σεΐχ καὶ ηὐλόγησε τὴν σημαίαν μου, σπεύδων νὰ κατακτήσω ὁλόκληρα βασίλεια.

Τόρα ὅμως βλέπω ὅτι δὲν κατέκτησα παρὰ τέσσαρας μόνον σελίδας τῆς *Ἑστίας*!

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Φυλλομετρῶ τὴν Ἔκθεσιν τῶν πεπραγμένων τῆς ἐν Χριστῷ Ἀδελφότητος, ἱδρυθείσης πρὸ ἔτους ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλίσσης καὶ σκοπούσης, ὡς γνωστόν, «τὴν ἠθικήν, διανοητικὴν καὶ ὑλικὴν βελτίωσιν τῶν ἐν ταῖς φυλακαῖς καθειργμένων ἀδελφῶν.»

Ἐξ ὅλων τῶν πρὸς τοὺς ἀποκλήρους τούτους πολυειδῶν εὐεργετημάτων τοῦ φιλανθρωπικοῦ σωματείου, τὸ σημαντικώτερον εἶνε βεβαίως ἡ ἵδρυσις ἰδιαιτέρου τμήματος παίδων καὶ ἐφήβων ἐν ταῖς φυλακαῖς Συγγροῦ, ἐν ᾧ ἱερεῖς καὶ διδάσκαλοι ἀγωνίζονται νὰ θεραπεύσωσι ψυχάς, αἱ ὁποῖαι ἐνωρὶς ἔδειξαν συμπτώματα σήψεως. Καὶ ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τοῦ λόγου τοῦ ἐκφωνηθέντος κατὰ τὰς ἐξετάσεις τοῦ ἐφηβείου τούτου ὑπὸ τῆς Κας Καλλιόπης Κεχαγιᾶ, προέδρου τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, καὶ τῶν ἄλλων σχετικῶν ἐκθέσεων, οἱ ἀγῶνες οὗτοι στέφονται ὑπὸ ἐπιτυχίας εὐέλπιδος. Οἱ νεαροὶ κακοῦργοι φαίνονται πράγματι μετανοοῦντες καὶ σωφρονιζόμενοι· μανθάνουσι γράμματα, ψάλλουσι πρὸς ὄργανον, προσεύχονται, ἐξομολογοῦνται, κοινωνοῦσι καί, τὸ κυριώτερον, ἐργάζονται. Καὶ θὰ εἶνε πολὺ δύσκολος ὁ μὴ παραδεχόμενος, ὅτι οἱ οὕτω διάγοντες καὶ εὐζωοῦντες εἰς τὰ σωφρονιστήρια, θἀποδοθῶσι μετὰ τὴν ἔκτισιν τῆς ποινῆς των εἰς τὴν κοινωνίαν, ἂν ὄχι κατ' οὐδὲν διαφέροντες τῶν ἐναρέτων καὶ τιμίων, ἀλλὰ πάντως χρηστότεροι παρ' ὅ,τι ἐὰν ἐξηκολούθουν ὡς πρότερον ἀναστρεφόμενοι μετὰ τῶν ἄλλων καταδίκων ἐν πάσῃ φαυλότητι καὶ διαφθορᾷ καὶ ὑπὸ τοιούτων διδασκάλων προαλειφόμενοι εἰς τὸ ἔργον τῆς κατὰ τῆς κοινωνίας ἐπαναστάσεως, τοῦ ὁποίου τόσον ἐνθαρρυντικὰ ἔχουν παράσχει τὰ πρωτόλεια.

Ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἄνδρας τοὺς βαρυποίνους, τοὺς ἐγκλείστους εἰς ἀθλίους καὶ βρωμεροὺς κλωβοὺς καὶ πρὸς τὰς δυστυχεῖς καὶ ἐλεεινὰς τροφίμους τῶν γυναικείων φυλακῶν, καὶ ἐν γένει πρὸς τοὺς «καθειργμένους ἀδελφοὺς» ἡ ἐν Χριστῷ Ἀδελφότης δὲν φέρεται μετὰ μικροτέρας φιλοστοργίας. Ὅσον οἱ πόροι της, οἱ πρὸς τὸ παρὸν περιωρισμένοι, τῇ ἐπιτρέπουσιν, ἀνακουφίζει τὴν ὑλικήν των ἀθλιότητα· ἀλλὰ πολὺ πλουσιωτέρα εἰς ἠθικοὺς πόρους, τὴν ψυχικήν των λύπην ἐπιζητεῖ νὰ παραμυθήσῃ διὰ τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἀγάπης, ἐξαποστέλλουσα μέχρι τῶν ὑγρῶν των καὶ σκοτεινῶν κευθμώνων τὴν παρήγορον ἀκτῖνα τῆς χριστιανικῆς εὐσπλαγχνίας. Καὶ πόσας ψυχὰς ἡ θεία αὐτὴ ἀκτὶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ εὕρῃ εὐαισθήτους! Καὶ πόσους δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἔχωμεν σωσμένους καὶ μεταξὺ τῶν ἀπολωλότων!...

★

Ὁ Λομπρόζος καὶ ἐν γένει οἱ ὀπαδοὶ τῆς Ἐγκληματικῆς σχολῆς, φρονοῦσιν, ἢ μᾶλλον πλησιάζουν ν' ἀποδείξουν — διότι δὲν εἶνε βέβαια τὸ ἴδιον πρᾶγμα — ὅτι πᾶς ἐγκληματίας εἶνε ἄνθρωπος φρενοβλαβής, ἔχων θεραπείας καὶ ὄχι τιμωρίας ἀνάγκην. Κατ' αὐτοὺς αἱ φυλακαὶ πρέπει νὰ εἶνε ἀληθῶς, κυριολεκτικῶς σωφρονιστήρια καὶ ὁ νόμος, ὁ ἐγκλείων ἐν αὐταῖς τοὺς ἐκτρεπομένους, ν' ἀποβάλῃ πάντα ἐκδικητικὸν χαρακτῆρα. Τ' ἀνήλια ὑπόγεια, εἰς τὰ ὁποῖα εὑρίσκει φρικαλέαν ἠχὼ ὁ κροταλισμὸς τῆς ἁλύσεως, ὁ ξηρὸς ἄρτος καὶ ἡ λάγηνος τοῦ ὕδατος παρὰ τὴν ἀθλίαν ἀχυροστρωμνήν, τ' ἀπαίσια σιδηρᾶ καὶ ξύλινα ἐργαλεῖα τῶν βασανιστηρίων, αἱ μηχαναὶ τοῦ βραδέος ἢ τοῦ ἀκαριαίου θανάτου, ἡ ἀγέλαστος ὄψις τοῦ δεσμοφύλακος, ἡ ἐγκατάλειψις, ἡ ταφὴ ἐκείνη τοῦ ζῶντος—ὅλ' αὐτὰ εἶνε λείψανα ἐποχῆς βαρβάρου, τῆς ὁποίας δὲν πρέπει σήμερον ν' ἀπομένῃ ἡ τύψις καὶ καταισχύνη. Ὅπως ἐξεγειρόμενος ὁλοὲν ὁ ἀνθρωπισμὸς τείνει νὰ καταργήσῃ τὸν σωματικὸν θάνατον, οὕτω καὶ προαγόμενος εἰς προσεχὲς μέλλον μέχρι βαθμοῦ τινος θὰ καταργήσῃ ἀναγκαίως τὸν ψυχικόν, τὸν φοβερώτερον, εἰς τὸν ὁποῖον, ἀδίκως καταδικάζονται οἱ φρενοβλαβεῖς ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι διαπράττουσιν ἀδικήματα κατὰ τῶν ὑγιῶν. Καὶ ἐν ᾧ αἱ ἀβλαβεῖς καὶ προφανεῖς ὁπωσδήποτε παραφροσύναι, τυγχάνουσι πάσης περιθάλψεως ἐντὸς θαλάμων κυανῶν, κατευναστικῶν, ἐν οἷς καὶ αὐτὰ τ' ἀναπόφευκτα δεσμὰ φροντίζουσι νὰ τοῖς καθιστῶσι γλυκέα καὶ ἀνώδυνα· τῶν ἄλλων τῶν συνθετωτέρων καὶ κεκαλυμμένων, ἐφ' ὧν βαρύνει ἀκόμη ἡ πρόληψις καὶ ἡ ἐκδίκησις, σκληρὰ εἶνε ἡ τύχη καὶ πολυδάκρυτος ἐντὸς τῶν εἱρκτῶν. Τὸ αἴσθημα καὶ ὁ ὀρθὸς λόγος ἐπαναστατοῦσι κατὰ τῆς τοιαύτης διακρίσεως. Χωρίζομεν αὐθαιρέτως εἰς δύο τάξεις ἀσθενεῖς τῆς αὐτῆς φύσει κατηγορίας—πάσχοντας ὅλους κατὰ τὰ νευρικὰ κέντρα—καὶ τοὺς μὲν προσπαθοῦμεν νὰ θεραπεύσωμεν, τοὺς δὲ ἀφίνομεν ν' ἀποθάνωσι. Διατί;

Ἐπὶ τοιαύτης τινὸς ἐπιστημονικῆς ἀρχῆς, τὴν ὁποίαν αἰσθηματικῶς πως ἀντιλαμβάνονται οἱ ἀγαθοί, εὐγενεῖς καὶ αὐταπάρνητοι ἄνθρωποι,—μεταξὺ δ' αὐτῶν ὄχι σπανίως καὶ οἱ μικροφιλόδοξοι καὶ ἐπιδεικτικοί...—ἐσύστησαν τὴν ἐν Χριστῷ Ἀδελφότητα καὶ οὐδενὸς φείδονται κόπου καὶ οὐδεμιᾶς δαπάνης ἵνα, ὡς εἴπομεν, βελτιώσωσι τὴν τύχην τῶν δυστυχῶν αὐτῶν ἀποκλήρων, τοὺς ὁποίους ἄνευ ἐλπίδος ἐγκαταλείπει ἡ ἐγωΐστρια κοινωνία. Ἡ δυσκολία τοῦ τοιούτου ἔργου, πανταχοῦ μὲν προπάντων δ' ἐν

Digitized by Google

Ἑλλάδι ὅπου καὶ ὁ κόσμος ὀλιγώτερον ἀνεπτυγμένος καὶ ἡ οἰκτρὰ κατάστασις τῶν φυλακῶν εἰς ὅλους γνωστή, μόνον πρὸς τὴν εὐγένειάν του καὶ τὸ ὕψος του ἁμιλλᾶται. Ὁ διεξερχόμενος τὴν λογοδοσίαν τῆς Ἀδελφότητος, τὴν μὴ συγκειμένην μόνον ἐξ ἀριθμῶν, αἰσθάνεται πολλαχοῦ τὸ ῥῖγος, τὸ ὁποῖον προξενεῖ ἡ ἰδέα μεγάλης τινὸς ἀρετῆς. «Ἐν ταῖς εἰρκταῖς ταύταις— ἀναγινώσκω φυλλομετρῶν — ἔνθα οὐδέποτε εἰσδύει ὄμμα συμπαθείας καὶ συγκαταβάσεως, ἡγιάσθημεν πολλάκις διὰ τῶν αὐθορμήτων ἡμῶν δακρύων καὶ συνησθάνθημεν τὸ θεῖον μέγεθος τῆς μεγάλης καὶ ἀληθοῦς φιλανθρωπίας... Ἡ παρουσία μας ἐπέβαλε τοῖς ἔχουσιν εὐθύνην τὴν τάξιν καὶ καθαριότητα, ὧν εἶχον ἄπειρον ἀνάγκην. Εὕρομεν γυμνούς, ἀνυποδήτους καὶ ἐνεδύσαμεν. Εὕρομεν πάθη κατ' ἀλλήλων καὶ ἐφέραμεν τὴν εἰρήνην μεταξὺ αὐτῶν. Εἶχον ἀνάγκην τῆς παραμυθίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ παρέσχομεν αὐτοῖς ἄφθονα τὰ μέσα... Ἐνταῦθα κεῖται ἡ ἁγνή, ἡ ἀληθὴς φιλανθρωπία».

★

Δὲν πιστεύω νὰ ὑπάρχουν πολλοὶ ἔχοντες ἀντίρρησιν. Εἶνε ὑψηλὸν καὶ εὐγενὲς ἔργον, τὸ ὁποῖον ἀξιοῖ παρὰ πάντων ἀνεπιφύλακτον ἔπαινον. Καὶ ὅμως πόσης ἐπιφυλάξεως εἶνε ἀνάγκη! Τὰ ζητήματα διαφέρουν. Ἄλλα, βλέπετε, ὁμοιάζουν μὲ σφαίρας αἱ ὁποῖαι ὅπως καὶ ἂν τὰς στρέψετε παρουσιάζουν τὴν ἰδίαν πάντοτε ὄψιν· καὶ ἄλλα ὁμοιάζουν μὲ κύβους, οἱ ὁποῖοι πότε παρουσιάζουν ἐπίπεδα καὶ πότε κόψεις καὶ γωνίας. Καὶ ἂν θελήσωμεν ὀλίγον νὰ στρέψωμεν καὶ νὰ ἐξετάσωμεν τὸ ζήτημά μας, θὰ ἴδωμεν ὅτι ὁμοιάζει περισσότερον πρὸς κύβον μὲ λείας μὲν καὶ στιλπνὰς πλευράς, ἀλλὰ καὶ μὲ ἀποτόμους καὶ ὀξείας γωνίας... Ὅ,τι ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται φιλανθρωπία, ἀλτρουϊσμός, δικαιοσύνη,—εἶνε σκληρότης, ἐγωϊσμός, ἀδικία. Οἱ ἐν Ἑλλάδι ἐργαζόμενοι σήμερον ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως τῶν φυλακῶν, ἐγκληματοῦσιν ἐν ἀγνοίᾳ των. Καὶ ἐν πρώτοις ἡ ἑταιρία των παρέχει ἀμέσως τὴν ἰδέαν κομιτάτου τινὸς ἀναρχικοῦ, ἀντιπολιτευομένου τὴν δικαιοσύνην τῆς πατρίδος των. Βλέπετε τὸν ἄθλιον ἐκεῖνον καὶ αἱμοδιψῆ, τὸν ὁποῖον πέντε-ἓξ ἄνδρες σοβαροὶ καὶ πολλάκις ἀγαθοὶ ὡς παιδία, ἀλλ' ὅμως ὑψίστου καθήκοντος λειτουργοί, στέλλουσιν εὐσταθεῖς καὶ ὁμόφωνοι εἰς τὰς φυλακὰς νὰ ἐκτίσῃ τὴν ποινὴν τῶν κακουργημάτων του. Ἀλλ' ἀντὶ τοῦ δεσμοφύλακος τὸν παραλαμβάνει ἀμέσως μία ἑταιρία φιλανθρώπων καὶ ὡσεὶ διαμαρτυρομένη κατὰ τῆς νομίμου ἀποφάσεως καὶ ἄνευ δικαιώματος συγχωροῦσα, προσπαθεῖ καὶ τείνει ὁλοὲν νὰ τῷ καταστήσῃ ὅσῳ τὸ δυνατὸν γλυκυτέραν καὶ μηδαμινωτέραν, δηλαδὴ ἀνωφελεστέραν, τὴν τιμωρίαν του. Διότι αὐτὴ δὲν ἐξετάζει —τὸ λέγει ῥητῶς—τί ἔκαμεν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ἀλλὰ μόνον ποῦ εὑρίσκεται. Εὑρίσκεται εἰς τὰς φυλακὰς καὶ βασανίζεται· ἄρα πρέπει ν' ἀνακουφισθῇ. Ἂν ἐν τῷ μεταξὺ παρεμβάλλωνται ἄλλα καὶ ἄλλα, ἡ φιλανθρωπικὴ ἑταιρία δὲν ἐξετάζει, δὲν καταδέχεται νὰ ἐξετάσῃ. Ἀναγράφει ἐπὶ τῆς ἀσπίδος της τὸ ῥητὸν τοῦ Εὐαγγελίου «Ἐν φυλακῇ ἤμην καὶ ἤλθετε πρός με» μεθ' ὅσης περὶ τὴν ἑρμηνείαν εὐσυνειδησίας καὶ οἱ ἱερεξετασταὶ τὸ περίφημον ἐκεῖνο «πᾶν ξύλον μὴ ποιοῦν καρπὸν κτλ», χωρὶς νὰ συλλογισθῇ οὔτε μίαν φορὰν ὅτι βεβαίως ὁ δικαιότατος Κύριος δὲν ἐννόει διὰ τούτου, ὅτι πρέπον εἶνε νὰ βασανίζεται γυμνὸν καὶ ἀνυπόδητον ἢ νὰ ταλαιπωρῆται ὑπὸ σκληροῦ αὐθέντου ἓν παιδίον πτωχόν, διότι ἕως τόρα δὲν διέπραξε τίποτε κακόν, καθ' ἣν στιγμὴν μανθάνει γράμματα καὶ ψάλλει καλοενδεδυμένον καὶ χορτασμένον ἓν ἄλλο παιδίον, τοῦ ὁποίου τὰ ὁρμέμφυτα τὸ ἐξώθησαν ἐνωρὶς πρὸς τὰς φαυλοτέρας καὶ ἀγριωτέρας πράξεις. Ἡ ἑταιρία αὐτὴ καὶ πᾶσα ὁμοία της προκαλεῖ καὶ ἐξεγείρει τὸν κόσμον, ἀπειλεῖ τὰς βάσεις τῆς κοινωνίας, διαταράσσει τὴν ἰσορροπίαν τῆς ἀνθρωπίνης ἠθικῆς, καθ' ἣν στοιχειωδῶς ἀμείβεται ἡ ἀρετὴ καὶ τιμωρεῖται ἡ κακία. Τί λέγω; Αὐτὴ ἀνέλαβεν ὑπὸ τὴν προστασίαν της τὰ σεσηπότα μέλη τὰ ὁποῖα τὸ κοινωνικὸν σῶμα ἀπέκοψε καὶ ἀπέρριψε μετὰ φρίκης, καὶ ἔχει τὸ ἀτιμώρητον θάρρος ν' ἀναφωνῇ πρὸς τὰ κακοῦργα παιδία διὰ στόματος τῆς κυρίας Προέδρου: «Παιδιά, σᾶς εἴπομεν πολλάκις νὰ εὐλογῆτε τὸν Θεόν, ὅστις σᾶς ἔπεμψεν εἰς τὰς φυλακὰς ταύτας!» Δὲν σᾶς φαίνονται οἱ λόγοι αὐτοὶ τῶν φιλανθρώπων ὕβρεις κατὰ τοῦ Θεοῦ, κατὰ τῆς κοινωνίας, κατὰ τοῦ Νόμου, κατὰ τῶν καλῶν καὶ τιμίων ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ὄχι μόνον εἰς ἴσην ἀλλὰ καὶ εἰς κατωτέραν τίθενται μοῖραν τῶν ἀτίμων καὶ τῶν κακούργων; Καὶ δὲν εἶνε αἶσχος διὰ κοινωνίαν, μόλις τὰ πρῶτα βήματα φέρουσαν πρὸς τὴν ὁδὸν τοῦ πολιτισμοῦ, μὲ τόσας ἐλλείψεις ἀκόμη καὶ πληγάς, καθιστώσας προβληματικὴν τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν ἀμοιβὴν τῶν καλῶν, νὰ λαμβάνεται πρὸ παντὸς πρόνοια καὶ τόση νὰ καταναλίσκεται δύναμις καὶ ἐνέργεια πρὸς βελτίωσιν τῶν φυλακῶν, πρὸς ἐλάττωσιν κατὰ ποιὸν τῆς ποινῆς τῶν κακούργων, οἱ ὁποῖοι πολυπληθεῖς καὶ θρασύτατοι τὴν λυμαίνονται; Καὶ ἰδοὺ πῶς ἡ ἐν Χριστῷ Ἀδελφότης, ἐγκληματοῦσα ἀρνητικῶς καὶ ἀκουσίως, ἐπῆλθε νὰ συμπληρώσῃ τὸ ἔργον τῆς μικροπολιτικῆς, ἡ ὁποία χάριν εἰς ἴδια συμφέροντα, ἀναλαμβάνει τὴν προστασίαν παντὸς κακούργου ψηφοφόρου, ἔχουσα ὡς μέλημα πάντοτε τὴν κατὰ ποσὸν ἐλάττωσιν τῆς ποινῆς του.

Ἀλλ' ἐκτὸς ὅλων τούτων, τὰ ὁποῖα εἰμπορεῖ τις νὰ παραδεχθῇ ὡς πολὺ σχετικά, ἔχομεν καὶ ἓν ἄλλο ἰσχυρότερον ἐπιχείρημα. Ὑπάρχουσι σήμερον ποινικολόγοι, ἐπιστήμονες ἐπίσης μεγάλοι ὡς ὁ Λομπρόζος—ἐξ ὧν ἀναφέρομεν τὸν Γερμανὸν Μπίντιγκ,—οἱ ὁποῖοι ἐκ διαμέτρου ἀντιτιθέμενοι πρὸς τὰς θεωρίας καὶ τὰ συμπεράσματα τῆς Ἐγκληματολογικῆς σχολῆς, φρονοῦσιν ὅτι ὅλοι οἱ κακοῦργοι δὲν εἶνε φρενοβλαβεῖς, ὅτι ἀπὸ τοῦ νόμου οὐδέποτε πρέπει νὰ λείψῃ ὁ ἐκδικητικὸς χαρακτήρ· ὅτι ἡ σκληρότης, ἡ ἀπάνθρωπος μάλιστα σκληρότης τῶν ποινῶν, εἶνε τὸ μόνον μέσον τῆς ἠθικοποιήσεως τῆς κοινωνίας, καὶ ὅτι τέλος πάντων κακουργοῦσι κατ' αὐτῆς περισσότερον τῶν προστατευομένων των, ὅλοι οἱ φιλάνθρωποι τῶν φυλακῶν.

Θὰ εἴπητε ὅτι αὐτὰ εἶνε παλαιὰ καὶ ἀναπόδεικτα μεταφυσικὰ ψελλίσματα, τὰ ὁποῖα δὲν παραδέχεται ἡ νεωτάτη κοινωνικὴ ἐπιστήμη. Εἶμαι σύμφωνος. Ἀλλὰ τοιαύτη τέλος πάντων εἶνε ἡ γνώμη τῶν περισσοτέρων ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων τὰ νεῦρα κανεὶς δὲν σᾶς δίδει τὸ δικαίωμα νὰ ταράσσετε τόσον μὲ τὰς ἀποτόλμους ἐκθέσεις τῶν εὐεργεσιῶν, τῶν ἠ-

Digitized by Google

θικῶν, διανοητικῶν καὶ ὑλικῶν, τὰς ὁποίας ἐπεδαψιλεύσατε, ὦ ἄδικοι τῶν ἀδίκων, κατ' ἀδελφῶν φονέων, πλαστογράφων, κλεπτῶν, βιαστῶν καὶ ἀπαγωγέων....

★

Καὶ ἐχάθησαν λοιπὸν τόσοι ἔντιμοι πτωχοὶ νὰ τοὺς ἐλεήσετε, τόσαι ἀθλιότητες ἀναξιοπαθοῦσαι νὰ τὰς ἀνακουφίσετε, τόσαι ἀρεταὶ νὰ τὰς ὑποστηρίξετε, τόσαι καλαὶ πράξεις λησμονημέναι νὰ τὰς ἀνταμείψετε; Ὤ, ναί... Ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ ζητεῖ σήμερον ἡ κοινωνία νὰ ἐργασθῶσι τὰ ἐκλεκτά της μέλη· καὶ ὅταν παρέλθῃ καιρὸς καὶ ἡ τοιαύτη ἐνέργεια καταλήξῃ εἰς εὐνοϊκὰ ἀποτελέσματα, τότε, ἀλλὰ τότε μόνον, εἰμπορεῖ νὰ ἐπιτραπῇ χωρὶς πολλὴν βλάβην καὶ ἀδικίαν, καὶ ἡ ἐπιείκεια πρὸς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐπὶ τέλους ἄξια ὧν ἔπραξαν ἀπολαμβάνουν.

Αὐτὸ εἶνε τὸ συμβιβαστικόν μας συμπέρασμα, τὸ ὁποῖον ἐδυσκολεύθησαν ἴσως νὰ συναγάγωσιν οἱ ἀναγνῶσται ἐν μέσῳ δύο ἀντιθέτων γνωμῶν, τὰς ὁποίας μετὰ τῆς αὐτῆς διαθέσεως ὑπεστηρίξαμεν. Τὸ ζήτημα ὅμως τῆς «ἁγνῆς καὶ ἀληθοῦς φιλανθρωπίας» δὲν ἐξηντλήθη καὶ πιστεύω νὰ δοθῇ ἀφορμὴ νὰ ἐπανέλθωμεν.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΕΡΡΙΚΟΣ ΙΒΣΕΝ[1]

Ἀληθῶς «μὲ στήθια ματωμένα» ἀπεκατέστη ὁ ἀοιδὸς ἐν τῇ ξένῃ. Τῷ 1866 τὸ Στόρτιγγ τῆς πατρίδος του ἐψήφισεν ὑπὲρ αὐτοῦ ἐτησίαν σύνταξιν ποιητοῦ, ἣν ἐξακολουθεῖ νὰ καρποῦται ὁ Ἴβσεν μέχρι τοῦδε.

Ἐν Ῥώμῃ διέτριψε μέχρι τοῦ 1868. Κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐξενίσθη ἐπί τινα καιρὸν καὶ παρὰ τῷ Χεδίβῃ τῆς Αἰγύπτου, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἐγκαινίων τοῦ Ἰσθμοῦ τοῦ Σουέζ. Τοὐντεῦθεν καὶ μέχρι τοῦ 1875 ἔζησεν ἐν Δρέσδῃ· κατόπιν ἐνεκατέστη ἐν Μονάχῳ, ἔνθα καὶ αὐτὰ τὰ παιδία δακτυλοδεικτοῦσι τὸν μέγαν ποιητήν, ἐν φιλοσοφικῇ μοναξίᾳ παριόντα διὰ τῶν ὁδῶν, ἐπειδὴ ἐξῳκειώθησαν πλέον πρὸς τὴν μορφὴν αὐτοῦ, ἣν ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν εἰμποροῦν νὰ μελετήσουν ἐν τῷ κηροπλαστικῷ τῆς πόλεως μουσείῳ. Σήμερον ὁ Ἴβσεν ἴσως διατρίβει ἀκόμη ἐν Παρισίοις, ὅπου πρό τινων μηνῶν ἐθαυμάσθησαν διδαχθέντα τινὰ τῶν νεωτέρων αὐτοῦ δραμάτων.

Λιτότατος τὸν βίον, ζῇ κατὰ μόνας. Σιωπηλὸς καὶ εἰς ἑαυτὸν συγκεντρωμένος, κατορθώνει νὰ μὴ ἔχῃ σχεδὸν χρείαν τῆς κοινωνίας, τοῦθ' ὅπερ ἄλλως καὶ προϋποτίθεται ὡς ὅρος πολὺ ἀναγκαῖος διὰ τὸν ἀξιοῦντα *νὰ τὰ ψάλλῃ* εἰς τὴν κοινωνίαν. Μόνη εὐχαρίστησις αὐτοῦ εἶνε νὰ γράφῃ. «Ὁ βίος, λέγει, εἶνε διηνεκὴς πόλεμος ἐναντίον παντὸς εἴδους κακιῶν, πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν γιγνομένων ἢ ἐμφωλευουσῶν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ καρδίᾳ. Ἡ ποίησις εἶνε ἡ ἀνταπόδοσις, εἶνε ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς ὑπάρξεώς μας». Τῷ ὄντι δὲ τὰ δράματα τοῦ Ἴβσεν, τὰ νεώτερα πρὸ πάντων, πρέπει νὰ τ' ἀκούῃ τις ὡς στόνους ἀπολυτρώσεως. Δὲν εἶνε φιλολογικὰ πράγματα, ὄχι. Παρ' οὐδενὶ συγγραφεῖ εὑρίσκει τις ἐνσεσαρκωμένην τὴν ἀρχήν, ὅτι πᾶν τὸ γραφόμενον εἶνε πρᾶξις καὶ δέον νὰ κρίνεται ὡς τοιαύτη. Τὸ δημιουργικὸν ἐν τῇ ἰδιοφυΐᾳ τοῦ Ἴβσεν εἶνε πρὸ πάντων *ἠθικὴ ἐνέργεια*. Τὰ δράματά του εἶνε πράξεις μετενηνεγμέναι εἰς λέξεις — Δὲν εἶνε μέγας ποιητής, εἰμὴ διότι εἶνε μέγας ἀνήρ.

Ἀξιοσημείωτος εἶνε ἡ ἀνάπτυξις τῆς τοῦ Ἴβσεν δημιουργικότητος ἐν παραβολῇ πρὸς τὴν τοῦ ἑτέρου τῶν Νορβηγῶν ποιητῶν κορυφαίου. Ὁ Βγιόρνσον, κατὰ τέσσαρα ἔτη νεώτερος τοῦ Ἴβσεν, ἐγένετο πολὺ πρὸ τούτου καὶ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς περίβλεπτος ἐν τῇ πατρίδι του. Τὸ πρῶτον δημοσιευθὲν αὐτοῦ διήγημα, ἡ *Συννόβη ἀπὸ τὸν Ἡλιόλοφον* (Synnove Solbaken), ἐνέχει τοσούτῳ ἀκραιφνῆ γνῶσιν τοῦ βίου, ὁποῖον διάγουσιν αὐτὸν οἱ ἀγροτικοὶ τῆς Νορβηγίας πληθυσμοί, αἱ δὲ ποιητικαὶ καὶ ἠθογραφικαὶ τοῦ διηγήματος εἰκόνες μετὰ τοσαύτης δυνάμεως ἐπισπῶνται τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἀναγνωστῶν, ὥστε αὐτὸ μόνον ἤρκεσε ν' ἀναδείξῃ μέγαν τὸν συγγραφέα ἅμα τῇ πρώτῃ ἐμφανίσει του. Ὅλως διόλου τοὐναντίον ὡς πρὸς τὸν Ἴβσεν, ὃν ἐγνωρίσαμεν ἤδη ψευδωνύμως ἐκδόντα τὸ πρῶτόν του ἔργον.

Μολαταῦτα ἡ ὑπεροχὴ τοῦ Βγιόρνσον ὑπῆρξε μόνον παροδική: Ἐνωρὶς καὶ τοῦτ' αὐτὸ προώρως εἰσελθὼν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν αὐτοῦ ὁ ποιητὴς οὗτος ἐξηντλήθη ἤδη σὺν τῇ ἐκδόσει τῶν πρώτων αὐτοῦ ἔργων. Πρό τινων ἐτῶν τὸ κοινωνικὸν αὐτοῦ δρᾶμα «Ἡ Χρεωκοπία» ἐπανηγύρισε θριαμβευτικὴν παρέλασιν ἐπὶ τῶν σκηνῶν ὁλοκλήρου τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου. Καὶ ὅμως φιλολογικῶς ὁ Βγιόρνσον δὲν ἐκέρδησε διὰ τοῦ ἔργου τούτου τίποτε, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ κατεῖχεν ἤδη. Ὅτε ἐξέδιδε τὰ πρῶτά του ποιήματα, ἡ ποιητικὴ αὐτοῦ ἀνάπτυξις εἶχε φθάσει εἰς τὸ ἔσχατον αὐτῆς τέρμα, οὐδὲν δὲ τῶν μεταγενεστέρων αὐτοῦ ἔργων ὑπερτερεῖ ἐκεῖνα κατὰ τὴν ὕλην ἢ κατὰ τὸ εἶδος. Ἄλλως τε ὁ Βγιόρνσον εἶνε διηγηματογράφος καὶ λυρικὸς μᾶλλον ποιητὴς ἢ δραματικός.

Τοὐναντίον ἡ δραματικὴ πρὸ πάντων μεγαλοφυΐα τοῦ Ἴβσεν ἀνεπτύχθη βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον, ὡς ἀληθὴς μεγαλοφυΐα. Ὡς ἐκ τούτου καὶ ἡ ἀξία τῶν ἔργων αὐτοῦ προέβη αὐξανομένη μετὰ τοῦ ἀριθμοῦ των. Ἐν τῷ ἱστορικῷ δράματι τὴν ὑψίστην αὐτῆς περιωπὴν ἀντιπροσωπεύουσιν «Ὁ ἀνταγωνισταὶ περὶ τῆς βασιλείας», (Kongsaemnerne) δρᾶμα, ἐν ᾧ τὸ πρῶτον ὁ ποιητὴς ἀνέπτυξεν ἅπασαν αὐτοῦ τὴν δύναμιν. Ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ ἀντιθέσας ὁ Ἴβσεν τὸν ἐπὶ τοῦ δι-

[1] Ἴδε σελ. 153

Digitized by Google

Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΤΗΣ ΡΩΜΟΥΝΙΑΣ ΕΝ ΤΩ ΓΡΑΦΕΙΩ ΤΗΣ

καίου αὐτοῦ στηριζόμενον βασιλέα Χάκον, ὅστις δυνάμει τῆς «βασιλικῆς ἰδέας» νὰ συναγάγῃ τὸ νορβηγικὸν ἔθνος εἰς ἕν, ἐμμένει ἀμετάτρεπτος ἐν τῇ ἑαυτοῦ πορείᾳ — τοῦτον, λέγω, ἀντιθέσας εἰς τὸν πάντοτε πρὸς ἑαυτὸν δυσπιστοῦντα δοῦκα Σκοῦλεν, διέγραψε δύο μεθ' ὑψίστης ψυχολογικῆς λεπτότητος ἐπεξειργασμένας εἰκόνας, αἱ ὁποῖαι, διὰ τῆς πρὸς ἀλλήλας ἀντιθέσεώς των, ἀκαταμάχητον ἐμποιοῦσι ποιητικὸν θέλγητρον. Ἀλλὰ καὶ τὰ δευτερεύοντα τοῦ δράματος πρόσωπα, προσφυῶς διαγεγραμμένα, συνεισφέρουσι τὸ καθ' ἑαυτὰ πρὸς τὴν τελείωσιν τῆς πρὸ ἡμῶν ἐξελισσομένης μεγαλοπρεποῦς εἰκόνος.

Ἤδη ὅμως πρὶν ἢ δημοσιεύσῃ τὸ δρᾶμα τοῦτο εἶχεν εἰσέλθει ὁ Ἴβσεν διὰ τῆς «Κωμῳδίας τοῦ Ἔρωτος» εἰς νέαν χώραν, τὴν τοῦ φιλοσοφοῦντος σατυρικοῦ δράματος, ἐν ᾧ ἡ μεγαλοφυΐα του φαίνεται τὰ μάλιστα ἡδέως διατρίβουσα, καὶ ἐν ᾧ μετὰ δηκτικῶν σκωμμάτων, συγχρόνως ὅμως μετὰ τῆς βαθυτάτης σπουδαιότητος ἐλέγχει τὰ κοινωνικὰ ζητήματα τοῦ ἐνεστῶτος. Τὴν κεντρικὴν ἰδέαν τοῦ δράματος τούτου ἀποτελεῖ ὁ θεσμὸς τοῦ συνοικεσίου ἀπὸ τοῦ ὁποίου, καθὼς συνάπτεται σήμερον, ἐλλείπει ἡ ἐλευθερία, ὁ ἔρως καὶ ἡ εὐτυχία. Ἀμειλίκτως δὲ καυτηριάζει ὁ Ἴβσεν ἐν ταῖς σκηναῖς αὐτοῦ τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ὑποχρεωτικὴν προσποίησιν ἀγαθῶν ἄλλως ἀνθρώπων, οἵτινες, ὑποκύψαντες ἅπαξ εἰς τὸν ζυγὸν τοῦ κατ' ἔθος γάμου, ὑποκρίνονται κατόπιν εὐτυχίαν, ἣν ἀπέβαλον ἤδη καθ' ἣν στιγμὴν ἐπώλουν τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν εἰς τὸ συμφέρον.

«Ψεύδονται καθ' ἑαυτῶν καὶ ψεύδονται πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους· τὸ δὲ ψεῦδος αὐτῶν περιφέρεται ἀνὰ τὰς ὁδούς, χωρὶς τις νὰ τὸ μέμφεται. Εἶνε ναυαγοί, καὶ ὅμως φαίνονται πρὸς ἑαυτοὺς ὡς Κροῖσοι ἐν τῇ εὐτυχίᾳ. Ἐξώρισαν ἑαυτοὺς τοῦ Παραδείσου — ἐβυθίσθησαν μέχρι τῶν ὤτων ἐντὸς τοῦ θειαφίου τῆς Κολάσεως, καὶ ὅμως ἕκαστος ἀσμένως αὐτοκαλεῖται ἱππότης τῆς Ἐδὲμ καὶ δὲν ἀφίνει τὸ μειδίαμά του ἀπὸ τὰ χείλη.

Digitized by Google

Ο ΓΕΡΩΝ ΜΟΥΣΙΚΟΣ

Digitized by Google

Προβάλλει ὅμως ἐπερχόμενος ὁ Βεελζεβούλ, μὲ κέρατα, μὲ ἵππειον πόδα, χλευαστικῶς ὀρυόμενος; Τότε καθεὶς ὠθεῖ τὸν πλησίον διὰ τοῦ ἀγκῶνος: Ἔ, σύ! Ἀποκαλύψου! Διότι, βλέπεις ἐκεῖ; Ἔρχεται ὁ Κύριος».

Εἰς τὸ εἶδος τοῦτο ἀνήκουσιν ἐκ τῶν προγενεστέρων καὶ τὰ δύο σπουδαιότατα αὐτοῦ ἔργα: «Brand» καὶ «Per Gynt», ἔξοχα τόσον διὰ τὴν ἀφθονίαν ἁδρῶν νοημάτων, ὅσον καὶ διὰ τὴν ἀριστοτεχνικὴν τοῦ εἴδους χρῆσιν. Ἀμφότερα ταῦτα εἶνε γεγραμμένα εἰς ἐξαιρέτους ἁρμονικοὺς καὶ χαρακτηριστικοὺς στίχους. Τοὐναντίον πεζὰ εἶνε: «Ὁ Σύνδεσμος τῶν Νεανιῶν» καὶ «Τὰ στηρίγματα τῆς Κοινωνίας». Διὰ τῶν ἔργων τούτων ὁ ποιητὴς τρέπεται ἐναντίον τῶν συγχρόνων καὶ τῶν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ κακῶς κειμένων, καταστηλιτεύων πανταχοῦ ἔνθα εὑρίσκει τὴν κενότητα καὶ τὸ ψεῦδος μετ' ἀγανακτήσεως, αἱ ἰσχυραὶ τῆς ὁποίας ἐκρήξεις, χωρὶς νὰ στεροῦνταί ποτε τοῦ κωμικοῦ ἤθους, βλάπτουσιν ἐνίοτε τὴν καθαρῶς ποιητικὴν ἐντύπωσιν.

Ὁ Ἴβσεν τὸ ποιητικὸν αὐτοῦ στάδιον τὸ ἐνεκαίνισε διὰ τῆς καλλιεργείας τοῦ κατ' ἰδέαν καλοῦ ἐν τῇ τέχνῃ. Προϊόντος ὅμως τοῦ χρόνου συνεδέθη τόσον στενῶς πρὸς τὴν πραγματικότητα, ὥστε τὰ νεώτερά του ἔργα ἀντιπροσωπεύουσιν ἀποκλειστικῶς μόνον τὴν κατὰ φύσιν ἀλήθειαν. Καταπλήττει ἐν τοῖς δράμασιν αὐτοῦ τὸ ἁπλοῦν καὶ ὁμοιάληθες καὶ φυσικὸν πάντων τῶν στοιχείων. Οἱ ἥρωές του εἶνε συνήθως ἱερεῖς, ἐπαρχιακοὶ σύμβουλοι, γυναῖκες οἰκονόμοι, χωρικοὶ καὶ ἀγρόται, περιωρισμένον διάγοντες βίον καὶ λαλοῦντες ἕκαστος τὴν γλῶσσαν τῆς εἰς ἣν ἀνήκει τάξεως, χωρὶς νὰ σκοτίζεται πολὺ περὶ τοῦ δημοσίου. Φαίνονται μάλιστα ὅτι λησμονοῦσι τὴν παρουσίαν τῶν θεατῶν καὶ δὲν σκέπτονται νὰ κατασκευάσουν λέξεις, δι' ὧν νὰ τοὺς θαμβώσουν ἢ νὰ τοὺς κινήσουν εἰς γέλωτα. Ἀπὸ τῶν σκηνῶν τοῦ Νορβηγοῦ δραματογράφου ἐλλείπει πᾶν τὸ ἐπίπλαστον καὶ ἐψιμμυθιωμένον. Ἡ ἐξοχωτέρα κατὰ τὸ πάθος δραματικὴ πρᾶξις συνεξελίσσεται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σας οἱονεὶ συνυφασμένη μετὰ τῶν στερεοτύπων βιωτικῶν μικρολογημάτων. Ὅση δήποτε καὶ ἂν εἶνε ἡ ἐξ αὐτῆς συγκίνησις ἢ τὸ ἐνδιαφέρον, ἡ πορεία της οὐδόλως ἐμποδίζει τὰ δρῶντα πρόσωπα νὰ πίωσι τὸ τέϊον, ἢ νὰ καθίσωσιν εἰς δεῖπνον ἐπιστάσης τῆς τεταγμένης ὥρας.

Ἐν τῷ «Οἴκῳ τῆς Κούκλας» νεαρὰ μήτηρ ἡ Νώρα εἰσέρχεται εἰς τὸ δωμάτιον φορτωμένη μὲ *ψουνίδια*, ἀφοῦ εἶνε παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων. Μετ' ὀλίγον τὴν βλέπετε νὰ παίζῃ μὲ τὰ τέκνα της, νὰ κρύπτεται ὑπὸ τὴν τράπεζαν, νὰ γελᾷ, νὰ τραγουδῇ, ὡς ἐὰν ἦτο ἀληθὴς μήτηρ, μόνη μετὰ τῶν τέκνων της ἐντὸς τοῦ κλειστοῦ οἴκου, οὐδόλως φροντίζουσα περὶ τῶν ἑκατοντάδων θεατῶν, οἱ ὁποῖοι τὴν βλέπουν. Καὶ ὅμως ἡ τόσον ἀνύποπτος καὶ χαριεστάτη αὕτη κορασὶς μᾶλλον ἢ γυνὴ χωρεῖ πρὸς τραγικώτατον τέλος: Εἰς τὸν σύζυγόν της ἐπεδόθη ἐπιστολή, ἡ ὁποία μέλλει ν' ἀνοιχθῇ μετὰ τόσας ὥρας, καὶ τῆς ὁποίας τὸ ἀποτέλεσμα εἶνε ἀναποφεύκτως καταστρεπτικόν. Ἐκίνησε πάντα λίθον νὰ τὸ ἀποτρέψῃ, πλὴν εἰς μάτην. Καὶ δὲν τῇ μένει λοιπὸν ἄλλο, εἰ μὴ ν' ἀποθάνῃ ἅμα τῇ παρελεύσει τῆς προθεσμίας. «Νὰ μὴ τὸν ἐπανίδῃ ποτὲ πλέον, τὸν σύζυγόν της, ποτέ, ποτέ, ποτέ! Καὶ τὰ παιδάκια της, νὰ μὴ τὰ ἐπανίδῃ ποτὲ πλέον, καὶ αὐτὰ ποτέ! Ἄχ! αὐτὸ τὸ χιονόψυχρο νερό, τὸ μαῦρο! Ὦ, αὐτὸ τὸ πρᾶγμα... αὐτὸ τὸ πρᾶγμα δίχως βυθόν... Ἄχ! ἐὰν παρήρχετο μόνον!...»

Ἀλλ' ὀφείλει νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν χορὸν ἡ Νώρα, νὰ χορεύσῃ μίαν *ταραντέλλαν*. Καὶ τὴν χορεύει μεθ' ὁπόσης ἀπελπιστικῆς εὐθυμίας, ὡς ἄνθρωπος μέλλων ὅσονούπω ν' ἀποθάνῃ!... Παρατηρεῖ τὸ ὡρολόγιόν της—εἶνε πέντε μετὰ μεσημβρίαν. Μέχρι τοῦ μεσονυκτίου ἑπτὰ ὧραι ἀκόμη. Ἔπειτα, ἀκόμη εἰκοσιτέσσαρες μέχρι τοῦ προσεχοῦς μεσονυκτίου... «Εἰκοσιτέσσαρες καὶ ἑπτά! ἔχω τριάκοντα καὶ μίαν ὥραν νὰ ζήσω!»

Ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν ταύτην τὴν καλεῖ ὁ σύζυγός της, ὅστις δὲν πρέπει νὰ ὑποπτευθῇ τίποτε.

«Μὰ τί γίνεται λοιπὸν τὸ κορυδαλάκι; — Νά το!» ἀποκρίνεται ἐκείνη πίπτουσα εἰς τὰς ἀγκάλας του, ὅλη μειδίαμα!...

Οὕτω κλείουσιν αἱ σκηναὶ τῶν δραμάτων τοῦ Ἴβσεν: Ἡ φρικίασις, ἡ ἀγωνία, ἡ κατάπληξις ἐν μέσῳ κοινῶν πραγμάτων — ἰδοὺ κυρίως ἡ ἐντύπωσις, ἣν παράγει τὸ θέατρόν του. Καὶ ἐν τούτῳ κεῖται ἡ ἀπαράμιλλος τοῦ Νορβηγοῦ πρωτοτυπία.

Ὡς πρὸς τὴν διασκευὴν τῶν σκηνῶν αὕτη οὐδέποτε παριστᾷ ἐπιβλητικὰς σκηνογραφίας. Κοιναὶ οἰκίαι, ἐν αἷς λειτουργεῖ ἀπροσκόπτως ὁ φυσικὸς τῆς χώρας βίος, ἀληθῆ *ἐσωτερικὸν* τῆς ζωγραφικῆς τῶν Κάτω Χωρῶν — ἰδοὺ αἱ σκηναί του. Ζωγραφῶν αὐτὸς ὅ,τι βλέπει κατὰ τὸν τρόπον τοῦ Ματούς, ἀνεβίβασεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς εἰκόνας ἐφαμίλλους πρὸς τὰς τῶν παλαιῶν διδασκάλων τῆς Φλαμανδίας.

Ὅ,τι ὅμως βλέπει ὁ Ἴβσεν τὸ βλέπει πολὺ διαφόρως τῶν σημερινῶν δραματογράφων. Ὡς ἄλλος Σαικσπῆρος ἐτάζει τὴν ζωὴν ἀφ' ὑψηλῆς περιωπῆς καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν ἐξέλιξιν ἀπὸ τοῦ λίκνου μέχρι τοῦ φερέτρου, τοὐθ' ὅπερ ἐπενδύει τὰ δράματά του μὲ πολὺν φιλοσοφικὸν χαρακτῆρα. Οὐδεὶς διεισέδυσεν εἰς τοὺς νεφροὺς καὶ τὴν καρδίαν τῆς ἀνθρωπότητος τόσον βαθέως ἀπὸ πολλοῦ, ἀπὸ λίαν πολλοῦ χρόνου. Πόσον εἶνε βαρυσήμαντοι αἱ ἑξῆς λέξεις, καὶ σχεδὸν πάντοτε πικραί: «Ὁ συγχρωτισμὸς πρὸς τὴν μεγάλην σου ψυχὴν ἐξευγενίζει (λέγει τις ἐν τῷ Ῥώσμερσχόλμ) καὶ κατὰ συνέπειαν φονεύει τὴν εὐτυ-

Digitized by Google

χίαν». — «Ὁ Πέτρος Μόντεσγαρδ, λέγει ἄλλος τις, δύναται πᾶν ὅ,τι βούλεται... Καὶ τοῦτο, διότι ὁ Πέτρος Μόντεσγαρδ οὐδέποτε βούλεται πλέον ἀπὸ ὅ,τι δύναται. Ὁ Πέτρος Μόντεσγαρδ εἶνε ἱκανὸς νὰ ζήσῃ ἄνευ τινὸς ἰδανικοῦ, καὶ ἐν τούτῳ κεῖται ὅλον τὸ μυστήριον τῆς νίκης, ἐν τούτῳ ὁ κολοφὼν τῆς σοφίας εἰς τὸν κόσμον τοῦτον!»

Τοιουτοτρόπως προάγει τὸ μεγαλεῖον αὐτοῦ ὁ Ἴβσεν ἀποκαλύπτων διὰ τῶν ἔργων αὐτοῦ νέας ἀρχὰς τῆς περὶ τὰ ἀνθρώπινα φιλοσοφίας, ἐφάμιλλος τοῦ Σαίκσπηρ ὡς πρὸς τοῦτο. Ἡ τελευταία λέξις τῆς φιλοσοφίας ταύτης εἶνε: Μὴ παῦε δρῶν· ἀπελευθερώσου τῶν προλήψεων· ἀγωνίζου, καὶ πρὸ πάντων πρᾶττε συμφώνως πρὸς τὰς πεποιθήσεις σου. Δὲν ὑπάρχει ἀληθῶς θανάσιμον ἁμάρτημα εἰμὴ μόνον ἕν, τὸ ψεῦδος. Τὸ δὲ μάλιστα θανάσιμον ἁμάρτημα εἶνε τὸ ψεῦδος, ὅπερ ψεύδεταί τις πρὸς αὐτὸν τὸν ἑαυτόν του.

Καὶ ταῦτα κηρύττει ὁ ποιητὴς οὐχὶ ἐπαναστατῶν κατὰ τῶν ἀρχῶν τῆς ἠθικῆς, οὐδὲ συγχωρῶν εἰς τὰ πάθη τὴν ἀξίωσιν τοῦ νὰ τεθῶσιν ὑπεράνω τῶν ἠθῶν καὶ τοῦ νόμου. Τοὐναντίον, ἀληθὴς πουριτανὸς ὁ Ἴβσεν δουλεύει ἥκιστα πάντων ἀνθρώπων εἰς τὴν σαρκικὴν ἡδυπάθειαν. Ἡ δὲ φιλοσοφία του δὲν ἀποτείνεται εἰμὴ πρὸς τὴν κρίσιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν βούλησιν. «Ἐὰν πιστεύῃς, λέγει, πρᾶττε συμφώνως πρὸς τὴν πίστιν σου· καὶ τοῦτο μέχρι τοῦ τέλους, μέχρι τοῦ μαρτυρίου καὶ τοῦ θανάτου. Ὄχι ὅμως ἡμιτελῆ πίστιν· ὄχι τύπους παθητικῶς παραδεδεγμένους. Κατάστησον σεαυτὸν σύμφωνον πρὸς σὲ αὐτόν, καὶ ἔσο πρῶτον καὶ κυρίως *πρόσωπον*».

Διδασκαλία ἀτελὴς — ὅπως τὴν ὀνομάζει ὁ Δεζαρδὲν — ἀνδρώδης ὅμως καὶ καλὴ διὰ νὰ τὴν ἐνωτισθῶσιν αἱ σύγχρονοι γενεαί, τῶν ὁποίων τὸ πνεῦμα τυγχάνει ἀρκούντως ὑψηλὸν σήμερον, τῶν ὁποίων ὅμως αἱ πράξεις δὲν ὑψώθησαν ἀκόμη, ὡς ὤφειλον, μέχρι τῆς περιωπῆς τοῦ πνεύματος τούτου. Ἄλλως τε ὁ Ἴβσεν τὸ ὁμολογεῖ αὐτός, ὅτι καινὰ εἰσηγεῖται δαιμόνια: «Ὁ ἐδικός μου ὁ Θεός, λέγει, εἶνε Θεὸς νέος, ἔχων μυελὸν ἐντὸς τῶν ὀστῶν του».

Γ. Μ. ΒΙΖΥΗΝΟΣ

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ[1]

Οἱ ἰδιωτικοὶ χοροί. — Ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος. — Ἡ Βασίλισσα Ὄλγα. — Ὁ Βασιλικὸς χορός. — Ὁ ὑπασπιστὴς Χατζηπέτρος.

Ἡ Αὐλὴ δίδει, κατὰ μέσον ὅρον, δύο ἢ τρεῖς χοροὺς κατ' ἔτος. Εὑρίσκει τις ἐκεῖ σχεδὸν τὰ ἴδια πρόσωπα, ὅσα καὶ εἰς τοὺς ἰδιωτικοὺς χορούς. Βλέπεις μόνον πλείονας ἀξιωματικούς. Οἱ πλουτοῦντες τραπεζῖται ὑπερορῶσι συνήθως τὸν στρατόν, διότι εἶνε πτωχός, καὶ πολλαὶ κόραι δὲν τρέφουσι θαυμασμὸν πρὸς τὴν στολήν, εἰμὴ ἂν τὰ θυλάκια τοῦ ἀξιωματικοῦ εἶνε φουσκωμένα μὲ ἀρκετὰ τάλληρα. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς Γεώργιος φρονεῖ ὅτι τὸ δικαίωμα τοῦ φέρειν ξίφος εἶνε ἡ πρώτη τοῦ κόσμου εὐγένεια.

Γουλλιέλμος, ὁ βασιλόπαις τῆς Δανίας, ἀναγορευθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων τῇ 6 Ἰουνίου 1863, ὑπὸ τὸ ὄνομα Γεώργιος Α', εἶχε τὴν εὐφυΐαν πρὸς ταῖς ἄλλαις αὐτοῦ ἐπιτυχίαις, νὰ βασιλεύσῃ, ἄνευ πολλῶν δυσχερειῶν, ἐπὶ τέταρτον αἰῶνος καὶ πλέον. Εἶνε ἀνὴρ νοήμων, μὲ ἁπλοῦς τρόπους, εὐπρόσιτος, καὶ ὅστις εὗρε τὸ μέσον νὰ εἶνε συνταγματικώτερος καὶ αὐτῶν τῶν φίλων τῆς ἰσότητος δημοκρατικῶν, ὧν διευθύνει εἰρηνικῶς τὰς τύχας. Θὰ ἦτο ἴσως πολὺ νὰ εἴπωμεν ὅτι ἀρέσκει καθ' ὅλα εἰς τοὺς ὑπηκόους του, οἵτινες εὐχαριστοῦνται δυσκολώτερον παρὰ ἡ πλέον ἰδιότροπος τῶν ὡραίων γυναικῶν. Ἀλλὰ κατώρθωσε νὰ μὴ τοὺς ἀπαρέσῃ παραπολὺ καὶ τοῦτο εἶνε ἤδη ὄχι ὀλίγον.

Ἄλλως οἱ Ἕλληνες θὰ εἶχον ἄδικον νὰ παραπονοῦνται. Ὁ βασιλεὺς οὗτος, χωρὶς νὰ κηρύξῃ ποτὲ πόλεμον, ἔλαβε καὶ διετήρησε πλείονα ἐδάφη ἢ πολλοὶ περιώνυμοι κατακτηταί. Ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπὸ αἰσίους οἰωνούς· ἐπιβιβαζόμενος εἰς τὴν προκυμαίαν τοῦ Πειραιῶς, ἔφερεν εἰς τὴν ἀποσκευήν του τὸ ἔγγραφον δι' οὗ ἡ μεγάλη Βρεττανία παρῃτεῖτο πᾶν δικαίωμα ἐπὶ τῆς Ἑπτανήσου· ἀληθῶς ἡγεμονικὸν δῶρον. Κατὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασίν του, ἡ ἔκτασις τῆς Ἑλλάδος δὲν ὑπερέβαινε τὰ 47,500 τετραγωνικὰ χιλιόμετρα. Διὰ τῆς προσαρτήσεως τῶν Ἰονίων νήσων, τῆς Θεσσαλίας καὶ τοῦ διαμερίσματος τῆς Ἄρτης ἐν Ἠπείρῳ, ἔχει νῦν ἔκτασιν 63,600 χιλιομέτρων. Ἡ Ἑλλὰς δὲν κατέχει πλέον τὴν τελευταίαν τάξιν μεταξὺ τῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης. Εἶνε μεγαλειτέρα τοῦ Βελγίου καὶ τῆς Ὀλλανδίας ἡνωμένων. Ἐν πάσῃ ἄλλῃ χώρᾳ ὁ αἴτιος παρομοίων εὐεργεσιῶν μονάρχης θὰ ἦτο δημοτικώτατος. Ἐν Ἑλλάδι ταῦτα ἀρκοῦσι μόνον διὰ νὰ εἶνε σεβαστὸς καὶ νὰ ἐπιδοκιμάζεται. Ὅταν ὁ βασιλεὺς Γεώργιος διέρχεται τὴν ὁδὸν τὸν χαιρετῶσι πάντες ἀνεξαιρέτως.

Ὡς σύμβολόν του ἔλαβεν, ὅταν κατῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, μετὰ τῆς πρεσβείας τῶν ἐπισήμων ἀνδρῶν, ἥτις μετέβη πρὸς ἀναζήτησίν του εἰς Κοπενάγην, τὸ ὡραῖον τοῦτο ἀξίωμα: «Ἰσχύς μου ἡ ἀγάπη τοῦ λαοῦ.» Ὁ λαὸς οὗτος, ὅστις ἐπὶ Ὄθωνος τοσάκις ἤλλαξεν ὑπουργεῖα καὶ τοσάκις ἐπανέστη, ἐπὶ Γεωργίου ἠρκέσθη εἴς τινας ὀχλαγωγίας, καθ' ἃς ἐθραύσθησαν μόνον ὕαλοι. «Θέλω, ἔλεγεν ὁ νεαρὸς ἡγεμονόπαις, ἐν τῷ πρώτῳ πρὸς τὴν Συνέλευσιν τῆς χώρας διαγγέλματί του, νὰ καταστήσω τὴν Ἑλλάδα πρότυπον βασιλείου ἐν

[1] Ἴδε σελ. 151

Digitized by Google

τῇ Ἀνατολῇ». Ἐφύλαξε τὸν λόγον του. Ἡ ἀσφάλεια εἰς τὸ κράτος εἶνε ἀπόλυτος. Οἱ Ἕλληνες δὲν ἐξασκοῦσι πλέον τὴν ληστείαν εἰμὴ εἰς ξένας χώρας, καὶ οἱ διάφοροι ὑπουργοί, οἵτινες ἐβοήθησαν ἀλληλοδιαδόχως τὸν Βασιλέα Γεώργιον εἰς τὰ συμβούλια τῆς Κυβερνήσεως, ποτὲ δὲν εἶχαν τὴν ἀδεξιότητα νὰ περιπλεχθῶσι μ' ἕνα Πατσίφικον ἢ μ' ἕνα Σαδοὺρν.

Γεώργιος ὁ Α΄ ἐννόησε καλῶς τὴν ψυχὴν τῶν ὑπηκόων του. Εἰξεύρει ὅτι οἱ Ἕλληνες, μὲ ὅλας τὰς χειρονομίας των καὶ τὴν ῥητορικήν των, δὲν ἐνθουσιῶσιν εὐκόλως, καὶ ὅτι τὸ γένος τοῦτο τὸ διαδηλωτικὸν καὶ στωμύλον ἔχει κατὰ βάθος γαλήνιον καὶ ἀτάραχον λογισμόν· ὅτι, παρὰ τὰς ἐπιφάσεις, ἡ διανοητικὴ ἰσορροπία του σπανίως χαλαροῦται ἀπὸ τὴν ἔκστασιν· ὅτι τὸ θορυβῶδες φλέγμα του εἶνε ἀδιατάρακτον, καὶ ὅτι τέλος οἱ βιαιοπαθεῖς ῥήτορες τῶν ἀθηναϊκῶν καφενείων εἶνε μᾶλλον συζητηταὶ ἢ λυρικοὶ ποιηταί. Μετὰ σπανίας ὀξυδερκείας ἐσυλλογίσθη ὅτι σκληρὸν θὰ ἦτο νὰ προσβάλῃ διὰ δαπανηρᾶς ἄλλως πομπῆς τὴν ἀγαθὴν γνώμην ἣν ἔχουσι περὶ ἑαυτῶν καὶ τὸ πρὸς τὴν ἰσότητα πάθος των. Περιπλέον, ὅτε παρετήρησεν, ἐν τῇ πληθύϊ, ἥτις τὸν ἀνευφήμει ὑπὸ τὰ παράθυρα τῶν ἀνακτόρων, τοὺς Σπαρτιάτας ποιμένας, οἵτινες περιτυλίσσονται ὑπερηφάνως εἰς τοὺς τριχωτοὺς μανδύας των, ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν ὅτι δὲν θὰ γείνῃ ποτὲ μεγαλοπρεπέστερος τῶν ἀπογόνων ἐκείνων τοῦ Ἀγησιλάου. Τούτου ἕνεκα, ὅταν ἐπιστρέφῃ εἰς τὴν πρωτεύουσάν του, μετὰ τὰ ἐτήσια ταξείδια ὅσα κάμνει εἰς τὰς αὐλὰς τῆς Εὐρώπης, λαμβάνει πάντοτε τὴν φροντίδα νὰ τηλεγραφῇ ἐκ Κορίνθου εἰς τὸν πρωθυπουργόν του, ὅπως ἀπαλλάξῃ τὸ πυροβολικὸν τοῦ κόπου τῶν ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ προβλεπομένων ἑκατὸν καὶ ἑνὸς κανονιοβολισμῶν. Μόνον, ὅταν δεήσῃ ν' ἀκουσθῇ ἡ φωνή του ἐν μέσῳ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐκείνης συναυλίας, ἥτις καλύπτει ἀσμένως τὰς φωνὰς τῶν ἀσθενῶν, ἠξεύρει νὰ εὑρίσκῃ τοὺς προσφυεῖς λόγους, οἵτινες ἀφοπλίζουσι τὴν δυσμένειαν, ἢ τοὺς ἀξιοπρεπεῖς λόγους, οἵτινες στομώνουσι τὴν ὕβριν τῶν νεοπλούτων.

Ἐν συνόψει, διὰ τῆς φρονίμου διαγωγῆς του, τῆς μετριοπαθείας του, καὶ μικρᾶς δόσεως ὑπομειδιῶντος σκεπτικισμοῦ, σώζοντος αὐτὸν ἀπὸ τῆς εἰρωνείας τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες μισοῦσι τὴν ὑπερβολὴν καὶ ὅταν περὶ φιλελληνισμοῦ πρόκηται, ὁ ἀνὴρ μὲ τὸν ξανθὸν μύστακα καὶ μὲ τοὺς γλαυκοὺς ὀφθαλμούς, διηύθυνε καλῶς τὰς ὑποθέσεις τῶν μελαγχροινῶν ἐκείνων ἀνδρῶν μὲ τοὺς ζωηροτάτους ὀφθαλμούς, οἵτινες ἐνεπιστεύθησαν αὐτῷ. Χρόνον μὲ τὸν χρόνον, ηὔξησε τὴν ἐπιρροήν του, καὶ ἔχει τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ τὴν ἐπεκτείνῃ ἀκόμη. Δὲν ἔχει διὰ τίποτε νὰ φθονήσῃ τοὺς γείτονάς του. Κάρολος ὁ βασιλεὺς τῆς Ῥωμουνίας, καίτοι συνετὸς λίαν, συχνὰ εὑρίσκεται ἠναγκασμένος νὰ κατastέλλῃ βιαίας ταραχάς. Ὁ Σέρβος προκαλεῖ μάχην μὲ τὸν Βούλγαρον, διαπληκτίζεται μὲ τὴν γυναῖκά του, καὶ τέλος ἀφήνει τὰς ἡνίας τοῦ Κράτους, ὅπως ἔλθῃ νὰ διαγκωνίσῃ εἰς τὰς λέσχας τοῦ βουλβάρτου τοὺς βασιλεῖς ἐν ἐξορίᾳ διασκεδάζοντας. Ὁ Βούλγαρος καταπολεμεῖ τὸν Σέρβον, ἀλλ' ἀνακαλεῖται ὑπὸ τῆς Ῥωσσίας ὡς ἁπλοῦς νομάρχης. Ἄλλος Βούλγαρος ἐπέρχεται, ὅστις δημηγορεῖ, τουφεκίζει, ἐξορίζει, χωρὶς ἡ κυριαρχία του ν' ἀναγνωρισθῇ, ὢ τῆς ἐσχάτης ἀτυχίας! μήτε ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου τῆς Γόθας. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων ἀνάσσει εἰρηνικῶς τοῦ λαοῦ του, ἱδρύει δυναστείαν, ἀσφαλίζει τὸ μέλλον τῆς φυλῆς του, καὶ περιβάλλει τὸν θρόνον του διὰ ῥωμαλέας καὶ ἐρασμίας οἰκογενείας, ἥτις, διὰ τῆς πολλῆς προσηνείας της, κατώρθωσε νὰ γείνῃ ἀσπαστὴ εἰς τὰ ἐξημερωθέντα παλληκάρια.

Ὀλίγαι βασίλισσαι ὑπάρχουν ἀγαπητότεραι καὶ σεβαστότεραι τῆς βασιλίσσης Ὄλγας. Ἡ εὐποιΐα της εἶνε τόσον θελκτικὴ καὶ χαρίεσσα, ὅσον καὶ ἡ καλλονή της· ὅσας ὥρας δὲν ἀφιεροῖ εἰς τὰ τέκνα της καὶ εἰς τὰ χρέη τῆς περιωπῆς της, τὰς δίδει χωρὶς νὰ μετρῇ εἰς τοὺς πτωχούς. Ὁ *Εὐαγγελισμός*, τὸ ὡραιότατον τῶν Ἀθηνῶν νοσοκομεῖον, εἶνε ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν προστασίαν της. Τὸ ἐπεσκέπτετο συχνά, εἰς αἰσιωτέρους χρόνους, μετὰ τῆς πρεσβυτέρας θυγατρός της, τῆς ἡγεμονίδος Ἀλεξάνδρας, καὶ βλέπων τις αὐτὰς ἐπιστρεφούσας τὸ ἑσπέρας, τόσον εὐθύμους καὶ ὁμοιοτάτας ἀλλήλαις, δὲν ἤξευρε τίς τῶν δύο ἦτο ἡ νεωτέρα.

Ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ βασίλισσα τῶν Ἑλλήνων ἀγαπῶντες τὸν οἰκογενειακὸν βίον, εἶνε συνάμα λίαν κοινωνικοὶ καὶ φιλόξενοι. Μία τῶν μεγίστων τέρψεών των εἶνε νὰ καταβαίνωσι κατὰ Κυριακὴν μετὰ τῶν φίλων εἰς μικρὸν ἐξοχικὸν περίπτερον, παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Πειραιῶς, ἐγγὺς τοῦ τάφου τοῦ Θεμιστοκλέους. Ὅταν ἡ βασιλικὴ λέμβος, φέρουσα εἰς τὴν πρύμνην τὴν κυανῆν σημαίαν μὲ τὸν λευκὸν σταυρόν, διαπλέῃ τὸν λιμένα, τὰ ἀγγλικὰ πλοῖα παρατάσσουσιν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοὺς κοκκινοφορεμένους πεζοναύτας των μὲ τὰ λευκὰ κράνη, τὰ γαλλικὰ πλοῖα σαλπίζουσι, καὶ αἱ μουσικαὶ ἀνακρούουσι δανικόν τινα ἦχον προσφιλῆ εἰς τὸν βασιλέα.

Οἱ χοροὶ τοῦ παλατίου διωργανίζοντο ἐπὶ πολὺν χρόνον ὑπὸ τοῦ περιφήμου συνταγματάρχου Εὐθυμίου Χατζηπέτρου, ὑπασπιστοῦ τῆς Μεγαλειότητός του, γνωστοῦ εἰς τὸ βουλβάρτον τῶν Ἰταλῶν ὅσον καὶ εἰς τὴν ὁδὸν Σταδίου. Ἦτο υἱὸς τοῦ Χατζηπέτρου ἐκείνου, τοῦ ὁποίου τὰς παραδόξους περιπετείας διηγήθη μεγαλοποιήσας αὐτὰς ὀλίγον ὁ Ἐδμόνδος Ἀμπού. Ὁ ἀτυχὴς συνταγματάρχης ἀπέθανε πρὸ μικροῦ, καὶ ὅλοι ἐν Ἑλλάδι, ἐκτὸς ἐκείνων οἵτινες ἐπεθύμουν τὴν θέσιν του, τὸν ἐλυπήθησαν εἰλικρινῶς. Ἦτο πολὺ

Digitized by Google

εὔθυμος, πολὺ ἑλκυστικός, πολὺ καλόκαρδος, μὲ ὅλον τὸν τρομερὸν μύστακά του. Ἀπὸ δεκαετίας ἔκαμνεν ὅλους νὰ χορεύωσιν, ἀπὸ τῶν μεγαλοσταύρων τοῦ τάγματος τοῦ Σωτῆρος μέχρι τῶν νέων ὑπεραρίθμων τῆς διευθύνσεως τῆς ἀστυνομίας. Τοῦ ἔγραφαν, τὸν ἐσταματοῦσαν εἰς τὸν δρόμον διὰ νὰ τοῦ ζητήσωσιν ἓν προσκλητήριον. Δὲν ἠρνεῖτο ποτέ, καὶ σχεδὸν πάντοτε ἔστελλε τὸ προσκλητήριον.

Ὀλίγας ὥρας πρὸ τῆς ἀφίξεως τῶν κεκλημένων διέτρεχε, τῆς μεγάλης σπάθης του συρομένης, τὰς αἰθούσας, τὸ καπνιστήριον, τὸ κυλικεῖον. Ὅταν παρετήρει ὅτι ὅλα ἦσαν ἐν τάξει, ἀφοῦ εἶχε παρατάξει ὡς εἰς μάχην ἐν τῷ περιστόῳ τὴν ἐνωμοτίαν τῶν εὐζώνων, τὴν ἐπιφορτισμένην ν' ἀποδίδῃ τὰς τιμάς, καὶ εἶχε δώσει εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῆς ὀρχήστρας ὅλας τὰς ὁδηγίας του, ἐπερίμενε μὲ τὴν συνείδησιν ἥσυχον. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἤρχοντο ὁμάδες, ἄφηναν τὰ σκεπάσματά των εἰς χεῖρας κυανοστόλων θεραπόντων, καὶ εἰσήρχοντο εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν μὲ βάδισμα τὸ ὁποῖον ἐδείκνυε συνάμα σέβας τι διὰ τὸν οἰκοδεσπότην, καὶ τὴν φυσικὴν ἐκείνην ὑπερηφάνειαν ἥτις κάμνει τὸν Ἕλληνα νὰ πιστεύσῃ, ὅτι εἶνε εἰς τὴν οἰκίαν του ὅταν εἶνε εἰς τοῦ βασιλέως του. Ἀλλόκοτον ἔθος ἀπαιτεῖ ἵνα, μέχρι τῆς ἀφίξεως τῆς αὐλῆς, αἱ γυναῖκες ἵστανται ἔνθεν, οἱ δὲ ἄνδρες ἐκεῖθεν. Πλὴν τοῦ ἐθίμου τούτου, τίποτε εἰς τὰς οἰκογενειακὰς ταύτας ἑορτὰς δὲν ἀναμιμνήσκει τὴν γερμανικὴν ἐθιμοταξίαν, τοὺς ἀλλοκότους κλειδούχους καὶ τὰς ἀρχαϊκὰς ἀμφιέσεις, τὰς προσφιλεῖς εἰς τὸν βασιλέα Ὄθωνα. Τῇδε κακεῖσε, σιδερωμέναι τινὲς φουστανέλλαι, σεβάσμια λείψανα τῶν προγόνων, φαιδρύνουσι τὴν μονοτονίαν τῶν φράκων καὶ τῶν διπλωματικῶν κολλάρων.

Τὴν δεκάτην ὥραν, ἡ στρατιωτικὴ μουσικὴ ἀνακρούει μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῶν ὀρειχάλκων της τοὺς πρώτους τόνους τοῦ ἐθνικοῦ ὕμνου, καὶ ἡ βασιλικὴ συνοδία εἰσέρχεται, μετὰ φιλοκάλου ἐπισημότητος καὶ ἄνευ στόμφου. Ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ βασίλισσα χαιρετίζουσι φιλοφρονέστατα τοὺς ξένους των καὶ περιέρχονται τὰς αἰθούσας, ἀκολουθούμενοι ὑπὸ τοῦ Διαδόχου, νεανίου ῥωμαλέου καὶ νοήμονος, δημοτικωτάτου παρὰ τοῖς Ἕλλησιν καθόσον μάλιστα καλεῖται Κωνσταντῖνος· ὑπὸ τοῦ βασιλόπαιδος Γεωργίου, ἀξιωματικοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ, στιβαροῦ νεανίου, ὅστις ἐγύρισεν ἤδη τὸν κόσμον, ἐπικληθεὶς ὁ «ἀθλητικὸς πρίγκηψ», διότι κατέβαλε διὰ ῥοπαλισμοῦ τὸν φανατικὸν Ἰάπωνα, ὅστις ἠθουλήθη πέρυσι νὰ φονεύσῃ τὸν Τσάρεβιτς· τέλος, ὑπὸ τοῦ βασιλόπαιδος Νικολάου, κομψοῦ καὶ ἁβροῦ νεανίσκου, φέροντος μετὰ χάριτος τὴν στολὴν τοῦ πυροβολικοῦ.

Περὶ τὸ μεσονύκτιον, γίνονται ἑτοιμασίαι διὰ τὸ κοτιλλιόν. Αὐτοῦ ἦτο ἄλλοτε ὁ θρίαμβος τοῦ Χατζηπέτρου. Ὁ συνταγματάρχης ἐγκαθίστατο ἐν μέσῳ τῆς μεγάλης αἰθούσης κ' ἐτοποθέτει χορευτρίας καὶ χορευτάς, προσέχων νὰ μὴ γίνεται θόρυβος καὶ νὰ μὴ προσβάλλεται κανενὸς ἡ φιλαυτία. Ἐκρότει τὰς χεῖρας καὶ ἡδυπαθὴς στρόβιλος παρέσυρεν εἰς δίνας τὰ ζεύγη. Ἐνίοτε, ἐν τῇ θέρμῃ τῆς ἡδονῆς, οἱ στροβιλισταὶ ἔχανον τὴν ἰσορροπίαν, ὠλίσθαινον ἐπὶ τοῦ δαπέδου, καὶ οὐχὶ ἅπαξ μαργαρῶδες στῆθος πάλλον ἔπεσεν εἰς τοὺς βραχίονας τοῦ Χατζηπέτρου. Ὁ συνταγματάρχης οὐδαμῶς συνεκινεῖτο, καὶ παρηγόρει ὅπως ἠδύνατο τὰς ἀνατραπείσας καλλονάς. Ἄλλοτε πάλιν ἀκρατέστεροί τινες διετάραττον τὴν τάξιν τῆς ἑορτῆς, παρεισδύοντες εἰς χώρους ὅπου δὲν εἶχον δικαίωμα. Τότε ὁ συνταγματάρχης ὠργίζετο. Ἤκουέ τις τὴν δυνατὴν φωνήν του ἐν μέσῳ τῶν φράσεων τοῦ Στράους καὶ τοῦ Μέτρα! «Voyons! voyons! τόπον, messieurs, τόπον, mesdames! κάμετε ἡσυχίαν, τί διάβολο! τόπον!...» Ὅλοι ὠπισθοχώρουν ἐκ φόβου· καὶ πάραυτα, καθὼς ὁ καλὸς δράκος τῶν παραμυθιῶν, ὁ συνταγματάρχης ἀνελάμβανεν ὑπὸ τὸν στρημμένον μύστακα, τὸ εὐμενὲς μειδίαμά του.

Ἀγαθὸς συνταγματάρχης! Ἂν καὶ ποτὲ δὲν εἶχεν ἐννοήσει καλὰ τῆς πολιτικῆς τοὺς ὑπολογισμούς, μοὶ φαίνεται ὅτι πολλάκις κατώρθωσε ν' ἀφοπλίσῃ ἔχθρας καὶ νὰ λύσῃ δυσχερῆ ζητήματα. Ὅταν ὁ Εὐθύμιος Χατζηπέτρος, παλληκάρι, υἱὸς παλληκαριοῦ, συνταγματάρχης τοῦ πυροβολικοῦ, ἀνώτερος ταξιάρχης τῆς Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς καὶ πολλῶν ἄλλων ταγμάτων, εἶχε διευθύνει καλῶς τὸ κοτιλλιὸν τῆς Αὐλῆς, αἱ Ἀτθίδες ἦσαν εὐχαριστημέναι, οἱ Ἀθηναῖοι ἐπραΰνοντο, ἡ πολιτικὴ ἐσχόλαζεν ἐπ' ὀλίγας ὥρας, καὶ οἱ φιλόσοφοι ἐσυλλογίζοντο ὅτι ὁ εὐγενὴς αὐτὸς λαὸς κάκιστα ἔκαμνε νὰ ἐπιζητῇ τολμήματα καὶ νὰ σφυρηλατῇ μερίμνας, ἀφοῦ τοῦ εἶνε τόσον εὔκολον νὰ εἶνε εὐτυχής.

[Gaston Deschamps].

ΕΚ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΙΛΙΑΔΟΣ

ἣν ἐξέδωκεν ὁ κ. Ἀλ. Πάλλης ἀποσπῶμεν τὸ κάτωθι ἀπόσπασμα, ἐπιφυλάσσοντες πᾶσαν περὶ τοῦ ἔργου κρίσιν εἰς προσεχὲς φύλλον τῆς Ἑστίας. Τὸ ἀπόσπασμα ἐλήφθη ἐκ τοῦ Β, ἐτηρήθη δὲ ἡ ὀρθογραφία τοῦ μεταφραστοῦ. *Σ. τ. Ε.*

Τότες τοὺς λέει ὁ Νέστορας, ὁ γερο-ἀλογολάτης·
«Ὦ Θέ μου! ἀλήθια σὰν παιδιὰ σ' τὴ συντυχιὰ μιλᾶτε
»ἄθωα, ποῦ δὲν πιάσανε ποτὲς σπαθὶ σ' τὸ χέρι.
»Κι' οἱ συφωνίες μας λοιπὸν τί θὰ γενοῦν κι' οἱ ὅρκοι
»κι' οἱ ἄδολες δεξὲς σταλιὲς ποῦ μᾶς ἐδίναν θάρρος;
»Φωτιὰ νὰ κάψει τὶς βουλὲς καὶ σκέψες τῶν ἀθρώπων!
»γιατὶ ἄκαρπα μαλώνουμε μὲ λόγια, καὶ μιὰ λύση
»νὰ βροῦμε δὲ μπορέσαμε τόσον καιρὸ ἐδωπέρα.
»Ἐσύ, Ἀγαμέμνο, ἀλύγιστη μ' ἀπόφαση, σὰν πρῶτα,
»ὁδήγα πάντα τὸ λαὸ σ' τοὺς φονικοὺς πολέμους,
»κι' ἐκείνους ἄσ' τους νὰ χαθοῦν, ἕνα καὶ διό, ποῦ χώρια
»ἀπ' τὸ στρατὸ βουλήθηκαν σ' τὸ νοῦ τους (ἀπὸ τέτιους
»δὲν ἔχει προκοπὴ) νὰ πᾶν σ' τὸ τόπο τους πρὶν δοῦμε
»ψέμα γιὰ ἀλήθεια θὰ φανεῖ τὸ τάξιμο τοῦ Δία.

Digitized by Google

»Τί ναὶ μᾶς εἶπ', ἐγὼ θαρρῶ, ἀπ' τὰ οὐράνια ὁ Δίας
»τὴ μέρα ποῦ τὰ γλήγορα καράδια ξεκινοῦσαν,
»σφαγὴ καὶ χάρο φέρνοντας σ' τοὺς Τρῶες, καὶ δεξά μας
»ἄστραφτ' ἐκεῖνος καὶ καλὰ μᾶς ἔδειχνε σημάδια.
»"Ας μὴ βιαζόμαστε λοιπὸν νὰ πᾶμε πίσω σ'τ' "Αργος,
»πριχοῦ χορτάσουμε κι' ἐμεῖς τῶν Τρώων τὶς γυναῖκες
»κι' ἐγδικηθοῦμε τῆς Λενιῶς τὶς πίκρες καὶ ξαγρύπνιες.
»Κι' ὅπιος νὰ φύγει βάρθηκε καλὰ καὶ σώνει, ἂς ἔβγει
»νὰ βάλει χέρι σ' τὸ γοργὸ καλόστρωτο καράβι,
»γιὰ νὰ κατέβει ἀρχήτερα τῶν ἀλλωνῶν σ' τὸν "Αδη.
»Μά, ἀφέντη, κρίνε ὀρθὰ κι' ἐσὺ κι' ἀγρίκα καὶ τοὺς ἄλλους,
»κι' ὁ λόγος τώρα ποῦ θὰ πῶ δὲν ειναι νὰ τὸν ῥίξεις.
»Κατὰ γενιὲς τοὺς 'Αχαιοὺς καὶ κατὰ ἔθνη σάξ' τους,
»γενιὰ βοήθια σὲ γενιὰ κι' ἔθνος νὰ φέρνει σ' ἔθνος.
»Κι' ἂν ἔτσι κάνεις κι' οἱ λαοὶ σ' ἀκοῦν. θὰ νιώσεις τότες
»πιὸς ἀπ' τοὺς ἀρχηγοὺς κιοτῆς καὶ πιὸς εἶν' ἀντριωμένος,
»καὶ πιὸς ἀπ' τοὺς λαούς· γιατὶ θὰ πολεμᾶνε χώρια·
»θὰ πεῖς κι' ἂν ἀπὸ θεία ὀργὴ τὸ κάστρο δὲν κουρσέβεις,
»ἢ κι' ἀπὸ δείλια τῶν ἀντρῶν καὶ μάχης ἀπειρία.»
Τότες γυρνάει σ' τὸ Νέστορα καὶ λέει ὁ 'Αγαμέμνος·
«Κανεὶς ἀλήθια, γέροντα, σ' τοὺς λόγους δὲ σοῦ βγαίνει.
»Αἴ καὶ νὰ εἶχα, Δία μου κι' ἐσὺ 'Αθηνᾶ κι' 'Απόλλο,
»καὶ δέκα συβουλάτορες μονάχα νὰν τοῦ μιάζουν!
»Γλήγορα τότες θά' βλεπαν νὰ γονατίσει ἡ Τροία,
»καὶ σκλαβωμένη ἀπ' τὰ βαριὰ νὰ ῥημαχτεῖ σπαθιά μας.
»Μὸν ὁ φουρτουνοκράτης γιός μ' ὀργίστηκε τοῦ Κρόνου,
»ποῦ σὲ μαλώματ' ἄκαρπα μὲ ῥίχνει καὶ διχόνιες·
»ποῦ γιὰ μιὰ νιὰ πιαστήκαμε ἐγὼ κι' ὁ 'Αχιλλέας
»μὲ λόγια δυνατά, κι' ἐγὼ πρωτάρχισα τὴν ἔχτρα.
»Μὰ ἂν πάλ' οἱ διὸ μονιάσουμε κάναν καιρό, μιὰ μέρα
»δὲ θεν' ἀργήσει ἡ συφορὰ τοὺς Τρῶες νὰ πλακώσει.
»Τώρα νὰ φᾶτε σῆρτ' ἐφτύς, νὰ μποῦμε σ' τὸ κοντάρι.
»Καλὰ ἀκονίστε τὰ σπαθιὰ καὶ σάξτε τὶς ἀσπίδες,
»δῶστε κριθάρι κι' ἄχερο σ' τὰ γλήγορά σας ζῷα,
»καὶ συγυρίστε ὁλόγυρα γιὰ πόλεμο τ' ἀμάξα,
»γιὰ νὰ βαστᾶμε ὁλομερὶς σ' τὶς κονταριές, σ' τοὺς χτύπους.
»Γιατὶ δὲν ἔχει ἀνάπαψη μιᾶς ὥρας, ὥστε ἡ νύχτα
»νὰ πάρει, καὶ τῶν διὸ στρατῶν τὴ λύσσα νὰ χωρίσει..
»Θὰ δρώσουν γύρω τὰ λουριὰ τῆς κουφωτῆς ἀσπίδας
»σ' τὰ στήθια, ἀπάνου σ' τὰ σπαθιὰ τὰ χέρια θ' ἀποστάσουν,
»τὰ ζᾶ θὰ δρώσουν σαίρνοντας τὰ τορνεμέν' ἀμάξα.
»Κι' ὅπιον νὰ κοντοστέκει ἐγὼ τὸν δῶ μακριὰ ἀπ' τὴ μάχη,
»ἀφτοῦ σ' τὰ ταξιδιάρικα καράβια, ἂς μὴν τ' ὀλπίζει
»πῶς θὰ γλυτώσει, μὸν σκυλιὰ θὰ τὸν παστρέψουν κι' ὄρνια.»
Εἶπε, καὶ ζητωκράβγασε τ' ἀσκέρι ὅπως βουήζει
τὸ κῦμ' ἀπάνου σ' ἀψηλὴ ἀκρογιαλιά, σὰν ἔρθει
καὶ τὸ θυμώσει ὁ σύφουνας, σὲ κάβο ποῦ προβάλλει
καὶ τὸν χτυπᾶν τὰ κύματα μὲ κάθε ἀγέρα πάντα,
ὅθε κι' ἂν τύχει νὰ φυσᾷ, ἀπὸ βορριᾶ γιὰ νότο.
Σηκώνουντ' ἔπειτα, σκορπᾶν, καὶ τρέχουν σ' τὶς καλύβες
φωτιὰ ν' ἀνάψουν καὶ ψωμὶ νὰ ψυχοφᾶν μιὰ στάλα.
Κι' ἔσφαζαν ἄλλοι σ' ἄλλονε θεό, περικαλῶντας
ἀπ' τ' "Αρη πίσω ζωντανοὶ τὸ μακελιὸ νὰ σώσουν·
μὰ ἀφτὸς σ' τὸν παντοδύναμο τοῦ Κρόνου γιό'να βόδι
παχὺ πενταχρονιάτικο, ὁ 'Αγαμέμνος, σφάζει,
καὶ σ' τὸ τραπέζι προσκαλᾷ τοὺς πρώτους βασιλιάδες,
πρῶτα τὸ γέρο-Νέστορα, τὸ Δομενιᾶ μαζί του,
στερνὰ τοὺς Αἴϊδες τοὺς διό, τὸ φοβερὸ Διομήδη,
καὶ τὸ Δυσσέα ποῦ 'φτανε σ' τὴ γνώση καὶ τὸ Δία·
καὶ μόνος του ἦρθε ὁ θαρρετὸς πολεμιστὴς Μενέλας,
γιατὶ ἤξερε πολλὴ δουλιὰ πῶς εἶχε ὁ ἀδερφός του.
Καὶ τριγυρνᾶνε τὸ σφαχτὸ βαστῶντας τὰ κριθάρια,
κι' ὁ 'Αγαμέμνος ἀρχινᾷ παράκληση νὰ κάνει·
«Ὦ Δία μαβροσύγνεφε, μεγάλε, δοξασμένε,
»ποῦ σ' τὰ οὐράνια κάθεσαι, ἂχ βοήθα νὰ μὴν πέσει
»ὁ ἥλιος, καὶ νὰ μὴ χυθεῖ τῆς νύχτας τὸ σκοτάδι,
»πριχοῦ τὸ πλούσιο ἀρχοντικὸ γκρεμίσω τοῦ Πριάμου
«καὶ κάψω μ' ἄσπλαγχνη φωτιὰ τὶς πόρτες καὶ πρὶν κάνω
»κομάτι' ἀπάνου σ'τὸ κορμὶ τοῦ γιοῦ του τὰ τσαπράζα,
»κουρελιασμένα ἀπ' τὸ χαλκό· καὶ γύρω του στρωμένοι
»πολλοὶ συντρόφοι πίστομα νὰ κολυμπᾶν σ' τὸ αἷμα.»
"Ετσ' εἶπε, μὰ δὲν τοῦ 'στεργε ὁ γιὸς τοῦ Κρόνου ἀκόμα,
μὸν τὰ σφαχτάρια δέχτηκε καὶ πλήθαινε τὶς πίκρες.

Κι' ἔτσι σὰν προσεφκήθηκαν κι' ἔρριξαν τὰ κριθάρια
πρῶτα σηκώνουν τοῦ βοδιοῦ τὴν κεφαλή, τὸ σφάζουν,
τὸ γδέρνουν, κόβουν τὰ μεριά, καὶ τὰ διπλοσκεπάζουν
μὲ σκέπη, καὶ τὰ συγυρνᾶν μ' ἀπὸ παντοῦ κομάτια.
Κι' ἔτσι σὲ σκίζες ἄφυλλες τὰ καῖνε. Καὶ σ' τὴ σοῦγλα
περνᾶν τὰ σπλάχνα, κι' ἔπειτα σ' τὴν ἀθρακιὰ τὰ ψήνουν.
Καὶ τὰ μεριὰ σὰν κάηκαν καὶ φάγανε τὰ σπλάχνα,
λιανίζουν τ' ἄλλα κρέατα καὶ τὰ περνᾶν σ' τὶς σοῦγλες,
τὰ ψήνουν ὄμορφ' ὄμορφα, κι' ἀπ' τὴ φωτιὰ τὰ βγάζουν.
Καὶ τὴ δουλιὰ σὰν τέλιωσαν καὶ τοίμασαν τραπέζι,
τρῶν, καὶ δὲ λείπει τίποτα ποῦ νὰ ζητᾷ ἡ καρδιά τους.
Καὶ τέλος σὰ χορτάσανε καλὰ μὲ φαγοπότι,
πρῶτος τοὺς λέει ὁ Νέστορας, ὁ γέρο-ἀλογολάτης·
«Τ' 'Ατρέα ξακουσμένε γιέ, πρωτάρχοντ' 'Αγαμέμνο,
»ἂς μὴν ἀργοῦμε πιὸ πολὺ ἐδῶ μὲ τὶς κουβέντες
»καὶ τὴ δουλιὰ ἀναβάλλουμε ποῦ μᾶς ἀνοίγει ὁ Δίας,
»μὸν σ' τὸ καραβοστάσι ὀμπρός! οἱ κράχτες ἂς λαλήσουν,
»κι' ἀπ' τὰ καλύβια ἂς βγάλουνε τ' ἀσκέρι ἀρματωμένο,
»κι' ἐμεῖς σ' τὸν κάμπο οἱ ἀρχηγοὶ μὲ δίχως χασομέρια
»ἂς σήρουμ' ἔτσι ἀχώριστοι, ν' ἀρχίζουμε κοντάρι.»
"Ετσ' εἶπε, καὶ τ' ἀγρίκησε τὸ λόγο ὁ 'Αγαμέμνος,
καὶ τοὺς διαλαλητάδες του προστάζει ἐφτὺς νὰ κράξουν
σ' τὸν πόλεμο τοὺς 'Αχαιοὺς μὲ τὶς θρεμένες χῆτες·
κι' αὐτοὶ λαλοῦσαν, κι' ἔτρεχε τὸ πλῆθος χέρι χέρι.
Κι' οἱ θεογέννητοι ἀρχηγοὶ γοργά, κι' ὁ γιὸς τ' 'Ατρέα,
τοὺς λόχους παρατάζανε, κι' ἡ 'Αθηνᾶ μαζί τους
μὲ τὴν ἀγέραστη, ἄλιωτη, τὴ μυριοπλούσια ἀσπίδα,
ποῦ ὡς ἑκατὸ τῆς κρέμουνταν μαλαματένια κρόσσα,
καλοπλεμένα, ὡς ἑκατὸ βοδιῶνε τὸ καθένα,
μ' ἀφτὴ σ' τὰ χέρια, ἀστράφτοντας. τ' ἀσκέρι δρασκελοῦσε
καὶ γκάρδιωνε τοὺς 'Αχαιοὺς σ' τὸν πόλεμο νὰ πᾶνε,
καὶ σ' τὴν ψυχὴ ἀναστήλωσε τοῦ καθενὸς τὸ θάρρος,
ἔτσι χωρὶς ἀποκοπὴ νὰ πολεμᾶν καὶ σφάζουν·
κι' ἄξαφνα σ' ὅλους πιὸ γλυκιὰ τοὺς ἦρθε τότ' ἡ μάχη
παρὰ νὰ πᾶν σ' τὴν ποθητὴ πατρίδα μὲ τὰ πλοῖα.
Κι' ὅπως φουντώνει ἀχόρταγη φωτιὰ μεγάλο δάσος
σ' τὰ κορφοβούνια, καὶ θωρεῖς τὴ λάμψη του ἀπ' ἀλάργα,
ὅμια ἄστραφτε ὡς σ' τὸν οὐρανὸ περνῶντας τὸν αἰθέρα
κι' ἡ λάμψη ἀπ' τὸ θεόσταλτο χαλκὸ σὰ ῥοβολοῦσαν.
Κι' ὅπως πετάμενων πουλιῶν ἀμέτρητα κοπάδια,
γιὰ κύκνοι μὲ μακριοὺς λαιμοὺς γιὰ γερανοὶ γιὰ χῆνες,
γύρω ἀπ' τοῦ Καΰστρου τὰ νερά, μέσ' σ' τ' 'Ασινὸ λειβάδι,
καμαρωμένα ἐδῶ κι' ἐκεῖ χτυπᾶνε τὶς φτεροῦγες,
καὶ τὸ λειβάδι ἀπ' τὶς φωνὲς βουήζει σὰν καθίζουν,
ἔτσι ἔθνη χύνουνταν πολλὰ κι' ἀφτῶν ἀπ' τὶς καλύβες
σ' τὸν κάμπο τὸ Σκαμαντρινό, κ' ἡ γῆς βροντοβολοῦσε
κάτου ἀπ' τὰ πόδια, σκιαχτερή, κι' ἀφτῶν καὶ τῶν ἀλόγων.
Καὶ στέκουν σ' τὸ Σκαμαντρινὸ ἀνθόστρωτο λειβάδι,
χιλιάδες, σὰν τῆς ἄνοιξης τὰ λούλουδα καὶ φύλλα.
Καὶ σὰ μεγάλα σύγνεφα μυιγῶνε σωρεφτῶνε
ποῦ πλημμυροῦν τὴν ἄνοιξη σὲ προβατίσα στάνη,
τότες ποῦ γύρω ξεχειλᾷ τὸ γάλ' ἀπ' τὶς καρδάρες,
τόσοι σ' τὸν κάμπο στέκουνταν κι' οἱ Δαναοὶ σ' τοὺς Τρῶες
ἀγνάντια, καὶ δὲν ἔβλεπαν τὴν ὥρα νὰν τοὺς φᾶνε.
Κι' ὅπως γιδάδες ἔφκολα πλατιὰ γιδιῶν κοπάδια
τὰ ξεχωρίζουν σ' τὴ βοσκὴ σὰν ἀνακατωθοῦνε,
ἔτσι κι' ἀφτοὺς παράταζαν κι' οἱ καπετάνιοι ἀπ' τό 'να
κι' ἀπ' τ' ἄλλο μέρος, γιὰ νὰ πᾶν σ' τὴ μάχη, καὶ σ'τὸ κέντρο
ὁ 'Αγαμέμνος, μιάζοντας σ' τὴ μέση μὲ τὸν "Αρη,
σ' τὴν ὄψη καὶ σ' τὴν κεφαλὴ μὲ τὸν κεραβνοκράτη
τοῦ Κρόνου γιό, μὲ τὸ θεὸ τῆς θάλασσας σ' τὰ στήθια.
Σὰν τάβρο ποῦ ὅλα ξεπερνᾷ τὰ βόδια σ' τὸ κοπάδι,
κι' ἀπ' ὅλες ξεχωρίζεται σ' τὴ στάνη τὶς γελάδες,
τέτιονε ὁ Δίας ἔκανε κι' ἀφτὸν τὴ μέρα ἐκείνη,
ξεχωριστὸ κατάλαμπρο σ' τῶν ἀρχηγῶν τὴ μέση.
Καὶ τώρα, Μοῦσες, πέστε μου, τῶν οὐρανῶν νυφοῦλες,
(θέαινες εἶστε, κι' εἶστ' ἐκεῖ καὶ ξέρετε τὰ πάντα,
μὰ μὸν τὴ φήμη ἀκοῦμ' ἐμεῖς χωρὶς νὰ βλέπουμ' ἔργα)
πιοὶ στρατηγοὶ τῶν 'Αχαιῶν καὶ πιοὶ 'ταν βασιλιάδες.
Εἰ δὲ τ' ἀσκέρι ἐγὼ νὰ πῶ καὶ νὰν τὸ νοματίσω,
κι' ἂν εἶχα δέκα στόματα καὶ γλῶσσες δὲ μποροῦσα,
κι' ἂν ἄσπαστη εἶχα τὴ λαλιὰ καὶ σίδερο τὰ στήθια.
"Ομως θὰ πῶ τοὺς ἀρχηγοὺς καὶ χώρια κάθ' ἀρμάδα.

* * *

ΑΛΕΞ· ΠΑΛΛΗΣ

Digitized by Google

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἰάκωβος Ἰνώδης

Εἰς τὴν παρισινὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν παρουσιάσθη πρό τινος νεανίας μόλις εἰκοσιτετραετὴς ἔχων θαυμασίαν δεξιότητα περὶ τὴν λύσιν μαθηματικῶν προβλημάτων πολυπλοκωτάτων. Μεταξὺ ἄλλων ἐπροτάθη εἰς αὐτὸν ν' ἀφαιρέσῃ ἀριθμὸν δεκαεπταψήφιον ἀφ' ἑτέρου ἰσομήκους καὶ ἐξετέλεσεν εἰς μίαν στιγμὴν τὴν πρᾶξιν χωρὶς κἂν νὰ σημειώσῃ τοὺς ἀριθμούς, ἀλλὰ μόνον διὰ τῆς μνήμης. Κυβικὰς καὶ τετραγωνικὰς ῥίζας εὕρισκε παίζων. Πλὴν ἄλλων ἠρωτήθη ποία ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος ἦτο ἡ 11 Μαρτίου 1822 καὶ ἀπεκρίθη ἀδιστάκτως: Δευτέρα· προσέθεσε δὲ ὅτι ἄνθρωπος γεννηθεὶς τὴν μεσημβρίαν τῆς ἡμέρας ἐκείνης θὰ ἦτο μέχρι τῆς ὥρας καθ' ἣν ἠρωτᾶτο ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τόσων ἐτῶν καὶ μηνῶν καὶ ἡμερῶν καὶ ὡρῶν καὶ λεπτῶν καὶ δευτερολέπτων. Ὁ νεανίας αὐτὸς τοῦ ὁποίου τὴν εἰκόνα δημοσιεύομεν ἀνωτέρω, εἰς ἣν στάσιν λαμβάνει κατὰ τὴν λύσιν τῶν προβλημάτων, καλεῖται Ἰάκωβος Ἰνώδης.

— Νέα μέθοδος ξυλοστρωσίας δοκιμάζεται νῦν εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν Παρισίων. Δρύϊναι σανίδες τεσσάρων δακτύλων πάχους τοποθετοῦνται ἐπὶ ἄμμου. Εἶτα ἄλλη ἄμμος ἐπιρρίπτεται ἐπ' αὐτῶν, οὕτως ὥστε ὅλα τὰ κενὰ ἰσοπεδοῦνται, καὶ λεπτοτέρα ἄμμος ἐπιστρώνεται ἄνωθεν. Ἡ οὕτω κατασκευαζομένη ὁδὸς ἐναλλὰξ μοχλοκοπεῖται καὶ καταβρέχεται, καθόσον ἡ ὑγρασία ἀναγκάζει τὸ ξύλον ν' ἀπορροφᾷ τὰς γείτονας οὐσίας, καὶ οὕτω συμπηγνύει τὰς διαφόρους ὕλας εἰς ὁμοειδῆ μᾶζαν. Ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ τοιαύτη ξυλοστρωσία θὰ εἶνε διαρκεστάτη, καὶ θὰ ὑφίσταται τὰς μεγίστας δοκιμασίας χωρὶς νὰ ἀλλοιοῦται.

ΓΡΑΜΜΑΤΟΚΙΒΩΤΙΟΝ

Φίλτατε Δροσίνη,

Θυμᾶσαι τοὺς μικροπολῖτες; Δὲν ξέρεις τί μπελᾶ ποῦ μοῦ δίνουν! Οἱ φίλοι μου γυρεύουνε νὰ τοὺς πῶ τί νόημα ἔχει τὸ παραμύθι· τοὺς ἀποκρίνουμαι πῶς προσπάθησα νὰ τοὺς τὸ ξηγήσω ὅσο μπόρεσα παστρικὰ στὸ τέλος τοῦ παραμυθιοῦ. Ὄχι! λένε, δὲν τοὺς φτάνει. Ὁ καθένας τὸ παίρνει διαφορετικά. Καὶ τί θὰ πῇ τοῦτο; καὶ τί θὰ πῇ ἐκεῖνο; Καὶ γιατί καὶ πῶς καταστράφηκαν οἱ μικροπολῖτες; Καὶ νὰ μὴν εἶταν ἀπὸ τὶς πολλὲς φωνές; Καὶ γιατί καὶ πῶς κάθουνται στὴ μύτη τοῦ ξένου καὶ δὲν βλέπουν παρὰ τὴ μύτη; Καὶ τί σημαίνει τὸ κάτω κάτω; Νὰ σὲ πῶ τὴν ἀλήθεια, ζαλίστηκα καὶ μ' ἔπιασε φόβος· μπᾶς καὶ δὲ βγαίνει ἀμέσως τὸ νόημα; Ἄρχισα πιὰ κι ὁ ἴδιος νὰ τὸ μελετῶ. Λίγο λίγο κατάλαβα· κατάλαβα πῶς τὸ παραμυθάκι δὲν ἔχει μόνο φιλολογικὴ σημασία· μπορεῖ νἄχῃ καὶ πολιτική. Γιὰ τοῦτο σήμερα καὶ γὼ ἀποφάσισα νὰ τἀφιερώσω ἑνὸς Μεγαλοπολίτη — τοῦ Τρικούπη.

Ὁ φίλος σου
ΨΥΧΑΡΗΣ

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἀρχαιολογικά

Κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίασιν τῆς Γερμανικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς ἔκαμε πρῶτον ὁ διευθυντὴς αὐτῆς κ. Δαῖρπφελδ βραχεῖαν ἐπισκόπησιν τῶν μέχρι τοῦδε ἐργασιῶν ἐν ταῖς περὶ τὴν Ἐννεάκρουνον ἀνασκαφαῖς. Ὁ δεύτερος γραμματεὺς τῆς σχολῆς κ. Βόλτερς ὡμίλησε περὶ Βοιωτικῶν ἀγγείων καί τινος ἐπ' αὐτῶν παραστάσεως τῆς Ἀρτέμιδος μετὰ λεόντων καὶ σπαραγμάτων ζώων. Τὸ ἀγγεῖον, ὅπερ ἐξήτασεν ἰδιαιτέρως (ἀνήκει δ' εἰς τὸ μουσεῖον τῆς ἡμετέρας ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας) ὕψους οὐχὶ μικροῦ, ἐχρησίμευεν ὡς μνημεῖον ἐπιτάφιον. Ὁ κ. Δαῖρπφελδ ὡμίλησεν αὖθις περὶ τοῦ ὑπὸ Κίμωνος ἀρξαμένου νὰ κτίζεται ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς ἐπὶ τῆς βάσεως τοῦ ὁποίου ἀνηγέρθη κατόπιν ὑπὸ τοῦ Περικλέους ὁ Παρθενών. Ὁ κ. Δαῖρπφελδ, ὅστις ὑπέθεσε τὴν ὕπαρξιν τοῦ πρὸ τῶν Περσικῶν ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς μεταξὺ τοῦ Παρθενῶνος καὶ Ἐρεχθείου καὶ διὰ τῶν ἀνασκαφῶν ἄλλοτε ἀπέδειξεν αὐτὴν περιφανῶς, ἀφορμὴν ἔλαβεν ἐκ νέας τινὸς δημοσιεύσεως τοῦ Ἄγγλου ἀρχιτέκτονος Πένροζ, ὅστις ἄλλα πρεσβεύει περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Ἀντιθέτως ὅμως πρὸς τὰς ὑποθέσεις ταύτας ὁ κ. Δαῖρπφελδ παρέστησε τὸ ζήτημα ὑπὸ τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ ὄψιν ἀρχιτεκτονικῶς καὶ ἱστορικῶς, περιέλαβε δὲ ἐν τῇ ἀνακοινώσει αὐτοῦ τὰ συμπεράσματα, περὶ ὧν καὶ ἄλλοτε ἔγραψε καὶ προσεχῶς ἀπαντῶν εἰς τὸν Πένροζ θὰ διαλάβῃ.

— Ἐν Πειραιεῖ παρὰ τὸ ἀρχαῖον θέατρον καὶ ἄνωθεν τῶν νεωσοίκων τοῦ «Ὁμίλου τῶν Ἐρετῶν» ἀνευρέθησαν ἀπό τινων ἡμερῶν λείψανα ἀρχαίας ἰδιωτικῆς οἰκοδομῆς ἀποτελουμένης ἐκ τριῶν διαμερισμάτων, τοῦ προθύρου, τῆς αὐλῆς καὶ περὶ ταύτης τῆς στοᾶς. Ἐν τῇ αὐλῇ παρετηρήθησαν κατὰ τὴν ἐκσκαφὴν τμήματα ψηφιδωτοῦ τετραγώνου φέροντος εἰς ἑκάστην γωνίαν ἀνθέμια καὶ πρὸς τὰ ἔσω μέγαν κύκλον. Ἀνελπίστως δὲ ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ τετραγώνου ἀνεκαλύφθη κυκλικὸν ψηφοθέτημα παριστῶν κεφαλὴν Μεδούσης. Λεπτομερῆ περιγραφὴν τοῦ σπουδαιοτάτου εὑρήματος ἀποσταλεῖσαν εἰς τὴν *Ἑστίαν* ὑπὸ τοῦ κ. Ἰαχ. Δραγάτση θὰ δημοσιεύσωμεν προσεχῶς.

Digitized by Google

Φιλολογικά

Ἔχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ τελευταῖα φυλλάδια τῶν Mittheilungen τοῦ ἐν Ἀθήναις Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου (τέταρτον τεῦχος τοῦ δεκάτου ἕκτου τόμου) καὶ τῆς Revue des Études Grecques (τέταρτον τεῦχος τοῦ τετάρτου τόμου). Κατὰ σύμπτωσιν περίεργον εἰς ἀμφότερα τὰ τεύχη πολλὴν ἔχουσι θέσιν αἱ ἐπιγραφαὶ τῆς νήσου Κῶ, αἵτινες ἀπό τινος εἵλκυσαν τὴν προσοχὴν τῶν ἀρχαιολογούντων. Πλὴν τῶν λοιπῶν ἐπιγραφικῶν δημοσιευμάτων (Κυζικηνὴ ἐπιγραφὴ ἐν τοῖς Mittheilungen — Ἐπιγραφαὶ τῆς Χερσονήσου καὶ τοῖς Αἰγύπτου), ἀναγράφομεν καὶ τὰς ἑξῆς πραγματείας. Ἐν τοῖς Mittheilungen : Rotfigurige Lutrophoros ὑπὸ Wolters — Relief aus Akarnanien ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ—Das Denkmal Chaeremons—von Nysa ὑπὸ Hiller von Gaertringen. —Ἐν τῇ Revue : Strabon et Polybe ὑπὸ M. Dubois—Sur une epigramme attribuée à Diophante ὑπὸ P. Tannery — Un sarcophage de Sidon ὑπὸ T. R. — Une relique byzantine ὑπὸ G. Schlumberger. Ἐν τῇ Revue περιέχονται ἀκόμη αἱ συνήθεις ἀναγραφαὶ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου καὶ οἱ συνήθεις βιβλιογραφικοὶ πίνακες. Ἔτι δὲ δημοσιεύεται ἐν αὐτῇ καὶ μετάφρασις ἱκανοῦ μέρους τοῦ Πρυτανικοῦ λόγου τοῦ κ. Μιστριώτου. Χάριν ἀκριβείας σημειοῦμεν ὅτι τὴν *Ἑλληνικὴν ἀλληλογραφίαν* δὲν συντάσσει πλέον ὁ κ. Δ. Βικέλας.

—Ὁ σύλλογος «Παρνασσὸς» παρέσχε πίστωσιν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ἐπὶ τῶν ἑορτῶν τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος 3,000 δραχμῶν. Κατὰ τὰς ἑορτὰς ταύτας τελεσθησομένας τὴν 10—12 ἀπριλίου ἐκτὸς τοῦ ἐκφωνηθησομένου πανηγυρικοῦ καὶ τῶν λοιπῶν καλλιτεχνικῶν ἐκδρομῶν, θὰ δοθῇ ἑσπερίς, καθ' ἣν θὰ λάβωσι μέρος ἀπαγγέλλοντες ποιήματά των, ποιηταί, μέλη τοῦ συλλόγου.

Ἐπιστημονικά

Ὁ διάσημος Ἰταλὸς φυσιοδίφης καὶ ψυχολόγος Μαντεγάτζας κατήρτισεν ἐν Φλωρεντίᾳ πρωτοτυπώτατον Ψυχολογικὸν Μουσεῖον. Τὸ Μουσεῖον ἀποτελεῖται ἀπὸ διαφόρους αἰθούσας, ἑκάστη τῶν ὁποίων περιέχει τὰ εἰς ἰδίαν ψυχικὴν ἐνέργειαν ἀναφερόμενα παρασκευάσματα ἢ ἀντικείμενα παμποίκιλα.

Μουσικά

Νέος συνθέτης Δανὸς τὴν πατρίδα ἀνεφάνη, περὶ τοῦ ὁποίου μετ' ἐνθουσιασμοῦ γράφει ὁ εὐρωπαϊκὸς τύπος. Καλεῖται Λύγουστος Ἔννα καὶ ἀνεδείχθη διὰ τοῦ μελοδράματος *Ἡ μάγισσα*, τὸ ὁποῖον παρεστάθη ἐσχάτως ἐν Κοπεγχάγῃ μετὰ θριαμβευτικῆς ἐπιτυχίας.

— Ὁ ἐσχάτως ἀποθανὼν Φερδινάνδος Πραῖγερ εἰς τὸ ἄρτι ἐκδοθὲν περὶ Ῥιχάρδου Βάγνερ σύγγραμμά του ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ μέγας μουσουργὸς ἀφῆκε μακρὰν αὐτοβιογραφίαν του, ἥτις καθ' ἃ ζῶν ἔλεγε πρὸς τὸν Πραῖγερ, ἔπρεπε νὰ ἐκδοθῇ μόνον μετὰ τὴν ἐνηλικίωσιν τοῦ υἱοῦ του Σιγφρείδου. Ἡ ἐνηλικίωσις δ' αὐτὴ συμπίπτει κατὰ τὸ παρὸν ἔτος καὶ ὁ μουσικὸς κόσμος ἤρχισε ν' ἀναμένῃ τὸ ἔργον μετὰ εὐνοήτου ἐνδιαφέροντος.

— Ἡ *Ἀσπασία*, μελόδραμα ἔχον ὑπόθεσιν ἑλληνικὴν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀγῶνος, παρεστάθη μετ' ἐπιτυχίας ἐν τῷ Δουκικῷ θεάτρῳ τῆς Βαϊμάρης.

Θεατρικά

Μέγα σκάνδαλον ἐγένετο ἐν Βουκουρεστίῳ κατά τινα παράστασιν τοῦ ἐκεῖ διατρίβοντος Γάλλου ἠθοποιοῦ Κοκλέν. Οἱ Ῥωμοῦνοι ἠθοποιοὶ ἐξοργισθέντες, διότι οὗτος ἐδείχθη ἥκιστα φιλόφρων, μὴ ἐπιτρέψας εἰς αὐτοὺς τὴν δωρεὰν εἴσοδον καὶ ἄλλως μετὰ σκαιότητος φερθείς, ἐν συμπράξει μετὰ σπουδαστῶν, ἀπεδοκίμασαν θορυβοῦντες τὸν Κοκλὲν καὶ ἐσφαιροβόλησαν αὐτῶν διὰ παντοειδῶν ἀντικειμένων. Ἡ ἀστυνομία ἐπεμβᾶσα ἀποκατέστησε τὴν τάξιν καὶ συνέλαβέ τινας τῶν πρωτουργῶν.

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ

Ἁπλῆ γραφή

Ἁπλῆ γραφὴ λέγεται ἐκείνη ἡ ὁποία οὐδὲν ἔχει τὸ περίτεχνον καὶ ἐπιτηδευμένον, τὰ δὲ γράμματα ἀποτελοῦνται ἀπὸ τὰς στοιχειωδεστάτας καὶ ἀπαραιτήτους γραμμάς των.

Ἡ γραφὴ αὕτη εἶνε ἐν γένει ἀνθρώπων εὐφυῶν καὶ εὐαισθήτων, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐκλεκτῶν ὅλως φύσεων. Ἀλλὰ τὰ εἰδικὰ προσόντα τῶν ἐχόντων ἁπλῆν γραφὴν εἶνε : *Ἁπλότης, φυσικότης, φρόνησις, γαλήνη, ἐγκράτεια, σοβαρότης, ψυχραιμία, φιλαλήθεια.*

ΓΡΑΦΟΛΟΓΟΣ

ΠΑΙΓΝΙΑ

Τὸ πτηνὸν καὶ τὸ κλωβίον.

Ζωγραφήσατε εἰς ἓν φύλλον χάρτου κλωβίον κενὸν καὶ πλησίον αὐτοῦ εἰς ἐλαχίστην ἀπόστασιν μικρὸν πτηνόν, ὡς δεικνύει τὸ πρὸς ἀριστερὰ ἐπάνω τῆς εἰκόνος σχῆμα.

Τώρα πῶς ἠμπορεῖτε νὰ ἐμβάσετε τὸ πτηνὸν εἰς τὸ κλωβίον ;

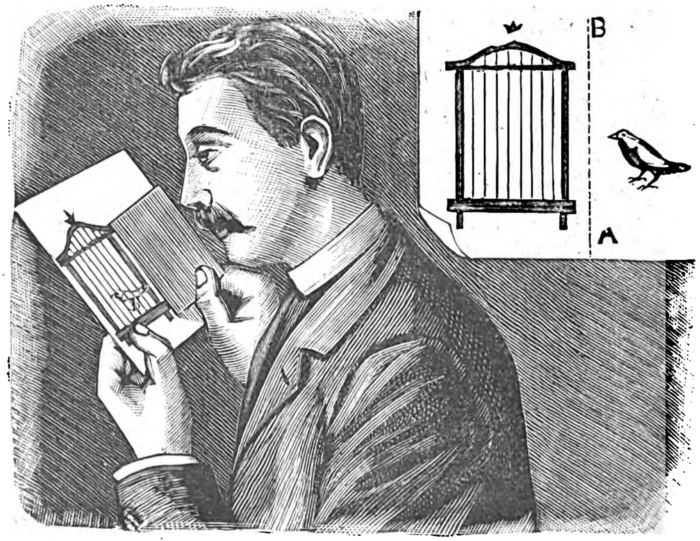

Λάβετε ἐπισκεπτήριον ἢ ἄλλο τι τεμάχιον χονδροῦ χάρτου καὶ θέσατέ το καθέτως ἐπὶ τοῦ σχεδιάσματός σας, ὥστε νὰ χωρίσῃ τὸ πτηνὸν ἀπὸ τὸ κλωβίον· ἔπειτα πλησιάσατέ το πρὸς τοὺς ὀφθαλμούς σας μέχρις οὗ ἐγγίσῃ ἡ ἄκρα τῆς μύτης τὴν κόψιν τοῦ ἐπισκεπτηρίου. Προσηλώσατε τὰ βλέμματα καὶ θὰ ἰδῆτε, δι' ὀπτικῆς ἀπάτης, ὅτι τὸ πτηνὸν φεύγει καὶ ἐμβαίνει εἰς τὸ κλωβίον, ὅπως φαίνεται εἰς τὴν παρατιθεμένην εἰκόνα.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας.

Digitized by Google

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΥ

Ταξίδευα πέρσι στὸ Ἅγιο Ὄρος, καὶ γιὰ διασκέδαση, καὶ γιὰ νὰ κοιτάξω κάτι χειρόγραφα. Καὶ σκαλίζοντας μιὰ μέρα σὲ μιὰ βιβλιοθήκη, πῆρε τὸ μάτι μου ἕνα δεμάτι χαρτιὰ τυλιγμένα μέσα σ' ἕνα κεντημένο μαντίλι, μ' ἕνα σταυρὸ ἀπ' ἔξω, κι ἀπὸ κάτω γραμμένο «Φυλλάδες τοῦ Γεροδήμου».

— Τί χαρτιὰ εἶν' αὐτά ; ῥωτῶ τὸν καλόγερο ποῦ μὲ συνόδευε.

— Καὶ γὼ δὲν καλοξέρω, ἀποκρίνεται ὁ καλόγερος. Ἦρθε πρόπερσι ἕνας γέρος ἀπὸ δῶ, καὶ τ' ἀφῆκε. Δὲν ἤθελε νὰ πῆ μήτε ποῦθε ἦρθε μήτε ποῦ πήγαινε. Εἶταν ἀμίλητος καὶ ἀκόντευτος. Ξήγησε μόνο στὸν Ἡγούμενο πῶς αὐτὰ εἶναι τὰ χειρόγραφά του, κι ὅποιος περαστικὸς ἐπιθυμεῖ ἂς τὰ διαβάση, κι ὅποιος τὰ διαβάση ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος καὶ τοῦ ἀρέσουν, μπορεῖ καὶ νὰ τὰ πάρῃ μαζί του σὰ φεύγῃ.

— Καὶ δὲν τὰ διάβασε κανένας ὡς τώρα ;

— Κανένας. Τἄρριξε ὁ Ἡγούμενος μιὰ ματιά, καὶ μᾶς εἶπε πῶς εἶναι γραμμένα σὲ βάρβαρη γλῶσσα. Τὰ κοίταξε κι ἕνας καθηγητὴς ποῦ ταξίδευε στὰ μέρη μας τὶς προάλλες, καὶ σούφρωσε τὰ φρύδια του καὶ τὰ χείλη του σὰν τὸ χορτάτο ποῦ βλέπει ἕνα κομμάτι ξερὸ ψωμί.

— Εἶμαι περίεργος νὰ τὰ δῶ καὶ γώ, εἶπα τοῦ καλογέρου.

Καὶ κάθησα, κι ἄρχισα νὰ διαβάζω. Καὶ βλέποντας ὁ καλόγερος πῶς δὲ μ' ἔπιανε ἀναγοῦλα καὶ μένα, μόνο διάβαζα κι ὅλο διάβαζα, μὲ καλονύχτισε, (εἶτανε βράδυ), καὶ μοῦ εἶπε, σὰν τελειώσω, νὰ κλειδώσω καὶ νὰ φέρω τὸ κλειδὶ στὸ κελλί του.

Πρέπει νὰ κοντεύανε χαράματα σὰν ξανάδεσα τὰ χαρτιὰ στὸ πανί. Τὰ πῆρα κάτω ἀπὸ τὴ μασκάλη μου, ἔσβυσα τὸ καντήλι, βγῆκα, καὶ κλείδωσα τὴν πόρτα. Τρέχω στὸ κελλὶ καὶ ξυπνῶ τὸν καλόγερο καὶ τοῦ δίνω τὸ κλειδί.

— Τὰ διάβασα ὅλα, τοῦ εἶπα, κ' εἶναι δικά μου. Ὁρίστε αὐτὸ τὸ τάλλαρο γιὰ τὴν καλωσύνη σου. Πρέπει τώρα νὰ πάγω στὸν ἀγωγιάτη μου, γιὰ νὰ ξεκινήσω μὲ τὴ δροσιά. Ἔχε γειά, καὶ προσκυνήματα στὸν Ἡγούμενο.

Κ' ἔφυγα μὲ τὰ χαρτιὰ τοῦ Γεροδήμου μαζί μου. Εἶτανε χτῆμα μου, καὶ δὲν μποροῦσε κανένας νὰ μοῦ τὰ πάρῃ. Μὰ οἱ καλόγεροι εἶναι παράξενοι κάποτες, καὶ δὲν ἤθελα ν' ἀρχίσω φιλονεικίες μαζί τους, ἀνίσως καὶ τοὺς περνοῦσε ὑποψία πῶς κάτι ἔχουν αὐτὰ τὰ χαρτιά. Καβαλίκεψα λοιπὸν τἄλογο, κ' ἔφυγα.

Σὰν ἦρθα στὸν τόπο μου, καὶ τὰ ξαναδιάβασα, καὶ μοναχός μου, καὶ μὲ τοὺς φίλους μου, ἀποφάσισα νὰ τὰ δώσω καὶ στὸ Κοινό, τώρα ἕνα μέρος, κι ἀργότερα, ἂ θέλῃ ὁ Θεός, ὅλα μαζί. Μηγὰρ δὲν εἶχα καὶ τοῦ Γεροδήμου τὴν ἄδεια ; Ὁρίστε τί ἔγραφε ἀπάνω στὸ ξώφυλλο :

«Αὐτὸ τὸ χερόγραφο δὲν εἶναι μήτε ἱστορίες, μήτε παραμύθια. Εἶνε καὶ τὰ δυό. Ὅποιος τὸ πρωτοδιαβάσῃ ὡς τὸ τέλος, εἶναι ὁ κληρονόμος μου. Ἂς τὸ κάμῃ ὅ τι θέλει. Ὅποιος τὸ μισοδιαβάσῃ καὶ πῆ πῶς δὲ βρίσκει μερικὲς ἀλήθειες μέσα σ' αὐτὸ τὸ παραμυθολόγι, καὶ πῶς μερικὰ παραμύθια δὲν εἶνε ἀληθινώτερα κι ἀπὸ ἱστορίες, ἂς ἔχῃ τὸ ἀνάθεμα, ἀμήν».

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ

Πρὶ διαβάσῃς τὶς φυλλάδες μου, εὐλογημένε Χριστιανὲ ποῦ μὲ πῆρες στὰ χέρια σου, ἴσως θέλεις νὰ ξέρῃς ποιὸς εἶταν ὁ Γεροδῆμος. Ἂς σοῦ δηγηθῶ λοιπὸν πρῶτα πρῶτα τὴν ἱστορία μου, σὰν εἶμουνα μωρὸ παιδί. Ἀπ' αὐτὴ θὰ καταλάβῃς μὲ τί λογῆς ἄθρωπο ἔμπλεξες. Θὰ μαντέψῃς, ἂ θέλῃς, τὴν ἱστορία μου σὰ μεγάλωσα. Τὸ παιδὶ θὰ σοῦ δείξῃ τὸν ἄντρα. Δὲ γνώρισα, καὶ πιστεύω πῶς μήτε τοῦ λόγου σου δὲ γνώρισες, κανέναν ποῦ εἶτανε Γιάννης μικρός, κ' ἔγεινε Κώστας σὰ μεγάλωσε. Ὅλα μας μεγαλώνουν, τίποτις δὲν ἀλλάζει.

ΦΥΛΛΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΜΟΥ

Α'. — Μάνας Γυιός.

Γεννήθηκα στὸ σπίτι τῆς μάνας μου, σ' ἕνα νησὶ τῆς Τουρκιᾶς. Εἶταν αὐγή, πρῶτο λάλημα πετεινοῦ. Τὸ δικό μου εἶταν τὸ δεύτερο λάλημα τὴν αὐγὴ ἐκείνη. Ἄκουσα πῶς σὰ μὲ φάσκιωσε καὶ μὲ κρατοῦσε στὰ χέρια της ἡ μαμμῆ, ἔβλεπα τὸ λυχνάρι, καὶ στήλωνα τὰ μάτια μου πρὸς τὸ φῶς. Αὐτὸ δὲ μοῦ φαίνεται καὶ παράξενο. Τὸ παράξενο εἶναι ποῦ σὰ μεγαλώσουμε δὲν ἔχουμε τόση γνώση. Χρόνια καὶ χρόνια μπορεῖ νὰ μένῃ ἕνας λαὸς στὸ σκοτάδι, καὶ μιὰ σπίθα νὰ δῇ, σφαλνᾶ τὰ μάτια του. Κι ἀλλοί στον ποῦ τίναξε τὴ σπίθα στὴ μέση ! Τὸν τρῶν ὁλοζώντανο, τὸ θεομπαίχτη.

Ὁ πατέρας μου ἔπαθε κεῖνο ποῦ παθαίνουν

Digitized by Google

κάποτες οἱ μανάδες. Πέθανε πάνω στὴ γέννα μου! Εἶμουν ὁ πρῶτος του γυιός. Ἀπὸ τὴ χαρὰ του πῆγε κ' ἤπιε, ἤπιε, ὥσπου ἔσκασε. Δὲν εἶταν πρώτη φορὰ ποῦ ἤπιε. Τὸ στερνὸ μεθύσι ξύπνησε μέσα του τὰ παλιὰ μεθύσια, σηκωθήκανε λοιπὸν ὅλα τὰ μεθύσια καὶ τὸν ἔπνιξαν. Εἶχε φάει ὅλο τὸ βιὸς τοῦ παπποῦ μου, κατόπι τῆς μάνας μου, κ' ὕστερα ὕστερα πῆγε νὰ τὴ φάῃ καὶ κείνη μὲ τὴν τρομάρα τοῦ ξαφνικοῦ του θανάτου. Εἴτανε μιᾶς μέρας λεχοῦσα σὰν τὸν ἔφερναν ξερὸ στὸ σπίτι. Δὲν πῶς σὰν τἄκουσε, βούλιαξε μέσα στὸ στρῶμα, κ' ἔχασε τὴ φωνή της, τὸ φῶς της, τὰ δάκρια της. Τὸ γάλα της ἔγεινε φαρμάκι. Μὲ πήγανε σὲ μιὰν ἄλλη λεχοῦσα νὰ μὲ βυζάξῃ. Ἔξη μέρες πέρασαν ἔτσι. Ἔξη μέρες ἡ ψυχή της ἀνέβαινε στὰ χείλη της, καὶ κατέβαινε πάλι. Μὰ πάλαιψε καλὰ μὲ τὸ χάρο, καὶ τονε νίκησε. Ἄλλη μιὰ βδομάδα, καὶ μ' ἔφεραν πίσω. Δὲν πῶς σὰ μὲ εἶδε τώρα ποῦ εἴτανε στὰ συλλογικά της, χαμογέλασε κ' ἔκαμε τὸ σταυρό της, ποῦ δὲν ἔμοιαζα τοῦ μακαρίτη, μόνο τοῦ πατέρα της.

* * * * * * * * * * * *1)

Εἶμουνα λοιπὸν τῆς μάνας μου γυιός, καὶ μαζί της ἀρχίζω τὴν ἱστορία μου.

Καὶ τὴν ἀρχίζω μὲ λίγα λόγια. Ὁ σκοπός μου, καθὼς εἶπα, εἶναι νὰ γνωριστῶ μὲ τὴν ἀφεντειά σου, ἀγνώριστε πατριώτη καὶ κληρονόμε μου. Νὰ ξέρῃς ποιὸς εἶναι ποῦ σοῦ ἀφίνει αὐτὴ τὴν παράξενη σερμαγιά. Ἂ σοῦ πῶ πῶς εἶμαι ἕνας Γεροδῆμος, δὲ θὰ καταλάβῃς τίποτις. Ἂ σοῦ πῶ πῶς εἶμαι λιγνός, μαυριδερός, ἄσκημος, καὶ λιγάκι κουτσός, ἴσως μὲ συχαθῇς κιόλας. Ἂν πάλι μάθῃς μοναχὰ πῶς ὁ πατέρας μου ἔσκασε στὸ πιοτό, τότε δίχως ἄλλο θὰ μὲ ξανατυλίξῃς στὸ μαντίλι, καὶ ὁ Θεὸς τὸ ξέρει πότε θὰ διαβαστοῦν αὐτὲς οἱ φυλλάδες. Ἴσως ὅταν οἱ σοφοὶ τοῦ 2889 γυρεύουνε χερόγραφα ν' ἀποδείξουν πῶς καὶ πρὸ χίλια χρόνια βρισκότανε μερικοὶ Ῥωμιοὶ ποῦ πασκίζανε νὰ γράφουν τὴ γλῶσσα τους.

Ἐκεῖνο ποῦ θαρρῶ πῶς πρέπει νὰ ξέρῃς εἶναι τί λογῆς γυναῖκα εἶταν ἡ μάνα μου, καὶ μὲ τί λογῆς μάτια μ' ἔμαθε νὰ βλέπω τὸν κόσμο. Καὶ τότες μὲ καλὸ ἀρχίζουμε τὴ δουλειά μας.

Τὴ μάνα μου τὴν ἔλεγαν Ἀργυρῶ. Ἂς τὸ ποῦμε τὸ ὄνομά της, γιατ' εἶναι ὄμορφο. Πρώτη φορὰ ποῦ φύλαξα τὴν εἰκόνα της μέσα στὸ νοῦ μου. Εἴτανε σὰ μ' ἔνιβε μιὰ Κεριακὴ πρωῒ νὰ μὲ συγυρίσῃ καὶ νὰ μὲ πάῃ στὴν Ἐκκλησιά. Πρέπει νὰ εἶμουν ὡς τεσσάρω χρονῶ. Πῶς πέρασαν αὐτὰ τὰ τέσσερα χρόνια, ἀπὸ τὴν ὥρα ποῦ πρωτοάνοιξα τὰ μάτια μου, ὡς τὴν Κεριακὴ ἐκείνη ποῦ μ' ἔνιψε ἡ μάνα μου στῆς αὐλῆς τὴ βρυσοῦλα, εἶναι ἄγραφη ἱστορία γιὰ μένα. Δὲ γράφηκε μέσα στὸ νοῦ μου. Τί νὰ τὴ λέγω; Δανεισμένα λόγια θὰ λέγω. Τὸ πολὺ νὰ πῶ πῶς δὲν ὑπόφερε τὸ σπίτι μας ἀπὸ κανένα μεγάλο κακό, δὲν ἦρθε κανένας σεισμὸς νὰ τὸ πλακώσῃ, κανένας δανειστὴς νὰ βουλώσῃ τὶς πόρτες του, δὲν ἦρθε πιὰ κι ὁ χάρος νὰ τὸ ῥημάξῃ. Τί θέλαμε ἄλλο; Ἡ μάνα μου γλίγωρα συνέφερε ἀπὸ τὴ θλίψη της. Ἂν καὶ νέα, τύλιξε ἡ δύστυχη τὸ κεφάλι της μὲ τὴ μαύρη τὴ μαγουλίκα, καὶ κάθησε στὸν ἀργαλειὸ καὶ δούλευε, κ' ἔτσι ζούσαμε. Ἡ ἀδελφή μου ἡ Ἀννοῦλα, ἔξη χρόνια μεγαλήτερή μου, κοίταζε τὶς μικροδουλειὲς τοῦ σπιτιοῦ, μοῦ ἔκανε καὶ τὴν παραμάνα. Βλέπεις τώρα πῶς εἶχα καὶ μιὰ ἀδερφή. Τὴ ζωγραφιά της θὰ τὴν ἔχῃς κατόπι. Τὴ φυλάγω σὲ μιὰ ξεχωριστὴ γωνιὰ μέσα στὴν καρδιά μου, μ' ἕνα καντηλάκι ἀναμμένο μπροστά της, ποῦ δὲ σβύνει ποτές.

Πήγαμε λοιπὸ στὴν ἐκκλησιὰ ἐκείνη τὴν Κεριακή. Ἐκεῖ μέσα στὸ γυναικίτη, μπροστὰ στὸ καφάσι, καθὼς ποῦ ἔκανε τὸ σταυρό της, ἐκεῖ ἀνασήκωσα τὸ πρόσωπό μου καὶ τὴν καλοεῖδα πρώτη φορὰ τὴ μάνα μου, μὲ μάτια ποῦ ἀφίνουν εἰκόνες μέσα στὸ νοῦ. Εἴτανε μαῦρα ντυμένη. Τὰ μάγουλά της εἶταν κατάχλωμα. Ἀπὸ τὴ χαμηλωμένη ματιά της ἔσταζε μιὰ τέτοια λύπη, ποῦ κοίταζες τὰ χείλη νὰ δῇς τί τρέχει, καὶ κεῖ ἔβλεπες τὴν πίκρα ζωγραφισμένη. Αὐτὰ ὅλα τὰ μάζευα τότες καὶ τἄκρυβα μέσα στὸ νοῦ μου, νὰ τ' ἀνιστορῶ καὶ νὰ τὰ νοιώθω τώρα ποῦ μήτε κείνη πηγαίνει πιὰ στὴν ἐκκλησιά, μήτε γὼ ἔχω τὴ δύναμι ποῦ μαζεύει αὐτὰ τὰ λουλούδια τῆς νειότης γιὰ τὴν ἐρημιὰ ποῦ τὴ λένε γεράματα. Ἂν εἶσαι καὶ σὺ ἐξηντάρης, ἀγνώριστε πατριώτη, πές μου, ἂν μπορῇς, πῶς δὲ βγάζεις καὶ σὺ τέτοιες ζωγραφιὲς ἀπὸ τὸ θυμητικό σου, σὰν καθίζῃς στὸν ἴσκιο του τῶ χρόνω σου ἀδυνατισμένος καὶ ἀποκαμωμένος, νὰ ξεκουραστῇς καὶ νὰ δυναμώσῃς. Πές μου ἂ δὲ σὲ παρηγοροῦν τὰ γλυκά τους τὰ χρώματα, ἂς εἶσαι καὶ φονιᾶς, κι ἀβοκάτος, — καὶ ΔΑΣΚΑΛΟΣ! Πές μου ἂ δὲ φωνάζῃ μιὰ κρύφια φωνὴ μέσα σου «Μάνα μου»· κι ἂς ἔμαθες νὰ κλίνῃς τὸ «μήτηρ», καὶ τὸ δυϊκό του μαζί.

Τί παραξενιὰ ὡς τόσο τῆς φύσης! Νὰ μὴ θυμοῦμαι τίποτις ἄλλο σὲ κείνη τὴ λειτουργιά! Μήτε τὸν παπᾶ, μήτε τοὺς ψαλτάδες, μήτε τοὺς πολυελαίους, μήτε τὰ μανάλια. Νὰ μὴ θυμοῦμαι τοὺς πέντ' ἔξη νοικοκυραίους ποῦ πρέπει νὰ περάσανε, μὲ τὸ δίσκο, τὶς τόσες καὶ τόσες γυναῖκες, ποῦ πρέπει νἄρριξαν τὴ φόλα τους, καὶ νὰ θυμοῦμαι τὴ μάνα μου μοναχά! Τὴ μαυροφόρα μάνα στὴ μέση, κ' ἕνα σύννεφο ὁλοτρόγυρα! Ἀπὸ τί δρόμο γυρίσαμε, ποιὸν ἀνταμώσαμε στὸ δρόμο, ποιὸν βρήκαμε σπίτι, τί μᾶς μαγείρεψε ἡ Ἀννοῦλα, τί κάμαμε ὕστερ' ἀπὸ τὸ φαγεῖ, — ὅλα ξεχάστηκαν, καὶ θὰ μείνουν ἀνιστόρητα, ἴσως γιὰ τὴν καλή σου τὴν τύχη.

Ἔρχουμαι λοιπὸ σὲ μιὰ ἄλλη ζωγραφιὰ ποῦ

1) Αὐτὰ τ' ἀστράκια σημαίνουν πῶς ἀφίνουμε μερικὰ ἔξω.

Digitized by Google

γλυκοφέγγει μέσα στὸ νοῦ μου : Μέρα εἴτανε, νύχτα, πρωί, βράδυ, δὲν τὸ θυμοῦμαι. Εἴμαστε ὁλομόναχοι μέσα σὲ μιὰ κάμαρα, ἡ μάνα μου καὶ γώ. Ἡ Ἀννοῦλα δὲν εἴτανε μαζί μας. Ἡ μακαρίτισσα τότες μὲ πῆρε στὰ γόνατά της καὶ κοιτάζοντας ἔξω μὲ μάτια συλλογισμένα, ἄρχισε νὰ κλαίγῃ, καὶ νὰ κλαίγῃ. Ἔτρεχαν τὰ δάκρια κι ἀπὸ τὰ δυὸ μάγουλά της. Τὴν ἔβλεπα ξερός, καὶ δὲν τολμοῦσα νὰ τὴν ρωτήξω τί εἶχε. Μὲ τὸ μικρό μου τὸ κεφάλι κατάλαβα πῶς ὁ πόνος της δὲν εἴταν ἀπὸ τσίμπημα, πέσιμο, πεῖνα ἢ δίψα. Κατάλαβα πῶς εἴταν κάτι ποῦ δὲν τὸ νοιώθουμε μεῖς τὰ παιδιά, πῶς αὐτὸς εἴταν πόνος βαθὺς καὶ μεγάλος, ὄχι παιχνίδι, ὄχι παιδιακήσιο πρᾶμα. Σώπαινα λοιπὸν καὶ τὴν κοίταζα μὲ ἀπορία καὶ πονεσιά. Σιγὰ σιγὰ πέρασε ἡ ἀνεμοζάλη της, στέγνωσαν τὰ μάτια της, ἔσκυψε καὶ μὲ εἶδε, χαμογέλασε, καὶ μ' ἔσφιξε δυνατὰ δυνατὰ στὴν ἀγκαλιά της. Ἔτσι πέρασε κι αὐτὸ τὄνειρο. Πέρασε καὶ πιὰ δὲν ξανᾶρθε. Ξανᾶρθε στὸ νοῦ μου πολλὲς φορές· μὰ στὰ μάτια μου ὄχι. Μεγάλωσα, καὶ δὲν ἀποκότησα ποτὲς ν' ἀνοίξω τὸ στόμα μου καὶ νὰ ρωτήξω τὴ μακαρίτισσα τί τηνε βασάνιζε κείνη τὴ μέρα. Ἴσως ἂν τὄξερε ἡ δύστυχη πῶς θὰ τὴν παρατηροῦσα τόσο καλά, δὲν θὰ μοῦ ἔδειχτε τὴν πληγωμένη καρδιά της.

Ὅσες μανάδες μποροῦνε νὰ φανταστοῦν τί σημάδια μᾶς ἀφίνουνε μερικὰ λόγια τους καὶ καμώματά τους, τί θησαυρὸ καταθέτουνε μέσα μας, πρέπει νὰ εἶναι κι ἀπὸ τὶς βασίλισσες πιὸ περήφανες. Νὰ ξέρουνε μοναχὰ πῶς μιὰ μέρα ποῦ θὰ κοιμοῦνται στὸν τάφο, θὰ σπαρταρᾷ ζωντανὴ μιὰ πράξη τους, ἕνα χάδεμά τους μέσα στὸ θυμητικὸ τοῦ παιδιοῦ τους, τί ἄλλο θέλουν! Ποιὸς μεγάλος τοῦ κόσμου ἀφίνει στὸ νοῦ μας τέτοιες ἀθάνατες ζωγραφιές! Ποιὸς ποιητής, ποιὸς φιλόσοφος — ἄχ, καὶ ποιὸς *δάσκαλος* !

Ἄλλα δυὸ χρόνια πρέπει νὰ κολυμποῦσα μέσα στὴν παιδιακήσια ζωή μου σὰν τὸ ψάρι μέσα στὰ γαλανά του νερά, καὶ κόσμο δὲν ἔβλεπα παρὰ σὰν πηδοῦσα κάποτες ἀπάν' ἀπὸ τὸ κῦμα καὶ κοίταζα στὸν ἀέρα πότε ἀχτίδες, καὶ πότε σκοτάδι.

* * * * * * *

[Ἕπεται συνέχεια]

Ἀθηναϊκὴ Ἠχὼ

Προχθὲς συνεπληρώθησαν ἓξ μῆνες ἀπὸ τοῦ θανάτου τῆς Μ. Δουκίσσης Ἀλεξάνδρας. Μᾶς ἐνεθύμισαν τὸν ἀκριβῆ αὐτὸν χρόνον,—διότι Ἐκείνην ποῖος τὴν ἐλησμόνησεν;—οἱ πένθιμοι κώδωνες τῶν μνημοσύνων, εἰς τὰ ὁποῖα μετὰ συγκινήσεως προςῆλθον οἱ σεπτοὶ αὐτῆς συγγενεῖς καὶ αἱ ἐπισημότητες καὶ ὁ λαὸς «νὰ δεηθῶσι μετὰ τῶν λειτουργῶν τοῦ Ὑψίστου, ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς της».

Ἰδοὺ μία φράσις ἐστερημένη ὁλωςδιόλου σημασίας ἐκ τῶν μυρίων τὰς ὁποίας, λείψανα τοῦ παρελθόντος, μεταχειριζόμεθα καθεκάστην εἰς τὸν ψευδῆ καὶ τυπικὸν αὐτὸν βίον. Καὶ ποῖος ἆρά γε ἐξ ὅσων περιεβλήθησαν τὰς χρυσοπαρύφους στολὰς καὶ εἰςῆλθον εἰς τὸν Ναὸν θριαμβευτικῶς ἢ ἐξ ὅσων χάρις εἰς τὰ πτωχά των ἐνδύματα ἀπεδιώχθησαν διὰ λακτισμάτων ὑπὸ τῶν φρουρῶν, ποῖος ἦλθεν ἐκεῖ εἰλικρινῶς διὰ νὰ παρακαλέσῃ τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῆς ψυχῆς τῆς ἀποθαμένης· ἢ καὶ ποῖος ἐξ ὅσων ἐσκέφθησαν τυχὸν μίαν τοιαύτην βέβηλον σκέψιν δὲν τὸ εὗρεν ἀμέσως περιττὸν καὶ ἀπρεπές, ἀντιπαραστήσας τὴν ἰδίαν ἁμαρτωλὴν συνείδησιν πρὸ τῆς λευκῆς ἁγιότητος Ἐκείνης, ὑπὲρ τῆς ὁποίας ἐκαλεῖτο νὰ εὐχηθῇ ; Τὸ κατ' ἐμέ, δὲν ἠξεύρω ἀκριβῶς ποίαν ἰδέαν ἔχει ἡ ἁγία μας Ἐκκλησία περὶ τῶν μνημοσύνων, οὔτε εἰςέρχομαι ποτὲ εἰς τὰς λεπτομερείας τοῦ δόγματος, τοῦ ἀνεπιδέκτου συζητήσεως, οὔτε μὲ μέλει περὶ τοῦ πῶς ἀντιλαμβάνονται αὐτοῦ οἱ λεγόμενοι εὐσεβεῖς χριστιανοὶ ἢ κατὰ τὸν Λασκαρᾶτον π α π α δ α θ ρ ῶ π ο ι. Ἀλλ' ὁμολογῶ ὅτι ἱστάμενος εἰς μίαν γωνίαν τοῦ Ναοῦ παράμερον καὶ βλέπων τὸν κόσμον ἐκεῖνον τὸν χρυσομέλανα ὑπὸ τοὺς εὐώδεις ἀτμοὺς τῶν θυμιατηρίων, δὲν εὕρισκον ἄλλον σκοπὸν εἰς τὴν συνάθροισιν ἐκείνην ὑψηλότερον καὶ ἁγιώτερον ἢ τὴν ἐν αἰσθητοτέρῳ ἀναπαράστασιν τῆς σβεσθείσης ἐκείνης μορφῆς, τῆς γλυκείας κόρης μὲ τὴν ξανθὴν κόμην καὶ τοὺς γαλανοὺς ὀφθαλμούς, τῆς ὁποίας ἡ ζωὴ ἐξέχυνεν ἓν ἄρωμα ἁγνὸν ὡς ἴου καὶ ἐπότιζε τὴν ψυχὴν μὲ τὴν παρηγορίαν τὴν ὁποίαν κατασταλάζει μόνον τῆς οὐρανίας ἀγαθότητος ἡ καλλονή. Καὶ οἵαν ἐπίδρασιν ἐξημερώσεως καὶ κατευνάσεως καὶ σωτηρίας πραγματικῆς ἐξήσκει, δι' ὅλους ἡμᾶς τοὺς ζῶντας, ἡ ἀνάμνησις τοιαύτης ζωῆς καὶ ἡ λύπη τοιούτου θανάτου, ἡ ἀνακαλουμένη ζωηρῶς καθ' ἣν στιγμὴν συνηθροιζόμεθα νὰ δεηθῶμεν ὑπὲρ ψυχῆς, ἡ ὁποία, καὶ ἄνευ τῆς ἀνισχύρου μας ἐπεμβάσεως, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ἀπολαμβάνει τῆς ὑπεσχημένης μακαριότητος εἰς τὰ χριστιανικὰ Ἠλύσια ἢ εἰς τὴν προσωρινὴν ἀνάπαυσιν τῆς Ἀκάζας, τῆς προδρόμου τῆς βουδδικῆς Νιρβάνας, ἑτοιμαζομένη νὰ μετεμψυχωθῇ εἰς ὂν ὑψηλοτέρας φύσεως, τίς οἶδεν εἰς ποῖον κόσμον πολὺ τοῦ ἰδικοῦ μας τελειότερον, τὸν ὁποῖον θαυμάζομεν μαρμαίροντα ὡς ἀστέρα ἐπὶ τοῦ ἀνεφέλου καὶ σιγηλοῦ στερεώματος τῆς ἐαρινῆς νυκτός . .

*

Καὶ οἱ ἄνθρωποι, εἰς τὴν καρδίαν τῶν ὁποίων ζῇ ἡ γλυκεῖα νεκρά, ἐργάζονται μετὰ ζήλου ὑπὲρ τῆς μνήμης της. Ἰδοὺ ὅτι ἱδρύουσι τώρα ἐπ' ὀνόματί της ἓν μέγα Νοσοκομεῖον. Ὁ Μητροπολίτης, ὁ Δήμαρχος καὶ ὁ Πρύτανις ἀποτελοῦσι τὴν πρὸς συλλογὴν ἐράνων ἐπιτροπήν. Αἱ προσφοραὶ εἶνε γενναῖαι. Μόνον τὸ Πανεπιστήμιον ἐψήφισεν ἐσχάτως ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ τριάκοντα χιλιάδας δραχμῶν. Ταχέως θ' ἀνεγερθῇ τὸ εὐεργετικὸν κατάστημα καὶ οἱ μυρίοι δυστυχεῖς καὶ ταλαιπωρημένοι, τοὺς ὁποίους ἡ στέγη του μέλλει ν' ἀνακουφίσῃ, θὰ εὐλογήσωσιν Ἐκείνην, τῆς ὁποίας θὰ φέρῃ τὸ ὄνομα καὶ θὰ ἐπιστηρίζῃ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις τὴν μνήμην.

Ἀλλά...τὸν ἐνθυμεῖσθε τὸν τρομερὸν ἐναντιωματικὸν τοῦ Βασιλειάδου καὶ εἴδατε πόσας φορὰς ἕως τώρα

Digitized by Google

ἐπῆλθε νὰ κόψῃ τὸν ἐνθουσιασμὸν τῆς πρώτης μου φράσεως; Δυστυχῶς αὐτὴν τὴν φορὰν δὲν εἶμαι ὁ μόνος ἰδιότροπος, ὁ ὁποῖος δὲν εὑρίσκει καὶ πολὺ -πολὺ σχετικὸν μὲ τὴν Βασιλοποῦλαν τὴν ἵδρυσιν τοῦ Νοσοκομείου. Ἡ ἀνάμνησις τῆς δροσερᾶς της νεότητος καὶ τῆς ἀγγελικῆς της καλλονῆς, πῶς ἆρά γε ἁρμόζει νὰ συνδέεται μὲ νόσους, μὲ πόνους, μὲ ὠχρὰ πρόσωπα, μὲ κραυγὰς ἐγχειρήσεων, μὲ ἀϋπνίας πυρετοῦ, μὲ στεναγμοὺς θανάτου;... Ὁμολογῶ ὅτι ἡ ἐκλογὴ δὲν ἐλέγχει πολλὴν καλαισθησίαν, οὔτε ἐγκλείει τὴν πρέπουσαν ποίησιν τὸ μνημεῖον. Καλὸν καὶ ἅγιον ἔργον εἶνε ἡ περίθαλψις τῶν ἀσθενῶν καὶ εὐεργετικὸν ἵδρυμα ἓν Νοσοκομεῖον. 'Αλλ' ἀντ' αὐτοῦ εἴχαμεν τόσα ἄλλα καλλίτερα νὰ κάμωμεν! Δὲν σᾶς φαίνεται ὅτι θὰ ἦτο πολὺ καταλληλότερον — διὰ νὰ φέρωμεν ἓν παράδειγμα μεταξὺ μυρίων — ὅπως ἔκαμαν ἐν Βιέννῃ κῆπον τοῦ Φραγκίσκου Ἰωσήφ, νὰ κάμωμεν καὶ ἐν 'Αθήναις ἕνα... Κῆπον τῆς 'Αλεξάνδρας; Ἆ, ἀλήθεια, δὲν εἶνε ἄσχημη ἰδέα ἕνας κῆπος ἀφιερωμένος εἰς τὴν μνήμην ὑψηλοῦ καὶ πεφιλημένου προσώπου καὶ δὲν ἔχουν πάντοτε ἄδικον αὐτοὶ οἱ κουτόφραγκοι! Φαντασθῆτε τὴν ἔκτασιν αὐτὴν μὲ τὰ ὑψηλὰ δένδρα τὰ πλήρη πτηνῶν, μὲ τὰ μικρά, τὰ ἡδέως μορμυρίζοντα ῥυάκια, μὲ τοὺς χαλικοστρώτους διαδρόμους τοὺς λευκάζοντας ἐν μέσῳ τῆς πρασιᾶς, μὲ τὰ πολύχρωμα ἄνθη τ' ἀρωματίζοντα τὴν ἀτμοσφαῖραν, μὲ τὰς σκιάδας τὰς κισσοσκεπεῖς, μὲ τ' ἀγροτικὰ καθίσματα τὰ περιμένοντα ὑπὸ τὰς ἀναδενδράδας, μὲ τὰς ποικιλοπτέρους ψυχὰς τὰς πετώσας ἀπὸ ἄνθους εἰς ἄνθος, μὲ τὰς γωνίας τὰς πλήρεις ῥομαντικοῦ σκιόφωτος καὶ μυστηρίου. Πῶς θὰ ἐμειδία τὸ μέγα καὶ ποιητικὸν αὐτὸ μνημεῖον τόρα τὴν ἄνοιξιν καὶ πῶς θὰ ἐξεχύνετο εἰς αὐτὸ ὁ κόσμος διψῶν, ἡ νεότης, ὁ ἔρως, ἡ ποίησις —ὄχι μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ πολὺς κόσμος, ὁ πτωχὸς κόσμος, ὁ μὴ εὑρίσκων σήμερον κέντρα ἀναψυχῆς εἰς τὴν πολιτισμένην μας πόλιν καὶ κραιπαλῶν κατὰ προτίμησιν εἰς τὰ ὑπόγεια, ὅπου οἱ ἀτμοὶ τοῦ οἴνου συσκοτίζουσι τὸν νοῦν του, ὥστε σπανίως νὰ ἐξέρχεται ἐκεῖθεν ἄνευ ἐγκλήματος...

*

'Αλλὰ τί πειράζει; Διὰ τὸν ἐγκληματίαν, ἰδοὺ ἡ ἐν Χριστῷ 'Αδελφότης· διὰ τὸν τραυματίαν, ἰδοὺ τὸ Νοσοκομεῖον 'Αλεξάνδρας... Καθὼς φαίνεται μόνον τὸν ὑγιᾶ καὶ τὸν καλὸν ἔχει ἐγκαταλείψει εἰς τὴν τύχην του ἡ παθολογική μας φιλανθρωπία. Διότι καὶ ποῖος ἐφρόντισε ποτὲ νὰ μὴ ἀσθενήσῃ ἐκεῖνος ἢ νὰ μὴ ἐγκληματήσῃ οὗτος; Καὶ ποῖος τὸν ἐνεθάρρυνε ποτὲ καὶ τὸν ἤμειψεν, ἐὰν ἐφάνη τυχὸν μάρτυς καθήκοντος, ἥρως; Ἐδῶ δὲν ὑπάρχει εἷς Κῆπος δημόσιος· ἐδῶ δὲν ὑπάρχει μία ἑταιρία ἀμείβουσα τὴν ἀρετήν. Καὶ θὰ ἦτο κακὸν ἆρά γε—ἰδοὺ καὶ ἄλλη ἐπιμνημόσυνος τιμὴ καταλληλοτέρα,—νὰ ἐδίδετο τὸ ὄνομα τῆς 'Αλεξάνδρας εἰς ἓν τοιοῦτον Βραβεῖον 'Αρετῆς; Μακροχρονίους καὶ πιστὰς ὑπηρεσίας, ἀφοσιώσεις εἰς τὸ καθῆκον, κατανικήσεις πειρασμῶν, γενναίας καὶ αὐταπαρνήτους πράξεις, —πόσων εἰδῶν ἡρωϊσμοὺς δὲν θὰ εἴχαμεν κατ' ἔτος ν' ἀνταμείψωμεν ἐν ὀνόματι τῆς Βασιλοπούλας μας! Θὰ ἐγεννᾶτο ἡ ἅμιλλα μεταξὺ τῶν καλῶν, θὰ ἐδίδετο παράδειγμα προνοίας ἀξιοζήλευτον καὶ τότε θὰ ἐφαίνετο πράγματι, κύριοι καὶ κυρίαι τῆς ἐν Χριστῷ 'Αδελφότητος, ποῦ κεῖται ἡ ἁγνή, ἡ ἀληθὴς φιλανθρωπία...

*

Ὁπωσδήποτε, ἀνεξαρτήτως τοῦ μνημοσύνου τῆς 'Αλεξάνδρας, φρονοῦμεν ὅτι ἔχει μεγάλην ἀνάγκην ἡ κοινωνία μας Βραβείων 'Αρετῆς. Ἐδῶ δὲν εἶνε ὁ τόπος τῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς συζητήσεως τοῦ θέματος. Μίαν μόνον δίδομεν νύξιν διὰ νὰ σᾶς κάμωμεν νὰ τὸ σκεφθῆτε καὶ νὰ τὸ ἐξετάσετε. Ἔπειτα τόρα μόλις ἐκ τῆς ἀνυπομονησίας κρατεῖται ἡ γραφὶς εἰς τὰς χεῖράς μου. Ὁ καιρὸς εἶνε ἐξαίσιος, ἐαρινὸς καὶ μὲ καλεῖ εἰς περίπατον. Ἔχω δίκαιον νὰ ὑπάγω σήμερον κατὰ τὴν ἐξοχήν. Ἐκέντησε παρὰ πολὺ τὴν ὄρεξίν μου τὸ ὑάλινον ἀγγεῖον, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τῆς πρωίας ἔχω ἐπὶ τοῦ γραφείου μου πλῆρες ἀνθῶν τοῦ ἀγροῦ. Ὁποία δρόσος, ὁποῖον ἄρωμα λεπτὸν ἀναδίδεται ἐκ τοῦ ζωηροῦ αὐτοῦ δείγματος τῆς ἀνοίξεως καὶ τῆς ἐξοχῆς! Ἰδοὺ αἱ παπαροῦναι, δεσπόζουσαι μὲ τὸ μέγεθος καὶ τὸ βαθὺ χρῶμα τῶν πετάλων των. Μοῦ ἀρέσει νὰ τὰς βλέπω ἐπὶ τοῦ χείλους τοίχων ἠρειπωμένων μεταξὺ ὀλίγης χλόης, κινούσας φρενητιωδῶς τὰς αἱματώδεις κεφαλάς· πλὴν καὶ μὲ τοὺς ὀξεῖς στάχυς τοῦ νέου σίτου, ὅπως τοὺς βλέπω εἰς τὴν ἀνθοδόχην μου, ἀποτελοῦσι ὡραιότατον σύμπλεγμα. Ἰδοὺ αἱ ἀριστοκρατικαὶ καὶ ποιητικώταται ἀνεμῶναι πλῆθος ῥόδιναι καὶ ἐρυθραί, ὁ κομψότερος ἐαρινὸς κόσμος τῆς κομβιοδόχης. Πῶς εὐαρμοστεῖ πλησίον των τὸ στιλπνὸν κίτρινον τοῦ βατραχίου, τοῦ ὡσεὶ ὑγροῦ πάντοτε ἀνθυλλίου. Ἰδοὺ αἱ κανονικαὶ μαργαρῖται, αἱ ὕπωχροι μὲ τὰ ἐπιμήκη φυλλάρια, τοὺς δείκτας αὐτοὺς τῆς ἀγάπης. Καὶ ἄλλα ἀκόμη καὶ ἄλλα... Πηγαίνω τόρα νά τα χαρῶ καὶ νά τα θαυμάσω, ἀφθόνως ἐσπαρμένα εἰς τοὺς ἀγρούς, εἰς τοὺς τάπητας, τοὺς ὁποίους μεγαλοπρεπεῖς καὶ μυριοχρώμους στρώνει ἡ Ἄνοιξις πρὸ τῶν ποδῶν μας, νὰ ζητήσω καὶ ἐγὼ ὡς ὁ Τυπάλδος τὸ πλάσμα τῆς φαντασίας.

...στὴν ἀνθοστόλιστη
τοῦ κάμπου πρασινάδα.

Σκέπτομαι ὅμως καὶ λυποῦμαι ὅτι ὀλίγους θὰ εὕρω συντρόφους ἅμα διέλθω τὴν ὑπερπληθῆ ὁδὸν Σταδίου καὶ τὴν Πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος καὶ τὴν Δενδροστοιχίαν... Καὶ ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἀγαπῶ πολὺ τὸν κόσμον, καὶ μάλιστα τὸν ἀθηναϊκόν, δὲν ἀγαπῶ ἐξ ἄλλου ποτὲ νὰ θαυμάζω μόνος μου τὸ ὡραῖον, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον νεώτεροί τινες ψυχολόγοι θεωροῦσιν ὡς τὸ πρῶτον ἀμυδρὸν σύμπτωμα τοῦ ἀλτρουισμοῦ, τῆς ὑψίστης τῶν ἀνθρωπίνων ἀρετῶν.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

Digitized by Google

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ *)

Ὁ γερμανικὸς λαὸς ὠνομάσθη παρὰ πολλῶν λαὸς φιλοσοφῶν (das Volk von Denkern), παρεβλήθη δὲ πρὸς τὸν ἀρχαῖον ἑλληνικὸν λαόν, ὅστις ἀνέδειξε τοὺς μεγίστους ἐν τῇ ἀρχαιότητι σοφοὺς καὶ ἵδρυσε τὴν ἀνθρωπίνην ἐπιστήμην. Βεβαίως ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία ἁμιλλῶνται κρατερῶς πρὸς τὴν Γερμανίαν ἐν τῷ σταδίῳ τῶν ἐπιστημῶν· ἀλλὰ τὰ σκῆπτρα τῆς ἐπιστήμης κρατεῖ ἀναντιρρήτως ἡ Γερμανία, ὡς ἀποδεικνύει καὶ τὸ ὅτι κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας ἡ σπουδὴ τῆς γερμανικῆς γλώσσης καὶ ἡ μελέτη τῶν ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν τῶν γερμανῶν ἤρξατο νὰ ἑλκύῃ τὴν προσοχὴν τῶν ἐπιστημόνων ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ, ὅπως καὶ ἐν ἁπάσαις ταῖς ἄλλαις πεπολιτισμέναις χώραις, κατέστη δὲ ἀξίωμα, ὅτι ἀγνοῶν τις τὴν γερμανικὴν ἐπιστήμην οὐδὲν γενναῖον δύναται νὰ πράξῃ ἐν οἱᾳδήποτε σφαίρᾳ τοῦ ἐπιστητοῦ. Ἡ πνευματικὴ αὕτη ἀκμὴ τῆς Γερμανίας χρονολογεῖται ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Τὴν ὤθησιν εἰς τὴν ζωὴν ταύτην ἔδωκαν ἔνθεν μὲν οἱ μεγάλοι φιλόσοφοι τῆς Γερμανίας, οἱ ὁποῖοι ἀναλαμβάνοντες τὸ κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας ἀνακοπὲν ἔργον τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων σοφῶν τῆς ἀναζητήσεως τῶν τελευταίων λόγων τῶν ὄντων καὶ συμπληροῦντες τὰς φιλοσοφικὰς ἐργασίας ὅσας ἐπεχείρησαν ἀπὸ τοῦ Καρτεσίου καὶ ἐντεῦθεν ἄλλοι πρὸ αὐτῶν ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ, ἵδρυσαν τὰ γνωστὰ μεγαλοπρεπῆ καὶ βαθύτατα φιλοσοφικὰ συστήματα· ἐννοῶ τὸν Λεϊβνίτιον, Οὐόλφιον, Κάντιον, Φίχθιον, Σχελίγγιον καὶ Ἕγελον· ἑτέρωθεν δὲ οἱ μεγάλοι τῆς Γερμανίας ποιηταὶ Λέσιγγ, Γκαῖτε καὶ Σχίλλερ. Ἔκτοτε ἤρξαντο πᾶσαι αἱ ἐπιστῆμαι ἐν Γερμανίᾳ νὰ προοδεύωσι καταπληκτικῶς. Μεγάλοι ἱστορικοί, οἷοι ὁ Γερβῖνος, ὁ Μόμψεν, ὁ Νείβουρ, ὁ Κούρτιος, ὁ Βέμπερ, ὁ Σλόσσερ, ὁ Ῥάγκε ἐρευνῶσι τὴν ἱστορίαν τοῦ κόσμου στηριζόμενοι ἐπὶ βαθυτάτων ἐρευνῶν τῶν πηγῶν. Ἡ φιλολογία διὰ τοῦ Βὲκ εἰσέρχεται εἰς νέον στάδιον ἀναπτύξεως. Ἡ δὲ φυσιολογία διὰ ἀνδρῶν, οἷοι ὁ Οὔμβολδος, ὁ Χέλμχολτζ, ὁ Βύχνερ καὶ ἄλλοι, ἀνοίγει νέους ὁρίζοντας ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τῆς φύσεως. Ἡ ἰατρικὴ καὶ ἡ νομικὴ ἐπιστήμη ἀναγεννώμεναι καὶ ἐπὶ νέων βάσεων στηριζόμεναι, ποιοῦσι γιγαντιαῖα ἅλματα προόδου. Εἰς τὴν γενικὴν ταύτην ἀκμὴν τῶν ἐπιστημῶν ἐν Γερμανίᾳ δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ ἀκολουθήσῃ καὶ ἡ ἀκμὴ τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης· διότι αἱ ἐπιστῆμαι συνδέονται στενότατα ἀλλήλαις, εἶναι δὲ πᾶσαι κλάδοι ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ δένδρου. Ἡ χριστιανικὴ θεολογία εἶναι ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, τῶν πηγῶν δηλ. αὐτῆς, τῆς ἱστορίας της καὶ τῆς οὐσίας της. Ἐπιστημονικὴν δὲ ἔρευναν λέγοντες δὲν ἐννοοῦμεν ἄλλο εἰμὴ τὴν φιλολογικήν, καὶ ἱστορικὴν καὶ φιλοσοφικὴν ἐξέτασιν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Ποῦ ἄρα ἀλλαχοῦ ἠδύνατο κατὰ φυσικὸν λόγον νὰ γίνῃ αὕτη τελειότερον ἢ ἐν τῇ χώρᾳ, ἐν ᾗ ἤκμασεν ἡ φιλολογία, ἡ ἱστορία καὶ ἡ φιλοσοφία; Πράγματι κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ χριστιανικῇ χώρᾳ ἀνεπτύχθη τοσοῦτον ἡ θεολογικὴ ἐπιστήμη, οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ ἀνεδείχθησαν μεγαλήτεροι θεολόγοι, οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ ἐγένοντο εὐρύτεραι καὶ βαθύτεραι ἔρευναι περὶ τῶν θεολογικῶν πραγμάτων, περὶ τῶν Γραφῶν, τῆς ἱστορίας τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, ὅσον ἐν Γερμανίᾳ. Διὰ τοῦτο βλέπει τις ἐν τοῖς γερμανικοῖς πανεπιστημίοις ἀκροωμένους τῶν θεολογικῶν μαθημάτων νέους ἐκ πασῶν τῶν χριστιανικῶν χωρῶν, ὀπαδοὺς πάντων τῶν χριστ. δογμάτων. Ἰταλοί, Ἱσπανοί, Γάλλοι, Ἀμερικανοί, Ῥῶσσοι, Ἕλληνες, Βλάχοι, Σέρβοι παρακάθηνται πολλάκις μετὰ τῶν γερμανῶν σπουδαστῶν ὡς ἀκροαταὶ τῶν παραδόσεων τῶν γερμανῶν θεολόγων. Πανταχοῦ δὲ τοῦ κόσμου, ὅπου ὑφίστανται ἀνώτεραι θεολογικαὶ σχολαί, ἡ διδασκαλία γίνεται λαμβανομένων κυρίως ὑπ' ὄψιν τῶν ἐργασιῶν τῶν γερμανῶν ἐπιστημόνων. Καὶ ἐκ τῶν νεωτέρων ἑλλήνων θεολόγων ἤδη ἀπὸ τῶν ἡμερῶν Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως ὅσοι διέπρεψαν ὡς ἐπιστήμονες ὑπῆρξαν γερμανομαθεῖς. Τούτων οὕτως ἐχόντων καὶ τοιαύτης οὔσης τῆς παγκοσμίου σημασίας τῆς γερμανικῆς θεολογίας, ἐθεώρησα καλὸν πληρῶν ἴσως τὴν περιέργειαν πολλῶν ἐκ τοῦ παρ' ἡμῖν λογίου κόσμου νὰ ποιήσω λόγον ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου περὶ τῆς γερμανικῆς θεολογίας, διδῶν διὰ γενικῶν γραμμῶν, καθ' ὅσον δὲν ἀποτείνομαι μόνον πρὸς ἐξ ἐπαγγέλματος θεολόγους, εἰκόνα τινὰ αὐτῆς. Ἵνα δὲ ἐπιτύχω κάλλιον τοῦ σκοπουμένου, ἀνερχόμενος μέχρι τοῦ ΙϚ' αἰῶνος, θέλω ἐπιχειρήσει νὰ παρακολουθήσω τὴν βαθμιαίαν αὐτῆς ἀνάπτυξιν ἀπ' ἀρχῆς τῆς μεταρρυθμίσεως μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν.

Ἀρχόμεθα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς *μεταρρυθμίσεως* ἤτοι τοῦ ΙϚ' αἰῶνος. Ἐπειδὴ ἡ μεταρρύθμισις ἐξεγερθεῖσα κατὰ τῶν σχολαστικῶν παραδόσεων τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας ἐστηρίχθη εἰς τὴν Γραφὴν καὶ ταύτην μόνην ἐκήρυξε πηγὴν τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, ἐστράφη ἀπ' ἀρχῆς ἡ γερμανικὴ θεολογία πρὸ πάντων εἰς τὴν σπουδὴν τῆς Γραφῆς καὶ δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ κυρίως ὡς γραφικὴ θεολογία. Μέχρι τῆς σήμερον ἡ ἔρευνα τῆς Γραφῆς εἶναι τὸ κύριον μέλημα τῆς γερμανικῆς θεολογίας, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον ἡ

*) Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου «Παρνασσοῦ» τῇ 28 Φεβρουαρίου 1892.

Digitized by Google

ἔρευνα τῆς ἱστορίας καὶ τῆς διδασκαλίας τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Ἐν τῇ πρώτῃ δ' ἐκείνῃ φάσει αὐτῆς οἱ διαμαρτυρόμενοι θεολόγοι ἐδέχοντο τὴν θεοπνευστίαν ἐν τῇ στενοτάτῃ αὐτῆς ἐννοίᾳ ὡς ὑπαγόρευσιν ἄμεσον παρὰ τοῦ θείου πνεύματος καὶ αὐτῶν τῶν λέξεων εἰς τοὺς ἱεροὺς συγγραφεῖς, ἐνέμενον δὲ προσκεκολλημένοι περιδεῶς καὶ εἰς τὰ συμβολικὰ ἢ ἐπίσημα βιβλία τῆς ἐκκλησίας των. Εἶχεν ἄλλαις λέξεσι συντηρητικώτατον χαρακτῆρα ἡ γερμανικὴ θεολογία τοῦ ΙϚ' αἰῶνος. Ἐν τῇ χορείᾳ δὲ τῶν τότε θεολόγων διεκρίθησαν αὐτοὶ οἱ πρῶτοι ἱδρυταὶ τῆς μεταρρυθμίσεως, ὁ Λούθηρος καὶ ὁ δεξιὸς τούτου βραχίων ὁ Μελάγχθων, ὡς ἐν τῇ ἐλβετικῇ μεταρρυθμίσει ὁ Ζβίγγλιος καὶ ὁ Καλβῖνος. Ὁ **Λούθηρος** ἦτο εἰδήμων ἀκριβέστατος τῆς ἑβραϊκῆς γλώσσης, ἐφιλοπόνησε δὲ τὴν ἀρίστην γερμανικὴν μετάφρασιν τῆς Γραφῆς, ἥτις μέχρι τῆς σήμερον μένει ἀνυπέρβλητος, συνετέλεσε δὲ ὡς γνωστὸν εἰς τὴν μόρφωσιν τῆς γερμανικῆς γλώσσης εἴπερ τι καὶ ἄλλο γερμανικὸν σύγγραμμα. Ἡ μετάφρασις αὐτη, καθὼς καὶ αἱ Κατηχήσεις του, τὰ ὑπ' αὐτοῦ συνταχθέντα σμαλκαλδικὰ λεγόμενα ἄρθρα, αἱ ἑρμηνεῖαί του εἰς διάφορα βιβλία τῆς Γραφῆς καὶ τὰ ἄλλα ἔργα του ἐλέγχουσι τὸ βαθὺ θρησκευτικὸν πνεῦμα καὶ τὴν σπανίαν τοῦ Λουθήρου πολυμάθειαν. Ὁ **Μελάγχθων** ὁ συγγράψας τὸ πρῶτον δογματικὸν ἔργον τῆς λουθηρανικῆς ἐκκλησίας, ἤτοι «Τὰ κυριώτατα ἄρθρα τῆς Θεολογίας», ἦτο ὡς συγγραφεὺς γλαφυρώτερος τοῦ Λουθήρου. Ὁ Μελάγχθων ἦτο κάτοχος τῆς κλασικῆς παιδείας, ἀνήκων εἰς τοὺς λεγομένους οὐμανιστὰς τῶν χρόνων ἐκείνων, οἵτινες ἵσταντο ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις τῆς κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα ἀναγεννηθείσης ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς φιλολογίας. Τὴν αὐτὴν ὑπέροχον θέσιν ὡς θεολόγοι συγγραφεῖς κατεῖχον καὶ οἱ τῆς ἐλβετικῆς μεταρρυθμίσεως ἀρχηγοὶ **Ζβίγγλιος** καὶ **Καλβῖνος**, ἐξ ὧν ὁ μὲν πρῶτος πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἰδεῶν του συνέγραψε τὸ σύγγραμμα «Περὶ ὀρθῆς καὶ ψευδοῦς θρησκείας», ὁ δὲ δεύτερος τὴν «Θεολογικὴν διδασκαλίαν». Δευτερεύουσαν θέσιν τοὐναντίον κατέχουσιν ὁ **Φλάκκιος**, ὁ συγγραφεὺς τῶν Μαγδεμβουργικῶν ἑκατονταετηρίδων, μεγάλης, σπουδαίας, ἐπὶ τῶν πηγῶν στηριζομένης ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, ὁ Λουθηρανὸς δογματικὸς **Χεμνίτσιος**, ὁ **Βέζας**, ὁ **Λέων Ἰούδας** καὶ ὁ **Οἰκολαμπάδιος**. Παρὰ τοῖς μετερρυθμισμένοις ἐπεχείρησε μετάφρασιν τῆς Γραφῆς ὁ **Καστέλιος**, ὁ δὲ περίφημος **Γρότιος** ἡρμήνευσεν αὐτήν. Ἡ νέα, τότε ἀρξαμένη ἐξήγησις τῆς Γραφῆς, στηριζομένη ἐπὶ ἀκριβεστέρας γνώσεως τῶν ἀρχικῶν γλωσσῶν τῶν κειμένων τῆς Π. καὶ Κ. Δ. ἤτοι τῆς ἑβραϊκῆς καὶ ἑλληνικῆς κοινῆς διαλέκτου καὶ ὡπλισμένη διὰ τελειοτέρων γραμματικῶν καὶ φιλολογικῶν βοηθημάτων, ἦτο πολὺ ὀρθοτέρα τῆς ἐν ταῖς δυτικαῖς σχολαῖς κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Βουλγάτας ἢ λατινικῆς μεταφράσεως τῆς Γραφῆς παρὰ τοῦ Ἱερωνύμου γινομένης, ζητοῦσα τὴν κατὰ γράμμα καὶ ἱστορικὴν ἔννοιαν τοῦ κειμένου καὶ ἀποφεύγουσα τὰς ἀλληγορίας καὶ τὰς ἄλλας μυστικὰς καὶ καβαλιστικὰς ἑρμηνείας, εἰς ἃς ἐνησμένιζον οἱ μεσαιωνικοὶ σχολαστικοὶ μάλιστα Θεολόγοι. Εἰς τὴν γνῶσιν τῶν πρωτοτύπων κειμένων συνετέλεσαν πολὺ τότε τὰ περὶ ἑβραϊκῆς καὶ ἑλληνικῆς γλώσσης ἔργα τῶν δύο **Βουξδορφίων**.

Μεταβῶμεν εἰς *τὸν ΙΖ' αἰῶνα*. Κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον καταπίπτει ἡ γερμανικὴ Θεολογία ἐν μέρει· αἰτία δὲ τῆς καταπτώσεως ἐγένοντο αἱ δειναὶ περιστάσεις, δι' ὧν διῆλθε τότε ἡ Γερμανία. Ἦτο ἡ ἐποχὴ τοῦ τριακονταετοῦς πολέμου, καθ' ὃν λυσσωδῶς παλαίοντες πρὸς ἀλλήλους διαμαρτυρόμενοι καὶ καθολικοί, εἰς οὓς διῃρέθη ὁ γερμανικὸς λαός, ἠρήμωσαν τὴν χώραν καὶ κατέστρεψαν ἐν αὐτῇ πᾶσαν σχεδὸν τὴν πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ, ἥτις εἶχε γίνει κατὰ τὸν ΙΕ' καὶ ΙΣΤ' αἰῶνα. Ἡ Γερμανία ὠπισθοδρόμησε τότε κατὰ ἕνα σχεδὸν αἰῶνα· ὁ ἀριθμὸς τῶν σχολείων ἠλαττώθη· ἡ παιδεία παρήκμασε· τὰ φῶτα ἐφυγαδεύθησαν ἐκ τῆς χώρας. Οἱ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος γερμανοὶ θεολόγοι, πνεύματα ταπεινά, προσκεκολλημένοι τυφλῶς εἰς ὅσα ὁ Λούθηρος ἐδίδαξε καὶ κατὰ γράμμα καὶ πιστῶς τὰ ἐπίσημα τῆς λουθηρανικῆς ἐκκλησίας βιβλία ἀκολουθοῦντες, ἠσχολοῦντο ἐπὶ τῇ βάσει τῶν τύπων τῆς ἀριστοτελικῆς διαλεκτικῆς ἁπλῶς εἰς τὸ νὰ ἐπεξεργάζωνται τὰ παραδεδεγμένα δόγματα, ἀναλύοντες αὐτὰ καὶ βεβιασμένως καὶ σοφιστικῶς δικαιολογοῦντες. Τοιουτοτρόπως ἐσχηματίσθη τότε παρὰ τοῖς λουθηρανοῖς **προτεσταντική τις σχολαστικὴ θεολογία**, ὁμοία τῇ σχολαστικῇ λατινικῇ θεολογίᾳ τῶν μέσων αἰώνων. Ἡ αὐτὴ ἔλλειψις φιλοσοφικοῦ πνεύματος, ἡ αὐτὴ ἀπουσία πάσης ἐμβριθοῦς ἐρεύνης τῆς οὐσίας καὶ τῶν βάσεων τῶν πραγμάτων, ἡ αὐτὴ παραμέλησις τῆς μελέτης τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἐρεύνης τῆς Γραφῆς χαρακτηρίζει καὶ τοὺς διαμαρτυρομένους τούτους σχολαστικοὺς ὅπως καὶ τοὺς μεσαιωνικοὺς σχολαστικοὺς τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας. Ἡ μικρολογία των πολλάκις ἐνθυμίζει τὴν μικρολογίαν καὶ κενολογίαν τῶν μεσαιωνικῶν σχολαστικῶν, οἵτινες, ὡς λέγει ὁ Ἔρασμος, συνεζήτουν ζητήματα γελοιωδέστατα πολλάκις, οἷον ἂν ὁ ἐνανθρωπήσας θεῖος λόγος ἠδύνατο νὰ γίνῃ γυνή, ὅπως ἐγένετο ἀνήρ, ἢ ἂν ἠδύνατο νὰ γίνῃ κάνθαρος, ὅπως ἐγένετο ἄνθρωπος! Τοιοῦτοι σχολαστικοὶ διαμαρτυρόμενοι θεολόγοι ἐγένοντο ὁ **Καλώβιος**, ὁ **Χούττερος**, ὁ **Γερχάρδος**, ὁ **Κβένστσταιδτ**, ὁ **Κάρπτζοβ** καὶ ἄλλοι. Ὁ σχετικῶς μᾶλλον πεφωτισμένος ἐκ τῶν τότε θεολόγων ἦτο ὁ **Θωμάζιος**, ὁ συντελέσας μεγάλως εἰς τὸ νὰ καταπολεμηθῇ καὶ παύσῃ πλέον

Digitized by Google

ἡ κατὰ τῶν κατηγορουμένων ἐπὶ μαγείᾳ δῆθεν προσώπων ἀπηνὴς καταδίωξις, ἥτις κληρονομηθεῖσα παρὰ τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας ἐξηκολούθησεν ἐπὶ μακρὸν χρόνον νὰ κάμνῃ πλεῖστα θύματα καὶ ἐν τῇ διαμαρτυρομένῃ ἐκκλησίᾳ. Τὸ αὐτὸ σχολαστικὸν πνεῦμα ἐπικρατεῖ καὶ παρὰ τοῖς συγχρόνοις καλβινισταῖς θεολόγοις *Μακόβσκῃ*, ***Μαρεσίῳ***, ***Βοετίῳ*** καὶ ***Χοόρνβεκ***.

Κατὰ τῆς τοιαύτης ὅμως ξηρᾶς καὶ σχολαστικῆς θεολογικῆς τάσεως δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐγερθῇ ἀντίδρασις. Οἱ λεπτολόγοι οὗτοι διαλεκτικοὶ θεολόγοι περιορίζοντες ὁλόκληρον τὸν χριστιανισμὸν εἰς ἀκαταλήπτους καὶ ἀγόνους πολλάκις δογματικὰς θεωρίας, εἶχον παραμελήσει ἐντελῶς τὸν πρακτικὸν χριστιανισμόν. Ἐρίζοντες περὶ τῆς ὀρθότητος τῶν δογμάτων μόνον ὠλιγώρουν τῆς ἠθικῆς μορφώσεως τοῦ λαοῦ. Τὰ ἤθη ἐν τῷ μέσῳ τῶν φανατικῶν μεταξὺ καθολικῶν καὶ διαμαρτυρομένων διενέξεων καὶ κατόπιν τοῦ φοβεροῦ καὶ ὡς πρὸς τὰς ἀπανθρωπίας διακριθέντος τριακονταετοῦς πολέμου εἶχον ἐξαγριωθῆ· ἡ αὐστηρότης καὶ σωφροσύνη εἶχον ἐκλίπει· ἡ εὐσέβεια περιωρίζετο μόνον εἰς τοὺς ἐξωτερικοὺς τύπους τῆς λατρείας καὶ εἰς τὴν παραδοχὴν τῶν αὐστηρῶν λουθηρανικῶν δογμάτων. Τότε ἐπεφάνη μεταξὺ τῶν Γερμανῶν ἐπισημότατος θεολόγος, ὁ περίφημος ***Σπένερ***, ὁ μετὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος ἀκμάσας, ὅστις καταπολεμῶν τὸν νεκρὸν ἐκεῖνον δογματισμόν, ὑπέδειξεν ὅτι ἦτο ἀνάγκη ἡ θεολογία νὰ γίνῃ πρακτικωτέρα· ὅτι οἱ θεολόγοι πρέπει πρὸ πάντων νὰ αἰσθάνωνται τὴν θρησκείαν, νὰ ἔχωσιν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ νὰ μὴ περιορίζωσιν αὐτὴν μόνον ἐν τῷ νῷ· ὅτι ὁ εὐσεβὴς καὶ χρηστὸς βίος συνιστᾷ πρὸ πάντων τὸν θεολόγον καὶ ὅτι οὕτως εὐσεβῶς μορφούμενοι οἱ λειτουργοὶ τῆς ἐκκλησίας δύνανται καὶ τὸν λαὸν ἠθικῶς νὰ ἀναπλάσωσι. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐφρόνει ὁ Σπένερ ὅτι ἔπρεπεν οἱ θεολόγοι νὰ προπαιδεύωνται ἐν τοιούτῳ πρακτικῷ πνεύματι. Ὡς μέσον δὲ συνίστα τὰς κληθείσας «εὐσεβεῖς συναθροίσεις» (Collegia pietatis), ὅπου συνερχόμενοι κατὰ ὁμίλους οἱ φίλοι τῆς θρησκείας νὰ μελετῶσι τὰς Γραφάς, ἀποφεύγοντες τὰς περιέργους συζητήσεις καὶ μόνον τὴν ἀλλήλων οἰκοδομὴν ζητοῦντες. Συνίστα δὲ καὶ τὴν τῶν νέων ἐπιμελῆ κατήχησιν. Εἰς καθαρῶς θεωρητικάς, δογματικὰς συζητήσεις ἐδίδεν ὁ Σπένερ ὀλίγην σημασίαν. Ὁ Σπένερ διὰ τῶν πολλῶν συγγραμμάτων του ἰδίως τοῦ ἐπιγραφομένου «Εὐσεβεῖς πόθοι», καὶ διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς ἄλλης ἐνεργείας του μεγίστην ἐπιρροὴν ἐξασκήσας ἐπὶ τῶν συγχρόνων, μετέβαλε τὴν τάσιν τῆς γερμανικῆς θεολογίας καὶ κατέστησεν αὐτὴν ἔκτοτε πρακτικωτέραν. Ὁ ἐπισημότερος μαθητής του ὑπῆρξεν ὁ ***Φράγκε***, ὅστις κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Σπένερ ἐξηγῶν τὰς Γραφὰς ἐν Λειψίᾳ ἠναγκάσθη ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων τοῦ πνεύματος τούτου νὰ φύγῃ καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν Ἄλλην νὰ ἱδρύσῃ τὸ μετὰ ταῦτα περίφημον καταστὰν πανεπιστήμιον τῆς πόλεως ταύτης. Ὑπὸ τοῦ Σπενερικοῦ πνεύματος ἐνεφορεῖτο καὶ ὁ ***Βουδδαῖος*** ἄλλος ἐπίσημος θεολόγος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Κρότον ἐποίησεν ἐν τῇ αὐτῇ ἐποχῇ καὶ ὁ ἐν Χέλμσταιδτ καθηγητὴς τῆς θεολογίας *Κάλλιστος*, ὅστις ἦτο ἐναντίον τῶν διαιρέσεων τῶν χριστιανῶν, ἐφρόνει δὲ ὅτι πλὴν τινων διαφορῶν συμφωνοῦσιν ἐν ταῖς οὐσιώδεσι πάντες οἱ χριστιανοὶ τῶν διαφόρων δογμάτων καὶ ὅτι, ἂν ὡς βάσις ἐτίθεντο ἡ πίστις τῶν ἀρχαίων χριστιανῶν καὶ οἱ ὅροι τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων τῶν πρώτων αἰώνων τοῦ χριστιανισμοῦ, θὰ ἠδύναντο νὰ ἑνωθῶσι πάντες οἱ χριστιανοὶ εἰς μίαν ἐκκλησίαν. Ἐκ τῶν τότε θεολόγων ἠσχολήθησαν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν ὁ *Ἀρνῶλδος* καὶ ὁ *Μόσχεϊμ*. Ὁ τελευταῖος οὗτος εἶναι ὁ πρῶτος συγγράψας ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν ἐπὶ νέων βάσεων, καταλιπὼν τὴν ἀρχαίαν μηχανικὴν διαίρεσιν αὐτῆς κατὰ αἰῶνας, εἰσαγαγὼν δὲ τὴν φυσικωτέραν εἰς περιόδους, καὶ μετὰ κριτικοῦ πνεύματος ἐξετάζων καὶ κρίνων τὰ γεγονότα τὰ ἀπαρτίζοντα τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν. Εἶναι λοιπὸν ὁ πατὴρ τῆς νεωτέρας ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας. Ὁ *Βέγκελ* ἐκ τῶν τότε θεολόγων συνέγραψε τὴν ἀρίστην ἑρμηνείαν εἰς τὴν Κ. Δ. Τὴν σειρὰν τῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης θεολόγων κλείει ὁ πολυμαθὴς ***Φαβρίκιος*** ὁ συγγράψας τὴν γνωστὴν ἐκκλησιαστικὴν βιβλιοθήκην καὶ πρῶτος φιλοπονήσας πλήρη κατὰ τὸ δυνατὸν ἔκδοσιν τῶν Ἀποκρύφων.

Ἔλθωμεν εἰς τὸν *ΙΗ΄ αἰῶνα*. Ὁ ΙΗ΄ αἰὼν εἶνε ἡ ἐποχὴ τῆς ἐξεγέρσεως κατὰ τῆς πατροπαραδότου πίστεως ἐν ἁπάσῃ τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὡδήγησαν πολλὰ αἴτια. Ἡ φιλοσοφία κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας τελοῦσα ἔργα ὑπηρέτιδος παρὰ τῇ δεσποζούσῃ θεολογίᾳ καὶ ὑποτεταγμένη ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ παπισμοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν ἤρξατο μόλις ἀπὸ τοῦ ΙϚ΄ αἰῶνος νὰ χειραφετῆται καὶ αὐτόνομος γενομένη νὰ ἐπιλαμβάνηται τῆς ἐξετάσεως τῶν τελευταίων λόγων τῶν ὄντων καὶ τῆς ἐρεύνης τῆς φύσεως ἀνεξαρτήτως οἱουδήποτε θετικοῦ δόγματος. Οὐ μόνον δὲ οἱ φυσιολόγοι καὶ φιλόσοφοι δὲν ἐλάμβανον πλέον ὑπ' ὄψιν τὰς διδασκαλίας τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ' ἀναμιμνησκόμενοι τῆς ἀρχαίας δουλείας ἐκ φυσικῆς ἀντιδράσεως ἐνεφοροῦντο ὑπὸ ἐχθρικοῦ πνεύματος πρὸς αὐτὴν καὶ ἐπεδίωκον πᾶσαν εὐκαιρίαν ἵνα ἐπιδείξωσι τὸ ἐχθρικὸν τοῦτο πνεῦμα παντοιοτρόπως. Ἐν γένει μετεβλήθη κατὰ μικρὸν ἡ περὶ κόσμου θεωρία τῶν ἀρχαίων καὶ μέσων αἰώνων οὐσιωδῶς ἀφ' ὅτου ὁ Κοπέρνικος ἀνεκάλυψε καὶ ἀπέδειξε τὴν περὶ τὸν Ἥλιον περιστροφικὴν κίνησιν τῆς γῆς, ὁ δὲ Κέπλερος, ὁ Γαλιλαῖος καὶ ὁ Νεύτων διέδωκαν καὶ ὑπεστήριξαν τὰς θεωρίας τῆς νέας ἀστρονομίας.

Digitized by Google

Η ΚΕΦΑΛΗ ΤΗΣ ΜΕΔΟΥΣΗΣ

Ὁ Βάκκων ἀφ' ἑτέρου καὶ ὁ Χοῦμε καὶ ὁ Λόκκε ἐν Ἀγγλίᾳ εἰσάγουσιν εἰς τὴν φιλοσοφίαν καὶ ἐπιστήμην τὴν αὐστηρὰν μέθοδον τῆς παρατηρήσεως, θεωροῦντες ὡς ἀληθὲς μόνον ὅ,τι διὰ τῶν πειραμάτων τῆς παρατηρήσεως ἐν γένει δύναται νὰ ἀποδειχθῇ. Συμφώνως πρὸς τὰς τάσεις ταύτας οἱ λεγόμενοι Deistae ἐν Ἀγγλίᾳ ἀποκρούοντες πᾶσαν ὑπερφυσικὴν ἀποκάλυψιν, ἀντιτάσσουσιν εἰς τὰ θετικὰ δόγματα τοῦ χριστιανισμοῦ τὰς ἁπλᾶς διδασκαλίας τῆς φυσικῆς θρησκείας, τὸν Θεόν, τὴν ψυχήν, τὴν ἀθανασίαν. Ἐξ ἄλλου δὲ ἐν Γαλλίᾳ ὁ Καρτέσιος, ὁ πατὴρ τῆς νεωτέρας φιλοσοφίας, οἰκοδομεῖ ὁλόκληρον τὸ φιλοσοφικὸν σύστημά του ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς ἀμφιβολίας καὶ εὑρίσκων ὡς μόνον βέβαιον τὴν νόησιν τοῦ ἀνθρώπου. Νοῶ, ἄρα εἶμαι· Cogito ; ergo sum εἶναι τὸ ἀρχιμήδειον Δός μοι πᾷ στῶ καὶ τὰν γᾶν κινάσω τοῦ Καρτεσίου. Τοῦ Λεϊβνιτίου καὶ Οὐολφίου τὰ φιλοσοφικὰ συστήματα δὲν ἀντέκειντο βεβαίως συστηματικῶς εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν, ἀλλὰ πραγματευόμενα καὶ αὐτὰ περὶ φυσικῆς ἢ ἐκ μόνου τοῦ ὀρθοῦ λόγου πηγαζούσης θρησκείας ὑπεδείκνυον τὸν ἀνθρώπινον λόγον ὡς ἱκανὸν νὰ δημιουργήσῃ ἴδιον θρησκευτικὸν σύστημα. Ὁ Κάντιος τέλος, ὅστις ἐδίδασκε μὲν ὅτι θεωρητικῶς εἶναι κατ' αὐτὸν ἀναπόδεικτοι δῆθεν αἱ περὶ Θεοῦ, ἐλευθερίας καὶ ἀθανασίας ἰδέαι, παρεδέχθη ἐν τούτοις ταύτας ὡς αἰτήματα, ὡς ἀναγκαίως ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἐπιβαλλομένας προϋποθέσεις τοῦ πρακτικοῦ λόγου ἢ τοῦ ἠθικοῦ αἰσθήματος, συνέγραψε σύγγραμμα «Περὶ τῆς θρησκείας ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ ὀρθοῦ λόγου». Ἐν Γαλλίᾳ ἕνεκα τῆς πιέσεως τοῦ παπισμοῦ καὶ ἕνεκα τῆς διαφθορᾶς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ συνασπισμοῦ αὐτοῦ μετὰ τῆς ἀκολάστου βασιλείας καὶ τῆς διεφθαρμένης ἀριστοκρατίας, ἡ ἀντίστασις κατὰ τῆς ἀρχαίας ἐκκλησιαστικῆς πίστεως κατ' ἀνάγκην προσέλαβεν ὀξύτερον χαρακτῆρα.

[Ἕπεται συνέχεια] ΔΙΟΜΗΔΗΣ Α. ΚΥΡΙΑΚΟΣ

Digitized by Google

ΘΕΜΟΣ ΑΝΝΙΝΟΣ

Ἡ φαντασία τοῦ παρακολουθήσαντος μετ' ἀγάπης τὴν παρ' ἡμῖν γελοιογραφίαν ἀνακαλεῖ πάντοτε τὸν μοναδικὸν αὐτῆς ἐργάτην, — εἴτε μὲ τὴν ἀληθῆ του μορφήν, ἐὰν τὸν εἶδεν, εἴτε μὲ πάνοπτον, νὰ τοῦ δώσῃ οἱανδήποτε στάσιν, νὰ τὸν εἰσαγάγῃ εἰς οἱανδήποτε παράστασιν, ἐν μέσῳ τῶν χειροκροτημάτων τοῦ πλήθους καὶ τῶν γελώτων εἰς βάρος τοῦ δυστυχοῦς αὐτοῦ, τοῦ ὑ-

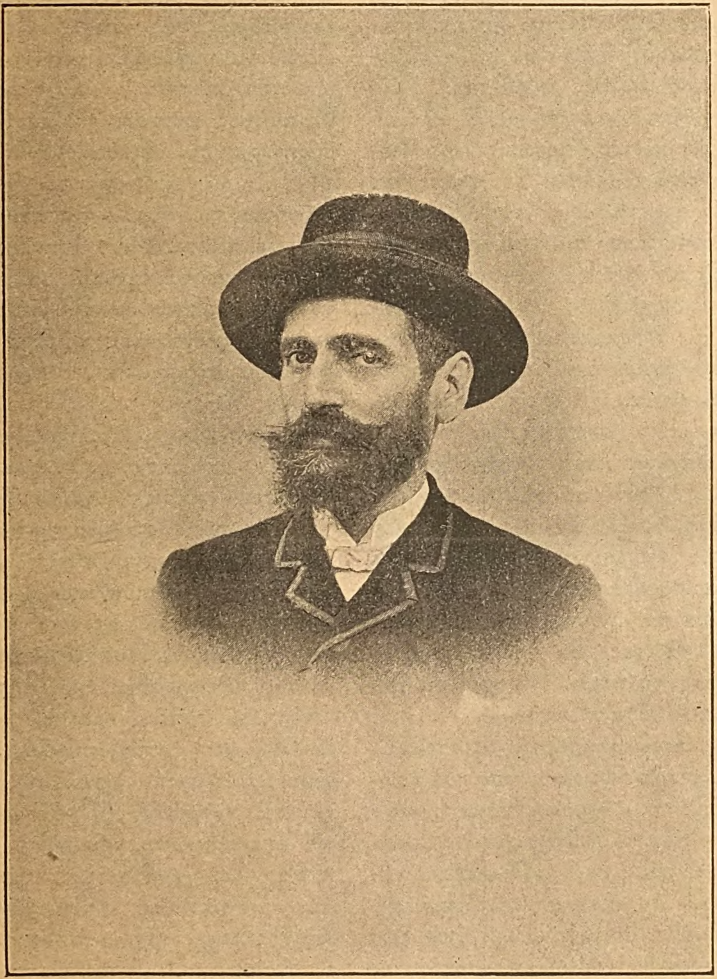

ἰδανικήν, ἂν τυχὸν τῷ εἶνε ἄγνωστος — ἐν εἰκόνι παραδόξου τινὸς ἀποθεώσεως. Καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἐφ' οὗ τὸν ἀνύψωσεν ἡ σπανία του ἰδιοφυΐα, μειδιᾷ ἓν μειδίαμα, ἐνέχον εἰς τὸ βάθος πικρίαν, καὶ συγκρατεῖ δεδεμένα ἀπὸ τῆς μολυβδίδος τὰ νήματα τὰ περατούμενα ἀκτινοειδῶς μέχρις ὅλων τῶν ὁπωσδήποτε δρώντων προσώπων τοῦ συγχρόνου ἀθηναϊκοῦ βίου. Παρίστανται ὡς νευρόσπαστα γύρω του ἐν φόβῳ καὶ τρόμῳ. Αὐτὸς ἐκεῖ εἶνε ὁ κύριος τῶν κινήσεών των, τῆς φυσιογνωμίας των, τῆς ὑπολήψεώς των. Εἱμπορεῖ νὰ σύρῃ ἔμπρός του ὅποιον θέλῃ, νὰ τὸν ἐξυψώσῃ ποπεσόντος, ὄχι μὰ τὴν ἀλήθειαν πάντοτε ἀδίκως, εἰς τὸ ὀξὺ ἄκρον τῆς μολυβδίδος ἐκείνης... Ποσάκις δὲν τὸ ἔκαμεν αὐτὸ ἕως τόρα καὶ ποσάκις οἱ σοβαρώτεροι τῶν ἀνθρώπων δὲν παρήλασαν πρὸ τοῦ κοινοῦ μορφάζοντες κωμικῶς καὶ φέροντες παραπλεύρως, ὡς στίγμα ἀλλοκότου τιμωρίας, τὴν ὑπογραφὴν ἢ τὸ μονόγραμμα τοῦ καλλιτέχνου!...

Τὸν μυθολογικὸν αὐτὸν ἥρωα εἶνε ἐν τούτοις δυνατὸν νὰ τὸν συναντήσετε εἰς πᾶσαν ὥραν καὶ εἰς πᾶσαν ὁδόν. Εἱμπορεῖτε μάλιστα νὰ τὸν παραφυλάξετε μετὰ βεβαιότητος νὰ τὸν ἴδῆτε περὶ

Digitized by Google

μεσημβρίαν κατὰ τὴν ὁδὸν Φιλελλήνων, ὅπου κατοικεῖ μετὰ τῆς ἀδελφῆς του, ἐν τῇ οἰκίᾳ τῇ ἀπέναντι τῆς Ῥωσσικῆς ἐκκλησίας, ἡ ἐξώθυρα τῆς ὁποίας ἐπεκοσμεῖτο μέχρι τινὸς διὰ πινακίδος ἐζωγραφημένης μὲ τὸν κομψὸν καὶ τόσῳ γνώριμον τίτλον τοῦ *Ἄστεως*. Ὡς ὁ κοινότερος τῶν ἀστῶν καὶ ὁ ἀδοξότερος τῶν ***κυρίων***, ὁ Θέμος Ἄννινος φορεῖ ἐνδυμασίαν εὐπρεπῆ, ρεπούμπλικαν μαύρην καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χειμερινὸν ἐπανωφόριον. Δὲν κάθηται διόλου ἐπὶ θρόνου· τὸ πολὺ πολύ, ἂν ἡ ἡμέρα εἶνε ψυχρὰ ἢ κονιορτώδης, ἐπιβαίνει ἁμάξης κλειστῆς. Διότι ἓν πρᾶγμα φοβεῖται, τὸ ψῦχος, καὶ ἓν πρᾶγμα ἀγαπᾷ, τὴν καθαριότητα· φαίνεται δ' ἐκ πρώτης ὄψεως ὁ ἄνθρωπος τῆς περιέργου ταύτης ἀντιθέσεως, ὁ ριγῶν καὶ προφυλασσόμενος, συγχρόνως δὲ ὁ λουόμενος συχνὰ καὶ πλυνόμενος εἰκοσάκις τῆς ἡμέρας. Εἶνε ἀνὴρ περίπου μεσῆλιξ. Τὸ ἀνάστημά του εἶνε ὑψηλὸν καὶ ἀρκετὰ εὐθυτενές· οἱ μακροί του δάκτυλοι παίζουσι κατ' ἰδιαίτερόν τινα τρόπον, τὸν ὁποῖον εἶδα πολλοὺς ζωγράφους ν' ἀγαποῦν, μὲ τὸ μῆλον τῆς χονδρᾶς του ράβδου· μελαχρινός, ἰσχνός, μὲ βῆμα κανονικόν, μὲ τρίχας μαύρας, τρέφων γένειον καὶ κόμην. Ἡ μορφή του, ἡ κάπως ἀρειμανία, χάρις εἰς τὸν μακρὸν καὶ ὀλίγον ἀνεστραμμένον μύστακα, διὰ τὸν κοινὸν ὀφθαλμὸν παρέρχεται ἴσως ἀπαρατήρητος. Πρέπει νὰ ἔχῃ κανεὶς ἰδιαιτέραν πεῖραν τῶν φυσιογνωμιῶν, διὰ νὰ συλλάβῃ ἀμέσως τὸ σπάνιον θέλγητρον τοῦ ἤθους ἐκείνου, τοῦ συνδυάζοντος ἐν ἁρμονίᾳ τὴν ἀριστοκρατικὴν ἀξιοπρέπειαν, τὴν σατυρικὴν δριμύτητα καὶ τὸ καλλιτεχνικὸν αἴσθημα. Αὐτὰ εἶνε τὰ στοιχεῖα ἐξ ὧν συγκροτεῖται ἡ ὡμολογημένη ἐπιτυχία τῆς μορφῆς του εὑρισκομένου μεταξὺ κόσμου καλαισθήτου καὶ φώτων πολλῶν, εἰς καμμίαν ἀπὸ τὰς ἀριστοκρατικὰς αἰθούσας, εἰς τὰς ὁποίας ἀγαπᾷ νὰ συχνάζῃ. Μέτωπον ὑψηλόν, ὀφθαλμοὶ κατάμαυροι μεγάλοι, μετ' ἀδηφαγίας οὕτως εἰπεῖν προσηλούμενοι ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων, ρὶς ἀέτειος καὶ ἐπὶ πάντων τούτων ἓν μειδίαμα ἀδιόρατον, σαρκαστικόν, τὸ ὁποῖον δὲν ἠξεύρω κ' ἐγὼ πῶς διευθετεῖ τὸ ὀξὺ γένειον καὶ προσδίδει ἐνίοτε κάποιαν ἔκφρασιν μεφιστοφέλειον εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ σατυριστοῦ.

Ἡ φωνή του εἶνε ἰσχνὴ καὶ ὑπόβραχνος καὶ ὅταν συνομιλῇ ζητεῖ νὰ τὴν ἐνδυναμώνῃ διὰ χειρονομιῶν. Ἀντηχεῖ ὅμως μὲ τόνον ἐλέγχοντα εὐθὺς τὴν ἀπτόητον θέλησιν καὶ τὴν πεποίθησιν, τὴν ὁποίαν ὁ ὁμιλῶν ἔχει εἰς ὅσα λέγει καὶ πρὸ πάντων εἰς ἑαυτόν. Ἡ μετριοφροσύνη, — τοὐλάχιστον ὡς συνθηματικὴ κοινωνικὴ ὑποκρισία λαμβανομένη καὶ ὄχι ὡς αὐτεπίγνωσις. — εἶνε προφανῶς ἄγνωστος εἰς τὸν Κεφαλλῆνα καλλιτέχνην. Ἂν τῷ εἴπητε ἔξαφνα· τί ὡραία ἡ τάδε γελοιογραφία σας, κ. Ἄννινε! — ὁ κ. Ἄννινος θὰ τὸ παραδεχθῇ καὶ θὰ κατανεύσῃ μετὰ πάσης χαρᾶς. Καὶ θὰ τὸ κάμῃ μὲ τόσην εἰλικρίνειαν καὶ ἁπλότητα, ὥστε μακρὰν τοῦ νὰ σᾶς πειράξῃ ὁ ἐγωϊσμός του, θὰ τὸν εὐχαριστήσετε διότι ἐσυμφώνησε μαζί σας. Καὶ ἂν σᾶς ἴδῃ ὀλίγον διατεθειμένον διὰ καλλιτεχνικὴν συνομιλίαν, αὐτὸς δὲν ἔχει καμμίαν δυσκολίαν νὰ τὴν ἐξακολουθήσῃ. Θὰ εἶνε μάλιστα τόσον καλός, ὥστε νὰ σᾶς δείξῃ ἐν τῷ πρώτῳ σχεδιάσματι καὶ τὴν τελευταίαν του γελοιογραφίαν, ἂν τυχόν, — ὅπως ἄλλοτε, ὅταν ἐξέδιδε τὸ ἑβδομαδιαῖον *Ἄστυ* — τὴν φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ. Θὰ γελάσετε χωρὶς ἄλλο, θὰ γελάσῃ κ' ἐκεῖνος μαζί σας κινῶν καὶ φυσῶν τὰ δάκτυλα, ὡς διὰ νὰ φύγῃ ὁ ἐπ' αὐτῶν κονιορτός, περὶ οὗ εἶνε πολὺ πιθανὸν νὰ σᾶς εἴπῃ τότε ὅτι τὸν μισεῖ θανασίμως καὶ ὅτι τῷ ἀποβαίνει ἀδύνατον νὰ σύρῃ γραμμήν, ἅμα αἰσθανθῇ καὶ ἓν μόριον αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ γραφείου του. Ἂν τῷ παρατηρήσετε, ἀφίνοντες τὸ ζήτημα τῆς καθαριότητος κατὰ μέρος, ὅτι πάλιν μὲ τὸν Τρικούπην ἢ μὲ τὸν Δεληγιάννην ἔχει νὰ κάμῃ, ὁ καλλιτέχνης θὰ σηκώσῃ τοὺς ὤμους του ὑψηλὰ-ὑψηλὰ καὶ μὲ ὕφος ἀπογοητευμένον θὰ σᾶς εἴπῃ ὅτι ἡ κοινωνία αὐτὸ τοῦ ἐπιβάλλει σήμερα καὶ ὅτι ὁσάκις μέχρι τοῦδε ἐπεχείρησε νὰ κάμῃ σάτυραν γενικωτέραν, περισσότερον κοινωνικὴν καὶ ὀλιγώτερον προσωπικήν, κανεὶς δὲν ηὐχαριστήθη ἀπὸ τὴν ἀπόπειραν· ὅτι ἂν θελήσετε ν' ἀπομακρυνθῆτε ὀλίγον ἀπὸ τὴν πολιτικὴν θὰ σᾶς εἶνε ἀδύνατον νὰ κινήσετε τοῦ Ῥωμηοῦ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν γραφίδα σας· ὅτι μερικαὶ σειραὶ γελοιογραφιῶν, αἱ ὁποῖαι ἀπαιτοῦν καὶ τεχνικωτέραν ἐκτέλεσιν καὶ εὐρυτέραν σύλληψιν, θ' ἀρέσουν βεβαίως εἰς πέντε-δέκα ἀνεπτυγμένους ἀναγνώστας, ἀλλὰ τὸ πολὺ κοινόν, ἡ ἀγάπη τοῦ ὁποίου τρέφει ἓν φύλλον, θὰ συνοφρυωθῇ κατ' ἀρχάς, ἀπειλοῦν νὰ μὴ συγχωρήσῃ δευτέραν παρεκτροπήν... καὶ ξεύρετε τί θὰ εἰπῇ νὰ μὴ συγχωρήσῃ. — Πρὸ τοῦ ἀκαταμαχήτου αὐτοῦ ἐπιχειρήματος σιωπᾶτε· σιωπᾷ καὶ ἐκεῖνος καὶ ἀρχίζει νὰ θωπεύῃ τὸ γένειόν του, βηματίζων ἄνω-κάτω εἰς τὸ δωμάτιον μὲ ἦθος ρεμβόν. Αἴφνης διέρχεται ἔξω τύπος ἐξ ἐκείνων εἰς τοὺς ὁποίους ἀσμενίζει ἡ γραφίς του. Δι' ἑνὸς βλέμματος ἠσκημένου συλλαμβάνει τὰς κυρίας του γραμμάς. Ἀνυπομονεῖ νὰ τὰς ἀποτυπώσῃ. Ἰδοὺ ἐκεῖ μία ὀμβρέλα ἀποστάζουσα. Τὴν λαμβάνει καὶ ἐπὶ τοῦ δαπέδου διὰ γραμμῶν ὑδατίνων μεγάλων ἀναφαίνεται εἰς ὀλίγα δευτερόλεπτα ἡ σκιαγραφία τοῦ περιέργου διαβάτου.

Τὴν ειδικότητα ταύτην, τῆς οὕτως εἰπεῖν ἁρπαγῆς τῶν φυσιογνωμιῶν, ἔλαβον μὲν πολλάκις ἀφορμὴν νὰ θαυμάσω παρὰ τῷ Θέμῳ Ἀννίνῳ, πρὸ πάντων ὅμως μίαν φορὰν ἀλησμόνητον. Ἤμεθα εἰς τὴν Πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος — πρὸ ἐτῶν αὐτὸ — περιστοιχίζοντες μετὰ γελώτων τὴν ἐξέδραν ἀφ' ἧς ὡμίλει ὁ Καπετάνος... τῶν μετὰ

Digitized by Google

Χριστὸν προφητῶν... Μεταξὺ τοῦ πλήθους διακρίνω τὸν κ. Ἄννινον, σοβαρόν, ἀγέλαστον, προσηλοῦντα ἐπὶ τοῦ ῥήτορος δύο ἐπιμόνους μαύρους ὀφθαλμούς. Τὴν μεθεπομένην ἐξεδίδετο ὁ πρωτοχρονιάτικος *Ἀσμοδαῖος* μὲ πληθὺν φυσιογνωμιῶν νέων, ἡ ἐπιτυχεστέρα τῶν ὁποίων ἦτο ἡ τοῦ Πατρέως δημεγέρτου, τὸν ὁποῖον ὁ γελοιογράφος ἠτένισεν ὀλίγας στιγμάς. Δὲν ἔχω ὅμως τὴν τόλμην νὰ εἴπω ὅτι ἐπιτυγχάνει πάντοτε καὶ μετ' ἴσης ἐπιτυχίας τὰς φυσιογνωμίας. Ὑπάρχουσι καὶ μερικαί, αἱ ὁποῖαι διεκφεύγουσι τὰς προσπαθείας του, ὄχι ἴσως πρὸς τὴν ἀποτύπωσιν τῶν κυρίων γραμμῶν, ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν ἀπόδοσιν τῆς ἰδιαιτέρας αὐτῶν ἐκφράσεως. Οὐδέποτε ἐπὶ παραδείγματι μᾶς ἱκανοποίησεν ἡ γελοιογραφία τοῦ κ. Λεβίδου. Ἔχομεν ὅμως ἀφ' ἑτέρου καὶ ἐκτάκτους ἐπιτυχίας. Ἡ γελοιογραφία ἔξαφνα τοῦ κ. Βάλβη, ὡς προέδρου τοῦ ἄχρου ὑπουργείου, δὲν εἰμπορεῖ ν' ἀναπληρώσῃ κάλλιστα τὴν μὴ ὑπάρχουσαν φωτογραφίαν του; Ἐκ τούτου θὰ ἐδυσκολευόμην πολὺ νὰ παραδεχθῶ ὡς ἀληθῆ τὴν ἀσεβῆ γνώμην μερικῶν ἄλλων μεμψιμοίρων, — ὀλίγων εὐτυχῶς, — κατὰ τοὺς ὁποίους ὁ Θέμος Ἄννινος ἀδυνατεῖ ἐντελῶς ν' ἀντιγράψῃ ἐκ τοῦ φυσικοῦ, ἐκτὸς πέντε-δέκα προσώπων ἀρκετὰ γνωστῶν, τῶν ὁποίων ἔχει μάλιστα καὶ τὰς φωτογραφίας, καὶ ἐξ ὧν ἀποτελεῖ τὰς στερεοτύπους καὶ ὄχι πάντοτε εἰς ἄκρον εὐφυεῖς γελοιογραφίας του.

Ἀπεναντίας ἐγὼ νομίζω ὅτι ὁ ἀναμφισβήτητον καὶ ἀληθῶς θαυμαστὸν τοῦ Ἀννίνου προτέρημα, εἶνε ἀκριβῶς αὐτὴ ἡ περὶ τὰς φυσιογνωμίας εἰδικότης, μεθ' ὅλας της τὰς ἐλλείψεις. Οἱ ἀναδιφῶντες τοὺς τόμους τοῦ *Ἀσμοδαίου* καὶ τοῦ ἑβδομαδιαίου *Ἄστεως*, ἀπαντῶσι συλλογὴν πλουσιωτάτων φυσιογνωμιῶν συγχρόνων, πολλαὶ τῶν ὁποίων διατηροῦσιν ἔκφρασιν θαυμασίως ἁρμόζουσαν καὶ πολλάκις παραλλάσσουσαν καὶ ὁμιλοῦσαν δι' ὀλίγων λιτοτάτων γραμμῶν. Ἡ ὄψις τῆς καλλιτεχνικῆς ταύτης ἀρετῆς, ἡ ἐξ ἑκάστης σελίδος προβάλλουσα, ἐκτὸς πάσης ἄλλης μαρτυρεῖ εὐγλώττως περὶ ταλάντου ἰσχυροῦ, ἀπὸ τοῦ ὁποίου μόνον ἡ προσήκουσα καλλιέργεια ἔλειψε, διὰ ν' ἀναδειχθῇ εἰς ἔργον τελειότητος καὶ μεγαλοπρεπείας ἀπαραμίλλου. Διότι εἶνε γνωστὸν ὅτι ὁ τόσῳ δόκιμος γελοιογράφος εἶνε ἐρασιτέχνης ἁπλοῦς, οὐδέποτε σπουδάσας γραφικὴν ἢ ὅσῳ καὶ μουσικήν, ἢ ὅσῳ καὶ οἱοσδήποτε ἄλλος τῶν τυχόντων τῆς ἐλευθερίου ἀγωγῆς τοῦ Ἑπτανησίου ἀριστοκράτου. Ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ λεπτοὶ καὶ γλυκεῖς συνδυασμοὶ τῶν χρωμάτων — πρὸ πάντων εἰς τὰς ὑδατογραφίας, τὰς ὁποίας εἴδαμεν ἀνεκδότους — ὅλαι ἐκεῖναι αἱ γραμμαὶ αἱ εὔστροφοι καὶ κομψαί, δὲν εἶνε ἢ ἐκχείλησις οὕτως εἰπεῖν αὐτόματος ζωηρᾶς ἀντιλήψεως καὶ συλλήψεως, ἄνευ τέχνης πολλῆς, ἄνευ ἐπαρκοῦς ἐπιγνώσεως. Ἐλλείπει ἐξ αὐτῶν ἡ σύνθεσις, τὸ γνώρισμα τῆς ἀσφαλοῦς καὶ ἠσκημένης χειρὸς τοῦ τεχνίτου, κυριαρχεῖ δὲ ἡ ἁπλότης ἐκείνη τοῦ σχεδίου, ὄχι πλέον ὡς ἀρετὴ πολυπείρου, ἀλλ' ὡς ἐλάττωμα ἀρχαρίου καὶ ἀστοιχειώτου.

Ἀλλὰ πόσα ἠμπορεῖ νὰναπληρώσῃ ἡ φύσις! Ὁποῖος πλοῦτος, ὁποία ποικιλία, ὁποία δημιουργικότης εἰς τὸ σατυρικὸν αὐτὸ ἔργον, ὁποία εὐφυΐα καὶ ἀττικὸν ἅλας, ὁποία μελέτη τῆς συγχρόνου κοινωνίας, ὁποία σάτυρα καυστικὴ κατὰ πάσης ἐκτροπῆς, ὁποία ἀπόδοσις πιστὴ τῆς κωμικῆς ὄψεως τοῦ καθημέραν βίου, ὁποία ἐπισκόπησις τῶν ἠθῶν, τῶν ἐθίμων, τῶν τρόπων, τῶν ἐνδυμασιῶν, τῶν τύπων, ἀπὸ τοῦ ἀρχιτσέλιγκα μέχρι τοῦ ἀρχιδανδῆ, ἀπὸ τῆς ἀνδρίας παραμάνας μέχρι τῆς παρισινῆς κομψευομένης. Καὶ ὁποία τρυφὴ διὰ τοὺς φιλοθεάμονας ἀστοὺς τῶν Ἀθηνῶν τὸ γελοιογραφικὸν ἐκεῖνο λεύκωμα τὸ μοναδικόν, τὸ ὁποῖον ἐσυνείθιζον νἀνοίγουν κάθε Κυριακήν, ἐπὶ ἔτη τόρα, μὲ ἠχηροὺς γέλωτας ὅλοι, ἀπὸ τοῦ μικροῦ μαθητοῦ τοῦ θαυμάζοντος τὴν γελοιογραφίαν τοῦ κ. Ῥαζῆ, μέχρι τοῦ κ. Στεφανίδου, βλέποντος ὄχι σπανίως καὶ τὴν ἰδικήν του μορφὴν ἐκεῖ μέσα... Ἀλλ' οὐδεμία εὐτυχία εἶνε δυνατὸν νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ τοῦ ἀτυχοῦς αὐτοῦ πλανήτου καὶ πολὺ περισσότερον ἐπὶ τῆς ἀτυχεστέρας τῶν ἐπ' αὐτοῦ πόλεων. Τὸ *Ἄστυ* τὸ ἑβδομαδιαῖον, ἡ ἐξέλιξις τοῦ *Ἀσμοδαίου* ἐξελίχθη εἰς ἡμερησίαν πολιτικὴν ἐφημερίδα· ὁ Θεοτούμπης ἔθραυσε πρὸ πολλοῦ τὸν σατυρικὸν κάλαμον, ἐσίγησε δὲ τελευταίως καὶ ὁ βασιλεὺς τοῦ λογοπαιγνίου, ὁ Ἀββακούμ· καὶ πρὸς ἐπίμετρον, ἔμεινε τόσον ὀλίγος χῶρος διὰ τὰς γελοιογραφίας τοῦ Ἀννίνου! Ἡ ἀναγκαίως ἐπιβληθεῖσα σοβαρότης, αἱ πολιτικαὶ καὶ κοινωνικαὶ εἰδήσεις αἱ εἰκονογραφημέναι τοῦ ἄλλως ἀττικωτάτου πάντοτε τὴν χάριν φύλλου, σπανίως ἀφίνουσι στάδιον ἐλεύθερον εἰς τὴν φιλοπαίγμονα μολυβδίδα τοῦ διευθυντοῦ του, ἡ ὁποία, ἐκ τῆς ἀχρηστίας φαίνεται, ἤρχισε τόρα νἀμβλύνεται, χωρὶς τοὐλάχιστον νὰ μᾶς παρηγορῇ ἡ ἐλπὶς ὅτι μίαν ἡμέραν θἀντικατασταθῇ. Τί κρίμα!...

Περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Θέμου Ἀννίνου, περὶ τῆς ἀξίας καὶ τῆς σημασίας τοῦ ὑλικοῦ τὸ ὁποῖον ἀπεθησαύρισε, καὶ τῆς ἐπιδράσεώς του, δὲν θὰ εἴπω ἐγὼ περισσότερα. Ἔγραψεν ἤδη περὶ αὐτοῦ ἐν τῇ *Ἑστίᾳ* ἄλλος πεφιλημένος μου συνάδελφος. Αἱ ὀλίγαι αὐται γραμμαὶ δὲν ἐσκόπουν ἢ νὰ συνοδεύσωσι τὴν προσωπογραφίαν καὶ μετὰ τῶν σωματικῶν νὰ δώσουν ταχεῖάν τινα καὶ πρόχειρον εἰκόνα τῶν ἠθικῶν χαρακτήρων τοῦ ἀνδρός, ὁ ὁποῖος ἐγνώρισε μὲν νὰ κατατέρψῃ τοὺς φιλογέλωτας συγχρόνους, εἶνε δὲ προωρισμένος καὶ τοὺς μεταγενεστέρους πολλὰ νὰ διδάξῃ.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Digitized by Google

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ ΑΡΘΡΟΥ ΤΗΣ REVUE DES DEUX MONDES

Γλυκύτης καὶ συγκατάβασις, φρονήματα συντηρικὰ καὶ ἀπόπειραι πρὸς συνδιαλλαγὴν πολεμίων στοιχείων, διαύγεια ἰδεῶν καὶ εὐγένεια αἰσθημάτων, κλίσις πρὸς ἀποκάλυψιν καὶ ἔξαρσιν τῆς ἀγαθῆς ὄψεως τῶν πραγμάτων, ἠθική τις φροντὶς λανθάνουσα ὑπὸ τὴν φιλολογικὴν παραγωγήν, καὶ καθιστῶσα τὴν πνευματικὴν ἐργασίαν μέσον πρὸς διαφώτισιν μᾶλλον ἢ διαπύρωσιν τῶν καρδιῶν, προτίμησις τοῦ κρατύνοντος καὶ ἐποικοδομοῦντος ἀπὸ τοῦ μεθύοντος καὶ θαμβοῦντος· τοῦ ἠρέμου, μέσου, καὶ διδακτικοῦ ἐνίοτε τόνου, ἀπὸ τὸν τόνον τὸν ὑψηλὸν καὶ παταγώδη καὶ φοιβόληπτον· αἱ ἰδιότητες αὗται νομίζω ὅτι γενικώτατα χαρακτηρίζουσι τὸν κ. Δημήτριον Βικέλαν, ὡς λόγιον καὶ συγγραφέα· ἰδιότητες αἵτινες ἀπορρέουν κατὰ μέγα μέρος ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἐξ αὐτῆς τῆς ψυχικῆς ἰδιοσυγκρασίας τοῦ ἀνδρός, ἐκδηλοῦνται εἰς ὅσα γράφει καὶ ἐπηρεάζουσι κατ' οὐσίαν καὶ κατὰ μορφήν, κατὰ τὸ ὕφος καὶ κατὰ τὴν γλῶσσαν, στίχους, διηγήματα, μεταφράσεις, ἱστορικὰς καὶ κοινωνικὰς διατριβὰς αὐτοῦ. Ὡς τρέφω βαθεῖαν ἐκτίμησιν πρὸς τὸν ἄνδρα, οὕτω ἰδιαιτέραν συμπάθειαν αἰσθάνομαι πρὸς τὸν συγγραφέα, δὲν δύναμαι δὲ νὰ διευκρινίσω κατὰ πόσον τῆς συμπαθείας ταύτης ἐπέδρασεν ἡ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐντύπωσις ἢ κατὰ πόσον ἡ ἐντύπωσις αὕτη εἶνε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πρὸς τὸν συγγραφέα ἐκτιμήσεως. Ἂν κρίνω ἐκ τῆς πρό τινος ἐν αὐτῇ τῇ «Ἑστίᾳ» δημοσιευθείσης συντόμου σκιαγραφίας τοῦ κ. Βικέλα ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Ξενοπούλου ἐξ ἀφορμῆς τοῦ «Λουκῆ Λάρα», τὴν γνώμην μου ταύτην συμμερίζονται καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν τῆς συγχρόνου νεότητος, τῆς πνευματικῶς ἐργαζομένης, σεβόμενοι τὸν κ. Βικέλαν ὡς εἶδός τι παπᾶ Ναρκίσσου τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας. Ἀλλὰ τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ἐκεῖνοι δύνανται δικαιότερον νὰ ἐκτιμήσουν τὴν φιλολογικὴν ἐργασίαν τοῦ ποιητοῦ τῆς «Λενούλας» καὶ τοῦ «Φιλίππου Μάρθα» ὅσοι ἔτυχε νὰ συνδέωνται μετ' αὐτοῦ διὰ γνωριμίας ἰδιαιτέρας.

Πρὸ παντὸς ἐπὶ τῇ ἰδιαιτέρᾳ ταύτῃ γνωριμίᾳ καὶ τῇ ἐκ ταύτης δικαιοτέρᾳ ἐκτιμήσει καυχᾶται ἡ «Ἑστία». Ὁλόκληρον σχεδὸν τὸ ἔργον τοῦ κ. Βικέλα τὸ ὁποῖον ἄλλως τε καὶ δὲν διακρίνεται ἐπὶ ὄγκῳ — ἀπόκειται εἰς τὰς δέλτους αὐτῆς. Ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐκδόσεώς της ὑπῆρξεν ἀποκλειστικὸς συνεργάτης αὐτῆς. Τὸ πρῶτον ἑλληνικὸν μυθιστόρημα ὅπερ καινοτομοῦσα ἡ «Ἑστία» ἐδημοσίευσεν εἶνε ὁ ἀλησμόνητος «Λουκῆς Λάρας»· ἐνταῦθα κατὰ πρῶτον ἀνέγνωσα τὸν ἐξαίσιον «Παπᾶ Νάρκισσον», καὶ τὸν σπαρακτικῆς ποιήσεως «Φίλιππον Μάρθαν»· ἐνταῦθα τὰς περὶ παντοίων ἀντικειμένων, γλωσσικῶν, παιδευτικῶν, ἱστορικῶν, περιγραφικῶν, βιογραφικῶν, κοινωνικῶν, μετὰ συνέσεως καὶ ὀρθοφροσύνης συντεταγμένας πραγματείας του, τῶν ὁποίων τὸ μόνον ἴσως ἐλάττωμα εἶνε ὅτι παριστῶσι τὸν γράψαντα πρεσβυτικώτερον τοῦ ὅ τι πράγματι εἶνε. Ἐνταῦθα ἀνέγνωσα μέγα μέρος τῶν Στίχων του, ἀναδημοσιευομένων, ἀποστηθίζων καὶ πολλάκις τῆς ἡμέρας ἀπαγγέλλων τὴν «Μητρικὴν τύφλωσιν», καὶ τὴν «Ἀπολογίαν», μέσα εἰς τὴν ὁποίαν τόσον εἰκονικῶς περικλείεται ἡ φιλοσοφία τῆς μετριοφροσύνης:

Εἶπα κ' ἐγώ: Ὁ Δούναβις τόσα βασίλεια βρέχει,
κι' ὅπου περνᾷ τὸ ῥεῦμά του ἀφίνει τ' ὄνομά του.
Πλὴν τὸ ποτάμι τὸ μικρὸ ποῦ 'ς τὸ λαγκάδι τρέχει
κι' ἀνώνυμο κατρακυλᾷ τὰ ταπεινὰ νερά του,
κι' αὐτὸ δὲν εἶνε περιττὸ καὶ ἄσκοπο 'ς τὴ φύσι,
ἂν 'ς τὴ στενή του λαγκαδιὰ λίγους ἀγροὺς ποτίσῃ!

Οἱ «Στίχοι» τοῦ κ. Βικέλα ἐξεδόθησαν τὸ πρῶτον, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, ἐν Λονδίνῳ κατὰ τὸ 1860. Εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ἐν Ἀθήναις ἔδινε καὶ ἔπαιρνε ὁ ἐπιτετηδευμένος ῥομαντισμός, ἡ ἐπιτετηδευμένη γλῶσσα ἐν τῇ ποιήσει, καὶ ἐτίθεντο τὰ θεμέλια τῆς Σχολῆς τῶν Ὀλοφυρομένων, οἱ στίχοι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι δύνανται προσφορώτερον, ἐκ φράσεως ἀπαντώσης μάλιστα ἐν αὐτοῖς, νὰ ὀνομασθῶσιν *Ἥσυχα τραγούδια*, οἱ κάπως ἀμελῶς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀχαρίτως ῥυθμιζόμενοι, οἱ κάπως ἀφροντίστως συνδέοντες τὰ στοιχεῖα τῆς γλώσσης τῶν λογίων πρὸς τὴν δημοτικήν, οἱ ἄπλαστοι, ἀλλὰ καὶ ἀνεπίπλαστοι, οἱ εὐαίσθητοι, ἀλλ' οὐχὶ καὶ φορτικῶς αἰσθηματολόγοι, οἱ ἁπλοῖ καὶ εἰλικρινεῖς,

. . . Λύτος μὲ λέει νὰ τραγουδῶ ὅ,τι ἔχω μέσ' 's τὰ στήθια
κι' ὅπως ἐγὼ αἰσθάνομαι τὴ λύρα νὰ τονίσω,
κι' ὅ,τι δὲν ἔχω 's τὴν καρδιὰ νὰ μὴ τὸ τραγουδήσω,
γιατὶ δὲν εἶναι ὄμορφο ὅ τι δὲν εἶν' ἀλήθεια,

οἱ στίχοι ἐκεῖνοι ἀναμφιβόλως θὰ ἐσκανδάλισαν τοὺς κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν σκηπτούχους τῆς ποιήσεως, οἵτινες καὶ μετὰ περιφρονήσεως θὰ ἀπέβλεψαν εἰς αὐτούς. Ἦτον ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ὁ Καρύδης ἦτο γνωστότερος τοῦ Σολωμοῦ καὶ ὁ μουσικώτατος Ἰούλιος Τυπάλδος ἐκρίνετο «ὡς ὑπερβὰς πᾶν μέτρον περὶ τὴν χρῆσιν καὶ κατάχρησιν τοῦ σολοίκου ἰδιώματος»· λέξεις τοῦ Ῥαγκαβῆ.—Τοὺς «Στίχους» τοῦ κ. Βικέλα ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἀνεκάλυψα τὸ πρῶτον κατὰ τύχην πρὸ δεκαπενταετίας περίπου· εὐαρέστως μ' ἐξέπληξαν διὰ τῆς ἀντιθέσεώς των πρὸς τὴν τότε ἀκουομένην ψευδορομαντικὴν ποίησιν δῆθεν τοῦ λογιωτατισμοῦ, καὶ ἐπέρρωσαν τὴν κατ' ἐκείνης μόλις ὑποφώσκουσαν ἀντιπάθειάν μου· τὸ ἐνθυμοῦμαι πάντοτε εὐγνωμόνως.

Ὡς ἐν ἀρχῇ εἶπα, συνδιαλλακτική τις καὶ κοινωφελὴς ἰδέα ὑπολανθάνει συνήθως ἐν τῷ ἔργῳ

Digitized by Google

τοῦ κ. Βικέλα, ἀκόμη καὶ ὅταν τοῦτο εἶνε καλλιτεχνικῶς—δηλονότι κατὰ τύπον ξένον πρὸς πᾶσαν ἰδέαν ὠφελείας—διατετυπωμένον. Οἱ «Στίχοι» του δὲν εἶνε τόσον ἁπλοῖ ὅσον φαίνονται. Φιλοδοξεῖ δι' αὐτῶν νὰ συμβιβάσῃ τὰ νέα αἰσθήματα πρὸς τοὺς παλαιοὺς ῥυθμούς· «νὰ δώσῃ νέα φορεσιὰ 'ςτὸν κλέφτικο τὸ στίχο», νὰ συνδιαλλάξῃ τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ πρὸς τὴν γλῶσσαν τῶν γραμματισμένων, νὰ κάμῃ τὴν φωνὴν τοῦ ποιητοῦ ὄχι μόνον «μ' ἀγάπη ν' ἀκουσθῇ», ἀλλὰ καὶ «νὰ ὠφελήσῃ». Διὰ τῶν μεταφράσεων τοῦ Σαίξπηρ ἐπεδίωξε νὰ ἀποτρέψῃ τοὺς νέους Ἕλληνας ἀπὸ τῆς καταχρήσεως τῶν μυθιστορημάτων καὶ τῆς ἀποκλειστικῆς προσηλώσεως εἰς τὰ προϊόντα τῆς γαλλικῆς φιλολογίας καὶ ποιήσεως, καθαρίζων τὰ πνεύματά των μέσα εἰς τὸ ζείδωρον λουτρὸν τῆς Σαιξπηρείου μεγαλοφυίας· πρὸς τούτοις ἀπεπειράθη δι' αὐτων τολμηρότερον ἢ διὰ τῶν «Στίχων» τὸν συμβιβασμὸν τῆς καθαρευούσης πρὸς τὴν δημώδη, δοξάζων ὅτι πρέπει νὰ γράφεται ἡ ποιητικὴ γλῶσσα ὅπως *ὁμιλεῖται* ὑπὸ τῶν μᾶλλον μορφωμένων τάξεων — γνώμη ἡ ὁποία δὲν εἶνε τόσον σαφὴς καὶ τόσον ἁπλῆ ὅσον φαίνεται. — Ἐν ταῖς «Ἀπὸ Νικοπόλεως εἰς Ὀλυμπίαν» ἐπιστολαῖς ἠθέλησε νὰ ἐπιδείξῃ ἰδίως πρὸ τῶν μυωπούντων ξένων τὰς βαθμιαίας προόδους τοῦ Ἔθνους. Τέλος, διὰ νὰ περιορισθῶ εἰς τὰ οὐσιωδέστερα, ἐν τῇ «Περὶ Βυζαντινῶν» μελέτῃ αὐτοῦ, ἐπεμελήθη εὐμεθόδως, νὰ συντελέσῃ κατά τι, ὡς ὁ ἴδιος λέγει, «εἰς τὴν διάδοσιν ὀρθοτέρας τινὸς καὶ δικαιοτέρας ἐκτιμήσεως τοῦ Βυζαντινοῦ κόσμου».

Ἡ περὶ Βυζαντινῶν μελέτη ἐδημοσιεύθη τὸ 1874, καὶ περιλαμβάνει τρεῖς διαλέξεις ἐνώπιον τοῦ ἐν Μασσαλίᾳ Ἑλληνικοῦ Συλλόγου. Δὲν εἶνε βέβαια δημιούργημα σοφοῦ ἱστορικοῦ, ἀλλ' ἀπάνθισμα τῶν μελετημάτων φιλίστορος ἀνδρός, ὅστις πολλὰ ἐνδελεχῶς ἀναγνοὺς κατέχει τὸ θέμα του, καὶ σκοπὸν αὐτοῦ θέτει τὴν κατάρριψιν βαθέως ῥιζωμένων παρὰ τοῖς δυτικοῖς λαοῖς ἀντιπαθειῶν καὶ προλήψεων κατὰ τοῦ Βυζαντινοῦ κόσμου, τὸν ὁποῖον καὶ ἡμεῖς ἀκόμη δὲν ἐβλέπαμεν ἢ ὑπὸ τὸ πρίσμα τοιούτων δυσμενῶν κρίσεων. Ὄχι· ὁ Βυζαντινὸς κόσμος δὲν εἶνε χάος βαρβαρότητος, ἀμαθείας καὶ πάσης κακίας, ὡς κοινῶς ὑπολαμβάνεται· ἂν τὸ ἀρχαῖον φέγγος δὲν ἀναδίδεται ἐξ αὐτοῦ, ἀλλ' ἀναθρώσκουσιν ἐξ αὐτοῦ λάμψεις ἡρωϊσμοῦ, καὶ αἰσθήματος, καὶ διανοίας, καὶ πολιτισμοῦ, ἐπιβάλλουσαι τὴν συγκατάβασιν καὶ τὴν συμπάθειαν. Ὅ,τι ὁ κ. Βικέλας ἐδοκίμασεν ἄνευ τινὸς ἀξιώσεως πρὸ ἐτῶν ὅλων νὰ καταστήσῃ διὰ γενικῶν γραμμῶν καταφανὲς εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς του, ὡς ἐξ αἰσθήματος δικαιοσύνης καὶ πατριωτικῆς τινος φιλοτιμίας ἀγόμενος, ἰδοὺ ὅτι προσφάτως ἀνέλαβε καὶ λαμπρῶς ἐπεράτωσε σοφὸς Γερμανός, ὁ ἐν Μονάχῳ Κρουμβάχερ διὰ τῆς «Ἱστορίας τῆς Βυζαντινῆς Φιλολογίας», ἐν τῇ ὁποίᾳ μετὰ πειθοῦς καὶ δυνάμεως καὶ δι' ὅλου τοῦ ἀκαταμαχήτου ἐπιστημονικοῦ κύρους νέων ἐρευνῶν καὶ πρωτοτύπων πορισμάτων ἀποκαθίσταται εἰς τὴν πρέπουσαν θέσιν ὁ Βυζαντινὸς κόσμος ὑπὸ τὴν σημαντικωτάτην αὐτοῦ ἔποψιν, τουτέστι τὴν φιλολογίαν, διὰ τῆς ὁποίας ἐκφράζεται σπουδαιότατα σύμπας ὁ πνευματικὸς βίος αὐτοῦ.

Ἡ εἰς τὸ πρέπον αὕτη ἀποκατάστασις ἀγνοουμένου ἢ περιφρονουμένου κόσμου δὲν ἐτελέσθη ἔξαφνα καὶ διὰ μιᾶς ὑπὸ τοῦ σοφοῦ γερμανοῦ· οὗτος συνεπλήρωσε ταύτην καὶ ὁριστικὴν ἀνέδειξε δι' εὐρείας ὁμοῦ καὶ βαθείας ἐπιστημονικῆς ἐργασίας· ἀλλὰ τὸ ἐπανορθωτικὸν τοῦτο ἔργον παρεσκευάζετο ἠρέμα, καὶ μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐχώρει ἀπὸ ἐτῶν ἤδη, ὑπὸ εὐσυνειδήτων καὶ πεφωτισμένων μεσαιωνοδιφῶν τῆς Ἑσπερίας, — δὲν συμπεριλαμβάνω μετ' αὐτῶν τοὺς ἐκ τῶν ἡμετέρων βυζαντινογράφους, τῶν ὁποίων αἱ κρίσεις ἠδύναντο νὰ θεωρηθῶσιν ὡς μεροληπτικαί, — πρὸ τῶν πεποιθήσεων τῶν ὁποίων οὐδεμίαν ἢ ἐλαχίστην ἐπίδρασιν πλέον ἐξήσκουν τὰ κατὰ τῶν Βυζαντινῶν ἀναθέματα μεγάλων ἱστοριογράφων, ὁποῖοι ὁ Μοντεσκιὲ καὶ ὁ Γίββων, καὶ αἱ κατὰ τῶν Βυζαντινῶν γραμματων καταφρονητικώταται ἀποφάνσεις ἄλλων σοφῶν. Ἡ εἰκὼν τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου Φωκᾶ ἐν τῷ πρὸ διετίας περίπου ἐκδοθέντι γαλλικῷ συγγράμματι τοῦ Schlumberger δὲν ὁμοιάζει βεβαίως πρὸς τὴν περίφημον ἐκείνην τοῦ Λουϊτπράνδου, αἱ κρίσεις τοῦ ὁποίου ἀπετέλεσαν τὴν βάσιν τῶν κατὰ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ἐπὶ αἰῶνας διατυπωθεισῶν ἐν τῇ Δύσει κατηγοριῶν· καὶ ἐκ τοῦ συγγράμματος δὲ τούτου —, περὶ τοῦ ὁποίου ἔγινεν ἄλλοτε ὁ προσήκων λόγος ἐν τῇ *Ἑστίᾳ* ὑπ' αὐτοῦ τοῦ κ. Βικέλα —, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν περὶ αὐτοῦ ἐκθέσεων καὶ κρίσεων, ὅσας ἔτυχε νὰ ἀναγνώσω εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικά, [1] καθίσταται πρόδηλος ἡ τροπὴ τοῦ νεωτέρου ἐν τῇ Δύσει πνεύματος, ἀντιλαμβανομένου τὸ Βυζάντιον, ὑπὸ τὸ φῶς τῶν νέων ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν, καθαρώτερον καὶ δικαιότερον. Περὶ τῆς συγγραφῆς τοῦ Κρουμβάχερ ἡ ὁποία, ἀνεξαρτήτως τῆς ἐπιστημονικῆς, ἀποτελεῖ δι' ἡμᾶς γεγονὸς ἐθνικῆς σημασίας, παραδόξως μέχρι τοῦδε οὐδεμία ἐξακριβωμένη ἔκθεσις ἐδημοσιεύθη παρ' ἡμῖν, καὶ μόνον, ἐξ ὅσων γνωρίζω, ἡ «Νέα Ἡμέρα» τῆς Τεργέστης ἀφιέρωσε μακρὰν ἀνάλυσιν εἰς ταύτην. Ἀλλ' εἶνε ἀκόμη καιρὸς νὰ πληρωθῇ τὸ κενὸν τοῦτο ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων, οἵτινες διττὴν ὀφειλήν, καὶ ὡς ἐπιστήμονες καὶ ὡς Ἕλληνες, θὰ ἀποτίσωσιν οὕτω πρὸς τὸν κ. Κρουμβάχερ. Διὰ τοῦτο ἰδιάζουσαν εὐφροσύνην ᾐσθάνθην, μόλις εἶδα ἐν τῷ νεωτέρῳ τεύχει τῆς παρισινῆς «Revue des deux Mondes» ἰδιαιτέραν πραγ-

(1) Ἴδε λ. χ. «Un empereur byzantin au disieme Siécle» par Gaston Boissier. Temps. (Μάρτιος 1891).

Digitized by Google

ματείαν περὶ «Βυζαντινῆς φιλολογίας», ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἐν λόγῳ συγγράμματος. Τὴν πραγματείαν ταύτην συνέταξε διὰ τὴν «Ἐπιθεώρησιν τῶν Δύο Κόσμων» ὁ κ. Βικέλας, αὐτὴ δὲ ἡ καταχώρισις αὐτῆς ἐν τῷ ἀκαδημαϊκῷ περιοδικῷ, εἰς τὸ ὁποῖον ἐλάχιστοί εἰσιν οἱ κλητοί, πάντες δ' οὗτοι ἐκλεκτοί, δύναται νὰ καταλογισθῇ ὡς τίτλος τιμῆς ὑπὲρ τοῦ συγγραφέως.

Ἐκ τῆς πραγματείας ταύτης καὶ οἱ μὴ δυνάμενοι νὰ προσπελάσωσι τὸ ἔργον τοῦ κ. Κρουμβάχερ λαμβάνουσι περὶ αὐτοῦ πλήρη καὶ σαφῆ ἰδέαν. Ὁ κ. Βικέλας μεθοδικῶς ἀναλύει τὰ συνιστῶντα αὐτὸ μέρη, διατρίβει μακρότερον περὶ τὰ οὐσιώδη, ἐξαίρει τὰ ἐξάρσεως ἄξια, ἀποτολμᾷ τινας ἐπιφυλάξεις, προκειμένου περὶ ζητημάτων μὴ καθορισθέντων ἔτι, ἐν γένει δὲ ἐπιδεικνύει, ὡς ἦτο ἑπόμενον, τὴν ἁρμόζουσαν, βαθεῖαν καὶ ἀνεπιφύλακτον ἐκτίμησιν πρὸς τὸ μνημεῖον ὅπερ ἀνήγειρεν, οὕτω στερεὸν καὶ ἐπιβλητικόν, ὁ εὐρυμαθὴς καὶ χαλκέντερος Τεύτων. Ἐπὶ τοῦ μνημείου τούτου ἐχαράχθησαν φωτεινὰ τὰ ὁμοιώματα τῶν σοφῶν καὶ συγγραφέων τοῦ Βυζαντίου, ὁμοιώματα ἱστορικῶν, χρονογράφων, φιλοσόφων, τεχνογράφων, γεωγράφων, πολυϊστόρων, γραμματικῶν, σχολιαστῶν, λαϊκῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ποιητῶν, οἵτινες, ἂν καὶ πολὺ ἀπέχουν τῆς κλασικῆς τελειότητος τῶν ἀρχαίων, οὐδὲ δύνανται νὰ συγκριθῶσι πρὸς τὸ πλαστικὸν ἐκείνων κάλλος, εἶνε οὐχ' ἧττον ἄξιοι πάσης τιμῆς καὶ προσοχῆς· οἱ πλεῖστοι δ' ἐξ αὐτῶν ἐπιδεικνύουν ἔξοχον φιλολογικὴν δύναμιν, καὶ δύνανται νικηφόρως νὰ ὑποστῶσι τὴν σύγκρισιν μετὰ τῶν ἐν τῇ Δύσει ὁμοτίμων αὐτῶν, τῶν συγχρόνων καὶ μεταγενεστέρων. Φωτεινότερα πάντων εἶνε τὰ ὁμοιώματα τῶν ἱστοριογράφων, οἵτινες ἀποτελοῦσι πλουσιωτάτην φιλολογίαν, δι' ἔργων ἀληθῶς ἐξόχων, ὁποῖα τὰ τοῦ Προκοπίου, ὅστις συγκρίνεται μὲ τὸν Πολύβιον, τοῦ Χαλκονκονδύλη, τοῦ Φραντζῆ, τοῦ Δούκα, καὶ τῶν ἄλλων. Καὶ ὑπεράνω τῶν ἱστορικῶν ὑψοῦνται οἱ θρησκευτικοὶ ποιηταὶ τοῦ Βυζαντίου, οἱ ποιηταὶ τῶν ἱερῶν ὕμνων, οἱ ἐμπνευσμένοι καὶ ὑψιεπεῖς μελῳδοί, ἀπὸ τοῦ μέσου τῶν ὁποίων ἐγείρεται οὐρανομήκης ὁ ἀνδριὰς ἑνὸς μεγάλου ποιητοῦ, ἀστέρος πρώτου μεγέθους, ὁ τοῦ Ῥωμανοῦ, τὸν ὁποῖον ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τιμᾷ ὡς ἅγιον, καὶ σοφοὶ Βυζαντινολόγοι τῆς Δύσεως μετὰ τοῦ κ. Κρουμβάχερ, παρασχόντος τὸν τελειότατον αὐτοῦ χαρακτηρισμόν, ἀνακηρύττουσι Πίνδαρον καὶ μέγιστον ἐκκλησιαστικὸν ποιητὴν πάντων τῶν αἰώνων. «Καὶ δὲν εἶνε μικρὸν προσὸν διὰ μίαν φιλολογίαν, ὡς ἐν τέλει παρατηρεῖ ὁ κ. Βικέλας, ὅτι παρήγαγε νέον εἶδος λόγου καὶ ἐν τούτῳ ἕνα τουλάχιστον μεγαλοφυᾶ ποιητήν.»

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

ΚΕΦΑΛΗ ΜΕΔΟΥΣΗΣ

Σπανίως εὕρημα ἀρχαιολογικὸν προξενεῖ τοσαύτην συγκίνησιν, τοσοῦτον ἐνθουσιασμὸν ἅμα τῇ ἀνακαλύψει αὐτοῦ, ὅσον τὸ ἐσχάτως ἀποκαλυφθὲν ψηφιδοθέτημα. Τὸ ὅλως ἀπροσδόκητον τοῦ πράγματος, ἡ τυχαία ὅλως ἀποκάλυψις αὐτοῦ, ἡ ἀρίστη συντήρησις, ἡ σπανίως παρατηρουμένη ἐπὶ τοιούτων ἔργων τέχνη, οἱ χρωματισμοὶ οἱ ζωηροί, ἡ κανονικότης τοῦ σχεδιάσματος, διέθεσάν με οὕτως, ὥστε τῇ ἀληθείᾳ δύναμαι νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἤμην ὁ πρῶτος ἀπομαρμαρωθεὶς ὑπὸ τῆς κεφαλῆς τῆς Μεδούσης,[1] οὐχὶ διὰ τὸ ἀγριωπόν, ἀλλὰ διὰ τὸ ὅλως ἀπροσδόκητον τοῦ πράγματος. Εἶνε εὕρημα ἐκ τῶν μοναδικῶν παρ' ἡμῖν, διὸ χρήζει καὶ λεπτομερεστέρας περιγραφῆς.

Καὶ πρῶτον καλὸν εἶνε νὰ γείνῃ γνωστὸν ἀκριβῶς τί ἦτο ἐκεῖ ἔνθα ἀνευρέθη τὸ ψηφιδοθέτημα. Τὸ μέρος ἔνθα ἀνευρέθη τὸ ψηφιδοθέτημα κεῖται παρὰ τὸ ἀρχαῖον θέατρον τὸ κατὰ τὴν δυτικὴν παραλίαν τοῦ λιμένος τῆς Ζέας (Πασα-λιμανιοῦ), ἔν τινι οἰκοπέδῳ τοῦ κ. Καμπᾶ εὐθὺς ὄπισθεν τῶν νεωσοίκων τοῦ Ὁμίλου τῶν Ἐρετῶν καὶ πρὸς τὰ δεξιὰ τῆς ὑπὲρ αὐτοὺς ὁδοῦ, παρὰ τὰ λείψανα τῶν ἀρχαίων νεωσοίκων. Ἐκεῖ πρό τινος χρόνου εἶχον ἀναφανῇ λείψανά τινα ἀρχαίας οἰκοδομῆς Ῥωμαϊκῶν χρόνων, ἧς ἡ εἴσοδος ἐφάνη πρὸς Β ἀποκλίνουσα. Διὰ τῆς κατὰ καιροὺς ἀποκομιδῆς χωμάτων ἀνεφάνη καλῶς τριγωνικὸν διαμέρισμα πρὸς Ν μετὰ τοῦ οὐδοῦ τῆς θύρας, φέρον ἐν μέσῳ βάσιν μικράν, πρὸς ἣν ἦγεν ὀχετὸς ἐκ κεράμου παρὰ τὸν νότιον τοῖχον καὶ σωλὴν μολύβδινος ἀπὸ τούτου· ἡ βάσις αὕτη ἴσως ἀνῆκεν εἴς πίδακά τινα, ὡς τὸ σχῆμα καὶ ἡ διάθεσις τοῦ σωλῆνος ἐδείκνυον. Περὶ τοὺς δύο ἄλλους τοίχους ὑπῆρχον λείψανα βαθμίδων δύο στενῶν, διατηρουσῶν μέρη ἐπιστρώσεως μαρμαρίνης· ἐπὶ δὲ τῶν ὀλίγων σωζομένων ἔτι λειψάνων τῶν τοίχων διετηρεῖτο καὶ διατηρεῖται ἔτι ἐπίχρισμα μετὰ χρωμάτων. Πλὴν τοῦ διαμερίσματος τούτου ἀνεφάνη πρὸς Ν οὐδὸς ἄλλου δωματίου, οὗ ἄλλο μέρος δὲν διεσώθη, ἐν τῷ χώρῳ δ' αὐτοῦ ἀνευρέθησαν κιονίσκοι τινὲς ἀρράβδωτοι καὶ κιονόκρανα Ἰωνικὰ μικρά, ὧν ἓν κατετέθη ἐν τῷ Μουσείῳ Πειραιῶς. Πρὸς Β ἐφάνη ἐπὶ τοῦ παλαιοῦ ἐδάφους σειρὰ μαρμαρίνη, μαρμάρου φαιοῦ, ἥτις πάντως, ὡς ἐδείχθη ἐκ τῶν ὑστέρων, εἶνε ὁ οὐδὸς τῆς εἰσόδου εἰς τὴν θέσιν ἔνθα τὸ ψηφιδοθέτημα.

Οὕτω δὲ τὸ καλὸν τοῦτο ἔργον κεῖται μεταξὺ τῶν τριῶν φαινομένων γραμμῶν τοῦ πρὸς Ν δωματίου, τοῦ πρὸς Δ καὶ τοῦ πρὸς Β οὐδοῦ τῆς κυρίας εἰσόδου· πρὸς Α ὅμως δὲν διετηρήθη τι, ἀλλὰ βεβαίως καὶ ἐκεῖ θὰ ἦσαν δωμάτια.

Μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν τῶν μερῶν τούτων δὲν ἐδόθη μεγάλη προσοχὴ εἰς τὸ ἰδιωτικὸν φαινόμενον τοῦτο κατασκεύασμα, διότι δὲν ἐδείκνυε καὶ τοιαῦτα μέρη ὥστε νὰ κινήσῃ σφόδρα τὸ διαφέρον. Ἐξακολουθούσης ὅμως τῆς ἀποκομιδῆς τοῦ χώματος ἐ-

1 Ἴδε σελ. 184

δείχθη καὶ μέρος ψηφιδωτοῦ οὐχὶ παρεκκλίνοντος τὴν τέχνην τῶν συνήθως ἀπαντώντων, διὸ καὶ πάλιν δὲν ἐδόθη μεγάλη προσοχὴ εἰς αὐτό, μέχρις οὗ ἀπεκαλύφθη μέρος τοῦ κύκλου τοῦ κεντρικοῦ μέρους τῆς ὅλης ψηφιδοθεσίας, ὁπότε ἐκινήθη περισσότερον ἡ περιεργία ἐν τοῖς μάλιστα τοῦ κ. 'Α. Μελετοπούλου, ὁ ὁποῖος παρώτρυνέ με εἰς ἐμβριθεστέραν ἐξέτασιν τοῦ πράγματος. Κατὰ τὴν ἐξέτασιν ταύτην ἐπῆλθέ μοι ἡ ἰδέα νὰ ἀποτρίψω τῇ χειρὶ τὸ ὀλίγιστον ἀπομένον χῶμα κατὰ τὰ περὶ τὸ κέντρον τοῦ ἔργου μέρη, χωρὶς νὰ ὑποπτεύω ποτὲ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θὰ ἐφαίνετο κατόπιν, ὑποθέτων δὲ μόνον ὅτι κατὰ τὸ κέντρον θὰ ἦτο κόσμημά τι, πτηνόν, ἢ ἄνθος ἀρχιτεκτονικόν, ἤ τι τῶν συνήθων κοσμημάτων. Οἵα ἡ ἔκπληξις ἀμφοτέρων ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει τῆς μεγαλοπρεποῦς κεφαλῆς, ἀφίνω νὰ νοήσωσιν οἱ ἀγαπῶντες τὴν ἀρχαιότητα. Τοῦτο μόνον προσθέτω ὅτι ἐπί τινας στιγμὰς ἄφωνοι προσεβλέπομεν ἀλλήλους, ὡσεὶ διὰ τῶν βλεμμάτων διεπυνθανόμεθα περὶ τοῦ πράγματος, ἀφ' οὗ ἡ ὄψις τῆς κεφαλῆς ἐκείνης εἶχε δεσμεύσει τὰς γλώσσας.

★

Τὸ σύνολον τοῦ ψηφιδοθετήματος, ἀφ' οὗ ἀπέπλυνα αὐτὸ ἐντελῶς τὴν ἐπιοῦσαν, ἔδειξεν ὅτι ἀπετέλει τὸ μετὰ τὴν εἴσοδον καὶ πρὸ τῶν δωματίων ἄνοιγμα ῥωμαϊκῆς οἰκίας. Τὸ ἄνοιγμα τοῦτο ἔχει μῆκος μὲν ὀκτὼ μέτρων, πλάτος δὲ 5,10. Τὸ ἔδαφός του εἶνε ἐστρωμένον διὰ ψηφιδοθετήματος, ὅπερ πέριξ μέν, κατὰ τοὺς τοίχους, εἶνε κατεσκευασμένον διὰ ψήφων μεγαλειτέρων χρώματος λευκοῦ, διηρημένων εἰς τετράγωνα μεγάλα διὰ ψήφων βαθέος πρασίνου χρώματος, μετὰ μικροῦ κοσμήματος ἐν τῷ μέσῳ ἑκάστου τετραγώνου χρώματος ἐρυθροῦ καὶ πρασίνου. 'Εν δὲ τῷ μέσῳ τοῦ δαπέδου ὑπάρχει τετράγωνος ἀκριβῶς διαίρεσις διὰ ζώνης 0,12 πλάτους φέρουσα ὡραιότατον σπειροειδὲς κόσμημα ἐκ διαφόρων χρωμάτων. Ἡ πλευρὰ τοῦ τετραγώνου τούτου εἶνε 2,90. Ἐντὸς τοῦ τετραγώνου τούτου ὑπάρχει ταινία κυκλικὴ ἐκ τοῦ αὐτοῦ κοσμήματος 0,09 πλάτους, κατὰ δὲ τὰς γωνίας τὰς σχηματιζομένας ὑπὸ τοῦ ἐπιγεγραμμένου εἰς τὸ τετράγωνον κύκλου τέσσαρα φύλλα καρδιόσχημα μετὰ βλαστῶν ἢ ταινιῶν, τεσσάρων διαφόρων χρωμάτων, ἐρυθροῦ βαθέος, κυανοῦ βαθέος, κιτρίνου καὶ πρασίνου. Τὸ κυκλικὸν σχεδίασμα τὸ περιγραφόμενον ὑπὸ τοῦ σπειροειδοῦς κοσμήματος, ὁ ὅλος δηλ. ἐν τῷ τετραγώνῳ κύκλος, ἀποτελεῖ βεβαίως ἀσπίδα κυκλοτερῆ. Τὸ μετὰ τὸ σπειροειδὲς κόσμημα ἔδαφος τῆς ἀσπίδος ὑποδιαιρεῖται εἰς τρίγωνα μικρὰ διαφόρων χρωμάτων σχηματιζόμενα διὰ διεσταυρωμένων τοξοειδῶν γραμμῶν. Τὸ χρῶμα τῶν τριγώνων τούτων εἶνε κυανοῦν ἀνοικτόν, κυανοῦν βαθύ, ἐρυθρὸν ἀνοικτὸν καὶ βαθύ, κίτρινον, λευκόν, πράσινον, κεραμόχρουν. Ἡ τριγωνικὴ δὲ αὕτη διαίρεσις καὶ ἡ τοξοειδὴς διασταύρωσις τῶν γραμμῶν συνδυαζομένη μετὰ τῆς ποικιλίας καὶ ἁρμονίας τῶν χρωμάτων παρέχουσιν ἀσφαλῶς εἰκόνα τῆς κυρτότητος τῆς ἀσπίδος. Εὐθὺς μετὰ τὰς διαιρέσεις ταύτας κυκλικὴ γραμμὴ ἐξ ἐρυθρῶν ψήφων:

> 'Εν δέ τε Γοργείη κεφαλὴ δεινοῖο πελώρου
> δεινή τε, σμερδνή τε, Διὸς τέρας αἰγιόχοιο.

Ἡ κεφαλὴ ἐπὶ ἐδάφους λευκοῦ, ὕψους 0,60 μέχρι τοῦ λαιμοῦ ἀπεικονιζομένη, φέρει πλουσιωτάτην ξανθὴν κόμην, μετὰ παντοίων ἀποχρώσεων ἀπαρτιζουσῶν κάλλιστα τὴν ἁρμονίαν τῆς φωτοσκιάσεως. Ἐν συνόλῳ τὸ σῶμα φαίνεται ἐστραμμένον πρὸς τ' ἀριστερά, ἐν ᾧ ἡ κεφαλὴ στρέφει πρὸς τὰ δεξιά, οὕτως, ὥστε δείκνυται σχεδὸν ἀντωπὸς τῷ θεωμένῳ. Οἱ ὀφθαλμοὶ ἕνεκα τούτου ἰσχυρῶς πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἐστραμμένοι καὶ μᾶλλον εἰς τὸ ἄπειρον ἀποβλέποντες, προσδίδοντες δὲ ἰδίαν μεγαλοπρέπειαν εἰς τὸ ὅλον. Ἀπὸ τῆς πλουσιωτάτης κόμης προβάλλουσιν ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἀνὰ δύο ὄφεις μετὰ ἀρκετῆς εὐκαμψίας ἑλισσόμενοι καὶ δεικνύοντες τὰς κεφαλάς, ὡραιότατα δὲ διὰ τοῦ χρωματισμοῦ χαρακτηριζόμενοι, ἀπὸ τοῦ ἰόχρου τῶν κάτω μερῶν αὐτῶν γινομένης ἐπαλλαγῆς πρὸς τὰ σκοτεινότερα χρώματα τῆς ῥάχεως. Δύο ἄλλοι κομβοῦνται ἄνω ὑπὲρ τὴν κατὰ τὸ μέτωπον κόμην· ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ μετώπου ἀναπτύσσονται δύο πτέρυγες κυανοῦ χρώματος.

Ἐν συνόλῳ εἶνε ἔργον καλῶς σχεδιασθέν, ἐκτετελεσμένον μετὰ ἐπιμελείας οὐ τῆς τυχούσης, ἐν ἁρμονίᾳ χρωματισμοῦ ἐξαισίᾳ. Ἡ ἐργασία λίαν ἐπιμεμελημένη, ἰδίᾳ ἐν τοῖς λεπτοτέροις τοῦ προσώπου μέρεσιν, ἔνθα νομίζει τις ἕνεκα τῆς σμικρύνσεως τῶν ψήφων ὅτι διὰ χρωμάτων, διὰ χρωστῆρος καὶ οὐχὶ διὰ ψήφων ἀπετελέσθη ἡ εἰκών. Καὶ ἐνέχει μὲν ἐν συνόλῳ τὸ αὐστηρὸν ἐν τῇ ἐκφράσει τοῦ προσώπου, ἀλλὰ συνδεδυασμένον μετὰ πολλῆς τῆς χάριτος καὶ γλυκύτητος, εἶνε ἐν ὅλῳ ἀγρίας καλλονῆς ἐπιστεφομένης ὑπὸ σοβαρότητος ἐπιβλητικῆς, δυναμένης ἀκόμη καὶ ἐκεῖθεν ἀπὸ τῶν ψήφων αὐτῆς νὰ δεσμεύσῃ, νὰ ἀπολιθώσῃ τὸν ὁρῶντα, καὶ διὰ τὴν ὡραίαν ἐκτέλεσιν καὶ διὰ τὴν φυσικότητα τοῦ χρωματισμοῦ τὴν κατὰ τὸ πρόσωπον καὶ διὰ τὴν χάριν τῆς περὶ τὸ στόμα ἰδίως καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐργασίας, καὶ διὰ τὸ ἀγριωπὸν καὶ ἀτημελὲς τῆς κομμώσεως καὶ διὰ τοὺς ζωηρῶς προκύπτοντας ὄφεις.

Τοιοῦτο τὸ ἀνευρεθὲν ἐσχάτως ψηφιδοθέτημα, τοιαύτη ἡ παράστασις καὶ ἐργασία αὐτοῦ. Καλὸν ψηφιδοθέτημα, ἔχων ἐν ἐν τῷ κέντρῳ ἀσπιδοειδῆ διάκοσμον καὶ ἐν τῷ μέσῳ κεφαλὴν Μεδούσης ὑπάρχει ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Βατικανοῦ τὸ πλουσιώτατον ἐκεῖνο ἐν Ὀχρίκλοις τῆς Ἰταλίας ἀνευρεθέν. Καὶ δὲν ἔχει μὲν τὸν πλοῦτον τῶν παραστάσεων πέριξ τὸ ἐν Πειραιεῖ ἀνευρεθέν, ἀλλὰ διὰ τὴν παράστασιν αὐτῆς ταύτης τῆς κεφαλῆς καὶ τὴν θαυμασίαν διατήρησιν, καὶ τὴν ὁπωσδήποτε διάφορόν πως τῆς Μεδούσης ἀπεικόνισιν εἶνε ἄξιον νὰ διασωθῇ εἴτε ἐπὶ τόπου, εἴτε ὅπως ἂν ἄλλως κριθῇ εὔλογον, ἀλλὰ νὰ διασωθῇ.

Ἐν Πειραιεῖ τῇ 10 Μαρτίου 1892.

ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

Digitized by Google

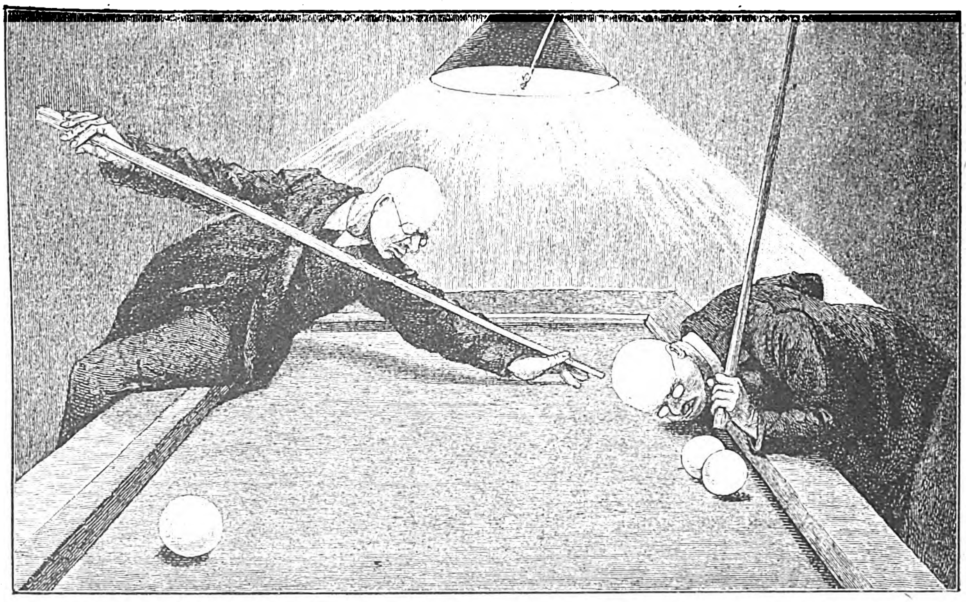

ΦΑΛΑΚΡΟΙ ΚΑΙ ΜΥΩΠΕΣ

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἀρχαιολογικὰ

Πλησίον τοῦ ἤδη ἀποκαλυφθέντος ψηφιδωτοῦ τῆς Μεδούσης ἐν Πειραιεῖ ἀνευρέθησαν καὶ ἄλλα ὑπὸ τοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Ι. Δραγάτση, περὶ ὧν προσεχῶς. Μεταξὺ δὲ τῶν εὑρημάτων ὑπάρχει μεγάλη πηλίνη ὀρθοκέραμος μετὰ κοσμήματος, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει Γοργόνιον, ἤτοι κεφαλὴ Μεδούσης, εἰδεχθὲς ὡς παρίσταται εἰς τὸ κέντρον τῆς ἀσπίδος τῆς Ἀθηνᾶς, ἔχον τὴν γλῶσσαν ἐκτὸς τοῦ στόματος, ὡς ἐπί τινος κεράμου τῆς Ἀκροπόλεως. Αἱ τοιαῦται δὲ ὀρθοκέραμοι φαίνεται ὅτι ἦσαν περὶ τὴν στέγην τῆς μεγάλης ταύτης οἰκοδομῆς, ἥτις ἐκοσμεῖτο πέριξ ὑπὸ κεφαλῶν Μεδούσης.

Φιλολογικὰ

Κατὰ τὴν τακτικὴν συνεδρίασιν τοῦ φιλολογικοῦ καὶ ἀρχαιολογικοῦ τμήματος τοῦ συλλόγου «Παρνασσοῦ» ὁ κ. Ν. Γ. Πολίτης ἐπραγματεύθη περί τινων χωρίων τοῦ κεφ. 54 τῆς Ἀθηναίων Πολιτείας, ἀνασκευάσας τὰς διορθώσεις καὶ ἑρμηνείας τῆς λέξεως ἐκθύματα, ἥτις κατ' αὐτὸν δηλοῖ τὰς ἐξιλαστηρίους θυσίας, παρατηρήσας δ' ὅτι οἱ συμπράττοντες τοῖς ἱεροποιοῖς μάντεις εἶνε πιθανῶς οἱ ἄλλως καλούμενοι ἐν Ἀθήναις πυθόχρηστοι ἐξηγηταί· προσέθηκε δ' ὅτι καὶ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ ἀναγινωσκόμενον *Ἐλευ*... κακῶς συμπληροῦται ὑπὸ πάντων Ἐλευσίνια, καὶ ὅτι μᾶλλον γραπτέον Ἐλευθέρια, διότι πιθανώτατα πρόκειται περὶ τῆς ἐν Πλαταιαῖς ἀγομένης πεντετηρικῆς ἑορτῆς· κατέδειξε δὲ τέλος ὅτι ἄσκοπος εἶνε ἡ προσθήκη τοῦ «ἐνιαυτῷ» ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ, ἡ προταθεῖσα ὑπὸ τοῦ Blass καὶ ὑπὸ πάντων ἀποδεκτὴ γενομένη. Μετὰ τοῦτο ὁ κ. Σπυρ. Λάμπρος ὡμίλησε περὶ ἐσφαλμένης παραστάσεως τῶν κατὰ τὴν εἰκονομαχίαν παρὰ τῷ νεωτάτῳ Ἄγγλῳ ἱστοριογράφῳ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους Bury ἕνεκα παραδόξου συγχύσεως τῆς ἐκλογῆς τοῦ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου πρὸς τὴν ἐπαναγωγὴν τοῦ Βασιλείου. Ἐν τέλει ὁ κ. Στ. Βάλβης ἀνεκοίνωσε διόρθωσιν χωρίου τινὸς τῆς Εὐαγγελικῆς Προπαρασκευῆς τοῦ Εὐσεβίου διαλαμβάνοντος περὶ Ἀναξαγόρου.

— Εὑρέθησαν μεταξὺ τῶν χειρογράφων τοῦ Α. Ῥαγκαβῆ ὅλως ἀπροσδοκήτως τέσσαρα ὀγκώδη τετράδια περιέχοντα τὰ *Ἀπομνημονεύματά του*, ὧν τὴν ἔκδοσιν θὰ ἐπιμεληθῇ προσεχῶς ὁ υἱὸς αὐτοῦ κ. Ἀλέξιος Α. Ῥαγκαβῆς.

— Πολλοὶ εἶνε οἱ μνηστῆρες τῆς ἐν τῇ Γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ κενωθείσης ἕδρας διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Ζουριὲν Δελαγραβιέρ, πλὴν ἄλλων δὲ καὶ ὁ προβηγκιανὸς ποιητὴς Μιστράλ.

— Περὶ τοῦ Γουὺ δὲ Μωπασσὰν ὑπάρχουσι νεώταται εἰδήσεις λίαν παρήγοροι. Ὁ διάσημος συγγραφεὺς διάγει βίον ἡσυχώτατον εἰς Πασσὺ ἀσχολούμενος εἰς τὴν καλλιέργειαν κηπαρίου καὶ ἀπέχων πάσης πνευματικῆς ἐργασίας. Οἱ ἰατροὶ ἐλπίζουσιν ὅτι ὁ Γουὺ δὲ Μωπασσὰν θὰ δυνηθῇ καὶ πάλιν ν' ἀναλάβῃ τὴν γραφίδα μετ' οὐ πολύ, ἂν δὲν ἐπέλθῃ ἀπρόοπτός τις ὑποτροπίασις τῆς νόσου.

Θεατρικὰ

Ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Κωμῳδίας παρεστάθη κατ' αὐτὰς τὸ πρῶτον ἡ *Ἀλεποῦ* κωμῳδία τοῦ κ. Π. Ζάννου βραβευθεῖσα κατὰ τὸν Λασσάνειον δραματικὸν ἀγῶνα. Τὸ ἕτερον τῶν βραβευθέντων ἔργων ἡ *Κόρη τῆς Λήμνου* τοῦ κ. Α. Προβελεγίου θὰ παρασταθῇ προσεχῶς ἴσως ἐν τῷ Μεγάλῳ Θεάτρῳ.

Μουσικὰ

Ἡ Φιλαρμονικὴ Ἑταιρία Ἀθηνῶν ἐν σώματι θὰ ἐκτελέσῃ ταξείδιον μέχρις Αἰγύπτου δι' ἀτμοπλοίου ἐπὶ τούτῳ ναυλωθέντος.

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ

Στρογγύλη γραφὴ

Στρογγύλη γραφὴ λέγεται ἐκείνη ἡ ὁποία δὲν ἔχει γωνίας. Αἱ γραμμαὶ τῶν γραμμάτων καμπυλοῦνται ὁμαλῶς, καὶ ἐκεῖ δὲ ὅπου δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἀποφύγῃ ὁ γράφων τοῦτο προσπαθεῖ αἱ γωνίαι νὰ εἶνε ἄνευ ὀξύτητος, ὡς ξίφη ἄνευ αἰχμῆς.

Ἡ στρογγύλη γραφὴ ἐν γένει μαρτυρεῖ ἀγαθότητα ψυχῆς, εἰδικώτερον δὲ ἡ γραφολογία ἀπονέμει εἰς τοὺς στρογγυλογράφους τὰ ἑξῆς ἠθικὰ προσόντα : *Συμβιβαστικότητα, ἐπιείκειαν, τρυφερότητα.*

ΓΡΑΦΟΛΟΓΟΣ

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας. 1892—52

Digitized by Google

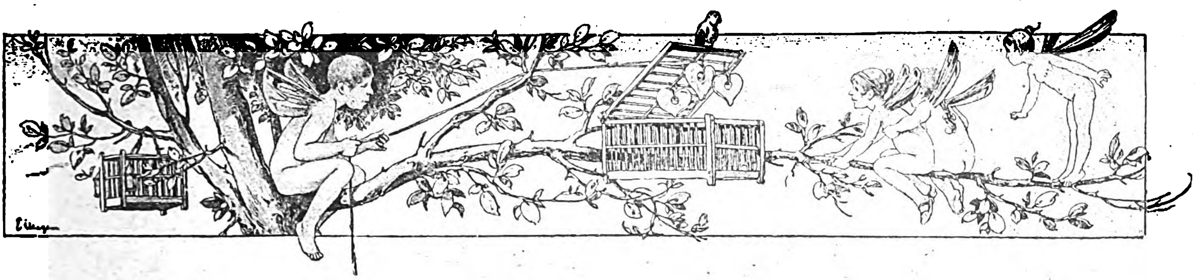

ΘΕΣΣΑΛΙΚΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ

Ο ΓΑΜΟΣ ΤΗΣ ΑΣΗΜΩΣ

Ἀφοῦ ἐμοιράσαμε τὰ κονάκια εἰς τοὺς στρατιώτας, ἐγὼ καὶ ὁ σύντροφός μου, διοικητὴς τοῦ στρατιωτικοῦ ἀποσπάσματος, ἐκονέψαμεν εἰς τοῦ παρέδρου. Ἡ νοικοκυρά, καλοδέματη γυναῖκα, μὲ τὸ «καλῶς κοπιάζετε» ἦλθε κ' ἔρριξεν ἐμπρός μας τὸν σοφρᾶ κ' ἐκαθίσαμε σταυροπόδι χάμω ἐγώ, ὁ σύντροφός μου καὶ ὁ νοικοκύρης ποῦ μᾶς ἐφίλευεν. Ὄχι, ἐξέχασα· ἦσαν καὶ τὰ σκυλιὰ τοῦ καπετάνου, δύο βρωμόσκυλα τὰ ὁποῖα ἐγλείφοντο ὁλοένα κ' ἐτρίβοντο ἐπάνω μας.

Τὸ τραπέζι ἦτο καλὸν καὶ πλούσιον. Ὁ σύντροφός μου μὲ τὰ ὀρθὰ μουστάκια του, τὸ ἡλιοψημένον καὶ ἄγριον πρόσωπον καὶ τὸν τσουχτερὸν βούρδουλά του, ἐφρόντισεν ἀπὸ πρὶν νὰ δείξῃ εἰς τοὺς χωριάτες ὅτι δὲν παίζει μὲ τὸ φαγί. Ἕνα ὀψιμογέννητο κατσίκι ἐκοίτετο ροδισμένον εἰς τὸ ταψί· ἕνα ψωμὶ ἀπὸ νηὸ σιτάρι ζυμωμένον ἄχνιζε κ' ἐπεντοβόλα εἰς τὸν σοφρᾶ· ἕνα καυκὶ μὲ τυρὶ μαῦρο, ξερό, τῆς ἀράδας τυρὶ καὶ ἡ πῆτα ἐκάθηντο εἰς τὸ παραθύρι διὰ πᾶσαν χρείαν· καὶ εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ νοικοκύρη ὄμορφη, ζηλεμένη ἐκαμάρωνε ἡ τσότρα μὲ κρασὶ τῆς Ραψάνης ξεδιαλεγμένο, ποῦ ἐτράβαγε ἀπὸ δέκα μίλι' ἀλάργα κάθε κρασοπατέρα.

Ἡ νοικοκυρὰ μᾶς ἔφερε τὸ πισκίρι καὶ τ' ἁπλώσαμε εἰς τὰ γόνατά μας ὅλοι γύρω, καὶ ἄλλοι δέκα ἂν ἦσαν καὶ ἄρχισεν ἡ δουλειά.

Βαρειὰ δουλειὰ τὸ φαγί· τί τὰ θέλετε. Φαντάσου νὰ κάθεται κανεὶς μίαν ὥρα, νὰ κινᾷ ἐδῶ κ' ἐκεῖ τὰ χέρια του, νὰ κτυπᾷ ἐπάνω κάτω τὰ σαγόνια του, νὰ πασαλείφῃ τὰ μουστάκια καὶ τὰ χείλη καὶ νὰ ἔχῃ μοναχὴ φροντίδα τὴν παληοκοιλιά του! Δὲν ἠξέρω σεῖς οἱ ἄλλοι· ὅμως δι' ἐμένα τὸ φαγὶ φαίνεται βαρύτερο κι' ἀπὸ τοῦ λιναριοῦ τὰ πάθη.

Ἡ ἀλήθεια εἶνε πῶς δὲν ἔχουν ὅλοι τὰς αὐτὰς ἰδέας δι' αὐτό. Ἀπόδειξι τρανὴ ἔχω τὸν νοικοκύρη, ὁ ὁποῖος ἐξεκοκκάλιζεν ἀλύπητα τὸ ψητόν, καὶ τὸν σύντροφόν μου καπετάνον, ὁ ὁποῖος ἅρπαζε διὰ μιᾶς ἀπ' ὅλα κ' ἐνῷ ἔρριχνεν εἰς τὸ στόμα του ἐπέτα ταυτοχρόνως κρέατα καὶ ψωμιὰ εἰς τὰ σκυλιά, χωρὶς νὰ φροντίζῃ πῶς ἐλερώνοντο οἱ μάλλινες προκόβες ποῦ ἔστρωναν τὸ πάτωμα. Καπετάνος, σοῦ λέει, κι' ὅ,τι θέλει κάνει!

Ἄξαφνα ἀκούσθησαν ἀλυχτήματα εἰς τὴν αὐλὴν καὶ βαρειὰ πατήματα εἰς τὴν σκάλα καὶ ἀγαλιναὶ ἐρωταποκρίσεις. Ὁ νοικοκύρης ἐσηκώθη νὰ ἰδῇ τί τρέχει καὶ μᾶς ἔφερε δύο χωριάτες ποῦ ἤθελαν τὸν καπετάνο. Ἦσαν ἕνας γέροντας ψηλὸς καὶ λιγνὸς κ' ἕνας νέος ὠμορφοκαμωμένος, ὡσὰν τὸν Ἄδωνι.

— Καλῶς τὰ χαιρῶστε· εἶπαν καὶ οἱ δυό, φέροντες τὸ δεξὶ χέρι εἰς τὸ στῆθος, καθὼς ἐσυνήθιζαν νὰ κάνουν εἰς τοὺς τούρκους τὸν τεμενᾶ.

— Καλῶς τους· ἀπάντησεν ὁ καπετάνος· καθίστε.

Ἔδειξαν ὡσὰν νὰ ἐντρέποντο, ἐζήτησαν μὲ τὸ βλέμμα γύρω νὰ εὑροῦν τὴν θέσιν ποῦ τοὺς ἔπρεπεν ἐμπρὸς εἰς καπετάνους κ' ἐστρώθησαν σταυροπόδι κατάχαμα.

Ὁ νοικοκύρης τοὺς ἔδωκε τὴν τσότρα, πρῶτα εἰς τὸν γέροντα καὶ δεύτερα εἰς τὸν νέον κ' ἐκεῖνοι ἔπιαν ἀπ' ὀλίγο ἀφοῦ μᾶς ἐχαιρέτισαν μ' ἕνα:
— Στὴν ὑγειά σας, καπετάνοι· νὰ χαιρῶστε τὰ γαλόνια σας κι' ἄλλα νὰ κερδίσετε.

Ἐγὼ ἐφρόντισα ἀμέσως ν' ἀπαντήσω μ' ἕνα ὁλόψυχον: — εὐχαριστῶ. Τὸ ἤθελεν ἡ καρδοῦλά μου, δὲν τὸ ἀρνοῦμαι. Ὁ σύντροφός μου ὅμως εἰς ἀπάντησιν ἔστριψε περήφανα τὸ μουστάκι του ὡσὰν νὰ ἔλεγε: Δὲν μὲ μέλει· ὅ,τι πάῃ ἂς ἔρθῃ.

Καὶ εἶχε δίκαιον ὁ ἄξιος καπετάνος. Δὲν ἦτο ξύλινος ὡσὰν κ' ἐμένα ἀλλ' ἀληθινὸς καπετάνος. Πολλὲς φορὲς ἔφαγε τὸ μπαροῦτι καὶ ἀντίκρυσεν ἄφοβα τοῦ ἐχθροῦ τὸ βόλι. Τὸ γαλόνι τὸ ἐκέρδισε μὲ τὸ χέρι του ἐκεῖ εἰς τοῦ Μπὴν-Λάκη τὸ σύνορο κατὰ τὰ 86, ὅταν λοχίας αὐτὸς ἔβαλε μόνος του κατάστηθα τοῦ ἐχθροῦ τὸν λόχον του, ἐνῷ οἱ καπεταναρέοι ἔτρεχαν πίσ' ἀπὸ τὰ ξερολίθια καὶ τὰ θυμάρια τοῦ Τυρνάβου. Ἂς εἶνε....

— Τ' εἶνε, ρὲ παιδιά; πῶς ἦταν κ' ἤρθατε;

Digitized by Google

ἐρώτησ᾽ ἔπειτ᾽ ἀπ᾽ ὀλίγο ὁ σύντροφός μου τοὺς χωριάτες, ἐνῷ ἔπαιζε μὲ τὰ κεφάλια τῶν σκυλιῶν του.

— Μὲ τὸ συμπάθειο, καπτάνε· ἔχουμε κάτι νὰ σοῦ μιλήσωμε· εἶπεν ὁ γεροντότερος ξανακάμνων τὸν τεμενᾶ.

Ἔπειτα ἐξηκολούθησε ξεροκαταπίνων ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν.

— Ἡ Γιώργης, τὸ παιδὶ ἀπὸ ᾽δῶ, καπτάνοι μ᾽ ἔχει νὰ πάρῃ τὴ θυγατέρα μου, τὸ Ἀσημὼ γναῖκα. Αὔριο ποῦ ξημερώνει Κυριακὴ λέμε νὰ κάνουμε τὰ στέφανα. Ἤρθαμε, νὰ σᾶς παρακαλέσουμε, νὰ μᾶς κάνετε χατῆρι νὰ ᾽ρθῆτε ᾽ς τὴ χαρά μας.

— Εὔκολο πρᾶμμα· εἶπα ἐγὼ ἀμέσως· νὰ ζήσῃς Γιῶργο· θὰ ᾽ρθοῦμε δίχως ἄλλο.

Ὁ Γιώργης ἐκοκκίνησεν, ἐχαμήλωσε τὴν κεφαλὴν στενοχωρημένος καὶ δὲν ἀπάντησε.

— Δὲν εἶν᾽ αὐτὸ μονάχα, καπτάνε· ἔχουμε κι᾽ ἄλλα νὰ μιλήσωμε.

— Πέστ᾽ ἐλεύθερα· εἶπεν ὁ σύντροφός μου, δίδων θάρρος εἰς τὸν γέροντα, ὁ ὁποῖος ἐφαίνετο ὡς νὰ εἶχε κάτι εἰς τὸν λάρυγγα κ᾽ ἐκόμπιαζε.

— Ἐγώ, καπ᾽τάνε μου, καθὼς τὸ ζάρουμε ᾽ς τὸν τόπο μας, εἶχα συβασμένη ἀπὸ μικρὴ τὸ Ἀσημώ μ᾽ μὲ τὸν Τασσό, τοῦ Μήτρου Πάλλα τὸν ὑγιό. Ἤμαστε φίλοι παλῃοὶ μὲ τὸ Μῆτρο· οἱ φαμίλιες μας ντὰμ παπαντὰμ ἐσυγγενολογόνταν κ᾽ ἐμεῖς ἀπὸ παιδιὰ ἤμαστε φιλὶ κλειδὶ μαζῆ. Σὰν ἔκλεισε τὰ δυὸ χρόνια τὸ Ἀσημώ μ᾽ ἦρθεν ὁ Μῆτρος νὰ τὴν συβάσῃ γιὰ τὸν Τασσό του. Τὸ θυμᾶμαι σὰν καὶ νὰ εἶνε τώρα. Μόλις ἀπόλυσε ἡ ἐκκλησιὰ—Κυριακὴ ἦταν—μιὰ καὶ δυὸ ᾽ς τὸ σπιτικό μου. Ἐπῆρε τὸ Ἀσημὼ ᾽ς τὰ γόνατά του, τς ἔβαλε ᾽ς τὸ χέρι ἕνα μετζῆτι καὶ λίγα λεμπεμπλιά, τὴν φίλησε καὶ τς εἶπε : Σὲ συβάζω μὲ τὸν ὑγιό μου τὸν Τασσό. Ἐκεῖνο τὸ συχαμένο ἔβαλε κάτι γέλοια !...

— Τὸ χαμώθελε, φαίνεται· τὸν ἔκοψα ἐγὼ γελάσας.

— Μπά, δὲν καταλάβενε τὸ ζλάπι· εἶπεν ὁ γέροντας. Μὰ θὰ πῇς ποιὸς τὸ ξέρει κι᾽ ὅλα : γναῖκα ἦταν ἄντρα τῆς ἔδιναν· ποιὸς λέει πῶς δὲν τ᾽ ἀρέσει τὸ μέλι : ὡς τόσο ἦταν ἀρραβωνιασμένη τὸ Ἀσημώ μ᾽ τὸν Τασσό. Ὅσο ἐμεγάλωναν τόσο ἐγνωριζόνταν καλλίτερα. Οἱ φαμίλιες μας πάντα μαζῆ· τὸ συγγενολόγι τοῦ Μήτρου ἔκραζε νύφη τὸ Ἀσημώ μ᾽ καὶ τὸ δικό μου συγγενολόγι ἔκραζε γαμπρὸ τὸν Τασσό. Ὅλο τὸ χωριὸ τὸ ἤξερε. Δὲν εἴμαστε δὰ καὶ πολλοὶ κι᾽ ὁ ἕνας κρύβεται πίσ᾽ ἀπὸ τὸν ἄλλον...

— Ὡς ἐδῶ καλὰ πᾶμε· ἔκοψεν ὁ σύντροφός μου τὸν γέροντα, ξαπλωμένος φαρδὺς πλατὺς εἰς μίαν προκόβαν.

— Χμ !... ἔκαμεν ὁ νοικοκύρης, ὁ ὁποῖος ἐγνώριζε βέβαια τὰ γινόμενα, κουνῶν τὴν κεφαλήν.

— Καλά· μὰ τόρα νὰ ποῦ βάλθηκε τοῦτος ὁ σατανᾶς κ᾽ ἐξεμυάλισε τὴ θυγατέρα μου· εἶπεν ὁ γέροντας μ᾽ ἔξαψι δείξας τὸν Γιῶργον. Δὲ σοῦ λέω, ἐπρόσθεσεν ἀμέσως μαλακώτερα, τὸ φταίξιμο τὤχει ἡ Τασσός πὤγεινε ἕνας κουτοδόμπιρας· μπορεῖ ἐκεῖνος νὰ κυβερνήσῃ ἕνα θεοκόριτσο σὰν τὸ Ἀσημώ μ᾽ ; Εἶδε, ποῦ λές, ἡ κόρη τοῦτο τὸ ἐλάτι ποῦ νὰ σκύψῃ νὰ ἰδῇ πιὰ τὸ γαϊδουράγκαθο. Ἡ ὀξιὰ μὲ τὸ γαϊδουράγκαθο μαθές, πάει ;

— Βέβαια, ὄχι· ἀποκρίθηκα ἐγώ· ἡ ὀξιὰ θέλει τὸ ἐλάτι· κάνουν ἀντιρρίμμια ἀντρειωμένα.

Ὁ Γιώργος ἐγύρισε τὰ μεγάλα ᾽μάτια του ἐπάνω μου νὰ μ᾽ εὐχαριστήσῃ.

— Ἄ, ντέ ! τὸ ἴδιο λέω κ᾽ ἐγώ· εἶπεν ὁ γέροντας μὲ χαράν, ἀπὸ τόρα ὀνειρευόμενος ἀνδρειωμένα ἐγγόνια. Μὰ ἡ Τασσός δὲν ἤξερε νὰ ᾽πῇ τὸ ἴδιο. Ἔκαμεν ἀρχὴ ἀπὸ τὰ δάκρυα καὶ τῆς παρακάλιες. Μὰ σὰν εἶδε τὴν κόρη πῶς ἦταν ἕτοιμη νὰ τὸν καταχερίσῃ μὲ τὸν κόπανο ἐλύσσαξε. Ἐλύσσαξε μαζῆ καὶ τὸ συγγενολόγι του καὶ φοβερίζουν νὰ κάψουν καὶ νὰ σκοτώσουν.

— Καὶ σὺ τί λές ; ἐρώτησα τὸν γέροντα.

— Ἐγὼ τί νὰ εἰπῶ ; εἶπε σηκώσας τοὺς ὤμους· δίκηο ἔχει κ᾽ ἡ κόρη δίκηο καὶ τὸ παιδί. Τὸ φταίξιμο τὤχουμ᾽ ἐμεῖς οἱ γονοὶ ποῦ πᾶμε καὶ σκλαβόνομε τὴ ζωὴ τῶν παιδιῶν μας.

— Ἀμ᾽ σὰν τὸ ξέρτε γιατὶ δὲν τὸ κόβετε· εἶπεν ὁ σύντροφός μου.

— Δὲν τὸ ξέραμε, καπτάνε, ἐπετάχθη ὁ νοικοκύρης· ἔτσι τὸ βρήκαμε μιᾶς ἀρχῆς· ἔτσι παντρεύτηκα κ᾽ ἐγὼ κ᾽ οἱ γονοί μας κ᾽ οἱ γονοὶ τῶν γονιῶν μας. Πρῶτο σήμερα γένεται ν᾽ ἀρνηθοῦν τὴ σύβασι.

— Ἔτσι τὸ εἴχατε μὰ τόρα τὸ χαλᾶμ᾽ ἐμεῖς· εἶπεν ἀνοίξας διὰ πρώτην φορὰν τὸ στόμα ὁ Γιῶργος, ζωηρὸς ὡς προσωποποίησις τῆς νεολαίας, ἡ ὁποία κατακρίνει ἕνα ἕνα τὰ πατροπαράδοτα.

— Καὶ τόρα τί θέλτε νὰ γένῃ ; εἶπεν ὁ σύντροφός μου.

— Σὰν ὁ θεὸς σᾶς ἔστειλε, καπτάνοι μ᾽ εἶπεν ὁ γέροντας μὲ παρακλητικὴν ὄψι, νὰ μᾶς κάμετε τὸ χατῆρι νἄρθῆτ᾽ ἐλόγου σας καὶ τὰ παιδιὰ ποῦ θὰ πᾶμε τὴ νύφη στὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ. Ἐκεῖνοι λὲν πῶς θἄρθοῦν νὰ τὴν ἁρπάξουν μέσ᾽ ἀπὸ τοὺς καλεσμένους· λὲν νὰ σκοτώσουν τὸ γαμπρό· ξέρω τί κακὸ μὲ βρίσκει ; Λυσσασμένος σκύλος ὅποιον φτάσῃ δαγκώνει, λέει ὁ λόγος. Σῶσε μας, καπτάνε κ᾽ ἐγὼ κ᾽ ἡ Γιώργης νὰ γενοῦμε σκλάβοι σου.

— Καλά· ἄιντεστε τόρα ᾽στὸ καλό· αὔριο θὰ τὸ εἰποῦμε πάλι· εἶπε μ᾽ ἐπιφύλαξιν ὁ σύντροφός μου.

Ἐσηκώθησαν καὶ οἱ δυὸ μ᾽ εὐχὰς κ᾽ εὐλογίας διὰ τὴν κεφαλήν μας· ἐκαληνύκτισαν πάλι κ᾽ ἔφυγαν πάντοτε ἀνήσυχοι.

*

Digitized by Google

Τὸ στρατηγεῖον τοῦ καπετάνου ἦτο εἰς ἓν ἄπλωμα τοῦ χωριοῦ. Ὁ Κίσσαβος ἐκεῖ σχηματίζει μικρὸν ἐξώστην ὁ ὁποῖος προβάλλει εἰς τὴν λαγκαδιὰ κατάμπροστα τοῦ ἀνοίγματος τῶν βουνῶν. Πίσω ἔρχεται τὸ χωριὸ μὲ τοὺς τρεῖς μαχαλάδες του, τῶν ὁποίων τὰ πλακοσκέπαστα σπίτια θαρρεῖς πῶς ροβολᾶν νὰ κρημνισθοῦν εἰς τὴν λαγκαδιὰ κ' ἐπάνω ἡ κορφὴ τοῦ ὄρους, γυμνὴ καὶ κατάξερη· δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τὰ δασωμένα πλευρὰ τοῦ βουνοῦ κ' ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ ἄνοιγμα βλέπεις τὴν κοιλάδα τοῦ Κισσιρλῆ, μὲ τὰ δάση καὶ τὰ χωριά της καὶ ἀκόμη πέρα τῆς Λάρισας τὴν πεδιάδα.

Μέσα εἰς τὸ ἄπλωμα εἶν' ἕνας θεόρατος πλάτανος παμπάλαιος. Τριγύρω εἰς τὴν ρίζα του ἔχουν κτισμένα πεζούλια, ὅπου τὰς ἑορτὰς εἴτε τὰ βράδια τοῦ καλοκαιριοῦ, συνάζονται οἱ χωριάτες καὶ λέγουν τὰ δικά των, ἐνῷ ὁ πλάτανος ρίχνει τὰ πυκνοντυμένα κλαδιά του ἐπάνω τους καὶ τοὺς φυλάγει ἀπὸ τὸ κάμμα τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νύκτας τὴν δροσιά.

Ἐκεῖ ἐπήγαμε καὶ 'μεῖς τὴν ἄλλην ἡμέραν ὅταν κατέβημεν ἀπὸ τὸ σπίτι. Ἦσαν συναγμένοι ἐκεῖ οἱ δύο λοχίαι καὶ οἱ στρατιῶται καὶ ὁ δασοφύλακας, ὁ ὁποῖος δῆθεν τόρα κατέβη ἀπὸ τὸ δάσος, διὰ νὰ λάβη τὰς διαταγὰς τοῦ ἀνωτέρου του, ἐνῷ καθαυτὸ λημέρι εἶχε τὸ καφενεδάκι ὅπου ἐχαρτόπαιζε μὲ τοὺς χωριάτες. Ἐκείνη τὴν ὥρα ἤρχοντο καὶ οἱ χωριάτες, ἄλλοι ἀπὸ τῆς δουλειές καὶ ἄλλοι καλοφορεμένοι ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά, τῆς ὁποίας τὸ σήμαντρον ἀκόμη ἐγλυκολάλει εἰς τὴν λαγκαδιὰ τὴν ἀπόλυσι.

Πρώτη δουλειὰ ποῦ ἔβαλεν ὁ καπετάνος εἰς ἐνέργειαν ἦτο νὰ μάθη τί καὶ ποιὸς ἦτο αὐτὸς ὁ Τασσὸς Πάλλας καὶ τὸ συγγενολόγι του. Ὄχι δηλαδὴ ἂν ἦτο μεγαλόσωμος καὶ παλληκαρᾶς ἢ ἂν τὸ συγγενολόγι του ἦτο δυνατὸ εἰς τὸ χωριό. Ἕνας καπετάνος ὡσὰν τὸν σύντροφόν μου καὶ μὲ δεκαπέντε παιδιὰ ἕνα κ' ἕνα μαζῆ του, δὲν φροντίζει δι' αὐτά. Ἀλλὰ τίνος κόμματος ἦτο φίλος καὶ ἀναλόγως τοῦ κόμματος νὰ τὸν μεταχειρισθῆ.

Διότι, νὰ τὰ εἰποῦμεν μεταξύ μας, ἕνας ἀποσπασματάρχης δὲν πηγαίνει εἰς τὰ χαμένα νὰ τσακίση τὰ κέρατά του εἰς τὰ κατσάβραχα οὔτε τὸ Ἀρχηγεῖον στέλνει τὸν τυχόντα. Πάντα θὰ πηγαίνη ἐκεῖνος ποῦ θὰ φροντίση βέβαια διὰ τὴν δημοσίαν τάξιν, ἀλλὰ θὰ δουλέψη καὶ τὸν δυνατὸν τῆς ἡμέρας. Καὶ ὁ σύντροφός μου ἦτο ναὶ λαμπρὸς ἀξιωματικὸς καὶ τὸ γαλόνι τὸ ἐχρεώστει εἰς τὴν παλληκαριά του, εἶχεν ὅμως καὶ κοινωνικὰς ὑποχρεώσεις ὁ ἄνθρωπος, σὰν κάθε ἄνθρωπος. Ἂν δὲν εἶχε τὸν κομματάρχην του ποιὸς θὰ διώριζε λόγου χάρι τὸν ἀδελφόν του εἰς τὴν μίαν θέσι ἢ τὸν ἐξάδελφόν του εἰς τὴν ἄλλη, ποιὸς θὰ ἐφρόντιζε ν' ἀθωωθῆ ἀπὸ τὸ κακοῦργημα ὁ γαμβρός του ἢ νὰ πάρη ἄδειαν νοσηλείας κατ' οἶκον ὁ τάδε κατάδικος συγγενής του καὶ ποιὸς θὰ ἔστελνε αὐτὸν τὸν ἴδιον, ποῦ δὲν ὑπόφερε τὸ κάμμα τῆς Λάρισας ἀποσπασματάρχην, νὰ κυλιέται εἰς τῆς μάλλινες προκόβες, νὰ ξεκοκκαλίζη ὀψιμογέννητα κατσίκια καὶ νὰ δροσίζεται τόρα κάτ' ἀπὸ τὸν πλάτανο. ἐνῷ οἱ χωριάτες τοῦ παραστέκουν ὡσὰν τοῦ Ἀβδοὺλ Κερὶμ πασᾶ: Μὴν τὰ θέλομε ὅλα δικά μας. Ὁ ἄνθρωπος εἶνε πάντα ἄνθρωπος· σ' ἐδούλεψα νὰ μὲ δουλέψης· θὰ μὲ δουλέψης νὰ σὲ δουλέψω.

Καὶ ὁ σύντροφός μου ἤθελε νὰ δουλέψη τὸν φίλον του. Ἐκάλεσεν ἀμέσως τὸν πάρεδρο καὶ τὸν ἐρώτησε τί καὶ ποιὸς εἶνε ὁ Τασσὸς Πάλλας καὶ τὸ συγγενολόγι του.

— Τοῦ Τσομάκη· ὅλοι μονόβολο τοῦ Τσομάκη! ἄτιμη φάρα, κακὴ γενηά· ὅλοι τοῦ Τσομάκη εἶνε!

Ὁ καπετάνος ἐγνώριζεν ὅτι ὁ Τσομάκης ἦτο ἀντίπαλος τοῦ Τσότρα, τὸν ὁποῖον αὐτὸς εἶχε χρέος νὰ συντρέξη. Πρὶν φύγη ἀπὸ τὴν Λάρισαν ἐπῆγε πρῶτα νὰ λάβη τὰς ὁδηγίας ἀπὸ τὸν Ἀρχηγὸν τοῦ στρατοῦ κ' ἔπειτα ἐτράβηξε γραμμὴν εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῆς πολιτικῆς. Ἀπ' αὐτὸν ἔμαθε ποιοὶ ἦσαν οἱ φίλοι, ποιοὶ ἦσαν οἱ ἐχθροί· ποιὸν θ' ἀφίνη ἐλεύθερον καὶ ποιὸν θὰ κατατρέχη· ποιὰ ἐντάλματα χάριν τῆς τάξεως θὰ ἐνεργηθοῦν καὶ ποιὰ θὰ μείνουν ἀνενέργητα χάριν τοῦ κόμματος. Ἄρα εἰς τὴν ἄτιμη αὐτὴν φάρα τοῦ Πάλλα ὅλα ἔπρεπε νὰ ἐνεργηθοῦν!

Ἄνοιξεν ἀμέσως τὴν τσάντα ὅπου εἶχε τὰ ἐντάλματα, εἶδεν ἕνα πρὸς ἕνα ἀλλὰ κανένα δὲν ἦτο διὰ τὸν Τασσὸ καὶ τοὺς συγγενεῖς του. Κρῖμα, μεγάλο κρῖμα!

— Δὲν ἔκαμε τίποτα ἔτσι. ποῦ νὰ πίνη νερό, νὰ τοὺς στείλομε μέσα, ἐρώτησε τὸν πάρεδρον.

— Δὲν ἔκαμε· εἶπε μὲ μεγάλη λύπη ὁ πάρεδρος· μὰ εἶνε ἀλογοσούρτης.

— Ἔκλεψε τόρα κοντὰ κανὲν ἄλογο; μποροῦμε νὰ τὸν πιάσομε;

— Τόρα δὲν ἔκλεψε· μὰ πάντα κλέβει.

Ὁ καπετάνος ἐκίνησε τὴν κεφαλήν. Ἂν εἶν' ἔτσι καὶ ἤθελε νὰ συλλάβη ὅλους ὅσοι ἔκλεψαν ἄλογα ἔπρεπε νὰ συλλάβη ὅλο τὸ χωριό. Διότι ὅλοι εἶνε ἀλογοσοῦρτες. Τίποτε ἄλλο δὲν εἶνε;

Ἐσυλλογίζοντο καὶ οἱ δυὸ μὲ σκυμμένην τὴν κεφαλὴν ἐκεῖ, παράμερα, εἰς τὴν ἄκρη τοῦ πεζουλιοῦ. Παρέκει οἱ στρατιῶται, λεροὶ καὶ ξεκούμπωτοι, ἐκουτσόπιναν τὸ οὖζο των εἴτ' ἔπαιζαν μὲ τὰ λερὰ χαρτιὰ παλαιωμένης τράπουλας τὴν κοντσίνα. Οἱ χωριάτες ἀπὸ μακρυὰ εἰς ὁμάδας ἀπὸ πέντε δέκα ἔβλεπαν μὲ περιέργεια κ' ἐκίνουν τὴν κεφαλὴν μὲ ἀπορίαν. τί τάχα νὰ λέγουν τόσην ὥραν οἱ δυό τους καὶ μὲ σεβασμὸν καὶ ζήλια διὰ τὸν πάρεδρον, ὁ ὁποῖος εἶχε τόσον τὰ πιστὰ τοῦ καπετάνου.

Ἄξαφνα κάτω ἀπ' τὸ μονοπάτι ἀκούσθησαν

Digitized by Google

φωναὶ ὡσὰν νὰ ἐμάλλοναν ἄνδρες μαζῆ καὶ γυναῖκες κ' ἔπειτ' ἀπ' ὀλίγον κατέβηκαν δυὸ χωριάτες κόκκινοι, ἱδρωμένοι, βιαστικὰ ἀνασαίνοντες καὶ πίσω τους ἤρχετο τρίτος, ἥσυχος καὶ ἀσυγκίνητος.

— Τ' εἶνε, μωρέ· τοὺς ἐφώναξεν ὁ καπετάνος μὲ φοβερὸν τρόπον.

— Τί νὰ σοῦ 'πῶ καπτάνε μ' καὶ κὺρ καπτάνε μ'· νά, ἡ Πάλλας ἡ Τασὸς πῆγε κ' ἔκοψε πάγο ἀπ' τὸ μαγαζί μου καὶ θὰ πάῃ νὰ τὸν πουλήσῃ 'ςτὴ Λάρσα.

— Ἔκοψε πέντ' ἔξῃ καντάρια πάγο· ἄλλον ἔτριψε ἄλλον ἐπάτησε· μᾶς ἔχασε φτωχοὺς ἀνθρώπους ἡ Τασός! ἀκολούθησεν ἄλλος ἐνῷ ὁ πρῶτος μὲ τὰ χέρια 'ςτὴ μέσῃ ἐξεκουράζετο.

— Γιά, κάτου εἶνε τὰ φορτώματα, καπτάνε· ἔλα νὰ τὰ ἰδῇς· ἐφώναξαν κ' αἱ γυναῖκες φανερωθεῖσαι μακρυά.

— Γιὰ σιγά, γιὰ σιγά· εἶπεν ὁ καπετάνος μὲ τρόπον μαλακόν. Δὲν ἔχει ὁ Τασὸς μαγαζί;

— Ἔχει, πῶς δὲν ἔχει; ἀποκρίθηκεν ὁ πρῶτος· κ' ἐγὼ ἔχω κ' ἡ Τασὸς ἔχει κ' ἡ Γιώργης κ' ἡ Διαμαντῆς κι' ὅλοι.

— Τότε ποῦ τὸν ἴδατε πῶς ἔκοψεν ἀπ' τὸ δικό σας κ' ὄχι ἀπ' τὸ δικό του μαγαζί;

— Τὸν ἴδανε· ἔχουμ' ἀνθρώπους ποῦ τὸν ἴδαν· ἀμ' πῶς;

— Ποιοὶ εἶνε, φέρτε τους.

— Νὰ ἡ Στέργιος· ρὲ Στέργιο!

Κ' ἐνῷ ἦτο ἐμπρός του ὁ χωριάτης δὲν τὸν ἔβλεπε παρὰ τὸν ἐζήτει ξέμακρα· τόσο τὸν ἐτύφλωνεν ὁ θυμός!

— Πές μου τὸν εἶδες ἐσὺ τὸν Τασὸ νὰ κόβῃ πάγο ἀπ' τὸ μαγαζὶ τοῦ Γκόλφη; ἐρώτησεν ὁ καπετάνος τὸν Στέργιο.

— Τὸν εἶδα, καπτάνε μ'. Ἔκοβα ξύλα καὶ τὸν εἶδα ποῦ διάηκε κ' ἐπῆγε ἴσα 'ς τὸ μαγαζὶ τοῦ Γκόλφη.

— Μονάχος ἦταν;

— Ὄχι, ἦταν κι' ἡ Τασούλας.

Δὲν ἐχρειάζοντο περισσότερα εἰς τὸν ψυχολόγον ἀνακριτήν.

— Ῥέ, παιδιά· σύρτε νὰ φέρτε τὸν Τασὸ καὶ τοὺς δικούς του· νὰ ῥθοῦν ὅλοι ἐδῶ ἀμέσως! διέταξεν ὁ καπετάνος τοὺς στρατιώτας.

Ἔπειτ' ἀπὸ πέντε λεπτὰ ἦλθαν πάλιν οἱ στρατιῶται μ' ὅλο τὸ συγγενολόγι τοῦ Πάλλα. Ἦσαν καὶ γέροντες καὶ νέοι καὶ μεσόκοποι, ὅλοι στιβαροὶ καὶ γεροὶ ἄνδρες, ὅπως εἶναι οἱ κάτοικοι τῶν χωριῶν τοῦ Κισσάβου. Ὁ Τασὸς καὶ ὁ Τασούλας ἔλεγαν ὅτι τὸν πάγον ἔκοψαν ἀπὸ τὸ δικόν των μαγαζὶ καὶ ὄχι ἀπὸ τοῦ Γκόλφη· τὸ ἄλλο συγγενολόγι ὑπεστήριζεν αὐτούς· ὁ Γκόλφης ὅμως καὶ ὁ σύντροφός του καὶ ὁ Στέργιος ἔλεγαν τὸ ἐναντίον καὶ οἱ ἄλλοι χωριᾶτες ὅσοι ἦσαν ἐκεῖ, καθὼς κ' αἱ γυναῖκες ἔπαιρναν ἀπὸ μακρυὰ τὸ μέρος των. Ἔτσι ἀπὸ λόγον εἰς λόγον ἕνας μὲ τὸν ἄλλον ἄρχισε νὰ γίνεται δυνατὸ βρυσολοῦσι καὶ θ' ἄνοιγε μεγάλος καυγᾶς ὥστε ἦλθεν εἰς τὴν ἀνάγκην ὁ καπετάνος ν' ἀνοίξῃ τὸν βούρδουλά καὶ νὰ φέρῃ μιὰν γύρα, ἡ ὁποία ὅλους τοὺς ἐσκόρπισε σὰν ἐλάφια καὶ τοὺς ἀποβοῦβανε.

Διὰ νὰ λυθῇ ὅμως τὸ ζήτημα τοὺς ἐκάλεσε κοντά του πάλιν ὁ σύντροφός μου κ' ἔβγαλε τρεῖς, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐπήγαιναν νὰ ἰδοῦν καὶ τῶν δυὸ τὰ μαγαζιὰ καὶ νὰ μάθουν ἀπὸ ποιὸν εἶχε κοπῇ πάγος τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ νὰ ἐκτιμήσουν τὴν ζημιά. Πρῶτος ἀπὸ τοὺς τρεῖς ἦτο ὁ πάρεδρος.

— Ποῦ εἶσαι, λοχία· διέταξε τὸν ἕνα ὑπασπιστήν του ὁ καπετάνος· τὸν Πάλλα καὶ τοὺς ἄλλους νὰ τοὺς κλείσῃς ς' τ' ἀχοῦρι τοῦ πάρεδρου, ὡς νὰ καθαρίσουμε τὴ δουλειά.

*

Τὸ σπίτι τῆς νύφης ἦτον εἰς τὸν Μισακὸ μαχαλᾶ, εἰς τὸν μεσανὸν δηλαδὴ τῶν τριῶν μαχαλάδων εἰς ὅσους μοιράζεται ἡ Σπηλιά. Ὅλαι αἱ ἑτοιμασίαι τοῦ γάμου ἔγιναν τὴν περασμένην ἑβδομάδα μυστικὰ διὰ τὸν φόβον τῶν Παλλαίων. Ἀφ' ὅτου ὅμως ἐπάτησε τὸ στρατιωτικὸν ἀπόσπασμα εἰς τὰ χωριὰ ἄρχισαν νὰ ζωηρεύωνται· καὶ ὅταν ἔμαθαν ὅτι ὁ Τασὸς καὶ οἱ συγγενεῖς του ἐκλείσθησαν εἰς τ' ἀχοῦρι τοῦ παρέδρου, ἄναψεν ἀκράτητο το γλέντι.

Τ' ἀπομεσήμερο ἐκινήσαμε καὶ 'μεῖς μὲ τὸν γαμβρὸν καὶ τοὺς ἄλλους καλεσμένους νὰ πάρωμε τὴν νύφην. Ὁ σύντροφός μου ἄφισε κάθε ἐπιφύλαξιν. Ὁ πατέρας τῆς νύφης ἦτο φίλος τοῦ Τσότρα καθὼς καὶ ὁ γαμβρὸς καὶ ἐκεῖνοι ποῦ κατηγόρουν τόρα τὸν Πάλλαν ὡς κλέπτην τοῦ πάγου των. Ἦτο λοιπὸν μεγάλο συγγενολόγι τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ περιποιηθῇ. Νὰ περιποιηθῇ καὶ νὰ κεντήσῃ τῶν ἄλλων τὴν ζήλιαν. Ὥστε ἐπροσφέρθη μόνος του νὰ γίνῃ κουμπάρος, νὰ στεφανώσῃ δηλαδὴ αὐτὸς τὸν Γιῶργον.

Ὁ πατέρας τοῦ γαμβροῦ διὰ νὰ τιμήσῃ τοιοῦτον κουμπάρον καὶ 'μᾶς τοὺς ἄλλους καλεσμένους ἐπῆρε κ' ἕνα μὲ τὸ κλαρίνο του, ὁ ὁποῖος θεὸς ἠξέρει πῶς εὑρέθη ἐκεῖ κ' ἐσήκωνε μ' αὐτὸ τὸν κόσμο εἰς τὸ ποδάρι.

Ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ σπίτι τῆς νύφης ἔπεσε μιὰ πιστολιὰ εἰς χαιρέτισμα τοῦ συμπεθεριοῦ. Ἔπειτα ἀνέβησαν ὅσοι ἐχώρεσαν ἐπάνω, ἔγινε τὸ μυστήριο κ' ἔπειτα ἀπ' τὴν ἄλλη ῥάχη κι' ἀπ' τὸν ἄλλο μαχαλᾶ ἐγυρίσαμε πάλιν εἰς τὸ σπίτι.

Ἐξέχασα νὰ εἰπῶ ὅτι εἰς ὅλον τὸν δρόμον οἱ στρατιῶται παρέστεκαν μὲ τὰ ὅπλα τους κ' ἔρριχναν κι' ἀπὸ μιὰ μπαταριά. Ὁ πατέρας τῆς νύφης κι' ὁ πατέρας τοῦ γαμβροῦ ἐπήγαιναν νὰ φρενιάσουν ἀπὸ τὴν χαρά τους. Ἂς ἔλθουν τώρα οἱ Παλλαῖοι ν' ἀκούσουν. Καπετάνος στεφανώ-

Digitized by Google

νει, στρατιῶται πυροβολοῦν. Ποῦ ἀκούσθη ἄλλη μιὰ φορὰ τέτοιο πρᾶμμα εἰς τὸ χωριό !...

Ἡ νύφη ἦτον ὄμορφη ἀλήθεια κι' ἀλήθεια. Μὰ ὀμορφιὰ ἀγροτική, βουνίσια ὀμορφιὰ ἀπ' ἐκείνες ποῦ σοῦ δίνουν βάσι διὰ μακρυνὴ ζωή, ἀνδρειωμένα παιδιὰ καὶ βαθειὰ γεράματα. Καὶ καθὼς εἶχεν ἔτσι στραβὰ τὸ κεντητὸ γκαμπράνι της 'ς τὸ κεφάλι καὶ τὸ στῆθος τὸ μεστωμένο καὶ τοὺς ὤμους τοὺς πλατεῖς καὶ τὸ σῶμα ὅλο τὸ στιβαρὸ μὲ τ' ἀσημάρματα καὶ τὴν κεντητὴ φορεσιὰ καὶ τὴν κόκκινη φουστανοποδιὰ κ' ἐπήγαινε λεβέντικα ς' τὸ πλευρὸ τοῦ πατέρα της ἔλεγες πῶς ἀληθινὰ ἦταν καμμι' ἀνθισμένη ὀξιὰ κι' ὄχι γυναῖκα.

Μὰ νὰ σᾶς πῶ τὴν ἀλήθεια καὶ ὁ Γιῶργος δὲν ἦταν χειρότερός της. Ἕνας λεβέντης ὡς ἐκεῖ ἐπάνω μὲ τὸ μαυρομάντηλο 'ς τὸ κεφάλι, μὲ τὴν κεντητὴ γκιούρντα ὡς τὸ γόνα κι' ἀπάνου τὸ κόκκινο ζωνάρι μὲ τὰ μεγάλα γλυκά του μάτια ἦτο νὰ τὸν χαίρεται κανείς. Ἀληθινὰ μόνον ὁ Γιῶργος ἠμπορεῖ νὰ κυβερνήσῃ ἕνα θεοκόριτσο σὰν τὴν Ἀσήμω !...

Ἔπειτ' ἀπ' ὀλίγην ὥρα ἐνύχτωσε. Μέσα εἰς τὸν χαμηλὸν ὀντᾶ ἀπάν' ἀπ' τῆς προκόβες ἔστρωσαν τὸ μεσάλι κ' ἐκάθησαν γύρω οἱ καλεσμένοι ἐνῷ ὁ μουσικὸς ἔπαιζε μὲ τὸ κλαρίνο του διὰ χατῆρι δικό μας βέβαια τὸ : Λυγηρὸν καὶ κοπτερὸν σπαθί μου. Τὴν ἐπάνω θέσι εἶχεν ὁ κουμπάρος· δεξιά του ἐκάθητο ὁ γαμβρὸς καὶ ἀριστερά του ἐγώ, ὡς παρακουμπάρος. Ἔπειτα ἤρχοντο γύρω οἱ ὑπαξιωματικοὶ καὶ ἄλλοι καλεσμένοι.

Οὔτε ἡ νύφη ἦτον ἐκεῖ οὔτε ἄλλη καμμιὰ γυναῖκα. Ἡ νύφη δὲν τρώγει ποῦ δὲν τρώγει ἐκεῖνο τὸ βράδυ διὰ νὰ μὴ φάγῃ τὴν πεθερά της· αἱ ἄλλαι γυναῖκες δὲν κάθουνται ποτὲ εἰς τὸ ἴδιο τραπέζι μὲ ἄνδρες. Ὥστε οἱ βλάμιδες τοῦ γαμβροῦ εἶχον ὅλην τὴν κυβέρνια τῆς τάβλας. Ἔκοβαν τὸ ψητὸ καὶ τὸ ἔρριχναν ἐμπρὸς εἰς τὸν καθένα ἐγέμιζαν καὶ τὰ ποτήρια κρασὶ κ' ἔπειτα ἔφερναν γύρω τὴν τσότρα. Ὅταν ἔφθαναν εἰς τὴν ἄλλην ἄκρη καὶ δὲν εἶχαν τόπο νὰ περάσουν ἐγύριζαν ξυπόλητοι ἐπάνω εἰς τὸ μεσάλι....

Ἄξαφν' ἀκούσθηκε μιὰ φωνὴ κάτω :

— Ζήτου ἡ Τσότρας !..

— Τ' εἶν' ἐκεῖνο ; ρωτάω τὸν σύντροφόν μου, παραξενευθείς.

Ὁ καπετάνος δὲν μ' ἔδωκε ἀπόκρισι. Τὸν εἶδα μόνον νὰ χαμογελάσῃ, νὰ στρίψῃ τὸ μουστάκι του καὶ νὰ κινήσῃ μὲ τὸ γόνα τὸν γαμβρόν. Ἔστριψα γύρω μου κ' εἶδα ὅτι ἕνας ἀπὸ τοὺς λοχίας ἔλειπεν.

— Ζήτου ἡ Τσότρας !... ἀκούω πάλι.

Ἤμουν ἕτοιμος νὰ δευτερώσω τὴν ἐρώτησίν μου ὅταν ἄκουσα ν' ἀνεβαίνουν τὴν σκάλα καὶ νὰ φανερωθοῦν εἰς τὸν ὀντᾶ ὁ λοχίας καὶ ὅλοι οἱ Παλλαῖοι κατόπιν του. Ὅλοι, οὔτε ὁ Τασῶς δὲν ἔλειπε.

— Ζήτου ἡ Τσότρας· ἐφώναξαν ἄλλη μιὰ κ' ἐστρώθησαν χάμω.

— Ἔτσι, ρὲ παιδιά· εἶπεν ὁ καπετάνος· τόρα σᾶς χαίρομαι· νὰ ἦστε μονιασμένοι ὄχι χωριστά· ἕνα εἶν' τὸ χωριὸ ἕνα νἄχετε καὶ τὸ κόμμα. Σ' τὴν ὑγειά σας !

Αὐτὰ καὶ δυὸ λόγια ποῦ μοῦ σφύριξεν ὁ λοχίας εἰς τ' αὐτὶ μ' ἐφώτισαν.

Οἱ ἐκτιμηταὶ ποῦ ἐπῆγαν διὰ τὸν πάγον φυσικὰ εἶπαν ὅτι οἱ Παλλαῖοι ἐζημίωσαν φοβερὰ τὸν Γκόλφη καὶ τὸν σύντροφόν του. Ἀμέσως ὁ καπετάνος ἑτοιμάσθη νὰ τοὺς στείλῃ ὅλους μέσα, ὀπισθάγκωνα δεμένους. Πιθανὸν ἡ τιμωρία ποῦ θὰ εἶχαν δι' αὐτὴν τὴν ζημιὰν νὰ μὴν ἦτο τόσον μεγάλη· ἀλλὰ ποῖος ἠξέρει τί ἄλλαις δουλειαῖς θὰ ἔβγαιναν εἰς τὴν μέσην ; χρέη εἰς τὸν εἰσπράκτορα καὶ τὸν ταμίαν, ἐπιτηδεύματα διὰ τὰ ζῶα καὶ τὰ κάρβουνα καὶ ἄλλα χίλια δυὸ ἀπὸ τὰ ὁποῖα νὰ μὴν ἐλευθερωθοῦν ποτέ.

Εὔκολα ἐμβαίνει κανεὶς εἰς τὴν φυλακὴν ἀλλὰ πολὺ δύσκολα ἐβγαίνει, ἅμα δὲν ἔχει μάλιστα καὶ κανένα προστάτην. Ἠμποροῦσαν ὅμως νὰ τ' ἀποφύγουν ὅλ' αὐτά, οὔτε μέσα νὰ πᾶν οὔτε νὰ πληρώσουν τίποτε, παρὰ νὰ κολλήσουν εἰς τὸ κόμμα τοῦ Τσότρα. Δι' αὐτοὺς δὲν ἦτο δύσκολος ἡ ἀπόφασις καὶ τὴν ἔκαμαν γρήγορα γρήγορα. Δὲν εἶνε καλὸ νὰ τὰ βάνῃ κανεὶς μὲ τὸ Δοβλέτι.

Τόρα ἐκάθηντο εἰς τὸ τραπέζι κ' ἔτρωγαν μὲ ὄρεξιν. Εἰς τὰ πρόσωπά των καμμιὰ δὲν ἐφαίνετο συγκίνησις· καμμιὰ λύπη δὲν ἐχάραζεν εἰς τὰ μάτια των διὰ τὸν φίλον, τὸν ὁποῖον ἀρνήθησαν τόσον εὔκολα. Οὔτε τοὺς ἔκοπτε τὴν ὄρεξιν ὁ λογισμὸς ὅτι ἔτρωγαν ἀπὸ τὸ τραπέζι τοῦ γάμου, ὁ ὁποῖος ἐκέντα κάπως τὴν οἰκογενειακήν τους ὑπόληψιν. Μόνον ὁ Τασὸς ἐφαίνετο κίτρινος σὰν τὸ θειαφοκέρι καὶ συλλογισμένος κάπως· ἀλλ' ὑποθέτω ὅτι ἦτο ἀπὸ τὸν φόβον του καὶ ἀπὸ τὴν ἀφύσικη κατάστασι τοῦ μυαλοῦ του. Καὶ ὅλοι ἐφρόντιζαν πῶς νὰ δείξουν εἰς τὸν καπετάνον τὴν ἀφοσίωσίν τους εἰς τὸ νέον κόμμα.

Ὅταν ἐτελείωσε τὸ τραπέζι κ' ἐσηκώθησαν νὰ φύγουν οἱ καλεσμένοι εἶδα τὸν καπετάνον νὰ κράξῃ τὸν γεροντότερον Πάλλαν καὶ τὸν πατέρα τοῦ γαμβροῦ κ' ἀνὰ τοὺς κουβεντιάσῃ κάτι τι κατὰ μέρος.

— Τί θὰ τοὺς κάμῃς· τὸν ἐρώτησα ἅμα ἔφυγαν ὅλοι.

Καὶ αὐτὸς μοῦ ἀπάντησεν ὑπερήφανα :

— Νύχτα αὔριο τοὺς στέλνω 'ς τὴ Λάρσα, 'ς τὸ νέο κομμματάρχη τους.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

Digitized by Google

Αθηναϊκη Ηχω

———

Ὁ εἰσηγούμενος τὴν κρίσιν τοῦ προπερυσινοῦ Φιλαδελφείου ἔλεγεν ὅτι εἰς χώραν ὅπου ἡ αἰσθητικὴ δὲν διδάσκεται ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, οἱ ποιητικοὶ ἀγῶνες σκοποῦσι τὴν διάδοσιν τῶν αἰσθητικῶν γνώσεων. Ἡ τοιαύτη πρὸς εὕρεσιν σκοποῦ βία — ἀντιπαρετήρησε τότε εὐφυὴς δημοσιογράφος, — ἀποδεικνύει ἀκριβῶς τὸ ὅλως διόλου ἄσκοπον καὶ ἀνωφελὲς τοῦ ἱδρύματος. Μεταξὺ τῶν οὕτως ἀντιθέτων γνωμῶν, εὑρίσκει βέβαια πολὺν καὶ ἐλεύθερον τόπον ὁ θέλων νὰ βαδίσῃ μέσην ὁδόν. Οὔτε τὴν διδασκαλίαν τῆς αἰσθητικῆς εἱμπορεῖ ποτε νἀναπληρώσῃ εἷς ποιητικὸς διαγωνισμός, δραματικὸς ἢ λυρικός· ἀλλ' οὔτε πάλιν εἰμπορεῖ νὰ μὴ θεωρηθῇ, ὁσονδήποτε ἀτυχὴς καὶ ἂν ἦνε, ὡς κέντρον ἁμίλλης μᾶλλον ἢ ἧττον ἰσχυρὸν πρὸς παραγωγὴν πνευματικήν, τὴν ὁποίαν προτίθεται νὰ βραβεύσῃ καὶ νὰ ἐνθαρρύνῃ. Οἱ ἐγκλείοντες εἰς τὰ στήθη τὸ ἱερὸν πῦρ τοῦ ποιητοῦ, ἢ οἱ νομίζοντες μόνον ὅτι τὸ ἐγκλείουν, αἰσθάνονται εἰς ἑκάστην νέαν προκήρυξιν διαγωνισμοῦ, — ὅπως τόρα — μίαν φρικίασιν, ὡς ἐὰν τοὺς ἤγγιζεν ἐλαφρῶς ἡ πτέρυξ τῆς δόξης, φρικίασιν ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ὁποίας οἱ στίχοι ῥέουν καὶ ἐκχειλίζουν. Καὶ ἰδοὺ τέλος πάντων μία ἐργασία ὑπὸ τῆς ποιήσεως, ἡ ὁποία ποῖος ἠξεύρει ἂν θὰ ἐγίνετο ἄνευ παρορμήσεως τόσον ἄφθονος καὶ πολλάκις τόσον ἐκλεκτή. Τὸ χρηματικὸν ἆθλον καὶ μάλιστα διὰ τὰ παροιμιώδους ἰσχνότητος «ποιητικὰ πουγγιὰ ποῦ ἀνάθεμά τα» εἶνε πειρασμὸς ὄχι εὐκαταφρόνητος· ἀλλὰ πολὺ περισσότερον ἡ ἠθικὴ ἀμοιβή, ἡ ὁποία διὰ τὸν καλλιτέχνην, ὅσῳ διεφθαρμένον καὶ ἂν τὸν φαντασθῆτε ἐν κοινωνίᾳ διεφθαρμένῃ, ἔχει πάντοτε ἀκαταμάχητα θέλγητρα. Ἡ αἴθουσα εἰς τὴν ὁποίαν ἀναγινώσκεται ἡ κριτικὴ ἔκθεσις εἶνε πάντοτε πλήρης ἀκροατῶν φιλομούσων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὄχι ὀλίγαι κυρίαι καὶ δεσποινίδες. Ὅταν εἰς τὸ τέλος ἀποσφραγίζεται τὸ δελτίον καὶ ἀναγινώσκεται τὸ μετ' ἀγωνίας περιμενόμενον ὄνομα — τοὐλάχιστον ὑπ' ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἀμύητοι εἰς τὰ φιλολογικὰ μυστήρια δὲν τὸ γνωρίζουν ἢ δὲν τὸ μαντεύουν ἐκ τῶν προτέρων, — τὸ κοινὸν ἐκρήγνυται εἰς χειροκροτήματα καὶ ὑπὸ τὸν θριαμβευτικὸν αὐτῶν πάταγον προσέρχεται μὲ πάλλουσαν καρδίαν ὁ νικητὴς νὰ δεχθῇ μετὰ τῶν ἐπισήμων συγχαρητηρίων τὰ χρήματα καὶ τὸν ἐκ δάφνης στέφανον, κεκοσμημένον διὰ ταινίας κυανῆς. Ἡ στιγμὴ εἶνε ὡραία καὶ ἀξίζει μὰ τὴν ἀλήθειαν νὰ καταβάλῃ κανεὶς ὀλίγον κόπον ἢ νὰ ῥιψοκινδυνεύσῃ ν' ἀκούσῃ εἰς βάρος του χαριτολογίας ὑπὸ κριτῶν εὐφυολόγων, μόνον μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ τὴν ἀπολαύσῃ. Ἔπειτ' ἀμέσως ἀρχίζουν τὰ σχόλια καὶ αἱ συζητήσεις. Ἐπί τινα χρόνον ὁ ἐστεμμένος ποιητὴς εἶνε διὰ τὸν φιλολογικὸν μικρόκοσμον τῆς πρωτευούσης καὶ αὐτῶν τῶν ἐπαρχιῶν τὸ ζήτημα τῆς ἡμέρας. Θὰ δημοσιευθῇ κάπου ἡ εἰκών του, θὰ τοῦ ζητοῦνται δὲ στίχοι ἀπὸ τὰ περιοδικὰ καὶ τὰς ἐφημερίδας, τοὺς ὁποίους θ' ἀναγινώσκουν τότε ἐκ περιεργείας καὶ οἱ οὐδέποτε ἀνεγνωσθέντες ποιήματα. Ὅλ' αὐτά, ἐκτὸς τῶν πάντοτε καλῶν χρημάτων, εἶνε διὰ τὸν νέον μάλιστα τὸν ἀρχίζοντα τὸ στάδιόν του, μία βάσις ζηλευτή, ἐφ' ἧς εἰμπορεῖ νὰ στηρίξῃ τὴν μέλλουσαν ἐργασίαν του.

*

Ἀλλ' αὐτὸ μόνον· διότι ἡ εἰς διαγωνισμὸν βράβευσις καθ' ἑαυτὴν δὲν εἶνε τίτλος ἐπαρκὴς ν' ἀναδείξῃ ἕνα ποιητήν. Πρῶτον ὅτι ὁ κόσμος εὐκόλως λησμονεῖ· ἔπειτα κρίνει καμμίαν φορὰν καὶ σταθμίζει τὰ πράγματα, ὅταν δὲν εἶνε δύσκολον νὰ συμπεράνῃ ὅτι ἡ νίκη δὲν προέρχεται πάντοτε ἐκ τῆς ἱκανότητος τοῦ πριητοῦ ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἀνικανότητος τῶν κριτῶν, ἢ ἐκ τῆς μηδαμινότητος τῶν συναγωνιστῶν του ἢ καὶ καμμίαν φορὰν — ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶνε πάντοτε φιλοκατήγορος — ἐκ περιστάσεων ξένων ὅλως διόλου καὶ πρὸς τὴν ποίησιν καὶ πρὸς τὴν ἱκανότητα... διότι σπανίως παρ' ἡμῖν, κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Σίλλερ, δὲν ἐβεβηλώθη περὶ κοινὰ μέτωπα ὁ ἱερὸς στέφανος τῆς δόξης. Ἀλλ' ἂν τοιοῦτόν τι συμβαίνῃ ὡς πρὸς τὸ πρόσωπον, δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ ἴδιον ὡς πρὸς τὸν κλάδον. Ἔλεγα ὅτι οἱ διαγωνισμοὶ εἶνε πάντοτε ἓν κέντρον τὸ ὁποῖον δίδει ὤθησιν καὶ ζωήν· θὰ ηὐχόμην νὰ εἴχομεν καὶ ἄλλους ἀκόμη, ἔστω καὶ ἂν ἐτελοῦντο ὑπὸ συνθήκας δυσμενεστέρας τῶν συνήθων, μὲ κριτὰς ὀπισθοδρομικωτέρους καὶ μὲ ὅρους ἀτυχεστέρους. Διότι καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ σκάνδαλον κινεῖ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κοινοῦ, ἡ δὲ προσοχὴ τῶν πολλῶν, ὁπωσδήποτε καὶ ἂν κατορθοῦται νὰ ἐπισπᾶται, δὲν εἶνε ποτὲ ἐπιζήμιος δι' ἕνα κλάδον. Ὡς παράδειγμα εἰμπορεῖ νὰ χρησιμεύσῃ ὁ καὶ πάλιν πρό τινων ἡμερῶν προκηρυχθεὶς Λυρικὸς Ἀγὼν τῶν Φιλαδελφέων. Ἡ τελευταία ἔκθεσις τοῦ κ. Ἀγγέλου Βλάχου, ἐν ᾗ τόσαι περὶ γλώσσης ἰδέαι, θεωρούμεναι ἤδη ὡς γεγηρακυῖαι, ἀνεφάνησαν ἐξωραϊσμέναι καὶ νεάζουσαι, προὐκάλεσε σχόλια καὶ συζητήσεις καὶ ἀνεθέρμανε κάπως τὸ ὑπὲρ τῆς νεωτέρας φιλολογίας ἐνδιαφέρον, συνέσφιγξε δ' ἔτι μᾶλλον τοὺς ἀγωνιζομένους ὑπὲρ τῶν νέων ἰδεῶν, ὅσον ἴσως δὲν θὰ τὸ ἔκαμνεν ἡ ὑπό τινος τῶν παλαιῶν καὶ ἐπιμόνων λογίων ἐπικρότησις τοῦ ἀναπλαστικοῦ των ζητήματος.

Αἱ ἀνωτέρω σκέψεις εἶνε γενικαί, ἀφορῶσαι εἰς ὅλους τοὺς παρ' ἡμῖν διαγωνισμούς, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς νέας προκηρύξεως τοῦ Φιλαδελφείου. Ὅσον ἀφορᾷ τόρα εἰς τοῦτον καὶ τὸ ἐπ' αὐτοῦ μικρὸν φιλολογικοκοινωνικὸν σκάνδαλον, τὸ ὁποῖον αὐτὴν τὴν ἑβδομάδα μᾶς ἀπησχόλησεν ὀλίγον, ἡ ταπεινή μας γνώμη, μάλιστα μετὰ τὸ ἐν τῇ Ἀ κ ρ ο π ό λ ε ι ἄρθρον τοῦ ἀγωνοθέτου, εἶνε ὅτι ἔχουν ὅλοι δίκαιον. Ἔχει δίκαιον ὁ κ. Παλαμᾶς νὰ νομίζῃ ὅτι εἶνε σχολαστικὸν καὶ ἄλογον τὸ τρίτον ἄρθρον τῆς προκηρύξεως τὸ ἐ π ι τ ρ έ π ο ν εἰς τὸν ποιητὴν νὰ μεταχειρισθῇ ἢ τὴν καθαρεύουσαν, τὴν ψυχρὰν γλῶσσαν τῶν λογίων, ἢ τὸ πτωχὸν ἰδίωμα τῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων, ἀποκλειομένης τῆς χρήσεως τῆς ἀληθοῦς φιλολογικῆς γλώσσης, τὴν ὁποίαν μετεχειρίσθησαν καὶ διέπλασαν ὅλοι ἀνεξαιρέτως οἱ ποιηταί μας ἀπὸ τοῦ Σολωμοῦ μέχρι τοῦ τελευταίου στεφθέντος εἰς τὸν Φιλαδέλφειον. Ἔχει δίκαιον νὰ τὴν ἀποκαλῇ κ ο ρ α κ ι σ τ ι κ ὴ ν αὐτὴν τὴν γλῶσσαν ὁ κ. Βλάχος, ὡς ἀνὴρ λόγιος, ἔχων τὴν φιλοδοξίαν ἀλλὰ καὶ τὸ δικαίωμα νὰ ἔχῃ γνώμην ἰδικήν του, ἀντίθετον τῆς τῶν φιλολογικῶν του ἐχθρῶν. Ἔχει δὲ περισσότερον

Digitized by Google

παντὸς ἄλλου δίκαιον ὁ κ. Θ. Ν. Φιλαδελφεὺς ν'ἀσπάζεται τὴν γνώμην ταύτην καὶ συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἐκθέσεως τοῦ κ. Βλάχου νὰ προκηρύσσῃ τὸν διαγωνισμόν, τὸν ὁποῖον παραλαμβάνει παρὰ τοῦ πατρός του. Καὶ κανεὶς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ὁμιλήσῃ, ὅταν ἀξιοῖ ὅτι πρέπει νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς ὅλους τοὺς ὅρους οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὸν διαγωνισμὸν τ ο υ, ἀλλέως δικαίωμά των εἶνε νὰ μὴ διαγωνισθῶσι. Τὸ κατ' ἐμέ, ὁ μόνος ὁ ὁποῖος εἰς αὐτὴν τὴν ἱστορίαν θὰ ἔχῃ ἄδικον καὶ πολὺ μεγάλον, θὰ εἶνε ὁ ποιητὴς ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος παρὰ τὰς κλίσεις καὶ τὰς πεποιθήσεις του καὶ μόνον χάριν τῶν χιλίων ἢ τῶν πεντακοσίων δραχμῶν τοῦ γέρατος, βιάσῃ τόρα τὸν ἑαυτόν του νὰ γράψῃ ἀμιγῆ καθαρεύουσαν ἢ δημοτικήν, ἢ λάβῃ τὸ ἀνάγωγον θράσος νὰ στείλῃ ποιήματα εἰς τὴν ἰδικήν του πάλιν γλῶσσαν τὴν παρδαλήν, τὴν ὁποίαν ὁ ἀγωνοθέτης ἀποκλείει ρητῶς. Εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν θὰ ταχθῇ καὶ ἐκεῖνος τῶν λογίων, ὁ ὁποῖος, χωρὶς νὰ νομίζῃ τὸν Ζαλοκώσταν ὡς τὸν κορυφαῖον τῶν ποιητῶν μας, χάριν ἁπλῆς φιλοδοξίας θὰ δεχθῇ νὰ γίνῃ κριτὴς τοῦ Ἀγῶνος αὐτοῦ. Ἂν ὅμως ὁ ποιητὴς αὐτὸς ἢ ὁ κριτικὸς περιορισθῇ νὰ παρατηρήσῃ ὅτι τὸ φιλολογικὸν ἵδρυμα, οἷον ἐννοεῖ νὰ τὸ συνεχίσῃ ὁ νέος ἀντιπρόσωπος τῆς δυναστείας, πολὺ ὀλίγον καὶ μᾶλλον ἀρνητικῶς θὰ ὠφελήσῃ τὴν νεοελληνικὴν ποίησιν, αἴ τότε καὶ αὐτὸς πιθανὸν νὰ ἔχῃ δίκαιον . . .

★

Ἔγραφον ἀκόμη τἀνωτέρω, ὅτε ἔλαβον ἐν κόμψον τεῦχος μὲ γλυκὺ θαλασσινὸν ἐξώφυλλον. Ὁποία σύμπτωσις! Εἶνε ἡ Θ ά λ α σ σ α, ἡ λυρικὴ συλλογὴ τοῦ κ. Ν. Δαμιανοῦ ἡ βραβευθεῖσα ἐν τῷ Φιλαδελφείῳ τοῦ 1891. Χωρὶς νὰ κρίνω τὸν νεαρὸν ποιητήν, — διότι δὲν εἶνε ἔργον μου — ὀφείλω, ἴσα ἴσα διότι εἶνε φίλος μου ἀγαπημένος, νὰ εἴπω ἀπροκαλύπτως ὅτι εἰς μίαν σύμπτωσιν μόνον ὀφείλεται ἡ βράβευσις τῆς συλλογῆς του: εἰς τὸ ὅτι ἡ γλῶσσά του, ἀνάλογος πρὸς τὸ ὁμοιόμορφον, τὸ τετριμμένον, τὸ κοινὸν καὶ ἴσως πτωχὸν τοῦ θέματός του, ἔτυχε δημοτικὴ ἄνευ πολλῶν τολμηρῶν ἀναμίξεων καὶ ἀνωμαλιῶν καὶ εἰς τὸ ὅτι κριτὴς τοῦ ἀγῶνος ἔτυχεν ὁ κ. Βλάχος, ὁ ὁποῖος τὴν ἀνωτέραν καὶ μᾶλλον προηγμένην δημοτικὴν τῶν ἄλλων ποιημάτων ἀποκρούει ὡς κορακιστικήν. Ἄλλως εἰς τὸν Ἀγῶνα τοῦ 91 εἶχον ὑποβληθῇ ἔργα ἀσυγκρίτως ἀνώτερα τῆς Θ α λ ά σ σ η ς καὶ ὑπὸ δικαιοτέρου κριτηρίου μόλις ἐπαίνου θὰ ἠξιοῦτο ὁ πρωτόπειρος, τοῦ ὁποίου ἔσπευσαν νὰ στέψωσι τοὺς νεαροὺς κροτάφους. Πρέπει ὅμως νὰ ἦμαι εὐχαριστημένος ὅτι ἐπὶ τὸν κ. Δαμιανὸν ἔτυχεν ὁ κλῆρος αὐτός, ὁ ὁποῖος θὰ ἔβλαπτεν ἴσως πολύ. Ὅσοι γνωρίζουν τὸν ποιητὴν ἢ ὅσοι θἀναγνώσουν τὴν Θ ά λ α σ σ ά ν του ἐλπίζω νὰ συμφωνήσουν μὲ τὴν γνώμην μου. Εἶνε νέος μὲ συμπαθῆ καὶ ἀγαθὴν φυσιογνωμίαν, πλήρης αἰσθήματος, ἁγνός, τρυφερός, ταπεινός. Ἀπὸ καμμίαν τιμὴν δὲν παρασύρεται καὶ δὲν ὑπερηφανεύεται. Θὰ καλλιεργήσῃ βεβαίως τὴν τέχνην, τὴν ὁποίαν ἀγαπᾷ καὶ εἰς τὴν ὁποίαν τόσῳ πρώϊμα δείγματα ἐπιτυχίας ἔδωκε, μὲ τὴν εὐσυνειδησίαν καὶ τὴν μετριοφροσύνην τοῦ ἀληθοῦς καλλιτέχνου, ὁ ὁποῖος οὔτε ἀπὸ τὸ ἔργον του εἶνε ποτὲ εὐχαριστημένος, οὔτε σταματᾷ ὑπέρφρων καὶ ἀκατάδεκτος εἰς τὸ σημεῖον ὅπου ἔφθασεν, ὅσῳ καὶ ἂν τὸ νομίσουν οἱ ἄλλοι ὑψηλόν.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ[1]

Ὁ Κονδιλάκ, ὁ Ἑλβέτιος, ὁ Δαλαμβέρτ, οἱ Ἐγκυκλοπαιδισταὶ ἐν γένει καὶ πρὸ πάντων ὁ Βολταῖρος κηρύττουσι φανερὸν πόλεμον κατὰ τῶν χριστιανικῶν δογμάτων. Τὸ πνεῦμα τοῦτο ἐγέννησε τὸν λεγόμενον θεολογικὸν *ὀρθολογισμὸν* τῆς Γερμανίας (Rationalismus), ὅστις ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος ὑπῆρξε τὸ δεσπόζον θεολογικὸν σύστημα ἐν Γερμανίᾳ.

Τί εἶναι ὁ θεολογικὸς ὀρθολογισμὸς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος; Ὁ *ὀρθολογισμὸς* εἶναι συμβιβασμὸς (modus vivendi) τῆς χριστιανικῆς θεολογίας πρὸς τὸ ἐπικρατοῦν τότε πνεῦμα τοῦ αὐτονόμου κηρυχθέντος ἀνθρωπίνου νοὸς ἢ ὀρθοῦ λόγου δι' ἀμοιβαίων ὑποχωρήσεων. Εἶναι μὲν κατὰ τὸν ὀρθολογισμὸν πηγὴ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας ἡ ἁγία Γραφή, καὶ πρέπει νὰ θεωρῆται θεόπνευστος, ἀλλ' ὁ ὀρθὸς λόγος (ratio) πρέπει νὰ κρίνῃ τί ὡς ἡ οὐσία τῆς Γραφῆς δέον νὰ θεωρῆται καὶ τί ὡς πάρεργον καὶ δευτερεῦον. Ἡ θεοπνευστία περιωρίζετο εἰς τὸ πρῶτον, δηλ. τὴν οὐσίαν. Ἐννόουν δὲ τὴν θεοπνευστίαν ὡς ἁπλῆν τινα θρησκευτικὴν ἔμπνευσιν ὁμοίαν πρὸς τὴν ποιητικὴν ἔμπνευσιν τῶν ποιητῶν. Ὡς οὐσίαν δὲ τῆς Γραφῆς καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐδέχοντο τὰς γενικὰς θρησκευτικὰς ἰδέας περὶ Θεοῦ, προνοίας, πνευματικότητος τῆς ψυχῆς καὶ ἀθανασίας αὐτῆς, τὰς δυναμένας διὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου νὰ ἐννοηθῶσι καὶ ἀποτελούσας τὴν φυσικὴν καλουμένην θρησκείαν, μεθ' ἧς ἔλεγον ὅτι συνταυτίζεται ἡ χριστιανικὴ θρησκεία. Τοιουτοτρόπως ἐξήγουν καὶ μετεχειρίζοντο τὴν Γραφὴν ὡς θὰ ἐξήγουν καὶ μετεχειρίζοντο πᾶν ἄλλο τῆς ἀρχαιότητος βιβλίον. Ἐν τοιούτῳ ὀρθολογιστικῷ πνεύματι ἐξήγησαν καὶ ἠρεύνησαν τὴν Γραφὴν ὁ *Ἐρνέστη*, ὁ *Βετστεϊν*, ὁ *Σέμλερ*, ὁ *Μιχαέλης* καὶ ὁ *Εἴχορν*. Πρὸ πάντων ὅμως κρότον ἐποίησεν οὕτως ἐξηγῶν τὰς Γραφὰς ὁ ἐν Ἑιδελβέργῃ καθηγητὴς τῆς Θεολογίας *Παῦλος*, τὰ ὑπερφυσικὰ γεγονότα τὰ ἐν αὐτῇ μνημονευόμενα ζητῶν διὰ βεβιασμένου καὶ γελοίου πολλάκις τρόπου φυσικῶς νὰ ἑρμηνεύσῃ. Καθ' ὅμοιον τρόπον ἐπραγματεύοντο οἱ ὀρθολογισταὶ οὗτοι καὶ τὴν χριστιανικὴν δογματικήν. Ἀπογυμνοῦντες τὸν χριστιανισμὸν παντὸς ὑπερφυσικοῦ στοιχείου ἔπλασαν φυσικήν τινα, μηδὲν ὑπὲρ λόγον καὶ ὑπὲρ τοὺς φυσικοὺς νόμους περιέχουσαν χριστιανικὴν διδασκαλίαν. Αἱ κυ-

1 Ἴδε σελ. 181

Digitized by Google

Ε· Α· ΦΡΗΜΑΝ

ριώτεραι ἰδέαι των περίπου ἦσαν αἱ ἑξῆς. Ὑπάρχει Θεὸς ποιήσας τὸν κόσμον καὶ προνοῶν περὶ αὐτοῦ. Οἱ ἄνθρωποι ἀποπλανηθέντες ἀφῆκαν τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ ἐξηχρειώθησαν. Εἰς τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἠθικὴν ἀναγέννησιν ὡδήγησε τὸν κόσμον ὁ Χριστὸς διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς ἀρετῆς του, ἧς ἐπισφράγισις ὑπῆρξεν ὁ θάνατός του. Σῴζεται ὁ ἀκολουθῶν τὸν Χριστὸν καὶ ἐμφορούμενος τοῦ πνεύματός του. Ἡ λατρεία ἀποτελεῖται ἐκ συμβολικῶν πράξεων. Ἡ ψυχὴ εἶναι ἀθάνατος. Οἱ κυριώτεροι δογματικοὶ τῆς σχολῆς ταύτης ὑπῆρξαν ὁ *Ῥοὲρ* καὶ ὁ *Βεγσχέϊδερ*.

Κατὰ τοῦ ὀρθολογισμοῦ τούτου ἠγέρθησαν ἤδη ἀπὸ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος πολλοὶ ἄλλοι γερμανοὶ θεολόγοι, ἐλέγχοντες τοὺς ὀρθολογιστάς, ὅτι διαστρέφουσιν οὕτω τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ἀρνούμενοι τὸ ὑπερφυσικόν· ὅτι αἱ ἐξηγήσεις των τῆς Γραφῆς ἦσαν βεβιασμέναι· ὅτι ὁ ἀνθρώπινος λόγος εὐκόλως ἀπατώμενος δὲν δύναται νὰ χρησιμεύῃ ὡς κανὼν καὶ μέτρον τῆς διδασκαλίας τῆς Γραφῆς· ὅτι τοιουτοτρόπως καθιστῶσιν ἀβεβαίας τὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις καὶ ὁδηγοῦσιν εἰς τὴν ἀπιστίαν. Ἡ Γραφὴ ἔλεγον περιέχει τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Θεοῦ, ὅ,τι ἄρα διδάσκει, πρέπει ὁ ἀνθρώπινος νοῦς νὰ παραδέχηται ὡς ἀλήθειαν, καὶ ὅταν ἀκόμη ὑπερβαίνῃ τὰς διανοητικὰς δυνάμεις αὐτοῦ· διότι τὸ πεπερασμένον πνεῦμα δὲν δύναται νὰ περιλάβῃ τὸ ἄπειρον· οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ θρησκείᾳ μένουσι πολλὰ ἄλυτα καὶ μυστηριώδη ζητήματα, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ φύσει καὶ ἐν πάσῃ ἄλλῃ σφαίρᾳ τῆς ἀνθρωπίνης νοήσεως. Οἱ θεολόγοι οὗτοι ὡς παραδεχόμενοι τὸ ὑπερφυσικόν, τὰ ὑπερφυσικὰ δηλ. γεγονότα τῆς Γραφῆς καὶ τὰ ὑπὲρ λόγον δόγματα αὐτῆς, ἐκλήθησαν *ὑπερφυσικοὶ* (Supranaturalistae), ἡ δὲ ἀρχή των Supranaturalismus. Δὲν ἐνέμενον ὅμως καὶ

Digitized by Google

ΕΚ ΤΩΝ ΑΓΡΩΝ

οὗτοι πιστοὶ ἐντελῶς εἰς τὸν ἀρχαῖον λουθηρανισμὸν τοῦ ΙϚ′ καὶ ΙΖ′ αἰῶνος, ἀλλὰ ποιοῦντες πολλὰς παραχωρήσεις ἐν ταῖς λεπτομερείαις εἰς τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς, ἀπέκλινον ἐν πολλοῖς τοῦ αὐστηροῦ προτεσταντισμοῦ. Οἱ κυριώτεροι τῶν ὑπερφυσικῶν τούτων θεολόγων ὑπῆρξαν ὁ *Χάν*, ὁ *Ῥεϊνχαρτ*, ὁ *Στὸρρ* καὶ ὁ *Βρέτσχνεϊδερ*. Κοινὸς δὲ χαρακτὴρ καὶ τῶν δύο τούτων θεολογικῶν σχολῶν τοῦ ΙΗ′ αἰῶνος ὑπῆρξεν ἔνθεν μὲν ἡ ἐπιπολαιότης, ἡ ἔλλειψις ἀκριβοῦς ἐξηγήσεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς, εὐρείας μελέτης τῆς ἱστορίας καὶ βαθείας φιλοσοφικῆς ἐξετάσεως τῶν δογμάτων τοῦ χριστιανισμοῦ, ἑτέρωθεν δὲ τὸ ὅτι περιώριζον ἀμφότεραι τὸν χριστιανισμὸν εἰς ξηράς τινας διδασκαλίας ἢ ἰδέας, μηδόλως λαμβάνουσαι ὑπ' ὄψιν τὸν πρακτικὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ καὶ τὴν σημασίαν τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ μεγάλου αὐτῆς παρελθόντος ἢ τῆς ἱστορίας αὐτῆς.

Ἐφθάσαμεν εἰς τὸν *παρόντα αἰῶνα*. Ὁ παρὼν αἰὼν εἶναι ἡ ἐποχὴ τῆς ἀκμῆς τῆς γερμανικῆς θεολογίας. Ἡ ἀκμὴ αὕτη ὀφείλεται εἰς τὴν πνευματικὴν ἀκμήν, εἰς ἣν εἰσῆλθεν ἡ Γερμανία ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Οἱ μεγάλοι αὐτῆς φιλόσοφοι ἀπὸ Καντίου καὶ ἐντεῦθεν, οἱ μεγάλοι αὐτῆς ποιηταί, ἱστορικοί, φιλόλογοι, φυσιολόγοι καὶ λοιποὶ ἐπιστήμονες ἀνέδειξαν τὴν Γερμανίαν κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα χώραν τῆς ἐπιστήμης κατ' ἐξοχὴν καὶ ἔδωκαν αὐτῇ τὴν ἡγεμονίαν ἐν τοῖς γράμμασιν, ἣν ἅπας ὁ πεπολιτισμένος κόσμος σήμερον ἀνομολογεῖ. Ἐν τοιούτῳ πνευματικῷ ὀργασμῷ, ἐν τῷ μέσῳ τοσαύτης ἐπιστημονικῆς ζωῆς ἦτο ἑπόμενον, ὅτι ἔμελλεν ἡ γερμανικὴ θεολογία νὰ λάβῃ νέαν ζωὴν καὶ νὰ ὑψωθῇ εἰς ὃ σημεῖον σήμερον εὑρίσκεται. Εἰς τὰ αἴτια ταῦτα τῆς κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα ἀκμῆς τῆς γερμ. θεολογίας δέον νὰ προστεθῇ καὶ ἡ κατὰ τοὺς ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος ἀγῶνας ἐξέγερσις τοῦ πατριωτικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ τῶν γερμανῶν αἰσθήμα-

Digitized by Google

τος. Οἱ Γερμανοί, ὅπως καὶ οἱ Γάλλοι μετὰ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Σατωβριάνδου, τοῦ Δεμαίστρου καὶ τοῦ Βονάλδου, ἤρξαντο ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος αἰῶνος νὰ ἐπιστρέφωσιν ἀπὸ τῆς προτέρας ἀπιστίας ἢ θρησκευτικῆς ἀδιαφορίας, εἰς τὴν πίστιν τῶν πατέρων των, ἣν ἐθεώρησαν ὡς πολύτιμον ἐθνικὸν κτῆμα, οὗ ἡ ἐγκατάλειψις ἐνομίσθη μία τῶν αἰτιῶν τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν καταπτώσεως. Οὕτως ἐξηγεῖται πῶς ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος νέα ζωὴ ἐμφανίζεται ἐν τῇ γερμανικῇ θεολογίᾳ. Ἐκεῖνος δὲ ὅστις ἐγκαινίζει καὶ εἰσάγει τὴν ἀκμὴν ταύτην ἐν αὐτῇ, εἶναι ὁ μέγας ἀληθῶς *Σχλεϊερμάχερος*, ἀνὴρ εὐρυτάτης μαθήσεως καὶ ἰσχυροτάτου νοός, ὅστις καθ' ἣν ἐποχὴν ἐδίδασκεν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου ὁ Ἕγελος φιλοσοφίαν, ἐδίδασκεν αὐτὸς ἐν τῷ αὐτῷ Πανεπιστημίῳ κατὰ πάντα ἐφάμιλλος αὐτοῦ θεολογίαν (ἀπέθ. 1834). Ἡ πολυμάθεια τοῦ Σχλεϊερμαχέρου ἦτο ἔκτακτος. Ἦτο νοῦς φιλοσοφικός, ἔδιδε δὲ ἐκτὸς τῶν θεολογικῶν μαθημάτων καὶ φιλοσοφίας μαθήματα· ὡς γνωστὸν ἐξεπόνησε τὴν ἀρίστην μετάφρασιν τῶν συγγραμμάτων τοῦ θείου Πλάτωνος. Ἡ μετάφρασις αὕτη θαυμάζεται παρὰ πάντων, νομιζομένη ὑπερτέρα τῆς ὑπὸ τοῦ Cousin εἰς τὸ γαλλικὸν συγχρόνου σχεδὸν μεταφράσεως αὐτῶν. Ἦτο φιλόλογος δεινὸς καὶ κριτικὸς ἐμβριθής, συνάμα δὲ κάτοχος εὐρυτάτων ἱστορικῶν γνώσεων. Οὕτω κατηρτισμένος ὢν ἦτο ὁ Σχλεϊερμάχερος ὁ ἀνήρ, ὅστις ἠδύνατο νὰ ἀναμορφώσῃ ῥιζικῶς τὴν γερμανικὴν θεολογίαν καὶ νὰ δώσῃ αὐτῇ αὐστηρῶς ἐπιστημονικὸν χαρακτῆρα. Διέφερε δὲ τῶν ὀρθολογιστῶν καὶ τῶν ὑπερφυσικῶν τοῦ ΙΗ' αἰῶνος κατὰ τοῦτο, ὅτι ἐφρόνει, ὅτι ἡ θεολογία δὲν εἶναι μόνον σύνολον θρησκευτικῶν τινων ἰδεῶν, ἃς ἕκαστος αὐθαιρέτως δύναται νὰ πλάττῃ, ἀλλὰ πρέπει ὁ θεολογῶν ὁρμώμενος ἀπὸ τῆς ζώσης θρησκευτικῆς συνειδήσεως τῶν συγχρόνων του νὰ ἐκφράζῃ τὴν κοινὴν τῆς ἐκκλησίας του πίστιν, ἔχων ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν Γραφὴν καὶ τὸ παρελθὸν ἢ τὴν παράδοσιν τῆς ἐκκλησίας του, ἐξ ἧς ἐπήγασε τὸ παρόν. Τὴν Γραφὴν δὲ καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς ἐκκλησίας πρέπει νὰ ἐρευνᾷ ὁ θεολόγος κατὰ βάθος διὰ πάντων τῶν ἐπιστημονικῶν μέσων, χρώμενος πᾶσι τοῖς ἐπιστημονικοῖς βοηθήμασι, ἅτινα παρέχουσιν αἱ πρόοδοι τῆς σημερινῆς ἐπιστήμης ἐν τῇ φιλολογίᾳ, τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ τῇ ἱστορίᾳ. Ἀλλὰ δὲν πρέπει ἁπλῶς νὰ μεταδίδῃ ὅ,τι ἄλλοτε ἐδιδάχθη, ἀλλὰ νὰ ἐξετάζῃ πῶς ἐννοεῖ τοῦτο ἡ νῦν ζῶσα συνείδησις τῆς ἐκκλησίας του καὶ ταύτης πιστῶς τὰς ἀποφάνσεις νὰ ἀποτυπώνῃ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ του, ἔχων ὑπ' ὄψιν τὸν χριστιανισμὸν τοῦ παρόντος τοῦ ἐκ τοῦ παρελθόντος ἐν τῇ σειρᾷ τῶν χρόνων καὶ κατόπιν τῶν διαφόρων περιστάσεων καὶ ἐπιρροῶν προκύψαντος. Δὲν εἶναι δὲ ὁ χριστιανισμὸς ἁπλῶς νέαι τινὲς ἰδέαι διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀποστόλων διδαχθεῖσαι, ἀλλὰ κυρίως νέα θρησκευτικὴ ζωὴ διαχυθεῖσα ὡς ἀπὸ πολυχεύμονος πηγῆς ἀπὸ τοῦ θείου προσώπου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ ζωὴ αὕτη μετέδωκεν εἰς τὸν κόσμον νέας δυνάμεις καὶ ἀνώρθωσεν αὐτὸν ἠθικῶς. Τὸ νέον τοῦτο θρησκευτικὸν αἴσθημα, τὴν νέαν ταύτην ζωήν, ὅπως αἰσθάνονται καὶ ζῶσιν αὐτὴν οἱ νῦν χριστιανοὶ τῆς ἐκκλησίας, ἧ ἀνήκει ὁ θεολόγος, πρέπει οὗτος νὰ ἐκφράζῃ καὶ ἀπεικονίζῃ διὰ τῆς διδασκαλίας του. Αἱ περὶ πολλῶν ἀντικειμένων γνῶμαι τοῦ Σχλεϊερμαχέρου ἔχουσί τι τὸ κυμαινόμενον καὶ ἀβέβαιον. Αἱ περὶ Θεοῦ ἐκφράσεις του πδ. χ. κυμαίνονται μεταξὺ πανθεϊσμοῦ καὶ θεϊσμοῦ· ἡ δὲ περὶ τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ διδασκαλία του εἶναι ἀόριστος. Περὶ αὐτοῦ ἐδίδασκεν, ὅτι ἐν αὐτῷ ὑπῆρξε ζωηροτάτη ἡ περὶ Θεοῦ συνείδησις, ὅπερ κατ' αὐτὸν ἰσοδυναμεῖ τῷ ὅτι ἐνῴκει ἐν αὐτῷ ὁ Θεός, διότι καὶ κατὰ Ἕγελον πρὸς τὰς ἰδέας τοῦ ὁποίου ὡμοίαζον πολὺ αἱ φιλοσοφικαὶ αὐτοῦ ἰδέαι, τὸ νοεῖν καὶ εἶναι συνταυτίζονται. Ἕνεκα τῆς ἀοριστίας ταύτης τῶν ἰδεῶν του ἡ μεγάλη ἐπιρροή, ἣν ἐξήσκησεν ὁ Σχλεϊερμάχερος, δὲν προήρχετο κυρίως ἐκ τῶν νέων ἰδεῶν του, ὅσον ἐκ τοῦ ἐπιστημονικοῦ πνεύματος, μεθ' οὗ πραγματεύεται ἀείποτε τὰ διάφορα ἀντικείμενα, ζητῶν νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς αὐτὰ καὶ μεταχειριζόμενος πρὸς τοῦτο πάντα τὰ δυνατὰ ἐπιστημονικὰ μέσα. Ἐπραγματεύθη δὲ περὶ πάντων τῶν θεολογικῶν μαθημάτων καὶ ὑπέδειξεν ἐν πᾶσι νέας μεθόδους πρὸς ἐξέτασιν αὐτῶν. Πρῶτος αὐτὸς διὰ τοῦ συγγράματός του «Ἔκθεσις τῆς σπουδῆς τῆς θεολογίας» ὑπέδειξε τὸν ἐσωτερικὸν ὀργανισμὸν καὶ τὸν σκοπὸν ἑκάστου κλάδου τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης. Διὰ δὲ τοῦ συγγράμματός του «Ἡ χριστιανικὴ πίστις κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς εὐαγγελικῆς ἐκκλησίας» πρῶτος ἐπραγματεύθη ἐπὶ τὸ φιλοσοφικώτερον τὰ δόγματα τοῦ χριστιανισμοῦ, προσπαθῶν νὰ ἀνευρίσκῃ τὸν θρησκευτικὸν πυρῆνα ἑκάστου δόγματος τὸν περιεχόμενον ἐν τῇ δογματικῇ διατυπώσει αὐτοῦ ἢ τῇ ἐξωτερικῇ μορφῇ του. Ὁ αὐτὸς συνέγραψε καὶ Χριστιανικὴν Ἠθικὴν καὶ Ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν, ἡρμήνευσε δὲ μετὰ κριτικωτάτου πνεύματος πολλὰ βιβλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ὁ Σχλεϊερμάχερος ὑπῆρξε καὶ λαμπρὸς ἐκκλησιαστικὸς ῥήτωρ, οἷον μαρτυροῦσι καὶ οἱ λόγοι του. Τοιοῦτος γενόμενος ὁ Σχλεϊερμάχερος καὶ τοιαύτην σημασίαν ἔχων δικαίως καλεῖται ὁ πατὴρ τῆς νεωτέρας γερμανικῆς θεολογίας.

[Ἕπεται τὸ τέλος] **Α. ΔΙΟΜΗΔΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ**

Digitized by Google

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ[1]

Β΄ — Πρῶτες ἀγάπες καὶ πρῶτοι πόνοι

Τώρα πιὰ ἔννοιωθα τὸν ἑαυτό μου. Ἤξερα πῶς εἴμαστε φτωχοί, πως πρέπει νὰ δουλεύῃ κανεὶς γιὰ νὰ ζήσῃ, πῶς γι᾽ αὐτὸ δούλευε ἡ μάνα μου, καὶ πῶς σὰ μεγαλώσω θὰ δουλεύω καὶ γώ. Δηλαδὴ τἄξερα, καθὼς ἤξερα πῶς τὸ βράδυ βασιλεύει ὁ ἥλιος. Τὸ *γιατί* τους δὲν τὸ ἀπείκαζα. Τὸ *γιατὶ* γλυκοχαράζει στὸ νοῦ μας κατόπι, κι αὐτὸ ὄχι πάντα. Στὰ παιδιακήσια μας χρόνια τὰ παίρνουμε ὅλα καθὼς φαίνουνται. Μαζεύουμε ζωγραφιές, καὶ τίποτις ἄλλο. Μὰ αὐτὸ δὲν πάει νὰ πῇ πῶς δὲ νοιώθουμε κόσμο. Παιδὶ δὲν εἶναι ποῦ δὲ σκαρώνει ἕνα μικρόκοσμο γύρω του, μὲ τοὺς φίλους του, μὲ τοὺς ἐχτρούς του, ἄλλους νὰ τὸν κατατρέχουν, κι ἄλλους νὰ τὸν διαφεντεύουν. Παιδὶ δὲν εἶναι ποῦ δὲν ἔχει τὶς συλλογές του, τὶς πίκρες, τὶς στενοχώριες. Ποιὸς δὲ θυμᾶται ἕνα σπάσιμο παιχνιδιοῦ, ἕνα φταίξιμο ποῦ δὲν κρύβεται, ποιὸς δὲν ἔννοιωσε ἕνα κοφτερὸ μαχαιράκι στὴν καρδιά του σὰν ἔφευγε κανένας ἀγαπημένος ἀπὸ τὸ σπίτι ἢ κι ἀπὸ τὴ γειτονιά! Ἐγὼ τὸν θυμοῦμαι ἀκόμα τὸ φίλο μου τὸ Ζανούλη σὰν ταξίδευε γιὰ τὴ Λῆμνο μὲ τὸν πατέρα του. Τὰ πύρινά μου ἔκλαψα τότες. Μὲ συμπόνεσε ἡ καημένη ἡ μάνα μου καὶ μὲ πῆρε στὴν ἀγκαλιά της. Δὲ μοῦ πολυῆρθε αὐτὸ τὸ χάδεμα. Μ᾽ ἔπαιρνε γιὰ μωρό, καὶ μένα ραγίζουνταν τὰ σηκότια μου. Εἴτανε βράδυ σὰ μὲ πλάκωσε αὐτὴ ἡ θλίψη. Ἡ Ἀννοῦλα, μὲ τ᾽ ἀνασκουμπωμένα μανίκια καὶ μὲ τὴν ἄσπρη ποδιά, ἡ ξανθομαλλοῦ μου ἡ σουσουράδα, συγύριζε τὸ τραπέζι καὶ τραγουδοῦσε. Εἶχε βγῇ ἕνα καινούριο τραγούδι τῆς Λενιῶς τοῦ Καλαφάτη, καὶ γύρευε νὰ τὸ μάθῃ. Ἡ μάνα μου, γιὰ νὰ μὲ βγάλῃ ἀπὸ τὸ μεράκι, ἄρχισε νὰ μοῦ δηγᾶται τὴν ἱστορία τοῦ τραγουδιοῦ. Μοῦ παράστηνε κάτι ἀγριαθρώπους ποῦ ἔρχονται κάποτες ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴ καὶ φέρνουν τὸ χαλασμὸ στὸ νησί. Πατοῦνε σπίτια καὶ πύργους, σκοτώνουνε χριστιανούς, κλέβουν τὰ παιδιά τους, καὶ φεύγουν καὶ πᾶν πίσω στὴν Ἀνατολή.....

Ἔφριξα σὰν τὰ πρωτοάκουσα ὅλ᾽ αὐτά. Πατοῦνε, σκοτώνουν, κλέβουν! καινούρια λόγια γιὰ μένα, ποῦ χωρὶς νὰ τὰ καλονοιώθω πέφτανε σὰν πέτρες ἀπάνω στὸ μικρό μου κεφάλι. Ξέχασα τὴν ἱστορία τῆς Λενιῶς, κι ἄρχισα νὰ ρωτῶ τὴ μακαρίτισσα χίλιω λογιῶν πράματα: Γιατὶ τοὺς ἀφίνουμε τοὺς λεγάμενους καὶ κάνουν αὐτὲς τὶς τρομερὲς ἀταξίες; Γιατὶ δὲν τοὺς τιμωροῦμε; Πῶς δὲν τὸ λέμε τοῦ Δεσπότη νὰ τοὺς ἀφορίσῃ;... Καὶ γιατὶ τὰ κλεμμένα παιδιὰ δὲν παίρνουν ἕνα καΐκι νὰ γυρίσουν πίσω στὸν τόπο τους;

Κ᾽ ἡ μακαρίτισσα μ᾽ ἕνα χαμόγελο μοῦ τὰ ξηγοῦσε ὅλα ὑπομονητικά, πῶς αὐτοὶ εἶναι πιώτεροι ἀπὸ μᾶς,.... ἔχουν ἄρματα,.... εἶναι ἀφεντάδες,.... καὶ μεῖς,.... ἐμεῖς ἄλλο φίλο δὲν ἔχουμε παρὰ τὸ Θεό, κι᾽ ὁ Θεὸς θὰ μᾶς γλυτώσῃ μιὰ μέρα... καθὼς μᾶς γλύτωσε πρόπερσι ἀπὸ τὸ θανατικό.

Αὐτὴ ἡ προφητεία μὲ θεράπεψε. Ὁ Θεὸς θὰ μᾶς γλυτώσῃ. Ἕνα φύσημα, καὶ θὰ τοὺς πετάξῃ ὅλους μέσα στὴ θάλασσα. Κι᾽ ἄλλο ἕνα θᾶμα, ποῦ δὲ θὰ μᾶς πετάξῃ καὶ μᾶς μὲ τὸ ἴδιο φύσημα! Ἐμεῖς θὰ καθούμαστε στὰ μιντέρια, κι αὐτοὶ θὰ πετοῦν. Καὶ τότες θὰ βγαίνουμε στοὺς κάμπους χωρὶς φόβο νὰ μὴ μᾶς κλέψουν.

— Ὡς τόσο τί τὴν ἔκαμαν τὴ Λενιώ; ρωτῶ ἄξαφνα.

Ἐκείνη τὴν ὥρα, νά σου καὶ μπαίνει μέσα ὁ Γερο-Βασίλης. Ὁ Γερο-Βασίλης εἶχε παρμένο ἀποκοπὴ τὸ κτῆμα μας τὴν ἀγαπημένη αὐτὴ ἐξοχὴ ποῦ τὴ λένε Μεσοβουνι. Ἐρχότανε συχνὰ στὸ σπίτι τὸ βράδυ, καὶ δειπνοῦσε μαζί μας. Εἴταν πρόσχαρος γέρος, εἶχε λίγα λόγια μὲ τοὺς ξένους, πολλὰ μὲ τοὺς δικούς του. Μποροῦσε νὰ πηδήξῃ καὶ μέσα σὲ πηγάδι νὰ γλυτώσῃ ἕνα σκυλί, μὰ εἴταν καλὸς καὶ νὰ βγάλῃ τ᾽ ἄντερα ἑνὸς κλέφτη ἂν τὸν ἔπιανε μέσα στ᾽ ἀμπέλι. Κατοικοῦσε μέσα στὸ κτῆμα, στὸ ἴδιο καλύβι ποῦ γράφουνται τώρα αὐτὲς οἱ φυλλάδες, χτισμένο σὲ χρόνους ποῦ δὲν τοὺς ἔφταξε μήτε κεῖνος, κοντὰ στὶς κρεββατὲς ποῦ χωρίζουν τὸ χωράφι ἀπὸ τ᾽ ἀμπέλι. Μὰ τώρα εἴτανε χειμώνας, καὶ τὸ χειμῶνα ἀνέβαινε στὸ χωριό. Ἔτρωγε, κουβέντιαζε, ὕστερα τοῦ ἔστρωνε ἡ Ἀννοῦλα καὶ πλάγιαζε. Τὸ πρωΐ, πρὶ νὰ σηκωθῇ κανένας, ὁ γέρος εἴτανε φευγάτος μὲ τὸ ζεμπίλι του.

Ἐκείνη λοιπὸ τὴ βραδιὰ ἔμπαινε ὁ γερο-Βασίλης κι ἀπὸ τὸ συνειθισμένο του πιὸ γελαζούμενος. Εἴταν καλὸς ψαρᾶς, κ᾽ ὑποθέσαμε πῶς μᾶς ἔφερνε κανένα σπαρταριστὸ συναγρίδι· μὰ τὸ ζεμπίλι δὲν εἶχε τίποτις ἄλλο παρὰ λίγες μαῦρες ἐλιές.

— Τί ἔπαθες, γέρο μου, καὶ μᾶς ἔρχεσαι ἀπόψε τόσο χαρούμενος; τοῦ κάνει ἡ μάνα μου.

— Τὴ βρῆκα τὴ Λενιὼ καὶ τὴν ἔφερα πίσω, ἀρρωστημένη, χλωμὴ κι ἀδυνατισμένη, μὰ τιμημένη κι ἀπείραχτη σὰν τὴ δροσιὰ πᾶς τὸ φύλλο. Ὁ Θεὸς τῆς ἔστειλε τὴν ἀρρώστια καὶ τὴ γλύτωσε ἀπὸ τὰ νύχια τους. Δέκα μέρες βασανιζότανε στοῦ Καρὰ Μεχμέτη τὴν κοῦλα, ποῦ τὴν εἶχαν κρυμμένη ὥσπου νὰ γιάνῃ, μὰ πήγαινε ἀπὸ τὸ κακὸ στὸ χειρότερο. Ἔτρεμε μέρα καὶ νύχτα σὰ νὰ εἴτανε μαγεμένη. Μὰ γὼ θαρρῶ πῶς εἴταν ἡ Παναγιὰ μέσα της καὶ τὴ βοη-

1 Ἴδε σελ. 177.

Digitized by Google

θοῦσε. Εἴπανε νὰ τὴ ξεκάμουνε, μὰ τὸ εἶχαν προσταγὴ ἀπὸ τὸν ἀφέντη τους νὰ μὴν τὴν ἀγγίξουν ὥσπου νάρθῇ στὸ χαρέμι του, στὴν 'Ανατολή. Φωνάζουνε λοιπὸν τὸν ἅγιο τους τὸ Ντεντὲ νὰ τὴ διαβάσῃ καὶ νὰ τὴ γιατρέψῃ. 'Ο Ντεντὲς τὴ βλέπει, καὶ λέει πῶς αὐτὴ γιατρεμὸ δὲν ἔχει, γιατὶ κρατᾶ Τιμιο Ξύλο ἀπάνω της, ποῦ θὰ τὴ βαστᾶ ἔτσι μισοζώντανη ὥσπου νὰ γυρίσῃ στὸ σπίτι της. Αὐτὸς δὲν ἤθελε νὰ τ' ἀγγίξῃ τὸ Τιμιο Ξύλο. Κ' εἶπε καὶ στοὺς ἄλλους νὰ μὴν τ' ἀγγίξουνε, γιατὶ θὰ γείνουνε σκόνη ἐκεῖ ποῦ στέκουν. Τὴν παίρνουνε λοιπὸ βράδυ βράδυ καὶ τὴ βγάζουν ἔξω, καὶ τὴν ἀφίνουν ἴσια ἴσια κοντὰ στ' ἀμπέλι μας, στὴν ἀκρογιαλιά. 'Εγὼ τότες ἀκούγω κλάματα, καὶ πάω νὰ δῶ τί τρέχει. Χώνουμ' ἀνάμεσα ἀπὸ τὶς καλαμιές, σκύβω, καὶ τί νὰ δῶ! Τὴ Λενιὼ τοῦ Καλαφάτη! Τὴν ἀνέβασ' ἀπὸ τὸν τοῖχο κρυφὰ κρυφά· δὲν ἤξερ' ἀκόμα τί ἔτρεχε. Θάρρεψα πῶς τοὺς ξέφυγε. Τὴν πῆρα ἴσια στὸ καλύβι, τὴ ζέσταναֹ, καὶ ρωτῶντας την ἔμαθα αὐτὰ ποῦ σᾶς εἶπα. Μοῦ τἄλεγε κλαίγοντας. Ἔτριβα τὰ μάτια μου νὰ τὴν καλοδῶ καὶ νὰ τὸ πιστέψω πῶς ἔβλεπα τὴ Λενιώ. Καὶ σὰν ἀνιστοροῦσα ἀπὸ τί Κόλαση γλύτωσε, ἀνέβαινε ἕνας κόμπος στὸ λαιμό μου καὶ μ' ἔπνιγε. Ὡς τόσο σκοτείνιασε, κ' εἶταν ὥρα νὰ τὴ φέρω καὶ στὸ χωριό. Τράβηξα λοιπὸν ἀγάλι' ἀγάλια, μὲ τὴ Λενιὼ στὸν ὦμο, δώδεκα χρονῶ μαραμένο λουλούδι. Ἔτρεμε ἀκόμα, μὰ ὄχι πολύ. Τῆς εἶχα δώσει καὶ μιὰ ἀλισφακιὰ στὸ καλύβι. — Νά! 'Ακοῦτε; 'Ανοίξτε τὸ παράθυρο ν' ἀκούστε».

Κι ἄνοιξε ἡ μάνα μου το παράθυρο, καὶ τρέξαμε κατόπι της, καὶ σκύψαμε, κι ἀκούσαμε στὸ βαθὺ σκοτάδι φωνές, τσιριχτά, κλάματα, γέλοια, κάθε λογῆς ταβατοῦρι πρὸς τὸ σπίτι τοῦ Καλαφάτη. Κλείσαμε τὸ παράθυρο, καὶ καθήσαμε πάλι μέσα. Ἡ μάνα μου εἶταν κατάχλωμη. Ἡ 'Αννοῦλα ἀναρρουφοῦσε. Ὁ Γερο-Βασίλης κάθησε καὶ μὲ πῆρε στὰ γόνατά του κι ἄρχισε νὰ μοῦ μιλᾶ ἄλλα λόγια. Κάτι πρέπει νὰ κατάλαβε ὁ γέρος ἀπὸ τὴ θωριά μου. Στριφογύριζε ὁ νοῦς μου· θαρροῦσα πῶς ἦρθε κανένα μεγάλο μυστήριο στὸν κόσμο· πῶς σηκώθηκαν οἱ πεθαμένοι, καὶ πέθαναν οἱ ζωντανοί. Οἱ φωνὲς ἐκεῖνες ἀπὸ μακριά, μέσα στὸ σκοτάδι τῆς νύχτας, ὕστερα ἀπὸ μιὰ τέτοια διήγηση, μοῦ ἔκοψαν τὸ αἷμα μου.

* * * * * * * *

Δὲ θυμοῦμαι τίποτις ἄλλο τῆς βραδιᾶς ἐκείνης παρὰ πῶς μ' ἔγδυσαν καὶ μὲ βάλανε στὸ κρεβάτι.

[Ἕπεται συνέχεια]

ΟΙ ΚΥΝΕΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ [1]

...Πολλάκις ἐν τῇ ἱστορίᾳ μνημονεύονται ἀπόπειραι περὶ ἐλαττώσεως τοῦ ὀχληροῦ ἀριθμοῦ τῶν ζώων τούτων· ἀλλ' οὐδεμία αὐτῶν φαίνεται ηὐδοκίμησεν. «'Επὶ Σουλτάνου 'Αχμὲτ τοῦ Α', διηγεῖται ὁ Βυζάντιος, συμβάντος μεγίστου θανατικοῦ, οἱ ἰατροί, ὅλοι τότε σχεδὸν Ἑβραῖοι, ἐπρότειναν ὅτι ἔπρεπε νὰ ληφθῇ κατ' αὐτῶν μέτρον, ὡς διαδιδόντων τὸ μόλυσμα. Διέταξε λοιπὸν ὁ Σουλτάνος νὰ φονευθῶσιν, ἀφοῦ πρῶτον ἐρωτηθῇ ὁ Σεϊχουλισλάμ· ἀλλ' ἐκεῖνος ἀπήντησεν ὅτι ἔχουσι ψυχὴν καὶ ἑπομένως δὲν δύναταί τις ἀνεγκλήτως νὰ τὰ φονεύσῃ. 'Απεφασίσθη τότε νὰ περιορισθῶσιν εἴς τινα τῶν παρακειμένων ἐρημονήσων κ' ἐκεῖ νὰ τρέφωνται ὑπὸ τῶν βυρσοδεψῶν, εἰς τοὺς ὁποίους χρησιμεύουσι τὰ περιττώματά των, καὶ μετεκομίσθησαν χιλιάδες.» Τὸ αὐτὸ ἐγένετο καὶ κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Μαχμούτ. Ὁ μεγαλεπήβολος μονάρχης καὶ πρῶτος εἰσηγητὴς τοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὸ ὀθωμανικὸν κράτους, ἀφοῦ ἐπάταξε τοὺς Γενιτσάρους, ἠθέλησε ν' ἀπαλλάξῃ τὴν πρωτεύουσαν καὶ ἀπὸ αὐτῆς τῆς ἀσχημίας. 'Αλλ' ὡς ἡ παράδοσις διηγεῖται, ἓν τῶν πλοίων τῶν μετακομιζόντων τὸ ἀλλόκοτον αὐτὸ φορτίον εἰς τὰς ἐρημονήσους κατεποντίσθη, πολλοὶ δὲ τῶν ἐξορίστων ἔσχον τὴν τόλμην νὰ διαπεραιωθῶσι νηχόμενοι, καίτοι ἡ ἀπόστασις εἶνε μεγάλη, εἰς τὸ προσφιλὲς πάτριον ἔδαφος. Ὅθεν ἐξ οἴκτου ἐφείσθησαν τῶν λοιπῶν. Λέγεται ὅτι τὸ πείραμα ἐπανελήφθη μετά τινα χρόνον καὶ μέγας ἀριθμὸς αὐτῶν μετεκομίσθη εἴς τι παρὰ τὸν Ἑλλήσποντον μέρος, πλησίον τῆς Καλλιπόλεως. Τὸ πειναλέον στῖφος ἀφεθὲν ἐλεύθερον εἰς τὴν ξηρὰν ἐρρίφθη εἰς τοὺς πλουσίους ἀμπελῶνας, σταφυλοβριθεῖς ἕνεκα τῆς ὥρας τοῦ ἔτους, καὶ τοὺς ἐλεηλάτησεν. Οἱ κάτοικοι ἀντεπεξῆλθον κατὰ τῶν ἐπιδρομέων καὶ παρεπονέθησαν κατὰ τῆς πρωτοφανοῦς ταύτης κτηνοτροφίας, ἥτις ἀπέβαινε τόσον καταστρεπτικὴ εἰς τὴν γεωργίαν· διὸ διεκόπη ἡ καταναγκαστικὴ μετανάστευσις. Ἤκουσα ὡσαύτως ἐν Κωνσταντινουπόλει ὅτι πρὸ ἐτῶν εὐρωπαῖός τις προέτεινεν εἰς τὴν κυβέρνησιν ν' ἀναλάβῃ τὸν καθαρισμὸν τῆς πρωτευούσης ἀπὸ τῶν κυνῶν, πληρώνων μάλιστα καὶ μικρόν τι τίμημα δι' ἕκαστον ὡρισμένον ἀριθμὸν αὐτῶν, σκοπεύων νὰ χρησιμοποιήσῃ τὰ δέρματα εἰς βυρσοδεψικὴν βιομηχανίαν. 'Αλλ' ὁ ὀθωμανικὸς πληθυσμὸς ἐξηγέρθη κατὰ τῆς ἀσεβοῦς ταύτης ἐξωνήσεως, ἐπενόησε δὲ τέχνασμα εὐφυὲς πρὸς ματαίωσιν αὐτῆς. Τὴν ἡμέραν τοῦ προσκυνήματος τοῦ Σουλτάνου ἐτοποθετήθη εἰς τὸν δρόμον ἐξ οὗ ἐπρόκειτο νὰ διέλθῃ ἡ αὐτοκρατορικὴ συνοδία

1 'Απόσπασμα ἐξ ἀναγνώσματος ἐν τῷ Συλλόγῳ Παρνασσῷ.

Digitized by Google

κύων φέρων ἐξηρτημένην ἐκ τοῦ τραχήλου πινακίδα, ἐν εἴδει ἱκετηρίου ἀναφορᾶς τῆς πρωτευούσης, παραπονουμένων ὅτι αὐτοὶ οἱ διακρινόμενοι διὰ τὴν πίστιν των δὲν ἦτο δίκαιον νὰ παραδοθῶσιν εἰς χεῖρας ἀπίστων. Ὁ ἄναξ ἐγέλασε καὶ ἡ ἄδεια τῆς ἐξολοθρεύσεως δὲν παρεχωρήθη.

Ὁ Δὲ Ἀμίτσης ἀναφέρει ὅτι συχνάκις ἐνεργεῖται μερικὴ ἐξολόθρευσις αὐτῶν διὰ δηλητηρίου εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς τῆς πόλεως συνοικίας, ὑπὸ τῶν ἰατρῶν καὶ ἐπιστημόνων, ὧν τὰς νυκτερινὰς μελέτας ταράσσει ὁ ἀέναος αὐτῶν θόρυβος. Τὸ τοιοῦτο ὅμως δὲν ἀληθεύει, καθὰ ἐπιτοπίως ἐπληροφορήθην, διότι ἄλλως τε τὸν ἀθρόον αὐτὸν ὄλεθρον κατ' οὐδένα λόγον θὰ ἠνείχετο τὸ ὀθωμανικὸν στοιχεῖον. Τὸ μέτρον ἐφηρμόσθη μόνον ἐν τῇ νήσῳ Πριγκήπῳ πρό τινων ἐτῶν ὑπὸ τοῦ ἕλληνος δημάρχου, φιλοπροόδου καὶ δραστηρίου, ἀπαλλάξαντος τὴν περικαλλῆ νησῖδα ἀπὸ τῆς ἀηδοῦς ταύτης λέπρας. Ἀλλ' ἐν τῇ εἰρημένῃ νήσῳ ὁ πληθυσμὸς εἶνε ἀμιγῶς χριστιανικός. Οἱ Ὀθωμανοὶ παρεκτὸς τῆς οἰκτίρμονος προστασίας καὶ περιθάλψεως, δεικνύουσι πρὸς τὰ ζῷα ταῦτα μακροθυμίαν καὶ ἀνοχὴν πολλάκις ἀκατανόητον.

Οὐδέποτε θὰ λησμονήσω σκηνήν τινα, ἧς παρέστην μάρτυς καὶ ἥτις κατέλιπεν εἰς τὸ πνεῦμά μου ἀνεξαλείπτους ἐντυπώσεις. Ἦτο Παρασκευή, ἡμέρα τοῦ προσκυνήματος, τῇ εὐμενεῖ δὲ συστάσει τῆς ἡμετέρας προξενικῆς ἀρχῆς ηὐτύχησα νὰ εἰσαχθῶ καὶ νὰ τοποθετηθῶ εἰς τὸ κομψὸν παρὰ τ' Ἀνάκτορα περίπτερον τῶν ξένων ὅπως ἀπολαύσω κάλλιον τοῦ θεάματος. Τὸ περίπτερον ἦτο πλῆρες ξένων, περιηγητῶν καὶ μελῶν τοῦ διπλωματικοῦ σώματος, βόμβος δὲ ποικίλων γλωσσῶν ἀντήχει ἐν αὐτῷ. Τὸ θέαμα ἦτο ἐξαίσιον. Ὁ θαλπερὸς ἥλιος τοῦ φθινοπώρου ἤστραπτεν εἰς στερέωμα σαπφείρινον· πέραν ἐμάρμαιρε γαλανὴ ἡ ἀκύμων Προποντὶς καὶ ὁ ἀργυροδίνης Βόσπορος, οὗ τὰ νερὰ ηὐλακοῦντο ἀπὸ μυριάδας ἀκατίων καὶ μικρῶν ἀτμήρων σκαφῶν· ἀμαυρὰ δάση κυπαρίσσων διεχώριζον τοὺς λευκάζοντας ὄγκους τῶν διαφόρων συνοικισμῶν τῆς ἀσιατικῆς ὄχθης, ἐξ ὧν ἐξέφευγον κατ' ἀποστάσεις εὐπετῶς ὡς βέλη οἱ χαρίεντες μιναρέδες, ἄνωθεν δὲ αὐτῶν διὰ γραμμῶν μαλακῶν, διὰ κλίσεων νωχελῶν κατήρχοντο οἱ λόφοι οἱ ἐπιστέφοντες τὰς μαγικὰς ἀκτὰς περιβεβλημένοι στολὴν χλοερὰν ἀντιπροσωπεύουσαν πάσας τὰς ἀποχρώσεις τοῦ πρασίνου. Ἐνώπιον ἡμῶν ὠρθοῦτο νεοστιλβὲς καὶ ἐλαφρὸν ὡς ἀβροτέχνημα τὸ σουλτανικὸν τέμενος. Εἰς τὰ πέριξ ἦσαν παρατεταγμένα τὰ διάφορα σώματα τῆς ἐπιλέκτου φρουρᾶς τῆς πρωτευούσης· αἱ λόγχαι τῶν στρατιωτῶν καὶ τὰ χρυσᾶ σειρήτια καὶ αἱ ἐπωμίδες τῶν ἀξιωματικῶν ἐλαμποκόπουν εἰς τὸν ἥλιον· ὄπισθεν δὲ αὐτῶν συνωστίζετο τὸ πλῆθος, τὰ ἐρυθρὰ δὲ φέσια τῶν στρατιωτῶν καὶ οἱ λευκοὶ πέπλοι τῶν πυκνῶν ὁμίλων τῶν ὀθωμανίδων ὡμοίαζον μὲ ἐναλλασσούσας πρασιὰς μηκώνων καὶ λευκανθέμων. Ἦτο ἀληθὴς πανήγυρις αἴγλης καὶ χρωμάτων. Μία παρισινὴ κυρία, σύζυγος Γάλλου προξένου ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἀνήκουσα εἰς τὸν φιλικὸν ὅμιλον εἰς ὃν καὶ ἐγὼ συμπεριελαμβανόμην καὶ διὰ πρώτην φορὰν βλέπουσα ὡς καὶ ἐγὼ τὸ θέαμα, δὲν ἔπαυε νὰ μοὶ ἐπαναλαμβάνῃ ἐνθουσιῶσα :

— C'est merveilleux! c'est féerique!

Ἡ ὥρα τῆς τελετῆς προσηγγιζεν. Εἶχον ἤδη προσέλθει λαμπροστόλιστοι, ὁ μέγας βεζύρης, οἱ ὑπουργοὶ καὶ πάντες οἱ ἀνώτεροι λειτουργοὶ τοῦ Κράτους. Ἀνεμένετο ἡ ἄφιξις τοῦ ἄνακτος καὶ κατὰ τὸ ἔθιμον ἐρρίπτετο διὰ πτύων μετὰ σπουδῆς ὑπὸ ἐργατῶν χῶμα ἐκ μικροῦ φορτηγοῦ ἁμαξίου εἰς τὸ προαύλιον τοῦ ναοῦ, ὅπως διέλθῃ ἐπὶ ἀπατήτου χώρου ἡ Μεγαλειότης του. Αἴφνης τὸ ὄμμα μου θαμβωμένον ἐκ τόσης λάμψεως ἔπεσεν ἐπί τινος ἀντικειμένου ἀμαυροῦ κειμένου ἀκριβῶς ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἡλιοφωτίστου ὁδοῦ καὶ ἀντικρὺ τῆς εἰσόδου τοῦ προαυλίου· ἦτο κύων εὔσωμος, χρώματος ὑπομέλανος, ὅστις εἶχε κατακλιθῆ ἐκεῖ συνεσπειρωμένος μὲ τὸ ῥύγχος παρὰ τὴν οὐράν, ὑπνώττων μακαρίως. Ἀνέμενα νὰ ἴδω τινὰ ἐκ τῶν τόσων στρατιωτικῶν, ἐκ τῶν τόσων ἐκεῖ φυλάκων τῆς τάξεως καὶ ἐπιτηρητῶν τῆς εὐπρεπείας μεταβαίνοντα καὶ ἀποδιώκοντα αὐτόν· ἀλλ' οὐδεὶς ἐκινήθη. Ἐν τῷ μεταξὺ ἀφίκετο ὁ Παδισὰχ ἐφ' ἁμάξης ἀνοικτῆς, ἐν τῷ μέσῳ διπλοῦ στίχου στρατάρχων καὶ πασσάδων, μὲ στολὰς καταχρύσους, μὲ στήθη διάστερα ἐκ παρασήμων, πεζῇ βαινόντων, ἐνῷ ὄπισθεν τῆς ἁμάξης ἔβαινε μετὰ σπουδῆς σμῆνος εὐνούχων καὶ ἱπποκόμων, μὲ τὰς χεῖρας εὐσεβάστως συμπεπλεγμένας.

Ἡ λαμπρὰ συνοδία παρῆλθεν ὡς ὀπτασία, ἐνῷ δὲ ἀντήχουν ἀκόμη βροντώδεις αἱ κραυγαὶ τῶν στρατιωτῶν : *Παδισαχὶμ τσὸκ γιασᾶ* ! ἔστρεψα πάλιν τὸ βλέμμα εἰς τὴν ὁδόν.. Ὁ κύων ἦτο ἐκεῖ ἐξηπλωμένος. Ἔπειτα ἐγένετο στρατιωτικὴ παρέλασις. Τὰ τύμπανα ἐδούπησαν, αἱ σάλπιγγες ἤχησαν ὀξέως, τὰ σεῖστρα δι' ὧν εἰσὶν ἐφωδιασμέναι κατ' ἐξαίρεσιν αἱ τουρκικαὶ στρατιωτικαὶ μουσικαὶ ἐκωδώνισαν. Ἐκινήθησαν οἱ λόχοι καὶ τὰ τάγματα μὲ τὰς σημαίας ἀναπεπταμένας, οἱ γιγάντειοι σωματοφύλακες, οἱ ζουάβοι μὲ τὰς πρασίνους κιδάρεις, οἱ νευρικοὶ καὶ εὐκίνητοι Ἀλβανοὶ μὲ τὰ σελάχια, οἱ ἡλιοκαεῖς Σύροι, οἱ ἄλκιμοι πεζοναῦται, διήρχοντο πάντες εὐθυτενεῖς, μὲ βῆμα ἔρρυθμον, ὑπὸ τοὺς ἐνθουσιώδεις ἤχους τῶν ἐμβατηρίων καὶ αἱ σημαῖαι προσέκλινον καὶ οἱ ἄνδρες ἀνεφώνουν πρὸ τοῦ μονάρχου, θεωμένου ἀπό τινος τῶν παραθύρων τοῦ τεμένους. Ἔπειτα ἦλθεν ἡ θύελλα τοῦ ἱππικοῦ· αἱ ἶλαι προέβησαν καλπάδην, καὶ παρήλασαν οἱ λογχοφόροι μὲ τὰ

Digitized by Google

μακρὰ σημαιοστεφῆ δόρατα, οἱ ἐλαφροὶ ἱππεῖς μὲ τοὺς μέλανας κιρκασιανοὺς σκούφους, μὲ τὰ ξίφη γυμνὰ καὶ σελαγίζοντα ὑπὸ τὸν ἥλιον· ἀκολούθως ἡ αὐτοκρατορικὴ συνοδία ἐπανῆλθε μετὰ τῆς αὐτῆς πομπῆς εἰς τ' ἀνάκτορα, ἑπομένου μακροῦ στοίχου ἁμαξῶν ζηλοτύπως ἐγκλειουσῶν τὰς τιμαλφεῖς καὶ ἀπροσίτους καλλονὰς τοῦ γυναικωνίτου. Καὶ ὁ κύων ἐξηκολούθει νὰ μένῃ ἐκεῖ, ἀκίνητος· ἡ δόξα, ὁ πλοῦτος, ἡ ἰσχύς, τὸ κάλλος, ὅλα τὰ μεγαλεῖα τοῦ κόσμου παρήρχοντο ἐνώπιόν του καὶ αὐτὸς οὐδὲ κατεδέχετο κἂν νὰ ἐγείρῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ νὰ τὰ παρατηρήσῃ! Ὅτε μετ' ὀλίγην ὥραν ἐπέστρεφον ἰλιγγιῶν ἐκ τῆς λαμπρότητος τοῦ θεάματος καὶ ἀνεπόλουν πάσας αὐτοῦ τὰς λεπτομερείας, ἡ σκιαγραφία τοῦ παραδόξου καὶ σχεδὸν φανταστικοῦ ἐκείνου ζώου παρέμενεν ὡς μελανὸν στίγμα εἰς ὅλην τὴν εἰκόνα καὶ ἐνεθυμούμην τὰς πενιχρὰς παρατάξεις μας κατὰ τὰς ἐθνικὰς ἢ βασιλικὰς ἑορτὰς καὶ ἀνελογιζόμην ἐν τῇ συμπαραβολῇ πόσα ἆρά γε ἄγρια λακτίσματα κλητήρων καὶ πόσους σπαθισμοὺς θὰ ἐδέχετο οὐ μόνον ὁ αὐθάδης κύων, ἀλλὰ καὶ ὁ ἐλεύθερος πολίτης, ὁ ἐκλογεὺς καὶ ἐκλέξιμος, ὅστις ἤθελε τολμήσει νὰ τοποθετηθῇ ἐν μέσῃ ὁδῷ Ἑρμοῦ κατὰ τοιαύτην ἡμέραν.

Χ. ΑΝΝΙΝΟΣ

ΤΟ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΟ

Μὲ τὰ παιδιά μου ἐπήγαινα
Σιγὰ 'ς τοὺς κάμπους πέρα,
Ἕνα πρωΐ γλυκύτατο,
Μιὰ μυρωμένη ἡμέρα.

'Στὸ κοιμητῆρι ἐφθάσαμε
Κ' ἐκάθισα κομμάτι.
Κ' ἐνῷ τὸ χέρι μου ἔβαζα
'Στὸ δακρυσμένο μάτι.

Τὰ τρία μικρά μου ἐρώτησαν,
«Πατέρα, θὰ γυρίσῃς,
Ἢ ἐδῶ θὰ μείνῃς μόνος σου
Καὶ θὲς νὰ μᾶς ἀφίσῃς;»

Ὄχι, παιδιά μου, ἀπήντησα,
Θἄλθω μαζί σας τώρα,
Μιὰν ἄλλη μέρα θἄλθουμε
Κ' οἱ τέσσεροι ἀφ' τὴ χώρα.

'Εσεῖς θὲ νὰ γυρίσετε
Μὲ μάτι δακρυσμένο
Κ' ἐγὼ βουβὸς κι' ἀναίσθητος
Πάντοτε ἐδῶ θὰ μένω.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

Η ΑΡΧΑΙΑ ΓΡΑΦΙΚΗ

Ἐξ ὅλων τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν ἡ ζωγραφικὴ ἂν δὲν εἶναι ἡ καλλίστη, πάντως εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν ζωντανή. Σκοπὸν ἔχουσα τὴν ἀπεικόνισιν τῶν μορφῶν καὶ τῶν σχημάτων ἐπὶ ὁμαλῆς ἐπιφανείας διὰ φωτὸς καὶ σκιᾶς, διὰ τῆς ἀκριβείας τῶν γραμμῶν, τῆς ποικιλίας τῶν χρωμάτων καὶ διὰ τῶν διαφόρων τρόπων καὶ μεθόδων τῆς προοπτικῆς, ἀπεργάζεται ἐνάργειαν ὅσην οὐδεμία ἄλλη τῶν καλῶν τεχνῶν. Καὶ ὅμως τῆς κατ' ἐξοχὴν ζωντανῆς ταύτης τέχνης τὰ ἔργα καὶ προϊόντα εἶναι ὅσον οὐδεμιᾶς ἄλλης ὑποκείμενα εἰς φθορὰν ἕνεκα τῆς ὕλης, ἐφ' ἧς ὁ καλλιτέχνης ἀποτυπώνει τὰ γραφικὰ καλλιτεχνήματα. Διότι σανίδες, ὑφάσματα, τοῖχοι, ἀγγεῖα καὶ τὰ τοιαῦτα εἶναι πολὺ μᾶλλον φθαρτὰ τοῦ μετάλλου ἢ τοῦ λίθου ἢ τοῦ ὀγκώδους ξύλου, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὰ συνηθέστατα ὑλικὰ ἐφ' ὧν ἐργάζεται ὄχι μόνον ὁ ἀρχιτέκτων, ἀλλὰ καὶ ὁ γλύπτης. Διὰ τοῦτο δὲ τὰ μὲν σῳζόμενα μνημεῖα καὶ λείψανα τῆς τῶν ἀρχαίων γραφικῆς εἶναι ὀλίγιστα καὶ σχετικῶς πρὸς τὰ ἄλλα μνημεῖα τῆς καλλιτεχνίας ὀλιγίστου λόγου ἄξια, αἱ δὲ γνώσεις ἡμῶν περὶ τῆς παλαιᾶς γραφικῆς μὲ ὅλην τὴν σημερινὴν τῆς ἀρχαιολογίας πρόοδον λίαν περιωρισμέναι.

Κυρίως εἰπεῖν ὅ,τι περὶ τῆς ἀρχαίας γραφικῆς γινώσκομεν τὸ ὀφείλομεν εἰς ὀλίγας τοιχογραφίας, εἰς γραφὰς ἀγγείων, μάλιστα δὲ πάντων ἴσως εἰς τὰ περιεργότατα ἐκεῖνα καὶ καινοφανῆ προϊόντα τῆς ἑλληνιστικῆς λεγομένης τέχνης τὰ ἀνακαλυφθέντα ὄχι πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐν Φαγιοὺμ τῆς Αἰγύπτου. Εἶναι δὲ ταῦτα εἰκόνες ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν εἰς ὁμοιότητα τοῦ φυσικοῦ ἐξειργασμέναι ἐπὶ σανίδων, αἵτινες ἐνεπακτοῦντο εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς μομίας, ὅπου ἀφίνετο ἐπίτηδες ἄνοιγμα, τοῦ λοιποῦ μέρους κατακαλυπτομένου διὰ τῶν συνήθων ταινιῶν, ὥστε ἐφαίνετο ὅτι ὁ νεκρὸς ἔβλεπε πρὸς τὰ ἔξω διὰ τοῦ ἀνοίγματος ἐκείνου. Τὰ μνημεῖα ταῦτα δὲν εἶναι πολὺ παλαιά· τὰ ἀρχαιότατα εἶναι τοῦ δευτέρου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος, τὰ δὲ νεώτατα τοῦ πέμπτου.

Πολλοὶ τῶν ἀρχαιολογούντων ἔχουσιν ἤδη ἀσχοληθῇ περὶ τὴν παλαιὰν γραφικὴν καὶ πολὺ μακρὸς θὰ ἦτο ὁ κατάλογος τῶν συγγραμμάτων καὶ διατριβῶν ὅσαι περὶ αὐτῆς ἐγράφησαν ἀπὸ τῆς Ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων μέχρι τοῦδε. Βιβλίον ὅμως πρόχειρον καὶ εἰς πάντας προσιτόν, ὄχι δὲ εἰδικῶς ἀρχαιολογικόν, ἐφιλοπόνησε πρὸ μικροῦ καὶ ἐξέδωκεν ἐν Παρισίοις ὁ κ. Παῦλος Girard [1], ὅστις καὶ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν μᾶς ἐξιστόρησε μὲ τοσαύτης γλαφυρότητος τὰ κατὰ τὴν ἀγωγὴν καὶ παιδείαν ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸν πέμπτον καὶ τέταρτον αἰῶνα πρὸ Χριστοῦ [2].

Τοῦ κ. Cirard τὸ βιβλίον Περὶ τῆς ἀρχαίας γραφικῆς ἀποτελεῖ μέρος μιᾶς συλλογῆς καλλιτεχνικῶν βιβλίων (Bibliothèque de l'enseignement des Beaux-Arts), ἥτις δημοσιεύεται ὑπὸ τὴν

1 La Peinture antique. Ancienne maison Quantin, Librairies—imprimeries réunies 1892 (μηνὶ Φεβρουαρίῳ).

2 L' éducation athénienne au V et au IV siècle avant J. C. Paris (Hachette) 1889.

Digitized by Google

διεύθυνσιν τοῦ κ. Ἰουλίου Comte. Εἶναι δὲ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν καλλιτεχνικόν, ὅπως καὶ τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ. Λόγου γλαφυρότης, ἐντέλεια τυπογραφικῆς ἐκτελέσεως, ἀκρίβεια ἐπιστημονικὴ περὶ τὴν ἀπείκασιν τῶν ἀρχαίων εἰκόνων, χάρτης ἀκόμη ἄριστος, δέσιμον κομψότατον, τὰ πάντα συνετέλεσαν καὶ συντελοῦσιν εἰς τὸ νὰ καταστήσωσι τὸ ὡραῖον τοῦ κ. Girard τομίδιον, ἀληθὲς ἐντρύφημα παντὸς λογίου καὶ φιλοβίβλου.

Γράφοντες ἁπλῶς καὶ μόνον τὰς ἐντυπώσεις μας μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἢ μᾶλλον τὴν ἀπνευστὶ καταρρόφησιν αὐτοῦ, ἐννοεῖται ὅτι δὲν ἐφροντίσαμεν νὰ μάθωμεν — οὐδὲ ἔχομεν τὴν πρὸς τοῦτο εἰδικότητα — ἂν κατὰ τὰς λεπτομερείας αὐτὸ τὸ βιβλίον ἔχῃ τι τὸ μὴ προσᾷδον πρὸς τὴν σημερινὴν τῆς ἐπιστήμης κατάστασιν ὡς πρὸς τὸν κλάδον τοῦτον τῆς ἀρχαιολογίας, περὶ ὃν ἐνδιατρίβει. Ὑποθέτομεν ὅτι οἱ εἰδικώτεροι εὐχερῶς δύνανται καὶ τὴν ἐξέλεγξιν ταύτην νὰ κάμωσιν, ἀφ' οὗ ὁ σοφὸς καὶ κομψὸς συγγραφεὺς ἐφρόντισε νὰ παραθέσῃ ἐν τέλει πίνακα βιβλιογραφικὸν περιλαμβάνοντα πάντα τὰ συγγράμματα, τὰ ὁποῖα ἐπωφελήθη πρὸς φιλοτέχνησιν τοῦ βιβλίου του. Ἔπειτα δὲ τὸ βιβλίον δὲν εἶναι διὰ τοὺς εἰδικωτέρους, εἶναι δι' ἐκείνους ἀκριβῶς οἵτινες θέλουσιν ἁπλῶς νὰ μάθωσι τί ἦτο ἡ ἀρχαία γραφική. Τοῦτο δὲ τῷ ὄντι — χωρὶς νὰ γίνωσιν ἐξ ἐπαγγέλματος ἀρχαιολόγοι — τὸ μανθάνουσι καὶ τὸ μανθάνουσιν ὅσον ἐνδέχεται τερπνῶς καὶ εὐχαρίστως.

Διὰ τοὺς θέλοντας νὰ ἐντρυφήσωσιν ὡς ἡμεῖς εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ βιβλίου, λέγομεν ὅτι εἰς 330 σελίδας θὰ ἀναγνώσωσιν ὅ,τι χρειάζεται περὶ τῆς γραφικῆς τῶν Αἰγυπτίων, τῶν Χαλδαίων, τῶν Ἀσσυρίων, τῶν Φοινίκων, τῶν Μικρασιατῶν, τῶν Περσῶν (σελίδες 79) — τῶν Ἑλλήνων (Εὐμάρης Ἀθηναῖος καὶ Κίμων Κλεωναῖος — Πολύγνωτος, Μίκων καὶ Πάναινος, Παύσων, Ἀγάθαρχος Σάμιος, Ἀπολλόδωρος Ἀθηναῖος — Ζεῦξις καὶ Παρράσιος, Τιμάνθης — Ἀπελλῆς, Πρωτογένης — Ἀντίφιλος) — τῶν Τυρρηνῶν, τῶν Ῥωμαίων. Περιττὸν καὶ νὰ τὸ εἴπωμεν, ὅτι τὸ πλεῖστον τοῦ βιβλίου κατέχει ἡ γραφικὴ τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὰς διαφόρους αὐτῆς σχολὰς (ἀττικήν, ἰωνικήν, σικυώνιον, θηβαιοαττικήν, ἑλληνιστικήν) καὶ ὅτι ὁ προσήκων ἑκάστοτε γίνεται λόγος περὶ τῶν διαφόρων τρόπων καὶ μεθόδων τῆς γραφῆς. «Δὲν εἶναι φυσικὰ δυνατόν, λέγει ὁ συγγραφεὺς ἐν τῷ προλόγῳ, νὰ ἀναγράψω πάσας τὰς πηγὰς ἐξ ὧν ἤντλησα, παρέθηκα ἐν τέλει τοῦ βιβλίου πίνακα βιβλιογραφικὸν τῶν συγγραμμάτων, τὰ ὁποῖα μετεχειρίσθην καὶ εἰς τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ προσφύγωσιν οἱ περιεργότεροι οἱ θέλοντες νὰ ἐμβαθύνωσι πλειότερον εἰς τεχνικὰς λεπτομερείας. Ἄλλως δὲ οἱ ὁδηγοί, οὓς κατὰ προτίμησιν ἠκολούθησα εἶναι τῆς τέχνης τὰ μνημεῖα καὶ τὰ κείμενα τῶν συγγραφέων, ὧν ἡ προσεκτικὴ μελέτη ὄχι σπανίως μὲ ἤγαγεν εἰς συμπεράσματα ἄλλα τῶν μέχρι τοῦδε ἐπικρατούντων».

Ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀκουσθῶμεν, εἰς πολλοὺς τῶν ἡμετέρων θὰ συνεβουλεύομεν τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τούτου τοῦ βιβλίου καὶ ἄλλων ὁμοίων πρὸς αὐτό. Τὸ αἴσθημα τοῦ ὡραίου ἔχει ἀκόμη τόσην καὶ τόσην ἀνάγκην νὰ καλλιεργηθῇ παρ' ἡμῖν καὶ ὁ βίος ἡμῶν ὁ κοινωνικὸς τόσον θὰ ἐκέρδαινεν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως συγγραμμάτων συντελεστικῶν εἰς λέανσιν καὶ ἡμερότητα, ὥστε ἡ εὐχή μας αὕτη δὲν εἶναι νομίζομεν ματαία τις καὶ περιττή. Σ.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Φωτογραφία τῆς φωνῆς

Εἶνε γνωστὸν ὅτι πᾶσα κίνησις συνίσταται ἐξ ὁλοκλήρου σειρᾶς συνθέτων κινήσεων, αἵτινες ἀκολουθοῦσι τόσον ταχέως ἀλλήλας, ὥστε φαίνονται εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς μας ὡς μία κίνησις. Ὁ ὀφθαλμὸς εἶνε εἰς θέσιν νὰ κρατήσῃ πρὸς στιγμὴν τ' ἀντικείμενα τὰ ὁποῖα διέρχονται ἐνώπιόν του ἀνὰ ἕν, ἢ καθ' ὁμάδας, ἐφ' ὅσον εὑρίσκονται εἰς ὀφθαλμοφανῆ ἀπόστασιν. Ἡ στιγμιαία φωτογραφία ἔφθασεν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν τελειότητος, ὥστε δυνάμεθα διὰ πολὺ καλῶν μηχανημάτων, νὰ συλλάβωμεν ἑκάστην φάσιν ἑνιαίας κατὰ τὸ φαινόμενον κινήσεως, εἰς διάστημα κλάσματος 1 δευτερολέπτου. Τὰς οὕτω ληφθείσας τμηματικὰς φωτογραφικὰς ἐντυπώσεις, κολλᾷ τις κατὰ σειρὰν εἰς ἴσα διαστήματα ἐπὶ λωρίδος χαρτίου, ἣν τυλίσσομεν στρογγυλοειδῶς οὕτως ὥστε ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος νὰ ἑνοῦνται. Ἡ σειρὰ τῶν εἰκόνων αὐτῶν φέρεται εἰς τὸν ταχυόπτην τοῦ Ἄνσυτς, τοῦ ὁποίου τὸ ἄνω μέρος εἶνε ἐπίσης κυκλοτερές, (ἀλλὰ παχύτερον τῶν εἰκόνων καὶ μετὰ σχισμάτων) καὶ διὰ μιᾶς πλακὸς δύναται νὰ τεθῇ εἰς κίνησιν. — Ἐνόσῳ γίνεται τοῦτο παρατηρεῖ τις διὰ σχίσματος τὴν ἀκριβῆ σειρὰν τῶν φαινομενικῶν κινήσεων, τῶν ἀπεικονισμένων ἀντικειμένων. Δύο σοφοὶ Γάλλοι ἐπιστήμονες μετεχειρίσθησαν τὸν τρόπον τοῦτον ὅπως φωτογραφήσωσι τὴν κίνησιν τῶν χειλέων ὁμιλοῦντος προσώπου τοῦ ὁποίου τὴν εἰκόνα ἥνωσαν ἐντὸς τοῦ ταχυόπτου, οὕτως ὥστε οἱ κωφάλαλοι τὸ μάθωσι δι' ἀπομιμήσεως τῶν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των λαμβανουσῶν χώραν φαινομενικῶν κινήσεων τῶν χειλέων, νὰ συνεννοῶνται μετὰ παντὸς ἀνθρώπου, χωρὶς νὰ ἔχωσιν ἀνάγκην τῶν ἐνοχλητικῶν σχημάτων τῆς σηματολογικῆς γλώσσης, ἥτις δὲν εἶνε καὶ παντὸς ἔργον! Λαμπρὰ εἶνε ἀληθῶς ἡ χρησιμοποίησις αὕτη τῆς ὡραίας τέχνης, διὰ τὴν πάσχουσαν ἀνθρωπότητα! — Οἱ ἀτυχεῖς οὗτοι δύνανται νὰ συνεννοηθῶσιν ἀλφαβητικῶς πᾶσαν στιγμὴν καὶ δι' ἀντιστοίχου βοηθείας, νὰ φθάσωσι πρὸς τὸν ὕψιστον βαθμὸν εὐκρινοῦς προφορᾶς, καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου κερδίζει τις χρόνον καὶ κόπον, διότι καὶ ὁ ὑπομονητικώτερος διδάσκαλος δὲν εἶνε εἰς θέσιν νὰ διδάξῃ τοιαῦτα κοπιώδη γυμνάσματα τῆς γλώσσης, ἀνεξαρτήτως τοῦ ζητήματος τῆς ἀκριβείας. Ὑπάρχει ἐλπὶς ὅτι οἱ ἁρμόδιοι λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν ταῦτα, θέλουσιν ἐπασχοληθῇ σοβαρῶς ἐξετάζοντες, ἂν ἡ στιγμιαία φωτογραφία δύναται νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὰ καταστήματα τῶν κωφαλάλων. Ρ.

Digitized by Google

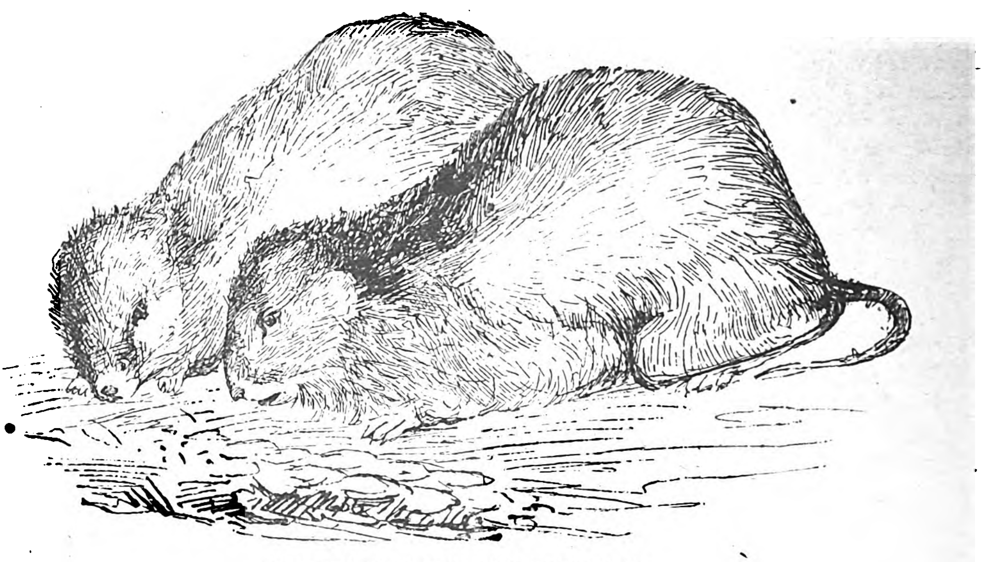

ΟΙ ΑΡΟΥΡΑΙΟΙ ΜΥΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἀρχαιολογικὰ

Νέα ἀρχαιολογικὴ ἀνακάλυψις, πολλῆς σπουδαιότητος, ἐγένετο προχθὲς ἐν Δαφνίῳ, κατὰ τὰς ἐνεργουμένας ἐκεῖ ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ κ. Δημ. Καμπούρογλου ἀνασκαφάς. Εἰς τὴν θέσιν Δουλαπάκια, ἐγγὺς τοῦ ἀποκαλυφθέντος ἤδη πρὸ ἡμερῶν ἱεροῦ τεμένους τῆς Ἀφροδίτης, καὶ τοῦ πρὸ αὐτοῦ κειμένου τείχους, ἀπεκαλύφθησαν τὰ θεμέλια καὶ τὰ ἐδάφη τῆς κατασκευῆς μεγίστου ναοῦ, ἴσως ὁ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου ἀναφερόμενος ναὸς Κυαμίτης. Εὑρέθησαν πολλὰ μάρμαρινα ἐπιστύλια, οὐκ ὀλίγαι βάσεις κιόνων καὶ τύμπανα αὐτῶν, καταδεικνύοντα τὸ μέγεθος καὶ τὴν πολυτέλειαν αὐτοῦ. Ταῦτα κατὰ τὰς ἐφημερίδας.

Φιλολογικὰ

Ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Οἱ Ἕλληνες ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Κρήτῃ* ὁ γνωστὸς Γάλλος λογογράφος κ. G. Deschamps δημοσιεύει ἐν τῇ *Πανεπιστημιακῇ Ἐπιθεωρήσει* τῶν Παρισίων ἄρθρον πολλοῦ λόγου ἄξιον.

— Ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία κατά τινα τῶν τελευταίων αὐτῆς συνεδριάσεων ἐξέλεξε μέλος αὐτῆς τὸν κ. Homolle, διευθυντὴν τῆς ἐνταῦθα Γαλλικῆς σχολῆς.

Ἐπιστημονικὰ

Κατά τι ἀγγλικὸν ἐπιστημονικὸν περιοδικὸν ἐφευρέθη ἐσχάτως εἶδος ἐκρηκτικῶν σφαιρῶν, αἵτινες ἔχουσι περὶ αὐτὰς πυκνοτάτην ὁμίχλην, πρὸ τῆς ὁποίας ἡ τοῦ Λονδίνου εἶνε μηδέν. Αἱ σφαῖραι αὗται ἐν καιρῷ πολέμου δύνανται νὰ τυφλώσωσι τὸν ἐχθρόν.

—Οἱ ἐκ Βάδης τῆς Γερμανίας ἀφικόμενοι καθηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι, 17 τὸν ἀριθμόν, καὶ ἄλλοι μετ' αὐτῶν Γερμανοὶ καὶ Ἕλληνες λόγιοι, 60 ἐν συνόλῳ, ἐμίσθωσαν τὸ *Βυζάντιον* τῆς Πανελληνίου Ἀτμοπλοΐας πρὸς πενθήμερον θαλασσίαν ἐκδρομήν. Τὸν ὅμιλον ὁδηγεῖ ὁ διευθυντὴς τῆς Γερμανικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς κ. Δαΐρπφελδ, ἐπεσκέφθησαν δὲ πρῶτον τὴν Τῆνον κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς. Ἐκεῖθεν τὴν Μύκονον, τὴν Δῆλον πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν τῆς Γαλλικῆς σχολῆς, ἀκολούθως τὴν Ἐρέτριαν, τὸν Ῥαμνοῦντα, τὸν Μαραθῶνα, τὸ Λαύριον, τὸ Σούνιον, τὸν Πόρον καὶ τὴν Αἴγιναν, ἐπανερχόμενοι εἰς Πειραιᾶ σήμερον τὴν ἑσπέραν. Μετὰ τὴν ἐκεῖθεν ἐπιστροφὴν ὁ κ. Δαΐρπφελδ μετὰ τῶν ἐν Ἀθήναις διατριβόντων Γερμανῶν ἀρχαιολόγων θὰ ἀναλάβῃ κατὰ τὴν 1 Ἀπριλίου τὴν Πελοποννησιακὴν ἀρχαιολογικὴν ἐκδρομήν.

Καλλιτεχνικὰ

Κατ' αὐτὰς ἤνοιξεν ἐν Λονδίνῳ ἡ ἐτησία ἔκθεσις τῆς ὑδατογραφίας, ἧς μετέχει ἐκ τῶν Ἑλλήνων ζωγράφων ὁ κ Γιαλινᾶς.

Μουσικὰ

Ὁ *Φίλος Φρίτς*, τὸ νέον μελόδραμα τοῦ Μασκάνη ἐπέτυχε θριαμβευτικῶς ἐν τῷ μελοδραματικῷ θεάτρῳ τοῦ Βερολίνου.

Θεατρικὰ

Ἐν τῷ θεάτρῳ Λέσσιγγ τοῦ Βερολίνου παρεστάθη τὸ πρῶτον μετ' ἐπιτυχίας ὄχι μεγάλης τὸ νέον δρᾶμα τοῦ Παύλου Χάϋζε *Ἀλήθεια*.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ε. Α. Φρῆμαν

Ἀπέθανεν ἐσχάτως ἐν Ἀλικάντα τῆς Ἱσπανίας ὁ διάσημος Ἄγγλος ἱστορικὸς καὶ ἔνθερμος φίλος τῆς Ἑλλάδος Ἐδουάρδος Αὔγουστος Φρῆμαν ἄγων τὸ 70στὸν ἔτος τῆς ἡλικίας. Ὁ Φρῆμαν ἀπὸ δεκαετίας κατεῖχε τὴν ἕδραν τῆς συγχρόνου ἱστορίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ὀξφόρδης.

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ

Ἀνώμαλος γραφὴ

Ἀνώμαλος γραφὴ λέγεται ἐκείνη, τῆς ὁποίας τὰ γράμματα, ἀνίσου ὕψους καὶ διαφόρου σχήματος, ἀναβαίνουν καὶ κατεβαίνουν ἀκανόνιστα.

Ἡ ἀνώμαλος γραφὴ ἀνήκει συνήθως εἰς τοὺς ἔχοντας χαρακτῆρα ἀσταθῆ, τοὺς ῥέποντας πότε πρὸς τὴν ἐλπίδα καὶ πότε πρὸς τὴν θλῖψιν. Ἐν γένει δὲ εἰς τοὺς ἀνωμάλως γράφοντας ἡ γραφολογία ἀποδίδει: *Δισταγμοὺς εἰς τὰς ἀποφάσεις, ἰδιοτροπίαν, παραξάλην, ἀδράνειαν.*

ΓΡΑΦΟΛΟΓΟΣ

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας. 1892—55

Digitized by Google

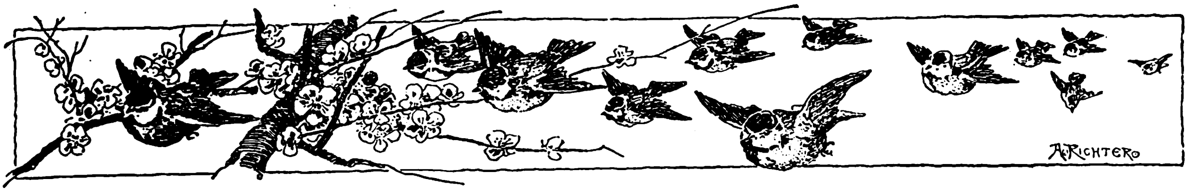

ΕΝ ΑΝΘΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΜΝΗΜΑ ΤΟΥ ΣΠΥΡΟΥ ΜΟΥ

Μὲς τὴν ἐρμιά, ποῦ ὁ Θάνατος
Ἔχει στὸ νοῦ μου ἁπλώση,
Λουλοῦδι γιὰ τὸ μνῆμα σου
Δὲ βλέπω νὰ φυτρώσῃ·
Ἀλλ' ἂν τὸ δάκρυ ὡς πότισμα
Ζητάει γιὰ νἄβγῃ ἐκεῖνο,
Ποτάμι δάκρυα χύνω,
Καὶ πρέπει νὰ φανῇ.

Στὸ φῶς, ποῦ δὲ σὲ χαίρεται,
Ἂς ἔβγῃ, ναί, καὶ ἂς πάρῃ
Μία μόνη ἀπ' ὅσαις ἔδειχνες,
Μία μοναχή σου χάρη·
Θὰ ζήσῃ τότε ἀπείραχτο
Ἀπὸ φευγάτη φήμη,
Ὡς ἡ γλυκειά σου μνήμη
Σὲ χίλια στήθια ζῇ.

Εἶχα τρεῖς χρόνους—μ' ἔφεραν
Νὰ γύρω ἀγάπης μάτι
Σ' ἕν' ἀγγελοῦδι, ὁπ' ἄραξε
Στὸ μητρικὸ κρεβάτι,
Καὶ μοῦπαν ὅτι, ἀφίνοντας
Τὰ οὐρανικά του μέρη,
Μοῦχε στὸν κόσμο φέρῃ
Γλυκίσματα πολλά.

Δὲν ἦταν ψέμα· ὡς νάσουνε
Πάντα στὴν ἴδια κλίνη,
Μία σου πνοὴ δὲν ἔπαψε
Γλυκάδαις νὰ μοῦ δίνῃ.
Πρώτη φορὰ μὲ πίκρανες
Τότε ποῦ σ' εἶδα — ὢιμένα! —
Μὲ χέρια σταυρωμένα,
Μὲ μάτια σφαλιστά.

Πόσο γενναῖα σὲ προίκισε
—Καλή σου μάννα — ἡ φύση!
Κανένας δὲ σὲ γνώρισε
Χωρὶς νὰ σ' ἀγαπήσῃ.
Γροικῶντας ὁποῦ σοῦχαμε
Κερὶ θανάτου ἀνάψῃ,
Πικρὰ νὰ μὴ σὲ κλάψῃ
Δὲν ἔμεινε κανείς.

Τὸ σπίτι ἐβρόντα ὁλόχαρο,
Γελοῦσε κάθε βλέμμα,
Καὶ ἀγόρια, κόραις ἔσερνε
Τῆς ἁρμονίας τὸ ῥέμα·
— Ὢ συφορά! — τὰ λούλουδα,
Ποῦ μάτι δὲν ἐμέτρα,
Τὰ ἐζήλεψε μία πέτρα
Στὴν ἡσυχία τῆς γῆς.

Χρόνια πολλὰ μᾶς χώρισαν,
Ἀλλὰ νὰ ζοῦμε ἀντάμα
Ἕνα συχνὸ μᾶς ἔμαθε
Ἀνταλλαμένο γράμμα.
Τοῦ κάκου τώρα ὁ δύστυχος
Μέρα καὶ νύχτα γράφω·
Δὲν ἔχω ἀπὸ τὸν τάφο
Ἀπόκριση ποτέ.

Ἂς μείνουν, ναί, κατάκλειστοι,
Βουβοὶ τοῦ χάρου οἱ λίθοι,
Καί, ὡς πρῶτα μοῦ περίγραφες
Χώραις, ἀνθρώπους, ἤθη,
Ὢ πνεῦμα γλυκομίλητο,
Μὲς ἀπὸ κάποιο ἀστέρι,
Περίγραψε τὰ μέρη
Ποῦ ἀπόχτησαν ἐσέ.

Τὴν ἅγια νύχτα πῶφυγες
Ἡ τυφλωμένη γνώση
Δὲν ἐδυνήθη ὀπίσω σου
Ψηλὰ νὰ μὲ σηκώσῃ.
Παντοῦ μὲ φρίκη, ἀνάμεσα
Στοῦ πόνου τὰ σκοτάδια,
Θωροῦσα κρύα σημάδια
Θανάτου καὶ φθορᾶς.

Τόσο στερνά, ζητῶντας σε,
Τόσο ἡ καρδιά μου ἐχτύπα,
Ποῦ στὴν ὁρμὴ τοῦ πόθου της
Μετανοιωμένος εἶπα:
Τὸν κόσμο ποῦ σὲ δέχτηκε
Νἄχε ὁ Θεὸς χαλάσῃ,
Θὰ ἠμπόρειε νὰ τὸν πλάσῃ
Ἡ ἀγάπη μου μὲ μιᾶς.

Digitized by Google

Στὴ μέση ἀπ' ὅσους ἔκλαψα
Τότε, ἀκριβέ μου, σ' εἶδα,
'Οποῦ χαιρόσουν, ἔχοντας
Τὸν οὐρανὸ πατρίδα.
'Αλλὰ τὰ χέρια, ὅπ' ἄνοιξα
Στὸ στῆθος νὰ σὲ κλείσω.
Γυρίσαν ἄδεια ὀπίσω,
Κ' εὑρέθηκα στὴ γῆ.

Σὰν ἕνας ὁποῦ κάθεται
Εἰς τοῦ γιαλοῦ τὸ φρύδι,
Ἄσπρο πανὶ προσμένοντας
Γιὰ ποθητὸ ταξεῖδι,
Στὴν ἄκρη ἀπὸ τὰ χρόνια μου
Κατεβασμένος τώρα,
Θερμὰ ποθάω τὴν ὥρα
Ποῦ θὰ μὲ φέρῃ ἐκεῖ.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΑΡΚΟΡΑΣ

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Εἶναι δύσκολον νὰ φαντασθῶσιν οἱ ἐκ τῶν ἀναγνωστῶν μας βέβηλοι, — καθ' ἣν σημασίαν δίδουν εἰς τὴν λέξιν οἱ μεμυημένοι ὁμιλοῦντες περὶ ἀμυήτων —τὴν ἀπελπιστικὴν πράγματι ἀμηχανίαν, τὴν ὁποίαν δοκιμάζει κατὰ τὰς ἐπισήμους ἡμέρας τοῦ ἔτους ὁ χρονογράφος. Ὅσω μεγάλα κεφάλαια πρωτοτυπίας καὶ ἂν διαθέτῃ, ἀδύνατον εἶνε νὰ μὴ προσκόψῃ κατὰ τοῦ τετριμμένου, τὸ ὁποῖον ἐμποιεῖ πάντοτε ἓν αἴσθημα ἀηδίας, παραλύον καὶ νοῦν καὶ χεῖρα. Ἔξαφνα κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Πάσχα—διὰ νὰ παραλείψωμεν τὴν 25 Μαρτίου, τῆς ὁποίας ἡ τελετὴ καὶ οἱ πατριωτικοὶ λόγοι καὶ αἱ περιγραφαὶ ὁμοιάζουν μὲ σταγόνας ὕδατος, καὶ μάλιστα ψυχροτάτου, — ἐπὶ δεκάδα ἐπισήμων ἡμερῶν κατὰ σειράν, ἀξιουσῶν περιγραφὴν τιτλοφόρον, τί νέον ἆρά γε καὶ ἀνεκμετάλλευτον εἰμπορεῖ νὰ παρουσιασθῇ πρὸ τοῦ δυστυχοῦς ἀντιγραφέως ; Οἱ ἔχοντες τὴν ὑπομονὴν νὰ παρακολουθῶσι τὰς ἐφημερίδας τακτικὰ δὲν εἶνε βέβαια ἀνάγκη νὰ εἶνε πεπροικισμένοι μὲ τεραστίαν μνήμην διὰ νὰ ἐννοήσουν ὅτι τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια ἀναγινώσκουν ἀπὸ πολλῶν τόρα ἐτῶν, ἀφότου δηλαδὴ ὁ τύπος μας χωρὶς καμμίαν προφανῆ ἀνάγκην γενόμενος ἡμερήσιος καὶ τὸ χείριστον μεγαλόσχημος, χρειάζεται συχνὰ παραγεμίσματα.

Τὸ κακὸν ἀρχίζει ἀπὸ τὸ Σάββατον τὸ πρὸ τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων μὲ τὸ «ἔρδε Λάζαρε περδὲ» καὶ διὰ τοῦ ὑ ψ η λ ο ῦ τροπαρίου τῆς Κασσιανῆς, τῆς ὁποίας ἀναμασσῶσι κατ' ἔτος τὴν ἱστορίαν, προχωρεῖ μέχρι τῆς Μεγάλης Πέμπτης μὲ τὴν λειτουργίαν τῆς γενικῆς μεταλήψεως, μὲ τὴν ἑσπερινὴν ἀκολουθίαν τῶν Παθῶν ἐν ναοῖς «πεπληρωμένοις μέχρις ἀσφυξίας» μὲ περικοπὰς τοῦ πρώτου μακροῦ Εὐαγγελίου, τοῦ λεγομένου τῆς Διαθήκης. Τὸ σύνηθες ἐπεισόδιον ἀπόψε θὰ εἶνε λιποθυμίαι γυναικῶν. 'Εξημερόνει ἡ Μεγάλη Παρασκευὴ ἡ ἡμέρα τοῦ μεγάλου πένθους ἡ παρ' ἡμῖν ἑορταζομένη ὡς ἡμέρα μεγάλης χαρᾶς. Τὸ πρωὶ καὶ τὸ ἀπόγευμα ἀνὰ τοὺς Ναούς· τὸ προσκύνημα, τὰ ἄνθη, αἱ παιδαγωγοὶ μὲ τὰ χαριέστατα μικρά, οἱ ἱεροκήρυκες καὶ ὁ στερεότυπος ἐκεῖνος ἐπίλογος τοῦ Ρενάν, τὸν ὁποῖον, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, ἂν ἐνόουν καλά, δὲν θὰ εἶχον τὴν ἀσέβειαν ἐπὶ τέλους νὰ μᾶς τὸν ξεφωνίζουν κάθε χρόνον. Τὸ ἑσπέρας ὁ Θρῆνος μὲ τὰς κατανυκτικὰς καὶ ἁρμονικωτάτας ψαλμῳδίας τῶν χορῶν, ἡ ἐν ταῖς ὁδοῖς κίνησις καὶ αἱ λιτανεῖαι τῶν ἐπιταφίων μὲ τὰ φῶτα, τὰ πυροτεχνήματα, τὰς καλὰς συναντήσεις εἰς τὴν Πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος καὶ τὸ πολὺ Κ ύ ρ ι ε 'Ε λ έ η σ ο ν ποῦ βέβαια θὰ τὸ βαριέται καὶ ὁ Θεός. Τὸ μέγα Σάββατον μόλις εὑρίσκεται ὀλίγος χῶρος διὰ τὸ «Σιγησάτω πᾶσα σὰρξ βροτεία» ὁ δ' ἐπίλοιπος ἀφιεροῦται εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς πασχαλινῆς ἀγορᾶς. Εἶνε μία σελὶς στερεότυπος τῆς εὐτυχῶς μὴ συγγραφείσης εἰσέτι V e n t r e d' A t h è n e s. Διακόσμησις ἑορτάσιμος, ὀψώνια πολυποίκιλα καὶ πολύχρωμα, συναυλία τυρῶν, κίνησις νοικοκυραίων γαστριμάργων, βελασμοὶ προβάτων καταδίκων, κυκλοφορία καὶ ζήτησις ὀψοκομιστῶν - ἰδοὺ ὅ,τι κινεῖ τὸν χρονογραφικὸν κάλαμον. 'Αλλὰ περὶ τὸ μεσονύκτιον τὴν προπαρασκευὴν διαδέχεται τὸ ἔργον καὶ τελεῖται ἡ πρώτη 'Ανάστασις. Ταὐτὰ τοῖς αὐτοῖς. Αἱ ἐπισημότητες εἰς τὴν Μητρόπολιν· παράταξις, μουσική, οἱ Βασιλεῖς καὶ κατὰ τὸ μεγαλόφωνον Χ ρ ι σ τ ὸ ς 'Α ν έ σ τ η, βεγγαλικά, ἐμβατήρια καὶ κανονοβολισμοί. Μὲ τὰς λαμπάδας ἀναμμένας, ὅσῳ τὰς ἀφίνει ὁ ἄνεμος, ὁ περισσότερος κόσμος ἐπιστρέφει, ἐν ᾧ εἰς τοὺς Ναούς, καὶ πάλιν ὑπερπληθεῖς, ἄρχεται ἡ λειτουργία. Καθ' ὁδὸν ἀγοράζονται αἱ ἐφημερίδες τῆς πρωΐας τῶν ὁποίων τοὺς τίτλους ὀρύονται μετὰ μανίας οἱ ἐφημεριδοπῶλαι, ἀφ' οὗ ἐξαιρετικῶς τὴν ἡμέραν αὐτὴν ὅλη ἡ πώλησις μένει πρὸς ὠφέλειάν των. Καὶ παρατίθεται τὸ πρῶτον πασχαλινὸν πρόγευμα μὲ τὸν ζωμὸν καὶ τὰ κόκκινα αὐγά. 'Αλλὰ πόσοι ἐξ ὅσων τἀπολαμβάνουν δὲν ἔτρωγον πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ὡρῶν μετ' ὀρέξεως ἴσης πρὸς τὴν ἀσέβειάν των αὐγὰ ἄσπρα ! . . Τὴν ἄλλην ἡμέραν, Πάσχα ἱερὸν, Πάσχα πανσεβάσμιον. Ψήνεται μετὰ χαρᾶς ὁ ἀμνὸς καὶ μεθ' ὅλας τὰς ἀπαγορεύσεις ρίπτονται οἱ πυροβολισμοὶ οἱ πρόξενοι τῶν γνωστῶν δυστυχημάτων. Χριστὸς 'Ανέστη ! — Τὴν ἄλλην ἡμέραν . . . δὲν ἐκδίδονται τέλος πάντων ἐφημερίδες !

*

Τίνος ποιητοῦ καὶ ἐκ τίνος ἆρά γε ποιήματος εἶνε οἱ κάτωθι στίχοι ;

Καθαρώτατον ἥλιο ἐπρομηνοῦσε
Τῆς αὐγῆς τὸ δροσάτο ὕστερο ἀστέρι,
Σύγνεφο καταχνιὰ δὲν ἀπερνοῦσε
Τοὐρανοῦ σὲ κανένα ἀπὸ τὰ μέρη.
Κ' ἀπ' ἐκεῖ κινημένο ἀργοφυσοῦσε
Τόσῳ γλυκὰ στὸ πρόσωπο τὸ ἀέρι,
Σὰ νἄλεγε μὲς τῆς καρδιᾶς τὰ φύλλα :
Γλυκειὰ ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος μαυρίλα.

—

Χριστὸς 'Ανέστη ! Νέοι, γέροι καὶ κόρες
Ὅλοι, μικροὶ μεγάλοι, ἑτοιμασθῆτε
Μέσα στὲς ἐκκλησιὲς τὲς δαφνοφόρες
Μὲ τὸ φῶς τῆς χαρᾶς συμμαζωχθῆτε.

Digitized by Google

'Ανοίξετε άγκαλιὲς εἰρηνοφόρες
'Εμπροστὰ στοὺς 'Αγίους καὶ φιληθῆτε,
Φιληθῆτε γλυκὰ χείλη μὲ χείλη,
Πέστε Χριστὸς 'Ανέστη ἐχθροὶ καὶ φίλοι.

. . . .

Εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ Πάσχα διῆλθον ἐκ τῆς μνήμης μου ἀστραπιαίως αὐτὰ τὰ ὀκτάστιχα. Σᾶς τὰ ἔγραψα νὰ τ' ἀπολαύσετε καὶ σεῖς καί... κλείω τὴν παρένθεσιν.

Ἔλεγον περὶ τοῦ ἁπλοῦ χρονογράφου. Πλὴν ὄχι μόνον αὐτὸς ἀλλὰ καὶ ὁ θέλων νὰ σκεφθῇ καὶ κάπως νὰ φιλοσοφήσῃ,—δημοσιογραφικῶς πάντοτε ἐννοῶ·—δὲν ἠξεύρει τί νὰ κάμῃ ὅταν πρόκειται περὶ τῶν στερεοτύπων. Τί νὰ εἴπῃ ἔξαφνα περὶ τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς ἢ τοῦ Πάσχα; Νὰ διατραγῳδήσῃ τὸν θάνατον καὶ τὴν 'Ανάστασιν τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν θέρμην καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸν χριστιανοῦ ὀρθοδόξου καὶ εὐσεβοῦς; θὰ εὑρεθῇ εἰς τὴν δύσκολον θέσιν νὰ συναγωνισθῇ πρὸς τοὺς ἱεροκήρυκας καὶ θὰ ἐμπέσῃ ὅσον οὐδέποτε εἰς τὸ κοινὸν καὶ τετριμμένον. Νὰ φανῇ νεωτερίζων καὶ ἐλευθερολογιστὴς καὶ ὡς ἄνθρωπον μόνον πιστεύων τὸν 'Ιησοῦν, νὰ ὑμνήσῃ τὴν ζωήν του, τὸ ἔργον καὶ τὸν θάνατόν του, σύμβολον μόνον τῆς δόξης του θεωρῶν τὴν εὐσεβῆ παράδοσιν τῆς 'Αναστάσεώς του; Ἄ, ὄχι. 'Εγὼ δὲν θὰ τὸν συνεβούλευα νὰ τὸ κάμῃ. 'Εν τῷ μέσῳ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τῶν πιστῶν καὶ τῶν ἑορτασίμων ἤχων καὶ τῆς πανδήμου χαρᾶς, μὲ τί θάρρος καὶ μὲ τί καρδιὰ νὰ προβάλῃ αὐτὴν τὴν στυγνὴν ὠχρότητα τῆς ἀπιστίας του καὶ νὰ παρουσιάσῃ τὴν σάρκα τῆς ἀμφιβολίας του; Μὲ τὴν κακίαν του θὰ ἔμενεν. Οὔτε θὰ τὸν ἤκουε κανεὶς οὔτε θὰ τὸν συνεπάθει. Θὰ ἐδιάλεγε καὶ αὐτὸς τὴν ἡμέραν, ὁμοιάζων πρὸς τοὺς ἱεροκήρυκάς μας,—εἶμαι ὑπὸ τὴν ἐντύπωσιν τῶν ἐναύλων αὐτῶν λόγων καὶ δι' αὐτὸ σήμερον τοὺς ἐνθυμοῦμαι τόσῳ συχνά,—οἱ ὁποῖοι ἀκριβῶς τὴν μεγάλην Παρασκευὴν θέτουσιν ὑπὸ ἀμφισβήτησιν τὴν ὕπαρξιν τοῦ Θεοῦ καὶ συσσωρεύουσιν ὅλα των τὰ ἐπιχειρήματα, γελοῖα καὶ μή, διὰ νὰ τὴν ἀποδείξωσι...

Τί νὰ κάμῃ τέλος πάντων ὁ δυστυχὴς αὐτός, ὁ ἠναγκασμένος καὶ καλὰ νὰ γράψῃ κἄτι διὰ τὸ Πάσχα, διὰ νὰ μὴ μένῃ περισσότερον δαγκάνων τὸ ἀντίθετον ἄκρον τῆς γραφίδος του καὶ προσβλέπων τὴν ὀροφήν; 'Αλλ' ἰδού. Ἂν τύχῃ νὰ εἶνε ὀλίγον καλλιτέχνης, δὲν δοκιμάζει σήμερον τὴν συγκίνησιν; δὲν δημιουργεῖ καμμίαν ἀνάμνησιν τάχα παιδικήν, δὲν ζωγραφίζει καμμίαν εἰκόνα τοῦ καλοῦ καιροῦ, ὅταν τὸ φίλημα τῆς ἀγάπης ἔδιδον ὅλοι, ἐχθροὶ καὶ φίλοι κατὰ τὸν ποιητήν, δὲν καταστρόνει κανὲν διήγημα πασχαλινόν, ἐξ αὐτῶν τὰ ὁποῖα τόσην πέρασιν ἔχουν εἰς τὰς ἐπιφυλλίδας τῶν ἐφημερίδων; Δὲν πειράζει καὶ ἂν δὲν λέγει τίποτε. 'Η Τέχνη εἶνε ἁπλῆ, ὀλιγαρκής. Ἄλλως τε θὰ τὸ σώζῃ πάντοτε τὸ ἐπίκαιρον τοῦ θέματος... Καὶ ὅμως ὄχι· ἀηδία θὰ ἦνε· Ποτὲ δὲν πρέπει νὰ τὸ διαπράξῃ. Εἶνε τόσῳ σπάνιον πρᾶγμα νὰ βγῇ ἔργον τῆς προκοπῆς ὅταν βιάσῃ κανεὶς τὸν ἑαυτόν του νὰ γράψῃ προπάντων διήγημα, ἐπὶ θέματος ἐξηντλημένου! Τὸ ἐπιβεβλημένον στοιχεῖον φαίνεται πάντοτε εἰς τρόπον καταστρέφοντα ἐντελῶς τὴν ἐκ τῆς τέχνης ἐντύπωσιν... 'Αλλ' ἂν εἶνε καμμία ἠθογραφία; Ἂν περιγράφῃ ἤθη καὶ ἔθιμα πασχαλινά, ἁγνά, ἐπαρχιακά, ἄγνωστα; Αὐτὸ μόνον; Αἴ καὶ τότε τίς ἡ ἀνάγκη νὰ γραφῇ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα καὶ ἡ λαογραφία νὰ γίνῃ διήγημα; Διὰ νὰ φανῇ εὐπεπτοτέρα ἡ βαρεῖα ὕλη εἰς τοὺς ἀναγνώστας; 'Αλλοίμονον! Εἰς πόσα ἄτοπα ἄγουν αἱ προλήψεις.

Τὸ μόνον ἴσως τὸ ὁποῖον ἠμποροῦσε νὰ εἴπῃ χωρὶς μεγάλον κίνδυνον, ἀνεξαρτήτως πίστεως καὶ δόγματος, θὰ ἦτο κἄτι γενικὸν περὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων, ἐκ τῶν ὁποίων πλῆθος εἶνε νὰ μνημονεύσῃ αὐτὰς τὰς ἡμέρας. Θὰ ἔλεγεν ὅτι αὐτὰ ἀπαρτίζουσι τὸν ἐθνικὸν βίον καὶ ἀποτελοῦσι τὴν ἰδιαιτέραν φυσιογνωμίαν ἑνὸς λαοῦ. Θὰ ηὔχετο ὑπὲρ τῆς διατηρήσεώς των τῆς εὐσεβοῦς καὶ θὰ ἰσχυρίζετο ὅτι τὸ λεγόμενον πνεῦμα προόδου καὶ ὁ εἰσαγόμενος πολιτισμὸς αὐτὰ δὲν πρέπει νὰ τὰ θίγῃ, ὡς μίαν ἰδιαιτέραν καὶ ἱερὰν παρακαταθήκην τῶν πατέρων πρὸς τοὺς υἱούς. Θὰ εἰσῆγε τὸν ἀναγνώστην εἰς καμμίαν λαϊκήν, ἀδιάφθορον οἰκογένειαν καὶ θὰ ἀντανέτελλε τὴν πασχαλικήν της εὐτυχίαν, ὅταν πιστὴ εἰς τὰς πατρῴας παραδόσεις συνεχίζῃ μὲ τόσας συμβολικὰς πράξεις τὴν ζωὴν τοῦ παρελθόντος. Πόσον εὔγλωττα θὰ ὡμίλει εἰς τὴν καρδίαν του ἐπὶ παραδείγματι ὁ ἄνωθεν τῆς φλιᾶς τῆς θύρας μελανὸς σταυρὸς ἀπὸ τὸν καπνὸν τοῦ κυρίου μὲ τὸ φῶς, ἢ ὁ ἄλλος ὁ εὐοίωνος, ἐκ κλωνίων δάφνης, συμπλεκομένων, καθ' ἣν ὥραν ἀναγινώσκεται τὸ εὐαγγέλιον τοῦ μεγάλου Σαββάτου...

Αὐτὰ θὰ ἔλεγε καὶ θὰ ἐπανελάμβανα σήμερον καὶ ἐγώ, εὐχαρίστως κατανεύων, ἐὰν δὲν μοῦ ἔτρωγον τὸν χῶρον καὶ τὸν χρόνον αἱ σκέψεις αὐταὶ περὶ τοῦ τί ἔπρεπε καὶ τί δὲν ἔπρεπε νὰ γράψῃ κάποιος δυστυχὴς — σκέψεις ὅμως τὰς ὁποίας δὲν θὰ εὕρωσι καὶ ὅλοι ἀνωφελεῖς. 'Αλλ' ἂν τυχὸν ἡ ἐλπίς μου αὐτὴ εἶνε ψευδής, θἀπευθύνω πρὸς ὅλους μου τοὺς ἀναγνώστας μίαν παράκλησιν ἐγκάρδιον διὰ τὰς ἡμέρας τῆς γενικῆς συγγνώμης καὶ ἀγάπης: Νά με συγχωρήσουν, τέλος πάντων, ἂν ποτὲ λόγῳ ἢ ἔ ρ γ ῳ τοὺς δυσηρέστησα καὶ νὰ δεχθοῦν εὐμενῶς τὸ νοερόν μου φίλημα.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ[1]

Γ'. — Πρῶτες φιλίες.

Εἶπα πῶς εἴτανε χειμῶνας· καὶ βαρὺς χειμῶνας. Ξύπνησα τὴν αὐγὴ καὶ τουρτούριζα. Ἔτσι θἄτρεμε κ' ἡ Λενιώ, ἔλεγα μὲ τὸ νοῦ μου. 'Ο βοριᾶς σφύριζε στὰ παράθυρα. Εἴταν ἀκόμα σκοτάδι, μὰ ἡ καντήλα μισόφεγγε μπροστὰ στὰ κονίσματα. Ἄκουγα θόρυβο κάτω, καὶ κατάλαβα πῶς εἴτανε σηκωμένες οἱ ἄλλες. Σηκώθηκα λοιπὸν καὶ γώ, ντύθηκα, νύφτηκα, χτενίστηκα, καὶ κατέβηκα κάτω. Δὲ μὲ περίμεναν τόσο νωρίς. Ἔφτειαναν τηγανῆτες. Μὰ ὁ Γέρο Βασίλης εἴτανε φευγάτος, καὶ αὐτὸ μὲ λύπησε. Τὸν ἤθελα τὸ γέρο νὰ μοῦ τὰ ξαναπῇ, τώρα ποὺ ξεμέρωσε καὶ δὲν μποροῦσα νὰ φοβηθῶ. Ἄλλο τρόπο τώρα

1 Ἴδε σελ. 203

Digitized by Google

δὲν εἶχε παρὰ νὰ καταφέρω τὴ μακαρίτισσα νὰ μοῦ διηγηθῇ τὸ κλέψιμο τῆς Λενιῶς. Καὶ σὰν ἔστρωσε ἡ Ἀννοῦλα τὸ τραπέζι, καὶ καθήσαμε στὸ πρόγεμα, τὴν παρεκάλεσα τὴ μάνα νὰ μοῦ ἀρχίσῃ τὴν ἱστορία ἀπὸ ᾽κεῖ ποῦ τὴ σταμάτησε ψές.

— Ἂ μοῦ τὸ τάξῃς πῶς δὲ θὰ φοβηθῇς πάλι, σοῦ τὴ λέω, μοῦ κάνει. Ἕνας ποῦ σκοπεύει νὰ γείνῃ *ἄντρας* (καὶ δῶ χαμογέλασα) δὲν πρέπει νὰ φοβᾶται μὲ μιὰ ἱστορία. Τί καταλαβαίνεις, παιδί μου, ποῦ φοβᾶσαι; Ὁ φόβος τρέχει νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ κακὸ καὶ τὸ κακὸ τὸν κυνηγᾶ σὰ φάντασμα. Σταματᾶς τὸ φόβο, σταματᾶ καὶ τὸ φάντασμα. Τρῶγε λοιπὸν τὶς τηγανῆτες σου κι᾽ ἄκουγε.

Ἦρθαν τὶς προάλλες μιὰ βαρκιὰ ζεϊμπέκια ἀπὸ πέρα καὶ κάμανε γλέντι σ᾽ ἕνα τούρκικο γάμο. Καὶ μιὰ βραδιὰ ἄναψαν ἕνα «μασαλᾶ» καταμεσὴ στ᾽ ἁλώνι καὶ χόρευαν. Ὅλο τὸ τουρκολόγι γύρω τους, κι αὐτοὶ στὴ μέση καὶ πηδοῦσαν ἀνάμεσα στὰ σταυρωμένα μαχαίρια. Πῆγαν καὶ μερικοὶ δικοί μας νὰ δοῦν. Πῆγε κι ὁ Καλαφάτης, κι ὁ δύστυχος πῆρε μαζί του καὶ τὸ κορίτσι του. Τὸ εἶδαν τὸ κορίτσι οἱ ζεϊμπέκοι, τὸ εἶδε κι ὁ πρῶτος τους, ποῦ φαίνεται πῶς δὲν εἶχε παιδιά, καὶ τοῦ κατέβηκε νὰ βάλῃ τοὺς ἀθρώπους νὰ τὸ κλέψουν καὶ νὰ τοῦ τὸ φέρουν ἀντικρὺ στὴν Ἀνατολή. Πέρασε ὁ γάμος ἔφυγαν τὰ ζεϊμπέκια καὶ σύχασε τὸ χωριό. Μὰ ὄχι γιὰ πολλὲς μέρες. Δυὸ τρεῖς ποῦ ᾽μειναν πίσω, μαθαίνουν τὰ κατατόπια, καὶ μιὰ πρωϊνὴ ποῦ πήγαινε στὸ σκολεῖο ἡ Λενιώ, τὴν πιάνουνε σ᾽ ἕνα παράμερο σοκάκι, τὴν παίρνουνε μαζί τους, καὶ φεύγουνε. Γιὰ δέκα μέρες δὲν ἀκούστηκε ἡ Λενιώ. Τὴν εἴχανε γιὰ χαμένη, καὶ τὴν ἔκλαιγαν οἱ δικοί της, καὶ τὴν τραγουδοῦσε ὁ κόσμος. Ἂν ἔβγαινες καὶ σὺ νὰ παίζῃς μαζὶ μὲ τἄλλα παιδιά, θὰ τἄκουγες ἀπὸ πρὶν αὐτὸ τὸ τραγούδι. Τὸ πῶς βρέθηκε ἡ Λενιὼ τἄκουσες ἐψές. Καὶ τώρα ποῦ ξέρεις ὅλη τὴν ἱστορία τρῶγε τὶς τηγανῆτες σου, ποῦ πᾶνε νὰ παγώσουν.

Ἐγώ, ἂν κι ἀποφασισμένος νὰ μὴ φοβηθῶ, ἂν κ᾽ εἶταν πρωὶ κι ὄχι νύχτα, εἶχα μιὰ τέτοια ταραχὴ μέσα μου, ποῦ θαρροῦσα πῶς ἔβλεπα τὸ ζεϊμπέκι νὰ βάζῃ τὴ Λενιὼ στὸ σακκούλι, καὶ νὰ τὴν παίρνῃ στὸν ὦμο του καὶ νὰ φεύγῃ.

Ὡς τόσο ξημέρωσε, καὶ σὰν ἀνέβηκε ἡ μάνα μου νὰ βάλῃ τὸν μποξᾶ της καὶ νὰ πάῃ στῆς Καλαφάταινας νὰ τὴ συγχαρῇ, ἔτρεχα κατόπι της καὶ τὴν παρακαλοῦσα νὰ μὲ πάρῃ καὶ μένα μαζί της. Ὅλα τὰ παρακάλια μου πῆγαν τοῦ κάκου. Εἶταν πολὺ μακριά, πῶς νὰ πάγω σὲ σπίτι ἀγνώριστο, καὶ χίλιες ἄλλες ἀφορμές. Πῆγε καὶ γύρισε, καὶ γὼ ἀκόμα δέρνουμουν, ποῦ δὲ μ᾽ ἀφῆκε νὰ δῶ τὴ Λενιώ. Κ᾽ ἕνα πρᾶμα μὲ μέρωσε, ποῦ μήτε ἡ μάνα μου δὲν μπόρεσε νὰ τὴ δῇ, γιατὶ πρόσταξε ὁ γιατρὸς νὰ μὴν τὴ βλέπῃ κανένας ξένος ὥσπου νὰ γιάνῃ.

Ὁ ἥλιος εἶταν τώρα μέσα στὴν αὐλή. Κάθησε λοιπὸν ἡ μακαρίτισσα στὸν ἀργαλειό, ξεκίνησε γιὰ τὸ Σκολεῖο ἡ Ἀννοῦλα, βγῆκα καὶ γὼ στὸ περιβόλι καὶ κοίταζα πότε τοὺς κοτσύφους ποῦ κατεβαίνανε νὰ τσιμπίσουν καμιὰ πεσμένη ἐλιά, καὶ πότε τὴ θάλασσα ποῦ ἄχνιζε ἀπὸ τὸ πολὺ κρύο, σὰ νὰ τὴν ἔβραζαν ἀποκάτω. Καμιὰ φορὰ σκάλωνα καὶ τὸν τοῖχο, κ᾽ ἔβλεπα τὰ παιδιὰ τῆς γειτονιᾶς ποῦ παίζανε στὸ δρόμο ἀμάδες. Νὰ παίζω μαζὶ μὲ ξένα παιδιά, μήτε ἡ μάνα μου δὲ μὲ πολυάφινε, μήτε γὼ δὲν τὸ πολυγύρευα. Τὰ κοίταζα λοιπὸν ἀπὸ μακριά. Κι αὐτά, καθὼς μὲ εἴδανε σκαλωμένο στὸν τοῖχο, σταματοῦν τὸ παιχνίδι, κι ἀρχίζουν νὰ μὲ πειράζουν. Ἐγὼ τότες ἔτρεξα μέσα καὶ τὸ εἶπα τῆς μάνας μου, πῶς τὰ παιδιὰ μὲ πειράζουνε.

— Θὰ πῇ πῶς καιρός σου εἶναι νὰ πηγαίνῃς καὶ σὺ μαζί τους, μοῦ κάνει. Ἔλα νὰ σὲ βγάλω.

Καὶ σηκώνεται ἀπὸ τὸν ἀργαλειό, καὶ μὲ παίρνει ἀπὸ τὸ χέρι, καὶ μὲ βγάζει στὸ σοκάκι, ποῦ ἔπαιζαν τὰ παιδιά. Καὶ τοὺς εἶπε νὰ πάρουν καὶ τὸ Δῆμο μαζί τους, καὶ νἄχουν τὴν ἔννοια του, ποῦ εἶναι μικρότερός τους. Ὕστερα ξαναμπῆκε στὸ σπίτι. Ἐγὼ σὰν εἶδα πῶς ἔμενα μοναχός μου ἀνάμεσά τους, κατάντράπηκα. Εἴτανε σὰ νἄβγαινα σὲ κόσμο πρώτη φορά. Ἐκεῖ ποῦ στέκουμουν, ἔρχεται κοντά μου ἕνας ἴσια μὲ μένα μικρός, καὶ μοῦ γυρεύει φιλίες. Ἐγὼ αὐτὸ δὲν τὸ καταδέχτηκα. Γιατὶ νὰ μὴν ἔρχουνται κ᾽ οἱ μεγάλοι; Ἔκαμα λοιπὸν τὸν κουφό, κ᾽ ἔβλεπα τοὺς μεγάλους ποῦ ἔπαιζαν, καὶ παραμόνευα νὰ τοὺς χαμογελάσω καὶ νὰ τοὺς δείξω πῶς θέλω καὶ γὼ νὰ γείνω ἕνα μαζί τους. Τότες ὁ μεγαλήτερος μὲ ματιάζει, καὶ πάει καὶ λέει κάτι στ᾽ αὐτὶ ἑνὸς ἀλλονοῦ. Αὐτὸς τὸ λέει στὸν ἄλλον, καὶ σὲ μιὰ στιγμὴ ὅλοι τους μὲ κοίταζαν καὶ χτυποῦσαν τὰ παλάμια τους καὶ μοῦ τραγουδοῦσαν ἕνα τραγούδι γεμάτο πειραχτικὰ λόγια.

Ἔπεσε ὁ οὐρανὸς καὶ μὲ πλάκωσε. Γύριζε ὁ νοῦς μου ἀπὸ τὸ θυμὸ κι ἀπὸ τὴ ντροπή. Πῆρε κι ὁ μικρὸς θάρρος, καὶ τραγουδοῦσε μαζί τους. Αὐτὸ μ᾽ ἄναψε. Χύνουμαι καὶ τὸν ρίχτω κάτω μὲ μιὰ σκουντιά. Σηκώνεται ὁ μικρὸς καὶ πηδᾶ κατὰ πάνω μου καὶ μὲ πιάνει ἀπὸ τὰ μαλλιά. Δὲν ξέρω τί θὰ γίνουνταν ἂ δὲν ἄκουγε τὶς φωνὲς ἡ μάνα μου κι ἂ δὲν ἔβγαινε. Καθὼς τὴν εἶδαν, ἔφυγαν ὅλοι. Ἔμεινε ὁ μικρὸς καὶ γώ. Μᾶς πῆρε καὶ τοὺς δυὸ μέσα.

— Ἔλ᾽ Ἀντωνάκη μου λέει τοῦ μικροῦ, δὲ φταῖτε σεῖς, φταῖν᾽ οἱ μεγάλοι. Κ᾽ ἔτσι μᾶς μαλάκωσε, μᾶς ἔδωσε καὶ μερικὰ σῦκα, καὶ μᾶς

Digitized by Google

εἶπε νὰ πᾶμε νὰ παίξουμε μοναχοί μας στὸ περιβόλι.

Ὁ Ἀντωνάκης εἶταν ἕνας τετραπέρατος ξαθομάλλης· χάρις στὰ σῦκα, φιλιωθήκαμε πάλι. Τοῦ φέρνουμουν καὶ γὼ τώρα σὰ συνομίληκος, κι ὄχι σὰ μεγαλήτερος. Πήγαμε λοιπὸ στὸ περιβόλι καὶ παίξαμε κυνηγώματα. Σὰν κουραστήκαμε, σταθήκαμε κοντὰ σ' ἕνα δέντρο κι ἀρχίσαμε ὁμιλίες. Τονε ρώτηξα χίλια πράματα· πότε γυρίζει ὁ μπαμπᾶς του ἀπὸ τὴ ξενιτειά, τί θὰ τοῦ φέρῃ, γιατί δὲ φαίνει ἡ μάνα του σὰν τὴ δική μου, ἂν κάμνουν κι αὐτοὶ τὸ πρωῒ τηγανῆτες. Κ' οἱ τηγανῆτες μοῦ θύμησαν τὴ Λενιώ· ρώτηξα λοιπὸν καὶ γιὰ τὴ Λενιώ, ἂν τὴν ἤξερε, καὶ μοῦ εἶπε πῶς τὴν ἤξερε, καὶ πῶς θὰ τὴ διαφεντεύῃ ἀπὸ κλέφτες, τώρα ποῦ θὰ πηγαίνῃ κι αὐτὸς στὸ σκολειό.

— Καὶ τί θὰ κάμῃς ἂν ποῦν νὰ τὴν ξανακλέψουν ;

— Τί θὰ κάμω ; αὐτὸ ποῦ σοῦ ἔκαμα σένα στὸ δρόμο· νὰ τί θὰ κάμω.

— Ἐγὼ τὶς ἔφαγα, ἢ ἐσύ ; τοῦ λέγω ἀγριεμένα.

Ἀπὸ τὸ ἐγὼ ὡς τὸ ἐσύ, ξαναπιαστήκαμε πάλι. Ὁ ἕνας τραβοῦσε τὸν ἄλλον ἀπὸ τὰ μαλλιά.

Αὐτὴ τὴ φορὰ δὲν ἦρθαν πιὰ σῦκα νὰ μᾶς φιλιώσουν. Ἦρθε ἡ μάνα μου μὲ τὴ ρόκα στὸ χέρι. Ὁ Ἀντώνης ἔγεινε σαΐτα καὶ πέταξε.

Εἶτανε θαρρῶ τὸ πρῶτο γερὸ ξύλο ποῦ ἔφαγα. Δὲν τὸ ἐπίστευα πῶς ἔβλεπα τὴν μάνα μου μὲ τόσο θυμό. Ἐκείνη, ποῦ μὲ χάδευε μὲ χίλια γλυκὰ λόγια καὶ τραγούδια, ποῦ διαλαλοῦσε τὸ σπίτι σὰ μ' ἔλεγε ἀφέντη της καὶ καμάρι της, ποῦ τὶς σκόλες δὲν ἔβγαινε στὴ γειτονιὰ γιὰ νὰ μ' ἔχῃ κοντά της, ποῦ τὶς καθημερινὲς εἶχε τὸ ἕνα μάτι στὸν ἀργαλειὸ καὶ τἄλλο σὲ μένα, ποῦ ἤρχουνταν κάθε βράδυ στὸ κρεββάτι μου καὶ σταυροσημάδευε τὸ προσκέφαλό μου, τώρα νὰ μὲ παιδεύσῃ, σὰν ἕνας ἀπόνετος δικαστής, καθὼς ποῦ τὴν ἔβλεπα, νὰ παιδεύῃ κάποτες τὴν Ἀννοῦλα ! Ἄλλαξαν λοιπὸν τὰ πράματα, πέρασαν τὰ ψέματα, ἄρχισα νὰ μπαίνω στὸν κόσμο, νὰ παιδεύουμαι κι ἀπὸ τὸν κόσμο, κι ἀπὸ τὴ μάνα μου !

Τέτοια περνοῦσαν ἀπὸ τὸ ζαλισμένο μου νοῦ καθὼς στεκούμουνα σὲ μιὰ γωνιὰ τῆς αὐλῆς κι ἀναρρουφοῦσα, μὲ τὴ μακαρίτισσα ἀντικρύ μου, τὰ μάτια της στηλωμένα ἀπάνω μου, καὶ τὸ στόμα της νὰ λέῃ καὶ νὰ λέῃ, καὶ κάθε λόγος της νὰ μὲ χτυπᾷ κι ἀπὸ τὴ ρόκα βαρύτερα :

— Νὰ μὴν τὸ πιστεύῃς πιὰ πῶς εἶσαι μωρό· νὰ μάθῃς νὰ φέρνεσαι μὲ τὸν κόσμο· ὄχι, λέει, πρῶτα νὰ τοὺς ντρέπεσαι, κ' ὕστερα νὰ δέρνεσαι μαζί τους !... Ἔτσι δὲ θὰ γείνῃς ποτὲς *ἄντρας*. Καὶ γὼ σὲ θέλω *ἄντρα* σὰ μεγαλώσῃς.

Ἐδῶ δὲν κρατήθηκα. Χαμογέλασα πάλι. Γέλασε κ' ἡ μακαρίτισσα, μὲ πῆρε κοντά της, καὶ μὲ καταχάρυνε μὲ τὰ συνηθισμένα της χάδια.

Πέρασε λοιπὸν ἡ μπόρα, καταστάλαξαν οἱ ψυχές, ἦρθε τὸ μεσημέρι, γύρισε κι ἡ Ἀννοῦλα ἀπὸ τὸ Σκολειό, καὶ σὰ φάγαμε καὶ καθήσαμε γύρω στὸ μαγκάλι, πῆγα κοντὰ στὴ μάνα μου καὶ τὴ ρώτηξα γιατί δὲν πηγαίνω καὶ γὼ Σκολειό, νὰ βλέπω κι ἄλλα παιδιά, νὰ βλέπω καὶ τὴ Λενιὼ σὰν ξαναπηγαίνῃ.

— Θαρρῶ πῶς πιότερο θὲς νὰ δῇς τὴ Λενιὼ παρὰ τἄλλα παιδιά, μοῦ εἶπε γελῶντας. Περίμενα νὰ γυρίσῃ πρῶτα ὁ χρόνος. Μ' ἂς εἶναι κι ἀπ' αὔριο. Νὰ ὁ φυλακάς σου.

Κι ἄνοιξε τὸ σερτάρι, κ' ἔβγαλε ἕνα μαῦρο τσόχινο φύλακα μὲ χρυσᾶ γράμματα κολλημένα ἀπάνω. Αὐτὸς ὁ φύλακας μοῦ ἔκαμε τραντάφυλλο τὴν καρδιά. Τὸν πῆρα, καὶ κοιμήθηκα μαζί του ἐκείνη τὴ νύχτα.

[Ἕπεται συνέχεια]

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΑΙ ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Ἀπό τινος παριστάνει ἀπὸ τῆς ἀθηναϊκῆς σκηνῆς ἡ Ἑλληνὶς ἠθοποιὸς Εὐαγγελία Παρασκευοπούλου. Τὸ ὄνομά της νομίζεις ὅτι *εὐαγγελίζεται* τὴν ἀναγγένησιν τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου. Τὴν ἤκουσα δὶς μέχρι τοῦδε εἰς τὸ δημοτικόν μας θέατρον, ὡς Μαργαρίταν Γωτιὲ καὶ ὡς Μήδειαν· ἐχάρην, διότι ἐν ἑλληνικῷ θεάτρῳ ἐδοκίμασα καλλιτεχνικὴν συγκίνησιν ἐξ Ἑλληνίδος καλλιτέχνιδος· ἐλυπήθην, διότι ἐπεθύμουν τὴν καλλιτέχνιδα ταύτην νὰ τὴν ἔβλεπα διερμηνεύουσαν πρωτοτύπους ἐμπνεύσεις Ἑλλήνων δραματογράφων· ἀπόκτημα ἰδικόν μας, ἐσκεπτόμην, εἶνε κρῖμα νὰ διατελῇ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ξένης τέχνης, ἔστω καὶ ἑλληνοφώνου. Τὸ μέγα ὄνειρόν μας πρέπει νὰ εἶνε πῶς νὰ ἀντικαταστήσωμεν, εἰς τὴν φιλολογίαν, τὸ δρᾶμα, τὴν ποίησιν, τὸ ἑλληνόφωνον διὰ τοῦ ἑλληνικοῦ. Τί μᾶς ὠφελεῖ ἡ ἀναμάσσησις ἀλλοτρίων ἰδεῶν καὶ αἰσθημάτων, ἐνόσῳ δὲν ἐκφράζομεν καὶ τὰ ἀλλότρια ὑπὸ τὴν πάτριον μορφήν! Τί μᾶς ὠφελεῖ ἡ ἔντεχνος διερμηνεία χαρακτήρων ἢ ξένων πρὸς ἡμᾶς ἢ ὑπὸ ξένων δημιουργηθέντων! Ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν δευτέραν ταύτην περίπτωσιν νομίζω ὅτι πρέπει νὰ γίνῃ κάποια διάκρισις· εἶνε μεγάλη ἡ ὠφέλεια ἐκ τῆς ἀποκτήσεως ἀληθινοῦ τεχνίτου τῆς σκηνῆς, ἔστω καὶ ὅταν οὗτος ἠθοποιῇ τὰ ξένα· τὴν σκηνὴν τῆς πατρίδος του ἀνυψώνει καὶ τότε, καὶ παρασκευάζει ἐπ' αὐτῆς τὸ ἔδαφος διὰ τὰ ἡμέτερα. Ἂς ἔχωμεν ἀξίους ἠθοποιούς, καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι στερούμεθα ἀξίων δραματογράφων, πιστεύσατε ὅτι μετὰ τὴν ἀπόκτησιν τῶν πρώτων δὲν θὰ βραδύνουν οἱ δεύτεροι· ὁ ποιητὴς ἐμπνέεται ἐκ τοῦ ἠθοποιοῦ περισ-

Digitized by Google

σότερον ἢ οὗτος ἐξ ἐκείνου. Θεατρικὴ καὶ δραματικὴ ἀναγέννησις δὲν ἀπέχουν ἀλλήλων.

Τὴν κυρίαν Παρασκευοπούλου εἶχ' ἀκούσει κατὰ πρῶτον πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀπὸ τῆς πενιχρᾶς σκηνῆς ἐπαρχιακοῦ τινος θεάτρου. Πρώτην φορὰν ἀνήρχετο τότε ἐπ' αὐτῆς· ἀλλ' ἀπὸ τότε ὑπερεῖχε τῶν παλαιμάχων συναδέλφων της. Μὲ κίνδυνον νὰ ἀντιποιηθῶ τὸν ἄχαριν τίτλον προφήτου μετὰ Χριστόν, σᾶς λέγω ὅτι ἔκτοτε μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν τὴν ἐπανεῖδα εἰς τὴν «Κυρίαν μὲ τὰς Καμελίας» τὴν εἶχα εἰς τὸν νοῦν μου ὡς κἄτι τι ξεχωριστόν. Καὶ ὁσάκις ἐτύχαινε νὰ βλέπω εἰς τὰς ἐφημερίδας περὶ τῆς κ. Παρασκευοπούλου καὶ τοῦ θιάσου της, ὅτι περιοδεύει τὴν Ἀνατολήν, τὴν Αἴγυπτον, δὲν ἠξεύρω ποῦ ἀλλοῦ, — ἐσχάτως μάλιστα νομίζω ὅτι εἶχεν ἐπιτείνει τὸν πρὸς τὸν νομαδικὸν βίον ἔρωτα μέχρι τοῦ νὰ στήσῃ τὴν σκηνήν της ὑπαιθρίαν ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον τῆς Αἰγύπτου, — καὶ προκαλεῖ τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ ἔξω ἑλληνισμοῦ, ἐνθυμούμην ζωηρότατα πάντοτε τὸ πενιχρὸν ἐπαρχιακὸν θέατρον καὶ τὴν ἔκπληξιν εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε βυθίσει τὸ ἀφελὲς αὐτοῦ κοινὸν ἡ νεαρὰ ἐκείνη γυνή, ἡ ἰσχνόσαρκος καὶ ἄπλαστος, ἡ πρωτόπειρος καὶ ἀκατάσκευος ἔτι, ἀλλ' ἡ ὁποία ἐφαίνετο ἔκτοτε γεμάτη ἀπὸ ζωὴν καὶ δύναμιν. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως, νὰ σᾶς εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν, δὲν ἔδιδα καὶ πολλὴν προσοχὴν εἰς τὰς ἐνθουσιαστικὰς ἐκδηλώσεις τοῦ ἔξω τύπου· ποσάκις αὗται ἐπιδαψιλεύθησαν, ἐγκαρδιώτερον καὶ μᾶλλον ἀνεπιφυλάκτως, εἰς πᾶσαν ἀξιωματικὴν μετριότητα τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς. Πρέπει κανεὶς νὰ τὴν ἴδῃ διὰ νὰ πεισθῇ ὅτι δὲν ἔχει σχέσιν τινὰ πρὸς τὰς μετριότητας ταύτας, καὶ ὅτι πᾶς ἔπαινος περὶ αὐτῆς δὲν προέρχετ' ἐκ τυφλῆς συγκαταβάσεως ἢ ἐκ δουλικῆς συνηθείας, ἀλλ' ἀπορρέει κατ' εὐθεῖαν ἐκ τῆς καρδίας. Ἡ καρδία αὐτὴ ὑπηγόρευσεν εἴς τινας ἐκ τῶν θαυμαστῶν τῆς κ. Παρασκευοπούλου νὰ τὴν παρομοιώσωσι πρὸς τὴν Σάραν Βερνάρ. Δὲν εἶμαι ἁρμόδιος νὰ ἐξελέγξω τὴν ἀκρίβειαν τοῦ παραλληλισμοῦ· μολονότι δὲν εἶνε καὶ ἀπίθανον νὰ ὑπάρχῃ σχέσις τις περίεργος μεταξὺ μιᾶς περιωνύμου καλλιτέχνιδος, τῆς ὁποίας ἡ φήμη ἐπλήρωσε τὸν κόσμον, ἡ τέχνη ἐξέλαμψεν εἰς τόσα θέατρα, ἡ εἰκὼν φέρεται πανταχοῦ, καὶ ἱστορίαι καὶ ἀνέκδοτα καὶ χαρακτηρισμοὶ αὐτῆς δαψιλέστατα ἐγράφησαν καὶ παντοιοτρόπως κυκλοφοροῦσι· μεταξὺ ταύτης, καὶ ἠθοποιοῦ τὴν ὁποίαν διαφλογίζει τὸ ἱερὸν πῦρ τῆς τέχνης, καὶ τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα, τὸ θαυματουργόν, ὑποστηρίζει πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν δυσχερειῶν καὶ ὑπερνίκησιν τῶν ἐναντιωτάτων, καὶ ἡ Φύσις προικίζει διὰ ψυχικοῦ καὶ σωματικοῦ ὀργανισμοῦ ἀναλόγου πρὸς τὸν ὀργανισμὸν τῶν γυναικῶν ἐκείνων, αἵτινες ἐδοξάσθησαν εἰς τὸ ἔργον, ὅπερ καὶ αὐτὴ ἐκλήθη νὰ ἐκτελέσῃ· ἠθοποιοῦ εὐφυοῦς ἡ ὁποία μελετᾷ καὶ ἔχει πάντοτε ὡς πρότυπα τοὺς μεγάλους διδασκάλους ἐν τῇ Τέχνῃ καὶ τούτους ἀείποτε φιλοδοξεῖ νὰ προσεγγίσῃ. Δὲν εἶναι ἀπίθανοι τοιαῦται συγκρίσεις, ἀλλὰ καὶ δὲν μοῦ φαίνονται τόσον εὔλογοι καὶ τόσον ἀπαραίτητοι, ἐν πάσει δὲ περιπτώσει λίαν ἐπικίνδυνοι καὶ ἱκαναί, ἀντὶ νὰ προκαλέσωσι τὸ σέβας, νὰ ἐξεγείρουν τὰς ὑποψίας τοῦ πάντοτε δυσπίστου κοινοῦ, καὶ νὰ ὑποθέσῃ τοῦτο ὅτι πρόκειται περὶ ἀσυνειδήτου τινὸς ρεκλάμας, οὐχὶ δὲ περὶ πεφωτισμένης καὶ εἰλικρινοῦς κρίσεως. Ἀποκρούω κατ' ἀρχὴν τοὺς τοιούτους ἀνωφελεῖς παραλληλισμούς, τῶν ὁποίων εἶνε ἀληθὲς ὅτι μεγάλην κατάχρησιν κάμνομεν ἐνίοτε, καὶ ὅταν δὲν πρόκειται περὶ ἠθοποιῶν. Ὁ εὐρωπαϊκὸς πολιτισμός, ἡ εὐρωπαϊκὴ δόξα νομίζεις ὅτι, ἀντὶ νὰ μᾶς διαφωτίζουν καὶ παρακινοῦν εἰς γενναίαν ἅμιλλαν, μᾶς ἐκάθησαν εἰς τὸ στομάχι καὶ μᾶς βασανίζουν ὡς ἐφιάλται. Ἄς σκεπτώμεθα μᾶλλον ἐλευθέρως, μετριώτερον καὶ ἀξιοπρεπέστερον. Ἄς μὴ νομίζωμεν ὅτι ἀποκαλοῦντες πολιτικόν τινα τῆς ἀρεσκείας μας λ. χ. Βίσμαρκ, τότε μόνον παρέχομεν πλῆρες τὸ μέτρον τῆς πρὸς αὐτὸν ἐκτιμήσεώς μας καὶ τότε μόνον τὸν χαρακτηρίζομεν ὅπως πρέπει· διότι μᾶς συνεκίνησεν εἷς ποιητής, δὲν ἕπεται ὅτι εἶνε δευτέρα ἔκδοσις τοῦ Λαμαρτίνου· τὸ ὅτι ἀνεγνώσαμεν ὡραῖά τινα διηγήματα, δὲν ἀποδεικνύει αὐτὸ μόνον, ὅτι ἔχομεν καὶ ἡμεῖς ἕνα Τουργένιεφ· εἴθε νὰ δοξασθῇ ὡς ἡ Σάρα Βερνὰρ καὶ ἡ κυρία Παρασκευοπούλου· ἀλλ' ἐγὼ τὸ ὀνειροπολῶ τὸ στάδιόν της πολὺ διαφορετικὸν ἐκείνου τὸ ὁποῖον διήνυσεν ἡ περίφημος γαλάτις· τὸ θέλω ὀλιγώτερον θορυβῶδες καὶ περισσότερον κάρπιμον· ἄς μὴ ἀκουσθῇ τὸ ὄνομά της μέχρι τῆς Ἀμερικῆς, ἀλλ' ἄς τὸ συνδέσῃ αὐτὴ πρὸς τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλληνικῆς σκηνῆς, ὅπως δὲν τὸ συνέδεσεν ἡ ἄλλη, ἥτις εἶχε πρὸ ἑαυτῆς ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι ἐπίσης μεγάλα, καὶ κλασικώτερα μάλιστα ὑποδείγματα.

Ἀλλ' ὅσον ἀποκρούω τὸ ἄσκοπον τῶν μεγαλωνύμων συγκρίσεων, τόσον δὲν παραδέχομαι τὴν γνώμην ἐκείνων οἵτινες θὰ ἐμέμφοντο τὴν ἑλληνίδα ἠθοποιὸν ἐπὶ τῷ ὅτι προβάλλει δῆθεν *πολλὰς ἀξιώσεις*. Διότι, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, κάπου ἤκουσα δειλῶς, ἀλλὰ μὲ πρόθεσιν ἐλέγχου, ὑποτυπούμενον ὅτι ἡ κυρία Παρασκευοπούλου ἔχει μεγάλας ἀξιώσεις. Κατήντησε παροιμιώδης ἡ ὑπερφροσύνη τῶν ἑλλήνων ἠθοποιῶν καὶ ἡ πεποίθησις τὴν ὁποίαν ἕκαστος αὐτῶν τρέφει πρὸς τὴν μεγαλοφυΐαν του. Ἀλλ' ἡ κυρία Παρασκευοπούλου δὲν σχετίζεται καὶ πολὺ πρὸς τὸν ὄχλον ἐκείνων τοὺς ὁποίους ἑκόντες ἄκοντες ὑφιστάμεθα ἐπὶ τῆς σκηνῆς· εἶνε καλλιτέχνις, ὅλοι τὸ ὁμολογοῦμεν. Καὶ ὁ καλλιτέχνης δὲν εἶνε δυνατὸν ἢ νὰ ἔχῃ ἀξιώσεις καὶ μὲ ἀξιώσεις νὰ παρουσιάζεται πρὸ τοῦ κοινοῦ. Οἱ *χωρὶς ἀξιώσεις* συγγραφεῖς, ποιηταὶ καὶ καλλιτέχναι

Digitized by Google

μοῦ κάμνουν ἐντύπωσιν σεμνοτύφων γυναικῶν· ἐντύπωσιν ἡ ὁποία μικρὸν ἀπέχει τοῦ ἀηδοῦς. Ἄλλο νὰ εἶσαι δειλός, νὰ ἦσαι μετριόφρων, καὶ ἄλλο νὰ παραιτῆσαι πᾶσαν ἀξίωσιν ἐπὶ τοῦ ἔργου σου, νὰ δείχνῃς ὅτι δὲν ἠξεύρεις ἀπολύτως τί σοῦ γίνεται, καὶ νὰ παρέχῃς τοιουτοτρόπως τὸ δικαίωμα εἰς τὸν πρῶτον τυχόντα ἠλίθιον νὰ σοῦ ὑποβάλῃ τὰς γνώμας του καὶ νὰ σὲ διδάσκῃ· ἂν εἶσαι τότε συνεπὴς εἰς ἑαυτόν, σὺ ὁ μὴ ἔχων ἀξιώσεις, πρέπει νὰ κύψῃς τὴν κεφαλὴν πρὸ τοῦ ἀξιωματικοῦ διδασκάλου σου. Ἡ δειλία καὶ ἡ μετριοφροσύνη καθιστῶσι συμπαθέστερον τὸ πνεῦμα· ἀλλ' ὡραιοτέρα καὶ τῶν δύο εἶνε ἡ πεποίθησις, ἡ ἁγία πεποίθησις τὴν ὁποίαν ὁ καλλιτέχνης τρέφει εἰς ἑαυτόν, καὶ ἡ ἀξίωσις τοῦ ῥήτορος, τοῦ ποιητοῦ, τοῦ δραματογράφου, τοῦ μουσουργοῦ, τοῦ ζωγράφου, τοῦ ἠθοποιοῦ νὰ τὸν ἐννοήσουν οἱ πρὸς οὓς ἀπευθύνεται καὶ νὰ συγκινηθοῦν ἐξ αὐτοῦ. Οἱ προβάλλοντες χωρὶς ἀξιώσεις ἂν δὲν εἶνε ταρτοῦφοι, εἶνε ἀγαθόπουλοι. Τὸ κοινὸν μόνον πρὸς τοὺς ἀξιοῦντάς τι προσέχει. Θὰ ἦτο περίεργον, ἂν δὲν εἶχεν ἡ κ. Παρασκευοπούλου ἀξιώσεις, ἔστω καὶ *μεγάλας*.

Ὑπεδύθη δύο τύπους, ὅλως ἀντικειμένους· τὸν τύπον τῆς Κυρίας τῶν Καμελιῶν, καὶ τὸν τῆς Μηδείας. Ἐκ πρώτης ὄψεως ὁ πρῶτος τύπος, ἀναφερόμενος εἰς ἤθη νεώτερα, σύγχρονα σχεδόν, ἀνθρωπότερα, αἰσθητότερα, φαίνεται ἐγγύτερος ἡμῶν, πραγματικώτερος, καὶ κατ' ἀκολουθίαν εὐκολώτερος πρὸς διερμηνείαν· ἐνῷ ὁ δεύτερος παρίσταται πολὺ δυσχερέστερος πρὸς τοῦτο, τύπος τῆς ἀρχαίας τραγῳδίας, αἰρόμενος ὑπὲρ τὸ αἰσθητὸν καὶ τὸ σύνηθες, πλαστικῶς ἀκίνητος ἐν τῷ φρικώδει καὶ τῷ ὑψηλῷ τῆς «σκυθρωποῦ καὶ πόσει θυμουμένης» Μηδείας, ἥτις «σοφὴ πέφυκε καὶ κακῶν πολλῶν ἴδρις», κατ' Εὐριπίδην, καὶ χάνεται μέσα εἰς τὰ βάθη τῶν μυθολογικῶν αἰώνων. Καὶ ὅμως νομίζω ὅτι ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον συμβαίνει. Ὁ καλλιτέχνης δυσκολεύεται περισσότερον εἰς τὴν ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἀνάπλασιν τῆς Μαργαρίτας Γωτιὲ παρὰ εἰς τὴν ἀναπαράστασιν τῆς θυγατρὸς τοῦ Αἰήτου. Ἡ παρισινὴ Λορέττα εἶνε περίπλοκος, πολυσύνθετος, ἀνώμαλος, σκοτεινή, ῥομαντικὴ καὶ ἀερώδης, ὅσον δὲν εἶνε ἡ ἁπλῆ, σαφής, κλασικὴ καὶ ὡς ἐκ συμπαγοῦς τινος οὐσίας διαπεπλασμένη, ἐρωτόπληκτος ὁμοῦ καὶ θηριώδης καὶ τρισαθλία μάγισσα τῆς Κολχίδος. Καὶ ὢ τῆς ἀρρήτου δυνάμεως καὶ χάριτος καὶ ἀθανασίας τῶν τύπων καὶ συμβόλων τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος! Ἡ «Κυρία μὲ τὰς Καμελίας» εἶνε ἔργον μεγάλου δραματουργοῦ· ἡ «Μήδεια» δὲ τραγῳδία σχετικῶς ἀφανοῦς συγγραφέως. Διὰ τοῦ ἔργου του ἐκείνου ὁ Ἀλέξανδρος Δουμᾶς ἐθεμελίωσε δραματικὴν σχολὴν καί, συγκινήσας καὶ συναρπάσας τὸ κοινόν, κατέκτησεν ἐξ ἐφόδου τὴν γαλλικὴν σκηνήν. Ἐνῷ ὁ δραματουργήσας τὴν «Μήδειαν», Κάρολος Δελαβάλ, «Δοὺξ τοῦ Βονιβέντου», ὡς φέρεται ἐν τῷ προγράμματι τῆς παραστάσεως, ἄγνωστος δὲ, εἰς ἐμὲ τοὐλάχιστον, μὲ ὅλον τὸ Δουκᾶτον του, ἐφρόντισε μόνον νὰ ἐξάρῃ τὸν χαρακτῆρα τῆς ἡρωίδος του συμφώνως πρὸς τὸ ἀρχαῖον πρότυπον, τὰ λοιπὰ δὲ πρόσωπα τῆς τραγῳδίας ἀφῆκεν ἀμελῶς ἐν τῇ σκιᾷ. Ἀλλ' ἡ Μήδεια αὐτοῦ, μὲ μόνην τὴν εὐλογίαν τοῦ ἑλληνικοῦ ἰδεώδους, πόσον εἶνε πλησιεστέρα ἡμῶν, πόσον ὡραιοτέρα καὶ ἀληθεστέρα τῆς Μαργαρίτας τοῦ Δουμᾶ υἱοῦ! Ἡ «Κυρία μὲ τὰς Καμελίας», ὅτε τὸ πρῶτον παρεστάθη ἐν Παρισίοις, ἐξέπληξεν, ἐμέθυσε, συνεκίνησεν, ἐθριάμβευσε. Μετὰ παρέλευσιν δεκαπέντε ἐτῶν ἀναβιβάζεται ἐκ νέου ἐπὶ τῆς παρισινῆς σκηνῆς, καί, κατὰ τὴν ὁμολογίαν ἐπιφανοῦς κριτικοῦ, τοῦ Πὼλ δὲ Σαὶν-Βικτώρ, εὑρίσκεται διαφορετική· ἡ χάρις της παρέμενεν ἔτι, ἀλλ' ἡ πρώτη γοητεία εἶχεν ἐξαλειφθῆ. Συγκινεῖ ὀλιγώτερον, φαίνεται ὀλιγώτερον εἰλικρινής, ἡ μετάνοιά της παρίσταται κάπως συνθηματική, βλέπεις ὅτι ὁ ἔρως δὲν ἰσχύει νὰ ἐκπλύνῃ ἐντελῶς τὰς ἁμαρτίας της· ὑπὸ τὴν ἀγαπῶσαν ἑταίραν διαφαίνεται ἡ ἐξ ἐπαγγέλματος Λορέττα. Καλλιτεχνικὸν δημιούργημα τοῦ ὁποίου ἡ λάμψις ἀμαυροῦται μετὰ παρέλευσιν ἐτῶν τινων, δυνατὸν καὶ οὕτω νὰ τὸ σέβωμαι καὶ νὰ συγκινοῦμαι ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ δὲν εἶνε ἐκ τῶν ἱκανοποιούντων τὰς περὶ τέχνης ἀπαιτήσεις μου. Προτιμῶ τὴν παλαιὰν Μήδειαν, τετριμμένην ὑπόθεσιν πρὸς δραματοποιίαν, ἀλλ' ἀναλλοίωτον, ἄπτόητον, ὡς ἐν τῷ ἔρωτι, οὕτω καὶ πρὸ τοῦ χρόνου, ἀείποτε νέαν.

Τοιοῦτοι τύποι ἐμπνέουσι θερμότερον τὸν ἀληθινὸν καλλιτέχνην, ὅστις εὑρίσκει δι' αὐτῶν εὐρύτερον στάδιον νὰ ἀναπτύξῃ καὶ ἐπιδείξῃ τὰ χαρίσματά του. Δι' αὐτὸ ἴσως ὡς Μήδεια νομίζω ὅτι ἐντελέστερον ὑπεκρίθη ἢ ὡς Μαργαρίτα Γωτιὲ ἡ κυρία Παρασκευοπούλου. Ἀλλ' ὡς πᾶς ποιητὴς ὡς πᾶς καλλιτέχνης ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν, ἡ εὐφυὴς αὐτὴ ἠθοποιὸς ἔχει ἕνα μέγαν ἐχθρόν: ὁ ἐχθρὸς οὗτος εἶναι ἡ λεγομένη *καθαρεύουσα γλῶσσα*. Φοβοῦμαι ὅτι δὲν ἐκατάλαβεν ἀκόμη τὸν κίνδυνον τὸν ὁποῖον διατρέχει ἐκ τοῦ ἐχθροῦ τούτου. Ἀλλ' εἶναι ὕβρις πρὸς τὴν Τέχνην ἡ γλῶσσα αὐτή, ἀκουομένη ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς σκηνῆς. Καὶ ἐπειδὴ τοιοῦτον θέμα χρειάζεται ξεχωριστὴν ἀνάπτυξιν, ἀναβάλλω τὰ περὶ τούτου εἰς προσεχῆ εὐκαιρίαν.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Digitized by Google

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Ἄγγλοι γαιοκτήμονες

Ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπάρχει εἷς μόνος γαιοκτήμων κατέχων ὑπὲρ τὰς 100 χιλ. πλέθρων ἐν μιᾷ κομητείᾳ, ἐνῷ ἐν Ἰρλανδίᾳ ὑπάρχουσι τρεῖς καὶ δεκατέσσαρες ἐν Σκωτίᾳ. Ἐν Ἀγγλίᾳ ὁ δοὺξ τοῦ Νορθουμβερλὰνδ εἶνε ἰδιοκτήτης 181 χιλ. πλέθρων ἐν τῇ ὁμωνύμῳ κομητείᾳ. Ἐν Ἰρλανδίᾳ ὁ Ῥιχάρδος Βέρριτζ κέκτηται 160 χιλ. πλέθρα ἐν Καλβαίῃ, ὁ μαρκήσιος Κόνυγγαμ 130 χιλ. πλέθρα ἐν Δονεγάλῃ, καὶ ὁ μαρκήσιος Σλίγο 122 χιλ. ἐν Μαγίῳ. Ἐν Σκωτίᾳ ὁ δοὺξ τοῦ Ἀργάϋλ κατέχει 168 χιλ. πλέθρα ἐν τῇ ὁμωνύμῳ κομητείᾳ, ὁ κόμης Βρέδαλβαν 234 χιλ. πλέθρα ἐν Πέρθῃ καὶ 204 χιλ. ἐν Ἀργάϋλ· ὁ Ἔβαν Βέϊλυ 141 χιλ. ἐν Ἰμβερνέσῃ· ὁ δοὺξ Βοῦκλο 254 χιλ. ἐν Φορφάρῃ· ὁ δοὺξ Φάϊφ 140 χιλ. πλέθρα ἐν Ἀβερδήν. Ὁ Δόναλδ Κάμερον 110 χιλ. πλέθρα ἐν Ἰμβρενέσῃ· ὁ κόμης Δάλουσι 136 χιλ. πλέθρα ἐν Φορφάρῃ· ὁ δοὺξ Ἁμιλτὼν 102 χιλ. ἐν Βιούτῃ· ὁ σὶρ Γεώργιος Μακφερσὼν Γράντ 103 χιλ. ἐν Ἰμβερνέσῃ· ὁ σὶρ Ἰάκωβος Μέϊδσων 406 χιλ. πλέθρα ἐν Ῥόσσῃ· ὁ δοὺξ τοῦ Ῥίχμονδ 160 χιλ. ἐν Βάμφῃ· ὁ σὶρ Κάρολος Ῥός, 110 χιλ. ἐν Ῥόσσῃ· ὁ κόμης Σῆφιλδ 160 χιλ. ἐν Ἰμβερνέσῃ καὶ ὕστατα οὐχὶ ἐλάχιστα ὁ δοὺξ τῆς Σουθερλάνδης, ὅστις κέκτηται οὐχὶ ὀλιγώτερα τῶν 1,176,454 πλέθρων γῆς ἐν τῇ φερωνύμῳ κομητείᾳ τῆς Σουθερλάνδης, ὥστε ἡ ἐκλαμπρότης του δύναται ὑπὲρ πάντα ἄλλον νὰ καυχηθῇ ὅτι ἔχει ποῦ νὰ τὸν θάψωσι, κατέχων σχεδὸν τὸ ὅλον τῆς κομητείας, ἧς ἡ ἔκτασις εἶνε 1,297,846 πλέθρων.

Μέγιστος ἀδάμας

Ὁ μέγιστος καὶ βαρύτατος ἀδάμας τῆς γῆς ὑφίσταται νῦν κατεργασίαν ἐν Ἀμβέρσῃ. Οὗτος ἔχει βάρος 474 καρατίων, μῆκος 7 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου καὶ κατὰ τὸ παχύτερον αὐτοῦ μέρος διάμετρον 475 χιλιοστῶν τοῦ μέτρου. Ἐν κατειργασμένῃ αὐτοῦ καταστάσει θὰ ἔχῃ ὁ ἀδάμας οὗτος βάρος ἀνώτερον τῶν 200 καρατίων, ἡ δὲ μεγίστη τῶν ἐπιφανειῶν αὐτοῦ θὰ ἔχῃ περίμετρον τεσσάρων περίπου τετραγωνικῶν ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου. Μεταξὺ τῶν μεγίστων κατειργασμένων ἀδαμάντων τῆς γῆς θὰ κατέχῃ οὗτος σχετικῶς πρὸς τὸ μέγεθός του τὴν δευτέραν θέσιν, καὶ μάλιστα ἀμέσως μετὰ τὸν εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ Σάχη τῆς Περσίας εὑρισκόμενον «μέγαν Μογγόλον», ὅστις ἔχει βάρος 280 καρατίων. Ἡ πραγματικὴ ἀξία τοῦ ἐν Ἀμβέρσῃ ἀδάμαντος δὲν δύναται ἀκόμη νὰ ἐκτιμηθῇ, διότι αὕτη ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῆς καθαρότητος καὶ ἐντελοῦς ἀχροίας αὐτοῦ, ἰδιοτήτων ἃς μόνον μετὰ τὴν κατεργασίαν δύνανται νὰ ἐκτιμήσωσι δεόντως. Ἡ κατεργασία τοιούτου λίθου εἶναι λίαν πολυβάσανος καὶ μακροχρόνιος. Οὕτω π. χ. γνωρίζομεν, ὅτι ἡ τοῦ εἰς τὴν κατοχὴν

Ο ΔΙΑΒΟΛΟΣ

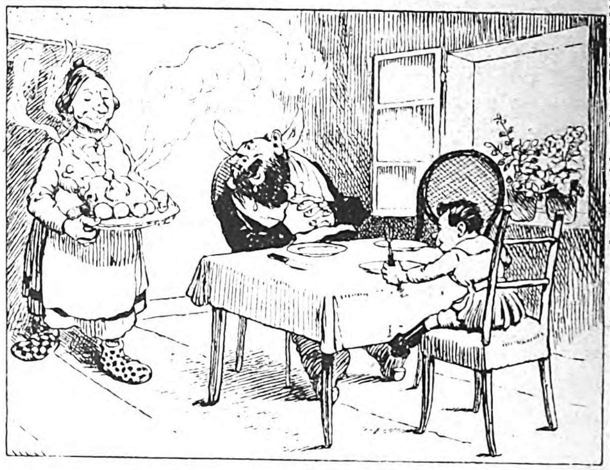

1

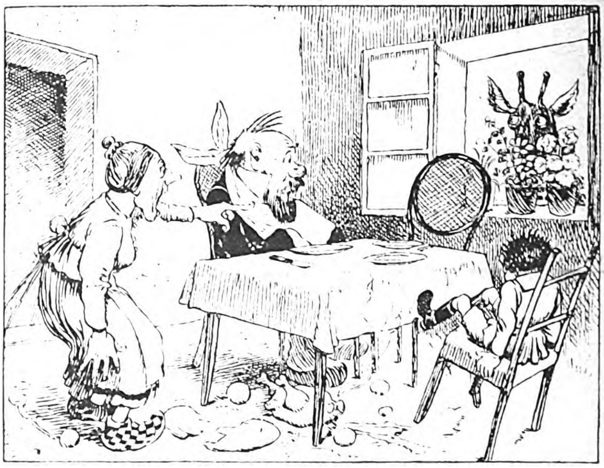

2

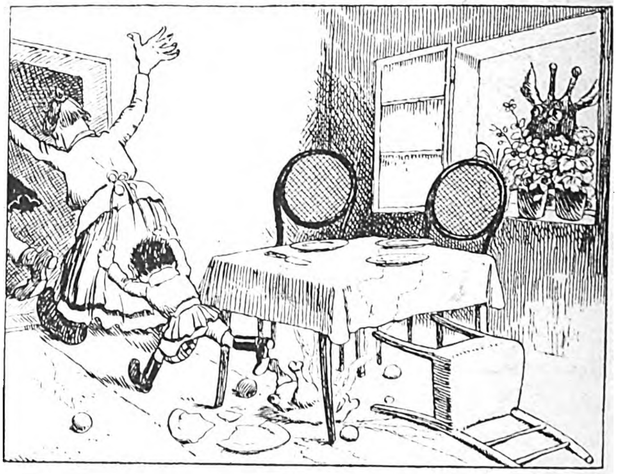

3

Digitized by Google

4

5

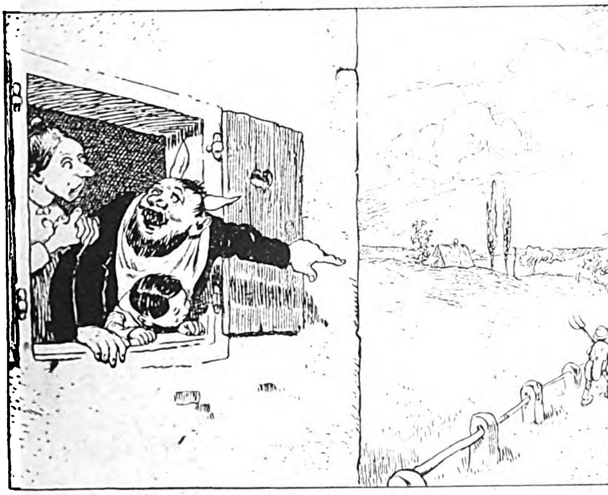

6

τοῦ ῥωσσικοῦ στέμματος εὑρισκόμενον «Ὀρλώφ», ὅστις ἔχει βάρος 197 καὶ 7]10 τοῦ καρατίου, διήρκεσε τρία ἔτη, καὶ ὅτι διὰ τὴν κατεργασίαν τοῦ Κωχινούρ, ὅστις ἀνήκει εἰς τὸ στέμμα τῆς Ἀγγλίας καὶ ἔχει βάρος 102 1]2 καρατίων, ἐπληρώθησαν 8000 λιρῶν στερλινῶν.

Βράχος κινούμενος

Ἕν ἐκ τῶν περιεργοτάτων φαινομένων τῆς νοτίου Ἀμερικῆς εἶναι βράχος τις τοῦ ὄρους Τανδὶλ ἐν τῇ ἀργεντινῇ ἐπαρχίᾳ Βουένος-Ἄυρες. Ὁ κολοσσιαῖος οὗτος βράχος ἔχων ὕψος 7,3 μέτρων, μῆκος 27,4 μέτρων καὶ πλάτος 5,5 μέτρων μετὰ ὄγκου 1520 κυβικῶν μέτρων περίπου καὶ βάρος 25,000 χιλιαγράμμων, φαίνεται συγκρατούμενος κατὰ τὴν βάσιν του ὑπὸ ἀοράτου ἄξωνος, ἡ δὲ κίνησίς του ἔχουσα διεύθυνσιν ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς παράγεται ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, δύναται ὅμως νὰ παραχθῇ καὶ διὰ τῆς δυνάμεως ἀνθρώπου. Ἔχει σχῆμα ἀκανονίστου κώνου, τὸ αὐτὸ δὲ σχῆμα δεικνύει καὶ τὸ ὑποστήριγμα αὐτοῦ ὅπερ ἔχει διάμετρον μόλις 25 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου. Μόλις πνεύσῃ ὁ ἄνεμος ἐκ νοτιοανατολικῆς διευθύνσεως, ἀρχίζει ὁ βράχος νὰ σείεται, ὑψοῦται δὲ καὶ κατεβαίνει ὡς οἱ κλάδοι τῶν μεγάλων δένδρων. Ἀνάλογος ἀεικίνητος βράχος ὑπάρχει καὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ.

Λαμπρὸν μετέωρον

Μετέωρον μεγαλοπρεπέστατον παρετηρήθη πρό τινος ἐν Breisgau· διηυθύνετο ἀπὸ νότου πρὸς βορρᾶν καὶ ἦτο καταφανὲς ἐπὶ 4 δευτερόλεπτα δεικνύον σειρὰν χρωμάτων ἐξόχως λαμπρῶν. Κατὰ τὴν μορφὴν ὡμοίαζε τὸ φαινόμενον τοῦτο πρὸς τὸ μετέωρον τοῦ Leyden ὅπερ εἶχεν ἀναφανῇ κατὰ τὸ ἔτος 1866. Ἡ κεφαλὴ εἶχε σχῆμα σφαίρας μεθ' ἧς ἡ οὐρὰ συνεδέετο πρὸς τὰ ἔξω κωνικῶς ἔχουσα μῆκος πέντε σεληναίων διαμέτρων. Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς οὐρᾶς εἶχε χρῶμα λαμπρὸν κυανοῦν ἀνοικτόν, καταλῆγον κατὰ τὰ ἄκρα εἰς ταινίαν ἐντόνως ἐρυθράν. Τὸ χρῶμα ἤλλαξε μετά τινας στιγμὰς μεταβληθὲν εἰς κυανοῦν σκοτεινότερον τόσον ἐξόχως λαμπρόν, ὥστε ὁ ὀφθαλμὸς διετήρει τὸν ἔντονον χρωματισμὸν καὶ μετὰ τὴν παρέλευσιν τοῦ φαινομένου. Ἐπειδὴ δὲ ὁ οὐρανὸς κατὰ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ἦτο κεκαλυμμένος ὑπὸ ὁμίχλης ἀνοικτῆς λευκῆς, περιεβάλλετο τὸ φαινόμενον τοῦτο ὑπὸ μαγικοῦ περιθωρίου, ἕνεκα τοῦ ὁποίου τὰ χρώματα ἐφαίνοντο ἔτι λαμπρότερα καὶ ζωηρότερα.

Digitized by Google

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ[1]

Οἱ *μετὰ τὸν Σχλεϊερμάχερον* θεολόγοι διῃρέθησαν εἰς τρεῖς σχολὰς ἢ τάσεις καὶ ἡ διαίρεσις αὕτη ἐξακολουθεῖ μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης. Οἱ μὲν αὐτῶν ἀπετέλεσαν τὴν φιλελευθέραν ἢ κριτικὴν τάσιν, οἱ δὲ τὴν συντηρητικὴν ἢ αὐστηρὰν καὶ ἄλλοι τὴν μεσάζουσαν. Οἱ τῆς ἐλευθέρας, κριτικῆς, λογικευομένης τάσεως θεολόγοι (liberale, kritische, rationelle freie Theologie) συνεχίζοντες τὰς ὀρθολογικὰς παραδόσεις τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἀπορρίπτουσι τὸ ὑπερφυσικὸν καὶ σπουδάζουσι νὰ μετενέγκωσι τὸν χριστιανισμὸν ἀπὸ τοῦ ἀνατολικοῦ ἢ σημιτικοῦ εἰς τὸν εὐρωπαϊκὸν ἢ ἰαφεθιτικὸν τύπον, ἀπὸ τῆς μορφῆς τῆς φαντασίας εἰς τὴν τῆς λογικῆς ἀκριβείας, νομίζοντες ὅτι τοιουτοτρόπως δύναται μόνον νὰ συνδιαλλαγῇ ὁ χριστιανισμὸς μετὰ τῆς προόδου, ἡ πίστις μετὰ τῆς ἐπιστήμης, ἡ θεολογία μετὰ τῆς ὑγιοῦς φιλοσοφίας. Διαφέρουσι δὲ ἐκείνων, πρῶτον καθ' ὅσον κατὰ Σχλεϊερμάχερον εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἐκκλησίας καὶ τὴν ἱστορίαν αὐτῆς καὶ τὰς πηγὰς αὐτῆς ἤτοι τὰς Γραφὰς ἀποδίδουσι μεγίστην σημασίαν, καὶ τὴν διδασκαλίαν ἐκεῖθεν σπουδάζουσι νὰ ἐξάγωσι, διακρίνοντες μεταξὺ οὐσίας καὶ τύπου τῶν δογμάτων, καὶ δεχόμενοι ἐκείνην μὲν ὡς ἀναλλοίωτον ἀλήθειαν, τοῦτον δὲ ὡς μεταβλητὴν μορφήν, καὶ εἶτα καθ' ὅσον προσέρχονται εἰς τὰς ἐρεύνας των οὐχὶ ἐπιπολαίως καὶ ἀπαράσκευοι, ὅπως οἱ ὀρθολογισταὶ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ἀλλ' ὡπλισμένοι διὰ εὐρυτάτης μαθήσεως, καὶ φιλοσοφικῶς καὶ φιλολογικῶς καὶ ἱστορικῶς καλῶς μεμορφωμένοι. Κέντρα αὐτῶν ἀποτελούντων μειονότητα εἶναι τὰ πανεπιστήμια τῆς Ἰένης, τῆς Εἰδελβέργης καὶ τῆς Ζυρίχης. Οἱ κορυφαῖοι τῆς σχολῆς ταύτης εἶναι ὁ Δὲ Βέττε, ὅστις κατὰ τὸν φιλόσοφον Φρεῒς ἐθεώρει τὰ δόγματα ὡς καλαισθητικὰ σύμβολα θρησκευτικῶν ἐννοιῶν, ἐφημίσθη δὲ διὰ τῆς ἑρμηνείας τῆς Κ. Δ., τῆς εἰσαγωγῆς του, τῆς ἑβραϊκῆς ἀρχαιολογίας του καὶ τῆς δογματικῆς καὶ ἠθικῆς του· ὁ *Χάζε* εὐφυέστατος θεολόγος καὶ γλαφυρώτατος ὡς συγγραφεύς, συγγράψας τὴν τελειοτέραν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν μετὰ Θουκυδιδείου πυκνότητος καὶ κατὰ πραγματικὴν ἔκθεσιν, πρὸς τούτοις βίον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, Δογματικήν, Πολεμικὴν καὶ πλεῖστα ἄλλα· ὁ *Ῥΰκερτ* ὁ συγγράψας ἑρμηνείας εἰς τὴν Γραφήν· ὁ *Σχένκελ* ὁ διὰ τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ «Ὁ χαρακτὴρ τοῦ Χριστοῦ» (Charakterbild Jesu) ἐγείρας μέγιστον θόρυβον, ἐκδοὺς δὲ τὸ ὠφελιμώτατον Γραφικὸν λεξικὸν καὶ ἄλλα ἔργα· ὁ *Χόλτζμανν*, ὁ φημισθεὶς διὰ τοῦ συγγράμματός του «Ὁ Ἰουδαϊσμὸς καὶ ὁ Χριστιανισμός», τῆς Εἰσαγωγῆς του εἰς τὴν Κ. Δ. καὶ τῶν Ἑρμηνειῶν του· ὁ *Σβάρτζ* ὁ ὡς ἔξοχος ἐκκλησιαστικὸς ῥήτωρ γνωστὸς καὶ ὡς συγγραφεὺς τῆς Οὐσίας τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἱστορίας τῆς προτεσταντικῆς θεολογίας· ὁ ***Βοοῦνζεν*** ὁ ἐκδοὺς ἑρμηνείαν εἰς ὁλόκληρον τὴν Γραφήν· ὁ ***Σβέϊτζερ***, ὁ ***Βείδερμανν*** καὶ ὁ *Λαγγ* δεινοὶ δογματικοί· ὁ φιλοσοφικώτατος ***Πφλεΐδερερ***, ὁ συντάξας τὴν ἀρίστην φιλοσοφίαν τῆς θρησκείας, ἐγχειρίδιον δογματικῆς καὶ ἠθικῆς, καὶ περὶ τοῦ ἀρχαίου χριστιανισμοῦ καὶ περὶ τοῦ ἀποστόλου Παύλου· καὶ ὁ βαθὺς *Λίψιος* ἐκδοὺς δογματικὴν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Σχλεϊερμαχέρου.

Οἱ *συντηρητικοί, αὐστηροὶ* λουθηρανοὶ θεολόγοι ἀποτελοῦσι τὴν δευτέραν σχολὴν τὴν καλουμένην καὶ ὀρθόδοξον ἐν Γερμανίᾳ δηλ. ἐκφράζουσαν πιστῶς τὸν ὀρθόδοξον λουθηρανισμὸν (orthodoxe Richtung). Οἱ θεολόγοι οὗτοι θεωροῦσιν ὡς ἀποπλάνησιν πᾶσαν τὴν μετὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα ἀνάπτυξιν τῆς γερμανικῆς θεολογίας καὶ εὑρίσκουσι τὴν σωτηρίαν αὐτῆς εἰς τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὸν αὐστηρὸν λουθηρανισμὸν τοῦ ΙϚ' καὶ ΙΖ' αἰῶνος, εἰς τὰς ἰδέας δηλ. τοῦ Λουθήρου, τοῦ Μελάγχθονος, τῶν συμβολικῶν λουθηρανικῶν βιβλίων καὶ τῶν σχολαστικῶν λουθηρανῶν τοῦ ΙΖ' αἰῶνος Χεμνιτζίου, Καλωβίου, Χουττέρου καὶ λοιπῶν. Οἱ θεολόγοι οὗτοι εἶναι οἱ ἀντίποδες τῶν φιλελευθέρων, περὶ ὧν ἀνωτέρω ὁ λόγος. Οἱ φιλελεύθεροι ὠθοῦσι πρὸς τὰ πρόσω· οὗτοι σύρουσι πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἐκεῖνοι θαυμάζουσι τὴν ἐπιστημονικὴν πρόοδον τῶν νεωτέρων χρόνων καὶ νομίζουσιν ὅτι εἶναι δυνατὸν καὶ πρέπει νὰ συνδιαλλαγῇ ὁ χριστιανισμὸς πρὸς αὐτήν· οὗτοι νομίζουσιν, ὅτι ὁ νεώτερος κόσμος εὑρίσκεται ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἀποπλανήσεως ἀπὸ τῆς εὐθείας ὁδοῦ καὶ οὐδεμία συνδιαλλαγὴ εἶναι δυνατὴ μετὰ τῶν νέων ἰδεῶν. Τὸ σύνθημα τῶν πρώτων εἶναι «ἐμπρός!», τῶν δευτέρων εἶναι «ὀπίσω!» Ἂς μὴ νομίσῃ τις ὅμως ὅτι οἱ συντηρητικοὶ οὗτοι εἶναι ἀπαίδευτοι ἢ ἡμιμαθεῖς τινες ἄνδρες. Τουναντίον πολλοὶ ἐξ αὐτῶν εἶναι πολυμαθέστατοι, ἁμιλλώμενοι κατὰ τοῦτο πρὸς τοὺς ἀντιπάλους των. Τὸ ὑπερφυσικὸν ἐν τῇ Γραφῇ καὶ ἐν τῇ δογματικῇ διδασκαλίᾳ καὶ τὰ δόγματα τῶν συμβολικῶν βιβλίων εἶναι αἱ ἀρχαὶ ὑπὲρ τῶν ὁποίων ἀγωνίζονται δι' ὅλων τῶν φώτων τῶν νεωτέρων χρόνων. Κέντρα δὲ αὐτῶν εἶναι τὰ Πανεπιστήμια τῆς Ἐρλάγγης, τῆς Λειψίας καὶ τοῦ Ῥόστοχ. Ὁ κορυφαῖος αὐτῶν εἶναι ὁ ἄλλοτε ἐν Ἐρλάγγῃ καθηγητὴς *Χόφμανν*, ὁ συγγράψας πεφημισμένα συγγράμματα «Προφητείαν καὶ Πλήρωσιν» καὶ «Ἀπόδειξιν ἐκ τῆς Γραφῆς». Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔργον εἶναι ἑρμηνεία πάσης τῆς Κ. Δ. Ὁ *Δέλιτσχ* ἠσχολήθη ἰδίως εἰς τὴν Π. Δ., ἑρμηνεύσας πολλὰ βιβλία αὐτῆς, συνέγραψε δὲ ὁ αὐτὸς καὶ Γραφικὴν ψυχολογίαν, ἀπολογητικὴν

1 Ἴδε σελ. 199

Digitized by Google

καὶ ἄλλα. Ὁ **Θωμάσιος**, ὁ **Φιλίππης**, ὁ **Λουθάρδος**, ὁ **Κάνης** καὶ ὁ **Μάρτενσεν** εἶναι οἱ δογματικοὶ τῆς Σχολῆς. Ὁ **Ἔγγστεμβεργ** εἶναι ὁ φανατικώτατος ὀπαδὸς τῆς τάσεως ταύτης, ὅστις διὰ τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ «τῆς εὐαγγελικῆς ἐκκλ. ἐφημερίδος» ἐπετέθη σφοδρότατα κατὰ τῶν ἀντιπάλων, προλέγων προφητικῶς καταστροφὴν τοῦ νεωτέρου κόσμου, διότι καταλιπὼν τὴν ἀρχαίαν πίστιν ἀκολουθεῖ τὴν ψευδῆ σοφίαν τῶν ἀνθρώπων. Ὁ **Ἄρλες** ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι ἐξέδωκεν ἑρμηνείαν εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολήν, Ἐγκυκλοπαιδείαν καὶ Ἠθικήν, ὁ **Γκέρικε** Ἐκκλ. ἱστορίαν, χριστ. ἀρχαιολογίαν καὶ Συμβολικήν, ὁ δὲ **Φρὰγκ** ἀπολογίαν.

Τὴν τρίτην σχολὴν ἀποτελοῦσιν οἱ **μεσάζοντες θεολόγοι** (Vermitlungstheologen) οἱ οὕτως ὀνομασθέντες διότι ἵστανται μέσοι μεταξὺ τῶν δύο ἄλλων σχολῶν καὶ νομίζουσιν, ὅτι αὐτοὶ βαδίζουσι τὴν ὀρθοτέραν ὁδόν, τὴν μέσην, ἔχοντες ὅ,τι καλὸν ἔχει ἑκάστη τῶν ἄλλων δύο σχολῶν, ἀποφεύγοντες δὲ ὅ,τι κακὸν ὑπάρχει ἐν ἑκάστῃ αὐτῶν. Πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους ἢ συντηρητικοὺς συμφωνοῦσι καθ' ὅσον ὑποστηρίζουσι καὶ αὐτοὶ τὸ ὑπερφυσικὸν καὶ τὰ δόγματα τῆς ἐκκλησίας των κατὰ τὸ οὐσιῶδες αὐτῶν μέρος, διαφωνοῦσιν ὅμως πρὸς αὐτούς, καθ' ὅσον φρονοῦσιν ὅτι ἡ ἐκκλησία των δὲν ἔμεινε στάσιμος ἀπὸ τοῦ ΙϚ' αἰῶνος, οὐδὲ ἡ διδασκαλία της περικλείεται μόνον ἐν τοῖς συγγράμμασι τῶν μεταρρυθμιστῶν, τῶν συμβολικῶν βιβλίων καὶ τῶν πρώτων αὐτῆς δογματικῶν, ἀλλὰ συμφώνως πρὸς τὴν ἔκτοτε ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἀνεπτύχθη καὶ αὐτὴ καὶ διὰ τοῦτο σήμερον δέον νὰ διατυπῶται συμφώνως πρὸς τὴν νῦν κατάστασιν τῶν πνευμάτων. Ἡ ἐπιστημονικὴ ἀνάπτυξις τοῦ γερμανικοῦ καὶ ἐν γένει τοῦ εὐρωπαϊκοῦ λαοῦ κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας κατ' αὐτοὺς οὐ μόνον δὲν εἶναι ἀξιοθρήνητος ἀποπλάνησις, ἀλλὰ τοὐναντίον εἶναι πρόοδος καὶ ἀληθὴς ἀνάπτυξις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ἐφ' ᾗ δέον νὰ σεμνύνηται ὁ εὐρωπαϊκὸς κόσμος. Μετὰ τῆς νεωτέρας ταύτης ἀναπτύξεως πρέπει νὰ συνδυάζηται ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία, λαμβάνουσα ἐξ αὐτῆς καὶ προσοικειουμένη ὅσα στοιχεῖα εἶναι αὐτῇ σύμφωνα. Ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον λοιπὸν τοῦτο εἶναι σύμφωνοι οἱ μεσάζοντες πρὸς τοὺς φιλελευθέρους, διαφωνοῦντες μόνον αὐτοῖς κατὰ τοῦτο, ὅτι δὲν ἐννοοῦσι νὰ ποιῶσι τοσαύτας παραχωρήσεις εἰς τὸ νεώτερον ἐπιστημονικὸν πνεῦμα, ὡς ἐκεῖνοι, ἀλλ' ὑπερμαχοῦσι τοῦ ὑπερφυσικοῦ χαρακτῆρος τῆς ἀποκαλύψεως. Ἡ στάσις των ὅμως πρέπει νὰ ὁμολογήσῃ τις, ὅτι ἔχει τι τὸ ἀμφίβολον καὶ κυμαινόμενον καὶ μετέωρον. Ἡ ἀποκάλυψις τῆς Γραφῆς εἶναι λέγουσι θείας ἀρχῆς, ἀλλ' ὅμως διερχομένη διὰ τῆς συνειδήσεως τῶν συγγραφέων αὐτῆς κατ' ἀνάγκην λαμβάνει μορφὴν ἀνθρωπίνην καὶ δὲν δύναται νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἀνθρωπίνην ἀτέλειαν. Ὁ χριστιανισμὸς φρονοῦσιν ὅτι εἶναι κατὰ τὴν οὐσίαν θεῖος, ἀλλὰ κατὰ τὴν μορφὴν ἀνθρώπινος. Οὕτω κυμαίνονται μεταξὺ τῶν δύο ἄκρων καὶ ὅ,τι θεωροῦσιν ὡς προτέρημα, κατηγορεῖται εἰς αὐτοὺς παρὰ τῶν ἄλλων ὡς ἀτέλεια, ὡς ἀσυνέπεια, ὡς θεωρία μέχρι τοῦ μέσου τῆς ὁδοῦ χωροῦσα καὶ μὴ φθάνουσα εἰς τὸ τέρμα. Ἡ σχολὴ αὕτη ἡ ἀριθμοῦσα σήμερον τοὺς πλειοτέρους θεολόγους καὶ ἐπικρατοῦσα ἐν τοῖς πλείστοις Πανεπιστημίοις, ἔχει κέντρα αὐτῆς πρὸ πάντων τὰ Πανεπιστήμια τοῦ Βερολίνου, τῆς Τυβίγγης καὶ τῆς Ἄλλης. Οἱ κορυφαῖοι τῶν μεσαζόντων τούτων θεολόγων εἶναι οἱ ἑξῆς. Ὁ **Θόλουκ**, καθηγητὴς ἐν Ἄλλῃ ἐπὶ μακρὰ ἔτη, πολυμαθέστατος ἀνήρ, συγγράψας ἑρμηνείας διαφόρων βιβλίων τῆς Γραφῆς, ἀπολογητικὰ καὶ ἄλλα ἔργα. Ὁ **Λάγγε** ἐφημίσθη διὰ τοῦ Βίου τοῦ Ἰησοῦ, τῆς εἰς ὁλόκληρον τὴν Γραφὴν πρακτικωτάτης ἑρμηνείας του καὶ τῆς δογματικῆς του. Ὁ **Σάκκ** ἔγραψεν ἀπολογητικήν. Ὁ **Χάγενβαχ** θεολογικὴν ἐγκυκλοπαιδείαν καὶ ἐκκλησ. ἱστορίαν, ἱστορίαν τῶν δογμάτων καὶ λειτουργικήν. Ὁ **Λῦκε** ἑρμηνείας. Ὁ **Βλέεκ** εἰσαγωγὴν κριτικωτάτην εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν. Ὁ **Μύλλερ** συνέταξε ὀγκῶδες σύγγραμμα ἐν 2 τόμοις Περὶ ἁμαρτίας, ἐν ᾧ ἀποδέχεται ἣν γνώμην ἐκ τοῦ Πλατωνισμοῦ εἶχε λάβει καὶ διδάξει καὶ ὁ Ὠριγένης περὶ πτώσεως τῶν ψυχῶν ἐν ἄλλῳ τινὶ κόσμῳ. Ὁ **Οὔλμανν** συνέγραψε περὶ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, περὶ τῶν Μεταρρυθμιστῶν πρὸ τῆς μεταρρυθμίσεως, περὶ τῆς Οὐσίας τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ περὶ ἀναμαρτησίας τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ **Τβέστεν** Δογματικήν. Ὁ **Δόρνερ** Διδασκαλίαν περὶ τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ Δόρνερ ἐκφράζει ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ ἰδιόρρυθμον ὅλως διδασκαλίαν περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι δηλ. κατὰ μικρὸν ἡ θεότης μετεδόθη τῷ Χριστῷ, καθ' ὅσον ἀπέβαινε δεκτικὸς αὐτῆς. Ἦτο δὲ ὁ Χριστὸς οὐχὶ ἄτομόν τι, ἀλλὰ καθολικὸς ἄνθρωπος. Ὁ **Λεΐβνερ** συνέταξε δογματικήν. Ὁ **Ρόθε** ὑπῆρξε πρωτοτυπώτατος καὶ ἰδιοτυπώτατος θεολόγος, ἀποκλίνων εἰς τὸν μυστικισμόν. Ὅταν ὁ χριστιανισμὸς κατὰ μικρὸν ἐν τῇ φορᾷ τῶν αἰώνων διεισδύσῃ τελείως τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν καὶ τὸ κράτος τελείως χριστιανισθῇ, θέλει κατ' αὐτὸν τότε συνταυτισθῇ μετ' αὐτοῦ ἡ ἐκκλησία ἢ συγχωνευθῇ ἐν αὐτῷ. Ἐδέχετο δὲ αἰωνίαν τὴν δημιουργίαν ὡς ἄλλοτε ὁ Ὠριγένης. Πρὸ τοῦ παρόντος ὑπῆρξεν ἄλλος κατ' αὐτὸν κόσμος καὶ μετὰ τὸν παρόντα θὰ πλασθῇ νέος. Οἱ ἄγγελοι καὶ δαίμονες ὑπῆρξαν ἄνθρωποι κόσμων παρελθόντων. Εἰς τὸν θεοσοφικὸν μυστικισμὸν ἀπέκλινε καὶ ὁ **Βέκκ**, ὅστις ἐπίστευεν ὅτι ἐτέλει ὑπὸ ἄμεσον ἐπενέργειαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ μόνον ἀπὸ τῆς ἀμέσου

Digitized by Google

ταύτης θείας ἐνεργείας προσεδόκα τὴν σωτηρίαν τῆς ἐκκλησίας του. Ὁ *Ρίτσχλ*, ἐπισημότατος θεολόγος, ἱδρυτὴς γενόμενος ἰδίας σχεδὸν σχολῆς, συνέγραψε σύγγραμμα «περὶ ἀπολυτρώσεως καὶ ἁγιασμοῦ», κατὰ Κάντιον θεωρῶν ἀναποδείκτους φιλοσοφικῶς τὰς θρησκευτικὰς ἀληθείας, αἵτινες στηρίζονται μόνον ἁπλῶς ἐπὶ τῆς πίστεως τῆς ἐκκλησίας, μηδενὸς ἄλλου στηρίγματος δεόμεναι. Ὁ *Χάρνακ*, ὁ φημισθεὶς διὰ τῆς Ἱστορίας τῶν Δογμάτων εἶναι Ῥιτσχλιανός. Ὁ *Βέϋσχλαγ* ἐν Ἅλλη ὁ συγγράψας Βίον τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἄλλα ἔργα εἶναι ἀνὴρ πνευματώδης καὶ μεγίστην ἐξασκεῖ ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν θεολογικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων διὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς του ἐφημερίδος. Ὁ *Βέϊσσε*, ὁ *Μαρχεϊνέκε* καὶ ὁ *Δάουβ* συνέγραψαν φιλοσοφικὰς δογματικάς, ἀναμιγνύοντες τὰ νεώτερα φιλοσοφικὰ συστήματα μετὰ τοῦ χριστιανισμοῦ. Ὁ τελευταῖος μάλιστα, ὁ Δάουβ, κατὰ τὰς διαφόρους ἐκδόσεις τῆς δογματικῆς του ἠκολούθησε κατ' ἀρχὰς τὸν Κάντιον, εἶτα τὸν Φίχτε, εἶτα τὸν Σχελίγγιον καὶ τέλος τὸν Ἕγελον!

Μέχρι τοῦδε διακρίνοντες τοὺς γερμανοὺς θεολόγους εἰς τρεῖς σχολάς, εἴχομεν ὑπ' ὄψιν κυρίως τὰ δογματικὰ αὐτῶν ἔργα καὶ φρονήματα. Πρὶν ἢ δώσωμεν τέλος εἰς τὴν μελέτην ταύτην προσθέτομεν ὀλίγα τινὰ περὶ τῶν ἐργασιῶν τῶν Γερμανῶν θεολόγων τῶν ἀναφερομένων ἰδίως εἰς τὴν *ἐξήγησιν τῆς Γραφῆς* καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν. Ἤδη ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου ἡμῶν παρετηρήσαμεν, ὅτι ἡ Γερμανικὴ θεολογία ἀπὸ τῆς πρώτης ἐμφανίσεώς της ἰδιάζουσαν προσοχὴν ἔστρεψεν εἰς τὴν ἔρευναν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τῆς κηρυχθείσης μόνης πηγῆς τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας. Ἀλλ' ἰδίως κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα ἐγένοντο ὑπὸ τῶν γερμανῶν θεολόγων ἀληθῶς καταπληκτικαὶ ἐργασίαι ἀφορῶσαι εἰς τὴν μελέτην τῆς ἑβραϊκῆς καὶ τῆς γλώσσης τῆς Κ. Δ., εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν ἱερῶν κειμένων, εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς γνησιότητος τῶν βιβλίων τῆς Γραφῆς, εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ περιεχομένου ἐν γένει αὐτῶν καὶ τὴν ἱστορίαν τὴν ἐν αὐτοῖς. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκδόσεων τῶν ἱερῶν κειμένων, τῶν εἰσαγωγῶν εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν, τῶν ἑρμηνειῶν ἢ ὁλοκλήρου τῆς Γραφῆς ἢ διαφόρων βιβλίων αὐτῆς εἶναι αὐτὸ τοῦτο ἄπειρος. Τὸ πρῶτον παρὰ τοῖς γερμανοῖς θεολόγοις ἡ ἐξήγησις τῆς Γραφῆς καταλιποῦσα τὰς αὐθαιρέτους μυστικὰς ἑρμηνείας τῶν μεσαιωνικῶν θεολόγων, κατέστη σώφρων καὶ λογική, ἐπικρατησάσης ἐν αὐτῇ τῆς κριτικῆς, δηλ. γραμματικῆς καὶ ἱστορικῆς ἑρμηνείας. Ἰδίως δὲ διεκρίθησαν ἐπὶ τοῦ πεδίου τούτου οἱ ἑπόμενοι. Ὁ *Βίνερ* συνέγραψε τὴν τελειοτέραν Γραμματικὴν τῆς Κ. Δ. καὶ Γραφικὸν λεξικόν, ὁ δὲ *Γεζένιος* τὴν ἀρίστην ἑβραϊκὴν γραμματικὴν καὶ ἑβραϊκὸν λεξικόν. Ὁ γνωστὸς *Τίσχενδορφ* ἐποίησε τὰς ἀρίστας ἐκδόσεις τῆς Κ. Δ. καὶ τῆς μεταφράσεως τῶν Ο'. Ὁ *Χοῦπφελδ* ὁ Ἴλγενφελδ καὶ ὁ Βεϊτσέκερ ἠσχολήθησαν εἰς τὴν ἑρμηνείαν διαφόρων βιβλίων τῆς Γραφῆς. Ἐν πνεύματι κριτικῷ καὶ φιλελευθέρῳ ἡρμήνευσαν ὁλόκληρον τὴν Π. Δ. συνεργασθέντες ὁ *Χίτζιγ*, ὁ *Κνόβελ*, ὁ *Φρίτσχε*, ὁ *Γρίμμ*, τὴν δὲ Κ. Δ. ὁ *Δὲ Βέττε*, καὶ τελευταῖον ὁ *Χόλτξμανν* μετὰ τοῦ *Λιψίου* καὶ ἄλλων. Τοὐναντίον ἐν συντηρητικῷ πνεύματι εἶναι συντεταγμέναι αἱ ἑρμηνεῖαι τοῦ *Δέλιτσχ*, *Κέϊλ*, *Τοὺχ* καὶ *Μέϋερ*. Θαυμάσια ἔργα εἶναι καὶ αἱ εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἁγίαν Γραφὴν ἑρμηνεῖαι τοῦ *Ῥέυς*, τοῦ *Βοῦνσεν* καὶ τοῦ *Λάγγε*. Μέγαν θόρυβον ἤγειρεν ἐν Γερμανίᾳ διὰ τὰς τολμηρὰς ὑπερκριτικὰς γνώμας περὶ τῆς Κ. Δ. ὁ *Βάουρ*, ὁ ἱδρυτὴς τῆς Τυβιγγιανῆς σχολῆς, ἐξ ἧς ἐξῆλθε καὶ ὁ *Στράους* καθ' οὗ μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἔργου του «Βίος τοῦ Ἰησοῦ» ἀντεπεξῆλθον πάντες σχεδὸν οἱ κορυφαῖοι θεολόγοι τῶν διαφόρων θεολογικῶν τάσεων, ἀποδείξαντες, ὅτι αἱ ὑπερβολικαὶ ἀμφιβολίαι καὶ οἱ ἄμετροι δισταγμοὶ καὶ αὐτοῦ καὶ τοῦ Βάουρ περὶ τῆς γνησιότητος τῶν βιβλίων τῆς Κ. Δ. καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἱστορουμένων ὑπηγορεύθησαν ὑπὸ ἄκρου σκεπτικισμοῦ. Διὰ τοιούτου σκεπτικισμοῦ ἐξεταζόμεναι καὶ ἡ ἑλληνικὴ καὶ ῥωμαϊκὴ ἱστορία θὰ ἀπεδεικνύοντο ὡς περιέχουσαι μὴ γενόμενα πράγματα. Ἰδίως ἐπολέμησαν τελεσφόρως τὸν Βάουρ καὶ Στράους ὁ *Νέανδρος*, ὁ *Ἔβραρδ*, ὁ *Λάγγε*, ὁ *Κράββε*. Καὶ ἐξ αὐτῶν δὲ τῶν μετρίων φιλελευθέρων ὁ *Χάζε*, ὁ *Χάουσραθ*, ὁ *Κέϊμ* καὶ ὁ *Σχένκελ* πραγματευθέντες ἐν σπουδαιοτάταις συγγραφαῖς τὰ κατὰ τὸν βίον τοῦ Κυρίου καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ τὴν σύγχρονον τῇ Κ. Δ. ἱστορίαν, ἐζήτησαν νὰ ἀποφύγωσι τὰς παρεκτροπὰς καὶ ὑπερβολὰς τῆς Τυβιγγιανῆς Σχολῆς. Ἄλλοι τέλος ἠσχολήθησαν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, οἷον ὁ *Ἔβαλδ*, ὁ *Ῥέυς*, ὁ *Κΰνεν* καὶ ὁ *Βελλχάουζεν*.

Τέλος ἐκαλλιέργησαν σπουδαίως οἱ γερμανοὶ θεολόγοι καὶ τὴν *ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν* καὶ προήγαγον αὐτὴν τὰ μέγιστα διὰ τῶν ἐρευνῶν αὐτῶν. Πρῶτον οἱ γερμανοὶ θεολόγοι εἰσήγαγον εἰς τὴν ἔρευναν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τὴν κριτικήν, τὴν ἐξέτασιν δηλ. τῆς γνησιότητος τῶν πηγῶν, τὸν ἔλεγχον τῆς ἀξιοπιστίας τῶν ἱστορικῶν μαρτυριῶν, τὴν διάκρισιν τῶν ἁπλῶν φημῶν καὶ θρυλλημάτων ἀπὸ τῶν πραγματικῶν γεγονότων καὶ τὴν ἔρευναν τῶν αἰτίων, τῶν ἀφορμῶν καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἱστορικῶν γεγονότων. Πρῶτος ὁ *Μόσχεϊμ* εἰσήγαγε τὸ κριτικὸν τοῦτο πνεῦμα ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, ὅστις πρῶτος καταλιπὼν τὴν κατὰ αἰῶνας μηχανικὴν διαίρεσιν ἀπεδέξατο τὴν κατὰ περιόδους φυσικὴν διαίρεσιν. Εἰς τὴν ἐμβριθῆ ἔρευναν τῶν ἐκκλησ. ἱστορικῶν ζη-

Digitized by Google

τημάτων συνετέλεσε τὰ μέγιστα καὶ ὁ *Σέμλερ* διὰ τῶν εὐφυεστάτων αὐτοῦ μονογραφιῶν. Τοῦ *Σχροῖκ* ἡ κολοσσαία ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία ἐν 45 τόμοις δεικνύει τὴν γερμανικὴν ὑπομονὴν καὶ ἐπιμονὴν ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ ἐργασίᾳ. Τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τοῦ *Σμὶθ* ἐπαινεῖται ἡ ἀντικειμενικὴ ἔκθεσις, μετὰ πολλῆς δὲ κρίσεως εἶναι γεγραμμένον καὶ τὸ ἔργον τοῦ *Ἔγγελχαρτ*. Ἀλλὰ οἱ ἄνδρες, οἵτινες πρὸ πάντων διεκρίθησαν ἐν τῷ κλάδῳ τούτῳ καὶ τῶν ὁποίων τὰ ἔργα εἶναι πρότυπα ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας καὶ πηγαὶ ἀκένωτοι τῆς λύσεως πλείστων ζητημάτων τὴν ἱστορίαν τῆς ἐκκλησίας ἀφορώντων ὑπῆρξαν ὁ Γκίζελερ, ὁ Νέανδρος καὶ ὁ Χάζε. Ὁ *Γκίζελερ* ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ του ἱστορίᾳ ἐξ 7 τόμων περιέλαβεν ὑπὸ τὸ κείμενον τὰς κυριωτέρας τῶν πηγῶν, οὕτως ὥστε ἀναπληροῖ ὁλόκληρον πολλάκις βιβλιοθήκην, ἐνέκυψε δὲ ὡς οὐδεὶς ἄλλος εἰς τὰς πηγάς, καὶ εἶναι κριτικώτατος καὶ γλαφυρὸς συγγραφεύς. Ὁ *Νέανδρος* ἐλέγχει ἐν τῇ ἱστορίᾳ του (ἐκ 10 τόμων) σπανίαν πολυμάθειαν, ὢν ἀληθῶς θαῦμα μνήμης. Ἀπέκτησε δὲ τὴν πολυμάθειαν ταύτην διὰ τῆς ἀδιαλείπτου σπουδῆς. Ὁ Νέανδρος ἦτο τύπος γερμανοῦ σοφοῦ ἀφωσιωμένου ἐξ ὅλης διανοίας καὶ καρδίας εἰς τὴν ἐπιστήμην του. Ὁλόκληρος ὁ κόσμος δι' αὐτὸν ἦτο τὸ γραφεῖόν του. Ἦτο ἐν γένει χαρακτὴρ ἔξοχος, τιμώμενος σχεδὸν ὡς ἅγιος, καὶ διὰ τοῦτο κληθεὶς ὁ μοναχὸς ἢ κατ' ἄλλους ὁ πατὴρ τῆς προτεσταντικῆς ἐκκλησίας. Οὐδεὶς ἄλλος ἐν ταῖς ἡμέραις του διδάσκων εἵλκυεν ὅσους αὐτὸς ἀκροατάς, οἵτινες ἐκρέμαντο πάντοτε ἀπὸ τῶν χειλέων του. Ὁ Νέανδρος ἀκολουθῶν τὸν Σχλεϊερμάχερον ἐθεώρει τὸν χριστιανισμὸν οὐχὶ ἁπλῶς ὡς νέαν τινὰ διδασκαλίαν, ἀλλὰ πρὸ πάντων ὡς νέαν ἠθικὴν ζωήν, ἥτις διεισέδυσε κατὰ μικρὸν καὶ διεισδύει τὸν κόσμον καὶ ἠθικῶς ἀναμορφοῖ αὐτόν. Διὰ τοῦτο ἐν τῇ ἱστορίᾳ του πρὸ πάντων προσέχει εἰς τὴν ἑκάστοτε ἐπιρροὴν τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος ἐπὶ τῶν ἠθῶν καὶ ταῦτα μετ' ἀγάπης πρὸ πάντων περιγράφει, ὀλιγωτέραν προσοχὴν δίδων εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν δογμάτων καὶ τῶν θρησκευτικῶν διενέξεων καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς κατὰ μικρὸν διαμορφώσεως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος καὶ τῆς χριστιανικῆς λατρείας. Ὁ τρίτος τῶν κορυφαίων τούτων εἶναι ὁ περίφημος *Χάζε*, ὁ πρὸ μικροῦ ἐννενηκοντούτης ἀποθανών, ἀφ' οὗ πρὸ ὀλίγου εἶχε τελέσει τὴν πεντηκονταετηρίδα τῆς καθηγεσίας του, διδάξας 100 ἑξάμηνα. Ὁ Χάζε εἶναι ὁ ἄριστος τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἱστορικῶν, ὁ κορυφαῖος τῶν κορυφαίων, ἑνῶν πολλὰ προτερήματα, εὐρυτάτας γενικὰς γνώσεις, πολυμάθειαν θεολογικὴν ἔκτακτον, ἀμεροληψίαν ἀληθοῦς ἱστορικοῦ, κρίσιν ὑγιεστάτην, καλαισθησίαν σπανίαν, φαντασίαν ζωηρὰν καὶ σώφρονα, ὕφος κλασικὸν καὶ ἄφθονον πνεῦμα τὸ παρὰ τοῖς Γάλλοις esprit λεγόμενον ἐν μεγίστῳ βαθμῷ, ὅπερ σπανιώτατον παρὰ Γερμανοῖς. Ἐξέδωκε τὸ πρῶτον ἐγχειρίδιον ἐκκλησ. ἱστορίας, τελευταῖον δὲ μεγάλην ἐκκλ. ἱστορίαν εἰς 6 τόμους. Ὁ Χάζε παρακολουθεῖ τὴν ἀντικειμενικὴν βαθμιαίαν ἐξέλιξιν τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἐκκλησίας καὶ γνωρίζει ὅσον οὐδεὶς ἄλλος νὰ εἰσδύῃ εἰς τὸ πνεῦμα ἑκάστης ἐποχῆς καὶ ἐξ αὐτῆς νὰ κρίνῃ καὶ τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα. Τὴν ἀμεροληψίαν καὶ ἱστορικὴν δικαιοσύνην του ἐθαύμασαν καὶ αὐτοὶ οἱ καθολικοί. Ὑπερέχει δὲ τοῦ Γκίζελερ καὶ Νεάνδρου, διότι καὶ τὸ ὕφος αὐτοῦ εἶναι καλλιεπέστερον, καὶ ἐμβαθύνει πλειότερον εἰς τὰ πράγματα καὶ ἐξετάζει τὸν μακρὸν τῆς ἐκκλησίας βίον ἀπὸ πασῶν τῶν ἐπόψεων, ἐκτείνων τὰ ὅρια τῆς ἐκκλησ. ἱστορίας καὶ περιλαμβάνων ἐν αὐτῇ οὐ μόνον τὰ τοῦ καθαρῶς ἐκκλησ. βίου, ἀλλὰ καὶ πᾶν ὅ,τι ὡς προϊὸν τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ἐν τῇ νομοθεσίᾳ, τῇ φιλολογίᾳ καὶ τῇ τέχνῃ τῶν χριστιανικῶν λαῶν. Ὁ Χάζε διὰ τὸ περιεκτικὸν καὶ πυκνὸν τοῦ ὕφους του δύναται νὰ ὀνομασθῇ ὁ Θουκυδίδης τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας. Ἐνίοτε προσλαμβάνει τὸ ὕφος του χαρακτῆρα γριφώδη, διότι ὑπαινίσσεται τὰς πηγάς, προϋποθέτει δὲ ἀναγνώστην ἔχοντα γνῶσιν τῶν πραγμάτων. Διὰ τοῦτο εἶπον ὅτι ἔγραψε μᾶλλον χάριν καθηγητῶν ἢ χάριν μαθητῶν. Οἱ μαθηταὶ ἐν Γερμανίᾳ προτιμῶσι χάριν τῶν ἐξετάσεων αὐτῶν μᾶλλον τὸ ἐγχειρίδιον τοῦ *Κοῦρτζ* διὰ τὸ σύντομον καὶ τὸ σαφὲς αὐτοῦ. Ἄλλοι γράψαντες ἐκκλησιαστικὰς ἱστορίας εἶναι ὁ *Νεῖδνερ*, ὁ *Γκέρικε*, ὁ *Χάσσε*, ὁ *Ἔβραρδ*, ὁ *Μέλερ*, ὁ *Χάγενβαχ*, ὁ πολυμαθὴς *Νίππολδ*, ὁ συγγράφων νῦν τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, καὶ ὁ *Ἔρτζογ*, ὁ ἐκδοὺς καὶ τὴν μεγάλην Θεολογικὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν, εἰς 18 τόμους, ἐν ᾗ συνειργάσθησαν οἱ ἐπιφανέστατοι τῶν συγχρόνων Γερμανῶν θεολόγων καὶ ἥτις περιέχει τὰ πορίσματα τῆς σημερινῆς γερμανικῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης.

Τοιαύτη κύριοι εἶναι ἡ μεγαλοπρεπὴς εἰκὼν τῆς γερμανικῆς θεολογίας. Ἔχων ἐνώπιόν μου ἀκροατὰς κατὰ τὸ πλεῖστον μὴ ἐξ ἐπαγγέλματος θεολόγους, ἠρκέσθην μόνον εἰς γενικωτάτας τινὰς γραμμάς. Καὶ ὅμως πιστεύω ὅτι τὰ ῥηθέντα ἀρκοῦσιν ἵνα δώσωσιν ἔννοιάν τινα τῆς γιγαντιαίας ἀληθῶς καὶ καταπληκτικῆς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας τῆς γενομένης κατὰ τὸν παρόντα ἰδίως αἰῶνα ἐν τῇ γερμανικῇ θεολογίᾳ. Σπανίως ἐν τῷ χριστιανικῷ κόσμῳ ἤκμασε τοσοῦτον ἡ χριστιανικὴ θεολογία. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία μόνον δύο ἄλλας ἐποχὰς ὁμοίας ἀκμῆς δύναται νὰ ἐπιδείξῃ, τὴν ἐποχὴν τοῦ Γ' καὶ Δ' αἰῶνος, καθ' ἣν ἤκμασεν ἡ ἑλληνικὴ χριστ. θεολογία, ὅτε διέπρεπον αἱ μεγάλαι θεολογικαὶ σχολαὶ τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας, ἐπέλαμψαν δὲ

Digitized by Google

καὶ ἐφώτισαν τὸ νοητὸν στερέωμα τῆς ἐκκλησίας ἀστέρες πολύφωτοι, ὁ Ἰουστῖνος, ὁ Κλήμης, ὁ Ὠριγένης, ὁ Ἀθανάσιος, ὁ Βασίλειος, οἱ Γρηγόριοι καὶ ὁ Χρυσόστομος, οὓς ἠκολούθουν οἱ ἐν τῇ δύσει λατῖνοι θεολόγοι, Ἀμβρόσιος, Ἱερώνυμος, Αὐγουστῖνος καὶ λοιποί, καὶ τὸν ΙΖ' αἰῶνα, ὅτε ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', αἵτινες εἶναι ὡς γνωστὸν ὁ χρυσοῦς αἰὼν τῆς γαλλικῆς φιλολογίας, ἐλάμπρυναν τὴν γαλλικὴν ἐκκλησίαν οἱ μεγάλοι ῥήτορες Βοσουέτος, Βουρδαλοῦ, Μασιλλών, Φενελών, ὁ φιλοσοφικώτατος Πασχὰλ καὶ ὁ γλαφυρώτατος ἐκκλησιαστικὸς ἱστορικὸς Φλερῦ. Ὑπάρχει ὅμως ἡ μεγάλη διαφορά, ὅτι οἱ νῦν μεγάλοι γερμανοὶ θεολόγοι ἔχουσιν εἰς τὴν διάθεσίν των τελειότερα μέσα, τὰ φῶτα τῶν νεωτέρων χρόνων, τὴν τελευταίαν καταπληκτικὴν ἀνάπτυξιν πασῶν τῶν ἐπιστημῶν. Ἡ μεγάλη αὕτη ἀκμὴ τῆς γερμανικῆς θεολογίας ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν πλήρη ἐλευθερίαν τοῦ λόγου, ἣν μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαβείας σέβονται αἱ γερμανικαὶ κυβερνήσεις. Ἀνάπτυξις καὶ ἀκμὴ ἐπιστήμης ἄνευ ἐλευθερίας εἶναι ἀδύνατος. Τὸ δένδρον τοῦτο τῆς ἐπιστήμης ἔχει ἀνάγκην τῆς ἀπὸ τῆς ἐλευθερίας ἀποπνεούσης αὔρας. Βεβαίως ἡ πλήρης ἐλευθερία τῆς ἐπιστήμης ἔχει τοὺς κινδύνους της, ἐπιφέρει ἐνίοτε ἐκ καταχρήσεως καὶ παρεκτροπάς· ἀλλὰ τὰ κακὰ ταῦτα εἶναι ἐλάχιστα ἀπέναντι τῶν ἐκ τῆς ἐλευθερίας ἀγαθῶν· ἔπειτα ἡ ἐπιστήμη εἶναι ἱκανὴ αὐτὴ νὰ περιστέλλῃ τὰς ἑαυτῆς παρεκτροπάς. Τοὺς παρεκτρεπομένους ἐλέγχουσιν οἱ ἄλλοι ἐπιστήμονες. Εἶναι ἀληθέστατον καὶ βαθύτατον ὅ,τι ὁ Τάκιτος εἶπεν· malo periculosam libertatem quam tutam servitudinem, προτιμῶ τὴν κινδυνώδη ἐλευθερίαν τῆς ἀσφαλοῦς δουλείας. Ἕνεκα τῆς ἀκμῆς ταύτης λοιπὸν τῆς γερμανικῆς θεολογίας δικαίως ἀποβλέπουσιν οἱ ἁπανταχοῦ τοῦ κόσμου θεολόγοι πρὸς τὴν Γερμανίαν. Εἶναι ἀδύνατον νὰ θεολογήσῃ τις σοβαρῶς σήμερον ἀγνοῶν τὰς σπουδαιοτάτας ἐν τῇ σφαίρᾳ ταύτῃ ἐπιστημονικὰς ἐργασίας τῶν Γερμανῶν. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ Ἕλληνες θεολόγοι σπεύδουσιν εὐλόγως εἰς Γερμανίαν πρὸς τελειοποίησιν τῶν θεολογικῶν σπουδῶν των. Δὲν δύνανται βεβαίως οἱ Ἕλληνες θεολόγοι οὐδὲ πρέπει τυφλῶς καὶ ἀπροσέκτως νὰ παραλαμβάνωσιν ὅ,τι ἂν τύχῃ παρὰ τῶν Γερμανῶν θεολόγων. Ἑκάστη ἐκκλησία ἔχει τὸ ἴδιον πνεῦμά της, τὸν ἴδιον χαρακτῆρά της, τὰς ἰδίας παραδόσεις της καὶ τὰς ἰδίας ἀνάγκας της. Διὰ νὰ ἐνεργήσῃ δέ τις τελεσφόρως ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ του ὡς θεολόγος, πρέπει νὰ ἐμφορῆται τοῦ πνεύματός της καὶ νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν του τὰς ἀνάγκας αὐτῆς. Διὰ τοῦτο ὁ Ἕλλην θεολόγος ὡς μέλισσα ἀκολουθῶν τὸ τοῦ Παύλου «πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε» (Α' Θεσσ. Ε. 21) δέον νὰ προσοικειῶται ἐκ τῶν ξένων θεολόγων μόνον ὅ,τι συνᾴδει τῷ πνεύματι τῆς ἐκκλησίας του καὶ δύναται νὰ ἦναι χρήσιμον αὐτῇ. Ἡ ἑλληνικὴ ὀρθόδοξος θεολογία ἔχει βάσιν τὰς Γραφὰς καὶ τοὺς κλεινοὺς αὐτῆς πατέρας, οὓς καὶ αὐτοὶ οἱ Γερμανοὶ σήμερον θαυμάζουσι καὶ ἐπωφελοῦνται. Δὲν δύναται ὅμως νὰ ἀγνοῇ καὶ νὰ μὴ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν μεταγενεστέραν θεολογικὴν ἀνάπτυξιν τῶν χριστιανικῶν λαῶν, διότι δὲν πρέπει νὰ λησμονῇ, ὅτι ζῶμεν κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα. Ἐν τῇ παρόδῳ τοσούτων αἰώνων ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν πατέρων δὲν ἔμεινε στάσιμον τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα· ἐτελέσθησαν τοσαῦται πρόοδοι, ἡ ἀνθρωπίνη ἐπιστήμη ἀνεπτύχθη ἔκτοτε καταπληκτικῶς μάλιστα κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας. Ταῦτα πάντα δὲν δύναται νὰ μὴ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν ἡ ἑλληνικὴ θεολογία. Οὕτω δὲ ἀφ' ἑνὸς φωτιζομένη ὑπὸ τοῦ φωτὸς τῶν μεγάλων Ἑλλήνων ἐκκλησιαστικῶν διδασκάλων τοῦ Γ' καὶ Δ' αἰῶνος, ἀφ' ἑτέρου δὲ παρακολουθοῦσα καὶ τὰς προόδους τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης, ἰδίως τῆς νεωτέρας θεολογίας καὶ πρὸ πάντων τῆς γερμανικῆς, καὶ προσοικειουμένη ἐκ ταύτης ὅ,τι τῷ πνεύματι τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας καὶ ταῖς ταύτης ἀνάγκαις συνᾴδει, θέλει δυνηθῇ σὺν Θεῷ καὶ ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ θεολογικὴ ἐπιστήμη κατὰ μικρὸν νὰ ἀναβιώσῃ πάλιν καὶ ἀκμάσῃ ἐκ νέου, ἀναδεικνύουσα νέους πάλιν φωστῆρας, ὡς ἀνέδειξεν αὐτοὺς ἄλλοτε. Τοῦτο εὐχόμενος ἀπὸ καρδίας πρὸς δόξαν τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν καὶ τοῦ ἔθνους, καταπαύω τὸν λόγον.

Α. ΔΙΟΜΗΔΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ

ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ

Τὸ μικρόβιον τῆς ἰμφλουέντζας

Ἡ ἑταιρία τῶν ἰατρῶν τοῦ νοσοκομείου Charitée συνεδρίασεν ἐν τῷ νέῳ ἀκροατηρίῳ τοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Κὼχ διὰ νὰ λάβῃ ἐν εὐρυτέρῳ κύκλῳ ἰατρῶν καὶ καθηγητῶν αὐθεντικὰς πληροφορίας περὶ τοῦ τέως ἀνακαλυφθέντος μικροβίου τῆς ἰμφλουέντζας. Ὁ εὑρὼν τοῦτο, ἰατρὸς τοῦ ἐπιτελείου Dr. Richard Pfeiffer, διευθυντὴς τοῦ ἐπιστημονικοῦ τμήματος ἐν τῷ Ἰνστιτούτῳ τοῦ Κώχ, ἔδωκεν ἁπλῆν περιγραφὴν τῆς ἱστορίας τῆς νεωτάτης ταύτης ἰατρικῆς ἐφευρέσεως καὶ παρετήρησεν, ὅτι ἡ αἰτία, ἕνεκα τῆς ὁποίας κατὰ τὴν ἐπιδημίαν τῆς ἰμφλουέντζας τοῦ 1889 οἱ βακτηριδιολόγοι ἐρευνηταί, μ' ὅλην τὴν δραστηρίαν ἔρευναν, δὲν εὗρον τὸ αἴτιον τῆς ἀσθενείας ταύτης, εἶνε, ὅτι τὸ μικρόβιον ἕνεκα τῆς σμικρότητος αὐτοῦ διέφυγε τὴν παρατήρησιν. Τῇ 29 Νοεμβρίου π. ἔ. ἦλθον οἱ πρῶτοι ἓξ ἰμφλουέντζας προσβληθέντες εἰς τὸ τμῆμα τῶν ἀσθενῶν τοῦ Κὼχ καὶ ὁ καθηγητὴς Κὼχ ἀνέθεσεν εἰς τὸν Dr. Pfeiffer τὴν ἐξερεύνησιν τοῦ αἰτίου τῆς ἐπιδημίας ταύτης.

Ἤδη περὶ τὰ μέσα Δεκεμβρίου εἶχεν οὗτος τοσοῦτον προχωρήσει εἰς τὰς ἐργασίας του, ὥστε ἠδύνατο νὰ λάβῃ καθαρὰς καλλιεργείας τοῦ μικροβίου τούτου, ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα δὲν ἦτο ἔτι ὥριμον

Digitized by Google

πρὸς δημοσίευσιν. Τὸ χαρακτηριστικὸν σημεῖον εἰς ἅπαντας τοὺς ἐξ ἰμφλουέντζας ἀσθενοῦντας εἶνε ἀνεξαιρέτως ἰσχυρὸς βὴξ καὶ ἄφθονον σφαιροειδὲς ἀπόπτυσμα. Τοῦτο ἔλαβεν ὁ Dr. Pfeiffer ὡς τελικὸν σημεῖον τῆς ἐξετάσεώς του. Τὸ ἔθεσε κατὰ τὰς ὑπὸ τοῦ Κὼχ δι' ἁπάσας τὰς βακτηριδιολογικὰς ἐξερευνήσεις τεθείσας ἀρχὰς εἰς ἀπεστειρωμένους ὑελίνους σωληνίσκους, ἀπήλλαξεν αὐτό, διὰ συχνῆς ἀποπλύσεως μεθ' ὕδατος, ὅσον τὸ δυνατόν, πάσης παραμίξεως καὶ ἔλαβε διὰ πυρακτωθέντος πρότερον λαβιδίου ἐκ τοῦ μέσου τοῦ ἀποπτύσαντος μερίδιόν τι, ὅπερ ἔσπειρεν ἐντὸς διαλύσεως γλυκερίνης καὶ ἀγὰρ—ἀγάρ. Οὕτω ηὔξανεν ἡ «καλλιέργεια» ἐν τῇ ἐπωαστικῇ συσκευῇ εἰς ἀποικίας μυριάδων βακτηριδίων τόσον τρυφερῶν καὶ μικρῶν, ὥστε ἀναμιγνυόμενα μετ' ἄλλων βακτηριδίων, εὐκόλως παραβλέπονται.

Ἐνῷ μέχρι τοῦδε τὸ μικρόβιον τῆς λεγομένης μυς—σηψαιμίας ἐθεωρεῖτο ὡς ὁ νάνος μεταξὺ ἁπάντων τῶν μικροοργανισμῶν, τὸ μικρόβιον τῆς ἰμφλουέντζας ὑπερτερεῖ αὐτὸ ἔτι ὡς πρὸς τὴν σμικρότητα. Τὸ αὐτὸ μικρόβιον εὗρεν ὁ Dr. Pfeiffer ἐντὸς δέκα πτωμάτων ἀσθενῶν ἐξ ἰμφλουέντζας, ἅτινα εἶχον ἀνατμηθῇ, ἐν ταῖς λεπτοτάταις διακλαδώσεσι τῶν ἀναπνευστικῶν σωλήνων καὶ ἐντὸς τῶν πνευμόνων, οὓς ὅλως ἐπλήρουν. Ὅταν τὰ μικρόβια τῆς ἰμφλουέντζας διαπερῶσιν οὕτω τὸ ἐσωτερικὸν τῶν πνευμόνων, τότε μεταδίδονται καὶ εἰς τὸ αἷμα καὶ ἐδῶ τὰ εὗρεν ὁ Dr. Kanon, βοηθὸς ἐν τῷ νοσοκομείῳ Moabit. Τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι τὸ μικρόβιον τοῦτο εἶνε τὸ κύριον αἴτιον τῆς ἰμφλουέντζας, ὑπεστήριξεν ὁ Dr. Pfeiffer διὰ τῶν ἑξῆς παρατηρήσεων· εἰς 34 ἀσθενοῦντας ἐξ ἰμφλουέντζας οὓς ἐξήτασεν, εὗρε τὰ μικρόβια ἀνεξαιρέτως ἐν τῷ ἀποπτύσματι, τοὐναντίον ἔλειπον εἰς συνήθεις κατάρρους, εἰς περιπνευμονίαν, εἰς τὴν φθίσιν κτλ. ἐφόσον δὲν περιεπλέκοντο μετ' ἰμφλουέντζας. Ἐνόσῳ ἡ ἰμφλουέντζα λειτουργεῖ καὶ ὑπάρχει ἀπόπτυσμα, τόσῳ εὑρίσκονται καὶ μικρόβια τῆς ἰμφλουέντζας· μόλις ὅμως ἐπέλθῃ βελτίωσις καὶ ἐξαλείφεται μετὰ τῶν ἄλλων συμπτωμάτων τῆς ἀσθενείας καὶ ὁ βήξ, ἐκλείπουσι καὶ τὰ μικρόβια.

Τὰ αὐτὰ μικρόβια εὗρεν ὁ Dr. Pfeiffer ἐπὶ φωτογραφικῶν ἀπεικονισμάτων παρασκευασμάτων ἰμφλουέντζας ἅτινα παρεσκευάσθησαν ὑπ' ἄλλων κατὰ τὴν ἐπιδημίαν τοῦ 1889. Ἐπὶ τέλους κατώρθωσε νὰ μεταφέρῃ τὴν καθαρὰν καλλιέργειαν τῶν μικροβίων εἰς ζῷα καὶ μάλιστα νὰ ἐπιφέρῃ δι' αὐτῶν ἰμφλουέντζαν εἰς πιθήκους καὶ κονίκλους. Εἰς ἕκαστον βήξιμον ἀποβιβάζουσιν οἱ ἐξ ἰμφλουέντζας ἀσθενοῦντες ἑκατομμύρια νοσογόνων σπερμάτων, ἅτινα εἰσπνέονται ὑπ' ἄλλων καὶ οὕτως ἐξηγεῖται ἡ ταχεῖα καὶ κολοσσιαία διάδοσις τῆς ἐπιδημίας τῆς ἰμφλουέντζας. Ὅθεν πρέπει νὰ ληφθῶσι προφυλακτικὰ μέτρα, ἵνα καταστῇ τὸ ἀπόπτυσμα ἀβλαβές, οὕτω δὲ θὰ δυνηθῇ ἡ ἰατρικὴ θεραπεία νὰ ἐνεργήσῃ μετ' ἀποτελέσματος.

Ὁ Ἰάπων ἰατρὸς Dr. Kitasato, ὅστις ἔλαβε μέρος εἰς τὴν παραγωγὴν τῶν καθαρῶν καλλιεργειῶν ἡρμήνευσε τὸν μηχανισμὸν τούτων, ὁ δὲ Dr. Kanon ἐκοινοποίησε τότε τὸ ἀποτέλεσμα τῶν παρατηρήσεων τοῦ Kitasato. Πρὸ τεσσάρων ἑβδομάδων καταγινόμενος εἰς μόνην τὴν ἐξέτασιν τοῦ αἵματος ἐν τῷ χημείῳ τοῦ ἀστικοῦ νοσοκομείου Moabit, εὗρε μεταξὺ εἴκοσιν ἀσθενούντων ἐξ ἰμφλουέντζας εἰς δεκαεπτὰ μακρόβιον ἐν τῷ αἵματι, ὅπερ εἰς οὐδεμίαν ἄλλην ἀσθένειαν μέχρι τοῦδε παρετηρήθη. Ἐκ τούτου ἐξήγαγεν, ὅτι τὸ μικρόβιον τοῦτο πρέπει νὰ ἔχῃ σχέσιν μὲ τὴν ἰμφλουέντζαν καὶ ἐσκόπευε νὰ δημοσιεύσῃ κοινοποίησιν περὶ τούτου, ὅτε ἤκουσε περὶ τῆς ἀνακαλύψεως ἐν τῇ σχολῇ τοῦ Κὼχ καὶ καθυπέβαλε τὰ παρασκευάσματά του τῷ Κώχ. Οὕτω ὡρίσθη ἡ ταυτότης τοῦ μικροβίου αὐτοῦ καὶ τοῦ τοῦ Pfeiffer. Ἀφοῦ τὰ παρασκευάσματα τῶν διαφόρων μικροβίων, ἅτινα εἶχον τοποθετηθῇ ὑπὸ μικροσκόπια, ἐθεωρήθησαν ὑπὸ τῶν παρόντων ἰατρῶν, ἐπέδειξεν ὁ Dr. Pfeiffer ἐν τέλει, διὰ μέσου τῆς συσκευῆς τῶν προβολῶν πλησίον ἄλλων πρὸς παραβολὴν παρατεθέντων μικροβίων, τὸ μικρόβιον τῆς ἰμφλουέντζας ἐν τεσσαρακοντακισχιλιοστῇ μεγεθύνσει, ἐν ᾗ ὁ κακοποιὸς μύκης δὲν ἐφαίνετο παχύτερος συνήθους μολυβδοκονδύλου καὶ μόνον δὶς τόσον μακρὸς περίπου, ὅσον πλατύς. Ρ.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἀρχαιολογικά

Τὸ παρελθὸν Σάββατον συνῆλθεν εἰς τὴν τακτικὴν αὐτοῦ μηνιαίαν συνεδρίασιν τὸ φιλολογικὸν καὶ ἀρχαιολογικὸν τμῆμα τοῦ συλλόγου Παρνασσοῦ. Ὁ πρόεδρος αὐτοῦ κ. Ι. Πανταζίδης ὡμίλησεν ἐν ἀρχῇ περὶ τοῦ χωρίου τοῦ ὑπάρχοντος ἐν τῇ § 6' τοῦ λζ' κεφαλαίου τῆς Ἀθηναίων Πολιτείας τοῦ Ἀριστοτέλους, ἐξέφρασε δὲ γνώμην, ὅτι τὸ χωρίον τοῦτο δὲν ὀφείλει νὰ μετατοπισθῇ ὡς φρονοῦσιν οἱ Ὀλλανδοὶ καὶ Γερμανοὶ ἐκδόται, ἵνα συμφωνῇ πρὸς τὴν διήγησιν τοῦ Ξενοφῶντος, ὃν ὁ κ. Πανταζίδης θεωρεῖ ἧττον ἀξιόπιστον τοῦ Ἀριστοτέλους. Ὁ κ. Ι. Χ. Δραγάτσης ὡμίλησεν ἐκτενῶς περὶ τοῦ σχήματος τῆς ἐν Πειραιεῖ ἀνευρεθείσης οἰκοδομῆς καὶ τῶν χρόνων αὐτῆς ἐπιδείξας καὶ τὴν εὑρεθεῖσαν ὀρθοκέραμον εἰκόνα τοῦ ψηφιδωτοῦ. Ὁ αὐτὸς κατόπιν ὡμίλησε περὶ ὅρου *Ὅρμος Δημοσίου* εὑρεθέντος ἐν Ζέᾳ. Ὁ κ. Ν. Γ. Πολίτης ἐπὶ τοῦ 56 κεφ. τῆς Ἀθηναίων Πολιτείας τοῦ Ἀριστοτέλους ἐπρότεινε διόρθωσιν συμπληρωτικὴν χάσματος. Ἐν τέλει ὁ κ. Σταμ. Βάλβης ὡμίλησε περὶ τῶν στίχων ἐκείνων τοῦ Οἰδίποδος ἐπὶ Κολωνῷ τοῦ Σοφοκλέους 47 καὶ 38 οὓς διώρθωσεν ἐν προηγουμένῃ συνεδριάσει ὁ κ. Ι. Πανταζίδης ὑποβαλὼν νέαν διόρθωσιν.

Φιλολογικά

Ἐξεδόθη πρὸ ὀλίγου τὸ πρῶτον τεῦχος τοῦ δευτέρου τόμου τῶν «Νέων τῆς Εἰδελβέργης χρονικῶν», περὶ ὧν πολλάκις ἐγράψαμεν ἐν τῇ *Ἑστίᾳ* ἐκτιμῶντες τὴν ἐπιστημονικὴν ἀξίαν τοῦ ἐξαιρέτου τούτου γερμανικοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος. Τὸ νέον τοῦτο τεῦχος τοῦ δευτέρου ἀπὸ τῆς νέας ἐκδόσεως ἐνιαυτοῦ περιέχει ὡς καὶ τὰ προηγούμενα ἀξιολογωτάτας ἱστορικὰς καὶ φιλολογικὰς πραγματείας ἀναφερομένας εἴς τε τὴν ἀρχαιότητα καὶ τοὺς μέσους αἰῶνας, οἷον περὶ τῆς γεωγραφίας τῆς Ῥωμαϊκῆς Γαλατίας καὶ Γερμανίας, περὶ τοῦ ἀρχαιοτάτου χειρογράφου τῶν κωμῳδιῶν τοῦ Πλαύτου, περὶ τῶν ἐν τῇ ἀρχαιότητι στενῶν τῶν Ἄλπεων καὶ περὶ ἄλλων ἱστορικῶν ζητημάτων, ἅτινα ἰδίως οἱ Γερμανοὶ δύνανται νὰ πραγματεύωνται μετ' ἀκριβείας καὶ ζήλου ἴσου πρὸς θρησκευτικὴν εὐλάβειαν καὶ φιλοπονίαν. Ἡ ἐξαίρετος ποιότης τοῦ χάρτου καὶ ἡ

Digitized by Google

Ο ΓΕΡΟ ΤΑΧΤΙΚΟΣ

ἄκρα ἐπιμέλεια περὶ τὴν ἐκτύπωσιν εἶνε πλεονεκτήματα τοῦ περιοδικοῦ τούτου ἄξια τοῦ ἐπιστημονικοῦ κάλλους τῶν περιεχομένων.

Ἐπιστημονικὰ

Ὁ παρ' ἡμῖν χημικὸς κ. Ὄθων Ῥουσσόπουλος ὑπέβαλεν ἰδίαν μέθοδον πρὸς καταπολέμησιν τῆς φυλλοξήρας, τὸ δὲ ἐπὶ τῆς Γεωργίας ὑπουργεῖον τῆς Γαλλίας παρέπεμψεν αὐτὴν εἰς τὴν ειδικὴν ἐπιτροπὴν πρὸς μελέτην. Παρεκλήθημεν νὰ δηλώσωμεν ὅτι οὕτω ἀκριβῶς ἔχει ἡ ὑπόθεσις.

— Ἡ διεύθυνσις τῶν Ταχυδρομείων καὶ Τηλεγράφων συνέταξεν ἤδη καὶ ὑπέβαλε πρὸς ἔγκρισιν εἰς τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον τὸν ὀργανισμὸν τῆς συσταθησομένης τηλεφωνικῆς ὑπηρεσίας ἐν ταῖς πόλεσιν Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς, ἥτις θ' ἀρχίσῃ τὸ ταχύτερον, βραδύτερον δὲ καὶ εἰς ἄλλας πόλεις τοῦ Κράτους.

— Ἡ ἀπόστασις τῆς γῆς ἀπὸ τοῦ ἡλίου δὲν εἶνε τόσον μεγάλη ὅσον ἐπιστεύετο μέχρις ἐσχάτων. Κατὰ τὰς νεωτέρας παρατηρήσεις καὶ καταμετρήσεις εὑρέθη ὅτι ἀντὶ 153 ἑκατομμυρίων χιλιομέτρων ἡ ἀπόστασις εἶνε ἀκριβῶς 148,138,000 χιλιομέτρων!

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ὁ Γέρο Ταχτικὸς

Ζῇ ἀκόμη ἐν Ζαγορᾷ τοῦ Πηλίου ὁ ὑπερεκατοντούτης ἐπαίτης ὃν παριστᾷ ἡ ἄνω εἰκών. Ὁ γέρων αὐτὸς ἐχρημάτισε πεζοδρόμος ἐπὶ Ἀλῆ πασᾶ, ἐκτελῶν πορείας ἀπὸ Ἠπείρου εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ τἀνάπαλιν. Ἦτο δὲ καὶ στρατιώτης τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ βραδύτερον, ἐξ οὗ καὶ τὸ παρωνύμιον Γεροταχτικὸς διετήρησε.

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ

Ξηρὰ γραφὴ

Ξηρὰ γραφὴ λέγεται ἐκείνη, ἥτις καταναλίσκει ἐλαχίστην ποσότητα μελάνης, ἀποτελεῖται δὲ ἐκ στοιχείων μετρημένων διαστάσεων χωρὶς οὐρὰς περιττάς, συνήθως δὲ καὶ ὁμοίου πάχους πανταχοῦ, ὡς νὰ εἶνε διὰ βελόνης χαραγμένα.

Εἰς τοὺς ξηρογράφους ἡ Γραφολογία ἀποδίδει: *ἐπιφυλακτικότητα, ψυχρότητα, μονοτονίαν, ἀνεπιτηδειότητα.*

ΓΡΑΦΟΛΟΓΟΣ

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας. 1892—60

Digitized by Google

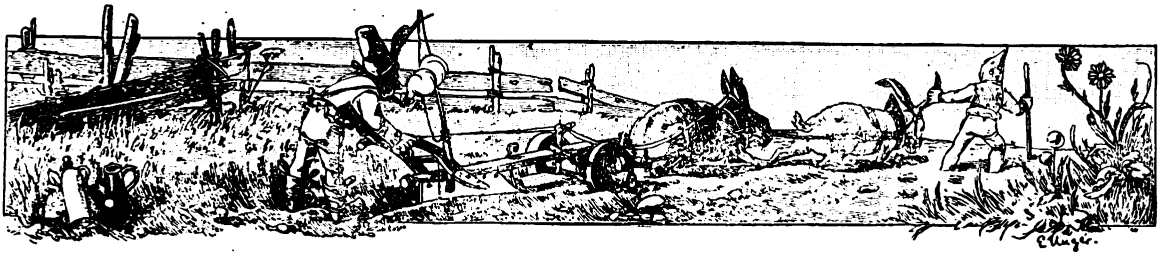

ΚΑΡΑΓΑΤΖ Η ΠΟΡΤΟ ΛΑΓΟ

ΚΑΙ Η ΛΙΜΝΗ ΒΙΣΤΟΝΙΣ

Εἰς τὰ μεσημβρινὰ παράλια τῆς Θρᾴκης, εἰς ἀπόστασιν 9 μιλίων ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Καρασοῦ, τοῦ Νέστου τῶν ἀρχαίων, τοῦ διαχωρίζοντος τὴν Θρᾴκην ἀπὸ τῆς Μακεδονίας, ὑπάρχει κόλπος ἀναπεπταμένος πρὸς Μ καλούμενος Καραγάτζ, καὶ Πόρτο Λαγό, καὶ ἁπλῶς Λαγώς, καὶ Κόλπος Λαγοῦ καὶ κόλπος Μπουροῦς. Ὁ κόλπος ἔχει γῦρον ἀπὸ τοῦ δυτικοῦ ἀκρωτηρίου Βουλούστρας μέχρι τοῦ ἀνατολικοῦ Φαναρίου 13 ναυτικῶν μιλίων, μῆκος ἀπὸ Β πρὸς Μ 5, καὶ ἄνοιγμα μεταξὺ τῶν δύο ἀκρωτηρίων 7 μιλίων. Ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Φαναρίου ὑπάρχει φάρος σταθεροῦ φωτὸς ὁρατοῦ ἐξ ἀποστάσεως 10 μιλίων, ἱδρυθεὶς τῷ 1869, αναπτόμενος δὲ μόνον τὰς νύκτας τῆς διαβάσεως ἐκεῖθεν τῶν ἀτμοπλοίων τοῦ Λόϋδ.

Ἐν τῷ κόλπῳ τούτῳ πρός τε τὴν ἀνατολικὴν καὶ τὴν δυτικὴν παραλίαν ὑπάρχουσιν ἀγκυροβόλια, πρὸς Δ μὲν τὸ Καραγάτζ, ἐπίνειον τῆς πλησίον κειμένης πόλεως Γένιτζε-Καρασοῦ, ἐν τῇ περιοχῇ τῆς ὁποίας παράγεται ὁ περίφημος εὐώδης καπνός, ὁ τοῦ Γένιτζε προσονομαζόμενος, πρὸς Α δὲ τὸ Πόρτο Λαγὸ καὶ ἡ Μουμπαγιά, ἐπίνεια τῆς Γκιουμουρτζίνας πόλεως ἐμπορικῆς ἀπεχούσης τῶν ἐπινείων τούτων 4 ὥρας.

Ὁ κόλπος πρὸς Β, ἔχων ἀκτὴν ἀμμώδη συγκοινωνεῖ διὰ διωρύγων πρὸς μεγίστην λίμνην, τὴν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ***Βιστονίδα*** καλουμένην, σήμερον δὲ Μπουροῦ, ἀποτελοῦσαν οἱονεὶ προέκτασιν πρὸς Β τοῦ κόλπου. Ἡ λίμνη ἔχει μῆκος 8 μιλίων καὶ πλάτος μέγιστον 3, κύκλον δὲ 19 μιλίων (35 χιλιομ.)

Ἡ λίμνη αὐτὴ ἀνέκαθεν ἦτο γνωστὴ εἰς τοὺς ναυτιλλομένους ὡς ἐκ τῆς παραλίου θέσεώς της, οὖσα μᾶλλον λιμνοθάλασσα. Οἱ ναυτικοὶ τῆς Δύσεως ἐκάλουν ταύτην ἁπλῶς lago, ἤτοι λίμνην. Ἐπειδὴ δὲ οἱ γεωγραφικοὶ πίνακες καὶ οἱ λιμενοδεῖκται, ἢ πορτολάνοι τῶν Ἰταλῶν ἦσαν ἐν χρήσει γενικῇ, καθιερώθη καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησι ναυτικοῖς τὸ ὄνομα τοῦτο, μεταπεσὸν κατὰ παρετυμολογίαν εἰς τὸ ὄνομα Λαγὼς καὶ Λαγός. Οὐδεμίαν λοιπὸν ἔχει σχέσιν τὸ ὄνομα τοῦτο πρὸς τὴν λέξιν λαγώς, ἀλλὰ προῆλθεν ἐκ τῆς Ἰταλικῆς lago σημαινούσης λίμνην. Διὸ γραπτέον οὐχὶ Κόλπος Λαγοῦ ἢ Πόρτο Λαγώ, ἢ Λαγός, ἀλλὰ κόλπος Λαγὸ καὶ ὀρθότερον Λάγο. Τὴν παραγωγὴν τῆς λέξεως πρῶτος παρετήρησεν ὁ περὶ τῆς Ὁδοῦ Ἐγνατίας γράψας ἀξίαν πολλοῦ λόγου μελέτην τῷ 1845 Th. Tafel, σημειώσας Lagos (lacus, λάκκος).

Τὰ ἀνωτέρω ἔγραψα μόνον ὅπως ἐκθέσω τὴν ἀρχὴν τοῦ ὀνόματος τοῦ κόλπου Λάγο, καίτοι δὲν εἶδον τὸ τοιοῦτον πρῶτος, ὡς ἔπραξα καὶ ἐπὶ ἄλλων γεωγραφικῶν λέξεων ἐκλαμβανομένων τέως ὡς ἑλληνικῶν, δημοσιεύσας τὰ περὶ τούτων ἐν προηγουμένοις φυλλαδίοις τῆς Ἑστίας. Δὲν ἤθελεν εἶσθαι δὲ ἄπο σκοποῦ πρὸς συμπλήρωσιν τοὐλάχιστον τῆς γενικῆς περιγραφῆς τῆς λίμνης νὰ ἐκθέσω ἐν συντόμῳ τὰ τῆς ἀρχαίας γεωγραφίας αὐτῆς καὶ τῶν παραλιμναίων πόλεων.

Τὸ ἀρχαῖον ὄνομα τοῦ Κόλπου Λάγο δὲν περιεσώθη μέχρις ἡμῶν, οὐδὲ τὸ τῶν ἑκατέρωθεν ἀκρωτηρίων. Ἡ λίμνη δὲ Βιστονὶς ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (7.109) ἐν τῇ ἀπαριθμήσει τῶν χωρῶν, ἃς διῆλθεν ὁ Ξέρξης κατερχόμενος εἰς τὴν Ἑλλάδα. Προσθέτει δὲ ὁ Ἡρόδοτος ὅτι εἰς ταύτην ἐχύνοντο καὶ δύο ποταμοὶ ὁ ***Τραῦος*** καὶ ***Κόμψατος***, οἵτινες ἀναμφιβόλως εἶνε οἱ δύο πρὸς Α τῆς λίμνης ἔτι καὶ νῦν ἐκβάλλοντες εἰς αὐτήν.

Πόλεις δὲ παραλιμναῖαι μνημονεύονται ἡ Δίκαια, πόλις τοῦ θρᾳκικοῦ ἔθνους, τῶν Βιστόνων, ἐξ ὧν καὶ τὸ ὄνομα τῆς λίμνης, ὧν ἦρχεν ὁ μυθολογούμενος ἥρως Διομήδης. Ἡ πόλις κατὰ Στράβωνα (331. ἀποσ. 44) ἔκειτο ἐν κόλπῳ ἔχουσα καὶ λιμένα, ὑπέρκειτο δὲ ταύτης ἡ Βιστονὶς ἔχουσα κύκλον 200 σταδίων. Ἐδεικνύετο δὲ ἐπὶ Στράβωνος καὶ τὸ βασίλειον τοῦ Διομήδους, κώμη καλουμένη ***Καρτερὰ*** διὰ τὸ ὀχυρὸν αὐτῆς. Ἡ θέσις λοιπὸν τῆς Δικαίας ὀρθῶς τίθεται ὑπὸ τῶν νεωτέρων γεωγράφων ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ κόλπου, ἔνθα νῦν ὁ φάρος.

Ὁ Ἁρποκρατίων τὸ ὄνομα τῆς Δικαίας ταύτης ἐκφέρει ὑπὸ τὸν τύπον «Δικαιόπολις», γρά-

Digitized by Google

φων ὅτι ἦτο «πόλις ἐν τῇ Θρᾴκῃ πλησίον Ἀβδήρων·» ἐξάγει δὲ τοῦτο ἐκ λόγου μὴ σωζομένου τοῦ Λυσίου κατὰ Θρασυβούλου, ἐὰν εἶνε γνήσιος. Προσθέτει δὲ εἶτα «τυχὸν δὲ καὶ ἑτέρα τίς ἐστι Δικαιόπολις».

Ὁ Στέφανος δὲ ὁ Βυζάντιος γράφει «Δίκαια, πόλις Θρᾴκης... Τὸ ἐθνικὸν Δικαιοπολίτης. Εἰ δὲ τῷ τύπῳ θέλοις Δικαῖος καὶ Δικαία καὶ Δικαιεύς».

Εἰς ἀμφοτέρους τούτους τοὺς συγγραφεῖς ὑπάρχει ποιά τις σύγχυσις· διότι ὁ μὲν Ἁρποκρατίων ὀνομάζει Δικαιόπολιν τὴν παρὰ τὰ Ἄβδηρα Δίκαιαν, ὁ δὲ Στέφανος τὸ ἐθνικὸν τῆς πόλεως Δικαίας λέγει ὅτι εἶνε Δικαιοπολίτης· καὶ ἐπειδὴ βεβαίως δὲν εὕρισκεν αὐτὸ κατὰ τύπον, ἐπιφέρει ὅτι τὸ κατὰ τύπον εἶνε Δικαῖος καὶ Δικαία, Δικαιεύς.

Εὐτυχῶς εὑρέθησαν ἐπιγραφαὶ καὶ νομίσματα δι' ὧν ἐξηγεῖται ἄριστα ἡ φαινομένη αὕτη σύγχυσις τῶν δύο τούτων λεξικογράφων. Ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν τῶν φόρων, οὓς κατέβαλλον εἰς τοὺς Ἀθηναίους αἱ σύμμαχοι τούτων πόλεις, μανθάνομεν ὅτι ὑπῆρχον δύο Δικαῖαι, μία παρὰ τὰ Ἄβδηρα, καὶ ἑτέρα ἄποικος Ἐρετριῶν, ὧν ἡ μὲν πρώτη φέρεται πάντοτε ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς *Δίκαια παρὰ τὰ Ἄβδηρα*, ἡ ἑτέρα δὲ *Δικαιοπολῖται Ἐρετριῶν ἄποικοι*, *Δίκαια Ἐρετριῶν*, *Δικαιοπολῖται Ἐρετριῶν*. Ὅπου δὲ ἡ προσθήκη πρὸς διάκρισιν δὲν σημειοῦται ἐκείνη μὲν γράφεται ἁπλῶς Δίκαια, αὕτη δὲ διὰ τοῦ ἐθνικοῦ Δικαιοπολῖται. Ἔχουσι δὲ ἀμφότεραι καὶ διάφορον τύπον νομισμάτων.

Ὁ Πλίνιος ἔτι (4.17 καὶ 4.18) ἀναφέρει δύο Δικαίας, μίαν Θρᾳκικὴν καὶ μίαν Μακεδονικήν.

Πολλὰ ἐγράφησαν πρὸς καθορισμὸν τῆς θέσεως τῆς Δικαιοπόλεως τῶν Ἐρετριῶν, ἀλλ' οὐδεὶς τῶν ἀσχοληθέντων κατέληξεν εἰς ἀναμφισβήτητον πόρισμα. Ἐκ τῶν λόγων μόνον τοῦ Πλινίου ὁρμώμενος ὁ Koehler ὁ παρὰ πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἐξακριβώσας καὶ σχολιάσας τὰς ἐπιγραφὰς τῶν καταλόγων τῶν φόρων, τοποθετεῖ τὴν Δικαιόπολιν ἐν τῇ Πιερίᾳ, ἐν τῷ Θερμαϊκῷ κόλπῳ, παρὰ τὴν ἀρχαίαν Πύδναν. Ὁπωσδήποτε ὅμως τὸ ζήτημα δεῖται ἔτι ἐξετάσεως. Ἡ πόλις αὕτη βεβαίως ἦτο παράλιος, ὡς ὀρθῶς ἀναφέρει ὁ J. P. Six (The nomismatic chr. Τόμ. 15, σελ. 97). Ἦτο δὲ καὶ πλουσιωτέρα τῆς παρὰ τὰ Ἄβδηρα Δικαίας, διότι αὕτη μὲν κατέβαλλε φόρον 50 δραχμῶν, ἐκείνη δὲ 100.

Μετὰ τὴν παρέκβασιν ταύτην, ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν Βιστονίδα. Ὁ Πλίνιος ἐνταῦθα ἀναφέρει καὶ πόλιν Tirida, ἔνθα εὑρίσκοντο οἱ ἀνθρωποφάγοι ἵπποι τοῦ Διομήδους, ἴσως δὲ εἶνε ἡ αὐτὴ πρὸς τὸ Stabubum Diomedes τοῦ Ὁδοιπορικοῦ τοῦ Ἀντωνίνου (331.5.). Ἀναφέρει δ' ἔτι καὶ τόπον *Παρθένιον*, ὁ δὲ Στέφανος ὁ Βυζάντιος πόλιν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο.

Ἑτέρα πόλις παράλιος ἐνταῦθα ἦτο τὰ *Ἄβδηρα*, κτίσμα ἀποίκων τῆς Τέω, κειμένη παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Βουλούστρα, ἀπέναντι τῆς Δικαίας πρὸς Δ. Τὰ Ἄβδηρα ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν ὠνομάζοντο Πολύστυλον, τιμώμενα καὶ διὰ θρόνου ἐπισκοπικοῦ, μνημονευομένου ἔτι ἀπὸ τοῦ 879. (Καντακ. 2.226. Ὅρα καὶ Parthey Ἱεροκλ. Συνέκδ. ἐν πίνακι).

Ὁ Σκύλαξ (67) παρὰ τὰ Ἄβδηρα μνημονεύει ὅτι ἔρρεεν ὁ ποταμὸς *Κούδητος* παρ' οὐδενὸς ἄλλου τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἀναφερόμενος. Ὁ ποταμὸς οὗτος εἶνε ὁ *Κοσσινίτης* τοῦ Αἰλιανοῦ (Περὶ ζῴων 15.25) γράφοντος ὅτι ἐκδίδει εἰς τὴν τῶν Ἀβδηριτῶν χώραν, καὶ ἀναλίσκεται εἰς τὴν Βιστονικὴν λίμνην, καὶ ὅτι οἱ πίνοντες ἐξ αὐτοῦ ἵπποι ἀποθηριοῦντο. Ὁ ποταμὸς οὗτος εἶνε ὁ νῦν ὀνομαζόμενος ποταμὸς τῆς Ξάνθης, τουρκιστὶ Σκιτζὲ-Δερεσί, πηγάζων ἐκ τῶν μεσημβρινῶν πλευρῶν τῆς Ῥοδόπης καὶ διερχόμενος πρὸς Α τῆς Ξάνθης καὶ τοῦ Γένιτζε, παρὰ δὲ τὰ Ἄβδηρα χυνόμενος εἰς τὸν κόλπον Λάγο, κατακλύζων πᾶσαν τὴν πρὸς Δ τῆς Βιστονίδος χώραν. Ὁ ποταμὸς δὲ οὗτος ἀφ' ἑνὸς καὶ ὁ Νέστος ἀφ' ἑτέρου, ἄλλας ἔχων τὸ πάλαι ἐκβολάς, μᾶλλον πρὸς Α, κατέκλυσαν τὴν πόλιν τῶν Ἀβδήρων. Καθ' Ἡρόδοτον (7.126) ὁ Νέστος ἔρρεε δι' Ἀβδήρων. Ὁ Κοσσινίτης εἰς τὸ Ὁδοιπορικὸν τοῦ Ἀντωνίνου γράφεται Cosinto.

Ποῦ ἔκειτο ὁ τόπος Παρθένιον καὶ ἡ Tirida τοῦ Πλινίου ἢ Stabulnm Diomedes ἄγνωστον. Ἐκ τῶν περιηγηθέντων ὀλίγων ξένων σοφῶν τὰ μέρη ταῦτα ἱκανῶς διελευκάνθησαν θέσεις ἀρχαίων πόλεων, ἀλλὰ πλεῖστα ὅσα μένουσιν ἔτι ἀμφίβολα.

Ἄγνωστος ἔτι διατελεῖ ἡ θέσις πολλῶν κατὰ τὰ μέρη ταῦτα Βυζαντινῶν πόλεων. Εἶνε δέ πως δύσκολον ἄνευ αὐτοψίας τῶν τόπων, καὶ τῆς σπουδῆς τῶν κατὰ τόπους γεωγραφικῶν ὀνομάτων, καὶ τῶν σωζομένων μνημείων, νὰ ἀποφανθῇ τις περὶ τῆς θέσεως πόλεων, ὧν μόνον τὸ ὄνομα εἶνε γνωστόν, πολὺ δὲ ἧσσον περὶ τῶν περὶ τὴν Βιστονίδα χωρῶν, αἵτινες μετέβαλλον πολλάκις ὄψιν ἐκ τῶν κατακλύσεων τῶν ποταμῶν καὶ τῆς ἰλύος, ἣν ἐπεσώρευσαν διὰ τοῦ χρόνου. Ὁ Θεόφραστος (Φυτ. Ἱστ. 3.3) λέγει ὅτι ὁ Νέστος ἢ ὁ Νέσος, ὡς οὗτος γράφει, τοσαύτην ὕλην παρασύρει, ὥστε μετὰ τρία ἔτη φύονται δένδρα ἐπ' αὐτῆς.

Οὐχ ἧττον μετά τινος θετικότητος δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι πρὸς τὰ βόρεια τῆς λίμνης, ἔνθα κεῖται τὸ φρούριον Μπουροῦ Καλεσί, ἔκειτο ἡ Βυζαντινὴ πόλις *Πορου* (ἡ) ἢ *Πόροι*, (ὁ *Πόρων* ἐπίσκοπος), πόλις Βυζαντινή, οὖσα καὶ ἐπισκοπὴ περὶ ἧς ὁ Καντακουζηνὸς (2.28) λέγει ὅτι ἦτο παράλιον τῆς Θρᾴκης μέρος καταντικρὺ Κουμουτζηνῶν, τῆς νῦν Γκιουμουρτζίνας. Τὸ ὄνομα τῆς ἐπισκοπῆς Πόρων ἀπαντᾷ ἔτι ἀπὸ τῆς 9ης

Digitized by Google

μ. Χ. ἑκατοντ. ἐν συνοδικαῖς πράξεσιν. Ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς παραλιμναίου ταύτης πόλεως ἐλήφθη καὶ τὸ τῆς λίμνης ἀναμφιβόλως, καλουμένης ὡς εἴδομεν Μπουροῦς.

Ὁ κόλπος οὗτος καὶ ἡ λίμνη, καὶ ἐν γένει τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Νέστου ὑπὸ στρατηγηματικὴν ἔποψιν εἶνε σπουδαιότατα σημεῖα τῆς Θράκης, παρέχοντα πᾶσαν εὐκολίαν πρὸς ἀποβάσεις διὰ θαλάσσης· καὶ εἰς τὰ πέριξ τῶν Ἀβδήρων ἐπίνεια, ὡς γράφει ὁ Νικηφ. Γρηγορᾶς, πολλάκις κατέπλευσαν στόλοι κατακτητῶν. Πρὸς Β τῆς λίμνης δὲ διήρχετο ἡ μεγάλη ῥωμαϊκὴ ὁδὸς Ἐγνατία ἡ ἀπὸ τῆς Ἀπολλωνίας καὶ τοῦ Δυρραχίου ἀρχομένη καὶ καταλήγουσα εἰς Θεσσαλονίκην καὶ ἐντεῦθεν εἰς Βυζάντιον, βεβηματισμένη κατὰ μίλιον καὶ κατεστηλωμένη.

Ἐν γένει δὲ εἰπεῖν τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Νέστου, εἰς ὃ ἀνήκει ὁ κόλπος Λάγο εἶνε ὁ μεταξὺ Θράκης καὶ Μακεδονίας ἰσχυρότατος προμαχών. Ὁ περιηγητὴς Paul Lucas (1715) ἀναφέρει ὅτι ἐκ τοῦ πρὸς Β τῆς λίμνης φρουρίου τεῖχος παχὺ ἐξετείνετο μέχρι τοῦ παρακειμένου ὄρους, ἐφ' οὗ ἐφαίνοντο τὰ ἴχνη ἑτέρου φρουρίου, ὅπερ ὠνομάζετο Βουροῦ Καλέ, ἔργον ῥωμαϊκὸν ἢ Βυζαντινόν. Ἀλλὰ καὶ ἐκ Καβάλας (Χριστουπόλεως) τεῖχος ἀρχόμενον διῆκεν ἀπὸ θαλάσσης μέχρι τῆς τοῦ παρακειμένου ὄρους ἀκρωνυχίας κτισθὲν ὑπὸ Ἀνδρονίκου (1307), θέλοντος νὰ καταστήσῃ ἀπόρευτον τὴν ἐκ Θράκης εἰς Μακεδονίαν καὶ τἀνάπαλιν ὁδὸν (Νικηφ. Γρηγορᾶς 7.6). Ἐν τοῖς βυζαντινοῖς δὲ συγγραφεῦσι συνεχῶς γίνεται χρῆσις καὶ τῆς ῥήσεως «Τὰ Στενὰ τῆς Χριστουπόλεως».

Ἡ λίμνη Βιστονίς, ἡ Μπουροῦ, ὡς εἴπομεν, καλουμένη σήμερον, εἶνε ἓν τῶν πλουσιωτάτων ἰχθυοτροφείων τῆς Τουρκίας, ὑπαγόμενον εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς διοικήσεως Γκιουμουρτζίνας. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὡς γράφει ὁ Ἀθήναιος, ἐφημίζοντο οἱ κεστρεῖς αὐτῆς (εἶδος κεφάλου) ἀλισκόμενοι περὶ τὰ Ἄβδηρα, καθὼς καὶ αἱ σηπίαι Ἀβδήρων καὶ Μαρωνείας.

Καὶ ὁ Ἀριστοτέλης (Περὶ τὰ ζῶα ἱστορ. 8. 13) γράφει ὅτι ἐν τῇ Βιστονίδι λίμνῃ ὑπῆρχον τὰ πλεῖστα γένη τῶν ἰχθύων. Ἀλλὰ καὶ νῦν φημίζονται οἱ ἰχθῦς τῆς Μπουροῦς καὶ τετράστιχον φέρεται τὸ ἑξῆς:

Νὰ φαγῇς ψάρι τῆς Μπουροῦς
Νὰ πιῇς κρασὶ τῆς Ξάνθης
Καὶ νὰ φιλήσῃς Ξανθιανὴ
Ποτὲ νὰ μὴ ξεχάσῃς.

Ἐπίσης δὲ καὶ ἡ περὶ τὴν λίμνην χώρα ἕνεκα τῶν νομῶν, ἃς περιέχει εἶνε τὰ μάλα ἱπποτρόφος, καὶ ἐν Γκιουμουρτζίνῃ γίνεται ἐμπόριον ἵππων, καὶ εἰδικὴ ἀγορὰ ἐνταῦθα ὑπάρχει τὸ Ἄτ-Παζάρ. Μετὰ τῆς χώρας δὲ ταύτης τῶν Βιστόνων συνδέεται καὶ τὸ ὄγδοον ἆθλον τοῦ Ἡρακλέους ἁρπάσαντος ἀπὸ τοῦ Διομήδους βασιλέως τῶν Βιστόνων τοὺς ἀνθρωποφάγους αὐτοῦ ἵππους καὶ φονεύσαντος αὐτόν.

Ἐφημίζοντο δὲ καὶ οἱ οἶνοι τῶν τόπων τούτων. Ὁ Ὅμηρος ἐκθειάζει τὸν οἶνον τῶν Κικόνων γείτονος λαοῦ τῶν Βιστόνων, οἰκούντων τὴν περὶ Μαρώνειαν χώραν. Ἐπίσης δὲ καὶ ὁ Πλίνιος (14.4) μνημονεύει τὸ ἐξαίρετον τοῦ Μαρωνείτου οἴνου, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων φήμην αὐτοῦ.

Οἱ γεωγραφικοὶ πίνακες τοῦ Ὀρτελίου τὸν κόλπον Καραγὰτζ ὀνομάζουσι Golfo di Asprosa ἐκ τοῦ ἀκρωτηρίου Ἄσπρου, τοῦ ἀπέναντι τῆς Θάσου, ὅπερ καὶ Ἀσπρηρόζα ἄλλοι ὀνομάζουσι. Τὸ αὐτὸ ὄνομα δίδει καὶ ὁ Κορονέλλη· ὁ δὲ Jacopo Gastaldo χαρτογράφος τῆς 16 ἑκατονταετηρίδος σημειοῖ καὶ πόλιν Asprosa(?)

Ἐν τῇ συντόμῳ ταύτῃ περιγραφῇ, ἣν ἔγραψα ἔχων ὑπ' ὄψιν γεωγραφικοὺς πίνακας καὶ συγγράμματα εὐρωπαίων περιηγητῶν καὶ μικρὰν μονογραφίαν σύντομον περὶ τῆς ἐπαρχίας Μαρωνείας ὑπὸ ἐκκλησιαστικὴν ἔποψιν γεγραμμένην ὑπὸ Κ. Μελυρρίτου, πολλὰ παρέλιπον· ἂν δὲ δὲν προετιθέμην νὰ γράψω περὶ τῆς ἰταλικῆς καταγωγῆς τοῦ ὀνόματος Λαγὸ δὲν ἤθελον ἐπιχειρήσει νὰ δημοσιεύσω τόσον ἀτελὲς φρόντισμα τῶν περὶ τὴν Βιστονίδα τόπων. Ἂν τὸ ἔπραξα, τὸ ἔπραξα μόνον καὶ μόνον ὅπως δώσω ἀφορμὴν εἴς τινα τῶν λογίων Θρᾳκῶν νὰ ἀσχοληθῇ συστηματικώτερον εἰς τὴν χωρογραφίαν τῆς μεσημβρινῆς Θράκης καὶ ἀνεύρῃ τὰς θέσεις πολλῶν πόλεων τῆς Βυζαντινῆς ἰδίως ἱστορίας, ὧν τὸ ὄνομα μόνον γνωρίζομεν. Τοιαύτη ἐργασία πληροῦσα τοὺς ὅρους κατ' ἐπιστήμην ἐρεύνης θὰ ἐπικροτηθῇ παρὰ πάντων. Εἶνε δὲ ἐκ τῶν μᾶλλον ἀναμενομένων ἔργων ἑλληνικοῦ καλάμου. Ἐγένοντο, εἶνε ἀληθές, ἐπὶ τῶν μερῶν τούτων ἱκαναὶ ἐργασίαι μέχρι τοῦδε, ἀλλὰ δὲν ἀρκοῦσι· πλεῖστα ὅσα κενὰ ὑπελείφθησαν· ὑπάρχει δὲ ἀνάγκη εὐρυτέρας σπουδῆς τοῦ ἐδάφους καὶ τῶν κατοίκων τῆς παλαιφάτου ταύτης γῆς τῆς Θράκης.

Α ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

—Καὶ ποῦ θέλεις λοιπὸν νὰ ὑπάγωμεν καὶ ἡμεῖς, κύριε Ἑαυτέ μου; Κατὰ τὴν Ἀκρόπολιν ὅπου ἑορτάζουν τὰ Παναθήναια, ἢ εἰς τὰ Μέγαρα, ὅπου χορεύουν τὴν Τράταν; Εἶνε τὸ Πάσχα ἡ λαϊκή, ἡ ἐθνική ἑορτή, ἡ ἑορτὴ τῆς ὑπαιθρίου χαρᾶς. Ἂν ἡμεῖς ἤμεθα ἀνίκανοι τώρα πλέον νὰ διασκεδάσωμεν, ἂς ὑπάγωμεν τοὐλάχιστον νὰ ἴδωμεν διασκεδάζοντας τοὺς ἄλλους. Εἶνε ὡραῖον τὸ θέαμα ἡλίου ἐαρινοῦ,

Digitized by Google

ἑορτασίμου, φωτίζοντος λαὸν πολυθόρυβον καὶ πολυποίκιλον, μυρμηκιῶντα ἐπὶ ἐκτάσεως εὐρείας, μὲ χλοερὰ καὶ ἀνθισμένα κράσπεδα.

—Ναί, ἀλλὰ δὲν μ᾽ἀρέσουν τὰ Παναθηναιάσου. Εἶνε λείψανον οἰκτρὸν ἑορτῆς παρακμαζούσης. 'Εξέλιπε τὸ ἀληθῶς πάνδημον τὸ ὁποῖον τὴν ἐχαρακτήριζεν εἰς παλαιοτέρους καιρούς, ὅταν ἐλάμβανε μέρος καὶ ὁ Ὄθων, ὡς ὁ πρῶτος τῶν 'Αθηναίων. Ἔπειτα φέρουν ἐν ἀρχαῖον πομπῶδες καὶ ἐπιδεικτικὸν ὄνομα, τὸ ὁποῖον συντείνει εἰς τὸ νὰ ναδεικνύῃ τὴν πτωχείαν των καὶ ναὐξάνῃ τὴν ἀντιπάθειάν μου κοινὴν πρὸς ὅ,τι προβάλλει ἐκ προθέσεως ἢ μὴ τῆς λέξεως τὴν ἠχηρὰν πομπὴν εἰς τὴν ἔλλειψιν πραγματικῆς σημασίας. 'Αλλ' ἐκτὸς τούτου δὲν εἶνε διόλου παρήγορος, εἰς ἐμὲ τοὐλάχιστον, ἡ θέα τοῦ λαοῦ αὐτοῦ παρὰ τὰ λείψανα τῆς ἀρχαίας δόξης τῶν 'Ελλήνων. Οἱ νάνοι ἀντιπαραβάλλονται μηδαμινοὶ πρὸ τῶν ἔργων τῶν γιγάντων. Οἱ στύλοι ἐκεῖνοι οἱ ἀθάνατοι ὑψοῦνται νομίζεις ὑπερνεφεῖς καὶ αὐτοὶ εἰς τοὺς πόδας των, ἄσχετοι, ξένοι, μὲ πολλὰς μόνον ἀξιώσεις, σμικρύνονται ἕως οὗ χαθῶσιν ὑπὸ τὴν γῆν· ἀποφεύγω ὅ,τι κινεῖ τὴν ἀπαισιοδοξίαν μου καὶ τίποτε δὲν τὴν κινεῖ περισσότερον . . .

— Εἰμποροῦσε κανεὶς νὰ ἔλεγε καὶ τἀκριβῶς ἐναντία, ὅπως συμβαίνει πάντοτε προκειμένου περὶ ὑποκειμενικῶν ἐντυπώσεων. 'Αλλὰ δὲν πειράζει. Ἂς ὑπάγωμεν μόνον εἰς τὰ Μέγαρα. 'Εκεῖ πηγαίνουν οἱ ἐκλεκτοί, ὁ καλὸς κόσμος, οἱ ξένοι καὶ βλέπω ὅτι εἶσαι ὀλίγον ματαιόδοξος. Δὲν εἴμεθα 'Αθηναῖοι; δὲν μᾶς λέγουν παρισινοὺς τῆς 'Ανατολῆς; δὲν φοροῦμεν γάντια καὶ ὑψηλὰ φωκόλ; Διατί λοιπὸν δὲν ἔχομεν τὸ δικαίωμα μὲ τὰς διόπτρας μας ἀπὸ σκοπιᾶς, ὡς οἱ ξένοι, νὰ ἐντρυφήσωμεν εἰς τὸ θέαμα τῆς ἑορτῆς τοῦ λαοῦ, τοῦ ἀμιγοῦς καὶ γνησίου ἑλληνικοῦ λαοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον δὲν καταδεχόμεθα πλέον νἀνήκωμεν; . . . Καὶ πρῶτον ἂς φροντίσωμεν περὶ καλῆς συντροφιᾶς, ἂν καὶ εἶνε ἐγωιστικώτατον τὸ κίνημα. Τοὺς καλοὺς φίλους τοὺς ἐνθυμούμεθα ὅταν τρέχωμεν τὸν κίνδυνον νὰ πλήξωμεν πουθενά,—ποῖος ἐνθυμεῖται κανένα ὅταν πρόκηται νὰ ὑπάγῃ ἔξαφνα εἰς ἐρωτικὴν συνέντευξιν;—εἶνε δὲ βεβαιότατον ὅτι θὰ τὴν ἐπαθαίναμεν εἰς τὰ Μέγαρα μόνοι ἐκεῖ μεταξὺ ξένων καὶ ἀγνώστων... Τέλος πάντων! ἐστρατολογήσαμεν δυὸ-τρεῖς καὶ συνεφωνήσαμεν νὰ εὑρεθῶμεν εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ Σιδηροδρόμου τὴν πρωίαν τῆς Τρίτης. Εἶνε τὸ γενικὸν συνεντευκτήριον. 'Εδῶ κομψευόμενοι 'Αθηναῖοι, ἐκεῖ περιηγηταὶ μὲ παραδόξους ἐνδυμασίας, ἐδῶ φοιτηταὶ χάσαντες τὰ νερά των, ἐδῶ δημοσιογράφοι, ἐδῶ οἰκογένειαι Παραδαρμένων, ἐδῶ παιδαγωγοὶ ἐλβετίδες μὲ τὰ μικρὰ καί . . . μὲ τὰ μεγάλα. Τύρβη καὶ συνωστισμός. Σκέπτεται κανεὶς καὶ παρηγορεῖται ὅτι θὰ ἔχῃ συντροφιὰν ἐκεῖ τόσον κόσμον, τόσους γνωρίμους, χωρὶς νὰ λογαριάζῃ ὅσους ἔφυγον ἐνωρίτερα ἢ μετέβαινον διὰ θαλάσσης. Μοῦ ἀρέσει ἡ κινητοποίησις αὐτὴ τῶν 'Αθηνῶν μας. Ὡραία ἔπειτα ἡ ἡμέρα, καλὴ ἡ ἐποχὴ καὶ τὸ ταξείδιον σύντομον, μὲ ἐξαισίας εἰκόνας, καὶ τελειόνον εὐθὺς ὡς ἀρχίσῃ νὰ σὲ κουράζῃ ὁ Σιδηρόδρομος. Θ' ἀφήσωμεν ταχέως ὄπισθέν μας τὸ ἰοστέφανον ἄστυ, τὸ ὁποῖον θὰ θαυμάσωμεν μακρόθεν ὡς ἐν πανοράματι λάμπον ὑπὸ τὸν ἥλιον καὶ μετ' ὀλίγον θὰ θεωρῶμεν τὴν θάλασσαν τῆς Σαλαμῖνος, τὴν γλαυκὴν ἄπτυχον σινδόνα, τὴν ἐστρωμένην σεμνῶς ἀπ' αἰώνων ἐπὶ τῶν τροπαίων τῆς ἐνδόξου ναυμαχίας.

★

'Ιδοὺ τὰ Μέγαρα. 'Η ἀμφιθεατρικὴ πολίχνη μὲ τοὺς οἰκίσκους της, τοὺς ἀναρριχωμένους μετὰ κόπου ἐπὶ τοῦ μικροῦ λόφου, μᾶς βλέπει καὶ μειδιᾷ. 'Απὸ τοῦ Σταθμοῦ ὅπου ἐκχυνόμεθα ἐν βοῇ μέχρι τῆς μικρᾶς πλατείας, ὅπου ἡ πολυπληθὴς συνάθροισις, τὸ διάστημα εἶνε μικρόν. 'Ιδοὺ ὁ χῶρος ὅπου θὰ μείνωμεν ἐπὶ ὥρας. Ἔχομεν ὄρεξιν καὶ ἀνάγκην ἑνὸς περιπάτου ἀνὰ τὴν πολίχνην, τὸν ὁποῖον θὰ κάμωμεν πρὸ τοῦ φαγητοῦ. 'Ανερχόμεθα σκολιὰς καὶ ἀνάντεις ὁδούς, ὄχι πολὺ καθαράς, μὲ ἴχνη ἐδῶ κ' ἐκεῖ πλακοστρωσίας. Οἱ γενικῶς πτωχοὶ καὶ ἄξεστοι οἰκίσκοι τοῦ ἐσωτερικοῦ, δεικνύοντες λίθους καὶ πλίνθους γυμνάς, μὲ τὰ μικρὰ παράθυρα καὶ τοὺς ξυλίνους ἐξώστας, εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἔρημοι. 'Εδῶ καμμία γραῖα κ' ἐκεῖ κανὲν παιδίον. Τὰς βλέπομεν οἱ παρεπίδημοι ἀθηναῖοι μεθ' οἵου αἰσθήματος καὶ καλύβας καστόρων. Νομίζομεν ὅτι ἀπὸ τὰς ὀπὰς των θὰ ἐκπηδήσωσιν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ὄντα τερατώδη μὲ ὁρμὰς αἱμοχαρεῖς. Πόσον βασανιστικὴ γίνεται καμμίαν φορὰν ἡ φαντασία... Καὶ ἐν τούτοις εἶνε κατοικίαι ἀνθρώπων καὶ μάλιστα ἐκλογέων, συνταγματικῶν πολιτῶν ἴσων πρὸς ὅλους ἡμᾶς, τῶν ὁποίων μίαν φοράν, τῷ καιρῷ τῆς εὐρείας περιφερείας, ἐξελιπάρησε τὰς ψήφους καὶ εἷς ἐκ τῆς συντροφιᾶς μας...

'Επεστρέψαμεν, ἐκακοφάγαμεν, ἐκαλοπληρώσαμεν. 'Η Πλατεῖα εἶχεν ἀκόμη περισσότερον κόσμον καὶ ἡ τράτα χορεύεται ζωηρότερα. Ἔχουσιν ἀποτελεσθῇ πέντε-ἓξ ἀλύσεις, τὰς ὁποίας περιστοιχίζουσιν οἱ θεαταὶ περίεργοι. Αἱ νεαραὶ μεγαρίτισσαι μὲ τὰ εὔπλαστα σώματα ἀλλ' ὄχι πάντοτε εὔμορφα πρόσωπα, εἶνε ἐνδεδυμέναι μὲ πολυτέλειαν ἀλλὰ χωρὶς χάριν τὴν ἐγχώριον στολήν. Κρατοῦνται συμπεπλεγμέναι διὰ τῶν βραχιόνων καὶ τοὺς ὀρχηστικοὺς των κυματισμοὺς συνοδεύει ἡ γλυκεῖά των φωνή, μέλπουσα δίστιχα ἐρωτικά. Οἱ ἄνδρες, τὰ παλληκάρια, τὰς βλέπουν χωρὶς νὰ λαμβάνουν μέρος εἰς τὸν χορόν. Μόνον μερικαὶ ἀθηναῖαι φοροῦσι μεγαρίτικα, μὲ πολλὴν χάριν αὐταί, καὶ προστίθενται εἰς τὴν συντροφίαν. Αἱ ἄλλαι, ὁμοῦ μὲ τοὺς ξένους καὶ τοὺς ἐντοπίους περιηγητάς, ἵστανται ἀπὸ μακρὰν καὶ τὰς βλέπουν ὑπὸ τὰς διόπτρας ὡς ὄντα ἄλλης φυλῆς, ὡς τίποτε ἀγριανθρώπους ἄγοντας ὄχι πάσχα χριστιανικόν, ἀλλ' εἰδώλων ἑορτήν. Αὐτὴ εἶνε ἡ πανήγυρις τῶν Μεγάρων καὶ ἡ περιλάλητος τράτα. Πρέπει νὰ προσθέσω ὅτι ἀπαγορεύονται αὐστηρῶς τὰ χειροκροτήματα καὶ ὅτι εἷς διπλωματικὸς χειροκροτήσας μίαν χορεύτριαν, ὄχι ἐκ τῶν αὐτοχθόνων βέβαια, ἠπειλήθη νὰ μαδηθῇ τρίχα-τρίχα τὸν ἄλλως πολύτριχον μύστακα, ὑπὸ ἀρειμανίου καὶ καθὼς φαίνεται ὑπομονητικωτάτου μεγαρίτου.

Καὶ οἱ φωτογραφικοὶ φακοὶ εἰς ἐνέργειαν καὶ αἱ μολυβδίδες καὶ τὰ σημειωματάρια καὶ πρὸ πάντων οἱ ἐγκέφαλοι οἱ δεχόμενοι τὰ περισσότερα καὶ μᾶλλον ζωηρὰ σχεδιάσματα. Τὴν ἄλλην ἡμέραν ἔχουν τόσα νὰ ἐπιδείξουν καὶ νὰ γράψουν καὶ νὰ διηγηθοῦν οἱ

Digitized by Google

ἐπισκέπται! Θὰ γεμίσουν λευκώματα καὶ στῆλαι ἐφημερίδων. Αὐτὸ ἀπαιτεῖ ὁ συρμὸς καὶ αὐτὰ ὑφιστάμεθα πρὸς χάριν του. Διότι, ἐπαναλαμβάνω, δὲν ἔχουν τίποτε τὸ ἔκτακτον καὶ ἱκανοποιητικὸν αὐτὰ καθεαυτὰ τὰ Μέγαρα, οὔτε ἡ πανήγυρίς των. Ἐκ τῆς λαμπρᾶς ἀρχαιότητος δὲν ἀπομένει παρὰ τὸ ὄνομα καὶ ἴσως ἡ ἐνδυμασία τῶν παιδιῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἀρκετὰ εἴδαμεν, ὅπως ὁ ἀρχαῖος φιλόσοφος, ἀτυχέστερα πράγματι τῶν προβάτων. Ἡ δὲ πανήγυρις ἀποτελεῖται ἀποκλειστικῶς ἀπὸ τὴν τράταν, ἡ ὁποία μεθ' ὅλα τὰ ἐγκώμια καὶ τὰς συσχετίσεις τὰς ὁποίας κάμνουν οἱ ἀρχαιομανεῖς, μοὶ φαίνεται ὄρχησις ἀκαλαίσθητος, χωρὶς ἔκφρασιν καὶ ἀναξία τόσης σπουδῆς. Καὶ θὰ ἦτο βάσανος δι' ἐμὲ ἡ ἐπὶ μακρότερον θέα της, ἂν δὲν εἶχα συντροφιὰν καλὴν καὶ τὸ κυριώτερον ὁμόφρονα, μετὰ τῆς ὁποίας ἀπεσύρθην μετ' ὀλίγον εἰς δυσέρευτον σκιάν, ὅπου ἐξήντλησα τὰ σιγάρα μου καὶ τὴν φλυαρίαν μου, περιμένων τὴν ὥραν τῆς ἐπιβιβάσεως εἰς τὴν ἔκτακτον ἁμαξοστοιχίαν.

*

Φερόμεθα ὁλοταχῶς πρὸς τὰς Ἀθήνας. Ὁ ἀτμὸς ὑπηρετεῖ τὸν πόθον μας ἐντελέστατα. Διερχόμεθα διὰ τῶν αὐτῶν τοπίων, ἀμαυρουμένων βαθμηδὸν ἐφ' ὅσον πλησιάζομεν καὶ μυρωμένων ἀπὸ τὰς ἀγριοβιολέττας. Εἶνε ἑσπέρα πλέον προχωρημένη ὅταν φθάνωμεν εἰς τὸν τελευταῖον σταθμόν. Τί παράδοξοι φύσεις ποῦ εἴμεθα! Ὀλίγας ὥρας μόνον ἐλείψαμεν καὶ ὅμως ἐπατήσαμεν μετὰ συγκινήσεως τὸν κονιορτὸν τῶν Ἀθηνῶν μας καὶ ἐπανείδαμεν μετ' ἀγάπης τοὺς φανοὺς τοῦ φωταερίου καὶ τὴν μεγάλην παράταξιν τῶν ἀναμενουσῶν ἁμαξῶν...

Αὐτὰ εἴδαμεν καὶ ἐπάθαμεν πέρυσι καὶ προπέρυσι. Ἀλλ' ἐφέτος — πρέπει νὰ ἦμαι εἰλικρινὴς — ὁ κύριος Ἑαυτός μου δὲν μετέβη εἰς τὰ Μέγαρα.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΤΑ ΕΝ ΚΛΩΒΟΙΣ ΠΤΗΝΑ[1]

ΤΟ ΚΑΝΑΡΙΝΙΟΝ

Τὸ καναρίνιον εἰσήχθη ἐν Εὐρώπῃ μόλις κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα. Ἔκτοτε τοῦτο ἐνεκλιματίσθη ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τῆς Εὐρώπης· ἐπολλαπλασιάσθη καὶ νῦν τὸ εἶδος τοῦτο ἐπεξετάθη μέχρι τῆς Σιβηρίας. Τὸ κλίμα καὶ ἡ σύζευξις μετ' ἀναλόγων πτηνῶν παρήλλαξαν τὴν πτέρωσιν αὐτοῦ. Τὸ χρῶμα, ὅπερ ἐν ἀρχῇ ἦτο φαιὸν πρασινίζον, παρήλλαξε καθ' ὁλοκληρίαν· ἡ φωνὴ ὅμως οὐδόλως μετεβλήθη.

Κατὰ τὸν παρόντα χρόνον ἡ ἀνατροφὴ τῶν καναρινίων, ἰδίᾳ ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ὀλλανδίᾳ, ἀπασχολεῖ πλῆθος ἀνθρώπων, κερδιζόντων σπουδαῖα ποσά.

Οἱ Ὀλλανδοί, ὧν ὁ οὐρανὸς οὐδόλως φωτίζεται ὑπὸ λάμποντος ἡλίου, καὶ τὸ κλίμα δὲν διακρίνεται διὰ τὴν γλυκύτητα αὐτοῦ, ἀνατρέφουσιν ἐν ὑπαίθρῳ τὰ καναρίνια καὶ καυχῶνται, ὅτι κατέχουσι τὰ καλλίτερα εἴδη. Ἰδοὺ δὲ πῶς ὁ Ὀλλανδὸς van Mœrsen περιγράφει τὸ πτηνοτροφεῖον αὐτοῦ, ὅπερ κεῖται πλησίον τοῦ Ἀμστελοδάμου.

«Πρὸς τὴν οἰκίαν μου συνέχεται ἀγρὸς κατάφυτος δενδρυλλίων παντὸς εἴδους καλλιεργουμένων μετὰ πάσης τῆς ἀπαιτουμένης φροντίδος. Τὸ δάσος τοῦτο τῶν δενδρυλλίων ἐκτείνεται πέριξ τοῦ οἴκου. Ἀριστερᾷ, ἀμέσως μετὰ τὸν κῆπον ἐν ᾧ καλλιεργοῦνται ἄνθη καὶ ἔν τινι γωνίᾳ καλῶς προφυλαγμένῃ, εὕρηται δεξαμενὴ ὕδατος σκιαζομένη ὑπὸ τῶν δένδρων, πέριξ τῆς ὁποίας συναθροίζονται τὰ πτηνὰ ἀπολαύοντα τῆς δροσερότητος.

Τὰ καναρίνια βιοῦσιν ἡμέραν καὶ νύκτα ἐντελῶς ἐλεύθερα ἐν τῷ παραδείσῳ τούτῳ· πηγνύουσι τὰς νεοττιάς των, ἐπωάζουσι τὰ ὠά των, ἀνατρέφουσι τοὺς νεοσσούς, παίζουσι, μινύρονται».

Ἡ πεῖρα ἀπέδειξεν ὅτι τὸ καναρίνιον δὲν ἐπιζητεῖ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ μέρος, ἐν ᾧ εὑρίσκει τὴν τροφὴν αὐτοῦ· ἀλλ' ὅπως κατορθώσῃ τις οὕτω ν' ἀναθρέψῃ καναρίνια, πρέπει νὰ ἔχῃ κτῆμα ἐκτεταμένον ἀπομεμονωμένον, ἵνα μὴ τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἀνατρεφόμενα μεταβαίνωσιν εἰς τὰ κτήματα τοῦ γείτονος καὶ συλλαμβάνωνται παρ' αὐτοῦ.

Προσθέσωμεν, ὅπως καταλήξωμεν τὴν μονογραφίαν ταύτην τοῦ κατοικιδίου καναρινίου, ὅτι ἡ ἐπὶ τρεῖς αἰῶνας διαβίωσις ὑπὸ τὸν ἡμέτερον οὐρανόν, κατέστησε τοιαύτην τὴν σωματικὴν εὐεξίαν, ὥστε νὰ δύναται νὰ ὑπομένῃ, οὐδόλως πάσχον, πᾶσαν θερμοκρασίαν. Ἀγαπᾷ τὸν ἀέρα καὶ τὸ φῶς· καὶ ἂν θέλῃ τις ν' ἀκούσῃ τοῦ ᾄσματός του, ἀρκεῖ νὰ τὸ θέσῃ εἰς τὸ παράθυρον.

Καὶ κατ' αὐτὰς τὰς ψυχρὰς τοῦ χειμῶνος ἡμέρας, ἅμα τεθῇ ἐκτὸς παραθύρου, ἀντὶ νὰ περισυλλεγῇ καὶ συσφαιρωθῇ, ἄρχεται ᾄδον, τόσῳ ἀρέσκεται ἀναπνέον καθαρὸν ἀέρα.

Τροφή.

Ὡς πάντοτε ἡ ἁπλουστέρα τροφὴ εἶναι καὶ ἡ μᾶλλον ὑγιεινή. Τροφαὶ ἐρεθιστικαί, ἐξεγείρουσι τὰς θηλείας καὶ ὠθοῦσι ταύτας εἰς ᾠοτοκίαν. Τότε συμβαίνει, ἡ μία ἐπώασις νὰ διαδέχηται τὴν ἄλλην ἐν μικρῷ χρονικῷ διαστήματι, καὶ αἱ μητέρες καταγινόμεναι εἰς τὴν κατασκευὴν νέας νεοττιᾶς, ἐγκαταλείπουσι τοὺς νεοσσοὺς των προτοῦ τελείως ἀναπτυχθῶσι. Τὰ καναρίνια δύνανται νὰ τραφῶσι καταλληλότερον διὰ κόκκων ἐλαιοκράμβης βεβρεγμένης ἐν ὕδατι καὶ διὰ κέγχρου (κεχρὶ κοινῶς). Εἰς ταῦτα προστίθεται ἄρτος βεβρεγμένος· τινὲς μάλιστα διαβρέχουσι τοῦτον διὰ γάλακτος· ἐν τοιαύτῃ ὅμως περιπτώσει πρέπει πρότερον νὰ βράζηται τὸ γάλα πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ζυμώσεως. Ὅταν εἶναι νεαρὰ τὰ καναρίνια, καὶ τότε μόνον, εἶναι καλὸν νὰ δίδῃ τις εἰς αὐτὰ ὀλίγην λέκυθον (κρόκον ᾠοῦ) καὶ κόκ-

1 Ἴδε σελ. 149.

Digitized by Google

κους κανάβεως (καναβουρίου) τεθραυσμένους.

Κατὰ τὰς ἐποχὰς εἰς τὴν τροφὴν ταύτην προστίθεται φύλλον θρίδακος (μαρουλίου), ἀνδράχνης (ἀνδράκλας), τεμάχιον μήλου, ἀπίου, σύκου καὶ ἄλλου γλυκέος καρποῦ, ἀπὸ καιροῦ δὲ εἰς καιρὸν ὀλίγη ὄρυζα ἐξογκωθεῖσα καὶ ἐκραγεῖσα ἐν γάλακτι.

Πολλαπλασιασμός.

Διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τις τοῦτον, πρέπει νὰ ἐκλέγῃ καναρίνια ἄρρενα οὐχὶ τόσον παχέα· ἐπίσης αἱ παχεῖαι θήλειαι ἀσθενοῦσι πρὸ ἑκάστου τοκετοῦ, ἀποθνήσκουσι συνήθως, καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν τεχθέντα ᾠὰ εἴτε δὲν ἐκκολάπτονται εἴτε ἐκκολαπτόμενα δίδουσι νεοσσοὺς μικροτάτους καὶ ἀδυνατωτάτους.

Ὁ θέλων ν' ἀναθρέψῃ καναρίνια ὁδηγεῖται βεβαίως κατὰ τὴν ἀρέσκειάν του, πρέπει ὅμως νὰ παρατηρήσῃ τὰ ἑξῆς:

1) Ὅτι ἐντελῶς πράσινα καναρίνια ἢ φέροντα πρασίνους κηλῖδας, εἶναι μὲν εὔρωστα ἀλλὰ ἔχουσι προδιάθεσιν νὰ φωνῶσιν ἰσχυρῶς.

2) Ὅτι τὰ κίτρινα μελανωπὰ καναρίνια ἢ βαθέως κίτρινα εἶναι εὐαίσθητα καὶ πολὺ ὀλίγον γόνιμα.

3) Ὅτι τὰ ἐρυθροὺς ὀθφαλμοὺς ἔχοντα καναρίνια εἶναι ἀδύνατα· καὶ

4) Ὅτι ἂν προτιμᾷ τις τὰ λοφοφόρα καναρίνια, πρέπει νὰ προσέξῃ μὴ τυχὸν τὸ λοφίον ἔχῃ καὶ τὴν ἐλαχίστην θέσιν ἐστερημένην πτερῶν, κυρίως ὄπισθεν.

Ἡ ὀλλανδικὴ φυλὴ ἐπιζητεῖται παρὰ πάντων· ἀληθῶς τὰ πτηνὰ ταύτης εἶναι μεγαλήτερα καὶ ἰσχυρώτερα ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου εἶναι μᾶλλον εὐαίσθητα καὶ ᾄδουσιν ὀλιγώτερον.

Πολλαὶ μέθοδοι εἶναι ἐν χρήσει πρὸς σύζευξιν τῶν καναρίων. Τινὲς θέτουσιν ἕνα ἄρρενα μετὰ τριῶν ἢ τεσσάρων θηλειῶν· ἕτεροι συζευγνύουσι ταῦτα κατὰ ζεύγη. Ὁ τελευταῖος οὗτος γάμος εἶναι ὁ μόνον σύμφωνος τῇ φύσει, συγχρόνως δὲ δι' αὐτοῦ ἀποφεύγονται αἱ κακαὶ συνέπειαι τῆς πολυγαμίας. Ὁ ἄρρην, ἀντὶ νὰ βοηθήσῃ τὰς θηλείας, ὅπως κοινῇ ἀναθρέψωσι τὴν οἰκογένειαν αὐτῶν, ἀπαλλάσσεται πάσης φροντίδος ἢ ἐνασχολεῖται μόνον εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν νεοσσῶν τῆς μᾶλλον εὐνοουμένης αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἡ ἐγκαταλειφθεῖσα δυσκόλως μόνη δύναται ν' ἀναθρέψῃ τοὺς νεοσσοὺς αὐτῆς. Πολλάκις ὅμως συμβαίνει τὰ πτηνὰ τὰ ἐκ τῆς τελευταίας ταύτης νὰ εἶναι καὶ πολυαριθμότερα καὶ καλλίτερα.

Ὅταν πρόκηται νὰ χρησιμοποιηθῇ εἷς ἄρρην διὰ δύο θηλείας, ἐπὶ μακρὸν χρόνον πρὸ τῆς ὥρας τῶν ἐρώτων, ἤτοι πρὸ τοῦ Ἀπριλίου μηνός, εἶναι ἀνάγκη νὰ συνενώσῃ τις τὰς δύο θηλείας ἐν κλωβῷ διαιρουμένῳ διὰ καταπίπτοντος διαφράγματος εἰς δύο διαμερίσματα. Ὅταν τὰ δύο πτηνὰ ἐθισθῶσιν ἐν τῷ κοινῷ βίῳ, ἀπομονοῦσι τὴν μίαν τῶν θηλειῶν μετὰ τοῦ ἄρρενος, ὅταν δ' ἀρχίζῃ νὰ ἐπωάζῃ μεταφέρουσι τὸν ἄρρενα ἐν τῷ ἑτέρῳ νυμφικῷ θαλάμῳ. Μετὰ τὸν τοκετὸν καὶ τῆς δευτέρας νύμφης δύναταί τις ἀνεπιφυλάκτως ν' ἀνοίξῃ τὴν μικρὰν θύραν. Ὁ ἄρρην θὰ ἐπισκέπτηται τὰς θηλείας του, καὶ οὐδεμία ἀντιζηλία θὰ ἐξεγερθῇ.

Νέοι ἄρρενες συζευγνύμενοι μετὰ θηλειῶν μᾶλλον ἡλικιωμένων παράγουσι πλειότερα ἄρρενα ἢ θήλεα τέκνα. Ἡ καλλιτέρα ἐποχὴ ὡς καὶ ἀνωτέρω ἀναφέρομεν διὰ τὴν σύζευξιν εἶναι ὁ Ἀπρίλιος μήν.

Ἐνωρίτερον ἡ ὥρα τοῦ ἔτους εἶναι ἔτι ψυχρὰ καὶ ἡ ἐπώασις δὲν ἐπιτυγχάνει πάντοτε. Ὅταν εἶναι καιρός, θέτει τις εἰς διάθεσιν τοῦ ζεύγους τρίχας βοός, ἵππου, χόρτα, ἔρια κομμένα, πτίλα καὶ πτερά τινα. Ἐὰν ἡ νεοττιὰ εἶναι ἕτοιμος, στρωννύουσι ταύτην κατὰ τὴν ἀρέσκειάν των· ἂν τοὐναντίον ἔχωσιν εἰς τὴν διάθεσίν των μικρὰ δενδρύλλια, ὁδηγούμενα ὑπὸ τοῦ ὁρμεμφύτου, κατασκευάζουσι ταύτην ὁλόκληρον.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν τικτομένων ᾠῶν ποικίλλει. Ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἡλικίας καὶ τοῦ εἴδους. Ἡ ἐπώασις διαρκεῖ δέκα τρεῖς ἡμέρας. Οἱ νεαροὶ ἄρρενες ἐκ τῆς φωνῆς των διακρίνονται μετὰ τρεῖς ἑβδομάδας. Ἐὰν θέλῃ τις νὰ ἐκμάθῃ τούτους ν' ᾄδωσι μουσικὰ τεμάχια, πρέπει νὰ τοὺς ἀπομονώσῃ ἐνωρὶς καὶ πεντάκις ἢ ἑξάκις τῆς ἡμέρας ἰδίᾳ τὴν πρωίαν καὶ τὴν ἑσπέραν, νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὰ τεμάχια, εἴτε διὰ τοῦ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον κατεσκευασμένου ὀργάνου, εἴτε διὰ πλαγιαύλου, εἴτε διὰ τοῦ στόματος, ἀλλὰ πάντοτε τὸ αὐτὸ τεμάχιον καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τόνον.

Ἡ θήλεια τοῦ καναρινίου ἀρέσκεται συζευγνυομένη μετὰ ξένων πτηνῶν, κυρίως μετὰ τοῦ πλοκέος, τῆς χλωρίδος (φλῶρος κοινῶς), τῆς ἀκανθυλλίδος (καρδερίνας) πολλάκις καὶ μετὰ τοῦ σπίνου. Ἐκ τῶν διαφόρων τούτων γάμων γεννῶνται μιγάδες ἔχοντες πτέρωσιν ποικιλωτάτου χρωματισμοῦ.

Ν. Χ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ[1]

Δ'. — Σκολειό.

Κι ἀπὸ δῶ μποροῦμε νὰ ποῦμε πῶς ἀρχινῶ τὸ βασανιστήριο ποῦ στρεβλώνει μιὰ καὶ γιὰ πάντα κάθε Ῥωμιόπουλο, ἡ Κόλαση, ποῦ στεγνώνει καὶ ζαρώνει τὸ νοῦ του ὥσπου γίνεται μούμια, μούμια ποῦ βγαίνει κατόπι στὸν κόσμο φασκιωμένη μὲ τὸν πάπυρο τοῦ δασκαλισμοῦ, καὶ στολισμένη μὲ τὰ κουδούνια μιᾶς κορακίστικης γλώσσας, μιᾶς γλώσσας ποῦ δὲν τὴν ἤξερε πρὶ νὰ πάῃ σκολειό, ποῦ τὴ μισόμαθε σὰν τὰ φράγκικα, ποῦ δὲν τὴν ἔμαθε ποτὲς κανένας τέλεια, γιατὶ κανένας δὲν

[1] Ἴδε σελ. 211

ξέρει ποῦθε ἀρχινᾶ καὶ ποῦ τελειώνει, (ἀφοῦ κανένας μήτε τὴ *μίλησε*), μὰ κι ἂν εἴτανε δυνατὸ νὰ τὴ μάθῃ, δὲ θὰ τοῦ χρησίμευε καὶ πολύ, γιατὶ δὲν ἔχει καὶ τίποτις *δικό του* νὰ πῇ καὶ νὰ γράψῃ, δὲν τὸν ἔμαθαν νὰ συλλογιέται κατὰ τὰ γραμμένα βιβλία, κι αὐτὰ φτάνει ποῦ γραφήκανε μιὰ φορά.

Βγαίνει λοιπὸν τὸ παλικάρι στὸν κόσμο, κι ἀπὸ τὴν πολλὴ τὴν «παιδεία», σκουντάβει στὸ παραμικρὸ πετραδάκι ποῦ βρεθῇ ἀπάνω στὸ δρόμο του. Δὲ νοιώθει καλὰ ποῦ πατᾶ, — τὴ γεωλογία τὴν ξέρει μοναχὰ ἀπὸ τὸ λεξικὸ πῶς ὑπάρχει. Δὲν πολυαξίζει τὸ ψωμὶ ποῦ τρώει, — τὴ γεωργία τὴν ἔχει γιὰ πρόστυχη τέχνη. Μιὰ σφυρίχτρα δὲν εἶναι ἄξιος νὰ φυσήξῃ. Μιὰ κουκουβάγια δὲν ξέρει νὰ ζωγραφήσῃ. Μιὰ γροθιὰ δὲν μπορεῖ νὰ δώσῃ. Ἕνα πρᾶμα ἔμαθε μοναχά, πῶς «ἀρχὴ Σοφίας φόβος Κυρίου». Δηλαδὴ ξέρει πῶς ἐδῶ «ὑπονοεῖται τὸ ἐστί». Αὐτὸ ξέρει, κι αὐτὸ ὄχι πάντα.

Νὰ μᾶς ζήσετε, μαθητάδες καὶ δασκάλοι! Θὰ εἴσαστε κ' οἱ δυό σας γιὰ γέλοια, ἃ δὲν εἴσαστε γιὰ κλάψες! Κι ἂν ἐσεῖς, οἱ «τοῦ Ἕλληνος λόγου ἱεροφάνται» δὲν εἴσαστε καὶ γιὰ κρέμασμα, ποῦ μᾶς πήρετε τὸ γαϊδουράκι καὶ μᾶς τὸ σκεπάσετε μὲ τοῦ λεονταριοῦ τὴν προβειά.

Νὰ μὲ συμπαθήσετε ποῦ ἔχω μερικὰ νὰ σᾶς πῶ. Λίγα λίγα θὰ σᾶς τὰ λέγω. Θὰ σταματῶ κάποτες, καὶ θὰ σᾶς στέλνω τὰ χαιρετίσματά μου. Ἂς γυρίσω τώρα στὴν ἱστορία μου.

Εἴτανε Δεκέβρης μῆνας, τὰ κρούσταλλα κρεμιούνταν ἀπὸ τὶς στέγες τῶν σπιτιῶν σὰ χταπόδια, ὁ βοριᾶς ξύριζε καὶ σπανούς, τὴν ἀναπνοή σου τὴν ἔβλεπες μιὰ πήχη μακριὰ μπροστά σου, οἱ πουλητάδες φωνάζανε στοὺς δρόμους κι ἀπὸ τὸ συνηθισμένο τους πιὸ μεγαλόφωνα, ἴσως νὰ ζεσταθοῦν, καὶ γὼ ἔβγαινα μαζὶ μὲ τὴν Ἀννοῦλα καὶ μὲ τὸ φύλακα στὴ μασκάλη νὰ πάγω Σκολειό. Συμμαζεμὸ δὲν εἶχαν τὰ χείλη μου ἀπὸ τὴν πολλὴ τὴ χαρά. Ὅσο γιὰ τὴ μάνα μου, δὲν εἶδα ποτές μου χαρούμενο καὶ περήφανο πρόσωπο σὰν τὶς μακαρίτισσας ἐκείνη τὴν πρωϊνή. Τί εὐχές, τί χαδέματα! Ὡς κ' οἱ γειτόνισσες βγήκανε νὰ δοῦν τὸ καινούριο δασκαλοπαίδι.

Γυρίσαμε μερικοὺς δρόμους, περάσαμε ἀπὸ κοντὰ ἀπὸ τὰ Τούρκικα, εἴδαμε τὸ σοκάκι ποῦ ἔκλεψαν τὴ Λενιώ, ἀνεβήκαμε τὸν ἀνήφορο, μπήκαμε σὲ μιὰ κόκκινη πόρτα, καὶ βρεθήκαμε στὴν αὐλὴ τοῦ Σκολειοῦ.

Δὲν καλοθυμοῦμαι πῶς μοῦ φάνηκε τὸ Σκολειὸ σὰν τὸ πρωτοεῖδα. Θυμοῦμαι μοναχὰ πῶς μὲ καθίσανε στὸ πρῶτο πρῶτο θρανί, ποῦ ἔβαζαν τὰ μικρὰ παιδιὰ νὰ σημαδεύουν ψηφιὰ μὲ τὰ δάχτυλά τους ἀπάνω στὸν ἄμμο. Καὶ φώναζε ὁ πρωτόσκολος «Γράψατε τὸ Α», καὶ τὸν κοίταζα μὲ σέβας καὶ μὲ φόβο, σὰν ἀρχιστράτηγο. Ἔπειτα ἐρχόντανε κοντά μου καὶ μοὔδειχτε πῶς νὰ γράφω τὸ Α. Καὶ γὼ πάσκιζα νὰ τὸ γράψω καὶ μοναχός μου. Ποῦ καὶ ποῦ ὅμως κοίταζα καὶ τριγύρω μου. Καὶ κοιτάζοντας ἔτσι, πῆρε τὸ μάτι μου δυὸ παιδιὰ ποῦ στέκουνταν πρὸς τὸν τοῖχο μὲ χέρια σηκωμένα ἴσια πάνω, σὰν νὰ τοὺς εἴχανε γιὰ σταύρωμα. Ξανακοιτάζω, καὶ βλέπω πῶς εἶταν τὰ παστρικόπαιδα ποῦ μοῦ τραγουδοῦσαν τὸ πειραχτικὸ ἐκεῖνο τραγοῦδι. Ξέχασα τὸ ψηφί μου, καί, ὁ Θεὸς νὰ μὲ συχωρέσῃ, τὸ χάρηκα ποῦ τοὺς ἔβλεπα σ' αὐτὴ τὴν ταπείνωση. Καὶ τόσο τὸ χάρηκα, ποῦ γέλασα. Καὶ βλέποντάς με ὁ πρωτόσκολος ποῦ γελοῦσα ἀντὶς νὰ προσέχω στὸ ψηφί μου, φωνάζει μὲ μιὰ μεγάλη φωνὴ «Προσοχή!» Μὲ τράνταξε ἡ φωνή του. Βούλιαξε ἡ καρδιά μου ἀπὸ τὴν τρομάρα. Σὲ λιγάκι συνέφερα κι ἄρχισα πάλι νὰ γράφω. Καὶ τότε συλλογίστηκα ποῦ νὰ εἶνε ἄραγε ἡ Ἀννοῦλα. Καὶ γυρίζω πίσωθέ μου νὰ δῶ. Καὶ καθὼς ποῦ εἴμουνα γυρισμένος, ἔρχεται ἕνα χτύπημα στὸ κεφάλι μου ποῦ θάρρεψα πῶς ἔπεσε τὸ Σκολειὸ καὶ μὲ πλάκωσε. Γυρίζω, καὶ βλέπω τὸν πρωτόσκολο κοντά μου. Εἶταν αὐτὸς ποῦ μὲ χτύπησε. Ξεχνῶ ἀμέσως τὴν Ἀννοῦλα, τὴ Λενιώ, τὸ φύλακα, τὰ ψηφιά, τοὺς δύο τιμωρημένους στὸν τοῖχο, καὶ σηκώνουμαι καὶ τρέχω πρὸς τὴν πόρτα νὰ φύγω. Ὁ σκοπός μου εἴτανε νὰ πάγω στὴ μάνα μου νὰ τῆς πῶ πῶς στὸ Σκολειὸ *δέρνουνε*, δὲν παίζουν. Μὰ κάποιος πρόφταξε καὶ μ' ἔπιασε, καὶ σὲ λιγάκι μ' ἔσερναν πρὸς τὸ—Δάσκαλο!

Ὁ Δάσκαλος εἶταν ἕνα κοντό, χλωμὸ καὶ γελαζούμενο ἀθρωπάκι. Δὲν εἶταν τοῦ τόπου· μὰ εἶταν καλὸς νησιώτης, καὶ σὰν ἤρχουνταν καμιὰ μάνα νὰ τοῦ πῇ τίποτις γιὰ τὸ παιδί της μιλοῦσε στὴ γλῶσσα της, σὰ νὰ μὴν εἶταν ἐκεῖνος ποῦ δίδασκε τὴν κορακίστικη γλῶσσα.

Παράδινε τὴ γεωγραφία σὰ μ' ἔφεραν μπροστά του. Κρατῶντας ἕνα μεγάλο δείχτη στὸ χέρι, ἔδειχτε στὸ χάρτη τὴ «διακεκαυμένη» ζώνη, τὴν «κατεψυγμένη», καὶ δὲ θυμοῦμαι ποιὰ ἄλλη. Καὶ τὰ παιδιά, βλέποντάς τον καλὰ στὰ μάτια, ἔλεγαν καὶ κεῖνα, «διακεκαυμένη», «κατεψυγμένη». Πάνω στὴν κατεψυγμένη μ' ἔφεραν καὶ μένα. Τὸ μάθημα σταμάτησε τότες. Τὰ παιδιὰ μὲ κοιτάζανε μικρὸ μικρὸ καὶ ντροπιασμένο, καὶ χαμογελούσανε. Ῥωτᾶ ὁ δάσκαλος τὸν πρωτόσκολο τί τρέχει. Σὰν ἔμαθε τὸ τί ἔτρεξε, μὲ παίρνει ἀπὸ τὸ χέρι καὶ μὲ ρωτᾶ τί μὲ λένε.

— Δῆμο; λοιπὸν κὺρ Δῆμο, τί ἤθελες καὶ ζητοῦσες νὰ φύγῃς; νὰ πᾶς στὴ μάνα σου, αἴ; καὶ ποιὰ εἶναι ἡ μάνα σου; ἡ κυρὰ Ἀργυρώ; Νὰ τὴν ἔχῃς χάρη ποῦ δὲ σὲ τιμωρῶ. Ἔτσι μοναχά, ἔτσι.

Καὶ μοῦ τραβᾶ τ' αὐτί, καὶ μοῦ λέει νὰ κάθουμαι καλὰ ἀπὸ τώρα καὶ μπρός.

Ἐγὼ τὰ εἶχα χαμένα. Ὁ σκοπός μου ἀπότυχε, τὰ παιδιὰ μὲ γελοῦσαν, ὁ δάσκαλος μοῦ τράβηξε τ' αὐτί, τί τὴν ἤθελα πιὰ τὴ ζωή! Πη-

Digitized by Google

γάδι νάβλεπα θάπεφτα μέσα. Μὲ πῆραν τὰ δάκρια, καὶ μερωμὸ δὲν εἶχα. Ἄξαφνα βλέπω τὴν Ἀννοῦλα στὸ πλάγι μου. Μὲ σηκώνει, μοῦ σφουγγίζει τὰ μάτια, καὶ με παίρνει ἔξω. Μ' ἔφερε ἴσια σπίτι.

Ε'. — Ἡ συντροφιὰ καὶ τὰ καλά της.

— Τί τρέχει; ρωτᾶ ἡ μακαρίτισσα σὰ μᾶς εἶδε στὴν αὐλή, μιὰ ὥρα πρὶ νὰ κατεβῆ ὁ ἥλιος στὴν πεζοῦλα, ποῦ πήγαινε νὰ πῆ μεσημέρι. Σὰν τῆς τὰ ξήγησε ἡ Ἀννοῦλα, ἐγὼ ποῦ περίμενα, ἂν ὄχι ξύλο, τουλάχιστο ἕνα καλὸ μάλλωμα, κ' ἔλεγα πῶς μοῦ ἄξιζε ὄχι ξύλο καὶ μάλλωμα, μόνο καὶ κρέμασμα, ποῦ τῆς τὴν ἔκαμα καπνὸ τὴν πρωϊνὴ τὴ χαρά της, σάστισα σὰν τὴν ἄκουσα νὰ λέῃ τῆς Ἀννούλας:

— Ἀμὲ δὲ μοῦ λὲς πῶς εἶναι κι' αὐτοὶ γιὰ τὸ μοναστήρι! Ἂς πάῃ λοιπὸ στ' ἀνάθεμα τὸ Σκολειό! Τὸν μαθαίνουμε μεῖς νὰ γράφῃ καὶ νὰ διαβάζῃ καὶ συχάζουμε. Ἂς μᾶς λείπουν τὰ πολλὰ τὰ γράμματα. Βλέπεις, *ἐκεῖνος* ποῦ τάξερε, πρόκοψε.

Καὶ βραχῆκαν τὰ μάτια της.

Ἐγὼ στέκουμουν μπροστά της ἀμίλητος. Μ' ἔσφαζε νὰ τὴ βλέπω νὰ κλαίγῃ. Πέφτω στὴν ἀγκαλιά της καὶ τῆς λέγω πῶς ἐγὼ ἔφταιγα, καὶ νὰ μ' ἀφήσῃ νὰ ξαναπάγω Σκολειό. Θὰ κάθουμαι καλὰ τώρα. Δὲ θὰ γυρίζω πιὰ νὰ βλέπω κανέναν, κ' ἡ Λενιὼ ἀκόμα νὰ εἶναι.

— Πάλι τὴ Λενιὼ ἔχεις στὸ νοῦ σου,—εἶπε, καὶ χαμογέλασε. Πήγαινε τώρα νὰ ζεσταθῆς, κ' ὕστερα βλέπουμε. Σὲ στέλνω σὰ γυρίσῃ ὁ χρόνος.

Καὶ κάθησε πάλι στὸν ἀργαλειό.

Εἴτανε Σαραντάμερο· παρηγορέθηκα ποῦ δὲν ἀργοῦσε ἡ πρωτοχρονιά, καὶ μ' αὐτὴ τὴν παρηγοριὰ ξανάρχισα τὰ παιχνίδια μου.

Ὁ Ἀντώνης εἶταν τώρα σπιτικὸς φίλος. Ἡ μάνα του ἡ θειὰ Ῥαλοῦ ἔφερνε δουλειὰ τῆς δικῆς μου, καὶ μᾶς ἐρχότανε συχνὰ μὲ τ' ἀδράχτι της. Τὴ συνόδευε κι ὁ μικρός της, κ' ἔτσι εἶχα καὶ γὼ συντροφιά. Ὁ Ἀντώνης, ἂν καὶ κάτι μικρότερός μου, εἶταν πολὺ μεγαλήτερος σὲ μερικὰ μυστήρια ποῦ μοιάζουνε σὰν τὰ πωρικά: στιφὰ καὶ πικρὰ πρὶν ὡριμάσουν, γλυκόχυμα σὰν τὰ κόψῃς ὡριμασμένα. Ἄρχισε λοιπὸ νὰ μὲ κατεχᾶ ὁ μικρομεγάλος Ἀντώνης, καὶ τὸν ἄκουγα μὲ μεγάλη ἀχορτασιά. Εἶναι ἀλήθεια πῶς κάτι μοῦ ἔλεγε νὰ μὴν τὸν ἀκούγω, μὰ ἕνα ἄλλο κάτι μοῦ ἔλεγε πάλι, δὲν πειράζει, δὲ μᾶς ἀκούγει κανένας τώρα ..... Δὲν μπορῶ νὰ πῶ πῶς τὰ πολυπίστευα .... Ὄχι, ἔλεγα, αὐτὰ πρέπει νὰ εἶναι γιὰ τούς .... γι' αὐτοὺς ποῦ μᾶς κλέβουν,—καὶ δῶ κρύωσε τὸ αἷμα μου. Δὲν ἤθελα νὰ τὰ ξανακούσω. Ἔφυγα μέσα, ἴσια ἴσια τὴν ὥρα ποῦ ἔβαζε ἡ θειὰ Ῥαλοῦ τὸ μαλλὶ στὸ καλάθι, νὰ σηκωθῆ.

— Τί ἔχεις πάλι; μὲ ρωτᾷ ἡ μακαρίτισσα, σὰν ἔφυγε ἡ Ῥαλοῦ μὲ τὸ γυιό της.

Ἔκαμα νὰ ξεφύγω. Μὰ ἐκείνη καὶ καλὰ νὰ τῆς ξηγήσω τί συλλογιούμουνα. Καὶ σὰν τῆς μισοξήγησα τὴν Ἀντωνήσια κουβέντα, σώπασε μιὰ στιγμή, κ' ὕστερα μοῦ εἶπε πῶς καλλίτερα νὰ παίζω πάλι μοναχός μου ἀπὸ τώρα καὶ μπρός.

Πολλὲς φορὲς συλλογίστηκα σὰ μεγάλωσα, τί μᾶς συφέρει πιώτερο· νὰ μένουνε σὰν κορίτσια τ' ἀγόρια, ἂς ποῦμε ὡς τὰ δεκάξη, ἢ νὰ γίνουνται πρώϊμα ἀντράκια ἀπὸ τὰ ὀχτώ; Καὶ κάθε φορὰ ποῦ τὸ συλλογίστηκα, μοῦ φάνηκε πῶς καὶ νὰ γυρεύῃ κανένας νὰ διαφεντέψῃ τὸ παιδί του ἀπὸ κακὴ συντροφιά, εἶναι τρέλλα. Τ' ἀγέρι τριγύρω μας εἶναι φαρμάκι, φαρμάκι θ' ἀνασάνῃ καὶ τὸ παιδί. Κ' εἶναι φαρμάκι τ' ἀγέρι, γιατὶ μᾶς λείπει τ' ἀληθινὸ τ' ἀντρίκιο τὸ φρόνημα. Ἄλλα ἀντρίκια στολίδια τάχουμε μὲ τὸ παραπάνω. Μὰ νὰ πᾶμε στὸ κάμπο νὰ τρέξουμε μὲ τὸ γυιό μας, νὰ παραβγοῦμε στὸ λιθάρι μαζί του, νὰ τοῦ δείξουμε μὲ τί τρόπο νικᾶ ἕνας ἄντρας τὴν ἀκαμωσιὰ καὶ τὰ δαιμόνια της, αὐτὰ μήτε τὰ συλλογιούμαστε, κι ἂν τὰ συλλογιστοῦμε, τὰ λέμε ἀπάνω σὲ μιὰ ὁμιλία. Ἄλλο ἕνα, ἴσως χερότερο, ποῦ δὲ μᾶς πολυαρέσει κ' ἡ ἀλήθεια καθάρια. Τὴν ἀλατίζουμε πάντα μ' ἕνα μικρὸ ψεματάκι. Ἂ δὲν τὸ ποῦμε τὸ ψεματάκι γιὰ τὸ συφέρο μας, θὰ τὸ ποῦμε γιὰ χωρατό. Ἀπὸ τότες ποῦ ἀκοῦμε πῶς δὲν ἔχει πιὰ ζάχαρη στ' ἁρμάρι, κι ἂν ἔχῃ καὶ μιὰ ὀκᾶ, ὡς τὴν ὥρα ποῦ ψυχομαχοῦμε γέροι, καὶ βάζουν κοντά μας τὰ ροῦχα τοῦ ξενιτεμένου παιδιοῦ μας, νὰ θαρρέψουμε πῶς ἦρθε, καὶ νὰ πεθάνουμε ἥσυχοι, ἡ ζωή μας εἶναι μιὰ πολυχρονισμένη ἁρμαθιὰ ψεματάκια, ποῦ κρυφοχύνουν τὸ φαρμάκι τους στὴν καρδιά μας, καὶ θολώνουν τὸ νοῦ μας. Ἀφάνισε τὸ φαρμάκι, καὶ χάνεται ὁ Ἀντώνης. Συνήθισε τὸ παιδὶ νὰ σοῦ δείχτῃ τὸ νοῦ του μὲ λόγια καθάρια καὶ διάφανα, καὶ δὲ θὰ γυρεύῃ μυστήρια ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ πάῃ στὴ μάνα του, νὰ τὰ ξαναπῆ.

Δὲ λέγω πῶς ἡ μακαρίτισσα μ' ἀνάθρεψε μ' ἕναν τέτοιον τρόπο. Εἶταν ἀδύνατο ἡ καημένη. Μὰ μ' ἔκανε καὶ τῆς μιλοῦσα χωρὶς νὰ φοβοῦμαι. Καὶ δὲν τῆς ἔκρυβα τίποτις τώρα, ποῦ δὲν ἔφταιγα γώ. Μὰ σὰν πῆγα Σκολειό, κ' ἔμαθα καταβάθος τὸ μάθημά μου, κι ἔφταιγα καὶ γὼ σὰν τοὺς ἄλλους ... τὰ φύλαγα καὶ γὼ κρυφὰ κρυφὰ μὲς τὸ νοῦ μου, νὰ μὴν τύχῃ καὶ μοῦ φύγουν καὶ μοῦ μείνῃ τίποτις ἀντρίκιο μέσα στὸ χαρακτῆρα μου.

Μὴ σᾶς κακοφανῆ, δασκαλάκια μου, ποῦ σᾶς βρίσκω καὶ δῶ φταιξιάρηδες. Μὲ τὸ βιβλίο ἀρχινᾶτε, καὶ μὲ τὸ βιβλίο τελειώνετε τὴ δασκαλική σας. Ἂν ἔχετε καὶ γυμναστική, ἔρχεται κι ὁ γυμναστὴς μιὰ ὥρα καὶ κάνει τὸ χρέος του...... Φωνάζετε καὶ κανέναν καλόγερο νὰ παραδώσῃ στὰ παιδιὰ τὴν Κατήχηση· κ' ἔτσι, μπαίνουμε ἀπὸ τὴ μιὰ μπερμπάντιδες, καὶ βγαίνουμε ἀπὸ τὴν ἄλλην χριστιανοί.

* * * * * *

[Ἔπεται συνέχεια]

Digitized by Google

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Digitized by Google

ΧΗΜΙΚΑ ΝΕΩΤΑΤΑ

Ὑδράζωτον. — Ῥοδέλαιον, γερανιέλαιον ἰνδικόν, γερανιόλιον καὶ ῥοδόλιον. — Τεχνητὸν σάκχαρον. — Σπερμίνη=διαιθυλενοδιαμμίνη. — Πιπεραζίνη — Μέσον κατὰ τῆς λιθιάσεως καὶ ἀρθρίτιδος. — Παραγωγὴ Ὀξυγόνου ἄνευ θερμάνσεως. — Χρυσόχρους Ἄργυρος. — Γνώμιον. — Ἐπιμύθιον.

Τὸ **ὑδράζωτον** ἢ ὑδραζωτικὸν ὀξὺ [N_3H] εἶνε περίεργον ἐκρηκτικὸν ἀέριον, ὅπερ εὗρεν ὁ ἐν Κιέλῳ χημικὸς Κούρτιος καὶ ὅπερ ἔχει μεγίστην θεωρητικὴν σημασίαν, διότι σὺν τοῖς ἄλλοις εἶνε ἰσχυρὸν ὀξὺ σχηματίζον ἅλατα ὅμοια τῶν τοῦ ὑδροχλωρίου, πλὴν λίαν ἐκρηκτικά, καὶ διότι ἀποτελεῖ πρωτοφανῆ ἀντίθεσιν πρὸς τὴν μόνην μέχρι τοῦδε γνωστὴν τελείαν ἕνωσιν Ἀζώτου καὶ Ὑδρογόνου, τὴν ἀμμωνίαν [NH_3], ἥτις ἶνε ὡς γνωστὸν ἰσχυρὰ βάσις, ἀποτελοῦσα μετ' ὀξέων, ὡς ἐκ τούτου δὲ πάντως καὶ μετ' αὐτοῦ τοῦ ὑδραζώτου, ἅλατα.

Τοῦτο ἔχει ἐν τούτοις μόνον θεωρητικὴν σημασίαν· πλὴν αὐτοῦ ὅμως ἐγένοντο κατὰ τὸ λῆξαν χημικὸν ἔτος καὶ ἄλλαι λίαν σπουδαῖαι, καὶ διὰ τὰς ἐφαρμογὰς ὧν τυγχάνουσιν, ἀνακαλύψεις.

*

Ἡ πρώτη ἀφορᾷ εἰς τὸ **ῥοδέλαιον**, οὗ μέχρι τοῦδε ἦν ἄγνωστος ἡ ἀκριβὴς χημικὴ σύνθεσις. Τὸ ῥοδέλαιον εὑρίσκεται, ὡς γνωστόν, *ἕτοιμον* κατ' ἐλάχιστα ποσὰ εἰς τὰ ῥόδα, ἅτινα ὀφείλουσιν εἰς αὐτὸ τὴν εὐωδίαν των. Ἐκ τῶν ῥόδων ἐξάγεται δι' ἀποστάξεως μεθ' ὕδατος. Γίνεται δὲ ἡ ἐργασία αὕτη ἐν μεγάλῳ εἰς τὴν Βουλγαρίαν καὶ εἰδικῶς ἐν Καζανλίκ, Καρλόβῳ, Στενημάχῳ καὶ Δερμινδερέ. Καὶ ἐν Γερμανίᾳ δὲ καὶ Γαλλίᾳ ἐξάγουσι ῥοδέλαιον χρησιμοποιούμενον ἀμέσως εἰς τὴν μυρεψικὴν κλπ. Δὲν θεωροῦμεν δὲ ἄσκοπον νὰ περιγράψωμεν ἐν παρεκβάσει τὴν ἐξαγωγὴν αὐτοῦ πρὶν ἔλθωμεν εἰς τὸ κύριον θέμα.

*

Τὰ ἀποστακτήρια, ἅτινα μεταχειρίζονται ἐν Βουλγαρίᾳ διὰ τὴν ἀπόσταξιν τῶν ῥόδων ἶνε περίπου ὅμοια πρὸς τὰ ἀρχέγονα «καζάνια», ἅτινα χρησιμοποιοῦσιν οἱ παρ' ἡμῖν χωρικοὶ πρὸς ἀπόσταξιν τῆς «σούμας» (Σχῆμα 1).

Τὰ ἐν Βουλγαρίᾳ ἔχουσι χωρητικότητα 70 ὀκάδων περίπου, ἐντίθενται δὲ εἰς αὐτὰ ἑκάστοτε 7 ὀκάδες ῥόδων μεθ' ὕδατος, μέχρι πληρώσεως κατὰ 2)3 τοῦ λέβητος, πρὸς ἀπόσταξιν.

Τὸ ἐν Γερμανίᾳ ἐν χρήσει ἀποστακτήριον ἶνε ἀνάλογον ἀλλὰ τελειότερον (Σχ. 2)

Α ἶνε ὁ ἀποστακτικὸς λέβης, θερμαινόμενος διὰ γυμνοῦ πυρὸς κάτωθεν. Τὸ Κ ἶνε καλάθιον ἐκ συρμοπλέγματος ἐν ᾧ ἐκτίθενται τὰ ῥόδα πρόσφατα. Ἡ ὀπὴ Ο χρησιμεύει πρὸς ἔγχυσιν τοῦ ὕδατος. Τὸ κράνος Π ἄγει διὰ τοῦ υ εἰς τὸν σωλῆνα Ε τὸν φέροντα εἰς τὸν ὀφιοειδῆ (σπειροειδῆ) ψυκτήριον σωλῆνα ψ ψ ἐξ οὗ ἀπὸ τοῦ μ στάζει τὸ ἀπόσταγμα εἰς τὸν ὑποδοχέα. Ὁ

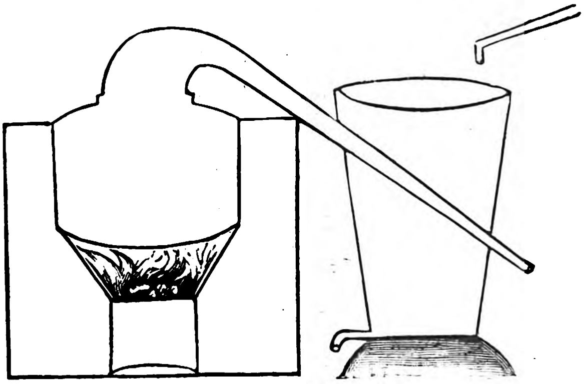

Σχ. 1

χωνιοφόρος σωλὴν εν χρησιμεύει πρὸς ἀνανέωσιν τοῦ ψυχροῦ ὕδατος ῥέοντος διὰ τοῦ ν καὶ εἰσερχομένου εἰς τὸν ξύλινον κάδον Ε, ἐν ᾧ εὑρίσκεται ὁ ψυκτήριος σωλήν, κάτωθεν διὰ τοῦ ε, ἐξερχομένου δὲ ἄνωθεν διὰ τοῦ β.

Ἡ διάταξις αὕτη εἶνε πολὺ προσφυεστέρα τῆς βουλγαρικῆς, ὅπου· εἰσέρχεται τὸ ψυχρὸν ὕδωρ *ἄνωθεν*, διότι ἐνταῦθα ἀπομακρύνεται συνεχῶς

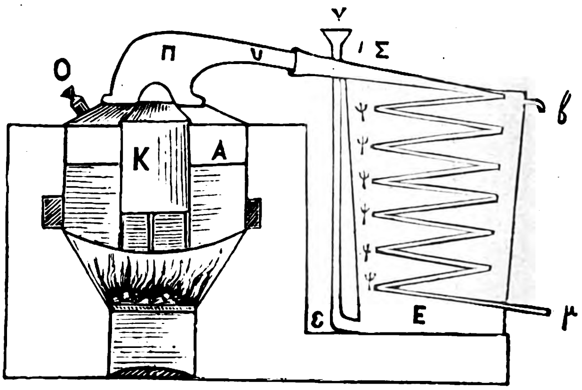

Σχ. 2

τὸ θερμὸν ὕδωρ ὅπερ ὡς ἐλαφρότερον εὑρίσκεται πάντοτε εἰς τὰ ἄνω στρώματα ἀνανεούμενον διὰ τοῦ *κάτωθεν* εἰσερχομένου ψυχροῦ. Διὰ τῆς βουλγαρικῆς διατάξεως ἀπομακρύνεται πάντοτε μέγα μέρος τοῦ ψυχροῦ ὕδατος καὶ μικρὸν τοῦ θερμοῦ, διὰ τοῦτο εἶνε ἀνάγκη πολὺ πλειοτέρου ὕδατος διὰ τὴν ψύξιν, ἥτις γίνεται ἀτελὴς καὶ διὰ τὸν λόγον ὅτι ὁ ψυκτήριος σωλὴν μὴ ὢν σπειροειδὴς ἐλαχίστην ἐπιφάνειαν παρέχει εἰς τὸ ὕδωρ πρὸς ψύξιν. Ἐκτὸς τῆς ἄνω περιγραφείσης ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι ἔτι τελειότεραι συσκευαί, δι' ὑπερθέρμου ἀτμοῦ κλπ. περὶ ὧν οὐ τοῦ παρόντος.

Τὸ διὰ τοῦ μ συναγόμενον ἀρωματικὸν ὕδωρ (ῥοδόσταμον) ἐν ᾧ ἐμπεριέχεται τὸ ῥοδέλαιον ὑποδέχονται ἐφ' ὅσον δείκνυται ἔτι ἐκμεταλλεύσι-

Digitized by Google

μον, εἰς ὑαλίνους λαγήνους ἢ βαυκάλεις καὶ ἀφοῦ ληφθῇ ἐκ πλειόνων ἀποστακτηρίων ἱκανὸν ποσὸν δι' ἕνα λέβητα ὑποβάλλουσιν αὐτὸ ἄνευ ῥόδων εἰς νέαν ἀπόσταξιν καὶ συνάγουσι τὸ ἀπόσταγμα εἰς τὰ καλούμενα φλωρεντινὰ ἀγγεῖα (Σχ. 3).

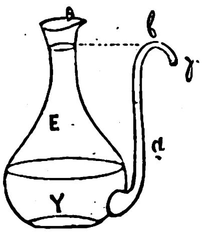

Σχ. 3

Εἰς ταῦτα τὸ ἐλαφρότερον ἔλαιον Ε ἐπιπλέει τοῦ βαρυτέρου ὕδατος Υ ὅπερ ὅσῳ πληροῦται τὸ δοχεῖον ἐκχύνεται διὰ τοῦ σωλῆνος αβγ, μέχρις οὗ τέλος ὅλον τὸ ἀγγεῖον πληρωθῇ ἐλαίου. Τὸ ὕδωρ τοῦτο ἐνέχει ἐν τούτοις ὀλίγον ῥοδέλαιον ἔτι καὶ χρησιμοποιεῖται ὡς ῥοδόσταμον, ὅπερ ἴσως κάλλιον κλητέον *ῥοδόσταγμα*. Τὸ δὲ λοιπὸν ἀσθενεστέραν εὐωδίαν ἔχον ὕδωρ, ὅπερ λαμβάνεται κατὰ τὴν ἀπόσταξιν, χρησιμοποιεῖται δι' ἐπίχυσιν εἰς νέον ποσὸν ῥόδων, ἀπόσταξιν κλπ.

Ἑπτὰ ὀκάδες ῥόδων δίδουσιν ἓν δράμιον ῥοδελαίου ἀξίας 3 δραχμῶν περίπου καὶ μίαν σχεδὸν ὀκᾶν ῥοδοστάμου πωλουμένην ἐπὶ τόπου ἀντὶ δραχμῆς. Οὕτω δηλ. ἑκάστη ὀκᾶ ῥόδων παρέχει πρόσοδον 58 λεπτῶν, ἀφ' ὧν ὅμως πρέπει ν' ἀφαιρεθῶσι τὰ ἔξοδα τῆς παρασκευῆς, καλλιεργείας κλπ. Πρὸς παρασκευὴν μιᾶς ὀκᾶς ῥοδελαίου, ἧς ἡ ἀξία εἶνε 1200 δραχμῶν περίπου, ἀπαιτοῦνται 2800 ὀκάδες ῥόδων προσφάτων· τὰ κάλλιστα δὲ πρὸς τοῦτο ἶνε τὰ ἀπριλιάτικα τριαντάφυλλα (τῆς Rosa Moschata) μετ' αὐτὰ δὲ τὰ Δαμασκηνὰ (τῆς Rosa Damascena).

★

Ἐδῶ τελειόνει ἡ παρέκβασις περὶ τῆς ἐξαγωγῆς τοῦ ἑτοίμου ἐν τοῖς ῥόδοις ῥοδελαίου καὶ ἐρχόμεθα εἰς τὸ κύριον θέμα περὶ τῆς συνθετικῆς αὐτοῦ παρασκευῆς.

Τὸ πολύτιμον τοῦτο αἰθέριον ἔλαιον, εἶνε κιτρινοπράσινον ῥευστὸν εἰδικοῦ βάρους 0,881,*) ἀπαρτίζεται δέ, ὡς τὰ πλεῖστα πτητικὰ ἔλαια, ἐκ δύο εὐδιακρίτων οὐσιῶν· μιᾶς στερεᾶς, *στεαρόπτητον* καλουμένης καὶ μιᾶς ῥευστῆς ἐλαιώδους, ἣν καλοῦσιν ὑγρόπτητον ἢ *ἐλαιόπτητον*. Τὸ στερεὸν εἶνε λευκὸν κρυσταλλικὸν κηροειδές πως τὴν ὑφὴν σῶμα ἐκ τῆς τάξεως τῶν λεγομένων παραφφινῶν· *οὐδεμίαν* ὀσμὴν ἢ γεῦσιν ἔχει, ὅσῳ πλειότερον δ' ἐξ αὐτοῦ ἐνέχεται ἐν τῷ ῥοδελαίῳ τόσῳ μικροτέρα ἶνε ἡ ἀξία τούτου. Διὰ τοῦτο ἐκ τοῦ πηξιγόνου βαθμοῦ αὐτοῦ (22—14ο Κελσίου) ἐξάγουσι συμπεράσματα περὶ τῆς ποιότητός του. Ὅσον ὀλιγώτερον στεαρόπτητον ἐνέχει τόσον δυσκολώτερον πήγνυται. Τὸ καθαρὸν στεαρόπτητον ἔχει πηξιγόνον βαθμὸν 37^0 Κελσίου. Καλεῖται δὲ πηξιγόνος βαθμὸς ὁ βαθμὸς καθ' ὃν πήγνυνται τὰ σώματα. Παραδόξως ὅμως ἐν τῷ ἐμπορίῳ προτιμῶσι πολλάκις τὸ εὐκολώτερον πηγνύμενον θεωροῦντες τὴν εὐπηξίαν ὡς ἀπόδειξιν γνησιότητος. Τὸ ἕτερον συστατικόν, τὸ κυρίως ἔλαιον, τὸ ἐλαιόπτητον, ἶνε τὸ παρέχον ἀξίαν εἰς τὸ ῥοδέλαιον.

Τοῦ ῥευστοῦ τούτου σώματος κατώρθωσαν ἐσχάτως ἀνεξαρτήτως ἀλλήλων ἐργαζόμενοι νὰ εὕρωσι τὴν πιθανὴν σύστασιν ὁ Μαρκόβνικωφ ἐν Μόσχᾳ καὶ οἱ Πόλεκ καὶ Ἔκκαρτ ἐν Βρέσλαου. Ἐκ δὲ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Σέμμλερ ἐν Γράϊφσβαλδ, φαίνεται βεβαία ἡ ἀναλογία τοῦ μὲ τὸ ἐλαιόπτητον τοῦ ἰνδικοῦ γερανιελαίου, ὅπερ *γερανιόλιον* ἐκλήθη. Κατ' ἀναλογίαν δύναται νὰ κληθῇ καὶ τὸ ἐλαιόπτητον τοῦ ῥοδελαίου *ῥοδόλιον*, ἢ ῥοδινόλιον, ὡς τὸ ἐκάλεσεν ὁ Ἔκκαρτ.

Εὑρέθη λοιπὸν ὅτι τὸ ῥοδόλιον (καὶ τὸ γερανιόλιον) εἶνε πρωταγωγὲς πνεῦμα καὶ δὴ οὐχὶ τῆς σειρᾶς τῶν λεγομένων ἀρωματικῶν ἑνώσεων, ἀλλὰ τῶν λιπαρῶν ἢ ἀλοιφατικῶν ἔχον τὸν τύπον $C_{10}H_{18}O$· ἐκ τούτου παράγεται τὸ ῥοδολικὸν ὀξὺ καὶ τὸ ῥοδολ-ἀλδεΰδιον [$C_{10}H_{16}O_2$ καὶ $C_{10}H_{16}O$], ἀκριβῶς ὅπως ἐκ τοῦ κοινοῦ οἰνοπνεύματος ἢ σπίρτου [C_2H_6O], παράγεται τὸ ὀξεικὸν ὀξὺ (ξεῖδι) καὶ τὸ κοινὸν ἀλδεΰδιον [$C_2H_4O_2$ καὶ C_2H_4O]. — Ἀπεδείχθη πρὸς τούτοις ὅτι τὸ ῥοδόλιον εἶνε ἕνωσις τοῦ αἰθυλενίου, ῥίζης γνωστοτάτης εὐκόλως συνθετικῶς παρασκευαζομένης [1]. Τὸ ῥοδόλιον ἶνε ἄχρουν ῥευστὸν ἔχον ὀσμὴν ἐντονωτάτην τοῦ ῥοδελαίου καὶ ζέον εἰς 110 βαθμοὺς Κελσίου.

Ἐξ ὅλων τούτων ἕπεται ὅτι μετ' ὀλίγον θὰ γνωσθῇ καὶ ἡ συνθετικὴ (τεχνητὴ) παρασκευὴ τοῦ ῥοδολίου τοῦ οὐσιώδους καὶ πολυτίμου συστατικοῦ τοῦ ῥοδελαίου, ἥτις δύναται νὰ καταστρέψῃ ἀρκετὰ σπουδαίαν πρόσοδον τῶν Βουλγάρων, οἵτινες ἐκ μόνης τῆς ἐπαρχίας Καζανλὴκ εἰσπράττουσιν δύω σχεδὸν ἑκατομμύρια δραχμῶν ($1^1/_2$ ἑκατ. φράγκων) ἐτησίως. Ἀλλὰ καὶ ἡ γνῶσις τῆς παρουσίας τοῦ ῥοδολίου εἰς ἕτερα αἰθέρια ἔλαια καὶ ἡ ἐξαγωγὴ αὐτοῦ ἐκ τούτων θὰ ὑποβιβάσῃ τὴν τιμὴν τοῦ ῥοδελαίου. Οὕτως ἡ χημεία ἀφοῦ ἄλλοτε διὰ τῶν ἀνακαλύψεων τοῦ Ὄφμανν ἔφερεν οὐσιωδεστάτην ἀνατροπὴν εἰς τὸ ἐμπόριον τῶν

*) Ἤτοι μία ὀκὰ αὐτοῦ ζυγισθεῖσα καταλαμβάνει 465 1/2 δράμια ὀκᾶς ὄγκου ἤτοι μετρηθείσης καὶ μία ὀκὰ αὐτοῦ μετρηθεῖσα, ζυγίζει 352 1/2 δράμια. Ἓν χιλιόγραμμον αὐτοῦ καταλαμβάνει ὄγκον 1135 κυβικῶν ἑκατοστομέτρων, μία δὲ λίτρα μετρικὴ αὐτοῦ ἕλκει 881 γράμματα.

1) Ἴδε Roscoe-Schorlemmer χημείαν, μετάφρασιν Ῥουσοπούλου σελ. 481 καὶ 613.

Digitized by Google

φυτικῶν χρωμάτων, τείνει σήμερον ν' ἀπαλλάξῃ τὴν Δύσιν καὶ τοῦ φόρου ὃν πληρώνει εἰς τὴν Ἀνατολὴν διὰ τὰ ἀρώματα. Ἴσως δὲ θὰ κατορθώσῃ νὰ καταστήσῃ καὶ τὸ σάκχαρον εὐθηνότερον διότι ἤδη εὑρέθη τρόπος **τεχνητῆς** παρασκευῆς τῶν σακχάρων, ὅστις τελειοποιούμενος δὲν εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐκμηδενίσῃ τὸ **φυσικῶς** ἐν τοῖς τεύτλοις καὶ τῷ σακχαροκαλάμῳ εὑρισκόμενον σάκχαρον.

*

Ἕτεραι σπουδαῖαι ἐργασίαι εἰσὶν αἱ γενόμεναι ἐπὶ τῆς **σπερμίνης**. Σπερμίνη ἐκλήθη οὐσία τις στερεὰ κρυσταλλικὴ ἥτις εὑρέθη εἰς τὸ σπέρμα καὶ ἥτις ἴνε ἡ δρῶσα βάσις τῶν πειραμάτων τοῦ Τίσσανωφ καὶ τοῦ Brown-Sequart, καθ' ἃ ἐνέσεις διὰ ῥευστοῦ ἐνέχοντος σπερμίνην δίδουσι νεανικὴν εὐρωστίαν καὶ εἰς αὐτὰ τὰ γεροντικὰ ἢ ἀσθενικὰ σώματα. Ἡ βάσις αὕτη ἀνευρέθη πρὸ δωδεκαετίας ὑπὸ τοῦ Σράϊνερ ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ σπέρματι, ὑπ' ἄλλων δὲ ἐν τῷ αἵματι τῶν λευχαιμικῶν καὶ εἰς τὰ ζωϊκὰ ἀποκρίμματα. Ὁ Λάϋδεν τέλος εὗρεν αὐτὴν εἰς τὰ πτύελα τῶν ἐκ βρογχικοῦ ἄσθματος πασχόντων.

Πρό τινος ἤρχισαν ἐν τῷ ἀνωνύμῳ (διὰ μετοχῶν) χημικῷ ἐργοστασίῳ τοῦ Βερολίνου (πρώην Σέριγκ) νὰ παρασκευάζωσιν αὐτὴν κατ' ἄγνωστον μέθοδον τεχνητῶς, ἤτοι συνθετικῶς· τὴν ἔφερον δὲ εἰς τὸ ἐμπόριον ὑπὸ τὰ ὀνόματα πρῶτον μὲν **σπερμίνη** εἶτα δὲ **Πιπεραζιδίνη** καὶ τέλος **Πιπεραζίνη**.

Συγχρόνως ὁ Λάδεμβουργ ἐν Κιέλῳ παρεσκεύασε διὰ θερμάνσεως ὑδροχλωρικῆς αἰθυλαινοδιαμμίνης οὐσίαν, ἣν ἐκάλεσεν **αἰθυλενιμμίνην**, εἶτα δὲ διαιθυλενοδιϊμμίνην.

Εἰς τὸ διάστημα τῶν τελευταίων δεκαετηρίδων εἶχον πρὸς τούτοις παρασκευάσει διάφοροι ἐρευνηταὶ ἐξ ἀμμωνίας καὶ διχλωριοαιθυλενίου ῥευστήν τινα βάσιν, ἣν ἐκάλεσαν ὁ μὲν Κλωὲ **ἀσετυλιάκ**, ὁ Νάτανσων **ἀσετυλαμμίνην**, ὁ δὲ Ὅφμαννκαὶ κατ' αὐτὸν ὁ ταῦτα γράφων **διαιθυλενοδιαμμίνην**· ὁ τελευταῖος ἀνέφερεν ὅμως ἐν τῇ κατὰ τὸ 1881 δημοσιευθείσῃ ἑλληνιστὶ ἐν Ἀθήναις πραγματείᾳ του, ὅτι αὕτη δὲν ἴνε ῥευστὸν ἀλλὰ στερεὸν κρυσταλλικὸν σῶμα, λίαν εὐεξάχνιστον καὶ λίαν ὑγροσκοπικόν, εὐδιαλυτότατον ἐν ὕδατι καὶ οἰνοπνεύματι, μὴ παραλαμβανόμενον ἐξ ὑδαροῦς διαλύσεως δι' αἰθέρος κλπ. (*)

Τελευταῖον δὲ ἀνεξαρτήτως ἀλλήλων ὁ Λάδεμβουργ, οἱ Μάγερτ καὶ Σμίθ καὶ ἰδίως πάλιν ὁ Ὅφμανν, ἀπέδειξαν ὅτι ἡ διαιθυλενοδιαμμίνη εἶνε πράγματι στερεὰ καὶ ὅτι ὡς ἐκ τῆς ταυτότος τῶν ἰδιοτήτων ἴνε πιθανώτατα αὐτὴ αὕτη ἡ **σπερμίνη** ἡ εὑρισκομένη ἐν τῷ ζωϊκῷ ὀργανισμῷ, καὶ ὅτι ὅλαι αὗται αἱ διαφόρων ὀνομασιῶν τυχοῦσαι βάσεις ἴνε μία καὶ μόνη ἥτις χημικῶς πρέπει νὰ καλεῖται διαιθυλενοδιαμμίνη, ἐμπειρικῶς δὲ ἢ ἰατρικῶς δύναται νὰ φέρῃ τὸ ὄνομα σπερμίνη ἢ ἄλλο τι ἐμπειρικόν.

Ἡ συνθετικὴ παρασκευὴ σώματος τοιούτου διὰ πολυπλοκωτάτων ἐνεργειῶν ἐν τῷ ὀργανισμῷ παραγομένου, καὶ ἔχοντος ἴσως τὰς ἄνω μνημονευθείσας φυσιολογικὰς ἰδιότητας, ἴνε ἓν ἔτι ἐκ τῶν ἀπείρων παραδειγμάτων, λίαν σπουδαῖον ὅμως, ὅτι διὰ τῆς τέχνης δύνανται πᾶσαι αἱ ἐν τῷ ὀργανισμῷ παραγόμεναι οὐσίαι νὰ παρασκευασθῶσιν.

*

Φαίνεται ὅτι ἡ διαιθυλενοδιαμμίνη εἶνε προωρισμένη νὰ παίξῃ καὶ ἕτερον σπουδαῖον μέρος εἰς τὴν θεραπευτικὴν καὶ δὴ ἡ φερομένη ὑπὸ τοῦ ἐργοστασίου Σέριγκ μὲ τὸ ὄνομα **Πιπεραζίνη** εἰς τὸ ἐμπόριον. Ἴνε γνωστὸν ὅτι αἱ παθήσεις τῶν λιθιάσεων καὶ τῆς ἀρθρίτιδος προέρχονται ἐξ ἀτελοῦς ἀποχωρισμοῦ τοῦ οὐρικοῦ ὀξέος ἐκ τοῦ αἵματος· ὡς διαλυτικὸν τοῦ ὀξέος τούτου ἐχρησίμευε μέχρι τοῦδε τὸ ἀνθρακικὸν Λίθιον, ὅπερ ὅμως δὲν διαλύει καὶ πολὺ εὐκόλως αὐτὸ σχηματίζον μάλιστα δυσδιαλυτότατον οὐρικὸν Λίθιον· ἀπεδείχθη λοιπὸν ἐσχάτως ὅτι ἡ διαιθυλενοδιαμμίνη ἢ Πιπεραζίνη διαλύει δωδεκάκις πλειότερον οὐρικὸν ὀξὺ ἢ τὸ ἀνθρακικὸν Λίθιον, σχηματίζουσα συγχρόνως εὐδιαλυτοτάτην οὐρικὴν πιπεραζίνην· πειράματα γενόμενα ἐν διαφόροις νοσοκομείοις ὑπέδειξαν τὴν εὐκολίαν μεθ' ἧς διαλύονται οἱ φυσικοὶ οὐρόλιθοι ἐν τῇ πιπεραζίνῃ, ἥτις θὰ τύχῃ οὕτω γενικῆς ἐφαρμογῆς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον καὶ θὰ λυτρώσῃ τὴν ἀπειρίαν τῶν ἀσθενῶν τῶν ἐκ τοιούτων νοσημάτων πασχόντων.

*

Ἕτερα νέα χημικὰ ἀξιοσημείωτα ἴνε ά) ἡ εὔκολος παρασκευὴ τοῦ ὀξυγόνου διὰ ψυχρᾶς ὁδοῦ κατὰ τὴν ὡραίαν μέθοδον τοῦ Κάσνερ ἐκ βαριοδιοξειδίου καὶ σιδηρικυανιοκαλίου, δι' ἧς παράγεται ἀκινδύνως, χωρὶς θερμάνσεως καὶ ταχύτατα τὸ ἐν λόγῳ ἀέριον.

β') Ἡ ὑπὸ τοῦ Caree ἐν Ἀμερικῇ εὕρεσις νέας μορφῆς τοῦ Ἀργύρου, ἐχούσης τὸ χρῶμα καὶ τὴν ὄψιν τοῦ Χρυσοῦ, καὶ ἐξηγούσης ἐν μέρει τὰς φαντασίας τῶν ἀλχημιστῶν ὡς παρατηρεῖ ὁ Berthelot.

γ') Ἡ εὕρεσις νέου στοιχείου ὅπερ ἐκλήθη Γνώμιον, μὴ ἐπιβεβαιωθὲν ἐν τούτοις ἀσφαλῶς.

*

Ἀναγινώσκων τις τὰ χημικὰ ἀρχεῖα ἐν οἷς δημοσιεύονται αἱ νεώταται ἔρευναι αἱ εἰς πάντα τὰ πανεπιστήμια καὶ πολυτεχνεῖα τῆς ὑφηλίου γινόμεναι, μηδ' αὐτῆς τῆς Ἰαπωνίας ἐξαιρου-

(*) Περὶ Ἱππαραφίνης καὶ τῶν βάσεων τοῦ αἰθυλενίου ὑπὸ Ο. Λ. Ρουσοπούλου ἐν Ἀθήναις 1881, σελ. 33, 39 κλπ.

Digitized by Google

μένης, δὲν δύναται ἢ νὰ καταληφθῇ ὑπὸ λύπης, δυσθυμίας καὶ ἀπογοητεύσεως βλέπων τὴν Ἑλλάδα ὑστεροῦσαν ἐν τῇ εὐγενεῖ ταύτῃ σταδιοδρομίᾳ. Πλὴν ἂς μὴ παραπονώμεθα δι' αὐτὸ μόνον διότι it is something rotten in the state of Danemark.

Ο. Α. ΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

ΑΡΧΑΙΑΣ ΟΙΚΙΑΣ ΛΕΙΨΑΝΑ

Μετὰ τὴν ἀνεύρεσιν τοῦ γνωστοῦ ψηφιδοθετήματος τῆς Μεδούσης ἐλήφθη πρόνοια πρὸς προφύλαξιν αὐτοῦ ἀπὸ πάσης φθορᾶς· διότι καὶ οἱ παῖδες τῆς συνοικίας ἐπ' αὐτοῦ ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας ὠρχοῦντο χωρὶς νὰ φοβῶνται οὔτε τὸ βλοσυρὸν τῶν ὀμμάτων τῆς Γοργοῦς, οὔτε τὴν εὐστροφίαν τῶν ὄφεων τῆς κόμης αὐτῆς, καὶ τὰ φιλάρχαια γραΐδια τῶν πέριξ ἐκεῖ διημέρευον μὲ τὴ δουλειά των, ἡ μὲν πλέκουσα τὴν κάλτσα της, ἡ δὲ ράπτουσα καὶ ταὐτοχρόνως μετὰ σοβαρότητος ὕφους θαυμασίας ἐκφέρουσα τὴν γνώμην αὐτῆς ἐπὶ τοῦ ἀνευρεθέντος ἔργου, ἥτις ἠκούετο ἐπαναλαμβανομένη εἰς ἑκάστην νέαν ἐπίσκεψιν τοῦ τυχόντος διαβάτου. Συχνὰ δ' ἔληγεν ἡ συζήτησις διὰ τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐν περιφρονήσει πρὸς τὸ ἔργον ἐκτοξευομένης φράσεως κατὰ τὴν ἀναχώρησιν:

— 'Αμὴ οὖλα τὰ σπίτια στὴν Πέτσα τέτοια ἔχουνε χάμω.

Καὶ ταῦτα μὲν ἦσαν ἀθῶαι ἐκφράσεις, οὐδὲν τὸ βλαβερὸν ἔχουσαι, ὅπως ἀκίνδυνοι σχετικῶς πρὸς τὰς δοκιμὰς δεσποινῶν καὶ δεσποινίδων αἵτινες ἠσκοῦντο διὰ τῶν ποδῶν καὶ τῶν ὀμβρελλῶν εἰς βάρος τῆς δυστήνου κεφαλῆς, ἥτις θὰ προυτίμα νὰ ἔβλεπε τὰ χώματα, ἅτινα ἐκάλυπτον αὐτὴν ἐπὶ τοσούτους αἰῶνας ἢ ὅ,τι ἠξιώθη νὰ ἴδῃ εἰς τὰ χίλια ὀκτακόσια ἐνενήντα δύο, καὶ ταῦτα πρὸς δοκιμὴν τῆς ἀντοχῆς τοῦ ψηφιδώματος. Πρὸς ἀποφυγὴν λοιπὸν πάντων τούτων ἀπεφασίσθη προσωρινῶς νὰ ταφῇ καὶ πάλιν ὑπὸ τὸ χῶμα, μέχρις οὗ ληφθῇ ὁριστικὴ ἀπόφασις περὶ αὐτῆς.

Κύριος οἶδε πόσον χρόνον θὰ διατελέσῃ ὑπόδικος.

*

'Εσκέφθην ὅμως ὅτι καλύπτων αὐτὴν διὰ χώματος ἠδυνάμην νὰ δοκιμάσω καὶ ἐν τοῖς πέριξ τῆς αὐλῆς, ἔνθα ἐφαίνοντο ἴχνη ἐξαπλώσεως τῆς οἰκοδομῆς, ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ ὅτι δυνατὸν ἦτο νὰ παρουσιασθῇ τι νεώτερον. Καὶ δὲν ἠπατήθην. Διότι ἀνοίξας δύο λάκκους εἰς δύο διάφορα σημεῖα πρὸς Ν. τῆς αὐλῆς τῆς Μεδούσης, εὗρον ψηφιδωτὸν ἔδαφος καὶ ἐν τούτοις. Διὸ ἀμέσως τῇ ἐπιούσῃ (διότι ἦτο Κυριακή), ὅτε ἐπέμφθησάν μοι ὑπὸ τῆς γενικῆς τῶν ἀρχαιοτήτων 'Εφορείας οἱ κατάλληλοι πρὸς τοῦτο ἄνδρες, ἤρχισα τὸν καθαρισμὸν τοῦ μέρους ἐκείνου, κυρίως ζητῶν τὰ περὶ τὸ κέντρον τῶν δαπέδων, ἴσως ὑπῆρχέ τι καλὸν καὶ ἐκεῖ. 'Εκ τῆς μικρᾶς δοκιμαστικῆς σκαφῆς τῆς μιᾶς ἐκείνης καὶ μόνης ἡμέρας, παρουσιάσθη μέρος τριῶν ἄλλων διαμερισμάτων τῆς οἰκοδομῆς, ὧν ὅμως τὸ σχῆμα δὲν δύναται ἔτι νὰ ὁρισθῇ διότι καὶ ὁλόκληρα δὲν προέλαβον νὰ καθαρίσω καὶ ταῦτα χωροῦσιν ἐντὸς τοῦ συνεχομένου οἰκοπέδου ὑπὸ τὸν τοῖχον αὐτοῦ. Τῶν διαμερισμάτων τούτων οἱ τοῖχοι σώζουσι τὸ δι' ἀμμοκονίας καὶ λεπτοῦ στρώματος γύψου ἐπίχρισμα μετὰ χρωμάτων. Τὸ ἔδαφος δ' αὐτῶν εἶνε ἐστρωμένον δι' ὡραίου ψηφιδωτοῦ ἀποτελουμένου ἐκ κύκλων τοῦ αὐτοῦ μεγέθους τεμνομένων καὶ ἀπαρτιζόντων διάφορα κυκλικὰ χωρίσματα διαφόρων χρωματισμῶν. 'Εν τῷ μέσῳ ἑκάστου κύκλου διαγράφεται μικρὸν κόσμημα ἐρυθρὸν καὶ λευκόν.

*

Εὐθὺς πρὸς Ν. τῆς αὐλῆς τῆς Μεδούσης ἀνοίγεται πολυγωνικὸν τὸ πρῶτον τῶν διαμερισμάτων, εἰς ὃ ἄγει θύρα, ἧς ὁ ἐκ φαιοῦ μαρμάρου οὐδὸς σώζεται κατὰ χώραν. 'Αντικρὺ τοῦ οὐδοῦ ταύτου ἀρχίζει σειρὰ βάσεων τετραγωνικῶν λίθου ἐγχωρίου, εἰς ἀπόστασιν μέτρου ἀπ' ἀλλήλων, ἐπὶ τῶν ὁποίων πιθανῶς ἔβαινον κίονες μικροί, ὧν πολλοὶ μαρμάρινοι ἀρράβδωτοι ἀνευρέθησαν ἐν τοῖς χώμασι. Καὶ κιονόκρανα δὲ 'Ιωνικὰ μικρὰ ἀνευρέθησαν ἐκεῖ καὶ βάσις τετραγωνικοῦ στύλου, παραστάτου καὶ πληθὺς κεραμέων θραυσμάτων. Πέραν τῶν τριῶν ἄνω διαμερισμάτων καὶ πρὸς Δ. παρουσιάσθη χώρισμα ἐστρωμένον διὰ πλακῶν πλινθίνων μεγάλων, οὗ καὶ τὰ κάτω μέρη τῶν τοίχων δι' ὁμοίων περιβάλλονται πλακῶν. Τὸ σύνολον τῆς οἰκοδομῆς ἐν γένει φαίνεται χωροῦν ἱκανῶς πρὸς Ν. ἀλλὰ καὶ πρὸς Β. πιθανῶς ὑπάρχουσιν ἄλλα μέρη αὐτῆς, ὁπόθεν φαίνεται ἡ πρὸς ταύτην εἴσοδος. Πέραν αὐτῆς πρὸς τοῦτο τὸ σημεῖον σώζονται ἴχνη τῶν παλαιῶν νεωσοίκων μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν ὁποίων βεβαίως φαίνεται ὅτι κατέλαβε τὸ μέρος τοῦτο τῆς δημοσίας γῆς ἡ ἀναφανεῖσα οἰκοδομή, ἥτις, ἵνα ὁρισθῇ καὶ χαρακτηρισθῇ ἀκριβῶς, πρέπει καὶ αὐτὴ νὰ καθαρισθῇ καὶ τὰ πέριξ πάντα νὰ ἐρευνηθῶσι δεόντως.

*

Μεταξὺ δὲ τῶν παντοίων τεμαχίων κεράμων, ἅτινα ἐν μεγάλῃ ἀπειρίᾳ ὑπῆρχον ἐν τοῖς χώμασιν ἀνευρέθη καὶ ὀρθοκέραμος ἐκ πηλοῦ ὕψους 0,20, πλάτους 0,48, τῶν συνήθων ἐπὶ τῶν ἄκρων τῶν στεγῶν, μετὰ λεπτῆς ἐπαλοιφῆς γύψου ἐπὶ τῆς προσθίας ἐπιφανείας, ἐφ' ἧς τὸ κόσμημα, ὅπερ εἶνε κατὰ τὰ λοιπὰ κοινότατον ἀνθέμιον, ὅπως συνήθως φέρεται ἐπὶ τοιούτου εἴδους κατασκευασμάτων. 'Εκεῖνο ὅμως ὅπερ παρουσιάζεται ὅλως ἰδιόρρυθμον ἐπὶ τοῦ κατασκευάσματος τούτου, εἶνε ὅτι ὡς διάκοσμον ἐν μέσῳ καὶ κατὰ τὴν βάσιν τοῦ κοσμήματος φέρει τὸ Γοργόνειον, τὴν κεφαλὴν τῆς Μεδούσης, ὑπὸ τὸν παλαιότερον τύπον ὅμως, στρογγύλην δίκην πανσελήνου γελῶσάν πως, μετὰ τῆς γλώσσης ἐκτὸς τοῦ στόματος καὶ τῶν ὄφεων ὑπ' αὐτὴν συνδεδεμένων εἰς κόσμον. Ὥστε τὸ κτίριον ἔφερε πέριξ ἐπὶ τῆς στέγης τόσας κεφαλὰς Μεδούσης ὅσαι αἱ σειραὶ τῶν κεράμων, αἵτινες εἰς τὸ τέρμα αὐτῶν εἶχον ἑκάστη ὀρθοκέραμον μετὰ τῆς δηλωθείσης παραστάσεως. Παράδοξος ἄνθρωπος ὁ κτήτωρ τῆς οἰκίας ταύτης καὶ ἰδιαιτέρα ὅλως ἡ μονομανία ἣν ἔτρεφε πρὸς τὰ Γοργόνεια! Ἴσως εἶχε ταῦτα ὡς κακῶν ἀλεξιτήρια. Ἄλλως δὲν ἑρμηνεύεται ἡ ἀπεικόνισις τόσων κεφαλῶν ἐπὶ τῶν ὀρθοκεράμων τῆς στέγης, μάλιστα δὲ

Digitized by Google

ἡ διὰ ψηφιδοθεσίας ἀρίστης παράστασις τῆς κεφαλῆς τῆς Μεδούσης ἐν ἰδιωτικῷ οἴκῳ, ὡς τοὐλάχιστον μέχρι τοῦδε δείκνυται ἡ οἰκοδομή.

Ἐν Πειραιεῖ τῇ 31ῃ Μαρτίου 1882.

ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΟΔΟΥ

Εἰς τὰ ἀρχαιολογικὰ προηγουμένου φύλλου τῆς «Ἑστίας» κατεχωρίσθη ἡ πληροφορία ὅτι ἀνευρέθη ὁ κατὰ τὴν ἱερὰν ὁδὸν ὑπὸ τοῦ Παυσανίου μνημονευόμενος ναὸς τοῦ Κυαμίτου. Τοῦτο δὲν εἶναι ἀκριβές. Ἐπειδὴ δὲ αἱ λίαν ἐνδιαφέρουσαι ἀνασκαφαὶ αὗται τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς ἀναγραφὴν διαφόρων ὀρθῶν τε καὶ μὴ πληροφοριῶν, καθῆκόν μου θεωρῶ νὰ παράσχω ὑμῖν βραχεῖαν ἀλλ' ἀκριβῆ περὶ τῶν ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν μου ἀνασκαφῶν σημείωσιν.

Αἱ ἀνασκαφαὶ ἐνηργήθησαν, καὶ θὰ ἐνεργηθῶσιν ἴσως ἔτι εἰς τὸ ἀπὸ τῆς μικρᾶς Μονῆς τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ μέχρι τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀφροδίτης τμῆμα τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ, ὅπερ κοινῶς ὡς περιοχὴ τοῦ Δαφνίου χαρακτηρίζεται· δηλ. ἀπὸ τοῦ 8ου μέχρι τοῦ 12ου σημερινοῦ σταδίου τῆς ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Ἐλευσῖνα ὁδοῦ.

Εἰς τρία σημεῖα τοῦ τμήματος τούτου ἠρξάμην ἀνασκάπτων συγχρόνως· α') εἰς τὸν λεγόμενον ναὸν τῆς Ἀφροδίτης (πρὸς ἐξακρίβωσιν ἂν ὄντως περὶ ναοῦ, καὶ Ἀφροδίτης ναοῦ, πρόκειται, καὶ πρὸς εὕρεσιν σχετικῶν ἀναθημάτων), β') εἰς τὴν Μονὴν Δαφνίου (πρὸς ἀνακάλυψιν τοῦ ἐκεῖ που εὑρισκομένου ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος) καὶ γ') εἰς τοὺς ἀπέναντι τῆς Μονῆς τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ χώρους (πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς διευθύνσεως τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ καὶ πρὸς ἐξακρίβωσιν καὶ χαρακτηρισμὸν κρηπιδωμάτων τινῶν, ὧν ἴχνη κατὰ διαστήματα ὑπεφαίνοντο).

*

Αἱ κατὰ τὸν λεγόμενον ναὸν τῆς Ἀφροδίτης ἀνασκαφαὶ ἐστέφθησαν ὑπὸ λαμπρᾶς ἐπιτυχίας. Ἐβεβαιώθη ὅτι πρόκειται οὐχὶ περὶ ναοῦ, ὡς ἀνακριβῶς σημειοῖ ὁ Παυσανίας, ἀλλὰ περὶ ἱεροῦ τῆς Ἀφροδίτης, ἀποκαλυφθέντος ἅπαντος, μετὰ τῶν εἰσόδων αὐτοῦ, τῶν διαφόρων βάθρων καὶ τῶν συνεχομένων οἰκοδομημάτων. Πλὴν τούτων ὅμως ἀπεκαλύφθη καὶ τὸ πρὸ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀφροδίτης ὑπὸ τοῦ Παυσανίου μνημονευόμενον «τεῖχος ἀργῶν λίθων θέας ἄξιον», ἀξιοθαύμαστον ἀληθῶς τετράπλευρον πολυγωνικὸν τεῖχος. Μεταξὺ δὲ τοῦ τείχους τούτου καὶ τοῦ ἱεροῦ ἀπεκαλύφθη τμῆμα τῆς ἀρχαίας ἱερᾶς ὁδοῦ μετὰ γλυκείας καμπύλης, φέρον τὰ ἴχνη τῶν ἁρμάτων καὶ αὐτὸν ἔτι τὸν ἑρμῆν τὸν κανονίζοντα δι' ἐπιγραφῆς τὴν ἑπτὰ ὀκτασταδίων (ῥωμαϊκῶν μιλίων) «ἐξ Ἄστεως» ἀπόστασιν, διδάσκον δὲ πρὸς τούτοις καὶ τὴν ὁδοποιητικὴν τῶν ἀρχαίων.

Ὁ διελθὼν ἄλλοτε ἐκεῖθεν, μόνος αὐτὸς δύναται νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν γενομένην ἐργασίαν καὶ τὴν ἐπελθοῦσαν ἐκπληκτικὴν καὶ ἀπροσδόκητον μεταμόρφωσιν.

Διάφορα ἀγαλμάτια Ἀφροδίτης (ἠκρωτηριασμένα ἀτυχῶς) μαρμάριναι περιστεραὶ καὶ μέλη γυναικείου σώματος (ἐνεπίγραφα καὶ μή), ῥόαι καὶ ἱκανὰ ἐνεπίγραφα βάθρα, οὐ μόνον κατέστησαν ἀναμφισβήτητον ὅτι περὶ Ἀφροδίτης ἱεροῦ πρόκειται, ἀλλὰ καὶ ἐδίδαξαν ἀσφαλῶς τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰς ἰδιότητας τῆς θεᾶς ταύτης ἐν τῇ Ἀττικῇ.

*

Ἐν τῇ Μονῇ Δαφνίου αἱ ἀνασκαφαὶ δὲν ἐπερατώθησαν ἔτι· καὶ εὑρέθησαν μὲν ἀληθῶς ἱκανὰ τεμάχια ἐξ ἀρχαίου οἰκοδομήματος, ὡς καὶ τὸ ἄνω μέρος κορμοῦ νεαρᾶς γυναικός, — ἴσως τῆς Κόρης — ἀρίστης μὲν τέχνης ἀλλ' ἄνευ τῆς κεφαλῆς ἀτυχῶς, χωρὶς νὰ δύναταί τις ὅμως νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι εὑρίσκεται εἰς τὰ ἴχνη τοῦ ἱεροῦ ἢ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐν ᾧ κατὰ τὸν Παυσανίαν ἔκειντο «Δήμητρος καὶ τῆς Παιδὸς ἀγάλματα καὶ Ἀθηνᾶς τε καὶ Ἀπόλλωνος». Ἴσως μάλιστα αἱ περαιτέρω ἀνασκαφαὶ ἀπαιτήσωσι τὴν σύγχρονον ἀπαλλαγὴν τοῦ ὀρθοδόξου ἑλληνικοῦ ναοῦ (ἀριστουργήματος βυζαντιακῆς τέχνης) ἀπὸ τῶν φραγκικῶν βαναυσουργημάτων.

*

Τέλος εἰς τοὺς ἀπέναντι τῆς Μονῆς τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ χώρους ἀπεκαλύφθη κρηπίδωμα 20 μέτρων — ἰδιωτικοῦ νεκροταφείου — παράλληλον τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ, δεικνῦον τὴν διεύθυνσίν της, καὶ χρησιμεῦον πρὸς ἀσφαλῆ ἐξακρίβωσιν καὶ ἀνεύρεσιν ταύτης· καὶ ἕτερον — τετράπλευρον — κρηπίδωμα ἐκεῖ που ἀπεκαλύφθη, (ἐν ᾧ ἀνευρέθησαν δύο τάφοι—ἴσως μεταγενέστεροι—καὶ μία νεκρικὴ κάλπη) ὅπερ ἠδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἀνήκει μᾶλλον εἰς μικρὸν ναόν· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ταύτῃ, πάλιν ἂν πρόκειται περὶ τοῦ Κυαμίτου καλουμένου ὑπὸ τοῦ Παυσανίου ἢ ἄλλου τινὸς δὲν δύναταί τις μέχρι τοῦδε τοὐλάχιστον ν' ἀποφανθῇ, ἐὰν οἱ περὶ αὐτὸ ἀνασκαπτόμενοι χῶροι δὲν φέρωσιν εἰς φῶς ἐπιγραφήν τινα καὶ ἀφοῦ μάλιστα ἀτυχῶς χαίνει παραπλεύρως φρικώδης καὶ παλαιοτάτη ἀσβεστοκάμινος!...

Εὐχῆς ἔργον ἤθελεν εἶναι ἂν διὰ σοβαρᾶς καὶ γενναίας ἀποφάσεως καὶ ἐργασίας ἀνεσκάπτετο ὁ ἀπὸ Προφήτου Ἡλιοῦ μέχρι τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀφροδίτης χῶρος, καὶ ἀπεκαλύπτετο τὸ ἐκ τεσσάρων τοὐλάχιστον σημερινῶν σταδίων τμῆμα τῆς ἀρχαίας ἱερᾶς ὁδοῦ, ἐφ' ἧς θὰ ἠδύνατό τις νὰ βαδίζῃ ὡς ἐν τῇ ἀρχαιότητι! Ὁποῖον ἱερὸν προσκύνημα θὰ ἐδωρεῖτο εἰς τὸν πεπολιτισμένον κόσμον ἡ ἀρχαιολογικὴ ἑταιρία!...

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ

ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΤΑ

Ἄτρωτος παῖς

Ἡ κάτωθι περιεργοτάτη ἀληθῶς διήγησις ἐδημοσιεύθη ἐσχάτως εἰς τὴν *Ἐφημερίδα τοῦ Ἀγράμ* ὑπὸ τοῦ ἐκ Πετρίγκια τῆς Κροατίας καθηγητοῦ Ζόχ.

Ἐν Σαραγέβῳ, ὅπου ἄλλοτε ἤμην διευθυντὴς τοῦ αὐτόθι γυμνασίου, διωργάνωσα, ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ δουκὸς Γουλιέλμου τῆς Βυρτεμβέργης, ἑορτὴν τῆς 1 Μαΐου διὰ τὴν νεολαίαν τοῦ σχολείου καὶ κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ἡτοίμαζα μετὰ τῶν μαθητῶν τοῦ σχολείου μικρὰν θεατρικὴν παράστασιν. Τότε μοὶ παρουσιάσθη μαθητὴς τῆς πρώτης τάξεως ὀνόματι Λέων Λέζι, ἡλικίας 16 περίπου ἐτῶν, καὶ μοὶ εἶπεν

Digitized by Google

ὅτι ἐπεθύμει νὰ παραστήσῃ τι ὅπερ θὰ ἤρεσκε γενικῶς. Ὅτε τὸν ἠρώτησα, τί ἦτο τοῦτο, μοὶ ἐζήτησε τὴν ἄδειαν νὰ ἔλθῃ μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ἰδιαιτέρως εἰς τὸ γραφεῖόν μου. Συγκατανεύσαντος ἐμοῦ, παρουσιάσθη μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ὁ Λέων Λέβι, παρετήρησε δὲ μετὰ προσοχῆς πέριξ καὶ ἀφοῦ ἐβεβαιώθη ὅτι εἴμεθα μόνοι ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ θυλακίου του μέγαν ἀριθμὸν βελονῶν, αἵτινες ὡμοίαζον πρὸς τὰς παχυτέρας τῶν καρφίδων μας, τινὲς ὅμως αὐτῶν εἶχον εἰς τὸ ἓν ἄκρον ὀπήν. Μόλις ἐπρόφθασα νὰ παρατηρήσω ἐκ τοῦ πλησίον τὰς βελόνας, ὅτε ὁ Λέβι εἶχεν ἤδη λάβει μίαν ἐξ αὐτῶν καὶ ἐτρύπησε δι' αὐτῆς τὴν παρειάν εἰς τρόπον ὥστε τὸ ἕτερον ἄκρον ἐξῆλθε διὰ τοῦ στόματος. Ἀμέσως ἔλαβεν ἄλλην βελόνην καὶ δι' αὐτῆς ἐτρύπησε τὴν δευτέραν παρειὰν καὶ προσήρτησεν ἀμέσως εἰς τὰς ὀπὰς τῶν βελονῶν δύο κωδωνίσκους, οἵτινες ἔκρουον, ἅμα ἔσειε τὴν κεφαλήν. Τὸν ἔβλεπον ἐνεὸς καὶ τὸν ἠρώτησα μόνον, ἐὰν δὲν ᾐσθάνετο πόνον, διότι ἔβλεπον καταφανῶς ὅτι αἱ βελόναι διεπέρων πραγματικῶς τὰς παρειάς. Ὁ Λέβι μοὶ ἀπήντησε διὰ μειδιάματος καὶ ἔσεισεν ἀρνητικῶς τὴν κεφαλήν, οὕτως ὥστε ἔκρουσαν πάλιν οἱ κωδωνίσκοι καὶ ἐγὼ ἐξεπλάγην ἔτι περισσότερον, διότι τὸ μειδίαμα τοῦ παιδὸς μὲ ἐβεβαίωσεν ὅτι πραγματικῶς δὲν ᾐσθάνετο πόνον. Πάραυτα ἔλαβεν ὁ Λέβι μεγαλητέραν βελόνην καὶ διέτρησε δι' αὐτῆς τὸ δέρμα ἄνωθεν τοῦ λάρυγγος. Δὲν ἠδυνήθην τότε παρὰ νὰ ἐρωτήσω, πῶς δὲν ἐξήρχετο αἷμα; — Ἄ, εἶπεν ὁ μάγος μου, θέλετε νὰ ῥεύσῃ αἷμα. Ἔχει καλῶς. Καὶ λαβὼν τὴν βελόνην τὴν ἐκίνησεν ἐδῶθεν καὶ ἐκεῖθεν καὶ πραγματικῶς, ἀληθινὸν αἷμα ἐκηλίδωσεν ἀμέσως τὸν λαιμὸν καὶ τὰς χεῖρας. Μετὰ ταῦτα ἀφήρεσεν ὁ Λέβι τὸν ἐπενδύτην του, ἐσήκωσε τὰς χειρίδας του καὶ μετ' ὀλίγας στιγμὰς εἶχε πληρώσει ἀμφοτέρους τοὺς βραχίονας βελονῶν, αἵτινες εἰσήρχοντο εἰς τὸ κρέας δύο ἕως τρία ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου κατὰ μῆκος καὶ ἓν ἕως ἓν καὶ ἥμισυ κατὰ βάθος πλαγίως διὰ τοῦ δέρματος. Ἔψαυσα διὰ τῶν χειρῶν μου τὰς βελόνας, τὰς ἐκίνησα ἐντὸς τοῦ κρέατος καὶ ἐβεβαιώθην ὅτι ἡ ἐνέργεια αὕτη δὲν ἐπροξένει εἰς τὸν παῖδα ἐλάχιστον πόνον. Κατόπιν ἔλαβεν ὁ Λέβι ἄλλην βελόνην μετὰ λαβῆς, ἐξήγαγε διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς τὴν γλῶσσαν, τὴν διέτρησε καὶ περιέστρεφε τὴν βελόνην οὕτως ὥστε ἡ γλῶσσα ἐφαίνετο ὡς κοχλίας. Μετὰ ταῦτα ἀφήρεσεν ὁ παῖς τὰς βελόνας ἀπὸ τοῦ κρέατος καὶ μοὶ ἐζήτησε σιγαρέτον. Ἀφοῦ τοῦ ἔδωκα ἓν καὶ τὸ ἤναψε εἰσέπνευσε τὸν καπνόν, ἔκλεισε τὸ στόμα, ἔφραξε τὴν ῥῖνα διὰ τῆς χειρὸς καὶ ἀνεφύσησε τὰς παρειάς. Καὶ ἰδού, ὁ καπνὸς ἐξήρχετο διὰ τῶν παρειῶν, εἰς τὰ μέρη ὅπου πρότερον ἦσαν αἱ βελόναι. Ἔπειτα ἔθεσεν ὁ Λέβι τὸ σιγαρέτον κατὰ μέρος καὶ ἠρώτησεν ἐὰν ἠδύνατο μὲ τὰ τεχνάσματα ταῦτα νὰ παρουσιασθῇ κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Μαΐου πρὸ τῆς Α. Β. Ὑψηλότητος. Ἐννοεῖται ὅτι συγκατένευσα, καὶ ὁ Λέων Λέβι ὅστις εἶχε καὶ ἰδιαιτέραν ἐνδυμασίαν διὰ τὰς παραστάσεις του, ἐξετέλεσε τὰ τεχνουργήματά του κατὰ τὴν εἰρημένην ἑορτὴν τοῦ Μαΐου, μετὰ τὴν θεατρικὴν παράστασιν πρὸ τοῦ δουκὸς τῆς Βυρτεμβέργης καὶ πάντων τῶν προυχόντων τῆς πόλεως, ἐξήγειρε δὲ τὴν γενικὴν περιέργειαν. Πρετοῦ ὅμως παραιτήσω τὸν παῖδα, τὸν παρεκάλεσα νὰ μοὶ ἐξηγήσῃ, πῶς ἔκαμε τοῦτο; Καὶ τότε ὁ Λέβι μοὶ διηγήθη τὰ ἑπόμενα:

«Ὁ πατήρ μου ἦτο ἰατρός. Ὅταν ἀπέθανεν ἤμην τριῶν ἐτῶν ὁ δὲ ἀδελφός μου δεκαπέντε. Ὅταν ὁ πατήρ μου εἶδεν ὅτι ἐπλησίαζε τὸ τέλος του καὶ θὰ εὑρισκόμεθα τότε ἐν μεγίστῃ πενίᾳ, καθότι δὲν εἶχε περιουσίαν, ἔκαμε τὸν ἀδελφόν μου κατασκευαστὴν καλαποδίων, εἰς ἐμὲ ὅμως ἤθελε νὰ ἀφήσῃ τι, ὅπερ, εἰς ἡλικίαν ἐλθόντα, θὰ μὲ ἔτρεφε. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον μοὶ ἐτρύπησεν ἀλλεπαλλήλως δι' ἀργυρᾶς βελόνης τὰς παρειάς, τὸν λαιμόν, τὴν γλῶσσαν καὶ τοὺς βραχίονας εἰς διάφορα μέρη καὶ ἐπέρασε διὰ τῶν ὀπῶν μετάξινα νήματα, ὅπως πράττουσι τοῦτο κατὰ τὴν διάτρησιν τῶν ὤτων. Τὰ νήματα ταῦτα ἐκίνει καθ' ἑκάστην ἔνθεν καὶ ἐκεῖθεν, ἤλειφε δὲ τὰς πληγὰς ἕως ὅτου ἐπουλώνοντο καὶ ἔμενε πανταχοῦ μία ὀπή. Ὅταν ἐπουλώνετο ἡ μία ὀπή, ἔκαμνε δευτέραν, τρίτην καὶ οὕτω καθεξῆς. Πρὸ τοῦ θανάτου του ἐπεφόρτισε τὸν ἀδελφόν μου νὰ θέτῃ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν βελόνας ἐντὸς τῶν ὀπῶν, διὰ νὰ μὴ κλείσωσι, καὶ ἐπὶ τέλους ἔπρεπε νὰ κάμω τοῦτο μόνος, καὶ ἔλαβα τοιαύτην εὐχέρειαν ὥστε χωρὶς πολλὰς δοκιμάς, ἐπετύγχανον ἀμέσως τὴν ὀπὴν διὰ τῆς βελόνης. Ἐὰν ἡ Αὐστρία δὲν κατελάμβανε τὴν χώραν μας, καὶ δὲν ἐγινόμην δεκτὸς εἰς τὸ γυμνάσιον (ὁ παῖς ἦτο πολὺ ἔξυπνος καὶ ὀξύνους), θὰ μὲ εἶχεν ἤδη ὁ ἀδελφός μου τοποθετήσει παρά τινι διευθυντῇ ἱπποδρομίου, ὅπου μετὰ βραχεῖαν ἐκπαίδευσιν θὰ ἐκέρδιζα τὰ πρὸς τὸ ζῆν.»

Τώρα μοὶ ἐξηγοῦντο τὰ πάντα. Δὲν ἦσαν μαγεῖαι ἀλλ' ἁπλῶς ἐκεῖνο ὅπερ καθ' ἑκάστην δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν εἰς τὰς γυναῖκας ὅταν προσαρμόζωσι τὰ ἐνώτια εἰς τὰ ὦτα. Ἐλησμόνησα ὅμως τὸ περὶ τοῦ αἵματος. Πρὸς ἐξήγησιν καὶ αὐτοῦ τοῦ «θαύματος» ἐξήγαγεν ὁ Λέων μου μικρὸν σακκίδιον ἐπίμηκες, ὅμοιον πρὸς μικρὸν λουκάνικον· Τὸ ἐξ ἐντέρου ἀρνίου κατεσκευασμένον τοῦτο λουκάνικον ἦτο πλῆρες βοείου αἵματος καὶ εἶχε μικράς τινας ὀπάς. Τοῦτο ἐκράτει κεκρυμμένον εἰς τὴν χεῖρα ὁ Λέβι καὶ ὅταν ἐζήτησα αἷμα, ἐπίεσε τὸ ἔντερον. Τότε ἐννόησα πάντα «τὰ μάγια». Ὅταν ἀργότερα παρέστην ἐν Σαραγέβῳ εἰς παράστασιν Τούρκων ταχυδακτυλουργῶν καὶ εἶδον νὰ ἀφαιρῶσι τὴν κόρην τοῦ ὀφθαλμοῦ, νὰ ἐμπήγωσιν ὀξεῖαν σπάθην εἰς τὴν κοιλίαν, νὰ τρώγωσι ξίφη καὶ μαχαίρας κτλ. κτλ. εὗρον πάντα τόσον φυσικά, ὅπως ὅταν ἔβλεπα ὡς παιδίον ὅτι ἤγγιζέ τις διὰ τῆς γλώσσης τὴν ῥῖνα, ἢ ἐκίνει τὰ ὦτα καὶ τὸ δέρμα τῆς κεφαλῆς. Διότι ἡ κόρη τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐξαρτᾶται μόνον ἀπὸ μυῶν, οἵτινες εἶνε ἐλαστικοὶ καὶ διὰ γυμνάσεως δύνανται νὰ ταθῶσιν ἀρκετά· καὶ ὅταν θέσῃ τις ὑπὸ τὴν ὀξεῖαν σπάθην στενὸν χάλκινον κρίκον αὐλακωτὸν ὅστις ἄλλως συμπίπτει μετὰ τῆς ζώνης τοῦ τεχνίτου καὶ ἑπομένως δὲν παρατηρεῖται, τότε δύναται διὰ πλατέος σφυρίου νὰ κτυπᾷ ὅσον θέλει ἐπὶ τῆς σπάθης διότι ἡ κοιλία εἶνε μαλακή. Τοιούτων τεχνασμάτων φανερῶν γνωρίζω δωδεκάδα ἀκόμη.

(Ρ*)

Digitized by Google

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Ἐν τῷ Συλλόγῳ τῆς Φιλολογίας ἐν Λονδίνῳ, ὁ καθηγητὴς Ὄφορδ ἔκαμε σπουδαίαν διάλεξιν περὶ τῶν γενομένων ἐν τοῖς τελευταίοις χρόνοις ἀνακαλύψεων ἀρχαίων ποιημάτων. Ἐμνημόνευσεν ἐν πρώτοις τὰ ἀξιόλογα καὶ περίεργα ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἠκρωτηριασμένα ἐπὶ παπύρου ἀντίγραφα, ὅσα εὑρέθησαν ἐν Ἡρακλείᾳ τῆς Καμπανίας, καὶ τὰ ἐν τῷ Βατικανῷ παλίμψηστα, τὰ ἐκδοθέντα ἐπιμελείᾳ τοῦ καρδιναλίου Ἀγγέλου Μάη, πρὸς δὲ τούτοις καὶ τὰ ἐν τοῖς μοναστηρίοις τῆς Συρίας ἐκ συριακῶν ἀντιγράφων ἐξαχθέντα ἀρχαῖα κείμενα. Διηγήθη ἔπειτα τὰ κατὰ τὴν ἀνεύρεσιν τῶν μυθιάμβων τοῦ Βαβρίου καὶ τὴν ἀποκατάστασιν ἀπολωλότων τινῶν μύθων τοῦ Φαίδρου. Τελευταῖον διέλαβε· 1) περὶ τῆς ἀνευρέσεως τῶν λόγων τοῦ Ὑπερείδου, εἴτε ὁλοκλήρων εἴτε ἐν ἀποσπάσματι, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ κατὰ Ἀθηνογένους λόγου, οὗ τὸ ἀρχέτυπον ἀντίγραφον ἀπόκειται νῦν ἐν Λούβρῳ· 2) περὶ τῶν «Πολιορκητικῶν» ἅτινα ἐξέδωκεν ὁ Κ. Βεσέρ· 3) περὶ τοῦ ἀποσπάσματος τοῦ Ἀριστοδήμου· 4) περὶ τοῦ συνταγματίου τοῦ πραγματευομένου τὸν κατὰ θάλασσαν πόλεμον, καὶ ἐκδεδομένου ἐπιστασίᾳ τοῦ καθηγητοῦ Μυλλέρου· 5) περὶ τῶν συριακῶν καὶ ἀρμενικῶν μεταφράσεων τῆς γραμματικῆς τέχνης Διονυσίου τοῦ Θρακός· 6) περὶ τῆς ἑλληνικῆς μεταφράσεως Διονυσίου τοῦ Βυζαντίου· 7) περὶ τῶν ἐκ Φαγιοὺν παπύρων, ἐξ ὧν ἐξηνέχθησαν εἰς φῶς τεμάχια ἐκ τοῦ Θουκυδίδου, Ἰσοκράτους, Ἡσιόδου, Πλάτωνος, καὶ ἐκ τῶν ἀπολομένων εὐριπιδείων τραγῳδιῶν «Ἀντιόπης» καὶ «Μελανίππης»· καὶ 8) περὶ τῆς «Ἀθηναίων Πολιτείας» καὶ τῶν μιμιάμβων τοῦ Ἡρώνδου ἢ Ἡρώδα.

— Ἐγένετο ἐσχάτως ἡ ἐπίσημος ὑποδοχὴ τοῦ Πέτρου Λωτῆ ἐν τῇ Γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ. Ὁ γλυκύτατος συγγραφεὺς τῶν *Ἁλιέων τῆς Ἰσλανδίας* διεδέχθη, ὡς γνωστόν, τὸν Ὀκτάβιον Φεγιέ, τοῦ ὁποίου κατὰ τὰ εἰθισμένα ἔπλεξε τὸ ἐγκώμιον. Ἀλλ' ὁ Λωτῆ μὴ ἀρκεσθεὶς εἰς τοῦτο μόνον ὡμίλησε πολλὰ καὶ περὶ ἑαυτοῦ, ἐξετόξευσε δέ, παρὰ τὰ ἀκαδημαϊκὰ ἔθιμα, δριμυτάτας ἀποστροφὰς πρὸς τοὺς φυσιολόγους καὶ ψυχολόγους-μυθιστοριογράφους, ἐννοῶν διὰ τούτου ἰδίως τὸν Ζολᾶ καὶ τὸν Μπουρζέ. Εἰς τὸν Λωτῆ ἀπήντησεν ὁ Μεζιὲρ ἐκδηλώσας τὴν πρὸς αὐτὸν καὶ τὸ ἔργον του ἐκτίμησιν τῆς Ἀκαδημίας, ἥτις ἐμπράκτως ἤδη ἐξεδηλώθη διὰ τῆς ἐκλογῆς του.

— Ὁ ἐν Παρισίοις Σύλλογος πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἑορτάζει κατὰ τὴν 5 Μαΐου ν. τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα του. Κατὰ τὴν ἐπίσημον ἡμέραν, ἥτις θὰ πανηγυρισθῇ ἐπαξίως, πλὴν ἄλλων θὰ ἐκφωνήσῃ λόγον ὁ Ρενάν.

— Ἐν τῇ Φιλολογικῇ Ἑταιρίᾳ τῆς Κανταβριγίας, κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 10 Μαρτίου, ὁ καθηγητὴς Ῥόβινσων ὡμίλησε περί τινος ἑλληνικοῦ κώδικος, χρονολογουμένου ἀπὸ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος καὶ περιέχοντος 1) ἑλληνικὸν γλωσσάριον· 2) χριστιανικὰ ᾄσματα, πεποιημένα εἰς ἰαμβικοὺς στίχους· 3) ἐξαμέτρους Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ καὶ 4) τεμάχια, ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ Σύνοδον. Τὸ γλωσσάριον εἶναι κατὰ τοῦτο πολύτιμον, ὅτι δι' αὐτοῦ δύναται νὰ ἐπιδιορθωθῇ πολλαχοῦ καὶ συμπληρωθῇ τὸ λεξικὸν τοῦ Ζωναρᾶ. Ὁ καθηγητὴς Ῥόβινσων προτίθεται νὰ δημοσιεύσῃ προσεχῶς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος χειρόγραφον.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΡΑ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΙΑΣ

Οἱ ἀναγνῶσται τῆς Ἑστίας εὐχαρίστως βεβαίως θὰ γνωρίσωσι τὴν περικαλλῆ μορφὴν τῆς φιλελληνικωτάτης Αὐτοκρατείρας Ἐλισάβετ. Ἡ εἰκὼν εἶνε παλαιοτέρων χρόνων, διότι ἡ Αὐτοκράτειρα δὲν φωτογραφεῖται πλέον, ἐκ φιλαρέσκου ἴσως ἰδιοτροπίας. Ἡ Ἐλισάβετ μετὰ τόσας ἠθικὰς ταλαιπωρίας δὲν εἶνε πλέον ὁποία παρίσταται εἰς τὴν εἰκόνα, μία τῶν ὡραιοτέρων γυναικῶν τῆς Εὐρώπης, ἀλλὰ διατηρεῖ καταφανῆ τὰ λείψανα τῆς προτέρας καλλονῆς.

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ

Ὀφιοειδὴς γραφὴ

Γραφὴ ὀφιοειδὴς ἢ κυματοειδὴς λέγεται ἐκείνη τῆς ὁποίας οἱ στίχοι καὶ αὐταὶ αἱ λέξεις ἀνέρχονται καὶ κατέρχονται ἀδιαλείπτως. Ἡ Γραφολογία ἀποδίδει εἰς τοὺς ὀφιοειδῶς γράφοντας: *Εὐστροφίαν πνεύματος* καὶ τὰ συναφῆ ταύτης καλὰ καὶ κακὰ προσόντα.

ΓΡΑΦΟΛΟΓΟΣ

ΠΑΙΓΝΙΑ

Μαθηματικὸν πρόβλημα

Ἔμπορος δαπανᾷ κατ' ἔτος 4000 δραχμῶν ἐκ τῶν κεφαλαίων ἅτινα διαχειρίζεται καὶ ὅμως κατ' ἔτος ἡ περιουσία του αὐξάνει κατὰ τὸ 1)3 τοῦ ὑπολειπομένου ποσοῦ καὶ διπλασιάζεται μετὰ 3 ἔτη. Ποῖον κεφάλαιον εἶχε κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ πρώτου ἔτους;

[Εἰς τοὺς πρώτους λύτας ἐξ Ἀθηνῶν, ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ θὰ δωρηθῶσιν εἰς ἕκαστον ἀνὰ ἓν βιβλίον].

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας. 1892—63

Digitized by Google

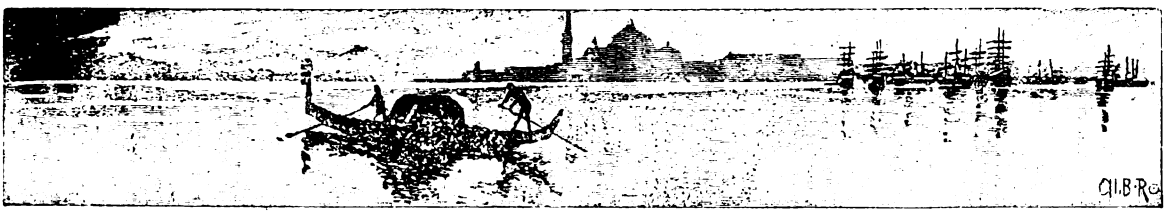

ΑΙ ΦΥΛΑΚΑΙ ΤΟΥ ΝΑΥΠΛΙΟΥ

ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ

Πρώτη μου δουλειά, όταν έφθασα είς τό Ναύπλιον, ήτο νά ίδώ τό Παλαμήδι. Μέ μισοκομένα γόνατα άνέβην τά χίλια όκτακόσια όγδόντα σκαλοπάτια του κ' έφθασα είς τήν κορφή. Έστριψα άριστερά κάτω άπό μία πύλη, πώχει τόν λέοντα τών Βενετσάνων έπάνω της κ' έτράβηξα ίσα 'ς τοῦ Μιλτιάδη. Βέβαια σύμπτωσις, άλλά λυπηρά σύμπτωσις είνε οί φοβερές αύτές φυλακές νά έχουν τό όνομα τοῦ άμοιρου στρατηγοῦ τῶν 'Αθηναίων, ό όποῖος καί αύτός είς τά σίδερα έξεψύχησε.

Καί τί φοβερές φυλακές· τί κρύο καί άψυχο κτίριο, άλήθεια! Φαντάζομαι τί άνατριχίλα θά πιάνη τόν δυστυχισμένο κατάδικο όταν διά πρώτην φοράν τό βλέπει άπ' έξω. Τό λιοντάρι μέ τόν τρανό βρυχηθμό του· ή τίγρις μέ τό άναμαλλιασμένο πρόσωπο καί τά φλογερά μάτια της· αύτός ό δράκος τοῦ παραμυθιοῦ μέ τό φοβερόν όγκος του καί τά τροχισμένα δόντια του όταν τ' άνοιγε τριγύρω κ' έλεγεν — ώχ, ώχ! άνθρωπινό αίμα μυρίζει! όχι, δέν έφόβιζε τόσον όσον τό κτίριον αύτό μέ τήν έρημία καί τήν σιωπή του. Στέκεται όλόρθο έκεῖ βαρύ, έκπληκτικό, μέ τά πλατειά στήθη του έμπρός κατά τό Άργος, μέ μιά σιδερένια πύλη 'ς τή μέση, μέ ζωνάρι έπάνω κ' έπάλξεις όδοντωτάς ώσάν ένα έπίγειο στόμα τῆς Κολάσεως, όλάνοικτο.

Ό σκοπός μοῦ άνοιξε τήν πύλη κ' έμπῆκα είς μία μικρή λιθοστρωμένη αύλή. Δεξιά όρθιο έψήλωνε τό τεῖχος, άριστερά σκάλα πέτρινη άνέβαινεν είς τό έπάνω δῶμα, όπου τό φυλακεῖον κ' έφθανε τάς έπάλξεις γύρω. Έξω άπό τό φυλακεῖον έκάθητο ό άξιωματικός μέ τόν έπιστάτη καί 'ς τήν ξυλίνη γέφυρα ποῦ έβγαινεν άπό τόν ένα τοῖχο είς τόν άλλον έπηγαινοήρχετο άλλος σκοπός μέ τό όπλον είς τό χέρι.

Έπῆγα ίσα είς τήν γέφυρα, έσκυψα κ' είδα διά πρώτην φοράν τούς φυλακισμένους. Οί περισσότεροι ήσαν έξω, είς τήν τετράγωνη μικρή αύλή. Τά δώματα άνοίγουν άπό τές έπτά ώρες τό πρωί έως τές πέντε τό βράδυ καί βλέπουν λίγη μέρα καί παίρνουν λίγην άναψυχή οί κατάδικοι. Άλλοι έπεριπάτουν άπάνου κάτου, μέ μικρά μουδιασμένα βήματα, δύο δύο ή τρεῖς τρεῖς μαζί· άλλοι καταμόναχοι, μέ χαμηλωμένο κεφάλι, συλλογισμένοι· άλλος έπαιρνε νερό· ένας μέ ποδιά, κάμνων τόν παντοπώλην έκεῖ μέσα, έδιδε καφέδες έπάνω είς στραβοχειλιασμένο δίσκο· άλλοι καθισμένοι είς τά πεζούλια έπριόνιζαν ξυλάκια εἴτ' έγλυφον κόκκαλα διά τήν τέχνη τους· ένας έστριφε άλύσια· άλλος έπλεκε καλτσοδέτες καί τρεῖς άλλοι είς τή γωνιά άπάνου είς μία σανίδα, μισόγυμνοι έσαπούνιζον τ' άσπρόρρουχά τους!

Κάποιος έσήκωσε τό κεφάλι του καί μ' είδε. Μέ μιάς όλα τά μάτια, γαλανά καί μαῦρα καί μπιρμπιλά μάτια, έστηλώθησαν όλα έπάνω μου. Κ' εύθύς άρχισαν όμάδι, άλλοι έδῶ, άλλοι έκεῖ, νά τρέχουν είς τά δώματα καί νά έτοιμάζουν τά έργόχειρά τους. Βλέπω ένα καί μοῦ σηκώνει είς ψηλό κοντάρι τό κουτάκι του γεμάτο άπό κεντητούς σουγιάδες καί πίπες. Άλλος ψηλώνει ένα κοντάρι μέ καρέλι είς τήν κορφήν καί σύρων τό σχοινί μοῦ άνεβάζει τό καλαθάκι του γεμάτο άπό κοκκαλένια πόμολα καί σουγιάδες καί χιλάλια. Άλλος μοῦ ρίχνει τό μαντῆλι του μ' ένα κόμπο· λύνω τόν κόμπο κ' εύρίσκω ένα βούρδουλα όμορφοπλεμένον άπό λεπτό άσπρο σύρμα. Κ' έμεναν όλοι όρθιοι· έκεῖνος μέ τό καλάθι, ζωσμένο κρατῶν τό σχοινί είς τήν μέση του· ό άλλος μέ τό κοντάρι στηριγμένο είς τά στήθη του έμισότρεμε άλλά έστεκε κολῶνα μέσα είς τήν αύλή κ' έπερίμενεν. Οί άλλοι μέ τά μαντήλια μοῦ έγνεφαν νά τούς τά ρίξω μέ άλλον κόμπον, τῆς έπιθυμίας των, ένῷ τ' άσπρα τους πρόσωπα, καί τά χείλη τους τά ψημένα μοῦ έχαμογέλων δίχως όρεξι καί οί λοιποί έκύτταζαν μ' ένδιαφέρον τό τί θά κάμω καί τί θά δώσω. Καί ό καλός άξιωματικός ποῦ έστεκεν είς τό πλευρό μου έλεγεν ότι όλοι έκεῖνοι ήσαν διά θάνατον εἴτε ίσοβίως καταδικασμένοι καί μ' έδειχνε έναν έναν, μέ τ' όνομά του καί τά πικρά του κατορθώματα.

— Νά, έκεῖνος είνε ό Σπανός, ό ληστής. Έκεῖνος ό Ρεντίφης άπό τό Χέλι. Τοῦτος είνε 'πιζωήτης· τοῦτος θανατοφόρος.

Digitized by Google

Εἰς μία γωνιὰ τῆς αὐλῆς βλέπω τὴν θύρα μανταλωμένη καὶ τρία κεφάλια ποῦ κύτταζαν ἀπὸ τὸ στρογγυλὸ σιδηροφραγμένο παραθύρι. Λιοντάρια μέσα εἰς τὸ κλουβὶ δὲν θὰ κύτταζαν ἔτσι.

— Αὐτοὺς γιατὶ τοὺς ἔχετε κλεισμένους; ἐρώτησα τὸν ἀξιωματικόν.

— Ἐκεῖ εἶνε ὁ Ἀράπης· ὅποιοι κάνουν ἄτακτα τοὺς βάνουμ' ἐκεῖ. Αὐτοὶ ἐπιάστηκαν προχθὲς μὲ τοὺς ἄλλους μέσα 'ς τὴ Στενή.

— Γιατὶ 'πιάστηκαν;

— Γιὰ τὰ πολιτικά· ἔχουν κόμματα κ' ἐδῶ μέσα· εἶνε παρέες παρέες καὶ μὴ γυρεύῃς τί τραβοῦμε κάθε ἡμέρα. Χθὲς ἐμαχαίρωσαν ἕνα.

— Κ' ἡ Στενὴ ποιὰ εἶνε;

— Νά την.

Ἐφθάσαμεν εἰς τὴν ἄλλην ἄκρη τῆς γεφύρας. Σκύφτω κάτω· σκοτάδι. Ὅταν ἐσυνήθισαν τὰ μάτια μου βλέπω εἰς στενὴν αὐλήν, τριῶν πηχῶν μάκρος καὶ μιᾶς μόνον πλάτος, εἴκοσι εἰκοσιπέντε ἀνθρώπους, ἐλεεινούς, ἀγρίους, πατεῖς με πατῶσε, τὸν ἕνα κοντὰ εἰς τὸν ἄλλο. Καὶ αὐτὴ ἦτο ἡ αὐλὴ ὅπου τοὺς ἔβγαζαν νὰ ἰδοῦν τὸ φῶς τῆς ἡμέρας! Καὶ μέσα εἰς τὸ ντουβάρι, ὡσὰν δύο σπηλιές, ἦσαν δύο δώματα ὅπου τοὺς ἐμαντάλωναν τὴν νύκτα. Ὅσοι ἦσαν ἔξω τὴν ὥραν ἐκείνην ἦσαν ἀπὸ τὸ ἕνα μόνο δῶμα· τοῦ ἄλλου ἦσαν κατάκλειστοι. Διότι ἀπὸ τοὺς συχνοὺς καυγάδες των, οἱ ἴδιοι ἐζήτησαν νὰ μένῃ ἀπὸ μισὴν ἡμέρα κάθε δῶμα ἀνοικτόν, διὰ νὰ μὴ σμίξουν καὶ πετσοκοποῦν καμμιὰ ὥρα.

— Κ' ἐδῶ βάζομε ὅσους δὲν κάνουν φρόνιμα· μοῦ εἶπεν ὁ ἀξιωματικός.

— Πῶς περνοῦν τὴν ἡμέρα τους· τὸν ἐρώτησα.

— Ὅσοι ξέρουν τέχνη κάτι κάνουν· οἱ ἄλλοι ἔτσι γυρίζουν.

— Διαβάζουν τίποτε;

— Μπά. Μιὰ φορὰ τοὺς ἔφεραν ἱερὰ βιβλία ἀπὸ τὴν βασίλισσα· μὰ τά 'σχισαν ἀμέσως. Κ' ἐγέλασεν, ὁ καλὸς ἄνθρωπος, κατακρίνων αὐτούς.

Μὰ ἐγὼ δὲν ἐγέλασα οὔτε τοὺς κατακρίνω. Πῶς θέλετε νὰ διαβάσουν καὶ τί Θεὸ νὰ δοξάσουν, οἱ δύστυχοι ἐκεῖ μέσα; Ὁ ἄνθρωπος διαβάζει καὶ δοξολογεῖ τὸν Θεὸν διότι τὸν ἀφίνει καὶ ζῇ καὶ χαίρεται τὸ φῶς καὶ τὰ καλά του, ὅταν ἔχῃ ἥσυχο τὸ μυαλό. Τί ἥσυχον ὅμως μυαλὸ θὰ ἔχουν αὐτοί, ποῦ ἄλλοι κάθε ὥρα καὶ κάθε στιγμὴ τοῦ ὕπνου τους βλέπουν ἀπάν' ἀπὸ τὸ κεφάλι τους τὸν Ἀμοιραδάκη μὲ τὴν φοβερή του μηχανὴ καὶ ἄλλοι λογαριάζουν πῶς δὲν θὰ ἔβγουν ἐκεῖθε παρὰ νεκροί, πῶς δὲν θὰ ἰδοῦν ποτὲ πλέον, ποτὲ οὔτε πατρίδα, οὔτε συγγενεῖς καὶ φίλους, οὔτε θὰ σφίξουν εἰς τὴν ἀγκαλιά τους γυναῖκα, οὔτε θ' ἀναστήσουν παιδιά; Καὶ θέλετε οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ νὰ μὴν εἶνε ἀνήμεροι, νὰ μὴν ἔχουν μοναχή των φροντίδα πῶς νὰ ἐλευθερωθοῦν. Νὰ ἐλευθερωθοῦν ὄχι μόνον ἀπὸ τὰ σίδερα ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν βρῶμα, ἀπὸ τὴν ψεῖρα, ἀπὸ τὴν ὑγρασία ποῦ τοὺς σκάβει νυχτημέρα τὰ κουφάρια. Ἕνα βρώμιο σῶμα, πῶς θέλετε νὰ ἔχῃ τὸν νοῦν του εἰς τὸν ἀμόλυντο δημιουργό, καὶ νὰ κυττάζῃ μὲ ἀγαθὸ μάτι τὸν ἔξω κόσμο; Βρώμιο σῶμα, βρώμια θὰ κάμῃ καὶ τὴ ψυχή. Ἂς ἔλθῃ ἐκεῖνο τὸ ἀφηρημένο σκίασμα τοῦ Νόμου νὰ γίνῃ διὰ μία στιγμὴ ἄνθρωπος ὡσὰν αὐτοὺς καὶ τότε τὰ 'μιλᾶμε.

— Θέλεις νὰ πᾷς καὶ μέσα; μ' ἐρώτησε προθύμως ὁ ἀξιωματικός.

Ἐστάθην νὰ ἐρωτήσω τὸν ἑαυτόν μου. Μ' ἐντροπήν μου τ' ὁμολογῶ ὅτι ἡ καρδιά μου εἶνε πατσαβούρα. Οὔτε εὔκολα συγκινεῖται οὔτε εὔκολα θλίβεται. Ὅπου καὶ ἂν εὑρεθῇ μένει πάντοτε ὡσὰν τὴν πλάκα κρύα, ποῦ δέχεται ἀτάραχη τὸ χαλάζι τοῦ χειμῶνα καὶ τὸν ἥλιο τοῦ καλοκαιριοῦ· τῆς ἄνοιξις τὴν ὑγρὴ πνοὴ καὶ τὰ μαραμένα φύλλα τοῦ φθινοπώρου, χωρὶς οὔτε νὰ ραγισθῇ ποτὲ οὔτε νὰ χορταριάσῃ. Μὰ φαίνεται τόσο θλιβερὴ ἦτο ἡ εἰκόνα ποῦ εἶχα ἐμπρός μου ὥστε κι' αὐτὴ ἐσυμπόνεσε.

— Ὄχι, εἶπα· εὐχαριστῶ.

Κ' ἔφυγα σύνωρα μακρυὰ μὲ ἀνατριχίλα καὶ φόβο, μήπως μὲ πάρουν διὰ τῆς βίας καὶ μὲ χώσουν ἐκεῖ.

*

Ὅμως ἔπειτ' ἀπ' ὀλίγο ἡ καρδιά μου ἀφῆκε τὲς παιδιάτικες αὐτὲς ἀδυναμίες. Μέσα εἰς τὸ Ναύπλιον ὅπου ἐγύριζα κ' ἔσφιγγα τὸ χέρι τοῦ Ἀμοιραδάκη κ' ἐδοκίμαζα τὸ πικρὸ ψωμὶ τῶν καταδίκων τοῦ Βουλευτικοῦ, καὶ ἄκουγα ἀδάκρυτος τὰ φουσκωμένα λόγια τῶν θεατρίνων τοῦ Τζαμιοῦ, τὰ ἐρωτικὰ τερτίπια καὶ τὰ ξυλοκοπήματα τοῦ Στοιχειοῦ, κ' ἔβλεπα, ἀλλοίμονο! τὰ περασμένα νειάτα τῆς κυρὰ Γλυκερίας, ἦλθα πάλιν εἰς τὸν ἑαυτόν μου. Ἡ πλάκα ἔγεινε πάλι πλάκα. Καὶ ἡ δίψα μονάχα, ἡ δίψα νὰ ἰδῶ καὶ νὰ τ' ἀκούσω ὅλα, ὅ,τι ἦτο καὶ ἀκόμη ὅ,τι δὲν ἦτο εὔκολο, μ' ἐκυρίευσε μὲ διαβολικὴ ἐνέργεια. Διατὶ τάχα μόνον νὰ τοὺς ἰδῶ; Διατὶ νὰ μὴν ὁμιλήσω καὶ μὲ τὸν Σπανὸ καὶ μὲ τὸν Ντερβίση καὶ μὲ τοὺς ἄλλους κακούργους. Νὰ μὴν ἰδῶ πῶς ζοῦν, τί τρώγουν, πῶς κοιτάζονται;

Τὸ ἐπῆρα ἀπόφασι καὶ μίαν αὐγὴ ἐτράβηξα ἴσα διὰ τὸ Παλαμήδι. Ἀνέβην πάλι τὰ σκαλοπάτια του, κ' εὑρέθηκα εἰς τοῦ Μιλτιάδη.

— Καλῶς ὥρισες· ἔλ' ἀπάνου· μοῦ φώναξεν ὁ ἀξιωματικός.

— Ὄχι· θαμπῶ μέσα.

Δὲν ἤθελα νὰ πάγω εἰς τὴν γέφυρα ἀπὸ φόβο μήπως πάθω τὰ ἴδια. Ἕνας σκοπὸς μ' ἄνοιξε μία χονδρὴ θύρα καὶ τὴν ἐμαντάλωσε πίσω μας. Ἀλλὰ δὲν ἤμουν εἰς τὴν αὐλὴ παρὰ εἰς τὸν τοῖχο, μέσα εἰς τὰ σωθικὰ τοῦ τοίχου, ἀνάμεσα

Digitized by Google

εἰς δύο θύρες σιδερένιες. Βαθὺ σκοτάδι· νέκρα καὶ κρύο· τάφος σωστός! Ἀλλοίμονο κι' ἂν ἔμενα μιὰν ὥρα μοναχὸς ἐκεῖ μέσα! Τί θέλετε παραμύθια; νὰ τὰ σπίτια τῆς Λάμιας, τῆς φοβερῆς Λάμιας ποῦ εἶχε δασκαλεμένες τὲς θύρες της καὶ ἅμα ἐπάταγε τὸ κατῶφλι τους κανένας ἄμοιρος διαβάτης, ἔκλειναν μονάχες σύνωρα, σὰν σαγονιὲς φοβεροῦ θεριοῦ κ' ἡ Λάμια τοὺς ἐμαρμάρωνεν. Ὁ Μιλτιάδης εἶνε φοβερώτερη Λάμια· δὲν τοὺς μαρμαρώνει ἐκείνους ποῦ πέσουν εἰς τὰ βρόχια του· τοὺς ρουφᾷ ἀργὰ ἀργὰ τὸ αἷμα· τοὺς σκάφτει σὰν ἐπίβουλο σαράκι τὰ κόκκαλα, τοὺς λύνει ἕνα ἕνα τοὺς ἁρμούς· τοὺς παίρνει τὸ φῶς, τὰ νειάτα, τὴν ὑγεία καὶ εἰς τὸ τέλος ἢ τοὺς δίνει εἰς τὰ χέρια τοῦ Ἀμοιραδάκη, εἴτε τοὺς ρίχνει πάλιν εἰς τὸν κόσμο, ἄνοστα πλέον κουφάρια!

Ὡς τόσο ἄνοιξε ἡ ἄλλη θύρα κ' ἐβγῆκα ἔξω εἰς τὴν αὐλή. Μὲ τὸ πρῶτο βῆμα ἐστάθηκα κ' ἔρριξα βλέμμα περίγυρα. Μὲ ὅλη μου τὴν ἀπάθεια ἐνόμισα πῶς δὲν ἤμουν μέσα εἰς τοὺς συνόμοιους μου παρὰ εἰς ἄλλου εἴδους ἀνθρώπους. Καὶ ὅμως δὲν ἦσαν παρὰ σωστοὶ ἄνθρωποι ὅπως ἐμεῖς, ὅπως ἐκεῖνοι ποῦ ἔχομε καθημέρα πλάγι μας, ποῦ συντυχαίνομεν εἰς κάθε δρόμο. Κάπου μακρυὰ μαλλιά, κάπου μεγάλα μουστάκια καὶ γένεια. Ἀλλὰ οὔτε ἄγρια πρόσωπα, οὔτε ματωμένα χέρια, οὔτε κόκκινα μάτια. Καὶ ὅμως ὅλοι εἶχαν κάμει ληστείες, σκωτομούς, μύρια κακά! ἐρήμαξαν σπίτια, ὠρφάνεψαν παιδιά, ἔντυσαν γυναῖκες εἰς τὰ μαῦρα! Καὶ τόρα ἐγύριζαν ἐκεῖ μέσα μὲ σκοτωμένο χρῶμα ὅλοι, μὲ κόκκινα ματόφυλλα καὶ ἄσπρα μάτια, μὲ λερὰ ροῦχα, ἀνήμποροι καὶ ἀθάρρετοι.

— Γειά σου· εἶπα εἰς τὸν πρῶτο ποῦ εὑρέθηκε κοντά μου καὶ τοῦ ἅπλωσα τὸ χέρι.

— Γειά σου· μοῦ εἶπε κι' αὐτὸς κ' ἔπιασε τὸ χέρι μου, ἀνόρεξα.

— Πῶς σὲ λέν;

— Βαγγέλη. Καὶ μοῦ χαμογέλασεν.

Ἀπὸ τὸ ὄνομα καὶ τὸ ταπεινὸν ἐξωτερικό του ἐσχημάτισα ἀμέσως τὴν ἰδέαν ὅτι θὰ ἦτο κανένας ἀπ' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἀπὸ στραβοῦ διαβόλου σκοτόνουν καὶ φυλακίζονται κ' ἤμουν ἕτοιμος ν' ἀναζητήσω ἄλλον.

— Εἶν' ὁ Σπανός· μοῦ ἐσφύριξεν ἄξαφνα εἰς τὸ αὐτὶ ἄλλος φυλακισμένος.

Καὶ τῷ ὄντι ἦτον αὐτὸς ὁ Σπανός, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὰ 54 ἄρχισε τὲς ληστεῖες του, πρῶτα μὲ ἄλλους, ἔπειτα μὲ τὸν Νταβέλη, κ' ὕστερα ἔκαμε ἰδικό του μπουλοῦκι κ' ἔπραξε τόσα εἰς ὅλην τὴν Ρούμελη καὶ ἄλλα τόσα μολογοῦνται εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Ὅμως ἄλλον τὸν φαντάζεται κανεὶς καὶ ἄλλον τὸν βλέπει· φαίνεται ἀπὸ τὰ 74 ὅταν ἀμνηστεύθη ἀπὸ τοὺς τούρκους ἐφρονίμεψε, ὑπανδρεύθη καὶ ἡσύχαζεν, ὅπως καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς ἄλλους μίαν ἡμέραν, ἄδικα καὶ παράλογα τοὺς συνέλαβαν αἱ ἀρχαί μας καὶ τοὺς ἔκλεισαν ἐκεῖ καὶ ὠρφάνεψαν πάλιν τὰς νέας οἰκογενείας των, ἔτσι δίχως καμμιὰν αἰτία, παρὰ ὅπως χαλοῦν τὲς φωλιὲς τῶν ἀγριμιῶν, ἀπὸ φόβο μήπως ξαναγυρίσουν!

Ὁ Σπανὸς μ' ἔμπασεν εἰς τὸ κελί του, εἰς ἕν' ἀπὸ τὰ πέντε δώματα τὰ ὁποῖα ἔχει ἡ αὐλὴ καὶ εἰς τὰ ὁποῖα κοιτάζονται ἀπὸ εἰκοσιπέντε τριάντα φυλακισμένοι. Τὰ δώματα εἶνε στενὰ καὶ μακρυὰ μὲ καμαρωτὴν ὀροφή, μὲ τοίχους μαύρους καὶ ξυλοστρωμένον ἔδαφος. Ἐμπρὸς εἰς τὴν θύρα εἶνε δύο βαρέλια μὲ νερὸ τὰ ὁποῖα τοὺς γεμίζουν ἀπὸ κάτω μία φορὰ τὴν ἡμέραν. Εἰς τὴν μέσην τῶν τοίχων καρφωμένα εἴτε δεμένα μὲ σχοινιὰ εἶνε κουτιὰ ξύλινα ὅπου ἀποθέτουν τὰ ροῦχα τους. Εἰς τὴν μία γωνιὰ ἕνα παληοχράμι ριχμένο κρύβει τὴν βρωμερὴ βούτα· σιμά της χάμω ξαπλωμένοι πέντε δέκα κατάδικοι παίζουν τὰ ζάρια· ἐμπρὸς 'ς τὴν θύρα δύο ἄλλοι κόβουν καὶ ράβουν καὶ σιδερώνουν, ἐπιδιορθώνοντες μὲ μικρὴ πληρωμὴ τὰς στολὰς τῶν στρατιωτῶν. Εἰς τὴν γωνιὰν ἐπάν' ἀπὸ τὸ στρογγυλὸ παραθύρι δύο εἰκονίσματα μὲ μιὰ φουντίτσα βάγια ξερά, μένουν ἄφωνοι ἀλλὰ καλοὶ μάρτυρες τῆς γύμνιας, τῆς βρώμας καὶ τῆς φρικτῆς ταλαιπωρίας τῶν τόσων ἐκεῖ ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων. Νὰ τὰ εὐλαβοῦνται ἆρά γε αὐτὰ οἱ κατάδικοι; Ὢ ναί, μυριάκις ναί· διότι μόνοι των τὰ ἐπρομηθεύθησαν. Πόσες φορὲς νὰ ἐκοιμήθησαν μὲ τὰ μάτια τοῦ νοῦ καὶ τῆς ψυχῆς προσηλωμένα εἰς τὰ ἱλαρὰ πρόσωπά των! Πόσες φορὲς νὰ ἐμπιστεύθησαν τὴν ζωήν, τὰς ἐλπίδας, τὰ ὄνειρά των, ὅλα των τὰ μυστικὰ εἰς ἐκεῖνα μονάχα, ἀφοῦ δὲν ἔχουν κανένα ἄλλον! Ποιὸς τὸ ξεύρει; Πολλὲς φορὲς ὅμως τὸ ἔκαμαν. Τόσα καλὰ νὰ μοῦ χαρίσῃ ὁ Θεός!...

*

Ἐπῆγα κ' ἐγύρισα ὅλα τὰ δώματα. Παντοῦ ἡ ἴδια θλιβερὰ ἐντύπωσις. Ἐπῆγα καὶ εἰς τὸ παραθύρι τῶν κρατουμένων εἰς τὸν Ἀράπη. Ἦλθαν καὶ οἱ τρεῖς ἐμπρός· τρεῖς λεβέντες μὲ μαῦρα μαλλιὰ καὶ γένεια, ἕως τριάντα τριανταπέντε χρονῶν καθένας· ἦσαν ψηλοὶ μελαχρινοί, Μανιάτες, φυλακισμένοι διὰ τὰ αὐστηρὰ τῆς πατρίδος των ἔθιμα. Καὶ ἂν μείνουν ἕνα μῆνα μέσα ἐκεῖ πᾶνε καὶ μαῦρα μαλλιὰ καὶ νειάτα καὶ λεβεντιά· παράκαιρα θὰ γεράσουν, οἱ δύστυχοι! Ἂν ὁ Μιλτιάδης ὅλος εἶνε Λάμια, ἐκείνη ἐκεῖ ἡ ἄκρη του εἶνε τὸ φρικτὸ δῶμα ποῦ εἶχεν ἡ ἀνθρωποφάγα Κυρὰ εἰς τὸ σπίτι της, ψηλὰ εἰς τὸν ὀντᾶ, γεμᾶτο ξουράφια καὶ καρφιὰ καὶ νιστέρια, ὅπου ἐγίνοντο λιανὰ κομμάτια οἱ ἄσπονδοι ἐχθροί της.

Δέκα βήματα μέσα δὲν ἠμποροῦν νὰ κάμουν εἰς τὸν Ἀράπη. Πρῶτα θ' ἀπαντήσουν λάσπες, ἔπειτα νερὰ κ' ἔπειτα ἄνοιγμα βαθὺ σκοτεινό, καὶ κάτω λίμνη νεροῦ ποῦ σταλάζει χειμῶνα κα-

Digitized by Google

λοκαῖρι μέσ' ἀπὸ τὰ πλευρὰ τοῦ βράχου. Καὶ δὲν φθάνει ὅ,τι τοὺς κάμνει ἡ φύσις· οἱ ἄνθρωποι ἔγειναν χειρότεροι. Μισὸ τὸ ψωμί τους, λιγώτερο τὸ νερό τους, κόψιμο τὸ ψωμοεπίδομα, τὸ ὁποῖον δίνουν κάθε μῆνα εἰς τοὺς καταδίκους. Ποῦ θὰ κοιτασθοῦν, πῶς θὰ πλυθοῦν, πῶς θὰ ξεμουδιάσουν ; Ξέρω κ' ἐγώ. Ποιὸς φροντίζει δι' αὐτὰ τὰ τέρατα ; Διατί νὰ πιασθοῦν ;

Ἀλλὰ καὶ πῶς νὰ μὴ πιασθοῦν, λέγω κ' ἐγώ. Εἶνε μάλιστα ν' ἀπορῇ κανεὶς πῶς καμμιὰ ἡμέρα δὲν ἀποφασίζουν, ὅλοι μαζὶ μ' ὅ,τι ἔχει καθένας νὰ πετσοκοποῦν συνατοί τους, νὰ πετάξουν τοιαύτη ζωὴ κατάμουτρα ὅλων τῶν ἁρμοδίων τοῦ ἀνθρωπισμοῦ των. Τόρα ἀπεδείχθη φῶς φανερὸν ἡ μεγάλη ἀλήθεια. Ὁ ἄνθρωπος δὲν πλάττεται κατὰ τὴν μάνα καὶ τὸν πατέρα του. Ὁ τόπος μέσα εἰς τὸν ὁποῖον ζῇ· ὁ ἀέρας, ὁ ἥλιος, ὁ οὐρανός, ἡ ἁρμονία, τὰ χρώματα, πᾶσα κουβέντα καὶ κάθε κελάδημα, ὅλος ὁ ὁρατὸς καὶ ἀόρατος κόσμος ποῦ εἶνε περίγυρα, αὐτὸς τοῦ βάζει τὴν ἀνάλογη σφραγῖδα εἰς τὸ πρόσωπό του. Καὶ ὄχι εἰς τὸ πρόσωπό του μόνον ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ αἷμα καὶ εἰς τὰ νεῦρα καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ψυχή του ἀκόμη. Τί νεῦρα λοιπὸν καὶ τί ψυχὴ ζητεῖτε καλήτερη ἀπὸ ἀνθρώπους ποῦ χρόνια ὁλόκληρα δὲν ἔχουν παρὰ ἐπάνω εἰς τὸ κεφάλι τους τὲς λόγχες τῶν στρατιωτῶν, γειτονά τους τὸν Ἀμοιραδάκη, ἐπιστάτη τους κλέφτη καὶ πουθενὰ θεό ; Ὅποιον μεγαλόκαρδο καὶ ἂν βάλετε ἐκεῖ μέσα ὁ αὐτὸς καὶ χειρότερος θὰ γένῃ. Ὁ Χριστός, τρομῶ καὶ λέω, ἂν ἔμεν' ἕνα ξάμηνο ἐκεῖ, βέβαια θὰ ξέχανε τὸ «ἀγαπᾶτε ἀλλήλους».

*

Οἱ κατάδικοι μοῦ ἔφεραν καφέ.

— Σὰν κ' ἦρθες μιὰ φορὰ ς τὸ κελί μας, εἶπαν, κάτι νὰ σὲ φιλέψουμε.

Μοῦ ἔβαλαν ἕνα σκαμνὶ κ' ἐκάθισα. Ἐμαζεύθησαν πολλοί, ἄλλοι γονατιστοὶ ἄλλοι ὄρθιοι, γύρω μου. Ἄρχισαν τὰ παράπονά τους. Πόσα μοῦ εἶπαν καὶ τί ἄκουσα δὲν λέγεται. Γραμματαλλαγὴ μὲ τοὺς δικούς των δύσκολα ἠμποροῦν νὰ κρατήσουν. Νὰ παραπονεθοῦν διὰ κάθε τι ποῦ τοὺς λείπει, διὰ τὸ ψωμὶ ποῦ εἶνε φαρμάκι μοναχό, διὰ τὸν ἐπιστάτην ποῦ οὔτε τοὺς κυττάζει, οὔτε φαίνεται καθόλου, πῶς νὰ τὸ κάμουν ; Ἄλλη ἀρχὴ ἀπὸ τοὺς στρατιωτικοὺς δὲν βλέπουν ἐμπρός τους. Ἀναφορὰ νὰ κάμουν πρέπει νὰ τὴν δώσουν εἰς τὸν ἐπιστάτη. Κι' ὁ ἐπιστάτης βέβαια δὲν θὰ εἶνε κουτὸς νὰ φέρῃ ὁ ἴδιος τὸ κατηγορητήριό του. Μπάζει καὶ τὴν φρουρὰ καὶ τοὺς ἀρχίζει στὸ ξύλο. Πολλοὶ ἐζήτησαν μὲ τὰ ἔξοδά των νὰ μεταφερθοῦν εἰς φυλακὰς πλησίον τοῦ τόπου των, νὰ βλέπουν κάποτε κανένα δικό τους, τὴν μάνα, τὸν πατέρα, τοὺς συγγενεῖς των· νὰ τοὺς πλένουν, νὰ τοὺς βρίσκωνται διὰ καθέ τι ὡς νὰ περάσῃ αὐτὴ ἡ ἄχαρη ζωή τους· δὲν ἀκούσθησαν. Βέβαια· χρειάζεται ν' ἀκούσῃ κανεὶς τοιαῦτα τέρατα. Ἄχ ! σκληρότερη κι' ἀπὸ ἐμὲ ἂν εἶχε καρδιὰ καθένας θὰ ἔκλαιγεν ἂν ἄκουε ὅ,τι ἄκουσα καὶ εἶδα !...

— Ἔ, ὠρὲ παιδιά· ἀφίστε τ' αὐτὰ τὰ μυρολόγια. Οἱ γυναῖκες μονάχα μυρολογοῦνε· τοὺς ἔκοψα ἔξαφνα γιὰ νὰ κρύψω τὸν πόνο μου. Αὐτά 'χει ὁ παληόκοσμος. Ποιὸς παίζει καλλίτερο μπουζοῦκι ;

— Νὰ τὸ βαρέσουμε· μοῦ εἶπεν ὁ Σπανός, μὲ τὸ λόγο κάμνων καὶ κίνημα κατεβατὸ τοῦ χεριοῦ του καὶ χαμογελῶν.

— Ἀμ' τί, θὰ σκάσουμε ; εἶπεν ἄλλος.

Ἔστειλε κ' ἐφώναξεν ἕναν ἀπ' ἔξω πῶς τὸν ἤθελεν ὁ μπάρμπα Βαγγέλης. Ἦλθε· ἦτο ψηλὸς Λιδωρικιώτης, πρὶν λοχίας τῶν Εὐζώνων. Ἅμα τοῦ εἶπε ὁ μπάρμπα Βαγγέλης ἐπῆρε ἀπὸ μέσα τὸ μπουζοῦκι του κ' ἦλθε κ' ἐκάθισε εἰς τὸ πεζοῦλι τῆς θύρας καὶ ἄρχισε νὰ τὸ κουρδίζῃ.

— Νὰ εἰπῇς ἕνα τῆς φυλακῆς· τοῦ εἶπα.

— Θὰ 'πῶ τὸν κατάδικο· μοῦ ἀπάντησε μὲ χαμόγελο.

Καὶ ἄρχισε σύνωρα νὰ παίζῃ τὸ μπουζοῦκι καὶ νὰ τραγουδῇ :

Ὅποιος μὲ βλέπει καὶ γελῶ λέει πίκρα δὲν ἔχω.
Μὰ 'γὼ 'χω πίκρα 'ς τὴν καρδιὰ καὶ πίκρα μέσ' 's τὰ χείλη.
Δὲν ἔχω φίλο νὰ τὸ πῶ καὶ νὰ τὸ μολογήσω.
Νὰ σᾶς τὸ εἰπῶ ψηλὰ βουνὰ φοβοῦμαι μὴ ραγίστε.
Ἐμένα μ' ἐδικάσανε 'ς τὰ σίδερα νὰ λυώσω.
Δὲ μὲ δικάσαν ξάμηνο δὲ μὲ δικάσαν χρόνο,
Μὸν μὲ δικάσαν 'πιζωῆς 'ς τὰ ἔρημα μπουντρούμια.
Παρακαλῶ τὴν Παναγιὰ καὶ τὸ Θεὸ δοξάζω,
Νὰ γιάνῃ τὸ κορμάκι μου καὶ τὸ δεξί μου χέρι,
Νὰ κάμω τρία γράμματα πικρά, φαρμακωμένα,
Τὤνα νὰ πάῃ 'ς τὴ μάνα μου, τἄλλο 'ς τὴν ἀδερφή μου,
τὸ τρίτο τὸ πικρότερο 'ς τὴ δόλια μου γυναῖκα·
Νὰ μὴν ἀλλάξῃ τὴ Λαμπρὴ καὶ βγῇ 'ς τὸ μισοχῶρι,
Γιατ' ἔχ' ὀχθροὺς καὶ χαίρονται καὶ φίλους καὶ λυποῦνται...

Ὅλοι ἦσαν μὲ κατεβασμένα μοῦτρα ὅταν ἐτελείωσε. Ποιὰ καρδιὰ νὰ τ' ἀκούσῃ καὶ νὰ μὴ ραγίσῃ αὐτὸ τὸ παράπονο ;

*

Ἀργὰ πολὺ ἐβγῆκα ἀπὸ τὸν τάφον ἐκεῖνο. Καὶ ὅταν ἔκλεισεν ὀπίσω μου ἡ σιδερένια πύλη κ' εἶδα τὸν ἥλιο καὶ τὴν πρασινάδα καὶ τὸν ζαφειρένιον οὐρανό, ἀναστέναξα βαθειὰ καὶ λίγον ἔλειψε νὰ γονατίσω. Νὰ γονατίσω ναί, ὡσὰν τὸν δύστυχον ἐκεῖνο κατάδικο, τὸν ὁποῖον ἔβγαζαν νύχτα νὰ τὸν 'πάγουν εἰς τὸν Ἅγιον Ἀνδρέαν, καὶ μόλις τὸν ἔφεραν ἔξω κ' εἶδε τὸ λαμπρὸ φεγγάρι ἔπεσεν εἰς τὰ γόνατα κ' εἶπε μὲ κλαύματα εἰς τοὺς στρατιώτας :

— Ἀφίστε με, μωρὲ παιδιά, μιὰ στιγμή· δεκαφτὰ χρόνια ἔχω νὰ ἰδῶ τὸ φεγγάρι !

Εὐτυχῶς ἐγὼ δὲν εἶχα οὔτε δεκαφτὰ ὧρες ἐκεῖ μέσα. Ἀλλὰ καὶ τόσο ἤμουν μισοπεθαμένος, κατάκρυος. Τὴν αὐγὴ εἰς τὸ Ναύπλιον ἔκανε τόση ζέστη ὥστε ἐπέταξα κάτι μάλλινο φόρεμα ἀπὸ

Digitized by Google

'πάνω μου. Μὰ μόλις ἐμπῆκα ἐκεῖ μέσα, ἀνατρίχιασα ὅλος. Ἦτο σὰν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο νὰ εὑρέθηκα διὰ μιᾶς εἰς τὴν Σιβηρία.

Ἔφθασα γρήγορα ἔξω τοῦ κάστρου εἰς τὸ φυλακεῖον τοῦ Ρόμπερ. Τί γλυκειὰ ποῦ εἶνε ἡ ἐλευθερία τότε μονάχα τὸ 'κατάλαβα ὅπως πρέπει. Ὁ ἥλιος ἐκόντευεν εἰς τὸ βασίλειμά του. Κατάμπροστα οἱ κορυφὲς τῆς Ζήριας καὶ τοῦ Μαλεβοῦ χιονισμένες ἀστραποβόλουν. Τ' ἄλλα βουνὰ μὲ τὰ χρώματά τους θαρρεῖς κ' ἔλεγαν τραγοῦδι. Κάτω ἡ θάλασσα τοῦ κόλπου ἐκοιμόταν ἥσυχη, ἥμερη σὰν ἀρνὶ 'ς τὴν ἀγκαλιὰ τῆς μάνας του. Ἐμπρός μου ὁ Ἴτς' Καλὲς ἀσπροκιτρίνιζεν ὅλος ἀπὸ τὲς μαργαρίτες, καὶ κάτω ἀπὸ τὴν πόλι τοῦ Ναυπλίου ἔφθαναν φωνὲς ἀνακατωμένες μὲ τραγούδια καὶ γέλοια.

– Ἀλήθεια γλυκειὰ εἶνε ἡ ἐλευθερία! Ἡ ἰδέα ὅτι οὔτε κακὸ ἔκαμες ποτέ, οὔτε σοῦ ἔκαμαν καὶ οὔτε θέλεις νὰ κάμῃς εἰς κανένα, σοῦ δροσίζει τὰ στήθη. Μὰ ἐκεῖνοι οἱ δύστυχοι, οἱ ἀπόκληροι ποῦ κάνουν μῆνες, χρόνους νὰ ἰδοῦν τέτοια χρώματα, τέτοιο φῶς· ν' ἀκούσουν τέτοια γέλοια, τέτοιες χαρές, τέτοιες ἀγάπες, πῶς περνοῦν; Αὐτὴν τὴν ὥρα ποῦ ἡ πλάσις ὅλη ἔξω λέγει ἄφωνα ἕνα ὑψηλὸ τραγοῦδι, αὐτοὺς νὰ τοὺς κλείνῃ ὁ δεσμοφύλακας τόσους μαζί σὲ μιὰ σπηλιά· νὰ μὴν ἔχουν φῶς παρὰ ἐκεῖνο τὸ ἐλάχιστο, ποῦ καταδέχεται νὰ ἐμπῇ ἀπὸ τὸ παραθύρι τους, νὰ μὴ ἔχουν ἄλλην ἀναπνοὴ παρὰ ὁ ἕνας τ' ἀλλουνοῦ! Καὶ τὴν αὐγὴ νὰ ἐβγοῦν εἰς τὴν αὐλὴ καὶ τὸ βράδυ πάλι νὰ κλεισθοῦν μέσα, πάντα τὰ ἴδια, αἰώνια τὰ ἴδια, μέχρις οὗ οἱ νέοι γεράσουν καὶ οἱ γέροντες ἀποθάνουν ἔρημοι κι' ἀπομόναχοι, πῶς τὸ βαστᾷς αὐτό, Θεέ μου; Εἶνε τάχα τόσο πολλὴ ἡ ζωὴ ποῦ ἔχει ὁ ἄνθρωπος εἰς αὐτὸν τὸν κόσμο κ' εἶνε ἀνάγκη νὰ βρίσκεται καὶ ζωντανὸς ἀκόμη μέσα εἰς τὸν τάφο!...

Ἔβραζε μέσα μου ὁ πόνος· ὅσα εἶδα καὶ ὅσα ἄκουσα εἰς τὸν Μιλτιάδη ἤρχοντο κ' ἐτριγύριζαν πεισματικὰ τὸ μυαλό μου. Καὶ αὐτὰ τὰ χρώματα ὅλα καὶ τὸ ἄφθονο φῶς, καὶ ἡ ἁρμονία γύρω καὶ ἡ χαρά, μοῦ ἐφαίνοντο σὰν νὰ ἔγιναν ἐπίτηδες διὰ νὰ φθάνουν ὡς ἐκεῖ ἐπάνω νὰ περιγελοῦν τοὺς κακοὺς καὶ τοὺς ἀναξίους. Κ' ἔξαφνα, διὰ πρώτην φορὰν τόσον τρανῶς, ἐβόγγυξα ἀπὸ τὰ φυλλοκάρδια μέσα:

— Ἄϊ, βρωμόκοσμε!...

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Εἶνε ὀλίγον ἐγωϊστὴς ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος εὔχεται σήμερον τὸν Σύλλογον Παρνασσόν. Αἱ ἐκ τῆς ζωῆς τοῦ σωματείου τούτου εὐεργεσίαι, τὰς ὁποίας ἀπολαμβάνομεν ὅλοι μας, εἶνε τόσον πολλαὶ καὶ προφανεῖς, ὥστε μὰ τὴν ἀλήθειαν, εὐχαριστίας μᾶλλον πρέπει νὰ τῷ ἀπευθύνωμεν... Αὐτὸ μ' ἔκαμαν νὰ σκεφθῶ τὰ συγχαρητήρια καὶ αἱ εὐχαὶ αἱ ἀνταλλαγεῖσαι κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν λαμπρῶν ἑορτῶν τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος του. Εἰκοσιπέντε ἔτη... τόσα παρῆλθον ἀφ' ὅτου νέοι τινὲς φιλόκαλοι καὶ φιλοπάτριδες, ἀλλ' ἄσημοι ἔτι καὶ ἀνυποστήρικτοι, — πολυσπερχεῖς μὲν πλὴν ἀπαγεῖς ἀθληταί, κατὰ τὴν φράσιν ἑνὸς ἐξ αὐτῶν, τοῦ κ. Σπυρίδωνος Λάμπρου, — ἔθεντο τὰς πρώτας βάσεις τοῦ ἱδρύματος, τὸ ὁποῖον, χωρὶς οὔτε κἂν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι νὰ τὸ φαντασθῶσιν ἐξ ἀρχῆς, ἔμελλε νὰ ἐπιπλεύσῃ τῆς ἐπιδημίας τῶν ὁμοίων του, ἐπιζῶν μακρὰν καὶ τόσον ὠφέλιμον ζωήν, οὐ μόνον ἀλλὰ καὶ διὰ κανονικῆς ἐξελίξεως νὰ καταστῇ τὸ λαμπρότερον καὶ εὐπροσωπότερον κοινωνικὸν κέντρον τῆς πρωτευούσης καὶ τὸ μόνον ἴσως μὴ κερδοσκοπικὸν ἵδρυμα, τὸ ὁποῖον ηὐδοκίμησεν ἐν Ἑλλάδι. Τί θαῦμα πρωτοφανές!

Τὸ εἰκοσιπενταετὲς ἔργον τοῦ Παρνασσοῦ εἶνε πολὺ μακρὸν ὥστε νὰ τὸ ἐπαναλάβωμεν ἐνταῦθα καὶ σήμερον μάλιστα ὅτε, μετὰ τὰ τόσα λεχθέντα καὶ γραφέντα, εἰς πᾶσαν μνήμην εὑρίσκεται πρόχειρον. Ἐξ αὐτοῦ τοῦ εὐρέος καὶ πολυποικίλου ὅλοι ἔχουσι κάτι νὰ ἐνθυμηθῶσι μετ' ἰδιαιτέρας εὐγνωμοσύνης. Οἱ νέοι καὶ αἱ κυρίαι τὰς συναυλίας καὶ τοὺς χορούς· οἱ κοιλιόδουλοι τὰ ἐτήσια συμπόσια, οἱ περιπατητικοὶ τὰς ἐκδρομάς, οἱ εὐμαρεῖς τὰ ἐντευκτήρια, οἱ καλλιτέχναι καὶ οἱ φιλανθεῖς τὰς ἐκθέσεις, οἱ φιλόθρησκοι τὸ κήρυγμα, ἡ φιλολογία τὰ ἑσπερινὰ ἀναγνώσματα καὶ τὰς δημοσιεύσεις, ἡ ἐπιστήμη τὰς συζητήσεις καὶ τοὺς μετεωρολογικοὺς σταθμούς, οἱ πτωχοὶ τοὺς ἐράνους, ἡ δὲ κοινωνία ὁλόκληρος τὴν Σχολὴν τῶν Ἀπόρων Παίδων, τὴν ἀπεργαζομένην τιμίους καὶ χρηστοὺς ἀνθρώπους τοὺς μικροὺς ἀλήτας, τοὺς τέως προαλειφομένους εἰς πᾶν εἶδος κακοῦ. Ὢ ναί, ποσάκις διερχόμενοι ἐκ τοῦ ἰσογείου ἵν' ἀναβῶμεν εἰς τὴν αἴθουσαν, ὅπου ἐγίνετο ἀνάγνωσμα ἢ συναυλία, ἠκούσαμεν τὸν βόμβον τῶν παιδίων αὐτῶν, τῶν συνηθροισμένων εἰς τὰς τάξεις τῶν ἑσπερινῶν μαθημάτων, καὶ ποσάκις δὲν ἐσκέφθημεν ὅτι ἐκεῖ, εἰς τὸ ἀπεριποίητον καὶ ἀπρόσιτον ἰσόγειον ἐτελεῖτο τὸ ἀληθές, τὸ οὐσιῶδες ἀλλὰ σιωπηλὸν ἔργον τοῦ Παρνασσοῦ καὶ ὅτι ἐπάνω εἰς τὴν φωταυγῆ καὶ πολυθόρυβον αἴθουσαν, ἐπίδειξις μόνον ἐγίνετο πολυτελείας, μᾶλλον φωνασκοῦ ἢ σημαντικῆς!... Καὶ ὅμως δὲν θὰ ἤμεθα εἰλικρινεῖς ἐὰν δὲν ἐλέγαμεν ὅτι ἀγαπῶμεν καὶ ἡμεῖς, ὅπως ὅλοι οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ τὸ ἔργον αὐτὸ τῆς πολυτελείας, παρὰ τὸ ἔργον τῆς πρώτης ἀνάγκης. Εἶνε καὶ εἰς ἡμᾶς, ὅπως εἰς ὅλον τὸ παρ' ἡμῖν ἀνεπτυγμένον κοινόν, προσφιλεῖς αἱ δύο αἴθουσαι τῶν συνεδριάσεων τοῦ ἤδη ἀνδρωθέντος Συλλόγου, ἡ πρώτη ἐκείνη ἡ μικρὰ τῆς ὁδοῦ Νομισματοκοπείου, ἡ κεκαλυμμένη τοὺς τοίχους μὲ τὰς εἰκόνας τῶν ἀποθανόντων μελῶν τοῦ Συλλόγου, μεταξὺ τῶν ὁποίων προσείλκυε τὰ βλέμματά μας ὁ Παπαρρηγόπουλος καὶ ὁ Βασιλειάδης, ὁ Δεληγεώργης καὶ ὁ Βαλαωρίτης — καὶ ἡ νέα αὕτη ἡ παρὰ τὸν Ἅγιον Γεώργιον, ἡ εὐρεῖα καὶ πολυτελὴς καὶ κατάφωτος, μὲ τὰ ἐρυθρὰ παραπετάσματα καὶ τὴν κυκλοτερῆ στοάν. Μήπως ἐδῶ δὲν συνεκεντρώθη τοσάκις ὅ,τι μέγα καὶ ὡραῖον, ὅ,τι εὐ-

Digitized by Google

γενὲς καὶ ἔξοχον ἐγκλείουν αἱ 'Αθῆναι, καὶ μήπως τὸ βῆμα ἐκεῖνο καὶ τὸ ἰκρίον δὲν ἐγένοντο τοσάκις πηγὴ διδασκαλίας ἀληθοῦς ἢ σπανίας καλλιτεχνικῆς συγκινήσεως, τῆς μόνης ἴσως τὴν ὁποίαν ὁ τόπος μας θὰ ἐδύνατο νὰ διαθέσῃ;... Καὶ κάτω εἰς τὴν εἴσοδον καταυγάζει τὰ κύματα τοῦ ἀνερχομένου καὶ κατερχομένου κόσμου εἷς ἠλεκτρικὸς λαμπτήρ, λαμπρὸς καὶ γλυκύφωτος ὡς πανσέληνος, ὁ ὡραιότερος τὸν ὁποῖον εἴδομεν ἐν 'Αθήναις καὶ ἴσως τὸ καταλληλότερον διὰ τὸν Παρνασσὸν σύμβολον. Ἆρά γε ἂν ἐπεσκέπτετο ποτὲ τὰς 'Αθήνας ὁ Κοππὲ θὰ ἐπωνόμαζε βάρβαρον καὶ τὴν ὀπαλλίνην αὐτὴν ἀκτῖνα τοῦ πολιτισμοῦ;

*

Οἱ θέλοντες τώρα νὰ εὕρωσι τὸ αἴτιον τῆς ἐκτάκτου αὐτῆς εὐδοκιμήσεως, εἰς μάτην θὰ ἐζήτουν αὐτὸ εἰς τὴν ἱερότητα τοῦ σκοποῦ τοῦ Συλλόγου, εἰς τὴν σοφίαν τοῦ ὀργανισμοῦ του, εἰς τὴν ἱκανότητα τοῦ προεδρείου του ἢ τὴν θερμὴν ὑποστήριξιν τῆς κοινωνίας. 'Απεναντίας ἡμεῖς εἰξεύρομεν ἄλλα σωματεῖα μὲ πομπωδέστερα προγράμματα, μ' εὐρυτέρας βλέψεις καὶ μὲ θερμοτέραν ὑποστήριξιν, τὰ ὁποῖα ἐν τούτοις, ζήσαντα ὅσον καὶ τὰ ῥόδα, μόλις κατορθοῦσι νὰ βρυκολακκιάζωσι κάθε 25ην Μαρτίου. Αἵ, αὐτὰ τὰ σωματεῖα, δὲν εὗρον τὸν ἄνθρωπόν των, ἐν ᾧ ὁ Παρνασσὸς ἀπ' ἀρχῆς εὗρε τὸν ἰδικόν του — τὸ μόνον αἴτιον τῆς ἐκτάκτου του εὐδοκιμήσεως.

Γνωρίζετε τὸν ἰσόβιον γενικόν του γραμματέα; Λέγεται ἄλλως καὶ ἐρυθρὸς γραμματεύς, ὡς ἐκ τοῦ χρώματος τοῦ προσώπου του. Ὁ κ. Ἄννινος τὸν ἐγελοιογράφησε μίαν φορὰν — καὶ μίαν μόνην; σχηματιζόμενον διὰ τοῦ φουσκωμένου ἀφροῦ ἑνὸς ποτηρίου ζύθου. Ἐπιτυχὴς πράγματι γελοιογραφία. Ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἐνθυμίζει πολὺ κάτι τι τὸ φουσκωμένον καὶ ἀγαπᾷ μάλιστα ἰδιαιτέρως τὸν ζῦθον. 'Αλλ' ἡ τιμὴ τῆς γελοιογραφήσεως, ὡς καὶ πᾶσα τιμή, τῷ ἀξίζει. Εἶνε πρόσωπον γνωστὸν καὶ ἀγαπημένον εἰς τὰς 'Αθήνας τὸ ἐρυθρὸν αὐτὸ πρόσωπον, πολὺ μᾶλλον ὡς γραμματέως τοῦ Παρνασσοῦ ἢ ὡς πράκτορος τῆς 'Αδριατικῆς ἤ, δι' ὀλίγον καιρόν, ὡς διευθυντοῦ τῆς πάλαι «Καθημερινῆς». Τὸν εἶδε καί τον ἐπρόσβλεψεν ὅλος ὁ κόσμος εἰς τὴν ἄκραν πάντοτε τοῦ προεδρείου κατὰ τὴν συνεδρίασιν, ἢ περιερχόμενον πρὸ αὐτῆς τὸ κατάστημα ὅλον, μὲ ὕφος ἀνθρώπου εὑρισκομένου εἰς τὸ σπίτι του, φέροντος εὐθύνην ἀπέναντι τῶν ξένων του, καὶ φροντίζοντος δι' ὅλα νὰ μὴ παρεξηγηθῇ κανείς, νὰ μὴ λείψῃ τίποτε. Φαίνεται ἀμέσως ὁ ἄνθρωπος ὁ ἐνσωματωθεὶς τὴν ἰδέαν τοῦ Συλλόγου καὶ ἐργασθεὶς ἐπὶ εἰκοσιπέντε ἔτη ἀποκλειστικῶς ὑπὲρ αὐτῆς. Ὁ Παρνασσὸς εἶνε τὸ ἔργον του καὶ αὐτὸς ἡ ψυχὴ τοῦ Παρνασσοῦ. Ἡ ἐπιμονή του, ὁ ἐνθουσιασμός του, ἡ φιλοτιμία του κατώρθωσε νὰ μεταδίδεται καὶ εἰς ἄλλους ἑκάστοτε δι' ἐκτάκτου καὶ πυρετώδους ἐνεργείας, οὐδέποτε ὑποστάσης ὕφεσιν, — καὶ ἰδοὺ τίνι τρόπῳ συνετελέσθη τὸ θαῦμα τοῦ 'Αγίου Γεωργίου. Καὶ ἂν δὲν συνετελέσθη, μεθ' ὅλας τὰς πολυπληθεῖς καὶ γελοίας πάντοτε ἀποπείρας, καὶ κανὲν ἄλλο ὅμοιον, τοῦτο σημαίνει ἁπλούστατα ὅτι δὲν ὑπάρχει εἰς τὰς 'Αθήνας καὶ δεύτερος γενικὸς γραμματεύς, ἔχων τὰς ἀρετὰς τοῦ ἰδικοῦ μας.

Γνωρίζετε τὸν κ. Μιχαὴλ Λάμπρον τὸν γενικὸν γραμματέα τοῦ Παρνασσοῦ; Πρέπει νά τον γνωρίσετε καὶ νά τον συγχαρῆτε. Αὐτὸς θερίζει σήμερον ὅ,τι ἔσπειρε. Βλέπει τὸ ἔργον του—ἔργον ἑνὸς ἀνδρὸς—εὐοδωθὲν καὶ φθάσαν εἰς περίλαμπρον σταθμόν. Αἱ ἐπευφημίαι αἱ ὁποῖαι ἀντηχοῦν γύρῳ του εἰς μόνον αὐτὸν ἀνήκουν. Τὰς ἀκούει καὶ μειδιᾷ μὲ τὴν ἀσύγκριτον εὐφροσύνην ἀνθρώπου βλέποντος ἐξαίφνης ὅτι τὸ ἔργον του ἐστέφθη ὑπὸ τῆς ἐπιτυχίας, τὴν ὁποίαν, ὅλως ἀφιερωμένος εἰς αὐτό, ὀλίγον εὗρε καιρὸν νὰ ὀνειρευθῇ . . .

*

Καὶ πόσον, μετὰ τὸ πολύτιμον κοινωνιολογικὸν μάθημα τὸ ὁποῖον μας δίδει ὁ Παρνασσός, πόσον θὰ ηὐχόμεθα νὰ εὑρίσκετο καὶ εἷς γενικὸς γραμματεὺς δι' ἕνα φιλολογικὸν σύλλογον, τοῦ ὁποίου τόσον αἰσθανόμεθα τὴν ἀνάγκην! Διότι—μὴ ἐκπλήττεσθε—φιλολογικὸς σύλλογος, οἷος τὸν ἐννοοῦμεν ἡμεῖς, δὲν εἶνε ὁ Παρνασσός. Τὸ ἵδρυμα κυρίως εἶνε Λέσχη, κέντρον κοινωνικόν, τοῦ ὁποίου αἱ καθημεριναὶ ἀσχολίαι καὶ συζητήσεις οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουν μὲ τὴν φιλολογίαν. Τὰ 99 ἑκατοστὰ τῶν μελῶν του εἶνε ἄνθρωποι φροντίζοντες περὶ τῆς φιλολογίας, ὅσον οἱ ποιηταὶ φέρ' εἰπεῖν περὶ τῆς Νομικῆς. Καὶ φιλοξενεῖ μὲν ἐκεῖ τοὺς λογίους καί τους ἀναβιβάζει ἐνίοτε εἰς τὸ βῆμά του καὶ ἐκδίδει περιοδικὸν διευθυνόμενον ὑφ' ἑνὸς τῶν διαπρεπεστέρων μας λογίων, καὶ ἐν γένει διατηρεῖ μίαν ἐπίφασιν φιλολογικοῦ σωματείου,—λείψανον ἴσως παρελθουσῶν ἡμερῶν, ἄγνωστον δι' ἡμᾶς τοὺς νέους, — ἐπίφασιν δυναμένην νὰ δικαιολογήσῃ πρὸ τῶν ἁπλουστέρων τὸν τίτλον του. Πλὴν ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι οἱ κυρίως λόγιοι δὲν εὑρίσκονται ἐκεῖ μέσα εἰς γνώριμον ἀτμοσφαῖραν—πολλοὶ μάλιστα δὲν εἶνε κἂν μέλη—οὔτε δι' αὐτοῦ ἀδελφοποιοῦνται, οὔτε βλέπονται συχνά, οὔτε συζητοῦσιν ἐν τῇ τύρβῃ καὶ τῷ συρφετῷ τῷ ὁσημέραι αὔξοντι τῶν ξένων, τῶν παρεισάκτων. Ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος Παρνασσὸς δὲν ἐκπροσωπεῖ φιλολογικῶς τίποτε, δὲν ἔχει φιλολογικὴν γνώμην, δὲν ἔχει καμμίαν ἐπιβολήν. Ὑπὲρ τῆς φιλολογίας δὲν ἐργάζεται περισσότερον ἢ ὅσον ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης, ὑπὲρ τῆς μουσικῆς ἢ ὑπὲρ τῶν ἀπόρων. Αὐτὸ εἶνε πλέον ἢ φανερόν, πλέον ἢ ὁμολογούμενον.

'Αλλὰ καὶ οὕτως εἴδομεν πόσον χρήσιμον ἀποβαίνει εἰς ὅλους καὶ πόσον δίκαιον εἶνε καὶ ἐγωιστικὸν ὡς εἴπομεν νὰ εὐχηθῶμεν ὑπὲρ τῆς μακροτέρας καὶ ἐπίσης ἀποτελεσματικῆς του ζωῆς. Πλὴν ἡ ἔξοχος αὐτὴ ἐπιτυχία δὲν πρέπει ἆρά γε νὰ κινήσῃ καὶ τὴν ζηλοτυπίαν μας καὶ νά μας κάμῃ νὰ εὐχηθῶμεν θερμῶς ὑπὲρ τῆς ἱδρύσεως νέου κυρίως φιλολογικοῦ σωματείου, ἀπαραιτήτου πλέον κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν τῆς τελουμένης ἀναγεννήσεως τῆς ἐθνικῆς μας φιλολογίας, ὅταν τόσην ἔχωσιν ἀνάγκην διαδόσεως καὶ ὑποστηρίξεως αἱ ἰδέαι τοῦ μέλλοντος καὶ συσσωματώσεως οἱ εὐγενεῖς των ἐργάται;

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

Digitized by Google

ΤΟ ΚΑΘΗΚΟΝ ΚΑΙ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ

Διήγημα

— Στεῖλέ μου τὸν κ. Χάρδην.

Ὁ διευθύνων ἀρχισυντάκτης ὀργίλως ἄφησε τὸν φωνητήριον σωλῆνα, καὶ ἔκραξε μονολογῶν: «Διατί κι' αὐτοὶ οἱ βάναυσοι ἐργάται τοῦ Κρέσσων δὲν ηὗραν ἄλλον καιρὸν κατάλληλον διὰ νὰ ξεθυμάνουν τὰ παράπονά των;» Ὁ διευθύνων ἀρχισυντάκτης δὲν ἤθελε νὰ εἶνε παράξενος, ἀλλ' ἐπεθύμει οἱ ἐργάται τῶν μεγάλων κλωστηρίων τοῦ Κρέσσων νὰ μὴ εἶχαν ἐκλέξῃ διὰ τὴν ἀπεργίαν των ἐποχήν, καθ' ἣν αἱ εἰδήσεις ἐπλημμύρουν τὴν ἐφημερίδα καὶ ἐκτάκτως δραστήριος πολιτικὸς ἀγὼν ἤρχιζεν.

Ἑκατομμύρια δολλαρίων ἦσαν τοποθετημένα εἰς τὰ ἐργοστάσια τοῦ Κρέσσων, καὶ αἴφνης τὰ κλωστήρια εὑρέθησαν μίαν ἡμέραν κλειστά. Ὅσον δυσχερὴς καὶ ἂν ἦτο ἡ περίστασις διὰ τοὺς ἰδιοκτήτας τῶν κλωστηρίων, ὁ διευθύνων ἀρχισυντάκτης ᾐσθάνετο ὅτι ἦτο δυσχερεστέρα ἀκόμη διὰ τὴν ἐφημερίδα, ν' ἀναγκασθῇ νὰ στείλῃ ἔξω ἕνα τῶν καλλιτέρων συντακτῶν της ἀκριβῶς κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον.

Ἔφερε τὴν χεῖρα εἰς τὸ μέτωπον μὲ τὴν χειρονομίαν ἀνθρώπου, τοῦ ὁποίου ὁ ἐγκέφαλος εἶνε παραπολὺ σκοτισμένος.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην νεανίας τις δροσερὸς καὶ εὐκίνητος, μόλις ὑπερβὰς τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν, θαρραλέος καὶ ἐλεύθερος τὸ ἦθος, ἐφάνη εἰς τὴν θύραν.

— Ἔλα ἐδῶ, κύριε Χάρδη. Ἔχω νὰ σὲ στείλω ἔξω εἰς ειδικὴν ἀποστολήν. Αὐτοὶ οἱ αἰώνιοι κλῶσται καὶ ὑφανταὶ τοῦ Κρέσσων ἔκαμαν ἀπεργίαν. Θέλω νὰ ὑπάγῃς ἐπὶ τοῦ τόπου μὲ τὸ πρῶτον τραῖνον αὔριον πρωΐ. Εἰξεύρεις εἰς τοιαύτην περίστασιν δὲν θέλω νὰ μείνῃ ὁ «Μαγνήτης» ὀπίσω, καὶ περιττὸν νὰ σοῦ εἴπω ὅτι ὁ «Μαγνήτης» θέλει τὴν ἀλήθειαν ὅλην περὶ τούτου. Λύτος εἶνε εἷς λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον σὲ στέλλω.

— Εὐχαριστῶ, κύριε. Μετὰ χαρᾶς θὰ ὑπάγω.

— Θὰ βάλω κάποιον ἄλλον εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν διὰ τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ συνταγματάρχου Βένσων εἰς τὸ δέκατον διαμέρισμα. Καί, Χάρδη....

— Καλά.

— Ἐπίστρεψε αὔριον βράδυ, ἂν ἠμπορέσῃς. Ἂν δὲν ἠμπορέσῃς, τηλεγράφησέ μου ἔκθεσιν ἀκριβῆ.

Ὁ Χάρδης ἦτο ἔμπλεως ἐνθουσιασμοῦ εἰς τὸ ἔργον του. Ἠγάλλετο παιδικῶς διὰ τὴν σπουδαίαν ἀποστολὴν τὴν ἀνατεθεῖσαν οὕτως αὐτῷ· ἤξευρεν ὅτι εὐσυνείδητος ἐκτέλεσις τοιούτου καθήκοντος θὰ συνέτεινεν εἰς τὴν προαγωγήν του.

Ὅταν ὁ ειδικὸς ἀνταποκριτὴς τοῦ «Ἡμερησίου Μαγνήτου» κατέβη ἀπὸ τὸ κατ' εὐθεῖαν τραῖνον τῆς πρωίας εἰς τὴν πόλιν Κρέσσωνα, αἱ ἠλακάται καὶ οἱ κλῶσται ἔμενον ἀργοί· τὰ ἐργαστήρια ἦσαν ἔρημα· οὐδεὶς ἄλλος πλὴν τῶν ἀστυνομικῶν κλητήρων, τῶν ταχθέντων φρουρῶν τῆς ἰδιοκτησίας ἦτο ἐκεῖ· πράκτορες καὶ ἄλλοι ὑπάλληλοι εὑρίσκοντο ἐν συμβουλίῳ εἰς τὰ γραφεῖα καὶ τὰ λογιστήρια· ὀργίλοι καὶ δυσηρεστημένοι ἐργάται ἦσαν συνηθροισμένοι πρὸς τὰς γωνίας τῆς ὁδοῦ.

Δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, ὁ Χάρδης ἔτρεχεν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, προκαλῶν τὰς ἐκμυστηρεύσεις τῶν διευθυντῶν τῶν κλωστηρίων διὰ τοῦ ἐλευθέρου καὶ ἀξιοπρεποῦς παραστήματός του, καὶ τὰς τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἀπεργίας διὰ τῆς πασιφανοῦς εἰλικρινείας του καὶ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ μάθῃ τὴν ἀλήθειαν.

Ἐνόμισεν ὅτι ἠδύνατο νὰ ἐπιστρέψῃ διὰ τοῦ κατ' εὐθεῖαν τραίνου τῆς ἑσπέρας· καὶ ὅταν ἀνῆλθεν εἰς τὸ τραῖνον, εἰς τὰς ἑπτὰ καὶ τέταρτον, ἡ ἔκθεσίς του περὶ τῶν συμβάντων ἦτο ἤδη σχεδὸν συμπεπληρωμένη.

Ὑπὸ τὸ θαμβὸν φῶς τῆς λυχνίας τοῦ βαγονίου ἔγραφεν ἐδῶ κ' ἐκεῖ σημειώσεις, βέβαιος περὶ θριάμβου. Αἱ ἄλλαι ἐφημερίδες, καθὼς ἠδυνήθη νὰ ἀνακαλύψῃ, ἠρκέσθησαν εἰς τὰς ἐκδουλεύσεις ἀνεπαρκῶν ἐγχωρίων ἀνταποκριτῶν πρὸς περιγραφὴν τοῦ πράγματος.

Τὸ τραῖνον ἔτρεχεν ἐν μέσῳ τοῦ πυκνοῦ σκότους. Οἱ σπινθῆρες ἵπταντο ὀπίσω ἀπὸ τῆς καπνιζούσης μηχανῆς εἰς χρυσᾶ ψήγματα, ὡς ἡ οὐρὰ κομήτου, καὶ αἱ ὕαλοι ἐκρότουν θορυβωδῶς ἐπὶ τῶν θυρίδων. Ὁ Χάρδης εἰργάζετο, συγκεντρῶν ὅλην τὴν δύναμίν του, φιλοτιμούμενος νὰ περιβάλῃ μὲ γραφικότητα τὴν περὶ τῆς ἀπεργίας ἔκθεσιν.

Τὰ φῶτα τῆς πόλεως Βέντωνος ἔφεγγον, μόνον δύο ἢ τρία μίλια ἀπέχοντα, ὅταν ἡ συρίκτρα ἐσήμανεν ἄγριον, ὀξὺν συριγμὸν κινδύνου· τότε ἐπῆλθε σύρραξις, θανάσιμος κρότος, θραῦσις καὶ κωδωνισμὸς ὑάλων, ροῖβδος σιδήρου καὶ χάλυβος, καὶ μεθ' ὅλους τοὺς κρότους τούτους, κραυγαὶ ἀνθρωπίνης ἀγωνίας.

Τὸ ταχὺ τραῖνον, μὲ τὸ ἀνθρώπινον φορτίον του, φύρδην μίγδην ἐρριμμένον, καθειργμένον, πνιγόμενον, νεκρὸν ἢ θνῆσκον, ἔκειτο ἀδρανὲς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ναυάγιον τῆς ξηρᾶς ἐν νυκτὶ θέρους.

Ἦτο ἡ παλαιὰ ἱστορία. Κάποιος θὰ ἔκαμε λάθος, καὶ οἱ καρποὶ τοῦ λάθους ἐδρέποντο εἰς ἀνθρωπίνους ζωάς· τὸ τραῖνον ἐν πλήρει ταχύτητι εἶχε κάμῃ λάθος εἰς τὴν γραμμήν, προσέκρουσεν ἐπὶ τῆς φορτηγοῦ, καὶ ἀνατραπὲν κατέκειτο εἰς πυρὰν συντετριμμένων βαγονίων.

Ὁ Τὼμ Χάρδης εἶχε πλακωθῇ ὑπὸ χονδρῶν συντριμμάτων ὑάλου, ἀλλὰ μόνον ἐπὶ μίαν στιγμήν. Ἠγέρθη μὲ ἀτελῆ συνείδησιν καταστροφῆς,

Digitized by Google

Η ΕΛΛΑΣ ΠΡΟ ΕΚΑΤΟΝ ΕΤΩΝ

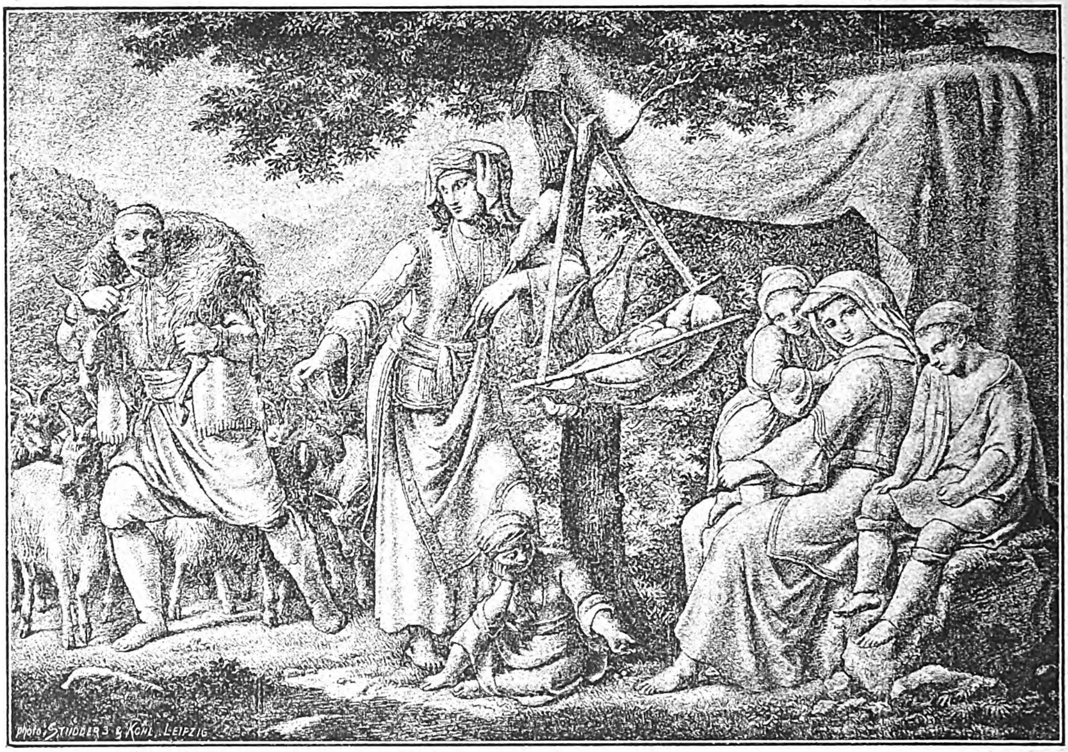

ΑΡΚΑΔΕΣ ΑΙΓΟΒΟΣΚΟΙ

ἥτις δὲν ἄφηνε τόπον δι' ἄμεσον αἴσθησιν πόνου. Ἐσυλλογίσθη τὴν μητέρα του· εἶτα, τὴν ἐφημερίδα του. Ἡ σκέψις αὐτὴ τὸν ἐπανήγαγεν εἰς τὴν συνείδησιν ὅτι εἶχεν ἐργασίαν νὰ κάμῃ· καὶ ἐν τῇ αἰφνιδίᾳ ἐξεγέρσει εἰς τὴν πραγματικότητα τοῦ παρόντος, ᾐσθάνετο ὅτι τὰ γόνατά του ἦσαν τόσον αἱμωδιασμένα, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ κινηθῇ, καὶ ὅτι πόνοι διέτρεχεν τὸ σῶμά του, ἄμετροι πόνοι ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐπιτεινόμενοι.

Ἐκινήθη βραδέως, καὶ θὰ ἐκραύγαζεν, ἀλλ' αἱ διαπεραστικαὶ κραυγαὶ τοῦ ἄλγους περὶ αὐτὸν τὸν ἐκράτησαν ἐν αἰσχύνῃ. Ἡ χείρ του ἔσφιγγεν ἀκόμη νευρικῶς τὸ σημειωματάριον καὶ τὸ μολυβδοκόνδυλον.

Ἄνθρωποι ἐπλησίασαν μὲ φανούς. Τοὺς ἐφώναξε καὶ ἦλθαν πρὸς αὐτόν, καὶ ἠλάφρωσαν τὰς κνήμας του ἀπὸ τὴν πίεσιν, ἀναμένοντες νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τῶν συντριμμάτων.

— Δὲν εἰξεύρω τί τρέχει, εἶπεν ὀδυνηρῶς, ἀλλ' εἶμαι βαρεμένος κάπου. Δὲν εἰμπορῶ νὰ κινηθῶ μόνος. Μὲ βοηθεῖτε;

Ἀπεκομίσθη καὶ ἀπετέθη ἐπὶ τοῦ ὑγροῦ ἐδάφους. Φιάλη τις ἐδόθη εἰς τὸ στόμα του, καὶ μὲ ὀλίγας σταγόνας ἀνέλαβε δυνάμεις.

— Ποῦ εἴμεθα; εἶπεν. Εἶναι τηλεγραφεῖον ἐδῶ σιμά;

Εἷς τῶν ἀνδρῶν, ὅστις ἔμεινεν ἐπὶ λεπτὸν πλησίον του, διὰ νὰ ἴδῃ ἂν ἐχρειάζετο τίποτε, ἀπήντησεν.

— Εἶνε ἡ Βέντων ἐδῶ σιμά.

— Θέλω νὰ στείλω ἓν τηλεγράφημα· γρήγορα. Εἶνε τῆς μεγίστης σπουδαιότητος.

— Καλὸν νὰ εἶνε σύντομον. Θὰ ἔχῃ πολὺ δουλειὰ ἀπόψε ὁ τηλεγραφητής. Ἐδῶ!

Καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐφώναξε παῖδά τινα ἐκ τῆς παρακειμένης ἐπαύλεως.

— Παιδί μου, εἰμπορεῖς νὰ φανῇς χρήσιμος. Ἰδοὺ ἕνας ἄνθρωπος πληγωμένος, ὅστις ἔχει ἀνάγκην νὰ στείλῃ ἓν τηλεγράφημα. Θὰ εἶνε καὶ ἄλλαι ὑπηρεσίαι, τὰς ὁποίας εἰμπορεῖς νὰ κάμῃς εἰς τὴν πόλιν. Οἱ ἄνδρες χρειάζονται ὅλοι ἐδῶ.

Ὁ παῖς, μὲ τὸ πρόσωπον λευκὸν καὶ τὰ ὄμματα πρησμένα ἐκ τῆς φρίκης τῶν σκηνῶν τὰς ὁποίας περὶ αὐτὸν ἔβλεπεν, ἦλθε καὶ ἔστη παρὰ τὸν Τώμ, ὅστις ἔγραψε μετὰ δυσκολίας τὴν διεύθυνσιν, καὶ ἔσχιζεν ἀπὸ τοῦ χαρτοφυλακίου του τὰ φύλλα. Ἐγχειρίζων αὐτὰ εἰς τὸν παῖδα, εἶπεν:

— Εἰπὲ εἰς τὸν τηλεγραφητὴν νὰ στείλῃ ὅσα εἰμπορεῖ ἀπὸ αὐτὰ πρὸ τῶν δυόμισυ μετὰ τὰ μεσάνυκτα.

Εἶτα προσέθηκε, «περίμενε», καὶ ἔγραψεν ἐν σπουδῇ:

«Ἐκ Κρέσσωνος ἐξπρὲς 7 καὶ τέταρτον συνεκρούσθη φορτηγὸν τραῖνον ἀρκτικῶς Βέντωνος ἀπόψε ἐννέα, καὶ κατεστράφη ὁλοτελῶς».

Ἰατρός τις ἐπλησίασε καὶ ἐστάθη νὰ ἴδῃ τὸν Χάρδην:

Digitized by Google

ΑΙ ΦΥΛΑΚΑΙ ΤΟΥ ΝΑΥΠΛΙΟΥ

1) Τὸ Ναύπλιον ἀπὸ τῆς θαλάσσης. 2) Ἡ φυλακὴ τοῦ Μιλτιάδου. 3) Δωμάτιον φυλακισμένων.
4) Ἔργα φυλακισμένων

Digitized by Google

— Μὴν ἐκτυπήσατε κακά ;

— Δὲν φαίνομαι νὰ εἶμαι κτυπημένος ἐξωτερικῶς, εἶπεν ὁ Χάρδης, ἀλλὰ δριμεῖς πόνους αἰσθάνομαι εἰς ὅλον τὸ σῶμά μου, καὶ δὲν εἰμπορῶ νὰ σαλεύσω.

Ὁ ἰατρός, σοβαρὸς καὶ συμπονῶν, ἔκυψε, καὶ διὰ ταχείας, ἐπιδεξίου ἀφῆς ἐξήτασε τὸν νέον. Ἐπρόβαλεν αὐτῷ τινας ἐρωτήσεις καὶ ἔσεισε σύννους τὴν κεφαλήν. Τὸ συμπαθὲς καὶ ἀνδρεῖον πρόσωπον τοῦ νέου, περιαλγές, τὸν συνεκίνησε.

Ἐν τῷ μεταξύ, ὁ Τὼμ ἔκαμε ταχείας τινὰς ἐρωτήσεις εἰς τὸν δόκτωρα περὶ τῆς συμφορᾶς, προσθέτων αὐτὰς πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ τηλεγραφήματός του. Εἶτα εἶπεν ἡσύχως :

— Πῶς μ' εὑρίσκετε, δόκτωρ ;

— Εἰμπορεῖτε νὰ ὑποφέρετε τὴν ἀλήθειαν ; ἠρώτησεν ὁ ἰατρός.

— Ἐννοεῖτε ὅτι πηγαίνω ; Μάλιστα, εἰμπορῶ, τὴν ὑποφέρω. Καὶ τελειώνω γρήγορα ;

— Πολὺ γρήγορα, φοβοῦμαι.

— Δόκτωρ, τὸ ὄνομά μου εἶνε Χάρδης, Θωμᾶς Χάρδης. Εἶμαι ρεπόρτερ τοῦ «Ἡμερησίου Μαγνήτου». Ἐπέστρεφα εἰς τὴν πόλιν μὲ περιγραφὴν τῶν ἀπεργιῶν τῆς Κρέσσωνος. Πρέπει ἡ περιγραφὴ αὐτὴ νὰ εἶνε εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ «Μαγνήτου» πρὸ τῶν δυόμισυ μετὰ τὰ μεσάνυκτα. Ἐδῶ ἔχω γράψει ἀφήγησιν τοῦ συμβάντος τούτου. Μοῦ διηγήθητε σχεδὸν τὰ πάντα, ἐκτὸς τῶν ὀνομάτων τῶν νεκρῶν καὶ πληγωμένων. Αὐτὰ δὲν δύναμαι νὰ τὰ μάθω. Δόκτωρ, θὰ φροντίσετε ὥστε ἡ ἐφημερίς μου νὰ λάβῃ τὰ ὀνόματα ταῦτα ; Εἰμπορῶ νὰ σᾶς δώσω αὐτὸ τὸ βάρος ; Δὲν θέλω ν' ἀδικήσω τὴν ἐφημερίδα μου.

Ὁ δόκτωρ Μαίης ἤξευρεν ὅτι θὰ εἶχε νύκτα ἀγωνιώδους ἐργασίας πρὸ αὐτοῦ, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο ν' ἀρνηθῇ τὴν χάριν ταύτην εἰς τὸν τραυματίαν. Ἡ αἴτησις, διὰ τοιούτων λόγων ἐκφραζομένη, ἐκ πάσχοντος προερχομένη, τόσον παράδοξος καὶ ἀλλόκοτος κατὰ τὸ φαινόμενον, καὶ ταχέως ἐκφερομένη, ὡς παρά τινος οὗ ἡ μὲν ζωὴ εἶνε βραχεῖα τὸ δὲ ἔργον σπουδαιότατον, μεγάλως τὸν συνεκίνησε.

— Μάλιστα, εἶπεν ὁ ἰατρός, θὰ φροντίσω νὰ γείνῃ.

— Ὢ ! σᾶς εὐχαριστῶ, ἰατρέ, εἶπεν ὁ Χάρδης μὲ φωνὴν ἐν ᾗ ὑπῆρχε χορδὴ θριάμβου· τὸ ὄνομά σας εἶνε ;

— Μαίης.

Ὁ Τὼμ ἐπρόσθεσεν ὀλίγας γραμμὰς εἰς τὸ τηλεγράφημά του.

«Ἀδυνατῶ πέμψαι κατάλογον νεκρῶν καὶ πληγωμένων. Δόκτωρ Μαίης πέμψει. Τοῦτο ὕστατον τηλεγράφημά μου. Ἀσπασθῆτε μητέρα. Ὑγιαίνετε. — *Χάρδης.*»

Ἐνῷ ὁ παῖς ἐλάμβανε τὸ συμπληρωθὲν τηλεγράφημα, ὁ Χάρδης εἶπεν :

— Εἰπὲ τοῦ τηλεγραφητοῦ ὅτι ἄφησα χρήματα εἰς χεῖρας τοῦ δόκτωρος Μαίη διὰ νὰ πληρώσῃ διὰ τὴν διαβίβασιν. Ὁ «Μαγνήτης» θὰ δώσῃ ὅ,τι ἄλλο ἀπαιτεῖται δι' αὐτὰ ὅλα.

Ὁ δόκτωρ ἐπρόσθεσε μίαν λέξιν ἐπικυρωτικὴν πρὸς τὸν παῖδα, καὶ τὸν ἐξέπεμψεν ἐν μέσῳ τοῦ σκότους.

— Ἰατρέ, θὰ εὕρητε εἰς τὸ χαρτοφυλάκιόν μου χρήματα ἀρκετὰ δι' ὅλα τὰ ἔξοδα. Λάβετέ το καὶ πληρώσατε ὅ,τι χρειασθῇ. Μὴ σᾶς μέλῃ δι' ἐμέ. Ἄλλοι ἔχουν μεγαλειτέραν ἀνάγκην ἀπὸ τὴν συνδρομήν σας. Δὲν ἠμποροῦσα νὰ κάμω τίποτε ἄλλο τώρα· ἐπροσπάθησα ὅ,τι ἠμπόρεσα ... διὰ τὴν ἐφημερίδα μου.

Ἡ φωνὴ τοῦ Χάρδη εἶχε καταπέσει σχεδὸν εἰς ψίθυρον καὶ ἀνέπνεε μετὰ πόνου. Αἴφνης ἡ πνοὴ ἐξέλιπε καὶ διὰ μιᾶς ἔμεινε νεκρός.

Τὸ ἔργον τῆς βοηθείας τῶν τραυματιῶν καὶ τῆς ἀποκομιδῆς τῶν νεκρῶν ἐξηκολούθει περὶ τὸ σῶμα τοῦ Τώμ, ἀφεθὲν μόνον.

Ἦτο δύο μετὰ τὰ μεσάνυκτα, εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ «Μαγνήτου». Ὁ κρότος τῶν πολυπλόκων μηχανῶν ἀνήγγελλεν ὅτι τὰ πρῶτα δοκίμια μετεβιβάζοντο κάτω, εἰς τὸ στερεοτυπεῖον.

Ὁ τηλεγραφητὴς ἐπερίμενε παρὰ τὸ ἠλεκτρικὸν κλεῖθρόν του. Ὁ διευθύνων ἀρχισυντάκτης ἄφησε κατὰ μέρος τὸ τελευταῖον δοκίμιον τοῦ χονδροῦ χάρτου, καὶ κυττάζων διὰ τοῦ παραθύρου μεταξὺ τοῦ γραφείου του καὶ τοῦ θαλάμου τοῦ τηλεγραφητοῦ, ἠρώτησε δι' εἰκοστὴν φορὰν τὴν νύκτα ἐκείνην ἂν ἦλθε τίποτε ἀπὸ τὴν Κρέσσωνα· ἔλαβε δὲ ἀπάντησιν ἀποφατικήν.

— Τίποτε ἀπὸ τὴν Κρέσσωνα ! ἀνέκραξε· καὶ τί νὰ ἔγεινεν ὁ Χάρδης ; Ἐὰν δὲν ἦτο ἕτοιμος νὰ ἔλθῃ ἀπόψε, θὰ εἶχε τηλεγραφήσει πρὸ πολλοῦ· καὶ ἂν ἦτο διὰ νὰ ἔλθῃ, θὰ ἦτο φθασμένος πρὸ πολλοῦ.

Ἀκριβῶς τότε ὁ ἐπὶ τῶν εἰδήσεων τῆς νυκτὸς πρῶτος ρεπόρτερ ἔφερε τὸ ἄγγελμα ὅτι ὁ ὑφιστάμενός του τῆς νυκτερινῆς ὑπηρεσίας, εἰς τὸν γῦρόν του, εἶχε μάθει ἐν τῷ σταθμῷ Βραίναρδ καὶ Κρέσσων περί τινος δυστυχήματος εἰς τὸ ταχὺ τραῖνον, συμβάντος πρὸ τοῦ μεσονυκτίου.

— Στεῖλε ἀμέσως νὰ μάθῃς λεπτομερείας, εἶπεν ὁ διευθύνων ἀρχισυντάκτης.

— Ἔστειλα, ἀπήντησεν οὗτος.

— Ἔχε τὸ σύρμα ἀνοικτὸν ἕως τὸ τευλευταῖον λεπτόν, διέταξεν εἶτα ὁ διευθύνων ἀρχισυντάκτης. Κάτι θὰ στείλῃ ὁ Χάρδης.

Τότε ἀκριβῶς ἦλθε τὸ σῆμα τῆς τηλεγραφικῆς διαβιβάσεως. — Ὁ τηλεγραφητὴς ἀπήντησε, καὶ ἤρχισε νὰ γράφῃ. Ὁ διευθύνων ἀρχισυντάκτης ἔκυψεν ἀπλήστως ἐπὶ τὸν ὦμον αὐτοῦ. Ἐχρονολογεῖτο ἐκ Βέντωνος. Τί σημαίνει τοῦ-

Digitized by Google

το; 'Εφαίνετο νὰ εἶνε ἡ ἀφήγησις τοῦ Χάρδη περὶ τῶν ταραχῶν τῆς Κρέσσωνος.

Σελίδες μετὰ σελίδας ἐξῆλθον ταχέως ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ τηλεγραφητοῦ. Ἡ περιγραφὴ ἦτο ζωηρά, γραφικὴ καὶ πλήρης.

Οἱ τρεῖς δημοσιογράφοι τὴν ἀνέγνωσαν ταχέως, ἀποστέλλοντες αὐτὴν φύλλον μετὰ φύλλον εἰς τὸν στοιχειοθέτην. Τέλος ἔφθασαν εἰς τὴν ὑπογραφήν.

— Θὰ εἶνε μεγάλη ἐπιτυχία, ἐπεφώνησεν ὁ διευθύνων ἀρχισυντάκτης.

— Πιθανῶς ὁ Τὼμ ἐμποδίσθη ἀπὸ τὸ σιδηροδρομικὸν δυστύχημα, καὶ ἠναγκάσθη νὰ στείλῃ τὴν περιγραφήν του ἀπὸ τὴν Βέντων, παρετήρησεν ὁ ἀρχιπευθήν.

Ἀλλὰ ὁ κτύπος τοῦ ἠλεκτρικοῦ ὀργάνου ἤρχισε πάλιν.

«Βέντων, 14 Ἰουλίου. — Ἐκ Κρέσσωνος ἐξπρὲς 7 καὶ τέταρτον συνεκρούσθη φορτηγὸν τραῖνον ἀρκτικῶς Βέντωνος ἀπόψε ἐννέα καὶ κατεστράφη ὁλοτελῶς».

Εἶτα εἵπετο βραχεῖα ἀλλὰ ζωηρὰ περιγραφὴ τοῦ ἀτυχήματος, ἀπλήστως καὶ ἐναγωνίως ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τῶν τριῶν ἀνδρῶν, τῶν ἱσταμένων πρὸς τὸν τηλεγραφητήν.

— Ἄλλη ἐπιτυχία αὐτό! ἐπεφώνησεν ὁ ἀρχισυντάκτης, καὶ ἐσταμάτησε, διότι εἶχε φθάσει ἡ τελευταία σελίς.

Ὁ τηλεγραφητὴς ἔγεινε κάτωχρος, καὶ ἡ χείρ του νευρικῶς ἔτρεμεν, ἅμα ἀφῆκε τὴν γραφίδα καὶ ἤγγισε τὸ κλεῖθρον. Ὁ ἀρχισυντάκτης πρῶτος ἀνέγνω τὸ φύλλον τοῦ χάρτου, μὲ τὴν μελάνην ὑγρὰν ἀκόμη ἐπὶ τῶν γενναίων φράσεων.

« Ἀδυνατῶ πέμψαι κατάλογον νεκρῶν καὶ πληγωμένων. — Δόκτωρ Μαίης πέμψει. Τοῦτο ὕστατον τηλεγράφημά μου. Ἀσπασθῆτε μητέρα. Ὑγιαίνετε. *Χάρδης*».

Ὁ διευθύνων ἀρχισυντάκτης ἄφησε τὸ φύλλον καὶ ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον.

Ὁ «Μαγνήτης» τὴν πρωίαν ἐκείνην περιεῖχε δύο μακρὰ τηλεγραφήματα μεγάλως ἐφελκύσαντα τὴν προσοχήν. Παρὰ τὸ ἔθος τῆς ἐφημερίδος, ἀμφότερα ἔφερον ὑπογραφήν, καὶ τὸ ὑπογεγραμμένον ὄνομα ἦτο τὸ τοῦ Θωμᾶ Χάρδη.

Ὑπεράνω τοῦ τηλεγραφήματος, τοῦ διηγουμένου τὴν ἱστορίαν τῆς καταστροφῆς, πρῶτον ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν νεκρῶν, τὸν ὁποῖον ἐναγωνίως διεξήρχοντο τόσα ὄμματα, ἀνεγινώσκετο τὸ ὄνομα «Θωμᾶς Χάρδης, ρεπόρτερ».

Αὐτὸ ἦτο ὅλον· ἀλλ' ὁ κόσμος ἔμαθε μετ' οὐ πολὺ τὴν ἱστορίαν.

(*Ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ τοῦ Στήβενσον*) Α. Π.

ΣΤΗΝ ΟΜΟΡΦΙΑ

Λευκόπεπλη βασίλισσα, σὲ σένα εἶν' ἡ ψυχή μου·
Σὲ σένα, φῶς πρωτόπλαστο, θὰ δώσω τὴ ζωή μου·
Δάφνης κλωνάρι ἀτίμητο προσμένω νὰ μοῦ φέρῃ
Τὸ θεϊκό σου χέρι
Στὸν ὕπνο τὸ στερνό.

Σένα λατρεύει ὁ ποιητής, ὁ γλύπτης, ὁ ζωγράφος·
Κι' ἂν τοὺς ἁρπάζει ὁ θάνατος δὲν τοὺς κρατάει ὁ τάφος.
Ἀγέραστο κι' ἀνέσπερο τὸ ἔργο πάντα μένει
Καὶ ζοῦνε δοξασμένοι
Σ' ἀνθρώπων λογισμό.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΑΝΟΣ

Digitized by Google

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ [1]

ΣΤʹ. — Καρὰ Κὸλ, Χαζὶρ ὄλ!

Ὡς τόσο δὲν ἀργήσανε νάρθοῦν τὰ Χριστούγεννα. Τὰ φορέματα ποῦ μοῦ τοίμαζε τώρα καὶ δυὸ βδομάδες ἡ ἀδερφή μου εἴτανε βαλμένα κοντὰ στὸ προσκέφαλό μου, νὰ τὰ βρῶ τὴν αὐγή, σὰ μὲ ξυπνήσουνε νὰ μὲ πάρουνε στὴν ἐκκλησιά. Σηκωθήκαμε τρεῖς ὧρες πρὶ νὰ ξημερώσῃ. Τὸ «κόλι» ἀκόμα φώναζε ἀπὸ τὸ κάστρο, καὶ τἄγρια λόγια του διαλαλούσανε στὸν ἀέρα: «Καρὰ Κόλ, Χαζὶρ ὄλ!» Μούγκριζε τὸ κόλι σὰν ἕνα θεριὸ ποῦ ξυπνᾶ τὴ νύχτα γιὰ νὰ τρομάζῃ τὸν κόσμο. Τὸ μουγκρητὸ αὐτὸ εἶταν κι' ἀπὸ τοῦ λειονταριοῦ τρομερώτερο.

* * * * * *

Ὄχι, δὲν εἶναι τὸ Κόλι Θεριό. Εἶναι σὰν πεθαμένος, ποῦ βγαίνει ἀπὸ τὸ μνημούρι, κι ἀνεβαίνει στὴν Τάμπια, καὶ φωνάζει πῶς *ἐδῶ*, εἶναι ἡ Κόλαση ἡ ἀληθινή, κι ὄχι κάτω.... «Καρὰ Κόλ, Χαζὶρ ὄλ!» Μὴν τοὺς χαρίζετε τίποτις αὐτοὺς τοὺς ἁμαρτωλούς, λέει ἡ ἄγρια φωνή.... Τοὺς πρέπουνε μεγάλα καὶ φριχτὰ βάσανα. Στὸν ἄλλο κόσμο τόση πίσσα δὲ βράζει. Ἐκεῖ βασανίζουνται οἱ ψυχὲς γιὰ μικρὰ κρίματα. *Ἐδῶ* εἶναι ποῦ πλερώνουνται οἱ μεγάλες οἱ ἁμαρτίες. Στὰ χέρια σας εἶναι δοσμένη ἡ φοβερὴ ἀγγαρειά, νὰ τοὺς τυραννῆτε τοὺς κολασμένους... Μὴν κοιμᾶστε, κι ἂς εἶναι καὶ νύχτα.... Ὅπου κρυφοστενάζουν οἱ κολασμένοι, ἐσεῖς—Χαζὶρ ὄλ!

* * * * * *

Αὐτὰ, κι ἄλλα τέτοια μοῦ εἶπε πολλὲς φορὲς κατόπι τὸ Κόλι. Τώρα ἄκουγα μοναχὰ τὸ μουγκρητό, κι ἀνατριχιαζα. Ἡ μάνα μου μ' ἔντυνε, κ' ἐγὼ ἄκουγα τὸ Κόλι!

Ἄξαφνα, —Ντάγκ! Χτυπᾶ καὶ τὸ σήμαντρο! Εἴτανε τὸ πρῶτο τὸ σήμαντρο. Ἀνέσανα! Σύχασε ἡ ψυχή μου. Νὰ ποῦ ζοῦσε καὶ κάποιος ἄλλος στὸν κόσμο ἔξω ἀπὸ τὸ Κόλι. Ὁ γέρος ὁ Παπᾶ Νικόδημος, ποῦ μᾶς προσκαλοῦσε νὰ πᾶμε νὰ προσκυνήσουμε τὸ Χριστὸ ποῦ γεννιέται.

Ντυθήκαμε, πήραμε τὸ φανάρι, καὶ βγήκαμ' ὄξω. Ἀπάνω στὸν οὐρανὸ λαμπρὴ ξαστεριά· κάτω στὴ γῆ, σκοτάδι μαῦρο. Περνούσαμε τοὺς στενοὺς δρόμους ἀμίλητοι σὰ φαντάσματα. Τὰ δόντια μου τουρτούριζαν ἀπὸ τὸ κρύο, κι ἀπὸ τὴν *κρυάδα* τῆς νύχτας. Ὁ χειμῶνας συντρόφευε μὲ τὸ Κόλι, νὰ μὲ τρομάξουν. Ἔτρεμα σὰν τὸ ψάρι. Ἄκουγα τὸ μουγκρητὸ καὶ περπατοῦσα βιαστικὰ καὶ μ' ἕνα ψεύτικο θάρρος. Τὸ μόνο ποῦ μὲ παρηγοροῦσε καὶ μὲ σύχαζε κάποτες, εἴτανε σὰν ἔφεγγε τὸ φανάρι ἀπάνω σὲ κανέναν τοῖχο, σὲ καμιὰ πόρτα ποῦ γνώριζα. Μοῦ φαινότανε σὰν κάποιος φίλος ἢ γνώριμος ποῦ μοῦ ἔλεγε, — ἐδῶ εἶμαι καὶ μὴ φοβᾶσαι. Μιλοῦσα τότες τῆς μάνας μου καὶ τῆς ἀδερφῆς μου σὰ νὰ εἴτανε μέρα, σὰ νὰ μὴν εἶχε Κόλι στὸ Κάστρο. Γίνουμουν παλικάρι.

Ἀκόμα λίγο καὶ φτάξαμε. Περάσαμε τὴν αὐλὴ τῆς Ἐκκλησιᾶς, ἀνεβήκαμε τὸ νάρθηκα, μπήκαμε μέσα. Πρέπει νὰ εἴμαστε ἀπὸ τοὺς πρώτους.

Ζʹ. — Στὴν ἐκκλησιά.

Ὁ παπᾶ Νικόδημος γύριζε ἀκόμα δῶ καὶ κεῖ, κ' ἔδινε προσταγὲς τοῦ Καντηλανάφτη. Δὲν ἀνεβήκαμε στὸ γυναικίτη. Πήγαμε στὴ γωνιὰ τῶν γρηῶν, ἐκεῖ ποῦ εἶχε τώρα ἡ μακαρίτισσα τὸ στασίδι της. Σιγὰ σιγὰ ἄρχισε νὰ μαζεύεται ὁ κόσμος. Ἦρθε κι ὁ δάσκαλος, κ' ἔπιασε τὸ στασίδι τοῦ δεξιοῦ ψάλτη, κι ὁ δεξῆς ὁ ψάλτης, ποῦ ἔψαλλε μοναχός του τὶς Κεριακές, πῆγε τώρα στ' ἀριστερά. Κι ἄρχισε ἀξεμέρωτος «ὄρθρος.» Τὰ τροπάρια περνοῦσαν ἀπὸ τὸ δεξὶ παγκάρι στ' ἀριστερό, καὶ σὰν τέλειωναν, τὰ ξανάρχιζαν πάλι, νὰ μαζευτῇ ὅλος ὁ κόσμος. Καλὰ τἄψαλλε ὁ δάσκαλος, καὶ χαίρουσουν νὰ τ' ἀκούς. Μὰ τί λέγανε, δὲν εἴτανε δική μας δουλειά.

* * * * * * *

Ἕνα πρᾶμα ἔνοιωθα τότες, κι αὐτὸ εἶταν ἡ μουσική. Τὸν ἄκουγα τὸ δάσκαλο καὶ δὲ χόρταινα. Δὲν καταλάβαινα πῶς μποροῦσε ὁ χλωμὸς ἐκεῖνος φοβεριστὴς τῶν παιδιῶν νὰ γίνεται τώρα ἄγγελος μέσα στὴν ἐκκλησιά, καὶ νὰ γλυκαίνῃ τὸ ἴδιο τ' αὐτὶ ποῦ τραβοῦσε μὲ τὸ χέρι του τὶς προάλλες. Παρακαλοῦσα νὰ μὴν τύχῃ καὶ πάψῃ, καὶ δὲν εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ τέτοια παρακάλια ὁ φίλος.

Πολλὲς φορὲς μὲ συγκίνησε ὁ καταφρονεμένος αὐτὸς θησαυρός, θησαυρὸς ὄχι φερμένος ἀπ' ἔξω, μήτε σκαμμένος ἀπὸ τὸ χῶμα, μόνο ποῦ ζῇ καὶ βασιλεύει μὲ χίλια τραγούδια, μοιρολόγια καὶ ψαλμωδίες. Ἂν εἶναι τὰ «ἰδιόμελά» μας κατεβασμένα ἀπὸ κατοστὲς χρόνια, δὲν πάει νὰ πῇ πῶς εἶναι καὶ πεθαμένα σὰν τὰ λόγια ποῦ ψάλλουνται. Κοίταξε ὅμως δασκαλήτικη γνώση: Τὴ νεκρὴ γλῶσσα πολεμοῦμε νὰ τὴ ζωντανέψουμε, καὶ τὴ ζωντανὴ μουσικὴ νὰ τὴν πνίξουμε μέσα στὴ φράγκικη! Γιὰ νὰ γίνουμε πολιτισμένος λαός, ὅλα μας πρέπει ν' ἀλλάξουν. Ἡ μουσική μας πρέπει νάρθῇ ἀπὸ τὴ Φραγκιά, κ' ἡ γλῶσσα μας ἀπὸ τὴν Ἀρχαιότητα. Σιγὰ σιγὰ θὰ μᾶς φέρνουν καὶ τὶς χαρές μας ἀπὸ τὸν Παράδεισο, καὶ τοὺς πόνους μας ἀπὸ τὴν Κόλαση, καὶ σὰ δὲν ἔχουμε πιὰ τίποτις δικό μας, θὰ ψάλλουμε σὲ φράγκικο σκοπὸ «Εὐοῖ, εὐάν» μὲ τοὺς ἀγγέλους, καὶ «Ἰώ, ἰώ» μὲ τοὺς δαιμόνους. Καὶ τότες θὰ δοξαστοῦμε, καὶ θὰ μᾶς δοῦν οἱ Φράγκοι

1 Ἴδε σελ. 230

Digitized by Google

τί μεγάλο Ἔθνος γενήκαμε, καὶ θὰ μᾶς δώσουν τὴν Πόλη!

Ὡς τόσο ἄρχισε νὰ γλυκοχαράζῃ ὁ οὐρανός, ἀρχίσανε νὰ τρέμουν καὶ νὰ λυώνουν τ' ἀστέρια, ἄρχισε νὰ λάμπῃ κ' «ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ» στὸν κόσμο, καὶ στάθηκε ὁ πάτερ Νικόδημος στὴ μέση τῆς ἐκκλησιᾶς, καὶ φώναξε μὲ τὴ βροντερή του φωνὴ καὶ μὲ τὸ Βαγγέλιο στὸ χέρι, πῶς εἶναι βλογημένη. Ἔφευγε ὁ «ὄρθρος» ἀπὸ τὸν οὐρανό, ἔφευγε κι ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά. Στὸν οὐρανὸ ἔβγαινε ὁ ἥλιος, στὴν ἐκκλησιά, ὁ Χριστός. Χαρὰ καὶ φῶς ἔξω, παρηγοριὰ κ' ἐλπίδα μέσα στὶς ἁπλοϊκὲς ἐκεῖνες καρδιὲς ποῦ εἶχαν ἀκόμα μιὰ σταλαματιὰ πίστη καὶ βλέπανε μέσα στὸ νοῦ τους τὴ φάτνη μὲ τὸ οὐράνιο Βρέφος στὴν ἀγκαλιὰ τῆς χαριτωμένης του μάνας.

Ὅσο γιὰ τὸν Πάτερ Νικόδημο, δὲ μοῦ φαίνεται νὰ εἶταν πολὺ συγκινημένος, Θεὸς συχωρέστονε, γιατὶ πολὺ καλὰ τὸ θυμοῦμαι ποῦ πηγαίνοντας πρὸς τὸ Ἅγιο Βῆμα, ἔγνεψε τοῦ Καντηλανάφτη νὰ σβύσῃ ἕνα κερὶ ποῦ ἔσταζε στὸ μανάλι ἀπάνω.

Ἐκεῖ λοιπὸν ποῦ κοίταζα τὴ λειτουργιά, κι ἄκουγα τοὺς ψαλτάδες, καὶ τὰ παιδιὰ ποῦ τραβοῦσαν τὸν ἴσιο (ἂν καὶ στραβὰ οἱ πιώτεροι), σκύβ' ἡ μάνα μου καὶ μοῦ λέει στ' αὐτί:

— Νὰ ἡ Λενιώ, ποῦ ἤθελες νὰ τὴ δῇς. Ἔρχεται πρὸς ἐμᾶς μὲ τὴ μάνα της. Κοντά μας θὰ σταθοῦνε σήμερα.

Ξεχνῶ ἀμέσως τὶς ψαλμῳδίες, καὶ γυρίζω νὰ δῶ τὴ Λενιώ.

Ἕνα κοριτσάκι κάτι ἀψηλότερο ἀπὸ μένα, μὲ ξαθουλὰ μαλλιά, μάτια χαμηλωμένα, γελαζούμενα χείλη, νόστιμα ἂν καὶ φτωχικὰ φορεμένο, κ' ἕν' ἄσπρο μαντιλάκι στὸ χέρι. Ἡ μάνα της, μαγουλικωμένη καὶ μαυροφόρα, ἀκολουθοῦσε κατόπι της. Ἦρθαν καὶ στάθηκαν πλάγι μας. Ἂ ζωντάνευε τῆς Παναγιᾶς ἡ εἰκόνα, κ' ἤρχουνταν ἔτσι νὰ σταθῇ κοντά μου, δὲ θὰ μὲ γλυκοτρόμαζε πιώτερο. Τί εἶταν αὐτὸ ποῦ μπῆκε μὲς τὴν καρδιά μου, καὶ τὴν ἔκαμε τρυφερὴ σὰ βλαστάρι! Δὲν μποροῦσε νὰ εἶναι ἀγάπη, πρέπει νὰ εἶταν ὁ *ἄνθος* τῆς ἀγάπης, ἕνα μοσκοβότανο, ποῦ φύτρωνε ἀπάνω στὸ μῖσος..... εἶχα μπροστά μου μιὰ ἡρωίδα, μιὰ ψυχὴ ποῦ τὴ διάλεξε ὁ Θεὸς νὰ τὴν ἁγιάσῃ ἀπὸ δέκα χρονῶ, καὶ νὰ τὴ γλυτώσῃ μ' ἕνα παράξενο θᾶμα. Καὶ πῶς μποροῦσα νὰ μὴν τὴ λατρεύω! Ἔβλεπα πῶς εἶταν ὅλα ἀλήθεια, καὶ τῆς Ἀννούλας τὸ τραγούδι, καὶ τὰ λόγια τοῦ γέρο Βασίλη, καὶ τῆς μάνας οἱ ἱστορίες. Δὲν εἶταν ἡ Λενιὼ καμιὰ Νεράϊδα ἢ Βασιλοποῦλα ἀπὸ κεῖνες ποῦ μᾶς μαγεύουν κοντὰ στὴ φωτιὰ τὸ χειμῶνα. Τἄβλεπα μπρός μου τὰ γαλανά της τὰ μάτια, τὸ λαμπερὸ μέτωπό της, καὶ τὰ ξαθουλά της μαλλιά.

Τέτοια πρέπει νὰ κρυφοπετοῦσαν πολλὰ μέσα στὸ νοῦ μου, σὰ μὲ τράβηξε ἡ Ἀννοῦλα νὰ μοῦ πῇ πῶς δὲ στέκουμουν ἴσια πρὸς τὰ κονίσματα. Ξύπνησ' ἀπὸ τὄνειρό μου, ἀνασήκωσα τὰ μάτια μου νὰ δῶ τὴν Ἀννοῦλα καὶ τὴν Ἑλένη, καὶ τὴ βλέπω νὰ χαμογελᾷ καὶ κείνη κοιτάζοντας πρὸς ἐμένα. Κατάλαβα πῶς πρέπει νὰ τοὺς ἔδειξα ὅλη μου τὴν καρδιά. Τραβήχτηκα κοντὰ στὴ μάνα μου, καὶ προσπαθοῦσα νὰ βλέπω πρὸς τὰ κονίσματα.

Δὲν ἄργησε ἡ ἀπόλυση, τώρα ποῦ εἶχα τὴν Ἑλένη κοντά μου. Δὲν τὸ πίστευα πῶς ἦρθε ἡ ὥρα γιὰ τὸ ἀντίδωρο, καὶ πῶς γύριζε ὁ κόσμος στὰ σπίτια του. Ἄλλος εἶταν ὁ μαχαλᾶς της, κι ἄλλη ἡ γειτονιά της. Πῆρα τὸ δρόμο μας μὲ βαρειὰ καὶ λυπημένη καρδιά.

Η'. — Πρωτοχρονιά.

Δὲ σᾶς ἀφίνω, παλιά μου χρόνια! Θὰ σκαλίζω, θὰ ξετρυπώνω, καὶ θ' ἀραδιάζω. Ὅπου βρίσκω χαρὲς κι ἀγάπες, πίκρες καὶ λύπες, ὄνειρα κι ἀπελπισιές, θὰ ξετυλίγω καὶ θὰ δείχτω τὰ ταπεινά μου αὐτὰ ψυχικὰ φυλαχτήρια. Ἂ δὲ σ' ἀρέσουν, πήγαινε μπρός. Θὰ δῇς παρακεῖθε κι ἄλλα. Νὰ σὲ χαρῶ ὅμως, ἀνυπόμονε πατριώτη, μὴν τὸ κάμῃς αὐτό. Κάλλιο νὰ μπῇς στὸ περιβόλι, νὰ κοιτάξῃς τὸ δέντρο, καὶ νὰ κόψῃς ἀπὸ τὰ κλωνιά του τὸ πωρικό, παρὰ νὰ τὸ βρῇς ἕτοιμο κομμένο μέσα στὸ πιάτο. Δὲν ἔφαγες ποτέ σου σταφύλια μέσα στ' ἀμπέλι; Δὲν εἶχες ποτέ σου ἀμπέλι, τὸ χειμῶνα κούτσουρα ἀράδες ἀράδες, ὕστερα ν' ἀρχίζῃ νὰ πρασινίζῃ, νὰ βγάζῃ τὰ χνουδωτὰ σημάδια τῆς νιότης, νὰ πετᾷ βλαστάρια καὶ νὰ κλαδώνῃ, κατόπι ν' ἀνθίζῃ καὶ νὰ κρεμιένται τὰ χιονάτα λουλούδια των, ἔπειτα μικρὲς μικρὲς ἀγορίδες, κι αὐτὲς νὰ μεγαλώνουν καὶ νὰ γίνουνται σιγὰ σιγὰ κόκκινες ὥσπου νὰ καταντοῦνε μελάτα σταφύλια; Πές μου, δὲν ἔφαγες ποτέ σου τέτοια σταφύλια, ποῦ τὰ εἶδες νὰ μεγαλώνουν καὶ νὰ ὡριμάζουν; Χαμογελᾷς, θαρρῶ. Ἔχε λοιπὸν ὑπομονή, καὶ κατέβαινε τώρα στ' ἀμπέλι ποῦ πρασινίζει, ἴσως δώσῃ ὁ Θεὸς νὰ καταλάβῃς ἀπὸ σταφύλι κατόπι.

Ποῦ νὰ ἱστορήσω μιὰ χριστουγεννιάτικη μέρα, καὶ νὰ μὴ θυμηθῶ τὴν πρωτοχρονιά! Καὶ πῶς νὰ μὴ θυμηθῶ τὴν πρωτοχρονιὰ ἐκείνου τοῦ χρόνου, ποῦ φυσοῦσε ἡ νοτιὰ σὰ δαιμονισμένη, ἡ θάλασσα φούσκωνε σὰ νὰ γύρευε νὰ μᾶς φάῃ, τὰ κεραμίδια πέφτανε σὰ χαλάζι, σφύριζαν τὰ παραθύρια καὶ τὸ σφύριγμά τους ἀνεβοκατέβαινε σὰν τσιριχτὸ γυναίκας ποῦ τὴν ἔπιασαν πόνοι· τέτοια εἶταν ἡ πρωτοχρονιὰ ἐκείνη, τέτοια εἶταν κ' ἡ παραμονή της. Τὴν περάσαμε μοναχοί, καθὼς πάντα. Μὲ τὶς γενιὲς τοῦ πατέρα μου φιλίες δὲν εἴχαμε. Φίλο καὶ συγγενῆ ἄλλον δὲν ξέραμε παρὰ τὸ γέρο Βασίλη, τὸ χρυσὸ τὸ γέρο Βασίλη. Εἶταν κι αὐτὸς ξένος ἐδῶ. Χαροκαμένος

Digitized by Google

χρόνια καὶ χρόνια, ἄλλο σπιτικὸ δὲν εἶχε παρὰ τὸ δικό μας.

Ἦλθε λοιπὸν τὴν παραμονὴ ἐκείνη ῥοδοκόκκινος, γελαστός, μὲ τὰ κεριακκάτικά του, μὲ τὴν ὀλόρθια του φέσα, καὶ μὲ τὸ κάτασπρό του μουστάκι, νὰ ῥίξῃ τὰ λιόφυλλα στὴ φωτιὰ καὶ νὰ μᾶς πῇ τὴν καλή μας τὴν τύχη.

Ἡ ἀδερφή μου ἡ μακαρίτισσα μπαινόβγαιναν καὶ συγύριζαν τὸ τραπέζι, κι ὁ γέρος μὲ κρατοῦσε καθισμένο στὰ γόνατά του καὶ μοῦ τραγουδοῦσε. Θαρρῶ πῶς τ' ἀκούγω ἀκόμα τὰ πονεμένα τραγούδια του. Ἂς μποροῦσε νὰ περάσῃ μιὰ μικρὴ χάρη τους σ' αὐτὲς τὶς φυλλάδες, νὰ ποῦμε πῶς ζῇ ἀκόμα ὁ γέρο Βασίλης;

Καὶ τραγουδῶντας ἦρθε ἡ βασιλόπηττα. Τὴ βάλανε στὴ μέση τοῦ τραπεζιοῦ. Πῆρε ἡ μακαρίτισσα τὸ μαχαίρι κι ἄρχισε νὰ κόβῃ τὶς μερίδες: Τοῦ Χριστοῦ, τῆς Παναγιᾶς, τ' ἄη Βασίλη, ὅλης τῆς φαμελιᾶς, τῶν φτωχῶν, κ' ὕστερα στάθηκε· ἔμενε μιὰ μερίδα ἀκόμα.

— Τίνος νὰ τὴν ποῦμε αὐτή;

— Τῆς Λενιῶς, φωνάζω ἐγώ.

Καὶ γέλασαν ὅλοι, καὶ τὴν εἶπαν τῆς Λενιῶς τὴ μερίδα ἐκείνη. Ἔπειτα ζητήσαμε τὸν ἀσημένιο παρᾶ. Καὶ βρέθηκε ὁ παρᾶς στὴ μερίδα τοῦ γέρου. Ὁ καημένος λυπήθηκε ποῦ δὲ βγῆκε σὲ μᾶς, κ' ἤθελε καὶ καλὰ νὰ τὸν χώσῃ σὲ μιὰ δική μας μερίδα.

Κ' ὕστερα ὕστερα χύσαμε καὶ τὸ μέλι στὴν πήττα καὶ φάγαμε. Καὶ σὰ φάγαμε, καθήσαμε κοντὰ στὴ γωνιά, καὶ ρίχταμε τὰ λιόφυλλα στὴ φωτιά, νὰ πηδήξουν καὶ νὰ μᾶς ποῦν τὴν καλή μας τὴ μοῖρα. Καὶ σὰν ἔγεινε κι αὐτό, γλεντίζαμε μὲ τὰ λόγια, μὲ τὸ παιχνίδι, καὶ μὲ τὸ τραγούδι τ' ἄη Βασίλη. Ἡ νοτιὰ σφύριζ' ἔξω φρενιασμένη, καὶ μεῖς τραγουδούσαμε. Κ' ἔτσι ἀποκοιμήθηκα, καὶ σὰν ξύπνησα, χτυποῦσε τὸ σήμαντρο τῆς πρωτοχρονιᾶς.

Τὴ θυμοῦμαι πολὺ καλὰ τὴ χαρουμένη κείνη μέρα. Τί; φοβᾶσαι μὴν τύχῃ καὶ τὴν ἱστορήσω; Μὴν τύχῃ καὶ πῶ τί φάγαμε κ' ἤπιαμε, πόσοι ἦρθανε νὰ μᾶς τραγουδήσουν τὸν ἄη Βασίλη, πόσα ῥόδια κατεβάσαμε ἀπὸ τὸ ῥάφι, πόσα γλυκὰ βγάλαμε ἀπάνω στὸ δίσκο; Καλά, ἂς σοῦ κάμω αὐτὴ τὴ χάρη, κι ἂς μὴ σοῦ τὰ πῶ. Νάρθῃς ὅμως μαζί μου νὰ πᾶμε κάτω στὸ δρόμο τῆς σκάλας, ἐκεῖ κοντὰ στὸ γκρεμνό, ποῦ πῆγα μαζὶ μὲ τὸ γέρο τ' ἀπομεσήμερο, νὰ δῶ τὸ κακὸ ποῦ ἔγεινε μέσα στὴ θάλασσα. Ὅλο τὸ χωριὸ εἶταν ἐκεῖ μαζεμένο καὶ κοίταζε. Τί νὰ κοίταζε! Τ' ἀγριεμένα τὰ κύματα; Τὰ θολωμένα βουνὰ ἀντικρύ; Τὶς μπόρες ποῦ ἀρμενίζανε μακριὰ κ' ἔδεναν τὴ θάλασσα μὲ τὸν οὐρανό; Κανέν' ἀπὸ αὐτὰ δὲν κοίταζαν. Τὰ μάτια τους εἶταν ἀπάνω σὲ δυὸ κατάρτια ποῦ στεκότανε μισογερμένα ἀπάνω στὰ κύματα, μ' ἀνοιγμένα πανιά. Ἡ γολέττα, ἡ ἀγκουρά της, τ' ἀμπάρια της, εἶταν ὅλ' ἀποκάτω. Τὰ εἶχε καταπιωμένα ἡ ἀχόρταγη θάλασσα. Εἶταν κι ὁ Καπετὰν Μουσταφᾶς ἐκεῖ κάτω. Κ' οἱ ναῦτες του, κ' οἱ βλαστημιές τους, ὅλα πνιγμένα. Μόνο ποῦ εἴτανε ῥηχὰ τὰ νερά, κ' ἔμειναν τὰ κατάρτια ἀπ' ἔξω, καὶ τἄδερνε ὁ ἄνεμος καὶ τοὺς σάλευε τὸ μνημμούρι τους. Ὡς καὶ νεκροὺς δὲν τοὺς ἄφινε ἡ φουρτούνα.

Σὰ μεγάλωσα, καὶ συλλογιούμουν ἐκεῖνο τὸ περιστατικό, ἔλεγα, ἴσως κάτι ἤθελε νὰ μᾶς πῇ ὁ Ἄη Βασίλης ἐκείνη τὴ μέρα.

* * * * * * *

Μὰ σὰ γέρασα,..... εἶπα κρῖμα στὸν καημένο τὸν Καπετὰν Μουσταφᾶ, δὲν εἴτανε σημάδι τοῦ Ἄη Βασίλη, εἶταν ἡ κακή του ἡ τύχη καὶ πνίγηκε...... Κρῖμα στὸν Καπετὰν Μουσταφᾶ!

[Ἔπεται συνέχεια]

ΜΙΚΡΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝ

Κρίσις

Ὅταν ὁ Βολταῖρος ἔμαθε περί τινος φίλου του τὸν ὁποῖον ἐπήνει δημοσίᾳ, ὅτι αὐτὸς ἀπεναντίας τὸν ἐκακολόγει, εἶπε χωρὶς νὰ ταραχθῇ διόλου:

— Πιθανὸν ν' ἀπατώμεθα καὶ οἱ δύο· δι' αὐτό, φαίνεται, καὶ ὁ κόσμος δὲν μᾶς πολυπιστεύει.

Ἡ ἕτοιμος αὐτή, ἡ φυσικὴ καὶ μεστοτάτη εὐφυολογία χαριέντως στιχουργημένη — ἰδοὺ τὸ ἐπίγραμμα τοῦ ὁποίου ἐζητήθη ἡ μετάφρασις. Οἱ τόσοι ἐνδοιασμοὶ καὶ οἱ συλλογισμοὶ τοῦ Κρανίωνος (Ἀθηνῶν) μᾶς φαίνονται παρακεκινδυνευμένοι, ἀστοχωτάτη δὲ ἡ ἐπίνοιά του, καθὼς καὶ τῆς Πραξινόης (Κωνσταντινουπόλεως) νὰ τὸ μεταβάλῃ εἰς ἐρωτικὸν καὶ νὰ περιορίσῃ — ὄχι μάλιστα διὰ στίχων ἀψόγων — τὴν ἀρκετὰ εὐρεῖαν ἔννοιάν του. Ἀπεναντίας νομίζομεν ὅτι ἔπρεπεν ὅπως εἶνε νὰ μείνῃ σκοτεινὸν καὶ νὰ ὑπονοῆται περισσότερον ὡς πρὸς φίλον ἀπευθυνόμενον, ἐκ τοῦ εἴδους τοῦ φίλου τοῦ Βολταίρου, φίλου ἐκ τῶν σημερινῶν, παιγνιῶδες μὲν ἀλλὰ δηκτικὸν καὶ σατυρικὸν κατὰ βάθος στιχούργημα. Ἡ διὰ παιγνιώδους φράσεως ἀπόδοσις τοῦ τοιούτου βάθους ἦτο τὸ δυσκολώτερον πρόβλημα διὰ τοὺς μεταφραστάς, ἐκ τῆς ἑκατοντάδος τῶν ὁποίων ὁμολογοῦμεν ὅτι ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην οὐδεὶς μᾶς ηὐχαρίστησεν. Ὁ μόνος ὁ ὁποῖος ἐπλησίασεν εἶνε ὁ ἐκ Κων)πόλεως Ibis τοῦ ὁποίου ἡ ἐλευθέρα μετάφρασις ἐνέχει τι τὸ φαιδρὸν καὶ συγχρόνως ἐγγικτικόν:

Σ' ὅλους κακὸ γιὰ μένα λὲς
ποῦ λέγω τὸ καλό σου.
Μὰ καὶ τῶν δυό μας οἱ ψευτιὲς
κολλοῦνε, 'στὸ Θεό σου;

Ἐκτὸς ἐὰν εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτὴν πρέπῃ νὰ κατατάξωμεν καὶ τὸν ἐκ Κρήτης κ. Ἡρ. Νιωτάκην, τοῦ ὁποίου τὸ ἀπειρότεχνον τετράστιχον ἐνέχει κάτι ἐκ τῆς πρωτοτύπου χάριτος ἐν τῇ κατασκευῇ, καὶ τὴν μνημονευθεῖσαν Πραξινόην, τῆς ὁποίας ἰδοὺ πόσον περίεργος εἶνε ἡ μετάφρασις:

Digitized by Google

Ὅπου σταθῇς κ' ὅπου βρεθῇς, Κυρά μου, μὲ κακολογεῖς,
Για σένα ἐγὼ ὅπου βρεθῶ λέγω καλὸ κάθε λογῆς.
Μὰ τί τὰ θέλεις! καὶ τοὺς δυό, νὰ σοῦ τὸ πῶ κοντολογῆς
Δὲν μᾶς πιστεύουν πουθενὰ κι' ἀδίκως μὴν πολυλογῆς!

Ἀλλ' ἀφ' οὗ διὰ λόγους προφανεῖς δὲν ἠμποροῦμεν νἀπονείμωμεν εἰς κανένα ἐξ αὐτῶν τὸ βραβεῖον, ἐρχόμεθα τώρα εἰς ἄλλην κατηγορίαν, εἰς τὰς μεταφράσεις δηλαδὴ τῶν ὁποίων δὲν εἶνε ἴσως τόσον ἐμφανὴς ἡ σύλληψις τῆς βαθυτέρας ἐννοίας, ἀλλ' εἶνε τεχνικωτέρα καὶ εὐπροσωποτέρα ἡ μορφὴ καὶ πιστοτέρα ἡ ἔμμετρος φράσις. Ἀλλ' ὄχι ὅμως πρὶν ῥίψωμεν ἓν βλέμμα τελευταῖον εἰς τὴν πρὸς τ' ἀριστερά μας στοιβάδα τῶν ἀποβλήτων, τὰ ὁποῖα δυστυχῶς ἀποτελοῦν ἀρκετὰ ἰσχυρὰν πλειοψηφίαν... Τὰ περισσότερα ἐξ αὐτῶν εἶνε στιχουργημένα εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν λογιωτάτων. Ἐν τούτοις εἰς τὰ καθαρεύοντα αὐτὰ νάματα εἰμποροῦμεν ν' ἀλιεύσωμεν βαρυτίμους μαργαρίτας:

Ἐν ᾧ ἐγὼ ἁπανταχοῦ σὲ λούω μὲ ἐπαίνους

. . . .

Ἀλλὰ φεῦ πιστὸς τοῖς ἄλλοις
οὔτε σὺ 'σαι οὔτ' ἐγώ

. . . .

Ἡ ἡμετέρα δὲ δυςτυχία
Εἶν' ἀμφοτέρων ἡ ἀπιστία

. . . .

Νὰ ἀπιστοῦν ἐνὶ καὶ τ' ἄλλῳ.

. . . .

Ἀλλ' ἴδε ὁποία δυςτυχία ἡ ἡμετέρα.
Δὲν μᾶς πιστεύουν οὔτε τὸν ἕνα οὔτε τὴν ἑτέρα.

. . . .

Καὶ τώρα δεξιά. Τὰ δόκιμα στιχουργήματα τῆς μειοψηφίας εἶνε σχεδὸν ἰσόπαλα. Ἐπὶ πολὺ ἐσταθμίσαμεν τὰ λεπτά των ἐλαττώματα καὶ τὰ λεπτά των προτερήματα, ἕως οὗ διακρίνομεν τὸ σχετικῶς καλλίτερον. Περισσότερ' ἀπὸ δέκα π. χ. ἔχουν τοὺς δύο πρώτους στίχους κοινοὺς ὡς ἑξῆς:

Ὅπου σταθῇς κ' ὅπου βρεθῇς σὺ λὲς κακὸ γιὰ μένα
Ὅπου σταθῶ κ' ὅπου βρεθῶ λέω καλὸ γιὰ σένα.

πολλὰ δὲ ἀκόμη καὶ τὸν τέταρτον:

Γιατί ὁ κόσμος οὔτε σὲ πιστεύει οὔτ' ἐμένα.

Μετὰ τοῦτο φαντάζεται πλέον κανεὶς μὲ τί μικροσκόπιον ἐδέησε νὰ τὰ ἐξετάσουν οἱ κριταί. Ἐν τούτοις νομίζουν ὅτι δὲν ἠστόχησαν προτιμήσαντες ἐξ ὅλων αὐτῶν τῶν εὐφήμου μνείας ἀξίων (Λάκη, Ἀριστομένους, Θ. Μεταξᾶ, Αὐλοῦ, Ἀμαρυλλίδος, Ὄλγας, Δομινίκου κτλ. κτλ.) δύο μόνον, τὸ τοῦ Ἀγαπίου ἀρκετὰ καλόν:

Ὅπου σταθῇς κ' ὅπου βρεθῇς σὺ λὲς κακὸ γιὰ μένα,
ὅπου σταθῶ κ' ὅπου βρεθῶ λέω καλὸ γιὰ σένα.
Μὰ τήρα τί δυστύχημα καὶ τί κακὸ μεγάλο
Μήτε τὸν ἕνα πίστεψαν μὰ μήτε καὶ τὸν ἄλλο.

καὶ τὸ τοῦ ἐκ Κεφαλληνίας Ι. Λ:

Σὺ λὲς εἰς ὅλους κακὰ γιὰ μένα
Κ' ἐγὼ εἰς ὅλους καλὰ γιὰ σένα.
Μὰ καὶ στοὺς δυό μας, τί δυστυχία!
Δὲν δίδει ὁ κόσμος πίστι καμμία.

εἰς τὸ ὁποῖον καὶ θὰ ἀπενέμομεν τὸ βραβεῖον ὡς ἀνώτερον προφανῶς, μὴ ἔχον τίποτε τὸ περιττόν, ὅσον πρέπει πιστὸν καὶ ὅσον πρέπει ἐλεύθερον, ἐλέγχον δὲ ἀρκετὴν δεξιότητα εἰς τὴν ἐπίνοιαν τοῦ τρίτου στίχου μάλιστα, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ὁ σκόπελος τῶν περισσοτέρων, ἂν δὲν ὑπῆρχε καὶ τὸ τοῦ Ἀθηναίου Φωνογράφου ὄχι μὲν τόσον δουλικῶς πιστόν, ἀλλ' ὑπερτεροῦν κατὰ τὴν χάριν καὶ τὴν δημωδῶς ἐπιγραμματικὴν διατύπωσιν τοῦ νοήματος, καὶ τὴν στιχουργικὴν ἐντέλειαν πάντα τὰ ἀποσταλέντα:

Ἐσὺ λὲς κακὸ γιὰ μένα
Κ' ἐγὼ λέω καλὸ γιὰ σένα·
Πᾶν τὰ λόγια μας χαμένα,
Δὲν πιστεύουνε κανένα.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο κρίνεται καὶ ὑφ' ἡμῶν καὶ ὑπὸ τῶν ἀναγνωστῶν τῆς Ἑστίας βεβαίως ἄξιον βραβεύσεως.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Ἐν τῷ βουλευτηρίῳ εἷς βουλευτὴς παρατηρεῖ ὅτι ὁ πῖλος τὸν ὁποῖον ἔθεσεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς δὲν εἶνε ἰδικός του.

— Αὐτὸς ποῦ κατὰ λάθος μοῦ πῆρε τὸ καπέλο θὰ ἤτονε κανένας βλάξ.

— Βεβαίως γιὰ νὰ μὴ τὸ καταλάβῃ θὰ εἶχε τὸ ἴδιο κεφάλι μὲ τὸ δικό σας.

***

Ὁ κ. Π. ἐπισκέπτεται τὸν κ. Τ. γνωστὸν ἐπὶ φιλαργυρίᾳ.

Ὁ κύριος Τ. — Καπνίζετε κύριε Π;

Ὁ κύριος Π. — Μάλιστα εὐχαρίστως, λέγει ἀπορῶν ἐπὶ τῇ προσδοκωμένῃ προσφορᾷ τοῦ σιγάρου.

Ὁ κύριος Τ. κτυπῶν τὰς χεῖρας: — Γιάννη, φέρε τὰ σπίρτα εἰς τὸν κύριον Π!

***

Ὁ μικρὸς Μίκιος παραπονεῖται εἰς τὸν πατέρα του ὅτι δὲν ἠμπορεῖ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ σχολεῖον διότι ἕνα μεγάλο καρφὶ τοῦ ὑποδήματός του τοῦ προξενεῖ ἰσχυροὺς πόνους.

Πατήρ. — Ποῦ εἶνε; γιὰ νὰ ἰδῶ.

Μίκιος. Ἐξάγων τὸ ἓν ὑπόδημα — Νά!

Πατήρ. — Μὰ ἐγὼ δὲ βλέπω τίποτε.

Μίκιος. — Τότε θὰ εἶνε 'στὸ ἄλλο τὸ πόδι.

***

Ἐκ τοῦ προλόγου ποιήματος:

«Τὸ ποίημα, ὁμολογοῦμεν, ἐγένετο ὑπὲρ τὸ δέον μακρόν, ἀλλὰ δὲν εἴχομεν καιρὸν νὰ τὸ συντάμωμεν...»

***

— Τί φωναὶς εἶνε ἐπάνω 'στὸ σπίτι, Γιάννη;

— Μὰ δὲν μπορῶ κ' ἐγὼ νὰ καταλάβω! ἢ τὰ σκυλιὰ οὐρλιάζουνε ἢ τραγουδεῖ ἡ κυρία!...

Digitized by Google

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος *Παρνασσὸς* ἑώρτασεν ἐπὶ τριήμερον τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα του ὡς ἑξῆς: Τὴν μὲν πρώτην ἡμέραν τὸ πρωῒ ἐτελέσθη δοξολογία ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ εἶτα ἀπηγγέλθη ἐν τῷ καταστήματι τοῦ Συλλόγου ὁ πανηγυρικὸς ὑπὸ τοῦ κ. Σπ. Λάμπρου, τὴν δ' ἑσπέραν ἐγένετο καλλιτεχνικὴ ἑσπερὶς καθ' ἣν ἀπήγγειλαν στίχους των οἱ κ. κ. Παλαμᾶς, Σουρῆς, Πολέμης, Μάνος καὶ Ξένος καὶ ἐξετελέσθησαν διάφορα μουσικὰ τεμάχια· τὴν δευτέραν ἡμέραν τὸ πρωῒ ἀνῆλθον τὰ μέλη καὶ οἱ κεκλημένοι εἰς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ περιειργάσθησαν τὰς ἀρχαιότητας ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν κ. κ. Ν. Γ. Πολίτου καὶ Σοφούλη, τὴν δ' ἑσπέραν παρεκάθησαν εἰς ἐπίσημον δεῖπνον ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Συλλόγου, ὅπερ ἐτίμησεν ὁ Διάδοχος Κωνσταντῖνος μετὰ τῶν βασιλοπαίδων Γεωργίου καὶ Νικολάου, οἱ ὑπουργοὶ καὶ ὁ πρέσβυς τῆς Σερβίας κ. Γεώργεβιτς.

Κατὰ τὸ δεῖπνον ὑπὲρ τῶν Βασιλέων καὶ τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας προέπιεν ὁ πρόεδρος τοῦ Συλλόγου, ἀπήντησε δὲ ἐγερθεὶς διὰ τῆς ἑπομένης προπόσεως ὁ Διάδοχος.

«*Κύριοι* !

Σᾶς εὐχαριστῶ ἐν ὀνόματι τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως διὰ τὸν ἐνθουσιασμὸν μεθ' οὗ ὑπεδέχθητε τὴν ὑπὲρ Αὐτοῦ πρόποσιν τοῦ κ. Προέδρου τοῦ Συλλόγου.

Ἡ Α. Μ. μ' ἐπεφόρτισεν ἐπίσης νὰ σᾶς ἐκφράσω τὴν πλήρη ἐπιδοκιμασίαν Αὐτοῦ διὰ τὴν πορείαν, ἣν ἀκολουθεῖ ὁ Σύλλογος «Παρνασσὸς» καὶ τὰς εὐχάς Του, ὅπως ἐξακολουθήσῃ εὐοδούμενος πρὸς τὸ συμφέρον τῆς κοινωνίας.

Ἠκούσαμεν χθὲς παρὰ τοῦ κ. Λάμπρου, πῶς συνεστήθη, ηὔξησε καὶ ἀνεπτύχθη ὁ σύλλογος, τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα τοῦ ὁποίου ἑορτάζομεν. Ἡ ἱστορία του αὕτη περιποιεῖ τιμὴν εἰς αὐτὸν καὶ ἀποτελεῖ ἀξιομίμητον παράδειγμα. Διὰ τῆς ἐπιμονῆς καὶ τῆς ἐργασίας τῶν ἱδρυτῶν του, ὑπὸ τὴν προεδρείαν καὶ τὴν ὁδηγίαν ἀνδρῶν σοφῶν καὶ πεπειραμένων, κατώρθωσεν, ἐκ σκοτεινῆς ὅλως ἀρχῆς, νὰ φθάσῃ εἰς τὴν περιωπὴν τὴν ὁποίαν κατέχει σήμερον· ἐν αὐτῷ συγκεντροῦται ὅ,τι ἐκλεκτὸν ἐμπεριέχει ἡ Ἑλλὰς ὑπὸ ἔποψιν ἐπιστημονικήν. Ἀλλὰ δὲν δίδει τὴν ὤθησιν μόνον εἰς τὴν μελέτην καὶ τὴν ἐφαρμογὴν πολλῶν ἐπιστημονικῶν ζητημάτων, δὲν ζητεῖ ν' ἀναπτύξῃ μόνον διανοητικῶς τὴν κοινωνίαν παραχωρῶν ἐλευθέρως τὸ βῆμά του εἰς πᾶσαν ἐπισημότητα, ἀλλ' ἀσκεῖ καὶ τὴν πρώτην τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν, τὴν φιλανθρωπίαν. Τοὺς ἀπόρους παῖδας περισυλλέγει ἀπὸ τὰς ὁδοὺς καὶ τὰς πλατείας, τοὺς ἐνδύει, καὶ διὰ τῆς σχολῆς του τοὺς καθιστᾷ ὠφελίμους πολίτας τῆς Πατρίδος, ἀποσύρων αὐτοὺς τοῦ βορβόρου καὶ σώζων ἐκ τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς φαυλότητος, εἰς ἃς θὰ ἔπιπτον βέβαια θύματα.

Σᾶς παρακαλῶ λοιπόν, κύριοι, νὰ πίητε μετ' ἐμοῦ ὑπὲρ τῆς προόδου καὶ τῆς εὐημερίας τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσοῦ».

Τὴν τρίτην ἡμέραν τὰ μέλη μετέβησαν εἰς Λαύριον καὶ διημέρευσαν ἐκεῖ, ἐπανῆλθον δὲ τὴν ἑσπέραν ἐν σώματι ἀκολουθούντων καὶ τῶν ἀπόρων παίδων καὶ διέτρεξαν τὴν πόλιν ἐν λαμπαδηφορίᾳ.

Θεατρικὰ

Ἐξακολουθοῦσι μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας αἱ παραστάσεις τῆς διακεκριμένης Ἑλληνίδος ἠθοποιοῦ κυρίας Παρασκευοπούλου ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Κωμῳδίας. Παρεστάθη ἤδη ἡ *Λουκρητία Βοργία*, ἡ *Γαλάτεια* καὶ ὁ *Μάκβεθ*.

— Ὁ Πανελλήνιος θίασος μετέβη εἰς Σῦρον ὅπου δίδει σειρὰν παραστάσεων πρωταγωνιστοῦντος πάντοτε τοῦ ἐξόχου κωμικοῦ κ. Παντοπούλου.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Αὔξησις τῆς κόμης καὶ φαλακρότης

Παρετηρήθη ὅτι δίαιτα συνισταμένη ἐξ ἀφθόνου ἀλεύρου, βρώμης καὶ ὀπτοῦ ἄρτου συντείνει ἐπαισθητῶς εἰς τὴν αὔξησιν τῆς κόμης. Αἱ φυλαὶ τῶν ἀνθρώπων αἵτινες καταναλίσκουσι τὸ πλεῖστον κρέας εἶνε αἱ δασυτριχώταται καὶ ἀφ' ἑτέρου εἶνε γνωστὸν εἰς τοὺς ζωολογικοὺς κήπους ὅτι τῶν σαρκοφάγων θηλαστικῶν, τῶν πτηνῶν καὶ ὄφεων αἱ τρίχες, τὰ πτερὰ καὶ τὸ δέρμα εἶνε εἰς κακὴν κατάστασιν ὅταν δὲν τρέφωνται μὲ ἀβλαβῆ ζῷα καὶ δὲν εὑρίσκεται εἰς τὰ περιττώματα αὐτῶν τὸ δέρμα τοῦ θύματος εἰς χωνευμένην κατάστασιν. Εἶνε δὲ καὶ ἀποδεδειγμένον, ὅτι πολὺ μονομερὴς δίαιτα π. χ. τυρός, γίνεται εἰς τοὺς κύνας αἴτιον ἀπωλείας τῶν τριχῶν. Εἰς πυρετώδεις ἀσθενείας προξενεῖ διαρκὴς τροφὴ μὴ περιέχουσα ἄζωτον, ἀπώλειαν τῶν τριχῶν. Παρετηρήθη προσέτι ὅτι πάντοτε, ἡ χρῆσις ἀλοιφῶν καὶ ὑδάτων καταστρέφει τὰς τρίχας καὶ ὅτι ψυχρὰ ἢ χλιαρὰ άλατοῦχα λουτρὰ μετ' ἰσχυρᾶς τριβῆς τοῦ σώματος ἀναγκάζουσι τὰς τρίχας τοῦ πάσχοντος μέρους εἰς ἰσχυροτέραν ἐνέργειαν. Ἐκτὸς τούτου συντείνουσιν εἰς τὴν φαλακρότητα τὰ ἕνεκα τῆς χρήσεως ἀλοιφῶν ἀπαιτούμενα λουτρά.

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ

Χονδροειδὴς γραφὴ

Χονδροειδὴς γραφὴ λέγεται ἐκείνη τῆς ὁποίας τὰ γράμματα εἴτε ὁλόκληρα εἴτε ἐν μέρει εἶνε χονδροειδῶς χαραγμένα ὡς νὰ ἔσπασεν ἡ γραφὶς ἥτις τὰ ἐχάρασσε.

Ἡ χονδροειδὴς γραφὴ ἐν γένει μαρτυρεῖ ἄνθρωπον ὑποδουλωμένον εἰς τὰ πάθη, ὁ δὲ γραφολόγος ἀποδίδει εἰς τὸν οὕτω γράφοντα: *Χαρακτῆρα θυμώδη, σκληρότητα, βιαιότητα, φιληδονίαν, δειλίαν, λαιμαργίαν, τάσιν πρὸς τὸ ἔγκλημα.*

ΓΡΑΦΟΛΟΓΟΣ

ΕΙΚΟΝΕΣ

Η ΕΛΛΑΣ ΠΡΟ ΕΚΑΤΟΝ ΕΤΩΝ

Ἀρκάδες αἰγοβοσκοὶ

Ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ ἄλλαι προσεχῶς δημοσιευθησόμεναι ἐλήφθησαν ἐκ τῆς σειρᾶς τοῦ Otto Magnus καὶ εἶνε πιστόταται ἐκ τοῦ ζωντανοῦ ἀπεικονίσεις σκηνῶν τοῦ ἑλληνικοῦ βίου κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας.

ΠΑΙΓΝΙΑ

Πρόχειρος κώδων

Λάβετε φιάλην οἴνου κοινήν, δέσατέ την διὰ νήματος ποτισμένου οἰνόπνευμα καὶ ἀνάψατε τὸ νῆμα, ὡς φαίνεται εἰς τὴν εἰκόνα (σχ. ΑΒ). Ἡ φιάλη τότε θὰ κοπῇ κανονικώτατα. Φράξατέ την μὲ φελλόν, κρεμάσατε διὰ κλωστῆς σφαιρίδιον ἐντὸς καὶ θὰ ἔχετε πρόχειρον κώδωνα.

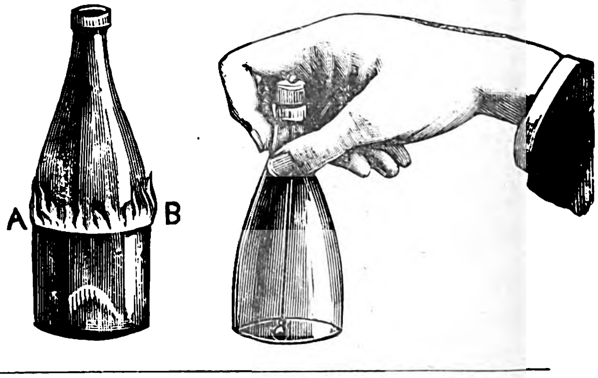

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας. 1892—65

Digitized by Google

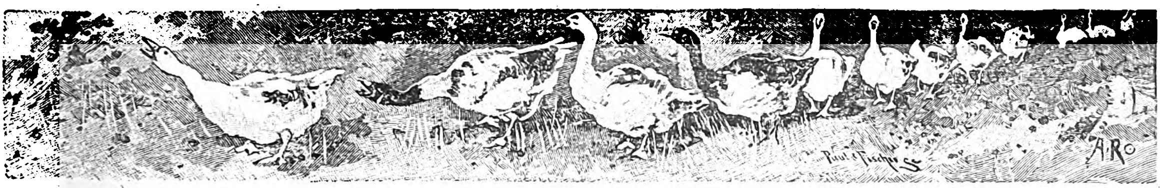

ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ

ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΟΛΥΛΑΣ

«Ἀνδρεία τῆς ψυχῆς ὑψηλότατη, εἶπε κάποιος θαυμαστὸς τοῦ νεωτέρου Κόσμου φιλόσοφος, εἶναι τοῦ ἀνθρώπου ποῦ ἀναγνωρίζει 'ς τὸν ἑαυτό

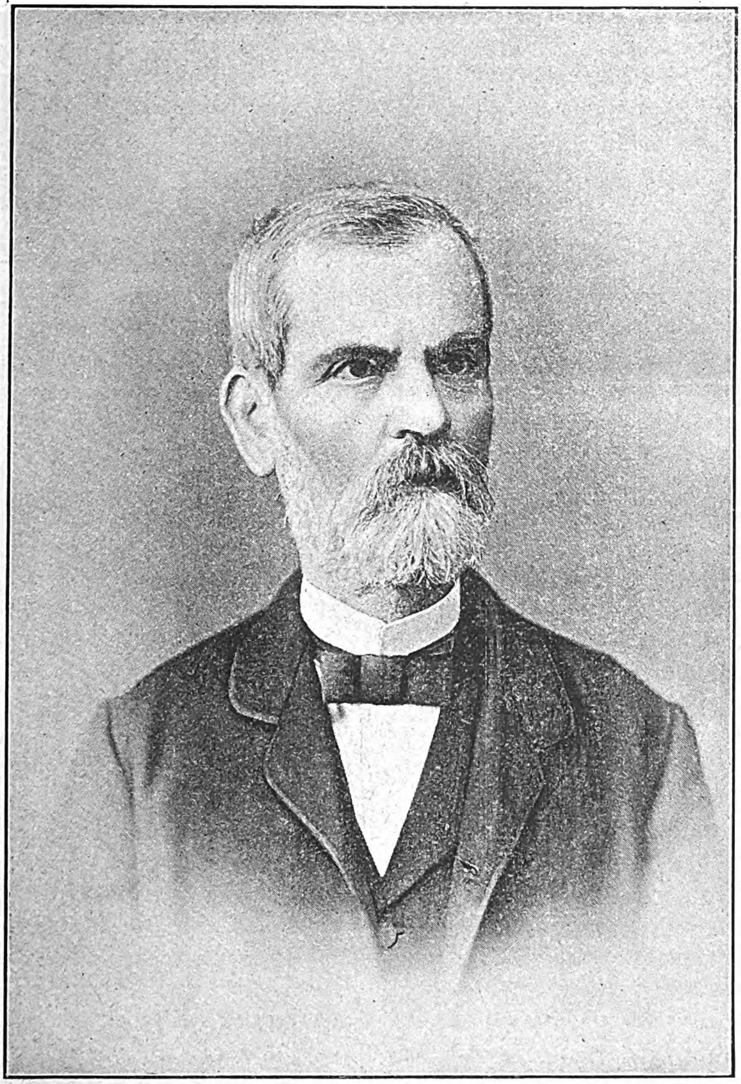

του τὸ κράτος τοῦ ἀπολύτου νόμου καὶ τῆς Ἰδέας καὶ βλέπει 'ς αὐτὸ τὸ πλήρωμα καὶ ὄχι τὴν παραβίασι τῆς ἐλευθερίας του· συναίσθησις καὶ πρᾶξις, ποῦ ὠνόμασεν ὁ Σπινόζας amor intellectualis Dei.» Καὶ ἂν ἡ Ἱστορία ὄχι ὀλίγα προσφέρει παραδείγματα ἀνθρώπων ποῦ μέσα 'ς τὸ διάστημα τῆς ζωῆς ἀνέβηκαν γιὰ ὀλίγαις στιγμαῖς 'ς τὴν ὑψηλὴ τούτη θέσι, πολὺ συχνοὶ ὅμως δὲν εἶναι οἱ ὡραῖοι καὶ θαυμαστοὶ χαρακτῆρες, ποῦ μαγεμένοι ἀπὸ τὸ κάλλος μιᾶς ὡρισμένης Ἰδέας ἀφιέρωσαν ἢ κάποτε κ' ἐθυσίασαν ὅλα 'ς αὐτὴ τὴν

Digitized by Google

ἀγάπη τους μένοντας σχεδὸν ἀδιάκοπα εἰς τοῦτο τὸ ὕψος.

Μία παρόμοια σταθερὴ καὶ ἀτάραχην ὄψι ἑνὸς βίου σχεδὸν ὁλοκλήρου ἀφωσιωμένου 'ς τὴ λατρεία τῆς Ἰδέας, ποῦ εἶναι ἢ πρέπει νὰ εἶναι ἡ ψυχὴ τῆς ψυχῆς μας, παρουσιάζει 'ς τὴν χθεσινὴν Ἱστορία μας καὶ ὡς σήμερα ἡ σεβαστὴ μορφὴ τοῦ Ἰακώβου Πολυλᾶ, ὄχι μόνον 'ς τὴ φιλολογική του θέσι, ποῦ τόσο θαυμαστὰ ἐχαρακτήρισε ὁ κ. Παλαμᾶς εἰς τὸ ἄρθρον του *Τὸ Ἔργον τοῦ Κριτικοῦ*, ἀλλά, γιὰ ὅσους εὐτύχησαν νὰ γνωρίσουν ὅλο τὸ πλάτος τῆς ἐνεργείας του, καὶ 'ς τὴν πολιτικὴ καὶ ἰδιωτικὴ τῆς ζωῆς του.

Ἐγεννήθη ὁ Πολυλᾶς εἰς τὴν Κέρκυρα τὴν 7 Φεβρουαρίου τοῦ 1826, ἀπὸ εὐγενικὴν οἰκογένεια ἀποκαταστημένην, ὡς φαίνεται, παλαιόθεν ἐκεῖ ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας. Ἀπὸ τοὺς ἀγαθοὺς καὶ τιμίους γονεῖς του μὲ σέβας ἀναφέρεται πάντοτε ἀπ' ὅσους τὴν ἐγνώρισαν ἡ μητέρα του, δέσποινα ἐξαιρετικῶς μορφωμένη καὶ 'ς τὰ γράμματα καὶ 'ς τὸ ἦθος, ποῦ ἀγαποῦσε θερμὰ τὴ μουσικὴ καὶ τὴν ποίησι κ' ἔπαιζε, μόνη τότε, καὶ τὴν ἅρπα γλυκύτατα. Καὶ φαίνεται ἀπ' αὐτὴν νὰ ἐκληρονόμησε ὁ νέος Ἰάκωβος τὴν πρώιμη τρυφερή του εὐαισθησία πρὸς τὰ κάλλη τῆς Τέχνης, καθὼς ἀπὸ τοὺς προγόνους του τὴ σεμνὴ σοβαρότητα τοῦ ἤθους καὶ τοῦ στοχασμοῦ τὴν ἐμβρίθεια. Μικρὸς καὶ ἀνήλικος ἔχασε τὸν πατέρα του κ' ἔμεινε καὶ αὐτὸς καὶ ὁ ἀδελφός του μὲ μόνη τὴ φιλόστοργη φροντίδα τῆς μητέρας, ποῦ δὲν ἔπαυσε νὰ ἐμπνέη 'ς τὰ τέκνα της τὴν ἀγάπη τοῦ Καλοῦ καὶ τῆς Ὡραιότητος. Ἀλλὰ ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς τοῦ νέου Ἰακώβου δὲν θὰ ἔπαιρναν ἴσως τὸν δρόμο ποῦ ἐπῆραν, ἂν δὲν ἔστελνε ἡ Πρόνοια 'ς τὴν Κέρκυρα 'ς ἐκείνη τὴν ἐποχὴ τὸν ἔξοχον ὑμνῳδὸ τῆς ἐλευθερίας μας, ποῦ ἐγνώρισ' εὐθὺς τὰ ἐξαιρετικά του χαρίσματα κ' ἔγινεν ἄλλος φιλόστοργος πατέρας του καὶ πνευματικὸς εὐεργέτης.

Ὁ Πολυλᾶς ἄρχισε νὰ συναναστρέφεται μὲ τὸν Σολωμὸ πολὺ νέος, ὅταν ἐκεῖνο τὸ πνεῦμα ἦταν ἀκόμη 'ς τὴν ἀκμὴ τῆς «ζωντανῆς του ζωῆς.» Πόσο βαθειὰν ἐντύπωσι ἄφιναν 'ς τὴν καρδιὰ καὶ 'ς τὸν νοῦ τοῦ ἐνθουσιασμένου νέου ἡ θαυμαστὴ καὶ πάντοτε ὑψηλὴ ὁμιλία τοῦ μεγάλου καὶ ἐναρέτου ἀνδρὸς καὶ πόσο τὸ μέγα εὐτύχημα αὐτῆς τῆς φιλίας ἐκεντοῦσε τὴ φυσικὴ φιλομάθεια καὶ τὸν ζῆλο του γιὰ τὴν ποίησι, ἀρκετὰ μαρτυροῦν τὰ σωζόμενα γράμματά του ἀπὸ τὴ Νεάπολι πρὸς τὸν σοφὸν Ἑλληνιστὴ καὶ ἐγκάρδιον φίλο του Κάρολο Μάνεση [1] ποῦ εἶχε καὶ αὐτὸς τὴν ἀξιοζήλευτη τύχη νὰ γνωρίζη τὸν ἔξοχον ἄνδρα.

(1) Συχνὰ μνημονεύουν αὐτὰ τὰ γράμματα «τὴν ὑψηλὴ διάθεσι ποῦ αἰσθάνεται ὅσο μένει κἀνεὶς σιμά του 'ς ταὶς συχνόταταις εὐτυχισμέναις ὥραις, ὅταν κάθε κίνημα, κάθε λόγος τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς εἶναι ἕνα πλάσμα ποῦ φανερόνεται μὲ δύναμι καὶ μὲ τάξι.»

Ἔμεινε ὁ Πολυλᾶς 'ς τὴ Νεάπολι, γιὰ τὴν ὑγεία τῆς ἀγαπητῆς του συμβίας, ἀπὸ τὰ 1852 μὲ μικρὴ διακοπὴ ὡς τὰ 1854, καὶ εἶναι ὡραῖο νὰ βλέπῃς εἰς αὐτὰ τὰ πολύτιμα γράμματα πῶς μέσα 'ς τὴν ἄπειρη θλῖψι, ποῦ τοῦ γεννοῦσεν αὐτὴ ἡ περίστασις τῆς μακρυνῆς ἀσθενείας της, ἡ αἰσθαντικὴ ἀλλὰ καὶ δυνατή του ψυχὴ εὕρισκε παρηγοριὰ καὶ γαλήνη 'ς τὴ θερμὴ λατρεία τῆς ποιήσεως, 'ς τὴν ποθητὴν ἐνθύμησι τοῦ ἐξόχου του φίλου, εἰς τὸ βαθὺ καὶ μέγα του αἴσθημα τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Πολυλᾶς ἀπὸ τότε ἐγνώριζε κατὰ βάθος ταὶς πρώταις τῆς Εὐρώπης φιλολογίαις, καὶ εἰς αὐτὸ τὸ διάστημα ἐμελετοῦσε τὸν Πίνδαρο καὶ τὸν Πλάτωνα, τὸν Ὅμηρο καὶ τὸν Θουκυδίδη, ἐσύνθετε πρωτότυπους στίχους ὡραίους, κ' ἐμετάφραζε τοὺς Τεχνίταις τοῦ Σίλλερ, τὴν Περιδιάβασι τοῦ ἰδίου, ἕνα Ἐλεγεῖο τοῦ Μάτισον καὶ τὴν Τρικυμία τοῦ Σέϊκσπηρ.

Εἰς τὴν Κέρκυρα, ἂν καὶ ἔλαβε τὸ δυστύχημα τοῦ θανάτου τῆς ἀκριβῆς του συμβίας, ἐξηκολούθησε ἥσυχα ταὶς μελέταις του συναναστρεφόμενος πάντοτε τὸν Σολωμὸ καὶ τοὺς ἄλλους, ὅσοι ἐμπνεόμενοι ἀπ' αὐτὸν ἐκαλλιεργοῦσαν τὰ γράμματα καὶ τὴν ποίησι. Τὸν ὡραῖο κύκλο τοῦ Σολωμοῦ ἐσχημάτιζαν τότε νέοι ἁγνοὶ καὶ θερμοὶ ἐρασταὶ τῶν γραμμάτων, ὁ Μαρκορᾶς, ὁ Τυπάλδος, ὁ Κουαρτάνος, ὁ Μάνεσης, ὁ Μανοῦσος, ἄλλοι σοφοὶ ἄνδρες ἐκείνης τῆς ἐποχῆς καὶ ἔξοχοι ξένοι, καθὼς ὁ Ἰταλὸς Ρεγάλδης, ὁ Δαλματὸς Θωμαζέος καὶ ἄλλοι, ἀλλὰ κανέναν ἴσως δὲν ἔδεσε μ' αὐτὸν δεσμὸς τόσο στενός, ὅσο τὸν Πολυλᾶ. Προσεκτικώτερος ἴσως ἀπ' ὅλους τὸν ἀκολούθησε αὐτὸς εἰς ὅλα τὰ στάδια ποῦ ἐπέρασε ὁ νοῦς του ὡς νὰ φθάσῃ 'ς τὴν ὑψηλότατη θέσι τῶν Ἐλευθέρων Πολιορκημένων, καὶ εἶναι αὐτὸς ὁ θερμότατος φίλος ποῦ μὲ ὑπομονὴ καὶ ἀγάπη ἀκούραστη ἐμετάφραζε τοῦ Σολωμοῦ τὰ Αἰσθητικὰ συγγράμματα τοῦ Σίλλερ, πολλὰ ποιήματα τοῦ Γκαῖτε καὶ τὴ Φαινομενολογία τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἑγέλου. [1] Εἰς αὐτὸ τὸ διάστημα, ὀλίγο πρὶν ἀφήσῃ τὸν κόσμον ὁ Σολωμός, ἔδειχνε πρώτη φορὰ ὁ Πολυλᾶς εἰς τὸ ἔθνος καὶ τὴν πλαστικὴ καὶ τὴν κριτικὴ δύναμί του 'ς τὴν Τρικυμία καὶ 'ς τὴ σεμνὴ καὶ ὡραία Μελέτη ποῦ τὴν συνώδευε.

Τὸ 1857, ἔτος τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου ἀνδρός, ὁ Πολυλᾶς ἐξηγοῦσε 'ς τὸ συγκινημένο κοινὸν τῆς Κερκύρας τὸν πόνο του μὲ τὰ ἀκόλουθα ἁπλᾶ καὶ περιεκτικώτατα λόγια :

«Προχθὲς ἐπαράδωσε τὸ πνεῦμα ὁ Κομ. Διονύσιος Σολωμός. Ποῖον ἄνθρωπον ἔχασεν ὁ Ἑλληνικὸς κόσμος, ἡ ἀνθρωπότης ὅλη, ἀρκετὰ καὶ μόνα τὸ δείχνουν ἡ εὐαγγελικὴ ζωή του καὶ τὰ ποιητικά του ἔργα, ὥστε κάθε εἰκόνισίς των εἰς αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἤθελε εἶναι περιττή. Ἀλλὰ πε-

1 Προλεγ. Ἔκδ. Σολωμοῦ. Σελ. λε'.

Digitized by Google

ριττὸ δὲν εἶναι εἰς τὸ βαρὺ πένθος, ποῦ ἐπλημμύρισε ταὶς καρδιαὶς τῶν κατοίκων τῆς Κερκύρας, — ὅπου ὁ ἀείμνηστος ἐπέρασε τὸ ἄνθος τῆς χαριτωμένης ζωῆς του, καὶ εἶδε ἀχ! μόλις εἰς τὰ χαράματα ταὶς γαληναὶς ἡμέραις τῆς γεροντικῆς ἡλικίας, ὅπου μὲ ὑπομονὴ καὶ πίστιν ἀσάλευτη 'ς τὴν ἀλήθεια ὡρίμαζε τοὺς γλυκοὺς καρποὺς τοῦ νοός του, ὅπου τέλος ἀφίνοντάς μας εἰς τὰ δάκρυα ἀναπαύθηκε μὲς τὰ βάθη ἐκείνου τοῦ νοητοῦ κόσμου, τοῦ ὁποίου προαισθανότουν τὰ μυστήρια, καὶ ὅπου, καθὼς ὁ ἴδιος εἶπε καὶ 'ς ταὶς ὕστεραις ἡμέραις τῆς σκληρῆς ἀσθενείας του, ὁ ἄνθρωπος βλέπει ὅλο τὸ Ἀληθές, — δὲν εἶναι ὄχι περιττὸ νὰ προσφέρῃ καὶ ὁ ἐλάχιστος μία μαρτυρία τῆς ἀγάπης, ποῦ ἐκεῖνος εἶχε τὸ χάρισμα νὰ ἐμπνεύσῃ καὶ 'ς τὴν πλέον ἀναίσθητη ψυχὴ μὲ τὸ ἀγγελικό του ἦθος· ὡς νὰ εἶχε τόση δύναμι ἡ φλογερή του καρδιά, ὥστε ν' ἀναστήσῃ καὶ τὰ νεκρωμένα αἰσθήματα 'ς τὰ ξένα στήθη. Αὐτός, ὁποῦ εἶχε τὴν ἀρετή, ποῦ εἶναι τὸ στεφάνι τῶν ἄλλων ἀρετῶν, τὴ γλυκειὰ ταπεινοφροσύνη, τόσο ἀληθινή, ὥστε ἐστόμονε τὸ πικρὸ δόντι τοῦ φθόνου, αὐτός, ἀπ' ἐκεῖ ὅπου εἶναι, βέβαια δέχεται μ' εὐγνωμοσύνη τοὺς στεναγμούς μας, καθὼς μὲ τρυφερὴ συγκίνησι ἐδεχότουν ζῶντας μεταξύ μας τὸ χαιρέτισμα του μικρότερου ἀνθρώπου. Ἡ Κέρκυρα ποῦ ἐχάρη εἰκοσιοκτὼ χρόνους τὴ σεβαστὴ τούτην Ὕπαρξι, ἔχει τὸ πικρὸ προνόμιο νὰ βλέπῃ σιμὰ 'ς τὸ πένθος ποῦ σκεπάζει ὅλη τὴν Ἑλληνικὴ γῆ, τὸ χάσμα ποῦ ἀφίνει 'ς τοὺς κόλπους της ὁ θάνατος τοῦ ἀγαθοῦ ἀνδρός, τοῦ πλούσιου εὐεργέτη, τοῦ θερμοῦ φίλου, καὶ ὡς πρὸς αὐτὸ μόνον, τοῦτος ὁ τόπος —τοῦ ὁποίου μικρὴ παρηγορία ἀπομένει ἡ μεγάλη αὐτὴ καὶ ἀξιοφθόνητη δόξα ὅτι τὸν ἐδιάλεξε δεύτερη πατρίδα του, λέγοντας συχνὰ *ἐδῶ θ' ἀφήσω τὰ κόκκαλά μου*, — ἡ Κέρκυρα μόνη δύναται νὰ ξέρῃ καὶ νὰ αἰσθανθῇ πόσο τέλεια εἰς τὸν Μεγάλον ἄνδρα ποῦ κλαῖμε, ἐφαρμόζοντο οἱ ἀκόλουθοι στίχοι του:

Κι' ἂν γιὰ τὰ πόδια σου, Καλέ, κι' ἂν γιὰ τὴν κεφαλή σου
χρίνους ὁ λίθος ἔδγανε, χρυσὸ στεφάνι ὁ Ἥλιος,
δῶρο δὲν ἔχουνε γιὰ σὲ καὶ γιὰ τὸ μέσα πλοῦτος.
Ὥμορφος κόσμος ἠθικὸς ἀγγελικὰ πλασμένος.»

Πόση ἀλήθεια αἰσθήματος μέσα 'ς τὴν ἁπλῆν αὐτὴν ἔκφρασι τοῦ βαθύτερου πόνου! Πῶς μέσα 'ς τὴν ἁγνὴ σεμνότητα τούτου τοῦ λόγου, ποῦ θαρρεῖς δὲν θέλει παρὰ μόνον οἱ ὀλίγοι καὶ ἐκλεκτοὶ νὰ νοήσουν τί κρύβει 'ς τὸ βάθος του, πῶς διαφαίνεται ἡ ἀγάπη καὶ ἀφοσίωσις, ὄχι 'ς τὸ πρόσωπο μόνον τοῦ φίλου, ἀλλὰ 'ς ταὶς ἰδέαις ποῦ ἐκεῖνος ἐνσάρκονε, 'ς τὴ βαθύτερη σημασία τῆς μεγάλης ἐκείνης ψυχῆς, ποῦ αὐτὸς ἔμελλε τόσο καθαρὰ καὶ τόσο θερμὰ νὰ παραστήσῃ ὀλίγο ἀργότερα 'ς τὴν ὑψηλὴν εἰκόνα τῶν Προλεγομένων του, μνημεῖο ποῦ θὰ ζήσῃ ἀλησμόνητο βέβαια, ὅσο καὶ τοῦ ἀοιδίμου φίλου του οἱ ἀθάνατοι στίχοι.

Ὁ Πολυλᾶς εἶχε δεχθῇ ἐνωρὶς 'ς τὴν ψυχή του τὸ μέγα ἐθνικὸν αἴσθημα, ποῦ ἦταν ἡ ψυχὴ τῶν γενναιοτέρων στίχων τοῦ Σολωμοῦ, ἡ καρδιὰ τῆς καρδιᾶς τοῦ μεγάλου βλαστοῦ τῆς Ζακύνθου. Ἡ Ἑλληνικὴ ἰδέα, ποῦ οἱ στίχοι ἐκεῖνοι εἶχαν εἰκονίσῃ εἰς ὅλο τὸ ἀθάνατο φῶς της, εἶχεν εὕρῃ ἀντίλαλο 'ς τὴν καρδιὰ τοῦ λαοῦ τῆς Κερκύρας. Ἡ ψυχή του εἶχε ἀπὸ χρόνια ποθήσῃ νὰ χυθῇ 'ς τὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὅταν ἡ ὥρα ἐφαινότουν πῶς εἶχε σημάνῃ, ὅταν τὰ ἴδια χείλη τῶν ξένων, ὡς μίαν ὑστερινὴ δοκιμὴ τοῦ φρονήματος τῶν Ἑπτανησίων, ἐπρόφεραν τὴν πρότασι τῆς Ἑνώσεως, ὁ Πολυλᾶς μὲ ἀνδρικὴ σταθερότητα, μὲ πύρινην εὐγλωττία, μὲ αἴσθημα μέγα, μὲ σοφίαν ἀτίμητη, ἐπρόβαλ' εὐθὺς ὁ ἀληθινὸς ἀρχηγὸς τοῦ γενναίου κινήματος, ὁ εἰλικρινέστατος, ὁ ἐντονώτατος ἑρμηνευτὴς τοῦ φρονήματος τοῦ Ἑλληνικωτάτου λαοῦ τῆς Κερκύρας. Ὁ Πολυλᾶς ἔγινεν εὐθὺς ἡ ψυχὴ τοῦ ἀειμνήστου συλλόγου τῆς Ἀναγεννήσεως, ποῦ ἀνάστησε, ποῦ ἔδωσε θάρρος καὶ δύναμι καὶ ὕψωσεν εἰς τὸ ἄκρο σημεῖο τῆς εὐγενείας τὸν ἐνθουσιασμὸ τοῦ λαοῦ, καὶ ὁ βαθὺς καὶ θερμότατος λόγος του ἐσυνέργησε 'ς τὴν πραγματοποίησι τοῦ γενναίου πόθου πολὺ περισσότερο ἀπ' ὅ,τι ἠμποροῦμε νὰ φαντασθοῦμε.

Τὰ ἀδιάκοπα ἐνθουσιαστικώτατα ἄρθρα του δὲν εἶχαν ὄχι ποσῶς τὸν χαρακτῆρα τῆς κοινῆς ἐνεργείας. Ὅλα μεστὰ καὶ ζυμωμένα μὲ τὴν ἰδέα καὶ τὸ αἴσθημα τὸ βαθύ, ποῦ ἤξευρ' ἐκεῖνος ν' ἁρπάξῃ μέσ' ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς τοῦ λαοῦ, ἔθρεψαν κ' ἐμεγάλυναν τὴν καρδιὰ τῆς σύγχρονης γενεᾶς καὶ ἄφησαν εἰς τὸ πνεῦμα της ἐντύπωσι ζωντανὴ ποῦ δὲν σβύνεται. Καὶ ὁ Πολυλᾶς ἀγαπημένος τότε ἀπ' ὅλο τὸ μεγαλήτερο μέρος τοῦ ἀληθινοῦ λαοῦ τῆς Κερκύρας γιὰ ὅσον καιρὸ ἡ πεζὴ καὶ ταπεινὴ πραγματικότης δὲν εἶχε κατορθώσῃ ἀκόμη νὰ μαράνῃ τὸ γενναῖο του αἴσθημα, ἐθεώρησε χρέος του νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν ὡραῖον ἀγῶνα τῶν ἐθνικῶν ἰδεῶν καὶ τὸ ἔκαμε μ' ὅση δύναμι ἠμποροῦσε νὰ δώσῃ μόνον ὁ ἅγιος πόθος τῆς τιμῆς καὶ τῆς ὑπολήψεως τῆς πατρίδος, καὶ ἡ θερμὴ καὶ ἀσάλευτη πίστις του εἰς τὸ Μέλλον τοῦ Ἔθνους.

Σταθερὸς κ' ἐνεργητικώτατος καὶ τολμηρὸς καὶ ἀνδρεῖος καὶ ἄφοβος μέσα 'ς τὴν ἄπειρη φλόγα τῶν παθῶν, ποῦ ὁ ζωντανός λόγος του ἔτρεφε, ἐπολέμησε μὲ ὅλη τὴν ἀδάμαστη δύναμι καὶ ζωὴ τῆς νεότητος, καὶ δὲν ἐχαλάρωσε τὴν ἐνέργεια παρὰ ὅταν τὸ βαθύ του βλέμμα τὸν ἐβεβαίονε ποῦ ἐβασίλευαν πλέον ριζωμέναις 'ς τὴ συνείδησι τῶν συμπολιτῶν του ἡ γενναίαις ἰδέαις του.

Ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ λαοῦ πέντε φοραὶς τὸν ἐτίμησε μὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἀντιπροσώπου τοῦ Ἔθνους, τὸ 1869, τὸ 1872, τὸ 1874, τὸ 1875

Digitized by Google

καὶ τὸ 1879, καὶ ὁ Πολυλᾶς ἔδειξε τὴν πατριωτική του φροντίδα ὄχι μόνον γιὰ τὰ μερικὰ τοῦ τόπου του συμφέροντα, ἀλλὰ καὶ μὲ γενικώτερο πνεῦμα ἐβγῆκε θερμότατος ὑπέρμαχος καὶ αὐτὸς τῆς ἐθνικῆς ὑπολήψεως ὅσαις φοραὶς οἱ ξένοι ἐβιάσθηκαν νὰ δείξουν ὅτι ὀλίγο τὴν σέβονται. Καὶ οἱ πρῶτοι πολιτικοὶ ἄνθρωποι τῆς Ἑλλάδος ἐγνώρισαν τὴν ἀξία του καὶ μὲ σέβας τὴν ἐμνημόνευσαν πάντοτε, καὶ μεταξὺ τούτων ὁ ἀοίδιμος Κουμουνδοῦρος ἔλεγε συχνὰ 'ς τοὺς φίλους του· «ὁ Πολυλᾶς εἶναι ἄξιος κύκλου πολὺ πλατυτέρου».

Μὲ τόσαις κοπιαστικώταταις πολιτικαὶς ἀσχολίαις ἀπίστευτο σχεδὸν φαίνεται πῶς ἐκατόρθωσε πάντοτε νὰ εὕρῃ καιρὸ καὶ ἥσυχαις ὥραις γιὰ νὰ στρέφῃ τὸ πνεῦμα του γαληνὸ καὶ ἐλεύθερο 'ς τὴ λατρεία τῆς Τέχνης καὶ τῆς Ἐπιστήμης, ὥστε νὰ δυνηθῇ νὰ συνθέσῃ ἔργα τόσο μεγάλα, ὅσο εἶναι ἡ Ὀδύσσεια ὅλη, δώδεκα ἀκόμη ἀνέκδοταις ραψῳδίαις τῆς Ἰλιάδος, ὁ Ἀμλέτος καὶ ἡ Αἰσθητική του Μελέτη, καὶ ἄλλα μικρότερα. Αὐτὴ τὴν ἀδιάκοπη, ἀκούραστη καὶ πάντοτε ζωντανὴ καὶ ἀκοίμητη ἐνεργητικότητα τοῦ νοῦ του καὶ τῆς δυνατῆς του θελήσεως χαρακτηριστικώτατα παρουσιάζει ἡ ζηλευτή του συναναστροφὴ μὲ τοὺς φίλους του, πρόθυμος καθὼς εἶναι πάντοτε «ἄφθονα νὰ χαρίζῃ τοὺς θησαυροὺς τῆς σοφίας του εἰς τὸν νοῦ καὶ 'ς τὴν καρδιὰ ὅσων εὐτύχησαν νὰ τὸν πλησιάσουν»[1]. Ἰδιώτης ἠθικὸς καὶ ἁγνός, καὶ τόσο φιλαλήθης καὶ τίμιος, ὥστε νὰ τιμᾷ καὶ ν' ἀναγνωρίζῃ πρῶτος τὰ καλὰ καὶ τῶν ἰδίων ἐχθρῶν του, φίλος ἀληθινὸς ποῦ ἀκάλεστος καὶ συχνὰ δίχως νὰ φαίνεται δὲν χάνει τὴν εὐκαιρία νὰ παρακινήσῃ 'ς τὴν πρᾶξι τοῦ Ἀγαθοῦ, γίνεται καὶ ἔγινεν αἴτιος τόσου καλοῦ καὶ τόσης τιμῆς τῆς πατρίδος, ὅσο ὀλίγοι ἴσως φαντάζονται. Καθὼς ὁ γραπτός του λόγος, ὁμοίως καὶ ἡ προφορικὴ ὁμιλία του εἶναι πάντοτε σεμνὴ καὶ ἁπλῆ, ἀλλὰ καὶ πάντοτε διαφανὴς καὶ γεμάτη πνευματικὴν οὐσία καὶ ὄχι ἄδεια ποτὲ ἀπὸ θέλγητρα καὶ ἀπ' ἐκείνη τὴν ἥσυχη γλυκομίλητη χάρι, ποῦ μόλις γνωρίζει καὶ μόλις δείχνει τὸν ἑαυτό της. Καὶ ὅταν ἢ τὸ ὕψος τοῦ ἀντικειμένου τῆς ὁμιλίας ἢ κάποτε μία εὐγενικὴ ἀγανάκτησις σηκόνει τὸ ὕφος του καὶ σχεδὸν πνευματοποιεῖ τῆς φωνῆς του τὸν ἦχο, θαυμαστὴ εἶναι τότε ἡ ἐνέργεια ποῦ μεταδίδεται καὶ 'ς τοὺς ἄλλους, συχνὰ ἀνθρώπους ἁπλοῦς τοῦ λαοῦ, ἱκανοὺς ὅμως νὰ αἰσθανθοῦν τὸν ἠλεκτρισμὸ τοῦ ἀδόλου του λόγου καὶ τὸ ὕψος τῆς ἀληθείας.

Διάφορα ἔργα του ἐκδομένα καὶ ἀνέκδοτα μᾶς ζωγραφίζουν τὴν ἠθική του φύσι, ἀλλὰ τίποτε ἄλλο ἴσως δὲν γίνεται νὰ δείξῃ τόσον ὡραῖα τὴ λεπτή της εὐγένεια, ὅσο ἡ πλάσις τοῦ ἀγγελικοῦ χαρακτῆρος τῆς δυστυχισμένης Μαρίας εἰς τὸ ὡραῖο διήγημά του *Μικρὸ Λάθος*, ὅπου μὲ τόσο εὐγενικὴ φαντασία, μὲ τόσο αἴσθημα ἀγάπης πρὸς τὴν πατρίδα του καὶ τὰ κάλλη της ἑρμηνεύεται τὸ μαργαριτάρι ἐκεῖνο τοῦ Δάντη·

O dignitosa coscienzia e netta,—come t'è
picciol fallo amaro morso !

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΛΟΣΓΟΥΡΟΣ

[1] Προλεγ. Ἐκδόσεως Σολωμοῦ. Σελ. λε'.

Η ΣΥΓΧΩΡΕΣΙΣ

Οὔτε ἐξ ἱεροῦ βωμόν, οὔτε ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἀφαιρετέον τὸν ἔλεον. Φωκίωνος.
(Στοβ. Α' 31).

Ὁ Ἀναστάσιος, γέρος ὀγδοηντάρης, εὑρέθη νεκρὸς κάτω ἀπὸ τὸ βουνὸ τῆς Σκοτεινῆς, ἕως μισὴν ὥραν μακρὰν ἀπὸ τὸ χωριό του· ἀπὸ αὐτοῦ τὸν ἐσήκωσαν ἡ μονάκριβή του θυγατέρα Εἰρήνη, ἡ Ἑλένη ἀδελφή του, καὶ ὁ παλαιός του φίλος Χαράλαμπος· τὸν ἔφεραν εἰς τὸ σπίτι, καὶ τὸ πρωί, ὅτι ἐβγῆκε ὁ ἥλιος, τὸν ἔβγαλαν μὲ τὸν ἐφημέριον τῆς Εὐαγγελίστρας· κανένας χριστιανὸς δὲν ἀκολούθησε εἰς τὸ ξόδι, μόνος ὁ Χαράλαμπος καὶ ὁ ὑπηρέτης τῆς ἐκκλησίας· αὐτοὶ ἐβαστοῦσαν τὸ ξυλοκρέββατο, καὶ αὐτοὶ τοῦ ἔσκαψαν τὸν λάκκον, μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καθὼς ἐγίνετο τότε καὶ εἰς τὴν ἐξοχὴν Κερκύρας καὶ εἰς τὴν πόλιν.

*

Ἕνα ἑσπέρας ὁ Χαράλαμπος ἐμπῆκε εἰς τὸ κρασοπωλεῖον τῆς γειτονιᾶς του· ἐκάθοντο ἐκεῖ πέντ' ἕξι ἄνθρωποι κ' ἔπιναν· ἐκαλησπέρισε, ἐπῆγε κ' ἐκάθισε εἰς μίαν ἄκρην, κ' ἐζήτησε ἕνα ποτῆρι κρασί.

Εὕρηκεν ὁμιλίαν ἀρχινισμένην καὶ ἐπρόσεχε.

—...τὸ παιδὶ τοῦ Νικόλα, ὁ Χαρίδημος, τώρα θὰ πάρῃ τὴν Εἰρήνην.

— Τὴν εἶχε προξενολογήσει ἐδῶ καὶ τέσσερα χρόνια· ἡ κόρη ἤθελε, ἀλλὰ δὲν τὸ ἔστεργε ὁ πατέρας.

— Αὐτὸ ἤθελα νὰ εἰπῶ· ὅσο ἔζουσε ὁ Ἀναστάσης, δὲν ἠμποροῦσε νὰ γίνῃ ὁ γάμος· ἐκεῖνος ἐφοβεῖτο νὰ κάμῃ γαμπρόν του τὸν Χαρίδημον. εἶχε δανείσῃ τοῦ Νικόλα ὀλίγα τάλλαρα, κατόπι, μὲ διάφορα ἐπάνω εἰς τὰ διάφορα, μὲ ἔξοδα καὶ δικαστήρια, τὰ ἔκαμε πολλὰ καὶ τοῦ ἐπῆρε τὸ μοναχό του ἀμπέλι καὶ τὸ σπίτι.

— Ὄχι, καλότυχε, τὸ σπίτι· τὸ ἔχει ὁλοένα ὁ Χαρίδημος.

— Ναίσκε, τοῦ τὸ ἄφησε, ὄχι ὅμως ἀπὸ καλοσύνη του· ὁ δύστυχος ὁ Νικόλας ἀναγκάσθηκε νὰ ὑποχρεωθῇ νὰ τοῦ πλερόνῃ ἐσοδικῶς ἕνα βαρέλι λάδι γι' αὐτὸ τὸ παλιόσπιτο.

— Σὰν ἡ πέτραις νὰ ἔβγαζαν λάδι !

— Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἐδέχθηκε ὁ παμπόνηρος

Digitized by Google

μὲ τέλος· ἐπρόβλεπε πῶς ὁ Νικόλας δὲν θὰ τὸν ἐπλέρονε· καὶ ἀπὸ τί; καὶ ἂν ἐζοῦσε ὁ θεοκατάρατος ἀκόμη ἕναν χρόνον θὰ τοῦ ἔπαιρνε ὄχι μόνον τὸ σπίτι, ἀλλὰ καὶ τὰ ὀλίγα ἐλαιόδενδρα ὁποῦ τοῦ ἀπόμειναν εἰς τὰ Πλάγια, γιὰ τρία βαρέλια λάδι ὁποῦ τοῦ χρεωστοῦσε, ἀποφασισμένα ἀκριβά.

— Ἀμμὴ τώρα ὁποῦ θὰ γίνῃ ὁ γάμος ὅλα σιαίνονται· ὁ Χαρίδημος μὲ τὴν κληρονόμαν παίρνει ὀπίσω καὶ τὸ κτῆμα καὶ ἀκόμη ὅλην τὴν κατάστασιν τοῦ Ἀναστάση· ὁ Θεὸς εἶναι δικαιοκρίτης.

— Ὁ γάμος δὲν γίνεται· πῶς νὰ βάλῃ προξενειὰ ὁ Χαρίδημος; ὁ κακόμοιρος ὁ Νικόλας, κοντὰ νὰ ξεψυχήσῃ, εἶπε τοῦ παιδιοῦ του· «Χαρίδημε, τὴν κατάραν μου νά 'χῃς ἂν πάρῃς τὴν Εἰρήνην».

— Ἐγὼ γνωρίζω πῶς ὁ Χαρίδημος τὸ θέλει.

— Ναί, ἀμμὴ δὲν τὸν ἀφίν' ἡ μητέρα του, καὶ τὸ συχνὸ τοῦ λέει· «θυμήσου τὸν ὕστερον λόγον τοῦ πατρός σου», καὶ τὸ καϋμένο παιδὶ κλαίει, καὶ δὲν ἔχει καρδιὰ νὰ περάσῃ ἀπὸ τὴν γειτονιὰ τῆς Εἰρήνης.

— Ὅμως ὁ πατέρας του δὲν ἐγνώριζε πῶς τὰ δύο παιδιὰ τὰ εἶχαν συμφωνήσῃ μοναχά τους· μοῦ τὸ εἶπε ἡ θεία της, ἔχουν κρυφοαρραβωνιασθῇ· μίαν ἡμέραν ἡ Εἰρήνη ἐκατέβηκε τὴν συνηθισμένην ὥραν ν' ἀλλάξῃ τ' ἄλογο τοῦ πατρός της καὶ νὰ τὸ ποτίσῃ, καὶ αὐτοῦ μέσ' ἀπὸ μιὰν φράκτην ἐπετάχθη ὁ Χαρίδημος μὲ δύο φίλους του μάρτυραις, καὶ τὴν ἐφίλησε στανικῶς τάχα.

— Φιλημένη κόρη δὲν εὑρίσκει ἄλλον ἄνδρα.

— Κύτταξε Θεοῦ μυστήρια! Ζῶντας ὁ ἄθεος ἐρήμαξε τόσα σπίτια, καὶ τώρα πεθαμένος βουλιάζει τὸ δικό του.

— Κακὸς ἄνθρωπος.

— Κ' ἔκραζε πάντοτε τὸ κακό.

— Τὸν θυμᾶσθε πρόπερσυ, πῶς ἐπαρουσιάσθηκε 'ς τὸν φόρο; μ' ἐκεῖνο τὸ χασκόγελό του, ποῦ ἔδειχνε τὰ μαῦρα ξεδοντιασμένα γούλια του, μᾶς εἶπε πῶς εὕρηκε τὸ σκουλῆκι 'ς τὸν καρπόν.

— Ἡ δυστυχία τοῦ κόσμου ὅλου εὐτυχία του· ἐλύσσιαζε νὰ ἰδῇ νὰ ψοφᾶν τῆς πείνας οἱ φτωχοί, γιὰ νὰ πέσουν εἰς τὰ πόδια του νὰ δανεισθοῦν καὶ ἄλλα.

— Καλὰ τὴν εἶχε στοχασθῇ ὁ Ἀνδρόνικος— ὁ Θεὸς ν' ἀναπαύσῃ τὴν ψυχήν του.

— Ναί, ποῦ ἐκεῖνος ὁ πλεονέκτης τὸν εἶχε κράξῃ εἰς τὸ δικαστήριο γιὰ ἕνα χρέος πλερωμένο· ὁ Ἀνδρόνικος δὲν εἶχε μήτε γραμμένην ἐξόφλησιν μήτε μάρτυραις, καὶ ὁ Κριτὴς ἔδωκε τὸν ὅρκον τοῦ Ἀναστάση, κ' ἐκεῖνος ὁ ἀφοβόθεος ἐμάλαξε τὸ Εὐαγγέλιο κ' ἔκαμε ἄδικον ὅρκον.

— Αὐτὸ ἤθελα νὰ εἰπῶ· ὅταν γι' αὐτὸ τὸ χρέος πλερωμένο ἤθελε νὰ τὸν βάλῃ 'ς τὴν φυλακήν, ὁ Ἀνδρόνικος ἐστραβώθηκε ἀπὸ τὴν χολήν του, τὸν ἐκαρτέρεσε καὶ τοῦ τράβηξε μιὰ τουφεκιά, ποῦ τὸν ἐπέρασε πέρα πέρα.

— Καὶ τί μὲ τοῦτο; τὸ βόλι ἀντὶ νὰ τὸν φάῃ τὸν ἔγιανε.

— Ναί· τὸ βόλι δὲν εὑρέθηκε· ὅπως εἶπαν οἱ ἰατροί, τὸ βόλι, καθὼς ἐδιάβηκε ἀπὸ τὰ σωθικά του, τοῦ ἐβούλωσε μίαν πληγὴν ποῦ εἶχε μέσα, κ' ἐφτυοῦσε τὸ αἷμα· ὁ δύστυχος ὁ Ἀνδρόνικος ἐκαταδικάσθηκε εἰς τὰ σίδερα ἐπὶ ζωῆς του, κ' ὕστερ' ἀπὸ δύο τρία χρόνια ἀδικοθανάτησε, κ' ἐκεῖνος ὁ λῃστής, ποῦ εἶχε γεννηθῇ τρεῖς ἡμέραις πρὶν ἀπὸ τὸν διάβολον, ἔζησε καλὰ καὶ παράκαλα ἀκόμη εἴκοσι χρόνια. Μέγας εἶ, Κύριε, καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου! τὸν ἐβαστοῦσε ὁ Θεὸς εἰς τὸν κόσμον γιὰ νὰ τυραννῇ τοὺς χριστιανούς!

★

Ἔγινε σιωπὴ δι' ὀλίγαις στιγμαίς.

Ὁ Χαράλαμπος, ὅλην τὴν ὥραν, ἐρουφοῦσε ἀπ' ὀλίγο ὀλίγο τὸ κρασί του κ' ἐτραβοῦσε τὸ τσιμπούκι του· ἐδιαλογίζετο τί νὰ κάμῃ, νὰ σηκωθῇ ν' ἀναχωρήσῃ, ἢ νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν ὁμιλίαν, ὅταν ὁ πλέον ἡλικιωμένος, ποῦ εἶχε σιωπήσῃ ἕως τότε, τοῦ εἶπε·

— Ἀδελφὲ Χαράλαμπε, δὲν μᾶς λέγεις τίποτε;

— Πολλήωρα σᾶς ἀκούω, ἀποκρίθηκε ὁ Χαράλαμπος, κ' ἔλεγα μέσα μου πῶς δὲν ὁμιλεῖτε ὡσὰν καλοὶ χριστιανοί· ἔχομε καὶ παραμονήν, αὔριο θ' ἀκούσωμε τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, τὸν λόγον τῆς ἀληθείας.

— Καὶ ἦταν τάχατε ψέματα αὐτὰ ποῦ ἐλέγαμε;

— Δὲν πιστεύω νὰ ἦταν καὶ ὅλα ἀλήθεια, — μοναχὰ θέλω νὰ εἰπῶ πῶς καὶ νὰ ἐστάθηκε ὁ Ἀναστάσης διεστραμμένος ὅπως τὸν λέγετε σεῖς, δὲν ἔπρεπε τόσον ἀπάνθρωπα νὰ τὸν νεκρολογῆτε· ἂν ἐκεῖνος ἔπραξε κακὰ ν' ἀδικῇ ζωντανούς, καὶ σεῖς πράζετε κακὰ νὰ κατηγορεῖτε πεθαμένον, ὁποῦ δὲν ἠμπορεῖ ν' ἀπολογηθῇ ἀπὸ κεῖ ποῦ εἶναι.

— Ἀφοῦ δὲν ἠθέλησε καμμία μυρολογίστρα νὰ πάῃ νὰ τὸν κλάψῃ, τὸν ἐμυρολογήσαμ' ἐμεῖς.

— Ἐμεῖς δὲν ὡμιλούσαμε ἀπὸ πάθος· κανένας ἀπὸ ἐμᾶς ἐδῶ δὲν ἔτυχε νὰ πέσῃ 'ς τὰ νύχια του· δὲν τὸν εἴχαμε ἀνάγκην· μοναχὰ μᾶς ἔφερε ὁ πόνος γιὰ τόσους φτωχοὺς ὁποῦ ἐκεῖνος ἔγδυσε· ἦταν αἱματοφάης.

— Ἔχει καὶ κάποιο δίκαιο ὁ Χαράλαμπος — εἶπεν ὁ πλέον ἡλικιωμένος — ὁ Ἀναστάσης μιὰ φορὰ τὸν ἔσωσε ἀπὸ τὸν θάνατον.

— Τὸ μοναχὸ καλὸ ποῦ ἔκαμε 'ς ὅλην τὴν ζωήν του.

— Βλέπετε; — ἐξακολούθησεν ὁ Χαράλαμπος, παίρνοντας ὀλίγο θάρρος — ὁ ἄνθρωπος δὲν ἦταν καὶ τόσο κακός· εἶχε καὶ μιὰ στάλα καλοσύνη 'ς τὴν ψυχήν του, καθὼς τυχαίνει καὶ τοῦ καλοῦ

Digitized by Google

ἀνθρώπου νὰ ἔχῃ μιὰ στάλα κακοσύνη. Ἴσως ὁ Θεὸς τὸν εἶχε κάμῃ καλήτερον· ξεύρετε πῶς ἐγίνηκε σκληρός; σεῖς οἱ νέοι δὲν τὰ γνωρίζετε· νὰ σᾶς τὰ εἰπῶ ἐγώ.

— Ἂς ἀκούσωμε γιὰ νὰ περάσ' ἡ ὥρα.

*

— Ὁ δύστυχος αὐτὸς ὁ Αναστάσης ἦταν τεσσάρων χρόνων ὅταν ἔχασε τὸν πατέρα του, καὶ ὕστερ' ἀπὸ δύο τρία χρόνια τοῦ ἀπέθανε καὶ ἡ μητέρα. Αὐτὸν τὸν ὀρφανὸν τὸν ἐπῆρε σπίτι του ὁ νόμιμος ἐπίτροπός του, ἕνας μακρυνὸς θεῖος του, καὶ τὸν ἐμεταχειρίζετο χειρότερα παρὰ κακὸς μητρυιός, τὸν ἐξυλοφόρτονε γιὰ τὸ παραμικρό...

— Θὰ ἦταν στραβόξυλο ἀπὸ τὴν κοιλιὰ τῆς μάννας του.

— Ὁ ἀσυνείδητος ἐκεῖνος ἐπίτροπος ἔκαμε σχέδιο νὰ γυμνώσῃ αὐτὸ τὸ ἀνεψίδι του· τοῦ ἄδειασε τὸ πατρικό του σπίτι ἀπ' ὅ,τι καὶ ἂν εἶχε μέσα· ἀλλὰ παλιοσκάφονα καὶ μουχλιασμένα βουτσιὰ δὲν ἦταν τίποτε· ἐργάσθηκε ἄλλο· ἀφάνισε ὅλους τοὺς παλαιοὺς τερμόνους, ἐμετατόπισε δέματα καὶ ξερολιθειαὶς ἀνάμεσα εἰς τὰ κτήματα τὰ δικά του καὶ 'ς ἐκεῖνα τοῦ ὀρφανοῦ, κ' ἔκαμε νέαν χώρισιν, ὥστε δὲν τοῦ ἄφινε παρὰ κάτι λουρίδαις τόπον εἰς ταὶς ἄκραις· κοντολογῆς, τὸν ἐκατάντησεν ἔρμον καὶ ἄκλερον.

— Ἦταν ὅλη διεστραμμένη γενεά.

— Εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν οἱ Ἄγγλοι ἐζητοῦσαν ἀνθρώπους γιὰ τὸ νησὶ τοῦ Βίδου, ὅπου ἐσήκοναν ἐκεῖνα τὰ περίφημα κάστρα· τοὺς ἐπλήρωναν καλά· τότε πῆγαν κάμποσα ὀρφανὰ παιδιὰ καὶ ἀπὸ τὸ χωριό μας κ' ἐπῆγε καὶ ὁ Ἀναστάσης· αὐτοῦ ἐδούλευσε δύο χρόνια κ' ἐγύρισε μὲ ὀλίγα χρήματα.

— Τὸ πρῶτο του ζυμάρι ἀπὸ ἀλλόφυλους.

— Ἀπὸ τὸν κόπον του· μὲ αὐτὰ τὰ χρήματα, καὶ ὡς εἶχε μάθῃ κτίστης εἰς τὸ Βίδο, μοναχός του ἔφτειασε τὸ γκρεμισμένο παλιόσπιτό του, καὶ τὸ ἐσυγύρισε, ἐπῆρε γυναῖκα μίαν ὀρφανήν, προῖκα τίποτε. Ἔκαμαν δύο παιδιά, τὴν Εἰρήνην, ὁποῦ ζῇ, καὶ τὸν καϋμένον τὸν ἀναδεκτόν μου, τὸν Σωτήρη· τοῦ πεθαίν' ἡ γυναῖκα, κ' ἔμεινε ὁλομόναχος νὰ ἀναστήσῃ τὰ δύο μικρά, τὸ ἀρσενικὸ τεσσάρων χρόνων καὶ τὸ θηλυκὸ πέντε· ὁ κακόμοιρος ἐπεριορίσθηκε....

— Ἂς ἔπαιρνε δεύτερην γυναῖκα.

— Κ' ἐγὼ τὸν ἐπαρακινοῦσα—«δὲν θέλω, μοῦ ἔλεγε, μητρυιὰ εἰς τὰ παιδιά μου· καλήτερα νὰ ὑποφέρω ἐγὼ παρὰ νὰ τὰ χάσω·» ὁ ἄνθρωπος ἦταν γενναῖος· τὸν ἐνθυμοῦμαι τὸ καλοκαῖρι ποῦ ἔβγαινε δύο ὥραις νὰ ξημερώσῃ· ἔβαζε τὰ παιδιά του, δύο μικρὰ ἀγγελούδια, μὲ δύο τρεῖς λίτραις ξερομπαρμπαρέλα, εἰς ἕνα τερτικό, ἐκρεμοῦσε ἀπὸ τὸν λαιμόν του μιὰ κολόκα γιὰ νερό, καὶ κρατῶντας μὲ τὸ ἕνα χέρι τὸ τσαπί, μὲ τὸ τερτικὸ 'ς τὴν πλάτην, ἔκανε μίαν ὥραν δρόμον νὰ πάῃ 'ς τὸν μεγάλον λόγγον, κοντὰ ἐκεῖ 'ς τὸ κεφαλοχῶρι· αὐτοῦ ἐψένονταν ὅλην τὴν ἡμέραν εἰς τὸν ἥλιον νὰ βγάζῃ ξύλα γιὰ κάρβουνα, ἀπὸ σχοίνους, κουραμιαὶς καὶ πρινάρια, καὶ ὅταν εἶχε κάμῃ ἀρκετὰ γιὰ νὰ τὰ κάψῃ ἐξενυκτοῦσε αὐτοῦ μὲ τὰ παιδιά του· ἄφινε κάποτε ἢ τὰ καμμένα ξύλα, ἢ καὶ τὰ κάρβουνα ἕτοιμα μέσα εἰς τὸν λάκκον τους, καὶ τὸ πιστεύετε; κανένας δὲν τοῦ τὰ ἐπείραζε· ὅλος ὁ κόσμος τὸν ψυχοπονοῦσε.

— Ἔτσι καὶ αὐτὸς μετέπειτα ἐσπλαχνίσθηκε τὸν κόσμον!

— Αὐτὴν τὴν ζωὴν ἔκαμε τέσσερα πέντε χρόνια, γιὰ νὰ ζήσῃ αὐτὸς καὶ νὰ ζωοθρέψῃ τὰ παιδιά του.

— Ἂς ἐπήγαινε νὰ ξενοδουλεύῃ, καθὼς ἐκάμαμε ὅλοι, ὅταν ἐπεινάσαμε.

— Εἰς ἐκείνους τοὺς χρόνους, ἂν καὶ ἦταν φτήνια, τὸ ἡμεροκάματο ἦταν πολὺ μικρό· ἔπειτα αὐτὸς ἦταν περήφανος, δὲν ἤθελε νὰ ξενοδουλεύῃ· ὡσὰν καλὸς ἐργάτης τίμιος καὶ ἀνδρειωμένος ὁποῦ ἦταν δὲν ὑπόφερνε ταὶς παραξενιαὶς κάποιων νοικοκυραίων· κ' ὕστερα δὲν ἠμποροῦσε νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τὰ παιδιά του, καὶ δὲν ἤθελε νὰ τ' ἀποθώσῃ εἰς συγγενικὸ σπίτι· ἀφοῦ ἔπαθε ὅσα ἔπαθε ἀπὸ τὸν θεῖον του ὑποπτεύονταν ὅλους τοὺς δικούς του.

— Καὶ πῶς μὲ τόση κακομοιριὰ ἐγίνηκε ὕστερα ταλλαρᾶς;

— Πότε ἀκούσθηκε καρβουνολόγος νὰ βιοτίσῃ;

— Ἔχομε ἀκουστὰ πῶς εὕρηκε θησαυρόν, ἐκεῖ πέρα εἰς τὸ Γαρδίκι, εἰς τὸ παλιόκαστρο· τοῦ τὸν ἔδειξε ὁ Μῶρος.

— Κουτόλογα τοῦ κόσμου—ἐξακολούθησε ὁ Χαράλαμπος—ὁ θησαυρὸς ἦταν ὁ κόπος του καὶ ἡ οἰκονομία του· βάλε ὅτι ὁ Θεὸς τὸν εἶχε κάμῃ χεροδύναμον· ἦταν ἄξιος νὰ ἐργάζεται δεκαοκτὼ ὥραις τὸ ἡμερόνυκτο· γιατὶ τὸν χειμῶνα ἐδούλευε καὶ τὴν νύκτα· ἔφτειανε τὰ καλήτερα κοφίνια καὶ τὰ στερεώτερα τερτικά· καὶ δὲν ἐπατοῦσε ποτὲ 'ς ἀργαστῆρι· καὶ τί ἄλλο ἐσοφίσθηκε; τὸ καλοκαῖρι ἐπουλοῦσε ἀπὸ τὰ κάρβουνα ὅσο γιὰ νὰ θρέψῃ τὰ παιδιά του—τὰ περισσότερα τὰ ἀποθήκευε εἰς τὸ σπίτι του καὶ τὰ ἔδινε τὸν χειμῶνα ὁποῦ πηγαίνουν πολὺ ἀκριβώτερα. Μὲ αὐτοὺς τοὺς τρόπους ἐξεδούλευσε ἀρκετὰ χρήματα....

— Τί ἔχει νὰ κάμῃ αὐτό: τὰ ἔκαμε τίμια, καὶ κατόπι τὰ ἐμεταχειρίσθηκε ἄτιμα, γιὰ νὰ φουρκίζῃ φτωχούς.

— Πολλαὶς φοραὶς τοῦ εἶπα ὅτι μὲ τὸ νὰ δανείζῃ τόσο ἀκριβὰ κάνει καὶ ἁμαρτίαν καὶ ἀποκτᾷ καὶ μῖσος τοῦ κόσμου· ἀλλ' αὐτὸς ἦταν αὐτοκέφαλος· μοῦ ἔλεγε, «Χαράλαμπε,

Digitized by Google

ἐγνώρισα ἀπὸ τὰ μικρά μου χρόνια τὴν πεῖνα καὶ τὴν γύμνια· δὲν τὰ λησμονῶ· ἐπέρασα τὰ νειάτα μου δυστυχισμένα, δὲν θέλω νὰ κάμω καὶ κακὰ γεράματα· θέλω ν' ἀφήσω καὶ κἄτι τῆς Εἰρήνης μου.» Εἶχε χάσῃ τὸ ἀρσενικό του, δεκαπέντε χρόνων παλληκάρι.

— Σπαθὶ θεϊκό.

— «Εἶναι ἁμαρτία», μοῦ ἔλεγε ἀκόμη, «νὰ δίνω δέκα γιὰ νὰ πάρω εἴκοσι: δὲν τὸ πιστεύω· τὰ δέκα τὰ δικά μου ἀξίζουν ὄχι εἴκοσι, ἀξίζουν ἑκατό! εἶναι ζυμωμένα μὲ τὸν ἵδρω τοῦ προσώπου μου καὶ μὲ τὸ αἷμα τῆς καρδιᾶς μου· δὲν εἶναι ὡσὰν ἐκεῖνα ὁποῦ ἄλλοι εὐτυχισμένοι εὑρίσκουν μέσα εἰς τὸ συρτάρι τοῦ πατρός τους· καὶ ὁ πατέρας μου κἄτι εἶχε, ἀμμὴ ὁ θεῖος μου δὲν μοῦ ἄφησε στάκτη».

— Καλὰ τὸν ὁρμήνευε ὁ Πειρασμός· ἀπὸ τέτοια ἔλεγε τοῦ πνευματικοῦ του;

— Καλότυχε ποιὸς τὸν εἶδε ποτὲ νὰ μεταλάβῃ;

— Ἐγνώριζε πῶς ἡ ἁγία Κοινωνία θὰ ἐγίνονταν φωτιὰ μέσα εἰς τὰ σπλάγχνα του.

— Ἀφήσετέ με νὰ τελειώσω — ἐξακολούθησε ὁ Χαράλαμπος—σᾶς ἀναφέρω τὸ τί ἔλεγε αὐτός, δὲν εἶπα πῶς ἔλεγε σωστά. Ἔλεγε κ' ἕνα ἄλλο. «Ἐγὼ δὲν πηγαίνω γυρεύοντας· ἔρχονται μοναχοί τους ἄνθρωποι ἀδούλιδες, χαροκόποι, σπάταλοι, καὶ μοῦ ζητοῦν δανεικά· ἐγὼ τὰ δίνω· τόσο καὶ τόσο αὐτοὶ θὰ πᾶν νὰ δανεισθοῦν ἀπὸ κἀνέναν ἑβραῖον· καλήτερα νὰ ὠφεληθῶ ἐγὼ ποῦ εἶμαι χριστιανός». Κ' ἐπάνω 'ς αὐτό, θυμοῦμαι, εἰς ἐκείνους τοὺς δυστυχισμένους χρόνους, ὁποῦ ἐτρώγαμε μοναχὰ χόρτα χωρὶς μήτε μιὰ στάλα ξύδι, αὐτὸς ὁ συχωρεμένος ὁ Νικόλας, ὁ πατέρας τοῦ Χαρίδημου, κοντὰ νὰ γίνῃ ὁ γάμος του μὲ τὴν Ἀγαθήν, γιὰ νὰ κάμῃ ταὶς χαραίς του, ἐδανείσθηκε μαζὶ μὲ τὸν πενθερόν του πενῆντα τάλλαρα ἀπὸ τὸν Ἀναστάση· ἔφαγαν, ἔπιαν, ἐτραγούδησαν κ' ἐχόρευσαν δεκαπέντε ἡμερόνυκτα μὲ ὅλο τὸ συγγενολόγι τους καὶ μὲ τοὺς φίλους, κ' ὕστερ' ἀπὸ δύο χρόνους ἦλθε ὁ κόμπος 'ς τὸ κτένι· γι' αὐτὸ τὸ χρέος ὁ Ἀναστάσης τοῦ πῆρε τὸ ἀμπέλι καὶ τὸ σπίτι, καθὼς ἐλέγετε ἀπὸ τώρα. Πάντοτε μὲ ἀσώτους εἶχε νὰ κάμῃ· κἄποτε ἐδάνειζε καὶ χωρὶς διάφορο, ἂν ἐτύχαινε ἄνθρωπος δουλευτὴς ν' ἀρρωστήσῃ.

— Ἀλήθεια, κρῖμα τέτοιοι ἄνθρωποι νὰ μὴ ζοῦν πάντοτε!

— Ἀγάλι ἀγάλι μᾶς τὸν ἔκαμες ἅγιον.

— Δὲν εἶπ' αὐτό· ἤθελα μοναχὰ νὰ μάθετε ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἦταν ἀδικημένος, ὅτι εἶχε ὑποφέρῃ πολλά· κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, λογιάζω, ἀγρίευσε ἡ καρδιά του· ἀλήθεια ἔβλαψε πολλοὺς ἀνθρώπους· ἂς τὸν κρίνῃ ὁ Μεγαλοδύναμος.

*

Τὸν ἔκρινε, ἀπ' ὅ,τι δείχνει — εἶπεν ὁ πλέον ἡλικιωμένος·

— Τί δείχνει; ἐρώτησε ὁ Χαράλαμπος.

— Ἐφάνηκε ἀμέσως τὴν ἀντήμερο τῆς θανῆς του, τὴν νύκτα.

Ὁ Χαράλαμπος ἐταράχθηκε ὀλίγο, ἀλλ' εἶπεν ἀμέσως·

— Ἔχομε ἀλωνάρη καὶ γιόμοσι φεγγαριοῦ.

— Τί θέλεις νὰ εἰπῇς;

— Κἄποιος βαρύνεται νὰ φυλᾷ τὰ σῦκα του κ' ἔβγαλε αὐτὸ γιὰ νὰ σκιαχθοῦν τὰ κλεφτόπουλα.

— Τί δὲν ἐφευρίσκει ὁ Χαράλαμπος γι' ἀγάπη τοῦ φίλου του!

— Ὡστόσο ἐγὼ βάνω στοίχημα πῶς τὸν ἔχει ἀπαντήσῃ· εἶναι ἀλαφροΐσκιωτος· δὲν μᾶς εἶπες τόσαις φοραὶς πῶς ἀπάντησες φαντάσματα; εἶσαι ψυχερὸς καὶ σοῦ νοστιμίζει νὰ νυκτοπαρωρᾷς μοναχός σου ὡσὰν νυκτοποῦλι.

— Ἀλήθεια εἶδα πολλαὶς φοραὶς καὶ δὲν σκιάζομαι· ἄυλα πράγματα· μιὰ φορά, ἦταν Γενάρης, νυκτιὰ ξάστερη καὶ κρύα, κάτω ἀπὸ τὸ πίλακκο τοῦ Κακαβᾶ, καθὼς ἐκατέβαινα νὰ διαβῶ τὸν τράφον, ξάφνου εὑρέθηκ' ἐμπρός μου ἕνας σκύλος μεγάλος ὁλόμαυρος, μὲ δύο μάτια σὰν κάρβουνα ἀναμμένα, καὶ δύο πῆχαις οὐρά· ἔκαμα τρεῖς φοραὶς τὸν σταυρόν μου καὶ 'ς τὴν τρίτην αὐτὸ ἐχάθη κ' ἐγὼ ἐδιάβηκα ἐλεύθερα. Ἄλλη φορά, ἐφύλαγα τὰ σταφύλια μου, εἰς τὸ ἀμπέλι μου ἀντίκρυ τὸν ἀντήφορον τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου· ὁ ἀλετροπόδας ἔδειχνε πῶς εἶχε μεσονυκτήσῃ· βλέπω ἕν' ἀμάξι μεγάλο, ζεμένα δύο μεγάλα ἄλογα ἄσπρα, μέσα γεμάτο, καὶ τὸ κυβερνοῦσε ἕνας γέρος· ἀνέβαινε ἀνέβαινε τρέχοντας.

— Εἰς ὅλαις ταὶς ὥραις καὶ τὴν νύκτα ἀκόμα τυχαίνει νὰ περνοῦν ἀμάξια ἀπὸ αὐτὸν τὸν δρόμον.

— Ἀμμὴ καθὼς ἔτρεχε, μήτε ρόδαις ἔτριζαν, μήτε πέταλ' ἀκούονταν· τίποτε· ἔλεγες πῶς ὁ δρόμος ἦταν στρωμένος ὅλος στοίβαις μπαμπάκι. Ἦταν ὁ Χάρος ποῦ ἔπαιρνε ψυχαὶς ποιὸς ξεύρει ἀπὸ ποιὸ μέρος.

— Κ' ὕστερα μᾶς λὲς πῶς δὲν βγαίνουν βρυκολάκοι.

— Δὲν τὸ πιστεύω, γιατὶ δὲν εἶδα ποτὲ εἰς τὴν ζωήν μου, κ' ἔχω ἑξῆντα χρόνους 'ς τὴν ράχην μου· ἐτυχαν ἄνθρωποι πολὺ χειρότεροι ἀπὸ τὸν Ἀναστάση νὰ πεθάνουν ἀδιόρθωτοι, καὶ ἀκόμη ἁγιογδύταις, ποῦ ἦσαν τόσοι 'ς ἐκείνους τοὺς χρόνους· ἄνθρωπος δὲν σηκόνεται σύγκορμος ἀπὸ τὸν τάφον του παρὰ εἰς τὴν δευτέραν Παρουσίαν· μᾶς τὸ λέγει τὸ Εὐαγγέλιο, εἰς τὴν Ἀνάστασιν, ὅταν ὁ Θεὸς θὰ ἔλθῃ **κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς**.

— Μάλιστα, ὅμως μαύραις ψυχαίς, ὡσὰν ἐκείνη, κολάζονται ἀμέσως, καὶ ὁ Θεὸς δείχνει σημάδι ποῦ ἀποφάσισε.

— Ὁ Μεγαλοδύναμος δὲν φανερόνει ποτὲ τὴν ἀπόφασίν του· αὐτὸ εἶναι μυστικό του.

Digitized by Google

— Αὐτὰ δὲν μᾶς τὰ εἶπε ποτὲ κανένας Παπᾶς.

— Ὡστόσο ἐγὼ — εἶπε ὁ πλέον ἡλικιωμένος — ἔχω ἀκούσῃ μιὰ φορὰ ἀπὸ κάποιον σπουδασμένον πῶς ηὗρε γραμμένο γιὰ ἕναν κακοῦργον, ὅτι ἐκεῖ ποῦ τοῦ ἔβγαινε ἡ ψυχή, καθὼς ἕνας δαίμονας τὴν ἔπαιρνε, ἕνας ἄλλος δαίμονας ἔμπαινε ἀμέσως εἰς τὸ κορμί του, κ' ἔτσ' ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκαίονταν εἰς τὸν Ἅδη, καὶ τὸ κορμί του μὲ τὸ ἀκάθαρτο πνεῦμα ἐσυγκρατήθηκε κ' ἔμεινε ἀκόμη πολλὰ χρόνια μὲ τοὺς ζωντανούς, γιὰ νὰ τοὺς βασανίζῃ.

— Θυμᾶσαι εἰς τοὺς ὕστερους χρόνους, κατόπιν ἀπὸ μίαν ἀρρώστια, τὸν Ἀναστάση, πῶς ἦταν; ἔλεγες πῶς δὲν εἶχεν αἷμα 'ς τὸ πρόσωπο.

— Ἀλήθεια, καὶ τί λογῆς ἐγυάλιζαν τὰ μάτια του!

Ὁ Χαράλαμπος ἐσηκώθηκε, ἄναψε τρίτην φορὰν τὸ τσιμποῦκι του, κ' εἶπε τοῦ καταστηματάρχη·

— Βάλε κρασὶ νὰ πιοῦμε ὅλοι· παιδιά μου, πιστεύσετε ὅ,τι θέλετε· σᾶς παρακαλῶ μοναχὰ νὰ μὴν ἀναφέρετε ἄλλου αὐτὴν τὴν ὁμιλίαν· ὄχι γιὰ κεῖνον τὸν δυστυχισμένον, ἀλλὰ γιὰ τὴν ὀρφανήν του, μὴ τ' ἀκούσῃ καὶ πάθῃ ἀπὸ τὸν φόβον.

— Ἐμεῖς θὰ σοῦ κάμωμε τὴν χάριν· ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα τώρα ἐκοινολογήθηκε.

Ἔπιαν τὸ ὕστερο ποτῆρι κ' ἐβγῆκαν ὅλοι μαζί, ὡσὰν νὰ ἐφοβεῖτο καθένας νὰ πατήσῃ ἔξω μόνος του. Ὁ Χαράλαμπος τοὺς ἐσυνόδευσεν ἕναν ἕναν εἰς τὰ σπίτια τους, κ' ἔπειτα ἔστρεψε πρὸς τὴν γειτονιά, ὅπου εἶχε τὴν κατοικίαν του· καθὼς ἐπήγαινεν ἔλεγε μὲ τὸν νοῦν του·

— Εἶναι σκληροί, ὅμως δὲν ἔχουν καὶ ἄδικο· ὅποιος θέλει νὰ καλοβλέπεται ὅσο ζῇ, καὶ νὰ μὴ τὸν ἀναθεματίζουν ὅταν πεθάνῃ, πρέπει νὰ μὴν εἶναι πλεονέκτης καὶ ἄσπλαχνος, νὰ μὴ θερίζῃ ἐκεῖ ποῦ δὲν ἔσπειρε.

Αὐτοῦ ἐσταμάτησε συλλογισμένος, ὡς νὰ μὴν εἶχε διάθεσιν νὰ πάῃ σπίτι του.

— Τόσο καὶ τόσο — εἶπε — δὲν θὰ ἠμπορέσω ἀπόψε νὰ κλείσω μάτι.

Κ' ἐπῆρε τὸ μονοπάτι ποῦ κατεβαίνει 'ς τὴν λαγκάδα, εἰς τὸ πλάγι τοῦ χωριοῦ.

[Ἕπεται τὸ τέλος] ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΟΛΥΛΑΣ

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Ὁ Βιζυηνὸς παρεφρόνησεν!

Εἶνε ἀδύνατον νὰ παραστήσω τὴν συγκίνησιν, τὴν ὁποίαν ἡ ἐξαφνικὴ εἴδησις διέχυσεν ἐν μέσῳ ἡμῶν.

Λέγων ἐν μέσῳ ἡμῶν, δὲν ἐννοῶ τὴν κοινωνίαν. Δὲν εἶνε ἡ πρώτη φορὰ καθ' ἣν ἔμεινεν αὐτὴ ψυχρὰ καὶ ἀπαθὴς εἰς τὸ ἄκουσμα καὶ εἰς τὸ θέαμα τῆς παντοειδοῦς δυστυχίας τῶν λογίων της καὶ τῶν καλλιτεχνῶν, τῶν αὐταπαρνήτων αὐτῶν ὑπάρξεων, αἱ ὁποῖαι ἀγωνίζονται, μὲ μίαν ἐλπίδα καλλιτέρου μέλλοντος, νὰ τῇ παρέχωσιν εὐεργεσίας, τὰς ὁποίας οὔτε ἐννοεῖ ἀκόμη οὔτε ἀποδέχεται. Καὶ τί ἦτο ἐπὶ τέλους διὰ τὴν κοινωνίαν αὐτὴν τὴν ὑλιστικὴν καὶ ἀμάλακτον ὁ Βιζυηνός; Ἃς μὴ διστάσωμεν νὰ τὸ εἴπωμεν: Ἕνας ἄνθρωπος καὶ πτωχός· ἕνας ἄνθρωπος ἄσχημος, ἄκομψος, σκαιός, πολὺ μελαχρινὸς μὲ τὸν παραδοξότερον μαῦρον μύστακα ποῦ ἠμποροῦσε κανεὶς νὰ ἴδῃ· ἕνας ἄνθρωπος ταπεινῆς καταγωγῆς, ἀπὸ αὐτοὺς ποῦ πηγαίνουν εἰς τὴν Εὐρώπην νὰ ἀναπτυχθοῦν καὶ ἐπιστρέφουν χειρότεροι ὑπὸ ἔποψιν τρόπων ἀριστοκρατικῶν. Ἕνας καθηγητὴς τοῦ Ὠδείου μὲ διακοσίας δραχμὰς τὸν μῆνα· ἕνας δάσκαλος σχολαστικὸς παραδίδων πρὸς ἐπίμετρον ὡς ὑφηγητὴς — τί συρφετὸς ὑφηγητῶν! — ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας καὶ ἀπαγγελίαν... Τρέχα γύρευε! Καὶ πότε ἔδωκε χορὸν καὶ πότε ἐξελέχθη βουλευτὴς ἢ κἂν δημοτικὸς σύμβουλος, καὶ πότε ἔκτισε μέγαρον καὶ πότε ἠκούσθη εἰς τὸ Χρηματιστήριον ἢ εἰς τὰς Ἱπποδρομίας καὶ πότε ἀνεγράφη τὄνομά του ὡς εὐεργέτου εἰς τὰς ἐφημερίδας; Καλὲ δὲν βαρύνεσθε καὶ σεῖς ποῦ ἦτον μεγάλος ἄνθρωπος τώρα καὶ ὁ Βιζυηνὸς μὲ τὰ τραγουδάκια ποῦ ἔγραφε!

Ἄ, ναί, τὸ ἠξεύρω... Διὰ τὴν κοινωνίαν αὐτὴν ἡ παραφροσύνη τοῦ Βιζυηνοῦ παρῆλθεν ἀπαρατήρητος, ὄχι πολὺ σημαντικωτέρα ἴσως μιᾶς λωποδυσίας καὶ μιᾶς ἀπαγωγῆς, τὰς ὁποίας ἀνήγγελλον αἱ ἐφημερίδες τὴν ἰδίαν ἡμέραν...

Ἀλλ' ἐρωτήσατε καὶ ἡμᾶς, οἱ ὁποῖοι χάνομεν ἕνα ποιητὴν ἀληθῆ, μίαν ἀπόλαυσιν, ἓν καύχημα! Ἐρωτήσατε καὶ ἡμᾶς οἱ ὁποῖοι χάνομεν ἕνα φίλον, ἕνα συνάδελφον, ἕνα συναθλητήν! Ἐρωτήσατε καὶ ἡμᾶς τῶν ὁποίων αἱ ὀλιγοπληθεῖς τάξεις ἀραιοῦνται ἐξαίφνης καὶ συνταράσσονται δι' ἑνὸς τόσῳ τραγικοῦ ἠθικοῦ θανάτου, ἡμᾶς οἱ ὁποῖοι ἀπομένομεν ἔκπληκτοι καὶ προσβλέπομεν ἀλλήλους ἄναυδοι, μὲ τὴν καρδίαν καθεὶς μας συνεσφιγμένην ὑπὸ τοῦ θλιβεροῦ αἰσθήματος, τὸ ὁποῖον θὰ δοκιμάζῃ βέβαια καὶ ὁ στρατιώτης εἰς τὴν μάχην, βλέπων τὸν συστρατιώτην πίπτοντα παρὰ τὸ πλευρόν του ὑπὸ τὸ βλῆμα τοῦ κεκρυμμένου ἐχθροῦ! Ἡ παραφροσύνη! Ὁποῖος κίνδυνος διὰ τοὺς δυστυχεῖς αὐτοὺς ἐγκεφάλους τοὺς ἐργαζομένους νυχθημερὸν ὑπὸ τοὺς δυσμενεῖς ἠθικοὺς καὶ ὑλικοὺς ὅρους, ὑπὸ τοὺς ὁποίους ζῶσιν οἱ πνευματικοὶ τῆς σήμερον πικραγωγοί! Παρόμοιον δυστύχημα μακρόθεν ἀγγελθὲν πρὸ ὀλίγου καιροῦ μᾶς ἔκαμε νὰ τὸ συλλογισθῶμεν περίλυποι. Σήμερον ἡ παρὰ τὰ ὦτά μας φοβερὰ ἔκρηξις μᾶς παραλύει, μᾶς κάμπτει ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ἀορίστου ἀλλὰ ζωηροῦ αὐτοῦ φόβου...

Αἱ κυρίαι αὗται τοῦ συρμοῦ αἱ ὁποῖαι φυλλομετροῦσι τὰ κομψὰ βιβλία εἰς τὸ ἀρωματῶδες ἡμίφως τοῦ κομμωτηρίου των διὰ νὰ ἐκφέρωσι τὴν ἑσπέραν παρὰ τὸ κύπελλον τοῦ τείου μίαν κρίσιν νωχελῆ — οἱ νέοι ἐκεῖνοι τοῦ κόσμου, ὅσοι διατρέχουν παίζοντες ἐν τῇ καρηβαρίᾳ τῶν ὀργίων ὅ,τι γράφουν ἄλλοι σπουδάζοντες ἐν τῇ θέρμῃ τῆς ἐμπνεύσεως καὶ τῇ διαυγείᾳ τῆς μελέτης, διὰ νὰ ἔχωσι τὸ δικαίωμα νὰ λέγωσιν ὅτι αὐτοὶ θὰ τὸ ἔγραφον πολὺ καλλίτερα, ἂν εἶχον μόνον τὸν καιρὸν νὰ ἀναλάβωσι τὴν γραφίδα — ὅλοι σεῖς οἱ μόλις ἐγγίζοντες, ἔτσι γιὰ τὰ μάτια, τὴν τροφήν, ἡ ὁποία σᾶς παρέχεται καθημέραν, οἱ μὴ αἰσθανόμενοι τὴν πραγματικήν της ἀνάγ-

Digitized by Google

1

2

ΘΑΛΑΣΣΟΓΡΑΦΙΑΙ ΕΚ ΤΟΥ ΛΙΜΕΝΟΣ ΤΗΣ ΠΥΛΟΥ

Ἐκ φωτογραφιῶν τοῦ κ. Ν. Λ Γιαννοπούλου

Digitized by Google

κην ἀλλ' ἕτοιμοι νὰ κατακοπῆτε ἐὰν ποτε σᾶς λείψῃ καὶ αὐτὸς ὁ συρμός,—ἐσκέφθητε ἆρά γε ποτὲ τί καταναλίσκει ὁ δυστυχὴς ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου πολλάκις οὐδὲ τὸ ὄνομα ἐνθυμεῖσθε, διὰ νὰ μαλάξῃ τὴν ἀναισθησίαν σας, διὰ νὰ διασκεδάσῃ τὴν πλῆξίν σας,—τί ἀπολαμβάνει ἐκ τοῦ κόπου τοῦ ὑπερτάτου, πῶς ἀμείβεται, πῶς ζῇ, ἢ μᾶλλον διὰ ποίων μέσων κατορθόνει νὰ μὴ ἀποθνήσκῃ; Ἐσκέφθητε ἆρά γε ποτὲ σεῖς οἱ λεγόμενοι φιλαναγνῶσται καὶ φιλόμουσοι, ὅτι ἡ πτωχεία, ἡ στέρησις, ἡ ἀπογοήτευσις, ἡ ἀπρόσεκτος κρίσις, ἡ ἀποξένωσις, ὁ ὑπερβολικὸς κάματος—ὑπερβολικὸς διότι μένει ἀνικανοποίητος—εἶνε τόσοι σκόπελοι κατὰ τῶν ὁποίων προσκρούων καθημέραν ὁ θεραπεύων τοὺς ἀμφιβόλους σας πόθους, κινδυνεύει, πρὶν ἐξαντληθῇ καὶ ὑποκύψῃ ἄλλως, νὰ χάσῃ ὅ,τι ἔχει πολυτιμότερον, τὸ λογικόν του;

Σύμπτωμα ὁποῖον ἡ παραφροσύνη ἑνὸς ποιητοῦ, ἑνὸς καλλιτέχνου, ἑνὸς ἀνθρώπου τῆς διανοίας—ὅπως καὶ ἡ αὐτοκτονία, ἡ ὑποχονδρία, ὁ μαρασμός, ἡ ἐγκατάλειψις τοῦ σταδίου ἢ ὁ ἐκπατρισμός,—δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ τυχαῖον ὅλως καὶ ἄσχετον πρὸς τὰς σημερινὰς συνθήκας, αἱ ὁποῖαι ἐπιδρῶσιν ὁμοίως ἐφ' ὅλων τῶν συνεργατῶν, ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ σώματος. Ὁ Βιζυηνὸς δὲν εἶνε θῦμα μόνον τοῦ εὐπροσβλήτου ὀργανισμοῦ του· εἶνε καὶ θῦμα τῆς κοινωνίας εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ὀργανισμὸς αὐτὸς ἐξειλίχθη, ἀντέδρασεν, ἐπάλαισεν, ἕως οὗ καμφθεὶς ὑπὸ τὰς ἀντιξόους περιστάσεις, ἐξερρυθμίσθη καὶ ἐχαλαρώθη, ἵνα καταντήσῃ τέλος ἄχρηστος χωρὶς ἐλπίδα εἰς τὸ νεκροταφεῖον τῶν ζώντων!

Ἂν κατὰ τοῦ ἐπερχομένου βραδέως καὶ κατ' ἀνάγκην τίποτε δὲν εἰμποροῦμεν νἀντιτάξωμεν· ἂν τίποτε δὲν εἶνε ἱκανὸν νὰ μᾶς σταματήσῃ ἐν τῇ μοιραίᾳ καταφορᾷ, καὶ πρέπῃ νὰ κύπτωμεν ἄφωνοι τὸν αὐχένα πρὸ τοῦ πεπρωμένου—τὸ ἠξεύρομεν καλά,—ἂς μᾶς ἐπιτρέπεται τοὐλάχιστον χωρὶς εἰρωνείαν νἀφίνωμεν ἕνα στεναγμόν, ὁσάκις τόσον μαῦρον καὶ σκληρὸν παρουσιάζεται πρὸ τῶν ὀμμάτων μας!

*

Ἠγαπῶμεν ἰδιαιτέρως καὶ ἐτιμῶμεν ὡς καλλιτέχνην καὶ ὡς λόγιον τὸν Γεώργιον Βιζυηνόν. Καθ' ἡμᾶς κατεῖχε μίαν τῶν πρώτων θέσεων. Ἐκτὸς τῆς λίαν εὐπαθοῦς ψυχῆς, τῆς συγκινουμένης τόσον ἠρέμα καὶ συμπαθητικῶς, ἐκτὸς τῆς γονίμου καὶ ἀριστοκρατικῆς διανοίας, ἔτυχε καὶ μορφώσεως, ὁποίας σπανίως εὐμοιροῦσιν οἱ παρ' ἡμῖν ἐρασταὶ τῆς φιλολογίας, τὴν ὁποίαν χαρακτηρίζουσι καὶ ὡς ἐλαφρὰν οἱ μὴ αἰσθανθέντες ποτὲ κόπον σπουδῆς. Ἐν τῇ ἀποδόσει τῶν αἰσθημάτων του καὶ τῶν ἰδεῶν του διαφαίνεται πάντοτε ἡ ἐκ τῆς μελέτης ἐπίγνωσις, ἡ ἐξάντλησις τοῦ θέματος, ἡ γνῶσις τῶν προτύπων τῆς παγκοσμίου ποιήσεως καὶ πρὸ πάντων οἱ κανόνες τοῦ καλοῦ, τὴν ἐπαρκῆ θεωρίαν τοῦ ὁποίου ὀλίγιστοι τῶν καλλιεργητῶν του φαίνονται κατέχοντες ὡς ὁ Βιζυηνός. Αἱ Ἀτθίδες Αὖραι καὶ τὰ ἐδῶ κ' ἐκεῖ κατεσπαρμένα ποιήματά του, τὰ μαρτυροῦντα περὶ τῶν ἀρετῶν τούτων, ὑπῆρξαν ἀνέκαθεν ἡ ἀδυναμία μου. Καυχῶμαι ὅτι τὸ ἔλεγα καὶ πρὶν παραφρονήσῃ ὁ ἀτυχὴς ποιητής, ὅτε ἡ περὶ αὐτοῦ ὡς ποιητοῦ καλοῦ γνώμη δὲν ἦτο τόσῳ κραταιωμένη ἐν τοῖς φιλολογικοῖς μας κύκλοις. Πρὸς ἐπεξήγησιν ἴσως τοῦ δυσεξηγήτου ἀληθῶς φαινομένου, ἐλέχθη ἐσχάτως περὶ τοῦ Βιζυηνοῦ ὅτι ἦτο καλλιτέχνης μᾶλλον περὶ τὴν διαμόρφωσιν τῆς ἰδέας ἢ τὴν τοῦ στίχου. Δὲν ἠξεύρω ἂν ἐκ παραδόσεων οἰκογενειακῶν, συνδεουσῶν με στενῶς πρὸς τοὺς Ἕλληνας τῆς Ἀνατολῆς, ἡ ἰδιωματικὴ γλῶσσα τοῦ Βιζυηνοῦ δὲν μοὶ φαίνεται ὅσον πρέπει ξένη καὶ ἀνώμαλος· δὲν εἰξεύρω ἂν δὲν κατέχω διόλου τὴν Ἁρμονίαν οὔτε γνωρίζω τίποτε περὶ κομψῆς διασκευῆς τοῦ στίχου· ἀλλ' ἔχω ἐν τούτοις τὴν ἁπλότητα νὰ νομίζω ὅτι τὰ περισσότερα τῶν ποιημάτων τοῦ Βιζυηνοῦ τὰ πλήρη ζωῆς καὶ γλυκείας μελαγχολίας καὶ τρυφερότητος καὶ φιλοπάτριδος ἐνθουσιασμοῦ καὶ πρὸ παντὸς Τέχνης—ἀρκοῦμαι ἀναφέρων ἐδῶ ἐκ μὲν τῶν παλαιοτέρων τὸν Τελευταῖον Παλαιολόγον, ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων τὸ Ἄστρον τῆς Ἀγάπης—μοῦ φαίνονται ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἔξοχα, ἀκόμη καὶ ὑπὸ ἔποψιν στιχουργίας. Ἆρά γε τοῦ τελευταίου ποιήματος τὸ πρῶτον μέρος, ἐν ᾧ μὲ ὄμμα καὶ χεῖρα καλλιτέχνου ζωγραφεῖται ὁ ἀδαμάντινος δίσκος τῆς Ἀφροδίτης, σελαγίζων ἐπὶ τοῦ ἐξαισίως χρωματισμένου οὐρανοῦ τῆς δείλης, ἔχω πολὺ ἄδικον νὰ τὸ θεωρῶ ὡς ἐκ τῶν λαμπροτέρων δειγμάτων τῆς μετὰ Σολωμὸν ποιήσεως;

*

Ἀλλὰ καὶ ὡς διηγηματογράφος τί σᾶς ἔλεγεν ὁ Βιζυηνός! Δὲν ἠξεύρω ἀκόμη ποίαν ἰδέαν καταδέχονται νὰ ἔχωσι περὶ αὐτοῦ οἱ κριτικοὶ καὶ οἱ ἐρασιτέχναι ὅσοι λησμονοῦντες ὅτι ποίησις πεζὴ εἶνε καὶ τὸ διήγημα, τέχνη, ὕφος, ἰδανικὸν—ἐκθειάζουσι καὶ μονονοὺ θεωροῦσιν ὡς προοίμια τῆς ἐθνικῆς φιλολογικῆς ἀναγεννήσεως, τὰ ταπεινὰ καὶ χαμαίζηλα τοῦ συρμοῦ ἠθογραφήματα, τὰ τόσον ἀπειρότεχνα καὶ ἀνιαρά. Ἀλλ' ἐγὼ πρὸς τὸν διηγηματογράφον Βιζυηνὸν ἐσυνείθισα νὰ τρέφω ὑπόληψιν ὅσην καὶ πρὸς τὸν ποιητήν, ἀφ' ὅτου εἰς τὰς πεζάς του σελίδας ᾐσθάνθην πολλάκις τὸ ῥῖγος τῆς συγκινήσεως ἐκείνης, τὴν ὁποίαν μόνη ἡ ἀληθὴς Τέχνη ἠξεύρει νὰ μεταδίδῃ. Τὸ Μόνον τῆς ζωῆς του ταξείδιον,—Ποῖος ἦτο ὁ φονεὺς τοῦ ἀδελφοῦ μου,—καὶ πρὸ πάντων αἱ Συνέπειαι τῆς παλαιᾶς Ἱστορίας—τὸ ψυχολογικώτατον διήγημα τοῦ ὁποίου κατὰ σύμπτωσιν ἐν Φρενοκομείῳ ἐξελίσσονται αἱ ποιητικώτεραι σκηναὶ—πάντα ταῦτα δημοσιευθέντα ἄλλοτε ἐν τῇ Ἑστίᾳ, μοὶ φαίνονται ἔργα μεγάλης δυνάμεως, διηγήματα ὅμοια τῶν ὁποίων, ἂν ἐξαιρέσωμεν δύο ἢ τρία μόλις ἄλλων συγγραφέων, δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἡ διηγηματογραφία μας. Μετὰ μεγάλης περιεργίας περιμένω νὰ ἴδω καὶ τὰ νεώτερα, τὰ ὁποῖα ὡς ἔμαθον ἀφῆκε μεταξὺ τῶν πολλῶν του χειρογράφων ἐκτὸς τόμου ὁλοκλήρου ποιημάτων παιδικῶν καὶ ἄλλων ποικίλων συνθέσεων. Διότι ὁ Βιζυηνὸς εἰργάζετο μέχρι τέλους μετὰ στοργῆς. Ὀλίγον καιρὸν μάλιστα πρὸ τῆς τελευταίας προσβολῆς τοῦ ἐγκεφάλου, ὁ νοῦς του εἶχεν ἔκτακτον διαύγειαν καὶ γονιμότητα ἐφ' ἣ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἠπόρει καὶ ἐξεπλήσσετο. Ἡ παρομοίωσις τῆς τελευταίας ἐκλάμψεως τοῦ σβεννυμένου λύχνου εἶνε τετριμμένη. Εἰμπορεῖ κανεὶς νὰ ἐνθυμηθῇ καλλίτερα τὸν ἀναβρασμὸν τῆς θαλάσσης, τὸν ἐκπέμποντα ἀφθόνως εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ βυθοῦ τοὺς θησαυ-

Digitized by Google

ρούς. Αὐτῶν τῶν ἡμερῶν ἐργασία εἶνε τὸ ποίημα Κόρην μὲ λευκὰ μαλλιὰ καὶ μακρὰ διατριβὴ Ἀνὰ τὸν Ἑλικῶνα, μονογραφία περὶ τῆς παγκοσμίου Ballade, μὲ τὰς κυριωτέρας ἐξ αὐτῶν θαυμασίως ἀποδιδομένας εἰς στίχους ἑλληνικούς. Τὰ δύο ταῦτα εὑρίσκονται ἤδη ἐν τῷ χαρτοφυλακίῳ τῆς Ἑστίας· ἀλλὰ καὶ τἆλλα ἀνέκδοτά του πρέπει φιλοστόργως νὰ ἐκδοθῶσιν. Ἂν τὸ ἐνεστὼς ἠδίκησε τὸν ποιητὴν τῶν Ἀτθίδων Αὐρῶν, τὸ μέλλον ὀφείλει νὰ τὸν ἱκανοποιήσῃ. Καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ τὸν ἱκανοποιήσῃ. Ὁ ἐκδότης ὁ ὁποῖος θ᾽ ἀγοράσῃ τὰ χειρόγραφα δὲν θὰ ζημιωθῇ ποτέ.

*

Ὁμιλῶν περὶ τοῦ Βιζυηνοῦ, μετεχειρίσθην σχεδὸν ἀσυνειδήτως ἕνα χρόνον παρῳχημένον, ὡσεὶ ὡμίλουν περὶ ἀνθρώπου ἤδη νεκροῦ. Ἀλλὰ μήπως διαφέρει τοῦ νεκροῦ τὸ ἄχρηστον ἐκεῖνο καὶ οἰκτρὸν ναυάγιον, τὸ σῶμα τὸ ἔρημον καὶ σκοτεινόν, ἄνευ ἀκτῖνος λογικοῦ, ἔγκλειστον εἰς θεραπευτήριον ἄνευ οὐδεμιᾶς, οὐδὲ τῆς ἐλαχίστης ἐλπίδος θεραπείας; Ὑπάρχουσι τόσῳ συχναὶ περιστάσεις καθ᾽ ἃς ὁ θάνατος εἶνε εὐκταῖος ὡς σωτήρ, ὡς ἡ μόνη ἀπαλλαγὴ πότε ἀπὸ τοῦ αἴσχους καὶ τῆς ἀμηχανίας, πότε ἀπὸ τῆς ἀλγηδόνος καὶ τῆς θλίψεως τοῦ ἀσθενοῦς ἢ τῶν περὶ αὐτόν! Καὶ ἐκεῖνος μὲν τώρα οὐδενὸς συνείδησιν ἔχων, ἐν τῇ μέθῃ του ὡς ἀπὸ χασὶς καθ᾽ ἣν χαρίζει μὲ χεῖρα ἀφειδῆ καὶ ψυχὴν εὐφρόσυνον ἑκατομμύρια καὶ δόξας, πιθανόν, βέβαιον μάλιστα, νὰ εὑρίσκεται ἐκεῖ εὐτυχὴς καὶ εὐχαριστημένος. Ἀλλ᾽ ἀντὶ τῆς ἀθλίας ταύτης καὶ ἄνευ σκοποῦ καὶ ἐλπίδος ζωῆς, πόσον ἡμεῖς προτιμῶμεν τὸν καλὸν τάφον, ἐφ᾽ οὗ θὰ ἐφησυχάσῃ περίλυπος ἡ ἀγάπη μας, ἡ δοκιμαζομένη καὶ ἀγωνιῶσα κατὰ τὴν φοβερὰν αὐτὴν ἀτυχίαν τοῦ ἀγαπημένου ἀσθενοῦς!...

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

ΘΑΛΑΣΣΑ

Ἀπὸ τὰ ὕψη τῶν βράχων τῆς Φρεαττοῦς ἀντίκρυζα χθὲς τὴν θάλασσαν· ἀπέναντί μου εἶχα τὸν Ὑμηττόν, ὀλιγώτερον εὔγραμμον, ἢ ὅσον τὸν βλέπομεν ἐν Ἀθήναις ἀπὸ τῆς πλατείας τοῦ Ζαππείου· πρὸς τὰ δεξιά μου τὰ βουνὰ τῆς Αἰγίνης ἐκυάνιζον ἁπαλῶς τὸν ὁρίζοντα· ἀριστερόθεν ὀνειρωδῶς καὶ ὡς ἀτμοῦφαντοι διεκρίνοντο ὁ Λυκαβηττὸς καὶ ἡ Ἀκρόπολις. Κάτωθέν μου ἔβλεπα τὴν θάλασσαν· δὲν ἔβλεπα· διωλίσθαιναν ἐπὶ τῶν γαληνίων της νώτων τὰ βλέμματά μου καὶ ἐκολυμβοῦσαν ἐκεῖ καὶ ἐπτερύγιζαν καὶ ἠγαλλίων ὡς λάροι καὶ ἔφευγαν μακράν, μακρὰν πρὸς τὰ ἀπώτατα βάθη, ἐκεῖ ὅπου ἓν ἀπέραντον φίλημα νομίζεις ὅτι συνενώνει τὰ δύο ἄπειρα. Ἄνωθέν μου ἐξετείνετο ὁ οὐρανός, καθαρός, ὑπὸ λευκῶν τινων μικροκαμωμένων νεφιδίων ποῦ καὶ ποῦ διαστιζόμενος. Αἱ πεπερασμέναι αἰσθήσεις μου δὲν εὕρισκαν πολλὴν ἀναλογίαν πρὸς τοὺς «δύο οὐρανούς» τοῦ ποιητοῦ, τὸν «ἕνα ἄνω κυανοῦν, γλαυκὸν τὸν ἄλλον κάτω». Ἀπὸ τὰ ὕψη τῶν βράχων τῆς Φρεαττοῦς ὁ κάτω οὐρανὸς τὸν ὁποῖον χθὲς ἀντίκρυζα, ἦτον, ὄχι γλαυκός, ἀλλὰ μυριόχρωμος· παντοῖα χρώματα καὶ ἀποχρώσεις διεχύνοντο, διεγράφοντο, συνεπλέκοντο, συνεπληροῦντο, διεδέχοντο ἀλλήλας ἐπ᾽ αὐτοῦ. Οἱ χρωματισμοὶ τῆς ἴριδος δαψιλῶς εἶχον ἀποτεθῆ ἐπὶ τῆς γλαυκῆς ὀθόνης, τῆς ἀτελευτήτου. Φανταστικὰ βασίλεια διεχαράσσοντο ἐκεῖ περικλειόμενα ὑπὸ λευκῶν, πρασίνων, τεφρῶν, ῥοδόχρων, ἰανθίνων, μολυβδόχρων, γαλανῶν ὁρίων· τὰ ἴχνη τῆς διαβάσεως Τριτώνων καὶ Νηρηΐδων καὶ Θεοτήτων, ἐξ ὧν ἑκάστη ἔφερεν ἴδια σήματα, ἐσημειοῦντο ἐπὶ τῶν ὑποφρισσόντων κυμάτων· αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ἐθλῶντο ἐκεῖ διασπώμεναι εἰς μυρίους ἀστερίσκους τρομωδῶς στίλβοντας· μὲ χίλια χρυσᾶ στόματα, μὲ χίλια χρυσᾶ ὄμματα ἐχαμογελοῦσε καὶ ἔβλεπε τὸ χιλιόχρωμον πέλαγος. Καὶ χίλιαι σκέψεις κατεῖχον τὸ πνεῦμά μου.

Ἀλλὰ τῶν σκέψεων τούτων μία ἐκυριάρχει· ἡ σκέψις τῆς ὑψηλῆς ποιήσεως τὴν ὁποίαν ἐξεγείρει τὸ ὑψηλὸν θέαμα τῆς θαλάσσης. Ὅταν ἔχωμεν ἐνώπιόν μας τὴν θάλασσαν, συμβαίνει ἐνίοτε, ὅσον πεζοὶ καὶ ἂν εἴμεθα, νὰ αἰσθανώμεθα ἐπιφοιτῶν ἐν ἡμῖν τὸ θεῖον πνεῦμά της· τότε πάντες εἴμεθα ποιηταί. Ἀλλὰ πρὸς τοὺς ποιητὰς πόσας ἰδέας ἐμπνέει καὶ ποίας μορφὰς ἀποκαλύπτει ἡ θάλασσα, ἡ ποίησις αὐτὴ τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ποιήσεως! Τίνας δὲ ἀναμνήσεις δέον νὰ ἐξεγείρῃ, καὶ τίνας συγκινήσεις νὰ προκαλῇ καὶ εἰς τίνων κόσμων ἀνάπλασιν νὰ κεντρίζῃ Ἕλληνας ποιητὰς τὸ ἑλληνικὸν πέλαγος, τὸ στοιχεῖον τοῦτο ἐν τῷ ὁποίῳ ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων μέχρι τῆς σήμερον «ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν». Ἡ θάλασσα εἶνε τὸ καύχημα τοῦ παρελθόντος καὶ ἡ ἐλπὶς τοῦ μέλλοντος ἡμῶν· ἐν αὐτῇ ἐμεγαλούργησεν ἡ Ἑλλάς, δι᾽ αὐτῆς πιθανώτατα, ἐγράφη νὰ δοξασθῇ καὶ πάλιν.

Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐθνικὴ ἡμῶν ἱστορία καὶ ἡ ἐθνικὴ φιλολογία, ἀκόμη καὶ ἡ πτωχὴ ἡμῶν καλλιτεχνία, νομίζει τις ὅτι δρῶσι κυρίως ἐπάνω τῶν ὑγρῶν πεδίων· ἐκεῖθεν προσλαμβάνουν ψυχήν· ἔχουσιν ἀδελφοὺς τὰ κύματα, καὶ μητέρα τὴν θάλασσαν. Τὸ σύμβολον τοῦ Ἕλληνος εἶνε ὁ Ὀδυσσεύς· ὁ κόσμος του εἶνε τὸ πέλαγος. Ἡ Ὀδύσσεια ἦτον, εἶνε καὶ θὰ εἶνε τὸ μέγα ἐθνικόν μας ποίημα. Ἀλλ᾽ ἂς ἀφήσωμεν δι᾽ εὐθετωτέρας περιστάσεις τὰς εὐρείας διὰ τῶν αἰώνων ἀναδρομάς· ἂς περιορισθῶμεν εἰς τὸν στενότερον κύκλον τῆς νεωτέρας ἐποχῆς. Κατὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ 21 οἱ κατὰ θάλασσαν θρίαμβοι λαμπρύνουσι τὸ ἔργον ἡμῶν ὅσον δὲν κατώρθωσαν τοῦτο αἱ νῖκαι τῆς ξηρᾶς. Ποῖος εἶνε ὁ ποιητικώτερος, ποῖος παρίσταται ὡς ὁ ὑπερφυέστερος ἥρως τῆς ἐπαναστάσεως; τίς ἄλλος εἰμὴ ὁ Κανάρης; Οἱ στίχοι τῶν ποιητῶν μας διαπνέονται ἐκ βαλσαμώδους θαλασσίας αὔρας. Δὲν ἀπεκτήσαμεν ἀκόμη ἔξοχόν τι ἔργον ἐν τῇ ποιήσει, ὅλον ἐμπνευσμένον ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ ὅλον αναπαριστῶν τὸν ποικιλόμορφον καὶ βαθυσήμαντον κόσμον της· ὁ μέγας θαλασσογράφος ποιητὴς δὲν ἐφάνη ἀκόμη. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι παρὰ πολλοῖς ἐκ τῶν ἡμετέρων ποιητῶν ὡραιόταται ἐμπνεύσεις ὀφείλονται εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ὅτι πρὸς ἀψόγους θαλασσογραφίας θὰ ἠδύναντο ἀφόβως νὰ παραβληθῶσι στίχοι τινὲς καὶ στροφαί, ἐνίοτε δὲ καὶ ὁλόκληρα ποιήματα ἐκείνων. Ἐκ τῶν δραματικωτέρων καὶ γοητευτικωτέρων δημοτικῶν ᾀσμάτων μας εἶνε τὰ ἀναφερόμενα εἰς θαλασσίας σκηνάς. Αἱ Ὠδαὶ

Digitized by Google

τοῦ Κάλβου, κατ' εὐθεῖαν ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Νηρηΐδων, πλέουσιν ἐν ᾄσμασι καὶ χοροῖς ἐπὶ τῶν γλαυκῶν ὑδάτων τοῦ Ἰονίου καὶ τοῦ Αἰγαίου. Οἱ λαμπρότεροι στίχοι τοῦ Σολωμοῦ, οἱ περισωζόμενοι τοῦ «Πόρφυρα», καί τινες τῶν «Ἐλευθέρων Πολιορκημένων» μᾶς μεταφέρουν εἰς τὴν θάλασσαν. Τὸ χαριτωμένον ποίημα τοῦ Μαυρογιάννη εἶνε ὁ »Ναύτης τοῦ Ἰονίου.» Μὲ τὸ «Σήμαντρόν» του, μικρὸν ναυτικὸν δρᾶμα, ὁ Βαλαωρίτης μᾶς ἀποσπᾷ τὰ δάκρυα. Ὁ Προβελέγιος ἔψαλε τὸ «Κῦμα τοῦ Αἰγαίου» διὰ νοημάτων καὶ εἰκόνων, τῶν ὁποίων τὸ κάλλος συγκαλύπτει καὶ τὴν λάμψιν ἀμαυροῖ ἡ χρῆσις τῆς πεζῆς γλώσσης· ἀλλ' ὁ αὐτὸς βραδύτερον, ὡριμώτερος ἤδη καὶ μᾶλλον προσεγγίσας τὴν καλλιτεχνικὴν ἀλήθειαν, ἔγραψε τὴν μυστηριώδη ἱστορίαν τοῦ «Καταραμένου ναύτη.» Ὁ Ἀχιλλεὺς Παράσχος λησμονεῖ πρὸς στιγμὴν τὰς πατριωτικὰς κοινοτοπίας του διὰ νὰ ἐξυμνήσῃ τὴν «Θάλασσαν τῆς Σαλαμῖνος.» Τὴν Ὀδύσσειαν ἐν τοῖς πρώτοις ἐξέλεξεν ὁ Πολυλᾶς διὰ νὰ ἐνσαρκώσῃ τὸ εὐρύ του ὄνειρον τῆς γλωσσικῆς ἀναπλάσεως. Τὸ «Ταξίδι» τοῦ Ψυχάρη ἐμψυχώνει ἡ αὔρα τοῦ Βοσπόρου καὶ οὐχὶ σπανίως ἡ ποίησις τῶν σαπφειροσμαραγδίνων ἀκρογιαλιῶν μας λαλεῖ ἐν αὐτῷ. «Θαλασσινὰ Εἰδύλλια» ἐβάπτισεν ὁ Παπαδιαμάντης τὰ ὡραῖά του διηγήματα. Τὸ πρῶτον μέρος τοῦ «Ὅρκου» τοῦ Μαρκορᾶ ἀναπτύσσεται ἐπὶ τῆς θαλάσσης.

Ὁ πρὸς τὸ στοιχεῖον τοῦτο ἔρως ἐνέπνευσε καὶ τὴν ἄρτι ἐκδοθεῖσαν «Θάλασσαν», τὴν συλλογὴν τῶν ποιημάτων τὰ ὁποῖα, ὡς γνωστόν, ἐβραβεύθησαν ἐν τῷ Ἀγῶνι τοῦ 1891, εἰσηγουμένου τοῦ κ. Βλάχου, τοῦ ὁποίου ἡ ἔκθεσις καὶ ἐδημοσιεύθη ἐν αὐτῇ τῇ Ἑ σ τ ί ᾳ. Ἡ «Θάλασσα» εἶνε ἔργον νεαροῦ συμπαθεστάτου κυρίου ἐκ Σύρου, τοῦ Νίκου Ἰω. Δαμιανοῦ, ὅστις ἀγαπᾷ τὴν θείαν τέχνην τῶν στίχων καὶ παρέχει ἐλπίδας ὅτι ἐν τῷ μέλλοντι θὰ δυνηθῇ, ἀνδρούμενος, μορφούμενος, πλουσίως ἐμπνεόμενος καὶ καλλιτεχνικῶς χρησιμοποιῶν τὸν πλοῦτον τῆς ἐμπνεύσεως, νὰ παραγάγῃ ἔργα ἄξια τῆς τέχνης, τὰ ὁποῖα νὰ στεφανώνῃ αὐτὴ ἡ ἀθάνατος Ποίησις, οὐχὶ δὲ θνητῶν, ἀπροσέκτων πολλάκις καὶ ἀναρμοδίων, χεῖρες. Ἐπὶ τοῦ παρόντος, ὁ νεαρὸς ποιητὴς διατελεῖ εἰς τὴν παιδικὴν περίοδον ἀστραπιαῖα μόνον ὄνειρα βλέπει, τὰ ὁποῖα ἀδυνατεῖ νὰ συλλάβῃ· αἰσθάνεται τὴν καρδίαν του νὰ πάλλῃ ἐξ εὐγενοῦς συγκινήσεως, ἀλλὰ στερεῖται Φαντασίας, ἡ ὁποία εἶνε ἡ κυρίως ποιητικὴ δύναμις. Δὲν ἐχειραφετήθη ἀκόμη· διάκειται προφανῶς ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἀπὸ τοῦ 1880 καὶ ἐντεῦθεν νέων ποιητῶν ἡμῶν, τῶν ὁποίων ὁ χαρακτὴρ ἐξακολουθεῖ ἐξελισσόμενος καὶ δὲν ἐπαγιώθη ἔτι· ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν μάλιστα τῶν πρώτων στίχων ἐκείνων, τῶν παιδικωτέρων. Τὴν πρωτόπειρον στιχουργίαν καὶ τὴν πρωτόπειρον γλῶσσαν ἐκείνων ἀκολουθεῖ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον συναρμολογεῖ τὰς ἰδέας του, ἀρχίζει καὶ τελειώνει τοὺς στίχους του. Ἡ μόνη διαφορὰ μεταξὺ ἐκείνων καὶ αὐτοῦ εἶνε ἡ φιλοδοξία, ἡ πρωτοτυπία, ἂν θέλετε, τοῦ νέου ποιητοῦ, εὑρόντος ἕνα μέγαν τίτλον διὰ τὰ μικρά του ποιήματα. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ μᾶλλον ἐμπνευσμένον μέρος τῆς συλλογῆς ταύτης συγκεντροῦται ἐν τῷ ἐξωφύλλῳ εἰς τὴν λέξιν Θ ά λ α σ σ α ! Ὁ ποιητὴς μᾶς λέγει ἐν ἀρχῇ ὅτι τὰ κύματα «ἕνα τραγοῦδι μυστικό, αἰώνιο τραγουδοῦνε», καὶ ὅτ' οἱ λογισμοί του «τῆς καρδιᾶς παιδιὰ καμαρωτά,—ποῦ μέρα νύχτ' ἀκούραστα 'στὴ θάλασσα γυρίζουν—μαζύ τους χίλια ὄνειρα τοῦ φέρνουν φτερωτά—'ςτ' ἄσπρο χαρτί του ρίχνουνε τραγούδια ταιριαστά.» Ἀλλ' ἀναγινώσκοντες τὰ 18 ἀκολουθοῦντα εἰς τὸ προοίμιον τοῦτο ᾀσμάτια, ματαίως ἀναζητοῦμεν ἐν αὐτοῖς τὸ ὀνειροπολούμενον «μυστικὸ καὶ αἰώνιο τραγοῦδι», δὲν βλέπομεν δὲ οὔτε τῶν λογισμῶν του, ὅσον καὶ ἂν γυρίζουν μέρα νύχτ' ἀκούραστοι 'στὴ θάλασσα, τὰ χίλια φτερωτὰ ὄνειρα, ριγμένα ἐκεῖ 'ς τἄσπρο χαρτί, ὑπὸ μορφὴν ταιριαστῶν τραγουδιῶν. Οἱ βραβεύσαντες αὐτὰ κριταὶ ἔσχον τὴν εὐσυνειδησίαν νὰ ὁμολογήσουν ὅτι «στεροῦνται καθόλου δυνάμεως περὶ τὴν ἔκφρασιν καὶ χαλαρὰν μᾶλλον ἢ συνεπτυγμένην ἔχουσι τὴν φράσιν, κατ' ἀκριβολογίαν δὲ δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ κριθῶσι βραβείου ἄξια.» Ἀλλ' οὐδὲ κατ' ἐπιείκειαν νομίζω ὅτι ἦτο δίκαιον νὰ βραβευθῶσι στίχοι ἐν ἀγῶνι τὸν ὁποῖον εἶχον τιμήσει ἔργα ἀσυγκρίτως ἀνώτερα τοῦ βραβευθέντος καθ' ὕλην καὶ εἶδος, καὶ γλῶσσαν καὶ κάλλος· μήπως δύνανται νὰ παραβληθῶσιν οἱ ἄπτεροι οὗτοι στίχοι πρὸς τὸν μεγαλοφάνταστον «Καθρέφτη τοῦ Πύργου» ἢ πρὸς τὰ «Λόγια τῆς Ἀγάπης», τὴν θαυμασίαν ποίησιν, τὴν ὁποίαν ὁλόκληρον ηὐτύχησε νὰ φιλοξενήσῃ ὑπὸ τὸν τίτλον Σ ο ν έ τ τ α εἰς τὰς στήλας της ἡ Ἑ σ τ ί α; Μήπως ἀνευρίσκεται εἰς αὐτοὺς ἔστω καὶ εἷς πλαστικὸς στίχος, ὡς ὁ ἀκόλουθος: «Καὶ ἡ φροντίδα μεσ' 'στὸ νοῦ τὸ δρόμο της γυρεύει», ἐκ τοῦ «Μαντείου τῆς Ψυχῆς;»

Ἀλλὰ τὰ ἐβράβευσαν, λέγουν, οἱ κριταὶ διὰ τὴν ἁπλότητα καὶ τὴν ἐγκράτειάν των· ἁπλότης ἡ ὁποία, πλὴν τινων ἐξαιρέσεων, εἶνε κυρίως ἰσχνότης καὶ ἐγκράτεια, ἡ ὁποία, ἀκριβῶς εἰπεῖν, εἶνε πτωχεία. Τὸ ἐλάττωμα τῆς Θ α λ ά σ σ η ς εἶνε ὅτι ἀκριβῶς δὲν ἀποτυποῦται ἐν αὐτῇ σχεδὸν οὐδεμία ἐκ τῶν μυρίων ἀπόψεων τοῦ μεγαλοπρεποῦς στοιχείου· κοινοὶ μόνον τόποι καὶ ἐντυπώσεις παιδίου, τὸ ὁποῖον ἀντὶ νὰ γνωρίσῃ τὴν θάλασσαν, ἀντὶ νὰ πλανήσῃ τὰ βλέμματα, καὶ νὰ ἀπολύσῃ τὴν ψυχήν του εἰς τὰ πλάτη καὶ τὰ ὕψη καὶ τὰ βάθη της, ἀρκεῖται ἀπὸ τῆς ἀκτῆς παρατηροῦν τὸ κῦμα τὸ πρὸ ποδῶν του σπώμενον, σκαλίζον διὰ τῆς ῥάβδου του τὴν ἄμμον τῆς ἀκρογιαλιᾶς καὶ συγκομίζον ἐκεῖθεν ἓν ἢ δύο στιλπνὰ χαλικάκια. Τὰ «Θαλασσινά», ποιήματα δημοσιευθέντα πρό τινων ἐτῶν, ὑπὸ τοῦ ἐπίσης νεαροῦ κ. Σπηλιωτοπούλου, εἶνε πολὺ πλουσιώτερα καὶ πολὺ θαλασσινώτερα τῆς «Θαλάσσης» τοῦ κ. Δαμιανοῦ.

Μόνον διότι εἰς τοιαύτην ὑπέροχον θέσιν ἔταξαν τὴν συλλογὴν ταύτην, αἰσχυνόμενοι κατὰ βάθος, πιθανώτατα, οἱ κριταί, κρίνομεν ἤδη αὐτὴν ἀξίαν τοιαύτης μνείας, ἡ ὁποία ἴσως θὰ φανῇ εἴς τινας αὐστηροτέρα τοῦ δέοντος. Ἀλλὰ τὴν φαινομενικὴν ταύτην πρὸς τὸ ἔργον αὐστηρότητα δικαιολογεῖ ἡ βράβευσις αὐτοῦ, ἐξ ἧς ἠδύνατο ἐκ τῶν ἁπλουστέρων τις νὰ συμπεράνῃ ὅτι ἐγεννήθη νέος ποιητὴς ἐν Ἑλλάδι, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ θάλασσα εὗρε τὸν ψάλτην της, καὶ ὅτι οἱ μετ' αὐτοῦ διαγωνισθέντες ἦσαν καὶ μνείας ἀνάξιοι. Ἀλλ' οὕτω γράφοντες δὲν φρονοῦμεν ὅτι ὁ νέος ποιητὴς τῆς «Θαλάσσης» εἶνε καὶ μνείας ἀνάξιος· κάθε ἄλλο. Στίχοι τινὲς αὐτοῦ

Digitized by Google

εἶνε ἀρκούντως εὐάρεστοι. Τὸ «Ναυτόπουλο» τοῦ συγκινεῖ, ἡ δὲ «Σκουριασμένη ἄγκυρα» θὰ ἦτο πράγματι ὡραῖον ποίημα, ἂν δὲν ἠκολούθει ἡ τελευταία στροφή, ἐξαλείφουσα τὴν ὅλην ἐντύπωσιν διὰ μικρολόγου καὶ τετριμμένης παρομοιώσεως. Τὸ τέλος τῶν «Τριῶν Νησιῶν» ἀντηχεῖ ὡς πολεμικὸν ἐγερτήριον, ὁ «Ναύτης» δὲν στερεῖται ἑλληνοπρεποῦς τινος γλυκύτητος, καὶ ἡ «Νύχτα» εἶνε λίαν παραστατική. Ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἐνθαρρυντικὴν μνείαν τῆς ὁποίας εἶνε ἄξιοι οἱ στίχοι οὗτοι μέχρι τοῦ βραβείου τοῦ ὁποίου ἔτυχαν, ἄβυσσος χαίνει. Διὰ νὰ πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τῶν προφητῶν ὅτι ἐν Ἑλλάδι καὶ οἱ ποιητικοὶ διαγωνισμοί, μετὰ πολλῶν ἄλλων, πέπρωται νὰ γελωτοποιῶνται.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ[1]

Θ΄. — Προκοπὴ

Μπήκαμε τώρα στ' ἀληθινὰ βάσανα. Πᾶν τὰ παιγνίδια, πᾶν τὰ χρόνια ποῦ λάμπουν ἀπάνω στὸ πρόσωπό μας σὰν τὸ γλυκοχάραμα τῆς αὐγῆς, κι ἀρχίζουμε τώρα νὰ δουλεύουμε μέσα στὸν ἥλιο ποῦ τὸν λένε ζωή, τὸν ἥλιο ποῦ μᾶς χύνει τὸ φῶς του νὰ δοῦμε τί μεγάλο καλὸ εἴχαμε καὶ τὸ χάσαμε. Δὲ λέγω πῶς δὲν ξανάρχεται ἡ χαρά· ἔρχεται σὰν ξαναβρεθοῦμε στὸ σπίτι μας ὕστερ' ἀπὸ τὴν ξενιτειά, σὰν πρωτοφιλήσουμε τὴν καλή μας, σὰν τὴ βλέπουμε νὰ βυζάνῃ τὸ πρῶτο της, σὰ χορεύουμε τὸ πρῶτο ἐγγόνι στὰ γόνατά μας, ἔρχεται τότες ἡ χαρὰ καὶ μᾶς βαλσαμώνει. Μὰ εἶναι βαλσάμωμα, γιατρειὰ πόνου, κι ὄχι παντοτινὴ γιατρειά. Ἡ καθαυτὸ χαρὰ ποῦ καταπονᾶ τὸν πόνο καὶ τὸν πνίγει μέσα στὴν καρδιά, εἶναι ἡ χαρὰ τοῦ παιδιοῦ, κι αὐτὴ δὲν ξανάρχεται.

Τώρα πιὰ δὲν μποροῦσα νὰ ξεφύγω τὸ δάσκαλο. Καὶ μήτε τὤθελα. Γιὰ χάρη τῆς Λενιῶς μου, τὸν ἀγαποῦσα τὸ δάσκαλο. Αὐτὴ τὴ φορὰ μὲ πῆρε ἡ μάνα μου στὸ Σκολειό. Τοῦ γλυκομίλησε τοῦ δασκάλου, τοῦ εἶπε πῶς εἶμαι ὀρφανὸ καὶ νἄχῃ τὴν ἔννοια μου, τῆς εἶπε κι αὐτὸς δυὸ λόγια, μὲ πῆρε ἀπὸ τὸ χέρι, κ' ἔκαμε πῶς μὲ χάδεψε. Εἶναι ἀλήθεια πῶς δὲ μὲ παρατρόμαξαν αὐτὴ τὴ φορά. Τὸ φαρμάκι ἔμπαινε λίγο λίγο. Κ' ἔτσι ἄρχισα νὰ προκόβω.

Ἄρχισα νὰ προκόβω καθὼς προκόβει καὶ πάει μπρὸς μιὰ βαρκοῦλα ἀνάμεσα σὲ δυὸ ἐνάντια ρέματα. Τὸ ἕνα, τῆς συντροφιᾶς τῶν παιδιῶν, τἄλλο, τῆς καμαρωμένης δασκαλικῆς μας. Τὰ παιδιὰ μοῦ χωράτευαν ἢ καὶ μοῦ βλαστημοῦσαν ρωμαίϊκα, ὁ δάσκαλος μὲ καθοδήγευε κορακίστικα. Ἔτσι καὶ τὰ βιβλία του, σὰν ἄρχισα νὰ τὰ μισονοιώθω. Ἡ μακαρίτισσα μὲ καμάρωνε σὰν τὰ διάβαζα τὸ βράδυ κοντὰ στὸ λυχνάρι. Κ' ἔλεγε, τί μεγάλη τύχη ποῦ τὴν ἔχουν τώρα τὰ παιδιὰ ποῦ μαθαίνουνε *γράμματα* τόσο εὔκολα. Τἄλεγε γράμματα, γιατί δὲν καταλάβαινε λέξη. Ἂν εἴτανε στὴ γλῶσσα της, δὲ θὰ εἴτανε γράμματα. Ἂν πῇς τὸ μοῦστο *γλεῦκος*, εἶναι γράμματα. Ἂ γράψῃς πῶς τὸ φαεῖ εἶναι *κεκολλημένον*, καὶ μυρίζει *κνίσσαν*, γίνεται κι αὐτὸ ἀμέσως γράμματα. Ἀλλάζεις λέξες καὶ πηγαίνεις ὀμπρός· καὶ μὲ τὸ βάσανο νὰ βρῇς τὴ λέξη, ὁ Θεὸς νὰ σὲ βοηθήσῃ νὰ βρῇς καὶ τί θὰ πῇς. Ἂ θέλῃ νὰ γράψῃ κανένας τίποτις ποῦ τὸ συλλογίστηκε ἀπατός του, κι ὄχι κάποιος ἀρχαῖος ἢ φράγκος, — ἕνα παιδιακήσιο παραμυθάκι νὰ ποῦμε, — δὲ βρίσκει κορακίστικες λέξες γιὰ τὸ μισό, γράφει λοιπὸν τἄλλο μισό. Καὶ κεῖνος πάλι ποῦ τὸ διαβάζει, ἂν εἶναι ἀρχάριος, δὲν καλοχωνεύει τὰ μισὰ ποῦ διαβάζει, κ' ἔτσι τοῦ μένει τὸ τέταρτο. Τὰ φραγκόπουλα κερδίζουν ἀπὸ τὰ βιβλιαράκια τους ἑκατὸ τὰ ἑκατό, ἐμεῖς εἰκοσιπέντε τὰ ἑκατό. Τἄλλα εἰκοσιπέντε εἶναι ἀπόλυτες γενικὲς κι ἀναδιπλασιασμοί, καὶ τὰ πενήντα μήτε γράφηκαν! Κ' ἔτσι βγαίνει τὸ ρωμιόπουλο στῆς ζωῆς τὴν παλαίστρα ἁρματωμένο κορακίστικες λέξες καὶ φράσες.

Τὶς βάζει στὴν ἀράδα καὶ μισογίνεται ἡ δουλειά του. Οἱ σολοικισμοὶ κ' οἱ βαρβαρισμοὶ εἶναι φύλλοι στ' ἄχυρα. Τώρα πρέπει νὰ βγῇ τὸ ψωμὶ ὅπως ὅπως...... Τί παράξενο! Ἕνας λαὸς ποῦ τολμᾷ νὰ πάρῃ μιὰ πεθαμμένη γραμματικὴ γιὰ δική του, καὶ γραμματικὴ ποῦ χρειάζεται μιὰ ζωὴ νὰ τὴ μάθῃς, τί νὰ σοῦ κάμῃ; Θᾶμα εἶναι κι αὐτὸ ποῦ σοῦ κάνει. Θᾶμα εἶναι ποῦ ἔχουμε πέντ' ἔξη νομάτους μέσα στὴ χώρα ποῦ μᾶς γράφουν τὰ κορακίστικα χωρὶς νὰ μᾶς φέρνουν ἀνέκατο. Τί εἶπες; Τάχα λὲς πῶς ὅλοι θὰ γείνουνε μιὰ μέρα σὰν αὐτοὺς τοὺς πέντ' ἔξη; Σπολλάτη! Ἂς γείνουμε τὸ λοιπὸν ὅλοι μας Μπερναρδάκηδες, νὰ συχάσῃ τὸ ἔθνος. Ἂς σφαλήξουμε τ' ἀργαστήρια μας, ἂς στουπώσουμε τ' αὐτιά μας, ἂς δέσουμε τὰ χέρια μας, κι ἂς μελετοῦμε τὴν ἀρχαία ὥσπου να φτειάξουμε μιὰ καλὴ κορακίστικη. Ἕνα πρᾶμα μοναχά. Νὰ ποῦμε τοὺς ἄλλους νὰ μὴν πολυβιάζουνται μὲ τὸν πολιτισμό τους, νὰ τοὺς προφτάξουμε καὶ μεῖς. Νὰ ποῦμε καὶ τοὺς Βουλγάρους νὰ μᾶς ἀπαντέξουνε λιγάκι, γιατί σπουδάζουμε τὴν ἀρχαία γραμματική. Καὶ σὰν τὴ μάθουμε, ἂς κοπιάσουν.

Αὐτὸ εἴταν τὸ ἕνα ρέμα ποῦ ἔσπρωχνε τὴ βαρκοῦλα μου. Καὶ γιὰ τἄλλο, τί νὰ σοῦ πῶ! Ποιὸ ἀγόρι, ἢ ποιὸ κορίτσι μπορεῖ νὰ ξεφύγῃ τὶς χίλιες μωρολογιές, νοστιμιές, ἀβανιές, φοβέρες ἢ καὶ βρισιὲς ποῦ κατρακυλοῦν ὁλόγυρά του σὰν πέτρες ἀπὸ βουνὸ μαζὶ μ' ἕνα χείμαρρο! Σὲ ποιὸ Σκολειὸ δὲ σημαδεύεται τὸ παιδὶ μὲ τέτοια κατρακυλίσματα! Ποιὸς δὲν ἔμαθε νὰ *καταριέται* στὴ γλῶσσα του! Ποιὸς δὲ βγάζει τὸ πάθος ἀπὸ μέσα του σὰ ζωντανὸ φειδι, τὸν πόνο του σὰ ζεστὸ

[1] Ἴδε σελ. 252

αἷμα, καὶ σὰν ἀχνὸ τὴ λαχτάρα του; Ποιὸ δασκαλάκι δὲ θὰ φωνάξῃ ἕνα χωριάτικο ὤχ, σὰν τοῦ πατήσῃς, ἂς εἶναι καὶ τὸ νυχάκι τοῦ δασκαλικοῦ του ποδός;

Ἂν τὰ λόγια τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ σπιτιοῦ εἶναι τῆς μάνας μας, τὰ πιώτερα λόγια τοῦ πόνου καὶ τῆς ζωῆς εἶναι τῶν πρώτων συντρόφων μας. Ἢ τῆς μάνας εἶναι ἢ τῶν συντρόφων, κάθε χαρὰ ἢ λύπη, κάθη λαχτάρα ἢ ἀπελπισιά, κάθε μῖσος, κάθε τρόμος ἢ θυμὸς ποῦ κλονίζει τὸ νοῦ μας, κάθε σταλαματιὰ ποῦ γυρίζει στὶς φλέβες μας, εἶναι ζυμωμένα μὲ τὴν καταφρονεμένη τὴ γλῶσσα ποῦ ντρεπούμαστε νὰ τὴν ποῦμε δική μας! εἶναι χτῆμα τῆς καρδιᾶς μας ἡ γλῶσσα, δὲν ξέρει, δὲν θέλει νὰ ξέρῃ ἄλλη γλῶσσα ἡ καρδιά μας. Καὶ νὰ τὄθελε, δὲ θὰ μποροῦσε νὰ τσαμπουνήσῃ μιὰ κορακίστικη λέξη ἀπάνω στὸν πόνο της. Ἡ καρδιά μας κ' ἡ γλῶσσα μας μεγαλώσανε σὰ δυὸ δίδυμες ἀδερφάδες. Ἡ μιὰ διαφεντεύει τὴν ἄλλη. Κάθε πόνος καὶ τὸ τραγούδι του, κάθε πάθημα καὶ τὴν παροιμία του. Ποῦ νὰ τὶς ξεχωρίσῃ μιὰ πεθαμένη γραμματική: Ἄλλο τόσο παγώνουν οἱ παγωμένοι κανόνες της σὲ μιὰ καρδιὰ ποῦ ξέρει τὴ θέλει, ποῦ γυρεύει τὴν τρυφερὴ τὴ λέξη νὰ παραστήσῃ τὸν πόνο της, τὴν κοφτερὴ νὰ δείξῃ τὸ πάθος της. Ποῦ ἀκούστηκε τέτοιο κακό! Ποῦ ἀκούστηκε Ἀχιλλέας ἢ Ἀμλέτος νὰ πασαλείβει τὸ πάθος του μὲ τέτοιους δασκαλήσιους σουβάδες; Σὲ ποιὸ βιβλίο τὸ εἴδατε, διαβασμένα μου δασκαλόπουλα, ποῦ ἔγραψαν οἱ μεγάλοι τεχνῖτες τοῦ κόσμου σὲ γλῶσσες ποῦ τοὺς μαγείρεψαν οἱ δασκάλοι; Τοῦ κάκου, ἀφῆστε τὴν ἱστορία, ὅλη ἡ ἱστορία σᾶς κατατρέχει. Ὅλος ὁ κόσμος τὶς κάνει θρούβαλα τὶς μωρολογιές σας. Ἐμεῖς μόνο τὰ ρωμιόπουλα σᾶς ἀφήκαμε καὶ μᾶς πήρετε στὸ λαιμό σας, καὶ μᾶς τραβήξετε ἀπὸ τὴ γελαστή μας ἀκρογιαλιὰ μέσα σὲ βάθη μαῦρα καὶ σκοτεινά, καὶ πᾶτε νὰ μᾶς πνίξετε τώρα μαζί σας.

[Ἕπεται συνέχεια]

ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ

Κοινὴ διατροφὴ πολλῶν

Δοθείσης ἐσχάτως ἀφορμῆς ὁ πολὺς καθηγητὴς Βίρχωβ κατέκρινε τὴν πρὶν ἐπικρατοῦσαν ἀρχήν, ὑφ' ἧς ὡδηγοῦντο οἱ διευθυνταὶ τῶν ἐν Πρωσσίᾳ σωφρονιστηρίων ὡς πρὸς τὴν διατροφὴν τῶν φυλακισμένων. Τοῖς παρείχετο δηλ. κυρίως φυτικὴ τροφή, ἤτοι λαχανικά, ὄσπρια κλπ. Ἕνεκα δὲ τῆς κακῆς ταύτης τροφῆς ἠσθένουν οἱ φυλακισμένοι. Οἱ ἁρμόδιοι κατεῖδον τέλος τὸ μονομερὲς τῆς φυτικῆς διατροφῆς καὶ ἐδοκίμασαν τὴν εἰσαγωγὴν τῆς κρεωφαγίας. Ἀλλὰ καὶ αὕτη δὲν ἔφερεν ἀποτελέσματα ἄξια λόγου. Αἱ ἀποτυχίαι αὗται παρέσχον ἀφορμὴν εἰς ἐπιστήμονάς τινας ὅπως εὕρωσι τροφὴν ὠφέλιμον καὶ πρόσφορον εἰς τοὺς φυλακισμένους, κυρίως δὲ ἐπεδόθη εἰς τοῦτο ὁ Φόϋστ ἐν Μονάχῳ, ὅστις ἔφθασεν εἰς τὸ ἀποτέλεσμα, ὅτι ὁ ἀνεπτυγμένος ἄνθρωπος ἔχει ἀνάγκην τροφῆς, περιεχούσης 118 γράμματα λευκώματος, 56 γράμματα λίπους καὶ 5000 γράμματα ὑδρογονανθράκων. Ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲν κατέστη ἐντελὴς ἡ ὑγεία τῶν φυλακισμένων. Μεγάλης σημασίας εἰσὶν ἕνεκα τούτου ὅσα εἰς νεώτατον σύγγραμμά του ἀναφέρει ὁ Δρ Χίρσφελδ ἰατρὸς τοῦ νοσοκομείου ἐν Μωαβὶτ (Βερολίνῳ). Ὁ Δρ Χίρσφελδ ἐξετάζει τὸν τρόπον τῆς διατροφῆς καὶ τὴν ἀξίαν τῶν τροφῶν ὑπὸ τρεῖς ἐπόψεις, τουτέστι τὴν τῆς θρέψεως, τὴν τοῦ εὐχωνεύτου ἢ μή, καὶ τὴν χρηματικήν. Τὰς τρεῖς ταύτας κατηγορίας ὑπέβαλεν ὁ Βίρχωβ εἰς ἐμπεριστατωμένην ἐξέτασιν, ἐξ ἧς τὸ μᾶλλον ἀξιοσημείωτον συμπέρασμα εἶναι ὅτι «ἄνθρωπος τρεφόμενος ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον μὲ κρέας θὰ ὑποπέσῃ εἰς τὸν διὰ τῆς πείνης θάνατον». Ἡ θεωρία τοῦ Χίρσφελδ βασίζεται ἐπὶ τῆς ὀρθῆς σκέψεως τῆς ἐκ τῆς τροφῆς ἀποτελεσματικῆς παραγωγῆς τῆς θερμότητος. Ὁ ἄνθρωπος διὰ νὰ ζήσῃ ἔχει βεβαίως ἀνάγκην τῶν κατ' ἐξοχὴν οὐσιῶν (κρέας κλπ.) ἔχει ὅμως ἐξ ἴσου ἀνάγκην οὐσιῶν καυσίμων (ἄμυλον, σάκχαρον, λίπος), πρὸς παραγωγὴν τῆς ζωϊκῆς θερμότητος (36—37) βαθμῶν Κελσίου, ἧς ἄνευ καθίσταται ἀδύνατος ἡ ζωή.

Ὁμιλῶν περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς διατροφῆς πολλῶν ὁμοῦ ἀνέφερεν ὁ Βίρχωβ καὶ τὸ σύγγραμμα τοῦ Γερμανοῦ ἐν ἀποστρατείᾳ λοχαγοῦ Βόλφ, ὅστις διὰ τρόπου καταληπτοῦ ἐσχεδίασε καταφανῆ εἰκόνα τοῦ τρόπου καθ' ὃν φαντάζεται τὴν διατροφὴν τῶν ἐργατικῶν οἰκογενειῶν. Κατὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦτον κοστίζει ἡ τροφὴ κατ' ἄτομον 33 φοίνικας (=50 περίπου λεπτὰ) τὴν ἡμέραν. Ὁ Βόλφ προϋποθέτει ὅτι ἡ τροφὴ θὰ χορηγῆται ἐντὸς μεγάλων καταστημάτων ἀποκλειστικῶς διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον προωρισμένων, κατὰ τὸν τρόπον δὲ τοῦτον δὲν ἔχει καὶ ἡ οἰκοδέσποινα τὸν κόπον τῆς παρασκευῆς τοῦ φαγητοῦ. Ὁ Βίρχωβ ὡμίλησε μετὰ ταῦτα περὶ τῶν ἐν Βερολίνῳ ὑφισταμένων λαϊκῶν μαγειρείων, ἅτινα εἶναι τόσον ὀλίγον ἀνάλογα τοῦ ὕψους καὶ τῆς προόδου τῆς ἐποχῆς ὅσον τὰ καφενεῖα καὶ τὰ ἄλλα ὅμοια καταστήματα τοῦ Βερολίνου. Ἡ Ἀγγλία, εἶπε, προώδευσε πολὺ πλειότερον, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀγαθοεργίαν ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην. Ρ*

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Καθίζησις καὶ προσάμμωμα ἐν τῷ Νιαγάρᾳ.

Πολλοὶ ὑπολογισμοὶ ἔχουν γείνῃ περὶ τῆς φθορᾶς τοῦ βράχου τῆς προσγινομένης ἐτησίως ἐν τῷ καταρράκτῃ Νιαγάρα, ὡς καὶ περὶ τῆς προσαμμώσεως τῆς γινομένης εἰς τὸ μέρος διὰ τῆς ὁρμῆς τοῦ ποταμοῦ, καὶ τῆς σκαφῆς τῆς γινομένης ὅπου τὰ ὕδατα καταφέρονται. Ἐφέτος ὁ Βόγαρτ, μηχανικὸς τῆς πόλεως τῆς Νέας Ὑόρκης, ἐν τῇ ἐκθέσει ἣν ἐδημοσίευσεν, ὑπολογίζει ὅτι ἡ ἐνιαυσία καθίζησις τῆς κοιτίδος τοῦ ποταμοῦ ὑπῆρξεν 7 δακτύλων καὶ $^{68}/_{100}$ ἐν τῷ ἀμερικανικῷ καταρράκτῃ, ἐν δὲ τῷ καταρράκτῃ τοῦ Καναδᾶ ἢ τοῦ Πετάλου τοῦ ἵππου,

Digitized by Google

2 ποδῶν καὶ 2 δακτύλων καὶ $^{16}/_{100}$. Ἀπὸ τοῦ 1842 μέχρι τοῦ 1890 ἡ ἐπικύρτωσις γραμμὴ τοῦ Ἀμερικανικοῦ καταρράκτου ἐχαμήλωσεν ἀπὸ 1,080 εἰς 1,060 πόδας, ἡ δὲ τοῦ Καναδικοῦ ὑψώθη ἀπὸ 2,260 εἰς 3,100 πόδας, ἐν ᾧ ὁ ὄγκος τοῦ βράχου ὁ ἀποτριβεὶς κατὰ τὰ 48 ταῦτα ἔτη εἶνε 32,900 τετραγωνικῶν ποδῶν διὰ τὸν ἀμερικανικὸν καὶ 275,400 τετραγ. ποδῶν διὰ τὸν καναδικὸν καταρράκτην.

Τηλέγραφοι ἀπὸ τοῦ νοῦ ἄνευ συρμάτων

Ὁ ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ ἐκδιδόμενος «Κόσμος» ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἔδισων ἔλυσε τὸ πρόβλημα τῆς ἄνευ συρμάτων τηλεγραφήσεως, δι' ἁπλῆς διοχετεύσεως διὰ τῆς γῆς ἢ διὰ τοῦ ὕδατος. Κατὰ τὸν «Κόσμον» ἔγραψεν ὁ Ἔδισων πρὸς τὴν ἐν Οὐασιγκτῶνι εταιρείαν τῶν προνομίων ἐφευρέσεως σὺν ἄλλοις καὶ τὰ ἑξῆς: «Ἔκαμα τὴν παρατήρησιν ὅτι ἡ ἠλεκτρικὴ Τηλεγραφία εἶναι δυνατὴ μεταξὺ δύο ἀπομεμακρυσμένων σημείων καὶ ἄνευ συρμάτων δι' ἁπλῆς ἐπαγωγῆς, μόλις αὕτη γείνῃ εἰς ὕψος ἀρκετόν, οὕτως ὥστε νὰ ἔχῃ ὑπερβῇ τὴν κύρτωσιν τῆς γῆς καὶ νὰ ἐμποδίζηται διὰ τῆς γῆς ἀπορρόφησις τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Ἡ ἀνακάλυψις ἐφαρμόζεται οὐχὶ μόνον εἰς τὴν γῆν ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ὕδωρ, οὕτως ὥστε οἱ τηλεγραφικοὶ κάλοι καθίστανται περιττοὶ καὶ τὰ πλοῖα εὑρισκόμενα ἐπὶ τοῦ ὠκεανοῦ συγκοινωνοῦσιν ὄχι μόνον μετ' ἀλλήλων ἀλλὰ καὶ μετὰ τῆς ξηρᾶς. Ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἀρκεῖ ὕψος 30 μέτρων περίπου. Πολλαχῶς δύνανται νὰ χρησιμοποιηθῶσιν οἱ ἱστοὶ τῶν πλοίων καὶ ἐκ τῶν κορυφῶν αὐτῶν δύνανται νὰ δοθῶσι σημεῖα εἰς μεγάλας ἀποστάσεις. Ἐὰν τὰ σημεῖα ταῦτα μεταβιβάζονται ἀπὸ πλοίου εἰς πλοῖον, δύναται νὰ τηλεγραφῇ τις ἀνὰ μέσον τῶν μεγαλειτέρων θαλασσῶν. Περὶ πρακτικῶν ὑπὸ τοῦ Ἔδισων ἐφαρμοσθέντων πειραμάτων οὐδὲν ἀναφέρει τὸ ἄρθρον τοῦ «Κόσμου».

Θάνατος νηστευτοῦ

Αἱ δοκιμαὶ τῆς νηστείας, αἵτινες ἔγειναν τελευταῖον συχναὶ εἰς πολλὰ μέρη τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς εἶνε κινδυνωδέσταται, οὐδεὶς δύναται νὰ ἀμφισβητήσῃ. Ἐν Βοστῶνι, ὁ Γεώργιος Στράττων ἐστοιχημάτισε νὰ νηστεύσῃ ἐπὶ τεσσαρακοντατρεῖς ἡμέρας. Ἀφοῦ ἀντέσχεν ἐπὶ τριακονταεπτὰ ἡμέρας καὶ μίαν ὥραν μὲ ὕδωρ μόνον, οἱ ἰατροί του τὸν διέταξαν νὰ παίρνῃ δύο κουταλιὲς σαμπάνια τὴν ἡμέραν. Εἰς τὸ τέλος ὅμως τῶν 41 ἡμερῶν καὶ δεκαοκτὼ ὡρῶν, τὰ συμπτώματα τῆς καρδιακῆς λιποθυμίας τόσον ἐπαισθητὰ ἔγειναν, ὥστε ἀπεφασίσθη ἀμέσως νὰ διακοπῇ ἡ νηστεία. Ἡ σαμπάνια ἥτις ἐδόθη αὐτῷ ἀδυνατισμένῳ εἰς ἄκρον ἐφάνη ὅτι ἐπέφερεν ἀλκοολισμόν, ἤτοι δηλητηρίασιν δι' οἰνοπνεύματος, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν μετηνέχθη εἰς νοσοκομεῖον. Ἐκεῖ τοῦ ἔδωκαν μὲ δυναμωτικὰ καὶ ῥευστοποιημένην τροφήν· ἀλλὰ δὲν ἀνέλαβε, καὶ τὴν τρίτην ἀπέθανεν. Ἡ νεκροψία ἀπέδειξεν ὅτι ὁ θάνατος προῆλθεν ἐκ συμφορήσεως τοῦ ἐγκεφάλου μετ' ἀλλοιώσεως τῆς καρδίας. Ὁ Στράττων ἦτο τριακοντούτης καὶ γιγαντιαίας ῥώμης. Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς νηστείας ἐζύγιζεν ὑπὲρ τοὺς δύο στατῆρας, ἀλλ' εἰς τὸ τέλος αὐτῆς ἐζύγιζεν ἕνα στατῆρα καὶ ἥμισυ.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Ὁ κ. Π. ἀφῃρημένος, ἀπαντᾷ καθ' ὁδὸν τὸν κ. Ν. ὃν ἐκλαμβάνει ἀντὶ ἄλλου.

— Τί κάνεις, κύριε Δημήτριε, ἐσὺ μετεβλήθης τρομερά, βρὲ ἀδερφέ...

— Δὲν ὀνομάζομαι, κύριέ μου, Δημήτριος, ὀνομάζομαι Νικόλαος.

— Παράξενο πρᾶμμα, ὡς καὶ τὸ ὄνομά σου ἄλλαξε...

* * *

Μαθήτρια. — Ἡ Φιφή, μαμά, ἔχει θέρμη γιατί βγάζει τώρα τὰ δόντια της;

Μήτηρ. — Ναί, παιδί μου.

Μαθήτρια καθ' ἑαυτήν. — Τί πυρετὸν θὰ ἔχουν οἱ ἐλέφαντες ὅταν βγάζουν δόντια!...

* * *

Καθηγητής: Γνωρίζετε τί εἶνε δάνειον ἐπὶ ἐνεχύρῳ.

Φοιτητής: Δυστυχῶς, μάλιστα...

ΕΙΚΟΝΕΣ

ΑΝΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Θαλασσογραφίαι ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Πύλου

Κατὰ τὸν προκηρυχθέντα ὑπὸ τῆς *Ἑστίας* Φωτογραφικὸν ἀγῶνα οὐδεὶς ἄλλος ἀπέστειλεν ἔργα πλὴν τοῦ κ. Νικολ. Λ. Γιαννοπούλου. Ὡς ἐκ τούτου ὁ μὲν ἀγὼν δὲν ἐγένετο, ἀλλὰ τὰς ἀποσταλείσας ἀξιολόγους φωτογραφίας πρὸς ἐνθάρρυνσιν τοῦ ἀποστείλαντος δημοσιεύομεν σήμερον, ἤτοι δύο θαλασσογραφίας ληφθείσας ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Πύλου· προσεχῶς δὲ θὰ δημοσιεύσωμεν καὶ τρίτην εἰκονίζουσαν τὴν Μονὴν Δαφνίου.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἀρχαιολογικὰ

Τὰ τῆς ἐπισκέψεως τῶν ἐν Ἀθήναις ἀρχαιοτήτων ἐκανονίσθησαν ὡς ἑξῆς: Ἡ Ἀκρόπολις θὰ εἶνε ἀνοικτὴ καθ' ἑκάστην ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν Κυριακῶν καὶ τῶν μεγάλων ἑορτῶν. Θὰ μένῃ δὲ κλειστὴ μόνον α') τῇ ἡμέρᾳ τῶν Χριστουγέννων καὶ τῇ καθαρᾷ Δευτέρᾳ· β') τῇ πρώτῃ τοῦ ἔτους καὶ τῇ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα, πρὸ μεσημβρίας· γ') ταῖς Κυριακαῖς τῆς Ἀπόκρεω καὶ τῆς Τυροφάγου, πρὸ μεσημβρίας. Τὸ μικρὸν Μουσεῖον τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τὸ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ ἐπιγραφικὸν Μουσεῖον θὰ ἀνοίγουν καθ' ἑκάστην ἀπὸ τῆς 9ης μέχρι τῆς 12ης π. μ., ἐξαιρουμένων τῶν Κυριακῶν καὶ τῶν μεγάλων ἑορτῶν. Τὰ Μουσεῖα (Μουσεῖον Ἀκροπόλεως, Ἐθνικὸν Μουσεῖον) θὰ ἀνοίγουν καθ' ἑκάστην, τὸ μὲν θέρος (1 Ἀπριλίου ἕως 30 Σεπτεμβρίου) ἀπὸ τῆς 8ης—12ης π. μ. καὶ ἀπὸ τῆς 3ης μ. μ. μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, τὸν δὲ χειμῶνα (1 Ὀκτωβρίου ἕως 31 Μαρτίου) ἀπὸ τῆς 9ης—12ης π. μ. καὶ ἀπὸ τῆς 2ας μ. μ. μέχρι δύσεως ἡλίου. Κατὰ τὰς Κυριακὰς ἀπὸ τῆς 10ης μέχρι τῆς 12 π. μ. καὶ τὸ μὲν θέρος ἀπὸ τῆς 3ης μέχρι τῆς 5ης, τὸν δὲ χειμῶνα ἀπὸ τῆς 2ας μέχρι τῆς 4ης μ. μ. Κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτὰς θὰ εἶνε ἀνοικτὰ τὸ μὲν Ἐθνικὸν Μουσεῖον ἀπὸ τῆς 10 μέχρι τῆς 12ης π. μ., τὸ δὲ Μουσεῖον τῆς Ἀκροπόλεως τὸ μὲν θέρος ἀπὸ τῆς 3ης μέχρι τῆς 5ης, τὸν δὲ χειμῶνα ἀπὸ τῆς 2ας μέχρι τῆς 4ης μ. μ.

Digitized by Google

Φιλολογικά

Τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα ἐτοποθετήθη ἐπὶ τῆς προσόψεως τῆς κατὰ τὴν ὁδὸν Πανεπιστημίου οἰκίας ἐν ᾗ ἀπέθανεν ὁ Ἀλέξανδρος Ρ. Ῥαγκαβῆς μαρμαρίνη πλὰξ φέρουσα τὴν ἐπιγραφήν: «Ἐνταῦθα ἀπέθανεν ὁ Α. Ρ. Ῥαγκαβῆς», ἣν ἐτοποθέτησεν ὁ Δῆμος εἰς μνήμην τοῦ ἀοιδίμου ἀνδρὸς κατὰ πρότασιν τοῦ διευθυντοῦ τῆς *Ἑβδομάδος* κ. Ι. Δαμβέργη.

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ

Γραφὴ δυσανάγνωστος

Δυσανάγνωστος γραφὴ λέγεται ἐκείνη τὴν ὁποίαν δὲν δύναται ν' ἀναγνώσῃ τις ἐκ πρώτης ὄψεως. Πολλάκις δὲ καὶ μετὰ ἐξάσκησιν ἀδυνατεῖ ἀπροσκόπτως ὁ ὀφθαλμὸς νὰ διατρέξῃ ταύτην, διότι ὁ δυσαναγνώστως γράφων δίδει ἑκάστοτε διάφορον σχῆμα εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ στοιχεῖον.

Ἡ Γραφολογία ἀποδίδει εἰς τοὺς δυσαναγνώστως γράφοντας τὰ ἑξῆς προσόντα: *Ὑποκρισίαν, προδοτικότητα, διπλωματικὴν δεξιότητα, συνωμοτικὰς διαθέσεις.*

ΓΡΑΦΟΛΟΓΟΣ

ΠΑΙΓΝΙΑ

Τὸ πρόβλημα τῶν αὐγῶν

Εἰς τὸ τραπέζι εἶνε ἓν πινάκιον μὲ 5 αὐγά. Πέντε ἄνθρωποι συντρώγοντες τὰ ἐμοιράσθησαν καὶ ἐπῆραν ἀπὸ ἕν. Ἐν τούτοις *ἔμεινεν ἓν αὐγὸν εἰς τὸ πινάκιον.* Πῶς εἶνε δυνατόν;

Εἰς τοὺς πρώτους λύτας ἐξ Ἀθηνῶν, ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ δίδεται ἀνὰ ἓν βιβλίον.

ΛΥΣΙΣ
τοῦ σελ. 240 προβλήματος

Τὸ ἀρχικὸν κεφάλαιον ἦτο 59,200

Ἐστάλησαν αἱ πρῶται ἐπιτυχεῖς λύσεις: ἐξ Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ κ. *Δ. Α. Γολεμάτη*, ἐκ Πατρῶν ὑπὸ *Ἀλγεβρικοῦ*, ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τοῦ κ. *Θρ. Εὐελπίδου*. Ἐλήφθησαν δὲ βραδύτερον καὶ ἄλλαι πολλαὶ ἐπιτυχεῖς λύσεις.

Ἡ ἀρίστη κατὰ τὴν λεπτομερῆ ἔκθεσιν εἶνε ἡ τοῦ ἐκ Πατρῶν *Ἀλγεβρικοῦ*, ἣν καὶ δημοσιεύομεν ὁλόκληρον, ἔχει δὲ ὡς ἑξῆς:

Ἔστω X τὸ πρῶτον κεφάλαιον. Ἴδωμεν τί ἔπαθε κατὰ τὰ τρία ἔτη.

Ἔτος πρῶτον.

Ἐδαπανήθησαν ἐκ τῶν X δρ. αἱ 4,000· ἄρα ἔμειναν X—4,000. Καὶ τοῦτο ηὐξήθη κατὰ τὸ $\frac{1}{3}$ τοῦ ἑαυτοῦ του ἤτοι κατὰ $\frac{X-4000}{3}$. Ἄρα εἰς τὸ τέλος τοῦ πρώτου ἔτους τὸ κεφάλαιον ἔγεινε $X-4000+\frac{X-4000}{3}$ δραχμάς.

Ἔτος δεύτερον.

Ἐδαπανήθησαν 4000 δραχ. ἄρα ἔμειναν ἐκ τοῦ κεφαλαίου $\left(X-4000+\frac{X-4000}{3}\right)-4000$ ἢ $X-8000+\frac{X-4000}{3}$ δραχμαί. Καὶ τοῦτο ηὐξήθη κατὰ τὸ $\frac{1}{3}$ τοῦ ἑαυτοῦ του ἤτοι κατὰ $\frac{X-8000}{3}+\frac{X-4000}{9}$.

Ἄρα εἰς τὸ τέλος τοῦ δευτέρου ἔτους τὸ κεφάλαιον ἔγεινεν $X-8000+\frac{X-4000}{3}+\frac{X-8000}{3}+\frac{X-4000}{9}$

Ἔτος τρίτον.

Ἐδαπανήθησαν 4000 δραχ. ἄρα ἔμειναν ἐκ τοῦ κεφαλαίου δραχμαί:

$$\left(X-8000+\frac{X-4000}{3}+\frac{X-8000}{3}+\frac{X-4000}{9}\right)$$

— 4000 ἤτοι ἔμειναν $X-12000+\frac{X-4000}{3}+\frac{X-8000}{3}+\frac{X-4000}{9}$. Καὶ τοῦτο ηὐξήθη κατὰ τὸ τρίτον τοῦ ἑαυτοῦ του ἤτοι κατὰ $\frac{X-12000}{3}+\frac{X-4000}{9}+\frac{X-8000}{9}+\frac{X-4000}{27}$ ἤτοι εἰς τὸ τέλος τοῦ τρίτου ἔτους τὸ κεφάλαιον ἦτο

$$X-12000+\frac{X-4000}{3}+\frac{X-8000}{3}+\frac{X-4000}{9}+\frac{X-12000}{3}+\frac{X-4000}{9}+\frac{X-8000}{9}+\frac{X-4000}{27}$$

Κατὰ τὸ πρόβλημα ὅμως εἰς τὸ τέλος τοῦ τρίτου ἔτους τὸ κεφάλαιον ἐδιπλασιάσθη ἤτοι ἔγεινε 2X. Ἄρα τὸ ἄνω ποσὸν εἶναι ἴσον μὲ 2X. Ὅθεν ἕπεται ἡ ἐξίσωσις τοῦ προβλήματος

$$X-12000+\frac{X-4000}{3}+\frac{X-8000}{3}+\frac{X-4000}{9}+\frac{X-12000}{3}+\frac{X-4000}{9}+\frac{X-8000}{9}+\frac{X-4000}{27}=2X.$$

Ταύτην διὰ νὰ λύσωμεν πολλαπλασιάζομεν ἀμφότερα τὰ μέλη ἐπὶ 27 καὶ μετὰ τὴν μεταφορὰν τῶν μὲν γνωστῶν ὅρων εἰς τὸ ἕτερον μέρος, τῶν δ' ἀγνώστων εἰς τὸ ἕτερον, καὶ μετὰ τὰς ἀναγωγὰς εὑρίσκομεν

$$10\,X = 592{,}000 \text{ καὶ } X = 59{,}200$$

Ἄρα τὸ ἀρχικὸν κεφάλαιον ἦτο 59,200 δραχμαὶ Καὶ τῷ ὄντι, τὸ πρῶτον ἔτος ἐδαπανήθησαν 4,000 δρ. καὶ ἔμειναν 55,200, αἵτινες ηὐξήθησαν κατὰ τὸ $\frac{1}{3}$ ἑαυτῶν καὶ ἔγειναν 55,200 + 18,400 = 73,600 δρ. διότι τὸ $\frac{1}{3}$ τοῦ 55,200 εἶναι 18,400. Ἐκ τῶν 73,600 δρ. ἐδαπανήθησαν τὸ δεύτερον ἔτος 4,000 καὶ ἔμειναν 69,600 αἵτινες ηὐξήθησαν κατὰ τὸ $\frac{1}{3}$ ἑαυτῶν καὶ ἔγειναν 69,600 + 23,200 = 92,800 δραχμὰς διότι τὸ $\frac{1}{3}$ τῶν 69,600 εἶναι 23,200. Ἐκ τῶν 92,800 δραχμῶν ἐδαπανήθησαν τὸ τρίτον ἔτος 4,000 καὶ ἔμειναν 88,800 δραχ. αἵτινες ηὐξήθησαν κατὰ τὸ $\frac{1}{3}$ ἑαυτῶν καὶ ἔγειναν 88,800 + 29,600 = 118,400 δραχμαί, διότι τὸ $\frac{1}{3}$ τῶν 88,800 εἶναι 29,600.

Πράγματι δὲ αἱ 118,400 δρ. εἶναι διπλάσιαι τῶν 59,200, ἤτοι τὸ ἀρχικὸν κεφάλαιον μετὰ τρία ἔτη ἐδιπλασιάσθη.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας. 1892—67

Digitized by Google

Αι Εκλογαι της Αγγλιας

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΓΑΛΛΟΥ

Κατὰ τὴν τελευταίαν ἐκλογικὴν πάλην μεταξὺ Γλάδστωνος καὶ Βήκονσφιλδ διέτριβα εἰς Λονδῖνον. Μίαν πρωίαν λαμβάνω ἀπὸ τὸ Σάουθηστ,

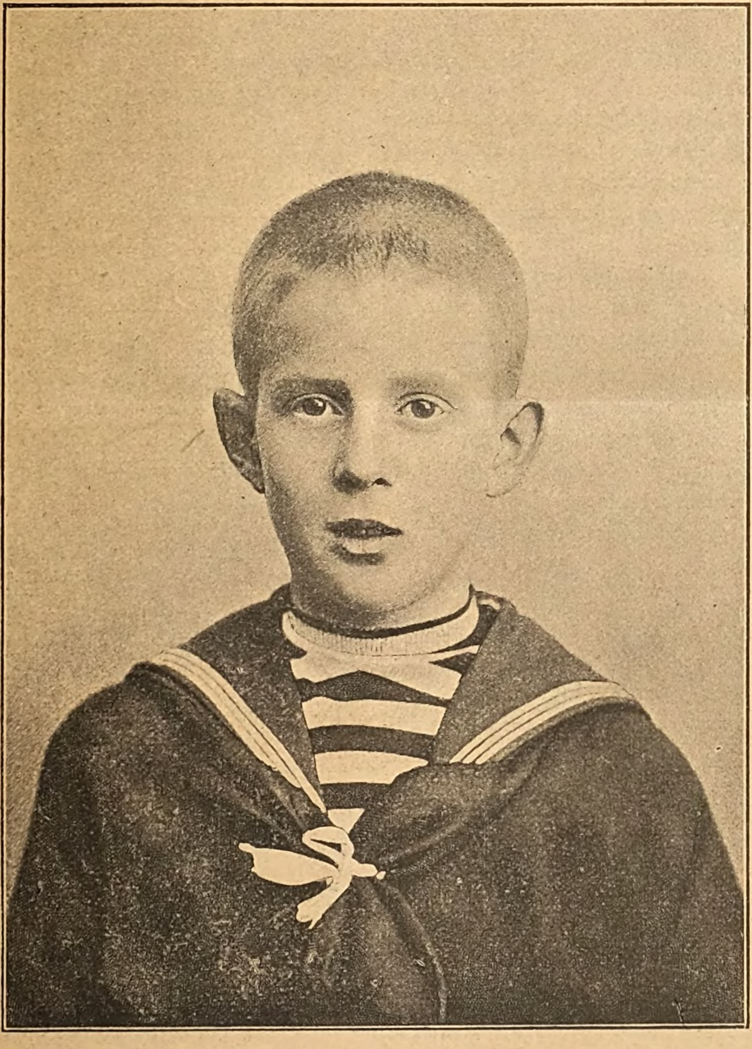

Ο ΒΑΣΙΛΟΠΑΙΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

μικρὰν πόλιν τῆς Κέντ, ἔνθα εἶχα διατρίψῃ ἄλλοτε ἐπί τινα χρόνον, τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα φέρον τὴν ὑπογραφὴν ἑνὸς τῶν δημοτικῶν συμβούλων, τοῦ κ. Κόρονατ, πατρός:

Αὔριον ἐκλογαί. Ἔλθετε.

Ἦτον ἡ πρώτη Ἀπριλίου. Ἀλλὰ ἡ ἀστειότης τῆς *πρωταπριλιᾶς* μὴ συμβιβαζομένη μὲ τὸν ἀγγλικὸν χαρακτῆρα ὀλίγον ἔγεινεν ἀσπαστὴ ἐν Ἀγγλίᾳ· ἔπειτα πᾶσαν ὑπόνοιαν ἀστειότητος ἀπεμάκρυνε τὸ ὄνομα τοῦ σοβαροῦ δημοτικοῦ ἄρχοντος.

Digitized by Google

Ἐζήτησα διὰ τηλεγραφήματος ἐξήγησιν περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς προσκλήσεως, καὶ μετὰ μίαν ὥραν ἔλαβα τὴν ἑξῆς ἀπάντησιν :

Κατεπεῖγον. Θὰ λάβετε εἰσιτήριον ἀνόδου καὶ ἐπανόδου. Ἡ δαπάνη εἰς βάρος μας.

Καὶ τῷ ὄντι τὴν ἐπιοῦσαν ἔφθασε τὸ κατωτέρω γραμμάτιον μετὰ τῶν προσρήσεων τῶν ὑποψηφίων τῆς φιλελευθέρας μερίδος κυρίων Χάσελδιν καὶ Γκούντχοπ, ἐκτιθεμένων εἰς τὴν ἐκλογικὴν περιφέρειαν τοῦ Σάουθηστ :

Νὰ δοθῇ παρὰ τῆς ἑταιρίας τῶν Νοτιανατολικῶν Σιδηροδρόμων εἰσιτήριον α' θέσεως ἀνόδου καὶ ἐπανόδου εἰς τὸν κ. Ἕκτορα Φράνς.

Τὴν πληρωμὴν ἐγγυᾶται ὁ ὑποφαινόμενος
Μπούκμαν
Πράκτωρ τῶν ὑποψηφίων Χάσελδιν καὶ Γκούντχοπ.

Συγχρόνως ἔφθασε καὶ ἡ ἑξῆς ἐπιστολή :

«Ἀγαπητὲ Κύριε,

«Θὰ σᾶς εἶμαι λίαν ὑπόχρεως ἐὰν εὐαρεστηθῆτε νὰ ἔλθετε εἰς Σάουθηστ ὡς τάχιστα διὰ νὰ τιμήσετε διὰ τῆς ψήφου Σας τοὺς Κυρίους Χάσελδιν καὶ Γκούντχοπ, τοὺς δύο ὑποψηφίους τῆς φιλελευθέρας μερίδος.

«Ὅλως ὑμέτερος
«Κόρονατ υἱός, πρόεδρος τοῦ φιλελευθέρου κομιτάτου».

Τὴν ψῆφόν μου ! Πῶς ἐγὼ ξένος νὰ δώσω ψῆφον εἰς τὴν Ἀγγλίαν ! Καὶ ἐνῷ ἀκόμη ἐσυλλογιζόμην λαμβάνω καὶ τρίτον τηλεγράφημα :

Ἐπεῖγον. Μὴ λείψετε. Ἅμαξα ἀναμένει εἰς τὸν σταθμόν. Ἀπάντησις πληρωμένη.

Καὶ ἐγὼ χωρὶς νὰ διστάσω περισσότερον ἀπήντησα : *Ἀναχωρῶ.*

*

Περὶ τὴν ἑνδεκάτην ἔφθασα εἰς Σάουθηστ. Ἡ μικρὰ πόλις ἦτο κεκοσμημένη μὲ σημαίας ἐρυθρὰς καὶ κυανᾶς. Εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν συνωθεῖτο πλῆθος ἄπειρον. Κυρίαι καὶ κύριοι καθὼς πρέπει ἔφερον κοκάρδας ἐπὶ τοῦ στήθους κυανᾶς ἢ ἐρυθράς, ἀντὶ δὲ τῆς ἀλαζόνος καὶ βωβῆς συμπεριφορᾶς, εἰς τὴν ὁποίαν πρὸ πολλοῦ εἶχα συνειθίσῃ καὶ ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὸν Ἄγγλον εὐγενῆ, μὲ ἔκπληξιν ἔβλεπα τὰ παράφορα κινήματά των καὶ ἤκουα τὰ ἐνθουσιώδη *οὐρρὰ* μὲ τὰ ὁποῖα ὑπεδέχοντο τοὺς νεοελθόντας, πρὸς πολλοὺς τῶν ὁποίων ἀπετείνοντο κατ' ὄνομα. Προφανῶς ἦσαν ὅλοι ἐντόπιοι ἐρχόμενοι διὰ τὰς ἐκλογάς. Ἅμα ἀποβιβασθεὶς περιστοιχίζομαι ἀπὸ ἀγνώστους.

— Ἔρχεσθε βέβαια διὰ νὰ ψηφίσετε.

— Μάλιστα.

— Ἐρυθρὸς ἢ κυανοῦς ;

— Ἐρυθρός.

— Οὐρρά ! Εἶνε ἐρυθρός !

Καὶ οἱ ἐρυθροὶ αὐτοὶ κύριοι μοῦ σφίγγουν τὰς χεῖρας καὶ μὲ παρασύρουν ἐκτὸς τοῦ σταθμοῦ.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν διακρίνω τὴν ὠχρὰν μορφὴν καὶ τὸ ὀργίλον βλέμμα τοῦ υἱοῦ τοῦ προσκαλέσαντός με Κόρονατ. Ἦτο νέος ξανθός, ἀναστήματος ἀθλητικοῦ καὶ διὰ παντὸς τρόπου ἐπροσπάθει νὰ φθάσῃ πλησίον μου. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπερπηδήσῃ τόσα προσκόμματα μοῦ ἐδείκνυεν ἀπειλητικῶς τὴν πυγμὴν κραυγάζων :

— Αἶσχος ! αἶσχος ! λιποτάκτα !

— Δὲν εἶμαι λιποτάκτης, ὄχι ! διεμαρτυρόμην ἐν ἀγανακτήσει· ἦλθα διὰ νὰ ψηφίσω, ἀφοῦ ἔλαβα τὴν ἐπιστολήν σας, ὑπὲρ τοῦ Χάσελδιν καὶ Γκούντχοπ !

— Εὖγε ! ἀνέκραξεν ὁ κ. Κόρονατ κατορθώσας ἐπὶ τέλους νὰ γίνῃ κύριος τοῦ βραχίονός μου.

Οἱ ἄλλοι τότε μὲ ἄφησαν καὶ προσβλέποντές με ὀργίλως :

— Διὰ τί τότε νὰ εἴπῆτε ὅτι εἶσθε ἐρυθρός ;

— Διότι εἰς τὴν Γαλλίαν τὸ ἐρυθρὸν εἶνε τὸ χρῶμα τῶν ῥιζοσπαστῶν.

— Ἐδῶ ὅμως εἶνε τὸ ἐναντίον, μοῦ ἐψιθύρισεν εἰς τὸ οὖς ὁ κ. Κόρονατ. Τώρα νὰ φεύγωμεν.

— Δὲν πιστεύω νὰ τὸν θέλετε διὰ νὰ ψηφίσῃ, ἐκραύγασεν εἷς τῶν κατ' ἀρχὰς ἀγρευσάντων με ἐρυθρῶν, διότι αὐτὸς εἶνε ξένος.

— Μάλιστα ξένος εἶνε, ἀλλ' ἔχει τὴν κατὰ νόμον διαμονήν, ἔσπευσε νὰ ἀποκριθῇ ὁ κ. Κόρονατ. Ἔπειτα ἂν θέλετε νὰ φυλλολογήσετε τοὺς καταλόγους μου θὰ φυλλολογήσω καὶ ἐγὼ τοὺς ἰδικούς σας, καὶ τότε θὰ ἰδοῦμεν ποῖος θὰ γελάσῃ !

*

Μία μαξα ἀἀνέμενεν. Αἱ περιποιήσεις τοῦ νέου μου φίλου ἦσαν ἀνεξάντλητοι.

— Ἆ ! πόσον θὰ χαρῇ ὁ πατέρας ὅταν σᾶς ἰδῇ ! Καὶ ὁ κύριος Γκούντχοπ δὲν θὰ χαρῇ ὀλιγώτερον· ἀλήθεια, ἐπρογευματίσετε ;

— Ὄχι.

— Τότε θὰ αἰσθάνεσθε τὴν ἀνάγκην νὰ πάρετε κάτι τι. Ἐπιτρέψατε νὰ σᾶς προσφέρω τώρα ἕνα ποτηράκι *σέρρυ*, καὶ ἀφοῦ δώσετε τὸ ψηφοδέλτιόν σας προγευματίζομεν.

Ἡ ἅμαξα σταματᾷ πρὸ καπηλείου στολισμένου μὲ σημαίας κυανᾶς. Ἐπὶ κυανῆς πινακίδος ἀναγινώσκεται ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή :

Ψηφίσατε ὑπὲρ τοῦ Χάσελδιν καὶ Γκούντχοπ.
Ἀναζωογόνησις τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας.
Ἐξαφάνισις τῆς πενίας
Γενικὴ εὐδαιμονία ! !

Εὐθὺς παρετέθησαν εἰς ἡμᾶς ἀναψυκτικὰ ἐν ᾧ ἐξελαρυγγίζετο ὁ ὄχλος τῶν κυανῶν μὲ ἐνθουσιώδη οὐρρὰ ὑπὲρ τοῦ κυρίου Κόρονατ, ὁ ὁποῖος ἀφοῦ διένειμε μερικὰ ποτηράκια καὶ περισσοτέρας χειραψίας ἐκάθισε πάλιν θριαμβευτικῶς πλησίον μου

Digitized by Google

εἰς τὴν ἄμαξαν. Ἀλλὰ ἡ Ταρπηία πέτρα δὲν ἀπεῖχε πολύ· ἅμα κάμψαντες τὴν ὁδὸν ἀπηντήσαμεν ἔμπροσθεν ἄλλου καπηλείου ἐπὶ πινακίδος ἐπιγραφὴν παρῳδοῦσαν τὴν γνωστὴν ῥῆσιν τοῦ Νέλσωνος ἐν Τραφάλγαρ :

Η Ἀγγλία πέποιθεν ὅτι ἕκαστος θὰ ἐκπληρώσῃ τὸ καθῆκόν του σήμερον.
Ἐλεύθεροι ἄνδρες, ἐξασφαλίσατε τὸ μεγαλεῖόν της ψηφίζοντες ὑπὲρ τοῦ ταγματάρχου Νίκολσον καὶ τοῦ βαρόνου Πόττερ ὑποψηφίων τῶν συντηρητικῶν.
Κατάργησις τῆς τυραννίας καὶ τῆς ἀθλιότητος.
Γενικὴ εὐπορία !!

Οἱ ἵπποι ἀνηλεῶς μαστιγούμενοι ἔτρεχον καλπάζοντες, ἀλλὰ δὲν ἐπροφθάσαμεν νὰ σωθῶμεν ἀπὸ τὰ ξυλώδη ἄκρα τῶν κουνουπιδίων τὰ ὁποῖα μᾶς ἔρριψαν συνοδεύοντες μ' ἐκφράσεις ἐμπαικτικὰς πολλοὶ ἐκ τοῦ καπηλείου ὁρμήσαντες.

Πεντήκοντα βήματα παρέκει ἦσαν ἀντικρὺ δύο καπηλεῖα· εἰς τοῦ ἑνὸς τὰ παράθυρα ἀνεγίνωσκες ἐπὶ μεγάλης σημαίας :

Ἄγγλοι, κρίνατε
τὰ ἔνδοξα κατορθώματα τοῦ Γλάδστωνος
καὶ τὰ ἐλεεινὰ ἔργα τοῦ Βήκονσφιλδ !

Καὶ εἰς τοῦ ἀπέναντι παραθύρου τὴν σημαίαν ἦτο ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή :

Ἄγγλοι, μὴ πλανηθῆτε·
τοῦ Βήκονσφιλδ εἶνε τὰ ἔνδοξα κατορθώματα
καὶ τὰ ἐλεεινὰ ἔργα εἶνε τοῦ Γλάδστωνος !

★

Αἱ ἑκατέρωθεν θύραι ἐξεμοῦσιν ὄντα ἀνθρωπόμορφα, μ' ἐρυθρὰν ὄψιν καὶ βλέμμα ἠλίθιον. Ἄλλοι σείουν τὸν πῖλον, ἄλλοι ποτήριον ἐκ κασσιτέρου ἢ τεμάχιον τυροῦ ἐπευφημοῦντες ἢ γιουχαΐζοντες τὸν πράκτορα τῶν ὑποψηφίων.

— Καλοί μου φίλοι, μὴν ἔχετε χρείαν ἀπὸ τίποτε ; ἠρώτησεν ὁ κ. Κόρονατ τὴν ὁμάδα τῶν κυανῶν.

— Ὄχι, ὄχι ! Ζήτω οἱ φιλελεύθεροι. Ζήτωωω.

— Λοιπόν, εἶσθε εὐχαριστημένοι ;

— Καὶ πολὺ εὐχαριστημένοι.

— Ἐγὼ ὅμως δὲν εἶμαι διόλου εὐχαριστημένος, ἐκραύγασεν ἕνας χονδράνθρωπος ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὴν ἐνδυμασίαν ἐφαίνετο ὅτι ἦτον ἢ κτίστης ἢ πετροκόπος.

— Ὁμίλησε καθαρά, φίλε μου.

— Μίαν μόνον λίραν μοῦ ἔδωκαν διὰ τὴν ψῆφόν μου ἐνῷ ὁ Τὸμ Κίμπλ ἐπῆρε μίαν λίραν καὶ δέκα σελίνια διὰ τὴν ἰδικήν του.

— Ἐψήφισες ;

— Μάλιστα.

— Τότε λοιπὸν τί παραπονεῖσαι ; Εἶνε πλέον ἀργά.

— Παραπονοῦμαι μόνον ὅτι ἐπροσπαθήσατε νὰ μὲ κλέψετε, ἀπήντησε· δι' αὐτὸ κ' ἐγὼ ἔπειτα ἐξαναπώλησα τὴν ψῆφόν μου εἰς τὸν πράκτορα τοῦ Νίκολσον δέκα σελίνια περισσότερον.

Καὶ ἀφοῦ ἐστάθη πρὸ τῆς θυρίδος τῆς ἁμάξης μὲ ἦθος χλευαστικὸν ἤρχισε νὰ χοροπηδᾷ ἀπρεπέστατα. Ἠναγκάσθημεν τότε νὰ ἀπέλθωμεν προπεμπόμενοι ἀπὸ τὴν κακόηχον συναυλίαν γρυλλισμῶν καὶ οὐρρά.

— Αὐτὸ εἶνε τὸ ἀπελπιστικόν, μοῦ εἶπεν ὁ κ. Κόρονατ, ὅτι δὲν ἠμποροῦμεν νὰ βασισθῶμεν εἰς τὴν ψῆφον αὐτῶν τῶν τιποτένιων. Ἀπ' ὀπίσω μας ἔρχονται οἱ πράκτορες τοῦ Νίκολσον καὶ πλειοδοτοῦν. Ἂν χάσωμεν τὴν ἐκλογήν, αἴτιοι βέβαια θὰ εἶνε οἱ ἐργάται. Οἱ συντηρητικοὶ δὲν ἔχουν τὴν πλειονοψηφίαν, ἔχουν ὅμως πολλὰ χρήματα καὶ τὰ σκορπίζουν ἀλύπητα. Διὰ τοῦτο ἐπεκαλέσθημεν τὴν συνδρομὴν ὅλων τῶν φίλων μας. Τὸ ὄνομά σας τὸ ὁποῖον ἕνεκα τῆς ἄλλοτε ἐδῶ διαμονῆς σας περιείχετο εἰς ἄλλους καταλόγους περιελήφθη κατὰ λάθος εἰς τὸν ἐκλογικὸν κατάλογον, καὶ ἀξίζει νὰ ὠφεληθῶμεν ἀπὸ τὴν εὐκαιρίαν. Εἰς ἀγῶνας ἐκλογικοὺς τὰ τοιαῦτα εἶνε θεμιτά. Κατὰ τὰς τελευταίας ἐκλογὰς οἱ συντηρητικοὶ ἔλαβαν τὴν λευκὴν ψῆφον ἑνὸς ἀποθαμένου πρὸ ὀκτὼ ἡμερῶν. Ἕνας συγγενής του ἐψηφοφόρησε ὑπὸ τ' ὄνομά του δευτέραν φοράν. Ἀ ! ἡ βουλευτικὴ ἕδρα στοιχίζει παραπολύ, καὶ τίποτε δὲν πρέπει κανεὶς νὰ παραμελῇ. Ἕως τώρα αἱ δαπάναι τοῦ Γκούντχοπ ὑπερβαίνουν τὰς τέσσαρας χιλιάδας λίρας, καὶ ὁ Πόττερ δὲν θὰ τὴν γλυτώσῃ κάτω ἀπὸ τὰς ἕξ.

★

Καὶ βέβαια δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ τὴν γλυτώσουν εὐθηνὰ ἀφοῦ ἀνέλαβαν νὰ χορτάσουν τὸν καλόρεκτον αὐτὸν καὶ διψαλέον συρφετόν. Ὁ χορτασμὸς τέλος κατωρθώθη, κ' ἐνόμιζες ὅτι πνεῦμα παραφροσύνης ἔπνεεν ἐπάνω εἰς τὴν πόλιν ταύτην τὴν συνήθως ἤρεμον καὶ σιγηλήν. Κατὰ πᾶσαν διεύθυνσιν ἤκουες κραυγὰς καὶ ἤχους παραχόρδους ὀρχήστρας μαινομένης. Μέθυσοι ἡνίοχοι ἔσυρον ἐπὶ τῶν ἁμαξῶν λαμπρὰς δεσποίνας αἱ ὁποῖαι ἐξετόξευον τὰ περιπαθέστερα βλέμματα καὶ τὰ χαριέστερα μειδιάματα ἐπὶ τοῦ ὄχλου τούτου τοῦ εἰδεχθοῦς καὶ ὠρυομένου ! Εἰς ὅλα τὰ σταυροδρόμια πίνουν, χορεύουν καὶ τραγῳδοῦν. Μέγαιραι δεικνύουν ἀπειλητικῶς τὴν πυγμὴν πρὸς τὰς φερούσας ἐχθρικὸν χρῶμα κυρίας, ἔπειτα πρὸς χλευασμὸν τῆς βρετανικῆς σεμνότητος ἀνασύρουν τὴν ἐσθῆτα μέχρι γόνατος, χοροπηδοῦν καὶ ὕστερον πίπτουν εἰς τὸν ὀχετόν.

Αἱ κραυγαὶ πολλαπλασιάζονται. Φθάνει μακρὰ ἀκολουθία ἁμαξῶν. Εἶνε οἱ ὑποψήφιοι. Ζήτω ὁ Νίκολσον ! Ζήτω ὁ Γκούντχοπ ! Ζήτω ὁ Πόττερ ! Ζήτω ὁ Χάσελδιν ! ἢ πάλιν ἤκουες τὰ χλευαστικά : Χού ! χού ! χού ! χού !

★

Digitized by Google

Ὁ κ. Κόροναν ὁδηγῶν με εἰς τὸν τόπον τῆς ψηφοφορίας μ' ἐκράτει σφιγκτὰ ἀπὸ τὸν βραχίονα καὶ ἐπεδαψίλευεν εἰς ἐμὲ τὰς τρυφερωτάτας περιποιήσεις· μόλις ὅμως τὸ ψηφοδέλτιόν μου ἐγλίστρησεν εἰς τὴν κάλπην ἀνελήφθη ἀπ' ἐμπρός μου καὶ μ' ὅλας τὰς προσπαθείας μου δὲν κατώρθωσα νὰ τὸν ἐπανεύρω.

Ἀλλὰ οὔτε τόπον κατώρθωσα νὰ εὕρω εἰς κανὲν καπηλεῖον διὰ νὰ προγευθῶ. Βελόνη δὲν ἐχώρει. Μετὰ πολλὰς παρακλήσεις μόλις ἐπέτυχα ὀλίγον τυρὶ καὶ ψωμί. Ὅλα κατεφαγώθησαν. Δὲν ἔμεινε παρὰ ζῦθος, ὁ ὁποῖος θὰ ἐξακολουθῇ ρέων μέχρι τῆς διαλογῆς, ἔπειτα ὁ κάπηλος κλείει τὸ κατάστημά του ἀφοῦ σαρώσῃ τοὺς *ξυλιασμένους* ἐκλογεῖς.

Ἐν τοσούτῳ αἱ σπονδαὶ ἐξακολουθοῦν. Ἐπὶ τοῦ κατωφλίου κύριοι εὐπρεπῶς ἐνδεδυμένοι φέροντες ἐπὶ τῆς κομβιοδόχης τὸ ἔμβλημα τῆς μερίδος των προσκαλοῦν τοὺς διαβάτας. Καθὼς εἴδαμεν, ἐκ τῶν καπηλείων ἄλλα ἀνήκουν εἰς τοὺς συντηρητικοὺς καὶ ἄλλα εἰς τοὺς φιλελευθέρους. Ὁ πλανηθεὶς εἰς ὁποιονδήποτε ἀπὸ αὐτὰ θὰ ἐξέλθῃ μισοαποθαμένος. Ὁ ζῦθος προσφέρεται δωρεὰν ἀπὸ τοὺς ὑποψηφίους τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης μερίδος. Φάγε λοιπὸν καὶ πίε σήμερον, ἄθλιε δοῦλε, δαπάνῃ τῶν κυρίων σου, φιλελευθέρων, ἢ συντηρητικῶν, ἢ ριζοσπαστῶν, ἢ κοινωνιστῶν, διότι ἀπὸ αὔριον θὰ λυσσᾷς πάντοτε ἀπὸ τὴν πεῖναν, ὁποιοιδήποτε καὶ ἂν ἀναδειχθοῦν νικηταί!

Ἅμαξαι παντοειδεῖς φέρουσαι τὰ ὀνόματα καὶ τὰ ἐμβλήματα τῶν ὑποψηφίων σύρουν εἰς τὸν τόπον τῆς ἐκλογῆς ἐκείνους ὅσοι δὲν στέκονται πλέον εἰς τὰ πόδια των ἀπὸ τὴν μέθην.

Σημαίνει ἡ ἕκτη ὥρα. Ἐτελείωσεν ἡ διαλογή. Ἡ συγκίνησις φθάνει εἰς τὸ κατακόρυφον. Τὸ πλῆθος πολιορκεῖ τὸ δημαρχεῖον· αἱ θύραι ἀνοίγονται καὶ ἀναγγέλλεται ἡ ἧττα τῶν φιλελευθέρων.

Ὁ Γκούντχοπ καὶ ὁ Χάσελδιν, ὠχρότατοι, καταβαίνουν βραδέως τὰς βαθμίδας τῆς κλίμακος καὶ ἐν μέσῳ τῶν κραυγῶν τοῦ πλήθους ἀναβαίνουν ἅμαξαν καὶ νεύουν διὰ τῆς χειρὸς ὅτι θέλουν νὰ ὁμιλήσουν.

Ὁ συρφετὸς διατηρεῖ, καθ' ὅσον εἶνε δυνατόν, κάποιαν σιωπήν.

— Τετέλεσται, φίλοι μου, εἶπεν ὁ Γκούντχοπ, τὴν ἐχάσαμεν· αὐτοὶ οἱ λωποδύται οἱ συντηρητικοὶ ἠγόρασαν ὅλας τὰς ψήφους.

— Αἶσχος! ἀνεκραύγασεν ὁ Χάσελδιν.

— Πίπτομεν ὅμως ἐντίμως, εἶπεν ὁ Γκούντχοπ καὶ νεύει εἰς τὸν ἡνίοχον ν' ἀπομακρυνθῇ.

Ἀλλὰ κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν αὐγὰ καὶ γεώμηλα σαπρά, ξυλώδη ἄκρα κουνουπιδίων, σαρώματα, ψοφίμια γάτων βουτημένα πρότερον εἰς τὸν βόρβορον, ἔπεσαν ὅλα διὰ μιᾶς ἐπὶ τῶν ταλαιπώρων ὑποψηφίων.

Οὐαὶ τοῖς ἡττημένοις! Ὅπου φύγῃ, φύγῃ! Ἀπὸ μακρὰν διακρίνω τοὺς Κόροναν πατέρα καὶ υἱόν, οἱ ὁποῖοι διέβαινον ἐν τάχει στενωπὸν ἔχοντες χαμηλωμένην μέχρις ἐδάφους σχεδὸν τὴν μύτην.

Ἡ νὺξ ἐπῆλθε. Τὰ κυανᾶ ἐμβλήματα ἐτρύπωσαν βαθμηδὸν εἰς τὸ βάθος τῶν θυλακίων, καὶ μόνον κόκκινα ἐφέροντο ἐπιδεικτικῶς εἰς τὰς κομβιοδόχας καὶ πολλῶν οἱ ὁποῖοι πρὸ ὀλίγου ἐπεδείκνυον τὰ κυανᾶ. Μόνον μερικοὶ γενναῖοι, πιστοὶ ἐν τῇ δυστυχίᾳ, διατηροῦν ἀκόμη τὸ ἔμβλημα τῶν ἡττηθέντων. Εἶνε οἱ μισθωτοὶ πυγμάχοι καὶ ἄλλοι παλληκαράδες οἱ ὁποῖοι παρασκευάζονται διὰ γρονθοκοπήματα διὰ νὰ ξεθυμάνουν ἐπάνω εἰς τὴν μύτην ἢ εἰς τὴν σιαγόνα κανενὸς θριαμβεύοντος ἀντιζήλου. Ὅταν δὲ μετ' ὀλίγον ἔφθασαν ἀπροσδοκήτως τηλεγραφήματα ἐκ Λονδίνου ἀναγγέλλοντα ὅτι ἐν τῷ συνόλῳ ἡ νίκη ἀπέβη ὑπὲρ τῶν φιλελευθέρων· τότε οἱ παλληκαράδες ἐξελαρυγγίσθησαν κραυγάζοντες: *Οἱ φιλελεύθεροι ἐνίκησαν εἰς ὅλην τὴν Ἀγγλίαν! Εἰς τὸ Σάουθηστ μόνον ἔπεσεν ἡ παλαβομάρα καὶ ἡ στραβομάρα!*

*

Ἤρχισε τότε ἡ ὀχλοβοὴ καὶ ἡ σύγχυσις. Οὐδ' ἡ σκιὰ κλητῆρος πλέον φαίνεται. Ἀκούεται ὁ πάταγος θραυομένων ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου ὑάλων. Οἱ ἡττημένοι ἐκδικοῦνται ἐπὶ τῶν παραθύρων τῶν νικητῶν, τὰ ὁποῖα δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ προφυλαχθοῦν, διότι εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἐξώφυλλα δὲν μεταχειρίζονται. Οἱ ἐκλογικοὶ ἐργολάβοι σπεύδουν νὰ σαρώσουν καὶ νὰ σωρεύσουν τοὺς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἐσπαρμένους πελάτας των διὰ νὰ φωνάζουν *Ἰδικός μας ὁ Γκούντχοπ*! — *Ἰδικός μας ὁ Νίκολσον*! *Ζήτω ω ω ω*. Ἐπὶ τῶν κρανίων καὶ ἐπὶ τῶν σιαγόνων ἀκούονται κτυπήματα ὑπόκωφα. Τὸ αἷμα ῥέει μεμιγμένον μὲ ἐμέσματα ζύθου καὶ *τζίν*. Τὴν ὄσφρησιν προσβάλλει δυσωδία ἀφόρητος. Μεταξὺ τῶν πολλαπλασιαζομένων κραυγῶν ἀκούεις ἤχους μουσικῆς τῆς κολάσεως: Εἶνε ἡ θριαμβευτικὴ παρέλασις τῶν ἀπροσδοκήτων νικητῶν οἱ ὁποῖοι φέροντες εἰς τὴν μίαν χεῖρα λαμπάδα καὶ εἰς τὴν ἄλλην ῥόπαλον φωτίζουν τὴν ὁδὸν καὶ ξυλοκοποῦν τοὺς ἀντιπάλους δεξιὰ καὶ ἀριστερά.

...Καὶ ἐγὼ τρέχω καὶ πάλιν τρέχω διὰ νὰ προφθάσω τὸ τελευταῖον τραῖνον διὰ Λονδῖνον!

[Hector France] ΩΠ.

Digitized by Google

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

«Ἔχουμε καιρό. Ἀφῆστε πρῶτα νὰ περάσῃ ὁ ἐκλογικὸς ἀναβρασμός».

Μίαν τοιαύτην φράσιν ἀκούει κανεὶς παντοῦ. Ἀναβολαὶ ἐπὶ ἀναβολάς. Ἄλλη φροντὶς καὶ ἄλλη σκέψις δὲν χωρεῖ σήμερον. Ὁ ἐκλογικὸς ἀναβρασμὸς ἀπορροφᾷ τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα. Καὶ οἱ μᾶλλον ἀδιάφοροι καὶ ἀπαθεῖς, — ἂν εὑρίσκωνται πλέον τοιοῦτοι μεταξὺ τῶν γνησίων Ῥωμιῶν — θὰ ἐπηρεασθῶσι κατ' ἀνάγκην ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ τῶν ἄλλων. Διὰ νὰ λειτουργήσωμεν πάλιν κανονικῶς, τοὐλάχιστον ὅσον κανονικῶς ἠμποροῦμεν νὰ λειτουργήσωμεν ἡμεῖς, πρέπει νὰ παρέλθουν τῷ ὄντι αἱ ἡμέραι τῆς ἀγωνιώδους προσδοκίας, τῶν ἐσπευσμένων ἐνεργειῶν, τῶν θερμῶν συζητήσεων, τῶν ὑπαιθρίων ἀγορεύσεων, τῶν θορυβωδῶν διαδηλώσεων. Προσθέσατε εἰς ταῦτα τὴν κινδυνώδη ἔξαψιν τῶν παθῶν, τὴν ἀφύπνισιν τῶν ἀγρίων ὁρμῶν καὶ τὰς ὄχι σπανίας αἱματηρὰς συγκρούσεις, καὶ θὰ ἔχετε πλήρη τὴν εἰκόνα τοῦ πανδαιμονίου, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει ὁλόκληρον τὸ ἐλεύθερον καὶ εὐνομούμενον βασίλειον ἀπὸ μηνὸς τώρα, ἀπαισιωτέραν καθεκάστην μέχρι τῆς 3ης Μαΐου.

Τὸ σύμπτωμα δὲν εἶνε πολὺ εὐχάριστον. Τὸ ἐνδιαφέρον μεθ' οὗ διεξάγεται παρ' ἡμῖν ἡ ἐκλογικὴ πάλη, μικροὺς καὶ μεγάλους ἐπασχολοῦσα, συνέπεια δὲ τῆς ἀναμίξεως ὅλων μας εἰς τὰ τῆς πολιτείας, εἶνε μία τῶν μεγαλειτέρων ἐθνικῶν πληγῶν. Δὲν ἠξεύρομεν ἂν ἡ ἀνάμιξις αὕτη προῆλθεν ἐκ τῆς πολλῆς καὶ ἀμέτρου ἐλευθερίας, τῆς διαδεχθείσης ἀποτόμως δουλείαν μακράν, ἂν εἶνε προϊὸν τοῦ πολιτεύματος τοῦ θεσπίσαντος μίαν τόσῳ πράκαιρον καθολικὴν ψηφοφορίαν, ἢ ἂν ἀπορρέῃ βαθύτερον καὶ ῥιζικώτερον ἐξ αὐτοῦ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Ἕλληνος, ὁ ὁποῖος, ἀγαπῶν πρὸ παντὸς τὴν ὑπὸ τὸν ἥλιον ῥαστώνην καὶ τὴν φλυαρίαν, ὀλίγην αἰσθάνεται δι' ἐργασίαν ὄρεξιν καὶ ὡς τὸ γλυκύτερον αὐτοῦ ὄνειρον θεωρεῖ τὸ νὰ τραφῇ ἀργὸς ὑπὸ τοῦ δημοσίου ταμείου. Ἀλλ' ἐκεῖνο περὶ τοῦ ὁποίου εἴμεθα δυστυχῶς πλέον ἢ βέβαιοι εἶνε ὅτι τὸ ἔκτακτον καὶ καθολικὸν ἐνδιαφέρον δὲν προέρχεται ἐξ ὑπερβολῆς φιλοπατρίας. Οἱ ὀλίγοι, οἱ αἰσθανόμενοι τὴν ἀληθῆ καὶ ἁγνὴν πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπην, ἔχουσι πλέον σταυρώσῃ τὰς χεῖρας καὶ κλείσῃ τὸ στόμα, βλέποντες τὰ περὶ αὐτοὺς τελούμενα. Οἱ ἄλλοι, οἱ πολλοί, οἱ δρῶντες καὶ ἐνδιαφερόμενοι, εἶνε διεφθαρμένοι καὶ ὡς ἐὰν ἀντεστράφῃ τὸ ἀρχαῖον ἀξίωμα, περὶ τῶν μὴ ἀναμιγνυομένων εἰς τὰ πολιτικά, τόσῳ μᾶλλον ῥιζικὴ παρατηρεῖται ἡ διαφθορά των, ὅσῳ θερμότερον τὸ ἐνδιαφέρον των. Σπάνιαι, δυσδιάκριτοι εἶνε ἐδῶ αἱ ἐξαιρέσεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων μόλις εἰμποροῦν νὰ εὕρουν θέσιν ἐπιεικῆ οἱ κορυφαῖοι πολιτευταί. Τὸ ἀτομικόν, τὸ χυδαῖον συμφέρον, ἀπὸ τοῦ χορτασμοῦ τῆς κοιλίας μέχρι τῆς ἱκανοποιήσεως κακῆς ἰδιοτροπίας, εἶνε ὁ ῥυθμιστὴς τῶν βημάτων των. Καὶ ἡ ἐνέργειά των ποία καὶ ποῖα τὰ μέσα των, ἂν τοιοῦτος εἶνε ὁ σκοπός; Ψηφοθηρία διὰ τῶν ἐξευτελιστικωτέρων καὶ ποταπωτέρων μέσων, ἀναζωπύρωσις τοῦ κατ' ἀλλήλων φανατικοῦ μίσους τῶν φατριῶν, ἐπαγγελίαι καὶ γνῶμαι περὶ πραγμάτων καὶ προσώπων παρὰ πᾶσαν πεποίθησιν καὶ κρίσιν, ψεύδη ἀναιδῆ καὶ κατάφωρα, βία, ῥαδιουργία, δωροδοκία, νόθευσις καὶ πᾶσα γνωστὴ καὶ ἄγνωστος ἀτιμία.

Αὐτὰ ὑποκρύπτονται — ὄχι βέβαια καὶ τόσον ἐπιμελῶς ὥστε νὰ ἐγείρῃ ἀξιώσεις μεγάλου ἐρευνητοῦ ὁ δυνηθεὶς νὰ τἀποκαλύψῃ — ὑπὸ τὰς ὡραίας λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἀντηχοῦν αὐτὰς τὰς ἡμέρας διάτοροι ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς Ἑλλάδος καὶ ὑπὸ τὴν τυπικὴν ἐνάσκησιν ἱεροῦ δικαιώματος κατὰ θεσμοὺς ἐλευθέρους! Τὸ μόνον δὲ παρήγορον σύμπτωμα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σκληροῦ ἀγῶνος τῶν φατριῶν, ἡ μόνη ἀκτὶς ἐν τῷ ζόφῳ αὐτῷ, εἶνε ὅτι ὑπάρχουσιν ἀκόμη ἄνθρωποι ἀνομολογοῦντες μετὰ θάρρους ἴσου πρὸς τὴν λύπην των τὴν ἀπελπιστικὴν αὐτὴν κατάστασιν καὶ συσκεπτόμενοι περὶ τῶν μέσων δι' ὧν θὰ ἠμπορέσῃ ποτὲ νὰ ἐπέλθῃ βελτίωσις.

*

Οὔτε τόπος ἀλλ' οὔτε καιρὸς ὑπάρχει νὰ μεταδώσωμεν τὰς σκέψεις αὐτάς. Διατελοῦμεν καὶ ἡμεῖς ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς ἐκλογικῆς κινήσεως. Καὶ πῶς; Δὲν ἤμεθα τάχα συνταγματικοὶ πολῖται, θεωροῦντες ὡς ὑψίστην τινὰ ὑποχρέωσιν νὰ ῥοφῶμεν μετὰ τοῦ πρωϊνοῦ καφὲ καὶ ὅλα ἐκεῖνα τὰ πολύστηλα καὶ ἀχώνευτα ψεύδη τῶν κομματικῶν ἐφημερίδων; Δὲν εἴμεθα κάτοικοι τῆς πόλεως εἰς πᾶσαν γωνίαν τῆς ὁποίας ἀντηχοῦσιν ὑπὸ τὸν ῥητινίτην συζητήσεις καὶ ζητωκραυγαὶ καὶ ᾄσματα ἐκλογικὰ καὶ ἦχοι βαρβαροφώνων; Δὲν βλέπομεν ὅλους τοὺς τοίχους γεμάτους ἀπὸ προγράμματα μὲ στοιχεῖα πομπώδη καὶ τόσους πίλους ἐστολισμένους μὲ τὰς εἰκόνας τῶν ἀρχηγῶν, μὲ τὴν ἐλιὰν ἢ μὲ τὸ κορδόνι; Δὲν συναντῶμεν ἀνὰ πᾶν βῆμα τὰς πολυπληθεῖς ἐφίππους περιπολίας; Νά, αὐτὴν τὴν ὥραν διέρχεται ὑπὸ τὰ παράθυρά μας μία μεγάλη διαδήλωσις. Μᾶς γαργαλίζει ἡ ταραχὴ καὶ προβαίνομεν. Εἶνε ὡραῖον πράγματι τὸ θέαμα. Τὸ φῶς τῆς σελήνης ἐπὶ τοῦ ἀνάστρου οὐρανοῦ ὠχριᾷ πρὸ τῶν λάμψεων τῶν βεγγαλικῶν πυρσῶν, λευκῶν, ῥοδοχρόων, πρασίνων. Πύραυλοι ἀνέρχονται μετὰ συριγμοῦ εἰς τὰ ὕψη. Τὸ μέλαν πλῆθος τὸ κινοῦν φρενητιωδῶς τὰς χεῖρας καὶ ἀλαλάζον εἶνε μέγα καὶ φαίνεται διπλάσιον κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἀκόμη καὶ τριπλάσιον. Ἡ μεγάλη ὁδὸς πλημμυρεῖ ἐκ τοῦ χειμάρρου αὐτοῦ τοῦ χυνομένου διὰ τῆς διπλῆς ἐκ θεατῶν σειρᾶς, παρατεταγμένων ἑκατέρωθεν εἰς τὰ χείλη τῶν πεζοδρομίων, τοῦ καλυπτομένου ὑπὸ τοῦ ἀραιοῦ νέφους τοῦ κονιορτοῦ τὸν ὁποῖον ἐγείρει. Προηγεῖται ὁ θορυβώδης οὐλαμὸς τῶν παιδίων, τῶν ἐμψυχουμένων ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ ἀληθῶς λυσσαλέου. Ὑπὸ τὰς φωνάς των πνίγονται οἱ ἦχοι τῆς μουσικῆς, παιανιζούσης ἀγνώριστον ἐμβατήριον. Κάπου κάπου λάμπει κανὲν ὀρειχάλκινον ὄργανον. Αἱ σημαῖαι ῥίπτουσι τὰς ὑψηλὰς σκιάς των ἐπὶ τῶν τοίχων. Παρελαύνει σειρὰ ἁμαξῶν μὲ στεφάνους, μὲ εἰκόνας, μ' ἐμβλήματα παντοειδῆ. Περὶ τοὺς ἀρχηγοὺς βαίνει συμπαγέστερος ὁ ὄγκος τῶν σοβαρῶν ἐκλογέων, τὸ σῶμα τῶν κυρίως διαδηλωτῶν. Παρ' αὐτοῖς αἱ φωναὶ εἶνε μετριώτεραι, τὰ κινήματα ἀξιοπρεπέστερα. Φαίνονται ὡς νὰ βλέπουν τοὺς

Digitized by Google

προπορευομένους μανιώδεις καὶ νἀγάλλωνται διὰ τὸν θρίαμβον . . . Καὶ βαθμηδόν, ἐφ' ὅσον τὸ πλῆθος διέρχεται, ὁ ἐνθουσιασμὸς βαίνει ἐλαττούμενος ἐκ τῶν ἔμπροσθεν πρὸς τὰ ὄπισθεν, ἕως οὗ κοπάσῃ ἐντελῶς εἰς τὴν φιλόγελων οὐρὰν τῶν περιέργων καὶ τῶν σχολιαστῶν, τῶν ἀνηκόντων συνήθως εἰς τὸ ἀντίθετον κόμμα. Ἡ διαδήλωσις παρῆλθε. Τὴν βλέπομεν τώρ' ἀπὸ μακράν, ὄγκον μελανὸν ἀνακινούμενον καὶ φωτιζόμενον μ' ἐρυθρὰς καὶ πρασίνας ἀνταυγείας. Ὡς βόμβος φθάνει μακρόθεν, ὡς κυμάτων θροῦς ὁ ἀνθρώπινος ἀλαλαγμός. Ναί, εἶχε δίκαιον εἷς τῶν προσφωνησάντων ἀπὸ τοῦ ἐξώστου του τοὺς διαδηλωτάς: «Δὲν ὑπάρχει λαμπρότερον καὶ μεγαγοπρεπέστερον θέαμα, ἢ τὸ θέαμα αὐτὸ λαοῦ συναθροιζομένου ἐν ὀνόματι τῶν ἐλευθεριῶν του!»

Ἀλλ' ὁποῖαι σκέψεις μελαγχολικαὶ ἐπιφοιτῶσιν εἰς τὸ πνεῦμα κατόπιν, ἀφ' οὗ σβεσθῇ ἡ πρώτη πολύχρωμος λάμψις καὶ κρίνῃ κανεὶς τί εἶδε καὶ τί ἤκουσεν! Ὅλος ἐκεῖνος ὁ λαὸς ὁ καταπονῶν τὸν λάρυγγα ἦτο ἢ πληρωμένος, ἢ ἀπατημένος, θῦμα ὑποχείριον μερικῶν ἐπιτηδείων καὶ ἀγυρτῶν. Δὲν ἤξευρε τί ἐζήτει, δὲν ἤξευρε τί ἔκαμνε. «Μὲ κουμπαριὲς καὶ μὲ κεράσματα» κατὰ τὴν παροιμιώδη ἔκφρασιν τοῦ κ. Γενναδίου, ἐδέθη, ᾐχμαλωτίσθη καὶ παρεσύρθη νὰ κάμῃ ὅτι τοῦ εἶπνα, ὑπείκων εἰς τὸν ἔμφυτον, τὸν συνταγματικὸν διὰ τὰ κοινὰ ἐνθουσιασμόν. Τυφλὸς ἦτο καὶ κωφός. Τοῦ ὑπηγόρευσαν λέξεις ὕβρεων καὶ ὀνειδισμῶν ἀπρεπῶν, τὰς ὁποίας ἐπανελάμβανεν ἀσυνειδήτως. Τοῦ εἶπαν ψεύδη καὶ τὰ ἐπίστευσε· τὸν ἐκολάκευσαν αἰσχρῶς διὰ νά τον καταβιβάσουν εἰς πᾶν εἶδος ταπεινώσεως καὶ ἐξευτελισμοῦ, νά τον ἐξωθήσουν εἰς παντὸς εἴδους ἔγκλημα. Καὶ οἱ μικροὶ καὶ μικροφιλόδοξοι ἀρχηγοί του, κακοῦργοι ὄχι ὀλιγώτερον τῶν κακούργων, τοὺς ὁποίους ὑπερήσπισαν δωρεὰν εἰς τὰ δικαστήρια—ἔβλεπον τὸ ἔργον των καὶ ἐκαμάρωναν. Δι' αὐτοῦ θὰ θριαμβεύσουν ἴσως κατὰ τῶν ὁμοίως ταπεινῶν των ἀντιπάλων καὶ θὰ ἱκανοποιήσουν τὸν στενὸν ἐγωισμὸν καὶ τὰ ἐλεεινά των συμφέροντα. Ἀλλὰ μήπως εἶνε ἆρά γε πολὺ καλλίτεροί των καὶ οἱ ἐπισημότεροι ἀρχηγοί; Ἂν ὑπερέχουν κατὰ τὰ ἐκλογικὰ κεφάλαια καὶ τὰ διανοητικὰ χαρίσματα, ἂν δὲν ἔχουν τόσον εὐτελῆ συμφέροντα νὰ θεραπεύσουν καὶ ὑγιεῖς φιλοδοξίας, ἂν ἀποβλέπουν κάπως καὶ εἰς τὸ καλὸν τῆς πατρίδος, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου ὀλίγιστα τώρα εἰμποροῦν νὰ κάμουν — εἶνε ἆρά γε καὶ αὐτοὶ χαρακτῆρες ἄρτιοι, ἀνεχόμενοι νὰ πολιτεύωνται ὑπὸ ὅρους τοιούτους καὶ τόσον σκανδαλωδῶς νὰ ἐφαρμόζουν τὸ ὄχι πάντοτε ἀνεπίληπτον ἀξίωμα τῶν Ἰησουιτῶν; Ἐγὼ τοὐλάχιστον δὲν τὸ πιστεύω.

Μὲ τὰς κραυγὰς ἐκείνας καὶ τοὺς ἀλαλαγμούς, μὲ τὰς δηκτικὰς εὐφυολογίας τῶν διαδηλωτῶν, ὁποία ἔχθρα φαρμακερὰ καὶ λυσσώδης ἐξεδηλοῦτο κατὰ τῶν ἀντιπάλων! Εἰς τὴν ἐλαχίστην ἀφορμὴν τὸ ἀδελφικὸν αἷμα θὰ ἔβαφε τὴν ὁδόν,—αἶσχος τὸ ὁποῖον ὅμως δὲν κάμνει πλέον ἐντύπωσιν, ἀφ' οὗ συμβαίνει τόσῳ συχνά . . . Καὶ ὅμως ὑπὲρ τίνων ἀγωνίζονται αὐτοί; Μὴ δὲν εἶνε τὰ ἴδια ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν τὰ κόμματα, τὰ ὁποῖα ἐξυπηρετοῦσι μὲ τὴν ζωήν των ἀκόμη καὶ μήπως οἱ ἀρχηγοί των, οἱ ἐχθροὶ σήμερον, δὲν ἦσαν φίλοι χθὲς καὶ δὲν θὰ γίνωσιν ἐχθροὶ πάλιν αὔριον, ἂν τὸ καλέσῃ ἓν οἱονδήποτε συμφέρον, ἐκτὸς τοῦ τῆς Πατρίδος, τοῦ πάντοτε τελευταίου; Ἰδοὺ τὸ σύστημα καὶ ἡ ἰδέα ὑπὲρ τῆς ὁποίας μάχονται, ἰδοὺ τί ἀντιπροσωπεύουν αἱ ὑψηλαὶ σημαῖαι, αἱ ρίπτουσαι τὰς σκιάς των ἐπὶ τῶν τοίχων! Τυφλὴ καὶ ἄκριτος προσωπολατρεία καὶ εἰδωλολατρεία μυσαρά, ἄνευ ἀρχῶν, ἄνευ πεποιθήσεων. Καὶ ὅμως πῶς ἐσυνειθίσαμεν εἰς τὸ ἐπαίσχυντον αὐτὸ καθεστώς! Μήπως καὶ ὁ Μιθριδάτης δὲν ἐσυνείθισε τὰ δηλητήρια; Μὲ ὅλην τὴν ἀφέλειαν καὶ μὲ ὅλην ἴσως τὴν πεποίθησιν ἔλεγεν ἐσχάτως εἷς τῶν ὑποψηφίων, δημηγορῶν πρὸς τοὺς ἐπαρχιώτας ἐκλογεῖς του, ὅτι εἶναι εὐτύχημα διὰ τὴν Ἑλλάδα τὸ ὅτι δὲν ὑπάρχουν κόμματα ἀρχῶν καὶ ἰδεῶν, διότι αὐτὰ ἐξάπτουν τὰ πάθη καὶ προκαλοῦν ἐμφυλίους καὶ ἀδίκους σπαραγμούς. Ἀκριβῶς δηλαδὴ ὅ,τι ἔπρεπε νὰ εἴπῃ περὶ τῶν ὑπαρχόντων!

★

Ἀλλ' εἶνε καιρὸς νἀνακαλέσωμεν τὴν Ἐλπίδα, τοῦ καλλιτέρου μέλλοντος, τὴν πάντοτε παροῦσαν καὶ πρόθυμον. Ἡ κατάστασις αὐτὴ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐπ' ἄπειρον, ὄχι. Ἔχει ἐν τῇ ἰδίᾳ της φύσει ἐγκείμενον τοῦτο τὸ καλόν: Ἢ θά μας καταστρέψῃ ὁλοτελῶς καὶ ταχέως, ἢ θὰ προκαλέσῃ τὴν ἀντίδρασιν καὶ τὴν μεταβολὴν τοῦ καθεστῶτος, ὑπὸ τὸ ὁποῖον πάσχομεν σήμερον. Μέσος ὅρος δὲν ὑπάρχει. Ἀλλ' εἶνε σκληρὸν νὰ πιστεύσῃ τις καταδικασμένον ἀμετακλήτως εἰς ταχεῖαν καταστροφὴν σφριγηλὸν Ἔθνος τοιαύτης ἐπιβολῆς καὶ προορισμοῦ καὶ νὰ μὴν ἐλπίσῃ ὅτι ἐκ τῆς γαγγραίνης τοῦ κομματισμοῦ ἀπέμεινε καὶ μέρος τοῦ κοινωνικοῦ σώματος ἀπρόσβλητον, ἐν ᾧ συνεκεντρώθη ὅλη ἡ ζωή, ἡ περιμένουσα νὰ ἐκχυθῇ καὶ νὰ ἐπικρατήσῃ, ἅμα οἱ εὐνοϊκοὶ ὅροι τοῦ μέλλοντος τὸ ἐπιτρέψουν.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

Η ΣΥΓΧΩΡΕΣΙΣ[1]

Ἐκεῖνο τὸ λαγκάδι ὁμοιάζει χωνὶ μὲ ἁπλωμένα τὰ πλευρά, καὶ 'ς τὴν μέσην ὁ δρόμος θὰ ὡμοίαζε τρίγωνο μὲ ὑποθετικὴν βάσιν ἀνάερα, ἐὰν τὰ σκέλη δὲν ἦσαν καὶ τὰ δύο πολυάγκωνα· ἔλεγες πῶς τὸν τόπον ἐκεῖνον ἄνοιξε σεισμός, καὶ τὸν δρόμον ἐχάραξε, καθὼς ἐπέρασε κατηφόρου ἀνηφόρου, ἀστραποπέλεκο. Τὴν γωνίαν τοῦ τριγώνου, 'ς τὸν πάτον, κόβει χείμαρρος μικρὸς ἀλλὰ πολὺ κρεμαστός, καὶ τὸν χειμῶνα, καθὼς συμμαζόνει τὰ νερὰ ἀπὸ ταὶς δύο πλαγιαίς, ροβολάει ἐπάνω εἰς στερεώτατο κρεββάτι ἀπὸ ριζόπετραις, καὶ τὸ καλοκαῖρι μένει ξεροπόταμο, μὲ νερὸ ποῦ ἀκρογυαλίζει 'ς τὰ χαλίκια, ὀλιγοστό, τόσο νὰ ζωντανεύῃ τ' ἀγριολούλουδα τῆς ρεματιᾶς. Ὁ

1 Τέλος· ἴδε σελ. 260

Digitized by Google

τόπος ἐκεῖνος δὲν ἐγνώρισε ποτὲ μήτε σήκωμα Ἡλίου μήτε βασίλεμα, μόνον καταμεσήμερα φωτίζει ἀνάμεσα εἰς τὸν φουντωτὸν ἐλαιῶνα. Ἀλλ' ἔχει ἄλλο τι ἀξιοσημείωτον ἐκεῖν' ἡ θέσις· ἡ μία πλαγιὰ ἄγρια καὶ σύλλογγη, κ' ἐπάνω της ἁπλόνεται μεγάλο ἄδενδρο σιάδι μὲ τρανὰ λιθάρια ἡλιόκαυτα, γδαρμένα, ὡσὰν πετρωμένα καύκαλα γιγάντων· τριγύρω, ἐδῶ κ' ἐκεῖ, βαθειὰ σπήλαια, καὶ ἀγριοσυκιαὶς ἐκεῖ μέσα ῥιζωμέναις φράζουν τὸ στόμα τους· δείχνουν οἱ ἐντόπιοι κ' ἕνα ἄκωλο βύθισμα, γιατὶ πέτρα, ἂν τὴν ἀπολύσῃς μέσα, δὲν εὑρίσκει τὸν πάτον, καὶ λέγουν πῶς αὐτὸ κατεβαίνει ἕως τὸν κάτω κόσμον, ὅθεν καὶ τὸ μέρος ἐκεῖνο ὀνομάζεται τὸ *Βουνὸ τῆς Σκοτεινῆς*. Μέσα εἰς ἐκεῖνα τὰ σπήλαια, τὸν παλαιὸν καιρόν, ἐκρύβοντο ἄνθρωποι κριματισμένοι, νὰ λυτρώσουν ἀπὸ τὰ χέρια τῆς δικαιοσύνης, καὶ καθὼς ἀπὸ αὐτοὺς πολλοὶ συνέβαινε νὰ πεθάνουν τῆς πείνας καὶ τῆς δίψας, ἐπιστεύετο πῶς ἡ ψυχαὶς τους ἔμειναν στοιχειωμέναις εἰς αὐτὸν τὸν τόπον, ἀπάτητον τὴν νύκτα ἀπὸ τὸν φόβον τῶν πονηρῶν πνευμάτων. Ἡ ἀντίκρυ πλαγιά, ἥμερη, κ' ἐδῶ κ' ἐκεῖ πρασινίζει καὶ ἀμπέλι, καὶ εἰς μίαν ῥάχην, ξεχωριστὴν ἀπὸ ταὶς ἄλλαις, ἡ ἐκκλησιοποῦλα τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, λεγομένη τοῦ Ἀσκηταριοῦ, διότι ἐκεῖ, ὡς λέγουν, ἀπέθανε κ' ἐτάφη ἕνας ἅγιος ἀσκητής· ἀπὸ ἕνα μέρος ἡ μονιὰ τοῦ Πειρασμοῦ καὶ κολασμένων ἀνθρώπων, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ὁ ναὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ μνήμη τῆς ἁγιοσύνης, καὶ μόνον μία διασκελιὰ τὰ χωρίζει· διὰ τοῦτο εἶπα ὅτι ὁ νοῦς προσηλόνεται εἰς αὐτὴν τὴν θέσιν· εἶνε συμβολική.

* * *

Ὁ Χαράλαμπος ἀκολουθοῦσε, μὲ βάδισμα τακτικὸ καὶ ἀργό, ἐκεῖνον τὸν δρόμον, μηχανικῶς, καὶ μόλις τοῦ ἔφεγγεν ἡ σελήνη ποῦ ἐμεσουράνιζε· ἦταν τόσο διασκορπισμένος ὁ νοῦς του, ὥστε ὅταν ἔφθασε εἰς τὸν πάτον, καὶ ἄρχιζε τὸν ἀνήφορον, δὲν ἀνανοήθη νὰ κάμῃ τὸν σταυρόν του, ὅπως ἐσυνηθοῦσε ὅσαις φοραὶς ἀγνάντευεν ἐκκλησίαν, καὶ αὐτοῦ, ἀντίπερα τοῦ δρόμου, ἐφανερόνετο λευκὸ λευκὸ τὸ μικρὸ ξωκκλῆσι. Ὁ ἀνήφορος σβύνεται εἰς ἕνα μονοπάτι ἴσιο, ποῦ ἐξακολουθεῖ κάμποσο διάστημα, πάντοτε ἀνάμεσα εἰς ἐλαιόδενδρα, καὶ βγαίν' εἰς μέρος ξέφωτο· τὸ ἱλαρὸ φέγγος καὶ ὁ ἀνοικτὸς καθαρώτερος ἀέρας τὸν ἐξύπνησαν, κ' ἐνόησε ποῦ εὑρίσκετο· ἐκάθισε ἐκεῖ νὰ ξανασάνῃ, καί, τὸ περισσότερο, νὰ ξεχωρίσῃ τοὺς σκοτεινοὺς στοχασμοὺς ὁποῦ ἔδερναν τὸ λογικό του ἀπὸ τὴν στιγμὴν ποῦ εἶχε ἀφήσῃ τοὺς χωριανούς του.

Αὐτοῦ ἡ μία πλαγιὰ κόβεται καὶ παύει, ὥστε ἀνοίγεται ὁ τόπος· ἡ ἄλλη, τῆς Σκοτεινῆς, σχηματίζει ἀγκῶνα, ὥστε ὁ δρόμος, στενὴ λουρίδα, κυρτὴ ὡσὰν πέταλο, ἐδῶθε ἀκουμπᾷ εἰς τὸ βουνό, ἐκεῖθε ξακρίζει γκρέμισμα μὲ χάσμα μέγα ἀποκάτω, ποῦ δέχεται ἄλλον χείμαρρον· ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν ἄφρακτον ἐξώστην φαίνεται ἡ μεγάλη κοιλάδα ἐκείνης τῆς περιοχῆς, τ' ἀντίπερα βουνά, ὁποῦ τὴν ζώνουν, παρέκει 'ς ἕνα μέρος τὰ ὄρη καὶ ἡ θάλασσα τῆς Ἠπείρου, καὶ εἰς τὸ ἄλλο τὸ πέλαγος ὁποῦ χωρίζει τὴν Κέρκυραν ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν, καὶ ἡ δύο θάλασσαις εἰς ἐκείνην τὴν στιγμὴν κάτασπραις ἀπὸ τὸ φῶς τῆς Σελήνης. Ἦταν ἀνάνεμη, ἀτάραχη, καλοκαιρινὴ νυκτιά· ἀλλὰ μέσα εἰς τὴν σιγὴν καὶ εἰς τὴν ἀκινησίαν τῆς ἀψύχου φύσεως, ἀπ' ὅλα τὰ βουνὰ τριγύρω, ἐγαύγιζαν σκύλοι, ποῦ ἐφύλαγαν τὰ κοπάδια, λαλοῦσαν κουδούνια τῶν προβάτων, ὡς ἐτύχαινε νὰ σαλεύουν μέσα εἰς ταὶς στάναις, καὶ τσακάλια οὐρλιαζαν μέσ' ἀπὸ τὸ Βουνὸ τῆς Σκοτεινῆς· ἐκεῖν' οἱ διάφοροι ἦχοι, μὲ τὸν ἀντίλαλον ἀπὸ τὴν μεγάλην κοιλάδα, ἔσπαναν ἀπὸ στιγμὴν εἰς στιγμὴν τὸ σιγαλὸ ῥεῦμα τῆς ἡσυχίας κ' ἐπροξενοῦσαν εἰς τὸ αὐτὶ αἴσθησιν, ὁποίαν αἰσθάνεται τὸ μάτι ὅταν ἀστραπαὶς μὲ σπαρταρισταὶς ἀναλαμπαὶς χαρακόνουν ἄφεγγο σκοτάδι.

* * *

Δὲν ἔδινε προσοχὴν ὁ Χαράλαμπος εἰς ὅλ' αὐτὰ τὰ ἐξωτερικὰ φαινόμενα, ἂν καὶ εἶχε εἰς τὸ ἄκρον εὐαίσθητην τὴν φαντασίαν· εἰς ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὁ νοῦς του εἶχε ξαστερώσῃ, ὥστε ἐκατόρθωσε νὰ βλέπῃ τί ἐδιαλογίζετο.

— Μὰ τὴν ἀλήθειαν — ἔλεγε — θὰ κολασθῶ· ὁ Θεός, καὶ νὰ μὲ συγχωρέσῃ, δὲν ἔκαμε καλά· κύτταξε τὴν πλάσιν ὅλην· ὅλα ὥμορφα, ὅλα τακτικά· γυρίζουν οἱ καιροὶ ἀπαρασάλευτα, ἄνοιξι, καλοκαῖρι, φθινόπωρο, χειμῶνας· τὰ φυτὰ καὶ τὰ δένδρα, 'ς τὴν ὥραν τους ὅλα, πρῶτα πρασινίζουν, κατόπιν ἀνθίζουν, ὕστερα καρποφοροῦν· ἀλήθεια χαλᾷ καὶ τὸ ἄνθος, ἀλλὰ κάτι μένει· πέφτει ἄγουρος ἢ σέπεται ὁ καρπός, ἀλλὰ κάτι μένει· μὲ τὸν ἴδιον τρόπον ὅλα τὰ ζωντανὰ πλάσματα, ἥμερα καὶ ἄγρια, τὰ βλέπεις νὰ κρατοῦν τὴν ἰδίαν σειρὰν εἰς ὅ,τι κάνουν· θέλεις ἄλλο; αὐτὸ τὸ μικρὸ πετούμενο, τὸ χελιδόνι, ποῦ ἔρχεται ἀπὸ πέρα πάντοτε εἰς τὸν ἴδιον καιρόν, πολλαὶς φοραὶς τὴν ἰδίαν ἡμέραν, καὶ γυρίζει πάντοτε εἰς τὸ ἴδιο μέρος καὶ κάτω ἀπὸ τὸ ἴδιο κεραμίδι σκαρόνει τὴν φωλιά του· τὰ πάντα τακτικὰ καὶ ὥμορφα, *καλὰ λίαν*, καθὼς τὰ ἐκαμάρωσεν ὁ ἴδιος ὅταν τὰ πρωτόπλασε· κύτταξε τώρα τὸ καλλίτερό του ποίημα, τὸν ἄνθρωπον· ἡ γνώμη του, οἱ τρόποι του, τὰ ἰδιώματα καὶ τὰ καμώματα, ὅλα ἀνάποδα καὶ ἄτακτα· ἄνθρωπος ἀνθρώπου δὲν ὁμοιάζει, καὶ ὁ ἴδιος ἄνθρωπος διαφέρει πολλαὶς φοραὶς ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του· ἔχει, μόνος ἀπ' ὅλα τὰ πλάσματα, ἐκεῖνο τὸ οὐράνιο λυχνάρι, τὸ λογικό, νὰ τοῦ δείχνῃ τὸν δρόμον· καὶ πῶς τὸ μεταχειρίζεται;

Digitized by Google

ὡσὰν νὰ ἦταν θεότυφλος· αὐτὸ τὸ λαμπρὸν ἐργαλεῖον γίνεται πολλαῖς φοραῖς κακώτερο ἀπὸ δόντι λυσσιασμένου σκύλου· μὲ αὐτὸ ὁ ἄνθρωπος πολλαῖς φοραῖς ἐξολοθρεύει τοὺς ἄλλους ἢ καὶ τὸν ἑαυτόν του· ἐργάζεται τὸ κακό, εἴτε ἀπὸ πλεονεξίαν, ὡς νὰ εἶχε νὰ ζήσῃ πάντοτε, εἴτε ἀπὸ μωρὸ πεῖσμα· σπάνιαις, πολὺ σπάνιαις φοραῖς, ἐργάζεται τὸ καλό· ἂν τὸ ἐπιθυμῇ, δύσκολα ἔχει καὶ τὴν δύναμιν νὰ τὸ κάμῃ· εἴτε ἀπὸ περιστατικά, εἴτε ἀπὸ φθόνον τῶν ἀνθρώπων, εἴτε ἀπὸ συνέργειαν τοῦ Πειρασμοῦ, χίλια ἐμπόδια κάθε λογῆς ἀντιστέκονται εἰς τὸν ἀγαθὸν σκοπόν του, καὶ δὲν εἶνε ἀρκετὸς νὰ βγῇ πέρα. Κ' ἐγὼ εἰς τὴν ζωήν μου, ἀλήθεια δὲν ἔκαμα κανένα κακὸ μεγάλο, ἀλλὰ δὲν μοῦ ἔτυχε νὰ κάμω καὶ κανένα καλό· τώρα μοναχά, ὁποῦ ἀπέθανε ἐκεῖνος ὁ δυστυχισμένος, ἠθέλησα νὰ βοηθήσω τὴν ἔρμην θυγατέρα του· ἐβάλθηκα ὤμορφα ὤμορφα νὰ καταφέρω τὴν μητέρα τοῦ γαμπροῦ νὰ συγκλίνῃ εἰς τὸν γάμον, μοῦ ἐφαίνετο πῶς θὰ ἐκατόρθονα νὰ τὴν ἡμερώσω μὲ τὸ νὰ στοχασθῇ ὅτι θὰ ἀναστήσῃ τὸ σπίτι της· καὶ μὲς τὴν ὥρα ποῦ ἔβαζα τὸ νερὸ 'ς τ' αὐλάκι, κύτταξε δυστυχία! βγαίνει αὐτὸ τὸ ἄκουσμα καὶ μοῦ κλεῖ τὸ στόμα· ἂν ὅλος ὁ κόσμος πιστεύει ὅτι ἐκεῖνος ἐβρουκολάκκιασε πῶς νὰ ξαναειπῶ τῆς Ἀγαθῆς νὰ κάμῃ νύφη τὴν θυγατέρα του; δὲν εἶμαι φιλόσοφος γιὰ νὰ τῆς γυρίσω τὴν γνώμην. Γιὰ τοῦτο ἔχω παράπονο τοῦ Θεοῦ καὶ μεγάλο· πρῶτα, γιατὶ νὰ μοῦ βάλῃ 'ς τὸν νοῦν αὐτὸ τὸ θεάρεστο πρᾶγμα, καὶ κατόπιν ἀμέσως νὰ γίνεται τοῦτο ποῦ γίνεται γιὰ νὰ μὴ τὸ τελειώσω: κ' ὕστερα, ἐὰν ὁ πεθαμένος ἦταν ἀδικητής, τί πταίει ἡ δύστυχη ὀρφανὴ καὶ παιδεύεται; . . . Ἴσως ἐγὼ εἶμαι τρελλὸς νὰ βασανίζω τὸ πνεῦμά μου καὶ νὰ τρώγω τὴν καρδιά μου γιὰ ξένον πόνον· ἀλλὰ πῶς ἠμπορῶ νὰ λησμονήσω ὅτι εἰς τὸν Ἀναστάσῃ, ὁποιος καὶ ἂν ἦταν, ἐγὼ χρεωστῶ τὴν ζωήν μου; . . . . Ἐφάνη, δὲν ἐφάνη, ποιὸς τὸ γνωρίζει; ὁ λόγος ἴσως ἐβγῆκε ἀπὸ τὸ μῖσος τοῦ κόσμου· ἴσως εἶνε ἀλήθεια· ἐμένα δὲν μοῦ ἐφανερώθηκε· ἀλλά, καθὼς λέγουν, ὁ πεθαμένος δὲν δείχνεται παρὰ ἐκεῖ ποῦ θέλει· ὁ δυστυχὴς μ' ἀγαποῦσε πολὺ — τὸν μόνον ἄνθρωπον ποῦ ἀγάπησε — ἴσως δὲν μοῦ παρουσιάζεται, γιὰ νὰ μὴ μὲ τρομάξῃ· κ' ἔχεις ἄδικο, Ἀναστάσῃ, — τὸ γνωρίζεις ποῦ εἶμαι ἄφοβος· νὰ σ' ἔβλεπα θὰ μ' ἐβαστοῦσε ἡ καρδιὰ νὰ σοῦ κρίνω καὶ νὰ σὲ παρακαλέσω νὰ ἡσυχάσῃς εἰς τὸν τάφον σου, γι' ἀγάπη μου καὶ γι' ἀγάπη τῆς ὀρφανῆς σου.

Καὶ καθὼς ἐσήκωσε τὰ μάτια, ξάφνου ἐδιαφάνηκε ὁ Ἀναστάσιος ποῦ ἐπροβατοῦσε σιγὰ σιγὰ ἀπὸ τὸ μέρος ὅπου εἶχε πέσῃ νεκρός· ἦταν ὁλόβολος ὅπως τὸν εἶχε μὲ τὰ χέρια του κατεβάσῃ μέσα εἰς τὸν τάφον ὁ Χαράλαμπος, — μὲ μαῦρον σκοῦφον, καὶ μὲ τὰ γένεια μεγάλα, καθὼς τὰ εἶχε ἀφήσῃ ἀπὸ τὴν ἡμέραν ὁποῦ ἔχασε τὸ παιδί του. Ὁ Χαράλαμπος ἐπῆγε νὰ φωνάξῃ: *Μνήσθητί μου, Κύριε*, καὶ νὰ κάμῃ τὸν σταυρόν του, καθὼς ἐσυνηθοῦσε πάντοτε ὅταν ἀπαντοῦσε φαντάσματα, ἀλλὰ ἐκράτησε καὶ τὸν λόγον καὶ τὸ χέρι — δὲν ἤθελε νὰ τοῦ φύγῃ — καὶ τοῦ εἶπε: «Ἀναστάσῃ, εἶσαι σύ;» Τὸ φάντασμα ἔγρουσε πονετικά, ὡσὰν σκύλος, κ' ἐχάθη μέσα εἰς τὸν κυπαρισσιῶνα· ὁ Χαράλαμπος ἔπεσε κατὰ γῆς ἀναίσθητος.

*
* *

Τ' ἀποταχυὰ ταραχὴ μεγάλη 'ς ὅλο τὸ χωριό· πιστικοί, καθὼς ἐδιάβαιναν ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ μέρος μὲ τὰ κοπάδια τους, εἶχαν εὕρῃ τὸν Χαράλαμπον ποῦ ἐσέρνονταν, καὶ τὸν ἐβοήθησαν νὰ πάῃ σπίτι του· ἕως τότε κανένας δὲν εἶχ' εὑρεθῇ νὰ εἰπῇ πῶς εἶδε τὸν πεθαμένον, ἀλλ' ὕστερ' ἀπὸ αὐτὸ τὸ περιστατικὸ ὅλος ὁ κόσμος ἐσυμπέρανε ὅτι ὁ Χαράλαμπος ἄσφαλτα τὸν εἶχε ἀπαντήσῃ ἐκείνην τὴν νύκτα κάτω ἀπὸ τὸ Βουνὸ τῆς Σκοτεινῆς.

Τὸ μεσημέρι ἡ Εἰρήνη ἐπῆγε μὲ τὴν ξέσταν της εἰς τὸ πηγάδι τοῦ χωριοῦ· ἅμα τὴν εἶδαν ἡ ἄλλαις γυναῖκες ἀναμέριασαν ὅλαις, ἐκύτταζε ἡ μία τὴν ἄλλην, κ' ἐκρυφομιλοῦσαν μεταξύ τους· ἡ δύστυχη κόρη ἀχνοπάνιασε, ὡσὰν κατάδικος, καί, καθὼς ἐγύριζε σπίτι της, τῆς ἔτρεμαν τὰ γόνατα· ἐκεῖ ποῦ ἐπατοῦσε τὸ κατώφλι της ἕνα μικρὸ παιδὶ τὴν ἔδειξε μὲ τὸ χέρι καὶ εἶπε· «ἐκείνη ποῦ ὁ πατέρας της προβατεῖ κάθε νύκτα».

Καὶ καθὼς ἁπλώθηκε ἡ φοβερὴ βοὴ ἐπάνω κάτω εἰς ὅλαις ταῖς γειτονιαῖς, κανένας δὲν ἐδιάβαινε πλέον ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ σπίτι· ἡ δύο γυναῖκες ἔμειναν θεομόναχαις, καὶ κάθε κοντόβραδο ἄκουαν πέρα πέρα εἰς τὴν γειτονιά τους νὰ σφικτομανταλόνωνται θύραις καὶ παράθυρα· ψυχὴ γεννημένη δὲν ἐπατοῦσε εἰς τὸ σπίτι τους, μήτε ὁ παλαιὸς φίλος τους, ὁ Χαράλαμπος· αὐτὸς ἦταν ἀκόμη κατάκοιτος, καὶ εἶχε καλέσῃ τὸν πνευματικόν του.

Ἀλλὰ κάτι χειρότερο συνέβη· ὅταν ἔβγαλαν τὸν Ἀναστάσιον, ἡ ἀδελφή του ἐπῆρε ἀπὸ τὴν κασέλα του ὀλίγα χρήματα, ὅσα ἐλογάριαζε ποῦ θὰ ἦσαν ἀρκετὰ γιὰ νὰ περάσουν ταῖς σαράντα ἡμέραις, κ' ὕστερα ἐκατέβασε καὶ ἐκλείδωσε τὸν καταρράκτην, ἀπ' ὅπου ἀνέβαιναν εἰς τὸ ἀνῶγι, ὅπου αὐτὸς εἶχε τὸ κρεββάτι. Ἡ γραῖα μὲ τὴν ἀνεψιά της ἐκοιμῶντο εἰς τὸ χαμῶγι. Ὅλαις ταῖς ἄλλαις νύκταις ταῖς εἶχαν περάσῃ ἀπείρακτα καὶ ἥσυχα, ἀλλ' ὕστερ' ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ἄκουσμα, μία νυκτιά, ἐνῷ ἦσαν καὶ ἡ δύο εἰς τὸν πρῶτον ὕπνον, ἡ Εἰρήνη ἐταράχθηκε ξάφνου καὶ εἶπε τῆς θείας της.

— Μητέρα, ἀκοῦς τί γίνεται ἀπάνω;

Digitized by Google

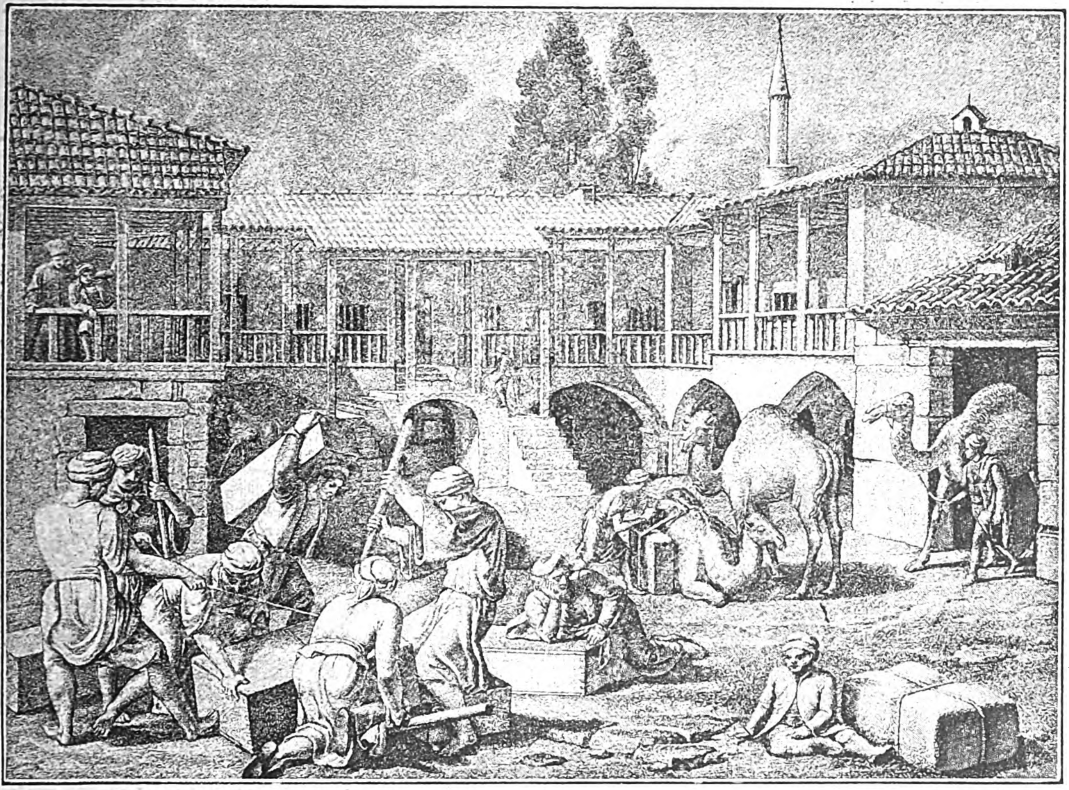

ΚΑΡΑΒΑΝΣΕΡΑΪ ΕΝ ΚΟΡΙΝΘΩ

— Ἡσύχασε, παιδί μου — ἀποκρίθηκε ἡ γραῖα — εἶνε νυφίτσα ποῦ κυνηγάει μιερά.

— Τί νυφίτσα, μανοῦλά μου! εἶναι σαλαγὴ ὡσὰν ἀπὸ ἅλυσαις συρμέναις· δὲν ἀκοῦς ὁποῦ θέλει ν' ἀνοίξῃ τὸν καταρράκτην, νὰ κατεβῇ κάτω;

— Κάμε, παιδί μου, τὸν σταυρόν σου καὶ κοιμήσου.

* *

Ἔλειπαν ἀκόμη τέσσεραις ἡμέραις νὰ σαραντίσῃ ὁ πεθαμένος· ὁ Χαράλαμπος πρώτην ἡμέραν ὁποῦ ἐβγῆκε ἐπῆγε εἰς τὸ σπίτι τῆς ὀρφανῆς.

— Κουμπάρε Χαράλαμπε — τοῦ εἶπε ἡ γραῖα — νὰ ξερες πῶς ἐκαταντήσαμε· δὲν κοτᾶμε νὰ βγοῦμε ἀπὸ τὴν πόρτα μας· πίνομε ἀπὸ τὸ γλυφὸ πηγάδι τῆς αὐλῆς μας· μᾶς ἔχουν γιὰ κολασμέναις· καὶ τί νυκτιαῖς περνᾶμε! ὁ συχωρεμένος δὲν μᾶς ἀφίν' ἡσυχίαν· κάμε τὸ ψυχικὸ νὰ πᾶς νὰ εὕρῃς τὸν Παπᾶ Εὐθύμιον, νὰ τοῦ εἰπῇς ὅτι τοῦτο τὸ σάββατο θὰ γείνῃ τὸ μνημόσυνο.

— Κύριε Χαράλαμπε — τοῦ εἶπε ἡ κόρη — σ' ἔχω γιὰ δεύτερον πατέρα· ἡ ζωὴ δὲν εἶναι γιὰ μένα· τὸ βλέπεις· ὕστερ' ἀπὸ αὐτὸ ποῦ συμβαίνει δὲν ἔχω καμμίαν ἐλπίδα νὰ μὲ πάρῃ ὁ ἀρραβωνιαστικός μου.

— Ὁ Χαρίδημος — εἶπε ὁ Χαράλαμπος — δὲν ἄλλαξε γνώμην.

— Τὸ πιστεύω, εἶναι τιμημένος νέος· ἀμμὴ πῶς νὰ 'μπῶ 'ς ἕνα σπίτι, ὅπου ἡ πεθερὰ δὲν μὲ θέλει, καὶ καταριέται τὸν πατέρα μου; τὰ γνωρίζεις ὅλα... Ἴσως ὁ Θεὸς τὰ ἔφερε ὅπως τὰ ἔφερε γιὰ καλό· καθὼς λέγει ὁ κόσμος, ὁ μακαρίτης ἦταν πλεονέκτης, καὶ ἀπ' ὅ,τι φαίνεται ὁ Θεὸς μοῦ δείχνει πῶς δὲν πρέπει νὰ χαρῶ αὐτὰ τὰ ἀδικομάζωτα πλούτη· στοχάζομαι νὰ σοῦ δώσω ὅ,τι καὶ ἂν μοῦ ἄφησε, νὰ τὰ ψυχοδωρήσῃς εἰς τοὺς ἀδικημένους, κ' ἐγὼ νὰ πάω νὰ κλεισθῶ 'ς τὸ Μοναστῆρι· μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἠμπορῶ νὰ ἐξαγοράσω ἐκείνην τὴν βασανισμένην ψυχήν· ἔσφαλα κ' ἐγὼ ν' ἀρραβωνιασθῶ κρυφὰ ἀπὸ τὸν πατέρα μου, καὶ τώρα πλερόνω τὴν ἁμαρτίαν.

— Θεάρεστη ἡ γνώμη σου — εἶπε ὁ Χαράλαμπος — ἀλλ' ἄφησε νὰ περάσῃ ὁ χρόνος, πρὶν ἀποφασίσῃς· κ' ὕστερα γνωρίζω ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ἂν θέλῃ νὰ ἀσκητεύσῃ, πρέπει νὰ λησμονήσῃ τὸν κόσμον, καὶ σύ, παιδί μου, δύσκολα θὰ λησμονήσῃς τὸν Χαρίδημον.

— Καὶ ἂν δὲν μπορέσω νὰ τὸν λησμονήσω, θὰ πεθάνω.

Ὁ Χαράλαμπος ἔκαμε μεγάλην δύναμιν γιὰ νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυα.

— Πηγαίνω — εἶπε — νὰ διορίσω τὸ μνημόσυνο.

— Νὰ τὸ κάμῃ ἐνωρίς, ὅτι βγῇ ὁ Ἥλιος — εἶπεν ἡ γραῖα — καὶ νὰ μὴ σημάνῃ· ἐμεῖς θὰ πᾶμε

Digitized by Google

εἰς τὴν ἐκκλησίαν πρὶν φέξῃ, καὶ ὅταν καλονυκτώσῃ θὰ γυρίσωμε σπίτι.

— Θὰ γείνῃ τὸ καλήτερο — εἶπε ὁ Χαράλαμπος.

* * *

Ὁ Χαράλαμπος ἐστοχάσθη νὰ πάῃ πρῶτα νὰ πάρῃ γνώμην ἀπὸ τὸν ἐφημέριον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου ὁποῦ ἦταν καὶ πνευματικός του.

— Γνωρίζω, Χαράλαμπε, τί μὲ θέλεις – εἶπεν ὁ γέρος ἅμα τὸν εἶδε—ἀπὸ τὴν ἡμέραν ποῦ μ' ἐπροσκάλεσες καὶ ἦλθα σπίτι σου, ὅλο συλλογίζομαι μὲ ποῖον τρόπον νὰ βοηθήσω αὐταὶς ταὶς δυστυχισμέναις.

— Βάλε κ' ἐμένα, δέσποτά μου· τὸ ἠξεύρεις ὁποῦ εἶμαι πταίστης· ἐβαρυγνώμησα εἰς τὸν Θεόν. Ἡ ἁγιοσύνη σου εἶσαι παλαιός, δὲν ἔχεις ἀνάγκην νὰ σοῦ εἰπῇ ἄλλος τί θὰ κάμῃς εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν· ἀλλὰ ἔχω ἀκουστὰ ὅτι παλαιόθεν εἶχαν τὸν τρόπον νὰ ἡσυχάσουν τὸν πεθαμένον.

— Τὸ γνωρίζω· ἀλλά, ὅπως ἦλθαν τὰ πράγματα τούτην τὴν φοράν, εἶναι καὶ μεγάλη χρεία νὰ καταπραΰνωμε τὸν κόσμον.

— Καὶ ἀκόμα τὴν μητέρα τοῦ Χαρίδημου· ἄκουσα πῶς ὁ κακόμοιρος ἀπὸ τὸν καϋμόν του θὰ σηκωθῇ νὰ φύγῃ, νὰ ξενιτευθῇ γιὰ πάντοτε· κάμε, δέσποτά μου, ὅ,τι σὲ φωτίσῃ ὁ Θεός· εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν ὁ νοῦς μου δὲν δουλεύει, ὕστερα ποῦ μ' ἐπάταξε ὁ Θεός.

— Σοῦ εἶπα ὅτι εἶσαι συγχωρεμένος· ἀπὸ μεγάλον πόθον νὰ λυτρώσῃς τὴν θυγατέρα τοῦ φίλου σου, ἐλησμόνησες μιὰ στιγμὴ ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι μονόθελος, δὲν δέχεται τοῦ ἀνθρώπου ἡ γνώμη νὰ προλάβῃ τὰ σχέδιά του· πολλαὶς φοραὶς ὅ,τι μᾶς φαίνεται κακὸ καὶ ἀνάποδο, τὸ συγχωρεῖ νὰ γένῃ ἡ σοφία του, γιὰ νὰ μᾶς διορθόνῃ, καὶ ἀπὸ τὴν ὀργὴν καὶ ἀπὸ τὴν ἔχθραν νὰ φέρῃ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ὁμόνοιαν. Ἂς ἔχωμε πίστιν κ' ἐλπίδα εἰς τὸν Μεγαλοδύναμον. Τὸ σάββατο σαραντίζει ἐκεῖνος ὁ δυστυχισμένος· νὰ εὑρεθῇς ἐσὺ μὲ ταὶς δύο γυναίκαις εἰς τὴν Εὐαγγελίστραν, τὴν συνειθισμένην ὥραν.

— Ἡ γυναῖκες θέλουν νὰ γείνῃ τὸ μνημόσυνο μυστικά.

— Αὐτὰ δὲν γίνονται μυστικά· εἰπέ τους πῶς δὲν ἔχουν νὰ φοβηθοῦν τίποτε.

* * *

Ὁ ἐφημέριος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου ἦταν ἐνενηντάρης, τοῦ εἶχαν μεγάλο σέβας ὄχι μόνον εἰς τὸ χωριό του, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλα τὰ περίχωρα. Ἐπειδὴ μὲ τὸν φυσικόν του νοῦν ἐπρόβλεπε πολλὰ πράγματα πῶς θὰ συμβοῦν, τὸν ἔλεγαν προφήτην, καὶ ἀκόμη πῶς εἶχε μεγάλην χάριν πρὸς τὸν Θεόν.

Εἰς τὸ διάστημα αὐτῶν τῶν δύο ἡμερῶν ὁ γέρος ἐκάλεσε εἰς τὸ κελλί του κάμποσους ἀπὸ τοὺς κατοίκους τοῦ χωριοῦ καὶ τὴν μητέρα τοῦ Χαρίδημου, καὶ καθὼς οἱ ἄνθρωποι ἐκατέβαιναν ἀπὸ τὸ κελλὶ ὁ κόσμος τοὺς ἐρωτοῦσε τί θέλει ὁ εὐλογημένος, ἀλλὰ κανένας δὲν ἤθελε νὰ ὁμολογήσῃ τὸ μυστικό. Τὴν παρασκευὴν τὸ βράδυ ἡ ἐκκλησία τῆς Εὐαγγελίστρας ἐσήμανε νεκρικά, καὶ ὅλος ὁ κόσμος ἔμαθεν ὅτι τὸ σάββατον θὰ γείνῃ τὸ μνημόσυνο τοῦ Ἀναστασίου. Τ' ἀποταχυὰ ὁ Χαράλαμπος μὲ ταὶς δύο γυναῖκαις ἐπῆγαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν —ἦταν γεμάτη· ὁ γέρος μὲ τοὺς ἄλλους δύο ἱερεῖς τοῦ χωριοῦ ἄρχισε τὴν νεκρώσιμην ἀκολουθίαν· ὅταν ἐτελείωσαν ἡ εὐχαίς, ὁ γέρος ἔκαμε ἁγιασμόν, ἐπῆρε τὸν τίμιον σταυρὸν καὶ τὸν ἐστύλωσεν ἐπάνω εἰς τὸν τάφον τοῦ Ἀναστασίου, κ' εἶπε μεγαλοφώνως, ὥστε τὸν ἄκουσαν ὅλοι μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὸ προαῦλι.

— Τοῦτος ὁ ἁμαρτωλὸς—ὅλοι εἴμεθα ἁμαρτωλοὶ—δὲν εὑρίσκει ἀνάπαυσιν ἂν δὲν τὸν συγχωρέσετε· ἀπὸ κεῖ, ποῦ εἶναι, σᾶς παρακαλεῖ νὰ τὸν συγχωρέσετε.

Καὶ μὲ τοῦτο ἔχυσε τὸ ἁγίασμα εἰς τὸν λάκκον ὁποῦ ἔκαμε ὁ στύλος τοῦ σταυροῦ μέσα εἰς τὸ χῶμα· καθὼς ἡ γῆ ἔπιε τὸ ἁγίασμα ἔγεινε μέγας σεισμὸς ὁποῦ ἔτριξαν οἱ τοῖχοι τοῦ ἱεροῦ ναοῦ, καὶ ὅλοι μὲ τοὺς ἱερεῖς ἐφώναξαν·

— Κύριε, ἀνάπαυσον τὸν δοῦλόν σου.

Κατόπιν ὁ γέρος ἐκάλεσε σιμά του τὴν Εἰρήνην καὶ τὸν Χαρίδημον μὲ τὴν μητέρα του, ἔσμιξε τὰ χέρια τῶν δύο γαμπρῶν κ' εἶπε τῆς μητρός·

— Δόσε τὴν εὐχήν σου εἰς τοῦτα τὰ δύο ὀρφανά· τὸ θέλει ὁ Παντοδύναμος.

Ἐν Κερκύρᾳ τῇ 15 Μαρτίου 1892.

ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΟΛΥΛΑΣ

ΤΑ ΕΝ ΚΛΩΒΟΙΣ ΠΤΗΝΑ[1]

ΣΠΙΝΟΣ

(*Τσόνι κοινῶς εἴς τινα μέρη τῆς Ἑλλάδος*)

Fringilla coelebs.

Χαρακτῆρες

Ἔχει μῆκος τὸ πτηνὸν τοῦτο 16 ὑφεκατοστόμετρα, ῥάμφος κωνικὸν καὶ ὀξύ, ὑπόλευκον κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ κυανοῦν κατὰ τὸ ἔαρ μέχρι τοῦ χρόνου τῆς πτερορρυήσεως τοιοῦτο διατηρούμενον.

Ὁ ἄρρην ἔχει τὸ μέτωπον μέλαν, τὴν κορυφὴν τῆς κεφαλῆς καὶ τὸν αὐχένα κυανᾶ τεφρόχροα· τὴν ῥάχιν καστάνινον μετὰ χρώσεων πρασίνων ἐλαίας, καὶ τὴν οὐρὰν πράσινον βρύου· τὰς παρειάς, τὸν τράχηλον, τὸ στῆθος, τὸ ὑποκάτω τοῦ σώματος ὑπόμελαν ἐρυθρίζον. Τὸ χρῶμα τοῦτο πρὸς τὴν κοιλίαν καθίσταται λευκόν. Ἡ πτέρυξ διατέμνεται ὑπὸ διπλῆς λευκῆς ταινίας.

Ἡ θήλεια διαφέρει κατὰ τὸ ἀνάστημα, οὖσα μικροτέρα, καὶ κατὰ τὸ χρῶμα τοῦ αὐχένος καὶ

[1] Ἴδε σελ. 229

Digitized by Google

τῆς ῥάχεως, ὅπερ εἶναι τεφρὸν ὑπόμελαν, ἐνῷ τὸ κάτω ὑπόλευκον ἐρυθρίζον.

Ὁ Σπῖνος εὕρηται καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην πλὴν τῶν βορειοτάτων καὶ νοτιωτάτων ταύτης μερῶν.

Ἤθη καὶ ἔθιμα

Βιοῖ εἰς τὰ δάση, τὰς φυτείας καὶ τοὺς κήπους. Εὑρίσκεται εἴς τε τὰς κοιλάδας καὶ τὰ ὄρη. Καίτοι ἐν πάσῃ ὥρᾳ τοῦ ἔτους φαίνονται σπῖνοι, ἐν τούτοις πρέπει νὰ ταχθῇ μεταξὺ τῶν ἀποδημητικῶν πτηνῶν. Αἱ ἀγέλαι ἄρχονται σχηματιζόμεναι περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου, ἡ δ' ἀναχώρησις γίνεται κατ' Ὀκτώβριον καὶ διαρκεῖ μέχρι τέλους Νοεμβρίου. Τ' ἀποδημοῦντα διευθύνονται πρὸς μεσημβρίαν μέχρι τῆς νοτιοδυτικῆς ἀκτῆς τῆς Ἀφρικῆς· ἅμα ἀρχομένου τοῦ Μαρτίου τελεῖται ἡ ἐπάνοδος. Οἱ ἄρρενες καταφθάνουσιν ἀγεληδόν, καὶ τούτων ἕπονται αἱ θήλειαι μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας. Τότε ᾄδουσι τὰ εὔηχα καὶ χαρίεντα ᾄσματα αὐτῶν. Ἄρχεται ἡ ἐποχὴ τῶν ἐρώτων καὶ πάραυτα ἀναζητοῦσι κατάλληλον μέρος πρὸς τοποθέτησιν τῆς νεοττιᾶς, ἀληθοῦς ἀριστουργήματος τέχνης. Τὸ πτηνὸν στηρίζει ταύτην εἰς τὸ δένδρον διὰ ἱστῶν ἀράχνης καὶ τριχῶν. Βρύα καὶ ξυλάρια ἀποτελοῦσι τὸν σκελετόν· πτερά, πτίλα, ἶνες τριχώδεις ἀκανθῶν ἢ ἰτεῶν, τρίχες ἵππου καὶ ἐρίων τὴν ἐσωτερικὴν στρωμνήν, ἐνῷ αἱ λειχῆνες αἱ ἐκ τοῦ αὐτοῦ δένδρου ληφθεῖσαι προσδίδουσι ταύτῃ χρῶμα ὅμοιον τῷ κλάδῳ ἐφ' οὗ στηρίζεται καὶ οὕτω δὲν διακρίνεται εὐκόλως. Ἡ θήλεια συνήθως τίκτει δίς, ἑκάστοτε ἀνὰ δύο μέχρι πέντε ᾠά, χρώματος τεφροῦ κυανίζοντος, μετὰ ὑπομελάνων στιγμάτων. Ἡ ἐπῴασις διαρκεῖ δέκα πέντε ἡμέρας. Ὁ ἄρρην ἀντικαθιστᾷ τὴν ἐπῳάζουσαν κατὰ τὰς στιγμὰς καθ' ἃς αὕτη ἀναζητεῖ τὴν τροφὴν αὐτῆς, τὸν λοιπὸν χρόνον διέρχεται ᾄδων. Οἱ γονεῖς ἀνατρέφουσι τοὺς νεοσσοὺς αὐτῶν δι' ἐντόμων. Ὁ σπῖνος καίτοι δείκνυται πλήρης φροντίδων διὰ τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ καὶ συγκινεῖται ἐπὶ τῷ ἐλαχίστῳ κινδύνῳ, ἐν τούτοις παύει νὰ φροντίζῃ περὶ τῶν νεοσσῶν του ἅμα ἅπαξ οὗτοι ἀφῃρέθησαν ἐκ τῆς νεοττιᾶς αὐτοῦ.

Ὅταν ἄλλα ζεύγη ἐγκαθίστανται ἐν τῇ γειτονίᾳ, οἱ ἄρρενες εὑρίσκονται ἐν διαρκεῖ διαμάχῃ· μετ' ὀλίγον τῆς ζηλοτυπίας ἀναμιγνυομένης, ἡ πάλη, ἡ ἐν ἀρχῇ εἰρηνική, καταλήγει δι' ἀληθοῦς μάχης, καθ' ἑκάστην ἐπαναλαμβανομένης· οὕτως ὁ σπῖνος τὴν ὥραν τῶν ἐρώτων διέρχεται διαρκῶς μαχόμενος.

Ἡ ζωηρότης του εἶναι παροιμιώδης· ἐξαιρέσει μιᾶς ἢ δύο ὡρῶν ἀναπαύσεως ἐν ταῖς θερμαῖς ἡμέραις, τὸ λοιπὸν τοῦ χρόνου εὑρίσκεται ἐν διαρκεῖ κινήσει. Πάντοτε βαδίζει ἀναζητῶν τι.

Τὸ ᾆσμα τοῦ σπίνου εἶναι πλῆρες ζωῆς· ἕκαστον ἔτος προτοῦ ἐπαναλάβῃ τοῦτο, δοκιμάζει τὴν φωνήν του, ὡς ἂν ἔχῃ λησμονήσῃ τὸ ᾆσμά του. Πλὴν τοῦ συνήθους ᾄσματός του, ἐν τῇ ὥρᾳ τῶν ἐρώτων, ᾄδει καὶ ὅλως ἰδιαιτέρως. Τότε λέγουσιν ὅτι *πηπίζει*. Ἅπαντες οἱ σπῖνοι δὲν ἔχουσιν εἰς τὴν φωνήν των τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν τῶν φράσεων καὶ στροφῶν. Διατί δὲ τοῦτο ; Ὀφείλεται εἰς παραλλαγὴν ἢ εἰς ἀτελῆ ἀνατροφήν ; Ἄγνωστον.

Παρατηρηταὶ ἐβεβαίωσαν ὅτι ἐν καιρῷ βροχῆς ἡ φωνὴ ἔχει λαρυγγισμοὺς ἰδιαιτέρους. Κατὰ τὰς ὁμιχλώδεις ἡμέρας ᾄδει ἰσχυρότερον. Ἐκ τούτου ἴσως καὶ ἡ βάρβαρος συνήθεια νὰ ἐξορύττωσι τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, ὅπως οὕτω ἐν διαρκεῖ σκοτίᾳ ᾄδωσιν ἐντατικώτερον.

Τὸ σκληρὸν τοῦτο ἔθιμον διατηρεῖται ἔτι καὶ νῦν ἐν τῇ βορείῳ Γαλλίᾳ καὶ τῇ Βελγικῇ, ἐν ᾗ τελοῦνται καὶ ἀγῶνες ᾄσματος σπίνων. Κερδίζει ὁ σπῖνος ὅστις ἐν ὡρισμένῳ χρόνῳ ἀπέδωκε πλειοτέρας στροφάς.

Θήρα

Διὰ καλῶν κρακτῶν προκαλοῦνται οἱ σπῖνοι ἐκ τοῦ ἀέρος ἀπὸ τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου μέχρι τοῦ Νοεμβρίου. Κατὰ τὴν ὥραν τῶν ἐρώτων ἐπωφελοῦνται τῆς ζηλοτυπίας τῆς μεταξὺ τῶν ἀρρένων. Οὕτω προσέρχονται εἰς πάντα ἄρρενα διακρινόμενον διὰ τοῦ ᾄσματός του.

Αἰχμαλωσία

Ὁ σπῖνος εἶναι ἐκ τῶν πτηνῶν τῶν συνήθως ἀνατρεφομένων ἐν κλωβοῖς. Ἡ ζωηρότης του καὶ ἡ δροσερότης τῆς φωνῆς καθιστῶσι τοῦτον περιζήτητον. Συλλαμβανόμενος νεαρὸς εἶναι δυνατὸν ν' ἀνατραφῇ. Τιθέμενος πλησίον καναρινίου ἢ ἀηδόνος εὐκόλως μανθάνει νὰ μιμῆται μέρος τῆς φωνῆς αὐτῶν. Ἐὰν θέλωμεν νὰ μάθῃ ταχέως, πρέπει νὰ τηρῶμεν αὐτὸν εἴς τι σκοτεινὸν μέρος τῆς οἰκίας. Διὰ τῆς μεθόδου ταύτης καὶ οἱ συλληφθέντες ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας κατορθοῦσι νὰ λησμονῶσι τὸ ᾆσμα των καὶ μάθωσί τι καλλίτερον. Ἐν τῷ κλωβῷ, προσβάλλει τοὺς ἐν δουλείᾳ συντρόφους αὐτοῦ, κυρίως ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς συζεύξεως. Καταδιώκει αὐτοὺς καὶ τοῖς ἀφαιρεῖ πτερά.

Πρὸς πρόληψιν τούτου, ἀπομονοῦσιν αὐτὸν μέχρι τῆς πτερορρυήσεως. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον παύει προσβάλλων.

Τροφή

Εἰς τοὺς κόκκους λίνου, βρώμης, ἀκάνθης, ἐλαιοκράμβης, θρίδακος, συνήθους αὐτῷ τροφῆς, πρέπει νὰ προσθέτῃ τις καὶ τινας σκώληκας ἀλεύρου, ᾠὰ μύρμηκος, χλωρὰν τροφὴν κυρίως θρίδακα. Ἀγαπᾷ τοὺς κόκκους τῆς καννάβιος, πρέπει ὅμως νὰ δίδωνται αὐτῷ μετὰ φειδωλίας διότι ἡ κατάχρησις καθιστᾷ αὐτοὺς τυφλούς.

Οἱ νεοσσοὶ ἀνατρέφονται διὰ κόκκων ἐλαιοκράμβης ἀναμεμιγμένων μετὰ βεβρασμένου γάλακτος. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἀσθενοῦσι κατὰ τὴν ὥραν τῆς πρώτης πτερορρυήσεως.

Ν. Χ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

Digitized by Google

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ [1]

Ι΄. — Νῆστις.

Δὲν εἶναι τὰ πέντ' ἔξη χρόνια τοῦ Σκολειοῦ νὰ τὰ πάρῃ κανεὶς μέρα μέρα καὶ νὰ τὰ ἱστορῇ. Καὶ ποιὰ χρόνια εἶναι γιὰ τέτοια τιμὴ καὶ δόξα. Ἡ ἱστορία κοιμᾶται κι αὐτὴ κάποτε σὰν τὸν Ὅμηρο. Πρέπει νὰ τὴ βρίσκουμε σὰν εἶναι ξυπνή, καὶ νὰ τὴ ζωγραφοῦμε. Ἂς ρίχτουμε λοιπὸ ματιὲς ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ. Ἔχουμε μακρινὸ δρόμο νὰ πάρουμε, καὶ δὲ μᾶς μένει καιρός.

Παράξενο νὰ μὴν καλοθυμοῦμαι τὴν πρώτη ἀντάμωσή μου μὲ τὴν Ἑλένη στὸ Σκολειὸ μέσα; Μὰ ἕνα πρᾶμα τὄχω καθάριο στὸ νοῦ μου, τὰ μεγάλα καὶ γαλανὰ μάτια ποῦ μὲ κοιτάζανε σὰ γύρευα κάποτες νὰ πῶ ἕνα μάθημα ποῦ δὲν καλοήξερα, ἢ ν' ἀποκριθῶ σὲ μιὰ ἐρώτηση ποῦ δὲν ἔννοιωσα. Μ' ἔβλεπε στὸ πρόσωπο μὲ λύπη καὶ πονεσιά. Δὲν ἦρθε ποτὲς κοντά μου νὰ πῇ πῶς μὲ συμπαθεῖ, δὲν ἦρθε νὰ μὲ πάρῃ ἀπὸ τὸ χέρι καὶ νὰ περπατήσῃ μαζί μου πηγαίνοντας σπίτι, δὲν ἔσκυβε νὰ μοῦ κρυφομιλήσῃ καὶ νὰ πῇ ἕνα χωρατὸ γιὰ παρηγοριά· εἴτανε φρόνιμη πάντα μαζί μου, εἴταν ἀμίλητη, τὰ βούλλωνε τὰ κοραλλένια τὰ χείλη της. Τὸ πολὺ νὰ χαμογελάσῃ σὰ μ' ἔβλεπε. Ὅσο γιὰ μένα, μήτε ἕνα χαμόγελο δὲν μποροῦσα νὰ τῆς χαρίσω. Ἀπὸ μακριὰ τῆς ἔδινα ὅλη μου τὴν ἀγάπη, ἀπὸ κοντὰ ὅλη μου τὴ ντροπή.

Θυμοῦμαι μιὰ ἀπὸ τὶς πρῶτες φορὲς ποῦ στεκούμουνα φταιξιάρης μπροστὰ στὸ δάσκαλο. Μασοῦσα τὰ λόγια μου τρέμοντας. Δὲν τὄξερα πάλι τὸ μάθημά μου! Σκύβει τότες ἡ Ἀννοῦλα, βαθειὰ στὴν κώχη, καὶ μουρμουρίζει κάτι τῆς Ἑλένης μέσα στ' αὐτί. Τὄξερα τί τῆς ἔλεγε ἡ Ἀννοῦλα. Τῆς ἔλεγε πῶς τὸ γνώριζα τὸ μάθημά μου, τὸ μελετοῦσα ἀπὸ τὰ χαράματα, μὰ τἄχασα πάλι, γιατὶ δὲν μποροῦσα νὰ βαστάξω τὶς ἀγριεμένες ματιὲς τοῦ δασκάλου, καὶ μ' ἔβλεπε τὸ τρυφερόκαρδο ἀγγελοῦδι, καὶ μὲ λυπότανε.

— Νῆστις, νῆστις, φώναξε ὁ δάσκαλος θυμωμένα.

Καὶ τραβήχτηκα πρὸς τὸν τοῖχο μὲ μάτια χαμηλωμένα. Τέλειωσε ἡ παράδοση, μπῆκαν τὰ παιδιὰ στὴν ἀράδα, περπατήσανε μὲ «βῆμα» τραγουδῶντας τὸ δασκαλήσιο τραγοῦδι τους, σταθήκανε μπρὸς στὴν «ἕδρα», εἶπε μιὰ προσευχὴ ὁ πρωτόσκολος, εἶπε μιὰ ἄλλη ὁ δάσκαλος, φώναξαν «ἀμὴν» τὰ παιδιά, ξεχωρίστηκαν ὅλα σὲ τρεῖς «λόχους», ἔβγαινε κάθε «λόχος» καὶ πήγαινε πρὸς τὸ μαχαλᾶ του, πῆγε κι ὁ δάσκαλος νὰ δῇ τὸ φαεῖ του, καὶ γὼ ἔμενα ἀκκουμπισμένος στὸν τοῖχο μὲ μάτια κλαμένα, ποῦ εἴμουνα φταιξιάρης, ποῦ δὲν ἤξερα τὸ μάθημά μου, ποῦ ἔμενα νηστικός.

Μὲ τρώγανε θλιβεροὶ στοχασμοί. Εἴμουν ἀνωφέλητος γιὰ τὸν κόσμο. Εἴμουνα γιὰ κρεμάλα. Εἴχανε δίκαιο νὰ μὲ βλέπουν καὶ νὰ γελοῦν τὰ παιδιά. Ἂν εἶχα γνώση καὶ γίνουμουν ἕνα μαζί τους, ἂν ἔρριχτα καὶ γὼ πέτρες στὰ σταμνιὰ τῶν γρηῶν ποῦ κουβαλοῦσαν ἀπὸ τὸ πηγάδι νερό, δὲ θὰ μὲ περιγελοῦσαν τώρα τἄλλα παιδιά. Ἂν ἤξερα πάλι τὸ μάθημά μου, ἴσως θὰ μὲ καλόπιαναν. Μὰ τώρα ποῦ δὲν εἴμουνα μήτε τοῦ δασκάλου φίλος μήτε δικός τους, ποῦ ὕστερ' ἀπὸ τόσον καιρὸ Σκολειὸ καταντοῦσα σ' αὐτὴ τὴν ταπείνωση, τί ἐλπίδα μοῦ ἔμενε πιά! Δίκιο εἶχε νὰ μὲ λέῃ ὁ δάσκαλος κνώδαλο. Δίκιο εἶχαν τὰ παιδιὰ νὰ μὲ λὲν κοριτσάκι. Δίκιο ἔχει κ' ἡ Ἑλένη ποῦ δὲ μοῦ μιλᾶ. Τοῦ κάκου, δὲν εἶμαι ἄνθρωπος! Κάνω νὰ δῶ στὰ μάτια τὸ δάσκαλο, καὶ βουβαίνουμαι. Πάω νὰ παίξω μὲ τὰ παιδιά, καὶ φεύγω πίσω. Καὶ σὰν ἔρχουμαι σπίτι, καὶ παραπονοῦμαι τῆς μάνας, ἡ καημένη δὲν μπορεῖ νὰ καταλάβῃ γιατὶ δὲν προδεύω, γιατί δὲν μ' ἀγαποῦν ὅλοι καθὼς ἐκείνη! Δὲν τὸ ξέρει πῶς εἶμαι ἀνωφέλητος. Νά, σήμερα πάλι μοῦ τὸ εἶπε ὁ δάσκαλος, πῶς κοιμοῦμαι. Αὐτὸς ποῦ ἔχει νὰ κάνῃ μὲ τόσα παιδιά, κάτι ξέρει. Τοῦ κάκου, δὲν εἶμαι γιὰ Σκολειό, δὲν εἶμαι γιὰ κόσμο. Νὰ πεθάνω, νὰ πνιγῶ, νὰ πάρω τὰ μάτια μου καὶ νὰ φύγω, νὰ μὴ μὲ δῇ πιὰ κανένας.

Κι ἄξαφνα πέφτει μπροστά μου κάτι τυλιγμένο μέσα σ' ἕνα χαρτί, καὶ μοῦ σταματᾶ τὶς τρομερὲς αὐτὲς συλλογές.

Εἴτανε δυὸ τρία φταζυμήτικα παξιμάδια. Γύρισα νὰ δῶ ποῦθε πέσανε. Δὲν εἶδα τίποτε. Ἀπὸ κείνη πρέπει νὰ εἶναι, εἶπα. Ὄχι, δὲν τ' ἀξίζω, δὲ θὰ τὰ φάγω. Λάθος ἔχει ποῦ μὲ πονεῖ. Ἂς ρωτήσῃ τὸ δάσκαλο.

Δὲν τάφαγα τὰ παξιμαδάκια. Τὰ πῆρα καὶ τἄρριξα ἀπὸ μιὰ τρύπα μὲς τὸ κατώγι. Κι ἅμα τἄρριξα, συλλογίστηκα τί πῆγα κ' ἔκαμα! Τί τέρας εἴμουνα! Νὰ τοῦ δασκάλου τὰ λόγια! Ξερό, ἀπελέκητο ξύλο! Κι ἄρχισα πάλι νὰ κλαίγω.

ΙΑ΄. — Σκουλαρίκι νὰ τὸ κρεμάσουν.

Δὲν ξέρω πόσα χρόνια καὶ πόσοι μῆνες πέρασαν ἀπὸ τὴ μέρα ποῦ μὲ πῆρε ἡ μάνα μου στὸ Σκολειό. Πρέπει νὰ εἴμουν ὡς δώδεκα χρονῶ τώρα. Πρέπει νὰ κόντευε χρόνος ποῦ δὲν ἤρχουνταν πιὰ μήτε ἡ Ἑλένη μήτε ἡ Ἀννοῦλα. Δὲν τὴν ἔβλεπα πιὰ τώρα καθεμέρα τὴν Ἑλένη. Δὲν τὴν ἄκουγα τὴν τρεμουλιαστὴ φωνή της σὰν ἔλεγε τὸ μάθημά της στὴν τάξη τῶν κοριτσιῶν. Δὲν τὴν εἶχα πιὰ ἀντικρύ μου νὰ μὲ περεχᾶ μὲ τὸ φῶς της. Εἴταν

---

[1] Ἴδε σελ. 269

κλεισμένη στὸ σπίτι της τώρα, καὶ δὲν τὴ συχνόβλεπε μήτε ἡ Ἀννοῦλα.

Ὄχι, τὴν ἔβλεπα μέσα στὸ νοῦ μου, καὶ τὴν εἶχα πάντα μὲς τὴν καρδιά μου. Τὰ γλυκὰ μάτια της φεγγοβολοῦσαν ἀντικρύ μου σὰ μ' ἔτρωγαν τὰ βάσανα τοῦ Σκολειοῦ, μεγαλήτερα βάσανα τώρα. Πήγαινα νὰ ποτίσω τὸ περιβόλι τὸ βράδυ, καὶ τὴν ἔβλεπα νὰ τρέχῃ ἀνάμεσα στὰ λουλούδια, σὰ μιὰ Νεράϊδα. Πήγαινα νὰ παίξω μὲ τὰ παιδιά, καὶ παραφύλαγε νὰ μὲ τραβήξῃ, νὰ μὲ πάρῃ μαζί της. Πήγαινα νὰ κοιμηθῶ, καὶ τὴν ἔβλεπα στὸν ὕπνο μου. Ξυπνοῦσα, καὶ πάλι τὴν ἔβλεπα· τῆς μιλοῦσα, τῆς ἔλεγα χίλια τρυφερὰ λόγια· λόγια ποῦ ἐκείνη μήτε τἄκουσε μήτε τὰ ὀνειρεύτηκε. Μὲ γλυκόβλεπε καὶ μὲ γλυκοχάδευε χωρὶς νὰ τὸ ξέρῃ.

Εἶταν τώρα διακοπές, καλοκαῖρι, Κεριακὴ βράδυ, χαρὰ Θεοῦ. Ὁ ἥλιος ἔγερνε καὶ περεχοῦσε τ' ἀψηλοχτισμένο χωριὸ μὲ μιὰ χρυσοκόκκινη ἀναλαμπή. Ἡ θάλασσα κοιμούτανε σὰ νὰ τὴ μέθησε τὸ γλυκὸ καλοκαῖρι. Τὰ πουλιὰ κελαϊδούσανε στὰ περιβόλια, καὶ μάλλωναν ἀνάμεσά τους, ποιὸ νὰ πρωτοπάρῃ τὸ καλλίτερο κλωνὶ γιὰ κρεβάτι του. Οἱ λυγερὲς φωνὲς καὶ τὰ γέλοια τῆς γειτονιᾶς ἀντιλαλούσανε στὸν ἀγέρα σὰν πανηγύρι, οἱ ναῦτες τραγουδοῦσαν κάτω στὴ σκάλα, ὅλος ὁ κόσμος εἴτανε χαρὰ καὶ γλέντι.

Εἶπα τῆς μακαρίτισσας, ἂς πάρουμε τὴν Ἀννοῦλα κι ἂς πᾶμε ὄξω καὶ μεῖς. Νὰ δοῦμε τὴ θάλασσα· νὰ ρίξουμε δυὸ πέτρες μὲς τὸ γιαλό· νὰ κοιτάξουμε τὰ βουνά, καὶ νὰ πάρουμε μιὰ καθάρια ἀναπνοή. Ἔβαλε λοιπὸν τὸ σκοῦρο σάλι της καὶ βγήκαμε. Στὸ δρόμο ἀνταμώνουμε τὸ γέρο Βασίλη. Καὶ καλὰ νὰ γυρίσουμε πίσω· νὰ βγοῦμε· νὰ πᾶμε σπίτι· κάτι κρυφομίλησε τῆς μάνας μου, καὶ γυρίσαμε· κάτι μισοάκουσα γιὰ μιὰ καινούρια βαρκιὰ ποῦ μᾶς ἦρθε πάλι.

— «Αἴ, στὴν ὑγειά σου, μοῦ κάνει ὁ γέρος, πίνοντας τὴ μαστίχα του, καὶ νἄχουμε τὴν εὐχὴ τῆς Λενιῶς σου. Δὲν τὰ μάθετε; τὴν τάξανε τὴν Ἑλένη τους. Εἶδε, λέει, ἡ Καλαφάταινα ἐψὲς ἕνα ὄνειρο, καὶ πῆγε ὁ Ἅγιος τοῦ Μοναστηριοῦ καὶ τῆς εἶπε. «Ἐγὼ ποῦ γλύτωσα τὸ κορίτσι σου, ἐγὼ πρέπει νὰ τὸ πάρω τώρα καὶ νὰ τὸ κάμω δικό μου». Κι ἀπὸ τὴν ὥρα ποῦ ξύπνησε ἡ Καλαφάταινα, μ' αὐτὸ τὄνειρο ἔχει νὰ κάνῃ. Καὶ τὸ πῆραν ἀπόφαση νὰ τὴ στείλουνε μιὰ ὥρ' ἀρχήτερα, μὴν τύχῃ καὶ ξανάρθῃ ὁ ἅγιος στὸν ὕπνο τῆς Καλαφάταινας, καὶ τῆς κάμῃ κανένα κακό».

Μ' ἀποσβόλωσαν τὰ λόγια τοῦ γέρου. Ἄνοιξε ἡ γῆς καὶ μὲ κατάπιε. Ἔπεφτα σ' ἕνα ἀτελείωτο βάθος. Γύριζαν οἱ τοῖχοι, γύριζε ὅλος ὁ κόσμος. Δὲν μποροῦσε νὰ βασταχτῇ πιὰ ὁ κόσμος δίχως ἐκείνη. Θὰ χαλάσῃ ὁ κόσμος, θὰ γείνῃ κόλαση τὸ χωριό, θὰ ρημάξῃ τὸ σπίτι μας, θὰ μπῇ ὁ μαῦρος ὁ πόνος μὲς τὴν καρδιά μου καὶ θὰ τὴν κάμῃ δική του. Φεύγει, φεύγει πιὰ ἡ παρηγοριά μου, φεύγει ἡ δύναμη ποῦ μὲ διαφέντευε μέσα στὸν κόσμο, ποῦ μὲ γέμιζε θάρρος κ' ἐλπίδα. Ποιὸς ἀθώρητος ἄγγελος θἄρχεται τώρα κοντά μου νὰ μὲ γλυτώνῃ ἀπὸ ἀμέτρητους πειρασμούς, νὰ μὲ παίρνῃ ἀπὸ τοὺς συντρόφους μου καὶ νὰ μὲ φέρνῃ στὸ σπίτι μου. Κανένας, κανένας πιὰ τώρα παρὰ ἡ μάνα μου, καὶ κείνη δὲν τὰ ξέρει τώρα τὰ βάσανά μου! Δὲν ξέρει καθετὶς ποῦ βλέπω καὶ ποῦ ἀκούγω. Τὴν ἔκαμε ξένη τὴ μάνα μου τὸ Σκολειό! Μιὰ Ἑλένη μοῦ ἔμενε, καὶ μοῦ τὴν πῆραν καὶ πᾶνε!

Ποῦ νὰ τὸ φαντασθῇ ὁ καημένος ὁ γέρος πῶς ἄνοιξε μπροστά μου ἕνα τέτοιον γκρεμνό! Χωράτευε μὲ τὴν παιδιακήσια ἀγάπη μου, καὶ δὲν τὄξερε πῶς μοῦ σπάραζε τὰ σηκότια. Κανένας δὲν τὄξερε. Ὅλοι τὴν ἔπαιρναν γιὰ παιχνίδια, τὴ βαθειὰ καὶ τρυφερὴ ἐκείνη ἀγάπη!

Ἔκαμαν τὸ σταυρό τους σὰν τἄκουσαν, κ' ἡ μάνα μου κ' ἡ Ἀννοῦλα. Ἔκαμαν τὸ σταυρό τους καὶ σύχασαν. Ἅμα εἶταν ἅγιος στὴ μέση, κανενὸς δὲν ἔπεφτε λόγος.

Ἔκαμε πολλὰ καλὰ στὸν τόπο ἐκεῖνος ὁ ἅγιος. Τοῦ ἄξιζε ποῦ ἅγιασε. Εἶταν ἐνάρετος καὶ θεοφοβούμενος, ἔχτισε καὶ δυὸ μοναστήρια, ἕν' ἀντρίκιο κ' ἕνα γυναικήσιο. Τὰ καλοπροίκισε κιόλας. Τόνε λάτρευαν οἱ καλογέροι τὸν Ἅγιο τους. Τί παράξενο! Ὁ κόσμος χαλνοῦσε τριγύρω τους κι αὐτοὶ καλοζούσανε. Δούλευαν ὅμως, εἶναι ἀλήθεια. Δούλευαν στὰ χωράφια τους, καὶ καλογέροι καὶ καλόγρηες.

Ἔγεινε μεγάλο κακὸ μιὰ φορὰ μὲ τὴ σερμαγιά τους. Τὰ χωριὰ γύρω σηκώθηκαν κ' εἶπαν πῶς ὁ Ἅγιος στὴ διαθήκη του ἄφησε χρήματα καὶ γιὰ Σκολειὸ καὶ δασκάλους. Μὰ οἱ καλογέροι στάθηκαν ἕνας ἕνας καὶ πολεμήσανε σὰ σκυλιὰ γιὰ τὸ εἶναι τους. Κ' ἔτσι ἔμειναν τὰ χωριὰ στὴ Σκύλλα, καὶ δὲν πήγανε στὴ Χάρυβδη.

Μὲ κείνη τὴν ἀγγελικὴ συντροφιὰ πήγαινε νὰ σμιχτῇ ἡ Ἑλένη, τὴν ὥρα ποῦ ἄρχιζε νὰ ζωντανεύῃ τὸ αἷμα στὰ στήθια της μέσα. Κανένας δὲν ἄνοιξε τὸ στόμα του νὰ πῇ πῶς εἴτανε σκληρόκαρδος ὁ Ἅγιος ἐκεῖνος, σκληρόκαρδος κι ἀχόρταγος, σὰ νὰ μὴν ἔφαγε τόσες κοπέλλες! Κανένας, παρὰ ἐγὼ μοναχός, ποῦ τὸ κρυφομίλησα βαθειὰ τῆς καρδιᾶς μου.

Σιγὰ σιγὰ ξανάρχισαν πάλι τὴν ὁμιλία. Μιλοῦσαν κ' οἱ τρεῖς τους σὰ νἄγεινε κανένας ἀρραβῶνας. Ἡ Ἀννοῦλα, γεννημένη σουσουράδα, μπαινόβγαινε κι ὅλο ἔλεγε. Δὲν πήγαινε παρακάτω κι ὁ γέρος. Ὅλα τὰ καλὰ τῆς Λενιῶς ἱστορήθηκαν, ὅλες οἱ μορφιές της, ὅλα τὰ παλιὰ πάθια της.

Δὲν μποροῦσα πιὰ νὰ βαστάξω. Σηκώθηκα καὶ πῆγα στὴν αὐλή. Ἄνοιξα τὴ θύρα, πῆρα τὰ

Digitized by Google

μάτια μου, κ' ἔφυγα. Ποῦ πήγαινα δὲν ἤξερα. Ὁ δρόμος μ' ἔβγαλε ἀπάνω στὸν Ἀνεμόμυλο. Ἀνέβηκα τὸ βουναράκι, κάθησα στὸ πλάγι τοῦ μισογκρεμνισμένου μύλου, κ' ἔβλεπα ἀντικρύ μου. Ἔβλεπα τὴν ἀτέλειωτη θάλασσα, μίλια καὶ μίλια μακρυά, κι ὁ κόσμος δὲ μὲ χωροῦσε ! Ἄκουγα τὰ κύματα ποῦ χτυπούσανε μέσα στὶς σπηλιὲς ἀποκάτω καὶ θαρροῦσα πῶς ἀνεστέναζαν. Ἔβλεπα τοὺς βράχους ξεροὺς μπροστά μου, καὶ μοῦ φαίνουνταν παράξενο, πῶς δὲ μιλοῦσαν, πῶς δὲ ράγιζαν, ποῦ ἔφευγε ἡ Ἑλένη γιὰ πάντα ! Περνοῦσαν οἱ βάρκες νὰ πᾶνε στὸ περιφάνι, καὶ δὲν καταλάβαινα πῶς μποροῦσε ὁ ἔρημος ὁ ψαρᾶς νάχῃ τὸ νοῦ του στὸ ψάρεμα, πῶς ἔφευγε ἡ Ἑλένη ! Πῶς δὲν ἔπεφτε κι ὁ ἥλιος μιὰ καὶ καλὴ μὲς τὴ θάλασσα, νὰ πνιγῇ καὶ νὰ χαθῇ, μόνο κατέβαινε ἔτσι σιγανὰ σιγανά, σὰ νὰ μὴν ἔφευγε ἡ Ἑλένη !

Ἄξαφνα ἀκούγω ἕνα βαρὺ κρότο, σὰ νὰ πήδηξε κάποιος ἀπὸ ψηλά. Γυρίζω, καὶ βλέπω ἕνα «λεγάμενο» στρωμένο καταγῆς. Πρέπει νὰ παραπάτησε πηδῶντας ἀπ' ἕνα βράχο. Λίγο παρακεῖθε βλέπω ἄλλον ἕναν κ' ἔτρεχε καταπάνω μου μὲ μιὰ ἄγρια χαρὰ στὰ μάτια του. Ἕνας τρομερὸς στοχασμὸς πέρασε ἀπὸ τὸ νοῦ μου σὰν ἀστραπή, καὶ μὲ κλόνισε σὰ σεισμός. Καθὼς ποῦ τὸ λέγω, βρέθηκα ὁλόρθιος, πηδηχτός, πεταχτός, ζορκάδι μοναχό. Πηδοῦσα τοὺς βράχους σὰ νὰ εἶταν κατρακυλιστά. Μιὰ φορὰ δὲ γύρισα νὰ δῶ ἀπὸ πίσω μου. Σὲ δυὸ στιγμὲς βρέθηκα στὸ χωριό. Ἄλλη μιὰ στιγμὴ καὶ χωνούμουνα μέσα στὴν αὐλή μας. Φωνὴ δὲν εἶχα σὰν μπῆκα. Ἀνέβηκα ἴσια πάνω. Ξαπλώθηκα, καὶ πολεμοῦσα νὰ συνεφέρω. Ἡ καρδιά μου χτυποῦσε κ' ἡ ἀναπνοή μου μπαινόβγαινε μὲ μιὰ ὁρμὴ ποῦ δὲν εἶχε συμμαζεμό. Τὸν ἔβλεπα ἀκόμα τὸ φίλο μὲ τἄγρια μάτια. Ὡς καὶ τώρα τὸν βλέπω !

Δὲν ξέρω πόση ὥρα κοίτουμουν ἔτσι. Δὲν ξέρω τί συλλογιούμουν. Ἕνα πρᾶμα θυμοῦμαι, ποῦ ἀπεφάσισα νὰ μὴν τοὺς πῶ τίποτε τοὺς δικούς μου. Θὰ τρομάξουν, εἶπα, καὶ θὰ μὲ τάξουν ἴσως καὶ μένα καλόγερο ! Ὄχι, ὄχι ! Ἐγὼ θὰ ζήσω στὸν κόσμο, θὰ μεγαλώσω στὸν κόσμο, καὶ μέσα στὸν κόσμο θὰ τοὺς πλερώσω τοὺς φίλους..... Σκουλαρίκι νὰ τὸ κρεμάσουν ! [Ἕπεται συνέχεια]

ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ

Κληρονομικὰ ἐλαττώματα

Παρετηρήθη, ὅτι τινὰ τῶν πνευματωδῶν ποτῶν, μεθύσκουσιν ἐνίους εἰς μέγαν βαθμόν, ἐνῷ ἄλλα ποτὰ περιέχοντα ἴσην ποσότητα οἰνοπνεύματος οὐδόλως βλάπτουσιν αὐτούς.

Οὕτω τις, ὃν ῥῶμι, ἀρὰκ κτλ. δὲν ἔβλαπτον ποσῶς, ἐνῷ μὲ ποτήριον ρακῆς ἐμεθύσκετο τελείως, ἐξήγει μόνος τὴν ἀδυναμίαν του ταύτην ἐκθέτων ὅτι ὁ πατήρ του ὑπῆρξε ρακοπότης.

Δύο υἱοὶ ἀνδρός, ὅστις εὑρίσκετο εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν, νὰ δύναται νὰ πίνῃ καθ' ὅλην του τὴν ζωὴν καμπανίτην, κατελαμβάνοντο εὐθὺς ὑπὸ φρενιτιάσεως ὁσάκις ἐγεύοντο τὸ ποτὸν τοῦτο, ἐνῷ πᾶς ἄλλος οἶνος οὐδὲ κατὰ προσέγγισιν εἶχε τοιαύτην ἐνέργειαν. Ἐκτὸς τούτου παρετηρήθη ὅτι ἄνθρωπος πίνων μετρίως ποτόν τι ἐμεθύσκετο πρὸς μεγάλην του ἔκπληξιν, πολὺ εὐκολώτερον ἕνεκα ἀλλαγῆς ποτοῦ καὶ εὗρε ὡς αἰτίαν, ὅτι ἔκλινε κληρονομικῶς πρὸς τὸ νέον ποτόν.

Τοιοῦτον συνέβη πρὸ μικροῦ ἐν Λονδίνῳ καὶ εἰς ἱερέα τινά, ὅστις ἐπὶ 20 ἔτη ἐσυνείθιζε νὰ πίνῃ οἶνον κατὰ τὸ γεῦμά του· εἰς τοῦτον ἔδωκάν ποτε, ὅτε εἶχε πολὺ καταβληθῇ, νὰ πίῃ ὀλίγον θερμὸν ῥῶμι πρὸς ἐνδυνάμωσιν, καὶ ἀμέσως ἐμεθύσθη ὁλοτελῶς. Ἀφοῦ συνῆλθε, διηγήθη ὅτι ὁ πατήρ του ἦτο ῥωμιοπότης.

Οἰνοπότης τις ἔλεγεν ὅτι τὸν ἔβλαπτε τὸ μηλόρρακον (Cider-Brandy) καὶ ὅτι ἐκ τούτου ἐμεθύσκετο πολὺ εὐκολώτερον παρὰ ἐκ τῶν ἄλλων πνευματωδῶν ποτῶν. Ὁ πατήρ του ἔπινεν εὐχαρίστως τὸ ποτὸν τοῦτο.

Εἶνε ἀποδεδειγμένον ὅτι τέκνα μεθύσων ἢ κλίνουσι πρὸς τὸ ὡρισμένον ποτὸν τοῦ πατρός των — ἀλλὰ μεθύσκουσι πολὺ εὐκολώτερον ἐξ αὐτοῦ παρὰ ἐξ ἄλλων ποτῶν — ἢ ἀποστρέφονται αὐτὸ ἐντελῶς.

Σπανία περίπτωσις σεληνιασμοῦ

ἐξήγειρεν ἐν Λίβαου τῆς Σιλεσίας τὴν προσοχὴν τῶν ἰατρικῶν κύκλων. Καίτοι παρεχωρήθη ἰδιαίτερον δωμάτιον εἰς τὸν 15ετῆ, ἄλλως σωματικῶς ὑγιᾶ νέον, ὅστις προσελήφθη πρὸς ἐξέτασιν ἐν τῷ νοσοκομείῳ, καὶ ὅστις ἕνεκα τῶν νυκτερινῶν αὐτοῦ περιπάτων ἐπὶ τῶν στεγῶν εἶχεν ἀποβληθῇ ἐκ τῆς ἐν Σάλτσβρουν σχολῆς, καίτοι πρὸς τούτοις τὸ δωμάτιον τοῦτο εὑρίσκετο ἐν ἐναντίᾳ διευθύνσει τῆς σεληνιακῆς πορείας, ἡ ἐνέργεια τῆς σελήνης ἐπὶ τοῦ νέου ἐξηκολούθει εἰς τὸν αὐτὸν βαθμόν. Μόλις ἡ σελήνη ὑψωθῇ ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος, ἐγείρεται ὁ σεληνιαζόμενος τῆς κλίνης του καὶ διευθύνεται προσεκτικῶς πρὸς τὸ κάπως ὑψηλὰ κείμενον παράθυρον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου δι' ἑνὸς πηδήματος ἀναρριχᾶται καὶ τὸ ὁποῖον ἔπειτα ἀνοίγει. Ἀλλ' ἐπειδὴ σιδηροῦν κιγκλίδωμα ἐμποδίζει αὐτὸν νὰ ἐξέλθῃ, ἐπανέρχεται πρὸς τὴν θύραν καὶ διὰ τοῦ διαδρόμου διευθύνεται πρὸς τὴν διὰ κλειδίου κεκλεισμένην θύραν. Ἄνωθεν ταύτης ὑπάρχει παράθυρον. Μετὰ μεγάλης εὐκινησίας ἀναρριχᾶται ἐπ' αὐτοῦ. Εἰς τὴν περαιτέρω πορείαν ἐμποδίζεται ὑπὸ τῶν φυλάκων, ἐκ τῶν ὁποίων χρειάζονται τρεῖς ἰσχυροὶ ἄνδρες, ὅπως ἐπαναφέρωσι τὸν σεληνιαζόμενον εἰς τὸ δωμάτιόν του, ὅστις μόλις μετὰ τὴν δύσιν τῆς σελήνης καθησυχάζει καὶ ἐξακολουθεῖ τὸν ὕπνον του. Τὴν ἐπομένην πρωΐαν δὲν ἐνθυμεῖται τίποτε, ἐξ ὅσων συνέβησαν τὴν παρελθοῦσαν νύκτα. Ὅταν εἶναι πανσέληνος παρουσιάζονται τὰ συμπτώματα τῆς ἀσθενείας εἰς πολὺ ἰσχυρότερον βαθμόν. Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἰατροῦ τῆς σχολῆς πρόκειται ἐνταῦθα περὶ σπανίου συμπτώματος σεληνιασμοῦ, τὸ ὁποῖον θὰ ἐξετασθῇ εἰδικῶς ἐν Βρέσλαου ὅπου θὰ ὁδηγηθῇ ὁ σεληνιαζόμενος.

Ρ*

Digitized by Google

Κατὰ τὴν γενομένην τῇ 17)29 Ἀπριλίου γενικὴν συνέλευσιν τῶν ἑταίρων τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν, ὁ κ. Ἑρρῖκος Οὐσσαὶ ἀνέγνωσε τὴν ἑπομένην ἐπιστολὴν τοῦ ἔχοντος τὴν προεδρείαν τῆς συνελεύσεως Ἐρνέστου Ῥενάν, μὴ δυνηθέντος νὰ παρευρεθῇ:

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΕΝΑΝ

ἐν τῷ Συλλόγῳ πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν.

Οἱ ἱδρύσαντες τὸν ὑμέτερον Σύλλογον, κύριοι, ἐνεπνέοντο ὑπὸ δύο κυριωτάτων σκέψεων αἵτινες ὑφ' ὑμῶν ἰδιαζόντως ἐγονιμοποιήθησαν. Ἐσκέφθησαν ὅτι τὸ σχέδιον τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ, ὅπερ ἡ Ἑλλὰς διέγραψε πλῆρες, ἀλλὰ δεκτικὸν εὐρύνσεως ἐπ' ἄπειρον, ἔπρεπεν ἀδιαλείπτως νὰ μελετᾶται. Ἐπὶ πάσης περιστάσεως τὸ πρῶτον δημιούργημα φέρει ἐν ἑαυτῷ τὴν ἰδιότητα τῆς αὐτομάτου ἐπιβολῆς. Ἐν τοῖς ἔργοις τῆς μεγαλοφυΐας χαρατ-τούσης τὰς τρίβους αὐτῆς, ὑπάρχουσιν ἐξέχοντα σημεῖα ἅτινα ὁ κατόπιν χρόνος οὐδόλως ἐξαλείφει.

Vos exemplaria graeca.
Nocturna versate manu, versate diurna.

Τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἤθελεν ἀποβάλει ἐν παντὶ μέρος τῆς λάμψεως τῆς ἰδίας αὐτοῦ εὐγενείας, τὴν ἡμέραν καθ' ἣν τὰ ἑλληνικὰ πρωτότυπα δὲν θὰ ἀπετέλουν πλέον τὴν βάσιν τῆς ἐλευθερίου ἀγωγῆς.

Ἡ δευτέρα σκέψις τῶν ἱδρυτῶν ἦτο σκέψις ἐπιστημονικὴ καὶ κριτική. Ἡ ἐπιστημονικὴ σπουδὴ τοῦ παρελθόντος ἔχει μέγα διαφέρον, ὡς καὶ ἡ αἰσθητική, ἵνα ἡ μελέτη τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἀνθῇ. Τὸ σημαντικώτατον μέρος τῶν γνώσεων, ἃς ἔχομεν περὶ τῆς ἀνθρωπότητος, ἐγράφη ἑλληνιστί. Πάντες οἱ κλάδοι τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης συνδέονται πρὸς τὸν ἑλληνισμόν. Αἱ λεπτομερεῖς ἀνιχνεύσεις, ἃς οἱ σοφοὶ τῶν πέντε τελευταίων ἑκατονταετηρίδων ἔκαμον, δὲν ἔφθασαν ἀκόμη εἰς τὸ πέρας. Κείμενα Ἑλλήνων συγγραφέων, ἄγνωστα ἢ κακῶς ἐξετασθέντα, ὑπάρχουσιν ἔτι ἐν τῷ κόσμῳ. Πρέπει νὰ ἀνευρεθῶσι, καὶ νὰ ἀχθῇ εἰς τὸ φῶς τὸ περιεχόμενον αὐτῶν. Τὰ πρὸ πολλοῦ εἰς χεῖρας παντὸς εὑρισκόμενα καὶ γνωστὰ κείμενα ἀνάγκη ἐκ νέου νὰ ἀναγνωσθῶσι, νὰ διορθωθῶσι, νὰ ἐννοηθῶσιν. Ὁ ἑλληνιστὴς πρώτιστα ἐργάζεται ὑπὲρ τῆς παγκοσμίου ἐπιστήμης. Τὸ νεώτερον πνεῦμα, σπεῦδον πανταχοῦ πρὸς νέας ἐρεύνας, ἀκολουθεῖ τὸ μέγα δίδαγμα τῆς μεθόδου, ἣν παρέδωκεν ἡμῖν ἡ ἀρχαία Ἑλλάς, ἐς ἀεὶ μετὰ προσοχῆς ζητοῦσα νὰ γνωρίσῃ τὴν πραγματικότητα. Οἱ ἑλληνισταὶ ἂς ἀντλῶσιν ἔτι τὸ θάρρος αὐτῶν καὶ ἐκ τοῦ ὅτι δὲν ὑπάρχει εἰδικότης ἐν τῷ συνόλῳ τῶν ἱστορικῶν μελετῶν, ἥτις δὲν ἀναγκάζεται νὰ ἀναζητῇ εἰς τὰ ἑλληνικὰ κείμενα τὴν καλλιτέραν διδασκαλίαν. Γινώσκομεν κάλλιον τὴν ἀρχαίαν Περσίαν διὰ τοῦ Ἡροδότου ἢ διὰ ζενδικῶν κειμένων τοῦ Ἀγκετίλ. Βεβαίως ὅ,τι ἡ Ἑλλὰς παρέδωκεν ἡμῖν περὶ τῶν Ἰνδιῶν εἶνε ὀλίγον, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ὀλίγον ὁδηγεῖ ἡμᾶς εἰς τὸ νὰ φέρωμεν τάξιν τινὰ καὶ ὁρίσωμεν χρονολογίαν εἰς τὴν πληθὺν τῶν ἰνδικῶν μνημείων.

Τὰ ἔργα ὑμῶν, ἅτινα αὐξάνουσιν ἐπιπροσθετόμενα κατ' ἔτος, θὰ εἶνε θησαυρὸς τοῦ μέλλοντος. Ἡ δόξα δὲ ὑμῶν, ἡ ἀνταμοιβὴ ὑμῶν, Κύριοι, ἡ ἀπόδειξις ὅτι βαδίζετε τὴν εὐθεῖαν εἶνε ἡ συμμετοχὴ τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος εἰς τὰς προσπαθείας σας, συμμεριζομένης τὸ εὐγενὲς ἔργον, ὅπερ ἀνελάβετε. Σήμερον, ὅπως καὶ κατὰ τὴν ΙΕ' καὶ ΙϚ' ἑκατονταετηρίδα, αἱ ἔρευναι ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ κόσμου δὲν δύνανται τελείως νὰ ἐπιτελεσθῶσιν ἄνευ τῆς συνεργασίας τῶν Ἑλλήνων. Ἡ ἀναγέννησις τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν τῇ Δύσει κατὰ τὴν ΙΕ' ἑκατονταετηρίδα συνετελέσθη, διότι καὶ οἱ Ἕλληνες κατὰ τὴν χρονικὴν ἐκείνην περίοδον εὑρίσκοντο ἐν ἀναγεννήσει. Κάτοχοι τοιούτου πλουσίου παρελθόντος ὑπῆρξαν ἐν ταυτῷ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καὶ οἱ διανομεῖς καὶ οἱ ἑρμηνευταὶ αὐτοῦ. Εἴσθε εὐτυχεῖς, κύριοι, ἔχοντες τοιούτους νοήμονας καὶ συμπαθεῖς συναδέλφους. Ἐργάζεσθε, ὡς ἐὰν τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα εἶχε τὴν βεβαιότητα, ὅτι οὐδὲν ἔχει τὸ πεπερασμένον, καὶ εἴσθε ἐν τῷ δικαίῳ. Ὁ πολύτιμος ὑμῶν γραμματεὺς Κ. Παῦλος Ζιράρ, θέλει ἐκθέσει ὑμῖν, πόσον τὸ παρελθὸν ἔτος ὑπῆρξε γόνιμον καὶ πλούσιον ἐν ἔργοις. Εἶμαι δ' ἐγὼ βαθέως συγκεκινημένος, διότι ἤλθετε εἰς τὸ γῆράς μου, νὰ ζητήσετε νὰ προεδρεύσω τῆς ἑορτῆς ὑμῶν. Καίτοι ξένος, ὡς ἐκ τῆς εἰδικότητός μου, τῶν ὡραίων μελετῶν σας, ἐν πνεύματι καὶ καρδίᾳ εὑρίσκομαι ἐν μέσῳ ὑμῶν. Ἀγαπῶμεν πάντες τὴν ἀλήθειαν, ἥτις ὑπὸ διάφορα ὀνόματα εἶνε πάντοτε ἡ αὐτή.

Κύριοι, εὐχαριστῶ ὑμῖν. Θαρρεῖτε ἐπὶ τὸ μέλλον.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ο ΒΑΣΙΛΟΠΑΙΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

Ὁ βασιλόπαις Ἀνδρέας, τέταρτος υἱὸς τοῦ Βασιλέως Γεωργίου, ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὴν 20 Ἰανουαρίου 1882. Ἡ δημοσιευομένη εἰκὼν ἐλήφθη ἐκ λαμπρᾶς φωτογραφίας τοῦ ἀρτισυστάτου καλλιτεχνικοῦ φωτογραφείου τοῦ κ. Μέρλιν.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Ὁ γνωστὸς Γάλλος ἑλληνιστὴς κ. Αἰμύλιος Λεγρὰν ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως *ἑκατὸν δώδεκα ἑλληνικὰς ἐπιστολὰς* ἀνεκδότους τοῦ Φραγκίσκου Φιλέλφου. Προσέθηκε δὲ μετάφρασιν γαλλικὴν καὶ πολλὰς ἑρμηνείας. Ὁ Ἰταλὸς Φραγκῖσκος Φίλελφος ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος καὶ ἐξοχώτερος ἑλληνιστὴς τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, κατὰ τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα. Ἐπισκεφθεὶς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν Ἑλλάδα, συνήγαγε καὶ μετέφερε πλεῖστα ἀρχαῖα χειρόγραφα εἰς Ἰταλίαν, ὅπου διατελῶν ἐν ἀδιαλείπτῳ σχέσει μετὰ τῶν ἐκεῖ Ἑλλήνων προσφύγων διῆλθεν ὅλον τὸν βίον καλλιεργῶν τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα.

— Ἐξακολουθεῖ ἡ ἔκδοσις τῶν ἔργων τοῦ Μόλτκε, ἐξεδόθησαν δὲ ἐσχάτως δύο νεώτεροι τόμοι. Ὁ εἷς ἐπιγράφεται *Στρατιωτικὴ ἀλληλογραφία*, καὶ περιέχει 146 ἐπιστολάς, καὶ ἔγγραφα ἄλλα ἀναφερόμενα εἰς τὸν κατὰ τῆς Δανίας πόλεμον τοῦ 1864. Ὁ δὲ ἕτερος *Σύμμικτοι συγγραφαί*, περιέχει ποικίλα ἔργα τοῦ μεγάλου στρατάρχου, ἐν οἷς καὶ αὐτοβιογραφίαν του καὶ διήγημά τι στρατιωτικόν. Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότα-

Digitized by Google

τον δημοσίευμα τοῦ τόμου εἶνε σειρὰ σκέψεων ὑπὸ τὴν ἐπιγραφήν: *Σκέψεις παρήγοροι περὶ τοῦ ἐπιγείου βίου καὶ πίστις εἰς τὴν αἰώνιον ζωήν*. Φέρουσιν αὗται χρονολογίαν Ὀκτωβρίου 1890, ἤτοι ἓξ μόλις μῆνας πρὸ τῆς θανῆς του καὶ εἶνε ἡ πνευματική του διαθήκη, διαθήκη χριστιανοῦ τοῦ αὐστηροτάτου προτεσταντικοῦ δόγματος.

— Ἀπέθανε πρό τινος ἐν Ἀγγλίᾳ ὁ βιβλιοπώλης ἐκδότης John Murray ὁ ἐπικληθεὶς «βασιλεὺς τῶν ἐκδοτῶν» ἐν ἡλικίᾳ 83 ἐτῶν. Ἦτο ἰδιοκτήτης τοῦ φερωνύμου του ἐκδοτικοῦ καταστήματος, ὅπερ ἵδρυσε πρὸ αἰῶνος ὁ πάππος του. Κατὰ τὸν μακρὸν βίον του συνῆψε σχέσεις μετὰ τῶν ἐπισημοτάτων ἄγγλων συγγραφέων καὶ ποιητῶν, ὧν ἐξέδωκε τὰ ἔργα. Ἀξιοσημείωτος περίστασις τῆς ζωῆς του εἶνε ὅτι καίπερ ἀγοράσας ἀντὶ δύο χιλιάδων λιρῶν τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ Βύρωνος, ἐπροτίμησε νὰ τὰ καύσῃ μᾶλλον ἢ νὰ τὰ παραδώσῃ εἰς τὰ σχόλια καὶ τὰς ἐπικρίσεις τοῦ περιέργου κοινοῦ. Ὁ Murray ἐν γένει διεκρίνετο διὰ τὴν εὐσυνείδητον ἐκτέλεσιν τοῦ ἄλλως ἐπικερδοῦς ἔργου του. Συνδέεται δὲ τὸ ὄνομά του ὡς ἐκδότου μετὰ πλείστων μεγάλων συγγραφῶν, ὡς τῆς *Ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος* τοῦ Γρότε, τῶν *Μυκηνῶν* τοῦ Σλῆμαν, τῶν ἔργων τοῦ Δάρβιν κλπ.

Ἐπιστημονικὰ

Ὁ γνωστὸς ἰταλὸς φυσιολόγος Μαντεγάτζας, συγγραφεὺς τόσων πρωτοτυπωτάτων πραγματειῶν, ἐξέδωκεν ἐσχάτως νέον βιβλίον φέρον τὴν ἐπιγραφὴν *Ἡ τέχνη τοῦ νυμφεύεσθαι*.

— Πρῶσσος μηχανικὸς ἐκ τῶν εἰδικῶν περὶ τὰ σιδηροδρομικά, ὁ κ. Βόρκ, κατά τινα διάλεξιν αὐτοῦ ἐν Βερολίνῳ, ἥτις ἐνεποίησε πολλὴν αἴσθησιν, ἀποφαίνεται ὅτι δὲν εἶνε μακρὰν ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ὁ ἠλεκτρισμὸς θ' ἀντικαταστήσῃ τὸν ἀτμὸν εἰς τοὺς σιδηροδρόμους, πιθανῶς δὲ καὶ πρὶν λήξῃ ὁ ΙΘ' αἰὼν θὰ γείνῃ ἡ μεταρρύθμισις αὕτη. Ἡ ὑπεροχὴ δὲ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ὡς πρὸς πάντα εἶνε ἀναμφισβήτητος, διότι καὶ ἡ δαπάνη τῆς κατασκευῆς θὰ εἶνε μικροτέρα καταργουμένων τῶν ὀγκωδεστάτων ἀτμομηχανῶν καὶ ἡ ταχύτης θὰ αὐξήσῃ ἀπὸ 90 χιλιομέτρων καθ' ὥραν εἰς 120 ἄνευ κινδύνου, ὥστε πυκνοτέρα θὰ κατασταθῇ ἡ συγκοινωνία. Ἀλλὰ καὶ πρὶν ἢ τελεσθῇ πλήρης ἡ ἐγκατάστασις τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ὡς κινητηρίου δυνάμεως, ὁ πρῶσσος μηχανικὸς προτείνει νὰ γίνεται ἡ εἰς τοὺς σιδηροδρομικοὺς σταθμοὺς λειτουργία, ἤτοι μετακινήσεις ἁμαξῶν, καταρτισμοὶ τραίνων κλπ. δι' ἠλεκτρισμοῦ, χρησιμεύοντος συνάμα καὶ πρὸς φωτισμόν, καὶ ἐκτελοῦντος καλλίτερον καὶ οἰκονομικώτερον τὸ διπλοῦν ἔργον δυνάμεως καὶ φωτός.

— Δὲν ἀπέχει πολὺ ὁ καιρὸς καθ' ὃν θὰ κατορθώσῃ ἡ ἐπιστήμη νὰ ἐξαποστέλλῃ εἰς ἀποστάσεις φωτεινὰ κύματα ὅπως ἀποστέλλει νῦν ἠχητικὰ διὰ τοῦ τηλεφώνου. Μὲ ἄλλους λόγους τὸ τηλέφωτον δὲν θ' ἀργήσῃ νὰ ἐφευρεθῇ. Ἐκ τούτου λαμβάνων ἀφορμὴν ὁ γερμανὸς ἐφευρέτης Πλέσσνερ ἐξέδωκε πραγματείαν δι' ἧς ὑποστηρίζει ὅτι πρώτη πρακτικὴ ἐφαρμογὴ τοῦ τηλεφώτου πρέπει νὰ γείνῃ εἰς τὴν τηλεγραφικὴν ὑπηρεσίαν, ἥτις θ' ἀποστέλλῃ οὕτω αὐτόγραφα τὰ τηλεγραφήματα καὶ ὁ παραλήπτης θὰ δύναται ν' ἀναγνωρίζῃ τὸν γραφικὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀποστολέως, ὅπως δίδῃ τόσην πίστιν εἰς τηλεγράφημα ὅσην καὶ εἰς ἐπιστολήν.

Καλλιτεχνικὰ

Τῇ ἐπινεύσει τοῦ αὐτοκράτορος Φραγκίσκου Ἰωσὴφ θὰ ἐκδοθῇ τὸ προσεχὲς φθινόπωρον ἀνέκδοτον ἔργον τοῦ ἀρχιδουκὸς Ῥοδόλφου ἀναφερόμενον εἰς τὴν Κυνηγετικὴν καὶ πλῆρες θαυμασίων εἰκόνων καὶ κοσμημάτων. Ἡ ἔκδοσις θὰ γείνῃ καθ' ὅλα πολυτελὴς καὶ βαρύτιμος.

Μουσικὰ

Ἀπέθανεν αἰφνιδίως ἐν Παρισίοις ὁ μουσουργὸς Ἐδουάρδος Λαλό, ὁ συνθέτης τοῦ *Βασιλέως τοῦ Ὕς* καὶ ἄλλων ἔργων ἅτινα κατέχουσιν ἐπιφανῆ θέσιν ἐν τῇ γαλλικῇ μουσικῇ. Ὁ Λαλὸ ἐγεννήθη ἐν Λίλλῃ τῷ 1831.

— Ἀσθενῶν βαρέως ἐκ νεφρικῆς παθήσεως νοσηλεύεται ἐν Μόντε Κάρλο ὁ ἀνὰ τὴν ὑφήλιον (πλὴν τῆς Ἑλλάδος) δημοφιλὴς Ἄγγλος μουσουργὸς Σούλλιβαν, ὁ συνθέτης τοῦ χαριεστάτου *Μικάδου*.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΝ ΔΡΑΜΑ

1

2

Πῶς εἷς Βρασιλιανὸς ἔχασε τὴν πενθεράν του.

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ

Ἄτακτος γραφὴ

Ἄτακτος γραφὴ λέγεται ἐκείνη τῆς ὁποίας τὰ γράμματα καὶ αἱ λέξεις, ἔχουν ἄνισα ὕψη καὶ σχήματα διάφορα ἑκάστοτε, ἀνέρχονται δὲ καὶ κατέρχονται τῆς εὐθείας γραμμῆς.

Εἰς τοὺς ἀτάκτως γράφοντας ἡ γραφολογία ἀποδίδει: *ἀβεβαιότητα, δισταγμοὺς περὶ τὰς ἀποφάσεις, ἀπρονοησίαν, τάσιν πρὸς ὀνειροπολήσεις, ὑπερευαισθησίαν, σύγχυσιν ἰδεῶν καὶ αἰσθημάτων.*

ΓΡΑΦΟΛΟΓΟΣ

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας. 1892—71

Digitized by Google

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ

Κατ' Αὔγουστον τοῦ 1885 ἐπὶ τῇ ἀνακλήσει τοῦ Ἀλεξάνδρου Ρ. Ραγκαβῆ ἐκ Βερολίνου, ἐπελθούσῃ ἕνεκα τῆς ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῆς 7ης Ἀπριλίου καταργήσεως τῶν πρεσβευτικῶν θέσεων, ἐδημοσίευσα ἐν τῇ *Ἑστίᾳ* ἄρθρον περὶ τοῦ πνευματώδους καὶ θαλεροῦ γέροντος, τὸν ὁποῖον ἐσαβάνωσεν ἡ τιμημένη Ἀρετὴ κατὰ τὴν ὡραίαν τοῦ ποιητοῦ ἔκφρασιν.

Ἠθέλησα τότε νὰ σκιαγραφήσω μόνον τὸν ἄνθρωπον. Ἂν δὲ ἀκροθιγῶς ἡψάμην ἐπεισοδίων τινῶν τοῦ μακροῦ καὶ ἀκτινοβολοῦντος σταδίου του ὡς διπλωμάτου καὶ λογίου, ἢ ἐρριψοκινδύνευσα πρόχειρόν τινα περὶ αὐτοῦ κρίσιν, οὐδέποτε ἐπίστευσα, ὅτι ἐχαρακτήριζα τὸν ἄνδρα, τοῦ ὁποίου ὁλόκληρος ὁ βίος ὑπῆρξεν ἀδιάλειπτος παραγωγικὴ ἐργασία, δι' ἧς ἀναμφηρίστως κατέκτησε μίαν τῶν πρωτίστων θέσεων ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν γραμμάτων τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος. Τὸ ἔργον τοῦ ἀκαταπονήτου λογίου ἐσκιαγράφησε δι' ἁδρῶν γραμμῶν ἐπιτυχῶς οὐ πρὸ πολλοῦ ἐν τῇ *Ἑστίᾳ* προσφιλὴς συνάδελφος ὁ κ. Κωστῆς Παλαμᾶς. Ἀλλ' ἡ ἐπισταμένη περὶ Ραγκαβῆ μελέτη εἶναι ἔργον μεγάλης ἐπιβολῆς καὶ μεγαλειτέρων κόπων. Διὸ καὶ πάλιν, ὡς τότε, οὔτε τὸν ὑπάλληλον τοῦ Κράτους οὔτε τὸν λόγιον θὰ ἐπιχειρήσω νὰ χαρακτηρίσω. Τὸ πολυσχιδὲς ἀμφοτέρων τούτων τῶν ἐμφανίσεων τοῦ Ραγκαβῆ ἀπαιτεῖ καὶ προπαρασκευὴν ἄλλην καὶ χρόνον μακρὸν ὅπως κριθῇ ἐπαρκῶς καὶ χαρακτηρισθῇ δικαίως. Διότι μὴ λησμονῶμεν, ὅτι ὁ Ραγκαβῆς ἦτο μέχρι τῆς τελευταίας ὁριστικῆς ἐκ Βερολίνου ἀνακλήσεώς του ὁ ἀρχαιότατος τῶν ἐν ἐνεργείᾳ ὑπαλλήλων τοῦ ἑλληνικοῦ Κράτους, ὑπῆρξε δὲ καὶ ὁ πολυγραφώτατος τῶν Ἑλλήνων λογίων. Ὡς ὑπάλληλος, ἀπὸ τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ μετεπήδησεν εἰς τὸ ἐπαναστατικὸν γραφεῖον τῶν ὑπὸ τὸν Κωλέττην **συνταγματικῶν** καὶ μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων διηύθυνεν ἀλληλοδιαδόχως τὴν ἐκπαίδευσιν, τὸ ἐθνικὸν τυπογραφεῖον, τὰ δημόσια ἔργα, τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν, ἐκ περιτροπῆς δὲ τὰς ἐν Βασιγκτῶνι, Κωνσταντινουπόλει, Παρισίοις καὶ Βερολίνῳ ἑλληνικὰς πρεσβείας, ἐνῷ ὡς λόγιος ἐδίδαξε μὲν ἀπὸ τῆς πανεπιστημιακῆς ἕδρας τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας τέχνης καὶ συνέγραψεν ἀρχαιολογικὰ καὶ ποιητικὰ ἔργα κυρίως, ἀλλὰ καὶ τί ἄλλο δὲν συνέγραψε; Μὴ δὲν ἐξέδωκε γεωμετρίαν καὶ ἄλγεβραν ἢ μὴ ἀπηξίωσε νὰ συγγράψῃ ὁλοκλήρους περὶ πνευματισμοῦ πραγματείας; Τοιούτου λοιπὸν πολυμεροῦς σταδίου τὸν χαρακτηρισμὸν καὶ τὴν ἀνάλυσιν οὐδὲ σήμερον θὰ ἐπιχειρήσω. Θ' ἀναμνησθῶ μόνον καὶ πάλιν τοῦ ἀνθρώπου ὡς ἐγνώρισα αὐτὸν κατὰ τὴν τετραετῆ ἐν Βερολίνῳ διαμονήν μου, γλυκὺν καὶ πρᾶον γέροντα, οὗ τὸ σπινθηρίζον πνεῦμα, αἱ πλήρεις ἀμιμήτου χάριτος διηγήσεις, ἡ δηκτικὴ εἰρωνία, ἡ ἀβίαστος εὐφυολογία, ἡ ἀστείρευτος ἑτοιμολογία, ἡ φαναριωτικὴ λεπτότης καὶ ἡ ἀκένωτος πολυμάθεια, πολλάκις μ' ἔκαμαν νὰ λησμονήσω πῶς παρῆλθον αἱ ὧραι ἐν τῇ ἐπαγωγῷ συναναστροφῇ του. Ἡ πρὸ ἑπταετίας ὑπ' ἐμοῦ γραφεῖσα σκιαγραφία του ἐχρησίμευσε προσφάτως ὡς βάσις ὅλων τῶν νεκρολογιῶν του. Αἱ σήμερον δημοσιευόμεναι περὶ τοῦ ἀνεπιλήστου ἀνδρὸς προσωπικαὶ ἀναμνήσεις μου ἔστωσαν αὐτῷ λιτὸν καὶ ἄνευ ἀξιώσεων μνημόσυνον ὑπὸ χειρὸς εὐλαβοῦς.

* * *

Τῷ 1885 διῆλθον ἐν Βερολίνῳ τὸ Πάσχα διὰ τελευταίαν φορὰν μετὰ τοῦ Ραγκαβῆ. Ἀπὸ τῆς πρώτης σχεδὸν ἡμέρας τῶν μεγάλων νηστειῶν τῆς ἑβδομάδος τῶν παθῶν ὁ τότε γραμματεὺς τῆς πρεσβείας κ. Μ. Δουρούτης ἤνοιγε τὸν φιλόξενον οἶκόν του εἰς τὸν σοφὸν αὐτοῦ προϊστάμενον καὶ ἐμὲ ἕως τῆς Δευτέρας τῆς Διακαινησίμου. Ἐκεῖ δὲ ἡ τῆς οἰκοδεσποίνης ἀνεξάντλητος καλοκαγαθία καὶ καθυποχρεοῦσα φιλοφροσύνη, ἠνάγκαζεν ἡμᾶς νὰ ἐνθυμώμεθα καὶ τηρῶμεν τὰς παραδόσεις τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ἧς ἤμεθα πάντες πιστὰ τέκνα. Τὰ νηστήσιμα γεύματα τῶν ἁγίων ἐκείνων ἡμερῶν διὰ τῶν ὁποίων ἡ ἀγαθὴ ἑλληνὶς ἐφρόντιζε νὰ σώσῃ τὴν ψυχὴν ἡμῶν, ἀμφιβάλλω μὲν ἂν συνετέλουν καὶ εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ στομάχου, πάντως ὅμως παρεσκεύαζον αὐτὸν θαυμασίως διὰ τὸν πασχάλιον ἀμνὸν καὶ τὰ ἐρυθροβαφῆ ᾠὰ τῆς Ἀναστάσεως, ὧν ἡ ἐπὶ

Digitized by Google

τῆς φιλοξένου τραπέζης ἐμφάνισις κατὰ τὸ δεῖπνον τῆς Κυριακῆς ἐσήμαινε καὶ τὴν λῆξιν τῆς σειρᾶς τῶν οἰκογενειακῶν τούτων προσκλήσεων. Ἀπέριττα καὶ ἄνευ ὀχληρῶν ἐθιμοτυπιῶν ἦσαν τὰ γεύματα ἐκεῖνα, ἀλλ' ἐτηροῦντο κατ' αὐτὰ αἱ παραδόσεις τῆς Θρησκείας καὶ τῆς Πατρίδος. Παραδόσεις πάντοτε μὲν γλυκεῖαι καὶ προσφιλεῖς, ἀλλ' ἔτι γλυκύτεραι καὶ προσφιλέστεραι ἐν γῇ ξένῃ, ἀπηλλαγμένῃ δ' ἄλλως τοιούτων θρησκευτικῶν διατυπώσεων.

Τὰ νηστήσιμα ἐδέσματα, ἅτινα παρετίθεντο ἡμῖν, ἀπήρτιζον λόγῳ προελεύσεως ἀληθὲς μωσαϊκὸν χωρῶν ἑτεροδόξων. Τὰ ὄστρεα τῆς Ὁλλανδίας καὶ οἱ ἀστακοὶ τῆς Βορείου θαλάσσης διεσταυροῦντο πρὸς τὰ χρυσόμηλα τῆς Ἰταλίας καὶ τοῦ ἑσπεριδοειδῆ τῆς Ἱσπανίας. Μόνον δὲ δύο ὀρθοδόξων χωρῶν προϊόντα, τὸ ῥωσσικὸν χαβιάριον καὶ τὸ κερκυραϊκὸν ἔλαιον, διετήρουν καὶ κατ' οὐσίαν τὸν χαρακτῆρα τῶν πατρίων δείπνων. Ὁ Ῥαγκαβῆς ῥίπτων ἑκάστοτε βλέμμα εἰς τὴν ἀναγραφὴν τοῦ δείπνου (menu), συντεταγμένην ἐπὶ τὸ κωμικώτερον, κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ φίλου κ. Φ. Λ. περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ληξάσης δεκαετηρίδος εἰσαχθὲν σύστημα *ἀρχαϊκῶν ὀψολογίων*, ἐγέλα μὲν ἀναγινώσκων τοὺς «ἐλαιοπαγεῖς κολύμβους» ἐκίνει δὲ τὴν κεφαλὴν διὰ τὴν ἥκιστα ἀσκητικὴν λιτότητα τοῦ καταλόγου καὶ συνείθιζε νὰ λέγῃ μὲ ὕφος παραπόνου, ἀλλὰ καὶ μειδιῶν:

— Εἶνε ἀληθές, ὅτι νηστεύομεν, ἀλλὰ νηστεύομεν κατὰ τὸ συναξάριον τοῦ ὁσίου Λουκούλλου.

Ἡ πρώτη εὐφυολογία, ἣν θὰ ἐξεστόμιζεν ὁ ἀλησμόνητος γέρων, ἦτο τὸ σύνθημα οἰκογενειακῆς τινος διαχύσεως, ἥτις ἐβασίλευε μεταξὺ τῶν συνδαιτυμόνων. Ἡ δ' Ἑλλὰς ἦτο κατὰ φυσικὸν λόγον τὸ θέμα τῶν ἡμετέρων συνομιλιῶν, ἃς διήνθιζον ἀναμνήσεις, πόθοι, σχέδια. Ὁ Ῥαγκαβῆς εἶχε πάντοτε σχεδὸν τὸν λόγον. Ἐπρυτάνευε πάσης συνδιαλέξεως ὁ στωμύλος καὶ θαλερὸς γέρων διὰ τοῦ ἀνεξαντλήτου πνεύματός του καὶ τῆς διαλεκτικῆς του χάριτος. Τὴν ἀστείρευτον εὐφυολογίαν συνέδεε πρὸς δεσμεύουσαν ἀφηγηματικὴν τέχνην, αἱ δὲ πλήρεις θελγήτρου διηγήσεις ἐκ τοῦ βίου του ἐκράτουν ἡμᾶς πολλάκις πέντε καὶ ἓξ ὥρας ἐξαρτωμένους ἀπὸ τῶν χειλέων του. Διότι μετὰ τὸ δεῖπνον ἀπεσυρόμεθα τακτικῶς εἰς μικρὰν αἴθουσαν, ὅπου διηγεῖτο ἡμῖν τὰς ἀναμνήσεις τοῦ σταδίου του. Ἐκ τῶν διηγήσεων δ' ἐκείνων ἐσταχυολόγησα βραδύτερον τὰ ὀλίγα ἐπεισόδια τοῦ βίου αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα παρενέβαλα ἐν τῇ σκιαγραφίᾳ, ἣν ἐδημοσίευσε τότε ἡ *Ἑστία*. Ὀλίγας ὅμως ἡμέρας μετὰ τὴν δημοσίευσιν αὐτῆς ἔλαβον ἐξ Ἑλλάδος, ὅπου εἶχεν ἤδη φθάσει ὁ Ῥαγκαβῆς ἀνακληθεὶς εὐχαριστήριον ἐπιστολήν, ἡ ὁποία ἀνεσκεύαζε λεπτομέρειάν τινα περὶ τῆς ὑπουργείας του. Ταύτην πρὸ ἐτῶν εἶχον παρ' ἄλλων ἀκούσει καὶ δὲν ἐδίστασα, ὡς φήμην ν' ἀναγράψω. Ἀλλ' ὁ Ῥαγκαβῆς διαρρήδην ἠρνήθη τὴν ὑπόστασιν τῆς φήμης ἐκείνης ἐν τῇ πρός με ἐπιστολῇ του, ἣν χάριν τῆς ἱστορικῆς ἀκριβείας, ὑπὲρ τῆς ὁποίας ἐγράφη, παραθέτω πιστῶς ὧδε:

Ἐν Κηφισίᾳ τῇ 10/22 Αὐγ. 1885

Φίλτατε Κ. Ρούκη,

Μόλις ἀφιχθεὶς εἰς Ἀθήνας, ἐχαιρετήθην ὑπὸ τοῦ εὐγλώττου ἄρθρου τῆς «Ἑστίας» ὡς ὑπὸ τῶν ἀνθοστεφῶν ἐκείνων Willkommen, ἅτινα ἐν Βερολίνῳ προσαγορεύουσι τοὺς ἐπανερχομένους. Σᾶς εὐγνωμονῶ διὰ τὸν ὡραῖον πανηγυρικόν, καίτοι κατὰ πολὺ ὑπερβαίνοντα καὶ τὴν ἀξίαν καὶ τὰς ἀξιώσεις τοῦ πανηγυριζομένου, καὶ ὄντα ἐξ ἐκείνων, οἵτινες μάλιστα συνιστῶσι τὸν πανηγυρίζοντα. Μία λεπτομέρεια δ' ἐν αὐτῷ καὶ μ' ἐξέπληξε, διότι ἠγνόουν ἐντελῶς, ὅτι ἡ ἐπὶ Βασιλέως Ὄθωνος εἰς τὸ Ὑπουργεῖον εἴσοδος καὶ ἐπί τινα χρόνον διαμονή μου ἀπεδόθη ποτὲ εἰς εὔνοιαν τῆς Βασιλίσσης, ἐν ᾧ ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον συνέβη, ὅτι δηλαδὴ ὁ Βασιλεὺς μ' ἐμάκρυνε τότε τοῦ Ὑπουργείου μόνον κατὰ προτροπὴν τῆς Βασιλίσσης, ἥτις ἐνόμισεν, ὅτι οἱ τότε καιροὶ ἀπῄτουν ἐν τοῖς πράγμασιν ἄνδρας ἐγχωρίου ἐπιρροῆς· ὁ δὲ Βασιλεὺς Ὄθων εἶχε τὴν καλωσύνην μετά τινας ἡμέρας νὰ μ' εἴπῃ, ὅτι μετεμελήθη διὰ τὸ μέτρον, ὃ ἔλαβε.

Τὴν Ἑλλάδα εὗρον ὡραίαν ὡς τὴν ἐνθυμούμην. Ἡ φύσις εἶνε θαυμασία· ἐλπίζω, ὅτι βαθμηδὸν θὰ βελτιωθῶσι κατ' εὐχὴν καὶ τὰ ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἐξαρτώμενα. Δὲν κατώρθωσα νὰ ἰδῶ εἰσέτι οὐδένα τῶν πολιτευομένων, διότι ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς μετέβην εἰς Κηφισίαν.

Ὅταν ἴδητε τὸν Κ. Δουρούτην, προσφέρατέ τῳ τὰς προσρήσεις μου. Ἐλπίζω νὰ μάθω, ὅτι ἡ ὑγεία τῆς Κας Δουρούτη ἐβελτιώθη ἐντελῶς. Ἀναπολῆτέ με ἐπίσης εἰς τὴν μνήμην τῶν αὐτόθι ὁμογενῶν καὶ πιστεύσατε, ὅτι διατελῶ μετὰ πάσης ὑπολήψεως

Πάντοτε ὑμῖν ἀφωσιωμένος

Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ

Ἡ ὡραία αὕτη ἐπιστολὴ τοῦ σεβαστοῦ ἀνδρὸς ἂς χρησιμεύσῃ νῦν μετὰ θάνατον πρὸς ἐπανόρθωσιν τῆς ἀνακριβείας, ἣν δὲν ἐδίστασαν νὰ ἐπαναλάβωσιν ἀβασανίστως πάντες οἱ ἐκ τοῦ ἄρθρου μου ἐκείνου ἀντλήσαντες τὰς δημοσιευθείσας νεκρολογίας του.

* *
*

Ἠδυνάμην πολλὰ ἄλλα ἐπεισόδια τοῦ βίου του νὰ περιλάβω ἐν τῇ σκιαγραφίᾳ ἐκείνῃ, ἀλλ' ὁ ἡδυεπὴς πρεσβύτης μ' ἐβεβαίου τότε, ὅτι συνέτασσε τ' ἀπομνημονεύματά του κ' ἐφοβήθην μὴ προλαμβάνων ἐγὼ δι' ἀκόμψου ἀκριτομυθίας τὴν ἀριστοτεχνικὴν ἐκείνου ἀφήγησιν καὶ ἐμαυτὸν ἀδικήσω καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ ἑλληνικοῦ κοινοῦ ἐπιζημίως προεξοφλήσω. Ἔλεγε δ' ἡμῖν τότε, ὅτι ἤθελεν ἀφήσει παραγγελίαν, ὅπως τ' ἀπομνημονεύματα αὐτοῦ δημοσιευθῶσι μετὰ τὸν θάνατόν του. Καὶ ἀγνοῶ μὲν ἂν ἐξετέλεσέ ποτε τοῦτο, ὡς ἀγνοῶ ἐπίσης καὶ τί θὰ πράξωσιν οἱ πρὸς οὓς ἐδόθη

Digitized by Google

— ἂν ὄντως ἐδόθη — ἡ τοιαύτη ἐντολή. Ἀλλ' ἐφ' ὅσον διέμενον ἐν Βερολίνῳ μετ' αὐτοῦ προσεπάθησα παντοιοτρόπως νὰ τῷ ἀποσπάσω τὸ πολύτιμον χειρόγραφον πρὸς δημοσίευσιν. Ἔγραψα πρὸς τὸν τότε διευθυντὴν τῆς *Ἑστίας* κ. Γ. Κασδόνην ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ γοήτρου τῶν ἀφηγήσεων τοῦ Ῥαγκαβῆ ἐπιστολὴν τόσον ἐνθουσιώδη, ὥστε ὁ ἀγαθὸς φίλος μου προέβη εἰς προτάσεις πρωτοφανεῖς δι' ἕλληνα ἐκδότην καὶ πλήρεις θυσιῶν ἀληθῶς. Ἀλλ' οὔτε τοῦ κ. Κασδόνη τὰ δελεαστικὰ γράμματα, οὔτε αἱ ἐμαὶ παρακλήσεις καὶ προτροπαί, καίπερ λαβοῦσαι τύπον τακτικῆς πολιορκίας, ἴσχυσαν νὰ πείσουν τὸν πολιὸν λογογράφον νὰ προβῇ εἰς τὴν δημοσίευσιν τῶν μεστῶν ἐνδιαφέροντος ἀναμνήσεών του. Βεβαίως τὸ χειρόγραφον θὰ σώζεται, διότι ἐγὼ εἶδον πολλὰ φυλλάδια αὐτοῦ ἐν πρωτοτύπῳ. Ἀλλ' ἡ μὴ δημοσίευσίς του ἔστω καὶ ἀτελοῦς καὶ ἀνεπεξεργάστου θὰ ἦτο ἀδίκημα καὶ πρὸς τὴν μνήμην τοῦ ἐκλείψαντος ἀνδρός, καὶ πρὸς τὴν νεωτέραν ἡμῶν φιλολογικήν, πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν ἱστορίαν.

Τίς δὲ θὰ πιστεύσῃ ὅτι ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασιν αὐτοῦ εὕρηται καὶ ἡ ἱστορία τοῦ ἀναγεννηθέντος ἑλληνικοῦ θεάτρου; Τὴν πρώτην ἑλληνικὴν σκηνήν, ἣν μετὰ τὸν ἀγῶνα εἶδον οἱ ἄμουσοι ἐκεῖνοι τῆς ἀνεξαρτησίας ἥρωες πηγνυμένην ἐν Ναυπλίῳ ὀφείλομεν εἰς ἐνεργείας τοῦ Ῥαγκαβῆ. Δὲν ἐνθυμοῦμαι πλέον τίνα ἦσαν τὰ πρῶτα δράματα, ἅτινα ἐπ' αὐτῆς ἀνεβιβάσθησαν, καὶ τίνες οἱ συγγραφεῖς αὐτῶν. Ἀλλ' ἐνθυμοῦμαι καλῶς, ὅτι μεταξὺ τῶν πρώτων ἠθοποιῶν συγκατελέγοντο ὁ Θεόδωρος Ὀρφανίδης καὶ ὁ Γεώργιος Παράσχος. Ὁ δεύτερος ὑπεδύετο συνήθως γυναικεῖα πρόσωπα. Ὁ δὲ Ῥαγκαβῆς ἐπιθυμῶν νὰ ἄρῃ τὴν ἀνάρμοστον ἐκείνην ἐμφάνισιν, ὡς γυναικός, τοῦ ποιητικωτάτου παλληκαρίου ἀπὸ τῆς ἀρτιπαγοῦς ἑλληνικῆς σκηνῆς, ἐπεδόθη εἰς ἀναζήτησιν τῆς σπανίας Ἑλληνίδος, ἥτις ἤθελε συγκατανεύσει νὰ ἐμφανισθῇ, ὡς ἠθοποιὸς πρὸ ἀκροατηρίου τόσον ὀλίγον ὡρίμου πρὸς τοιοῦτο θέαμα.

Ἀμιμήτως διηγεῖτο ἡμῖν τοὺς ἀγῶνάς του εἰς ἀνίχνευσιν τοῦ περιποθήτου εὑρήματος. Καὶ εἶχε πλέον ἀπελπισθῇ, ὅτε ἀπροσδόκητος σύμπτωσις ἔφερεν αὐτὸν εἰς τρώγλην τινά, ἐν ᾗ ἔζη πενεστάτη γραῖα χήρα μετὰ τῆς ἀρκούντως ἐγγραμμάτου θυγατρός της. Αὕτη ὑπῆρξεν ἡ ἡρωΐς, ἥτις ἐδέχθη νὰ καταφρονήσῃ τὰς προλήψεις καὶ ν' ἀψηφήσῃ τοὺς μυκτηρισμοὺς τῶν ὁμοφύλων τοὐλάχιστον, ὅπως λάβῃ τὴν τιμὴν νὰ γίνῃ ἡ πρώτη Ἑλληνὶς ἠθοποιός. Δὲν ἐνθυμοῦμαι πλέον τὸ ὄνομά της, ἵνα τὸ παραδώσω εἰς τὴν ἀθανασίαν. Ἀλλ' ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασι τοῦ Ῥαγκαβῆ θὰ εἶνε βεβαίως ἀναγεγραμμένον, ὥστε δὲν θὰ ὑποστῇ τὴν ἀνεπανόρθωτον ταύτην ἀπώλειαν ἡ ἱστορία.

Ἡ συγκίνησις τοῦ Ῥαγκαβῆ ἐπὶ τῷ εὑρήματι δὲν περιγράφεται. Ὅτε εἰσέδυσεν εἰς τὸ ἄντρον τῆς νύμφης τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου ἐνόμισεν, ὅτι ἀντίκρυσεν αὐτὴν ταύτην τὴν Μοῦσαν Μελπομένην. Ἀλλ' ὅτε ἠτένισε τὴν ὑποψήφιον ἠρεμώτερον καὶ ἐν ἀπλέτῳ φωτί, εὗρεν αὐτὴν ἥκιστα εὐειδῆ, σκελετώδη δὲ καὶ καχεκτικήν, καὶ ὠχράν, καὶ ἀσθενικήν, καὶ σχεδὸν ῥαχιτικήν. Δὲν ἀπελπίσθη ὅμως. Ἐμίσθωσεν ἐξ ἰδίων δι' αὐτὴν ὑπ' ἐνοίκιον ἄλλο οἴκημα, μᾶλλον εὐήλιον καὶ μᾶλλον εὐάερον, κατέβαλε δὲ καὶ τὴν δαπάνην τῆς ἐσθῆτος, δι' ἧς θὰ ἠδύνατο εὐπροσώπως νὰ πορεύηται εἰς τὰ γυμνάσια τοῦ θιάσου. Ἀλλὰ δὲν ἐσταμάτησεν ἐδῶ ἡ περὶ αὐτῆς μέριμνα. Ἐφρόντισε πρὶν παρουσιάσῃ τὸν θησαυρόν του εἰς τὸν ὅμιλον τῶν μελλόντων συναδέλφων ἐρασιτεχνῶν νὰ τῇ παράσχῃ καὶ ποιάν τινα σωματικὴν εὐεξίαν. Καὶ διὰ νὰ παχύνῃ κάπως ἡ μέλλουσα καλλιτέχνις ἔπρεπε νὰ τρέφεται καλῶς. Διὰ τὸν Ῥαγκαβῆν λοιπὸν κύριον μέλημα κατέστη ἔκτοτε ὁ ἐπιούσιος ζωμὸς τῆς ἐπωαζομένης ἑλληνίδος Ριστόρη καὶ τὸ καθημερινὸν αὐτῆς ἐκ κρέατος φαγητόν. Οὕτω κατώρθωσε «εἰς ἕνα μῆνα νὰ τὴν ξεγυρίσῃ ὀλίγον» καθὼς ὁ ἴδιος ἔλεγε. Καὶ τότε τὴν παρουσίασεν. Ἤρχισε δὲ ἡ κόρη ἐκείνη ν' ἀποστηθίζῃ τὰ μέρη της καὶ νὰ μετέχῃ τῶν δοκιμῶν, προοδεύουσα καθ' ἑκάστην ὀφθαλμοφανῶς, ὄχι μόνον εἰς τὴν ἀπαγγελίαν καὶ τὴν ὑπόκρισιν, ἀλλὰ καὶ εἰς χρώματα παρειῶν καὶ σώματος εὐρωστίαν. Ὁ Ῥαγκαβῆς ἐπετέλει θαύματα καὶ ὡς διδάσκαλος καὶ ὡς τροφοδότης. Οὕτω δ' ἐπέτυχε νὰ μορφώσῃ τὴν πρώτην ἑλληνίδα ἠθοποιόν, ἧς ὅμως τὸ στάδιον, ἂν δὲν μ' ἀπατᾷ ἡ μνήμη, ἔληξεν ἀώρως μετὰ εἴκοσι παραστάσεις, ἕνεκα τῆς τότε ἐπικρατούσης ἀγριότητος τῶν ἠθῶν, ἥκιστα ὡρίμων πρὸς τοιαύτας δημοσίᾳ ἐμφανίσεις τοῦ ὡραίου φύλου.

* *
*

Ἡ ὁδὸς Lenné, περιβάλλουσα τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς πρὸς τὴν πόλιν κορυφῆς τοῦ ἐν Βερολίνῳ δάσους Thiergarten, εἶνε μία τῶν χαριεστέρων ὁδῶν τῆς γερμανικῆς πρωτευούσης. Εὑρισκομένη μεταξὺ δύο πολυθορύβων λεωφόρων, τῆς ὁδοῦ Königgrætzer καὶ τῆς δενδροστοιχίας τῆς Νίκης, τὰς ὁποίας ἐγκαρσίως συνδέει, διακρίνεται διὰ τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν μόνωσίν της. Ἀκριβῶς εἰπεῖν εἶνε ὁδὸς μονόπλευρος, διότι τὴν ἀπέναντι αὐτῆς πλευρὰν ἀποτελεῖ τὸ περιβάλλον τὰ δένδρα τοῦ δάσους πεζοδρόμιον. Αἱ ἐπ' αὐτῆς οἰκίαι ἔχουσιν οὕτω δύο πολυτίμους γείτονας, τὸ δάσος καὶ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, θελκτικὴν δὲ σύντροφον τὴν ἠρεμίαν. Εἰς τὸ ἀνώγαιον πάτωμα μιᾶς τούτων κατῴκει ὁ Ῥαγκαβῆς κατὰ τοὺς πρὸ τῆς καταργήσεως τῶν πρεσβευτικῶν θέσεων τελευταίους μῆνας τῆς ἐν Βερολίνῳ διαμονῆς του. Ἡ εἴσοδος εἰς τὸ οἴκημά του, δι' ὀλίγων ἐξωτερικῶν βαθμί-

Digitized by Google

δων ὁδηγοῦσα ἀμέσως εἰς τὸ γραφεῖον αὐτοῦ, προὐκάλει, οὕτως εἰπεῖν, τὴν ἐπίσκεψιν ἡμῶν ὁσάκις διηρχόμεθα ἐκεῖθεν. Καὶ ἐπειδὴ ὁ μὲν πρὸς τὰ ἐκεῖ περίπατος ἦτο συνήθης, ἡ δὲ ἀργυροβόστρυχος κεφαλὴ τοῦ σοφοῦ πρεσβύτου ἐφαίνετο ἔξωθεν διὰ τῶν ὑάλων, πάντοτε σχεδὸν κύπτουσα πρὸ τοῦ γραφείου ἐπὶ βιβλίου τινὸς ἢ χειρογράφου, ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ σταματήσωμεν, ὅπως τὸν χαιρετίσωμεν τοὐλάχιστον δι' ὀλίγων λέξεων.

Κατὰ τὰς τοιαύτας πρὸς αὐτὸν διαβατικὰς ἐπισκέψεις μου πολλάκις ἐπέμενε νὰ εἰσέλθω καὶ μὲ ἐκράτει ἐκεῖ συνομιλῶν μετ ἐμοῦ διὰ μακρῶν περὶ ποικίλων ἀντικειμένων. Μιᾷ δὲ τῶν ἡμερῶν μοὶ ὡμίλησε περί τινος πραγματείας μου, ἣν εἶχον δημοσιεύσει τότε περίπου ἐν ἐγκρίτῳ γερμανικῷ περιοδικῷ (Petermann's Mittheilungen) περὶ Ἀλβανίας, ἀφορμὴν λαβὼν ἔκ τινων ἐν Ἀθήναις περὶ αὐτῆς ὑπὸ τοῦ κ. Ε. Μαυρομάτη δημοσιευθέντων ἄρθρων, τῶν ὁποίων τὸ ἐμπεριεχόμενον ἐθνογραφικὸν καὶ στατιστικὸν ὑλικὸν ἐπεξειργάσθην καὶ ἐσυστηματοποίησα. Ὁ Κεῖπερτ εἶχεν ἐκφρασθῇ εὐμενῶς περὶ τῆς ἐργασίας μου ταύτης πρὸς τὸν Ραγκαβῆν, εἶχον δὲ λάβει καὶ ἐγὼ ἐπιστολὴν παρὰ τῆς διευθύνσεως τοῦ περιοδικοῦ δι' ἧς μοὶ ἐζητεῖτο ἡ περὶ σχετικὰ θέματα καθ' ὅμοιον διατυπώσεως τρόπον συνεργασία μου. Ὁ δὲ Ραγκαβῆς παρὰ τοῦ Κεῖπερτ προτραπείς, ὅπως μὲ πείσῃ νὰ ἐργασθῶ περὶ τὴν ἐθνογραφίαν καὶ στατιστικὴν τῆς Μακεδονίας καὶ ἐγκολπωθεὶς τὴν ἰδέαν, δὶς ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας ἔγραψε πρὸς τὸ ἡμέτερον ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν παρακαλῶν νὰ τῷ ἀποσταλῶσιν ἀναλόγου ὕλης ἐκθέσεις προξένων ἢ συλλόγων, ὅπως μοὶ χορηγήσῃ τὰ ἀπαραίτητα βοηθήματα, ὧν εἶχον ἀνάγκην, πλὴν τῶν περὶ τοῦ θέματος βιβλίων, φυλλαδίων καὶ ἐντύπων ὑπομνημάτων, μὴ ἑλληνικῆς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ προελεύσεως, ἅτινα φιλοφρόνως μοὶ εἶχε δανείσει ὁ Κεῖπερτ πρὸς σύνταξιν τῆς ἐν σχεδίῳ πραγματείας. Τὸ ὑπουργεῖον ὅμως ἀπήντησεν, ὅτι αἱ ζητούμεναι πληροφορίαι εὑρίσκοντο δῆθεν εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς πρεσβείας ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ ἐν Βερολίνῳ συνεδρίου. Τόσον προσφάτως!

Ἀπογοητευμένος ὁ Ραγκαβῆς μοὶ ἀνεκοίνωσε τὴν πλήρη ἀδιαφορίας, ὡς ἔλεγεν, ἀπάντησιν τοῦ ὑπουργείου· καὶ ἀπὸ ταύτης ὁρμηθεὶς ἤρξατο διηγούμενός μοι τὰ κατὰ τὸ συνέδριον καὶ τὴν εἰς αὐτὸ παράστασιν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ λεπτὴ εἰρωνία τοῦ δηκτικοῦ Φαναριώτου μοὶ ἐζωγράφησε τὸν ἀντιπροσωπεύσαντα τότε τὴν Ἑλλάδα ἐν Βερολίνῳ μὲ χρώματα τόσον ζωηρά, τόσον παραστατικὰ τοῦ φυσικοῦ, ὥστε ἀκόμη τώρα νομίζω, ὅτι βλέπω ἐμπρός μου ζωντανὸν τὸν κ. Θεόδωρον Δηλιγιάννην, ἀναγινώσκοντα δι' ἀλλοκότου γαλλικῆς προφορᾶς τὸ ὑπόμνημά του ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου, ἐν μέσῳ βαθυτάτου ὕπνου ἀντιπροσώπων τινῶν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων. Ὁ Ραγκαβῆς μὲ ἐβεβαίου, ὅτι αὐτὸς ὁ Βίσμαρκ τῷ ἀπηύθυνε βραδύτερον παρατηρήσεις διὰ τὴν ἀφόρητον ἐκείνην ἀνάγνωσιν.

— Καὶ ἦτο ἀληθῶς, μοὶ ἔλεγεν ὁ Ραγκαβῆς, κάτι τι τερατῶδες. Ἀλλὰ ποῦ νὰ πεισθῇ ὁ κ. Δηλιγιάννης ν' ἀφήσῃ εἰς ἄλλον τὴν ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου διατύπωσιν τῶν ἀξιώσεων τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὅτε ἐπετεύχθη ἡ πρόσκλησις τῆς Ἑλλάδος, μόνον ὅπως ἀκουσθῶσιν οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτῆς, ἐπεχείρησα νὰ προκαλέσω συνεννόησίν τινα μετ' αὐτοῦ περὶ τῶν λεχθησομένων ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου. Ἀλλ' αὐτὸς εἰπών μοι «κάτι προητοίμασα ἐγώ» οὔτε τὸ ὑπόμνημα συγκατένευσε νὰ μοὶ δείξῃ, οὔτε εἰς ἄλλας ἐξηγήσεις εἰσῆλθεν. Ἀπέφευγε μάλιστα πᾶσαν περαιτέρω ὁμιλίαν περὶ τοῦ θέματος. Ἐφοβεῖτο διαρκῶς μὴ λάβω ἐγὼ ὅλην τὴν δόξαν, ὡς νὰ μὴ ὑπῆρχεν ἀρκετὴ δόξα καὶ διὰ τοὺς δύο μας!

Τὰ λεπτὰ χείλη του διεστάλησαν εἰς σαρκαστικὸν μειδίαμα, καὶ ἐμοῦ γελῶντος ἀκόμη, ἐξηκολούθησεν αὐτὸς μὲ τὸν συριστικὸν ἐκεῖνον τῆς φωνῆς του τόνον, ὁ ὁποῖος ἐνέκλειε πολλάκις καυστικὴν εἰρωνίαν:

— Τόσην πεποίθησιν εἶχεν, ὅτι τὸ κακοσυντεταγμένον ἐκεῖνο καὶ μακροσκελὲς ὑπόμνημα θὰ ἐπέφερε ἀλανθάστως τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα, ὥστε ὅτε ἀνέστην ἐγὼ διὰ νὰ προσθέσω ὀλίγας λέξεις — δὲν λέγω διὰ νὰ ἐξαλείψω τὴν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ἐντύπωσιν — ὁ κ. Δηλιγιάννης μοῦ ἐτραβοῦσε διαρκῶς τὴν ἄκραν τοῦ ἐνδύματός μου ψιθυρίζων ἑλληνιστί: «Ἀφῆτε κ. Ραγκαβῆ. Ἀρκετὰ εἶνε ὅσα εἶπα ἐγώ. Τελειώσατε σᾶς παρακαλῶ». Καὶ μὲ τοιοῦτο *ἀκομπανιαμέντο* ἐτελείωσα καὶ ἐγὼ τὸ λογύδριόν μου χωρὶς νὰ εἴπω ὅσα εἶχον κατὰ νοῦν. Διότι ναὶ μὲν ὁ λόγος μου ἐκεῖνος ἦτο αὐτοσχέδιος, ἀλλ' ὁπωσδήποτε πολὺ περισσότερα ἔπρεπε νὰ εἴπω, διὰ ν' ἀναπτύξω τὸ θέμα καθὼς ἐγὼ ἐνόμιζα ὅτι ἔπρεπε ν' ἀναπτυχθῇ, ὅπως συμπληρωθοῦν τὰ κενὰ τοῦ ὑπομνήματος ἢ μᾶλλον, ὅπως τεθῇ τὸ ζήτημα εἰς τὴν θέσιν του. Ἐφύλαξα μάλιστα μίαν στενὴν λωρίδα χάρτου ἐπὶ τῆς ὁποίας εἶχον σημειώσει τὰς βάσεις τοῦ λόγου μου.

Καὶ ἐγερθεὶς ἀνεσκάλευσε τὰ φυλλάδια τῶν ἀπομνημονευμάτων του καὶ μοὶ ἐπέδειξε τὸ ἐν τῇ ἑπομένῃ σελίδι αὐτόγραφον. Τὸν παρεκάλεσα νὰ μοὶ τὸ δώσῃ ὡς ἐνθύμιον, ἂν δὲν τῷ ἦτο ἀπαραίτητον, ἐκεῖνος δὲ προθύμως μοὶ τὸ παρεχώρησε λέγων μοι, ὅτι τὸ εἶχε κρατήσει μόνον, ὅπως ἀργότερον συντάξῃ τὸν λόγον του, ἂν ὄχι ὡς ἔπρεπε ν' ἀπαγγελθῇ, τοὐλάχιστον ὡς ἀπηγγέλθη. Διότι ὁ ὑπὸ τοῦ τηλεγραφικοῦ πρακτορείου **Βὸλφ** τότε δημοσιευθεὶς δὲν εἶνε πλήρης, καὶ μόλις ἓξ ἢ ἑπτὰ ἐκ τῶν σημειώσεων τούτων παρουσιάζει ὡς χρησιμοποιηθείσας ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου.

Digitized by Google

Πιστότερον ἴσως ἀποδίδει τὸ περιεχόμενον τῆς αὐτογράφου σημειώσεως ἡ αὐθεντικὴ περίληψις τοῦ λόγου τοῦ Ῥαγκαβῆ ἐν τοῖς ἐπισήμοις πρακτικοῖς τοῦ συνεδρίου (Πρωτόκολλον Θ'.) διὰ τῆς καταπληκτικῆς βραχυλογίας της.

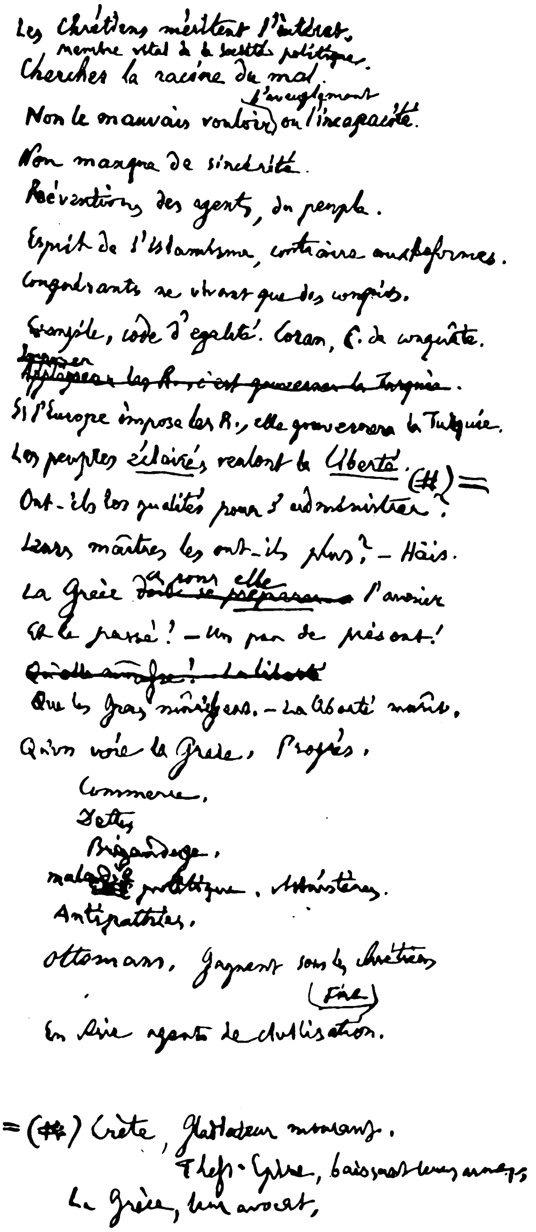
Les Chrétiens méritent l'intérêt.
membre vital de la société politique.
Chercher la racine du mal.
Non le mauvais vouloir (l'aveuglement) ou l'incapacité.
Non manque de sincérité.
Préventions des agents, du peuple.
Esprit de l'Islamisme, contraire aux réformes.
Conquérants ne voient que des conquis.
Évangile, code d'égalité. Coran, C. de conquête.
[illegible]
Si l'Europe impose les R., elle renversera la Turquie.
Les peuples éclairés veulent la liberté. (#) =
Ont-ils les qualités pour s'administrer?
Leurs maîtres les ont-ils plus? – Mais.
La Grèce a-t-elle [illegible] l'avenir
Et le passé! – Un peu de présent!
[illegible]
Que les Grecs [illegible]. – La liberté [illegible].
Qu'on voie la Grèce. Progrès.
Commerce.
Dettes
Brigandage.
maladie politique. Ministères.
Antipathies.
Ottomans. Gagnent sous les Chrétiens
(Fine)
En Asie agents de civilisation.
=(#) Crète, gladiateur mourant.
Thess.-Epire, [illegible]
La Grèce, leur avocat.

Ἰδοὺ δὲ κατὰ λέξιν τὸ ἐπίσημον ἐκεῖνο κείμενον :

Ὁ κ. *Ραγκαβῆς* ὑποβάλλει ἔπειτα συμπληρωματικάς τινας παρατηρήσεις καὶ ἐπιμένει κυρίως ἐκθέτων τὰς προόδους ἃς ἐπετέλεσεν ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ ἀνακηρύξεως τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῆς, καὶ τὰς δυσχερείας, ἃς παρενέβαλον εἰς τὰς προόδους ταύτας ἡ μικρότης τοῦ βασιλείου, ἡ ἔλλειψις φυσικῶν συνόρων καὶ αἱ διηνεκεῖς ἐξεγέρσεις τῶν ὁμοφύλων παρὰ τὰ σύνορα λαῶν. Κατὰ τὴν Α. Ε. ἡ αἰτηθεῖσα παρὰ τοῦ συναδέλφου του ἐδαφικὴ αὔξησις εἶνε ἀναγκαία οὐ μόνον ὑπὲρ τῆς ὑπάρξεως τῆς Ἑλλάδος ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῆς εἰρήνης ἐν Ἀνατολῇ.

Ὁ Ραγκαβῆς οὐδέποτε ἐδημοσίευσε πλῆρες τὸ κείμενον τοῦ λόγου του, ἐνῷ ἠδύνατο νὰ τὸ πράξῃ τότε ἀμέσως συμπληρῶν ἢ μετασκευάζων τὸ ὑπὸ τοῦ ἡμιεπισήμου τηλεγραφικοῦ πρακτορείου *Βόλφ* ἀνακοινωθὲν τοιοῦτο. Ἀλλὰ σκεφθεὶς ἴσως ὡριμώτερον ἐπροτίμησε ν' ἀφήσῃ αὐτὸ ὡς ἐδημοσιεύθη, ἀφοῦ οὕτως εἶχε προσλάβει πλέον ἱστορικὸν χαρακτῆρα, ἢ νὰ φανῇ, ὅτι βραδύτερον ἐφιλοτέχνησεν ἄλλον λόγον, ὄζοντα λυχνίας. Ὁ ἴδιος μοὶ ἔλεγεν περὶ τούτου γελῶν :

— Ἀφοῦ ἐπιστεύθη ἅπαξ, ὅτι τὸ δημοσιευθὲν κείμενον εἶνε ἀκριβὴς ἀπόδοσις τοῦ ἐνώπιον τοῦ συνεδρίου λογιδρίου μου, τίνα σημασίαν θὰ εἶχεν ἂν ἐδημοσίευα μετὰ ἔτη ἄλλο κείμενον μὲ νέας ὅλως περιόδους καὶ τόσον παρηλλαγμένην τὴν φράσιν ; Ἀρκεῖ, ὅτι εἰς τὸ δημοσιευθὲν περιέχονται, αἱ κυριώτεραι βάσεις τῆς σημειώσεώς μου ταύτης. Σᾶς τὴν δίδω εὐχαρίστως καὶ ὅταν ἀποθάνω χρησιμοποιήσατέ την, ὅπως θέλετε.

Οὕτω περιῆλθεν εἰς τὴν κατοχήν μου τὸ σήμερον ἐν πανομοιοτύπῳ δημοσιευόμενον ἱστορικὸν ἀληθῶς αὐτόγραφον τοῦ Ραγκαβῆ. Τὴν σεβαστὴν ἐντολήν του ἐτήρησα. Ἀλλ' ἡ θέσις τοῦ πρωτοτύπου δὲν ἦτο βεβαίως ἐν τῷ χαρτοφυλακίῳ μου. Ἡ Ἱστορικὴ καὶ Ἐθνολογικὴ Ἑταιρία φυλάττει αὐτὸ ἀπὸ τινων ἑβδομάδων, ὑπ' ἐμοῦ προσενεχθέν, ἐν τῇ πολυτίμῳ συλλογῇ της τῶν χειρογράφων (*), οἱ δ' ἀναδιφῶντες μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὰ κειμήλια ἐκεῖνα, ἃς ἀναμιμνήσκωνται ὁποίαν ἱστορίαν ἐγκλείει ἡ στενὴ ἐκείνη λωρὶς χάρτου μὲ τὰ ἐπ' αὐτῆς γαλλικὰ ὀρνιθοσκαλίσματα.

* *
*

Ἡ τελευταία μετὰ τοῦ Ραγκαβῆ συνάντησίς μου ὑπῆρξε κατὰ τὰς ἐκλογὰς τῆς 14 Ὀκτωβρίου. Ὁ σεβαστὸς γέρων εἶχε λάβει μέρος εἰς τὸν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ κ. Δ. Ράλλη συνδυασμὸν τῆς τότε Ἐθνικῆς Ἀντιπολιτεύσεως. Ἐπανείδομεν λοιπὸν ἀλλήλους ὡς συνυποψήφιοι καὶ συνεργάται. Ἡ ἐκλογικὴ περιφέρεια ἦτο νομαρχιακή, αἱ δὲ περιοδεῖαι τῶν ὑποψηφίων ἐπίπονοι. Διὰ τοῦτο ὅτε ἡμεῖς ἀνεχωρήσαμεν, ἵνα ἐπισκεφθῶμεν τὴν Μεγαρίδα, τὰς Θήβας καὶ τὴν Λεβαδείαν, ἐκεῖνος δὲν μᾶς ἠκολούθησεν. Ἀλλ' ἀκαταπόνητος ὡς ὑπῆρξε πάντοτε μετέβαινε καθ' ἑκάστην δὶς τῆς ἡμέρας εἰς τὸ ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ κ. Ράλλη ἐκλογικὸν ἡμῶν ἐντευκτήριον, καὶ ἐδέχετο τὸν λαὸν καὶ συνεκοινώνει εὐαρέστως μετ' αὐτοῦ, καὶ ἀνεστρέφετο προσηνέστατα μετὰ τῶν ἐκλογέων. Ἦτο δ' ἀληθῶς ἀξιοσημείωτον θέαμα νὰ βλέπῃ τις τὸν γεραρὸν ἄνδρα ἐν μέσῳ τῶν ἀφωσιωμένων τῷ κ. Ράλλῃ φίλων, ἀναπτύσσοντα αὐτοῖς μετ' ἀγαθότητος τὰ πολιτικὰ τῆς ἡμέρας ζητήματα, μυοῦντα αὐτοὺς εἰς τὰς περὶ ἐθνικῆς πολιτικῆς ἰδέας του, καὶ μετὰ νεανικῆς

(*) Ἐνεγράφη ἐν τῷ Ἀρχείῳ τῆς Ἑταιρίας ὑπ' ἀρ. 8519.

Digitized by Google

ζωηρότητος ἐκθέτοντα εἰς τὸ ἀκροατήριόν του τὰς ἐλπίδας καὶ τὰς γνώμας του περὶ ἀνορθώσεως τῶν κακῶς κειμένων. Οἱ ἁπλοϊκοὶ ἀστοὶ τὸν ἤκουον μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ καὶ ἐντεταμένης προσοχῆς, ἀκούραστος δ' ἐκεῖνος δὲν ἀπηξίου προκαλούμενος νὰ δίδη ἀπαντήσεις, νὰ εἰσέρχηται εἰς λεπτομερείας καὶ ν' ἀναπτύσσῃ ἐπὶ τὸ εὐληπτότερον τὰ θέματά του. Ὅτε δ' ἡμεῖς ἐπανήλθομεν ἐκ τῆς ἀνὰ τὸν νομὸν ἐκλογικῆς περιοδείας, εὕρομεν τοὺς τακτικοὺς τοῦ ἐντευκτηρίου θαμῶνας ἐμπεπλημένους θαυμασμοῦ διὰ τὸν σοφὸν ἄνδρα. Ἀνάμικτόν τι αἴσθημα ἐνθουσιασμοῦ καὶ εὐλαβείας εἶχε γεννηθῆ ὑπὲρ αὐτοῦ.

Ἀλλὰ κατὰ τὰς ἀνὰ τὰ χωρία τῆς Ἀττικῆς μέχρι Λαυρίου ἐκδρομὰς ἡμῶν ὁ Ραγκαβῆς δὲν ἔλειψεν. Ἡ μετάβασις ἄλλως, γινομένη διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἢ ἐφ' ἁμαξῶν, δὲν ἦτο τόσον κοπιώδης. Μᾶς συνώδευσε λοιπὸν εἰς πάσας ταύτας καὶ ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν χωρικῶν ἐπὶ τῇ θέᾳ του:

— Νά! αὐτὸς εἶνε ὁ γέρω-φιλόσοφος, ἔλεγεν ὁ εἷς πρὸς τὸν ἄλλον καὶ πάντες αὐτὸν ἐδείκνυον.

Ἔβλεπε δέ τις ἄνδρας ὡρίμους, ἀφελεῖς ἀγρότας καὶ στιβαροὺς τῶν μεταλλείων ἐργάτας, προσερχομένους ἀσκεπεῖς, ἵνα τῷ θλίψωσι τὴν χεῖρα καὶ ὡς ἐξ ἐνστίκτου κύπτοντας ἵνα ἀσπασθῶσιν αὐτήν. Ἂν δὲ ἡ κομματικὴ πολιτικὴ δὲν ἐδέσμευε τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐνεργείας τῶν ἐκλογέων βεβαίως θὰ ἐβλέπομεν τότε τὸν Ραγκαβῆν πρῶτον βουλευτὴν Ἀττικῆς. Δυστυχῶς τὰ πολιτικὰ ἡμῶν ἤθη εἶνε τοιαῦτα, ὥστε ὑπερισχύει παντὸς ἄλλου αἰσθήματος τὸ κομματικὸν συμφέρον, ὁ δὲ ἡμέτερος συνδυασμός, παλαίων τότε ἀναμέσον τῶν δύο ἀρχαιοτέρων κομμάτων δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀναδείξῃ βουλευτὴν ἄλλον τινὰ πλὴν τοῦ ἀρχηγοῦ του. Ἐνεποίει ὅμως εἰς πάντας ἐντύπωσιν ἡ πραότης μεθ' ἧς ὑπετάσσετο ὁ Ραγκαβῆς εἰς τὰ ἐκλογικὰ ἔθιμα. Ἔθλιβε χεῖρας, ἀπέτεινε προσηνεῖς λόγους καὶ εἰσήρχετο ἀπὸ καταστήματος εἰς κατάστημα καὶ ἀπὸ οἴκου εἰς οἶκον. Εἰς ἓν μόνον τῶν ἐκλογικῶν τούτων ἐθίμων δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑποβληθῇ καὶ εἰς ὅλας τῶν ἐκλογέων τὰς παρακλήσεις ἀντετάχθη καρτερικώτατα. Οἶνον δὲν ἔπιε παντάπασι. Καὶ εἰς τὰς προτροπὰς τῶν φίλων μας ἐν τοῖς χωρίοις ἰδίως, οἵτινες ἀνεξαιρέτως ἀπεκάλουν αὐτὸν «ἐξοχώτατον», νὰ δοκιμάσῃ τὸν οἶνόν των, ἠρνεῖτο καὶ ἀπήντα μειδιῶν:

— Ἔχετε τόσον λαμπρὸν νερὸν ἐδῶ εἰς τὸ χωριό σας!

Τοῦτο ὅμως ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲν ἦτο ἀληθές. Διότι τὰ πλεῖστα τῶν χωρίων ὑδρεύονται ἐκ φρεάτων. Διὰ τοῦτο ἠναγκάζετο ἐνίοτε νὰ φέρῃ εἰς τὰ χείλη τὸ ποτήριον καὶ νὰ βρέχῃ μόλις αὐτὰ οὐδὲ σταγόνα καταπίνων. Καὶ στρεφόμενος πρός με ἐψιθύριζε γερμανιστί:

— Τὸ νερόν των εἶνε ἀληθῶς τόσον ὀλίγον πόσιμον, ὥστε δὲν ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ τοῖς ἀρνηθῇ τὴν χάριν.

Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐνέδιδεν εἰς τὰς ἐπιμόνους παρακλήσεις των διὰ προσποιήσεως, ὅτι πίνει. Μόνον ἐν Κερατέᾳ, ὅπου παρετέθη ἡμῖν λαμπρὸν γεῦμα, ὑπῆρχον δὲ καὶ πάντα τὰ χρειώδη πρὸς ἀνάπαυσιν μετ' αὐτό, ἐγείρας τὸ κύπελλον καὶ προπιὼν διὰ λόγων καλλιτεχνικῶν ὑπὲρ τοῦ οἰκοδεσπότου ἔπιεν ὀλίγον οἶνον. Οἱονεὶ δὲ δικαιολογούμενος πρός με προσέθηκε χαμηλοφώνως:

— Ἔχουν πραγματικῶς τόσον θαυμάσιον νερὸν ἐδῶ εἰς τὸ χωρίον, ὥστε ἀξίζει νὰ πίῃ κανεὶς καὶ ὀλίγον κρασί, διότι πίνει ἔπειτα ἄφθονον νερὸ καὶ τὸ ἐξουδετερώνει.

Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐκλογῶν ἐκείνων εἶνε γνωστά. Ὁ Ραγκαβῆς ἐτιμήθη μόνον ὑπὸ τῶν φίλων τοῦ συνδυασμοῦ μας λαβὼν τὰς πλειοτέρας ψήφους μεταξὺ πάντων τῶν συνυποψηφίων, πλὴν τοῦ κ. Ράλλη, ἀλλ' ὡς εἰκός, ἀπέτυχεν. Ἐδέχθη μετά τινος φιλοσοφίας τὸ ἀποτέλεσμα, ἀλλ' ὅτε μετὰ τὴν ἀποτυχίαν συνηντήθημεν μοὶ ἐξωμολογήθη, ὅτι ἤλπιζε νὰ λάβῃ πλειοτέρας ἐκλεκτικὰς ψήφους. Δυστυχῶς οἱ ἐκλογεῖς ἐψήφιζον οὐχὶ τὴν ἀτομικὴν ἀξίαν ἀλλὰ τὴν κομματικὴν ἀφοσίωσιν, οὕτω δὲ ὁ Ραγκαβῆς δὲν ἐπανῆλθε καὶ πάλιν εἰς τὴν ἐνεργὸν πολιτικήν. Ἀπεσύρθη εἰς τὸ γραφεῖόν του καὶ εἰς τὰς προσφιλεῖς αὐτῷ μελέτας, ἀπὸ καιροῦ δὲ εἰς καιρὸν μὲ ἐνθυμεῖτο ἀποστέλλων μοι βραχείας σημειώσεις περὶ διαφόρων ζητημάτων, ἅτινα μοὶ συνίστα νὰ πραγματευθῶ ἐν τῇ *Ἐφημερίδι*. Ὑπῆρξε βεβαίως ὑπέροχος καὶ συμπαθεστάτη προσωπικότης διὰ τὴν Ἑλλάδα, διὰ τοὺς μετ' αὐτοῦ ὅμως στενώτερον ἀναστραφέντας ἦτο ὁ μᾶλλον εὐάρεστος καὶ πνευματώδης σύντροφος, τῆς συναναστροφῆς τοῦ ὁποίου τὰ ἀπαράμιλλα θέλγητρα ἀφῆκαν ἡμῖν γλυκεῖαν καὶ ἀνεπίληστον μνήμην.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ Ν. ΡΟΥΚΗΣ

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Τὴν Πρωτομαγιὰν ἀπερρόφησε φέτος ἡ πολιτική. Ἡ παραμονή της ἦτο ἐκ τῶν πυρετωδῶν παραμονῶν ἐκλογῆς· πρὸς ἐπίμετρον δὲ καὶ ὁ καιρός,—ὥς τις χαιρετισμὸς τελευταῖος τοῦ τόσον ἠπίου ἀλλὰ καὶ τόσον ἰδιοτρόπου χειμῶνος—ἦτο ψυχρὸς ἀρκετὰ καὶ ὁ ἄνεμος ἔπνεε συσσωρεύων νέφη ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀνυψῶν μέχρις αὐτῶν κάτωθεν ἄλλα νέφη κονιορτοῦ. Δὲν ἑορτάσαμεν τὴν ἑορτὴν τῶν ἀνθέων εἰς τοὺς κήπους. Ἐμείναμεν, οἱ περισσότεροι τοὐλάχιστον ἂν ὄχι οἱ φρονιμώτεροι, προφυλαγμένοι εἰς τὰς οἰκίας, μὲ ὀλίγους ἀντιπροσώπους τοῦ ὡραίου αὐτῶν βασιλείου εἰς στεφάνους ἢ εἰς ἀνθοδέσμας, καὶ ἀνεπλάσσομεν διὰ παλαιοτέρων αἰσθηματικῶν ἀναμνήσεων ὅ,τι ὑπὸ ἄλλας εὐμενεστέρας συνθήκας θἀπελαμβάνομεν—τὴν ἀμβροσίαν

Digitized by Google

νύκτα ἧς καὶ ἡ δρόσος καταπίπτει, νομίζεις, μυροβόλος, τὴν μυστηριώδη πρασιὰν τῶν φυλλωμάτων μέσω τῆς ὁποίας τρεμολάμπουν οἱ ἀστέρες, καὶ τὴν πληθὺν τῶν ἀνθῶν, τῶν μεθυσκόντων μὲ τὰ χρώματα καὶ τὰς εὐωδίας . . .

Εἶνε κατ' ἐξοχὴν ἐρωτικὴ ἡ ἑορτή. Πῶς νὰ τὴν φαντασθῶ μεταξὺ ἀνδρῶν ἀγομένην, ὡς ἄγεται, παρὰ πότον συνήθως καὶ ἄσματα; Τὴν θέλω μὲ ἄλλην μέθην ἐγὼ . . . μὲ περιπλανήσεις τρελὰς εἰς τὰς σκιερὰς καὶ ἀνθοβριθεῖς διόδους τοῦ κήπου, μὲ διασταυρώσεις βλεμμάτων εὐγλώττων, μὲ παλμώδεις καὶ σιγηλὰς προσφορὰς ἀνθέων, μὲ χειραψίας καὶ κλεπιμαῖα φιλήματα . . . Δὲν ἑορτάζει Μάϊον, δὲν ἑορτάζει τὸν μῆνα τῶν ἐλπίδων καὶ πόθων, τοῦ σφρίγους καὶ τῆς ἀναγεννήσεως, ὁ μὴ δυνάμενος πλέον ἢ μὴ εὐτυχήσας νά τον ἑορτάζῃ τοιουτοτρόπως. Παρὰ τὰ ἄνθη τὰ δύο φῦλα προσοιωνίζονται καὶ ἑορτάζουσι τὴν ἀγάπην των καὶ τὴν συνένωσίν των, τὴν πρώτην ἀνάγκην τῆς ζωῆς, τὴν πρώτην αὐτῆς εὐτυχίαν. Δὲν θὰ εὕρωσιν ὡραιότερα ἐμβλήματα. Ἔρως εἶνε ὅ,τι βλέπομεν ἐκεῖ καὶ θαυμάζομεν καὶ λατρεύομεν. Ὁ πλοῦτος ἐκεῖνος τῶν ἀνθέων, τὰ πολύχροα καὶ κομψὰ πέταλα, ἡ συναυλία τῶν ὀσμῶν, ἡ λαμπρότης ἐκείνη καὶ ἡ καλλονή, ἡ δρόσος καὶ ἡ ἁβρότης, δὲν εἶνε ἄσκοπος μόνον πολυτέλεια. Μυστήριον μέγα τελεῖ ἐκεῖ ἡ ζωὴ καὶ ἡ φύσις. Τὰ ἄνθη ἑορτάζουν τοὺς ἔρωτάς των.

Καὶ ἐμείναμεν εἰς τὰς οἰκίας μας μίαν τόσῳ μεγάλην καὶ ποιητικὴν ἑορτήν. Μόνον ὁ ἡμεροδείκτης μας τὴν ὑπενθύμιζε μὲ τὴν ἐπιμονὴν τῆς μελανῆς, τῆς ἀκινήτου μονάδος του, ἀνώτερος αὐτὸς καὶ ἐκλογῶν καὶ καιροῦ. Εἰ δὲ μή, τίποτε ἄλλο. Ἀπερροφημέναι αἱ ἐφημερίδες ὑπὸ τῶν ὀξυτάτων ἐκείνων καὶ πολυστήλων προσωπικῶν διενέξεων, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται εὐφήμως ἐκλογικὸς ἀγών, οὔτε χρονικὰ πρωτομαγιάτικα ἐδημοσίευσαν οὔτε ποιήματα. Καὶ τὰ νέφη τοῦ ἀπαισίου κονιορτοῦ συγκαλύπτουσιν ἀνὰ πᾶν λεπτὸν ἐγειρόμενα τὸ φαιὸν καὶ μελαγχολικὸν τοπίον. Καὶ εἶνε ἀραιοὶ οἱ φέροντες ἄνθη καὶ ψάλλοντες καὶ πυκνότεροι οἱ ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ οἱ περιφέροντες ἐμβλήματα κομματικὰ καὶ ἀγρίας ἐκπέμποντες ὠρυγάς. Ἔφιπποι καὶ πεζοὶ περιπολοῦσιν ἀνὰ τὴν πόλιν. Ὅλα σοῦ ὑπενθυμίζουν ὅτι ὁ «ἐκλογικὸς ἀγὼν» ἐξακολουθεῖ καὶ ὅτι ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἐπίκειται διαδήλωσις, ῥῆξις, αἱματοχυσία, συμφορά . . . Τί παράδοξος ἀλήθεια Πρωτομαγιά!

*

Παράδοξος, ἀλλὰ διὰ τοῦτο ὄχι ὀλίγον ἐξάπτουσα τὴν φαντασίαν καὶ θερμαίνουσα τὴν κεφαλὴν τῶν σκεπτικῶν καὶ τῶν ὀνειροπόλων. Φόβοι ταραχῆς ἀγνώστου. Οἱ ἀστοὶ κατάκλειστοι, ὁ λαὸς ἔξω, συλλαλητήρια καὶ διαδηλώσεις, περιπολίαι πολλαί. Αὐτὴ εἶνε ἡ εἰκὼν τῆς 1ης Μαΐου σήμερον εἰς τὰς μᾶλλον πολιτισμένας πόλεις· τοιαύτη θὰ εἶνε ἴσως μίαν ἡμέραν ὁριστικῶς καὶ παρ' ἡμῖν. Θά μου εἴπῆτε ὅτι ὑστεροῦμεν κατὰ δώδεκα ἡμέρας τοῦ πολιτισμένου Ἡμερολογίου καὶ ὅτι αἱ πρῶται Μαΐου δὲν συμπίπτουν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Ναί· ἀλλὰ δέν σας συγχαίρω ἂν αὐτὸ εἶνε τὸ μόνον ἐπιχείρημα, δι' οὗ θἀποδείξετε ὅτι ὁ σοσιαλισμὸς οὐδέποτε θὰ ἐγκλιματισθῇ ἐν Ἑλλάδι, ὅτι οὐδέποτε ἄρα θὰ ἴδωμεν ἡμεῖς τὴν 1ην Μαΐου ἡμέραν ἐργατικῶν διαδηλώσεων, ἀναρχικῶν συλλαλητηρίων καὶ ἐμφυλίου ὕστερον σπαραγμοῦ. Εἰξεύρω μολοντοῦτο ὅτι ἔχετε καὶ ἓν δεύτερον ἐπιχείρημα. Ἐδῶ, λέγετε, ὁ ἐργάτης δὲν πάσχει· ἐδῶ οἱ βιομήχανοι δὲν ἐπισωρεύουσι πλοῦτον πολύν. Ἐδῶ οἱ ἄνθρωποι δὲν ἀποθνήσκουσι τῆς πείνης· ποῖος λοιπὸν θὰ εἶνε ὁ ἀνόητος ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ ζητήσῃ τοιούτου εὐτυχοῦς κοινωνικοῦ καθεστῶτος τὴν μεταβολήν; Καὶ ὅμως θέλετε καὶ τὴν ἰδικήν μου γνώμην; Θά σας τὴν εἴπω εὐχαρίστως, ἀγαπητοί μου ἀθηναῖοι κοινωνιολόγοι. Ἐγὼ νομίζω ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ δεύτερόν σας ἐπιχείρημα δὲν εἶνε διόλου σοβαρώτερον τοῦ πρώτου. Μὴ πρὸς βάρος σας. Εἶνε κοινόν, βλέπετε, τὸ πάθημα δι' ὅλους τοὺς ἐπιχειροῦντας νὰ λύωσι ζητήματα κοινωνικῆς ἐπιστήμης μὲ τὴν βοήθειαν μόνον τῆς σοφῆς των κεφαλῆς καὶ ἐν τῇ τύρβῃ τῶν δημοσιογραφικῶν γραφείων. Καὶ δὲν ἔχω ἄδικον νά το λέγω αὐτό, ἀφ' οὗ οὐδέποτε μέχρι τοῦδε, ἐν ᾧ τόση ἐργασία γίνεται σήμερον ἐν Εὐρώπῃ, ἐγράφησαν καὶ δύο μόνον λέξεις ἐν ἐφημερίδι ἑλληνικῇ, ἐλέγχουσαι ἔστω καὶ ἁπλῆν τοῦ ζητήματος γνῶσιν— ἐκτὸς ἂν ἐξαιρέσωμεν τὰ ἄρθρα τοῦ κ. Πλάτωνος Δρακούλη.

Οἱ φιλοσοφοῦντες ἐπὶ τοῦ τύπου τῆς καθ' ἡμᾶς κοινωνίας, μακρὰν τοῦ νά τον εὑρίσκωσι τέλειον ἢ νά τον νομίζωσι διαρκῆ καὶ ἀμετάβλητον, παρατηροῦσι μίαν ἀνισότητα μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ἡ ὁποία οὔτε φυσικόν, οὔτε δίκαιον εἶνε νὰ ἐξακολουθήσῃ. Ἐκτὸς τῶν ἀχθῶν τῆς ἀρούρης, τῶν μὴ ἐργαζομένων κατ' οὐδένα τρόπον, οἱ μὲν ἐργάζονται διανοητικῶς ὅλως διόλου ἀκαλλιεργήτους ἀφίνοντες τὰς σωματικὰς αὐτῶν δυνάμεις, οἱ δέ, πολυπληθέστεροι αὐτοί, χειρωνακτοῦσι μὲ ἀτροφικὸν ὅλως πνεῦμα καὶ σκοτεινόν. Ἡ τοιαύτη μονομερὴς ἀνάπτυξις ἡ γενικῶς παρατηρουμένη, ἡ ἀνισορροπία ἑπομένως τῶν δυνάμεων, εἶνε ἀδύνατον νἀναδείξῃ τελείους ἀνθρώπους, τῶν ὁποίων αἱ πνευματικαὶ δυνάμεις πρέπει νὰ καλλιεργῶνται παραλλήλως πρὸς τὰς πνευματικάς. Καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ ἀδικοῦνται καὶ πάσχει ἡ ἀνθρωπότης, τῆς ὁποίας βραδύνει ἡ ἐξέλιξις· εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη κατεπείγουσα νὰ μεταβληθῇ — ἀφ' οὗ πάντως θὰ μεταβληθῇ—κατὰ τρόπον τοιοῦτον τὸ κοινωνικὸν καθεστώς, ὥστε ἡ ἀδικία νὰ ἐκλείψῃ ὅσῳ εἶνε δυνατὸν καὶ οἱ ἄνθρωποι νὰ ζῶσι τελειότερον καὶ εὐτυχέστερον.

Τῆς πρώτης, τῆς γενικῆς ταύτης ἀρχῆς τοῦ συγχρόνου σοσιαλισμοῦ ἡ ἀλήθεια δὲν εἶνε αὐταπόδεικτος. Ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν οἱ ἐπιστήμονες καὶ οἱ φιλόσοφοι τὴν συζητοῦσιν, ἢ τὴν ἀντικρούουσι ἢ τὴν ἀναπτύσσουσιν ὑφ' ὅλας αὐτῆς τὰς ἐκφράσεις καὶ τὰς ἐπόψεις, κατερχόμενοι διὰ ποικίλων ὁδῶν μέχρι τῶν ἐφαρμογῶν καὶ τῶν πρακτικῶν λύσεων· ἀλλὰ χωρὶς νὰ συναντηθῶσιν ἀκόμη ὅλοι ἐπὶ ἄλλου σημείου θετικοῦ καὶ βεβαίου, ἐκτὸς τοῦ ὅτι μίαν ἡμέραν θὰ μεταβληθοῦν οἱ κοινωνικοὶ ὅροι ἐπὶ τὸ βέλτιον καὶ ὅτι τὸ κεφάλαιον — τὸ αἴτιον τῆς δουλείας τοῦ πράγματος, καταργηθείσης πλέον

Digitized by Google

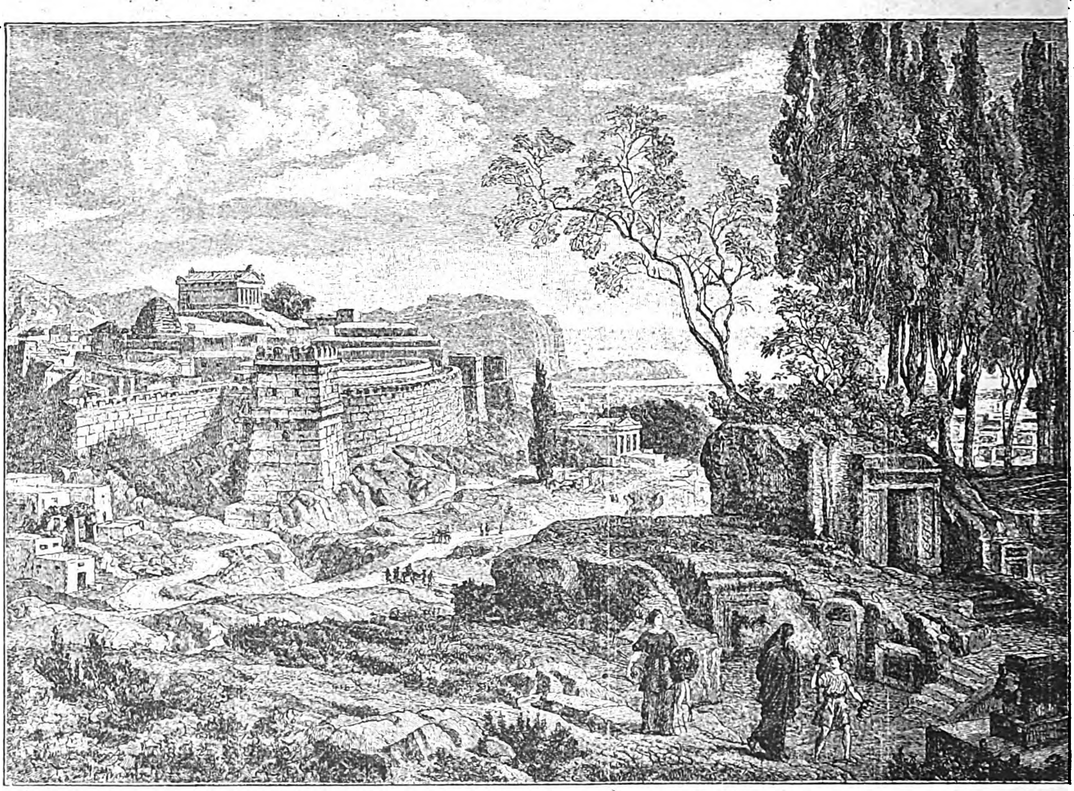

ΑΙ ΜΥΚΗΝΑΙ ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΤΡΕΙΔΩΝ

τῆς δουλείας τοῦ ἀ τ ό μ ο υ — εἶνε ὁ κύριος τῆς τοιαύτης μεταβολῆς ἐχθρός. Δὲν ἠξεύρομεν βεβαίως ποῖον τῶν διαφόρων τούτων συστημάτων εἶνε ἀληθὲς ἀπολύτως καὶ ὑπὲρ τίνος ὀφείλομεν νἀγωνισθῶμεν. Ἀλλ' ὅ,τι δι' ἡμᾶς εἶνε ἀναμφισβήτητον εἶνε ὅτι ἀπὸ τοῦ εὐγενοῦς, τοῦ ἐπιστημονικοῦ, τοῦ ὅλως θεωρητικοῦ σοσιαλισμοῦ — καὶ αὐτὸς φαίνεται ὅτι παρ' ἡμῖν ἀγνοεῖται ἐντελῶς — μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν ἀγυρτῶν καὶ δημαγωγῶν ἐκμεταλλεύσεώς του, τοῦ σοσιαλισμοῦ τῶν καφενείων καὶ τῶν ὁδῶν, τοῦ ἀπαισίου καὶ βιαίου, τοῦ πεπλανημένου καὶ ἀμαθοῦς, τοῦ μαινομένου ὑπὸ μυρίας μορφάς, ἡ ἀπόστασις εἶνε ἄβυσσος, ἡ ὁποία διὰ νὰ πληρωθῇ θὰ χρειασθῶσιν ἔτη πολλά, αἰὼν ἴσως ὁλόκληρος ἐνεργείας, ἕως οὗ καταλήξῃ εἰς συγκεκριμένην τινὰ μεταβολήν, τῆς ὁποίας μόνον ἡ τάσις ἤρχισε νὰ παρατηρῆται. Σήμερον οἱ κεφαλαιοῦχοι, ἐκ συμφέροντος ἀμέσου ἀτομικοῦ, εἶνε οἱ φυσικοὶ ἐχθροὶ τῆς σοσιαλιστικῆς θεωρίας. Ὁ λαὸς ἀπεναντίας, πρὸ πάντων ὁ πάσχων λαὸς τῶν εὐρωπαϊκῶν μεγαλοπόλεων, διάκειται ὁρμεμφύτως ὑπὲρ αὐτῆς καὶ ἐναντίον τῶν κεφαλαιούχων· ἐξερεθιζόμενος δὲ καταλλήλως ὑπὸ λόγων, δημοσιευμάτων καὶ παραδειγμάτων, ἐκτρέπεται ὑπὸ μυρία προσχήματα εἰς ἐχθρικὰς κατ' ἐκείνων ἐκδηλώσεις. Ταύτας ἡ Κυβέρνησις, ἡ ἀναγκαίως συντηρητική, προσπαθεῖ δι' ὅλων της τῶν μέσων νὰ καταπνίξῃ. Εἶνε δὲ φυσικὸν ἡ ἀντίδρασις αὕτη νὰ ἐπιφέρῃ ὁλοὲν μεγαλειτέραν ὀξύτητα καὶ νὰ ἐπαπειλῆται ἡ τάξις καὶ νὰ κορυφοῦται ὁ φόβος τὴν ἡμέραν τῶν ἐργατικῶν συγκεντρώσεων. Αὐτὴ εἶνε ἡ θέσις τῆς 1ης Μαΐου, τῆς διεθνοῦς σοσιαλιστικῆς ἑορτῆς. Ὅτι εἰς προσεχὲς μέλλον θὰ εἶνε ἀκόμη κρισιμωτέρα καὶ ὅτι εἰς μέλλον ἀπώτερον θἀνατείλῃ μία 1η Μαΐου ἡμέρα σοβαρῶν γεγονότων, σχετιζομένων πρὸς τὴν μετατροπὴν τοῦ κοινωνικοῦ καθεστῶτος, τοῦτο μόνον οἱ ἀμβλύωπες δὲν προβλέπουσι. Δὲν εἴπομεν ὅτι ἡ ἄβυσσος θὰ πληρωθῇ;

*

Ὅταν μία οἱαδήποτε τῶν προταθεισῶν ἢ μὴ λύσεων τοῦ σοσιαλιστικοῦ ζητήματος, ἐφαρμοσθῇ· ὅταν θᾶττον ἢ βράδιον ὑπονομευθῇ τὸ φοβερὸν κράτος τοῦ κεφαλαίου, ὅταν θὰ ἐλαττωθῇ ὁπωσδήποτε ἡ σημερινὴ τῆς κοινωνίας ἀνισότης, ὅταν ἡ ἐργασία, ἡ ἐκπαίδευσις καὶ ἡ διατροφὴ θὰ εἶνε ὁ κοινὸς κλῆρος παντὸς ἀνθρώπου — ἆρά γε εἶνε φυσικῶς δυνατὸν νὰ μὴ αἰσθανθῇ τὸν ἀντίκτυπον τοιούτου γεγονότος καὶ ἡ Ἑλλὰς καὶ νὰ μείνῃ εἰς τὸ νῦν καθεστώς, ἔστω καὶ ἂν αὐτὸ κρίνεται ὑπὸ τῶν σημερινῶν της σοφῶν ὡς τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς τελειότητος; Μίαν τοιαύτην ἀποξένωσιν καὶ ἀνεξαρτησίαν, ἐγὼ τοὐλάχιστον εἶμαι ἀνίκανος νὰ φαντασθῶ. Ὁσάκις δὲ ἀναγινώσκω εἰς τὴν συναυλίαν τοῦ τύπου καὶ ἀκούω ὑπὸ τῶν περισσοτέρων ὅτι σ ο σ ι α λ ι σ τ ι κ ὸ ν ζ ή τ η μ α δ ὲ ν ὑ φ ί σ τ α τ α ι ἐ ν Ἑ λ λ ά δ ι, κινδυνεύω νὰ πιστεύσω ὅτι οἱ δημοσιολόγοι μας φαντάζονται τὸ πρότυπον αὐτὸ Βασίλειον ἀποτελοῦν τμῆμα ἀνεξάρτητον ὄχι τῆς Εὐρώπης ἀλλὰ καὶ τοῦ πλανήτου ὅλου, δορυφόρον ἴσως διαγράφοντα περὶ αὐτὸν ἀσύμπτωτον τροχιὰν καὶ καταδικασμένον νὰ ζῇ αἰωνίως μ' ἕνα ἀνισοσκελῆ προϋπολογισμόν. Ἀλλ' ἀντὶ τοῦ στοιχειώδους τούτου κοσμο-

Digitized by Google

γραφικοῦ λάθους, πολὺ φοβοῦμαι μὴ κάμνουν ἄλλο μεγαλήτερον, μὴ φροντίσαντες νὰ μάθουν ἀκόμη τί ἐστι σοσιαλισμός, συγχύζοντες αὐτὸν μὲ πολλὰ ξένα στοιχεῖα ἢ παρεξηγοῦντες, ἀφ' οὗ τὸν περιορίζουν εἰς τὸ ἐργατικὸν ζήτημα — καὶ ἐδῶ οἱ ἐργάται εὐημεροῦν κατὰ τὴν ἀντίληψίν των — ἢ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀθλιότητα — καὶ ἐδῶ κανεὶς δὲν ἀποθνήσκει τῆς πείνης! Ἀλλ' ὄχι! εὐτυχῶς ἢ δυστυχῶς ὁ σοσιαλισμὸς εἶνε κάτι γενικώτερον, βαθύτερον, ῥιζικώτερον, καὶ διὰ τοῦτο ἀδύνατον νὰ μὴ ἐκραγῇ μίαν ἡμέραν ὅπως εἰς πᾶσαν καὶ εἰς τὴν ἰδικήν μας κοινωνίαν. Καὶ δὲν ἠξεύρει μὲν κανεὶς ὑπὸ ποίαν φάσιν, ἂν ὅπως ἤρχισεν ἤδη διὰ δημοσιευμάτων, θὰ καταλήξῃ εἰς συλλαλητήρια καὶ συμπλοκὰς τὴν 1ην Μαΐου ἢ τὴν 19ην Ἀπριλίου, ἢ καὶ εἰς ἐκρήξεις ἀναρχικῆς δυναμίτιδος. Ἀλλ' εἶνε φανερὸν ὅτι τὰ ζητήματα ταῦτα ἀξιοῦσι παρὰ παντὸς ἀνθρώπου ἀνεπτυγμένου καὶ ἔχοντος ἔργον νὰ διαφωτίζῃ τὴν κοινὴν γνώμην, μεγαλειτέραν προσοχὴν καὶ μελέτην, — ἂν καὶ τόση ὀλίγη ἀπαιτεῖται διὰ νὰ συμπεράνῃ κανεὶς ὅτι οἱ κοινωνικοὶ αὐτοὶ ὅροι τοὺς ὁποίους ζητοῦσιν οἱ ἐν Εὐρώπῃ νὰ τροποποιήσουν ὑφίστανται ἀπαράλλακτοι καὶ ἐδῶ καὶ ὅτι ἡ γενικὴ θεωρία τοῦ σοσιαλισμοῦ, ὡς διετυπώθη ἐν ἀρχῇ, ἰσχύει ἀμετατρέπτως καὶ δι' ἡμᾶς!

Διὰ τοῦτο τὴν πρώτην αὐτὴν Μαΐου, καθ' ἣν κλεισμένος εἰς τὴν οἰκίαν στενοχωροῦμαι ὅτι δὲν ἐχάρην τὴν ἑορτὴν τῶν Ἀνθέων, καὶ βλέπω ἀπὸ τοῦ παραθύρου τὸν κονιορτὸν ἀνεγειρόμενον εἰς νέφη ὑπὸ τὸν συρίζοντα ἄνεμον, καὶ ἀκούω τὰς περιπολίας διερχομένας καὶ αἰσθάνομαι τὴν ἀνησυχίαν τῶν ἐκρύθμων καιρῶν — δὲν ἔχω ἄδικον νὰ τὴν θεωρῶ ὥς τινα ἀόριστον πρόδρομον ἄλλων ἡμερῶν, καθ' ἃς θὰ βλέπω πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου ὅ,τι ἀναπαριστῶ ἐκ περιγραφῶν γινόμενον σήμερον ἀλλοῦ καὶ νὰ ὀνειροπολῶ τὸ ὄχι ἴσως εὐχάριστον ἀλλ' ἀναπόφευκτον τοῦτο μέλλον.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΑΔΕΛΦΟΣ ΚΑΙ ΑΔΕΛΦΗ

Digitized by Google

ΘΕΣΣΑΛΙΚΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ

Ο ΚΕΡΑΤΖΗΣ

Ἐπέστρεφα ἀπὸ τὸ Κισερλῆ 'ς τὴν Λάρισα. Ἦτο Ἰούλιος μῆνας καὶ οἱ χωριάτες ὅλοι ἦσαν σκλαβωμένοι εἰς τὴ δουλειά. Ποιὸς ἁλώνιζε, ποιὸς ἐλύχνιζε, ποιὸς ἔμπαζε τ' ἄχερα εἰς τὸ ντάμι του. Οἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιὰ ἐτσάκιζαν καπνό. Ζητῶ ζῶον διὰ νὰ φύγω· ποῦ ζῶον. Κ' ἐκεῖνα ὅλα ἦσαν ἀγγαρεμένα· ἄλλα ἔσερναν τὴ δοκάνα, ἄλλα ἐγύριζαν εἰς τὸ στυγερό, ἄλλα ζευγμένα εἰς τοὺς ἀραμπάδες ἐκουβάλουν δεμάτια. Οὔτε βωδάκι δὲν ἔμενεν ἀργό!

Ὁ πτωχὸς ὁ Μεχμὲτ ἀγᾶς, ὁ δήμαρχος, ἐπήγαινε νὰ σκάσῃ ἀπὸ τὸ κακό του.

— Ἄ, τζάνουμ! ἔλεγε κτυπῶν τὰ χέρια εἰς τὰ μεριά του μὲ ἀπελπισία· νὰ μὴ βρίσκεται οὔτ' ἕνα ἄλογο!..

Ἡ ἀπελπισία του ὅμως αὐτὴ ἦτον ἀφύσικη. Καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος καὶ ἄλλοι ἀγάδες εἶχαν ἄλογα καὶ ἄλογα τῆς καβάλας, ἄτια περήφανα καὶ ἀξετίμωτα, τὰ ὁποῖα βέβαια ποτὲ δὲν ἔβγαζαν ἀπὸ τ' ἀχοῦρι νὰ τὰ φορτώσουν εἴτε νὰ τὰ βάλουν εἰς τ' ἁλῶνι. Δὲν τὰ ἔδιδαν ὅμως καὶ νὰ τὰ καβαλίκῃ ἕνας γκιαούρης μπιλιαζίμης.

Ἐπὶ τέλους μοῦ ἔστειλεν ὁ Μεχμὲτ ἕνα καλοσελωμένο καὶ καλοχαλινωμένο γαϊδουράκι. Καὶ μοῦ παράγγειλε μὲ τὸν δοῦλον του, νὰ δεχθῶ αὐτὸ διότι δὲν εἶχεν ἐλπίδα νὰ εὑρεθῇ ἄλογο οὔτε σήμερα, οὔτε αὔριο, οὔτε μεθαύριο ἕως τὴν Κυριακή. Καὶ τὴν Κυριακὴ πάλι δύσκολον ἦτο, διότι οἱ χωριάτες θ' ἄφιναν τὰ ζῶα των ν' ἀναπαυθοῦν ἀπὸ τοὺς κόπους ὅλης τῆς ἑβδομάδας.

Ἐγὼ ἐθύμωσα. Τοὺς ἤξερα ἀπὸ πολλὰ ἄλλα τοὺς τούρκους τῆς Θεσσαλίας. Ἂν καὶ πατρίδα καὶ νόμους καὶ ὑπεράσπισιν ἔχουν περισσοτέραν τόρα παρὰ πρὶν κατ' ἀπὸ τὸν Σουλτάνον των ὅμως δὲν τὸ χωνεύουν πᾶν ὅ,τι εἶνε ἑλληνικόν. Κατὰ τὰ 82 εἰς τὰ Ζωρμπαϊκά, εἶχαν ἕτοιμα πολλὰ σφάγια νὰ προϋπαντήσουν εἰς τὰ Τέμπη τὸν Πασᾶν των. Καὶ κατὰ τὰ 86 ἀκόμη, τὰ δημαρχικὰ καταστήματα τῶν δήμων Νέσσωνος καὶ Γόννων ἦσαν γεμάτα ἀπὸ ὅπλα Γκρᾶ, τὰ ὁποῖα θ' ἅρπαζαν οἱ φανατικοὶ ἀγάδες, εὐθὺς ἅμα ἄνοιγε τὸ ντουφέκι εἰς τὰ σύνορα. Ἀφοῦ ὅμως δὲν ἠμποροῦν νὰ κάμουν τίποτε σπουδαῖον περιορίζονται νὰ ἐξευτελίζουν, ὅταν τοὺς εἶνε εὔκολον, κάθε ἐθνικόν μας γόητρον. Καὶ τόρα βέβαια, μὲ τὸ πονηρὸ μυαλό τους, ἠθέλησαν νὰ ἐξευτελίσουν καὶ ἐμὲ καὶ τὸ ἀξίωμά μου· πρὸ παντὸς τὸ ἀξίωμα μου. Εὔμορφο πρᾶγμα δὲν εἶνε νὰ βλέπῃς ἕνα καπετάνον ποῦ ἀστράφτουν τὰ γαλόνια του εἰς τὸ κεφάλι καὶ βροντοκοπᾶ τὸ σπαθί του εἰς τὸ πλευρό, νὰ περνᾷ ἡμέρα μεσημέρι ἀπὸ τὸν κόσμο μέσα ἐπάνω εἰς ἕνα γαϊδουράκι. Ὁ Σάντσος Πάνσας θὰ ἦτο πολὺ σεβαστότερος.

— Ποῦ εἶνε ὁ Μεχμὲτ ἀγᾶς; ἐρώτησα τὸν δοῦλον.

— Ἔφυγε . . . πάει 'στὸ κουτσοὺκ Κισερλί.

Καὶ ἀμέσως ἄρχισε νὰ μοῦ παινεύῃ τὸ γομάρι ὅτι τρέχει γρήγορα, ὅτι εἶνε ἥσυχο κ' ἔχει καλὴ περπατησιὰ καὶ ὅτι θὰ πάγω χωρὶς νὰ ταραχθῶ ἕως τὴν Λάρισα. Ἐγὼ τὸν ἄκουγα καὶ καθὼς μ' ἔβλεπε μὲ τὰ μικρὰ πονηρὰ μάτια του καὶ ἄνοιγε τὰ πλατειὰ χείλη του μοῦ ἐφαίνετο ὅτι ἔχαιρε καὶ αὐτὸς διὰ τὸ ρεζιλίκι μου καὶ δύο τρεῖς φορὲς μοῦ ἦλθε νὰ ξεσπάσω εἰς τὸ πρόσωπόν του τὸν θυμόν μου. Ἀλλὰ καὶ τί δὲν κάμνει ἡ ἀνάγκη; Ἐχρεώστουν νὰ ἦμαι εἰς Λάρισα χωρὶς ἄλλο τὴν νύκτα ἐκείνη καὶ μὲ τὰ ξημερώματα νὰ εὑρεθῶ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν μου. Ἀπεφάσισα νὰ ρίξω τὸ κεφάλι καὶ νὰ δεχθῶ τὸ ἄδωρο δῶρον τοῦ Μεχμέτ.

★

Ἐκόντευεν εἰς τὸ βασίλεμά του ὁ ἥλιος ὅταν ἔφθασα εἰς τὸ Γεντίκι. Ἀπ' ἐκεῖ ἐπῆρα τὸν κατήφορον ἕως τὴ βρύσι κ' ἔπιασα ἴσα τὸν δρόμο τῆς Λαρισας.

Ἀλλ' αὐτὸς ἦτον ὁ δρόμος; Ξέρω κ' ἐγώ. Ὁ ξένος στρατολάτης εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Θεσσαλίας μοιάζει μὲ τὸν πρωτοτάξειδο ναύτη 'ς τὴ θάλασσα. Εἰς κάθε βῆμα συναπαντιέται καὶ μ' ἕνα δρόμο· ἕνας ἔρχεται ἄλλος πάει. Τὰ χωριὰ τὸν τριγυρίζουν. Καὶ ὅλα παρόμοια: μὲ τὰ χαμηλὰ σπίτια καὶ τὰ ψηλὰ τζαμιά· τὲς θημωνιὲς καὶ τ' ἁλώνια εἰς τὴν ἄκρη, τὸ κονάκι τοῦ ἀφέντη 'ς τὴ μέση. Ὅλα δ' ἔχουν τὴν ἴδια μωρὴ φυσιογνωμία· μὲ τὴν αὐτὴ γλῶσσα σοῦ κρένουν.

Ἐστάθην λίγο νὰ συλλογισθῶ. Ἀλλὰ καὶ τί νὰ συλλογισθῶ; Τίποτε ἄλλο βέβαια, παρὰ τὴν ἀφιλοτιμία τοῦ δημάρχου ὁ ὁποῖος δὲν ἀρκεῖ ὅτι μ' ἔβαλε 'ς τὸ γάϊδαρο καβάλα, ἀλλὰ καὶ μ' ἄφηκε καταμόναχο, δίχως ὁδηγό. Θὰ μοῦ πῆτε: Μὰ ἡ Λάρισα εἶνε μεγάλη· ἅμα τὴν ἰδῇς μιὰ δὲν τὴ χάνεις. Ναί, μὰ πῶς θὰ τὴν ἰδῇς; ποῦ θὰ εὕρῃς τὸ ψήλωμα ν' ἀνεβῇς ν' ἀγναντέψῃς; Ἐκατέβηκες εἰς τὴν πεδιάδα, εἶσαι θαμμένος. Πηγαίνεις πηγαίνεις καὶ ὅλο τὰ ἴδια ἔχεις γύρω σου. Ὅλη εἶνε ἕνα ἴσωμα, ὡσὰν νὰ πέρασαν τὴ σβάρνα ἐπάνω της.

Τὸ τυχερὸ ὅτι ἐκατέβαιναν δύο κερατζίδες μὲ τ' ἄλογά τους φορτωμένα σιτάρι ἀπὸ τὸ Τσϊβασι.

Digitized by Google

— Γειά σας.

— Γειά σου.

— Γιὰ τὴ Λάρσα, ρὲ παιδιά;

— Γιὰ τὴ Λάρσα.

— Ναρθῶ κ' ἐγὼ μαζῆ.

— Νὰ 'ρθῇς καπ'τάνε.

Ἔγεινεν ἡ συντροφιά. Τ' ἄλογα ἐβάδιζαν ἐμπρὸς μὲ ἀργὸ ἀλλὰ τακτικὸ περπάτημα· εἰς τὸ πλευρὸ ἀκολούθουν οἱ κερατζίδες με τὰ μακρυὰ χαμτσίκια τους καὶ πίσω ἐγὼ εἰς τὸ γομάρι καβάλα.

Οἱ σύντροφοί μου ἦσαν ἕνας νέος, ἕως εἰκοσιδύο χρόνων παλληκάρι κ' ἕνας γέροντας. Τοῦ πρώτου τὸ ἐξωτερικὸν δὲν μοῦ ἔλεγε τίποτα· τοῦ γέροντα ὅμως ἔλεγε καὶ πολλὰ μάλιστα. Ἦτο ψηλὸς καὶ λιγνὸς μὲ τὴ γαλάζια φορεσιά του ξεθωριασμένη καὶ χιλιοτρυπημένη, μὲ τὸ μικρὸ λιγδωμένο φέσι ἐπάνω εἰς τὰ μακρυά του μαλλιά. Ἀπὸ τὸ πρόσωπό του, μαῦρο καταζαρωμένο, ξερὸ μὲ τὴ φωτιὰ τῆς πείνας εἰς τὰ μάτια καὶ τὴ φαρμακίλα εἰς τὰ ψημένα χείλη, ἐφανέρωνεν ἀμέσως ὅτι ἦτον ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῶν πεδινῶν χωριῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν οὔτε 'ς τὸν ἥλιο μοῖρα.

— Πῶς σὲ λένε, μπαμπᾶ ; τὸν ἐρώτησα, κεντίσας τὸ γομάρι κοντά του.

— Ἀγγελῆ Πρίμα.

— Καὶ ποῦθεν εἶσε ;

Ἐγέλασε. Δηλαδὴ ἐγέλασεν ὄχι τρανῶς, μὲ τὴν καρδιά του, ὅπως γελοῦν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ἀλλ' ἄνοιξε μόνον μ' ἔκφρασιν κακομοιριᾶς τὸ στόμα, ὅπως τὰ ζῶα ὅταν ἀναχαράζονται.

— Ποῦθεν ἦμαι ! τρέχα γήρευε· ποῦ ξέρω κ' ἐγὼ ποῦθεν εἶμαι ;

Σὰν καπετάνος ἐπείσμωσα· ὑποψιάσθην ὅτι ἤθελε νὰ παιζογελάσῃ μαζί μου.

— Τὸ χωριό σου μωρέ, ρωτάω· ἐφώναξα ἄγρια.

Ἔστρεψε καὶ αὐτὸς καὶ μοῦ ἀπάντησε ἀκόμη περισσότερο θυμωμένος, μ' ἔκφρασιν παλαβοῦ ἐνοχλουμένου, ὡς νὰ ἐπείσμωνε φοβερὰ διότι δὲν τὸν ἐννόησα.

— Μὰ κ' ἔχουμε πατρίδα ἐμεῖς ; Εἶπες καραγκούνη, πὲς ἕνα φύλλο ποῦ γυρίζει ἐδῶ κ' ἐκεῖ σ' ὅλον τὸ κάμπο, ὅπου τὸ φέρνει τὸ φύσημα !...

★

Ἐδιαβαίναμεν ἐμπρὸς τοῦ Καραλὰρ καὶ ὁ καραγκούνης ἐκαρφώθη ἔξαφνα εἰς τὸν τόπον του, ἀγναντεύων μὲ δίψα τ' ἀλώνια τοῦ χωριοῦ. Ὅλοι οἱ κάτοικοι ἦσαν ἔξω. Οἱ ἄνδρες ἐλίχνιζαν ἐδῶ· τ' ἄλογα ἀλώνιζαν ἐκεῖ· οἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιὰ παρέκει, καθισμένοι εἰς τὴ δοκάνα ἔφερναν γύρα ἐπάνω εἰς τὰ δεμάτια καὶ κατάμπροστα, θεόρατες ἐψήλωναν οἱ θημωνιές. Τῶν ἀλόγων τὰ χλιμιντρίσματα, τῶν παιδιῶν οἱ φωνὲς καὶ τὰ γέλοια, τὰ λόγια τῶν καραγκούνιδων, εὐτυχισμένων διὰ τὴν πλουσίαν ἐσοδειά, κανενὸς γομαριοῦ γκάρισμα, ὁ βαθὺς βόγγος τοῦ βωδιοῦ, τὸ τρίξιμο τοῦ καλαμωτοῦ ποῦ ἔφερνε τ' ἄχερα εἰς τὸ ντάμι, τὸ καθάριο σιτάρι ποῦ ἔπεφτε μέσ' ἀπὸ τὴ σκόνι σὰν σπειριὰ χρυσάφι κ' ἐχύνετο γύρω, ἔδιναν ὄψι χαρᾶς εἰς τ' ἀλώνια ἐκεῖνα. Καθένας θὰ ἔλεγε πῶς ἔρριχναν τ' ἀλέσματα κανενὸς γάμου κ' ἐγλέντουν οἱ καλεσμένοι· ὄχι πῶς ἐπήγαινε γόνα ἡ δουλειὰ κ' ἔτρεχεν ὁ ἵδρωτας αὐλάκι.

— Κερατένια χρόνια ! ἐφώναξε τρανῶς ὁ καραγκούνης, δίδων μιὰ εἰς τὸ φέσι του πίσω, διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ τὸ μέτωπό του.

Ἔπειτα ἐγύρισε καὶ μὲ εἶδε κατάμματα.

— Ζηλεύω· μοῦ εἶπε παραπονεμένος.

— Γιατί ;

— Ἔτσι γλεντοῦσα κ' ἐγὼ μιὰ φορὰ 'ς τ' ἀλώνια. Δὲν σοῦ λέω, τραβᾶν κ' οἱ τσιφτσίδες τὸν ἀμάραντο· θὰ φτύσουν τὸ αἷμά τους ὅλον τὸ χρόνο. Μὰ σὰν ἔρθῃ καλὴ σωδιὰ καὶ πέσῃ στ' ἀλώνι τὸ σιτάρι, ὢχ κι' ἀμὰν ἀμάν· οὔτε βασιληᾶς δὲν τοὺς φτάνει !

— Σὰν εἶν' ἔτσι γιατί δὲν πᾶς τσιφτσής ;

— Ἤμουνα.

— Καὶ γιατί τ' ἄφησες ;

Ντί !... ἐβόγγιξεν ἄγρια ὁ καραγκούνης. Καὶ ἀντὶ νὰ μ' ἀπαντήσῃ ἔτρεξε καὶ ἄρχισε μ' ἄγριες χαμτσικὲς τ' ἄλογά του.

Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι τὰ ζῶα ἐπήγαιναν καλὰ τὸ δρόμο τους καὶ δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ τὰ δείρῃ ὁ χωριάτης· φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ ἐρώτησίς μου τοῦ ἔφερε πικρὴ ἐνθύμισι κ' ἐπειδὴ δὲν εἶχε ποῦ νὰ ξεσπάσῃ τὸν θυμόν του, τὸν ἔρριξεν εἰς τ' ἄμοιρα τὰ ζῶα.

★

Ἄρχισε νὰ νυκτώνῃ. Τ' ἀστέρια ἕν' ἀπ' τἄλλο ἐφανερώθησαν 'ς τὸ ζαφειρένιο οὐρανό. Ὁ Ὄλυμπος καὶ ὁ Κίσσαβος ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ καὶ ἀγνάντια μας τὰ Χάσια καὶ τ' Ἄγραφα ἐπυργόνοντο γύρω, μαῦρο καὶ θεόρατο τεῖχος. Ἔπειτ' ἀπ' ὀλίγο μᾶς ἐπλάκωσε τέλεια τὸ σκοτάδι· δὲν ἐβλέπαμεν ἐμπρὸς παρὰ ὡς ἕνα ντουφέκι τόπο τὸν δρόμο, ποῦ ἄσπριζε κ' ἔπειτα ἔσβυνε καὶ αὐτός.

Ὁ Λυμπίσος κατέβαινε κρύος ἀπὸ τὲς θεῖες κορυφὲς κ' ἐσήκωνε τὴ λαύρα π' ἄφησεν ὁ ἥλιος τῆς ἡμέρας εἰς τὴν ψημένη γῆ κ' ἐδρόσιζε τ' αγκουσεμένα ζῶα καὶ τὰ κατακαϋμένα μέτωπά μας. Βαθειὰ σιγὴ ἐβασίλευε περίγυρα ὡς νὰ ἦτο ακατοίκητος τέλεια ἡ πεδιάς. Μονάχα τὸ σκούξιμο καὶ τὸ βαρὺ φτερούγισμα τῶν πελαργῶν ἐπάνω εἰς τοὺς πύργους καὶ τὰ τζαμιὰ μᾶς ἐφανέρωναν ὅτι ἐδιαβαίναμε ἐμπρὸς ἀπὸ χωριό. Πέρα ἀπὸ τὸ Κζακλὰρ ἤρχετο ἡ παραπονετικὴ φωνὴ τοῦ γκιώνη. Κ' ἦρθε στιγμὴ ποῦ βαρέθηκα ἀλήθεια τὴ ζωή μου !...

Digitized by Google

— Ἀμ ποῦ λές, ἔκαμα κ' ἐγὼ τσιφτσής· μ' εἶπεν ἔξαφνα ὁ γέροντας, ἐλθὼν κοντά μου. Μὰ σ' ἀφίν,ει μαθές, ὁ θεὸς νὰ πᾶς μπροστά;

— Γιατί;

— Γιατί ἔτσι· νὰ γιατί. Τί τὰ ἤθελεν ὁ θεὸς τὰ γκαβοπόντικα καὶ τά στελνε 'ς τὴ γῆ· δὲ μοῦ λές; Καλὰ τ' ἄλλα, μὰ τὰ γκαβοπόντικα;

— Ποιὰ γκαβοπόντικα; ἐρώτησα ἐγὼ μὲ ἀπορία.

— Ἀϊ-χού!... Δὲν εἶσαι ντόπιος, λέω; ἐρώτησε μὲ θυμόν.

— Ὄχι.

— Ἀμ' γιαυτό. Δὲν ξέρεις λοιπὸν ἐσὺ τὰ κακὰ πῶχουμ' ἐμεῖς οἱ καμπίσοι! Εἶναι, λέει, πλούσιος ὁ κάμπος. Πλούσιος εἶνε, μὰ ποιὸς τὰ χαίρεται τὰ πλούτη του; Ἄκ'σε καὶ λόγιαξε. Πρῶτος θεὸς σ' ἐμᾶς εἶν' ὁ ἀφέντης· δεύτερος εἶν' ὁ μπὰς χαβελές, ὁ μπιστεμένος τ' ἀφεντὸς σ' ὅλα, 'στὸ δῶση καὶ 'ς τὸ πάρη. Ἔπειτα ἔρχεται ὁ σούμπασης, ποῦ στέκεται ὁλοχρονικὶς ἀπάν' ἀπὸ τὸ κεφάλι σου καὶ δὲν 'μπορεῖς οὔτε νὰ βήξῃς. Βάλε ἔπειτα τοὺς χαβελέδες, βάλε καὶ τὰ ζᾶ. Μ' ἀκόμη βάλε τὰ ὄρνια ποῦ κλέφτουν μὲ τὴ μύτη τους τὸ σπόρο πρὶν ἀκόμη καλοκάτση 'ς τὴ γῆ καὶ τ'ς ἀκρίδες ποῦ τ' ἀφίνουν θερισμένο κι' ἀθέριστο. Τόρα θὰ σοῦ λεγα νὰ βάλῃς τὸν τσιφτσὴ ἂν δὲν εἴχαμε τὰ γκαβοπόντικα, ποῦ καλλίτερους θεριστάδες καὶ καλλίτερους τσιφτσίδες δὲν εἶδα ποτές μου! Ἴδια θερίζουν, ἴδια τὰ βάζουν 'ς τὸ ντάμι τους. Καὶ τί ντάμια! βαθειὰ λαγούμια ποῦ δὲν φοβάντε τὸ διαβολότερο κλέφτη νὰ τὰ 'βρῇ.

— Κ' ἔρχουνται κάθε χρόνο; τὸν ἐρώτησα.

— Ἀμ ἂν ἔρχουνταν κάθε χρόνο θὰ βλεπες ζωντανοὺς ἀνθρώπους 'στὴ Θεσσαλία; Μιὰ φορὰ ἤρθαν 'στὴ ζῆσι μου καὶ νά, ἀπὸ τσιφτσὴ κερατζῆ μ' ἔκαμαν. Μωρὲ χρόνια κ' ἐκεῖνα! ἀνατριχίλα μὲ πιάνει σὰν τὰ θυμάμε. Ἤμουνα τσιφτσὴς 'στὸ Τατάρι, 'ς τοῦ Ὀσμὰν ἀγᾶ τὸ χωριό. Ἄπονος ἦταν ὁ ἀγᾶς μὰ ἦταν πλούσιο τὸ χῶμα του. Καὶ 'στὴ χειρότερη χρονιὰ 'ς ἐμᾶς τὸ ἕνα δέκα θὰ 'δινε. Μὰ ἔρχεται, ἐφέντη μ' τὸ 63. Νὰ τὴ μιὰ φορὰ τὸ λισπύρι μέσ' 'ς τοῦ μαγιοῦ τῆς δροσοῦλες· στρωσίδι χάμου τὰ σπαρτά. Νὰ τὴν ἄλλη τὰ ὄρνια, σύγνεφο 'στὸν οὐρανό· 'μπρὸς πήγαινε ἡ σπορά, 'πίσω κεῖνα τ' ἄθεα· σπόρο ἔρριχνες καὶ σπόρο δὲν εὕρεσκες· ἀπὸ τὰ ἴδια σου τὰ χέρια τὸν ἅρπαζαν! Νὰ ἔπειτα οἱ ἀκρίδες, μᾶς τέλεψαν. Τρία χρόνια πέρασαν κ' εἴπαμε τὸ ψωμὶ ψωμάκι. Ὁ ἀγᾶς μᾶς ἔδιν' ἄχερο, ὁ ἀγᾶς σιτάρι. Τί σιτάρι; τὴν ἶρα μᾶς ἔδινε γιὰ σιτάρι!...

— Καὶ τὴν τρώγατε;

— Τί νὰ κάνουμε; Γι' ἀρρώστια ρωτᾶς; Τὸ αἷμα πήγαινε ποτάμι. Θέρος ἔπεσε 'ς τσ' ἀνθρώπους καὶ 'στὰ ζᾶ! Μοῦ θέρισε κ' ἐμένα δυὸ παιδιά. Μὰ ποιὸς λογιάζει τὰ παιδιά;... Τὰ ζᾶ μας κλαίγαμε ποῦ ἦταν ἡ μοναχὴ κυβέρνια μας. Σὰν ἔχεις ζᾶ καὶ παιδιὰ ἔχεις· μὰ σὰν χάσῃς τὰ ζᾶ ἔχασες καὶ τὰ παιδιά σου. Τί θὰ τοὺς δώσῃς νὰ φᾶνε;

Ὡς τόσο ἦρθε τὸ 66 κι' ἀνασάναμε· ἡ χρονιὰ καλή, ὁ ἀπρίλης ὁλόδροσος· τὰ χωράφια μεστωμένα: Χαρὰ Θεοῦ! Κάτι ἀκρίδες φανίστηκαν 'ς τὸ Νεμπεγλὲρ μὰ νά σου καὶ τ' ἀγιοπούλια πλάκωσαν ἀπὸ πίσω. Ξέρεις γιὰ μᾶς τ' ἀγιοπούλια εἶνε καλλίτερα κι' ἀπ' τῆς καλόγρηας τὸ ζωνάρι. Οἱ ἀκρίδες χάνονται μὲ μιᾶς κ' ἡ καλὴ χρονιὰ εἶνε σιγούρη. Μὰ 'ς τὴν ἀρχὴ τοῦ Μαγιοῦ κάτι ἄρχισε νὰ ψιψιλίζεται. Μωρέ, 'μίλα καλά· γκαβοπόντικα 'ς τὸ Βελεστῖνο! Δὲ γένεται, δὲν μπορεῖ νὰ γένῃ αὐτό! Ὁ Θεὸς δὲ θὰ γένῃ ἄθεος· ἀδύνατο! Κανεὶς μας δὲν ἤθελε νὰ τ' ἀκούσῃ. Ὅπου τὤλεγε σκωτοτὸς ἐπήγαινε.

Ἄχ! τὰ μαῦρα σκιαέτια ἀλήθεψαν σὲ λίγο. Ὁ ἀφέντης ἔρχεται τρεχάτος ἀπ' τὴ Λάρσα. — Φανίστηκε τίποτα 'στὸ τσιφλίκ; — Ὄχι, ἀκόμη. — Μὰ 'ς τὸ Βελεστῖνο, 'στὸ Κισιρλῆ, 'ς τὸ Δερελῆ, 'ς τὸν Τούρναβο ἐθέριζε ἄπονα τὸ ποντίκι. Περίγυρα μᾶς ἔζωνε τὸ κακό! Τί νὰ κάνουμε; Τὰ στάχυα ἦσαν μεστωμένα κ' εἴπαμε νὰ τὰ βαρέσουμε χλωροθέρι. Μὰ τί τὤφελος; ἅμα θεριστεῖ ἄψητο τὸ σιτάρι γένεται δαυλίτης, στωχτώνει καὶ πάει στ' ἀνάθεμα! Τ' ἀφήσαμε γιὰ λίγες 'μέρες. Μπορεῖ νὰ μᾶς λυπηθῇ ὁ θεός, εἴπαμε. Τ' ἄλλα τσιφλίκια, τὲς ἄλλες χρονιὲς κάτι ἄφιναν κάτι ἔπερναν· ἐμεῖς δὲ σηκώναμε τίποτα. Ἦταν λοιπὸν δίκηο νὰ μᾶς ἀφήκῃ κ' ἐμᾶς ἀνέγγιακτους ἐφέτος.

— Βέβαια· εἶπα ἐγώ.

— Μὰ ποῦ σ' ἀκούῃ ὁ θεὸς δίκηο ξεδίκηο. Σὲ πέντε ἡμέρες νά σου τα. Ἀφοῦ ἔφαγαν καὶ τῆς μουριὲς τοῦ Καζακλάρ, ἐρρίχθηκαν λιμασμένα ἀπάνου μας. Σ τὴν πρώτη θωριά τους ἐξυλιάσαμε ὅλοι σὰν νὰ βλέπαμε τὸ Σατανᾶ μπροστά μας. — Νὰ θερίσουμε· λέει ὁ ἀγᾶς· νὰ τὸ κόψωμε ὅπως ὅπως· κάτι νὰ σώσουμε. Τὰ στάχυα ἦσαν στριμμένα κι' ἄστριφτα ἀκόμη· μὰ τί νὰ γένῃ; Μαζωνομάστε ὅλοι, τσιφτσίδες καὶ κουλουξίδες καὶ χαβελέδες ἀκόμη καὶ παιδιὰ καὶ γναῖκες. Τροχοῦμε ἀπὸ βραδὺς τὲς κοσιὲς καὶ ξημερονομάστε 'στὰ χωράφια. Μὰ τί ἦταν ἐκεῖνο, θέ μου καὶ Κύριέ μου! Ἐμείναμε μὲ τῆς κοσιὲς 'ς τὰ χέρια, ἄφων' ἄλαλοι. Ὅλα τὰ χωράφια μας περίγυρα ξεντυμένα· οὔτε στάχυ, οὔτε ἄχερο, οὔτε χνοῦδι πουθενά! Μονάχα οἱ ρίζες ἔμεναν ὀρθὲς σὰν νἄχε γένει ἀγριόχοιρο τὸ κακὸ κ' ἐρχότουν μανιωμένο ἀπάνου μας. Μὲ μιᾶς ἐπέσαν οἱ κοσιὲς ἀπὸ τὰ χέρια μας καὶ ὅλοι, ἀπὸ τὸν μικρότερο ὡς τὸν μεγαλείτερο κι' ὁ ἀγᾶς μαζὶ ἐπέσαμε γονατιστοὶ 'στὸ χῶμα καὶ ἀρχίσαμε τὰ στηθοκοπήματα!...

Καὶ ἔλεγε μὲ τόσο παράπονο τὰ ὕστερνά του

Digitized by Google

λόγια ὁ γέροντας! Τόσο χρῶμα πίκρας καὶ ἀπελπισίας τοὺς ἔδινε ὡσὰν νὰ εἶχεν ἐμπρός του τὴν καταστροφὴν ἐκείνη, ποῦ μοῦ λάβωσε τὴν καρδιά.

— Μὰ τόσο πολύ! γιὰ μιὰ νύχτα τὰ ἔκοψαν! εἶπα μὲ ἀπορία μεγαλείτερη.

— Τόσο πολύ! ἀπίστευτο σοῦ φαίνεται, ἔ; εἶπε μὲ τραχύτητα. Δὲν ἄκ'σες, λέω, τ' ἔκαμαν τοῦ Ἀβδοὺλ Κερὶμ πασᾶ;

— Ὄχι.

Οὔμ!.. ἔκαμε βαθειά. Καὶ μέσα εἰς τὸ πικρὸ πρόσωπό του διέκρινα ἕνα γέλοιο παράξενο, τὸ ὁποῖον πρώτη φορὰ ἐγὼ ἀπάντησα εἰς καραγκούνη.

— Ἦταν, ποῦ λές, τὰ Κρητικὰ τότες. Ἦταν ἀτός του πασᾶς ς' τὸ Μουλαλίκι κ' εἶχε πολλοὺς νιζάμιδες νὰ πάῃ 'ς τὴν Κρήτη. Βγαίνει μιὰ μέρα ἀπ' τὴ χώρα νὰ κάμῃ γυμνάσια 'ς τὸν κάμπο κ' ἔμεινε τὴ νύχτα ὄξου. Μὰ βγαίνουνε ποῦ λές, ἐφέντη μ' οἱ ποντικοὶ καὶ ρίχνοντε λυμασμένοι 'ςτ' ἀσκέρι ποῦ σηκώθηκ' ὅλο 'ς τὸ πόδι, κ' ὁλονυχτὶς ἐμπῆκε τρεχᾶτο 'ς τὴ Λάρσα.

Ἐγὼ ἐγέλασα διὰ τὴν ἄτακτον αὐτὴ φυγὴ ἑνὸς στρατεύματος ἐμπρὸς τῶν ποντικῶν.

— Μὴ γελᾷς· μ' ἔκοψεν ὁ καραγκούνης μὲ πίκρα· ὁ Ἀβδοὺλ Κερὶμ ἦταν ἅγιος ἄνθρωπος!

— Καλά, μὰ δὲν ἐκάνατε τίποτα γι' αὐτοὺς τοὺς ποντικούς; ἐρώτησα νὰ τὸν φέρω πάλιν εἰς τὴν κουβέντα.

— Νὰ κάνουμε· καὶ τί νὰ κάνουμε; θεοποντή, σοῦ λέω, ἀκοῦς; θεοποντή! εἶπε κυττάζων με ἄγρια. Νὰ τὰ σκοτώσουμε; ποῦ νὰ τὰ βροῦμε; Μηγὰρ φαίνεται κανένα τὴν ἡμέρα. Παγένεις ὄξου καὶ τὰ βλέπεις ὅλα καλά. Μὰ σὰν πάρῃ νὰ βραδιάζῃ κάθε σβῶλος ποντίκι γένεται· ἡ γῆ τ' ἀναβράζει ἀπὸ τὰ σωθηκά της!

— Ἔ, δὲν ξεχωνιάζετε τὴ γῆ, νὰ τὰ βρῆτε τὴν ἡμέρα; εἶπα ἐγώ.

— Οὔφ!.. ἔκαμε στενοχωρημένος· μὴ μὲ σκᾷς καπτάνε, νὰ ζήσῃς. Λογιάζεις πῶς ἐκεῖ κάθουνται καὶ σὲ προσμένουν; Ὅλ' ἡ γῆς ἀπὸ κάτου εἶνε κούφια. Βγαίνει βράδυ 'ς τὸ Γκερλὶ καὶ τὴν αὐγὴ διάνκε 'ς τὸν Τούρναβο μ' ὅλα τὰ στάχυα τοῦ χωραφιοῦ. Ὁ σατανᾶς νὰ ἦταν δὲ χανότουν ἔτσι!...

— Καὶ εἶνε πολὺ μεγάλα; ἐρώτησα ἀπὸ ἀπορίας εἰς ἀπορίαν.

— Μπᾶ· τόσα δά, μιὰ μποῦκα· ἡ ουρίτσα τους μικρὴ ποῦ δὲν ξεχωρίζει μήτε· τὸ κεφάλι τους πλατύ, σὰν νὰ τὸ πάτησε κανεὶς διαβάτης κ' ἀπόμειν' ἔτσι· ἔχουν σταχτιὰ τὴ ραχοκοκκαλιὰ ἄσπρα τὰ στήθια. Νά, ποῦ στὰ παράστησα νὰ τὰ γνωρίζεις κι' ὅλα. Μὰ σώχουν κάτι δόντια, ἐφέντη μ' π' οὔτε νεροπρίονο δὲν τὰ φτάνει!...

— Ὥστε ἔτσι, ἐσταυρώσατε τὰ χέρια καὶ τὰ βλέπατε· εἶπα κάπως μὲ πεζογέλασμα.

— Θεϊκὸ ἦταν, τί νὰ κάνουμε; Καὶ λιτανίες ἐκάναμε καὶ τ' ἅγια λείψανα φέραμε ἀπὸ τὸ μ-ναστῆρι τῆς Πέτρας· μὰ τίποτε δὲν ἔγινε. Μόν' ἦρθε νὰ μάθουμε πῶς οἱ Τοῦρκοι γροικιῶνται καλλίτερ' ἀπὸ μᾶς τοὺς Χριστιανούς.

— Γιατί;

— Βέβαια· κουβεντιασάνε οἱ μπέηδες 'ςτὴ Λάρσα κ' ἐμάζεψαν δεκαπέντε χιλιάδες γρόσα καὶ στέλνουν δύο Τούρκους 'ς τὴν Ἀνατολὴ μέσα. Δὲν ξέρω, 'ς τὸ Μπαγδάτι, 'ς τὴ Μέκκα, ποῦ τοὺς ἔστειλαν δὲ θυμᾶμαι. Πάνε ποῦ λές, ἀτοί τους καὶ σὲ δεκαπέντε 'μέρες γυρίζουν μ' ἕνα νερὸ θαματουργό. Μωρὲ τί ἔγεινε σὰν ἔφτασε τὸ ἅγιο νερὸ 'ς τὸ Βῶλο! Ἐπήγαμε ὅλος ὁ ντουνιᾶς, Τοῦρκοι καὶ Χριστιανοί. Τί νὰ κάνουμε; Ὁ πνιμένος ἀπ' τὰ μαλλιά του πιάνεται. Νὰ σωθοῦμε ἠθελάμε, νὰ μὴ χαθοῦμε ἀπ' τὴν πεῖνα κ' ἐκάναμε μετάνοια τοῦ Σατανᾶ!... Τὸ πέρνει ποῦ λὲς ὁ Κουρᾶ ἐφέντης τὸ ἅγιο νερὸ μὲ τρομάρα· ἀπόκοντα οἱ μπέηδες κ' ἡ ἀρχοντιὰ πεζοὶ καὶ πίσω ὁ χοντρὸς λαὸς μὲ κλάϋματα καὶ δαρμούς. Φθάνουμε ἔτσι 'ς τὸ Γκερλί· καθουμάστε λίγο κ' ἔπειτα ἴσα 'ς τὴ Λάρσα. Τὸ φέραμε, ἐφέντη μ' καὶ τὸ πιθώσαμε 'ς τὸ Χασὰν Μπέη Τζαμί. Ἔ, θὰ πιστέψῃς ἕνα πρᾶμα; Σὲ δύο 'μέρες οὔτ' ἕνα ποντίκι δὲν ἔμεινε σ' ὅλο τὸν κάμπο!...

— Μωρ' τί λές; εἶπα ἐγὼ μὲ θαυμασμό, διὰ νὰ εὐχαριστήσω τὴν ἐμπιστοσύνην του.

— Μὰ τὴν ψυχούλα μου τὴν ἁμαρτωλή, εἶπε σταυροκοπούμενος. Καὶ τί λὲς κ' ἔγεινε; Σὰν ἐσούρπωσε τί νὰ ἰδοῦμε τί ν' ἀκούσωμε; Τ' ἦταν ἐκεῖνο, Μωαμέτη!... χαλασμὸς κόσμου! Ὅλα τὰ ὄρνια τῆς Ἀνατολῆς ἀπάνω μας ἐτρογυρόφερναν. Λελέκια, κάριες, πελαργοί, λογιῶν λογιῶν ἀγριοπούλια ἐσκέπασαν τὸν οὐρανὸ κ' ἐχτύπαγαν τῆς σιαγονιές τους ποῦ σ' ἔπιανε τρόμος μόνο νὰ τ'ς ἀκοῦς. Κ' ἔπεφταν, μωρὲ μάτια μου, βόλι ἀπὸ ψηλὰ 'ς τὰ χωράφια μὲ θυμὸ καὶ μάνιτα σὰν νὰ ἦσαν δασκαλεμμένα κ' ἐξέσχιζαν τὰ γκαβοπόντικα. Σὲ δυὸ 'μέρες πᾶν' καὶ τὰ ὄρνια 'ς τὴ δουλειά τους, σὰν καλοὶ καματάροι.

— Μπράβο! εἶπα ἐγώ, ἐνθουσιασμένος.

— Μπράβο· μὰ τί τὤφελος; εἶπε, φαρμακωμένος ὁ καραγκούνης. Ἐμᾶς μᾶς πῆρε, ὅ,τι ποτάζαμε κ' ἐβγήκαμε διακονιὰ γιὰ τὸ ψωμάκι. Ὅλο τὸ Πήλιο ἐγιώμισε ἀπὸ παιδιὰ καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ποῦ μὲ λιμασμένα μάτια ἐτρέχαμε ἀπὸ πόρτα σὲ πόρτα νὰ μὴ ψωφίσουμε τῆς πεῖνας. Τί χρόνια· ἀπεράσαμε τοὺς Κραβαρίτες 'ς τὴν κακομοιριά!... 'Σ τὸ τέλος σύναξα πάλι τὸ σπίτι μου, 'μπῆκα 'ς τὴ Λάρσα, παράδειρα νά, κατάντησα τόρα κερατζής!

— Ἔ, μὰ τί νὰ γένῃ· τοῦ εἶπα ἐγὼ διὰ νὰ τὸν παρηγορήσω.

— Δὲ σοῦ λέω, βγαίνει τὸ ψωμί. Μὰ κάλλιο εἶχα τ' ἀλῶνι κ' ἕνα στρέμμα τόπο 'ς τὸ Ταρτάρι. Εἰκοσιπέντε χρόνια κι' ἀκόμη ἔχω πῶλειψ'

Digitized by Google

ἀπὸ τσιφτσής, μὰ τί νὰ σοῦ εἰπῶ. Σὰν ἔρχετ' ὁ θέρος ὀμπρίζ' ἡ καρδιά μου σὰν τὸ Μάτι τοῦ Καραδερέ!...

Καὶ τὰ λόγια του μοῦ ἐφανέρωναν ὅτι ὁ γέροντας ἔκλαιγε.

*

Εἴμεθα τότε εἰς τὴν Λάρισα, δίπλα εἰς τὸ νταλιάνι τοῦ ποταμοῦ ὅπου ἔχουν φυλάχτρα τῶν ψαριῶν. Τ' ἄλογα ἄρχισαν νὰ πατοῦν εἰς τὰ καλδερίμια καὶ μὲ τὸν ξερὸ κτύπο τους ἔκοβαν κάπως τὴν νεκρικὴ σιγὴ τῆς πόλεως. Ξέμακρα, ὀπίσω ἀπὸ τῆς ἐληές, ἔλαμπαν πολλὰ φῶτα καὶ ἤρχοντο εἰς τ' αὐτιά μας τὰ γέλοια καὶ οἱ φωνὲς τῶν γυναικῶν, τοῦ σαντουριοῦ καὶ τῆς λατέρνας οἱ ἦχοι καὶ τραγούδια ποῦ θὰ ἔβγαιναν βέβαια ἀπὸ ῥαγισμένα λαρύγγια. Εἰς τὰ Παραπήνεια ἐγλέντουν ἀδιάκοπα.

— Πάρτε, διαβόλοι, βάγια!... ἔκραξεν ἔξαφνα τρανῶς ὁ κερατζής. Κ' ἔδωκε μία μούντζα ἐκεῖθε, μ' ἔκφρασιν ἀηδίας καὶ μίσους.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

Ἐν τῷ δοθέντι γεύματι ὑπὸ τοῦ Συλλόγου πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἐν Γαλλίᾳ, ἐπὶ τῇ συμπληρωθείσῃ εἰκοσιπενταετηρίδι αὐτοῦ, ὁ Ἐρνέστος Ῥενὰν προεδρεύων τῆς ὁμηγύρεως, ἀπήγγειλε τὸν κάτωθι λόγον.

ΠΡΟΠΟΣΙΣ ΡΕΝΑΝ

Ἠθελήσατε, Κύριοι, διὰ φαεινῆς ἡλιακῆς ἀκτῖνος νὰ φωτίσητε τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ βίου μου. Ἀγαπῶ πολὺ τὰ συμπόσια, τὸ ὁμολογῶ, τὰ συμπόσια ἐκεῖνα, ἐν οἷς ἐπικρατεῖ, ὅπως ἐν τῷ ὑμετέρῳ, ἡ συμπάθεια καὶ ἡ ἐγκάρδιος φιλία, ἐλλείπει δὲ παντελῶς ἡ πολιτική. Πιθανῶς ἡ σήμερον θὰ εἶνε ἡ τελευταία ἡμέρα καθ' ἣν προεδρεύω τοιαύτης ἑορτῆς· πρὸ μιᾶς ἔτι ὥρας (τοσαῦται εἶνε αἱ πολιορκοῦσαί με ἀδυναμίαι) δὲν ἐγνώριζον ἂν θὰ δυνηθῶ νὰ παρευρεθῶ εἰς τὴν ὑμετέραν ὁμήγυριν. Ἀλλ' εὐλογητὸς ὁ Θεός! ἰδοὺ ἐγὼ ἐν ἱκανῇ ἀκμῇ ἐν μέσῳ ὑμῶν.

Ἡ ἑορτὴ αὕτη εἶνε λίαν χαρμόσυνος, Κύριοι, καὶ ἐν πλήρει τῷ δικαίῳ πανηγυρίζετε αὐτήν. Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1867 ὁμὰς θιασωτῶν τῆς Ἑλλάδος, ὧν τινες ἐπιζῶσιν ἔτι, ἔθετο τὰ θεμέλια τοῦ Συλλόγου τούτου, προορισμὸν ἔχοντος τὴν παρ' ἡμῖν διατήρησιν καὶ ἐνθάρρυνσιν τοῦ ἔρωτος τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων. Ἐνθαρρύνειν τὰς ἑλληνικὰς σπουδάς. Ἆ! ὡραῖον πρόγραμμα. Ἡμεῖς οἱ ἄλλοι, ἐρευνηταὶ θεμάτων ἐξωτικῶν, καλλιεργοῦμεν τὰς ἐσχατιάς, τὰς ἀποικίας, ἀλλ' ὑμεῖς, ὑμεῖς κατοικεῖτε αὐτὴν τὴν γῆν τῆς πατρίδος Ἑλλάδος, ἐν αὐτῇ ἐπήξατε τὴν σκηνήν σας, ἐξ ἧς διευθύνετε τὰς ἀνασκαφάς σας ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ ἐδάφους, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ὑψοῦται ἡ ἡμετέρα Ἀκρόπολις, τὸ πάγκοινον ἡμῶν θρησκευτικὸν λίκνον.

Ἐν τῇ καθ' ὅλου ἱστορίᾳ ἀναγράφεται ἓν θαῦμα (ὀνομάζω δὲ θαῦμα ὅ,τι ἅπαξ μόνον συνέβη), ἡ ἀρχαία Ἑλλάς. Ναί· πεντακόσια ἔτη περίπου πρὸ Χριστοῦ ἐδημιουργήθη ἐν τῇ ἀνθρωπότητι τύπος πολιτισμοῦ, τοσοῦτο τέλειος καὶ πλήρης, ὥστε ἠμαύρωσε πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ παραχθέντας. Ἐξ αὐτοῦ ἀνεπήδησεν ὁ λόγος, καὶ ἡ ἐλευθερία, ὁ δὲ πολίτης, ὁ ἐλεύθερος ἄνθρωπος, ἐνεφανίσθη δρῶν ἐν ταῖς ἀνθρωπίναις πράξεσιν. Ἡ εὐγένεια τοῦ νέου τούτου ἀνθρώπου, τὸ ἐν ἁπλότητι ἀξιωματικόν του ἦθος ἐπεβλήθησαν εἰς πᾶν ὅ,τι τέως εἶχεν ἀναφανῆ βασιλικὸν καὶ ἔξοχον. Ἡ ἠθικὴ θεμελιωθεῖσα ἐπὶ τῆς λογικῆς, ἐδραιώθη ἐν τῇ αἰωνίᾳ αὐτῆς ἀληθείᾳ, ἀμιγὴς ὑπερφυσικῶν πλασμάτων. Ἡ ἀλήθεια περὶ τῆς θεότητος καὶ περὶ τῆς φύσεως ἀπεκαλύφθη σχεδὸν εἰπεῖν, ὁ δὲ ἄνθρωπος, ἀπαλλαγεὶς τοῦ ἀνοήτου τρόμου τῶν παιδικῶν του χρόνων, γαληνιαίως προσέβλεψεν εἰς τὸν προορισμόν του. Ἡ ἐπιστήμη, ὅ ἐστι, ἡ ἀληθὴς φιλοσοφία παρήχθη, καὶ ὁ μηχανισμὸς τοῦ σύμπαντος κόσμου πρὸς στιγμὴν ἀμυδρῶς ἀνεκαλύφθη· δὲν ἔφθασαν εἰς πλήρη σύλληψιν αὐτοῦ, ἀλλ' αἱ ἀρχαὶ ἐτέθησαν. Ὁ Κοπέρνικος, ὁ Γαλιλαῖος, ὁ Νεύτων δὲν εἶχον ἢ νὰ ἐξαγάγωσι συμπεράσματα ἐκ σειρᾶς γνωμῶν, καθ' ἃς ἡ γῆ δὲν εἶχε τὴν ἀποδιδομένην αὐτῇ θέσιν, καὶ δι' ὧν ἐφαίνετο πόρρωθεν τὸ ἄπειρον τοῦ σύμπαντος.

Καὶ ἐν τῇ τέχνῃ! Ὤ, Κύριοι, ἡλίκη γονιμότης! οἷος κόσμος θεῶν, οἷα ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπανάστασις! Ἡ Ἑλλὰς ἐφεῦρε τὸ κάλλος, ὡς ἐφεῦρε καὶ τὸν λόγον. Οἱ λαοὶ μὲν τῆς Ἀνατολῆς κατεσκεύαζον ἀγάλματα πρὸ τῶν Ἑλλήνων, τμῆμα δέ τι αὐτῆς εὗρε καὶ τρόπον ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῆς ἀδιαλείπτου παρεμβάσεως τῶν θεῶν, ἀλλ' ἡ Ἑλλὰς μόνη ἀνεκάλυψε τὴν μονιμότητα τῶν φυσικῶν νόμων, ἡ Ἑλλὰς μόνη ἀνεῦρε τὸ μυστήριον τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ κανόνος, τοῦ ἰδανικοῦ. Τοῦ λοιποῦ μόνον ἐν τῇ σχολῇ αὐτῆς θὰ λαμβάνωνται διδάγματα· τοῦτο δ' ἔπραξεν ἡ Ῥώμη, τοῦτο ἡ Ἀναγέννησις, τοῦτο ἔπραξαν εἰς ἑκάστην βιαίαν ὑποτροπίασιν βαρβαρότητος οἱ ἐργάται τῶν Ἀναγεννήσεων.

Τὴν κρίσιμον ταύτην ἱστορικὴν περίοδον τῆς ἀνθρωπότητος μελετᾶτε ἤδη, Κύριοι. Πόσον ὡραῖον εἶνε τὸ ἔργον σας! Εἰς αὐτὰ τὰ συγγράμματα, ἅτινα διατρέχετε, εὑρίσκετε ἀναγεγραμμένην τὴν ἑλληνικὴν λέξιν *τὸ καλόν*, ἥτις ἐκφράζει τὴν ἔννοιαν τῆς ζωῆς, κυρίως δὲ τὴν σύνθετον «*καλὸν κἀγαθόν*». Θαυμάσια ὀνόματα! Τοῦ λοιποῦ ἡ ἀρχὴ τῆς εὐγενείας θὰ ἀπορρέῃ ἐκ τῶν πράξεων τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ ἀληθές, τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ καλὸν εἶνε οἱ θεῖοι πόλοι, οἵτινες θὰ μᾶς ἕλκωσι. Σκέψιν μελαγχολικήν, σκέψιν θλιβεράν,

Digitized by Google

δῆλα δὴ ἐγωϊστικήν, οὐδέποτε συνέλαβεν ἡ Ἑλλάς· ἐς ἀεὶ ἔβαινε πρὸς τὰ πρόσω, αἰσθανομένη ὅτι ὁ κόσμος εἶχεν ἀνάγκην αὐτῆς, καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ διαπλάσῃ, ὑπάρχουσα, τὴν ὑψίστην τῆς ἀνθρωπότητος συνείδησιν.

Τὸ χαρακτηρίζον ἰδίως τὸν Ἕλληνα εἶνε ἡ πίστις πρὸς τὴν δόξαν, ἡ πεποίθησις ἐπὶ τὸ μέλλον. Καὶ ἡ δόξα δὲ αὐτὴ εἶνε ἐφεύρεσις ἑλληνική. Ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου βραχύς, ἀλλ' ἡ μνήμη αἰωνία· ἐν τῇ μνήμῃ δὲ ταύτῃ ἔγκειται ἡ πραγματικὴ ζωή. Τὸ μέγα διαφέρον τοῦ ἀνθρώπου εἶνε τί θὰ εἴπωσι περὶ αὐτοῦ μετὰ θάνατον· ἡ παροῦσα ζωὴ ὑπόκειται εἰς τὴν πέραν τοῦ τάφου· δι' ὃ καὶ ἡ χάριν τῆς ἀτομικῆς ὑπολήψεως θυσία εἶνε πρᾶξις συνετή. Διὰ τῶν σκέψεων τούτων ὁ Ἕλλην ἐδημιούργησεν ἠθικὴν ἀξίαν ἀπαράμιλλον, ἧς εἶνε ὁ μόνος διδάσκαλος· αἱ ἀλλόκοτοι δὲ αὗται σκέψεις ἔχουσι τοῦτο τὸ παράδοξον ὅτι εἶνε προϊὸν ἀληθείας. Ἡ Ἑλλὰς ἐφευροῦσα τὴν ἱστορίαν, ἐφεῦρε τὸ κριτήριον τοῦ κόσμου, καὶ ἐν τῷ κριτηρίῳ τούτῳ ἡ ἀπόφασις αὐτῆς μένει ἀνέκκλητος. Ἡ λήθη, δηλαδὴ τὸ μηδέν, ἐπεκάλυψε πάντα, περὶ τοῦ ὁποίου ἡ Ἑλλὰς δὲν ὡμίλησεν, ἡ δόξα δέ, δῆλα δὴ ἡ ζωή, ἐκεῖνον τοῦ ὁποίου ἐμνήσθη. Ὅπως στήσωσιν ἐν Ἀθήναις ἀνδριάντας αὐτῶν, οἱ βασιλεῖς ὑπερεθεμάτιζον εἰς τὰς προσφορὰς τῆς κολακείας καὶ τῆς ἀγαθοεργίας· ὥστε ἐν ἐλλείψει τῆς ἀθανασίας, τὴν ὁποίαν οἱ θεοί, ὡς φαίνεται ἐπεφύλασσον δι' ἑαυτούς, ἐνυπῆρχεν ἐν τῷ νῷ αὐτῶν, περὶ τοὺς ὁποίους τὰ πάντα παροδικά, ἡ σκέψις ἀποκτήματός τινος πολυτιμοτέρου τῆς ἐφημέρου δόξης. Καθιερώθη λοιπὸν ἐν τῷ πυκνῷ ὄχλῳ τῆς ἀνθρωπότητος ἡ διάκρισις τῶν ἐκλεκτῶν καὶ ὁ βίος ἀπέκτησε νέον κίνητρον ἐν τῇ ἀναζητήσει τῆς ἐκτιμήσεως τῶν Ἑλλήνων διὰ τῆς πραγματώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ.

Τοιουτοτρόπως διεπλάσθη ὡραῖος φαεινὸς κύκλος ἐξ οὗ ἡ ἀνθρωπίνη ζωὴ προσλαμβάνει θέλγητρον καὶ ἀξίαν. Αἱ πράξεις ἐνέχουσιν ἰδανικὴν ἀξίαν, ἀλλ' ἀπαιτοῦνται καὶ δικασταὶ ἁρμόδιοι ἵνα ἐκτιμήσωσι τὸ ἐν αὐτοῖς καλὸν κἀγαθόν. Ἡ ἀπόλαυσις τῆς ἐκτιμήσεως χορείας ἐκλεκτῶν, ὑπῆρξεν ἡ βάσις τόσων ὑψηλῶν χαρακτήρων ἐν τῷ ρωμαϊκῷ κόσμῳ, καὶ παρ' ἡμῖν. Ὁ Κικέρων, αὐτὸς ὁ βαθὺς γνώστης τῆς Ἑλλάδος, κατενόησεν ὡς βίου ἐντέλειαν τὸ «ζῆν ἐν τούτῳ τῷ φωτί». Εἶχε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του ἐν ἡμέραις δυσπραγίας, ἃς διῆλθε, φάρον ἀληθείας, τὸ *καλόν*.

Εὐχαριστῶ ὑμῖν, Κύριοι, διότι συνετελέσατε διὰ τῶν ἀναμνήσεων τούτων, νὰ ἀναπνεύσω πρὸς στιγμὴν τὸν καθαρὸν ἀέρα ἄλλου κόσμου, νὰ λησμονήσω ἐν τοῖς λογισμοῖς τούτοις τὰς θλίψεις μου, καὶ νὰ εὕρω παρηγορίαν τοῦ γήρατός μου. Θὰ εὐτυχήσω νὰ ἐπανίδω ἆρά γε τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν ; Ἀμφιβάλλω. Δὲν τὸ ἐλπίζω. Πιστεύω ὅτι αἱ βαρεῖαι ὁμίχλαι τοῦ Βορρᾶ θὰ εἶνε ὁ τελευταῖος ὁρίζων, ὃν θὰ ζητήσωσιν οἱ ὀφθαλμοί μου. Ἀλλ' εἰς ὑμᾶς ὀφείλω τὸ στιγμιαῖον τοῦτο λαμπρὸν ὄνειρον. Εὐχαριστῶ ἐπὶ τῇ ἑσπερίδι ταύτῃ ! Εὐχαριστῶ ἐπὶ τῇ χαρᾷ, ἣν ᾐσθάνθην ἐπ' ὀλίγας ὥρας ἀναστραφεὶς μετ' ἀληθῶν Ἑλλήνων. Προτείνω ὑμῖν νὰ πίωμεν ἐν ἀρχῇ, ἐὰν θέλετε, ὑπὲρ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, τῶν ἀπαραμίλλων τούτων διδασκάλων παντὸς ὅ,τι ὑπάρχει εὐγενὲς καὶ μέγα, ἔπειτα ὑπὲρ τῶν ἐπιφανῶν ξένων, οἵτινες ηὐδόκησαν νὰ παρακαθίσωσιν εἰς τὸ συμπόσιόν μας, ἔπειτα ὑπὲρ τῶν ἱδρυτῶν, τῶν πλείστων σχεδὸν ἤδη τεθνεώτων, τοῦ Συλλόγου, οἵτινες πρὸ 25 ἐτῶν συνέλαβον καλὴν κἀγαθὴν ἐπίνοιαν.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Ὄφις γοητεύων

Ἀμερικανικὴ ἐφημερὶς διηγεῖται τὸ ἑξῆς : Ἀγρονόμος τις κατοικῶν ἐγγὺς τῆς Κλαριῶνος, ἐν Πενσυλβανίᾳ, ὁδοιπορῶν ἐν ἀνοικτῷ πεδίῳ, κατεδιώχθη ὑπὸ φοβεροῦ ὄφεως δέκα ποδῶν μήκους. Τὸ ἑρπετὸν ἔκοψε τὸν δρόμον τοῦ ὁδοιπόρου, καὶ τὸν ἔβλεπεν ἀτενῶς κατὰ πρόσωπον, ὡς νὰ ἐζήτει νὰ τὸν μαγνητίσῃ. Αἰσθανθεὶς ἀμέσως τὴν ἀρχὴν τῆς γοητείας ὁ χωρικός, ἀπέσεισε μετὰ κόπου τὴν νάρκην, καὶ πλήξας τὸν ὄφιν μὲ τὴν μακρὰν μάχαιράν του, τὸν κατεκερμάτισεν, ἀλλ' εὐθὺς εἶτα, ἀπὸ τὴν φρίκην καὶ τὴν δεινοπάθειάν του, λιποθυμήσας ἔπεσε χαμαί. Ἡ κεφαλὴ τοῦ ὄφεως, καὶ μέρος τοῦ σώματος, ἔκειντο πλησίον του, τὸ δὲ δέρμα τοῦ τέρατος ἦτο κατάμαυρον. Ὁ ἰδιάζων σχηματισμὸς τῶν ὀφθαλμῶν τὸν ἔκαμε νὰ τοὺς ἐξετάσῃ ἐγγύθεν, καὶ τότε, μόλις ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ τὰ ὄμματά του, βλέπων πλήρη ἀναπαράστασιν τοῦ προσώπου του ἀποτυπωμένην, ὡς ἐν φωτογραφίᾳ, εἰς τὸ κέντρον τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ὄφεως. Μετέφερε τὸν ὄφιν εἰς τὴν πόλιν, ὅπου ἐφωτογραφήθη καὶ διετηρήθη ἐν οἰνοπνεύματι. Ἡ φωτογραφία δεικνύει τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ ὄφεως μετὰ τοῦ προσώπου τοῦ ἀγρονόμου ἐναργέστατα παρισταμένων εἰς τὸ κέντρον τοῦ ὀφθαλμοῦ.

Πόσαι ἐφημερίδες ἐκδίδονται εἰς τὸν κόσμον

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν τῶν δημοσιευομένων εἰς ὅλας τὰς χώρας ὑπολογίζεται εἰς 41 χιλιάδας, ἐξ ὧν αἱ 24 χιλιάδες ἀνήκουσιν εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ εὐρωπαϊκοῦ καταλόγου ἵσταται ἡ Γερμανία, ἥτις ἔχει 5 χιλ. ἐφημερίδας, εἶτα ἔρχεται ἡ Γαλλία, μὲ 4,100, τρίτη ἡ Ἀγγλία, 4000, τετάρτη ἡ Αὐστρία καὶ Οὐγγαρία, 3,500, εἶτα ἡ Ἰταλία, 1,400, κατόπιν ἡ Ἱσπανία, 850, ἡ Ῥωσσία, 800, ἡ Ἑλβετία, 450, τὸ Βέλγιον καὶ ἡ Ὀλλανδία, ἀνὰ 300 ἐφημερίδας, καὶ αἱ λοιπαὶ δημοσιεύονται ἐν Πορτογαλλίᾳ, ἐν ταῖς Σκανδιναυϊκαῖς καὶ Βαλκανικαῖς χώραις. Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι ἔχουσι 13,900 ἐφημερίδας, ὁ Καναδᾶς 700, καὶ ἡ Αὐστραλία ἄλλας 700. Ὁ λαὸς ἄρα τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν ἀναγινώσκει καὶ συντηρεῖ σχεδὸν τόσας ἐφημερίδας, ὅσας ἔχουσιν ὁμοῦ Ἀγγλία, Γαλλία, Γερμανία καὶ Ῥωσσία.

Digitized by Google

ΕΙΚΟΝΕΣ

Αἱ Μυκῆναι ἐπὶ τῶν Ἀτρειδῶν

Ἡ δημοσιευομένη εἰκὼν εἶνε πρώτη ἐκ πλουσίας συλλογῆς εἰκόνων δημοσιευθησομένων ἐν τῇ Ἑστίᾳ. Αἱ εἰκόνες αὗται παριστῶσι ἀρχαίας ἑλληνικὰς πόλεις ἀκροπόλεις, ἀγοράς, ναοὺς κλπ. ὄχι ὅπως σώζονται νῦν, ἀλλ' ὅπως ὑποτίθεται ὑπὸ τῶν ἀρχαιολόγων ὅτι ἦσαν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς αὐτῶν.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Ὁ ἐν Παρισίοις Σύλλογος πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα του ἐπανηγύρισε διὰ συμποσίου, οὗ προΐστατο ὁ Ρενάν, ἔχων ἐκ δεξιῶν τὸν Ἕλληνα πρέσβυν κ. Δηλιγιάννην καὶ ἐξ ἀριστερῶν τὸν τμηματάρχην τοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας Ραβιέ. Ὁ μέγας λόγιος κατὰ τὰ ἐπιδόρπια ἐγερθεὶς ἐξήγγειλε τὴν πρόποσιν ἣν δημοσιεύομεν ἀνωτέρω, μεθ' ὃ ὁ Ἑρρῖκος Οὐσσαί, ὁ νέος πρόεδρος, προέπιεν ὑπὲρ «τῶν διὰ τῆς καρδίας συμπολιτῶν τῶν Γάλλων, ὑπὲρ τῶν νέων Ἑλλήνων, ἐκπροσωπουμένων ὑπὸ τοῦ πρέσβεως τῆς Ἑλλάδος». Ὁ κ. Ραβιὲ προσεπάθησεν εὐφυῶς νὰ ἐνθαρρύνῃ τοὺς ἑλληνιστάς, οὓς ἐτάραξαν τὰ νέα σχολικὰ προγράμματα. «Οὐδεὶς διανοεῖται (εἶπεν ὁ διευθυντὴς τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως) νὰ μειώσῃ τὸ μερίδιον τῶν κλασικῶν σπουδῶν. Τοὐναντίον, πρόκειται νὰ τηρηθῇ ἀκραιφνέστερον ἡ ὑγιὴς παράδοσις, μὴ ἐπιβαλλομένης τῆς ἑλληνικῆς εἰς πάντας δίκην ἐπιτηδεύματος, ἀλλὰ καθισταμένης τῆς μελέτης αὐτῆς εὐγενεστάτης ἐπασχολήσεως τοῦ πνεύματος διὰ τοὺς ἔχοντας τὴν ἄνεσιν καὶ τὴν ὄρεξιν». Ὁ κ. Δηλιγιάννης εὐχαρίστησεν, ἐν ὀνόματι τῆς κυβερνήσεως, τὸν Σύλλογον, πολλὰ πράξαντα, οὐ μόνον ὑπὲρ τῆς ἀρχαίας, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῆς νέας Ἑλλάδος. Ἕτεραι προπόσεις ἐγένοντο ὑπὸ τῶν κ.κ. Κολινιών, Περρώ, Βαΐλ, Βιχέλα, Ψυχάρη, Σάββα-πασσᾶ. Ὁ κ. Ραΐναχ ἀνέγνω ἑλληνικά τινα δίστιχα, εἶτα δ' οἱ συνδαιτυμόνες ἀπεχωρίσθησαν εὐχόμενοι νὰ ἑορτάσῃ ὁ Σύλλογος ἐν τῇ αὐτῇ ἀκμῇ καὶ τὴν πεντηκονταετηρίδα του.

Καλλιτεχνικὰ

Ἐνδιαφέρον ἀντικείμενον περιῆλθεν εἰς χεῖρας ἐν Μαγνησίᾳ ὁμογενοῦς τοῦ κ. Βασ. Παπαδοπούλου, ἡ σφραγὶς τοῦ Βύρωνος. Τὴν σφραγῖδα ταύτην κατεῖχεν οἰκογένειά τις ἐκ Μεσολογγίου, ἥτις πρὸ ἐτῶν εἶχε μετοικήσει εἰς Μαγνησίαν καὶ εἰς ἣν περιῆλθε μετὰ τὸν ἐν Μεσολογγίῳ θάνατον τοῦ Βύρωνος. Ὡς δ' ἦν ἰδιότροπος ὁ χαρακτὴρ τοῦ μεγάλου ποιητοῦ, οὕτω καὶ ἡ σφραγὶς αὐτοῦ εἶναι ἀρκετὰ περίεργος καὶ καινότροπος· ἀποτελεῖται ἐκ μικρᾶς σφαίρας ἐξ ὑπολεύκου μετάλλου, πέριξ τῆς ὁποίας ὑπάρχουσιν 8 σφραγῖδες, ὧν ἑκάστη φέρει καὶ ἰδιαιτέραν ἀποτύπωσιν. Ἐπὶ τῆς μιᾶς ὑπάρχει κομψὴ προτομὴ τοῦ ποιητοῦ φέρουσα πέριξ τὰς λέξεις Lord Byron, ἐπὶ τῆς δευτέρας εἶνε κεχαραγμένα ἓν ἄνθος καὶ αἱ λέξεις Foget me not (Μὴ μὲ λησμόνει), ἐπὶ τῆς τρίτης ὑπάρχει μία παλάμη ἀνοικτή, ἀλλὰ τὰ περὶ αὐτὴν γράμματα δὲν διακρίνονται, ἐπὶ τῆς τετάρτης εἰς κύων καὶ ἄνωθεν ἡ λέξις Faihfull (πιστός), ἐπὶ τῆς πέμπτης εἶνε κεχαραγμένος εἷς ὀφθαλμὸς περιβαλλόμενος ὑπὸ ἀκτίνων, ἐπὶ τῆς ἕκτης ὑπάρχει ἓν πλοῖον καὶ αἱ λέξεις Luck is life (Εὐτυχία εἶναι ζωή), ἐπὶ τῆς ἑβδόμης εἶνε κεχαραγμένος ἀλέκτωρ καὶ δυσδιάκριτα γράμματα καὶ ἐπὶ τῆς ὀγδόης εἷς ἵππος, ἀλλὰ τὰ περὶ αὐτὸν γράμματα εἶνε κατεστραμμένα. Τὰς σφραγῖδας δὲ ταύτας φαίνεται ὅτι ἐχρησιμοποίει ὁ ποιητὴς ἀναλόγως τοῦ θέματος εἰς ὃ ἀνεφέρετο, ἢ τοῦ προσώπου, πρὸς ὃ ἀπεστέλλετο τὸ ἔγγραφον ἢ ἡ ἐπιστολή, ἣν ἐσφράγιζε. Ταῦτα κατὰ τὰς ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας.

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ

Συνδεδεμένη γραφὴ

Γραφὴ συνδεδεμένη λέγεται ἐκείνη τῆς ὁποίας τὰ γράμματα εἶνε στενῶς ἡνωμένα τὸ ἓν μετὰ τοῦ ἄλλου. Ὁ οὕτω γράφων δὲν σταματᾷ ποτὲ διστάζων εἰς τὸ μέσον τῆς λέξεως, οὔτε θέτει τόνους καὶ πνεύματα πρὶν γράψῃ ὁλόκληρον τὴν λέξιν.

Ἡ Γραφολογία ἀποδίδει εἰς τοὺς ἔχοντας συνδεδεμένην τὴν γραφήν: *Παρατηρητικότητα, εὐθυκρισίαν, πρακτικὸν νοῦν, εἰρωνικὸν πνεῦμα, ἐρευνητικότητα.*

ΓΡΑΦΟΛΟΓΟΣ

ΠΑΙΓΝΙΑ

Χαρτίνη κλῖμαξ

Πῶς δι' ἑνὸς μόνου τεμαχίου χάρτου δύναται νὰ φιλοτεχνηθῇ μικρὰ κομψὴ κλῖμαξ δεικνύουν τὰ διάφορα σχήματα τῆς εἰκόνος.

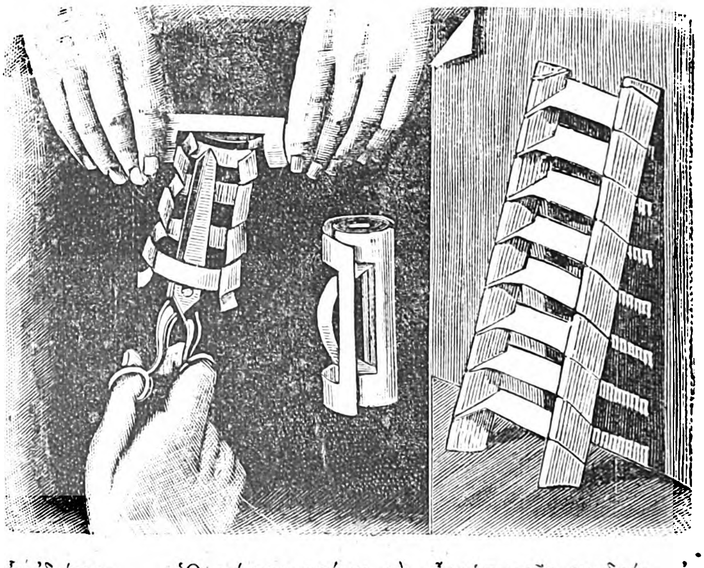

Ὁ χάρτης πρέπει νὰ εἶνε ὁπωσοῦν χονδρός, εἰς σχῆμα μᾶλλον ἐπίμηκες—ὁ ἀγγλικὸς χάρτης ἐπιστολῶν εἶνε καταλληλότατος — συστρέφετε δὲ αὐτὸν κατὰ πλάτος ὥστε νὰ ἀποτελεσθῇ μικρὸς κύλινδρος κανονικὸς καὶ σφίγγετε τὸν κύλινδρον ἀρκετά. Ἔπειτα διὰ κοπτερᾶς ψαλίδος κόπτετε αὐτὸν ἔνθεν καὶ ἔνθεν πρὸς τὰ ἄκρα παραλλήλως καὶ διὰ τρίτης ψαλιδιᾶς ἑνώνετε τὰ δύο αὐτὰ ψαλιδίσματα. Ἐὰν εἶσθε μόνος τότε διὰ τῶν ὀδόντων ἕλκετε ἐκ τοῦ βάθους τῆς σχισμάδος τὴν κατωτάτην λωρίδα ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ἐντείνετε ἐλαφρῶς τὰ δύο ἄκρα διὰ τῶν χειρῶν ἅτινα συσπειροῦνται βαθμηδόν. Ἐὰν θέλετε βοηθόν, τότε αὐτὸς διὰ τῆς ψαλίδος ἐκτελεῖ ὅ,τι σεῖς διὰ τῶν ὀδόντων. Ὅπως δήποτε διὰ δοκιμῶν θὰ κατορθώσετε καλήτερον ὅ,τι διὰ λόγων καὶ σχημάτων δὲν εἶνε δυνατὸν τελείως νὰ παρασταθῇ.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας. 1892—74

Digitized by Google

ΟΛΟΓΥΡΑ ΣΤΗ ΛΙΜΝΗ

Ἀναμνήσεις πρὸς φίλον

Ὅταν ἐπανῆλθες μετὰ ἑπτὰ ἔτη εἰς τὴν ὡραίαν τοποθεσίαν, τὴν προσφιλῆ εἰς τὰς ἀναμνήσεις σου, δὲν ἦτο Φεβρουάριος ὁ μὴν καὶ δὲν ὑπῆρχαν πλέον ἴτσια νὰ μυρώνωσι τὴν ἀτμοσφαῖραν μὲ τὰς μεθυστικὰς εὐωδίας των. Ἀλλὰ δὲν ἦτο πλέον καὶ ἡ Πολύμνια ἐκεῖ, ἄλλο ἔμψυχον ἴον, ἡ μεθύσκουσα ποτὲ τὴν παιδικὴν φαντασίαν σου μὲ μόνον τῆς λευκῆς λινομετάξου ἐσθῆτός της τὸν θροῦν. Δὲν ἐσώζετο πλέον οὔτε ὁ σικυὼν τοῦ ἀγαθοῦ Παρρήση, ὁ περιβάλλων ποτὲ μὲ χλοερὸν πλαίσιον τὴν γαληνιῶσαν λίμνην, τὴν ἀντανακλῶσαν εἰς τὰ νερά της τὸ αἴθριον κυανοῦν, οὔτε κἂν ἡ καλύβα τοῦ Λούκα τοῦ Θανασούλα, ἡ βρεχομένη ἀπὸ τὸ κῦμα παρὰ τὸ στόμιον τῆς λίμνης, ὅπου οὐδεὶς ἁλιεὺς ἐτόλμα ἐντὸς βολῆς νὰ πλησιάσῃ, διότι καὶ κοιμωμένου τοῦ Λούκα, ἡ καραβίνα ἠγρύπνει παρὰ τὸ πλευρόν του, καὶ ἤκουες τότε ἔξαφνα, ἐν τῷ μέσῳ τῆς

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΔΑΝΙΑΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ

ἐπὶ τῇ πεντηκονταετηρίδι τῶν γάμων του

Digitized by Google

νυκτός, ξηρὸν κρότον οὐδὲν καλὸν ὑποσχόμενον εἰς τον τολμητίαν ὅστις θὰ ἐδοκίμαζε νὰ πλησιάσῃ ποτέ. Ἂν ἠδύνατό τις νὰ πιστεύσῃ τὰ λεγόμενα, ἡ καραβίνα αὐτὴ ἦτο τὸ ἀληθὲς ξυπνητῆρι τοῦ ἐνοικιαστοῦ τῆς λίμνης, εἰδοποιοῦσα αὐτὸν μυστηριωδῶς διὰ κτύπου εἰς τὸν δεξιόν του ὦμον περὶ τῆς λαθραίας προσεγγίσεως βάρκας τινὸς ἐκ τοῦ λιμένος διὰ νυκτός. Διότι οἱ ὅροι τοῦ συμβολαίου ἔλεγαν ὅτι ὅλα τὰ κεφαλόπουλα καὶ τὰ καβούρια, ὅσα ἐπλησίαζαν εἰς τὴν λίμνην, ἦσαν τῆς λίμνης, ἐνῷ ὅσα ἐτόλμων νὰ ἐξέλθωσιν αὐτῆς, δὲν ἦσαν τοῦ λιμένος. Ἐφηρμόζετο δ' ἐνταῦθα κατὰ πλάτος τὸ ἀξίωμα *τὰ ἐμὰ ἐμά, καὶ τὰ σὰ ἐμά.*

Ἄλλοτε κατήρχετο ἐκεῖ βόσκων τὰς ὀλίγας ἀμνάδας καὶ τὰ ἀρνία του, ὁ μπάρμπα-Γιωργός, Θεὸς σχωρέσ' τον, ὁ Κοψιδάκης, ὅστις δὲν ἐφείδετο νὰ διηγῆται εἰς πάντας ὅσας ὀπτασίας ἔβλεπε (ἁγίους, ἀγγέλους, δαίμονας, τὴν κατάστασιν τῶν ψυχῶν, καὶ αὐτὴν τὴν τελευταίαν κρίσιν, ὅλα τὰ ἔβλεπεν ὁ μακαρίτης) καὶ ἅπαξ μάλιστα ἠλήθευσε περιφανῶς, ὅταν ἔπεισε τοὺς πολίτας καὶ «τὸν δήμαρχο μὲ ὅλη τὴ δωδεκάδα», ὅτι ἦτο ἐπάναγκες ν' ἀνακαινίσωσιν ἐκ βάθρων τὸν ναΐσκον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Καὶ προεῖπεν αὐτοῖς ὅτι, ἅμα ἀνέσκαπτον τὰ θεμέλια, ὁ Ἅγιος θὰ ἤρχετο βοηθός. Καὶ πράγματι, ὡς ἤρχισεν ἡ σκαπάνη νὰ ξεκοιλιάζῃ μετὰ δούπου τὴν γῆν καὶ νὰ στομοῦται πλήττουσα λίθους καὶ χάλικας, προέκυψαν εἰς τὸ φῶς δίδυμοι τάφοι μετὰ κιτρίνων σκελετῶν, τίς οἶδεν ἀπὸ ποίου λοιμοῦ, κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας ἐκεῖ θαμμένων, καὶ μεταξὺ ἀδελφωμένων κοκκάλων καὶ χώματος, εὑρέθησαν περὶ τὰ ἑκατὸν ἐνετικὰ φλωρία. Ἄλλοι ἐπίστευσαν τότε τὸ θαῦμα καὶ ἄλλοι ἐξεπλάγησαν διὰ τὴν σύμπτωσιν, ἀλλὰ τὸ ὁρατὸν ἀποτέλεσμα εἶνε ὅτι ὁ ναΐσκος εὐπρεπὴς ὁπωσοῦν ἐκτίσθη. Εἰς τὸν ναΐσκον ἐκεῖνον, ὅταν ἦτο ἀκόμη παλαιὸς καὶ στενὸς καὶ μικρούτσικος, ἐκλείεσο τὸ πάλαι, ὅταν ἤθελες νὰ ἐπικαλεσθῇς τὴν βοήθειαν τοῦ Ἁγίου διὰ τοὺς πρωΐμους πόνους τῆς καρδίας σου. Καὶ δὲν ἠδύνατό τις νὰ σὲ ὀνομάσῃ βέβηλον, καθόσον δὲν ἐζήτεις ἀπὸ τὸν Ἅγιον ἐγκόσμιον εὐτυχίαν, ἀλλὰ παρηγορίαν διὰ τὰς θλίψεις σου. Καὶ σὺ ἔπλεες τότε εἰς ψευδῆ ἀσφάλειαν, πεποιθὼς ὅτι κανεὶς ἄλλος δὲν σὲ ἔβλεπεν ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἀπὸ τὸν Ἅγιον· ἀλλ' ὁ νέος ἐκεῖνος ὅστις ἐφύλαγε τότε τὰ πρόβατα τοῦ μπάρμπα Γιωργοῦ, Θεὸς σχωρέσ' τον, τοῦ Κοψιδάκη, ἂν καὶ δὲν ἦτο προικισμένος μὲ τὸ χάρισμα τῆς προφητείας καὶ τῶν ὀπτασιῶν ὡς ὁ ἀφέντης του, ὅταν σ' ἔβλεπεν ἀντικρὺ ἀπὸ τὸν λόφον, κ' ἔκλειες τὴν θύραν ἅμα ἔμβαινες εἰς τὸ ἐξωκκλήσιον, κατήρχετο γοργὰ-γοργὰ ἀπὸ τὸν λόφον μὲ τὰ τσαρουχάκια του, πατῶν εἰς τὴν γῆν τόσον μαλακὰ ὡς νὰ ἦτο ἐλαφρὸς ἀτμὸς διολισθαίνων ἐπὶ τῆς χλόης, καὶ συνέχων τὴν ἀναπνοήν του, ἐπλησίαζε σιγὰ-σιγὰ εἰς τὴν μικράν, μισοασβεστωμένην καὶ λαδωμένην ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴν εὐλάβειαν τῶν προσκυνητριῶν, ὑαλόφρακτον θυρίδα τοῦ ναΐσκου, κ' ἔβλεπε, χωρὶς νὰ τὸν βλέπῃς, τὰς μετανοίας καὶ τὰς προσευχάς σου, καὶ ἤκουε, χωρὶς νὰ τὸν ἀκούῃς, τοὺς ψιθυρισμούς σου καὶ τοὺς στεναγμούς σου. Ὢ ! πόσα ἔτη παρῆλθον ἔκτοτε !

★

Ἐχωρίζετο ἡ λίμνη ἀπὸ τῆς θαλάσσης διὰ πλατείας λωρίδος γῆς ἀμμώδους καὶ κισηρώδους, τῆς ὁποίας μέρος ἦτο τὸ ναυπηγεῖον τῆς πόλεως καὶ μέρος ἦτο ὁ σικυὼν τοῦ Παρρήση. Κατὰ τὴν δυτικὴν ὅμως γωνίαν τῆς λωρίδος αὐτῆς, ὅπου ἤρχιζε ν' ἁπλοῦται τὸ μῆκος τοῦ λιμένος, ἡ λωρὶς αὐτὴ ἔβαινε στενουμένη ἕως τοῦ Ἀργύρη τοῦ Μπαρμπαπαναγιώτη τὸν ἀνεμόμυλον, ὅστις μὲ τὴν ἀεννάως στροφοδινουμένην κυκλοτερῆ πτέρυγά του μὲ τὰ τριγωνικὰ ἱστία, ἐφαίνετο ὡς νὰ προεκάλει τὰ ἐν τῷ λιμένι ἠγκυροβολημένα πλοῖα, λέγων πρὸς αὐτά : «Νά, ἐγὼ ἀρμενίζω καὶ στὴ στεριά !» Πόσας καὶ πόσας φορὰς ἠναγκάσθης νὰ θαλασσώσῃς, ἀφαιρῶν κάλτσαις καὶ πέδιλα, ἀνασηκώνων ἕως τὸ γόνυ τὴν περισκελίδα, ἐπιμένων πεισμόνως νὰ διαβῇς τὸ ποτάμιον, ὅταν πολὺ συχνὰ ἐπήρχετο πλημμύρα καὶ ἡ θάλασσα ἐγίνετο ἓν μὲ τὸν βάλτον ! Καὶ διατί δὲν ἀπεφάσιζες ν' ἀνακόψῃς τὸν δρόμον σου καὶ νὰ ἐπιστρέψῃς εἰς τὴν πόλιν ; Διότι σοῦ ἐφαίνετο ὅτι κάτι ἔβλεπες, κάτι ἀπήλαυες εἰς τὸ τοπίον αὐτό, ἐνῷ ἐκείνη ἥτις τὸ ἐζωντάνευεν, εἶχε γείνῃ ἄφαντος πρὸ πολλοῦ. Καὶ πότε πάλιν ἐπροτίμας νὰ λάβῃς τὴν βορειοτέραν ὁδόν, τὴν περιφερῆ, ἐκεῖθεν τῆς λίμνης, διατρέχων ὅλον τὸ Κ'βοῦλι μὲ τοὺς ἀγροὺς καὶ μὲ τοὺς ἀμπελῶνάς του. Ἐκεῖ ἐπάτεις ἐπὶ παχείας χλόης, ὑπὸ τὴν ὁποίαν δὲν ἤξευρες πάντοτε ἂν ὑπῆρχε στερεὰ γῆ. Καὶ ἐχώνεσο ἕως τοὺς ἀστραγάλους εἰς τὸν βάλτον, ἀλλ' ἐνόμιζες τοῦτο εὐτυχίαν σου, διότι ἐφαντάζεσο πάντοτε ὅτι ἔτρεχες νὰ κόψῃς ἴτσια δι' ἐκείνην. Καὶ ὅταν ἔφθανες τέλος, μὲ τὰ ὑποδήματα βαλτωμένα καὶ τὰ περιπόδια ὑγρά, εἰς τὸν λευκὸν οἰκίσκον τοῦ μπάρμπα-Κωνσταντῆ τοῦ Μιδζέλου, καὶ τὸν ἐχαιρέτας, ἐκεῖ ποῦ ἐσκάλιζε τὰ κουκιά, φωνάζων μακρόθεν, «Καλησπέρα, μπάρμπα-Κωνσταντῆ !» κ' ἐκεῖνος σοῦ ἀπήντα μειλιχίως, «Καλῶς τὸ παιδί μου !» τότε ἠγάπας νὰ φαντάζεσαι σεαυτὸν ὡς μπάρμπα-Κωνσταντῆν, καὶ τὴν Πολύμνιαν ὡς θειὰ-Σινιώραν, καὶ τοὺς δύο κατὰ σαράντα ἔτη νεωτέρους, καὶ ἀνεμέτρεις ὁποία θὰ ἦτον εὐτυχία διὰ σέ, ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ συζήσῃς μὲ τὴν ἀγαπητήν σου εἰς τὸν πάλλευκον ἐκεῖνον οἰκίσκον (τοῦ ὁποίου ὅμως ἡ ὑπερβάλλουσα λευκότης ὠ-

Digitized by Google

ρείλετο εἰς τὰ ἀκατάπαυστα ἀσβεστώματα τῆς θειὰ Σινιώρας), καὶ ὁποία θὰ ἦτο ἐντρύφησις αἰσθήματος καὶ ρωμαντισμοῦ, ἐὰν διήγετε τὰς ἡμέρας μετὰ τῆς ἀγαπητῆς ἐν μέσῳ τοῦ εὐώδους καὶ χλοεροῦ ἐκείνου κήπου μὲ τὰς ροιάς, μὲ τὰς ροδωνιάς, μὲ τὰς ἀμυγδαλέας καὶ πασχαλέας, μὲ ὅλα τὰ ἐκλεκτότερα φυτὰ καὶ ἄνθη (τὰ ὁποῖα ὅμως ὠφείλοντο εἰς τοὺς ἐνδελεχεῖς κόπους τοῦ μπάρμπα-Κωνσταντῆ), παρὰ τὴν ὄχθην τῆς ὡραίας λίμνης, ὅπου ὑπῆρχεν εἰς οὐρανὸς ἐπάνω, καὶ ἄλλος οὐρανὸς ἐφαίνετο κάτω, λεῦκαι καὶ κυπάρισσοι ἀνέτεινον τὰς ὑψηλὰς κορυφάς των ἄνω, καὶ ἄλλαι λεῦκαι καὶ κυπάρισσοι ἐκρέμαντο ἀνάποδα κάτω. Καὶ ὅσαι μυριάδες ἄστρα ἐκόσμουν τὴν νύκτα λάμποντα τὸ στερέωμα, ἄλλαι τόσαι μυριάδες ἔλαμπαν τρεμοσβύνοντα κάτω εἰς τὸν πυθμένα. Καὶ καλαμῶνες σειόμενοι ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ὕψωναν τοὺς ἀσθενεῖς καυλούς των δύο ὀργυιὰς ὑπὲρ τὸ κῦμα, καὶ βρύα καὶ λύγοι καὶ ἀσφόδελοι ἀπέζων ἐκ τοῦ ἑλέους τῆς λίμνης καὶ ἐκ τοῦ λίπους τοῦ βάλτου, κλίνοντα τὰς χθαμαλὰς κορυφάς των πρὸς τὸ ὕδωρ, ὡς ν' ἀπέδιδον εἰς τὴν λίμνην τὴν ὀφειλομένην εὐγνώμονα ὑπόκλισιν. Καὶ ἀντικρὺ ὑψοῦτο ὁ λιμὴν μὲ τὰς χλοερὰς ὄχθας του ὁλόγυρα, τὰς ἐξαπλούσας εἰς τὸν ἥλιον τὰς πρασινιζούσας κλιτῦς των, ὡς εὔκολπα στήθη παρθένου ἀναδίδοντα ζωὴν καὶ σφρῖγος εἰς τὴν πλάσιν. Δένδρα ἐκόσμουν εὐπαρύφως τὰς ὄχθας τὰς ὀρεινὰς καὶ τὰς ἀμμώδεις, καὶ ἄλλα δένδρα φυτευμένα ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐστόλιζον τὸ κῦμα καὶ τοὺς αἰγιαλούς, τὰ ἱστία μὲ τὰ ἐξάρτιά των. Καὶ εἰς τὸ βάθος ἐφαίνοντο πρὸς βορρᾶν τεμνόμεναι αἱ δύο τῶν λόφων σειραί, αἱ περιβάλλουσαι ἔνθεν καὶ ἔνθεν τὸν μακρὸν ἀλλ' εὐσύνοπτον εἰς τὸ βλέμμα κάμπον, ἡ μία ἡ ἀνατολική, ὑψηλή, ἐγγυτέρα εἰς τὸν θεατήν, ἐπιστεφομένη ἀπὸ τὸ καλύβι τοῦ μπάρμπα Γιωργιοῦ, Θεὸς σχωρέσ' τον, τοῦ Κοψιδάκη, ὅπου ὄχι ἅπαξ ἑώρτασες τὴν πρωτομαγιάν, παιδίον, μὲ γάλα καὶ μὲ ὀβελίαν ἀμνὸν καὶ μὲ στεφάνους καὶ μὲ λούλουδα, ὅταν ἔζη ὁ πρὸς μητρὸς πάππος σου, ὁ μπάρμπ' Ἀλέξανδρος, Θεὸς σχωρέσ' τον, ὁ Καρονιάρης, ὅστις ἠγάπα νὰ ἑορτάζῃ μεγαλοπρεπῶς τὴν πρωτομαγιάν, χορηγὸς αὐτὸς ὄχι μόνον δι' ὅλους τοὺς υἱούς, τὰς θυγατέρας καὶ τὰ ἐγγόνια του, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἀναδεξίμια του καὶ τοὺς κουμπάρους του καὶ διὰ τὰς κόρας τῶν κολλη-γισσῶν του ἀκόμη, τὰς ὁποίας ἑπταέτης ἤδη δὲν ὤκνεις νὰ ἐρωτεύεσαι, φανταζόμενος ὅτι τρέχεις κατόπιν αὐτῶν εἰς τοὺς ὁρμίσκους, ἐκεῖ ὅπου ἐλεύκαιναν τὰς ὀθόνας, καὶ ὅτι κρύπτεσαι μαζύ των εἰς τὰ ἄντρα, τὰ πατούμενα ὑπὸ τῆς θαλάσσης, ἀφριζούσης ὑπὸ τὴν πνοὴν τοῦ Βορρᾶ, ὀνειροπολῶν τὴν εὐτυχίαν εἰς τοὺς λευκοὺς καὶ γλαφυροὺς κόλπους, μὲ τὰς ὁλοβροχίνους καὶ βυσιννόχρους τραχηλιάς, καὶ εἰς τὰς κυανόφλεβας καὶ τορνευτὰς ὠλένας μὲ τὰς μακρὰς καὶ κεντητὰς χειρίδας των. Πρώϊμα ὄνειρα νεότητος ἀνυπομόνου, ὡς ἡ ἀμυγδαλῆ ἡ ἀνθοῦσα τὸν Ἰανουάριον!

Ἡ ἄλλη, ἡ δυτικὴ λοφιά, ἦτο ἡ Πλατάνα, ἀπωτέρα εἰς τὸν θεατήν, ὑπτία, ἀνακεκλιμένη, βαθμηδὸν ἀνέρπουσα πρὸς τὰς ὑψηλοτέρας κορυφάς, ἧς τὴν ὑπώρειαν περικαλλῶς κοσμεῖ ὁ Πύργος τοῦ Μετοχίου, μὲ τὸν ὡραῖον ναΐσκον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἔβλεπες ἀντικρύ σου ὡς τελείαν εἰκόνα ἀριστοτέχνου ἀληθῶς, ἐκεῖθεν τῆς λίμνης ἀπὸ τὸν λευκὸν οἰκίσκον τοῦ μπάρμπα Κωνσταντῆ τοῦ Μιδζέλου, καθὼς καὶ ἀπὸ τὸ ναυπηγεῖον, τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο ἀπέναντι, ἐντεῦθεν τῆς λίμνης.

*

Ὅλη ἡ μακρὰ καὶ πλατεῖα ἀμμουδιὰ ἡ ἁπλουμένη μεταξὺ τῆς λίμνης καὶ τοῦ λιμένος, δὲν εἶχεν οὐδὲ ἕνα κόκκον ἄμμου ἀμιγῆ ἀπὸ πριονίδα, οὐδὲ ἕνα χάλικα ἐλεύθερον ἀπὸ τὴν γειτονίαν πελεκουδίου. Πόσα δάση ἀγριοξύλων μετεμορφώθησαν ἐνταῦθα, ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων εἰς σκάφας μὲ κατάρτια ὑψηλά, μὲ μυριάδας ὀργυιῶν σχοινίων καὶ πανίων, καὶ πόσαι τοιαῦται σκάφαι θὰ ἐκοιμῶντο τώρα τὸν αἰώνιον ὕπνον εἰς τὰ βάθη τῆς Μεσογείου ἢ τοῦ Εὐξείνου! Δύο τοιοῦτοι σκελετοὶ ἐφαίνοντο σήμερον κείμενοι ἐπὶ τὴν μίαν πλευράν, εἰς τὰ ρηχά, ἀντικρὺ τοῦ ναυπηγείου, μὲ τὰς σκωληκοβρώτους καὶ μαυρισμένας σανίδας των, μὲ τὰ σκουριασμένα καρφία των, καὶ τὰ διέχοντα στραβόξυλα γυμνὰ μαδερίων, δι' ὧν διέρρεεν ἐλευθέρως ἡ θάλασσα, ἐφαίνοντο θλιβερῶς μειδιῶντα, μὲ ὀδόντας ἄνευ χειλέων, ὡς νὰ ᾤκτειρον βλέποντα ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν τόσην μανιώδη μέριμναν καὶ μεταλλευτικότητα τῶν ἀνθρώπων. Πόσαι χεῖρες ἀνθρώπων πυρετωδῶς ἐργασθεῖσαι ἄλλοτε ἐδῶ δὲν ἔκειντο ξηραὶ εἰς τὰ βάθη τῆς γῆς, πόσαι κεφαλαί, τόσον ἔχουσαι ἐγκέφαλον, ὅσος θὰ ἤρκει, καθ' ἃ ἔλεγε γηραιὸς ναυτικός, «διὰ νὰ παλαμίσῃ τις ἕνα καράβι ὁλόκληρο», δὲν ἔθρεψαν ἀδηφάγη κήτη εἰς τὸν βυθὸν τοῦ πόντου! Καὶ ὅμως ὁ γέρων ἐκεῖνος θαλασσινός, μὲ τὴν πικρὰν εἰρωνίαν, εἶχε χάσει ἀρτίως τὸ πλοῖον καὶ τοὺς δύο υἱούς του ἀπὸ τρικυμίαν παρὰ τὸν Μαλέαν, καὶ τώρα, μὲ τὰ γεράματά του, καὶ μὲ τὸν τρίτον του υἱόν, ἐπαιδεύετο νὰ ναυπηγήσῃ ἄλλο πλοῖον μεγαλείτερον, ἔρημος τῶν κυριωτέρων βοηθῶν του! Οὕτως ἡ ἀνάγκη τοῦ βίου καὶ ἡ συνήθεια δεσπόζουσι τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων! Δι' ἐκεῖνον τὸ νέον τοῦτο πλοῖον ἴσως νὰ ἦτο, ἂν ὄχι ἱκανοποίησις, τοὐλάχιστον παρηγορία διὰ τὸ γῆρας! Καὶ οὕτω θὰ ἐξηκολούθει νὰ διάγῃ τὰς τελευταίας ἡμέρας του, ὁ γηραιὸς θαλάσσιος λύκος, ἑωσότου θὰ ἤρχετο ἴσως ἡμέρα καθ'

Digitized by Google

ἣν ἡ θάλασσα, τὸ μέγιστον τοῦτο θηρίον τὸ ὁποῖον ἐπιμόνως προεκάλει, θὰ τὸν ἀνέρριπτεν ἐξεγειρομένη ἀπὸ τῶν κόλπων της ἕως τὸ στερέωμα, ὡς λέγει ὁ Βάϋρων, καὶ θὰ τὸν ἔπεμπεν ὀλολύζοντα «εἰς τοὺς θεούς του», ἀπορρίπτουσα αὐτὸν ὀπίσω εἰς τὴν γῆν. «Ἐκεῖ ἃς κεῖται!» There let him lay!

Κ' ἐξηκολούθουν διαρκῶς νὰ ναυπηγῶσι πλοῖα, καὶ ἡ τέχνη ἐτελειοποιεῖτο καὶ τὸ ἐμπόριον ηὔξανε. Πᾶς ὅστις ἤθελε νὰ ναυπηγήσῃ εἶχε πρόθυμον σύμβολον τὸν καπετὰν Δημήτρη τὸν Κασανδριανό, μὲ τὴν μακράν του τσιμπούκαν, μὲ τὸ ἠλέκτρινον στόμιον, ὅστις εἶχεν ἰδεῖ καὶ ἀκούσει πολλὰ εἰς τὴν ζωήν του, ὁ μακαρίτης. Τὰς ἡμέρας τοῦ γήρατός του τὰς ἐδαπάνα παριστάμενος θεατὴς τῶν ναυπηγουμένων πλοίων, ἐρχόμενος κατὰ πᾶσαν ἑσπέραν μὲ τὴν τσιμπούκαν του, μὲ τὴν μακρὰν καπνοσακούλαν του κρεμαμένην ἐπὶ τοῦ τσοχίνου ἐπανωβράκου, διὰ νὰ καμαρώσῃ τοὺς κόπους καὶ τὰς ἐλπίδας τῶν ἄλλων, καὶ παρηγορηθῇ διότι, πεισθεὶς εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν υἱῶν του, ἰσχυριζομένων ὅτι ἦτο παρὰ πολὺ γέρων, εἶχε παραχωρήσει αὐτοῖς τὴν πλοιαρχίαν. «Σὰ θὰ κάμετε τὸ σταυρό σας νὰ κόψετε τὸν κερεστέ, παιδιά, νὰ κυττάξετε καλὰ πόσο ἡμερῶ θὰ εἶνε τὸ φεγγάρι . . . Κι' ὄντας θὰ σκαρώσετε, μὲ τὸ καλό, νὰ ξετάζετε ποῦ εἶνε ὁ ἀστέρας . . . *Βάρδα μπένε*, νὰ μὴ σκαρώσετε μουδὲ νὰ τὸ ρίξετε στὸ γιαλὸ τὴν ἡμέρα ποῦ εἶνε λιοτρόπι . . .» Καὶ ἔδιδε βραδύγλωσσος πολυτίμους ὁδηγίας εἰς τὸν πλοίαρχον, ὡς καὶ εἰς τὸν πρωτομάστορην, περὶ πάντων τῶν συντελούντων εἰς τὴν ἐπιτυχῆ ναυπήγησιν ὡς καὶ τὴν εὐόδωσιν καὶ προκοπὴν τοῦ πλοίου. Ὅστις δὲν τὸν ἤκουε, τόσον χειρότερα δι' αὐτόν! Νεωτερισταί τινες πλοίαρχοι ἐδοκίμασαν νὰ τὸν παρακούσουν, καὶ ὑπέφεραν σκληρῶς.

*

Ἐνθυμεῖσαι, ὑπῆρχαν τότε τρία μεγάλα σκάφη πλησίον ἀλλήλων ναυπηγούμενα, ὑπὸ τὸν αὐτὸν ἀρχιναυπηγόν. Θαυμάσιος ἄνθρωπος! Πῶς ἠδύνατο νὰ ἐπαρκῇ καὶ εἰς τὰ τρία, τρέχων ἀπὸ σκάφης εἰς σκάφην, μ' ἕνα πῆχυν εἰς τὴν χεῖρα, μὲ μίαν στάθμην καὶ μ' ἓν σκέπαρνον ἀπὸ τοῦ αὐχένος κρεμάμενον μὲ τὴν λαβὴν ἐπὶ τοῦ στέρνου. Καὶ ὁποία στρατιὰ ἀνθρώπων ἐτέλει ὑπὸ τὰς διαταγάς του! Ὁ πλοίαρχος, οἱ βοηθοί του, οἱ πριονισταί, οἱ πελεκηταί, οἱ μαραγκοὶ καὶ οἱ καλαφάται! Δὲν ἔλειπαν καὶ οἱ Γύφτοι, οἵτινες εἶχον ἱδρύσει προχείρως ἀνὰ μίαν καλύβην ὄπισθεν ἑνὸς ἑκάστου τῶν σκαφῶν. Καὶ μὲ τὴν κάμινον πλήρη ἀνθράκων, μὲ τοὺς φυσητῆρας, μὲ τοὺς ἄκμονας, μὲ τοὺς ραιστῆρας καὶ τὰς βαρείας σφύρας των, ἔκοπταν, ἔκοπταν μεγάλα καρφία, *δξαβέτταις*. Ὁποῖος φοβερὸς θόρυβος! Οἱ κτύποι τοῦ ραιστῆρος ἔπνιγον τὸν ἔρρυθμον τριγμὸν τοῦ πρίονος, ὁ κρότος τοῦ σκεπάρνου ἐκάλυπτε τὸν δοῦπον τῆς ξυλίνης ματσόλας, δι' ἧς ἐκτύπα τὸ στυππίον ὁ καλαφάτης, καὶ ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους κρότους ἐδέσποζεν ὁ βαρὺς ροῖβδος τοῦ πελωρίου ραιστῆρος, δι' οὗ ἐνέπηγον τὰ χονδρὰ καρφιὰ καὶ τοὺς ξυλίνους ἥλους, *ταὶς καβήλιαις*, εἰς τὰς στρογγύλας πλευρὰς τοῦ κολοσσαίου σκάφους. Καὶ ὑψηλός, μεγαλόκορμος ἀνήρ, μὲ ὀρθὰς τὰς πλάτας, μὲ τὸ κόκκινον πλατὺ ζωνάρι συνέχον τὴν μακρὰν σέλλαν τοῦ βρακίου ὑπὸ τοὺς βουβῶνάς του, εἶχεν ἀναβῆ, ὁ δαιμόνιος, ὑψηλὰ ἐπὶ τῆς κωπαστῆς, καὶ ὁ ἴσκιος του μακρός, ὑπὸ τὰς τελευταίας ἀκτῖνας τοῦ δύοντος ἡλίου, ἐμεγεθύνετο τεραστίως, τῶν μὲν σκελῶν πιπτόντων ἐντεῦθεν τῆς λίμνης ἐπὶ τῶν φυτῶν τοῦ σικυῶνος, τοῦ δὲ κορμοῦ ἀορίστως κυμαινομένου ἐπὶ τοῦ ὕδατος, καὶ τῆς κεφαλῆς ζωγραφουμένης μεγαλοπρεπῶς πέραν τῆς λίμνης, πρὸς ἀνατολάς, εἰς τὴν ὑπώρειαν τοῦ βουνοῦ. Οὗτος ἦτο ὁ *πουργοδξῆς*, ἔργον ἔχων τὸ ν' ἀνοίγῃ τρύπαις. Ὑπερμέγεθες πισσωμένον ζεμπίλιον, κείμενον κάπου, ἀνάμεσα εἰς δύο *βουβά*, μεγάλα ξύλα, ὑπὸ τὴν πρύμνην, ἦτο γεμάτον ἀπὸ τριβέλια διαφόρων μεγεθῶν, ἕως τρεῖς δωδεκάδας, ὧν τὸ μὲν μικρότερον θὰ ἦτο ἕως δύο σπιθαμῶν, τὸ δὲ μέγιστον, βαρύ, ὀγκῶδες, ἦτο σχεδὸν ἴσον μὲ τὸ ἀνάστημα τοῦ κατόχου του. Τὴν στιγμὴν ταύτην ἐχειρίζετο ἀκριβῶς ἓν τῶν μεγίστων τρυπανίων, καὶ ἔκυπτεν, ὁ θαυμάσιος, ἐπὶ τῆς κωπαστῆς, αἰωρούμενος ὡς σχοινοβάτης, καὶ ἤνοιγε βαθεῖαν κάθετον ὀπὴν εἰς μίαν τῶν πλευρῶν τοῦ σκάφους. Ὢ τῆς ἀκαταληψίας!

*

Ἀλλ' ὁ ἥλιος ἐκρύβη ἤδη εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὑψηλοῦ πετρώδους βουνοῦ, καὶ ὁ ἴσκιος τοῦ *πουργοδξῆ* διεγράφη καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος καὶ ἀπὸ τὸν ἄμμον τῆς παραλίας. Οἱ μαστόροι, καθὼς καὶ οἱ πολλοὶ ἐπισκέπται, οἱ περιπατηταὶ τῆς ἑσπέρας, οἵτινες ἤρχοντο νὰ συγκοπιάζωσι καὶ αὐτοὶ μὲ τὸ βλέμμα εἰς τοὺς ἱδρῶτας τῶν ἄλλων, κ' ἐνίοτε νὰ τοὺς χασομερῶσι μὲ τὰς ἀκαίρους ἐρωτήσεις των, διασκελίσαντες τὰ παντοῦ ἐσκορπισμένα ἀνὰ τὸ ναυπήγειον *βουβά*, δοκοὺς καὶ στραβόξυλα, συνήχθησαν ὅλοι ἐν συγκεχυμένῳ βόμβῳ, περὶ τὴν μικρὰν καλύβην τοῦ πλοιάρχου, ἥτις ἦτο πλήρης τάκων καὶ τεμαχίων ξύλου καὶ σπειρίδων μὲ ἐργαλεῖα καὶ τινων ἐνδυμάτων καὶ κλινοσκεπασμάτων, διὰ νὰ πίωσιν ὅλοι τὸ *τσίπουρο*, ἀπὸ μεγάλην χιλιάρικην φιάλην, μὲ τὸ αὐτὸ ποτήριον ὅλοι. Μόνος ὁ πελώριος καραβόσκυλος, ὁ προσδεδεμένος μὲ στερεὰν ἄλυσιν ἔξω τῆς καλύβης, ὄπισθεν τῆς πρύμνης τοῦ μεγάλου σκάφους, ἐξέπεμπεν ἀπει-

Digitized by Google

λητικὸν ὑπόκωφον γρυλλισμόν, ὡς νὰ διέκρινεν αὐτὸς μόνος τὸν βόμβον τῶν κηφήνων ἀπὸ τοῦ βόμβου τῶν μελισσῶν, κ' ἐφαίνετο, ἂν τοῦ τὸ ἐπέτρεπαν, ἕτοιμος νὰ ἐφορμήσῃ. Ἀλλ' ὁ πλοίαρχος, ὁ καπετὰν Γιωργάκης, ὅστις ἐφαίνετο κἄπως μορφωμένος, μὲ τοὺς μακροὺς ἀγκιστροειδεῖς ξανθοὺς μύστακάς του, τὸ ἡλιοκαὲς πρόσωπον καὶ τὸ μικρὸν ἀνάστημα, διὰ μονοσυλλάβων ἀνέκοπτε τὴν ὁρμήν του. «Πίσω, Τσοῦρμο! κάτω, Τσοῦρμο!» Ὁ Τσοῦρμος ὑπήκουεν, ἀλλὰ μετὰ δυσκολίας, κ' ἐξέφραζε τὴν λύπην του διὰ παρατεταμένων γαυγισμῶν. Ἤρχισε νὰ κυκλοφορῇ τὸ ποτήριον τῆς ρακῆς, καὶ οἱ ναυπηγοὶ ὅλοι καὶ οἱ περιπατηταὶ ἔλεγαν τὰς συνήθεις εὐχάς: «Καλορροΐζικο! μάλαμα τὸ καρφί τ', καπετάνιο! Καλὸ πλέψιμο!» Τὴν τελευταίαν λέξιν οἱ πλεῖστοι ἐπρόφεραν, κατὰ παραφθοράν, πλέξιμο. Καὶ εἷς περίεργος ἄνθρωπος μὲ χονδρὸν ἄσχημον πρόσωπον, μὲ παχύτατον μύστακα ἐπικαθήμενον ὡς στοιβιὰ ἐπὶ τῶν μήλων τῶν παρειῶν του, ἕως τοὺς ὀφθαλμούς, ἡμιναύτης καὶ ἡμιεργάτης καὶ ἡμιεκφορτωτὴς (οὗτος ἦτο ὁ Ἀλέξανδρος Χάραυλος, ὁ ἴδιος ὅστις πηδαλιουχῶν ποτὲ ἐν μακρῷ ταξειδίῳ, κατὰ τὴν Μαύρην Θάλασσαν, ἐπὶ μεγάλου πλοίου, τὴν νύκτα, ἠρωτήθη ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου, περιπατοῦντος κατὰ μῆκος τοῦ καταστρώματος ἀπὸ τὴν πρύμναν ἕως τὴν πρῶραν: «Τί ἔχεις, βρὲ Ἀλέξανδρε, κι' ἀναστενάζεις;» κ' ἐκεῖνος ἀπήντησε: «Συλλογίζομαι, καπετάνιε, πῶς θὰ τὰ πληρώσουμε, τόσα ἑκατομμύρια ποῦ χρωστάει τὸ Ἔθνος!»)· οὗτος λοιπὸν ὁ Ἀλέξανδρος Χάραυλος, ὀλίγον πέραν τοῦ δέοντος ἀφελής, προσληφθεὶς ἀπὸ τῆς προτεραίας διὰ νὰ ὑπηρετῇ εἰς τὴν ναυπήγησιν τοῦ σκάφους, ὅταν ἦλθεν ἡ σειρά του διὰ νὰ πίῃ καὶ νὰ χαιρετίσῃ, ἐπρόφερεν ἐξ ὑπερβαλλούσης ἀδεξιότητος ὡς ἑξῆς τὴν ἀνωτέρω σημειωθεῖσαν λέξιν.

— Καλὸ μπλέξιμο, καπετάνιο!

Οἱ ἄλλοι ἐκάγχασαν· ὁ ξανθομούστακος πλοίαρχος συνωφρυώθη, ὁ Τσοῦρμος ἠγέρθη ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν καὶ ἀφῆκε φοβερὰν ὑλακήν! Ὁ ἀδελφὸς τοῦ πλοιάρχου, ὁ Δημήτρης ὁ Τσιμπίδας, ἤγειρε τὴν χεῖρα ν' ἁρπάσῃ ἀπὸ τὸν σβέρκον τὸν Ἀλέξανδρον τὸν Χάραυλον καὶ νὰ τοῦ καταφέρῃ ὀλίγους κονδύλους. Ὁ καπετὰν Γιωργάκης τὸν ἐμπόδισεν, ἂν καὶ τοῦ ἐκόστισε πολύ. Διότι ὅλοι οἱ ναυτικοί, καὶ οἱ πλέον μορφωμένοι σχετικῶς, δὲν εἶνε ἀπηλλαγμένοι δεισιδαιμονιῶν καὶ προλήψεων. Πῶς νὰ μὴν εἶνέ τις δεισιδαίμων ὅταν «πολεμῇ μὲ τὸ μεγαλείτερον θηρίον», ὅταν παλαίῃ μὲ τὸ ἄγνωστον, καὶ δὲν εἰξεύρῃ ἂν αὔριον θὰ ἐπιπλέῃ ἢ θὰ ποντισθῇ, ἂν θὰ εἶνε εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἢ εἰς τὸν πυθμένα; — Ὁ πλοίαρχος ἠρκέσθη μόνον νὰ εἴπῃ ὀργίλως:

— Δάκω τὴ γλῶσσα σ', βρὲ στραβο-Χάραυλε... νὰ μὴν ἁρπάξω τὴ σαλαμάστρα, τώρα...

Καὶ μετὰ δυσκολίας πολλῆς ἐμπόδισε τὸν ἀδελφόν του νὰ μὴ τὸν αἰκίσῃ.

★

Ἐκεῖ, ὄπισθεν τῶν θάμνων τοῦ φράκτου, ἐν μέσῳ τῶν χωραφίων, ἀμπέλων καὶ τοῦ αἰγιαλοῦ, ὅπου ὄχι σπανίως ἡ μὲν θάλασσα ἐπάτει καὶ ἀφωμοίου τὸ ἥμισυ κήπου ἢ ἀγροῦ μὲ συκᾶς, μηλέας καὶ ἀπιδέας, οἱ δὲ διαβάται ἔκαμναν δρόμον τὸ ἄλλο ἥμισυ τοῦ αὐτοῦ κήπου ἢ ἀγροῦ (καὶ οἱ εὐτυχεῖς ἰδιοκτῆται εἰς ποῖον νὰ προσκλαυθῶσιν;) ἤκουες πολλάκις τὴν ἑσπέραν περὶ τὸ λυκόφως, ἐνῷ οἱ ναυπηγοὶ φορτωμένοι τὰ ζεμπίλια μὲ τὰ σιδερικά των ἐπέστρεφαν εἰς τὴν πολίχνην, ἤκουες, μεταξὺ δύο ἢ τριῶν μαραγκῶν, μετρούντων τὰς ἡμέρας ἕωσοῦ ἔλθῃ ἡ πρώτη Κυριακή, κατόπιν τῆς ὁποίας εἵποντο κατὰ σειρὰν τρεῖς ἢ τέσσαρες ἑορταὶ (τῶν Κορυφαίων Ἀποστόλων, τῶν Δώδεκα, τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων καὶ τῆς Ἁγίας Ἐσθῆτος), καὶ ἀναλογιζομένων μετὰ προαπολαύσεως μελλούσης μακαριότητος ὅτι θὰ ἔπλεον ὅσον οὔπω ἀντικρύ, εἰς τὴν ἀνατολικὴν νῆσον, τὴν κρατοῦσαν δέσμια πανταχόσε τῆς γῆς ὅλα τὰ τέκνα της μὲ ἀόρατον συμπαθὲς νῆμα πόθου καὶ νοσταλγίας, θὰ ἔπλεον ὅλοι στοιβαζόμενοι εἰς δύο μεγάλας ὁλκάδας, ἔργα τῶν χειρῶν των, ὅπως ἐπὶ τετραήμερον ἑορτάσωσιν· ἤκουες, λέγω, διάλογον οἷος ὁ ἑξῆς·

— Νά, κοντεύουμε τώρα, Νταντῆ...

— Ἀργοῦμε ἀκόμα, Μπεφάνη...

— Τί λές, βρὲ Νταντῆ;... Δευτέρα πέρασε, Τρίτ' Τετράδ' μιά, Πέφτ' Παρασκευὴ δυό, Σαββάτο, πρῶτα ὁ Θεός, εἴμαστε πέρα.

Καὶ οὕτως ὁδὸς μακρὰ βραχεῖα γίγνεται, ὄχι κατὰ τὸν Σοφοκλέα.

Ἀλλὰ δὲν ἦτο πάντοτε ἑσπέρα ὅταν ἔβαινες πρὸς τὴν ἀμμώδη ἐκείνην παραλίαν μὲ τὰ βαθῆ ὕδατα, καὶ δὲν ἔβλεπες πάντοτε ὁμάδας ἀνθρώπων ἐπιστρεφόντων ἐκ τοῦ ναυπηγείου, οὐδὲ πτωχῶν γυναικῶν φορτωμένων σάκκους πλήρεις πελεκουδίων ἐπὶ τῶν ἰσχνῶν ὤμων των. Ἦτο πρωία, καὶ δὲν εἶχε παρέλθει ὁ χειμών, καὶ δὲν εἶχαν σκαρώσει ἀκόμη τὰ μεγάλα σκάφη. Εἰς τὸ ναυπηγεῖον μία μόνον βρατσέρα καὶ δύο βάρκαι μικραὶ ὑπῆρχαν σκαρωμέναι. Δὲν εἰργάζοντο ἐκεῖ εἰμὴ ὁ μάστρο-Γιωργός, Θεὸς σχωρέσ' τον, ὁ Βαγγελάκης, μὲ τὴν κοκκίνην σκούφιαν του, ἥτις δὲν ἦτο οὔτε φέσι οὔτε κοῦκκος οὔτε καπέλλο, ἀλλὰ μετεῖχεν ἀπὸ ὅλα αὐτά, μὲ τοὺς πισσωμένους ἀμπάδες του καὶ μὲ τὴν πολύχρουν ἀπὸ τὰ ἐμβαλώματα καμιζόλαν του, καὶ ὁ Γιάννης τῆς Παναγιοῦς, μὲ τὸ ὑψηλὸν καὶ ὀρθὸν φέσι του, μὲ τὴν μακρὰν καὶ πολύπτυχον βράκαν του, μὲ τὴν ἄσπρην φανέλλαν καὶ μὲ τὴν μεγάλην ζεμπίλαν του. Ὁ ἥλιος μόλις εἶχεν ἀ-

Digitized by Google

νατείλη, διαλύων τούς άνερχομένους άπό τήν θάλασσαν πρός τήν πρασινίζουσαν άκτήν λευκούς άτμούς, τά ΰδατα ήσαν ρηχά άπό τόν άσθενή άνεμον όστις έφύσα. 'Εφαίνετο τήν πρωίαν έκείνην ότι καί αύτός ό Βορράς εύρέθη είς διάθεσιν φιλοπαίγμονα, θωπεύων μαλακά τήν θάλασσαν. Καί ή ψυχρά ροπή δέν ήτο δυσάρεστος είς τόν μικρόν κτηματίαν τόν έπιβαίνοντα τού όνου καί άπερχόμενον είς τόν άγρόν του, ούδέ είς τόν ζευγηλάτην, τόν διά τής φωνής άποτείνοντα τά κελεύσματα είς τούς βούς του.

— "Ο! μελίσσ' όξου, μαυρομμάτ'! καί διά τού βλέμματος θωπεύοντα τήν μεγάλην χύτραν μέ τά καλομαγειρευμένα μέ ίκανόν εύώδες έλαιον φασόλια, καί μέ άφθονον κόκκινην πιπεριάν, τήν όποίαν, μέ τό έξησκημένον βλέμμα του, είχεν άνακαλύψει ήδη έρχομένην όπισθεν τών θάμνων, όλονέν καί πλησιάζουσαν σκεπασμένην καλά διά νή μήν κρυώση τό φαγητόν, έπιστέφουσαν τόν μέγαν κόφινον, έπί τών ώμων τής φιλοτίμου οίκοκυράς, σχεδόν άρμενίζουσαν ώς βάρκαν, χωρίς νά φαίνωνται ούτε αί χείρες αί ύποβαστάζουσαι ούτε οί πόδες οί βηματίζοντες. 'Ολίγαι στιγμαί θά παρήρχοντο άκόμη, καί ό μέν μελίσσης καί ό μαυρομμάτης, άπολυόμενοι πρός ώραν τού ζυγού, θά έβοσκον μακαρίως παρά τάς χονδράς καί όζώδεις ρίζας τών έλαιών, ό δέ ζευγηλάτης καί ό βοηθός του, θά παρεκάθιζον έπιφθόνως ύπό τό εύλογημένον φύλλωμα, καί θά έπειρώντο έγγύτερον τής χύτρας.

["Επεται τό τέλος] **Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ**

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

'Αρέσουν καί είς ήμάς τά συμπόσια· πολύ δέ περισσότερον τά συμπόσια τά έχοντα σχέσιν μέ τήν 'Ελλάδα καί διδόμενα έν Γαλλία. Δέν έχομεν τήν εύχαρίστησιν οί έν 'Αθήναις νά παρακαθήμεθα, άν καί πολλάκις προσκαλούμενοι είς αύτά φιλοφρόνως. 'Αλλά πόσον γλυκεία καί συμπαθής, ένθαρρυντική καί παρήγορος φθάνει μέχρι τών ώτων μας ή έορτάσιμος αύτών ήχώ! Πόσον μας συγκινούν έκάστοτε καί μας τέρπουν οί λόγοι έκείνοι, έδώθεν μέν πλήρεις αίσθήματος άρχαίου καί είλικρινούς, έκείθεν δέ πλήρεις εύγνωμοσύνης, άλλά καί δικαίας έπί ταίς έκδηλώσεσι ταύταις ύπερηφανίας! Φιλοξενούντες καί φιλοξενούμενοι, εύεργετούμενοι καί εύεργετούντες, "Ελληνες καί Φιλέλληνες, θλίβουσι μετ' άγάπης τάς χείρας, καί κραταιούται έκεί είς τών εύγενεστέρων συνδέσμων, έξ όσων συνεδέθησαν έν τώ κόσμω, σύνδεσμος κοινής λατρείας καί ένθουσιασμού άφιλοκερδούς.

Ούτω προδιατεθειμένοι παρέστημεν νοερώς είς τό συμπόσιον τού έν Παρισίοις Συλλόγου πρός ένίσχυσιν τών έλληνικών σπουδών έορτάζοντος τήν είκοσιπενταετηρίδα του. Δέν έζητούμεν ώραιοτέραν εύκαιρίαν νά ίδωμεν συνηγμένους έπί τό αύτό καί νάκούσωμεν τούς άνδρας, τούς έργαζομένους ύπέρ τοιούτου σκοπού, τούς άναστρεφομένους έν τή ζωή τής άρχαίας 'Ελλάδος, τούς μορφούντας τό πνεύμα καί έξευγενίζοντας τήν καρδίαν διά τής μελέτης τών άθανάτων της έργων, τούς έξ αίσθήματος λογικού καί πεφωτισμένου άγαπώντας καί ήμάς τούς νεωτέρους, τούς άπογόνους τών ένδόξων αύτών διδασκάλων. Τάς σκέψεις καί τά αίσθήματα τών άληθών φιλελλήνων, διηρμήνευσεν έκεί δι' εύγλώττου καί ένθουσιώδους προπόσεως ό μέγας Ρενάν. Είνε γνωστόν πώς ό συγγραφεύς τού Β ί ο υ τ ο ύ 'Ι η σ ο ύ άγαπά καί τάς δύο 'Ελλάδας καί πώς δέν άφήκε περίστασιν χωρίς νά διατρανώση τήν μεγάλην καί βαθείαν αύτήν άγάπην—τό ούσιωδέστερον αύτού γνώρισμα. Καλλιτέχνης ζών έν τώ 'Ιδανικώ, φιλόσοφος προμαχών τής αίωνίου 'Αληθείας, μόνον διά τής μελέτης τής άρχαιότητος, διά τού βαπτίσματος τής ζειδώρου έκείνης άτμοσφαίρας, έδυνήθη νάπορρίψη τόν βάρβαρον τής γεννήσεώς του χιτώνα καί νά καταστή σήμερον, πολύ τελειότερον τού ποιητού όστις τό έκαυχήθη, συμπολίτης καί σύγχρονος τού Περικλέους. Οί λόγοι τούς όποίους έγραψε καί άπήγγειλεν έσχάτως έπί τή είκοσιπενταετηρίδι τού Συλλόγου, μάς ύπενθυμίζουν ζωηρώς τήν παλαιάν, τήν έμπνευσμένην καί βαθείαν έκείνην έπί τής 'Ακροπόλεως προσευχήν, τήν όποίαν συμπεριέλαβεν είς τάς οίονεί λαξευτάς σελίδας τών Π α ι δ ι κ ώ ν κ α ί ν ε α ν ι κ ώ ν 'Α ν α μ ν ή σ ε ω ν. Παρά τό άπολιθωμένον τού Παρθενώνος ίδανικόν, παρά τόν πρώτον βωμόν τής άνθρωπότητος, καθ' ήν ήμέραν έδυνήθη νά κατανοήση τό τέλειον κάλλος, ύψωσε τήν μελίρρυτον φωνήν είς ύμνον πρός τήν γλαυκώπιδα Θεάν, τήν άναστυλωθείσαν έκεί ύπό λαού μεγάλου έν έποχή μεγάλη καί μέλλουσαν νά κατισχύση όλων τών θεών, όλων τών λατρειών. "Οταν τήν έλησμόνησεν ό κόσμος έβυθίσθη είς τήν βαρβαρότητα· καί μόνον ύπό τό σκήπτρόν της έπανεύρεν άκτίνα τού πάλαι φωτός καί είσήλθεν είς τρίβον προόδου. Είνε τό έμβλημα καί τό κορύφωμα έθνους καί ίστορικής περιόδου μοναδικής μέχρι τού νύν έν τώ κόσμω ή 'Ακρόπολις. 'Η μελέτη τής περιόδου ταύτης περικλείει τούς μετ' άγάπης μελετώντας έντός «φωτεινού κύκλου» ούρανίας τρυφής καί άδελφότητος. Θαύμα ό Ρενάν όνομάζει τό άπαξ γενόμενον καί θαύμα τοιούτον είνε ή άκμή τού έλληνικού πολιτισμού. Μετά τούτο, τό σχεδόν άναντίρρητον, πόσον ή ώθησις είνε εύγενής, πόσον ή κλασική έκπαίδευσις, ή μελέτη τών μνημείων τά όποία μάς άφήκεν ή 'Αρχαιότης, είνε μορφωτική τού άνθρώπου καί είς πάσαν έποχήν άναγκαία, καί πόσον είνε λυσιτελές τό έργον καί έπαινετή ή προσπάθεια τού Συλλόγου πρός ένίσχυσιν τών τοιούτων σπουδών, εύκολον είνε νά συμπεράνη κανείς, άν άναλογισθή μόνον οίας κατέχουσι θέσεις καί πώς όμιλούσιν όλοι έκείνοι οί θρέψαντες, ώς έλέγομεν, τόν νούν, μορφώσαντες τό ήθος καί ώφεληθέντες άληθώς έκ τής μελέτης τών μεγάλων μας προγόνων.

* * *

'Αλλά θά πλανηθή πολύ άν ζητήση τις νά κάμη τήν σύγκρισιν έδώ καί έξετάση πρός τούτο τούς άρχαιομαθείς μας. 'Αλλοίμονον, όποία άπογοήτευσις!

Digitized by Google

ὁποία εἰρωνεία! Δὲν ὑπάρχει σχεδὸν οὔτε μία ἐξαίρεσις, οὔτε μία ὄασις. Οἱ πλεῖστοι εἶνε ἄνθρωποι ἐστρεβλωμένον ἔχοντες νοῦν καὶ καρδίαν ξηρὰν καὶ φαντασίαν στεῖραν, μὴ κυβερνώμενοι ὑπὸ τοῦ Λόγου, μὴ αἰσθανόμενοι τὸ Καλόν, μὴ ἑλκυόμενοι πρὸς ἰδανικὸν ὑπέρτερον, οὔτε καλὸν φεῦ, οὔτε ἀγαθόν. Λέγονται φιλόλογοι ἢ ἀρχαιολόγοι καὶ εἶνε δάσκαλοι. Δὲν λείπουσιν ἀπὸ τὰς χεῖράς των τἀρχαῖα κείμενα οὔτε ἀπὸ τὰς ὄψεις των τἀρχαῖα μνημεῖα, πολλοὶ ἐξ αὐτῶν αἰσθάνονται πρὸς τὴν μελέτην ἔρωτα φλογώδη καὶ πρὸς ἐπίμετρον πατοῦσι τὴν γῆν, τὴν ὁποίαν ἐπάτησεν ὁ κλασικὸς λαὸς καὶ σκέπονται ὑπὸ τοῦ ἰδίου γλαυκοῦ οὐρανοῦ, τοῦ ἀντιτιθεμένου ἀκόμη ζωηρῶς πρὸς τὴν λευκότητα τῶν αἰωνίων μαρμάρων των . . . Καὶ ὅμως τίποτε! Καμμίαν ἐπιρροὴν δὲν ἐξασκεῖ ἐπ' αὐτῶν ἡ μετὰ τῆς ἀρχαιότητος ἀναστροφή. Ὄχι μόνον δὲν ἀποκτῶσι νέον, ἀλλὰ χάνουσι καὶ τὸν ἀνθρωπισμόν, τὸν ὁποῖον ἔτυχε νὰ ἔχωσιν. Ἡ μελέτη των δὲν εἶνε μελέτη. Σπουδάζουσι τὸ γράμμα καὶ ὄχι τὸ πνεῦμα. Τὰ πρότυπα τὰ ὁποῖα θαυμάζουσι, τὰ θαυμάζουσι μόνον εἰς ὕλην, καὶ ἂν φιλοσοφῶσιν, ἐπ' αὐτῆς πάλιν φιλοσοφῶσι. Τὰ ἔργα τῆς ἀρχαίας Τέχνης δι' αὐτοὺς εἶνε ἢ λίθοι ἢ λέξεις. Τὸ πνεῦμα τῆς απαραμίλλου παραγωγοῦ κοινωνίας, τὸ διακεχυμένον ἐπ' αὐτῶν δέν τους φθάνει, δέν τους ζωογονεῖ. Καμμία ἔξαρσις, οὐδ' ἡ ἐλαχίστη διάπλασις. Εἶνε καὶ μένουσι σχολαστικοί. Τοιαύτη ἡ κλασικὴ ἐκπαίδευσις παρ' ἡμῖν καὶ τοιοῦτοι οἱ διδάσκαλοί μας.

Μίαν μόνην ἀλλὰ ουσιωδεστάτην ἀπόδειξιν θὰ φέρωμεν· τὰς γνωστὰς ἰδέας των περὶ γλώσσης. Δι' αὐτὴν πάντοτε ἐνομίσθησαν εἰδικοὶ καὶ κατ' αὐτοὺς μόνον ἡ γνώμη των ἔχει κῦρος. Ὁ λαὸς πλανᾶται· ἡ γλωσσολογία ψεύδεται. Ἀναζήτω ἡ ἀρχαιότης! Καὶ ὅμως ὁποία πλάνη καὶ στρέβλωσις. Ἡ λατρεία των καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς δὲν ὑπερβαίνει «τὰ εἴδωλα τῶν μέσων ἀορίστων καὶ τῶν εἰς μι ρημάτων». Ὁ πόθος των καὶ ἡ τάσις εἶνε ἡ ἀναστύλωσις τῆς ἀρχαίας γλώσσης. Αὐτὴν γράφουν, αὐτὴν μᾶς ἐπιβάλλουν νὰ γράφωμεν. Εἰμπορεῖ ἐκτὸς αὐτοῦ νὰ δέρουν καὶ τοὺς μαθητάς των ἀνορθογραφοῦντας, διότι τὸ συμβουλεύει ὁ Ξενοφῶν, ἀλλὰ τίποτε περισσότερον· οὐδεμίαν ἄλλην παραδέχονται συμβουλὴν οὔτε ἐννοοῦσι. Τὴν γλαφυρότητα καὶ τὸ ὕφος καὶ τὴν ὀρθότητα τῶν ἐννοιῶν δὲν εἰμποροῦν νὰ χωρίσουν τῶν ἀρχαίων τύπων, τῶν ὁποίων ὑπερμαχοῦν ἐρρωμένως. Ἡ νέα γλῶσσα ἡ ζωντανὴ εἶνε βάρβαρος. Πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ γραφῇ σελὶς ἔχουσα κάποιαν ἀξίαν, δόσιν ἀληθοῦς ἢ καλοῦ ἄνευ ἀπαρεμφάτων; Περιφρόνησις λοιπὸν ἱερὰ πρὸς πᾶν νεώτερον καὶ βέβηλον. Τότε μόνον θὰ προσέχωσιν εἰς τὴν νέαν φιλολογίαν, ὅταν ἡ ἀμάθεια παρέλθῃ, καὶ ὁ κόσμος γράφῃ ὅπως αὐτοὶ θέλουν. Ἡ δὲ προσοχὴ αὐτὴ θὰ εἶνε πάλιν σχόλια γραμματικὰ καὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν... ἐφθαρμένων κειμένων—ἐννοεῖται!

Ἆρά γε οἱ ἄλλοι, οἱ ὁπωσδήποτε ἀπηλλαγμένοι τῆς δασκαλικῆς μαγγανείας ὠφελοῦνται ὅσον πρέπει ἐκ τῆς ἀρχαιότητος;

Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην δὲν ἠμποροῦμεν νἀπαντήσωμεν ἢ μὲ μειδίαμα πικρόν . . . Τὸν ἀρχαῖον κόσμον τὸν γνωρίζομεν τόσον ἀτελῶς, τὸν σπουδάζομεν τόσον ἐπιπολαίως, ὥστε ἐκτὸς λέξεών τινων ἐξ αὐτοῦ ἠχηρῶν, τὰς ὁποίας μανθάνομεν νὰ ἐκστομίζωμεν χωρὶς αἴσθημα εἰς πᾶσαν περίστασιν, διὰ τίποτε ἄλλο δὲν εἴμεθα ἱκανοί. Ἐπικαλούμεθα τὰς σκιὰς τῶν προγόνων, ἀλλ' οἱ ἀπόγονοι ζῶμεν εἰς τὸ σκότος καὶ εἰς τὴν βαρβαρότητα. Νομίζεις ὅτι τὸ μέγα φορτίον τῆς προγονικῆς εὐκλείας μᾶς καταθλίβει τὸ στῆθος καὶ ἀδυνατοῦμεν νἀναπνεύσωμεν. Ἄλλοι, ἐλεύθεροι ἐξ αὐτοῦ, μᾶς ἀποστέλλουσι μακρόθεν καμμίαν ἀκτῖνα τοῦ ἀρχαίου, τοῦ θείου φωτός· ἀλλ' αὐτὴ δὲν ἀρκεῖ νὰ διανοίξῃ τὰ ὄμματά μας καὶ νὰ κινήσῃ τὴν ἅμιλλάν μας... Πόσοι μεταξὺ τῶν νέων, ἀφοῦ διῆλθον ὅπως ὅπως τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο πουργατόριον τοῦ Γυμνασίου, ἤνοιξαν πάλιν τὰ κείμενα, τὰ ὁποῖα ἀπετέλεσαν ἐπὶ ἔτη μακρὰ τὸ μῖσός των εἰς τὴν βάσανον; Πόσοι μεταξὺ τῶν ἄλλων οἱ ὁποῖοι δὲν θέλουν νὰ ἐπιδοθοῦν ὡς δάσκαλοι εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν ἀρχαίων, ἐντρυφῶσι τοὐλάχιστον εἰς τὰς ἰδέας των καὶ ἔχοντες τόσας ὡς Ἕλληνες εὐκολίας ἐπιδίδονται εἰς σπουδάς, τὰς ὁποίας ὁ ἀνεπτυγμένος κόσμος ἐθεώρησεν ἀνέκαθεν ὡς τὰς ὑγιεστέρας καὶ λυσιτελεστέρας;

Ἂν ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐξαιρέσεων εἶνε τόσῳ μικρὸς καὶ ἀσήμαντος, πταίει βεβαίως ἡ ἐπιπολαιότης καὶ ἡ ἀφροντισία, ἡ χαρακτηρίζουσα τοὺς νεωτέρους, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον ἡ κακὴ ὤθησις ἡ ἐξ ἀρχῆς διδομένη εἰς τὰς σπουδάς των. Δὲν ὑπάρχει ἵδρυμα, δὲν ὑπάρχει σχολεῖον, δὲν ὑπάρχει διδάσκαλος ἐμφυσῶν ἔρωτα πρὸς τὰς ἀληθεῖς κλασικὰς σπουδάς. Ἡ κατ' ἰδίαν, ἡ ἐγωιστικὴ ἐργασία τῶν πεπροικισμένων δι' ἀνωτέρου πνεύματος, εὐαρίθμων λογίων καὶ ποιητῶν, ὠφελεῖ μὲν αὐτοὺς πολύ, ἀλλὰ δὲν εἶνε καὶ ἀρκετὴ νὰ σχηματίσῃ ρεῦμα, νὰ γίνῃ παράδειγμα, νὰ διευθύνῃ τάσιν. Ἄλλως πόθεν ἠκούσθη ὁ ἁρμόζων περὶ τῆς ἀρχαιότητος λόγος; Πότε ἔγεινε ἡ ἁρμόζουσα ὑπὲρ αὐτῆς ἐνέργεια; Ποῖος ὑπουργὸς τῆς Παιδείας τὸ ἐσκέφθη ποτέ! Πότε ἐξηγήθη τίνα σημασίαν καὶ τίνα χρῆσιν ἔχει ὁ θησαυρός, τὸν ὁποῖον μᾶς ἀφῆκαν οἱ πρόγονοι; Ποία γίνεται διδασκαλία ἱκανὴ νὰ μεταδώσῃ τὸ πνεῦμα τῶν ἀρχαίων μνημείων εἰς τὰς ψυχὰς τῶν μελετώντων καὶ νὰ ἐγκλείσῃ αὐτοὺς εἰς τὸν φωτεινὸν ἐκεῖνον κύκλον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ᾐσθάνθησαν ἑαυτοὺς ὁ Βίγκελμαν, ὁ Κούρτιος, ὁ Καστελάρ, ὁ Γκαῖτε, ὁ Φώσκολος, ὁ Γλάδστων καὶ ὁ Ρενάν;

Ἐγὼ τοὐλάχιστον ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἠξεύρω. Ἂν ἐν Γαλλίᾳ ἱδρύθη Σύλλογος πρὸς ἐνίσχυσιν μόνον, ἐδῶ εἶνε ἀνάγκη νὰ ἱδρυθῇ τοιοῦτος πρὸς ἀποκατάστασιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

Digitized by Google

Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΤΗΣ ΔΑΝΙΑΣ ΛΟΥΪΖΑ
ἐπὶ τῇ πεντηκονταετηρίδι τῶν γάμων της

Digitized by Google

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΟΡΟΜΗΛΑΣ

Εἶνε ὁ μόνος παρ' ἡμῖν ἐξ ἐπαγγέλματος δραματικὸς συγγραφεύς. Ὀλίγοι ἴσως τὸ συλλογίζονται ἐξ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι τὸν γνωρίζουσι, τὸν ἐκτιμῶσι, τὸν ἀγαπῶσι. Καὶ ὅμως πόσον περίεργος καὶ ἀξιοθαύμαστος πρέπει νὰ εἶνε ὁ τύπος τοῦ ἀνδρός, ὁ ὁποῖος ἐν χώρᾳ ὅπου οὔτε θέατρον ὑπάρχει ἀκόμη, οὔτε ἠθοποιοί, οὔτε φιλοδραματικὴ τάσις, οὔτε παρότρυνσις οἱαδήποτε ἢ ἀνταμοιβή, ἀπεφάσισε νἀφιερωθῇ ὁλοψύχως, ἄνευ ἄλλης ἀσχολίας, εἰς τὸ θέατρον! Οἱ ἐν ἄλλοις κλάδοις πνευματικοὶ ἐργάται, μεθ' ὅλους τοὺς δυσμενεῖς ὅρους, ὑφ' οὓς ζῶσι, γράφοντες ὅμως καὶ δημοσιεύοντες χάριν τῶν ὀλίγων ἀναγνωστῶν τὰς ἐμπνεύσεις των, εὑρίσκουσιν ἐν τούτῳ μικρὰν ἀλλ' ἐντελῆ τινα ἱκανοποίησιν, δυναμένην νὰ σώσῃ αὐτοὺς ἐκ τῆς ἀποθαρρύνσεως. Ἀλλὰ πῶς νὰ ἐργασθῇ σήμερον καὶ νὰ προκόψῃ ὁ δραματικός, ὅταν τὰ ἔργα του, ἐκτὸς ὀλίγων καὶ ὄχι πάντοτε εὐτυχῶν ἐξαιρέσεων, δὲν ἑρμηνεύωνται, δὲν παριστάνωνται πρὸ τοῦ κοινοῦ, ἐν ᾧ μόνον χάριν τῆς παραστάσεως ταύτης γράφονται, ὅταν οὕτως ὑπὲρ τὸ ἥμισυ τοῦ σκοποῦ του μένῃ ἐντελῶς ἀνεκπλήρωτον;

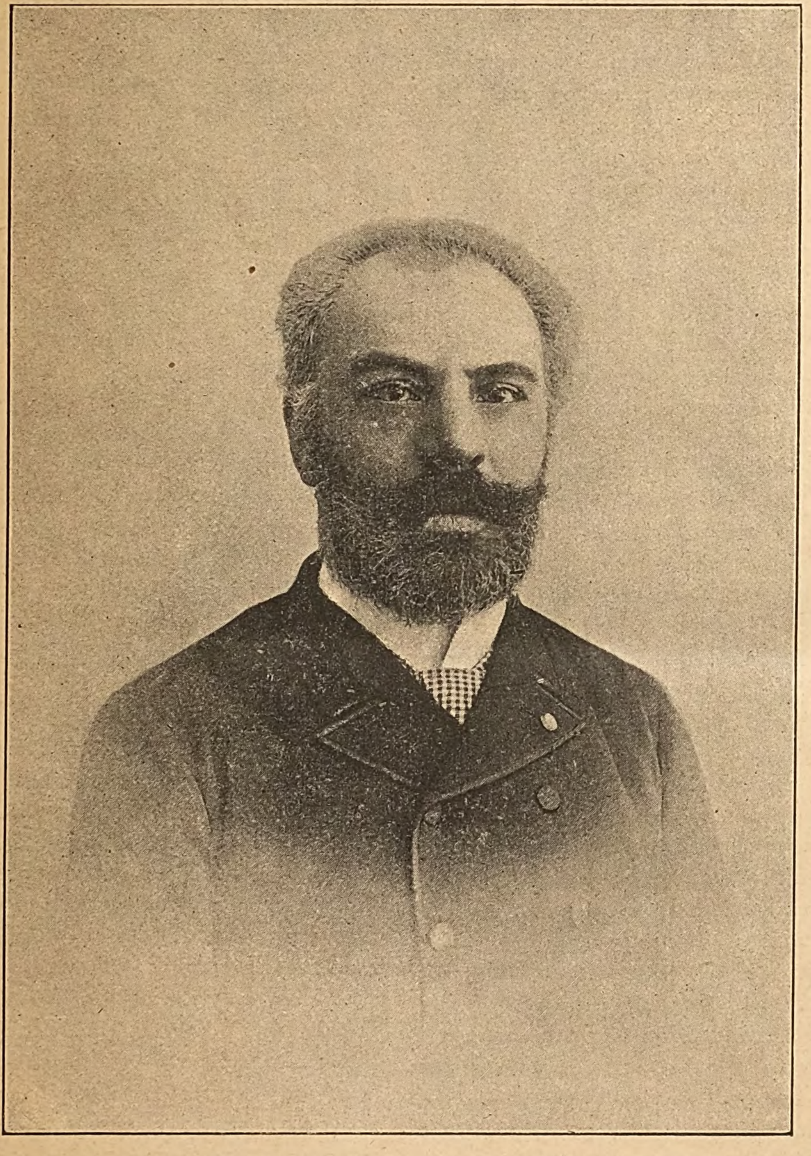

Εἰς τοῦτο μόνον ὁ ἀτομικὸς χαρακτὴρ τοῦ κ. Δημητρίου Κορομηλᾶ εἶνε ἱκανὸς νὰ μᾶς ἀπαντήσῃ. Καὶ χωρὶς νὰ τὸν γνωρίζῃ τις ἐκ τοῦ πλη-

Digitized by Google

σίον, εἰμπορεῖ ἀσφαλῶς νὰ τὸν ἀναπλάσῃ, ἂν μόνον ἐκτιμῶν τὰς παρούσας περιστάσεις, ἀναλογισθῇ πόση χρειάζεται ἀντοχὴ καὶ σταθερότης, αἰσιοδοξία καὶ πίστις εἰς τὸ μέλλον καὶ θέρμη ἐκ μέρους ἐκείνου, ὁ ὁποῖος, μίαν καλὴν πρωίαν, πρὸ ὀκτὼ περίπου ἐτῶν, ἔσχε τὸ θάρρος νὰναγγείλῃ εἰς τὸ Πανελλήνιον ὅτι ἀποχωρεῖ τῆς διευθύνσεως τῆς *Ἐφημερίδος* διὰ νὰ ἐπιδοθῇ ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὴν δραματικήν.

Καὶ ἐτήρησε τὸν λόγον του πιστῶς. Ὁ κατάλογος τῶν ἔργων του, ὁ καὶ τότε ἄλλως τε πλούσιος, ηὐξήθη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης κατὰ δεκάδα καὶ εἰκοσάδα, μελετᾷ δὲ ἀκόμη καὶ γράφει μετὰ ζέσεως ὥρας πολλὰς καθ' ἑκάστην, ἐξευρίσκων ὑποθέσεις καὶ ἀναπτύσσων αὐτὰς εἰς δράματα, φλύακας, σκώμματα, μίμους καὶ διαλογάς. Εἴπομεν ὅτι ἄλλην ἐργασίαν δὲν ἔχει· καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὸν καιρόν, τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν πρὸς ἔργον διάθεσιν εἶνε πολὺ εὐτυχὴς ἄνθρωπος. Δὲν τὸν ἀπασχολοῦν ξέναι φροντίδες καὶ περισπασμοί. Εἶνε ὑλικῶς ἐξησφαλισμένος, ζῶν εὐμαρῶς καὶ περιστοιχούμενος ὑπὸ οἰκογενείας λατρευτῆς συζύγου καὶ τέκνων χαριτωμένων. Κατοικεῖ εἰς ὡραίαν οἰκίαν, ἐξόχως ἀθηναϊκὴν διὰ τὴν θέσιν, τὴν τελευταίαν τῆς λεωφόρου Ἀμαλίας, παρὰ τὸ ἐργαστήριον τῶν Ἀπόρων Γυναικῶν. Ὑπὸ ἔποψιν θέας, τόσῳ συντελεστικῆς διὰ τὰς ἐμπνεύσεις, τὸ γραφεῖόν του δὲν πιστεύω νὰ τὸ ἔχῃ κανεὶς εἰς τὸν κόσμον, οὔτε δραματικός, οὔτε λυρικὸς ποιητής. Βάθος οὐρανοῦ εὐρέος, ἐξαισίου. Ἐμπρὸς ἡ πύλη τοῦ Ἀδριανοῦ, ἐν ἀπόπτῳ δὲ ἡ θάλασσα τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ τ' ἀμυδρὰ βουνὰ τῆς Αἰγίνης. Ἀριστερᾷ οἱ Στύλοι τοῦ Ὀλυμπιείου, ἡ ὡραιοτέρα πλατεῖα τῆς πόλεως, ὁ Ἀρδηττὸς καὶ ἡ ἀκανόνιστος γραμμὴ τοῦ Ὑμηττοῦ· δεξιᾷ ὁ λόφος τοῦ Φιλοπάππου καὶ ἡ Ἀκρόπολις πλησιεστάτη. Τοιοῦτο τὸ μέγα, τὸ ὡραῖον καὶ ἔνδοξον, τὸ ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ λατρευόμενον τοπίον, τὸ ὁποῖον πλαισιοῦσι τὰ δύο παράθυρα τοῦ θαλάμου μὲ τὴν ἐκ βιβλίων γύρῳ διακόσμησιν, μὲ τὴν τράπεζαν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐκτάκτου φιλοπονίας, πρὸ τῆς ὁποίας καθήμενος ὁ κ. Κορομηλᾶς δὲν ἀποκάμνει πληρῶν διὰ τῆς ἀραιᾶς καὶ καλλιτεχνικῆς του γραφῆς, πληθὺν φύλλων, συνδεομένων εἰς τετράδια ὀγκώδη μετὰ προσοχῆς καὶ κομψότητος. Ὁ συριγμὸς τοῦ ὑπὸ τὰ παράθυρά του διερχομένου τροχιοδρόμου, αἱ ἀπρόοπτοι εἰσορμήσεις τῶν τέκνων του, αἱ ἐπισκέψεις τῶν φίλων του, ἡ προετοιμασία τοῦ καφέ, τὸν ὁποῖον ἀγαπᾷ νὰ ψήνῃ μόνος του — καὶ τὸ λέγω ἐκ δοκιμῆς, γνωρίζων ὅτι θὰ τὸν εὐχαριστήσω ἰδιαιτέρως, ὄχι χειρότερα πολλῶν καφεψῶν, — διακόπτουσι συχνὰ τὴν ἐργασίαν του· ἀλλ' ἐκεῖνος τὴν ἐπαναλαμβάνει ταχέως καὶ μετὰ μεγαλητέρας ἑκάστοτε ὀρέξεως, ὡς ἄνθρωπος πράγματι ἐργαζόμενος κατ' ὤθησιν ἀνωτέραν, ὑπὲρ ἰδέας μεγάλης καὶ εὐγενοῦς, ἡ ὁποία οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν τὸν ἐγκαταλείπει.

Ἐλέχθη περὶ τοῦ Κορομηλᾶ εὐφυέστατα ὅτι ἄγει διαρκῶς τὴν ἑορτὴν τῆς ἰσραηλιτικῆς Σκηνοπηγίας. Ἡ φράσις δὲν μοῦ ἀρέσκει μόνον διὰ τὸ λογοπαίγνιον, ὅσῳ διὰ τὸν ἐπιτυχῆ χαρακτηρισμόν. Ὁ Κορομηλᾶς παρέχει τῷ ὄντι τὴν ἰδέαν ἀνθρώπου ἑορτάζοντος διαρκῶς, ἀδιάφορον ἂν σκηνοπηγίαν ἢ μή. Τόσον εἶναι φαιδρός, λάλος, εὔθυμος, φιλόγελως, ζωηρός. Ὅλη ἡ καλλιτεχνικὴ θέρμη ἡ κλειομένη εἰς τὸ εὐρὺ καὶ ἀνδρικῶς προτεταμένον στῆθός του, ἐκδηλοῦται εἰς ἀκτινοβολίαν διὰ δύο ὀφθαλμῶν μαύρων, φοβερῶν ὁσάκις ἐμψυχοῦνται ὑπὸ τῆς ἀπαγγελίας δραματικοῦ τινος τεμαχίου, τὴν τέχνην τῆς ὁποίας πολλάκις κατέδειξε καὶ ἀπὸ σκηνῆς. Ἐπιτηδεύεται κάπως τὴν ἐνδυμασίαν του, προτιμῶν ἀνοικτὰ ἐπιδεικτικὰ χρώματα καὶ ἀφίνει συνήθως ἐλευθέρας τὰς ἄκρας τοῦ κομψῶς συνδεδεμένου λαιμοδέτου. Εἶνε ὑψηλός, εὔσωμος, μὲ ὀξὺ γένειον, παρέχον εἰς αὐτὸν ὄψιν ἀνθρώπου τῶν ὅπλων, τὰ ὁποῖα μάλιστα ἠγάπα ἄλλοτε πάρα πολύ. Ἡ φωνή του ἀντηχεῖ ἰσχυρά, ὁ δὲ γέλως του ὁ παντοτεινὸς καὶ ὁλόψυχος, ὁ συνοδεύων τὰ συχνά του χαριτολογήματα, μαρτυρεῖ περὶ τῆς ἀληθῶς παιδικῆς του ψυχῆς, τῆς ἄνευ χολῆς καὶ μεστῆς ἀγάπης. Χείλη παχέα, μῆλα ἐξέχοντα, δέρμα μελαχρινόν, ρὶς χονδρὴ καὶ ἐν γένει ἰδία τις κατασκευὴ τῆς κεφαλῆς, παρέχουσιν εἰς τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ γνησίου αὐτοῦ Ἀθηναίου ἕνα χαρακτῆρα διακριτικόν, ἐλαφρὰν τινα χροιὰν μιγάδος, ὡς ἂν ἦτο μᾶλλον βραζιλιανὸς ἰδιοκτήτης καπνοφυτειῶν ἢ δραματικὸς ἐμπνεόμενος καὶ συγγράφων ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν. Ἀλλ' ἴσως διὰ τοῦτο εἶνε ἀδύνατον νὰ λησμονήσῃ ἂν εἶδέ τις ἅπαξ τὴν ἐκφραστικὴν αὐτὴν φυσιογνωμίαν, τὴν φαιδράν, τὴν κινοῦσαν μεταξὺ μυρίων τὴν προσοχὴν παντοῦ, καὶ εἰς τὸ θέατρον, καὶ εἰς τὸν περίπατον, καὶ εἰς τὰς αἰθούσας, εἰς πᾶσαν συνάθροισιν, ἀκόμη καὶ εἰς διαδήλωσιν. Διότι ὁ κ. Κορομηλᾶς εἶνε ἄνθρωπος τοῦ κόσμου, εἰς ὅλ' ἀναμιγνυόμενος, πανταχοῦ παρευρισκόμενος· σπανίως δὲ λόγιος ἐγένετο ὅσον αὐτὸς γνωστὸς καὶ ἀγαπητὸς εἰς κόσμον τόσῳ πολὺν καὶ ἐκλεκτ'ν. Ἀλλὰ τὴν δημοτικότητα ταύτην δὲν ἀπέκτησε βεβαίως ὡς δραματικός· πολὺ περισσότερον τὴν ὀφείλει εἰς τὸν εὐπροσήγορον καὶ ἀνοικτόκαρδον χαρακτῆρά του, εἰς τὴν κοινωνικήν του δράσιν καὶ εἰς τὴν ἔγκριτον καὶ γνωστὴν ἀθηναϊκὴν οἰκογένειαν, τῆς ὁποίας ηὐτύχησε νὰ εἶνε μέλος.

Ὁ ἐπιθυμῶν ἤδη νὰ ἐκτιμήσῃ, — ἔστω καὶ συντόμως, ὅπως ἁρμόζει εἰς ἁπλῆν σκιαγραφίαν, — τὸ ἔργον τοῦ Δημητρίου Κορομηλᾶ, εἶνε πολὺ πιθανὸν νὰ εὑρεθῇ εἰς ἀμηχανίαν· ὄχι μόνον ὡ

Digitized by Google

ἐκ τῆς ἐλλείψεως θεάτρου καὶ καλῆς διδασκαλίας, ἡ ὁποία εἶνε ἡ λυδία λίθος παντὸς ἔργου σκηνικοῦ, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐκ τῆς πληθύος τῶν ἔργων τοῦ δραματικοῦ, ὁ ὁποῖος μὲ τὰ πεντήκοντα καὶ δύο μέχρι σήμερον ἐκδεδομένα βιβλία του καὶ μὲ πέντε τοὐλάχιστον νέα ἀνέκδοτα καὶ πλήρη, ἐκτὸς τῶν ἀπείρων σχεδιασμάτων, φαίνεται, κατὰ τὴν ἔκφρασιν πάλιν φίλου λογοπαίκτου, ὡς νὰ σοῦ λέγῃ πάντοτε ἀπειλητικῶς «Ἔχω δράματα γιὰ τὴ γοῦνά σου!» Ποῦ λοιπὸν καιρὸς καὶ ὑπομονὴ πρὸς ἐπιμελῆ ἀνάγνωσιν τόσων ἔργων, τὰ περισσότερα τῶν ὁποίων καὶ μάλιστα τὰ πρῶτα, δὲν εἶνε οὔτε ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα τέρπουσιν, οὔτε ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἠμποροῦν νὰ στερεώσουν τὴν ὑπόληψιν τοῦ συγγραφέως. Βλέπετε λοιπὸν πόσον ἄδικος καὶ πεπλανημένη θὰ ἦτο ἡ περὶ αὐτοῦ κρίσις, οἵα ἐπικρατεῖ παρά τισιν, ἄνευ τῆς ἐξαιρέσεως καὶ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ὀλίγων καὶ ὡριμωτέρων, ἐξ ὧν ἀνακύπτει ἡ ἀληθὴς τοῦ δραματικοῦ ἰδιοφυΐα, περὶ τῆς ὁποίας ἀδύνατον νὰ ἔχῃ ἰδέαν ἀκριβῆ ὁ ἰδὼν ἀπὸ αὐτοσχεδίου σκηνῆς τὴν *Κακὴν Ὥραν* ἐπὶ παραδείγματι, τὸν *Λέοντα Παράνυμφον* ἢ τὴν *Κάμμαν*, ἀλλὰ μὴ ἀναγνοὺς τὴν *Κλυτίαν*, τὴν *Εὐρυμέδην* καὶ τὸν *Θάνατον τοῦ Περικλέους*. Τοιαύτη δὲ εἶνε καὶ ἡ πολύτιμος ὁμολογία τοῦ συγγραφέως. Πολλάκις μᾶς εἶπε μὲ τὴν ἰδιάζουσαν ἐκείνην εὐτολμίαν καὶ τὴν ἀγαστὴν παρρησίαν του ὅτι πολλά του ἔργα ἐξέσχισεν ἀνέκδοτα, φρονεῖ δὲ ὅτι τῆς αὐτῆς ἦσαν ἄξια τύχης καὶ τὰ δύο τρίτα τῶν δημοσιευμένων, θεωρῶν αὐτὰ δοκίμια ἀπείρου χειρός, γυμνάσματα μόνον χάριν τῶν κατόπι δοκιμωτέρων, τὰ ὁποῖα εἶνε ἀδύνατον νὰ γράψῃ ἐντελῆ ὁ δραματικὸς ποιητής, πρὶν παρακάμψῃ τὴν νεανικήν, τὴν λυρικὴν ἡλικίαν, καὶ φθάσῃ τὴν ὥριμον ἀνδρικότητα.

Μεθ' ὅλην της τὴν μετριόφρονα ὑπερβολήν, ἡ γνώμη ἔχεται ἀληθείας. Μόνον ἐκ τῶν τελευταίων, τῶν ἀνδρικῶν ἔργων τοῦ Κορομηλᾶ, δύναται νὰ ἐκτιμηθῇ ἡ εἰδικότης περὶ τὴν ἐξεύρεσιν τοῦ μύθου, ἡ φιλοκαλία περὶ τὴν γλῶσσαν — τὴν ὁποίαν εἰς μὲν τἀρχαΐζοντα δράματα μεταχειρίζεται καθαρεύουσαν, εἰς δὲ τὰ σύγχρονα ἐντελῶς ὡμιλημένην — ἡ ἐγκράτεια περὶ τὴν κατασκευὴν καὶ ἡ ζηλευτὴ τῆς σκηνῆς γνῶσις, ἀρεταὶ καθιστῶσαι τὰς συλλήψεις του σκηνικὰ ἔργα ἀνώτερα τῶν ὁποίων οὔτε ἔγραψεν, οὔτε πιστεύομεν εὔκολον νὰ γράψῃ τις παρ' ἡμῖν. Καὶ λυρικὰς μὲν ἐξάρσεις καὶ χάριν διαλόγου καὶ μεγαλοπρέπειαν παραστάσεως καὶ ἐνάργειαν ἀπεικονίσεως καὶ ἀλήθειαν χαρακτῆρος καὶ ἐν γένει μεμονωμένα προσόντα εἰμπορεῖ τις νὰ συναντήσῃ ὅμοια ἢ καὶ ἀνώτερα εἰς εὐάριθμα ἔργα ἄλλων μας δραματικῶν. Ἀλλὰ τὴν τεχνικὴν ἐκείνην ἐντέλειαν, τὴν ἐν τῷ συνόλῳ, τὴν σκηνικὴν ἐκείνην ἀρτιότητα, ἥτις οὖσα τὸ κυριώτερον τοῦ δράματος προσόν, καθιστᾷ αὐτὸ τὸ δυσκολώτερον τῆς ποιήσεως εἶδος, μόνον παρὰ τῷ Κορομηλᾷ εἰμπορεῖ τις νὰ σπουδάσῃ. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν δὲ ταύτην εἶνε ἀληθῶς μέγα καὶ ἀξιοσημείωτον ὅ,τι προσφέρει εἰς τὴν ἀναγεννωμένην ἑλληνικὴν σκηνὴν καὶ εἴμεθα βέβαιοι ὅτι δὲν θὰ παροραθῇ ποτε τὸ ἔργον του τὸ τόσον ἐπίμονον καὶ θερμόν.

Ἄλλως τε ὁ δραματικός μας δὲν εἶπεν ἀκόμη τὴν τελευταίαν του λέξιν. Εὑρίσκεται ἐν ὅλῃ τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας καὶ τῆς πείρας καὶ τῆς δράσεως. Τὸ στάδιόν του ἐλπίζομεν νὰ ἔχῃ καὶ ἄλλους λαμπροτέρους τῆς *Εὐρυμέδης* σταθμούς. Ἔχει εὑρημένας καὶ κατεστρωμένας μυρίας ὑποθέσεις, τὰς ὁποίας μόνος ὡς μέχρι τοῦδε ἢ μετὰ συνεργάτου σκέπτεται νὰ ἐκτυλίξῃ εἰς δράματα καὶ φλύακας, σκώμματα καὶ κωμῳδίας, ἡ τύχη μάλιστα τῶν ὁποίων προμηνύεται πολὺ καλλιτέρα, ὡς ἐκ τῆς προσεχῶς βασιλικῇ πρωτοβουλίᾳ συντελουμένης ἀνεγέρσεως τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου. Μετὰ χρόνον δὲ ὄχι μακρόν, ὁ πίναξ τῶν ἔργων του, πολὺ μᾶλλον πλουσιώτερος,—καὶ κατὰ τὴν ἀξίαν βεβαίως ὅπως καὶ κατὰ τὸν ἀριθμόν, — θἀναδείξῃ τὸν Δημήτριον Κορομηλᾶν συγγραφέα, πρὸς τὴν γονιμότητα τοὐλάχιστον τοῦ ὁποίου μόνος ὁ Λόπε δὲ Βέγα θἀμιλλᾶται.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ[1]

ΙΒ' — Ἕνα ὄνειρο.

Ἀπὸ τὴ λύπη στὸν τρόμο, ἀπὸ τὸν τρόμο στὸ τρέξιμο, κι ἀπὸ τὸ τρέξιμο στὸ θυμό, δὲν εἶναι πηδήματα ποῦ νὰ τὰ πηδήξῃ ἕνας μικρὸς χωρὶς ν' ἀποκάμῃ. Ἔκλεισα τὰ μάτια μου κι ἀποκοιμήθηκα. Ἀποκοιμήθηκα κ' εἶδα ἕνα παράξενο ὄνειρο. Εἶδα πῶς εἴμουνα μέσα σὲ μιὰ ἐκκλησιά. Λαμπάδες, ψαλμῳδίες, κόσμος, σὰ Δεύτερη Ἀνάσταση. Κι ὡς τόσο μιὰ καταχνιά, ποῦ ἂν κ' ἔφεγγε, δὲν ἔβλεπα τίποτις μακριά. Δὲν ἤξερα σὲ ποιὸ μέρος τῆς ἐκκλησιᾶς βρίσκουμουν. Ἕνα κόκκινο σύννεφο μοῦ τὰ σκέπασε ὅλα. Πλανιούμουν ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ. Εἴμουνα σὰν τυφλός, ἄξαφνα βλέπω ἕναν ἄγγελο πλάγι μου! Ναί, ἄγγελο μὲ τὰ φτερά! Μὲ παίρνει ὁ ἄγγελος ἀπὸ τὸ χέρι, καὶ χωρὶς νὰ μοῦ πῇ τίποτις, μὲ φέρνει σ' ἕνα στασίδι. Εἶταν τὸ στασίδι τοῦ ψάλτη. Ὅ,τι στάθηκα ἐκεῖ, καὶ κοίταζα γύρω μου, μὲ τὸν ἄγγελο πλάγι μου, μὲ ξύπνησε ἡ φωνὴ τῆς Ἀννούλας:

— Ἐδῶ μαθὲ εἶσαι τόση ὥρα καὶ δὲ μιλᾶς; Τί κάνεις; Κοιμᾶσαι; Τί ἔπαθες; Μιὰ ὥρα τώρα σὲ γυρεύομε. Ἦρθε κ' ἡ Καλαφάταινα μὲ τὴν κόρη της νὰ μᾶς πῇ ἔχε γειά, καὶ πουθενὰ δὲ σὲ βρίσκαμε! Ποῦ εἴσουνα! Βρῆκες τὴν ὥρα νὰ πᾶς

[1] Ἴδε σελ. 284.

νὰ παίξῃς. Κ' ὕστερα νὰ κοιμᾶσαι! Τί ἔχεις; ἄρρωστος εἶσαι μαθέ;

Τῆς εἶπα πῶς εἴμουν καλά, καὶ δὲν ξέρω τί ἄλλο. Ὅ,τι νοῦς μοῦ ἀπέμενε, τὸν ἔχασα τώρα μ' αὐτὴ τὴν καινούρια τὴν εἴδηση. Νἄρθ' ἡ Ἑλένη νὰ μ' ἀποχαιρετήσῃ, καὶ γὼ νὰ λείπω, καὶ σὲ τέτοιο ταξίδι! Κατέβηκα, κι ἀκόμα μισονειρεύουμουν. Στάθηκε σὲ καλό μου ποῦ κοιμήθηκα. Δὲ μ' ἔμελλε ποῦ φαίνουμουν σαστισμένος, μποροῦσα νὰ τὸ κολλήσω στὸν ὕπνο.

Ξεχνοῦσα τὸ πάθημα τοῦ Ἀνεμομύλου καὶ συλλογιούμουν τὄνειρο καὶ τὸν ἐρχωμὸ τῆς Λενιῶς. Τάχα νὰ εἶταν ἐκείνη ὁ ἄγγελος; Ἐκείνη πρέπει νὰ εἶταν, κ' ἦρθε νὰ μοῦ πῇ πῶς ἡ ἀγάπη της θὰ μὲ προστατεύῃ στὸν πλάνο τὸν κόσμο. Μὰ νὰ εἶναι πάλι κοντά μου, νἄρθῃ, λέει, νὰ μοῦ πῇ ἕνα στερνὸ ἔχε γειά, καὶ νὰ μὴν τὴ δῶ!

— Νὰ δὰ ποῦ σὲ θυμήθηκε, μοῦ κάνει ἡ μακαρίτισσα, σὰ μὲ μάλλωσε πρῶτα, ποῦ ἔλειπα τέτοια ὥρα. Σοῦ ἀφῆκε αὐτὸ τὸ κεντημένο μαντίλι. Τὰ μοίρασε ὅλα της τὰ προικιά. Καὶ γιὰ σένα, λέει, ἔφερε τὸ καλλίτερό της μαντίλι, νὰ τὴ θυμᾶσαι.

Αὐτὸ εἶναι τὸ μαντίλι ποῦ βρῆκες δεμένα αὐτὰ τὰ χαρτιά, κληρονόμε μου. Εἶναι μαυρισμένα τὰ ξόμπλια του, καὶ κίτρινο τὸ πανί του.

* * * * * *

Εἶταν τώρα νύχτα, καὶ τοίμαζαν τὸ τραπέζι. Δὲν μποροῦσα νὰ βρῶ ἀφορμὴ νὰ πάγω, ἂς εἶναι κι ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι της, νὰ βρεθῶ ἄλλη μιὰ στιγμὴ πιὸ κοντά της. Κ' ἔφευγε τὰ γλυκοχαράματα! Πάει πιά, δὲ θὰ τὴν ξαναδῶ τὴν Ἑλένη!

Καὶ δὲν τὴν ξαναεῖδα! Δὲν πῆγε ἡ καρδιά μου μήτε κατόπι, σὰν εἴμουν ἄντρας, νὰ περάσω ἀπὸ τὸ γυναικήσιο τὸ μοναστήρι καὶ νὰ τῆ δῶ. Δὲν ξέρω πῶς τὰ βάσταξε τὰ βάσανα τῆς ἔρημης ἐκείνης ζωῆς. Ξέρω μοναχὰ πῶς τώρα δὲν εἶναι στὸ μοναστήρι της ἡ Ἑλένη, εἶναι ἀληθινὸς ἄγγελος ποῦ κατεβαίνει κάποτες καὶ μὲ παίρνει ἀπὸ τὸ χέρι σὰ χάνουμαι μέσα στοῦ κόσμου τὴν καταχνιά, καὶ μὲ φέρνει σ' ἕνα στασίδι ποῦ δὲν τὸ ἀξίζω.

ΙΓ'. Ὄξω!

Ἂς σταθοῦμε δῶ πέρα λιγάκι. Ἂς ἁπλώσουμε τὸ χαλί μας, κι ἂς κάμουμε τὸ ναμάζι μας.... Χαμογελᾷς, ἐσὺ ἀπὸ τὰ ψηλά, ποῦ ὄνομα δὲ σοῦ βρίσκω; Τί θαρρεῖς; πῶς οἱ καλαμαράδες σου μοναχὰ θὰ σὲ θεμιάζουνε, μὴν τύχῃ καὶ τοὺς δώσῃς τρεμοῦλα μ' ἕνα σου βήξιμο; Ὁρίστε· ἐγὼ πηγαίνω πιὸ μακριά...... Τί ἄλλο θές; ἕνα δῶρὸ; νὰ κ' ἕνα δῶρο. Εἶναι σκοῦρο καὶ στρογγυλό, ἔχει κ' ἕνα μικρὸ τσιμπιδάκι, σὰ μῆλο.

* * * * * *

Τρέμεις; Ἔννοια σου, σὲ πειράζω. Δὲν εἶναι τέτοια ἡ μπόμπα μου, μὴ φοβᾶσαι. Δὲν ἔχει μέσα της δυναμίτη. Δὲν τὴν ἔφτειαξε κανένας τεχνίτης. Τὴν ἔφτειαξα ἐγὼ ὁ ταπεινότατος δοῦλος σου, μοναχός του. Πενῆντα χρόνια τὴ δούλευα. Ἀπὸ κείνη τὴν ἀξέχαστη βραδιὰ εἶναι ποῦ βάλθηκα νὰ σοῦ τοιμάσω αὐτὸ τὸ δῶρο, καὶ τώρα στέλνω τὸν κληρονόμο μου νὰ σου τὸ προσφέρῃ... Δέξου το· εἶναι ζυμωμένο μὲ τῆς καρδιᾶς μου τὸ αἷμα. Αὐτὸ τὸ αἷμα δὲν πρόφταξε νὰ χυθῇ στὸ μεγάλο ποτάμι.... Ἀπόμεινε κρυμμένο μέσα σὲ μιὰ καταφρονεμένη καρδιά, ὕστερα πέρασε σὲ μιὰ ἄλλη, ὥσπου καταστάλαξε στὴ δική μου, ἔγεινε ἄλλο τόσο, καὶ πάλι ἄλλο τόσο, ὥσπου ἀνέβαινε στὸ λαιμό μου, — μ' ἔπνιγε! Τί νὰ τὸ κάμω, εἶπα· χτῆμα σου εἶναι. Στάλα στάλα τὄρριχτα ἀπάνω σ' αὐτὰ τὰ χαρτιά. Καὶ τώρα τὸ καταθέτω μπροστά σου..... Μὴν τ' ἀγγίξῃς! Θὰ κάψῃς τὰ χέρια σου! Ἔχει ἕνα φαρμάκι αὐτὸ τὸ αἷμα, ποῦ σὲ καίγει καθὼς τ' ἀγγίξῃς. Μὰ φοβοῦμαι νὰ μὴ σ' ἀγγίξῃ ἐκεῖνο, καὶ σὲ λυποῦμαι, γιατὶ πρέπει νἄχῃς μέσα σου ρωμαίικο αἷμα καὶ σύ.... Τί σοῦ φταίγω ὡς τόσο! Δικό σου εἶναι τὸ αἷμα μου, καὶ σοῦ τὄστειλα. Πὲς τώρα κανενὸς νὰ τὰ πετάξῃ αὐτὰ τὰ χαρτιὰ στὴ θάλασσα. Ναί, ἔτσι, ἂς τὰ πιάσουν μὲ τὴ μασιά. Τί; τοὺς καίνε πάλι;... Μὴν ἀπελπίζεσαι. Πρόσταξε νὰ τοὺς βάλουν φωτιά... Φωτιὰ σ' ὅλο τ' ἀρχοντικό σου, καὶ φεύγα ὄξω.... Μὴν κάθεσαι καὶ τὰ βλέπεις. Θὰ περάσῃ τὸ κακό τους ἀπὸ τὰ μάτια σου στὰ σηκότια σου καὶ θὰ τὰ κάμῃ κομμάτια. Πήγαινε σὺ κι ἄφινε τοὺς ἄλλους νὰ βάλουν φωτιά. Ὄξω, καὶ χάθηκες.... Ἄχ, σοῦ τὄλεγα, μὴν ἀργήσῃς. Ἄργησες, καὶ τώρα μοῦ σφίγγεις τὰ χέρια σου· τρέμουν τὰ γόνατά σου..... γουρλώνουν τὰ μάτια σου. Πάει, γλυτωμὸ πιὰ δὲν ἔχεις. Πήγαινε καὶ ξαπλώσου σ' ἕνα μιντέρι. Καὶ σεῖς ὅλοι γύρω, σᾶς ἔπιασε καὶ σᾶς τὸ κακό! Φωνάξετε τὸ γιατρό σας. Τὸν ἄπιστο! Ἔγεινε σαμιαμίδι καὶ τὄστρειψε! Χώθηκε ἀνάμεσα στὰ βοτάνια. Γενῆτε λοιπὸν καὶ σεῖς κοράκοι, κι ἀνοίξετε τὰ φτερά σας. Ὄξω!

Δὲν ἔχετε τώρα νὰ πῆτε. Σᾶς γλύτωσα. Ἔπιασαν τὰ μάγια. Βασανιστήκετε λιγάκι, μὰ τί λευτεριὰ ποῦ τὴν ἔχετε τώρα! Ὁ οὐρανὸς θὰ γεμίσῃ κοράκους κι ὄρνια. Ὄξω! Τρέχετε στὰ ψοφίμια!

Τόσα χρόνια νὰ διψοῦν αἷμα, καὶ νὰ μὴν ἔχουν μιὰ θάλασσα τὰ καημένα νὰ κολυμποῦν; Πετᾶτε στὶς ρημιὲς καὶ στὰ δάση! Ἐκεῖ θὰ βρῆτε φαεῖ καὶ ραχάτι· αὐτοῦ ποῦ τριγυρνᾶτε ραχάτι δὲν ἔχει.... Θὰ τσουρουφλιστοῦν τὰ φτερά σας.... Μακριά, στὴ ρημιά, στὰ ψοφίμια, ὄξω, ὄξω!

[Ἕπεται συνέχεια]

Digitized by Google

ΔΙΣΤΙΧΑ

'Αγράμπελη σ' ἐχαΐδευα, μὰ τώρα εἶσαι πλατάνι
Κι' ὡς τὰ ψηλά σου τὰ κλαριὰ τὸ χέρι μου δὲν φτάνει.

Ποιὸς τὸ πιστεύει φυλακὴ πῶς εἶν' τὰ δυό σου μάτια;
Μὰ εἶναι σὲ χώραις φυλακαὶς ποῦ φαίνονται παλάτια.

Γλυκὰ ἐκυλοῦσεν ἡ ζωὴ ὡσὰν τὸ ποταμάκι·
Μιὰ 'μέρα ἐλούσθη ἡ ἀγάπη σου κι' ἐγίνηκεν φαρμάκι.

Μοιάζει καιρὸν ἡ ἀγάπη σου ποῦ μπιστεμὸ δὲν ἔχει,
Π' ὅταν ἀστράφτει δὲν βροντᾷ, κι' ὅταν βροντᾷ δὲν βρέχει.

Πῶς ἔχεις πετρίνη καρδιὰ καὶ τοῦτο δὲν σοῦ πιάνει
Γιατί εἶναι πέτρα ποῦ ἂν σχισθῇ, λαμπρὸ διαμάντι βγάνει.

Δ. Ι. ΜΑΡΓΑΡΗΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΙΤΑΛΙΑΣ

Ὁ διευθυντὴς τοῦ στατιστικοῦ γραφείου τῆς Ἰταλίας Λ. Βόδιο ἐδημοσίευσε κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος στατιστικὴν τῆς Ἰταλίας, ἐξ ἧς ἀποσπῶμεν ἀριθμούς τινας.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἰταλίας περὶ τὰ τέλη τοῦ 1889 ἀνήρχετο εἰς 30,947,306 κατοίκους. Τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐξήγαγεν ἔχων ὑπ' ὄψιν τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1881, ἥτις κατέδειξε πληθυσμὸν 28,459,268, καὶ τὴν ἔκτοτε ἐτησίαν κίνησιν τοῦ πληθυσμοῦ, καθ' ἣν αἱ γεννήσεις ὑπερτεροῦσι τοὺς θανάτους κατὰ 10—12 ἐπὶ τοῖς χιλίοις. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τούτου ἐὰν ἀφαιρεθῇ ὁ τῶν ἔκτοτε μεταναστεύσεων εἰς ξένας χώρας, ὁ μόνιμος πληθυσμὸς ἀνέρχεται εἰς 30,000,000.

Αἱ μεταναστεύσεις τῶν Ἰταλῶν εἶνε δύο εἰδῶν, αἱ πρόσκαιροι καθ' ἃς καθ' ἕκαστον ἔτος ἀναχωρεῖ ἀριθμὸς ἐργατῶν καὶ χειρωνακτῶν εἰς Γαλλίαν, Ἐλβετίαν, Αὐστρίαν, εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ Τουρκίαν· καὶ αἱ διαρκεῖς, εἰς Ἀμερικήν, αἵτινες ηὔξησαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Κατὰ τό 1882 ἀνεχώρησαν εἰς Ἀμερικὴν 66,000 ἄτομα, τῷ 1886 85,000, τῷ 1887 128,000, καὶ τῷ 1888 196,000. Τὸ 1889 παρουσιάζει ἐλάττωσιν εἰς 113,000· τὸ 1891 δὲ αὔξησιν καταπληκτικήν.

Ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ὑγιεινῆς δὲν φαίνεται ἡ Ἰταλία ἐν μεγάλῃ προόδῳ· οἱ πυρετοί, ἡ μ α λ ά ρ ι α, νόσοι προερχόμεναι ἐκ τῆς μολυσματικῆς καταστάσεως τοῦ ἐδάφους εἴς τινα διαμερίσματα, φέρουσι μεγάλας καταστροφάς· τῷ 1888 ἀριθμοῦνται θύματα 15,987, ἤτοι 5,2 ἐπὶ 10,000 κατοίκων. Οἱ ἐκ τῆς εὐλογίας θάνατοι ὑπερτεροῦσι τοὺς ἐν πάσῃ ἄλλῃ χώρᾳ τῆς Εὐρώπης. Τῷ 1888 ἠρίθμουν 18,110 ἤτοι 59.4 ἐπὶ 100,000 κατοίκων. Ἐν Γαλλίᾳ ὁ μέσος ὅρος τῶν ἐκ ταύτης θανάτων εἶνε 34, ἐν Ἑλβετίᾳ 0,6, ἐν Σκωτίᾳ 0,3. Νόμος πρὸς ὑποχρεωτικὸν ἐμβολιασμὸν ἐξεδόθη μόνον τῷ 1888.

Ὡσαύτως οἱ περὶ καθαριότητος νόμοι δὲν τηροῦνται ἀκριβῶς. Λεπτομέρεια περίεργος σημειοῦται ἀριθμοῦ 4,922 δήμων οἰκουμένων ὑπὸ 1,149,227 κατοίκων, ἐν οἷς ὀλίγαι μόνον οἰκίαι ἔχουσιν ἀποπάτους. Εἰς τοῦτο ἂς προσθέσωμεν καὶ ἡμεῖς ὅτι ἐν Ἑλλάδι εἰς ὅλας τὰς οἰκίας τῶν χωρίων ὁ ἀπόπατος εἶνε ἄγνωστος, ἐκτελούντων τὸ ἔργον τῆς καθαριότητος τῶν χοίρων, τῶν ὀρνίθων καὶ τῆς βροχῆς.

Ἐν τῇ δημοσίᾳ ἐκπαιδεύσει ἡ Ἰταλία ἔκαμε σημαντικὰς προόδους. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν τῶν δημοτικῶν σχολείων ἐδιπλασιάσθη ἐν διαστήματι μιᾶς τριακονταετίας· τῷ 1861—1862 ἦτο 1,003,674 τῷ 1887—1888 ἀνῆλθεν εἰς 2,307,982. Οὐχ ἧττον ἡ Ἰταλία καθυστερεῖ ὡς πρὸς τοῦτο ἄλλων πολιτισμένων χωρῶν τῆς Εὐρώπης. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ἐπὶ 100 κατοίκων εἶνε 7.51. Ἐν Γαλλίᾳ (1888) εἶνε 14.49. Ἐν Πρωσσίᾳ (1886) 17.83. Ἐν Ἀγγλίᾳ (1889) 16.39. Ὁ νόμος τῆς ὑποχρεωτικῆς διδασκαλίας δὲν ἐφηρμόσθη καθ' ὁλοκληρίαν. Ἀ ν α λ φ ά β η τ ο ι ἐν τῇ στατιστικῇ τοῦ 1888 σημειοῦνται 42.98 τοῖς 100. Ἡ μέση ἐκπαίδευσις καὶ ἡ τεχνικὴ εἶνε μᾶλλον προηγμένη. Ἡ δαπάνη τῆς ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως ἀνέρχεται εἰς 8,785,584 φράγκα, δαπανώμενα ὑπὲρ 17 πα-

Digitized by Google

νεπιστημίων, (μὴ ὑπολογιζομένων 4 αὐτοσυντηρήτων), ἅτινα διατηροῦσι μετὰ δυσκολίας χάριν τοπικῶν συμφερόντων.

Ἡ ἐγκληματικὴ στατιστικὴ δὲν εἶνε λίαν ἐνθαρρυντική. Κατάδικοι ἐπὶ φόνῳ ὑπολογίζονται 8.05 ἐπὶ 100,000 κατοίκων· ἐνῷ ἐν Αὐστρίᾳ εἶνε 2.15· ἐν Γαλλίᾳ 1.46 καὶ 0,80 ἐν Ἀγγλίᾳ. Αἱ πλεῖσται τῶν ἀνθρωποκτονιῶν ἔχουσιν ἀφορμὴν ἀντεκδικήσεως καὶ οἰκογενειακὰ μίση, τὸ ἕκτον δὲ μόνον αὐτῶν περίπου τὴν ἁρπαγὴν ἢ ἄλλους λόγους συμφέροντος.

Ἐν γένει ἐκ τῆς ἀνωτέρω στατιστικῆς μελέτης τοῦ γενικοῦ διευθυντοῦ τοῦ στατιστικοῦ γραφείου ἐξάγεται ὅτι ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ἐξυγιάνσεως τῆς χώρας, τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, τῆς γεωργίας, τῆς βιομηχανίας, ἡ Ἰταλία ἔκαμε μεγάλας προόδους· ἡ οἰκονομικὴ μόνον καὶ ἡ ἐμπορικὴ αὐτῆς κατάστασις καθυστερεῖ. Α.Μ.

ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΤΑ

ΤΗΛΕΓΡΑΦΙΚΑΙ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΙ

Ἡ τηλεγραφικὴ μεταβίβασις εἰκόνων εἶναι πρόβλημα τοῦ ὁποίου ἡ λύσις ματαίως ἐζητήθη ἀπὸ ἐτῶν. Πάντα τὰ φανταστικὰ ἐκεῖνα σχέδια ἅτινα ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀνεφάνησαν εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν διαφόρων «ἐφευρετῶν» προκαλοῦντα ἑκάστοτε διάφορα ἐν ταῖς ἐφημερίσιν ἄρθρα περὶ τῆς «ἐπὶ τέλους λύσεως τοῦ προβλήματος», οὐδεμίαν ἐπέφερον πρόοδον εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο. Ἄλλως δὲν ἔχει τόσον σπουδαίαν πρακτικὴν σημασίαν τὸ ζήτημα τῆς τηλεγραφικῆς μεταβιβάσεως τῶν εἰκόνων, ἡ ἐφαρμογὴ μάλιστα τῆς ἐφευρέσεως θὰ ἦνε ἀρκούντως περιωρισμένη· αἱ πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος προσπάθειαι εἶνε μόλα ταῦτα ἄξιαι πάσης προσοχῆς. Γραμμογραφίαι καὶ γραφικοὶ χαρακτῆρες μετεβιβάσθησαν ἤδη πολλάκις τηλεγραφικῶς μετ' ἐπιτυχίας. Ἄλλως ἔχει ὅμως τὸ πρᾶγμα προκειμένου περὶ εἰκόνων μετὰ σκιῶν ἢ ἡμισκιῶν τῶν ὁποίων ἡ μεταβίβασις δὲν κατωρθώθη μέχρι τοῦδε, ἂν καὶ τινες «φαντασιοσκόποι» ἐφεῦρον δωδεκάδας μεθόδων, χωρὶς ὅμως νὰ τὰς ἐφαρμόσωσιν.

Πρόοδόν τινα ὡς πρὸς τοῦτο ἀποτελεῖ νέα τις, λίαν ἁπλῆ μέθοδος ἐν Κλέβελανδ. Ἡ θεωρία ταύτης εἶναι εὐκόλως καταληπτή, ἀλλ' ἡ ἐφαρμογὴ θὰ παρουσιάσῃ ἀρκετὰ προσκόμματα.

Ὡς ἀφετηρίαν μεταχειρίζονται φωτογράφημα ἀρνητικόν, ὅπερ ἀντιγράφουσιν ἐπὶ πλακὸς ἐκ γελατίνης κεκαλυμμένης ὑπὸ χρωμίου. Ἡ χρωμογελατίνη διὰ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ φωτὸς γίνεται ἀδιάλυτος ἐν θερμῷ ὕδατι, οὕτως ὥστε μετά τινα καιρὸν φωτισμοῦ σχηματίζεται ἐν τῷ παχεῖ στρώματι τῆς γελατίνης ἀφανὴς εἰκών, τῆς ὁποίας τὰ σκοτεινὰ μέρη ἀποτελοῦνται ἐκ στρωμάτων μᾶλλον ἢ ἧττον παχέων τῆς ἀδιαλύτου πλέον γελατίνης. Ἐὰν νῦν προσκολλήσωμεν τὸ φύλλον τῆς γελατίνης ἐπὶ οἱουδήποτε ὑποθέματος καὶ ἐπιχύσωμεν ἐπὶ τοῦ ὅλου θερμὸν ὕδωρ, ἀποπλύνει τοῦτο τὴν διαλυτὴν γελατίνην καὶ ὑπολείπεται «φωτανάγλυφον», εἰς τὸ ὁποῖον τὰ ὑψώματα παριστῶσι τὰς σκιὰς τῆς εἰκόνος. Τὸ οὕτως ἕτοιμον ἀνάγλυφον προσκολλᾶται ἐπὶ κυλίνδρου, λίαν ὁμοίου πρὸς τὸν κύλινδρον τοῦ φωνογράφου· ὁ ἄξων του φέρει λεπτὴν ἕλικα κατὰ τὴν ἐντὸς μήτρας στροφὴν τῆς ὁποίας δείκτης τις ἐλαφρῶς ἐπὶ τοῦ κυλίνδρου πιεζόμενος ἑλικογραφεῖ λεπτῶς τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ.

Τὸ ῥεῦμα τρέχει νῦν πρὸς τὸν σταθμὸν τῆς ὑποδοχῆς ὅπου ὑπάρχει ὅμοιος μηχανισμός. Ὁ κύλινδρος εἶναι ἐνταῦθα περικεκαλυμμένος ὑπὸ κηρίνης πλακός, ἐντὸς τῆς ὁποίας γλυφίς τις, ἀναλόγως τῆς ἑκάστοτε δυνάμεως τοῦ ῥεύματος, ἐγχαράσσει βαθείας ἢ ἀβαθεῖς γραμμάς. Ἀμφότεροι οἱ κύλινδροι, τοῦ τε σταθμοῦ τῆς ἀποστολῆς καὶ τοῦ τῆς ὑποδοχῆς, κινοῦνται ἰσοταχῶς καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον.

Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον σχηματίζεται ἐπὶ τοῦ κηρίνου περικαλύμματος τοῦ κυλίνδρου τῆς ὑποδοχῆς ἀνάγλυφον ὅμοιον τοῦ ἐπὶ τοῦ κυλίνδρου τῆς ἀποστολῆς εὑρισκομένου. Ἡ κηρίνη πλὰξ ἀποτυλίσσεται ἐξαπλοῦται ἐπὶ ἐπιπέδου καὶ λαμβάνεται ἀποτύπωμα αὐτῆς διὰ γύψου. Ἐκ τῆς γυψίνης ταύτης μήτρας σχηματίζουσιν εἶτα μετάλλινον ἀποτύπωμα. Ὅλη ἡ ἐργασία ἐκτελεῖται ἐντὸς ἡμισείας ὥρας μετὰ μικρῶν ἀποτυπωμάτων.

Ὡς δείγματα τοιούτων τηλεγραφικῶν εἰκόνων εἶδον πολλοὶ ἐπιστήμονες δύο φωτογραφίας χορευτριῶν καὶ τὴν λίαν συγκεχυμένην εἰκόνα τοῦ ἐφευρέτου. Πᾶσαι ὅμως αἱ εἰκόνες αὗται ἀπέχουσι πολὺ τῆς τελειότητος. Ὅ,τι κατώρθωσεν ὁ ἐφευρέτης, δὲν εἶναι μέγα μέχρι τοῦδε, ἀρκεῖ ὅμως ν' ἀποδείξῃ τὸ δυνατὸν τηλεγραφικῆς μεταβιβάσεως φωτογραφήματος.

ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ

Διόρθωσις ῥινὸς

Οἱ ἀκροαταὶ τοῦ καθηγητοῦ Μπιλλρὸτ παρέστησαν κατ' αὐτὰς εἰς λίαν περίεργον ἐγχείρησιν. Ὡς ἀσθενὴς παρουσιάσθη νέος 25 περίπου ἐτῶν ὑπάλληλος. Κυρίως ὁ νέος ἦτο ὑγιέστατος μὲ μεγαλοπρεπὲς παράστημα, ἑνὶ λόγῳ δὲν τοῦ ἔλειπε τίποτε—καὶ ἐν τούτοις ἐζήτει ἐπιμόνως νὰ τῷ γείνῃ ἐγχείρησις. Ἀλλὰ μὲ ἓν βλέμμα πρὸς τὸν ξένον ἠδύνατό τις νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι οὗτος βεβαίως δὲν ἦτο εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸ σχῆμα τῆς ῥινός του καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐθεώρει ἀναγκαίαν τὴν διόρθωσιν ταύτης. Ὁ καθηγητὴς Μπιλλρὸτ διηγήθη εἰς τοὺς ἀκροατάς του ὅτι πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν παρουσιάσθη πρὸς αὐτὸν νέος μὲ τὴν παράκλησιν νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ κύφους ἤτοι λοφίσκου εὑρισκομένου εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς ῥινὸς αὐτοῦ. Τὸ κύφος τοῦτο τοῦ ἐπίκραινε τὴν ζωὴν διότι ὅπου παρουσιάζετο ὁ φέρων αὐτὸ ἐκίνει ἕνεκα τῆς ῥινός του τὸν γέλωτα.

— Δύναταί τις νὰ πιστεύσῃ τὸν ἄνθρωπον, εἶπεν ὁ διάσημος χειροῦργος, διότι ἡ ἐντύπωσις τῆς ῥινὸς ἦτον εἰς πολλοὺς λίαν κωμική. Αὐτός, ὁ Μπιλλρὸτ ὑπεσχέθη εἰς τὸν νέον «νὰ πράξῃ τι» ἀλλὰ δὲν δύναται καὶ νὰ τοῦ ὑποσχεθῇ ῥῖνα Ἀδώνιδος ἀντὶ τῆς νῦν ῥινὸς μετὰ τῆς δυσαρέστου προσθήκης. Μετὰ ταῦτα ὁ καθηγητὴς ἤρχισε τὴν ἐγχείρησιν. Προηγουμένως ἠρώτησεν ἕνα ἐκ τῶν βοηθῶν του, ὅστις συγχρόνως ἦτο φωτογράφος, ἂν ἤθελε «διὰ τὸ ἀσφαλέστερον νὰ φωτογραφήσῃ τὸν ξένον, διότι πιθανὸν οὗτος μετὰ τὴν ἐγχείρησιν νὰ διεμαρτύρετο

Digitized by Google

καὶ διὰ τοῦτο ἔπρεπε νὰ εἶνε τις εἰς θέσιν νὰ τοῦ παρουσιάσῃ εἰς πᾶσαν περίστασιν τὴν πρώην εἰκόνα του. Μετὰ τὴν καταφατικὴν ἀπάντησιν τοῦ φωτογράφου, ὅτι ἡ κερασφόρος ῥὶς ἐφωτογραφήθη ἤδη, ἐξετελέσθη ἡ ἐγχείρησις. Ὁ καθηγητὴς Μπιλλρὸτ ἔσχισε τὸ κύφος πλαγίως, ἀνεσήκωσε τὸ δέρμα, οὕτως ὥστε νὰ ἐξέχῃ τὸ γυμνὸν κύφος καὶ τότε ἀπεμάκρυνε τοῦτο διὰ σμίλης καὶ σφυρίου ἀπὸ τοῦ προσώπου.

Ἡ ἐγχείρησις διήρκεσε 1 ὥραν καὶ 1]4 περίπου. Ἡ ῥὶς ἔχει νῦν σχῆμα κανονικόν. Μετὰ τὴν ἐντελῆ ἴασιν θὰ μείνῃ τὸ πολὺ οὐλή, ἐνθυμίζουσα εἰς τὸν νέον τὸ πρώην ἐπὶ τῆς ῥινός του κέρατον.

Τὸ βακτηρίδιον τῆς ἱλαρᾶς

Τὸ μέχρι τοῦδε ἄγνωστον αἴτιον τῆς ἱλαρᾶς, ἀνεκαλύφθη νεωστὶ ἐν τῷ διαμερίσματι τοῦ διευθυντοῦ D. P. Guttmann ἐν τῷ Βερολιναίῳ νοσοκομείῳ Μωαβίτ. Δύο βοηθοὶ ἰατροὶ τοῦ νοσοκομείου ἐξετάσαντες διαφόρους ἐξ ἱλαρᾶς πάσχοντας εὗρον ἐν τῷ αἵματι αὐτῶν καὶ μάλιστα καθ' ὅλην τὴν πορείαν τῆς νόσου ἓν καὶ τὸ αὐτὸ βακτηρίδιον. Τοῦτο ἔχει διάφορον μέγεθος καὶ εὑρίσκεται ὁτὲ μὲν μόνον ὁτὲ δὲ κατὰ σωροὺς εἰς ἑκάστην σταγόνα αἵματος, ἰδίως δὲ περὶ τὸ τέλος τῆς νόσου. Τὸ αὐτὸ βακτηρίδιον ἀπεδείχθη καὶ εἰς τὸ ἔκκριμα τοῦ χιτῶνος τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ εἰς τὰ φλέγματα τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων τῶν ἀσθενῶν τούτων. Κατωρθώθη προσέτι νὰ παρασκευάσωσι καθαρὰς καλλιεργείας τοῦ βακτηριδίου τούτου τῆς ἱλαρᾶς ἐκ τοῦ αἵματος τῶν πασχόντων.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Ἀπειλουμένη καταστροφή

Τὸ Σικάγον θὰ καταστραφῇ ! Τοῦτο εἶναι οὐχὶ ἁπλῆ προφητεία, ἀλλὰ «μαθηματικὸς ὑπολογισμὸς» Ἀμερικανοῦ μηχανικοῦ, ὅστις τὸ προλέγει διὰ τὸ ἔτος 1893. Κατὰ τὴν πεποίθησίν του εἶναι ἀδύνατον τὸ ἔδαφος τοῦ Σικάγου νὰ βαστάσῃ τὰ τεράστια οἰκοδομήματα τῆς παγκοσμίου ἐκθέσεως. Ὑπελόγισεν ὅτι τὰ κτίρια καὶ μνημεῖα, ἅτινα πρόκειται ν' ἀνεγερθῶσιν καὶ ἀνεγείρονται ἤδη θὰ ἐπιφέρωσι βυθισμὸν τοῦ ἐδάφους, ὅστις θὰ καταστρέψῃ τὴν πόλιν καὶ τὴν ἔκθεσιν. Ὁ μηχανικὸς οὗτος βεβαιοῖ ὅτι τὸ ὕδωρ τῆς λίμνης Μιχιγάνης ὑπέπλυνε τὸ ἔδαφος τῆς πόλεως οὕτως ὥστε τὸ στρῶμα ἐκεῖνο τῆς γῆς ἐπὶ τοῦ ὁποίου κεῖται τὸ Σικάγον ἔχει νῦν πάχος 16 μόνον ποδῶν, ἐπομένως δὲν δύναται νὰ φέρῃ τὴν φοβερὰν ταύτην ἔκθεσιν. Μετὰ τὸν βυθισμὸν τοῦτον θὰ καθιζηθῇ ἡ πόλις μέχρι στρώματος γῆς κειμένου 40 πόδας βαθύτερον, καὶ βεβαίως τὸ Σικάγον θὰ παρουσιάσῃ φαινόμενον εἰς οὐδεμίαν ἄλλην ἔκθεσιν δειχθέν. Ἡ πρόρρησις αὕτη δυσκόλως θὰ ἐμποδίσῃ τοὺς ἀποφασιστικοὺς Ἀμερικανούς, νὰ ἀνοίξωσιν εὐφροσύνως τὴν ἔκθεσίν των.

Τὸ Ἀργίλλιον

Τὸ Ἀργίλλιον ἢ Ἀλουμίνιον, τὸ ἐλαφρότατον ἐκεῖνο μέταλλον, ὅπερ τελευταῖον ἐχρησιμοποιήθη τοσοῦτον πρὸς κατασκευὴν ἀντικειμένων τεχνικῶν καὶ βιομηχανικῶν, πρόκειται νῦν νὰ χρησιμοποιηθῇ καὶ εἰς οἰκοδομάς. Εἰς τὴν κατασκευὴν τόξων ἔχει μεγάλην σημασίαν τὸ βάρος τοῦ μετάλλου. Ἀμερικανικὸν φύλλον ἀναφέρει ὅτι ὁ θόλος τοῦ πύργου τῆς ἐν Φιλαδελφείᾳ νέας City Hall πρόκειται νὰ κατασκευασθῇ ἐξ Ἀργιλλίου. Τὸ βάρος τοῦ θόλου ἐλαττοῦται ἐκ τούτου σπουδαίως ἤτοι κατὰ 400 τόνους, ἐκτὸς δὲ τούτου οἰκονομοῦνται τὰ ἔξοδα τῆς τε νῦν καὶ μετέπειτα ἐπιχρίσεως, διότι τὸ Ἀλουμίνιον δὲν ὀξειδοῦται ὑπὸ τὰς κοινὰς περιστάσεις. Τὸ μόνον ἐμπόδιον, ὅπερ θὰ εὕρισκον χρησιμοποιοῦντες τὸ Ἀργίλλιον εἰς οἰκοδομάς, εἶναι ἡ τιμὴ αὐτοῦ, ἥτις μολονότι σχετικῶς τώρα μικρά, μένει καὶ πάλιν ἀρκετὰ μεγάλη ἢ ὥστε ν' ἀντικατασταθῇ ὁ σίδηρος δι' αὐτοῦ. Ρ'

ΜΙΚΡΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝ

Εἷς ἐκ τῶν συνδρομητῶν τῆς *Ἑστίας* εἶχε τὴν ἀτυχίαν νὰ χάσῃ τὴν μονογενῆ κόρην του, νέαν 18 ἐτῶν. Εἰς τὴν γῆν ὅπου τὴν ἔθαψεν ἀνήγειρε μαρμάρινον μνῆμα καὶ θέλει ἐπ' αὐτοῦ νὰ χαράξῃ σύντομον ἐπίγραμμα, τὸ ὁποῖον νὰ φανερώνῃ ὅλην τὴν λύπην τῆς πατρικῆς του καρδίας. Πρὸς τοῦτο ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Διευθύνσεως τῆς Ἑστίας *μίαν λίραν ὀθωμανικὴν* ἵνα τάξῃ ταύτην ὡς ἀμοιβὴν εἰς τὸ καλήτερον ἐπίγραμμα, τὸ ὁποῖον θὰ σταλῇ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν. Ἀφίνει δὲ εἰς τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἑστίας τὴν κρίσιν καὶ ἐκλογήν.

Ὅθεν οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ μετάσχωσι τοῦ ἀγῶνος παρακαλοῦνται νὰ στείλωσι τὰ χειρόγραφά των μέχρι τῆς 30 προσεχοῦς Ἰουνίου, σημειοῦντες διακριτικὸν ψευδώνυμον καὶ τὸν τόπον τῆς προελεύσεως. Τὰ ἐπιγράμματα δύνανται νὰ γραφῶσι εἰς οἱονδήποτε μέτρον καὶ εἰς οἱανδήποτε γλῶσσαν, πρέπει ὅμως νὰ εἶνε σύντομα — τὸ πολὺ ὀκτάστιχα.

Ἡ κρίσις θὰ δημοσιευθῇ ἐν τῇ *Ἑστίᾳ* κατὰ τὰ τέλη προσεχοῦς Ἰουλίου.

ΜΙΚΡΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Ἀπαντήσεις

Ἐπὶ τῶν ἐν τῷ φύλλῳ 3 σελ. 46 προταθέντων τριῶν μικρῶν ζητημάτων πλεῖσται ἐστάλησαν ἀπαντήσεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων δυστυχῶς σπάνιαι ἦσαν καὶ αἱ ὁπωσδήποτε ἐπιτυχεῖς. Ἐκ τούτων ἀξία βραβεύσεως ἐκρίθη μόνον μία εἰς τὸ ζήτημα : *Εἴσθε νυμφευμένος ἢ ὄχι· μετενοήσατε ἢ ὄχι ;* ἡ ἑξῆς :

Ναὶ, καὶ τόσον εὐχαριστημένη, ὥστε μετὰ χαρᾶς . . . θὰ ἐνυμφευόμην ἐκ νέου.

Μία.

Εἰς τὸ αὐτὸ ζήτημα ἐστάλη καὶ ἡ ἑξῆς :

Δὲν εἶμαι νυμφευμένος. Ἐπιθυμῶ νὰ νυμφευθῶ ἂν καὶ γνωρίζω ὅτι θὰ μετανοήσω.

Θαλασσινός.

Ἀξία μνείας εἶνε εἰς τὸ ζήτημα: *Τί προτιμᾶτε· σύντομον εὐτυχίαν ἢ μακρὰν εἰρήνην* : ἡ ἀπάντησις :

Χάριν συντομίας τὴν εὐτυχίαν. Χάριν εὐτυχίας τὴν εἰρήνην. Χάριν εἰρήνης . . . τὴν συντομίαν.

Μία.

Ἡ βραβευθεῖσα **Μία** ἂς δηλώσῃ τὴν διεύθυνσίν της ἵνα λάβῃ τὴν ταχθεῖσαν ἀμοιβήν: ἀντίτυπον τοῦ Λουκῆ Λάρα.

Digitized by Google

ΣΠΙΝΘΗΡΕΣ

Ἡ ὑποταγὴ εἶνε τῶν ἡττημένων ἡρωϊσμός.

*

Ὁ παραμυθούμενος διὰ μίαν ὕβριν ἀξίζει νὰ λάβῃ καὶ ἄλλας.

*

Συνδιάλεξις εἶνε ἡ τέχνη τοῦ ἀκούειν πάντοτε καὶ ὁμιλεῖν ἐνίοτε.

*

Συχνότερον θάπτονται αἱ φιλίαι ἢ οἱ φίλοι.

*

Εἰς τὸν κόσμον πολλάκις λέγομεν ὅ,τι κακὸν φρονοῦμεν περὶ τῶν ἄλλων, καὶ σπανίως φρονοῦμεν ὅ,τι καλὸν λέγομεν.

*

Ὁ χειρότερος πόνος εἶνε νὰ βλέπῃς πονοῦντας.

*

Ἀποφεύγει τοὺς ἐπαίνους ἐκεῖνος ποῦ τοὺς ἀξίζει.

*

Ἂν δύνασαι νὰ ἐκδικήσῃς ὕβριν, συγχώρησέ την χωρὶς νὰ τὴν λησμονήσῃς· ἂν ὄχι, λησμόνησέ την χωρὶς νὰ τὴν συγχωρήσῃς.

*

Ἡ ματαιότης εἶνε θῶραξ τῶν μωρῶν.

ΠΡΙΓΚΙΠΙΣΣΑ ΚΑΡΑΤΖΑ

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Ὁ Γλάδστων τὸ περὶ «Ὁμηρικῶν Θεῶν» δοκίμιόν του ἐν ἀμερικανικῷ περιοδικῷ περαίνει ἰσχυριζόμενος ὅτι ὁ Ὅμηρος πρῶτος, ἢ μᾶλλον ὁ Ὅμηρος μόνος ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἀρχαίων θρησκειῶν κατώρθωσε νὰ διαμορφώσῃ τάξιν ἐκ τοῦ χάους καὶ νὰ παραγάγῃ ἑνότητά τινα ἐκ διαφορῶν, αἵτινες ἐφαίνοντο ἀδιάλλακτοι. Ἡ θεολογία τοῦ Ὁμήρου ὑπῆρξεν ἐθνικὴ καὶ πατριωτική, ὅ,τι δ' ἀπεπειράθησαν κατὰ μεταγενεστέρους αἰῶνας ἡγεμόνες, ἐπιζητήσαντες τὴν συναρμολόγησιν τῶν θρησκευτικῶν δοξασιῶν τῶν λαῶν των, κατώρθωσεν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι εἷς ποιητής.

— Ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ ἐν Λονδίνῳ ἐκδοτικοῦ οἴκου T. Fisher Unwin ἐξεδόθη *Τὸ Βοτάνι τῆς Ἀγάπης*, ἀγροτικὸν μυθιστόρημα τοῦ κ. Γ. Δροσίνη, δημοσιευθὲν πρό τινων ἐτῶν ἐν τῇ Ἑστίᾳ. Τὴν ἀγγλικὴν μετάφρασιν ἐφιλοτέχνησεν ἡ λογία Ἀγγλὶς κυρία Ἐλισάβετ Ἔδμονδς. Τὸ *Βοτάνι τῆς Ἀγάπης* ἀποτελεῖ καλλιτεχνικώτατον τόμον τῆς «Ψευδωνύμου Βιβλιοθήκης», ἧς ἕτερον τόμον ἀποτελεῖ ἡ πρὸ ἔτους ἐκδοθεῖσα *Ἀμαρυλλίς*.

ΠΑΡΕΛΘΟΝ — ΠΑΡΟΝ

Ἐπιστημονικὰ

Ἐν ἡλικίᾳ 74 ἐτῶν ἀλλ' ἐν πλήρει ἀκμῇ ψυχικῶν καὶ σωματικῶν δυνάμεων ἀπέθανε κατ' αὐτὰς ἐν Βερολίνῳ ὁ μέγιστος τῶν χημικῶν τῆς σήμερον Αὔγουστος Γουλιέλμος Ὄφμανν, μυστικοσύμβουλος καὶ πρῶτος καθηγητὴς τῆς χημείας ἐν τῷ Βερολιναίῳ Πανεπιστημίῳ. Ὁ Ὄφμανν ἐγεννήθη τῇ 8 Ἀπριλίου 1818 ἐν Γκῖσσεν, ἐγένετο κατὰ τὸ 1845 καθηγητὴς ἐν Βόννῃ, ἀπὸ δὲ τοῦ 1848—64 ἐν Λονδίνῳ εἰς τὸ Royal College of Chemistry, ὅπου ἐξέδωκε τὸ πρῶτον τὴν ἔξοχον αὐτοῦ *Εἰσαγωγὴν εἰς τὴν νέαν χημείαν*. Ἀπὸ τοῦ 1865 ἐκλήθη ὡς καθηγητὴς ἐν Βερολίνῳ ὅπου συνέρρεον ἀπὸ περάτων τῆς γῆς οἱ ὀρεγόμενοι χημικῆς μαθήσεως. Ὁ Ὄφμανν κατέλιπεν εἰς τοὺς κληρονόμους περιουσίαν 30 περίπου ἑκατομμυρίων δραχμῶν, ἣν ἀπέκτησεν ἐκ τῶν πολλῶν χημικῶν ἐφευρέσεών του.

Μουσικὰ

Τὴν ἑσπέραν τῆς παρελθούσης Δευτέρας ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ συλλόγου *Παρνασσοῦ* ἡ κυρία Ἀθηνᾶ Σεξεμέτη ὡμίλησε διὰ μακρῶν περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ Μόζαρτ συνοδεύσασα τὸ ἀνάγνωσμά της καὶ δι' ἐκτελέσεως ἐκλεκτῶν συνθέσεων ἐκ τῶν τοῦ μεγάλου μουσουργοῦ.

— Τὴν 25 Ἀπριλίου ἐτελέσθησαν ἐν Βιέννῃ τὰ ἐγκαίνια τῆς διεθνοῦς ἐκθέσεως τῆς μουσικῆς καὶ τοῦ θεάτρου, τῆς ὁποίας ἡ ἐπιτυχία ὑπὸ ἐγχωρίων καὶ ξένων ἀνομολογεῖται ὡς ὑπερβᾶσα πᾶσαν προσδοκίαν.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΑΙ Η ΒΑΣΣΙΛΙΣΑ ΤΗΣ ΔΑΝΙΑΣ

Κατ' αὐτὰς ἑορτάζεται ἐν Κοπεγχάγῃ ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ ζεύγους τῆς Δανίας ἡ πεντηκονταετηρὶς τῶν γάμων του, παρισταμένων τέκνων, ἐγγόνων καὶ δισεγγόνων, τόσων θαλερῶν καρπῶν τῆς εὐτυχοῦς ταύτης ἑνώσεως. Ἐπὶ τούτῳ ἡ Ἑστία δημοσιεύει τὰς εἰκόνας τῶν γηραιῶν ἡγεμόνων ὅπως καταστήσῃ γνωστὰς εἰς τοὺς ἀναγνώστας αὐτῆς τὰς μορφὰς τῶν εὐτυχῶν ἐκείνων πρεσβυτῶν, μεθ' ὧν στενοὶ μᾶς συνδέουσι δεσμοὶ συμπαθείας καὶ σεβασμοῦ, ὡς γεννητόρων τοῦ Βασιλέως μας.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Ἡ χρησιμότης τοῦ καπνοῦ

Εἰς τί χρησιμεύει τὸ κάπνισμα, ἀπέδειξεν ἐσχάτως μόλις ὁ ἰατρὸς Τανιζάρης, γνωστὸς ὑγιειν λόγος ἐν Ῥώμῃ. Οὗτος στηρίζει τὰ πειράματά του ἐπὶ τῶν τοῦ καθηγητοῦ Μίλλερ ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ καὶ Βασίλη ἐν Νεαπόλει, οἵτινες ἐδίδαξαν, ὅτι τὸ κάπνισμα ἐμποδίζει τὴν ἀνάπτυξιν τινων παθογόνων μικροοργανισμῶν, ἐνίοτε μάλιστα καταστρέφει αὐτοὺς ἐντελῶς. Εἰς τὰς πολυπληθεῖς δοκιμάς, ἃς ὁ ἰατρὸς Τανιζάρης ἐξετέλεσε, μετεχειρίσθη ἰδιαιτέρως τὰ μικρόβια τῆς χολέρας καὶ τῆς πνευμονίας. Ἔλαβε μικρὰς κενὰς σφαίρας, τὰς ἤλειψεν ἐσωτερικῶς διὰ γελατίνης περιεχούσης βακτηρίδια καὶ εἰσήγαγε καπνὸν εἰς τὰς σφαίρας ἐπὶ 10 ἕως 20 λεπτά. Τότε ἀπεδείχθη τὸ ἀξιοσημείωτον γεγονός, ὅτι τὰ μικρόβια τῆς γνησίας ἀσιατικῆς χολέρας μετά τινα ἐπίδρασιν κατεστράφησαν ἐντελῶς. Ἡ γελατίνη κατέστη διὰ τοῦ καπνοῦ ἄγονος. Ἄλλα μικρόβια ἀντέστησαν καλήτερον εἰς τὴν δοκιμὴν καὶ ἰδίως τὸ μικρόβιον τοῦ τύφου, ὅπερ δὲν ἐπηρεάσθη σχεδὸν ποσῶς ἐκ τοῦ καπνοῦ. Αἱ παρατηρήσεις αὗται εἶνε πολὺ ἐνδιαφέρουσαι δι' ἰατροὺς καὶ μὴ καὶ συντελοῦσι βεβαίως εἰς χαροποίησιν πάντων τῶν καπνιστῶν καὶ φιλοκάπνων.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας. 1892—78

Digitized by Google

ΝΕΑ ΜΕ ΛΕΥΚΑ ΜΑΛΛΙΑ

Ἔχει σῶμα ἁβρὸ κι' ἀφράτο
κ' ἔχει βῆμα σταθερό:
Πέντε νέες βάλλει κάτω,
πέντε νέους 'ς τὸ χορό.

Ἔχει μάτια λιγωμένα,
μάγουλα τριανταφυλλιά,
καὶ χειλάκια καμωμένα
γιὰ τὰ πιὸ γλυκὰ φιλιά.

Μὰ μὲ ὅλα αὐτὰ τὰ κάλλη
'ς τὴν ζωὴ τὴν χαρωπή,
δὲν εὐχαριστιέται πάλι,
κι' ἂς μὴ θέλῃ νὰ τὸ πῇ.

Φανερὰ λιγάει καὶ σειέται
μὲ τῆς νιότης τὰ φτερά,
'ς τὰ κρυφὰ μοῦ καταριέται
τὰ μαλλιά της τὰ σγουρά.

Ἄσπρισαν χωρὶς νὰ θέλῃ!
Μοιάζουν, ὅπως κι' ἂν στραφῇ,
μιὰ κατάλευκη νεφέλη,
σὲ ῥοδόχρωμη κορφή!

Εἶνε νέα, κ' εἶν' ἀκόμα
σὰν καινούργια ζωγραφιά,
κι' ὡς καὶ τὸ λευκὸ τὸ χρῶμα
τὴν στολίζει μ' ὀμορφιά.

Ἔλα ὅμως ποῦ τὰ χρόνια
κρίνουντ' ἀπὸ τὰ μαλλιά!
Διέ τα! — Μοιάζουν κρύα χιόνια
σὲ μιὰ γεροκορμαλιά.

Φανερὰ λιγάει καὶ σειέται,
Σὰν Νεράϊδα δροσερά,
'ς τὰ κρυφὰ παραπονιέται
γιὰ μιὰ τέτοια συμφορά!

Ἄσπρ' ἂν εἶνε τὰ μαλλιά σου,
γυναικοῦλα ῥοδαλή,
μήτε κρῖμα εἶνε, στοχάσου,
μήτε καῖ ζημιὰ πολλή.

Εἶδα ὄρη χιονισμένα,
κρύα ὡς γιὰ τὴ ματιά,
μὰ 'ς τὰ στήθια, σὰν κ' ἐσένα,
μιὰ ζωή, ὅλο φωτιά.

Μὲ τὰ φυσικά σου λοῦσα
δὲν μπορεῖ νὰ μετρηθῇ
μήτε μιὰ μαυρομαλλοῦσα,
μήτε καὶ καμμιὰ ξανθή.

Φανερὰ λιγᾷς καὶ σειέσαι,
καὶ πετᾷς ἀπ' τὴ χαρά,
'ς τὰ κρυφὰ γιατί ἀδικιέσαι,
καὶ στενάζεις θλιβερά;

Μὲ μορφὴ ῥοδοπλασμένη,
μὲ κρινόλευκα μαλλιά,
εἶσαι μιὰ μηλιὰ ἀνθισμένη
'ς τοῦ Μαΐου τὴν ἀντηλιά.

Κι' ἀπ' τὸ φωτεινὸ τὸ βλέμμα,
ποῦ μοῦ στέλλεις 'ντροπαλά,
μοῦ φλογίζεται τὸ αἷμα,
κ' ἡ καρδιά μου ξεχειλᾷ.

Καὶ ἡ φλόγ' αὐτὴ σοῦ λυώνει
τὴν παλιά της παγωνιά,
μὲ ἀγάπη τὴν φτερώνει
καὶ τὴν κάμνει πάλι νιά.

Φανερὰ λιγᾷς καὶ σειέσαι,
σὰν παγῶνι σοβαρά,
'ς τὰ κρυφὰ δὲν συλλογιέσαι
μιὰ καρδιὰ ποῦ λαχταρᾷ;

Ἀπ' τὲς φλόγες σου ἀναστήθη,
σὰν τοῦ μύθου τὸ πουλί,
καὶ μοῦ πέταξ' ἀπ' τὰ στήθη,
καὶ ζητάει ἕνα φιλί:

Σ τῆς καρδούλας μου ἀποκρίσου,
'ς τῆς καρδιᾶς σου τὴ λαλιά,
κ' ἔλα μὴν τραβιέσαι πίσου,
διὰ τ' ἄσπρα τὰ μαλλιά!

Κάλλος, ποῦ ἀπὸ γειρατεῖα
δὲν φοβᾶται νὰ φθαρῇ,
εἶνε κρῖμα, εἶν' ἀδικία
ἔρωτα νὰ μὴ χαρῇ.

Φανερὰ λιγᾷς καὶ σειέσαι,
καὶ σοῦ πάγει μιὰ χαρά!
Φανερὰ γλυκαγαπιέσαι —
Νὰ εὐτυχία μιὰ φορά!

4 Ἀπριλίου 1892. Γ. Μ ΒΙΖΥΗΝΟΣ

Digitized by Google

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

'Εξακόσιαι χιλιάδες (ἀριθμὸς 600,000 χιλ.) φράγκων χρυσῶν, κατατεθειμένων εἰς τὴν 'Εθνικὴν Τράπεζαν, ἐπὶ σκοπῷ ἱδρύσεως 'Επαγγελματικῆς Σχολῆς, εἶνε βεβαίως μία τῶν σημαντικωτέρων δωρεῶν, ἐξ ὅσων ἔγειναν πρὸς τὸ «δημόσιον τοῦ 'Ελληνικοῦ Κράτους». 'Ο ἐν Βουκουρεστίῳ ὁμογενὴς ἰατρὸς κ. Γεώργιος Κυριαζῆς, ὁ ἐργάτης τῆς δωρεᾶς ταύτης, ἐλέγχεται οὐ μόνον φιλόπατρις ἀνὴρ ἀλλὰ καὶ συνετός, καλῶς γνωρίζων τὸ κάλλιστον ἴσως τῶν μαθημάτων, πῶς νὰ διαθέτῃ χρησιμώτερον τὰ χρήματα, τὰ περισσεύοντα ἢ οἰκονομούμενα ἐκ τῆς πληρώσεως τῶν ἀτομικῶν ἀναγκῶν.

Καὶ ἄλλοι πολλοὶ ᾐσθάνθησαν τὴν εὐγενῆ φιλοδοξίαν νὰ εὐεργετήσωσι διὰ τοῦ χρήματος, ἀφ' οὗ δὲν ἐδύναντο ἄλλως· πλὴν αἱ δωρεαί των ἢ ἀπερροφήθησαν μικραὶ ὑπὸ τῶν ἑκατομμυρίων ἐλλειμματίου προϋπολογισμοῦ ὅταν ἐδωρήθησαν ἁπλῶς εἰς τὸ Κράτος, ἢ κατηναλώθησαν εἰς ἄλλα ἄσκοπα ἢ τοὐλάχιστον ὀλιγώτερον ἐπείγοντα καὶ ὠφέλιμα. Δωρεὰ μεγάλη, παραδείγματος χάριν, πρὸς ἱδρύματα εὔπορα καὶ καλῶς λειτουργοῦντα, ἢ πρὸς πρόσωπα ὑψηλά, τὰ ὁποῖα ἴσως μόνον χρημάτων δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην, μοῦ φαίνεται δωρεὰ χαμένη· γελοία δὲ αὐτόχρημα ἡ ἀνέγερσις Ξενοδοχείων ὑψηρεφῶν καὶ πολυδαπάνων διὰ νὰ δωρηθῶσιν εἰς τὸ Ἔθνος, καὶ κτιρίων καλλιμαρμάρων, ὄχι ὀλιγώτερον τῶν Ξενοδοχείων αὐτῶν περιττῶν, διὰ νὰ στεγάσωσι σωματεῖα ἀνύπαρκτα καὶ περὶ τῶν ὁποίων οὐδεμία ὑπάρχει πιθανότης ὅτι θὰ ὑπάρξουν εἰς τὸ μέλλον! Μόνον πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς μετὰ τοῦ Οὐρανοῦ συγκοινωνίας δὲν ἔχομεν ἀκόμη δωρεάν, ἀλλ' ἔχομεν ὅμως μίαν πρὸς τὸν μέλλοντα νὰ ναστυλώσῃ κάπου πρῶτος τὴν σημαίαν τῆς 'Ελευθερίας . . . . 'Εκτὸς τούτων ἔχομεν ἀκόμη καὶ ἐπιβλαβεῖς δωρεάς, φέρ' εἰπεῖν τὰς δωρεὰς καὶ τὰ κληροδοτήματα δι' ὑποτροφίας ἐν Εὐρώπῃ, χάριν ἐπιστημονικῶν σκοπῶν, τῶν ὁποίων ὅμως εἶνε γνωστὰ τἀποτελέσματα. Γίνεται δηλαδὴ μεταξὺ τῶν διδακτόρων, ὄχι ποτὲ τῶν διαπρεπεστέρων, εἷς τυπικὸς διαγωνισμός, ἐπιτυγχάνει ὁ ἐκ τῶν προτέρων γνωστὸς καὶ ὑπὸ τοῦ κόμματος ἢ συγγενῶν καθηγητῶν ὑποστηριζόμενος, — ὁ ὁποῖος πόσην σχέσιν ἔχει μὲ μόρφωσιν καὶ ἐπιστήμην ἀποδεικνύει αὐτὸς ὁ λόγος τῆς ἐπιτυχίας του, — ἀπέρχεται οὕτω εἰς Εὐρώπην, καταδαπανῶν ἐν τρυφῇ ἀμερίμνῳ τὸ ξένον χρῆμα καὶ μετά τινα χρόνον ἐπιστρέφει νεότευκτος ἐξοχότης, ὅτε ἢ ἁρπάζει ἀμέσως κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καμμίαν θέσιν ὑφηγητοῦ, ὑβρίζων καὶ ῥαδιουργῶν τὸν ἀντίπαλόν του, τὸν ὑφηγητὴν τοῦ αὐτοῦ μαθήματος, ἕως οὗ εὑρεθῇ ὑπουργὸς μὲ ἀρκετὴν ἀσυνειδησίαν νὰ τὸν διορίσῃ, ἢ κατακλύζει τὰς ἐφημερίδας μὲ τὰς πομπωδεστέρας ῥεκλάμας, ἕως οὗ σχηματίσῃ πελατεῖαν ἢ ἐπιτύχῃ καμμίαν θέσιν, ὡς ἀμοιβὴν ἀδικημένου . . .

'Αλλὰ τὸ πλῆθος τῶν δωρεῶν εἶν' εὐτυχῶς μέγα καὶ ποικίλον. Οἱ ὁμογενεῖς φιλοτιμοῦνται πάντοτε νἀνοίγωσι τὸ βαλάντιον ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ κατὰ τὸν θάνατόν των δὲν εἶνε ἡ τελευταία αὐτὴ τὴν ὁποίαν ἐνθυμοῦνται. Τοῦτο δὲν γίνεται ἴσως τόσον συχνά, ὥστε νὰ ἔχωσιν οἱ Ἕλληνες, ὅπως καυχῶνται, τὸ μονοπώλιον ἐν τῷ κόσμῳ τῆς ἐθνικῆς εὐεργεσίας, ἀλλ' ὁπωσδήποτε γίνεται. Εἶνε δὲ παρήγορον ὅτι μεταξὺ τῶν δωρεῶν, τῶν ὁποίων εἴδομεν τὴν ποιότητα, τῶν προωρισμένων ἐν στενοτάτῃ φιλανθρωπίᾳ νὰ διατρέφωσι κηφῆνας, ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι πολλαὶ ἀποτελοῦσαι φωτεινὴν ἀντίθεσιν, ἔχουσαι μᾶλλον πρακτικὸν ἀλλ' εὐρέως φιλανθρωπικὸν τὸν σκοπόν, ἀληθεῖς ἐν ἑνὶ λόγῳ εὐεργεσίαι. 'Αποβλέπουσιν ὡς ἐπιτοπλεῖστον εἰς τὴν σύστασιν κοινωνικῶς ὠφελίμων ἱδρυμάτων, ἐξ ἐκείνων διὰ τὰ ὁποῖα Κράτος νέον μόλις ἐξοικονομοῦν τἀπολύτως ἀναγκαῖα, οὔτε εὐκαιρεῖ, οὔτε εἰμπορεῖ νὰ λαμβάνῃ πάντοτε τὴν πρωτοβουλίαν. Τὸ ὀρφανοτροφεῖον τοῦ Χατζηκώστα, τὸ 'Αμαλίειον, τὸ 'Εργαστήριον τῶν 'Απόρων Γυναικῶν, ἡ Γεωργικὴ Σχολὴ κτλ. ὑπάγονται εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην. Εἰς ταύτην ἀνήκουσιν ἐπίσης ἡ μεγάλη δωρεὰ τοῦ Β. Μελᾶ, ὑπὲρ ἱδρύσεως Νηπιαγωγείου, τὸ ὁποῖον θὰ συστηθῇ μόλις ἐλευθερωθῇ ἡ διὰ χρεῶν ἀκόμη βεβαρυμένη μεγάλη οἰκία, ἡ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον διατεθεῖσα, καὶ ἡ δωρεὰ τοῦ κ. Κυριαζῆ ἡ πρόσφατος, ἡ δίδουσα τὴν ἀφορμὴν τῶν ὀλίγων αὐτῶν σκέψεων.

Τὸ ῥηθὲν ποσὸν τῶν ἑξακοσίων χιλιάδων ὁ Γεώργιος Π. Κυριαζῆς δωρεῖται ἀμετακλήτως ἵνα ὁλόκληρον χρησιμοποιηθῇ «πρὸς ἵδρυσιν, συντήρησιν καὶ πλήρη λειτουργίαν ἐπαγγελματικῆς ἢ τεχνικῆς σχολῆς τῶν ἀρρένων φερούσης τὸ ὄνομα: 'Επαγγελματικὴ Σχολὴ Γεωργίου καὶ 'Ελένης Κυριαζῆ, ἧς ἕδρα μὲν διαρκὴς ὁρίζεται ἡ πόλις τοῦ Μεσολογγίου, προορισμὸς δὲ ἡ τεχνικὴ ἀπόρων παίδων ἐκπαίδευσις εἰς τὰς ἑξῆς τέσσαρας τέχνας, ὧν ἡ χρησιμότης εἶνε ἐν 'Ελλάδι ἀναμφίβολος, ἤτοι εἰς τὴν σιδηρουργίαν, ξυλουργίαν, ῥαπτικὴν καὶ ὑποδηματοποιίαν, αἵτινες θὰ διδάσκωνται ἐν τῇ ἱδρυθησομένῃ Σχολῇ καθ' ὅλους τοὺς κλάδους αὐτῶν καὶ τὰ εἴδη, βελτιούμενα βαθμηδὸν καθ' ὅσον ἐπιτρέπουσι τὰ ὑπάρχοντα διαθέσιμα χρηματικὰ ποσά».

'Ιδοὺ ἐκ τοῦ δωρητηρίου ἓν πρόγραμμα σύντομον, ὡς θὰ ἐλέγαμεν, καὶ περιεκτικόν. 'Η διδασκαλία τῶν ἀνωτέρω κυρίων τεχνῶν, — τῶν ὁποίων ἡ χρησιμότης ὄχι μόνον ἐν 'Ελλάδι ἀλλὰ καὶ πανταχοῦ νομίζω εἶνε ἀναμφίβολος — εἶνε προωρισμένη νἀναπληρώσῃ μέγα κενόν. Θὰ δοθῇ μία ὤθησις πρὸς τὰ πρακτικώτερα, χεῖρες πολλαὶ θὰ εὕρωσιν ἐργασίαν ὠφέλιμον καὶ βεβαίαν, εἶνε δὲ πολὺ πιθανὸν ὅτι μετὰ τὸν ἐξευγενισμὸν καὶ τὴν ἐξύψωσιν τῶν ἐπαγγελμάτων, τὴν ὁποίαν μικρὸν κατὰ μικρὸν θὰ ἐπιφέρῃ ἡ ἰδιαιτέρα καὶ συστηματικὴ αὐτῶν διδασκαλία, ἡ μέχρι τοῦδε καθ' ὅσον ἠξεύρομεν μὴ γινομένη τοιαύτη, πολλοὶ θὰ στρέφωνται πρὸς τὰς Τέχνας, καὶ ποῖος εἰξεύρει μήπως ἡ Σχολὴ τοῦ Κυριαζῆ ἡ πρώτη, δὲν γίνῃ οὕτως ἀφορμὴ νὰ ἐλαττωθῇ μίαν ἡμέραν ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰς τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας ἐπιδιδομένων καὶ νὰ ἐπηρεασθῇ τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία, ὅταν δὲν θὰ θεωρῆται ἀτιμωτικὸν δι' ἕνα ἄνθρωπον νὰ εἰξεύρῃ ὀλίγα γράμματα καὶ νὰ εἶνε συγχρόνως ἔντιμος καὶ δόκιμος τεχνίτης.

Digitized by Google

Διότι εἶνε ἀναντίρρητον ὅτι ἓν τῶν αἰτίων, καὶ ὄχι τὸ μᾶλλον ἀσήμαντον, τῆς σημερινῆς καχεξίας εἶνε ὅτι οἱ περισσότεροι τῶν νέων, μὴ εὑρίσκοντες στάδιον πρόχειρον ἢ ἀπὸ μίμησιν καὶ φιλοδοξίαν, κατατάσσονται εἰς τὸ Πανεπιστήμιον ἢ εἰς ἄλλας Σχολάς, περιμένοντες νὰ ζήσουν ὅλοι των εἰς τόπον τόσον μικρόν, ἀπὸ τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας. Ἡ τοιαύτη τάσις νομίζω ὅτι καὶ τοὺς ἄλλους κλάδους τῆς κοινωνικῆς ἀναπτύξεως ζημιοῖ καὶ τὴν ἀληθῶς πνευματικὴν ἀνάπτυξιν παρακωλύει. Ἀλλοίμονον ἀπὸ τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας, ὅταν δὲν τὰς καλλιεργῶσιν ἢ ἁπλῶς ὡς μέσα βιοποριστικά, ἀγωνιζόμενοι ἐν αὐταῖς σκληρὸν περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνα, χωρὶς νὰ διακαίωνται ὑπὸ τῆς ἱερᾶς ἐκείνης φλογός, χωρὶς νἀποβλέπωσιν εἰς σκοπὸν ὑψηλότερον, ἀνακουφίζοντα τοὺς πόνους τῶν παθημάτων καὶ τῶν στερήσεων. Ἡ τοιαύτη πάλη συνιστᾷ τὰ κατὰ παρῳδίαν ὀνομαζόμενα Θύματα τῆς Ἐπιστήμης. Βλέπομεν συχνὰ πάρα πολὺ συχνὰ εἰς τὴν κοινωνίαν μας ἀνθρώπους ὠχροὺς καὶ καχεκτικούς, νεαροὺς γέροντας, οἱ ὁποῖοι ἀφοῦ ἐτελείωσαν τὸ Γυμνάσιον τῆς πατρίδος των ἦλθαν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἐφοίτησαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον ἐπὶ ἔτη, φοροῦντες ῥάκη, κατοικοῦντες εἰς τρώγλας, τρώγοντες ξηρὸν ψωμὶ καὶ δανειζόμενοι ἢ ἀντιγράφοντες τὰ βιβλία τῆς μελέτης των. Τὸ φαινόμενον, τὸ ὁποῖον εἰμπορεῖ νἀπατήσῃ τὸν παρατηρητήν, δὲν ἐλέγχει ἔρωτα πρὸς τὴν Ἐπιστήμην. Ἡ μοχθηρὰ ἐκείνη μελέτη δὲν ἔχει ἄλλον σκοπὸν συνήθως ἢ τὴν ἀπόκτησιν ἑνὸς διπλώματος καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ συντήρησιν· ὁ δὲ ἄνθρωπος ὁ θυσιάσας πολλάκις ἄνευ ἱκανοποιήσεως ἐπαρκοῦς καὶ νεότητα καὶ ἄνεσιν καὶ ὑγείαν, πόσον θὰ ἦτο εὐτυχέστερος ἐξ ἀρχῆς ἂν ἐδύνατο νἀσπασθῇ μίαν Τέχνην ἐπικερδῆ, καλῶς δοκιμασμένην, ἐφ' ἧς οὐδεμία πρόληψις νὰ βαρύνῃ ! Ἀλλὰ μήπως καὶ οἱ ὁπωσδήποτε ἀνετώτερον διανύοντες τὰς σπουδάς των, καὶ λαμβάνοντες δίπλωμα διὰ συστάσεων καὶ ἐνεργειῶν, δὲν εὑρίσκονται εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν ; Τὸ πλῆθος τῶν κεχρισμένων ἐπιστημόνων αὐξάνει ὁλοὲν καταπληκτικῶς καὶ ἢ ὡς κόσμημα πολυτελείας θἀναγκασθῶσιν οἱ νέοι — ὅπως τόσοι ἀπὸ τώρα — νὰ ἔχωσι τὴν Περγαμηνήν, ἢ θὰ κατέλθωσιν εἰς τὸν ἐξευτελιστικώτερον καὶ λυσσωδέστερον βιωτικὸν ἀγῶνα διαφιλονικοῦντες ὀλίγα ἄρτου ψυχία πρὸς ἀγέλην πειναλέων διδακτόρων καὶ προλυτῶν.

★

Τὸ λυπηρὸν τοῦτο κοινωνικὸν φαινόμενον, ἱδρύματα ὡς ἡ Ἐπαγγελματικὴ Σχολὴ πολλαπλασιαζόμενα, εἶνε προωρισμένα νὰ καταστήσωσι σπανιώτερον. Τοιαύτην σημασίαν περιβάλλεται ἡ ἁπλῆ καὶ μετριόφρων δωρεὰ τοῦ κ. Κυριαζῆ καὶ τόσην εὐρύτητα ἔχει, μολονότι ἐκ πρώτης ὄψεως εἰμπορεῖ νὰ φανῇ, ὡς σκοποῦσα μόνον νὰ εὐεργετήσῃ τοὺς συγγενεῖς τοῦ δωρητοῦ «ἐξ αἵματος ἢ ἀγχιστείας μέχρις ὀγδόου βαθμοῦ» ἢ τοὺς συμπατριώτας του τῆς Ναυπακτίας καὶ τοῦ Μεσολογγίου. — Ἤδη ὑπολείπεται ἡ ἐπὶ καλῶν βάσεων ἵδρυσις καὶ κανονικὴ λειτουργία τῆς Σχολῆς. Πικρὰ πεῖρα μᾶς ἐδίδαξε πῶς οἱ ἐντεταλμένοι μεταχειρίζονται συνήθως τὰς ἐθνικὰς περιουσίας ἐν Ἑλλάδι. Διὰ τοῦτο, μεθ' ὅλον τὸ σεβαστὸν τῆς ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία θὰ ἐποπτεύσῃ τὴν ἐκτέλεσιν, ἡ πρώτη δι' ἡμᾶς ἐγγύησις τῆς ἐπιτυχίας εἶνε αὐτὸς ὁ δωρητής, ὁ ὁποῖος, ζῶν εὐτυχῶς, θὰ φροντίσῃ μόνος περὶ ὅλων, φιλοδοξῶν ὄχι μόνον χρήματα ν' ἀφήσῃ ἀλλὰ καὶ καλῶς συγκροτημένον τὸ ἔργον, ὅταν ποτὲ θἀπέλθῃ εἰς τὴν Ἀθανασίαν τῶν ἐθνικῶν εὐεργετῶν.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΟΛΟΓΥΡΑ ΣΤΗ ΛΙΜΝΗ [1]

Ἀλλὰ σύ, φίλε, δὲν προσεῖχες τότε εἰς τὰ τετριμμένα αὐτά, ἀλλ' ἐφθόνεις μᾶλλον τοὺς μικροὺς δεκαετεῖς παῖδας, τοὺς ἀνασηκώνοντας τὴν περισκελίδα ὡς τὸν μηρόν, φέροντας τὰ πέδιλα εἰς τὸ θυλάκιον καὶ θαλασσώνοντας ὑπὲρ τὸ γόνυ εἰς τὸ κῦμα. Ἔβλεπες ἔξαφνα ἕνα τούτων νὰ κύπτῃ νὰ συλλαμβάνῃ μὲ τὴν παλάμην μικρὸν ὀκταπόδιον, νὰ τὸ δαγκάνῃ εἰς τὸν λαιμόν, ν' ἀγωνίζεται ν' ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὸν καρπὸν τῆς χειρός του τοὺς μυζητῆρας, νὰ τρέχῃ εἰς τὴν ἄμμον καὶ νὰ τὸ κοπανίζῃ γενναίως εἰς τὸν πρῶτον λίθον τὸν ὁποῖον θὰ εὕρισκε, λείψανον παρασυρθέντος ἀπὸ τὰ κύματα ξηρολιθίνου περιβόλου κήπου ἢ ἐρείπιον πάλαι ποτὲ ὑπαρξάσης προκυμαίας. Καὶ ἡ μήτηρ σου ἡ φιλότεκνος ὄχι μόνον δὲν σοῦ ἐπέτρεπε νὰ τρέχῃς, ὅπως ἄλλοι, ἀνυπόδητος καὶ σύ, ἀλλ' ἀπῄτει νὰ φορῇς καὶ κάλτσαις. Ὁποῖα δεσμὰ παιδαγωγικῆς δουλοσύνης! Εὐτυχῶς εἶχες πλησίον σου τὸν φίλον σου, τὸν Χριστοδουλῆν, ὅστις ὁμῆλιξ μὲ σέ, ἦτο εὐτυχέστερος κατὰ τοῦτο, ὅτι ἦτο πάντοτε ξυπόλυτος, καὶ οὐδ' ἐφόρει ποτὲ κάλτσαις. Φιλότιμον παιδίον ! Ἔτρεχε δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἀπὸ γιαλὸν εἰς γιαλόν, ἔβγαζε γρινιάτσαις, πορφύραις καὶ πεταλίδες διὰ δύο, καβούρια διὰ τρεῖς, ὀκταπόδια διὰ τέσσαρες. Καὶ μέρος μὲν αὐτῶν ἔκαμνε δολώματα, διὰ νὰ ψαρεύῃ μὲ τὴν καλαμιὰν ἀπὸ τὸ δειλινὸν ἕως τὸ βράδυ, μέρος δὲ ἐμοιράζετο φιλαδέλφως μὲ σέ. Τὴν πρωΐαν ἐκείνην ὀλίγον πρὶν φθάσητε εἰς τὸν μύλον τοῦ Μπαρμπαπαναγιώτη ὅστις ἵσταται ὡς φρουρὸς παρὰ τὸ δυτικὸν στόμιον τῆς λίμνης, ἐκεῖ ὅπου ἦτο οὐδέτερον ἔδαφος μεταξὺ θαλάσσης καὶ ξηρᾶς, ὁ φίλος σου ὁ Χριστοδουλῆς, ἐπειδὴ εἰς τὸ μέρος τοῦτο τὰ ὕδατα ἐβαθύνοντο ὀλίγον τι ἀποτόμως, δὲν εὑρίσκετο πολὺ μακρὰν εἰς τὸ κῦμα, καὶ ἅμα εἶδεν ὅτι ἡ Πολύμνια πλησιάσασα ἤρχισε νὰ σοῦ ὁμιλῇ, ἔσπευσε νὰ ἀποβῇ εἰς τὴν ξηρὰν διὰ ν' ἀκούσῃ τί σοῦ ἔλεγε.

Ὁποῖον λεπτοφυὲς σῶμα ἐσκέπαζεν ἡ λειομέταξος ὀρφνὴ ἐσθής ! Πῶς διεγράφετο ἁρμονικῶς ἡ μορφή της μὲ χνοώδη πάλλευκον χρῶτα καὶ τὰ ἐρυθρὰ μῆλα τῶν παρειῶν, μὲ τὸν μελίχρυσον λαιμὸν καὶ μὲ τὸ ἐλαφρῶς κολπούμενον στῆθος

[1] Ἴδε σελ. 305.

Digitized by Google

της! Πόσον ἁβραὶ ἦσαν αἱ χεῖρες, καὶ πόσον μελῳδικὴ ἔπαλλεν εἰς τὸ οὖς σου ἡ θεσπεσία φωνή της! Ἡ ξανθοπλόκαμος κόμη ἀτημέλητος ὀλίγον, ὡς νὰ ἐβιάσθη νὰ καλλωπισθῇ διὰ νὰ ἐξέλθῃ καὶ ἀπολαύσῃ τὴν θαλασσίαν αὔραν καὶ τὸν τερπνὸν τῆς ἀμμουδιᾶς περίπατον, ἀερίζετο ἀπὸ τὴν πνοὴν τοῦ Βορρᾶ, καὶ τὸ ὄμμα της, μὲ τὰ μακρὰ ματόκλαδα ὡς πτεροφόρος οἰστός, σ' ἐσαίτευε γλυκὰ εἰς τὴν καρδίαν. Ἐνθυμεῖσαι! Ὁποῖον αἴσθημα ἐδοκίμασες τότε, καὶ πῶς, δεκατετραετὴς μόλις, ἠρωτεύθης ἤδη: Ἡ Πολύμνια σοῦ ὡμίλησεν! Ἡ Πολύμνια σ' ἐκάλει ὀνομαστί! Ὁποία παιδικὴ μέθη, εὐκόλως παραχθεῖσα διὰ μικρᾶς δόσεως ῥευστοῦ! Ἐφαίνετο ὅτι *δὲν ἐσήκωνες* περισσότερον. Καὶ ὅμως, τὸ πρᾶγμα ἦτο ἁπλούστατον. Ὁ ἀδελφός της, δωδεκαέτης, ἐκεῖνος εἶξευρε τὄνομά σου καὶ εἶπε τίς εἶσαι εἰς τὴν Πολύμνιαν. Καὶ αὐτὴ δὲν ἐνόμισεν ὅτι θὰ ἐσαγίτευε τὴν καρδίαν σου, ἂν σοῦ ἀπέτεινε τὸν λόγον, ἀφοῦ μάλιστα ἤθελε νὰ σοῦ ζητήσῃ ἐκδούλευσιν. Ἐν τούτοις ὁ Χριστοδουλῆς ἔτρεξε πλησίον σου, καταβιβάσας ἐν σπουδῇ τὴν περισκελίδα του, ὡς διὰ νὰ μοιρασθῇ τὸ βάρος τῆς εὐτυχίας.

Ἡ μελῳδικὴ φωνὴ τῆς Πολυμνίας εἶπε:

— Ξέρεις, ποῦ εἶνε ἴτσια; μπορεῖς νὰ μοῦ κόψῃς τίποτε ἴτσια;

Σὺ ἔμενες κεχηνώς.

Ἀλλ' εὐτυχῶς ὁ Χριστοδουλῆς εἶχε φθάσει ἤδη.

— Μπράβο! μπράβο!... κυρία Πολύμνια! Ἐγὼ τὰ ξέρω ποῦ εἶνε τὰ ἴτσια... τώρα νὰ πᾶμε νὰ κόψουμε...

— Θὰ μὲ ὑποχρεώσετε πολύ, ἐπανέλαβε καὶ πρὸς τοὺς δύο ἡ Πολύμνια.

Καὶ ὁ Χριστοδουλῆς ἔτρεξεν ἐλαφρόπους, μὲ τὸ ἓν μπουδονάρι του ἀνασηκωμένον ἀκόμη ἕως τὸ γόνυ, μὲ τὸ ἄλλο καταβιβασμένον εἰς τὸν ἀστράγαλον, ξυπόλυτος, μὲ τὰ πόδια *παπουδιασμένα*, μαῦρα, ψημένα ἀπὸ τὴν ἅλμην τοῦ κύματος. Ἔτρεξες καὶ σὺ κατόπιν του ὀκνός, ἀσθμαίνων, ἀλλ' ἕως νὰ φθάσῃς εἰς τὴν ὄχθην τῆς λίμνης, πατῶν ἐπὶ τοῦ ὀλισθηροῦ βάλτου, γλιστρῶν, ἀνάμεσα εἰς ταῖς ἁρμυρήθραις καὶ εἰς ταῖς βουρλιαῖς, ὁ Χριστοδουλῆς εἶχε κόψει ἤδη ὁλόκληρον δεσμίδα ἐκ τῶν πρωΐμων εὐωδῶν καὶ μεθυστικῶν ἀνθέων, τὰ ὁποῖα ἐζήτει ἡ Πολύμνια, τρέχων ἀπὸ συστάδα χόρτου εἰς συστάδα, αἵτινες ἐσκίαζον φιλαδέλφως τὰ πτωχὰ ὡραῖα ἄνθη, τὰ τόσον τρυφερὰ καὶ ἀσθενῆ, μὲ τὰ λευκὰ πέταλα καὶ τὸν ὠχρὸν ὕπερον, τὰ ὁποῖα ἐφαίνοντο ὡς νὰ παραπονοῦνται διατί νὰ φύωνται εἰς τὸ χῶμα καὶ νὰ εἶνε τόσον χαμαιπετῆ· ὁ Χριστοδουλῆς τὰ ἔκοπτεν ἀσπλάγχνως, ἀνὰ δύο καὶ τρία, μεμιγμένα μὲ χόρτα, καὶ τὰ ἐστοίβαζεν ἐπὶ τῆς ὠλένης τῆς χειρός του, μεταβαίνων ἀπὸ βουρλιὰν εἰς βουρλιάν, βλέπων τὰ βοῦρλα καὶ ἀναστενάζων, διατί νὰ μὴν ἔχῃ ἁλιεύσει μὲ τὰς χεῖράς του τόσαις πέρκαις καὶ τριγλία, ὅσα βοῦρλα ἔβλεπε, καὶ διατί νὰ μὴ δύναται νὰ χρησιμοποιήσῃ ταῦτα ὅπως ὁρμαθιάσῃ ἐκεῖνα.

Μέχρις οὗ κατορθώσῃς καὶ σὺ νὰ εὕρῃς ὀλίγα ἴτσια νὰ κόψῃς, ὁ Χριστοδουλῆς εἶχε καταρτίσει ἤδη ὁλόκληρον ἀγκαλίδα, κ' ἐπέστρεφε τρέχων πρὸς τὸν ἀνεμόμυλον, ἐκεῖ ὅπου ἵστατο περιμένουσα μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ της ἡ Πολύμνια. Ἐν τούτοις ἐπρόφθασες καὶ σὺ καὶ τῆς ἔφερες μικράν, ὅση ἠδύνατο νὰ συνθλιβῇ μεταξὺ ἀντίχειρος καὶ λιχανοῦ, δεσμίδα, ἀλλὰ τὸ **εὐχαριστῶ** τὸ πρὸς σὲ ἦτο, ὡς εἰκός, χλιαρώτερον ἀπὸ τὸ **εὐχαριστῶ** τὸ πρὸς τὸν φίλον σου. Καὶ οὐχ ἧττον ἔμεινες εὐχαριστημένος, ὀλιγαρκὴς καὶ κυριευόμενος ὑπὸ αὐταρέσκου νάρκης, ὁμωνύμου μὲ τὸ τρυφερὸν ἐκεῖνο ἄνθος, τὸ ὁποῖον ἐζήτει μὲν ἀπὸ σέ, ἔλαβε δὲ ἀπὸ τὸν φίλον σου ἡ Πολύμνια.

★

Ἔκτοτε ὁ Χριστοδουλῆς ἠραίωσε κατ' ἀρχάς, εἶτα ὁριστικῶς ἔπαυσε, τὸ μερίδιον, τὸ ὁποῖον σοῦ ἔδιδε τέως ἀπὸ τὰ κογχύλια, ἀπὸ τὰ καβούρια καὶ ἀπὸ τοὺς γωβιούς, σὺ δὲ ἤργησες πολὺ νὰ μάθῃς ὅτι τὰ ἔδιδεν εἰς τὸν Νῖκον, τὸν ἀδελφὸν τῆς Πολυμνίας. Εἰς μάτην τὸν συνώδευες, ὡς πάντοτε, βαδίζων ἐπὶ τῆς ἄμμου, θαλασσώνοντα ἕως τὸν μηρόν, καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τοῦ ἐφώναζες:

— Κ'στοδουλῆ, βρέ! δὲν ἔβγαλες ἀκόμη κανένα χταπόδι;

Ἐκεῖνος τὰ χταπόδια καὶ τὰ καβουράκια τὰ ἔβαζεν εἰς τὸν φουσκωμένον καὶ βρεγμένον κόλπον τοῦ ὑποκαμίσου του, ἔχων τρόπον νὰ τὰ ψοφᾷ μὲ δαγκωματιαὶς καὶ μὲ ἀκρωτηριασμούς, καὶ σοῦ ἔδειχνε μόνον ταῖς γρινιάτσαις, λέγων ὅτι θὰ ὑπάγῃ ὕστερ' ἀπὸ τὸ μεσημέρι, νὰ ψαρέψῃ μὲ τὴν καλαμιά. Καὶ ὅταν, περὶ τὴν δείλην, τὸν παρεμόνευες, παρὰ τὴν ἀγοράν, ἐπὶ τῆς ἀποβάθρας, κ' ἔβλεπες ἰδίοις ὄμμασι νὰ σπαρταρίζῃ κανεὶς γωβιὸς εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ἀγκίστρου του, καὶ τότε σ' ἐγέλα λέγων ὅτι θὰ κάμῃ τὸν γωβιὸν δόλωμα διὰ νὰ βγάλῃ μεγάλα ψάρια. Οὕτω χάνεται ἡ φιλία!

Πολλαὶ πρωΐαι διέρρευσαν κατόπιν τῆς πρωΐας ἐκείνης τοῦ φθίνοντος Φεβρουαρίου. Ἐπέρασεν ὁλόκληρος ὁ Μάρτιος, ἦλθε καὶ τὸ Πάσχα, παρῆλθε καὶ ὁ Ἀπρίλιος, καὶ ἡ Πολύμνια δὲν ἐξῆλθε πλέον εἰς περίπατον πρὸς τὴν παραθαλασσίαν τοῦ ναυπηγείου. Εἰς μάτην ἔτρεχες τακτικὰ κάθε πρωΐαν κ' ἑσπέραν εἰς τὴν ἀμμουδιὰν ἐκείνην. Ἡ Πολύμνια καθὼς ἀργὰ ἔμαθες εἶχεν ἀρρωστήσει ἀρχομένου τοῦ ἔαρος, κατὰ τὴν συμβουλὴν δὲ τῶν ἰατρῶν εἶχε κάμει, περὶ τὸν Μάϊον, ταξείδιον μετὰ τῆς θείας της, τῆς συνταξιούχου, χήρας ἀντιπλοιάρχου τοῦ Β. στόλου, διὰ ν' ἀλλάξῃ τὸν ἀέρα. Τρία μεγάλα σκάφη εἶχαν σκαρωθῇ ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ Μαρτίου, καὶ

Digitized by Google

σὺ δὲν ἔπαυες νὰ τρέχῃς καθ' ἑκάστην ἕως τὸ ναυπηγεῖον, σταματῶν ἐπὶ ὥρας πολλάκις παρὰ τὸν ἀνεμόμυλον, καθεζόμενος ἐπὶ τῶν κάτω κειμένων καταρτίων πάλαι ποτὲ ὑπαρξάσης γολέττας, ἀναπολῶν ὅτι εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ἐστάθη πρὸ μηνῶν ἡ Πολύμνια, ὅταν σοῦ ἐζήτησε νὰ δρέψῃς πρὸς χάριν της ἴτσια· ἀλλ' ἡ Πολύμνια ἦτο μακρὰν ἀποῦσα. Μόνον περὶ τὰ μέσα τοῦ Αὐγούστου, ὅτε τὸ τρίτον καὶ ὀγκωδέστατον τῶν ναυπηγηθέντων πλοίων εἶχε τελειώσει ἤδη, ἐπῆγες καὶ σὺ μετὰ πολλοῦ πλήθους εἰς τὸ ναυπηγεῖον, ὅπως ἴδῃς τὴν καθέλκυσιν τοῦ μεγάλου σκάφους. Τὸ θέαμα ἦτο ἐπιβλητικόν, ὅπως λέγουσι σήμερον. Ὅλη ἡ πολίχνη εἶχεν ἐρημωθῆ σχεδόν, καὶ κόσμος πολυάριθμος ἐπλήρου τὴν μεγάλην μεταξὺ τῆς λίμνης καὶ τοῦ λιμένος λωρίδα. Ἐκεῖθεν τοῦ σκάφους, ὁ ἥλιος ἦτο ἤδη δύο κοντάρια ὑψηλά, καὶ ἵσταντο οἱ τραχεῖς, οἱ σκληραγωγημένοι ναῦται καὶ χειρώνακτες, συμπληροῦντες τὸ παλάμισμα τῆς καρίνας, ἀποκαρφώνοντες τὰ *βάζια* ἢ ὑποσκάπτοντες εἰς τὴν βάσιν, ὅπως εἶνε ἕτοιμα πρὸς πτῶσιν τὰ κοντοστύλια. Ἐντεῦθεν τοῦ σκάφους, ὅπου βαθμηδὸν ἠλαττοῦτο ἡ σκιά, ἵσταντο, πλὴν τῶν συνεργατῶν τῆς καθελκύσεως, καὶ οἱ θεαταί, καὶ οὐκ ὀλίγαι γυναῖκες, ἐλθοῦσαι πρὸς τέρψιν. Ὁποῖος τότε παλμὸς διέσεισε τὰ στήθη σου, ὅταν, μεταξὺ αὐτῶν, ἀνεγνώρισες, ὑπὸ κοκκίνην ὀμβρέλλαν, τὴν περικαλλῆ μορφὴν τῆς Πολυμνίας! Εἶχεν ἐπιστρέψει ἀπὸ τὸ ταξείδιον χωρὶς νὰ τὸ μάθῃς. Ὁ Χριστοδουλῆς, ὅστις ἐπῆγε μὲ τὴν βάρκα εἰς τὸ ἀτμόπλοιον, τὴν εἶχεν ἰδεῖ, ἀλλὰ δὲν σοῦ τὸ εἶπε. Καὶ ὅμως ᾐσθάνθης εἰς τὰ ἐνδόμυχά σου κρυφὸν καὶ ἀνεξομολόγητον εὐτυχίας αἴσθημα, ὅταν τὴν ἐπανεῖδες!

Ἐν τούτοις τὸ παλάμισμα εἶχε συμπληρωθῆ, τὰ βάζια ἦσαν ὅλα καρφωμένα, ἡ σκάρα, μὲ τὰ βουδὰ λίπος ἀλειμμένα, ἦτο στρωμένη πρὸ πολλοῦ. Ὁ πρωτομάστορης μὲ τὸν βαρειὸν ἔκαμε τοὺς νενομισμένους τρεῖς σταυροὺς εἰς τὸ πηδάλιον, καὶ ἔδωκε τὸν πρῶτον κτύπον τῆς ὠθήσεως εἰς τὸ πελώριον σκάφος. Συγχρόνως ἔπεσαν ἐν ἀκαρεῖ τὰ κοντοστύλια ὅλα. Ἡ καπετάνισσα, ὡραία, μελαγχροινή, μικρόσωμος, φορέσασα ὡς νέα ἀκόμη, διὰ τὴν περίστασιν, πλήρη τὴν νυμφικὴν στολήν της, μὲ τὸ λευκὸν ἀναφὲς καὶ αἰθερόπλαστον ἀλέμι, τὴν χρυσοκέντητον σκούφιαν, εἰκονίζουσαν γάστραν μὲ ἄνθη καὶ μὲ κλῶνας, τὸ βελούδινον βαβουκλὶ μὲ τὰ χρυσοϋφαντα προμάνικα ἀνασηκωμένα, τὴν βυσσινόχρουν ὀλομέταξον καὶ χρυσοκέντητον τραχηλιάν, τὴν ζώνην μὲ τ' ἀργυρᾶ καὶ μαλαμμοκαπνισμένα τσαπράκια, τὸ φουστάνι τὸ χαρένιο μὲ τὸ ὁλόχρυσον ποδογύρι τρεῖς πιθαμαὶς πλατύ, κρατοῦσα μέγαν ἐπάργυρον δίσκον διὰ τῆς ἀριστερᾶς, περιῆλθεν ὁλόγυρα τὸ πλοῖον καὶ ἔρρανε διὰ τῆς δεξιᾶς, μὲ κοφέτα καὶ μὲ ὀρύζιον, τὴν πρῷραν, τὴν πρύμνην, τὴν τρόπιν καὶ τὰς πλευρὰς τοῦ σκάφους. Οἱ ναῦται, οἱ ναυπηγοὶ καὶ πολλοὶ τῶν θεατῶν, ὡς σταφυλαὶ εἰς κλῆμα, ὡς μολυβῆθραι ἐπὶ σαγήνης ἁλιευτικῆς, ἐπιάσθησαν ἀπὸ τὸ παλάγκο, καὶ ἤρχισαν νὰ σύρωσι τὸ χονδρὸν κάλων νεύοντες ὅλοι πρὸς τὴν θάλασσαν, ἐπαναλαμβάνοντες ἐν ρυθμῷ τὸ κέλευσμα: «Ἔ! γιάσα - λέσα! Ἔ! γιούργια!» Ἐν τούτοις, εἴτε διότι τὸ ἔδαφος, ἐφ' οὗ εἶχε σκαρωθῆ τὸ πλοῖον δὲν ἦτο ἀρκετὰ κατωφερές, εἴτε διὰ τὴν ἀτέλειαν τῶν κινητηρίων μέσων, τὸ σκάφος, ἐστέναζεν, ἐστέναζε, καὶ δὲν ἐκινεῖτο. Παρῆλθον ὀλίγα λεπτά, ἡ δύναμις ἐδιπλασιάσθη· ὁ μέγας ὄγκος ἐκινήθη ὀλίγον τι, ἕως δύο σπιθαμαίς, τὸ παλάγκον ἐκόπη ἀπὸ τὴν βίαν τοῦ ἑλκυθμοῦ, ἡ γούμενα μὲ τοὺς δύο μακαράδες ἔμεινεν ἄπρακτος περὶ τὴν πρύμνην, οἱ ἡμίσεις τῶν ἀνθρώπων δυσμόθεν τοῦ σκάφους ἔπεσαν εἰς τὴν ἄμμον πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης καὶ οἱ ἄλλοι ἡμίσεις ἔμειναν μὲ τὸ παλάγκον εἰς τὰς χεῖρας πρὸς τὸ μέρος τῆς λίμνης, καγχασμοὶ καὶ γογγυσμοὶ τῶν πεσόντων, ὧν τινες ἐμωλωπίσθησαν ἐλαφρῶς εἰς τὸν δεξιὸν βραχίονα ἢ τὴν πλευράν, ὁ πλοίαρχος κάθιδρως, ἡλιοκαής, ἀξιολύπητος, ἐστενοχωρεῖτο φοβερά, καὶ ὁ καπετὰν Δημήτρης ὁ Κασανδριανός, ὅστις μὲ τὸ τσιμπουκί του, μὲ τὸν ἠλέκτρινον μαμμέν, μὲ τὸ τσόχινον πανωβράκι του, μὲ τὰ ὑψηλὰ μέχρι τοῦ γόνατος ὑποδήματά του, τὰ ὁποῖα ἠγάπα νὰ φορῇ χειμῶνα καὶ θέρος, εἶχεν ἔλθῃ νὰ πρωτοστατήσῃ εἰς τὴν καθέλκυσιν τοῦ σκάφους, καὶ δὲν εἶχε παύσει ἀπὸ πρωίας νὰ δίδῃ ὁδηγίας καὶ συμβουλάς, ἰδὼν τὸ ἀτύχημα ἐστέναξε καὶ βραδύγλωσσος ἐπεφώνησε:

— Πφοῦ! σκ'λη κομυρμηγκότρυπα!

Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχαν ἀμματίσει τὸ παλάγκο, καὶ πάλιν νέα προσπάθεια κατεβλήθη. Ἀλλὰ δὲν παρῆλθον ὀλίγα λεπτὰ καὶ τὸ παλάγκο ἐκόπη εἰς ἄλλο μέρος, ὄχι ἐκεῖ ὅπου τὸ εἶχαν ἀρτίως ἀμματίσει. Ἔφεραν νέον παλάγκο, ἐνῷ ὁ πλοίαρχον, μὴ εὐκαιρῶν νὰ σπογγίσῃ τὸν ἱδρῶτα τοῦ προσώπου του, δὲν ἠδυνήθη νὰ μὴ ἐνθυμηθῇ τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὴν ἀκούσιον ἐκείνην ἀρὰν «*Καλὸ μπλέξιμο*!» καὶ βεβαίως ἂν εἶχεν ἐμπρός του, αὐτὴν τὴν φοράν, τὸν Ἀλέξανδρον τὸν Χάραυλον, κακὸ μπλέξιμο θὰ εἶχε μαζί του. Ὁ δὲ καπετὰν Δημήτρης μὲ τὸ τσιμπουκί του, ἱστάμενος παρὰ τὴν καλύβην τοῦ γύφτου, κάτωθεν τῆς πρύμνης, ἐπανελάμβανε:

— Πφοῦ! σκ'λη κομυρμηγκότρυπα...

Οἱ δύο ἱερεῖς, πρώην ναυτικοί, οἵτινες εἶχαν ἀναρρίψει τὰ ἐπιτραχήλια ἐπὶ τὸν δεξιὸν ὦμον, καὶ εἶχαν ἀναβῆ ἐλαφροὶ εἰς τὸ κατάστρωμα, τελειώσαντες τὸν ἁγιασμόν, ἐπλησίασαν εἰς τὴν κωπαστὴν κ' ἔβλεπαν τὰ συμβαίνοντα, διότι, καταρριφθείσης ἤδη καὶ τῆς προχείρου κλίμακος, ἔμελλαν νὰ μείνωσιν ἐπὶ τοῦ πλοίου, καὶ δὲν

Digitized by Google

θὰ κατέβαιναν πρὶν πέσῃ τὸ πλοῖον εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ δυνηθῶσι νὰ κατέλθωσι, μὲ τὰς ἱερὰς εἰκόνας, εἰς τὴν βάρκαν. Πλῆθος δὲ ἀπὸ ἀ*θερίνες*—παιδία ὀκταετῆ καὶ δεκαετῆ, ἔτρεχαν ἐμπρὸς ὀπίσω ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, βοηθοῦντα διὰ τοῦ μέσου τούτου εἰς τὴν καθέλκυσιν τοῦ πλοίου.

Τέλος, μετὰ πολλοὺς ἀγῶνας, καὶ τῇ ἐφαρμογῇ πολλῶν θεραπευτικῶν μέσων, τὸ μέγα πλοῖον, ἀργὰ ἀργά, ὡς καμαρωμένη νύμφη, ἔπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν. Μέγας τότε ὁ ἀλαλαγμός, γυναικῶν σταυροκοπουμένων, παιδίων σκιρτώντων, ἀνδρῶν τρεχόντων ὀπίσω τῆς πρύμνης ὡς νὰ ἤθελον διὰ τοῦ δρόμου τούτου νὰ ἐκπτοήσωσι καὶ νὰ πειθαναγκάσωσι τὸ πλοῖον νὰ πέσῃ εἰς τὴν θάλασσαν. Καὶ ὁ μέγας καραβόσκυλος, ὁ Τσοῦρμος, τρέχων καὶ αὐτὸς ὅσον τοῦ ἐπέτρεπεν ἡ ἄκρα ἔντασις τῆς ἁλύσεώς του, ἐγαύγιζε μανιωδῶς προπέμπων τὸ πλοῖον ἐφ' οὗ ἐντὸς τῆς ἡμέρας ἔμελλε νὰ μεταφερθῇ. Καὶ ἐνῷ ὅλοι ἔτρεχαν πρὸς τὴν θάλασσαν κατόπιν τοῦ ὀλισθαίνοντος καὶ καταφερομένου διὰ τῆς ἐσχάρας σκάφους, εἷς μόνος ἐστράφη αἴφνης, κρατῶν τὸν βαρειόν του, καὶ ἔτρεξε πρὸς τὴν ἀντίθετον διεύθυνσιν, πρὸς τὴν ξηράν, ὡς διὰ νὰ κρυβῇ εἰς τὴν καλύβην τοῦ πλοιάρχου, τὴν χρησιμεύουσαν ὡς ἀποθήκην καὶ διὰ τὸν ὕπνον τοῦ νυκτερινοῦ φύλακος. Ὁ τρέχων οὕτως ἦτο αὐτὸς ὁ πρωτομάστορης, καὶ ἔτρεχεν οὐχὶ δι' ἄλλον λόγον, ἢ διὰ νὰ μὴ συμμερισθῇ τὸ λουτρὸν τοῦ πλοιάρχου, τὸ ὁποῖον τινὲς ἐζήτουν κατ' ἔθος νὰ ἐπεκτείνωσι καὶ εἰς αὐτόν. Ἠκούσθη δὲ τότε αἴφνης μεγάλη φωνή, δεσπόσασα ὅλου τοῦ παμμιγοῦς θορύβου.

— Τὸν καπετάνιο στὸ γιαλό!

Ἡ φωνὴ αὕτη ἐξῆλθεν ἐκ πολλῶν στομάτων συγχρόνως. Ὁ καπετὰν Γιωργάκης, ἐνδίδων εἰς τὴν ἀπαίτησιν τοῦ πλήθους, ἀπορρίψας τὰ ἐλαφρὰ ὑποδήματά του, ἔτρεξεν ἐπὶ τῆς σκάρας, πατῶν ἐπὶ τῶν ὀνύχων, ὄπισθεν τῆς πρύμνης, καὶ τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἡ πρύμνη ἀπηλλάσσετο τέλος τῆς ἐσχάρας καὶ τὸ σκάφος, φέρον ὑπερήφανον τὴν κυανόλευκον ἐπὶ κονταρίου μετ' ἐρυθροῦ σταυροῦ, ἐβαπτίζετο τὸ πρῶτον εἰς τὸ κῦμα, ἐρρίφθη μὲ ὅλα τὰ ἐνδύματά του κατὰ κεφαλῆς εἰς τὴν θάλασσαν, βυθισθεὶς πρῶτον, εἶτα εὐθὺς ἀνελθὼν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ ἀφοῦ ἐκολύμβησε δύο ἢ τρεῖς γύραις, ἐπέστρεψεν εἰς τὰ ῥηχά, ἐπάτησεν εἰς τὴν ἄμμον, ἀπέβη εἰς τὴν ξηράν, καὶ ὑπὸ τοὺς ἀλαλαγμοὺς τοῦ πλήθους ἔτρεξεν εἰς τὴν καλύβην ὅπου εἰς τὴν στιγμὴν ἤλλαξε τὰ βρεγμένα ἀμπαδίτικα κ' ἐφόρεσε τὰ κυριακάτικα.

Εἰς ὅλα ταῦτα ἦσο παρών, φίλε, καὶ ὅλα σχεδὸν δὲν τὰ ἔβλεπες. Ἡ καρδία σου, ἡ φαντασία σου, οἱ ὀφθαλμοί σου ἦσαν προσκεκολλημένα εἰς ἐκείνην ἥτις ἐφόρει τότε λινομέταξην θερινὴν ἐσθῆτα κ' ἐσκιάζετο ἀπὸ τὸ κόκκινον παρασόλι. Μόνον οἱ ἀλαλαγμοὶ τοῦ πλήθους σὲ ἀπέσπασαν ἀπὸ τῆς βυθίας θεωρίας σου, ὅταν τὸ πλοῖον εἶχε πέσει εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ὁ πλοίαρχος ἔγεινεν ὑποβρύχιος κατόπιν αὐτοῦ. Ἀλλ' ἅπαξ ἐξυπνήπας, εἶδες, φεῦ! καί τι ἄλλο, τὸ ὁποῖον πολλοὶ τῶν παρεστώτων δὲν παρετήρησαν. Κατόπιν τοῦ πλοιάρχου, τρέξας, μετ' ἀλλοκότου ἐνθουσιασμοῦ, ῥήξας κραυγὴν ἡδονῆς καὶ θριάμβου, ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν νέος τις, μόλις δεκαπενταέτης. Ἦτο ὁ Κ'στοδουλῆς, ὁ παιδικός φίλος σου. Πόθεν ἄρα ὡρμήθη νὰ τὸ κάμῃ; Ἴσως διότι ἤλπιζε διὰ τῆς ἐθελοθυσίας ταύτης, τῆς προσφερομένης εἰς τὴν φειδωλὴν Μοῖραν, ν' ἀξιωθῇ νὰ γείνῃ καὶ αὐτὸς πλοίαρχος μίαν ἡμέραν; ἴσως καὶ ἁπλῶς διὰ νὰ τὸν ἰδῇ ἡ Πολύμνια; Οὔτε τὸ ἓν οὔτε τὸ ἄλλο. Ὁ Χριστοδουλῆς εἶχεν ἔλθῃ ὀλίγον ἀργὰ εἰς τὸ ναυπηγεῖον, ὅταν εἶχεν ἀφαιρεθῇ ἡ σανὶς ἡ χρησιμεύουσα ὡς κλῖμαξ καὶ αἱ ἀντηρίδες εἶχαν ἤδη ὑποσκαφῆ. Ἠσθάνετο δὲ ἀκατανίκητον ἐπιθυμίαν ν' ἀναβῇ εἰς τὸ καράβι. Τί νὰ κάμῃ; Δὶς καὶ τρὶς ἐδοκίμασε νὰ προσκολληθῇ πότε εἰς ἓν πότε εἰς ἄλλο κοντοστύλι, ἃς ἦτο καὶ ἡ βάσις των ἐπισφαλής, καὶ ν' ἀναρριχηθῇ τολμηρῶς ἕως τὴν κωπαστὴν τοῦ καραβιοῦ. Δὶς καὶ τρὶς τὸν εἶδαν, πότε ὁ πρωτομάστορης, πότε εἷς τῶν μαραγκῶν, καὶ μετ' αὐστηρότητος τὸν ἐμπόδισαν. Τότε τί νὰ κάμῃ καὶ αὐτός: Ἀφοῦ δὲν ἠξιώθη ν' ἀναβῇ ἐγκαίρως εἰς τὸ πλοῖον, ἐπαρηγορήθη ῥιφθεὶς εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἀκολουθήσας τὸ σκάφος εἰς τὸν δρόμον του. Ἐν τούτοις σὺ ᾐσθάνθης πικρὸν νυγμὸν ζηλοτυπίας. Ἡ καρδία σου ἐπληγώθη ἀπὸ τὸ παιδαριῶδες τοῦτο κατόρθωμα. Πτωχὸς Χριστοδουλῆς! Τί τοῦ εἶχεν ἔλθει; Καὶ οὔτε ἐξῆλθεν εἰς τὴν ξηρὰν διὰ ν' ἀλλάξῃ, ὅπου ἄλλως δὲν θὰ εὕρισκεν ἐνδύματα, ἀλλ' ἠκολούθησε κολυμβῶν τὸ ἀπομακρυνθὲν πλοῖον, μὲ τὸ ὑποκάμισον καὶ τὴν περισκελίδα φουσκωμένα ὡς πανία βάρκας, ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, εἶτα δὲ ἀνελθὼν εἰς λέμβον, ἐζήτησε διὰ νευμάτων ἀπὸ τοὺς ἐπὶ τοῦ πλοίου θριαμβευτικῶς ἀλαλάζοντας παῖδας νὰ τοῦ ῥίψωσιν ἐνδύματα· μικρὸς μοῦτσος, εὐσπλαγχνισθείς, τοῦ ἔρριψεν ὑποκάμισον καὶ περισκελίδα ἰδικά του, καὶ ὁ Χριστοδουλῆς, ἀφοῦ ἤλλαξε, προσεκολλήθη εἰς μίαν τῶν πλευρῶν, καὶ πιασθεὶς ἀπὸ σχοινίου, ἀνῆλθε θριαμβεύων εἰς τὸ ὑψηλὸν καὶ ἀνερμάτιστον σκάφος.

Τὸ πλῆθος, εἰς τὸ ναυπηγεῖον συνωθεῖτο τώρα περὶ τὴν καλύβην τοῦ πλοιάρχου, ὅπου ἡ μεγαλοπρεπῶς στολισμένη καπετάνισσα μετὰ προθυμίας καὶ ἀβρότητος προσέφερεν εἰς ὅλους γλυκύσματα καὶ ποτά. Ἀλλὰ σὺ ᾐσθάνεσο τόσην πικρίαν εἰς τὸν οὐρανίσκον ὡς νὰ εἶχεν ἀναβῇ ἡ χολή σου ὅλη κ' ἐχύθη προώρως εἰς τὸ στόμα σου. Καὶ ἐπιστρέφουσαν εἰς τὴν πόλιν ἠκολού-

Digitized by Google

θησες μακρόθεν τὴν Πολύμνιαν, τὴν ὁποίαν εἶχες ἰδεῖ μειδιῶσαν πρὸς τὴν τρέλαν τοῦ παιδικοῦ σου φίλου, καὶ τὴν εἶχες ἀκούσει ψιθυρίζουσαν· «Τί παράξενο παιδί, αὐτὸς ὁ Χριστοδουλῆς!»

*

Δὲν ἦτο αὕτη ἡ μόνη φορὰ καθ' ἣν ὁ Χριστοδουλῆς ἐρρίφθη εἰς τὸ ὕδωρ μὲ ὅλα τὰ ἐνδύματά του, πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς Πολυμνίας ἢ καὶ χάριν αὐτῆς. Ὀλίγας ἡμέρας ὕστερον, μίαν Κυριακὴν περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου, ὁ Παρρήσης ὁ καλλιεργητὴς τοῦ σικυῶνος, καλόκαρδος, ἄφροντις, μελαψός, μὲ μακρὰν τὴν φούντα τοῦ φεσιοῦ κρεμαμένην ἐπὶ τοῦ ὤμου, καὶ ὁ Λούκας ὁ ἐκμισθωτὴς τῆς λίμνης, ὑψηλόκορμος, μὲ μακρὰ σκέλη, μὲ λινόχρουν τὸν μακρὸν πέραν τῶν ὤτων μύστακα, μὲ ἀστακοῦ βρασμένου τὸν χρῶτα τοῦ προσώπου, εἶχαν καθίσει καθὼς πολὺ συχνὰ τὸ ἐσυνήθιζαν «νὰ τὸ κλάψουν» ὀλίγον, παρὰ τὸ χεῖλος τῆς λίμνης, ὑπὸ τὴν δροσερὰν ἀναδενδράδα, ἔξωθεν τῆς καλύβης των. Ὁ ἥλιος ἔκλινε πρὸς τὴν δύσιν, καὶ ἀπὸ μιᾶς ὥρας ἤδη εἶχον δώσει καὶ λάβει ἐναλλὰξ πολλοὺς ἀδελφικοὺς ἀσπασμοὺς εἰς τὰ χείλη τῆς φλάσκας, ἥτις ἦτο τετραόκαδος καὶ εἶχε κομισθῆ ἀρτίως ἐκ τῆς πολίχνης πλήρης μοσχάτου. Ὁ πιστὸς φίλος των, ὁ Ἀργύρης, ὁ συνιδιοκτήτης τοῦ ἀνεμομύλου, τοὺς εἶχεν ἐπισκεφθῆ πρὸ μικροῦ μὲ τὰ ἀστεῖά του, καὶ εἰς τὸν μὲν Λούκαν εἶχε προσφέρει τσιγάρον μετὰ πυρίτιδος, ὅπερ ἀνάψας ἐκεῖνος ἔκαυσεν ὀλίγον διὰ τῆς ἐκρήξεως τὸν πυρρὸν μύστακά του, καὶ ἀτάραχος εἶπε· «Ζαρὰρ γιόκ!» εἰς τὸν Παρρήσην δὲ εἶχεν ἐπιδώσει σπασμένην γκάϊδαν, προτρέπων αὐτὸν «νὰ παίξῃ κανένα χαβᾶ», ἀλλ' ὅσον καὶ ἂν ἠγωνίζετο πνευστιῶν ὁ Παρρήσης, ἡ γκάϊδα οὐδένα ἐξέβαλλε φθόγγον. Τέλος, ὁ Ἀργύρης εἶπε· «δὲ φελᾶτε τίποτε, κ' οἱ δυό σας, κρίμα 'ς ἐσᾶς, κρίμα 'ς!» Καὶ προσποιηθεὶς δυσαρέσκειαν ἀπῆλθεν. Οἱ δύο φίλοι ἔμειναν μόνοι ἐξακολουθοῦντες νὰ ἐκκενῶσι σιγὰ σιγὰ καὶ μεθοδικῶς τὴν φλάσκαν. Εἶχαν ψήσει εἰς ἀνθρακιὰν ἡμίσειαν δωδεκάδα κεφαλόπουλα, καὶ οὐκ ὀλίγα καβούρια, καὶ τὸ μοσχάτον κατέβαινε μιὰ χαρὰ κάτω. Εἶχαν ἐνθυμηθῆ παλαιὰς ἱστορίας, διηγοῦντο πρὸς ἀλλήλους τὰ παθήματά των, τὰ ὁποῖα δὲν εἶχον τελειωμόν. Ὁ Παρρήσης μάλιστα, ἐξαρθεὶς ἀπὸ τῆς πεζότητος, ἐτραγούδει κατὰ προτίμησιν «μερακλίδικα» τραγούδια, οἷον τὸν στίχον:

Σὰν κλῆμα μὲ κλαδεύουνε καὶ κλαδεμμοὺς δὲν ἔχω.

Ἔλεγαν δὲ πρὸς ἀλλήλους: «Θυμᾶσαι, καρδάσ', τοῦτο; θυμᾶσαι, γιολδάσ', αὐτό;» Ὅταν εἶνέ τις μὲ τὸν ἄριστον φίλον του εἰς ὡραίαν ἐξοχήν, συμπαραστατούσης καὶ φλάσκας μὲ μοσχάτον, λησμονεῖ τὰ πάντα, καὶ οἱ δύο ἄνδρες οὐδ' ὑπώπτευαν ὅτι τοὺς ἔβλεπέ τις, ὅπερ ἄλλως τοὺς ἦτο ἀδιάφορον. Ἀλλ' ὄπισθεν τῶν καλαμώνων, ἐπὶ τῆς ἀντιπέραν ὄχθης, ἥμισυ μίλλιον μακράν, ἦτο χωμένος ἀπὸ δύο ὡρῶν, ἀφανής, ὁ παιδικός φίλος σου, ὁ Χριστοδουλῆς. Τί ἐζήτει ἐκεῖ; Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα παρεμόνευε πότε θ' ἀπεμακρύνοντο πρὸς στιγμὴν ἀπὸ τῆς ὄχθης ὁ Παρρήσης καὶ ὁ Λούκας, διὰ νὰ χωθῇ γοργὰ εἰς τὴν λίμνην, καὶ κλέψῃ, ὁ πονηρός, κανένα ἔγχελον ἢ κεφαλόπουλά τινα καὶ ὀλίγα καβούρια. Ἀλλὰ μάτην ἐπερίμενε, καὶ ἤδη εἶχεν ἀποφασίσει, ἀναγνωρίσας μακρόθεν τὴν τσότραν καὶ ἐλπίζων ὅτι οἱ δύο φίλοι, ἐν τῇ εὐθυμίᾳ των, δὲν θὰ τὸν ἔβλεπον, νὰ ἐπιχειρήσῃ τὸ τόλμημα καὶ ἀπέναντι αὐτῶν. Ἀλλὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἀπροσδόκητον συμβὰν εἵλκυσε τὴν προσοχήν του.

Ἤγγιζεν ὁ ἥλιος εἰς τὴν δύσιν, ὅταν εἰς τὴν καλύβην, ἔξωθεν τῆς ὁποίας ἐκάθηντο οἱ δύο συμπόται, ἐπλησίασε γυνή τις συνοδευομένη ὑπὸ μειρακίου. Ἐφόρει λευκὴν ἐσθῆτα κ' ἐκράτει κόκκινον παρασόλι, καὶ ὁ Χριστοδουλῆς μὲ ὅλην τὴν ἀπόστασιν, τὴν ἀνεγνώρισεν εὐθύς. Ἦτο ἡ Πολύμνια μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ της, τοῦ Νίκου. Οἱ δύο ἄνδρες ἐσηκώθησαν εὐθύς, κ' ἐκ τῶν νευμάτων καὶ ὑποκλίσεών των, ἐνόησεν ὁ Χριστοδουλῆς, χωμένος μέσα εἰς ταῖς καλαμιαῖς, ὅτι τὴν ἐπεριποιοῦντο καὶ ἦσαν πρόθυμοι εἰς τοὺς ὁρισμούς της. Ὀλίγαι παρῆλθον στιγμαί, καὶ βλέπει τὴν Πολύμνιαν νὰ πηδήσῃ καὶ νὰ ἐπιβῇ εἰς τὴν μικρὰν φελούκαν, εἶδος σκάφης μ' ἐπίπεδον τὸ κύτος, χωρὶς καρίναν, ἥτις ἦτο δεδεμένη εἰς τὸ χεῖλος τῆς λίμνης, οὐ μακρὰν τῆς καλύβης, καὶ ἧς ἐπιβαίνων ὁ Λούκας ἐθήρευεν ἀνὰ τὴν λίμνην τοὺς ἐγχέλυς, τὰ κεφαλόπουλα. Κατόπιν τῆς νεάνιδος, ὁ μικρὸς ἀδελφός της, λύσας τὴν μπαρούμα, ἐπέβη, καὶ λαβὼν τὸ κοντάριον, ἤρχισε *ν' ἀβαράρῃ* εἰς τὸν βυθὸν τῆς ἀβαθοῦς λίμνης. Ὁ Χριστοδουλῆς ἐσυμπέρανεν ὀρθῶς ὅτι τῆς Πολυμνίας θὰ τῆς εἶχεν ἔλθη ἡ φαντασία νὰ κάμῃ μίαν φοράν, μὲ τὴν φελούκαν περίπατον ἐπὶ τῆς λίμνης, καὶ ὁ Λούκας, εὐδιάθετος εὑρεθείς, τῆς ἔδωκε τὴν ἄδειαν.

Ἡ μικρὰ σκάφη ἀπεμακρύνθη πρὸς τὸ κέντρον τῆς λίμνης, οἱ δύο ἄνδρες καθίσαντες ἐκ νέου, ἠσχολοῦντο ν' ἀποτελειώσουν τὴν φλάσκαν, καὶ ὁ Χριστοδουλῆς κρυμμένος εἰς τοὺς καλαμῶνας, ἔβλεπε θαυμάζων, ὅπως θὰ ἐθαύμαζες σύ, τὸ χαριέστατον σύμπλεγμα τῆς νεάνιδος καὶ τοῦ μικροῦ ἀδελφοῦ της, ἐξακολουθοῦντος, μὲ ὅλην του τὴν δύναμιν, διὰ τοῦ κονταρίου ν' ἀντωθῇ τὸν πυθμένα. Ἡ Πολύμνια ἐφαίνετο ἀκτινοβολοῦσα ἐκ χαρᾶς. Ὁ περίπατος οὗτος τὴν ηὔφραινε, τὴν κατεγοήτευεν, ὡς τὰ ἀθύρματα τὰς τριετεῖς κορασίδας, ἐνῷ ὁ ἀδελφός της ἐφαίνετο αἰσθανόμενος ἴσην χαρὰν μὲ τὰ ἑπταετῆ παιδία, τὰ ὁποῖα φεύγοντα τὸ σχολεῖον, μὲ τὸν φύλακα ἀνηρτημένον ὑπὸ τὴν μασχάλην, εὑρίσκουσιν ἄφα-

Digitized by Google

τον ἡδονὴν νὰ τρέχουν εἰς ταὶς ἀκρογιαλιαὶς καὶ εἰς τοὺς βάλτους, καὶ νὰ *καραβίζουν* μὲ σμικρότατα κομψὰ καραβάκια, τὰ ὁποῖα οἱ ἐπιδεξιώτεροι μεταξύ των κατασκευάζουσιν. Ὁ Χριστοδουλῆς ἐλησμόνησε τὰ χέλια, τὰ καβουράκια καὶ τὰ κεφαλόπουλα, τὰ ὁποῖα διενοεῖτο νὰ κλέψῃ, καὶ δὲν ἐχόρταινε νὰ βλέπῃ τὴν παιδικὴν ἐκείνην ἐπὶ τῆς λίμνης περιπλάνησιν. Ἀλλὰ δὲν τοῦ διέφυγε καὶ ἡ *ἀδξαμωσύνη* τοῦ Νίκου, ὅστις δὲν ἤξευρε *ν' ἀβαράρῃ* κανονικὰ καθὼς ἔπρεπε, καὶ χωμένος μέσα εἰς τοὺς καλαμῶνας ὁ παιδικός φίλος σου ἐστέναζε κ' ἔλεγεν: «Ἆ! νὰ ἤμουν ἐγώ! . . . »

*

Ἐκεῖ, εἰς μίαν στιγμήν, καθὼς *ἀβαράριζεν* ἀδεξίως ὁ Νίκος, ἡ φελοῦκα περιεπλάκη εἰς συστάδα λιμναίων χόρτων, ὑψηλῶν, σχεδὸν ἕως τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ ὁ Νίκος ἔκαμνεν, ἔκαμνε ν' ἀβαράρῃ, καὶ ὅσον ἀβαράριζε, τόσον χειρότερα περιεπλέκετο ἡ φελοῦκα, καὶ τὸ κοντάριον δὲν εὕρισκε πλέον πυθμένα, καὶ τέλος τὸ κοντάριον περιεπλάκη καὶ αὐτὸ εἰς τὰ πολύκλαδα, ἁδρά, μέλανα ἐκεῖνα χόρτα, καὶ ὁ Νίκος εἰς μάτην ἐπάσχιζε ν' ἀπαλλάξῃ ἐκεῖθεν τὸ κοντάριον, καὶ ὅσον ἐτράβα ὁ Νίκος, τόσον τὸ κοντάρι ἔφευγεν ἀπὸ τὰς χεῖράς του, ἑωσοῦ ἔπεσεν ἀπὸ τοὺς ἀσθενεῖς δακτύλους, καὶ τὸ μισὸν ἦτο ἐμπλεγμένον κάτω, τὸ μισὸν ἔπλεεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν. Ἡ Πολύμνια ἐγερθεῖσα μὲ προφύλαξιν ἔκυψε διὰ νὰ ἴδῃ ποῦ ἐπῆγε τὸ κοντάριον, ἀπὸ τὴν αὐτὴν πλευρὰν τῆς φελούκας, πρὸς ἣν ἵστατο καὶ ὁ Νίκος, ἀλλὰ τότε ἡ φελοῦκα ἔγειρε μονόπλευρα, καὶ παρ' ὀλίγον ἀνετρέπετο. Ἐννοήσασα τὸν κίνδυνον ἡ Πολύμνια, καὶ μὴ ἐπιθυμοῦσα νὰ κάμῃ ἀκούσιον λουτρὸν μέσα εἰς τὰ λιμναῖα χόρτα, ἀνεκάθισε ταχεῖα παρὰ τὴν πρύμνην, καὶ πάλιν ὑπεγερθεῖσα ὕψωσε τὸ λευκὸν μανδήλιόν της πρὸς τοὺς δύο συμπότας τῆς μικρᾶς καλύβης καὶ συγχρόνως ἤρχισε νὰ φωνάζῃ:

— Ἔ! μπάρμπα Λοῦκα!

Ἀλλ' ἕως νὰ πάρῃ εἴδησιν ὁ Λοῦκας καὶ ἀποφασίσῃ νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειαν (ὅπερ ἄλλως θὰ ἦτο δύσκολον, διότι τὸ ἔδαφος τοῦ πυθμένος ἦτο πανταχοῦ σχεδὸν βαλτῶδες καὶ πᾶς ὁ ἐπιβαίνων εἰς τὸ ὕδωρ θὰ ἐχώνετο μέχρι τοῦ γόνατος εἰς ἰλύν· τὸ ἀβαθὲς δὲ τοῦ ὕδατος δὲν ἐπέτρεπε νὰ κολυμβήσῃ μέγα σῶμα, οἷον τὸ ἰδικόν του), θὰ ἐνύκτωνε χωρὶς νὰ κατορθωθῇ τίποτε. Ἀλλ' ὁ Χριστοδουλῆς εὐτυχῶς, ὁ παιδικός φίλος σου, ἦτο πολὺ σιμότερα εἰς τὴν φελοῦκαν, ἀπὸ ἐκεῖ ὅπου ἦτο χωμένος, μέσα εἰς τοὺς καλαμῶνας. Χωρὶς νὰ διστάσῃ, μὲ τὸ ὑποκάμισον καὶ τὴν περισκελίδα, τὰ ὁποῖα ἀπετέλουν πάντοτε ὅλην τὴν ἐνδυμασίαν του, ἐκπηδήσας ἀπὸ τὸν καλαμῶνα, ἀπροσδοκήτως, θαυμασίως, ὡς τελευταῖον ἀπομεινάριον ἀρχαίας θεότητος, λιμναίας καὶ ὑδροβίου, ἄγνωστον καὶ νοθογενές, λησμονημένον ἀπὸ δεκαεννέα αἰώνων, διαιτώμενον ἐκεῖ εἰς τοὺς καλαμῶνας, διαφυγὸν τὴν προσοχὴν τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, ἐρρίφθη κολυμβῶν εἰς τὴν λίμνην. Καὶ μὲ δέκα εἰρεσίας τῶν χειρῶν, μὲ ἄλλα τόσα λακτίσματα τῶν ποδῶν, με τὴν κοιλίαν θίγουσαν κάποτε εἰς τοὺς βάλτους, ἔφθασεν εἰς τὸ μέρος, ὅπου εἶχεν ἐμπλακῆ ἡ βάρκα, ἀνεπήδησε στιβαρῶς ἐπὶ τὴν δεξιὰν πλευράν, ἔδραξε τὴν πρῴραν τῆς σκάφης, καὶ μὲ ἀπίστευτον διὰ τὴν ἡλικίαν του ῥώμην, τὴν ἀνεσήκωσε καὶ τὴν ἀπήλλαξεν ἀπὸ τοῦ ἐμποδίου τῶν ὑψηλῶν χόρτων. Εἶτα ἐξέμπλεξε καὶ τὸ κοντάρι ἀπὸ τὸ μέρος ὅπου εἶχεν ἐμπλακῆ, καὶ εἶπεν εἰς τὸν Νίκον:

Ο ΒΑΣΙΛΟΠΑΙΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

— Νά, πῶς ν' ἀβαράρῃς!

Καὶ τοῦ ἔδειξεν ἐμπράκτως τὸν τρόπον, ῥίψας αὐτῷ τὸ κοντάριον. Εἶτα ὤθησε τὴν φελοῦκαν ἀπὸ τῆς πρύμνης, απομακρύνας αὐτὴν τῶν λιμναίων χόρτων, ὡς καὶ τῶν ῥηχῶν, ἐνῷ ἡ Πολύμνια τὸν ἐκύτταζε μειδιῶσα καὶ ἄκουσα τὸν ἐθαύμαζεν, ὑποψιθυρίζουσα:

— Τί παράξενο παιδί!

Καὶ τοὺς κατευώδωσε πρὸς τὸ μέρος τῆς καλύβης, ὅπου οἱ δύο συμπόται εἶχαν σηκωθῇ ἔκπληκτοι, μὴ ἐννοοῦντες τί συνέβαινε, καὶ ὁ Λοῦκας φανταζόμενος τὴν λίμνην ὡς θάλασσαν, ἔλεγε:

—Κανένα δελφίνι θὰ ἔπεσε κοντὰ στὴ βάρκα.

— Φθάνει νὰ μὴν εἶνε κανένα σκυλόψαρο, καὶ σοῦ ἀφανίσῃ τὰ κεφαλόπ'λα, καρδάσ', εἶπεν ὁ Παρρήσης.

*

Digitized by Google

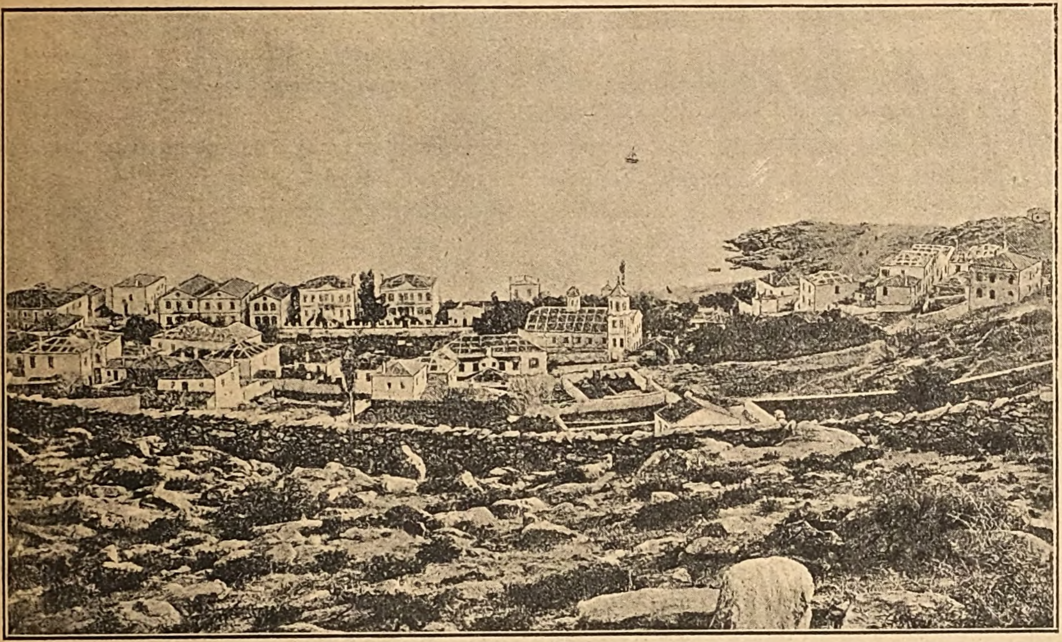

Η ΚΑΒΑΛΛΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΞΗΡΑΝ

Η ΚΑΒΑΛΛΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΑΛΑΣΣΑΝ

Digitized by Google

Ὁ Χριστοδουλῆς ἐπέστρεψεν εἰς τὸν καλαμῶνά του, ὅπου, ὁ μπάρμπα Κωνσταντῆς, αἰωνία ἡ μνήμη του, ὁ Μιδζέλος, ἀπὸ τοῦ λευκοῦ του οἰκίσκου, τοῦ γειτονεύοντος μὲ τὸν καλαμῶνα, εἶχεν ἰδεῖ τὸ συμβεβηκός, καὶ καλέσας τὸν νέον, ὅστις γυμνωθεὶς προσεπάθει νὰ στεγνώσῃ τὰ ἐνδύματά του ἐπὶ βράχου καίοντος ἀκόμη ἀπὸ τὸ καῦμα τοῦ ἄρτι δύσαντος ἡλίου, τοῦ ἔδωκεν αὐτὸς ἐνδύματα νὰ φορέσῃ. Καὶ ὁ μπάρμπα Γιωργός, Θεὸς σχωρέσ' τον, ὁ Κοψιδάκης, ὅστις εὑρίσκετο ἐκεῖ πλησίον μὲ τὰς ὀλίγας ἀμνάδας του, τοῦ ἔδωκε «μίαν εὐχὴ» καὶ τοῦ εἶπεν ὅτι θὰ ἔχῃ «μεγάλον μισθόν», χωρὶς νὰ ὑποπτεύσῃ ὅτι αὐτὸς ἦτο νοθογενὲς ἀποτόκιον λησμονημένης θεότητος. Καὶ ὁ Λούκας, μαθὼν ἐκ στόματος τῆς Πολυμνίας τὸ μικρὸν συμβεβηκός, κρατῶν εἰς χεῖρας τὴν φλάσκαν, μὲ τὰς ἀπομεινάσας ὀλίγας σταγόνας μοσχάτου, ἔκραζεν ἀπὸ τῆς ἀντιπέραν ὄχθης :

— Στὴν ὑγειά σ', Κ'στοδουλῆ!

*

Πρὸς τί νὰ χάνῃ τις τὴν φιλίαν τῶν φίλων του. Μὴ τυχὸν ἡ Πολύμνια ἦτο διὰ σὲ ἢ δι' ἐκεῖνον; Παιδίον! Αὐτὴ ἦτο μεγαλειτέρα τὴν ἡλικίαν καὶ τῶν δύο σας. Ἀλλὰ πῶς δύναταί τις νὰ γείνῃ ἀνὴρ χωρὶς ν' ἀγαπήσῃ δεκάκις τοὐλάχιστον καὶ δεκάκις ν' ἀπατηθῇ;

Τώρα ἡ Πολύμνια ἀπέθανεν ἢ ὑπανδρεύθη: Ἀγνοῶ, ἴσως καὶ σὺ ἐπίσης. Καὶ ὁ Χριστοδουλῆς: Ἔγεινε ναυτικὸς περίφημος, ἀλλ' ἀπὸ ἐτῶν δὲν ἤκουσές τι περὶ αὐτοῦ. Ἴσως νὰ ἐπῆγεν εἰς τὴν Ἀμερικὴν καθὼς τόσοι ἄλλοι. Καὶ σύ; Φιλοσοφεῖς, ὡς ἐγώ, καὶ οὐδὲν πράττεις.

Α· ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

ΤΑ ΕΝ ΚΛΩΒΟΙΣ ΠΤΗΝΑ[1]

Η ΑΗΔΩΝ

Motacilla luscina.

Οἱ φυσιοδίφαι διακρίνουσι δύο εἴδη ἀηδόνων, τὴν καλουμένην μείζονα ἀηδόνα, καὶ τὴν ἑτέραν ἁπλῶς ἀηδόνα.

Ἡ πρώτη οὖσα κάπως μεγαλειτέρα καὶ διαφόρως ᾄδουσα, ἀνήκει ἀποκλειστικῶς τῇ ἀνατολικῇ Εὐρώπῃ. Ἀπαντᾷ ἰδίως ἐν Οὐγγαρίᾳ, Γαλλίᾳ, Πολωνίᾳ, Τουρκίᾳ καὶ Ἑλλάδι. Αὕτη βιοῖ εἰς τοὺς θάμνους τῶν λόφων, ἰδίως ὅμως εἰς τὰς κοιλάδας τὰς παρὰ ῥέοντα ὕδατα κειμένας. Ἡ δευτέρα εἶνε ἡ κοινὴ ἀηδών, ἡ γνωστὴ ὑπὸ πάντων ἀηδών, περὶ ἧς θὰ λαλήσωμεν.

Χαρακτῆρες

Ἀνάστημα ἔχει 18 ὑφεκατομέτρων, χρῶμα φαιὸν ὑπόμελαν μετὰ χρώσεων πυρρῶν κατὰ τὸν αὐχένα καὶ τὴν ῥάχιν· φαιὸν ὑπόλευκον κατὰ τὸν λαιμόν, τὸ στῆθος καὶ τὴν κοιλίαν, βαθύτερον κατὰ τὸ κατώτερον μέρος τοῦ λαιμοῦ καὶ ὠχρὸν κατὰ τὸ ἄνω τῆς κοιλίας· φαιὸν ὑπόμελαν μετὰ μίγματος πυρροῦ κατὰ τὰς πτέρυγας, καὶ ὑπόμελαν μετὰ στιγμῶν πυρρῶν κατὰ τὰ πτερὰ τῆς οὐρᾶς.

Πρὸς διάκρισιν τοῦ ἄρρενος ἀπὸ τῆς θηλείας πρέπει νὰ ἔχῃ τις ὑπ' ὄψει του καὶ τὰ δύο φῦλα — διότι ἐλάχιστα διαφέρουσι κατὰ τὸ χρῶμα· μόνον κατὰ τὸ ἀνάστημα ἡ θήλεια εἶναι ἧττον ὑψηλή· ἡ κεφαλὴ αὐτῆς βραχυτέρα καὶ ἧττον ὀξεῖα· ὁ τράχηλος βραχύτερος· ὁ ὀφθαλμὸς ἧττον ζωηρὸς καὶ ὁ λαιμὸς ἧττον λευκός.

Διαβίωσις

Ἡ κοινὴ ἀηδὼν ἀπὸ τοῦ μέσου τῆς Σουηδίας καὶ ἐντεῦθεν εὑρίσκεται καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην. Ἐν τῇ Ἀσίᾳ συναντᾷ μέχρι τῶν θερμοτέρων χωρῶν τῆς Σιβηρίας, καὶ ἐν τῇ Ἀφρικῇ μέχρι τῶν ὄχθῶν τοῦ Νείλου. Εὑρίσκεται ἐπίσης ἐν τῇ Κίνᾳ καὶ τῇ Ἰαπωνίᾳ.

Ἤθη καὶ ἔθιμα

Ἀναφαίνεται παρ' ἡμῖν ἀρχομένου τοῦ Μαρτίου, ὁπόθεν αὐξανομένης τῆς θερμοκρασίας ἀνέρχεται πρὸς βορρᾶν· ταξειδεύει τὴν νύκτα κατὰ σταθμοὺς ἀπὸ θάμνου εἰς θάμνον.

Ἡ ἀηδὼν ἀρέσκεται εἰς τὰ σκιερὰ μέρη, εἰς κήπους τεμνομένους ὑπὸ θάμνων καὶ συστάδων πυκνῶν, καὶ εἰς αὐτὰς τὰς βάτους τὰς ἐν τῷ μέσῳ τῶν πεδιάδων, τὰς προφυλασσομένας ἐκ τῶν βορείων ἀνέμων. Ἐν τοῖς ὄρεσι κατὰ τὸν *Τσοῦδι* ἀπαντᾷ συνήθως μέχρις ὕψους 1000 — 1500 μέτρων. Διέρχεται τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἀφίξεώς της ἐν τοῖς φραγμοῖς τῶν κήπων καὶ τοῖς καλλιεργημένοις ἀγροῖς, ἀναμένουσα ὅπως εἰσχωρήσῃ ἐν τῷ δάσει, μέχρις οὗ ἀναλάβωσι τὰ δένδρα τὸ φύλλωμα αὐτῶν ἐξ ὁλοκλήρου. Ἡ ἀηδὼν ἕκαστον ἔαρ ἐπανέρχεται εἰς τὰ αὐτὰ μέρη, ἐν οἷς κατῴκει τὸ προηγούμενον ἔτος, ἐκτὸς ἂν ὁ χῶρος κατεστράφη καὶ δὲν ὑπάρχει πλέον ἀρκετὴ σκιά. Τότε ἀναζητεῖ εἰς τὴν γειτονείαν ἑτέραν κατάλληλον θέσιν. Ἡ προσήλωσις αὕτη εἰς τὰ γνώριμα μέρη ἐπιφέρει ἀγῶνας μεταξὺ τῶν γηραιῶν καὶ τῶν νεωτέρων ὁμοίως μετὰ τῶν συμβαινόντων καὶ κατὰ τὴν ἐκλογὴν συζύγου. Αἱ ἀηδόνες ἅμα ἀφικόμεναι ἀγγέλλουσι τὴν ἄφιξίν των κατὰ τὰς πρώτας νύκτας δι' ᾀσμάτων ἀδιακόπων, ὅπως καταδείξωσιν, ὡς διϊσχυρίζονται φυσιοδίφαι τινές, τὴν ὁδὸν εἰς τὰς θηλείας, ὧν προηγοῦνται ἡμέρας τινάς.

Αἱ ἀηδόνες εὑρίσκονται πολυαριθμότεραι εἴς τι μέρος ἀναλόγως τῶν τροφῶν, τῶν παρεχομένων αὐτοῖς καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῶν.

«Ἐν τῇ Ἱσπανίᾳ, λέγει ὁ Βρέμ, ἄνευ ὑπερβολῆς, εὑρίσκεται ζεῦγος ἀηδόνος, ἐν ἑκάστῳ θάμνῳ

[1] Ἴδε σελ. 282

Digitized by Google

ἐν ἑκάστῃ συστάδι. Οὐδεὶς ἔχων ὦτα δύναται νὰ λησμονήσῃ πρωϊνὸν περίπατον ἐπὶ τοῦ Μονσερρά, καὶ ἑσπερινὸν ἐν τοῖς κήποις τῆς 'Αλάμβρας. 'Ακούονται ἑκατοντάδες ἀηδόνες ᾄδουσαι συγχρόνως, καὶ τὸ ᾆσμα αὐτῶν πανταχόθεν προέρχεται· ὁλόκληρος ἡ Σιέρα - Μορρένα δύναται νὰ ληφθῇ ὡς εἷς κῆπος οἰκούμενος ὑπὸ τῶν πτηνῶν τούτων».

Ἡ ἀηδὼν ἀναπαυομένη κρεμᾷ ὀλίγον τὰς πτέρυγας αὐτῆς, ὧν τὰ ἄκρα ἀνεγείρονται ὑπὸ τῆς οὐρᾶς ἣν φέρει ἀνεγηγερμένην. Βαδίζει δι' ἁλμάτων μετ' ἀνυψώσεως τῆς οὐρᾶς. Ἂν ἑλκύῃ τι τὴν προσοχήν της κλίνει πλαγίως τὴν κεφαλήν της. Ὅταν θέλῃ νὰ προσκαλέσῃ φωνεῖ ἀλληλοδιαδόχως **οὐΐκ, οὐΐκ** καὶ μετὰ τοῦτο κρρ... Ὅταν φοβῆται ἐπαναλαμβάνει μόνον τὴν τελευταίαν συλλαβήν.

Μετὰ τὴν σύζευξιν γενομένην περὶ τὸ τέλος Ἀπριλίου ἢ τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον τοῦ Μαΐου, τὸ ζεῦγος ἐγκαθίσταται ἐν τῷ ἐκλεγέντι χώρῳ μηδόλως ἀνεχόμενον παρ' αὐτῷ οὐδεμίαν ἄλλην οἰκογένειαν τοῦ ἰδίου αὐτοῦ εἴδους. Ἡ ἀηδὼν κατασκευάζει τὴν νεοττιὰν αὐτῆς ἐν θάμνῳ πυκνῷ, ἐν συστάδι ἐκτεθειμένῃ εἰς τὸν ἀνατέλλοντα ἥλιον. Κτίζει ταύτην παρὰ τὸ ἔδαφος, ἐντὸς τῶν βάτων ἢ ἐπὶ τῶν χαμηλῶν κλάδων. Πρὸς κατασκευὴν τοῦ ἐξωτερικοῦ ταύτης μεταχειρίζεται χλόην ξηράν, φύλλα δρυὸς ἐν ἀφθονίᾳ, λεπτὰς δὲ ῥίζας καὶ τρίχας διὰ τὸ ἐσωτερικόν. Τὸ οἰκοδόμημα ὅμως εἶναι τοσον εὔθραυστον, ὥστε ἡ ἐλαχίστη τοῦ ἀνέμου πνοὴ δύναται νὰ τὸ καταρρίψῃ.

Τίκτει 4 μέχρι 5 ᾠὰ ὑπομέλανα πρασινίζοντα, ἅτινα ἐπῳάζουσι διαδοχικῶς ὁ ἄρρην καὶ ἡ θήλεια ἐπὶ δέκα ὀκτὼ μέχρις εἴκοσιν ἡμέρας. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον νύκτα καὶ ἡμέραν ἡ ἀηδὼν ᾄδει τὰς ἀπαραμίλλους μελῳδίας, ἃς οὐδεὶς ἕτερος ψάλτης κατώρθωσεν. Ὁ Βεττόβεν ἐν τῇ θαυμασίᾳ ποιμενικῇ συμφωνίᾳ αὐτοῦ ἐπεδίωξε ν' ἀναπαραγάγῃ τὴν χροιάν· πῶς ὅμως ν' ἀποδώσῃ τὴν θερμὴν καὶ ζωηρὰν ταύτην φωνήν, τὴν ἐκφράζουσαν ὁτὲ μὲν θωπείαν, ὁτὲ δὲ τὴν παραφορὰν ἐξάλλου πάθους; Μετὰ τὴν ἐκκόλαψιν τοὺς νεοσσούς, οἵτινες ταχύτατα ἀναπτύσσονται, τρέφουσιν ἐναλλὰξ ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ. Μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας ὁ πατὴρ παραμένει μόνος ἐπιπεφορτισμένος τὴν τοιαύτην ἐντολήν, ἐνῷ ἡ σύντροφός του ἀσχολεῖται πηγνύουσα νέαν νεοττιάν.

Ἡ ἀηδὼν ἔχει λίαν ἀνεπτυγμένον τὸ αἴσθημα τῆς πατρότητος. Συλληφθεῖσα μετὰ τῶν νεοσσῶν ἐξακολουθεῖ ἀνατρέφουσα αὐτοὺς καὶ ἐν τῇ δουλείᾳ. Ἀρκεῖ νὰ δίδῃ τις ταύτῃ, νύμφας μυρμήκων, σκώληκας ἀλεύρου μεμιγμένους μετὰ βοείου καρδίας ἢ ὠμοῦ κρέατος μόσχου κεκομμένου εἰς λεπτά.

Τροφὴ

Παντὸς εἴδους ἔντομα, κάμπαι πράσιναι, μυῖαι, βόμβυκες, κολεόπτερα, νύμφαι μυρμήκων καὶ ἄλλων ἀποτελοῦσι τὴν τροφὴν αὐτῆς.

Ἐν τῷ κλωβῷ

Ὁ ἀπαράμιλλος μουσικὸς χάριν τῆς φωνῆς του συχνότατα ἀποβάλλει τὴν ἐλευθερίαν του, ἐνίοτε μάλιστα καὶ θνήσκει. Ἡ ἀηδὼν συλλαμβάνεται εὐκόλως, ἐμπίπτουσα βλακωδῶς εἰς πᾶσαν παγίδα, δυσκόλως ὅμως κατορθοῦται νὰ λησμονήσῃ τὴν λύπην τῆς δουλείας καὶ μεταλλάξῃ βίον. Τὸ τοιοῦτον δὲν ἐπιτυγχάνεται καθ' ἁπάσας τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους. Παρελθόντος τοῦ Ἀπριλίου εἶναι πλέον ἀργά· τότε πλέον ἐξέλεξε σύζυγον καὶ ἂν διακόψῃ τις τοὺς ἔρωτας αὐτῆς καταδικάζει ταύτην εἰς βέβαιον θάνατον. Λοιπὸν μόνον εἰς τὴν ἄφιξιν κατὰ Μάρτιον καὶ τὴν ἀναχώρησιν κατὰ Σεπτέμβριον ὑπάρχουσιν ἐλπίδες ἐπιτυχίας. Ἅμα συλληφθῇ τὸ πτηνόν, πρέπει νὰ ἐγκλεισθῇ ἐν εἰδικῷ κλωβῷ καλουμένῳ «κλωβῷ ἀηδόνος» οὗτινος οἱ τοῖχοι εἶναι πλήρεις πανταχόθεν καὶ ἐστορεσμένοι διὰ βρύου, μία δὲ μόνον ἐπιφάνεια φέρει κιγκλίδας. Μετὰ τοῦτο διὰ ὑφάσματος χρωματιστοῦ καλύπτουσι τὸ ἀνοικτὸν μέρος πρὸς παραγωγὴν σκοτίας καὶ δίδουσι τῷ αἰχμαλώτῳ διὰ τροφὴν ᾠὰ μυρμήκων καὶ σκώληκας ἀλεύρου. Ἐλλείψει τοιαύτης τροφῆς, τῆς μόνης ἣν ἀποφασίζει νὰ φάγῃ, προτιμότερον νὰ ἀποδοθῇ αὐτῇ ἡ ἐλευθερία, ἵνα μὴ μετ' ὀλίγον ἀποθάνῃ. Βραδύτερον, καὶ ὅπως βαθμηδὸν ἐθισθῇ εἰς ἄλλην τροφήν, κόπτουσιν εἰς μικρὰ τεμάχια, μόνον διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἡμέρας, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ζυμώσεως, ὀλίγην καρδίαν βοός, ἐν ᾗ μιγνύουσιν ᾠὰ μυρμήκων καὶ σκώληκας ἀλεύρου κεκομμένους εἰς τεμάχια. Ἀναζητοῦσα ἐν τῷ μίγματι τούτῳ τὰς νύμφας τῶν μυρμήκων καὶ τὰ τεμάχια τῶν σκωλήκων, θὰ φάγῃ καὶ ἐκ τῆς καρδίας ὀλίγον· οὕτω θὰ συνειθίσῃ εἰς τὴν τροφὴν ταύτην, ἐξ ἧς καὶ μόνης θὰ τρέφηται διαρκῶς ἐν τῷ μέλλοντι. Μετὰ ἕνα μῆνα δουλείας δύναται ν' ἀποκαλυφθῇ ὁ κλωβός, σπανίως δὲ μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν ταύτην, ἡ ἀηδὼν δὲν ἐκδηλοῖ τὴν χαρὰν αὐτῆς ἀπολαύουσα τοῦ φωτός, δι' ᾄσματος, ὅπερ διακόπτει μόνον κατ' Αὔγουστον, ἐποχὴν τῆς πτερορρυήσεως.

Τὸ μίγμα ὅπερ ἀνέφερον χρησιμεύει ἐπίσης καὶ διὰ τὴν ἀνατροφὴν τῶν νεαρῶν ἀηδόνων. Τινὲς λαμβάνουσι καρδίαν βοὸς τετμημένην εἰς λεπτὰ καὶ προσθέτουσιν εἰς ταύτην ἴσην ποσότητα ᾠῶν μυρμήκων, ὀλίγην χλωρὰν τροφήν, θριδάκια κομμένα εἰς λεπτά, ἅπαντα καλῶς ζυμωμένα. Ἐκ ταύτης σχηματίζουσι βόλους ἴσους κατ' ὄγκον πρὸς μικρὸν πίσσον. Δύο ἐξ αὐτῶν καθ' ὥραν ἀρκοῦσι δι' ἕκαστον πτηνόν. Πρέπει ἐπίσης νὰ πίνωσι δὶς τῆς ἡμέρας ἐκ τεμαχίου βάμβακος διαποτισθέντος ἐν ὕδατι. Ὅπως ἀρχί-

Digitized by Google

ση ἡ ἀνατροφὴ αὕτη ἀνάγκη ν' ἀρχίσωσιν οἱ νεοσσοὶ καλυπτόμενοι ὑπὸ πτερῶν. Τίθενται μετὰ τῆς νεοττιᾶς ἐν κανίστρῳ ἐστρωμένῳ διὰ βρύων καὶ μετὰ τρεῖς ἑβδομάδας καθίστανται ἰσχυροί, ὅπως τεθῶσιν εἰς κλωβόν. Κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην ὁ ἄρρην διακρίνεται ἐκ τῆς φωνῆς του, καὶ πρέπει ἀμέσως ν' ἀποχωρισθῇ τῶν λοιπῶν, διότι ἡ ἀηδὼν ἀρέσκεται νὰ βιοῖ βίον μονήρη.

Ἡ τέχνη, ὅπως παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ, οὕτω καὶ τῷ πτηνῷ πρὸς ἀνάπτυξιν ἀπαιτεῖ ἐκγύμνασιν, μαθήματα. Πρέπει λοιπὸν κατὰ τὸ ἔαρ, οἱ νέοι ν' ἀκροῶνται γηραιὰν ἀηδόνα. Ἐν ἐλευθερίᾳ διὰ τοῦ τοιούτου σχολείου ἀναπτύσσονται αἱ νεαραί. Τὸ ᾆσμα καλῆς ἀηδόνος πρέπει νὰ ἐνέχῃ εἴκοσι μέχρις εἴκοσι πέντε φράσεις.

Αἱ ἀηδόνες ἔχουσιν ὀρέξεις παραξένους. Τινὲς ἀγαπῶσι τὸ φῶς, ἐνῷ ἕτεραι ἀρέσκονται ἐν τῇ ἡμισκοτίᾳ. Ὅπως ἐθισθῇ τὸ πτηνὸν νὰ ᾄδῃ ὁπουδήποτε καὶ ἂν τεθῇ, πρέπει κατὰ τὸν χρόνον τῆς πτερορρυήσεως νὰ μεταφέρηται ἀπὸ δωματίου εἰς δωμάτιον καὶ συνειθίσῃ οὕτω νὰ μὴ προτιμᾷ οὐδὲν μέρος. Κατὰ τὸν χειμῶνα ἡ ἀηδὼν θέλει θερμότητα. Ἂν διατηρῆται θερμοκρασία 16-18 βαθμῶν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀρχίσῃ ᾄδουσα ἀπ' αὐτῶν τῶν ἀρχῶν τοῦ Δεκεμβρίου, ὡς κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ ἔαρος.

Μόλις ἀρχίσωσιν αἱ πρῶται δροσεραὶ τοῦ φθινοπώρου ἡμέραι, ἡ ἀηδὼν ἐγκαταλείπει τὸ ἡμέτερον κλῖμα καὶ μεταβαίνει ζητοῦσα ἧττον σκιερὰς ἡμέρας καὶ θερμοτέρας νύκτας ἐν τοῖς νοτίοις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Κάτω Αἰγύπτου. Οἱ τόποι οὗτοι εἶναι ἁπλοῖ σταθμοί. Δὲν ᾄδει, καὶ ἄνευ ᾄσματος δὲν ὑπάρχει ἔρως. Πατρὶς τοῦ πτηνοῦ εἶναι ὁ τόπος τῆς νεοττεύσεως. Ἀναμένει λοιπὸν μετ' ἀνυπομονυσίας τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἡμετέρου ἔαρος, ὅπως ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Εὐρώπην, τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ πατρίδα.

Ν. Χ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ[1]

ΙΔ' — Στὸ Μεσοβοῦνι

Εἴταν Αὔγουστος τώρα. Εἴχαμε ἄλλον ἕνα μῆνα διακοπές, κ' ἤρθαμε νὰ τὶς περάσουμε σ' αὐτὸ τὸ καλύβι, ποῦ κάθουμαι τώρα ὁλομόναχος καὶ σοῦ γράφω.

Κάθε χρόνο τὴν εἴχαμε τὴν καλοπέραση τούτη· τὴν ὀνειρεύουμουν μῆνες πρὶν ἔρθῃ ἡ ὥρα της.

Σηκωθήκαμε πρωΐ πρωΐ, τοιμαστήκαμε, σφαλήξαμε καλὰ τὰ παράθυρα, κλειδώσαμε τὶς πόρτες, καὶ τραβήξαμε κατὰ τὸν κάμπο, μὲ τὸ γαϊδουράκι τοῦ γέρου φορτωμένο δισάκκια, ζεμπίλια καὶ στρωσίδια.

Ἤρθαμε καὶ τὰ βρήκαμε ὅλα σὲ τάξη. Τὸ καλύβι σκουπισμένο, ὁ σιτοβολῶνας ἀπάνω χωρισμένος σὲ δυὸ μικρὲς κάμαρες, οἱ τοῖχοι ἀσβεστωμένοι, τ' ἀργαλειὰ κρεμασμένα τριγύρω, τὸ τουφέκι, ὁ πεζόβολας, τὰ παραγάδια, τ' ἀγκίστρια, ὅλα στὸν τόπο τους.

Κατεβάσαμε τὰ πράματα, ἀνοίξαμε τὰ δισάκκια, βγάλαμε τὰ μαγερικά μας, ἀνασκουμπώθηκαν οἱ γυναῖκες, πήγαμε μὲ τὸ γέρο καὶ πιάσαμε ψάρια, κόψαμε καὶ μερικὰ σταφύλια γυρίζοντας, καὶ πρὶ νάρθῃ μεσημέρι, καθήσαμε στὸ τραπέζι.

• • • • • • • • • • • • •

Ὅλα ἐδῶ εἴτανε γλέντι καὶ ζιαφέτι, ὡς κ' ἡ δουλειά μας. Κόψιμο, μάζεμα, ἅπλωμα. Πότισμα, σκάλισμα, κλάδεμα. Αὐτὸ τὸ μικρὸ χωραφάκι μὲ τὶς συκιές του, μὲ τὰ κλήματά του, καὶ μ' ἕνα μικρὸ περιβόλι κοντὰ στὴ βρύση, εἴταν ἡ σερμαγιά μας. Δὲ μᾶς ἔτρεφε τὸ ξενοδοῦλι πιὰ τώρα. Τὸ κατώγι μας εἴτανε γεμάτο, τὰ κουκούλια μας ἔβγαζαν τὸ μετάξι τους, εἴχαμε λοιπὸν καὶ μετάξι γιὰ τὰ προικιὰ τῆς Ἀννούλας. Ἡ φτώχεια στὸ κατώφλι μας δὲν πατοῦσε. Ὡς καὶ τὸ μπαμπάκι δὲ μᾶς ἔλειπε. Ὡς καὶ σουσάμι εἴχαμε γιὰ τὶς πῆττες μας.

Μὰ ἐμένα μὲ κρυφόδερνε δῶ πέρα μιὰ στέρηση καὶ μιὰ φτώχεια ποῦ δὲν ἔσωνε μήτε τὸ σουσάμι μήτε τὸ μετάξι νὰ μοῦ τὴ διώξῃ. Ἡ στέρηση τῆς Ἑλένης! Σὰν ἔμπαινα στὸ καλύβι κι ἀνιστοροῦσα πῶς ἐκεῖ, κοντὰ στὴ γωνιά, κάθησε ἡ ἁγιασμένη μου κόρη τότες ποῦ τὴ γλύτωσε ὁ γέρο Βασίλης, καὶ πῶς δὲν ξαναμπῆκε σ' αὐτὸ τὸ καλύβι, δὲν ἦρθε νὰ πῇ πῶς τὴν ἀγαπᾷ ἐκείνη τὴν κώχη ποῦ τῆς ξανάφερε τὴ ζωή, πῶς μ' ἀγαπᾷ καὶ μένα καθὼς ποῦ τὴν ἀγαποῦσα, μ' ἔπαιρναν τὰ δάκρυα κάποτες, κ' ἔβγαινα καὶ κατέβαινα στὸ γιαλό, νὰ ξεσκάσω κοντὰ στὰ κύματα. Κι αὐτὸν τὸ δίσεχτο χρόνο, ποῦ ἔφυγε ἡ Ἑλένη καὶ πῆρε τὸν ἀγύριστο δρόμο τῆς ἁγιωσύνης, ποῦ δὲν μποροῦσα πιὰ νὰ τὴν ξαναδῶ μήτε στὸ χωριό, ἡ λύπη μου εἴτανε δίστομο μαχαίρι ποῦ μοῦ τρυποῦσε ὡς πέρα τὰ σπλάχνα, κρυφὰ κρυφὰ καὶ χωρὶς νὰ τὸ ξέρῃ κανένας. Δὲν μποροῦσα νὰ μείνω πολλὴ ὥρα κοντὰ στὴν κώχη ἐκείνη, χωρὶς τὸ γέρο ἢ τὴ μάνα μαζί μου. Ὡς καὶ τώρα ἀκόμα τὴ βλέπω τὴν πέτρα ποῦ κάθησε ὁ γέρος καὶ πῆρε στὰ γόνατά του τὸ τρομασμένο μου τ' ἀγγελοῦδι, καὶ θαρρῶ πῶς βλέπω κανέναν τάφο. Τὴν κοιτάζω καλὰ καλὰ τὴν πέ-

[1] Ἴδε σελ. 315.

Digitized by Google

τρα, καὶ μοῦ φαίνεται παράξενο ποῦ δὲν εἶναι ραγισμένη, δὲν ἄλλαξε καθὼς ποῦ ἄλλαξαν ὅλοι ποῦ κάθησαν ἐκεῖ ἀπάνω, δὲ σηκώθηκε νὰ φύγῃ καθὼς ἐκεῖνοι, δὲν τὴν ἔκλεψε κανένα ζεϊμπέκι, δὲν καλογήρεψε, δὲν ἀρρώστησε, δὲν πέθανε, — καὶ μήτε γράφει τώρα τὴν ἱστορία της!

Εἶναι τὸ ἅγιο βῆμα τοῦ καλυβιοῦ μου αὐτὴ ἡ πέτρα. Θὰ δῇς ἐκεῖ κάποτε λουλουδάκια βαλμένα, ἢ στοιβασμένα αὐτὰ τὰ χαρτιά. Ἂν καὶ βολικὸ κάθισμα, ψυχὴ δὲν τολμᾷ νὰ καθήσῃ ἐκεῖ ἀπάνω. Τὴν ἔχουν οἱ γειτόνοι γιὰ στοιχειωμένη, κ' ἔτσι μένει καθάρια, ἀνέγγιχτη, σὰν τὴν ἀθῶα ἐκείνη ψυχή.

Ἂς πάρουμε τώρα μιὰ ἀπὸ τὶς ἀξέχαστες ἐκεῖνες μέρες τῆς ἐξοχῆς, ἂς τὴν πάρουμε ἀπὸ τὸ πρωῒ ὡς τὸ βράδυ, κι ἂς τὴν ἱστορήσουμε, ἂν ἔχῃς ὑπομονή. Θαρρῶ πῶς πρέπει. Ἐδῶ εἶναι ποῦ σ' ἔχω καὶ σοῦ μιλῶ. Πῶς νὰ μάθῃς τὰ παιδιακήσια χρόνια τοῦ Γεροδήμου δίχως νὰ ξέρῃς τὴν ἱστορία τοῦ καλυβιοῦ του, καὶ τῆς ἐξοχῆς ποῦ πρασινίζει ὁλόγυρά του! Δυὸ λόγια μοναχὰ γιὰ τὸ Μεσοβούνι, μιὰ μέρα τῆς ἀθάνατης ἐκείνης ζωῆς, κ' ἔχεις ὅλη τὴν ἱστορία.

Μεσοβούνι εἶναι τὸ βουνὸ ποῦ μᾶς χωρίζει ἀπὸ τὸν κάμπο τοῦ χωριοῦ, εἶναι κ' ἡ ἐξοχή μας. Ἕνα μικρό, παράμερο, ξεχασμένο κομματάκι τοῦ Παραδείσου ποῦ βρέθηκε δῶ ἀνάμεσα στὰ βουνά. Μιὰ πλευρὰ ὅμως μένει ὀρθάνοιχτη, καὶ βλέπει τὴ θάλασσα. Μπαίνεις μέσα σ' αὐτὴ τὴ μικρὴ φωλιά, καὶ σοῦ κατασταλάζει τὸ νοῦ μιὰ γαλήνη, ποῦ ἀνεσταίνει τὴν καρδιὰ μιὰ χαρά, σὰν τοῦ πουλιοῦ ποῦ πηδᾶ στὰ κλωνιά του. Ἄφησε πιὰ ποῦ σὲ μεθᾶ τὸ θυμάρι, ἡ ρίγανη κ' ἡ λυγαριά. Ἄφησε ποῦ σὲ κουφαίνουν τὰ κοπάδια τριγύρω μὲ τὰ κουδούνια τους, ποῦ ὅλο σὲ γλυκοκοιμίζουνε ρεματάκια καὶ βρύσες μὲ τ' ἀκοίμητά τους νερά. Μὰ κεῖνο ποῦ σοῦ δίνει καινούρια ζωή, ποῦ σὲ κάνει κι ἀνεσαίνεις πιὸ εὔκολα, εἶναι ποῦ ψυχὴ «λεγάμενος» δὲν ἔχει χωράφι τριγύρω. Παρακεῖθε, στὸν πλαγινὸ κάμπο, ἄλλο τίποτε. Μὰ ἐδῶ ρίζα νὰ πιάσουνε δὲν μπορέσανε· δὲν τοὺς σήκωσε τ' ἀγέρι! τοὺς σηκώνει μοναχὰ σὰν ἔρχουνται νὰ κόψουν τὸ δέκατο.

Ἔχει ρωμαίϊκη ψυχὴ μέσα του τὸ μικρὸ Μεσοβούνι. Καὶ τὸ νόστιμο, ποῦ τὰ χρόνια ἐκεῖνα ζούσανε δῶ καὶ δυὸ τρεῖς ποῦ μύρισαν μπαρούτι στὰ νειάτα τους! Ὁ γέρο Βασίλης εἶταν ἕνας. Ὁ μακαρίτης ὁ Ἀγγελάκος στὸ πλάγι μας, ἄλλος ἕνας. Εἶταν κι ὁ γέρο Καπλάνης, ποῦ εἶδε κι αὐτὸς κατιτὶ στὴ ζωή του. Ὅλοι εἶχαν τὸ δικό τους ἐδῶ πέρα, κι ὅλοι εἶταν καὶ ξωμερῖτες. Ἀπὸ τὴ Σάμο, ἀπὸ τὰ Μοσκοννήσια, ἀπὸ τὰ Ψαρά. Μὰ εἶταν ἀπείραχτοι τώρα, καὶ δὲν τοὺς κακόβλεπε κανένας ἀγᾶς. Παντρεύτηκαν κι ὅλοι στὸν τόπο, ἔξω ἀπὸ τὸ γέρο Βασίλη, ποῦ δὲν εἶχε ὡς φαίνεται καρδιὰ γιὰ καινούριες ἀγάπες.

Αὐτὸ εἶναι τὸ Μεσοβούνι ἀπάνω κάτω. Ὁρίστε τώρα κ' ἡ ζωή μας τὰ χρόνια ἐκεῖνα.

Πρὶ νὰ φέξῃ, ὁ γέρος μ' ἔπαιρνε καὶ κατεβαίναμε στὸ γιαλὸ νὰ τραβήξουμε τὶς ἀποτονιές. Τὰ μουγκριὰ δὲν ἀπαντέχουν ὥσπου νὰ φέξῃ. Βγαίνουν ἀπὸ τὰ θαλάμια τους τὴν αὐγή, τριγυρίζουν τὸν κάμπο νὰ βροῦνε φαεῖ, χάφτουν τὸ δόλωμα, πιάνουνται, κι ὕστερ' ἀρχίζουν καὶ στρεφογυρίζουνε σὰν ἀδράχτια, ὥσπου ζαρώνει καὶ κουβαριάζεται τὸ σκοινί, κι' ἀνασηκώνεται τ' ἀγκίστρι μ' ἕναν τρόπο ποῦ ξεμπλέκεται ἀπὸ τὰ σβάραχνά τους καὶ τότες ξετινάζουνται καὶ φεύγουν. Πρέπει λοιπὸ νὰ τραβηχτοῦν οἱ ἀποτονιὲς πρὶ νὰ ξεμπλεχτῇ τὸ μουγκρί, κι αὐτὸ κάναμε.

Ὕστερα, σὰν ξημέρωνε, ρίχταμε τὶς ἀποτονιὲς τῆς ἡμέρας. Ξέραμε ποῦ κατέβαιναν τὰ λαβράκια, ποῦ τριγυρνοῦσαν οἱ συναγρίδες, καὶ κεῖ τὶς ρίχταμε. Ὕστερ' ἀνεβαίναμε πάλι στὸ χτῆμα, ἴσια ἴσια ὅ τι ἄρχιζε νὰ χρυσώνῃ ὁ ἥλιος τὰ βουνὰ τῆς Ἀνατολῆς ἀντικρύ. Κι ὥσπου νὰ προφτάξῃ ὁ ἥλιος νὰ χρυσώσῃ καὶ τὰ δικά μας βουνά, ἐμεῖς γυρίζαμε στὸ καλύβι μὲ τὸ καλάθι μας κρύα σῦκα γεμάτο. Ἡ μακαρίτισσα ἔδινε τὴ ζωή της γιὰ ἕνα καλὸ σῦκο. Μὰ δὲν ἔβγαινε ποτὲ στὶς συκιὲς ἀπατή της, γιατὶ τὄξερε πῶς τῆς εἶχα σῦκα σημαδεμένα γιὰ κάθε μέρα. Ὅσο γιὰ τὴν Ἀννοῦλα, ἐκείνη πήγαινε καὶ τἄβρισκε μοναχή της.

Κατόπι ἄρχιζε ἡ δουλειά. Ὁ γέρος καὶ γὼ μὲ τ' ἀξίνι ἢ μὲ τὸ σκαλιστήρι, ἡ Ἀννοῦλα μὲ τὸ πότισμα ἢ τὸ μάζωμα, ἡ μακαρίτισσα μὲ τὸ μαγεριό. Ὕστερα ἔπαιρναν οἱ γυναῖκες τὰ ἐργόχειρά τους καὶ φυλάγανε συντροφιὰ τοῦ τζίτζικα κάτω ἀπὸ τὴ μεγάλη συκαμηνιά. Ἤρχουνταν κ' ἡ Ἀγγελάκαινα μὲ τὴ ρόκα της, ἤρχουνταν κ' ἡ Καπλάναινα μὲ τὸ βρακὶ τοῦ ἀντροῦ της, καὶ κάνανε μὲ τὶς δικές μας χωριό. Ἐγὼ τότες ἔπαιρνα τ' ἀποκαλαμίδι, λίγο ψωμὶ καὶ τυρί, ἔκοβα μερικὰ τσαμπιὰ περνῶντας ἀπὸ τ' ἀμπέλι, τἄβαζα στὸ καλάθι, κατέβαινα στὴν ἀκρογιαλιά, ἔρριχτα μιὰ ματιὰ στὶς ἀποτονιές, ἔπειτα τραβοῦσα κατὰ τὸν κάβο, κάθιζα στὸν ἴσκιο κανενὸς βράχου, καὶ σὰν ἔτρωγα τὸ καταδεχάμενο πρόγεμά μου, ἔμπαινα στὸ νερὸ ὡς τὰ γόνατα, κι ἄρχιζα νὰ ψαρεύω πετρόψαρα. Καὶ σὰν ἔπιανα μιὰ καλὴ τηγανιά, ἀνέβαινα στὸ καλύβι, τὴν ὥρα ποῦ ἔπρεπε νὰ τηγανιστοῦν.

Τ' ἀπόγεμα ὁ ὕπνος δὲν μποροῦσε νὰ λείψῃ. Ὕστερα πάλι λιγάκι δουλειά, κι ὥσπου νὰ γυρίσῃς νὰ δῇς βράδιαζε. Καὶ σὰ βράδιαζε, κατεβαίναμε στὸ γιαλὸ καὶ καθίζαμε στὰ χαλίκια, καὶ βλέπαμε τὰ ψάρια ποῦ πηδοῦσαν κοπαδιαστὰ ἀπάνω στ' ἀσημένια νερά. Ἐκεῖ κατέβαινε ὅλη ἡ γειτονιά. Ἐκεῖ ἔβλεπες κόσμο. Ἐκεῖ τραγουδοῦσαν οἱ κοπέλλες, τ' ἀγόρια πετοῦσαν πέτρες στὴ θάλασσα, οἱ ἄντρες μιλούσανε γιὰ τὰ μαξούλια τους, κ' οἱ γυναῖκες γιὰ καθετίς. Ἂν

Digitized by Google

ἔλειπε καὶ καμιά τους, εἶχε τόπο καὶ γιὰ ψεγάδιασμα.

Τί βραδιὲς εἶταν ἐκεῖνες! Μικρὸς καθὼς εἴμουν, ξεχνοῦσα τοὺς μικροὺς καϋμούς μου, καὶ γλέντιζα καὶ γὼ μὲ τἄλλα παιδιά. Παράβγαινα καὶ γὼ μαζί τους στὴν πέτρα, στὸ τρέξιμο. Εἴμουνα καὶ κατιτὶς ἐδῶ πέρα. Περνοῦσε ἡ μονέδα μου ἀνάμεσα στῆς ἐξοχῆς τὰ παιδιά. Τοὺς ἔκοβα λιγάκι σοφία· τοὺς ἔλεγα τί εἶναι πίσω ἀπὸ τὰ βουνὰ ἀντικρύ, τοὺς ξηγοῦσα ὡς πόσο μακριὰ εἶναι ἡ Πόλη, κι ὡς πόσο ἡ Προῦσσα.

Εἴτανε μιὰ τέτοια βραδιὰ ποῦ πρωτοεῖπε ὁ γέρο Βασίλης τὴν ἱστορία του. Κανένας δὲν τὴν καλοήξερε, ἔξω ἀπὸ τὴ μακαρίτισσα, καὶ κείνη πάλι μὲ τὴν τρυφερή της καρδιὰ δὲν ἀποκοτοῦσε νὰ μᾶς τὴ δηγηθῇ, νὰ μὴν τύχῃ καὶ μᾶς λυπήσῃ. Δὲ θυμοῦμαι τί τὸν ἔκαμε τὸ γέρο νὰ μᾶς ξεμυστηρευτῇ τὴ βραδιὰ ἐκείνη. Ἴσως τοῦ ἔβαλε φωτιὰ ὁ Καπλάνης, ποῦ ὅλο τὶς παλικαριές του μᾶς ἔβγαζε στὴ μέση, ὅλο «ἀπαυτουνοὺς» μᾶς σκότωνε! Γιατί θυμοῦμαι τὸν Ἀγγελάκο ποῦ γύρισε κ' εἶπε τῆς μάνας μου: «Δὲ μᾶς ἔμεινε πάλι λεγάμενος! Σὰν πράσα πάλι μᾶς τοὺς πελέκησε ὁ Καπλάνης!»

Δὲν τὴν ξέχασα τὴν ἱστορία τοῦ Γέρο Βασίλη· καὶ δὲν πρέπει νὰ τὴν ἀφήσω ἀγνώριστη.

[Ἕπεται συνέχεια]

ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΑ ΜΑΡΜΑΡΑ

Εἰς ἀνάμνησιν τῶν ἑορτῶν τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος τοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου Παρνασσοῦ

Ἀνεπίληστοι τῇ ἀληθείᾳ θὰ ἀπομείνωσιν αἱ ἡμέραι τῶν λαμπρῶν τοῦ συλλόγου ἑορτῶν, ἰδίᾳ δὲ ἡ τοσοῦτον ἐπιτυχοῦσα κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν, 12ην Ἀπριλίου ἐ.ἔ., μεγάλη εἰς Λαύρειον, Καμάριζαν, Κυπριανὸν ἐκδρομή. Εἰς ἀνάμνησιν τῆς τερπνοτάτης ἐκείνης καὶ διδακτικωτάτης ἡμέρας ἔστωσαν καὶ ὀλίγαι γραμμαὶ περὶ μαρμάρων τινῶν, ἀνευρεθέντων ἐν τοῖς μεταλλείοις καὶ τηρουμένων ἐν τῇ διευθύνσει τῶν μεταλλουργείων τῆς Ἑλληνικῆς Ἑταιρείας, ἅτινα μετὰ τοσαύτης προθυμίας ἐπέδειξεν ἡμῖν ἡ τοὺς πάντας καθυποχρεώσασα διὰ τῶν περιποιήσεων, ἃς ἐπεδαψίλευσε κατὰ τὴν ἐκδρομὴν ταύτην εὐγενεστάτη κ. Ἰωάννα Α. Κορδέλλα, ἡ πολύτιμος σύντροφος τοῦ γενικοῦ διευθυντοῦ τῶν μεταλλουργείων.

*

Μεταξὺ τῶν μαρμάρων τούτων διακρίνεται ἄγαλμα Ἀμαζόνος ὀρθίας, λίθου λευκοῦ, ὕψους 0,67, φερούσης τὸ σύνηθες βραχύ, μέχρι που τῶν γονάτων καθικνούμενον ἔνδυμα. Ἄξιον ἰδιαιτέρας μνείας ἐπὶ τοῦ ἀγάλματος τούτου εἶνε τὸ ἐπὶ τοῦ πολυπτύχου χιτῶνος τῆς Ἀμαζόνος ἀπτύχωτον ὅλως ἐπίβλημα, τὸ ὁποῖον καλύπτει μέρος τοῦ στήθους καὶ κατὰ τὴν κοιλίαν, στενοῦται δὲ κατερχόμενον μέχρι τῶν σκελῶν. Τὸ ὅλον παρέχει ὄψιν δερματίνου περιβλήματος ἐπικαλύπτοντος τὰ ἄνω σημειωθέντα μέρη τοῦ κορμοῦ, περιβλήματος ὅπερ βεβαίως θὰ ἐκομβοῦτο ὄπισθεν, διότι οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ φαίνεται γινόμενον τοῦτο. Ἡ κεφαλὴ τοῦ ἀγάλματος εἶνε ἀποκεκομμένη, ἀλλὰ σωζομένη πλήρης φυλάσσεται ἐπιμελῶς ὑπὸ τοῦ κ. Κορδέλλα πρὸς συγκόλλησιν· διατηρεῖται δὲ ἄριστα, φέρουσα τὸν συνήθη τῶν Ἀμαζόνων πῖλον μετὰ τῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐπὶ τῶν ὤμων κρεμαμένων ταινιῶν. Ἡ δεξιὰ προτεταμένη εἶνε ἀποκεκομμένη κατὰ τὸν πῆχυν, ἡ δ' ἀριστερὰ πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ κάτω νεύουσα, συγκρατεῖ τὸ ὑπὸ τὴν ἀριστερὰν μοσχάλην κατερχόμενον ἱμάτιον τῆς Ἀμαζόνος, ὅπερ καταπίπτει εἰς πτυχὰς ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ ἄκρον τοῦ πήχεως καὶ τοῦ βραχίονος ἐλαφρᾶς καμπῆς αὐτῆς. Ἡ ἄκρα ἀριστερὰ εἶνε οὕτως ἐξειργασμένη, ὥστε φαίνεται ὅτι εἶχέ τι ἐν τῷ ἀφινομένῳ ἀνοίγματι, τῶν προσφυέστατα πρὸς τοῦτο διανοιγομένων ἐπαλλήλως δακτύλων· ἴσως δι' αὐτῶν διήρχετο δόρυ πρὸς τὰ κάτω νεῦον.

Τὸ ὅλον τοῦ ἀγάλματος εἶνε μετὰ πολλῆς τῆς χάριτος ἅμα δὲ καὶ ἐπιμελείας ἐξειργασμένον, ἀγαθῇ δὲ τύχῃ λαμπρὰ ἦτο ἡ σύμπτωσις ὅτι ἡ Ἀμαζὼν αὕτη ἰδοῦσα μετὰ τόσους αἰῶνας τὸ φῶς τοῦ Λαυρεωτικοῦ ἡλίου, ἐτέθη ὑπὸ τὴν εὐγενῆ προστασίαν περικαλλοῦς δεσποίνης, Ἀμαζονίου ὄντως παραστήματος.

*

Πλὴν τῆς Ἀμαζόνος ἐν τῇ αὐτῇ αἰθούσῃ τηροῦνται κατὰ σειρὰν ἐπὶ τοῦ τοίχου ἀνακεκλιμένα καὶ ἕτερα μάρμαρα. Οὕτω παράκειται ἐπιτυμβία πλὰξ μικρά, ἄνω εἰς εὐθεῖαν γραμμὴν ἀπολήγουσα μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς:

ΛΕΩΚΛΗΣ

Τὰ γράμματα ταύτης ἐντελῶς ἀρχαϊκά, ἄγνωστον δὲ τὸ ὄνομα εἰς τὸ λεξικὸν τοὐλάχιστον τοῦ Pape. Εὐθὺς κάτωθεν τῶν γραμμάτων φαίνονται καὶ γραμμάτων δευτέρου στίχου ἴχνη ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς γραμμῆς, ἐφ' ἧς εἶνε τετμημένος ὁ λίθος.

Παρὰ τὴν ἐπιτύμβιον ταύτην στήλην κεῖται τὸ ἄνω μέρος στήλης ἐπιτυμβίας τοξοειδῶς ἄνω ἀπολήγούσης, φερούσης δὲ τὴν ἐπιγραφήν:

ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ
ΚΑΛΛΙΟΥ

Πλησίον ταύτης, ὁμοίας στήλης τὸ ἄνω μέρος, ὁμοίως ἀπολῆγον καὶ φέρον μέρος ἐλάχιστον τῆς ἀναγλύφου αὐτοῦ παραστάσεως, ἤτοι τὴν κεφαλὴν γυναικὸς πρὸς τὰ ἀριστερά. Ὑπὲρ ταύτην ἡ ἐπιγραφή:

ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΣ . . . . . .

Ἐγγὺς ταύτης μικρὰ πλὰξ ἐπιτυμβία εἰς εὐ-

Digitized by Google

θεῖαν γραμμὴν ἄνω λήγουσα καὶ φέρουσα τὸ ὄνομα :

ΣΙΝΩΠΗ

Παράδοξος σύμπτωσις ἡ ἀνεύρεσις τοῦ ὀνόματος μετὰ τῆς παρὰ τὴν στήλην ταύτην συναναπαυομένης Ἀμαζόνος. Οὕτω φέρεται ὅτι ἐκαλεῖτο καί τις τῶν Ἀμαζόνων, ἀπὸ τῆς ὁποίας ὠνομάσθη ἡ ὁμώνυμος πόλις. Ἐνταῦθα ὅμως οὐδὲν ἄλλο κοινὸν ἔχουσιν, ἢ ὅτι τὸ μὲν ἄγαλμα εἶνε Ἀμαζόνος, Ἀμαζόνος δὲ καὶ τὸ ὄνομα τῆς μικρᾶς πλακός. Τίς οἶδεν ὅμως ἐὰν μετὰ πολυκύμαντον βίον ἐν Λαυρείῳ ἐγκαταμείνασα ἀφῆκε τὰ κῶλα ἑταίρα τις ἐν Θράκῃ Σινώπη καλουμένη, ἥτις καὶ «*Ἄβυδος ἐλέγετο διὰ τὸ γραῦς εἶναι*», ὡς λέγει κατὰ τὸν Ἀθήναιον (XIII, 585, α) Ἡρόδικος ὁ Κρατήτειος ἐν ἕκτῳ Κωμῳδουμένων, ἀπὸ τῆς ὁποίας καὶ τὸ *Σινωπίζειν* εἰς τὴν τοῦ *ἀσχημονεῖν* περιῆλθε σημασίαν.

★

Ἐκτὸς τῶν μαρμάρων τῶν ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ καὶ ἔξω ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ αὐτοῦ οἰκήματος ἐπεδείχθησάν μοι κατακείμενα καὶ ἕτερά τινα μάρμαρα. Τούτων πάντων τὴν ἐξέτασιν δὲν μοὶ ἐπέτρεψεν ὁ ἕτοιμος πρὸς ἀναχώρησιν σιδηρόδρομος. Τὸ μόνον, ὅπερ προλαβὼν ἀντέγραψα εἶνε τόδε, ἄριστον δεῖγμα ὀρθογραφίας, χρόνων χριστιανικῶν :

☩	ΜΝΗΜΑ ΘΕ		*Μνῆμα Θε-*
	ΟΚΡΑΤΗ ΙΤ		*οκράτη ἴτ-*
	ΙCΤΟΡΜΗC	ἤτοι	*ις τορμήσ-*
	Η ΑΝΑCΚΑ		*η ἀνασκά-*
5	ΨΕ ΔΗ ΤΟΝ		5. *ψε δῆ τὸν*
	ΛΟΓΟΝ ΘΕΩ		*λόγον Θεῷ*

Καὶ πρῶτον ἐπὶ ταύτης ἡ γενικὴ *Θεοκράτη* ἀντὶ *Θεοκράτους* ἀξία παρατηρήσεως· εἶνε δὲ βεβαίως γενική, διότι τοιοῦτος ὁ τύπος τῶν μνημάτων τούτων. Εὐθὺς μετὰ ταύτην τὸ *ἴτις* ἀντὶ *εἴτις*, τὸ *τορμήση* ἀντὶ *τολμήσει*, τὸ *ἀνασκΑΨΕ* ἀντὶ *ἀνασκΑΨΑΙ*, τὸ *ΔΗ* ἀντὶ *ΔΩΣΕΙ*.

Καὶ πολλὰ δὲ ἄλλα τεμάχια ἐπιτυμβίων στηλῶν καὶ ἀνάγλυφα καὶ μέρη ἀναγλύφων κατάκεινται ἄξια ἐξετάσεως καὶ προσοχῆς πλείονος· μεταξὺ δὲ τούτων ἐξέχει καὶ μέρος στήλης ἀρχαϊκῆς, ὁμοίας τῇ τοῦ Ἀριστίωνος, ἐφ' ἧς σώζεται ἀνάγλυφος παράστασις τῶν κατὰ τὰς κνήμας μερῶν ἀνδρῶν δύο συμβαινόντων.

Πλὴν τῆς ἀτμαμάξης ὁ συριγμὸς μοὶ ὑπομιμνήσκει τὴν εἰς Ἀθήνας ἐπάνοδον. Διὸ ἀποχαιρετίσας τὴν οὕτω φιλάρχαιον καὶ περικαλλῆ δέσποιναν μετὰ τοῦ ἀκουράστου καὶ φιλοξενωτάτου συζύγου αὐτῆς καὶ τῆς εὐγενοῦς θυγατρός, ἀναβαλὼν δ' εἰς ἄλλον χρόνον τὴν πληρεστέραν ἐξέτασιν τῶν Λαυρεωτικῶν μαρμάρων, συνανεμίχθην μετὰ τῶν ἄλλων ἐνθουσιώντων ἐπὶ τῇ ἀληθῶς λαμπρᾷ ἐκβάσει τῆς ἐκδρομῆς μελῶν τοῦ Παρνασσοῦ, καὶ ὑπὸ τὰς λαμπροτέρας τῶν ἐντυπώσεων μετὰ μικρὸν ἐφερόμην πρὸς τὸ ἄστυ.

Ἐν Πειραιεῖ, τῇ 20 Ἀπριλίου 1892.

ΙΑ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Ἡ δύναμις τῆς φαντασίας

Πόσον ἰσχυρὰ εἶνε ἡ δύναμις τῆς φαντασίας δεικνύει τὸ ἑπόμενον περιστατικὸν ἀναγραφὲν ὑπὸ τῆς «Γερμανικῆς φαρμακευτικῆς ἐφημερίδος». Ὁ ἰατρὸς Ι. προσεκλήθη τὴν νύκτα ἀπὸ κύριον 55 ἐτῶν, ὅστις ἐκινδύνευε νὰ πνιγῇ συνεπείᾳ καταπόσεως τῆς τεχνητῆς αὐτοῦ ὀδοντοστοιχίας. Ὁ Ι. εὗρε τὸν ἀσθενῆ ἐν μεγάλῃ ἀνησυχίᾳ, τὸ πρόσωπον κυανωτικόν, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξέχοντας καὶ ἐρυθρούς, τὸν ἀριθμὸν τῶν σφυγμῶν πολὺ ηὐξημένον καὶ τὴν ἀναπνοὴν δυσχερῆ. Κατὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ φάρυγγος ἐξωτερικῶς εὑρέθη ἀριστερόθεν τοῦ λαιμοῦ ὀλίγον ἄνωθεν τῆς κλειδός, μέρος τι ἐξέχον καὶ σκληρότερον. Ἐπειδὴ ἡ δύσπνοια ὁλονὲν ηὔξανε καὶ καθίστατο ἐπικίνδυνος, ἐνῷ ἡ εἰσαγωγὴ καθετῆρος δὲν ἐπέφερεν ἀποτέλεσμα, προέβη ὁ ἰατρὸς εἰς οἰσοφαγοτομίαν, τὴν ὁποίαν ὁ ἀσθενὴς ἐζήτει ἐπιμόνως. Πρὸς μεγάλην ἔκπληξίν του μετὰ τὴν τομὴν τοῦ φάρυγγος δὲν εὑρέθησαν ξένα σώματα ἐντὸς αὐτοῦ. Ἀφοῦ ὁ ἀσθενὴς συνῆλθεν ἐκ τῆς ναρκώσεως τοῦ χλωροφορμίου καὶ ἔμαθεν ὅτι δὲν εὑρέθη τίποτε ἐντὸς τοῦ φάρυγγος, ᾐσθάνθη αἴφνης ἰσχυροὺς πόνους ἐν τῷ στομάχῳ, οἵτινες ηὔξανον. Πρὸς γενικὴν ἔκπληξιν εὑρέθη τέλος τὴν ἐπομένην ἡ ὀδοντοστοιχία ὑπὸ τὸ ἀνάκλιντρον τοῦ ἀσθενοῦς. Μόλις εἶδεν αὐτήν, ἐξηφανίσθησαν οἱ πόνοι τοῦ στομάχου καὶ ὁ ἀσθενὴς συνῆλθε ταχέως, ἀφοῦ ἡ πληγὴ τῆς ἐγχειρίσεως ἰάθη εἰς τρεῖς ἑβδομάδας.

Ρ*

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ο ΒΑΣΙΛΟΠΑΙΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Εἶνε δευτερότοκος υἱὸς τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Γεωργίου καὶ ἐγεννήθη ἐν Κερκύρᾳ τὴν 12 Ἰουνίου 1869. Ἔχει νῦν τὸν βαθμὸν πλωτάρχου καὶ διευθύνει τὴν ὑπηρεσίαν τῶν τορπιλλοβόλων.

Η ΚΑΒΑΛΛΑ

Αἱ δύο δημοσιευόμεναι φωτογραφικαὶ ἀπόψεις τῆς Καβάλλας ἐστάλησαν εἰς τὴν *Ἑστίαν* φιλοφρόνως ὑπὸ τοῦ ἐκεῖ ἀποκατεστημένου φιλοπάτριδος καὶ φιλομούσου ὁμογενοῦς κ. Ι. Τζιάτα. Ἡ Καβάλλα εἶνε ἡ ἀρχαία Νεάπολις τῆς Μακεδονίας καὶ κεῖται εἰς τὸν μυχὸν τοῦ ἀρχαίου κόλπου τῆς Πιερίας περικλειομένου ὑπὸ τῆς Θάσου καὶ τοῦ ὄρους Παγγαίου, ὅπερ ἐκτείνεται πρὸς Δ αὐτῆς· εἶνε δὲ κτισμένη ἐπὶ χερσονήσου βραχώδους καὶ ὑψηλῆς. Ἡ Καβάλλα εἶνε πόλις ἐμπορικὴ ἔχουσα ἐμπόριον δημητριακῶν καρπῶν, μετάξης ἀκατεργάστου, σησαμίου καὶ τῶν περιφήμων καπνῶν Γενιτζέ. Εἶνε πρωτεύουσα διαμερίσματος διοικουμένου ὑπὸ μουδίρη· ὑπάγεται δὲ εἰς τὸν καϊμακάμην τῆς Δράμας καὶ ἐκεῖνος εἰς τὸν γενικὸν διοικητὴν Θεσσαλονίκης. Ὑπάρχουσιν ἐν Καβάλλᾳ διάφορα φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα καὶ σχολεῖα συντηρούμενα ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος, ἥτις διακρίνεται διὰ τὴν πρὸς πᾶν ἐθνικὸν στοργὴν καὶ διὰ τὰ φιλοπρόοδα αἰσθήματά της.

Digitized by Google

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Μελάνη ἀντιγραφικὴ

Βάλετε ὀλίγην ζάχαριν εἰς τὴν μελάνην δι' ἧς γράφετε· θέσατε ἐπὶ τοῦ νωποῦ χειρογράφου φύλλον χάρτου ἁπλοῦ βρεγμένου διὰ σπόγγου καὶ σιδηρώσατέ το διὰ σιδήρου ὀλίγον θερμοῦ. Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἀποκτᾶτε ἀντίγραφον ἀνεστραμμένον, τὸ ὁποῖον ἀναγινώσκετε ἐκ τῆς ἀντιθέτου ὄψεως, ἐὰν θέσετε ἔμπρὸς εἰς τὸ φῶς.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Τὸ ἀγγλικὸν περιοδικὸν *Ἀθήναιον* ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως τὴν ἀκόλουθον εἴδησιν: «Πληροφορεῖ ἡμᾶς ὁ κ. Σαμουὴλ Δάβεϋ, ὅτι εἰς χεῖρας αὐτοῦ περιῆλθεν ἰδιαίτερον ἡμερολόγιον τοῦ Βίκτωρος Οὐγκώ, τὸ *Ἡμερολόγιον τῆς Ἐξορίας*, ὡς τιτλοφορεῖται, ἀποτελούμενον ἐκ δύο περίπου χιλιάδων σελίδων, ὡς καὶ πολυάριθμοι ἐπιστολαὶ ἀπευθυνόμεναι πρὸς τὸν ποιητήν. Τὸ ἡμερολόγιον ἄρχεται ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου 1852 καὶ περατοῦται κατὰ τὸ 1856, ἐν αὐτῷ δ' ἐκτίθενται λεπτομερῶς συνδιαλέξεις τοῦ Βίκτωρος Οὐγκὼ μετὰ τῆς οἰκογενείας του, τῶν φίλων του καὶ προσώπων διακεκριμένων. Τὸ ἡμερολόγιον τοῦτο συνετάσσετο ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν, κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα ὁ Οὐγκὼ ἐπεθεώρησεν αὐτὸ προσεκτικῶς καὶ ἔκαμε διαφόρους προσθήκας καὶ διορθώσεις. Ἡ ἀλληλογραφία ἀναφέρεται εἰς περίοδον πεντήκοντα περίπου ἐτῶν, καὶ περιλαμβάνει ἐπιστολὰς πολλῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν, συγγραφέων, καλλιτεχνῶν, μουσικῶν, ἠθοποιῶν, πολιτικῶν καὶ προσφύγων ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τοῦ κόσμου. Ὁ κ. Δάβεϋ ἐτύπωσεν ἐσχάτως ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ ἡμερολογίου τούτου».

Ἐπιστημονικὰ

Εἰς συνεδρίασιν τῆς Γεωγραφικῆς ἑταιρίας τῆς Γαλλίας, ὁ ἑταῖρος αὐτῆς κ. Μαρτὲλ ἀνέγνω πραγματείαν περὶ ὑποχθονίων σπηλαίων καὶ στοῶν καὶ τῶν φερουσῶν εἰς ταῦτα καταβοθρῶν, ἀνέφερε δέ τινα καὶ περὶ τῶν καταβοθρῶν τῆς Πελοποννήσου.

— Ἐκ Παρισίων ἀγγέλλεται ὅτι ὁ μέγας Παστὲρ ἀνεκάλυψε μέσον θεραπευτικὸν τῆς ἐπιληψίας διὰ τῆς ἐγκεντρίσεως τοῦ αὐτοῦ ἰοῦ, δι' οὗ θεραπεύει τὴν λύσσαν. Ὁ Παστὲρ δὲν ἐξεφράσθη ἀκόμη ρητῶς περὶ τούτου, ὡμολόγησεν ὅμως ὅτι ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Σαρκὼ ἐφεῦρε νέον τρόπον θεραπείας τῆς ἐπιληψίας. Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος προσῆλθον εἰς τὸ θεραπευτήριόν του δύο ἐπιληπτικοί, δηχθέντες ὑπὸ λυσσῶντος κυνός. Παρετηρήθη δὲ πρὸς μεγίστην ἔκπληξιν τοῦ Παστέρ, ὅτι ἀφοῦ ἐφηρμόσθη ἐπ' αὐτῶν ἡ θεραπεία τῆς λύσσης, αἱ ἐπιληπτικαὶ προσβολαὶ ἐξέλιπον. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος μηνὸς ἔφεραν ἐπίσης δωδεκαετῆ ἐπιληπτικὸν παῖδα, ὅστις ὅμως δὲν εἶχε δηχθῆ ὑπὸ λυσσῶντος κυνός. Ὁ Παστὲρ συνεβουλεύθη τὸν Σαρκώ, ἂν δὲν ἦτο σκόπιμον νὰ πειραθῇ ἐπ' αὐτοῦ διὰ τοῦ ἐμβολιασμοῦ τῆς λύσσης· ὁ Σαρκὼ ἔδωκε τὴν συγκατάθεσίν του καὶ μετὰ 15 ἡμερῶν θεραπείαν ὁ νέος ἀπηλλάγη τῆς ἐπιληψίας, ἥτις πρότερον κατελάμβανεν αὐτὸν καθ' ἡμέραν.

Καλλιτεχνικὰ

Τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα συνῆλθεν ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ὑπουργοῦ ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη ἐκ τῶν κ. κ. Θεοφιλᾶ διευθύνοντος τοῦ Πολυτεχνείου, Δ. Κορομηλᾶ, τῶν ζωγράφων κ.κ. Βούρου, Λύτρα, Βολανάκη, Προσαλέντη καὶ Λαμπάκη, τοῦ γλύπτου κ. Βρούτου καὶ τοῦ γεν. ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Καββαδία καὶ συνεσκέφθη περὶ τῆς ἱδρύσεως ἐν Ἀθήναις Καλλιτεχνικοῦ Μουσείου πρὸς ὑποστήριξιν τῶν Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν, οἵτινες θὰ δύνανται ἐν αὐτῷ νὰ ἐκθέτωσι τὰ ἔργα των. Πρὸς τούτοις δὲ θὰ πλουτισθῇ τὸ Μουσεῖον δι' εἰκόνων τῶν ἡμετέρων καλλιτεχνῶν, δι' ἀντιγράφων τῶν ἔργων ξένων μεγάλων ζωγράφων καὶ δι' ἄλλων εἰδῶν τῆς καλλιτεχνίας.

Μουσικὰ

Εἷς Ὁλλανδὸς ἐκδότης μουσικῆς εἶχε τὴν παράδοξον ἰδέαν νὰ τυπώσῃ ἓν τεμάχιον τοῦ Μπὰχ μὲ διάφορα χρώματα. Ἕκαστος φθόγγος τῆς μουσικῆς γλώσσης ἔχει καὶ τὸ χρῶμά του εἰς τὴν πολύχρωμον αὐτὴν ἔκδοσιν.

ΠΑΙΓΝΙΑ

Αὐτόματος φωτοσβέστης

Τὸ μικρὸν τοῦτο καὶ εὐκολώτατον μηχάνημα, διὰ τοῦ ὁποίου σβύνεται αὐτομάτως κηρίον ἀναμμένον ὅταν φθάσῃ εἰς ὡρισμένον σημεῖον, χρησιμεύει πολὺ ἰδίως εἰς τοὺς ἀγαπῶντας τὴν ἐν τῇ κλίνῃ ἀνάγνωσιν. Διὰ τοῦ μηχανήματος τούτου ἀσφαλίζονται ἀπὸ τὸν κίνδυνον μήπως ἀφήσουν ἀναμμένον τὸ φῶς καὶ ἀποκοιμηθοῦν.

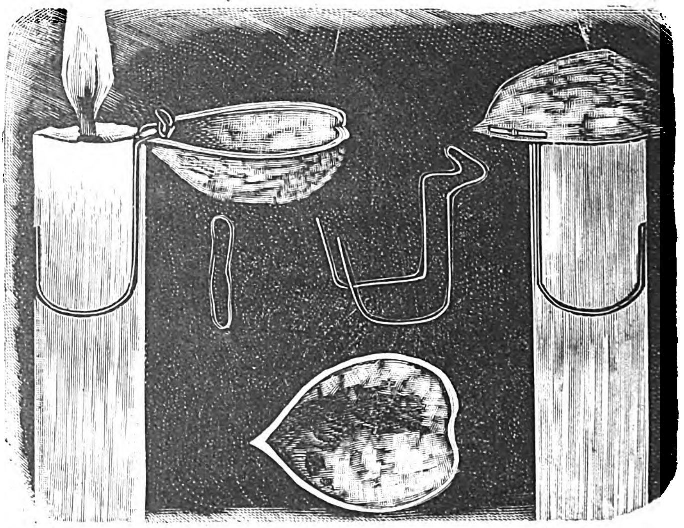

Ὁ αὐτόματος φωτοσβέστης κατασκευάζεται μὲ ἥμισυ καρυδόφλουδον, μίαν μεταλλίνην φουρκέταν καὶ ἕνα δακτύλιον καουτσούκ, τὸν ὁποῖον ἀγοράζετε ἀπὸ τὰ ἐμπορικά, ὡς ἑξῆς: Λυγίσετε τὴν φουρκέταν, ὅπως φαίνεται εἰς τὸ σχῆμα τῆς εἰκόνος. Ἀνοίξετε δύο τρύπας εἰς τὸ καρυδόφλουδον πρὸς τὸ μυτερὸν ἄκρον ἀπὸ τὸ ἓν καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος διὰ καρφίου θερμοῦ· περάσετε εἰς τὰς δύο τρύπας τὸ καουτσοὺκ καὶ σφίξετέ το μὲ δύο μικρὰ κομμάτια σπίρτων. Ἔπειτα περάσετε τὴν κεφαλὴν τῆς φουρκέτας μεταξὺ τῶν δύο μερῶν τοῦ καουτσοὺκ καὶ στρίψετε καλὰ τὰ δύο σπίρτα διὰ νὰ ἔχῃ τόσην δύναμιν ὥστε νὰ κλείῃ πρὸς τὴν φουρκέταν τὸ καρυδόφλουδον. Τὸ κρατεῖτε ἀνοικτὸν καὶ τὸ τοποθετεῖτε εἰς τὸ κηρίον, ὅπως φαίνεται εἰς τὴν εἰκόνα. Προσέχετε δὲ ὥστε ἡ μύτη τοῦ καρύου νὰ ἐμπηχθῇ τόσον περισσότερον ὅσον περισσοτέραν ὥραν θέλετε νὰ καίῃ ἡ φλόξ. Ὅταν λυώσῃ τὸ κηρίον ἡ μύτη δὲν κρατεῖται καὶ κλείεται αὐτομάτως τὸ καρυδόφλουδον. Δοκιμάσατέ το πρὶν τὸ ἐφαρμόσετε.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας. 1892—83

Digitized by Google

ΑΙ ΦΥΛΑΚΑΙ ΤΟΥ ΝΑΥΠΛΙΟΥ

ΑΓΙΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

Ἐκτὸς τοῦ Μιλτιάδη ἔχει καὶ ἄλλη μία φυλακὴ τὸ Παλαμῆδι, τὸν Ἅγιον Ἀνδρέα. Τί εἰρωνία! Εἶνε νὰ πικρογελᾷ κανείς, ὅταν καλοσυλλογισθῇ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ σοφίσματά τους. Ἄλλη πάλιν ἀντίθεσις ἐδῶ! Τὸν ἥμερο καὶ γλυκὸν Ἀπόστολο τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος ἐκρεμάσθη ἀνάσκελα 'ς τὴν Πάτρα διὰ τὰ εὐαγγελικά του λόγια ἔβαλαν προστάτη εἰς ἕν' ἀπάνθρωπο κτίριο. Καὶ τ' ὄνομα τὸ ὁποῖον σέβεται καὶ προσκυνᾷ ὁλόκληρη ἡ Χριστιανοσύνη κατάντησε ἐδῶ νὰ φαίνεται φοβερὸ καὶ μισητό, ὅπως ἡ μονιὰ ἑνὸς βρυκόλακα!

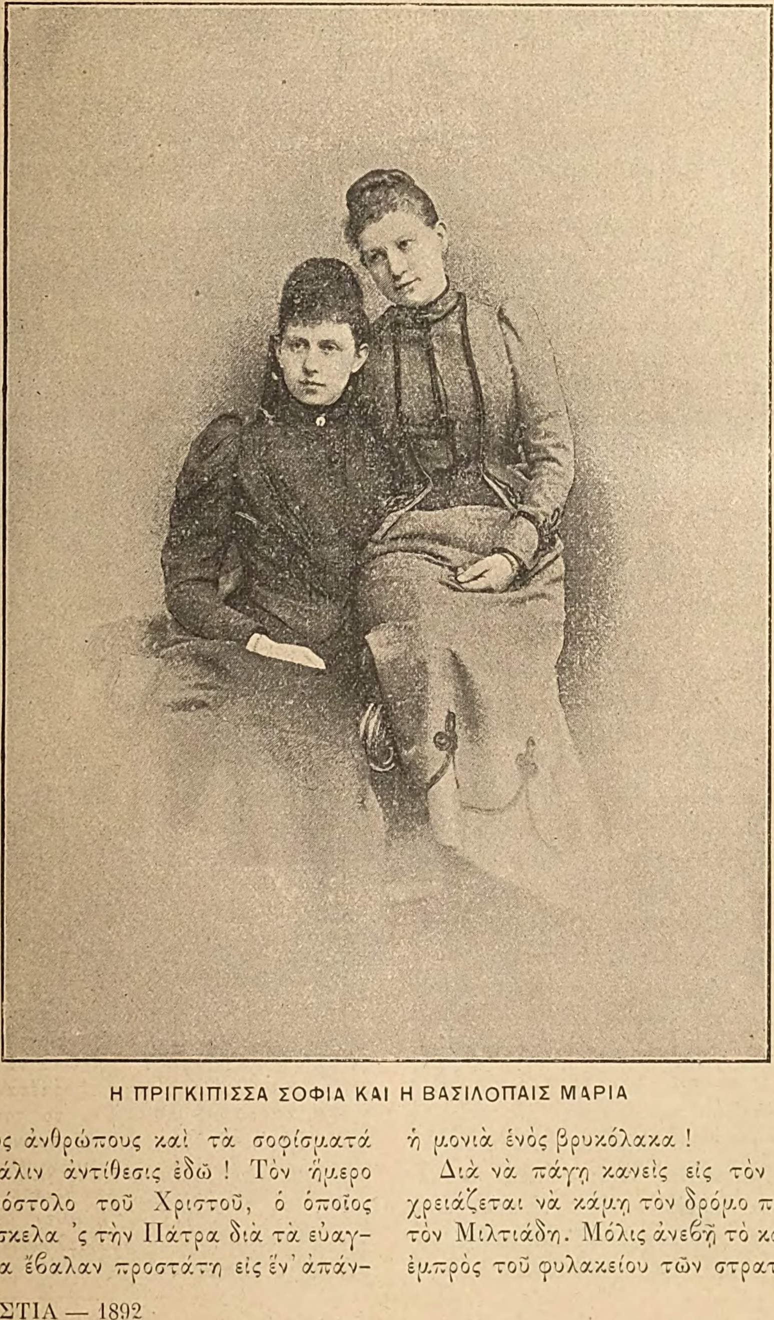

Η ΠΡΙΓΚΙΠΙΣΣΑ ΣΟΦΙΑ ΚΑΙ Η ΒΑΣΙΛΟΠΑΙΣ ΜΑΡΙΑ

Διὰ νὰ πάγῃ κανεὶς εἰς τὸν Ἁγιανδρέα δὲν χρειάζεται νὰ κάμῃ τὸν δρόμο ποῦ θὰ κάμῃ διὰ τὸν Μιλτιάδη. Μόλις ἀνεβῇ τὸ κάστρο, θὰ εὑρεθῇ ἐμπρὸς τοῦ φυλακείου τῶν στρατιωτῶν ἀριστερὰ

Digitized by Google

καὶ τοῦ Φρουραρχείου δεξιά. Ἀμέσως κάτ' ἀπὸ τὸ Φρουραρχεῖον εἶνε μία πύλη μὲ διπλᾶ καγκελωτὰ θυρόφυλλα. Ἀπ ἐκεῖ πηγαίνει. Διὰ ν' ἀνοίξῃ ὅμως ἡ πύλη καὶ νὰ περάσῃ ὡς τὴν φυλακὴ δὲν ἀρκεῖ εἰς τὸν καθένα οὔτε τὸ τετράφυλλο βοτάνι, μὲ τὸ ὁποῖον ἀνοίγουν οἱ πόρτες τῶν θησαυρῶν.

Εὐτυχῶς ὅτι ἐμὲ μ' εἶχαν μάθῃ πλέον οἱ ἀρχιφύλακες καὶ οἱ σκοποὶ ὥστε μόλις ἐφάνηκα καὶ μ' ἄνοιξαν ἀμέσως.

Πρῶτα εὑρέθηκα εἰς μίαν αὐλὴ μεγάλη, λιθοστρωμένη. Δεξιά μου σκάλα πέτρινη ψηλή, ἔφερνεν ἕως τὰς ἐπάλξεις ἐπάνω· ἀριστερὰ τοῖχος ὄρθιος ἀμίλητος, ἀσυγκίνητος εἰς τοῦ δυστυχισμένου τὰ δάκρυα καὶ τὴ θλῖψι ἔκοβε τὸ δρόμο καὶ τὸν ἥλιο καὶ τὸν μοσχομύριστον ἀέρα τοῦ κάμπου. Κατάμπροστα ἐψήλωνεν ἡ μάνδρα μὲ μία θύρα 'ς τὴ μέση καὶ σιμά της ἦταν ἡ σκοπιὰ καὶ ὁ ἀχώριστός της σύντροφος ὁ σκοπὸς μὲ τὸ ὅπλο 'ς τὸ χέρι. Τρεῖς χωριάτες καὶ δύο γυναῖκες μαζὶ ἄλλοι μὲ τράστα 'ς τὸν ὦμο, ἄλλοι μὲ δέματα ἀπὸ ἀσπρόρρουχα, ἀπὸ κρέας, ἀπὸ κάθε τί χρειαζούμενο εἰς τοὺς φυλακισμένους, ἔστεκαν κ' ἔδιναν εἰς τὸ σκοπὸ χίλιες εὐχὲς καὶ μύριες παρακλήσεις κ' ἐξάρωναν τὰ πρόσωπά τους κ' ἐδάκρυζαν μήπως συγκινήσουν τὸν ἀναίσθητο ἐκεῖνο Κέρβερο καὶ τοὺς ἀφήσῃ νὰ ἔμπουν μέσα νὰ σμίξουν τοὺς 'δικούς των. Ἀλλ' ὁ σκοπὸς ἔμενεν ἀσυγκίνητος, σοβαρός, χωρὶς νὰ καταδέχεται οὔτε νὰ τοὺς μιλήσῃ, οὔτε νὰ τοὺς ἰδῇ κατάμματα, παρὰ μόνον μὲ φανερὴ θυσία του τοὺς ἄφινε ἀπὸ τὴ σιδερόφρακτη τρύπα τῆς θύρας νὰ συνεννοοῦνται. Σὲ κακὴ ὥρα ἔφθασα, εἶπα μοναχός μου. Μὰ ὁ σκοπὸς μόλις μ' εἶδε παραμέρισε τοὺς ἄλλους, μ' ἄνοιξε τὴ θύρα κ' εὑρέθηκα ἀνάμεσα 'ς τοὺς φυλακισμένους.

Ὁ Ἁγιανδρέας ἦταν πρὶν μία ἀπὸ τῆς πολλὲς τάπιες τοῦ κάστρου, ὅπως καὶ ὁ Μιλτιάδης. Φαντασθῆτε ἕνα θεώρατο κασόνι πῶχει τὰ δύο φύλλα τοῦ κουπώματός του ἀνοικτὰ ἐδῶθε κ' ἐκεῖθε· παρόμοιος εἶνε. Κυττάζω δεξιά, ἀριστερά· ἐπάνω κάτω· παντοῦ ντουβάρια ψηλὰ καὶ σκάλες θεόρατες καὶ ὀδοντωταὶς ἐπάλξεις καὶ σκοποὶ ἐπάνω, κάτω, περίγυρα, εἰς τῆς σκάλες καὶ τὰς ἐπάλξεις καὶ τῆς καμάραις, μὲ τὰ κουμπιὰ καὶ τῆς παλάσκες καὶ τῆς λόγχες, 'ς τὰ ὅπλα φοβεροί, ἕτοιμοι εἰς κάθε ὕποπτο κίνημα νὰ ρίξουν εἰς τὸ κρέας.

Ἐδῶ ὅμως εἶνε κάπως καλλίτερα. Καλλίτερα; ἀλλοίμονό τους! Καλλίτερα μόνο φαίνεται εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἔρχεται ἀπὸ τὸ Μιλτιάδη, ὅπως κ' ἐκείνου ποῦ ἔρχεται μέσ' ἀπὸ τὰ σαραντάβαθα τῆς γῆς τοῦ φαίνεται καλλίτερα μία κρυοπαγωμένη λαγκαδιά. Διότι ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ ἡ αὐλὴ εἶνε μεγαλείτερη ἐδῶ· τὰ ντουβάρια ἀνοικτότερα· βλέπουν μεγαλείτερο κομμάτι οὐρανοῦ· ἔχουν ἥλιο καὶ φῶς περισσότερο κάπως. Ἐνῷ ἐκεῖ ὁ ἥλιος καταδέχεται νὰ πέφτῃ μόνον ἀπὸ τὸν Ἀπρίλη ἕως τὸν Αὔγουστο, ὡσὰν κι' αὐτὸς νὰ συμμαχῇ μὲ τὸν ἄκαρδο νόμο καὶ ζεσταίνει τὰ ντουβάρια καὶ τοὺς στραβώνει μὲ τὴν ἀντηλιά.

Ἡ αὐλὴ ὅλη εἶνε κομμένη εἰς τρία πλατειὰ σκαλοπάτια τὸ ἕνα ψηλότερο ἀπ' τἄλλο. Τὸ πιὸ ψηλότερο ἔχει στενὴ αὐλὴ μὲ πεζούλια εἰς τὴν ἄκρη καὶ τὰ δώματα τῶν φυλακισμένων, ἓξ δώματα μὲ τὴ σιδερένια θυρίδα καὶ τὸ στρογγυλὸ σιδερόφρακτο παραθύρι του καθένα ὅπως εἰς τοῦ Μιλτιάδη. Καθὼς κατεβαίνουμε τὴν πέτρινη σκάλα νὰ φθάσουμε εἰς τὴ δεύτερη αὐλὴ εἶναι δύο ἀκόμη δώματα φυλακισμένων, τὰ ἴδια κι' ἀπαράλλακτα μὲ τ' ἄλλα. Εἰς τὴν ἀνατολικὴ ἄκρη τῆς αὐλῆς εἶνε ἡ ἐκκλησοῦλα τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέα. Ἔπειτα ἔρχεται ἡ τρίτη αὐλὴ πῶχει 'ς τὸ βάθος της τὴν Στενή, ὅπου τριάντα ἄνθρωποι συζοῦν εἰς τέσσαρα ἀνήλιαστα καὶ σκοτεινὰ δωμάτια διὰ νὰ τιμωρηθοῦν καὶ νὰ μὴ ξανακάνουν ἀνησυχίαις· κ' ἐμπρὸς εἶνε τὸ νοσοκομεῖο τῶν φυλακισμένων.

Πρῶτα ἐμπῆκα μέσα εἰς τὸ νοσοκομεῖο. Εἶνε κτίριο χαμηλό, στενὸ καὶ μακρὺ μὲ δύο παράθυρα εἰς τὴν αὐλὴ καὶ θύρα δυτικά. Πέντε δυστυχισμένοι κατάδικοι ἦσαν ἐκεῖ μέσα ἄρρωστοι. Δὲν τοὺς ἔφθαναν τ' ἄλλα κακά, ἦλθε καὶ ἡ ἀρρώστια! Μὰ 'ς τὸν κόσμον αὐτὸ κανεὶς δὲν ξέρει τί γίνεται καὶ ποῦθεν ἔρχεται. Εἶνε δυνατὸν νὰ κατατρέχῃ τόσον ὁ Θεὸς ἕνα ἀδύνατο πλάσμα ὡσὰν τὸν ἄνθρωπο; Ἐγὼ δὲν τὸ πιστεύω. Οἱ ἄνθρωποι συνατοί του φταῖνε, οἱ ἄνθρωποι! . . .

Ἐκάθοντο οἱ ἄμοιροι ἐκεῖ σὲ δυὸ ψηλὲς σανίδες καθένας, διπλωμένοι κουβάρι μέσα εἰς ἄπλυτα καὶ μουχλιασμένα σκεπάσματα, ἀπ' ὅ,τι εἶχαν.

— Ποῦθεν ἦσαι; ρωτῶ τὸν πρῶτο.

— Ἀπ' τὸν Ἔπαχτο.

— Γιατ' ἦσαι μέσα;

— Γιὰ ληστεία.

— Τί ἔχεις;

Μ' ἄφησε νὰ τὸν ἰδῶ. Ἦταν νέος εἰκοσιδύο ἕως εἰκοσιπέντε χρόνων. Ἡ ἀρρώστια του ἦταν κἄπως σπουδαία. Ἀλλ' ἂν εἶχε πάντα τὸ γιατρὸ κοντά του, ἂν ἔπερνε συχνὰ τὰ γιατρικὰ καὶ εἶχε κάποια δίαιτα εἰς τὴν τροφή του, βέβαια θὰ ἐσώνετο. Ἀλλὰ τόρα γρήγορα, φοβοῦμαι, θὰ τὸν φάγῃ ὁ τάφος.

Διότι μὴν ἀκοῦτε νοσοκομεῖο καὶ νομίζετε ὅτι οἱ ἄρρωστοι ἔχουν καὶ τὰ καλὰ τοῦ νοσοκομείου. Καθόλου· μόνον τοὺς βγάζουν ἀπὸ τὰ ὑγρὰ δώματα καὶ τοὺς μπάζουν εἰς ἕνα κάπως ὑποφερτό. Κατὰ τ' ἄλλα τὰ ἴδια ὅπως καὶ οἱ λοιποί. Τὸ ἴδιο χονδρὸ ψωμὶ τοὺς δίνουν· τὴν ἴδια μερίδα, τὸ ἴδιο ἐπίδομα, τὰ ἴδια πλυτικά· Ἂν ἔχει ἡ σακκούλα τους, θὰ πάρουν λίγο κρέας· ἂν δὲν ἔχει, πλακώνουν μὲ λιθάρια τὴν κοιλιά τους,

Digitized by Google

ὅπως κ' οἱ ἄλλοι. Ἂν ἔχουν, θὰ μπορέσουν νὰ πληρώσουν νὰ τοὺς πλύνουν τὰ ροῦχα τους οἱ σύντροφοι· ἂν ὄχι τοὺς τρώγ' ἡ λέρα τὸ κορμὶ ἀδιάκοπα. Εἶνε ἕνας γιατρὸς διωρισμένος νὰ τοὺς ἐπισκέπτεται ἀλλὰ πότε τὸν βλέπουν; Κἂν ποτέ! Μόνον μὲ τριάντα δραχμὲς τὸ μῆνα ποιὸς ἠμπορεῖ ν' ἀνεβοκατεβαίνῃ τὸ Παλαμῆδι καὶ μάλιστα ἀφοῦ πρόκειται διὰ φυλακισμένους! . . . Τὰ γιατρικὰ πέρνουν ἀπ' τὸ στρατιωτικὸ νοσοκομεῖον. Ἀλλ' ἂν στείλῃ σήμερα συνταγὴν ὁ γιατρός, τὰ φάρμακα θὰ φθάσουν εἰς τὰς φυλακὰς τ' ὀλιγώτερον ἔπειτ' ἀπὸ εἴκοσι 'μέρες, ὅταν ὁ ἄρρωστος ἢ θὰ εἶνε σηκωμένος ἢ θὰ κατάκοιται 'ς τὸ μνῆμα. Καὶ νὰ φροντίσῃ κανεὶς δι' αὐτοὺς δὲν εἶνε παρὰ ἂν εὑρεθῇ κανένας φυλακισμένος καὶ ὄχι μὲ κάποια πληρωμὴ ἀλλ' ἀπὸ καλογνωμιά του ὁ ἄνθρωπος. Ὢ, αὐτὸς ὁ θεληματικὸς νοσοκόμος· ποῦ πέρνει τὸν ἕνα εἰς τὰ χέρια του καὶ τὸν βάνει νὰ καθήσῃ· ποῦ ἀγρυπνεῖ τὴν νύκτα διὰ νὰ δώσῃ εἰς τὴν ὥρα τοῦ ἀρρώστου τὸ γιατρικό, ἂν ἔχῃ γιατρικό· ποῦ βράζει τοῦ ἄλλου τὰ καταπλάσματα καὶ ἀλλάζει τοῦ ἄλλου τῆς λαβωματιές, ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν εἶνε τὸ ἔγκλημά του, μοῦ φαίνεται ἁγιώτερος ἀπ' ὅλους ἐσᾶς τοὺς ἐλεήμονας καὶ μεγαλοδώρους τοῦ κόσμου! . . .

★

Ἔπειτ' ἀπὸ τὸ νοσοκομεῖο πηγαίνομε εἰς τὴν ἐκκλησία. Συχνὰ εἶνε ὁ παπᾶς τοῦ συντάγματος ὁ ὁποῖος ἔρχεται καὶ λειτουργεῖ ἐδῶ καὶ συλλειτουργοῦνται μαζῇ μὲ τοὺς φυλακισμένους καὶ οἱ στρατιῶται τοῦ λόχου. Ὅταν ὅμως τὸ Σύνταγμα δὲν ἔχει παπᾶ τότε πέρνουν ἕνα μὲ μισθὸ ἀπὸ τὴν πόλι. Πέρσι μάλιστα ἐξ αἰτίας τοῦ παπᾶ ἔγεινε κ' ἕνα θαῦμα εἰς τὴν ἐκκλησία μέσα. Ἦταν τῆς Λαμπρῆς. Τὸ σύνταγμα δὲν εἶχε παπᾶ κ' ἐμίσθωσεν ἕνα ἀπὸ τὴν Πρόνοια νὰ ἔλθῃ νὰ σηκώσῃ τὴν Ἀνάστασι. Ἀλλ' ὁ εὐλογημένος ἔμπλεξε φαίνεται εἰς τὴν ἐκκλησιά του εἶτ' ἐβαρέθηκε ν' ἀνεβῇ τὴν νύκτα τὸ Παλαμῆδι. Ἔξαφνα ὅμως — πῶς νὰ τὸ εἰπῶ; Οἱ σκοποὶ βλέπουν τὴν ἐκκλησιὰ κατάφωτη. Τρίβουν τὰ μάτια τους καὶ δὲν πιστεύουν ἀκόμη. Πῶς ἦταν δυνατὸ νὰ καίουν φῶς ἀφοῦ ὅλα σβύνονται κάθε βράδυ; Κράζουν 'ς τὰ ὅπλα, ἔρχεται ὁ ἀρχιφύλακας, βλέπει κι' αὐτὸς καὶ κάνει τὸν σταυρό του. Ὁ ἀξιωματικὸς διατάσσει νὰ ἐμποῦν εἰς τὴν ἐκκλησία καὶ νὰ ἐρευνήσουν μήπως ἔμεινε ἔξω κανένας φυλακισμένος. Πηγαίνουν, βάζουν τὸ κλειδὶ εἰς τὴν θύρα. Ἡ ἐκκλησία κατάφωτη. Ἀνοίγουν τὸ θυρόφυλλο· σκοτάδι, πίσσα μέσα. Μπρέ! Κάνουν τὸ σταυρό τους· ἀνάβουν κεριά· γυρίζουν εἰς κάθε γωνιά, κάτ' ἀπὸ τὸν ἐπιτάφιο, μέσα 'στὸ Ἅγιο Βῆμα, πίσω ἀπ' τὴν Ἁγία Τράπεζα· κανείς! Βγαίνουν ἔξω καὶ κλειδώνουν. Πάλι ἡ ἐκκλησία κατάφωτη· κεριὰ αναμμένα τριγυρνοῦν μέσα· γλυκειὲς ψαλμωδίες ἀκούονται· ἀγγελικὲς φωνὲς ψάλουν τὸ Χριστὸς Ἀνέστη καὶ τὸ θυμιατὸ βαρεῖ καὶ μοσχοβολᾶ τὸ θυμίαμα. Δὲν εἶνε ἄλλο· ὁ Χριστὸς κάνει μόνος μὲ τοὺς Ἀποστόλους του τὴν Ἀνάστασι εἰς τὴν ἐκκλησία τῶν φυλακισμένων. Ὁ λόγος ἀκούεται καὶ ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται καὶ φυλακισμένοι μέσ' ἀπ' τὰ κελιά τους, γονατιστοὶ καὶ τρομαγμένοι σταυροκοποῦνται. Ἔλεος, Δέσποτα! . . .

Τὸ σώθεμα τῆς ἐκκλησίας εἶνε πτωχό· ὀλίγαι εἰκόνες μικραὶ καὶ ἄτεχνοι· ἕνα μανουάλι, δύο-τρία κανδήλια, ὁ ἐπιτάφιος εἰς μίαν ἄκρη καὶ κοντὰ ἡ κινητὴ ἐκκλησία τὴν ὁποίαν ἐδώρησεν ἡ βασίλισσα διὰ τοὺς φυλακισμένους τοῦ Μιλτιάδη. Φαίνεται ὅτι τὸ κτίριον ἐχρησίμευε πρὶν καὶ αὐτὸ ὡς δῶμα τῆς φυλακῆς διότι ἀπάν' ἀπὸ τὴ θύρα ἔχει τὸν ἀριθμὸ 10. Κι' ἀπάνω αὐτοῦ κρέμεται μαραμμένο στεφάνι ἀπὸ μύρτα καὶ εἰς δυὸ γραμμὰς ἀναγράφεται εἰς τὸν τοῖχο:

ΩΣ ΦΟΒΕΡΟΣ Ο ΤΟΠΟΣ ΟΥΤΟΣ ΟΥΚ ΕΣΤΙ ΑΛΛ ΟΙΚΟΣ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΑΥΤΗ Η ΠΥΛΗ ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥ

Ὢ, βέβαια! χαριτωμένη πύλη! Φαίνεται ὅτι τὸ σοφὸν αὐτὸ παράγγελμα ἐγράφη κατὰ διαταγὴν τῆς Ἀδελφότητος τῶν Κυριῶν τοῦ Ναυπλίου. Διότι αὐτὴ ἡ Ἀδελφότης, καθὼς καὶ κἄτι ἄλλαι πρεσβεύουν, ὅπως ἀπὸ τὰ ἔργα των φανερώνεται, τῶν Φακιρῶν τὰ δόγματα, τὰ ὁποῖα εἶνε ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς διὰ τῆς ταλαιπωρίας τῶν σωμάτων. Καὶ ἡ Ἀδελφότης αὐτὴ δὲν βαρύνεται νὰ κάμνῃ ἐκδρομὰς εἰς τὸ Παλαμῆδι, νὰ πληρώνῃ παπᾶ καὶ νὰ ἐκκλησιάζῃ τοὺς φυλακισμένους. Μά, κυρίες μου, ἀντὶ νὰ δαπανᾶται ὅλον σας αὐτὸν τὸν ἱερὸν ζῆλον διὰ τὰς ψυχὰς τῶν ἀτυχῶν αὐτῶν ἀνθρώπων δὲν εἶνε καλλίτερα νὰ φροντίζετε ὀλίγον καὶ διὰ τὰ σώματά τους. Ἀφῖστε πλέον τὰ οὐράνια ποῦ εἶνε τόσον ψηλὰ ψηλά· ἐλάτε καὶ λίγο εἰς τὰ ἐπίγεια, ποῦ τἄχετε ἐμπρὸς 'ς τὰ μάτια σας. Ντύσετε αὐτὴ τὴ γύμνια· σηκώσατε αὐτὴν τὴ λέρα· λυτρώσατέ τους ἀπ' αὐτὸ τὸ ἀδιάκοπο ξύσιμο τοῦ κορμιοῦ. Δώσετε λίγα ἀσπρόρρουχα εἰς τοὺς ἄμοιρους ποῦ δὲν ἔχουν εἰς τὸν κόσμο ἔξω κανένα νὰ φροντίσῃ, κανένα νὰ τοὺς θυμηθῇ. Πληρώσετε δυὸ πλύστρες ν' ἀνεβαίνουν μιὰ φορὰ τὸν μῆνα, νὰ πέρνουν κάτω καὶ νὰ πλύνουν τὰ ροῦχα τους· νὰ μὴν παιδεύωνται οἱ ἴδιοι καὶ τὴν λέρα ποῦ ἔχουν εἰς τὸ κορμί τους τὴν πέρνουν μέσ' 'ς τὸ αἷμα τους ἀπὸ τὴν μολυσμένη αὐτὴ σαπουνάδα, ποῦ τὴν ἔχουν καὶ ξερένεται μέσ' 'ς τὰ δώματά τους. Τοὺς εἶνε τόσον ἀκριβὸς ὁ καθαρός, ὁ ὀξυγονωμένος ἀέρας τῶν δυστυχισμένων, ὥστε δὲν χρειάζεται νὰ τὸν μολύνουν κι' αὐτόν! Δῶστε ἀπὸ πέντε δραχμὲς τὸν μῆνα εἰς τὸν ἥρωα νοσοκόμον διὰ τὴν καλογνωμιά του· στέλνετε εἰς τοὺς ἀρρώστους κάθε πότε κι' ἀπὸ ἕνα κομμάτι κρέας, εἰς τοὺς ἀπόρους ποῦ

Digitized by Google

λειποψυχοῦν ἀπὸ τὴν πεῖνα πρὶν νὰ τοὺς θερίσῃ ὁ θάνατος. Ἔχετ' ἕνα νὰ τοὺς φέρνῃ τὰ φάρμακα καὶ μὴν ἀφίνετε εἰς τὸν ἐπιστάτη, ὁ ὁποῖος κυττάζει ὁ ἀθεόφοβος νὰ βγάλῃ κι' ἀπὸ τὴν μυίγα σπλῆνα καὶ φωνάξετε διὰ τὸν γιατρό.

Αὐτά, κυρίες μου, καὶ μὲ τὸ συμπάθειο. Ἀφῆστε τὲς ψυχὲς καὶ κυττάξτε τὰ σώματα. Τὸ πολύ, Κύρι' ἐλέησον τὸ βαρυέται κι' ὁ Θεός !...

Ἡ εἰκὼν τῶν φυλακισμένων εἶνε ἡ αὐτὴ ὅπως καὶ εἰς τὸν Μιλτιάδη. Ἄλλοι πηγαινοέρχονται εἰς τὴν αὐλή· ἄλλοι χάμω γονατιστοὶ εἰς γύρον παίζουν χαρτιὰ καὶ παρέκει ζάρια· ἕνας κοντὰ 'ς τὴ θύρα τῆς ἐκκλησίας καθιστὸς πλέκει καλτσοδέτες· ἄλλοι τινάζουν τὰ τσόλια τους καὶ σαρώνουν τὰ δώματά τους καὶ τρεῖς τέσσαροι ἐπάνω εἰς τὰ πεζούλια πλένουν τ' ἀσπρόρρουχά τους, μὲ λίγο πάντα νερὸ διότι χρειάζεται καὶ εἰς αὐτὸ οἰκονομία, καὶ ἄλλοι μισόγυμνοι τ' ἁπλώνουν πλυμένα κι' ἄπλυτα εἰς τὰ διασταυρούμενα ἀπ' ἄκρη 'ς ἄκρη σχοινιά.

Κανεὶς ἀπ' αὐτοὺς δὲν εἶνε διὰ θάνατον εἴτε ἰσοβιίτης. Ὅλοι εἶνε ἀπὸ δεκαπέντε χρόνων καὶ κάτω δικασμένοι. Εἶνε κάθε ἡλικίας καὶ τάξεως. Βλέπεις εἴκοσι χρόνων παιδὶ ὡς ἑξηνταπέντε χρονῶν γέροντα. Φοροῦν κάθε εἴδους φορεσιὰ καὶ φουστανέλλες καὶ στενὰ καὶ βράκες καὶ τζουμπέδες· βλέπεις 'ς τὸ κεφάλι ψιάθες, κούκους, φέσια ψηλὰ τοῦ Τούνεζι καὶ φέσια χαμηλὰ τουρκικά, ἡμίψηλα ξεθωριασμένα, σκούφιες ψαράδικες καὶ σκούφιες ὡμορφοκεντημένες ἀπὸ μεταξωτὸ ἀτλάζι μὲ χρυσᾶ καὶ ἀσημένια κρόσια· ἄσπρες σκούφιες κεφαλλωνίτικαις, τσεμπέρια τῆς Ῥούμελης καὶ χρωματιστὰ μαντήλια τῆς Τσακωνιᾶς καὶ μαλλιὰ μαῦρα, κατσαρᾶ, ὡμορφοκτενισμένα ὡσὰν φωλῆες διὰ νὰ κλώσουν πουλιά. Εἰς τὰ πόδια τους βλέπεις παντόφλες χρυσοκέντητες, κάποιας σκορδόπιστης δῶρον καὶ τσόκαρα ξύλινα καὶ τσαρούχια μὲ μύτες περήφανες καὶ πέδιλα νησιωτικὰ καὶ στηβάλια καὶ πασσουμάκια χρωματιστὰ καὶ ποδέματα. Εἰς τὴν μέση βλέπεις πλατειὰ ζωνάρια κάθε χρώματος καὶ σχήματος ἀναλόγως τῶν περὶ λεβεντιᾶς ἰδεῶν, σιλιάχια μεγάλα τριπολίτικα καὶ περιμαζεμμένα, σεμνά, ὀλιγόφυλλα τῆς Ῥούμελης καὶ καπνοσακοῦλες κεντητὲς κρεμασμένες μὲ τὸ ἄϊντε. Ἠθέλησα νὰ μάθω ἂν ἦσαν δίκαια τὰ παράπονα ὅσα ἄκουσα ἀπὸ τοὺς φυλακισμένους τοῦ Μιλτιάδη.

— Τί καὶ τί σᾶς δίνουν ; ἐρώτησα ἕνα.

— Ἀπὸ ἕνα ψωμὶ κάθε ἡμέρα.

— Καὶ τί ἄλλο ;

— Δέκα λεφτὰ καὶ δύο γιὰ πλυτικά.

— Τὰ πέρνετε τακτικά ;

— Μπᾶ· τρεῖς μῆνες ἔχουμε νὰ πάρουμε τὰ πλυτικά.

— Δὲν τὰ γηρεύετε ;

— Ἀπὸ ποιόν ;

— Τ' ἄλλα τὰ πέρνετε ;

— Πρὶν τὰ ἴδια εἴχαμε καὶ μ' αὐτά. Μὰ τόρα τὰ πέρνουμε ταχτικά. Μοναχὰ ποῦ χάνομε δυὸ δεκάρες τὸ μῆνα πασάνας.

— Γιατί ;

— Τὰ δόσαμε σ' ἐργολάβο· μᾶς πληρώνει κάθε πρώτη τοῦ μηνὸς δυὸ κ' ὀγδοῆντα καὶ πέρνει ἔπειτα αὐτὸς τρεῖς.

— Σ' ὅλες τῆς φυλακὲς ἔτσι γίνετε ;

— Σ' ὅλες στ' Ἀνάπλι. Κακὸ εἶνε μὰ τί νὰ κάνουμε.

— Τίποτ' ἄλλο ἔχετε ;

— Εἴχαμε τὴν 'ξεκονόμισι· μὰ τόρα μᾶς τὴν ἔκοψαν κι' αὐτή.

— Τ' εἶν' ἡ ξεκονόμισι ;

— Νά, κάθε Λαμπρὴ καὶ Χριστοῦ μᾶς μοίραζαν ἀπὸ μιὰ δραμή.

— Καὶ τόρα γιατὶ τὴν ἔκοψαν.

— Τὴν ἔκοψε ὁ Ζαίμης· γιὰ οἰκονομία βέβαια.

Βέβαια γιὰ οἰκονομία. Πῶς ἀλλοιῶς θὰ πάρουμε τὴν Πόλι ;

*

Μ' ἐπροσκάλεσαν νὰ ἴδω καὶ τὰ κελιά τους. Ἐμπῆκα εἰς τὸ πρῶτο· ἅμα ἰδῆς ἕνα τὰ εἶδες ὅλα. Ἡ ἰδία γύμνια καὶ φτώχια ὅπως καὶ εἰς τὰ δώματα τοῦ Μιλτιάδη· τὰ ἴδια ζωνάρια ἀπὸ κουτιὰ εἰς τοὺς τοίχους· οἱ ἴδιοι τοῖχοι μαῦροι καὶ ἄραχλοι· ἡ βοῦτα εἰς τὴν θέσι της. Μὲ τὴν μοναχὴ διαφορὰ ὅτι αὐτὰ ἐδῶ εἶνε μικρότερα καὶ ὅτι τὸ ξυλόστρωμά τους εἶνε ὀλίγο ψηλότερο ἀπὸ τὸ ἔδαφος.

— Πόσοι μένετε 'ς τὸ καθένα ; ἐρωτῶ.

— Εἰκοστρεῖς· μοῦ ἀπαντᾶ ἕνας μὲ πικρὸ χαμόγελο.

Ἔπρεπε νὰ ἰδῆτε τὰ δώματα καὶ τότε νὰ νοιώσετε τὸ χαμόγελο ἐκεῖνο τοῦ καταδίκου καὶ τὴν κρύα αὐτὴ λέξι : εἰκοστρεῖς.

Ἐκείνη τὴν ὥρα δὲν ἦσαν παρὰ τρεῖς μόνον φυλακισμένοι μέσα. Ὁ ἕνας ἦταν γονατιστὸς κ' εἶχε ὁλόγυμνο τὸ κορμὶ ἐμπρὸς 'ς τὴν πόρτα καὶ οἱ ἄλλοι δύο ἐστέκοντο σκυμμένοι ἐπάνω του. Ἐστοχάσθην ὅτι ἦταν λαβωμένος καὶ τὸν ἐπεριποιοῦντο. Ἐπλησίασα νὰ ἰδῶ· τί νὰ ἰδῶ : Ἀνατρίχιασα ὅλος. Καὶ οἱ δύο μὲ ψιλὰ βελόνια εἰς τὰ χέρια τους ἐκέντουν τὸ κορμὶ τοῦ γονατισμένου μέχρις ἀφαιμάξεως. Ἀπὸ τὸν σβέρκο, ἀμέσως κάτω ἀπὸ τὰ μαλλιὰ ἄρχιζε ἕνα ὀγκῶδες κεφάλι φοβεροῦ φιδιοῦ, μὲ ἀνοικτὸ στόμα καὶ γλῶσσα ἔξω βγαλμένη κατακόκκινη. Τὸ φίδι κατέβαινε εἰς τὴν ραχοκοκκαλιά, ἔπειτα ἔκλινε κάτ' ἀπὸ τὴ ζερβιὰ μασχάλη, ἔβγαινε μπρὸς εἰς τὸ στῆθος καὶ κατ' ἀπὸ τὸ δεξιὸ βυζὶ καὶ τὴν μασχάλη ἐγύριζε πάλι εἰς τὴν ράχη. Φοβερὸ ἦταν τὸ σῶμα τοῦ ἑρπετοῦ, ὁλόπλουμο μὲ χίλιες δυὸ φολίδες καὶ μύρια χρώματα ποῦ ἀ-

Digitized by Google

σπρογάλιαζαν ἐπάνω εἰς τὸ δέρμα σὰν τ' ἀληθινοῦ φιδιοῦ.

— Θὰ κάμετε πολὺ ἀκόμη; ἐρώτησα τὸν ἕνα.

— Θὰ τὸ φτάσουμε κάτου 'ς τὴ φτέρνα.

Καὶ δὲ σὲ πονεῖ; ἐρώτησα ἐκεῖνον.

— Τσ' μοῦ ἔκαμε μ' ἐπώδυνον ὅμως ἔκφρασιν.

Ἡ παλληκαριά του δὲν ἄφινε νὰ ὁμολογήσῃ τοὺς πόνους του. Ἡ καρδιά του ὅμως ἢ καλλίτερα τὸ τομάρι του τὸ ἤξερε.

Ἰδοὺ πῶς περνοῦν τῆς ἡμέρες τους καὶ πῶς ἠθικοποιοῦνται ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους ὁ δικαιοκρίτης νόμος ἁρπάζει μιὰ εἰς τἄτιμα δαγκανάρια του. Ἰδοὺ πῶς θὰ τοὺς ἀποδώσῃ ἔπειτα εἰς τὴν κοινωνία ἀπὸ τὴν ὁποίαν τοὺς ἐπῆρε μὲ σκοπὸ διὰ τῆς τιμωρίας νὰ τοὺς κάμῃ καλοὺς καὶ ἄξιους πολίτας τῆς Πατρίδος! Σωφρονιστήριο ἀλήθεια!

*

Ἔφυγα κ' ἐκεῖθε μὲ τὸ ἴδιο βάρος στὴν καρδιὰ ὅπως ἔφυγα κι' ἀπὸ τοῦ Μιλτιάδη. Ποία ἡ διαφορὰ τῆς μιᾶς φυλακῆς μὲ τὴν ἄλλη: Πολὺ μικρή· κὰν τίποτε. Διότι τὰ κτίρια εἶνε κατά τι διάφορα· ἀλλὰ οἱ ἄνθρωποι μὲ τοὺς ὁποίους ἔχουν νὰ κάμουν οἱ φυλακισμένοι εἶνε οἱ ἴδιοι· καθόλου οἱ ἴδιοι! Ἄκαρδοι καὶ ἄσπλαχνοι καὶ ἀναίσθητοι εἰς τὰ παθήματα τοῦ ἄλλου τοῦ συνόμοιου των, τοῦ ἀδελφοῦ των, τρισχειρότεροι κι' ἀπὸ τὸν ἥλιο, κι' ἀπὸ τὴν ὑγρασία, καὶ ἀπὸ τ' ἄψυχα ντουβάρια. Ἄχ, αὐτὸς ὁ ἐπιστάτης καὶ αὐτὸς ὁ γιατρὸς τί ἄθεα τέρατα! Καὶ καλὰ ὁ πρῶτος ὁ ἀπαίδευτος, ὁ φτωχὸς ποὺ κυττάζει νὰ θρέψῃ τὴ λυκοφαμελιά του μὲ τῶν δυστυχισμένων αὐτῶν τὸν ἀνύπαρκτο ὀβολό. Αὐτὸς δὲν ἔμαθε τίποτε· δὲν ἐδιδάχθη τίποτε ἀπὸ τὴν ἀνθρωπότητα, παρὰ τὸν φυσικὸ καὶ κτηνώδη αὐτῆς προορισμὸ ποὺ εἶνε ἕνα ἀλληλοφάγωμα. Ὁ θάνατός σου ζωή μου· αὐτὸ τὸν ἐδίδαξε ἡ φύσις καὶ αὐτὸ κάνει· γδύνει τοὺς ἄλλους διὰ νὰ ντυθῇ αὐτὸς μὲ τ' ἀποφόρια τους!

Μὰ αὐτὸν τὸ δεύτερο, τὸν ἐξοχώτατο ποὺ ἐσπούδασε τὴ θεία τέχνη, τὴν τέχνη ποὺ δὲν ἔχει ἄλλο σκοπὸ παρὰ τὴν φιλανθρωπία, τὴν τέχνη ποὺ σταλλάζει εἰς τὸν ἄνθρωπο σὰν ἅγιο μύρο τὴν αὐταπάρνησι, πῶς τὸν ἔχετε; Ἡ τόση σπουδὴ καὶ ἡ τόση μάθησις· ἐκεῖνο τὸ θεῖο φῶς ποὺ ἐγλυκοχάραζεν εἰς τὸ μυαλό του χρόνους ολόκληρους τὸ σχολεῖο καὶ τὰ βιβλία, τίποτε δὲν ἀπίθωσαν εἰς τὴ συνείδησί του, τίποτε δὲν ἐμαλάκωσαν τὰ νεῦρά του, καθόλου δὲν τοῦ ἄλλαξαν τὰ συναισθήματα, μόν' ὅλα τὰ ἐπέρασε ἔτσι κ' ἔμεινεν ἀνέγγιακτος καὶ μόνος μὲ τ' ἄγρια καὶ φιλάρπαγα ἔνστικτα ποὺ ἐκληρονόμησεν ἀπὸ τὸν πατέρα του: Καὶ δὲν ἔχει ἄλλο σκοπὸ τῆς ζωῆς του παρὰ πῶς νὰ προσθέτῃ ἀπάνου 'ς τὰ ἄλλα του κέρδη καὶ τριάντα ἀκόμη ψωρόδραχμαις ἄκοπα, ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν συνόμοιων του! Ὢ ὄχι· ἐγὼ δὲν τὸν μισῶ· τὸν ψυχοπονιέμαι τὸν ἀτυχῆ! Δὲν ἐπήγαινε καλλίτερα νὰ γίνῃ ἑβραῖος τοκογλύφος . . .

Ὁ ἥλιος ἦταν ψηλὰ ἀκόμη καὶ ἠθέλησα νὰ γυρήσω τὸ Παλαμήδι. Εἶδα τὸ μεγάλο κτίριο ὅπου ἐπὶ Κυβερνήτου οἱ κατάδικοι ἔφαιναν τῆς βελέτζες τοῦ στρατοῦ· τὴν Ἀρβανιτιά, τὸν φοβερὸ γκρεμνό, ὅπου ἐστριμώχθηκαν κ'ἐγκρεμίσθηκαν κάτω οἱ Ἀρβανίτες τ ν παληὸ καιρό. Τὴ Γιουρούσι τάπια ἀπ' ὅπου ἀνέβηκεν ὁ Σταϊκόπουλος κ' ἐπῆρε τὸ κάστρο εἰς τὰ 1822· τὴν τάπια τῆς Μυγδαλιᾶς κ' ἐβγῆκα ἀπὸ τὴν ἄλλη πύλη ποὺ κατεβαίνει εἰς τὴν Πρόνοια. Ὅμως οὔτε ὅ,τι ἔβλεπα, οὔτε ὅσα ἄκουα ἀπὸ τοὺς καλοὺς συντρόφους μου· οὔτε ὁ ὁλόγλυκος οὐρανὸς καὶ τὰ ἥμερα χρώματα τοῦ κάμπου καὶ οἱ καλλιτεχνικαὶς γραμμὲς τῶν βουνῶν κατώρθωναν νὰ σκοτίσουν εἰς τὴν φαντασία μου τὴ ζοφερὴ εἰκόνα τῶν φυλακῶν, τὰ χλωμὰ πρόσωπα τῶν φυλακισμένων καὶ τὰ πικρά τους παράπονα. Καὶ ὁ νοῦς μου ἔφευγε μακρὰν εἰς τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους τους, ἐκείνους ποῦ τοὺς ποθοῦν καὶ τοὺς περιμένουν μῆνες καὶ χρόνους τόρα, εἰς ἐκείνους ποῦ ξεψυχοῦν 'ς τὸ στρῶμα καὶ κρατοῦν ἀκόμα εἰς τὴν σβυνομένη φαντασία τους πιστὴ τὴν εἰκόνα τους καὶ πλανοῦν ἀκόμη εἰς τραυλίζοντα καὶ κρύα χείλη λατρευμένο τὄνομά τους, ἄσβυστον τὸν πόθο τους ἐνῷ σβύνουν αὐτοί! Κ' ἔκανα μίαν ἀλυσίδα, ἀργυρῆ τῆς φαντασίας ἀλυσίδα, ὅπως εἶν' ἐκείνη τῶν τρανῶν αἰσθημάτων ποῦ ἀλυσοδένει ἐκείνους μὲ τούτους καὶ τοὺς ἐσφικτόδενα κ' ἐγώ, ἐκείνους μέσα εἰς τὴν ὀρφάνια καὶ τὴν καρτερία τους καὶ τούτους μέσα εἰς τὴν βρῶμα καὶ τὴν κακοπάθεια καὶ τὴν γλυκειὰ ἐλπίδα τους. Κ' ἐνῷ ἐκατρακύλουν εἰς τῆς πέτρες κ' ἐπληγόνοντο τὰ πόδια μου εἰς τὰ στουρνάρια κ'ἐκόβοντο τὰ γόνατά μου εἰς τὸν κατήφορο, ἐστοχαζόμουν πόσα φρικτὰ δράματα τρέφονται καὶ μεγαλώνουν ἀπόκρυφα μέσα εἰς αὐτὰ τὰ τόσον χωρισμένα ἀλλὰ καὶ τόσο σφικταγγαλιασμένα δύο βασίλεια τῆς ζωῆς. Κ' ἔξαφνα μέσα εἰς τὸν φοβερὸ ἀναβρασμὸ τοῦ νοῦ μου ἐπήδησε ὁλόβολο εἰς τὴν μνήμη μου ἕνα πικρὸ τραγοῦδι τοῦ Παλαμηδιοῦ, τὸ ὁποῖον εἶχα ἀκούσει ἄλλοτε εἰς τὴν Ῥούμελη, καὶ τὸ ὁποῖον ἐδικαίωνε τελείως ἐκείνους τοὺς στοχασμούς μου:

Ὅλα τὰ κάστρα νὰ χαθοῦν ὅλα καὶ νὰ ρημάξουν
Τὸ Παλαμήδι τὸ πικρὸ Θεὸς νὰ τὸ φυλάξῃ.
Ἐκεῖ 'νε οἱ κατάδικοι ὅλο βαρυποινῖτες.
Μέσα εἶνε κι' ὁ ἄνδρας μου 'ς τὰ σίδερα βαλμένος
Μὲ δυὸ ζυγῖτσες σ δερα 'ς τὰ πόδια καὶ 'ς τὰ χέρια
Δὲν πῆγε κἄνας νὰ τὸν δῇ ἀπὸ τοὺς ἐδικούς του
Παρὰ ἡ Παναγιώτενα ἡ δόλια του γυναῖκα
—Τὸ ποῦ εἶσαι ἀϊτεράκι μου, πουλί μ' ζωγραφισμένο·
Δώδεκα χρόνους καρτερῶ, δώδεκα χρόνους τρέχω
Μὲ ρώταγεν ἡ μάνα μου κ' ἡ δόλια ἡ ἀδερφή μου
—Κόρη μου, ποῦν' ὁ ἄνδρας σου τὸ ποῦν' ὁ Παναγιώτης;
—Μάνα μου, σὰν μ' ἐρώτησες νὰ σοῦ τὸ μολογήσω·
Δώδεκα χρόνους καρτερῶ τὸ δόλιο μου τὸν ἄνδρα

Digitized by Google

Ἐστὴ φυλακὴ τὸν ἔχουνε 'ς τὰ σκοτεινὰ μπουντρούμια,
Μὲ δυὸ ζυγίτσες σίδερα 'ς τὰ πόδια καὶ 'ς τὰ χέρια
—Κόρη μου δὲν παντρεύεσαι νὰ πάρῃς ἄλλον ἄνδρα ;
—Μάνα ζουρλὴ δὲ 'ντρέπεσαι τὸ τί 'ν αὐτὸ ποῦ λέγεις·
Τὸ λόγο δὲν ἀπόσωσε τὸ λόγο δὲν ἀπόειπε·
Λιγοθυμιὰ τὴ βάρεσε κ' ἔπεσε νὰ πεθάνῃ.

Μὰ αὐτὸ βέβαια θὰ εἶνε τ' ὀλιγώτερο κακό. Πόσα ἄλλα τρισχειρότερα νὰ γνωρίζῃ ὁ Θεός !....

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Συγχρόνως μὲ τὸ βιβλίον του, ἐφάνη τὰς ἡμέρας ταύτας εἰς τὸ ἀθηναϊκὸν κοινὸν, ἐλθὼν ἐκ Κερκύρας ὁ κ. Πολυλᾶς. Διατελέσας ἄλλοτε βουλευτὴς καὶ διατρίψας ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐδῶ δὲν ἦτο ἄγνωστος διόλου, ὅπως ἡ Φιλολογική μας γλῶσσα δὲν εἶνε τὸ πρῶτον βιβλίον, τὸ ὁποῖον ἐκδίδει ὁ σοφὸς καὶ παλαιμάχος λόγιος. Ἡ σοβαρὰ φυσιογνωμία, τὸ εὐθυτενὲς ἀνάστημα καὶ ὁ ἀχώριστος ὑψηλὸς πῖλος τοῦ εὐθαλοῦς γέροντος καὶ ἄλλοτε περιῆλθον τὰ κέντρα τῆς πρωτευούσης, ὅπως πολλάκις καὶ τὄνομά του ἀπὸ στόματος εἰς στόμα προπάντων τῶν πολιτικολόγων. Μόνον δι' ἡμᾶς τοὺς νεωτέρους καὶ ἐν ἄλλῳ σταδίῳ θαυμαστὰς ἢ συναδέλφους, ἡ ἔλευσίς του ὑπῆρξεν ἀφορμὴ εὐτυχοῦς καὶ πολυτίμου γνωριμίας πρώτης, διότι ὁ τόσῳ μακρόθεν γνωστὸς καὶ ἀγαπητός, μᾶς ἦτο ἄγνωστος ἐκ τοῦ πλησίον.

Ἡ γνωριμία του μᾶς ἐνθουσίασε, πρέπει νά το εἴπωμεν ἄνευ ἐπιφυλάξεως. Τὸν εὕρομεν οἷον τὸν ἀνεπλάσαμεν ἐκ τῶν ἔργων του, οἷον μᾶς παρουσίασεν ὀλίγῳ πρότερον διὰ τῆς ἐν τῇ Ἑστίᾳ δημοσιευθείσης σκιαγραφίας του ὁ κ. Καλοσγοῦρος. Φυσιογνωμία ἐμβριθής, μὲ ὑψηλὸν μέτωπον καὶ ἐξωγκωμένον· ὀφθαλμοὶ ζωηροὶ καὶ ἐκφραστικοί, σπινθηροβολοῦντες κατὰ τὰς ἐξάρσεις τῆς ὁμιλίας του· μειδίαμα γλυκύ, εὔγλωττον συγκιρνῶν τὴν αὐστηρότητα τοῦ προσώπου ἐκείνου μὲ τὰς ἀποτόμους γραμμάς· χαρίεσσα διατύπωσις νοημάτων βαθέων· μνημονικὸν ἀπέραντον, ἀρχεῖον ἀνεκδότων παλαιῶν, χαραστηριστικῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων διαπρέπουν διὰ τὴν πληθὺν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τὰ περὶ Σολωμοῦ· θησαυρὸς γνώσεων ποικίλων καὶ εὐρυτάτων· μετριοφροσύνη ἐκδηλουμένη ἐν παντὶ καὶ ἰσορρυθμία τις περὶ τὰ κινήματα, τοὺς τρόπους καὶ τὴν ἐνδυμασίαν — τοιοῦτος ἐν συντόμῳ ὁ κερκυραῖος λόγιος. Ἦλθεν, εἶδεν, ἀπέρχεται. Ἀλλ' ἔμεινεν ἐδῶ μαζί μας ὅσον ἤρκεσε διὰ νὰ γνωρισθῶμεν προσωπικῶς, νἀνταλλάξωμεν τὰς ἰδέας μας, νἀντλήσωμεν θάρρος, νὰ συνδεθῶμεν δι' ἀγάπης θερμοτέρας καὶ νἀποτελέσωμεν περὶ αὐτὸν κύκλον ἐμψυχούμενον ὑπὸ τοῦ λόγου του, — τοῦ μεστοῦ καὶ εἰλικρινοῦς, μὲ τὴν ἰδιάζουσαν τῆς πατρίδος του προφοράν, — ὅλοι μικροὶ καὶ μεγάλοι οἱ ἐργάται τῆς φιλολογικῆς ἀναγεννήσεως, ὑπὲρ τῆς ὁποίας εἰς τὰς πρώτας τάξεις μάχεται ἐκεῖνος.

*

Διότι, ἂν πολλοὶ δὲν παραδέχωνται, οὐδεὶς ὅμως ἀγνοεῖ τὸ ἔργον τοῦ Ἰακώβου Πολυλᾶ. Εἶνε ὁ φίλος, ὁ κριτικὸς καὶ ὁ μαθητὴς τοῦ Σολωμοῦ. Ἐκεῖνος ἐγνώρισε τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν ποιητήν, ἐκεῖνος ἐπάλαισεν ὑπὲρ τῶν ἰδεῶν του καὶ ἠκολούθησε τὴν ὁδὸν ἣν ἐχάραξεν. Αὐτὸ εἶνε τὸ ἔργον τοῦ Πολυλᾶ, ἀλλὰ σκεφθῆτε ὅτι δὲν εἶνε μικρόν, ὅσον ἴσως ἐκ πρώτης ὄψεως σᾶς φαίνεται ! Ὁ Σολωμὸς εἶνε ὁ Δάντης τῆς Ἑλλάδος. Διάνοια μεγάλη, ἐνδυναμωθεῖσα δι' ἀπονήτου μελέτης, δύναμις πλαστικὴ ἔξοχος, ἐκτύπησε κατακέφαλα τοὺς σοφολογιωτάτους καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν πλουσίαν καὶ ἁγνὴν ἀλλὰ παρημελημένην γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, αὐτὴν ἐζήτησε νἀναστήσῃ εἰς γλῶσσαν φιλολογικήν. Ὡς μέγας ποιητής, ἦτο καὶ μέγας γλωσσοπλάστης. Ἔκαμεν ὑπὲρ τῆς γλώσσης μας — δηλαδὴ ὑπὲρ τῆς φιλολογίας μας καὶ τοῦ Ἔθνους—ὅ,τι ἔκαμαν πάντοτε οἱ μεγάλοι ποιηταὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν. Παραλαμβάνων λέξεις ἐκ παντοειδῶν θησαυροφυλακείων, ἀλλὰ βαπτίζων ταύτας ἀπαραιτήτως εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ δημοτικοῦ τύπου, κατώρθωσε, κατὰ τὸ τελευταῖον μάλιστα τῆς ἐργασίας του στάδιον, νὰ ἐκφράσῃ ὑψηλὰ νοήματα εἰς γλῶσσαν ζωντανήν, ἐννοουμένην, ὁμοιόμορφον, πανελλήνιον καὶ νὰ φιλοτεχνήσῃ ὄχι μόνον τὰ ἄριστα ἔργα τῆς νεοελληνικῆς ποιήσεως, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀσφαλέστερα πρότυπα τῆς ἐργασίας τοῦ μέλλοντος. Τοῦτο ἠγωνίσθη νἀποδείξῃ καὶ νὰ γνωρίσῃ εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ ἔθνους ὁ κ. Πολυλᾶς περὶ μεγάλου ποιητοῦ, ὁ ὁποῖος κοινῶς ἐθεωρεῖτο μέχρις ἐσχάτων, καὶ θεωρεῖται ἀκόμη ὑπὸ τῶν μὴ μελετησάντων αὐτὸν ὑπὸ τὸ φῶς τῆς κριτικῆς, κατώτερος ἂν ὄχι τοῦ Σούτσου, ἀλλ' ἀφεύκτως τοῦ Ζαλοκώστα καὶ τοῦ Βαλαωρίτου. Διότι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἡ μέθοδος τοῦ ποιητοῦ παρεξηγήθη. Ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶχον οὔτε τὸν νοῦν, οὔτε τὴν μόρφωσιν τοῦ Σπυρίδωνος Τρικούπη. Ὠνόμασαν ὑψηλὰς τὰς ἰδέας του ἀλλὰ χαμηλὴν τὴν γλῶσσάν του — ἂν ἠμπορεῖ νά το ἐννοήσῃ κανεὶς αὐτὸ προκειμένου περὶ ποιήσεως—καὶ ἐπροφήτευσαν πρόσκαιρον ζωὴν εἰς τὸν ἀθάνατον Ὕμνον τῆς Ἐλευθερίας. Οἱ σοφολογιώτατοι διεμαρτυρήθησαν ζωηρῶς διὰ τὴν πρωτάκουστον βεβήλωσιν καὶ ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ τῶν ποιητῶν τοῦ ἀντιθέτου συστήματος — ἤδη φεῦ λησμονημένων ! — τῶν γραφόντων εἰς γλῶσσαν καθαρεύουσαν, ἐλεεινὴν καὶ βεβιασμένην ἀναστύλωσιν τῆς ἀρχαίας νεκρᾶς δηλαδή, μέ τινας μεταβολὰς νεωτεριστικὰς καταστρεφούσας πᾶσαν ὁμοιομορφίαν καὶ προξενούσας «ἀφόρητον παρδαλότητα», ὅπως δηλαδὴ ἔγραφον λατινικὴν παρεφθαρμένην οἱ λόγιοι τῆς Δύσεως πρὸ τῶν μεγάλων ποιητῶν, πρὸ τῆς φιλολογικῆς διαμορφώσεως τῶν νεολατινικῶν γλωσσῶν, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκοντο περιφρονημέναι εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ. Οὕτω μὲ τὴν παροδικὴν ἐπικράτησιν καὶ ἐπισημοποίησιν τοῦ ψευδοῦς συστήματος, ἡ ποίησις, ἡ δῆθεν ποίησις, ἐτράπη ἄλλην τρίβον, ἢ τὴν ὑπὸ τοῦ μεγίστου τῶν διδασκάλων ὑποδειχθεῖσαν, ἀσμενίζουσα νὰ ἐκφράζῃ εἰς γλῶσσαν τοιαύτην αἰσθήματα ψευδῆ, εἰκόνας νοσηράς, μιμήσεις κακοζήλους, ἀνοησίας καὶ ὑστερισμούς, ὅλα συγκαλυπτόμενα πρὸ τῶν ἁπλουστέρων, ὑπὸ τὸν ὄγκον τῆς ἀκαταλήπτου λέξεως καὶ τὸν κρότον τῆς πλουσίας ὁμοιοκαταληξίας.

Ἐν τούτοις καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα, παρὰ

Digitized by Google

τὴν θορυβώδη ἱεροσυλίαν, δὲν ἔπαυε τελουμένη καὶ ἄλλη μυστική της καὶ ἀθόρυβος λατρεία, ἐργασία ὑπὲρ τῆς ποιήσεως καὶ τῆς γλώσσης ὡς ἐνόει αὐτὴν ὁ Σολωμός, τῆς ὁποίας τὰ προϊόντα ἐπρόβαιναν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, παραβλεπόμενα μὲν ὑπὸ τῶν συγχρόνων, ἀλλ' ἔχοντα πλήρη καὶ ἀκράδαντον τὴν ἐπὶ τὸ μέλλον πεποίθησιν. Ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ θὰ παραμείνουν ὡς μνημεῖα ἀθάνατα καὶ τὰ ἔργα τοῦ Πολυλᾶ, τὰ Προλεγόμενα εἰς τὸν Σολωμὸν καὶ αἱ μεταφράσεις τῆς Ὀδυσσείας, καὶ τῆς Τρικυμίας ἐσχάτως δὲ καὶ τοῦ Ἁμλέτου τοῦ Σαίκσπηρ. Ἀλλ' ἐπειδὴ εἶνε μοιραία καὶ ἀναπόφευκτος ἡ ἐπικράτησις τῆς φυσικῆς ἀληθείας, αἱ καλαὶ αὐτῆς ἡμέραι ἐπιτέλους ἀνέτειλαν. Ὡς ἐξ ὁρμεμφύτου τρόπον τινὰ ἠννοήθη ὑπὸ τῶν δοκιμωτέρων μας ποιητῶν ὅτι ἀδύνατον εἶνε νὰ ὑπάρξῃ γλῶσσα καλλιτεχνική, γλῶσσα φιλολογική, ἄνευ τῶν τύπων τῆς ὁμιλουμένης· ἤρχισε δὲ βαθμηδὸν τὸ ῥεῦμα νὰ τρέπεται οὕτως, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχῃ σήμερον ποιητής, ἄξιος τοῦ ὀνόματος, χωρὶς νὰ εἶνε ἐνσυνειδήτως ἢ ἀσυνειδήτως μαθητὴς τοῦ Σολωμοῦ, χωρὶς νὰ ἐκφράζῃ αἰσθήματα εἰλικρινῆ καὶ νὰ παρουσιάζῃ εἰκόνας ἀληθεῖς εἰς τὴν ζωντανὴν γλῶσσαν. Ἡ τάσις εἶνε τόσον μᾶλλον παρήγορος, ὅσον ὁρμητικὴ καὶ ἀκατάσχετος, ἤρχισε δὲ πραγματικῶς νὰ δίδῃ τὴν ἐλπίδα τῆς ταχείας καὶ ὁριστικῆς ἀποκαταστάσεως τῆς δημοτικῆς γλώσσης ὡς γλώσσης φιλολογικῆς, τῆς συνεχίσεως καὶ ἀποπερατώσεως τοῦ ἔργου τοῦ Σολωμοῦ, τῆς ἄρσεως τῆς διγλωσσίας καὶ τῆς ἐν τῷ γραπτῷ ἐν γένει λόγῳ ἐπικρατήσεως μιᾶς γλώσσης ὁμοιομόρφου, τῆς ὁποίας τὸ δημοτικὸν στοιχεῖον νὰ εἶνε ἡ ἀκλόνητος βάσις.

★

Εἷς τῶν ἐνθερμοτέρων ἀποστόλων τῆς ἐθνικῆς ταύτης ἰδέας, ὡς ἐλέγομεν, ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν ὁ κ. Ἰάκωβος Πολυλᾶς. Σήμερον ὅμως δὲν εἶνε ὁ μόνος. Ἰδοὺ σημεῖον ἀσφαλὲς ὅτι τὸ κήρυγμά του, τὸ ἐν ὀνόματι τοῦ Σολωμοῦ, ηὐδοκίμησε καὶ ἐκαρποφόρησε. Δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ ἀνεφάνησαν συγχρόνως οἱ σύμμαχοι, οἱ συναγωνισταί, εἴτε ἔργῳ εἴτε θεωρίᾳ ὑποστηρίζοντες τὸ ἀναμορφωτικὸν σύστημα. Δὲν εἶνε οὔτε καιρὸς νὰ εἰσέλθω εἰς λεπτομερείας, οὔτε τόπος νὰ παρατάξω ὀνόματα. Ὅμως ἡ γλαφυρά, ἡ ἀληθῶς καλλιτεχνικὴ πεζογραφία ἐν δημοτικῇ δὲν εἶνε σήμερον πλέον σπανία ἐξαίρεσις, ἡ δὲ θεωρητικὴ σφαῖρα ἔσχε πεφωτισμένους καὶ κραταιοὺς συζητητάς. Ναὶ μέν, ὡς ἦτο ἑπόμενον, ὁ σχολαστικισμός, ὁ λογιωτατισμός, ὁ δασκαλισμὸς ἐπέφερε τὴν ἀντίδρασίν του καὶ ἐγεννήθησαν τἀντίθετα γλωσσικὰ συστήματα, τῶν ὑπερμάχων τῆς δημοτικῆς, ὑπερβολικὰ ἴσως εἰς τὰς λεπτομερείας καὶ εἰς τὴν ἐφαρμογήν· πλὴν εἶνε ἐπίσης ἀληθὲς ὅτι ὅλα εἶνε ἐστηριγμένα ἐπὶ ἀληθοῦς βάσεως, κατ' ἀληθῆ μέθοδον καὶ ὅτι τείνουσιν εἰς ἕνα κοινὸν σκοπόν. Αὐτὸς ὁ κ. Πολυλᾶς, τοῦ ὁποίου θαυμάζω τὴν ἐργασίαν καὶ ἐκτιμῶ τὴν ἰδέαν, ἀλλὰ μετ' ἐπιφυλάξεων ἀποδέχομαι τὴν ἐφαρμογήν, εἶπε προσφυέστατα ὅτι ἐν τῇ δημοτικῇ ὅλοι μὲν εἴμεθα Διαμαρτυρόμενοι κατὰ τοῦ καθεστῶτος, ἀλλὰ καθένας ἔχει τὴν θρησκείαν του. Μολοντοῦτο ὅλοι εἴμεθα συνασπισμένοι καὶ ἀδελφωμένοι, ἀγωνιζόμενοι μεθ' ὅλης τῆς δυνάμεως τὸν ἀγῶνα, ἡ εὐτυχὴς ἔκβασις τοῦ ὁποίου εἶνε τὸ γλυκύτερόν μας ὄνειρον. Δὲν ζητοῦμεν νὰ δημιουργήσωμεν τίποτε νέον, οὔτε νἀντιταχθῶμεν εἰς τὴν φυσικὴν ῥοπήν· θέλομεν ἀπεναντίας νὰ τὴν ὑποβοηθήσωμεν, τασσόμενοι ὄπισθέν της, καὶ ὄχι ὅπως οἱ ἄλλοι κατέμπροσθεν, δημιουργοῦντες καὶ ἀναστυλόνοντες εἴδωλα ἐπιπροσθοῦντα. Ἀλλ' ἴσα ἴσα ὁ πόθος μας ὁ ἁγνὸς καὶ θερμότατος εἶνε αὐτὰ τὰ ἐμπόδια νὰ καταρρίψωμεν τὰ ἐκ τῆς πλάνης γεννηθέντα καὶ παρακωλύοντα τὴν πνευματικὴν χειραφεσίαν τοῦ ἔθνους, νἀφήσωμεν δὲ εἰς ἐλεύθερον δρόμον τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν φιλολογίαν.

Καὶ ᾐσθάνθημεν νέον θάρρος οἱ ἐν Ἀθήναις ἰδόντες ἐκ τοῦ πλησίον, μάλιστα μετὰ τὴν νωπὴν ἀνάγνωσιν τῆς Φιλολογικῆς μας Γλώσσης, τὸν σεβαστὸν ἀρχηγὸν τῆς ἐν Κερκύρᾳ Σχολῆς, ἑνὸς τῶν σημαντικωτέρων κέντρων τῆς ἀναγεννήσεως. Καὶ εἶνε πράγματι ἄνθρωπος ἐμπνέων πολὺ θάρρος ὁ ἀφελὴς αὐτός, ὁ γλυκὺς καὶ ἀγαθός, ἀλλ' ὁ τόσην δύναμιν καὶ καρτερίαν κρύπτων ὑπὸ τὴν γλυκύτητά του καὶ τὴν ἀγαθότητα. Οἱ ἀναγνόντες τὸ τελευταῖόν του ἔργον, εἶδον μετὰ ποίας ἀμειλίκτου ἐπιμονῆς ὁ κ. Πολυλᾶς ὑπονομεύει καὶ περιτρώγει διὰ νὰ συντρίψῃ κατόπιν μ' ἓν κτύπημα τὸ εἴδωλον τῆς καθαρευούσης, πρὸς τὸ ὁποῖον οἱ εἰδωλολάτραι ἀνέμελψαν τελευταῖον τινὰ ὕμνον. Περὶ τοῦ λαμπροῦ βιβλίου, ἐν τῷ ὁποίῳ τὴν θεωρίαν ἀντικαθιστᾷ τρόπον τινὰ ἡ πειραματικὴ ἀπόδειξις, θὰ εἴπῃ ἐν οἰκείῳ τόπῳ τὰ δέοντα ὁ συνάδελφός μου κ. Παλαμᾶς. Ἐγὼ μόνον θὰ ἐπεθύμουν νὰ ἐξάρω τὴν ἁβρότητα τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐν τῇ θερμῇ αὐτῇ περὶ τῶν ὅλων συζητήσει. Μετὰ πόσου σεβασμοῦ ὁ κ. Πολυλᾶς ὁμιλεῖ περὶ τῶν ἀντιπάλων του, τοὺς ὁποίους θεωρεῖ ἐκ προκαταλήψεως ἀκολουθήσαντας κακὴν μέθοδον καὶ μὴ δυνηθέντας ἐκ τούτου νὰ χρησιμοποιήσωσι μεγάλα καὶ ἐπίζηλα φιλολογικὰ προσόντα!

Μετὰ τοῦ αὐτοῦ, οὔτε ἀδίκου οὔτε ἀπρεποῦς μὰ τὴν ἀλήθειαν σεβασμοῦ, ἐκφράζεται καὶ περὶ τοῦ κ. Ἀγ. Βλάχου. Ἀλλ' ἡ ἁβρότης καὶ ἡ μετριοπάθεια, τὸ σύνηθες γνώρισμα τῶν εὐγενῶς ἀγωνιζομένων ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, χαρακτηρίζει εἴπερ τινὰ καὶ ἄλλον τὸν κερκυραῖον λόγιον. Κατὰ τὴν γνωριμίαν του ἐλάβομεν συχνὰς ἀφορμὰς νὰ τὸ ἐκτιμήσωμεν προπάντων ὅταν ἠκούσαμεν νὰ ὁμιλῇ μετὰ σεβασμοῦ καὶ πρὸς τὸν νοῦν καὶ πρὸς τὰ ἔργα του, περὶ ἑνὸς τῶν λυσσωδεστέρων αὐτοῦ ἀντιπάλων, τοῦ εἰπόντος μάλιστα ὅτι ἡ ἑλληνικὴ ποίησις οὐδόλως θὰ ἐζημιοῦτο, ἐὰν ὅλα τὰ ποιήματα, τὰ εἰς δημώδη γλῶσσαν, ἐρρίπτοντο εἰς τὸ πῦρ!

Μὲ ἀναπτερωμένας εἴπερ ποτὲ ἐλπίδας προεπέμψαμεν τὸν σεβαστόν μας καὶ σοφὸν φίλον ἀναχωρήσαντα πάλιν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν αὐτοῦ πατρίδα. Ἐκεῖ, ἐν τῇ μουσοτραφεῖ Κερκύρᾳ, ἐν τῇ ἱερᾷ σιγῇ τοῦ σπουδαστηρίου του, θὰ συνεχίσῃ τὸ εὐγενές του ἔργον, πλήρης εἰσέτι ἀκμῆς· καὶ εἴμεθα βέβαιοι ὅτι θὰ εὐτυχήσῃ νὰ ἴδῃ κατισχυούσας ταχέως καὶ ὁριστικῶς τὰς σωτηρίους ἰδέας Ἐκείνου, τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ὁ θερμότερος ἀπόστολος.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

Digitized by Google

ΤΑ ΕΝ ΤΩι ΟΙΚΩι ΦΥΤΑ
ΚΑΙ Ο ΚΑΘΑΡΟΣ ΑΗΡ

Ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ἐπιγραφὴν ἐδημοσιεύθη πρό τινος εἰς τὰ Γερμανικὰ Εἰκονογραφημένα Φύλλα ὑπὸ τοῦ γερμανοῦ ἐπιστήμονος Ἐρνέστου Ἐβερμάγερ ἄρθρον περιέχον πολλὰς καὶ ἐνδιαφερούσας ἀληθείας περὶ τῆς ἐντὸς δωματίων καλλιεργείας φυτῶν, ἃς καθιστᾷ αὐθεντικὰς ἡ ἔξοχος εἰδικότης τοῦ συγγραφέως. Ἐπειδὴ δὲ καὶ παρ' ἡμῖν ἡ συνήθεια τοῦ καλλιεργεῖν ἐντὸς τῶν οἰκιῶν φυτὰ καθ' ἡμέραν ἐπιτείνεται, πολλαὶ δὲ πεπλανημέναι ἰδέαι περὶ τῆς σχέσεως αὐτῶν πρὸς τὴν ὑγιεινὴν ἐπικρατοῦσι, νομίζομεν ὅτι εὐχαρίστως θ' ἀναγνωσθῇ μετάφρασις τοῦ ἄρθρου, ἣν ἐξετέλεσεν εὐμενῶς χάριν τῆς «Ἑστίας» ὁ δασολόγος κ. Κ. Σάμιος.

Σ. τ. Δ.

Μία τῶν ὡραιοτέρων συνηθειῶν, τῶν πολιτισμένων ἐθνῶν εἶναι ἡ διὰ χλοερῶν φυτῶν διακόσμησις τῶν κατοικιῶν. Ἡ συνήθεια αὕτη ἐπεκτείνεται ἀκόμη καὶ εἰς τὰ πενιχρότερα δωμάτια, ὅπου αἱ ζωογόνοι καὶ θερμαντικαὶ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες δύνανται νὰ εἰσχωρήσωσιν. Ἰδίᾳ δὲ τὸν χειμῶνα ὁπόταν λεπτοφυεῖς κρύσταλλοι στολίζουσι τὰ παράθυρα, δάση δέ, πεδιάδες καὶ λειμῶνες καλύπτονται ὑπὸ χιόνων, δὲν ὑπάρχει ὡραιοτέρα καὶ μᾶλλον ἐπαγωγὸς ἐνασχόλησις διὰ πάντα φίλον τῶν φυτῶν καὶ ἀνθέων ἀπὸ τοῦ νὰ μεταφέρῃ εἰς τὸ θαλπερὸν αὐτοῦ δωμάτιον διὰ τῆς ἐν αὐτῷ καλλιεργείας φυτῶν τὴν ἄνοιξιν καὶ νὰ εὐφραίνῃ οὕτω διὰ τοῦ ὡραίου κόσμου τῶν φύλλων καὶ ἀνθέων τὸ ὄμμα, τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καρδίαν του.

Συνήθως διὰ τὴν ἀνθοκομίαν τῶν δωματίων ἐκλέγονται μετριόφρονα καὶ ὀλιγαρκῆ φυτά, διὰ τὰ ὁποῖα μία μεταφύτευσις κατ' ἔτος εἰς νέον πλούσιον εἰς φυτικὴν γῆν ἀμμοαργιλλῶδες ἔδαφος, ἢ μικρὰ λίπανσις διὰ τεχνητοῦ λιπάσματος, τακτικὸν πότισμα, μικρὰ θέσις εἰς προσήλιον παράθυρον μετρίως θερμαινομένου δωματίου, προφύλαξις ἀπὸ ψυχροῦ ρεύματος καὶ ράντισμα ἐνίοτε διὰ ψεκαστῆρος, ἀρκοῦσι νὰ ἐπιφέρωσι τὴν αὔξησιν τῶν φύλλων καὶ τὴν ἄνθησιν, ὅταν δὲ πάλιν δὲν δύναταί τις νὰ ἔχῃ κῆπον, μικρὸς ἀνθοστόλιστος ἐξώστης πρὸ τῶν παραθύρων χρησιμεύει ὡς ἀντικαταστάτης του κατὰ τὸ θέρος.

Ἐπειδὴ ὅμως οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων ἀποδίδουσιν εἰς τὰ θάλλοντα ἐνοικίδια φυτὰ καὶ μεγίστην ὑγιεινὴν σημασίαν, πιστεύοντες ὅτι ἐνεργοῦσιν ὡς καθαρτήρια τοῦ μολυσμένου ἀέρος τῶν δωματίων, θέλομεν ἐξετάσει ἐν τοῖς ἀκολούθοις ἐπὶ τῇ βάσει ἐπιστημονικῶν παρατηρήσεων ἂν καὶ κατὰ πόσον τὸ τοιοῦτον εἶνε ἀληθές.

★

Γνωστὸν τυγχάνει εἰς ὅλους, ὅτι ὁ ἀὴρ κατοικημένων καὶ περιωρισμένων χώρων ὡς ἐκ τῆς ἐκπνοῆς καὶ διαπνοῆς τῶν ἐν αὐτῷ ἀνθρώπων μολύνεται τόσον περισσότερον ὅσον περισσότερον περιωρισμένοι εἶνε οἱ χῶροι, ὅσον μακρότερον διαρκεῖ ἡ ἐν αὐτοῖς πολλῶν ἀνθρώπων διαμονὴ καὶ ὅσον ἐλλιπέστερος εἶνε ὁ ἀερισμός. Καθότι ὅπως μὴ εἶνε ἐπιβλαβὴς ὁ ἀὴρ τῶν κατοικημένων χώρων πρέπει δι' ἕκαστον ἄτομον ν' ἀλλάσσωνται ὑπὸ καθαροῦ ἀέρος ἐντὸς μιᾶς ὥρας 50 – 60 κυβ. μέτρα.

Ἡ κατὰ προτίμησιν διαμονὴ ἐντὸς στενῶν καὶ κακῶς ἀεριζομένων χώρων ἐπιφέρει εὐκόλως ἀνωμαλίας εἰς τὴν ὑγείαν, ἐξασθενεῖ τὴν ἐνεργητικότητα τῶν ἐνοίκων, αὐξάνει τὴν διὰ μολυσματικὰς ἀσθενείας διάθεσιν καὶ ἐν γένει ἐλαττόνει τὴν μέσην διάρκειαν τῆς ζωῆς τοιούτων ἀνθρώπων. Ὡς ἐκ τούτου ὁ κατὰ τὸ ἐνὸν καθαρὸς ἀὴρ ἐν ταῖς κατοικίαις μας εἶνε εἷς ἐκ τῶν κυριωτέρων παραγόντων πρὸς διατήρησιν τῆς ὑγείας καὶ εἶνε ἐπίσης ἀπαραίτητος διὰ τὴν καλὴν σύστασιν τοῦ αἵματος ὅπως καὶ αἱ θρεπτικαὶ τροφαί.

Ἡ μόλυνσις τοῦ ἀέρος εἰς κατοικημένους καὶ κεκλεισμένους τόπους προέρχεται κυρίως ἐκ τῆς ἐκπνοῆς καὶ διαπνοῆς τῶν ἐν αὐτοῖς ἀνθρώπων καὶ ζώων. Δι' ἑκάστης εἰσπνοῆς εἰσπνέει ἀνεπτυγμένης ἡλικίας ἄνθρωπος ἐν ἠρεμίᾳ ἡμίσειαν περίπου λίτραν (480 κυβ. ἑκατοστόμετρα) ἀέρος ἐκ τῶν ὁποίων 96 κυβ. ἑκατοστόμετρα περιέχουσιν ὀξυγόνον. Τὸ τέταρτον περίπου τοῦ ὀξυγόνου τούτου ἑνούμενον μετὰ τῶν ἐρυθρῶν ἀρτηριακῶν αἱμοσφαιρίων χρησιμεύει πρὸς διατήρησιν τῆς ἐναλλαγῆς τῆς ὕλης ἀποδιδόμενον εἰς τοὺς ἐν τῷ αἵματι ὑδατάνθρακας, εἰς τὸ λίπος καὶ τὰς λευκωματούχους οὐσίας τῶν ἀγγείων καὶ δι' ὀξειδώσεως αὐτῶν μεταβαλλόμενον εἰς ἀνθρακικὸν ὀξύ, τὸ ὁποῖον μεταβιβάζεται εἶτα εἰς τὸ φλεβικὸν αἷμα καὶ ἐκεῖθεν διὰ τῶν πνευμόνων πάλιν καὶ τῆς ἐκπνοῆς εἰς τὸν ἀέρα. Οὕτως ἐξηγεῖται διατί ὁ ἐκπνεόμενος ἀὴρ εἶνε κατὰ τὸ ἓν τέταρτον πτωχότερος εἰς ὀξυγόνον καὶ κατὰ τὸ ἑκατονταπλάσιον καὶ πλέον πλουσιώτερος εἰς ἀνθρακικὸν ὀξὺ ἀπὸ τὸν εἰσπνεόμενον ἀέρα. Ἐν ᾧ π.χ. εἰς 10000 μέρη καθαροῦ ἀέρος τῆς ἐξοχῆς, τῶν ὀρέων, τῶν δασῶν ἢ καὶ τῆς θαλάσσης εὑρίσκονται κατὰ μέσον ὅρον τρία μέρη ἀνθρακικοῦ ὀξέως, εἰς τὸν ἐκπνεόμενον ἀέρα ὑπάρχουσι 4 μέχρι 5 τοῖς ἑκατὸν ἀνθρακικὸν ὀξύ, ἤτοι πλέον τοῦ ἑκατονταπλασίου. Ἐπειδὴ δὲ εἰς ἕκαστον λεπτὸν κάμνομεν 16 – 18 εἰσπνοὰς ἕπεται ὅτι ἕκαστος ἄνθρωπος ἀφαιρεῖ ἀπὸ τοῦ ἀέρος κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα περὶ τὰ 400 κυβ. ἑκατοστόμετρα ὀξυγόνου καὶ μεταδίδει εἰς αὐτὸν ἴσον περίπου ποσὸν ἀνθρακικοῦ ὀξέως. Συνεπῶς ἐντὸς κεκλεισμένων χώρων τὸ ἐν τῷ ἀέρι ποσὸν τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέως δύναται ν' αὐξηθῇ σημαντικῶς (4 - 6 καὶ πλέον ἐπὶ τοῖς χιλίοις).

Ἡ μόλυνσις ὅμως τοῦ ἀέρος δὲν προέρχεται ἀποκλειστικῶς ἐκ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ ἐν αὐτῷ ὀξυγόνου καὶ τῆς αὐξήσεως τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέως, ἀλλὰ προέρχεται ἐπίσης ἐκ τοῦ ὅτι ὡς ἐκ τῆς ἐκ-

Digitized by Google

ΝΕΡΟ ΚΑΙ ΦΩΤΙΑ

Digitized by Google

πνοῆς καὶ διαπνοῆς παράγονται ὑδρατμοὶ καὶ ἴχνη ἀεριοειδῶν ὀργανικῶν ὑλῶν, αἱ ὁποῖαι δίδουσιν εἰς τὸν ἀέρα τῶν δωματίων τὴν χαρακτηριστικὴν κακοσμίαν. Ἡ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν (1888) δημοσιευθεῖσα εἰς τὰς ἐφημερίδας εἴδησις ὅτι οἱ δύο σοφοὶ Μπράουν Σεκὰρ καὶ Ἀρσοννὰλ διὰ πολλῶν πειραμάτων ἀπέδειξαν τὸ δηλητηριῶδες τῶν ἀεριοειδῶν τούτων ἐκ τῆς ἐκπνοῆς προερχομένων ὑλῶν ἐνεποίησε μεγάλην ἐντύπωσιν. Ψύξαντες διὰ πάγου συνεπύκνωσαν τοὺς ἐκ τῆς ἐκπνοῆς προερχομένους ὑδρατμοὺς καὶ ἔκαμαν διὰ τοῦ ὑγροῦ τούτου ὑποδορίους ἐνέσεις εἰς κονίκλους. Ἐκ δεκαοκτὼ δὲ οἱ δεκαεπτὰ ἀπέθανον μετὰ 18—24 ὥρας. Μετ' ὀλίγον οἱ ἐν λόγῳ σοφοὶ ἐπίστευσαν ὅτι κατώρθωσαν νὰ ἀποδείξωσι δι' ἁπλοῦ παρασκευάσματος ὅτι καὶ σκύλοι ἀκόμη καὶ ἄλλα ζῷα δύνανται νὰ φονευθῶσιν, ἐὰν ἀναπνεύσωσιν ἀμέσως τὸν ἐκ τῶν πνευμόνων ἐξερχόμενον ἀέρα.

*

Τὰ ἐξαγόμενα ταῦτα ὅμως, τὰ μετὰ τόσης βεβαιότητος δημοσιευθέντα, ὑπεβλήθησαν κατόπιν εἰς νέαν δοκιμασίαν ὑπὸ πολλῶν ἄλλων σοφῶν ἐπιστημόνων, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξήχθησαν ὅλως ἐναντία ἀποτελέσματα, καὶ ἥτις δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξακριβώσῃ τὰς δηλητηριώδεις ἰδιότητας τοῦ ἐκπνεομένου ἀέρος. Οὐδέποτε κατωρθώθη ἡ δι' ὕδατος ἐκ συμπυκνώσεως τῶν ἐκπνεομένων ὑδρατμῶν προερχομένου θανάτωσις οἱουδήποτε ζώου. Συνεπῶς οὐδόλως ἔχομεν πρὸς τὸ παρὸν τὸ δικαίωμα, ὅπως ἀποδίδωμεν εἰς τὰς ἀεριομόρφους ἐκπνεομένας ὀργανικὰς ὕλας δηλητηριώδεις ἰδιότητας, μολονότι ἡ μολυσματικότης τοῦ ἐν ταῖς κατοικίαις μας ἀέρος αὐξάνει μετὰ τοῦ ποσοῦ τῶν ἐν αὐτῷ ὀργανικῶν ὑλῶν, καθότι τὸ ποσὸν τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέως τοῦ ἐν τῷ μεμολυσμένῳ ἀέρι τῶν δωματίων ἀπαντωμένου οὐδεμίαν ἔχει σημασίαν. Ὁ Οὔφελμανν παραδέχεται τὸν ἀέρα τῶν δωματίων ὡς μεμολυσμένον, ὅταν ἔχῃ ἐλαφρὰν κακοσμίαν καὶ ὅταν αἱ ὀργανικαὶ οὐσίαι αἱ ἐντὸς ἑνὸς ἑκατομμυρίου μερῶν ἀέρος ὑπάρχουσαι ἔχουσιν ἀνάγκην δώδεκα μερῶν ὀξυγόνου πρὸς ὀξείδωσίν των. Ἐκτὸς τούτων ὅμως ἐπηρεάζουσι βεβαίως τὴν κακὴν χημικὴν σύστασιν τοῦ ἐν τοῖς δωματίοις ἀέρος καὶ ἄλλα τινά, ὁποῖα π. χ. ἡ ὑψηλὴ θερμοκρασία, ἡ μεγάλη ὑγρασία τοῦ ἀέρος, ὁ καπνὸς κ.τ.λ. Ὑπὸ τοιούτους ὅρους ὅμως ἐπηρεάζεται καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ σώματος ἐκπεμπομένη θερμότης, ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου δύναται νὰ ὑπερβῇ τὰ τακτικά της ὅρια ἡ συνήθης αὐτοῦ θερμοκρασία.

Πολυειδεῖς παρατηρήσεις μᾶς διδάσκουσιν ὅτι τὸ βλαβερὸν τοῦ ἐν τοῖς δωματίοις ἀέρος καὶ ἡ ποιότης τῶν ἐν αὐτῷ ὀργανικῶν οὐσιῶν αὐξάνουσι μετὰ τοῦ ἐν αὐτῷ ποσοῦ τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέως· ὡς ἐκ τούτου ὁ βαθμὸς τῆς μολυσματικότητος τοῦ ἐν τοῖς δωματίοις ἀέρος μετρεῖται ἐν γένει διὰ τοῦ ποσοῦ τοῦ ἐν αὐτῷ ἀνθρακικοῦ ὀξέως. Ἐπὶ τῇ βάσει σειρᾶς παρατηρήσεων γενομένων ὑπὸ τοῦ Πέττεν - Κόφερ θεωρεῖται συνήθως ὁ ἐν τοῖς δωματίοις ἀὴρ ὡς καθαρός, ὅταν εἰς χίλια μέρη περιέχῃ ἓν μέρος ἀνθρακικοῦ ὀξέως, ἤτοι τὸ τριπλάσιον ὡς ἔγγιστα τοῦ συνήθους καθαροῦ ἀέρος.

Ἀὴρ περιέχων ποσὸν ἀνθρακικοῦ ὀξέως τρία μέχρι πέντε ἐπὶ τοῖς χιλίοις καὶ πλέον θεωρεῖται ὡς ἀκατάλληλος καὶ πρέπει νὰ λαμβάνεται πρόνοια περὶ ἀντικαταστάσεως αὐτοῦ. Ἀπολύτως ἀκριβὴς προσδιορισμὸς τοῦ ἐν τῷ ἀέρι ἀνθρακικοῦ ὀξέως κατωρθοῦται διὰ τῆς γνωστῆς μεθόδου τοῦ Πέττεν - Κόφερ: διὰ πρόχειρον ὅμως προσδιορισμὸν ἱκανὸν διὰ πρακτικοὺς σκοποὺς κατεσκευάσθησαν διάφοροι ἁπλαῖ συσκευαὶ ***Ἀεροδοκισμασταί***, διὰ τῶν ὁποίων καθίσταται εἰς ἅπαντας εὐχερὴς ὁ ἐντὸς βραχυτάτου χρόνου προσδιορισμὸς τοῦ ἐν τῷ ἀέρι ἀνθρακικοῦ ὀξέως, τουτέστιν ὁ προσδιορισμὸς τῆς ποιότητός του.

Μετὰ τὰ ὀλίγα ταῦτα γενικὰ περὶ τῶν αἰτίων τῆς μολύνσεως τοῦ ἀέρος κατοικημένων μερῶν, μεταβαίνομεν εἰς ἐξέτασιν τῆς ἐρωτήσεως, ἂν ὁ διὰ τῆς ἐκπνοῆς καὶ διαπνοῆς τῶν ἀνθρώπων καὶ ζώων μεμολυσμένος τῶν δωματίων ἀὴρ δύναται οὐσιωδῶς νὰ βελτιωθῇ διὰ τῶν ἐνοικιδίων φυτῶν.

*

Πρῶτος ὁ ἄγγλος χημικὸς Pristley ἔκαμε κατὰ τὸ 1770 τὰς πρώτας παρατηρήσεις περὶ τῆς μεταβολῆς, ἣν ὑφίσταται εἰς ὄγκος ἀέρος ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῷ καιομένων σωμάτων ἢ ἀναπνεόντων ζώων ἢ φυτῶν. Ἐξ αὐτῶν δ' ἐξήχθη, ὅτι ὁ ἀὴρ ἐπὶ τοσοῦτον ἀλλοιοῦται διὰ τῆς ἐν αὐτῷ καύσεως ἢ ἀναπνοῆς ζώων, ὥστε καθίσταται ἐντελῶς ἀκατάλληλος πλέον διὰ περαιτέρω ἐν αὐτῷ καῦσιν ἢ ἀναπνοήν. Πειράματα διὰ φυτῶν ἀπέδειξαν, ὅτι ταῦτα κατὰ τὴν ἡμέραν δὲν μολύνουσι τὸν ἀέρα, ἀλλ' ὅτι ἀπεναντίας τὰ φύλλα κέκτηνται τὴν ἰδιότητα ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ φωτὸς νὰ διορθώνουν τὸν διὰ τῆς ἐκπνοῆς μεμολυσμένον ἤδη ἀέρα. Ὅτε ὅμως ὁ Pristley ἐξήτασε φυτὰ τὰ ὁποῖα ἐστεροῦντο ἀρκετοῦ φωτὸς ἐξήγαγεν ὅλως διάφορα ἐξαγόμενα. Καθότι ἐξαίφνης ἀνεκαλύφθη ὅτι ταῦτα συνέτεινον πρὸς χειροτέρευσιν τοῦ ἀέρος. Δὲν ἠδυνήθη ὅμως ὁ ἄγγλος ἐπιστήμων νὰ δώσῃ καὶ τὸν λόγον τοῦ περιέργου τούτου φαινομένου, διότι κατὰ τὴν ἐποχήν του ἦσαν ἄγνωστα τὸ ὀξυγόνον καὶ ἀνθρακικὸν ὀξύ. Ὀλίγον ὅμως μετὰ ταῦτα ἐνησχολήθη εἰς τοιαῦτα πειράματα ὁ Ὀλλανδὸς φυσιοδίφης Ἰγκεγχούς, καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1779 ἐξέδωκε σύγγραμμα ὑπὸ τὸν τίτλον ***Πειράματα ἐπὶ φυτῶν***, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐβεβαίου τὰς παρατηρήσεις τοῦ Pristley δημοσιεύσας ὡρισμένως τὴν ἀνακάλυψιν, ὅτι ὅλα τὰ

Digitized by Google

πράσινα μέρη τῶν φυτῶν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ φωτὸς βελτιοῦσι τὸν ἀέρα, καὶ ὅτι πάλιν τὰ αὐτὰ φυτὰ ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐπιφέρουσι τὸ ἐναντίον ἀποτέλεσμα ὡς παράγοντα ἔμμονον ἢ στερεὸν ἀέρα, ὡς ἀπεκαλεῖτο τότε τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ. Τὰς δύο ταύτας ὅλως διαφόρους ἀπ' ἀλλήλων παρατηρήσεις ὁ Pristley δὲν κατώρθωσε νὰ κάμῃ. Ἐν τῷ μεταξὺ κατὰ τὸ ἔτος 1774 κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Pristley καὶ κατόπιν ὑπὸ τοῦ Σεέλε ἐν Σουηδίᾳ ἀνεκαλύφθη τὸ ὀξυγόνον, μόνον ὅμως ὑπὸ τοῦ Λαβοαζιὲ ἐν Παρισίοις ἐχαρακτηρίσθη ὡς ἁπλοῦν σῶμα καὶ ἐξηκριβώθη ἡ κατὰ τὴν καῦσιν σημασία αὐτοῦ, ἐγένοντο δὲ καὶ τὰ πρῶτα πειράματα συστάσεως τοῦ ἀέρος, τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέως. Ὅλα ταῦτα συνέτειναν ὅπως ὁ Ἰγκεγχοὺς ἀναγνωρίσῃ ὡς ὀξυγόνον τὸ ὑπὸ τῶν φυτῶν ἐκπεμπόμενον ἀέριον. Ὅπως δὲ κατορθώσῃ τὴν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἄμεσον παρατήρησιν τοῦ ὑπὸ τῶν πρασίνων φύλλων ἢ μερῶν τῶν φυτῶν ἀποπεμπομένου ὀξυγόνου, ἔθεσε τοιαῦτα ἐντὸς κώδωνος πεπληρωμένου καθαροῦ καὶ προσφάτου ὕδατος καὶ ἀνέτρεψεν αὐτὸν ἐντὸς λεκάνης πεπληρωμένης ἐπίσης τοιούτου ὕδατος, τὴν ὅλην δὲ σκευασίαν ἐξέθηκεν εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων. Φυσαλίδες ἀνυψούμεναι ἐν τῷ ὕδατι συνηθροίζοντο εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ ὑαλίνου δοχείου. Εἰς δεύτερον σύγγραμμα ***Περὶ αὐξήσεως τῶν φυτῶν***, ἐξέφρασεν ὁ Ὀλλανδὸς σοφὸς τὴν ἰδέαν ὅτι τὰ φυτὰ λαμβάνουσιν ἀποκλειστικῶς παρὰ τοῦ ἀέρος τὸν ἀπαιτούμενον ἄνθρακα ὑπὸ τὴν μορφὴν ἀνθρακικοῦ ὀξέως, κρατοῦντα αὐτὸν δι' ἑαυτὰ πρὸς σχηματισμὸν τῶν διαφόρων ἐν αὐτοῖς ὑλῶν, ἀποχωρίζουσι δὲ καὶ ἐκπνέουσι τὸ ὀξυγόνον. Τὸ τοιοῦτον παρατηρεῖται μόνον εἰς τὰ πράσινα μέρη τῶν φυτῶν ὅταν προσβάλλωνται ὑπὸ τοῦ ἡλιακοῦ φωτός.

Ὁ Γάλλος σοφὸς Σενεβιὲ διαμένων ὡς ἱερεὺς ἐν Γενεύῃ καὶ ἐνασχολούμενος κατὰ προτίμησιν εἰς φυσιολογικὰς ἐρεύνας, παρετήρησεν ἐπίσης, ὅτι πρόσφατα φύλλα τεθειμένα ἐντὸς πηγαίου ὕδατος ἢ ὕδατος τὸ ὁποῖον ἠδύνατο εὐκόλως νὰ περιεῖχεν ἀνθρακικὸν ὀξύ, ἀνέπτυσσον ὀξυγόνον ἐφ' ὅσον τὸ ὕδωρ ἐξηκολούθει περιέχον ἀνθρακικὸν ὀξύ. Προσέτι παρετήρησεν ὅτι μόνον τὰ πράσινα φύλλα ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς ἀποσυνθέτουσι τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ ἐκπέμποντα ὀξυγόνον, ἐν ᾧ τὰ μὴ πράσινα μέρη, ὅπως τὸ ξύλον, αἱ ῥίζαι, τὰ ἄνθη, τὰ κίτρινα καὶ κόκκινα φθινοπωρινὰ φύλλα δὲν ἔχουσι τὴν ἰδιότητα ταύτην.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος ἐνησχολήθη ὁ γάλλος φυσιοδίφης Σωσσὺρ εἰς ἐρεύνας περὶ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ὕδατος, τοῦ ἀέρος καὶ τῆς φυτικῆς γῆς ἐπὶ τῆς βλαστήσεως. Τὰ σπουδαιότατα ἐξαγόμενα τῶν ἐρευνῶν τούτων ἐδημοσιεύθησαν κατὰ τὸ 1804 ὑπὸ τὸν τίτλον ***Χημικαὶ παρατηρήσεις περὶ τῆς βλαστήσεως.*** Τὸ βιβλίον τοῦτο περιέχει μέγαν θησαυρὸν πειραματικῶς ἀποδειχθεισῶν ἀληθειῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξάγεται ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἀνεγνώρισε τοὺς σπουδαιοτέρους τῆς βλαστήσεως καὶ αὐξήσεως νόμους. Ἐβεβαίωσεν ὅτι τὰ πράσινα φυτὰ δὲν τρέφονται ἀποκλειστικῶς παρὰ τοῦ ἐδάφους, ἀλλὰ λαμβάνουσι μέγιστον μέρος τῆς τροφῆς των (ἀνθρακικὸν ὀξὺ) παρὰ τοῦ ἀέρος διὰ τοῦ φυλλώματός των καὶ ἀποσυνθέτοντα αὐτὸ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ φωτός, ἀποδίδουσιν εἰς τὸν ἀέρα τὸν αὐτὸν περίπου ὄγκον ὀξυγόνου· κατὰ τὴν νύκτα δὲ ἀπορροφῶντα ὀξυγόνον ἐκπέμπουσιν ἀνθρακικὸν ὀξύ. Ὁ γάλλος φυσιοδίφης προσέτι πρῶτος ἀπέδειξεν ὅτι ὄχι μόνον τὸ ὕδωρ ἀλλὰ καὶ τὰ συστατικὰ τῆς τέφρας (ἅλατα μεταλλικὰ) εἶναι ἀπαραίτητα πρὸς αὔξησιν τῶν φυτῶν.

Μὲ ὅλην ὅμως τὴν νεωτεριστικὴν ἀξίαν αἱ παρατηρήσεις αὗται δὲν ἐξετιμήθησαν κατὰ τὰς ἀκολούθους δεκαετίας. Πρὸς βλάβην τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς πρακτικῆς αὐτῆς ἐφαρμογῆς ἐσχηματίσθη ἐσφαλμένη θεωρία ἡ ὀνομαζομένη θεωρία τῆς φυτικῆς γῆς (Humus theorie) κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ φυτὰ ἀπορροφῶσιν ὅλας τὰς θρεπτικὰς αὐτῶν οὐσίας ἀπὸ τοῦ ὕδατος καὶ τῆς φυτικῆς γῆς. Ἡ θεωρία αὕτη διήρκεσε μέχρι τοῦ ἔτους 1840 ὁπότε ὁ Λίβιγ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑπὸ τοῦ Σωσσὺρ καὶ ἄλλων γενομένων παρατηρήσεων, συνέτεινε πρὸς τελειοποίησιν τῆς περὶ θρέψεως τῶν φυτῶν θεωρίας καὶ ἐκ νέου μετὰ μεγίστης ἐνεργητικότητος ὑπέδειξεν, ὅτι ὅλα τὰ πράσινα φυτὰ τρέφονται ἀποκλειστικῶς δι' ἀνοργάνων οὐσιῶν, τῶν ὁποίων μέρος μὲν λαμβάνουσι παρὰ τοῦ ἀέρος μέρος δὲ παρὰ τοῦ ἐδάφους.

Κατὰ τὴν περὶ ὀρυκτῶν θεωρίαν τοῦ Λίβιγ δὲν χρησιμοποιοῦνται πρὸς θρέψιν τῶν φυτῶν τὰ ὀργανικὰ συστατικὰ τῆς φυτικῆς γῆς, ἀλλὰ μόνον τὰ ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως προερχόμενα ἀνόργανα αὐτῆς συστατικά. Μολονότι δὲ ἡ θεωρία αὕτη κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη κατεπολεμήθη ἰδίως ὑπὸ τῶν πρακτικῶν γεωπόνων, μολαταῦτα βαθμηδὸν ἀνεγνωρίσθη τὸ ὀρθὸν τῶν θεμελιωδῶν αὐτῆς ἀρχῶν καὶ σήμερον ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῶν περὶ θρέψεως νόμων, πρὸς ἐξακρίβωσιν τῶν ὁποίων συνέτεινεν ἡ συνεργασία πολλῶν διασήμων φυσιολόγων.

[Ἕπεται τὸ τέλος] Κ. Μ. ΣΑΜΙΟΣ

Digitized by Google

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ [1]

ΙΕ΄. — Στὸν γκρεμνό ! Στὸν γκρεμνό !

Νὰ σᾶς τὰ πῶ λοιπὸν παιδιά μου μιὰ καὶ καλή. — Ἔτσι ἄρχισε ὁ γέρος. — Στὸν τόπο μου οἱ δικοί μας σηκώθηκαν, καὶ σηκώθηκαν . . . Ἔκαμαν τὴ δουλειά τους μισή . . . Αὐτὲς οἱ μισὲς οἱ δουλειὲς εἶναι ποῦ μᾶς ἀφάνισαν.

* * * * * * * * * * * * * * * *

Εἴμουνα δέκα μηνῶ νοικοκύρης, κ' ἡ Χριστίνα μου εἶχε στὴν ἀγκαλιά της τὸ πρῶτο της· ἄχ, καὶ τὸ ὕστερό της ! Μήτε χωράφι εἴχαμε μήτ' ἀμπέλι. Σερμαγιά μας εἶταν ἡ βαρκοῦλα μου καὶ τὰ δίχτυα μου. Πρὶν ἀκόμα νὰ λευτερωθῆ ἡ Χριστίνα πέρασαν κι ἀπὸ τὸ χωριό μας καὶ μαζεύανε ρεφενέδες. . . Ἔδινε ὁ καθένας ὅ,τι εἶχε. Ἐμεῖς δὲν εἴχαμε τίποτις ἄλλο νὰ δώσουμε, ἔδωσα λοιπὸν τὴ βάρκα μου, κ' ἔμεινα μὲ τὰ δίχτυα, καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα πῶς ἦρθε ἡ ὥρα μας καὶ θὰ δοῦμε καὶ μεῖς ἄσπρη μέρα. Τὴ βλέπαμε τὴ βαρκοῦλα ποῦ ἔφευγε δεμένη πίσω ἀπὸ μιὰ γολέττα καὶ τῆς φωνάζαμε «Στὸ καλό». Ἔπιασαν τόπο οἱ γολέττες ἐκεῖνες, τὸ ξέρω. Μὰ τί κατάλαβες, ποῦ βρεθήκαμε ἔρημοι καὶ μοναχοὶ σὰν πλάκωσε τὸ κακὸ ἀπὸ τὴν Ἀνατολή . . . . Πήραμε ὅλοι μας τὰ βουνά. Εἴτανε νύχτα, καὶ τρέχανε σὰ λυσσασμένοι κατόπι μας. Μὰ μεῖς ξέραμε τὰ κατατόπια, κι αὐτοὶ δὲν τὰ ἤξεραν. Κ' ἔτσι γλύτωσαν πολλοί, ἂν καὶ τὸ χωριό μας ρημάχτηκε. Μὰ ἐγὼ τέτοια τύχη δὲν εἶχα. Ὅτι περάσαμε ἀπὸ κάτι σπαρτὰ σκύβοντας, καὶ πήραμε τὸ βουνό, ἄρχισε νὰ κλαίῃ τὸ μωρὸ στὴν ἀγκαλιὰ τῆς Χριστίνας ! Τί νὰ κάμουμε τώρα ! — Βύζαξέ το, τῆς φωνάζω. Τοῦ κάκου, δὲν σώπαινε τὸ μωρό ! — Φράξε τὸ στόμα του, σφίξ' το στὴν ἀγκαλιά σου γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, καὶ χαθήκαμε ! Πάλι τοῦ κάκου· τὸ παιδὶ ὅλο τσίριζε.

— Αἴ, νὰ σοῦ πῶ, Χριστίνα, τῆς κάνω τότες, ἐδῶ ἄλλο τρόπο δὲν ἔχει. Ἢ αὐτὸ θὰ πάῃ, ἢ ὅλοι μας. Κάμε κουράγιο, καὶ πέτα το στὸν γκρεμνό ! Γλίγωρα, γιατὶ πλάκωσαν ! Νά, γύρισε νὰ τοὺς δῆς ἐκεῖ κάτω. Σφίξε τὰ δόντια σου. Στὸν γκρεμνό, κι ἀκολούθα με ! Πέτα το, σοῦ λέω, πέτα το ! Στὸν γκρεμνό, στὸν γκρεμνό, γλίγωρα, γλίγωρα, ἔρχουνται, νά τους !

Αὐτή, πῶς ὡς τώρα μισογόγγυζε καθὼς ἔτρεχε, ἄξαφνα βγάζει μιὰ φωνὴ ποῦ διαλάληξε τὸ βουνό. Δὲ βάσταξε πολὺ ἡ φωνή. Γύρισα νὰ δῶ, κι ἄλλο δὲν εἶδα παρὰ τὸν γκρεμνό. Δὲν ξέρω τί ἔκαμα τότες. Πρέπει νάπεσα κάτω ξερός. Πρέπει νάμεινα ἐκεῖ πολλὴ ὥρα στὰ σκοτεινά. Σὰν ἦρθα στὸ νοῦ μου, εἴτανε μιὰ τρομερὴ ἡσυχία σὲ κεῖνο τὸ μέρος. Τὸ μεγάλο κακὸ εἶταν τώρα πρὸς τὸ χωριό. Ἀπὸ κεῖ ἔβγαιναν οἱ φλόγες, ἀπὸ κεῖ ἤρχουνταν τὰ μουγκρητὰ τῶν θεριῶν. Κάθησα νὰ συλλογιστῶ ἂν εἶταν ἀλήθεια, ἂν ὀνειρεύουμουν, ἂν εἴμουν τρελλός. Φώναξα τὴ Χριστίνα, τὴν ξαναφώναξα. Ἄχ, ἀλήθεια εἶταν ! Γκρεμνίστηκε ἡ Χριστίνα μὲ τὸ μωρό. Νά τος ὁ γκρεμνός ! Νά το τὸ βάραθρο ! Τί νὰ κάμω τώρα ! Ἴσως ζῇ ἀκόμα, ἴσως δὲν ἔπαθε τίποτις, ἴσως λιγοθύμησε, ἂς κάμω πῶς κατεβαίνω, νὰ δῶ, νὰ τὴν εὕρω, νὰ ζήσω ἢ νὰ πεθάνω μαζί της.

Καὶ κεῖ ποῦ ἔκανα νὰ κατέβω, — μπάμ ! μιὰ τουφεκιά, καὶ σφυρίζει ἕνα βόλι στ' αὐτί μου. Αὐτὸ τὸ βόλι μ' ἔκαμ' ἔξω φρενῶ. Εἴμουνα στ' ἀλήθεια τρελλός. Εἶχα μαζί μου μιὰ πιστόλα κ' ἕνα μαχαίρι. Ἀδειάζω τὴν πιστόλα μὲ χίλιες κατάρες, καὶ τρέχω μὲ τὸ μαχαίρι καταπάνω στὸ κορμὶ ποῦ μισόβλεπα πρὸς τὸ μέρος ὁπόθε ἦρθε ἡ τουφεκιά. Ὥσπου νὰ πάγω κοντά του, αὐτὸς ξαπλώθηκε. Ὡς τόσο οἱ τουφεκιὲς πρέπει νάφεραν κι ἄλλους κοντά μου, γιατὶ ἄκουγα ἀντρίκιες κουβέντες τριγύρω μου. Δὲν ἤξερα τί νὰ κάμω. Εἶπα, ἂς κρυφτῶ ἀπάνω σὲ κανένα δέντρο. Σκάλωσα λοιπὸν σὲ μιὰ ἀγλαδιά, καὶ κρύφτηκα. Δὲν μποροῦσα νὰ φύγω μοναχός μου, χωρὶς τὴ Χριστίνα. Πρέπει νὰ τὴν εὕρω, ἔλεγα, καὶ θὰ τὴν εὕρω. Κάπου θὰ κείτεται λιγοθυμημένη. Ἂς περιμένω νὰ γλυκοφέξῃ.

Τρομερὴ κι ἀτέλειωτη νύχτα ! Κάθουμουν ἀνάμεσα στ' ἀγλαδόκλαδα, καὶ τοὺς ἔβλεπα καὶ περνούσανε δυὸ δυὸ καὶ τρεῖς τρεῖς . . . . Ὅλες τὶς κατάρες κι ὅλες τὶς προσευκὲς τὶς ἄκουσα κείνη τὴν νύχτα. Ὅσο γιὰ μένα, σωστὸς μεθυσμένος. Θαρροῦσα πῶς εἴμουνε φάντασμα, δὲν τὸ πίστευα πῶς εἴμουν ἐγώ, πῶς ἔπαθα τίποτις.

Ἅμα γλυκόφεξε, πήδηξα κάτω. Ψυχὴ πιὰ τώρα τριγύρω. Μήτ' ἀπὸ τὸ χωριὸ δὲν ἤρχουνταν κανένα βοητὸ καθὼς τὴ νύχτα. Ἄρχιζαν καὶ κελαϊδοῦσαν τὰ πουλιὰ σὰ νὰ μὴν ἔτρεξε τίποτις. Πῆγα πρὸς τὸν γκρεμνό. Σὰν τὸ γίδι κατέβηκα. Κατεβαίνοντας βλέπω δυὸ ἀσπριδερὰ πράματα κάτω κάτω. Μοῦ ἦρθε μιὰ ζάλη, καὶ θάπεφτα δίχως ἄλλο, μόνο ποῦ πιάστηκα ἀπ' ἕνα ἀγριόκλαδο. Σιγὰ σιγὰ φτάνω στὸν πάτο, μὲ χέρια ματωμένα, ροῦχα ξεσκισμένα, καρδιὰ μαύρη καὶ σκοτεινή. Δὲν τὸ πίστευα πῶς εἶταν ἡ Χριστίνα ἐκείνη, μὲ τὸ μικρό της σφιγμένο ἀκόμα στὴν ἀγκαλιά της. Ἃ δὲν εἶταν ἀπὸ τὰ ροῦχα της, ἃ δὲν εἶταν ἀπὸ τὸ σφιγμένο μικρό, ποῦ νὰ τὸ φανταστῶ πῶς ὁ ματοκυλισμένος καὶ χωματιασμένος ἐκεῖνος βῶλος εἶταν — ἡ γυναικοῦλα μου !

[1] Ἴδε σελ. 332.

Digitized by Google

Δὲν εἶχα καιρὸ γιὰ κλάψες καὶ μυρολόγια. Ἡ νύχτα ποῦ πέρασα μ' ἔκαμε πέτρα. Ὁ Θεὸς μὲ λυπήθηκε, καὶ βρέθηκε ἕνας λάκκος κοντά μου. Τὸν μεγάλωσα ὅσο μπόρεσα μ' ὅ τι κούτσουρα βρῆκα. Καὶ σὰν τἄθαψα τ' ἀκριβά μου, καὶ τὰ σκέπασα μὲ χῶμα καὶ μὲ πετράδια, καὶ κατρακύλησα πάνω πανω μιὰ πέτρα, καὶ χάραξα ἕνα σταυρὸ μ' ἕνα κεραμίδι, πῆρα τὰ κλαμένα μάτια μου κ' ἔφευγα κατὰ τὰ βουνά...... Παρακαλοῦσα ν' ἀνταμώσω ἕναν τους μπροστά μου, νὰ δώσω καὶ νὰ πάρω μιὰ μαχαιριά, καὶ νὰ γλυτώσω.»

Ἐδῶ τὸν πῆραν τὸ γέρο τὰ δάκρυα. Δὲν μπόρεσε νὰ πάῃ μπρός. Δὲν μπορούσαμε καὶ μεῖς πιὰ ν' ἀκοῦμε. Ἄλλος γύριζε κ' ἔβλεπε πρὸς τὴ θάλασσα, καὶ ἄλλος πρὸς τὰ βουνά· ἀμίλητοι ὅλοι μας, σὰ νὰ κείτουνταν χάμω κανένα λείψανο. Ὅσο γιὰ μένα, ὁ νοῦς μου εἶταν ἀνεμοστρόβιλος.... Εἶδα καὶ κατάλαβα πῶς αὐτὰ εἶταν τ' ἀληθινὰ πάθια, κι ὄχι τὰ δικά μου τὰ παιδιακήσια. Καὶ νὰ κάνῃ τὸ γελαζούμενο καὶ τὸν ἀνήξερο τόσα χρόνια ὁ γέρος, καὶ νὰ μὴ μοῦ λέῃ τίποτε, σὰ νὰ γεννήθηκε καὶ μεγάλωσε στὴν καλοτυχιά! Ψέματα μοῦ φαίνουνταν πῶς ἔκαμε κι αὐτὸς παλληκαριὲς στὸν καιρό του. Κι αὐτὲς δὲν εἶταν τίποτις. Τὶς παλλικαριές του τὶς ἔκαμε κατόπι, σὰ πήδηξε μέσα σ' ἕνα καράβι κ' ἔσπερνε μὲ τοὺς συντρόφους του φόβο καὶ τρόμο. Τί νὰ σοῦ τὰ λέγω αὐτά; Ἄνοιξε μιὰ ἱστορία, καὶ θὰ τὰ δῇς. Ἂς σοῦ πῶ μόνο πῶς ἦρθε στὸν τόπο μας καραβοτσακισμένος ὁ γέρο Βασίλης. Κι ἀπὸ τότες δὲν ξαναγύρισε στὸ νησί του παρὰ μιὰ φορά, ποῦ πῆγε καὶ ξέχωσε τὰ κόκκαλα τῆς γυναικούλας του καὶ τοῦ παιδιοῦ του, καὶ τἄβαλε μέσα στὸ Κοιμητήριο, καὶ τοὺς ἔκαμε μνημόσυνο, καὶ γύρισε πάλι πίσω, γιατὶ ἕνα δικό του δὲν μπόρεσε νὰ ξανάβρῃ.

ΙΣΤ΄. Πιάστηκε!

Καὶ κεῖ ποῦ καθούμαστε ὅλοι μας ζεματισμένοι ἀπὸ τὴ χολόσκαση,

— Αἴ, φωνάζει ὁ Ἀγγελάκος. Τρέχα, γέρο Βασίλη, καὶ πιάστηκε!

Ὅλοι μας γυρίσαμε κ' εἴδαμε πρὸς τὴν ἀποτονιά. Τὴν εἴχαμε ῥιχμένη στὴ μέση τῆς ἀκρογιαλιᾶς, μερικὰ βήματα μακριά μας. Τὸ ξυλαράκι ποῦ εἴχαμε στηλωμένο γιὰ σημάδι εἶταν πεσμένο, τὸ σκοινὶ τεντωμένο, καὶ στὴν ἄλλη ἄκρη, ὡς εἴκοσι ὀργυιὲς μέσα στὸ νερό, ἔβγαινε κάθε λίγο μιὰ μεγάλη οὐρὰ καὶ χτυποῦσε τὰ κύματα.

Ὅλοι μας ξεχάσαμε τὶς πίκρες τῶν σεφεριῶν. Ὅλοι μας σηκωθήκαμε στὸ ποδάρι, ποῦ ἔλεγες καὶ θὰ μποῦμε σὲ κανένα χορό. Πρῶτος ὁ γέρος ἔτρεξε στὸ σημάδι, καὶ πῆρε τὸ σπάγο στὰ χέρια του. Ἄρχισε ἀμέσως, μιὰ νὰ τραβᾷ καὶ μιὰ νἀρίνῃ καλούμα, σὰν τεχνίτης θαλασσινός. Οἱ ἄλλοι κοίταζαν καὶ μουρμουρίζανε γνῶμες καὶ συβουλὲς, πότε νὰ τραβᾷ ἀπὸ δῶ, πότ' ἀπὸ κεῖ, νὰ μὴ φευγατίσῃ τὸ ψάρι. Ἐμεῖς οἱ μικροὶ πηδούσαμε καὶ χτυπούσαμε τὰ παλάμια μας ἀπὸ τὴν πολλὴ τὴ χαρά. Σιγὰ σιγὰ ἄρχισε νὰ φαίνεται τὸ ψάρι μὲς τὸ γιαλό. Ἄστραφτε τὴν ἄλλη πλευρὰ, καθὼς τραβοῦσε ὁ γέρος. Δὲν ἄργησε νὰ βγῇ ἔξω τὸ ψάρι. Ἤξερε καλὰ ὁ γέρος τὴν τέχνη, καὶ μισόβγαλε τὴν ψυχή του μὲ τὴν καλούμα. Κ' ἔτσι, σὰν ἦρθε στὰ ῥηχὰ, δὲν εἶχε πιὰ δύναμη τὸ ψάρι νὰ ξετιναχθῇ καὶ νὰ ξεκόψῃ. Βγῆκε ἔξω χωρὶς καμιὰ δυσκολία. Εἴτανε μιὰ χαρὰ νὰ τὸ βλέπῃς νὰ σπαρταρᾷ στὰ χαλίκια. Πρέπει νὰ ζύγιζε ὡς τρεῖς ὀκάδες ἡ συναγρίδα ἐκείνη.

Ἔπρεπε νὰ χάσῃ τὴ ζωή του αὐτὸ τὸ ψάρι, νὰ μᾶς τὴ δώσῃ ἐμᾶς. Ἀνεβαίναμε σὰ νὰ γυρίζαμε ἀπὸ κανένα γιουρούσι. Ἦρθαν ὅλοι στὸ καλύβι μας. Ἀνάψαμε τὸ φοῦρνο, ἔφερε ἡ Ἀννοῦλα ντομάτες καὶ κρομμύδια καὶ μαϊντανὸ, πῆρε ἡ Ἀγγελάκαινα τὴν πάνα στὸ χέρι καὶ πάνισε τὸ φοῦρνο, ἔγεινε τὸ πλακὶ, ἔφεραν οἱ ἄλλοι καὶ τὰ δικά τους φαγητὰ ἀπὸ τὰ καλύβια τους, καὶ σὲ δυὸ ὧρες ὅλο τὸ Μεσοβούνι εἴτανε στρωμένο γύρω στὴ συναγρίδα, κάτω ἀπὸ τὴ μεγάλη τὴ καρυδιὰ, κοντὰ στὴ βρύση, ἐκεῖ ποῦ καὶ τώρα πηγαίνω κάποτες καὶ καθίζω καὶ ρωτῶ τὶς πέτρες καὶ τὰ δέντρα ἂν τὸ θυμοῦνται τὸ πανηγύρι ἐκεῖνο!

Δὲν φέραμε τὰ παιγνίδια, δὲ χαλάσαμε τὸν κόσμο μὲ τὶς ἄγριες φωνὲς, τὸ κρασὶ δὲν εἶχε πιὰ πολλὴ πέραση μέσα στὸ σπιτικό μας. Ἄλλος ἀπὸ ἀγάπη, κι ἄλλος ἀπὸ φόβο νὰ μὴν κακοκαρδίσῃ τὴ μακαρίτισσα, δὲν τὸ παράπινε. Μὰ τὸ κέφι δὲν ἔλειπε, καὶ γλίγωρα ἄρχισε τὸ τραγούδι. Ὅλοι τους ἔβγαλαν ἔξω τὰ τραγούδια ποῦ ἤξεραν. Ὡς καὶ μένα μ' ἔβαλαν νὰ τοὺς τραγουδήσω. Ἤξερα ἕνα καλὸ τραγούδι, μὰ μ' ἔπιασε ἡ ντροπή, κόμπωσε ὁ λαιμός μου, καὶ δὲν μπόρεσα νὰ τὸ πῶ. Ὅσο μὲ παρακαλοῦσαν, τόσο βαθύτερα κατέβαινε μέσα μου τὸ τραγούδι! Μὲ πῆρε κοντά της ἡ μάνα μου, μοῦ εἶπε χίλια γλυκὰ λόγια κρυφὰ, — τοῦ κάκου! δὲν ἔβγαινε τὸ τραγούδι! Ἤθελα, μὰ δὲν μποροῦσα.

Τὄξερα πῶς τὴ λυποῦσα τὴ μακαρίτισσα, ποῦ ἤθελε νὰ φαίνουμαι πιὰ καὶ γὼ κατιτὶς, μὰ τὸ τραγούδι δὲν ἔβγαινε! Κ' ἔτσι πῆρε τὴ δουλειὰ ἀπάνω της ἡ Ἀννοῦλα, ποῦ γύρευε ἀφορμὴ νὰ δείξῃ τὴ λυγερή της φωνή. Παίρνει κοντά της μερικὰ ἄλλα κορίτσια, τὴ λιοκαμμένη Βαρβάρα μὲ τὴν κατάμαυρη τὴν πλεξοῦδα, τὴ Φροσύνη μὲ τὸ μαργιόλικο τὸ χαμόγελο, καὶ δυὸ τρεῖς ἄλλες, κι ἀρχινοῦν τὸ τραγούδι. Πῆγε νὰ βασιλέψῃ ἡ Πούλια, καὶ τ' ἀντρόγυνα χόρευαν ἀκόμα στῶν κοριτσιῶν τοὺς σκοπούς. Ὡς κι ὁ καημένος ὁ γέρο Βασίλης, σὰ νὰ μὴν εἶταν ἐκεῖνος ποῦ

Digitized by Google

μᾶς διηγοῦνταν τὰ πάθια του στὴν ἀκρογιαλιά, ἔβγαλε τὸ μαντίλι καὶ χόρεψε, μ' ἕνα λουλοῦδι στὸ ἄσπρο του κατσαρό. Ὡς κ' ἡ μάνα μου, ποῦ μήτε νὰ χαμογελᾷ δὲν πολυσυνείθιζε, σηκώθηκε κι αὐτὴ στὸ χορὸ τὴ βραδιὰ ἐκείνη.

Ἐμένα γλυκοπετοῦσε ἡ καρδιά μου ἀπὸ τὴν πολλὴ τὴ χαρὰ ποῦ τοὺς ἔβλεπα ὅλους νὰ χαίρουνται ἔτσι. Μὰ εἶχε καὶ τὸν κρύφιο πόνο της ἡ χαρά μου. Αὐτὸς ὁ πόνος, ἂν καὶ παιδακήσιος, εἶταν ἀληθινός. Εἶταν ὁ πόνος τῆς Λενιῶς μου, τῆς ὀρφανιᾶς μου, τῆς ἱστορίας τοῦ γέρου. Ἡ καλοτυχιὰ ὡς τόσο ποῦ ἔβλεπα γύρω μου τὴ βραδιὰ ἐκείνη τὸν γλύκαινε καὶ τὸν πόνο, καὶ μ' ἔκανε νὰ τὸν ἀγαπῶ τὸν κόσμο μὲ τὰ δεινά του, ν' ἀρμενίζω σ' ἕνα πέλαγο ποῦ σὲ δέρνουν τὰ κύματα, μὰ σὲ χαδεύει κάποτες ὁ ἀφρός τους.

Ποιὰ καλὴ τύχη μᾶς ἔφερε κεῖνο τὸ γλέντι ποῦ δὲν ξαναεῖδα παρόμοιο! Ἕνα χρόνο ἀργότερα πήγαινα κάτω ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν καρυδιὰ νὰ κλάψω ποῦ δὲν εἶχα κάμει τὸ χατίρι τῆς μακαρίτισσας τὴ βραδιὰ ἐκείνη.

[Ἕπεται συνέχεια]

ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ

Ο ΚΑΦΕΣ ΑΝΤΙΣΗΠΤΙΚΟΣ

Ὅτι ὁ καφὲς ἔχει ἀντισηπτικὰς ἰδιότητας εἶχον πολλοὶ ἰσχυρισθῆ μέχρι τοῦδε, πρῶτος ὅμως ὁ γερμανὸς ἐπιστήμων Λύεριτζ ἐξετέλεσε πρό τινος εἰδικὰ καὶ ἐμπεριστατωμένα πειράματα ἐν τῷ ὑγιεινολογικῷ Ἰνστιτούτῳ τοῦ Βερολίνου, δι' ὧν ἀποδεικνύονται ἀναμφισβητήτως αἱ ἰδιότητες αὗται. Πάντα τὰ ἐπὶ τούτῳ ἐξετασθέντα εἴδη τῶν μικροβίων ἐμποδίζοντο εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἀναπαραγωγὴν αὐτῶν τῇ προσθήκῃ ἀραιοῦ ἀφεψήματος καφὲ εἰς τὴν θρεπτικὴν γελατίναν, εἰς καθαρὸν δὲ ἀφέψημα κατεστρέφοντο ταχέως καὶ τελείως. Τὸ ζήτημα εἰς ποῖον τῶν συστατικῶν τοῦ καφὲ πρέπει ν' ἀποδοθῶσιν αἱ ἀντισηπτικαὶ ἰδιότητες δὲν ἐλύθη ἔτι ὁριστικῶς. Ἡ καφφεΐνη (ἢ κωφεΐνη) λαμβάνει δευτερεῦον μόνον μέρος εἰς τοῦτο, πιθανῶς δὲ ἔχει μεγαλειτέραν αὐτῆς ἐπιρροὴν τὸ βυρσοδεψικὸν ὀξύ, πιθανώτερον δὲ καὶ κατὰ κύριον λόγον φαίνονται ἐπιδρῶντα τὰ κατὰ τὸ καβούρδισμα τοῦ καφὲ παραγόμενα ἐμπορευματικὰ ἔλαια. Ἄξιον σημειώσεως εἶνε πρὸς τούτοις ὅτι καφὲ ἀφέψημα ἀφεθὲν ἐν ἀνοικτῷ κυπέλλῳ εὑρέθη μετὰ ἓξ ἡμέρας ὅλως ἐλεύθερος μικρομυκήτων.

Ὡς πρὸς τὴν παρασκευὴν τοῦ καφὲ συμβαίνουσιν ἔτι πολλαχοῦ σπουδαῖα λάθη. Δὲν πρέπει νὰ κρίνωμεν τὸν καφὲν ἐκ τοῦ χρώματος τῶν σπυρίων ἐπειδὴ ταῦτα πολλάκις εἶνε χρωματισμένα, ἀλλὰ ἐκ τῆς γεύσεως. Κατὰ τὸ καβούρδισμα πρέπει νὰ προσέχωμεν ὥστε ὁ καφὲς νὰ γίνῃ μόνον καστανόχρους, κατ' οὐδένα δὲ λόγον μαῦρος, διότι ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει χάνονται καὶ καίονται τὰ εὐγενέστατα συστατικὰ αὐτοῦ, τὰ λίαν πτητικὰ αἰθέρια ἔλαια, ἐξ οὗ καὶ λαμβάνει ὁ καφὲς δυσάρεστον πικρὰν γεῦσιν.

Τὸν προσφάτως καβουρδισθέντα καφὲν δὲν πρέπει νὰ θέτωμεν ἀμέσως εἰς στενὸν κλειστὸν δοχεῖον, ἀλλὰ ἵνα κρυώσῃ ταχέως πρέπει νὰ ἁπλώνωμεν αὐτὸν ἐπὶ κοσκίνου, ἤ, ἐλλείψει τοιούτου, ἐπὶ ἄλλου ἀβαθοῦς δοχείου (τεψίου ἢ λαμαρίνας), ὅπως μὴ ὁ θερμὸς καφὲς ἐξακολουθῇ αὐτοφυνόμενος καὶ καιόμενος. Ἀφοῦ ὁ καφὲς κρυώσῃ τελείως πρέπει νὰ τὸν φυλάσσωμεν εἰς καλῶς κλείοντα δοχεῖα ἐκ λευκοσιδήρου καὶ εἰς μέρος ξηρὸν ἀλλ' ὄχι πολὺ θερμόν.

Τὸ ποσὸν τῶν σπυρίων, ἅτινα χρειαζόμεθα πρέπει ν' ἀλέθωμεν ἑκάστοτε πρὸ τῆς χρήσεως, δὲν πρέπει δὲ νὰ μετρῶμεν αὐτὰ διὰ μέτρου ἀλλὰ νὰ τὰ ζυγίζωμεν, διότι τὰ σπυρία τοῦ κατωτέρας ποιότητος τοῦ ἀδυνάτου καφὲ ψυνόμενα γίνονται μεγαλήτερα τῶν καλῶν καὶ δυνατῶν εἰδῶν· οὕτω δὲ μεταχειριζόμενοι μέτρον λαμβάνομεν ἐκ τοῦ καλοῦ καφφὲ μεγαλήτερον βάρος ἢ ἐκ τοῦ ἀδυνάτου, ἐνῷ ἔπρεπεν ἴσα ἴσα νὰ γίνεται τὸ ἀντίθετον ἵνα ἔχωμεν ἀνάλογα ποσά. Ἐν Αὐστρίᾳ ὅπου ὡς γνωστὸν παρασκευάζεται καλὸς καφὲς λαμβάνουσι 2 1]2 δράμια σπυρίων περίπου δι' ἓν μέγα κύπελλον καφέ. Ὁ καφὲς πρέπει νὰ ἀλεσθῇ ὅσον τὸ δυνατὸν λεπτότερος, διότι ὅσον λεπτότερος εἶνε τόσον ἐντελέστερον παραλαμβάνονται ὑπὸ τοῦ θερμοῦ ὕδατος τὰ πολύτιμα αὐτοῦ συστατικά.

Ὡς πρὸς τὴν παρασκευὴν τοῦ ποτοῦ εἶνε προτιμοτέρα ἡ ἐν τῇ Ἀνατολῇ μέθοδος, καθ' ἣν παρασκευάζεται ἀφέψημα, δηλαδὴ λαμβάνει μίαν «μικρὰν βράσιν». Ἡ «βράσις» αὕτη δὲν πρέπει νὰ παραταθῇ διότε τότε φεύγει μετὰ τῶν ὑδρατμῶν καὶ μέγα μέρος τῶν εὐόσμων ἀλλὰ πτητικῶν συστατικῶν.

Ἐκ τῶν ἐν ἀρχῇ μνημονευθέντων βλέπομεν ὅτι ὁ καφὲς εἶνε ὄχι μόνον ἡδονικώτατον ποτόν, ἀλλὰ καὶ χρησιμώτατον εἰς τὴν ὑγείαν τῶν ἀνθρώπων καὶ ἕνεκα τῶν ἀντισηπτικῶν αὐτοῦ ἰδιοτήτων, αἱ ἰδιότητες δὲ αὗται συνετέλεσαν, ἀσυνειδήτως βεβαίως, εἰς τὴν τόσῳ γενικὴν διάδοσιν αὐτοῦ ἐπὶ ὅλης τῆς γῆς. (P*)

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Ὑφάσματα ἐκ ξύλου

Ἐν Φρειβούργῳ ἐγένετο τελευταῖον σπουδαιοτάτη ἀνακάλυψις, ἥτις πανταχοῦ θὰ προκαλέσῃ δίκαιον θαυμασμὸν καὶ θὰ κινήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον πολλῶν. Ἡ μέθοδος, προερχομένη ἐκ τοῦ χημείου τοῦ ἐκεῖ καθηγητοῦ Mitscherlich, ἔχει σκοπὸν τὴν ἐκ ξύλου κατασκευὴν ἐνδυμάτων. Κατώρθωσεν ἤδη ὁ ἐρευνητὴς οὗτος νὰ κατεργασθῇ τὸ ξύλον διὰ χημικῆς ὁδοῦ εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε τοῦτο ἔλαβεν ἐντελῶς τὸν χαρακτῆρα ἀκατεργάστου βάμβακος, καὶ δύναται ὡς οὗτος νὰ ὑποβληθῇ εἰς περαιτέρω κατεργασίαν καὶ ὕφανσιν. Λεπτομερείας ἐπὶ τῆς μεθόδου ταύτης δὲν δυνάμεθα δυστυχῶς ν' ἀναφέρωμεν, τό γε νῦν ἔχον, προσθέτομεν μόνον ὅτι αἱ ἐκ ξύλου αὗται ἶνες εἶνε λίαν λεπταὶ καὶ μαλακαὶ συγχρόνως δὲ καὶ στερεαί.

Λευκὸς αἰθίοψ

Φαινόμενον περιεργότατον εὑρίσκεται νῦν ἐν Βερολίνῳ· τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶνε λευκὸς αἰθίοψ, τοῦ ὁποίου τὸ δέρμα ἔχει τὴν αὐτὴν λευκότητα, ὡς τὸ

Digitized by Google

τῶν Εὐρωπαίων. Δὲν κατάγεται δὲ ἐκ μίξεως εὐρωπαίων καὶ μαύρων ἀλλ' ἔχει ἐντελῶς καθαρὸν τὸν τύπον τοῦ ἀφρικανοῦ αἰθίοπος, μεθ' ὅλων, καὶ τῶν μικροτάτων χαρακτηριστικῶν τῆς μαύρης φυλῆς.

'Εκ τοῦ Λυομένου Προμηθέως, τοῦ συναποτελοῦντος μετὰ τοῦ Πυρφόρου καὶ τοῦ Δεσμώτου τὴν ὑψηλοτέραν τῶν Αἰσχυλείων Τριλογιῶν, μόνον ὀλιγόστιχα τινὰ τεμάχια περιεσώθησαν, ὧν τὸ σπουδαιότερον, ἐν ᾧ ὁ φιλάνθρωπος Τιτὰν ἐκτίθησι τὸ πολυετὲς μαρτύριόν του, περιῆλθεν ἡμῖν ἐν καλλιεπεστάτῃ λατινικῇ Μεταφράσει τοῦ Κικέρωνος (Tusculana 2, 10, 23—25). Τοῦ ἀποσπάσματος τούτου τὴν ἐξελλήνισιν πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐπεχείρησεν ὁ ἐν Κερκύρᾳ λόγιος ἀνὴρ κ. Κάρολος Μάνεσις, ἤδη δὲ ἐνδίδων εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῶν φίλων του ἐπέτρεψεν ἡμῖν τὴν δημοσίευσιν. Πεποίθαμεν ὅτι ἡ ἐργασία αὕτη θέλει ἐκτιμηθῆ προσηκόντως παρὰ τῶν ἑλληνομαθῶν, οὓς δὲν θέλει διαφύγει ἡ ἐπιμέλεια μεθ' ἧς ὁ μεταφραστὴς ἐτήρησε τὴν τολμηρὰν καὶ μεγαλορρήμονα φρασεολογίαν καὶ τὴν ρυθμικὴν ἀκρίβειαν τοῦ αἰσχυλείου ἰαμβικοῦ τριμέτρου.

Εἰς προσεχῆ φύλλα τῆς «'Εστίας» θέλομεν δημοσιεύσει ἐμμέτρους νεοελληνικὰς μεταφράσεις ἐξ ἑλλήνων καὶ γερμανῶν ποιητῶν φιλοπονηθείσας ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ γηραιοῦ λογίου, ὅστις διατελέσας φίλος καὶ θαυμαστὴς τοῦ Σολωμοῦ συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν καλλιεργητῶν τῆς δημοτικῆς γλώσσης.

Σ. τ. Δ.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ
ΤΟΥ «ΠΡΟΜΗΘΕΩΣ ΛΥΟΜΕΝΟΥ» ΤΟΥ ΑΙΣΧΥΛΟΥ

Παλαιγενεῖς Τιτᾶνες, Οὐρανοῦ γένος,
ὁμαίμονες, δέρχθητέ με σκληραῖς πέτραις
δεσμοῖσι προσπορπατόν, ὡς βαρυστόνοις
κύμασι θαλάσσης νύκτα ναυβάτης τρέσας
ἔδησε ναῦν· τοιῷδέ μ' ὀχμάζει τρόπῳ
Κρονίδης, νόος δὲ Ζηνὸς 'Ηφαίστου χέρας
ὤρορε λάβρους· ὁ δ' οὖν λυγρῷ σοφίσματι
τούτους ἐνείρας σφῆνας ἤραξεν μέλη·
τέχνης ὑφ' ἧς ἔνοικος εἴμ' 'Ερινύων
ἄκρᾳ, πελασθεὶς τῷδ' ἀπανθρώπῳ πάγῳ.
Ἤδη δ' ἀν' ἦμαρ τρίτον, ἀπεύχετον φάος,
προσπτάς μ' ἀτερπής, ἀγκύλαις χηλαῖς βαλών,
ὤμαῖς σπαράσσει γένυσιν οἰωνὸς Διός·
πίονος ἔπειτ' ἄρ' ἥπατος πλησθεὶς ἄδην
μακρὸν ἰάχει, πρὸς αἰθέρος δ' ἀρθεὶς πτυχὰς
πτηνῆς δι' οὐρᾶς αἷμα προσσαίνει τόδε·
ὅταν δὲ βρωθὲν ἧπαρ οἰδάνῃ νέον
αὖθις ποτᾶται μάργος οἰκτίστῃ βορᾷ.
ὧδ' οὖν τρέφω τόνδε ταμίαν λώβης πικρᾶς,
ὃς ἀφθίτῳ με ζῶντ' ἄχει λυμαίνεται,
στερραῖς πέδαις γάρ, ὡς ὁρᾶθ', ἁλοὺς Διός,
στέρνοις ἀλαλκεῖν δεινὸν ὄρνιν οὐ σθένω.
Οὕτως ἐμαυτοῦ νῦν ἀπωρφανισμένος
θυμοφθόρον νόσημ' ἀεὶ φέρω τάλας,
θανάτου πόθῳ τῆσδ' ἔκλυσιν ζητῶν δύης,
πάμπαν τελευτῆς δὲ σχέθεν βουλῇ Διός.
Τοῖον παλαιὸν πάθος ἐπικλωσθὲν χρόνοις
μελαμπαγὲς στυγνοῖς τόδ' ἔζευξεν δέμας,
ἐξ οὗ τετηκόθ' 'Ηλίου φοίβῃ φλογὶ
σταλάγματ' αἰὲν Καυκάσου τέγγει πέτρας.

ΧΡΟΝΙΚΑ

'Αρχαιολογικὰ

Τὸ Μουσεῖον τοῦ Λονδίνου ἀπέκτησε κατ' αὐτὰς πλινθίνους τινὰς πλάκας εὑρεθείσας ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἀποτελούσας οἱονεὶ τὸ μυστικὸν ἀρχεῖον τῶν Φαραὼ διακόσια ἔτη πρὸ τοῦ Μωϋσέως. Περιεργοτάτη εἶνε ἰδίως ἡ πλάξ, ἐφ' ἧς ἀνεγράφησαν αἱ διαπραγματεύσεις περὶ τοῦ γάμου ἑνὸς τῶν Φαραὼ μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Βαβυλῶνος. 'Η ἀλληλογραφία τῶν δύο μοναρχῶν ἐπιχέει μέγα φῶς ἐπὶ τῶν αὐλικῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῆς παναρχαίας ἐκείνης ἐποχῆς.

— 'Ο ἐπιφανὴς Γάλλος ἀρχαιολόγος Κολλινιὼν ἐξέδοτο πρὸ μικροῦ τὸν πρῶτον τόμον τῆς 'Ιστορίας τῆς ἑλληνικῆς γλυπτικῆς, πολυτελέστατα τυπωμένον ἐν τῷ τυπογραφείῳ τοῦ Διδότου καὶ κεκοσμημένον διὰ παντοίων εἰκόνων.

Φιλολογικὰ

'Εξεδόθησαν τῆς μὲν Revue des etudes grecques τὸ α' τεῦχος τοῦ πέμπτου τόμου (Ιανουαρίου - Μαρτίου 1892) τοῦ δὲ Bulletin de Correspondance Hellénique τὰ τεύχη α'-γ' τοῦ δεκάτου ἕκτου ἔτους ('Ιανουαρίου - Μαρτίου 1892). Εἰς ἀμφότερα τὰ δημοσιεύματα ταῦτα ἔχουσιν, ὡς συνήθως, περιληφθῆ λίαν ἀξιοσπούδαστοι διατριβαί. Καὶ ἐν μὲν τῇ Revue ἀναγινώσκομεν κατὰ πρῶτον πραγματείαν τοῦ H. Weil περὶ τοῦ περισωθέντος τελευταίου μέρους τοῦ κατὰ Φιλιππίδου λόγου τοῦ 'Υπερείδου, ὅπερ πρῶτος ἐδημοσίευσεν ὁ Kenyon ἐν τοῖς Classical Texts from Papyri of the British Museum. 'Η ὑπόθεσις τοῦ λίαν εὐσπροσθέκτου τούτου εὑρήματος, εἶναι ἡ γενομένη κατηγορία κατὰ τοῦ Φιλιππίδου ἡ εἰδικῶς λεγομένη *γραφὴ παρανόμων*, ἀπηγγέλθη δὲ ὁ λόγος ὑπὸ τοῦ ῥήτορος μεταξὺ τῶν ἐτῶν 378 καὶ 371. 'Ανατυπώνει δὲ ὁ W. καὶ τὸ κείμενον τοῦ Kenyon μετὰ τῶν σχετικῶν κριτικῶν σημειώσεων. 'Ο G. Weber δημοσιεύει, δεύτερος, περιήγησιν εἰς τὴν κοιλάδα Καΰστρου καὶ λίαν ἐπιτυχῶς πειρᾶται νὰ λύσῃ διάφορα τοπογραφικὰ ζητήματα σχετικὰ πρὸς τὴν παρακαΰστριον πόλιν Ὕπαιπα καὶ ἄλλας τῆς ῥηθείσης κοιλάδος τοποθεσίας. Δέχεται δὲ δύο *Διὸς ἱερά*, ἓν μὲν παράλιον μνημονευόμενον ὑπὸ τοῦ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου καὶ τοῦ Θουκυδίδου, ἕτερον δὲ μεσόγειον, ὅπου τὸ σημερινὸν *Βίργι*, ὅπερ κατὰ διαδοχὴν ἔσχε τὰς ἑξῆς ὀνομασίας: Διὸς ἱερόν, Χριστόπολις, Πύργιον, Βίργι ἢ μᾶλλον Μπίργι. Παραλείποντες τὰς Σημειώσεις περὶ τῶν μουσικῶν προβλημάτων τοῦ 'Αριστοτέλους τοῦ d'Eichthal καὶ Th. Reinach, τὰς Μελέτας περὶ τῶν ἀνεκδότων ἔργων τῶν ἀρχαίων 'Ελλήνων ἰατρῶν τοῦ κ. Κωστομοίρη καὶ ἄλλων, σημειοῦμεν ὀλίγας λέξεις περὶ τῶν ἑξῆς ἀκόμη πραγματειῶν. 'Ο E. Babelon ἀφορμὴν λαμβάνων ἔκ τινος βασιλικοῦ νομίσματος τῆς Πάφου, πρὸς ὃ σχετίζει δύο κυπριακὰς ἐπιγραφάς, ἀποκαθιστᾷ τὸ ὄνομα ἀγνώστου τέως βασιλέως τῆς Πάφου ὀνομαζομένου Τιμαίρου ἢ Τιμαΐρου, ὅστις πιθανώτατα εἶναι ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν παρὰ Πολυδεύκει Τίμαρχον, τὸν πατέρα τοῦ Νικοκλέους «ᾧ τὰς παραινέσεις ὁ 'Αθηναῖος σοφιστὴς ἔγραψεν (Πολυδ. 2,95 σ 78 Bekker)».

'Ο δὲ G. Schlumberger δημοσιεύει ἐκ τῆς ἑαυτοῦ συλλογῆς περίεργα βυζαντινὰ περίαπτα ἢ φυλακτὰ «πρὸς ἀποδίωξιν παντὸς κακοῦ ἀπὸ τοῦ φοροῦντος», ὧν παραθέτει καὶ ἀπεικάσματα καὶ μεταγράφει τὰς διαφόρους αὐτῶν ἐπιγραφάς. Δημοσιεύεται δὲ μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ μαγικὸν δακτυλίδιον καὶ λόγος γίνεται περὶ ὁμοίων δακτυλιολίθων. 'Εν σελ. 91 ἀναγνωστέον πάντως: Ἅγιος ἅγιος κ(ύριο)ς Σαβαώθ πλήρης ὁ οὐρανός. Τέλος, ὁ κ. Legrand δημοσιεύων τὴν γνωστὴν

Digitized by Google

τοῦ Βησσαρίωνος ἐπιστολὴν πρὸς τὸν παιδαγωγὸν τῶν τέκνων τοῦ Θωμᾶ Παλαιολόγου, καθορίζει ὅτι τὸ ἐκεῖ ἀναφερόμενον Τζίκολον ἢ μᾶλλον Τζίγκολον οὔτε ἡ Σικελία εἶναι οὔτε ἄλλο τι, ἀλλὰ τὸ Cingoli. Ἀντὶ δὲ Κώμου ἢ Κόσμου ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ, γραπτέον Ὄσμου καὶ εἶναι τὸ Osimo. Ἦτο δὲ κατὰ τοὺς τότε χρόνους ἐπίσκοπος Τζιγκόλου καὶ Ὄσμου ὁ Γάσπαρ Zacchi, ἀνὴρ γνωστότατος ἐν τῇ γραμματειακῇ ἱστορίᾳ τοῦ ΙΕ´ αἰῶνος. Τὸ δὲ Bulletin εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἐπιγραφικόν. Περιέχει δὲ ἐπιγραφὰς τῶν Οἰνοάνδων τῆς Λυκίας, τῆς Ἀλεξανδρείας, βυζαντιακὰς τῆς Δράμας, τῆς Χαλκίδος, τῆς Ἀστυπαλαίας καὶ τῆς Ἀνάφης, τῆς Δήλου, τῆς Κῶ, τῆς Ἠπείρου. Ἔτι δὲ τρεῖς πραγματείας τὰς ἑξῆς: τοῦ L. Heuzey Περὶ τῆς πεπλοφορούσης ὀρχηστρίδος τοῦ Auguste Titeux, ἣν ἐδώρησε πέρυσιν εἰς τὸ Μουσεῖον τοῦ Λούβρου ὁ γλύπτης Cavelier. Ὁ Titeux εἶχεν ἀποκτήσῃ τὸ ἀγαλμάτιον ἐκεῖνο (τὸ ὁποῖον δι' ἀναπαραστάσεων ἔχει γίνῃ πασίγνωστον) ἤδη ἀπὸ τοῦ 1846 ἐν Ἑλλάδι, πολὺ δηλαδὴ πρὶν ἢ ἐπιχειρηθῶσιν ἀνασκαφαὶ ἐν Τανάγρᾳ. Τ. Μ. Λ. Καμπάνη Περὶ τῆς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἀποξηράνσεως τῆς Κωπαΐδος. Καὶ τοῦ E. Legrand Περὶ τοῦ (κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1890) εὑρεθέντος ἐν Τροιζῆνι Ἑρμοῦ. Πέντε φωτοτυπικοὶ πίνακες καὶ ἓν σχεδιογράφημα τῆς Κωπαΐδος κλείουσι τὸ βιβλίον.

— Ὁ γνωστὸς παρ' ἡμῖν γάλλος συγγραφεὺς Gaston Deschamps συνήγαγεν εἰς ἕνα ὀγκώδη τόμον καὶ ἐξέδωκε παρὰ τῷ ἐν Παρισίοις ἐκδότῃ Armand Colin ὅσα κατὰ καιροὺς ἔχει γράψει περὶ τῶν ἠθῶν καὶ τοῦ βίου τῆς συγχρόνου Ἑλλάδος, ἐξ ὧν ἀπόσπασμα ἐδημοσιεύθη πρό τινος καὶ ἐν τῇ *Ἑστίᾳ*. Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Δεσσὰν τιτλοφορεῖται «La Grèce d'aujourd'hui» καὶ διαιρεῖται εἰς δεκατέσσαρα κεφάλαια, ἀρχόμενα ἀπὸ τῆς εἰς Ἀθήνας ἀφίξεως καὶ καταλήγοντα εἰς σκέψεις ἐμπνευσμένας ἐκ τῶν ἐθνικῶν ὀνείρων τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων. Περατοῦται δὲ τὸ ὅλον σύγγραμμα διὰ τῶν ἑξῆς λόγων : « Ἡ Ἑλλάς, ὁποιαιδήποτε καὶ ἂν εἶνε αἱ ἀνακολουθίαι διὰ τῶν ὁποίων πολλάκις ἀποθαρρύνει τοὺς καλλιτέρους φίλους της, θὰ ἐκπλήξῃ τοὺς φιλοψόγους καὶ ἀνακριβῶς γινώσκοντας τὰ κατ' αὐτὴν δημοσιολόγους, οἵτινες δὲν βλέπουσι πόσον ταχέως προώδευσεν, οὐδ' ὅτι, ὁποία σήμερον εἶνε, διαφέρει πολὺ τῆς ποτε Συγχρόνου Ἑλλάδος τοῦ Ἐδμόνδου Ἀμπού. Ὁ διατρέχων τὴν ἡρωϊκὴν καὶ ὡραίαν, τὴν ἔνδοξον καὶ γλυκυτάτην αὐτὴν γῆν, διαβλέπει διὰ μέσου τῶν ἀβεβαιοτήτων καὶ τῶν μικραθλιοτήτων τοῦ παρόντος, μέλλον, πιθανῶς οὐχὶ ἀνάξιον τοῦ παρελθόντος. Παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς Ἀκροπόλεως ὅπου οἱ καλλιτέχναι θαυμάζουσι μικρὸν ναὸν ὅστις φαίνεται τεράστιος, καὶ ὅπου παλαιοὶ ἀριστοτέχναι ἐλάξευσαν κάλλος ἀπαράμιλλον, ὑπάρχει λαός, ὅστις ἀναμφιβόλως δὲν θὰ ἀντείχετο τοῦ βίου τόσον ἰσχυρῶς, ἂν δὲν τὸν ὑπεστήριζε μεγάλη τις ἐλπίς. Ὁ ἀνακινούμενος οὗτος λαὸς ζῇ ὀλίγον τι ἀσκόπως καὶ ἀτάκτως, ἀλλ' ὅμως ζῇ· τοῦτο εἶνε τὸ οὐσιῶδες. Ἀγωνίζεται νὰ συμμορφώσῃ τὸ βῆμά του πρὸς τὸ βῆμα τοῦ κόσμου ὅστις προηγήθη αὐτοῦ. Ὡς οἱ ἑπτὰ κοιμώμενοι τῆς Ἐφέσου, ἐξυπνήσας ἐπανεῖδε τὴν οἰκουμένην πολὺ μεταβληθεῖσαν. Ἀγωνίζεται νὰ καταστῇ ἐνήμερος τῶν πραγμάτων. Θὰ τὸ ἐπιτύχῃ. Ἀκριβῶς διότι ἀπὸ τοῦδε πρέπει νὰ στηρίζωσιν ἐλπίδας ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ νὰ συμβάλλωνται μετ' αὐτῆς, οἱ ἀγαπῶντες αὐτὴν καὶ εἰλικρινῶς ζητοῦντες νὰ τὴν γνωρίσωσι κατὰ βάθος, χρεωστοῦσι νὰ τῆς λέγουν πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν».

— Ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία, εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ ναυάρχου Ζουριὲν Δελαγραβιέρ, ἐξέλεξεν ἑταῖρον αὐτῆς τὸν Ἐρνέστον Λαβίς, καθηγητὴν τῆς ἱστορίας ἐν τῇ Σορβόννῃ. Ἀντίπαλοι αὐτοῦ ἐν τῇ ἐκλογῇ ταύτῃ ἦσαν ὁ Ζολᾶ καὶ ὁ κριτικὸς Βρυννετιέρ.

Ἐπιστημονικὰ

Παρετηρήθη ἐσχάτως φαινόμενον, ὅπερ ἐξέπληξε τὸν ἁπανταχοῦ ἐπιστημονικὸν κόσμον. Εἷς ἀστὴρ τοῦ Ἡνιόχου ἀφοῦ ἀνέλαμψεν ἐπὶ δύο μῆνας βαθμηδὸν ἐσβέσθη καὶ ἐχάθη. Οἱ ἀστρονόμοι ἀποδίδουσι τοῦτο εἰς καταστροφὴν τοῦ ἀστέρος προελθοῦσαν ἐκ συγκρούσεως ἢ ἄλλης τινὸς ἀγνώστου αἰτίας.

— Εἰς γενικὴν συνεδρίασιν τῆς Γεωγραφικῆς Ἑταιρίας τοῦ Μονάχου, συγκροτηθεῖσαν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ πρίγκηπος Λουδοβίκου, ὁ καθηγητὴς τοῦ γυμνασίου Τσίμμερερ ὡμίλησε περὶ τῶν Ἰονίων Νήσων, ἃς ἐσπούδασε δι' ἐπανειλημμένων ἐκδρομῶν. Ἐξέφρασε τὴν γνώμην ὅτι ὁ Ὅμηρος ἐγνώρισεν ἐξ αὐτοψίας τὰς νήσους, καθάπερ ἀποδεικνύει ἡ ἀκρίβεια τῶν ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ περιγραφῶν. Ἀφοῦ ἀνέπτυξε τὴν σπουδαιότητα τῆς Κερκύρας ὡς σταθμοῦ ἀνὰ μέσον Ἰταλίας καὶ Ἑλλάδος, καὶ εἰκόνισε χαριέντως τὰ θέλγητρα τῆς φύσεως καὶ τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν κατοίκων, ὁ ῥήτωρ ἔστρεψε τὸν λόγον πρὸς τὴν Λευκάδα, ἥτις τὸ ὄνομά της ὀφείλει εἰς τοὺς πρὸς τὴν δυσμικὴν παραλίαν λευκοὺς βράχους. Τῆς Κεφαλληνίας τοὺς κατοίκους ἐπῄνεσεν ὡς νοήμονας καὶ διατελοῦντας εἰς ζωηρὰν ἐπικοινωνίαν πρὸς τὸν ἔξω κόσμον. Περιγράψας τὴν Ἰθάκην, ἀντεπεξῆλθε κατὰ τοῦ Χέρχερ, τοῦ κατακρίναντος τὴν ἀκρίβειαν τῆς ὁμηρικῆς περιγραφῆς. Τῆς Ζακύνθου ἐξῇρε τὴν καλλιέργειαν, μνησθεὶς καὶ τῶν πηγῶν τῆς πίσσης. Τὸ τερπνὸν καὶ καλλιεπὲς αὐτοῦ ἀνάγνωσμα ἐπέρανεν ὁ Βαυαρὸς καθηγητής, εἰκονίσας τὴν ἔκλειψιν τοῦ ἡλίου, ἧς ὑπῆρξε μάρτυς ἐν Κερκύρᾳ κατὰ τὸ 1887.

Μουσικὰ

Ὁ εὐρωπαϊκὸς τύπος εἶνε πλήρης περιγραφῶν τῆς ἐν Βιέννῃ μουσικῆς καὶ θεατρικῆς ἐκθέσεως. Ἡ ἔκθεσις αὕτη περιλαμβάνει διάφορα τμήματα· τὸ πρῶτον τούτων καλεῖται ἐθνογραφικὸν καὶ ἀφιεροῦται εἰς τὰ βάρβαρα ἔθνη. Ἐν αὐτῷ ἐκτίθενται πλουσιώταται συλλογαὶ κινεζικῶν, ἰνδικῶν καὶ αὐστραλιακῶν μουσικῶν ὀργάνων. Ἕτερον τμῆμα ἱστορικὸν ἀπαρτίζεται ἐκ κειμηλίων καὶ λειψάνων ἀναγομένων εἰς τὴν διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἀνάπτυξιν τῆς μουσικῆς. Μεταξὺ τούτων ἄξια λόγου εἶνε τὰ ἐκθέματα ἅτινα συνδέονται πρὸς τὸν βίον μεγάλων μουσικῶν, τοῦ Βεετόβεν, τοῦ Μόζαρτ, τοῦ Γκλοὺκ κλπ. ὡς πρὸς τὸν Βάγνερ δὲ τοσαῦτα ἦσαν τὰ ἀποσταλέντα ἐκθέματα, ὥστε ἐπληρώθη δι' αὐτῶν ἰδιαιτέρα σκιάς. Τὰ γερμανικὰ καὶ αὐστριακὰ θέατρα σχεδὸν ὅλα ἔχουσιν ἰδίας συλλογὰς εἰκόνων, ἀγαλμάτων, αὐτογράφων κλπ. σχετιζομένων πρὸς τὴν κατὰ καιροὺς ἀκμὴν αὐτῶν. Ἐκ τῶν ξένων κρατῶν πλουσίως ἀντιπροσωπεύονται ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία. Ἐν τῷ γαλλικῷ τμήματι θαυμάζεται πλουσία συλλογὴ θεατρικῶν στολῶν τοῦ ΙΖ´ καὶ ΙΗ´ αἰῶνος, καὶ ἀτελεύτητος πινακοθήκη δραματικῶν συγγραφέων καὶ ἠθοποιῶν. Κατέχει δ' ἐπίσης τιμητικὴν θέσιν σειρὰ συμπλεγμάτων ἐξ ὀπτῆς γῆς, ἅτινα παριστῶσι σκηνὰς ἐκ δραμάτων τοῦ Ρακίνα, τοῦ Κορνηλίου καὶ ἄλλων ποιητῶν παλαιῶν καὶ συγχρόνων. Εἰς τὸ γαλλικὸν τμῆμα ἐκτίθενται καὶ μουσικὰ ὄργανα διασήμων ἱστορικῶν προσώπων, τῆς Μαρίας Ἀντωνιέττας, τοῦ βασιλέως τῆς Ρώμης, τοῦ Ρουσσὼ κλπ. Τὸ ἰταλικὸν τμῆμα περιέχει πλὴν ἄλλων τὸ χειρόγραφον τοῦ *Κουρέως τῆς Σεβίλλης* καὶ ἓν βιολίον τοῦ Στραδιβαρίου. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκθέσεως ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ ἰδιαιτέρου αὐτῆς θεάτρου θὰ δώσωσι κατὰ σειρὰν παραστάσεις διάφοροι θίασοι γαλλικοί, γερμανικοί, ἰταλικοί, πολωνικοὶ καὶ οὑγγρικοὶ ἐκ τῶν ἐξοχωτέρων.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας. 1892—89

Digitized by Google

ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΑΡΚΟΡΑΣ

Ὅσοι ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστας τῆς *Ἑστίας* δὲν ἀμέλησαν ν' ἀναγνώσουν τὰ «Ποιητικὰ ἔργα» τοῦ Μαρκορᾶ, ὅσοι, μὲ τὴν ἀξιοθαύμαστην ἐκείνη σθηκαν τὸν γενναῖον ἐνθουσιασμό τους, δὲν ἔχουν παρὰ ν' ἀνιστορήσουν πάλι 'ς τὴ φαντασία τους τὴν ἐντύπωσι ὁποῦ ἔλαβαν, καὶ βέβαια δὲν θὰ

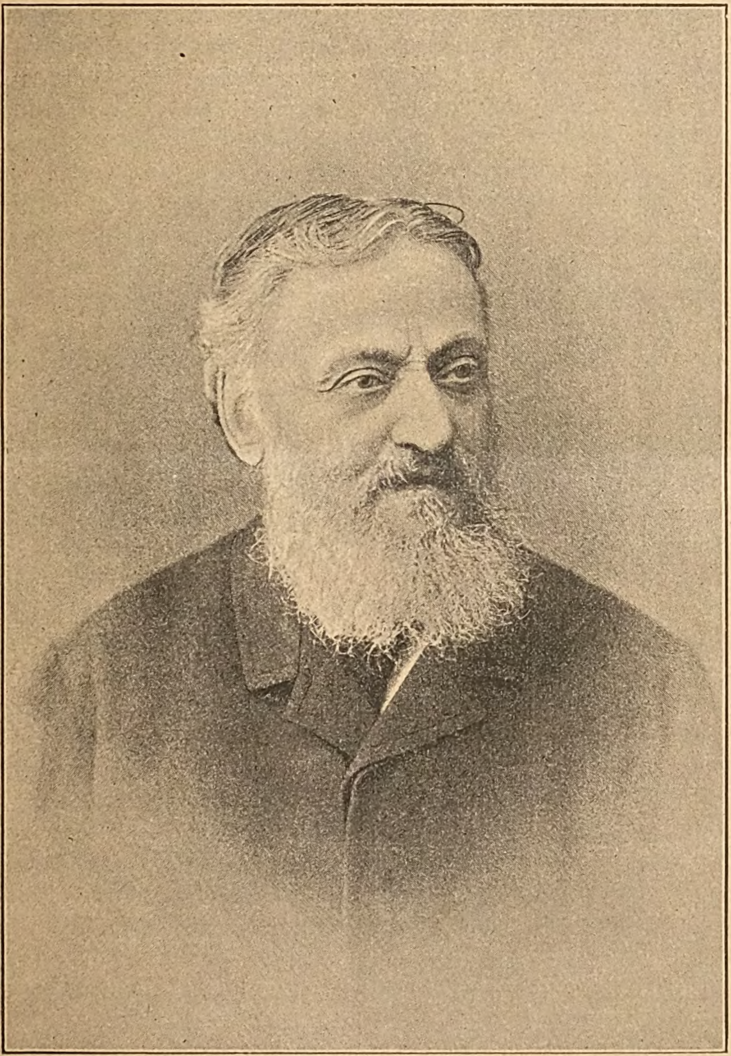

περιέργεια καὶ τὸν πόθο, ποῦ ξυπνᾷ 'ς τὴν ψυχή μας κάθε θερμὴ πνευματικὴ ἐργασία, νὰ γνωρίσῃ καὶ τὸ βάθος τῆς ψυχῆς ποῦ τὴν ἔπλασε, ἐσυνόδευσαν τὴν ἀνάγνωσι μὲ ὅσα ἐγράφθησαν γιὰ τὸν Μαρκορᾶ εἰς ταῖς Μελέταις τοῦ Παλαμᾶ, τοῦ Μητσάκη καὶ ἄλλων, καὶ ἐσυμμερί-

τοὺς λείπῃ πολὺ γιὰ νὰ γνωρίσουν τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸ ἦθος του. Ὁ Μαρκορᾶς εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς ὀλίγους ἐκλεκτοὺς συγγραφεῖς, ποῦ τὰ ἔργα τους τίποτε δὲν ἔχουν νὰ μὴν ἁρμονίζῃ μὲ τὴν κοινὴ καθημερινή τους ἐνέργεια, καὶ αὐτὴ τίποτε πάλι δὲν ἔχει ποῦ, ἂν τοὺς πλησιάσῃς,

Digitized by Google

ἤθελε σοῦ χαλάσῃ τὴν ἰδανικὴν ὡραιότητα τῆς εἰκόνος, ὁποῦ ἔπλασε ἡ φαντασία σου ἀναγαλλιάζοντας εἰς τὰ κάλλη τῆς τέχνης των.

* * *

Τῆς ἁπλῆς καὶ γαληνῆς του ζωῆς ταὶς ὀλίγαις ἱστορικαὶς λεπτομέρειαις καὶ ἄλλοι ἐσημείωσαν μὲ ἀρκετὴν ἐπιμέλεια. Εἶδε τὸ φῶς 'ς τὴν Κεφαλληνία τὸ 1826. Ἡ οἰκογένειά του, εὐγενικὴ καὶ μία ἀπὸ ταὶς ἀρχαιοτέραις τῆς Κερκύρας, ἦταν, ὡς φαίνεται, παλαιόθεν Ἰταλική, ἀλλ' ὁ πρῶτος ποῦ ἐπέρασ' ἐκεῖ, *ἱππότης* Μαρκορᾶς, ἦλθε κατὰ τὴν παράδοσι ἀπὸ τὸ Ναύπλιον, καὶ κατόπι δὲν ἄργησαν ν' ἀσπασθοῦν εἰς τὴν Κέρκυρα τὴν πίστι τῆς ἐκκλησίας τῶν ὀρθοδόξων. Ἀναφέρεται μεταξὺ τῶν προγόνων του ἕνας Ἰωαννίκιος, λόγιος καὶ μεταφραστὴς ἑνὸς συγγράμματος τοῦ Ἀριστοτέλους· ἀλλ' ἐκεῖνος ὁποῦ ἐλάμπρυνε πρῶτος τὸ ὄνομά του εἰς τὰ γράμματα εἶναι ὁ πατέρας τοῦ Γερασίμου Γεώργιος, λόγιος γνωστὸς καὶ 'ς τὰ νησιὰ τοῦ Ἰονίου καὶ 'ς τὴν Εὐρώπη καὶ νομικὸς ἱκανώτατος. Ἔγραψε αὐτὸς διάφορα ἀξιόλογα νομικὰ καὶ θεολογικὰ συγγράμματα Γαλλικὰ καὶ Ἰταλικά, ἐδημοσίευσε καὶ Ἰταλικοὺς στίχους ὡραίους, καὶ ὑπηρέτησε πολλὰ ἔτη τὸ κράτος τῆς Ἑπτανήσου ὡς εἰσαγγελεύς, ὡς γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας, ὡς μέλος τοῦ Ἀνωτάτου δικαστικοῦ Συμβουλίου.

Πρωιμώτατα ἔδειξε καὶ ὁ νέος Γεράσιμος τὴν ὁρμητικὴ καὶ ακαταμάχητη κλίσι του εἰς τὰ γράμματα καὶ 'ς τὴν ποίησι, καὶ ἔλαβε τὴν εὐτυχία 'ς τὸν ἀνθὸ τῆς πρώτης του ἡλικίας ν' ἀπαντηθῇ μὲ συντρόφους ἀξίους τῆς ἁγνῆς καὶ θερμῆς του καλλιτεχνικῆς διαθέσεως, τὸν Α. Μανοῦσο, τὸν Καρ. Μάνεση, τὸν Πετ. Κουαρτάνο καὶ ἄλλους. Ἐξεθύμαιναν ὅλοι τὴν εὐγενική τους ὁρμὴ γράφοντας ἢ αὐτοσχεδιάζοντας ἀκατάπαυτα στίχους γελαστικοὺς καὶ ἄλλα ποιητικά τους γυμνάσματα, καὶ δὲν ἄργησαν νὰ σχηματίσουν καὶ μία πρόχειρη δραματικὴν ἑταιρία, ὅπου ἐπαράσταιναν κωμῳδίας καὶ δράματα Ἰταλικὰ καὶ Ἑλληνικά. Ἦταν ὁ Μαρκορᾶς ὡσὰν ἡ ψυχὴ τῆς ἀγαπητῆς καὶ πρόσχαρης συντροφιᾶς, καὶ ὁ θερμὸς ζῆλος τους δὲν ἔμεινε πρόσκαιρος, ἀλλὰ μάλιστα καθημερινῶς αὔξανε τόσο, ὥστε νὰ δυνηθοῦν νὰ παραστήσουν οἱ ἀξιόλογοι νέοι καὶ δράματα ἔξοχα, καθὼς εἶναι ὁ Κλαβίγος τοῦ Γκαῖτε καὶ ἄλλα, εἰς τὸ δημόσιο Θέατρο τῆς Κερκύρας καὶ μὲ ἄκραν ἐπιτυχία. Ἐπαράσταινε 'ς τὸν Κλαβίγο ὁ Μαρκορᾶς τὸ μέρος τοῦ Beaumarchais καὶ πολλοὶ Κερκυραῖοι ἐνθυμοῦνται ἀκόμη τὸν ἄκρον ἐνθουσιασμὸ ποῦ ἐκινοῦσε 'ς τὸ πλῆθος ἡ ἐντύπωσις τῆς ζωντανῆς καὶ θερμῆς του ἀπαγγελίας. Ὄχι ὀλιγώτερο ἄρεσε τότε ἡ γνωστὴ καὶ ἀπὸ τοὺς γελαστικούς του στίχους φυσικώτατη χάρις του εἰς τὰ πλαστικὰ μέρη τῶν κωμῳδιῶν ποῦ ἐμετάφραζαν τότε μὲ ἁπλῆ γλῶσσα κατάλληλη καὶ ἄλλοι ἀξιόλογοι, καὶ ὁ εὐφυὴς ἐκεῖνος καὶ σοφὸς λόγιος, ὁ Ἰωάννης Οἰκονομίδης. Ὁ σκοπὸς τῶν παραστάσεων ἦταν πάντοτε φιλανθρωπικός, καὶ ὁ Μαρκορᾶς, θερμὸς ὑπέρμαχος καὶ αὐτὸς τῶν ἐθνικῶν ἰδεῶν, δὲν ἔλειψε, ὕστερη ὅμως φορά, νὰ προσφέρῃ τὴν πολύτιμη συνδρομή του 'ς τὴ στιγμὴ τοῦ γενναίου ἐνθουσιασμοῦ τοῦ λαοῦ γιὰ τὸν πολυστέναχτον ὑστερινὸν ἀγῶνα τῆς Κρήτης, ὅταν μὲ ἄλλους ἐκλεκτοὺς Κερκυραίους ἐπαράστησεν ἕνα ἀνέκδοτο δρᾶμα Κρητικῆς ὑποθέσεως, ποῦ εἶχε αὐτὸς ὁ ἴδιος στοματικῶς προσχεδιάσῃ καὶ ὁ Πέτρος Κουαρτάνος ἐσύνθεσε.

* * *

Ἐτελειοποίησε τὴν ἐκπαίδευσί του καὶ ὁ Μαρκορᾶς, καθὼς τόσοι ἄλλοι Κερκυραῖοι καὶ Ἑπτανήσιοι τότε, 'ς τὴν Ἰταλία, ὅπου ἐπέρασε τὸ 1849 καὶ ἔμεινε ἕως τὸ 1852. Εἰς αὐτὴ τὴν εὐλογημένη γῆ, ὅπου τόση λατρεία ἔλαβε ἡ Τέχνη, ὅπου τόσοι μεγάλοι μας εὐτύχησαν νὰ λάβουν τὸ βάπτισμα τῆς πνευματικῆς των ἀναγεννήσεως, ἐκεῖ καὶ ὁ ποιητής μας ἔθρεψε καὶ ἐζωογόνησε ὄχι τόσο ἴσως τὴν ἀγάπη τῆς Νομικῆς ἐπιστήμης ποῦ ἐσπούδαζε καὶ δὲν ἠθέλησε ποτὲ νὰ ἀσκήσῃ, ὅσο τὸν ἔμφυτον ἔρωτα τῶν γραμμάτων καὶ τῆς ποιήσεως, καὶ τὴν παλαιά του συμπάθεια πρὸς τὴν ἁρμονικώτατη γλῶσσα ποῦ ἔγραφε καὶ γράφει ἀκόμη ὄχι ὀλιγώτερο τεχνικὰ παρὰ τὴ δική του[1]. Καὶ βέβαια ἂν τὸ παράδειγμα τοῦ πατρός του καὶ ἡ ἐμψύχωσις τῶν ἀξίων του φίλων εἶχαν φυλάξῃ ζωντανὴ 'ς τὴν καρδιά του ὡς τότε τὴν ἀγάπη του γιὰ τὴν Τέχνη, ἡ διαμονή του 'ς τὴν Ἰταλία πολὺ θὰ συνέργησε νὰ φανερωθῇ ξαστερώτερα 'ς τὰ μάτια του ὁ δρόμος ποῦ τοῦ ἄνοιγε ἡ Φύσις· καὶ ὅμως μ' ὅλον τοῦτο καὶ τότε ἡ γλυκειὰ καὶ σεμνή του ψυχὴ ἤθελε ἴσως διστάσῃ, ἤθελε ἴσως χάσῃ τὸ θάρρος, ἂν εἰς τὴν Κέρκυρα, ὅπου ἐγύριζε γιὰ νὰ περάσῃ τὸ ἐπίλοιπο μέρος τῆς ζωῆς του, δὲν ἦταν ὁ ἄνθρωπος, ποῦ μὲ τὸ ἔξοχο πνεῦμα του, μὲ τὸν ὑψηλό του ἐνθουσιασμὸ γιὰ τὴν Τέχνη, μὲ τὴ γενναία του ἐμψύχωσι, καὶ τὰ νεκρὰ ἀνάσταινε τότε, κατὰ τὴν ὡραίαν ἔκφρασι τοῦ μεγάλου τραγικοῦ τῆς Ἀγγλίας.

* * *

Τὸν ἔξοχον ὑμνῳδὸν τῆς ἐλευθερίας μας εἶχε γνωρίσῃ ὁ Μαρκορᾶς καὶ εἶχε ἀγαπήσῃ θερμὰ πολὺ πρὶν περάσῃ 'ς τὴν Ἰταλία. Ἦταν ὁ Σολωμὸς γνώριμος τῆς οἰκογενείας καὶ φίλος ἐγκάρ-

(1) Διάφορα σύντομα Ἰταλικὰ ποιήματα ἔγραψε καὶ ἐδημοσίευσε ὁ Μαρκορᾶς εἰς τὴν Κέρκυρα. Μεταξὺ τούτων δεῖγμα ὡραῖο τῆς θερμῆς του ἀγάπης καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Σολωμὸ εἶναι ἡ ἀνέκδοτη μετάφρασίς του τῶν ὀκταστίχων τῆς δεήσεως τῆς Μαρίας καὶ τοῦ ὁράματος τοῦ Λάμπρου τοῦ Σολωμοῦ.

Digitized by Google

διος τοῦ πατρός του, καὶ μαρτυροῦν αὐτὴ τὴ θερμή τους ἀγάπη καὶ τὸ σέβας ἀκόμη τοῦ Σολωμοῦ πρὸς αὐτὸν δύο χαριτωμένα Ἰταλικὰ γράμματα τοῦ ἰδίου, τὸ ἕνα τοῦ 1830, τὸ ἄλλο τοῦ 1831, ὅταν ὁ Γεώργιος ἦταν εἰσαγγελεὺς 'ς τὴν Κεφαλληνία. « Καὶ σὺ τί κάνεις ; » τοῦ ἔλεγε 'ς τὸ πρῶτο ὁ πολύτιμος φίλος, «γράφεις τίποτε ; Εἶναι γλυκὸ μέσα 'ς τὴν ἡσυχία τοῦ μικροῦ δωματίου νὰ καταστρώνῃ κανεὶς ὅ,τι μέσα λέγει ἡ καρδία. Καὶ ἡ ἰδέα μόνη τοῦ ἐπαίνου, ὅταν αὐτὸς μᾶς παρουσιάζεται ὑπέρμετρος, ταράζει ἐκείνη τὴν ἡδονή, καὶ κάποτε σπρώχνει καὶ 'ς τὸ χειρότερο. Αὐτὴ ἡ ἡδονὴ πρέπει νὰ εἶναι ἀθόλωτη ! Πόσο χαίρομαι ν' ἀκούω ποῦ δὲν σὲ βασανίζει ὁ στοχασμὸς τοῦ νεωτερισμοῦ εἰς τὰ γράμματα ! Ἂν ἡ φύσις τὸ θέλει, δὲν θὰ εἶναι κακό· ἂν ὄχι, ἀλλάζοντας δρόμο, δὲν θ' ἀλλάξωμε παρὰ μόνον τὸν τρόπο καὶ ὄχι τὸ σφάλμα.»

Καὶ 'ς τὸ δεύτερο, «Θὰ σὲ ξαναϊδῶ γρήγορα, φίλε μου ἀκριβέ ;» τοῦ ἔγραφε ὁ μελαγχολικὸς καὶ φιλέρημος ποιητής. «Τὸ φτωχὸ δωματάκι μου δὲν βλέπει τὴν ὥρα διάπλατη νὰ σοῦ ἀνοίξῃ τὴ θύρα του, ἕτοιμο ὅμως εὐθὺς νὰ ξανακλεισθῇ, καὶ μὲ σύρταις διπλούς, μόλις περάσῃ τὸ κατώφλι της ὁ ποθητός, ὁ γλυκύτατος ξένος του. Ἄλλο, ὄχι, δὲν γίνεται· δὲν ζῇ κανεὶς καλὰ παρὰ μόνος. Ἀπὸ τὰ τρυφερά μου χρόνια μοῦ ἔκαμε πάντοτ' ἐντύπωσι ὁ χωλὸς ἐκεῖνος θεὸς ποῦ εἶχε ρίξῃ ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς ἡ μητέρα του· ἔστεκε μὲς τὸν κόρφο τῆς θάλασσας δουλεύοντας δίχως κανεὶς νὰ τὸν βλέπῃ, δίχως αὐτὸς ἄλλο ν' ἀκούῃ 'ς τὴ σπηλιά του τριγύρω παρὰ μόνον τὸ ἀπέραντο πέλαγο ποῦ βοοῦσε.»

Ἀλλὰ καὶ ἄλλη σχέσις, θλιβερὴ ὅμως αὐτὴ καὶ πικρή, ἔμελλε νὰ μαρτυρήσῃ τὴ σταθερὴ συμπάθεια καὶ ἀγάπη τοῦ Σολωμοῦ πρὸς τοὺς Μαρκοράδες. Τὴν 29 Ἀπριλίου τοῦ 1852 ἐτελείωνε ταῖς ἡμέραις του 'ς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας ἄλλος λαμπρὸς βλαστὸς τῆς οἰκογενείας, ὁ Στυλιανὸς Μαρκορᾶς, υἱὸς τοῦ Γεωργίου πρωτότοκος. Ἀγαποῦσε τὴν ποίησι καὶ αὐτὸς ὅσο ὁ Γεράσιμος καὶ εἶχε συνθέσῃ στίχους ἑλληνικούς, ὁποῦ εἶχαν ἀξιωθῇ νὰ λάβουν τὸν ἔπαινο τοῦ ἰδίου τοῦ Σολωμοῦ. Τὸ θλιβερὸ τέλος τοῦ νέου, ποῦ τόσαις λαμπραῖς ἐλπίδες εἶχε ἐμπνεύσῃ τοῦ Σολωμοῦ ἀπὸ τὰ πρῶτα τρυφερά του χρόνια «μὲ τὴν ὡραία τολμηρή του φυσιογνωμία,» ἐθρηνοῦσε ὁ αἰσθαντικώτατος ποιητὴς εἰς ἕνα λυπητερὸ Ἰταλικό του ᾆσμα καταχωρισμένο 'ς τὴν Ἔκδοσι (σελ. 335) : Ἄσπλαχνη εἶχε δείξῃ ἡ Τύχη 'ς τὸν Ποιητὴ «τὴ στοχαστικὴ ἐκείνην εἰδή, ὅπου χαρούμενο χαμογελοῦσε τὸ λουλοῦδι τῆς νιότης,» καὶ «τὴν ἁγνὴ ψυχὴ ποῦ ἐθησαύριζε ἀγάπη, ποῦ μέσα 'ς τὰ βάθη της, ἂν ζητοῦσες, δὲν εὕρισκες χνάρι νὰ μὴν εἶναι ὡραῖο,» καὶ «τὴ Δάφνη ποῦ μὲ πνοὴ ἑνὸς θεοῦ ἔγερνε πρὸς αὐτὸν κ' ἐψιθύριζε,» καὶ τώρα μόνην ἄχαρη χάρι της ἔστεργε ἡ σκληρὴ «ποῦ ἦταν ἀλλοῦ (1) καὶ δὲν εἶδε ὁ ἀπαρηγόρητος ποιητὴς τὸ νεκρικό του κρεββάτι.»

* * *

Ὁ θάνατος τοῦ Στυλιανοῦ καὶ ἡ ἀνάγκη νὰ παρηγορήσῃ τὸν θλιμμένον πατέρα ἔφερε τὸν Γεράσιμο 'ς τὴν πατρίδα, ὅπου ἔλαμπε 'ς τὴν ἀκμὴ τῆς ζωῆς της καὶ τοῦ ζήλου τῆς Τέχνης ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ Σολωμοῦ, ὅπου ὁ Μάντσαρος, ὁ Μουστοξύδης, ὁ Δελβινιώτης καὶ ὁ Ἰταλὸς Ρεγάλδης καὶ ὁ Δαλματὸς Θωμαζέος καὶ τόσοι ἄλλοι ἔξοχοι καὶ ξένοι καὶ Ἕλληνες, ἔλεγες ὅτι 'ς αὐτὸν τὸν πρῶτο σταθμὸ τῆς Ἑλλάδος εἶχαν συναχθῇ γιὰ νὰ δώσουν ἕνα λαμπρὸ προεικόνισμα τῶν ἐλπίδων τοῦ μέλλοντος, ὅπου καὶ οἱ ἐγκάρδιοι φίλοι τῆς νεανικῆς ἡλικίας του μὲ τόσον ἅγιον ἐνθουσιασμό, μὲ τόσην ἀφοσίωσι καὶ λατρεία «ἔπιναν ὡσὰν δροσιὰ τὸν ἦχο τοῦ ἀθανάτου κορυδαλοῦ» κ' ἐδυνάμοναν καθημερινῶς τὴν ψυχὴ μὲ τὴ λατρεία τῆς ἀληθείας, τῆς τέχνης καὶ τῆς πατρίδος. Ὡς τὸ γλυκύτερο, τὸ χρυσότερο ἀπ' ὅλα τῆς φαντασίας του τὰ ὀνείρατα ἀναθυμᾶται κ' ἐξιστορίζει συχνὰ 'ς τοὺς νέους φίλους του καὶ ὁ Μαρκορᾶς τὴν εἰκόνα τοῦ εὐτυχισμένου ἐκείνου καιροῦ, ζωγραφίζοντας μὲ τὴ συνηθισμένη χάρι καὶ θερμότητα τὰ λαμπρὰ καὶ φυσικὰ καὶ ἠθικὰ καὶ πνευματικὰ χαρίσματα τοῦ μεγάλου Ζακυνθίου, τὴν εὔγλωττην Ἰταλικὴν ὁμιλία του, θαυμαστὸ κρᾶμα σοφίας καὶ πλαστικῆς ὡραιότητος, ὁποῦ θαρροῦσες πῶς ἦταν, καθὼς εἶπε ὁ Ρεγάλδης, «ἀκαδημαϊκὸς λόγος μελετημένος· τόσο ἦταν τὸ κάλλος τῆς Ἰταλικῆς περιόδου, τόσος ὁ πλοῦτος καὶ ἡ ζωὴ τῶν εἰκόνων·» τὴν ὡραιότατη μορφή, τὸ μάτι ποῦ 'ς ταῖς συχναῖς στιγμαῖς τοῦ ὑψηλοῦ του ἐνθουσιασμοῦ, χωρὶς νὰ εἶναι φυσικὰ μαῦρο (φαινόμενον ἴσως μοναδικὸ) ἔξαρνα ἐμαύριζε κι' ἄστραφτε· τὸν ἁρμονικὸν τέλος ἐκεῖνον σύνδεσμο τοῦ νοῦ, τῆς φαντασίας καὶ τοῦ αἰσθήματος, ὁποῦ ἔκανε πάντοτε νὰ προβάλλῃ 'ς τὰ χείλη του πλαστικὴ καὶ ἡ βαθύτερη ἔννοια, ἐνθυμίζοντας ὅ,τι ὁ ἴδιος ἔλεγε γιὰ τὴν Ὀδύσσεια τοῦ Ὁμήρου, ὅταν τὴν ἐπαρόμοιαζε μὲ νερὰ «καθαρώτατα καὶ ξάστερα τόσο ποῦ ξανοίγεις 'ς τὸ βάθος τὴν παραμικρότερη πέτρα, ἀλλ' ἂν θαρρεμμένος βουτᾷς νὰ τὴν πιάσῃς, ὁ βυθὸς σοῦ ξεφεύγει.»

* * *

Μὲ ἄλλη τόση γελοῦμενη χάρι διηγεῖται καὶ κάποια χαρακτηριστικὰ ἀνέκδοτα τοῦ Σολωμοῦ.

— Ἐβραβεύθη 'ς τὸ διαγώνισμα, τοῦ ἔλεγε

(1) Ὁ νέος ἀπέθανε ταῖς ἡμέραις τοῦ Πάσχα· ὁ Σολωμὸς ἐσυνήθιζε νὰ περνᾷ αὐταῖς ταῖς ἡμέραις 'ς τὴν ἐξοχή.

Digitized by Google

μίαν ἡμέρα, ἕνα ποίημα τοῦ Ζαλοκώστα «Ἀρματωλοὶ καὶ Κλέπται.»

— Αὐτὸς εἶναι κλέφτης, ἀπήντησεν ἀμέσως ὁ Σολωμός, ποῦ ἔκλεψε τὸ σῖγμα (1).

Ἄλλη φορὰ ἐπεριπατοῦσαν μαζὶ καὶ ὁ Σολωμὸς ὡμιλοῦσε ἐνθουσιασμένος· ἔτυχε νὰ περάσῃ ἕνας λογιώτατος καὶ ἴσως ἐχθρός του. «Παίρνουν ἀπὸ τοὺς γονεῖς, ἐφώναξεν εὐθὺς θυμωμένος ὁ ποιητής, τὰ τάλλαρα σὰν τὸν ἄμμο, καὶ ἀφίνουν 'ς τὰ μυαλὰ τῶν παιδιῶν μας ἄμμο».

Μὲ φανερὸ αἴσθημα εὐγνωμοσύνης θερμῆς ἀναφέρει καὶ τὰ ἀκόλουθα :

Καθὼς αὔξαινε ὁ ζῆλός του, ἐστιχουργοῦσε συχνότατα ὁ Μαρκορᾶς καὶ Ἑλληνικὰ καὶ Ἰταλικά, ἀλλά, ταπεινὸς καὶ τότε ὅσο καὶ τώρα, οὔτε Ἑλληνικοὺς οὔτε Ἰταλικοὺς στίχους του ἐτόλμησε ποτὲ νὰ τοῦ δείξῃ. Εἶχε συνθέσῃ κάποτε ἕνα μικρὸ Ἰταλικὸ ποίημα, ὅπου ἐφανέρονε θερμὰ καὶ τὴν ἀγάπη του πρὸς τὴν Ἰταλία. Εἶδε τοὺς στίχους ὁ Ἰταλὸς λόγιος Λόλλης, πρόσφυγας τότε 'ς τὴν Κέρκυρα, καὶ ἐπαίνεσε τοῦ Σολωμοῦ καὶ τὴν τέχνη καὶ τὴν εὐαισθησίαν τοῦ νέου. Ὁ Σολωμὸς ἐφανέρωσε τοῦ Μαρκορᾶ τὴν ἀγαθὴ γνώμη τοῦ Ἰταλοῦ, ἀλλὰ τοῦ ἐπρόσθεσε μὲ ἀγάπη· «Ἐξακολούθησε θαρρετὰ τὸ δρόμο ποῦ ἄρχισες, ἀλλὰ χωρὶς νὰ προσέχῃς πολὺ 'ς τοὺς ἐπαίνους.»

*
* *

Τὸ πρόωρο τέλος τοῦ Σολωμοῦ ἐθρηνοῦσεν ὁ Γεώργιος Μαρκορᾶς μὲ τὰ σεμνὰ ἐκεῖνα πλὴν ἐγκάρδια λόγια τοῦ Ἰταλικοῦ του Ἐπικηδείου, καὶ ὁ θλιμμένος υἱὸς σύγχρονα μὲ ταῖς νεκρικαῖς Ὠδαῖς τοῦ Πολυλᾶ καὶ τοῦ Βαλαωρίτη ἐφανέρονε καὶ αὐτὸς τὸν ἄμετρον πόνο του καὶ μαζὶ τὴ λατρεία τῆς Τέχνης καὶ τὴν ἐλπίδα τοῦ μέλλοντος τῆς ἀγαπημένης Ἑλλάδος, δημοσιεύοντας πρῶτο ἀπὸ τὰ Ἑλληνικά του ποιήματα «Τὸ πρῶτο Ψυχοσάββατο». Ἀπὸ τότε καὶ ἄλλα του ᾄσματα ἐπρόβαιναν κάθε τόσο 'ς τὸ φῶς, ἀλλ' ἡ φήμη του, καθὼς ὅλοι γνωρίζουν, ἔμεινε πολλὰ χρόνια περιωρισμένη σχεδὸν εἰς τὸν κύκλο τοῦ τόπου του ἢ τῆς Ἑπτανήσου καὶ τῶν ὀλίγων ἐκλεκτῶν φίλων, ὁποῦ ἤξευραν νὰ ζυγίσουν τὰ ἔργα του. Ἡ θερμή του ψυχή, εἰς αὐτὸ τὸ διάστημα, δὲν ἠμποροῦσε νὰ μείνῃ καὶ δὲν ἔμεινε ξένη τοῦ θείου ἐνθουσιασμοῦ ποῦ ἐφλόγισε κάθε Ἑλληνικὴ καρδιὰ 'ς τὴν Ἑπτάνησο εἰς ταῖς ἡμέραις τοῦ γενναίου ἀγῶνος της μὲ τὴν Ἀγγλικὴ προστασία. Καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἀγῶνα ἐμπῆκε καὶ αὐτός, ἀλλὰ χωρὶς νὰ κατεβῇ ἀπὸ τὸν ἥσυχον αἰθέρα τῆς σφαίρας του, χωρὶς ποτὲ νὰ μολύνῃ τὸ πάθος του, καὶ ἐδημοσίευσε καὶ ἄλλα μικρά, πλὴν δραστικὰ ποιήματα, καὶ «Τὰ Κάστρα μας», ἀληθινὸν ἀντίλαλο τοῦ αἰσθήματος τοῦ λαοῦ, ποῦ ἐκαταχώριζε 'ς τὴν ἐθνικώτατην «Ἀναγέννησι» ὁ σοφὸς της ἀρχισυντάκτης ἐπαινῶντας τὴν «ὡραία ποιητικὴν ἔμπνευσι, ποῦ ἀντανακλᾷ εἰς τὰ πλάσματα τῆς φαντασίας τὸ ἄδολο αἴσθημα καὶ τὸ ὕψος τῶν ἐθνικῶν καὶ κοινωνικῶν ἰδεῶν, τόσο λαμπρὰ ὥστε αὐτὸ τὸ ᾆσμα θὰ συναριθμῆται μὲ τὰ πολύτιμα κειμήλια τῆς χριστιανικῆς ποιήσεως.» Ἐδημοσίευε κατόπι τὸ ὡραῖο ἐκεῖνο τοῦ «Ἐρχομοῦ τοῦ Γεωργίου Α'» καὶ τὸν «Ὅρκο» καὶ τὴν «Ἁπλὴ καὶ Καθαρεύουσα» καὶ ἄλλα. Ἐγκάρδιοι φίλοι σπουδαῖοι καὶ ἄλλοι σοφοὶ Ἑπτανήσιοι δὲν ἔλειψαν νὰ συστήσουν αὐτὰ τὰ ποιήματα, ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν ἡ γλωσσικὴ πρόληψις ἐβασίλευε ἀκόμη καὶ ἡ σχολαστικότης καὶ τὸ ἄδικο πάθος δὲν ἔλειψαν νὰ φανερώσουν τὴν ψυχρὴ καταφρόνια τους. Ἕνα περιοδικὸ φύλλο τῶν Ἀθηνῶν «Χρυσαλλὶς» τοῦ 1864, μὲ τὸν παλαιό μας ἐκεῖνον ἀδιόρθωτο χωρισμὸ τοῦ περιεχομένου καὶ τῆς μορφῆς, ἐνῷ ἐπαινοῦσε πολὺ τὰ εὐγενικὰ αἰσθήματα καὶ τὸν πλοῦτο τῶν ἰδεῶν τοῦ «Ἐρχομοῦ», ἐκατηγοροῦσε πικρὰ τὴν «πτωχήν του Ἑπτανησιακὴν διάλεκτον» (!), ὡς νὰ ἦταν ποτὲ δυνατὸν νὰ συνυπάρχουν ἀχώριστα εἰς ἕνα καλλιτέχνημα πτωχία καὶ πλοῦτος· καὶ ἄλλο πολιτικὸ φύλλο, ὁ «Λαός», παρασυρμένο ἴσως καὶ ἀπὸ ἄδικαις καὶ ἀνυπόσταταις πληροφορίαις, ὕβριζε φοβερὰ τὴν «Ἁπλὴ καὶ Καθαρεύουσα» κ' ἐπαράσταινεν ἀντεθνικὸν τὸν ἄνδρα, ποῦ ἔμεινε πάντοτε ἁγνὸς καὶ ἀμίαντος καὶ ποτὲ δὲν ἐκατέβηκε 'ς τὴ λάσπη τῆς κοινῆς πολιτικῆς ἐνεργείας. Ἀλλ' ὁ Μαρκορᾶς δὲν ἔχασε τὸ θάρρος· εὐχαριστημένος 'ς τὴν θερμὴν ἐμψύχωσι ἀνθρώπων σπουδαίων, ὅσο ὁ Βραΐλας, ὁ Πολυλᾶς, ὁ

(1) Δηλαδὴ ἔγραψε *Κλέπται* ἀντὶ νὰ γράψῃ *Κλέφταις*· — Ἴσως πολλοὶ δὲν γνωρίζουν τὸ ἀκόλουθο περίεργο Ἰταλικὸ γράμμα τοῦ Ζαλοκώστα πρὸς τὸν Ῥεγάλδη, ποῦ ὁ ἴδιος Ῥεγάλδης ἐτύπωσε, ἀλλ' ἴσως ἀκόμη τότε ὁ Σολωμὸς δὲν ἐγνώριζε. «Μοῦ ἐπροξένησες μεγάλη χαρὰ γράφοντάς μου γιὰ τὸν Σολωμό. Εἶν' ἕνας ἄνθρωπος μοναδικὸς ποῦ ἐγὼ λατρεύω ἀπὸ χρόνια. Εἶναι ὁ μόνος ποιητὴς ποῦ θὰ ἔχῃ καύχημά του μιὰ μέρα αὐτὸς ὁ ἀτυχὴς ξεπεσμένος τόπος. Ἂν οἱ συμπολίταις μου κάποτε μελετοῦν τὰ ὀλίγα καὶ ταπεινά μου ἔργα, χρεωστῶ τὴ χάρι τοῦ Σολωμοῦ. Ὅταν ἐπρωτοδιάβασα τὸν Ὕμνο του, ποίημα γεμάτο ἐνθουσιασμὸ καὶ φωτιά, αἰσθάνθηκα ν' ἁρπάζωμαι in altra terra ed altro mar. Καὶ ὅμως ἐγὼ αἰσθάνομαι ἀληθινὴ θλῖψι ὅταν στοχάζομαι ποῦ γιὰ μία παραξενιὰ (δικαιολογημένην ὅμως εἰς ἕναν τόπο ποῦ δὲν ἐκαλλιεργοῦσε ποτὲ τὴν Ἑλληνικὴ γλῶσσα) αὐτὸς ὁ τόπος δὲν καλοβλέπει τὸ ὕφος ποῦ σήμερα δέχεται 'ς τὴ φιλολογία του ὅλο τὸ ἔθνος. Σὺ κρίνεις μὲ πνεῦμα πολὺ ὅταν ὑποστηρίζεις ὅτι ἡ ἀνάγκη (!) νὰ μὴ καλλιεργήσωμε τὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ εἶναι μία ἐξαίρεσις γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Πολλοὶ ὅροι μᾶς λείπουν καὶ τοὺς ἀντικατασταίνουν ἄλλοι Ἰταλικοὶ καὶ Τούρκικοι, καὶ ἡ σύνταξίς της ἀπομακραίνεται ἀπὸ τὴ γλῶσσα μητέρα της. Μίαν ἡμέρα πρέπει (!) νὰ φθάσωμ' ἐκεῖ· εἶναι καλήτερα νὰ ταχύνωμε ἀπὸ τώρα τὸ βῆμα. Ἠμπορῶ νὰ σὲ βεβαιώσω ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς λαλεῖ σήμερα σχεδὸν ὅπως οἱ συγγραφεῖς μας (!)». Αὐτὰ ἔγραφε ὁ ποιητὴς τοῦ Συναπαντήματος, τοῦ Φώτου καὶ τῆς Φρόσως, τοῦ Σπαθιοῦ καὶ τῆς Κορώνας !

Digitized by Google

Τυπάλδος, ὁ Θωμαζέος,[1] καὶ 'ς τὴ γλυκειὰ παρηγοριὰ ποῦ δίνει 'ς τὸν ἄνθρωπον ἡ συναίσθησις τῆς ἀξίας του, ἔδειξε τόση μετριοπάθεια, τόση πραότητα, ὅσο γαληνὸς καὶ ἀτάραχος ἐδέχθηκε κατόπι τοὺς γενναίους ἐπαίνους.

* * *

Οἱ νέοι κριτικοὶ τοῦ Μαρκορᾶ, ἂν θὰ κρίνωμε ἀπὸ τὴ θερμὴ συμπάθεια καὶ ἀγάπη ποῦ ἐξήγησαν γιὰ τὴν ποίησί του ὁμόφωνοι, μέσα 'ς τοὺς θερμότερους στίχους του, καθὼς ἐννόησαν τὸν ποιητή, βέβαια θὰ ἐμάντεψαν καὶ τὸν ἄνθρωπο. Ἥσυχο καὶ γαληνὸ καὶ σχεδὸν παντελῶς χωρισμένο ἀπὸ τοῦ κόσμου τὴν ταραχὴ ἐπέρασε καὶ περνᾷ τῆς ζωῆς του τὸ ρεῦμα. Ἂν ζητήσωμε εἰς ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα ὅ,τι κοινῶς ὀνομάζεται ἐνέργεια κοινωνική, δύσκολα ἢ σπάνιο σχετικῶς θὰ τὸ εὕρωμε· ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἐνέργειαις, καὶ πολὺ δραστικαίς, ποῦ δὲν φαίνονται παρὰ μόνον 'ς τὰ μάτια μιᾶς φωτισμένης ψυχῆς, καὶ αὐτὴ τὴν ὑψηλότερη τάσι θὰ τὴν ἀναγνωρίσωμε καθαρώτερα εἰς τὰ κοινωνικά του ποιήματα, ὅπου κἄποτε μὲ τόση δύναμι φανερόνεται, ὥστε ἀπὸ τοῦτο θὰ ἠμποροῦσες νὰ συμπεράνῃς ποῦ δὲν θὰ ἦταν ἴσως εὐχαριστημένη νὰ κρύβεται καὶ νὰ ξεθυμαίνῃ μόνον 'ς τοὺς στίχους, ἂν ὁ ποιητής μας δὲν εἶχε αἰσθανθῇ πολὺ ἐνωρὶς καὶ πολὺ δυνατὰ τὴν ἀνάγκη νὰ μείνῃ ἀκούραστα καὶ σφιχτὰ κλεισμένος 'ς τὴ σφαῖρα του. Ὅμοιος τοῦ Σολωμοῦ εἰς αὐτό, — ποῦ ἀπομάκραινεν ὅσο ἠμποροῦσε τὰ ἐξωτερικὰ ἐναντιώματα καὶ ἐπροσπαθοῦσε νὰ μένῃ κλεισμένος 's τὴν εἰρήνη τῆς μοναξίας του, ὄχι ἀπὸ φυσικὴν ἀποστροφή του πρὸς τὴν ἐνέργεια, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸν ἐβασάνιζεν ὁ φιλάνθρωπος φόβος μήπως ἡ ψυχή του, αἰσθαντικὴ ὡσὰν καθαρώτατο κρύσταλλο ποῦ ὁ παραμικρὸς ἀχνὸς τὸ θολόνει, πειραχθῇ 'ς τὴν ἁγνή της ἐκείνη διάθεσι, ὅθεν ἀνάβρυζαν οἱ πνευματικώτατοι στίχοι του, — ἐπροσπάθησε πάντοτε καὶ ὁ Μαρκορᾶς, ἂν καὶ πολὺ ὀλιγώτερο ἠμπορεῖ νὰ τὸ κατορθώσῃ, ν' ἀποκλείσῃ τὸ πνεῦμά του μέσα 'ς τὸν κόσμο τῆς εὐγενικῆς φαντασίας του, ὄχι μόνον ἀπὸ φυσικὴν ἀνάγκη τῆς αἰσθαντικῆς του ψυχῆς, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ αὐτός, ὅπως καὶ ὁ Σολωμός, δὲν ἐθεώρησε ποτὲ τὴν τέχνη του ὡς ἕνα παιγνίδι. Ἀφιερωμένος σταθερὰ καὶ ἥσυχα 'ς τὴ λατρεία της, ἐννοεῖ καὶ αὐτὸς καὶ αἰσθάνεται ζωντανὰ τὴν ὑψηλή της ἀποστολή, καὶ τὸ μαρτυροῦν ὡραῖα καὶ ἄλλα μέρη τῶν ποιημάτων του καὶ ἴσως χαρακτηριστικώτερα οἱ ποῦ καὶ ποῦ σκοτεινοὶ καὶ συμβολικοί, ἀλλὰ καὶ οὐσιαστικοὶ στίχοι τῆς «Ἀμουσίας», ὅπου ὁ Ποιητὴς «φίλος καὶ ἀδελφὸς τοῦ Σοφοῦ, ποῦ ζητᾷ μερόνυχτα τὴν Ἀλήθεια, καὶ λατρευτὴς καὶ αὐτὸς τοῦ Θεοῦ τῆς ἡμέρας, παρασταίνεται ὅτι ἔχει μόνος τὴν ἀθάνατη χάρι νὰ καταστήσῃ αἰσθητὸ 'ς τοὺς ἀνθρώπους τὸ φῶς της, ἐνῷ τὰ χίλια σοφὰ Συστήματα ποῦ παλεύουν μ' ἄλλα τόσα, συχνά, σὰν ἥλιος φαίνεται, σκορποῦν ὡς χιόνια· ἐνῷ ὁ νοῦς ποῦ ποτὲ δὲν εὕρηκε κἄτι 'ς τὸν μαγικὸν ἦχο τῆς ποιήσεως, μένει πάντοτε βυθισμένος 'ς τὴ νύχτα του».

* * *

Ἀπὸ τὴν προσεκτικὴν ἀνάγνωσι τῶν ποιημάτων του, εἶπε κἄποτε ὁ κ. Πολυλᾶς, φαίνεται ἡ πολυκαιρινὴ μελέτη τοῦ Δάντη. Ὄχι ὀλιγώτερο ἴσως φαίνεται εἰς αὐτὰ ἡ ἐξαιρετικὴ συμπάθεια ποῦ τρέφει ὁ Μαρκορᾶς γιὰ τὴν ποίησι τοῦ Ἀλεξάνδρου Μανζόνη, τοῦ δευτέρου ἐκείνου μεγάλου τῆς Ἰταλίας φωστῆρος, ποῦ τόσο ἀγγελικὰ ἐζωγράφισε τὸ κάλλος τῆς χριστιανικῆς παραδόσεως. Ἀγαπᾷ ὁμοίως ὁ Μαρκορᾶς ἀπὸ τοὺς Ἰταλοὺς τὸν Ἀριόστο, ἀπὸ τοὺς Γάλλους τὸν Ῥασίν, ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους τὸν Σέϊκσπηρ, ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς τὸν Σίλλερ. Τί στοχάζεται καὶ αἰσθάνεται γιὰ τὴν ἐθνική μας γλῶσσα καὶ τὰ μνημεῖά της, ὅλοι γνωρίζουν. Ὁ Μαρκορᾶς συμπαθεῖ βέβαια πολὺ 'ς τὸν ἁπλούστερο καὶ φυσικώτερον τύπο της, ἀλλὰ καὶ πολὺ φανερὴ εἶναι 'ς τὰ σοβαρώτερα ἔργα του ἡ προσπάθεια νὰ συμβιβάσῃ τὸν παρθενικὸ χαρακτῆρα της μὲ ταὶς ὑψηλαὶς ἀνάγκαις τῆς Τέχνης. Ὅθεν ἐννοεῖ καὶ αὐτὸς τὴν ἀνάγκη νὰ μείνῃ, ὅπως ἦταν ὡς χθές, σεβαστὴ ἡ ἐλευθερία της, καὶ ἀναφέρει συχνὰ εἰς τοὺς νέους τὰ σημαντικὰ λόγια τοῦ Θωμαζέου, ὅτι ὑπάρχουν καὶ οἱ σχολαστικοὶ τῆς δημοτικῆς (i pedanti della lingua volgare), ἐμπόδιο καὶ αὐτοὶ ὄχι μικρὸ τῆς ἀληθινῆς προόδου τῆς ἐθνικῆς μας φιλολογίας.[1]

---

1 Ὁ Θωμαζέος ἐθάρρυνε θερμὰ τὸν Μαρκορᾶ, ὅσο καὶ ἄλλους ὑπερμάχους τῆς ἰδέας τῆς φιλολογικῆς διαμορφώσεως τῆς ἐθνικῆς μας γλώσσης. Ἐγνώριζε αὐτὸς καὶ ἀγαποῦσε τὰ κάλλη της ὅσο ὀλίγοι δικοί μας, καὶ ὄχι μόνον μὲ θαυμαστὴν εὐγλωττία ὑποστήριξε τὴν ἰδέα, ἀλλὰ καὶ ἔγραψε τὴν ἁπλὴ γλῶσσα μας ὡραιότατα. Εἶναι τοῦ Θωμαζέου ἡ λαμπρὴ μετάφρασις τῶν ᾀσμάτων τοῦ Σερβικοῦ λαοῦ, ποῦ ἐδημοσιεύθη 'ς τὴν «Χρυσαλλίδα» τῶν Ἀθηνῶν τὸ 1864 καὶ ὁ ἴδιος ὁ Σολωμὸς δικαίως ἐθαύμαζε. Ἕνα, τὸ συντομώτερο ἀπ' ὅλα, εἶναι τὸ ἀκόλουθο :

— Ἀγάπη μου τὸ στόμα σου τί τόσ' ὡραῖα μυρίζει ;
Μὴν εἶναι ἀπὸ βασιλικό, τραντάφυλλο ἢ βιολέτα ;
— Δὲν εἶναι ἀπὸ βασιλικό, τραντάφυλλο ἢ βιολέτα,
ἀπὸ ψυχὴ παρθενικὴ τὸ στόμα μου μυρίζει.

(1) Μερικοί, κριταὶ μάλιστα Ποιητικῶν Διαγωνισμάτων, δὲν θέλουν οὔτε μία λέξι ποῦ νὰ μὴν ἄκουσαν οἱ ἴδιοι ἀπὸ τὸ στόμα καθαυτὸ τοῦ λαοῦ, δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς βοσκοὺς καὶ ταὶς βοσκοπούλαις, δὲν θέλουν τέχνη 'ς τὴ σύνταξι, ἐνῷ καλοῦνται ἴσα ἴσα νὰ κρίνουν τὴν τέχνη· δὲν θέλουν τοῦτο, δὲν θέλουν ἐκεῖνο, τί θέλουν ὅμως καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι, θαρρῶ, δὲν τὸ ξέρουν.

Digitized by Google

*
* *

Εἰς ἕνα ἀπὸ τὰ ἡσυχώτερα καὶ μοναχικώτερα μέρη τῆς πόλεως, σχεδὸν ἀπόκεντρο, ἀερισμένο ἀπὸ μία καθαρὴ ἀλλὰ σχεδὸν ἀσύχναστη μικρή του πλατεῖα, μὲ τρία ἢ τέσσαρα εὐωδιαστικὰ περιβόλια τριγύρω, περικυκλωμένος ἀπὸ τὰ βιβλία του, ἀπὸ ταὶς εἰκόναις τῶν ἀγαπητῶν του καὶ τῶν πατέρων του, ἀπείραχτος, ἥσυχος, περνᾷ 'ς τὸ πατρικό του ὁ ποιητής μας μελετῶντας ἢ συνθέτοντας στίχους. Ὄχι ἀδιάφορος, ὄχι ἀπρόσεκτος εἰς ὅ,τι ἔξω συμβαίνει, ἔχει χρεία τῆς ἡσυχίας του, γιὰ νὰ λαγαρίσῃ, νὰ οὐρανίσῃ τὰ πάθη του, νὰ καταφεύγῃ συχνὰ 'ς τὴν ἐνθύμησι τῶν ποθητῶν ποῦ τὸν ἅρπαξε ὁ θάνατος. Καὶ οἱ στίχοι ἀναβρύζουν τότε αὐτόματοι, καὶ ὁ ποιητὴς δὲν τοὺς γράφει, ἀλλ' ἔχει ἡ μνήμη του τὴν ἀξιοθαύμαστη δύναμι νὰ διατηρήσῃ ὁλόκληρο ποίημα καὶ μεγάλο ὅσο εἶναι ὁ Ὅρκος χωρὶς νὰ τὸ γράψῃ παρὰ μόνον ὅταν εἶνε τελειωμένο. Προσπαθῶντας ναὶ πάντοτε νὰ μένῃ μακρυὰ ἀπ' ὅ,τι ἠμπορεῖ νὰ τὸν ταράξῃ 'ς τὴ φιλάνθρωπη ἐργασία του, ἀλλ' ὄχι ποτὲ σκυθρωπός, ὄχι μισάνθρωπος, ὁμιλητικώτατος μάλιστα, καὶ ἱλαρὸς καὶ πρόσχαρος καὶ γλυκομίλητος τόσο, ὥστε νὰ ἐνθυμίζῃ τὸν ἄλλον γλυκύτατον ἐκεῖνον ἄνθρωπο, τὸν μακαρίτη Τυπάλδο, δὲν ἀμελεῖ ποσῶς τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους καὶ περιποιητικώτατα δέχεται καὶ θαρρύνει τοὺς νέους, ὅσοι μάλιστα καταγίνονται καὶ θερμὰ ἀγαποῦν τὰ γράμματα καὶ τὴν ποίησι.

Τὸ ἀξιαγάπητο ἦθος τοῦ Μαρκορᾶ, τὴν ἐνδόμυχη φύσι τῆς αἰσθαντικῆς καὶ ἁγνῆς του ψυχῆς, πρέπει νὰ ζητήσετε 'ς ταὶς σελίδαις ἐκείναις τῶν ἔργων του, ὅπου ἡ τέχνη ὀλιγώτερο φαίνεται, ὅπου τὸ αἴσθημα ἀληθινώτερο καὶ θερμότερο ἐπετάχθηκε ἀπὸ τὰ φυλλοκάρδια, καὶ τέτοια εἶναι πολλὰ μέρη τοῦ Ὅρκου, ἡ γαληναὶς καὶ χαριτωμέναις στροφαὶς τοῦ 'Ερχομοῦ, ὁ ἑτοιμοθάνατος Σουλιώτης. τὸ Παράπονο πεθαμένης, οἱ θερμοί, οἱ καρδιοστάλακτοι στίχοι τῆς 'Αγίας Αἰκατερίνης καὶ ἄλλα. Τὰ εὐγενικὰ ἐκεῖνα αἰσθήματα, ἡ ἀγάπη τῆς Πατρίδος, ὁ πόθος τοῦ μεγαλείου της, ἡ ἐπιθυμία τοῦ Καλοῦ καὶ τῆς 'Αρετῆς, ἡ λύπη, ἡ ἀγανάκτησις γιὰ τὰ κακὰ ποῦ τὴν πολεμοῦν, καὶ ὅσα ἄλλα μᾶς μαγεύουν καὶ μᾶς ὑψόνουν εἰς τὰ ἁρμονικά του ποιήματα, δὲν εἶναι ὄχι γέννημα μόνον τῆς εὐλογημένης στιγμῆς τῆς ἐμπνεύσεως, ἀλλὰ καὶ ἡ καθημερινὴ πνοὴ τῆς ζωῆς του. Πλησιάσετέ τον γοητευμένοι ὅσο θέλετε ἀπὸ τὰ θέλγητρα τῆς αἰθέρινης ἐκείνης ποιήσεως· ἡ πραγματικότης δὲν θὰ εἶναι ἀρκετὴ νὰ ξεθωριάσῃ ποσῶς τὴν εἰκόνα ποῦ πρὶν τὸν γνωρίσετε ἡ φαντασία σας ἔπλασε.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΛΟΣΓΟΥΡΟΣ

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

'Η πρόσφατος αὐτοκτονία τῆς γυναικός, τῆς ἀναμιχθείσης εἰς σκανδαλώδη τινὰ ὑπόθεσιν, μᾶς ἐνεθύμισεν ἄλλην, ὀλίγῳ παλαιοτέραν, νέου γνωστοτάτης οἰκογενείας, αὐτοκτονήσαντος ἐξ ἔρωτος. Τὰ δύο ταῦτα περιστατικὰ εἶνε τὰ μόνα ἐξέχοντα ἐν μέσῳ τῶν εὐτυχῶς ὀλίγων καὶ ἀσημάντων, τὰ ὁποῖα ἀναγράφει ἡ ἀθηναϊκὴ στατιστική, μετὰ τὴν μεγάλην ἐκείνην τοῦ προπαρελθόντος ἔτους ἐπιδημίαν. Εἰς τὸ ἓν ὁ τρόπος τοῦ ἑκουσίου θανάτου, εἰς τὸ ἄλλο τὸ αἴτιον αὐτοῦ, ἔκαμαν ὥστε νὰ συγκινήσωσι τὸ κοινὸν τὰ γεγονότα καὶ νὰ ἐπιβληθῶσιν ἐπὶ πολὺ τῶν σκέψεων καὶ τῶν συζητήσεων. Αἱ ἐφημερίδες ἐνέμειναν πάλιν εἰς λεπτομερείας. Κατ' αὐτὰς ἡ γυνή, ἀφ' οὗ πρῶτον ἀπεπειράθη ἐπανειλημμένως νὰ κρημνισθῇ ἐκ τῶν παραθύρων τῆς φυλακῆς, ἠρνήθη ἐπιμόνως νὰ λάβῃ τὴν ἐλαχίστην τροφήν, ἕως οὗ ἐπῆλθε τὸ οἰκτρὸν τέλος. 'Η φιλοτιμία ἢ ὁ φόβος ἐπέβαλε τοῦτο εἰς τὴν ἀτυχῆ. 'Αφ' οὗ ἅπαξ εὑρέθη πεπλανημένη εἰς λαβύρινθον ἐγκληματικόν, ἐν ᾧ ἐφοβεῖτο τίς οἶδε πόσας ἀτιμώσεις καὶ τιμωρίας, ἐζήτησε νὰ ἐξέλθῃ ἐκεῖθεν, ἐξερχομένη συγχρόνως καὶ τοῦ κόσμου. Καὶ δὲν ἐξέλεξε μὲν ἴσως τὴν φρονιμωτέραν μέθοδον, ὁμοία πρὸς τὸν ἐκσφενδονίζοντα ἀπὸ τοῦ παραθύρου ποτὸν ὁμοῦ καὶ δοχεῖον, ἂν τυχὸν ἔσταξεν ἐντὸς μία δηλητηρίου σταγών· πλὴν μετεχειρίσθη τὸ μόνον ἴσως θανάτου μέσον, τὸ ὁποῖον ἀπέμενεν εἰς τὴν ἀσθενῆ καὶ δεσμώτιδα γυναῖκα. Ἦτο ὡς μία ἐγκατάλειψις, παράδοσις ἐντελής, ἀφοπλισμός. Ἄνθρωπος ἀρνούμενος σκοπίμως καὶ ἐσκεμμένως τροφήν, παρέχει μίαν εἰκόνα ἀπεγνωσμένου, ἐξηντλημένου ἐκ τῆς βιωτικῆς πάλης, παραδεδομένου εἰς παντὸς ἐχθροῦ τὴν διάκρισιν, μὲ τὰς χεῖρας ἀόπλους, ἐρριμμένας πρὸς τὰ κάτω. 'Οποία λύπη γεννᾶται εἰς τὴν ψυχήν, ὅταν ἡ ἀμείλικτος φαντασία ζωγραφίσῃ τὴν εἰκόνα ταύτην! Ἆ, εἶνε πολὺ σπαρακτικὸν τὸ θέαμα ἀνθρωπίνου πλάσματος, τὸ ὁποῖον ἀφ' οὗ ἠτύχησε τόσον ἐν τῇ ζωῇ ὥστε νὰ ποθήσῃ τὸν θάνατον, ἀτυχεῖ κατόπι τόσον καὶ ἐν τῇ ἐκλογῇ του, ὥστε νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν ἀσιτίαν! 'Η ἰδέα τῆς δειλῆς αὐτοκτονίας ἐν οὐδεμιᾷ ἴσως ἄλλῃ περιστάσει ἀναπηδᾷ ζωηροτέρα, — ἀλλὰ καὶ ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ ἡ ἰδέα τῆς ἀτυχίας καὶ τῆς ἐλεεινότητος πλήσσει βαθύτερον τὴν καρδίαν . . .

'Ο νέος ἐπυροβόλησεν ἁπλῶς κατὰ τοῦ στήθους του. 'Ανδρικὸν κίνημα, γενναῖον, διεγεῖρον τὴν ἰδέαν τοῦ ἐνσυνειδήτου, τοῦ καθεαυτὸ ἑκουσίου θανάτου, ἀλλὰ κοινὸν καὶ ἀνάξιον ἰδιαιτέρας προσοχῆς, καταπλῆσσον διὰ μίαν στιγμὴν ἀλλὰ μὴ διαπερῶν τὴν ψυχήν, θαμβόνον διὰ τῆς λάμψεως καὶ τοῦ κρότου ἀλλὰ μὴ κατανύσσον διὰ τῆς εἰκόνος τῆς βραδείας καὶ μακροχρονίου ὀδύνης. Πόση ὅμως συμπάθεια ἐνυπάρχει εἰς τὴν αἰτίαν τοῦ θανάτου αὐτοῦ! Ἦτο ἔρως πρὸς κόρην, ἔρως ἀτυχὴς προσκρούων κατὰ κωλυμάτων δυσυπερβλήτων. 'Ο νέος ὁ λύσας διὰ τοῦ παλυκρότου τὸ ἄλυτον, ἦτο πλούσιος, εὐφυής, ἀνεπτυγμένος. 'Ο κόσμος τὸν συνεπάθησε ζωηρῶς καὶ ὅλοι οἱ αἰσθηματίαι ἐπεκρότησαν, οὕτως εἰπεῖν, τὸ ἐνθουσιῶδές του κίνημα, τὸ ἐλέγχον ἰδέας καὶ αἰσθή-

Digitized by Google

ματα, τῶν ὁποίων ἡ ὑλιστική μας κοινωνία δὲν ἐνομίζετο ἀπὸ πολλοῦ ἐπιδεκτική. Βλέπετε ὅτι τὸ σύμπτωμα ἐθεωρήθη παρήγορον καὶ ἐκ τῶν μυρίων αὐτοκτονιῶν, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη αἱματοκύλισαν, δύναταί τις νὰ εἴπῃ, τὴν Ἑλλάδα,—αὐτοκτονιῶν ἐνόχων, ἐχουσῶν ὡςεπιτοπολὺ εὐτελῆ, ταπεινὰ καὶ ἀσήμαντα ἐλατήρια, ἐκτὸς τόσων τῶν ὁποίων οἱ λ ό γ ο ι ἀπέμειναν ἄ γ ν ω σ τ ο ι,—μόνον ἡ τοῦ νέου Βερθέρου ἐφείλκυσεν ὕμνους καὶ θυμιάματα, σχεδὸν πρὸς μίμησιν προβληθεῖσα διὰ τοὺς ἔχοντας ἀπεξηραμένην τὴν καρδίαν καὶ μὴ ἐννοοῦντας ποτὲ πῶς εἰς ἓν αἴσθημα ἀνικανοποίητον εὑρίσκονται ἄνθρωποι θυσιάζοντες τὴν γλυκυτάτην ζωήν.

*

Ὑπάρχουσι λοιπὸν περιστάσεις ἐν τῷ βίῳ, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ αὐτοκτονία, ἡ φέρουσα τὸ στίγμα καὶ τὸ ἀνάθεμα τῶν ἠθικολόγων ὅλων, εἶνε ἐπιτετραμμένη; καὶ δύναται ποτὲ νὰ θεωρηθῇ πρᾶξις σώφρων καὶ ἀξιέπαινος τὸ ἀπεγνωσμένον κίνημα τοῦ λιποτάκτου τῆς ζωῆς, τοῦ καθ' ἑαυτοῦ ἐγκληματίου, τοῦ δειλοῦ καὶ ἀτίμου;

Ἡ ἀπόδειξις, ἡ πειραματικὴ τρόπον τινὰ ἀπόδειξις, εἶνε εὔκολος. Εἰμποροῦμεν νὰ φέρωμεν ἐδῶ, ὄχι βέβαια τὰ προτεθέντα, ἀλλὰ μερικὰ ἄλλα παραδείγματα, εἰς τὰ ὁποῖα, παρὰ πᾶσαν ἐπέμβασιν σοφιστικήν, αὐτόδηλον θὰ καθίστατο τὸ πρᾶγμα εἰς ὅλας ἐκείνας τὰς διανοίας, παρὰ ταῖς ὁποίαις ἡ ἀντίληψις τῆς ζωῆς εἶνε ὑψηλοτέρα, εὐγενεστέρα τῆς συνήθους τῶν ταπεινῶν ἐγωϊστῶν. Ἀλλὰ προτιμῶμεν τὴν κατ' ἀρχὴν ἀπόδειξιν, τὴν συντομωτέραν καὶ μᾶλλον ἀναμφισβήτητον.

Τὸ ἑκουσίως θνήσκειν εἶνε προνόμιον ἀποκλειστικὸν τοῦ ἀνθρώπου. Οὐδαμοῦ τῆς ζωϊκῆς κλίμακος ἀπαντᾷ τὸ φαινόμενον, οὔτε εἶνε δυνατὸν νὰ ἐκδηλωθῇ εἰς ὀργανισμοὺς ἀτελεῖς, ὡς εἶνε οἱ τῶν ζώων. Ὁ περὶ τοῦ σκορπίου θρύλλος, καθ' ὃν περικλειόμενος ὑπὸ ζώνης πυρακτωμένων ἀνθράκων, τὴν ὁποίαν ἀδυνατεῖ νὰ ὑπερπηδήσῃ, καὶ κινδυνεύων νὰ καῇ ζῶν, τύπτει αὐτὸς ἑαυτὸν διὰ τοῦ κέντρου του καὶ ἀποθνήσκει, ἐτάχθη σήμερον μεταξὺ τῶν παλαιῶν προλήψεων. Ἐπίσης οὐδὲν ὑπάρχει βεβαιωμένον παράδειγμα κυνὸς ἀποθανόντος ἐξ ἀσιτίας ἐπὶ τῷ θανάτῳ κυρίου ἠγαπημένου· ἢ καὶ ἂν ὑπάρχῃ, ἐλάχιστα φέρει τὸν χαρακτῆρα αὐτοκτονίας ἀνθρωπίνης, λογικῆς, ἡ ἐκ λύπης ὑπερβολικῆς ἀσυνείδητος ἀπὸ τροφῆς ἀποχή, τῆς ὁποίας ὁ τυχὸν ἐπερχόμενος θάνατος εἶνε συνέπεια οὔτε προβλεπομένη, οὔτε σκοπουμένη ὑπὸ τοῦ ζώου. Διότι ἡ αὐτοκτονία ἐνέχει τὴν ἰδέαν τῆς ἐλευθερίας, τῆς ὁποίας μόνος ὁ ἄνθρωπος, καὶ μάλιστα ὁ πολιτισμένος, ὁ προηγμένος ἄνθρωπος, εἶνε ἐν βαθμῷ ἀρκοῦντι ἐπιδεκτικός. Προαπαιτεῖται καὶ προϋποτίθεται ἡ γνῶσις τοῦ θανάτου, φιλοσοφία τις περὶ τῆς μετὰ θάνατον καταστάσεως, συνείδησις τοῦ προορισμοῦ τῆς ζωῆς, συλλογισμὸς καὶ ἐκτίμησις τῶν ἑκατέρωθεν ὑπὲρ ἢ κατὰ καὶ ἐπὶ πάντων ἀνάπτυξις τοῦ λόγου εἰς βαθμὸν ἐπιβαλλόμενον ἐπὶ τῶν ἐνστίκτων, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ τῆς αὐτοσυντηρησίας, τὸ ὁποῖον προσβάλλει καιρίως ἡ καθ' ἑαυτῆς ὡπλισμένη χείρ, εἶνε βεβαίως τὸ ἰσχυρότερον. Τοιαύτην ἠθικὴν ἀνάπτυξιν, τοιαύτας γνώσεις καὶ λειτουργίας πνευματικὰς ὄχι μόνον παρὰ τοῖς ζώοις δὲν εἶνε δυνατὸν νἀπαντήσωμεν ἀλλ' οὔτε κἂν παρὰ τοῖς ἀγρίοις, τῶν ὁποίων αἱ αὐτοκτονίαι δὲν διαφέρουσι πολὺ τῆς τοῦ κυνός. Εἶνε δὲ γεγονὸς ἀναμφισβήτητον ὅτι ὅσῳ μᾶλλον προηγμέναι εἶνε αἱ ἀνθρώπιναι κοινωνίαι, τόσῳ συχνότερα παρουσιάζουσι τὰ παραδείγματα τῶν αὐτοκτονιῶν καὶ τόσῳ ἐξαιρετικωτέραν τὴν ποιότητά των. Ἡ κοινὴ φράσις ὅτι ἡ αὐτοκτονία, ὅπως ἡ φρενοβλάβεια, εἶνε «προϊὸν τοῦ πολιτισμοῦ» συνδέεται μὲν συνήθως ἀπὸ κανὲν δ υ σ τ υ χ ῶ ς ὑπὸ τοῦ πλήθους, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὑπὸ τῶν δυναμένων νὰ ἐκτιμήσωσι τὰ πράγματα μετ' ἀκριβείας. Ἡ αὐτοκτονία εἶνε ἡ ἀντίπους τοῦ φόνου· εἶνε σημεῖον φύσεως ὑψηλοτέρας, ἀποτέλεσμα ἐξελίξεως καὶ προόδου, σφραγὶς ζωῆς πνευματικῆς, κατὰ τοῦτο διαφερούσης τῆς κτηνώδους, ὅτι ἔχει συνείδησιν ἑνὸς προορισμοῦ καὶ εἶνε κυρία νὰ σταματᾷ ἀφ' ἑαυτῆς, ὅταν δυςμενεῖς ὅροι καταστήσωσιν ἐπιβλαβῆ, ἄχρηστον ἢ ὁπωςδήποτε ἄλλως τῷ ἀτόμῳ μοχθηρὰν τὴν παράτασίν της. Ἂν ἡ αὐτοκτονία εἶνε καλὴ ἢ κακή, ἂν εἶνε δειλία ἢ τόλμη, ἂν εἶνε δικαία ἢ ἄδικος, ἂν τιμία ἢ ἄτιμος, ταῦτα βλέπετε, ἐξαρτῶνται ἐκ τῶν συνθηκῶν, ὑφ' ἃς τελεῖται, καὶ εἶνε ζητήματα ὑποκειμενικῆς ἀντιλήψεως. Τὸ μόνον γενικὸν καὶ ἀντικειμενικόν, τὸ ὡς ἀξίωμα ἀναμφισβήτητον εἶνε τοῦτο, ὅτι ἡ αὐτοκτονία ἐπιτρέπεται φυσικῶς εἰς τὸν ἄνθρωπον ὅπως καὶ οἱαςδήποτε τῶν ἄλλων αὐτοῦ δυνάμεων καὶ προνομιῶν ἡ χρῆσις· ἄλλο ζήτημα, καθὼς εἴπομεν, εἶνε ὅτι κατὰ τὴν χρῆσιν ταύτην πρέπει νὰ λαμβάνεται ὑπ' ὄψει τὸ γενικώτερον καὶ ὑψηλότερον συμφέρον, ἐξ οὗ ὑπάρχουσιν αὐτοκτονίαι ἄλλαι μὲν ἐπαινεταὶ καὶ ἀξιομίμητοι, ἄλλαι δὲ ψεκταὶ καὶ ἀνωφελεῖς.

*

Διακρίνομεν σήμερον δύο μεγάλας κατηγορίας αὐτοκτονιῶν: τὰς ἐκ προδιαθέσεως καὶ τὰς ἐξ ἐλευθέρας βουλήσεως. Αἱ πρῶται εἶνε μοιραῖαι· εἶνε ἀναγκαῖον ἀποτέλεσμα ὀργανισμοῦ ἐκ κληρονομικότητος προικισμένου μὲ τάσιν πρὸς τὴν αὐτοκτονίαν, μᾶλλον ἢ ἧττον ἰσχυράν, ἱκανοποιουμένην πολλάκις ἄνευ αἰτίας προφανοῦς, ὅτε καὶ φέρει χαρακτῆρα παραφροσύνης. Ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος, ὁ γεννώμενος μὲ τὴν καταδίκην νἀποθάνῃ διὰ τῆς ἰδίας του χειρός, σύμπτωσις μόνον θὰ εἶνε ἂν ἀποθάνῃ ἄλλως. Ὁ λόγος εἰς αὐτὸν δὲν ἐνεργεῖ· εἶνε δοῦλος τοῦ ἀτυχοῦς ὀργανισμοῦ του· ὅλα τὰ βλέπει κακὰ καὶ μαῦρα, φύσει μελαγχολικὸς καὶ ἀπαισιόδοξος καὶ εἰς τὴν ἐλαχίστην δυσκολίαν, τὴν ὁποίαν ἄλλος μὲ ὀλίγον θάρρος θὰ παρέκαμπτεν, ἀτενίζει πρὸς τὸν σωτῆρα θάνατον, μετὰ τῆς γλυκυτέρας, μετὰ τῆς μόνης ἐλπίδος. Περὶ τῶν τοιούτων αὐτοκτονιῶν, — καὶ δυστυχῶς εἶνε αἱ συχνότερον παρατηρούμεναι εἰς τὰς κοινωνίας μας — δὲν ἐπιτρέπεται γνώμη οὔτε ὑπὲρ οὔτε κατά. Εἶνε ἁπλῶς τὸ παθολογικὸν σύμπτωμα ἀτομικοῦ ἢ κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ ἐκρύθμου, λογικοῦ ἐσκοτισμένου, περὶ τοῦ ὁποίου μόνον μέσα θεραπείας εἰμπορεῖ τις νὰ σκεφθῇ.

Αἱ ἄλλαι ὅμως, αἱ ἐκ σχετικῶς ἐλευθέρας βουλήσεως ἀπορρέουσαι, αἱ πνευματικαὶ τὴν φύσιν, αἱ ἀνεπηρέαστοι καὶ καλῶς ἐσκεμμέναι, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦτο σπανιώτεραι, εἶνε αἱ μόναι ἐπιδεκτικαὶ γνώμης ὑπο-

Digitized by Google

κειμενικῆς. Τὸ κατ' ἐμέ,— καὶ δὲν εἰξεύρω τί φρονοῦσι περὶ τούτου οἱ ἀναγνῶσταί μου, — νομίζω ὅτι αἱ συνήθεις δυσμενεῖς περιστάσεις τοῦ βίου, εἰς τὰς ὁποίας μᾶλλον ἢ ἧττον ὑπόκειται πᾶς ἄνθρωπος ζῶν, δὲν εἶνε λόγοι δυνάμενοι νὰ δικαιολογήσωσι τὴν χρῆσιν τοῦ ὑψίστου τῆς αὐτοκτονίας δικαιώματος. Ἔρως ἀτυχὴς ἔξαφνα, ὅταν εἶνε τόσῳ πιθανὸν ὅτι μὲ τὸν χρόνον θὰ ἐκριζωθῇ ἢ θὰ εὐτυχήσῃ· ἀτίμωσις πρὸ τῆς κοινωνίας, ὅταν ὑπάρχῃ, καὶ ὑπάρχει πάντοτε, καιρὸς ἐξαγνισμοῦ· συμφορὰ οἰκογενειακὴ ἢ θάνατος προσφιλοῦς, ὅταν ἐκείνη μὲν κατὰ φυσικὸν λόγον θὰ ἐπανορθωθῇ θᾶττον ἢ βράδιον, ἐξ αὐτοῦ δὲ εἰμπορεῖ νἀπομείνῃ γλυκεῖά τις καὶ τρυφερὰ ἀνάμνησις, παρηγορία καὶ στήριγμα τῆς κατόπιν ζωῆς· οἰκονομικαὶ δυσχέρειαι, δυνάμεναι νἀποσοβηθῶσι μὲ ὀλίγην δραστηριότητα, ἢ μὲ μίαν ἀπόφασιν ἀλλαγῆς βίου,— ὅλ' αὐτὰ καὶ ἄλλ' ἀκόμη φοβερώτερα, καὶ ἀνεπανόρθωτα ἂν ὑποτεθῶσι, νομίζω ὅτι ὡς αἴτια ἐξευτελίζουσι καὶ ἀτιμάζουσι τὴν αὐτοκτονίαν. Διὰ νὰ διατηρῇ τὸν ὑψηλόν, τὸν κατ' ἐξοχὴν ἀνθρώπινον χαρακτῆρά της ἡ πρᾶξις, πρέπει νὰ τελῆται εἰς ὅλως ἐξαιρετικὰς περιστάσεις, νὰ ἐλέγχεται ὡς αὐταπαρνησία, ὡς ἐθελοθυσία, ὡς κίνημα ἀλτρουϊσμοῦ, προωρισμένη ἀντὶ μιᾶς ζωῆς μυρίας νὰ σώσῃ, νὰ ἐπιφέρῃ ἓν μέγα καλόν, νὰ ἐξυψώσῃ τὸ γόητρον καὶ νὰ δοξάσῃ τὴν πατρίδα καὶ νὰ τιμήσῃ τὴν ἀνθρωπότητα. Μόνον ὅταν ἡ αὐτοκτονία εἶνε θυσία ἀτομικῶν ἐγωιστικῶν συμφερόντων εἰς ὑψηλότερα καὶ γενικώτερα, ὅταν δηλαδὴ ἄνευ περιφράσεως εἶνε ἀρετή, τότε μόνον ἀξιοῦται τῆς ἀνεπιφυλάκτου, τῆς ἐνδομύχου μου συμπαθείας καὶ ἐπιδοκιμασίας. Ὀφείλω νὰ ζητήσω συγγνώμην παρ' ὅλων τῶν τρυφερῶν αἰσθηματιῶν τοὺς ὁποίους συγκινεῖ ἡ λιποταξία τῶν ἀσθενῶν, τῶν μὴ δυναμένων νὰ βαστάσωσι τὰς δυσκολίας τοῦ βίου. Πλὴν ἐξομολογοῦμαι ὅτι ἐμὲ οὐδέποτε μὲ συνεκίνησεν αὐτοκτονία ἐξ ἔρωτος, οὔτε ἐκ παρομοίων παθημάτων; περισσότερον τοῦ φυσικοῦ θανάτου ἑνὸς ἀνθρώπου. Ἀποκρούω καὶ καταδικάζω καὶ τὰς δύο αὐτοκτονίας, περὶ τῶν ὁποίων ὡμίλησα ἐν ἀρχῇ μὲ τὴν ἠχὼ τῆς κοινῆς συμπαθείας, ἐφ' ὅσον ἔγειναν ἐξ ὅλως ἐλευθέρας βουλήσεως. Ἐδάκρυσα εἰς τὰς σελίδας τοῦ Βερθέρου, ὅσον καὶ εἰς τὰς τοῦ Ἰακώβου Ὄρτις· ἀλλὰ κανένα τῶν ὠχρῶν αὐτῶν ἐρωτικῶν αὐτοχείρων θὰ ἐπρόβαλλα εἰς μίμησιν. Ἀπεναντίας λατρεύω τὸν θάνατον τοῦ Κόδρου καὶ τοῦ Γουλιέλμου Τέλλου, περισσότερον τῆς ζωῆς πολλῶν ἄλλων ἡρώων μυθιστορικῶν ἢ ἱστορικῶν.

Εἶνε ἀτομικὴ γνώμη αὐτή, τὴν ὁποίαν, ἐπαναλαμβάνω, δὲν ἔχω τὴν ἐλαχίστην ἀξίωσιν νὰ παραδεχθῇ κανείς.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ [1]

ΙΖ΄ — Ἕνας πυρετὸς καὶ τὸ γιατρικό του.

Ἀνέβηκε ὁ ἥλιος ὡς μιὰ ὀργυιά, οἱ ἀχτίδες ἔπαιζαν ἀνάμεσα στὰ φύλλα τῆς μεγάλης κληματαριᾶς μπροστὰ στὸ καλύβι, κι ὅλοι μέσα κοιμοῦνταν ἀκόμα. Ἐγὼ σηκώθηκα καὶ κατέβηκα στὸ γιαλό· μὰ ὄρεξη δὲν εἶχα γιὰ ψάρεμα σήμερα. Δὲν ἤξερα τί εἶχα, τί λαχταροῦσα· κάτι φούσκωνε τὴν καρδιά μου, ἀνέβαινε καὶ μ' ἔπνιγε. Ὁ κόσμος δὲ μὲ χωροῦσε. Πῆγα καὶ κάθησα κάτω ἀπὸ τὸ βράχο μου. Ἤθελα νἄχω φτερὰ νὰ πετάξω καὶ νὰ τραβήξω στὸ μοναστήρι, νὰ πῶ τῆς Λενιῶς μου νὰ προσεύκεται καὶ γιὰ μένα, νὰ μ' ἔχῃ καὶ μένα στὸ νοῦ της. Ὕστερα πάλι, νὰ τὴν καταπείσω νἀφήσῃ τὸ μοναστήρι καὶ νἄρθῃ μαζί μου, νὰ πᾶμε μακριά, μακριά, ἐκεῖ ποῦ δὲ μᾶς ξέρει κανένας, σὲ κάποιο ρημονήσι, σὲ κάποια σπηλιά, καὶ νὰ ζοῦμε σὰ δυὸ περιστέρια.

* * * * * * * * * * * *

Ὅλα ὄμορφα καὶ γλυκὰ εἶταν τριγύρω· ὄμορφες εἶταν κ' οἱ καλαμιὲς καθὼς λύγιζαν μὲ τὸ φύσημα τοῦ ἐμπάτη. Γλυκὸ εἶταν καὶ τὸ κελαΐδημα τοῦ κορυδαλοῦ, πιὸ γλυκὸ ἀκόμα τὸ κῦμα ποῦ μουρμούριζε πλάγι μου καὶ φιλοῦσε τὴν ἀμμουδιά.

* * * * * * * * * * * *

Ἔβλεπα τὰ κρουσταλένια νερά, καὶ μοῦ ἦρθε νὰ πέσω μέσα καὶ νὰ σβύσω τὴ φλόγα μου..... Σὲ λίγες στιγμὲς κολυμποῦσα στὴ θάλασσα. Ὡς τὸν ἀντικρυνὸ κάβο πῆγα καὶ γύρισα. Σὰ βγῆκα καὶ ντύθηκα, εἴμουν καλὸς καὶ νὰ πολεμήσω, ὄχι τέτοιες λαχτάρες. Τράβηξα ἴσια στὸ καλύβι.

Τοὺς βρῆκα ὅλους σηκωμένους καὶ σὲ δουλειά. Περίμεναν τὰ ψάρια μου, καὶ τὸ καλάθι μου εἶταν ἄδειο! Τοὺς εἶπα πῶς κολύμπησα, καὶ δὲν ψάρεψα.

— Παράξενη ὥρα γιὰ κολύμπημα, εἶπε ὁ γέρος.

Πολλὲς φορὲς ξεχνοῦν οἱ γέροι τὰ νειάτα τους.

Μερικὲς μέρες κατόπι ἄρχισε ὁ τρυγητὸς καὶ μὲ γλύτωσε ἀπὸ τὰ βάσανά μου. Τοῦ τρυγητοῦ ἡ δουλειὰ δὲ χωράτευε. Κάθε τζίτζικας γίνουνταν τώρα μερμήγκι καὶ μάζευε, μάζευε γιὰ τὸ χειμῶνα. Ὁ χειμῶνας στέκουνταν ἀπ' ἔξω καὶ περίμενε νἄμπῃ. Πλάκωναν τὰ πρωτοβρόχια, τάραζαν τὴ θάλασσα τὰ μελτέμια, μιὰ στιγμὴ νὰ χάσουμε δὲν εἴχαμε. Ἄμε κ' ἔλα γλίγωρα γλίγωρα μὲ τὸ καλάθι στὸν ὦμο, νὰ μὴ χάσουμε τὰ μαξούλια. Κ' ἔτσι γλυτώναμε τὰ μαξούλια.

ΙΗ΄. — Φαντάσματα

Εἴτανε βράδυ βράδυ σὰν ξαναμπαίναμε στὸ σοκάκι μας ὕστερ' ἀπὸ ἐνάμιση μῆνα ἐξοχή. Παράξενο φαίνουνταν τὸ χωριό, ἄγριο καὶ κρύο

[1] Ἴδε σελ. 318.

Digitized by Google

Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΣ

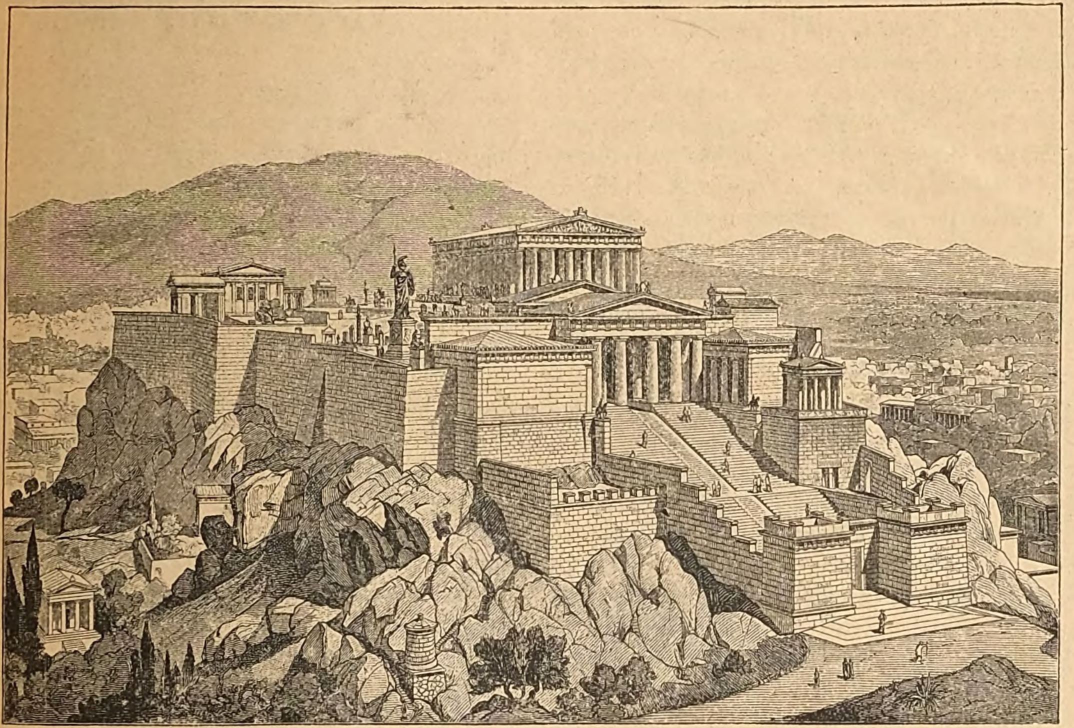

Η ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

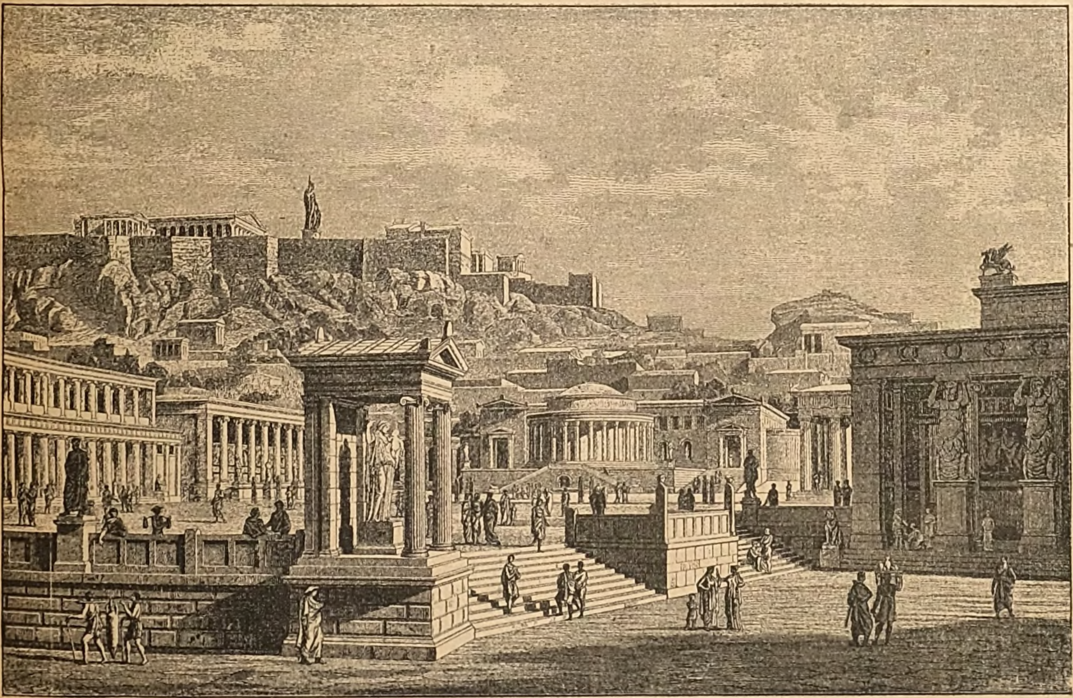

Η ΑΓΟΡΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Digitized by Google

σὰ μοναστήρι, σὰν κοιμητήριο. Καὶ τὸ σπίτι, ἀκόμα πιὸ ἄγριο. Τὰ φύλλα τῆς κυδωνιᾶς σκορπισμένα μὲς τὴν αὐλή, οἱ βασιλικοὶ καὶ τὰ λουλούδια ξεσποριασμένα μέσα στὶς γλάστρες, στὰ κεραμίδια νὰ ξεφωνίζουν οἱ κάργες, κι ὁ Ἰμάμης νὰ ψάλλῃ «ἀξὰμ ναμάζι» στὸ μιναρέ!

Σὰν ἄναψαν τὴ φωτιά, κι ἄρχισε νὰ φέγγῃ ἡ γωνιά, σὰν ἄρχισε ἡ Ἀννοῦλα ν' ἀνεβοκατεβαίνῃ καὶ ν' ἀνοίγῃ παράθυρα, καὶ νὰ κουβεντιάζῃ μὲ τὶς γειτόνισσες, καὶ νὰ τρέχῃ ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ καὶ νὰ συγυρίζῃ, ἄρχισε νὰ χάνῃ καὶ τὸ σπίτι τὴν ἀγριάδα του.

Καθήσαμε στὸ δεῖπνο οἱ τρεῖς μας, χωρὶς τὸ γέρο. Ὁ γέρος ἔμεινε πίσω, εἶχε δουλειὲς ἀκόμα νὰ κάμῃ, καλὰ Χριστούγεννα γιὰ τὸ γέρο. Φάγαμε ἥσυχα καὶ δίχως πολλὰ λόγια. Σὰ σηκωθήκαμε πῆγα στὸ παράθυρο νὰ κοιτάξω, ν' ἀκούσω τίποτις ποῦ νὰ μὲ χαρύνῃ, νὰ μὲ ζωντανέψῃ. Ἡσυχία καὶ μοναξιά! Μήτε τροξαλλίδες, μήτε βρύσες, μήτε ἀμπελοβάθρακα! Δὲν τὸ χωροῦσε ὁ νοῦς μου πῶς στὸν κόσμο δὲν μπορεῖ ἄθρωπος νὰ τὸ χαίρεται ἀδιάκοπα, πῶς οἱ χαρὲς ἔρχουνται κάποτες μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ λαχταροῦμε κατόπι, νὰ θυμούμαστε, νὰ ἐλπίζουμε, νὰ μὴ ψοφοῦμε ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά, νὰ μὴν τύχῃ καὶ μᾶς χάσῃ ὁ κόσμος καὶ δὲν ἔχει κανέναν νὰ βασανίζῃ κατόπι.

Καὶ φέτος, ποῦ πατοῦσα τὰ δεκατρία μου, ποῦ ἄρχιζε νὰ χτυπᾷ ἡ καρδιὰ καὶ νὰ ταξιδεύῃ ὁ νοῦς, ἡ ψυχή μου εἶταν ἀκόμα πιὸ ἀγριεμένη, ὁ ἄνεμος βόιζε πιὸ θυμωμένα ἀνάμεσα στὰ μισόγυμνα κλωνιὰ τοῦ περιβολιοῦ, οἱ σκύλοι γαυγίζανε στοὺς δρόμους πιὸ λυσσαγμένα, ὁ Ἰμάμης ἔψαλλε τὸ «γιατσί» του πιὸ θλιβερά, τὸ κόλι μούγκριζε μὲ πιώτερο πεῖσμα, τὰ γουρλωμένα μάτια τοῦ Ταξιάρχη μ' ἔβλεπαν πιὸ ἀχόρταγα, ὅταν πλάγιασα στὴ συνειθισμένη γωνιά μου νὰ κοιμηθῶ, κ' ἔβλεπα τὰ κονίσματα ἀντικρύ μου μὲ τὴ μισαναμμένη καντήλα.

Κοιμήσου, ἂν μπορῇς, φίλε μου! Γύρισε ἀπὸ τὸ ἕνα πλευρό, ξαναγύρισ' ἀπὸ τἄλλο, καὶ διῶξε, ἂν μπορῇς, τὰ χίλια φαντάσματα ποῦ τριγυρίζουν τὸ νοῦ σου, φαντάσματα ὄχι τῆς Ἁγιὰ Μαρίνας, μὰ ἀληθινὰ φαντάσματα τῆς λύπης, τοῦ πόνου, τῆς ἀπελπισιᾶς! Ἕνα μοναχὸ τέτοιο φάντασμα ἔσωνε νὰ μοῦ κλέψῃ τὸν ὕπνο: ὁ μισεμὸς τῆς Λενιῶς μου, τῆς βιολέττας ἐκείνης ποῦ δὲ θὰ τὴ μυρίζῃ πιὰ κανένας, δὲ θὰ τὴ βλέπῃ κανένας νὰ λέγῃ πῶς ἔχει καὶ τὰ καλά του ὁ κόσμος.

Γύρνα ἀπὸ τὴ μιά, ξαναγύρνα ἀπὸ τὴν ἄλλη, καὶ κοιμήσου! Ὡς τὸ πρῶτο λάλημα τὴν πέρασα ἔτσι. Καὶ σὰν ξύπνησα, στέκουνταν ἡ μακαρίτισσα μπροστά μου καὶ μοῦ ἔλεγε πῶς εἶταν ἀργὰ καὶ νὰ κάμω γλίγωρα, γιατὶ ἀρχινᾶ τὸ *Σκολειό*.

[Ἕπεται συνέχεια]

ΤΑ ΕΝ ΤΩι ΟΙΚΩι ΦΥΤΑ[1]

ΚΑΙ Ο ΚΑΘΑΡΟΣ ΑΗΡ

Ἡ ὑψίστη τῶν νόμων τούτων σημασία καταφαίνεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι μόνον ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν ἠδυνήθη ν' ἀναπτυχθῇ ἡ συστηματικὴ Γεωπονία καὶ Δασολογία. Τὰ φύλλα τῶν φυτῶν δύνανται μόνον τῇ βοηθείᾳ τοῦ πρασίνου χρώματος (τῶν κόκκων τῆς Χλωροφύλλης) νὰ παραγάγωσιν ἐκ τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέως, τοῦ ὕδατος καὶ τινων ἁλάτων τῇ ἐπιδράσει τοῦ ἡλίου ἢ τοῦ φωτὸς τῆς ἡμέρας ὅλας ἐκείνας τὰς ὀργανικὰς οὐσίας, δι' ὧν ἀπαρτίζονται τὰ κύτταρα, φύλλα, ξύλα, ρίζαι, ἄνθη, καρποὶ καὶ σπόροι, δηλαδὴ ὅσαι παρουσιάζονται εἰς τὰς διαφόρους θρεπτικὰς οὐσίας, αἵτινες χρησιμεύουσι πρὸς τροφὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ ζώων. Ἕκαστον πράσινον φύλλον ἀποσυνθέτει εἰς τὸ ἡλιακὸν φῶς καθ' ἑκάστην στιγμὴν τὸ παρὰ τοῦ ἀέρος ἀπορροφώμενον ἀνθρακικὸν ὀξύ, ἐνῷ ἐκπέμπει ὀξυγόνον σχηματίζον διὰ τῆς ἑνώσεως μετὰ τοῦ παρὰ τοῦ ἐδάφους ἀπορροφωμένου ὕδατος πρῶτον ὁρατὸν ὀργανικὸν προϊόν, ἤτοι τὸ ἄμυλον ἀπὸ τοῦ ὁποίου διὰ συνθέσεως (χημικῆς ἀλλοιώσεως) πηγάζουσιν ὅλαι αἱ ἀναρίθμητοι ἄλλαι ὀργανικαὶ ἑνώσεις τὰς ὁποίας ἀπαντῶμεν εἰς τὰ φυτά. Συνεπῶς ἡ ἐκπνοὴ ὀξυγόνου τῶν φύλλων κατὰ τὴν ἡμέραν εἶνε συνέπεια τῆς θρέψεως τῶν φυτῶν καὶ βέβαιον σύμπτωμα τῆς ἀφομοιώσεως ἢ τῆς κατασκευῆς ἀμύλου. Ἐὰν τοποθετήσωμεν κάτωθεν ὑαλίνου κώδωνος βυθισμένου ἐντὸς ὑδραργύρου καὶ περιέχοντος ποσόν τι ἀνθρακικοῦ ὀξέος ἓν οἱονδήποτε φυτόν, ἐκθέσωμεν δ' αὐτὸν εἰς τὸ ἡλιακὸν φῶς παρατηροῦμεν μετ' ὀλίγον ὅτι ὁ ἀὴρ ἐγένετο πτωχότερος εἰς ἀνθρακικὸν ὀξὺ καὶ σχεδὸν κατὰ τὸ αὐτὸ ποσὸν πλουσιώτερος εἰς ὀξυγόνον. Ἂν τὸ πείραμα τοῦτο δοκιμάσῃ τις εἰς βαθύσκιον μέρος, ἐντὸς πυκνοῦ δάσους λ. χ. ἢ κατὰ τὴν νύκτα, παράγεται ὅλως τὸ ἐναντίον φαινόμενον. Ὁ ἀὴρ καθίσταται πτωχότερος εἰς ὀξυγόνον καὶ πλουσιώτερος εἰς ἀνθρακικὸν ὀξύ. Τὸ τελευταῖον τοῦτο φαινόμενον χαρακτηρίζουσιν ὡς ἀναπνοὴν τῶν φυτῶν. Αὕτη δὲν περιορίζεται μόνον κατὰ τὴν νύκτα, ἀλλὰ γίνεται καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν μὲ τὴν διαφορὰν ὅμως ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν εἶνε ἡ ἀφομοίωσις πολὺ μεγαλητέρα. Ἡ ἀναπνοὴ τῶν φυτῶν ὁμοιάζει καθ' ὅλα πρὸς τὴν τῶν ζώων· χημικῶς εἶνε τὸ αὐτὸ φαινόμενον. Ἡ διαφορὰ ἔγκειται μόνον εἰς τὸ ὅτι οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ ζῶα, ἔχουσιν ἰδιαίτερον ὄργανον τοὺς πνεύμονας διὰ τῶν ὁποίων κατορθοῦται ἡ ἀναπνοή, ἐνῷ εἰς τὰ φυτὰ τοιοῦτον ὄργανον λείπει, ἀντ' αὐτοῦ ὅμως δύνανται ταῦτα ν' ἀναπνέωσι δι' ὅλης των τῆς ἐπιφανείας. Τῇ

[1] Ἴδε σελ. 344

βοηθείᾳ τοῦ πρωτοπλάσματος τῶν κυττάρων ἀναπνέουσιν αἱ ῥίζαι, τὰ φύλλα, οἱ πράσινοι καυλοί, αἱ κάλυκες, τὰ ἄνθη, οἱ ὡριμάζοντες καρποὶ πράσινοι καὶ μή. Ὅλα τὰ μέρη ταῦτα ἀφαιροῦσι διαρκῶς ἀπὸ τοῦ περιβάλλοντος ἀέρος μέρος τοῦ ὀξυγόνου του ἀποδίδοντα εἰς αὐτὸν ἴσον ποσὸν ἀνθρακικοῦ ὀξέως. Τὰ ἄνθη ἀναπνέουσιν ἰσχυρότερον τῶν φύλλων, καταναλίσκουσι δ' ὡς ἐκ τούτου περισσότερον ὀξυγόνον καὶ ἐκπέμπουσι περισσότερον ἀνθρακικὸν ὀξύ. Ἐπὶ τοῦ φαινομένου αὐτοῦ στηρίζεται ἡ κοινὴ πρόνοια τοῦ νὰ μὴ θέτωμεν ἀνθοῦντα φυτὰ ἐντὸς τῶν δωματίων τοῦ ὕπνου, διότι κατὰ τὴν νύκτα ἰδίως διὰ τῆς ἐκπνοῆς των αὐξάνουσι τὸ ποσὸν τοῦ ἐν τῷ ἀέρι ἀνθρακικοῦ ὀξέως καὶ συνεπῶς χειροτερεύουσιν αὐτόν.

Διὰ ζυγίσεως ἀπεξηραμένων φύλλων ὁ καθηγητὴς Σὰξ ἐν Βυρτσβούργῳ ἀπέδειξεν ὅτι τὰ φύλλα ἐν ὑπαίθρῳ κατὰ τὴν διάρκειαν θερινῆς εὐηλίου ἡμέρας (15 ὥρας περίπου) παράγουσι κατὰ τετραγωνικὸν μέτρον ἐπιφανείας καὶ κατὰ μέσον ὅρον 25 γραμμάρια ἀμύλου. Ἐξ αὐτῶν ἀποσυντίθεται διὰ τῆς ἀναπνοῆς πάλιν ἓν γραμμάριον, δι' οὗ ἀποδεικνύεται, ὅτι ἡ παραγωγὴ νέων ὑλῶν δι' ἀφομοιώσεως ὑπερτερεῖ κατὰ πολὺ τὴν διὰ τῆς ἀναπνοῆς προερχομένην ἀπώλειαν τοιούτων. Συνεπῶς πρὸς τὰ προηγούμενα, ὑπὸ τοὺς συνήθεις ὅρους τὸ ποσὸν τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέως, τὸ ὁποῖον τὰ φυτὰ καταναλίσκουσιν εἶνε πολὺ μεγαλείτερον τοῦ ὑπ' αὐτῶν εἰς τὸν ἀέρα διὰ τῆς ἀναπνοῆς ἀποδιδομένου. Εἰς τὰ ἐνοικίδια φυτά, τὰ ὁποῖα ὡς ἐκ τοῦ κακοῦ φωτισμοῦ οὐδέποτε δύνανται ν' ἀφομοιώσωσι τόσα ποσά, ὅσα τὰ ἐν ὑπαίθρῳ βιοῦντα, δύναται νὰ ἰσοφαρίσῃ ἡ διὰ τῆς ἀφομοιώσεως παραγωγὴ τὴν διὰ τῆς ἀναπνοῆς ἀπώλειαν. Εἰς τοιαύτας περιπτώσεις ἐξακολουθοῦσι τὰ φυτὰ βιοῦντα, οὐδεμία ὅμως αὔξησις αὐτῶν δύναται νὰ παρατηρηθῇ. Μόνον ὑπὸ πολὺ εὐνοϊκὸν φῶς καὶ ἔδαφος εἶνε ἡ ἡμερησία παραγωγὴ τῶν φυτῶν κατὰ τὸ θέρος τοιαύτη ὥστε ἐπιφάνεια φύλλων ἑνὸς τετραγωνικοῦ μέτρου δύναται νὰ παραγάγῃ 25 γραμμάρια ἀμύλου. Πρὸς τοῦτο χρήζουσι εἴκοσιν λιτρῶν ἀνθρακικοῦ ὀξέως ἀποδίδοντα ἀντ' αὐτῶν εἰς τὸν ἀέρα τὸ αὐτὸ ποσὸν ὀξυγόνου. Ἀνεπτυγμένος ὅμως ἄνθρωπος ἔχει ἀνάγκην κατὰ τὰ εἰρημένα ἐντὸς μιᾶς ὥρας 24 λιτρῶν ὀξυγόνου παράγων τὸ αὐτὸ ποσὸν ἀνθρακικοῦ ὀξέως, δηλ. ποσὸν ἴσον πρὸς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον καταναλίσκει πρὸς διατροφήν του ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας (15 ὡρῶν) φυτὸν τοῦ ὁποίου ἡ ἐπιφάνεια τῶν φύλλων ἐν συνόλῳ εἶνε ἓν τετραγωνικὸν μέτρον. Ἐὰν δέ τις λάβῃ συνάμα ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ διὰ πετρελαίου καιομένη λυχνία ἐντὸς μιᾶς ὥρας παράγει 60 λίτρας καὶ ὅτι μία φλὸξ ἀεριόφωτος παράγει 83 λίτρας ἀνθρακικοῦ ὀξέως, ἕπεται ὅτι εἷς ἄνθρωπος, μία λυχνία πετρελαίου καὶ κανὲν καναρίνιον ἐντος ἑνὸς δωματίου καταναλίσκουσιν ἡμερησίως πολὺ μεγαλείτερον ποσὸν ὀξυγόνου καὶ παράγουσι πολὺ περισσότερον ἀνθρακικὸν ὀξὺ ἀπὸ τὸ ὀξυγόνον, τὸ ὁποῖον φυτὰ μὲ ἐπιφάνειαν φύλλων ἑνὸς τετραγωνικοῦ μέτρου παρέχουσιν ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας, καὶ ἀπὸ τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ, τὸ ὁποῖον ἐν τῷ αὐτῷ χρονικῷ διαστήματι καταναλίσκουσι. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ αὔξησις καὶ οὕτως εἰπεῖν ἡ ἐργατικότης τῶν ἐνοικιδίων φυτῶν ὑπὸ τὸ μέτριον φῶς τῶν δωματίων εἶνε μικροτέρα τοῦ ἡμίσεως τῆς τῶν ἐν ὑπαίθρῳ βιούντων φυτῶν, συνεπῶς δὲ ἐπειδὴ τὰ ἐνοικίδια φυτὰ καταναλίσκουσι πολὺ ὀλιγώτερον ἀνθρακικὸν ὀξὺ παράγοντα καὶ ὀλιγώτερον ὀξυγόνον, καὶ ἐπειδὴ συνάμα διὰ τῆς ἀναπνοῆς τῶν φυτῶν ἀποδίδεται εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν μέρος τοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν καταναλωθέντος ἀνθρακικοῦ ὀξέως, ἕπεται ὅτι τὰ ἐνοικίδια φυτὰ κατὰ τοσοῦτον ὀλιγώτερον συντελοῦσιν εἰς τὴν ἐξυγίανσιν καὶ κάθαρσιν τοῦ ἀέρος, καθ' ὅσον μάλιστα ἐκτὸς τῶν προηγουμένων δὲν δύνανται οὔτε τὰς ὀργανικὰς οὐσίας τὰς ἐπιφερούσας τὴν κακοσμίαν τοῦ μεμολυσμένου ἀέρος, ἀλλ' οὔτε τὰς διαφόρους ἄλλας ἐν τῷ ἀέρι ὑπαρχούσας μιασματικὰς οὐσίας νὰ καταστρέψωσι.

*

Διὰ νὰ σπουδάσῃ τὴν ἐντὸς ἑρμητικῶς κεκλεισμένου χώρου ἐπὶ τοῦ ἐν αὐτῷ ἀέρος ἐπίδρασιν τῶν φυτῶν, ἔκαμεν ὁ Πέττεν - Κόφερ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν καὶ εἰς διαφόρους ὥρας του ἡμερονυκτίου ἀναλύσεις τοῦ ἀέρος ἐν τῷ χειμερινῷ κήπῳ τοῦ Μονάχου. Τὸ ἐξαγόμενον αὐτῶν ὑπῆρξεν ὅτι ὁ ἀὴρ κατὰ τὴν ἡμέραν ἰδίᾳ περιεῖχε τὸ διπλοῦν ἀνθρακικὸν ὀξὺ τοῦ ἐν ὑπαίθρῳ. Τὸ περίεργον αὐτὸ ἀποτέλεσμα προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι τὰ ἐν τῷ κήπῳ πτηνὰ καὶ οἱ ἐργάται ἐξέπνεον περισσότερον ἀνθρακικὸν ὀξὺ τοῦ ὑπὸ τῶν φυτῶν ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ καταναλισκομένου.

Ἐν προγενεστέρῳ μου ἔργῳ ἀπέδειξα ὅτι ἔκτασις δάσους τριακοσίων τετραγων. μέτρων ὑπὸ μετρίους ὅρους παραγωγῆς καταναλίσκει κατὰ τὸν χρόνον τῆς βλαστήσεως τόσον μόνον ἀνθρακικὸν ὀξύ, ὅσον ὀξυγόνον καταναλίσκει καὶ ὅσον ἀνθρακικὸν ὀξὺ παράγει ἀνεπτυγμένος ἄνθρωπος ἐτησίως.

Τὰ παραδείγματα ταῦτα ἀποδεικνύουσιν ὁπόσον μικρὰν ἐπίδρασιν ἔχουσι τὰ ἐνοικίδια φυτὰ ἐπὶ τῆς χημικῆς συνθέσεως τοῦ ἀέρος κεκλεισμένου χώρου ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ ζῶα, καὶ ὅτι ἡ μόλυνσις τοῦ ἀέρος διὰ τῆς ἐν αὐτῷ ἀναπνοῆς ἀνθρώπων, πτηνῶν, κυνῶν, διὰ τοῦ τεχνητοῦ φωτισμοῦ. διὰ πετρελαίου ἢ δι' ἀεριόφωτος, διὰ τοῦ καπνίσματος κτλ. εἶνε πολὺ μεγαλητέρα τῆς ὑπὸ τῶν φυτῶν καλλιτερεύσεως. Εἴκοσι γάστραι φυτῶν δὲν ἀρκοῦσι κατὰ τὸν Πέττεν - Κόφερ νὰ ἀποσυνθέσωσι τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ τὸ ὁποῖον ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἓν καὶ μόνον παιδίον ἐκπνέει.

Digitized by Google

Εἴς τινας περιστάσεις δύνανται μάλιστα τὰ ἐνοικίδια φυτὰ νὰ συντείνωσιν εἰς τὴν μόλυνσιν ἢ χειροτέρευσιν του ἀέρος. Ἐκτὸς τῆς παραγωγῆς ἀνθρακικοῦ ὀξέως διὰ τῆς ἀναπνοῆς, ἰδίως κατὰ τὴν νύκτα καὶ ἐν καιρῷ ἀνθήσεως, εἶνε ἐνοχλητικὴ πολλάκις καὶ ἡ ἀπὸ τῆς γῆς ἐξερχομένη ὀσμὴ εὐρῶτος, πολὺ δὲ περισσότερον τὰ δύσοσμα ἀέρια τὰ ἀναπτυσσόμενα ὅταν πρὸς καλλιέργειαν τῶν ἐνοικιδίων φυτῶν γίνεται χρῆσις λιπασμάτων ἰδίᾳ ζωϊκῶν. Ἀκόμη παρουσιάσθη περίπτωσις καθ' ἣν τὸ χῶμα φυτοῦ περιεῖχε τὰ σπέρματα τοῦ παρασίτου τῆς Μαλάριας καὶ ὑπάρχουσι παραδείγματα καθ' ἃ ἄνθρωποι χαίροντες ἄκραν ὑγείαν προσεβλήθησαν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὑπὸ διαλειπόντων πυρετῶν. Σχετικὸν παράδειγμα ἔστω τὸ ἑξῆς, ὅπερ ἀναφέρει Ῥῶσσος ἰατρός:

Ῥωσσὶς κυρία, κατοικοῦσα ἐν ὑγιεινοτάτῃ οἰκίᾳ προσεβλήθη ὑπὸ διαλειπόντων πυρετῶν οἵτινες εἶχον χαρακτῆρα ὅμοιον πρὸς Μαλάριαν. Αἱ μικραὶ αὗται ἀκίνδυνοι προσβολαὶ ἐξέλειπον κατόπιν μετρίων δόσεων θειϊκῆς κινίνης ἐπανήρχοντο ὅμως εὐθὺς ὡς ἡ ἀσθενὴς ἐπανελάμβανε τὴν συνήθη της ζωήν. Ἡ ἐναλλαγὴ αὕτη μεταξὺ εὐκόλου θεραπείας καὶ ἐπιμόνου ὑποτροπῆς διήρκεσεν ἀρκετοὺς μῆνας χωρὶς νὰ δυνηθῇ ὁ ἰατρὸς ν' ἀνακαλύψῃ τὸ αἴτιον τῆς τοιαύτης διαθέσεως. Ἡμέραν τινὰ ὅμως εἵλκυσε τὴν προσοχὴν τοῦ ἰατροῦ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ θεραπεία διήρκει ἐπὶ τοσοῦτον ἐφ' ὅσον ἡ ἀσθενὴς διέμενεν ἐντὸς τοῦ κοιτῶνός της, ἐν ᾧ ἡ ἀσθένεια ὑπετροπίαζεν εὐθὺς ὡς ἡ ἀσθενὴς ἐξήρχετο τοῦ κοιτῶνος ἀκόμη καὶ χωρὶς νὰ ἐξέλθῃ τῆς οἰκίας της. Ἡ κυρία αὕτη ὅμως διήρχετο ὁσάκις δὲν εἶχε πυρετὸν τὸ μέγιστον μέρος τοῦ χρόνου ἐντὸς καλῶς θερμασμένης αἰθούσης στολισμένης δι' ἱκανοῦ ἀριθμοῦ φυτῶν καὶ ἀνθέων. Εἰς τὸν ἰατρὸν ἐπῆλθεν ἡ ἰδέα νὰ ἀφαιρέσῃ ἐκεῖθεν ὅλα ταῦτα τὰ φυτὰ καὶ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐξησφαλίσθη ἡ θεραπεία ἄνευ οὐδεμιᾶς νέας ὑποτροπῆς.

Συνεπῶς, μολονότι συνήθως δι' ἐπιμελημένην ἀνθοφόρον τράπεζαν ὑπερηφανεύονται δικαίως αἱ πλεῖσται τῶν οἰκοκυρῶν καὶ μολονότι ἡ ἐντὸς τῶν οἰκιῶν καλλιέργεια φυτῶν ἀνήκει εἰς τὰς ὡραιοτέρας καὶ διδακτικωτέρας ἐνασχολήσεως τῶν μελῶν μιᾶς οἰκογενείας, μολαταῦτα ἡ πολυτρόπως ἐπικρατοῦσα ἰδέα, ὅτι τὰ φυτὰ ἐξασκοῦσιν ἐξυγιαντικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ἀέρος κατοικημένου χώρου, δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐσφαλμένη. Τὸ μόνον μέσον ὅπως ἀποκτῶμεν ἐν τοῖς δωματίοις μας κατὰ τὸ ἐνὸν καθαρὸν καὶ ἄοσμον ἀέρα εἶνε καὶ θὰ μένῃ πάντοτε ὁ ἀερισμὸς ὁ ἐπιτυγχανόμενος διὰ τοῦ ἀνοίγματος τοῦ παραθύρου ἢ ὁ τεχνητὸς τοιοῦτος.

Ἀκόμη ὅμως καὶ εἰς τὰς ἄριστα ἀεριζομένας κατοικίας περιέχει πάντοτε ὁ ἀὴρ σημαντικῶς περισσότερον ἀνθρακικὸν ὀξὺ καὶ ὀργανικὰς ὕλας ἀπὸ τὸν ἐν ὑπαίθρῳ. Ὅπως ἔχωμεν καὶ κατὰ τὴν νύκτα ὅσον τὸ δυνατὸν καθαρώτερον ἀέρα ἤρχισε νὰ εἰσάγεται βαθμηδὸν ἡ συνήθεια τοῦ νὰ κοιμώμεθα μὲ ἀνοικτὰ παράθυρα. Πρὸς ἀποφυγὴν κρυολογήματος πρέπει νὰ τοποθετῆται οὕτως ἡ κλίνη, ὥστε νὰ μὴ εἶνε ἐκτεθειμένη εἰς ῥεῦμα. Συμφώνως πρὸς τὴν ἐποχὴν τοῦ ἔτους δύναταί τις ν' ἀφίνῃ ἀνοικτὸν τὸ ἐπάνω ἥμισυ τοῦ παραθύρου, ἢ νὰ κλείῃ τὰ ἐξωτερικὰ φύλλα ἢ καὶ νὰ ἡμικλείῃ μόνον τὰ παράθυρα. Ὁ τηρῶν τὸν κανόνα τοῦτον, θὰ παρατηρήσῃ ὅτι οὐδέποτε ἔχει τὸ δωμάτιόν του κατὰ τὴν πρωίαν τὴν χαρακτηριστικὴν ἐκείνην κακοσμίαν τοῦ ἐφθαρμένου τῶν δωματίων ἀέρος.

Κ. Μ. ΣΑΜΙΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Ο ΧΡΥΣΟΣ ΕΝ ΝΕΑι ΖΗΛΑΝΔΙΑι

Εἰς τοὺς ἀντίποδας εὐλόγως φαντάζεταί τις ὅτι τὰ πράγματα γίνονται ἀνάποδα καὶ αὐτὸ τοῦτο, ἄνω ποταμῶν, ἂν δὲν ἐπιτρέπεται ἐνταῦθα χάριν τῆς κυριολεξίας νὰ εἴπωμεν κάτω ποταμῶν. Οὐδόλως ἄρα θὰ ἐκπλαγῇ ὁ ἀναγνώστης μανθάνων ὅτι ἐν τῇ ἀπωτέρᾳ Νέᾳ Ζηλανδίᾳ ὁ μεταλλευτὴς τοῦ χρυσοῦ καταφεύγει εἰς τὴν ἀνασκάλευσιν τῆς βραχώδους κοίτης τῶν ποταμῶν ὅπως εὕρῃ τὸ πολύτιμον μέταλλον. Ἡ ζήτησις τοῦ χρυσοῦ ἐπιδιώκεται κατὰ διαφόρους τρόπους ἐν τῇ Βρετανίᾳ τῆς Μεσημβρίας. Τὰ κοιλώματα τοῦ χρυσοφόρου ἐδάφους, ὅπου ὁ σκαφεὺς τοῦ παλαιοῦ χρόνου μὲ τὴν σκαπάνην του λέγεται ὅτι εὕρισκεν ἀμύθητα πλούτη, φαίνεται ὅτι ἐστείρευσαν κατὰ μικρόν. Τὰ βαθύτερα φρέατα κατέστησαν ἐπίσης πρὸ πολλοῦ ἄγονα ὡς ἐκ τῆς μακροχρονίου ἐξερευνήσεως καὶ ἐκμεταλλεύσεως. Τὰ ὑδραυλικὰ καὶ χειροτεχνικὰ μέσα ἐπλήθυναν καὶ αὐτὰ καὶ πρὸ πολλοῦ ἔπαυσαν νὰ θεραπεύωσι τὴν δίψαν τῶν ἐπιχειρηματιῶν.

Οἱ πανοῦργοι μεταλλευταὶ στρέφουσι νῦν τὴν προσοχήν των πρὸς τοὺς μεγάλους ποταμοὺς τῆς Μεσημβρινῆς Νήσου, καὶ ἰδίως τοῦ Ὀτάγου, οἵτινες ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων κατεκύλιον, ὡς λέγεται, τὴν χρυσῆν ἄμμον των εἰς τὸν Εἰρηνικὸν Ὠκεανόν. Ὁ μέγας Μολυνὸς (ἢ Κλούθας) μὲ τὰ παραποτάμια αὐτοῦ φαίνονται προωρισμένος νὰ εἶνε ὁ Πακτωλὸς τῆς ἀπωτάτης Μεσημβρίας. Ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἄπληστοι ὀφθαλμοὶ ἐστράφησαν πρὸς τὰ πολύφλοισβα νερά των. σχέδια δὲ παράβολα καὶ πρωτότυπα ἐμελετήθησαν πρὸς ἐξαγωγὴν τῶν μυθωδῶν ποσοτήτων τοῦ πολυτίμου μετάλλου, ἅτινα ὑποτίθεται ὅτι κρύπτονται ὑπὸ τὴν βραχώδη κοίτην τοῦ ποτα-

Digitized by Google

μοῦ. Οἱ φιλόπονοι καὶ ὑπομονητικοὶ ἄνθρωποι τῆς Μογγολικῆς φυλῆς, δι' ἀρχετύπων καὶ πρωτογενῶν μεθόδων ἐργαζόμενοι, κατώρθωσαν νὰ ἐπιτύχωσιν ἀγαθὰς συμβολὰς πρὸς στροφὴν τῶν ῥευμάτων, ὅταν τὸ ὕδωρ χαμηλώσῃ. Πρὸ πολλοῦ καὶ κατ' ἐπανάληψιν ἐπροτάθησαν σχέδια πρὸς ἀποστροφὴν τοῦ ποταμοῦ ἀπὸ τῆς συνήθους κοίτης του, ὅπως καταστῇ οὕτω δυνατὴ ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ ὑπὸ τὴν κοίτην χρυσογόνου ἐδάφους. Ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἔγεινε χρῆσις μικρῶν τρυπανίων πρὸς μερικὴν ἀνασκάλευσιν τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ, ὅπου τὰ ὕδατα εἶνε ῥηχὰ καὶ τὸ ἔδαφος εὐκόλως βολιδοσκοπεῖται. Ἀλλὰ ταῦτα εἶνε ἁπλαῖ πρόσκαιροι μέθοδοι καὶ δὲν ἀρκοῦσι πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς χρυσοφόρου φλεβὸς τοῦ βαθέος καὶ ὁρμητικοῦ Κλούθα. Ἀπὸ ἑνὸς ἢ δύο ἐτῶν ἐν τοσούτῳ πολλαὶ μεγαλείτεραι βυθοκόροι ἱδρύθησαν, καὶ ἐργάζονται νῦν ἐπὶ τοῦ Κλούθα καὶ τῶν παραποταμίων του, τοῦ Κωάρη καὶ τοῦ Σοτόβερ.

Διδακτικὴ καὶ ἀξιοσπούδαστος τὰ μάλιστα εἶνε ἡ ἐπίσκεψις εἰς μίαν τῶν μεγαλητέρων τούτων βορβοροφάγων. Πρό τινων μηνῶν ὁ Ἄγγλος περιηγητής, ἐξ οὗ μεταφράζομεν τὰς πληροφορίας ταύτας, ἐπεσκέφθη τὴν βορβοροφάγον Σιοὺ Χοὺ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Σοτόβερ. Ἡ κινεζικὴ ὀνομασία τῆς μηχανῆς ταύτης ἐδόθη αὐτῇ πρὸς τιμὴν τοῦ ὁμωνύμου κερδοσκόπου Κινέζου, ὅστις τὴν ἐσχεδίασεν. Ἡ σκηνὴ ἦτο παραδοξοτάτη. Διὰ μέσου βαθείας τάφρου, περιοριζομένης ἑκατέρωθεν ὑπὸ πελωρίων ἀφύλλων δένδρων, ἔρρεε μικρὸς ποταμός, οὗ ἡ κοίτη θὰ εἶχε πλάτος ἡμίσεως μιλίου. Τὸ ῥεῦμα μέρος μόνον τῆς παλαιᾶς κοίτης κατεῖχε καὶ ὁ ῥοῦς του ἦτο ἑλικοειδὴς καὶ ἀβέβαιος. Εἰς τὴν ἄκραν τοῦ ῥεύματος καὶ πρὸς τὸ χθαμαλώτερον πέρας τῆς κοίτης ἔκειτο μικρὰ ἀτμήρης μηχανὴ ἀκαμάτως καπνίζουσα, ἀνασκάπτουσα τὸν πυθμένα καὶ ἀποθηκεύουσα τὴν ἰλὺν εἰς τὴν δεξαμενήν της, ὅπου ἐσχηματίζετο ὑγρὸς σωρὸς παμμιγοῦς ὕλης. Εὐθὺς ὅμως ὡς ἀνέβαινέ τις ἐπ' αὐτῆς τῆς μηχανῆς, ἐπείθετο ὅτι τὸ ἔργον της δὲν ἦτο τόσον ἄσκοπον, ὅσον ἐκ πρώτης ὄψεως ἐφαίνετο. Ἡ βορβοροφάγος ἦτο ἠσφαλισμένη ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ διὰ μακρῶν συρματίνων κάλων, οἵτινες ἐκράτουν τὴν σκάφην ἀσάλευτον, καὶ ἐπέτρεπον εἰς τὰ ἰβάνια ν' ἀνασκάπτωσι καὶ νὰ πληροῦνται ἰλύος κάτω εἰς τὸν πυθμένα. Ἡ κλίμαξ τῆς βορβοροφάγου ἀνύψωνεν ἢ ἐχαμήλωνε τὴν ἅλυσιν τῶν ἰβανίων, ὅπως ἐχρειάζετο. Ἅμα τὰ ἰβάνια ἀνήρχοντο πλήρη, ἐκένουν τὸ φορτίον των εἰς περιστροφικόν τινα κύλινδρον, ὅστις ἀπεχώριζε τοὺς ὀγκωδεστέρους λίθους, κτλ., καὶ ἔφερε τὴν χρυσοῦχον ἰλὺν εἰς σειρὰν θηκῶν, κάτω τῶν ὁποίων ῥεῦμα ὕδατος ἐχύνετο ἀεννάως ἀπό τινος ἀντλίας. Ἡ χρυσοῦχος ἰλὺς ἐκαθαρίζετο οὕτω βαθμηδόν, καὶ ὁ χρυσὸς ἐσυνάζετο τότε διὰ τῶν συνήθων μέσων. εἰς κόνιν, μικροὺς κόκκους καὶ διὰ πλακῶν καὶ δίσκων.

Ἡ βυθοκόρος ἐργάζεται ἡμέραν καὶ νύκτα, οἱ δὲ ἄνδρες ἐναλλάσσονται τρίς, ἀνὰ ὀκταώρους φυλακάς. «Καθ' ἣν ὥραν ἡμεῖς τὴν ἐπεσκέφθημεν, ὁ μηχανικὸς ἦτο Ἄγγλος, οἱ δὲ ἐργάται ἦσαν Κινέζοι· τὰ καθήκοντα τῶν δευτέρων περιωρίζοντο εἰς τὸ χρυσοσωστικὸν μέρος τοῦ ἔργου, καὶ εἶχαν αὐστηρὰς διαταγὰς νὰ μὴ ἀναμιγνύωνται εἰς τὰ τοῦ μηχανικοῦ.» Νέος τις κάτοικος τοῦ Οὐρανίου Κράτους, ἐν τούτοις, πρόθυμος νὰ ἐπιδείξῃ πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἀμαθεῖς θεατὰς πόσον εὐκόλως ἡ μεγάλη μηχανὴ ἐκινεῖτο, ἐπωφελήθη ἀπὸ τὴν στιγμιαίαν ἀπουσίαν τοῦ μηχανικοῦ, ἵνα στρέψῃ ἕνα τῶν μοχλῶν τῶν χρησίμων εἰς καταβίβασιν τῆς ἀλύσεως τῶν ἰβανίων. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο τρομακτικόν. Ἡ πελωρία μηχανὴ ἔτριξεν, ἐγόγγυσεν, ἐβρυχήθη δυνατὰ ἅπαξ ἢ δίς, καὶ τέλος ἔπαυσε νὰ ἐργάζεται. Ἐδέησε ν' ἀνακοπῇ ἡ μηχανή· καὶ ὅταν ἀνεχωρήσαμεν, ὁ μηχανικὸς ἠσχολεῖτο προσπαθῶν νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν βυθοκόρον εἰς ἐργασίαν καὶ τάξιν. Ὁ φλεγματικὸς μογγόλος φίλος μας ἐφαίνετο μᾶλλον τερπόμενος ἢ ἀνησυχήσας καὶ ταραχθεὶς ἐκ τοῦ ἀπροσδοκήτου ἀποτελέσματος τῆς πρὸς ἐπίδειξιν ἱκανότητος δοκιμῆς του. Ἐφαίνετο δὲ γραφικώτατος μὲ τὸ κυανοῦν χιτώνιον καὶ τὰ μακρὰ ὑποδήματα, τοὺς κρεμαμένους μύστακας καὶ τοὺς μικροὺς λοξοὺς ὀφθαλμούς του.

Ὑπάρχουσι τανῦν βυθοκόροι περὶ τὰς εἴκοσι λειτουργοῦσαι ἐπὶ τοῦ Κλούθα καὶ τῶν παραποταμίων του μόνον. Ἐπὶ τῶν βυθοκόρων τούτων ἐφηρμόσθησαν διάφορα συστήματα τοῦ ἀτμοῦ καὶ τῆς κινητηρίου δυνάμεως, ὡς καὶ τῆς ἐσωτερικῆς οἰκονομίας, καθ' ἣν λειτουργεῖ ἑκάστη τούτων, τελευτῶντες δὲ ἐφήρμοσαν ἐπιτυχῶς καὶ τὸν ἠλεκτρισμόν. Ἀλλὰ καὶ αἱ χρυσοφόροι θῖνες τοῦ μεσημβρινοῦ Ὀτάγου καὶ ἡ ἀκτὴ τῆς Οὐελστλανδίας ὑπεβλήθησαν εἰς τὴν δοκιμασίαν τῆς διὰ βυθοκόρων ἀνασκαλεύσεως τοῦ χρυσοῦ, κατ' ἄλλας ἀλλαχοῦ μεθόδους. Ἡ μετάλλευσις τοῦ χρυσοῦ ἐν τῇ Νέᾳ Ζηλανδίᾳ εἶνε ἀκόμη εἰς τὴν νηπιότητά της. Πολλὰ εἰσέτι ὑπολείπονται νὰ γείνουν πρὸς τελειοποίησιν τῶν διαφόρων μεθόδων. Ἡ Ῥώμη δὲν ἐκτίσθη εἰς μίαν ἡμέραν, οὐδὲ ἦτο δυνατὸν νὰ παραχθῶσι διὰ μιᾶς καταπληκτικὰ τὰ ἀποτελέσματα τῆς χρυσοθηρίας ἀνὰ τὰς χώρας ἐκείνας. Οὐχ ἧττον ἀληθεύει ὅτι, μὲ τὴν ἁπλῆν καὶ ἀτελῆ μέθοδον τῆς βυθοκόρου, ἥτις εἶνε μέχρι τοῦ νῦν ἐν χρήσει, ἐπαισθητὴ αὔξησις τῆς ἐξαγωγῆς χρυσοῦ ἐπῆλθεν ἐν τῇ ἀποικίᾳ τῆς Νέας Ζηλανδίας.

Α

Digitized by Google

'Σ ΤΗΝ ΑΝΝΑ

Διονυσίῳ Μάργαρη

Ἄννα, δύο χρόνια ἐπέρασαν
Σὰν ἀστραπή, ποῦ κείτεσαι 'ς τὸ μνῆμα,
Ποῦ ὁ ἥλιος δὲ σὲ χαίρεται,
Ποῦ δὲ σὲ βλέπουν πλειὰ τ' ἄστρα, τὸ κῦμα.
Ὁ λογισμὸς τὰ στήθη μου
Μέρα καὶ νύκτα ἀλύπητα πληγόνει,
Θυμῶντας πῶς ἐπέρασαν,
Ποῦ κείτεσαι 'ς τὴ γῆ, δυὸ μαῦροι χρόνοι.

—

Τώρα κοιμᾶσαι ἀτάραχα
Γλυκὰ γλυκὰ 'ς τοῦ Χάρου τὴν ἀγκάλη
Κι' ὅλοι οἱ πιστοὶ λησμόνησαν
Τ' ὡραῖο κορμί, τ' ὁλόμορφο κεφάλι.
Τὰ στήθη μου σπαράζουνε
Θυμῶντας ταὶς ἡμέραις ποῦ περνοῦσες
Εὐτυχισμένη, ἀμέριμνη,
Καὶ τὴ χαρὰ τριγύρω σου σκορποῦσες.

—

Εἰς τὴ ζωὴ δὲν ἔμεινες
Μόνη ποτέ, καὶ τώρα 'ς τὴν ἐρμιά σου
Κανεὶς ποτὲ δὲν ἔρχεται.
Ἄννα, ποῦ νἆνε ἡ ἀσύγκριτη ὀμορφιά σου;
Ποῦ νἆναι οἱ νιοὶ ποῦ ἀγάπησες;
Ἐκεῖνοι ποῦ σ' ἀγάπησαν ποῦ νἆνε;
Γιατί 'ς τὸ χῶμα βρίσκεσαι
Ὅλοι σκληροὶ μὲ μιᾶς σὲ λησμονᾶνε.

—

Κ' ἐσὺ ποῦ μέσ' 'ς τὸ μνῆμά σου
Τὸν ὕπνο τὸ στερνόνε ἀποκοιμήθης,
Κι' ἀδιάκοπα μ' ἐμίσησες
Κι' οὔτε στιγμὴ ποτὲ δὲν μ' ἐλυπήθης·
Ἐσὺ ποῦ πάντα ἐγέλασες
Μὲ τὰ πικρὰ καὶ μαῦρα βασανά μου,
Ἀσήκω ἀπὸ τὸν τάφο σου
'Σ τὸ πεῖσμά σου νὰ ζῇς πάντα σιμά μου.

—

Τὰ χρόνια θὰ περάσουνε,
Ἡ γενεά σου θἆνε ὅλη σβυμένη,
Κ' ἐσὺ μ' ἐμένα ἀχώριστη
Σφικτὰ σφικτὰ θὰ βρίσκεσαι ἑνωμένη.
Σῶδωσε ἡ μάνα ἡ δύστυχη
Σπίθα ζωῆς ποῦ σβύστηκε μὲ μία
Κ' ἐγὼ σὲ φέρνω ἀτάραχος
Ὅλος χαρὰ εἰς τὴν ἀθανασία.

—

Πάντα ἑνωμένοι ἂς ζήσουμε
Κι' ἂς τρέχουμε 'ς τ' ἀπέραντο, 'ς τὴν κτίσι.
Μπορεῖ ἡ ζωή μου ἡ δύστυχη
Καμμιὰν ἡμέρα ἀνέλπιστα νὰ σβύσῃ.
Νὰ θάψῃ χέρι ἀνθρώπινο
Δὲν εἰμπορεῖ τὴν φλόγα ποῦ μ' ἀνάφτει
Καὶ τὴ ζωὴ ποῦ σῶδοσα,
Μὰ τὸν καιρὸ θἄχουμε νεκροθάφτη.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Ἐπιγραφαὶ ἐκ Νάξου

ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΗΣ
ΑΡΚΕΣΙΛΟΥ∠
ΧΑΙΡΕ

Ἀριστοκράτης
Ἀρκεσίλου [ς]
χαῖρε.

Ἡ ἐπιγραφὴ αὐτὴ εὑρηται ἐν τῷ παρὰ τῷ χωρίῳ Ἀγγίδια κήπῳ τοῦ κ. Ἰακ. Ἀλισάφη. Φέρεται δὲ ἐπὶ βάθρου ἀγάλματος ἔχοντος μῆκος 0,40 καὶ ὕψος 0,22.

Ἐκ τῶν γραμμάτων φαίνεται οὖσα τῶν πρώτων Ῥωμαϊκῶν χρόνων:

ᴗ Δ
Ι Ο Ν Υ Σ
Ο Σ

[Ὁ] *Διόνυσος*

Τὰ γράμματα τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης εἶνε ἀρχαϊκά. Φέρεται δὲ ἐπὶ μικρᾶς μαρμαρίνης πλακὸς ἠκρωτηριασμένης πρὸς τὸ ἄνω μέρος, ἀνευρεθείσης πρό τινος ἐν τῇ θέσει Πολίχνη ὑπὸ τοῦ ἐργάτου Γ. Σ. Καρεγλᾶ, κειμένης δὲ ἤδη ἐν τῇ κατὰ τὸ χωρίον Τρίποδες οἰκίᾳ αὐτοῦ.

Ἐν Νάξῳ ΜΙΧ. ΙΑΚ. ΜΑΡΚΟΠΟΛΙΣ

ΠΑΙΓΝΙΑ

Τὸ πρόβλημα τῶν καρυδιῶν.

Εἰς ἕνα σάκκον περιέχονται καρύδια. Τὰ καρύδια αὐτὰ δὲν εἶνε ὀλιγώτερα τῶν 4000 καὶ εἶνε τόσα ὥστε ἂν τὰ μετρήσωμεν ἀπὸ 2 μένει 1, ἂν τὰ μετρήσωμεν ἀπὸ 3 μένουν 2, ἀπὸ 4 μένουν 3, ἀπὸ 5 μένουν 4, ἀπὸ 6 μένουν 5, ἀπὸ 7 μένουν 6, ἀπὸ 8 μένουν 7 καὶ ἀπὸ 9 μένουν 8. Πόσα εἶνε τὰ καρύδια;

Εἰς τοὺς πρώτους λύτας ἐξ Ἀθηνῶν, ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ ἐκ τοῦ Ἐξωτερικοῦ θὰ δοθῇ ἀπὸ ἓν καλὸν βιβλίον.

ΛΥΣΙΣ

τοῦ ἐν δελίδι 272 προβλήματος

Οἱ τέσσαρες ἔλαβον ἀπὸ ἓν αὐγὸν καὶ ὁ πέμπτος τὸ τελευταῖον μαζὶ μὲ τὸ πινάκιον.

Τὰς πρώτας ἐπιτυχεῖς λύσεις ἔστειλαν ἐξ Ἀθηνῶν: *Εἰρήνη Σ. Κέπιτζη*, ἐκ Βώλου: *Αὐγοφάγος*, ἐξ Ἀδριανουπόλεως: *Ἄνθος*, ἐκ Σαμοκόφ: *Κωνσταντινίδης* καὶ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως: *Β. Μαράσογλους*.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Δεξιόκαρδος

Κατὰ τὴν τελευταίαν στρατολογίαν ἐν Ῥωσσίᾳ ἐκλήθη ἐκ χωρίου πολωνικοῦ καὶ νέος τις ῥωμαλέος ὡς στρατεύσιμος· οὗτος ἐζήτησε παρὰ τῆς ἐπιτροπῆς τὴν ἐξαίρεσίν του διότι ἔφερε τὴν καρδίαν εἰς τὸ δεξιὸν μέρος. Πράγματι ἡ ἐξέτασις ἀπέδειξε τοῦτο, ἀλλὰ μ' ὅλα ταῦτα δὲν ἐξῃρέθη.

Θάνατοι ἐκ δηγμάτων ὄφεων

Οἱ ἐκ δηγμάτων ὄφεων ἀποθνήσκοντες ἐν Ἰνδίαις συμποσοῦνται εἰς 20,000 ἐτησίως.

Digitized by Google

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Ἐν τῇ Βουλῇ: Ἀντιπολιτευόμενος ῥήτωρ λέγει πρὸς τοὺς κυβερνητικούς:

— Σεῖς ποτὲ δὲν προσέχετε εἰς ὅ,τι λέγομεν.

Εἷς κυβερνητικὸς βουλευτής:

— Βέβαια· ἡ δεξιὰ πρέπει ν' ἀγνοῇ τί πράττει ἡ ἀριστερά.

* * *

Ὁ πνευματικὸς ἐρωτᾷ πτωχὸν χριστιανόν, ἐξομολογούμενον διὰ νὰ μεταλάβῃ, ἐὰν ἐνήστευσε:

— Μὲ τὸ παραπάνω, παπᾶ μου, πέρασαν μέραις ποῦ δὲν ἔβαλα μποῦκα ψωμὶ στὸ στόμα.

— Μὰ ἂν εἶχες θἄτρωγες;

— Βέβαια θἄτρωγα.

— Ὁ Θεὸς δὲν θέλει τέτοιες νηστεῖες μὲ τὴ βία.

— Ὁ Θεὸς μονάχα; Οὔτ' ἐγώ, παπᾶ μου, δὲν τες θέλω.

* * *

Ὑπάλληλος σιδηροδρόμου ἔκαμε τὸν ἑξῆς ὁρισμόν:

— Οἱ ἐπιβάται εἶνε μπαοῦλα ποῦ φορτώνονται καὶ ξεφορτώνονται μόνα τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Historische Grammatik der hellenischen Sprache oder Uebersicht des Entwicklungsganges der Altgriechischen zu den neugriechischen Formen, nebst einer kurzen Geschichte der mittleren und neuesten Litteratur, mit Sprachproben und metrischen Uebersetsungen von Dr. H.C. Müller, Privatdocent a.d. Universität von Amsterdam. Τόμ. Α' καὶ Β'

Τὸ βιβλίον τοῦτο κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ φιλολογικοῦ ἐν Ἀμστελοδάμῳ Συλλόγου συντεταγμένον καὶ τὰς ἀρχὰς αὐτοῦ ὑποστηρίζον δὲν ἔτυχεν ἐν Γερμανίᾳ εὐμενοῦς ὑποδοχῆς. Αἰτία τούτου εἶναι ὅτι ἡ μὲν ἐπιγραφὴ *Ἱστορικὴ Γραμματικὴ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης* κτλ. φαίνεται πολλὰ καὶ μεγάλα ἐπαγγελλομένη, τὸ δὲ περιεχόμενον αὐτοῦ δὲν ἐκρίθη ἀνάλογον πρὸς τὸ μέγεθος τῆς ἐπιγραφῆς. Τὸ ἔργον τῆς ἱστορικῆς Γραμματικῆς δὲν εἶναι νὰ παρατάσσῃ τοὺς γλωσσικοὺς τύπους τῶν διαφόρων περιόδων, ἀλλὰ νὰ ἑρμηνεύῃ πάντα τὰ γλωσσικὰ φαινόμενα πάσης ἐποχῆς ἐκ τῶν ἀναλόγων φαινομένων τῶν προγενεστέρων χρόνων, παρέχουσα ἑκάστοτε τοὺς ἱστορικούς, φιλολογικούς, φυσιολογικοὺς κτλ. λόγους, δι' οὓς τὰ νέα προέκυψαν ἐκ τῶν παλαιῶν ἢ ἀντ' αὐτῶν. Τοιοῦτον ἔργον οὐδ' ἐπεχείρησεν ὁ συγγραφεὺς καὶ ἐκ τούτου αἱ δειναὶ ἐπικρίσεις καὶ κατακρίσεις.

Ἀλλ' ὅμως λεκτέον πρῶτον ὅτι τοιαύτην ἱστορικὴν Γραμματικὴν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης οὔτε ὁ κ. Η. Müller οὔτε τις ἄλλος τῶν καθ' ἡμᾶς ἀνθρώπων δύναται νὰ συντάξῃ, ἀφοῦ ἡ μὲν νῦν λαλουμένη κεῖται παρημελημένη καὶ ἀκαλλιέργητος, αὐτὸ τοῦτο τοῦ Ὀβιδίου rudis indigestaque moles, δισχιλιετὴς δὲ γλωσσικὴ ἱστορία ἐλάχιστον μέχρι τοῦδε οὐδὲ μεθοδικῶς ἐξητάσθη. Καὶ δεύτερον ὅτι οὐδ' ἐσκόπει κἂν ὁ συγγραφεὺς νὰ συντάξῃ τοιαύτην τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἱστορικὴν Γραμματικήν, ὁποίαν λ. χ. ὁ Γρίμμιος τῶν Γερμανικῶν ἢ ὁ Δείζιος τῶν Ῥωμανικῶν γλωσσῶν, ἀλλ' ἁπλῶς νὰ παράσχῃ εἰς τοὺς ἑταίρους τοῦ Συλλόγου καὶ εἰς τοὺς ἀναγνώστας τοῦ περιοδικοῦ *Ἑλλάδος* συνοπτικὴν καὶ σύντομον εἰκόνα τοῦ τυπικοῦ τῶν σπουδαιοτάτων φάσεων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἄνευ τινὸς ἐπιστημονικῆς γλωσσολογικῆς ἐρεύνης περὶ τῆς ἀναπτύξεως αὐτῶν. Ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης προέκυψεν ἡ σύστασις τοῦ βιβλίου καὶ δὴ καὶ αἱ ἐλλείψεις αὐτοῦ.

Εἶναι δηλ. γνωστὸν πόσον οἱ τὸν φιλολογικὸν Σύλλογον Ἀμστελοδάμου ἀποτελοῦντες λόγιοι ἀγωνίζονται εἰς εὐρυτέραν γνῶσιν καὶ διάδοσιν τῆς νεωτέρας γλώσσης καὶ φιλολογίας ἡμῶν καὶ μετὰ πόσου ζήλου προσπαθοῦσι ν' ἀποδείξωσι τὴν γνησιότητα τῆς προφορᾶς καὶ συστήσωσι τὴν χρῆσιν τῆς γλώσσης ἡμῶν μετὰ τῆς νέας προφορᾶς ὡς γλώσσης διεθνοῦς. Ἂν ταῦτα εἶναι σήμερον ἐφικτά, ἄλλος λόγος· τὸ βέβαιον ὅμως πάντοτε εἶναι ὅτι οἱ καλοὶ κἀγαθοὶ οὗτοι ἄνδρες, οἱ τὴν γλῶσσαν ἡμῶν καλλιεργοῦντες καὶ θερμῶς συνιστῶντες, καθίστανται διὰ τῶν ἀγώνων αὐτῶν τούτων ἄξιοι τῆς ἡμετέρας ἀγάπης καὶ ὑποστηρίξεως· θὰ ἔλεγον καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης ἂν ἐπειθόμην, ὅτι ὁ τρόπος, καθ' ὃν τάνωτέρω ἐπιδιώκουσιν, εἶναι κατὰ πάντα ὀρθός· ἀλλ' οὔτε περὶ τούτου πρόκειται τώρα οὔτε ἐγὼ νομίζω ἐμαυτὸν ἱκανὸν νὰ δώσω μαθήματα τῆς τοιαύτης διδασκαλίας εἴς τινας.

Ἐπειδὴ δὲ θηρεύουσι τὴν εἰσαγωγὴν τῆς νεωτέρας προφορᾶς εἰς τὰ τῆς Ἑσπερίας Γυμνάσια καὶ τὴν διάδοσιν τῆς νέας γλώσσης ἡμῶν εἰς ὅσον οἷόν τε πλείστας χώρας, ὥστε τέλος καὶ διεθνὴς νὰ καταστῇ, ἀναγκαίως ἐπιβάλλεται αὐτοῖς, ἵνα πρῶτον προβάλλοντες καὶ ἐξαίροντες τὰς ὁμοιότητας τῆς νέας πρὸς τὴν ἀρχαίαν δεικνύωσι κατὰ τὸ δυνατὸν αὐτοῖς ὅτι ἡ προφορὰ καὶ τὸ τυπικὸν τῆς γλώσσης δὲν μετεβλήθη οὐσιωδῶς ἀπὸ τῶν δοκίμων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς, δεύτερον προτιμῶσι τὴν γραφομένην ἢ καθαρεύουσαν τῆς δημοτικῆς, ἅτε ταύτης πλέον διαφερούσης ἀπὸ τῆς ἀρχαίας, καὶ τέλος φροντίζωσι διὰ τοιούτων περίπου βιβλίων, ὁποῖα ἡ Γραμματικὴ καὶ ἡ Χρηστομάθεια τοῦ κ. Η. Müller νὰ παρέχωσι χάριν τῶν πολλῶν λογίων, οὐχὶ ἐπιστημόνων ἑλληνιστῶν συναφῆ καὶ συνοπτικὴν εἰκόνα τῆς καθόλου Ἑλληνικῆς γλώσσης, ὅπως ἐν ταύτῃ ὡς ἐν πανοράματι διαφαίνηται ἡ ἐπιζητουμένη ἑνότης τῆς γλώσσης. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον παρατάσσεται τὸ παρ' Ὁμήρῳ τυπικὸν τῷ Ἀττικῷ καὶ τούτοις πάλιν τὸ νεώτερον τῆς τε καθαρευούσης καὶ τὸ τῆς δημοτικῆς· πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον παρατίθενται ἐν τῇ Χρηστομαθείᾳ ἀρχαῖα καὶ μεσαιωνικὰ καὶ νεώτερα κείμενα καὶ μεταφραζόμενα οὐχὶ βεβαίως χάριν τῶν ἑλληνιστῶν ἀλλὰ τῶν πεπαιδευμένων καθόλου καθίστανται προσιτὰ αὐτοῖς. Τοῦτο ἐσκόπει καὶ ἐζήτησε νὰ ἐπιτύχῃ ὁ κ. Η. Müller, οὐχὶ δὲ ἐπιστημονικὴν τῆς γλώσσης ἡμῶν μακρὰν ἱστορικὴν ἐξέτασιν, εἰ καὶ παραδόξως ἐπέγραψεν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ βιβλίου του τηλικαύτην ἐπιγραφήν.

Εἰς παρατηρήσεις περὶ τῶν καθ' ἕκαστα δὲν θὰ ἐπιχειρήσω νὰ εἰσέλθω, εἰ καὶ πολλὰ θὰ ἠδύνατό τις νὰ παρατηρήσῃ· τοσοῦτο μόνον ἀνάγκη νὰ εἴπω, ὅτι ἡ μόνη ὁδὸς ἐν τῇ προφορᾷ, ἣν προτείνει ἡμῖν ὁ συγγραφεύς, ἵνα συμφωνήσωμεν μετὰ τῶν Ἐρασμικῶν εἶναι ἡμῖν ἀπολύτως ἀδύνατος, τοῦτο δ' οὐχὶ διότι πιστεύομεν ἀδιστάκτως ὅτι ἡμεῖς σώζομεν τὴν ἀρχαίαν προφορὰν τοῦ *υ*, *η*, *οι*, τῆς περισπωμένης καὶ τῶν μακρῶν φωνηέντων, ἀλλὰ διότι —δὲν δυνάμεθα. Δὲν δυνάμεθα, λέγω, νὰ προφέρωμεν ἄλλοι μὲν *ὕπνον γλυκὺν* (ipnon ylikin), ἄλλοι δὲ üπνὸν γλüκüν, καὶ ἄλλοι μὲν ζητῶ (zito), ἄλλοι δὲ jὲτὸ ἢ dzétóò κτλ. διότι τότε ἀληθῶς θὰ ἐπανελαμβάνετο ἀφεύκτως ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Ψυχάρι προφητικῶς ἐπισεισθεῖσα ἡμῖν Γραφικὴ σύγχυσις τῆς πυργοποιΐας. Ἡμεῖς ἔχομεν συνεχῆ ἱστορικὴν παράδοσιν τῆς γλώσσης ἡμῶν καὶ αὕτη λέγει πρὸς ἡμᾶς, ὅτι *γλυκὺς ὕπνος*, *καλὴ νύχτα*, *ἐτίμησα πολύ*, *καλὴ παροιμία*, *ἄσκημη μυῖγα* κτλ. πάντα προφέρονται ὁμοίως· ταύτην τὴν προφορὰν ἔχοντες ἐν παντὶ

Digitized by Google

τῷ θησαυρῷ τῶν σωζομένων λέξεων, ἀποβαλόντες δὲ καὶ τὴν ἕξιν τοῦ προφέρειν διφθόγγους καὶ μακρὰ φωνήεντα καὶ τὴν περισπωμένην καὶ τὸν φθόγγον ü κττ. οὔτε τὰς παραδοθείσας ἡμῖν ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱὸν λαϊκὰς λέξεις δυνάμεθα νὰ μεταποιήσωμεν κατὰ τὴν προφοράν, ἵνα καταστήσωμεν αὐτὰς ἀρχαιοπρεπεστέρας καὶ δὴ ἐπιτηδείας νὰ μεσολαβήσωσι καὶ ἐπενέγκωσι τὴν ἕνωσιν τῶν διεστώτων κομμάτων, οὔτε εἰς ὅσας ἐκ τῆς ἀρχαίας γλώσσης δανειζόμεθα λέξεις πρέπει νὰ δίδωμεν ἄλλην ἄγνωστον ἡμῖν σήμερον προφοράν· οὐ μόνον διότι τοῦτο ἀποβαίνει ἡμῖν εἰς ἄκρον δυσχερές, ἀλλὰ καὶ διότι οὕτως οὐδεμία τῶν λέξεων τούτων θὰ καθίστατο, ὅπως καθ' ἑκάστην βλέπομεν γινόμενον, κτῆμα τοῦ λαοῦ, καθόσον διὰ τῆς διαφόρου προφορᾶς ταύτης θὰ ἠγείρετο Σινικὸν τεῖχος μεταξὺ τῆς γραπτῆς καὶ τῆς λαλουμένης γλώσσης, ποθητὸν μὲν ῥιζοσπαστικοῖς καὶ ἀνιστορήτοις τισὶ ἀλλ' οὐχὶ ἡμῖν τοῖς ἐν Ἑλλάδι ζῶσι καὶ τὰ καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς βέλτιον τῶν ἐν τῇ ξένῃ ἐπισταμένοις. Εὐκολώτερον δυνάμεθα νὰ συνομολογήσωμεν τοῖς Ἐρασμικοῖς, ὅτι μετεβλήθη ἐν τῇ φορᾷ τῶν αἰώνων ἡ προφορὰ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἢ νὰ θελήσωμεν νὰ μεταβάλωμεν ἡμεῖς σήμερον ἑκόντες αὐτὴν ὁπωσδήποτε καὶ πρὸς οἱονδήποτε σκοπόν. Ταῦτα οὔτε δυνατὰ εἶναι οὔτε ἠξίωσέ ποτε τῶν ὀρθῶς φρονούντων Ἐρασμικῶν τις.

Ὅσοι τἀνωτέρω βιβλία μέλλουσι ν' ἀναγνώσωσι, θὰ εὕρωσι πλὴν ἄλλων καὶ βιβλιογραφικὸν δελτίον πολύτιμον διὰ τὴν νέαν ἡμῶν γλῶσσαν, καθόσον ὁ Σύλλογος πολλαχόθεν δεχόμενος τοιαῦτα βιβλία κατέστησεν εἰς τὸν γραμματέα αὐτοῦ, τὸν συγγραφέα τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος βιβλίου, δυνατὴν τὴν τοιαύτην καταγραφήν. Τελευτῶν ἐπεύχομαι εἰς τὸν συγγραφέα τὸ πᾶσι τοῖς συγγραφεῦσι ποθητόν, δηλονότι νὰ δυνηθῇ ταχέως νὰ ἐπιχειρήσῃ δευτέραν τοῦ βιβλίου του ἔκδοσιν διωρθωμένην καὶ βελτιωμένην.

Γ. Ν. Χ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος θὰ ἐπιχειρήσῃ καὶ κατὰ τὸ θέρος τοῦτο ἐκδρομὴν εἰς τὰ παράλια τῆς Νορβηγίας.

— Ὁ διάδοχος τοῦ μεγάλου δουκάτου Λουξεμβούργου Γουλιέλμος ἠρραβωνίσθη μετὰ τῆς πριγκιπίσσης Λουίζης θυγατρὸς τοῦ διαδόχου τῆς Δανίας καὶ ἀνεψιᾶς τοῦ ἡμετέρου βασιλέως. Ὁ γαμβρὸς εἶνε τεσσαρακοντούτης καὶ ἡ νύμφη μόλις δεκαεπταετής.

— Κατ' ἐπίσημον ἀπογραφικὴν σημείωσιν οἱ ἐν Γαλλίᾳ κατοικοῦντες ἀλλοδαποὶ ἀνέρχονται εἰς 1,006,679. Τούτων οἱ περισσότεροι εἶνε Βέλγοι, 371,346. Οἱ Γερμανοὶ ἀριθμοῦνται εἰς 84,293· οἱ δὲ Ἕλληνες εἰς 1314.

— Τὸ δικαστήριον τοῦ Βερολίνου κατεδίκασεν εἰς διετῆ φυλάκισιν γυναῖκα γνωστοτάτην ὀνομαζομένην Βαλάσκαν Τέπφερ, ἥτις ἐξετέλει δῆθεν πνευματιστικὰ θαύματα ἐπὶ 20 ἔτη ἀπατῶσα τοὺς εὐπίστους ὡς αὐτὴ ἡ ἰδία ὡμολόγησε. Τὸ μεγαλήτερον θαῦμα ἦτο ὅτι ἐνεφανίζετο ὁλόφωτος ἀλείφουσα διὰ φωσφόρου τὰ ἐνδύματά της!

— Φοβερὸς ἀγὼν πυγμαχίας ἐγένετο ἐσχάτως ἐν Λονδίνῳ μεταξὺ ἑνὸς μαύρου ἐξ Ἀμερικῆς ἐπίτηδες ἐλθόντος καὶ ἑνὸς διασήμου Αὐστραλιανοῦ πυγμάχου. Νικητὴς δὲ ἀνεδείχθη ὁ μαῦρος, ὅστις ἔλαβε καὶ τὸ καταβληθὲν στοίχημα ἐκ δύο χιλιάδων λιρῶν.

— Οἱ ζαχαροπλάσται τοῦ Βελιγραδίου ἐκήρυξαν ἀπεργίαν ἕνεκα τῆς ἐπιβολῆς φόρου ἐπὶ τῶν γλυκισμάτων καὶ ζαχαρωτῶν.

— Εἰς τὴν Βραζιλιανὴν γερουσίαν ὑπεβλήθη πρότασις ὅπως ἐπιβληθῇ διὰ νόμου ἡ ἀποτέφρωσις τῶν ἐκ μεταδοτικῶν νόσων ἀποθνησκόντων καὶ ἱδρυθῶσι δημόσιαι κάμινοι εἰς πᾶσαν πόλιν ἔχουσαν ἄνω τῶν 10 χιλ. κατοίκων.

— Εἷς περίφημος σκύλος δανικὸς ὀνομαζόμενος *Πασὰς*, ὅστις ἔλαβε τὸ πρῶτον βραβεῖον κατὰ τὴν τελευταίαν ἐν Παρισίοις ἔκθεσιν σκύλων, ἠγοράσθη ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς Ἑταιρίας πρὸς βελτίωσιν τοῦ γένους τῶν σκύλων ἀντὶ 3,500 φράγκων καὶ ἐδωρήθη εἰς τὸν πρόεδρον τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας.

— Εἰς New Haven τῆς Ἀμερικῆς ἀπέθανε πρό τινος ἰδιότροπος γυνή, ἥτις διὰ τῆς διαθήκης της ἐξεδήλωσεν ὅλον τὸ κατὰ τῶν σκύλων μῖσός της. Κατέλιπε δηλαδὴ 50 χιλιάδας δολλάρια, ἤτοι 250 χιλιάδας φράγκα, ἵνα διὰ τῶν εἰσοδημάτων τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ ἀμείβωνται αἱ πτωχαὶ οἰκογένειαι τῆς πόλεως αἱ ὁποῖαι ἔζησαν ἐπὶ δύο ἔτη χωρὶς σκύλον. Ἅμα ἡ διαθήκη ἐδημοσιεύθη, ἐννοεῖται, ὄλεθρος ἐπῆλθε κατὰ τῶν ταλαιπώρων ζώων, τῶν ὁποίων ἑκατοντάδες ἐθυσιάσθησαν εἰς μνήμην τῆς μεγαίρας, μὲ τὴν ἐλπίδα μετοχῆς εἰς τὸ κληροδότημα.

— Κατὰ τὴν ἐσχάτως γενομένην ἐν Πότσδαμ στρατιωτικὴν ἐπιθεώρησιν ὁ ἑξαετὴς διάδοχος τοῦ Πρωσσικοῦ θρόνου παρήλασε τὸ πρῶτον ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ συντάγματός του χειροκροτούμενος ὑπὸ τῆς μικρᾶς βασιλίσσης τῆς Ὀλλανδίας κατὰ δύο ἔτη μεγαλητέρας, ἥτις ἐθαύμαζεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἐξώστου τῶν ἀνακτόρων, ὅπου ἀπό τινος φιλοξενεῖται.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἀρχαιολογικά

Δι' ἐξόδων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας ἤρχισαν ἀνασκαφαὶ ἐν Πειραιεῖ εἰς τὸ μέρος ὅπου ἀνευρέθη τὸ ψηφιδωτὸν τῆς Μεδούσης. Τὰς ἀνασκαφὰς ἐποπτεύει ὁ ἔφορος κ. Ι. Χ. Δραγάτσης.

— Εἰς τὴν γαλλικὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιγραφῶν ὁ κ. Le Blant ἐπέδειξεν ἐκ μέρους τοῦ κ. Μάξβελ Σομμερβὶλ ψέλλιον ὀρειχάλκινον ἀνευρεθὲν πρό τινος πλησίον τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ φέρον ἐπιγραφὴν ἑλληνικήν, ἔτι δὲ ἀνάγλυφα εἰς τὸ ἓν τέρμα λέοντα τρέχοντα πρὸς τἀριστερὰ καὶ εἰς τὸ ἄλλο ὄφιν συνεσπειρωμένον. Εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ψελλίου εἶνε προσηρτημένη μικρὰ πλάξ, ἐπὶ τῆς ὁποίας εἶνε χαραγμένος δαίμων τρυπῶν διὰ λόγχης γυναῖκα ἐξηπλωμένην.

Φιλολογικά

Τὸ ἄρτι ἐκδοθὲν τεῦχος (πρῶτον τοῦ δεκάτου ἑβδόμου τόμου) τῶν Mittheilungen τοῦ ἐν Ἀθήναις Γερμανικοῦ Ἰνστιτούτου περιέχει τὰς ἑξῆς κυριωτάτας πραγματείας: Παραστάσεις τοῦ Ἀσκληπιοῦ ὑπὸ P. Wolters. — Περὶ τοῦ σπηλαίου τῆς Σιβύλλης τῶν Ἐρυθρῶν ὑπὸ K. Buresch. — Περὶ τῆς ἀρχαίας ἐπὶ μαρμάρου γλυπτικῆς τῶν Ναξίων ὑπὸ B. Sauer. — Μνημεῖον ἐκ Βιθυνίας ὑπὸ B. Graef. — Ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαὶ ἐκ Βαλαναίας ὑπὸ P. Kretschmer.

Καλλιτεχνικά

Ἀπέθανεν ὁ Γάλλος γλύπτης Βονασιὲ ὁ πρεσβύτερος τῶν καθηγητῶν τῆς Καλλιτεχνικῆς Σχολῆς καὶ μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου.

Θεατρικά

Τρεῖς ἑλληνικοὶ θίασοι δίδουν παραστάσεις ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸ θέρος εἰς ὑπαίθρια θέατρα. Ὁ τοῦ Ἀλεξιάδου εἰς τὴν Πλατεῖαν Ὁμονοίας, ὁ τῶν ἀδελφῶν Ταβουλάρη εἰς τὸν κῆπον Ὀρφανίδου καὶ ὁ τῆς Κυρίας Παρασκευοπούλου εἰς τὸν παριλίσσιον κῆπον Παράδεισον. Ὁ θίασος τοῦ Ἀρνιωτάκη μετέβη εἰς Πάτρας καὶ ὁ τοῦ Λεκατσᾶ εἰς Βῶλον.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας. 1892—93

Digitized by Google

Το Συννεφο

(SHELLEY)

1

Φέρνω τὴ μπόρα καὶ χορταίνω κάθε λουλούδι διψασμένο,
Ἀπὸ πελάγη μακρινά.
Φέρνω τὸν ἴσκιο καὶ τ' ἀγέρι στὰ φύλλα ποῦ τὸ μεσημέρι
Ὁ ὕπνος τὰ μισογυρνᾶ.

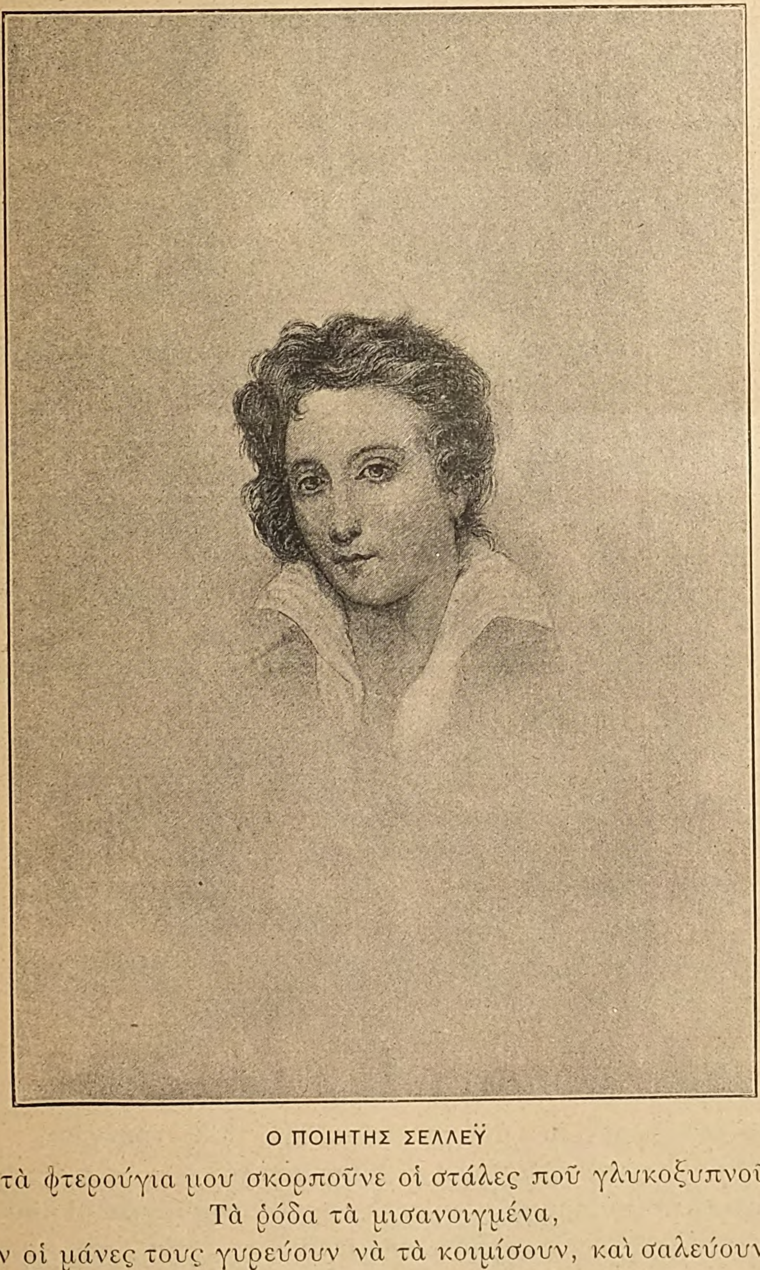

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΣΕΛΛΕΫ

Ἀπ' τὰ φτερούγια μου σκορποῦνε οἱ στάλες ποῦ γλυκοξυπνοῦνε
Τὰ ῥόδα τὰ μισανοιγμένα,
Ὅταν οἱ μάνες τους γυρεύουν νὰ τὰ κοιμίσουν, καὶ σαλεύουν
Στὸν ἥλιο τὰ κλωνιὰ γυρμένα.

Digitized by Google

Τὸ μαῦρο χέρι μου τινάζει τὸ θυμωμένο τὸ χαλάζι
Ποῦ κάμπους πράσινους λευκαίνει·
Σὲ μιὰ στιγμὴ βροχὴ τὸ κάνω, καὶ ἡ βροντὴ μαζί μου ἀπάνω
Σὰν ἄγριο γέλιο μου διαβαίνει.

2

Ἐγὼ τὸ χιόνι κοσκινίζω στὰ κορφοβούνια ποῦ ἀγγίζω,
Οἱ πεῦκοι σὰ βογκοῦν βαρειά.
Ὅλη τὴ νύχτα προσκεφάλι τὰ ἔχω, μέσα στὴν ἀγκάλη
Ὅταν κοιμοῦμαι τοῦ βοριᾶ.
Πάνω σ' οὐράνιους πύργους στέκει, καὶ μ' ὁδηγᾶ τ' ἀστροπελέκι,
Καὶ μὲς σὲ μιὰ σπηλιὰ κοντά του,
Μουγκρίζει ἁλυσοδεμένη καὶ μιὰ ξυπνᾶ καὶ μιὰ σωπαίνει
Ἡ ἄγρια βροντὴ ποκάτου.
Ὁ ναύκληρός μου αὐτὸς μὲ παίρνει ἀγάλια ἀγάλια καὶ μὲ φέρνει
Πάν' ἀπὸ χῶρες καὶ πελάγη :
Νεράϊδες ποῦ κρυφὰ τὸν κράζουν, ἀπ' τὰ βαθειὰ τὸν ξελαγιάζουν,
Καὶ στὰ βαθειὰ ζητάει νὰ πάγῃ.
Παίρνει τοὺς βράχους, τὰ λαγκάδια, περνᾶ ποτάμια καὶ λειβάδια,
Σὲ λίμνες και ῥημιὲς μισεύει,
Ὅπου κι' ἂν δῇ μὲς τὤνειρό του πῶς ἕνα ταῖρι μυστικό του
Κάτω στὰ βάθη τὸν γυρεύει.
Κ' ἐκεῖ ποῦ λυόνει ἀπ' τὴ λαχτάρα, καὶ γίνεται βροχὴ κι' ἀντάρα,
Ἐμένα ὁ ἥλιος μὲ χαϊδεύει.

3

Ἡ ἀνατολή, ποῦ τὴ χαρά της σκορπᾶ μὲ μιὰ γοργὴ ματιά της,
Κι' ἁπλόνει φλόγες μὲ φτερά,
Στὴ βάρκα μου λαφροπατάει, τὴν ὥρα ποῦ λιγοθυμάει
Ὁ αὐγερινὸς καὶ σπαρταρᾶ.
Λὲς κ' εἶν' ἀητὸς ποῦ κατεβαίνει, καὶ στοῦ γκρεμνοῦ τὴν ἄκρη μένει,
Σεισμὸς τὰ ὄρη σὰν ταράζῃ,
Ποῦ ἀνοίγει τὰ χρυσᾶ φτερά του, καὶ καμαρόνει ὁλόγυρά του,
Κι' ἂν τρέμῃ ὁ βράχος, δὲν τρομάζει.
Καὶ σὰν φιλᾶ ἡ Δύση πάλι τὴ θάλασσα, καὶ μὲ μεγάλη
Ἀναλαμπὴ τὴ φλέγῃ ὡς πέρα,
Καὶ σιγανὰ σὰν κατεβαίνῃ μιὰ σκέπη κοκκινοβαμμένη
Μὲς ἀπ' τὰ βάθη τοῦ αἰθέρα,
Μὲ μαζεμμένα τὰ φτερά μου ἐγὼ κοιμοῦμαι στὴ φωλιά μου,
Σὰ μιὰν οὐράνια περιστέρα.

4

Ἡ ἀσπρόφωτη ἐκείνη χάρι ποῦ κάτω ἐδῶ τὴ λὲν φεγγάρι,
Γλιστράει μὲ βῆμα σιγανό,
Ἀνάμεσα στὰ πούπουλά μου, ποῦ τἄρριξε στὴν ἀγκαλιά μου
Τ' ἀγέρι τὸ νυχτερινό.

Digitized by Google

Κι' ὅπου πατᾶ τὸ ἀλαφρό της τὸ πόδι στὸν κρυφὸ χορό της,
Ποῦ μόνο ἀγγέλοι τὴν ἀκοῦνε,
Ἡ ψιλοκαμωτή μου σκέπη σπάνει, καὶ κάτω στὴ γῆς βλέπει
Καθέν' ἀπ' τἄστρα ποῦ περνοῦνε.
Καὶ σὰν ἀνοίξῃ καὶ πλατύνῃ βοριᾶς τὴ χαραμάδα ἐκείνη,
Καὶ σὰ μελίσσια ἕνα κοπάδι
Προβάλουν τἄστρα κι' ἀρμενίζουν, καὶ τρέχουν καὶ στρεφογυρίζουν,
Τότες κ' οἱ θάλασσες τὸ βράδυ
Κ' οἱ λίμνες, ποῦνε σὰν κομμάτια πεσμέν' ἀπ' οὐρανοῦ παλάτια,
Φεγγοβολοῦνε στὸ σκοτάδι.

5

Τοῦ ἥλιου κάποτε τὸ θρόνο μὲ φλογερὰ δεσμὰ τὸν ζώνω,
Καὶ τὸ φεγγάρι μ' ἀργυρᾶ.
Ὅταν οἱ στρόβιλοι μ' ἁπλόνουν, Βεσούβια βλέπεις νὰ θαμπόνουν,
Καὶ τἄστρα φεύγουν θολερά.
Ἀπ' ἀκρωτῆρι σὲ ἀκρωτῆρι ὡσὰν θεόρατο γεφύρι
Στὴν ἄγρια θάλασσ' ἀποπάνω,
Στερηόνουμαι καὶ δὲν κουνιέμαι, ἂν καὶ στὴν ἄβυσσο κρεμιέμαι,
Γιατί βουνὰ κολόνες κάνω.
Καὶ τὸ μυριόχρωμο Δοξάρι, ἡ δύναμή μου καθὼς πάρῃ
τὸν χαλασμὸ καὶ τὸν σηκόνῃ,
Οὐράνια γίνεται καμάρα, κ' ἐγὼ περνῶ μὲ τὴν ἀντάρα
Μὲ τὴ φωτιὰ καὶ μὲ τὸ χιόνι,
Τὶς μαλακὲς θωρηές του ὑφαίνει ἡ ἀντηλιὰ ποῦ κατεβαίνει
Κάτω στὴ γῆς καὶ τὴ μερόνει.

6

Τῆς γῆς καὶ τοὐρανοῦ εἶμαι γέννα, μὰ μ' ἔχει ἀναθρέψει ἐμένα
Στὴν ἀγκαλιά του ὁ οὐρανός.
Ὅ τι κι' ἂν γείνω, δὲν πεθαίνω, καὶ μὲς τὰ ὕψη ἂν ἀπομένω,
Κι' ἂν μὲ ῥοφήξῃ ὠκεανός.
Γιατί στὴ γῆς σὰν ἀποβρέξῃ, κι' ὁ θόλος πάλι ξαναφέξῃ,
Καὶ καταχνιὰ δὲν τὸν μαυρίζῃ,
Καὶ μιᾶς καθάριας πάλι μέρας παλάτι ὑψόνῃ ὁ ἀέρας
Ποῦ κάθε ἀχτίδα τὸ πλουμίζει,
Θωρῶ γελῶντας μοναχό μου, κι' ἀπὸ τὸ σπήλιο τὸ κρυφό μου,
Σὰν φάντασμα ἀπ' τὰ μνήματά του,
Ἢ σὰν παιδὶ ἀπ' τὴ μάννα, βγαίνω, καὶ παίρνω τὴ βροχὴ καὶ ῥαίνω,
Καὶ τὸ παλάτι ῥίχτω κάτου.

Α. Ε.

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Ἡ παράδοξος περιπέτεια μιᾶς δυστυχοῦς ἐπιστολῆς ἐρωτικῆς, νεάνιδος πρὸς νέον, μᾶς δίδει τὸ θέμα τῆς σημερινῆς συνδιαλέξεως. Κύριός τις ἐξ Ἀθηνῶν, ὑπογραφόμενος Κανῆνε, εὑρὼν αὐτήν, καθὼς γράφει, εἰς ἕνα κῆπον, μᾶς τὴν ἀποστέλλει νὰ την σχολιάσωμεν ἀντ' αὐτοῦ, ἐμπνεόμενοι «ὡς ἐλαφροὶ πεζοὶ ποιηταί, ἐκ τοῦ ἠθικοῦ ἀρώματος τῆς τιμῆς καὶ τοῦ ἁγνοῦ αἰσθήματος τοῦ ἔρωτος», τὸ ὁποῖον διαπνέει, κατὰ τὴν ἰδέαν του, τὸ ἔγγραφον εὕρημα.

Θά το κάμωμεν, ἀλλ' ὄχι ὅπως μᾶς τὸ ὑποδεικνύει ὁ ὑποχρεωτικὸς ἀποστολεύς. Τὸν εὐγνωμονοῦμεν διὰ τὴν περὶ τῶν ἐμπνεύσεών μας φροντίδα του, ἀλλὰ δὲν θά τον εὐχαριστήσωμεν, ἴσως ὑπ' οὐδεμίαν ἔποψιν. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἀποκρούομεν κατ' ἀρχὴν τὴν πρᾶξίν του, δὲν αἰσθανόμεθα ἐξ ἄλλου οὔτε τὸν «ἀντίκτυπον» τῆς συγκινήσεως, τὴν ὁποίαν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῆς ἐν λόγῳ ἐπιστολῆς ἀπεκόμισεν ὁ εὐαίσθητος, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄκρον ἄπειρος καὶ ἴσως νεαρώτατος κ. Κανῆνε. Εἶνε ἐπιστολὴ ἐρωτικὴ κοινή, τετριμμένη, ὁμοία πρὸς τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα ἑκατοστὰ τῶν γραφομένων ὑπὸ τῶν σημερινῶν Ἀτθίδων. Διακρίνεται μὲν ὀλίγον διὰ τὴν ἄκραν καθαρολογίαν της καὶ τὴν αὐστηρὰν τήρησιν τοῦ γραμματικοῦ τύπου, ἐξ οὗ ἡ ἐπιστολογράφος φαίνεται λογιωτάτη· ἀλλ' ἐκπροσωπεῖ συνήθη ὅλως ἐρωτικὴν ἱστορίαν, ἐξ ἐκείνων αἱ ὁποῖαι ἐπαναλαμβάνονται διαρκῶς ἄνευ οὐσιωδῶν παραλλαγῶν εἰς τὰς αἰθούσας τοῦ καλοῦ λεγομένου κόσμου, μεταξὺ τῶν νέων τῆς ἐποχῆς τῶν ἀνεπτυγμένων καὶ καλλωπιστῶν, τῶν κατ' ἐξοχὴν ἀστάτων καὶ ἀψικόρων, καὶ τῶν χαριτοβρύτων καὶ εὖ ἠγμένων δεσποινίδων μας, τῶν ἐχουσῶν μεγάλας ἀξιώσεις, μεγαλητέραν ἐλαφρότητα, ὀλίγην προῖκα ἔτι δὲ ὀλιγωτέραν εὐαισθησίαν. Καὶ δὲν εἶνε δύσκολον νά την ἀναπλάσωμεν τὴν ἱστορίαν αὐτὴν κατ' ἀσημάντου λάθους προσέγγισιν. Ὁ νέος, εὐαίσθητος φαίνεται φύσις, ἅμα τῇ πρώτῃ μετὰ τῆς νέας γνωριμίᾳ, ἥναψεν ἀπὸ ἐρωτικὴν φλόγα αἰφνιδίαν καὶ ἀπότομον, μέλλουσαν ὅμως διὰ τοῦτο νὰ σβεσθῇ μετ' ὀλίγον. Ηὔξανεν ἀκόμη ὁ πρωτός του ἐνθουσιασμός, ὅταν μεταξὺ τῶν διαφόρων του, τῶν ἐπιμόνων καὶ ὑπερβολικῶν ἐκδηλώσεων, τῇ εἶπε:

« Πιστεύσατέ με ὅτι σᾶς ἠγάπησα τόσον, ὅσον οὐδεὶς ποτε ἐν τῷ κόσμῳ ἠγάπησεν !»

Ἄχ, καὶ ποῖος ἐξ ἡμῶν δὲν ἐπρόφερε χιλιάκις τοὐλάχιστον εἰς τὴν ζωήν του τὴν τολμηρὰν αὐτὴν φράσιν καὶ πόση χρειάζεται φιλαυτία καὶ ἐλαφρότης καὶ τύφλωσις διὰ νά την πιστεύσῃ κανεὶς κατὰ γράμμα; Καὶ ὅμως αἱ κόραι μας τὴν πιστεύουν συχνά, ἢ τοὐλάχιστον προβάλλουν κατόπιν ὡς δικαιολόγησιν τῆς ἀδυναμίας των, τὸ ὅτι τὴν ἐπίστευσαν—πρᾶγμα κατ' ἐμὲ πολὺ χειρότερον. Καὶ ἡ ἰδική μας, βλέπετε, τὴν ἐπίστευσεν. Ἡ μανία τῆς ἀποκαταστάσεως, ἡ σκοτίζουσα τὸ λογικόν, δέν την ἄφησε νὰ σκεφθῇ ὅτι εἶνε ψευδὲς ἢ τοὐλάχιστον παροδικὸν τὸ πάθος, τὸ ἐκφραζόμενον μὲ τόσην ὁρμὴν καὶ τόλμην. Μετὰ τὰς πρώτας γυναικείας ἐπιφυλάξεις καὶ τοὺς ἐσκεμμένους ἀκκισμούς, ἐνέδωκεν εἰς αἰσθηματικὴν συνεννόησιν. Εἶχε τὴν ἐλπίδα καὶ ἴσως τὴν πεποίθησιν ὅτι αὐτὴν τὴν φορὰν δὲν θὰ ἠπατᾶτο· ὁ καλὸς νέος τὴν ἠγάπα καὶ θά την ἐνυμφεύετο. Ἄ, μή την πιστεύσετε ὅτι εἶνε ἡ πρώτη φορὰ καθ' ἣν ὀλισθαίνει εἰς αἴσθημα, εἰς «κλίσιν». Ἡ ἐπιστολή της ἀπεναντίας ἀποδεικνύει ῥομαντικὰς ἀναγνώσεις, ἴσως μηδ' αὐτῆς τῆς Νέας Ἐλοΐζης τοῦ Ρουσσὼ ἐξαιρουμένης, καὶ πιστοποιεῖ πεῖραν μακράν. Ἡ πεῖρα ὅμως αὐτὴ δέν την ὠφέλησεν. Ἠνοίχθη ὅσον δὲν ἔπρεπε, κατεδείχθη ἀδεξίως ὁποία πράγματι ἦτο καὶ ἡ φλὸξ τοῦ ἀψικόρου νέου ἐσβέσθη . . . ἐσβέσθη διὰ νὰ μὴ ἀναφθῇ πλέον. Ἀστασία τὄνομά σου εἶνε ἀνήρ ! . . . ἀνὴρ πλάττων ἀμέσως ἓν ἰδανικὸν ἄφθαστον ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἀγάπης του, ἀνερχόμενος μετ' αὐτοῦ εἰς ὕψη γαλανὰ καὶ κρημνιζόμενος ἐκεῖθεν κατὰ τῶν πετρῶν τῆς πραγματικότητος. Ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου τὸν παροδικὸν ἔρωτα τοῦ νέου διαδέχεται ἀπογοήτευσις, μῖσος πρὸς τὸ ἀνάξιον πρόσωπον, τὸ ὁποῖον τὸν ἐπροκάλεσε καὶ τάσις ἐκδικήσεως ἐκδηλουμένη διὰ προσβολῶν καὶ ὑπαινιγμῶν πολλάκις ἀκουσίων, ἐγκλειουσῶν ὅλην τὴν πικρίαν τοῦ πράγματι ἀδικηθέντος. Ἀλλ' ἡ νεᾶνις μένει «ἡ ἰδία πάντοτε». Δὲν ψεύδεται τώρα. Τὰ αἰσθήματά της δὲν μεταβάλλονται τῷ ὄντι, διότι ἐξακολουθεῖ νὰ θεωρῇ πάντοτε τὸν νέον καλὸν γαμβρὸν καὶ εὐτυχίαν τὸν μετ' αὐτοῦ γάμον της. Δι' αὐτὸ λέγει ὅτι δὲν εἰμπορεῖ νά τον μισήσῃ καὶ αὐτὸ τὸ νομίζει πίστιν καὶ σταθερότητα ! Ἔχει καὶ αὐτὴ μίαν κάποιαν ἀπογοήτευσιν καὶ αἰσθάνεται πρὸς τὸν «σκληρὸν καὶ διεφθαρμένον» μίαν μικράν, κοινωνικὴν μᾶλλον, μνησικακίαν. Ἀλλὰ θὰ ἡσυχάσῃ, ἡσυχάσατε ! εὐθὺς ὡς εὕρῃ — καὶ ἂν εἶνε νέα ἀκόμη καὶ ὡραία θὰ εὕρῃ — ἐν τῷ βίῳ τῶν αἰθουσῶν καὶ τῶν περιπάτων νέον θῦμα . . . διὰ νὰ ἐπαναληφθῇ ἀκόμη μίαν φορὰν ἡ ἰδία ἱστορία καὶ νὰ γραφῇ πάλιν ἡ ἰδία τελευταία ἐπιστολή !

★

Αὐτὰ διηγεῖται εἰς ἡμᾶς εὐγλωττότατα, καθαρώτατα μεταξὺ τῶν λεπτῶν ἰσχρῶν γραμμῶν της, ἡ ἐν λόγῳ ἐπιστολή. Ποῦ ἆρά γε εὑρίσκει ἐν αὐτῇ ὁ κ. Κανῆνε τὸ ἄρωμα τῆς τιμῆς καὶ τοῦ ἔρωτος, τὸ δυνάμενον νὰ ἐμπνεύσῃ τὸν καλλιτέχνην; Μήπως εἰς τὸ ὅτι ἡ ἐρωτευμένη ζητεῖ ὀπίσω τὰς ἐπιστολάς της «νά τας κατακαύσῃ» διὰ νὰ μὴ ὑπάρχῃ ἁπτὸν δεῖγμα τοῦ ὀλισθήματός της, ὥστε νὰ ἠμπορῇ νὰ ὁρκισθῇ ἄνευ φόβου εἰς τὸν μέλλοντα ἐραστήν, ὅτι διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν ζωήν της ἐρωτογραφεῖ; Ἢ μήπως τὸν συνεκίνησεν ἡ τεχνικῶς ὑπολανθάνουσα διαβεβαίωσις περὶ τῆς σταθερότητός της, ὡς ἐὰν ᾐσθάνθη καὶ αὐτὴ τίποτε ἁγνὸν πρὸς τὸν ἀτυχῆ ἐκεῖνον, ἢ μήπως τὸν παρέσυραν αἱ περὶ τιμῆς καὶ χαρακτῆρος τόσον ἐγωιστικαὶ καὶ ἀνάρμοστοι καυχησιλογίαι; Δὲν παρετήρησε λοιπὸν ποτὲ ὁ κ. Κανῆνε ὅτι, ὅπως λέγει καὶ ὁ ποιητὴς τοῦ Δὸν Ζουάν, μόνον ὁ ἀνήθικος ὁμιλεῖ περὶ ἠθικῆς καὶ ὅτι μόνον ἡ ἔχουσα οἱονεὶ ἐπάγγελμα τὴν ἐρωτικὴν ἀλληλογραφίαν, θὰ καυχηθῇ ἐμφαντικῶς ὅτι δὲν ἔγραψε πρὸς ἄλλον κανένα οὔτε δύο λέξεις; Πόσον ἄπειρος τοῦ κόσμου πρέπει νὰ εἶνε ὁ κ. Κανῆνε, ἢ τοὐλάχιστον εὐτυχὴς εὐτυχέστατος, διὰ νὰ μὴ τοῦ ἔτυχε νὰ

Digitized by Google

ἐξελέγξῃ τοιαῦτα ἄθῳα ψεύδη εἰς τὴν ζωήν του πολλὰ καὶ νὰ μὴν ἔλαβεν, ὄχι μίαν οὔτε δύο, ἀλλὰ σωρείαν ἐπιστολῶν παρομοίων, ἐκ τῶν ὁποίων ἤρχισαν φαίνεται νὰ βρίθωσιν οὐ μόνον τὰ μυροβόλα χαρτοφυλάκια τῶν κομψευομένων, ἀλλὰ καὶ αὐταὶ αἱ μυροβόλοι δίοδοι τῶν κήπων!

Λοιπόν, θὰ μ' ἐρωτήσετε — ὄχι μόνον ὁ κ. Κανῆνε, ἀλλὰ καὶ ὅλοι μου οἱ ἀναγνῶσται καὶ αἱ ἀναγνώστριαι — δὲν ὑπάρχει πλέον εἰς τὸν κόσμον ἔρως ἁγνὸς καὶ εἰλικρινής; Δὲν ἠμπορεῖ ἡ ἀντίληψίς σου νὰ εἶνε λανθασμένη καὶ ἡ ὄσφρησίς σου ἀμβλεῖα; Δὲν ἐπιδέχεται ἄλλην, μᾶλλον ἁπλῆν καὶ φυσικὴν καὶ ἀγαθὴν ἐξήγησιν ἡ ἐπιστολή;

Κύριέ μου, κύριοί μου, κυρίαι μου καὶ δεσποινίδες μου, ἐπιτρέψατε καὶ εἰς ἐμὲ νὰ ἔχω τὴν ἰδέαν μου. Ἔρως ἁγνὸς καὶ εἰλικρινὴς ὑπάρχει· ἀλλὰ ὑπὸ τὰς συνθήκας ὑφ' ἃς ζῇ σήμερον ὁ καλὸς λεγόμενος κόσμος, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐκδηλωθῇ οὗτος καὶ μάλιστα δι' ἐπιστολῶν. Πιστεύω, ὢ ναὶ πιστεύω εἰς τὸ αἴσθημα τὸ ἠρέμα ἀρχόμενον καὶ ἐξανάπτον καὶ διαπερῶν τὴν ζωὴν ὅλην τοῦ ἀνθρώπου. Πιστεύω εἰς τὴν συγγένειαν καὶ τὴν ἀδελφότητα ἐκείνων τῶν ψυχῶν, τῶν ἑλκυομένων βραδέως καὶ σταθερῶς ἀπὸ τῆς πρώτης των μοιραίας ἐπὶ τοῦ κόσμου συναντήσεως. Πιστεύω εἰς τὸν ἔρωτα τέλος πάντων, τὸν ἀμοιβαῖον ἔρωτα, τὸν θεῖον καὶ παντοδύναμον, τὸν ἀφιλοκερδῆ, τὸν πνευματικόν, τὸν ἐκχύνοντα οἱονεὶ εὐωδίαν ἴου καὶ χρυσίζοντα τῆς ἀνθρωπίνης νεότητος τὸν βίον... Ἀλλὰ πιστεύω ἐπίσης ὅτι ὁ τοιοῦτος ἔρως λανθάνει, κρύπτεται, σιωπᾷ. Ὁ θόρυβος τῆς κυβείας τοῦ γάμου, τῆς παιζομένης μετὰ τόσης λύσσης, ἡ νοθεία τοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς ζωῆς, ἡ κατακλύσασα τὰς σημερινὰς κοινωνίας, δὲν τῷ ἀφῆκε γωνίαν νὰ σταθῇ. Δὲν ὑπάρχει λέξις, δὲν ὑπάρχει κίνημα, δὲν ὑπάρχει τρόπος, τὸν ὁποῖον νὰ μὴ ἐξεμεταλλεύθη τὸ συμφέρον, ἡ ὑποκρισία καὶ τὸ ψεῦδος. Ὁ ἀληθὴς ἔρως δὲν καταδέχεται πλέον νὰ μεταχειρισθῇ τὰ μέσα, τ' ἀτιμασθέντα ὑπὸ τῶν ἀναξίων. Εἶνε τῶν εὐγενῶν καὶ τιμίων φύσεων προνόμιον αὐτὸς καὶ ζῇ βαθέως τεθαμμένος εἰς τὰς ψυχάς, ὅθεν δὲν ὑποπίπτει εἰς τὰ κοινὰ ὄμματα.

Ἐγνώρισα ἄνθρωπον ἀγαπῶντα ἐπὶ δεκαπενταετίαν ὅλην μίαν κόρην. Δὲν θὰ τὸ πιστεύσετε: Ἦτο δώδεκα ἐτῶν ἐκείνη καὶ δεκαπέντε αὐτὸς ὅταν ᾐσθάνθη τοὺς πρώτους παλμοὺς τῆς ἀκατανικήτου του κλίσεως. Ὁ χρόνος παρήρχετο, τὸ αἴσθημα ηὔξανε σταθερῶς. Ποτὲ δὲν της εἶπε λέξιν, ἐκτὸς δύο ἢ τριῶν ἐκδηλώσεων ἀορίστων, σχεδὸν ἀκουσίων, τὰς ὁποίας ἀπετόλμησε κατὰ διαστήματα πολυετῆ. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ νέος αὐτὸς ἐρωτολόγει μὲ ἄλλας εἰς τοῦ κ. Τάδε ἢ εἰς τοῦ κ. Δεῖνα καὶ ἀντήλλασσεν ἐπιστολὰς ὁμοίας πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Κανῆνε εὑρεθεῖσαν. Περίεργον τὸ σύμπτωμα, ἀποδεικνύον ὅμως συγχρόνως πόσον ἀφίνουσιν ἀνεπηρέαστον τὴν ψυχὴν μὲ τ' ἀληθῆ της αἰσθήματα, αἱ αἰσθηματικαὶ ἀπομιμήσεις καὶ αἱ παιδιαὶ τῶν σαλονίων... Ἡ κόρη ὅμως δὲν τὸ ἔκαμνεν οὔτε αὐτό. Ἦτο μὲν ἐλευθερία καὶ ὁμιλητικὴ καὶ φαιδρὰ πρὸς ὅλους, τοῦ κόσμου κόρη καὶ αὐτή, ἀλλὰ κανεὶς ποτε δὲν ἐτόλμησε νὰ καυχηθῇ ὅτι ὑπῆρξεν ἐραστής της. Διότι ᾐσθάνετο καὶ αὐτὴ ἀπ' ἀρχῆς παρόμοιον πρὸς τὸν φίλον μου ἔρωτα καὶ ὅλη ὑπ' αὐτοῦ ἀπερροφημένη, εἶχέ τι τὸ ἀπωθοῦν ἀκουσίως, μὲ ὅλην της ἐκείνην τὴν ἐλευθεριότητα. Ἐννοεῖται ὅτι καὶ αὐτὴ ὑπέφερε σιωπῶσα, ὅπως ἀγαπῶσι νὰ λέγωσι, νὰ λέγωσι μόνον, οἱ ποιηταί. Τοῦ ἔγραψεν ἐν τούτοις μίαν φορὰν — πρώτην φοράν: ὅταν συνωμολογήθη πλέον ὑπὸ τῶν γονέων της ὁ γάμος, τοῦ γαμβροῦ εὑρισκομένου ἐν Γερμανίᾳ, ὅπου ἀκόμη ἐσπούδαζεν. Ἐκείνην τὴν ἐπιστολὴν ἤθελα νὰ εἶχα νὰ δείξω εἰς τὸν κ. Κανῆνε, διὰ νὰ ἴδῃ τί θὰ πῇ, — τί ἐννοῶ ἐγὼ τοὐλάχιστον, — ἄρωμα τιμῆς καὶ ἔρωτος!

★

Δὲν ἐπεθύμουν νἀφήσω ἄνευ σχολίων καὶ τὴν πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἑστίας ἐπιστολὴν τοῦ κ. Κανῆνε, δι' ἧς συνώδευσε τὸ εὕρημά του. Εἶνε πολλὰ ὅσα μ' ἔκαμε νὰ σκεφθῶ καὶ ἠδύναντο νἀποτελέσουν τὸ θέμα τοῦ προσεχοῦς μου ἄρθρου. Ἀλλὰ τὰ ἐπείγοντα θέματα τῆς ἐποχῆς μὲ ἀναγκάζουν μίαν ἀκόμη παρατήρησιν νὰ προσθέσω ἐδῶ καὶ νὰ τελειόνω.

Τὸ πρώτιστον καθῆκον τοῦ εὑρόντος μίαν ἐπιστολήν, οἱανδήποτε καὶ ὁπουδήποτε, εἶνε τὸ νά την ἀποδώσῃ εἰς τὸν ἀπολέσαντα. Ἀλλ' ἂν ἕνεκα τῆς ἀνωνυμίας ἡ ἀπόδοσις τοῦ ἀποβαίνῃ δύσκολος ἢ ἀδύνατος, δὲν ἕπεται ἐκ τούτου, νομίζω, ὅτι ἔχει δικαίωμα, ἀντὶ νά την σχίσῃ ἢ νά την φυλάξῃ ἐπιμελῶς, νά την ἐπιδείξῃ καὶ εἰς ἄλλους. Εἰς τοιοῦτο λάθος στοιχειῶδες ὑποπίπτει ὁ κ. Κανῆνε, χαρίζων πρὸς ἡμᾶς μίαν ξένην ἐρωτικὴν ἐπιστολὴν—ἂν πιστεύσωμεν τῷ ὄντι ὅτι δὲν ἀπευθύνεται πρὸς αὐτὸν τὸν ἴδιον. Καὶ τὸ κίνημα δὲν εἶνε μόνον παράτυπον ἀλλὰ καὶ ἀπερίσκεπτον. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη ἐδύνατο νἀπευθύνεται καὶ πρός τινα τῶν οἰκείων τῇ Ἑστίᾳ — ποῦ θὰ το ηὕρεν αὐτὸ ὁ κ. Κανῆνε; — ὁ χαρακτὴρ ἐξ ἄλλου καὶ τὸ ὕφος πιθανὸν νὰ ἦσαν γνωστὰ εἰς κανένα ἐξ ἡμῶν, καὶ μάλιστα πολύ, πάρα πολὺ γνωστά, ὥστε λύπης καὶ σκανδάλου ἀνωφελοῦς νὰ γίνῃ πρόξενος ἡ ἀκριτομυθία. Ἔπειτα ἡ ἐπιστολὴ φέρει τὸ ὄνομα τῆς γραψάσης καὶ ἀναφέρει τὸ ἐπώνυμον τῆς φιλικῆς οἰκογενείας, ἐν ᾗ οἱ ἐρασταὶ συνηντῶντο. Μὲ αὐτὰ τὰ δύο στοιχεῖα ἄνθρωπος ἔχων καιρὸν νὰ ἱκανοποιῇ τὰς μικρὰς του περιεργίας, δὲν θὰ ἐδύνατο ἆρά γε εὐκολώτατα νὰ μάθῃ καὶ τὸ ἐπώνυμον τῆς ἐρωτολήπτου; Προφανῶς λοιπὸν ὁ κ. Κανῆνε δὲν ἔδειξε τὸν ἀπαιτούμενον σεβασμὸν πρὸς τὰ μυστικὰ τῶν ἄλλων, πρὸς τὴν ἱερότητα τῆς ξένης ἐπιστολῆς.

Καὶ πιθανὸν μὲν νά το ἔκαμεν ἄνευ κακίας καὶ ὑστεροβουλίας, ἐν τῷ ἐνθουσιασμῷ καρδίας ἁγνῆς, τιμίας καὶ ἐρώσης, ἡ ὁποία διαβλέπει παντοῦ τὰ ἴδια αὐτῆς αἰσθήματα καὶ ἔχει τὸν ἀλτρουισμὸν νὰ καθιστᾷ καὶ τοὺς ἄλλους κοινωνοὺς τῆς ἐκ τῆς ἀρετῆς εὐδαιμονίας· ναί, δὲν εἶμαι εἰς θέσιν νά το ἀρνηθῶ· ἀλλ' οὔτε δύναμαι δι' αὐτὸ νὰ ἐπιδοκιμάσω τὸ ἄτοπον, — ἓν ἄτοπον μάλιστα, τὸ ὁποῖον βλέπω ὅτι γίνεται παρ' ἡμῖν συχνότατα. Σύμπτωμα ἄξιον προσοχῆς διὰ κοινωνίαν ἔχουσαν ἀξιώσεις πολιτισμένης. Κατανταῖ νὰ μας εἶνε ἄγνωστος καθολοκληρίαν ὁ σεβασμὸς πρὸς τὰς ἐπιστολάς. Ἡ συζήτησις, παραδείγματος χάριν, ἡ ὁποία πέρυσι ἔλαβε χώραν ἐν Παρισίοις μεταξὺ νομομαθῶν καὶ λογίων, περὶ τοῦ

Digitized by Google

ἂν ὁ σύζυγος ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰναγινώσκῃ τὰς ἐπιστολὰς τῆς συζύγου του, εἰς τὸ κοινόν μας θὰ ἐπροκάλει μειδιάματα δύσπιστα. Παρατηρήσατε ὅτι οἱ περισσότεροι ἐξ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἀνοίγουν κατὰ λάθος ξένην ἐπιστολὴν — πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον εὐθὺς ἀπὸ τὸ πρῶτον βλέμμα διακρίνεται — δὲν ἐννοοῦν νά την ἀποδώσουν πρίν την ἀναγνώσουν, πρίν την ἀπολαύσουν ὁλόκληρον, καὶ πολλάκις οὔτε κἂν τὴν ἀποδίδουν. Συγκρίνατε δὲ τέλος καὶ τὸ χαρακτηριστικὸν ἀνέκδοτον τοῦ ταχυδρομικοῦ ἐκείνου ὑπαλλήλου, ὁ ὁποῖος διὰ νὰ διασκεδάζῃ ἕνα φίλον του πρὸ τῆς διανομῆς, τοῦ ἔδιδε νὰναγινώσκῃ τὰ ταχυδρομικὰ δελτάρια,—τὰ ὁποῖα ὅμως, ἕνεκα τῆς ἀρκετὰ γνωστῆς καὶ διαδεδομένης ἀσεβείας, κυκλοφοροῦσιν ὀλίγιστα ἐν Ἑλλάδι καὶ μάλιστα ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

Μ' ΑΓΑΠΑΕΙ — ΔΕΝ Μ' ΑΓΑΠΑΕΙ

Γιὰ τὸ λεύκωμα τῆς Κας ***

Τὴν εἶχε ἰδῆ μίαν ἡμέρα, τὴν ὥρα ποῦ ἄνοιγε πρωῒ πρωῒ τὸ παραθύρι της ἀπάνου στὸν κῆπο.

Δὲν ἦταν βέβαια αὐτὴ ἡ πρώτη φορὰ ὁποῦ τὴν ἔβλεπε, τὴ λυγερὴ καὶ καστανομάλλα κόρη. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ Ἀπριλίου ἡ δύο οἰκογένειαις εἶχαν ἔβγη στὴν ἐξοχή, — ἡ μία κατὰ τὴν ταχτική της συνήθεια, ἡ ἄλλη τώρα μονάχα ὕστερα ἀπὸ πολλὰ χρόνια — καὶ πολλαὶς φοραὶς τὸ ἀγόρι, ποῦ ἐτελείωνε τότε τὰ δεκάξη χρόνια, εἶχε τύχῃ ν' ἀπαντήσῃ τὴ γαλανομάτα νέα πότε στὸν δρόμο ποῦ ἔφερνε ἀπὸ τὰ γειτονικά τους ἀρχοντόσπιτα εἰς τὸ χωριό, καὶ πότε στοὺς ἡλιασμένους πράσινους κάμπους, μέσα στοὺς ὁποίους ἡ κατάσπρη ἀλαφριὰ φορεσιά της ἔφεγγε σταὶς ἀχτῖνες τοῦ ἡλίου σὰν ὁλόφωτο φάντασμα τῆς ἡμέρας, ποῦ ἔτρεχε ἐδῶ κ' ἐκεῖ, χωρὶς — θὰ ἔλεγες — νὰ πατῇ στὸ χῶμα. Καὶ τότε τὰ καστανά της σγουρὰ μαλλιὰ τῆς ἔπεφταν λυμένα καὶ σκόρπια ἀπὸ κάτου ἀπὸ τὸ πλατύφτερο ψαθὶ ποῦ τῆς ἐπροφύλαγε τὸ πρόσωπο ἀπὸ τὸ ἐπίβουλο χάϊδεμα τοῦ ἡλίου, καὶ τῆς ἐστεφάνωνε τὸ χαριτωμένο της κεφάλι μ' ἕνα κιτρινέλικο λαμπερὸ δίσκο, ὅμοιο μ' ἐκεῖνον ὁποῦ οἱ ζωγράφοι βάζουν ὁλόγυρα σταὶς ἁγναὶς κεφαλαὶς τῶν ὁσίων παρθένων.

Καὶ τὴ περασμένη ἀκόμα βραδυὰ τὴν εἶχε πάλι διακρίνῃ μέσα στὸν κῆπο ποῦ ἐχώριζε τὰ δυό τους μεγάλα σπίτια, καὶ γιὰ πρώτη φορὰ εἶχε μείνῃ ὅλος συλλογισμένος νὰ τὴν κυττάζῃ, ποῦ ἐκρατοῦσε στὴν ἀγκαλιά της ἕνα μικρὸ γιομαράκι ἄνθη, καὶ ἦταν γλυκὰ φωτισμένη ἀπὸ τὸ ἁγνὸ ἀσημόφεγγο τῆς σελήνης ποῦ ἐμεσουράνιζε τότε ὁλοστρόγγυλη.

Σὰν τὴν ξανάειδε τὸ πρωῒ τόσο ταχυνά, ἡ κόρη εἶχε ἀνοίξῃ αὐτὴ τὴ στιγμὴ τὸ παραθύρι της ξάγναντα στὸ δικό του, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ κήπου, καὶ ὅλη δροσάτη ἀπὸ κρουσταλένιο κρύο νερὸ μὲ τὸ ὁποῖο εἶχε διώξῃ ἀπὸ τὸ πρόσωπό της τὸ ὕστερο νύσταγμα τῆς αὐγῆς, ἐκύτταζε νὰ ἰδῇ τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου, ποῦ ἐκόντευε νὰ ἔβγῃ.

Τὸ χάραμα ἄνοιγε σ' αὐτὴ τὴν ὥρα μία φωτερὴ ξαστεριὰ στὸν ὁρίζοντα, καὶ μὲ τὴν πρώτη ἀχτῖνα ποῦ ὁ ἥλιος ἔρριξε λοξὰ ἀπάνου στὴ γῆ, προβάλλοντας ἀπ' ὀπίσω ἀπὸ τὸ μακρυνὸ βουνό, ὅλη ἡ φύσις ἀναταράχτηκε, ὡσὰν νὰ ἔβγαινε ἀπὸ ὕπνο. Τὰ πουλάκια, μὲ τὸ γλυκερὸ κελάϊδημά τους ὁποῦ ἔμοιαζε βροχὴ ἀπὸ γιάλιναις καὶ ἀσημένιαις στρογγυλαὶς σταξιαὶς ποῦ νὰ πέφτουν 'σὰν μαργαριτάρια ἀπάνου σὲ κρουσταλένια στέγη κοντοπετοῦσαν ζευγαρωτὰ ἢ καὶ πολλὰ ἀντάμα, κυνηγῶντας χαρούμενα τῶνα τ' ἄλλο, καὶ φτερουγίζοντας ἀπὸ κλαρὶ σὲ κλαρὶ καὶ ἀπὸ κλωνάρι σὲ κλωνάρι. Τὰ φύλλα τῶν δένδρων ἀνατρίχιαζαν ἀλαφρὰ ἀλαφρὰ στὴν ἀνεπαίσθητη αὔρα τῆς αὐγῆς, καὶ ἡ πρασινάδα ἀνάδινε παντοῦ μία διαπεραστικὴ ἁπλότατη εὐωδία ἀπ' ὅλα τ' ἀρώματα καὶ ταὶς μοσκοβολιαὶς τῶν χορταριῶν, ποῦ τῆς νύχτας ἡ δροσιὰ εἶχε ῥαντισμένα μὲ ταὶς ἀμέτρηταις σταξιούλαις της ὁποῦ ἐτρεμούλιαζαν λαμπεραὶς ἀπάνου στὸ κάθε μικρὸ φύλλο.

Τὸ ὡραῖο παλληκαράκι καὶ ἡ γαλανομάτα κόρη ἐχαιρετήθηκαν μ' ἕνα μικρὸ κούνημα τῆς κεφαλῆς, καὶ ἦταν ὄμορφα τὰ δύο παιδιά, τὸ ἕνα μὲ τὸ δειλό του κύτταγμα καὶ ἡ ἄλλη μὲ τὴ γλυκειὰ καὶ ζωηρὴ ἔκφρασι ποῦ τῆς ἔδαναν στὴ φυσιογνωμία τὰ δεκαπέντε ῥοδινά της χρόνια.

Ῥοδινά, ναί, καὶ εὐτυχισμένα τὰ πρῶτα αὐτὰ χρόνια τῆς ζωῆς, ὅταν ἡ καρδιὰ εἶναι ὡσὰν τοῦ μελισσῶνα τὸ μαλακὸ καὶ ἄδολο κερὶ ποῦ τὸ φθοροποιὸ χέρι τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἐμάλαξε ἀκόμα, ξεστύφοντάς του τὸ ξάστερο μέλι ποῦ ἔχει μέσα του! Εὐτυχισμένη ἡ ἡλικία αὐτὴ γιὰ τὴν ὁποία ὅλα εἶναι χαρὰ καὶ ποίησι, καὶ ὁποῦ τρέφει ταὶς ἡμέραις της μὲ ὀνείρατα χρυσὰ γιὰ τὴν αὔριο, καὶ ταὶς νύχταις της μὲ φωτειναὶς ὀπτασίαις ποῦ εἶναι ἴσως ἐνθυμήσεις ἄλλου κόσμου καλήτερου, τώρα στερνὰ παρατημένου.

Ἡ κόρη καὶ ὁ νέος ἐχαιρετήθηκαν λοιπὸν σὰν γνώριμοι, καὶ εἶχε ἐκείνη ἕνα χαμόγελο γλυκὸ στὰ χείλη καὶ στὰ μεγάλα γαλανά της μάτια. Καὶ ξαφνα, τοῦ ἀγοριοῦ ἡ καρδιά, ποῦ διατηροῦσε ζωντανὴ τὴν ἐνθύμησι τῆς περασμένης βραδυᾶς σὰν ἡ κόρη εἶχε προβάλῃ ἀργοκίνητα στὴν ἁγνὴ ἀναλαμπὴ τοῦ φεγγαριοῦ, αἰσθάνθηκε, εὐθὺς ὁποῦ εἶδε τὴ γελοῦμενη μορφή της σ' αὐτὴ τὴν ὥρα τῆς αὐγῆς ποῦ ἡ δροσάτη φύσις ἔχυνε — θαρροῦσες ἐπίτηδες γι' αὐτὴ — ὅλαις ταὶς μοσκοβολιαὶς της, αἰσθάνθηκε μέσα της κάτι ποῦ ἔμοιαζε μ' ἕνα δυνατὸ ἀντίχτυπο, ποῦ τοῦ ἔφερε πόνο μαζὶ κ' εὐχάριστον ἀνασασμό. Τοῦ ἐφά-

Digitized by Google

νηκε διαμιᾶς πῶς ὅλο τοῦ τὸ αἷμα εἶχε συντρέξῃ ὅλο καὶ εἶχε συμμαζευτῇ ἐκεῖ ποῦ ἄκουε τὴν καρδιά του νὰ πηγαινώρχεται γοργά, μὲ συχνὸ βροντοχτύπι, καὶ πῶς σ' ἐκείνῃ τὴ στιγμὴ ἔπλεε μι' ἀπέραντη γαλανὴ θάλασσα μὲ ὁλόφωτο γαλάζιον οὐρανό, ποῦ μέσα ἐπετοῦσαν χιλιάδες ἀγγελόπουλα, θαμπόνοντάς τον μὲ τὴν λάμψι τους καὶ τραγουδῶντας οὐρανικά, μὲ πρωτάκουστη μελωδικὴ ἁρμονία. Καὶ εἶχε μείνῃ στημένος καὶ ἀκούνητος ἐκεῖ ποῦ εὑρισκότουν κυττάζοντας γιὰ πολλὴ ὥρα ὕστερα ἀκόμη ποῦ ἡ νέα εἶχε τραβηχτῇ μέσα, τὸ παραθύρι ὅπου ξάφνου ἐκείνη εἶχε προβάλῃ σὰν ἀστέρι τῆς αὐγῆς.

Ἀπὸ ἐκείνη τὴν ἡμέρα δὲν ἀπέρασε φορὰ νὰ ἰδῇ ὁ νέος τὴ σγουρομάλλα κόρη καὶ νὰ μὴν ἀκούσῃ τὸν ἴδιο ἀντίχτυπο μὲς τὴ καρδιά του. Καὶ χωρὶς καλὰ καλὰ νὰ ξέρῃ ἀκόμα τὸ ὄμορφο ἀγόρι τί εἶναι ἔρωτας, ἔτρεφε τώρα ἀπὸ καιρὸ στὸν κόρφο του τὸ πονηρὸ καὶ γλυκοφίλητο παιδὶ τῆς Ἀφροδίτης.

Διάβηκαν ἡμέραις πολλαίς, καὶ ἡ κόρη ἀκολουθοῦσε νὰ τρέχῃ στοὺς κάμπους καὶ σταὶς πράσιναις πεδιάδαις, ἀμέριμνη, καθὼς ἔδειχνε, μὲ τὸ ἄσπρο της πάντα φόρεμα καὶ τὸ κίτρινο ψαθί της, ὁποῦ τὴν ἔκαναν νὰ φαίνεται ἡ ἴδια σὰν μία ἀπὸ ταὶς χρυσόκαρδαις μαργαρίταις ποῦ μὲ πολλὴ ἀγάπη ἐκαλλιεργοῦσε ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ παραθύρι της, καὶ ποῦ ἐφαίνονταν τόσοι μικροὶ μικρούτζικοι ἥλιοι μὲ κάτασπραις ἀχτῖνες. Ἔτζι τὴν παρώμοιαζε, μὲ τὴν ἀναμμένη φαντασία του, ὁ κρυφὸς ἀγαπητικός της, ποῦ ὡστόσο ἐφύλαγε βαθειὰ κρυμμένο τὸν ἔρωτά του, ἀπὸ φόβο καὶ ἐντροπὴ μὴν ἡ κόρη τὸν καταλάβῃ.

Κύτταξε ὅμως τῆς καρδιᾶς παράξενα μυστήρια! Μολονότι αὐτὴ δὲν εἶχε τὴ παραμικρὴ ὑποψία ἀπ' ὅ,τι συνέβαινε στὴ ψυχὴ τοῦ νέου, αἰσθανότουν ὅμως εὐχαρίστησι νὰ τὸν κρυφοσυλλογιέται καὶ νὰ θυμᾶται τὸ χαιρετισμὸ ποῦ ἐκεῖνος δειλὰ δειλὰ τῆς ἔκανε κάθε ποῦ τὴ συναντοῦσε. Καὶ πολλαὶς φοραίς, ἐκεῖ ποῦ ἐπήγαινε ἀνεβαίνοντας μονάχη της ἕνα βουνάκι ἢ μία ψηλὴ ἀνθισμένη ραχοῦλα, ἔξαφνα τὴν ἔβλεπες κ' ἐσταματοῦσε γερνόντας τὸ κεφάλι, μὲ τὴν ἀπατημένη ἐλπίδα μὴν ἴσως καὶ ἐρχότουν τὸ ἀγόρι ἀπ' ὀπίσω της, ἀνεβαίνοντας καὶ αὐτὸ τὸ ἴδιο μονοπάτι. Καὶ σὰν ἐτύχαινε νὰ τὸν ἀπαντήσῃ στὸ δρόμο ἢ νὰ τὸν ξαγναντίζῃ ἀπὸ τὸ παράθυρο, εἶχε πάντα στὰ χείλη της καὶ στὰ μεγάλα γαλανά της μάτια, τὸ γλυκὸ ἐκεῖνο χαμόγελο, μέσα στὸ ὁποῖο θὰ ἐδιάβαζε τὸ ὄμορφο παλληκαράκι πολλαὶς πολλαὶς μυστικαὶς σκέψαις, ἂν ἡ ἄπειρη δειλία τῆς καρδιᾶς του τὸ ἄφινε νὰ διαβάσῃ στὰ μάτια τῆς σγουρῆς καστανομάλλας.

Καὶ μὰ τὴν ἀλήθεια δὲν ἦτο δύσκολο νὰ καταλάβῃ ἕνας τί ἀνάβραζε σ' ἐκεῖνο τ' ὄμορφο ζωηρούτζικο κεφαλάκι. Ἀλλ' ὁ νέος, μολονότι εἶχε στὰ στήθη του ὅλη τὴν ποίησι μιᾶς καρδιᾶς ποῦ ἡ φύσις ἔκαμε πλουσιοπάροχα τρυφερὴ καὶ εὐαίσθητη, εἶχε διατηρήσῃ ὡς τότε τὴν ἅγια ἀθωότητα τῆς ψυχῆς, καὶ ἔβλεπε λοιπὸν πολὺ καλήτερα μὲ τὰ μάτια τῆς φαντασίας του, ἀπ' ὅ,τι ἐξεχώριζε μ' ἐκεῖνα τὰ δύο του καρβουνάκια, ποῦ χωρὶς νὰ τὸ ξέρῃ ἔβγαζαν τόσο ζωηραὶς λάμψαις.

Μολοντοῦτο τὸ πονηρὸ χρυσόφτερο παιδὶ ποῦ εἶχε στήσῃ φωλιὰ μὲς στὴν καρδιά του, δὲν τὸν ἄφινε οὔτε ὥρα οὔτε στιγμὴ χωρὶς νὰ τὸν κεντάῃ μὲ ταὶς μικραὶς σαίταις του, ποῦ ἔχουν κοραλένια τὴ μύτη, ἀπὸ μάλαμα τὸ κονταράκι καὶ γιὰ φτερὰ τὸ ἄσπρο πούπουλο τοῦ πιτζουνιοῦ, ποῦ εἶνε τῆς Ἀφροδίτης τὸ ἀγαπητὸ πετούμενο. Καὶ ἔτσι τὸν ἀνάγκαζε, γιὰ νὰ σβύνῃ ὀλίγο τὴν ἀτελείωτη δίψα ποῦ τοῦ ἄναβαν μὲς στὰ στήθια ἡ ἀδιάκοπαις πληγαὶς ποῦ τὸ πονηρούτζικο τοῦ ἄνοιγε στὴν καρδιά, νὰ βάζεται, καθὼς τὸ ἀνήμερο ζαρκάδι τοῦ λόγγου ποῦ μὲ λαχτάρα ζητάει νὰ ποτιστῇ, ἐκεῖ ὁποῦ εἰμποροῦσε καλήτερα νὰ τὴν βλέπῃ, χωρὶς ἐκείνη νὰ τὸν ἀναλογιέται.

Καὶ μὲς σταὶς πολλαίς, μία σεληνόφωτη πάλε βραδυά, ὁποῦ κρυμμένος δειλὰ πίσω ἀπὸ τὴ φράχτη τοῦ κήπου τὴν ἐκύτταζε ἀχόρταγα μὲ τὰ δυό του λαμπερὰ καρβουνάκια, ποῦ σ' αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἦταν περισσότερο τῆς ψυχῆς του παρὰ τοῦ κορμιοῦ του τὰ ἐρωτεμένα μάτια, τὴν εἶδε, ἐκεῖ ποῦ ὀλόρθη εἰς τὸ παραθύρι της ἀκριβοπάστρευε ταὶς ὄμορφαις φουντωταίς της μαργαρίταις ποῦ ἔμοιαζαν σὰν μικροὶ μικρούτζικοι ἥλιοι μὲ κάτασπραις ἀχτῖνες, τὴν εἶδε, καθὼς τὴν πρώτη ἐκείνη βραδυά, φωτισμένη ἀπὸ τὸ γλυκὸ φεγγάρι, νὰ σκύψῃ ἀγάλι ἀγάλι τὸ λυγερὸ κορμάκι της, καὶ ν' ἀπιθώσῃ τὰ ροδινά της χείλια ἀπάνου στὴν πλέο καμαρωμένη καὶ φουντωτή, ὁποῦ στημένη μὲς στὴν ἄκρη ἀπὸ τ' ὀλόρθο πράσινο στελέχι της, ἔβγαινε καθὼς βασίλισσα ψηλότερα ἀπ' ὅλαις ταὶς ἄλλαις, σὰν γιὰ νὰ ζητήσῃ τῆς δροσάτης παρθένας τὰ κερασένια χείλια.

Ἔμεινε τῆς γαλανομάτας κόρης τὸ φιλὶ ἀπάνου στὴ χρυσὴ καρδιὰ τῆς μαργαρίτας, ἀλλὰ ἔμεινε καὶ τῆς φουντωτῆς ψηλόκορμης μαργαρίτας ἕν' ἄσπρο φυλλαράκι ἀπάνου στὸ κόκκινο χεῖλι τῆς καστανομάλλας κόρης, ποῦ τὸ 'πιασε ἀλαφρὰ ἀλαφρὰ μὲ δύο ἀπὸ τὰ τορνεμένα της δάχτυλα, καὶ ἀφοῦ πρῶτα τὸ ἐκύτταξε μὲ πολλὴ ἀγάπη, ἀντὶ νὰ τὸ δώσῃ πάλι στὸ πονεμένο ἄνθος, τὸ ἔβαλε στὸν κόρφο της, χιόνι ἀπάνου σὲ ἀφρόγαλα.

Σὰν ἔκλεισε τὸ παραθύρι της, καὶ τὸ φεγγάρι ἀκολουθοῦσε νὰ τὸ χαϊδεύῃ μὲ τὸ ἀχνὸ μελαγχολικό του φῶς, καὶ νὰ βάζῃ ὀλίγο ἀπὸ τὸ ἄϋλο ἀσῆμι του ἀπάνου σταὶς φουντωταὶς ὄμορφαις

Digitized by Google

μαργαρίταις, τὸ ἐρωτεμένο παλληκάρι, ποῦ εἶχε διακρίνει κι' ἐθυμώτουν ἐκείνη τὴ ζηλεμένη καὶ καλότυχη ποῦ στὴν καρδιά της εἶχε μείνη τὸ κρυφὸ τῆς νέας φιλάκι, ἐβγῆκε ἀπὸ τὴ φράχτη ὅπου ἔστεκε κρυμμένος, καὶ πλησιάζοντας δειλὰ δειλὰ στὸ παράθυρο ποῦ ἐχάϊδευε μὲ τὸ ἀσημόφεγγό του τ' ὁλοστρόγγυλο φεγγάρι, ἀνασηκώθηκε ὅσο ἠμποροῦσε ψηλὰ καὶ μακραίνοντας τὸ χέρι, ἐπρόφτασε νὰ κόψῃ τὸ περήφανο γλυκοφιλημένο ἄνθος.

Ὦ ! τί θησαυρὸ εἶχε ἀποχτήσῃ, ἀφοῦ μέσα στὴ χνούδινη καρδιὰ τῆς μαργαρίτας ἦταν κρυμμένο τὸ οὐράνιο φιλὶ τῆς ἀγαπημένης του . . . . Καὶ τὸ ἐρρουφοῦσε ἀπὸ τὴν κίτρινη μικρὴ καρδοῦλα, καθὼς γαλαχτάρικο πεινασμένο παιδὶ ῥουφάει τῆς μάνας του τὸν ὁλοστρόγγυλον ἀφρᾶτο κόρφο, καθὼς μελίσσι βυζαίνει τοῦ ἀνθοῦ μοσκομύριστο μέλι, καθὼς ἀγαπητικὸς παίρνει ἀπὸ τῆς ἐρωμένης του τὸ στόμα, τὸ πρῶτο ἀγνὸ τῆς ἀθώας ἀγάπης τους φιλί. Ἔπειτα . . . σὰν ἀπόστασε ῥουφῶντας, ἐβάλθηκε νὰ κυττάζῃ μὲ τρυφερὸ πόθο τὴν ὄμορφη φουντωτὴ μαργαρίτα, ποῦ δὲν ἦταν πλειὰ φουντωτὴ σὰν πρῶτα, ἀλλ'ἦταν πάντα ὄμορφη κ' ἔμοιαζε ἀκόμα μ' ἕνα μικρὸ μικρούτζικον ἥλιο μὲ κάτασπραις ἀχτῖνες· κ' ἐκεῖ ποῦ τὴν ἐκύτταζε τοὖρθε ἕνας στοχασμός, καὶ ἔμεινε ὅλος συλλογισμένος.

Ἐθυμήθηκε ποῦ εἶχε διαβάσῃ σ' ἕναν ποιητὴ πῶς ἡ μαργαρίταις εἶναι ἀγναὶς ψυχούλαις ἀπὸ ἐρωτεμέναις ἄτυχαις παρθέναις ποῦ πεθαίνουν μὲς στὴ θέρμη τῆς ἀγάπης χωρὶς νὰ ἔχουν ἀκόμα πάρῃ τὸ πρῶτο φιλὶ τοῦ ἀγαπημένου τους, καὶ ποῦ γίνονται ὕστερα τ' ἀσπρόχρυσα αὐτὰ ἄνθη — ἡ φτερούγαις τους φυλλαράκια καὶ ἡ καρδιὰ χνουδᾶτο χρυσὸ μαργαριτάρι - γιὰ νὰ ἠμποροῦν νέοι καὶ κόραις νὰ ταὶς ῥωτοῦν στὸν ἔρωτά τους, ξεφυλλίζοντες μία μία ταὶς ἄσπραις τους ἀχτῖνες.

Κ' ἐβάλθηκε εὐθὺς τὸ ἐρωτεμένο ἀγόρι νὰ μαδάῃ μὲ ὁλότρεμη λαχτάρα ἕνα ἕνα τὰ μικρὰ φυλλαράκια τῆς μαργαρίτας, ῥωτῶντάς τα μὲ τοὺς ἴδιους στίχους ποῦ εἶχε διαβάσῃ στὸν ποιητή, καὶ ποῦ τώρα τοῦ ἔρχονταν στὴν ἐνθύμησι.

Μ' ἀγαπάει
Δὲν μ' ἀγαπάει.
Μὲ λατρεύει
Ἢ μὲ γελάει ;

Καὶ ξυφυλλίζοντας καὶ ξεφυλλίζοντας τὰ κάτασπρα μακρούτζικα φύλλα, ἐσταμάτησε μὲ τὸ ὕστερο, ἀπάνου στὸν δεύτερο στίχο.

Ἄχ ! δὲν τὸν ἀγαποῦσε ἐκείνη ! . . . κ' ἐραγίστηκε ἡ καρδιά του σὲ δύο, καὶ ὁ κόσμος ὅλος ἐθούλιαξε ἐμπροστά του . . .

Ἕνα φυλλαράκι ἀκόμα, καὶ τὸ ἀνθερὸ μαντεῖο θὰ τοῦ ἀποκρινότουν «*Σὲ λατρεύει*». Ἀλλὰ εἶχε μείνῃ τῆς ψηλόκορμης μαργαρίτας ἕν' ἄσπρο φύλλο ἀπάνου στὸ κόκκινο χεῖλι τῆς καστανομάλλας κόρης, ποῦ τὸ εἶχε πιάσῃ ἀλαφρὰ ἀλαφρὰ μὲ δύο ἀπὸ τὰ τορνεμένα της δάχτυλα, καὶ ἀφοῦ πρῶτα τὸ ἐκύτταξε μὲ πολλὴ ἀγάπη, ἀντὶ νὰ τὸ δώσῃ πάλι στὸ πονεμένο ἄνθος, τὸ εἶχε βάλῃ στὸν κόρφο της, χιόνι ἀπάνου σὲ ἀφρόγαλα.

Κ' ἔτσι, μ' ἕνα φιλί, ἐκείνη εἶχε ἀπατήσῃ τὸν πρῶτο ποῦ τὴν ἀγάπησε, καὶ γιὰ ἕνα φυλλαράκι, αὐτὸς ἔχασε γιὰ πάντα τὴν εὐτυχία ποῦ τὸν ἀνάμενε . . .

Ὦ κόραις καὶ νέοι ! σὰν φιλῆτε ταὶς χρυσόκαρδαις μαργαρίταις, προσέχετε τὰ φυλλαράκια τους, ποῦ εἶναι κάτασπραις ἀχτῖνες χυμέναις ὁλόγυρα σ' ἕνα μικρὸ μικρούτζικον ἥλιο, γιὰ ν' ἀποκρίνωνται σωστὰ σ' ὅσους ἀπὸ ἔρωτα ταὶς ξεφυλλίζουν.

Β. Γ. ΣΤΕΦΕΛΙΔΗΣ

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ[1]

ΙΘ'. Ποῦ ἀκούστηκε !

Ἔννοια σου, δασκαλάκι μου, καὶ δὲ θ' ἀρχίσω τὴν ἱστορία τῆς δασκαλικῆς σου δῶ πέρα. Μήτε γιὰ τὰ συνηρημένα σου, μήτε γιὰ τὰ εἰς ***μι*** σου δὲν ἔχουμε τόπο. Ἐσὺ εἶσαι μιὰ ἀρρώστια στὸ ἔθνος, καὶ τίποτις ἄλλο. Λίγος φρέσκος ἀγέρας νἄμπῃ, καὶ χάθηκες. Εἶσαι ἀθῶος ἐσύ. Ἐσὺ πιὰ τώρα δὲ φταίς. Θὲς νὰ ζήσῃς, καὶ ζῇς διδάσκοντας ἐκεῖνα ποῦ σοῦ ζητοῦμε. Ἄ μᾶς κρυφοτρώς σιγὰ σιγὰ τὰ σηκότια, ἂς ἔχουμε χάρη στὴν πετριά μας, ποῦ καὶ καλὰ πρέπει νὰ βγοῦμε στὸν κόσμο σωστὰ παιδιὰ τῶν ἀρχαίων, ἀληθινοὶ κληρονόμοι τους.

Κληρονόμοι σὲ τί ; Στὴν ἀρετή τους ; στὴν παλικαριά τους ; «Πολλοῦ γε καὶ δεῖ», δασκαλάκι μου! Κληρονόμοι στ'ἀνώμαλα ῥήματά τους.

Ποιὸς γυρίζει ν'ἀκούσῃ, κι ἂν τολμήσῃ κανεὶς νὰ τὸ πῇ, πῶς ἕνα ἔθνος, γιὰ νἄχῃ δική του δύναμι καὶ ζωή, πρέπει νἄχῃ καὶ γλῶσσα δική του· πῶς ἡ ῥωμαίϊκη εἶναι πιὸ *ἑλληνικὴ* ἀπὸ τὴν ἄψυχη κοραΐστικη· πῶς γιὰ νὰ φέρουμε ἀθρωπισμὸ στὴ ῥωμαίϊκη καρδιά, πρέπει νὰ διδάσκουμε, νὰ παρασταίνουμε, καὶ νὰ τραγουδοῦμε στὴ γλῶσσά της, καὶ ὄχι σὲ μιὰ γλῶσσα ποῦ δὲν ἀκούστηκε ποτὲς ἀλάκερη σ' ἕνα σπιτικό, παρὰ μέρος πρὶ νὰ φανῇ ὁ Χριστός, μέρος σὰ φάνηκε ὁ Μωάμεθ, καὶ μέρος θὰ μιληθῇ σὰν ξανάρθῃ ὁ Μεσσίας.

Ἡ γλῶσσα γεννιέται καὶ μεγαλώνει στὰ σπιτικά, σὰν ἐμᾶς ποῦ τὴ μιλοῦμε. Ἔρχεται κατόπι ἡ φιλολογία, τὴ σιάζει, τὴ γυαλίζει, βγάζει βαρβαρισμοὺς κ' ἰδιώματα, φτειάνει καινούρια στολίδια καὶ στρώνει μιὰ ἐθνικὴ γλῶσσα ποῦ γίνεται ὄμορφη, εἶναι καὶ ζωντανή. Τοὺς *τύπους* της ὅμως ποιὰ φιλολογία νὰ τοὺς ἀλλάξῃ, καὶ

[1] Ἰδὲ σελ. 360

ΟΦΙΣ ΚΑΙ ΛΕΩΝ

ΜΥΘΟΣ

1

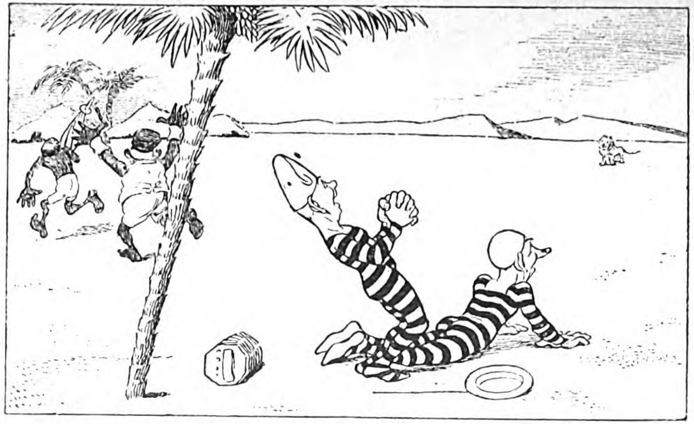

2

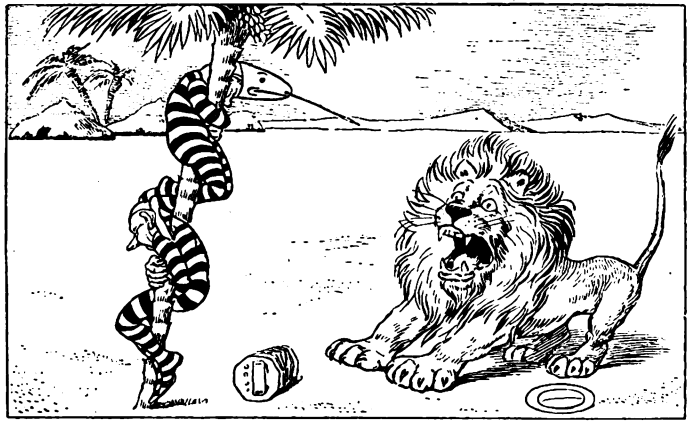

3

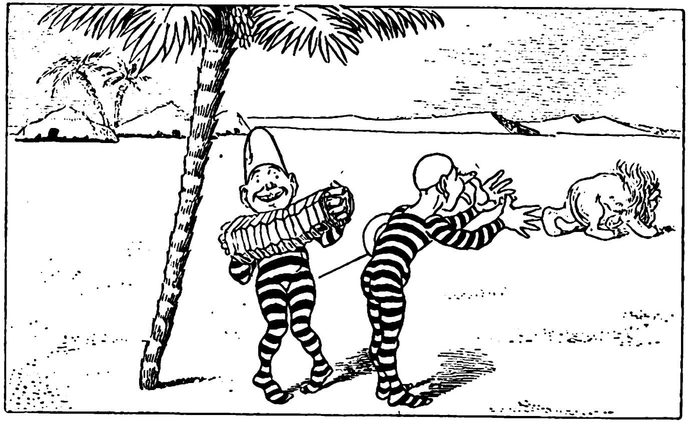

4

Digitized by Google

γιατί ; . . . . . Οἱ Ἀθηναῖοι ἄκουγαν τὸ Δημοσθένη σὰν τοὺς μιλοῦσε μὲ τὴ σπιτήσια γραμματική τους, καὶ δὲν τὸν παραξενεύουνταν. Ἐμεῖς τάχα γιατί τόση ἀκαταδεξιά !

Ποιὸς κάθησε νὰ συλλογιστῇ τὴν ἀπέραντη χασοκαιριά, τ' ἀπέραντο κρῖμα, ποῦ ἀναγκάζουμε τὸ ρωμιόπουλο νὰ ξεμάθῃ μιὰ γραμματικὴ καὶ νὰ μάθῃ μιὰ ἄλλη, ἄφησε ποῦ μήτε τὴ μιὰ δὲν μπορεῖ νὰ ξεμάθῃ μήτε τὴν ἄλλη καλομαθαίνει. Ποιὸς ἄνοιξε κορακίστικο βιβλίο, καὶ νὰ τὸ κλείσῃ μάνη μάνη καὶ νὰ πάῃ στοὺς δασκάλους νὰ πῇ: Φτάνει σας πιά· τὸ παραξηλώσετε· πήρετε τὴν πόρτα στὸν ὦμό σας. Σᾶς βάλαμε δασκάλους, καὶ μᾶς βγαίνετε ἱστορικοί, ρητόροι, δαιμόνοι. Ὡς καὶ φημερίδες μᾶς γράφετε ! Τί εἶν' αὐτά ; ποῦ ἀκούστηκε τέτοιο πρᾶμα ; Ὕστερ' ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους Παπάδες, σὲ ποιὸ ἔθνος ἔγεινε μονοπώλι ἡ γλῶσσα κ' ἡ σοφία ; Ἀμέτε στὸ καλό ! Ἀφήστε τὴ φιλολογία στὰ χέρια τῶν παιδιῶν τοῦ λαοῦ, νὰ μάθῃ κι ὁ λαὸς κατιτίς. Διδάξετε τὸ ἔθνος ν' ἀγαπᾷ καὶ νὰ σέβεται τὴν καταφρονεμένη του γλῶσσα, ποῦ νὰ τοὺς διαβάζῃ μὲ καμάρι καὶ περιφάνεια, καὶ νὰ πάρῃ λιγάκι ἀπάνω του καὶ νὰ τὸ δείξῃ πῶς ζῇ.

Ποιὸς πῆγε νὰ τὰ πῇ αὐτὰ στοὺς δασκάλους ! Μὰ καὶ ποιὸς *ἔμεινε* νὰ τὰ πῇ ! ποῦ μᾶς πέρασε ὅλους ἀπὸ τὴ μηχανή του ὁ δάσκαλος, καὶ βγήκαμε ἄλλος κουτσός, ἄλλος στραβός, κι ἄλλος ἀλλοίθωρος ! Τύφλα νάχῃ ὁ τούρκικος ὁ ζυγὸς μπρὸς σ' τὴ δύναμι τοῦ δασκαλισμοῦ ! Ὅλοι μας πηγαίνουμε τώρα μαζί του, γιατί ὅλοι μας φοροῦμε τὰ γυαλιὰ ποῦ μᾶς ἔβαλε. Καὶ τὸ νόστιμο, ἐκεῖνοι ποῦ γράφουν τὰ χειρότερα κορακίστικα, εἶναι σήμερα οἱ ποιὸ φανατικοὶ ὀπαδοί τους. Ἅμα δῇς κανέναν ποῦ δὲν καλοξέρει νὰ κλίνῃ τὸ «κύων», σκυλὶ γίνεται ἂν τοῦ προσβάλῃς τὴν κορακίστικη. Εἶναι ρωμαίϊκο κι αὐτό. Ἔχει κι αὐτὸ τὸ λόγο του. Ἀπὸ τὴν πολλὴ τὴν ἐθνικὴ περιφάνεια, τ' ἀγαποῦμε τὰ σκουλίκια ποῦ κρυφοτρῶν τὴ ρίζα τῆς ρωμιοσύνης.

Χαρῆτέ το, δασκάλοι καὶ δασκαλάκια, γιὰ τασᾶς ἔγεινε τὸ Ἔθνος ! Βγάλετε τὰ μάτια του καὶ μὴ φοβᾶστε. Μιὰ κατάρα δὲ θὰ σᾶς ξεστομίσῃ τὸ ἔθνος.

Κ'. Ξαπλωμένος.

Ἔτυχε ποτὲς νὰ δῇς φάντασμα ; νὰ εἶναι ἀπὸ μέσα κιβούρι, κι ἀπ' ἔξω νὰ φαίνεται ἄσπρη καθάρια σεντόνα, νὰ τὸ βλέπῃς μπροστά σου καὶ νὰ πολεμᾷς νὰ φύγῃς ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, κι ὅλο ν' ἀκολουθᾷς τὸ στοιχειό ; Νὰ τρέμουν τὰ σκέλια σου καὶ νὰ μὴν πέφτῃς κάτω, μόνο νὰ πηγαίνῃς κατόπι του ὥσπου νὰ σὲ φέρνῃ στὸ Κοιμητήριο, νὰ σοῦ δείχτῃ τὰ μνήματα ἕνα ἕνα, νὰ σὲ κάνῃ νὰ διαβάζῃς τὶς πλάκες τους, νὰ γονατίζῃς μπροστά τους, κ' ὕστερα νὰ σὲ προστάζῃ νὰ ξαπλώνεσαι καὶ νὰ θαρρῇς πῶς εἶσαι καὶ σὺ θαμμένος μέσα στὸ Κοιμητήριο ; Νὰ τὸ ξέρῃς πῶς μπορεῖς νὰ σηκωθῇς, νὰ τρέξῃς καὶ νὰ φύγῃς μέσα στὸ ζωντανὸ κόσμο, καὶ πάλι νὰ μὴν μπορῇς, γιατί δὲν τὸ θέλει τὸ φάντασμα ; Κ' ἔτσι νὰ γίνεται ἡ θέλησή του δική σου, καὶ νὰ μένῃς ἐκεῖ ξαπλωμένος καὶ μισαπεθαμένος, καὶ νὰ φαντάζεσαι πῶς σ' ἔχουνε σκεπασμένο καὶ μ' ἕνα μνημεῖο ἀπὸ μάρμαρο, μὲ γράμματα χρυσωμένα ἀπάνω του, μ' ἄλλα λόγια πῶς πέθανες, δοξάστηκες, ἀποθεώθηκες ;

Δὲν τὸ εἶδες ποτέ σου αὐτὸ τὸ φάντασμα ; δὲν ξαπλώθηκες ποτέ σου μέσα σὲ τέτοιον τάφο ; Καλότυχος ἄνθρωπος ! Δὲν εἶδες λοιπὸν δάσκαλο, δὲν πῆγες ποτὲ στὸ «Ἑλληνικό» ! Ἐγώ, καθὼς βλέπεις, πῆγα, κ' ἔμεινα ξαπλωμένος τέσσερα χρόνια. Τί λέγω τέσσερα ! Ἄλλα δεκατέσσερα, κι ἄλλα εἰκοσιτέσσερα χρόνια, ὥσπου πέρασε κάποιος καὶ μοῦ πάτησε τὸ πόδι καὶ πήδηξα πάνω, καὶ ξύπνησα καὶ τοῦ βλαστήμησα, κι ἀπὸ **τὴν ὁμιλία μου** τὸ κατάλαβα πῶς δὲν εἶμουν πεθαμένος, μόνο πῶς ὀνειρεύουμουν τόσα χρόνια ! Κρῖμα ! κρῖμα στὰ ἑξῆντά μου χρόνια ! Ποῦ νὰ τὰ ξανάβρω τώρα ! Γράφε, γράφε τὶς φυλλάδες σου, Γεροδῆμο, καὶ δὲ σοῦ ἔμειναν χρόνια !

Ἐννιὰ μῆνες ἑλληνικά, καὶ ξαπλώθηκα. Εἶμουνα χαμένος μέσα στὰ ὄνειρα. Τἄβλεπα θεοφάνερα πῶς σὲ λιγάκι θὰ γράφω καὶ γὼ σὰν τὸ δάσκαλο. Μωρὲ καὶ σὰν τὸν Ὅμηρο, φίλε μου ! Ἕναν ἕναν θὰ πιάνω τοὺς Γκαίτηδες καὶ τοὺς Σαιξπήρηδες, θὰ τοὺς μεταφράζω στὴ γλῶσσα τοῦ Σοφοκλῆ καὶ τοῦ Εὐριπίδη, ὕστερα θὰ δείχτω τὰ βιβλία μου στ' ἀττικά τους φαντάσματα καὶ θὰ τοὺς λέγω : «Καλὰ γράψατε καὶ σεῖς, μὰ δῆτε καὶ μᾶς. Κοπιάσετε ἀπὸ τοὺς τάφους σας νὰ παραβγοῦμε σὲ καμιὰ τετραλογία. Ἐσεῖς ἀπὸ τὸ κεφάλι σας, καὶ γὼ ἀπὸ τὸ κεφάλι τῶν Φράγκων. Νὰ σᾶς σκοτώνω καὶ σᾶς, νὰ σκοτώνω καὶ τοὺς Φράγκους μ' ἕνα σας κόκκαλο».

Θεοφάνερα τὄβλεπα μπροστά μου. Μηγὰρ δὲ μοῦ τὸ εἶπε κι' ὁ δάσκαλος ; πῶς ἂν καὶ λιγάκι ἀκαμάτης, τὸ εἶχα μέσα μου ;

Σὰ λουκουμάδες τὰ κατέβαζα τὰ μαθήματά του. Εἶμουν ἀπὸ τοὺς πρώτους στὴν ξέταση. Ὅλο τὸ χωριὸ μἄκουγε σὰν ξεφούρνιζα τὶς ἑλληνικόπηττες ἀπὸ τὴ Χρηστομάθεια. Ὁ γέρο Βασίλης μ' ἔβλεπε καὶ δάκριζαν τὰ μάτια του ἀπὸ τὴ συγκίνησι. Κ' ἡ γρηά μου ἡ καημένη μὲ κοίταζε καὶ δὲ χόρταινε. Θὰ προκόψῃ αὐτὸ τὸ παιδί, μουρμούριζαν ὅλοι.

[Ἕπεται συνέχεια]

Digitized by Google

ΤΑ ΕΝ ΚΛΩΒΟΙΣ ΠΤΗΝΑ [1]

Ο ΦΛΩΡΟΣ

Ἡ χλωρὶς Loxia chloris.

Κατὰ τὸ ἀνάστημα εἶναι ὀλίγον μεγαλειτέρα τοῦ σπίνου ἔχουσα μῆκος 16 ὑφεκατομέτρων, ῥάμφος ἰσχυρὸν κωνικοῦ σχήματος. Κατὰ τὸ χρῶμα τὸ μὲν ἀνώτερον τοῦ σώματος εἶναι πράσινον ἐλαίας, ὁ αὐχὴν καὶ τὸ στῆθος κίτρινα, τὰ πτερὰ τῶν πτερύγων ὑπομέλανα, κατὰ δὲ τὰ ἄκρα κίτρινα· τὰ τέσσαρα ἐξωτερικὰ πτερὰ τῆς οὐρᾶς κίτρινα ἀπὸ τῆς βάσεως μέχρι τοῦ μέσου, μελανόλευκα δὲ κατὰ τὸ λοιπόν.

Ἡ θήλεια εἶναι μικροτέρα καὶ διαφέρει προσέτι τοῦ ἄρρενος ἐκ τοῦ πρασίνου ὑπομέλανος χρώματος κατὰ τὴν ῥάχιν, τεφρόχρου δὲ μᾶλλον ἢ κιτρινοπρασίνου ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ τῆς κοιλίας.

Αἱ νεαραὶ ἔχουσιν ἐπιμήκεις βαθυτέρου χρώματος γραμμὰς εἰς τὰ ἀνώτερα καὶ κατώτερα μέρη τοῦ σώματος.

Ἡ χλωρὶς βιοῖ πλὴν τῶν ὑπερβορείων χωρῶν ἁπανταχοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ εἰς μέγα μέρος τῆς Ἀσίας.

Ἐν θέρει βιοῖ εἰς τ' ἄκρα τῶν δασῶν, τὰ πεδία καὶ κοιλάδας τὰς τεμνομένας ὑπὸ δένδρων, καὶ εἰς τοὺς κήπους τοὺς συνεχομένους μετὰ τῶν κατοικιῶν. Ταξειδεύει καὶ ἀποδημεῖ περὶ τὰ τέλη τοῦ θέρους· αἱ κατὰ τὸν χειμῶνα εὑρισκόμεναι παρ' ἡμῖν, βεβαιότατα διαρκοῦντος τοῦ θέρους ἐνδιαιτῶνται ὀλίγον τι βορειότερον ἡμῶν. Κατὰ τὸν χρόνον τῶν ἐκδρομῶν συνενοῦνται κατ' ἀγέλας πολυαρίθμους, συνήθως μετὰ τῶν σπίνων.

Τίκτει κατ' ἐλάχιστον δὶς τοῦ ἔτους συχνάκις δὲ καὶ τρίς, ἤτοι τὴν πρώτην περὶ τὰ τέλη Ἀπριλίου, τὴν δευτέραν περὶ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Ἰουνίου, καὶ τὴν τρίτην, ὅταν καὶ ἐκ τρίτου τίκτῃ, περὶ τὰς ἀρχὰς Αὐγούστου.

Ἡ νεοττιὰ αὐτῆς ἀρκετὰ τεχνηέντως κατεσκευασμένη τοποθετεῖται εἰς δικρανώδεις κλάδους, συνήθως μάλιστα εἰς αἱμασιὰν ἢ πυκνὴν βάτον. Ἡ θήλεια κτίζει ταύτην ἐξωτερικῶς διὰ βρύων, ξηρᾶς χλόης καὶ στρωννύει ἐσωτερικῶς διὰ πτερῶν, ἐρίων καὶ τριχῶν, τοῦ ἄρρενος ἐλάχιστα βοηθοῦντος ταύτην. Τίκτει 5—6 ᾠὰ λευκοπράσινα φέροντα κηλῖδας ἐρυθράς. Κατὰ τὴν ἐπώασιν, διαρκοῦσαν δεκατέσσαρας ἡμέρας, ὁ ἄρρην φροντίζει περὶ τῆς διατροφῆς τῆς συντρόφου του. Μετὰ τὴν ἐκκόλαψιν οἱ νεοσσοὶ ἀνατρέφονται ὑπὸ τῶν γονέων των διὰ κόκκων μαλακυνθέντων ἐν τῷ προλόβῳ αὐτῶν, ὅταν δὲ ἀρχίσωσι νὰ ἐνδυναμώνωνται διὰ ξηρῶν κόκκων. Μόλις οἱ νεοσσοὶ κατασταθῶσιν ἱκανοὶ νὰ ζήσωσι μόνοι, ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ ἐγκαταλείπουσιν αὐτούς, ὅπως ἐπαναρχίσωσι νέαν νεοττιάν. Συλλαμβανόμενοι μετὰ τῶν νεοσσῶν ἐξακολουθοῦσιν, ὡς καὶ ἡ καρδερίνα, νὰ τρέφωσι τοὺς νεοσσοὺς καὶ ἐν τῷ κλωβῷ.

Ἐλεύθεραι, ὡς καὶ ἐν κλωβῷ, τρέφονται ἐκ παντὸς εἴδους κόκκων, κέγχρου, κανάβεως, τοὺς τελευταίους τούτους μάλιστα πρέπει νὰ μὴ δίδῃ τις ἐν ἀφθονίᾳ, ἂν θέλῃ νὰ προφυλάττῃ τὴν ὑγείαν αὐτῶν. Τὴν τροφὴν ταύτην ποικίλλουσι διὰ θριδάκων.

Οἱ νεοσσοὶ ἀνατρέφονται διὰ μίγματος τεθραυσμένων κόκκων κανάβεως, ξηροῦ ἀλεσμένου ἄρτου καὶ ἀρακίδος, πάντων βραχέντων, ὅπως ἀποτελέσωσι ζύμην λιπαράν.

Συλλαμβάνονται διὰ δικτύων καὶ ἰξοβεργῶν.

Αἱ χλωρίδες τίκτουσι καὶ ἐν κλωβῷ. Οἱ πτηνοτρόφοι, ὠφελούμενοι τῆς ἰδιότητος αὐτῶν ταύτης, συζευγνύουσι τοὺς ἄρρενας μετὰ θηλειῶν καναρινίων.

Ν. Χ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

[1] Ἴδε σελ. 330.

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΡΩΜΑΝΟΣ

Κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς 24 μαρτίου τοῦ ἔτους τούτου ἀπέθνησκεν αἰφνιδίως ἐν τῷ σπουδαστηρίου του, ἐν Κερκύρᾳ, ὁ γυμνασιάρχης τῆς πόλεως ἐκείνης καὶ εἷς ἐκ τῶν διαπρεπεστάτων λογίων τῆς πατρίδος, ὁ Ἰωάννης Α. Ῥωμανός. Ὁ θάνατός του ὑπῆρξεν ἀνώδυνος· οἱ οἰκεῖοί του εὗρον αὐτὸν νεκρὸν καὶ παρ' αὐτῷ τὸ βιβλίον, ἐν ᾧ ἐμελέτα! Ἦτο πεντήκοντα καὶ ἓξ ἐτῶν τὴν ἡλικίαν, γεννηθεὶς τῇ 2 μαρτίου 1836.

Ὁ Ῥωμανὸς εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν Κερκυραῖος λόγιος. Ὄχι μόνον ἐν Κερκύρᾳ ἐγεννήθη, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ, καὶ μόνον ἐκεῖ, ἐπαιδεύθη, ἐκεῖ δὲ καὶ ἐδίδαξε. Σπανιώτατα δὲ ἀπεδήμει καὶ σχεδὸν μόνον ὅταν κατὰ τὰς θερινὰς διακοπὰς τῶν μαθημάτων ἤθελεν ἐνίοτε νὰ ἐπισκεφθῇ χάριν ἱστοριογραφικῶν ἐρευνῶν τὰς βιβλιοθήκας τῆς Ἰταλίας. Ἀπέθανεν ἄγαμος, τὴν δὲ στοργήν του πᾶσαν συνεκέντρωσεν εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον, τὰς ἀδελφὰς καὶ τοὺς ἀδελφούς, ὑπὲρ ὧν ἐμερίμνησεν ὅσον ἦτο εἰς αὐτὸν δυνατόν, φιλόστοργος γενόμενος ὅσον ἦτο καὶ φιλόπονος καὶ φιλεπιστήμων.

Εἶχε δὲ ὁ Ῥωμανὸς ὄχι μόνον νοῦν δεξιὸν καὶ ἀγάπην πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ μεγάλην καὶ ἀσυνήθη, ἀλλὰ καὶ σπανίαν χαρακτῆρος εὐγένειαν, ἣν παρεσκεύασεν εἰς αὐτὸν καὶ ἡ φύσις καὶ ἡ ἀνατροφή. Διὰ τοῦτο ἦτο κατ' ἐξοχὴν ἀπολαυστικὴ ἡ πρὸς τὸν Ῥωμανὸν ἐπικοινωνία καὶ αἴσθησιν ἐνεποίει εἰς τὸν πρὸς αὐτὸν ἐπικοινωνοῦντα καὶ τῶν γνώσεων τοῦ αν-

Digitized by Google

δρὸς ἡ περίσσεια καὶ τοῦ πνεύματος ἡ λεπτότης καὶ τοῦ χαρακτῆρος τὸ ἀδάμαστον. Ὅθεν ἐφαίνετο πολλάκις δηκτικός, ἀλλὰ μετὰ χάριτος, καὶ πάσης ἀπειροκαλίας, ἐπιστημονικῆς ἢ κοινωνικῆς, διώκτης ἀμείλικτος. Τὰς γνωστὰς μάλιστα ἐκείνας ἀτελείας τῆς νεοτεύκτου ἡμῶν κοινωνίας, ἃς ἐγέννησε μὲν ἡ μακρὰ δουλεία ἔθρεψε δὲ ἔπειτα ἡ πολιτικὴ ἀκολασία καὶ ἡ περὶ τὴν κατ' οἶκον ἀγωγὴν ἀδιαφορία, καὶ ἐπάτασσεν ὁ Ῥωμανός, ὅσον ἠδύνατο, καὶ νὰ διορθώσῃ πᾶσαν προσπάθειαν κατέβαλλε, ἂν καὶ εἶναι ἐν Κερκύρᾳ ὀλιγώτερον ἐπαισθηταὶ ἢ ἀλλαχοῦ ὁπουδήποτε. Καὶ ἠδυνήθη βεβαίως οὐκ ὀλίγον ἐπ' ἀγαθῷ καὶ τῶν γραμμάτων καὶ τῆς κοινωνικῆς μορφώσεως νὰ ἐπιδράσῃ ὁ Ῥωμανός, διότι ἐδίδαξεν ἐπὶ τεσσαράκοντα ὀκτὼ ὅλα ἔτη καὶ διαρκῶς ἐν Κερκύρᾳ, ὡς διδάσκαλος (1857—1863), ὡς καθηγητὴς (1863—1882) καὶ ὡς γυμνασιάρχης 1882—1892).

Τὰ πρῶτα γράμματα ὁ Ῥωμανὸς ἐδιδάχθη ἐν Κυθήροις, ἔνθα διέτριβε τότε ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἀνδρέας Ῥωμανός, διοικητικὸς ὑπάλληλος τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως. Μετὰ δὲ τοῦτο ἐμαθήτευσεν ἐν Κερκύρᾳ ἐν τῷ Δευτερεύοντι λεγομένῳ Σχολείῳ καὶ τῇ Ἰονίῳ Ἀκαδημίᾳ, ἔνθα ἔσχε διδασκάλους τὸν Κωνσταντῖνον Σακελλαρόπουλον, τὸν Ἰωάννην Οἰκονομίδην καὶ τὸν Χριστοφόρον Φιλητᾶν. Ἀλλ' ὁ κατ' ἐξοχὴν χαράξας αὐτῷ τὴν ὁδὸν τῆς εἰς τὸ ἑξῆς ἐπιστημονικῆς αὐτοῦ πορείας καὶ ἐμπνεύσας αὐτῷ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν πάτριον ἱστορίαν καὶ ποδηγετήσας αὐτὸν εἰς τὰς σκοτεινὰς τρίβους τῶν μεσαιωνικῶν ἐρευνῶν, εἶναι ὁ Μουστοξύδης, οὗ ἡ φιλία καὶ ἡ διὰ τῆς καθημερινῆς ἀναστροφῆς διδασκαλία ὑπῆρξε τῷ ὄντι πολύτιμον διὰ τὸν Ῥωμανὸν εὐεργέτημα. Διότι ὅσον μεγάλη καὶ ἂν ὑπῆρξεν ἡ ἐπίδρασις τοῦ Ῥωμανοῦ ὡς διδασκάλου, ἰδίως καὶ κατ' ἐξοχὴν ὁ ἀνὴρ θὰ κριθῇ ὡς ἱστοριογράφος. Τὰ ἱστορικά του ἔργα δὲν εἶναι μὲν πολλά, ἀλλ' εἶναι ἱκανὰ ὅπως καταδείξωσι τὸ ἐπιστημονικὸν πνεῦμα, ὅπερ καθωδήγει αὐτὸν εἰς τὰς ἐρεύνας του. Ὅσον δὲ μεγάλη καὶ ἀκατάβλητος καὶ ἂν ἦτο ἡ φιλοπονία του, ἀπερρόφα οὐδὲν ἧττον τὸ πλεῖστον τοῦ ἐργασίμου χρόνου τοῦ σοφοῦ γυμνασιάρχου πρὸς βλάβην τῆς ἐπιστήμης καὶ τὸ καματηρὸν αὐτοῦ ἐπάγγελμα καὶ αἱ πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν σιδηρῶν τοῦ βίου ἀναγκῶν ἀναπόφευκτοι φροντίδες καὶ μέριμναι. Ὅσοι δὲ ἔχουσιν ἐπίγνωσιν τῶν πόνων καὶ μόχθων, οὓς ἀπαιτοῦσιν αἱ εἰς τὴν πάτριον ἡμῶν ἱστορίαν ἀναφερόμεναι μεσαιωνικαὶ σπουδαί, καθ' ἃς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πρέπει ὁ ἱστοριοδίφης τὰς μὲν πηγὰς νὰ ἀνεύρῃ αὐτός, τὰ δὲ ὀλιγοστὰ βοηθήματα - ἂν που ὑπάρχωσιν — εἰς αὐστηρὰν νὰ προϋποβάλῃ βάσανον καὶ ἐξέλεγξιν, ἐκεῖνοι βεβαίως θὰ θαυμάσωσι πῶς ὁ Ῥωμανός, ὅστις καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν ἡμέραν ἐταλαιπωρεῖτο διδάσκων, εὗρε καιρὸν νὰ γράψῃ τόσα, ὅσα ἔγραψε καὶ μετὰ τοσαύτης ἐπιστημονικῆς ἀκριβείας.

Τὸ ἐν ἰδίῳ τόμῳ ἐκδεδομένον ἔργον του εἶναι ὁ *Γρατιανὸς Ζώρξης* τοῦ Χὸπφ, ὃν μετέφρασεν ὁ Ῥωμανὸς προτάξας ἱστορικὴν μελέτην περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι Φραγκοκρατίας καὶ τῶν Παλατίνων Κομήτων Οὐρσίνων αὐθεντῶν Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου (ἐν Κερκύρᾳ 1870). Τὸ βιβλίον τοῦτο, ἐν ᾧ ἡ ἱστορικὴ μελέτη τοῦ μεταφραστοῦ εἶναι πολὺ μείζων τοῦ μεταφραζομένου ἔργου, ἐξεδόθη ἀναλώμασι Παύλου Λάμπρου. Ἄλλας πραγματείας ἐξέδωκεν ὁ Ῥωμανὸς τὰς ἑξῆς: Τὸ ἄρθρον *Αἴγιλα* (τὰ) ἐν τῷ α' τόμ. τοῦ Ἐγκυκλοπαιδικοῦ Λεξικοῦ (ὅπερ ἄρθρον εἶχεν ἀτελέστερον προεκδοθῇ καὶ ἐν τῇ Πανδώρᾳ). — *Ἀνδηγαυϊκὸν δίπλωμα* τοῦ Ταραντίνου ἡγεμόνος Φιλίππου τοῦ Β' περιέχον μετάφρασιν χρυσοβούλλου Μιχαὴλ τοῦ Β' Δεσπότου τῆς Ἠπείρου ἐν τῷ ϛ' τόμῳ τοῦ Δελτίου τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας καὶ ἐν ἰδίῳ φυλλαδίῳ. — Περὶ *Βουθρωτοῦ* ἐν τῷ γ' τόμ. τοῦ Δελτίου τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας. Ἡ *Ἑβραϊκὴ Κοινότης τῆς Κερκύρας* ἐν τῇ *Ἑστίᾳ* (Ἰουν. 1891). Καὶ ἡ διατριβὴ αὕτη εἶχεν ἀτελέστερον προεκδοθῇ ἐν τῷ Ἀττ. Ἡμερολογίῳ τοῦ 1872. — Πλὴν τῶν πραγματειῶν τούτων ἐξέδωκεν ὁ Ῥωμανὸς καὶ Πρᾶξιν περὶ ἀποδόσεως ἐθελοδούλων ὑπὸ τὴν ἑξῆς ἐπιγραφήν: *Δημοσία Κερκυραϊκὴ πρᾶξις λατινιστὶ συντεταγμένη περὶ ἀποδόσεως ἐθελοδούλων ἐκ Βαγεντίας τῆς Ἠπείρου, δυναστεύοντος ἐν Κερκύρᾳ τοῦ Ταραντίνου ἡγεμόνος Φιλίππου τοῦ Β', νῦν τὸ πρῶτον ἐκδοθεῖσα μετὰ βραχείας εἰσαγωγῆς*, ἀναλώμασι τοῦ δήμου Κερκυραίων, ὑπὸ Ἰωάννου Ῥωμανοῦ (ἐν Κερκύρᾳ 1882). — Ἀλλὰ καὶ ἐν ἐφημερίσιν ὁ Ῥωμανὸς τῶν τε Ἀθηνῶν καὶ τῆς Κερκύρας ἔχει δημοσιεύσῃ τινὰ ἰδίᾳ ἀρχαιολογικὰ (οἷον ἐν τῇ *Ὥρᾳ* 1877 σεπτέμβρ. — ἐν τῷ *Ῥήγᾳ Φεραίῳ* τῆς Κερκύρας 27 ἰανουαρίου 1880: Τιμητήριος Κερκυραϊκὴ ἐπιγραφή, παραληφθεῖσα καὶ ἐν Παρνασσοῦ τόμ. Δ' σ. 162).

Τοιοῦτον ἄνδρα φυσικὸν ἦτο νὰ τιμήσῃ καὶ νὰ ἀγαπήσῃ ἡ Κέρκυρα. Πόσον δὲ μέγα ὑπῆρξε τὸ πένθος τὸ ὁποῖον ἐπεχύθη εἰς τὴν ὡραίαν νῆσον ἕνεκα τοῦ θανάτου τοῦ Ῥωμανοῦ βλέπομεν ἐκ τοῦ φυλλαδίου, ὅπερ ἐδημοσίευσαν οἱ βαρυαλγοῦντες μαθηταὶ τοῦ ἐν Κερκύρᾳ γυμνασίου: *Λόγοι καὶ προσφωνήσεις κατὰ τὴν κηδείαν τοῦ Ἰωάννου Ῥωμανοῦ γυμνασιάρχου*. (Ἐν Κερκύρᾳ τύπ. ἡ Κέρκυρα 1892).

Μετὰ χαρᾶς ἐμάθομεν ὅτι εἶχεν ἤδη προφθάσῃ νὰ περατώσῃ ὁ ἀοίδιμος ἀνὴρ πραγματείαν περὶ τοῦ *Δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου*, ἣν προώριζε μὲν διὰ τὸ Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικόν, ἀλλ' ἥτις μακροτέρα ἀποβᾶσα ἴσως ἐκδοθῇ ἰδιαι-

Digitized by Google

τέρως. Δυστυχῶς, ἡ Ἱστορία τῆς Κερκύρας, περὶ ἣν, ὡς ἀκούομεν, ἠσχολεῖτο ὡσαύτως ὁ Ῥωμανός, δὲν εἶχε λάβῃ ἀκόμη τὴν προσήκουσαν μορφήν, ἀλλ' ἔμεινεν εἰς κατάστασιν ἁπλῶν σημειωμάτων. Ὁπωσδήποτε ἱστορικὸν ὑλικὸν θὰ ἔχῃ συλλέξῃ πολὺ ὁ ἀκάματος λόγιος.

Σ. Κ. Σ.

Η ΜΝΗΜΗ ΤΩΝ ΖΩΩΝ

Γαυριῶν ἐπὶ τῷ τίτλῳ «δεσπότης τῆς δημιουργίας», ὁ ἄνθρωπος πολὺ νωθρὸς ὑπῆρξεν εἰς τὸ ν' ἀναγνωρίσῃ ὅτι καὶ τὰ κατώτερα ζῷα εὑρίσκονται εἰς διανοητικήν τινα κατάστασιν προσεγγίζουσαν τὴν ἰδικήν του. Ἀλλ' αἱ πολλαὶ τῶν ἀντιρρήσεων αἱ ἐγειρόμεναι πρὶν κατὰ τῆς ἀντιποιήσεως ταύτης, ὑπαγορευθεῖσαι τὸ πλεῖστον ἐξ ἀνθρωπίνης κενοδοξίας καὶ ἀσυλλογίστου προκαταλήψεως, ἀνῃρέθησαν πρὸ πολλοῦ ὡς ἰσχυρισμοὶ ἀνυπόστατοι. Ὁ Δάρβιν, ὁ Λοῦββοκ, ὁ Λίνδσεϋ, ὁ Ῥόμανς καὶ πολλοὶ ἄλλοι, περιφανῶς ἀπέδειξαν ὅτι δὲν ὑπάρχει θεμελιώδης διαφορὰ ἐν ταῖς διανοητικαῖς δυνάμεσι τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν κτηνῶν, τῆς διαφορᾶς οὔσης ἁπλῶς κατὰ τὸν βαθμὸν μᾶλλον ἢ κατὰ τὸ εἶδος.

Ἡ ὕπαρξις μνήμης τῶν ζώων ἀποτελεῖ ἓν τῶν σπουδαιοτάτων καὶ περιεργοτάτων κεφαλαίων τῆς συγκριτικῆς ψυχολογίας, καὶ εἶνε ἓν τῶν πολλῶν γεγονότων τῶν ἀποδεικνυόντων τὴν συμμετοχὴν ἣν ἔχουσι τὰ ζῷα τῆς ἡμετέρας νοήσεως. Ὅτι τὰ ζῷα ὠφελοῦνται ἐκ τῆς πείρας τοῦ παρελθόντος ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἔχουσι διαρκεῖς μνήμας ἢ ζωηρὰς ἀναπολήσεις παρελθόντων συμβεβηκότων, ὡς καὶ προσώπων, θέσεων καὶ πραγμάτων. Ὁ Δάρβιν διηγεῖται περί τινος κυνὸς εἰς τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος μετὰ χαρᾶς ἀναγνωρίσαντος τὸν κύριόν του, ἀπόντα ἀπὸ ἐννέα μηνῶν. Ἐν τῇ «Καταγωγῇ τοῦ ἀνθρώπου», ὁ μέγας φυσιοδίφης διηγεῖται τὰ ἑξῆς περὶ τοῦ ἰδίου σκύλου του: «Εἶχα ἕνα σκύλον ὅστις ἦτο ἄγριος καὶ ἀπρόσιτος εἰς πάντα ξένον, καὶ ἐκ προθέσεως ἐδοκίμασα τὴν μνήμην του μετ' ἀπουσίαν πέντε ἐτῶν καὶ δύο ἡμερῶν. Ἐπῆγα σιμὰ εἰς τὸν σταῦλον ὅπου κατῴκει, καὶ τὸν ἐφώναξα κατὰ τὸν παλαιόν μου τρόπον· δὲν ἔδειξε χαράν, ἀλλ' ἀμέσως μὲ ἠκολούθησε τρέχων καὶ μὲ ὑπήκουσεν, ἀκριβῶς ὡς νὰ εἶχον χωρισθῇ ἀπ' αὐτοῦ πρὸ ἡμισείας ὥρας. Σειρὰ ὅλη ἀρχαίων ἀναμνήσεων, κοιμωμένων ἐπὶ πέντε ἔτη, ἐν ἀκαρεῖ ἀφυπνίσθη παρ' αὐτῷ οὕτω».

Ὁ καθηγητὴς Ῥόμανς ἀναφέρει παράδειγμα σκύλου ἐνθυμουμένου ὡρισμένον ἦχον μετὰ διάλειμμα τριῶν ἐτῶν. «Εἶχα κάποιον μανδρόσκυλον εἰς τὴν ἐξοχήν, τὸν ὁποῖον μίαν φορὰν ἐπῆρα μαζί μου εἰς τὴν πόλιν ἐπί τινας μῆνας. Ἐνόσῳ ἦτο εἰς τὴν πόλιν, οὐδέποτε τοῦ ἐπετρέπετο νὰ ἐξέλθῃ ἄνευ περιλαιμίου, ἐφ' οὗ ἦτο ἐγκεχαραγμένη ἡ διεύθυνσίς μου. Κωδωνίσκος τις κρεμάμενος ἀπὸ τοῦ περιλαιμίου ἔκαμνε ὀξὺν κρότον, καὶ ὁ μανδρόσκυλος ἔμαθε νὰ ἐννοῇ ἐκ τῆς προσεγγίσεως τοῦ κρότου τούτου ὅτι περίπατος ἐπέκειτο. Τρία ἔτη βραδύτερον, ἔλαβα καὶ πάλιν τὸν μανδρόσκυλον εἰς τὴν πόλιν. Ἐνθυμεῖτο πᾶσαν γωνίαν καὶ πάντα διάδρομον τῆς οἰκίας μου ἐν τῇ πόλει, ὡς καὶ τὰς δημοσίας ὁδούς· καὶ τὴν πρώτην φορὰν ὅτε τοῦ ἔφερα τὸ περιλαίμιόν του, μετὰ τοῦ μικροῦ κωδωνισμοῦ, ἔδειξε τόσην χαράν, ἀνωγνωρίσας ἀμέσως τὸν ἦχον τοῦ κωδωνίσκου, ἂν καὶ δὲν τὸν εἶχεν ἀκούσει πρὸ τριετίας».

Ὁ αὐτὸς φυσιολόγος, διὰ νὰ μελετήσῃ τὴν μνήμην τῶν πιθήκων, ἐδανείσθη πίθηκόν τινα ἐκ τῆς ἐν τῇ Ζωολογικῇ ἑταιρίᾳ συλλογῆς. Ἀπ' ἀρχῆς ὁ πίθηκος ἀφωσιώθη αὐτῷ μετὰ σφοδροῦ πάθους, καὶ ἀφοῦ τὸν ἐκράτησεν ἐπὶ τρεῖς μῆνας, τὸν ἀπέδωκεν εἰς τοὺς ζωολογικοὺς κήπους· καὶ ὁ πίθηκος, μέχρι τοῦ θανάτου του, ἐνθυμεῖτο αὐτὸν τόσον καλὰ ὅσον καὶ κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν ὅτε ἀπεστάλη ὀπίσω. Ὁ Ῥόμανς διηγεῖται ὡς ἑξῆς τὰ κατὰ τὸν πίθηκον τοῦτον:

«Ἐπεσκεπτόμην τὸ πιθηκοτροφεῖον ἅπαξ τοῦ μηνός, καὶ ὅταν ἐπλησίαζα εἰς τὸν κλωβόν του, μ' ἔβλεπε μετ' ἐκπληκτικῆς ταχύτητος, συνήθως πρὶν ἐγὼ τὸν ἴδω, καὶ ἔτρεχεν εἰς τὰς σιδηρᾶς ῥάβδους, διὰ μέσου τῶν ὁποίων ἐξέτεινε τὰς δύο χεῖράς του μετὰ πάσης ἐνδείξεως χαρᾶς. Ἐν τούτοις δὲν ἐγρύλλιζε δυνατά· ἐφαίνετο λίαν πολυμέριμνος ἐκ τῆς μετὰ τῶν ἄλλων πιθήκων κοινωνίας, ὥστε δὲν εἶχεν ἄνεσιν ἀρκετὴν ὅπως ἔλθῃ εἰς διαχύσεις, ὅπως συνείθιζεν ἐν τῷ γαληνιωτέρῳ βίῳ ὃν διῆγε πρίν. Λίαν ἔκπληκτος ἐκ τῆς ἄκρας ταχύτητος μεθ' ἧς μὲ διέκρινεν ὁσάκις ἐπλησίαζα εἰς τὸν κλωβόν του, ὅσον πολλὰ πρόσωπα καὶ ἂν ἵσταντο τριγύρῳ, ἐπίτηδες ἐπεσκέφθην τὸ πιθηκοτροφεῖον τὴν Δευτέραν τοῦ Πάσχα, ὅπως ἴδω ἂν θὰ μὲ διέκρινε ταχέως καὶ μεταξὺ τοῦ πυκνοῦ πλήθους τοῦ ἐπισκεπτομένου τὸ μέρος τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Καίτοι δὲν εὗρον τόπον νὰ σταθῶ εἰμὴ τέσσαρας ὀργυιὰς μακρὰν τοῦ κλωβοῦ, καὶ οὔτε ἀφῆκα φωνὴν ἢ ἦχόν τινα ὅπως ἐπισύρω τὴν προσοχήν, μὲ εἶδε σχεδὸν ἀμέσως, καὶ μὲ αἰφνίδιον νοήμον βλέμμα εὐγνωμοσύνης ἔτρεξε κατὰ μῆκος τοῦ κλωβίου νὰ μὲ χαιρετίσῃ. Ὅτε ἀπῆλθον, μὲ ἠκολούθησεν, ὡς ἔκαμνε πάντοτε, ἕως τὸ ἔσχατον ἄκρον τοῦ κλωβοῦ, καὶ ἐστάθη ἐκεῖ παραφυλάττων τὴν ἀναχώρησίν μου ἐνόσῳ ἔμενα ὁρατός.»

Ὑπάρχουσι πολλὰ ἐξακριβωμένα γεγονότα ἀποδεικνύοντα ὅτι ὁ ἐλέφας ἔχει ἰσχυροτάτην τὴν μνήμην. Ὁ Πλίνιος ἔγραψε περὶ τοῦ ζῴου τούτου ὅτι ἐν γεροντικῇ ἡλικίᾳ δύναται ν' ἀναγνωρίσῃ ἀνθρώπους οἵτινες ὑπῆρξαν ἀγωγεῖς του κατὰ τὴν νεότητά του· καὶ τοῦτο λίαν πιστευτὸν

Digitized by Google

καθίσταται ἐκ τῶν ἑπομένων παραδειγμάτων, τὰ ὁποῖα μνημονεύουσιν οἱ νεώτεροι φυσιολόγοι.

«Ἐλέφας τις ἐξημερωθεὶς καὶ ἀχθοφορῶν, κατετρόμαξεν ἐπὶ τῇ θέᾳ τίγριδος κ' ἔφυγε τοὺς ὁδηγούς του. Μετὰ δεκαοκτὼ μῆνας ὁ ἐλέφας οὗτος ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῶν πρώην φυλάκων του μεταξὺ ἀγέλης ἀγρίων ἐλεφάντων, οἵτινες εἶχον ζωγρηθῇ κ' ἐκλείσθησαν εἰς μάνδραν. Ἀλλ' ὅταν τις ἐπλησίαζεν εἰς τὸ ζῶον, προέτεινε τὴν προβοσκίδα του κ' ἐφαίνετο τόσον ἄγριον ὅσον καὶ οἱ σύντροφοί του. Πανοῦργος κυνηγὸς ἀνέβη τότε εἰς χειροήθη ἐλέφαντα, ἐπλησίασε πρὸς τὸν ἀτίθασσον, ἔδραξε τὸ οὖς του, καὶ τὸν διέταξε, μὲ τὰς φωνὰς τὰς ὁποίας ἐκφέρουσιν ὡς προστάγματα οἱ ἐλεφανταγωγεῖς, νὰ πέσῃ κάτω. Ἀμέσως ἡ δύναμις τῶν παλαιῶν ἀναμνήσεων ὑπερίσχυσε κατὰ πάσης ἀντιδράσεως· ὁ ἐλέφας ὑπήκουσεν εἰς τὸ πρόσταγμα, καὶ πεσὼν κάτω ἐξέφερε φωνήν τινα, ἣν ἦτο γνωστὸν ὅτι συνείθιζεν ἄλλοτε. Ἄλλος πάλιν ἐλέφας, ἀφοῦ ἐπὶ δύο ἔτη ἐθήτευε δαμασθείς, ἔγεινε καὶ πάλιν ἄγριος ἐπὶ δεκαπέντε ἔτη, καὶ τότε ζωγρηθεὶς ἐκ δευτέρου, ἐνθυμεῖτο καθ' ὅλα τὰς λέξεις τῶν προσταγμάτων.»

Ἡ μνήμη τοῦ ἵππου εἶνε ἔτι θαυμασιωτέρα. Ὑπάρχουσι πάμπολλα ἀξιόπιστα ἀνέκδοτα δεικνύοντα ὅτι ἵπποι ἐπεσκέφθησαν αὐθόρμητοι ἐργαστήρια πεταλωτῶν, ὅταν ἐχρειάζοντο πέταλα ἢ ὅταν τὰ πέταλά των δὲν τοὺς ἤρχοντο καλά. Ἡ μνήμη τῶν ὁδῶν καὶ τοποθεσιῶν παρὰ τῷ ἵππῳ εἶνε λίαν γνωστή, καὶ ἡ ἑπομένη ἐπιστολὴ τοῦ αἰδεσίμου Ῥόλανδ Οὐέδγουδ πρὸς τὸν Δάρβιν εἶνε καλὸν παράδειγμα τούτου: «Ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς διηγηθῶ παράδειγμα πολυχρονίου μνήμης ἵππου. Ἔφθασα ἀρτίως μὲ τὸ ἁμαξάκι συρόμενον ἀπὸ τὴν φορβάδα μου, ἀπὸ Λονδῖνον ἕως ἐδῶ, κ' ἐνῷ δὲν εἶχεν ἔλθῃ ἐδῶ ἀπὸ ὀκταετίας, ἐνθυμεῖτο κάλλιστα ὅλον τὸν δρόμον της, κ' ἐστάθη αὐθορμήτως εἰς τὸν σταῦλον, ὅπου ἄλλοτε ἐσταυλίζετο.»

Τὰ παραδείγματα ἅτινα ἔδωκαν ζῶά τινα ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς μέθης ἀποτελοῦσι περισπούδαστον θέμα διὰ τ' ἀναγνώσματα τὰ γινόμενα συνήθως εἰς τὰς συνεδριάσεις τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ Συλλόγων τῆς Ἐγκρατείας. Ὁ δόκτωρ Λίνδσεϋ διηγεῖται ὅτι εἷς σκύλος, ἀφοῦ μίαν φορὰν ἔπιεν, ἠρνήθη νὰ ξαναδοκιμάσῃ τὸ οἰνόπνευμα καὶ τὸν ζῦθον. Ἡ ἀνάμνησις τῶν δυσαρέστων ἀποτελεσμάτων τοῦ ποτοῦ, τὸν ἔκαμνε νὰ γαυγίζῃ ἅμα ἔβλεπεν ἀγγεῖον ζύθου. Καὶ ὁ Δάρβιν διηγεῖται πῶς εἷς ἀμερικανικὸς πίθηκος, ἀφοῦ ἅπαξ ἐμέθυσεν ἀπὸ βράνδυ, οὐδέποτε πλέον ἠθέλησε νὰ τὸ ἐγγίσῃ· καὶ οὕτω, προσθέτει ὁ μέγας φυσιολόγος, ἀπεδείχθη πολλῶν ἀνθρώπων φρονιμώτερος.

Καὶ ὁ ψιττακὸς ἔχει ἰσχυρὰν μνήμην. Τὸ πτηνόν, λέγει ὁ δόκτωρ Λίνδσεϋ, οὐχὶ σπανίως λαμβάνει ἔξοχον μέρος, μετὰ νοημοσύνης βεβαίως, εἰς τὴν κατ' οἶκον προσευχὴν τῶν κυρίων του. Οὕτω οἱ ψιττακοί, παραδείγματος χάριν, ἀντιφωνοῦσιν ἐν καταλλήλῳ καιρῷ εἰς τὰς δεήσεις, ἄσκησις ἥτις προϋποθέτει κάτι τι περισσότερον παρὰ ἁπλῆν μνήμην καὶ ἁπλῆν προσοχὴν εἰς τὰς ἀπαγγελλομένας εὐχάς. Ἡ στάσις, αὐτὴ ἡ ὁμιλία, αἱ παρατηρήσεις καὶ ἡ συνδιάλεξις τῶν πτηνῶν εὐαρμοστοῦσιν εἰς τὸν τόπον, εἰς τὸν χρόνον καὶ τὰς ἄλλας περιστάσεις. Οὕτω εἷς ψιττακὸς Ἄγγλου ἐπισκόπου εἶχε συνειθίσῃ νὰ λέγῃ, ἄλλοτε μὲν εὐλαβῶς καὶ μετ' ἐμπρεπούσης ἐπισημότητος, ἄλλοτε δὲ σαρκαστικῶς καὶ εἰρωνικῶς, ἀλλ' ἑκάστοτε ἐν τῷ καταλλήλῳ καιρῷ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας: « Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν ! » Ἄλλος πάλιν ψιττακὸς ἔψαλλε μετὰ ῥυθμοῦ καὶ μέλους τὸν ὕμνον: «Ἐν μακαρίῳ τόπῳ».

Ἡ μνήμη τῆς μελίσσης καὶ ἄλλων ἐντόμων εἶνε θαυμασιωτάτη. Τὸ ἑπόμενον παράδειγμα, ὅπερ ἀναφέρει ὁ Οὐβέρ, περὶ τῆς διαρκείας τῆς μνήμης τῆς μελίσσης εἶνε μόνον ἓν ἐξ ἑκατόν, ὡς γνωρίζουσιν οἱ ἀναγνῶσται τῶν περισπουδάστων μελετῶν τοῦ Λοῦββοκ. Ἓν φθινόπωρον, ὁ Οὐβὲρ ἔθηκεν ὀλίγον μέλι ἐπί τινος παραθύρου, ὅπου ἀμέσως ἐπέπεσε νέφος μελισσῶν. Τὸ μέλι ἀφῃρέθη κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ αἱ κυψέλαι μετεφέρθησαν ἀλλοῦ. Ὅταν αἱ κυψέλαι ἐκομίσθησαν πάλιν κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔαρ, τὸ μέλι δὲν ἐτέθη ἐπὶ τοῦ παραθύρου, ἀλλ' ὅμως αἱ μέλισσαι, μετ' ἀπουσίαν πολλῶν μηνῶν, ἐπανῆλθον εἰς τὸ παράθυρον ἀναζητοῦσαι προφανῶς μέλι.

Δὲν δυνάμεθα καλλίτερον νὰ περάνωμεν τὰς βραχείας ταύτας παρατηρήσεις εἰμὴ διαλαμβάνοντες ἐν συντόμῳ καὶ περὶ τῆς μνήμης τοῦ μύρμηκος. Ἡ ἀξιοσημείωτος νοημοσύνη τοῦ μικροῦ τούτου ζώου ἐκίνησε τὸν θαυμασμὸν τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ Δάρβιν παρετήρησεν ὅτι ὁ ἐγκέφαλός του «εἶνε ἓν τῶν θαυμασιωτάτων τῆς ὕλης ἐν τῷ κόσμῳ, θαυμασιώτερον ἴσως καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου ἐγκεφάλου».

Ὅπως ἐκμετρήσῃ τὴν δύναμιν τῆς μνήμης τοῦ μύρμηκος, ὁ Λοῦββοκ ἐδοκίμασε κατ' ἀρχὰς κρατήσας ἕνα μύρμηκα μακρὰν τῆς φωλεᾶς του ἐπὶ ἔτος καὶ πλέον, καὶ εἶτα ἐπαναγαγὼν αὐτόν. Μετὰ θαυμασμοῦ δὲ παρετήρησεν ὁ διάσημος φυσιοδίφης, ὅτι ὁ μύρμηξ ἀνεγνωρίσθη ἀμέσως καὶ ἐθωπεύθη ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους φίλους καὶ συντρόφους του. Τὴν δοκιμὴν ἐπανέλαβε πολλάκις, καὶ πάντοτε εἶδε τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα. Ὅπως ἀπατήσῃ τοὺς μύρμηκας τοὺς ἐν τῇ φωλεᾷ, ἔφερε ξένον μύρμηκα ἀντὶ ἐκείνου τὸν ὁποῖον εἶχε λάβῃ, ἀλλ' οἱ μύρμηκες ἀμέσως ἀνεκάλυψαν τὴν ἀπάτην, κ' ἐκακοποίησαν σοβαρῶς τὸν παρείσακτον.

Περὶ τῆς διαρκείας τῆς μνήμης τοῦ μύρμηκος ἔχομεν τὴν ἑπομένην παρατήρησιν τοῦ Βέλτ, ἣν ἀναφέρει ὁ Ῥόμανς: Κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ

Digitized by Google

1859 εἰς τὸν κῆπον τοῦ Βέλτ ἐνέσκηψαν μύρμηκες φυλλοφάγοι. Ἀνεῦρε τὴν φωλεάν των περὶ τὰς ἑκατὸν ὀργυιὰς μακρὰν τοῦ κήπου του, καὶ ἔχυσεν εἰς τὴν ὀπήν των κρᾶμα κοινοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέως μετὰ ὕδατος. Τὸ φθοροποιὸν γένος πάραυτα ἀπεσύρθη ἀθρόον ἀπὸ τοῦ κήπου ὅπως ἀντιμετωπίσῃ οἴκοι τὸν κίνδυνον, καὶ ὅλη ἡ φωλεὰ παρέλυσε, τῶν μυρμήκων τρεχόντων ἄνω καὶ κάτω ἐν ἄκρᾳ ἀμηχανίᾳ. Τὴν ἐπιοῦσαν ὁ Βέλτ τοὺς εὗρε φιλοπόνως ἀσχολουμένους εἰς τὸ νὰ μεταφέρωσι τὴν τροφὴν ἐκ τῶν παλαιῶν ὀπῶν εἰς νέας ὀπὰς ἀρτίως ὀρυχθείσας ὀλίγας ὀργυιὰς ἀπωτέρω. Αὗται ὅμως ἀπεδείχθη ὅτι ἦσαν προωρισμέναι ὡς προσωριναὶ ἀποθῆκαι· διότι μετ' ὀλίγας ἡμέρας καὶ αἱ παλαιαὶ καὶ αἱ νέαι ὀπαὶ ἔμειναν ἐντελῶς ἔρημοι, ὥστε ὁ Βέλτ ὑπέθεσεν ὅτι ὅλοι οἱ μύρμηκες εἶχαν ἀποθάνῃ. Ἀλλ' ἀκολούθως ἀνεκάλυψεν ὅτι εἶχαν μεταναστεύσει εἰς νέαν θέσιν, περὶ τὰς διακοσίας ὀργυιὰς μακρὰν τῆς παλαιᾶς κατοικίας των, κ' ἐκεῖ ἐγκατεστάθησαν εἰς νέαν φωλεάν. Δώδεκα μῆνας βραδύτερον, τὰ ζωΰφια εἰσέβαλαν καὶ πάλιν εἰς τὸν κῆπόν του, καὶ πάλιν ἐδέησε νὰ κάμῃ χρῆσιν ἰσχυρᾶς δόσεως ἀνθρακικοῦ ὀξέως.

Οἱ μύρμηκες, ὅπως καὶ τὴν πρώτην φοράν, διὰ μιᾶς ἀπεχώρησαν τοῦ κήπου· καὶ δύο ἡμέρας ὕστερον, εὗρεν ὅλους τοὺς ἐπιζήσαντας ἐργαζομένους ἐπί τινος τροχιᾶς ἥτις ἔφερε κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν παλαιὰν ὀπὴν τοῦ προλαβόντος ἔτους, ὅπου εἰργάζοντο φιλοπόνως σκάπτοντες. Πολλοὶ μετέφερον τεμάχια τροφῆς ἀπὸ τῆς νεωστὶ κατακλυσθείσης δι' ἀνθρακικοῦ ὀξέος ὀπῆς εἰς τὴν πρὸ ἑνὸς ἔτους κατακλυσθεῖσαν, ἐξ ἧς πρὸ πολλοῦ τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ ἐξέλιπεν. Ἦτο πλήρης καὶ κανονικὴ μετανάστασις· καὶ τὴν ἐπιοῦσαν, ἡ ὀπή, εἰς ἣν εἶχε ῥίψῃ προσφάτως τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ, ἠρημώθη ἐξ ὁλοκλήρου. Ὁ Βέλτ προσθέτει: «Ἀκολούθως εὗρον ὅτι, ὅταν πολὺ διαταραχθῶσι, καὶ πολλοὶ τῶν μυρμήκων καταστραφῶσιν, οἱ ἐπιζῶντες μετοικοῦσιν εἰς νέαν θέσιν. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι τινὲς τῶν ἡγετῶν ἐν τῇ μυρμηκυιᾷ ἐνθυμοῦντο τὴν φωλεὰν τοῦ παρελθόντος ἔτους καὶ κατεύθυναν τὴν μετοικεσίαν πρὸς ταύτην».

Περὶ ἰσχυρᾶς μνήμης τῶν μυρμήκων ὁ Ῥόμανς ἀναφέρει περιπλέον παρατήρησιν τοῦ Κὰρλ Φόχτ, «ὅτι ἀπὸ πολλῶν ἀλλεπαλλήλων ἐτῶν μύρμηκες ἔκ τινος ὀπῆς συνείθιζαν νὰ ὁδεύωσι διά τινων ἐρήμων ὁδῶν εἰς τὸ ἐργαστήριον χημικοῦ τινος ἑξακόσια μέτρα ἀπέχον, ὅπως φθάσωσιν εἰς ἀγγεῖον πλῆρες ὑδρομέλιτος. Ἐντεῦθεν συμπεραίνεται ὅτι οἱ μύρμηκες ἐνθυμοῦντο ἀπὸ θέρους εἰς θέρος τὸ ἀγγεῖον ἐκεῖνο μὲ τὸ ὑδρόμελι.

(*Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ*) Α. Π.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Νέος λύχνος.

Πολὺς λόγος γίνεται κατ' αὐτὰς περὶ τῆς Aria Safety Lamp ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν μέχρι τοῦδε ἐν ἐνεργείᾳ λύχνων ἀσφαλείας ἔγκειται ἐν θεμελιώδει μηχανισμῷ, διὰ τοῦ ὁποίου ἐκτοπίζεται ὁ ἐπικίνδυνος ἄνευ ἀέρος χῶρος, ὅστις σχηματίζεται ἐν τῷ περιέχοντι τὸ ἔλαιον δοχείῳ συνεπείᾳ τῆς καύσεως τούτου. Ἐν τῷ ἄνευ ἀέρος χώρῳ τούτῳ δύνανται ὡς γνωστὸν νὰ συσσωρευθῶσιν ἀέρια καὶ ὑπὸ ὡρισμένας περιπτώσεις νὰ γείνῃ ἔκρηξις. Εἰς τὴν νέαν Aria Safety Lamp μένει τὸ ἔλαιον, συνεπείᾳ λίαν προσφυοῦς συστήματος ὑποδοχέων, πάντοτε εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιφάνειαν, μέχρις ἐξαντλήσεως αὐτοῦ καὶ οὕτω δὲν δύναται νὰ σχηματισθῇ κενὸς χῶρος, ἐνῷ συγχρόνως ἡ φλὸξ καίει κανονικώτερον.

Ναφθομανία.

Ἔν τινι ἐργοστασίῳ ἐλαστικοῦ κόμμεως τῆς Βοστώνης, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐργάζονται ἰδίως γυναῖκες καὶ κοράσια, εὑρίσκοντο αἱ ἐργάτιδες, κατ' εἰδήσεις διαφόρων φαρμακευτικῶν ἐφημερίδων, σχεδὸν διηνεκῶς ἐν καταστάσει μέθης. Ἐκ τῆς ἐξετάσεως ἀπεδείχθη, ὅτι ἡ μέθη αὕτη προήρχετο ἐκ τῆς νάφθας, τῆς ὁποίας γίνεται χρῆσις πρὸς ἐκκάθαρσιν τοῦ ἐλαστικοῦ κόμμεως. Αἱ ἐργάτιδες ἐδήλωσαν, ὅτι ἡ εἰσπνοὴ τῶν ἀτμῶν τῆς νάφθας ἐγένετο εἰς αὐτὰς ἀπόλαυσις εἰς ἣν δὲν δύνανται ν' ἀντισταθῶσι. Φαίνεται, ὅτι οἱ ἀτμοὶ τῆς νάφθας παράγουσι περισσότερον ἔτι τοῦ ὀπίου καὶ χασὶς εὐχάριστα αἰσθήματα καὶ ὄνειρα.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Η ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΔΑΦΝΙΟΥ

Ἐκ φωτογραφίας τοῦ φιλοτέχνου κ. Γιαννοπούλου, δημοσιεύομεν τὴν ἱστορικὴν μονὴν τοῦ Δαφνίου, τῆς ὁποίας ἐσχάτως ἀνεκαινίσθη ὁλόκληρος ὁ τροῦλλος καὶ τὸ ἐσωτερικὸν ψηφιδωτόν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ὑπό τινος ὡρολογοποιοῦ τῆς Γενεύης ἐγένετο ἐφαρμογὴ τοῦ φωνογράφου εἰς τὴν ὡρολογοποιΐαν, δηλαδὴ κατεσκευάσθη ὡρολόγιον τὸ ὁποῖον ἀντὶ νὰ σημαίνῃ ἐκφωνεῖ τὰς ὥρας.

— Ῥαγδαία βροχὴ κονιορτοῦ συνέβη ἐσχάτως εἰς Στοχόλμην, ὁμοίως δὲ καὶ εἰς διάφορα μέρη τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ῥωσσίας.

— Ὁ μεγαλήτερος γνωστὸς σκύλος εἶνε ὁ ἐκ τοῦ γένους Ἁγ. Βερνάρδου ὀνομαζόμενος Λόρδος Βιοὺτ ἐν Ἀγγλίᾳ. Ὁ σκύλος αὐτὸς ἔχει λάβῃ 26 πρῶτα βραβεῖα εἰς ἐκθέσεις καὶ ἄπειρα μετάλλια, ἐταξείδευσε δὲ εἰς ὅλην τὴν Ἀγγλίαν φέρων μικρὸν κουμπαρᾶν κρεμασμένον εἰς τὸν λαιμὸν καὶ συνέλεξεν ὑπὲρ τὰ δεκακισχίλια φράγκα χάριν ἀγαθοεργῶν σκοπῶν. Ζυγίζει 247 ἀγγλικὰς λίτρας καὶ ἠγοράσθη ὑπὸ πλουσίου Ἀμερικανοῦ ἀντὶ 3750 δολλαρίων.

— Εἷς ἀμερικανὸς ἐφευρέτης μελετᾷ νῦν τὴν διὰ τῆς φωτογραφίας ἀντικατάστασιν τῆς τυπογραφίας. Ἀντὶ τῶν πολυπλοκωτάτων πιεστηρίων θὰ λειτουργῇ μέγα φωτογραφικὸν μηχάνημα καὶ ἐντὸς αὐτοῦ θὰ ἐκτυλίσσεται κύλινδρος χάρτου καταλλήλως παρασκευα-

Digitized by Google

Η ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΔΑΦΝΙΟΥ

ζομένου, ὅστις θ' ἀποκόπτεται κατὰ φύλλα ἀνάλογα πρὸς τὰ τυπογραφικὰ φύλλα. Ἐπειδὴ δὲ ἀρκεῖ ἓν ἑκατοστὸν τοῦ δευτερολέπτου διὰ πᾶσαν φωτογραφικὴν ἀποτύπωσιν, ἕπεται ὅτι 360,000 ἀντιτύπων θὰ δύνανται νὰ ἑτοιμάζωνται ἐντὸς μιᾶς ὥρας, ἐνῷ διὰ τῶν ταχυτάτων μηχανικῶν πιεστηρίων δὲν κατορθοῦται ἡ ἐκτύπωσις περισσοτέρων τῶν 15,000. Διὰ τὰς ἐφημερίδας λοιπὸν πρὸ πάντων θὰ εἶνε πολύτιμος ἡ ἐφεύρεσις τοῦ ἀμερικανοῦ ἂν τεθῇ εἰς πρᾶξιν.

— Ἡ ῥωσσικὴ κυβέρνησις ἐνέκρινε τὸ σχέδιον τοῦ Ἰουδαίου Κροίσου βαρώνου Χίρς, ἀναλαβόντος τὴν ἐν διαστήματι πέντε καὶ εἴκοσιν ἐτῶν μετανάστευσιν 3 1)2 ἑκατομμυρίων Ἰουδαίων εἰς Ἀμερικὴν καὶ ἀλλαχοῦ. Κατὰ τὸ τρέχον ἔτος θὰ μεταναστεύσωσιν 25,000, ὁ δ' ἀριθμὸς τῶν μεταναστῶν θ' αὐξάνῃ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος. Τὴν μετανάστευσιν θὰ διευθύνῃ κεντρικὴ ἐπιτροπὴ ἐν Πετρουπόλει, ἱδρύουσα ὑποκαταστήματα εἰς τὰς ἐπαρχίας. Ἡ ῥωσσικὴ κυβέρνησις ὑποχρεοῦται ν' ἀπολύῃ τοὺς ἀπερχομένους Ἰουδαίους τῆς ῥωσσικῆς ὑπηκοότητος, ν' ἀπαλλάσσῃ αὐτοὺς τῆς στρατολογίας καὶ νὰ παρέχῃ δωρεὰν τὰ ἀναγκαιοῦντα ἔγγραφα.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Ἡ *Βορειογερμανικὴ Ἐφημερὶς* ἐπαινεῖ τὸν δῆμον Ἀθηναίων ὡς ἀποδεχθέντα τὴν εἰσήγησιν τοῦ πρίγκηπος Βερνάρδου τοῦ Σαξονικοῦ Μάϊνιγγεν καὶ θέντα ἐπὶ τοῦ οἴκου, ἔνθα ἐτελεύτησεν ὁ Ἀλέξανδρος Ρ. Ῥαγκαβῆς, πλάκα ἀναμνηστήριον. «Ὁ Ῥαγκαβῆς, λέγει, ὡς διπλωμάτης, ὡς λόγιος, ὡς ποιητὴς ἐκτήσατο φήμην πολλῷ πέρα τῶν ὁρίων τῆς πατρίδος του, εἵλκυσε δὲ πανταχοῦ διὰ τοῦ ἀξιαγάστου καὶ μειλιχίου ἤθους καὶ τῆς εὐγενείας τῶν τρόπων του τὰς καρδίας. Καὶ ἐν Βερολίνῳ, ἔνθα διέτριψεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη, παρακολουθῶν μετ' ἐνδιαφέροντος τὴν πορείαν τῆς γερμανικῆς πολιτικῆς καὶ φιλολογίας, τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχνης, ἀπέλαυε τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ σεβασμοῦ τῶν διαφόρων τάξεων τῆς κοινωνίας, γενικὴν δὲ καὶ βαθεῖαν διήγειρε συμπάθειαν ἡ εἴδησις τοῦ θανάτου του. Οἱ γνώριμοι ζωηρὰν τηροῦσι τὴν μνήμην τῶν ὡρῶν, ἃς διῆλθον μετ' ἀνδρός, ὅστις διὰ τῶν γνώσεών του καθίστα γόνιμον καὶ τερπνὴν τὴν διαμοιβὴν τῶν ἰδεῶν, ἐσκόρπιζε δὲ διὰ τῶν εὐφυολογιῶν του τὴν εὐθυμίαν».

Ἐκπαιδευτικὰ

Πρύτανις τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου διὰ τὸ μέλλον ἀκαδημαϊκὸν ἔτος ἐψηφίσθη ὑπὸ τῶν καθηγητῶν ὁ κ. Ι. Πανταζίδης, καθηγητὴς τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας.

Καλλιτεχνικὰ

Ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ἀνώνυμος Ἔκθεσις» ὠργανίσθη ὑπὸ ζωγράφων τοῦ Μονάχου ἔκθεσις καλλιτεχνική, τῆς ὁποίας ὅρος εἶνε ὅτι τὰ ἔργα ἐκτίθενται ἄνευ τοῦ ὀνόματος τοῦ καλλιτέχνου. Τὸ ὄνομα θὰ γίνεται γνωστὸν μόνον μετὰ τὴν πώλησιν ἑκάστου καλλιτεχνήματος.

Θεατρικὰ

Εἰς τὸ θέατρον τῆς Λειψίας παρεστάθη ἐσχάτως νέον μελόδραμα κωμικὸν ὁ *Διοικητὴς τοῦ Τουρ* συντεθὲν ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ μουσικοῦ Καρόλου Ῥαϊνέκε. Ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἔργου ἦτο θριαμβευτική.

Μουσικὰ

Ἐπερατώθησαν αἱ ἐξετάσεις τοῦ ἐν Ἀθήναις Ὠδείου, καθ' ἃς ἀπεδείχθη ἡ μεγάλη πρόοδος τοῦ καταστήματος ὑπὸ τὴν δεξιωτάτην διεύθυνσιν τοῦ κ. Γ. Νάζου.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—95

Digitized by Google

ΑΙ ΦΥΛΑΚΑΙ ΤΟΥ ΝΑΥΠΛΙΟΥ

ΤΟ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟ

— Ἂν χρωστᾷς πληρώνεις, ἂν κερνᾷς τὰ χάνεις, τσᾶν ἐγκληματήσῃς πᾷς 'ς τὸ Βουλευτικό.

Μ' αὐτὸ τὸ ῥητὸ ἄρχισε τὴν ἀπαισιόδοξη ὁμιλία του μία ἡμέρα πρασοκέφαλος 'Αργείτης γιὰ νὰ μοῦ δείξῃ τὴν εἰκόνα τῆς περασμένης καὶ τῆς σημερινῆς ἐποχῆς. Καὶ ἀλήθεια εἶνε ῥητὸ ἔξυπνο, πιστὸς κάπως καθρέφτης τῆς σημερινῆς κουτσοπροόδου, ἀλλὰ δὲν εἶνε τῶν τσεφαλιωμένων κτῆμα. Ὅλοι οἱ παλληκαράδες τῆς ἐπαρχίας, τοῦ νομοῦ ἀκόμη ἠμπορῶ νὰ εἰπῶ, τὸ ἔχουν εἰς τὸ στόμα τους καὶ μὲ πίκρα τ' ἀναφέρουν ὅταν κάθονται καὶ καλοσυλλογίζονται τοὺς περασμένους καιρούς των, ποῦ εἶχαν ἁπλωμένα τὰ λουριά τους κ' ἔκαναν ὅ,τ' ἤθελαν.

Καὶ ἀναφέρουν τὸ Βουλευτικὸ ὄχι γιατί εἶνε φοβερώτερη ἀπὸ τῆς ἄλλες φυλακὴ ἢ ἔχει περισσότερα βασανιστήρια, ἀλλὰ διότι μόλις συλλάβουν τὸν κακοῦργο τὸν κλείνουν ἐκεῖ ὡς ποῦ νὰ δικασθῇ καὶ πέρνει, βλέπετε, τὴν πρώτη ἐντύπωσι. Καὶ ἡ πρώτη ἐντύπωσις μένει πάντα σταθερὴ εἰς τὴ μνήμη. 'Εκτὸς ὅμως τούτου τὸ Βουλευτικὸ εἶνε 'ς τὸ κεντρικώτερο μέρος τοῦ Ναυπλίου, 'ς τὴν πλατεῖα τοῦ Πλατάνου, κοντὰ εἰς τὸν Στρατῶνα, ἐμπρὸς εἰς τὰ καφενεῖα, καὶ καθένας ποῦ θὰ ἔμπῃ 'ς τὴν πόλι θέλει δὲν θέλει θὰ τὸ ἰδῇ εὐθύς.

Τὸ Βουλευτικὸ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἕνα μεγάλο τζαμὶ κ' ἕνα ψηλὸ σταχτερὸ κτίριο εἰς σχῆμα Γ μὲ τὸ ὁποῖον συγκοινωνεῖ ἀπὸ ἕνα ξύλινο γεφύρι. Εἶνε ἕνα ἀπὸ τὰ ἱστορικώτερα χτίρια τοῦ Ναυπλίου καὶ ὁμοιάζει πολὺ μὲ μυθολογικὸ Ἥρωα. Ὅπως καὶ γιὰ 'κεῖνον ἔτσι καὶ γιὰ τοῦτο ἐβγῆκαν λόγοι πρὶν χτισθῇ καὶ εἰς τὸν καιρὸ ποῦ ἐχτίζετο καὶ ἀφοῦ ἐχτίσθηκε καὶ ἀφοῦ ἐμεγάλωσε καὶ τόρα ποῦ σχεδὸν ἐγέρασε. Ἔπαιξε τόσα πρόσωπα, ἄλλαξε τόσα ὀνόματα, ἐχρησίμευσε εἰς τόσες ἐθνικὲς καὶ ἀντεθνικὲς περίστασες εἰς τὴν ἑκατόχρονο σχεδὸν ζωή του, ὥστε τοῦ ἔπρεπε καλήτερη τύχη ἀπ' αὐτὴν ποῦ ἔχει.

Τὸ χτίσιμό του χρεωστεῖται εἰς τὴν ἔνοχη συνείδησι τοῦ πρώτου Πασᾶ τοῦ Ναυπλίου. Καθὼς λέγουν, τὸ Ναύπλιο τὸ εἶχαν πρὶν οἱ Βενετσάνοι κ' εἶχαν ἐκεῖ τὸν Πρεβεδοῦρο τους. Ὅταν οἱ Τοῦρκοι μὲ τὴν προδοσία τοῦ Σάλα ἐπῆραν τὸ κάστρο, ὁ Πρεβεδοῦρος ἐμπῆκε 'ς τὰ καράβια του κ' ἔφυγε. 'Απὸ τὴ βία του δὲν ἐπῆρε τοὺς θησαυρούς του παρὰ τοὺς ἔχωσε 'ς τὴ γῆ σὲ μέρος μυστικό. Ἔπειτ' ἀπὸ δύο χρόνια σὰν ἡσύχασαν τὰ πράγματα σ' ὅλον τὸ Μωρηᾶ, ὁ Πρεβεδοῦρος ἔστειλε τὰ δύο του παιδιὰ εἰς τὸ Ναύπλιο γιὰ νὰ σηκώσουν τὸ θησαυρό. Τὰ παιδιὰ ἦλθαν συστημένα εἰς τὸν πρόξενο τῆς Πορτογαλλίας· αὐτὸς τὰ ἐπῆρε καὶ τὰ ἐπαρουσίασε 'ςτὸν Πασᾶ, μὲ τὰ χαρτιὰ τοῦ πατέρα τους καὶ μὲ τὴ ζήτησι νὰ σκάψουν νὰ εὑροῦν τὸ θησαυρό. Ὁ Πασᾶς τοὺς ἐδέχθηκε γλυκομίλητος καὶ εἶπε τοῦ Προξένου πρωῒ τὴν ἄλλη μέρα νὰ τοῦ στείλῃ τὰ παιδιά, νὰ σκάψουν 'ς τὸ κατῶγι του, ὁποῦ ὥριζαν τὰ χαρτιὰ πῶς ἦταν θαμμένος ὁ θησαυρός.

Ὁ Πρόξενος ὑποψιάστηκε τὸν Πασᾶ καὶ τὴν ἄλλη μέρα ἔστειλε τὸ ἕνα μόνο παιδὶ μὲ τὴ συμβουλὴ νὰ εἰπῇ τοῦ πασᾶ πῶς ὁ ἀδελφός του ἀρρώστησε. Ἂν χαθῇ, σοῦ λέγει, τὸ ἕνα νὰ σωθῇ τ' ἄλλο. Ὁ Πασᾶς ἐκαλοδέχθηκε τὸ παιδί, τοῦ πῆρε τὰ χαρτιά, τὸ κατέβασε 'ς τὸ κατῶγι καὶ τὤσφαξε. Ἔπειτα ἔβαλε κ' ἔσκαψαν εἰς τὸ μέρος πῶριζαν τὰ χαρτιὰ κ' εὕρηκε βωμὸ τὸ μάλαμα καὶ τ' ἀσῆμι καὶ τὰ διαμαντικά. Καὶ σὰν ὁ πρόξενος κατὰ τὸ κοντόβραδο ἔστειλε νὰ γυρέψῃ τὸ παιδί, ὁ Πασᾶς τοῦ μήνυσε πῶς τὸ παιδὶ δὲν ἐφάνηκε καθόλου 'ς τὸ Σαράϊ. Ὁ πρόξενος δὲν ἤθελε περισσότερο νὰ στοχασθῇ τὴν ἀλήθεια. Μάλιστα ἐφοβήθηκε μήπως ὁ Πασᾶς στείλῃ νὰ ξεκάμῃ καὶ τ' ἄλλο παιδὶ καὶ κρυφὰ τὤβαλε 'ς τὸ καράβι καὶ τὤστειλε σύνταχα 'ς τὸν πατέρα του μὲ τὴ θλιβερὴ εἴδησι.

Μὰ ὁ Πασᾶς δὲν ἐχάρηκε τὴν ἀδικία. Φαίνεται πῶς εὑρίσκοντο ἀκόμη καὶ πασάδες μὲ συνείδησι κ' ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ἦταν ὁ Πασᾶς τοῦ Ναυπλίου. Ἡμέρα νύχτα ἡσυχία δὲν εὕρισκε. Τὸ αἷμα τοῦ ἀθώου τοῦ ἐπλάκωνε τὴν καρδιά· ὁ ὕπνος ἔφυγεν ἀπὸ τὰ ματόφυλλά του καὶ 'ς τὸ ἥσυχο μυαλό του ἤρχοντο τόρα κ' ἐκολλοῦσαν ἄσβυστα ὄνειρα, φοβερά, τρομαχτικὰ ποῦ τὸν ἔρριξαν 'ςτὸ στρῶμα. Καὶ σὰν ἔπεσε 'ς τὸ στρῶμα τὸν πλάκωσε χαροτρομάρα· ἀπ' ὥρα σ' ὥρα ἔλεγε πῶς θὰ ξεψυχήσῃ καὶ ὁ φόβος τὸν ἔκανε νὰ ζητῇ ἀπ' ὅλους γνώμη μὲ τί τρόπο νὰ ξοδεύσῃ τῆς ἀδι-

Digitized by Google

κίας τὸ θησαυρό. Τότε ἕνας δερβίσης ἔρχεται καὶ τοῦ λέγει:

— Πασᾶ μου, πολυχρονεμένε· νὰ τί γράφουν τὰ κιτάπια μας.

Καὶ τὸν ἐσυμβούλεψε νὰ χτίσῃ γεφύρια, βρύσες, μουσαφὶρ ὀντάδες, τζαμιά, τεκκέδες. Ὁ Πασᾶς ἀποφάσισε νὰ χτίσῃ ἕνα μεγάλο Τεκκὲ νὰ τὸν πλουτίσῃ μὲ χτήματα καὶ νὰ εἶνε ἀνοιχτὸς νύχτα μέρα γιὰ κάθε διαβάτη. Ἄμ' ἔπος, ἄμ' ἔργο. Ἔστειλε ἀσβεστάδες εἰς τὸ Ἱερό, κάτω 's τὸ Λυγουριὸ κ' ἔπερναν τοὺς λαμπροὺς στύλους τοῦ Ἀσκληπιείου καὶ τοὺς ἔκαναν ἀσβέστη. Ἄχ κανένας δὲν εὑρέθηκε νὰ τὸν ἐμποδίσῃ, νὰ τοῦ εἰπῇ πῶς ἔτσι ἀντὶ νὰ βγάλῃ ἕνα ἀνάθεμα ἀπὸ πάνω του ἔβαλεν ἄλλο μεγαλείτερο ποῦ θὰ τοῦ ρίχνει εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα κάθε αἰσθαντικὸς διαβάτης, σὰν βλέπει τὰ θλιβερὰ χαλάσματα τοῦ χαριτωμένου ἐκείνου μνημείου τῆς Τέχνης!

Ὡς τόσο ὁ Τεκκὲς μὲ τὰ λαμπρὰ μάρμαρα καὶ τὸ χρυσὸν ἀσβέστη τοῦ Ἱεροῦ ἐχτίζετο ὥμορφος, μεγάλος, χαριτωμένος καὶ κοντά του τὰ κελιὰ τῶν δερβισάδων καὶ ὁ Μουσαφὶρ ὀντᾶς. Ὁ Πασᾶς ἅμα ἄρχισε τὸ ἔργον ἀνάπαψε τὴ συνείδησί του κ' ἔγεινε καλά. Ἀπὸ τὴν αὐγὴ ὡς τὸ βράδυ ἄλλο δὲν ἔκανε παρὰ νὰ κάθεται 'στὸ παραθύρι καὶ νὰ βλέπῃ ἐμπρὸς μὲ χαρὰ καὶ περηφάνεια τὸ χτίριο ὅπου θὰ τὸν μνημονεύει τόση φτωχολογιά. Ἀλλὰ δὲν ἦταν γραμμένο νὰ τὸ χαρῇ τελειομένο. Διότι μία ἡμέρα ἐκεῖ ποῦ ἐκάθητο 's τὸ παραθύρι ἐγκρεμίσθηκε κάτω κ ἐσκωτόθηκε.

Ὁ Τεκκὲς ὅμως ἐτελείωσε μὲ τὸ θησαυρό. Πολλοὶ δερβισάδες ἐμπῆκαν μέσα καὶ ὁ μουσαφὶρ ὀντᾶς ἦταν μέρα νύχτα ἀνοιχτὸς εἰς τοὺς φτωχοὺς τούρκους καὶ χριστιανοὺς ὁποῦ ἔτρωγαν τὸ πηλάφι καὶ ἐμακάριζαν τὴν ψυχὴ τοῦ Πασᾶ. Ἀλλὰ ἡ Φατιμέ, ἡ γυναῖκα τοῦ Πασᾶ, γιὰ περισσότερη ἀνάπαυσι τῆς ψυχῆς τοῦ κυρίου της ἔχτισε κατὰ τὸ ἴδιο σχῆμα κ' ἕνα ἄλλο τζαμί, ἐκεῖνο ποῦ τόρα ἀκόμη εἶνε Φραγκοκλησία.

Ἔμεινε ὁ Τεκκὲς περίφημος εἰς ὅλον τὸν Μωρηᾶ, καμάρι ὅλων τῶν τούρκων ἕως τὴν ἐπανάστασι. Ἔπειτα ὅταν ἐπάρθηκε τὸ Ναύπλιον ἀπὸ τοὺς ἕλληνες μέσα εἰς αὐτὸ συνεδρίαζε ἡ Βουλὴ κ' ἐξ αἰτίας της ἐπῆρε τὸ ὄνομα ποῦ ἔχει ὡς τὰ σήμερα. Ἀλλὰ μόνον τὸ ὄνομα ἐκράτησε. Ἐχρησίμευσεν ὅμως καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα. Εἰς δημοτικοὺς χοροὺς ὡς ἰταλικὸ θέατρο καὶ μέσα 's τοὺς θόλους του ἐκαταδικάσθηκε γιὰ θάνατο ὡς ἀντάρτης ὁ Κολοκοτρώνης καὶ τέλος τόρα χρησιμεύει ὡς φυλακὴ διὰ τοὺς ἐλαφροποινήτες καὶ τοὺς ὑποδίκους.

*

Μὲ τὴ μεσιτεία ἑνὸς φίλου μου, ποῦ τόσον γνωστὸς καὶ ἀγαπητὸς εἶνε ὥστε νὰ τὸν λέγουν Πανελλήνιο, μοῦ ἀνοίχθηκε καὶ ἡ σιδερένια πύλη τοῦ Βουλευτικοῦ. Ὁ Τεκκὲς ἔχει ἐμπρὸς μαρμαρένια σκάλα μὲ ὀκτὼ ὡς δέκα σκαλοπάτια καὶ εἰς τὸ πλατὺ σκαλὶ ψηλώνουν σὲ λευκὰ βάθρα δύο στύλοι, κομψοὶ ἀπὸ στακτερόμαυρο μάρμαρο κ' ἐπανωθιό τους, κολλημένος τὴν ἄλλη του πλευρὰ εἰς τὴν πρόσοψι, κάθεται ἐλαφρὸς μικρὸς θόλος. Ἔπειτ' ἀπὸ τὴ σκάλα ἔρχεται ὁ πρόδομος ὁποῦ κλείνει ἀριστερὰ εἰς τὸν δρόμο μ' ἕνα δωμάτιο σκοτεινό, σκυθρωπό, ξαγριεμένο, σὰν πιστὴ εἰκόνα τοῦ ἐπιστάτη ποῦ τὸ κατοικεῖ· ὁ ἐπίλοιπος εἶνε ἐλεύθερος, ἀνοιχτός, μαρμαροστρωμένος κάτω, τὸν τοῖχο ἐμπρός του μὲ σιδερόφρακτα καὶ μανταλωμένα πορτοπαράθυρα καὶ ὀπίσω του τρεῖς στύλους ὡσὰν τοὺς ἄλλους δύο μὲ τοὺς θόλους ἐπάνω καὶ δεξιὰ ἔρχεται τὸ μικρὸ ξύλινο γεφύρι ποῦ φέρνει εἰς τοὺς τρίπατους ὀντάδες...

Ἀπὸ τὸ ξύλινο γεφύρι ἔσκυψα κάτω καὶ εἶδα τὴν ἴδια θλιβερὴ εἰκόνα ποῦ εἶδα εἰς τὸ Μιλτιάδη καὶ τὸν Ἀγιανδρέα. Μέσα σὲ λιθοστρωμένη, βρωμερή, ὑγρή, ἀνήλιαστη αὐλή, περικλεισμένη ἀπὸ τὰ ψηλὰ χτίρια ἐζοῦσαν κ' ἐκινοῦντο κ' ἐργάζοντο καὶ ἀνέπνεαν κ' ἐπλύνοντο οἱ κατάδικοι. Καὶ ψηλὰ ἀπὸ τοὺς ἐξῶστες τῶν ὀντάδων καὶ τὰ σιδερόφρακτα παράθυρα τοῦ Τεκκέ, χλωμὰ πρόσωπα καὶ πανιασμένα χείλη, χέρια ὁλότρεμα καὶ μάτια ἄσπρα, ἄφωτα· φορεσιὲς μὲ χίλια δυὸ χρώματα καὶ κεφάλια ξυρισμένα καὶ γένεια μακρυά, ἐπρόβαλαν στιβαγμένα ὅπως σὲ κανένα κλουβὶ σιδηροδρόμου τὰ ζῶα. Ὀνόματα ἀντηχοῦσαν κάθε λογῆς· παρακλήσεις κάθε ἐκφράσεως· ξεφωνήματα εἰς κάθε τόνον· ἀστεϊσμοὶ καὶ γέλοια διεσταυρόνοντο ἀπὸ παράθυρο σ' ἐξώστη κ' ἀπὸ ἐξώστη σὲ παράθυρο μέσ' ἀπὸ τὰ σίδερα κ' ἔφθαναν μέχρις αὐτῶν κι' ἀνταπέδιδαν ἄλλα γέλοια καὶ ἀστεϊσμούς, ἄλλες παρακλήσεις καὶ ξεφωνήματα. Σακκίδια μαῦρα, μάλλινα εἴτε δερμάτινα ἐκρεμόντο κάτω μὲ σπάγγους καὶ καλαθάκια εἴτε μαντήλια κομποδεμένα ἀνεσύροντο· τὰ μὲν ἐκατέβαζαν κανένα γράμμα νὰ δοθῇ ἔξω εἰς τὸ ταχυδρομεῖο ἢ 's τὸ δικηγόρο ἢ δεκάρες διὰ ν' ἀγοράσουν κάτι φαγώσιμο· ἄλλα ἀνέβαζαν πάλι ἢ κάτι φαγώσιμο ἢ κανένα γράμμα ποῦ ἦλθεν ἀπέξω ἢ δανεικὸ χαρτί, μελάνη, μολυβοκόνδυλο, καλαμάρι ἢ κάτι τοῦ κοινοῦ βίου, τῆς δυστυχίας των χρήσιμο. Καὶ καμμιὰ φορὰ ἐρρίχνοντο γιὰ τὸ εὐχαριστῶ εἴτε μούντζες εἴτε βλαστήμιες εἰς ἐκεῖνον ποῦ ἐπρόσμενε κάτω· καὶ αὐτὸς ἀγανακτισμένος, πεισμωμένος γιὰ τὴν ἀχαριστία τους ἀνταπέδιδε ἀμέσως μὲ προθυμία καὶ πάθος κ' ἔφευγε μακρυὰ χωρὶς νὰ προσέξῃ εἰς τὰ γέλοια εἴτε 's τὲς παρακλήσεις ποῦ τοῦ ἔρριχναν οἱ ἐπάνω μετανοιωμένοι. Παρέκει δύο ξεσκλήριδες σφικτὰ χειροπιασμένοι ἐπάλευαν ἔτσι γιὰ νὰ δοκιμάσουν τὴ δύναμί τους κ' ἐκινοῦντο ἐδῶ κ' ἐκεῖ κ' ἔκαναν τάχα νὰ καταφέρουν γροθιὰ ὁ ἕνας τ' ἀλλουνοῦ· ἀλλὰ εἰς τὰς κινήσεις των ὅλας ἐφανερόνετο ἡ νάρκη ποῦ

Digitized by Google

τοὺς ἐσφικτόδενε τὰ νεῦρα. Κάτ' ἀπὸ τὸν ὀντὰ 'ς τὸν τοῖχο, μία παρέα ἀπὸ πέντε δέκα ἐσιγομιλοῦσε σοβαρά. Ἔξαφνα ἕνας κἄτι ἅρπαξε τ' ἀλλουνοῦ κ' ἠθέλησαν νὰ κυνηγηθοῦν· ἀλλὰ καὶ οἱ δύο ἐπήγαιναν εἰς τὸ ἄψεγο ἴσωμα τῆς αὐλῆς σὰν τὸ ἐλαφρὸ πλεούμενο σὲ θάλασσα τρικυμισμένη κ' ἐχτυπόντο ἀπὸ τὸν ἕνα 'στὸν ἄλλο τοῖχο κι' ἄδικα ἅπλωναν τὰ χέρια τους νὰ ἰσοζυγιασθοῦν. Ὡς ποῦ τέλος ἔπεσε κατάχαμα ὁ ἕνας καὶ ὁ ἄλλος μόλις ἔφθασε ἐπάνω του ἔπεσε κι' αὐτὸς κ' ἔμειναν ἐκεῖ ἕως νὰ εὐροῦν τρόπο νὰ καθίσουν 'στὰ πόδια τους μὲ ὀλιγώτερη δύναμι τῆς κάμπης. Καὶ ὅμως εἶχαν τέτοια σώματα ποῦ τοὺς ἔλεγες ἱκανοὺς κάστρο νὰ γκρεμίσουν !

—Προχθὲς τοὺς κατέβασαν ἀπ' τὸ Παλαμῆδι· μ' εἶπεν ὁ σκοπὸς ποῦ ἦταν κοντά μου σὰν μ' εἶδε νὰ τοὺς κυττάζω μὲ περιέργεια. Ἔγειναν ἔτσι μέσ' 'στὸ Μιλτιάδη.

— Εἶχαν πολλὰ χρόνια ἐκεῖ ;

— Μπά· τρία μονάχα.

Καὶ δὲν θὰ ἦσαν οὔτε τριανταπέντε χρονῶν καθένας οἱ ἄμοιροι !

*

'Ενῷ ἐστεκόμουν εἰς τὸ γεφύρι ἦλθε κοντά μου ὁ ἐπιστάτης μὲ μία ἀρμαθιὰ κλειδιὰ 'ς τὸ χέρι καὶ μ' ἐρώτησε ἂν ἤθελα νὰ ἔμπω μέσα. Δὲν ἐπρόφτασα νὰ τοῦ ἀπαντήσω. Φωνὴ λαοῦ ἐσηκώθηκε ἀπ' τὴν αὐλὴ καὶ περίγυρα ἀπὸ τοὺς ὀντάδες καὶ τὰ παράθυρα τοῦ τεκκέ. Ἡ φωνὴ ἀνέβαινε δυνατή, ὀργισμένη, σὰν κυματούσας θάλασσας βόγγος ποῦ ἀνεβαίνει ψηλὰ 'ς τ' ὀρθολίθι τοῦ κάβου· καὶ σύνωρα μάτια πολλὰ καὶ χέρια περισσότερα καὶ πρόσωπα μ' ἄλλη παρὰ τὴν συνηθισμένη ἀποκαρωτική τους ὄψι ἐστηλώθηκαν ἀπειλητικὰ εἰς τὸν ἐπιστάτη.

— Τὰ λεφτά ! τὰ λεφτά !... ἐφώναζαν ἀπὸ τὴν αὐλή.

— Ποῦ εἶνε τὰ λεφτά· τί τἄκαμες τὰ λεφτά ! ἔκραζαν ἀπὸ τοὺς ὀντάδες.

— Τόσος καιρὸς τόρα πέρασε· τὰ λεφτά! ἔλεγαν καὶ ἀπ' τὸ τζαμί.

— Πάμε· μοῦ εἶπεν ὁ ἐπιστάτης.

Κ' ἐτράβηξε ἐμπρὸς κ' ἐμουρμούριζε. Ἔξαφνα ἐγύρισε πίσω.

— Τί λεφτά, μωρέ· ἔ, τί λεφτά ! ἐφώναξε μ' ἀγριεμένο, κατακόκκινο πρόσωπο 'ς τοὺς φυλακισμένους.

— Τὰ λεφτά ! τὰ πλυτικά μας, τὰ λεφτά !.. ἀπάντησαν μ' ἕνα στόμα καὶ μὲ μύριες χερονομίες οἱ κατάδικοι, σὰν τὰ χηνόπουλα ποῦ ζητοῦν τὴν τροφή τους.

— Δὲ μοῦ τἄδωσαν ἀκόμη.

— Σοῦ τἄδωσαν· ἐσὺ τἄχεις· μᾶς τὰ κρατεῖς τρεῖς μήνους τόρα ! . . .

— Ἄϊ στὸ διάβολο ! εἶπε μὲ ἀγανάκτησι ὁ ἐπιστάτης κ' ἐκλείσθηκε 'ς τὸ δωμάτιό του.

'Αλλὰ· σύνωρα χίλιες παλάμες ἀνοίχτηκαν ἀπ' ὀπίσω του καὶ μύριες κραυγὲς μίσους καὶ βλαστήμιας καὶ θυμοῦ καὶ δοντιῶν τριξίματα καὶ γρόνθων συσπάσεις καὶ ματιῶν ἄσπρες φλόγες ἔτρεξαν κατόπιν του, δῶρο ἐγκάρδιο ὅλων τῶν φυλακισμένων. Ἂν ἐγλύτωσε ὀλίγα τὰ ἐπῆρα ἐγὼ ἄθελα ἀφοῦ εὑρέθηκα μπροστά του.

— Τί λεφτὰ τοῦ ζητεῖτε ; ἐρώτησα ἕνα φυλακισμένο πῶστεκε 'ς τὴ θύρα τοῦ ὀντᾶ.

— Τὰ πλυτικά μας· ἔχει τρεῖς μήνους νὰ μᾶς τὰ δώκει.

— Μὰ τἄχα τὰ πῆρε αὐτός ;

— Τὰ πῆρε βέβαια· πᾶσα πρωτομηνιὰ αὐτὸς θὰ τὰ πάρῃ.

— Καὶ γιατί δὲ σᾶς τὰ δίνει ;

— Μὰ ξέρεις τί κουμάσι εἶν' αὐτός· κ' ἐχαμήλωσε τὴν φωνή του ἐνῷ ἔβλεπε μὴν ἀνοίξῃ ἡ θύρα τοῦ ἐπιστάτη· τὰ βαστᾶ καὶ κάνει ἔξω τῆς δουλειές του· τοκίζει σοῦ λέω ! . . .

Κ' ἐπῆραν αἴφνης τόση ζωηρὴ ἔκφρασι τὰ μάτια του καὶ πεποίθησι ὅταν μοῦ εἶπε τοκίζει σοῦ λέω ! ὥστε καὶ ἄθελα ἐπίστεψα.

*

Ὡς τόσο ἡ θύρα τοῦ ἐπιστάτη ἔμενε κλειστὴ ἀκόμη ἀρκετὴ ὥρα. 'Απελπισία μ' ἔπιασε. Ἐφοβήθηκα μήπως ὁ ἐπιστάτης θυμωμένος γιὰ ὅσα τοῦ ἔκαμαν οἱ κατάδικοι μείνει μέσα ὡς τὴν ὥρα ποῦ θὰ κλείσουν οἱ φυλακὲς καὶ θὰ ἠμπορέσῃ νὰ βγάλῃ τὸ ἄχτι του εἰς ἐκείνους τοὺς ἄμοιρους.

Εὐτυχῶς σὲ λίγην ὥρα εἶδα ν' ἀνοίξῃ ἡ ποθητὴ θύρα καὶ ὁ ἐπιστάτης νὰ βγαίνῃ μὲ τὴν ἀρμαθιὰ τῶν κλειδιῶν. Τί κλειδιά ! μόνο ἐκεῖνα νὰ βλέπῃς σὲ πιάνει τρομάρα. 'Αμέσως φαντάζεσαι τί θύρες νὰ μανταλώνουν τέτοια κλειδιὰ καὶ τί δωμάτια νὰ ἔχουν τέτοιες θύρες καὶ τί νὰ κλείουν τέτοια δωμάτια μέσα τους, ὅπως ἅμα ἰδῇς φοβερὸ δόντι φαντάζεσαι ἀμέσως τί σαγονιὲς τὸ εἶχαν καὶ αὐτὲς οἱ σαγονιὲς ποιανοῦ τρομεροῦ θερίου κεφάλι ἁρμάτοναν. Ἦσαν ὅλα ὡς εἴκοσι κ' ἦσαν ἀρμαθιασμένα σὲ χοντρό, μισοφθαρμένο σχοινί. Καὶ ὅλα ἕνα μὲ τ' ἄλλο μεγάλα, βαρειὰ μὲ χονδρὴ θηλειὰ καὶ σῶμα σὰν μπράτσο ἀνθρώπου καὶ δόντια ἀνοιχτά, σκουριασμένα, κοκκινόμαυρα σὰν μ' αἷμα καὶ φωτιὰ βαμμένα — τὸ αἷμα τῶν καταδίκων καὶ τὴ φωτιὰ τῆς νιώτης των — ἐκλάγγαζαν καθὼς ἐκτυπόντο τὸ ἕνα μὲ τ' ἄλλο 'ς τὸ σχοινί τους σὰν μανιωμένα θερία ποῦ μουγκρίζουν κ' εἶν' ἕτοιμα ν' ἀλληλοφαγωθοῦν.

— Ὁρίστε· εἶπεν ὁ ἐπιστάτης μὲ κατεβασμένα μοῦτρα, χωρὶς νὰ γυρίσῃ νὰ μὲ ἰδῇ.

Κ' ἔβαλε τὸ κλειδὶ 'ς τὴν κλειδωνιά, τὸ ἐγύρισε μὲ δύναμι καὶ ἡ θύρα ἐξεμανταλώθηκε μ' ἕνα στέναγμα ταύρου ποῦ νοιώθει τὸ μαχαῖρι 'ς τὸ λαιμό. Ἡ θύρα ἄνοιξε κ' ἐμπῆκα εἰς τὸν Τεκκέ.

— Γειά σας.

— Γειά σου.

Digitized by Google

Οἱ κατάδικοι ἦλθαν ὅλοι κοντά μου. Ἦσαν εἰκοσιπέντε ἕως τριάντα κ' ἔμεναν ὅλοι κάτω, εἰς τὴν αἴθουσα τοῦ τεκκὲ ἡ ὁποία ἦταν μεγάλη καὶ ἠμποροῦσε νὰ χωρέσῃ κι' ἄλλους τόσους. Παράθυρα σιδερόφρακτα ἦσαν δεξιὰ καὶ ἀριστερά· σὲ μία γωνιὰ ἡ βούτα· εἰς ἄλλη στίβα καλαθιῶν καὶ ἀρμαθιὲς σαρωμάτων ποῦ τὰ πλέκουν οἱ κατάδικοι καὶ τὰ πωλοῦν 'ς τὴν πόλι. Ἐπάνω ὁ κεντρικὸς θόλος τοῦ τεκκὲ μαῦρος, ἀραχνιασμένος, μέγας μὲ μικροὺς φεγγίτες, ἅπλωνεν ἕτοιμος θαρρεῖς νὰ πέσῃ καὶ νὰ μᾶς πλακώσῃ ὅλους. Εἰς τοὺς τοίχους χαμηλὰ ἐκρέμοντο τ' ἀποφόρια τῶν καταδίκων, τὰ σεντούκια δεμένα μὲ σχοινία ὅπως οἱ νάκες εἰς τὲς βλαχοκαλύβες, σανίδες ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη κατὰ πλάτος μὲ τὰ ψωμιὰ νὰ μὴν τὰ φθάνουν οἱ ποντικοὶ καὶ οἱ τοῖχοι αὐτοὶ μισομαῦροι, καταφαγωμένοι, κατασκονισμένοι. Κ' ἐπάνω εἰς τοὺς τοίχους 'ς τὲς σανίδες παντοῦ ὡς νὰ ἤθελαν ν' ἀντικαταστήσουν τὰ ῥητὰ τοῦ Κορανίου ποῦ εἶχαν πρὶν οἱ δερβισάδες ἦσαν χιλίων εἰδῶν ζωγραφιὲς μὲ κάρβουνο καὶ κιμωλία. Μία ἀπ' αὐτὲς ἐπαράστενε τὴν *ἑπτακαίφαλως ιδρα*, καθὼς ἔλεγεν ἡ ἐπιγραφή· καὶ ἡ ιδρα αὐτὴ ἦταν καθόλα σκίασμα μικροῦ χοιριδίου μὲ φειδωτὴ οὐρὰ καὶ φτερὰ ὀρθὰ σὰν ἀνέμης ἐπάνω καὶ ρύγχος κατακομματιασμένο εἰς ἑπτὰ ἀναμαλλιασμένα κεφάλια. Ἄλλη πάλιν ἐπαράστενε τὸν *Χρόνο*· καὶ ὁ χρόνος ἦταν ἕνα δένδρο μὲ δώδεκα κλωνάρια περίγυρα ἄφυλλα, σὰν νὰ ἐπάρθηκαν καὶ οἱ δώδεκα μῆνες ἀπ' τὴν καρδιὰ τοῦ χειμῶνα. Ἴσως ὅμως ὁ ζωγράφος ἠθέλησε νὰ παραστήσῃ τοὺς ἰδικούς του χρόνους ποῦ βέβαια ὅλοι ἄφυλλοι καὶ ἄγονοι περνοῦν γι' αὐτὸν κ' ἔχει αἰώνια παγωνιὰ καὶ 'ς τὴν καρδιά του μέσα κ' ἔξω του περίγυρα! Μία ἄλλη εἰς τὸν ἀντικρυνὸ τοῖχο ἐπαράστενε μέγα δένδρο, πολύκλωνο καὶ πλατύφυλλο ποῦ τὸ ἐκλόνιζε ἡ ριπὴ δυνατοῦ ἀνέμου· καὶ 'ς τὴ ῥίζα του ξαπλωμένος ἕνας φουστανελλοφόρος μὲ τὸ μουστάκι περήφανα στριμμένο, μὲ τὸ σκυλὶ 'στὰ πόδια του καὶ τὸ γιογκάρι 'στὰ χέρια ἐφαίνετο ὅτι ἔπαιζε κ' ἐτραγουδοῦσε. Τὸ τί τραγουδοῦσε μᾶς τὸ ἔγραφε μπροστά του.

Σεβντὰ βαστῶ σεβντὰ κρατῶ καὶ σεβνταλῆς γυρίζω·
Κι' ὅπως τὸν εὕρω τὸν καιρὸ ἔτσι τὸν ἀρμενίζω.

Καὶ ἄλλες ζωγραφιὲς μύριες ἐφαίνοντο μέσα ἐκεῖ, ἄξυστα καὶ ἄνοστα χονδροκαμώματα· ἄλλες μὲ λεπτὲς γραμμὲς ἐφανέρωναν χέρι ἐπιδέξιο· κεφάλι συγχρόνων πολιτευομένων· κωμικὰ συμπλέγματα ἀπὸ πρόσωπα γνώριμα· ἄλλες γιὰ νὰ βάλλῃς τὰ γέλοια καὶ ἄλλες ποῦ σώδιναν ἀφορμὴ νὰ καθίσῃς νὰ συλλογισθῇς τὴ θλιβερὴ ζωὴ τῶν καταδίκων καὶ ζωντανοὺς νὰ τοὺς κλάψῃς! . . .

Ὅπως ἀπὸ τὸ ἐσωτερικό του φαίνεται ὁ Τεκκὲς θὰ ἦταν πρὶν τοῦ τάγματος τῶν Μεβλεβῆ. Διότι ἐπάν' ἀπ' τὰ κρεββάτια τῶν καταδίκων εἰς σχῆμα Π ἀνάποδου εἶνε ἄλλα δωμάτια ποῦ πρὶν βέβαια δὲν ἦσαν παρὰ θεωρεῖα καὶ ἐχρησίμευαν γιὰ νὰ κάθωνται καὶ νὰ βλέπουν οἱ πιστοὶ τοὺς δερβισάδες, ὅταν ἔκαναν τὴν παράδοξη προσευχή τους. Τώρα τὰ δωμάτια εἶνε κλεισμένα ἀπὸ μέσα καὶ δὲν ἔχουν παρὰ ἀπὸ ἕνα παράθυρο καθένα ἔξω ἀπ' ὅπου πέρνουν τὸ φῶς οἱ κατάδικοι. Καὶ ὅταν κανεὶς συλλογισθῇ αὐτοὺς ἐπάνω καὶ τοὺς ἄλλους τοῦ Παλαμηδιοῦ κ' ἐκείνους ποῦ εἶνε εἰς τοὺς ὀντάδες, δὲν ἠμπορεῖ παρὰ νὰ τοὺς μακαρίσῃ αὐτοὺς ἐδῶ ποῦ ἔχουν ὀλίγη ἄνεσι κάπως. Ἀλλὰ μὲ πόσες θυσίες νὰ τὴν ἀγοράζουν αὐτὴ τὴν ἄνεσῃ ὁ θεὸς γνωρίζει!

'Σ τὴν ὥρα ποῦ ἑτοιμαζόμουν νὰ ἔβγω εἶδα εἰς ἕνα κρεββάτι ἐμπρὸς 'στὸ παράθυρο τρία παιδιὰ ἀπὸ εἴκοσι ἕως εἰκοσιπέντε χρόνων τὤνα μὲ τἄλλο. Ἦσαν ὅλα καλοδέματα παιδιὰ μὲ πλατειὰ στήθη, κόκκινα καὶ ζωηρὰ μάγουλα κ' ἔλεγες πῶς οὔτε μιὰ βδομάδα ἔκαμαν ἐκεῖ μέσα. Ὁ μεγαλείτερος εἶχε ἕνα μπουζοῦκι παραφορτωμένο ἀπὸ κόκκινες φοῦντες ὡσὰν τὰ γκέμια κανενὸς ἀξετίμωτου ἀλόγου καὶ τὸ ἔπαιζεν ἐνῷ οἱ ἄλλοι δύο τὸν εἶχαν 'στὴ μέση καὶ τοῦ τραγουδοῦσαν. Ἦσαν ἀδέλφια καὶ τὰ τρία κ' ἦσαν μέσα γιὰ φόνο.

— Ποιὸς παίζει καλήτερα μπουζοῦκι; ἐρώτησα τὸ ἕνα.

— Ὅλοι παίζουμε· μοῦ ἀποκρίθηκε περήφανα τὸ ἄλλο.

Ἐκεῖνος πὤπαιζε τὸ μπουζοῦκι ἔπαψε καὶ μὲ τήραξε μὲ μεγάλα, λαμπρὰ μάτια.

— 'Στὸ Ἄργος λένε πῶς εἶνε ἕνας καὶ παίζει περήφανα· ἀλήθεια; μ' ἐρώτησε.

Ἀλλὰ πρὶν προφθάσω ν' ἀποκριθῶ ἐγύρισε τὸ τρίτο καὶ χωρὶς νὰ μὲ κυττάξῃ.

— Σώπα ρέ· εἶπε 'στὸν ἀδελφό του· βρίσκεται κι' ἄλλος 'στὸν κόσμο νὰ παίζῃ σὰν κ' ἐμᾶς! . .

★

Ἐβγῆκα ἀπὸ τὸ Βουλευτικὸ ὅπως ἐβγῆκα κι' ἀπὸ τὸ Μιλτιάδη κι' ἀπὸ τὸν Ἁγιανδρέα. Τί μαθήματα αὐστηρῆς καὶ ἥμερης ζωῆς ἠμποροῦν νὰ δώσουν εἰς τὸν ἔξω ἄνθρωπο αὐτὲς οἱ φυλακές! Ἐκεῖ, ὄχι εἰς τὰ σχολεῖα, ὄχι εἰς τῆς ἐκκλησίες οὔτε εἰς τὰ μοναστήρια μόν' ἐκεῖ διδάσκεται μὲ μεγαλόφωνη σιωπὴ ὁ ἀληθινὸς λόγος τοῦ Θεοῦ· ἐκεῖ εἶνε ἡ ἀληθινὴ τοῦ Σιλωὰμ πηγὴ ὅπου βαφτίζεται ἡ ψυχὴ καὶ βγαίνει ἁγνὴ καὶ ἁπαλὴ καὶ μεγαλόχαρη σὰν ἀπὸ τὴν πνοὴ τοῦ Δημιουργοῦ. Στοχάζομαι πῶς καὶ τὸ μεγαλείτερο κακοῦργο ἂν ἀντὶ νὰ τὸν κλείνουν μέσα τὸν ἔπερναν μόνο καὶ τὸν ἐγύριζαν εἰς αὐτὲς τὲς ἄγριες σπηλιὲς καὶ τοῦ ἔδειχναν ἐκεῖνα τὰ φοβερὰ κλειδιὰ καὶ τὸν ἔκαναν ν' ἀκούσῃ τὸ θλιβερὸ στέναγμα τῶν θυρῶν, νὰ μυρισθῇ τὴ μοῦχλα, νὰ αἰσθανθῇ τὴν ὑγρασία, ν' ἀκροασθῇ τὸ ἄφωνο μί-

Digitized by Google

λημα ποῦ κάνουν τὰ ντουβάρια κ' ἔπειτα τοῦ ἔλεγαν: «Νά, ἐδῶ θὰ σ' ἐβάναμε νὰ ζήσῃς δέκα χρόνια. εἴκοσι χρόνια, ὅλη σου τὴ ζωή, δίχως φίλους κ' ἐδικοὺς γιὰ νὰ ξεπλύνῃς τὸ κακὸ πῶκαμες, μὰ σ' ἀφίνομε· γύρισε 'ς τὸ σπίτι σου καὶ γένου καλὸς ἄνθρωπος» θὰ ἐγνώριζε εὐθὺς τὸ ἀνόμημά του. Θὰ ἔφευγε μὲ τὰ τέσσερα καὶ θὰ ἐπήγαινε μὲ τὴ μοναχὴ φροντίδα πῶς νὰ τὸ ξεπλύνῃ. Μὰ νὰ μὴ μείνῃ μέσα ἐκεῖ οὔτε μιὰ βδομάδα, οὔτ' ἕνα ἡμερονύχτι γιὰ τὸ Θεό!

Γιατί ξέρομε τί θὰ εἰπῇ ἄνθρωπος.

Βάλε τον εἰς ἕνα φοβερό, πυκνοντυμένο θεοσκότεινο δάσος· ῥίξε τον σὲ μιὰ σπηλιὰ μὲ λύκους καὶ λεοντάρια καὶ τίγρεις· χῶσε τον μέσα 'ς τὸ ἀπαισιώτερο νεκροταφεῖο. Ἂν τὸν ἀφίσῃς γιὰ μία στιγμὴ καὶ τὸν πάρῃς πάλι θὰ ἔχῃ σ' ὅλη του τὴ ζωὴ τὴν ἀνατριχίλα τοῦ δάσους ἐπάνω του, τ' ἄγρια ὀδοντοκοπήματα καὶ τοὺς μουγκρισμοὺς τῶν θεριων 'ς τὴν ἀκοή του, τὴν ἀπελπιστικὴ παγωνιὰ τοῦ νεκροταφείου 'ς τὴν ψυχή του καὶ θὰ τρέμῃ μήπως πέσῃ πάλι ἐκεῖ. Ἂν τὸν παραιτήσῃς ὅμως γιὰ πολὺ σιγὰ σιγὰ θὰ συνηθίσῃ τὸ κορμὶ 'ς τὴν ἀνατριχίλα, ἡ ἀκοὴ θὰ συνηθίσῃ 'ς τ' ὀδοντοκόπημα, ἡ ψυχὴ θὰ παγώσῃ περισσότερο, τὰ νεῦρα θὰ γίνουν παλαμάρια, καὶ ἄγριος θὰ ῥιχθῇ νὰ κάψῃ τὸ δάσος νὰ μανιώσῃ τὰ θερία, γιὰ νὰ τ' ἀκούσῃ ἀγριώτερα νὰ μουγκρίζουν, ν' ἀνοίξῃ τοὺς τάφους καὶ νὰ παίξῃ μὲ τὰ κόκκαλα τῶν νεκρῶν κλωτσοσκοῦφι. Οὐδὲ δάκρυα, οὐδὲ στηθοκοπήματα, οὐδὲ παράκλησες θὰ τὸν συγκινοῦν πλέον οὐδὲ φοβέρες.

Ἔτσι οὐδὲ φοβέρες, οὐδὲ παράκλησες, οὐδὲ στηθοκοπήματα οὐδὲ δάκρυα συγκινοῦν πλέον τοὺς φυλακισμένους. Ἐσυνήθισαν· μέσα τους βράζουν τ' ἄγρια ἔνστικτα τοῦ προϊστορικοῦ ἀνθρώπου τὰ ὁποῖα μ' ὅλη τὴν πολυχρόνιο ἐξέλιξι καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τὴν πρόοδο δὲν ἠμπόρεσαν ἀκόμη ν' ἀργασθοῦν. Καὶ γιαυτὸ ἀπαντᾷ κανεὶς εἰς τῆς τρεῖς αὐτὲς φυλακὲς τρεῖς ὁλάκερες κοινωνίες ὅπως εἶνε καὶ οἱ ἔξω, ἀλλὰ κοινωνίες τοῦ χειρότερου εἴδους. Ὁ Σπανὸς εἶνε τοκογλύφος· τὰ χρήματα ποῦ ἐσύναξε τόσα χρόνια ἀπὸ τῆς κλεψιὲς δανείζει 'ς τοὺς φυλακισμένους ἀπὸ λίγα λίγα μιὰ δραχμή, μισὴ δραχμή, εἴκοσι λεπτὰ καὶ ὅταν λάβουν ἀπὸ τοὺς δικούς τους εἴτε ἀπὸ τὰ ἐργόχερά τους τὰ πέρνει διπλά, τρίδιπλα, πεντάδιπλα. Καὶ νὰ τὸν ἰδῆτε πῶς ἔχει παραιτήσῃ πλέον τὸ ἀνήμερο τοῦ ληστὴ κ' ἔχει πάρει 'ς ὅλα εἰς τὸ συμμαζεμμένο σῶμα καὶ τὸ φωτερὸ βλέμμα· εἰς τὴ φωνὴ καὶ εἰς τὴ μορφὴ εἰς τὰ γένεια καὶ τὰ ματόφρυδα τὸ ὕφος τοῦ Σάϋλωκ. Ὁ Βλαχιώτης πάλι κάνει τὸν παντοπουλιτή. Ἀλλὰ τί παντοπουλιτής; μὲ χαρτὶ καὶ καλαμάρι 'ς τὸ χέρι γιὰ τοὺς χρεοφειλέτες· μὲ βελωνάκα τῆς δεκάρας, μὲ μολυβδοκόνδυλα τῆς δραχμῆς, μὲ στρατσόχαρτα καὶ φακέλους κ' ἐγὼ δὲν ξέρω πόσο· μὲ πατάτες μουχλιασμένες, μὲ ῥάμματα σάπια, μὲ καφὲ ἀπὸ βρύζα καὶ ξερόψωμα καφουρδισμένα!

Αὐτοὶ εἶνε οἱ κεφαλαιοῦχοι. Βάλετε ἔπειτα τοὺς φονιάδες ποῦ δὲν ἔχουν παρὰ πῶς νὰ μεταμορφώνουν τὰ χερούλια τῶν τηγανιῶν καὶ τὰ ἰμπρίκια εἰς φοβερὰ μαχέρια καὶ πιστόλια. Ἔπειτα ἔρχονται οἱ χαρτοπαῖκτες ποῦ κοιμοῦνται κ' ἐξυπνοῦν πάντα μὲ τὸ *πάει* καὶ τραβοῦν ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους των, μὲ γράμματα μελανωμένα ἀπὸ τὰ δάκρυα τάχα καὶ μὲ λόγια εὐγνωμοσύνης αἰωνίας, τὰ λεπτὰ ποῦ θὰ ἔτρεφαν τὰ παιδιά τους γιὰ νὰ τὰ χάσουν αὐτοὶ σὲ μιὰ χαρτοσιά. Ἔπειτα ἔχομε τὰ κομματικὰ πάθη ποῦ βράζουν εἰς τὰ στήθη των ἄσβυστα ἡφαίστεια καὶ μαχαιρώνουν καὶ μαχαιρώνονται κάθε ἡμέρα γιὰ τὸν τάδε καὶ τάδε πολιτευόμενο ποῦ οὔτε τοὺς συλλογίζεται.

Ἐλᾶτε καὶ εἰς τὰ πάθη τοῦ τοπικισμοῦ· οἱ Λάκωνες χωριστὰ ἀπὸ τοὺς Ῥουμελιῶτες, οἱ Ῥουμελιῶτες χωριστὰ ἀπὸ τοὺς Θεσσαλούς, οἱ Θεσσαλοὶ χωριστὰ ἀπὸ τοὺς Χελιῶτες, οἱ Χελιῶτες χωριστὰ ἀπὸ τοὺ Μεσσήνιους· πέντε δέκα, δώδεκα δεκαπέντε ἐκεῖ ἕτοιμοι νὰ ῥιχθοῦν σὰν τὰ σκυλιὰ καὶ νὰ πετσοκοποῦν μὲ τὴν ἄλλη παρέα. Καὶ βάλετε τὰ μίση, τὰ διαβάλματα εἰς τὸν ἐπιστάτη, 'ς τὸ φρούραρχο γιὰ τὸν τάδε σύντροφο γιὰ τὸν τάδε πρὶν φίλο ποῦ τοῦ ζηλεύει τὴ θέσι πῶχει μέσα 'ςτὸ δῶμα εἴτε τὸ τάδε παληοχράμι ἢ τὰ χρήματα πῶχει 'ς τὸ σεντοῦκι του. Καὶ ἐπάνω αὐτῶν ὅλων βάλετε τὸν ἐπιστάτη μὲ τὸ σκῆπτρο τῆς τυραννίας 'ς τὸ χέρι κ' ἔχετε τέλεια τὴν εἰκόνα.

Αὐτὴ εἶνε ἡ κοινωνία τῶν φυλακῶν. Κοινωνία μυστικὴ αὐτή, ἀθώρητη ποῦ μόνο μαντεύεται, μόνο εἰς τὰ μάτια τοῦ νοῦ φανερώνεται, βρωμερὴ καὶ μισητὴ περισσότερο ἀπ' ἐκείνη ποῦ παρουσιάζεται εἰς τὰ κρεάτινα μάτια. Καὶ ὅμως εἶνε ἀληθινή. Καὶ σεῖς ποῦ εἴδατε καὶ τὴ μία καὶ τὴν ἄλλη, ποῦ ἐγνωρίσατε τὴ σαπισμένη ἐπιφάνεια καὶ τὸ βρωμερὸ βυθό, χύσετ' ἕνα δάκρυ γιὰ τοὺς καταδίκους ὅπως τῶχυσα κι' ὁ ἄκαρδος ἐγώ.

Ἄλλο ἀπὸ δάκρυ δὲν ἠμποροῦμε νὰ τοὺς δώσωμε κατὰ τὸ παρόν. Γιατὶ εὑρίσκονται καὶ κακὰ καλῶς κείμενα.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

Digitized by Google

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Αἱ ἐξετάσεις τῶν Σχολείων μας ἐν γένει, δημοσίων ἢ ἰδιωτικῶν, ὁπωσδήποτε καὶ ἂν διαιρῇ αὐτὰς τὸ ἰδιαίτερον πρόγραμμα ἑκάστου, διαιροῦνται εἰς δύο μεγάλα καὶ διακεκριμένα μέρη. Τὸ πρῶτον εἶνε συνήθως ἡ ἐπίδειξις τῆς ἐπιδείξεως, πολυτέλεια καὶ διασκέδασις, μέρος δικαιολογοῦν τὴν ἔκφρασιν τοῦ ἐναρκτηρίου λόγου, καθ' ὃν αἱ ἐξετάσεις εἶνε «πνευματικὴ πανήγυρις καὶ πανδαισία» καὶ συμπεριλαμβάνον μετὰ τῆς δῆθεν γυμναστικῆς καὶ μουσικῆς, τὴν συνειθισμένην κωμῳδίαν καὶ τἀναψυκτικὰ τὰ προσφερόμενα εἰς τοὺς προσκεκλημένους. Τὸ δεύτερον ἀποτελεῖ — συνήθως καὶ αὐτὸ — τὴν κυρίαν οὐσίαν τῶν ἐξετάσεων· ξηρόν, σκληρὸν καὶ ἀνιαρὸν μέρος, συμπεριλαμβάνον μόνον «τὴν προφορικὴν δοκιμασίαν τῶν μαθητῶν εἰς τὰ διδαχθέντα μαθήματα» καὶ ὡς τοιοῦτον ἔχον τὴν ἀξίωσιν ἢ τὸ πρόσχημα ν' ἀποφασίζῃ τὴν θέσιν των καὶ πολλάκις τὴν τύχην των. Τὰ μέρη ταῦτα ἐπιστέφει ἐνίοτε καὶ εἷς σιχαμερὸς ἐπίλογος: οἱ ἄφθονοι καὶ ἄκρατοι ἔπαινοι τοῦ καθημερινοῦ τύπου, οἱ δαψιλευόμενοι εἰς διδάσκοντας καὶ διδασκομένους. 'Αλλ' αὐτοὶ ἀποτελοῦν τὰ μεθεόρτια, ἡ ἀπόλαυσις τῶν ὁποίων δὲν εἶνε ὑποχρεωτικὴ διὰ τοὺς δεχομένους τὴν πρόσκλησιν νὰ συμμετάσχωσι τῆς ἑορτῆς.

Τὸ πρῶτον μέρος τὸ παρερχόμεθα καὶ τὸ... συγχωροῦμεν. Ἂς ἤμεθα ἐπιεικεῖς, ἂς μὴ διϋλίζωμεν τὸν κώνωπα . . . Κάμνει καὶ τόσην ζέστην! Ἔπειτα τὸ δεύτερον εἶνε ἰδίως ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μᾶς ἐνέπνευσεν ἀνέκαθεν τὰς αὐτὰς λυπηρὰς σκέψεις περὶ τῶν ἐξετάσεων καὶ μᾶς ἔκαμε νὰ μορφώσωμεν λεληθότως τὴν πεποίθησιν ὅτι, ὅπως μάλιστα τελοῦνται σήμερον καὶ παρ' ἡμῖν, βλάπτουσιν ἀντὶ νὰ ὠφελῶσιν αἱ ἐξετάσεις. Μόνη τῷ ὄντι ἡ προφορικὴ λεγομένη δοκιμασία δύναται νὰ παράσχῃ εἰς τὸν νοήμονα ἀκροατὴν γυμνὴν τὴν εἰκόνα τῆς ἀσυνειδησίας καὶ τῆς ἀγυρτείας τοῦ διδασκάλου, τῆς ἐστρεβλωμένης διανοίας τοῦ μαθητοῦ, ὅλης τῆς ἀθλιότητος τοῦ ἐπικρατοῦντος συστήματος. Οἱ κλῆροι ἐκεῖνοι, παραδείγματος χάριν, οἱ ὁρίζοντες εἰς τὸν ἐξεταζόμενον ἐπὶ τίνος θὰ ἀπαντήσῃ, εἶνε συνήθως ψευδεῖς· τὸ μέρος τοῦ εἶνε ἐκ τῶν προτέρων γνωστὸν καὶ ὡρισμένον. Ὁ διδάσκαλος ὁ πτωχός, ὁ ἕνεκα τῆς πληθύος τῶν ἀντιζήλων του ἀναγκασμένος νὰ παίζῃ τὰ ταπεινότερα παιγνίδια εἰς τὸν ἀγῶνα τὸν σκληρὸν τῆς ζωῆς, ἔχει πρὸ παντὸς χρείαν ῥεκλάμας καὶ ἐπιδείξεως, εἴτε πρὸς τὸ κοινὸν καὶ πρὸς τοὺς γονεῖς ἂν εἶνε προϊστάμενος, εἴτε πρὸς τὸν προϊστάμενόν του ἂν εἶνε ὑφιστάμενος· εἰξεύρει δὲ καλῶς ὅτι ἂν δὲν ἐνεργήσῃ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, οὔτε λέξιν δὲν θ' ἀπαντήσουν οἱ μαθηταί του, οἱ μικροὶ ἀριστεῖς, οἱ εὐφυέστατοι, τοὺς ὁποίους θερμότατα τὴν ἐπομένην θὰ συγχαροῦν καὶ θὰ κολακεύσουν αἱ ἐφημερίδες. 'Αλλ' ἀλλοίμονον! μήπως σώζονται καὶ τώρα ποῦ ἀπαντοῦν; Τοὺς ἀκούετε πῶς ἀραδιάζουν λέξεις ἀπὸ τὰς ὁποίας οὔτε γρὺ δὲν ἐννοοῦν! Προφανῶς δὲν εἰξεύρουν τίποτε περισσότερον, ἐδῶθεν καὶ ἐκεῖθεν τῆς περικοπῆς, τὴν ὁποίαν τοῖς ὥρισαν ν' ἀποστηθίσουν. Ἂν ἀψηφήσετε τὸ βλοσυρὸν βλέμμα τοῦ διδασκάλου καὶ τοῖς ἀπευθύνετε καμμίαν ἐρώτησιν, θὰ χάσουν, ἀνεπιστρεπτεὶ ἴσως, τὸν ῥοῦν τῆς ἀπαγγελίας καὶ θὰ σᾶς ἀτενίσουν μὲ ὕφος περίλυπον, ὡς νὰ σᾶς ἔλεγον «Κύριε, λυπηθῆτέ με, εἶμαι βλάξ, εἶμαι μία μηχανὴ καὶ τίποτε ἄλλο!» 'Αδύνατον δὲ εἶνε νὰ μὴ σκεφθῆτε τότε σεῖς ὅτι, ἂν ὄχι ὅλους, τοὺς περισσοτέρους ὅμως τοὺς ἔκαμαν βλάκας αὐτοὶ οἱ προωρισμένοι νὰ τοὺς φωτίσουν καὶ ὅτι ὀλίγα, ὀλίγιστα ἰσχυρὰ πνεύματα καὶ χαρακτῆρες ἐδυνήθησαν νἀποφύγωσι τὴν ἐπίδρασιν τὴν διανοητικὴν τῆς σχολαστικῆς ἐκπαιδεύσεως, καὶ τὴν ἠθικὴν τῶν ἀπατηλῶν ἐξετάσεων, τῆς ἀηδοῦς αὐτῆς κωμῳδίας!

★

Διότι ἓν ἐπίχρισμα, ἓν ψεῦδος, μία ἀπάτη εἶνε αἱ ἐξετάσεις τῶν σχολείων μας, τῶν περισσοτέρων. 'Απὸ τοῦ δείγματος τῆς ἰχνογραφίας, τὸ ὁποῖον φέρει μὲν τοῦ διδασκομένου τὴν ὑπογραφήν, ἀλλ' ἔγεινε διὰ τῆς χειρὸς τοῦ διδάσκοντος, μέχρι τῆς δῆθεν κατ' ἔννοιαν ἐπαναλήψεως τοῦ μαθήματος, ἡ ὁποία δὲν εἶνε ἡ τεχνική τις ἀποστήθισις, τὰ πάντα εἶνε πλαστά, νόθα, ἐκ τῶν προτέρων μελετημένα καὶ ὑπολογισμένα διὰ τὴν στιγμιαίαν ἐκείνην πρὸ τοῦ κόσμου ἐντύπωσιν, τῆς ὁποίας μαθηταὶ καὶ διδάσκαλοι ἔχουν ἀνάγκην διὰ νὰ κριθῶσι. Φαντασθῆτε τόρα πόσον ὠφελίμως καὶ ἐπικερδῶς μελετᾷ ὁ μαθητὴς δι' ἐξετάσεις τοιαύτας καὶ πόσον λαμπρὰ διαπλάσσεται, λαμβάνων μέρος εἰς αὐτὴν τὴν μετὰ τῶν διδασκάλων του συμπαιγνίαν, ἡ ὁποία ὅλοι εἰξεύρομεν ὅτι γίνεται πάντοτε καὶ ὅμως ὅλοι τὴν ἀνεχόμεθα καὶ πολλάκις, ὑπὸ τὴν ὡραίαν της ἐπίφασιν, τὴν λησμονοῦμεν! Εἶνε ἀπελπιστικὸν μὰ τὴν ἀλήθειαν νὰ συλλογίζεται κανεὶς ὅτι ἀπὸ τόσῳ τρυφερᾶς ἡλικίας συνειθίζουν τὸ παιδίον ἐπισήμως εἰς τὴν ἀπάτην, διὰ νὰ τὸ ἀποδώσουν βραδύτερον εἰς τὴν κοινωνίαν, διὰ τοιούτων μελετῶν καὶ ἐξετάσεων παρεσκευασμένον καὶ ἐφωδιασμένον διὰ τοῦ διπλοῦ προσωπείου τῆς ψευδοπαιδείας καὶ τῆς ἐλαστικῆς συνειδήσεως! Ὢ ναί, πρέπει νὰ ἔχωσι χαμένον ἐντελῶς τὸ ἠθικόν των συναίσθημα, ἢ τοὐλάχιστον νὰ μὴ ἀντιλαμβάνωνται ἐξ ὑπερβαλλούσης ἀνοίας οἱ γονεῖς, ὄχι μόνον διὰ νἀνέχωνται τὸ καθεστώς, ἀλλὰ καὶ νὰ χύνωσι μάλιστα πολλάκις καὶ δάκρυα χαρᾶς διὰ τὰς «εὐστόχους» ἀπαντήσεις τῶν τέκνων των! . . .

'Αλλὰ δὲν εἶνε δι' αὐτὸν τὸν λόγον μόνον κώλυμα τῆς ἀληθοῦς παιδείας αἱ ἐξετάσεις. Ὑπάρχει καὶ ἄλλος ἰσχυρότερος, ῥιζικώτερος, γενικώτερος. Ὁ λόγος αὐτὸς εἶνε ὅτι ἡ μελέτη δὲν εἰμπορεῖ ποτε νὰ εἶνε εἰλικρινὴς καὶ ἑπομένως γόνιμος, γινομένη ὅπως γίνεται σήμερον, διὰ τὸν ἀποκλειστικὸν σκοπὸν τῶν ἐξετάσεων. Καὶ ἔντιμον ἂν ὑποθέσωμεν τὸν διδάσκαλον καὶ ἀνοθεύτους τὰς ἐξετάσεις, ὁ μαθητὴς δὲν θὰ μάθῃ ποτὲ ὅσα πρέπει, ὅταν μελετᾷ διὰ νὰ δώσῃ ἐξετάσεις καὶ νὰ τύχῃ βαθμοῦ. Τὸ φάσμα τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς πνευματικῆς πανηγύρεως καὶ πανδαισίας, τὸ προκαλοῦν τοὺς παλμοὺς τῆς μικρᾶς του καρδίας, εἶνε ὡσεὶ μαγγανεία τις τοῦ πνεύματος, πάντοτε παροῦσα, ἡ ὁποία τὸν ἐμποδίζει νὰ αἰσθανθῇ τὸν ἔρωτα τῆς σπουδῆς, τὴν

Digitized by Google

πρὸς τὰ γράμματα ἀγάπην ἀμιγῆ, τὴν ὑψίστην ἡδονὴν τῆς ἱκανοποιήσεως τοῦ πόθου τοῦ εἰδέναι. Νομίζει, συνειθίζει εἰς τὴν ἰδέαν ὅτι αἱ ἐξετάσεις εἶνε ὅλης τῆς ἐπιπόνου μελέτης ὁ σκοπὸς καὶ μετὰ τὰς ἐξετάσεις του, ἐκτὸς σπανιωτάτων ἐξαιρέσεων, πετᾷ τὰ βιβλία του διὰ νὰ μὴ τἀνοίξῃ πλέον κατόπιν. Κατ' αὐτὴν τὴν μέθοδον προχωρεῖ καὶ τελειώνει τὰς σπουδάς του. Ἡ ἀνάμνησις τῶν σχολικῶν ἐτῶν τοῦ εἶνε εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν ἀνάμνησις μαρτυρίου καὶ μανθάνει τόσα, ὅσα χρειάζεται διὰ νὰ παραστῇ εὐπρόσωπος κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς δοκιμασίας, ἡ ὁποία θὰ τον προικίσῃ μ' ἓν ἀπολυτήριον καὶ θὰ του ἀνοίξῃ τὰς θύρας τῆς κοινωνίας — δηλαδὴ δὲν μανθάνει τίποτε, οὔτε ὅσα θεωροῦνται ἀλλοῦ ἀπολύτως ἀναγκαῖα καὶ διὰ τὸ πρακτικώτερον στάδιον. Ὑπολογίσατε τόρα τὴν ἀτροφίαν τῆς καρδίας του, τὸν ὕπνον τῆς καλαισθησίας του, τὴν σκωρίαν τοῦ νοῦ του καὶ τὴν κεκτημένην τάσιν πρὸς τὴν ἀθλίαν αὐτὴν «μελέτην δι' ἐξετάσεις» τὴν ὁποίαν ἂν γίνῃ φοιτητὴς ἐφαρμόζει καὶ εἰς τὴν ἐπιστήμην του καὶ δι' αὐτὸ δὲν μανθάνει τίποτε, — καὶ μὴ δυσθυμήσετε πρὸ τοῦ ἐλεεινοῦ θεάματος! Ὁ δυστυχής! Ἐκ τοῦ σχολείου δὲν ἀποκομίζει ἔρωτα ἀλλὰ μῖσος, καὶ ὅταν ἐνθυμηθῇ κλαίει τὰ ὡραιότερα ἔτη τῆς ζωῆς του, τὰ ὁποῖα ἔχασεν ἐκεῖ—οὔτε καὶ αὐτὸς πλέον δὲν ἠξεύρει πῶς καὶ διατί, ἑπόμενος εἰς τὴν συνήθειαν τοῦ κόσμου καὶ ἔχων τὴν πρόληψιν νὰ φοβῆται τοὺς γονεῖς του καὶ τοὺς διδασκάλους του.

Καὶ τὰ ἔχασε τῷ ὄντι διότι ἐμελέτα μόνον δι' ἐξετάσεις. Ἐμελέτα δηλαδὴ νἀρπάξῃ ἕνα βαθμὸν καὶ αὐτὸς καὶ νὰ γίνῃ ὄργανον τῆς ἀπατηλῆς ἐπιδείξεως τοῦ διδασκάλου. Ἀνειλικρινής, νόθος, ἐπιτηδεία μελέτη, ἡ ὁποία τόσην ἔχει σχέσιν μὲ τὴν ἀληθῆ, ὅσον καὶ ἡ φλὸξ μὲ τὴν ἀντανάκλασίν της.

*

Δι' αὐτὸ ἐγὼ εὐχαρίστως θὰ κατήργουν— τοὐλάχιστον διὰ τὴν μικρὰν ἡλικίαν, καθ' ἣν ἀποκτᾶται ἡ κακὴ συνήθεια — τὰς ἐξετάσεις. Εἰς τὸν μικρὸν μαθητὴν θἀπέδιδα ἐξ ἀρχῆς ὅλην τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν χρῆσιν τοῦ πνεύματός του. Θὰ προσεπάθουν μόνον νά του ἐνσταλάξω βαθέως εἰς τὴν ψυχήν του καὶ ἀσφαλῶς τὸν ἔρωτα τῆς σπουδῆς, νά του ἀφυπνίσω τὸν πόθον τοῦ εἰδέναι καὶ νά τον κάμω λεληθότως νὰ κατανοήσῃ ὅτι τὸ μανθάνειν εἶνε πλήρωσις φυσικῆς τινος ἀνάγκης ὅπως τὸ φαγητὸν καὶ ὁ ὕπνος καὶ ὅτι οὔτε ὁ μόνος οὔτε ὁ πρώτιστος σκοπὸς τῆς μελέτης εἶνε ὁ βαθμὸς καὶ αἱ ἐξετάσεις, οὔτε ἡ λεγομένη δῆθεν φιλοτιμία καὶ ἡ ἅμιλλα τὸ ἰσχυρότερον αὐτῆς κέντρον. Καὶ ὅταν ἔφθανεν εἰς σημεῖον καθ' ὃ ἡ μελέτη, γινομένη μόνον χάριν αὐτῆς τῆς μελέτης, θὰ ἦτο δι' αὐτὸν ἡδονή, ὁμοία πρὸς τὴν ἐν θέρει διὰ ψυχροῦ καὶ διαυγοῦς ὕδατος κατάσβεσιν τῆς δίψης, τότε μόνον ἥσυχος περὶ τῆς τύχης του, θὰ ἐδυνάμην νά τον ὑποβάλω καὶ εἰς ἐξετάσεις, — ὄχι βεβαίως κατὰ τὸ σύστημα τῶν σήμερον τελουμένων — ἀλλὰ ποτέ, ποτὲ εἰς μελέτην δι' ἐξετάσεις.

Δὲν ἠξεύρω πῶς σᾶς φαίνεται ἡ τολμηρὰ αὐτὴ παιδαγωγικὴ ἰδέα, τὴν ὁποίαν μοῦ καρφόνει βαθύτερον κατ' ἔτος ἡ παρακολούθησις τῶν ἐξετάσεων. Ἀλλὰ σᾶς βεβαιῶ ὅτι ἂν εἶχα τὴν εὐτυχίαν νὰ ἦμαι πατήρ, τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ τέκνου μου θὰ ἐμπιστευόμην μόνον εἰς τὸν διδάσκαλον ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος θά μοι ἔλεγεν:

«Εἶμαι διευθυντὴς Ἐκπαιδευτηρίου, τὸ ὁποῖον δὲν κάμνει ἐνιαυσίους δημοσίας ἐξετάσεις!»

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

[GOETHE]

Ἐδῶ, καλέ μου γέροντα! σίμωσ' ἐδῶ κοντά μας!
Εἴμασθ' ἐδῶ μονάχοι μας, καὶ κλειοῦμε καὶ ταῖς θύραις,
ἡ μάννα μας προσεύχεται, κι' ὁ κύρης μας ἐβγῆκε
κ' ἐπῆρε δίπλα τὰ βουνὰ λύκους νὰ κυνηγήσῃ.
Ἕνα τραγοῦδι ὦ λέγε μας καὶ ξαναπές το πάλι,
νὰ χαραχθῇ 'ς τὴ μνήμη μας ἐμὲ καὶ τ' ἀδελφοῦ μου.
Καιρὸς πολὺς ποῦ τὸ γλυκὸ τραγοῦδι λαχταροῦμε. —

Ἀκοῦν τὸ γέρο τὰ καλὰ παιδιὰ καὶ ἀναγαλλιάζουν.

«Μὲς τὸ σκοτάδι τῆς νυκτός,'ς τοῦ ἀποκλεισμοῦ τὸν τρόμο
»τὸ μέγα ἐκεῖνος παραιτεῖ καὶ πλούσιο του παλάτι
»καὶ τοὺς πολλούς του θησαυροὺς πὤχει 'ς τὴ γῆ χωμένους.
»Ἀπὸ μιὰ θύρα ὁ κόμητας ἀπόκρυφη ξεφεύγει·
»τί νὰ βαστᾷ 'ς τὰ χέρια του; τί κλεῖ 'ς τὸ ἐπανωφόρι,
»τί νά 'ναι αὐτὸ ποῦ βιαστικὸς παίρνει μακρυὰ καὶ φεύγει;
»Ἕνα κοράσι τρυφερό, παιδάκι ποῦ κοιμᾶται.» —

Ἀκοῦν τὸ γέρο τὰ καλὰ παιδιὰ καὶ ἀναγαλλιάζουν.

«Ἡ αὐγὴ σηκόνεται λαμπρή, ἄπειρος εἶναι ὁ κόσμος,
»ἄσυλο πέρ' ἀνοίγεται 'ς τὰ δάση, 'ς τὰ λαγκάδια,
»προσφέρουν σπλαχνικὰ χωριὰ ἀνάψυχὴ τοῦ βάρδου·
»καὶ περπατεῖ καὶ περπατεῖ καὶ χρόνους διακονεύει
»καὶ πάντοτε μακρύτερη τοῦ αὐξαίν' ἡ γενειάδα,
»ἀλλὰ καὶ τ' ἀκριβὸ παιδὶ 'ς τὴν ἀγκαλιά του αὐξαίνει,
»σὰν ἀποκάτου 'ς ἀγαθὸ κ' εὐτυχισμένο ἀστέρι,
»'ς τὸ ἐπανωφόρι ἀπὸ βροχαὶς καὶ ἀνέμους σκεπασμένο».

Ἀκοῦν τὸ γέρο τὰ καλὰ παιδιὰ καὶ ἀναγαλλιάζουν.

«Ἀλλὰ τὰ χρόνια ἐπέρασαν· ξεθώριασε τὸ ῥοῦχο,
»τὸ ῥοῦχο ἐκουρελιάσθηκε καὶ πλειὰ δὲν τὴ σκεπάζει.
»Τ' ἀκριβὸ πλάσμα νὰ κυττᾷ πῶς χαίρεται ὁ πατέρας!
»καὶ πῶς 'ς τὰ στήθη δὲν βαστᾷ τὴν ἄπειρη χαρά του!
»Λαμπρῆς ἀνδρείων γενεᾶς τρισεύγενο βλαστάρι
»τί θησαυρὸς 'ς τὸν γέροντα πατέρα ποῦ λατρεύει!»

Ἀκοῦν τὸ γέρο τὰ καλὰ παιδιὰ καὶ ἀναγαλλιάζουν.

«Ὄμορφο βασιλόπουλο μὲ τ' ἄτι του ἐπερνοῦσε,
»κι' ἁπλόνει αὐτὴ τὸ χέρι της τὸ ἔλεος νὰ λάβῃ,
»ἀλλὰ τὸ βασιλόπουλο δὲν δίνει ἐλεημοσύνη,
»καὶ πιάνοντας γλυκὰ γλυκὰ τῆς κόρης τὸ χεράκι,
»—Αὐτὴν τὴν κόρη, ἐφώναξε, τὴν θέλω ἐπὶ ζωῆς μου.
»—Ἀνίσως ἐσὺ ἐγνώρισες, τοῦ ἀπολογήθη ὁ γέρος,
»τί ἀξίζει αὐτὸς ὁ θησαυρός, βασίλισσά σου θἆναι.
»Σ' αὐτὴν ἐδῶ τὴ χλωρασιὰ νἆναι δική σου ἡ κόρη».

Ἀκοῦν τὸ γέρο τὰ καλὰ παιδιὰ καὶ ἀναγαλλιάζουν.

«Ἕνας παπᾶς τοὺς εὐλογεῖ μὲς τὸ ναὸ τοῦ Ὑψίστου.

Digitized by Google

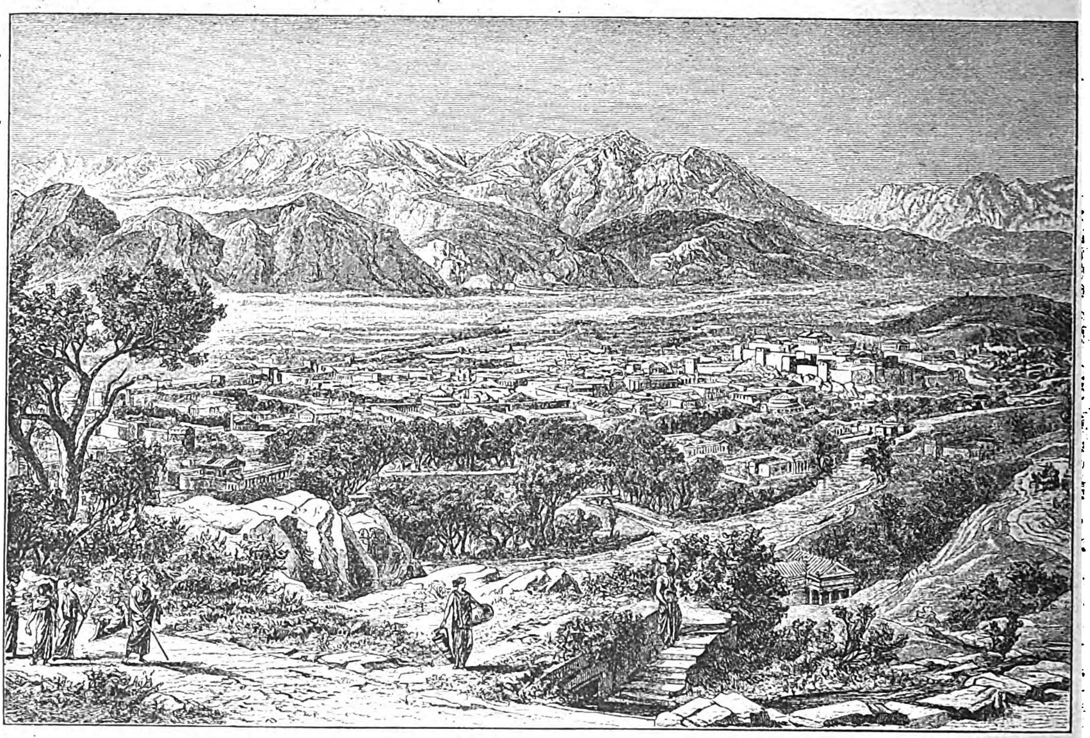

Η ΣΠΑΡΤΗ

»Ἡ κόρη ἀπομακραίνεται κ᾽ ἔχει χαρὰ καὶ λύπη·
»νὰ ἠμπόρειε νὰ μὴν ἄφινε ποτέ της τὸν πατέρα!
»Καὶ ὁ γέροντας ἐδῶ κ᾽ ἐκεῖ καὶ πάλι παραδέρνει
»καὶ φέρνει τὸ παράπονο μὲς ταῖς χαραῖς τοῦ κόσμου·
»Χρόνους ὁλόκληρους κ᾽ ἐγὼ τὴν κόρη ἀντιστοριάζω,
»ἀντιστοριάζω 'ς τὴν ἐρμιὰ τὰ τρυφερά μου γκόνια,
»'ς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου τὰ εὐλογῶ, 'ς τὴ σιγαλιὰ τῆς νύ-
χτας.

'Ακοῦν τὸ γέρο τὰ καλὰ παιδιὰ καὶ ἀναγαλλιάζουν.

Ὁ γέρος τὰ παιδιὰ εὐλογᾷ, μὸν ἔξαφνα 'ς ταῖς θύραις
τοῦ παλατιοῦ κἄποιος κτυπᾷ. Ἄχ! ὁ πατέρας εἶναι!
Τρέχουν ἀλλὰ δὲν ἠμποροῦν τὸ γέροντα νὰ κρύψουν.
—Ἦλθες ἐδῶ, σιχαμερέ, τ᾽ ἀθῷα νὰ πλανέσῃς;
Στρατιώταις, πιάστε πάραυτα τὸν ἄθλιο διακονάρη,
κλεῖστε τον 'ς ἔρμη φυλακὴ καὶ μαύρη τὸν αὐθάδη!—
Ἄκουσε ἡ μάννα καὶ γοργὰ τρέχει κι᾽ αὐτὴ 'ς τὴ μέση,
καὶ μὲ φωνὴ χαϊδευτικὴ τὸν ἄνδρα ἐπαρακάλει.

'Ακοῦν τὴ μάννα τὰ καλὰ παιδιὰ καὶ ἀναγαλλιάζουν.

Οἱ ἀρματωμένοι σέβονται τὸ γέροντ᾽ ἀσπρομάλλη,
παρακαλοῦν ὁλόθερμα καὶ τὰ παιδιὰ κ᾽ ἡ μάννα·
τὸ μῖσος ὁ ὑπερήφανος γιὰ μιὰ στιγμὴ χωνεύει,
ἀλλὰ τὰ παρακάλια τους τὸ πάθος του ἐρεθίζουν.
ὡς ποῦ ξεσπῶντας του ἡ ὀργὴ μέσ᾽ ἀπὸ τ᾽ ἄγριο στῆθος,
—Ποταπὸ γένος, ἔκραξε, γενειὰ διακοναρέων,
ποῦ τὸ λαμπρὸ μοῦ θόλωσες βασιλικό μου ἀστέρι,
σὺ μοὔφερες τὸ χαλασμό, ποῦ μοὔπρεπε νὰ πάθω! —

'Ακοῦν μὲ πόνο τὰ παιδιὰ τὰ θυμωμένα λόγια.

Ὁλόρθος στέκει ὁ γέροντας μ᾽ ἀγριωμένο μάτι,
οἱ ἀρματωμένοι ἀναμεροῦν κ᾽ ἡ τρικυμιὰ μανίζει.

—«'Απὸ καιρὸ βλαστήμησα τὴν εὐτυχιὰ τοῦ γάμου,
»καὶ τώρα βλέπω τοὺς καρποὺς ποῦ τ᾽ ἄνθη της μοῦ
τάζαν!
»Τὸ εἶπε ὁ κόσμος πάντοτε, σωστὰ τὸ λέγει ἀκόμη,
»πῶς ἡ εὐγένεια μάθημα δὲν γίνεται, δὲν εἶναι·
»ἡ διακονάρα μοὔδωσε σειριὰ διακοναρέων».

'Ακοῦν μὲ πόνο τὰ παιδιὰ τὰ θυμωμένα λόγια.

«Καὶ ἀνίσως ὁ πατέρας σας, καὶ ὁ σύντροφός σου ἐσένα,
»σᾶς διώχνει, κι᾽ ἂν ἀδιάντροπα τέτοιους δεσμοὺς συν-
τρίβει,
»ἐλᾶτε 'ς τὸν πατέρα σας, 'ς τὸν πάππο σας ἐλᾶτε.
»Ὁ ψωμοζήτης δύνεται κι᾽ ἂν εἶναι καὶ ἀσπρομάλλης,
»κι᾽ ἂν ὅλα του τὰ κτήματα ἐσήκωσέ του ἡ μοῖρα,
»δύνεται ἀκόμη δοξαστοὺς δρόμους νὰ σᾶς χαράξῃ.
»Δικός μου ὁ πύργος εἶν᾽ αὐτός! σὺ μοῦ τὸν ἔχεις κλέψῃ!
»μ᾽ ἔδιωξε ἀπὸ τὸ σπίτι μου τὸ μοχθηρό σου γένος,
»ἀλλ᾽ ἔχω ἐγὼ τοὺς τίτλους μου· θὰ μὲ πιστεύσῃ ὁ
κόσμος».

'Ακοῦν τὸ γέρο τὰ καλὰ παιδιὰ καὶ ἀναγαλλιάζουν.

«Ξαναῆλθε δίκαιος βασιλιὰς νὰ ξαναδώσῃ πάλι
»εἰς τοὺς πιστούς του τ᾽ ἀγαθὰ ὁποῦ τοὺς εἶχαν κλέψῃ.
»'Απ᾽ τοὺς χωμένους θησαυροὺς συντρίβω ταῖς σφρα-
γίδαις».
«Ἔτσι», ξανάπε ὁ γέροντας μ᾽ ἀλάλητη γαλήνη,
»σᾶς φέρνω μήνυμα γλυκὸ τὸ νόμο τῆς ἀγάπης.
»Σύνελθε, υἱέ μου· σήμερα ἄστρο εὐτυχιᾶς προβάλλει·
»πριγκίπισσ᾽ αὐτὴ σοὔδωσε τέκνα πριγκίπων αἷμα».—

'Ακοῦν τὸ γέρο τὰ καλὰ παιδιὰ καὶ ἀναγαλλιάζουν.

Κέρκυρα

ΚΑΡΟΛΟΣ ΜΑΝΕΣΙΣ

Digitized by Google

Περὶ τῶν ἐσχάτως ἀνακαλυφθέντων κατὰ τὰ ἰταλογαλλικὰ σύνορα παναρχαίων ἀνθρωπίνων σκελετῶν, περὶ τῶν ὁποίων τόσος λόγος ἐγένετο εἰς τὰς ἐφημερίδας, ἡ «Nature» ἐδημοσίευσε τὸ ἑξῆς ἄρθρον τοῦ E. Rivière μετὰ τῶν δύο παρατιθεμένων εἰκόνων Σ. τ. Δ.

ΠΑΝΑΡΧΑΙΟΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙ ΣΚΕΛΕΤΟΙ

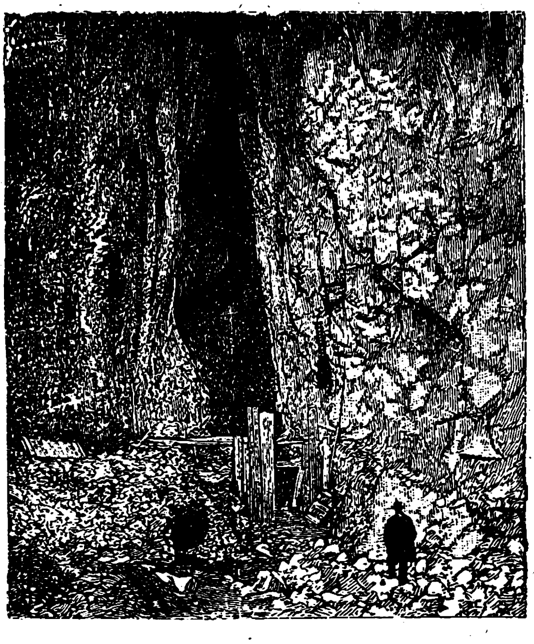

Εἴσοδος τοῦ σπηλαίου

Τὰ σφαλερῶς καλούμενα σπήλαια τῆς Μαντόν, σπήλαια τῶν Μπαουσσὲ-Ῥουσσὲ κεῖνται ἐν Ἰταλίᾳ ἐντὸς τῆς περιφερείας τοῦ χωριδίου Γριμάλδι τοῦ δήμου Βεντιμιλίας ἀπέχοντος μόλις ἑκατοντάδα μέτρων ἀπὸ τοῦ μεθορίου ῥύακος ἁγίου Λουδοβίκου τοῦ χωρίζοντος τὴν Γαλλίαν ἀπὸ τῆς Ἰταλίας. Τὰ σπήλαια ταῦτα εἶναι ἐννέα τὸν ἀριθμόν, ἐξ ὧν ἑπτὰ κατῳκήθησαν παρ' ἀνθρώπων κατὰ τὴν τεταρτογενῆ ἐποχήν· τέσσαρα τούτων ἐγένοντο ἐπίσης καὶ τάφοι τῶν λαῶν τῶν βιωσάντων ἐντὸς αὐτῶν. Ἐν τῷ πρώτῳ (τὰ σπήλαια ἀριθμοῦνται κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ μεθορίου ἀπόστασιν) εὗρον κατὰ τὸ 1875 δύο σκελετοὺς παιδίων κατακειμένους πλησίον ἀλλήλων, ὥστε κατώρθωσα ν' ἀναλάβω ἐν τῷ αὐτῷ γηίνῳ τεμαχίῳ μετὰ τοῦ ἐδάφους ἐφ' οὗ ἀνεπαύοντο ἐκ βάθους 2,70 μ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας ἀφ' ἧς ἤρχισα τὴν ἀνασκαφήν.

Ἐν τῷ τετάρτῳ σπηλαίῳ ἀνεκάλυψα κατὰ τὸ 1872 εἰς βάθος 6,55μ. τὸν σκελετὸν ἀνθρώπου ἀκμαίας ἡλικίας ὅστις εὑρίσκεται νῦν ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς φυσικῆς ἱστορίας δωρηθεὶς παρ' ἐμοῦ.

Ἐν τῷ ἕκτῳ σπηλαίῳ, ὅπερ ἠρεύνησα καλῶς κενώσας παντὸς τοῦ περιεχομένου, κατορθώσας οὕτω νὰ γνωρίσω καλῶς τοὺς προϊστορικοὺς κατοίκους τῶν Μπαουσσὲ - Ῥουσσὲ ἀπὸ τῆς ἀφίξεως αὐτῶν εἰς τὸν τόπον τοῦτον μέχρι τῆς ἐγκαταλείψεως αὐτοῦ, ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεως αὐτῶν ἐν τῷ παρακτίῳ τῷ κατὰ μῆκος τῆς θαλάσσης μέχρι τοῦ ἐνδοτάτου τοῦ σπηλαίου, ἐν τῷ ἕκτῳ σπηλαίῳ λέγω εὗρον διαδοχικῶς κατὰ τὸ 1872 καὶ 1875 δύο σκελετοὺς ἀκμαίων καὶ ἕνα παιδίου. Οἱ τρεῖς οὗτοι σκελετοὶ ἀνεπαύοντο πλησίον ἀλλήλων ἀλλ' οὐχὶ ἐν τῷ αὐτῷ ὁριζοντίῳ ἐπιπέδῳ.

Τέλος ἐν τῷ πέμπτῳ σπηλαίῳ ἢ *Μπάρμα γράντε*, τῷ εἰκονιζομένῳ ἐνταῦθα ἀνευρέθησαν ἐν ἀπουσίᾳ μου οἱ νέοι σκελετοὶ περὶ ὧν λαλοῦμεν, ὁ πρῶτος τὴν 7 Φεβρουαρίου οἱ δὲ δύο ἕτεροι μετά τινα χρόνον.

Καίτοι δὲν μοὶ ἐδόθη ἔτι ὁ ἀπαιτούμενος χρόνος πρὸς πλήρη μελέτην, ἐν τούτοις ἡ ἄχρι τοῦδε ἐξέτασις αὐτῶν μοὶ ἐπιτρέπει νὰ δώσω πληροφορίας τινὰς ἐπὶ τῶν διαφορῶν τῶν χαρακτηριζουσῶν τὴν ἀνακάλυψιν ταύτην.

Οἱ σκελετοὶ οὗτοι τρεῖς τὸν ἀριθμὸν εὑρίσκονται εἰς ἀπόστασιν 18 μέτρων ἀπὸ τῆς εἰσόδου τοῦ σπηλαίου ἔχοντος βάθος μέτρα 31,50 κατάκεινται πλαγίως ἀλλήλων καὶ ἐγκαρσίως τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ σπηλαίου, ἐνῷ οἱ ἀνακαλυφθέντες κατὰ τὰ 1872, 1873 καὶ 1875 ἔκειντο κατὰ τὴν

Οἱ εὑρεθέντες σκελετοὶ

Digitized by Google

διεύθυνσιν τοῦ σπηλαίου τῆς κεφαλῆς τινων μὲν ἐστραμμένης πρὸς τὴν εἴσοδον, τίνων δὲ πρὸς τὰ ἔνδον.

Ὁ πρῶτος τῶν σκελετῶν ὁ ἀνευρεθεὶς τὴν 7 Φεβρουαρίου 1892 καὶ ὁ τρίτος ὁ μᾶλλον ἀπέχων τῆς εἰσόδου τοῦ σπηλαίου ἀπεκαλύφθησαν νῦν ἐξ ὁλοκλήρου καὶ περὶ αὐτῶν θέλω λαλήσει σήμερον. Ὁ πρῶτος εἶναι σκελετὸς γέροντος, ὁ δὲ τρίτος ἐφήβου ἡλικίας δέκα ὀκτὼ ἐτῶν περίπου κατὰ τὰς γενομένας παρατηρήσεις. Πράγματι μέρη τινὰ τοῦ σκελετοῦ δὲν εἶχον λάβει ἔτι κατὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ τὴν τελείαν αὐτῶν διάπλασιν, αἱ ἐπιφύσεις τῶν μακρῶν ὀστῶν δὲν εἶχον ἔτι συρραφὴ μετὰ τῆς διαφύσεως, πρὸς δὲ ὁ τελευταῖος γομφίος ὀδοὺς ἢ ὀδοὺς τῆς φρονήσεως εὑρίσκετο ἔτι ἐν τῷ φατνίῳ αὐτοῦ.

Οἱ ἄνθρωποι, ὧν λείψανα εἶναι οἱ εὑρεθέντες σκελετοὶ ἀνήκουσιν εἰς τὴν φυλὴν τῶν ***ὀρυκτῶν ἀνθρώπων τῆς Μαντὸν*** ἢ φυλὴν τοῦ Κρο-μαγνιὸν ὡς κατέλεξε τούτους ὁ Quatrefages πρό τινων ἐτῶν ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ *Ἐθνικὰ Κρανία*. Παρουσιάζουσι τοὺς αὐτοὺς σχεδὸν χαρακτῆρας καὶ ἰδίως τὸ αὐτὸ σχῆμα τοῦ κρανίου, ἤτοι σχῆμα δολιχοκέφαλον καὶ ὀρθογωνίους κόγχας χαρακτηριζούσας ἰδίως τοὺς ἀνθρώπους τῆς Μαντόν, ἔχουσι δ' ἐπίσης μέγα ἀνάστημα· ὁ εἷς τούτων ὁ τοῦ γέροντος κατὰ τὸ μῆκος τῶν μηρῶν δεικνύει ἀνάστημα περίπου 1 μέτρου καὶ 95 ὑφεκατομέτρων.

Ἅπαντα τὰ ὀστεϊνα μέρη τῶν σκελετῶν τούτων ἀνεξαιρέτως ἔχουσιν ὡς καὶ τὰ τῶν προηγουμένων ἀνακαλύψεων τὸν αὐτὸν περίεργον ἐρυθρὸν χρωματισμὸν κατάστικτον διὰ λαμπρῶν σημείων, ὅστις ὀφείλεται εἰς τὴν κόνιν τοῦ ὑπεροξειδίου τοῦ σιδήρου, δι' ἧς τὰ πτώματα — μόνον τῶν ἀκμαίων ὅμως,— ἐκαλύπτοντο ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατον.

Καίτοι οἱ σκελετοὶ οὗτοι δὲν ἀπεκαλύφθησαν ἐντελῶς, κατώρθωσα νὰ βεβαιώσω τὴν ὕπαρξιν διαφόρων κοσμημάτων ἀποτελουμένων ἐκ περιδεραίων ἐσχηματισμένων ἐκ μόνων θαλασσίων κογχῶν τρηθέντων, ὅπως ἀποτελέσωσιν ὁρμαθόν, καὶ ἐκ κυνοδόντων ἐλάφου ἐπίσης διατρήτων, πρὸς τούτοις δὲ καὶ ἐκ πληθύος σπονδύλων ἰχθύων ἀνηκόντων κυρίως εἰς τὰ γένη τοῦ Τρώκτου καὶ Σαλμωνίου, Πέστροφας κοινῶς.

Ἄχρι τοῦδε εἶχον ἀνεύρει εἴς τινα σημεῖα τῶν σπηλαίων τῶν Μπαουσσὲ - Ῥουσσὲ διατρήτους σπονδύλους ἰχθύων, οὐδέποτε ὅμως ἀνεῦρον πλησίον τῶν σκελετῶν κατὰ τὰ ἔτη 1872, 1873 καὶ 1875. Ἅπασαι αἱ κόγχαι αὗται, ἅπαντες οἱ ὀδόντες, ἅπαντες οἱ διάτρητοι σπόνδυλοι φέρουσι τὸν αὐτὸν ἐρυθρὸν χρωματισμὸν τῶν ἀνθρωπίνων ὀστῶν. Πρὸς τούτοις δύο ἕτεραι κόγχαι, δύο Κυπραῖαι, ἔκειντο ἐπὶ τῶν κνημῶν τοῦ γέροντος ἡ μία δεξιᾷ ἡ ἑτέρα ἀριστερᾷ.

Τὰ δ' ὅπλα καὶ ἐργαλεῖα τὰ εὑρεθέντα ἐν ἐπαφῇ τῶν σκελετῶν ἀποτελοῦνται ἁπλῶς ἐκ τετμημένου πυριτίου μήκους 17 ὑφεκατομέτρων καὶ πλάτους 0,051· τὸ τεμάχιον τοῦτο εὑρίσκετο ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ γέροντος ἐν ἐπαφῇ πρὸς τὸ κατινίον αὐτοῦ.

Ν. Χ. Α.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΠΡΟΣΦΑΤΟΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ ΕΥΡΗΜΑ

Ἐπιταφία πλὰξ ἀρχιερέως ἐν τῷ Μιναρὲ τῆς Ἁγίας Σοφίας.

Πρὸ μηνὸς ὅλου περιεφέρετο παρ' ὀλίγοις τισὶ τῶν πολιτῶν λόγος περὶ ἀρχιερατικοῦ τάφου κεκρυμμένου ἐν τῷ τζαμίῳ τῆς ἁγίας Σοφίας οὗ ἡ μεγάλη πυρκαϊὰ τοῦ 1890 σπουδαίως ἔβλαψε πάντα τὰ ἄλλα μέρη πλὴν τοῦ ἐν τῷ θόλῳ ὀνομαστοῦ καὶ περικαλλοῦς ψηφιδωτοῦ τοῦ ἀνήκοντος εἰς τὸν Ϛ'. αἰῶνα. Βεβαιότερά τινα ἐγένοντο γνωστὰ πρὸ δύο ἑβδομάδων: κατάδικοι, ἐλέγετο, ἀναβιβασθέντες εἰς τὸν μιναρὲν τοῦ τζαμίου, ὅπως καθαρίσωσιν αὐτὸν ἀπὸ τῶν πετρῶν καὶ χωμάτων, ἅτινα κατὰ τὴν πυρκαϊὰν καὶ μετ' αὐτὴν ἐκάλυψαν τὴν εἴσοδον καὶ τὴν κοχλιοειδῆ κλίμακα, παρετήρησαν ἐν τῷ ἐπὶ τῆς ἄκρας κορυφῆς κυπέλλῳ (κοινῶς *τσανάκ*), ἀφ' οὗ ἄλλοτε ἠκούετο τοῦ ἰμάμη ἡ πρὸς τὸν Ἀλλὰχ προσευχή, πλάκα ἐγγεγραμμένον ἔχουσαν τὸ ὄνομα «Γρηγορίου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης» καὶ τὸ ἔτος 1360· ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀπέθανεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, οὗ ἡ ἡμετέρα πόλις ἔχει τὸ τίμιον λείψανον, τὸ μόνον ἐκ τῶν πολλῶν καὶ πολυτίμων κειμηλίων τῆς καείσης μητροπολιτικῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Δημητρίου ὡς ἐκ θαύματος περισωθέν, εὐλόγως ὑπετέθη ὅτι ἡ πλάξ, καίπερ παραδόξως μὴ μνημονεύουσα τὸ ἐπώνυμον, ἀνήκει εἰς τὸν τάφον Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, ὅστις κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Φιλοθέου πατριάρχου ἔκειτο πρὸ τῆς κατακτήσεως ἐν τῷ δεξιῷ τοῦ ἁγίου Βήματος τῆς πάλαι μητροπολιτικῆς ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Σοφίας.

Ἡ ἄμεσος ἐξακρίβωσις τοῦ πράγματος δὲν κατωρθώθη διὰ πολλοὺς λόγους, πολλοὶ δὲ ἐπιχειρήσαντες νὰ ἀναβῶσιν ἀπεδυσπέτησαν οὐχὶ πρὸς τὸ ὕψος, ὡσεὶ 60 μέτρων, ἀλλὰ πρὸς τὴν οἰκτρὰν τοῦ μιναρὲ ὄψιν τὴν ἐκ τοῦ πυρὸς προξενηθεῖσαν. Πρωίας τῆς παρελθούσης Τρίτης, ἐνάτης τοῦ μηνός, ὁ γράφων ταῦτα καὶ ὁ φιλάρχαιος πολίτης κ. Σ. Γ. Ἀστεριάδης ἐτολμήσαμεν τὴν ἀνάβασιν γενομένην οὐχὶ ἄνευ κόπου· τοῦ διαθρυληθέντος καθαρισμοῦ τῆς κλίμακος οὐδὲ ἴχνος παρετηρήσαμεν, τοὐναντίον δὲ αἱ μαρμάριναι βαθμίδες αὐτῆς, 166 τὸν ἀριθμόν, ἦσαν κατακεκαλυμμέναι διὰ παντοίας ὕλης ἐκ τῶν φωλεῶν τῶν ἐνοικησάντων κολοιῶν καὶ τῶν χω-

Digitized by Google

μάτων καὶ λίθων οἵτινες εἰς πᾶσαν ἡμῶν κίνησιν τῶν ποδῶν κατεκυλίοντο μετὰ κρότου ἀντηχοῦντος εἰς τὸν περικεκλεισμένον ἐκεῖνον τόπον· εἰς τοὺς τοίχους ἀραιὰ ἀνεφαίνοντο αἱ ὀπαὶ μετὰ κεκαυμένων λειψάνων τῶν εἰς αὐτὰς ἄλλοτε ἐνεστηριγμένων ἐγκαρσίων δοκῶν, βαρὺς δὲ καὶ μεμολυσμένος ἐπεκάθητο εἰς ὅλην ἐκείνην τὴν μακρὰν σήραγγα ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἀήρ· ὅπερ δὲ δεινότατον, ὁ ἄξων, περὶ ὃν ἀπὸ τῆς βάσεως μέχρι τῆς κορυφῆς κοχλιοειδῶς εἶναι συνεστραμμέναι αἱ στεναὶ βαθμίδες, ἐπεκρέματο διερρωγὼς εἰς τεμάχια κλονούμενα εἰς πᾶσαν τῶν χειρῶν ἡμῶν προσέγγισιν. Εὐνόητος εἶναι ἡ χαρὰ ἣν ἐδοκιμάσαμεν ἀφικόμενοι εἰς τὴν πυλίδα τοῦ κυπέλλου ἀφ᾽ οὗ ἀπελαύσαμεν τοῦ μαγικοῦ θεάματος ὅπερ ἐξετύλιξεν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡ κυανῆ θάλασσα τοῦ μεγαλοπρεποῦς Θερμαίου κόλπου, ἡ ἀσπαζομένη τὰ κράσπεδα τῆς κάτω πόλεως, καὶ οἱ ἀγροὶ οἱ ἀνθηρότατοι εἰς τὰ χρώματα τῶν ποικίλων τοπίων· τὴν θέαν ἔκλειε πρὸς νότον ἡ Ὄσσα καὶ ὁ Ὄλυμπος, πρὸς δυσμὰς τὰ Πιέρια ὄρη, πρὸς ἀνατολὰς ὁ Κίσσος (κοινῶς *Χορτιάτης*) μετὰ τῶν πρὸς τὴν θάλασσαν παραφυάδων καὶ πρὸς βορρᾶν ἡ ὠχυρωμένη ἀκρόπολις· ἀνὰ τὴν ἀχανῆ πόλιν ὑπερήφανοι ὑψοῦντο αἱ κορυφαὶ τῶν πολυπληθῶν τζαμίων, ὑπὸ τοὺς πόδας δὲ ἡμῶν ἐξηπλοῦτο τὸ ἀπέραντον πεδίον τῆς πυρκαϊᾶς, πλῆρες σκοτεινοῦ χώματος καὶ μαύρων ἐρειπίων, τῶν τέκνων τοῦ Τυφῶνος ὅστις κατὰ τὴν ἀποφράδα νύκτα τῆς 22 Αὐγούστου 1890 ἐπέπνευσεν εἰς τὴν πόλιν ἡμῶν τὴν ἐχθίστην αὐτοῦ πνοήν. . . .

Περιελθόντες τὸ εὐρὺ κύπελλον εὕρομεν ἐν τῷ ἐδάφει αὐτοῦ τὴν πλάκα κειμένην πρὸς τὸ βορειοανατολικὸν μέρος· ἔχει μῆκος μ. 1,38 καὶ πλάτος 0,69 μὲν πρὸς τὰ ἔξω, τὰ χείλη τοῦ γύρου, 0,46 δὲ πρὸς τὰ ἔσω, τὸν κεντρικὸν ἄξονα τοῦ μιναρέ· περιττὸν νὰ παρατηρήσω ὅτι ἡ πλὰξ οὖσα ἄλλοτε παραλληλόγραμμος μετελαξεύθη εἰς τοιοῦτον σχῆμα χάριν τοῦ κυκλοτεροῦς ἐδάφους τοῦ κυπέλλου, ὅπερ ὅλον κατεσκευασμένον εἶναι ἐξ ὁμοίων πλακῶν παλαιῶν συνεσφηνωμένων διὰ σιδηρῶν γόμφων. Ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι ἐγκεχαραγμένη κατὰ τὸ μεῖζον πλάτος τῆς πλακός.

Ἀποτετριμμένα μὲν ἐκ τῶν ποδῶν ἀλλ᾽ οὐχὶ καὶ δυσδιάγνωστά εἶναι μόνα τὰ γράμματα τὰ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ τετάρτου στίχου, ἀδιάγνωστα δὲ τὰ ἐν τῷ ἕκτῳ ἅτινα ἀνιχνεύσαμεν κατόπιν ἐπανειλημμένης ἐρεύνης· ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ πέμπτου στίχου καὶ ἐν τῷ τέλει αὐτοῦ φέρονται ὀπαὶ μετὰ σιδηρίων καλυπτόντων τὰ παρακείμενα γράμματα.

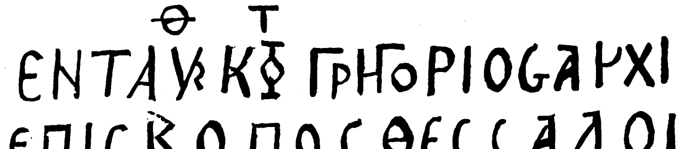

Τὴν ἐπιγραφὴν ἑρμηνευτέαν νομίζω ὡς ἑξῆς: «ἐνταῦθα κεῖται Γρηγόριος ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης ὁ Κούταλης ἐν μηνὶ Δεκ(εμβρίῳ) ἐννάτῃ τῇ δ᾽ Ἰνδικτιῶνι (τ)οῦ ϛωμ(δ᾽) ἡμέρᾳ στ᾽».

Ἐν τῷ τετάρτῳ στίχῳ ἔκειτο, εἰκάζω, ἄλλοτε Η ENNAT. Τὸ ἐν ἀρχῇ τοῦ πέμπτου στίχου σημεῖον, ἢ μᾶλλον λείψανα αὐτοῦ, εἶναι τὸ πασίγνωστον σημεῖον τῆς λέξεως «*Ἰνδικτιῶνος*»· κατόπιν ἐφέρετο ἄλλοτε Τ ȣ. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸ χρονικὸν διάστημα τὸ ἀπὸ τοῦ ἔτους ϛωμ᾽ μέχρι τοῦ ϛωμθ᾽ ἡ δ᾽ Ἰνδικτιὼν ἀντιστοιχεῖ μόνον εἰς τὸ ἔτος ϛωμδ᾽, τὸ τελευταῖον γράμμα τοῦ πέμπτου στίχου δῆλον ὅτι ἦτο Δ. Κατὰ ταῦτα ἔτος εἶναι τὸ 1336 Χρ.

Δυστυχῶς ὁ κατάλογος τῶν ἀρχιερατευσάντων ἐν Θεσσαλονίκῃ ἔχει οὐκ ὀλίγα χάσματα, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Ἀμασείας κ. Ἀνθίμου Ἀλεξούδη συντεταγμένος δὲν στερεῖται (οὐδὲ ἦτο ἄλλως δυνατὸν εἰς τοιοῦτον δύσκολον ἔργον) ἀτελειῶν καὶ ἀνακριβειῶν· ἀρκοῦμαι νὰ ὑπομνήσω ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τὸ ἀπὸ 553-581 παραλελειμμένον ἔχει τὸν ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντῖνον οὗ μνημονεύουσιν αἱ ψηφιδωταὶ ἐπιγραφαὶ τῆς ἐν τῇ πόλει ἡμῶν ἁγίας Σοφίας αἱ ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Texier καὶ μετ᾽ αὐτὸν ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Bayet, μετ᾽ ὀλίγον δὲ πολλῷ πληρέστερον καὶ ἀκριβέστερον ἐκδοθησόμεναι ὑπ᾽ ἐμοῦ. Ἐν τῷ εἰρημένῳ καταλόγῳ Θεσσαλονίκης πλὴν τοῦ Παλαμᾶ ἀναγεγραμμένος εἶναι δεύτερος Γρηγόριος κατὰ τὸ ἔτος 1480. Τρίτον διδάσκει ἡμᾶς νῦν ἡ προκειμένη ἐπιγραφὴ κατέχοντα θέσιν ἐν τῷ χάσματι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1322 (Εὐφημιανὸς) μέχρι τοῦ 1340 (Νεῖλος).

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 12 Ἰουνίου 1892.

ΠΕΤΡΟΣ ΝΙΚ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ[1]

ΚΑ΄. Χαλασμὸς κόσμου.

Παράξενο τὸ βράδυ ἐκείνης τῆς Κυριακῆς ποῦ ξετάστηκα. Ἡ θάλασσα εἶταν, ὄχι πιὰ κοιμισμένη, φαινότανε σὰ λιγοθυμημένη. Τὰ βουνὰ τριγύρω καθρεφτίζουνταν πέρα καὶ πέρα μὲ τὴν ἀστροφεγγιά. Φύλλο δὲ σάλευε. Βγήκαμε στὸν ἡλιακὸ ν' ἀνεσάνουμε, οἱ τρεῖς μας, κι' ὁ γέρος. Τώρα ποῦ πήγαινε καλὰ τὸ χτῆμα καὶ τὸν βοηθοῦσε καὶ παραγυιός, τὸν εἴχαμε συχνότερα σπίτι τὸ γέρο. Εἶταν καὶ σὰν εἶδος μεγάλη γιορτή. Καθήσαμε, καὶ σὰ μιλήσαμε γιὰ τὴν ξέταση, γύρισε ὁ λόγος καὶ στὶς δουλιές μας, στὰ στερνά μας. Εἶταν ὅλοι τῆς γνώμης νὰ μείνω ἀκόμα σκολειὸ καὶ νὰ μάθω. Ἡ Ἀννοῦλα δὲν εἶχε πιὰ τὴν ἀνάγκη μου. Ἡ προικά της εἶταν ἕτοιμη. Χάρη στὸ γέρο, δὲν ἔλειπε μήτ' ὁ γαμπρός. Ὁ γυιὸς τοῦ Καπλάνη μελετοῦσε νὰ γυρίσῃ ἀπὸ τὴν ξενιτειὰ σὲ κανένα χρόνο. Τὰ βόλεψε ὅλα ὁ γέρος μὲ τὴν Καπλάναινα. Ὁ σκοπός του εἶτανε νὰ φυτέψουν τὴ νύφη μέσα στὸ χτῆμα μαζὶ μὲ τὸ γαμπρό, νὰ στεριώσουν τὸ Μεσοβούνι, νὰ ριζώσῃ τὸ σόϊ ἐκεῖ μέσα, καὶ νὰ κλείσῃ ὁ γέρος τὰ μάτια του ἀναπαμένος. Ἔλεγε λοιπόν, κ' ἡ μακαρίτισσα συφωνοῦσε, νὰ μάθω ἐγὼ καλὰ τὰ γράμματα, νὰ βγῶ ὕστερα νὰ γείνω πραματευτής, καὶ σὰ γυρίσω, ν' ἀγοράσω ἄλλα δυὸ χτήματα ποῦ εἶτανε φόβος νὰ περάσουνε σὲ τούρκικα χέρια. Κ' ἔτσι νὰ ριζώσω καὶ γὼ στὸ Μεσοβούνι, καὶ νὰ καμαρώνῃ ἡ γρηὰ τὰ δυό της παιδιὰ νοικοκυρεμένα.

Αὐτὴ εἶταν ἡ κουβέντα τους. Φρόνιμη κουβέντα μοῦ φαίνουνταν.

Ἡ Ἀννοῦλα ὅλη αὐτὴ τὴν ὥρα πότιζε γλάστρες καὶ τραγουδοῦσε σιγανὰ σιγανά.

Καὶ κεῖ ποῦ τραγουδοῦσε ἡ Ἀννοῦλα, ἐκεῖ ποῦ μιλοῦσε ἡ μάνα μου μὲ τὸ γέρο, ἐκεῖ ποῦ ἐγὼ συλλογιούμουν τὰ λόγια τους, ἀκοῦμε ἕνα μεγάλο βροντό. Δὲν μποροῦσε νὰ εἶναι βροντή, γιατὶ σύννεφο δὲν εἶχε στὸν οὐρανό. Δὲν προφτάξαμε νὰ ρωτήσουμε ἕνας τὸν ἄλλο τί εἶναι. Ὁ ἕνας ἔβλεπε τὸν ἄλλο ἀμίλητος καὶ χλωμός. Ὅ,τι σάλεψε τὰ χείλη του ὁ γέρος νὰ μᾶς πῇ κάτι, ἄρχισε νὰ τραντάζῃ ὅλο τὸ σπίτι, ἄρχισαν νὰ τρίζουν ὅλοι οἱ τοῖχοι.

— Σεισμός! κρυφοφώναξαν οἱ γυναῖκες.

Σὰν τρελλοὶ σηκωθήκαμε καὶ τρέξαμε πρὸς τὴν πόρτα τοῦ ἡλιακοῦ. Ὁ γέρο Βασίλης τότες φωνάζει καὶ μᾶς λέει νὰ σταθοῦμε. Σταθήκαμε μιὰ στιγμή. Σταμάτησε ὁ σεισμός. Κάμαμε τὸ σταυρό μας.

— Τώρα τρεχᾶτε, κ' ἴσια στὸ περιβόλι, μᾶς λέει ὁ γέρος βιαστικὰ βιαστικά.

Μπαίνουμε στὸ σπίτι, κατεβαίνουμε τὴ σκάλα, ἐρχούμαστε στὴν πίσω πόρτα, καὶ βγαίνουμ' ἔξω. Τί φωνές, τί τσιριχτὰ σ' ὅλη τὴ γειτονιά!

— Δόξα νἄχῃ ὁ Θεὸς ποῦ δὲ βάσταξε πιώτερο, μουρμούριξε ἡ μακαρίτισσα. Καὶ κεῖ ποῦ τὄλεγε, ἔρχεται πάλι ἕνα μεγαλήτερο βροντὸ ἀπὸ μέσ' ἀπὸ τὴ γῆς, κ' ὕστερ' ἀπὸ τὸ βροντὸ ἕνα μεγαλήτερο τράντασμα. Ἀκούγαμε τοὺς τοίχους ποῦ κατρακυλοῦσαν ἀπὸ παντοῦ. Τὰ χάσαμε, καὶ δὲν μπορούσαμε νὰ σαλέψουμε ἀπὸ κοντὰ ἀπὸ τὸν τοῖχό μας. Ἄξαφνα γκρεμιέται κι' αὐτὸς ὁ τοῖχος καὶ κατρακυλιοῦνται ἀμέτρητες πέτρες τριγύρω μας. Πέτρες, πέτρες, κ' ἕνα σύννεφο σκόνη.

Τίποτις ἄλλο δὲ θυμοῦμαι τῆς τρομερῆς ἐκείνης βραδιᾶς, παρὰ ποῦ ἦρθαν κατόπι μ' αναμμένα δαδιὰ καὶ σήκωναν πέτρες, καὶ φώναζαν, κι' ἀναστέναζαν, κ' ἔκλαιγαν. Μοῦ φαινότανε σὰ νὰ εἴμουνα μισοθαμμένος. Δὲν πονοῦσα πουθενά, μὰ θαρροῦσα πῶς εἴμουνα χωρισμένος σὲ δυὸ κομμάτια. Ἔτσι εἶτανε χωρισμένος κι' ὁ νοῦς μου. Δὲν καλόνοιωθα τί ἔτρεξε, μὰ ἔβλεπα, ἔβλεπα τὶς πέτρες ποῦ σήκωναν, τὰ ξύλα ποῦ τραβούσανε σιγὰ σιγά, τὴ σκόνη ποῦ μ' ἔπνιγεν. Ἔβλεπα καὶ τὸ γέρο Βασίλη ξεσκισμένο, λαβωμένο, χωματιασμένο, νὰ τοὺς φωνάζῃ ὅλους μὲ βραχνιασμένη φωνή, «προσέξετ' ἀπὸ δῶ, τραβᾶτ' ἀπὸ κεῖ». Ὕστερα κατάλαβα πῶς δὲν εἴμουν πιὰ θαμμένος, πῶς μὲ σήκωναν. Ὕστερα βρέθηκα στρωμένος μέσα σ' ἕνα μέρος ποῦ ἔφεγγ' ἕνα φανάρι, καὶ μὲ κοιτάζανε, μὲ ψάχτανε, μ' ἔδεναν. Κ' ὕστερα βυθίστηκα καὶ δὲν ἔβλεπα πιὰ τίποτις, δὲν ἄκουγα τίποτις.

ΚΒ΄. Ἀκόμα δυὸ λόγια.

Πρέπει νὰ σφίξω τὰ δόντια μου καὶ νὰ σοῦ πῶ ἀκόμη δυὸ λόγια πρὶ νὰ πάψῃ αὐτὴ ἡ ἱστορία.

Ἄσπρισαν τὰ μαλλιά μου, κι' ἀκόμα τρέμω σὰν ἀνιστορήσω τὴν καταστροφὴ ἐκείνη τοῦ χωριοῦ μας, τοῦ σπιτιοῦ μας, τῆς μάνας μου καὶ τῆς ἀδελφούλας μου, σὰ συλλογιστῶ πῶς τὴν ὥρα ποῦ μὲ σήκωναν ἀπὸ τὸ χάλασμα καὶ μ' ἔβαζαν μέσα στὴν τέντα μὲ τὸ σπασμένο τὸ πόδι, εἶταν κ' οἱ δυό τους ἄψυχες κάτω ἀπὸ τὶς μαῦρες τὶς πέτρες.

Μιὰ φορὰ μοναχὰ τὰ εἶπε ὁ γέρος. Πρέπει νὰ εἶταν ὡς τρία χρόνια πρὶ νὰ ξενιτευτῶ ἔρημος κι' ὀρφανός, ἔξη μῆνες πρὶ νὰ πάγῃ καὶ κεῖνος νὰ τὶς εὕρῃ τὶς δυό μου ψυχοῦλες.

Δὲν ἀξίζει νὰ σοῦ τὰ ξαναλέγω ἐδῶ. Γιατί νὰ χαλνῶ τὴν καρδοῦλά σου; Γιατί νὰ γυρεύω τὰ δάκρυά σου; Φτάνουν τὰ δικά μου, μιᾶς ἀλάκερης ζωῆς δάκρυα. Φτάνουν, δὲν τὸ θέλει ἡ μακαρίτισσα νὰ βασανίζουνται κ' οἱ ἄλλοι γιὰ κείνη. Μήτε ἡ Ἀννοῦλά μου δὲν τὸ θέλει. Μήτε ὁ γέρος. Ὁ καημένος ὁ γέρος! Τέσσαρα χρόνια μὲ γιάτρευε, μὲ παρηγοροῦσε, μὲ καθοδήγευε, καὶ

1 Ἴδε σελ. 376.

Digitized by Google

μὲ μάθαινε νὰ δουλεύω, νὰ δουλεύω καὶ νὰ ξεχνῶ.

. . . .

Καὶ δούλευα, καὶ δούλευα καὶ ξεχνοῦσα, σαράντα χρόνια δούλευα καὶ ξεχνοῦσα.

. . . .

. . . .

Κλειστὸ βιβλίο τὰ σαράντα ἐκεῖνα χρόνια.

. . . .

. . . .

Ἦρθα, τώρα κ' ἕνας χρόνος, ἀπὸ τὰ ξένα, στὸ ἴδιο χωράφι, στὸ ἴδιο τ' ἀμπέλι ποῦ ξέρεις. Τὰ βρῆκα ὅλα ξερά, ψυχρὰ καὶ ρημασμένα. Ἕνας ἐξάδελφός μου τὸ κρατοῦσε τὸ χτῆμα. Μὲ εἴχανε γιὰ πεθαμένο καὶ μένα. Κανένας δὲν τὸ πίστευε, σὰν ξανάρθα, πῶς εἶμουν ὁ μικρὸς ἐκεῖνος ὁ Δῆμος ἐγώ. Ἔτυχε καλὸς ὁ Καντῆς, καὶ τὸν πίστεψε τὸ χριστιανὸ ποῦ μαρτύρησε πῶς μὲ γνωρίζει ἀπὸ τὸ κουτσό μου τὸ πόδι, ποῦ τὄσπασα στὸ μεγάλο σεισμό. Κ' ἔτσι τὸ πῆρα τὸ χτῆμα. Τὸ ξαναφύτεψα τ' ἀμπέλι. Τὸ ξανάχτισα τὸ καλύβι. Ὅλα τὰ ἴδια φαίνουνταν σὰν καὶ τότες. Ὡς κ' ἡ ἅγια ἐκείνη πέτρα στὸν τόπο της εἶναι.

Καὶ τὸ χωριό; Καὶ τὸ σπίτι; Θὰ τὰ ξαναδοῦμε καὶ κεῖνα, σὰν ἀρχίσουμε τὰ παραμύθια μας, τὰ ταξείδια μας.

ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΦΥΛΛΑΔΑΣ

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Ἡ ἐθνικὴ γλῶσσα. — Ὁ κ. Πάλλης.

Ἓν ἀπὸ τὰ μᾶλλον ἀστεῖα ἐπιχειρήματα ἐναντίον τῶν μεταχειριζομένων τὴν δημοτικήν — ἐπιχείρημα ποῦ διετυπώθη σοβαρώτατα — εἶνε καὶ τὸ ὅτι οἱ ὀπαδοὶ τῆς δημοτικῆς δὲν εἶνε γραμματισμένοι ὡς οἱ ἀντίπαλοί των· ἂν γράφουν, εἶπαν, δημοτικά, τὰ γράφουν διότι δὲν γνωρίζουν ἀπὸ ἀρχαίους Ἕλληνας συγγραφεῖς, οὔτε θέλουν νὰ ἐγκύψουν εἰς τὴν μελέτην ἐκείνων· τὸν καιρὸν ποῦ ἦταν χυμένη εἰς τοὺς δρόμους ἡ Ἑλληνομάθεια, ἤκμαζεν ἡ ποίησις· ἀπὸ τὸν καιρὸν ποῦ ἡ Ἑλληνομάθεια ἔλαβε τὰ μέτρα της, ἤξεύρω κ' ἐγώ, ἔπαθεν ἀπὸ μελαγχολίαν, ἔγινε καλόγρηα, καὶ ἐκλείσθη μέσα εἰς τὰ σοφὰ κεφάλια ὀλίγων μόνον μακάρων θνητῶν, ἡ ποίησις εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ ἔξω ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, ἐπῆρε τὸν κατήφορον, ἔπαθεν ἀπὸ φθίσιν.

Κάποιος φιλόσοφος ἔγραψεν ὅτι ὁ κυριώτερος λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον οἱ συνάδελφοί του δὲν κατορθώνουν νὰ συνεννοηθοῦν εἶνε ὄχι διότι οὗτοι ἀντιλαμβάνονται ψεύτικα τὰ πράγματα, ἐνῷ ἐκεῖνοι τὰ βλέπουν ἀληθινά, ἀλλὰ διότι καὶ οὗτοι καὶ ἐκεῖνοι τὰ αὐτὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα ἐξ ἴσου διακρίνουν, τὰ ἀναλύουν ἕκαστος διαφορετικά. Συζητοῦν μεταξύ των, μεταχειρίζονται τὴν αὐτὴν γλῶσσαν· ἀλλὰ φεῦ! ἡ αὐτὴ γλῶσσα δὲν ἠμπορεῖ νὰ χρησιμεύσῃ παρόμοια εἰς ὅλους. Διὰ νὰ ἀντείπῃς εἰς τὸν ἄλλον, εἶνε ἀνάγκη πρῶτον νὰ συνεννοηθῇς μαζί του· ἀλλ' αὐτὸ ἀκριβῶς δὲν ἐπιτυγχάνεται· ἡ συνεννόησις. Καὶ καταλήγουν σχεδὸν πάντοτε αἱ συζητήσεις εἰς ἀμοιβαίαν ὁμολογίαν ἀσυμφωνίας περὶ τῆς σημασίας τῶν λέξεων. Ἀλλ' ἡ σημασία αὐτὴ ποικίλλει σύμφωνα μὲ τὴν διασκεπτικὴν δύναμιν ἑκάστου· καθ' ὅσον τῆς δεῖνα λέξεως τὸ νόημα εἶνε διὰ τὸν ἕνα βαθύτερον ἢ διὰ τὸν ἄλλον. Νομίζω ὅτι τὰ παρατηρούμενα ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου ἠμπορεῖ κάλλιστα νὰ ἐφαρμοσθοῦν εἰς κάθε εἴδους συζήτησιν, ὁσάκις πρόκειται ὄχι περὶ προσωπικῶν καὶ μηδαμινῶν, ἀλλὰ περὶ ἰδεῶν· διότι καὶ κάθε εἴδους συζήτησις, ποῦ δὲν τὴν ρυθμίζει, ὀλίγον ἢ πολύ, ἡ φιλοσοφία, δὲν εἶνε συζήτησις ἀλλὰ σκυλοκαυγᾶς.

Οἱ καθαρολόγοι (ἂς τοὺς εἴπωμεν ἔτσι, μολονότι δὲν ἔχουν καὶ πολλὴν σχέσιν πρὸς τὴν καθαρολογίαν, ὅπως ἡμεῖς τὴν φανταζόμεθα) ὄχι μόνον τὴν φιλοσοφίαν δὲν τὴν συλλογίζονται (αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ καθαρεύουσα δὲν εἶνε τάχα προϊὸν ὅλως διόλου ἀφιλοσόφου ἀντιλήψεως τῆς γλώσσης;), ἀλλὰ καὶ τὴν συζήτησιν, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν τοὐλάχιστον, δὲν τὴν καταδέχονται «Εἶνε ἀπελπιστικόν, δὲν συζητοῦν!» ἔλεγε πρό τινος περὶ αὐτῶν ἕνας ἀπὸ τοὺς σοφωτέρους καὶ διαλεκτικωτέρους πολεμίους τῆς καθαροεπείας. Ἀλλ' ὅσον καὶ ἂν δὲν τὴν καταδέχονται τὴν συζήτησιν, ἀπὸ τὰ ὀλίγα ποῦ ἔγραψαν καὶ ἀπὸ τὰ περισσότερα ποῦ λέγουν 'ς τὸ βρόντο συνήθως (διότι λέγων τις εἶνε ὀλιγώτερον ὑπεύθυνος ἢ γράφων) ἠμποροῦμεν ἀξιόλογα νὰ συμπεράνωμεν περὶ αὐτῶν ὅτι ἄλλην, πολὺ διαφορετικὴν σημασίαν, δίδουν αὐτοὶ εἰς τὰς λέξεις, καὶ ἄλλην οἱ ἀντίπαλοί των. Καὶ μὴ πρὸς κακοφανισμόν τους, δὲν κατώρθωσαν ἀκόμη νὰ καταμετρήσουν τὸ βάθος τῶν λέξεων ποῦ κυκλοφοροῦν εἰς κοινὴν χρῆσιν αὐτῶν καὶ τῶν ἄλλων· μόλις τὰς ἐγγίζουν ξέπετσα, καὶ εἶνε εὐχαριστημένοι. Παραδείγματος χάριν αἱ λέξεις σοφία, γράμματα, ἑλληνομάθεια, ἐπιστήμη, κριτική, ποίησις, γλῶσσα, φιλολογία, καλλιέπεια, δὲν εἶνε τῶν αὐτῶν ἐξ ἴσου ἐννοιῶν σύμβολα, δι' ἕνα δάσκαλον καὶ δι' ἕνα ποιητήν. Ἑλληνομάθειαν καλεῖ ὁ πρῶτος τὴν σχολαστικὴν τριβὴν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικήν, τριβή, ποῦ δὲν φθάνει παραπάνω ἀπὸ τὴν γνῶσιν τοῦ γλωσσικοῦ μηχανισμοῦ. Εἰπέτε πρὸς αὐτὸν ὅτι ὑπάρχει κάποιος ἀσυγκρίτως ἀνώτερος βαθμὸς ἑλληνομαθείας, ὁ προσαποκτώμενος ἀπὸ τὴν συγκίνησιν τὴν ὁποίαν γεννᾷ ἐντός μας ἡ φωτεινὴ ἀποκάλυψις καὶ τοῦ πνευματικοῦ ὕψους καὶ τοῦ πλαστικοῦ κάλλους τοῦ ἀρχαίου λόγου, θὰ συμφωνήσῃ ἴσως μαζί σας, ἀλλ', εἶμαι βέβαιος, χωρὶς καλὰ νὰ καταλάβῃ τί τοῦ λέγετε. Ἀπόδειξις τούτου εἶνε ὅτι τὸ πνευματικὸν ὕψος καὶ τὸ πλαστικὸν κάλλος ἀποθαυμάζει οὗτος μέσα εἰς ἀρχαιοφανῆ τινα περίοδον τῶν Γλωσσικῶν Παρατηρήσεων τοῦ κ. Κόντου περὶ τοῦ λέμβου καὶ περὶ τῆς ψύλλης· ἐνῷ ἐξεναντίας δώσατέ του νὰ ἀναγνώσῃ τὴν Σκιὰν τοῦ Ὁμήρου, τοὺς δεκαὲξ στίχους τοῦ Σολωμοῦ:

> Γλυκὰ γλυκὰ τὸ φύσημα τοῦ ἀέρος
> Κι' αὐτὸς εἰς τὸ πολύαστρον τοῦ αἰθέρος
> Τὰ μάτια ἐστριφογύριζε σβυσμένα. . .
> Τ' ἀργὰ μαλλιά του ἐσκόρπαε τ' ἀσπρισμένα.

καὶ ἂν δὲν σᾶς τὸ εἴπῃ, ἀλλὰ θὰ τὸ σκεφθῇ, ὅτι ὁ Σολωμὸς εἶνε ἀγράμματος καὶ ἐκχυδαΐζει τὸν Ὅμηρον.

Digitized by Google

Σύμφωνα μὲ τὴν λογικήν των ὁ πρῶτος τυχὼν ἑλληνοδιδάσκαλος εἶνε περισσότερον γραμματισμένος ἀπὸ τὸν κ. Ἀλέξανδρον Πάλλην ποῦ μετέφρασε τὴν Ἰλιάδα εἰς δημοτικοὺς στίχους καὶ τὴν ἐδημοσίευσε πρὸ ὀλίγων μηνῶν τυπωμένην εἰς μεγαλοπρεπέστατον σχῆμα μὲ στοιχεῖα μεγάλα καὶ ὁλοστρόγγυλα, ὡς διὰ νὰ τὴν βάλῃ καλὰ μέσα εἰς τὰ μάτια μας. Καὶ ὅμως ἐδῶ τὴν παθαίνουν οἱ καταγγέλλοντες τοὺς ὀπαδοὺς τῆς δημοτικῆς ὡς ἀνελληνίστους καὶ ἀμαθεῖς· ἐν ὅσῳ γενικῶς διατυποῦν τὴν κατηγορίαν των, δυνατὸν νὰ κάμουν ἐντύπωσιν εἰς τοὺς ἁπλουστέρους· ἀλλ' ἂν ποτε τολμήσουν νὰ λάβουν ὑπ' ὄψιν καὶ πρόσωπα, θὰ εὑρεθοῦν βέβαια πολὺ στενοχωρημένοι. Καθόσον εἶνε γνωστὸν ὅτι ἀπὸ τοὺς ἀγωνιζομένους διὰ νὰ ἐπικρατήσῃ ἡ δημοτικὴ εἴτε μὲ τὴν θεωρίαν μόνον, εἴτε μὲ τὴν πρᾶξιν, εἴτε καὶ μὲ τὰ δύο, πολλοὶ διακρίνονται ὄχι μόνον διὰ τὴν πολυμάθειάν των, ἀλλ' ἰδιαιτέρως καὶ διὰ τὴν ἑλληνογνωσίαν των, ἐκτεινομένην ἀπὸ τὰ γενικώτερα εἰς τὰ εἰδικώτερα. Αὐτὴ ἡ «Ἑστία» ἐδημοσίευσε πρό τινος μετάφρασιν εἰς ἀρχαίους ἑλληνικοὺς στίχους ἀποσπάσματος τοῦ Αἰσχύλου ἐκ τοῦ λατινικοῦ κειμένου μέσα εἰς τὸ ὁποῖον περιεσώθη τοῦτο, μετάφρασιν τοῦ κ. Μάνεσι, φίλου καὶ θιασώτου τοῦ Σολωμοῦ, καὶ παλαιοῦ λόγῳ καὶ ἔργῳ ὑπερμάχου τῶν περὶ φιλολογικῆς γλώσσης ἰδεῶν ἐκείνου. Ἀλλὰ τοῦ κ. Πάλλη τὸ παράδειγμα εἶνε ἐξόχως χαρακτηριστικόν. Ὁ κ. Πάλλης διήκουσε τὰ ἐγκύκλια μαθήματα εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐσπούδασε φιλολογίαν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, ἐφιλοπόνησε δὲ πρό τινων ἐτῶν κριτικὴν ἔκδοσιν τῆς Ἀντιγόνης τοῦ Σοφοκλέους, τὴν ὁποίαν ἐπαινοῦν οἱ εἰδήμονες. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ κ. Πάλλης ἀποκατασταίνεται εἰς τὰς Ἰνδίας, γνωρίζεται ἐκεῖ μὲ τὸν ποιητὴν Ἀργύρη Ἐφταλιώτη, τὸν γνωριμώτατον εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς Ἑ σ τ ί α ς. Δὲν ἠξεύρω ἂν εὑρέθησαν ἐκ τῶν προτέρων ἐκεῖ σύμφωνοι, ἢ ἂν ἐπενήργησεν ὁ εἷς ἐπὶ τοῦ ἄλλου, καὶ ποῖος· ἠξεύρω μόνον ὅτι καὶ οἱ δύο ἀνέλαβαν μὲ ἅγιον ζῆλον νὰ ἐργασθοῦν ὡς ἀπόστολοι τῆς ἐ θ ν ι κ ῆ ς γ λ ώ σ σ η ς, ὅπως τὴν ἐννοεῖ καὶ ὁ Ψυχάρης, διδάσκαλος καὶ πρωτεργάτης τῆς ἰδέας ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, τῆς ἐθνικῆς γλώσσης ὅπως τὴν κατέχει καὶ τὴν ὁμιλεῖ ὁ λαός· ὁ ἀληθινὸς λαός, δηλαδὴ ὁ κατὰ φύσιν ζῶν λαός, τῆς ἐθνικῆς γλώσσης, τῆς φυσικῆς, ζωντανῆς καὶ ἀληθινῆς, μιᾶς καὶ ἀδιαιρέτου, τῆς αὐτῆς εἰς τοὺς τύπους, εἰς τὰς συντάξεις, εἰς τὰς λέξεις, εἰς τοὺς σχηματισμοὺς διὰ τὴν καθημερινὴν ὁμιλίαν ὡς καὶ διὰ τὴν φιλολογίαν, διὰ τὸν ἔμμετρον καὶ διὰ τὸν πεζὸν λόγον, διὰ τὰ παραμύθια καὶ διὰ τὰ κριτικὰ σχόλια. Καὶ ἀπὸ τὰς Ἰνδίας μᾶς ἦλθαν οἱ στίχοι καὶ τὰ διηγήματα τοῦ Ἐφταλιώτη, ἐκεῖ θὰ ἐγεννήθησαν βέβαια καὶ τὰ Π α ι δ ι ά τ ι κ α τ ρ α γ ο ύ δ ι α τοῦ κ. Πάλλη (τὰ μόνα παιδικὰ ποιήματα τὰ ὁποῖα ἀπεκτήσαμεν τῆς προκοπῆς), ὅλα αὐτὰ μοσχοβολοῦντα ὄχι ἀπὸ μύρα τῆς Ἀνατολῆς ἀλλ' ἀπὸ θυμάρι τῶν βουνῶν τῆς Ῥούμελης, καὶ δροσοβολισμένα ὡς ἀπὸ τὴν αὔραν τοῦ Αἰγαίου.

Ἀλλ' ἂν τυχὸν ἡ ἐθνικὴ αὐτὴ γλῶσσα ἦτο ὡς ἡ μυθικὴ βασιλοπούλα ποῦ δὲν παρεδίδετο παρὰ μόνον εἰς ἐκεῖνον ποῦ θὰ ἐθυσίαζε μεγαλήτερα τῶν ἄλλων διὰ τὸν ἔρωτά της, δὲν θὰ ἐδίσταζε νὰ στρέψῃ τὰ νῶτα πρὸς ὅλους τοὺς ἐραστάς της, καὶ νὰ ἀνοίξῃ τὰς ἀγκάλας της διὰ νὰ κλείσῃ μέσα εἰς αὐτὰς τὸν κ. Πάλλην. Διότι οὗτος εἶνε καὶ ἀπὸ τὸν Ἐφταλιώτη ῥιζοσπαστικώτερος, καὶ ἀπὸ τὸν Ψυχάρην ψυχαρικώτερος. Ὁ κ. Πάλλης εἶνε ὁ πάντων ἀκρατέστατος χυδαϊστής, διὰ νὰ μεταχειρισθῶμεν τὸν παλαιὸν ὅρον· εἶνε δηλονότι ὁ πλέον αὐστηρός, ὁ πλέον ἀδιάλλακτος, ὁ πλέον φανατικὸς ὑπέρμαχος τῆς δημοτικῆς καθαροεπείας· καὶ ζητεῖ θαρρεῖς νὰ καθαρίσῃ τὴν νέαν Ἑλληνικὴν ἀπὸ τοὺς ῥύπους ποῦ ἐσώρευσεν ἐπάνω της καὶ ἀπὸ τὰ στίγματα μετὰ ὁποῖα τὴν κατέστησεν ἀγνώριστον ἡ ἐργασία ἑλληνομαθῶν, ἀλλ' ἀφιλοσόφων, ἀψυχολογήτων καὶ φαντασιοκόπων λογίων, βοηθουμένων ἀπὸ ἀμαθεῖς καὶ ἐπιπολαίους πάσης φύσεως· καὶ ἀγωνίζεται νὰ συντελέσῃ καὶ αὐτὸς διὰ νὰ ἐπανέλθῃ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδόν, εἰς τὴν μόνην ὁδὸν τῆς ζωῆς καὶ τῆς σωτηρίας. Δὲν κάμνει πρὸς τοῦτο καμμίαν οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην παραχώρησιν εἰς τὴν καθαρεύουσαν. Ὅταν τὴν βλέπῃ γραπτὴν τὴν περιεργάζεται ὅπως θὰ περιειργάζετο τὰ βολαπουκικὰ καὶ τὰ κορακιστικά. Ὅταν τὴν ἀκούῃ αὐθαιρέτως παρεισδύουσαν εἰς τὴν καθημερινὴν ὁμιλίαν, κατάκαρδα τραυματίζεται καὶ ὡς πατριώτης τρέφων βαθὺ τὸ ἠθικὸν συναίσθημα, καὶ ὡς ποιητής, ζωηρὰν ἔχων τὴν ἀντίληψιν τοῦ ὡραίου. Δι' αὐτὸν — μὴ τρομάζετε! — ἡ καθαρεύουσα εἶνε ἔγκλημα κατὰ τῆς ἠθικῆς, ἀφοῦ δι' αὐτῆς ἐξαναγκάζονται ἐλεύθεροι πολῖται νὰ μὴ γράφουν καὶ σχεδὸν νὰ μὴ ὁμιλοῦν τὴν γλῶσσάν των, ἀλλὰ δουλικῶς συνθηματικήν τινα καὶ ν ο θ ε μ έ ν η ν· εἶνε ἔγκλημα κατὰ τῆς Αἰσθητικῆς, ἀφοῦ δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ μεταδώσῃ μὲ ὅλον τὸ χρῶμά των, αἰσθητάς, ἁπτάς, τὰς εἰκόνας τῶν πραγμάτων, καὶ μεταδίδει μόνον ὠχρὰς καὶ νεκρὰς τὰς ἐννοίας των· εἶνε ἔγκλημα κατὰ τῆς φύσεως, ἀφοῦ δὲν ἀνεπτύχθη φυσικῶς ὡς πᾶσα γλῶσσα· (καὶ τὸ φυσικὸν δὲν θὰ ἀπέκλειε τὸ καλλιτεχνικόν). Δι' αὐτὸν ἡ καθαρεύουσα εἶνε ἐπιδημία, εἶνε νόσος, εἶνε τέρας, εἶνε ἰδιοτροπία, εἶνε φάσμα, εἶνε μέγαιρα, εἶνε στρίγλα, εἶνε ὅ,τι δεινὸν φαντάζεσθε· ἀλλ' ὅμως δὲν εἶνε ἡ νέα ἑλληνικὴ γλῶσσα, ὡς ὑποτίθεται, δὲν εἶνε οὔτε κἂν γλῶσσα. Πρό τινος καιροῦ, ὅτε ὁ κ. Πάλλης διέμενεν εἰς τὰς Ἀθήνας, δὲν ἀπέκρυπτε τὴν ἀπορίαν καὶ τὸν πόνον ποῦ τοῦ ἐπροξενοῦσεν ἡ ἀθηναϊκὴ κοινωνία, ὁσάκις τὴν κατελάμβανεν ἐπ' αὐτοφώρῳ ἀσεβῆ πρὸς τὰ πάτρια ἤθη καὶ πρὸς τὴν πάτριον γλῶσσαν. Τὸ ξενότροπον εἰς τὰς συνηθείας μας καὶ τὸ κ α θ α ρ ε ῦ ο ν εἰς τὴν γλῶσσάν μας, καὶ τὰ δύο αὐτὰ στοιχεῖα, ὡς νὰ προήρχοντο ἀπὸ τὴν αὐτὴν θολὴν πηγήν, τὸ αὐτὸ ἀλγεινὸν αἴσθημα ἐσκορποῦσαν μέσα του· καὶ δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων καὶ τὰ θεάματα ὁμοῦ καὶ τὰ ἀκούσματα ἀθηναϊκῶν τινων αἰθουσῶν θὰ τὸν ἐπίεζαν βαρύτατα καὶ θὰ τὸν ἐνοχλοῦσαν ὑπέρμετρα· εὐλόγως, ἀφοῦ δὲν ἀποδέχεται ὡς πρέπον καὶ ὡς ἀληθὲς εἰμὴ ὅ,τι κρίνει ἀπολύτως ἁγνὸν καὶ καθ' ὅλου ἀνόθευτον ἐν τῷ ἐθνικῷ βίῳ καὶ τῇ γλώσσῃ, καὶ ἔζησε καὶ ζῇ μακρὰν ἡμῶν εἰς τὴν ξένην, περισώζων τὸν ἐφέστιον θεὸν τῆς ἐθνικῆς ταύτης γλώσσης, ὅπως αὐτὸς τὸν θέλει καὶ ὅπως τὸν ὀνειροπολεῖ, καὶ χωρὶς διακυμάνσεις καὶ χωρὶς συμβιβασμοὺς καὶ χωρὶς νὰ ἐπηρεάζεται τὸ παράπαν ἀπὸ

Digitized by Google

τὸ κοινωνικὸν περιέχον καὶ ἀπὸ ὅ,τι καλοῦμεν πραγματικότητα.

Ὁ ἄνθρωπος οὗτος καθρεφτίζεται ὁλοζώντανος μέσα εἰς τὴν μετάφρασιν τῶν ἓξ ῥαψῳδιῶν τῆς Ἰλιάδος. Καὶ διὰ νὰ τὸν γνωρίσωμεν ἀκόμη καλήτερα, μὲ τὰς δυνάμεις καὶ μὲ τὰς ἀδυναμίας του, περὶ τῆς μεταφράσεως αὐτῆς θὰ ὁμιλήσωμεν ἰδιαιτέρως εἰς τὸ προσεχὲς φύλλον.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Ἡ παραγωγὴ τοῦ πετρελαίου ὅλης τῆς γῆς.

Τὸ περιοδικὸν Iron γράφει πολλὰ ἐνδιαφέροντα περὶ τῆς βιομηχανίας τοῦ πετρελαίου. Κατὰ τὰς πληροφορίας τοῦ εἰρημένου περιοδικοῦ ἀνέρχεται νῦν ἡ ἐτησία παραγωγὴ εἰς 10,000 ἑκατομμύρια λιτρῶν, τῶν ὁποίων τὸ ἥμισυ προέρχεται ἐκ τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν. Ὁ νομὸς τοῦ Βακοῦ παρὰ τὴν Κασπίαν θάλασσαν παράγει 1890 ἑκατομμύρια λίτρας, καὶ τὸ πετρέλαιον ῥέει τόσον ἀφθόνως ὥστε ἐχρειάσθη νὰ κλεισθῶσιν ὀπαί τινες, διότι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀποκομισθῇ ὅλον τὸ πετρέλαιον. Ἡ Γαλικία παράγει 162 ἑκατομμύρια λιτρῶν περίπου, ἡ Βίρμα 315 ἑκατομμύρια καὶ ὁ Καναδᾶς 121 1]2 ἑκατομμύρια λιτρῶν περίπου. Αἱ ἐν Βίρμᾳ πηγαὶ ἠνοίχθησαν πρὸ ὀλίγου μόνον καὶ οὕτω δὲν δύναται ἀκόμη νὰ ὑπολογισθῇ ποίαν ἔκτασιν θὰ λάβῃ ἡ αὐτόθι ἀρχομένη βιομηχανία τοῦ πετρελαίου, ὅταν ληφθῶσι κατάλληλα μέτρα πρὸς μετακόμισιν διὰ τοῦ ποταμοῦ Μάκενζη. Ἐν τούτοις θεωρεῖται ὡς ὁ τόπος ὁ παράγων τὸ πλεῖστον πετρέλαιον τῆς γῆς. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι, εὐθὺς ὡς ἐκλείψωσιν αἱ περὶ τὴν μετακόμισιν δυσκολίαι θὰ εἶνε καὶ τὸ πετρέλαιον τοῦ Καναδᾶ προσιτὸν εἰς μετρίαν τιμήν, καὶ θὰ γείνῃ μεγάλη ἐξόδευσις τούτου ἐν τοῖς μεταλλουργείοις τοῦ σιδήρου, καθότι δὲν περιέχει θεῖον.

Θέρμανσις διὰ νάφθας.

Τὰ ἐκ τῆς παραγωγῆς τοῦ ῥωσσικοῦ πετρελαίου ἐξαγόμενα ὑπολείμματα εὑρίσκουσιν σήμεραι μεγαλειτέραν ἐξάπλωσιν ἐν Ῥωσσίᾳ ὡς καυστικὴ ὕλη. Ἅπαντα σχεδὸν τὰ πλοῖα τοῦ Βόλγα καὶ τὰ τοῦ κασπικοῦ στόλου μεταχειρίζονται νάφθαν πρὸς θέρμανσιν· ὁμοίως μεταχειρίζονται νάφθαν πρὸς θέρμανσιν τῶν μηχανῶν αὐτῶν πολλοὶ ῥωσσικοὶ σιδηρόδρομοι

Νέον σύνθετον ὅπλον.

Ἀξιωματικός τις ὀνόματι Pays ἐπαρουσίασεν εἰς τὸν ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν τῆς Γαλλίας πολυσύνθετον ὅπλον. Τοῦτο συνίσταται ἐκ ξίφους, ἐπὶ τοῦ ὁποίου προσαρμόζεται περίστροφον οὕτως ὥστε ἱππεὺς κατέχων τὸ ὅπλον τοῦτο, ὅπερ δὲν ἔχει βάρος μεγαλείτερον τῶν κοινῶν ξιφῶν, θὰ δύναται συγχρόνως νὰ διατρυπήσῃ, νὰ κτυπήσῃ καὶ νὰ πυροβολήσῃ. Διὰ μεγαλειτέρας ἀποστάσεις δύναται νὰ μηκυνθῇ ὁ σωλὴν τοῦ περιστρόφου οὕτως ὥστε χρησιμοποιεῖται καὶ ὡς καραβίνα.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ο ΕΡΒΕΡΤΟΣ ΒΙΣΜΑΡΚ ΚΑΙ Η ΣΥΖΥΓΟΣ ΤΟΥ

Ἐπὶ τῇ τελέσει τῶν γάμων τοῦ υἱοῦ τοῦ Βίσμαρκ μετὰ τῆς νεαρᾶς Οὐγγρίδος κομήσσης Μαργαρίτας Χόγιος, δι' οὓς τόσα ἐγράφησαν εἰς τὸν παγκόσμιον τύπον, καθ' ὅσον χάριν αὐτῶν ἐγένετο καὶ τὸ εἰς Βιέννην θριαμβευτικὸν ταξείδιον τοῦ πρώην ἀρχικαγγελαρίου, δημοσιεύομεν τὰς εἰκόνας τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης βέβαιοι ὅτι ἱκανοποιοῦμεν τὴν περιέργειαν πλείστων ἀναγνωστῶν τῆς *Ἑστίας*.

Ο ΕΡΒΕΡΤΟΣ ΒΙΣΜΑΡΚ ΚΑΙ Η ΣΥΖΥΓΟΣ ΤΟΥ

Digitized by Google

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἄγνωστοι βάνδαλοι ἔβλαψαν ἐν καιρῷ νυκτὸς τρία ἐκ τῶν ἀρίστων μνημείων τῆς Βολωνίας· τοὺς ἀνδριάντας τοῦ Βίκτωρος Ἐμμανουήλ, τοῦ Καβοὺρ καὶ τοῦ Γαλβάνη.

— Κατὰ τὸν μεγάλον ἱπποδρομικὸν ἀγῶνα τῶν Παρισίων, κατὰ τὸν ὁποῖον παρὰ προσδοκίαν ἀνεδείχθη νικητὴς ὁ ἵππος Rueil, ὁ πρώην βασιλεὺς τῆς Σερβίας Μιλάνος ἐκέρδισεν ἐκ στοιχημάτων 100 χιλιάδας φράγκων.

— Ἐτελέσθησαν ἐν Παρισίοις τὰ ἐγκαίνια τῆς νέας ρωμουνικῆς ἐκκλησίας ἐν τῇ ὁδῷ Jean de Beauvais.

— Κατὰ τὴν σημείωσιν τοῦ γραφείου Veritas τὸν παρελθόντα Δεκέμβριον ἐχάθησαν 85 ἱστιοφόρα καὶ 26 ἀτμοκίνητα σκάφη. Ἐκ τῶν πρώτων ἦσαν 35 ἀγγλικά, 14 ἀμερικανικά, 3 γερμανικά, 3 δανικά, 9 γαλλικά, 1 ὀλλανδικόν, 3 ἰταλικά, 10 νορβηγικά, 6 σουηδικὰ καὶ 1 ἑλληνικόν· ἐκ δὲ τῶν ἀτμοπλοίων 19 ἀγγλικά, 3 ἀμερικανικά, 1 δανικόν, 1 γαλλικόν, 1 ἰταλικὸν καὶ 1 νορβηγικόν.

— Γυνὴ ἀεροναύτης ὀνομαζομένη Κάρελλ Γκρόσσμαν ἔλαβεν οἰκτρὸν τέλος ἐν Βερολίνῳ. Ἐνῷ ἐδοκίμαζε νὰ κατέλθῃ διὰ τοῦ ἀλεξιπτώτου κατά τινα ἀνάβασιν πλησίον τῆς Βαϊσσενσέε ἐξέφυγε τοῦτο ἐκ τῶν χειρῶν της καὶ ἡ ταλαίπωρος κατέπεσεν εἰς τὴν λίμνην ἐξ ὕψους 500 μέτρων. Ἐκεῖθεν ἀνεσύρθη βαρύτατα πληγωμένη καὶ ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν ἀπέθανε.

— Τὸ σχολικὸν ταμεῖον τοῦ τρίτου διαμερίσματος τῶν Παρισίων ἔλαβεν ἐσχάτως παρά τινος γραίας ἀποθανούσης παράδοξον κληροδότημα, ἤτοι τὸ ποσὸν 9500 φράγκων ἐπὶ τῷ ὅρῳ νὰ διατηροῦνται διὰ τῶν τόκων τοῦ ποσοῦ τούτου ἄνθη ἐπὶ τοῦ τάφου της καὶ νὰ τρέφεται ἰσοβίως ἡ φιλτάτη γάτα τῆς μακαρίτιδος κατὰ τοὺς ὅρους τῆς διατροφῆς οὓς ὁρίζει ῥητῶς ἐν τῇ διαθήκῃ.

— Διὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Σικάγου ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰοχόρης ἑτοιμάζει τὴν ἵδρυσιν ὁλοκλήρου χωρίου, τὸ ὁποῖον θὰ χρησιμεύσῃ ὅπως ἀπεικονίσῃ τὸν βίον καὶ τὰ ἤθη τῶν ὑπηκόων του. Πιθανῶς δὲ καὶ ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης νὰ μεταβῇ εἰς τὴν ἔκθεσιν.

— Τοῦ τηλεφώνου ἡ χρῆσις διαδίδεται ὁλονὲν ἐν Σιάμ· δύο πόλεις 50 μίλλια ἀπέχουσαι ἀλλήλων, ἡ Κοράτη καὶ ἡ Νογχάη ἡνώθησαν διὰ τηλεφωνικοῦ σύρματος.

— Εἷς ἐκ τῶν αὐλικῶν τοῦ Τσάρου πλουσιώτατος ρῶσσος ὀνομαζόμενος Νετζάγεφ-Μάλτζεφ παρήγγειλεν εἰς Παρισίους κλειδοκύμβαλον ὅλως ἰδιόρρυθμον ἀξίας 38 χιλιάδων φράγκων. Τὸ ὄργανον εἶνε ὄχι μόνον ἐκ βαρυτίμων ξύλων πολυτελέστατα ἐξειργασμένων, ἀλλὰ καὶ μεγάλων διαστάσεων· στηρίζεται δ' ἐπὶ ἓξ ποδῶν καὶ ἔχει φωνὴν τριπλασίως ἰσχυροτέραν τῶν κοινῶν κλειδοκυμβάλων.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἀρχαιολογικὰ

Κατ' αὐτὰς ἐπωλήθη ἐν Παρισίοις διὰ πλειστηριασμοῦ ἡ ὀνομαστὴ συλλογὴ τῶν ἀρχαίων ἀγγείων καὶ κεράμων τοῦ Βέλγου Βράντεγεμ καταρτισθεῖσα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀπενεγκοῦσα δὲ 305 χιλιάδας φράγκων.

Φιλολογικὰ

Ἡ Νορβηγικὴ βουλὴ ἐψήφισε νόμον διὰ τοῦ ὁποίου δίδεται σύνταξις εἰς τὸν διάσημον ποιητὴν Βγιορσὸν ἐκ 1600 κορουνῶν κατ' ἔτος. Ὁμοίαν σύνταξιν λαμβάνουν καὶ οἱ ποιηταὶ Ἴβσεν καὶ Κῖλλανδ.

Ἐπιστημονικὰ

Τὸ συνέδριον τῶν Ἀσιανολόγων, τὸ ὁποῖον συνῆλθε κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐν Λονδίνῳ, θὰ συνέλθῃ τὴν 11)23 προσεχοῦς Σεπτεμβρίου ἐν Λισσαβῶνι ὑπὸ τὴν ἐπίτιμον προεδρείαν τοῦ βασιλέως τῆς Πορτογαλλίας. Τὸ πρόγραμμα τοῦ συνεδρίου εἶνε εὐρύτατον, περιλαμβάνον ἀνακοινώσεις καὶ συζητήσεις σχετικὰς πρὸς τὴν ἀρχαιολογίαν, τὴν ἱστορίαν, τὰ θρησκεύματα, τοὺς νόμους καὶ τὴν τέχνην ἐν τῇ Ἀνατολῇ.

— Ἡ ἐπιληψία ἐθεωρεῖτο μέχρις ἐσχάτων νόσος ἐκ τῶν ἀνιάτων. Ἀλλὰ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐγένοντο ἀπόπειραι, ὅπως θεραπεύεται δι' ἐγχειρήσεως, ἔκπληξιν δὲ διήγειρεν ἰδίως πρόσφατός τις περίπτωσις ἐν Βιέννῃ. Ἐν τῇ κλινικῇ τοῦ καθηγητοῦ Μοζέττιχ ὑπῆρχε παῖς δεκαπενταετής, ἐπιληπτικὸς ἐκ γενετῆς, λαμβάνων δὲ 2—3 προσβολὰς καθ' ἑκάστην. Ἀλλ' ὁ καθηγητὴς Βένεδικτ κατώρθωσε δι' ἐπιμελοῦς παρατηρήσεως νὰ ὁρίσῃ ἀκριβέστατα ἐκ τίνος σημείου τοῦ ἐγκεφάλου ὡρμῶντο αἱ προσβολαί, γυμνωθέντος δὲ ὑπὸ τῶν δύο καθηγητῶν τοῦ κρανίου εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο, ἀφῃρέθη μετὰ προσοχῆς τὸ πάσχον μέρος τοῦ περιβλήματος τοῦ ἐγκεφάλου. Ἔκτοτε ὁ παῖς οὐδεμίαν ἔλαβε προσβολήν. Οἴκοθεν ἐννοεῖται ὅτι μία περίπτωσις δὲν ἀρκεῖ, ὅπως ἐκφέρῃ τις γενικὰ συμπεράσματα, αὐτοὶ δ' οἱ βιενναῖοι καθηγηταί, διδαχθέντες ἐκ τῆς τύχης τῆς πολυκρότου ἐφευρέσεως τοῦ Κώχ, προτίθενται νὰ προβῶσιν εἰς πολλὰ ἄλλα πειράματα, πρὶν ἢ ἰσχυρισθῶσιν ἀπολύτως ὅτι κατώρθωσαν νὰ θεραπεύσωσι τὴν ἐπιληψίαν.

ΠΑΙΓΝΙΑ

Αὐτοσχέδιος ἠλεκτρομηχανή

Ἀγοράζετε κύλινδρον στερεοποιημένου θείου· εἰς τὸ ἓν ἄκρον αὐτοῦ ἐμπήγετε καρφίον, ἀφοῦ τὸ θερμάνετε, καὶ εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον σύρμα εἰς σχῆμα στροφέως. Τοποθετεῖτε ἐντὸς κουτίου ξυλίνου ἢ χονδροῦ χαρτίνου τὸν κύλινδρον ὅπως φαίνεται εἰς τὴν εἰκόνα, ἀφοῦ τὸν ἀπομονώσετε δι' ἰσπανικοῦ κηροῦ, κατὰ τὰ μέρη τῆς περι-

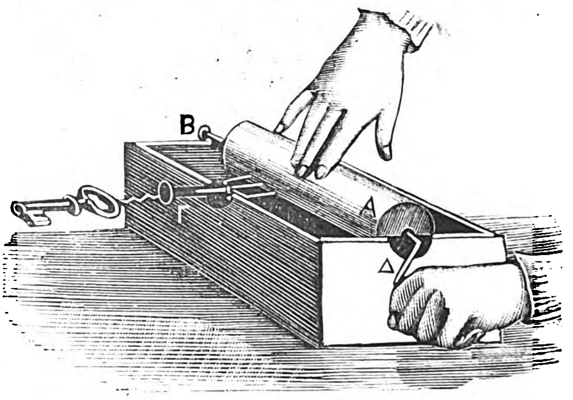

στροφῆς, καὶ εἰς τὸ σημεῖον Δ σχηματίζετε δι' ἁπλοῦ καρφίου ἀγωγὸν προσαρμόζοντες καί τινας καρφίδας διὰ κηροῦ ἰσπανικοῦ εἰς σχῆμα κτενίου. Ἐὰν ἐγγίξετε τοὺς δακτύλους ἐπὶ τοῦ κυλίνδρου ἐνῷ περιστρέφετε αὐτὸν ἐντὸς σκοτεινοῦ δωματίου θὰ ἰδῆτε μικροὺς σπινθῆρας ν' ἀναπηδοῦν εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ἀγωγοῦ πλησιάζοντες ἐκεῖ τεμάχιον σιδήρου ἢ κλειδίον.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—100

Digitized by Google

Η ΚΟΡΗ ΤΟΥ ΖΩΓΡΑΦΟΥ

Διήγημα

Ὁ κ. Φελσεγχάμμερ, ὁ γέρων καλλιτέχνης, ἐκάθητο τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχων προσηλωμένους εἰς τεμάχιον χάρτου, ὅπερ ἐσαλεύετο μεταξὺ τῶν τρεμόντων δακτύλων του. Ἦτο δὲ τοῦτο ἐπίσημον ἔγγραφον, δι' οὗ τοῦ ἀνηγγέλλετο ὅτι εἶχε προτιμηθῆ ἐκ τῶν ἄλλων τὸ σχέδιον αὐτοῦ, διὰ τὴν εἰκόνα τῆς ἁγίας τραπέζης τοῦ ἀνεγειρομένου ναοῦ, ὅστις ἔμελλε νὰ ἀφιερωθῇ εἰς μνήμην τῆς Ἐλισάβετ, τῆς ἁγίας βασιλίσσης τῆς Οὐγγαρίας.

Ἡ ἐπὶ τοῦ διαγωνισμοῦ ἐπιτροπὴ εἶχε βραδύνῃ νὰ προβῇ εἰς τὴν ἀπόφασίν της, καὶ διὰ τοῦτο αἴσθημα ἀνίας καὶ βαθυτάτης συγχρόνως ἀθυμίας κατεῖχε τὸν ζωγράφον καθ' ἣν στιγμὴν ἀνοίγων βραδέως τὸν φάκελλον εἶχε ζητήσῃ μετ' ἤθους ἀδιαφορίας καὶ μετὰ βαθέος στεναγμοῦ νὰ ἴδῃ τὸ ἐν αὐτῷ ἐγκλειόμενον εὐτυχὲς ὄνομα. Ἀφ' οὗ δὲ ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῶν συγκεχυμένων γραμμάτων ἐβεβαιώθη ὅτι ταῦτα ἀπετέλουν τὸ ἴδιον αὐτοῦ ὄνομα **Ἐρρῖκος φὸν Φελσεγχάμμερ**, στυγνὸς φόβος τὸν ἐκυρίευσεν ὡς νὰ ἠσθάνετο ἑαυτὸν παίγνιον ὀπτικῆς ἀπάτης, ἣν ἔπλαττεν ἡ συγχυθεῖσα ὅρασίς του. Ἡ ἐπιστολὴ θὰ ἐξέφευγεν ἐκ τῶν χειρῶν του, ἂν μὴ ἡ Ἔλσα, ἡ κόρη του, εὑρίσκετο παρὰ τὸ πλευρόν του, ἥτις θέτουσα τὴν ἀριστερὰν χεῖρά της ἐπὶ τῆς ἰδικῆς του, συνεκράτησε τὴν ἐπιστολήν, ἐν ᾧ συγχρόνως οἱ ὀφθαλμοί της διέτρεξαν αὐτὴν ἐν τάχει.

— Ὢ! πατέρα μου, πατέρα, ἀνέκραξεν ἡ κόρη, ἅμα ἀνέγνωσεν ὁλόκληρον τὸ περιεχόμενον.

— Φέρε μου τὰ ματογυάλιά μου Ἔλσα, εἶπεν ὁ ζωγράφος μὲ ἡμίπνικτον φωνήν, διότι πιθανὸν νὰ ἔγεινε καὶ λάθος.

— Δὲν ἔγεινε καθόλου λάθος οὔτε ἔχεις ἀνάγκην ἀπὸ ματογυάλια. Ἐδῶ εἶνε καθαρὰ γραμμένον: «Πρὸς τὸν κ. Ἐρρῖκον φὸν Φελσεγχάμμερ».

Καὶ περιβαλοῦσα φιλοστόργως διὰ τῶν βραχιόνων τὸν τράχηλον τοῦ πατρός της ἐψιθύρισε:

— Δόξα τῷ Θεῷ, ἔφθασεν ἐπὶ τέλους.

— Ἐπὶ τέλους! ἐπανέλαβεν ὁ γέρων μετά τινος πικρίας, ἐπὶ τέλους, ἀφοῦ τώρα πενῆντα χρόνους μετέρχομαι τὸ ἔργον μου! Πρώτην φορὰν ἕως τώρα ἐξετιμήθη ἡ τέχνη μου!

Αἱ μεταξὺ τῶν ὀφρύων του ῥυτίδες ἐβαθύνθησαν ἔτι μᾶλλον, καὶ τὸ πικρὸν ἦθος ἐπηύξησε τὴν συνήθη δυσθυμίαν τὴν περιβάλλουσαν τὴν μορφήν του.

— Τί μᾶς μέλει διὰ τὸ παρελθόν, πατέρα; Τὸ μέλλον θὰ ἔλθῃ τώρα ὡς μεγαλοπρεπὴς δύσις ἡλίου μετὰ συννεφώδη ἡμέραν.

— Ναί, Ἔλσα, ἀλλ' ἡ ἡμέρα θὰ ἔχῃ πλέον παρέλθῃ.

— Πατέρα, εἶπεν ἡ νεᾶνις ἠπίως, ἐν ᾧ ἐθώπευε τὴν ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ γέροντος καταπίπτουσαν μακρὰν καὶ ἀργυρόχρουν κόμην, ἣν ὤθει ἠρέμα πρὸς τὰ ὀπίσω, πατέρα, ἂς προσπαθήσωμεν νὰ ἀπολαύσωμεν τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου...

— Διότι ἡ νὺξ θὰ μᾶς καταλάβῃ αἰφνιδίως. Δὲν εἶνε αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ τέλος τῆς μεταφορᾶς σου;

— Ὄχι! πατέρα, ὄχι! ἡ νὺξ δὲν θὰ μᾶς καταλάβῃ αἰφνιδίως. Θὰ προηγηθῇ μακρά, πολὺ μακρὰ καὶ χρυσίζουσα δύσις ἡλίου, ὡς ἐὰν ἡ ἡμέρα ἐξ ἀληθοῦς ἀγάπης παρετείνετο, ὁλονὲν παρετείνετο, μὴ ἐπιθυμοῦσα νὰ φθάσῃ εἰς τὸ τέλος της.

Μειδίαμα ἐφαίδρυνε τὸ πρόσωπον τῆς κόρης. Μετὰ στιγμιαίαν δὲ διακοπὴν προσλαβοῦσα ἠρεμώτερον ὕφος εἶπε:

— Πρέπει νὰ ἀρχίσωμεν τὰς ἑτοιμασίας διὰ τὴν ἐργασίαν ἀμέσως. Θὰ κάμω ὅ,τι ἠμπορῶ διὰ νὰ σὲ βοηθήσω, πατέρα. Καὶ σιγὰ σιγά, ὅταν αὐτὴ τελειώσῃ καὶ ἡ ἐκκλησία ἐγκαινισθῇ, θὰ ἔχωμεν πλέον τὴν μικρὰν ἀνάπαυσίν μας, τὴν ὁποίαν τόσον χρόνον διακαῶς ἐπόθεις. Ἡ μακροχρόνιος προσδοκία σὲ ἐβασάνισε πολύ, πατέρα μου.

— Ἔπρεπε νὰ ἦμαι συνειθισμένος εἰς αὐτήν· ἡ ζωή μου ὅλη ὑπῆρξε ζωὴ προσδοκίας, εἶπε μετὰ πείσματος ὁ γέρων.

— Ἄ! πατέρα μου, ἀνέκραξεν ἡ Ἔλσα εὐθύμως, τώρα μόνον διὰ τὴν εἰκόνα, ἡ ὁποία πρόκειται νὰ ζωγραφηθῇ, πρέπει νὰ ὁμιλῶμεν. Χθὲς εἶδα ἓν κοράσιον, καὶ ἡ μορφή του μοῦ ἔφερεν εἰς τὸν νοῦν τὴν ἁγίαν βασίλισσαν, τὴν ὁποίαν παριστάνει τὸ σχέδιόν σου. Ἂν τὴν εἴχαμεν ὡς πρότυπον!

— Δὲν ἔχω ἀνάγκην προτύπων, ἀπεκρίθη

Digitized by Google

ζωηρότερον ἤδη ὁ ζωγράφος, ἐξεγερθεὶς ἐκ τοῦ ληθάργου του ὑπὸ τῆς τροπῆς ἣν ἔδωκεν εἰς τὴν ὁμιλίαν ἡ Ἔλσα. Τὰ σχέδια δὲν μοῦ λείπουν· ἔχω τόσα, ὥστε νὰ ἐφοδιάσω μὲ αὐτὰ ὅλας τὰς ἐκκλησίας τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Οὑγγαρίας, ἂν εἶνε ἀνάγκη. Αὔριον ἴσως, ἢ μεθαύριον, ἠμποροῦμεν νὰ ἀναζητήσωμεν τὸ σχέδιον μιᾶς κεφαλῆς, τὸ ὁποῖον ἔκαμα πρὸ εἴκοσι περίπου ἐτῶν. Εἶχε ληφθῆ ἀπὸ νέαν χωρικήν, ἀλλ' ἡ κεφαλὴ ἥτις ὑψοῦτο ἐπὶ τῶν ὤμων της ἦτο κεφαλὴ βασιλίσσης. Πρέπει νὰ φροντίσωμεν νὰ τὸ εὕρωμεν κάπου μεταξὺ τῶν παλαιῶν πραγμάτων. Ὅσον διὰ πρόσωπον, Ἔλσα, κανὲν ἄλλο δὲν μοῦ φαίνεται καταλληλότερον ἀπὸ τὸ ἰδικόν σου.

Καὶ ὁ γέρων ζωγράφος στραφεὶς περιειργάσθη τὴν θαυμασίαν τῆς Ἔλσας μορφὴν μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἀπαθοῦς καὶ κριτικοῦ βλέμματος, μεθ' οὗ θὰ ἐξήταζε καὶ χυδαίαν τινὰ φυσιογνωμίαν.

— Ναί, ἐπανέλαβε νεύων τὴν κεφαλὴν μετ' ἤθους ἱκανοποιήσεως, θὰ τὰ ἴδωμεν αὔριον αὐτά.

Ἐλαφρὸν νέφος κατηφείας ἐπεσκίασε πρὸς στιγμὴν τὴν αἴγλην ἥτις ἐφαίδρυνε τὴν μορφὴν τῆς Ἔλσας. Διότι ἀπὸ πολλοῦ εἶχεν αὕτη διαγνώση τὸν δισταγμόν, τὴν ἀβεβαιότητα, τὸ ἀναποφάσιστον καὶ τὴν ἀδράνειαν τοῦ χαρακτῆρος τοῦ γέροντος ζωγράφου. Ὅτε ἡλικιώθη ἀρκούντως, ὥστε νὰ εἶνε ἱκανὴ νὰ ἀναγνωρίσῃ καὶ ἐκτιμήσῃ τὰ καλλιτεχνικὰ προτερήματα τοῦ πατρός της, ἠπόρει καὶ συγχρόνως ζωηρὰν ᾐσθάνετο ἀγανάκτησιν διὰ τὴν παρημελημένην θέσιν, εἰς ἣν εἶχε τάξῃ αὐτοὺς ἡ κοινωνία. Ὅτι ὁ πατήρ της δὲν εἶχεν ἀποκτήσῃ φήμην, ἦτο πικρὰ ἀλήθεια δι' αὐτήν, ὅ,τι ὅμως ἐλύπει καὶ ἐβασάνιζεν αὐτὴν ἔτι περισσότερον ἦτο ἡ γυμνὴ πραγματικότης, ὅτι τὰ προτερήματά του μόλις παρεῖχον τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα πρὸς δίαιταν λιτὴν μέχρι πενίας.

Εἰς ἡλικίαν καθ' ἣν αἱ νεάνιδες ἐντρυφῶσιν, ὡς εἶνε φυσικόν, εἰς φαιδρότητά τινα περιβάλλουσαν τὸν βίον των, ἡ ταλαίπωρος Ἔλσα μόνον στερήσεις ἐγνώρισεν, ἃς ὅμως ὑπέμενε πάσας μετὰ ψυχικῆς γενναιότητος καὶ καρτερίας. Ἀγαπῶσα τὸν ζωγράφον μετ' ἀφοσιώσεως ὡς πατέρα καὶ συγχρόνως λατρεύουσα σχεδὸν αὐτὸν ὡς διδάσκαλόν της ἐν τῇ τέχνῃ, ἡ θυγάτηρ ὑπῆρξεν ὁ ἀχώριστος σχεδὸν σύντροφος τοῦ πατρός, καὶ τοιουτοτρόπως εἶχε κατορθώσῃ νὰ ἐννοήσῃ ποῦ συνεκεντροῦτο ὅλη αὐτοῦ ἡ ἰσχύς, ἀλλὰ καὶ συγχρόνως εἶχε βεβαιωθῆ ποῦ ἔκειτο ἡ ἀδυναμία του, ἥτις ἐξεμηδένιζε τὴν ἰσχὺν ταύτην καὶ τὴν καθίστα ἄκαρπον. Οὐδεὶς ἐγνώριζε κάλλιον αὐτῆς διατί ὁ Φελσεγγάμμερ ἦτο ἀτυχὴς εἰς τὴν ἐργασίαν του.

Ἀπὸ πρωΐμου παιδικῆς ἡλικίας ἡ Ἔλσα διετέλεσε μαθητευομένη τοῦ πατρός της. Οὗτος εἶχε περιπέσῃ (καθὼς τοὐλάχιστον αὐτὸς ἐνόμιζεν εἰς ὡριμωτέραν ἡλικίαν) εἰς μέγα σφάλμα κατὰ τὸν γάμον του· εἶχεν ἐκλέξῃ τὴν σύζυγον αὐτοῦ ἀποβλέψας εἰς τὸ θελκτικὸν πρόσωπον καὶ τὸ ὡραῖον ἀνάστημά της. Ἀλλ' ἡ ἄμοιρος καλλιτεχνίας φύσις αὐτῆς καὶ ἡ ἀνικανότης πρὸς ἐκτίμησιν τῆς ὑψηλῆς τέχνης ἐτάρασσον διηνεκῶς τὰ εὐαίσθητα νεῦρα τοῦ καλλιτέχνου. Καὶ κατ' ἀρχὰς μέν, ὅτε αὕτη ἰσχυρίζετο ὅτι τὸ σωματικὸν κάλλος κέκτηται ἀδιαφιλονείκητον ὑπεροχήν, τὸ ἀπότομον τῶν παρατηρήσεών της προυκάλει μόνον τὸ μειδίαμα τοῦ συζύγου της· ἐφ' ὅσον ὅμως ὁ χρόνος προέβαινε, στεναγμὸς ἀνυπομονησίας καὶ ἀνύψωσις τῶν ὤμων ἀπήντων εἰς τὰς ἀνοήτους ταύτας ἰδέας. Ἡ διηνεκὴς αὕτη πνευματικὴ τυραννία τοῦ ἐχρησίμευσεν ὡς κέντρον ἐξεγεῖραν ἐν αὐτῷ πλείονα ἀπόφασιν καὶ ἐμμονὴν εἰς τοὺς σκοπούς του, ἐγνωμάτευσε δὲ ὅτι τὸ μόνον τέκνον των, ἡ Ἔλσα, ἔπρεπε, μεθ' ὅλην τὴν ἀντίστασιν τῆς μητρός της, νὰ γείνῃ καλλιτέχνις. Ἂν αὕτη δὲν ἐκέκτητο ἔκτακτον πρὸς τοῦτο ἰδιοφυΐαν, ἀλλ' ὅμως ἡ γνῶσις τῆς τέχνης, ἐσκέπτετο, ἤθελεν ἀπαλλάξῃ αὐτὸν τῆς ἐνοχλήσεως νὰ βλέπῃ ὑπὸ τὴν θυγατέρα ἀναφαινομένην τὴν σύζυγον.

Ἡ Ἔλσα ἦτο εὐμαθὴς καὶ φιλόπονος μαθήτρια. Ἂν ὁ πατήρ της ἀμφέβαλλεν ἐνίοτε περὶ τῆς μεγαλοφυΐας της καὶ ἐσκέπτετο σχεδὸν καθ' ἑκάστην, ὅτι εἶχεν αὕτη κληρονομήσῃ τὴν φύσιν τῆς μητρός της εἰς μείζονα βαθμὸν ἢ ὥστε νὰ δυνηθῇ ποτε νὰ γείνῃ ἔξοχος καλλιτέχνις, οὐδέποτε ὅμως ἠρνεῖτο τὴν μεγάλην της φιλεργίαν, μολονότι οὐδαμῶς ἠδύνατο νὰ παραδεχθῇ ὅτι τὸ προτέρημα τοῦτο, ὅπερ ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς μητρικῆς παιδεύσεως, συνεβάλλετο, ἔστω καὶ ἐπ' ἐλάχιστον, εἰς τὴν ἀπεργασίαν τῶν κομψῶν καὶ ἐπιτυχῶν σχεδίων, ἅτινα τὸ παρ' αὐτῷ μαθητευόμενον τέκνον του ἐξετέλει ὑπὸ τὰ βλέμματά του.

Εὐτύχημα ἦτο διὰ τὸν πατέρα, ὅτε ἔμεινε χῆρος, ὅτι ἡ θυγάτηρ του, ἥτις τότε ἦτο σχεδὸν τελεία γυνή, εἶχεν ἐπωφεληθῆ τὰ περὶ τῆς διευθύνσεως τοῦ οἴκου διδάγματα τῆς καταφρονηθείσης συζύγου. Εὐτύχημα ἀκόμη ὅτι ἡ Ἔλσα, ἐν ᾧ ἐσπούδαζε τὴν ζωγραφικὴν παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ πατρός της, εἶχε σπουδάσῃ συγχρόνως καὶ τὸν χαρακτῆρά του καὶ εἶχεν ἐπὶ τέλους ἐννοήσῃ διατί δὲν ηὐδοκίμει.

Ἀναβλητικὸς καὶ ἀναποφάσιστος ὤν, ἐφρόνει οὗτος πάντοτε ὅτι τὸ φῶς τῆς ἐπαύριον, καὶ οὐχὶ τῆς σήμερον θὰ τὸν ἐβοήθει κάλλιον ὅπως προσθέσῃ τελευταίας τινὰς συμπληρώσεις εἰς τὰς μικρὰς εἰκόνας, ἃς πρὸς μεγάλην του δυσαρέσκειαν ἠναγκάζετο νὰ κατασκευάζῃ, ὅπως πορίζεται τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Ἡ εἰς ἑαυτὸν δυσπιστία κατὰ τὴν ἐργασίαν του, ἥτις ἠδύνατο ν' ἀποβῇ εὐεργέτημα εἰς ἄλλους, ἦτο δι' αὐτὸν διηνεκὲς πρόσκομμα.

Digitized by Google

Ἐπλήρου τὸ ἐργαστήριόν του δι' ἀτελῶν σχεδίων, καθ' ὅσον τὸ ἥμισυ τοῦ χρόνου του κατέτριβεν εἰς τὸ νὰ καταστρέφῃ ὅ,τι κατεσκεύαζεν. Ἡ Ἔλσα, τῆς ὁποίας ἡ θλῖψις ἀνεφαίνετο εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, εἶχε πολλάκις ἴδῃ τὸν ἀνηλεῆ χρωστῆρά του καταστρέφοντα εἰς ὀλίγας στιγμὰς τοὺς κόπους ἑβδομάδων ὅλων.

Ὑπῆρχον σκευοθῆκαι ὁλόκληροι πλήρεις τοιούτων ἀποβλήτων ἔργων, περὶ ὧν ἡ σύζυγός του εἶχεν ἐκφράσῃ ποτὲ τὴν ἀτυχῆ παρατήρησιν, ὅτι ἠδύναντο τοὐλάχιστον νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς φόβητρα εἰς τοὺς ἀγρούς. Ἂν καὶ πολλὰ τῶν ἐξαμβλωμάτων τούτων δὲν ἦσαν εἰς τοσούτῳ ἀτελῆ κατάστασιν ὥστε νὰ δικαιολογήσωσι τὴν τοιαύτην ἔκφρασιν, ὅμως οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ πείσῃ τὸν καλλιτέχνην, ὅπως, προσθέτων ὀλίγας τινὰς συμπληρώσεις, ἐκθέσῃ αὐτὰ πρὸς πώλησιν. Πολλοὶ ἐκ τῶν συμπολιτῶν του, οἵτινες ἔτυχε νὰ ἴδωσι τινὰ ἐξ αὐτῶν, ἐσκέφθησαν πολλάκις, οὐχὶ ἀλόγως, ὅτι ἠδύναντο νὰ προμηθευθῶσιν αὐτὰ εἰς μετρίαν τιμήν, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν ἀναγκῶν τοῦ καλλιτέχνου, ἐξεπλάγησαν δὲ ἀκούοντες αὐτὸν ἀποκρινόμενον ἀποτόμως καὶ ἐν ἀγανακτήσει : « Ὄχι ! καὶ χιλιάδας ἂν μοῦ προσφέρετε».

Ἐλαφρὰ κατήφεια ἐκάλυψε τὴν μορφὴν τῆς Ἔλσας, ὅτε ὁ πατήρ της ἐπρότεινε νὰ ἀνερευνήσωσι τὰ παλαιὰ αὐτὰ σχέδια τὴν ἐπαύριον ἢ «τὴν μεθαύριον». Ἡ ἰδέα ὅτι ὁ ζωγράφος ἔμελλε νὰ ἀποσπάσῃ ἐκ τῆς κρύπτης των ὅλα ἐκεῖνα τὰ φάσματα κεκοιμημένων σκέψεων, παρέστησεν εἰς τὸ πνεῦμά της παρελθούσας πολλὰς καὶ ὀδυνηρὰς διαψεύσεις ἐλπίδων, ἃς ἤθελον ταῦτα ἀνακαλέσῃ.

Ἡ ἰδέα αὕτη, συνδυαζομένη μετὰ τῆς πιθανότητος τελικῆς ἀποτυχίας ὡς ἐκ τῶν ὅρων τῆς συμφωνίας (οἵτινες ἄφινον εἰς τὴν διάθεσιν τῆς ἐπιτροπῆς «ἂν μὴ ἡ εἰκὼν συνετελεῖτο ἐντὸς τοῦ ὁρισθέντος χρονικοῦ διαστήματος, νὰ θεωρήσῃ τὴν παραγγελίαν ὡς ἄκυρον καὶ μὴ γενομένην») ἦτο ἱκανὴ νὰ κάμῃ τὴν Ἔλσαν νὰ ὠχριάσῃ.

Ἀλλ' ἡ Ἔλσα εἶχε καρδίαν γενναίαν καὶ θέλησιν ἰσχυράν. Ἐπίεσε πρὸς στιγμὴν διὰ τῆς χειρὸς τοὺς παλμοὺς τῆς καρδίας της καὶ ἐτίναξεν ἀσυνειδήτως πρὸς τὰ ὀπίσω τὴν κεφαλήν, ὡς ἐὰν διὰ τῆς κινήσεως ταύτης ἠμπόδιζε τὰ δάκρυα νὰ ἐκρεύσωσιν :

— Ὦ Θεέ μου ! δός μου τὴν δύναμιν νὰ βοηθήσω τὸν πατέρα μου.

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ προσευχή της. Κατόπιν ἄφωνος ἐθεώρησε τὸν πατέρα της κατὰ πρόσωπον μειδιῶσα καὶ εἶπε μετὰ γλυκύτητος:

— Ναί, θὰ ἀρχίσωμεν αὔριον.

Ἐφαίνετο κάπως παρήγορον δι' αὐτὸν νὰ ἀκούῃ τὴν Ἔλσαν του λέγουσαν «αὔριον» καὶ μὴ ἐπιμένουσαν νὰ ἀρχίσουν σήμερον. Τὸ πρόσωπον τοῦ πατρὸς ἐφαιδρύνθη διὰ τὴν ἀναβολὴν ταύτην, καὶ ἐπροχώρησεν οὗτος πρὸς τὸν ὀκρίβαντα τῆς θυγατρός του λέγων :

— Εἰς τί εἰργάσθης σήμερον, σύ, προκομμένη.

Ἦτο μικρὰ εἰκὼν χωρικοῦ κορασίου μὲ κυανοῦν χιτωνίσκον καὶ γυμνοὺς πόδας καὶ κνήμας· τὰ ἀνυψωμένα ἄκρα τοῦ φορέματος ἦσαν πλήρη ἐκ τῶν ἀγρίων χαμαικεράσων, ἅτινα εἶχε συλλέξῃ. Ἡ Ἔλσα εἰργάζετο ἐπ' αὐτῆς ἱκανὰς ἑβδομάδας, ἀλλ' ὁ γέρων καλλιτέχνης, εἴτε ἕνεκα παντελοῦς ἀφροντισίας, εἴτε ἕνεκα τῶν ἰδίων αὐτοῦ στενοχωριῶν, μόλις εἶχε προσέξῃ.

— Ἔλσα, ἀνέκραξεν ὁ πατήρ της μὲ τόνον φωνῆς ἐκτάκτως ζωηρόν, Ἔλσα !

Καὶ ἀπέσυρε τὰ παραπετάσματα ἐν βίᾳ, ὅπως εἰσέλθῃ ἰσχυρότερον φῶς :

— Ἔλσα μου . . . ἀλήθεια . . . σὺ τὸ ἐζωγράφησες τὸ κυανοῦν αὐτὸ χρῶμα ;

Ἐρύθημα ἀνῆλθεν ἕως εἰς τὸ μέτωπον τῆς Ἔλσας. Δὲν ἀπήντησεν, ἀλλ' ἀνέμενεν ἐν ἀγωνιώδει προσδοκίᾳ τὴν δυσμενῆ τοῦ πατρός της κρίσιν.

Οὗτος τὴν ἐθεώρησεν ἐπιμόνως καὶ σοβαρῶς :

— Παιδί μου, εἶπεν ἐπὶ τέλους, αὐτὸ εἶνε ἀκριβῶς τὸ κυανοῦν χρῶμα, τὸ ὁποῖον μοῦ χρειάζεται διὰ τὴν ἐσθῆτα τῆς Ἁγίας Ἐλισάβετ. Κατέχεις τὸ χάρισμα τοῦ χρωματισμοῦ· εἶνε ἰδιαίτερον χάρισμα. Ἡ εἰκών σου δὲν εἶνε τόσον καλή, ὄχι· διότι τὸ πόδι αὐτὸ εἶνε ὀλίγον δυσανάλογον. Ἀλλ' ὁ χρωματισμός σου εἶνε θαυμάσιος. Εἰς τὸ ἑξῆς θὰ μοῦ ἑτοιμάζῃς τὰ χρώματα, Ἔλσα. Αὐτὸ εἶνε προνόμιον, τὸ ὁποῖον δὲν θὰ παρεχώρουν εἰς κανένα ἄλλον θνητὸν ἐπὶ τῆς γῆς. Ναί, θὰ μοῦ προετοιμάζῃς τὰ χρώματα.

Καὶ μεθ' ὑπερηφάνου ἤθους καὶ ἐπιδοκιμαστικοῦ κινήματος τῆς κεφαλῆς ὁ ζωγράφος ἐπανέθηκε τὴν εἰκόνα ἐπὶ τοῦ ὀκρίβαντος.

Ὅτε ὁ Φελσεγχάμμερ εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐργαστήριόν του βραδέως καὶ ἐν ἀνέσει τὴν ἐπομένην πρωΐαν, μίαν ἢ δύο ὥρας μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἐξαιρέτου προγεύματός του, εὗρε πάντα τὰ χρειώδη πρόχειρα καὶ ἕτοιμα πρὸς ἄμεσον ἐργασίαν· τὰ πάντα εἰς τὴν θέσιν των, ὡς καὶ αὐτὰ τὰ ἀπὸ πολλοῦ ἐν ταῖς σκευοθήκαις φυλαττόμενα σχέδια.

Ἡ ἐκλογὴ τῆς ὑποθέσεως, ἥτις θὰ ἐλαμβάνετο ἐκ τοῦ βίου τῆς Ἁγίας Ἐλισάβετ, εἶχεν ἀφεθῇ εἰς ἕκαστον ἐκ τῶν διαγωνισθησομένων καλλιτεχνῶν, ἡ δὲ Ἔλσα ὑπέδειξεν εἰς τὸν πατέρα της τὸ ἐπεισόδιον, ὅπερ ἐκεῖνος εἶχεν ἐκλέξῃ, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας, ὃν ἐξηρέθιζε πάντοτε ὁ βίος τῆς βασιλίσσης, ὁμοιάζων πρὸς βίον ἁγίας μᾶλλον ἢ ἡγεμονίδος, πληροφορηθεὶς ἡμέραν τινὰ ὅτι ἡ βασιλικὴ αὐτοῦ σύζυγος ἐκόμιζεν αὐτοπροσώπως εἰς τοὺς πτωχοὺς λείψανά τινα γεύματος κεκρυμμένα ὑπὸ τὸν μανδύαν της, ἐσταμάτησεν αὐτὴν ἐν ὀργῇ καὶ μετὰ

Digitized by Google

τραχέος κινήματος ἀπέσπασεν ἀπὸ τῶν χειρῶν της τὰς πτυχὰς ἃς ἐκείνη συνεκράτει, καὶ τότε πίπτουσιν αἴφνης κατὰ γῆς οὐχὶ τὰ λείψανα τοῦ γεύματος, ἀλλὰ βροχὴ πορφυρῶν ῥόδων μ' εὐωδίαν ὑπερτέραν τῆς ἐπιγείου.

Αἱ ἡμέραι διεδέχοντο τὰς ἡμέρας, αἱ ἑβδομάδες ἐπηκολούθουν τὰς ἑβδομάδας, καὶ ἐν ᾧ ἡ ἄγρυπνος τῆς Ἔλσας ἐπιμέλεια ἔσπευδεν ἐκ τῶν προτέρων νὰ θεραπεύσῃ καὶ τὰς μᾶλλον ἐπουσιώδεις ἀνάγκας του, ὁ Φελσεγχάμμερ μὲ φαιδρὸν πρόσωπον, ἐκ τοῦ ὁποίου ὅλη ἡ εἰς ἑαυτὸν δυσπιστία ἐφαίνετο φυγαδευθεῖσα, κατελάμβανε τακτικῶς τὴν πρὸ τοῦ ὀκρίβαντος θέσιν του.

Θὰ νομίζῃς, Ἔλσα, εἶπεν οὗτος πρωΐαν τινὰ μετὰ σιωπηλὴν καὶ παρατεταμένην ἐπισκόπησιν τῆς κατὰ τὴν προτεραίαν ἐκτελεσθείσης ἐργασίας, θὰ νομίζῃς ἀναμφιβόλως ὅτι ἀρχίζω νὰ γίνωμαι μωρὸς καὶ μάταιος γέρων.

Ἀπέθηκε τὸ πυξίον, ἔκαμε βήματά τινα πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ προσέθηκε:

—Ἀλλά, μὰ τὴν ἀλήθεια,ννομίζει κανεὶς ὅτι τὰ χρώματα ὡριμάζουν καὶ γίνονται καλήτερα κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτός. Ἄ! πρέπει νὰ ζωγραφήσω ἐκ νέου αὐτὸ τὸ μέρος τῆς ἐσθῆτος.

— Ποῖον, πατέρα; εἶπεν ἡ Ἔλσα παρεμβάλλουσα τὴν χεῖρά της καὶ ἐμποδίζουσα ἠρέμα τὸν βραχίονα ἐκείνου.

— Αὐτό, ἀγάπη μου, αὐτό. Δὲν εἶσαι καλλιτέχνις, ὥστε νὰ ἐννοήσῃς, ὅτι αὐτὸ ἐδῶ πρέπει νὰ σβυσθῇ; Εἶπε δεικνύων μέρος τι ἐπὶ τῆς εἰκόνος.

— Ἄφησέ το καλήτερα ἕως αὔριον, εἶπεν ἡ Ἔλσα θωπευτικῶς. Ἡ σημερινὴ ἡμέρα εἶνε συννεφώδης, καὶ δὲν ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ κρίνῃ ἀσφαλῶς.

Τοιουτοτρόπως οἱ μῆνες παρήρχοντο, καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ κανναβίνου ὑφάσματος εἰκὼν ἐπροχώρει ὁλονέν, μολονότι ἡ πρὸς τὰς διορθώσεις τάσις τοῦ καλλιτέχνου ἀνέκοπτε τὴν συντέλεσιν αὐτῆς. Ἡ ἐπιτροπὴ μεταβαίνουσα πολλάκις παρὰ τῷ ζωγράφῳ ἐξήταζεν αὐτήν, πάντα δὲ τὰ μέλη ἀπεφαίνοντο ὅτι ἦτο καθ' ὁλοκληρίαν σύμφωνος πρὸς τὰς ἐπιθυμίας των. Κατὰ τὰς ἐπισκέψεις αὐτῶν ἡ Ἔλσα, καθημένη χωριστά, πρὸ τοῦ ἰδίου αὐτῆς ὀκρίβαντος, δὲν ἦτο ὅλως ἀπαρατήρητος. Ὁ κ. φὸν Χοφεγγάϊμ, ὁ διάσημος αὐλικὸς ζωγράφος, ἔλεγε πρὸς τοὺς συναδέλφους του μετὰ μίαν ἐκ τῶν ἐπισκέψεων ἐκείνων: «Εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ γέροντος φίλου μας ὑποκρύπτεται καὶ ἄλλος ζωγράφος ἐν τῷ προσώπῳ τῆς ξανθῆς καὶ φιλησύχου κόρης του. Ἂν δὲν ἀπατῶμαι, αὐτὴ ἔχει περισσοτέραν εὐφυΐαν ἀπὸ τὸν πατέρα της. Καμμίαν ἡμέραν θὰ τὸ ἴδωμεν, θὰ τὸ ἴδωμεν.»

Οὕτω παρήρχετο ὁ χρόνος. Ἐχρειάζοντο μόνον τέσσαρες ἑβδομάδες πρὸς συμπλήρωσιν τῆς εἰκόνος, ἀλλ' ὅμως τὸ ἔργον εἶχε προχωρήσῃ τόσον ὥστε, πρὸς γενικὴν ἔκπληξιν, ἐφαίνετο πιθανὸν ὅτι ἠδύνατο νὰ τελειωθῇ ἥμισυν μῆνα πρὸ τοῦ ὡρισμένου χρόνου.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ διαγωγὴ τοῦ γέροντος ζωγράφου εἶχε καθ' ὁλοκληρίαν μεταβληθῆ. Ὄχι μόνον εἶχεν ἀποβάλῃ πᾶσαν τὴν εἰς τὸ ἔργον του δυσπιστίαν, ἀλλὰ καὶ ἡ διάθεσίς του ἦτο σχεδὸν φαιδρά, ὥστε ἡ Ἔλσα, βλέπουσα τὴν διηνεκῆ αὐτοῦ διέγερσιν, ἤρχισε νὰ συλλαμβάνῃ φόβους περὶ τῆς ὑγείας του.

Ἡ χαρά του ἦτο σχεδὸν παιδικὴ πρωΐαν τινά, ὅτε ἀποσύρας τὸ καλύπτον τὴν εἰκόνα παραπέτασμα, ἀνέκραξε μεγαλοφώνως:

— Εἶνε θαυμασία εἰκών, Ἔλσα! Θὰ κάμω ὄνομα μὲ αὐτήν! Εἶνε θαυμασία εἰκών! Καὶ ἔπειτα ἂς τολμήσουν νὰ εἴπουν ὅτι δὲν εἶμαι καλὸς χρωματογράφος. Κύτταξε αὐτὰ τὰ ῥόδα! ἄ! κύτταξε αὐτὰ τὰ ῥόδα. Ἀλλὰ πόσον καιρὸν χρειάζονται διὰ νὰ ξηρανθοῦν! Καὶ ἐζωγραφήθησαν χθὲς πολὺ πρωΐ. Ὄχι, δὲν εἶνε ξηρά. Δὲν σοῦ φαίνεται περίεργον, Ἔλσα;

— Πατέρα, ἀνέκραξεν ἡ Ἔλσα ἐν βίᾳ, εἶπες χθὲς ὅτι ἤθελες νὰ κάμῃς διορθώσεις εἰς τὴν διευθέτησιν τῆς ἐσθῆτος· εἶνε πλέον καιρὸς νὰ ἐργασθῇς εἰς αὐτό.

Καὶ ταῦτα λέγουσα ἐχαμήλωσε τὴν κεφαλὴν μὲ διαπύρους τὰς παρειὰς καὶ ἐστέναξεν.

— Ἡ κυανῆ αὐτὴ ἐσθής, Ἔλσα, εἶνε τὸ μόνον τὸ ὁποῖον μὲ βασανίζει, ἀπεκρίθη ὁ ζωγράφος μετά τινος δυσθυμίας. Διότι, μολονότι σὺ ἑτοιμάζεις τὰ χρώματα, δὲν ἠμπορῶ νὰ ἐπιτύχω κανὲν ὅμοιον μὲ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔχει τὸ φόρεμα τοῦ κορασίου σου.

Αἰφνίδιος καὶ σφοδρὸς ἐρεθισμὸς τὸν ἐκυρίευσεν· ἡ Ἔλσα δὲν ἐπεχείρησε πλέον νὰ τὸν καταπραΰνῃ, διότι παρετήρησεν ὅτι οἱ τρόποι του προσελάμβανον πυρετώδη τινὰ κατάστασιν, ἥτις συνδυαζομένη πρὸς τὸν τρομώδη καὶ γοερὸν τόνον τῆς φωνῆς του, τὴν ἐνέβαλεν εἰς ἀνησυχίαν.

Ἐβύθισε τὸν χρωστῆρα μετὰ βαθείας σιγῆς ἐντὸς τοῦ οὐδετέρου χρώματος καὶ διέγραψε πεισματωδῶς μέγα μέρος τῆς κυανῆς ἐσθῆτος τῆς ἁγίας βασιλίσσης. Ἀλλὰ τὸ ἐντεῦθεν γενόμενον κενὸν δὲν ἦτο ἱκανὸν νὰ καταπραΰνῃ τὸν καλλιτέχνην καὶ μετ' οὐ πολὺ τὸ φιλόστοργον καὶ ἄγρυπνον τῆς θυγατρὸς ὄμμα διέγνωσεν,ὅτι ὁ πατήρ της ἦτο ἀσθενής, ὅτι αὐτόχρημα ἠπειλεῖτο ὑπὸ διαλείποντος πυρετοῦ, ὅστις καὶ ἄλλοτε πολλάκις τὸν εἶχε προσβάλῃ.

Τὴν ἑπομένην ἡμέραν, ὡς καὶ τὴν μεθεπομένην καὶ ἐπὶ πολλὰς ἔτι ἡμέρας κατόπιν, ὁ Φελσεγχάμμερ ἔκειτο ἐπὶ τῆς κλίνης του ἐν μεγάλῃ νευρικῇ ἐξαντλήσει, ἥτις συνωδεύετο πολλάκις ὑπὸ πυρετοῦ καὶ παραληρημάτων. Κατ' ἀμφοτέρας ταύτας τὰς περιπτώσεις, αἵτινες διεδέχοντο

Digitized by Google

ἀλλήλας ὁ μόνος του διαλογισμὸς ἦτο τὸ ἡμιτελὲς ἔργον του, καὶ μεταξὺ τῶν ὑποκώφων θρήνων του καὶ τῶν ἀγωνιωδῶν κραυγῶν ἀπελπισμοῦ ἠκούοντο διηνεκῶς ἐν προφορᾷ ἀσυναρτήτῳ καὶ διακεκομμένῃ αἱ λέξεις: « Ἡ εἰκών μου, ἡ ὡραία μου εἰκών !» Ἐνίοτε μόνον ἡ στιβαρὰ τῆς Ἔλσας χεὶρ κατώρθου νὰ ἐμποδίσῃ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ νὰ καταλίπῃ τὴν κλίνην καὶ πορευθῇ εἰς τὸ ἐργαστήριόν του.

Ἡ εἴδησις περὶ τῆς ἀκαίρως ἐπελθούσης ἀσθενείας τοῦ ζωγράφου διήγειρε μεγάλην συμπάθειαν· ἐν τούτοις πάντες συνεφώνουν εἰς τοῦτο, ὅτι τὰ ἐγκαίνια τῆς ἐκκλησίας δὲν ἠδύναντο νὰ ἀναβληθοῦν διὰ τοῦτο.

— Μένουν ἀκόμη δεκαπέντε ἡμέραι, ἔλεγεν ἡ Ἔλσα πρὸς τὸν δήμαρχον, ὅστις τὴν εἶχεν ἐπισκεφθῇ, καὶ ὁ πατήρ μου πηγαίνει τόσον καλά, ὥστε ἡ τελεία ἀνάρρωσίς του περιμένεται ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν.

— Ἔστω, ἀλλ' ἀγαπητή μου δεσποινίς, ὁπωσδήποτε θὰ εἶνε ὅλως ἀνίκανος νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἐργασίαν του. Εἶνε μέγα δυστύχημα, μέγα δυστύχημα.

— Διατί νὰ μὴ θεωρήσετε τὴν εἰκόνα ὡς τελειωμένην καὶ νὰ ἀρκεσθῆτε εἰς αὐτήν, κύριέ μου; εἶπεν ἠπίως ἡ Ἔλσα.

— Διατί νὰ μὴ θεωρήσω τὴν εἰκόνα τελειωμένην, δεσποινίς! Πῶς ἠμπορῶ νὰ τὴν θεωρήσω καὶ εἰς τί τοῦτο θὰ ἐχρησίμευεν ἂν τὸ ἀπεφάσιζα ;

— Διότι ἀπαιτεῖ μόνον ὀλίγας ἐπουσιώδεις συμπληρώσεις, αἱ ὁποῖαι ἠμποροῦν νὰ γείνουν εἰς μίαν ἢ δύο ὥρας, ἀπεκρίθη ἡ Ἔλσα ἡσύχως.

— Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ ἴδω τὴν εἰκόνα, δεσποινίς ; εἶπεν ἐκεῖνος.

— Δὲν ἠμπορῶ, κύριέ μου· ὁ πατέρας δὲν μοῦ ἐπιτρέπει νὰ τὴν δείξω εἰς κανένα. Ἂν τὸν ἠρώτων, θὰ τὸν ἐπείραζα.

* * * * * * * * * * * * * * * *

Μίαν ἑβδομάδα μετὰ τὴν συνδιάλεξιν ταύτην ὁ γέρων καλλιτέχνης ἐκάθητο πλησίον ἀνοικτοῦ παραθύρου, δι' οὗ εἰσήρχετο ἡ τερπνὴ καὶ δροσερὰ πνοὴ φθινοπωρινοῦ ζεφύρου. Εἶχεν ἐστραμμένα τὰ ὄμματα πρὸς τὸ μέρος τῆς νέας ἐκκλησίας, ἐπὶ τοῦ κωδωνοστασίου τῆς ὁποίας διεκρίνετο καθαρῶς κυματίζουσα ἡ σημαία μὲ τὰ ἡνωμένα σύμβολα τῆς Αὐστρίας καὶ Οὐγγαρίας.

Βαθεῖα ἔκφρασις καθευδούσης μελαγχολίας ἐπεκάθητο ἐπὶ τῆς ἀδυνάτου μορφῆς του :

— Αὐτὸ εἶνε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, Ἔλσα μου, ἔλεγε πρὸς τὴν θυγατέρα του, ἥτις ἐκάθητο παρὰ τὸ πλευρὸν αὐτοῦ ἔχουσα τὴν ἑτέραν τῶν χειρῶν ἐπὶ τοῦ ὤμου του. Ὑπῆρξα τόσον ὑπερήφανος καὶ ματαιόφρων, ὥστε ἔπρεπε νὰ ταπεινωθῶ πάλιν καὶ νὰ ἐξευτελισθῶ. Τώρα δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ὁ Θεὸς ἤξευρε τί ἦτο τὸ καλήτερον δι' ἐμὲ καθ' ὅλον αὐτὸν τὸν παρελθόντα χρόνον. Ναί, ἦτο θέλημα Θεοῦ· ποτὲ πλέον δὲν θὰ ζωγραφήσω· καὶ ἡ εἰκών μου θὰ μένῃ διὰ παντὸς ἀτελείωτος, προσέθηκεν, ἐν ᾧ τὰ δάκρυα περιέρρεον τὰς ὠχρὰς καὶ ἐρρυτιδωμένας παρειάς του.

— Διατί πατέρα ; εἶπε δειλῶς ἡ Ἔλσα. Δὲν χρειάζεται πολλὴ ἐργασία διὰ νὰ συμπληρώσῃς τὸ ἔργον σου.

Καὶ ἐν ᾧ ἔλεγε ταῦτα, ἡ χείρ της ἐπλανᾶτο θωπευτικῶς περὶ τὸν λαιμὸν τοῦ γέροντος.

— Χρειάζεται ὁλοκλήρου μηνὸς ἐργασία, Ἔλσα. Τὸ καλήτερον εἶνε νὰ μὴ ὁμιλῶμεν καθόλου περὶ αὐτοῦ.

Καὶ ἐστέναξεν.

Ἐγένετο βραχεῖα σιγή, μεθ' ἣν ἡ Ἔλσα γονατίσασα παρὰ τὸ πλευρόν του καὶ περιβαλοῦσα αὐτὸν δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν ἐπλησίασε τὴν παρειάν της πρὸς τὴν ἰδικήν του :

— Πατέρα, εἶπε χαμηλῇ τῇ φωνῇ, ὁ Θεὸς ὑπῆρξε πολὺ ἀγαθὸς πρὸς ἡμᾶς. Σὲ ἐσήκωσεν ἐκ τῆς κλίνης ἀκριβῶς εἰς τὴν κατάλληλον ὥραν. Τί παράξενον ἂν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶνε νὰ ἴδῃς τὴν εἰκόνα σου ἄνωθεν τῆς ἁγίας τραπέζης τὴν ἡμέραν τῶν ἐγκαινίων τῆς ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα θὰ γείνουν μετὰ μίαν ἑβδομάδα ;

— Σιωπή ! τέκνον μου, σιωπή ! Αἱ λέξεις σου μοῦ προξενοῦν πόνον.

— Νομίζω ὅτι ἀπατᾶσαι, πατέρα, ἐπέμενεν ἡ κόρη λέγουσα. Ἡ ἀσθένειά σου ἦτο τόσον σοβαρά, ὥστε ἐλησμόνησας πόσον προχωρημένη εἶνε ἡ εἰκών σου.

— Ὄχι Ἔλσα, δὲν ἐλησμόνησα. Πολλὰ ἄλλα πράγματα πιθανὸν νὰ τὰ ἐλησμόνησα, ὄχι ὅμως καὶ αὐτὸ — ὄχι αὐτό. Σὺ ἀπατᾶσαι, παιδί μου.

— Θὰ θυμώσῃς πολύ, πατέρα μου, ἀνέκραξεν ἡ Ἔλσα, ἀδιαφοροῦσα ὅλως διὰ τὴν ἐπίπληξιν, ἂν σοῦ εἴπω ὅτι ἐτόλμησα νὰ τὴν δείξω χθὲς εἰς τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς καὶ . . .

— Λοιπόν ; εἶπεν ὁ πατήρ της ἀποτόμως.

— Εἶνε ἐντελῶς εὐχαριστημένοι ἐξ αὐτῆς, ἢ μᾶλλον εἶνε καταμαγευμένοι. Ἔλα, πατέρα, ἔλα νὰ τὴν ἴδῃς καὶ ὁ ἴδιος. Νομίζω ὅτι ἡ θέα της θὰ σοῦ κάμῃ καλόν, καὶ ἴσως αὔριον θὰ ἠμπορέσῃς νὰ τῆς δώσῃς ὀλίγας τελειωτικὰς συμπληρώσεις διὰ τοῦ χρωστῆρός σου, τὰς ὁποίας πιθανὸν νὰ χρειάζεται.

— Ὀλίγας . . . μόνον . . . τελειωτικὰς συμπληρώσεις, Ἔλσα ;

— Ἔλα λοιπόν, διέκοψεν αὐτὴ θωπευτικῶς, τείνουσα αὐτῷ ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας, ὅπως δυνηθῇ νὰ ἐγερθῇ, ἔλα νὰ ἴδῃς.

Ὁ γέρων ἐνέδωκεν ἄνευ περαιτέρω ἀντιστάσεως καὶ μετὰ παιδικῆς σχεδὸν ὑποταγῆς κατῆλθε τὴν κλίμακα ἐν σιγῇ, στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ βραχίονος τῆς θυγατρός του. Ἔτρεμε καθ' ἣν στιγμὴν ἐξεκλείδονε τὴν θύραν τοῦ ἐργαστηρίου του.

— Θὰ κάμῃς καλὰ νὰ καθίσῃς, πατέρα, εἶ-

Digitized by Google

πεν ἡ Ἔλσα τοποθετοῦσα ἕδραν ἀπέναντι τῆς εἰκόνος καὶ ἀποσύρουσα μετὰ προσοχῆς τὸ πανίον τὸ καλύπτον αὐτήν.

— Ὁμίλησε, πατέρα· εἰπὲ μίαν μόνον λέξιν· μίαν λέξιν! ἀνέκραξεν ἡ Ἔλσα κάτωχρος καὶ περίτρομος διὰ τὴν παρατεινομένην σιγήν του. Ὁμίλησε, ὁμίλησε! μίαν μόνον λέξιν, πατέρα μου!

— Ἄγγελος . . . ἐξ οὐρανοῦ . . . ἔκαμε . . . τοῦτο, εἶπεν ὁ γέρων ζωγράφος κατάπληκτος καὶ μὲ διακεκομμένην φράσιν, ἄγγελος, ὅστις εἰσήκουσε τὰς προσευχάς μου.

Καὶ λυγμοὶ ἔπνιγον τὰς λέξεις του.

— Λησμονεῖς, πατέρα, πόσον προχωρημένη ἦτο ἡ εἰκών σου, ἐψέλλισεν ἡ Ἔλσα.

Ὄχι, παιδί μου, δὲν λησμονῶ. Τὸ φόρεμα τῆς ἁγίας Ἐλισάβετ δὲν εἶνε ἔργον μου· ἡ χείρ μου οὐδέποτε ἐζωγράφησε τὸ κυανοῦν αὐτὸ χρῶμα. Ἃς εὐχαριστήσωμεν τὸν Θεόν, προσέθηκεν ὁ γέρων, καὶ γονυπετήσας καὶ σταυρώσας τὰς χεῖρας ἔκλινε τὴν λευκότριχα κεφαλήν του καὶ προσηυχήθη.

Ἡ Ἔλσα ἐγονυπέτησε πλησίον του, καὶ ἡ καρδία της ἐξεχείλιζεν ἐξ εὐγνωμοσύνης.

— Καμμίαν ἡμέραν, ἐψιθύρισε καθ' ἑαυτήν, θὰ τοῦ τὰ εἰπῶ ὅλα—καμμίαν ἡμέραν, ὅταν θὰ εἶνε ἰσχυρός, ὥστε νὰ ἀνθέξῃ.

Ὀκτὼ ἡμέρας μετὰ ταῦτα ὁ κ. Φελσεγχάμμερ καὶ ἡ θυγάτηρ του παρίσταντο εἰς τὰ ἐγκαίνια τῆς ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Ἐλισάβετ· οἱ δ' ἐν αὐτῇ συνηθροισμένοι προσκυνηταὶ ἐθεῶντο εὐλαβῶς ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς ἁγίας τραπέζης τὸ ἔργον τοῦ γέροντος ζωγράφου.

Ἄπειρα ἦσαν τὰ συγχαρητήρια ἅτινα τὸ πλῆθος ἐπεδαψίλευσεν εἰς τὸν πατέρα καὶ τὴν θυγατέρα του· ἐν τούτοις ὄχι ὀλίγοι ἠπόρουν ὅτι ἐν τῷ μέσῳ τοσαύτης εὐφροσύνης ἡ Ἔλσα διετήρει ἦθος σοβαρόν, ὅπερ προφανῶς ἥκιστα συνεβιβάζετο πρὸς τὴν περίστασιν.

Ὑπῆρχεν ὅμως μεταξὺ τῶν παρισταμένων εἷς ὅστις δὲν ἐξεπλήσσετο, καὶ αὐτὸς ἦτο ὁ γέρων ἱερεὺς τῆς ἐνορίας, ὅστις εἶχε γνωρίσῃ τὴν Ἔλσαν ἐκ παιδικῆς ἡλικίας, καὶ εἰς τὸν ὁποῖον εἶχεν αὐτὴ ἀπευθυνθῆ ὅπως τοῦ ζητήσῃ συμβουλὴν καὶ παραμυθίαν.

— Ἀγαθόν μου τέκνον, τῆς εἶχεν εἰπῆ ὁ ἐφημέριος, κράτησε ἀκόμη τὴν γλῶσσάν σου· ἡ ἀπάτη σου, ὅπως τὴν ὀνομάζεις, ἔσωσεν ἴσως τὴν ζωὴν τοῦ πατρός σου, καὶ ἀναντιρρήτως ἐπρομήθευσεν ὡραίαν εἰκόνα εἰς τὴν ἐκκλησίαν μας. Δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ εἴπῃς εἰς τὸν γέροντα ὅτι μέγα μέρος τῆς εἰκόνος, διὰ τὴν ὁποίαν τόσον δικαίως ὑπερηφανεύεται, δὲν εἶνε ἔργον ἰδικόν του, ἀλλὰ τῆς κόρης του [1].

E. EDMONDS

[1] Τὸ χαριτωμένον τοῦτο διήγημα τῆς γνωστῆς ἑλληνομαθοῦς Ἀγγλίδος συγγραφέως κυρίας Ἐλισάβετ Ἔδμονδς, μετεφράσθη ἐκ τοῦ ἐγκρίτου περιοδικοῦ The Eastern and Western Review ὅπου τελευταῖον ἐδημοσιεύθη.

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Ἡ ἐκτάκτως θερμὴ ὑποστήριξις, τὴν ὁποίαν παρέχει φέτος εἰς τὸ ἑλληνικὸν θέατρον τὸ κοινὸν τῆς πρωτευούσης, εἶνε φαινόμενον δεσμεῦον τὴν προσοχὴν καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ κινεῖ τὰς σκέψεις τοῦ χρονογράφου. Τρία εἶνε τὰ κυριώτερα θερινά μας κέντρα. Εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Ὁμονοίας βασιλεύει ὁ Παντόπουλος· ἐν τῷ κομψῷ θεάτρῳ τῶν Ὀλυμπίων ἔπηξαν τὴν πλουσίαν σκηνήν των οἱ ἀδελφοὶ Ταβουλάραι· καὶ εἰς τὸν Παράδεισον ἐγκαθιδρύθη ὁ ὑπὸ τὴν κυρίαν Εὐαγγελίαν Παρασκευοπούλου νεότευκτος θίασος. Ἅμα τῇ ἑσπέρᾳ, τῇ δροσερᾷ ἀττικῇ ἑσπέρᾳ, μετὰ τὸν ὄχι ἀκόμη ἀφόρητον τῆς ἡμέρας καύσωνα, ἀρχίζουσι νὰ κυκλοφορῶσι ζωηρῶς ἐπάνω-κάτω τὰ τρὰμ καὶ τὰ λεωφορεῖα κατάμεστα κόσμου, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν καὶ παιδίων, τῶν πολυπληθῶν θαμώνων καὶ ὑποστηρικτῶν τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς, τοὺς ὁποίους μεταφέρουσιν εἰς τὰ διάφορα θεάματα. Ὁ Παντόπουλος καὶ ἡ Παρασκευοπούλου ἑλκύουσι συνήθως τοὺς περισσοτέρους· οἱ Ταβουλάραι τοὺς ἐκλεκτοτέρους. Μικρὰ μόνον καὶ ἀσήμαντος ὁμὰς εὐρωπαϊζόντων καταβαίνουσι τακτικῶς καὶ φανατικῶς καθ' ἑκάστην εἰς τὸ Φάληρον, ὅπου παρακολουθοῦσι τὰς παρῳδίας τῆς γαλλικῆς ὀπερέττας ἢ ἀναπνέουσι τὴν θαλασσίαν αὔραν, διασκορπιζόμενοι ἀνὰ τὴν ἀκτήν. Οἱ μένοντες ὅμως εἰς τὸ πολυθόρυβον καὶ καταφώτιστον Ἄστυ, ὅπου ἡ περὶ τὸ Ζάππειον ἔκτασις, ἡ κυρίως συχναζομένη, παρέχει καθ' ἑκάστην νύκτα, ὡς ἐκ τῶν ἀπείρων φώτων, τὸ μεγαλοπρεπὲς πανόραμα λιμένος εὐρυτάτου, — οἱ μένοντες εἶνε πάντοτε οἱ περισσότεροι, ἡ σκηπτοῦχος μεσαία τάξις, ἡ ἁγνὴ καρδία τῆς πόλεως, ἡ μὴ παύσασα νὰ πάλλῃ ὀλίγον καὶ ὑπὲρ τοῦ ἐθνικοῦ ἰδανικοῦ. Αὐτοὶ ἐννοοῦσι νὰ ὑποστηρίξωσι τὸ θέατρόν μας. Σήμερον ἡ ἀπόλαυσίς των πιθανὸν νὰ πέχῃ πολὺ τοῦ τελείου, ἀλλὰ νομίζεις ὅτι τοὺς συγκρατεῖ ἐκεῖ σταθερῶς ἡνωμένους καὶ ἐνθέους χειροκροτοῦντας ἡ μυστικὴ ἐλπὶς περὶ τοῦ μέλλοντος. Ὡς νὰ ἤξευραν ὅτι ἂν δὲν κάμουν αὐτό, οὐδέποτε θὰ ἀναστηθῇ ἡ ἑλληνικὴ σκηνή, καὶ ὡς νὰ κατενόουν πόσον μεγάλη θὰ ἦτο ἡ τοιαύτη ζημία, παραβλέπουν καὶ συγχωροῦν τώρα τὰς ἐλλείψεις, ἐν ᾧ ἐξαίρουν καὶ ὑποστηρίζουν καὶ ποτίζουν, ὅπου ἂν διακρίνουν τὸ σπέρμα τῆς ἀρετῆς.

★

Ἀλλὰ δὲν εἶνε δίκαιον νὰ φανῶ αὐστηρὸς πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἠθοποιούς, μολονότι ἐν τῷ συνόλῳ των εἶνε κατώτεροι πάσης κρίσεως. Μέχρι τινὸς δὲν ἐτύγχανον οὐδεμιᾶς ὑποστηρίξεως, ἀκόμη δὲ εἶνε στερημένοι πάσης φροντίδος. Οἱ περισσότεροι εἶνε ἀγράμματοι καὶ τεχνικῶς ἀστοιχείωτοι. Δὲν ἐπάτησαν τὴν φλιὰν δραματικῆς σχολῆς, δὲν ἐγνώρισαν ποτὲ συμβουλὴν εἰλικρινῆ καὶ ὁδηγίαν πεφωτισμένην, δὲν ἔτυχον διευθύνσεως ἀξίας τοῦ ὀνόματος, θεατρικῆς διευθύνσεως, ἡ ὁποία νὰ ἐκλέγῃ τὰ ἔργα, νὰ διανέμῃ καταλλήλως τὰ πρόσωπα, νὰ ἐπιμελῆται τὴν σκηνὴν ἀπὸ τῆς γλώσσης — τῆς σήμερον γελοίας σκηνικῆς γλώσσης — μέχρι τοῦ ἐλαχίστου διακόσμου. Δυστυχῶς οἱ ἠθοποιοί μας εἶνε ἐγκατα-

Digitized by Google

Η ΕΛΛΑΣ ΠΡΟ ΕΚΑΤΟΝ ΕΤΩΝ

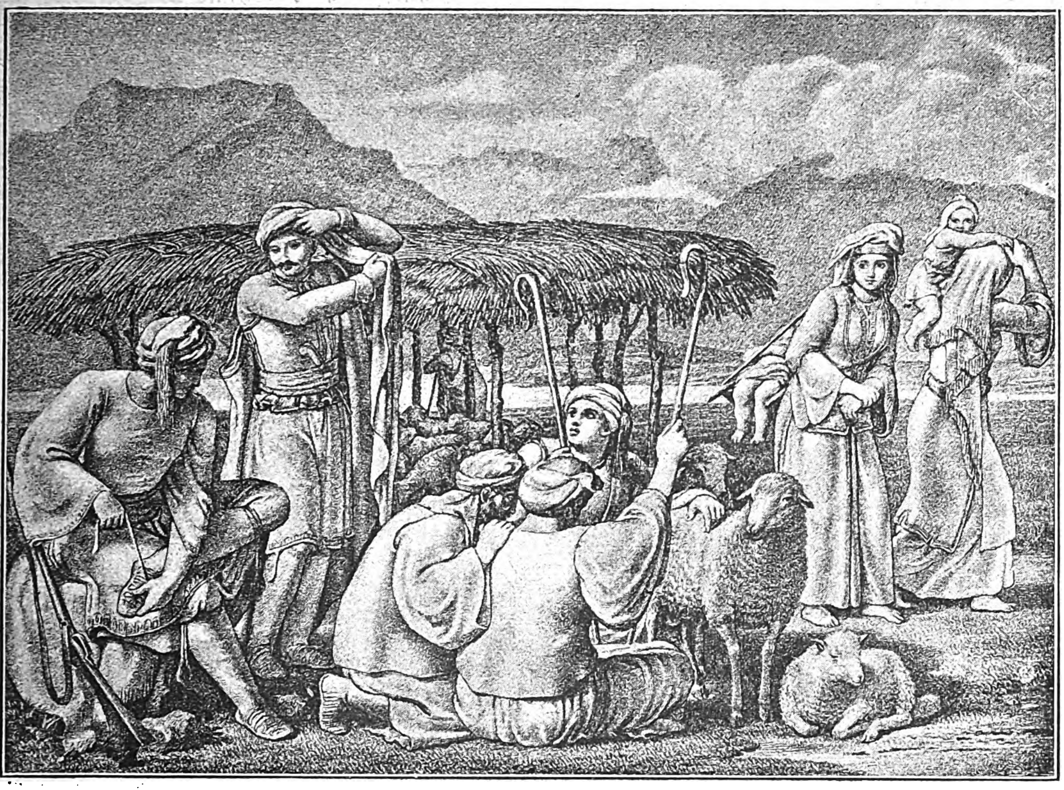

ΠΟΙΜΕΝΕΣ ΕΝ ΣΤΥΜΦΑΛΙΑι

λελειμμένοι εἰς τὴν τύχην των. Ἀνέρχονται τὴν σκηνὴν αὐτοδίδακτοι ἄνευ κλίσεως οἱ περισσότεροι καὶ μόνον δι' ἔλλειψιν ἄλλης ἐργασίας· τὰ πρὸς διδασκαλίαν δράματα τὰ ἐκλέγουν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἢ ἄνθρωποι ἀναμιγνυόμενοι κατὰ κακὴν μοῖραν εἰς τὰ θεατρικά, ἀλλ' ὄχι περισσότερον τῶν ὑπὸ τὴν προστασίαν των δῆθεν ἠθοποιῶν κατηρτισμένοι· αἱ μεταφράσεις των εἶνε οἰκτρὰ συνυφάσματα ἐκ τῶν μᾶλλον ἀκαλαισθήτων καὶ ἀναρμόστων φράσεων· τὰ δὲ πρωτότυπα ἔργα, τὰ ὁποῖα τοὺς τυχαίνουν, εἶνε, ἐκτὸς σπανιωτάτων ἐξαιρέσεων, στερημένα ὅλων τῶν προσόντων τῶν δυναμένων νἀναδείξωσιν ἀληθῶς τὸν ὑποκριτὴν καὶ νὰ μορφώσωσι τὴν περὶ τὴν ὑπόκρισιν καλαισθησίαν του. Τέλος, ὡς νὰ μὴ ἔφθαναν τὰ τόσα κακά, τοὺς ἠθοποιούς μας διαιροῦσι πάθη καὶ μίση λυσσώδη καὶ μικροσυμφέροντα καὶ μικροφιλοδοξίαι· εἶνε δὲ ὡς ἐκ τούτου κατακερματισμένοι εἰς πέντε θιάσους, ἐν τῇ ὁλομελείᾳ των ἀνυποφόρους, ἐν ᾧ μόλις θὰ ἐδύναντο νἀποτελέσουν ἕνα ὑποφερτόν.

*

Μετὰ τὴν τοιαύτην γενικῶς ἀνωμολογημένην κατάστασιν, δὲν εἶνε διόλου ἀπορίας ἄξιον τὸ ὅτι ἐκ τῆς πληθύος τῶν ἐχόντων σήμερον ἀξιώσεις σκηνικῶν καλλιτεχνῶν, ἐὰν ἐξαιρέσωμεν τὸν Παντόπουλον ἕνα, τὴν Παρασκευοπούλου δύο καὶ τὸν πάντοτε ἀτυχῆ Λεκατσᾶν τρεῖς, ὅλοι οἱ ἄλλοι μένουν μὲ τὰς ἀξιώσεις των. Ἐὰν κρίνωμεν μὲ ὀλιγωτέραν αὐστηρότητα ἠμποροῦμεν ἴσως νἀξιώσωμεν εὐφήμου μνείας καί τινας ἐκ τῶν ἄλλων, ὄχι βέβαια τῶν ἀδιορθώτων γηραιῶν συνταξιούχων τῆς σκηνῆς, ἀλλὰ τῶν νεωτέρων καὶ ἀπειροτέρων. Ἀλλ' ἔπειτα τί μένει, σᾶς παρακαλῶ: Χάος ἄμορφον καὶ ἀκατονόμαστον, ἀξιώσεις καὶ ὑπεροψία, ἀρεταὶ μεμονωμέναι καὶ ἀκαλλιέργητοι, ἐλαττώματα πλειοψηφοῦντα καὶ ἐν σατανικῷ ἀλαλαγμῷ συνορχούμενα, ἠθοποιοὶ μὴ περιποιοῦντες τιμὴν οὔτε εἰς ἑαυτοὺς οὔτε εἰς τὸ ἐπάγγελμα, ἄλλοι μὲν ἔχοντες ἴχνη τινὰ φυσικῆς κλίσεως, καταπνιγόμενα ὑπὸ τῶν ἀκανθῶν τῆς ἰδίας ἀμαθείας, ἄλλοι δὲ ἀδυνατοῦντες δι' ἐσπευσμένης τινὸς ἁρπακτῆς προπαιδείας νὰ κρύψωσι τὴν φυσικὴν αὐτῶν ἀνικανότητα . . . Ἀλλὰ μήπως καὶ οἱ ἐξαιρετέοι εἶνε τέλειοι καλλιτέχναι; Καὶ μήπως ὑφ' οὓς ὅρους διάγουσιν εἶνε δυνατὸν νὰ εἶνε; Τί γενναῖον περιμένει κανεὶς ἀπὸ τὴν ἰδιοφυΐαν τοῦ Παντοπούλου τὴν ἀπαράμιλλον, ὅταν κατατρίβεται τόσα ἔτη τόρα ἀγόνως εἰς παιδαριώδη κωμειδύλλια, καὶ ὅταν δὲν λυτροῦται πρὸς στιγμὴν ἐξ αὐτῶν παρὰ διὰ νὰ ἐμπέσῃ εἰς τραγικὰ μέρη δραματικοῦ κινοῦντα τὸν.... γέλωτα τῶν θεατῶν; Ἢ τί ἔξοχον νὰ ἐλπίσῃς ἀπὸ τὴν Παρασκευοπούλου, τὴν νευρικὴν φύσιν τῆς γεννημένης καλλιτέχνιδος μὲ τοὺς σπινθηροβόλους ὀφθαλμούς, ὅταν τὴν περιστοιχίζῃ θίασος νευροσπάστων ἱσταμένων ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὡσεὶ ἐκπλήκτων καὶ ἀπεσβολωμένων πρὸ τῆς μαγικῆς ἐκείνης λάμψεως;

Ἐγὼ τουλάχιστον νομίζω ὅτι οὐδέποτε θὰ ἐμφανισθῶσιν ἐν ὅλῃ των τῇ δυνάμει οἱ ὀλίγοι μας καλλιτέχναι, οὔτε ἄλλοι πλησίον των θ' ἀναδειχθῶσιν, ἐφ' ὅσον δὲν τίθενται ὑπὸ τὴν αὐστηρὰν κηδεμονίαν τῶν πεφωτισμένων, τῶν ἱκανῶν νὰ ποδηγετήσωσι τὸ θέατρον, καὶ ἐφ' ὅσον δὲν συνενοῦνται νὰ συνεργασθῶσιν εἰς ἕνα θίασον ἐκ τῶν πρωτευόν-

Digitized by Google

των στοιχείων, ὄχι ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ἠθοποιοῦ ἀλλὰ λογίου ἢ λογίων, θίασον μελετῶντα πρῶτον καὶ κατόπι παριστάνοντα, ἔχοντα δὲ ὡς μέλημα κύριον ὄχι μόνον τὸ τί θὰ παριστάνῃ ἀλλὰ καὶ πῶς θὰ παριστάνῃ. Ἂς ἐλπίσωμεν ὅτι ἡ σωτήριος αὕτη ἀπόπειρα δὲν θὰ βραδύνῃ νὰ γίνῃ καὶ νὰ καταλήξῃ ἐκεῖ ἡ εὐοίωνος ὤθησις, ἡ ὁποία τελευταίως ἐδόθη εἰς τὴν ἑλληνικὴν σκηνήν.

★

Διότι εἶνε ἐπὶ τέλους καιρὸς νὰ μάθῃ τὸ ἀναξιοπαθοῦν αὐτὸ κοινόν, τοῦ ὁποίου ἕως τόρα ἐφρόντισαν μόνον πῶς νὰ συμμαζεύουν τὸν παρᾶν, ὅτι τὸν παρᾶν αὐτὸν ἴσα-ἴσα ἠμπορεῖ νὰ τὸν ἐξοδεύῃ καὶ καλήτερα. Εἶνε καιρὸς νὰ μάθῃ τὸ κοινὸν αὐτὸ τὸ ὀργῶν πρὸς τὴν πρόοδον, ἀλλ' ἀμαθὲς ἀκόμη καὶ τυφλόν, ὅτι ἐκτὸς τῶν Ῥακοσυλλεκτῶν καὶ τῶν Μυλωνάδων, ὑπάρχουν καὶ ἄλλα ἔργα δραματικὰ ξένα, τὰ ὁποῖα, ὅταν βεβαίως παριστάνωνται ὅπως πρέπει, ἀφίνουν κάτι μέσα εἰς τὴν ψυχὴν ὄχι μικρόν, τὸ ἐκ τῆς ἀληθοῦς καλλιτεχνικῆς ἀπολαύσεως ἀνεκτίμητον ὄφελος· ὅτι μεταξὺ τῶν νέων μας συγγραφέων καὶ ποιητῶν, τοὺς ὁποίους τὸ κοινὸν αὐτὸ ἀγαπᾷ ἤδη γράφοντας, ὑπάρχουν καὶ πολλοὶ ἱκανοὶ νὰ καλλιεργήσουν τὸ θέατρον, ὅταν ἐκδιωχθῶσιν ἐκ τοῦ ἱεροῦ οἱ ἀνάξιοι, καὶ εἰς τοὺς ἀξίους παραχωρηθῇ ἡ ἁρμόζουσα θέσις· καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ μείνῃ καταδικασμένον αἰωνίως νὰ μειδιᾷ μυκτηριστικῶς καὶ νὰ εὐφυολογῇ εἰς τὰ λεγόμενα τραγικὰ μέρη, οὔτε νὰ ἐκσπᾷ εἰς βάναυσον γέλωτα πρὸ θεαμάτων δῆθεν κωμικῶν, τὰ ὁποῖα μόνον τὴν φρίκην του θὰ κινοῦν, ὅταν μίαν ἡμέραν θαναπτυχθῇ.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΑΙ ΦΥΛΑΚΑΙ ΤΟΥ ΝΑΥΠΛΙΟΥ

ΤΟ ΜΠΟΥΡΤΖΙ

— Ἄχ τί χιλιόκαλλη σπηλιὰ νὰ κρύβῃ τέτοιο δράκο! . . .

Ὅταν γιὰ πρώτη φορά, τὴν ὥρα ποῦ ὁ σιδερόδρομος ἐδιάβαινε 'ς τὴν Τίρυνθα κ' εἶχα ἀριστερά μου τοὺς ἄσπρους βράχους τοῦ Προφητηλιὰ καὶ ἀντίκρυ μου τὸ Παλαμῆδι καὶ τὸν Ἴτς-Καλὲ μὲ τὴν πόλι κάτω, εἶδα καὶ δεξιά μου τὸ μικρὸ θαλασσόπυργο, ἀφροστεφάνωτον ἀπὸ τὰ κύματα τοῦ κόρφου, χρυσοβαμμένον ἀπῶνα ἡλιοστάλακτὸ σύγνεφο, μὲ τοὺς χιονάτους γλάρους ἐπανωθιὸ καὶ τὴ χιλιόχρωμη στερηὰ γύρω του πέρ' ἀπὸ τὰ γαλανὰ νερά, ὥμορφο σὰν οὐρανοκατέβατο πολυκάντηλο ποῦ καίει νυχτημέρα 'ς τῆς ἁρμονίας τοῦτον τὸ ναό, ἀστόχαστα ἦρθε 'ς τὸ νοῦ μου ὁ στίχος ποῦ λέγει ἡ Ἰουλιέτα γιὰ τὸν πολυαγαπημένο φονιᾶ τοῦ ἐξαδέλφου της.

— Ἄχ τί χιλιόκαλλη σπηλιὰ νὰ κρύβῃ τέτοιο δράκο! . . ,

Γιατί ἀλήθεια τὸ Μπούρτζι δὲν ἔχει τίποτε ἄγριο ἐπάνω του εἴτε περίγυρα. Δὲν εἶνε κάστρο φοβερὸ καὶ μέγα ἀπὸ κεῖνα ποῦ χάσκουν μέρα νύχτα κ' εἶν' ἕτοιμα μὲ τῆς ἐπάλξεις των ν' ἁρπάξουν τὰ γνέφη, ποῦ σοῦ διηγοῦνται πολέμους καὶ καταστροφές, ποῦ σοῦ δείχνουν μαῦρα αἵματα καὶ ἄσπρα κόκκαλα καὶ σοῦ φέρνουν 'ς τὴ μύτη τὴ μυρουδιὰ τῆς φωτιᾶς καὶ τῆς μπαρούτης καὶ 'ς τὰ αὐτιὰ σοῦ φέρνουν ἄγριες κραυγὲς καὶ θλιβερὰ ἀναστενάγματα· οὔτε γύρω του ἔχει ἄγρια καὶ μανιωμένα κύματα ποῦ νὰ τὸ μάχωνται καὶ νὰ τὸ δέρνουν νυχτημέρα, ποῦ νὰ θέλουν νὰ τὸ ξερριζώσουν καὶ νὰ τὸ ρίξουν 'ς τὴν ἄβυσσο· οὔτε κρέμεται ἐπανωθιό του μαῦρος καὶ ἀραχνιασμένος οὐρανός, ἕτοιμος νὰ τὸ κατακάψῃ μὲ τ' ἀστροπελέκια του. Καὶ αὐτὸ τὸ ἴδιο καὶ ὅλα του περίγυρα εἶνε γλυκόχρωμα καὶ γελαστὰ καὶ πρεπούμενα. Μὲ τὰ σταχτερά του τείχη ποῦ πέρνουν χίλια χρώματα κάτ' ἀπὸ τὸν ἥλιο, τῆς ἐλαφρὲς ἐπάλξεις του, τοὺς κομψοὺς προμαχῶνές του γύρω καὶ τὸν στρογγυλὸ πύργο ὄρθιο 'ς τὸ κέντρο, μικροκαμωμένο, ἥμερο, σοῦ φέρνει ἀθέλητα 'ςτὸ νοῦ τὸν ὠμορφοπελέκητο θαλασσόπυργο τοῦ παραμυθιοῦ, ποῦ ἔκλειε τὴν πεντάμορφη βασιλοποῦλα γιὰ νὰ τὴν προφυλάξῃ ἀπὸ τὸ κακόγνωμο φεῖδι τῆς μοίρας πώμελλε νὰ τὴν θανατώσῃ.

Καὶ ὅμως τὸ Μπούρτζι μὲ τὄνομά του μονάχα σοῦ φέρνει τὴ φρίκη περισσότερο παρ' ὅλες τῆς ἄλλες φυλακὲς τοῦ βασιλείου. Γιατί εἶν' ἀλήθεια χιλιόκαλλη σπηλιά, μὰ κρύβει μέσα της δυὸ μισητοὺς δράκους, τοὺς δυὸ δημίους.

★

Ἀπὸ τοὺς καταδίκους εἰς τοὺς δημίους δὲν εἶνε καὶ μεγάλη ἡ διαφορά, οὔτε ἡ ἀπόστασις. Οἱ πρῶτοι ἀνήκουν — μερικοὶ τοὐλάχιστον — 'ς τοὺς δευτέρους καὶ οἱ δεύτεροι στρατολογιῶνται ἀπὸ τοὺς πρώτους. Καὶ ἡ Ἀρχὴ ἀκόμη ἐφρόντισε — δὲν ἠξέρω ἂν μὲ σκοπὸ εἴτε κατατύχη — νὰ τοὺς ἔχῃ πάντα γειτόνους ἐτούτους μ' ἐκείνους, ὥστε νὰ εἶνε φοβέρα τους παντοτεινὴ καὶ 'ς τὴν ὑπνοφαντασιά τους ἀκόμη νὰ γρινιάζουν σὰν τὴ γάτα μὲ τὸ σκύλο.

Εἰς τὸ Μπούρτζι ἐπῆγα μ' ἕνα πολύτιμο φίλο· τόσο πολύτιμο ὅσο καὶ σπάνιο. Ἄχ τέτοιους φίλους ποῦ νὰ σὲ ἠξέρουν πρὶν σὲ ἰδοῦν καὶ σὰν τύχῃ καὶ σὲ ἰδοῦν νὰ χαροποιοῦνται, νὰ σοῦ δείχνουν ὄχι μὲ δουλικὴ κολακεία εἴτε μ' ἐπιπόλαιο θαυμασμὸ ποῦ σὲ δαιμονίζει ἀντὶ νὰ σ' εὐχαριστῇ ἀλλὰ μὲ μέτρο καὶ φωτεινὴ κρίσι, νὰ σοῦ δείχνουν πῶς σ' ἐννοοῦν καλὰ καλά, τέτοιους φίλους, ἐμεῖς οἱ μαῦροι, δὲν τοὺς ἀπαντᾶμε τόσο εὔκολα. Καὶ δὲν τοὺς ἀπαντᾶμε γιατὶ καὶ αὐτοὶ μετριῶνται 'ς τὰ δάκτυλα. Καὶ αὐτοὶ εἶνε ἀπὸ τοὺς αἰσθαντικοὺς ἐκείνους νέους, οἱ ὁποῖοι εἶχαν μιὰ φλόγα οὐρανοκατέβατη 'ς τὸ αἷμά τους, ποῦ ἠμπορεῖ ἀπὸ ἄλλες τοῦ βίου συνθῆκες νὰ μὴν ἐμεγάλωσε ἀλλὰ καὶ δὲν ἔσβυσε

Digitized by Google

τέλεια μόν' κουφοκαίει σὰν τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸ 'ς τὸν ἄθρακλο τοῦ Προμηθέα. Κ' ἔρχεται ὥρα ποῦ ἀπὸ τὴν παραμικρὴ αἰτία ἀναρριπίζεται ἡ φλόγα τους καὶ τότε ζητοῦν τοὺς ἀδελφούς των καὶ μισοῦν τοὺς ἀναίσθητους μπακάλιδες, σοφοὺς καὶ ἀσόφους, ποῦ γεμίζουν τῆς κοινωνίες μας. Γι' αὐτὸ κ' ἐμεῖς σὰν τοὺς ἀπαντήσομε, γνωρίζομε ἀμέσως τῆς καρδιᾶς μας τὸν ἀντίχτυπο καὶ σφιχτοδενόμεθα μὲ τὸν τόπο ποῦ τοὺς ἔχει μ' αἰωνία εὐγνωμοσύνη.

. 'Απὸ τὴν πόλι ὡς τὸ θαλασσόπυργο λέγουν πῶς εἶνε κάπου 450 μέτρα. Ἡ μικρὴ βαρκούλα μας ἄρραξε σύνταχα σὲ μιὰ λουρίδα στερηᾶς ποῦ χάνεται σὰν οὐρὰ σφεντόνας μέσ' 'ς τὴ θάλασσα. Ἡ ἐμπατὴ τοῦ πύργου εἶνε μεσημβρινὰ κ' εἶνε παραγεμισμένη ἀπὸ πέτρες καὶ χαλάσματα. Τοῖχοι γκρεμισμένοι, θύρες καὶ θυρόφυλλα κατὰ γῆς· ἄλλοι τοῖχοι καὶ σκεπὲς καὶ ξύλα κρεμασμένα 'ς τὸν ἀέρα καὶ βόμβες σκουριασμένες παντοῦ γύρω, παραχωμένες 'ς τὰ χαλάσματα καὶ 'ς τὸ ἥσυχο ἀκρογιάλι καὶ δύο τρεῖς ἀγριοσυκὲς φυτρωμένες 'ς τοὺς τοίχους, μᾶς ἔδειχναν τρανόφωνα πῶς ὁ ἄσπλαχνος χρόνος δουλεύει κ' ἐκεῖ ἀλύπητα.

Ξέχωρ' ἀπὸ τὸ μικρὸ μῶλο, ὁλοῦθε ψηλώνουν ἀμέσως ἀπὸ τὰ βαθειὰ νερὰ τὰ τείχη, σὰν νὰ ἐπήδησεν ἀτόφιο μέσ' ἀπὸ τὴ θάλασσα, κάστρο καὶ νησί. Τὸ ὅλο του ἀποτελεῖται ἀπὸ ἕνα κεντρικὸ πῦργο ὁλοστρόγγυλο σὰν ἀνεμόμυλο μ' ἐπάλξεις γύρω ποῦ χάσκουν σὰν σκυλόδοντα. Περίγυρά του ἔρχονται τὰ τείχη. 'Ανατολικὰ εἶνε ἕνας προμαχῶνας καὶ δυτικὰ ἄλλος μ' ἕνα πυργάκο κ' ἐπάλξεις καθένας καὶ ἀπὸ κάτω τους ἔχουν ἀπὸ πέντε σκοτεινὰ καὶ ὑγρὰ δώματα μὲ σιδεροντυμένες καὶ βαρειὲς θύρες. Μεσημβρινὰ εἶνε ἄλλος προμαχῶνας, ἀνοικτότερος καὶ ἀπὸ κάτω του ἄλλος ἕνας ἀκόμη ἀνοικτότερος μὲ τῆς ἐπάλξεις των καὶ οἱ δύο· βορεινὰ ἔρχεται τὸ τυφλὸ τεῖχος τῆς ἐμπατῆς κ' ἐπάνω του ἀκουμπᾶ ψηλὸ σπίτι, ἄλλοτε μπαρουταποθήκη καὶ τόρα ἐρείπιο· καὶ ἀνάμεσα τοῦ πύργου καὶ τοῦ ἀνατολικοῦ προμαχῶνα, ἐπάν' ἀπὸ καμαρωτὴ ἐμπατὴ εἶν' ἕνα σπιτάκι ὁποῦ μένουν οἱ δήμιοι καὶ οἱ στρατιῶτες.

'Αποφασίσαμε νὰ ἰδοῦμε πρῶτα ὅλον τὸ θαλασσόπυργο κ' ἔπειτα τοὺς δημίους. 'Αλλ' ἄδικα ἐχάσαμε τὸν καιρό μας γιατὶ τίποτε δὲν ἔχει ἀξιόλογο. 'Σ τὸν κεντρικὸ πύργο δὲν ηὕραμε παρὰ μία καμαρωτὴ στέρνα καὶ τὴν θέα περίγυρα ποῦ ἦταν ἀλήθεια ἀξιοθαύμαστη. 'Σ τὰ πόδια μας κάτω ἡ θάλασσα χωρὶς κανένα πλοῖο εἴτε βαρκοῦλα, παρθένα καὶ κυρὰ μοναχή, ἔστελνε τὰ μικρὰ μικρὰ κυματάκια της μ' ὀλίγο ἀφρὸ καὶ ὀλιγώτερο μουρμούρισμα νἄλθουν νὰ ξεσπάσουν 'ς τὰ τείχη· πίσω ἀπ' αὐτὴ τὸ ὁλοστρόγγυλο ἀκρογιάλι ἔζωνε μὲ πανώρηα γλωροσὰ τὰ ζαφειρένια νερά· ἀγνάντια μας ἐψήλωναν, χρυσογάλανα βουνά, ἄλλα μὲ χιονισμένες περήφανες κορφές, ἄλλα μὲ ἥμερα ξερολίθια, ἄλλα καστροστεφανωμένα κι' ἄλλα ἁγιασμένα ἀπὸ σεμνὰ λευκὰ ἐρημοκκλήσια· κ' ἐπάνω ὁλόγλυκος ὁ θόλος τοὐρανοῦ, θάλασσα ἀέρινη φωτὸς καὶ χρωμάτων πὤκραζε τὴν ψυχὴ μὲ τ' ἀθάνατο πλανέτο της ν' ἀναλυώσῃ, ν' ἀερωθῇ καὶ νὰ πετάξῃ 'ς ἐκεῖνα τὰ ὑπέρθεα ἀκριβοψηλώματα.

'Αλλὰ καὶ 'ς τοὺς ἄλλους προμαχῶνες τίποτα δὲν ἀπαντήσαμε. Μόνο 'ς τὸν ἀνατολικὸ εἴδαμε ριγμένα κατὰ γῆς τέσσερα Βενετσάνικα κανόνια ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ ἕνα ἦταν κατασπασμένο καὶ 'ς τὸν μεσημβρινὸ ἕν' ἄλλο καὶ σὲ μία ἄκρη μικρὸ καλαμιῶνα, σιγαλὸν ὅμως καὶ ἄφωνο χωρὶς νὰ μᾶς θυμίζῃ τὸν Πᾶνα μὲ τὴ Σύριγγά του !

★

Τόρα δὲν μᾶς ἔμεναν παρὰ οἱ δήμιοι. Ὁμολογῶ ὅτι οὔτε ὁ σύντροφός μου οὔτ' ἐγὼ εἴχαμε καμμία συγκίνησι οὔτε ἀηδία 'ς τὸ πρόσωπο ὅταν τοὺς πρωτοείδαμε. Καὶ ὄχι 'ς τὸ πρόσωπο μονάχα παρὰ οὔτε καὶ 'ς τὴν ψυχή. Γιατὶ ἂν καθίσῃ κανεὶς καὶ ἀκριβοζυγιάσῃ τοὺς ἀνθρώπους ποῦ κάθε ἡμέρα ἀνταμώνει, δὲν ἠξέρω πόσους θὰ εὕρῃ καλήτερους ἀπὸ τὸ Σοφρᾶ καὶ τὸν 'Αμυραδάκη.

Ὁ Σοφρᾶς, ὁ νεώτερος δήμιος, ἦταν περιωρισμένος εἰς τὸ δωμάτιό του γιὰ κάποια κακή του πρᾶξι. 'Αλλὰ χωρὶς νὰ τὸν κράξομε ἦρθε κ' ἐκόλλησε τὸ κεφάλι του 'ς τὸ καγκελλωτὸ παράθυρο τῆς φυλακῆς του νὰ μᾶς χαιρετήσῃ. Ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶνε ὅτι εἶχε μισητὴ φυσιογνωμία, ἂν καὶ ἀκόμη δὲν εὐρέθηκε σὲ καμμία θανατικὴ ἐκτέλεσι. Εἶχε χονδρὰ καὶ κακορρίζικα χαρακτηριστικά· ὁλοστρόγγυλο κεφάλι μὲ ἀνυπόταχτα μαῦρα μαλλιά· μάτια ἀνήθικα· μύτη καὶ χείλη παχειά, πρισμένα μάγουλα, μουστάκια καὶ γένεια σὰν ἀγριότριχες καὶ 'ς ὅλο του τὸ πρόσωπο μία παράξενη βαφή, σὰν ὁ ἄγριος θυμὸς τῆς ψυχῆς του νὰ ἤθελε νὰ ξεσπάσῃ μὲ φοβερὸ χαλασμὸ κατὰ τὸν ὤμορφο κόσμο.

Καὶ τὴν ὄρεξί του αὐτὴ τὴ βεβαιώνει καὶ ἡ ἱστορία του. Ὁ Σοφρᾶς εἶνε ἀπὸ τὸν Πόρο. 'Εκαταδικάσθηκε γιὰ αἰσχρὴ πρᾶξι. Μέσ' 'ς τὴ φυλακὴ ἔκαμε κι' ἄλλη κ' ἐδικάσθηκε πέντε χρόνια. Ἔκαμε τὰ τριάμισυ καὶ δὲν ἤθελε παρὰ ἐνάμισυ ἀκόμη ὅταν ἔλειψε ὁ Τελώνης κ' ἐζήτησε νὰ πάρῃ αὐτὸς τὴ θέσι του.

— Πῶς περνᾷς ; τὸν ἐρώτησα.

— Πῶς νὰ περάσω· μοῦ εἶπε μ' ἄγριο γέλοιο.

— Ξέρεις γράμματα ;

— Ξέρω· τόρα διαβάζω τὸ Ῥοκαμβόλ.

Κ' εἶχε τόσο περήφανη λάμψι 'ς τὸ πρόσωπο σὰν ἐπρόφερε τὄνομα τοῦ βιβλίου, ποῦ ἂν τὸν ἔβλεπεν ὁ μακαρίτης ὁ Τεράϊλ θὰ ἐσυγνεφοπετοῦσε ἀπὸ χαρὰ γιὰ τὴν ἐνέργεια ποῦ κάνουν τὰ συγγράμματά του.

Digitized by Google

— Ἔκαμες καμμία ἐκτέλεσι;

— Ἀκόμη· οὔτε ὁ Θεὸς νὰ μ' ἀξιώσῃ.

Δὲν ἠξέρω ἂν τὤλεγε μὲ τὴν καρδιά του. Τὸ πρόσωπό του ὅμως δὲν ἄλλαξε καθόλου ἔκφρασι.

Ὅλο τὸ ἐνάντιο ἦταν ὁ Ἀμυραδάκης ἂν κ' ἔκαμε μὲ τὸ χέρι του εἰκοσιεννιὰ ἐκτελέσεις ὡς τόρα. Ψηλός, μαυρειδερός, ταπεινὰ ντυμένος, ἀργομίλητος, μὲ τὸν καλογερικό του σκοῦφο 'ς τὸ κεφάλι, μὲ κοντοκομμένα μαλλιὰ καὶ γένεια, μὲ ἀσκητικὴ φυσιογνωμία, ἔλεγες πῶς ἦταν θεληματικὸς ἐρημίτης. Καὶ ἠμπορεῖ νὰ εἶνε τέτοιος. Εἰς τὸ Ναύπλιον ὅπου γνωρίζεται ἀμέσως κάθε πρᾶξις τῶν δημίων καὶ ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ συντάξῃ ἀξιόλογες βιογραφίες τοῦ Τελώνη καὶ τοῦ Μπεκιάρη καὶ τοῦ Ἀλεβιζόπουλου, ὁ Ἀμυραδάκης ἀναφέρεται ὡς ἕνας σπάνιος τύπος ποῦ, μὰ τὸ Θεό, ἠμποροῦσε νὰ διδάξῃ σὲ πολλοὺς 'ς τὸν κόσμο τὴν ἡμερότη. Ἀλλὰ καὶ οἱ στρατιῶτες τὰ ἴδια μ' ἐπληροφόρησαν· ποτὲ δὲν ἀντιφέρθηκε 'ς τὴ φρουρά· ποτὲ δὲν ἀδικομίλησε μὲ κανένα· νηστεύει ὅλες τῆς νηστίσιμες ἡμέρες τοῦ χρόνου καὶ εἶνε φοβερὰ θεοφοβούμενος.

Καὶ ἀλήθεια τὸ δῶμα ποῦ κατοικεῖ εἶνε σὰν κελὶ καλογέρου. Ἅγιες εἰκόνες καὶ καντήλια καὶ λιβανιστήρια καὶ κομβολόγια κρέμονται ἀπὸ τοὺς τοίχους. Κρέμονται μαζὺ καὶ ἄλλες εἰκόνες τοῦ βασιληᾶ καὶ τῆς βασίλισσας καὶ τοῦ διαδόχου σὲ μεγάλο σχῆμα· τοῦ Γρίβα, τοῦ Κουμουνδούρου καὶ τοῦ Δεληγιώργη· κάποιων ὑπαξιωματικῶν καὶ γυναικῶν πολλές. Ἀλλὰ ὅλα τὰ σωθέματα τοῦ δωματίου, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι καὶ λίγα, δείχνουν κάποια φιλόκαλη φροντίδα.

Ὁ Ἀμυραδάκης εἶνε Κρητικός· ἦταν ὅμως πολιτογραμμένος ἕλλην. Ἔκαμε ἕνα φόνο 'ς τὴν Κρήτη καὶ ὁ Πρόξενος τὸν ἐσύλλαβε καὶ τὸν ἔστειλε ἐδῶ συνωδευμένον ὅπου ἐκαταδικάσθηκε. Ἐγράφθηκε δήμιος εἰς τὰ 85 γιὰ πέντε μοναχὰ χρόνια, ἀλλ' ὁ εἰσαγγελέας τὸν ἀπάτησε, λέγει, καὶ τοῦ ἔγραψε δέκα. Δὲν βλέπει τὴν ὥρα νὰ σωθῇ ὁ καιρός του καὶ νὰ φύγῃ ἀπ' αὐτὸ τὸ ἔργο, ποῦ μισεῖ σὰν τὸ διάβολο καὶ νὰ ζήσῃ μὲ τὸν κόσμο. Ἔχει γυναῖκα 'ς τὴ Μῆλο ἡ ὁποία ἔρχεται κάποτε καὶ τὸν βλέπει.

Ὁ Ἀμυραδάκης φαίνεται ἄνθρωπος τοῦ κόσμου· δὲν στενοχωριέται 'ς τὰς ἐρωτήσεις μας καὶ ἀπαντᾷ, ἀργά, μαλακὰ μ' ἔκφρασι σκεπτικοῦ ἀνθρώπου ποῦ θέλει νὰ σοῦ δώσῃ μὲ ἀκρίβεια τὰς πληροφορίας ποῦ τοῦ ζητεῖς. Μᾶς διηγᾶται μὲ κάποια βία τὰς θανατικὰς ἐκτελέσεις του· μᾶς λέγει ποιοὶ ἀπὸ τοὺς θανατωμένους ἐφάνησαν παλληκάρια καὶ ποιοὶ δειλοὶ καὶ ἀμέσως κατὰ τὸν καθένα λαβαίνει καὶ ἀνάλογη ἔκφρασι, πότε ἐξευτελισμένη, περιφρονητικὴ γιὰ τοὺς δειλοὺς ὡς νὰ ντρέπεται καὶ ποῦ κάνει λόγο γιὰ δαύτους, πότε περήφανη, ζωηρή, μεγαλόφωνη ὅταν πρόκειται γιὰ παλληκάρια, μ' ἕνα ἀνάβλεμμα ἀφηρημένο, μὲ τὸ πρόσωπο κατὰ τὰ ψηλά, σὰν ἐμπνευσμένος τραγουδιστὴς ποῦ ζητεῖ ἀνάλογη φράσι, νὰ τρανολαλήσῃ τοῦ παλληκαρισμοῦ τὸ εἴδωλο.

— Χαίρεσαι ὅταν πρόκειται νὰ κάμῃς ἐκτέλεσι; τὸν ἐρώτησεν ὁ σύντροφός μου.

— Μπά· εἶπε κ' ἐστύλωσε τὰ μάτια του 'ς τὴ γῆ. Περικαλιέμαι νὰ μὴν τύχῃ, μὰ σὰν τύχῃ τί νὰ κάνω; Ἐγὼ εἶμαι τὄργανο...

*

Οἱ δήμιοι δὲν βγαίνουν ἀπὸ τὸ νησί τους παρὰ ὅταν διαταχθοῦν γιὰ καμμία ἐκτέλεσι. Βγαίνουν καὶ κάποτε πάντα μὲ συνοδεία εἰς τὸ Ὁπλοστάσιο ὅπου σταίνουν τὴ φοβερὴ μηχανή τους καὶ γυμνάζονται. Λέγεται ὅμως πῶς δωροδοκοῦν τὴ φρουρὰ καὶ βγαίνουν τῆς νύχτες 'ς τὴν πόλι. Τί τὰ θέλετε· ὁ παρᾶς εἶνε πάντα παρᾶς κ' ἔχει ἐπάνω του φοβερὸ πλανέτο! . . .

Ὁ μισθός τους εἶνε ἀπὸ 300 δραχμὲς τὸν μῆνα καθενὸς κ' ἑκατὸ δραχμὲς πέρνουν τὸ κεφάλι ὅταν γείνῃ ἐκτέλεσις. Κ' εἶνε ἀλήθεια ἀρκετὸ ποσὸν καὶ ἠμποροῦσαν νὰ κάνουν χρήματα ἐκεῖ μέσα. Ἀλλὰ θαρρεῖτε πῶς εἶνε ἀπαλλαγμένοι αὐτοὶ τῆς ἀχόρταστης βδέλλας ποῦ βυζαίνει τοὺς ἐπίλοιπους φυλακισμένους. Καθόλου· ἴσως μάλιστα αὐτὴ νὰ εἶνε καὶ χειρότερη. Ἡ διαφορὰ εἶνε πῶς ἐδῶ ἡ βδέλλα δὲν λέγεται ἐπιστάτης ἀλλὰ βαρκάρης. Καὶ ὁ βαρκάρης αὐτὸς εἶνε στρατιωτικός! Μ' ἄλλα λόγια σὲ κανένα δὲν ἐπιτρέπεται νὰ πάγῃ τι, οὔτ' ἕνα βελόνι 'ς τοὺς δημίους. Τὸ φρουραρχεῖο μόνον διορίζει ἕνα δεκανέα ὁποῦ δὲν κάνει ἄλλη δουλειὰ παρὰ ἔχει μιὰ βάρκα καὶ καθημερινῶς περνᾷ ἐκεῖ τὴ φρουρὰ καὶ φέρει 'ς τοὺς δημίους τὰ τρόφιμα. Κάθε τι λοιπὸν ποῦ θὰ χρειασθῇ 'ς αὐτοὺς — ἐκτὸς τοῦ νεροῦ — εἶνε ὑπόχρεοι νὰ δώσουν χρήματα 'ς τὸν δεκανέα νὰ τοὺς τὸ ἀγοράσῃ. Μὰ ἂν τοὺς εἰπῇ ὁ ἀγαθὸς αὐτός, ὅτι τὸ σίδερο ἐχάθηκε ἀπὸ τὴ γῆ καὶ τὸ βελόνι ἔχει ἀπὸ μία δραχμή, εἴτε ὅτι τὸ ψωμὶ ἔφθασε πέντε δραχμὲς τὴν ὀκᾶ γιατὶ ἐφάνηκαν τυφλοπόντικα 'ς τη Θεσσαλία, ἢ ὅτι οἱ ἐληὲς ἔχουν ἕνα εἰκοσιπεντάρικο γιατὶ ἔβρεξε 'ς τὰ Σάλωνα καὶ τὸ τυρὶ πέντε γιατὶ ἐβδέλιασαν τὰ πρόβατα, οἱ δήμιοι πρέπει νὰ πληρώσουν, γιατὶ ἀλλιῶς οὔτε βελόνι θὰ ἔχουν νὰ ραφτοῦν οὔτε ψωμὶ νὰ φάγουν οὔτ' ἐληὲς καὶ τυρὶ γιὰ προσφάγι. Ν' ἀναφερθοῦν δὲν ἔχουν δικαίωμα. Ὁ κ. φρούραρχος ὅποιον τοῦ ἀρέσει διορίζει δεκανέα καὶ ἂν δὲν θέλουν αὐτοὶ ἂς κάμουν καὶ ἀλλιῶς. Εἰς τὴ πόλι μάλιστα λέγονται πολλὰ συμβιβαστικὰ πράγματα γιὰ τῆς σχέσεις τοῦ καθενὸς φρουράρχου καὶ καθενὸς βαρκάρη δεκανέα κατὰ τὴν ἐποχή τους!

Μὰ ἂς μὴν ξυπνᾶμε τὸν ἀζώηρο! . . .

Digitized by Google

*

Ἐτελείωσε σύνταχα καὶ αὐτή μας ἡ ἐπίσκεψις. Ἐχαιρετίσαμε τοὺς δημίους καὶ τὴ φρουρὰ καὶ μὲ τὸν ἀκριβό μου φίλο ἀφήσαμε τὸ θαλασσόπυργο. Εἰς τὸ μεταξὺ τὸ ἐπῆρε ἀέρας στεριανὸς καὶ ἡ βαρκούλα μας ἐπηδοῦσε τὰ φουσκωμένα κύματα κι' ἀργοπετοῦσε πρὸς τὴν πόλι. Ὁ βαρκάρης ἐνῷ ἐστέναζαν τὰ κουπιὰ 'ς τ' ἀτσαλένια χέρια του μᾶς διηγᾶτο διάφορα ἀνέκδοτα τῆς ζωῆς τῶν δημίων, τὰ πάθη καὶ τὰ μίση τους.

Διότι ἔχουν καὶ αὐτοὶ πάθη καὶ μίση. Εἶνε φαίνεται γραμμένο ἀπ' ἀόρατο κοντῆλι 'ς τὴ μοῖρα τοῦ ἀνθρώπου ἅμα εὑρεθῇ μ' ἄλλον συνόμοιό του, ὁπουδήποτε εἴτε σὲ θεόχτιστο βουνὸ εἴτε 'ς τὰ σαραντάβαθα τῆς θάλασσας, καὶ 'ς ἕνα καρυδόφλουδο ἀκόμη, νὰ πιάνῃ ἀμέσως ἀμάχη. Αὐτοὶ ἐδῶ οἱ δήμιοι εἶνε σὲ δύο ὀργιῶν τόπο περιωρισμένοι, περικλεισμένοι ἀπὸ θάλασσα· αἷμα τοὺς χωρίζει ἀπὸ τὸν ἄλλο κόσμο· μία μοῖρα κακὴ καὶ ψυχρὴ τοὺς ἑνώνει. Ἔρχεται λοιπὸν φυσικὸ πῶς θὰ ζοῦν μονοιασμένοι σὰν ὄχι κι' ἄλλοι 'ς τὸν κόσμο. Μὰ τοῦ κάκου! Ἡ γάτα μὲ τὸ σκύλο μονοιάζει ὡς τὸ τέλος, μὰ ἄνθρωπος μὲ ἄνθρωπο ποτέ. Οἱ δήμιοι εἶνε ἀδύνατο νὰ περάσῃ ἑβδομάδα ποῦ νὰ μὴ βρισθοῦν καὶ νὰ μὴ κτυπηθοῦν συνατοί τους. Γιατί ὁ ἕνας ζηλεύει τὸν ἄλλον! Τὸν ζηλεύει γιατί ἔχει ἔξαφνα τὴν ἀγάπη τῆς φρουρᾶς· τὸν ζηλεύει γιατί ἔχει λίγα χρήματα· γιατί ἔχει γυναῖκα μακρὰν ἐνῷ αὐτὸς δὲν ἔχει· γιατί λαβαίνει τακτικώτερα γράμματα καὶ γιατί εἶνε πρῶτος 'ς τὰς ἐκτελέσεις· ματώνεται δηλαδὴ ἐκεῖνος καὶ ὄχι αὐτός. Ἂν ἠμποροῦσε ὁ ἕνας θἄπνιγε σὲ μιὰ σταλιὰ νερὸ τὸν ἄλλον. Νὰ δυὸ ἄνθρωποι μονάχοι καὶ κάνουν ἀμέσως τὸν ἥσυχο θαλασσόπυργο ἡφαίστειο παθῶν!

Ὁ βαρκάρης ἐξακολουθεῖ ἀκόμη νὰ λάμνῃ καὶ νὰ μᾶς διηγᾶται. Ἡ μάνα τοῦ Τελώνη, λέγει, ἐπήγαινε συχνὰ 'ς τὸ θαλασσόπυργο νὰ βλέπῃ τὸν υἱό της. Μία φορὰ ὅμως κάποια συμπλοκὴ ἔγεινε μεταξὺ τῶν δημίων ἐξ αἰτίας της καὶ τὸ φρουραρχεῖο τὴν ἐμπόδισε νὰ πηγαίνῃ πλέον. Μὰ ἐκείνη ἡ ἄμοιρη γιὰ πολὺν καιρὸ ἤρχετο κ' ἐκάθητο 'ς τ' ἀκρογιάλι νὰ βλέπῃ τὸ Μποῦρτζι καὶ νὰ μύρεται ὁλημερίς.

— Ἂν εἶνε κακὸς γι' ἄλλους, γιὰ μένα εἶνε τὸ παιδάκι μου! ἔλεγε.

Ἡ ἄλλη πάλι ἡ μάννα τοῦ Μπεκιάρη 'στὸ Ἄργος ποτὲ δὲν ἐδέχθηκε ἀπὸ τὸ γιό της χρήματα. Ἐξενοδούλευε ἀδύνατη καὶ ἄρρωστη, πολλὲς φορὲς ἐπεινοῦσε, δὲν εἶχε ροῦχα νὰ ντυθῇ, μὰ πάντα ἐσπρωχνε ἀπὸ μπροστά της τῆς ἀδικίας τὸ κέρδος.

— Τί, θὰ πάρω λεφτὰ ἀπὸ τὰ αἵματα τοῦ κόσμου! . . . ἔλεγε μὲ θυμό.

Χαμάλη κόσμε· σὲ ἀγνίζουν οἱ γυναῖκές σου!...

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Ἐπιγραφαὶ ἐκ Καρύστου.

Αἱ κάτωθι ἐπιγραφαὶ ἀνευρέθησαν ἐντὸς τοῦ ἐκσκαπτομένου ὑπὸ τῆς βυθοκόρου λιμένος μας. Ὑποθέτω ὅτι εἶνε ρωμαϊκῶν χρόνων. Ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ λιμένος ἀνευρέθη βάθρον ἀγάλματος ἠκρωτηριασμένον πρὸς τὸ δεξιὸν μέρος, ἔχον παραστάσεις γυμνὰς ἐπὶ τῶν δύο μεγαλειτέρων πλευρῶν, ἀλλ' ἐφθαρμένας, ἐπὶ δὲ τῆς μικροτέρας πρὸς τὸ ἀριστερὸν ἱσταμένην γυναῖκα ἀποχαιρετῶσαν τὴν ἀπέναντι αὐτῆς καθημένην ἀνευρέθη ἐπίσης ἀνάγλυφον· παριστῶν ἄνδρα κρατοῦντα ἵππον ἐκ τοῦ χαλινοῦ, ὅπερ ἀπεστάλη πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως.

Ἀνευρέθη πρὸς τούτοις μέγας ἀριθμὸς πωρίνων τετραγώνων ὀγκολίθων, στῆλαι, μάρμαρα καὶ τέσσαρες χελῶναι μολύβδου.

Βεβαίως δὲ οἱ μὲν πώρινοι ὀγκόλιθοι ἀπετέλουν μέρος τοῦ ἀρχαίου λιμένος, τινὲς τῶν ὁποίων ἦσαν συνδεδεμένοι μεταξὺ των διὰ σιδήρου, περικεκλεισμένου ἐντὸς μολύβδου, αἱ δὲ στῆλαι καὶ τὰ μάρμαρα εἶνε λείψανα τῶν μεταφερομένων ἐντεῦθεν εἰς τὴν Ῥώμην, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, ἔνθα ἐχρησιμοποιοῦντο εἰς τὴν κατασκευὴν δημοσίων κτιρίων. Εἶνε δὲ ἱστορικῶς ἐξηκριβωμένον, ὅτι τὰ ἐνταῦθα λατομεῖα ἦσαν ἰδιοκτησία τῶν αὐτοκρατόρων, ἐν οἷς εἰργάζοντο χιλιάδες δούλων.

ΦΡΥΝΙΣΠΡΑΞΑΓΟΡΟΥ
ΓΥΝΗΔΕΕΥΡΥΤΙΔΟΥ
ΗΙΕΡΕΙΑΤΗΣΑΡΤΕΜΙΔΟΣ
ΚΑΙΤΟΥΑΠΟΛΛΩΝΟΣΤΟΑΓ
ΑΛΜΑΤΗΣΑΡΤΕΜΙΔΟΣ
ΕΚΤΩΝΙΔΙΩΝΑΝΕΘΗ
ΚΕΝΕΥΧΗΝ

Φέρεται ἐπὶ βάθρου ἀγάλματος ἔχοντος μῆκος 0,50 καὶ ὕψος 0,50.

ΣΥΜΦΕΡΟΥΣΑ
ΑΓΑΘΟΠΟΔΟΣ

Φέρεται ἐπὶ πλακὸς ἠκρωτηριασμένης πρὸς τὸ δεξιὸν μέρος, ἐχούσης ἐν τῇ ἄνω ἐπιφανείᾳ κοίλωμα τετράγωνον, μήκους δὲ 0,70 καὶ ὕψους 0,20.

. . ΡΑΜΟΝΗΕΠΕΡΑΣΤΟΥ
. . ΧΟΥ ΤΥΚΧΕΟΣ ΓΥΝΗ
ΙΑΤ. ΟΣ

Φέρεται ἐπὶ λίθου μήκους ἑνὸς μέτρου, ὕψους 0,25.

LMARCIVS· NER
IOGO· PVBE
GREMATVS
ΛΕΥΚΙΟΣ ΜΑΡΚΙ
ΕΝΘΑΔΕΤΟΠΣ
ΔΟΘΕΝΤΙΚ.
ΖΗΣΑΣ

Φέρεται ἐπὶ πλακὸς ἠκρωτηριασμένης πρὸς τὸ δεξιὸν μέρος καὶ πρὸς τὸ κάτω ἐχούσης μῆκος 0,20 καὶ ὕψος 0,22.

Ἐν Καρύστῳ, 16 Ἰουνίου Ν. Σ. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

Digitized by Google

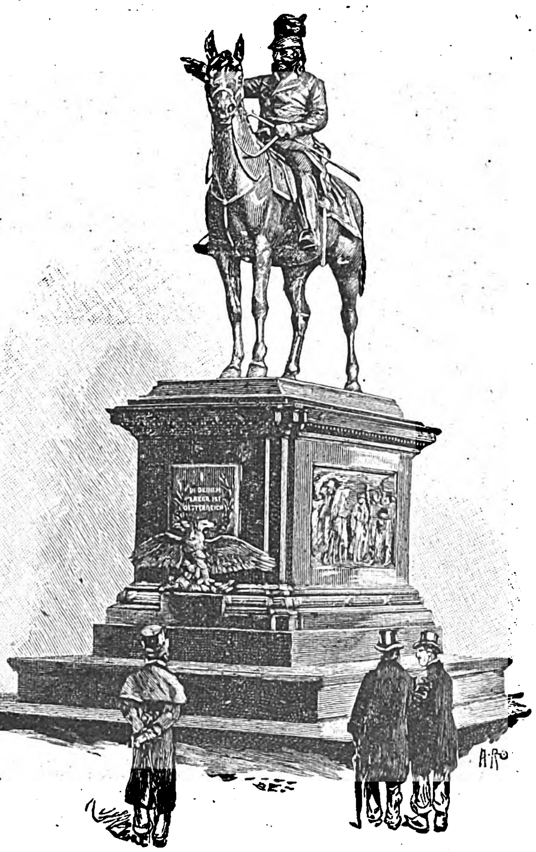

Ο ΑΝΔΡΙΑΣ ΤΟΥ ΡΑΔΕΣΚΗ ΕΝ ΒΙΕΝΝΗ

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Ἐν τῷ παρισινῷ κοιμητηρίῳ Montmartre ἀπεκαλύφθη κατ' αὐτὰς τὸ νέον μνημεῖον, ὅπερ ἱδρύθη ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Στένδαλ, τοῦ μεγάλου συγγραφέως τοῦ Bouge et Noir καὶ τῆς Chartreuse de Parme. Τὸ ἔργον συνετελέσθη διὰ τῆς κοινῆς φροντίδος πολλῶν συγχρόνων γάλλων συγγραφέων θαυμαστῶν τοῦ Στένδαλ, ἐφιλοτεχνήθη δὲ ὑπὸ τοῦ Ῥοβέρτου Δαβὶδ δ' Ἀνζὲρ υἱοῦ τοῦ διασήμου γλύπτου. Εἶνε ἁπλούστατον καὶ φέρει ἀναθηματικὴν ἐπιγραφήν: «Εἰς τὸν Ἐρρῖκον Βέϋλ (Στένδαλ) κατὰ τὸ 1892 οἱ φίλοι του».

—Θριαμβευτικὴ εἶνε ἡ ἐπιτυχία τοῦ νέου ἔργου τοῦ Ζολᾶ, τῆς *Καταστροφῆς*, ὑπόθεσιν ἔχοντος τὴν κατὰ τὸ 1870–1871 ἧτταν τῆς Γαλλίας. Ὄχι μόνον ἀνάρπαστον κατὰ μυριάδας ἀντιτύπων γίνεται τὸ βιβλίον, ἀλλὰ καὶ οἱ αὐστηρότεροι τῶν ἐπικριτῶν τοῦ Ζολᾶ ἀνομολογοῦσιν αὐτὸ ἔξοχον. Ἑλληνικὴν μετάφρασιν θὰ δημοσιεύσῃ ἐν ἐπιφυλλίδι ἡ *Ἐφημερίς*.

—Ἡ Ἰθάκη εἶνε ἡ ἑλληνικὴ νῆσος ἡ ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην προτιμωμένη ὑπὸ τῶν φιλαποδήμων ξένων. Περιγραφαὶ τῆς Ἰθάκης ὑπάρχουσι πολλαί, ἡ τοῦ Βράουν, ἡ τοῦ βαρόνου Βάρσβεργ, ἡ τοῦ καθηγητοῦ Πάρτς καὶ ἄλλων. Ἐσχάτως προσετέθη ταύταις καὶ ἡ τοῦ Γάλλου Σεϊλιὲρ (Seillier, Une excursion à Itaque) μετὰ πολλῶν καὶ ἐκπρεπεστάτων καλλιτεχνικῶν εἰκόνων.

— Ὁ γνωστὸς ἐκδότης τῆς *Πολιτείας* τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τῶν *Μιμιάμβων* τοῦ Ἡρώνδα, Κ. Κένυον, ἀναγγέλλει ἐν τῇ *Κλασικῇ Ἐπιθεωρήσει* τὴν εὕρεσιν νέου καὶ εὐμεγέθους παπύρου περιέχοντος σπουδαῖον σύνταγμα ἀγνώστου Ἕλληνος ἰατροῦ, ἀκμάσαντος περὶ τὴν πρώτην ἢ δευτέραν μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδα. Προσεχῶς ἐκδίδεται εἰς φῶς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κένυον τὸ ἰατρικὸν τοῦτο πονημάτιον.

— Ἐκ τοῦ νέου μυθιστορήματός της «David Grieve» ἡ ἀγγλὶς συγγραφεὺς Humphry Ward ἐκέρδισε μέχρι τοῦδε 17 χιλιάδας λίρας στερλίνας. Ταῦτα δὲ μόνον ἐκ τῆς πολυτελοῦς ἐκδόσεως· διότι ἐκ τῆς δημώδους ἐκδόσεως, προσεχῶς ἐκδιδομένης, θὰ κερδίσῃ βεβαίως περισσότερα.

Καλλιτεχνικὰ

Ἐγένετο ἐσχάτως ἡ ἔναρξις τῆς καλλιτεχνικῆς ἐκθέσεως τοῦ Ἕλληνος ζωγράφου κ. Γιαλλινᾶ ἐν Λονδίνῳ. Ἡ ἔκθεσις αὕτη δὲν εἶνε ἡ πρώτη, ἥτις στέφεται διὰ μεγάλης ἐπιτυχίας ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς Ἀγγλίας. Κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἔκθεσιν ἐγένοντο ἀνάρπαστοι αἱ ὑδρογραφίαι του ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς ἀριστοκρατίας. Ἡ τελευταία αὐτοῦ ἔκθεσις τὸν αὐτὸν ἐξήγειρεν ἐνθουσιασμόν, αἱ δὲ ἀγγλικαὶ καλλιτεχνικαὶ ἐφημερίδες ἐπληρώθησαν κρίσεων εὐμενεστάτων.

— Ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Στοκχόλμης ἀνεκαλύφθη ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ ἐπιμελητοῦ τῶν συλλογῶν Γκαῖτε μία εἰκὼν τοῦ Ῥέμβρανδ, ζωγραφηθεῖσα τῷ 1662 ὑπὸ τοῦ μεγάλου τεχνίτου.

Ἐπιστημονικὰ

Ἀπέθανεν ἐν Χάλλῃ ὁ καθηγητὴς Ἰωάννης Ἐδουάρδος Ἔρδμανν, εἷς ἐκ τῶν θερμοτάτων ὀπαδῶν τῆς ἐγελιανῆς φιλοσοφίας. Γεννηθεὶς κατὰ τὸ 1805 ἐν Βόλμαρ τῆς Λβονίας, ἐσπούδασε θεολογίαν καὶ ἐγίνεν ἐφημέριος ἐπί τινα ἔτη· κατόπιν ὅμως ἐπεδόθη εἰς τὴν φιλοσοφίαν καὶ ἀπὸ τοῦ 1834 ἤρχισε νὰ διδάσκῃ ἐν Βερολίνῳ. Γενόμενος καθηγητὴς ἐν Χάλλῃ κατέστη βαθμηδὸν εἷς ἐκ τῶν ἀγαπητῶν διδασκάλων τῆς γερμανικῆς νεότητος.

— Ὁ διάσημος καθηγητὴς Χελμχόλτζ ἐξελέχθη ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν μέλος διὰ ψήφων 28 κατὰ 19 εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ ἀποθανόντος Δὸν Πέτρου τῆς Βρασιλίας.

Θεατρικὰ

Ἐπὶ τῇ 300στῇ ἐπετείῳ τῆς ἱδρύσεώς του τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Δουβλίνου ἀπένειμεν εἰς τὸν ἔξοχον ἠθοποιὸν Ἴρβιγγ τὸν τίτλον ἐπιτίμου διδάκτορος τῶν Καλῶν Τεχνῶν.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ο ΑΝΔΡΙΑΣ ΤΟΥ ΡΑΔΕΣΚΗ

Πρό τινος ἐγένοντο ἐν Βιέννῃ τ' ἀποκαλυπτήρια περικαλλοῦς μνημείου κοσμήσαντος τὴν αὐστριακὴν πρωτεύουσαν, τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Ῥαδέσκη, τοῦ μεγάλου στρατάρχου τῆς αὐτοκρατορίας. Τοῦ λαμπροῦ καλλιτεχνικοῦ ἔργου ἀτελῆ ἰδέαν δίδει ἡ δημοσιευομένη εἰκών.

ΠΑΙΓΝΙΑ

Λύσις τοῦ προβλήματος τῶν καρυδιῶν.

Ὁ σάκκος περιέχει 5,039 καρύδια.

Πρῶτοι λύται: Ἀθηνῶν Γ. Ῥακτιβάν. Ἐπαρχιῶν (Ἀργοστολίου) Πίφ, Ἐξωτερικοῦ (Κωνσταντινουπόλεως) Κυκλαμιά. Κατόπιν ἐλήφθησαν καὶ πλεῖσται ἄλλαι ὀρθαὶ λύσεις.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—104

Digitized by Google

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΙΟΥΛΙΟΣ—ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1892

Digitized by Google

Digitized by Google

ΕΣΤΙΑ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ΄ Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

ΙΟΥΛΙΟΣ—ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1892

FOREIGN PERIODICALS

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Digitized by Google

Digitized by Google

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ HANNAH LYNCH

ΜΕΡΟΣ Α'.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Εἰς τὴν Σαξωνικὴν πρεσβείαν.

Ποτὲ ἄλλοτε τόσος πολὺς καὶ ἐκλεκτὸς κόσμος δὲν εἶχε συρρεύσει εἰς τὴν Σαξωνικὴν πρεσβείαν. Κατὰ τὰς ἐννέα, αἱ ἅμαξαι ἐπιστρέφουσαι κεναὶ ἀπὸ τὸ ὁλόφωτον μέγαρον, ἀπετέλουν σειρὰν ἀδιάκοπον, ἐκ τῶν ἄκρων τῆς ὁδοῦ Πατησίων μέχρι τῆς πλατείας τῆς Ὁμονοίας. Μεταξὺ τῶν προσκεκλημένων ἦσαν καὶ ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος καὶ οἱ πρέσβεις ὅλοι, καὶ ὅσοι ξένοι ἐπίσημοι ἔτυχε τότε νὰ τιμῶσι τὰς Ἀθήνας μὲ τὴν παρουσίαν των· ὁ δὲ ἀριθμός των δὲν ἦτο μικρός, καθόσον ὁ χειμὼν εἶχεν ἤδη ἀρχίσει. Μεταξὺ αὐτῶν ἦσαν δύο τρεῖς πρίγκηπες Ῥῶσσοι, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ πρέσβεώς των, δύο γνωστότατοι Ἄγγλοι βουλευταί, μεταβαίνοντες δι' Ἀθηνῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπὶ σκοπῷ νὰ παρουσιασθῶσι εἰς τὸν Σουλτάνον καὶ νὰ ὑποβάλωσι ἐμπιστευτικῶς εἰς τὴν Μεγαλειότητά του τὰς ὑπὲρ Τουρκίας ἰδέας των, χάριν τῶν ὁποίων θὰ ἐλάμβανον ἴσως ὡς ἐνθυμήματα ἀδαμαντοκολλήτους ταμβακοθήκας. Παρεκτὸς Γάλλου μαθηματικοῦ, κατ' εὐθεῖαν ἐκ Παρισίων ἐλθόντος, ἦσαν μεταξὺ τῶν προσκεκλημένων καὶ πέντε ἢ ἓξ διάσημοι ἀρχαιολόγοι, ἀντιπροσωπεύοντες Εὐρώπην καὶ Ἀμερικήν, καὶ ὑποκρύπτοντες διὰ τυπικῆς φιλοφροσύνης τὴν βασιλεύουσαν μεταξὺ των ψυχρότητα, ἐξαιρουμένων, ἐννοεῖται, τοῦ διαπρεποῦς Γάλλου ἀρχαιολόγου καὶ τοῦ διαπρεποῦς Γερμανοῦ συναδέλφου του, οἱ ὁποῖοι, εἰλικρινέστεροι τῶν ἄλλων, δὲν ὑπέκρυπτον τὴν ἀμοιβαίαν ἀντιπάθειάν των. Παρευρίσκετο δικαιωματικῶς εἰς τὴν συναναστροφὴν καὶ ὁ πασίγνωστος δόκτωρ Ἰαροβίσκης, μόλις ἐπιστρέψας ἐκ τῶν συγχρόνως ἐνεργουμένων ἀνασκαφῶν του εἰς Πέργαμον καὶ εἰς Ἄργος, ὡμίλει δὲ κατὰ τὸ σύνηθες πρὸς τοὺς διαφόρους ξένους, κατὰ τὴν πατρίδα του ἕκαστον, εἰς ὅλας τῆς γῆς τὰς γλώσσας, προφέρων τὴν μίαν χειρότερα τῆς ἄλλης. Παρευρίσκετο καὶ εὐφυὴς ἐξ Ἰρλανδίας καθηγητής, διατρέξας ἐν βίᾳ τὴν Ἑλλάδα ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν, προτιθέμενος δὲ νὰ δημοσιεύσῃ ἐκτενὲς σύγγραμμα περιέχον τὸ πόρισμα τῶν ἐμβριθῶν μελετῶν του περὶ ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῶν Ἑλλήνων. Ἦτο ἐκεῖ καὶ τὸ ἄνθος τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας τῶν Ἀθηνῶν· πρίγκηπες Φαναριῶται, κόμητες ἐκ Ζακύνθου καὶ Κερκύρας, πρὸς δὲ καὶ πρώην ἔμποροι ἢ τραπεζῖται, πλουτήσαντες εἰς Κωνσταντινούπολιν, Ἀλεξάνδρειαν ἢ Λονδῖνον. Ἐκτὸς αὐτῶν ἦσαν καὶ εἷς Ἕλλην ποιητής, ἐπιτηδευόμενος ἐπιτυχῶς τὸν Παρισινὸν κατὰ τοὺς τρόπους καὶ τὴν ὁμιλίαν,— καὶ ἄλλος, ἀγγλομαθὴς αὐτός, μεταφράσας τὸν Βύρωνα εἰς τὸ πεζόν, ἐπισκεφθεὶς δὲ καὶ τὸν τάφον τοῦ ποιητοῦ εἰς Ἀγγλίαν καὶ προσπαθῶν, μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του ἐκεῖθεν, νὰ ἐπιδεικνύῃ ὕφος Ἄγγλου λογίου διὰ τοῦ ἀπαθοῦς Βρεττανικοῦ βλέμματος μὲ τὸ ὁποῖον ἐπεσκόπει, ὡς ἐξ ὕψους, τὰ περὶ αὐτὸν μικρολογήματα. Ὅσοι καὶ ὅσαι ἐκαλλιέργουν τὴν μουσικὴν εἰς τὸ ἄστυ τῆς Παλλάδος εἶχον ἐπίσης προσκληθῆ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην. Πολλαὶ τῶν δεσποινίδων ἦσαν εὐειδεῖς, αἱ πλειότεραι εἶχον στολισθῆ μὲ φορέματα λαμπρὰ καὶ μὲ ἀφθονίαν πούδρας, ὅλαι δὲ εἶχον μεγάλους, ζωηροὺς ὀφθαλμούς. Τὰ πολύχροα παρισινὰ φορέματά των, καὶ τὰ πολυειδῆ κοσμήματα, καὶ οἱ ἀδάμαντες, καὶ οἱ γυμνοὶ ὦμοι καὶ βραχίονες, ἐσχημάτιζον ἀντίθεσιν ζωηρὰν πρὸς τὸ συμπυκνούμενον μαῦρον πλῆθος τῶν βελαδωμένων ἀνδρῶν.

Ἡ πολυάριθμος καὶ ἐκλεκτὴ αὕτη συνάθροισις ἐγίνετο πρὸς τιμήν, ἢ ἐπὶ εὐκαιρίᾳ, τῆς εἰς τὴν γενέτειραν πόλιν ἐπιστροφῆς τῆς δεσποινίδος Φωτεινῆς Νατσελχοῦβερ, διασήμου κλειδοκυμβαλιστρίας, φίλης καὶ ἀντιπάλου τοῦ Rubinstein, μαθητρίας τοῦ Liszt, ἐφαμίλλου σχεδὸν τοῦ διδασκάλου της, ὁ ὁποῖος δημοσίᾳ εἰς Βιέννην τὴν ἐπωνόμασε βασίλισσαν τοῦ κλειδοκυμβάλου,

Digitized by Google

σύνθρονον δηλαδὴ εἰς τὸ ἀνεγνωρισμένον βασίλειόν του. Ἡ κοινωνία ὁλόκληρος τῶν Ἀθηνῶν κατείχετο ὑπὸ ἀνυπομόνου περιεργείας νὰ τὴν ἀκούσῃ, ἔτι δὲ μᾶλλον νὰ τὴν ἴδῃ. Δὲν ἐξηκριβώθη ποτέ, ἀλλ' οἱ συμπερασμοὶ ἀνεβίβαζον εἰς μέγαν ἀριθμὸν τὸ ποσόν, διὰ τοῦ ὁποίου ἡ βαρωνὶς Χοενφὲλς κατώρθωσε νὰ ἔχῃ πρώτη αὐτὴ τὴν Νατσελχοῦβερ εἰς τὴν συναναστροφήν της, ὑπερβᾶσα τὰς προσφορὰς ἄλλων ἀντιζήλων. Οἱ μᾶλλον πεπειραμένοι περιώριζον τὸ ποσὸν εἰς τετραψήφιον μόνον ἀριθμόν, βασιζόμενοι εἰς τὴν ἐγνωσμένην τῶν ἐκ Γερμανίας βαρωνίδων ἐκτίμησιν τῆς ἀξίας τῶν χρημάτων. Οἱ περισσότεροι ὅμως ἀνέφερον ποσὰ γραφόμενα μὲ πέντε τουλάχιστον ἀριθμούς, ἐσχολίαζον δὲ τὸ πρᾶγμα καθὼς συνήθως οἱ ἄνθρωποι τῆς καλῆς κοινωνίας σχολιάζουν τὰ ἀφορῶντα τὸν φιλοξενοῦντα αὐτούς, ἐνῷ τοὺς φιλοξενεῖ.

Ἐν μέσῳ τῆς βαβυλωνίας τῶν λαλουμένων ἐκεῖ γλωσσῶν, ἐπεκράτει ἡ γαλλική. Μεταξὺ τῶν ἀνταλλασσόντων πολυγλώττους χαιρετισμοὺς καὶ χαριεντισμούς, περιεφέρετο μόνος ἀπὸ αἰθούσης εἰς αἴθουσαν νέος ξανθός, ὠχρός, μὲ ἔκφρασιν ἀνθρώπου ξένου, ἔχοντος τὴν συναίσθησιν τῆς δειλίας του, τῆς ἀπομονώσεώς του ἐν τῷ μέσῳ ἀγνώστων, καὶ τῆς ὡς ἐκ τούτου στενοχωρίας του. Ἐφαίνετο ὡς φοβισμένος, ὡς προφυλαττόμενος μὴ τὸν παρατηρήσῃ τις ἐκεῖ ἢ τοῦ ἀποτείνῃ τὸν λόγον. Ἔστρεφε περὶ αὐτὸν ἀνησύχους τοὺς ὀφθαλμούς, ὀφθαλμοὺς γαλανούς, τόσον γαλανοὺς καὶ ἀνησύχους, τόσον ἀφελεῖς τὴν ἔκφρασιν, τόσον παιδικούς, ὥστε ἀνεδείκνυον ἔτι νεαρώτερον τὸ νεαρὸν τοῦ προσώπου καὶ τοῦ παραστήματός του. Εἰκοσαετὴς περίπου, εὑρίσκετο εἰς τὰ πρόθυρα τῆς ἀνδρικῆς ἡλικίας, τὴν ὁποίαν προανήγγελλε μόλις ξανθὴ σκιὰ ἁπλουμένη ὡς κηλὶς παραλλήλως τοῦ ἄνω χείλους του. Ἐκ τῆς ἡσυχίας τοῦ μονήρους προγονικοῦ του μεγάρου εἰς τὴν ἐξοχὴν τοῦ Ρουπόλδεν-Κίρχεν, εἰσήρχετο ἤδη πρῶτον εἰς τὴν τύρβην καὶ λάμψιν τῆς ζωῆς, ἔχων ὡς μόνην προπαρασκευὴν κατὰ τῶν ποικίλων παθῶν καὶ περιπλοκῶν της, τὴν παρθενικὴν ἀνατροφὴν τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἀπὸ μητέρα τρυφερὰν καὶ νευροπαθῆ, καὶ τὴν λατρείαν τῆς μουσικῆς τὴν ὁποίαν ἐκ τῆς μητρός του ἐκληρονόμησεν. Ἦτο κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν περιβολήν, τύπος ἀριστοκράτου Γερμανοῦ, μὲ πρόσωπον ἀπαθές, μὲ καρδίαν τρέμουσαν ἐκ δειλίας παρθενικῆς, ἔκρινε τὸν κόσμον κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἰδίας του ἀπειρίας, φοβούμενος αὐτὸν καὶ συγχρόνως ἑλκυόμενος ὑπ' αὐτοῦ, συναισθανόμενος, ἀορίστως ἔτι, συγκινήσεις περιεργείας διὰ τὸ ὡραῖον φῦλον, καὶ καταλαμβανόμενος ὑπὸ ἐντροπῆς ἅμα κυρία τις τὸν παρετήρει.

— Τί νὰ εἶναι ὁ εὔμορφος αὐτὸς νέος, ἠρώτησεν ἡλικιωμένη κυρία, τῆς ὁποίας εἵλκυσε τὴν μητρικὴν συμπάθειαν ἡ παιδικὴ δειλία τοῦ ἀπομονωμένου νεανίσκου.

— Ὁ ξανθὸς ἐκεῖνος νέος, ὑπέλαβεν ὁ ἐρωτηθείς. Νόστιμος, ἀλήθεια! ὡσὰν κοριτσάκι.

Μὴ κακίας! ἐπανέλαβεν ἡ γραῖα. Ἕνα εὔμορφον νέον τὸν ζηλεύουν πάντοτε οἱ ἄνδρες· ἡ νεότης ἔχει χωριστὸν θέλγητρον! Ἀλλὰ ποῖος εἶναι αὐτός;

— Ὁ Ροδόλφος Ἐρενστάϊν, ἀνεψιὸς τῆς Κυρίας Χοενφέλς. Ἔχασε τὴν μητέρα του ὁ καϋμένος καὶ ταξειδεύει χάριν διασκεδάσεως. Βεβαίως μερικαὶ ἀπὸ τὰς νέας κυρίας ἐδῶ θὰ τὸν εὐσπλαγχνισθοῦν.

— Ὑποθέτω ὅτι μὲ τὸ νόστιμον πρόσωπον καὶ μὲ τὸ μελαγχολικὸν ὕφος του, δὲν θὰ δυσκολευθῇ νὰ εὕρῃ πρόθυμον παρηγορήτριαν.

— Τόσον τὸ καλλίτερον δι' αὐτόν, ἐπρόσθεσεν ὁ γαλλίζων ποιητής, ὁ ὁποῖος πλησιάσας ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ὁμιλίαν. — Δὲν πρέπει κανεὶς νὰ πιστεύῃ ὅ,τι ἀκούει, εἰς αὐτὸ μάλιστα ἐδῶ τὸ κέντρον τῶν cancans. Ἀλλ' ὅμως λέγεται ὅτι ὁ ἀτυχὴς αὐτὸς νεανίσκος εἶναι τὸ τελευταῖον θῦμα τῆς Νατσελχοῦβερ.

—Ἀδύνατον, ἀνεφώνησε ἡ γερόντισσα, μ' ἔκφρασιν συμπαθοῦς φρίκης. Νὰ τὸν βλέπῃ κανείς, φαίνεται ἄγγελος!

— Ὑπάρχουν καὶ πεπτωκότες ἄγγελοι, Κυρία μου, ὑπέλαβεν ὁ ποιητὴς ὑψῶν τοὺς ὤμους καὶ κάμνων τὴν καλλιτέραν παρισινήν του ὑπόκλισιν, ἐνῷ ταυτοχρόνως ἐτόξευε πλαγίως βλέμμα προκλητικὸν εἰς τὸν καθήμενον πλησίον τῆς ἡλικιωμένης κυρίας φίλον, ὡς ἂν ἠρώτα ἐὰν ἡ ἐπιγραμματική του παρατήρησις δὲν ἦτο ἀξία τοῦ Théophile Gautier ἢ τοῦ Dumas. Καὶ μὲ ὕφος ἀνθρώπου ὅλως εὐχαριστημένου ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του, ἐπρόσθεσε Γαλλιστί:

— L'ange n'est complet que lorsqu' il est déchu.

— Κακολογίαν ποῦ τὴν ἔχετε οἱ ἄνδρες! Οὔτε τὸ φῦλόν μας γλυτόνει τὴν γλῶσσάν σας, οὔτε τὸ ἰδικόν σας φῦλον.

— Ἐνόμιζα, κυρία μου, ὅτι ἡ παροιμία ἀποδίδει εἰς τὰς γυναῖκας τὸ προτέρημα τοῦτο τῆς κακολογίας.

— Συκοφαντία, φίλε μου, καθαρὰ συκοφαντία! Ἡ κατασκευὴ παροιμιῶν εἶναι μονοπώλιον τῶν ἀνδρῶν, τὸ μεταχειρίζονται δὲ καὶ τοῦτο, καθὼς ὅλα, ἐναντίον μας. Δὲν ἕπεται ὅτι οἱ ἄνδρες πιστεύουν ὅσα λέγουν διὰ νὰ μᾶς σατυρίσουν, ἀλλὰ νοστιμεύονται περισσότερον τὸ βέλος ὅταν μᾶς τοξεύῃ, παρὰ ἐὰν στραφῇ ἐναντίον των, καθὼς τοὺς ἀξίζει. Ἐν τούτοις τὸ βέλος ταξειδεύει καὶ φθάνει εἰς γενεὰν βλακωδεστέραν, καὶ ἰδοὺ πῶς γίνεται ἡ παροιμία σου. Ἂν ζητῆς ἀπὸ τὴν παροιμίαν τὴν ἀλήθειαν, μὴ περιμένῃς νὰ τὴν εὕρῃς.

Digitized by Google

— Εἰς τὸ ἑξῆς, κυρία μου, μόνον ἀπὸ σᾶς θὰ τὴν ζητῶ. Εἰπῆτέ μου λοιπὸν ἐὰν εἶναι ἀλήθεια ὅτι θ' ἀκούσωμεν ἐδῶ ἀπόψε τὴν Νατσελχοῦβερ.

— Ὡσὰν νὰ μὴ φαίνεται πολὺ βεβαία περὶ τούτου ἡ κυρία Χοενφέλς! Γνωρίζετε τί πρᾶγμα εἶναι αὐτὴ ἡ Νατσελχοῦβερ;

— Ὤ ναί! παράξενη ὅσον παίρνει ὁ λόγος... καὶ ἄσχημη, ἐπρόσθεσε στενάζων ὁ ποιητής.

Ὁ Ροδόλφος Ἐρενστάϊν, οὔτε κἂν ὑποπτευόμενος ἐν τῇ μετριοφροσύνῃ του ὅτι ἡ ἀλάνθαστος Κοινὴ Γνώμη, ἐξετάσασα τὰς πτέρυγάς του, ἀπεφάνθη ἤδη ὅτι δὲν ἦσαν ἄσπιλοι καὶ ἀμόλυντοι, εἶχεν ἀποσυρθῇ ὡς εἰς ἄσυλον ὑπὸ τὰ μεταξωτὰ παραπετάσματα παραθύρου, ὄπισθεν τῶν κλώνων ὑψηλοῦ ἀειθαλοῦς φυτοῦ. Καθήμενος ἐκεῖ ἐπὶ χαμηλοῦ καθίσματος, ἀπέλαυεν ἐν ἡσυχίᾳ τὴν ἀπαλλαγήν του ἐκ τοῦ κινδύνου ὤμων γυμνῶν καὶ ζωηρῶν μεγάλων ὀφθαλμῶν, χαίρων ὅτι μακρόθεν μόνον ἤρχοντο μέχρις αὐτοῦ καὶ τῶν μυρωμένων ἐσθήτων τὰ ἀρώματα, καὶ τῶν κινουμένων ῥιπιδίων ὁ ἦχος, καὶ ὁ θόρυβος τόσων ποικίλων γλωσσῶν συγχρόνως λαλουμένων. Ἔκλειε τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ νὰ ἐπανίδῃ νοερῶς τὸ ἀρχαῖον προγονικὸν μέγαρον εἰς Ροχόλδεν-Κίρχεν, καὶ ἐντὸς αὐτοῦ τὴν μητέρα του τῆς ὁποίας ἡ ὁμιλία καὶ οἱ τρόποι τῷ ἐφαίνοντο τώρα τόσον μᾶλλον ἡσυχώτεροι καὶ γλυκύτεροι καθόσον τοὺς παρέβαλε πρὸς τὴν ζωηρότητα τῶν περὶ αὐτὸν λαμπροστολισμένων κυριῶν. Ἀλλ αἴφνης κύριός τις, ἰδὼν αὐτὸν μακρόθεν διὰ μέσου τοῦ χρυσοκύκλου monocle, τοῦ κολλημένου ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὀφθαλμοῦ του, τὸν ἐπλησίασε φωνάζων τὸ ὄνομά του καὶ τείνων καὶ τὰς δύο του χεῖρας, εἰς διπλῆν ἔνδειξιν χαρᾶς καὶ φιλίας.

— Χαίρω, ἀγαπητέ μου, χαίρω πολὺ ὅτι σὲ ἐπαναβλέπω! ἡ βαρωνὶς μοῦ εἶχεν εἰπεῖ ὅτι ἐπεριμένεσο εἰς Ἀθήνας, ἀλλὰ δὲν ἐφανταζόμην ὅτι θὰ σ' εὕρω ἐδῶ ἀπόψε.

— Ἔφθασα χθές, εἶπεν ὁ Ἐρενστάϊν ἐγειρόμενος καὶ θλίβων τὰς πρὸς αὐτὸν τεινομένας χεῖρας. Τί πλῆθος ἐδῶ, ἐπρόσθεσε. Μοῦ ἔφερε πονοκέφαλον ἡ ποικιλία τῶν γλωσσῶν ὅσας ἀκούω!

Ὁ νεοελθών, πλούσιος Ἕλλην ἔμπορος ἐκ Τεργέστης, ἔφερεν ἐπιδεικτικῶς βελάδαν τοῦ τελευταίου συρμοῦ, καὶ μεγάλην λευκὴν καμέλιαν εἰς τὴν κομβότρυπαν. Ρίψας τὸ βλέμμα ἐπὶ τῆς πενθίμου ἐνδυμασίας τοῦ νέου ἐξέφερε εἶδος στεναγμοῦ, ὡς φόρον εἰς τὰς θλίψεις τοῦ βίου, καὶ εὐθὺς μετὰ τὸν στεναγμὸν εἶδος σφυρίγματος, τὸ ὁποῖον ἐξέφραζε φιλοσοφικῶς ὅτι τὰ πάντα ἐφήμερα, καὶ αἱ χαραὶ καὶ αἱ θλίψεις.

— Καθὼς βλέπεις, ὑπέλαβε, θέτων τὸν βραχίονά του ὑπὸ τὸν βραχίονα τοῦ Ροδόλφου καὶ σύρων αὐτὸν φιλικῶς ἐκ τοῦ παραθύρου, — καθὼς βλέπεις, ἡμεῖς ἐδῶ ἔχομεν ἀνάγκην ξένων στοιχείων διὰ νὰ διασκεδάσωμεν. Ἡ λυπηρὰ ἀλήθεια εἶναι ὅτι μὲ τοὺς ἐντοπίους μας εἶναι ἀδύνατον νὰ ἔλθῃς εἰς τερπνὰς κοινωνικὰς σχέσεις. Οὔτε νὰ ὁμιλήσουν εἰξεύρουν, οὔτε νὰ χορεύσουν, οὔτε νὰ καθίσουν, ὡς πολιτισμένοι ἄνθρωποι. Τὸ κάτω κάτω, φίλε μου Ἐρενστάϊν, δὲν ἐπολιτίσθησαν ἀκόμη!

— Φοβερὸν νὰ λέγῃ τις αὐτὸ διὰ τοὺς ἀπογόνους τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, εἶπε γελῶν ὁ Ροδόλφος

— Ὤ, οἱ ἀρχαῖοι! ἀνεφώνησεν εἰρωνικῶς ὁ Ἀγγυρόπουλος, ἄφησέ τους ἡσύχους τοὺς ἀρχαίους· τοὺς βαρύνομαι θανασίμως· ἂς τοὺς χαίρεται ὁ Ἰαροβίσκης! τὸν βλέπεις ἐκεῖ πέρα; Αὐτὸς ἔχει μανίαν μὲ τὴν ἀρχαιότητα. Ὅμηρον εἰς τὸ πρόγευμα, Ὅμηρον εἰς τὸ γεῦμα, Ὅμηρον εἰς τὸ δεῖπνον! Πῶς δὲν στομαχιάζει! Ἀναγινώσκει τὸν Ὅμηρον εἰς τὸν ἐξώστην του μὲ τὸ φῶς τῆς σελήνης, καὶ τὸν ἔχει κάτω ἀπὸ τὸ προσκέφαλόν του ὅταν κοιμᾶται. Ἂν μ' ἐρωτᾷς τὴν ἐνδόμυχον πεποίθησίν μου περὶ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, τοὺς ἔχω ὅτι δὲν ἤξιζαν περισσότερον ἀπὸ τοὺς σημερινοὺς ἀντιπροσώπους των. Λόγια ὅσα θέλεις, καὶ γράμματα καὶ εὐγλωττία. Ἐγνώριζον πρὸ πάντων πῶς νὰ χρωματίζουν τὰ πράγματα καταλλήλως διὰ τὰ μάτια τῶν μεταγενεστέρων· ὁ λόγος ἑνὸς Ἀθηναίου εἶχε ἀνάγκην τῆς ἐπικυρώσεως εἴκοσι μαρτύρων ἀξιοπίστων, καὶ ὅμως τὴν σήμερον πιστεύομεν ὅσα εἶπον καὶ ἐξ αὐτῶν κρίνομεν τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας. Ἂν ἀκούσῃς καὶ τοὺς σημερινούς, τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος εἶναι τὸ μεγαλείτερον τῶν ἐθνῶν, αἱ δὲ Ἀθῆναι ἡ ὡραιοτέρα πρωτεύουσα τοῦ κόσμου· — αἱ Ἀθῆναι αὐταὶ ποῦ βλέπεις!

Ἐπεριφέροντο, λέγοντες ταῦτα, εἰς τὰς αἰθούσας τῆς πρεσβείας. Ὁ Ἀγγυρόπουλος, διακόπτων αἴφνης τὴν διὰ τοῦ monocle ἐπισκόπησιν τῶν προσκεκλημένων, ἠρώτησε τὸν σύντροφόν του ἐὰν ἐπαρουσιάσθη εἰς κυρίας.

— Εἰς κανένα δὲν ἐπαρουσιάσθην, παρεκτὸς τοῦ Ἕλληνος πρωθυπουργοῦ καὶ ἑνὸς Ἄγγλου attaché.

— Ἆ! ἡ βαρωνὶς ἀπεφάσισε νὰ σὲ ἀφήσῃ ἔξω ἀπὸ τὸν Παράδεισον. Ἔννοια σου, θὰ σοῦ εὕρω ἐγὼ καμμίαν Οὐρί. Εἶνε ἐδῶ ἀπόψε μία μελαχρινή — ἡ ὡραιοτέρα νέα τῶν Ἀθηνῶν. Τὰ γαλλικά της εἶναι ἄξια τοῦ Faubourg St. Germain. Ἔχει δὲ καὶ προῖκα καλήν, ἂν ἐρωτᾷς καὶ διὰ τοῦτο. Καὶ τὰ μὲν καὶ ἡ δὲ θὰ μοῦ ἤρχοντο, ἀλλὰ δὲν ἦλθε ἀκόμη ἡ ὥρα μου νὰ κατακαθίσω. Πεταλοῦδα, φίλε μου, ἀπὸ ἄνθος εἰς ἄνθος, καὶ τὰ λοιπά. Αἴ!

Προτοῦ ὁ Ροδόλφος προφθάσῃ νὰ ζητήσῃ τὴν ἐξήγησιν τῆς παραδόξου ταύτης καὶ αἰνιγματώδους ἐξομολογήσεως, εἰς τὴν ὁποίαν μὲ ὅλην

Digitized by Google

του τὴν ἀπειρίαν διέβλεπε σκανδαλῶδές τι, ἡ βαρωνὶς Χοενφέλς ἦλθε πρὸς τοὺς δύο φίλους, μὲ πρόσωπον ἐκφράζον ἀνησυχίαν, καὶ κτυπῶσα ἐλαφρῶς μὲ τὸ ριπίδιόν της τὸν ὦμον τοῦ ἐκ Τεργέστης Ἕλληνος :

— Κύριε Ἀγγυρόπουλε, εἶπεν ἀνυπομόνως, δὲν ἠξεύρω τί ἔπαθε ἡ Νατσελχοῦβερ. Σεῖς γνωρίζετε τὰ διαβήματα καὶ τὰς ἰδιοτροπίας της. Ἠμπορεῖτε νὰ μοῦ ἐξηγήσετε διατί δὲν ἦλθε ;

— Ἀτυχῶς δὲν ἠμπορῶ, Κυρία μου, ἀπεκρίθη ὁ Ἀγγυρόπουλος, ὑποκλινόμενος καὶ στρίβων τὸν μύστακα μὲ μειδίαμα αὐταρεσκείας. — Ἀλλὰ δὲν εἶναι καὶ τόσον ἀργὰ ἀκόμη.

— Λησμονεῖτε ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι κοιμῶνται ἐνωρίς, ἀνεφώνησεν ἡ ἀνυπομονοῦσα βαρωνίς. Καὶ στρεφομένη πρὸς τὸν ἀνεψιόν της :

— Τὴν εἶδες σήμερον, Ροδόλφε ; ἠρώτησε.

Ὁ Ἐρενστάϊν ἠρυθρίασε καὶ νέφος στενοχωρίας ἐσκίασε τοὺς γαλανοὺς ὀφθαλμούς του.

— Ὄχι, θεία, ἀπεκρίθη. Ἐπῆγα εἰς τὴν οἰκίαν της, ἀλλὰ δὲν ἐδέχετο.

Ὁ Ἀγγυρόπουλος ἐστράφη πρὸς αὐτὸν μὲ βλέμμα ἀνεπαισθήτως ἐταστικόν, ἀλλά, ἐπαναλαβὼν τὸ αὐτάρεσκον μειδίαμά του, ἀπέτεινε τὸν λόγον πρὸς τὴν οἰκοδέσποιναν :

— Διὰ νὰ σᾶς καθησυχάσω, Κυρία μου, πηγαίνω ἀμέσως εἰς τὴν οἰκίαν της, καὶ θὰ σᾶς τὴν φέρω, ἔστω καὶ διὰ τῆς βίας.

— Θὰ μὲ ὑποχρεώσετε καθ' ὑπερβολήν, Κύριε Ἀγγυρόπουλε. Δὲν βλέπομεν τὴν ὥραν νὰ τὴν ἀκούσωμεν ὅλοι ἐδῶ. Μὴ ἀργήσετε νὰ ἐπιστρέψετε. — Σᾶς εὐχαριστῶ.

Καὶ τὸ πρόσωπον τῆς βαρωνίδος ἔλαμψεν ἀπὸ εὐχαρίστησιν.

— Ροδόλφε, ἐπρόσθεσε, ἔλα μαζί μου. Θὰ σὲ παρουσιάσω εἰς καμμίαν νέαν νὰ σοῦ διαλύσῃ τὰ σύννεφα.

Καὶ ἐνῷ ὁ Ἀγγυρόπουλος ἀπεσύρετο χαιρετῶν, ὁ Ροδόλφος ἔδωκε τὸν βραχίονα εἰς τὴν θείαν του, προσπαθῶν νὰ κρύψῃ διὰ τῆς σιωπῆς τὴν στενοχωρίαν του.

— Κρῖμα νὰ μὴ ἔλθῃ ἀπόψε ὁ Κύριος Λανέκ, εἶπεν ἡ βαρωνίς. Μοῦ τὸν λέγουν εὔμορφον καὶ ἑλκυστικὸν καὶ ἔξυπνον. Ἔκαμε κρότον εἰς τὰ Παρίσια πέρυσι. Ἀλλ' ἠσθένησε ἐρχόμενος ἐδῶ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον. Ὑποθέτω ὅτι θὰ κάμῃ τὴν πρώτην ἐμφάνισίν του εἰς τὸν χορὸν τοῦ Ἰαροβίσκη, τὴν ἐρχομένην ἑβδομάδα.

— Εἶναι χορὸς τὴν ἐρχομένην ἑβδομάδα; ἠρώτησεν ὁ Ροδόλφος διὰ νὰ εἴπῃ κάτι.

— Βέβαια ! Ὅλοι ἐδῶ φιλοτιμούμεθα νὰ ἑορτάσωμεν τὸν Ἄγγλον ὑπουργόν ! Ποῖος ἠξεύρει ; Ἴσως γράψῃ κανὲν βιβλίον ὅταν ἐπιστρέψῃ καὶ μᾶς ἀναφέρῃ μέσα !

— Ποῖαι εἶναι αἱ νέαι αὐταί, ποῦ γελοῦν τόσον δυνατά ; ἠρώτησεν ἀδιαφόρως ὁ Ροδόλφος·

— Μοῦ τὰς ἔφερεν ἡ Ἀμερικανικὴ πρεσβεία. Δὲν εἶναι ἐξ ἐκείνων εἰς τὰς ὁποίας ἤθελον νὰ σὲ παρουσιάσω.

Καὶ ἡ βαρωνὶς τὰς ἐκύτταξεν ὄχι πολὺ εὐμενῶς, ὑψώσασα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τὸ μακρόν της face en main.

— Πολὺ ἄσχημα ἀντιπροσωπεύουν τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, ἐπρόσθεσε. Σὲ συνιστῶ νὰ καλλιεργήσῃς τὰς σχέσεις τῶν Μώβραιϋ τῆς Ἀγγλικῆς πρεβείας. Αὐτὸς ἐδῶ εἶναι ὁ υἱός των, ὁ Βίνσεντ· πολὺ καλὸς νέος· ὁμιλεῖ, ὢ τοῦ θαύματος, καὶ Γαλλικὰ εὐνόητα. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θὰ σὲ διδάξῃ προθύμως νὰ παίζῃς **τένις** καὶ **κρίκετ**.

— Εἶναι νεώτατος, ἀνέκραξεν ὁ Ροδόλφος εὐχαριστημένος. Θὰ τὸν φοβοῦμαι ὀλιγώτερον ἀπὸ τὰς ὡραίας κυρίας εἰς τὰς ὁποίας θέλετε νὰ μὲ παρουσιάσετε.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ ἅμαξα ἔφερε τὸν Ἀγγυρόπουλον εἰς τὴν ὁδὸν Ἀκαδημίας, ὅπου κατῴκει ἡ δεσποινὶς Φωτεινὴ Νατσελχοῦβερ. Ἡ οἰκία ἦτο ὁλοσκότεινη. Μετὰ πολλὰ κωδωνίσματα ἠνοίχθη ἐπὶ τέλους ἓν παράθυρον καὶ μία νυσταλέα καὶ ἔκπληκτος ὑπηρέτρια ἠρώτησεν ἄνωθεν τί τρέχει;

— Ποῦ εἶναι ἡ κυρία σου, Πολυξένη, ἠρώτησεν ὁ Ἀγγυρόπουλος.

— Ἐπλάγιασε.

— Κύριε τῶν δυνάμεων ! Τὰ ἔχασεν ἡ Φωτεινή. Ἐπλάγιασεν, ἐνῷ τὴν περιμένουν αἱ Ἀθῆναι ὅλαι εἰς τὴν Σαξωνικὴν πρεσβείαν !

Ἡ Πολυξένη κατέβη, χωρὶς νὰ βιασθῇ, καὶ ἤνοιξε τὴν θύραν, ὁ δὲ Ἀγγυρόπουλος ἀναβὰς δρομαῖος τὴν κλίμακα ἤρχισε νὰ βροντᾷ εἰς τὴν θύραν τοῦ κοιτῶνος τῆς Φωτεινῆς.

— Σήκω, Φωτεινή, καὶ ἐνδύσου ἀμέσως ! Ἀκούεις ; Σοῦ ὁρκίζομαι ὅτι θὰ βροντῶ ἕως νὰ σηκωθῇς, καὶ ἂς κάνω ἄνω κάτω τοὺς γείτονας !

— Τί δαιμόνιον σ' ἔπιασε, ἀνέκραξεν ἡ Φωτεινή. Θὰ τὴν δείρω αὐτὴν ὁποῦ σὲ ἀφῆκε νὰ ἔμβῃς μέσα ! Θὰ ἡσυχάσῃς ; Μεθυσμένος εἶσαι ;

— Ἔλα ! Μὴ ἀνοησίας, Φωτεινή ! Δὲν χωρατεύω ! Σοῦ λέγω ὅτι σὲ περιμένουν πρὸ δύο ὡρῶν εἰς τὴν Σαξωνικὴν πρεσβείαν. Εἶναι ἕνδεκα τώρα, καὶ αἱ συναναστροφαὶ εἰς τὰς Ἀθήνας τελειόνουν εἰς τὰς δώδεκα.

— Καὶ τί μὲ θέλουν ; Νὰ παίξω ; Τὸ ἐλησμόνησα ὁλότελα ! Δὲν μὲ ξεφορτόνονται ! Καλά ! Ἡσύχασε ἐπὶ τέλους. Τώρα σηκόνομαι.

Μετ' ὀλίγην ὥραν εἰς τὰς αἰθούσας τῆς πρεσβείας ἐψιθυρίζετο ὅτι ἔφθασεν ὁ κ. Ἀγγυρόπουλος συνοδεύων τὴν ἀνακαλυφθεῖσαν Μοῦσαν, καὶ συνεσφίγγοντο ὅλοι πρὸς τὴν κλίμακα διὰ νὰ ἴδωσι τὴν ὀνομαστὴν καὶ ἀλλόκοτον καλλιτέχνιδα. Κάλοι ἐπατήθησαν χωρὶς νὰ σκεφθῇ περὶ διαμαρτυρήσεως ὁ πατηθεὶς—φορέματα ἐπλακώ-

Digitized by Google

θησαν χωρὶς νὰ ἐνθυμηθῇ ἡ ἀδικηθεῖσα νὰ κρύψῃ τὴν ὀργήν της ὑπὸ μειδίαμα ἀπατηλόν, συνοδεῦον ἓν ψευδές: *Δὲν πειράζει*,—τὰ πρόσωπα ὅλα ἐμαρτύρουν ἀνυπομονησίαν, περιέργειαν καὶ θαυμασμόν.

— Ἀρκοῦδα καθ' ἑαυτό, ἔλεγέ τις ἐκ τῶν συνωθουμένων. Καὶ δαγκάνει καὶ μουγκρίζει. Ἐνδύεται ἄσχημα καὶ ὁμιλεῖ πρόστυχα !

Ἡ δεσποινὶς Νατσελχοῦβερ εἰσῆλθεν εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν, προπορευομένη τοῦ Ἀγγυροπούλου, ὅστις ἐμειδία θριαμβευτικῶς, ὑπερηφανευόμενος διὰ τὴν δημοσίαν ταύτην ἀποκάλυψιν τῶν σχέσεών του μετὰ τῆς διασήμου μουσικοῦ. Οὔτε ἡ Φωτεινὴ ὑπέκρυπτε τὴν ἀδιαφορίαν καὶ περιφρόνησίν της διὰ τοὺς περὶ αὐτήν. Ἐβάδιζε βραδέως ἀντιμετωπίζουσα μὲ ἡγεμονικὴν γαλήνην τὰ περίεργα ὅλων βλέμματα. Ἡ ἐνδυμασία της ἦτο φανταχτερὴ καὶ ἄχαρις, τὸ ἀνάστημά της βραχὺ ἀναλόγως τοῦ πάχους της, καὶ ὅμως χάρις τις μεγαλοπρεπὴς ἐπεσκίαζεν ὅλα τὰ τρωτὰ τοῦ παραστήματός της. Εἰς οὐδενὸς τὸν νοῦν ἤρχετο νὰ γελάσῃ, ἢ νὰ τὴν περιπαίξῃ. Μ' ὅλην τὴν γενικὴν ἀπογοήτευσιν, ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ τηρήσῃ τις σοβαρότητα ἐνώπιον τῆς σοβαρᾶς ἀδιαφορίας τοῦ βλέμματός της καὶ νὰ μὴ ἀναγνωρίσῃ παράδοξόν τινα ὑπεροχὴν εἰς τὴν ἀτάραχον λάμψιν του.

Ὅλων οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν προσηλωμένοι ἐπ' αὐτῆς, ἐκτὸς δύο παιδικῶν γαλανῶν ὀφθαλμῶν, οἱ ὁποῖοι ἀφοῦ τὴν παρετήρησαν πρὸς στιγμὴν μετ' ἀδημονίας, ἐστράφησαν πρὸς τὸν Ἀγγυρόπουλον καὶ τὸν παρηκολούθουν.

Ἡ κυρία Χοενφὲλς προέβη πρὸς προϋπάντησιν τῆς καλλιτέχνιδος μὲ μειδίαμα εὐπροσήγορον εἰς τὰ χείλη καὶ ἐξέφρασε τὴν χαράν της ὅτι τὴν βλέπει εἰς τὴν συναναστροφήν της.

— Ἔχετε πολὺν καιρὸν νὰ ἐπισκεφθῆτε τὰς Ἀθήνας· δὲν εἶναι ἀλήθεια, Κυρία μου ;

— Ποῦ εἶναι τὸ πιάνο, Κυρία ; ὑποθέτω ὅτι δὲν μ' ἐπροσκαλέσατε διὰ τὰ μοῦτρά μου, ὥστε ἂς λείψουν τὰ κομπλιμέντα. Ἦλθα νὰ παίξω.

— Qu'elle est grossière, εἶπον ἀναμεταξύ των οἱ ἀκούσαντες τὴν ἀπόκρισιν, ὁ δὲ Ἄγγλος ὑπουργός, ὁ ἐντιμότατος κύριος Σαμουὴλ Οὐάρεν, τὴν παρετήρησε διὰ μέσου τῶν ὀμματοϋαλίων του καὶ ἐτραύλισε Ἀγγλιστί : «Ἄλλου εἴδους ταραχὴ καὶ αὐτή ! » Ἀλλ' ἡ βαρωνὶς Χοενφέλς, ἀξία σύζυγος πεπειραμένου διπλωμάτου, ἐγνώριζε πῶς νὰ διεκφεύγῃ τὰς δυσκόλους περιστάσεις μὲ ἀξιοπρέπειαν καὶ χάριν. Ἐγέλασεν εὐθύμως, ὡς ἂν ἤκουσε εὐφυΐαν τινὰ ἔκτακτον καὶ ὡδήγησε τὴν μουσικὸν πρὸς τὸ μέγα κλειδοκύμβαλον. Τὸ κάθισμα ἦτο πολὺ ὑψηλόν, ἡ Φωτεινὴ τὸ ἀναποδογύρισε μὲ ἓν λάκτισμα καὶ ἔρριψε γύρω τὰ βλέμματα πρὸς ἀναζήτησιν ἄλλου χαμηλοτέρου. Ὁ Ἀγγυρόπουλος ὥρμησε φέρων καθέκλαν κατάλληλον καὶ ἐκάθισεν ἡ κυμβαλίστρια ἐν τῷ μέσῳ γενικῆς σιωπῆς. Ἤγγισεν ἐλαφρὰ τὰ κόκκαλα τοῦ ὀργάνου, σκύπτουσα τόσον, ὥστε ἠδύνατο καὶ μὲ τὴν μύτην νὰ τὰ ἐγγίσῃ, καὶ μετά τινα προανακρούσματα ἤρχισε νὰ παίζῃ τὴν ὡραίαν σύνθεσιν τοῦ Liszt ἐκ τοῦ Don Giovanni. Ὁ Ἀγγυρόπουλος, οὐδαμῶς ἐνδιαφερόμενος διὰ τὴν μουσικήν της, ἀπεμακρύνθη, διερχόμενος ἀθορύβως ἀναμέσον τῶν συνωθουμένων ἀκροατῶν, μέχρις οὗ ἐπλησίασε τὸν Ροδόλφον, ὄρθιον εἰς μίαν γωνίαν.

— Δὲν ἦτο εὔκολος ἡ ἀποστολή μου, αἴ Ἐρενστάϊν, εἶπε, μὲ τὸ αἰώνιον πάντοτε μειδίαμά του. Ἀλλ' ὅμως καλὰ τὰ ἐκατάφερα.

— Σᾶς συγχαίρω καὶ διὰ τὴν ἀποστολὴν καὶ διὰ τὴν διεξαγωγήν της, ὑπέλαβεν ὑπερηφάνως ὁ Ροδόλφος, — καὶ συνῃσθάνετο πλημμυροῦσαν ἐντός του τὴν πικρίαν κατὰ τοῦ αὐτοθαυμαζομένου Τεργεσταίου Ἕλληνος.

Ὁ Ἀγγυρόπουλος ἐνόησε τὴν εἰρωνίαν τῆς ἐκφράσεως.

— Ἠμπορῶ, εἶπε, νὰ ζητήσω τὴν ἐπεξήγησιν τῶν λόγων σου ;

— Μάλιστα, Κύριε ! ἡ διαγωγή σας ἀπόψε δὲν ἦτο ἀνθρώπου καθὼς πρέπει !

Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Ροδόλφου ἤστραπτον ἐξ ἀγανακτήσεως· οὐδὲ ἴχνος τῆς συνήθους παρθενικῆς δειλίας ἐφαίνετο εἰς τὴν λάμψιν των.

— Ὤ ! Εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον εὑρισκόμεθα, εἶπεν ὁ Ἀγγυρόπουλος γελῶν προκλητικῶς, ἐνῷ ταυτοχρόνως ἔστριβε τὸν μύστακα καὶ παρετήρει τὰς ἄκρας τῶν ὑαλιστερῶν ὑποδημάτων του. — Καὶ τί εἶναι τὸ ἐπιλήψιμον ;

— Ὅτι ἀφήκατε τὴν θείαν μου νὰ σᾶς ὁμιλήσῃ τόσον περιφρονητικῶς διὰ τὴν δεσποινίδα Νατσελχοῦβερ, καὶ ὅτι ὅταν ἐπέστρεψεν ἐδῶ μαζί της τὴν συνωδεύατε μειδιῶν μὲ τρόπον ἀνοίκειον.

— Πολὺ ἀφελὴς εἶσαι, καλέ μου, νὰ μοῦ ὁμιλῇς μὲ τόσην ζέσιν διὰ τὴν Νατσελχοῦβερ.

— Ἡ δεσποινὶς Νατσελχοῦβερ εἶνε κυρία. Οἱ ἔντιμοι ἄνθρωποι δὲν κάμνουν διάκρισιν μεταξὺ γυναικῶν ὑπὸ κοινωνικὴν ἔποψιν. Εἰς ὅλας χρεωστεῖται ἡ ἰδία εὐγένεια καὶ ἴσον σέβας.

— Μὴ ἀνάπτῃς, φίλε μου, καὶ μὴ ἀγωνίζεσαι κατὰ ἀνεμομύλων, εἶπεν ὁ Ἀγγυρόπουλος γελῶν φιλικῶς. Πρώτη ἡ Φωτεινὴ θὰ ἐξεκαρδίζετο ἐὰν μᾶς ἤκουε νὰ μαλλόνωμεν ἐξ αἰτίας της κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Αὐτὴ δὲν ζητεῖ σέβας ἀπὸ κανένα. Παίρνει τὰ πράγματα ἐπὶ τὸ ἀνδρικώτερον καὶ ἀδιαφορώτερον. . . . ἴσως, ἂν θέλῃς, ἐπὶ τὸ ἀδιαφορώτατον.

— Δὲν τὰ ἐννοῶ αὐτά, οὔτε παραδέχομαι τὰς ἐξευτελιστικὰς διακρίσεις τὰς ὁποίας μοῦ κάμνετε.

— Καθόλου ἐξευτελιστικάς. Παραχωρῶ ὅ,τι θέλεις ὑπὸ καλλιτεχνικήν, διανοητικήν, πλατω-

Digitized by Google

νικὴν ἔποψιν, καὶ οὔτε θέτω εἰς ἀμφιβολίαν τὸν θαυμασμόν. Τί ἄλλο θέλεις;

— Δὲν ἠμπορῶ νὰ ζητήσω περισσότερον. Δὲν τὸ κρύπτω ὅτι μὲ γοητεύει ἡ τέχνη της. Ἠμποροῦσα νὰ κάθημαι ὅλην μου τὴν ζωὴν σιωπῶν, ἐὰν ἦτο νὰ μοῦ γεμίζῃ τὴν ἀκοὴν ἡ μουσική της. Χάριν τούτου εἶμαι πρόθυμος νὰ προσφέρω τὴν φιλίαν μου καὶ νὰ λησμονήσω ὅλα τ' ἄλλα.

Ὁ Ροδόλφος ἐσιώπησε καὶ ἐστράφη πρὸς τὴν παίζουσαν, καὶ ἤκουε μετὰ προσοχῆς, ἐνῷ ὁ Ἀγγυρόπουλος ἔρριπτε πρὸς τὴν Φωτεινὴν βλέμμα περιφρονητικόν. Δὲν ἦτο αὐτὸς ἐπιδεκτικὸς ἐνθουσιασμοῦ πλατωνικοῦ, οὔτε εὐαισθησίας ἀορίστου. Ἡ ἰδιοσυγκρασία του δὲν ἦτο δι' αἰσθηματικὰς ἀγωνίας καὶ δοκιμασίας καὶ δι' ἔρωτας κρυφίους μὴ ἀνταποδιδομένους, ἢ διὰ δειλοὺς δισταγμοὺς καὶ πόθους ἀτόλμους. Προπάντων δὲ ἦτο ἀπηλλαγμένος πάσης ταπεινῆς εὐλαβείας πρὸς τὸ γυναικεῖον φῦλον, τὸ ὁποῖον ἐθεώρει ἐν συνόλῳ κατὰ τοσοῦτον ὑποδεέστερον αὐτοῦ, ὥστε νὰ μὴ τὸ ὑπολαμβάνῃ καὶ πολλῆς σημασίας ἄξιον. Τὰ ἰδανικὰ ὄνειρα, τὰ ἡδονικὰ βάσανα μεταξὺ ἐλπίδος καὶ φόβου, τὰ μυρία αἴτια νεφελώδους ψυχικῆς τέρψεως ἦσαν καλὰ διὰ τὰς ποιητικὰς καρδίας τῆς Ἄρκτου. Αὐτὸς ἐσκέπτετο ὅτι θὰ καταλήξῃ εἰς ἁρμόδιον συνοικέσιον, ἀφοῦ ἔλθωσιν εἰς πέρας αἱ σχέσεις του πρὸς τὴν Φωτεινήν, περὶ δὲ ἐκλογῆς δὲν ἐσυλλογίζετο ἀπὸ τοῦδε. Ἀρκεῖ νὰ θέλῃ τις καὶ νύμφαι, ἄλλο τίποτε! Ὡραῖαι ἢ μὴ ... καὶ τοῦτο ἀδιάφορον, τὸ κάτω κάτω! Ἀφοῦ ἅπαξ γίνωσι μητέρες δὲν κάθηται νὰ τὰς θαυμάζῃ ὁ σύζυγός των.

Ραγδαῖα χειροκροτήματα ἐπηκολούθησαν τοὺς τελευταίους ἤχους τοῦ κλειδοκυμβάλου. Ἡ δέσποινις Νατσελχοῦβερ ἐγερθεῖσα βραδέως μὲ τὰς χεῖρας κρεμαμένας ἑκατέρωθεν, ἔκυψε τὴν κεφαλὴν μέχρι τῶν γονάτων καὶ ἡ μαύρη κόμη της, κομμένη ὡς ἀνδρός, πίπτουσα ἐσκέπασε τὸ πρόσωπόν της. Οὐδεὶς τῶν ἐκεῖ παρευρισκομένων εἶχε ποτὲ ἴδει γυναῖκα χαιρετῶσαν οὕτω ἀρρενωπῶς. Ὑπὸ τὴν ἐντύπωσιν τῆς ἐξόχου μουσικῆς τέχνης ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ ἀνδρικοῦ χαιρετισμοῦ ἐξ ἄλλου, ὅλοι ἐπί τινας στιγμὰς ἐτήρησαν σιωπήν, μέχρις ὅτου ἐπανήρχισαν αἱ πολύγλωσσοι συνομιλίαι καὶ πάλιν.

— Λέγετε νὰ μοῦ φέρουν ὀλίγον κονιάκ, παρακαλῶ, εἶπεν ἀποτόμως πρὸς τὴν Κυρίαν Χοενφέλς, διακόπτουσα τὰς ἐκφράσεις τοῦ θαυμασμοῦ της.

Καὶ τί δὲν ἀνέχεται οἰκοδέσποινα κατορθώσασα νὰ θαμβώσῃ τοὺς προσκεκλημένους της μὲ νέαν καὶ πρωτάκουστον τέρψιν! Τὸ κονιὰκ ἦλθεν ἀμέσως καὶ προσεφέρθη δεόντως εἰς τὴν καλλιτέχνιδα, ἐνῷ οἱ παριστάμενοι ἀντήλλασσον συνωθούμενοι τὰς ἐντυπώσεις των.

— Ἰδοὺ μία νέα ἡ ὁποία θαυμάζεται πολὺ ἐδῶ, εἶπεν ὁ Ἀγγυρόπουλος δεικνύων εἰς τὸν Ροδόλφον διὰ τοῦ βλέμματος ὁμάδα νέων κυριῶν. — Ὀνομάζεται Émeraude Ρεβιτάση. Δὲν τὴν ἐβάπτισαν Émeraude, ἐννοεῖται, ἀλλ' ἐδῶ εἰς τὰς Ἀθήνας εἴμεθα τόσον Παρισινοί, ὥστε ὅλα τὰ λέγομεν Γαλλικά, ἕως καὶ τὰ ὀνόματά μας. Ἡ καθημένη πλησίον της ὀνομάζεται ἐπὶ τὸ Ἀγγλικώτερον Μέρη Περινιάνη, ὁ δὲ ἀδελφός της λέγεται John Περινιάνης, μολονότι καὶ ἡ μὲν καὶ ὁ δὲ οὔτε λέξιν κἂν Ἀγγλικὴν γνωρίζουν. Τοῦτο θεωρεῖται c h i c. Κ' ἐγὼ ποῦ βλέπεις ... μὲ λέγουν Tonton· δὲν ἠξεύρω ἀκριβῶς εἰς ποίαν γλῶσσαν ἀνήκει τὸ Tonton, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἑλληνικόν, καὶ τοῦτο ἀρκεῖ. Ἡ ἀδελφή μου Περσεφόνη προτιμᾷ νὰ λέγεται Proserpine.

— Ἀλλὰ τὸ Περσεφόνη εἶναι εὐφωνότερον καὶ ὡραιότερον!

— Μάλιστα, ἀλλὰ εἶναι ἑλληνικόν — δὲν εἶναι c h i c. Καὶ ἂν δὲν ἔχωμεν c h i c, φίλε μου, δὲν ἔχομεν r a i s o n d'ê t r e.

— Ποία εἶναι αὐτὴ ἡ ὁποία ἑτοιμάζεται νὰ παίξῃ;

— Κύριε ἐλέησον! ἡ Μελπομένη! Καὶ ὕστερον ἀπὸ τὴν Νατσελχοῦβερ.

Εἶχε δίκαιον ὁ Ἀγγυρόπουλος ν' ἀπορῇ διὰ τὴν τόλμην τῆς νέας ἡ ὁποία ἐκάθισεν ἀφόβως νὰ παίξῃ τὴν βαρκαρόλαν, τὸ ἀριστούργημα τοῦ Chopin, ἐνώπιον μάλιστα κριτοῦ, οὐδόλως διατεθειμένου πρὸς ἐπιείκειαν δι' ἐγκλήματα τοιούτου εἴδους. Οἱ λοιποὶ προσκεκλημένοι ἤκουον ἐπιεικῶς ἐκεῖνοι τὰς ἀτελείας τῆς παιζούσης, χωρὶς νὰ ὑποπτεύωνται τὴν κρυφίαν ἀγανάκτησιν τῆς γυναικὸς μὲ τὴν κομμένην κόμην, ἡ ὁποία καθημένη ἐπὶ ἀνακλίντρου ἐκεῖ ἔπινε τὸ δεύτερόν της ποτήριον κονιὰκ καὶ ἐστήλονε τοὺς κιτρίνους ὀφθαλμούς της ἐπὶ τῆς κυρίας Μελπομένης. Ὅτε αὐτὴ ἐτελείωσεν, ἡ Φωτεινὴ ἐγερθεῖσα τὴν ἐπλησίασε καὶ μὲ ὕφος ἄκρας εὐγενείας,

— Μήπως, εἶπε, μήπως ἔκαμε λάθος ἡ κυρία καὶ μᾶς ἔπαιξε ἄλλο παρὰ τὴν βαρκαρόλαν τοῦ Chopin; Μὲ συγχωρεῖτε νὰ σᾶς τὴν παίξω:

Ἡ κυρία Μελπομένη ἀπεσύρθη προσπαθοῦσα νὰ κρύψῃ τὴν σύγχυσίν της, ὁ δὲ σύζυγός της ἐτόξευε μακρόθεν βλέμμα ἐκδικήσεως κατὰ τῆς Νατσελχοῦβερ, καὶ ὁλόκληρος ἡ ὁμήγυρις ἀντήλλασσε βλέμματα καταδικαστικά· ἀλλ' οἱ γοητευτικοὶ ἦχοι τοῦ κλειδοκυμβάλου διεσκέδασαν ἐν ἀκαρεῖ τὰς δυσαρέστους ταύτας ἐντυπώσεις. Ἠδύνατό τις νὰ φαντασθῇ πρᾶγμα ἐπὶ γῆς γλυκύτερον ἢ τὴν βαρκαρόλαν οὕτω παιζομένην; Ὁ ἐνθουσιασμὸς ἦτο μέγας καὶ γενικός. Αἱ κυρίαι ἥρπασαν τὰ ἄνθη ἀπὸ τὰ στήθη των, οἱ κύριοι ἀπὸ τὰς κομβιοδόχας των καὶ τὰ ἔρριπτον πρὸς τὴν Φωτεινήν. Ἤλλαζον χρώματα τὰ πρόσωπα καὶ δάκρυα ἀνήρχοντο εἰς τοὺς

Digitized by Google

ὀφθαλμούς. Καὶ ὁ Ἀγγυρόπουλος μειδιῶν αὐταρέσκως ἐφαίνετο θεωρῶν ὡς ἰδικόν του κατὰ τὸ ἥμισυ τὸν θρίαμβον, ἐνῷ ὁ Ροδόλφος κρυπτόμενος ὑπὸ τὰ παραπετάσματα τοῦ παραθύρου ἐπροσπάθει νὰ καταπνίξῃ τοὺς λυγμούς του.

Ἀφοῦ κατέπαυσεν ἡ πρώτη ἐκδήλωσις τῆς συγκινήσεως, ἡ δὲ καλλιτέχνις ἐχαιρέτησε καὶ πάλιν κατὰ τὸν γνωστὸν παράδοξον τρόπον της, χωρὶς κἂν νὰ δώσῃ προσοχὴν εἰς τὰ ἐπὶ τῆς ἐσθῆτος της μένοντα ἔτι ἄνθη, ὁ οἰκοδεσπότης προχωρήσας ἐπρόσφερε τὸν βραχίονά του διὰ νὰ τὴν συνοδεύσῃ εἰς τὸ buffet. Ἐκεῖ τὴν ἠκολούθησε ἐπὶ σκοπῷ νὰ ἐκφράσῃ χαριέντως τὸν θαυμασμόν του, νεαρὸς κομψευόμενος ὑποκόμης, ὁ ἀνεψιὸς τοῦ πρέσβεως τῆς Γαλλίας. Μετὰ βαθεῖαν ὑπόκλισιν, ἐνόμισε χρέος του νὰ τὴν διαβεβαιώσῃ ὅτι οὐδέποτε ἤκουσε τὴν βαρκαρόλαν ἐκτελουμένην τόσον λαμπρά, καὶ νὰ ἐκφράσῃ τὴν λύπην του ὅτι ὁ Chopin αὐτὸς δὲν ἦτο παρὼν διὰ νὰ τὴν ἀκούσῃ.

Ἡ δεσποινὶς Νατσελχοῦβερ ἀφοῦ τὸν ἤκουσε μὲ σοβαρότητα ὄχι πολὺ ἐνθαρρυντικήν, ἀπεκρίθη ἡσύχως :

— Νομίζετε ἆρά γε, κύριε, ὅτι μὲ κολακεύει πολὺ ὁ ἔπαινός σας ; Δὲν εἶναι καλλίτερον ὅταν ὁμιλῆτε περὶ μουσικῆς, ν' ἀποτείνεσθε πρὸς ἰσοδυνάμους σας ;

Ὁ Ἄγγλος ὑπουργὸς ἱστάμενος πλησίον της, ἐκαθάρισε τὰ ὀμματοϋάλιά του διὰ νὰ τὴν ἴδῃ καλλίτερον.

— Μὰ τὴν ἀλήθειαν, εἶπε εἰς συμπατριώτην του, εἶναι ἀξία σπουδῆς αὐτὴ ἡ κυρία. Παράδοξον φαινόμενον ! Ἀλλὰ τὸ ἔχουν οἱ καλλιτέχναι νὰ εἶναι διαφορετικοὶ ἀπὸ τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους. Τί τοὺς ἐμποδίζει ὅμως νὰ κτενίζωνται καθὼς ὅλος ὁ κόσμος καὶ νὰ φέρωνται ἀνθρωπινά ;

Ὁ φίλος του παρεδέχθη τὸ ὀρθὸν τῆς σκέψεως καὶ ἐπρόσθεσεν ὅτι κατὰ τὴν γνώμην του ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἤθελε προξενήσει μεγάλην ἐντύπωσιν ἐὰν ἐπαρουσιάζετο εἰς ἀγγλικὴν συναναστροφήν.

— Ἐντύπωσιν λέγεις ! Φαντάσου ἂν τὴν ἐνοικιάζαμεν νὰ τὴν πάρωμεν μαζῆ μας εἰς Λονδῖνον, μὲ κολλημένην εἰς τὴν ῥάχιν της ἐπιγραφήν: «Δεῖγμα γνήσιον βαρβάρου Ἑλληνίδος, ληφθὲν παρὰ τὴν Ἀκρόπολιν. **Ἐπικίνδυνον** !»

Οἱ προσκεκλημένοι ὅλοι συνεσφίγγοντο τρώγοντες καὶ πίνοντες ὄρθιοι, ἀλλ' ὁ Ροδόλφος περιεφέρετο περιμένων τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἴδῃ μόνην τὴν Φωτεινήν· ᾐσθάνετο τὴν ἀνάγκην νὰ ἐκφράσῃ τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην του. Τὴν ἐζήτει πλήρης ἀθωότητος, οὔτε κἂν ὑποπτευόμενος τὴν ἀηδῆ κυκλοφοροῦσαν φήμην περὶ τῶν σχέσεών του πρὸς αὐτήν. Τὴν εἶδε ἐπὶ τέλους, τὴν εἶδε καὶ ἡ θέα ἔφερεν ἐρύθημα εἰς τὸ μέτωπόν του καὶ παλμοὺς εἰς τὴν καρδίαν του. Περικυκλουμένη ὑπὸ ὁμάδος ἀνδρῶν γελώντων θορυβωδῶς, ἐκάπνιζε σιγαρέτον, εἰς δὲ τὴν ἄλλην χεῖρα ἐκράτει μικρὸν ποτήριον κενόν, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὁ βαρῶνος Χοενφὲλς ἔχυνεν ἐκ φιάλης οἰνόπνευμα. Ἐγέλα καὶ αὐτὴ ἀποκρινομένη εἰς τοὺς ἀστεϊσμοὺς τῶν ἀνδρῶν. Ὁ Ροδόλφος ἐκυριεύθη ὑπὸ ἐντροπῆς. Αὐτὴ ἦτο ἡ ἐμπνευσμένη διερμηνεὺς ἤχων οὐρανίων ! Αὐτὴ ἡ καλλιτέχνις τὴν ὁποίαν ἐλάτρευεν εὐλαβῶς ! Ἠθέλησε ν' ἀναχωρήσῃ ἐν σιωπῇ, ἀλλ' εἶδε ἀπέναντί του τὸν Ἀγγυρόπουλον μὲ μειδίαμα εὐχαριστήσεως εἰς τὰ χείλη. Ἔλαβε διὰ μιᾶς τὴν ἀπόφασιν νὰ καταπίῃ τὴν πικρίαν του καὶ ἐπροχώρησε πρὸς τὴν Φωτεινὴν μὲ θάρρος.

— Σᾶς ἐζήτουν, Κυρία, εἶπε ψυχρῶς. Ἤθελα νὰ σᾶς ἐκφράσω τὴν εὐγνωμοσύνην μου δι' ὅσην εὐχαρίστησιν μοῦ ἐπροξενήσατε καὶ ἀπόψε.

– Ἆ ! ὁ Γερμανός μου φίλος, ἐξεφώνησε γελῶσα καὶ παρατηροῦσα τὸ ψυχρὸν σοβαρόν του ὕφος. Εἶδα τὸ ἐπισκεπτήριόν σας σήμερον, ἀλλὰ σᾶς περιμένω καὶ πάλιν. Σᾶς ὑπεσχέθην τὰς Mélodies Hongroises, μὴ λησμονεῖτε !

Καὶ στρεφομένη πρὸς τὸν πρέσβυν τῆς Σαξωνίας.

— Τί καλὸς ὁ ἀνεψιός σας, βαρῶνε ! Καλὸς καὶ νόστιμος, ἀλλὰ πολὺ σοβαρός. Πολὺ σοβαρὸς καὶ πολύ, – πολὺ sans reproche, ἐπρόσθεσε. Οἱ περὶ αὐτὴν ἄνδρες ἔστρεψαν ὅλοι τὰ βλέμματα πρὸς τὸν Ροδόλφον μειδιῶντες. Ὁ νέος ἐκοκκίνισε, τὴν ἐχαιρέτησε καὶ ἀπεμακρύνθη.

Οἱ προσκεκλημένοι ἀνεχώρουν ἤδη· τινὲς ἐξ αὐτῶν ἀναγνωρίζοντες τὸν ἀνεψιὸν τοῦ οἰκοδεσπότου τὸν ἐχαιρέτων. Ἀντεχαιρέτα καὶ ἐκεῖνος μηχανικῶς, μὴ ἀκούων μήτε ἐννοῶν τίποτε περὶ αὐτόν, καὶ ἐνόμιζεν ἔτι ὅτι ὀνειρεύεται, ὅτε ἡ θεία του καὶ ὁ σύζυγός της ἦλθον πρὸς αὐτὸν εἰς τὰς κενὰς τῆς πρεσβείας αἰθούσας.

[Ἕπεται συνέχεια] *Κατὰ τὸ ἀγγλικὸν ὑπὸ Δ. Β.*

Digitized by Google

ΞΕΝΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

ΓΟΥΛΙΕΛΜΟΣ ΔΑΙΡΠΦΕΛΔ

(WILHELM DŒRPFELD)

Τὸ ὄνομα τοῦ διαπρεποῦς Γερμανοῦ, τὸ ὁποῖον προτάσσομεν ἐν τῇ *Ἑστίᾳ* σειρᾶς σκιαγραφιῶν τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐργαζομένων ξένων ἐπιστημόνων, δὲν γίνεται βεβαίως τώρα πρῶτον γνωστὸν εἰς τὸν ὑψηλότερον κἄπως κύκλον τῶν ἡμετέρων λογίων. Ὀλίγοι ὅμως πιθανῶς γινώσκουσιν ὅτι τοσοῦτον στενῶς τοῦτο συνδέεται πρὸς πάσας τὰς ἐπὶ ἑλληνικοῦ ἐδάφους κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαπενταετίαν γενομένας μεγάλας καὶ σπουδαίας ἀρχαιολογικὰς ἀνακαλύψεις, ὅσον οὐδενὸς ἄλλου ξένου ἢ ἡμεδαποῦ σοφοῦ. Τὸ ὄνομα τοῦ μεγαλεπιβόλου Σλίμανν ἐξέχει βεβαίως κατὰ τὴν λαμπρὰν ταύτην τῶν ἀνακαλύψεων περίοδον ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους τολμηροὺς ἐρευνητάς, πλῆθος δὲ μέγα Γερμανῶν ἐπιστημόνων ἠσχολήθη περὶ τὴν διευκρίνησιν τῶν ποικίλων ζητημάτων, τὰ ὁποῖα εἰς λύσιν προέβαλον αἱ κατὰ τὴν Ὀλυμπίαν ἀνασκαφαί· ὁμὰς ὡσαύτως ρεκτῶν Ἑλλήνων ἀρχαιοδιφῶν ἐκάθηρε τὸ ἔδαφος ἀρχαίων ἱερῶν χώρων, Ἄγγλοι δὲ καὶ Ἀμερικανοὶ πολλαχῶς τὸ ἔργον τοῦτο συμπροήγαγον, ἵνα τοὺς Γάλλους ἐξαιρέσωμεν, οἵτινες καθ' ἑαυτοὺς πάντοτε ἐν ἰδίῳ κύκλῳ εὐδοκιμώτατα εἰργάσθησαν. Ἀλλ' εἴτε ἐν Τρῳάδι καὶ ἐν Μυκήναις καὶ ἐν Τίρυνθι ἀνέσκαπτεν ὁ Σλίμανν, εἴτε ἐν Ὀλυμπίᾳ οἱ Γερμανοὶ σοφοί, ἐν δὲ τῇ Ἀκροπόλει καὶ Ἐλευσῖνι καὶ Ἐπιδαύρῳ καὶ ὅπου ἀλλαχοῦ μετὰ ζήλου ἠρεύνων οἱ Ἕλληνες ἀρχαιολόγοι, εἴτε ἐν Ἐρετρίᾳ οἱ Ἀμερικανοὶ καὶ ἐν Μεγαλοπόλει οἱ Ἄγγλοι εἰς ζητήσεις μεγάλας προήγοντο, πανταχοῦ σπουδαιοτάτη συμμέθεξις εἰς τὰς ἐργασίας παρεχωρεῖτο εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς τὸν Γερμανὸν σοφὸν ἢ ἐπεφυλάσσετο αὐτῷ τοιαύτη ἐν τέλει. Ἡ διαιτησία εἰς τὴν μεταξὺ Σλίμανν καὶ τῶν πολεμίων αὐτοῦ περὶ τῶν ἐν Τρῳάδι ἀνασκαφῶν ἀναφυεῖσαν σφοδρὰν ἔριν, εἰς αὐτὸν ἐπὶ τέλους ἀνετέθη· τῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀνασκαφῶν τὴν ἀρχιτεκτονικὴν διεύθυνσιν αὐτὸς ἀνέλαβε· τὸ σπουδαιότατον μέρος τῶν ἐργασιῶν πρὸς ἑρμηνείαν καὶ διασάφησιν τῶν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ Ἀκροπόλει μάλιστα καὶ τῇ Ἐλευσῖνι ἀνασκαφέντων αὐτὸς ἐπετέλεσε· τὰ πορίσματα τῶν ἐν Ἐρετρίᾳ, ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ Μεγαλοπόλει γενομένων ἐργασιῶν πρὸς διασάφησιν τοῦ περὶ τοῦ ἀρχαίου θεάτρου μεγάλου ζητήματος αὐτὸς συνήγαγεν.

Ὁ Δαῖρπφελδ ἄγει μόλις τὸ 38ον ἔτος τῆς ἡλικίας του καὶ αἱ ἐργασίαι, τὰς ὁποίας βραχύτατα ἐπεσκοπήσαμεν ἀνωτέρω, πληροῦσι τὸ πρῶτον στάδιον τῆς ζωῆς ἀνδρὸς ἐξ ἀρχῆς ἤδη ὡρμημένου εἰς ὑπηρεσίαν τῆς ἐπιστήμης ἔξοχον. Ἐκ τῆς ὡραίας αὐτοῦ παραρρηνίου πατρίδος — ἐγεννήθη ἐν τῇ βιομηχανικωτάτῃ πόλει Μπάρμεν ἐγγὺς τῆς Κολωνίας — φέρει τὸ ζωηρόν, τὸ εὔκαμπτον τῶν Γερμανῶν ἐκείνων, οἵτινες γνήσιοι Πρῶσσοι κατὰ τὴν φιλοπατρίαν σήμερον, πολλαχῶς ὅμως εὑρέθησαν ἐν σχέσει ἄλλοτε πρὸς τοὺς Γάλλους καὶ μετέχουσιν ἱκανῶς τῆς ζωηρότητος τοῦ χαρακτῆρος τῶν δυτικῶν αὐτῶν γειτόνων. Ἐκεῖ ὅπου τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦ Ῥήνου ῥεῦμα κυλίεται διὰ μέσου τῆς ῥωμαντικωτάτης τῶν Γερμανικῶν χωρῶν· ἐκεῖ ὅπου αἱ ἀρχαῖαι ἀναμνήσεις ἀπὸ τῶν μυθικῶν χρόνων τοῦ ἔθνους καὶ ὕστερον αὖθις ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ Μεγάλου Καρόλου ζῶσι μέχρι σήμερον εἰς τοὺς βράχους, πρὸς οὓς ῥοχθεῖ ὁ μέγας ποταμός, καὶ εἰς τὰ ἀναγεννώμενα σήμερον ἐρείπια τῶν πύργων μεσαιωνικῶν ἱπποτῶν καὶ ἡγεμόνων· ἐκεῖ ὅπου ἡ ἄμπελος τὸ πολυτιμότατον δῶρόν της χαρίζει εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὁ ποιητικός, γοητευτικὸς βίος ἑλκύει εἰς τὰ κύματά του τὴν ἀνθηρὰν νεότητα, ὡς αἱ μυθολογούμεναι τοῦ μεγάλου ποταμοῦ Νύμφαι εἰς τὰ βάθη αὐτοῦ τὸν *Ψαρᾶ* τοῦ Γκαῖτε καὶ τὸ *Ναυτόπουλο* τοῦ Χάϊνε

Digitized by Google

ΘΕΡΙΝΗ ΕΣΠΕΡΑ

Digitized by Google

— ἐκεῖ ἡ σκυθρωπότης δὲν δύναται νὰ κατοικήσῃ καὶ ἡ ψυχὴ τῶν ἀνθρώπων γλυκογελᾷ πρὸς τὴν μαγευτικήν, τὴν γόησσαν φύσιν—

An den Rhein, an den Rhein
ziehe nicht an den Rhein!
mein Sohn, ich rathe dir gut....

Καὶ ὁ σοφὸς ἐκεῖ διὰ τοῦτο ἀποβάλλει τὸ δυσπρόσιτον, τὸ σύνοφρυ καὶ σοβαρόν, ὅπερ ἡμεῖς μάλιστα διακρίνομεν ὡς γνώρισμα συμφυὲς τοῦ Γερμανικοῦ χαρακτῆρος, καὶ ἡ σοφία πλησιάζει ἡμᾶς μὲ τὴν χαριεστέραν, τὴν φυσικήν της μορφήν.

Ἡ ἰδιοφυία αὕτη τοῦ ἀνδρὸς διαγινώσκεται ἐν τῷ ἐκτάκτως λαμπρῷ σταδίῳ, ὅπερ ἐντὸς ὀλιγίστων ἐτῶν διέτρεξεν οὗτος ἢ μᾶλλον κατὰ μεγάλα ἅλματα διήνυσεν. Ὁ Δαϊρπφελδ ἐσπούδασεν ἐν τῇ πολυτεχνικῇ τοῦ Βερολίνου ἀκαδημίᾳ, εἰς δὲ τὰς ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀνασκαφὰς τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1877 προσελήφθη ὡς πρακτικὸς ἐπιστήμων μεταξὺ τῶν θεωρητικῶν ἀρχαιολόγων, ὡς ἀρχιτέκτων ἁπλῶς, ἀποσταλεὶς ἐκεῖσε ὑπὸ τῆς Γερμανικῆς κυβερνήσεως. Ἓν ἔτος ἀργότερα ἀνελάμβανε τὴν ὅλην τεχνικὴν διεύθυνσιν τῆς μεγάλης ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀρχαιολογικῆς ἐπιχειρήσεως, εἰς ἣν ἡ Γερμανικὴ κυβέρνησις ἐδαπάνησεν ὑπὲρ τὰς 600,000 μαρκῶν. Τὸ 1882 διωρίζετο ἀρχιτέκτων τῆς ἐν Ἀθήναις ἀρχαιολογικῆς σχολῆς τῶν Γερμανῶν, ἀφοῦ ἐπίτηδες δι᾽ αὐτὸν ἐδημιουργήθη ἡ θέσις τοῦ δευτέρου γραμματέως, ἤτοι δευτέρου διευθυντοῦ αὐτῆς. Τὸ 1886 ἀνελάμβανε τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐφαμίλλου καταστάντος τῆς ἐν Ῥώμῃ ἐνδόξου σχολῆς ἀδελφοῦ ἱδρύματος τῶν Ἀθηνῶν. Ἀφοῦ δὲ καὶ τὸν τίτλον τοῦ διδάκτορος *τιμῆς ἕνεκεν* (honoris causa) ἀπένειμεν αὐτῷ τὸ ἐν Βυρτσβούργῳ πανεπιστήμιον, πρὸ μικροῦ ἔτι ἐκόσμησεν αὐτὸν ἡ Γερμανικὴ κυβέρνησις καὶ μὲ τὸν τίτλον τοῦ καθηγητοῦ, οὗ ἡ σημασία ἐν Γερμανίᾳ δὲν εἶνε διόλου ἡ αὐτὴ καὶ ἐνταῦθα ἢ ἐν ταῖς ῥωμανικαῖς χώραις, διότι μόνον οἱ τῶν πανεπιστημίων καθηγηταὶ οὕτω καλοῦνται ἐκεῖ, κατ᾽ ἐξαίρεσιν δέ, ἐξόχου διακρίσεως χάριν, τιμῶνται διὰ τῆς προσωνυμίας ταύτης καὶ ἄλλοι ἄξιοι αὐτῆς καθιστάμενοι λόγιοι ἄνδρες.

Τοιαύτη ἐπιστημονικὴ προαγωγὴ εἶνε σπανιώτατον παράδειγμα παρὰ σοφοῖς ἐν Γερμανίᾳ, ὅπου τὸ στάδιον ἑνὸς ἑκάστου ὁρίζεται ὑπὸ τοῦ εἰδικοῦ κλάδου τῶν γνώσεών του καὶ τὸ μέλλον αὐτοῦ προλέγουσιν αἱ Μοῖραι ἐν αὐτῇ τῇ ἀκαδημαϊκῇ κοιτίδι. Ἀλλ᾽ ἀκριβῶς ἡ μεταπήδησις αὕτη ἀπὸ τοῦ πρακτικοῦ πεδίου τοῦ ἀρχιτέκτονος εἰς τὸ ὅλως διόλου θεωρητικὸν φαινόμενον καὶ πάντη διάφορον τούτου τοῦ ἀρχαιολόγου, ὅστις οἴκοθεν πρέπει νὰ νοῆται καὶ ὡς φιλολογῶν ἱκανῶς, ὁρίζει τὸν ἰδιαίτερον χαρακτῆρα, ὃν εἰς τὰς ἀρχαιολογικὰς ἐρεύνας καὶ σπουδὰς ἔδωκεν ὁ Δαϊρπφελδ. Ὡς ἀρχιτέκτων ἔστρεψε τὴν προσοχὴν τῶν φιλολογικῶς ἀρχαιολογούντων εἰς ζητήματα καὶ ἔλυσε προβλήματα τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης, τῶν ὁποίων ἐκεῖνοι οὐδὲ ἰδέαν πολλάκις ἔχουσιν ἢ περὶ ὧν τὴν διασάφησιν πάντοτε τὸν ἐναντίον πρὸς τὴν ἀλήθειαν δρόμον ἔλαβον· ὡς ἀρχαιολόγος δὲ μορφωθεὶς ἐπὶ τοῦ κλασικοῦ ἐδάφους μεταξὺ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαιότητος, ἐφήρμοσεν εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικήν του τοὺς κανόνας καὶ τύπους, οὓς ἐπὶ τῶν ἱερῶν λίθων καὶ ὀρθῶν ἔτι ἐρειπίων ἐκείνης ἀνεῦρε καὶ ἐμελέτησεν.

Αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Ὀλυμπίας εἶχον ἤδη διανοίξῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀρχαιολογούντων πρὸς πλεῖστα ζητήματα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν ἀρχαίων καὶ φῶς ἐπαρκὲς διεχύθη ἐπὶ τῶν σκοτεινῶν ἀντικειμένων τῆς ἐσωτερικῆς τοῦ ἀρχαίου ναοῦ διαιρέσεως (ἴδε Olympia ὑπὸ Adolf Boetticher σελ. 9), ὅτε ὁ Δαϊρπφελδ τὸ 1881 ἔστρεφε τὴν προσοχὴν τῶν συνεπιστημόνων εἰς ζήτημά τι οὐσιῶδες περὶ τοῦ Παρθενῶνος, ὅπερ ὁ Μπαίττιχερ — ἄλλος οὗτος δεινὸς ἀρχαιολόγος συγγραφεὺς ἀπὸ ἀξιωματικοῦ τοῦ μηχανικοῦ — ἐσφαλμένως εἶχε λύσῃ. Ὁ Μπαίττιχερ εἶχεν ὀρθῶς ἀναγνωρίσῃ ὅτι τὸ κολοσσιαῖον τοῦ Διὸς ἄγαλμα ἐν τῷ ναῷ τῆς Ὀλυμπίας ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ περίοπτον πάντοθεν καὶ οὐχὶ πρὸς τὸν ὄπισθεν (δυτικὸν) τοῖχον τοῦ κυρίως ναοῦ προσκεκολλημένον οὕτως εἰπεῖν. Περὶ τοῦ τῆς Ἀθηνᾶς ὅμως χρυσελεφαντίνου ἐν τῷ Παρθενῶνι ἄλλως ἐδόξασε, διότι τοῦτο ὑπέθεσεν, ὁμοφωνῶν ἐν τούτῳ πρὸς τὸν περιφανῆ Boeckh, ἱστάμενον ἐπὶ τοῦ βάθρου αὐτοῦ ἀκριβῶς ἐν κόγχῃ τοῦ δυτικοῦ τοίχου, ὃν αὐτὸς πάλιν ἐφαντάσθη, τοῦ κυρίως ναοῦ. Ἡ οὐσιώδης αὕτη διαφορὰ ἐν τῇ τοποθετήσει τῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Φειδίου ποιηθέντων ἀγαλμάτων τῶν δύο συγχρόνων ναῶν τῆς ἀρχαιότητος ἐφάνη παράδοξος εἰς τὸν Δαϊρπφελδ καὶ ἐκ τῶν προτέρων ἤδη διὰ τὸ ἀρχιτεκτονικὸν αὐτοῦ αἴσθημα ἀπαράδεκτος, ἀκριβεῖς δὲ καταμετρήσεις καὶ μελέται κατ᾽ Ἀπρίλιον τοῦ ἔτους ἐκείνου ἔφεραν αὐτὸν εἰς ἀναμφισβήτητον ἐναντίον ἀποτέλεσμα. Σήμερον ἕκαστος γνωρίζει κατὰ τὴν περὶ τούτου διδασκαλίαν αὐτοῦ ὅτι τὸ χρυσελεφάντινον τῆς Ἀθηνᾶς ἄγαλμα ἵστατο ἐπὶ τοῦ βάθρου ἐκείνου, τοῦ ὁποίου τὰ ἐκ πωρίνου λίθου θεμέλια σῴζονται κάλλιστα εὐδιάκριτα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ λοιποῦ μαρμαρίνου ἐδάφους τοῦ Παρθενῶνος, ἱκανῶς μακρὰν τοῦ ὑποτιθεμένου δυτικοῦ τοίχου τοῦ ἰδίως ναοῦ. Οἱ ἀρχαῖοι ναοὶ τὸ πρόσωπον αὐτῶν ἔστρεφον πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἐντεῦθεν εἰσήρχετό τις εἰς αὐτοὺς εἰς τὸν πρόναον πρῶτον, ἐκ τούτου δὲ εἰς τὸν κυρίως ναόν. Εἰς τὸν περίπτερον π. χ. Παρθενῶνα, τὸν πανταχόθεν δηλονότι ὑπὸ μιᾶς σειρᾶς κιόνων περιθεόμενον, ἐξ ἀνατολῶν ἐρχόμενοι ὑπερβαίνομεν πρῶτον τὴν ἀνατολικὴν ὀκτάστυλον στοάν, ἵνα

Digitized by Google

εἰσέλθωμεν εἰς τὸν πρόναον, ἀπὸ τῆς στοᾶς ταύτης χωριζόμενον διὰ μικροτέρων ἓξ κιόνων. Ἐντεῦθεν εἰσερχόμεθα διὰ πλατυτάτης εἰσόδου εἰς τὸν ἰδίως ναόν, πανταχόθεν ὑπὸ τοίχου περιβαλλόμενον, πρὸς δυσμὰς δὲ ἔχοντα ἰδιαιτέραν αἴθουσαν τοιχόκτιστον, ἥτις ἐκ τῆς δυτικῆς στοᾶς χωρίζεται ὁμοίως διὰ δευτέρας στοᾶς ἀνταποκρινομένης ἀκριβῶς πρὸς τὸν ἀνατολικὸν πρόναον. Ἡ αἴθουσα αὕτη καὶ μόνη, ἀποτελοῦσα ἀποθήκην ἀσφαλῆ πρὸς φύλαξιν ποικίλων τοῦ ναοῦ **ἀντικειμένων**, οἷον σκευῶν τῶν πομπῶν, λαφύρων, **ἐνδυμάτων**, πολυτίμων λίθων, ἐπισήμων ἐγγράφων, βεβλαμμένων ἐπίπλων, ἔφερε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τὸ ὄνομα ***παρθενών***, ὅπερ πολὺ βραδύτερον ἀπεδόθη εἰς ἅπαν τὸ ἱερόν. Ὁ ἰδίως δὲ ναὸς (cella) ἐχωρίζετο διὰ κιόνων εἰς τρία ἐπιμήκη χωρίσματα, ὧν τὰ μὲν ἑκατέρωθεν ἦσαν στενώτερα, πλατύτερον δὲ τὸ ἐν τῷ μέσῳ. Ἐν τούτῳ λοιπὸν τῷ μεσαίῳ τμήματι ἀκριβῶς ἀντικρὺ τῆς εἰσόδου, ὁπόθεν ὁ ἀνατέλλων ἥλιος ἐπέχεεν ἐντὸς τὸ φῶς του, καὶ ἐγγύτερον πρὸς τὴν δυσμικὴν πλευρὰν ἠγείρετο ἐπὶ τοῦ μνησθέντος βάθρου περίοπτον πανταχόθεν τῆς Ἀθηνᾶς τὸ χρυσελεφάντινον ἄγαλμα. Ὅταν οἱ πιστοὶ ἐκ τοῦ προνάου εἰσήρχοντο εἰς τὸν ἰδίως ναόν, ἵσταντο εἰς τὸν πρόσθιον αὐτοῦ χῶρον βάθους 7 ½ μέτρων, ὁπόθεν ὑπὸ τὸ σκιόφως καὶ τὴν ἱερὰν σιγὴν τοῦ ναοῦ προσέβλεπον πρῶτον τὴν μορφὴν τῆς σεμνῆς Παλλάδος. Πολύτιμα ἀναθήματα, χρυσὸς καὶ ἄργυρος ἐκόσμουν τοὺς τοίχους τοῦ ναοῦ. Τὸ λευκὸν μάρμαρον ἀντήλλασσε τὴν λαμπρότητά του πρὸς τὴν ποικιλίαν τῶν χρωμάτων τῶν κιονοκράνων, τῶν ἐπιστυλίων, τῶν λοιπῶν πολυχρώμων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν. Ἐκ τοῦ προσθέτου τούτου χώρου, ἐξ οὗ δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν καὶ εἰς τὰ ἑκατέρωθεν στενώτερα ἐπιμήκη τοῦ ναοῦ εἰσήρχετό τις, ἀπεχωρίζετο διὰ ταπεινοῦ προφράγματος ἢ κιγκλιδωτοῦ δεύτερος χῶρος σχεδὸν τετραγωνικὸς 9 ½ μέτρων βάθους, καὶ ἀπὸ τούτου δὲ ὁμοίως ἀπεχωρίζετο τρίτος χῶρος 8 ½ μέτρων βάθους, ἐν ᾧ ἠγείρετο τὸ ἄγαλμα. Ὄπισθεν τούτου σειρὰ κιόνων ἀπετέλει ἐγκαρσίαν στοάν, εἰς ἣν εἰσήρχετό τις ἐκ τῶν δύο τοῦ ναοῦ ἐπιμήκων στενωτέρων στοῶν. Ὁ ἰδίως ναὸς ἅπας μεταξὺ τῆς ἀπὸ τοῦ προνάου εἰσόδου καὶ τοῦ ἀπὸ τῆς ὄπισθεν ἀποθήκης (παρθενῶνος) χωρίζοντος αὐτὴν τοίχου εἶχεν ἀκριβῶς 100 ποδῶν μῆκος, διὸ καὶ ἑκατόμπεδος ἐκλήθη.

Πάντα τὰ σκοτεινὰ ταῦτα ἀντικείμενα, περὶ ὧν πρότερον ὅλως διάφοροι ἰδέαι ἐπεκράτουν, διεφώτισε τὸ 1881 διὰ μακρᾶς του πραγματείας ὁ Δαῖρπφελδ (ἴδε Mittheilungen VI), πολεμῶν σφοδρὸν ἀγῶνα πρὸς φιλολογικὰς καὶ ἀρχαιολογικὰς αὐθεντίας, αἵτινες ἐπόμενον ἦτο ἐπὶ τέλους νὰ ὑποχωρήσωσιν εἰς τὰ ὀφθαλμοφανῆ διδάγματα τοῦ ἀρχιτέκτονος ἐρευνητοῦ. Ὁ ἀγών, ὡς εἶπον, δὲν ἦτο εὔκολος, ἡ ἀσήμαντος δὲ φαινομένη διαφορὰ τῆς ὀνομασίας ὁ ἑκατόμπεδος (ναός) ἢ τὸ ἑκατόμπεδον (ἱερόν) ἔφερεν αὐτὸν ὀλίγον ἀργότερα εἰς φιλολογικὰ ζητήματα καὶ εἰς ὀρθὴν ἑρμηνείαν ἐπιγραφῶν, ἔνθα καὶ πάλιν ἐνίκησεν ἡ ὀξυδέρκεια τοῦ πρακτικοῦ παρατηρητοῦ κατὰ προλήψεων ἐξόχων μέν, ἀλλὰ θεωρητικῶν ἀνδρῶν. Πλῆρες καὶ σαφὲς διάγραμμα περὶ τῆς ἐσωτερικῆς διαιρέσεως τοῦ Παρθενῶνος ἔχομεν μόνον ἀπὸ τοῦ χρόνου ἐκείνου μετὰ τὰς καταμετρήσεις καὶ μελέτας τοῦ Δαῖρπφελδ. Ἤδη δὲ ἐκ τῆς ἀνωτέρω βραχυτάτης περιγραφῆς δύναται ὁ ἀναγνώστης, ὁ ἰδὼν ἅπαξ ναὸν ἀρχαῖον, ν' ἀνασχηματίσῃ κατὰ φαντασίαν ἀκριβῶς τὴν εἰκόνα τοῦ δημιουργήματος τοῦ Ἰκτίνου. Ὅστις μετὰ προσοχῆς τινος ἐξετάζει τὸ ἔδαφος τοῦ Παρθενῶνος, ἀνευρίσκει οὐχὶ δυσκόλως πάντα τὰ ἴχνη, ἅτινα ὁδηγοῦσι πρὸς κατανόησιν τῶν μελετῶν τοῦ ἡμετέρου ἀρχαιολόγου. Ὅταν ἡ Θεοτόκος Μαρία κατέλαβε τὸν θρόνον τῆς Παλλάδος, ὁ ναὸς αὐτῆς ὑπέστη σπουδαίας μεταβολάς, αἵτινες ἔφθειραν μέχρι τινὸς τὸ ἀρχαῖον σχέδιον. Ὁ ἀνατολικώτερος χῶρος τοῦ ναοῦ μετεβλήθη εἰς τὸ ἱερὸν βῆμα, ἡ εἴσοδος μετετέθη πρὸς δυσμάς, ὁ δυτικὸς τοῖχος τοῦ ἰδίως ναοῦ διηνοίχθη ἵνα σχηματισθῶσιν ἐντεῦθεν θύραι τρεῖς. Ἀλλὰ πᾶσαι αὗται αἱ μεταβολαὶ διακρίνονται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος, πρὸς τὸ ἱερόν, ὅπου νῦν ἐπλησίαζον ἑκατέρωθεν ἐκ τῶν στενωτέρων στοῶν οἱ χριστιανοὶ πιστοί, τὰ κοιλωθέντα ἐκ τῆς προστριβῆς τῶν ποδῶν μάρμαρα σώζονται εἰσέτι.

[Ἕπεται τὸ τέλος] ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Μεταξὺ τῶν νέων μεταρρυθμιστικῶν νομοσχεδίων ἡ Κυβέρνησις ἐπρότεινεν εἰς τὴν Βουλὴν καὶ τὴν εἰσαγωγὴν διδάκτρων ἤ, ἐπὶ τὸ εὐφημότερον, δικαιωμάτων ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει, ἀναλόγως αὐξανομένων ἀπὸ τῆς μέσης εἰς τὴν ἀνωτέραν. Ἡ πρότασις αὕτη σχολιάζεται ποικιλοτρόπως. Οἱ ἀμέσως ἐνδιαφερόμενοι, οἱ γονεῖς καὶ οἱ κηδεμόνες καὶ μάλιστα οἱ πτωχοί, κόπτονται καὶ διαμαρτύρονται. Οἱ συνταγματολόγοι — καὶ ηὑρέθησαν(?) ὅτι αἱ ἀθηναϊκαὶ πλατεῖαι βρίθουσιν ἐξ αὐτῶν, διότι πᾶς Ἕλλην, ὅταν τύχῃ ἀντιπολιτευόμενος, ἐπιδίδεται εἰς τὴν σπουδὴν τοῦ Συντάγματος, — φωνάζουν ὅτι ὁ περιορισμὸς αὐτὸς ἀντίκειται εἰς τὸν θεμελιώδη νόμον, τὸν παρέχοντα ρητῶς τὴν παιδείαν δωρεάν. Ἄλλοι, μὴ ἐξετάζοντες κατὰ πόσον εἶνε νόμιμον ἢ παράνομον τὸ μέτρον, δὲν βλέπουσιν ἢ τὴν ἄμεσον βλάβην τὴν ὁποίαν θὰ προξενήσῃ ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ θείου τῆς γνώσεως φωτός, τὸ ὁποῖον κατ' αὐτοὺς ἀφειδῶς εἶνε ἀνάγκη νὰ διασκορπίζεται εἰς Κράτος, τόρα μόλις βαῖνον ἐπὶ τρίβον πολιτισμοῦ. Ἡ δὲ ἀντίθετος πρὸς ταύτην γνώμη εἶνε ὅτι τὸ ἐκ πρώτης ὄψεως παριστάμενον ὡς κώλυμα, δὲν θὰ βρα-

Digitized by Google

δύνῃ νὰ φανῇ μέτρον προκοπῆς· ὅτι καὶ τοὺς διδάσκοντας καὶ τοὺς διδασκομένους θὰ καταστήσῃ προσεκτικωτέρους τὸ σύστημα· καὶ ἐν ᾧ τῶν πρώτων θὰ βελτιώσωσι τὴν οἰκονομικὴν θέσιν καὶ θαὐξήσωσι τὸν ζῆλον καὶ τὴν εἰλικρίνειαν τὰ δίδακτρα, οἱ δεύτεροι θὰ γίνωσι πολὺ ἐπιμελέστεροι καὶ τακτικώτεροι, κατ' ἀνάγκην ἐκτιμῶντες ἀγαθόν, τοῦ ὁποίου δὲν θὰ ἠμποροῦν πλέον νἀπολαύσουν μετὰ τῆς προτέρας εὐκολίας. Μὲ δίδακτρα, λέγουν, ἡ ἐκπαίδευσις συνδυάζει ὅλα τὰ καλὰ καὶ τῆς κατ' οἶκον ἰδιαιτέρας διδασκαλίας καὶ τῆς ἐν τῷ σχολείῳ φοιτήσεως. Δι' αὐτῶν μεταξὺ τοῦ μαθητοῦ καὶ τοῦ διδασκάλου συνάπτεται συμβόλαιον, ἡ παράβασις τοῦ ὁποίου δὲν συμφέρει εἰς κανένα. Ἐδῶθεν αὐξάνει τὸ ἐνδιαφέρον, ἐκεῖθεν ἡ ἐπιμέλεια. Γίνεται δηλαδὴ ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον ἀπὸ τὸ γινόμενον παρ' ἡμῖν σήμερον μὲ τὴν ἄκραν αὐτὴν ἐλευθερίαν τῆς παιδείας ἢ μᾶλλον τὴν ἐγκατάλειψιν, καθ' ἣν ὅσον προχωρεῖ πρὸς ἀνώτερα, τόσον ὀλιγώτερον συνδέεται πρὸς τὸν διδάσκαλόν του ὁ μαθητής, ἕως οὗ φθάσῃ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς τοιαύτης ἐκλύσεως καὶ ἀκολασίας, ὅπου, ὡς γνωρίζομεν ὅλοι, τόσον χασματώδης εἶνε ἡ ἀκρόασις τῶν μαθημάτων καὶ μετὰ τόσης εὐκολίας ὑπογράφονται αἱ ἀποδείξεις τοῦ ἐναντίου, ὥστε συχνάκις ὁ ὑποψήφιος διδάκτωρ γνωρίζεται διὰ πρώτην φορὰν μὲ τὸν καθηγητήν του κατὰ τὴν ὥραν τῶν ἐξετάσεων. Ἡ ἐπιβολὴ διδάκτρων ἢ δικαιωμάτων θὰ περιορίσῃ σημαντικῶς τὸ ἄτοπον τοῦτο, ἂν δὲν εἶνε δυνατὸν τελείως νὰ ἐξαλείψῃ. Εἰς τὰ πλεῖστα τῶν εὐρωπαϊκῶν Πανεπιστημίων, ὅσα ἔχουσιν ἤδη ἐφαρμόσει τοιοῦτο σύστημα, ὁ φοιτητὴς συνδέεται στενῶς μὲ τὸν καθηγητήν του καὶ εἶνε ἠναγκασμένος νἀκολουθήσῃ τὸ μάθημά του, οὕτως ὥστε καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ κάτι νὰ μάθῃ. Καὶ δὲν εἶνε μὲν πιθανὸν ἀκόμη νὰ ἐπικρατήσῃ ποτὲ καὶ ἐδῶ τὸ ἴδιον σύστημα· πρὸς τὸ παρὸν θὰ πληρόνεται ἅπαξ ἓν βαρύτερον δικαίωμα ἐγγραφῆς. Ἀλλὰ καὶ οὕτως καὶ ἄλλως, ὁ σκοπὸς πληροῦται. Τὸ χρῆμα, τὸ ὁποῖον ἔδωκε κανεὶς ὁπωσδήποτε, τὸν κάμνει νὰ μὴ ἡσυχάζῃ πρὶν ἢ τὸ ἐπωφεληθῇ. Ἡ δὲ ἐπανάκτησις τοῦ χρήματος, τὸ ὁποῖον ἠναγκάσθη νὰ καταβάλῃ εἰς διδάσκαλον, δὲν εἶνε προφανῶς ἢ ἡ ὅσῳ τὸ δυνατὸν μεγαλητέρα ἐκ τῆς διδασκαλίας ὠφέλεια.

*

Ἀλλ' ἂν ἡ γνώμη αὕτη ἐπιδέχεται ἀμφισβητήσεις καὶ ἀκούεται ἄνευ εἰρωνείας καὶ ὁ ὑποστηρίζων ὅτι ἐν ᾧ ὁ φύσει ἀμελὴς καὶ ὀκνηρὸς δὲν θὰ προκόψῃ μὲ τὰ δίδακτρα, ὁ φύσει φιλομαθὴς ἀφ' ἑτέρου και δραστήριος ὀλίγον τόρα ἄνευ τῶν διδάκτρων ζημιοῦται, καὶ ὅτι ἐπομένως ἀνωφελὴς μὲν ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην εἶνε ἡ καινοτομία, βλαβερὰ δὲ μᾶλλον ὡς δυναμένη πολλῶν ἐπιμελῶν ἀλλὰ πτωχῶν νἀνακόψῃ τὸ μέλλον· ἀναμφισβήτητος ὅμως μοὶ φαίνεται ἡ γνώμη τῶν ἐπιδοκιμαζόντων κατ' ἀρχὴν τὴν αὔξησιν τῆς δαπάνης, ὡς φραγμὸν κατὰ τῆς ἐπεκτάσεως τῆς παιδείας, ἡ ὁποία εἰς τὸν τόπον μας κατήντησε τὸ κυριώτερον αἴτιον τῆς ὑλικῆς καὶ πνευματικῆς αὐτοῦ ὀπισθοδρομήσεως.

Ἐπὶ τοῦ ἀληθῶς παραδόξου αὐτοῦ ζητήματος ἐπεθύμουν νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς Ἑστίας. Πῶς εἶνε δυνατὸν ἡ ἐν τόπῳ τινὶ ἐξάπλωσις τῆς παιδείας, τοῦ εὐεργετικοῦ δώρου καὶ τοῦ μόνου γνωρίσματος τοῦ πολιτισμοῦ, τόσῳ μεγάλης ζημίας νὰ γίνεται πρόξενος; Καὶ ὅμως δὲν εἶνε ἄλυτον τὸ πρόβλημα. Ἂν συλλογισθῶμεν ὅτι ἡ παιδεία, ἡ ἀληθὴς τῆς ψυχικῆς ὁράσεως ἀνάπτυξις, δὲν εἶνε δυνατὸν ποτέ, εἰς οἱονδήποτε τόπον καὶ ὑφ' οἱασδήποτε συνθήκας νἀποβῇ βλαβερά, θὰ συμπεράνωμεν εὐκόλως καὶ ἀναγκαίως ὅτι ἡ παρ' ἡμῖν ἐπικρατοῦσα εἶνε ψευδοπαιδεία τις μᾶλλον, χροιὰ καὶ ἐπίφασις ἀναπτύξεως, ἄνευ βάθους οἱουδήποτε. Δυστυχῶς καὶ ἡ παρατήρησις ἐπικυροῖ τὴν ἀλήθειαν τοῦ συλλογισμοῦ. Τὰ γράμματα δι' ἡμᾶς καὶ αἱ ἐπιστῆμαι εἶνε ἐπάγγελμα ἁπλῶς βιοποριστικόν, μὴ διαφέρον ἀπὸ κανὲν τῶν ἄλλων βαναύσων ἢ κατὰ τὸν ὀλιγώτερον κόπον τῆς ἐξασκήσεως. Σπανίως ὁ ἔρως καὶ ἡ δίψα ἄγει τοὺς μαθόντας τὰ προκαταρκτικὰ γράμματα πρὸς ἐξακολούθησιν καὶ τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν των, περισσότερον τῆς ἐλπίδος κοινωνικῆς ἀποκαταστάσεως, πλουσίου γάμου καὶ τὸ ἐπικρατέστερον, προσόντων θεσιθήρου. Ἡ κυριωτέρα ἀπόδειξις περὶ τοῦ τρόπου, δι' οὗ θεωροῦμεν κοινῶς τὴν παιδείαν, εἶνε ὅτι ὀλίγιστοι ἐξ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι κατώρθωσαν νὰ τελειώσουν τὸ ἑλληνικὸν Σχολεῖον, κατεδέχθησαν κατόπιν νἀκολουθήσουν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατρός των ἢ ἄλλο τι ἐπίσης τίμιον. Οἱ περισσότεροι ἐπεδίωξαν παντὶ σθένει καὶ πάσῃ θυσίᾳ νὰ τελειώσουν, νὰ πάρουν ὅπως ὅπως ἕνα δίπλωμα διὰ νὰ ζήσουν· ἐξ αὐτῶν δὲ παρήχθη κυρίως ἡ πολυπληθὴς φάλαγξ τῶν ἐπιστημόνων, εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ὁποίων οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἴχνος ἀφῆκεν ἡ παιδεία, τῶν λυμαινομένων τὸν τόπον, τὸν ὁποῖον πλέον κατέκλυσαν ἀληθῶς. Τοὺς βλέπεις ὅτι ἦσαν φύσει καὶ θέσει προωρισμένοι ἄλλος διὰ τὴν σκαπάνην, ἄλλος διὰ τὴν σφύραν, ἄλλος διὰ τὸν πῆχυν, ἄλλος διὰ τὰ σταθμά. Ἀλλὰ πῶς νὰ φανῶσι πλέον μὲ τὰ βάναυσα αὐτὰ ἐμβλήματα, αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι ἔμαθαν ἤδη ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν, ζῶντες εἰς κοινωνίαν νέαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ἐξευγενισμὸς τῶν ἐπαγγελμάτων, ὅπως καὶ ἄλλοτε ἐλάβομεν ἀφορμὴν νὰ παρατηρήσωμεν εἶνε ἄγνωστος, μὴ ἐννοοῦσαν δὲ ἀκόμη ὅτι τὰ γράμματα, καὶ μάλιστα τὰ δωρεὰν διδασκόμενα εἶνε στολισμὸς ἀναγκαῖος δι' οἱονδήποτε ἄνθρωπον, πτωχὸν ἢ πλούσιον, ἔμπορον ἢ βιομήχανον, κτηματίαν ἢ . . . διδάσκαλον;

Ἀλλοῦ ὁ μικροπαντοπώλης ὁ ἀμαθὴς καὶ ῥυπαρὸς στέλλει τὸν υἱόν του εἰς τὸ σχολεῖον· ἀλλ' ὅταν μάθῃ γράμματα ὅσα τοῦ ἀρκοῦν, ἀντὶ νὰ ζητήσῃ νὰ τὸν κάμῃ ἐπιστήμονα—καὶ ἔχει ἴσως πρὸς τοῦτο τὰ μέσα—προτιμᾷ νὰ τὸν ἐπαναφέρῃ πλησίον του, νὰ προαγάγῃ καὶ νὰ ἐξευγενίσῃ τὸ πατρικὸν ἐπάγγελμα, ναὐξήσῃ τὰς ἐργασίας του, νὰ γίνῃ εἰς παντοπώλης εὐπρεπὴς καὶ καθάριος μὲ ὑπαλλήλους καὶ ὑπηρέτας, τέμνων οὕτως ὁδὸν διὰ νὰ ἐξελιχθῇ περισσότερον τοῦ υἱοῦ ὁ ἔγγονος, πολλάκις καὶ ὁ δισέγγονος. Ὑπάρχουσι διὰ τοῦτο ἐκεῖ πολλῶν εἰδῶν καταστήματα, μεταδιβαζόμενα ἀπὸ τοῦ πατρὸς εἰς τὸν υἱόν, ὡς τίτλος τις εὐγενείας, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι αὐτὸς καμμίαν φορὰν παρακμάζει ἐν ᾧ ἐκεῖνα διαρκῶς προάγονται καὶ βελτιοῦνται.

Digitized by Google

Αὐτὸ δὲ εἶνε τὸ ἰδανικὸν τοῦ ἀγαπῶντος τὴν τέχνην του καὶ ποθοῦντος νὰ διακριθῇ εἰς τὸ στάδιόν του, ὑποδηματοποιοῦ, ῥάπτου, τέκτονος, σιδηρουργοῦ. Εἰς τὴν χώραν μας ὅμως αὐτὰ εἶνε σπανιώταται ἐξαιρέσεις. Οἱ πολλοὶ ἐδῶ, κατὰ τὴν συμβουλὴν τοῦ ἀποστόλου, ζηλοῦσι τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα, τὰς δὲ βαναύσους τέχνας καὶ τὰ ἐπαγγέλματα ἀκολουθοῦσι, νομίζεις, μετ' ἀποστροφῆς καὶ ἐξ ἀνάγκης ἐσχάτης, ὡς ἄνθρωποι ἐκπεσόντες τῆς προτέρας περιωπῆς. Καὶ ἀντὶ νὰ ἔχουν ὡς μόνην φιλοδοξίαν νὰ ἱδρύσουν, γενάρχαι αὐτοί, τὴν ἀριστοκρατίαν τοῦ ἐπαγγελματικοῦ των οἴκου, μένοντες ἐφ' ᾧ ἐτάχθησαν καὶ ἐν τούτῳ προοδεύοντες, προπαρασκευάζοντες δὲ τοὺς υἱούς των πρὸς διαδοχήν, προσπαθοῦν ἀπεναντίας νά τους κρατήσουν εἰς τὰ γράμματα καὶ θυσιάζουν τὰ πάντα διὰ νὰ τοὺς ἴδουν μέχρι τέλους ἐπιστήμονας, ἰατρούς, δικηγόρους, καθηγητάς, ὅπως νομίζουν καλλιτέρους των. Τῆς τάσεως ταύτης—φυσικῆς, τίς οἶδεν, εἰς τὴν κοινωνίαν πρὸ μικροῦ ἀπελευθερωθεῖσαν—τὸ ἀποτέλεσμα τὸ γνωρίζομεν. Ζύμωσις καὶ ἀναστάτωσις κινδυνώδης· καὶ τὰ μὲν ἐπαγγέλματα μένουν ἐν νηπιώδει καταστάσει, ἐξ αὐτῶν δὲ τῶν υἱῶν γεννῶνται ὡσεπιτοπολὺ τερατώδη ὄντα, μυρωμένα, κομψευόμενα, διαπτροφοροῦντα, μὲ ἀδιάπλαστον καρδίαν καὶ ἀμελημένην ἀνατροφήν, τὰ ὁποῖα ἐν τούτοις προικισμένα δι' ἑνὸς διπλώματος καὶ πολλῆς ἐπιτηδειότητος, ὑποστηρίζονται καὶ ἀνέρχονται μέχρι τῶν ὑψηλοτέρων κοινωνικῶν θέσεων.

*

Ὑπολογίσατε τόρα τὴν ὡς ἐκ τῆς τάσεως ταύτης καὶ τῆς τόσον εὐκόλως παρεχομένης μέσης καὶ ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως ἀνισόρροπον αὔξησιν τῶν γραμματισμένων καὶ τῶν ἐπιστημόνων, — πληγὴν περὶ τῆς ὁποίας τόσα ἐλέχθησαν καὶ ἐγράφησαν, ἀλλ' ἄνευ θεραπείας,—τοὺς μεταξύ των ταπεινοὺς καὶ ἀγρίους ἀγῶνας, ἀληθὲς ἀνθρωποφάγωμα, πρὸς νομὴν τῶν ὀλίγων θέσεων ἢ ἀπόκτησιν πελατείας, καὶ τὴν στέρησιν ἀπὸ τῶν ἄλλων κλάδων, ἀπὸ τῆς γεωργίας μέχρι τῆς βιομηχανίας, βραχιόνων ἱκανῶν νὰ τοὺς καλλιεργήσουν. Γράμματα καὶ ὅλῳ γράμματα! . . . Βλέπετε ὅμως ὅτι ἡ παιδεία παρ' ἡμῖν δὲν ἠμπορεῖ νὰ παραβληθῇ πρὸς φῶς, τὸ ὁποῖον ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς ἐντάσεως σκοτίζει, ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς φῶς, τὸ ὁποῖον ἐκ τῆς κακῆς ποιότητος λυπεῖ τοὺς ὀφθαλμούς. Ἡμεῖς θὰ ἐπροτιμῶμεν νὰ σβεσθῇ τὸ κακὸν αὐτὸ φῶς ἢ νὰ ἐλαττωθῇ. Καὶ ὡς ἓν μέσον πρὸς τοῦτο, ἐπικροτοῦμεν τὸν περιορισμὸν τῆς μέσης καὶ πρὸ πάντων τῆς ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως καὶ διὰ χρηματικῶν ὑποχρεώσεων, εἰς τὰς ὁποίας ὀλιγώτεροι νὰ ἠμποροῦν νὰ ὑποβάλλωνται. Αὐτὸ τοὺς πτωχοὺς δὲν θὰ τοὺς ἀδικήσῃ, ὅπως θέλουν νὰ ὑποστηρίζουν μερικοί. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἂν συμβαίνῃ, νομίζω ὅτι χάριν τοῦ γενικοῦ καλοῦ, παραβλέπεται οἱουδήποτε ἀτόμου ἢ τάξεως ἡ ζημία. Ἐξ ἄλλου τὰ γράμματα καὶ αἱ ἐπιστῆμαι, διὰ νὰ καρποφοροῦν, πρέπει νὰ καλλιεργῶνται ὑπ' ἀνθρώπων θέσει πρὸς τοῦτο ἱκανῶν, μὴ ἐξηναγκασμένων νὰ τὰ μεταχειρισθῶσι διὰ νὰ ζήσωσιν ὑλικῶς ἀλλὰ πρὸ πάντων ἠθικῶς. Ἂν δὲ μεταξὺ τῶν πτωχῶν καὶ ἀνυποστηρίκτων γεννηθῇ ποτε καί τις μεγαλοφυΐα, εἶνε βέβαιον ὅτι θἀναδειχθῇ καὶ θὰ ζήσῃ ἄνευ τοῦ διπλώματος, τοῦ ὁποίου ὀλιγώτερον παντὸς ἄλλου πράγματος θὰ ἔχῃ ἀνάγκην ἐν τῷ κόσμῳ.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΝ ΥΠΟΓΕΙΟΝ ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΗΡΙΟΝ ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Πρὸ δύο ἡμερῶν Ἰουδαῖοι ἀνασκάπτοντες χάριν οἰκοδομῆς τόπον ἐν τῇ πρὸς ἀνατολὴν αὐλῇ τοῦ τζαμίου τῆς ἁγίας Σοφίας, δοθέντα αὐτοῖς ὑπὸ τῆς Δημαρχίας κατὰ τὸ νέον σχέδιον τῆς ῥυμοτομίας τοῦ καέντος μέρους τῆς πόλεως, ἀνεῦρον ὀπὰς καταγούσας εἰς ὑπόγειον θολωτὸν κτίριον ὅπερ χθὲς ἀπεδείχθη ἐκτεταμένον καὶ πολυδαίδαλον Βυζαντινὸν προσκυνητήριον τοῦ δεκάτου ἢ ἑνδεκάτου αἰῶνος.

Τὸ ὅλον κτίριον, κείμενον ὑπὸ τῷ σημερινῷ ἐδάφει εἰς βάθος τριῶν μέτρων καὶ ἐν 40 βημάτων ἀποστάσει ἀπὸ τοῦ Ἁγίου βήματος τοῦ τζαμίου πρὸς νότον αὐτοῦ, σύγκειται ἐκ δύο κυρίων θολωτῶν πτερύγων α καὶ β ὧν ἐν μέσῳ κεῖται τρίτη στε-

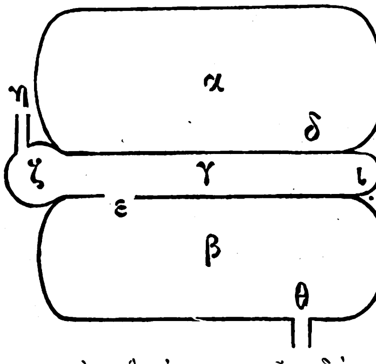

νωτέρα γ πρὸς ἣν ἐπικοινωνοῦσι διὰ τῶν πυλίδων δ καὶ ε. Ἡ ἐν τῷ μέσῳ πτέρυξ γ τελευτᾷ πρὸς δύσιν εἰς κυκλοτερὲς θολωτὸν προσάρτημα ζ ἐξ οὗ πρὸς βορρᾶν ἄρχεται ὁ διάδρομος η τελευτῶν πάλαι ποτὲ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς αὐτὸ τὸ Ἅγιον Βῆμα τοῦ Τζαμίου τῆς ἁγίας Σοφίας, νῦν δὲ ἐμπεφραγμένος· ἐκ τῆς δεξιᾶς πτέρυγος β ἄρχεται πρὸς νότον καὶ δεύτερος διάδρομος θ ἐμπεφραγμένος. Τὸ ὕψος ἀπὸ τοῦ σημερινοῦ κάτω ἐδάφους ἐπικεχωρισμένον διὰ μεταγενεστέρων χωμάτων κεῖται εἰς βάθος δύο μέτρων. Τὸ φῶς εἰσέρχεται εἰς τὸ ὅλον κτίριον, ὅπερ καὶ ἐν τοῖς πάλαι καιροῖς ἦτο ὑπόγειόν πως ὡς σαφῶς μαρτυρεῖ ἡ ἔλλειψις θύρας εἰσόδου καὶ θυρίδων, διὰ μακρῶν καὶ πλατέων σωλήνων ἐκτισμένων ἐπὶ τῶν θόλων («φεγγιτῶν») καὶ νῦν ἐπικεκαλυμμένων εἰς τὰ ἀνώτατα ἄκρα διὰ μεγάλων μαρμαρίνων πλακῶν· ἠρίθμησα τοιούτους σωλῆνας ἕξ. Αἱ πλίνθοι, ἐξ ὧν κατεσκευασμένοι εἶναι οἱ τοῖχοι καὶ οἱ θόλοι, εἶναι μεγάλου τετραγωνικοῦ σχήματος, ὅμοιαι πρὸς τὰς τῶν λοιπῶν ἀρχαίων ἐκκλησιῶν τῆς Θεσσαλονίκης τῶν μεταβεβλημένων εἰς τζαμία. Ποῦ καὶ που ἀναφαίνονται ἐνεκτισμένα καὶ ξένα τεμάχια λευκοῦ καὶ Θεσσαλικοῦ μαρμάρου (κοινῶς «σουμακί»).

Ἅπαντες οἱ τοῖχοι ἦσαν ποτὲ κεκοσμημένοι καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν διὰ ζωγραφιῶν ὧν, παρὰ πᾶσαν

Digitized by Google

τὴν πολυετῆ ὑγρασίαν τὴν αὐξανομένην καὶ ἐξ ὕδατος ψυχροῦ ἀναβλύζοντος ἐν τῇ πτέρυγι α, ἐσώθησαν ἱκανὰ καὶ ὡραῖα λείψανα. Καὶ ἐν μὲν τῇ πτέρυγι α ἀπεικονισμέναι εἶναι ἐν κύκλοις μέχρις ὀσφύος (ἡ ἁγία)

Π	Η	Α	Η	Α	Η	( )
Α	Α	Ν	Α	Ν	Α	( )
ΡΑ	ΓΙ	Α	ΓΙ	(Ν)	ΓΙ	( )
CΚ	Α	CΤΑ	Α	(Α),	Α	( )
ΕV		CΙΑ,				
Η,						

καὶ ἄλλαι· ἐν δὲ τῷ κυκλοτερεῖ προσαρτήματι ζ ἓξ ἄλλαι, ἀνώνυμοι, καθ' ὅλον τὸ σῶμα. Τὸ πλῆθος τῶν γυναικείων εἰκόνων μαρτυρεῖ ὅτι τὸ Προσκυνητήριον ἦτο ἱδρυμένον χάριν μοναζουσῶν γυναικῶν ὧν τὰ ἐνδιαιτήματα ἐν Θεσσαλονίκῃ, τῷ δευτέρῳ τούτῳ τῆς Ἀνατολῆς Βυζαντίῳ, μνημονεύουσι πολλοὶ ἀρχαῖοι ἱστορικοί. Ἁγίου ἀνδρὸς τοιχογραφία σώζεται ἐν τῇ πτέρυγι α ἑνὸς μόνου, τοῦ Νικολάου, μετ' ἐπιγραφῆς

Ο	ΝΙ
Α	ΚΟ
ΓΙ	ΛΑ
Ο	ΟC
C	

'Αξίαν ἰδίας μνείας ὑπολαμβάνω ζωηροτάτην καὶ ὡραιοτάτην εἰκόνα ἀγγέλου, ἔχοντος τὰς πτέρυγας ἠνεωγμένας καὶ κρατοῦντος ἐν τῇ ἀριστερᾷ σφαῖραν, ἐν τῷ μυχῷ τῆς πτέρυγος γ.

Τὸ Ἅγιον Βῆμα δεδηλωμένον εἶναι ἐν ταῖς πτέρυξι α καὶ β διὰ κοίλων μικρῶν κογχῶν (niches) ἐν τοῖς τοίχοις πρὸ τῶν ὁποίων κατὰ γῆς κεῖνται μαρμάριναι πλάκες, κίονες καὶ ἄλλα τεμάχια ἀνήκοντα ἴσως εἰς τὰς Ἁγίας Τραπέζας. Ἡ πτέρυξ γ στερεῖται κόγχης.

Πλὴν τῶν μνημονευθέντων λειψάνων οὐδὲν ἄλλο περιεσώθη ἢ μικρὸν τεμάχιον μαρμάρου ἐνεκτισμένον ἔν τινι τῶν σωλήνων, περὶ ὧν ἐν ἀρχῇ εἶπον, καὶ φέρον ἀποτετριμμένην ἐπιγραφὴν ἧς μόνα τὰ γράμματα . . . ΤΟΚΟC . . . κατώρθωσα νὰ ἀνιχνεύσω· καὶ εἶναι μὲν μικρὸν τὸ λείψανον ἀλλὰ πολύτιμον ἐμπεδοῦν ἣν γνώμην ἐξήνεγκον περὶ γυναικείου Προσκυνητηρίου ἀφιερωμένου εἰς τὴν «(Θεο)τόκον».

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 26 Ἰουνίου 1892

ΠΕΤΡΟΣ Ν. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟΝ

Ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον θὰ παρατίθενται ἑκάστοτε εἰς τὴν Ἑστίαν σύντομοι περιλήψεις τῶν ἀξιολογωτέρων ἄρθρων ἅτινα δημοσιεύονται κατὰ μῆνα εἰς τὰ ἐπισημότερα ἑλληνικὰ καὶ ξένα περιοδικὰ καὶ εἰς ἐφημερίδας, θὰ ὑποδεικνύωνται δὲ μόνον διὰ τῶν ἐπιγραφῶν των τὰ εἰδικώτερα ἄρθρα, ὥστε οἱ ἐνδιαφερόμενοι ἐκ τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν ὁδηγούμενοι οὕτω ν' ἀνατρέχωσιν εἰς εὕρεσιν αὐτῶν.

Εἰς τὴν Revue des Revues τοῦ Ἰουνίου ὁ διάσημος ἰταλὸς καθηγητὴς Λομπρόζος ἐδημοσίευσε πρό τινος ἄρθρον ὑπὸ τὸν τίτλον *Ἡ ἀναισθησία τῆς γυναικὸς* ἵν' ἀποδείξῃ ἐπιστημονικῶς ὅτι κατὰ πρόληψιν θεωρεῖται ἡ γυνὴ εὐαίσθητον ὄν, ἐνῷ ὁ ἀνὴρ εἶνε πολὺ εὐαισθητότερος. Τοῦ ἄρθρου τούτου σύνοψις θὰ δημοσιευθῇ εἰς προσεχὲς φύλλον τῆς *Ἑστίας*.

*

Τὸ αὐτὸ περιοδικὸν ἵνα κατευνάσῃ τὴν ἐκ τούτου ὀργὴν τῶν ἀναγνωστριῶν του ἐδημοσίευσε τὸν ἰούλιον ἕτερον ἄρθρον τοῦ ἰταλοῦ καθηγητοῦ Φερρέρου ἐπιγραφόμενον *Ἡ ψυχολογία τοῦ γυναικείου ἔρωτος*, διὰ τοῦ ὁποίου ἀποδεικνύει ὅτι ὁ γυναικεῖος ἔρως εἶνε πολὺ ἰσχυρότερος, πνευματικώτερος καὶ σταθερώτερος τοῦ ἀνδρικοῦ. Καὶ τούτου τοῦ ἄρθρου συνοπτικὴ μετάφρασις θὰ δημοσιευθῇ προσεχῶς εἰς τὴν *Ἑστίαν* χάριν τῶν ἀναγνωστριῶν αὐτῆς.

*

Ἡ Nouvelle Revue τῆς 1 ἰουνίου δημοσιεύει μακρὰν μελέτην τοῦ M. B. Jeannine περὶ τοῦ Γερμανοῦ Νίτζε τοῦ περιλαλήτου ἀνατρεπτικοῦ ἠθικολόγου. Ἡ φιλοσοφία αὐτοῦ θεμελιοῦται ἐπὶ τῆς ἰδέας ὅτι ζωὴ εἶνε ἡ θέλησις τοῦ ἄρχειν, ἡ ἀρχὴ δὲ εἶνε τῆς ζωῆς ἀμοιβὴ καὶ ἀπόλαυσις. Ὁ Νίτζε ἀνατρέπει ἀμειλίκτως ὡς προλήψεις πάσας τὰς ἠθικὰς ἀρχὰς τῶν πολιτισμένων κοινωνικῶν καὶ μετὰ πόθου στρέφει τὰ βλέμματα πρὸς τὸ ἀνθρώπινον κτῆνος, τὸν προϊστορικὸν ἄνθρωπον.

*

Ἡ Deutsche Rundschau τοῦ ἰουνίου δημοσιεύει ἄρθρον τοῦ καθηγητοῦ Ε. Ρίχτερ περὶ τῆς θνητότητος μελλόντων πολέμων. Ὁ γερμανὸς καθηγητὴς ἀντλῶν τὰ πορίσματά του ἐκ στατιστικῶν, καθ' ἃς μεθ' ὅλην τὴν τελειοποίησιν τῶν ὅπλων ἡ θνητότης τῶν πολέμων ἀπὸ τοῦ ΙΙΙ' αἰῶνος βαίνει ὁλονὲν ἐλαττουμένη, προεικάζει ὅτι καὶ εἰς τὸ μέλλον ἡ ἐλάττωσις θὰ ἐξακολουθῇ καθ' ὅσον ἰσχυρότατα ἀντίρροπα εἰς τὰ πολεμικὰ μηχανήματα καθίστανται ἀφ' ἑτέρου ἡ τελειοποίησις τῆς συγκοινωνίας καὶ αἱ καθημέραν πρόοδοι τῆς στρατιωτικῆς ὑγιεινῆς καὶ τῆς χειρουργικῆς.

*

Ἡ Critica Sociale τοῦ ἰουνίου δημοσιεύει ἄρθρον τοῦ Μ. Γ. Φραντζέσκη ὑπὲρ τῶν γυναικῶν, ἀποκρούοντος τοὺς περὶ αὐτῶν ἀφορισμοὺς τοῦ Ἑρβέρτου Σπένσερ, ὅστις θεωρεῖ τὰς κόρας τῆς Εὔας καθ' ὅλα ὑποδεεστέρας τῶν υἱῶν τοῦ Ἀδάμ.

*

Ἡ North American Beview τοῦ ἰουνίου δημοσιεύει τὴν ἀνακάλυψιν νέου εἴδους παραφροσύνης, ἣν ἀποκαλεῖ δι' ἑλληνομόρφου ὀνόματος *Παράνοιαν*. Ἡ ἀσθένεια αὕτη εἶνε κληρονομική, ἀναφαίνεται δὲ πολλάκις ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας ὡς πρόωρος δῆθεν ἀνάπτυξις τοῦ πνεύματος, ἥτις ἀντὶ νὰ κινήσῃ τὴν ἀνησυχίαν τῶν γονέων, τοὐναντίον προκαλεῖ τὸν θαυμασμὸν αὐτῶν.

*

Εἰς τὴν Revue de deux Mondes τῆς 1 καὶ 15 ἰουνίου ὁ Ταὶν συνεχίζων τὸ μέγα ἱστορικὸν ἔργον του δημοσιεύει μελέτην ἐπιγραφομένην *Ἡ ἀνάπλασις τῆς Γαλλίας κατὰ τὸ 1800*. Ὁ περιφανὴς ἀκαδημαϊκὸς

Digitized by Google

ἀποφαινόμενος ὅτι ὁ Ναπολέων Α'. κατέπνιξεν ἐν Γαλλίᾳ τὴν ἀνεξάρτητον ἐπιστήμην καὶ προσεπάθησε τὴν φιλολογίαν καὶ τὸ σχολεῖον νὰ μεταβάλῃ εἰς ἁπλᾶ ὄργανα πρὸς δοξολογίαν ἑαυτοῦ καὶ τῆς βασιλείας του, ἀνομολογεῖ ὅμως ὅτι εἰς αὐτὸν ἰδίως ὀφείλει ἡ Γαλλία τὴν ἀγάπην, τὸ σέβας, τὴν πίστιν, τὴν ὑπακοὴν καὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα καθήκοντος.

*

Ἡ Kritische Revue aus Oesterreich τοῦ Ἰουνίου δημοσιεύει ἄρθρον τοῦ βιενναίου Γράζερ περὶ τῶν ἔργων τοῦ μεγάλου οὔγγρου ποιητοῦ Ἔμεριχ Μάνταχ, τοῦ ὁποίου οὐδὲ τὸ ὄνομα εἶνε γνωστὸν εἰς ἡμᾶς. Ὁ Μάνταχ εἶνε ἡλικίας 70 ἐτῶν, τὸ δὲ ἔξοχον ἔργον του εἶνε *Ἡ τραγῳδία τοῦ ἀνθρώπου*, δρᾶμα συμβολικὸν καὶ ἀλληγορικὸν ἀποτελούμενον ἐκ δεκαπέντε εἰκόνων, κατὰ δὲ τὸν βιενναῖον κριτικὸν ἐφάμιλλον τοῦ Φάουστ τοῦ Γκαῖτε καὶ τοῦ Μάνφρεδ τοῦ Βύρωνος. Ἐν αὐτῷ ἀπεικονίζονται τὸ παρελθόν, τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ πρώτη σκηνὴ ἄρχεται ἐν τῷ οὐρανῷ διὰ τῆς πτώσεως τοῦ Σατανᾶ, ἐξελίσσεται δὲ κατόπιν τὸ δρᾶμα ἐπὶ γῆς διὰ μέσου τῶν αἰώνων συνδεόμενον πρὸς τὴν παγκόσμιον ἱστορίαν καὶ καταλήγει διὰ τῆς καταστροφῆς τῆς γηΐνης σφαίρας. Τὸ ὅλον διαπνέει πικρὰ ἀπαισιοδοξία, αἱ τελευταῖαι δὲ λέξεις τοῦ ποιητοῦ εἶνε: «Ἄνθρωπε, σοῦ τὸ εἶπα ἀγωνίζου καὶ ἔχε πίστιν!»

*

Τὸ Gendleman's Magazine τοῦ Ἰουνίου δημοσιεύει ἄρθρον τοῦ Κέντ παραμυθητικώτατον διὰ τοὺς μικρὸν ἔχοντας τὸ ἀνάστημα. Ὁ ἀρθρογράφος διὰ πλήθους παραδειγμάτων ἐκ τῆς ἱστορίας ἀποδεικνύει ὅτι οἱ περισσότεροι μεγάλοι ἄνδρες ἦσαν μικροί... τὸ σῶμα ἀπὸ τοῦ Ἀττίλα μέχρι τοῦ Ναπολέοντος Α' καὶ ἀπὸ τοῦ Ὁρατίου μέχρι τοῦ Σαιξπήρου. Καὶ αὐτὸς ὁ Γλάδστων ὁ ἐπικαλούμενος *μέγας πρεσβύτης* εἶνε, λέγει, μέγας μόνον διὰ τὰς πράξεις του.

*

Εἰς τὴν *Νέαν Ἡμέραν* ἐδημοσιεύθη μακρὰ ἐπιφυλλὶς τοῦ κ. Δ. Θερειανοῦ, περατωθεῖσα κατὰ Ἰούνιον περὶ τῆς Στωϊκῆς φιλοσοφίας, ἀποτελοῦσα δὲ τὸ α' μέρος μακροτάτης μελέτης.

*

Ἀξιανάγνωστα δημοσιεύματα:

Ὁ Νομοθέτης Λυκοῦργος ὑπὸ G. Attinger (Revue Suisse Ἰουλ.). — Ἡ γεωργικὴ τράπεζα τῆς Τουρκίας (Journal des Economistes Ἰουν.).— Ἡ παντομίμα ὑπὸ M. Lefevre (Revue dramatique 1 Ἰουν.).— Ὁ Ἰάκωβος Ἰνώδης ὑπὸ A. Binet (Revue de deux Mondes 15 Ἰουν.)—Περὶ τοῦ *Θεοῦ*, ἀνεκδότου ποιήματος τοῦ Οὐγκὼ (Revue Encyclopédique 1 Ἰουν.)—Αἱ Νεολατινικαὶ γλῶσσαι ὑπὸ J. Lefebvre (Nouvelle Revue 15 Ἰουν.).—Περὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν καὶ βαθμῶν τῆς ἀγχινοίας ὑπὸ G. Rümelin (Deutsche Rundschau Ἰουν.)—Νόμοι τῆς ἁρμονίας ὑπὸ M. Moskcowski (Nord und Süd Ἰουν.).—Καβοὺρ ὑπὸ S. Münz (ὁμ.)—Ὁ ἰδιωτικὸς βίος ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ρώμῃ ὑπὸ W. Preston καὶ L. Dodge (Atlantic Monthly Ἰουν.) —Λακεδαίμων ὑπὸ W. Pater (Contemporary Review Ἰουν.).— Ἡ Αἴγυπτος κατὰ τὸ 1882 καὶ κατὰ τὸ 1892 ὑπὸ τοῦ sir Marriott (Fortnightly Review Ἰουν.).— Ἡ μέλλουσα τροφὴ τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ W. Atwater (Forum Ἰουν.).— Ἡ ἀρχαία Ρώμη καὶ τὸ σύγχρονον Λονδῖνον ὑπὸ E. Gibbs (Harper's Magazine Ἰουν.).—Δάντης ὑπὸ W. Gladstone (Nineteenth Century Ἰουν.).— Ἡ θρησκεία τοῦ Ὀλύμπου ὑπὸ W. Gladstone (North American Review Ἰουν.).—Λέων ΙΓ' ὑπὸ A. de Gubernatis (Natura de Arte 1 Ἰουν.).—Βουλγαρικαὶ ἐπιστολαὶ ὑπὸ I. D. Botkine (Wiestnik Jewropy Ἰουν.).— Ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς καὶ ὁ νέος ὀργανισμός του (Jahrbücher für die deutsche Armee und Marine).— Ἡ ἄνευ καπνοῦ πυρῖτις (ὁμ.)—Αἱ ναυτικαὶ μεταρρυθμίσεις (La Marine française 5 Ἰουν.).—Οἱ κανονισμοὶ τοῦ αὐστροουγγρικοῦ στρατοῦ (Revue du Cercle militaire 5 Ἰουν.).

ΤΗΛΕΦΩΝΗΜΑΤΑ

Μία ἀναγνώστρια τῆς Ἑστίας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐρωτᾷ πόθεν πηγάζει τὸ ἔθιμον τοῦ ἀνάπτειν πυρὰς τὴν νύκτα τῆς 23 Ἰουνίου, παραμονὴν τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου. Τίς δύναται νὰ δώσῃ ἀπάντησιν;

Κύριε Φιλόμουσε, ἡ λίμνη διὰ τὴν ὁποίαν ἐγράφη τὸ περίφημον ποίημα τοῦ Λαμαρτίνου δὲν εἶνε ἡ τῆς Γενεύης, ἀλλ' ἡ λίμνη Βουρζέ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας κατὰ τὴν εἰς Τέμπελχοφ διατριβήν του εἶχε χάσῃ τὸ χρηματοφυλάκιόν του, περιέχον 100 μάρκα, ἓν δακτυλίδιον καὶ ἓν κλειδίον. Ἀνευρέθη δὲ τοῦτο ὑπό τινος στρατιώτου εἰς ὃν ὁ αὐτοκράτωρ ἔδωκεν ὡς ἀμοιβὴν τὰ 100 μάρκα.

— Ἀμερικανός τις ὀνομαζόμενος Φράγκ Λέντζ ἀνεχώρησεν ἐκ Νέας Ὑόρκης διὰ ποδηλάτου μὲ τὸν σκοπὸν νὰ κάμῃ τὸν γῦρον τοῦ κόσμου. Ἀφοῦ διέλθῃ τὴν Β. Ἀμερικήν, θὰ μεταβῇ δι' ἀτμοπλοίου εἰς Ἰαπωνίαν. Ἔπειτα θὰ διέλθῃ τὴν Ἰαπωνίαν, τὴν Κίναν, τὴν Ἰνδίαν, τὸ Ἀφγανιστάν, τὴν Ἀσιατικὴν Ρωσσίαν, τὴν Περσίαν, τὴν Τουρκίαν, τὴν Αὐστρίαν, τὴν Γερμανίαν, τὴν Ὀλλανδίαν, τὴν Γαλλίαν, τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Σκωτίαν καὶ τὴν Ἰρλανδίαν, καὶ ἐλπίζει νὰ τελειώσῃ ἐντὸς δύο ἐτῶν τὴν μακρὰν ἐκδρομήν του. Ὁ μεγαλεπίβολος ποδηλατιστὴς φέρει μεθ' ἑαυτοῦ ἐφόδια βάρους 22 λιτρῶν καὶ μικρὰν φωτογραφικὴν μηχανήν.

— Ἡ ἱσπανικὴ κυβέρνησις ἐδημοσίευσεν ἐπίσημον στατιστικὴν περὶ τοῦ ἱσπανικοῦ τύπου. Ἐν συνόλῳ ἐκδίδονται 1136 ἐφημερίδες εἰς 1,514,852 φύλλα. Ἐκ τῶν πολιτικῶν ἐφημερίδων ἐπίσημοι εἶνε 49, φιλελεύθεροι 72, ἀνεξάρτητοι 64, συντηρητικαὶ 56, δημοκρατικαὶ 24, μεταρρυθμιστικαὶ 14. Φιλολογικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ φύλλα 234· ἐκκλησιαστικὰ 109· γεωργικὰ 22 κλπ.

— Ἠλεκτροκίνητος ἄκατος μήκους 12 μέτρων καὶ πλάτους 2,10 κατεσκευάσθη διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ αὐστραλιακοῦ λιμένος Σύδνεϋ.

— Ἡ καταστροφὴ τῶν μικρῶν ποικιλοπτέρων πτηνῶν ὧν χρῆσις γίνεται πρὸς διακόσμησιν τῶν γυναικείων πίλων αὐξάνει ὁλονέν. Εἷς μόνος πτεροπώλης τοῦ Λονδίνου ἔλαβεν ἐσχάτως διὰ μιᾶς 6000 παραδείσια πτηνά, 300,000 διαφόρων εἰδῶν προερχόμενα ἐξ Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν, καὶ 400,000 κολύβρια! Ὢ τῆς γυναικείας εὐσπλαγχνίας!

— Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀπὸ τὰς Κάννας τῆς Ἰταλίας ἀπεστάλησαν εἰς Γερμανίαν 3,070,000 χιλιόγραμ. δρεπτῶν ἀνθέων. Κατ' ἔτος δὲ μόνον τὸ Βερολῖνον ἐξοδεύει 16-20,000 δέματα ῥόδων ἐκ Καννῶν, ἕκαστον δὲ τῶν δεμάτων περιέχει 40 δωδεκάδας.

Digitized by Google

— Γιγάντειος καρχαρίας ἐφονεύθη ἐσχάτως εἰς τὸν κόλπον τοῦ Παναμᾶ μήκους 8 μέτρων.

— Ἡ ἁλιεία τῆς μουρούνας ἐν Νορβηγίᾳ ἐπασχολεῖ 15,000 ἀνθρώπους, 140 πλοῖα σκεπαστά, 6 ἀτμόπλοια καὶ 1070 ἀνοικτὰ ἀκάτια. Κατὰ τὸ 1889 αἱ ἁλιευθεῖσαι μουροῦναι ἀνῆλθον εἰς 52,000,000.

— Ἡ Βαλτικὴ θάλασσα εἶνε κατ' ἐξοχὴν ἀνάλατος καὶ διὰ τοῦτο δὲν δύνανται νὰ ζήσωσιν ἐντὸς αὐτῆς στρείδια. Πρό τινος ἐρρίφθησαν πρὸς δοκιμὴν εἴς τινα ἀκτὴν τῆς Βαλτικῆς 50,000 στρείδια μεταφερθέντα ἐκ τῆς Βορείου θαλάσσης, ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀνέσυραν πάντα τὰ ὄστρακα κενά.

— Οἱ Γερμανοὶ προτίθενται νὰ πανηγυρίσωσι τὴν λῆξιν τοῦ ΙΘ'. αἰῶνος διὰ παγκοσμίου ἐκθέσεως ἐν Βερολίνῳ. Ἐσχάτως ὅμως καὶ οἱ Γάλλοι φιλοτιμηθέντες ἤρχισαν νὰ σκέπτωνται περὶ ὁμοίας ἐκθέσεως ἐν Παρισίοις. Τώρα οἱ Γερμανοὶ λέγουν νὰ προλάβουν τοὺς Γάλλους κατὰ ἓν ἢ δύο ἔτη.

— Νησὶς ἔχουσα ἔκτασιν 35 τετραγωνικῶν χιλιομέτρων περίπου, κειμένη κατὰ τὴν 150° 34' μήκους καὶ 21° 25' νοτίου πλάτους ὄχι μακρὰν τῆς αὐστραλιακῆς ἀκτῆς, ἐξηφανίσθη ἐσχάτως.

— Ἡ Ἰταλία ὡς γνωστὸν κατέχει ζηλευτὴν θέσιν ὡς πρὸς τὴν ἐξαγωγὴν οἴνων· κατὰ τὸ 1891 ἡ ἐξαγωγὴ ἀνῆλθεν εἰς 1179192 ἑκατόλιτρα. Οἱ πλεῖστοι τῶν ἰταλικῶν οἴνων εἰσάγονται εἰς Ἑλβετίαν (444,314 ἑκατόλ.) καὶ εἰς Ἀμερικὴν (207,591 ἑκατολ.).

— Οἱ ἐξ Ἰταλίας μετανάσται ἀνῆλθον κατὰ τὸ 1891 εἰς 294,206 ἤτοι 76,692 περισσότεροι τῶν μεταναστῶν τοῦ 1890.

— Εἷς γάμος ὅστις ἐτελεῖτο ἐσχάτως εἰς χωρίον γερμανικὸν πλησίον τοῦ Βάουτζεν διελύθη αἴφνης, διότι ἐνῷ μετέβαινον οἱ μελλόνυμφοι εἰς τὸν ναόν, καθ' ὁδὸν τὸ φόρεμα τῆς νύμφης ἐσχίσθη δύο φοράς, αὐτὴ δὲ θεωρήσασα τοῦτο ὡς κακὸν οἰωνὸν δὲν ἠθέλησε κατ' οὐδένα λόγον νὰ τελεσθῇ τὸ μυστήριον.

— Αἱ πέρδικες τῆς Ἑρζεγοβίνης προσεβλήθησαν ἐκ χολέρας ἥτις ἐξολοθρεύει αὐτὰς κατὰ χιλιάδας. Αὐστριακὸς φυσιοδίφης ἔδωκεν εἰς ἀετὸν καὶ εἰς ἱέρακα πτώματα περδίκων, ἀμφότερα δὲ τὰ ὄρνεα ἐξέπνευσαν αὐθωρεί.

— Ἐν Ν. Ὑόρκῃ ὁ ἰατρὸς Μποῦχμαν συνελήφθη ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας ὡς δηλητηριάσας τὴν σύζυγόν του, ἣν εἶχε συζευχθῇ συνελθὼν εἰς δεύτερον γάμον. Ὁ ἔνοχος ἀπολογούμενος ἰσχυρίσθη ὅτι ἔπραξε τοῦτο διὰ νὰ συζευχθῇ τὴν πρώτην γυναῖκά του παρὰ τῆς ὁποίας εἶχε λάβῃ διαζύγιον.

— Ὁ Βουδδισμὸς ἐν Ἰαπωνίᾳ χάνει καθ' ἡμέραν μέγαν ἀριθμὸν ἐκ τῶν ὀπαδῶν του. Εἰς Κυότο, τὴν κατ' ἐξοχὴν ἕδραν αὐτοῦ ὑπῆρχον κατὰ τὸ 1877 ναοὶ βουδδικοὶ 3737, ἐνῷ τὴν σήμερον περιωρίσθησαν εἰς 3256.

— Τὴν 6]18 ἰουλίου συνῆλθεν ἐν Λειψίᾳ τὸ πρῶτον χορευτικὸν συνέδριον, τοῦ ὁποίου μετέσχον χοροδιδάσκαλοι καὶ χορευταὶ θεάτρων ἐξ ὅλης τῆς Γερμανίας.

— Κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα, ἤτοι εἰς διάστημα 92 ἐτῶν, ἡ Ἱσπανία ἤλλαξεν 152 ὑπουργοὺς τῶν Στρατιωτικῶν.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἀρχαιολογικὰ

Τὸ Βρεττανικὸν Μουσεῖον ἠγόρασε κατ' αὐτὰς δέκα ἀριστουργήματα ἀρχαίας ἑλληνικῆς τέχνης, ἀναγόμενα εἰς τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς τῆς Ἑλλάδος. Εἶνε δὲ ταῦτα τὰ ἑξῆς : 1) ἀθηναϊκὴ κύλιξ ὑπὸ Σωτάδου, ἔνθα εἰκονίζεται ὁ Πολύειδος, ἐντετειχισμένος ἐν τῷ τάφῳ τοῦ Γλαύκου, υἱοῦ τοῦ Μίνωος· 2) ἑτέρα κύλιξ ἐπίσης ὑπὸ Σωτάδου, παριστῶσα κόρην, δρέπουσαν καρποὺς ἐκ μηλέας· 3) ἀγγεῖον τοῦ αὐτοῦ σχήματος, ἔνθα εἰκόνισται ἀνὴρ κρατῶν βακτηρίαν, ἐνώπιον τεραστίου ὄφεως· ἕτεραι τρεῖς κύλικες, κατὰ τὸν τεχνικὸν ῥυθμὸν τοῦ Εὐφρονίου, φιλοτεχνημέναι, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Καχυλίωνος· 7) στάμνος, παριστῶν τὸν Αἴαντα μαχόμενον πρὸς τὸν Ἕκτορα ἢ τὸν Ἀχιλλέα πρὸς τὸν Μέμνονα, καὶ φέρων τὸ ὄνομα τοῦ τεχνίτου· 8) λευκὴ ἀθηναϊκὴ λήκυθος· 9) λευκὸς ἀλάβαστρος εἰκονίζων δύο νεαροὺς ἀθλητὰς καὶ 10) ἕτερος ἀλάβαστρος ἐρυθρός.

Φιλολογικὰ

Ὁ Κ. Παπαδόπουλος Κεραμεὺς ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως ἐν Πετρουπόλει δύο φυλλάδια, περιέχοντα τὸ μὲν τεμάχια ἀγνώστου ἱστορικοῦ περὶ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, τὸ δὲ τεμάχια λεξικοῦ σπουδαιοτάτου, ἐν ᾧ ὑπάρχουσιν ὑπὲρ τὰ τεσσαράκοντα τέως ἄγνωστα ἀποσπάσματα διαφόρων ἀρχαίων ποιητῶν, καὶ μάλιστα κωμικῶν.

Καλλιτεχνικὰ

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς κατασκευῆς γυψίνων ἀποτυπωμάτων ἀποσταλησομένων εἰς τὴν ἐν Σικάγῳ παγκόσμιον ἔκθεσιν, τὸ ἡμέτερον ἐπὶ τῆς Παιδείας ὑπουργεῖον ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν νὰ κατασκευάσῃ πολλὰ γύψινα ἐκμαγεῖα τοῦ Ἑρμοῦ τοῦ Πραξιτέλους, πρὸς πώλησιν.

Ἐπιστημονικὰ

Ἐδημοσιεύθησαν ἐσχάτως δύο ἄξιαι λόγου ἀνακοινώσεις τοῦ κ. Βερνάρδου Ὀρνσταΐν, ἀποστράτου γενικοῦ ἀρχιάτρου. Ἡ μία ἐν τῷ *Ἀρχείῳ* τοῦ Βίρχωβ ἔχει ὡς θέμα τὴν ἀνακεφαλαίωσιν τῶν μακροβιωτικῶν μελετῶν τοῦ κ. Ὀρνσταΐν μετὰ παραβολικοῦ πίνακος τῶν ἐν ἔτει 1885 ἀποβιωσάντων ἐν τοῖς 16 νομοῖς τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους εἰς ἡλικίαν ἀνωτέραν τῶν 85 ἐτῶν. Τὸ σύνολον αὐτῶν ἀνέρχεται εἰς 1,108, ἐν οἷς 40 εἰς ἡλικίαν 105 — 110 ἐτῶν, δύο δὲ (ἀλλὰ γυναῖκες) εἰς ἡλικίαν ἀνωτέραν τῶν 110 ἐτῶν. Ὁ κ. Ὀρνσταΐν ἀποδεικνύει ὅτι τὰ παραδείγματα μεγάλης μακροβιότητος εἶνε συχνότερα ἐν Ἑλλάδι ἢ ἀλλαχοῦ τοῦ κόσμου. Ἡ ἑτέρα ἀνακοίνωσις τοῦ κ. Ὀρνσταΐν ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ περιοδικῷ τῆς ἀνθρωπολογικῆς ἑταιρίας τοῦ Βερολίνου καὶ πραγματεύεται περὶ τοῦ ἐν Τρικάλοις ἀγριανθρώπου, περὶ τοῦ ὁποίου ἐγράφη ἄλλοτε καὶ ἐν τῇ *Ἑστίᾳ*.

Μουσικὰ

Ὁ δοὺξ τοῦ Ἐδιμβούργου ἀσχολεῖται εἰς τὴν σύνθεσιν μελοδράματος, τοῦ ὁποίου τὸ κείμενον ἔγραψεν ἡ βασίλισσα τῆς Ῥωμουνίας. Τὸ ἔργον θὰ παρασταθῇ κατὰ πρώτην φορὰν πιθανῶς ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ ἐν Κοβούργῳ θεάτρου.

ΠΑΙΓΝΙΑ

Πρόβλημα παιγνιοχάρτων

Ἐκ δέσμης παιγνιοχάρτων ἀκεραίας λαμβάνετε κατὰ τύχην 3 χαρτία καὶ θέτετε ἐπάνω εἰς ἕκαστον ἐξ αὐτῶν τόσα χαρτία ἀκόμη ὅσα ἀρκοῦν ἵνα ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν προστιθέμενος εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦ πρώτου χαρτίου (πεντάρι, τριάρι, ἑπτάρι κλπ. = 5, 3, 7) ἀποτελεῖ ἄθροισμα 20. Μετὰ τὴν συμπλήρωσιν καὶ τῶν τριῶν μένουν εἰς τὴν δέσμην 7 χαρτία ἀκόμη. Ποῖον ἦτο τὸ ἄθροισμα τῆς ἀξίας τῶν τριῶν πρώτων χαρτίων ;

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—108

Digitized by Google

ΔΥΟ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Καμμιὰ φορά, ποῦ μὲ τὸν νοῦ βαθειὰ σκοτεινιασμένο
στὰ περασμένα χρόνια μου γυρίζω,
δὲν βρίσκω μιὰν ἐνθύμησι, ὢ ναί, δὲν ἀντικρύζω
τίποτ' ἐμπρός μου γνώριμο! Σὰν σ' ἐρημιὰ διαβαίνω.

Ἡ περασμένη μου ζωὴ ἁπλόνεται τριγύρω
ὡσὰν χωράφι ἄκαρπο καὶ στεῖρο,
ποῦ ὁ ἄνεμος κονιορτὸ καὶ φρύγανα σηκόνει
καὶ οὐρανὸς ἀγέλαστος αἰώνια τὸ πλακόνει.

Στὴν ἐρημιὰ τὴν ἄχαρη καὶ ἀγκαθοσπαρμένη
μία γυναῖκα βλέπω καθισμένη.
Σκεπάζει τὸ κεφάλι της ὁλόμαυρο μαντήλι,
κ' ἔχει πικρὸ χαμόγελο εἰς τὰ χλωμά της χείλη.

Καμμιὰ φορὰ ποῦ μὲ τὸν νοῦ βαθειὰ σκοτεινιασμένο
ζητῶ στῆς ἱστορίας τὸ βιβλίο
τοῦ κόσμου τὴν λαμπρότητα, τῆς γῆς τὸ μεγαλεῖο,
βλέπω ἕνα μνῆμ' ἀπέραντο καὶ καταραχνιασμένο.

Καὶ θρόνους, στέμματα, σπαθιὰ καὶ δάφναις καὶ στεφάνια
δόξαις, πομπαῖς καὶ περηφάνεια,
καὶ στρατηγοὺς καὶ ἥρωας καὶ ἔθνη ξακουσμένα
ὅλα τὰ βλέπω ἕνα σωρὸ στὴν ἐρημιὰ ῥιγμένα.

Καὶ μέσα στὰ ἐρείπια σὰν φάντασμα διαβαίνει
μία γυναῖκα μαυροφορεμένη,
καὶ σκύβοντας τὴν σκόνη ἐκεῖ τὴ δοξασμένη παίρνει
καὶ μὲ πικρὸ χαμόγελο στὸν ἄνεμο τὴν σπέρνει.

ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ ΠΡΟΒΕΛΕΓΙΟΣ

Digitized by Google

Αθηναϊκη Ηχω

Τὸ ἐν Φαλήρῳ ἐπεισόδιον μεταξὺ Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν καὶ ξένων διπλωματῶν, τὸ ὁποῖον ἔσχε λύσιν αἱματηράν, μᾶς φέρει σήμερον ἐπὶ θέμα ἀρκετὰ τετριμμένον, ὡς εἶνε ἡ μονομαχία. Ἀλλ' ἡ ζωηρὰ συγκίνησις, τὴν ὁποίαν ἡ κοινωνία ὅλη ᾐσθάνθη διὰ τὸ ἀπροσδόκητον, ἡ συμπάθεια πρὸς νεαρὸν στρατιωτικὸν κινδυνεύσαντα σοβαρῶς ἐξ ἀφορμῆς ἐλαχίστης, ὁ φόβος περὶ σειρᾶς ὁμοίων συναντήσεων, τῶν ὁποίων οὐδεὶς θὰ ἠδύνατο νὰ προΐδῃ τὸ ἀποτέλεσμα,— πάντα ταῦτα ἐκίνησαν προσφάτως καὶ τῶν μᾶλλον ῥαθύμων τὴν σκέψιν καὶ τὸ αἴσθημα ὑπὲρ ἢ κατὰ τοῦ κοινωνικοῦ ἐθίμου, τὸ ὁποῖον φαίνεται τεῖνον νὰ γίνῃ τοῦ συρμοῦ καὶ παρ' ἡμῖν· φυσικῶς δὲ ἡ γραφὶς κεντᾷ κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Δουμᾶ υἱοῦ, τὸν χρονογράφον νὰ πραγματευθῇ ὅ,τι ἐνδιαφέρει ἑκάστοτε περισσότερον. Ἔπειτα δὲν ὑπάρχει θέμα τόσῳ παλαιὸν καὶ τετριμμένον, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ ἐπιδέχεται μίαν ἀτομικὴν γνώμην νέαν ἢ ἀντικειμενικὴν ἐξέτασιν διαφέρουσαν κατὰ τὸν τρόπον, ἐπὶ νεωτάτων δεδομένων στηριζόμενον, ὅλων αὐτῆς τῶν προηγουμένων. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην, ἐφ' ὅσον ἡ πρόοδος τοῦ χρόνου ἐπηρεάζει τὰς ἰδέας τῆς ἀνθρωπότητος, ὑπάρχει πάντοτε καὶ νέα τις ὄψις σύμφωνος πρὸς τὰς τελευταίας ἰδέας, ὑφ' ἣν θεωροῦνται τὰ πράγματα. Καὶ διὰ τοῦτο συνέβη πολλάκις, θέμα ἐξηντλημένον φερ' εἰπεῖν ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους, νὰ θερμάνῃ τὸν κόσμον, ὅταν τὸ συνεζήτησε πάλιν ὁ Καρτέσιος, ὄχι χωρὶς νὰ κινῇ καὶ σήμερον τὴν προσοχὴν ἡ ἐξέτασίς του ὑπὸ φιλοσόφων νεωτέρων.

★

Ὑπῆρξεν ἐποχή, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ μονομαχία ἐθεωρήθη, καὶ ἦτο πράγματι, τὸ νομιμώτερον καὶ εὐγενέστερον τῶν μέσων τῆς ἱκανοποιήσεως. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὡς κοινωνικὸν ἔθιμον ἡ μονομαχία,—διότι δὲν πρόκειται ἐνταῦθα περὶ τῶν μεγάλων καὶ ὅλως ἐξαιρετικῶν μονομαχιῶν, τὰς ὁποίας ἀναφέρει ἡ ἱστορία,— ἐσημείωνε σταθμὸν προόδου ἀξιοσημείωτον. Πρὸ τῆς σκληρότητος τῆς ἀπαισίας τῶν ἀνθρωπίνων ἐρίδων, τῆς βίας, τοῦ δόλου καὶ τῆς αἱμοδιψοῦς ἀγριότητος, ἡ ὑπὸ κανόνας καθυπόταξις τῆς πάλης, ἡ ἤρεμος συνάντησις τῶν ἐχθρικῶς διακειμένων, ἡ ἐξίσωσις τῶν ἑκατέρωθεν δυνάμεων καὶ ἡ ὑπὸ τῆς τέχνης ἢ τῆς τύχης πλέον κρίσις τοῦ ἀποτελέσματος, ἀπήρτιζον πρᾶξιν τόσον εὐγενῆ, ἁγνὴν καὶ δικαίαν, ὥστε μόνον τοὺς βαρβάρους καὶ ὀπισθοδρομικοὺς τῆς ἐποχῆς θὰ εἶχε, πιστεύω, ἐναντίους. Τοῦτο ὑπὸ γενικὴν ὅλως ἔποψιν, χωρὶς νὰ ὑπομνήσω ὅτι τὸ ἔθιμον ἐπέβαλλε καὶ ἐδικαιολόγει τότε, ἐκτὸς τῆς τάσεως τοῦ ἀνθρωπίνου αἰσθήματος, αὐτὸς τῆς κοινωνίας ὁ ὀργανισμός, ἡ ὕπαρξις τῶν ἱπποτικῶν εὐγενῶν, τοὺς ὁποίους ἄλλα, ἄγνωστα σήμερον καὶ παράδοξα νόμιμα διεῖπον, ἡ ἀτελὴς ἀπονομὴ νηπιώδους τινὸς δικαιοσύνης καὶ τὸ ἐν μεγίστῳ βαθμῷ ἐπικρατοῦν δίκαιον τοῦ ἰσχυροτέρου. Ἀλλ' ὁ χρόνος μετήλλαξεν ἐντελῶς τὴν παλαιὰν ταύτην τῶν πραγμάτων ὄψιν. Ὁ ἄνθρωπος, ὁ περισσότερον προηγμένος ἐννοῶ καὶ ὄχι ὁ διατηρῶν ἔτι τὰ κακοῦργα ἔνστικτα τῶν κτηνωδεστέρων προγόνων του, ἀποτροπιάζεται σήμερον πᾶσαν πάλην ὑλικήν, πάντα ἀγῶνα αἱματηρόν, ἐν ᾧ ὁ ὀργανισμὸς τῆς κοινωνίας ἀπαγορεύει καὶ καθιστᾷ περιττὴν πᾶσαν αὐτοδικίαν. Ἡ μονομαχία κατετάχθη ὡς ἐκ τούτου εἰς τὰ παλαιὰ ἔθιμα, τῶν ὁποίων καὶ αὐτὰ τὰ ἐλάχιστα ἐναπομείναντα λείψανα τείνουν νὰ καταργηθοῦν. Τὸ γεγονὸς εἶνε ἀναμφισβήτητον καὶ διὰ τὸν ἐπιπολαίως φυλλομετρήσαντα τὴν ἱστορίαν καὶ δι' αὐτὸν τὸν ὁρίζοντα τὴν μονομαχίαν ὡς ἱκανοποίησιν δι' ἀδικήματα «μὴ προβλεπόμενα ὑπὸ τοῦ νόμου»· εἶνε δὲ δύσκολον νὰ ἐξηγηθῇ ἐντελῶς διὰ τῆς κοινωνικῆς μόνον ἐξελίξεως, ἂν δὲν ληφθῇ ὑπόψιν καὶ ἡ τάσις τοῦ ἀνθρωπισμοῦ ἡ κατ' ἐξοχὴν νεωτεριστική, ἡ ἐξανισταμένη κατὰ τοῦ ψυχρῶς καὶ ἐσκεμμένως ἐπιβαλλομένου καὶ ἀποφασιζομένου θανάτου. Εἰμπορεῖς ἐν στιγμῇ ὁρμῆς παραφόρου καὶ ἀκατασχέτου νὰ ὁρμήσῃς κατὰ τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν δύναμιν νὰ σοῦ συγκλονῇ τόσῳ τὸ ἀσθενές σου νευρικὸν σύστημα, εἰμπορεῖς νὰ τὸν κτυπήσῃς, νὰ τὸν πληγώσῃς, τὰ τὸν φονεύσῃς ἔστω, χωρὶς τὸ ἔγκλημά σου νὰ ἦνε τόσῳ μέγα. Ἀλλὰ μετὰ τὴν πάροδον τοῦ ψυχικοῦ βρασμοῦ νὰ συναντᾶσαι μετ' αὐτοῦ μὲ μόνην τὴν ἐκ τοῦ φόβου συγκίνησιν, ἀλλ' ἐκτὸς αὐτῆς ψυχραίμως καὶ πολλάκις ἄνευ μίσους τινὸς ἐναντίον του—διότι πόσον δύναταί τις νὰ κρατήσῃ μῖσος κατὰ τοῦ ὁμοίου του, διὰ μίαν λέξιν ψυχρὰν ἢ μίαν παρατυπίαν ;— ὑπὸ τύπους δὲ μαθηματικῶς ὡρισμένους καὶ κανόνας νὰ προσπαθῇς νὰ τοῦ δώσῃς τὸν θάνατον, τὸν προσυμφωνηθέντα, εἶνε πρᾶξις κατὰ τῆς ὁποίας ἐξεγείρεται σήμερον τὸ ἀνεπτυγμένον αἴσθημα. Ἡ μονομαχία λογίζεται ὡς ἐκ τούτου πρᾶξις ἀνήθικος. Διὰ τὸν αὐτὸν ἀκριβῶς λόγον ἡ ἠθικὴ καταδικάζει μετ' αὐτῆς ἀπολύτως καὶ τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου, διότι οὐδὲν ἔχει δικαίωμα ὁ ἄνθρωπος ἐν ἠρεμίᾳ πνεύματος, εἴτε μόνος εἴτε μετὰ πολλῶν, νὰ καταδικάσῃ εἰς θάνατον τὸν ὅμοιόν του, τὸν ὁποῖον δὲν θὰ εἶνε τόσον ἐγκληματίας ἐὰν τυχόν, ἐν στιγμῇ παραφορᾶς, κατὰ τὴν ὁποίαν φυσικῶς δὲν δύναται νὰ πράξῃ ἄλλως, ὁρμήσῃ καὶ τον φονεύσῃ.

★

Ἂν ἡ γενικὴ αὕτη ἀρχὴ καταδικάζῃ πᾶσαν ἀνεξαιρέτως μονομαχίαν, ἔστω καὶ ὑπὸ τὰς σοβαρωτέρας περιστάσεις τελουμένην, ἀκόμη καὶ ὅταν ἡ ζωὴ ἑνὸς τῶν δύο ἀντιπάλων εἶνε κώλυμα τῆς ζωῆς τοῦ ἄλλου — πόσῳ μᾶλλον βαρύνει ἐπὶ τῶν συνήθων μονομαχιῶν, τῶν ἐξ ἐλαχίστης ἀφορμῆς, μιᾶς λέξεως, ἑνὸς βλέμματος, ἀνευλαβείας κοινωνικῆς, μᾶλλον ἢ ἧττον ἐλαφρᾶς ! Δὲν ὑπάρχει περισσότερον ἄσκοπος καὶ ἀκατανόητος καὶ γελοία, ἀπὸ τὴν παρωχημένην αὐτὴν ἱπποτικὴν συνήθειαν, τὴν ὁποίαν ἐν τούτοις παρ' ἡμῖν νομίζει ὅτι ὀφείλει νὰ περιβληθῇ μετὰ τοῦ φωκὸλ καὶ τοῦ ὑψηλοῦ πίλου, πᾶς νεόπλουτος ἱππότης, ἐπιθυμῶν νὰ φανῇ ἑαυτοῦ ἀριστοκρατικώτερος. Τοῦτο δὲ εἰς ἐποχήν, καθ' ἣν εἰς μὲν τὴν ἱπποτικὴν Ἀγγλίαν ἡ μονομαχία κατηργήθη, εἰς δὲ τὴν Γαλλίαν, τόσῳ περὶ τὴν ἐθιμοτυπίαν λεπτήν, ψηφίζονται δρακόντειοι κατὰ τῶν μονομαχούντων νόμοι. Ἂν ὁ θεσμὸς ἔχῃ τι τὸ σοβαρὸν καὶ αὐτὸ γελοιοποιεῖται μὲ τὴν συχνὴν καὶ ἄκαιρον χρῆσίν του. Ἡ μίμησις τῶν ξενικῶν, ἡ ἐπιθυμία τῆς

Digitized by Google

ἐπιδείξεως καὶ πολλάκις ἡ δειλία, — διότι ἠξεύρομεν τὸν τρόπον καὶ τἀποτελέσματα τῶν περισσοτέρων μονομαχιῶν, — κάμνει τοὺς λέοντας τῶν Ἀθηνῶν νἀποστέλλωσι πολὺ συχνὰ τοὺς μάρτυράς των. Ἀλλὰ πόσον ἄράγε μεταξὺ τῶν συναντωμένων ἢ μὴ συναντωμένων τῇ ἐπεμβάσει τῶν μαρτύρων ἢ τῆς ἀστυνομίας, ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς τιμῆς, ἔχουσι συναίσθησιν τοῦ σοβαροῦ των κινήματος καὶ δὲν το κάμνουσιν ἢ δὲν θά το ἔκαμνον μ' ὅλην τὴν ἐλαφρότητα τῶν ἀφρόνων, οἱ ὁποῖοι διὰ τὸ παραμικρὸν πηγαίνουν νὰ ἐκτεθῶσιν εἰς μίαν σφαῖραν ἢ εἰς τὸν κίνδυνον νὰ γίνωσι φονεῖς ; Τὸ ἄδικον καὶ τὸ περιττὸν τῶν τοιούτων κινδύνων ἔχουσι κατανοήσει πρῶτοι οἱ μάρτυρες, οἱ ὁποῖοι ὁσάκις φοβοῦνται μήπως οἱ ἀντίπαλοι, ἐξ ἐλλείψεως γενναιοφροσύνης, δὲν πυροβολήσωσιν εἰς τὸν ἀέρα, φροντίζουν νἀφίνουν τὰ πιστόλια κενὰ ἢ ὁπωσδήποτε νά τα γεμίζουν ἀκινδύνως. Διὰ τοῦτο μάλιστα ἡ τελευταία σοβαρὰ μονομαχία, ἡ ὁποία παρ' ὀλίγον νὰ στοιχίσῃ τὸν θάνατον τοῦ Ἕλληνος ὑπιλάρχου, κατέπληξε τόσῳ κοινωνίαν, ἡ ὁποία νὰ γελᾷ μόνον εἶχε συνηθίσει ἕως τώρα μὲ τὰς μονομαχίας τῶν κομψευομένων της.

Παρετηρήθη ὅτι ἡ πρὸς μονομαχίαν τάσις κατέρχεται βαθμηδὸν ἐκ τῶν ἀνωτέρων τάξεων πρὸς τὰς κατωτέρας. Ὄχι ὀλίγοι καὶ ἐκ τῶν ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ ἔλυσαν τὰς διαφοράς των διὰ μονομαχίας. Ἀλλὰ — πρέπει νὰ εἴμεθα δίκαιοι, — ὅσῳ δυσάρεστον εἶνε τὸ φαινόμενον τοῦ ἔχοντος ἀξιώσεις ἀνεπτυγμένου, καταφεύγοντος δ' εἰς ἔθιμον εἰς τὸ ὁποῖον, ἂν δὲν ἐξασκήσῃ πανουργίαν, θὰ ἐπιδείξῃ ἐσκεμμένως σκληρότητα, τόσῳ παρήγορον ἐν μιᾷ κοινωνίᾳ τὸ θέαμα τοῦ ἀπολιτίστου παλληκαρᾶ, ὁ ὁποῖος, ἀντὶ νὰ κατασφάξῃ αἱμοδιψὴς ἢ νὰ παραφυλάξῃ δόλιος τὸν ἐχθρόν του, τὸν προσκαλεῖ εἰς ἴσον καὶ σχετικῶς τίμιον ἀγῶνα. Οὗτος ἀπὸ τῆς πρώτης ἐποχῆς φθάνει προοδεύων εἰς τὴν δευτέραν. Ἐν ᾧ ὁ ἄλλος, ὁ εὐγενὴς μονομάχος, μένει στάσιμος, ἀγνοῶν παρ' ἐλπίδα ὅτι ἔφθασε καὶ τρίτη, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ μονομαχία δὲν θὰ εἶνε κοινωνικὸν ἔθιμον πλέον.

*

Ἀλλ' ἂν καταργηθῇ τῷ ὄντι τελείως, τί ὑπάρχει ἱκανὸν νά την ἀντικαταστήσῃ ; Διότι ἐν πάσῃ κοινωνίᾳ καὶ ἐν πάσῃ ἐποχῇ ὑφίσταται ἡ ἀνάγκη τῆς ἱκανοποιήσεως τοῦ προσβαλλομένου· πῶς δὲ θὰ τιμωρεῖται ὁ φερόμενος ὁπωσδήποτε ἀνευλαβῶς πρὸς τὴν θέσιν καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν ἑνὸς ἀνθρώπου πρὸ τοῦ πλήθους τῆς αἰθούσης ἢ τοῦ περιπάτου;

Ἐν Ἀγγλίᾳ, ὡς ἀνεγίνωσκα κάπου τελευταίως, ὑπάρχει τὸ ἔθιμον τῆς εἰκονικῆς ἐξορίας, καθ' ἣν ὁ πταίστης ἐπί τινα καιρόν, ἀναλόγως τοῦ πταίσματός του, θεωρεῖται ἐξ ἀποφάσεως ὑφ' ὅλων του τῶν φίλων καὶ τῶν γνωρίμων ὡς ἀπών, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον, προχωροῦν πολλάκις καὶ μέχρις αὐτῶν τῶν ὑπηρετῶν τῆς Λέσχης, ἐξαναγκάζει τὸν εὐπατρίδην νἀπομονωθῇ ὡς ἐξόριστος ἀληθής, μέχρις οὗ ἐκτίσῃ τὴν ποινήν του. Δυστυχῶς ἡ χώρα μας ἡ τόσον εὐήλιος, καὶ ὁ χαρακτὴρ μας ὁ τόσον θερμὸς δὲν θὰ ἐπέτρεπε τὴν ἀπομίμησιν τοιούτων ἐθίμων. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἡ διὰ τὰ μικρὰ ἀδικήματα καταφυγὴ εἰς τὸ δικαστήριον, ὅπως κάμνουν ἄλλοι ἀληθῶς πολιτισμένοι, οἱ νόμοι τῶν ὁποίων ὁρίζουσι ποινὰς καὶ διὰ τὸ ἐλάχιστον ἀδίκημα, θὰ ἦτο καὶ δι' ἡμᾶς ἡ καλητέρα ἱκανοποίησις. Βεβαίως ἡ ἐπιβολὴ ἑνὸς προστίμου ἢ ὀλιγοημέρου κρατήσεως ἐλαχίστην παρέχει ἱκανοποίησιν, οὐσιαστικὴν ἱκανοποίησιν, εἰς τὸν ῥαπισθέντα φερ' εἰπεῖν δημοσίᾳ ἢ γενόμενον θῦμα εἰρωνείας δηκτικῆς. Ἀλλὰ μήπως ἡ ἀνταλλαγὴ μιᾶς ἀκινδύνου καὶ ἀσφαίρου βολῆς καὶ ἡ κατόπιν τυπικὴ θλίψις τῆς χειρὸς καὶ ψυχρὰ συμφιλίωσις, ἐνέχει ἱκανοποίησιν κατ' οὐσίαν ἀνωτέραν, ἢ ἄλλως, μήπως εἶνε δικαία ἡ σοβαρὰ πληγὴ καὶ πολλάκις ὁ θάνατος, τὸν ὁποῖον κινδυνεύει νὰ δεχθῇ ἐνίοτε καὶ ὁ προσβληθείς; Διότι ἡ μονομαχία εἶνε κάτι, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει πάντοτε μέσον ὅρον, οὔτε σταθεροὺς χρωματισμούς, ἀφ' οὗ μὲ τοὺς ἐλαφροτέρους ὅρους εἰμπορεῖ νὰ ἔχῃ τὸ βαρύτερον ἀποτέλεσμα. Καὶ ἂν ἡ ἱκανοποίησις, τὴν ὁποίαν θὰ δώσῃ, δὲν εἶνε σκληρὰ καὶ ὑπερβολική, θὰ εἶνε τυπικὴ καὶ γελοία, μόνον ὡς ἐκ τῆς ἰσχύος τοῦ ἐθίμου σωζομένη. Ὅθεν ἂν ἐπικρατήσῃ νέον ἔθιμον καὶ τεθῶσιν οἱ κατάλληλοι νόμοι, νομίζω ὅτι ἡ διὰ τοῦ δικαστηρίου ἱκανοποίησις θὰ εἶνε πολὺ καλητέρα καὶ λογικωτέρα.

Ἐφ' ὅσον ἡ εἰς τοῦτο προσφυγὴ διὰ μικροτέρας προσβολὰς δὲν θεωρεῖται ὑπὸ τῶν πολλῶν ὡς ἀνδρικὴ ἱκανοποίησις καὶ ἐφ' ὅσον δὲν λαμβάνονται μέτρα ἱκανὰ νά την καταστήσωσι καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ μας τοιαύτην, νομίζω ὅτι ἡ ἐν τῇ στιγμῇ τῆς ἐκ τῆς προσβολῆς πρώτης παραφορᾶς καταφυγὴ εἰς ἄμεσον καὶ ἄοπλον χειροδικίαν, εἶνέ τι βάναυσον ἴσως, ἀλλ' ἀσυγκρίτως μᾶλλον φυσικὸν καὶ ἡττιολογημένον μιᾶς γελοίας ἢ κινδυνώδους καὶ ἀνηθίκου μονομαχίας. Ἂν ἡ προσβολὴ εἶνε σοβαρά, οἱ τίμιοι ἄνθρωποι θεωροῦσι τὸ ζήτημα λελυμένον. Οἱ νόμοι τὴν τιμωροῦσιν ὅπως πρέπει καὶ αἱ αἴθουσαι τῶν δικαστηρίων εἶνε δι' αὐτὸ τὰ μόνα πεδία τῆς τιμῆς, ὅπου συναντᾶταί τις εὐσχήμως μετ' ἐκείνου, παρὰ τοῦ ὁποίου ζητεῖ ἱκανοποίησιν.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΞΕΝΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

ΓΟΥΛΙΕΛΜΟΣ ΔΑΙΡΠΦΕΛΔ[1]

(WILHELM DŒRPFELD)

Εὐθὺς κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος, τὸ 1882, παρουσιάσθη ὡς θαρραλέος αὖθις μαχητὴς ἐναντίον παρὰ πᾶσιν ἰσχυουσῶν γνωμῶν ἐπὶ ζητημάτων ἀρχαιολογικῶν καὶ φιλολογικῶν σπουδαιοτάτων. Αἱ συμβολαὶ αὐτοῦ εἰς τὴν μετρολογίαν τῶν ἀρχαίων, ἀντικείμενον πολλῶν πραγματειῶν δημοσιευθεισῶν ἔκτοτε εἰς τὰς *Ἀνακοινώσεις* (Mittheilungen) τῆς σχολῆς, ἐχαρακτηρίσθησαν ὡς μέγα τόλμημα ἐναντίον τῆς ἀνυπερβλήτου ἐπιστημοσύνης ἐξόχων ἀνδρῶν (Θεοδώρου Μόμμσεν, Lepsius, Hultsch), μολονότι δὲ εἴς τινα ὑπεχώρησε βραδύτερον ὁ ἡμέτερος ἀρχαιολόγος, ἐν τῇ τελευταίᾳ ὅμως αὐτοῦ πέρυσι δημοσιευθείσῃ πραγματείᾳ (Mittheilungen XV) ἔλυσεν ὁριστικῶς τὸ πο-

1 Ἴδε σελ. 8.

Digitized by Google

λύπλοκον ζήτημα διὰ τῶν ἐπὶ τόπου πάλιν καταμετρήσεων καὶ τῆς ὀξυδερκοῦς μελέτης τῶν ἀρχαίων συγγραφέων καὶ τῶν ἐπιγραφῶν. Ἡ σύγχυσις ἡ μέχρι πρὸ μικροῦ ἐπικρατοῦσα περὶ τῶν μέτρων τῶν ἀρχαίων τῶν ὑπὸ τῶν ἀρχιτεκτόνων εἰς τὰ ἀριστουργήματα αὐτῶν ἐφαρμοσθέντων καὶ τῶν ὑπὸ τῶν συγγραφέων ἀπὸ τοῦ Ἡροδότου καὶ μέχρι τοῦ Ἐρατοσθένους καὶ Πολυβίου καὶ τῶν Ῥωμαίων συγγραφέων ἀναφερομένων ἐξέλιπε πλέον. Βοηθούμενος ὁ Δαϊρπφελδ ὑπὸ ἐπιγραφῆς τινος, ἥτις εἶνε τὸ ἐπίσημον ἔγγραφον ἐπιτροπείας διορισθείσης τὸ 408]7 πρὸς συντέλεσιν τοῦ ἀτελειώτου μείναντος Ἐρεχθείου, ὅπου ἀκριβῶς κατὰ τὰ μέτρα ὁρίζονται οἱ σωζόμενοι εὐτυχῶς λίθοι τοῦ κτιρίου, ὥρισε τὸν ἀρχαῖον πόδα ὡς ἰσούμενον πρὸς 0,328 τοῦ μέτρου, ἤτοι 33 περίπου ἑκατοστὰ αὐτοῦ. Οὗτος εἶνε ὁ Αἰγινητικὸς ἢ κοινὸς Ἑλληνικὸς πούς, καθ' ὃν πάντα τὰ ἀρχαῖα κτίρια ἐκτίσθησαν. Πέντε τοιοῦτοι πόδες ἀποτελοῦσι τὸ διπλοῦν βῆμα, 100 δὲ τοιαῦτα ἤτοι 500 πόδες ἀποτελοῦσι τὸ στάδιον, ἐξισούμενον πρὸς 164 μέτρα. Τοῦτο εἶνε τὸ στάδιον, καθ' ὃ ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Ξενοφῶν, ὁ Θουκυδίδης μετροῦσι τὰς ἀποστάσεις. Μόνον τὸ Ὀλυμπιακὸν εἶχεν 600 πόδας (κατὰ τοὺς ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας), 625 δὲ τὸ Ἰταλικόν, ἐξισούμενον πρὸς $^1/_8$ τοῦ ρωμαϊκοῦ μιλίου ἴσου πρὸς 5000 ἑλληνικοὺς πόδας. Ἡ ὀργυιὰ τοῦ Ἡροδότου εἶνε 5 ποδῶν ἤτοι 1,64 μέτρου, ἔχει ἑπομένως τὸ μῆκος οὐχὶ τῶν βραχιόνων τεταμένων, ἀλλὰ τῶν ποδῶν (παρὰ τὸ ὀρέγειν) ἤτοι εἶνε μέτρον ὁδοιπορικόν, ὡς καὶ τὸ ρωμαϊκὸν passus (ἐκ τοῦ pandere). Τὸ ἁπλοῦν ἄρα ἑλληνικὸν βῆμα ἦτο ἴσον πρὸς 0.82 τοῦ μέτρου, ἐνῷ τὸ ρωμαϊκὸν ἰσοῦτο πρὸς 0,74, τὸ δὲ πτολεμαϊκὸν πρὸς 0,87. Ὥστε τὸ ἑλληνικὸν βῆμα ἰσοῦτο πρὸς τὸ ἐν τῷ γερμανικῷ στρατῷ κανονισθὲν στρατιωτικὸν βῆμα πρὸς 0,80 τοῦ μέτρου. Τὸ στάδιον ἀνεπτύχθη οὕτω δεκαδικῶς ἐκ τοῦ διπλοῦ βήματος, ἑπομένως ἐκ τοῦ ποδός, ὡς καὶ τὸ ρωμαϊκὸν μίλιον. Εἰς τὸ ἑλληνοϊταλικὸν λοιπὸν τοῦτο σύστημα 100 διπλᾶ βήματα ἀπετέλουν 1 στάδιον, 10 δὲ στάδια ἤτοι 1000 διπλᾶ βήματα 1 μίλιον. Τὰ μέτρα χωρητικότητος καὶ τὰ σταθμὰ παρήχθησαν ἐν Ἑλλάδι ὁμοίως ἐκ τοῦ ποδός, διὰ τὴν χωρητικότητα μὲν ὁ κύβος τοῦ πρὸς 0,328 μ. ἴσου ποδός, διὰ τὰ σταθμὰ δὲ τὸ βάρος τοῦ ὕδατος τοῦ κύβου τούτου ἤτοι τὸ τάλαντον = 35, 3 χιλιόγραμμα. Μόνον ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων ἐν Ἑλλάδι ἴσχυσεν ὁ = πρὸς 0,296 τοῦ μέτρου πούς, τὸ ἐκ 600 ποδῶν στάδιον = 178 μέτρα. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ Ῥωμαῖοι τὸ στάδιον δὲν ἠδύναντο νὰ εἰσαγάγωσιν εἰς τὸ σύστημα τῶν ἰδικῶν των ὁδοιπορικῶν μέτρων, διότι 8 $^1/_3$ τοιούτων σταδίων ἀπετέλουν τὸ ἐκ 5000 ποδῶν μίλιον, ηὔξησαν αὐτὸ κατὰ 25 πόδας καὶ ἐσχημάτισαν οὕτω στάδιον ἐκ ποδῶν 625 = 185 μέτρων ἤτοι ἀκριβῶς τὸ $^1/_8$ τοῦ μιλίου. Κατὰ τοῦτο δὲ τὸ στάδιον ἀριθμοῦσι πάντες οἱ Ῥωμαῖοι συγγραφεῖς. Ὁ Πολύβιος μεταχειρίζεται τὸ ἑλληνορρωμαϊκὸν τῶν 178 μέτρων (ποῦς = 0,296 μ., στάδιον = 600 πόδας). — Μόνον τὸ νόμισμα ἐν Ἀθήναις ἐκανονίσθη κατὰ τὸν Σολώνειον πόδα = πρὸς 0,295 τοῦ μέτρου, κατὰ τὸ βάρος δηλονότι τοῦ ὕδατος τοῦ κύβου αὐτοῦ καὶ ἡ ἀττικὴ δραχμὴ ἐξισώθη οὕτως πρὸς 4,26 γραμμάρια. — Ὁ πῆχυς παρ' Ἡροδότῳ ἰσοῦται πρὸς 0,492 τοῦ μέτρου καὶ κατὰ τοῦτον μετρᾷ τὴν γυναῖκα, ἥτις ὡς Ἀθηνᾶ ὡδήγησε τὸν Πεισίστρατον εἰς τὴν πόλιν της, ὑψηλὴ 4 πήχεις πλὴν 10 δακτύλων, ἤτοι 1,91 μ. (Ἡρόδ. Ι 60).

Κατὰ πᾶν ἔτος προστίθενται οὕτως νέαι ἀνακαλύψεις, ἀνατρέπουσαι παλαιὰς δοξασίας ἐρριζωμένας εἰς τὴν γηραιὰν καὶ δύστροπον πολλάκις φιλολογίαν ἢ τὴν νεωτέραν ἀδελφὴν αὐτῆς ἀρχαιολογίαν. Ὁ Δαϊρπφελδ ἐργάζεται κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα καὶ ὡς ἀρχιτέκτων τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας καὶ τὰ ἐτήσια πρακτικὰ αὐτῆς δεικνύουσι τὴν σπουδαιότητα τῆς συνεργασίας αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ὡραίων σχεδιογραφημάτων τῶν ἐν Ἀκροπόλει, Ἐλευσῖνι, Ἐπιδαύρῳ ἀνασκαφέντων ἀρχαίων κτιρίων, ὧν ἄνευ ταῦτα θὰ ἦσαν ἄτακτα, ἀνεξήγητα τὰ πλεῖστον λείψανα ἐκ τῆς γῆς ἐκχωσθέντων ἐρειπίων. Τὸ 1883 ὁρμώμενος ἐκ τῆς ἐν Πειραιεῖ ἀνευρεθείσης πλείστου λόγου ἀξίας ἐπιγραφῆς περὶ τῆς σκευοθήκης τοῦ Φίλωνος κατήρτισε πλῆρες τὸ σχέδιον τοῦ μεγάλου τούτου κτιρίου τοῦ ἀρχαίου ναυστάθμου τῶν Ἀθηνῶν ἐν Ζέᾳ καὶ τοσοῦτον μάλιστα ἐναργὲς καὶ τέλειον, ὥστε, καθὼς ὁ ἴδιος παρατηρεῖ (Mittheilungen VIII σελ. 164), περὶ οὐδενὸς ἀρχαίου οἰκοδομήματος, οὗ λείψανα μέχρι τοῦ νῦν σώζονται, δυνάμεθα τόσον ἀκριβῆ καὶ τελείαν ἰδέαν νὰ σχηματίσωμεν, ὅσον περὶ τῆς σκευοθήκης ταύτης, ἐξ ἧς οὐδὲ λίθον οὐδὲ ἴχνος τι οἱονδήποτε περιέσωσεν ἡμῖν ὁ χρόνος. Τὰ σχεδιογραφήματα αὐτοῦ ἐν τέλει τοῦ εἰρημένου τόμου τῶν «Ἀνακοινώσεων» μαρτυροῦσι τοῦτο. Τὸ δὲ 1884 ἤδη ἐν συνεδρίᾳ τῆς σχολῆς παρέρχεται ὁ Δαϊρπφελδ μὲ τὴν νέαν αὐτοῦ ἀνατρεπτικὴν καὶ ὅλως ἀνακαινιστικὴν θεωρίαν περὶ τοῦ σχεδίου τοῦ ἀρχαίου θεάτρου. Αὕτη καὶ μόνη ἡ ἀνακάλυψις ἀποτελεῖ στέφανον χρυσοῦν δόξης ἀρχαιολογικῆς. Περὶ τῶν μελετῶν αὐτοῦ τούτων ὅσον οὔπω μέλλει νὰ ἐκδοθῇ ὑπὸ τοῦ ἰδίου εἰδικὸν σύγγραμμα, ὅπερ παρασκευάζει νῦν εἰς τὴν δροσερὰν Κηφισίαν. Ἱκανὰ περὶ τούτου διέλαβα συνοψίζων τὰ ἀρχαιολογικὰ μαθήματα τοῦ Δαϊρπφελδ ἐν τῇ *Ἐφημερίδι* κατὰ τὸν Ὀκτώβριον καὶ Νοέμβριον τοῦ παρελθόντος ἔτους. Προσεχῶς δὲ καὶ ἐν τῇ *Ἑστίᾳ* λεπτομερέστερον περὶ τούτου θὰ γράψω ἐν ἰδιαιτέρῳ ἀρ-

Digitized by Google

θρω, βασιζόμενος εἰς τὰ σχεδιογραφήματα τοῦ ἡμετέρου ἀρχαιολόγου.

Τὸ 1885 ἀνεφάνησαν αἱ πολύτιμοι πραγματεῖαι αὐτοῦ περὶ τοῦ ἀρχικοῦ σχεδίου τῶν προπυλαίων τῆς Ἀκροπόλεως, τὰ ὁποῖα ὄχι μόνον ἐν τῇ βορειοανατολικῇ πτέρυγι οὐδέποτε συνετελέσθησαν, ἀλλὰ καὶ ἡ ΜΑ καὶ ΜΔ πάντη ἄλλως ὑπὸ τοῦ Μνησικλέους καὶ Περικλέους ἐσχεδιάσθησαν, ἢ ὡς κατ' ἀνάγκην κατόπιν, ἕνεκα τῶν διαμαρτυριῶν τοῦ ἱερατείου τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐσυντομεύθησαν καὶ ἀτελῆ διὰ παντὸς ἔμειναν. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα μόνον ἐπὶ σχεδιογραφημάτων ἀκριβῶν δύνανται νὰ μελετηθῶσι καὶ κατανοηθῶσιν. Ὁ ἀρχιτέκτων ὅμως ἀρχαιολόγος ἐδημιούργησε καὶ ἐνταῦθα διὰ τῆς φαντασίας ἐξ ἀφανῶν ἰχνῶν ὄχι ἁπλῶς τί ὑπῆρξέ ποτε πράγματι, ἀλλὰ τί κατὰ νοῦν μόνον ἔσχεν ὁ ἐν πνεύματι προπάτωρ του Μνησικλῆς, καὶ τοῦτο ἐπὶ τοῦ χάρτου ἀκριβῶς διέγραψε.

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος πλὴν ἄλλων ποικίλων ἐργασιῶν (π. χ. περὶ τοῦ χορηγικοῦ μνημείου τοῦ Νικίου, οὗ λείψανα ἀνεῦρεν ἐν τῇ νῦν εἰσόδῳ τῆς Ἀκροπόλεως) ὥρμησεν εἰς νέαν ἀνακάλυψιν ὁλοκλήρου ναοῦ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως μεταξὺ τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοῦ Ἐρεχθείου, τοῦ ἐν τοῖς θεμελίοις τοῦ Παρθενῶνος πρώην ἀναζητουμένου ἀρχαίου ναοῦ τῆς Πολιάδος! Ὅταν ἐν ὁλόκληρον ἔτος βραδύτερον ὁ γενικὸς ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τῶν ἀρχιτεκτόνων Καβεράου καὶ Δαίρπφελδ ἐνήργησεν ἀνασκαφὰς ἐν τῷ χώρῳ ἐκείνῳ καὶ τὰ θεμέλια ἀνευρέθησαν τοῦ ζητουμένου ναοῦ, ἐγράφη ὑπό τινος ὅτι κατὰ τὰς τότε πρῶτον ἐργασίας ἀνευρέθη ὁ ἀρχαῖος ναὸς τῆς Πολιάδος. Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα προδήλως ἔχει ἄλλως, διότι εἰς τὴν πραγματείαν τὴν περὶ τοῦ ναοῦ τούτου, πρὶν ἔτι ἀνασκαφή τις γίνῃ, ἐν ἔτει 1885 δημοσιευθεῖσαν (Mittheilungen X σελ. 275 ἑ.) ὑπάρχουσιν ἐκτεθειμένοι οἱ λόγοι πάντες, οὓς ὁ Δαίρπφελδ ἀποχρῶντας ἐνόμισεν, ἵνα πιστοποιήσῃ θεωρητικῶς καὶ ἐκ τῶν προτέρων τὴν ποτε ὕπαρξιν ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ τοῦ ἀρχαίου τῆς Ἀθηνᾶς ναοῦ, ὅστις πρὸ τῶν Πεισιστρατιδῶν ἤδη ὑπῆρχεν ἐκεῖ ἀπὸ παναρχαίων χρόνων, ὑπ' αὐτῶν δὲ περικαλλέστερος ἀνηγέρθη καὶ περίπτερος κατεσκευάσθη. Ὁ Δαίρπφελδ ἐνωρὶς ἤδη ἀνεγνώρισεν, ἐνῷ πάντες ἀκόμη ἐπίστευον ὅτι ὁ Παρθενὼν τοῦ Περικλέους ἐκτίσθη ἐπὶ τῶν θεμελίων τοῦ ὑπὸ τῶν Περσῶν τὸ 480 καὶ 479 πυρποληθέντος ναοῦ, ὅτι μωρὸν εἶνε νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ πεντήκοντα ἔτη δὲν εἶχον ναὸν τῆς πολιάδος Ἀθηνᾶς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως! Εὐστόχως παρετήρησεν ὡσαύτως, ὅτι τὸ κρηπίδωμα τοῦ Παρθενῶνος ἐκτίσθη συγχρόνως μὲ τὸ μεσημβρινὸν τῆς Ἀκροπόλεως τεῖχος, ὅπερ κατὰ τὴν μαρτυρίαν πάντων τῶν συγγραφέων ἀνήγειρεν ὁ Κίμων. Τοῦτο ὅμως οὐδόλως συνεβιβάζετο πρὸς τὰ παραδεδεγμένα ὅτι ὁ ἀρχαιότερος ναὸς ἐνταῦθα ὑφίστατο πρὸ τῶν Περσικῶν ἤδη. Τοιουτοτρόπως ἓν ἔτος ἀργότερα ἠδύνατο μετὰ πεποιθήσεως νὰ ὁδηγήσῃ τοὺς ἐργάτας εἰς τὸν μεταξὺ τοῦ Παρθενῶνος ἐκεῖνον καὶ τοῦ Ἐρεχθείου χῶρον καὶ ν' ἀνεύρῃ ἅπαντα τὰ θεμέλια τῶν τοίχων, ἐξ ὧν λαμπρῶς κατήρτισεν αὖθις τὸ διάγραμμα τοῦ ἀρχαιοτέρου τῆς Παλλάδος ναοῦ. Ἔκτοτε σειρὰ ὅλη ἀγχινουστάτων ἐρευνῶν καὶ ἀνακαλύψεων ἠκολούθησε, καὶ μολονότι ὁ ἐξαφθεὶς ἐκ τούτου ἀγὼν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν φιλολόγων καὶ ἀρχαιολόγων μέχρι σήμερον δὲν ἔπαυσεν ἀκόμη, τὰ λαμπρὰ ὅμως ἀποτελέσματα τῶν ὀξυδερκῶν παρατηρήσεων τοῦ ἀρχιτέκτονος ἀρχαιολόγου πρόκεινται σαφῆ πρὸ τῶν ὀμμάτων πάντων. Ὁ ἀρχαῖος τῆς Πολιάδος ναὸς πυρποληθεὶς ὑπὸ τῶν Περσῶν ἐπεσκευάσθη προχείρως μετὰ τὸ 479 ἅμα τῇ ἐπανόδῳ τῶν Ἀθηναίων εἰς τὴν πόλιν. Τὸ σχέδιον ἀνεγέρσεως νέου λαμπροτέρου ναοῦ συνέλαβεν ἴσως ὁ Θεμιστοκλῆς, ἤρχισεν ὅμως πράγματι ὁ Κίμων πραγματοποιῶν. Τότε ἤρχισε κτιζόμενος ὁ Παρθενών, ὃν μετὰ ταῦτα ὁ Περικλῆς συνετέλεσεν. Τὰ θεμέλια τοῦ νέου τούτου ναοῦ τὰ πρὸς μεσημβρίαν, ὅπου ἀπὸ βάθους δέκα μέτρων ἔπρεπε νὰ κτισθῶσιν ἐπὶ ἐδάφους πληρωθέντος κατόπιν χώματος, ἀφοῦ δαπανηρόταται πρῶτον ἐργασίαι ἀπῃτήθησαν, ἐστοίχισαν ἴσως αὐτὴν τὴν δημοτικότητα τοῦ ἐνδόξου Κίμωνος. Ὅταν χαλεποὶ καιροὶ ἦλθον διὰ τὰς Ἀθήνας καὶ ὁ Κίμων ἐξωρίσθη, ἡ ἐργασία ἐσταμάτησε, τὸ ἕτοιμον δὲ μαρμάρινον ὑλικὸν τῶν κιόνων ἐχρησιμοποιήθη πρὸς ὀχύρωσιν τῆς Ἀκροπόλεως (βόρειον τεῖχος ὑπὸ τὸ Ἐρέχθειον) καὶ μέχρι σήμερον παρέμεινεν ἐκεῖ εἰς τὴν θέσιν του. Ὁ Περικλῆς κατόπιν ἐπανήρχισε τὸ ἔργον ἐπὶ μεταβεβλημένου κάπως σχεδίου καὶ τὰ ἐγκαίνια τοῦ μεγάλου ναοῦ ἐγένοντο τὸ 438. Ὁ ἀρχαιότερος ὅμως ναός, οὗ μόνον αἱ ἐκ πωρίνων κιόνων πτέρυγες εἶχον καθαιρεθῆ, ἀφοῦ ἐχρησίμευσεν οὕτως μέχρι τοῦ ἔτους τούτου ὡς ἄδυτον τῆς Ἀθηνᾶς διετηρήθη καὶ μετὰ ταῦτα ἀνέπαφος. Αὐτὸς εἶχε τὸν *ὀπισθόδομον*, ἐνῷ ἐφυλάσσετο τὸ ταμεῖον τοῦ Ἀθηναϊκοῦ κράτους. Τὸ 406 ἐνεπρήσθη καὶ αὖθις, πάλιν ὅμως ἐπεσκευάσθη καὶ παρέμεινε μέχρι τοὐλάχιστον τῶν χρόνων τοῦ Παυσανίου. Οἱ εἰδωλολάτραι πρόγονοι ἡμῶν ἔσεβον τὰ παλαιὰ σεμνώματα, ὡς οἱ χριστιανοὶ ἡμεῖς ἔγγονοί των σήμερον τὰ ἡμέτερα. Μετὰ τὴν κτίσιν τῆς Μητροπόλεως οὐδεὶς ἐσκέφθη ἐν Ἀθήναις νὰ καθαιρέσῃ τὸ παρακείμενον περιττὸν ὅλως καταστὰν ἐκκλησίδιον. Οὕτως καὶ μετὰ τὴν κτίσιν τοῦ Παρθενῶνος ηὐλαβήθησαν οἱ παλαιοὶ τὸ ἀρχαῖον σέμνωμα τῆς Παλλάδος, ὅπερ ἀνεμίμνησκε τὸ κλέος τῶν Ἀθηνῶν, καὶ τὸ διέσωσαν πτωχὸν ἐξωτερικῶς, ἀλλὰ φίλτατον κειμήλιον,

Digitized by Google

μέχρις οὗ αὐτὴ ἡ Παλλὰς ἐγκατέλιπε τὸ σεμνόν της ἕδος διὰ παντός, φυγαδευθεῖσα ὑπὸ νέων θεῶν.

Τὸν κατάλογον τῶν μεγάλων τοῦ Δαῖρπφελδ ἐργασιῶν δὲν ἐξήντλησα. Ἐν Ἑλλάδι διελεύκανεν ἔτι ζητήματα εἰς τὸν ναὸν τῆς Σουνιάδος καὶ τὸν ἐν Κορίνθῳ ἀναφερόμενα· ἔξω τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος ἐξέτεινε τὸν κύκλον τῶν ἐρευνῶν αὐτοῦ εἰς ἀρχαίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας πόλεις. Ἐν Ἐρετρίᾳ, ἐν Ὠρωπῷ, ἐν τῷ ἱερῷ τῶν Καβείρων παρὰ τὰς Θήβας, ἐν Τανάγρᾳ, ἐν Τεγέᾳ εἰργάσθη, εἰς αὐτὸν δὲ ἀνήκει καὶ ὁ τελευταῖος λόγος περὶ τοῦ ἐν Μεγαλοπόλει ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ἀνασκαφέντος θεάτρου. Πέρυσιν ἔτι μετὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ Πένροζ διελεύκανε τὸ ζήτημα τοῦ Ὀλυμπιείου καὶ ἀπέδειξεν ὅτι, ἐνῷ οἱ δεκάστυλοι ναοὶ ἄνωθεν ἐδέχοντο ἐκ τῆς ἀνοικτῆς ὀροφῆς τὸ φῶς, διότι οὗτοι ἦσαν ὕπαιθρα ἱερὰ μᾶλλον παρὰ ναοί, ὁ ὀκτάστυλος τοῦ Ὀλυμπιείου πρὸ τοῦ Ἀδριανοῦ τοὐλάχιστον ἦτο ὡσαύτως ὕπαιθρος, τουτέστιν ἄνωθεν τὸ φῶς ἐκ τῆς ἀνοικτῆς ὀροφῆς ἐδέχετο. Ἀλλὰ καὶ οὗτος πιθανῶς, ἀφοῦ προσέλαβε τὸ μέγα χρυσελεφάντινον τοῦ Διὸς ἄγαλμα, μετεβλήθη κατὰ τὸ σχέδιον, παύσας ὢν ὕπαιθρος. Ὁ Παρθενὼν ὅμως καὶ πάντες οἱ τοιοῦτοι ναοί, ἑλληνικοὶ καὶ ρωμαϊκοί, εἶχον κλειστὴν τὴν ὀροφήν, τὸ φῶς δὲ ἐδέχοντο μόνον ἐκ τῆς πρὸς ἀνατολὰς εἰσόδου αὐτῶν. Ἡ πρόσφατος ἐργασία τοῦ Δαῖρπφελδ εἶνε ἡ περὶ τὴν Ἐννεάκρουνον ἀνασκαφή, τὸ περὶ ἧς ζήτημα θεωρητικῶς εἶνε λελυμένον πρὸ πολλοῦ ὑπ' αὐτοῦ. Καλλιρρόη τις πηγὴ ὑπῆρχεν ἐκεῖ ὅπου σώζεται καὶ νῦν αὐτὴ ὑπὸ τὸ Ὀλυμπιεῖον ἐν τῇ κοίτῃ τοῦ Ἰλισσοῦ. Φυσική τις πηγή, Καλλιρρόη ὡσαύτως τὸ ὄνομα, εἰς ἣν συνήγετο τὸ ὕδωρ ἐκ τῶν ἐν τῷ βράχῳ τῆς Πνυκὸς ὑπονόμων ὑπῆρχε πρὸ τῶν Πεισιστρατιδῶν ἐντὸς τῆς πόλεως ἐγγὺς τῆς ἀγορᾶς μεταξὺ τῆς Πνυκὸς καὶ τῆς δυτικῆς πρὸς τὴν ὁδὸν πιπτούσης κλιτύος τοῦ Ἀρείου πάγου. Ἐκεῖσε διωχέτευσαν οἱ φιλοπόλιδες τύραννοι τῶν Ἀθηνῶν ὕδωρ ἄφθονον μακρόθεν διὰ τοῦ σωζομένου ἔτι ὑδραγωγείου καὶ ἐκόσμησαν τὴν περίφημον Ἐννεάκρουνον εἰς τὸν τόπον τῆς πτωχῆς ἐνταῦθα Καλλιρρόης. Αἱ ἀνασκαφαὶ ἐβεβαίωσαν κατὰ μέγα μέρος τὰς εἰκασίας τοῦ ἀρχαιολόγου καὶ πλήρης ἐπιτυχία προσγελᾷ καὶ ἐνταῦθα βεβαίως τὸν εὐτυχῆ ἐρευνητήν. Τὸν Σεπτέμβριον θὰ ἐξακολουθήσῃ ἐντολῇ τῆς Κυρίας Σοφίας Σχλίμαν τὰς ἐν Τρῳάδι ἀνασκαφάς, κατὰ Νοέμβριον δὲ ἐπανερχόμενος ἐκεῖθεν θὰ σκάψῃ αὖθις παρὰ τὴν Ἐννεάκρουνον καὶ τὴν ἀρχαίαν ἀγοράν.

Οἱ μεγάλοι ἄνδρες ἀναμφιβόλως *γεννῶνται* τοιοῦτοι· ἀλλ' ἔκτακτα ἀποτελέσματα ἐπιτυγχάνουσι καὶ ἄλλοι, ὅσοι δεξιὰν τὴν φύσιν ἔχοντες, *φιλόπονοι ἄκρως* εἶνε ἅμα καὶ *εὐσυνείδητοι*. Τὰ προσόντα δὲ ταῦτα διακρίνουσι μικροὺς καὶ μεγάλους ἐκ τῶν ξένων ἐπιστημόνων, οἵτινες μεταξὺ ἡμῶν ἔρχονται νὰ κάμωσι τὴν τύχην των — ὄχι τὴν ὑλικήν, ἀλλὰ τὴν ἐπιστημονικήν.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ[1]

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ HANNAH LYNCH

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ὁ βαρῶνος Χοενφέλς ἐκφράζει τὴν γνώμην του.

Τὴν νύκτα ἐκείνην ὁ Ροδόλφος δὲν ἐκοιμήθη. Διῆλθεν ὥρας πολλὰς περιπατῶν ἄνω κάτω εἰς τὸν κοιτῶνά του, ὑπὸ τὸ κράτος νευρικῆς ταραχῆς, τὴν ὁποίαν δὲν ἤξευρεν ὁ ἴδιος εἰς τί ν' ἀποδώσῃ. Ἠσθάνετο ἐνδόμυχον ἀγανάκτησιν κατὰ τοῦ κόσμου, κατὰ τῆς ζωῆς, κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ του, ᾐσθάνετο προπάντων ἀόριστον ἀλλὰ σφοδρὰν ὀργὴν κατὰ τοῦ Ἀγγυροπούλου καὶ λύπην ἄμετρον διὰ τὴν Φωτεινήν. Ἐκείνη, τῆς ὁποίας ἡ ψυχὴ ἐξεχείλιζεν ἀπὸ τὰ δάκτυλά της, τῷ ἐφαίνετο διὰ μέσου νέφους ζοφεροῦ ὡς ἄγγελος πεπτωκὼς καὶ μολυνθείς. Ἐκάθητο περίλυπος, βλέπων διὰ τοῦ ἀνοικτοῦ παραθύρου τὸ κατάφωτον ἄνω στερέωμα καὶ ἠπόρει καθ' ἑαυτὸν πῶς τοῦτο συνέβη, διατί, καὶ ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ τὴν ἐπαναφέρῃ τις εἰς τὴν εὐώδη ὁδὸν τῆς γυναικείας σεμνότητος, ἀπὸ τὴν ὁποίαν τόσον παραδόξως παρεστράτισεν.

Ἀλλὰ διατί τόσον νὰ λυπῆται περιπαθῶς διὰ τὴν Φωτεινήν; Τί πρὸς αὐτὸν ἐὰν ἐπροκάλει ἐκείνη τὴν κακολογίαν καὶ ἠρέσκετο εἰς σχέσεις καὶ τρόπους ἀπρεπεῖς; Τί ἐὰν ἐπεδείκνυε δημοσίᾳ ἕξεις ἀναρμόστους καὶ ἐγίνετο ὀχληρὰ ἢ ἐπαχθὴς εἰς ὅσους τὴν ἐπλησίαζον; Ἡ κοινωνική του θέσις τὸν ἀπήλλαττε πάσης εὐθύνης ἢ σκέψεως περὶ Φωτεινῆς, ἡ δὲ ἀνατροφή του ἀποκαθίστα ἀδύνατον πᾶσαν οἱανδήποτε σχέσιν πρὸς αὐτήν. Ταῦτα πάντα τὰ ἐγνώριζε, καὶ ὅμως ἐκυριεύετο ὑπὸ θλίψεως καὶ ἀδημονίας. Ἐτήκετο βλέπων ταπεινούμενον τὸ ἰδεῶδες ὕψος, ὅπου ἡ ψυχή του ἀνεβίβαζε τὴν καλλιτέχνιδα τὴν ἔχουσαν ἐκ φύσεως τὴν σφραγῖδα τῆς εὐγενείας, — δὲν ἠδύνατο νὰ παρίσταται μάρτυς ἀπαθὴς τῆς ἐκθρονίσεως τοῦ εἰδώλου του. Διότι ἡ Φωτεινὴ ἦτο τὸ εἴδωλόν του προτοῦ ἔτι τὴν γνωρίσῃ ἐκ τοῦ πλησίον. Πολλαχόθεν εἶχεν ἀκούσει τὴν φήμην της, καὶ οὐδεὶς ποτε ἐνώπιόν του ἀνέφερέ τι ἐναντίον τοῦ χαρακτῆρος ἢ τῆς ὑπολήψεώς της. Εἶχεν ἀκούσει τὸν Liszt ὁμιλοῦντα μετ' ἐνθουσιασμοῦ περὶ τῆς ἀξίας της. Εἶχον ὅλοι συνωμόσει διὰ νὰ μὴ μάθῃ τὴν ἀλήθειαν, διὰ νὰ ἐξακο-

---

[1] Ἴδε σελ. 1.

Digitized by Google

λουθῇ πλανώμενος ἐντὸς χάους ἀπατηλῶν φαντασμάτων καὶ ν' ἀνεγείρῃ οἰκοδόμημα ἐλπίδων ἀορίστων, μέχρις οὗ ἡ ὅλη του εὐδαιμονία κατήντησε νὰ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ὑπάρξεως τῆς ἀγνώστου ταύτης γυναικός. Φωτεινὴ Νατσελχοῦβερ! Συχνάκις ἡ μήτηρ του διηγεῖτο πῶς τὴν εἶδε κατὰ πρῶτον, πρὸ ἐτῶν, εἰς Βιέννην, κοράσιον μικρὸν μὲ δασεῖαν κεφαλὴν ἐφήβου, καὶ μὲ περιέργους ὀφθαλμοὺς ἔχοντας χρῶμα τοπαζίου. Ἡ περιγραφὴ αὕτη καὶ ἡ φήμη τῶν ἐμπνευσμένων δακτύλων της δὲν ἤρκουν ὅπως ἐξάψωσι τοὺς νεφελώδεις πόθους νεανικῆς φαντασίας; Ὅτε ἐγίνετο λόγος περὶ αὐτῆς, ἐλησμόνει ὅτι τὰ ἔτη παρήρχοντο καὶ ὅτι ἡ μικρὰ κόρη ἐμεγάλωσεν. Τὴν ἐφαντάζετο, καθὼς τὴν Τέχνην, ὡς θεότητα αἰωνίως νέαν. Καὶ ὅτε ἀνεγίνωσκε διηγήσεις ἱπποτικῆς λατρείας καὶ ἀφοσιώσεως, ἐκυριεύετο ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ παραιτήσῃ τὴν ἑστίαν του καὶ νὰ περιπλανηθῇ πρὸς ἀναζήτησιν τῆς Φωτεινῆς. Δὲν ἐσκέπτετο περὶ ὅρων ἢ ἀμοιβῆς, ἢ περὶ ἔρωτος ἐκ τῶν συνήθων καὶ περὶ συνοικεσίου. Νὰ εἶναι ὁ πιστὸς λάτρις της, ν' ἀφοσιώσῃ εἰς αὐτὴν τὴν ζωήν του, νὰ τὴν τιμᾷ ὑπεράνω πάσης ἄλλης γυναικός, νὰ ὑποτάσσηται εἰς πᾶσαν θέλησιν καὶ προσταγήν της, καὶ ν' ἀκούῃ ἐνίοτε τὴν μουσικήν της, — τοῦτο ἦτο τοῦ Ροδόλφου τὸ ἀθῶον ὄνειρον. Ἀλλ' ἂς μὴ λησμονῶμεν ὅτι ἀνετράφη ὑπὸ ὑψηλόφρονος μητρός, πλήρους ἀγαθότητος καὶ χάριτος, ὑπὸ γυναικός, ἥτις ἔφερε τὴν χηρείαν της ὡς βασίλισσα θεωροῦσα ἀπότισιν χρέους εὐαρέστου τὸ σέβας ὅσων ἀνδρῶν τὴν ἐπλησίαζον. Αἱ ἰδανικαὶ θεωρίαι της συνετέλουν πρὸς ἔξαψιν τῆς φύσει ρωμαντικῆς ἰδιοσυγκρασίας τοῦ υἱοῦ της, ἡ δὲ ἀπομόνωσίς του τὸν ἀποκαθίστα εὐκόλως ἕρμαιον τῶν τρικυμιωδῶν παιγνίων τῆς φαντασίας. Πῶς ἦτο λοιπὸν δυνατὸν νὰ μὴ τὸν ζαλίσῃ ἡ πρώτη ἀποκάλυψις τῆς πραγματικότητος, καὶ νὰ μὴ τὸν πτοήσῃ;

Ἤνοιξε τὸ παράθυρον καὶ στηρίξας ἐπὶ τῶν χειρῶν τὴν κεφαλὴν ἐδροσίζετο ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ νυκτερινοῦ ἀέρος. Αἱ συγκεχυμέναι ἰδέαι του δὲν ἀπέληγον εἰς συμπέρασμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου νὰ διαγράψῃ σχέδιόν τι ἐνεργείας. Ἐφοβεῖτο νὰ ἐπανίδῃ τὴν Φωτεινήν, συναισθανόμενος ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ τῆς συγχωρήσῃ τὴν ἀνατροπὴν τῶν ὡραιοτέρων ἐλπίδων του. Καὶ ἐν τούτοις, ἐν τῷ μέσῳ τῆς σιωπῆς τῆς νυκτός, ἐφαντάζετο ὅτι ἀκούει ἔτι ἀντηχοῦσαν τὴν γλυκεῖαν μουσικὴν τῆς βαρκαρόλας, καὶ τὴν συνεχῶς ἐπαναλαμβανομένην περιπαθῆ ἐπῳδήν της, καὶ τὸν μελῳδικὸν ρυθμὸν τῶν κωπῶν διακόπτοντα τὸν ἥσυχον φλοῖσβον τοῦ κύματος. Οἱ ἀναπολούμενοι ἦχοι ἐπέφερον ρῖγος ἡδονικὸν εἰς τὰς παρειάς του. Ἀποσυρθεὶς ἐκ τοῦ παραθύρου ἐπῆρε τὸ βιβλίον του καὶ ἐπειράθη νὰ εὕρῃ ἐπ' αὐτοῦ τὸ ἔναυλον εἰς τὴν ἀκοήν του μέλος. Ἀλλ' ἦτο δυνατὸν νὰ τὸ παίξῃ τις καθὼς ἔπαιζεν ἐκείνη; . . . Αἱ ἠχοῦσαι χορδαὶ ἐντὸς τῆς σιωπῆς τῆς νυκτὸς ἔφερον εἰς τὸν νοῦν του τὴν σκέψιν, ὅτι οἱ ἄλλοι σύνοικοί του κοιμῶνται, καὶ ἀφῆκε τὸ ὄργανόν του.

— Ἄχ, ἐστέναξεν, ἂς εἶναι ὅ,τι θέλει ἡ Φωτεινή, τί ὅμως ἀξίζει ὡς μουσικός! Καὶ ἐσκέπτετο ὅτι ἐξηγόραζε πᾶν της ἐλάττωμα ἡ καλλιτεχνική της ἀξία. Ἠρώτα ἑαυτὸν ἐνδομύχως ἐὰν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξαφανισθῇ τὸ ἰδανικὸν πρὸς αὐτὴν αἴσθημά του. Ἡ περὶ τούτου ἀμφιβολία τὸν ἐτάραττε, τὸν ἀνησύχει. Καὶ πῶς εἶναι δυνατὸν μὲ τοιαύτην ψυχικὴν ἀνησυχίαν νὰ εὕρῃ τις τὴν λύσιν ἀποριῶν, ὁποία ἡ ταράττουσα αὐτόν; Ἐπροσπάθησε νὰ κοιμηθῇ. Ὁ ὕπνος θὰ κατηύναζε τὴν ἐναγώνιον συγκίνησίν του καὶ ἔπειτα θὰ ἔβλεπε μὲ καθαρωτέρους ὀφθαλμοὺς τί πρέπει νὰ κάμῃ καὶ τί νὰ μὴ κάμῃ. Ἀλλ' ὁ ὕπνος δὲν ἤρχετο. Διῆλθε τὴν νύκτα ὅλην ἄγρυπνος καὶ ἠγέρθη τὸ πρωὶ μὲ τὰ νεῦρα ταραγμένα καὶ τὴν ὄψιν ὠχράν. Ὅτε κατέβη ἐκ τοῦ κοιτῶνός του, ὁ θεῖός του διακόψας τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐφημερίδος καὶ ἀνακατόνων τὴν σοκολάταν του, τὸν παρετήρησεν ἔκπληκτος.

— Καλέ, τί ἔπαθες, Ροδόλφε! Δὲν ἐντρέπεσαι! Καὶ νέα κόρη μετὰ τὸν πρῶτον χορόν της δὲν θὰ εἶχε αὐτὴν τὴν ὄψιν.

— Τί νὰ κάμω; Δὲν ἐκαλοπέρασα τὴν νύκτα καὶ εἶμαι ἀμάθητος, εἶπεν ὁ Ροδόλφος ἔχων ἀλλοῦ τὸν νοῦν του.

— Δὲν ἐκαλοπέρασες τὴν νύκτα! Νέος τῆς ἡλικίας σου! Πῶς γίνεται; Ἡ ἀλήθεια εἶναι, φίλε μου, ὅτι σὲ ἐπρόκοψεν ἡ μητέρα σου. Ἀλλοίμονον εἰς τοὺς νέους, ὅταν τοὺς ἀνατρέφουν ὡσὰν χαϊδευμένα κοράσια. Ἦτο λάθος της νὰ σὲ κρατῇ κλεισμένον εἰς τὸν στοιχειωμένον σας πύργον κάτω ἐκεῖ, μακρὰν ἀπὸ τὸν ζωντανὸν κόσμον.

— Εἴθε νὰ ἦτο ἀκόμη ἐκεῖ, — κ' ἐγὼ πλησίον της, εἶπεν ὁ Ροδόλφος μὲ φωνὴν τρέμουσαν, ἐνῷ νέφος ὑγρὸν ἐσκίαζε τοὺς γαλανοὺς ὀφθαλμούς του.

— Βέβαια, βέβαια, ἐπεφώνησεν ὁ βαρῶνος μὲ τόνον φωνῆς μαρτυροῦντα ὅτι δὲν ἐνοστιμεύετο ἐπιδείξεις συγκινήσεως. — Τὸ αἴσθημα τιμᾷ καὶ σὲ καὶ ἐκείνην, ἀλλὰ νέος τῆς ἡλικίας σου πρέπει νὰ σκέπτεται διαφορετικά. Ἡ πολλὴ εὐαισθησία καὶ ἡ συστολὴ ἔχουν τὰ κακά των, μᾶς κάμνουν βορὰν εὔκολον τοῦ πρώτου τυχοδιώκτου, ἀρσενικοῦ ἢ θηλυκοῦ — προπάντων θηλυκοῦ. Δὲν εἶναι αὐτὰ τὰ κατάλληλα ἐφόδια διὰ τὴν ζωήν. Ἔπρεπε πρὸ καιροῦ, Ροδόλφε, νὰ ἔχῃς λάβει τὴν τριβὴν τοῦ κόσμου. Ἤθη καὶ ἔθιμα. «Καὶ νόον ἔγνω». Ἐσπούδασες τὸν Ὅμηρον!

— Αὐτὰ ἴσα ἴσα τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα εἶναι δι' ἐμὲ ἡ δυσκολία. Τὰ εὑρίσκω παράδοξα, καὶ τὸ ὀλίγον ὅσον εἶδα ἐξ αὐτῶν, μοῦ φέρει ἀηδίαν καὶ λύπην.

— Ἀνοησίας! Τὸν κόσμον πρέπει νὰ τὸν ἀν-

Digitized by Google

τικρύσῃς ἀνδρικῶς καὶ ὄχι νὰ χάνεσαι εἰς ὄνειρα ὡσὰν νὰ ἦσο ρωμαντικὴ νεᾶνις. Σοῦ χρειάζονται νεῦρα καὶ θέλησις, Ροδόλφε. Ἄκουσε τί σοῦ λέγω. Οὔτε οἱ ἄνδρες εἶναι ὅσιοι, οὔτε αἱ γυναῖκες ἄγγελοι. Αὐτὸ ἠμπορεῖ νὰ γίνεται εἰς τὸν ἄλλον κόσμον, ὅπου, τὸ κατ' ἐμέ, δὲν ἔχω τὴν παραμικρὰν βίαν νὰ μεταβῶ. Ἐκεῖ αἱ κυρίαι κάμνουν πτερὰ καὶ οἱ ἄνδρες ἀγιάζουν. Ἀλλ' ἐνόσῳ εὑρίσκεσαι ἐδῶ κάτω, παραδέξου τὸν ἀφορισμὸν

— Ἀ! ἡ ἀπαίτησις δὲν εἶναι μικρά. Ὡσὰν νὰ ζητῇς κἄτι περισσότερον ἀπὸ ἁγιότητα, διότι πολλοὶ ἅγιοι δὲν τὰ εἶχαν αὐτὰ τὰ προτερήματα, εἶπεν ὁ βαρῶνος σοβαρῶς.

— Ἐλπίζω, θεῖε, ὅτι δὲν θὰ σᾶς κακοφανῇ ἂν ἐκφράσω τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν Γερμανίαν, ἐπανέλαβεν ὁ Ροδόλφος μετὰ μικρὰν σιωπήν, κατὰ τὴν ὁποίαν κατεγίνετο νευρικῶς εἰς τὴν ζύμωσιν ψιχάλων.

ΤΥΡΟΛΙΣ
Εἰκὼν Δεφρέγερ

τοῦ σοφοῦ, ὁ ὁποῖος εὕρισκε τὰ πάντα ἐπὶ τὸ καλλίτερον διατεταγμένα εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, τὸν καλλίτερον ὅλων τῶν κόσμων.

— Παίρνετέ ἐλαφρὰ τὰ πράγματα, θεῖέ μου. Ἐγὼ δὲν ἠμπορῶ.

— Τὸ ξεύρω, ὑπέλαβεν ὁ βαρῶνος ἀνάπτων τὸ σιγάρον του. Ποῦ ἠκούσθη νέος νὰ παίρνῃ ἐλαφρὰ τίποτε . . . ἐκτὸς τῶν χρεῶν του.

— Δὲν ἀπαιτῶ νὰ εἶναι ἅγιοι οἱ ἄνδρες καὶ ἄγγελοι αἱ γυναῖκες . . .

— Μεγάλη σου καλοσύνη καὶ τοῦτο!

— Ἀλλά, ἐπανέλαβεν ὁ Ροδόλφος χωρὶς νὰ προσέξῃ εἰς τὴν διακοπήν, ἀλλὰ θέλω αἰσθήματα εὐγενῆ, τρόπους κοσμίους καὶ ἐκφράσεις ἁβράς.

— Θὰ μὲ κακοφανῇ καὶ πολύ, Ροδόλφε, ἀνέκραξεν ὁ βαρῶνος. Ἡ θεία σου κ' ἐγὼ ἠλπίζαμεν ὅτι ἡ ἐδῶ διαμονὴ θὰ σοῦ ἦτο εὐχάριστος καὶ ὅτι θὰ τὴν παρέτεινες πολύ. Τί τρέχει; Τί σὲ δυσαρεστεῖ; Ἂν ἠμποροῦμεν νὰ κάμωμεν τίποτε νὰ σ' εὐχαριστήσῃ, εἰπέ το καὶ θὰ γείνῃ.

— Τίποτε, τίποτε, σᾶς βεβαιῶ. Καὶ σεῖς καὶ ἡ θεία μου εἶσθε τόσον καλοὶ δι' ἐμὲ καὶ σᾶς εὐγνωμονῶ ἐξ ὅλης καρδίας. Ἀλλὰ δὲν εἶμαι εὐτυχής, θεῖέ μου. Μὴ μὲ μέμφεσθε ἂν φαίνωμαι ἰδιότροπος.

— Φαίνεσαι; Μήπως καὶ εἶσαι;

— Δὲν τὸ θέλω, ἂν μὲ κυριεύῃ ἡ ἀνησυχία καὶ ἡ λύπη. Νομίζω ὅτι θὰ εἶμαι ἡσυχώτερος

Digitized by Google

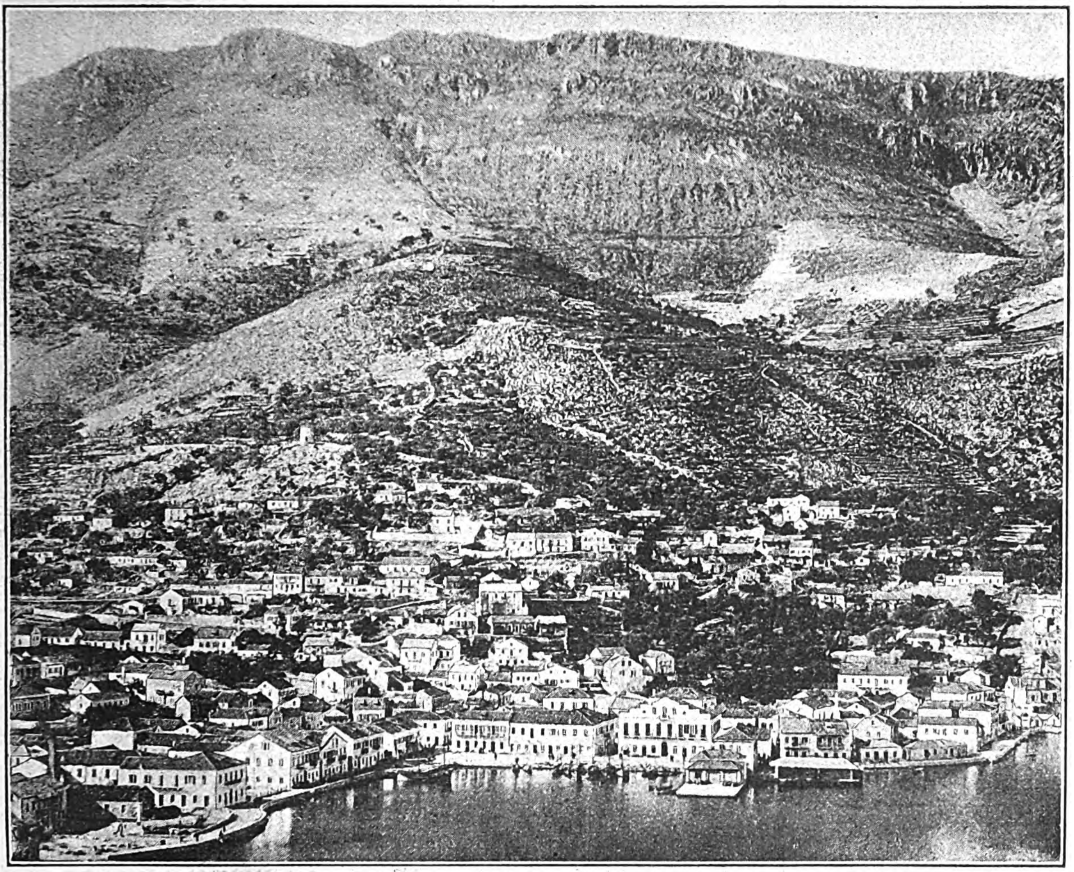

Η ΙΘΑΚΗ

εἰς Ροχόλδεν-Κίρχεν. Ἰδοὺ διατί ἐπιθυμῶ νὰ ἐπιστρέψω, εἶπε βραδέως ὁ Ῥοδόλφος, κλίνων τὴν κεφαλὴν καὶ μαζεύων διὰ τῆς μαχαίρας εἰς σωρὸν τὰ ἐπὶ τῆς τραπέζης ψίχαλα.

Ὁ θεῖός του τὸν παρετήρει μὲ προσοχὴν καὶ εἶδε τὰ χείλη του τρέμοντα ὑπὸ τὸν ἀδιόρατον ξανθὸν μύστακά του.

— Ἔλα, Ροδόλφε, εἶπε μειδιῶν. Ἐξήγησέ μου τὸ μυστήριον. Ὀνόμασέ μου τὴν γυναῖκα. Διότι τὸ πρᾶγμα μοῦ φαίνεται ὡσὰν νὰ εἶναι τὸ πρῶτον κέντημα ἔρωτος, εἰς δὲ τὴν ἡλικίαν σου τίποτε δὲν πονεῖ περισσότερον.

Ὁ Ροδόλφος ἠσθάνθη δυσανασχετῶν τὸ ἐταστικὸν ἐκεῖνο βλέμμα ἀκοντιζόμενον ἐπὶ τῆς κρυφίας πληγῆς του. Τὸ νὰ θλίβεταί τις χάριν γυναικός, προϋποθέτει αἴσθημα ἐκ τῶν κοινοτέρων, καὶ δὲν ἀνείχετο νὰ δοθῇ τοιαύτη ἐξήγησις εἰς τὸ ἰδικόν του ἰδανικὸν αἴσθημα. Ἀλλὰ τὰ ὑψηλὰ αἰσθήματα καὶ τὰ βάσανα ψυχῆς ἁγνῆς, πῶς ἠδύνατο νὰ τὰ ἐννοήσῃ καὶ τὰ ἐκτιμήσῃ παχύς, φιλάρεσκος πρέσβυς, μαθημένος νὰ καπνίζῃ τὰ ἐκλεκτότερα σιγάρα, ἐξηπλωμένος ἐπὶ μαλθακῶν ἀνακλίντρων, φροντίζων περὶ τῆς ἀμέμπτου ἐνδυμασίας του, ἢ περὶ γαστρονομικῶν συνδυασμῶν, καὶ σπουδάζων ὑπὸ πρακτικὴν ἔποψιν τὴν γυναικείαν ψυχολογίαν;

— Δὲν προέρχεται ἀπὸ τίποτε τοιοῦτου εἴδους ἡ ἠθική μου στενοχωρία, ἀλλὰ βλέπω ὅτι δὲν εἶμαι πλασμένος διὰ τὴν κοινωνίαν. Δὲν μοῦ ἀρέσει. Πολλά, τὰ ὁποῖα μόλις παρατηροῦν ἄλλοι φρονιμώτεροι καὶ καλλίτεροί μου, ἐμὲ μὲ πειράζουν καιρίως.

— Βλέπεις νὰ διαλύωνται αἱ θελκτικαὶ πλάναι, μὲ τὰς ὁποίας ἐτράφης εἰς τὸ Ροχόλδεν-Κίρχεν, ὑπέλαβεν ὁ βαρῶνος παρατηρῶν τὸν καπνὸν τοῦ σιγάρου του ὡς ἂν ἤθελε νὰ διασκεδάσῃ δι' αὐτοῦ τὴν πλῆξίν του μὲ τὰς ἀνοησίας τοῦ ἀνεψιοῦ του. Ὅλοι περνοῦν ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀπογοήτευσιν, μολονότι κολακεύεσαι, δὲν ἀμφιβάλλω, μὲ τὴν εὐάρεστον ἰδέαν ὅτι ἡ ἰδική σου περίπτωσις εἶναι ἐξαιρετική. Ἐὰν ἦτο, φίλε μου, νὰ πηγαίνῃ ὁ κόσμος κατὰ τὰ ἰδανικὰ ὄνειρα τῆς νεότητος, δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ ζήσῃ εἰς αὐτὸν κανεὶς ἄνθρωπος ἔχων τὰ σωστά του. Ἄκουσέ με, Ροδόλφε, καὶ δοκίμασε ὀλίγον ἀκόμη τὴν πτωχὴν κοινωνίαν προτοῦ τὴν καταδικάσῃς εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον. Πρόκειται νὰ δοθοῦν πολλοὶ χοροὶ τώρα. Μεῖνε καὶ ἰδὲ ἂν δὲν εἶναι

Digitized by Google

τρόπος νὰ συμβιβασθῇ ἡ μελαγχολία σου μὲ κανένα ἢ δύο valses. Αἱ Ἀθηναῖαι εἶναι νόστιμοι, σὲ βεβαιῶ.

— Θὰ μείνω, θεῖέ μου, ἀφοῦ τὸ ἐπιθυμεῖτε, εἶπεν ὁ Ροδόλφος σοβαρῶς, ἀλλὰ τὸ γνωρίζω ὅτι θὰ ὑποφέρω ἀκόμη περισσότερον. Λυποῦμαι ὅτι σᾶς φαίνομαι τόσον δύσκολος καὶ παράξενος, ἀλλὰ δὲν εἶμαι ὑπεύθυνος διὰ τὰ ἔργα τῆς φύσεως.

Ὁ τόνος τῆς φωνῆς του εἶχέ τι τὸ ὑπερήφανον, ἐνῷ ἐξέφραζεν οὕτω τὴν ὑποταγήν του εἰς τὰς θελήσεις τοῦ θείου του. Ὁ βαρῶνος παρετήρησε καὶ πάλιν τὴν ὠχρότητα τῶν παρειῶν του καὶ τὴν μελαγχολίαν τοῦ βλέμματός του καὶ εἶπε καθ' ἑαυτόν :

— Εὔμορφος νέος, καὶ σοῦ ἔχει τὸ ἀριστοκρατικὸν ὕφος τῆς ἐρασμίας μητρός του. Ἀρκεῖ ν' ἀφήσῃ αὐτὴν τὴν ἀνόητον μελαγχολικὴν ἔκφρασιν καὶ δὲν θὰ εὕρῃ δυσκόλους τὰς κατακτήσεις ! Ἀλλὰ πόσον βαρετὴ εἶναι ἡ συναναστροφὴ τῶν νέων !

Τὸ σιγάρον του εἶχε τελειώσει. Ἠγέρθη καὶ ἐγγίζων τὸν ὦμον τοῦ Ροδόλφου μὲ τὴν λευκὴν παχεῖαν χεῖρά του :

— Δὲν σοῦ πταίει ἡ φύσις, εἶπε· πταίει ἡ ἀνατροφή σου. Ἡ ἐξαδέλφη μου εἶχεν ὅλα τὰ προτερήματα, ἀλλὰ δὲν ἦτο πρακτικὸς ἄνθρωπος. Σὲ μετεχειρίσθη ὡς κόρην, ἐνῷ ἡ θεία σου κ' ἐγὼ θὰ προσπαθήσωμεν τώρα νὰ σὲ κάμωμεν ἄνδρα. Λησμόνησε τὸ Ροχόλδεν-Κίρχεν, ἢ συλλογίζου το καθὼς τὸν παράδεισον· ὡς μέλλουσαν ἀμοιβὴν τῆς ἀρετῆς. Ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν σὲ ἀφίνομεν νὰ ἐπιστρέψῃς ἐκεῖ, νὰ ῥεμβάζῃς καὶ νὰ παίζῃς τὸ βιολί σου εἰς τὴν μονήρη σκιὰν τοῦ δάσους του. Θέλω νὰ σὲ ἰδῶ ζωηρὸν καὶ τολμηρόν, νὰ παίρνῃς ἐξ ἐφόδου τὰς καρδίας τῶν ὡραίων Ἀθηναίων καὶ νὰ μὴ σὲ πολυμέλῃ ἂν τὰς ῥαγίζῃς. Πίστευσέ με, καλλίτερα δὲν ἠμπορεῖς ν' ἀρχίσῃς τὸ στάδιόν σου. Χόρευε, τριγύριζε τὰς κυρίας, διασκέδαζε, ἄφησε τὴν μουσικήν σου κατὰ μέρος καὶ κατόπιν κύτταξε νὰ πάρῃς γυναῖκα, — Γερμανίδα ἐννοεῖται καὶ ἰσόβαθμόν σου. Ἀλλά, τὸ καλὸν ποῦ σοῦ θέλω, μὴ ἐνθουσιασμοὺς καλλιτεχνικούς ! Συγχώρησέ με νὰ σοῦ δώσω ἀκόμη μίαν συμβουλήν. Μὴ στενὰς σχέσεις μὲ τὴν Φωτεινὴν Νατσελχοῦβερ ! Ἠμπορεῖς νὰ ἐμπλέξῃς ἄσχημα καὶ νὰ ἔχῃ τὸ πρᾶγμα συνεπείας πολὺ δυσαρέστους διὰ σέ. Ἤκουσα ὅτι χθὲς τὴν ἐπεσκέφθης. Θὰ ἦτο καλλίτερα νὰ μὴ ἐβιάζεσο. Πρόσεχε !

Ὁ βαρῶνος ἐπέρανεν οὕτω τὴν παραίνεσίν του. Καθὼς τόσοι καὶ τόσοι σοφοί, οὔτε κἂν ὑπωπτεύετο καὶ αὐτὸς πόσον ἄσοφος ἦτο ἡ σοφία του.

Ἕπεται συνέχεια *Κατὰ τὸ Ἀγγλικοῦ ὑπὸ Δ. Β.*

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Ἡ ἐθνικὴ γλῶσσα. — Ἡ μετάφρασις τοῦ κ. Πάλλη.

«Ἡ μετάφραση αὐτή, κανωμένη γιὰ διασκέδασή μου, δὲν ἔχει καμιὰ ἄλλη ἀπαίτηση παρὰ πῶς εἶνε ὅλη γραμμένη μὲ τὸ λεξικό, τὴ γραμματική, τὸ συνταχτικὸ καὶ τὴ φρασεολογία τῆς ζωντανῆς γλῶσσας τοῦ ἔθνους δίχως καλαμαρισμοὺς ἀπ' τὴν ἄλλη ποῦ γράφουν, τὴ νεθεμένη γλῶσσα».

Αὐτὰ λέγει ὁ κ. Πάλλης εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ μικροῦ, ἀλλὰ χαρακτηριστικοῦ προοιμίου τῆς μεταφράσεώς του, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον σύντομα καὶ ἔντονα καὶ ὀρθὰ κοφτὰ ὁρίζει καὶ οὗτος τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης, καθὼς καὶ τὸ ἄλλο ποῦ συνδέεται μαζί του, τὸ ζήτημα τῆς ὀρθογραφίας· καὶ θέλει πρὶν τὸν ἐκτιμήσωμεν ἀγωνιζόμενον μέσα εἰς τὸν δύσκολον καὶ ἀκανθοσπαρμένον δρόμον τῆς ἐφαρμογῆς, νὰ τὸν ἐννοήσωμεν ἐκ τῶν προτέρων, ἂν εἶνε δυνατόν, ἀπὸ τὰ ὀλίγα λόγια, μέσα εἰς τὰ ὁποῖα περικλείει τὴν θεωρίαν του. Τίς οἶδεν! Ὀλίγα λόγια ξάστερα κατορθώνουν πολλάκις ὅ,τι δὲν κατορθώνει ὁλόκληρος βαθύφρων ἐργασία· δὲν ἀρκεῖ νὰ ἔχῃς μέσα σου κάτι τι· πρέπει νὰ τὸ εἰπῇς εἰς τρόπον ὥστε, ἀφοῦ τελειώσῃς, νὰ μὴ χάσκουν ἐμπρός σου ὅσοι σὲ ἀκούουν καὶ νὰ μὴ ἐρωτοῦν τί *θέλεις νὰ εἰπῇς*. Σημεῖον ὅτι, δι' ἐκείνους, δὲν εἶσαι τίποτε. Ὁ κ. Πάλλης δὲν ἀγαπᾷ τὰ λόγια, ἀλλὰ δὲν τὰ καταφρονεῖ καὶ τόσον, ὥστε νὰ μὴ τὰ μεταχειρίζεται ὅπου καὶ ὅσον πρέπει, διότι εἶμαι πεπεισμένος, ὅτι δὲν θὰ ὑποφέρῃ τὰ ὑδροκέφαλα βιβλία μὲ τοὺς φουσκωμένους προλόγους καὶ τὰ ἀτροφικὰ κείμενα. Ἐξ ὅλων ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ἀπασχολεῖ καὶ βασανίζει τὸ ὄνειρον τῆς *ζωντανῆς γλώσσας* εἶνε ἴσως ὁ ἄνθρωπος ποῦ ὀλιγώτερα ὡμίλησεν, ἀλλὰ καὶ τολμηρότερα ἐδούλεψε διὰ τὴν πραγματοποίησίν του. Ἡ μετάφρασις καὶ ἐξ μόνον ῥαψῳδιῶν τοῦ Ὁμήρου μ' εὐσυνειδησίαν καμωμένη, εἶνε δουλειὰ ποῦ ὀλίγον ἀπέχει τοῦ ἡρωϊκοῦ· μετάφρασις τοῦ Ὁμήρου, μὲ τέχνην κατωρθωμένη, εἶνε μνημεῖον ἱκανὸν νὰ δοξάσῃ τὸν τεχνίτην του. Καθὼς λέγει κάπου ὁ κ. Πολυλᾶς, « τὸ ἐπικὸν ποίημα εἶνε ἀληθινὸς χρυσίτης, διὰ νὰ δοκιμασθῇ ὁποιασδήποτε γλώσσης ἡ δύναμις». Ἡ μετάφρασις τοῦ κ. Πάλλη μᾶς παρουσιάζεται ὡς οἰκοδόμημα μὲ χαρακτῆρα καὶ μὲ ἁρμονίαν, δύο ἀπαραίτητα προσόντα τοῦ καλλιτεχνήματος· τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο πιθανὸν νὰ ἐκπλήττῃ κάποιους καὶ νὰ σκανδαλίζῃ μερικούς, διότι ἀκριβῶς αὐτὸς ὁ ἔρως τῆς φύσεως, τῆς ζωῆς, τῆς ἀληθείας ποῦ τὸ ἐμπνέει, μόνος οὗτος, ἀπόλυτος καὶ σχεδὸν τυραννικός, τοῦ παρέχει μορφήν, ἂν ὄχι ἀφύσικον, ἀλλ' ἐν πολλοῖς ἀσυνείθιστον· μορφήν, τῆς ὁποίας ἡ δημοτι-

Digitized by Google

κὴ ἀπλότης καὶ ἡ ὁμοιογένεια εἶνε φανερὸν ὅτι ὀφείλεται ὄχι μόνον εἰς τῆς ζωντανῆς γλώσσης τὴν φύσιν καὶ τὴν δύναμιν, ἀλλὰ κατὰ μέγα μέρος εἰς τοῦ μεταφραστοῦ τὴν γλωσσοπλαστικὴν πρωτοβουλίαν καὶ τὴν τολμηροτάτην ἐνέργειαν, μὴ φοβηθέντος νὰ ἐφαρμώσῃ τὰς περὶ γλώσσης ἰδέας του μὲ ἀδιαφορίαν φιλοσόφου καὶ πεποίθησιν δικαστοῦ, καὶ νὰ προβῇ εἰς μέτρα ποῦ πολλοὶ καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ὑπερμάχους τῆς δημοτικῆς θὰ τὰ χαρακτηρίσουν ὡς πραξικοπήματα. Ἀλλὰ δι᾿ αὐτὰ ταῦτα, ἴσα ἴσα, τὸ οἰκοδόμημα ποῦ ἀνήγειρεν ὁ κ. Πάλλης εἶνε μεγάλου ἐνδιαφέροντος ἔργον· καὶ εἶνε τοιοῦτο, διότι μέσα του, ὡς μέσα εἰς διαφανέστατον κρύσταλλον, καθρεφτίζεται μία λαϊκωτάτη καὶ εἰλικρινεστάτη ψυχή, ἡ ψυχὴ τοῦ κ. Πάλλη. Καὶ κύριον καὶ μέγα δεῖγμα τῆς ἀξίας τῶν πνευματικῶν ἔργων εἶνε τὸ ἐνδιαφέρον ποῦ γεννοῦν, ἔστω καὶ ὅταν ἐκδηλώνεται ἀρνητικῶς, δι᾿ ἀντιρρήσεων καὶ ἀποριῶν, τὸ ἐνδιαφέρον τοῦτο. Δὲν ἀδιαφοροῦμεν παρὰ μόνον ἐμπρὸς εἰς τὰ μηδαμινὰ καὶ τὰ ἀχαρακτήριστα. Ἡ ἐργασία τοῦ κ. Πάλλη εἶνε χαρακτηριστική, ὡς ὀλίγαι τοιαῦται· μόνον αἱ ἀνάξιοι προσοχῆς δύνανται νὰ παρέλθουν πρὸ αὐτῆς ἀδιαφόρως. Ὁμοιάζει τὰς φυσιογνωμίας ἐκείνας, τὰς ὁποίας μίαν φορὰν καὶ διὰ μίαν στιγμὴν μόνον ἂν ἰδῆτε, δὲν τὰς λησμονῆτε. Πόσον προτιμότεραι, πόσον πνευματικώτεραι εἶνε ἀπὸ τὰ πρόσωπα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα νομίζετε μετρημένα μὲ τὸν διαβήτην καὶ γραμμένα μὲ τὸ κονδύλι, καὶ ὅμως δὲν ἐκφράζουν τίποτε, δὲν ἀφίνουν τὸ παραμικρὸν ἴχνος μέσα εἰς τὴν μνήμην σας. Ναὶ μὲν εἰς τὴν ἐργασίαν του ὁ κ. Πάλλης, ὡς ἐκ τῆς ἄκρας γλωσσικῆς αὐστηρότητος τὴν ὁποίαν πουριτανικῶς ἐτήρησε μέσα εἰς αὐτήν, ἀπ᾿ ἀρχῆς ἕως τέλους, φαίνεται ὅτι δὲν μετεχειρίσθη μόνον κοντύλι, ἀλλὰ καὶ διαβήτην. Ἀλλὰ τὸν διαβήτην τοῦτον δὲν διηύθυνε χέρι γεωμέτρου, ἀλλ᾿ ἰδιοφυΐα ποιητοῦ ποῦ ἀνέλαβε ν᾿ ἀποδώσῃ τὰ θεῖα νοήματα εἰς ῥυθμικοὺς καὶ ἀψόγους στίχους καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν ποῦ, ἐνῷ φαίνεται ὅτι εἶνε καθαρῶς ἐμπνευσμένη ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς γλώσσης ὁλοκλήρου λαοῦ, ἐκφράζει μαζὶ καὶ τὸ δημιουργικὸν πνεῦμα τοῦ ποιητοῦ μεταφραστοῦ, ποῦ φανερώνεται εἰς τὴν χρῆσιν τῆς γλώσσης ταύτης.

Τὴν μετάφρασίν του ὁ κ. Πάλλης μᾶς λέγει ὅτι τὴν ἔκαμε *γιὰ διασκέδασή του*. Μόνον οἱ κατεχόμενοι ἀπὸ τὸν ἔρωτα τῆς φιλολογικῆς ἐργασίας ἐννοοῦν τὸ ὕψος τῶν *διασκεδάσεων* τοῦ εἴδους τούτου καὶ τὸ πάθος ποῦ ἐμπνέουν αὗται καὶ τὴν ἀπόλαυσιν ποῦ παρέχουν· μόνοι οὗτοι γνωρίζουν ὅτι ἂν ἔλειπεν ὁ πόθος καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς διασκεδάσεως τοῦ εἴδους τούτου, πολλὰ ἀριστουργήματα θὰ ἔλειπαν ἀπὸ τὸ ἀχανὲς μουσεῖον τῆς Τέχνης. Ἀλλ᾿ ἡ *διασκέδαση* τοῦ κ. Πάλλη εἶνε μεταξὺ τῶν ἐκτάκτων τούτων ἡ πλέον ἔκτακτος. Διότι, διὰ νὰ τὴν ἀπολαύσῃ ἄδολον καὶ ἀνόθευτον ὁ ἀδιάλλακτος καὶ τῶν ἄκρων ζηλωτὴς μεταφραστής, καταλαμβάνετε ὅτι ἔπρεπε νὰ ἔχῃ καὶ φαντασίας δύναμιν καὶ θελήσεως ἐπιμονήν, ὄχι συνήθη; Μόνον ἰσχυρὰ φαντασία δύναται νὰ διαγράψῃ ἀπὸ τὸ κράτος τῆς πραγματικότητος καὶ νὰ θεωρήσῃ ὡς μὴ ὑπάρχουσαν τὴν πολυχρόνιον ἐργασίαν τῶν λογίων, τῶν σχολείων, τῶν ἐφημερίδων, τῶν βουλῶν τῶν δικαστηρίων καὶ τῶν τοιούτων, πρὸς παρέκκλισιν τοῦ ῥεύματος τῆς γλώσσης ἀπὸ τῆς φυσικῆς του κοίτης καὶ θόλωσιν καὶ νόθευσίν του· μόνον ἰσχυρὰ φαντασία δύναται νὰ παρίδῃ ἀπολύτως τὸ *ἱστορικὸν* γεγονὸς τῆς τοιαύτης τροπῆς τῆς γλώσσης, ἀπέναντι τῆς λογικῆς ἀναπτύξεως αὐτῆς ποῦ ἀναγνωρίζει, καὶ πρεπόντως, ὡς μόνην ἀληθῆ καὶ σεβαστήν. Μόνον ἰσχυρὰ φαντασία, ἁρματωμένη μὲ τὴν συνείδησιν τῆς ἐπιστημονικῆς ἀντιλήψεως τῆς γλώσσης, δύναται ν᾿ ἀντιτάξῃ παντελῆ καταφρόνησιν πρὸς τὰς μεταφυσικὰς φλυαρίας περὶ ἀναστάσεως ἢ ἀνασυστάσεως τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς, ὡς νὰ ἔχουν σχέσιν τινὰ οἱ φυσικοὶ πρὸς τοὺς πολιτικοὺς νόμους, ποῦ δημιουργοῦνται, καταργοῦνται καὶ ἀναδημιουργοῦνται, συμφώνως πρὸς τὰς ἑκάστοτε ἀνάγκας. Καὶ ἀσυνήθης δόσις θελήσεως ἀπαιτεῖται διὰ νὰ προγράψῃ τις ἀνεξαιρέτως κάθε «**καλαμαρισμὸν** ἀπ᾿ τὴν ἄλλη ποῦ γράφουν, τὴ νοθεμένη γλῶσσα.» Διότι κοντὰ εἰς τοὺς καλαμαρισμοὺς ποῦ ἀλλοιώνουν ὅλως διόλου τὸν χαρακτῆρα τῆς ἐθνικῆς γλώσσης καὶ δὲν συμβιβάζονται κατ᾿ οὐδένα λόγον μὲ αὐτήν, κοντὰ εἰς τοὺς καλαμαρισμοὺς τοὺς ξένους καὶ τοὺς ἀχωνεύτους καὶ τοὺς καλαμαρισμοὺς ποῦ κυνηγοῦμεν ἀπὸ ἐπίδειξιν κακῶς ἐξασκουμένης ἑλληνομαθείας καὶ κακῶς ἐννοουμένης καλλιεπείας, ὑπάρχουν φεῦ! οἱ ἄλλης φύσεως καλαμαρισμοὶ ποῦ, ἢ ἀπὸ τὰ παράθυρα ἢ ἀπὸ τὴν θύραν, δὲν ἐξετάζω, ἀλλὰ βλέπω ὅμως ὅτι ἐτρύπωσαν μέσα εἰς τὴν καθημερινὴν ὁμιλίαν καὶ προσεκολλήθησαν ἐκεῖ ἀναποσπάστως καί, θέλομεν δὲν θέλομεν, δὲν ἠμποροῦμεν παρὰ νὰ τοὺς λαμβάνωμεν ὑπ᾿ ὄψιν· καλαμαρισμοὶ εὐκολοσυμβίβαστοι, ποῦ δὲν ἐπιφέρουν οὐδεμίαν οὐσιώδη ἀλλοίωσιν εἰς τὸ πνεῦμα τῆς ἐθνικῆς γλώσσης πλὴν ἀνωμαλιῶν τινων καὶ ἐλευθεριοτήτων ποῦ ὑπενθυμίζουν τὴν ἀρχαίαν μητρικὴν γλῶσσαν ἀσυγκρίτως περισσότερον ἢ ὅσον τὴν ὑπενθυμίζει ἡ λεγομένη καθαρεύουσα. Οἱ εὐλογοφανεῖς δ᾿ οὗτοι καλαμαρισμοὶ—ποῦ ἴσως δὲν θὰ τοὺς διακρίνει αὔριον τὸ ὄνομα τοῦτο ποῦ τοὺς διακρίνει σήμερον — ἐπηρεάζουν ἐλάχιστα τοὺς τύπους τῆς γλώσσης, σχεδὸν οὐδόλως τὴν σύνταξιν, κυριώτερον δὲ ἐπηρεάζουν τὸ λεξικὸν αὐτῆς, ἂν καὶ ὁ δημοτικὸς χαρακτὴρ τῆς γλώσσης, ὡς ἀποδεικνύει πρεπόντως καὶ ὁ κ. Ψυχάρης εἰς τὰ «Ἱστορικὰ καὶ Γλωσσολογικὰ ζητήματα» του δὲν συνίστα-

Digitized by Google

ται εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν χρῆσιν τοῦ δημοτικοῦ λεξιλογίου.

Ἀλλ᾽ ἀκριβῶς ἐκεῖ ὅπου ὁ κ. Πάλλης ἐπιδεικνύει τὴν δύναμιν τῆς θελήσεώς του καὶ δὲν μεταχειρίζεται οὔτε μίαν λέξιν τῆς ἀρχαίας, καὶ δὲν δανείζεται καμμίαν λέξιν ἀπὸ τὴν καθαρεύουσαν, ἐκεῖ, κατὰ τὴν γνώμην μου, ἔγκεινται τὰ τρωτὰ μέρη τῆς μεταφράσεώς του, ἐκεῖ εἶνε ἡ ἀδυναμία του. Ἡ *Ἰλιάδα* τοῦ κ. Πάλλη, ἀκριβῶς εἰπεῖν, δὲν εἶνε μετάφρασις, καὶ εἶνε κἄτι παραπάνω ἀπὸ παράφρασιν. Εἶνε ἀπόπειρα μετασχηματισμοῦ τοῦ ἀρχαίου ὁμηρικοῦ εἰς καθαρὸν νεοδημοτικὸν ποίημα. Δὲν λησμονῶ ὅτι ἡ φιλολογική, οὐχὶ δὲ ἡ σχολαστικὴ μετάφρασις, καὶ πρὸ παντὸς ἡ ἔμμετρος, ὁποιουδήποτε καλλιτεχνήματος ποῦ ἀξίζει κἄπως, τηρουμένων τῶν ἀποστάσεων, νὰ ἁμιλληθῇ πρὸς τὸ πρωτότυπον, εἶνε ἐξ ἀνάγκης καὶ πρέπει νὰ εἶνε ἐλευθέρα μετάφρασις· ἀλλὰ συγχρόνως νομίζω ὅτι τῶν ἐλευθεριῶν τούτων ὑπάρχουν ὅρια, πέραν τῶν ὁποίων κινδυνεύει νὰ ὑποστῇ σημαντικὴν ἀλλοίωσιν ὁ χαρακτὴρ τοῦ πρωτοτύπου, ἀλλοίωσιν ποῦ ἠμπορεῖ νὰ προχωρήσῃ ἐνίοτε καὶ μέχρι παρῳδίας. Μὲ ὅλην δὲ τὴν κριτικωτάτην ἑρμηνείαν καὶ τὴν πιστὴν παρακολούθησιν τοῦ κειμένου ὁ κ. Πάλλης, μὲ ὅλην τὴν καθαρὰν καὶ ἔντεχνον, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, χρῆσιν «τῆς γραμματικῆς, τοῦ συνταχτικοῦ καὶ τῆς φρασεολογίας τῆς ζωντανῆς γλώσσας τοῦ ἔθνους», μ᾽ ὅλον τὸ κάλλος τῆς ῥυθμικῆς στιχουργίας του, διότι ἀκριβῶς ἠθέλησε ν᾽ ἀποδώσῃ ὅλα τὰ ἐπίθετα καὶ τὰ οὐσιαστικὰ τῆς Ἰλιάδος καὶ ὅλα τὰ κύρια ὀνόματα τῶν Θεῶν καὶ τῶν ἡρώων της διὰ λέξεων καθαρῶς δημοτικῶν ἢ λαμβανομένων ἀπὸ τὸν λαὸν ἢ δημιουργουμένων κατὰ μαθηματικὴν ἀναλογίαν, καὶ πρὸς τούτοις διότι καὶ ἐννοίας ἀρχαίας ἀνέλαβε νὰ ἀποδώσῃ δι᾽ ἐννοιῶν ὅλως νέων, ὁ κ. Πάλλης διατηρεῖ μὲν πολὺ τοῦ ἀρχικοῦ μεγαλείου τοῦ Ὁμήρου, ἀλλὰ τοῦ παρέχει ἐδῶ κ᾽ ἐκεῖ μορφὴν κἄπως ἀλλόκοτον. Καὶ εἰς τὸ ἀλλόκοτον τοῦτο γλυστρᾷ συχνὰ χάρις εἰς τὴν *Λενιῶ*, τὸν *Λυσέα*, τὴν *Ἥβα*, τὸ ***Φτολεμαῖο***, τὸ ***Βρυμέδο***, τὸ *Μενέλα*, τὸν *Ἀγαμέμνο*, τὸν *Ἀπόλο*, τὸν *Μενεστιᾶ*, καὶ χάρις εἰς λέξεις καὶ ἐκφράσεις ὡς *ἀγγελοκαμωμένη*, ***βαφτισμένη***, ***τσαρούχια***, ***παπᾶ Χρύσης***, ***τουζλούκια***, ***Ἐλιμπίσος***, ***παπαδιὰ τῆς Ἀθηνᾶς***, ***καπετάνιος***, ***κορμὶ διαολεμένο***, καὶ ἄλλα ἀνάλογα, ἐκ τῶν ὁποίων ἀμφιβάλλω ἂν κερδίζῃ τι ἡ ἐθνικὴ γλῶσσα, ἢ ἂν ἑρμηνεύεται ἡ ἀρχέτυπος ὁμηρικὴ χάρις, τοιουτοτρόπως μεταμορφουμένη, φοβοῦμαι δὲ ὅτι χάνει ὁ κ. Πάλλης, ὅσον καὶ ἂν εἰργάσθη λογικώτατα καὶ συνεπέστατα πρὸς ἑαυτὸν καὶ τὰς περὶ γλώσσης ἀρχάς του. Περίεργον δὲ εἶνε ὅτι εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ στίχου ὁ κ. Πάλλης δὲν ἠκολούθησεν ἀπολύτως τὸ σύστημά του, ἀλλὰ διέπλασε τὸν δεκαπεντασύλλαβον ἐπὶ τὸ τεχνικώτερον καὶ ἐλευθέρως ἀφῆκε τὴν φράσιν του ν᾽ ἀναπτύσσεται ἐντὸς αὐτοῦ ὄχι κατὰ τὴν αὐστηρὰν μονοτονίαν τοῦ δημοτικοῦ ᾄσματος. Παρὰ πάντα ταῦτα ἡ *Ἰλιάδα* τοῦ κ. Πάλλη εἶνε φιλολογικὸν ἔργον μεγάλης σημασίας, ἔργον μὲ ἀπρόσωπον ἀπάθειαν, ὡς ἀντίλαλος ὁλοκλήρου λαοῦ, καὶ ἐν ταυτῷ μὲ προσωπικὴν ὅλως συγκίνησιν, ὡς ἐκδήλωσις ἰδιοφυεστάτου πνεύματος φιλοτεχνημένον, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον ἀπαντᾶτε ἀνὰ πᾶν φύλλον σχεδὸν στίχους τοιαύτης δυνάμεως ὡς ἡ τῶν κατωτέρω τυχαίως ἀπεσπασμένων :

Κι᾽ ὅπως 'ς τὴν πολυτάραχη ἀκρογιαλιὰ τὸ κῦμα
δίχως πλακώνει ἀνακοπή, βορριᾶς σὰν τὸ ξυπνήσει,
καὶ 'ς τὴν ἀρχὴ 'ς τὸ πέλαγο φουσκώνει, μὰ κατόπι
σπάει 'ς τὴν ξηρὰ μουγκρίζοντας, κι᾽ ὁλόγυρα 'ς τοὺς [χάβους
θεριέβει καθὼς ἔρχεται κορφοστρογγυλωμένο,
κι᾽ ὄξω ἀπ᾽ τὰ σπλάχνα του ξερνᾷ τῆς θάλασσας τὴν [ἄχνη·
ἔτσι καὶ τότ᾽ ἀπανωτοὶ τῶν Ἀχαιῶν οἱ λόχοι
μ᾽ ἀπόφασι νὰ πᾶν ὀμπρὸς 'ς τὸν πόλεμο κινοῦσαν.
Καὶ πρόσταζαν οἱ στρατηγοὶ καθένας τοὺς δικούς του,
κι᾽ ἄφωνοι οἱ ἄλλοι πήγαιναν—δὲ θὰ 'λεγες πὼς τόσος
λαὸς ῥοβόλαγ᾽ ἔχοντας καὶ μιὰ φωνὴ 'ς τὰ στήθια—
μὲ πειθαρχία κ᾽ ἥσυχα. Κι᾽ ἀπ᾽ τὰ κορμιὰ ὁλονῶνε
ἀστράφτανε οἱ ἁρματωσὲς ποῦ πήγαιναν φορῶντας.

. . . .

Καὶ σὰ ζυγώσανε οἱ στρατοὶ μὲ τ᾽ ἅρματα 'ς τὰ χέρια,
σμίγουν τομάρια καὶ σπαθιά, καὶ σμίγουν παλληκάρια
χαλκοπλισμένα, καὶ κοντὰ κοντὰ οἱ ἀφαλωμένες
ἤτανε ἀσπίδες, κι᾽ ἄναψε μιὰ ταραχὴ μεγάλη.
Καὶ κλάμ᾽ ἀκοὺς καὶ παίνεμα ἀντάμ᾽ ἀντρῶν ποῦ [σφάζουν
καὶ σφάζουνται κ᾽ ἡ γῆς παντοῦ 'ς τὸ αἷμα κολυμποῦσε.
Κι᾽ ὅπως δυὸ ξεροπόταμα, ἀπ᾽ τὰ βουνὰ σὰν τρέχουν,
ῥίχνουν μαζὶ 'ς τὴ ῥεματιὰ τὰ βρόχινα νερά τους,
ἀπὸ πλατειὰ δυὸ στόματα μέσ᾽ σὲ βαθιὰ σχισμάδα,
κι᾽ ἀκούει ἀλάργα ὁ πιστικὸς τὸν κρότο πὰς 'ς τὶς ῥάχες,
ἔτσι κι᾽ αὐτοί, σὰν ἔσμιγαν, φώναζαν καὶ χτυπιοῦνταν.

Ὁλοκλήρους στήλας τῆς Ἑ σ τ ί α ς ἠμποροῦσα νὰ γεμίσω παραθέτων στίχους ὡς αὐτούς, καὶ ἀκόμη πλέον εὐρύθμους καὶ παραστατικούς. Καὶ ἂν διέθετα περισσότερον χῶρον θὰ παρέθετα, εἰς ἀντίδοτον τῶν μνημονευθεισῶν ἀνωτέρω ἀ δ υ ν α μ ι ῶ ν τοῦ κ. Πάλλη, πλῆθος πλαστικωτάτων καὶ εὐτυχεστάτων ἐκφράσεων, ποῦ μόνον ἀπὸ τὸ μεταλλεῖον τῆς ζωντανῆς γλώσσης τοῦ ἔθνους δύναται νὰ τὰς πορισθῇ ποιητὴς ὡς ὁ μεταφράσας μὲ τόσην πρωτοτυπίαν τὴν Ἰλιάδα *).

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

---

*) Εἰς τὸ προλαβὸν ἄρθρον μου περὶ τοῦ κ. Πάλλη παρέθηκα στίχους τοῦ μεγάλου μας ποιητοῦ· ἀλλ᾽ ἐτυπώθησαν ἀνακατωμένοι καὶ ἀκατάληπτοι. Τοὺς ἀναδημοσιεύω καθὼς ἔχουν :

Στὰ παλαιὰ τὰ ῥοῦχα τὰ σχισμένα
Γλυκὰ γλυκὰ τὸ φύσημα τοῦ ἀέρος
Τ᾽ ἀργὰ μαλλιά του ἐκίναε τ᾽ ἀσπρισμένα,
Κι᾽ αὐτὸς εἰς τὸ πολύαστρον τοῦ αἰθέρος
Τὰ μάτια ἐστριφογύριζε σβυσμένα . . .

Κ. Π.

Digitized by Google

ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΤΑ

Ἡ ἀρχὴ τοῦ Ἠλεκτρικοῦ Τηλεγράφου.

Παρὰ τὸ χρήσιμον καὶ πρακτικὸν τοῦ τηλεγράφου, κάτι ὡς ῥωμαντικὸν ἐνδιαφέρον προσήφθη πάντοτε εἰς τὰ κατ' αὐτόν. Ἡ ἰδέα τοῦ νὰ συγκοινωνῶσι δύο φίλοι ἐν ἀποστάσει διὰ μέσου δύο μαγνητικῶν παλμῶν, συμπάθειαν ἐχόντων εἰς τὰς κινήσεις των, ἐκφρασθεῖσα πρῶτον ὑπὸ τοῦ Νεαπολίτου φιλοσόφου Ἰωάννου Βαπτιστοῦ Πόρτα, κατὰ τὴν ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδα, μεγάλως ἐξῆψε τὴν λαϊκὴν φαντασίαν. Ὁ Ἀδδισὼν ἔχει ἀστείαν εἰκόνα ἐν τῷ «Θεατῇ», ἐν ᾗ παριστᾷ δύο ἐρῶντας συνδιαλεγομένους κρυφὰ πρὸς ἀλλήλους διὰ μέσου τῆς συμπαθητικῆς λίθου. Πέπλος μυστηρίου περιβάλλει ἀκόμη τὸ πρῶτον σχέδιον ἠλεκτρικοῦ τηλεγράφου, τὸ ἀνακοινωθὲν εἰς τὴν «Σκωτικὴν Ἀποθήκην» τοῦ 1753 ὑπό τινος Κ. Μ. ἐκ Ρεμφρούης. Ὡς καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀφανοῦς ἐκείνου καὶ μετριόφρονος δαιμονίου πνεύματος δὲν εἶνε ἐξηκριβωμένον· ἀλλὰ πιθανὸν εἶνε ὅτι ἦτο ὁ Κάρολος Μορισσών, χειρουργὸς τὸ ἐπάγγελμα. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ὁ ἠλεκτρισμὸς μόνον ὁ διὰ προστριβῆς ἀναπτυσσόμενος ἐφηρμόζετο πρὸς τὸν σκοπόν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἦτο κακὸς δὲν ἐτελεσφόρησεν. Ὅτε ὅμως ὁ Βόλτας ἐφεῦρε τὸν χημικὸν γεννήτορα ἢ τὴν βολταϊκὴν στήλην, κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ αἰῶνός μας, καὶ ὁ Ἔρστεδ, τῷ 1820, ἀνεκάλυψε τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος ἐπὶ τῆς μαγνητικῆς βελόνης, ὁ κλεινὸς Λαπλὰς ἐπρότεινεν εἰς τὸν Λαμπέρ, τὸν περίφημον ἠλεκτρολόγον, ὅτι λειτουργῶν τηλέγραφος ἠδύνατο νὰ παραχθῇ ἐὰν διεβιβάζοντο ῥεύματα εἴς τινα ἀπόστασιν διὰ ῥευμάτων, καὶ παρεσκευάζοντο οὕτως ὥστε νὰ ἀντανακλῶσι μαγνητικοὺς κτύπους, ἕνα δι' ἕκαστον γράμμα τοῦ ἀλφαβήτου. Τοῦτο συνέβη ἐν ἔτει 1820· ἀλλὰ μόνον δεκαὲξ ἔτη ὕστερον ἡ ἰδέα ἐτέθη εἰς πρᾶξιν. Τῷ 1836 ὁ Οὐίλλιαμ Φόδεργιλλ Κούκ, ἀξιωματικὸς τοῦ ἐν Μαδρὰς στρατοῦ, περιοδεύων ἐν ἀδείᾳ ἀνὰ τὴν Γερμανίαν, ἔτυχε νὰ ἴδῃ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀϊδελβέργης δοκιμήν τινα ἠλεκτρικοῦ τηλεγράφου, ἥτις μεγάλως ἐκέντησε τὴν περιέργειάν του. Ἐνῷ δὲ ἀνεγίνωσκε τὸ «Περὶ συσχετισμοῦ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν» σύγγραμμα τῆς Μαίρης Σόμερβιλλ, τοῦ ἐπῆλθε σαφὴς ἡ ἰδέα τῆς πρακτικῆς ἐφαρμογῆς τοῦ τηλεγράφου. Ἐπιστρέψας εἰς Ἀγγλίαν, συνεννοήθη μετὰ τοῦ καθηγητοῦ Οὐήτστωνος, ἡ πρώτη δὲ δοκιμὴ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἔργου ἐγένετο τῇ 25 Ἰουλίου 1837, ὅτε συνεδέθησαν διὰ σύρματος οἱ δύο σταθμοὶ τοῦ Γιούστων Σκουαὶρ καὶ τοῦ Κάμδεν Τάουν τοῦ ἀπὸ Λονδίνου εἰς Βιρμιγγάμην σιδηροδρόμου. Ὁ Κοὺκ εὑρίσκετο εἰς τὸ Κάμδεν Τάουν, ὁ Οὐήτστων εἰς τὸ Γιούστων Σκουαίρ. ὀλίγων φίλων παρόντων. Ὁ δεύτερος ἐκτύπησε τὸ κλειδίον καὶ ἔστειλε τὸ πρῶτον μήνυμα. Ἐν ἀκαρεῖ ἡ ἀπάντησις ἦλθε καὶ αἱ ἐλπίδες των ἐπληρώθησαν. «Οὐδέποτε, γράφει ὁ Οὐήτστων, οὐδέποτε ἐδοκίμασα παρόμοιον ταραχῶδες αἴσθημα, ὡς ὅτε, μόνος ἐν τῷ ἡσύχῳ θαλάμῳ ἤκουσα τὰς χορδὰς δονουμένας· καὶ ὅταν ἐσυλλάβισα τὰς λέξεις, ᾐσθάνθην ὅλον τὸ μέγεθος τῆς ἐφευρέσεως, ἥτις ἀπεδείχθη τέλος πρακτικωτάτη ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀντιλογίας».

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Παράδοξα ὄνειρα.

Ὁ Wundt, ὁ διάσημος Γερμανὸς ψυχολόγος, ὅστις ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἠσχολήθη εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ ζητήματος τούτου, ἀποφαίνεται ὅτι πλεῖστα ὄνειρά εἰσι πραγματικαὶ παραστάσεις, ὡς ἀπορρέοντα ἐκ τῶν ἐντυπώσεων τῶν αἰσθητηρίων, αἵτινες, καίπερ ἀσθενεῖς, ἐξακολουθοῦσι κατὰ τὸν ὕπνον. Ἀκατάλληλος λ. χ. θέσις ἐν τῇ κλίνῃ παράγει εἰς τὸν κοιμώμενον τὴν ἐντύπωσιν κοπιώδους ἐργασίας, ἐπικινδύνου ἀναβάσεως ὄρους κτλ. Ἐλαφρὸς πόνος μεταξὺ τῶν πλευρῶν τοῦ θώρακος μεταβάλλεται εἰς αἰχμὴν ἐχθρικοῦ μαχαιριδίου εἴτε εἰς δῆγμα λυσσαλέου κυνός. Ἡ δυσκολία κατὰ τὴν ἀναπνοὴν ἐμποιεῖ ἐντύπωσιν τρομερᾶς ἀγωνίας προξενουμένης ὑπὸ ἐφιάλτου, ὅστις παρίσταται ὡς βάρος πιέζον τὸ στῆθος τοῦ ὀνειρευομένου ἢ ὡς φρικαλέον τέρας ἀπειλοῦν νὰ τὸν ἀποπνίξῃ. Ἀκούσιος ἔκτασις τοῦ ποδὸς μετατρέπεται εἰς πτῶσιν ἐξ ὑψηλοῦ πύργου. Ἡ πτῆσις λαμβάνει τὴν ἀρχὴν ἐκ τῶν ῥυθμικῶν κινήσεων τοῦ στήθους κατὰ τὴν ἀναπνοήν.

Ὁ κοιμώμενος ὀνειρεύεται ἐνίοτε ὅτι ἐμφανίζεται εἰς τὸ δημόσιον ἢ εἰς συναναστροφὴν ἡμίγυμνος· ἡ ἀθῴα τοῦ τοιούτου ἐνυπνίου αἰτία πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ εἰς τοῦτο, ὅτι κλινοσκέπασμά τι κατέπεσεν ἐκ τῆς κλίνης καὶ ἀφῆκεν αὐτὸν ἐν μέρει ἀσκεπῆ. Ἀκατάλληλος θέσις τοῦ κοιμωμένου, ἐλαφρὰ παρακώλυσις τῆς ἀναπνοῆς ἢ ἐνόχλησις τῆς λειτουργίας τῆς καρδίας δύνανται νὰ γεννήσωσιν εἰς τὸν κοιμώμενον ὄνειρον τοιοῦτον, ἐν τῷ ὁποίῳ φαντάζεται οὗτος ὅτι ἀναζητεῖ ἀντικείμενόν τι, ὅπερ ἀδυνατεῖ νὰ εὕρῃ, ἢ ὅτι ἐλησμόνησέ τι ἀπερχόμενος εἰς ὁδοιπορίαν. Αἱ κινήσεις τῆς ἀναπνοῆς γεννῶσιν, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴπομεν, τὴν ἐντύπωσιν τῆς πτήσεως, ἀλλ' ἡ πτῆσις αὕτη δύναται νὰ εἶνε καὶ ἀντικειμενική, καί, ἀντὶ νὰ ἵπταται αὐτὸς ὁ ὀνειρευόμενος, βλέπει ἄγγελον κατερχόμενον ἐξ οὐρανοῦ ἢ φωτεινόν τι χάος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου περίπτανται μετὰ τάχους πτηνά.

Ἐπειδὴ δὲ τὰ ὄνειρα λαμβάνουσιν, ὡς εἴπομεν, τὴν ἀρχὴν ἐκ τῶν αἰσθητηρίων, συνδυάζονται πολλάκις μετ' αὐτῶν ἐντυπώσεις πηγάζουσαι καθαρῶς ἐκ τῆς ἀναπαραστάσεως παρελθόντων γεγονότων. Οὕτως ἐμφανίζονται συνήθως εἰς ἡμᾶς καθ' ὕπνον συγγενεῖς καὶ φίλοι ἀποθανόντες ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς νεότητός των, καθ' ὅσον ὁ θάνατος ἢ ἡ κηδεία των εἶχεν ἐμποιήσει βαθεῖαν αἴσθησιν εἰς τὴν μνήμην ἡμῶν. Ἐντεῦθεν, παρατηρεῖ ὁ Wundt, καὶ ἡ κοινὴ

Digitized by Google

ἰδέα, ὅτι οἱ νεκροὶ ἐξακολουθοῦσι νὰ ἀναστρέφωνται μετὰ τῶν ζώντων κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὕπνου.

Τὸ βάρος τῶν κομητῶν.

Οἱ κομῆται εἶνε τὰ μόνα σώματα τοῦ ἡλιακοῦ ἡμῶν συστήματος, τῶν ὁποίων οἱ ἀστρονόμοι, μεθ' ὅλας τὰς προσπαθείας των, δὲν κατώρθωσαν εἰσέτι νὰ εὕρωσι τὸ βάρος, μολονότι διάφοροι ἐξηνέχθησαν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου γνῶμαι. Ὁ μέγας Ἕρσχελος ἐδόξαζεν ὅτι καὶ οἱ μέγιστοι τῶν κομητῶν δὲν ἔχουσιν ἴσως βάρος περισσότερον οὐγγιῶν τινων, ἂν καὶ αἱ οὐραὶ αὐτῶν ἔχουσι μῆκος ἑκατομμυρίων μιλίων. Ἕτερος Ἄγγλος ἀστρονόμος, ὁ Πρόκτωρ, ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ: «Τὰ μυστήρια τοῦ Χρόνου καὶ τοῦ Χώρου», λέγει ὅτι ποσότης ἀέρος περιλαμβανομένη ἐντὸς ὑδρίας εἶνε ἴσως βαρυτέρα πολλῶν ἑκατοντάδων κυβικῶν μιλίων τῆς οὐρᾶς κομήτου· τέλος δέ, ὁ Λόκυερ ἀποφαίνεται ὅτι καὶ τῶν μεγίστων κομητῶν αἱ οὐραί, ἂν σύγκηνται ἐξ ἀερίων, βαρύνουσι πιθανῶς ὀλίγας μόνον λίτρας ἢ οὐγγίας, καὶ ὅτι τὸ αὐτὸ δύναται νὰ λεχθῇ καὶ περὶ τῶν πυρήνων των, ἂν δὲν εἶνε στερεοί.

Μεθ' ὅλας ὅμως τὰς ἐπικρατούσας ἀμφιβολίας περὶ τοῦ πραγματικοῦ βάρους τῶν κομητῶν, βέβαιον τοὐλάχιστον εἶνε τοῦτο, ὅτι ἡ ἐμφάνισίς των οὐδεμίαν ἐξασκεῖ ἐπήρειαν οὐδὲ φέρει τινὰ σύγχυσιν εἰς τοὺς πλανήτας, ἐν ᾧ ἐξ ἐναντίας οὗτοι ἐπιδρῶσι μεγάλως ἐπὶ τῶν τροχιῶν τῶν κομητῶν. Ἐγνώσθη μέχρι τοῦδε ὅτι οἱ κομῆται ἔχουσι πολὺ μικρὰν πυκνότητα, ἀφ' οὗ διὰ μέσου τῶν πυρήνων των ἐθεάθησαν διαλάμποντες ἀστέρες· καὶ αὐτὰ τὰ ἀραιότερα νέφη, ἅτινα φωτίζει ὁ ἥλιος, ἔχουσι μείζονα πυκνότητα ἢ οἱ λαμπρότατοι τῶν κομητῶν. Διὰ τῆς οὐρᾶς δὲ κομήτου διῆλθέ ποτε ἡ γῆ, χωρὶς νὰ παρατηρηθῇ συνέπειά τις.

Ζῷα φέροντα φυσικὰ δίοπτρα.

Ἂν τὰ πτωχὰ ζῷα δὲν ἔχουσι τὸ προνόμιον νὰ φέρωσι δίοπτρα ὅμοια πρὸς ἐκεῖνα, ἅτινα προμηθεύει εἰς τοὺς κομψευομένους τοῦ Ἄστεως ὁ κ. Λαμπαρμπέρας, ἔχουσιν ὅπως δήποτε καὶ αὐτὰ τὰ δίοπτρά των — καὶ μονιμώτερα μάλιστα καθὸ φυσικά. Ἰδοὺ περὶ τίνος πρόκειται.

Ὁ Δημιουργὸς ἐπροίκισε τὰ πτηνὰ δι' ἰδιαιτέρας τινὸς μεμβράνης τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἥτις, ἠρεμοῦντος μὲν αὐτοῦ, εὑρίσκεται συνεσταλμένη κατὰ τὸ ἐσωτερικὸν ἄκρον του, τὸ πρὸς τὴν ῥῖνα πλησιάζον, κινουμένου δέ, ἐκτείνεται ἐπὶ τοῦ κερατοειδοῦς χιτῶνος τῇ βοηθείᾳ δύο εἰδικῶν μυῶν. Παραπλησίαν μεμβράναν φέρουσι καὶ ἄλλα τινὰ ζῷα, ἀλλ' ὅμως εἰς τὰ πτηνὰ εἶνε τοσοῦτον λεπτὴ καὶ διαφανής, ὥστε, ὡς ὁ Κυβιέρος παρετήρησε, κατορθοῦσι ταῦτα νὰ διακρίνωσι διὰ μέσου αὐτῆς τὰ ἀντικείμενα, ὡς λ. χ. ὁ ἀετός, ὅταν θεωρῇ τὸν ἥλιον. Ἡ μεμβράνα λοιπὸν αὕτη ἀποτελεῖ ὀπτικὸν φακὸν ἢ τοὐλάχιστον χρησιμεύει πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν, ὡς οἱ φυσιολόγοι φρονοῦσιν, οἵτινες ὠνόμασαν αὐτὴν «τρίτον βλέφαρον».

Ἓν ἐκ τῶν περιεργοτέρων καὶ κωμικωτέρων ζῴων εἶνε ἡ καλουμένη διοπτροφόρος ἄρκτος —ἡ ursus ornatus τῶν ζῳολόγων—ἥτις κινεῖ κυρίως τὴν προσοχὴν ἕνεκα τῶν ἀνοικτοῦ χρώματος δακτυλίων, οὓς φέρει πέριξ τῶν ὀφθαλμῶν, ἐν ᾧ τὸ ὅλον σχεδὸν πρόσωπον τοῦ ζῴου εἶνε, ὅπως καὶ τὸ σῶμά του, μέλαν. Οἱ δακτύλιοι οὗτοι ὁμοιάζουσιν ἀκριβῶς πρὸς τὰς κοινὰς διόπτρας· διὰ μέσου δὲ αὐτῶν τὸ ζῷον φαίνεται ὅτι θεωρεῖ τὰ ἀντικείμενα μετ' ἤθους ἐμβριθοῦς ἅμα καὶ ἠλιθίου. Ἡ διοπτροφόρος ἄρκτος εὑρίσκεται μόνον εἰς τὰ ὀρεινὰ μέρη τῆς Χιλῆς, ἐν τῇ Μεσημβρινῇ δηλαδὴ Ἀμερικῇ.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Ὁ βασιλεὺς τοῦ Σιὰμ ᾠκοδόμησε κατὰ σχέδιον Κινέζου ἀρχιτέκτονος ὑάλινον ἀνάκτορον ὅλως ἰδιαιτέρου εἴδους. Ὅλα τὰ συστατικὰ τοῦ κτιρίου κατεσκευάσθησαν ἐξ ὑαλίνων πλακῶν διαφόρου χρώματος καὶ πάχους, αἵτινες συνδέονται πρὸς ἀλλήλας στερεώτατα. Τὸ ἀνάκτορον τοῦτο ἔχει μόνον μίαν θύραν, ἥτις κλείει ὡσαύτως ἑρμητικῶς. Μόλις εἰσέλθῃ ὁ βασιλεύς, δοθέντος σημείου τινὸς ἀνοίγουν σωλῆνες ὕδατος ἐπὶ τῆς στέγης καὶ τῶν διαφόρων πλευρῶν τοῦ ἀνακτόρου, ὅπερ εἶνε ἐκτισμένον ἐντὸς βάθους καὶ μένει τότε ἐντελῶς κάτω τοῦ ὕδατος. Ὁ βασιλεὺς ὅμως, ὡς λέγουσι, κάθηται ἄβροχος εἰς εὐχάριστον δροσερὰν θερμοκρασίαν ἀποκεκλεισμένος τοῦ κόσμου, καὶ διέρχεται τὰς ὥρας του ᾄδων, καπνίζων, τρώγων καὶ πίνων.

Ὡρολόγιον κατεσκευασμένον ἐκ χάρτου δύναται βεβαίως νὰ ὀνομασθῇ μοναδικὸν εἰς τὸ εἶδός του. Ἡ βάσις, τὸ ἐκκρεμὲς καὶ ἐν γένει ὅλον τὸ μετὰ σοφίας καὶ ἁπλότητος κατεσκευασμένον μηχάνημα εἶνε χάρτινα. Μ' ὅλον τοῦτο ἐνεργεῖ ἀκριβέστατα, καὶ ἐνῷ τὸ ὡρολόγιον τοῦτο τρέχει ἐπὶ δέκα ἔτη, οὐδὲ δύναται καὶ νὰ γείνῃ λόγος περὶ φθορᾶς τῶν διαφόρων αὐτοῦ μερῶν. Τὸ περίεργον τοῦτο ὡρολόγιον ἔχει βάρος 150—200 περίπου γραμμαρίων. Τὸ ὡρολόγιον τοῦτο εὑρίσκεται ἐκτεθειμένον ἐν Μονάχῳ παρὰ τῷ ὡρολογοποιῷ C. Heyne. Ὅμοιον αὐτοῦ ὑπάρχει μόνον ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Βιέννης.

Περίεργος τόπος εἶνε τὸ ἐν τῇ πολιτείᾳ Μιχιγάνῃ χωρίον Fish lity, διὰ τὸν λόγον ὅτι ὑπάρχει μόνον ἐν καιρῷ χειμῶνος. Κεῖται ἐν αὐτῇ τῇ λίμνῃ καὶ οὐχὶ εἰς τὴν παραλίαν, διότι αἱ καλύβαι εἶνε ἐκτισμέναι ἐπὶ τοῦ πάγου. Οἱ κάτοικοι διαρκοῦντος τοῦ χειμῶνος ἐνασχολοῦνται εἰς τὴν ἁλιείαν· μόλις σχηματισθῇ στρῶμα πάγου ἀρκούντως ἰσχυρόν, κατασκευάζουσιν οἱ ἁλιεῖς τὰς ξυλίνας καλύβας των καὶ ζῶσιν ἐντὸς αὐτῶν, μέχρις ὅτου ἡ θερμότης τῆς ἀνοίξεως ἀφαιρέσῃ τὰ θεμέλιά των. Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἑκάστης καλύβης ὑπάρχει θύρα καλύπτουσα ὀπὴν τετράγωνον τοῦ πάγου, ἔχουσαν μῆκος καὶ πλάτος 20 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου. Παρὰ τὴν ὀπὴν ταύτην κάθηται ὁ ἁλιεὺς ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ μέρος τῆς νυκτὸς περιμένων λείαν, μεταχειριζόμενος δὲ ὡς ὄργανον μικρὸν ἄγκιστρον προσδεδεμένον εἰς σχοινίον. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου συλλαμβάνουσιν ἕκαστον χειμῶνα ἐν τῇ Saginaw-Bai ἑκατομμύρια ἰχθύων. Τὸ θέρος διασκορπίζονται οἱ ἁλιεῖς εἰς τὴν χώραν καὶ δὲν εὑρίσκει τις τότε οὐδὲ ἴχνος τῆς ἰχθυοπόλεως.

Digitized by Google

ΓΡΑΜΜΑΤΟΚΙΒΩΤΙΟΝ

Πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς «Ἑστίας»

Ἐν σ. 394 Α΄ τομ. 1892 τῆς *Ἑστίας* ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ κ. Π. Παπαγεωργίου ἀξιόλογος ἐπιγραφὴ ἐπιτυμβίου πλακός, ἐξ ἧς μανθάνομεν νέον μητροπολίτην, κοσμήσαντα τὸν θρόνον τῆς Θεσσαλονίκης κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ ιδ΄ αἰῶνος, Γρηγόριον τὸν Κούταλην (ἢ Κουταλῆν). Καὶ ἡ μὲν ἐπιγραφὴ ὀρθῶς ἀνεγνώσθη, ὅσον τοὐλάχιστον δύναταί τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τοῦ ἀποτυπώματος. Ὀρθὰ δὲ φαίνονται καὶ τὰ συμπληρώματα τοῦ ἐκδότου, ἐν οἷς καὶ τὸ τοῦ ἔτους τοῦ θανάτου, ϛωμδ΄, ὅπερ πράγματι συμπίπτει πρὸς τὴν ἐκ συμπληρώσεως εἰκαζομένην δ΄ ἰνδικτιῶνα. Ἀλλ᾽ ἀφ᾽ οὗ ἡμερομηνίαν ἔχομεν τὴν θ΄ Δεκεμβρίου, ἐπανορθωτέον τὸ ἀπὸ Χριστοῦ ἔτος 1336, εἰς ὃ μετέγραψεν ὁ ἐκδότης τὸ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ϛωμδ΄, διότι, προκειμένου περὶ τῶν τεσσάρων πρώτων μηνῶν τῆς ἰνδικτιῶνος, Σεπτεμβρίου μέχρι καὶ Δεκεμβρίου, πρέπει ν᾽ ἀφαιρῶμεν 5509 ἔτη καὶ οὐχὶ 5508 πρὸς εὕρεσιν τοῦ ἀπὸ Χριστοῦ ἔτους. Κατὰ ταῦτα ἔτος τοῦ θανάτου τοῦ μητροπολίτου Γρηγορίου εὑρίσκεται τὸ 1335, οὐχὶ δὲ τὸ 1336. Δὲν ἤθελον δὲ σπεύσει ἐνταῦθα εἰς διόρθωσιν τῆς μικρᾶς ταύτης ἀβλεψίας, ἂν μὴ ἐδίδετο ἐπίκαιρος ἀφορμὴ πρὸς ὑπόδειξιν λάθους συνήθους, εἰς ὃ τῶν τε ἡμετέρων καὶ τῶν ἀλλογενῶν πολλοὶ πολλάκις περιπίπτοντες ἐμβάλλουσι σύγχυσιν ἐνίοτε οὐ μικρὰν εἰς τὰ τῆς χρονολογίας τῶν βυζαντιακῶν χρόνων.

Διὰ δὲ τῆς ἐπανορθώσεως ταύτης τοῦ χριστιανικοῦ ἔτους ἐν τῇ ἐκ Θεσσαλονίκης ἐπιγραφῇ εὐοδοῦται, καὶ μόνον τότε, ἡ ὀρθὴ συμπλήρωσις τοῦ κ. Παπαγεωργίου, διότι ἀληθῶς ἐν ἔτει 1335 (οὐχὶ δὲ καὶ τῷ 1336) ἡ 9 Σεπτεμβρίου συνέπιπτε νὰ εἶνε ἡμέρα ϛ΄, ἤτοι Σάββατον, καθότι Κυριακὸν γράμμα τοῦ 1335 εἶνε τὸ Α, ἐν ᾧ τοῦ 1336 δισέκτου ὄντος, (κατὰ τὴν παρὰ Φράγκοις δήλωσιν), ἀπὸ τῆς 29 Φεβρουαρίου καὶ ἑξῆς τὸ F. Κατὰ ταῦτα δὲ ἡ 9 Δεκεμβρίου 1336 συνέπιπτε Κυριακῇ καὶ οὐχὶ Σαββάτῳ.

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Κατὰ τὸν ἐσχάτως δημοσιευθέντα στατιστικὸν πίνακα τῆς ταχυδρομικῆς ἀλληλογραφίας, τῶν ταχ. δεμάτων καὶ τῶν ταχ. ἐπιταγῶν, διημείφθησαν, καθ᾽ ἅπαν τὸ ἔτος 1891, ἐν τῷ ἐσωτερικῷ γράμματα συνήθη 2,947,866· ἀπεστάλησαν 1,915,800, ἀφίκοντο 2,643, 215, διῆλθον 62,150, ἐν συνόλῳ 4,621,165, πλὴν τῶν ἀπροπληρώτων ἢ ἀνεπαρκῶς πληρωμένων, τὰ ὁποῖα συμποσοῦνται εἰς 67,630. Ἐπιστολικὰ δελτάρια ἐκυκλοφόρησαν ἐν ὅλῳ 187,169. Ἐφημερίδες, περιοδικὰ καὶ ἔντυπα διαφόρου εἴδους διημείφθησαν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ 4,805,541 ἀπεστάλησαν 805,644, ἀφίκοντο 1,623,898 καὶ διέβησαν 37,830, τὸ ὅλον 2,466, 872, μετὰ δὲ τῶν ἐγγράφων καὶ δειγμάτων ἐμπορευμάτων τὸ ὅλον 2,532,952. Ἔγγραφα ἁπλᾶ καὶ ἐπὶ ἀποδείξει 7,502. Γράμματα ἐπὶ συστάσει ἐν τῷ ἐσωτερικῷ διημείφθησαν 175,155· ἀπεστάλησαν 69,171 ἀφίκοντο 71,524, διέβησαν 2,734. Ἀντικείμενα δὲ διημείφθησαν ἐν ὅλῳ 16,756,596. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀποσταλέντων ἐν τῷ ἐσωτερικῷ δεμάτων ἀνέρχεται εἰς 82,488, ἐξ ὧν εἰσεπράχθησαν τέλη δρ. 82,672. Εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἀπεστάλησαν 2,837, ἐλήφθησαν δ᾽ ἐκεῖθεν 15,533, ἐξ ὧν εἰσεπράχθησαν τέλη δρ. 19,521, καὶ τελωνειακὰ δικαιώματα δρ. 76,625. Τὰ ἔσοδα ἐκ τοῦ πωληθέντος γραμματοσήμου ἀνῆλθον εἰς δραχμὰς 1,373,178.17 τὰ ἐκ τῶν ταχ. δὲ ἐπιταγῶν εἰς δραχ. 70,541, τὸ ὅλον δρ. 1,443,719. Τὰ ἔξοδα τῆς ταχ. ὑπηρεσίας ἀνῆλθον εἰς δρ. 796,080 ἔμεινε δὲ περίσσευμα ἐξ αὐτῆς δρ. 647,639,077.

— Ὁ στρατάρχης Μὰκ Μαὼν ἐπεράτωσε πρὸ ὀλίγου τὰ ἀπομνημονεύματά του, ἀπαρτιζόμενα ἐκ 5 τόμων, τῶν ὁποίων τέσσαρα μόνον ἀντίτυπα ἐλιθογραφήθησαν. Οἱ τόμοι οὗτοι φέρουσι τίτλον: *Ἀπομνημονεύματα τοῦ δουκὸς τῆς Μαγέντης, στρατάρχου Μὰκ Μαών*. Τὸ ὅλον ἔργον διαιρεῖται εἰς 4 μέρη· καὶ τὸ μὲν πρῶτον περιλαμβάνει τὰς ἐκστρατείας τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Κριμαίας· τὸ δεύτερον τὸν πόλεμον τοῦ 1870· τὸ τρίτον τὴν στρατιὰν τῶν Βερσαλλιῶν καὶ τὸ τέταρτον τὴν ἱστορίαν τῆς προεδρείας τοῦ στρατάρχου. Τὰ πολύτιμα ταῦτα ἀπομνημονεύματα δὲν θὰ ἐκδοθῶσι πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ συγγραφέως των.

— Ὑπὸ τοῦ ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Ἐσωτερικῶν γραφείου τῆς στατιστικῆς ἐδημοσιεύθη στατιστικὴ τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν τῆς 3 Μαΐου, περιέχουσα τὰς ἐκλογικὰς περιφερείας, τὸν πληθυσμὸν καὶ τοὺς δημότας κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1889, τοὺς ἐκλογεῖς, τοὺς ψηφίσαντας, τὰ ἐκλογικὰ τμήματα, τὰς ψήφους ἃς ἔλαβον οἱ ἐπιτυχόντες καὶ ἀποτυχόντες καὶ ἄλλας σχετικὰς πληροφορίας. Ἐν τῷ συνόλῳ ὁ πληθυσμὸς κατὰ τὴν ἀνωτέρω ἀπογραφὴν ἀνέρχεται εἰς 2,187,208, οἱ δημόται εἰς 2,240,902, οἱ πραγματικοὶ ἐκλογεῖς εἰς 583,565, οἱ πραγματικοὶ ψηφίσαντες εἰς 409,842, οἱ ὑποψήφιοι εἰς 643, οἱ ἐκλεγέντες εἰς 207, τὰ ἐκλογικὰ τμήματα εἰς 600.

— Ἐν Μονάχῳ ἀποτελεῖ θέμα συζητήσεων τὸ ποτήριον τοῦ Βασιλικοῦ Ζυθοπωλείου, ἐν ᾧ ἔπιε ζῦθον ὁ πρίγκηψ Βίσμαρκ. Πολλοὶ ἰσχυρίσθησαν ὅτι τὸ ἠγόρασαν εἰς μεγάλην τιμήν. Ἀλλὰ σήμερον μανθάνομεν ὅτι τὸ ποτήριον τοῦτο, τὸ ὁποῖον φέρει τὸν ἀριθμὸν 5709, προσεφέρθη ὑπὸ τῆς Διευθύνσεως τοῦ Ζυθοπωλείου εἰς τὴν Λέσχην τῶν Ἀξιωματικῶν, ἐγκατεστημένην εἰς τὸ πρῶτον πάτωμα τῆς ἰδίας οἰκίας. Ὁ ἀριθμὸς 5709 θὰ γίνῃ, φαίνεται, ποτήριον ἱστορικόν.

— Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ῥωμαίοις αἱ γλῶσσαι τοῦ ταὼ ἦσαν ἔδεσμα περιζήτητον καὶ πολυδάπανον. Ἔκτοτε ὅμως ἡ ὑπόληψίς του ἠλαττώθη καὶ τὸ ἔδεσμα περιέπεσεν εἰς ἀχρηστίαν, ὁ δὲ ταὼς ἀπέμεινεν ἁπλοῦν κόσμημα τῶν κήπων καὶ τῶν δασῶν. Ἤδη ὁ αὐστριακὸς βαρῶνος Esterhazy προσπαθεῖ δραστηρίως νὰ ἐγκλιματίσῃ εἰς τὰ δάση του τὸ πτηνὸν τῆς Ἥρας καὶ νὰποκαταστήσῃ εἰς τὴν πάλαι ἀκμὴν καὶ ὑπόληψιν τὴν θήραν του καὶ τὴν σάρκα του. Οὕτως ἀφῆκεν ἐλεύθερα πολλὰ ζεύγη ταώ, τὰ ὁποῖα, ἀφοῦ ὑπέφερον ἄνευ ζημίας τὴν δριμύτητα τοῦ χειμῶνος, ἔπηξαν τὰς φωλεάς των ἀπὸ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἀνοίξεως. Ὁ πολλαπλασιασμός των ἐπέτυχε καὶ τὰ νεογνὰ ἀνατρέφονται ἄνευ δυσχολιῶν. Φαίνεται ὅτι, ἅμα γίνῃ θήραμα πάλιν ὁ ταώς, τὸ κρέας του θαμιλλᾶται πρὸς τὸ τοῦ φασιανοῦ, περιζήτητον, ὡς γνωστόν, παρὰ ταῖς ἀνωτέραις τάξεσιν.

— Μεταξὺ τῶν πόλεων Montholly καὶ Smithville τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν στρώνεται ἤδη γραμμὴ σιδηροδρομική, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀντὶ βαγονίων θὰ κυκλοφορῶσι ποδήλατα.

— Ἡ ἐσχάτη τῶν δειλῶν καὶ ἀτίμων πράξεων θεωρεῖται ἐν Μαυροβουνίῳ ἡ αὐτοκτονία, οὐδέποτε δὲ ἐνθυμοῦνται ὡς ἐκ τούτου νὰ διεπράχθη ἐκεῖ τοιούτου εἴδους ἔγκλημα. Φαντάζεταί τις λοιπὸν ὁποία συγκίνησις κατέλαβε τὴν Κετίγνην, ὅταν ἐσχάτως ἔμπορός τις, ὀνομαζόμενος Ljezar μὴ δυνάμενος νὰ πληρώσῃ τοὺς πιστωτάς του, ἐπυροβόλησε διὰ πολυκρότου κατὰ τῆς κεφαλῆς του. Ὁ δυστυχὴς μετεφέρθη εἰς τὸ νοσοκομεῖον, ὅπου καταφθάσας μετ᾽ ὀλίγον ὁ ἡγεμὼν Νικήτας τῷ ἔκαμε παρατηρήσεις πικράς. Καὶ διέταξε μὲν

Digitized by Google

νὰ πληρωθῶσιν ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ ταμείου τὰ χρέη τοῦ Ljezar, ἀλλὰ τὸν τραυματίαν κατεδίκασε ν' ἀπέλθῃ ἐκ τῆς Ἡγεμονίας εὐθὺς ὡς ἤθελε θεραπευθῇ. Τὴν ἐπομένην διάταγμα ἀνήγγελλεν εἰς τὸν λαὸν ὅτι τοῦ λοιποῦ τὰ πτώματα τῶν αὐτοκτόνων θὰ ἐξετίθεντο ἐπὶ 24 ὥρας εἰς χλεύην καὶ κατάραν.

— Χάρις εἰς τὸ θάρρος καὶ τὴν ἑτοιμότητά της ἡ βασίλισσα Καρλόττα τῆς Βυρτεμβέργης διέφυγεν ἐσχάτως σπουδαῖον κίνδυνον. Ἐπέβαινεν ἁμάξης μετὰ τῆς βασιλομήτορος Ὄλγας, ὅταν ὁ ὀπίσθιος ἄξων ἐθραύσθη. Ὁ ἁμαξηλάτης ἐκρημνίσθη οἱ δὲ ἵπποι ἀφηνίασαν. Ἡ βασίλισσα τότε ἐγονυπέτησεν ἐντὸς τοῦ ὀχήματος, ἐπάτησεν ἐπὶ τοῦ ὑποποδίου, ἀνέλαβεν ἀπὸ χαμαὶ τοὺς χαλινοὺς καὶ ἐσταμάτησε τοὺς ἵππους. Ἡ Βασίλισσα δὲν ἔλαβεν οὔτε ἀμυχήν, ἐν ᾧ ὁ ἁμαξηλάτης καὶ ὁ θεράπων ἐπληγώθησαν.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Εὐσεβὴς νεανίας ἐξομολογεῖται ὑπὸ Ἰησουΐτου.

«Τί πρέπει νὰ κάμω; Χθὲς μ' ἐρράπισεν ἕνας ἄνθρωπος. Τὰ χριστιανικά μου καθήκοντα μοῦ ἐπιτρέπουν ἆρά γε νὰ προσκαλέσω εἰς μονομαχίαν τὸν ἐχθρόν μου;

— Ὑπάρχουν περιστάσεις, ἀπήντησεν ὁ ἱερεύς, κατὰ τὰς ὁποίας ζητοῦμεν συμβουλὴν προτήτερα· ἀλλὰ ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι, κατὰ τὰς ὁποίας ζητοῦμεν συγγνώμην κατόπι.»

* * *

«Τὰ χαρτιά σου!

— Τὰ χαρτιά μου; Δὲν ἔχω!

— Καλλίτερα. Ἂν εἶχες καὶ δὲν ἦταν σὲ τάξι, θὰ σ' ἔβαζα στὴ φυλακή».

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἀρχαιολογικὰ

Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν διὰ τοῦ ἐφόρου κ. Β. Στάη ἐνηργήθησαν ὑπὸ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας ἐν Προνοίᾳ τοῦ Ναυπλίου ἀνασκαφαί, καθ' ἃς εὑρέθησαν τάφοι προϊστορικοί, ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς κλιτύος τοῦ Παλαμηδίου, ἔνθα καὶ πρὸ χρόνων ἐξηρευνήθησαν τοιοῦτοι ὑπὸ τοῦ νομάρχου κ. Κονδάκη. Ἀνεσκάφησαν 33 τάφοι ἐκ τῶν Μυκηναίων καλουμένων, ἐν οἷς ἦσαν ἀποθησαυρισμένα πολλὰ λόγου ἄξια κειμήλια ἀρχαίας τέχνης. Εὑρέθησαν δὲ ὑπὲρ τὰ 30 ἀγγεῖα, 50 κοῦκλαι, 2 περιδέραια ἐκ χανδρῶν μετὰ χρυσῶν κοσμημάτων καὶ δύο γεγλυμμένων λίθων, ῥόδακες χρυσοῖ, χαλκᾶ καὶ ἀλαβάστρινα ἀντικείμενα καὶ πολλὰ ἄλλα, ἅτινα μετεφέρθησαν ἤδη εἰς Ἀθήνας καὶ κατετέθησαν εἰς τὸ ἐθνικὸν μουσεῖον.

— Ἔν τινι κηπαρίῳ κειμένῳ περὶ τὸν οἰκίσκον χήρας τινὸς κατά τινα πάροδον τῆς ὁδοῦ Ἀναπαύσεως, ἐν τῷ ὁποίῳ ἡ χήρα αὕτη ἀνώρυσσε δι' ἑνὸς ἐργάτου φρέαρ, ἀνευρέθη σαρκοφάγος τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων τῶν καλουμένων Ἐτρουσκικῶν. Ὁ ἐργάτης σκάπτων τυχαίως ἀνεκάλυψε τὸν σαρκοφάγον μετὰ τοῦ καλύμματος αὐτοῦ, ἐφ' οὗ ὑπάρχει ἄγαλμα ἀνδρὸς ἐξηπλωμένου ἐπὶ κλίνης, πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἔχοντος θήκην κυλίνδρους περιέχουσαν. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ὁ θανὼν ἦτο λόγιος. Ἡ κεφαλὴ τοῦ ἀγάλματος εἶνε κεκομμένη, ἀλλ' εὐκόλως προσαρμόζεται εἰς τὸ λοιπὸν σῶμα. Βλάβην ἄλλην οὐδεμίαν φέρει πλὴν μικρᾶς συντριβῆς μιᾶς τῶν γωνιῶν τοῦ ἐπικαλύμματος καὶ ἐλαφρᾶς προστριβῆς τῶν ποδῶν τοῦ ἀγάλματος. Κατὰ τὰ ἄλλα τὸ πολύτιμον εὕρημα εἶνε σῶον καὶ ἀκέραιον, μετηνέχθη δὲ εἰς τὸ Ἀρχαιολ. Μουσεῖον.

Φιλολογικὰ

Λήξάσης τῆς ὡρισμένης προθεσμίας, ὑπεβλήθησαν εἰς τὸν Φιλαδέλφειον Ποιητικὸν Ἀγῶνα ποιήματα ἐν ὅλῳ 43. Κριταὶ δὲν διωρίσθησαν εἰσέτι.

Καλλιτεχνικὰ

Ὁ ἀνδριὰς τοῦ Γαριβάλδη, ἔργον τοῦ γλύπτου καὶ βουλευτοῦ Ἕκτορος Φερράρη, ἀπεκαλύφθη ἐσχάτως ἐν Πίζῃ, ἐν μέσῳ ἐκτάκτου συρροῆς καὶ ἐνθουσιασμοῦ.

Ἐπιστημονικὰ

Ἡ διὰ τὸν Βόρειον Πόλον ἀποστολή, ὀνομασθεῖσα «ἀποστολὴ τοῦ ὑπολοχαγοῦ Peary» ἀνεχώρησεν ἤδη ἐκ Νέας Ὑόρκης. Ὁ νέα αὕτη ἐκδρομὴ διωργανώθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, σκοπεῖ δὲ νὰ ἐπανεύρῃ τὸν R. E. Peary καὶ τοὺς συντρόφους του, οἵτινες εἶχον ἐπιχειρήσει ταξείδιον ἐπιστημονικῶν παρατηρήσεων ἀνὰ τὰς χώρας τοῦ Βορείου Πόλου.

Θεατρικὰ

Ἐπαινεῖται ἡ μουσικὴ τοῦ νέου κωμειδυλλίου: *Τὸ βιολὶ τοῦ Μυλωνᾶ*, παρασταθέντος ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ θιάσου τῆς κ. Παρασκευοπούλου. Τὰ ᾄσματα τοῦ ἔργου τούτου ἐμελοποίησεν ὁ ἐκ Σύρου νεαρὸς μουσικὸς κ. Λουδοβῖκος Σπινέλλης.

— Ἀπεφασίσθη ὁριστικῶς ν' ἀνοικοδομηθῇ τὸ ἐν Παρισίοις θέατρον τῆς Opéra-Comique ἐπὶ τῆς Πλατείας Boieldieu. Τὸ περὶ τούτου σχέδιον ὑπεβλήθη ἤδη εἰς τὴν Βουλήν.

ΠΑΙΓΝΙΑ

Πρόβλημα δάμας.

Κατασκευάσατε διὰ χαρτονίου τὰ κάτωθι 14 σχήματα καὶ συνθέσατε δι' αὐτῶν ἀβάκιον δάμας τετράγωνον ἔχον εἰς ἑκάστην πλευρὰν 8 τετραγωνίδια.

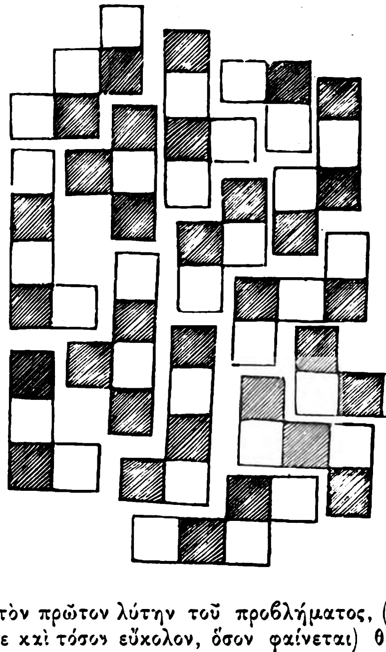

Εἰς τὸν πρῶτον λύτην τοῦ προβλήματος, (τὸ ὁποῖον δὲν εἶνε καὶ τόσον εὔκολον, ὅσον φαίνεται) θὰ δοθῇ ὡς ἀμοιβὴ ἡ *Βιβλιοθήκη Ἰουλίου Βὲρν* ἐπὶ ἓν ὁλόκληρον ἔτος, ἔργον ἀξίας 20 δραχμῶν.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—109

Digitized by Google

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

ΟΙ ΝΟΜΟΙ ΤΗΣ ΜΙΜΗΣΕΩΣ

'Εὰν ἐβαρύνθητε τὰ αἰώνια γαλλικὰ μυθιστορήματα, ἐὰν ἠρχίσατε νὰ συχχαίνεσθε τὰς ἀπιθάνους πεζολογίας τοῦ 'Ονέ, τὸν ὁποῖον Ἕλληνες δημοσιογράφοι μετ' ἀγγελικῆς πεποιθήσεως ἀνακηρύσσουν ὡς τὴν κορυφαίαν τοῦ σημερινοῦ μυθιστορήματος θεότητα, ἢ τὰ προϊόντα τῆς χονδρικῆς βιομηχανίας τῶν 'Ρισσεβούργ, τῶν Μπουβιέ, τῶν Μοντεπὲν καὶ τοῦ ἄλλου συγγραφικοῦ ὄχλου, τοῦ πληρόνοντος τὰ ὑπόγεια τῶν ἑλληνικῶν ἐφημερίδων μὲ τῆς ἀκολάστου φαντασίας των τὰς τερατολογίας, καὶ ὅμως θέλετε νὰ διέλθετε ὀλίγας ὥρας εὐχαρίστους, νὰ διδαχθῆτε κάτι τι καὶ νὰ βυθίσετε τοὺς νοεροὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς εἰς τοῦ ἀγνώστου τὴν μυστηριώδη σκιάν, ἀναγνώσατε ἓν περίεργον ἔργον, τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη ἐσχάτως ἐν Γαλλίᾳ. Φέρει τίτλον : «Les lois de l'imitation». Συγγραφεύς του εἶνε ὁ γνωστὸς κοινωνιολόγος Tarde, ἐκδότης δ' ὁ Félix Alcan.

Καὶ ἐὰν θελήσετε ν' ἀναγνώσετε τὸ βιβλίον τοῦτο, ἀναγνώσατέ το πλησίον τῆς θαλάσσης, ἐξηπλωμένοι εἰς τὴν ἀκτὴν τοῦ παλαιοῦ Φαλήρου, τὴν ὁποίαν περιλείχει κάτω ἡ σμαραγδίνη διαύγεια τοῦ κύματος καὶ στεφανόνουν ἐπάνω, γύρω εἰς τοὺς βράχους, τοῦ δύοντος ἡλίου αἱ ῥοδίζουσαι ἀνταύγειαι.

'Αναγνώσατέ το ἐκεῖ, διότι θὰ ἔχετε ἀπέναντί σας τὴν φύσιν συμβολίζουσαν τοῦ βιβλίου τὰ συμπεράσματα· καὶ σήμερον τίποτε δὲν ἑρμηνεύει τὰ βαθέα συναισθήματα καλλίτερον ἀπὸ τὰ σύμβολα, τὰ ὁποῖα εὑρίσκομεν εἰς τὴν φύσιν.

Ἡ θάλασσα, ἡ ὁποία ἐκτείνεται ἐνώπιόν σας λεία, ἀκύμαντος, ἀτάραχος, εἶνε ἡ ζωντανὴ αἰσθητοποίησις τοῦ κόσμου. Εἰς τὰ ἀνώτερα τῆς ἀτμοσφαίρας στρώματα αἰφνιδίως, χωρὶς νὰ εἰξεύρετε διατί, ῥιπὴ ἀνέμου παράγεται καὶ ἀμέσως ἐπὶ τῆς ὑγρᾶς ἐπιφανείας σχηματίζεται ἓν κῦμα. 'Εκ τοῦ κύματος τούτου παράγεται ἄλλο ὅμοιον, ἐκ τούτου ἄλλο ἀκόμη καὶ οὕτω καθεξῆς μέχρι τῆς προσεχοῦς ἀκτῆς, μετὰ μαθηματικῆς ἀκριβείας, ἐκτὸς συναντήσεως ἄλλου ῥεύματος, τὸ ὁποῖον νικᾷ τὸ πρῶτον ἐὰν εἶνε ἰσχυρότερον, ἢ ῥεύματος συγγενοῦς, τὸ ὁποῖον ἐνισχύει τὸ ἀρχικὸν καὶ διπλασιάζει τὸ τάχος καὶ τὴν δύναμίν του.

Οὕτω καὶ εἰς τὸ μέσον τῆς ζώσης θαλάσσης, ἥτις καλεῖται ἀνθρωπότης, αἰφνιδίως ἀνακάλυψις βιομηχανική, ἐπιστημονική, πολιτικὴ ἢ ἠθικὴ κατέρχεται ἀπὸ τὰ δυσεπίγνωστα ὕψη τῆς ἐφευρέσεως καὶ ἐντὸς ὀλίγου ὅλα τὰ πνεύματα κλίνουν τὴν κεφαλὴν ἐνώπιον αὐτῆς καὶ τὴν διασπείρουν ἐπ' ἄπειρον διὰ τῆς ἀναπαραγωγῆς. Καὶ ἐκεῖ, ὅπως εἰς τοῦ ἁλμυροῦ ὕδατος τὰς ἐκτάσεις, ῥήξεις ἐπέρχονται διὰ τοῦ συναγωνισμοῦ ἀντιθέτων δυνάμεων, τρικυμίαι, αἵτινες εἶνε αἱ ἐπαναστάσεις, θύελλαι ταχυπόροι, αἱ ὁποῖαι εἶνε οἱ συρμοί, γαλῆναι μακροχρόνιοι, αἵτινες εἶνε αἱ ἕξεις, πλημμυρίς, ἥτις εἶνε ἡ πρόοδος καὶ ἄμπωτις, ἥτις εἶνε ἡ παρακμή. 'Αλλ' εἰς τὴν φύσιν, ὅπως καὶ εἰς τὴν ἠθικήν, εἰς τὸν κόσμον τὸν ὑλικόν, ὅπως καὶ εἰς τὸν ἄϋλον, τὰ πάντα διέπονται ὑπὸ νόμων, καὶ τῶν νόμων τούτων ὁ καθορισμὸς θὰ εἶνε ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα τῆς νεωτέρας κοινωνιολογίας, ἀναβιβάζων αὐτὴν εἰς τὴν περιωπὴν ἐπιστήμης.

Αὐτὴ τοὐλάχιστον εἶνε ἡ θεωρία τοῦ Τάρδ, καὶ ἂν δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ δώσῃ τις πλήρη ἀνάλυσιν τοῦ βιβλίου τούτου εἰς ἀναγνώστας περιοδικοῦ, σπεύδοντας νὰ μάθουν ταχέως καὶ τερπνῶς, νομίζω ὅτι ἡ ἔξαρσις σημείων τινῶν τῶν φιλοσοφικῶν αὐτοῦ συμπερασμάτων εἶνε τοιαύτη, ὥστε νὰ κινήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τῶν ἐπιπολαιοτέρων ἀναγνωστῶν.

* * *

Εἰξεύρετε ποῖον εἶνε τὸ ἀπελπιστικόν, τὸ ταπεινωτικὸν διὰ τὸν ἄνθρωπον συμπέρασμα, τὸ ἐξαγόμενον, τὸ ἀποσταλάζον ἐξ ὅλου τοῦ ἔργου τοῦ Γάλλου συγγραφέως : Εἶνε τὸ ἀρχαῖον ἐκεῖνο ῥητόν, τοῦ ὁποίου κάμνομεν τόσην κατάχρησιν: «οὐδὲν καινὸν ὑπὸ τὸν ἥλιον». Ἡ πρωτοτυπία δὲν ὑφίσταται. Ὅλοι εἴμεθα μιμηταὶ ὁ εἷς τοῦ ἄλλου.

Παρατηρήσατε, μᾶς λέγει ὁ Τάρδ, ὅτι ὅλοι οἱ αἰθίοπες μᾶς φαίνονται ὅμοιοι, ἐνῷ δύο λευκοὶ ὁμοιάζοντες κατὰ τὴν μορφὴν ἀποτελοῦν θαῦμα θαυμάτων ; Οὕτως ἐνῷ, μελετῶντες τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ζῶμεν, δὲν παρατηροῦμεν ἢ διαφοράς, ἀναγόμενοι πρὸς τὸ παρελθὸν δὲν παρατηροῦμεν ἢ ὁμοιότητας. Ὁ ἐτρουσκικὸς καὶ ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς καταπλήσσουν διὰ τὰς ἀναλογίας, τὰς ὁποίας παρουσιάζουν μεταξύ των. Τὰ μυκηναῖα

Digitized by Google

ἀριστοτεχνήματα εἶνε ἡ ἐξέλιξις τέχνης χώρας ξένης, φέρουν δὲ καταφανῆ τὴν ἐπίδρασιν μνημείων εἰς μακρυνοὺς τόπους ἀνευρισκομένων. Πόσοι ποιηταὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας, οἱ ὁποῖοι νομίζουν ὅτι διαφέρουν κατὰ παρασάγγας ἀλλήλων, δὲν θὰ ριφθοῦν συλλήβδην εἰς τὸν αὐτὸν Καιάδαν;

Ἀλλὰ πόθεν λοιπὸν ἡ πλάνη αὕτη, ἥτις μᾶς κάμνει νὰ ἐκλαμβάνωμεν τὰ ὅμοια ὡς διάφορα, καὶ πόθεν ἡ δύναμις, ἥτις μᾶς κάμνει νὰ διακρίνωμεν ἀποχρώσεις ποικίλας, ἐκεῖ ὅπου δὲν ἁπλοῦται εἰμὴ τῆς ἀλληλομιμήσεως ἡ χρωματιστικὴ μονοτονία; Ἐκ τῆς ἐμφύτου εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀλαζονείας, ἀπαντᾷ ὁ συγγραφεὺς τῶν *Νόμων τῆς Μιμήσεως*. «Τῆς ἀλαζονείας ταύτης θ' ἀπηλλασσόμεθα, ἐὰν ἐσκεπτόμεθα ὅτι εἴμεθα ἐν τῇ κοινωνίᾳ τὰ θύματα εἴδους τινὸς ὑπνωτισμοῦ, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ἐκλαμβάνομεν ὡς αὐτόματον ὅ,τι εἶνε ἁπλῶς ὑποβολιμαῖον καὶ ὡς ὀνομαστὴν ἐφεύρεσιν ὅ,τι δὲν εἶνε ἡ κοινὴ ἐπανάληψις».

Βιοῦντες μεταξὺ κοινωνίας ἀνθρώπων εἴμεθα *ὑποκείμενα ὑπνωτικὰ* καὶ τίποτε ἄλλο.

Φαντασθῆτε τὸν ἑαυτόν σας, εἰσερχόμενον διὰ πρώτην φορὰν εἰς μίαν αἴθουσαν. Ποῖα εἶνε τὰ αἰσθήματα, ὑπὸ τῶν ὁποίων παθαίνεσθε; Ἀκριβῶς ἐκεῖνα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα παθαίνεται εἷς *ὑπνωτίσιμος*, καθ' ἣν στιγμὴν ἀρχίζει νὰ ὑφίσταται τὴν ἐπίδρασιν τοῦ μαγνητισμοῦ. Συγκινεῖσθε, ἡ καρδία σας πάλλει βιαίως, κλονίζεσθε, ἐρυθριᾶτε. Ἡ θέλησίς σας μερίζεται μεταξὺ τῆς ἀνάγκης νὰ κάμετε ὅ,τι ὅλος ὁ ἄλλος κόσμος, καὶ τῆς ἐπιθυμίας νὰ βεβαιώσετε τὴν αὐτοτέλειαν τῆς προσωπικότητός σας. Πρὸς στιγμὴν ἡ ἐπιθυμία αὕτη ἀνθίσταται εἰς τὴν ἰσχυρὰν ῥιπὴν τῆς ὑπνωτικῆς ὑποβολῆς. Ἡ προσωπικότης ἀντιτάσσει ὅλην τὴν ἀντοχήν της κατὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ ῥεύματος, ἀλλ' ἐπὶ τέλους, ὡς τὸ ὑπὸ σφοδρᾶς πνοῆς ἀνέμου καμπτόμενον δένδρον, κυρτοῦται καὶ ὑποτάσσεται. Ἡ μίμησις ἐνίκησεν. Ὁ κοινωνικὸς ἄνθρωπος ὑπνωτίσθη. Ἐχαιρέτισεν ὅπως ἡ μίμησις θέλει, ὑπεκλίθη, ἐμειδίασεν, ἐπρόφερε φιλοφρονήσεις χιλιάκις ἐπαναληφθείσας, ἀπήντησεν εἰς ἐρωτήσεις μυριάκις ἀναμασσηθείσας. Ἔγεινε δεκτὸς εἰς τὸ ἀπέραντον ποίμνιον τῶν προβάτων τοῦ Πανούργου.

Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ μίμησις ἀπολαμβάνει πλήρη τὰ δικαιώματά της, τὸ *ὑποκείμενον*, τὸ sujet δηλαδή, ἀρχίζει ν' ἀφομοιοῦται καθ' ὅλου πρὸς τὴν περικυκλοῦσαν αὐτὸ ἀτμοσφαῖραν. Ὅσον ὁμοιάζει κατὰ τὴν ἐνδυμασίαν, τὴν συμπεριφοράν, τὰς ἰδέας, τὴν γλῶσσαν πρὸς τοὺς περιστοιχίζοντας αὐτό, τόσον περισσότερον κοινωνικὸν εἶνε. Ὅσον ὀλιγωτέραν αὐθυπαρξίαν δεικνύει, τόσον περισσότερον ἀνήκει εἰς τὴν κοινωνίαν.

Περιττὸν νὰ σημειώσω πόσον ἡ θεωρία αὕτη δύναται νὰ παρηγορήσῃ τοὺς δειλούς, τοὺς ἀτόλμους, τοὺς ἀγρίους. Ἂς λάβουν ἀνωτέραν ἰδέαν περὶ τῆς δειλίας των, ἥτις πολλάκις στερεῖ αὐτοὺς εὐχαριστήσεων πολυποθήτων καὶ τοὺς ἀφαιρεῖ τὰ μέσα ἐκπληρώσεως μυχίων πόθων. Ἡ ἀτολμία των εἶνε προτέρημα. Εἶνε πιστοποιητικὸν ἰσχυροτέρας καὶ μᾶλλον ἀκάμπτου ἀτομικότητος. Ὅσοι εἰς τὴν εἴσοδον αἰθούσης, σταδίου ἢ ἐπιστήμης τινὸς δὲν ᾐσθάνθησαν τὸ ἀποκαλυπτικὸν τῆς θελήσεως ῥῖγος, εἶνε πλασμένοι διὰ νὰ ἀκολουθοῦν ἐφ' ὅρου ζωῆς τοὺς ἄλλους.

*
* *

Ἡ διὰ τῆς ὑποβολῆς καὶ τῆς ἀλληλεπιδράσεως ἀφομοίωσις αὕτη ἐξηγεῖ βαθύτερον τὸν ἠθικὸν βίον τῶν κοινωνιῶν, ἐξηγεῖ τὴν διάδοσιν τῶν θρησκευτικῶν δογμάτων, τὴν γελοίαν λατρείαν βοῶν καὶ γαλῶν ὡς θεῶν, τὴν πίστιν εἰς ὑπερφυσικὰ φαινόμενα, τῶν ὁποίων κανεὶς δὲν παρέστη μάρτυς αὐτόπτης, ἀκόμη τὴν βαθμιαίαν ἀποταμίευσιν τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων, τὴν ἐπισώρευσιν τῶν ἐθνογραφικῶν στρωμάτων, τῶν ἀπαρτιζόντων ἓν ἔθνος, ὅ,τι σχεδὸν βλέπομεν ἐνώπιον ἡμῶν.

Ἐκ δέκα ἰδεῶν, τὰς ὁποίας ἀκούομεν καθ' ὁδόν, εἰς τὰς οἰκίας μας, εἰς τὰς κοινοβουλευτικὰς συνελεύσεις, εἰς τὰ καφενεῖα πόσαι, εἶνε πρωτότυποι; Καὶ ἂν μία δ' εὑρεθῇ νὰ εἶνε πρωτότυπος, μήπως δὲν ἀποτελεῖται ἀπὸ συντρίμματα ἄλλων προγενεστέρων, αἱ ὁποῖαι ἀπορρέουν καὶ αὐταὶ ἐξ ἄλλων καὶ οὕτω καθεξῆς; Οἱ πλεῖστοι δὲν ἐπαναλαμβάνουν κατὰ λέξιν ὅ,τι ἀνέγνωσαν εἰς τὴν ἐφημερίδα των; Δὲν κρίνουν τοὺς συγγραφεῖς καὶ τὰ βιβλία των, τοὺς καλλιτέχνας καὶ τὰ ἔργα των, κατὰ τὴν γνώμην κριτικοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἔχουν ἐμπιστοσύνην ἢ τοῦ ὁποίου τὸ κῦρος καθιέρωσεν ἡ κοινὴ γνώμη; Αὐτὴ ἡ κοινὴ γνώμη τί ἄλλο εἶνε ἢ **ἔλλειψις πάσης προσωπικῆς γνώμης**, ὅπως ὡρίσθη ὑπὸ πνευματώδους δημοσιογράφου; Δὲν δύναται νὰ φαντασθῇ κανεὶς ποίαν ἐξάπλωσιν, ποίαν ἀντήχησιν, ὡσεὶ βροντῆς βαρυβρόμου, λαμβάνει ἁπλούστατος κτύπος ἀκουόμενος εἰς ἓν σημεῖον τῆς γῆς. Ὁ Βίσμαρκ λέγει πρὸ εἰκοσαετίας τὴν φράσιν: « La force prime le droit » καὶ μετ' ὀλίγα ἔτη ἡ φράσις αὕτη εἶνε παροιμιώδης. Συνοψίζει μίαν ὁλόκληρον ἐποχήν. Ὁ Γαμβέττας βροντοφωνεῖ εἰς τὸν Μὰκ-Μαὼν τὸ περίφημον: Se soumettre ou se demettre (νὰ παραιτηθῇς ἢ νὰ ὑποταχθῇς) καὶ ἡ φράσις ἐπαναλαμβάνεται ἑκατοντάκις μέχρι τῶν τελευταίων ἑλληνικῶν ἐκλογῶν. Ὁ Οὐγκὼ ὑψόνει τὴν σημαίαν τοῦ ῥομαντισμοῦ καὶ ὁλόκληρος ἡ Γαλλία τὸν ἀκολουθεῖ. Ὁ Ζολᾶ ἱδρύει σχολὴν φυσιολογικὴν καὶ ἕπεται αὐτοῦ φάλαγξ ἀριστέων. Ὁ Ζὰν Μωρεὰς ἐπινοεῖ νέον

Digitized by Google

εἶδος ποιήσεως — τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸ εἶνε ἀπομίμησις παλαιοτέρας φιλολογικῆς ἐποχῆς ἐν Γαλλίᾳ — καὶ ὁμὰς ἐπίλεκτος νέων τὸν ἀκολουθεῖ.

Ἡ θεωρία τῆς νεωτέρας κοινωνιολογίας: «Ἡ κοινωνία εἶνε ἀπομίμησις, ἡ ἀπομίμησις δ' εἶνε εἶδος ὑπνοβασίας» λαμβάνει οὕτως ὑπέρτατον κῦρος.

* * *

Ἀλλὰ θὰ παρατηρήσῃ τις: Καλῶς! Οἱ κοινοὶ ἄνθρωποι εἴμεθα ὅλοι πρόβατα τοῦ Πανούργου, ἀκολουθοῦμεν ὁ εἷς τὴν γνώμην τοῦ ἄλλου. Δὲν ἔχομεν καμμίαν πρωτοτυπίαν. Ἀλλ' ὑπάρχουν μεταξὺ τῶν κοινωνιῶν ἄνθρωποι ἐξαγνίζοντες αὐτάς, ἄνθρωποι μονοπωλοῦντες τὴν ἐλευθερίαν, τὸ γόητρον, τὴν δημιουργὸν ἀνεξαρτησίαν τῆς μεγαλοφυίας, ἄνθρωποι συγκεντρόνοντες εἰς χεῖράς των ὅλους τοὺς τίτλους τῆς εὐγενείας, τοὺς ὁποίους δὲν ἐδόθη εἰς ὅλους μας νὰ ἔχωμεν. Εἶναι οἱ ἐφευρέται, οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἰδεῶν μας ἐκεῖνοι, πρὸς τοὺς ὁποίους δικαίως δυνάμεθα ν' ἀνακράξωμεν: «ἡγεῖσθε καὶ ἡμεῖς ἑπόμεθα!»

Φεῦ! καὶ αὐτοὶ δὲν εἶνε παρὰ ἁπλοῖ μιμηταί, κατὰ τὸν Τάρδ. Συνδυάζουν πράγματα γνωστά, διὰ νὰ παραγάγουν τι νέον. Ἀλλὰ τότε θὰ ὑπῆρξε πρωτογενής τις ἐφευρέτης, καὶ ὁ συγγραφεὺς τῶν *Νόμων τῆς Μιμήσεως*, πιστὸς τῶν δαρβινικῶν θεωριῶν ὀπαδός, ἀναγνωρίζει ὅτι τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἀνθρωποειδής, «φαντασθεὶς τὰ στοιχεῖα τῆς γλώσσης καὶ τῆς θρησκείας». Αἱ μόναι πρωτότυποι ἐφευρέσεις, διὰ τὰς ὁποίας δύναται νὰ καυχᾶται τὸ ἀνθρώπινον γένος, εἶνε τὸ πῦρ, ὁ λόγος καὶ ἡ προσευχή, οἱ τρεῖς οὗτοι παράγοντες τοῦ πολιτισμοῦ.

* * *

Πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι τὰ συμπεράσματα τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Τάρδ δὲν εἶνε παρήγορα διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ ἂν ὁ ἴδιος περαιτέρω δὲν ἀνελάμβανε νὰ προσδιορίσῃ τὴν φιλοσοφικὴν σημασίαν τοῦ πνεύματος τούτου τῆς μιμήσεως, θὰ ἀφήναμεν αὐτὸ πλήρεις ἀποθαρρύνσεως.

Πράγματι ἡ μίμησις εἶνε ὁ μέγας παράγων τῆς κοινοζωίας. Ἄνευ αὐτῆς, ἄνευ τῆς ἐγγενοῦς ἀνάγκης τῆς ἀλληλεπιδράσεως, ἄνευ τῆς παθητικῆς ὑποταγῆς εἰς τὰς ὑποβολὰς τῶν καθιερουμένων ἰδεῶν, ἐντὸς μικροῦ ἡ ἀνθρωπότης θὰ διεσπᾶτο καὶ θὰ διεχωρίζετο. Αἱ ὀλίγαι πρωτότυποι καὶ πρωτογενεῖς ἰδέαι, αἱ ἐφευρέσεις, μὴ εὑρίσκουσαι μιμητάς, δηλονότι ἐφαρμοστάς, θὰ περιέπιπτον μικρὸν κατὰ μικρὸν εἰς ἀχρηστίαν καὶ λήθην. Ὁ πολύτιμος θησαυρὸς τῶν παραδόσεων, ἐπὶ τῶν ὁποίων ζῇ καὶ προάγεται ὁ πολιτισμός, θὰ ἐχάνετο. Πατρὶς δὲν θὰ ὑπῆρχε. Τὰ μεγάλα αἰσθήματα τοῦ καθήκοντος, τῆς τιμῆς, τῆς αὐταπαρνήσεως θὰ ἀνεφαίνοντο ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μόνον μεταξὺ προνομιούχων τινῶν ὑπάρξεων, αἱ ὁποῖαι ἐκληρονόμησαν ἔμφυτον τὸ αἴσθημα τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ ὑψηλοῦ διὰ μέσου τῶν ἐποχῶν καὶ τῶν αἰώνων ἀπὸ τὸν ὄγκον τοῦ πρωτογενοῦς πρωτοπλάσματος, ὅστις ἀνεπτύχθη ἅμα ὡς αἱ θάλασσαι τῆς γῆς ἐπάγωσαν καὶ ἐξ οὗ, κατὰ τὴν δαρβινικὴν θεωρίαν τῆς ἐξελίξεως, ἀπορρέει σύμπασα ἡ ἀνθρωπότης. Ἐὰν ὁ Ῥενὰν σήμερον λέγει ὅτι χρειάζεται τὸ «ἀποστράγγισμα ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων διὰ νὰ γεννηθῇ μία μεγαλοφυΐα», ἄνευ τῆς μιμήσεως χιλιετηρίδες ἴσως θὰ παρήρχοντο ἐν τῇ μετριότητι καὶ ἐν τῇ βαθμιαίᾳ καταπτώσει.

Ἂς εἶνε εὐλογημένη λοιπὸν ἡ μίμησις καὶ ἂς ἐλπίσωμεν ὅτι ἡ ἁρμονικὴ σύζευξις ἐπινοήσεως καὶ μιμήσεως δὲν θ' ἀφήσῃ ποτὲ τὴν ἀνθρωπότητα ν' ἀποκοιμηθῇ ἐπὶ τῶν δαφνῶν της, ἀλλ' ἰσχυρά, δημιουργικὴ θὰ φέρῃ αὐτὴν πρὸς τὰ ἄνω, ὑφισταμένην τὴν ἰλιγγιώδη ἕλξιν τοῦ ὕψους, τὴν νοσταλγίαν τοῦ θείου, ἥτις εἶνε ἡ σφραγὶς τοῦ μεγαλείου της, καὶ ὡσεὶ ἡ ὑπερτάτη καὶ πλήρης τρυφερότητος ἐπίκλησις τοῦ γενεσιουργοῦ Ἔρωτος, ὅστις μιχθείς, κατὰ τὴν θαυμασίως συμβολικὴν τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας παράδοσιν, πρὸς τὸ Χάος, ἐγέννησε τὸν κόσμον.

Δ. ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΣ

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Ὁ θέλων νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν κατάστασιν τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἀστυνομίας, δὲν εἰμπορεῖ νὰ σχηματίσῃ ἀκριβῆ περὶ αὐτῆς ἰδέαν μόνον ἐκ τῆς πρωτευούσης. Βεβαίως δὲν θὰ εὕρῃ καὶ ἐδῶ τ' ἀστυνομικὰ πράγματα ῥόδινα. Ὁ κλητὴρ ἐκεῖνος, φέρ' εἰπεῖν, μὲ τὸν ἀρειμανίως ἀνεστραμμένον μύστακα, μὲ τοὺς ὑψωμένους ὤμους καὶ μὲ τὸν ἀμελῶς ἀκούμβωτον ἐρυθρὸν ἀμπέχονον, ὁ ὁποῖος ἵσταται ἐκεῖ παρὰ παρὰ τὴν γωνίαν καὶ παρακολουθεῖ ἀγαλλόμενος τὴν πρὸς τὸν στραγαλοπώλην ἔριδα μικροῦ ἀγυιόπαιδος ἔχοντος κατὰ τὴν κρίσιν του μέλλον, ἔχει καταδικασθῇ δὶς καὶ τρὶς διὰ πράξεις ἐγκληματικάς, τηρητὴς σήμερον τῆς τάξεως αὐτός, τοῦ ὁποίου ἔργον ἄλλοτε ἦτο νὰ τὴν διαταράσσῃ. Ἄλλος παρακάτω, παχὺς καὶ κατακόκκινος, πίνει καὶ παίζει καὶ φλυαρεῖ εἰς ἓν καπηλεῖον μὲ μερικὰ ὑποκείμενα, τῶν ὁποίων ἡ μόνη κατάλληλος διαμονὴ θὰ ἦτο τὸ κρατητήριον, χωρὶς ἴσως νὰ λείπῃ ἐκ τῆς συντροφίας των καὶ ὁ συγκαταβατικὸς κλητήρ. Παρὰ τὸ καπηλεῖον δύο κουτσαβάκια ἔρχονται εἰς χεῖρας· ἡ λογομαχία των ἦτο μακρὰ καὶ ἡ πάλη μακροτέρα· τρέχουν οἱ ἄνθρωποι τοὺς χωρίζουν καὶ μόλις κατορθόνουν νὰ φυλαχθοῦν ἄπρακτοι αἱ ἐξαστράψασαι κάμαι· οἱ ἐχθροὶ ἀπέρχονται κατ' ἀντιθέτους διευθύνσεις καὶ οἱ ἄνθρωποι εἰς τὰ ἔργα των καὶ εἰς τὴν ἡσυχίαν των· μόνον κλητὴρ δὲν ἐφάνη κανεὶς εἰς τὴν σκηνήν, οὔτε κἂν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ὀλίγα βήματα μακρὰν ἔπαιζε καὶ ἔπινε καὶ ἐφλυάρει . . .

Digitized by Google

Ἀλλὰ καὶ ὁ προϊστάμενός του, ὁ κύριος ὑπαστυνόμος τοῦ τμήματος, μήπως δὲν εἶνε καθ' ὅλα ἀντάξιος τοιούτου ὑπαλλήλου; Φίλος τοῦ κόμματος πιστὸς καὶ προστατευόμενος βουλευτῶν ἰσχυόντων, δὲν φοβεῖται ἐξέλεγξιν, δὲν ἔχει ἀνώτερον· διὰ τοῦτο ὀλίγον προσέχει καὶ αὐτὸς τοὺς κατωτέρους του, ὡς νὰ συνεστέλλετο ὁ ἄνθρωπος νἀπαιτήσῃ ζῆλον καὶ χρηστότητα, ἀφ' οὗ δὲν ἐκρύπτετο ἡ ἰδική του ῥαθυμία καὶ ἐλαστικότης. Καὶ ὅμως δὲν εἰμπορεῖ κανεὶς νὰ εἴπῃ ὅτι δὲν ἠξεύρει τὰ καθήκοντά του. Ἰδοὺ ὅτι πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τοῦ κόμματος καὶ πρὸς τοὺς ἀδιαφόρους, τοὺς ὑποπίπτοντας εἰς πράξεις ὑπαγομένας εἰς τὴν δικαιοδοσίαν του, φέρεται αὐστηρῶς καὶ βαναύσως, ἐν χρήσει ἔχων ὅλα ἐκεῖνα τὰ βασανιστήρια, τὰ μὴ διατασσόμενα ὑπὸ τοῦ νόμου, — καθ' ὃν χρόνον διὰ τοὺς καλοὺς φίλους εἶνε κωφὸς καὶ τυφλός, ὑποθάλπων τὰς ἀνομίας των καὶ προστατεύων αὐτούς, ὁσάκις κατὰ τύχην συλληφθῶσιν ὑπὸ ὀργάνων ἀδαῶν ἀκόμη τῆς ὑπηρεσίας... Ἐκτὸς τῶν σπανίων περιστάσεων, καθ' ἃς χάριν ὀλίγου χρήματος εἰμπορεῖ νὰ φανῇ ἐνδοτικὸς καὶ εἰς ἐχθροὺς τοῦ κόμματος, — διὰ τὸ ὁποῖον εἰμπορεῖ νὰ γίνῃ κανὲν παράπονον ὅτι παρεκκλίνει, — πολὺ ὀλίγα πράγματα ἀπαιτεῖ παρ' αὐτοῦ ἡ ὑπηρεσία καὶ ἡ κοινωνία, ἡ ὁποία ἔχει συνειθίσει νὰ τὸν ἀνέχεται. Μήπως διὰ τοῦτο δὲν διωρίσθη; Μήπως τοιοῦτον δὲν εἶνε τὸ σύστημα; Μήπως καὶ αὐτὸς ὁ Διευθυντὴς δὲν ὑπακούει εἰς τὰ ὄχι πάντοτε φιλόνομα μπιλιετάκια τῶν κ. βουλευτῶν καὶ δὲν κλείει δοθείσης περιστάσεως τὰ μάτια;

*

Μολονότι τοιαύτη εἶνε ἐν ταχυφωτογραφίᾳ ἡ εἰκὼν τῆς διοικητικῆς Ἀστυνομίας, πρέπει νἀντιληφθῇ τις καὶ τῆς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καταστάσεως, διὰ νὰ κρίνῃ. Εἶνε ἀδύνατον ἀληθῶς νὰ φαντασθῇ μακρόθεν τί πρᾶγμα εἶνε αὐτὴ ἡ λεγομένη δημοτικὴ Ἀστυνομία. Ἐδῶ ὑπάρχει τέλος πάντων καὶ κάποια συναίσθησις, κάποια τάσις ἀμυδρά, σώζουσα τὴν ἐπίφασιν καὶ ὑπὸ χρώματα εὐαρεστότερα συγκαλύπτουσα πρὸ τῶν ξένων τὴν σαπρίαν. Ἀλλ' ἐκεῖ ἔχει ἀπορριφθῇ οἱονδήποτε προσωπεῖον, ἔχει ἀποβληθῇ πᾶσα αἰδημοσύνη καὶ τὰ αἴσχη διαπράττονται ἀναφανδόν. Ὁ ἐπαρχιώτης Δήμαρχος ἀνταμείβει τὸν πρῶτον παλληκαρᾶν τοῦ κόμματός του διορίζων αὐτὸν συνήθως Ἀστυνόμον. Ὁ ἀξιότιμος αὐτὸς κύριος ἐκλέγει ὅπως θέλει τοὺς συντρόφους του, τοὺς ὁποίους μ' ἓν πιλίκιον συμπληροῦν ἐνδυμασίαν παρδαλὴν καὶ μ' ἕνα βούρδουλαν βαπτίζει κλητῆρας, καὶ στήνει τὸ ὁλημέριόν του εἰς τὴν Ἀστυνομίαν. Τὸ ἔργον του ἀπὸ τοῦδε εἶνε ἀποκλειστικῶς ἡ καταδίωξις τῶν ἐχθρῶν τοῦ κ. Δημάρχου καὶ ἡ κατὰ πάσης τυχὸν ἀπαιτήσεως τοῦ νόμου ὑπεράσπισις τῶν φίλων του. Ἐκτὸς αὐτοῦ τίποτε ἄλλο δὲν ἠξεύρει, ἀλλὰ καὶ κανεὶς αὐτὸ δέν το ἠξεύρει καλλίτερα. Διὰ νὰ τον θαυμάσετε, πρέπει νά τον ἰδῆτε ὅταν πρωτοαναλαμβάνει τὴν Ἐξουσίαν ἢ ὅταν πλησιάζουν πάλιν ἐκλογαί. Πῶς πιέζει, πῶς συλλαμβάνει, πῶς δημεύει, πῶς δένει, πῶς κλείει, πῶς δέρει, πῶς βασανίζει! Σχεδὸν πάντοτε ὁ ὑπενωμοτάρχης μὲ τὸ μικρόν του ἀπόσπασμα διατελεῖ ὑπὸ τὰς ἀμέσους του ὁδηγίας, κλητῆρες δὲ καὶ χωροφύλακες περιέρχονται τὴν πόλιν ἢ τὴν πολίχνην, ὡς ἄγριοι καὶ βάνδαλοι κατακτηταί, διασπείροντες τὸν τρόμον, τὴν φρίκην, τὴν καταστροφήν. Ἡ περιοδεία αὐτὴ ὀνομάζεται δημοσία τάξις καὶ ἀσφάλεια τῆς ζωῆς καὶ τῆς περιουσίας τῶν πολιτῶν. Ἀλλὰ δὲν ἠκούσθη βεβαίως τολμηρότερος αὐτοῦ εὐφημισμός· αἱ δ' ἐφημερίδες τῆς πρωτευούσης, πολλάκις καὶ συμπολιτευόμεναι, βρίθουσι καθ' ἑκάστην ἐκ τῶν τραγικῶν τηλεγραφημάτων τῶν ἀδικουμένων ἐπαρχιωτῶν. Καὶ φαντάζεται κανεὶς πλέον μὲ πόσην ἀγωνίαν περιμένουν αὐτοὶ νὰ πέσῃ ἡ Κυβέρνησις καὶ νὰ παυθῇ ὁ Δήμαρχος, — εὐκολώτατον νά το κατορθώσουν! — διὰ νὰ λυτρωθοῦν πρῶτον καὶ ὕστερον νὰ ἐκδικηθοῦν, διορίζοντες αὐτοὶ ἰδικόν των Ἀστυνόμον νὰ κάμῃ τὰ ἴδια καὶ χειρότερα εἰς τοὺς ἀντιθέτους... τὰ πρώην θύματα νὰ γίνουν τώρα δήμιοι καὶ οὕτω καθεξῆς.

Πόσον ἐπέτυχεν ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ συστήματος τῶν δημοτικῶν Ἀστυνομιῶν, ἀντὶ πάσης ἄλλης περιγραφῆς εἶνε ἱκανὴ νά μας εἴπῃ ἡ σύντομος στατιστική, τὴν ὁποίαν ὑπέμνησεν ἐν τῇ Βουλῇ εἷς τῶν βουλευτῶν, συζητουμένου τοῦ νομοσχεδίου περὶ τῆς Στρατιωτικῆς Ἀστυνομίας: «Ἡ δημοσία ἀσφάλεια ἐν τῷ Κράτει μας — εἶπεν ὁ ῥήτωρ — περιέστη εἰς σημεῖον ὀξύτατον, ἀφ' οὗ ὑπάρχουσι σήμερον 6,949 ὑπόδικοι, ἐκτὸς δὲ τούτων 11,940 φυγόποινοι καὶ φυγόδικοι, καὶ ταῦτα ἐπὶ κατοίκων ὀλίγον ἀνωτέρων τῶν 2 ἑκατομμυρίων.» Βεβαίως εἰς χώραν, ὅπου τὰ δύο τρίτα τῶν πολυαρίθμων ἐγκληματιῶν εὑρίσκονται ἐκτὸς τοῦ νόμου, ὡς ἀποδεικνύει ἡ στατιστική, δὲν εἶνε ἀνάγκη νἀποδειχθῇ διὰ συλλογισμῶν, ὅτι ἡ κατάστασις χρῄζει ἀμέσου καὶ ῥιζικῆς θεραπείας.

*

Καὶ ὡς μέσον τοιαύτης ἐψηφίσθη προχθὲς ὁ νόμος περὶ Στρατιωτικῆς Ἀστυνομίας. Εἴμεθα ἀνεπιφυλάκτως μὲ τὴν γνώμην τοῦ βουλευτοῦ, τοῦ εἰπόντος ὅτι καὶ ἑκατὸν ἂν εἶχε ψήφους θά τους ἔδιδεν ὅλους ὑπὲρ τοῦ νομοσχεδίου. Λέγουσιν ὅτι δὲν εἶνε φρόνιμον νὰ καταργῆται ὡς κακὸν ἓν σύστημα, τὸ ὁποῖον δὲν ἐφηρμόσθη ὡς ἔπρεπεν, εἷς νόμος ὁ ὁποῖος δὲν ἐλειτούργησεν. Ἀλλ' εἶνε ἀναγκαῖον πάλιν νἀντικαθίσταται πᾶν ὅ,τι διὰ μακρᾶς κακῆς χρήσεως ἐστρεβλώθη καὶ κατέστη τοιοῦτον, ὥστε νἀποβαίνῃ προβληματικὴ πλέον ἡ χρησιμότης του. Εἰς τὴν κατηγορίαν δὲ ταύτην ὑπάγονται αἱ δημοτικαὶ Ἀστυνομίαι, τὰς ὁποίας καθ' ὅλον τὸ Κράτος ἀντικαθιστῶσιν αἱ Στρατιωτικαί. Ἡ τελειότης δὲν θὰ ἐπέλθῃ ἀμέσως, τὸ ἠξεύρομεν· ἀλλ' ἡ βελτίωσις εἶνε ἀναμφισβήτητος, ὥστε μόνον οἱ ἑκούσιοι τυφλοί — ὅπως πάντοτε εἰς τὸν τόπον μας εἶνε οἱ ἀντιπολιτευόμενοι — νὰ την ἀρνοῦνται. Οἱ ἀξιωματικοί, οἱ ὁποῖοι θὰ προΐστανται τώρα τῶν Ἀστυνομιῶν, ἂν ὄχι τι ἄλλο, τοὐλάχιστον δὲν θὰ εἶνε οἱ σημερινοὶ ἀπελεύθεροι κακοῦργοι οἱ τρόφιμοι τῶν κομματαρχῶν. Εἰμπορεῖ νὰ μὴν εἶνε ἀκόμη Κάτωνες καὶ Ἀριστεῖδαι, ἀλλὰ πάντως θὰ ἔχωσι κάποιαν συναίσθησιν τοῦ καθήκοντος καὶ ἀξιοπρέπειαν· ἄνθρωποι ἀνήκοντες εἰς τὸν στρατὸν καὶ συνειθισμένοι εἰς ἀνωτέραν πειθαρχίαν καὶ εὐθύτητα. Ἀλλὰ καὶ διεφθαρμένους ἂν ὑποθέσωμεν τοὺς μέλλοντας νὰ διορισθῶσι καὶ ἔχοντας ὅλην τὴν διάθεσιν νὰ ὑπηρετήσωσι καὶ αὐτοὶ φατρίαν, δὲν θὰ ἠμπορέσωμεν ἐξ ἄλλου νἀρνηθῶμεν ὅτι καὶ

Digitized by Google

ὡς ἀστυνομικοὶ ὑποκείμενοι εἰς ἱεραρχίαν καὶ ἔχοντες ἀνωτέρους, δὲν θὰ διαπράξωσιν οἱ ἀξιωματικοὶ ἀναφανδὸν καὶ ἀπροκαλύπτως τὰς παρανομίας καὶ τὰς βαναυσότητας, κατ' ἀνάγκην διασώζοντες τὸ ἴχνος τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, τὸ ὁποῖον θὰ σε κάμνῃ νὰ πιστεύῃς ἐνίοτε ὅτι ζῇς εἰς χώραν κακοδιοικουμένην ἴσως καὶ ἀτυχῆ, ἀλλὰ μὴ ἀποβαλοῦσαν τοὐλάχιστον καὶ τὴν τελευταίαν ἐλπίδα. Ἔπειτα ἐν ᾧ ὁ ἰδιώτης ὀλίγον ἔχει νὰ χάσῃ ἐκτρεπόμενος καὶ παρανομῶν, ὁ στρατιωτικὸς ἐκ τοῦ ἐλαχίστου παραπτώματος κινδυνεύει νὰ χάσῃ τὸ μέλλον του — φόβος ὁ ὁποῖος θὰ τὸν κρατῇ καὶ ἄκοντα ἐντὸς τῶν ὁρίων ποιᾶς τινος εὐπρεπείας. Μεταξὺ δὲ ὅλου τοῦ κατωτέρου προσωπικοῦ θὰ ἐπικρατῇ ἄλλη πειθαρχία καὶ θὰ ὑφίσταται ἄλλος σύνδεσμος. Ἡ Ἀστυνομία τόρα θἀποτελῇ ἓν σῶμα ὑγιές, καλῶς ὠργανισμένον, ἀναγνωρίζον κεφαλὴν καὶ ὑπακοῦον εἰς τὰς προσταγάς της. Τὸ σῶμα τοῦτο θὰ ἔχῃ ἀληθῶς ὑπὸ τὴν προστασίαν του τὴν τάξιν καὶ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ πολίτου· εἶνε δὲ βέβαιον ὅτι ἂν ὅλοι οἱ κακοῦργοι καὶ οἱ ταραξίαι δὲν θὰ εὑρίσκωσιν ὁμοίως ἀμείλικτον καταδίωξιν, δὲν θὰ ὑποφέρωσι τοὐλάχιστον ἕνεκα λόγων φατριαστικῶν, οἱ ἀθῶοι καὶ οἱ φιλήσυχοι.

Εἴμεθα, βλέπετε, ἀρκετὰ μετριοπαθεῖς. Δὲν ἔχομεν τὴν ἰδέαν, ὅτι μὲ τὴν Στρατιωτικὴν Ἀστυνομίαν θὰ ἔλθῃ ὁ Χρυσοῦς Αἰὼν τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο δὲν θέλομεν καὶ νάκούσωμεν ὅτι δι' αὐτῆς δὲν θὰ ἐπέλθῃ οὐδ' ἡ ἐλαχίστη βελτίωσις, ὡς ἰσχυρίσθησάν τινες, ἀλλ' ἀπεναντίας βλάβη πολλή, διὰ τῆς παραλύσεως τοῦ στρατοῦ — πῶς καὶ πόθεν δὲν ἠμπορέσαμεν νὰ ἐννοήσωμεν — καὶ τῆς καταπιέσεως καὶ δεσμεύσεως τῶν συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν τοῦ πολίτου ὑπὸ στρατιωτικῶν κατακτητῶν!

*

Περισσότερον τῶν ἐπαρχιῶν μέλλει νὰ μεταβληθῇ ἡ ὄψις τῆς πρωτευούσης, ὡς ἐδυνήθημεν ἤδη νὰ κρίνωμεν ἀπὸ τῆς διευθύνσεως τοῦ κ. Μπαϊρακτάρη καὶ ἐντεῦθεν. Τὸ πρῶτον ὑποπίπτον εἰς τὰ ὄμματα τοῦ ἐκ τῆς Ἀνατολῆς περιηγουμένου τὴν Εὐρώπην εἶνε ὁ ἀπαράμιλλος ὀργανισμὸς καὶ ἡ λειτουργία τῶν Ἀστυνομιῶν. Ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, μὲ τὴν ὀλίγον πομπώδη στολὴν τῶν κλητήρων, μέχρι τῆς Αὐστρίας, περὶ τῶν σοβαρῶν καὶ ἀκάμπτων ἀστυνομικῶν τῆς ὁποίας λέγεται ὅτι ξεκολλοῦν ἀπὸ τοὺς τοίχους — τόσον πολλοὶ καὶ ταχεῖς τρέχουν ἅμα ὡς συμβῇ τίποτε καὶ εἰς μέρη, ὅπου δὲν θὰ ἐμάντευες τὴν ὕπαρξιν κλητῆρος, — παντοῦ τὸ στρατιωτικὸν σῶμα τὸ ἐντεταλμένον τὴν τάξιν καὶ τὴν ἀσφάλειαν, παρέχει ἀμέσως τὴν φυσιογνωμίαν τῆς πολιτισμένης, τῆς εὐγενοῦς, τῆς κανονικῆς ζωῆς, τὴν ὁποίαν ζῇ ἡ εὐδαίμων πόλις. Τοὺς βλέπεις παρατεταγμένους εἰς τὰς ὁδοὺς κατὰ διαστήματα, χωρὶς οὐδέποτε σχεδὸν νὰ ἐγκαταλείπωσι τὴν θέσιν των. Εὐγενεῖς καὶ πρόθυμοι πρὸς πᾶσαν πληροφορίαν, δὲν ἀνταλλάσσουσιν ὅμως μετὰ τῶν πολιτῶν ἄλλας λέξεις ἐκτὸς τῶν ἀπολύτως διὰ τὴν πληροφορίαν ἀναγκαίων. Εἶνε ἐγγράμματοι ὅλοι καὶ διαγωγῆς ἀμέμπτου. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι δὲν τοὺς βλέπεις ποτὲ οὔτε νὰ πίνουν μὲ τοὺς κουμπάρους εἰς τὰ καπηλεῖα, οὔτε νὰ παίζουν μὲ τοὺς λοταρτζῆδες εἰς τὸν δρόμον, οὔτε νὰ δίδουν τόκα τὸ χέρι εἰς τὰ κοινωνικὰ περιτρίμματα, τὰ ὁποῖα πρὶν γίνουν κλητῆρες οἱ ἰδικοί μας ἐγνώρισαν ἴσως εἰς τὰς φυλακάς . . .

Τόσα δὲν περιμένομεν ἀμέσως διὰ τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ οἱονδήποτε νομοσχέδιον. Ὁ ἐθνικὸς χαρακτὴρ καὶ αἱ κοινωνιολογικαὶ συνθῆκαι δὲν ἐπιτρέπουν οὐδαμοῦ τοιαύτας ὡσεὶ διὰ μαγείας μεταβολάς. Τὴν πειθαρχίαν τοῦ Ῥώσσου στρατιώτου, φέρ' εἰπεῖν, δὲν εἶνε ἱκανὸς νὰ μιμηθῇ ὁ Ἰταλός, οὔτε ποτὲ ὁ Ἕλλην νὰ ὁμοιάσῃ τὸν Ἄγγλον πολίτσμαν. Ἀλλ' ὅτι ἡ Ἀστυνομία μας, ὅπως ἐλειτούργει ἕως τόρα, ἦτο κατωτέρα πάσης ἐπιεικείας καὶ ἀνοχῆς καὶ ὅτι ἐδύνατο καὶ ἔπρεπε νὰ βελτιωθῇ κάπως, τοῦτο μοὶ φαίνεται ἀναμφισβήτητον. Ἐλπίζω δὲ ὅτι τὸ νέον σύστημα, κατ' ἐκεῖνα τὰ πρότυπα, θὰ συντείνῃ πολὺ εἰς τὴν προσδοκωμένην βελτίωσιν.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ[1]

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ HANNAH LYNCH

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ὥρα καλὴ ἡ μία, καλῶς ἦλθεν ἡ ἄλλη.

Ἂς φαντασθῶμεν νέον, ὄχι ἐξόχως ἰσχυρὸν τὴν θέλησιν, ζητοῦντα νὰ δαμάσῃ κλίσιν ὁρμητικήν, τὴν ὁποίαν ὁ νοῦς του καταδικάζει. Ἂς τὸν φαντασθῶμεν καθήμενον ἐντὸς εὐρυχώρου δωματίου φωτιζομένου ἀπὸ τὰς λαμπρὰς ἀκτῖνας χειμερινοῦ ἡλίου, τοῦ ἡλίου τῶν Ἀθηνῶν κατὰ Δεκέμβριον, βλέποντα ἐκ τοῦ παραθύρου τὰ φύλλα τῶν ἀειθαλῶν δένδρων στίλβοντα ὑπὸ τὸ λαμπρὸν φῶς τῆς ἡμέρας καὶ συναισθανόμενον ὅτι ἔξω τὰ πάντα εἶναι χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις, ἐνῷ ἐντός του βασιλεύει κατήφεια καὶ θλῖψις. Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ ὑποπέσῃ ὁ τοιοῦτος νέος εἰς τὸν πειρασμὸν τοῦ νὰ ἐγερθῇ, ν' ἀποσείσῃ τὴν ἀχλὺν τῶν πενθίμων του σκέψεων, καὶ νὰ θελήσῃ νὰ ἐξέλθῃ ἔφιππος, — ἐὰν μάλιστα ἔχει καὶ θεῖον, εἰς τοῦ ὁποίου τοὺς σταύλους ὑπάρχουν ἵπποι ἐξαίρετοι;

Οὕτω λοιπὸν ὁ Ροδόλφος ἡτοιμάσθη, ἐφόρεσε τὸ πράσινόν του ἔνδυμα, ἀγορασθὲν εἰς Βιέννην καὶ ἁρμοδιώτερον δι' ἱππασίαν ἀνὰ τὰ δάση τοῦ Ροχόλδεν-Κίρχεν ἢ τὰς ὁδοὺς πρωτευούσης εὐρωπαϊκῆς, ἔβαλεν ὑποδήματα ὑψηλὰ καὶ χειρόκτια δερμάτινα ἐνθυμίζοντα καὶ αὐτὰ ἐξοχικὰς ἐκδρομάς, — καὶ μόνος ἔλειπεν ὁ πτερωτὸς πῖλος δασοφύλακος πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἀγροτικῆς περιβολῆς του. Οἱ βλέποντες αὐτὸν οὕτω καλπάζοντα εἰς τὴν ὁδὸν Πατησίων, τὸν ἐξελάμβανον ὡς νέον τινὰ μιλόρδον, διότι πανταχοῦ πᾶν τὸ ἀσύνηθες ἢ ἰδιόρρυθμον ὡς πρὸς τὴν ἐνδυμασίαν

1 Ἴδε σελ. 22.

Digitized by Google

ἀποδίδεται πάντοτε εἰς μόνην τὴν Ἀγγλικὴν φυλήν. Τὸν ἀνεγνώρισαν καί τινες ἐκ τῶν παρευρεθέντων εἰς τὴν συναναστροφὴν τοῦ πρέσβεως, εἷς δ' ἐξ αὐτῶν ἔλεγε κατόπιν εἰς τὸν βαρῶνον Χοενφέλς, ὅτι εἶχε τὴν εὐχαρίστησιν νὰ συναντήσῃ τὸν ὡραῖον ἀνεψιόν του ἔφιππον, ἐνδεδυμένον ἀπαράλλακτα καθὼς ὁ Gessler, — παρεκτὸς τοῦ πίλου.

Καὶ ἐκάλπαζεν ὁ Ροδόλφος, καταευχαριστημένος μὲ τὸ πράσινον ἔνδυμα καὶ τὰ ὑψηλά του ὑποδήματα, διώκων ποῦ καί που διὰ τοῦ κομψοῦ μαστιγίου μυίας ἀπὸ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἵππου του, καὶ ἀνέπνεεν ἡδονικῶς τὸν ἐλαφρὸν ἀέρα. Ἐὰν ἐτόλμα θὰ ἔψαλλε δυνατὰ ἢ θὰ ἐσφύριζεν.

— Μὰ τὴν ἀλήθειαν, ἔλεγε καθ' ἑαυτόν, ὡραῖα εἶναι ἐδῶ εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἕως τώρα κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν τοῦ ἔτους ἐξεπάγιαζα πάντοτε, ἐνῷ ἐδῶ ὁ ἥλιος λάμπει, τὰ πτηνὰ κελαδοῦν, ἡ θάλασσα πέρα ἐκεῖ μειδιᾷ μὲ τὸ γαλανώτερόν της μειδίαμα, καὶ ἡ γῆ στολίζεται μὲ χρώματα οὐράνια! Βουνὰ ὁλόγυρα, καὶ ἡ μακρὰ αὐτὴ ἀργυρᾶ πεδιὰς εἰς τὸ μέσον! Ποῦ ἆρά γε πηγαίνει, ἀδιάφορον. Ἐμπρός!

Μετ' ὀλίγον εἶδε ζυθοπωλεῖον ἐντὸς κήπου καὶ ἐστάθη νὰ ἴδῃ, ἐὰν ὁ ζῦθος τῶν Ἀθηνῶν εἶναι δροσιστικὸς ὅσον καὶ ὁ ἀήρ. Ἀλλ' ὄχι. Ἄλλο πρᾶγμα ὁ ζῦθος τῆς Βιέννης. Τὸ μέρος ὅμως ἦτο περίεργον. Μὴ συνείχετο πρὸς ἀναμνήσεις τῆς ἀρχαιότητος; Θὰ ἴδῃ τὸν Bädeker του ἅμα ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν οἰκίαν. Οἱ ἄνθρωποι τοῦ ζυθοπωλείου δὲν τοῦ ἤρεσαν. Ἠδύνατο νὰ εἶναι καλλιτέρα ἡ στολή, ἡ συμπεριφορὰ καὶ ἡ ὑπηρεσία των. Ἐν τούτοις ἦτο πλέον ὥρα νὰ ἐπιστρέψῃ. Ἐπλήρωσε τὸν ζῦθον προσθέσας καὶ φιλοδώρημα, τὸν ὁποῖον θὰ ἐθεωρεῖτο ὡς γενναῖον, ἐὰν δὲν προήρχετο ἀπὸ μιλόρδον, — καθόσον ὑποτίθεται ὅτι οἱ μιλόρδοι οὐδέποτε ἐγγίζουν χάλκινα νομίσματα, — καὶ ἀναβὰς τὸν ἵππον του ἔστρεψε τὴν κεφαλήν του πρὸς τὰς Ἀθήνας.

Ἐβάδιζε τώρα βραδύτερον. Ἡ ἀτμοσφαῖρα δὲν εἶχε τὴν προτέραν φαιδρότητα, οὔτε ἐξέφραζε τὸ πρόσωπόν του τὴν προτέραν εὐχαρίστησιν. Ἐσκέπτετο ἀορίστως τὰς συνεπείας τοῦ σκοπουμένου ἤδη διαβήματός του, τὸ δὲ βάρος τῶν σκέψεών του ἐπίεζε τοῦ ἵππου τὸ βάδισμα καθὼς ἐπίεζε καὶ τὴν νεανικήν του καρδίαν. Καὶ ὅμως τὸν ὡδήγει ἡ εἱμαρμένη, ὄχι ἡ θέλησίς του. Βεβαίως ὄχι! Πότε ὡδήγησε τὸν μὴ θέλοντα ἡ θέλησίς του, καὶ τί θὰ ἐγινόμεθα εἰς στιγμὰς ἀμφιβολιῶν καὶ δισταγμῶν, ἐὰν δὲν εἴχομεν ὡς διέξοδον τὸ καταφύγιον τοῦ ἀποπομπιαίου τούτου τράγου, — τῆς Εἱμαρμένης;

Τὸ Μουσεῖον, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου διήρχετο, παρεῖχεν ἀφορμὴν πρὸς ἀναβολήν. Εὑρέθη ἐκεῖ νέος πτωχὸς πρὸς φύλαξιν τοῦ ἵππου καὶ εἰσῆλθεν ὁ Ροδόλφος εἰς τὸ Μουσεῖον καὶ περιειργάσθη ἀσυνειδήτως τὰ περιεχόμενα. Εἶδε κατὰ σειρὰν μέγαν ἀριθμὸν ἀγγείων, ὁμοίων τὸ ἓν πρὸς τὸ ἄλλο, παίζων δὲ ἐπὶ τῶν χειλέων του τὴν ἀργυρᾶν λαβὴν τοῦ μαστιγίου του ἀνελογίζετο πῶς εὑρίσκονται ἄνθρωποι νοήμονες, τερπόμενοι εἰς τὰ πράγματα αὐτά, καὶ προτιμῶντες κόκκινα ραγισμένα ἀγγεῖα μὲ ἀκαταλήπτους ἐπ' αὐτῶν εἰκόνας ἀπὸ τὴν ὡραιότητα ζωντανοῦ προσώπου, ἢ τὴν θέαν πευκοφύτων λόφων καὶ νεφῶν ἐλαφρῶν ἐπὶ τοῦ γαλανοῦ οὐρανοῦ! Μετὰ τὰ ἀγγεῖα εἶδε νομίσματα, καὶ μετ' αὐτὰ εἶδε συντρίμματα ἀγαλμάτων καὶ ὅ,τι ἄλλο ἠθέλησαν οἱ φύλακες τοῦ Μουσείου νὰ ὑποδείξωσι.

— Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι δὲν εἶμαι φιλάρχαιος, εἶπε καθ' ἑαυτόν, ἐνῷ ἀνέβαινε τὸν ἵππον του μὲ αἴσθημα ἀνακουφίσεως. Καί, ἀντὶ νὰ διευθυνθῇ πρὸς τὴν Σαξωνικὴν πρεσβείαν, ἐπέταξε πρὸς τὴν ὁδὸν Ἀκαδημίας.

Εἰς τὸ μειδίαμα τὸ συνοδεῦον τὴν ἐρώτησίν του, ἐὰν ἡ Κυρία δέχεται, ἡ Πολυξένη κατένευσε, καὶ ἐκτείνουσα τὸν δάκτυλον ὄπισθεν τοῦ ὤμου της:

— Κάπου ἐπάνω εἶναι, εἶπεν.

Ὁ Ροδόλφος ἐνεθυμήθη τὸν Ἀγγυρόπουλον εἰπόντα: «κατὰ τὴν Νατσελχοῦβερ καὶ ἡ ὑπηρέτριά της», καὶ ἐσκέφθη ὅτι ἦτο ὀρθὴ ἡ παρατήρησις.

Ὅτε, μετὰ δειλὸν κτύπημα, ἤνοιξε τὴν θύραν, εὗρε τὴν Φωτεινὴν ἐξηπλωμένην ἐπὶ παλαιοῦ μαύρου καναπέ, καπνίζουσαν σιγάρον καὶ ἀναγινώσκουσαν γαλλικὸν μυθιστόρημα. Εἶχε μίαν γάταν εἰς τὴν ἀγκάλην της, ἄλλη δὲ ἐκάθητο ἄνω τῆς κεφαλῆς της καὶ τρίτη εἶχε τοποθετηθῆ ἀναμέσον τῶν ποδῶν της, δύο σκύλοι δὲ ἐμισοκοιμῶντο ἐπὶ τοῦ τάπητος πρὸ τῆς ἑστίας· ἡ πτωχὴ διακόσμησις τοῦ δωματίου διέπρεπεν ἐπὶ ἀκαταστασίᾳ. Κλειδοκύμβαλον διατηροῦν ἴχνη ἀρχαίας εὐπρεπείας, τάπης τρυπημένος εἰς διάφορα σημεῖα, τετράδια μουσικῆς ἐπὶ τῶν τραπεζῶν, ἐπὶ τῶν καθισμάτων. Ἐπὶ τοῦ τοίχου μεγάλη εἰκὼν τοῦ Liszt, ὑπ' αὐτὴν εἰκὼν τοῦ Rubinstein, ἄνωθεν δὲ ὁ Beethoven, καὶ ἑκατέρωθεν ὁ Chopin καὶ ἡ George Sand. Αἱ εἰκόνες αὗται ἦσαν τὸ μόνον κόσμημα τοῦ γυμνοῦ λευκοῦ τοίχου, ἐπὶ δὲ τραπέζης εἰς μίαν γωνίαν ἔκειντο ὅσα κειμήλια περιεσύναξεν ἡ καλλιτέχνις εἰς τὸ στάδιόν της, τὰ εἰς τοὺς διαγωνισμοὺς τοῦ Ὠδείου ἀποκτηθέντα μετάλλια, καὶ ὅσα κοσμήματα συγκατετέθη εἰς στιγμὰς καλῆς διαθέσεως νὰ δεχθῇ ὡς ἔνδειξιν θαυμασμοῦ ἀπὸ μεγάλους δοῦκας καὶ δουκίσσας ἢ ἄλλα σημαντικὰ ὑποκείμενα.

Ἔστρεψε τὸ βλέμμα πρὸς τὸν Ροδόλφον χωρὶς νὰ ἐγερθῇ.

— Τί θέλεις; εἶπε.

— Τίποτε, ἀπεκρίθη, καθήμενος πρὶν ἢ προσκληθῇ νὰ καθήσῃ, καὶ παρατηρῶν αὐτὴν ψυχρῶς μὲ βλέμμα ἐταστικόν.

Digitized by Google

Δὲν ἦτο εὔμορφη,— ἀπ' ἐναντίας,— καὶ τὸν ηὐχαρίστει ἡ περὶ τούτου βεβαίωσις τῶν ὀφθαλμῶν του· διότι εἶχεν εἰσέτι τὴν ἀφέλειαν νὰ φρονῇ ὅτι τὸ πρόσωπον εἶναι πιστὸν κάτοπτρον τῆς ψυχῆς, ὅτι ἐπιφάνεια ὡραία δὲν δύναται νὰ κρύψῃ βδελυρὰ ἔγκατα. Παρεκτὸς δὲ τούτου, τὸ μὴ ἑλκυστικὸν τῆς μορφῆς της διηυκόλυνε τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεώς του. Ἐπροσπάθει νὰ σκεφθῇ ὅτι, ὅσον καὶ ἂν λυπηθῇ ἀποσπώμενος ἀπὸ τὴν μουσικόν, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ λυπῆται ὅτι δὲν θὰ βλέπῃ τὸ πρόσωπόν της.

— Καλὰ τὰ πηγαίνεις, νέε μου, εἶπε γελῶσα ἡ Φωτεινή. Προοδεύεις τεραστίως. Ἕως χθὲς ἀκόμη εἶχες τὴν δειλίαν νέας παρθένου, καὶ σήμερον σοῦ περισσεύει αὐθάδεια ἀρκετὴ νὰ δανείσῃς ἕως καὶ εἰς τὸν Ἀγγυρόπουλον.

— Ὤ, εἶπεν ὁ Ροδόλφος συνοφρυούμενος καὶ ἀλλάσσων ὕφος διὰ μιᾶς. Δὲν ἦλθα μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ φανῶ αὐθάδης.

— Λοιπὸν τί διάβολον θέλεις; ἀνέκραξεν ἡ καλλιτέχνις, ἀνάπτουσα δεύτερον σιγάρον. Εἶναι τρόπος αὐτὸς νὰ παρουσιάζεται κανείς, νὰ καλοκάθεται πρὶν τοῦ εἰποῦν νὰ καθήσῃ, καὶ ν' ἀποκρίνεται *τίποτε* ὅταν τὸν ἐρωτοῦν τί ζητεῖ;

— Ἂν ἔλθωμεν εἰς αὐτά, μοῦ ἐπιτρέπεται νὰ ἐρωτήσω κ' ἐγώ, ἂν εἶναι τρόπος αὐτὸς νὰ δέχεται μία κυρία ἐπισκέψεις, ἐξαπλωμένη εἰς τὸν σοφάν της, μὲ τρεῖς γάτας ἐπάνω της, καὶ νὰ ἐρωτᾷ: Τί θέλεις;

— Καὶ τὸ ἐξάπλωμα καὶ τὸ ἐρώτημα πολὺ φυσικά. Ἀλλ' ἀφοῦ σὲ πειράζουν, ἰδοὺ σοῦ κάμνω τὴν χάριν νὰ τὰ τροπολογήσω καὶ τὰ δύο, εἶπεν εὐθύμως· καὶ ἐγερθεῖσα ἐτοποθέτησε τὰς γάτας ἐπὶ τοῦ σοφᾶ καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ καθέκλας.

— Λοιπόν, ἐπρόσθεσε, διατί ἦλθες;

— Διὰ νὰ σᾶς ἰδῶ, ἀπεκρίθη μειδιῶν χωρὶς νὰ θέλῃ.

— Σοῦ εἶμαι πολὺ εὐγνώμων. Βλέπε με λοιπόν, καὶ ἐν τῷ μεταξὺ τελειόνω τὸ κεφάλαιόν μου.

Μὲ γυναῖκα τοιούτου εἴδους πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ διατηρήσῃ τις ὕφος Βυρώνειον, μὲ τὰ χείλη συνεσφιγμένα καὶ τὸ μέτωπον σύνοφρυ; Πῶς νὰ ὑποστῇ τοιαύτην ὑποδοχὴν νέος εἰκοσαετής, ἔχων ὅλην τῆς ἡλικίας του τὴν σοβαρὰν εἰλικρίνειαν καὶ τὴν μελοδραματικότητα, ἐκ μέρους ἐκείνης, εἰς τὴν ὁποίαν ὀφείλεται ἡ κατάρρευσις τῶν ὀνείρων του, ἡ σύγκρουσις τῶν αἰσθημάτων του, ἡ ταπείνωσις τῆς ἐκθάμβου ψυχῆς του; Καὶ ὅμως, πᾶσα νέα πληγὴ συνέτεινε πρὸς ἴασιν τοῦ Ροδόλφου, πρὸς ἀποκάλυψιν τῆς ἀσυγγνώστου μωρίας του. Ἡ Φωτεινὴ εἰργάζετο ἀκουσίως πρὸς καλόν του.

— Τί ἔχεις καὶ φαίνεσαι τόσον δυστυχής, Ἐρενστάϊν, ἠρώτησε μετὰ μακρὰν σιωπήν. Μήπως ἔπαιξες;

— Ὄχι, κυρία. Δὲν ἤξευρα ὅτι φαίνομαι δυστυχής, ἀπεκρίθη ὁ Ροδόλφος, ἐρυθριῶν ἐλαφρῶς.

— Μάλιστα, φαίνεσαι. Ἀλλὰ περιττὸν νὰ ἐρωτῶ τὸ διατί. Τὸ πρόσωπόν σου δὲν κρύπτει τίποτε, καὶ μοῦ τὸ λέγει καθαρά, ὅτι ποτέ σου δὲν θὰ εἶσαι εὐτυχὴς καὶ σύ, — καθὼς οὔτε κ' ἐγώ.

— Πῶς τοῦτο;

— Διότι τὰ θέλεις ὅλα πολὺ ὑψηλὰ καὶ ἰδανικά, καὶ δὲν παίρνεις τὰ πράγματα καθὼς εἶναι. Ἂν θέλῃς νὰ μὴ κακοπεράσῃς τὴν ζωήν, συνείθισε ὀλίγον τὴν λάσπην της, — καὶ μὴ σηκόνῃς τὴν ἀριστοκρατικήν σου μύτην, ἂν σοῦ μυρίσῃ καὶ ὀλίγη σκόνη.

— Ἀλλὰ σεῖς διατί δὲν εἶσθε εὐτυχής; Ὑποθέτω, ἐπρόσθεσεν ὁ Ροδόλφος εἰρωνικῶς, ὅτι οὔτε λάσπη οὔτε σκόνη εἶναι τὸ ἐμπόδιον.

— Οἱ ἰδικοί μου λόγοι εἶναι οἱ ἀντίθετοι. Ἐγὼ εἶμαι πολὺ gamine. Ἀλλὰ καταντᾷ εἰς τὸ ἴδιον. Εἴμεθα καὶ οἱ δύο τρελλοί, ἀλλὰ φθάνομεν ἀπὸ διαφορετικοὺς δρόμους εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον. Ἡ ζωή μου τελειόνει καὶ εἶναι πολὺ ἀργὰ διὰ νὰ τὴν ἀλλάξω, καὶ ἂν τὸ ἤθελον. Ἀλλ' ἡ ἰδική σου ἀρχίζει. Μὴ χάνεσαι εἰς περιττὰ λεπτολογήματα καὶ πείσου ὅτι ὑπάρχουν πράγματα πλέον ἀληθινὰ καὶ χρησιμώτερα παρὰ τὰ ζαχαρωτά.

— Σωστὰ ὅσα λέγετε καὶ φρόνιμα. Ἀλλὰ δὲν ἔχετε λόγια ἐπίσης σοφὰ καὶ διὰ τὸν ἑαυτόν σας; Μολονότι οἱ ἰατροὶ εὐκολώτερα θεραπεύουν τὴν χολέραν τῶν ἄλλων, ἢ τὴν ἰδικήν των δυσπεψίαν.

— Θὰ εἶχα πολλὰ νὰ εἰπῶ ἀλλὰ τί τὸ ὄφελος; Ποῖος θὰ τ' ἀκούσῃ; Ὄχι ἐγώ, βέβαια! Ἐγὼ εἶμαι ἀδιόρθωτη, τὸ βλέπεις. Δὲν εἶναι τόσος πολὺς καιρός, εἶχα τὸν μουσικὸν κόσμον εἰς τὰ πόδια μου, μὲ μόνον δύο ὀνόματα ὑπεράνω μου. Ἰδοὺ πῶς εἴμεθα: — Καὶ ἔθεσε τὸν δάκτυλον διαδοχικῶς εἰς τρία σημεῖα ἐπὶ τοῦ βιβλίου, τὸ ὁποῖον ἐκράτει. — Ἐδῶ ὁ Listz, ἐδῶ παρακάτω ὁ Rubinstein, καὶ ὀλίγον παρακάτω, ὄχι πολύ, ἡ Νατσελχούβερ. Ἰδὲ τώρα τὴν πραγματικότητα: Μία ἄσχημη γεροντοκόρη, χωρὶς περιουσίαν, χωρὶς φίλους, χωρὶς ὑγείαν, χωρὶς τίποτε, μὲ μόνην σύντροφον τῆς ἐρημιᾶς μου γάτους καὶ σκύλους, — καὶ τοῦτο, ἐπρόσθεσε δεικνύουσα φιάλην κονιάκ.

— Δὲν εἶναι τοῦτο πολὺ κακὸς σύντροφος; ἠρώτησε μετὰ λύπης ὁ Ροδόλφος.

— Ὄχι καὶ τόσον κακός, ἂν σ' ἐμποδίσῃ ἀπὸ τοῦ νὰ κόψῃς κάποτε τὸν λαιμόν σου εἰς στιγμὰς ἀπογνώσεως.

— Κυρία Φωτεινή, διατάξατέ με, διατάξατε ὅλους τοὺς ἀληθινοὺς φίλους σας, διότι εἶναι ἀδύνατον φύσις καθὼς ἡ ἰδική σας νὰ μὴ ἀπήντησεν ἀληθῆ ἔντιμον φιλίαν εἰς τὸν δρόμον της, καὶ ὄχι μόνον φήμην καὶ χειροκροτήματα . . . . . Ὅσον πληκτικὸς καὶ ἂν εἶμαι, θὰ μ' εὕρετε καλλίτερον σύμβουλον ἀπὸ αὐτὸν ἐδῶ τὸν σύντροφον!

Digitized by Google

Ο ΓΛΑΔΣΤΩΝ
Κατὰ νεωτάτην φωτογραφίαν

Ἐλησμόνει κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὁ Ροδόλφος τὰ κατ' αὐτὸν καὶ ἐσκέπτετο μόνον πῶς νὰ τὴν σώσῃ ἐκ τῆς ἐπικειμένης καταπτώσεως, τὴν ὁποίαν τόσον ζωηρῶς περιέγραψεν. Ἡ Φωτεινὴ τὸν ἠτένισεν ἀποροῦσα. Οἱ κίτρινοι ὀφθαλμοί της ἔλαμψαν ἡμερωθέντες, ἔλαμψαν ὡραῖοι καθὼς ἄλλοτε, καθὼς ἄλλοτε γοητευτικοί. Ἠγέρθη καί, θέτουσα εἰς τοὺς ὤμους τοῦ νέου τὰς δύο ἰσχυρὰς ὡραίας χεῖράς της, ἐφαίνετο βλέπουσα διὰ μέσου τῶν ὀφθαλμῶν του μέχρι τοῦ βάθους τῆς ψυχῆς του.

— Καλέ μου νέε, εἶπε, πιστεύω ὅτι εἶσαι εἰλικρινής, ὅτι εἶσαι ὅσον φαίνεσαι καλός, — καὶ τοῦτο δὲν εἶναι ὀλίγον. Σ' εὐχαριστῶ ἐγκαρδίως. Ἀλλὰ εἶναι πολὺ ἀργὰ τώρα πλέον. Ἀφότου ἐγεννήθην ἕνας δαίμονας ἐφώλευσεν εἰς τὴν κεφαλήν μου, καὶ δὲν εἶναι τρόπος νὰ ἔβγῃ ἀπ' ἐκεῖ.

Ὁ Ροδόλφος ἡτοιμάζετο νὰ διαμαρτυρηθῇ, ὅτε ἐξαίφνης ἤνοιξεν ἡ θύρα καὶ εἰσῆλθε κυρία ἡλικιωμένη φέρουσα πένθιμα ἐνδύματα καὶ μετ' αὐτὴν μία νέα. Ἡ Φωτεινὴ ἐστράφη ὁρμητικῶς πρὸς αὐτὰς καὶ ἠρώτησε :

— Ποία εἶσθε, κυρία, καὶ τί θέλετε ἐδῶ ;

Ἡ ἐρωτηθεῖσα, ἡ ὁποία ἦτο παχεῖα καὶ ἐφαίνετο ἀναμμένη ἐκ τοῦ δρόμου, τὰ ἔχασε, παρεζαλίσθη, ἐπροσπάθησε ματαίως νὰ περισυνάξῃ τὰς ἰδέας της, καὶ ἐτραύλισεν ἀσυναρτήτους τινὰς λέξεις περὶ τῆς μεγάλης τιμῆς, τὴν ὁποίαν ἡ δεσποινὶς Νατζελχοῦβερ εἶχε κάμει εἰς τὴν θυγατέρα της Ἀνδρομάχην, συγκατανεύσασα νὰ τὴν διδάξῃ, — καὶ ὅτι εἶχεν ὑποσχεθῇ νὰ δώσῃ σήμερον τὸ πρῶτον μάθημα.

— Ὅλα αὐτὰ καλά. Ἀλλὰ δὲν μοῦ ἐξηγοῦν πῶς ἐξεφυτρώσατε ἐδῶ τόσον ἔξαφνα.

— Μᾶς ἔστειλεν ἡ ὑπηρέτριά σας, Κυρία μου.

— Πολυξένη ! ἐξεφώνησεν ἡ Φωτεινή, ἀνοίγουσα τὴν θύραν.

Ὁ Ροδόλφος, καταστενοχωρημένος διὰ τὴν ἐνώπιόν του σκηνὴν καὶ ζητῶν εὐκαιρίαν νὰ ἀποσυρθῇ τὸ ταχύτερον, παρετήρησε τότε πρῶτον τὴν νέαν, ἡ ὁποία ἔστρεφε πότε πρὸς τὴν παρωργισμένην Φωτεινὴν καὶ πότε πρὸς αὐτὸν ὀφθαλμοὺς κυανοῦς ἐκφράζοντας, ὑπὸ τὰς μακρὰς μαύρας βλεφαρίδας των, ἀμηχανίαν καὶ φόβον. Τὸ εὔμορφον σιτόχρουν πρόσωπόν της ἐστεφανοῦτο ὑπὸ κόμης μαύρης, σχεδὸν κυανῆς, καὶ σειρὰ μικρῶν βοστρύχων ἐκάλυπτε κατὰ τὸ ἥμισυ τὸ μέτωπόν της. Ἡ ἔκφρασίς τις δὲν εἶχέ τι τὸ πολὺ ἔξυπνον, ἀλλ' οὔτε τὴν λεπτὴν ἐκείνην ἀφέλειαν τῆς ἀπειρίας, τὴν ἁβρὰν εὐγλωττίαν ἀορίστων διανοημάτων, τὴν συντελοῦσαν τόσον εἰς τὴν παρθενικὴν ὡραιότητα τῶν βορειοτέρων φυλῶν. Ἀλλὰ κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν τῆς παραζάλης καὶ τῆς ταπεινώσεως, ἡ Ἀνδρομάχη ἦτο θελκτικωτάτη, ὁ δὲ Ροδόλφος, ἀφοῦ ἅπαξ τὴν παρετήρησεν, ᾐσθάνθη τὴν ἐπιθυμίαν νὰ τὴν ἴδῃ καὶ πάλιν — καὶ τὴν ἔβλεπεν εὐχαρίστως, μολονότι ἡ τόλμη του τὸν ἔκαμε νὰ γείνῃ κατακόκκινος.

— Πολυξένη, τί δαίμονα, πῶς μοῦ στέλνεις ἐδῶ κόσμον, ἐνῷ ξεύρεις ὅτι εἶμαι ἐνασχολημένη;

— Καὶ ποῦ νὰ ξεύρω ἐγὼ ἂν εἶσαι ἐνασχολημένη ἢ ὄχι ; 'σὰν νὰ μὴν ἔχω ἄλλη δουλειά, παρὰ ν' ἀναβαίνω κάθε ποῦ ἔλθῃ κανένας νὰ σὲ ρωτῶ τί νὰ πῶ ! Ἀκοῦς ἐκεῖ ! Δὲν μοῦ παραγγέλλεις καλλίτερα ἄλλο ἕνα ζευγάρι πόδια ;

Καὶ στρέψασα τὰ νῶτα ἀπεσύρθη ἡ Πολυξένη.

— Ἰδοὺ πῶς μὲ ἀποκρίνεται πάντοτε, εἶπεν ἡ Φωτεινὴ μειδιῶσα. Μοῦ ἀρέσει ὅμως ! Μόνον εἰς τοὺς ὑπηρέτας εὑρίσκει κανεὶς πρωτοτυπίαν,

Digitized by Google

Digitized by Google

καὶ φυσικότητα. Ὅταν εἶναι εἰς τὰ καλά της, ἐπρόσθεσεν ἀποτεινομένη πρὸς τὸν Ροδόλφον, μὲ διασκεδάζει μὲ τὰς παραδόξους σκέψεις της—Λοιπόν, κυρία, θέλετε νὰ μάθω μουσικὴν εἰς τὴν κόρην σας; ἠμπορεῖ τάχα νὰ μάθῃ;

Καὶ ἐστάθη ἐνώπιον τῆς τρεμούσης Ἀνδρομάχης, μὲ τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν νώτων της.

— Ὅλοι λέγουν ὅτι ἔχει κλίσιν, ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ ταπεινῶς ἡ μήτηρ πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς θυγατρός της. Δὲν παίζει ἄσχημα.

— Ποῖοι εἶναι αὐτοὶ ποῦ τὸ λέγουν! Πεντ' ἓξ ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους σας, ποῦ δὲν ἠξεύρουν νὰ διακρίνουν τὸ *φὰ* ἀπὸ τὸ *λά*. Ἐὰν ἤλθετε νὰ μοῦ εἰπῆτε τὴν γνώμην αὐτῶν τῶν σοφῶν ἐκτιμητῶν τῆς μουσικῆς, ἀντὶ νὰ μοῦ ζητήσετε τὴν ἰδικήν μου, ἀφήσατέ με καλλίτερα εἰς τὴν ἡσυχίαν μου καὶ σεῖς καὶ ἡ κόρη σας, καὶ πηγαίνετε νὰ ζητήσετε μαθήματα ἀπ' αὐτούς.

Ὁ Ροδόλφος ἐπλησίασε πρὸς τὴν θύραν, ἐλπίζων νὰ ἐκφύγῃ ἀπαρατήρητος, ἀλλ' ἡ Φωτεινή, ὡς μὴ ἔχουσα νὰ εἴπῃ τι περιπλέον εἰς τὰς δύο κυρίας, τὸν ἐκράτησε διὰ τοῦ νεύματος.

— Μεῖνε, εἶπε, νὰ καπνίσῃς ἓν σιγάρον καὶ νὰ σοῦ παίξω τίποτε.

— Εὐχαριστῶ πολύ, ἄλλοτε. Εἶναι ἡ ὥρα τοῦ προγεύματος.

Ἡ Φωτεινὴ ἐστράφη, χωρὶς νὰ τὸν ἀποχαιρετίσῃ, ἤνοιξε τὸ κλειδοκύμβαλον καὶ ἔνευσε πρὸς τὴν Ἀνδρομάχην νὰ καθίσῃ. Ἔτρεμον αἱ χεῖρες τῆς νέας, ἐνῷ ἀπέσυρε τὰ χειρόκτιά της, ὁ δὲ Ροδόλφος καταβαίνων τὴν κλίμακα ἤκουσε τοὺς πρώτους ἤχους τοῦ παιζομένου ὀργάνου.

— Τοῦ Weber ἡ invitation à la Danse, εἶπε καθ' ἑαυτόν. Ἀλλοίμονον, θ' ἀνάψῃ πάλιν ἡ Φωτεινή. Τί κρίμα νὰ μὴ φέρεται μὲ περισσοτέραν καλοσύνην πρὸς τὴν νέαν αὐτήν. Τί ὡραῖα μάτια ἔχει! Δὲν εἶδα ποτέ μου ὡραιότερα. Μοῦ ἐνθυμίζει τὸ χρῶμά των τοὺς μενεξέδες τοῦ Ρογόλδεν-Κίρχεν, τοὺς ὁποίους ἐσύναζα διὰ τὴν μητέρα μου.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ ἔντρομος ἰδιοκτήτρια τῶν ὡραίων ἐκείνων ὀφθαλμῶν διήρχετο τὰς χειροτέρας στιγμὰς τῆς ζωῆς της. Ἡ ἀτυχὴς ἐκτέλεσις ἑνὸς μάλιστα μέρους τῆς Invitation ἐξέσπασε τὴν ὀργὴν τῆς διδασκαλίσσης . . .

— Τί εἶνε αὐτὸ ποῦ παίζεις, ἐφώναξε!

— Τοῦ Weber ἡ Invitation, ἠδυνήθη μόλις νὰ ἐκστομίσῃ ἡ Ἀνδρομάχη.

— Τοῦ Weber κολοκύθια! Ἂν εἶναι αὐτὸ ἡ Invitation, τότε καὶ τῶν γάτων μου τὰ νιαουρίσματα εἶναι ἡ Marche funèbre. Καὶ ὅμως ἠμπορεῖς νὰ μάθῃς, ἀλλὰ πρέπει νὰ κοπιάσῃς πολύ, νὰ παίζῃς γυμνάσματα, νὰ μάθῃς δὲ καὶ νὰ κάθεσαι καθὼς πρέπει. Κάθου χαμηλότερα, μὴ σηκόνῃς τὸ μεγάλο δάκτυλον, — μὴ κινῇς τὸ σῶμά σου. Ἔχεις ὄρεξιν νὰ θεωρηθῇς ὡς ἀρχάριος, νὰ καταλάβῃς ὅτι δὲν ἠξεύρεις ἀκόμη τίποτε; ἢ πηγαίνεις μὲ τῆς μητρός σου τὰς ἰδέας, ὅτι ὅλοι σ' ἔχουν ὅτι παίζεις ὡραῖα;

— Τὸ γνωρίζω πολὺ καλὰ ὅτι εἶμαι ἀμαθὴς καὶ ἦλθα εἰς σᾶς, διότι ἐπιθυμῶ νὰ μάθω, ἀπεκρίθη ἡ Ἀνδρομάχη μὲ ἀφελῆ ἀξιοπρέπειαν.

— Καλά, εἶπεν ἡ Φωτεινὴ ἐξιλεωθεῖσα. Βλέπω ὅτι ἔχεις περισσότερον νοῦν ἀπὸ τὴν μητέρα σου. Πήγαινε τώρα, γυμνάζου τέσσαρας ὥρας τὴν ἡμέραν ἢ καὶ περισσότερον, καὶ μετὰ μίαν ἑβδομάδα ἔλα πάλιν ἐδῶ. Πολλὴ ἐργασία καὶ ἡ πρόοδος βαθμηδὸν καὶ ἀργά. Ἔχε το αὐτὸ εἰς τὸν νοῦν σου!

[Ἕπεται συνέχεια] *Κατὰ τὸ ἀγγλικὸν ὑπὸ Δ. Β.*

ΕΞ ΑΝΑΓΝΩΣΕΩΝ

Η ΑΝΑΙΣΘΗΣΙΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ

Τὰ φαινόμενα μᾶς ἀπατῶσι, καὶ πολλάκις ἐπὶ μακρόν. Ἐδέησε νὰ παρέλθωσι χιλιετηρίδες ὁλόκληροι, πρὶν ἢ κατανοηθῇ ὅτι ὁ ἥλιος δὲν κινεῖται περὶ τὴν γῆν, ὅπως φαίνεται τοῦτο ἀπατηλῶς εἰς τοὺς ἀνθρωπίνους ὀφθαλμούς. Ὄχι ὀλιγώτερον στοιχειώδη καὶ μακροχρόνιον πλάνην ἔρχεται σήμερον νὰ ἐκριζώσῃ ἡ ἐπιστήμη. Πρόκειται περὶ τῆς φαινομενικῆς εὐαισθησίας τῆς γυναικός, ἡ ὁποία δὲν εἶνε κατ' οὐσίαν παρ' ἀναισθησία, ἢ τοὐλάχιστον αἰσθητικότης ἀσυγκρίτως ἀμβλυτέρα τῆς τοῦ ἀνδρός, μολονότι οὗτος θεωρεῖται κοινῶς ὡς ὀλιγώτερον εὐπαθὴς καὶ εὐαίσθητος.

Τοῦτο ἰσχυρίζεται καὶ προσπαθεῖ ἢ μᾶλλον ἐπέτυχε ν' ἀποδείξῃ ὁ Καῖσαρ Λομπρόζος, ὁ διάσημος ἀρχηγὸς τῆς νέας ἐν Ἰταλίᾳ φυσιολογικῆς σχολῆς. Ἔχει ἤδη δημοσιεύσει, ἐν τῇ σειρᾷ τῶν ἐπὶ τῶν νευρικῶν κέντρων μελετῶν του, πολλὰ ἄρθρα ἐπίμονα ἐπὶ τοῦ θέματος καὶ διερευνήσει τὰς γνώμας ὅλων ὅσοι ἦσαν εἰς θέσιν νὰ τὸν διαφωτίσωσιν. Ἐπιστημονικαὶ ἐργασίαι ἀναμφισβητήτου κύρους τῷ ἀπέδειξαν τὰς γυναικείας αἰσθήσεις ἐν γένει ἀσθενεστέρας τῶν ἀνδρικῶν. Αὐτὸς ὁ ἴδιος, ἐπὶ παραδείγματι, κατεμέτρησε διὰ τοῦ αἰσθησιομέτρου τοῦ Weber τὴν δύναμιν τῆς ἀφῆς ἑκατοντάδος ὅλης γυναικῶν, ἐξ οὗ συνεπέρανεν ὅτι, ἐξαιρέσει τριῶν κορασίων, τῶν ὁποίων ἡ ἀφὴ ἦτο ἐκτάκτως ἀνεπτυγμένη, ἡ αἴσθησις αὕτη παρὰ τῇ γυναικὶ ἐν γένει εἶνε διπλασίως ἀμβλυτέρα τῆς ἀνδρικῆς. Ἐπὶ τῆς ὀσφρήσεως ἐξ ἄλλου ὁ Nichols καὶ ὁ Bailey ἐξετέλεσαν πολλὰ πειράματα, διαλύσαντες εἰς τὸ ὕδωρ ὕλας δριμέως ὀσμηράς, οἷον αἰθέριον ἔλαιον γαρυφάλου, σκορόδου, ὑδροκυανικὸν ὀξὺ κττ. Οὕτως ἀφ' οὗ παρεσκεύασαν πλῆθυν ἀγγείων μὲ διαλύσεις ἐξ αὐτῶν διαφόρους, ποικιλλούσας κατὰ

Digitized by Google

50 %, προσεκάλεσαν τὰ ὑπὸ ἐξέτασιν ἄτομα νὰ τὰ τοποθετήσωσι κατ' αὔξοντα βαθμὸν ἐντάσεως, ὁδηγούμενα ὑπὸ τῆς ὀσφρήσεως. Ἐκ τῆς τοιαύτης δοκιμῆς 44 ἀνδρῶν καὶ 28 γυναικῶν, προέκυψεν ὅτι οἱ ἄνδρες ἔχουσι τὴν ὄσφρησιν δὶς λεπτοτέραν τῶν γυναικῶν, συμπέρασμα τὸ ὁποῖον ἐπιβεβαιοῦται ὑπὸ πληθύος ὁμοίων παρατηρήσεων, δίδει δὲ τὸν λόγον τῆς κλίσεως τῶν γυναικῶν πρὸς ἀρώματα ἰσχυρά, τὰ ὁποῖα ἀνὴρ δὲν θὰ ἐδύνατο νὰ ὑποφέρῃ ἄνευ βλάβης. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀκοὴ καὶ ἡ γεῦσις δὲν φαίνονται ἀνώτεραι παρὰ τῇ γυναικί. Τοὐλάχιστον ἡ ἁπλῆ καθημερινὴ παρατήρησις μᾶς πείθει, ὅτι οἱ χορδισταὶ τῶν κλειδοκυμβάλων, οἱ δοκιμασταὶ τοῦ τείου καὶ τοῦ οἴνου, εἶνε κατὰ προτίμησιν ἄνδρες· εἶνε δὲ βέβαιον, ὡς παρατηρεῖ ὀρθότατα ὁ Galton, ὅτι ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον ἐπάγγελμα, τὸ συμφέρον τῶν πωλητῶν καὶ τῶν ἀγοραστῶν θἀνεύρισκε καὶ θὰ ἐξετίμα ἐνστιγματικῶς πως τὴν ὑπεροχὴν τῆς γυναικείας γεύσεως, ἂν τοιαύτη ὑφίστατο πράγματι. Ἀλλὰ ποῖος ἤκουσέ ποτε κυρίας, εἰς ἓν γεῦμα παραδείγματος χάριν, νὰ ἐκτιμῶσι κατ' ἀξίαν τοὺς παρατιθεμένους οἴνους, ἢ ποῖος δὲν ἠξεύρει ὅτι αἱ κυρίαι δὲν ἐπιτυγχάνουσι τόσον εἰς τὴν παρασκευὴν τοῦ τείου καὶ τοῦ καφέ;

Ἡ ὑποδεεστέρα αὕτη αἰσθητικότης φαίνεται ὅτι ἐκτείνεται καὶ μέχρι τῶν θηλέων τῶν ζώων. Ὁ Burdach παρετήρησεν ὅτι ὁ ἄρρην λαγωὸς ἔχει τὴν ἀκοὴν ὀξυτέραν τῆς θηλείας καὶ διὰ τοῦτο, λέγει, βαδίζων ἐκεῖνος κρατεῖ τεταμένα τὰ δύο ὦτα, ἐν ᾧ αὕτη τἀφίνει μᾶλλον νὰ κρέμανται. Ἡ μικρὰ αὕτη παρατήρησις ἐνέχει μεγάλην σημασίαν. Ἡ φυσιολογικὴ θέσις τοῦ θήλεως εἶνε, ὡς γνωστόν, ἡ αὐτὴ παρά τε τοῖς ζώοις καὶ τῷ ἀνθρώπῳ· ἰδοὺ δὲ ὅτι ἡ περὶ τῆς ἀναισθησίας τῆς γυναικὸς θεωρία, ἐκτεινομένη εἰς ὅλα τὰ θήλεα, δὲν ἔρχεται ν' ἀντικρούσῃ μίαν ἀποδεδειγμένην ἀρχήν.

*

Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν ἀποδείξεων τούτων ὑπάρχει καὶ ἄλλη ἀσυγκρίτως σπουδαιοτέρα, ἡ κατὰ τοῦ πόνου ἔξοχος ἀντοχὴ τῆς γυναικός, τὴν ὁποίαν ἐπιβεβαιοῦσιν ὅλοι οἱ χειροῦργοι. Ὁ Billroth ὁμολογεῖ ὅτι, ὁσάκις πρόκειται περὶ νέας τινὸς ἐπωδύνου ἐγχειρήσεως, τὴν δοκιμάζει κατὰ πρῶτον ἐπὶ γυναικός, — ὡς ἔπραξε π. χ. κατὰ τὴν ἐκτομὴν τοῦ πυλωροῦ, — διότι ὡς ὀλιγώτερον τοῦ ἀνδρὸς εὐαίσθητος, αὕτη ἀντέχει εὐκολώτερον. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἡ γυνὴ ὁμοιάζει τοὺς ἀγρίους, τοὺς ὑφισταμένους πολὺ τῶν πεπολιτισμένων γενναιότερον, τὰς πληγὰς καὶ τὰς ἀλγηδόνας. Ὁ Giordani ἐβεβαίωσεν αὐτὸν τὸν Λομπρόζον ὅτι αἱ γυναῖκες, μολονότι ἐκδηλοῦσαι ὑπερβολικοὺς φόβους πρὸ τοῦ τοκετοῦ, ὑποφέρουσι κατ' αὐτὸν πολὺ ὀλιγώτερον ἀφ' ὅ,τι κοινῶς νομίζεται. Δι' αὐτῆς δὲ τῆς ἀναισθησίας ἐξηγεῖται καὶ ἡ θαυμαστὴ ἐκείνη γαλήνη καὶ ἡ ἑτοιμότης, τὴν ὁποίαν αἱ γυναῖκες, καὶ μόναι αἱ γυναῖκες, τηροῦσι πρὸ τῶν ἀσθενῶν, αὗται κυρίως γενόμεναι νοσοκόμοι. Τοῦτο δὲν εἶνε πάντοτε δεῖγμα οὐρανίας αὐταπαρνήσεως καὶ ὑπερανθρώπου ἡρωϊσμοῦ, ὅπως θέλουσιν οἱ ποιηταί, ὅσον τὸ φυσικὸν ἀποτέλεσμα αἰσθητικότητος ὀλιγώτερον τοῦ δέοντος βαθείας καὶ ἰσχυρᾶς — ἐξ οὗ ἀποδεικνύεται ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ ἀρετὴ ἔχει ἀνάγκην διὰ νὰ ἐκδηλωθῇ, τῆς καταλλήλου τοῦ ὀργανισμοῦ διαπλάσεως.

Δύναταί τις τόρα ν' ἀντιτάξῃ ὅτι ἡ γυνὴ δὲν ἔχει ἧττονα τὴν αἰσθητικότητα, ἀλλὰ μείζονα τὴν ἀντοχήν. Πλὴν δὲν θὰ ἦνε ἀκαταμάχητον τὸ ἐπιχείρημά του, ἀφ' οὗ εἶνε φανερὸν ὡς ἀξίωμα ὅτι ἀντέχει τις εἰς τὸν πόνον τόσον περισσότερον, ὅσον ὀλιγώτερον τὸν αἰσθάνεται. Ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ **L' homme et l' intelligence** ὁ φυσιολόγος Κάρολος Richet ἀποδεικνύει ἐπὶ τοῦ θέματος ὅτι ὑπάρχουσι διάφοροι τρόποι καὶ βαθμοὶ ἀντιδράσεως κατὰ τοῦ πόνου κατὰ τ' ἄτομα, τὰς φυλὰς καὶ τὰ εἴδη· παραθέτει δὲ τὸ παράδειγμα τῶν βατράχων, οἱ ὁποῖοι ἐν ᾧ τὸν χειμῶνα οὐδόλως φαίνονται αἰσθανόμενοι τὴν ἐγχείρησιν, τὸ θέρος ἀντιδρῶσι ζωηρότατα κατ' αὐτῆς, καὶ τῶν ἀγρίων, οἱ ὁποῖοι ὑποφέρουσιν ἀγογγύστως ἀλγηδόνας, αἱ ὁποῖαι θὰ ἦσαν ἴσως θανατηφόροι δι' ἕνα Εὐρωπαῖον. Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν διαφορὰ θάρρους, ἀλλὰ διαφορὰ αἰσθητικότητος· εἶνε δὲ προφανὲς ὅτι, ἂν γυνὴ ὑποφέρῃ φυσικῶς περισσοτέρους πόνους ἀπὸ τὸν ἄνδρα καὶ ἀντέχει, τοῦτο σημαίνει ὅτι τοὺς αἰσθάνεται ὀλιγώτερον.

Ἀλλά, θὰ ἐρωτήσητε, πῶς μέχρι τοῦδε ἐπεκράτησεν ἡ πεπλανημένη ἰδέα περὶ τῆς ἀνωτέρας εὐαισθησίας τῆς γυναικός, ἐν ᾧ τόσον εὔκολος ὡς φαίνεται, ἦτο ἡ ἀπόδειξις τοῦ ἐναντίου; Ὁ λόγος εἶνε ἁπλούστατος· μέχρι τοῦδε συνέχεον τὸν πόνον πρὸς τὰς ἐξωτερικὰς αὐτοῦ ἐκδηλώσεις. Αἱ γυναῖκες ἀντιδρῶσι κατὰ τοῦ πόνου κατὰ τρόπον ἐκφανέστερον καὶ ὑπερβολικώτερον, ἠμπορεῖ δὲ νὰ εἴπῃ τις ὅτι, ὅπως τὰ παιδία, εἶνε μᾶλλον συγκινήσεως καὶ ἐξερεθισμοῦ ἐπιδεκτικαὶ ἢ ἀληθοῦς συναισθήματος, — πρᾶγμα τὸ ὁποῖον καταλληλότερον θὰ ἐκαλεῖτο *ὑπερεξωτερίκευσις* ἢ ὅπως τόρα *ὑπεραισθησία*. Ὁ Mantegazza, εἷς τῶν ἐναντίων τῆς γενικῆς θεωρίας τοῦ Λομπρόζου, παραδέχεται ἐν τούτοις τὴν μερικότητα ταύτην καὶ προσπαθεῖ μάλιστα νἀποδείξῃ ἐπιστημονικῶς, διὰ τῆς κατασκευῆς τοῦ ἐγκεφάλου τίνι τρόπῳ καὶ ἄνευ ἀληθοῦς ἢ ζωηροῦ κινήτρου, εἶνε ἐκφραστικωτέρα καὶ πλουσιωτέρα ἡ γυναικεία μιμητική. Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς φύσεως, προσθέτει ὁ Λομπρόζος, καὶ αὐτὴ ἡ ἀνατροφὴ συνειθίζει τὴν γυναῖκα εἰς τὴν παράδοξον ταύτην ὑπηρεσίαν. Ὅ,τι συνήθως ζητοῦμεν παρ' αὐτῆς δὲν εἶνε ἡ δύναμις καὶ τὸ

Digitized by Google

θάρρος, ἀλλ' ἡ χάρις καὶ ἡ λεπτότης· ἐνωρὶς δὲ τὴν διδάσκομεν ὁποίαν ἐγκλείουσι καθ' ἡμῶν ἰσχὺν τὰ δάκρυά της, τὰ ὁποῖα ὠνομάσαμεν ἀδάμαντας καὶ μαργαρίτας. Ἀπίστευτος κατήντησε διὰ τοῦτο παρὰ τῇ γυναικὶ ἡ δύναμις τοῦ κλαίειν κατὰ βούλησιν, ὡς γνωρίζομεν ὅλοι ἐκ πείρας, πολλάκις πικρᾶς· ἐξ ἑκατὸν δὲ ἄλλων περιστατικῶν ὁ Λομπρόζος ἀναφέρει νεαράν τινα Παρισινήν, ἡ ὁποία ἐν διαστήματι ὀλίγων λεπτῶν ἐδύνατο νὰ μεταπέσῃ ἐκ γέλωτος τρελοῦ εἰς θρῆνον τόσῳ φυσικόν, ὥστε νὰ παθαίνεται ἐξ αὐτοῦ ἀληθῶς καὶ νὰ μεταδίδῃ τὸ πάθος καὶ εἰς ἄλλους.

*

Ἀλλ' ἂν ἐκ τοῦ φυσικοῦ μεταβῶμεν τόρα εἰς τὸ ἠθικόν, θὰ ἴδωμεν ὅτι ἡ αἰσθητικότης τῆς γυναικὸς ἐξακολουθεῖ πάλιν νὰ εἶνε κατωτέρα. Πιστεύουσι γενικῶς ὅτι ἡ γυνὴ αἰσθάνεται τὰ τῆς ζωῆς καὶ ὑποφέρει περισσότερον τοῦ ἀνδρός, ψυχροῦ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἀναισθήτου, καὶ ζητοῦσι πάντοτε νά μας τὴν παριστῶσιν ὡς ἡρωΐδα ἐκτάκτων ἀφοσιώσεων καὶ ἐγκαρτερήσεων. Πλὴν οἱοσδήποτε ἡρωϊσμός, πρὸ πάντων δὲ ἡ κατὰ τοῦ φυσικοῦ ἢ ἠθικοῦ πόνου ἀντοχή, ἀπαιτεῖ μεγάλην δύναμιν θελήσεως· εἶνε δὲ γνωστόν, ὅτι ἡ σπανία καὶ ἀληθῶς ἀνδρικὴ αὐτὴ ἀρετὴ δὲν ἀπαντᾷ συνήθως παρὰ τῷ ὡραίῳ φύλῳ, τὸ ὁποῖον συγχρόνως καλεῖται καὶ ἀσθενές. Πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν διὰ τοῦτο ἀναγκαίως ὡς ἐγκειμένην εἰς αὐτὸν τὸν ἀσθενέστερον, τὸν κατώτερον ὀργανισμὸν τῆς γυναικός, τὴν μικροτέραν ἔντασιν τῶν συγκινήσεών της καὶ τὴν μείζονα κατὰ συνέπειαν ὑπομονὴν αὐτῆς καὶ ἀντοχὴν εἰς τὰ δεινά. Ὑπὸ βιολογικὴν ἔποψιν δὲν χωρεῖ ἄλλη ἐξήγησις καὶ θὰ ἦτο πλάνη γελοία νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ θέλησις ἀπαμβλύνει τὰς αἰσθήσεις καὶ ἐλαττόνει τῶν συγκινήσεων τὴν ἔντασιν. Ἡ θέλησις τὸ πολὺ πολὺ μόνον τὴν ἐκδήλωσιν, τὴν ἐξωτερίκευσιν θὰ ἐδύνατο νὰ συγκρατήσῃ, ἀλλὰ γνωρίζομεν ὅτι ἡ γυνὴ τὴν συγκρατεῖ πολὺ δυσκολώτερον τοῦ ἀνδρός, ἐξ οὗ καὶ ἐπιστεύθη κατὰ πλάνην ὅτι εἶνε καὶ μᾶλλον αὐτοῦ εὐαίσθητος. Ἐκ τούτων ὅλων συμπεραίνει ὁ Λομπρόζος, ὅτι ἡ γυνὴ αἰσθάνεται ὀλιγώτερον ὅπως καὶ σκέπτεται ὀλιγώτερον τοῦ ἀνδρός, διὰ νὰ ἐπαληθεύσῃ ἀκόμη ἅπαξ τὸ περίφημον λόγιον τοῦ Ἀριστοτέλους ***μηδὲν ἐν τῷ νῷ ὃ μὴ πρότερον ἐν τῇ αἰσθήσει.*** «Ἂν καὶ αὐτὴ ἡ φυσικὴ ἀναισθησία τῆς γυναικὸς—ἐπιλέγει—εἶνε εὐτύχημα μέγα διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ἀφ' οὗ χάρις εἰς αὐτὴν αἱ γυναῖκες τεκνοποιοῦσι τόσον εὐκόλως, μεθ' ὅλας τὰς ἀλγηδόνας τοῦ τοκετοῦ καὶ τὴν σχετικῶς μικροτέραν αὐτῶν συμμετοχὴν εἰς τὰς ἐρωτικὰς ἡδονάς. Ὁ ἀνὴρ μὲ τὴν εὐαισθησίαν του δὲν θὰ ἦτο πρὸς τοσοῦτον ἱκανός».

Ἐλπίζω νὰ μὴ ἔχουν πολλὰς ἀντιρρήσεις αἱ θελκτικαί μου ἀναγνώστριαι. Λόγοι κενοὶ ἢ δάκρυα πλαστὰ δὲν ἰσχύουν κατὰ τῶν συμπερασμάτων τῆς ἐπιστήμης. Ὑπῆρχε μία πλάνη εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἡ πλάνη αὐτὴ ἔπρεπε νὰ ἐκλείψῃ. Ἡ γυνὴ εἶνε ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις κατωτέρα τοῦ ἀνδρός, ἄρα καὶ ἀναισθητοτέρα. Ὅπως τὰ ἀρώματα, τοὺς ἤχους καὶ τὰς οὐσίας, αἰσθάνεται πολὺ ὀλιγώτερον καὶ τὸ ἄλγος καὶ τὸν ἔρωτα καὶ τὸ μῖσος, πᾶν συναίσθημα καὶ πᾶν αἴσθημα. Ὄχι βεβαίως ὅτι δὲν ὑπάρχουσιν ἐξαιρέσεις γυναικῶν ἐκτάκτως εὐαισθήτων, ὅπως καὶ ἀνδρῶν ἀναισθητοτάτων· ἀλλ' ἐν συνόλῳ τὸ φῦλον της, ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην, δὲν ἠμπορεῖ νὰ ὑπομείνῃ σύγκρισιν πρὸς τὸ ἀνδρικόν. Νομίζω τόρα ὅτι τὸ πρακτικώτερον εἶνε νὰ μελετήσωσιν αἱ γυναῖκες τὴν θεωρίαν τοῦ Λομπρόζου καί, ἀφ' οὗ παραδεχθῶσι τὴν λογικήν της, νὰ σπεύσωσι νὰ ἐπωφεληθῶσιν ἐξ αὐτῆς ὅσον εἶνε δυνατόν, ἀποβάλλουσαι οἰκειοθελῶς ἢ μᾶλλον προσπαθοῦσαι νὰ ἀποβάλωσι, — διότι δυσκόλως ἐκριζοῦνται αἱ μακραίωνες ἕξεις, — τὸ προσωπεῖον τῆς ὑποκρισίας, δι' οὗ κατώρθωσαν νὰ πείσουν ἐπὶ τοσοῦτον τὸν κόσμον, ὅτι εἶνε λεπταί, τρυφεραί, εὐπαθεῖς, —ἐν ᾧ τὰς ἰδιότητας ταύτας δὲν ἔχουν ἐπὶ τέλους οὔτε κἂν εἰς ἴσον πρὸς ἡμᾶς βαθμόν! Οὕτω μόνον ἴσως θὰ δυνηθῶσι νἀνακτήσωσι καὶ τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς συμπαθείας τῶν ἀνδρῶν — δι' ἄλλους ὀλίγον ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλους πολύ, — τὸ ὁποῖον ἔμαθαν τόρα διὰ τῆς θεωρίας τοῦ Ἰταλοῦ φυσιολόγου.

ΓΡ. Ξ.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Ἡ καθησύχασις τῶν θαλασσίων κυμάτων.

Ἡ καθησυχαστικὴ ἐνέργεια τοῦ ἐλαίου ἐπὶ τῶν θαλασσίων κυμάτων εἶνε πρὸ πολλοῦ ἤδη γνωστὴ καὶ πολλάκις ἐγένετο χρῆσις αὐτῆς πρὸς σωτηρίαν πλοίων ἐλθόντων εἰς κίνδυνον. Ὀλιγώτερον ὅμως γνωστὸν εἶνε ἴσως, πόσον μικρὰ εἶνε ἡ ἀπαιτουμένη ποσότης πρὸς καταπραΰνσιν τῆς ἀνησύχου ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Τῆς μεγάλης ταχύτητος δι' ἧς τὸ ἔλαιον ἐξαπλοῦται ἐπὶ τοῦ ὕδατος, καὶ τοῦ ἐλαχίστου πάχους τοῦ σχηματιζομένου στρώματος ἐπακολούθησις εἶνε ἡ ἐξόδευσις ὀλίγων μόνον λιτρῶν ἐλαίου καθ' ὥραν. Καὶ ἡ ἐκλογὴ καταλλήλου συσκευῆς πρὸς ἔκχυσιν τοῦ ἐλαίου εἶνε σπουδαία· ὡς πολὺ ἁρμόζοντες ἀπεδείχθησαν σάκκοι ἀραιᾶς ὑφῆς. Ἐκ τῆς διὰ τοῦ ἀέρος διασκορπίσεως τῶν ἐξερχομένων σταγόνων ἐπιτυγχάνεται ταχέως λεπτότατον στρῶμα ἐλαίου. Κατὰ τὴν ἐξάρτησιν τῶν σάκκων τούτων ἐννοεῖται ὅτι πρέπει νὰ λάβῃ τις ὑπ' ὄψει τὴν θέσιν τοῦ πλοίου καὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀέρος. Μεταξὺ τῶν νεωτάτων περιστατικῶν, ἐν οἷς τὸ ἔλαιον ἔσωσε καὶ μικρὰ πλοιάρια ἐκ βεβαίου κινδύνου ἐν μέσῳ θαλάσσης πολὺ τεταραγμένης, ἀναφέρομεν τὰ ἑξῆς. Κατά τινα πλοῦν ἐκ Χάβρης εἰς Νέαν Ὑόρκην ἐθραύσθη ὁ ἑλίτροχος τοῦ πλοίου «Italia» τῆς Ἀμβουργο-ἀμερικανικῆς ἑταιρείας. Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει συνήντησε καὶ ἐρρυμούλκησε

Digitized by Google

τὴν «Italia» τὸ εἰς τὴν αὐτὴν ἑταιρείαν ἀνῆκον «Gellert». Ὁ πρὸς ῥυμούλκησιν κάλος ἐμηκύνθη δι' ἀλύσεων ἀγκυρῶν τοσοῦτον, ὥστε ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τῶν δύο πλοίων ἦτο 300 μέτρων. Ὅτε ὅμως ἐξερράγη ἰσχυρὸς βορειοδυτικὸς ἄνεμος, ὑπῆρχε φόβος ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐγκαταλειφθῇ ἡ «Italia». Ὡς τελευταῖον σωτήριον μέσον προσηρτήθη εἰς τὴν πρύμνην τοῦ «Gellert» δοχεῖον πλῆρες ἐλαίου, τοῦ ὁποίου ὁ βυθὸς εἶχεν ὀπήν. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ πλοιάρχου Kampf ἡ ἐνέργεια ὑπῆρξε καταπληκτική: Τὰ ἐπισκήπτοντα κύματα ἔπαυσαν, παρέμεινε δὲ μικρὰ μόνον φουσκοθαλασσιὰ πέριξ τῶν πλοίων. Ἡ «Italia» ἐσώθη καὶ ἐρρυμουλκήθη ὑπὸ τοῦ «Gellert» εἰς Νέαν Ὑόρκην εἰς διάστημα 750 θαλασσίων μιλίων.

Καὶ ἄλλο οὐχ ἧττον περίεργον παράδειγμα περιέχουσιν αἱ εἰδήσεις τοῦ ὑδρογραφικοῦ γραφείου ἐν Οὐασιγκτῶνι. Κατὰ τὸν πλοῦν ἐκ Schields εἰς Βομβάην καὶ 800 θαλάσσια μίλια μακρὰν τοῦ Seychellen ἐξερράγη ἐν τῷ πλοίῳ «Slivemore» πυρκαϊά, οἱ δὲ ἄνθρωποι ἔπρεπε νὰ καταφύγωσιν εἰς τὰς λέμβους, διὰ νὰ φθάσωσιν, εἰ δυνατόν, δι' αὐτῶν εἰς Seychellen. Κυκλών, ἐκραγεὶς τὴν τρίτην ἡμέραν, θὰ κατεπόντιζε βεβαίως τὰς λέμβους, αἵτινες ἐπληρώθησαν ἐπανειλημμένως ὕδατος, ἐὰν ὁ πλοίαρχος δὲν εἶχεν ἐφοδιάσει αὐτάς, προνοητικῶς μὲ ἔλαιον. Εἰς ἑκάστην λέμβον ἀνηρτήθη ὑπὲρ τὴν καμπὴν καὶ μικρὸν περιπόδιον πληρωθὲν στυππείου, ὅπερ ἐποτίσθη ἔλαιον. Μετ' ὀλίγον ἐσχηματίσθη πέριξ ἑκάστης λέμβου λεῖον στρῶμα ἐλαίου, ὅπερ ἠμπόδιζε τὰ ἐπισκήπτοντα καὶ θραυόμενα κύματα· οὕτως ἔμενε μόνον μικρὰ φουσκοθαλασσιὰ περὶ τὰς λέμβους, ἥτις ὅμως δὲν ἦτο ἐπικίνδυνος. Δὲν εἰσήρχετο σχεδὸν πλέον ὕδωρ εἰς τὰς ὑπερπλήρεις ἀνθρώπων λέμβους καὶ οἱ ἐπιβάται ἠδύναντο μ' ὅλην τὴν πέριξ ἐπικρατοῦσαν τρικυμίαν νὰ κατακλιθῶσιν.

Ἡ ἐκρηκτικότης τοῦ πετρελαίου.

Πειράματα γενόμενα διὰ μιγμάτων ἀτμοῦ πετρελαίου καὶ ἀέρος ἀπέδειξαν ὅτι ἡ παρουσία 5 τοῖς ἑκατὸν ἀέρος δὲν δίδει ἐκρηκτικὰς ἰδιότητας εἰς τοὺς ἀτμοὺς τοῦ πετρελαίου· 6 $^1/_2$ τοῖς ἑκατὸν φέρουσι μικρὰν ἔκρηξιν, εἰς 8 $^1/_2$ δὲ τοῖς ἑκατὸν ἡ ἐκπυρσοκρότησις εἶνε ἤδη ζωηρά· ἡ ζωηροτάτη ὅμως ἐκπυρσοκρότησις παράγεται τῇ παρουσίᾳ 11—12 τοῖς ἑκατὸν ἀέρος ἐν τοῖς ἀτμοῖς τοῦ πετρελαίου· ὅταν ὑπερβῶμεν τὸ ὅριον τοῦτο, ἐλαττοῦται πάλιν ἡ δύναμις τῆς ἐκρήξεως, ἥτις τέλος τῇ παρουσίᾳ 20 ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν ἀέρος καὶ ἄνω δὲν λαμβάνει χώραν τῇ πλησιάσει φλογός.

Τὸ ἐλάχιστον συμπέρασμα τῶν ἄνω πειραμάτων εἶνε βεβαίως διὰ τοὺς ἀναγνώστας τῆς «Ἑστίας» νὰ μὴ φυσῶσιν ἄνωθεν πρὸς σβέσιν τῶν λύχνων (λαμπῶν) τοῦ πετρελαίου, διότι εἰσάγουσιν αἴφνης ἀέρα εἰς τὸν ἄνω τοῦ πετρελαίου χῶρον, σχεδὸν δὲ συγχρόνως ἐξέρχονται ἐκεῖθεν ἀντ' αὐτοῦ θερμοὶ ἀτμοὶ πετρελαίου μεμιγμένοι ἀέρι, οἵτινες δύνανται νὰ προκαλέσωσι σφοδρὰν ἔκρηξιν μὲ ὅλα τὰ φοβερὰ αὐτῆς ἐπακολουθήματα, ὅσα ἀναγινώσκομεν συχνὰ εἰς τὰς ἐφημερίδας.

Ὁμιχλοδιωκτικὸν μέσον.

Ἀμερικανός τις ἠλεκτρολόγος ἀνεκάλυψεν ἐσχάτως ὅτι ὁ ἠλεκτρισμὸς εἶνε λαμπρὸν μέσον κατὰ τῆς ὁμίχλης. Ὁ ἐν Πιττσβούργῳ μηχανικὸς J. Jachson ἐπεχείρησεν ἐν τῷ λιμένι τῆς Βοστώνης διαρκούσης πυκνοτάτης ὁμίχλης, πειράματα δι' ἰσχυροῦ ἠλεκτρικοῦ φωτός, καὶ ἀναφέρει ὅτι ἁπλοῦν ἰσχυρὸν ῥεῦμα ἠλευθέρωσε περιοχὴν 70500 τετραγωνικῶν ποδῶν ἐκ πυκνῆς ὁμίχλης, μεταβληθείσης εἰς βροχήν. Ἐκ τῶν εὐχαρίστων τούτων ἀποτελεσμάτων ἐξάγει ὁ κ. Jachson τὸ πόρισμα, ὅτι προσεχῶς ἕκαστον ἀτμόπλοιον θὰ φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ τὸ ὁμιχλοδιωκτικὸν μηχάνημά του. Ἡ ἰδέα δὲν εἶνε ἐντελῶς νέα, διότι πρὸ ὀλίγου ἤδη χρόνου ἐπρότεινεν ὁ καθηγητὴς Oliver Lodge νὰ μετριάσωσιν ἢ καὶ νὰ καταστρέψωσιν ἐντελῶς δι' ἠλεκτρικῆς ὁδοῦ τὴν μεγαλειτέραν τοῦ Λονδίνου πληγήν, τὴν ὁμίχλην.

Νέοι τεχνητοὶ ὀφθαλμοί.

Ἐν τῇ «Κεντρικῇ Ἐφημερίδι τῆς ὀπτικῆς καὶ μηχανικῆς» ὁ γνωστὸς ἐν Βρέσλαου ὀφθαλμολόγος Hermann Cohn ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν τοῦ κοινοῦ εἰς νέον εἶδος τεχνητῶν ὀφθαλμῶν, οἵτινες συνίστανται ἀντὶ ἐξ ὑάλου ἐκ κυτταροειδοῦς (celluloid). Οἱ τεχνητοὶ οὗτοι ὀφθαλμοὶ ἐφευρεθέντες πρό τινων ἐτῶν ὑπὸ τοῦ ὀδοντοϊατροῦ Hamecher ἐν Plauen ἔχουσι τὸ ἀνυπολόγιστον προτέρημα, ὅτι δύνανται νὰ κοπῶσιν ἁρμοδίως δι' ἕκαστον ὀφθαλμὸν καὶ ὅτι εἶνε δύσθραυστοι καὶ οὐχὶ ἀκριβοί. Ὀφθαλμιατροὶ καὶ ἀσθενεῖς, οἵτινες μέχρι τοῦδε μετεχειρίζοντο ὑαλίνους ὀφθαλμούς, παραπονοῦνται διὰ τὸ εὔθραυστον τῶν ὀφθαλμῶν τούτων καθὼς καὶ διὰ τὴν δυσκολίαν, ὅπως εὕρῃ τις ἀκριβῶς ἁρμόζοντα ὑάλινον ὀφθαλμόν. Συμφωνεῖ μὲν ὁ ὀφθαλμὸς ὡς πρὸς τὸ χρῶμα, εἶνε ὅμως συνήθως πολὺ μέγας ἢ πολὺ μικρός, ἢ συμφωνεῖ ὡς πρὸς τὸ μέγεθος, δὲν συμφωνεῖ ὅμως ὡς πρὸς τὸ χρῶμα. Τὸ νὰ καταστῶσιν ὑάλινοι ὀφθαλμοὶ μικρότεροι εἶνε ἐντελῶς ἀδύνατον, χωρὶς νὰ γίνωσι διὰ τῆς τριβῆς (τοῦ τροχισματος) τῆς ὑάλου τόσον ὀξεῖς εἰς τὰ ἄκρα, ὥστε νὰ βλάπτητε τὸ κοίλωμα τοῦ ὀφθαλμοῦ. Εἰς παῖδας δύναταί τις νὰ ἐφαρμόσῃ ὑαλίνους ὀφθαλμοὺς μόνον μετὰ μεγίστης δυσκολίας ἢ φόβου, ἕνεκα τοῦ εὐθραύστου αὐτοῦ. Καὶ ἐργάται ἐν ἐργοστασίοις κλπ. δὲν δύνανται νὰ φέρωσιν ἄνευ κινδύνου ὑαλίνους ὀφθαλμούς. Πᾶσαι αὗται αἱ δυσχέρειαι ἐξομαλίζονται διὰ τῆς ἐφευρέσεως τῶν ἐκ κυτταροειδοῦς ὀφθαλμῶν. Ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς ἐν τοῖς ἐργοστασίοις ἐργάτας εἶνε τὰ σχεδὸν ἀκατάθραυστα ταῦτα ἐκ κυτταροειδοῦς «μάτια» πολὺ προτιμότερα τῶν ὑαλίνων· ἡ τιμή των δὲν εἶνε πολὺ μεγαλητέρα ἐκείνων, δύναται δ' ἕκαστος διὰ τοῦ μαχαιριδίου του νὰ τὰ σμικρύνῃ κατὰ βούλησιν. Σημειωτέον ὅτι εἰς τοὺς λεγομένους ὀπτικοὺς ἐμπόρους δὲν ἀρέσκει πολὺ ἡ ἐφεύρεσις αὕτη, διότι ἡ κατανάλωσις τῶν τεχνητῶν ὀφθαλμῶν ἔσται νῦν πολὺ μικροτέρα ἢ ἐπὶ τῆς βασιλείας τῶν ὑαλίνων.

Ρ'

Digitized by Google

Η ΚΟΡΗ ΤΟΥ ΙΕΦΘΑΕ

Πατέρα μου, τὸ τάμα σου
Γλυκειὰ ζωὴ μοῦ παίρνει·
'Σ τὴν ἡσυχία τὴν ὕστερη
Ἀπόθητα μὲ φέρνει.
Μὰ ἀφοῦ ὁ Θεὸς τὸ θέλησε
'Σ τὸν κάμπο κατεβαίνω·
Τὸ θάνατο προσμένω,
Τὸ θάνατο ζητῶ.

Γιὰ μένα δὲν ἀκούστηκαν
Νυφιάτικα τραγούδια·
Τὴν κεφαλὴ δὲν ἔρραναν
Νυφιάτικα λουλούδια.
Μὰ ἀφοῦ εἶνε γιὰ τὸν τόπο μου
Ποῦ τώρα θὰ πεθάνω,
Νύφης στεφάνι βάνω
Ν' ἀνέβω στὸ βωμό.

Χαῖρε βουνὸ περήφανο
Κ' ἐσὺ καθάρια βρύση!
Ποτὲ πιὰ τὸ τραγοῦδι μου
Δὲ θέλει ἀντιλαλήση.
Ὁ ἥλιος ποῦ ἀπ' τὴ θάλασσα
Προβάλλει στὸν αἰθέρα,
Μοῦ λέει πῶς ἦρθε ἡ μέρα
Ἡ μέρα τοῦ Θεοῦ.

Κ' ἐσεῖς, καλὲς συντρόφισσες,
Ἀτίμητες παρθένες,
Ὁποῦ μὲ τριγυρίζετε
Χλωμὲς καὶ δακρυσμένες,
Μὴν κλαῖτε καὶ ταράζετε
Τὴν ἄφοβη καρδιά μου·
Ποθοῦν τὰ σωθικά μου
Γαλήνη τ' οὐρανοῦ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΑΝΟΣ

ΤΗΛΕΦΩΝΗΜΑΤΑ

.. Τὸ ζήτημα εἶνε πολύπλοκον, ὦ *Ἀττικὴ Νύξ*, καὶ δυσκόλως εἰμπορεῖ τις νἀποφανθῇ. Ὁ Ἑρβέρτος Σπένσερ, παραδείγματος χάριν, τοῦ ὁποίου τὸ κῦρος δὲν εἶνε ἴσως κατώτερον τοῦ τῆς φίλης σας Μ*, φρονεῖ ἀπεναντίας ὅτι ἡ μόνη διανοητικὴ ἐνέργεια, ἡ καθαρῶς καὶ κανονικῶς γυναικεία, εἶνε ἡ σχετιζομένη πρὸς τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων· ἐκτὸς αὐτῆς, πᾶσαν ἄλλην γυναικείαν ἐνασχόλησιν, — καὶ αὐτὴν βέβαια τὴν καλλιέργειαν τῆς φιλολογίας ἢ τὴν σπουδὴν τῆς Ἰατρικῆς, — τὴν θεωρεῖ ἁπλούστατα *ἀνωμαλίαν*, ὀφειλομένην εἰς ὅλως τεχνικὰς διεγέρσεις. Ἤδη πρὸ ἑνὸς αἰῶνος ἔλεγε καὶ ὁ Διδερώ, ὅτι ὁ κινδυνωδέστερος ἐχθρὸς ἑνὸς ἡγεμόνος εἶνε ἡ σύζυγός του, ὅταν γνωρίζῃ νὰ κάμνῃ καὶ ἄλλα πράγματα ἐκτὸς τέκνων.

... Εἶνε ἀρκετὰ ἀστεῖος ὁ ἰσχυρισμός σας, κύριε *Κόθορνε*, ὅτι ἐπειδὴ τάχα εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον μέτριοι οἱ ἠθοποιοί μας πρέπει νὰ παριστάνωσι καὶ ἔργα μέτρια! Θέλετε ἆρά γε νά μας εἴπητε, — διότι καὶ καλὰ καλὰ δέν σας ἐννοήσαμεν, — ὅτι τὰ μεγάλα ἔργα, τὰ προωρισμένα διὰ μεγάλους ἠθοποιούς, εἶνε βαρέα καὶ ἀκατάλληλα διὰ τοὺς μικρούς, ὡς ὁ Ἄμλετος φερ' εἰπεῖν διὰ τοὺς ἑλληνικοὺς θιάσους; Ἀλλὰ καὶ εἰς τοῦτο ὁ *Ἀντίλαλος* θἀντέτασσε τὴν γνώμην τοῦ Λέσσιγκ, ἡ ὁποία δὲν εἶνε ὅσον θά σας φαίνεται παράλογος, καθ' ἣν, ὅσῳ μεγαλήτερον εἶνε τὸ ἔργον, τόσῳ περισσότερον ἀναδεικνύει καὶ τὸν μέτριον ἠθοποιόν, ἐν ᾧ ἀπεναντίας μόνον μέγας ἠθοποιὸς εἰμπορεῖ νὰ παίξῃ καλῶς μέτριον ἔργον.

.. Δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ λυπῆσθε τὸν φίλον σας, *Ἄγνωστε Φίλε*, διὰ τοὺς ὑπερβολικοὺς καὶ ἀδικαιολογήτους ψόγους τῶν ἐχθρῶν του. Αὐτοί, ἐν ᾧ τὸν κάμνουν νὰ γελᾷ, ἀφυπνίζουν καὶ τὴν συναίσθησιν τῆς ἀληθοῦς του ἀξίας, πρᾶγμα ὄχι ἴσως περιττὸν δι' ἕνα ἐργάτην τοῦ πνεύματος. Ἀπεναντίας εἰμπορεῖτε νὰ λυπῆσθε ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον ἐκτιμᾶτε δι' ὑπερβολικοὺς καὶ ἀδικαιολογήτους ἐπαίνους. Αὐτοὶ τὸν παραλύουν καὶ τὸν κάμνουν νὰ ἐρωτᾷ μετὰ λύπης ἂν πράγματι τοὺς ἀξίζῃ—στιγμὴ ὄχι ἀκίνδυνος καὶ διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ διὰ τὸν καλλιτέχνην.

... Ὁμολογήσατε, κύριε *Ἀνώνυμε*, ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἐπιτυχέστερα τοῦ ἰδικοῦ σας. Ἡμεῖς ἔξαφνα προτιμῶμεν, ὡς πολὺ εὐφυέστερον καὶ δηκτικώτερον, τὸ γραφὲν ὑπὸ τοῦ κ. Στεφάνου Δραγούμη εἰς τὴν τελευταίαν σελίδα ἑνὸς Λευκώματος Κυρίας, γέμοντος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ φλυαριῶν πεζῶν καὶ ἐμμέτρων: *Τέλος καὶ τῷ Θεῷ δόξα*!

ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΖΟΛΑ

Πρὸς τὸν Κ. Jules Héricourt, διευθυντὴν τοῦ φυσιολογικοῦ ἐργαστηρίου ἐν τῇ Ἰατρικῇ Σχολῇ τῶν Παρισίων, ὁ ὁποῖος ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ Bête Humaine εἶχε δημοσιεύσει ἐν τῇ Revue Bleue μελέτην ἀξιοσπούδαστον: «*Ὁ Ζολᾶ καὶ ἡ φυσιολογία τοῦ ἐγκληματίου*», ὁ συγγραφεὺς τῶν Rougon-Macquart ἀπηύθυνε τὴν ἑπομένην σύντομον ἀλλὰ λίαν ἐνδιαφέρουσαν ἐπιστολήν, τώρα μόλις δημοσιευθεῖσαν:

Médan, 27 Ἰουνίου 1890.

Κύριε,

Ἀνέγνων μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος τὴν μελέτην, τὴν ὁποίαν εὐηρεστήθητε νἀφιερώσητε εἰς τὸ «Ἀνθρώπινον Κτῆνος»· λογίζομαι δ' εὐτυχής, διότι ὅσον ἀφορᾷ τὴν φυσιολογίαν τοῦ ἐγκληματίου, τὰ συμπεράσματά μας εἶνε σχεδὸν τὰ αὐτά.

Ἡ μέθοδος τῆς ἐργασίας μου εἶνε ἀνέκαθεν τοιαύτη: ἐν πρώτοις λαμβάνω πληροφορίας ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μου, ἀπὸ ὅ,τι εἶδα καὶ ἤκουσα· κατόπιν δὲ προστρέχω εἰς γραπτά, εἰς τὰ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος βιβλία, ἢ εἰς τὰς ὑπὸ τῶν φίλων μου διδομένας μοι σημειώσεις. Ἡ φαντασία τέλος ἢ μᾶλλον ἡ αὐτόματος εὐθυγνωμία (intuition) συμπληροῖ τὸ ἐπίλοιπον. Παρ' ἐμοὶ ἡ χρῆσις τῆς αὐτομάτου εὐθυγνωσίας εἶνε πολὺ μεγάλη, μεγαλητέρα, ὑποθέτω, ἀφ' ὅσον ζητεῖτε νά την παραστήσητε. Ὡς ἔλεγεν ὁ Φλωμπέρ, τὸ νὰ ζητῇ τις σημειώσεις εἶνε ἔργον εὐσυνειδήτον· ἀλλ' ἀφοῦ τὰς λάβῃ, πρέπει νὰ ἠξεύρῃ νά τας περιφρονῇ.

Σᾶς εὐγνωμονῶ πολύ, κύριε, διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν ὑποστήριξιν, δι' ἧς περιεβάλατε τὸ ἔργον μου καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε τὴν διαβεβαίωσιν τῶν εἰλικρινῶν καὶ ἐγκαρδίων μου αἰσθημάτων.

ΑΙΜΙΛΙΟΣ ΖΟΛΑ

Digitized by Google

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐν Σερβίᾳ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν κατέστησε παρὰ τὰ αὐστριακὰ σύνορα τελωνοφύλακας γυναῖκας, αἱ ὁποῖαι, καθὼς φαίνεται, δεικνύουν ἔκτακτον ἐπιτηδειότητα εἰς τὸ νὰ ἀνακαλύπτουν τὰ λαθραίως εἰσαγόμενα, ὅταν προπάντων εἶνε ταῦτα κοσμήματα γυναικεῖα.

— Ὁμὰς Ἀθιγγάνων, προερχομένων ἐξ Ἑρζεγοβίνης, διήρχετο τὴν Ἰταλίαν· ἀλλ' ὅταν ἔφθασεν εἰς τὴν πόλιν Cunéo, ἠμποδίσθη νὰ προχωρήσῃ ὑπὸ τῆς χωροφυλακῆς. Πρὸς ἐκδίκησιν τότε οἱ Ἀθίγγανοι ἀφῆκαν φεύγοντες τὴν ἀγρίαν ἄρκτον, τὴν ὁποίαν ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν καὶ ἡ ὁποία ἔκτοτε διασπείρει τὸν πανικὸν ἀνὰ τὰ περίχωρα τῆς πόλεως ἐκείνης.

— Καὶ μία παράδοξος αὐτοκτονία, ὡς ἐκ τῆς θέσεως τοῦ προσώπου, ὑφ' οὗ διεπράχθη: Ὁ διαμαρτυρόμενος ἱερεὺς Alois Skorpil, ἐν Povebrad, ἀνὴρ διακεκριμένος καὶ μεγάλως ἐκτιμώμενος ὑπὸ τῶν πνευματικῶν του τέκνων, ηὐτοκτόνησε, πυροβολήσας κατὰ τῆς κεφαλῆς του διὰ πολυκρότου. Οἱ λόγοι τῆς ἀπονενοημένης του πράξεως παραμένουσιν ἄγνωστοι.

— Ἀπηγορεύθη εἰς τοὺς Γερμανοὺς στρατιώτας νὰ ξυρίσωσι τὸ γένειόν των μέχρι τῶν γυμνασίων τοῦ προσεχοῦς φθινοπώρου, ὥστε νὰ παραστῶσιν οἱ μέλλοντες νὰ λάβωσι μέρος εἰς αὐτὰ ὁμοιόμορφοι ὑπὸ ἔποψιν στολισμοῦ τοῦ πώγωνος. Μετὰ τοῦτο θὰ ἐπιτραπῇ εἰς τοὺς στρατιώτας τὸ ξύρισμα, ἐκτὸς ἐκείνων, τῶν ὁποίων θὰ εἶνε ἐκτάκτως ὡραία καὶ μεγάλη ἡ γενειάς.

— Τὸ θαυμασιώτερον βεβαίως τῆς ἐν Παρισίοις Παγκοσμίου Ἐκθέσεως τοῦ 1900 θὰ εἶνε, ὡς ἐγνώσθη ἀπὸ τοῦδε, μέγα τηλεσκόπιον, τὸ ὁποῖον θὰ φέρῃ τὴν Σελήνην εἰς ἑνὸς μόνου μέτρου ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς γῆς. Ὁ φακός του, παραγγελθεὶς ἤδη κατὰ τὰ σχέδια τὰ ἐγκριθέντα ὑπὸ τοῦ Ἀστεροσκοπείου τῶν Παρισίων, θὰ ἔχῃ διάμετρον τριῶν μέτρων καὶ πάχος πεντήκοντα ἑκατοστῶν· ἡ δὲ κατασκευή του ἐν ὅλῳ θ' ἀπαιτήσῃ κρύσταλλον βάρους 3,000 χιλιογράμμων.

— Χαρακτηριστικὴ ὑπῆρξεν ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ ἐκλογικὴ ἀποτυχία τοῦ Στάνλεϋ. Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἡ ὑποψηφιότης του ὡς ἀντιγλαδστωνικοῦ ἐλευθερόφρονος ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ North-Lambeth, ἐξήγειρε μεγάλην ἀγανάκτησιν, πανταχόθεν δ' ἠκούοντο ὕβρεις κατ' αὐτοῦ καὶ ἀπειλαί. Ὅτι ὁ Στάνλεϋ ὑπῆρξε μέγας ἐξερευνητής, διὰ τὸν λαόν, καὶ προπάντων διὰ τοὺς προσωπικούς του ἐχθρούς, ἦτο ἀδιάφορον καὶ λησμονημένον· δι' αὐτοὺς ὁ Στάνλεϋ ἦτο εἷς πειρατής, εἷς δολοφόνος τῶν ἰθαγενῶν τῆς Ἀφρικῆς, εἷς σκληροκάρδιος, ἀρνηθεὶς τὸν πατέρα του αὐτόν, εἷς ἄνθρωπος μὴ ἔχων πατρίδα ἢ τὰ χρήματα καὶ τὴν ματαιοδοξίαν, ἀφ' οὗ ἐν ἀρχῇ μὲν ἦτο Γαλάτης καὶ Κελτός, κατόπι δ' ἐγένετο Ἀμερικανὸς καὶ τώρα, διὰ νὰ γίνῃ μέλος τοῦ Κοινοβουλίου, λέγεται Ἄγγλος. Μεθ' ὅλην ὅμως ταύτην τὴν κατακραυγὴν ἀπέτυχε δι' ὀλίγας ψήφους, συγκεντρώσας ὑπὲρ αὐτοῦ 2,394, ἐναντίον 3,524 δοθεισῶν εἰς τὸν γλαδστωνικὸν αὐτοῦ ἀντίπαλον J. Coldwells.

— Ὁ νεαρὸς Οὔγγρος κόμης Γεώργιος Καρόλυϊ, ὅστις πέρυσιν, ὡς ἐνθυμοῦνται ἴσως οἱ ἀναγνῶσταί μας, ἐδραπέτευσεν εἰς Ἀμερικὴν ἀπαγαγὼν τὴν ἠθοποιὸν Βορίσκαν Φράγε, εὑρίσκεται ἤδη ἐν Ἁγίῳ Φραγκίσκῳ τῆς Ἀμερικῆς, μετερχόμενος τὸν ξενοδόχον. Μολονότι ἐκάμφθη πρὸ πολλοῦ ὁ πατήρ του καὶ τῷ ἔγραψεν ἐπανειλημμένως νὰ ἐπιστρέψῃ παρ' αὐτῷ μετὰ τῆς συζύγου του, ὁ κόμης ξενοδόχος ἠρνήθη ἐπιμόνως, προβάλλων ὅτι τὸ νέον του ἐπάγγελμα τῷ ἀρέσει τόσῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον δύο ἐκ τῶν ὑπαλλήλων του, ὁ Λαδίσλαος δὲ Σεζένυϊ καὶ ὁ Λογοθέτης εἶνε καὶ αὐτοὶ Οὔγγροι κόμητες.

— Ἐκ Πὲρμ τῆς Σιβηρίας ἀγγέλλεται ὁ θάνατος τοῦ πρίγκηπος Δουβροσέ, ἀνδρὸς εἰς ἄκρον ἰδιοτρόπου, τοῦ ὁποίου ἡ μεγαλητέρα μανία ἦτο νὰ κάμνῃ χονδρὰς ἀστειότητας εἰς τοὺς φίλους του. Μίαν φορὰν π. χ. ἐν Πετρουπόλει παρέθηκε μεγαλοπρεπὲς γεῦμα, περὶ τὸ τέλος τοῦ ὁποίου παρουσίασε πρὸς τοὺς συνδαιτυμόνας κρεατόπητταν. Ἀφ' οὗ δὲ τὴν ἔφαγαν ἐκεῖνοι μετ' ὀρέξεως καὶ τὴν εὗρον ἀρίστην, τότε τοῖς εἶπεν ὅτι εἶχε κατασκευασθῇ ἐκ κρέατος σκύλου, καὶ πρὸς ἀπόδειξιν διέταξε τοὺς ὑπηρέτας νὰ φέρωσι τὴν δορὰν καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ πρωτοτύπου αὐτοῦ σφαγίου.

— Ὁ ἐν Ἐλατείᾳ ἀνταποκριτὴς τῶν *Καιρῶν* ἀνεκοίνωσεν ἐσχάτως τὸ ἑξῆς ἱκανῶς ἀστεῖον καὶ περίεργον γεγονός: «Ἐν τῷ χωρίῳ Μοδίῳ χωρικός, τις μεταβαίνων εἰς τὸ ποιμνιοστάσιόν του παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸ τριετὲς κοράσιόν του, φορτώσας αὐτὸ ἐντὸς κάπας ἐπὶ τοῦ ὄνου του. Φθάσας ἐκεῖ καὶ ἐκτελέσας τὴν ἐργασίαν, δι' ἣν μετέβη, ἀπεκοιμήθη, ἀφῆκε δὲ τὸ μικρὸν κοράσιον φορτωμένον ἐπὶ τοῦ ὄνου του, ἀναθεὶς φαίνεται εἰς αὐτὸν τὴν περὶ τοῦ παιδίου μέριμναν. Ἀλλ' ἄλλως ἔδοξε τῷ ζώῳ. Αἱ ἐσωτερικαὶ διενέξεις τοῦ στομάχου του δὲν συνεβιβάζοντο πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ κυρίου του, καὶ τούτου ἕνεκα ἀφεὶς αὐτὸν κοιμώμενον, ἐτράπη μετὰ τοῦ φορτίου του πρὸς τοὺς ἀγρούς, ζητῶν τροφήν. Τὸ δυστυχὲς παιδίον, φερόμενον ἐν καιρῷ νυκτὸς τῇδε κἀκεῖσε, ἔβαλλε γοερὰς κραυγάς, τὰς ὁποίας ἀκούοντες οἱ ποιμένες καὶ οἱ ἐν τοῖς ἀγροῖς διαμένοντες χωρικοί, ἐξελάμβανον αὐτὰς ὡς φαντάσματος καὶ πολλοὶ ἐτρέποντο εἰς φυγήν. Ἐν τούτοις ὁ ἄθλιος πατὴρ ἐξυπνήσας ἔσπευσεν εἰς τὸ χωρίον καὶ μὴ εὑρὼν ἐκεῖ τὸ παιδίον περιεπλανᾶτο ἐπὶ μίαν ἡμέραν εἰς τοὺς ἀγροὺς πρὸς ἀναζήτησίν του. Εὐτυχῶς ὅμως ἕτερος χωρικὸς ἀπήντησεν ἐν τοῖς ἀγροῖς τὸν ὄνον μετὰ τοῦ παιδίου, καὶ ἀναγνωρίσας αὐτό, ἔφερεν ἀβλαβὲς εἰς τὴν θρηνοῦσαν μητέρα του».

— Κατὰ τὸ 1890 τὰ ἑλληνικὰ ἱστιοφόρα πλοῖα, ἀνήρχοντο εἰς 7,164 μὲ πλήρωμα ἀνδρῶν 24,603. Κατὰ τὸ ἔτος 1891 ὁ μὲν ἀριθμὸς τῶν πλοίων ἠλαττώθη εἰς 5,675, ὁ δὲ τῶν πληρωμάτων εἰς 19,687.

— Τὸ διεθνὲς περὶ εἰρήνης Συνέδριον, τοῦ ὁποίου προσεκλήθησαν νὰ συμμετάσχωσιν ὅλαι αἱ φιλειρηνικαὶ ἑταιρεῖαι τοῦ Κόσμου, θέλει συνέλθει ἐν τῷ Ὁμοσπονδιακῷ Καταστήματι τῆς Βέρνης τὴν 10 Αὐγούστου. Οἱ σιδηρόδρομοι τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ἑλβετίας προσεφέρθησαν νὰ παράσχωσι πᾶσαν εὐκολίαν εἰς τὰ μέλη τοῦ Συνεδρίου.

— Εἰς 26 ἀνέρχονται οἱ φονευθέντες καὶ κατόπι ἀποθανόντες ἐκ τῶν τραυμάτων κατὰ τὴν φρικαλέαν ἔκρηξιν τοῦ λέβητος τοῦ ἀτμοπλοίου *Λευκὸν Ὄρος* ἐν τῇ λίμνῃ τῆς Γενεύης.

— Ἐν τῷ Πεδίῳ τοῦ Ἄρεως τῶν Παρισίων ὁ Κ. Gailhard μέλλει νὰ διοργανώσῃ διὰ τὸ προσεχὲς ἔτος περιεργοτάτην *Θεατρικὴν Ἔκθεσιν*, ἐν ᾗ θὰ παρουσιάσῃ ὅλας τὰς φάσεις τῆς παγκοσμίου σκηνῆς, ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ δράματος καὶ τῶν Μυστηρίων τοῦ Μεσαίωνος, μέχρι τοῦ νεωτάτου Μελοδράματος. Ἐννοεῖται ὅτι εἰς τὰ θέατρα ταῦτα θὰ δίδωνται ἀληθεῖς καὶ μεγαλοπρεπέσταται αἱ θεατρικαὶ παραστάσεις, μὲ ὅλην τὴν ἀκρίβειαν ἐν τῇ ἀναπαραστάσει ἑκάστης ἐποχῆς.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Τὸ Χρυσοῦν Ῥόδον τοῦ Πάπα.

Ὁ Πάπας Λέων ΙΓ' ὡς δεῖγμα ἐξαιρετικῆς εὐνοίας ἀπέστειλε πρό τινος τὸ Χρυσοῦν Ῥόδον εἰς τὴν βασίλισσαν τῆς Πορτογαλλίας. Τὸ Χρυσοῦν Ῥόδον εἶνε εἶδος κομψοτεχνήματος βαρυτίμου, ὡς φαίνεται εἰς τὴν ὄπισθεν δημοσιευομένην εἰκόνα.

Digitized by Google

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Εἰς τὰς ἐξετάσεις :

Ὁ Διδάσκαλος: Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ὑποχωρήσεως τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος ἐν Ῥωσσίᾳ; Ποῖος ἐβασίλευε τότε εἰς τὴν χώραν ἐκείνην ;

Ὁ Μαθητὴς (ἄνευ δισταγμοῦ): Ὁ Χειμών !

*

— Τί ἀκούω, Κωστάκη; Νὰ πῇς ζῶον τὸν ἐξάδελφόν σου, ἐσὺ τόρα, ὁ υἱὸς ἑνὸς Τμηματάρχου;

— Μά, θεῖα μου, ὅταν τὸν εἶπα, ὁ μπαμπᾶς δὲν εἶχε ἀκόμη διορισθῇ.

*

Συλλογισμὸς ἀκαταμάχητος δικηγόρου :

Παραπονοῦνται κατὰ τῶν ἀσυνεπειῶν τῆς Δικαιοσύνης. Ἀλλὰ μήπως ὁ ἀριθμὸς ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι κερδίζουν τὰς δίκας των, δὲν εἶνε πάντοτε ἀκριβῶς ἴσος μὲ τὸν ἀριθμὸν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι τὰς χάνουν;

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικά

Ἐξεδόθησαν ἐν Παρισίοις ὑπὸ τοῦ Κ. Η. de Rothschild, ἀνέκδοτοι ἐπιστολαὶ τοῦ J. J. Rousseau. Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται, ἀπευθυνόμεναι πρὸς τὴν Καν Boy de la Tour, ἐνέχουσι μεγα ἐνδιαφέρον, ὡς διαφωτίζουσαι ἐν πολλοῖς τὴν ἰδιωτικὴν ζωὴν τοῦ μεγάλου φιλοσόφου.

— Ὁ γνωστὸς Γάλλος μυθιστοριογράφος Hugues Le Roux ἐξέδοτο νέον μυθιστόρημα, ἐπιγραφόμενον Tout pour l' honneur καὶ περιγράφον δραματικώτατα ἓν ἐπεισόδιον τοῦ γαλλογερμανικοῦ πολέμου.

— Ἐκ τοῦ καταστήματος Calmann Lévy ἐξεδόθη εἷς τόμος θεατρικῶν διαλέξεων δημοσιευθεισῶν τὸ πρῶτον ἐν τῇ *Ἐφημερίδι τῶν Συζητήσεων*, τοῦ ἐσχάτως ἀποβιώσαντος Γάλλου κριτικοῦ J. J. Weiss. Ὁ τόμος οὗτος εἶνε ὅλος ἀφιερωμένος εἰς τὴν Γαλλικὴν Κωμῳδίαν.

— Ἐν μιᾷ τῶν τελευταίων συνεδριάσεων τῆς ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιγραφῶν ὁ κ. Gaston Boissier ἀνέφερεν ὅτι ἔν τινι μικρᾷ οἰκίᾳ τῆς Πομπηΐας ἀνεκαλύφθησαν ἐπ' ἐσχάτων δύο εἰκόνες τοῦ Βιργιλίου καὶ τοῦ Ὁρατίου, κείμεναι ἀπέναντι ἀλλήλων. Εἶνε μετρίας τέχνης ἀμφότεραι καὶ πιθανῶς κατὰ φαντασίαν ἐξειργασμέναι. Ὑπενθυμίζουσί τινας μικρογραφίας τοῦ δωδεκάτου καὶ τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος καὶ δίδουσιν ἀφορμὴν νὰ πιστευθῇ, ὅτι αἱ μικρογραφίαι ἐκεῖναι προέρχονται ἐκ παλαιῶν πρωτοτύπων. Ἄξιον μάλιστα σημειώσεως εἶνε, ὅτι ὁ Βιργίλιος καὶ ὁ Ὁράτιος φαίνονται ἐν ἴσῃ μοίρᾳ τεθειμένοι, ἐνῷ οἱ λόγιοι, ὡς ὁ Κοϊντιλιανὸς λ. χ. τὸν μὲν Βιργίλιον ἐθεώρησε κατὰ πολὺ ὑπέροχον, τὸν δὲ Ὁράτιον συνανεμίγνυον πρὸς τοὺς λοιποὺς συγχρόνους ποιητὰς κάτω τοῦ Βιργιλίου. Ὁ Ὁράτιος, κατὰ τὸν κ. Boissier, φαίνεται ὅτι ἦτο μεταξὺ τῶν ποιητῶν ἐκείνων, ὧν τὰ ἔργα εἰσήγαγεν ὁ γραμματικὸς Καικίλιος Ἠπειρώτης ὡς διδακτικὰ εἰς τὰ σχολεῖα ζώντων ἔτι αὐτῶν. Εἶνε δὲ πιθανὸν ὅτι ἀπὸ τῶν σχολείων ἤρχισε τὸ ἔθος τοῦ νὰ τοποθετῆται παρὰ τὸν Βιργίλιον ὁ Ὁράτιος. Ὁ Ἰουβενάλιος μᾶς διδάσκει ὅτι παρεντίθεντο αἱ εἰκόνες των, ἡ δὲ νέα ἀποκάλυψις τῆς Πομπηΐας μᾶς δεικνύει ὅτι ἡ παράθεσις αὕτη εἶχεν ἀρχίσῃ νὰ γίνηται ἤδη ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ πρώτου μ. Χ. αἰῶνος.

Καλλιτεχνικά

Ἐν τῷ Δρομοκαϊτείῳ Φρενοκομείῳ ἀπεβίωσεν ἐσχάτως ὁ Ἕλλην ζωγράφος Πανώριος. Νέος ἀκόμη παραφρονήσας ὁ ἀτυχής, δὲν ἐπρόφθασε ν' ἀναδείξῃ τελείως τὸ καλλιτεχνικὸν τάλαντον, τοῦ ὁποίου δείγματα ζωηρὰ παρέσχε διὰ τῶν τόσον ἐκτιμηθεισῶν αὐτοῦ χρωστηρογραφιῶν (pastel).

— Δύο διαπρεπῶν ζωγράφων ἀγγέλλεται ὁ θάνατος. Τοῦ παρὰ τῇ Βερολιναίᾳ Ἀκαδημίᾳ καθηγητοῦ Μπίρμαν καὶ τοῦ κορυφαίου τῶν συγχρόνων ὑδατογράφων τῆς Ἰταλίας, τοῦ καθηγητοῦ Salomon Corrodi.

Θεατρικά

Ὁ ἡμέτερος συνεργάτης κ. Χ. Ἄννινος ἑτοιμάζει διὰ τὸν θίασον Ἀλεξιάδου - Παντοπούλου νέαν κωμῳδίαν τρίπρακτον ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἡ οἰκογένεια Παραδαρμένου», μέλλουσαν νὰ παρασταθῇ περὶ τὰ τέλη τοῦ τρέχοντος μηνός. Ὁ τύπος τῆς οἰκογενείας Παραδαρμένου, ὁ δημιουργηθεὶς ὑπὸ τοῦ φαιδροῦ ἠθογράφου, γνωστὸς ἤδη ἐκ τῶν ποικίλων του ἐμφανίσεων, — μία τῶν ὁποίων καὶ ἐν τῇ *Ἑστίᾳ*, — φανταζόμεθα μετὰ πόσης ἐπιτυχίας θὰ ἐμφανισθῇ τόρα καὶ ἀπὸ σκηνῆς, μάλιστα ὅταν τὸν Ζαχαρίαν Παραδαρμένον πρόκειται νὰ ὑποδυθῇ ὁ κ. Παντόπουλος.

Ἐκτὸς τοῦ ἀνωτέρω μανθάνομεν ὅτι καὶ ἄλλα νέα πρωτότυπα ἔργα μελετῶνται ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν ἐν Ἀθήναις θιάσων, ἵνα δοθῶσιν ἐντὸς τῆς θερινῆς περιόδου.

ΤΟ ΧΡΥΣΟΥΝ ΡΟΔΟΝ ΤΟΥ ΠΑΠΑ

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—112

Digitized by Google

ΓΑΛΛΙΚΑ

Κώστας.—Ναί, σοῦ λέω.

Παυλής.—Ὄχι, σοῦ ξαναλέω. Καὶ τί μὲ μέλει τέλος πάντα! Τὄλεγαν ἢ δὲν τὄλεγαν, ἐγὼ λέω πῶς τὰ γαλλικὰ εἶναι καμωμένα γιὰ νὰ παιδεύουνε, νὰ σκοτίζουν καὶ νὰ ζουρλαίνουν τοὺς ξένους. Ἐμένα μὲ φτάνει ποῦ μαθαίνουμε τὴν ἁπλὴ γραμματική, χωρὶς νὰ σπᾶμε τὸ κεφάλι μας καὶ μὲ τὴν ἱστορικὴ γραμματική.

Ἐγώ.—Μπά, πάλι φιλονεικία;

Κώστας.—Τί δροσάτο ἀεράκι φύσηξε καὶ σ' ἔφερε ἴσια μὲ δῶ, τσαχπινάκη; Ἦρθες στὴν ὥρα σου, γιὰ νὰ μᾶς ξεδιαλύσῃς μιὰ ὑπόθεση ποῦ μοῦ φαίνεται πολὺ μπερδεμένη.

Ἐγώ.—Γρήγορα, πές μου τί τρέχει;

Παυλής.—Νὰ στὸ πῶ ἐγώ, τὸ τί τρέχει. Ὁ κῦρ Κώστας θέλει καὶ καλὰ νὰ μὲ καταπείσῃ πῶς οἱ Γάλλοι λέγανε πρῶτα aveine, καὶ γὼ λέω πῶς πάντα σὰν καὶ τώρα εἴπανε avoine.

Ἐγώ.—Παναγία μου, ποῦ χώθηκα! . . . Μά, φίλοι μου, αὐτὸ εἶναι φριχτὸ ζήτημα. Ἂν ἔχετε ἀλήθεια ὄρεξη νὰ τὸ ξετάσουμε, πρέπει νὰ βάλετε πομονή, γιατὶ ἔχουμε δουλειὰ γιὰ κάμποση ὥρα. Καλὰ ποῦ ἔχω τὸ σημειωματάρι μου μέσα στὴν τζέπη μου.

Κώστας.—Τὸ γνωρίζουμε δὰ αὐτὸ τὸ σπουδαῖο σημειωματάρι . . .

Ἐγώ.—Καλά, δὲ μοῦ λέτε γιατὶ τσακώνεστε πάντα γιὰ φιλολογικά, ἀφοῦ ἐσύ, Κώστα, παιδεύεσαι μὲ τὴ γιατρικὴ καὶ σύ, Παυλή, μὲ τὰ νομικά;

Κώστας.—Μοῦ φαίνεται πολὺ περίεργο νὰ σαστίζῃς γιὰ τέτοιο πρᾶμα, ἐσὺ ποῦ εἶσαι Ῥωμιός. Σὰ νὰ μὴν ξέρῃς πῶς στὴν πατρίδα μας ἔχουμε ὅλοι μας τρομερὴ μανία γιὰ τὰ φιλολογικά.

Παυλής.—Ναί, ὡς κ' οἱ παπουτσῆδες.

Ἐγώ.—Ἂς φιλολογίσουμε τότε καὶ μεῖς. Μὰ συλλογιοῦμαι τώρα μὲ τί τρόπο θὰ τὸ κατορθώσω νὰ σᾶς ξηγήσω αὐτὸ ποῦ θέλετε.

Παυλής.—Φτάνει νὰ μᾶς τὰ πῇς νέττα σκέττα, γιὰ νὰ τὰ καταλάβουμε καὶ μεῖς.

Ἐγώ.—Ἴσια ἴσια ἡ δυσκολιὰ εἶναι αὐτή. Ἔπειτα, πρέπει νὰ φέρουμε πάλι στὴ μέση τοὺς Λατίνους.

Κώστας.—Ναί, μόνο σήμερα πιὰ λίγα λατινικὰ καὶ πολλὰ γαλλικὰ θέλουμε.

Ἐγώ.—Τέτοιο σκοπὸ ἔχω καὶ γώ. Λοιπὸν προσοχὴ τώρα, γιατὶ ἀρχίζω. Οἱ Λατῖνοι σὰν καὶ τοὺς προγόνους μας δὲν εἶχαν τὴν ἴδια προφορὰ γιὰ τἀπλόχρονα καὶ γιὰ τὰ διπλόχρονα, τὰ βραχέα καὶ τὰ μακρά, σὰν ποῦ λὲν οἱ δασκάλοι. Τὸ διπλόχρονο ō καὶ τἀπλόχρονο ŭ τὸ λατινικό, πάει νὰ πῇ ou, ἔμοιαζαν ἕναν καιρὸ τὸ ἕνα μὲ τἄλλο κ' ἔγιναν ἕνα· καὶ τὰ δυὸ τὰ λέγανε σὰν o κλειστό, στὴν ἐποχὴ ποῦ δὲν μποροῦσε πιὰ κανεὶς νὰ διακρίνῃ στὴν προφορὰ τἀπλόχρονα καὶ τὰ διπλόχρονα.

Παυλής.—Καὶ πότε ἔγινε αὐτὴ ἡ ἀλλαγή;

Ἐγώ. — Ὁ Σέρβιος ποῦ ζοῦσε στὸν πέμπτο αἰῶνα καὶ ποῦ εἴτανε γραμματολόγος, κάπου μᾶς λέει, ποῦ γιὰ νὰ θυμηθῇ ἂν ἕνα γράμμα εἶναι ἁπλόχρονο ἢ ὄχι, ψάχνει νὰ βρῇ ἕνα στίχο ποῦ νὰ βρίσκεται μέσα αὐτὴ ἡ λέξη. Ὁ ἅγιος Αὐγουστῖνος πάλι μᾶς λέει ποῦ εἶναι ἀναγκασμένος νὰ μαθαίνῃ τοῦ μαθητῆ του τὴν ποσότητα.

Κώστας.—Θὰ πῇ πῶς μήτε ὁ ἕνας μήτε ὁ ἄλλος δὲν ἤξεραν πιὰ τί ποσότητα εἶχαν τὰ φωνήεντα.

Ἐγώ.—Ἄκουσε τώρα μιὰ ἄλλη ἱστορία. Τὸ κλειστό μας τὸ o ποῦ σοῦ λέω, ὅταν εἶχε μπροστά του i, ἔγινε oi. Καὶ τὸ i αὐτὸ ἀπὸ ποῦ βγῆκε; Βγῆκε ἀπὸ τὸ c τὸ λατινικὸ ποῦ ἔγινε πρῶτα i στὶς λέξες vocem καὶ crucem. Κι αὐτὲς οἱ λέξες κατήντησαν τότες φυσικὰ vois καὶ crois, σὰν ποῦ σοῦ τὶς ἔχω γραμμένες ἐδωπέρα.

Παυλής.—Μὰ νὰ σοῦ πῶ! γιατὶ τἄχεις γραμμένα μὲ σῖγμα στὸ τέλος, ἀφοῦ τὰ γράφουν τώρα μὲ x;

Ἐγώ.—Δὲ σημαίνει τίποτες. Εἶναι κάτι ὀρθογραφικὲς συνήθειες καὶ μὴν προσέχῃς. Στὸ μεσαιῶνα εἶχαν τὴ μανία νὰ βάζουν ἀποπίσω ἀπὸ κάθε λέξη κ' ἕνα στολιδάκι. Ἔτσι κοντὰ στὸ s βάλανε ἕνα πραματάκι ποῦ ἔμοιαζε μὲ c, κι' ἀπὸ κεῖνο γεννήθηκε τὸ x.

Ἂς ξαναπιάσουμε τώρα τὴ δουλειά μας. Τὸ πρῶτο παράδειγμα ποῦ σᾶς ἔδωσα, δηλαδὴ τὸ ō καὶ τὸ ŭ ποῦ γίνουνται oi, δὲν εἶναι τὸ πιὸ σπουδαῖο. Τὸ σπουδαῖο εἶναι τὸ ē καὶ τὸ ĭ ποῦ γίνουνται e κλειστό. Παραύστερα, ἀνάμεσα στὸν ἕβδομο καὶ στὸν ἔννατο αἰῶνα, αὐτὸ τὸ e ἔγινε

Digitized by Google

ei. Π. χ. ἀπ' τὸ directum, regem, me, te, estrĭctum γίνουνται dreit, rei, mei, tei, estreit, ὅπως κ' ἡ crucem ἔγινε crois. Κατόπι αὐτὸ τὸ ei καταντᾷ oi σὲ μερικὲς ἐπαρχίες, λοιπὸν droit, roi, moi, toi, étroit.

Στὰ καλὰ καθούμενα ὅμως δὲν ἀκολουθοῦν τὰ πράματα καὶ γιὰ μιᾶς βέβαια δὲ βγῆκε τὸ oi ἀπ' τὸ ei. Αὐτὴ ἡ ἀλλαγὴ ἔρχεται ἀπ' τὴν Πικαρδία κι' ἀπ' ἄλλες ἐπαρχίες· τὸ Παρίσι τὴ δανείστηκε ἀπ' τὴν ἀνατολικὴ Γαλλία. Σὲ μερικὲς λέξες ὅμως ἔμεινε ei καὶ τὸ oi δὲν πῆρε τὴ θέση του π. χ. solĭculum = soleil, butĭcula = bouteille, plēna = pleine. Καὶ ποιὰ ἡ αἰτία; Αἰτία εἶναι τὸ l τὸ ὑγρὸ ποῦ λέγεται σὰ γ· αἰτία καὶ τὸ n.

Αὐτὴ τώρα ἡ προφορὰ τοῦ oi τῆς Πικαρδίας ἦρθε στὸ Παρίσι ἀπ' τὸ δέκατο τρίτο αἰῶνα. Κι ἀπὸ τότε στάθηκε στὴν πρωτεύουσα τὸ oi καὶ δὲν μπόρεσε ἀκόμη νὰ φτάση ἴσια μὲ τὰ δυτικὰ μέρη τῆς Γαλλίας. 'Εκεῖ ἴσια μὲ σήμερα λένε ei ἀντὶς oi.

Παυλής. — Καλά! μὰ δὲν κατάλαβα ὡς τώρα διόλου γιατί λένε avoine κι ὄχι aveine ποῦ θὰ εἶταν τὸ σωστό.

'Εγώ. — Γιατὶ ἴσια ἴσια δανειστήκαμε τὴν avoine ἀπ' τὰ μέρη ποῦ συνηθίζουνε σὲ κάθε λέξη νὰ λένε oi κι ὄχι ei. Οἱ ἄλλες λέξες μὲ ei μᾶς εἶναι πατροπαράδοτες σ' ὅλη τὴ Γαλλία, σὰν ποῦ στὸ ξήγησα.

Νά, κ' ἕνα παραμυθάκι ποῦ ταιριάζει ἐδῶ· ὁ λόγος εἶναι γιὰ τὴ λέξη oie. Ὁ 'Ερρίκος Στέφανος λέει κάπου· «Picardi aue: alii oue. Inde Parisiis une petite oue.» Λοιπὸν στὸ Παρίσι τὴ χῆνα τὴν ἔλεγαν oue καὶ μόνο τὰ χωριὰ ἔλεγαν oie. Πέρασες ποτέ σου ἀπ' τὴ rue des Ours ποῦ εἶναι ἐδῶ πλάγι;

Κώστας. — Τὴν ξέρω. Μὰ ἀρκοῦδα δὲν εἶδα.

'Εγώ. — Αὐτὸς ὁ δρόμος εἶχε πρῶτα ὄνομα rue des oues. Θὰ εἶταν πολλὲς χῆνες σ' αὐτὸ τὸ μέρος κ' ἴσως γιὰ τοῦτο λέγουνταν ἔτσι. Καὶ τώρα τὴν ξέρουν rue des ours, γιατὶ στὴν ἐποχὴ ποῦ τὸ Παρίσι ἔμαθε νὰ λέη oie, σὰν ποῦ λέγανε καὶ στὰ χωριά, δὲν μποροῦσε πιὰ κανεὶς νὰ καταλάβη τί θὰ πῆ oue, καὶ τὄκαμε ours.

Κώστας. - Λοιπὸν ἐγὼ εἶχα δίκιο ἀφοῦ ἔλεγα πὼς πρῶτα τὸ avoine λέγουνταν aveine. Μάθημα νὰ σοῦ γίνη τοῦτο, Παυλή.

Παυλής. Ἡ μάθησή σου μὲ πνίγει· ποῦ νὰ ἤξερα πὼς εἶσαι τέτοιος φιλολόγος!...

Κώστας. — Ἄφησε τώρα τὰ κομπλιμέντα γιὰ ἄλλη μέρα, γιατὶ ἔχω ἀκόμη κάτι νὰ ρωτήξω τοῦ φίλου μας.

Κάποιος μὲ εἶπε πὼς τὰ δυὸ ρήματα voir καὶ asseoir εἶναι ἀπ' τὰ λατινικὰ assedere καὶ videre. Ὅ τι καὶ νὰ κάνω δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω τί γίνηκε τὸ d τὸ λατινικό. Τὸ ἴδιο πάλι μὲ τὸ ρῆμα debere ποῦ τὸ λέμε σήμερα devoir. Πῶς μπορεῖ τὸ b νὰ γίνη v;

'Εγώ. — Τί περίεργος ποῦ εἶσαι! Κορίτσι σωστό. Ἄλλο ζήτημα πάλι τοῦτο. Μὰ ἀφοῦ θέλεις νὰ τὸ μάθης, θέλω καὶ γὼ ἀμέσως νὰ σοῦ δείξω πόσο οἱ γλῶσσες ποῦ φαίνουνται πὼς δὲν ἔχουν καμιὰ συγγένεια ἀναμεταξύ τους, ἔχουν καὶ παραέχουνε. Γιὰ συλλογίσου κομμάτι. Δὲν ξέρεις καμιὰ γλῶσσα ποῦ νἀλλάζη καὶ κείνη τὸ b καὶ νὰ τὸ κάνη v;

Κώστας. —..... Δὲ μοῦ ἔρχεται.

'Εγώ. — Μπά, κ' ἡ γλῶσσα μας λοιπὸν τί κάνει;

Κώστας. — Βέβαια, ἔχεις δίκιο. Νὰ δοῦμε τώρα ἂν κατάλαβα καλὰ αὐτὰ ποῦ μᾶς ἀράδιασες μιὰ φορὰ γιὰ τὸ β. Μᾶς εἶπες πὼς τἀρχαῖο β προφερότανε B, καὶ πὼς προφέρνουμε τώρα τὸ B μόνο ὅταν ἔχουμε ἕνα μ κοντά· π. χ. κουμπί, γαμπρός, κι ἄλλα τέτοια. 'Αλλοῦ τὸ λέμε β. Οἱ Γάλλοι λοιπὸν κάνανε σὰν καὶ μᾶς.

'Εγώ. — Ἔτσι ἀπαράλλαχτα ἔγινε devoir ἀντὶς deboir. Καὶ τί νομίζεις τώρα πὼς ἔγινε, προτοῦ νἀφανιστῆ, τὸ d ἐκεῖνο ποῦ βλέπεις στὰ ρήματα assedere καὶ videre;

Κώστας. — Μὴν πάη καὶ ξεφύτρωσε κανένα δ ἀντὶς d σὰν ποῦ λέμε καὶ μεῖς σήμερα δ κι ὄχι Δ.

'Εγώ. — Σωστὰ τὸ εἶπες· δ ξεφύτρωσε. Ἂν τὸ d δὲν εἶχε γίνη δ, δὲ θὰ χάνουνταν ποτὲ τὸ d. Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο κ' ἡ amata ἔγινε πρῶτα amada, ὕστερα amaδa. Κατόπι χάθηκε τὸ δ αὐτὸ καὶ γιὰ τοῦτο ἔχουμε τώρα asseoir, voir, aimée.

Κώστας. — Αὐτὲς οἱ ἀλλαγὲς σὰν περίεργες μοῦ φαίνουνται.

'Εγώ. — Καὶ γιατί αὐτό; Μπορεῖ νὰ φανῆ περίεργο σὲ κείνους ποῦ κοιτάζουν τὶς γλῶσσες μόνο ὅταν εἶνε γραμμένες. Κι ὅποιος τὸ κάνει, ἄδικα ἔχει, γιατὶ ἂν εἴτανε μόνο νὰ γράφουνται οἱ γλῶσσες καὶ νὰ μὴ μιλιοῦνται, δὲ θἄλλαζαν ποτέ. Τὶς μιλεῖς καὶ τὶς φτειάνεις. Κάθε ὥρα καὶ στιγμὴ ἀλλάζουν, κ' ἡ αἰτία τῆς ἀλλαγῆς εἶναι ποῦ μὲ τὴ φωνή σου κι ὄχι μὲ τὸ κοντύλι σου κουβεντιάζεις. 'Απάνω στὸ χαρτὶ τὸ d θἄμνισκε πάντα ἴδιο κι ἀπαράλλαχτο· μόνο ἂν ἔπαιρνε κανεὶς μιὰ γομμαλάστικα νὰ τὸ σβύση, θἄφευγε. Στὴν ὁμιλία γίνεται δ, κ' ὕστερα λίγο λίγο χάνεται.

'Εδῶ στὸ Παρίσι εἶναι ἕνας σοφὸς ποῦ καταγίνεται πολὺ σὲ τέτοια πράματα. Ἔχει ἐργαλεῖα ποῦ σημειώνουν τὴν προφορὰ καὶ βάζει κι ὅλας κάτι μικρὲς σουλῆνες μέσα στὴ μύτη, ποῦ χρειάζεται ἀλήθεια κουράγιο νὰ τὶς βαστάξη κανεὶς καὶ νὰ μὴ φτερνιστῆ. Μὰ ἔλα ποῦ μὲ τὴ σουλῆνα βλέπεις πὼς τρέμουν καὶ τῆς μύτης τὰ νέβρα, ὅταν πῆς ἕνα ν. Μ' αὐτά του τὰ ἐργαλεῖα ξέρει πὼς

Digitized by Google

μιλοῦμε σήμερα, περιγράφει τὸν κάθε φθόγγο, καταλαβαίνει μὲ τί τρόπο μπόρεσε κι' ἄλλαξαν, καὶ μάλιστα εἶναι ἄξιος νὰ μαντέψῃ πῶς θ' ἀλλάξουν κ' οἱ ἀπόγονοί μας τὴ σημερινή μας προφορά.

Κώστας.—Διάβολος εἶναι λοιπόν.

Ἐγώ.—Ὄχι δά, εἶναι παπᾶς. Μιὰ φορὰ **λοιπὸν** ποῦ μιλοῦσα μ' αὐτὸν τὸν παπᾶ, μοῦ εἶπε πῶς μιὰ μέρα ἡ **Ἑλλάδα** κ' ἡ Ἀγγλία θὰ χάσουν τὸ *δ* τους, σὰν ποῦ τὄχασε κ' ἡ Γαλλία.

Κώστας.- Ξέρω πῶς στὴν Ἑλλάδα σὲ μερικὰ χωριὰ τὸ *δ* ἀναμεταξὺ σὲ δυὸ φωνήεντα ἢ καὶ στὴν ἀρχὴ δὲν προφέρνεται πιά· δὲν ἄκουσες ποτὲ στὴν Κύπρο κι ἀλλοῦ νὰ σοῦ λέν: ἐν τὸ εἶπα κ.τ.λ.; Μὰ δὲν πιστεύω νὰ καταντήσῃ γενικὸ σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Στὴν Ἀθῆνα τὸ δ δὲν πέφτει ποτὲ στὴν προφορά.

Ἐγώ.—Ἔτσι νομίζεις; μήπως δὲ λένε *γιὰ* ἀντὶς διά, πάει νὰ πῇ διά.

Κώστας.—Ἀλήθεια.

Ἐγώ.—Κ' εἶναι πολὺ φυσικό. Δὲ θὰ εἶναι καθόλου περίεργο νὰ χαθῇ τὸ *δ* ἀπ' τὴ γλῶσσα μας καὶ νὰ μείνῃ μόνο σὲ μερικὰ χωριά, ὅπως ἔγινε καὶ στὴ Γαλλία. Τὸ *δ* βρίσκεται τώρα μόνο στὴ Σαβόγια τῆς Γαλλίας. Ἡ γλῶσσα ὅμως δὲ θὰ ξεπέσῃ ἂν πέσῃ τὸ *δ*· βλέπεις πόσο πλούσια καὶ πόσο ὡραία εἶναι ἡ φιλολογία στὴ Γαλλία· ἡ φιλολογία τῆς Σαβόγιας ὅμως δὲν ἀκούστηκε ἀκόμη κι ὡς τόσο ἔχει τὸ *δ*. Κατάλαβες τώρα ποῦ νοῦς καὶ φαντασία δὲν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ ἕνα δ γιὰ νὰ φανερώσουν τὴ δύναμή τους.

Κώστας. — Ἂν εἶναι ἔτσι οἱ ***διδάσκαλοι*** θἄκαναν καλὰ ἂν ἄφιναν ἀπὸ τώρα τὸ ἕνα τους δ, ἀφοῦ παραύστερα θὰ τὰ χάσουν πιὰ καὶ τὰ δυό.

Ἐγώ. — Μπράβο! ἔτσι μ' ἀρέσει νὰ μιλᾷς. Θέλεις τώρα νὰ ποῦμε δυὸ λόγια γιὰ τὴν προφορὰ τοῦ oi;

Κώστας. — Ἀκοὺς ἐκεῖ! τρελλαίνουμαι γιὰ γλωσσολογία, καὶ γιὰ μιὰ κουβέντα σὰν τὴ δική μας, ἀφίνω μὲ χαρὰ τὸν ὕπνο καὶ τὸ φαγί. Τί ἄλλο καλήτερο ἀπὸ γλωσσολογία! μὰ γλωσσολογία ὅπως τὴ νοιώθουν ἐδῶ στὸ Παρίσι, κι ὄχι ὅπως τὴ νοιώθουν στὴν Ἑλλάδα οἱ κορακιστάδες. Ἂν εἴμουν πλούσιος, βέβαια γλωσσολόγος θὰ γινόμουν. Ἀφοῦ εἶμαι φτωχός, γιατρὸς γίνουμαι, γιὰ νὰ κάνω παράδες. Ἡ γλωσσολογία γεμίζει, καὶ θρέφει τὸ νοῦ, μὰ δὲ γεμίζει τὴν τζέπη κι οὔτε θρέφει τὸ στομάχι.

Ἐγώ.—Μὴν παραπονιέσαι, γιατί, σὰ δὲν εἶσαι γλωσσολόγος, βλέπω τοὐλάχιστο πῶς εἶσαι φιλόσοφος.

Ἀρχὴ τοῦ παραμυθιοῦ καλησπέρα τῆς ἀφεντιᾶς σας. Ἂς πετάξουμε στὰ 1486. Τώρα πρόσεχε ἐδῶ, φίλε μου, γιατὶ ἔχω σκοπὸ νὰ σοῦ γράψω ὅλα τὰ παραδείγματα γιὰ νὰ τὰ καταλάβῃς καλήτερα.

Τὸ oi δὲν προφερότανε σὰν καὶ τώρα o u a. Εἶταν ἕνα περίεργο ποίημα ποῦ τὄλεγαν Grande Danse Macabre des hommes et des femmes. Καὶ κεῖ τί διαβάζεις;

Qui gardera mon o u v r o u e r (ouvroir)
Tandis que je suis a mal aise;
Mes gens ne feront que j o u e r.

Ἀφοῦ ouvrouer καὶ j o u e r εἶναι ρίμες, σημαίνει πῶς ouvrouer θὰ λεγότανε ouvrouér.

Ἀπ' τὸ δέκατον πέμπτο αἰῶνα ὅμως παρουσιάζεται ἡ προφορὰ o u a. Καὶ τὸ βρίσκεις ἴσια μέσα σ' ἕνα ἄλλο ποίημα, le Mystère du siège d'Orléans· εἶναι κάτι ὡραῖοι στίχοι ποῦ λένε:

Voici la nuyt qui fort nous h a s t e;
Je voy que tout se pert et g a s t e.
Hé Dieu et la vierge benoiste,
Voicy diverse destinée!
Faut-il donc que je gouste et t a s t e
Telle douleur, telle journée!

Τί θὰ πῇ; πῶς τὸ oi προφέρνεται σὰν καὶ τώρα o u a.

Εἶναι τώρα τρεῖς αἰῶνες, στὰ 1582, ὁ Ἐρρίκος Στέφανος, αὐτὸς ὁ ἴδιος ποῦ ἔκανε τὸν περίφημο Θησαυρὸ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας, λέει πῶς οἱ Παρισινοὶ ἤξεραν τὴν προφορὰ τοῦ oi «quasi... literis o et a in diphthongum coeuntibus scriptum esset M o a s, F o a s, T r o a s, P o a s, ita .... non pauci, errorem vulgi (Parisini praesertim) sequentes, pronuntiant.»

Πρόφερνε τὸ λοιπὸν πιὰ ὁ κόσμος à la parisienne, oua, σὰν ποῦ λέει ἕνας κάποιος Tabourot.

Στὴν ἴδια ἐποχὴ κ' οἱ αὐλικοὶ ἔχουν αὐτὴν τὴν προφορὰ κι ὅλοι πιὰ τὴ συνειθίζουν στὴν αὐλὴ τοῦ Ἐρρίκου τοῦ τρίτου. Ὁ Ἐ. Στέφανος θυμώνει τότες καὶ τοὺς φωνάζει:

N'estes vous pas de bien grands fous
De dire pour t r o i s m o i s, t r o a s m o a s.

Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ σοῦ πῶ πῶς τώρα στὰ χρόνια τὰ δικά μας κ' οἱ πιὸ ἀριστοκράτες λένε o u a. Στὴν ἀρχή, μόνο ὁ λαὸς εἶχε αὐτὴν τὴν προφορά, καὶ τώρα σὰν ποῦ βλέπεις ὅλος ὁ κόσμος τὴν ξέρει. Τί δικαίωμα ἔχουμε ἐμεῖς νὰ ***καταφρονοῦμε*** τὴν προφορὰ τοῦ λαοῦ; αὐτὴ ἡ προφορὰ εἶναι ποῦ θὰ μείνῃ.

Κώστας. — Κατάλαβα τώρα, κι ἂν ἔχεις πομονὴ ἄλλο ἕνα νὰ μοῦ πῇς.

Ἐγώ. — Δοῦλος σου. Μίλα.

Κώστας.— Γιατί γράφουν τώρα franç a i s, je fer a i s ἀφοῦ σὲ κάτι παλιὰ βιβλία εἶδα γραμμένα franç o i s, fer o i s; Καὶ γιατί λένε francé, feré ἀντὶ franç o u a, fer o u a Ἐγὼ ἀπὸ φωνολογία τόσο ξέρω ὅσο λέει ὁ Μολιέρος: «La voix A se forme en ouvrant fort le bouche: A.»

Ἐγώ. — Ἕνας φωνολόγος θὰ σοῦ ἔλεγε τὴν

Digitized by Google

αιτία αυτής της αλλαγής. Έγὼ δὲν μπορῶ νὰ σοῦ πῶ ἄλλο παρὰ μὲ τί τρόπο ἔγινε τὸ πρᾶμα.

Στὰ 1500 καὶ τόσα, λέγανε τὸ ai οἱ αὐλικοί, ποῦ κουβεντιάζανε μὲ τὸ βασιλιά. Στὰ 1551, ὁ Guillaume des Autels γράφει: « D' où sont venus ces mots il diset, il feset? ... Pourquoy ha on laissé le mot regulier et usité de royne pour dire reine? Pourquoy sera ce que quelque dame voulant bien contrefaire la courtisanne à l' entrée de cest yver dira qu' il fait fret? Serrant tant les levres que l' on sentira bien au petit bruit ou (si ie pouvois ainsi parler) strepit de la voix, qu' elle sort par force et contrainte, comme le vent passant par quelque petite fendasse.»

Στὰ 1626 συνειθίζουν τὸ ai πολὺ περισσότερο. Κι ὁ Maupas λέει: « Les doctes et bien disans és cours de Parlement et ailleurs retiennent tous-jours l' antique et naïve (prononciation).

Καταλαβαίνουμε ἀπ' αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ Maupas πῶς ἡ προφορὰ τοῦ ai ἔβαλε κάτω τὸ oi. Στὸ δέκατον ἕβδομο αἰῶνα βρίσκουνται λοιπὸν δύο προφορές, μία ποῦ τὴ συνηθίζανε στὸ σπίτι ὅταν κουβέντιαζαν ἀναμεταξύ τους οἱ Παρισινοί, κι ἄλλη μιὰ ποῦ εἴτανε τοῦ λούσσου καὶ τὴ βγάζανε στὴ μέση γιὰ καμάρι, μόνο στὴν ἀκαδημία. Καὶ νὰ δῆς πῶς δὲ σοῦ τὰ φτειάνω ἐδωπέρα. Ὁ Boileau σὰ φοροῦσε τὶς παντοῦφλες του καὶ καθότανε στὴ φωτιά του, ἔλεγε français· ὅταν ἔγραφε, τὄκαμνε πάλι françois. Ἀπόδειξη οἱ δυό του στίχοι ποῦ θὰ τοὺς θυμᾶσαι καὶ σύ:

Durant les premiers ans du Parnasse françois
Le caprice tout seul faisait toutes les lois.

Τὸ ἴδιο κάνει κι ὁ Racine.

Tenez, voilà le cas qu'on fait de votre exploit.
Comment, c'est un exploit que ma fille lisoit.

Ὁ Μολιέρος ὅμως τέτοια δὲν ξέρει· ἴσια τὸ δρόμο του πηγαίνει καὶ γράφει ὅπως μιλεῖ, χωρὶς νὰ τοῦ μέλη γιὰ τὴν Ἀκαδημία καὶ γιὰ τοὺς κουρτιζάνους.

Moi, votre ami? rayez cela de vos papiers.
J'ai fait jusques ici profession de l'être;
Mais après ce qu' en vous je viens de voir paraitre etc.

Ὁ Racine πρόσεχε πολὺ περισσότερο καὶ φοβούντανε νὰ μιλῆ σὰν ὅλο τὸν κόσμο· εἶχε βάλει στὴν πρώτη ἔκδοση τῆς Ἀνδρομάχης.

.... Lassé de ses trompeurs attraits.
Au lieu de l'enlever, seigneur, je la fuirais.

Ὕστερα ὅμως σὰ νὰ τὸ μετάνοιωσε· συλλογίστηκε πῶς ἔπρεπε νὰ τὸ πῆ fuirois· τότες ἄλλαξε τὸ στίχο καὶ μᾶς τὸ γύρισε.

Au lieu de l'enlever, fuyez-la pour jamais.

Ἔτσι μᾶς τὄφερνε σὰν πιὸ ἀκαδημαϊκά.

Ἀφοῦ ὅμως μόνο λίγοι πρόσεχαν αὐτὴ τὴν προφορὰ καὶ μάλιστα πολεμοῦσαν ὅλη ὥρα νὰ μὴν τοὺς ξεφύγη καὶ ποῦν ai σὰν ποῦ ἔλεγε ὁ λαός, εἴτανε φυσικὸ νὰ χαθῆ πιὰ τὸ oi. Κ' ἔτσι ἔγινε. Στὰ 1733 ἡ Παιδικὴ Βιβλιοθήκη γράφει· « bien des gens sont surpris d'entendre lire et prononcer françoais au lieu de français dans l'Académie même par de beaux esprits qui n'oseraient prononcer ainsi dans le monde le plus poli en fait de langage.»

Κανένας πιὰ δὲν τολμοῦσε νὰ προφέρη τὸ περίφημο ἐκεῖνο τὸ oi ποῦ τὸ συνήθιζε ἡ Ἀκαδημία κι ὁ ἴδιος ὁ Racine. Βλέπεις πῶς μήτε ὁ Racine μήτε κανένας ποιητής, στὸν κόσμο δὲν μπορεῖ κι' ἀλήθεια δὲν μπόρεσε ν' ἀλλάξη τὴν προφορὰ τοῦ λαοῦ. Σήμερα κ' ἡ Ἀκαδημία ἔχει ὄνομα Académie française κι ὄχι françoise.

Γιὰ τὴν προφορὰ τοῦ oi καὶ τοῦ ai δὲν ἔχω τίποτε ἄλλο νὰ σοῦ ἀραδιάσω, μὰ μοῦ φαίνεται καλὸ νὰ ποῦμε καὶ δυὸ λόγια γιὰ τὴν ὀρθογραφία τους. Πῶς σοῦ φαίνεται;

Κώστας.—Μπράβο! Τῆς γνώμης σου εἶμαι.

Ἐγώ.—Στὰ 1754 μερικοὶ ἀρχίζουν καὶ γράφουν ai, μὰ ἡ Ἀκαδημία δὲν τὸ παραδέχεται, δὲν τὸ καταδέχεται. Ὁ Βολταῖρος, ποῦ εἶχε νοῦ καὶ κρίση, βάζει ὅλα του τὰ δυνατὰ γιὰ νὰ γράφη ὁ κόσμος ai, ποῦ ταίριαζε περισσότερο μὲ τὴν προφορὰ τὴ συνειθισμένη, δὲν τὸ καταφέρνει ὅμως. Ὀχτώβριο μῆνα 31, στὰ 1750 βρέθηκε ἕνας τυπογράφος τοῦ Moniteur Universel ποῦ ἀποφάσισε νὰ βάζη ὅλο ai σ' αὐτὴ τὴ φημερίδα, κ' οἱ ἄλλοι τόνε μιμήθηκαν. Ἂς κανένας τυπογράφος δικός μας νὰ δείξη ποτές του τέτοιο κουράγιο; Ἀναγκάστηκε λοιπὸν κ' ἡ Ἀκαδημία νὰ τὸ παραδεχτῆ στὰ 1836. Ἄργησε, βλέπεις, γιατὶ δουλειὰ τῆς Ἀκαδημίας εἶναι ν' ἀργῆ.

Κώστας.—Σὰ σ' ἀκούω, συλλογιοῦμαι τὴ γλῶσσά μας. Ὁ Boileau μὲ θυμίζει τοὺς δασκάλους τοὺς δικούς μας. Ὅλοι τους οἱ δασκαλισμοὶ θὰ ξολοτρεφτοῦνε βέβαια σὰν ποῦ χάθηκε καὶ τὸ περίφημο τὸ oi ποῦ τὸ νόμιζε πιὰ τόσο ἀναγκαῖο ὁ Boileau. Πρέπει νὰ μᾶς βγοῦν ὅμως μερικοὶ Μολιέροι, γιὰ νὰ γίνη τὸ πρᾶμα.

Ἐγώ. — Μὴ σὲ μέλη· θὰ τὸ κατορθώση μοναχός του ὁ λαός· ἐκεῖνος θὰ μᾶς γεννήση καὶ Μολιέρους, ὅπως ἔγινε καὶ στὴ Γαλλία. Καὶ στὴ Γαλλία παντοῦ πιὰ ἡ προφορὰ τοῦ λαοῦ κυριεύει. Σήμερα μιλήσαμε γιὰ τὸ oi, μὰ μπορούσαμε νὰ πάρουμε κ' ἕνα ἄλλο παράδειγμα, ἤ, γιὰ νὰ ποῦμε καὶ μεῖς σὰν τοὺς δασκάλους, ἄλλη

Digitized by Google

διαφθορά. Δὲν εἶνε δύσκολο νὰ καταλάβῃ κανεὶς πῶς ἡ *διαφθορὰ* στὰ ἑλληνικὰ εἶναι ἀπάνω κάτω ἐκεῖνο ποῦ εἶναι καὶ στὰ γαλλικά. Πολλοὶ λένε πῶς ὁ τύπος *ἀδερφὸς* εἶναι πρόστυχος· λοιπὸν καὶ τὸ rossignol εἶναι πρόστυχο, ἀφοῦ ἔρχεται ἀπ' τὸ λατινικὸ lusciniolum κι ἀφοῦ τὸ l ἔγινε r, ὅπως καὶ τὸ *λ* τοῦ ἀδελφοῦ. Ἐκεῖ ποῦ βλέπεις *ρ* ἀντὶς *λ*, δὲν πρέπει τὸ λοιπὸ νὰ φωνάζῃς ἀμέσως πῶς εἶναι προστυχιά· πρέπει νὰ γυρέψῃς νὰ μάθῃς μὲ τί τρόπο καὶ γιατί ἔγινε τὸ πρᾶμα, γιὰ τί αἰτία λένε rossignol καὶ γιὰ τί ἄλλη αἰτία λέμε μεῖς τὸν ἀδελφὸ μας ἀδερφό. Μὴ φοβᾶσαι· δὲν ἔχω σκοπὸ σήμερα νὰ στὸ ξηγήσω· ἐσὺ πιὰ ἔμαθες νὰ λαλῇς σωστὰ γιὰ τοῦτα τἀντικείμενα. Ξέρεις πῶς οἱ γλῶσσες ἄψυχα πράματα δὲν εἶναι· τὰ ὄργανα τοῦ κεφαλιοῦ τὶς φτειάνουν, καὶ τὰ ὄργανά μας εἶναι ζωντανά. Σὰν τ' ἄστρα τ' οὐρανοῦ τὰ ὄργανα τῶν ἀθρώπων ἔχουν καὶ κεῖνα νόμους ποῦ τὰ κυβερνοῦν. Ἀφοῦ εἶναι νόμοι, πῶς τολμᾷ κανεὶς νὰ μιλήσῃ γιὰ *διαφθορά*; Κ' οἱ νόμοι αὐτοὶ δὲν κυβερνοῦνε μόνο τὰ ὄργανα, κυβερνοῦν καὶ τὸ νοῦ.

Παυλής. — Πές μου τώρα, σιὸρ Κωστή, ὅταν πιάνεις καὶ διαβάζεις κανένα βιβλίο γαλλικό, κάθεσαι καὶ συλλογιέσαι πῶς εἶναι βάρβαρα τὰ γαλλικά; Θυμοῦμαι πῶς σὲ εἶδα μιὰ μέρα στὴν Ἀκαδημία, τὴν πρώτη φορὰ ποῦ ἔβγαζε λόγο ἕνας καινούριος ἀκαδημαϊκός. Εἶταν κυρίες πολλές, φορεμένες πιὰ μὲ τὴν ὑστερνὴ τὴ μόδα. Εἶταν ἐκεῖ ὁ κόσμος ὁ πιὸ τσίλικος τοῦ Παρισιοῦ· μέσα σ' αὐτοὺς βρίσκουνταν κι αὐτὸς ὁ Μικρογιάννης ποῦ μᾶς τὰ ψάλνει τώρα. Φαντάσου τὸ λοιπὸν ἐσὺ μιὰ τέτοια πόλη σὰν τὸ Παρίσι, ποῦ εἶναι πιὰ ἡ πρώτη πόλη τῆς Εὐρώπης, καὶ μέσα σ' αὐτὴ τὴν πόλη τοὺς πιὸ πολιτισμένους, τοὺς πιὸ πεπαιδεμένους ἀθρώπους ποῦ ἔχει τὸ Παρίσι. Ὅλοι τους ἄκουγαν τὸν καινούριο τὸν ἀκαδημαϊκό. Δὲ συλλογίστηκες ἕνα πρᾶμα: Ὅλοι τους αὐτοὶ χυδαία γλῶσσα μιλοῦσαν κ' ἔλεγαν Academie française κι ὄχι françoise. Σκέψου το τώρα καὶ τοῦτο, φίλε μου, καὶ σκέψου το καιρό, ἴσια ἴσια γιατί μιλοῦνε γλῶσσα χυδαία μπόρεσαν κ' ἔκαμαν Académie française.

ΜΙΚΡΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Ἐν Ἑλλάδι οὔτε πωλεῖται οὔτε ἀγοράζεται ἄνθρωπος. Δοῦλος ἀργυρώνητος, ἀφ' οἱασδήποτε τῶν βαρβάρων—πολλάκις ὄχι καὶ τόσον μεμακρυσμένων—χωρῶν προερχόμενος, γίνεται ἐλεύθερος, γίνεται ἄνθρωπος, μόλις πατήσῃ τὸ ἑλληνικὸν χῶμα. Ἔθνος πολεμῆσαν ἀπεγνωσμένως ἐπὶ ὁλόκληρον ἑπταετίαν διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐλευθερίαν τῆς μικρᾶς ταύτης γωνίας, ἡ ὁποία καλεῖται Κράτος Ἑλληνικόν, δὲν ἐδύνατο παρὰ τοιοῦτο νὰ θεσπίσῃ τὸ θεμελιῶδες τοῦ Συντάγματός του ἄρθρον. Χῶμα ζυμωμένον μὲ τὸ αἷμα τῶν τυράννων, ἦτο φυσικὸν ν' ἀποκτήσῃ τὴν θαυματουργὸν ἰδιότητα, μόλις διὰ τῆς ἐπαφῆς τοῦ ποδὸς νὰ μεταβάλλῃ τὸν δοῦλον εἰς ἐλεύθερον.

Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ἄρθρου τούτου καὶ τῶν ὁμοίων του ἀντιτάσσουσι μερικὰς ὄχι ἀσημάντους παρατηρήσεις οἱ σοσιαλισταί. Αὐτοὶ ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ ἀκριβὴς καὶ πραγματικὴ τήρησίς του εἶνε χίμαιρα αὐτόχρημα ἐν κοινωνίᾳ, ἐν ᾗ δὲν ἀνεκηρύχθη ἀκόμη, ὅπως τοῦ ἀτόμου ὁμοίως καὶ τοῦ πράγματος, ἡ ἐλευθερία. Τὸ ἓν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἄλλου. Ἀδιάφορον ἂν δὲν ἀνταλλάσσεται πλέον μὲ χρήματα ὁ ἄνθρωπος. Εἶνε καὶ θὰ εἶνε πάντοτε δοῦλος ταλαιπωρημένος καὶ τῶν ἀρχαίων ἐκείνων δυστυχέστερος, ἐφ' ὅσον βασιλεύει ἡ δουλεία τοῦ πράγματος, πρὸς κτῆσιν τοῦ ὁποίου πρέπει τόρα εἴπέρ ποτε νὰ συναγωνισθῇ αἱματηρῶς πρὸς τὸν ἀδελφόν του καὶ νὰ πωληθῇ ψυχῇ τε καὶ σώματι εἰς ἕνα κεφαλαιοῦχον, πωλημένον καὶ αὐτὸν εἰς ἄλλον ἀνώτερον.

Τὴν κατάστασιν ταύτην δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ εἶνε κανεὶς σοσιαλιστής,—ἐν Ἑλλάδι δηλαδὴ συνδρομητὴς τῆς ὁμωνύμου ἐφημερίδος—διὰ νὰ τὴν βλέπῃ καὶ νὰ τὴν ἀναγνωρίζῃ. Ὁ ἄνθρωπος καταθλιβόμενος ὑπὸ τοῦ καθεστῶτος, δεσμευμένος ὑπὸ τῶν ἀναγκῶν, θῦμα τοῦ βιωτικοῦ ἀγῶνος, δὲν εἶνε ἐλεύθερος ὅσον θ' ἀπῄτει, ὄχι βέβαια φιλοσοφικῶς, ἀλλὰ τοὐλάχιστον κοινωνικῶς ἡ ἔννοια τῆς λέξεως. Ὑπάρχουσι περισσότερον καὶ ὀλιγώτερον δοῦλοι, ὅπως περισσότερον καὶ ὀλιγώτερον ἀνεξάρτητοι. Τὸ ζήτημα εἶνε ὅτι ὅλοι σήμερον δουλεύομεν· ἡ δὲ ἰδέα τῆς ἀληθοῦς ἐλευθερίας εἶνε ἀκόμη ὄνειρον χρυσοῦν, τὸ ὁποῖον μόνον εἰς ἀπώτατον μέλλον διαβλέπει ὁ φιλοσοφικὸς ὀφθαλμός. Μάλιστα, τὸ ἐπαναλαμβάνω· ὅλοι τὸ βλέπομεν αὐτὸ σήμερον καὶ τὸ αἰσθανόμεθα καὶ τὸ ἐννοοῦμεν καὶ ὅλοι τὸ ἀνεχόμεθα, διὰ τῆς συνηθείας, ἤ, ὅπως ἔλεγεν εἰς τὸ προηγούμενον φύλλον ὁ κ. Κακλαμάνος, διὰ τῆς μιμήσεως, περιμένοντες ἀγογγύστως τὸ κρεῖττον, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου ὀλίγοι ὀνειροπόλοι πρωτότυποι ἐργάζονται. Πλὴν ὑπάρχουσι καὶ δουλεῖαι περισσότερον αὐτῆς τῆς γενικῆς ἀπροκάλυπτοι, ὑπερβαίνουσαι τὸ μέτρον τῆς κοινῆς ἀνοχῆς, δουλεῖαι σκληραί, ἀποτελοῦσαι πληγὰς αἰσχύνης ἐπὶ τοῦ κοινωνικοῦ σώματος, ἐξαιρετικαὶ δουλεῖαι, κινοῦσαι τὴν ἀγανάκτησιν καὶ προκαλοῦσαι ὅλων τὴν ἐπέμβασιν. Κατ' αὐτὰς ὁ τύπος τοῦ γραπτοῦ νόμου, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου κήδεται κυρίως ἡ πολιτεία, δὲν παραβιάζεται, οὕτως ὥστε νὰ ζητηθῇ ἡ ἄμεσος ὑπ' ἐκείνης ἐπανόρθωσις. Ἀπεναντίας τηρεῖται εὐλαβέστατα· πλὴν ἐξανίσταται ἡ συνείδησις, ὁ ἄγραφος νόμος, καὶ διακαίεται ὁ ἀνθρωπιστὴς ὑπὸ τῆς θερμῆς, τῆς ἱερᾶς ἐκείνης πρωτοβουλίας, ἡ ὁποία ἀνέκαθεν εἰς τὰς κοινωνίας ἠνώρθωσε τὰ κακῶς κείμενα.

Ἐννοῶ τὴν ἀληθῆ σωματεμπορίαν τὴν διενεργουμένην ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα αἰσχροκερδῶν καὶ ἀσυνειδήτων ἐκμισθωτῶν τῶν ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν παίδων, κυρίως τῶν ἐκ Μεγαλοπόλεως, τὰ ὁποῖα οἱ πατέρες των ἐκχωροῦσι νὰ τοῖς δουλεύωσιν ἀντὶ ἑκατὸν δραχμῶν ἐτησίως. Ἡ Κυβέρνησις, πρὸς τὴν ὁποίαν τὰ βάσανα τῶν μικρῶν κατηγγέλθησαν πολλάκις, ἔπεμψεν ἐσχάτως ἔγγραφον πρὸς τὸν Σύλλογον Παρνασ-

Digitized by Google

σόν,—τοῦ ὁποίου ἡ ἐν παντὶ ἀξιέπαινος κοινωνικὴ δρᾶσις ἐξήρθη καὶ ἄλλοτε ἀπὸ τῶν σελίδων τούτων,—ἀναθέτουσα εἰς αὐτὸν νὰ φροντίσῃ δι' οἵων μέσων ἤθελεν ἐγκρίνει, μὲ τὴν σύμπραξίν της πάντοτε καὶ τὴν ἐπιδοκιμασίαν της, περὶ τῆς ταχείας καταστολῆς ἀτόπου, ἡ ἐπιπλέον ἀνοχὴ τοῦ ὁποίου δὲν θὰ ἐτίμα τὴν πρωτεύουσαν Κράτους ἐλευθέρου.

*

Δὲν εἶνε ἡ πρώτη φορὰ εὐτυχῶς, καθ' ἣν ἡ προσοχὴ τοῦ ἀθηναϊκοῦ κοινοῦ ἐστράφη συμπαθὴς πρὸς τοὺς μικροὺς ὑποδηματοκαθαριστάς, ἐφημεριδοπώλας καὶ ὀψοκομιστάς. Εἰς πόλιν περίφημον διὰ τὸν βόρβορόν της καὶ τὸν κονιορτόν, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ἀστὸς ὁ ἔχων τὸ ἔνστικτον τῆς καθαριότητος ὀλίγον περισσότερον τοῦ χοίρου ἀνεπτυγμένον, ὀφείλει νὰ παραδίδῃ εἰς τὴν ψήκτραν δὶς καὶ τρὶς τῆς ἡμέρας τὰ ὑποδήματά του, ἡ ὁποία καταναλίσκει καθ' ἑκάστην δεκακισχίλια φύλλα ἐφημερίδων καὶ εἰς τὴν ὁποίαν χιλιάδες ἀνθρώπων ζῶσιν ἄνευ οἰκογενείας, ἡ πολυπληθὴς στρατιὰ τῶν μικρῶν λούστρων, τῶν τεταγμένων εἰς τὰ ἐπαγγέλματα ἐκεῖνα σχεδὸν ἀποκλειστικῶς, εἶνέ τι τῆς πρώτης, τῆς ἀπολύτου ἀνάγκης καὶ παρέχει ἰδιαιτέραν φυσιογνωμίαν εἰς τὴν καθημέραν αὐτῆς ζωήν, οὕτως ὥστε καὶ ὁ μᾶλλον ἀδιάφορος νά τους προσέχῃ καὶ— διατί ὄχι—νά τους συμπαθῇ. Πῶς ζῶσιν ἄρά γε, τί τρώγουσι, ποῦ κοιμῶνται, πόθεν ἔρχονται, ποῖα τὰ ἤθη των καὶ τὰ ἔθιμά των; 'Αποτελοῦσι σῶμα ὀργανωμένον, συντεχνίαν, ἀδελφότητα; ἢ εἶνε καθεὶς χωριστὰ ἐγκαταλελειμμένος εἰς τὴν τέχνην του, εἰς τὸν ἑαυτόν του, ὁ μικρὸς — τόσῳ μικρὸς πολλάκις, ὥστε μόλις νὰ δύναται νὰ χειρισθῇ τὴν ψήκτραν — θῦμα τοῦ μεγαλειτέρου, μὲ τοὺς πρώτους ἰούλους τῶν παρειῶν, ὁ ὁποῖος τὸν πιέζει, καί τον ὑβρίζει καί τον δέρει;

'Η ἵδρυσις τῆς Σχολῆς τῶν 'Απόρων Παίδων, τὴν ὁποίαν ἐπεκρότησε καὶ ὑπεστήριξεν ὁμοθύμως ἡ κοινωνία, διὸ καὶ ἐκαρποφόρησεν, ὑπῆρξε τὸ σπουδαιότερον ἀποτέλεσμα τοῦ ἐνδιαφέροντος τούτου. 'Η θερμὴ προστασία τοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ εὐηργέτησεν ἀληθῶς τὰ ταλαίπωρα πλάσματα καὶ εἴδομεν πολλὰ ἐξ αὐτῶν αὐξηθέντα εἰς πολίτας χρηστούς, χειραφετημένους πλέον ἐκ τῆς θλιβερᾶς δουλείας, εἰς τὴν ὁποίαν διῆλθον τὴν παιδικὴν αὐτῶν νεότητα.

'Αλλὰ δὲν ἐξησφαλίσθη διὰ τούτου οὐδ' ἀνεκουφίσθη ὅλων ἡ τύχη. Διαμένει πάντοτε ἀκαταγώνιστος ἡ πλειονοψηφία τῶν δυστυχῶν παιδίων, τὰ ὁποῖα οὔτε εἰς τὴν Σχολὴν φοιτῶσιν, οὔτε τὸν Παρνασσὸν γνωρίζουσιν, οὔτε τὸ Ταμιευτήριον χρησιμοποιοῦσιν. Αὐτὰ ζῶσι τὴν κτηνώδη αὐτόχρημα καὶ ἐλεεινὴν ἐκείνην ζωήν, τῆς ὁποίας πολλάκις μέχρι τοῦδε παρέσχον λεπτομερείας αἱ ἐφημερίδες. Τὰ βλέπεις ῥακένδυτα καὶ γυμνόποδα, ὠχρὰ τὴν ὄψιν καὶ ἰσχνά, βεβαίως ἐκ τῆς ἀνεπαρκοῦς τροφῆς καὶ τοῦ ἀνθυγιεινοῦ ὕπνου. 'Η ζωή των εἶνε ἐστρεβλωμένη, μαρτυρική· πάσχουσι καὶ μαραίνονται ὡς ἄνθη ἀπὸ τῶν ὁποίων ἔλειψεν ὁ ἀήρ. Καὶ ὅμως ἐργάζονται πολὺ καὶ κερδίζουσιν ἀρκετά, τὸ βλέπεις ὥστε νἀπορῇς καὶ σὺ ἴσως περὶ τοῦ μεγέθους τῆς πρωΐμου φιλαργυρίας, τῆς ἰσχύος τοῦ ἀποταμιευτικοῦ πνεύματος, τὸ ὁποῖον τὰ κάμνει νὰ ζῶσιν οὕτω γλίσχως καὶ νὰ στερῶσιν ἑαυτὰ ἐνωρὶς καὶ τῶν ἀπολύτως διὰ τὴν ζωήν των ἀναγκαίων . . .

Καὶ ὅμως πόσον ἄδικον θὰ εἶχες, ἄν τα ἔκρινες τοιουτοτρόπως! Θὰ ἤθελαν καὶ αὐτὰ νὰ ζήσουν ἀνθρωπινώτερα, ἀλλὰ δὲν ἔχουν τὰ μέσα, δέν τους περισσεύουν χρήματα, μολονότι ἐργάζονται τόσον. Εἶνε δοῦλοι. 'Ο πατήρ των τὰ ἐμίσθωσε, τὰ ἐπώλησεν ἀντὶ ποσοῦ εὐτελοῦς εἰς ἕνα ἄνθρωπον ἐδῶ, μὲ τὴν συμφωνίαν νὰ ἐργάζωνται ὑπὸ τὴν προστασίαν του καὶ ὅσα χρήματα κερδίζουν εἰς αὐτὸν νά τα παραδίδουν. 'Ο ἄνθρωπος αὐτὸς ἀπαιτεῖ δύο δραχμὰς τὴν ἡμέραν τοὐλάχιστον, ἀπὸ καθὲν τῶν παιδίων, τὰ ὁποῖα ἔχει μισθώσει. Θέλει δηλαδὴ νὰ συνάζῃ 730 δραχμὰς κατ' ἔτος, χωρὶς οὔτε τὸ ἓν ἕκτον τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ νὰ ἐξοδεύῃ, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ ἑκατονταδράχμου πρὸς τὸν πατέρα τοῦ παιδίου ἐπιδόματος. Εἰς τρώγλην ἑπομένως, εἰς τὴν ὁποίαν μόλις θὰ ἐχώρουν τρία, ἐκεῖνος κοιτάζει ὁμοῦ κατὰ γῆς δέκα καὶ δεκαπέντε παιδία. Μίαν κατ' ἔτος ἐνδυμασίαν τοῖς παρέχει, τὴν αὐτὴν διά τε τὸ θέρος καὶ τὸν χειμῶνα, πολὺ ξύλον, ὅταν ἡ ἡμερησία εἴσπραξις εἶνε ὀλιγωτέρα τοῦ ἀπαιτουμένου ποσοῦ, καὶ ὀλίγην ξηρὰν καὶ ἐλεεινὴν τροφήν. Τὸ κρέας τοῖς εἶνε ὁ ἀπηγορευμένος καρπός. 'Εκτὸς τοῦ Πάσχα, ποῦ ψήνουν τὸν ἀμνόν, εἶνε ζήτημα ἄν το τρώγουν ἄλλην ἡμέραν. Εἷς ἐμβαλωματὴς τῆς Νεαπόλεως, ἔχων καὶ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἐκμισθωτοῦ, πρὸς τὰ παιδία τὰ ὁποῖα τῷ παρεπονοῦντο ὅτι τὸ ἔτος ἐκεῖνο δὲν εἶχον δοκιμάσῃ τὸ κρέας, ἔλεγεν αὐστηρῶς:

— "Ολο κρηάς, κρηάς! "Ορνεια μοῦ γενήκατε, βρωμόπαιδα!

"Οποιος τρώγει λοιπὸν κρέας γίνεται ὄρνειο; 'Ιδοὺ πῶς ἡ αἰσχροκέρδεια ἀντικαθιστᾷ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν κατὰ τῆς κρεωφαγίας ἄρθρων τοῦ κ. Πλάτωνος Δρακούλη. Καὶ ἰδοὺ πῶς ζῶσι, πῶς τρέφονται, πῶς ἐνδύονται καὶ πῶς κοιμῶνται τὰ παιδία, τὰ ὁποῖα ἐργάζονται νυχθημερόν, διὰ νὰ πλουτῶσιν ἀσυνειδήτους . . . 'Αλλὰ δὲν εἶνε αὐτὴ ἀληθὴς σωματεμπορία, δουλεία αἰσχρά, κατὰ τῆς ὁποίας ἦτο δίκαιον καὶ ἐπεῖγον νὰ ληφθῶσι τὰ κατάλληλα μέτρα;

*

Καὶ ὑπῆρξεν εὔστοχος ἡ ἐνέργεια τῆς Κυβερνήσεως. 'Ο Σύλλογος Παρνασσός, — χωρὶς νὰ κολακευθῇ, συνειθισμένος πλέον εἰς τοιαύτας τιμάς—ἦτο ὁ μόνος κατάλληλος νὰ προσκληθῇ, ἵνα φροντίσῃ περὶ τῶν δυστυχῶν ἀποκλήρων. Κατόπιν συσκέψεως ἀπεφασίσθη νὰ συστηθῇ ἐκ τῶν μελῶν του ἐπιτροπή, εἶδος προπαγάνδας, σκοπούσης νὰ πείσῃ τοὺς καλοὺς πατέρας τῆς Μεγαλοπόλεως ὅτι, ἂν ἀντὶ τῶν μέχρι τοῦδε ἐκμισθωτῶν παρέδιδον εἰς τὸν Σύλλογον ἀπευθείας τὰ τέκνα των, καὶ περισσότερα θὰ ἐκέρδιζον καὶ πατρικώτερα θὰ ἐπροστατεύοντο καὶ καλλίτερα θὰ ἔζων. Τοιοῦτο εἶνε περίπου τὸ σχέδιον τῆς σωτηρίας, τὸ ὁποῖον εὐχόμεθα καὶ ἐλπίζομεν νὰ ἐφαρμοσθῇ ταχέως.

Διότι εἶνε αἶσχος νὰ γνωρίζωμεν ὅτι ὑφίσταται ὑπὸ τὸ κράτος τῶν νόμων καὶ δυνάμει τακτικῶν συμβολαίων τοιαύτη ἀτιμία καὶ νά την ἀνεχώμεθα ἀπαθεῖς καὶ ἀνάλγητοι. 'Η μεγάλη πρωτεύουσα μὲ τὴν τύρβην της ἂς μάθουν ὅτι δὲν εἶνε ὁ κατάλληλος τόπος, διὰ νὰ ἔρχωνται οἱ ἐπαρχιῶται νὰ ἐγκληματοῦν

Digitized by Google

ἐκ τοῦ ἀφανοῦς. Τὰ ἐγκλήματά των ἀποκαλύπτονται καὶ πατάσσονται. Πρέπει δὲ νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἔγκλημα οἷον ἀπεκαλύφθη καὶ κατηγγέλθη πρὸ τῆς κοινῆς γνώμης ὅτι διαπράττουσιν, οἱ πατέρες καὶ οἱ ἐκμισθωταὶ τῶν παιδίων αὐτῶν, τὰ ὁποῖα ἐν ῷ ἐργάζονται λιμοκτονοῦσι καὶ ἐν ῷ εἶνε ἐλεύθερα πωλοῦνται ὡς σκλάβοι,—ὑπερακοντίζει κατὰ τὴν σκληρότητα ὅλα ὁμοῦ τὰ ἐγκλήματα τοῦ τελευταίου δεκαπενθημέρου, ἐξ ὧν ἐπλημμύρησαν αἱ ἀληθῶς αἱματόβρεκτοι στῆλαι τῶν ἐφημερίδων.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΤΟ ΨΑΛΙΔΙ

Διονυσίῳ Ἠλιακοπούλῳ

— Πάψε τοῦτο τὸ παιγνίδι
Ὁποῦ τόσο μὲ τρομάζει·
Μὴ κινῇς πλειὰ τὸ ψαλίδι,
Κύττα πῶς μ' ἀνατριχιάζει!
Ἂν ἀλήθεια μὲ πονῇς,
Τὸ ψαλίδι μὴ κινῇς.

—

Τὸ θωρῶ νὰ λαμπυρίζῃ
Καὶ γοργὰ νὰ κλῇ, ν' ἀνοίγῃ,
Ἡ καρδιά μου λαχταρίζει
Κ' ἡ ψυχὴ ζητάει νὰ φύγῃ·
Ἂν τὸν ἄντρα σου πονῇς
Τὸ ψαλίδι μὴ κινῇς.—

—

Οὔτε κλάψα, οὔτε φοβέρα
Τὴν καρδιά της πειὰ περνάει,
Το ψαλίδι νύκτα μέρα
Εἰς τὸ χέρι της βαστάει,
Πάντα πάντα σιωπηλὴ
Δυνατὰ τ' ἀνοιγοκλεῖ.

—

- Πάψε τοῦτο τὸ παιγνίδι
Ποῦ τρομάζω, ποῦ μὲ φθείρει! —
Καὶ τῆς ρίχνει τὸ ψαλίδι
Μιὰν αὐγὴ ἀφ' τὸ παραθύρι·
Ἀλλ' ἐκείνη δὲ μιλεῖ
Καὶ δυὸ δάκτυλα κινεῖ

—

Τὸ σχοινὶ τ' ἀλόγου πέρνει,
Σὰν τρελὸς τὴν κυνηγάει,
Τὴν ἁρπάζει, τήνε δέρνει,
Ἀλλὰ πάντα αὐτὴ γελάει
Καὶ θωρῶντας σιωπηλὴ
Τὰ δυὸ δάκτυλα κινεῖ

— Σ τὸ πηγάδι θὰ σὲ ρίξω
Ἂν δὲ θὲς νὰ μ' ἀπαντήσῃς,
Ἐκεῖ μέσα θὰ σὲ πνίξω
Ἂν τὰ δάκτυλα κινήσῃς, -
Ἀλλ' ἐκείνη σιωπηλὴ
Τὰ δυὸ δάκτυλα κινεῖ.

—

Ἀφ' τὴ μέση τὴν ἁρπάζει
Καὶ καλὰ γερὰ τὴ δένει,
Σ τὸ πηγάδι τήνε βάζει
Καὶ σφικτὰ τήνε βασταίνει,
Ἀλλ' ἐκείνη σιωπηλὴ
Τὰ δυὸ δάκτυλα κινεῖ.

—

Μὲ θυμὸ τὴν κατεβάζει
Ἐκεῖ μέσα λίγο λίγο·
— Ἂν τὸ κάμῃς πλειὰ - φωνάζει,
Σ τὸ νερὸ μεμιᾶς σὲ πνίγω,
Ἀλλ' ἐκείνη σιωπηλὴ
Τὰ δυὸ δάκτυλα κινεῖ

—

Σ τὸ νερὸ γοργὰ τὴ ρίχνει
Ποῦ ὡς τὴ μέση τὴ σκεπάζει,
Μὰ 'ς τὴν ὄψι της δὲ δείχνει
Πῶς ὁ χάρος τὴν τρομάζει,
Καὶ γελῶντας σιωπηλὴ
Τὰ δυὸ δάκτυλα κινεῖ.

—

Μὲ γυρμένο τὸ κεφάλι
Ἡ ψυχὴ του μέσα βράζει,
Ἀφ' τὸν κόπο, ἀπὸ τὴ ζάλη
Ὡσὰν σκύλος λαχανιάζει,
Ἀλλ' ἐκείνη δὲ μιλεῖ
Καὶ τὰ δάκτυλα κινεῖ.

—

Δακρυσμένος τὴ σηκόνει
— Θὰ τὸ κάμῃς πλειά; — ρωτάει,
Ὅσο ἐκεῖνος πειὸ θυμόνει
Τόσο αὐτὴ χαμογελάει
Καὶ κυττάζει σιωπηλὴ
Καὶ δυὸ δάκτυλα κινεῖ.

—

Τὸ σχοινὶ μεμιᾶς ἀφίνει
Καὶ τὸ σῶμα της βροντάει,
Τὸ νερὸ τὴν καταπίνει,
Ὁ νιὸς σκύφτει καὶ κυττάει
Μόνο ἀπόξω ἀφ' τὰ νερὰ
Τὰ δυὸ δάκτυλα ἀνοικτά.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

Digitized by Google

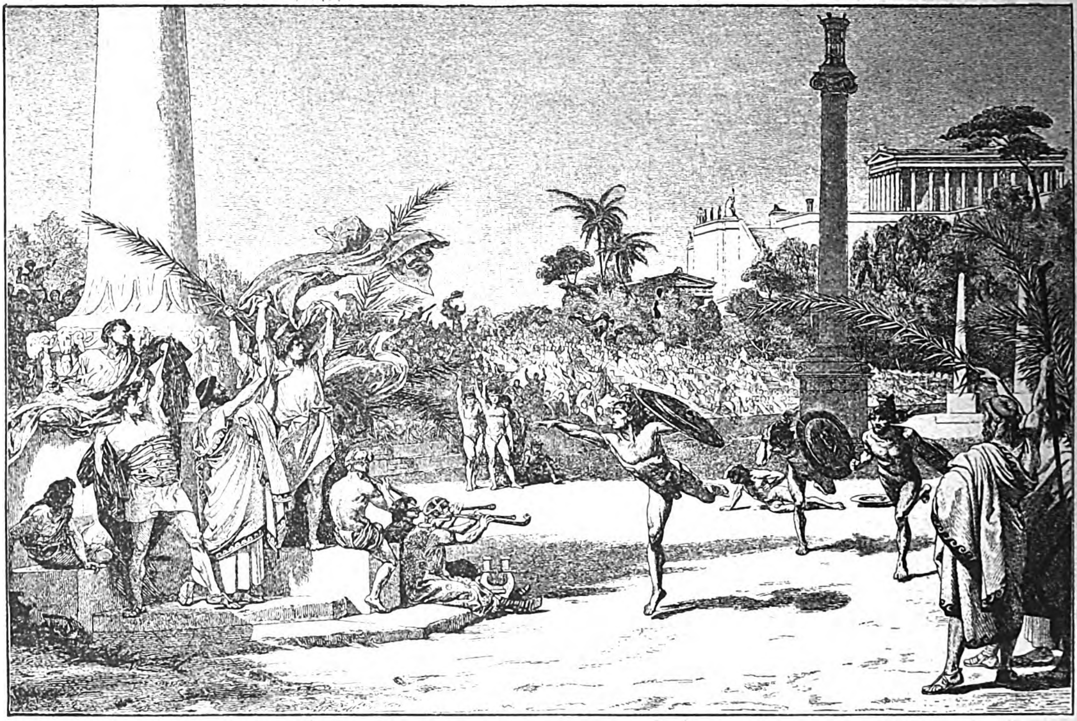

ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ[1]

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ Κας HANNAH LYNCH

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Οἰκογένεια Ἀθηναϊκή.

Ἓν ἐκ τῶν πολλῶν περιέργων ἐθίμων τῶν νεωτέρων Ἀθηναίων, τουλάχιστον ὅσων δὲν κατώρθωσαν νὰ στήσωσι μόνιμον σκηνήν, εἶναι ἡ ἀλλαγὴ κατοικίας κατὰ τὴν πρώτην ἑκάστου Σεπτεμβρίου. Ἀφοῦ ἅπαξ συντελεσθῇ ἡ μετοικεσία καὶ τοποθετηθῶσιν εἰς τὴν νέαν φωλεάν των, ἀρχίζουν ἀμέσως νὰ τὴν κακομεταχειρίζωνται ὅσον ἠμποροῦν, εἰς τρόπον ὥστε μέχρι τοῦ προσεχοῦς Αὐγούστου δὲν ἀπομένει οὔτε τοῖχος χωρὶς τρύπας ἢ κηλίδας, οὔτε θύρα χωρὶς τὸ κλεῖθρόν της χαλασμένον, οὔτε παράθυρον χωρὶς σπασμένας ὑάλους ἢ μὲ μάνδαλον ἀκέραιον. Ἡ οἰκία κατήντησεν ἀνυπόφορος, ἡ οἰκογένεια δὲν εὑρίσκει λόγους νὰ τὴν κατηγορήσῃ καὶ προετοιμάζεται διὰ νέαν μετοικεσίαν τὸν Σεπτέμβριον, εὑρίσκει δὲ νέον πάλιν πάτωμα οἰκίας ἄλλης, ὅπου ἐπαναλαμβάνεται ἡ αὐτὴ καὶ πάλιν ἱστορία. Ἡ μόνη πιθανὴ ἐξήγησις τοῦ παραδόξου τούτου ἐθίμου εἶνε ὅτι ἡ παραζάλη τῶν ἐνιαυσίων τούτων μεταναστεύσεων παρέχει ὠφέλειάν τινα διανοητικὴν ἢ σωματικὴν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς πρωτευούσης τῆς Ἑλλάδος.

Συμμορφουμένη πρὸς τὸ κοινὸν τοῦτο ἔθιμον ἡ μήτηρ τῆς Ἀνδρομάχης, εἶχε μετοικήσει κατὰ τὸν παρελθόντα Σεπτέμβριον ἀπὸ ἓν δεύτερον πάτωμα τῆς ὁδοῦ Σόλωνος εἰς ἓν ἰσόγειον, μὲ πρόσθετον εὐρυχωρίαν ὑπογείων, κείμενον εἰς μίαν τῶν ἀνωνύμων εἰσέτι ὁδῶν, αἱ ὁποῖαι, κατερχόμεναι ἀπὸ τὰς ἀποκρήμνους ὑπωρείας τοῦ Λυκαβητοῦ, ἀπολήγουν εἰς τὴν ὁδὸν Σόλωνος καὶ ἐξακολουθοῦν ἐκεῖθεν κατηφοροῦσαι εὐπρεπέστερον, μέχρι τῶν μεγαλειτέρων καὶ ἐπισημοτέρων ἀρτηριῶν τῶν νέων Ἀθηνῶν. Τὰς νεοχαράκτους ταύτας διόδους σπανίως διέρχεται διαβάτης, παρεκτὸς τῶν ἐχόντων τὴν ἀμφίβολον εὐτυχίαν νὰ κατοικῶσιν ἐκεῖ ὑψηλά. Διὰ ν' ἀναβῇ τις ἕως ἐκεῖ, πρέπει πρῶτον νὰ διασκελίσῃ ρυάκιον, τὸ ὁποῖον τὰς χωρίζει ἀπὸ τὴν ἐγκαρσίαν ὁδόν. Τὸ ρυάκιον τοῦτο ἀποβαίνει συνήθως φραγμὸς δυσυπέρβλητος, ἐὰν μάλιστα πρόκηται νὰ τὸ πηδήσῃ χάριν ἐπισκέψεως ἀπογευματινῆς κυρία σεβομένη τὰ ὑποδήματα καὶ τὸν ποδόγυρόν της. Συνήθως τὰς ἀποκέντρους ἐκείνας ὁδοὺς νέμονται παιδία παίζοντα,—παιδία λερωμένα, κακοενδυμένα, — ἢ ἀκτένιστα ἢ κουρευμένα ὡς ποντικοὶ μέχρι τοῦ δέρματος, — μὴ διαπρέποντα ἐπὶ ὡραιότητι ἢ καθαριότητι, καὶ προσηλοῦντα ὑπόπτως τοὺς μαύρους ὀφθαλμούς των ἐπὶ τοῦ διερχομένου ξένου. Παρεκτὸς τῶν ρυακίων, τῶν παιδίων καὶ τῶν κατοίκων, ἔχει τις ἐκεῖ τὴν πρόσθετον εὐχαρίστησιν ν' ἀκούῃ τὰς ἠχηρὰς φωνὰς τῶν γυρολόγων, οἱ ὁποῖοι, σείροντες τὰς χειραμάξας των ἐπὶ τῶν ἀνίσων ὁδῶν, διακηρύττουν τὰ ποικίλα ἐμπορεύματά των μὲ ξεφωνητά, ὅμοια τῶν ὁποίων μόνον εἰς πυρπολουμένας πόλεις δύναταί τις ν'

1 Ἴδε σελ. 37.

Digitized by Google

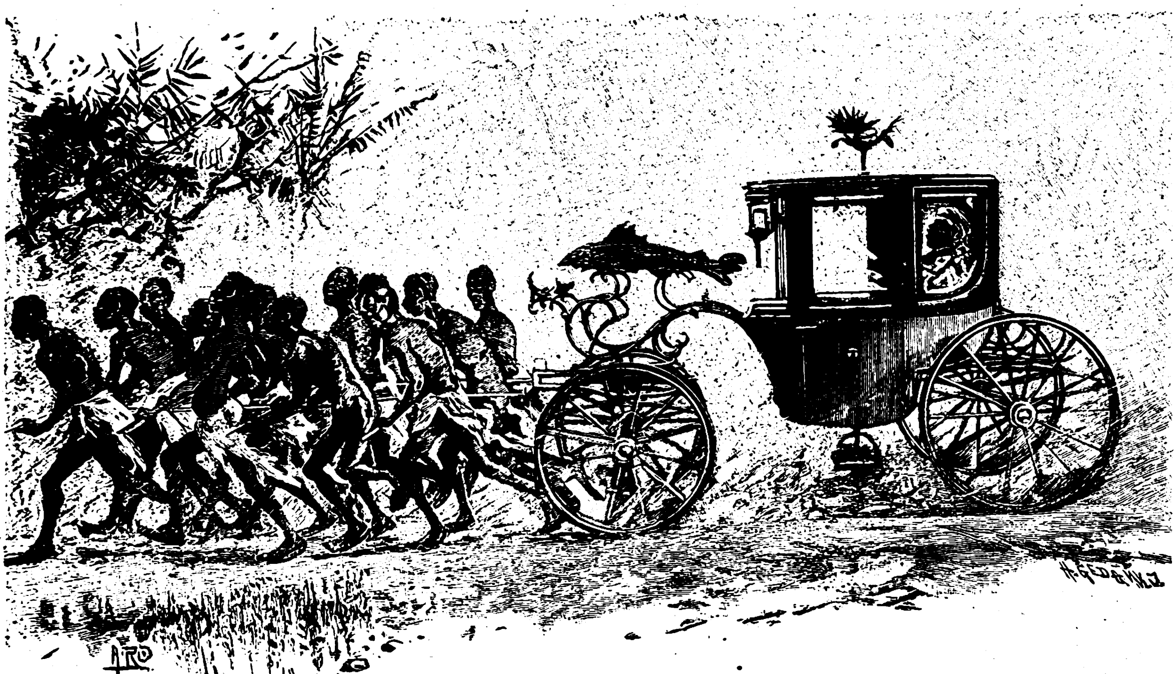

Η ΑΜΑΞΑ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΗΣ ΔΑΧΟΜΕΗΣ

ἀκούσῃ, ἀλλ' ὅμως παρέχοντα, ὡς φαίνεται, τέρψιν εἰς τὰς οἰκοδεσποίνας καὶ τὰς ὑπηρετρίας τῶν ἐκκεντρικῶν ἐκείνων συνοικιῶν. Ἀπὸ τὸ πρωῒ μέχρι τῆς νυκτὸς διέρχονται οἱ πωληταὶ καὶ φωνάζουν, οἱ δὲ ἀξιομακάριστοι κάτοικοι δύνανται ἀκόπως, ἀνοίγοντες μόνον τὴν θύραν των, νὰ προμηθευθῶσι κατ' ἀρέσκειαν «πανικά, σαποῦνι, κηριά, σφουγγάρια, χαλιά» καὶ ὅ,τι ἄλλο ἀγαποῦν.

Εἰς μίαν τῶν ὁδῶν ἐκείνων ἔστησε (προσωρινῶς ἐννοεῖται καὶ πάλιν) τὴν σκηνήν της ἡ Κυρία Καραπούλου μὲ τοὺς δύο υἱοὺς καὶ τὰς δύο θυγατέρας της. Ὁ πρωτότοκός της ἦτο ὁ πασίγνωστος καὶ πανταχοῦ παρὼν Κύριος Μιλτιάδης. Τοῦ διαπρεποῦς τούτου ὑπολοχαγοῦ τοῦ πυροβολικοῦ ὀλίγιστοι ἐγνώριζον τὴν οἰκογένειαν, ἡ δ' ἐπικρατοῦσα περὶ αὐτοῦ ἰδέα ἦτο ὅτι ἐκοιμᾶτο ἔφιππος, ἐτρέφετο μὲ ἡρωισμὸν καὶ μὲ τὰς διηγήσεις τῶν κατορθωμάτων του, καὶ ὅτι ἐχόρευε τὰς νύκτας, διὰ ν' ἀναπαυθῇ ἀπὸ τοὺς πολεμικοὺς μόχθους τῆς ἡμέρας. Ὁ δευτερότοκος, Θεμιστοκλῆς, ἦτο ὑπάλληλος τῆς Κορινθιακῆς Τραπέζης. Ὁ μισθός του δὲν ἦτο μέγας, ἀλλ' ἤρκει ὁπωσδήποτε διὰ νὰ ἐνδύεται κατὰ τὸν τελευταῖον, ὡς ἐνόμιζε, συρμὸν τῶν Παρισίων καὶ νὰ ἐπιδεικνύῃ τὸ κορδωμένον μικρόν του ἀνάστημα εἰς τὴν ὁδὸν Σταδίου, μὲ δύο ἢ τρεῖς φίλους του, τοῦ τελευταίου συρμοῦ καὶ αὐτούς, ἐπίσης κορδωμένους, γαντωμένους καὶ εὐχαριστημένους. Ἦτο δὲ καὶ κάτοχος βιολίου, ὥστε ὁπόταν ἔμενεν εἰς τὴν οἰκίαν, ἐκλείετο εἰς τὸ δωμάτιόν του, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐφαίνετο ὁ κῆπος τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς, καὶ ἐτάραττε τὴν ἡσυχίαν τῶν γειτόνων βασανίζων τὸ δυστυχὲς ὄργανόν του, ἀλλὰ τέρπων τὸν ἑαυτόν του μὲ τὴν πλάνην, ὅτι παίζει δῆθεν τὸ Ave Maria τοῦ Gounot ἢ τὴν Serénade τοῦ Schubert. Ἦτο πρὸς τούτοις ἐρωτευμένος. Ἐλάτρευεν ἐξ ἀποστάσεως μίαν νέαν τῆς παρέκει ὁδοῦ, ἀλλὰ δὲν εἶχεν ἐλπίδα νὰ γείνῃ δεκτὸς ὡς γαμβρός, διότι οὔτε περιουσίαν εἶχεν, οὔτε τὴν ἐλαχίστην πιθανότητα ν' ἀποκτήσῃ ποτὲ πλούτη διὰ τῆς ὑπαλληλίας του.

Μετὰ τοὺς δύο υἱοὺς ἤρχετο ἡ Ἰουλία, τῆς ὁποίας τὴν ἔκτακτον ἔλλειψιν ὡραιότητος ἐπέτεινον δέρμα κιτρινωπόν, κατάστικτον καὶ ἔκφρασις οὐδὲν ἔχουσα τὸ ἑλκυστικόν. Ἀλλ' εἶχεν ὅμως τοῦτο τὸ πλεονέκτημα, τοῦ ὁποίου ἐστεροῦντο τὰ ἄλλα τέκνα τῆς μητρός της, ὅτι ἐκεῖνα ἐνῷ δὲν εἶχον ὀβολόν, ἡ Ἰουλία εἶχε τὴν προῖκά της κατατεθειμένην ἀσφαλῶς εἰς τὴν Κορινθιακὴν Τράπεζαν μέχρι τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν θὰ παρουσιάζετο σύζυγος δι' αὐτὴν καὶ τὴν προῖκά της — ἰδίως διὰ τὴν προῖκά της. Εἰς τὴν χώραν αὐτὴν τῶν προικῶν, οἱ νέοι, οἱ ἔχοντες ἕξεις δαπανηρὰς καὶ βαλάντια κενά, θεωροῦν ὡς πρᾶγμα φυσικὸν καὶ ἔντιμον τὸ νὰ κάμνουν χρέη, ἐπιφυλαττόμενοι νὰ τὰ πληρώσουν ἡμέραν τινὰ ἀπὸ τὴν προῖκα τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ ἠθικὰ ἢ φυσικὰ προτερήματα τῆς νύμφης καταντοῦν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δευτέρου λόγου ζήτημα. Ὥστε ἡ ἔλλειψις τοιούτων προτερημάτων πολὺ ὀλίγον ἐφόβιζε τὴν μητέρα καὶ τὸν πρωτότοκον ἀδελφὸν τῆς Ἰουλίας ὡς πρὸς τὴν μέλλουσαν ἀποκατάστασίν της.

Νεωτέρα ὅλων ἦτο ἡ Ἀνδρομάχη. Εὔμορφη ὅσον ἡ ἀδελφή της ἦτο ἄσχημη, ὡμοίαζε τὸν ἀδελφόν της, τὸν φοβερὸν Μιλτιάδην. Καλὴ κόρη,

Digitized by Google

εἶχε τὴν καλοσύνην ἐκείνην, ἡ ὁποία ἰσοδυναμεῖ μὲ ἀδυναμίαν χαρακτῆρος, — ἠγάπα τὴν μουσικὴν καὶ ἐπέδιδε μέχρι τινὸς εἰς αὐτήν, δὲν ἀνεμιγνύετο δὲ εἰς τοὺς οἰκογενειακοὺς διαπληκτισμούς, οἱ ὁποῖοι συνήθως ἐξέσπαναν εἰς τὴν τράπεζαν ἢ ὅπου τύχῃ. Ἀλλ' εἶχε καὶ αὐτὴ τὰς ἕξεις τῶν γυναικῶν τῶν θερμῶν κλιμάτων, ἐφρόντιζε τὰ τῆς ἐνδυμασίας της μόνον δι' ἔξω, εἰς δὲ τὴν οἰκίαν σπανίως εὑρίσκετο εἰς κατάστασιν νὰ τὴν ἴδῃ τις. Ἠρέσκετο πρὸς τούτοις πολὺ εἰς ἀρώματα, ἀλοιφὰς καὶ πούδραν. Ἐφρόντιζεν ὅμως καὶ τὰ τῆς οἰκίας, τὸ δὲ πρωῒ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εὑρίσκετο εἰς τὸ μαγειρεῖον, ἐπιβλέπουσα καὶ βοηθοῦσα τὴν ὑπηρέτριαν, τὴν ἀτυχῆ Μαρίαν, ἡ ὁποία μόλις ἐπρόφθανε νὰ πλύνῃ καὶ νὰ σιδερόνῃ ὑποκάμισα διὰ τὸν κύριον Μιλτιάδην.

Ὁ Μιλτιάδης δὲν ἦτο ὁ ἥρως τῆς οἰκογενείας του μόνης, ἀλλὰ τῆς Ἑλλάδος ὁλοκλήρου! Οὕτω τοὐλάχιστον ἐφρόνει ὁ ἴδιος, καὶ τοῦτο ἤρκει δι' αὐτόν. Ἦτο ὁ τολμηρότερος τῶν πολεμιστῶν, ὁ γενναιότερος τῶν ὑπολοχαγῶν, ὁ ἐπιδεξιώτερος τῶν ἱππευτῶν καὶ ὁ χαριέστερος τῶν χορευτῶν, ἐν ἑνὶ λόγῳ ἦτο, ἢ ἐθεωρεῖτο, τὸ ἄνθος τῆς Ἀθηναϊκῆς κοινωνίας· ὁ ἄγριος ἀρειμάνιός του μύσταξ καὶ αἱ ἡλιοκαεῖς παρειαί του ἐνέπνεον φόβον εἰς τὸ κοινὸν τῶν ἀνθρώπων, τὸ δ' εὐγενές του μέτωπον ἐφαίνετο περιέχον συγκεντρωμένην αἰώνων πολλῶν τὴν σοφίαν. Καὶ ὅμως ὁ ἀξιόλογος ἀξιωματικὸς εἶχε τὸ πνεῦμα ἐκθύμως νεανικὸν — καὶ ἐρωτικὸν μάλιστα, ὡς ἁρμόζει εἰς τέκνον τοῦ Ἄρεως. Τὰ Γαλλικά του ἦσαν κάτω τοῦ μετρίου, ἄλλην δὲ ξένην γλῶσσαν δὲν ἐγνώριζεν, ἀλλὰ κατεῖχε κατὰ βάθος τὴν ἐπιστήμην τοῦ c o t i l l o n καὶ ἦτο ὁ πρῶτος εἰς τὸ βὰλς καὶ τὴν μαζοῦρκαν, κατὰ τὴν ὁμόφωνον σχεδὸν γνώμην τῶν Ἀθηναίων χορευτριῶν. Εἰς ὅλους τούτους τοὺς σπουδαίους κλάδους ὁ κύριος Μιλτιάδης ἐβασίλευε, δι' ὃ καὶ κατεῖχεν ἀνεπισήμως θέσιν χορευτικοῦ τελετάρχου ἕως καὶ εἰς αὐτὰ τὰ Ἀνάκτορα, ἦτο δὲ πανταχοῦ περιζήτητος. Καὶ ὅμως, θλιβερὸν τὸ λέγειν, μὲ ὅλον τὸ στρατιωτικὸν παράστημα καὶ τὴν ὀρχηστικὴν ὑπεροχήν του, οὐδεμίαν καρδίαν κατώρθωσε νὰ τρώσῃ. Αἱ κυρίαι ἐγέλων μαζί του καὶ ἀνταπεκρίνοντο δι' ἀστεϊσμῶν εἰς τὴν ἔνθερμον ἐνίοτε ἔκρηξιν τῶν αἰσθημάτων του. Ἐννοεῖται ὅτι ἐνώπιον πάσης προικὸς ἐστέναζε καὶ αὐτὸς καὶ ἐσείετο, ἀλλ' εἰς μάτην. Οὔτε ὁ ἀρειμάνιός του μύσταξ, οὔτε οἱ γαλανοὶ ὀφθαλμοί του κατώρθωσαν τὴν ἐξ ἐφόδου ἅλωσιν οὐδενὸς τῶν στρογγύλων ποσῶν, ὅσα κατὰ καιροὺς ὑπέκκυσαν τοὺς ἐρωτικούς του πόθους.

Ἦτο ἀκριβῶς μεσημβρία, ὅτε εἰς τὸν ἄστρωτον ἀνήφορον ἀντήχησεν ὁρμητικῶς καλπασμὸς καὶ ἐπεφάνη ἔφιππος ὁ ὑπολοχαγὸς τοῦ πυροβολικοῦ. Τοσαύτη ἦτο ἡ ὁρμή του, ὥστε ἐφαίνετο ἀδύνατον νὰ τὴν διακόψῃ οἱονδήποτε ἐμπόδιον πρωτοῦ φθάσῃ εἰς τὴν κορυφὴν αὐτὴν τοῦ Λυκαβηττοῦ! Ἀλλ' ὢ τοῦ θαύματος, ὁ ἵππος ἐστάθη, χωρὶς νὰ ρίψῃ τὸν ἀτίθασσον ἀναβάτην κατακέφαλα εἰς τὴν σκόνην ἢ εἰς κανὲν ρυάκιον, καὶ ὁ Θοδωρῆς, ὁ στρατιώτης τοῦ ὑπολοχαγοῦ, ἔδραμεν ἐκ τῆς θύρας τῆς αὐλῆς, ὅπως περιλάβῃ τὸν ἀφρίζοντα ἵππον καὶ τὸν ὁδηγήσῃ εἰς τὸν σταῦλον, ἐνῷ ὁ ἀξιωματικός, μὲ τὸν μύστακα ἀνεστραμμένον καὶ μὲ τὸ μέτωπον σύνοφρυ ὑπὸ τὰ ἐρυθρὰ πτερὰ τοῦ πιλικίου του, — διότι ὁ νέος οὗτος Ἀχιλλεὺς ἐφαίνετο πάντοτε ἐξηγριωμένος ἐντὸς τοῦ οἰκογενειακοῦ κύκλου του—ἔκρουσε τὴν ὑαλίνην θύραν, τὴν ὁποίαν ἤνοιξεν ἀμέσως ἡ Ἰουλία.

— Ποῦ εἶνε ἡ Μαρία; ἠρώτησεν ὁ Μιλτιάδης.

— Μαγειρεύει τὸ πρόγευμα.

— Μαρία, Μαρία!

— Ὁρίστε, ὁρίστε, ἐφώναξεν ἡ πτωχὴ ὑπηρέτρια, ἀφίνουσα τὸ βράζον πιλάφι της καὶ προτείνουσα ἔξω τοῦ μαγειρείου στῆθος εὐρύ, μόλις κρυπτόμενον ἐντὸς τοῦ ξεθωριασμένου ρυπαροῦ φορέματός της, καὶ κεφαλὴν ἀκτένιστον, τῆς ὁποίας αἱ πυκναὶ ἀκατάστατοι μαῦραι τρίχες ἔπιπτον ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν της, — ἐνίοτε δὲ καὶ ἐντὸς τῶν μαγειρευμάτων της.

— Μαρία, ἀρχίζουν οἱ χοροὶ τώρα καὶ πρέπει νὰ μοῦ ἔχῃς δύο παστρικὰ ὑποκάμισα ἕτοιμα κάθε ἡμέραν. Ἀκοῦς;

— Καὶ ποῦ θὰ τὰ προφθαίνω ὅλα, Κύριε Μιλτιάδη, δὲν μοῦ λέγεις! Δυὸ ποκάμισα τὴν ἡμέραν, λέγει! Καὶ ἄλλα δύο θὰ μοῦ θέλει ὁ Κύριος Θεμιστοκλῆς. Καὶ τέσσαρα κρεββάτια νὰ συγυρίζω, καὶ νὰ μαγειρεύω, καὶ νὰ πλύνω — καὶ ὅλα μόνη μου μὲ εἰκοσιπέντε δραχμαὶς τὸν μῆνα. Εὕρητε ἄλλην ὑπηρέτριαν νὰ σᾶς τὰ κάμῃ!

— Φύγε ἀπ' ἐδῶ νὰ μὴ σοῦ ξερριζώσω τὸ αὐτί! Ὡσὰν νὰ μὴ σὲ βοηθῇ ὁ Θοδωρῆς 'ς τὸ μαγειρειό, ἀνόητη! Καὶ ἡ μητέρα μου καὶ ἡ Ἀνδρομάχη 'λίγο σὲ βοηθοῦν 'ς τὰ συγυρίσματά σου!

— Αὐτὸ δὰ ἔλειπε, νὰ κάθωνται ὅλοι ξαπλωμένοι 'ς τὸ σπίτι καὶ νὰ μοῦ 'βγαίνει ἐμένα ἡ ψυχή!

Καὶ ὁ γενναῖος ὑπολοχαγὸς εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιόν του, ἐνῷ ἡ Μαρία ἀπεσύρετο εἰς τὸ μαγειρεῖον ἐπιλέγουσα ὀργίλως: «Νὰ χαθῆτε ὅλοι σας!»

Ἀλλὰ συγχρόνως ἤνοιξε καὶ πάλιν ἡ ἐξώθυρα καὶ ἠκούσθη ἡ συρικτὴ φωνὴ τοῦ Κυρίου Θεμιστοκλέους ἐκφωνοῦσα ἐπανειλημμένως τῆς πτωχῆς ὑπηρετρίας τὸ ὄνομα.

— Τί θέλει καὶ αὐτὸς ὁ παλαβός, ἀνέκραξεν ἡ Μαρία ἔξω ἑαυτῆς καὶ ὥρμησεν εἰς τὸν διάδρομον σείουσα ἀπειλητικῶς τὴν χουλιάραν, τὴν ὁποίαν ἐκράτει εἰς τὴν δεξιάν της.

— Μαρία, εἶπεν ὁ Θεμιστοκλῆς, προβάλων

Digitized by Google

τὴν κεφαλὴν ἐκ τῆς ἡμιανοικτῆς θύρας του. Θὰ ἔβγω ἀπόψε καὶ νὰ μοῦ ἑτοιμάσῃς 'ποκάμισον.

— Ἀλήθεια! Μὴ θέλεις καὶ ἄλλο τίποτε; Ἀκοῦς ἐκεῖ! Δὲν μὲ φθάνει ἡ δουλειά μου, — 'ποκάμισα ὁ Κύριος Μιλτιάδης ἀπ' ἐδῶ, 'ποκάμισα ὁ Κύριος Θεμιστοκλῆς ἀπ' ἐκεῖ! Καὶ ἡ Μαρία ἤθελε παστρικὰ 'ποκάμισα, καὶ δὲν ἔχει καιρὸν οὔτε τὰ μοῦτρά της νὰ πλύνῃ!

— Δὲν ἔχει ἄδικον ἡ Μαρία, εἶπεν ἡ Ἰουλία ἐμφανιζομένη εἰς τὸν διάδρομον μὲ τὸ κέντημά της εἰς χεῖρας. Ἡσυχίαν δὲν ἔχετε! Δὲν συλλογίζεσθε καὶ κομμάτι ὅτι δὲν εἴσθε σεῖς μόνοι 'ς τὸ σπίτι.

— Σώπαινε Ἰουλία καὶ μὴ αὐθαδιάζῃς 'ς τοὺς ἀδελφούς σου, εἶπεν ὁ Θεμιστοκλῆς προσπαθῶν νὰ φανῇ ὑψηλότερος.

— Τί τρόπος εἶναι αὐτός, μικρομέγα, ἀνέκραξεν ὁ Μιλτιάδης, ἀνοίγων τὴν θύραν του καὶ κτενίζων τὸν μύστακά του. Ἕνα λόγον ἀκόμη καὶ σ' ἐπέταξα 'ς τὸν δρόμον!

Ὁ Μιλτιάδης, κατὰ εἴκοσιν ἔτη μεγαλείτερος τοῦ Θεμιστοκλέους, ἦτο ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας! Ἤρκει μία λέξις του, διὰ ν' ἀποστομώσῃ τὸν ἀδελφόν του. Ὁ Θεμιστοκλῆς ἐκλείσθη εἰς τὸ δωμάτιόν του καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τοῦ libretto τοῦ μελοδράματος La princesse des Canaries.

Τρίτον κτύπημα εἰς τὰς ὑάλους τῆς ἔξω θύρας ἀνήγγειλε τὴν ἄφιξιν τῆς Κυρίας Καραπούλου καὶ τῆς Ἀνδρομάχης. Τὸ πρόγευμα ἦτο ἕτοιμον. Οἱ δύο ἀδελφοὶ καὶ ἡ Ἰουλία εἶχον ἤδη καθίσει περὶ τὴν τράπεζαν μὲ ὕφος κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον θυμωμένον καὶ οἱ τρεῖς, ὁ δὲ Θοδωρῆς, κορδωμένος ὅσον τὸ ἐπέτρεπεν ἡ κακορραμμένη στρατιωτικὴ στολή του, ἔφερε τὸ πιλάφι, ὅτε εἰσῆλθον εἰς τὴν τραπεζαρίαν ἡ Κυρία Καραπούλου καὶ ἡ Ἀνδρομάχη.

— Πῶ, πῶ, πῶ! Τί γυναῖκα! Ἐφοβήθηκα μὴ τὴν φάγῃ, τὴν Ἀνδρομάχην.

— Ἡ Φωτεινή; ἠρώτησεν ὁ ὑπολοχαγὸς μὲ τὸ στόμα γεμάτον πιλάφι.

— Ἀγριάνθρωπος, Μιλτιάδη μου. Σοῦ ἔχει καὶ μίαν ὑπηρέτριαν ὡσὰν ἐκείνην! Μᾶς ἐδέχθη ὡσὰν νὰ εἴμεθα ζητιάνοι καὶ μᾶς ἔστειλεν ἐπάνω νὰ εὕρωμεν τὴν κυρίαν της. Καὶ τὴν ηὕραμεν μὲ ἕνα νόστιμον νέον, ἕνα ξένον ξανθόν, — δὲν ἠξεύρω κ' ἐγὼ Ἄγγλος ἦτο ἢ Ρῶσσος. Τί ἆρά γε νὰ ἦτο, Ἀνδρομάχη;

— Ποῖος, μαμά, ἠρώτησεν ἡ Ἀνδρομάχη, ὡσὰν νὰ κατέβαινεν ἀπὸ τὰ σύννεφα.

— Ὁ ξανθὸς ἐκεῖνος νέος εἰς τῆς Νατζελχοῦβερ.

— Δὲν 'ξεύρω, — δὲν ἔδωκα πολλὴν προσοχήν, ἀπεκρίθη ἡ Ἀνδρομάχη, στρέφουσα τὰ βλέμματα πρὸς τὸ ψητόν, τὸ ὁποῖον ὁ Θοδωρῆς ἔθετεν ἐπὶ τῆς τραπέζης.

— Λοιπόν, ὁ νέος αὐτὸς ἦτο ἐκεῖ, καὶ ἅμα ἐμβήκαμεν μέσα, ἡ Νατσελχοῦβερ μόνον ὅπου δὲν μᾶς ἔδιωξε!

— Καὶ πῶς δὲν ἐφύγετε; ἠρώτησεν ὁ ὑπολοχαγὸς ἀνάπτων διὰ μιᾶς. Ἔτσι εἶσαι πάντα! Δὲν κρατεῖς τὴν θέσιν σου καὶ ἀφίνεις νὰ σὲ κακομεταχειρίζωνται!

— Ἀπαράλλακτος ὁ πατέρας σου εἶσαι καὶ σύ, ὑπέλαβε σκυθρωπάζουσα ἡ Κυρία Καραπούλου. Ἀνάπτεις μὲ τὸ τίποτε. Ἂν εἶναι νὰ σ' ἀκούσῃ κανείς, ὅλην τὴν ζωήν του θὰ τὴν περνᾷ μὲ μαλώματα. Μὲ τὸν καλόν μου τρόπον ἐκατάφερα νὰ καταιβάσω τὰ ψαλτικὰ τῆς Νατσελχοῦβερ περισσότερον ἀπὸ ὅσον ἐπερίμενα. Λιγοθυμιὰ μοῦ ἦλθε ὅταν τὴν πρωτορώτησα τί παίρνει τὸ μάθημα. Τριάντα φράγκα! Ἀφοῦ ὅμως τῆς ἐξήγησα τὰ πράγματα καὶ τῆς εἶπα ὅτι μοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ δώσω περισσότερον ἀπὸ δέκα, συγκατένευσε νὰ μὴ ζητήσῃ περισσότερα. Ἅμα ὅμως ἐπήγαινα νὰ 'πῶ τίποτε μ' ἔπαιρν' ἀπ' τὰ μοῦτρα. Ὡς καὶ «κομμένην κεφαλήν», μὲ εἶπε.

— Ἴσως τῆς ἔδωκες ἀφορμήν, ὑπέλαβε σαρκαστικῶς ὁ Θεμιστοκλῆς. Εἶχε κρυφὸν παράπονον κατὰ τῆς μητρός του καὶ τὴν ἐθεώρει ὡς τὸν φυσικόν του ἐχθρόν, ἀφότου ἐνόμισεν αὐτὴ πρέπον νὰ διακοινώσῃ τὸ ποσὸν τοῦ μισθοῦ του — τῆς μόνης περιουσίας του — πρὸς τὴν μητέρα τῆς γειτονοπούλας, καὶ τοῦ ἔκλεισεν οὕτω διὰ παντὸς τὰς πύλας τοῦ παραδείσου ἐκείνου.

— Πῶς τολμᾷς, κύριε, νὰ ὁμιλῇς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πρὸς τὴν μητέρα σου, ἀνεβόησεν ἐξηγριωμένος ὁ ὑπολοχαγός, ἕτοιμος πάντοτε νὰ ἐπιπίπτῃ κατὰ τοῦ ὑπαλληλίσκου τῆς Τραπέζης, τὸν ὁποῖον ἐνδομύχως περιεφρόνει. Σοῦ εἶπα καὶ προτήτερα, ὅτι δὲν θέλει πολὺ διὰ νὰ σὲ πετάξω ἔξω ἀπ' τὸ σπίτι. Εἰπὲ ἀκόμη μίαν αὐθάδειαν, καὶ βλέπεις!

Ἡ ἔκρηξις αὕτη διέκοψε πᾶσαν περαιτέρω οἰκογενειακὴν διάχυσιν. Αἱ δύο ἀδελφαὶ ἀπέφαγον ἐν βίᾳ καὶ σιωπῇ, μὲ τὰ βλέμματα προσηλωμένα εἰς τὰ πινάκιά των, ὁ Μιλτιάδης ἔβραζε μέσα του, ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπροσπάθει νὰ ἐπιδείξῃ ἀξιοπρέπειαν, ἐσηκώθη δὲ ἅμα ἐφάνη ὁ Θοδωρῆς φέρων δύο μόνους καφέδες διὰ τὴν Κυρίαν Καραπούλου καὶ τὸν Μιλτιάδην. Εὐθὺς κατόπιν ἠκούσθη ἡ ἔξω θύρα κλειομένη βροντωδῶς. Ὁ Θεμιστοκλῆς μὲ τὴν λεπτὴν βακτηρίαν, τὰ κίτρινα χειρόκτια καὶ τὸ μικρόν του ἀνάστημα, ἐξῆλθε νὰ πάρῃ τὸν ἀέρα του ἕως εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος καὶ νὰ ἐλαφρώσῃ τὴν βαρεῖαν καρδίαν του, διηγούμενος τὸν πόνον του εἰς δύο ἐπίσης μικροσώμους φίλους του, προτοῦ μεταβῇ εἰς τὴν Κορινθιακὴν Τράπεζαν.

Μετὰ τὸν καφὲν ὁ ὑπολοχαγὸς ἐπῆγεν εἰς τὸν στρατῶνα, ἡ δὲ Ἀνδρομάχη ἐκάθισε νὰ παίξῃ

Digitized by Google

τὰ γυμνάσματά της εἰς τὸ ἀρχαιοπρεπὲς κλειδοκύμβαλον τῆς μικρᾶς αἰθούσης, ἀπὸ τὰ παράθυρα τῆς ὁποίας ἐφαίνοντο τὰ δένδρα τῆς Γαλλικῆς σχολῆς καὶ ὑπεράνω αὐτῶν οἱ γυμνοὶ βράχοι τοῦ Λυκαβηττοῦ. Ἡ αἴθουσα ἦτο ὁπωσοῦν εὐπρεπής. Ἐπὶ τῶν ἐπίπλων ἦσαν τοποθετημένα ἀγγεῖά τινα ἀρχαῖα, τοὺς δὲ τοίχους ἐστόλιζον ἐντὸς χρυσῶν πλαισίων ἀπόψεις τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ἔργα ἀντιζήλων καλλιτεχνῶν, τῶν δύο γνωστοτέρων φωτογράφων τῶν Ἀθηνῶν. Ἐπὶ δὲ στρογγύλης τραπέζης ἔκειτο ἡ περιβόητος σφαῖρα ὀβουζίου, ἡ ὁποία κατὰ τὰς τελευταίας συμπλοκὰς εἰς τὰ μεθόρια ἐξερράγη πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ Μιλτιάδου, ὁπότε ὁ ἥρως οὗτος κατέστρεψεν ἑκατοντάδας Τούρκων καὶ διεσκόρπισε τὰ ἐχθρικὰ στίφη. Τὸ ἱστορικὸν τοῦτο ἀνδραγάθημα μνημονεύω ἐνταῦθα πρὸς γνῶσιν τῶν μεταγενεστέρων καὶ πρὸς διάλυσιν πάσης τυχὸν ἀμφιβολίας ὡς πρὸς τὴν ὑπεροχὴν τοῦ γενναίου ὑπολοχαγοῦ ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν ἀρχαῖον συνονόματόν του. Ἐὰν ἔζη εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὁ Μιλτιάδης Καράπουλος, ἤθελε ταχθῇ (τοιαύτη ἦτο καὶ ἡ ἐνδόμυχος γνώμη του), εἰς τὴν αὐτὴν σειρὰν δόξης μὲ τὸν Ἡρακλῆ καὶ τὸν Θησέα.

Παρεκτὸς τῶν κοσμημάτων τούτων, ὑπῆρχεν (ἐννοεῖται) ὁ συνήθης σοφᾶς, ἡ θέσις τῆς τιμῆς, εἰς τὴν ὁποίαν κάθηνται οἱ ἐπίσημοι ξένοι, κατὰ τὸ ἑλληνικὸν ἔθιμον, τὸ ἀπαραβίαστον ὅσον καὶ οἱ νόμοι τῶν Μήδων καὶ Περσῶν. Ὑπῆρχον δὲ καὶ δυὸ τρεῖς μικραὶ τράπεζαι φέρουσαι λευκώματα, καί τινα βιβλία δοθέντα ὡς βραβεῖα εἰς τοὺς δύο ἀδελφοὺς κατὰ τοὺς παιδικοὺς χρόνους των. Ὁ σοφᾶς καὶ αἱ καθέκλαι ἔφερον σκεπάσματα ἐκ λευκοῦ λινοῦ, αἱ δὲ λευκαὶ ἐπίσης σανίδες τοῦ πατώματος ἐπηύξανον τὴν ἐντύπωσιν ψύχους καὶ καθαριότητος ἐντὸς τῆς μικρᾶς αἰθούσης.

Τὰ γυμνάσματα τῆς Ἀνδρομάχης διέκοψεν ἡ εἴσοδος τῆς μητρός της καὶ τῆς Ἰουλίας καὶ ἡ ἀπρόοπτος πάλιν ἐρώτησις τῆς Κυρίας Καραπούλου.

— Δὲν νομίζεις, Ἀνδρομάχη, ὅτι ἦτο Ἄγγλος ὁ νέος ἐκεῖνος;

— Δὲν ἠξεύρω, μητέρα. Ἴσως, ἀπεκρίθη ἀνυπομόνως ἡ Ἀνδρομάχη. Καὶ ὅμως, καίτοι ἐπεθύμουν νὰ σεβασθῶ τὰ μυστικὰ διανοήματα παρθενικῆς καρδίας, θεωρῶ καθῆκόν μου νὰ ἀποκαλύψω, ὅτι ἡ μαθήτρια τῆς Κυρίας Νατσελχοῦβερ δὲν ἐσυλλογίζετο, ἐνῷ ἔπαιζεν, ἄλλο τι παρὰ τὸ συμπαθὲς καὶ γλυκὺ βλέμμα τοῦ Ροδόλφου.

— Παῦσε ὀλίγον νὰ βροντᾷς τὸ πιάνο, εἶπεν ἡ Ἰουλία, καὶ εἰπέ μου πῶς ἦτο. Περίγραψέ μου τὸν ξένον.

— Ἦτο ὑψηλός, ξανθὸς καὶ εὔμορφος, μὲ μάτια γαλανά, — ἀνοικτὰ ὄχι βαθειὰ καθὼς τοῦ Μιλτιάδου. Νά, δὲν εἰξεύρω πῶς νὰ σοῦ τὸν περιγράψω διαφορετικά, εἶπεν ἡ Ἀνδρομάχη ἐγειρομένη. Καὶ πλησιάσασα εἰς τὸ παράθυρον ἔβλεπε μὲ προσοχὴν τὰ δένδρα τοῦ κήπου τῆς Γαλλικῆς σχολῆς.

Ἕπεται συνέχεια *Κατὰ τὸ Ἀγγλικὸν ὑπὸ Δ. Β.*

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΚ ΤΟΥ ΜΥΛΟΥ ΜΟΥ

Ο ΦΑΡΟΣ

Ἀπόψε δὲν ἠδυνήθην νὰ κοιμηθῶ. Ἄνεμος ἔπνεε μανιώδης καὶ τῆς βοῆς του αἱ ἀντηχήσεις μὲ ἐκράτησαν μέχρι πρωίας ἄγρυπνον.

Ὁ μύλος ἔτριζεν ὅλος, ὑποσείων βαρέως τὰς ἠκρωτηριασμένας του πτέρυγας, στενούσας ὡς πλοίου κεραῖαι ὑπὸ τὸ ψυχρὸν φύσημα. Αἱ κέραμοι κατέρρεον ἐκ τῆς σεσαθρωμένης του στέγης. Αἱ πυκναὶ πεῦκαι, ὧν πλήρης εἶνε ὁ λόφος, ἐσείοντο καὶ ἐθορύβουν μακρὰν ἐν τῇ σκιᾷ. Ἐνόμιζέ τις ὅτι εὑρίσκεται ἐν μέσῳ πελάγει.

Τοῦτο μὲ ἔκαμε νὰ ἐνθυμηθῶ αἴφνης τὰς ὡραίας μου ἀγρυπνίας, πρὸ τριῶν ἐτῶν, ὅταν διέμενον ἐν τῷ φάρῳ τῆς Σαγκινέρης, ἐκεῖ κάτω εἰς τὴν Κορσικήν, παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου τοῦ Ἀγατσίου. Ἀκόμη μία ὡραία γωνία, τὴν ὁποίαν εὗρον ἐκεῖ πρὸς μόνωσιν καὶ ρεμβασμόν. Φαντασθῆτε νῆσον ἐρυθρωπὴν ἀγρίας ἀπόψεως. Ὁ Φάρος εἰς τὴν μίαν ἄκραν, εἰς τὴν ἄλλην ἀρχαῖος Γενουήνσιος πύργος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐφώλευεν ἀετός· παρὰ τὴν θάλασσαν κάτω, κατηρειπωμένον λοιμοκαθαρτήριον, κατακλυζόμενον ὑπὸ πρασιᾶς πανταχόθεν· ἔπειτα χέρσοι, χαράδραι μεγάλου βράχου, αἶγες ἄγριαι καί τινα ἱππάρια τῆς Κορσικῆς, σείοντα τὴν χαίτην πρὸς τὸν ἄνεμον, καὶ ἐκεῖ ὑψηλά, πολὺ ὑψηλά, ἐν μέσῳ στίφους θαλασσίων πτηνῶν, ὁ οἰκίσκος τοῦ φάρου μὲ τὴν πρασίνην πυραμιδοειδῆ θύραν καὶ τὸν λευκόκτιστον ἐξώστην, τὸν ὁποῖον οἱ φύλακες διέτρεχον ἀπ᾽ ἄκρου εἰς ἄκρον, καὶ τέλος ἐπὶ τοῦ μεταλλίνου στηρίγματος ὁ χονδρὸς φανὸς μὲ τὰς πρισματικάς του θυρίδας, λάμπων ὑπὸ τὸν ἥλιον καὶ φωτίζων ἀκόμη καὶ τὴν ἡμέραν.... Ἰδοὺ ἡ νῆσος τῆς Σαγκινέρης ὡς τὴν ἐπανεῖδον ἀπόψε, ἀκούων τὰς ῥηγούς μου στενούσας.

Εἰς ταύτην τὴν νῆσον μετέβαινα καὶ ἐκλειόμην, πρὶν ἀποκτήσω τὸν μύλον μου, ὅταν εἶχον ἀνάγκην καθαροῦ ἀέρος καὶ μονώσεως.

Τί ἔκαμνα;

Ὅ,τι κάμνω καὶ ἐδῶ· ἴσως κάτι ὀλιγώτερον. Ὅταν ὁ βορρᾶς δὲν ἔφυσα πολύ, ἐκαθήμην μεταξὺ δύο βράχων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος, ἐν μέσῳ τῶν λάρων καὶ τῶν κοσσύφων καὶ τῶν χελιδόνων, καὶ διηρχόμην ἐκεῖ ὅλην σχεδὸν τὴν

Digitized by Google

ἡμέραν, ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς γλυκείας ἐκείνης νάρκης, τὴν ὁποίαν παρέχει ἡ θέα τῆς θαλάσσης.

Τὴν γνωρίζετε, δὲν ἔχει οὕτω, τὴν ἐξαισίαν ταύτην μέθην τῆς ψυχῆς; Δὲν σκέπτεταί τις, δὲν ὀνειροπολεῖ κἄν. Ὅλη σας ἡ ὕπαρξις ἐκφεύγει, ἵπταται, διασκορπίζεται. Εἶσθε ὁ λάρος, ὅστις βυθίζεται πετῶν, ὁ κονιορτώδης ἀφρὸς τοῦ ὕδατος λάμπων ὑπὸ τὸν ἥλιον μεταξὺ δύο κυμάτων, ὁ λευκὸς καπνὸς τοῦ ἀπερχομένου πλοίου, τὰ νεφύδρια ἐκεῖνα τῆς ὁμίχλης, τὸ ἐρυθρὸν πανίον τοῦ ἁλιευτικοῦ πλοιαρίου — τὰ πάντα εἶσθε καὶ μόνον σεῖς δὲν εἶσθε.

Ὢ! πόσας ὥρας γλυκείας ῥαθυμίας καὶ ἀνέσεως διῆλθον ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ. Τὰς θυελλώδεις ἡμέρας, ὅταν δὲν ἦτο προσιτὴ ἡ παραλία, ἐκλειόμην εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ λοιμοκαθαρτηρίου, μικρὰν αὐλὴν μελαγχολικήν, ὅλην εὐωδιῶσαν ὑπὸ ἀψίνθου ἀγρίας καὶ δενδρολιβάνου, καὶ ἐκεῖ συνεσταλμένος εἴς τινα γωνίαν τοῦ τοίχου, παρεσυρόμην βαθμηδὸν ὑπὸ ἀορίστου τινὸς μελαγχολίας, εἰσβαλλούσης ἔλεγες ἐκεῖ μετὰ τοῦ ἡλίου περὶ τὰ λίθινα κελλία τὰ χαίνοντα ὡς τάφοι ἀρχαῖοι. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐλαφρὰ ὤθησις τῆς θύρας, μικρὸν σκίρτημα ἐπὶ τοῦ χόρτου.... ἦτο αἲξ ἐρχομένη νὰ βοσκήσῃ. Βλέπουσά με ἵστατο ἐν ἀμηχανίᾳ, ὡσεὶ καθηλωμένη ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ζωηρὰ μὲ προτεταμένην κεφαλήν, προσβλέπουσα μὲ ὄμμα παιδικόν.

Περὶ τὴν πέμπτην ὥραν ἡ φωνὴ τοῦ σκοποῦ μὲ προσεκάλει διὰ τὸ δεῖπνον. Ἀνηρχόμην μικρὰν ἀτραπὸν ἀνελισσομένην ὑπεράνω τῆς θαλάσσης καὶ ἐπανέκαμπτον βραδέως εἰς τὸν Φάρον, στρέφων εἰς ἕκαστον βῆμα τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν ἀπέραντον ἐκεῖνον ὁρίζοντα τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ ὕδατος, ὅστις ἐφαίνετο εὐρυνόμενος καθ' ὅσον ἀνηρχόμην.

*

Ἐκεῖ ἐπάνω ὅλα ἦσαν θελκτικά. Ἀκόμη βλέπω τὸ ὡραῖον ἑστιατόριον μὲ τὰς ἐπιμήκεις πλάκας, τὰ δρύϊνα φατνώματα, τὸν ἐξ ἰχθύος ζωμόν, ἀχνίζοντα ἐν τῷ μέσῳ, καὶ τὴν θύραν τοῦ λευκοῦ ἐξώστου τὴν ἀνοικτὴν πρὸς τὸ πανόραμα τῆς δύσεως. Οἱ φύλακες μὲ περιέμενον ἐκεῖ διὰ νὰ καθίσωσιν εἰς τὴν τράπεζαν. Ἦσαν τρεῖς· εἷς Μασσαλιώτης καὶ δύο Κορσικανοί, καὶ οἱ τρεῖς χαμηλοῦ ἀναστήματος, πωγωνοφόροι, μὲ τὸ αὐτὸ διερρωγὸς δέρμα, τὸ ἔχον ἀποχρώσεις μεμβράνης, μὲ τὸν αὐτὸν ἐπενδύτην ἐξ ἐρέας αἰγός· πλὴν κατὰ τὸν χαρακτῆρα ὅλως ἀντίθετοι. Ἐκ τοῦ τρόπου τοῦ ζῆν τῶν δύο τούτων ἀνθρώπων, διέκρινέ τις διὰ μιᾶς τὴν διαφορὰν τῆς καταγωγῆς.

Ὁ Μασσαλιώτης πολυμήχανος καὶ δραστήριος, πάντοτε ἀπησχολημένος, πάντοτε εἰς κίνησιν, περιέτρεχε τὴν νῆσον ὅλην ἀπὸ πρωίας μέχρις ἑσπέρας, καλλιεργῶν κήπους, ἁλιεύων, συλλέγων ὠὰ ἀγρίων πτηνῶν ἢ ἐνεδρεύων εἰς τοὺς θάμνους διὰ ν' ἀμέλξῃ αἶγα διερχομένην, καὶ αἰωνίως κάτι φαγητὸν ἐξ ἰχθύων παρασκευάζων.

Οἱ δὲ Κορσικανοὶ δὲν ἔκαμνον ἐκτὸς τῆς ὑπηρεσίας των τίποτε ἄλλο, θεωροῦντες ἑαυτοὺς ὡς ὑπαλλήλους δημοσίους καὶ διερχόμενοι τὴν ἡμέραν των ἐν τῷ μαγειρείῳ, παίζοντες ἀτελεύτητα παιγνίδια *σκόπας* καὶ διακοπτόμενοι μόνον διὰ ν' ἀνάψωσι πάλιν τὰς πίπας των ἢ νὰ κόψωσι μεγάλα φύλλα καπνοῦ πρασίνου.

Κατὰ τ' ἄλλα καὶ οἱ τρεῖς ἦσαν ἄνθρωποι ἀγαθοί, ἁπλοϊκοί, ἀφελεῖς καὶ εἰς ἄκρον περιποιητικοὶ πρὸς τὸν ξένον των, μολονότι κατὰ βάθος θὰ τοὺς ἐφαίνετο βέβαια πολὺ παράξενος ἄνθρωπος.

Γιὰ φαντασθῆτε, νὰ ἔρχεται νὰ κλεισθῇ εἰς ἕνα φάρον χάριν διασκεδάσεως! Αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι εὕρισκον τὰς ἡμέρας τόσον μακρὰς καὶ δὲν ἔβλεπον τὴν ὥραν νὰ ἐλευθερωθῶσι καὶ νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τὴν ξηράν! . . . Κατὰ τὴν ἄνοιξιν τοῦτο ἐγίνετο ἅπαξ τοῦ μηνός. Δέκα ἡμέραι ἐλευθερίας μετὰ τριάκοντα ἡμέρας φυλακῆς, τοιοῦτος ἦτο ὁ κανονισμὸς τοῦ φάρου. Ἀλλὰ τὸν χειμῶνα μὲ τὰς τόσας κακοκαιρίας, ποῦ νὰ τηρηθῇ κανονισμός! Ὁ ἄνεμος μυκᾶται, τὰ κύματα ἀνέρχονται, ἡ Σαγκινέρη εἶνε κατάλευκος ἐκ τοῦ ἀφροῦ, οἱ δὲ φύλακες μένουσιν ἀποκεκλεισμένοι δύο καὶ τρεῖς μῆνας κατὰ συνέχειαν, πολλάκις μάλιστα ὑπὸ τρομερὰς συνθήκας.

— Ἀκοῦστε τί μοῦ συνέβη ἐμένα, κύριε· μοῦ ἔλεγε μίαν ἡμέραν ὁ γέρω Βαρθολῆς, ἐνῷ ἐδειπνοῦμεν· ἀκοῦστε τί μοῦ συνέβη ἐδῶ καὶ πέντε χρόνια εἰς αὐτὸ τὸ ἴδιο τραπέζι ποῦ καθόμαστε μία βραδυὰ χειμωνιάτικη, ὡσὰν αὐτήν. Ἐκεῖνο τὸ βράδυ εἴμαστε δύο μονάχα εἰς τὸν φάρον, ἐγὼ κ' ἕνας σύντροφός μου. Τσέχο τὸν ἔλεγαν. Οἱ ἄλλοι ἦσαν ἢ ἀσθενεῖς ἢ μὲ ἄδειαν — δὲν θυμοῦμαι πειά . . . Ἐκοντεύαμε νὰ τελειώσουμε ἥσυχα τὸ δεῖπνόν μας. Ἔξαφνα βλέπω τὸν σύντροφόν μου κ' ἀφίνει τὸ φαΐ του, μὲ κυττάζει μιὰ ματιὰ καὶ πούφ! πέφτει ἀπάνω στὸ τραπέζι μὲ τὰ χέρια ἀνοικτά. Σηκώνομαι, τοῦ μιλάω, τὸν κουνῶ:

«Ἒ Τσέ . . . ἒ Τσέ . . .»

Τίποτα, ἦταν πεθαμένος! Μπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε τὴν ταραχή μου. Ἔστεκα μιὰν ὥραν μπροστὰ στὸ πτῶμα, ἀναίσθητος, τρέμων, ὅταν μοῦ ἦλθε μία ἰδέα: «Καὶ ὁ Φάρος;» Μόλις ἐπρόφθασα ν' ἀναβῶ καὶ ν' ἀνάψω τὸ φανάρι. Εἶχε νυκτώσει πειὰ ἐκεῖ ἐπάνω. Τί νυκτιά, κύριε! Τί θάλασσα, τί ἀγέρας! Κάθε στιγμὴ μοῦ ἐφαίνουνταν πῶς μ' ἔκραζαν ἀπὸ τὴν σκάλα. Μὲ ἔπιασε πυρετὸς καὶ μιὰ δίψα φοβερή. Ἀλλὰ ποῦ ἐτολμοῦσα καὶ νὰ καταίβω! Ἐφοβούμουν τὸν πεθαμένο. . . Μόλις κατὰ τὰ χαράγματα βρῆκα ὀλίγο θάρρος. Ἔφερα τὸν σύντροφό μου στὸ κρεβ-

Digitized by Google

βάτι του, ἔρριξα ἕνα σκέπασμα ἀπάνω του, εἶπα μιὰ προσευχὴ καὶ ἔπειτα ἔκαμα τὰ σημεῖα ζητῶντας βοήθειαν.

Ἀλλὰ ποῦ ἡ τρικυμία ἦταν μεγάλη καὶ κανεὶς δὲν ἦλθε. Ὁρίστε τόρα! νᾶσαι μοναχὸς μέσα σ' ἕνα φάρο κλεισμένος μὲ τὸν πτωχὸ τὸν Τσέκο! καὶ ὁ Θεὸς ξεύρει γιὰ πόσον καιρό! Εἶχα ἐλπίδα πῶς θὰ μπορέσω νὰ τὸν ὑποφέρω ὡς νὰ ἔλθῃ τὸ πλοῖον, ἀλλὰ ὕστερ' ἀπὸ τρεῖς ἡμέρες αὐτὸ μοῦ ἦταν ἀδύνατον. Τί νὰ τὸν κάμω; Νὰ τὸν βγάλω ἔξω; Νὰ τὸν θάψω; Ὁ βράχος εἶχε πολὺ σκληρὰ γῆ καὶ ἦταν τόσοι κοράκοι στὸ νησί. Δὲν ἦταν κρίμα ν' ἀφίσω αὐτὸν τὸν χριστιανὸ εἰς τὴν διάθεσί τους. Ἐσκέφτηκα τότε νὰ τὸν καταιβάσω σ' ἕνα ἀπὸ τὰ κελλιὰ τοῦ Λαζαρέτου.

Αὐτὴ ἡ ἀγγαρεία ἐβάσταξε ἕνα ἀπόγευμα ὁλόκληρο, καὶ σᾶς βεβαιόνω πῶς ἐχρειάζονταν πολὺ θάρρος. Τί νὰ σᾶς πῶ! καὶ σήμερα σὰν κατεβαίνω ἀπόγευμα μὲ ἀγέρα ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ νησιοῦ, μοῦ φαίνεται πάντα πῶς ἔχω τὸν πεθαμένο σταὶς πλάταις μου . . .»

Ὁ καϋμένος ὁ γέρω Βαρθολῆς! Ὁ ἱδρὼς ἔτρεχεν ἄφθονος ἀπὸ τοῦ μετώπου του, ἅμα τὸ ἐνεθυμεῖτο.

*

Τὸ δεῖπνον διήρχετο πάντοτε οὕτως ἐν μακραῖς συνομιλίαις περὶ τοῦ φάρου τῆς θαλάσσης ἢ ἐν διηγήσεσι ναυαγίων καὶ ἱστορίαις Κορσικανῶν πειρατῶν. Ἔπειτα, ὅταν ὁ ἥλιος ἔδυεν, ὁ πρῶτος φύλαξ ἥναπτε τὴν μικρὰν του λυχνίαν, ἐλάμβανε τὴν πίπαν, τὴν κολοκύνθην του καὶ ἕνα χονδρὸν Πλούταρχον μὲ ἐρυθρὰς παρυφάς, — ὅλην τὴν βιβλιοθήκην τῆς Σαγκινέρης — καὶ ἠφανίζετο διὰ τῆς κλίμακος τοῦ βάθους. Μετὰ μίαν στιγμὴν ὁ φάρος ἀντήχει ἀπὸ κρότον ἀλύσεων καὶ τροχαλιῶν καὶ βαρέων πραγμάτων, ὡς ὡρολόγιον χορδιζόμενον. Ἐγὼ ἐντοσούτῳ ἐξηρχόμην εἰς τὸν ἐξώστην. Ὁ ἥλιος κατήρχετο ὁλονὲν πρὸς τὴν θάλασσαν. Ὁ ἄνεμος ἐψυχραίνετο καὶ ἡ νῆσος ἐγίνετο ἰόχρους. Εἰς τὸν ἀέρα ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς μου διήρχετο ἱπτάμενον βραδέως μέγα πτηνόν. Ἦτο ὁ ἀετὸς τοῦ Γενουηνσίου πύργου ἐπιστρέφων. Βαθμηδὸν ἡ ὁμίχλη ἀνήρχετο ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ μετ' ὀλίγον δὲν διέκρινέ τις ἢ τὸν λευκὸν ἀφρόν, περιστέφοντα τὴν νῆσον, καὶ αἰφνιδίως μέγα κῦμα φωτὸς ἐκχυνόμενον ἄνωθεν.

Ὁ Φάρος ἀνήφθη. Ἀφίνουσα ἐν τῷ σκότει τὴν νῆσον ἡ φωτεινὴ ἀκτίς, ἔπιπτε μακρὰν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐγὼ ἤμην ἐκεῖ ἀφανὴς ἐν τῇ σκοτίᾳ ὑπὸ τὰ φωτεινὰ νάματα, ἅτινα μόλις μοῦ ἐρράντιζαν τὴν κεφαλήν. Ἀλλ' ὁ ἄνεμος ἐψυχραίνετο ἐπὶ μᾶλλον καὶ ἔπρεπε νὰ εἰσέλθω. Καὶ ψηλαφητεὶ ἔκλειον τὴν βαρεῖαν θύραν μὲ τοὺς σιδηροὺς μοχλοὺς καὶ — ψηλαφητεὶ πάντοτε, ἀνερχόμενος μικρὰν σιδηρᾶν κλίμακα, στένουσαν καὶ ἠχοῦσαν ὑπὸ τοὺς πόδας μου, ἔφθανον εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Φάρου. Ἆ! ἐκεῖ τέλος πάντων ὑπῆρχε φῶς . . .

Φαντασθῆτε γιγαντιαῖον λαμπτῆρα συστήματος Carcel μὲ ἓξ σειρὰς θρυαλλίδων, πέριξ τοῦ ὁποίου ἐστρέφοντο βραδέως αἱ παρειαὶ τοῦ φάρου, αἱ μὲν κεκαλυμμέναι ὑπὸ ὑπερμεγέθους κρυσταλλίνου φακοῦ, αἱ δὲ ἁπλῶς ὑπὸ μεγάλου ὑαλώματος, προφυλάσσοντος τὸ φῶς κατὰ τοῦ ἀνέμου. Εἰσερχόμενος, ἐξεθαμβούμην. Ὁ χαλκὸς καὶ ὁ στίλβων λευκοσίδηρος καὶ οἱ λευκοὶ ἀντανακλαστῆρες καὶ τὰ τείχη ἐκεῖνα τὰ κρυστάλλινα τὰ στρεφόμενα μὲ κύκλους κυανοῦς, ὅλος ἐκεῖνος ὁ ἀντικατοπτρισμὸς τοῦ φωτὸς καὶ τῶν θρυαλλίδων ὁ κροταλισμὸς ἐπὶ στιγμὴν μοὶ ἐπροξένει ἴλιγγον.

Ὀλίγον κατ' ὀλίγον μολοντοῦτο οἱ ὀφθαλμοί μου ἐσυνείθιζον καὶ ἐκαθήμην ὑπ' αὐτὸ τὸ στήριγμα τοῦ φανοῦ, πλησίον τοῦ φύλακος, ὅστις ἀνεγίνωσκε μεγαλοφώνως τὸν Πλούταρχον ἐκ φόβου μήπως κοιμηθῇ.

Ἔξω τὸ σκότος, ἡ ἄβυσσος. Ἐπὶ τοῦ μικροῦ ἐξώστου τοῦ περιβάλλοντος τὸ ὕαλωμα, ὁ ἄνεμος ὠρύεται μανιώδης. Ὁ Φάρος τρίζει, ἡ θάλασσα μυκᾶται. Εἰς τὴν ἄκραν τῆς νήσου ἐκεῖ ἐπὶ τῶν σκοπέλων τὰ κύματα θραύονται μετὰ κρότου ὡσεὶ κανονιοβολισμῶν. Κατὰ διαστήματα, ἀόρατος δάκτυλος κτυπᾷ ἐπὶ τῶν ὑαλωμάτων· κανὲν νυκτόβιον πτηνὸν προσελκυόμενον ὑπὸ τοῦ φωτὸς πίπτει τυφλὸν καὶ κατασυντρίβεται ἐπὶ τῶν κρυστάλλων.

Ἐν τῷ Φάρῳ, ἀκτινοβολοῦντι καὶ καίοντι, οὐδὲν ἄλλο ἐκτὸς τοῦ κροταλισμοῦ τῶν θρυαλλίδων, τοῦ ψόφου τοῦ ἐλαίου πίπτοντος κατὰ σταγόνας, τῆς ἀνελισσομένης ἁλύσεως καὶ φωνῆς τινος μονοτόνου, ψαλμῳδούσης τὸν βίον Δημητρίου τοῦ Φαληρέως . . .

Τὸ μεσονύκτιον ὁ φύλαξ ἠγείρετο, ἔρριπτε τελευταῖον βλέμμα εἰς τὰς θρυαλλίδας του καὶ κατηρχόμεθα. Εἰς τὴν κλίμακα ἀπήντα τὸν σύντροφόν του ὅστις ἀνήρχετο τρίβων τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τοῦ παρέδιδε τὴν κολοκύνθην καὶ τὸν Πλούταρχον . . . Ἔπειτα πρὶν κατακλιθῶμεν, εἰσηρχόμεθα μίαν στιγμὴν εἰς τὸν θαλαμίσκον τοῦ βάθους, ὅλον γέμοντα ἀπὸ ἁλύσεις καὶ βάρη καὶ σχοινία, καὶ ἐκεῖ ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ μικροῦ λαμπτῆρος ὁ φύλαξ ἔγραφεν εἰς τὸ μέγα βιβλίον τοῦ Φάρου, πάντοτε ἀνοικτόν:

Μεσονύκτιον. Τρικυμία. Θύελλα. Πλοῖον εἰς τὸ πέλαγος.

(Alphonse Daudet) **Ν. Δ. Ε.**

Digitized by Google

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Εἰς συνεδρίασιν τῆς Μικροσκοπικῆς Ἑταιρείας τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου ἐγένετο ἐσχάτως περίεργος ἀνακοίνωσις περὶ ζωϊκῆς τινος συμπήξεως, ἧς δεῖγμα παρουσιάσθη εἰς τὴν ἑταιρείαν ταύτην. Εἶχε τοῦτο ἀφαιρεθῆ ἐκ τῶν νεφρῶν ἀγελάδος, τὸ μέγεθος του ἦτο ὅσον μεγάλον κάρυον καὶ ἡ ἐπιφάνειά του ἰδιάζουσα, τουτέστι στιλπνὴ καὶ χρυσίζουσα, ὀφειλομένη, ὡς ἡ τῆς μαργαριτοφόρου κογχύλης, εἰς λεπιδωτὴν κατασκευήν. Παρὰ τῷ λαῷ ὅμως διεδόθη ἡ φήμη ὅτι τὸ ξένον τοῦτο σῶμα συνίστατο κατὰ μέγα μέρος ἐκ χρυσῆς κόνεως, ἣν τὸ ζῷον κατέπινε μετὰ τῆς τροφῆς του. Ἡ προσοχὴ λοιπὸν τῶν ἀνθρώπων συνεκεντρώθη ἀμέσως εἰς λόφον τινά, ὅπου τὸ ζῷον ἔβοσκε, καὶ περὶ οὗ ἐπὶ τέλους ἐπιστεύθη ὅτι ἔβριθε χρυσοῦ· τόσον ὥστε ἐν στρέμμα αὐτοῦ ἐπωλήθη εἰς τιμὴν πενταπλασίαν τῆς ἀρχικῆς. Ἐν τούτοις παρόμοιοι λίθοι οὐχὶ σπανίως εὑρίσκονται ἐντὸς τοῦ ἥπατος καὶ ἄλλων ὀργάνων τῶν ζῴων, εἰς ἀρχαιοτέρας δὲ ἐποχὰς ἐξετιμῶντο πολὺ ὡς φάρμακον, ὅπερ ἐδίδετο εἰς κόνιν μεμιγμένην μετ' οἴνου, ἐπιστεύετο δὲ ὅτι ἠδύνατο νὰ προλάβῃ ἀσφαλῶς τὴν λιθίασιν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ.

Ἐν Ῥωσσίᾳ τὸ Ἡλιοτρόπιον ἔχει μείζονα ἢ ἁπλῶς καλαισθητικὴν ἀξίαν, καθ' ὅσον ἡ παραγωγή του ἀντιπροσωπεύει σπουδαῖον κλάδον ἐν τῇ βιομηχανίᾳ. Κατά τινα ἔκθεσιν τοῦ γενικοῦ προξένου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἡ καλλιέργειά του ἤρξατο ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1842, σκοπὸς δὲ αὐτῆς ἦτο ἡ ἐξαγωγὴ ἐλαίου ἐκ τῶν σπόρων του. Ὑπάρχουσι δύο εἴδη τοῦ καλλιεργουμένου ἡλιοτροπίου, ἓν ἔχον μικροὺς σπόρους, χρησιμεύοντας εἰς παραγωγὴν ἐλαίου, καὶ ἄλλο ἔχον μεγαλητέρους, οἵτινες καταναλίσκονται παρὰ τῷ λαῷ εἰς μεγάλην ποσότητα ὡς λίχνευμα. Μετὰ τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ ἐλαίου, ἡ ὑποστάθμη, ἥτις μεταβάλλεται εἰς πλακοῦντας, ἐξοδεύεται μεγάλως ὡς τροφὴ διὰ τὰ κτήνη, ἰδίως ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ. Τὰ ἀπομένοντα περιττὰ καὶ εὔχρηστα μέρη τοῦ ἄνθους, ὡς ἐπ' ἴσης καὶ ἡ κάλυξ, χρησιμεύουσιν ὡς καύσιμος ὕλη, τὰ δὲ κελύφη τὰ περιβάλλοντα τοὺς σπόρους δίδονται ὡς τροφὴ εἰς τὰ πρόβατα. Πρὸς κατασκευὴν ἐλαίου οἱ σπόροι, ἀφ' οὗ καθαρισθῶσι καλῶς, εἰσάγονται εἰς μύλους, ὅπως ἀπαλλαγῶσι τῶν κελυφῶν. Κατόπιν ὑποβάλλονται εἰς πίεσιν, καὶ ἡ προκύπτουσα ἐκ ταύτης συμπαγὴς ὕλη τίθεται ἐντὸς δοχείων θερμαινομένων δι' ἀτμοῦ. Τὸ οὕτω κατασκευασθὲν φύραμα ἐγκλείεται εἰς σάκκους ἐκ τριχῶν καμήλου καὶ πιέζεται ἐκ νέου ὅπως ἐκθλιβῇ τὸ ἐν αὐτῷ ἔλαιον, ὅπερ ἐκρέει ἐντὸς δεξαμενῶν. Τὸ ἔλαιον τοῦτο, ἂν κατασκευασθῇ μετὰ τῆς δεούσης ἐπιμελείας, λέγεται ὅτι ὑπερτερεῖ τὸ ἐξ ἐλαιῶν κατὰ τὸ χρῶμα, τὸ ἄρωμα καὶ τὴν γεῦσιν.

Ὁ Ἄγγλος περιηγητὴς Βάτσελερ μελετήσας ἀγρίους τινάς, Αἰνοῦ καλουμένους, κατοικοῦντας νῆσον τῆς βορείου Ἰαπωνίας, περιέγραψεν ἐν βιβλίῳ ἐσχάτως ἐκδοθέντι τὰς περὶ αὐτῶν ἐντυπώσεις του. Ἐκ τούτου παραλαμβάνομεν τὸ κάτωθι ἀπόσπασμα.

Τὰ δικαιώματα τῶν γυναικῶν διατελοῦσιν ἄγνωστα εἰς τοὺς Αἰνού. Γενικῶς οἱ ἄνδρες εἶνε ὀκνηροὶ καὶ μόλις κινοῦνται ἐνίοτε, ὅπως μεταβῶσιν εἰς θήραν ἢ ἁλιείαν. Πάντα τὰ ἐπίπονα ἔργα καὶ εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ ἐν τῷ οἴκῳ ἐκτελοῦνται ὑπὸ τῶν γυναικῶν, αἵτινες δὲν θεωροῦνται ἀνώτεραι φορτηγῶν ζῴων. Καὶ ὅτε ἀκόμη γεννᾶται τὸ τέκνον, ὁ πατὴρ μόνος γίνεται ἀντικείμενον συμπαθείας. Παρὰ τῷ λαῷ τούτῳ ἐκράτει ποτὲ περίεργον ἔθος. Ἅμα ὡς τέκνον τι ἐγεννᾶτο, ὁ πατὴρ ἔπρεπε νὰ θεωρήσῃ ἑαυτὸν ὡς σοβαρῶς ἀσθενοῦντα, καὶ ἦτο διὰ τοῦτο ὑποχρεωμένος νὰ οἰκουρῇ προφυλαττόμενος καὶ καθήμενος πλησίον τῆς ἑστίας. Ἡ δὲ σύζυγός του, τὸ πτωχὸν πλάσμα, ὤφειλε νὰ ἀπασχολῆται ὅσον ἠδύνατο περισσότερον καὶ δραστηριώτερον. Ἡ ἰδέα τῶν ἀγρίων ἐκείνων εἶνε, ὡς φαίνεται, ὅτι ἡ ζωὴ μεταβαίνει ἀπὸ τοῦ πατρὸς κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸ τέκνον.

Λ.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

— Αἴ, καὶ πῶς τὰ περνᾶτε στὸ καινούργιο σπίτι;
— Νά σας πῶ. Ἂν γλυτώσουμε τὸ χειμῶνα, θὰ περάσουμε ἕνα λαμπρὸ καλοκαῖρι.

* * *

Δύο φίλοι ὁδοιποροῦσι, καθήμενοι ὄχι πολὺ ἀνέτως ἐπὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἡμιόνου. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δρόμου στρέφεται ὁ εἷς, ὁ ὁποῖος εἶχε φήμην πολὺ λεπτοῦ ἀνθρώπου, καὶ λέγει πρὸς τὸν ἄλλον:
— Μοῦ ἦλθε μιὰ ἰδέα, Κωστάκη. Ἂν κατέβαινεν ἕνας ἀπὸ τοὺς δυό μας . . . . ἐγὼ θὰ καθόμουνα καλλίτερα!

* * *

Συλλογισμοὶ ἀθέου συζητητοῦ.
— Εἰπῆτέ μου, σᾶς παρακαλῶ, εἰμπορεῖ ἆρά γε ὁ Θεός σας ν' αὐτοκτονήσῃ καὶ νὰ δημιουργήσῃ ἕνα ἄλλον Θεὸν τελειότερόν του; Πῶς; διατί σιωπᾶτε; Τὸ ἠξεύρω. Ἂν ἠμπορέσῃ,—λέτε μὲ τὸ νοῦ σας,— τότε δὲν θὰ εἶνε ἀθάνατος καὶ ἀπειροτέλειος· ἂν δὲν ἠμπορέσῃ, τότε πάλιν δὲν θὰ εἶνε παντοδύναμος . . . Αἴ, αὐτὸ λέγω κ' ἐγώ.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Εἰς τὸν κόσμον θεωρεῖται ὀλιγώτερον σκληρὸν τὸ νὰ κτυπήσῃ τις μὲ τὸ χειρόμακτρον καὶ νὰ φήσῃ εἰς τὸν τόπον δέκα μυίας, παρὰ νὰ ποκόψῃ τὰ πτερύγια μιᾶς καὶ νὰ τὴν ἀφήσῃ νὰ περιπατῇ.

*

Πολλάκις ἐκινήθην ὑπὸ τοῦ πειρασμοῦ, λέγει ὁ Ἰούλιος Σίμων, νὰ γράψω τὸ ἑξῆς παράδοξον: «Αἱ ἱστορίαι, τὰς ὁποίας γνωρίζει κανεὶς ὀλιγώτερον, εἶνε ἐκεῖναι τὰς ὁποίας εἶδεν.»

*

Ἡ ἐξομολόγησις εἶνε διὰ τὸ πνεῦμα ὅ τι ἡ ἐγχείρησις διὰ τὸ σῶμα· ἀνακουφίζει βραδύτερον, ἀλλὰ καὶ ὁ κλονισμός, τὸν ὁποῖον προξενεῖ, εἶνε μέγας.

Digitized by Google

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικά

Ὁ ἑλληνομαθὴς Ὁλλανδὸς Dr H. G. Müller, γραμματεὺς τῆς ἐν Ἀμστελοδάμῳ φιλελληνικῆς Ἑταιρείας, διατρίβων ἀπό τινος ἐνταῦθα, ὡμίλησεν ἑλληνιστὶ τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ ἐν μέσῳ ἀραιοῦ, ἀλλ' ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου. Θέμα τῆς ῥητορικωτάτης καὶ ἀπταίστου τὴν γλῶσσαν ὁμιλίας του ὑπῆρξεν αὐτὴ ἡ Φιλελληνικὴ Ἑταιρία, τῆς ὁποίας ὁ ἐνθουσιώδης γραμματεὺς ἐξῆρε τὸν τριπλοῦν σκοπόν, ἤτοι τὴν κατάργησιν τῆς ἐρασμικῆς προφορᾶς, τὴν ἐπιβολὴν τῆς ἑλληνικῆς ὡς γλώσσης διεθνοῦς καὶ τὴν ὑποστήριξιν παντὸς ἑλληνικοῦ ζητήματος πλὴν τῶν ἀφορώντων εἰς τὰ πολιτικά.

— Ἐν τῇ *Κλασικῇ Ἐπιθεωρήσει* τοῦ Ἰουλίου, ὁ Κένυον ἀναγγέλλει ὅτι εἰς τὸ Βρετανικὸν Μουσεῖον προσηνέχθησαν ὑπὸ τοῦ αἰδεσίμου Τάγκοκ νέα τέως ἄγνωστα ἀποσπάσματα ἐκ τῶν ἀπολιπομένων λόγων τοῦ Ὑπερείδου· εἶνε δὲ ταῦτα γεγραμμένα εἰς τεμάχια παπύρου, ἀνήκοντα εἰς τὸν μέγαν πάπυρον, τὸν περιέχοντα τοὺς ἄλλους κατὰ τὸ 1847 εὑρεθέντας λόγους τοῦ μεγάλου ἀττικοῦ ῥήτορος.

— Ἐν τῇ ἐτησίᾳ συνεδριάσει τῶν ἐν Λονδίνῳ ἑταίρων τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀγγλικῆς Σχολῆς, ὁ μαρκήσιος Βιοὺτ ἀπήγγειλε σπουδαῖον καὶ φιλελληνικώτατον λόγον περὶ τῆς ἀδιακόπου συναφείας τοῦ ἑλληνικοῦ βίου. Μετὰ τοῦτον ὁ κ. Pears ὡμίλησεν ὑπὲρ τῆς διαφυλάξεως τῶν βυζαντινῶν μνημείων, ὁ καθηγητὴς Βαλσταῖν περὶ τῶν τροφίμων τῆς Σχολῆς καὶ ὁ ἡμέτερος πρεσβευτὴς κ. Γεννάδιος περὶ τῆς προθυμίας, ἣν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἀγγλικῆς Σχολῆς ἐπέδειξεν ἀνέκαθεν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις.

— Νέας ὑποθέσεις φιλολογικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν μελετημάτων παρέχει καθημέραν εἰς τοὺς σοφοὺς ἡ *Ἀθηναίων Πολιτεία*. Οὕτως ἐν τῇ *Κλασικῇ Ἐπιθεωρήσει* ὁ ἄγγλος καθηγ. Χῆδλαμ προσπαθεῖ νὰ διαφωτίσῃ τὴν ἀρχαιοτέραν τῶν Ἀθηνῶν ἱστορίαν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐν τῇ *Ἀθηναίων Πολιτείᾳ* ἱστορουμένων, ὁ δὲ ἱστορικὸς Κὼξ ἤρξατο ἐν τῇ *Ἀκαδημίᾳ* ἐξετάζων τὸν Ἀριστοτέλην ὡς ἱστορικόν.

Ἐπιστημονικά

Ὁ ἔξοχος μικροβιολόγος Λέφλερ, ἐπανελθὼν ἐξ Ἑλλάδος εἰς Γραϊφσβαλδ, ἐξέθηκεν ἐν τῇ πρώτῃ του ἐκεῖ παραδόσει τὰς κατὰ τῶν θεσσαλικῶν ἀρουραίων ἐνεργείας του, τὴν πρώτην ἐπιτυχεστάτην ἐφαρμογὴν τῶν ἐπὶ τοῦ τυφοβακτηριδίου τῶν μυῶν μελετῶν του.

— Εἰς τὸ ἐν Μόσχᾳ διεθνὲς συνέδριον τῆς Ἱστορικῆς Ἀρχαιολογίας, τῆς Ἀνθρωπολογίας καὶ τῆς Ζῳολογίας, μέλλον νὰ συγκροτηθῇ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Μεγάλου δουκὸς Στεργίου Ἀλεξάνδροβιτς, προσεκλήθη νὰ λάβῃ μέρος καὶ ἡ Ἑλλάς.

Καλλιτεχνικά

Ὡς ἐξέχοντα ἔργα ἐν τῇ ἐν Μονάχῳ Καλλιτεχνικῇ Ἐκθέσει κρίνονται καὶ δύο πίνακες ἐπιφανῶν Ἑλλήνων ζωγράφων: *Τὰ Πρῶτα Βήματα* τοῦ κ. Ἰακωβίδου καὶ ἡ *Ἑλληνικὴ Ἀπόκρεως* τοῦ κ. Γύζη, ἥτις καὶ ἠγοράσθη ὑπὸ τῆς πινακοθήκης τοῦ Μονάχου ἀντὶ 12000 μάρκων ἤτοι 20 χιλ. δραχμῶν περίπου.

Θεατρικά

Ἀνεπισήμως ὅλως, τοῦ Βασιλέως ἀντιπροσωπευομένου ὑπὸ τοῦ ἐπιμελητοῦ τῶν Ἀνακτόρων κ. Θ ὸν, ἐτέθη τὴν Δευτέραν, 20 Ἰουλίου, ὁ θεμέλιος λίθος τοῦ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου ἀνεγειρομένου Ἐθνικοῦ Θεάτρου.

ΕΙΚΟΝΕΣ

ΑΜΑΞΑ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΗΣ ΔΑΧΟΜΕΗΣ

Ἡ πολυτελεστάτη αὐτὴ ἅμαξα ἥτις ἐφιλοτεχνήθη ἐσχάτως ἔν τινι ἐργοστασίῳ τοῦ Ἀμβούργου, ἔχει τοῦτο τὸ ἰδιάζον, ὅτι δὲν σύρεται ὑπὸ τετραπόδων, ἀλλ' ὑπὸ διπόδων . . . δούλων τοῦ ἄνακτος, ὅστις ἀπολαύει οὕτω καθ' ἡμέραν τῆς τιμῆς, ἧς ἀξιοῦνται σπανίως μόνον καὶ ἐν ὥρᾳ ἐκτάκτου ἐνθουσιασμοῦ δημοφιλεῖς πολιτευταὶ καὶ περικαλλεῖς πρωταγωνίστριαι θεάτρων.

ΠΑΙΓΝΙΑ

Αὐγὸν εὐπειθὲς καὶ αὐγὸν ἀπειθές.

Λάβετε ἓν αὐγὸν ὠμόν, κενώσατέ το ἀνοίγοντες ἐπὶ τοῦ ἑνὸς αὐτοῦ ἄκρου τρύπαν ὅσῳ τὸ δυνατὸν μικροτέραν, ἀφήσατέ το νὰ ξηρανθῇ καλά, ῥίψατε μέσα ἄμμον λεπτήν, ὥστε νὰ γεμίσῃ κατὰ τὸ ἓν τέταρτον τῆς χωρητικότητός του περίπου καὶ κατόπιν, μὲ ὀλίγον κηρόν, σκεπάσατε τὴν τρύπαν ἐπιτηδείως, ὥστε νὰ μὴ διακρίνεται καμμία προπαρασκευή. Τοιουτοτρόπως τὸ αὐγόν σας γίνεται πολὺ εὐπειθές, διότι εἰμπορεῖ νὰ ἵσταται εἰς οἱανδήποτε θέσιν θέλετε, εἴτε καθέτως, εἴτε πλαγίως, ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς φιάλης, ἐπὶ τῆς λαβῆς τοῦ μαχαιρίου κτλ. Πρὸς τοῦτο δὲν ἔχετε ἢ νά του δίδετε τὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν θέλετε, καὶ νά το κινῆτε ἐλαφρῶς, οὕτως ὥστε ἡ ἄμμος νὰ συσσωρεύεται πρὸς τὰ κάτω καὶ νὰ σχηματίζῃ ἐπιφάνειαν ὁριζόντιον, ἡ ὁποία ἐπιτρέπει εἰς αὐτὸ νὰ ἵσταται πάντοτε ἐν ἰσορροπίᾳ εὐσταθεῖ.

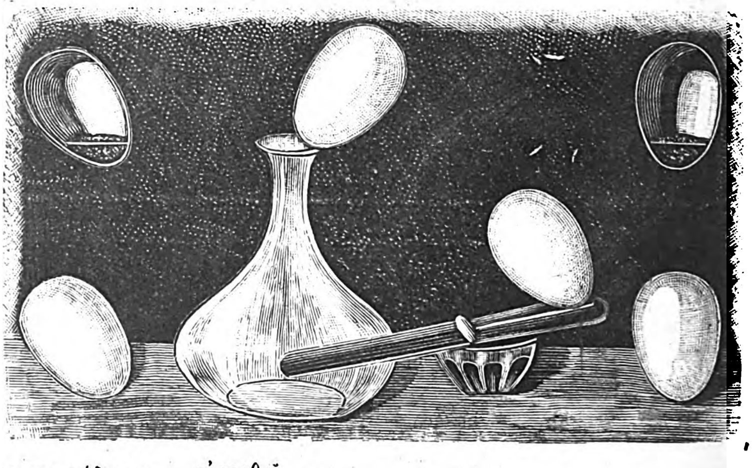

Ἂν τώρα θέλετε νὰ σχηματίσετε καὶ ἓν αὐγὸν ἀπειθές, ἀντὶ ἄμμου ῥίψατε μέσα κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν κόνιν μολύβδου, ἀνακατωμένην μὲ μικρὰ τεμάχια ἱσπανικοῦ κηροῦ καὶ θερμάνατε τὸ ὅλον ἐπὶ τῆς ἑστίας. Ὁ ἱσπανικὸς κηρὸς θ' ἀναλυθῇ, ἂν δὲ τὸν ἀφήσετε κατόπι νὰ ψυχρανθῇ, κρατοῦντες τὸ αὐγὸν καθέτως, θὰ σχηματίσῃ μετὰ τοῦ μολύβδου ἓν σῶμα βαρὺ καὶ στερεόν, τὸ ὁποῖον θὰ κατατεθῇ καὶ θὰ κολλήσῃ εἰς τὸ ἄκρον τοῦ αὐγοῦ. Κατόπι σκεπάζετε πάλιν διὰ κηροῦ λευκοῦ τὴν τρύπαν καὶ ἔχετε ἓν αὐγόν, τὸ ὁποῖον δὲν εἰμπορεῖ νὰ λάβῃ καμμίαν ἄλλην θέσιν ἐκτὸς τῆς καθέτου καὶ ἀνορθοῦται βιαίως, ὁπωσδήποτε καὶ ἂν θελήσετε νὰ τὸ κατακλίνετε, μόλις τὸ ἀφήσετε ἐλεύθερον.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—113

Digitized by Google

Η ΑΓΑΠΗ ΜΟΥ

(Μυστικὴ γραφὴ)

«Ἡ καταγνιὰ σηκώνεται· φωτίζεται ἡ ἄβυσσος· θεῖο φῶς κατεβαίνει ἀπὸ τὰ οὐράνια, φῶς ἅγιο καὶ μεγαλοδύναμο καὶ μὲ περιχύνει ἀπὸ τὰ νύχια ὡς τὴν κορφή. Νὰ πῶς κλωθοσέρνεται 'ς τὰ μαῦρα τὰ μαλλιά μου· νὰ πῶς ρίχνεται σὰν τῆς Παράδεισος ριπὴ 'ς τὰ δασωμένα στήθη μου, πῶς ἀγάλι 'γαλι σὰν τὸ λαγαρὸ νερὸ ποῦ ποτίζει τὰ χορταράκια περιποτίζει τὴν ἄχαρη καρδιά μου καὶ γλυκοχαράζει ἁγνὸ καὶ ἄσβυστο κ' αἰώνιο 'ς τὸ ἀγέλαστο πρόσωπό μου. Εἶμαι ἄνθρωπος· ναί, τόρα ἔγεινα κ' ἐγὼ ἄνθρωπος! . . .

«Τ' ἤμουν ἐδῶ καὶ δέκα ἡμέρες, ἐδῶ καὶ εἴκοσ' ἡμέρες; Τί ἔκανα ἐδῶ κ' ἕνα μῆνα, ἐδῶ κ' ἕνα χρόνο, ἐδῶ καὶ πέντε χρόνια; Κἂν τίποτε. οὔτε ἤμουν οὔτ' ἔκανα τίποτε . . . Ὄχι, τόρα θυμοῦμαι· ναί, ἤμουν κἄτι· ἔκανα κ' ἐγὼ κἄτι. 'Σὰν τί; Νά, ἤμουν ἕνα τσουβάλι· ἕνα τσουβάλι ἀπὸ κόκκαλα καὶ ἀπὸ κρέας, ἀπὸ ἁρμοὺς καὶ νεῦρα, ἀπὸ μαλλία καὶ ἀπὸ νύχια. Ἐγύριζα ἐδῶ κ' ἐκεῖ· ἐσυντύχαινα μὲ τοὺς δικούς μου, ἀγόραζα ψέματα μὲ τῆς ἀλήθειες, ἐπουλοῦσα ἀλήθειες μὲ τὰ ψέματα. Τίποτε ἄλλο! Τίποτε. Καὶ ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχή; Ποιὰ καρδιὰ καὶ ποιὰ ψυχή! Μήπως θὰ εἰπῇς καρδιὰ ἐκεῖνο τὸ λεβέτι τῆς μηχανῆς ποῦ κρατεῖ τὸν ἀτμὸ καὶ δίνει δρόμο 'ς τὸ πλεούμενο; Μήπως θὰ εἰπῇς ψυχὴ τὸ κοπροσκούλικο ποῦ κυλιέται ἡμερανύχτα 'ς τὰ χόρτα καὶ βυζαίνει τὸ νερὸ τῆς γῆς χωρίς ποτε νὰ πέρνῃ κι' ἀπὸ τὴν ἀντρειά της. Καρδιὰ ποῦ δὲν ἀναγαλλιάζει μὲ τὸ γλυκόλογο· ποῦ δὲν ἀνταριάζεται, δὲν λιγοθυμᾶ, οὔτε μεγαλώνει ἐμπρὸς 'ς τὴν ἀνιστόρητη ὄψι τοῦ καλοῦ· ψυχὴ ποῦ δὲν ἀρμενίζει ἀκράτητη 'ς τὰ φωτοστάλακτα κύματα τ' οὐρανοῦ, ποῦ δὲν φαρομανᾶ ἀχόρταγη 'ς τῆς ἀνθισμένες χλωροσὲς καὶ δὲν πετιέται μ' ἄσβυστη φλόγα 'ς τὰ κρυοπαγωμένα ἀκροβούνια τί καρδιὰ καὶ τί ψυχὴ εἶνε; . . .

«Πῶς ἔζησα ὡς τὰ σήμερα οὔτ' ἐγὼ ἠξέρω. Ποιὰ ἦταν ἡ ἀρχὴ καὶ ποιὸς ὁ δρόμος μου δὲν ἐνόησα. Ποῦ ἐσταμάτησα νὰ χαρῶ κ' ἐγὼ ἢ ποῦ ἐγονάτισα νὰ κλάψω δὲν θυμοῦμαι. 'Σὰν τὸ θολὸ ποτάμι ποῦ νεκροκοιμᾶται 'ς τῆς γυμνές του ὄχθες καὶ ζεστένεται ἀπὸ τὸ λιοπύρι καὶ βρωμίζεται ἀπὸ τὰ χώματα καὶ τὰ βύσαλα τοῦ κάμπου καὶ πηγαίνει σιγαλό, ἀδιάκοπα πηγαίνει νὰ χυθῇ 'ς τὴ θάλασσα χωρὶς νὰ ρωτάῃ τὸ γιατί, παρόμοια κ' ἐγώ. Καὶ ὄχι παρόμοια· ψέματα εἶπα, ψέματα! Τὸ ποτάμι συχνὰ στέκεται 'ς τὸ δρόμο του κι' οὖθ' εὕρῃ ἀγκαλιάζει τὴ ρίζα τῆς φτελιᾶς καὶ φοβερίζει τὸ πλατάνι καὶ τραγουδεῖ τῆς πικροδάφνης καὶ φιλεῖ τ' ἄνθη τῆς ἀγράμπελης καὶ τὰ συνεπέρνει νὰ ταφῇ μαζί τους 'ς τῆς θάλασσας τὴν ξαπλωσά. Ψέματα εἶπα, δὲν ἤμουν σὰν τὸ ποτάμι . . .

«Καὶ μήπως ἤμουν σὰν τὸ βουνὸ τὸ ψηλό, τὸ μέγα ποῦ στέκεται ἀπάτητο σ' ἀνθρωπινὸ ποδάρι καὶ πλακώνει μὲ τὸν ἴσκιο του κάμπους καὶ θάλασσες κ' ἔχει σύντροφο μόνο τὸν ἀητὸ κ' ἔχει φοβερὴ ἁρματωσά του τὸν ἄγριο δρόλαπα καὶ λαμπρὴ φορεσά του τὰ χιόνια; Ἢ μήπως ἤμουν σὰν τὸ δάσος τὸ πυκνοντυμένο ἀπὸ ἀριὲς καὶ πεῦκα, ἀπὸ ὀξιὲς κ' ἐλάτια, ποῦ μουγκρίζουν 'ς τῆς μονιές του τὰ θεριὰ καὶ γλυκολαλοῦν τὰ πουλιὰ 'ς τοὺς κλώνους του, ποῦ δὲν χωρεῖ νὰ περάσῃ τὸ πλατῶνι καὶ τρομάζει νὰ λημεριάσῃ ὁ ληστής; Καὶ μήπως ἤμουν κἄνε σὰν τὴν πλατειὰ θάλασσα ποῦ τρέφει 'ς τοὺς βαθεῖς κόλπους της τὰ κήτη τοῦ Ἰωνᾶ καὶ τῆς μαρίδες τῆς Καραθῶνας, ποῦ ἀργοκυλᾶ τὰ δενδρόκορμα κοράλια καὶ τῆς μυριόχρωμες ψηφίδες καὶ σὰν ἀγριέψῃ δέρνεται καὶ μουγκρίζει καὶ ἀφροστολίζεται καὶ σκοτεινιάζει καὶ μάχεται μὲ τὴ γῆ καὶ μὲ τὰ πλεούμενα καὶ σὰν καλοσυνέψῃ κατακάθεται καὶ γλυκομουρμουρίζει καὶ ἀναγελᾶ σὰν νεράϊδα εὐτυχισμένη 'ς τὰ χρυσᾶ παλάτια της; Ἢ μὴν ἤμουν σὰν τ' ἀστέρι τὸ λαμπρὸ ποῦ σέρνεται φανὸς 'ς τὸ γαλανὸ αἰθέρα ἀπ' ἀνατολὴ σὲ δύσι κι' ἀπὸ δύσι σ' ἀνατολὴ μαζὶ μὲ τὸ ἄγνωστο ἔχει του καὶ σημαδεύει τὸ δρόμο τοῦ ναύτη καὶ τὴν πόρτα τῆς ἐρωταριᾶς καὶ φωτολαλεῖ 'ς τὴν ψυχὴ τοῦ ποιητοῦ; Ὄχι· οὔτ' ἔτσι οὔτ' ἀλλιῶς. Τ' ἤμουν λοιπόν; Ξέρω κ' ἐγώ· ἤμουν

Digitized by Google

ἀπ' ὅλα καὶ ἀπὸ τίποτε. Ἐρημιὰ γύρω, ἐρημιὰ καὶ μέσα μου! Σάπια μυαλὰ 'ς τὸ κεφάλι· ψόφια καρδιὰ 'ς τὰ στήθη· ἄρρωστη ψυχὴ 'ς τὸ ὅλο μου! Ἂν μ' ἔθαφτες ζωντανὸ 'ς τὴ γῆ δὲν θἄκρενα· ἂν μ' ἔρριχνες 'ς τοῦ κόσμου τὴν ὀργὴ ἄχνα δὲν θἄβγαζα· ἂν μ' ἐπετούσες 'ς τῆς θάλασσας τὰ βάθη θὰ πήγαινα πρόθυμα σὰν τὸ σκαντάγι τοῦ ναυτικοῦ . . . Ὅλα σάπια! . . .

«Μὰ τόρα νά· τὸ ἀθάνατο φῶς γλυκοχαράζει ἀγνάντια μου... Φύγε, συχαμένη ζωή, λεπριασμένη ζωή, φύγε! νὰ μὴ σὲ ἰδῶ ποτέ μου, νὰ μὴ σ' ἀκούσω, νὰ μὴ σὲ θυμηθῶ! Νὰ κ' ἐμένα τ' ἀστέρι μου ἀνατέλλει... Χρυσᾶ σύγνεφα καὶ χιλιόπλουμα πουλιά· βρόντοι ἁρμάτων καὶ ἀλόγων χλιμιντρίσματα καὶ προσταγμάτων σάλαγος· ὀσμὴ λιβανιοῦ καὶ ὀσμὴ μπαρούτης· σπαθιῶν λαμποκοπήματα καὶ τσαπραζίων γλυκόφωνοι καὶ σάλπιγγες Γεδεὼν καὶ κύμβαλα Ἰεφθάε· χρυσοπράσινοι ἵμεροι καὶ ἔρωτες περιπόρφυροι καὶ φλογεροὶ πόθοι καὶ ὄνειροι σγουρόμαλλοι· πολεμικὰ τραγούδια καὶ σκοτωμένων βόγγοι καὶ δούλων δαρμοὶ καὶ νικώντων λαμπροὶ παιᾶνες ἔρχονται μπροστὰ μπροστὰ καὶ λαμπροστολίζουν τὸν ἀέρα καὶ μοσχομυρίζουν τὸν αἰθέρα καὶ ἀναστένουν τὰ νεῦρά μου καὶ φτερώνουν τὰ πόδια μου καὶ ζωντανεύουν τὰ βλέμματά μου... Ἀνεβαίνει ἀνεβαίνει μὲ παρήγορη γαλήνη τὸ φῶς μου καὶ μὲ περιχύνει ὅλον. Ψηλώνει, ψηλώνει ὁλοένα ψηλώνει καὶ πλαταίνει. Τ' ἄστρα πισοδρομοῦν καὶ οἱ αἰθέρες ἀραιώνουν καὶ γονατίζουν οἱ κόσμοι. Καὶ μέσ' ς' τὸ ροδοστάλακτο σύγνεφο νά την ἡ Ἀγάπη μου ποῦ προβάλλει ὑπέρθεη καὶ ἁρμονική. Ἐλᾶτε λαοὶ καὶ συναχθῆτε νεκροὶ αἰῶνες· ἡ ρήγισσα καὶ βασίλισσά σας ἔρχεται! . . .

«Φέρε, Σιών, τὴν κιθάρα τοῦ Δαυὶδ καὶ τὴ μίτρα τοῦ Σολομῶντα καὶ τὴ μεγαλόστομη λαλιὰ τῶν προφητῶν σου. Ἑλλὰς φέρε τὴ λύρα τοῦ Ὀρφέα καὶ τοῦ Φειδία τὴ σμίλη καὶ τοῦ Αἰσχύλου τὸ πολεμικὸ κοντύλι καὶ τοῦ Ἀριστοφάνη τὴν κλασικὴ σάτυρα καὶ τὸ γιογκάρι τοῦ ἁρματωλοῦ. Καὶ σὺ Ἰνδία, γῆ τῆς ἀληθινῆς θρησκείας, φέρε τοῦ Βούδδα τὴ Μαχαβαράτα· καὶ σύ, ἀτέλειωτό μας ὄνειρο, Πόλι μυριοδοξασμένη, τὴν τέχνη τοῦ Ἀνθεμίου καὶ τοῦ Ἰσιδώρου, τοῦ Ἡρακλείου τὴν ἀκράτητη ὁρμὴ καὶ τοὺς ἀμέτρητους θριάμβους τοῦ μεγαλονείρου Βουλγαροκτόνου· καὶ Περσία σύ, τοῦ Σααδῆ σου φέρε τοὺς γλυκοὺς καϋμοὺς καὶ σύ, Βηθλεέμ, τὴν χρυσῆ καρδιὰ τοῦ τέκνου σου καὶ ἱερὰ πόλις τῆς Μέκκας, τὴν ἀνίκητη πάλλα τοῦ Μωάμεθ... Ὅλα τὰ θέλει ἡ Ἀγάπη μου, γιατὶ ὅλα τῆς πρέπουν. Καὶ ἡ χλαμίδα ἡ βασιλικὴ καὶ τὰ αἱματοβαμένα ἅρματα· τὰ φλογερὰ κοντύλια καὶ τὰ πλατειὰ γέλια· ἡ φιλάνθρωπη θρησκεία καὶ οἱ σκοτωμοὶ καὶ τὰ δάκρυα ὅλα τῆς πρέπουν, γιατὶ ἀπ' ὅλα πέρνει καὶ συγκινεῖ καὶ γλυκοκοιμίζει εἴτ' ἐνθουσιάζει τοὺς κόσμους. Δὲν χωρίζει τόπους, οὔτε καιρούς, οὔτε ἀνθρώπους· δὲν προτιμᾶ φυλάς, οὔτε ἔθνη, οὔτε βασίλεια. Τόπος ἕνας ἡ γῆ ὁλόκληρη, ἕνας ἄνθρωπος ὅλη ἡ πλάσι· καὶ ὅλοι οἱ καιροὶ καλοὶ εἴτε κακοί, πλούσιοι καὶ ἀχαμνοὶ ἕνα εἶνε γιὰ τὰ θεῖα 'μάτια της καὶ βράζουν μὲ τὴν ἴδια δύναμι 'ς τὴν πλατειὰ καρδιά της καὶ μὲ τὴν ἴδια δικαιοσύνη χωνεύουν 'ς τὸ χωνευτῆρι τῆς μεγάλης ψυχῆς της. Μὴ δειλιάζετε μόν' συναχθῆτε! Καιροὶ καὶ πατριαί, συναχθῆτε ἀπὸ περάτων ἕως περάτων 'ς τὸ μεγάλο προσκύνημα. Ἔρχου καὶ σύ, Ἀμερική, ρωμαλέα καὶ πολύχυμη παρθένα, μὲ τ' ἀνήλιαστα δάση καὶ τ' ἀδάμαστα παιδιά σου καὶ φέρε τὰ φαρμακερὰ τόξα καὶ τἀπλᾶ στολίδια τους· καὶ σύ, ἀπέραντε Ὠκεανέ, κύλα τ' ἀδαπάνητα πλούτη σου καὶ σύ, μεγάλε ποταμέ, τὰ διαμαντικά σου καὶ Ἀραβία, τὰ μεθυστικὰ ἀρώματα, καὶ Φοινίκη τὴ λαμπρὴ πορφύρα σου. Ἐλᾶτε, ὅλοι ἐλᾶτε καὶ ἀπιθῶστε χάμω, ἐμπρὸς 'ς τὰ τορνευτὰ πόδια της τὰ καλά σας ὅλα, νὰ στολισθῇ ἡ νύμφη σας!

«Νύμφη σας καὶ βασίλισσα καὶ ρήγισσά μου. Ποιὸς δὲ σὲ εἶδε καὶ ποιὸς δὲ σ' ἐζήλεψε, Ἀγάπη μου! Ἀπὸ τὴν ἕκτην ἡμέρα τῆς Δημιουργίας ὁ ἄνθρωπος εὐθὺς καὶ μέσ' 'ς τὴν παιδιάτικη κατάστασί του πρίν, κ' ἔπειτα μεσ' 'ς τοὺς ἄγριους καιροὺς καὶ τόρα ἀκόμη μέσ' 'ς τὴν πλουτοδίψα του πάντα σὲ ἄκουσε καὶ σὲ καλογνώρισε κ' ἐλαχτάρισε πάντα γιὰ σένα. Γιατ' ἦσαι, ἀνιστόρητη Παρθένα, τὸ μάννα τῆς ζωῆς, μακρυνὴ ἐνθύμισι κόσμου ἄλλου, ἄλλου καιροῦ αἰωνίου καὶ ἀθανάτου καὶ ὄχι τῆς στενῆς γηΐνης ζωῆς μας. Τ' ἦταν ἡ Κλεοπάτρα καὶ τί ἡ Πενταγιώτισσα; Τ' ἦταν ἡ Ἥρα καὶ τί ἡ Ἀφροδίτη, μεγαλόχαρη Κυρά μου, ἀφοῦ ἡ πρώτη χωρὶς τὴν Κάναθο θὰ τὴν ἐβαρύνετο ὁ Ζεὺς καὶ ἡ δεύτερη χωρὶς τὸν κεστό της βέβαια θὰ καταντοῦσε σὰν τὴ σημερινὴ Γλυκερία τ' Ἀναπλιοῦ. Μὰ ἐσὺ χωρὶς τὴν Κάναθο καὶ χωρὶς κεστὸ πάντα ἔμεινες δροσερὴ καὶ πανώρηα ὅπως ἡ αὐγή, πάντα ἄρεσες, καὶ θεοὶ καὶ ἡμίθεοι καὶ χοντρὸς λαὸς σ' ἐγνώρισαν καὶ σ' ἐδόξασαν καὶ σ' ἐλαχτάρισαν, σὰν τὸ ἁγνὸ φῶς τῆς ἡμέρας καὶ τὰ παρήγορα σπλάχνα τῆς γῆς . . .

«Ἀνεβαίνει, ἀνεβαίνει τὸ ἀληθινὸ φῶς τοῦ κόσμου καὶ ὁ μέγας ἥλιος, θαμπόνεται ἐμπρὸς 'ς τὰ γυμνά της κάλλη. Ἐλαφροπατεῖ 'ς τοὺς λυγεροὺς ἀέρες καὶ τὸ πάναγνο σῶμα της χρυσώνει τοὺς ζαφειρένιους οὐρανοὺς καὶ τὸ ἀβασίλευτο φῶς τῶν ματιῶν της ἀνασταίνει τὸν ἀποκαρωμένο κόσμο τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν αἰσθημάτων. Μὰ κ' ἐδῶ ἀκόμη καὶ ς' αὐτὴν τὴ γῆ, σὲ τοῦτον τὸν κόσμο πὤχει κλειστὰ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του ἀπὸ τὴ βαρειὰ σκλαβιὰ αἰώνων ὁ-

Digitized by Google

λων, κ' ἐδῶ, Ἀγάπη μου, θέλεις νὰ φανῇς γυμνή, κατάγυμνη. Μὴ γιατ' ἡ ψυχή του εἶνε βάρβαρη ἀκόμη· μὴ γιατ' ἡ καρδιά του εἶνε βωδὴ κι' ἀναίσθητη περισσότερο ἀπὸ τὸ κρῦο μάρμαρο· μὴ γιατὶ τ' αὐτιά του εἶνε βουλωμένα μὲ τὸ μολύβι. Πονηρὰ θὰ γελάσῃ σὰν σὲ ἰδῇ θεόγυμνη καὶ μὲ τ' ἄδικα βλέμματά του θὰ ντροπιάσῃ τὴν ἁγνότη σου. Νὰ σοῦ ρίξω ἕνα λαμπροσύγνεφο μπροστά; νὰ σὲ στολίσω μὲ τὸ ἀνθισμένο πουκάμισο τῆς βασιλοπούλας; νὰ σ' ἀρμαθιάσω περίγυρα λαμπρὰ ἄστρα νὰ θαμπώσουν λίγο μὲ τὴ φεγγοβολή τους τὴν ἐμορφιά σου; Ὄχι, δὲν θέλεις; Καλὰ κάνει καὶ δὲν θέλει ἡ Ἀγάπη μου! Ἔτσι θεόγυμνη θὰ φανῇ καὶ 'ς αὐτὸν ἐδῶ τὸν κόσμο ὅπως ἐφάνηκε κι' ἀλλοῦ, παντοῦ καὶ πάντοτε θεόγυμνη. Τὰ στολίδια καὶ οἱ φορεσὲς 'ς τὴν ψευτιὰ χρειάζονται· μόνο 'ς τὴν ψευτιά. Ἡ ἀλήθεια θεόγυμνη φανερώνεται καὶ μὲ τ' ἀνίκητά της κάλλη νικᾷ τοὺς κόσμους καὶ κλωτσοπατεῖ τὰς προλήψεις των. Ἔτσι σὲ θέλω, Κυρά μου, κ' ἔτσι σὲ γνωρίζω...

«Νά, τὰ πλούσια ξανθὰ μαλλιά της θαμπόνουν τοὺς κρόκους τῆς χαραυγῆς· τὸ ἀσύγκριτο κεφάλι της σηκώνεται θειότερο ἀπὸ τὸν Ὄλυμπο καὶ τὸ γαληνεμένο μέτωπο φανερώνει τὴν ἀκοίμητη ἐργασία τοῦ μεγάλου νοῦ· τὰ δύο γαλανὰ μάτια της πλανεύουν σὰν τ' ἄστρο τῶν Μάγων τὰ ζωηρὰ πνεύματα· τὰ μερτζανόχειλά της 'ς τὸ χαμόγελο ζευγαρώνουν τὸν ἀγλύκαντο κόπο καὶ τὴν ἀβασίλευτη δόξα τῆς σπουδῆς· ὁ λαιμός της χύνεται μαρμαροτράχηλος, καλοπλασμένος, πύργος ὁλάργυρος τῆς Ἁρμονίας καὶ τοῦ Ρυθμοῦ 'ς τοὺς διαμαντένιους ὤμους ποῦ στέκονται ἀλύγιστοι 'ς τὴν ἀβάσταγη ἀμάθεια τῶν λαῶν· τὰ πλατειὰ στήθη της γεμάτα ἀπ' ὅλου τοῦ κόσμου καὶ ὅλων τῶν αἰώνων τὰ συναισθήματα ὁμοιάζουν μὲ τὸ πολυτάραχο ἄντρο τοῦ θείου Αἰόλου καὶ τὰ Ἀφροδίσια βυζιὰ προβάλουν μεστωμένα ἀπὸ τροφαντοὺς χυμοὺς τοῦ πνεύματος· ἡ ἀγκαλιὰ ἡ χιλιόκαλλη πεντοβολᾷ ἀπὸ δυόσμους καὶ κάμφουρα καὶ βασιλικοὺς καὶ ἀφροκύδωνα γιὰ τὴν ἄφραστη γαλήνη τῆς ψυχῆς καὶ τὰ κρινοδάχτυλα χέρια ραντίζουν τὸ ροδόσταμο καὶ τὴν κανελόριζα καὶ τὸ μόσχο· οἱ κεχριμπαρένοι λαγόνες της καὶ ἡ ζωντανὴ ἥβη, οἱ σπαρταριστοὶ μηροὶ καὶ τὰ χρυσελεφαντένια γόνατα καὶ τὰ διαμαντένια πόδια φαίνοντ' ἕτοιμα νὰ κατασυντρίψουν τοὺς ἀμαθεῖς τυράννους τῆς γῆς. Ναί· θεά μου καὶ βασίλισσα καὶ ρήγισσά μου, ἔτσι σὲ ποθῶ!...

«Ψηλώνει ἡ Ἀγάπη μου, ψηλώνει καὶ μὲ περιχύνει μὲ τὸ ἀθάνατο φῶς της... Ποῦ βρίσκομαι: 'ς τὴ θολοσκέπαστη γῆ ἢ 'ς τὰ ξάστερα 'ς τ' ἀνοιχτὰ οὐράνια ποῦ δὲν ἔχει μετρημὸ ὁ χρόνος καὶ ὁ καιρός. Αὐτὸ τὸ σῶμα τὸ βαρύ, τὸ μολυβένιο, δικό μου εἶνε; Καὶ ἂν εἶνε δικό μου, πῶς ἔγεινε τόσον ἐλαφρό, ἀερόυφαντο; Ποῦ εἶνε τὰ κόκκαλα καὶ τὰ κρέατα; ποῦ εἶνε οἱ ἁρμοὶ καὶ τὰ νεῦρα, τὰ μαλλιὰ καὶ τὰ νύχια; Ἔφυγαν· ποῦ ἐπῆγαν: Πῶς ἔφυγαν τόσο μακρυά; Τί πνεῦμα θεοῦ ἐφύσιξε ἐπάνω τους;...

«Καὶ τούτη ἡ καρδιά, δική μου εἶνε τούτη ἡ καρδιά: Χτυπᾷ: τὶκ τάκ, τὶκ τὰκ σὰν τοῦ πουλιοῦ ποῦ πιάνεται 'ς τὸ ξόβεργο. Ἐπιάσθηκες, καρδιά μου· δόξα νἄχῃς! Κλινίζεσαι 'στὸ μυρολόγι τῆς χήρας σύρριζα· 'ς τ' ἀρφανοῦ τὸ κλάμα τρέμεις, 'ς τοῦ ἐρωτευμένου τὸν ὕμνο παθαίνεσαι, λαχταρᾷς 'ς τοῦ πολεμιστὴ τὸ θούριο. Γειά σου, καρδιά μου· γειά σου!

«Καὶ σὺ ψυχή μου, πῶς ἀναλιγώνεις ἔτσι; πῶς σκορπᾷς καὶ ξεδιπλόνεσαι σὰν ἀντάρα 'ς τὸ βουνὸ ἐμπρὸς 'ς τὰ ὁλόγλυκα χρώματα τῆς φύσεως. Γιατὶ διψασμένη ἀναφυσᾷς 'ς τοῦ πουλιοῦ τὸ λάλημα 'ς τὸ γλυκόφωνο κατρακύλισμα τοῦ νεροῦ; τί σοῦ λέγει ἡ μανιωμένη θάλασσα μὲ τ' ἀφρισμένα κύματά της καὶ τί μυστήρια σοῦ κρυφομιλεῖ τὸ δάσος μὲ τοὺς ἴσκιους καὶ τοὺς βόγγους του;

«Καὶ σεῖς, μάτια μου, τυφλὰ μάτια μου, γιατί ὀμπρίζετε ὁλοένα; Ποιὸς ἄνοιξε τῆς βρύσες σας ποῦ ἦσαν αἰώνια σφαλισμένες σὰν μαστάρια δίχως τὸ τροφαντὸ γάλα τους: Πῶς δακρύζεται 'ς τὸ λείψανο ποῦ διαβαίνει καὶ 'ς τὸ γάμο ποῦ περνᾷ καὶ 'ς τὸ ἔμορφο ἀνδρόγυνο ποῦ γλυκοφιλιέται μεθυσμένο ἀπὸ ἔρωτα καὶ ἀπὸ πόθο μπροστά σας;...

«Κ' ἐσύ, ἐγώ μου, χαμένο καὶ ἄχαρο, πῶς διψᾷς τόρα τὴν ἀτέλειωτη ζωὴ καὶ ἀνατριχιάζεις 'ς τὴν ἰδέα τοῦ θανάτου: Τόσον καιρὸ ἔζησες· πές μου τί κατάλαβες: Πάντα εὕρισκες μισητὸ τὸν κόσμο, ἄνοστη τὴ ζωὴ καὶ τὸν τάφο μόνο ἀληθινὸ παλάτι τῆς εὐτυχίας, τῆς χαρᾶς ἀτάραχο βασίλειο. Τί σὲ σφιχτοδένει τόρα μὲ τὴ ζωή:

«Ἄχ, τὸ βλέπω τὸ θαυματουργὸ φῶς! Τ' ἀμυγδαλωτὰ μάτια τῆς ἐρωταριᾶς στηλόνονται ἀκίνητα ἐπάνω μου σὰν ἀστέρια καὶ μοῦ φλογίζουν τὴ συνείδησι· ἡ ἁρμονία κουφοδρομεῖ 'ς τὸ αἷμά μου καὶ ἡ ἐξευτελισμένη σάρκα σπαρταρᾷ σὰν ἡ ἱέρεια τῶν Δελφῶν μέσα 'ς τοὺς ἀτμοὺς τῆς μαντοσύνης. Μὴ μοῦ φύγῃς, ποθητή, μὴ μὲ παραιτήσῃς ποτέ. Ἐγὼ σ' ὀνειρευόμουν ἀπὸ χρόνια τόρα· αἰσθανόμουν τὴ θεία σου πνοὴ σὲ κάθε τόπου καὶ σὲ κάθε χρόνου γύρισμα. Πρὶν σὲ γνωρίσω σ' ἐμάντευα, Ἀγάπη μου· ὁ ἴσκιος σου μὲ πλάκωνε σὰν τὴν ἱερὰ νεφέλη ποῦ ταξίδευε ἀπάν' ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους καὶ τοὺς ἔσωνε ἀπὸ τὸ κάμα τῆς ἐρήμου. Καὶ τόρα κάθου ἀγνάντια μου νὰ σὲ βλέπω καὶ νὰ πέρνω δύναμι λεονταριοῦ καὶ μαντοσύνη Κάλχαντος καὶ ἀκούραστα φτερὰ ἀετοῦ. Ἀκούμπησε τ' ἀργυρό σου χέρι 'ς τὸ μέτωπό μου καὶ σήκωσε τὴν καταχνιὰ ποῦ κάθεται

Digitized by Google

'ς τὰ μάτια μου καὶ δεῖξέ μου, ὅπως ἡ 'Αφροδίτη 'ς τὸν Αἰνεία τὰ θεῖα ἔργα, δεῖξέ μου πιστὰ καὶ καθαρὰ καὶ μεγάλα τὴν πλατειὰ γῆ μὲ τὰ ἔχει της ὅλα, πῶς πολεμοῦν καὶ πῶς μάχονται μέσ' 'ς τὸ σκοτεινὸ μυστήριο τῆς ζωῆς.

« 'Ιερὴ Τέχνη, εἶσαι τὸ μόνο θηλυκὸ ποῦ ἄναψε 'ς τὰ στήθη μου ἄσβυστη φλόγα πόθου καὶ πάθους. Εἶσαι ἡ μοναχὴ γυναῖκα ποῦ δὲν ντρέπουμαι νὰ τῆς τρανολαλήσω τὸν ἔρωτά μου. Γιὰ σένα, γιὰ μία σου ματιά, ναί, γιὰ ἕνα σου χαμόγελο ὅλα τὰ δίνω, σῶμα καὶ ψυχὴ καὶ καρδιὰ καὶ μυαλὸ καὶ νειάτα· ὅλα τὰ παραιτῶ, κάθε εὐτυχία καὶ κάθε ἡδονὴ καὶ περηφάνεια καὶ καλοπέρασι, ὅλα τ' ἀπαρνοῦμαι καὶ συγκένεια καὶ φιλία καὶ ἀδερφοσύνη καὶ καθήκοντα γιὰ σένα, ναί, γιὰ μία σου ματιά, γιὰ ἕνα σου χαμόγελο... Τέχνη μου οὐρανοκατέβατη, εἶσαι τὸ μόνο θηλυκὸ ποῦ ἀγάπησα ! . . .»

Εἶνε δύο μῆνες τόρα ἀπ' τὸν καιρὸ ποῦ ἔλαβα αὐτὸ τὸ γράμμα τοῦ Πέτρου Πάλλα, τοῦ φίλου μου. Ποτὲ δὲν δίνω προσοχὴ 'ς τὰ μωρολογήματα τοῦ ἀγαπητοῦ μου καὶ συχνὰ τὰ ρίχνω μισοδιαβασμένα, ἂν ὄχι ἐντελῶς ἀδιάβαστα, σὲ μία ἄκρη τοῦ συρταριοῦ. Φαίνεται ὅμως ὅτι αὐτὸ μὤκαμε κάποια ἐντύπωσι — τὴν ἐντύπωσι ποῦ τοὔπρεπε βέβαια — γιατὶ προχτὲς ποῦ βρέθηκε πάλι μπροστά μου, εἶδα πῶς ἀπὸ κάτω εἶχα γράψει μὲ τὰ ἴδια μου τὰ χέρια :

— 'Αρρώστια ποῦ τὴν ἔχεις, ἄμοιρε ! . . .

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

Αθηναϊκη Ηχω

'Ανεπισήμως καὶ ἀθορύβως,—ὅπως γίνονται αἱ περισσότεραι καλαὶ πράξεις,—κατετέθη ὁ θεμέλιος λίθος τοῦ 'Εθνικοῦ Θεάτρου. Μόλις ἡ ὁδὸς 'Αγίου Κωνσταντίνου, ἐφ' ἧς ἀνεγείρεται, ἀντελήφθη τῆς τελετῆς. Τὸν Βασιλέα, τὸν συλλαβόντα τὴν ἰδέαν νὰ χρησιμοποιήσῃ οὕτως ὠφελίμως προσφορὰς διαφόρων ὁμογενῶν, ἀντεπροσώπευσεν ὁ ἐπιμελητὴς τῶν 'Ανακτόρων. 'Απλοῦς ἱερεύς, ὁ ἐφημέριος τοῦ γειτονικοῦ ναοῦ, ἐτέλεσε τὸν ἁγιασμόν. Μετὰ τοῦτο λίθος τετράγωνος ἐκ πεντελικοῦ μαρμάρου κατετέθη πρῶτος, φέρων τὴν συνήθη μνημόσυνον ἐπιγραφὴν καὶ ἐπὶ τοῦ θεμελίου ἤρχισαν ἀμέσως νὰ οἰκοδομῶσιν οἱ ἐργάται . . .

Αὐτὸ ἦτο ὅλον. Καὶ ὅμως πόσην δὲν ἐπροξένει εὐφροσύνην καὶ πόσας δὲν ἐνέπνεεν ἐλπίδας ἡ μικρά, ἡ σεμνὴ πρωϊνὴ συνάθροισις, ἡ σταματῶσα ἐκπλήκτους τοὺς διαβάτας ! Μετ' ὀλίγον ἐπὶ τοῦ χώρου ἐκείνου τοῦ ἀνεσκαμμένου θ᾽ἀνεγερθῇ περικαλλές, πλούσιον οἰκοδόμημα. Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο δὲν θὰ εἶνε μόνον κόσμος τῆς ὁδοῦ καὶ τῆς πόλεως, ἀλλὰ θὰ ἔχῃ τὸν πολλῷ ὑψηλότερον καὶ εὐγενέστερον προορισμὸν νὰ στεγάσῃ τὴν ἐθνικὴν σκηνήν, ἥτις πρόκειται νὰ συγκροτηθῇ ἐκ τῶν ἐνόντων, ἐκ τῶν ἀτάκτων καὶ διεσκορπισμένων στοιχείων, νὰ καλλιεργηθῇ δὲ ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν καὶ ἰσχυρὰν προστασίαν, τῆς ὁποίας τόσην ἔχει ἀνάγκην ἡ δειλὴ καὶ μετριόφρων Τέχνη. Θὰ γείνῃ τέλος πάντων 'Εθνικὸν Θέατρον ἄξιον τοῦ ὀνόματος καὶ θὰ πληρωθῇ μία τῶν ἐθνικῶν ἀναγκῶν, ὄχι βεβαίως ἡ τελευταία.

'Η τελετὴ τὴν ὁποίαν χαιρετίζομεν σήμερον μετὰ χαρᾶς, ἀλλ' ἡ ὁποία παρῆλθεν ἀδιάφορος ἴσως διὰ τοὺς περισσοτέρους, μᾶς κάμνει ν᾽ἀναπλάσσωμεν ἄλλην μέλλουσαν, πολλῷ ἐπισημοτέραν καὶ θορυβωδεστέραν, ἡ ὁποία θὰ ἠλεκτρίσῃ τὸ κοινὸν ἐνδιαφέρον —τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἐπὶ τόσων ἐλπίδων θεμελιωθέντος οἰκοδομήματος, τὴν πρώτην παράστασιν τοῦ 'Εθνικοῦ Θεάτρου.

Ἆ, πόσον διαφαίνεται λαμπρὰ καὶ φωταυγὴς ἡ ἑσπέρα ἐκείνη ἐν τῷ ζόφῳ τοῦ ἀγνώστου μέλλοντος ! ... 'Ιδέτε. Εἰς τὴν τέως ἔρημον κατὰ τὴν νύκτα καὶ σιγηλὴν ὁδὸν κίνησις ἐπικρατεῖ ἀσυνήθης. 'Η ἀπόκεντρος συνοικία ἔγεινε κεντρική. 'Ο κόσμος ὅλος συρρέει πρὸς τὸ θέατρον, σημαιοστόλιστον καὶ καταφώτιστον. Πληθὺς ἁμαξῶν διασχίζουσι τὸ πλῆθος καὶ ἀφίνουσι πρὸ τοῦ περιστυλίου τὸ ἀνθρώπινον αὐτῶν φορτίον, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γυναικεῖον, κεκαλυμμένον διὰ τριχάπτων. Ὅλοι συνωθοῦνται πρὸς τὴν πύλην μετὰ σπουδῆς ἐνθουσιώδους. Ἤδη ἡ αἴθουσα πληροῦται. Τὸ ἠλεκτρικὸν φῶς τὴν καταυγάζει ὡς ἐν ἡμέρᾳ καὶ ἀναδεικνύονται πανταχοῦ οἱ χρυσοῖ κόσμοι ἐπὶ τοῦ ἐρυθροῦ αὐτῶν βάθους. 'Αλλὰ πολὺ περισσότερον λάμπουσιν ἀπὸ τῶν θεωρείων αἱ ζῶσαι καλλοναί, ὠλέναι καὶ τράχηλοι μαρμάρινοι, κόμαι χρυσαῖ καὶ ὀφθαλμοὶ ἀστραπηβόλοι. Οἱ φρακοφόροι κομψευόμενοι χαριτολογοῦσι καὶ συναντῶνται τὰ ἐξεταστικὰ δίοπτρα ἐφ' ὅσον ἡ αὐλαία μένει κλειστή. Οὐδέποτε ἑλληνικὸν θέατρον ἐξένισε τόσῳ πυκνὸν καὶ ἐκλεκτὸν ἀκροατήριον. Αἴφνης συγκίνησις διατρέχει τὸν κόσμον ἐκεῖνον ὡς ἀπὸ ἠλεκτρισμοῦ καὶ ἡ εἴδησις διαδίδεται ἀστραπηδόν : ὁ Βασιλεύς, ὁ Βασιλεύς ! . . . Μετ' ὀλίγον τὸ βασιλικὸν θεωρεῖον πληροῦται. 'Ο κόσμος ἀποκαλύπτεται καὶ ἀνεγείρεται μετὰ σεβασμοῦ πρὸς τὸν ὑψηλὸν προστάτην τοῦ Θεάτρου, πρὸς ὃν ἀνήκει ὅλη ἡ τιμὴ καὶ ἡ ἱκανοποίησις διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου. 'Η ὀρχήστρα ἀνακρούει τὸν ἐθνικὸν ὕμνον καὶ ἡ αὐλαία ὑψοῦται. Οἷα στιγμή ! . . . 'Η ἐθνικὴ σκηνή, ἀξιοπρεπής, πλουσία καὶ ἐπιβάλλουσα, ἀποκαλύπτεται. Ἕλληνες ἠθοποιοὶ ἄρχονται τῆς διδασκαλίας ἔργου πρωτοτύπου ἑλληνικοῦ. 'Η παράστασις βαίνει ἐν μέσῳ χειροκροτημάτων ἐνθουσιωδῶν, ἀληθῶν δακρύων καὶ φρικιάσεων καλλιτεχνικῆς ἀπολαύσεως. Καὶ μετὰ τὸ τέλος, τὸ κατὰ τὴν γενικὴν κρίσιν ταχύ, ὁ κόσμος ἐκχύνεται πρὸς τὰς ἐξόδους μὲ τὴν καρδίαν ἔμπλεων χαρᾶς, μὲ τὴν συναίσθησιν ὅτι κάτι ἔξοχον εἶδε, ὅτι κάτι μέγα συνετελέσθη.

*

Οὕτω πανηγυρικὴν καὶ εὐοίωνον φαντάζομαι τὴν πρώτην παράστασιν τοῦ 'Εθνικοῦ Θεάτρου· ἀλλ' ὄχι διὰ τοῦτο καὶ τελείαν. Δὲν θὰ εἶνε δυνατὸν μέχρι τῆς ἐνάρξεως νὰ διαμορφωθῶσιν ἄψογοι οἱ ἠθοποιοί, οὔτε νὰ γραφῇ τέλειον σκηνικὸν ἔργον. Αὐτὰ δὲν γίνονται ἀποτόμως· ἐπιτυγχάνονται μόνον μὲ τὸν χρόνον. Ὅ τι ἐξ ἀρχῆς θὰ ἐμποιῇ ἐντύπωσιν θὰ εἶνε ἡ τάξις, ἡ μέθοδος, ἡ εὐσυνειδησία τῆς νέας ἐργασίας.

Digitized by Google

Οἱ ἠθοποιοί, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐμφανισθῶσιν ἀπὸ τῆς ἐθνικῆς σκηνῆς, θὰ εἶνε παλαιοὶ ἢ νέοι, ἠθοποιοὶ μελετημένοι ὅλοι ὑπὸ κηδεμονίαν αὐστηράν, ὑπὸ διεύθυνσιν πεφωτισμένην. Τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον θὰ παραστήσωσι, δὲν θὰ εἶνε συνονθύλευμα τοῦ πρώτου τυχόντος, ἀλλ' ἔργον φιλολογικὸν ἀνθρώπου γεννηθέντος πρὸ παντὸς διὰ νὰ γράφῃ καὶ γνωρίζοντος πῶς νὰ γράφῃ. Ἂν ἡ παράστασις δὲν θὰ ἔχῃ πολλὰς στιγμὰς ἐξόχους, δὲν θὰ ἔχῃ τοὐλάχιστον καμμίαν γελοίαν καὶ ἀνυπόφορον, κανὲν χάσμα. Ἕκαστος θὰ εὑρίσκεται ἐκεῖ εἰς τὴν θέσιν του, ἀπὸ τοῦ συγγραφέως μέχρι τοῦ θεσινόμου. Κάτι τι ἁρμονικὸν καὶ καλῶς ὀργανωμένον θὰ παρουσιάζῃ τὸ σύνολον· διότι θὰ ὑπάρχῃ ἡ κεφαλή, ἡ γνωρίζουσα νὰ διευθύνῃ ὅλα τὰ μέλη τοῦ ὀργανισμοῦ ἐκείνου.

Ἡ καλὴ διεύθυνσις θὰ εἶνε ὁ ἀκρογωνιαῖος λίθος, τὸν ὁποῖον ἀπεδοκίμασαν οἱ σήμερον οἰκοδομοῦντες. Τὸ εἶπον καὶ ἄλλοτε καὶ δὲν θὰ λείψω νὰ τὸ ἐπαναλαμβάνω πάντοτε, ὁσάκις μοῦ δίδεται εὐκαιρία. Ἡ μέχρι τοῦδε μικρὰ τοῦ πλανοδίου Ἑλληνικοῦ Θεάτρου προκοπὴ δὲν ὀφείλεται τόσον εἰς τὴν σπάνιν ἠθοποιῶν φύσει καλῶν, ὅσον εἰς τὴν ἔλλειψιν τῶν μέσων τῆς διαμορφώσεως καὶ τῆς χρησιμοποιήσεως τοῦ ταλάντου των. Ἀπὸ μίαν καλλιτεχνικὴν ἰδιοφυίαν, ὅσον ἔξοχον καὶ ἂν τὴν ὑποθέσωμεν, δὲν δικαιούμεθα νά τα περιμένωμεν ὅλα, πρὸ πάντων δὲ τὴν διεύθυνσιν ἑνὸς θεάτρου. Τὸ ἔργον τοῦτο ἀπαιτεῖ ἄλλου εἴδους ἰδιοφυίαν καὶ ἄλλου εἴδους μόρφωσιν· θὰ εἶνε δὲ εὐτύχημα τῷόντι ἂν εὑρεθῇ καμμία ἔξοχος τοιαύτη διὰ τὸ Ἐθνικόν μας Θέατρον. Ἀλλ' ἂς ἔχωμεν πεποίθησιν εἰς τὴν ὀξυδέρκειαν τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος, τῆς ὁποίας τὸ ἐνδιαφέρον δὲν θὰ περιορισθῇ βεβαίως εἰς μόνην τὴν οἰκοδομήν, ἀλλὰ θὰ ἐπεκταθῇ μέχρι τῆς τελείας καταρτίσεως ἱδρύματος ἐθνικοῦ, τὸ ὁποῖον οἱ περίοικοι δὲν θὰ σκανδαλίζωνται ὅταν θὰ βλέπωσιν ἀνυψούμενον οἱονεὶ ἀντίζηλον ἀπέναντι τοῦ Ναοῦ.

Διότι σήμερον θεωροῦσι βεβήλωσιν τὸ τοιοῦτο καὶ μεμψιμοιροῦσιν οἱ περισσότεροι. Ἀκούσαντες Θέατρον ἐνόμισαν ὅτι δὲν θὰ εἶνε ἐκεῖ ἡ πομπὴ ἀναιδὴς ἀσιδῶν φαινομηρίδων, τόπος ὑλικῆς ἀπολαύσεως ὑπὸ τὸν ἀσελγῆ τῆς μουσικῆς τῶν κωμειδυλλίων ῥυθμόν, ὑπὸ τὴν βροχὴν τῶν χυδαίων γελώτων πλήθους ἐκβεβακχευμένου . . . Καὶ δὲν ἔμαθον ἀκόμη ὅτι τὸ ἔργον τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου, ἐπὶ τοῦ ἀετώματος τοῦ ὁποίου θὰ ὑψοῦται ἡ λύρα, ὀλίγον θὰ διαφέρῃ τοῦ τελουμένου ἐν τῷ ἀπέναντι εὐαγεῖ, τῷ στεγαζομένῳ ὑπὸ τοῦ σταυροῦ· καὶ ὅτι ἡ αἰσθητικὴ ἀπόλαυσις, ἡ ἐκ μιᾶς τελείας παραστάσεως πνευματικὴ ἡδονὴ θὰ μεταρσιοῖ τὴν ψυχὴν καὶ θἀποκαθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον κρείττονα ἑαυτοῦ, ὅσον σχεδὸν καὶ ἡ κατάνυξις ἡ ἐκ τῆς θείας λατρείας. Καὶ ἐλησμόνησαν ὅτι ἔργον ὁμοίως ὡς αὐτὴ θεάρεστον εἶνε ἡ διὰ τῶν ὡραίων καὶ ζωντανῶν εἰκόνων τῆς σκηνῆς ἀφύπνισις τῶν ἀγαθῶν αἰσθημάτων τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ἐκ τῆς καθάρσεως παραδειγματισμός, δι' ὅσους δὲν ἐνέχει ἀρκετὴν ἠθικότητα αὐτὴ αὐτὴ ἡ Τέχνη, ἡ ἐξέγερσις τοῦ πατριωτικοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς ἐθνικῆς ἰδέας, δι' ὅσους αἰσθάνονται ἀκόμη τὴν ἀνάγκην των, τέλος ἡ ἀναπαράστασις τῶν σκηνῶν τῆς πατρίου ἱστορίας ἢ τοῦ ἑλληνικοῦ βίου εἰς ὅλας τὰς ἐποχὰς καὶ ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις. Ἵδρυμα τόσῳ μεγάλην ἔχον τὴν ἀποστολὴν δύναται ἀληθῶς νἀποκληθῇ Σχολεῖον τοῦ Λαοῦ, ὅταν μὲ τὴν λέξιν ταύτην δὲν ἐννοῶμεν τὸν ἀμαθῆ καὶ ἀγελαῖον ὄχλον, ἀλλὰ ἓν σύνολον σχετικῶς ἀνεπτυγμένον, ἐξ ὅλων τῶν κοινωνικῶν τάξεων, τῶν φύλων καὶ τῶν ἡλικιῶν. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν δὲ ταύτην δὲν ὑπάρχει ὡραιότερον συμπλήρωμα ἑνὸς Ναοῦ ἀπὸ ἓν Θέατρον ἀνεγειρόμενον ἀπέναντί του.

*

Ἀλλ' ἆρά γε θὰ πραγματοποιηθῶσι ποτὲ αἱ ἐλπίδες, τὰς ὁποίας μᾶς ἐμπνέει ἡ ἀνίδρυσις τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου;

Τίς οἶδεν! Ἐν Ἑλλάδι εἶνε ἐν παντὶ ἐπιτετραμμένη καὶ ὀλίγη ἀπαισιοδοξία... Ζῶμεν εἰς χώραν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπὶ ὁλόκληρον εἰκοσαετίαν ἔμενεν ἐκεῖ ἡμιτελὴς ὁ Ἅγιος Κωνσταντῖνος, ἡ δὲ καλλιμάρμαρος Ἀκαδημία ἡ ἐντελὴς μένει ἀκόμη ἄνευ ἀκαδημαϊκῶν. Τί τὸ παράδοξον νἀποκτήσωμεν μετ' ὀλίγον καὶ ἐθνικὴν σκηνὴν ἄνευ σκηνικῶν ἐθνικῶν, ἤ, ὅπως τὸ Σιναῖον μέγαρον ὡρίσθη νὰ προφυλάττῃ τὴν νομισματικὴν συλλογὴν ἀπὸ τῆς μανίας τῶν κλεπτῶν, τί τὸ παράδοξον, λέγω, νὰ ἐνοικιασθῇ καὶ τὸ Ἐθνικὸν Θέατρον εἰς καμμίαν ξένην ἑταιρείαν ὀπερέττας;

Ποῖος ἠξεύρει πῶς ἔρχονται τὰ πράγματα! Τὸ μέλλον εἰμπορεῖ νὰ διαψεύσῃ τοὺς διαμαρτυρομένους σήμερον διὰ τὴν βεβήλωσιν τὴν ἐκ τῆς ἀπέναντι Ναοῦ ἀνεγέρσεως θεάτρου· ἀλλὰ δὲν εἶνε ἐντελῶς ἀπίθανον καὶ νά τους δικαιώσῃ . . .

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ[1]

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ Κας HANNAH LYNCH

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Ὁ Γουσταῦος Λανὲκ δὲν ἠμπορεῖ νὰ παρευρεθῇ εἰς τὸν χορὸν τῆς Κυρίας Ἰαροβίσκη

Ὁ διάσημος ἰατρὸς Κύριος Γαληνίδης εἶχε μόλις καθίσῃ εἰς τὸ γραφεῖόν του νὰ γράψῃ ὀλίγας κατεπειγούσας λέξεις πρὸς τὸν ὄχι ὀλιγώτερον διάσημον συνάδελφόν του Κύριον Μελανόν. Ὁ πῖλος καὶ τὰ χειρόκτιά του ἦσαν ἐπὶ τῆς τραπέζης, εἰς δὲ τὴν θύραν τῆς οἰκίας τὸν ἐπερίμενεν ἡ ἅμαξά του, διὰ νὰ κάμῃ τὸν γῦρον τῶν ἐπισκέψεών του. Αἴφνης ἡ θύρα τοῦ δωματίου ἠνοίχθη ἄνευ προειδοποιήσεώς τινος. Ὁ Κύριος Γαληνίδης ἔστρεψε βιαίως τὴν κεφαλὴν μὲ προθέσεις ὄχι εὐμενεῖς πρὸς τὸν ἀνοίξαντα, ὅτε ἀνεγνώρισε τὸν ἀρχαῖόν του φίλον καὶ συνάδελφον Τελάχαν. Ὁ ἰατρὸς Τελάχας, σωματώδης, ἀρροκάνιστος ἐπαρχιώτης, ἦτο βουλευτὴς Τήνου, ἐπωνομάζετο δὲ συνήθως: ὁ βασιλεὺς τῆς Τήνου, εἰς ἔνδειξιν τῆς μεγάλης του ἐκεῖ ἐπιρροῆς. Ἀντὶ παρατηρήσεων διὰ τὴν ἀπρόσκλητον εἴσοδόν του, ὁ Κύριος Γαληνίδης ἠγέρθη μὲ προφανῆ ἀγαλλίασιν, ἐνηγκαλίσθη τὸν φίλον του καὶ τὸν ἐφίλησε καὶ ἐπὶ τῶν δύο παρειῶν.

1 Ἴδε σελ. 56.

Digitized by Google

— Καὶ πῶς ἦτο τοῦτο τὸ καλόν ; ἀνέκραξε μετὰ τὰς περιπτύξεις. Πότε ἔφθασες, φίλτατέ μου ;

— Χθὲς βράδυ. Ἦτο ἀνάγκη νὰ ἔλθω, διὰ νὰ βάλωμεν γνῶσιν εἰς τὸ ὑπουργεῖον. Ἀνέγνωσες τὸν λόγον τοῦ πρωθυπουργοῦ ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ ;

— Βέβαια, τὸν ἀνέγνωσα καὶ δὲν σοῦ κρύπτω ὅτι μοῦ ἐφάνη πολὺ φρόνιμος καὶ ἐπιτήδειος. Τετραπερασμένος πολιτικός, Κωνσταντῖνέ μου.

— Νὰ τὸν πάρῃ ἡ ὀργὴ καὶ αὐτὸν καὶ τὴν ἐπιτηδειότητά του ! Ἀλλ' ἄφησέ μου τον καὶ θὰ ἰδῇς πῶς θὰ τὸν διορθώσω εἰς τὴν Βουλήν.

— Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θὰ τοῦ τὰ ψάλῃς περίφημα, εἶπε γελῶν ὁ Γαληνίδης. Καὶ πῶς τοὺς ἄφησες ὅλους εἰς τὴν Τῆνον ;

— Πολὺ καλά, εὐχαριστῶ. Ἡ ἀνεψιά μου ἡ Ἰναρίμη ὅσον πάγει κ' εὐμορφαίνει Ὅλοι οἱ Τηνιακοὶ εἶναι ξετρελλαμένοι μαζί της. Ἀλλόκοτος ἄνθρωπος ὁ εὐλογημένος ὁ Περικλῆς ! Δὲν ἠξεύρω κ' ἐγὼ πῶς τὴν ἀνέθρεψε τὴν κόρην του. Τῆς ἐγέμισε τὸ κεφάλι μὲ ἑλληνικὰ καὶ μὲ τὴν ἀρχαιότητα. Ἢ θὰ τὴν ὑπανδρεύσῃ, λέγει, μὲ κανένα ξένον ἀρχαιολόγον, ἢ θὰ μείνῃ ἀνύπανδρος.

— Ὡς πρὸς τὸ κεφάλαιον τοῦτο δὲν ἐσκέφθη ποτὲ γνωστικά, ἀλλ' ὅμως τὸν ἔχω εἰς μεγάλην ὑπόληψιν διὰ τὰς γνώσεις του. Πῶς δὲν τὴν φέρει ἐδῶ εἰς τὰς Ἀθήνας τὴν κόρην του, ἀφοῦ δὲν θέλει νὰ τὴν δώσῃ εἰς Τήνιον ;

— Ἔχει κάτι ἀόριστα σχέδια δι' ἐδῶ . . . . Ἀλλὰ βλέπω ὅτι εἶσαι ἕτοιμος νὰ ἐξέλθῃς. Νὰ μὴ σ' ἐμποδίζω.

—Ἀπ' ἐναντίας. Ἔρχεται ἀξιόλογα τὸ πρᾶγμα. Ἔγραφα ἴσα ἴσα εἰς τὸν Μελανόν, ἀλλ' ἀφοῦ εἶσαι ἐδῶ, δὲν τελειόνω τὸ γράμμα. Μ' ἐζήτησαν δι' ἕνα ξένον ἀσθενοῦντα εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῆς Μεγάλης Βρετανίας, ἀλλὰ δὲν ἔχω οὔτε στιγμὴν ἐλευθέραν σήμερον. Θέλεις νὰ τὸν ἐπισκεφθῇς ; Θὰ μὲ ὑποχρεώσῃς. Ἐὰν εἶναι ἀπόλυτος ἀνάγκη συμβουλίου, ἐννοεῖται ὅτι θὰ προσπαθήσω νὰ ἔλθω.

Ὁ Τελάχας προθύμως συγκατένευσε, καὶ οἱ δύο φίλοι ἀπεχωρίσθησαν εἰς τὸ πεζοδρόμιον. Ὁ μὲν ἀναβὰς εἰς τὴν ἀναπαυτικὴν ἄμαξάν του διηυθύνθη πρὸς τὸ νοσοκομεῖον τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ὁ δὲ Τήνιος ἐπορεύθη πεζὸς πρὸς τὸ ξενοδοχεῖον τῆς Μεγάλης Βρετανίας, εὐχαριστημένος καὶ διότι θὰ ἐπισκεφθῇ διακεκριμένον ξένον,—καθόσον ὑποτίθεται ὅτι μόνον τοιοῦτοι καταλύουν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τοῦτο, — καὶ διότι ἤθελεν οὕτω λάβει ἀφορμὴν νὰ συζητήσῃ μετὰ τοῦ ἀσθενοῦς του περὶ τῆς πολιτικῆς τοῦ Βίσμαρκ.

Οἱ ὑπηρέται τὸν ἐδέχθησαν μὲ τὸ ὕφος, τὸ ὁποῖον συνήθως λαμβάνουν εἰς τὰ μεγάλα ξενοδοχεῖα πρὸς ἐπαρχιώτας πεζοὺς καὶ μὴ φαντάζοντας· ἀλλ' ἡ μνεία τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου Γαληνίδου ἐξημμένισε τὸν Δημοσθένην· ὅτε δὲ ὁ Κύριος Τελάχας ἐπρόσθεσεν ὅτι ἤρχετο πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ ἀσθενοῦς ξένου, ὁ Δημοσθένης ἐπροθυμοποιήθη νὰ κράξῃ τὸν Σωκράτην, δευτερεύοντα τὸν βαθμὸν τῆς ὑπηρεσίας, καὶ νὰ διατάξῃ τὸν δορυφόρον του τοῦτον νὰ ὁδηγήσῃ τὸν ἐξοχώτατον εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ Κυρίου Λανέκ.

Ὁ ἀσθενής, νέος εἴκοσι ὀκτὼ περίπου ἐτῶν, ἦτο ἐξηπλωμένος ἐπὶ τοῦ σοφᾶ. Ἔφερε μεταξωτὸν κιτωνίτην, τοὺς δὲ πόδας του ἐκάλυπτε κομψὸν μάλλινον σκέπασμα. Ὁ Τελάχας παρετήρησε μὲ περιέργειαν τὴν λεπτὴν τοῦ ξένου κεφαλήν, τοὺς ἀμυγδαλωτοὺς ὀφθαλμούς, τῶν ὁποίων τὸ χρῶμα ὡμοίαζε μὲ νερὸν ῥέον ἐπὶ μελαψῶν λίθων, τὸ ὑψηλὸν λεῖον μέτωπον καὶ τὰς λεπτὰς γραμμὰς τῶν χειλέων μεταξὺ τοῦ μακροῦ δάσους τῆς γενειάδος του· ἦτο κεφαλὴ ἀνδρὸς εὐγενοῦς, νοήμονος, σπουδαίου, ἐξέφραζε δὲ γαλήνην συνάμα καὶ δύναμιν, ἀγαθότητα καὶ ἀπάθειαν.

— Δὲν θὰ σᾶς ἐξελάμβανον ποτὲ διὰ Γερμανόν, εἶπεν ὁ ἰατρὸς ὅτε, μετὰ τὰς προκαταρκτικὰς ἐξηγήσεις τῆς παρουσίας του, ἐκάθησεν εἰς τὸν σοφᾶν καὶ ἔλαβε τὴν λεπτὴν χεῖρα τοῦ ἀσθενοῦς, διὰ νὰ μετρήσῃ τοὺς σφυγμούς του.

— Δὲν εἶσθε ὁ μόνος, ἀπεκρίθη ὁ Λανέκ.

Τὰ Γαλλικά του ἦσαν ἐντελῆ, κατ' οὐδὲν ὅμοια πρὸς τὰ ἀστεῖα Γαλλικὰ τοῦ Τελάχα, ἡ δὲ μελῳδική, ἥσυχος, βαρεῖα φωνή του ἦν ἐν πλήρει ἁρμονίᾳ πρὸς τὴν ἤρεμον ἔκφρασιν τοῦ εὐειδοῦς προσώπου του.

— Θὰ μοῦ διορίσετε κινῖνον, ἰατρέ, ἠρώτησε.

— Βεβαίως ! Πῶς ἀλλέως νὰ κόψωμεν τὸν πυρετόν ;

— Δὲν ἠμπορῶ νὰ τὸ πάρω, ἰατρέ. Δὲν τὸ σηκόνω.

— Κρῖμα, κρῖμα ! Τέσσαρες δόσεις ἐντὸς τεσσάρων ὡρῶν θὰ σοῦ ἔκοπταν τὴν θέρμην καὶ θὰ ἦσο περίφημα ἕως αὔριον.

— Εἰς τὰς περισσοτέρας κράσεις ὠφελεῖ, ἀλλ' ἐγὼ παρ' ὀλίγον ν' ἀποθάνω εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀπὸ τὸ κινῖνον. Ἀκόμη μοῦ γυρίζει τὸ κεφάλι ἔκτοτε.

— Οἱ σφυγμοί σας ὑπερβαίνουν τοὺς ἑκατὸν ἐντούτοις ! Ἀφοῦ δὲν θέλετε νὰ πάρετε κινῖνον, δὲν μένει παρὰ ἡσυχία καὶ δίαιτα. Δὲν ἔχω ἄλλο τι νὰ σᾶς διορίσω.

Ὁ ἰατρὸς ἀνεχώρησεν, ὁ δὲ πάσχων ἔγυρεν ἐπὶ τοῦ σοφᾶ καὶ ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ νὰ κοιμηθῇ, ἀλλὰ τὸν ἀφύπνισεν ἀμέσως κτύπημα ἐλαφρὸν εἰς τὴν θύραν καὶ Ἄγγλου κεφαλὴ προβαλοῦσα ἐντὸς τοῦ δωματίου.

— Ἐπιτρέπεται ἡ εἴσοδος, κύριε Λανέκ :

— Ἐλᾶτε, Κύριε Οὐάρεν, ἐλᾶτε, εἶπε μειδιῶν ὁ ἀσθενής. Πόσον καλὸς εἶσθε ! Ἀφίνετε

Digitized by Google

τὰς διασκεδάσεις καὶ τοὺς περιπάτους σας, διὰ νὰ ἐπισκεφθῆτε ἕνα δυστυχῆ ἄρρωστον.

— Τοῦτο εἶναι ἀληθὴς εὐχαρίστησις δι' ἐμέ. Λυποῦμαι μόνον ὅτι σᾶς βλέπω ἀδιάθετον καὶ ὅτι χάνετε ὅλας αὐτὰς τὰς προσκλήσεις. Διεσκεδάσαμεν πολὺ εἰς τοῦ Χοενφέλς τὴν περασμένην ἑβδομάδα· ἦτο ἐκεῖ μία περίεργη κυρία . . . ἀδύνατον νὰ ἐνθυμηθῶ ἢ νὰ προφέρω τὸ ὄνομά της. Ὁ πατήρ μου λέγει νὰ τὴν πάρωμεν εἰς τὸ Λονδῖνον. Ἀγριάνθρωπος ἀλήθεια ! Παρ' ὀλίγον νὰ φάγῃ ὁλοζώντανον τὸν Γάλλον ὑποκόμητα.

— Ναί, τὰ ἤκουσα. Εἶναι ὅμως πρωτίστης τάξεως μουσικός. Ἐπήγατε εἰς τὸ Σούνιον ;

— Μάλιστα, καὶ σήμερον ἐπεστρέψαμεν διὰ τὸν χορὸν τοῦ Ἰαροβίσκη. Ὑποχρεωτικώτατοι αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες. Ὁλόκληρος ἡ Ἑλλὰς εἰς τὴν διάθεσίν μας, ἔκτακτοι ἁμαξοστοιχίαι, ἀτμόπλοιον ἐπίτηδες, ἅμαξαι, ὁδηγός !... Τὸ καταδιασκεδάσαμεν ! Ἐπεσκέφθημεν τὰ μεταλλεῖα τοῦ Λαυρίου καὶ ὅλα τὰ ἀξιοπερίεργα ἐκεῖ. Ἀλλὰ βεβαίως θὰ ἔλθετε εἰς τοῦ Ἰαροβίσκη αὔριον ! Τί λέγει ὁ ἰατρός ;

— Τίποτε σωστόν, κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν ἰατρῶν.

— Δὲν εἶναι τρόπος, φίλε μου, νὰ σᾶς ἀφήσωμεν ἐδῶ καὶ νὰ χορεύωμεν ἡμεῖς, καὶ νὰ γλυκαινώμεθα μὲ τὰς ὡραίας τῶν Ἀθηνῶν.

— Ἐὰν αἱ ὡραῖαι τῶν Ἀθηνῶν ὑπωπτεύοντο τὴν ἐθνικότητά μου, δὲν θὰ εἶχαν πολλὴν ὄρεξιν οὔτε νὰ χορεύσουν μαζί μου, οὔτε νὰ μὲ γλυκοκυττάξουν.

— Λοιπὸν καλὰ τὸ ἐμάντευσεν ὁ πατήρ μου, ὅτι δὲν εἶσθε Γερμανός.

— Ὄχι. Εἶμαι Τοῦρκος. Ἔζησα ἔτη πολλὰ εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ ἐπροτίμησα νὰ περάσω ἐδῶ ὡς Γερμανός, διὰ ν' ἀποφύγω πᾶσαν τυχὸν δυσαρέσκειαν μὲ τοὺς ἐντοπίους. Τὸ προτιμῶ καὶ δι' ἄλλους λόγους. Εἰς τὰ Παρίσια μὲ ἐκύτταζαν ὡς περίεργον ζῶον ἅμα ἤκουαν τὸ τουρκικό μου ὄνομα. Ἐὰν ἔπαιζα πιάνο, αἱ κυρίαι ἐξιππάζοντο καὶ μὲ ἤκουαν ἔκθαμβοι.

— Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι φανταζόμεθα τοὺς Τούρκους νὰ κάθηνται σταυροπόδι ἐπάνω εἰς ἕνα σωρὸν μαξιλάρια, μὲ φορέματα μακρὰ καὶ μὲ σαρίκι, νὰ καπνίζουν ναργιλέν, μὲ μίαν ἢ δύο Φατιμάδες εἰς τὸ πλευρόν των, καὶ νὰ φωνάζουν ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν Ἀλλάχ, Ἀλλάχ ! Ἀπαιτεῖται ὀλίγος καιρός, διὰ νὰ συνειθίσωμεν τὴν μεταβολὴν τῶν πραγμάτων καὶ νὰ μὴ μᾶς φαίνεται παράδοξον τὸ νέον θέαμα.

— Δὲν εἶναι φοβερὸν νὰ μένῃ κανεὶς κλεισμένος εἰς τὸ δωμάτιόν του, καὶ νὰ εἶναι τόσον πλησίον εἰς τὰ ἐρείπια τῶν ναῶν, ὅπου οἱ πρόγονοί μας ἔκτισαν τὰ φρούριά των καὶ ἀνήγειραν τοὺς μιναρέδες των ; Καὶ ἀπὸ τὸ παράθυρόν μου δὲν φαίνεται οὔτε μία στήλη ! Αἰσθάνομαι ὡσὰν τὸ παιδὶ εἰς τὸ θέατρον, ἐνόσῳ ἀργεῖ νὰ σηκωθῇ ἡ αὐλαία. Ἤθελα νὰ εἶμαι ἔξω μὲ τοὺς ποιητὰς καὶ τοὺς φιλοσόφους, ν' ἀναγινώσκω τὸν Πλάτωνα εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, νὰ ἀναβῶ εἰς τὸν Κολωνὸν μὲ τὸν Οἰδίποδα καὶ τὴν Ἀντιγόνην, νὰ περιέλθω τὴν Ἀκρόπολιν μὲ τὸν Περικλῆ καὶ τὸν Φειδίαν . . . Καὶ τὴν σιωπὴν τῶν αἰώνων γύρω μου νὰ διακόπτῃ μόνη ἡ φωνὴ τῶν ἐνδόξων ἐκείνων ἀνδρῶν, τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἀπεστάλαξαν εἰς τὴν ἱστορίαν τὸν θησαυρὸν τῆς ἀπαραμίλλου διανοίας των, οἱ ὁποῖοι ἔβλεπον μὲ ὀφθαλμοὺς διαπερῶντας τοὺς αἰῶνας, ᾐσθάνοντο μὲ καρδίας πάλλουσας παλμοὺς ἀθανασίας, καὶ ὡμίλουν μὲ χείλη, τῶν ὁποίων πᾶσα λέξις ἐχαράσσετο διὰ παντὸς εἰς τὰς δέλτους τῆς δόξης !

— Τί ἐνθουσιασμός, ἀνεφώνησεν ὁ νέος Οὐάρεν, ἀκούων μὲ ἀπορίαν τὸν Τοῦρκον λαλοῦντα οὕτω. Μοῦ ἐνθυμίζετε τὴν φίλην μας *Miss* Οὐίντερς. Τὴν πιάνουν τὰ νεῦρά της ἅμα κανεὶς τῆς κατηγορήσῃ τοὺς σημερινοὺς Ἕλληνας.

— Ἀξιόλογος γραῖα ἡ καϋμένη. Ἀλλὰ πολὺ τὴν πειράζετε σεῖς, ἡ νεολαία. Μοῦ ἐπρότεινεν, ἅμα γείνω καλά, νὰ τὴν συνοδεύσω μίαν Κυριακὴν εἰς τὸν βράχον τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ νὰ μοῦ ἀναγνώσῃ ἐκεῖ μεγαλοφώνως ὅσα εἶπεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. Φαντασθῆτε τὸν κόσμον, ὁ ὁποῖος κάμνει ἐκεῖ τὸν περίπατόν του τὰς Κυριακάς, νὰ μᾶς βλέπῃ ἐκεῖ ἀσκεπεῖς, ἀκούοντας μὲ σέβας τὴν μικρὰν Ἀμερικανὴν γραῖαν, ἀναγινώσκουσαν δυνατὰ τὸν Ἀπόστολον.

Ὁ Λανὲκ ἐμειδίασε λέγων ταῦτα, ὁ δὲ νέος Οὐάρεν ἐξεκαρδίσθη θορυβωδῶς.

— Ἠξεύρετε, εἶπεν ἀφοῦ ἔπαυσε γελῶν, ὅταν ἔμαθε ὅτι ἐκεῖνος ὁ ὑπηρέτης ἐδῶ ὀνομάζεται Δημοσθένης, ἐνόμισα ὅτι θὰ πάγῃ νὰ τὸν φιλήσῃ, καὶ μόλις κατώρθωσα νὰ τὴν καθησυχάσω: «Μὴ δι' ὄνομα Θεοῦ, Κυρία μου !» Ὅταν δὲ ἠθέλησα νὰ τὴν πείσω ὅτι ὁ Δημοσθένης εἶναι φοβερὸς κατεργάρης, παρ' ὀλίγον νὰ τὰ χαλάσωμεν.

— Μὲ διασκεδάζει ὁ ἐνθουσιασμός της, ἀλλὰ δὲν τὸν συμμερίζομαι διόλου καθόσον ἀφορᾷ τοὺς σημερινοὺς Ἕλληνας. Τοὺς γνωρίζω. Εἶδα πῶς καταχρῶνται τὴν ἁπλοϊκότητά μας καὶ τὴν ἀνεπιδεκτικότητά μας ὡς πρὸς τὰ τοῦ ἐμπορίου. Μᾶς ἀπατοῦν καὶ μᾶς δολιεύονται, καὶ ἀλλοίμονον εἰς ὅποιον τοὺς ἐμπιστευθῇ. Ἀλλὰ τί κοινὸν ἔχουν αὐτοὶ πρὸς τοὺς ἀρχαίους ; Οὔτε τὴν διάνοιάν των, οὔτε τὴν ἀλάνθαστον καλαισθησίαν των, οὔτε τὸ ὕψος ἰδεῶν καὶ ἐκφράσεως, ἢ τὴν διαυγῆ ἁπλότητα, ἢ τὸν φωτισμένον καὶ παραγωγὸν ἔρωτα τοῦ καλοῦ. Ἐὰν ἦσαν ἀληθῶς οἱ ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων, θὰ τοὺς ἔμενε κανὲν τεκμήριον πρὸς ἀπόδειξιν τῆς εὐγενοῦς καταγωγῆς των.

— Ἠξεύρω κ' ἐγώ ; Ἴσως οἱ Πέρσαι καὶ οἱ

Digitized by Google

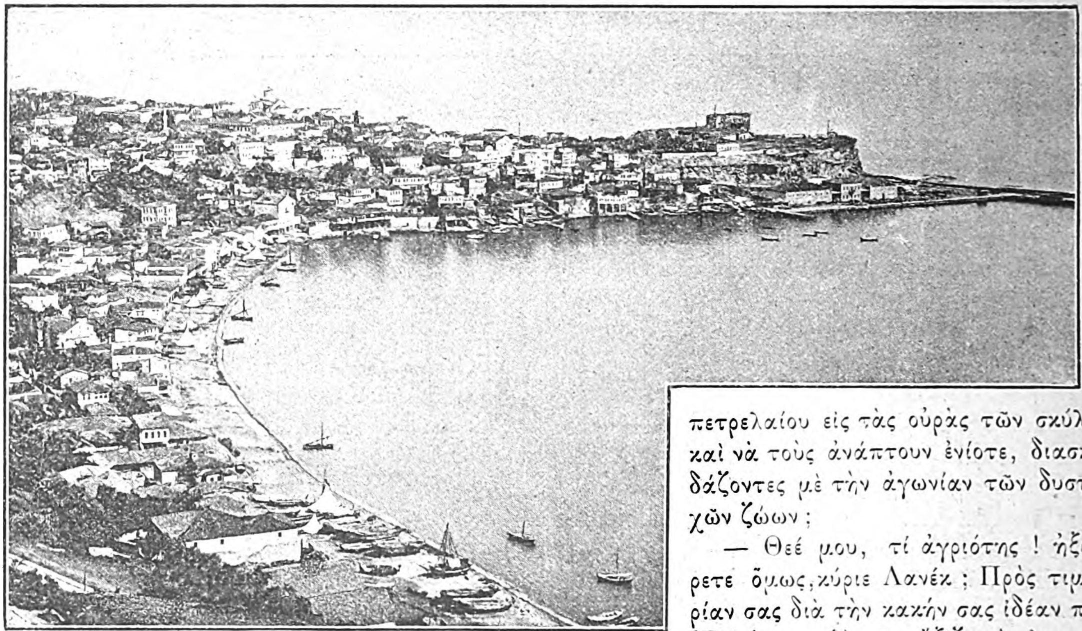

Η ΤΡΑΠΕΖΟΥΣ

ἄλλοι τότε βάρβαροι δὲν εἶχον περὶ Ἑλλήνων τὴν αὐτὴν γνώμην μὲ τοὺς Ἕλληνας αὐτούς.

— Δὲν μᾶς χρειάζεται κανενὸς γνώμη. Ἀρκοῦν τὰ ἔργα των. Αὐτὰ ὁμιλοῦν μὲ εὐγλωττίαν ἀκαταμάχητον. Ἐνώπιον τῶν ἔργων αὐτῶν οἱ σημερινοὶ ἀντιπρόσωποί των δὲν δικαιοῦνται νὰ εἶναι οἱ κύριοι αὐτῆς τῆς γῆς περισσότερον ἀπὸ τοὺς Γάλλους, τοὺς Ἰταλοὺς ἢ τοὺς Τούρκους. Εἶναι εἶδος ἱεροσυλίας ἡ ἐγκατάστασις εἰς αὐτὰ τὰ ἀθάνατα ἐδάφη ἔθνους, τὸ ὁποῖον διεπλάσθη ἐντὸς τῆς δουλείας ἀπὸ τὰ κατασταλάγματα τοῦ Μεσαιῶνος καὶ δὲν ἔχει οὔτε ἀληθεῖς παραδόσεις, οὔτε τὸ δικαίωμα νὰ διεκδικῇ τὴν δόξαν τοιαύτης κληρονομίας. Ἰδέ τους. Τί ἐπιζητοῦν ὅλοι των; Χρήματα, κέρδη! Τὴν μάθησιν δὲν τὴν δοξάζουν, παρὰ μόνον καθόσον ἠμπορεῖ νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς ἀπόκτησιν ὑλικῶν ἀπολαύσεων. Δὲν θὰ εὕρῃς οὔτε ἕνα Ἕλληνα πρόθυμον ν' ἀφοσιώσῃ τὴν ζωήν του ἀφιλοκερδῶς πρὸς διάλυσιν τῶν νεφῶν τῆς ἀμαθείας. Κανεὶς των δὲν ἔχει τὴν ὄρεξιν ἢ τὴν δύναμιν νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν ἀπόκτησιν γνώσεων ἄνευ δόξης ἢ πατάγου, ἄνευ ἀμοιβῆς ὑλικῆς, μὲ αὐταπάρνησιν ἀληθοῦς σοφοῦ. Κανεὶς των δὲν θὰ προτιμήσῃ ζωὴν πενίας καὶ ἀφανείας, διὰ νὰ ζήσῃ ζωὴν πνευματικήν.

— Φοβοῦμαι ὅτι αὐτὴν τὴν ὄρεξιν δὲν θὰ εὕρετε καὶ ἀλλοῦ πολλοὺς νὰ τὴν ἔχουν, ὑπέλαβε μειδιῶν ὁ Οὐάρεν. Ἔχουν δὲ καὶ οἱ Ἕλληνες αὐτοὶ τὰς ἀρετάς των. Εἶναι ἐγκρατεῖς, ὁ οἰκογενειακός των βίος εἶναι παραδειγματικός . . .

— Μάλιστα, τοῦτο εἶναι ἀληθές. Φέρονται καλὰ πρὸς τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα των, ἀποζημιόνονται ὅμως διὰ τῆς σκληρότητός των πρὸς τὰ ζῶα. Δὲν τοὺς εἴδατε νὰ δένουν τενεκέδες πετρελαίου εἰς τὰς οὐρὰς τῶν σκύλων καὶ νὰ τοὺς ἀνάπτουν ἐνίοτε, διασκεδάζοντες μὲ τὴν ἀγωνίαν τῶν δυστυχῶν ζώων;

— Θεέ μου, τί ἀγριότης! ἠξεύρετε ὅμως, κύριε Λανέκ; Πρὸς τιμωρίαν σας διὰ τὴν κακήν σας ἰδέαν περὶ Ἑλλήνων, θὰ σᾶς ἤξιζε νὰ ἐρωτευθῆτε καμμίαν Ἑλληνίδα. Σᾶς βεβαιῶ ὅτι ἔχει ἐδῶ πολὺ ὡραίας νέας.

— Τὸ πιστεύω, ἀλλ' ἡ ὡραιότης μόνη δὲν ἀρκεῖ νὰ μὲ ἑλκύσῃ. Εἶδον πολλὰς ὡραίας γυναῖκας εἰς τὴν Ἀνατολήν μας, ἀλλὰ χωρὶς ψυχήν, χωρὶς ἰδέας. Δὲν σοῦ ἐπιβάλλουν σέβας. Προτιμῶ γυναῖκα μὲ ἐλαττώματα, ἀλλ' ὅμως καὶ μὲ προσόντα χάριτος καὶ μεγαλείου, ἀπὸ μίαν ἐνάρετον καὶ ἀνούσιον. Τὴν Ἀσπασίαν θὰ τὴν ἐλάτρευον. Ἀλλὰ γυναῖκες καθὼς ἐκείνην δὲν εὑρίσκονται εὐκόλως σήμερον. Καὶ διὰ τοῦτο δὲν μοῦ ἐτάραξε τὴν ζωὴν τοῦ ἔρωτος ἡ ζάλη. Θὰ τὸ εἶχα ἐντροπὴν καὶ λύπην νὰ ὑποδουλωθῶ εἴτε εἰς καμμίαν καλὴν οἰκοκυράν, εἴτε εἰς καμμίαν κομψευομένην ἀπ' ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι λάμπουν εἰς τὰς συναναστροφὰς μὲ τὴν λάμψιν τῆς ἐπιτηδεύσεως. Τὰ ὡραῖα αὐτὰ πλάσματα ἀντὶ λατρείας προσκαλοῦν τὸν οἶκτον, — ἀντὶ νὰ μᾶς ἀνυψοῦν καὶ νὰ μᾶς ἐξευγενίζουν, προτιμοῦν τὴν ἰδικήν των κατάπτωσιν· — ἡ ἀγνότης παρθενικῶν βλεμμάτων μετατρέπεται εἰς προκλητικὴν αὐθάδειαν, καὶ ἡ ἐπιζήτησις ἀναξίων κατακτήσεων ἀποβαίνει ὁ μόνος προορισμός των.

— Ἰδοὺ ἐπιχειρήματα φιλοσοφικώτατα ἐναντίον τοῦ κινδύνου τοῦ ἔρωτος, εἶπε γελῶν ὁ Οὐάρεν. Ἀλλά, τί λέγετε, ἐπρόσθεσε. Θὰ σᾶς ἔχωμεν αὔριον εἰς τοῦ Ἰαροβίσκη;

— Φοβοῦμαι ὄχι. Ἀλλὰ ἐλᾶτε, παρακαλῶ, ἅμα δυνηθῆτε, νὰ μοῦ εἰπῆτε πῶς διεσκεδάσατε.

— Νὰ εἰπῶ τοὺς ἀσπασμούς σας εἰς τὴν *Miss* Οὐίντερς;

— Τοὺς ἀσπασμούς μου ὄχι, ἀλλὰ τοὺς προσκυνησμούς μου βεβαίως.

Ὁ κύριος Τελάχας ἐπανελθὼν πρὸς τὸ ἑσπέρας εὗρε τὸν Λανὲκ πυρέσσοντα περισσότερον.

Digitized by Google

Ο ΒΙΣΜΑΡΚ

Κατὰ νεωτάτην φωτογραφίαν

καίτοι δὲ μὴ θέλων νὰ παύσῃ ἐπισκεπτόμενος τὸν ἀσθενῆ του, τὸν παρεκίνησε νὰ ταξειδεύσῃ ὀλίγον καὶ νὰ δοκιμάσῃ τὴν δραστικότητα τοῦ ἀέρος τῆς θαλάσσης, ἀφοῦ δὲν ἤθελε νὰ πάρῃ κινῖνον. Εἵλκυσαν πολὺ τὸν Τήνιον ἰατρὸν οἱ τρόποι καὶ ἡ μορφὴ τοῦ εὐειδοῦς ξένου καὶ ἀναχωρῶν ἐκ τοῦ ξενοδοχείου ἐσκέπτετο ἀπορῶν πόθεν ἆρά γε καὶ τί ἦτο; Ἡ μαύρη γενειὰς καὶ τὸ ἐκφραστικὸν βλέμμα του τὸν ἔπειθον ὅτι ἦτο Ἱσπανός. Ἀλλ' ἐνθυμήθη τὸν παυθέντα γενικὸν ἐκεῖνον πρόξενον, ὅστις, μὴ ἔχων πῶς νὰ πληρώσῃ τὸν ναῦλόν του δι' Ἱσπανίαν, ἐπώλησε τὰ ἀπλήρωτα ἔτι ἔπιπλά του καὶ μόλις διὰ τοῦ προϊόντος των ἐταξείδευσε μέχρι Κερκύρας· ἀπέληξε δὲ εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εἶναι ὁ Λανὲκ συμπατριώτης ἐκείνου. Ἀλλὰ καὶ Ἰταλὸς δὲν ἐφαίνετο, βεβαίως δὲ οὔτε πρὸς Γερμανὸν ὡμοίαζεν οὔτε πρὸς Γάλλον.

— Πηγαίνετε εἰς τὸν Πόρον, εἶπε πρὸς τὸν ἀσθενῆ του. Τὸ μέρος εἶναι ὡραῖον καὶ θὰ σᾶς ὠφελήσῃ τὸ ταξεῖδι.

— Διατί ὄχι εἰς καμμίαν νῆσον τοῦ Αἰγαίου;

— Μάλιστα! Πηγαίνετε εἰς τὴν Τῆνον. Ἔχω ἐκεῖ τὸν ἀδελφόν μου. Ἠμπορεῖτε νὰ μείνετε εἰς τὴν οἰκίαν του δύο τρεῖς ἡμέρας.

Ἐνῷ ἔλεγε ταῦτα ὁ Τελάχας, σκέψις παρά-

Digitized by Google

δοξος ἦλθεν αἰφνιδίως εἰς τὴν κεφαλήν του. Ὁ ξένος οὗτος ἦτο πλούσιος καὶ ἐλεύθερος. Ἴσως ἐρωτευθῇ τὴν Ἰναρίμην.

— Θὰ τηλεγραφήσω τοῦ ἀδελφοῦ μου. Ἀναχωρεῖ διὰ Τῆνον ἢ Σφακτηρία. Ὁ πλοίαρχος εἶναι κουμπάρος μου.

— Εἶσθε πολὺ εὐγενής, ἰατρέ, ἀλλὰ πῶς νὰ σᾶς δώσω τόσον βάρος εἰς σᾶς καὶ τὸν κύριον ἀδελφόν σας.

— Ἀπ' ἐναντίας, θὰ τὸν εὐχαριστήσετε. Ἀγαποῦμεν τοὺς ξένους ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες.

— Λοιπὸν ἀναχωρῶ αὔριον. Ἐπιθυμῶ ν'ἀναλάβω τὸ ταχύτερον, διότι ἔχω πολλὰ νὰ ἴδω καὶ νὰ κάμω.

Ἕπεται συνέχεια *Κατὰ τὸ Ἀγγλικὸν ὑπὸ Δ. Β.*

ΙΟΥΔΙΘ

Τρόμος καὶ φρίκη! Ἀχνὸ λυχνάρι,
Τ' εἶναι τ' ἀκέφαλο κορμί;
Ποιὸς τὸ κεφάλι τοῦ ἔχει πάρει;
Ποιὸς τὴν ὑστερινὴ πνοή;

Πορφύρα κ' αἷμα ἐδῶ στὸ στρῶμα
Σμίξανε πάλι ἀδερφικά,
Καὶ τῆς σκηνῆς τὸ μαῦρο χῶμα
Αἵματα κόκκινα ρουφᾶ.

Πάλι τὸ κόκκινο λουλοῦδι
Τοῦ κρίματος ἀνθίζει ἐδῶ·
Καὶ νιώθω σιγανὸ τραγοῦδι,
Ἕνα τραγοῦδι μυστικό.

Καὶ μιὰ κρυφὴ φωνὴ ποῦ λέει
Χίλια παράπονα πικρά,
Π' ἀναστενάζει καὶ ποῦ κλαίει
Καὶ μοῦ ταράζει τὴν καρδιά.

Αἷμα! ἐσὺ θὰ μαρτυρήσῃς
Τ' εἶναι τ' ἀκέφαλο κορμί·
Τὸν πόνο σου θὰ τραγουδήσῃς
Στὸ διψασμένο μου τ' αὐτί.

— Τὸν ὑπερήφανο Ὀλοφέρνη
Βλέπεις ἀκέφαλον ἐδῶ·
Μύριους λαοὺς μαζί του σέρνει
Ποῦ τόνε λένε στρατηγό.

Τὰ ἔθνη πέσανε μπροστά του,
Τόνε προσκύνησαν παντοῦ·
Τὰ χέρια κάθε δυνατοῦ
Ἀγγίσανε τὰ γόνατά του,

Μὰ ἦρθε καὶ στάθηκε ἐδῶ πέρα —
Ἀλί! κι' ἀλί! καὶ τρισαλί! —
Γυναῖκα ὡραία σὰν τὴν ἡμέρα
Καὶ δροσερὴ σὰν τὴν αὐγή.

Εἶχε χαμόγελο στὸ στόμα·
Τὰ μάτια της τὰ φλογερὰ
Σὰν κάτι μοῦταζαν ἀκόμα,
Ὁποῦ δὲ μοῦδειχνε ἡ θωριά.

Ἡ φλόγα μ' ἄναψε καὶ καίω·
Μαύρη κατάρα! συφορά!
Τὴ ζηλευτὴ ζωὴ δὲν κλαίω,
Μηδὲ τὰ νιάτα τὰ χρυσᾶ.

Μόν' κλαίω τὸν κόσμο πῶς θ' ἀφήσω,
Μὲς στὸ σκοτάδι θὰ χαθῶ,
Δίχως τὴ λάβρα μου νὰ σβύσω
Στῆς ἡδονῆς τὸν ὠκεανό.

Ἦρθε καὶ στάθηκε ἐδῶ πέρα·
Πῆρε στὸ χέρι τὸ σπαθί·
Εἶχε τῆς νίκης τὸν ἀγέρα —
Ἡ μαύρη γῆ θὲ νὰ μὲ πιῇ.

Τ' ἄστρα ποῦ τώρα τρεμοσβύνουν
Ἀκοίμητα στὸν οὐρανό,
Κρυφὴ συχώρεση τῆς δίνουν,
Δείχνουν τὸ δρόμο τὸν καλό.

Δῶρο καμαρωμένο φέρνει
Σ' ὅσους τὴ λαχταροῦν ἐκεῖ:
Εἶν' τὸ κεφάλι τοῦ Ὀλοφέρνη
Μέσα στὸ κόκκινο σακκί.

Γιὰ τὴν ἀγάπη της πεθαίνω·
Ἂς ζήσῃ εὐτυχισμένη αὐτή
Καὶ τ' ὄνομά της δοξασμένο —
Ἄχ! μ' ἔφαγεν ἡ μαύρη γῆ!

Μάρτιος 1892 ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΑΝΟΣ

Digitized by Google

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΚΑΠΝΟΥ

[κατὰ τὸν Jules Rochard].

Ὁποῖον ἄρά γε εἶνε τὸ αἴτιον, τὸ ἐξωθοῦν τόσους ἀνθρώπους πρὸς ἕξιν ἀπρεπῆ, δαπανηρὰν καὶ ἀνθυγιεινήν; Διὰ τοὺς μὴ καπνίζοντας ἰδοὺ τῷ ὄντι ἓν πρόβλημα ἄλυτον. Δὲν ἠμπορῶ νὰ ἐννοήσω, ἔλεγεν ἐσχάτως εἷς ἰατρός, καθηγητὴς τῆς ὑγιεινῆς, ὁποίαν εὐτυχίαν εἶνε δυνατὸν νὰ αἰσθάνεται κανεὶς μεταβάλλων τὸ στόμα του εἰς καπνοδόχον· ἄλλος δέ τις ἰατρὸς διάσημος ὥριζε τὸ κάπνισμα ὡς «ἡδονὴν ἀγενῆ, καθ' ἣν βρωμίζεταί τις, βρωμίζων συγχρόνως καὶ τοὺς ἄλλους».

Ἂν οἱ μὴ κάμνοντες χρῆσιν τοῦ καπνοῦ δὲν ἐννοῶσι τὸ θέλγητρον, τὸ ὁποῖον ἐνέχει, τοῦτο βεβαίως οὐδεμιᾶς ἀπορίας ἄξιον. Τὸ περίεργον εἶνε ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ καπνισταὶ οὐδεμίαν μᾶς δίδουσι περὶ αὐτοῦ μᾶλλον ἀποχρῶσαν ἐξήγησιν. Πιστεύεται γενικῶς ὅτι ἀρχίζει κανεὶς τὸ κάπνισμα κατὰ μίμησιν καὶ τὸ ἐξακολουθεῖ καθ' ἕξιν, ὡς μίαν διασκέδασιν ἄπονον, ὡς ἓν ἰατρικὸν εὔκολον κατὰ τῆς ἀνίας. «Διὰ νάρχίσῃ νὰ καπνίζῃ, ὅπως καὶ νὰ πίνῃ, παιδίον δεκατετραετὲς ἢ δεκαπενταετὲς—λέγει ὁ Δουμᾶς υἱός— δὲν ἀπαιτεῖται τίποτε περισσότερον ἀπὸ μίαν διέγερσιν ἐγκεφαλικὴν πρὸς τὴν νέαν ταύτην ἕξιν. Μιμεῖται ἁπλούστατα τοὺς μεγαλητέρους, τοὺς ὁποίους βλέπει μὲ τὴν πίπαν ἢ μὲ τὸ σιγάρον εἰς τὸ στόμα. Τὸ κάπνισμα εἶνε δι' αὐτὸ ἓν ἀπὸ τὰ ἐξωτερικὰ σημεῖα τῆς ἀνδρικῆς ἡλικίας, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ μικρὸς δὲν βλέπει τὴν ὥραν νὰ φθάσῃ καὶ τὸ εὐκολώτερον μέσον διὰ νὰ πιστεύσῃ ὁ ἴδιος ὅτι ἔγεινε πλέον ἄνδρας, νὰ κάμῃ δὲ ὥστε νά το πιστεύσουν καὶ οἱ ἄλλοι».

Πειστικὸν ὅσον καὶ εὐφυές. Δὲν ὑπάρχει καπνιστὴς μὴ ἀνευρίσκων εἰς τὰς ἀναμνήσεις του ἴχνος τοῦ αἰσθήματος τούτου. Πλὴν ἐὰν ἡ ἐπιθυμία τοῦ νὰ διατρανώσῃ πρόωρον ἀνδρικότητα καὶ νὰ κάμῃ ὅ τι κάμνουν οἱ μεγάλοι, ἐπεξηγεῖ παρὰ τῷ παιδίῳ τὰς πρώτας τόσῳ κοπιώδεις καὶ δυσαρέστους ἀποπείρας, οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ὅμως ἐξήγησιν δίδει περὶ τοῦ ἀκαταμαχήτου ἀληθῶς θελγήτρου, τὸ ὁποῖον ἐνέχει ἡ ἕξις ἅπαξ κτηθεῖσα, καὶ περὶ τῆς ταχύτητος μεθ' ἧς ἀποκτᾶται. Τὰ ἔθιμα, αἱ ὀρέξεις, οἱ συρμοὶ μεταβάλλονται παρὰ τοῖς λαοῖς καὶ ὑποχωροῦσι πρὸ τῶν νέων, τὰ ὁποῖα παρέρχονται πάλιν, ἀφ' οὗ ἐμπνεύσωσι τὸν αὐτὸν κόρον· ἡ ἕξις ὅμως, τὸ πάθος τοῦ καπνοῦ προχωρεῖ μεθ' ὅλα τὰ ἐμπόδια. Δὲν παρῆλθον ἀκόμη τριακόσια ἔτη, ἀφ' ὅτου οἱ σύντροφοι τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου συνήντησαν Ἰνδούς τινας κρατοῦντας ἀνημμένους σωληνίσκους, τῶν ὁποίων ἐρρόφων μεθ' ἡδονῆς τὸν καπνόν, καὶ οἱ μιμηθέντες τοὺς ἀγρίους τούτους ὑπολογίζονται σήμερον εἰς ἑκατομμύρια καὶ καλύπτουσι τὸν κόσμον. Οἱ πρῶτοι τῆς νέας ταύτης λατρείας ὀπαδοὶ κατίσχυσαν ἀναθεμάτων, διωγμῶν, τινὲς δ' ἐξ αὐτῶν καὶ βασάνων. Οἱ σημερινοὶ δὲν ἔχουσι μὲν νὰ ὑποφέρωσι τόσα, ἀριθμοῦνται ὅμως μεταξύ των πολλοί, οἱ ὁποῖοι προτιμῶσι νὰ ὑφίστανται μυρίας ἀθλιότητας καὶ νὰ ῥιψοκινδυνεύωσι τὴν ὑγιείαν των μᾶλλον, παρὰ νὰ συνετισθῶσι καὶ νἀφήσωσιν ἅπαξ διὰ παντὸς ἕξιν τόσῳ δι' αὐτοὺς βλαβεράν· καὶ ἐν τούτοις εἶνε πολλάκις ἰσχυρᾶς θελήσεως καὶ εὐφυίας ἄνθρωποι αὐτοί, μεθ' ὅσα καὶ ἂν λέγωσι! Πρέπει λοιπὸν νὰ ὑπάρχῃ εἰς τὸ πάθος αὐτὸ καὶ ἄλλο τι ἐκτὸς τῆς ἁπλῆς ἱκανοποιήσεως μηχανικῆς συνηθείας. «Πρέπει —προσθέτει ὁ Δουμᾶς— νὰ ἔχῃ ἀκαταγώνιστα δελέατα ἡ ἰδιαιτέρα ἐκείνη μέθη, ἡ προκαλουμένη διὰ τοῦ καπνοῦ, ὥστε ἀνακάλυψις τόσον νέα καὶ τῆς ὁποίας ἐπίπονος εἶνε ἡ μύησις, νὰ ὑπερβῇ κατὰ τὴν ἐξάπλωσιν τόσῳ γρήγορα τὸν οἶνον, τὸν παλαιὸν ὅσον καὶ ὁ κόσμος».

Τὸ θέλγητρον τῆς δηλητηριάσεως ταύτης δὲν εἶνε εὐεξήγητον. Εἶνε ὥς τις κατεύνασις, λέγει ὁ Fage· εἶνε νάρκη, καταστᾶσα πλέον διὰ τὸν ὀργανισμὸν ἀναγκαία, λέγει ὁ Κάρολος Ῥισσέ· εἶνε κατάστασις ναρκώδης, προάγουσα εἰς εὐαρέστους ὀνειροπολήσεις, προσθέτουσιν ἄλλοι· δὲν εἶνε τίποτε ἀπὸ ὅλ' αὐτά, ὑπολαμβάνει ὁ κόμης Τολστόϊ· εἶνε μόνον ἡ ἐπιθυμία, τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται πάντοτε ὁ ἄνθρωπος νὰ καταπνίγῃ τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεώς του· καὶ ὁ ἐπιφανὴς μυθιστοριογράφος, μὴ κάμνων οὐδεμίαν διάκρισιν μεταξὺ καπνοῦ, οἰνοπνεύματος καὶ ὀπίου, τὰ συγκαλύπτει ὅλα διὰ τοῦ αὐτοῦ ἀναθέματος.·

Κατ' αὐτὸν ὁ καπνὸς εἶνε καὶ τοῦ ὀπίου καὶ τοῦ οἰνοπνεύματος καὶ ὅλων τῶν ἄλλων μεθυστικῶν κινδυνωδέστερος, ὡς ἔχων εἰς τὸν ὕψιστον βαθμὸν τὴν ἰδιότητα νἀποκοιμίζῃ τὴν συνείδησιν. Οἱ καπνισταὶ ὅλοι εἶνε ἄνθρωποι διαπράξαντες ἢ ἑτοιμαζόμενοι νὰ διαπράξωσιν ἔγκλημά τι, διὰ τὸ ὁποῖον τοὺς τύπτει ἡ συνείδησις . . . Ὁ ἀγαθὸς ἐκεῖνος ἀστός, ὁ ὁποῖος καπνίζει ἡσύχως τὴν πίπαν του ἐξηπλωμένος ἐπὶ καθέδρας καὶ ἀναγινώσκων τὴν ἐφημερίδα, εἶνε λοιπὸν κακοποιὸς ἀνακυκλῶν τρομερόν τι κακούργημα! Ὁ ναύτης, ὁ ὁποῖος καπνίζει κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀναπαύσεως, σκέπτεται καὶ βυσσοδομεῖ ἀναμφιβόλως νὰ ῥίψῃ τὸν πλοίαρχόν του εἰς τὴν θάλασσαν! Οἱ ἀγαθοὶ ἄνθρωποι, τοὺς ὁποίους βλέπει κανεὶς εἰς τὰ καπνιστήρια χαρτοπαικτοῦντας καὶ καπνίζοντας μὲ τὴν ἔκφρασιν ἐκείνην τῆς μακαριότητος, τὴν ὁποίαν προσδίδει ἡ ἐξ ἱκανοποιουμένης ἕξεως ἡδονή, εἶνε λοιπὸν ἄνθρωποι ἐξώλεις καὶ προώλεις·—ἀλλὰ καὶ τί εἶμαι τώρα ἐγώ, ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ ἐκάπνισα εἰς τὴν ζωήν μου, τοὐλάχιστον ἑκατοντακισχιλίας πίπας καὶ

Digitized by Google

σιγαρέτα; Εἶχα ἆρά γε ἀνάγκην νἀποκοιμήσω τὴν συνείδησίν μου; Ἀ, ναί! Καὶ πόσα πρέπει νὰ ἐμελέτησα ἐγκλήματα κατὰ τὰς ἀναριθμήτους ἐκείνας ὥρας, καθ' ἃς ἐξέκλινα ἑκουσίως τὴν πυξίδα μου! Ἀλλ' ὅ τι ἀληθῶς μ' ἐκπλήσσει εἶνε τὸ πῶς δὲν διέπραξα καὶ κανέν! Ἤμην ἀνίδεος τοῦ κινδύνου ὁ ταλαίπωρος! εἶχα μάλιστα τὴν ἁπλότητα νὰ πιστεύω, ὅτι ὁ καπνὸς ἐδύνατο ἀπεναντίας νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν γαλήνην τοῦ πνεύματος καὶ νὰ καταστέλλῃ τὰς κινδυνώδεις ὑποβολὰς τοῦ μίσους καὶ τῆς ὀργῆς!

Ἡ γνώμη τοῦ κόμητος Τολστόϊ θὰ ἦτο ὅλως ἀναξία ἀντικρούσεως, ἐὰν οὗτος δὲν παρεδέχετο καὶ προσεπάθει νἀποδείξῃ τὴν πλήρη ὁμοιότητα μεταξὺ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ καπνοῦ καὶ τῶν τοῦ οἰνοπνεύματος. Οὐδεὶς ἐξ ἐκείνων, τοὺς ὁποίους συνεβουλεύθη ὁ μεταφραστὴς τοῦ ἔργου του, διεμαρτυρήθη κατὰ τῆς κινδυνώδους καὶ τόσῳ πεπλανημένης ταύτης συνταυτίσεως. Ὁ παράδοξος ἰσχυρισμὸς τοῦ ῥώσσου μυθιστοριογράφου δύναται μέχρι τινὸς νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς τὴν μέθην. Μεθύσκεταί τις ἐνίοτε διὰ νὰ λησμονήσῃ, διὰ νὰ ναρκώσῃ τὸν πόνον του ἢ νὰ κατασιγάσῃ τὴν τύψιν του. Ἔπειτα εἶνε γνωστὸν ὅτι διὰ νἀποκτήσωσι θάρρος πίνουσιν ὅλοι οἱ κακοῦργοι καὶ προπάντων οἱ δολοφόνοι, ἂν καί, καθὼς παρετήρησεν ὁ Αὐρηλιανὸς Scholl, οὐδέποτε ἐθεάθη ἄνθρωπος ἐγκληματῶν μὲ τὸ σιγάρον ἢ τὴν πίπαν εἰς τὸ στόμα(*). Ἐν τούτοις ὁ συγγραφεύς, οὗ τινος ἀντικρούω τὰς ἰδέας, κατονομάζει ἕνα . . . ἕνα μάγειρον, ὁ ὁποῖος, ἀφ' οὗ ἔκοψε τὸν λαιμὸν τοῦ θύματός του καὶ τὸ εἶδεν ὕπτιον νὰ χύνῃ κρουνοὺς αἵματος, δὲν ἔσχε τὸ θάρρος νά το ἀποτελειώσῃ, παρ' ἀφ' οὗ ἐκάθησε καὶ ἐκάπνισεν ἓν σιγαρέτον εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον. Φοβερὸς κακοῦργος! ἀπαίσιον σιγαρέτον!

Αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς ἐξομολογεῖται ὅτι πολλάκις ἀπεκοίμισε τὴν συνείδησίν του τῇ βοηθείᾳ τοῦ καπνοῦ. Εἶνε ὅμως ἀληθὲς ὅτι ποτὲ δὲν ἦσαν καὶ μεγάλα τὰ παράπονα τῆς συνειδήσεως αὐτῆς. Ὁτὲ μὲν τὸν ἐπέπληττε διὰ τὴν ὀκνηρίαν του, ὁτὲ δὲ τῷ παρεπονεῖτο διὰ καμμίαν παράλειψιν, ἀνακρίβειαν ἢ μικρὰν παραφορὰν ὀργῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἐμέτρησεν ἴσως τὰ λόγια του· καὶ διὰ νὰ κατασιγάσῃ τὰς τύψεις αὐτὰς ἤναπτε τότε ὁ μυθιστοριογράφος ἓν σιγάρον καὶ τὰ ἐλησμόνει ὅλα. Νομίζω ὅτι ἂν ὁ καπνὸς δὲν εἶχε διαπράξει καὶ ἄλλα χειρότερα ἐγκλήματα, κανεὶς βέβαια δὲν θὰ ἐσκέπτετο νὰ τῷ κηρύξῃ σοβαρῶς τὸν πόλεμον . . . Ἀλλ' ἐπανέρχομαι εἰς τὴν ἀφομοίωσιν, τὴν ὁποίαν ὁ Τολστόϊ προσπαθεῖ ν' ἀποκαταστήσῃ μεταξὺ τοῦ καπνοῦ καὶ τῶν ἄλλων μέσων τῆς ἑκουσίας δηλητηριάσεως. Τὰ τελευταῖα ἔχουσι τοῦτο τὸ κοινὸν χαρακτηριστικὸν ὅτι ἀποκοιμίζουσι τὸ λογικὸν καὶ ἀποπλανῶσι τὸ ἠθικὸν συναίσθημα. Ἀλλ' ἆρά γε δυνάμεθα νὰ κατηγορήσωμεν τὸν καπνὸν διὰ παρομοίαν ἐπενέργειαν; Βεβαίως ὄχι. Οὐδέποτε αὐτὸς ἀπεπλάνησε τὸ λογικὸν κανενός, οὔτε ἐξεμηδένισε τὴν θέλησιν, οὔτε ἀπήμβλυνε τὴν εὐαισθησίαν. Καὶ ὁ ἐμπαθέστερος καπνιστὴς ἀπολαύει πάντοτε τῆς ἐντελεστέρας πνευματικῆς διαυγείας. Ἀκόμη καὶ καθ' ἣν στιγμὴν εὑρίσκεται ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς νικοτιανῆς, ὁμιλεῖ, σκέπτεται, μελετᾷ καὶ ἐργάζεται μετ' ἐλευθερίας. ἡ ὁποία ἀποδεικνύει ὅτι ἡ διάνοιά του οὐδεμίαν ὑπέστη διατάραξιν. Θὰ ἐδύνατό τις μᾶλλον νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι ὁ καπνὸς τὴν ἀπαλλάσσει τῶν ἐξωτερικῶν ἐπιδράσεων καὶ ὅτι, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Ῥισσέ, ἐλαττόνει τὴν εὐαισθησίαν τῶν ὀργάνων, διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ μεγαλειτέραν ἐλευθερίαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ψυχικῶν λειτουργιῶν. Ὑπάρχει δὲ μεταξὺ τοῦ καπνοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἑκουσίων δηλητηρίων καὶ ἄλλη χαρακτηριστικὴ διαφορά. ὅτι, τοῦ μὲν καπνοῦ εἰμπορεῖ τις νἀποβάλῃ τὴν ἕξιν, πλὴν ὁ ἀλκοολισμὸς καὶ ἡ μορφινομανία εἶνε πάθη σχεδὸν ἀθεράπευτα.

Θὰ ἐδυνάμην νὰ σταματήσω ἐδῶ· δὲν θέλω ὅμως νὰ τελειώσω τὸ παρὸν ἄρθρον, χωρὶς νἀποτολμήσω καὶ ἐγὼ μίαν ἐξήγησιν. Πιθανὸν νὰ μὴν ἀξίζῃ περισσότερον ἀπὸ τὰς ἄλλας· ἀλλὰ δι' αὐτὸ δὲν ζητῶ νά την ἐπιβάλω εἰς κανένα.

Ἀνέκαθεν ὁ ἄνθρωπος ἀνεζήτησε μετὰ σπουδῆς ἀπλήστου τὰς οὐσίας τὰς ἐπενεργούσας καθ' ἕνα ἢ κατ' ἄλλον τρόπον ἐπὶ τοῦ νευρικοῦ αὐτοῦ συστήματος. Εἶνε τάσις γενικὴ καὶ ἀποκλειστικῶς ἰδιάζουσα τῷ ἀνθρώπῳ(*). Ἡ ἐκ τῆς πραγματικῆς ζωῆς ἀπομάκρυνσις, ἡ λήθη τῶν καθημερινῶν φροντίδων, ἡ ὀνειρώδης μετάβασις εἰς κόσμον, τὸν ὁποῖον ἡ φαντασία κατοικίζει ὡς θέλει καὶ ἐπικοσμεῖ διὰ τῶν θαυμασίων της, πάντα ταῦτα ἐνέχουσι διὰ μερικὰ πνεύματα θέλγητρα ἀκατανίκητα. Εἰς τὴν κινδυνώδη ταύτην ἕλξιν ὑπείκοντες, ζητοῦσιν ἀσυνειδήτως τὰ ὄνειρα τοῦ ὀπίου καὶ τοῦ χασίς, τὴν νάρκην τοῦ αἰθέρος καὶ τοῦ χλωρίου, τὴν βάναυσον μέθην τοῦ οἰνο-

(*) Ὁποῖον πρακτικὸν βάθος, μεθ' ὅλην τὴν παιγνιώδη διατύπωσιν, ἐν τῇ γνώμῃ τοῦ Scholl! Ἐξ ὅσων ἀνέγνωσα τότε ἐν τῷ ἐράνῳ τῶν περὶ καπνοῦ γνωμῶν, αὕτη μοὶ ἀφῆκε τὴν ζωηροτέραν ἐντύπωσιν. Ζῶμεν εἰς χώραν ἀπολίτιστον ἀκόμη, ὅπου τὰ νυκτερινὰ κακουργήματα δὲν εἶνε σπάνια. Ὁσάκις βλέπω μακρόθεν σκιὰν ἀμφίβολον ἐνεδρεύουσαν ἀλλὰ συγχρόνως καὶ τὴν λάμψιν σιγάρου, ἡσυχάζω εὐθὺς καὶ προχωρῶ ἄφοβος, ἐνθυμούμενος μετ' εὐγνωμοσύνης τὸν γάλλον συγγραφέα. Ὦ, βεβαίως ὁ νυκτερινὸς ἄγνωστος ὁ καπνίζων, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ εἶνε κακοῦργος!

Σ. τ. Μ.

(*) Ὄχι ἀποκλειστικῶς. Τὰ πρῶτα ἴχνη τοιαύτης τινὸς τάσεως παρετηρήθησαν ἤδη καὶ εἰς κατώτερα ζῶα. Ἀλλ' αὐτὸ δίδει ἔτι μεγαλείτερον κῦρος εἰς τὴν γνώμην τοῦ συγγραφέως.

Σ. τ. Μ.

Digitized by Google

πνεύματος ἢ τὴν ἐκ τῶν ἀτμῶν τῆς νάφθης ζάλην, ἡ ὁποία, ὡς γνωστόν, ἀποτελεῖ τὴν τελευταίαν μορφήν, τὴν ὁποίαν προσέλαβεν ἐπ' ἐσχάτων τὸ πάθος τοῦτο. Οἱ τὸν χαρακτῆρα ἀσθενεῖς ἐγκαταλείπονται ἄνευ ἀντιστάσεως εἰς τὴν κατωφέρειαν τοῦ πάθους καὶ φθάνουσι ταχέως εἰς τὰ τρομερὰ ἐκεῖνα καὶ γνωστὰ τῆς ἑκουσίας δηλητηριάσεως ἀποτελέσματα. Ἀλλ' ὁ καπνὸς δὲν παρουσιάζει οὔτε τὰ ἴδια θέλγητρα, οὔτε τοὺς ἰδίους κινδύνους. Ἡ ἐπὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος ἐπενέργειά του εἶνε ἀνίσχυρος καὶ ἐντελῶς ἰδιαιτέρα· δὲν ἀποκοιμίζει, ἀλλὰ καταπραΰνει καὶ γαληνεύει καὶ ἀμβλύνει τὴν εὐαισθησίαν τῶν ὀργάνων· ἐπιφέρει δὲ νάρκην τινὰ εὐάρεστον, διαρκούσης τῆς ὁποίας ἡ διάνοια διατηρεῖ ὅλην της τὴν διαύγειαν καὶ ἡ ἐργατικότης ὅλην της τὴν ἰσχύν. Εἰς τοῦτο ἔγκειται κυρίως τὸ κράτος, τὸ ὁποῖον ὁ καπνὸς ἀσκεῖ ἰδιαιτέρως ἐπὶ μεγάλου ἀριθμοῦ ἀνθρώπων ἐργαζομένων διανοητικῶς. Αὐτοὶ ἀγαπῶσι τὸν καπνὸν ὡς συνεργάτην των. Ὅταν ἀρχίζῃ ἡ κόπωσις καὶ παρουσιάζεται ἡ ἀνάγκη ἀναπαύσεως· ὅταν ἡ σκέψις δὲν ἐνεργῇ μετὰ τῆς συνήθους καθαρότητος καὶ τὸ πνεῦμα διστάζῃ περὶ τὴν ἐκλογὴν τῆς μορφῆς, τὴν ὁποίαν θὰ δώσῃ εἰς τὴν ἰδέαν,—τότε ὁ λόγιος, ὁ συγγραφεύς, ὁ ἐπιστήμων σταματᾷ, ἀνάπτει τὸ σιγάρον του καὶ μετ' ὀλίγον, χάρις εἰς τὴν γλυκεῖάν του νάρκην ἐπαναλάμπει ἡ ἰδέα διαυγὴς καὶ καθαρὰ μέσῳ τοῦ ἐλαφροῦ ὑποκυάνου νέφους, τὸ ὁποῖον περικαλύπτει τὸν καπνιστήν(*).

Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ κατηγορηθῶ ὡς ψάλλων μετὰ πολλοῦ λυρισμοῦ μίαν ἕξιν κακήν, ἐν ᾧ ἀπεναντίας μόνον ἐλαφρυντικὰς περιστάσεις ἀναφέρω ὑπὲρ αὐτῆς. Ἀπευθύνομαι οὕτω πρὸς ὅλους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι διῆλθον νύκτας μακρὰς πρὸ τῆς τραπέζης τῆς ἐργασίας, ἀσχολούμενοι περὶ ἔργον κοπιῶδες καὶ τους ἐρωτῶ ἐὰν εἰς τὸν καπνὸν δὲν εὗρον τῷ ὄντι βοηθὸν πολύτιμον καὶ ὑποστήριγμα. Ὁ Τολστόϊ δὲν τὸ ἀμφισβητεῖ, ἀλλ' ἐξηγεῖ κατ' ἴδιον τρόπον τὸ φαινόμενον αὐτό. «Ὅταν, γράφων μυθιστόρημά τι ἢ διήγημα, δὲν ἤμην—λέγει—εὐχαριστημένος, ἐξ ἐκείνου τὸ ὁποῖον εἶχα γράψει, καὶ ἐν ᾧ εἶχα τὴν συναίσθησιν ὅτι ἔπρεπε πλέον νὰ παύσω τὴν ἐργασίαν μου, ἐπεθύμουν καὶ οὕτως ἀκόμη νά την ἐξακολουθήσω, ἤναπτα ἓν σιγαρέτον καὶ ἐκάπνιζα. Ἄλλοτε, συζητῶν ἐπί τινος θέματος καὶ ἔχων τὴν συναίσθησιν ὅτι ὁ ἀντίπαλός μου καὶ ἐγὼ τὸ ἐθεωροῦμεν ὑπὸ ἀντιθέτους ἐπόψεις, ὥστε νὰ μὴν εἶνε δυνατὸν νὰ ἔλθωμεν ποτὲ εἰς συνεννόησιν, ἀλλ' αἰσθανόμενος συγχρόνως τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐξακολουθήσω τὴν συζήτησιν, ἤναπτα πάλιν ἓν σιγαρέτον καί την ἐξηκολούθουν». Οὕτω λοιπὸν μόνον διὰ νὰ διαπράξῃ κανὲν ἔγκλημα, νὰ γράψῃ δηλαδὴ κακῶς ἢ νὰ ἐμμείνῃ σκοπίμως εἰς συζήτησιν σοφιστικήν, ὁ μέγας μυθιστοριογράφος προσέτρεχεν εἰς τὸν καπνόν. Εἰς ἐμὲ συνέβη πάντοτε τὸ ἐναντίον, καὶ ποῖος ἠξεύρει μήπως τῆς διαφορᾶς ταύτης αἰτία εἶνε ὅτι ὁ μὲν Λέων Τολστόϊ ἐκάπνιζε σιγαρέτα, ἐγὼ δὲ πίπαν;

Τὸ σιγαρέτον, τὸ ὁποῖον τελειόνει εἰς ὀλίγα λεπτὰ καὶ τοῦ ὁποίου τόσον ἐλαφρὸς εἶνε ὁ καπνός, δὲν παράγει συγκεκριμένα ἀποτελέσματα ἢ ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ καπνίσῃ τις πολλὰ καὶ ἀλλεπάλληλα. Πρέπει τῇ ἀληθείᾳ νὰ ἔχῃ τις συνείδησιν εἰς ἄκρον ὑπνωτίσιμον, διὰ νά την ἀποκοιμίσῃ μὲ τὰ ὀλίγα ἄγευστα καὶ ἀνούσια ῥοφήματα ἑνὸς μόνου σιγαρέτου. Τὸ σιγαρέτον εἶνε ὁ σύντροφος τῶν ἐπιπολαίων ἔργων καὶ τῶν ἐλαφρῶν πνευμάτων. Τὸ καπνίζει κανεὶς περιπατῶν, σχεδιάζων μίαν γελοιογραφίαν, κάμνων ἓν λογοπαίγνιον, αὐτοσχεδιάζων ἓν τετράστιχον. Ἡ πίπα ὅμως εἶνε πολὺ σοβαρωτέρα, ὅπως εἶνε καὶ διαρκεστέρα. Ὁ καπνός της ὁ ἄφθονος καὶ πλήρης νικοτιανῆς εἶνε ὁ φίλος τῶν μονήρων μελετῶν, τῶν σοβαρῶν ἔργων, τῶν ἐκπονουμένων ἐν τῇ σιγῇ τῆς νυκτὸς καὶ τοῦ σπουδαστηρίου· εἶνε ὁ σύντροφος τῶν κακῶν ἡμερῶν, ὁ ἐμπνέων οἱονεὶ τὴν ἐγκαρτέρησιν ἐν τῇ θλίψει καὶ τῇ δυστυχίᾳ. Πίπαν καπνίζουσιν οἱ Γερμανοὶ εἰς τὰ ζυθοπωλεῖά των τὰ σιωπηλὰ καὶ μελαγχολικά, πίνοντες ζῦθον ἀμέτρως, οὐδόλως δὲ θὰ ἐδυσκολευόμην νὰ πιστεύσω ὅτι αὐτὴ συντελεῖ, ὁμοῦ μὲ τὴν ὁμίχλην τοῦ μελαγχολικοῦ των κλίματος, εἰς τὸ νὰ προσδίδῃ εἰς τὴν φιλολογίαν των τὸν νεφελώδη ἐκεῖνον χαρακτῆρα, ὁ ὁποῖος τὴν διακρίνει.

Θὰ παρεξηγούμην οἰκτρῶς, ἐὰν ἄφινα νὰ ἐκληφθῶ ὡς θεωρῶν τὸν καπνὸν ὅρον ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ τῆς διανοητικῆς ἐργασίας. Δὲν εἶνε τοιοῦτος παρὰ μόνον δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἀπέκτησαν τὴν ἕξιν του καὶ δὲν δύνανται πλέον νά την ἀποβάλουν, χωρὶς νἀποβάλωσι συγχρόνως καὶ μέρος τῶν πνευματικῶν των δυνάμεων. Ὡς

(*) Ὁ μεταφραστὴς τοῦ παρόντος ἄρθρου, καίτοι ἐργαζόμενος διανοητικῶς καὶ φίλος ἀρκετὰ τοῦ καπνοῦ, δὲν δύναται ἐν τούτοις νὰ κάμῃ οὐδεμίαν συσχέτισιν μεταξὺ τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου, διὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον ὅτι οὐδέποτε ἐργαζόμενος καπνίζει. Εἶνε σπανία ἀληθῶς ἡ περίπτωσις καὶ ἀξία σημειώσεως. Δέκα ἕως εἴκοσι σιγαρέτα καθεκάστην—ἀναλόγως τῶν ὡρῶν ποῦ θὰ μείνῃ ἄγρυπνος ἢ ἀργὸς—τὰ καπνίζει κυρίως τὴν ἑσπέραν, ὅταν τελειόνων πᾶσαν ἐργασίαν ἀναστρέφεται μετὰ φίλων. Τὸ κάπνισμα δι' αὐτὸν ἔμεινεν ὡς τώρα ἡ ἕξις, τὴν ὁποίαν ἐξ ἀρχῆς ἀπέκτησε κατὰ μίμησιν εὑρισκόμενος μετ' ἄλλων, καὶ διὰ τοῦτο μόλις εὑρεθῇ μετά τινος αἰσθάνεται εὐθὺς ἀκατάσχετον ἐπιθυμίαν νἀνάψῃ σιγαρέτον. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι μὴ καπνίζων δὲν θὰ ἐδύνατο σήμερον πλέον νὰ συνομιλῇ ἐν συναναστροφῇ μετὰ τῆς συνήθους ἐλευθερίας, ἐξ οὗ θὰ ἤγετό τις ἴσως νὰ πιστεύσῃ ὅτι ὁ καπνὸς τοῦ χρησιμεύει πρὸς ἀναζωογόνησιν τῆς πεπονημένης του διανοίας· πλὴν αὐτὸς φρονεῖ ὅτι ὅταν τυχὼν στερῆται καπνοῦ δὲν αἰσθάνεται ἄλλο παρ' ὅτι καὶ ὁ ἔχων τὴν ἕξιν νὰ παίζῃ μὲ τὸν μύστακά του ὁμιλῶν ἢ νὰ θωπεύῃ τὸν πώγωνα, ἐὰν τοῦ ἔδεναν ἔξαφνα τὰς χεῖρας. Σ. τ. Μ.

πρὸς τοὺς ἄλλους, τοὺς μὴ καπνίζοντας, εἶνε προφανὲς ὅτι ταῦτα δὲν τοὺς ἀποβλέπουν.

Δὲν σκέπτομαι ἐπίσης νὰ γενικεύσω τὰς ἀνωτέρω παρατηρήσεις. Εἰξεύρω μὲν καλῶς ὅτι οἱ θαμῶνες τῶν καπνιστηρίων, οἱ χωρικοί μας, οἱ ὁποῖοι ὁδοιποροῦσιν ἀναρροφῶντες μετὰ δυνάμεως τὰς μικράς των μαύρας πίπας τὰς οἰκονομικάς, εἰξεύρω ὅτι οἱ ἐν πορείᾳ στρατιῶται, οἱ ἐπὶ τοῦ πλοίου ναῦται, οἱ ἐργάται ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ, δὲν ζητοῦσιν ἀνάπτοντας τὰς πίπας των νὰ ὑποβοηθήσωσι τὴν διάνοιάν των· πλὴν ἰσχυρίζομαι καὶ βεβαιῶ ὅτι ὁ καπνὸς δέν τους ἐξώθησε ποτὲ πρὸς κακόν. Καπνίζουσιν ἁπλούστατα ἐπειδὴ αὐτὸ τοὺς εὐχαριστεῖ καὶ θὰ ἔλεγα. μετὰ τοῦ Ζολᾶ «διατί νὰ μὴ ἐπιτρέπωμεν τὴν ἕξιν ταύτην εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι οὐδόλως ζημιοῦνται ἐξ αὐτῆς ; »

Τὸ συμπέρασμά μου εἶνε ὅτι ὁ καπνὸς ἀπεδείχθη μὲν ἀβλαβὴς ἀπολύτως ὑπὸ διανοητικὴν ἔποψιν· δύναται ὅμως νὰ ἔχῃ διὰ τὴν ὑγείαν δυσάρεστα ἀποτελέσματα καὶ νὰ προξενήσῃ μάλιστα ἀσθενείας σοβαράς. Εἶνε δὲ τοῦτο ἀρκετόν, νομίζω, ὥστε νὰ μὴ συμβουλεύῃ κανεὶς τὴν χρῆσίν του καὶ νὰ προσπαθῇ νἀποτρέπῃ ἀπ' αὐτοῦ τοὐλάχιστον τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία.

ΓΡ. Ξ.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Ἡ Τέχνη ἐν τῇ φύσει καὶ ἡ φύσις ἐν τῇ Τέχνῃ.

Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶχεν ἰδεῖ τὸ πετῶν πτηνόν, οὐδέποτε πιθανῶς θὰ τοῦ ἐπήρχετο ἡ ἰδέα νὰ δοκιμάσῃ τὴν ἐν τῷ ἀέρι κίνησιν. Μόνον διὰ τοῦ παραδείγματος τούτου ἐκινήθη τὸ πρόβλημα τῆς πτήσεως, ὅπερ ἀπὸ τῶν τολμημάτων τοῦ Δαιδάλου καὶ Ἰκάρου μέχρι τῆς σήμερον ἐνδιαφέρει τὴν ἀνθρωπότητα. Ἰδίᾳ ὅμως ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἐπῆλθεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἡ ἰδέα τῆς ἐκμαθήσεως τῆς τέχνης παρὰ τοῦ πτηνοῦ, ἐγράφησαν μεγάλα βιβλία περὶ τῆς πτήσεως αὐτοῦ, θέσαντα τὰς βάσεις τῆς σημερινῆς πτητικῆς τέχνης.

Καθ' ὅμοιον τρόπον σπουδάζεται ἡ κίνησις τῶν ἰχθύων ἐν τῷ ὕδατι, αἱ δὲ ἔρευναι αὗται πρόκειται νὰ χρησιμεύσωσιν ἐν ταῖς ἐφαρμογαῖς των εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν κοινῶν καὶ ὑποβρυχίων πλοίων.

Ἔρευναι περὶ τοῦ φωτὸς τῶν πυγολαμπίδων ἔδωκαν ἐσχάτως ἀφορμὴν εἰς ἀπομίμησιν τῆς εὐθηνοτάτης ταύτης πηγῆς τοῦ φωτός, ἀφοῦ μάλιστα δὲν παράγει καὶ θερμαντικὰς ἀκτῖνας.

Τὴν μέθοδον ταύτην, ἥτις ἐφηρμόσθη μέχρι τοῦδε εἰς τὰς ὀλίγας μνημονευθείσας περιπτώσεις, ζητεῖ νέα φυσιοκρατικὴ σχολὴ νὰ ἐφαρμόσῃ εἰς πάσας τὰς τέχνας. Σκοπὸν αὐτῆς ἔθετο νὰ σπουδάσῃ τὰ ἔργα τῆς φύσεως· ἀντὶ ὅμως νὰ περιορισθῇ εἰς τὴν ἁπλῆν μελέτην τῆς ἀνατομίας, φυσιολογίας κτλ., θὰ ἐφαρμόσῃ τὰς ἐκεῖθεν κτηθείσας γνώσεις ἐν τῇ βιομηχανίᾳ.

Ἐκ τῶν χαρακτηριστικωτάτων παραλληλισμῶν ἔργον φύσεως καὶ ἔργον ἀνθρώπων εἶνε, πλὴν τῶν ῥηθέντων, ὁ ὀφθαλμὸς καὶ ἡ φωτογραφικὴ συσκευή. Εἰς πᾶν περὶ ὀφθαλμῶν ἐγχειρίδιον παραπέμπουσιν εἰς τὴν διασκευὴν τῆς φωτογραφικῆς μηχανῆς, ἵνα ἐξηγήσωσι καλλίτερον τὰς λειτουργίας τοῦ αἰσθητηρίου τῆς ὁράσεως. Ἀντιστρόφως δὲ ὁ φωτοχημικὸς θεωρεῖ τὴν μηχανήν του ὡς τεχνητὸν ὀφθαλμόν. Ὁ Νικηφόρος Νιέψιος, ὁ ἀνακαλύψας τὴν φωτογραφίαν, ἔγραφε τότε εἰς τὸν ἀδελφόν του, ὅτι πρόκειται νὰ κατασκευάσῃ εἶδος τεχνητοῦ ὀφθαλμοῦ.

Μέχρι τοῦδε ὅμως οὐδὲν ὄφελος προῆλθεν ἐκ τῶν παραβολῶν αὐτῶν ἐκτὸς τοῦ καθαρῶς παιδαγωγικοῦ. Καὶ ἐν τούτοις ἦτο τόσον εὔκολον νὰ ἐξαγάγῃ τις χρησιμώτατα συμπεράσματα μετὰ τῶν ἐπακολουθημάτων αὐτῶν. Ὁ ὀφθαλμὸς εἶνε ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις ἀνώτερος ὡς τελειότερος τοῦ ἀναλόγου αὐτοῦ ἐν ταῖς τέχναις. Ἂς προσπαθήσωμεν λοιπὸν νὰ τὸν ἀπομιμηθῶμεν καθ' ὅλα!

Οὕτω μᾶς ἀνοίγεται νέα ὁδός, ἵνα φθάσωμεν εἰς τὸν καταρτισμὸν ὀργάνων μηχανῶν κλπ. Ὅ τι μέχρι τοῦδε ἀφίνετο κυρίως εἰς τὴν τύχην ἢ τὴν περίπτωσιν, δύναται νῦν νὰ ἐπιδιωχθῇ καὶ νὰ ἐπιτευχθῇ συστηματικῶς.

Ὁ Λειτεγάγγ ὁ ἱδρυτὴς τῆς σχολῆς ταύτης δεικνύει ἐν τῷ ἐσχάτως ἐκδοθέντι ἔργῳ αὐτοῦ «Τὰ προβλήματα τοῦ παρόντος» διὰ ποίου τρόπου δυνάμεθα νὰ τελειοποιήσωμεν τὰ ὀπτικὰ καὶ ἀκουστικὰ ὄργανα, ἀπομιμούμενοι τὸν ὀφθαλμὸν καὶ τὸ οὖς. Αὐτὸς οὗτος κατεσκεύασεν ἤδη ἀπομίμημα τοῦ ὀφθαλμοῦ μετὰ τῶν ὀπτικῶν νεύρων, εἶνε δὲ τοῦτο : ὁ ἠλεκτρικὸς τηλεόπτης.

Ἐκτὸς τούτου ἐμελέτησε τὸν μὴ ἔτι καλῶς γνωσθέντα μηχανισμὸν τῶν ὀσφραντικῶν καὶ γευστικῶν αἰσθητηρίων, ὧν ἡ ἀπομίμησις ἤθελεν ὑπερβῇ κατὰ πολλὰ τὴν λεπτότητα καὶ εὐαισθησίαν τῆς σημερινῆς χημικῆς ἀναλύσεως.

Οἱ μῦς καὶ τὸ κινητήριον ὄργανον ἀποτελοῦσι τὸ ὑπόδειγμα πρὸς κατασκευὴν ἰδιορρύθμων κινητηρίων μηχανημάτων.

Ἡ ἀράχνη (τῆς ὁποίας τὴν ἐργασίαν ἤρχισαν ἤδη ἀπομιμούμενοι διὰ τῆς κατασκευῆς τεχνητῆς μετάξης ἐκ κολλωδίου) μᾶς διδάσκει ὅτι ἡ παρασκευὴ τῆς μετάξης, ἡ πλοκὴ καὶ ἡ ὕφανσις δύνανται ταὐτοχρόνως νὰ ἐκτελεσθῶσιν.

Ἐν συμπεράσματι δύναται πᾶν αἰσθητήριον ὄργανον τοῦ ἀνθρώπου νὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς νέας συσκευὰς καὶ μηχανάς.

Ἡ φυσιολογία τοῦ φυτοῦ μᾶς διδάσκει σπουδαίας χημικὰς λειτουργίας, ὡς τὴν τῆς παρασκευῆς ἀμύλου ἐκ κυτταρίνης καὶ ἄρτου ἐκ ξύλου.

Εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τέλος ὑποδεικνύονται ἤδη τὰ δυσκολώτατα τῶν θεμάτων αὐτῆς ἐν τῇ ἐσωτερικῇ οἰκοδομῇ τῶν ὀστῶν.

Πάντες οἱ κλάδοι τῆς βιομηχανίας θὰ προαχθῶσι διὰ τῶν ἐρευνῶν τούτων.

Ρ·

Digitized by Google

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΤΟ ΤΣΑΛΑΠΑΤΗΜΑ

Πολλάκις ἀνέγνων ἐν τῇ «Ἑστίᾳ» πρόσκλησιν πρὸς τοὺς ἁπανταχοῦ Ἕλληνας, ὅπως ἀποστείλωσι πρὸς δημοσίευσιν πᾶν ὅ,τι γινώσκουσι περὶ τῶν παραδόσεων τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἐθίμων αὐτοῦ.

Ὡς ἰατρὸς ἐπιθεωρητὴς τῶν ὀρφανῶν τῆς Παναγίας τοῦ Πέραν καὶ ὡς ἔχων ἰδίαν κλινικὴν τῶν παίδων, εὑρίσκομαι διηνεκῶς εἰς συνάφειαν μετὰ τοῦ λαοῦ καὶ ἰδίᾳ μετὰ τῶν ἀπόρων ἐκείνων ὁμοεθνῶν γυναικῶν, αἵτινες παρουσιάζονται ὡς τροφοὶ καὶ ὡς μητέρες. Ἐπειδὴ δὲ συνεχῶς ἀκούω παρ' αὐτῶν ὅτι τὸ βρέφος ὅπερ διατρέφει ἡ αὐτὴ ἡ μήτηρ ἢ τροφός τις ἐτσαλαπατήθη, δὲν νομίζω ἀπὸ σκοποῦ νὰ δημοσιεύσω διὰ τῆς «Ἑστίας» τί ἐστι τσαλαπάτημα.

Διὰ τῆς λέξεως τσαλαπάτημα ὁ λαὸς ἐνταῦθα ἐννοεῖ τὰ ἑξῆς·

Ἐάν τις μεταβῇ εἰς οἰκίαν ἔνθα ὑπάρχει νεκρὸς ἢ ἀκολουθήσῃ νεκρικὴν ἐκφορὰν καὶ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν οἰκίαν του ἢ εἰς ἑτέρου οἰκίαν, ὅπου ὑπάρχει βρέφος κοιμώμενον καὶ σταθῇ ἄνω αὐτοῦ, ἢ ἐὰν βρέφος εἰσαχθῇ εἰς οἰκίαν ἔνθα ὑπάρχει νεκρός, τὸ βρέφος τσαλαπατιέται καὶ ὡς ἐκ τούτου καθίσταται τουντεῦθεν ἀτροφικόν, καχεκτικὸν καὶ ἀδυνατεῖ τοῦ λοιποῦ ν' ἀναλάβῃ· συνεχῶς δὲ τούτου καὶ μόνου ἕνεκα ἀποθνήσκει ἐὰν δὲν ἐπέλθῃ τὸ γίτευμα.

Τὸ γίτευμα δὲ συνίσταται εἰς τὰ ἑξῆς·

Γραῖά τις Κοτσίφενα καλουμένη, κάτοικος Ταταούλων, κατέχει μόνη αὐτὴ ἴσως τὴν τέχνην τοῦ σώζειν τὰ τσαλαπατημένα βρέφη. Ἡ τέχνη αὐτῆς περιορίζεται περίπου εἰς τὸ νὰ λαμβάνῃ ἐκ τριῶν Ἁγιασμάτων ἁγίασμα καὶ παρὰ τριῶν μονῶν στεφάνων (δηλαδὴ παρὰ συζύγων μὴ ἐλθόντων εἰς δεύτερον γάμον) κηρία. Διὰ τοῦ ἁγιάσματος ἐπιρραντίζει τὸ τσαλαπατημένον βρέφος καὶ κατόπιν ψιθυρίζει ἐπῳδήν, ἣν ἀδύνατον νὰ ἐνοήσῃ ὁ παριστάμενος καὶ ἣν ἀρνεῖται νὰ διακοινώσῃ ἡ γόησα. Τὰ δὲ κηρία μετά τινων ἀνθέων περιδένει ἐντὸς δέματος, τὸ ὁποῖον θέτει ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον τοῦ τσαλαπατηθέντος βρέφους.

Τὸ δέμα τοῦτο διατάσσει νὰ μείνῃ ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας εἶτα δὲ νὰ ριφθῇ εἰς τὴν θάλασσαν χωρὶς ν' ἀνοιχθῇ. Δι' ὅλα δὲ ταῦτα ἡ ῥηθεῖσα Κοτσίφενα λαμβάνει 10 γρόσια ἤτοι περίπου 2 φράγκα ὡς ἀντιμισθίαν. Ὀφείλουσιν ὅμως οἱ γονεῖς τοῦ πάσχοντος βρέφους νὰ τὴν προσκαλέσωσιν ἐγκαίρως, ἄλλως ἡ γοητεία αὐτῆς δὲν ἐπιτυγχάνει.

Ἀναφέρομεν δὲ ἐν συντόμῳ καὶ παράδειγμα τσαλαπατήματος, ὅπερ διηγεῖται ἡμῖν ἡ ἀρχιτροφὸς Κ. Ε. ἥτις καὶ λυπεῖται διότι δὲν κατέφυγεν ἐγκαίρως εἰς τὴν συνδρομὴν τῆς κυρᾶς Κοτσίφενας.

Διηγεῖται λοιπὸν ἡ ἀρχιτροφὸς Κ. Ε. ὅτι πρὸ 20 περίπου ἡμερῶν ἐκόμισαν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῆς τὸν νεκρὸν βρέφους, ὃν ἐτοποθέτησε κατὰ τὰ θρησκευτικὰ ἡμῶν ἔθιμα πλησίον τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτῆς εὑρισκομένων ἁγίων εἰκόνων. Τὴν αὐτὴν δὲ ἡμέραν παρέλαβεν ἡ ῥηθεῖσα ἔκθετον ὑγιὲς καθ' ὅλα. Μολαταῦτα ἀπὸ τὴν στιγμήν, καθ' ἣν τὸ νεκρὸν βρέφος ἐτοποθετήθη ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτῆς, τὸ ἕως τότε ὑγιὲς ἔκθετον ἀπώλεσε τὴν ὄρεξιν καὶ τὴν ζωηρότητα αὐτοῦ καὶ ἔκτοτε δὲν ἐθήλασεν ἐπὶ πέντε ἡμέρας, μετὰ τὴν παρέλευσιν τῶν ὁποίων ἀπεβίωσε πρὶν ἢ προφθάσῃ νὰ γιτευθῇ, τοῦθ' ὅπερ ἠδύνατο κατὰ τὴν ἀρχιτροφὸν νὰ τὸ σώσῃ.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει.

ΣΠΥΡ. Κ. ΖΑΒΙΤΖΙΑΝΟΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΟΚΙΒΩΤΙΟΝ

Πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς «Ἑστίας.»

Μόλις τώρα περιῆλθεν εἰς χεῖράς μου, ἀπόντος ἐξ Ἀθηνῶν, τὸ φύλλον τῆς *Ἑστίας* τῆς 12 Ἰουλίου, ἐν ᾧ ἐδημοσιεύθη ἡ περὶ τῆς ἐκ Θεσσαλονίκης ἐπιγραφῆς σημείωσίς μου· ἀλλ' ἐν ταύτῃ, δημοσιευθείσῃ χωρὶς νὰ ἴδω διορθώσεις, ἐπῆλθεν ἐν τέλει παράλειψις μεταβάλλουσά πως τὸ νόημα. Ἀντὶ δῆλα δὴ τῶν λέξεων, *ἐν ᾧ τοῦ 1336, δισέκτου ὄντος, (κατὰ τὴν παρὰ Φράγκοις δήλωσιν), ἀπὸ τῆς 29 Φεβρουαρίου καὶ ἑξῆς* τὸ F, εἶχον γεγραμμένα ἐν τῷ χειρογράφῳ μου τὰ ἑξῆς· *ἐν ᾧ τοῦ 1336, δισέκτου ὄντος, μέχρι μὲν τῆς 28 Φεβρουαρίου τὸ* G (*κατὰ τὴν παρὰ Φράγκοις δήλωσιν*), *ἀπὸ δὲ τῆς 29 Φεβρουαρίου καὶ ἑξῆς τὸ* F. Παρακαλῶ λοιπὸν νὰ δημοσιεύσητε τὴν παροῦσαν πρὸς εἴδησιν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς *Ἑστίας*.

Ἐν Κηφισίᾳ, 18 Ἰουλίου 1892.

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις ὑγειονομικοῦ Συμβουλίου κατεδικάσθησαν εἰς ἐξορίαν αἱ . . . μέλισσαι. Τοῦ λοιποῦ τὸ παρισινὸν ἔδαφος εἶνε ἀπηγορευμένον εἰς τὰ λαίμαργα ταῦτα ἔντομα, τὰ προξενοῦντα κατ' ἔτος τόσας ζημίας εἰς τὰ οἰνοπνευματοποιεῖα, τὰ σοκολατοποιεῖα καὶ τὰς ἄλλας βιομηχανίας τῶν περιχώρων, ὅπου μεταχειρίζονται ζάκχαριν. Μόνον τοῦ κ. Λέοντος Σαίη, τοῦ μεγάλου ζαχαροπαραγωγοῦ καὶ οἰκονομολόγου, αἱ μέλισσαι τοῦ τρώγουν κατ' ἔτος ζάκχαριν ἀξίας 25,000 δραχμῶν.

— Κατά τινα παράδοσιν, πολὺ διαδεδομένην ἐν Ῥώμῃ, καὶ εἰς ἐπιβεβαίωσιν τῆς ὁποίας πολὺ συχνὰ συντελεῖ παράδοξός τις τύχη, οἱ Καρδινάλιοι ἀποθνήσκουσιν ἀνὰ τρεῖς. Οὕτως ἀπέθανον πρὸ ὀλίγου συγχρόνως οἱ καρδινάλιοι Αὔγουστος Theodoli καὶ Φραγκῖσκος Battaglini· ἀγγέλλεται δὲ τόρα ὅτι καὶ ὁ καρδινάλιος Sauventi εὑρίσκεται εἰς τὰ ἔσχατα.

— Τῷ 1895 ἢ 1896 συμπληροῦνται χίλια ἔτη, ἀφότου, κατὰ τοὺς ἱστορικούς, οἱ Οὖγγροι ὁρμηθέντες ἐκ τῆς Ἀσίας μετῴκησαν εἰς τὴν νῦν πατρίδα των. Τὸ χιλιετὲς τοῦτο ἰωβιλαῖον θὰ ἑορτασθῇ ἐν Οὐγγαρίᾳ μετὰ πομπῆς καὶ μεγαλοπρεπείας καὶ ἴσως διὰ Παγκοσμίου Ἐκθέσεως.

— Εἰς ἀντίρροπον τῆς ἀκάπνου πυρίτιδος, ἀγγέλλεται ὅτι ὁ Κ. Riehm ἐφεῦρεν ὀβούζιον, τὸ ὁποῖον ἐκρηγνυόμενον περικαλύπτει καὶ συσκοτίζει τὸν ἐχθρὸν διὰ πυκνοῦ νέφους καπνοῦ, ὥστε νὰ τὸν ἐμποδίζῃ νὰ βλέπῃ. Ἐφευρέθη δὲ συγχρόνως καὶ νέον μυδραλλιοβόλον, βάλλον 900 φορὰς κατὰ λεπτόν, ἐνῷ τὸ μέχρι τοῦδε τελειότερον, τὸ τοῦ Maxim, μόλις βάλλει 750.

Digitized by Google

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

— Ἐγὼ ἔχω τὴν ἀρχήν, λέγει ἐν κύκλῳ φίλων ὁ ἱπποτικὸς κ. Π, νὰ μὴ κτυπῶ ποτὲ ἀπὸ πίσω τὸν ἐχθρόν μου.

Καὶ ὁ Ἀγαθόπουλος:

— Πολὺ φρόνιμα! Γιὰ φαντάσου νὰ γυρίσῃ ἄξαφνα!

* * *

Ὁ Διευθυντὴς τῶν Φυλακῶν πρὸς κατάδικον νεήλυδα:

— Νὰ ἦσαι φρόνιμος καὶ νὰ ἰδῇς πόσῳ καλὸς θὰ ἦμαι πρὸς σέ. Ἂν μ' εὐχαριστήσῃ ἡ διαγωγή σου, σκοπεύω μάλιστα νά σου διατηρήσω τὸ ἴδιο σου ἐπάγγελμα... ἐπειδὴ ἐδῶ μέσα ὅλοι ἐργάζονται, νὰ τὸ ξεύρῃς. Αἴ, καὶ ποιό, παιδί μου, ἦταν τὸ ἐπάγγελμά σου;

Καὶ ὁ κατάδικος:

— Ἀεροναύτης!

ΤΗΛΕΦΩΝΗΜΑΤΑ

Διότι, οὔτε σκιὰ τῆς διοργανώσεως ἐκείνης εἶνε ἡ ἰδική μας. Τὸ πιστεύετε σεῖς, κύριε *Πλακιώτη*, ὅτι εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ μάλιστα εἰς τὴν Γερμανίαν, κάθε ἀστυνομικὸς σταθμὸς κρατεῖ τὰ κλειδιὰ τῶν σπιτιῶν ὅλης τῆς γειτονιᾶς; Οὕτω π. χ. ἂν ἀποκοιμηθῇ ὁ θυρωρός, δὲν εἶνε ἀνάγκη ἀργὰ σὺ ἐπιστρέφων ν' ἀναστατώσῃς τὸν κόσμον μὲ τὰ κτυπήματά του· πηγαίνεις, δίδεις τὴν ταὐτότητά σου, παίρνεις ἕνα κλητῆρα καὶ σοῦ ἀνοίγει. Ἢ ἂν πιάσῃ κατὰ τὴν ἀπουσίαν ὅλων τὸ σπίτι φωτιά, εἰμπορεῖ νὰ τὸ ἀνοίξουν καὶ νὰ προλάβουν καὶ νὰ σώσουν πολλὰ πράγματα, πρὶν περάσῃ τόση ὥρα, ὥς που νὰ εὕρουν τὸν οἰκοκύρην ἢ νὰ σπάσουν τὴν θύραν, ἢ νὰ εἰσέλθουν ἀπὸ τὸ παράθυρον.

-- Ἔχετε ἄδικον, κύριε *Δύσκολε*. Ἔκ τινος σκιαγραφίας τῆς Κας Εὐαγγελίας Παρασκευοπούλου, τὴν ὁποίαν νομίζομεν αὐθεντικωτέραν τῶν πληροφοριῶν σας, μανθάνομεν ὅτι εἷς καὶ μόνος μέγας καὶ ἀληθὴς Ἐθνικὸς Εὐεργέτης ὑπεστήριξε καὶ ἀνέδειξε τὴν καλλιτέχνιδα — *ὁ Ἑαυτός της*. Εἶνε δὲ ἀκατανόητοι, ἂν μή τι ἄλλο, αἱ ἀξιώσεις τῶν ἰσχυριζομένων — καὶ νὰ ἦσαν ὀλίγοι! — ὅτι εἶνε *ἔργον τῶν χειρῶν των*!

--- Μὲ τὰ σωστά σας λοιπόν, κύριε *Μεταφυσικέ*, ἀνοίγετε συζήτησιν ἐπὶ *Δανείου Πνεύματος*; Μᾶς γράφετε ὅτι ὁ ἀστεῖος ἐκεῖνος συλλογισμὸς τοῦ ἀθέου σᾶς φαίνεται ἀκαταγώνιστος καὶ ἔχετε τὴν ἰδέαν, ὅτι καὶ ὁ δεινότερος θεολόγος θὰ ἐμπερδεύετο μὲ αὐτόν. Τί νὰ σᾶς εἴπωμεν; Εἶσθε πολὺ ἠπατημένος, κύριε! Οἱ θεολόγοι λέγουν ἀπεναντίας ὅτι τὸ *ἀπειροτέλειος* καὶ τὸ *παντοδύναμος* σημαίνει ἴσα-ἴσα ὅτι εἰμπορεῖ ν' αὐτοκτονῇ συγχρόνως καὶ νὰ ζῇ, νὰ ἔχῃ τελειότερόν του καὶ νὰ εἶνε αὐτὸς ὁ τελειότερος, καὶ ὅσας ἄλλας ἀκόμη φαντασθῆτε ἀντιθέσεις, τὰς ὁποίας τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, — αὐτὸ τὸ καυχώμενον διὰ τοῦ Γκαῖτε ὅτι ὑφαίνει τὸν χιτῶνα τοῦ Θεοῦ, — δὲν εἰμπορεῖ νὰ ἐννοήσῃ.

--- Καὶ ἡμεῖς δὲν βλέπομεν κανένα ἄλλον λόγον, φίλτατε *Παράξενε*, ἀπὸ ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον ἔγραψε Γάλλος συγγραφεὺς περὶ ἀνθρώπου ἔχοντος τρία παράσημα: Ἐπῆρε τὸ τρίτον, λέγει, διότι εἶχε τὸ δεύτερον· ἐπῆρε τὸ δεύτερον, διότι εἶχε τὸ πρῶτον, καὶ ἐπῆρε τὸ πρῶτον διότι... δὲν εἶχε κανέν.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικά

Ὑπὸ τῆς Συντάξεως τῆς Τεργεσταίας *Ν. Ἡμέρας* ἀγγέλλεται ἡ εἰς ἕνα τόμον ἔκδοσις τῶν κυριωτέρων ἔργων τοῦ ἄρτι ἀποβιώσαντος καλλιεπεστάτου δημοσιογράφου Ἀναστασίου Βυζαντίου.

— Ἐν Λονδίνῳ δημοσιεύεται προσεχῶς ἡ *Μητρυιά*, τὸ ἐν τῇ *Ἑστίᾳ* τὸ πρῶτον δημοσιευθὲν διήγημα τοῦ κ. Γρηγορίου Ξενοπούλου, μεταφρασθὲν εἰς τὴν ἀγγλικὴν ὑπὸ τῆς γνωστῆς μυθιστοριογράφου καὶ ποιητρίας E. M. Edmonds. Ἡ αὐτὴ λογία καὶ φιλέλλην Ἀγγλὶς δημοσιεύει ἐν τῇ «Ἀνατολικῇ καὶ Ἑσπερίᾳ ἐπιθεωρήσει» περιγραφὴν γλαφυρωτάτην τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῶν ἀγροτικῶν πληθυσμῶν τῆς Ἑλλάδος, ἐνδιατρίβουσα εἰς τὸν χορὸν τῶν ἐν Μεγάροις γυναικῶν καὶ τὰ ἐν Κάσῳ γαμήλια ἔθιμα.

— Ἀγγέλλεται ἡ εἰς ἕνα τόμον ἔκδοσις τοῦ ὡραίου κρητικοῦ μυθιστορήματος ὁ *Πατούχας* τοῦ κ. Ι. Κονδυλάκη, δημοσιευθέντος ἐν ἐπιφυλλίδι τῆς *Ἐφημερίδος*. Τὸ βιβλίον θὰ κοσμῆται καὶ ὑπὸ μιᾶς εἰκονογραφίας τοῦ δοκίμου καλλιτέχνου κ. Βολωνάκη.

— Ἐτελεύτησεν ἐσχάτως ἐν Βερολίνῳ ὁ περιώνυμος φιλόλογος καὶ γλωσσόλογος Ἐδουάρδος Μάϊσνερ, ἐκδότης καὶ ἑρμηνευτὴς τοῦ κατὰ Λεωκράτους λόγου τοῦ Λυκούργου καὶ τῶν λόγων τοῦ Ἀντιφῶντος καὶ τοῦ Δεινάρχου, συγγραφεὺς δ' ἐκτενοῦς καὶ ἐπιστημονικωτάτης ἀγγλικῆς γραμματικῆς.

— «Τὸ ποίημα ἐστεμμένου παιδίου» ἐπιγράφεται τὸ βιβλίον, τὸ ὁποῖον ἔγραψεν ἡ Βασίλισσα Ναταλία τῆς Σερβίας, ἐν ᾧ διὰ στίχων ἐξιστορεῖ συμβολικῶς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἰδίου της υἱοῦ, τὸν ὁποῖον τρομερὰ ὄντα, τίγρεις καὶ ὕαιναι ἀπέσπασαν τῶν μητρικῶν ἀγκαλῶν. Διὰ ζοφερῶν χρωμάτων περιγράφει τοὺς ἀντιβασιλεῖς, ἀλλ' οὔτε λέξιν ἀναφέρει περὶ τοῦ πατρὸς τοῦ παιδίου.

— Ὑπὸ τὸν αὐτὸν τίτλον δύο δράματα ἔχει περατώσει ὁ Ἀλέξανδρος Δουμᾶς υἱός. Ὥστε οἱονδήποτε τῶν δύο θ' ἀποφασίσῃ ν' ἀναβιβάσῃ ἐπὶ σκηνῆς ἡ *Γαλλικὴ Κωμῳδία*, θὰ ἐπιγράφηται *ἡ ὁδὸς τῶν Θηβῶν*, ὡς πρὸ πολλοῦ ἀνηγγέλθη.

— Ὁ ἐνταῦθα πρεσβευτὴς τῆς Ρωμανίας κ. Ὀλανέσκος ἔγραψεν ἐσχάτως καὶ ὑπέβαλεν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ ἐν Βελιγραδίῳ Ἐθνικοῦ Θεάτρου νέον δρᾶμα ὑπόθεσιν ἔχον εἰλημμένην ἐκ τοῦ βίου τῆς ἀριστοκρατικῆς τῆς πατρίδος του τάξεως. Ἄλλος δὲ τῶν φιλολογούντων παρ' ἡμῖν διπλωματῶν, ὁ πρεσβευτὴς τῆς Σερβίας κ. Βλάδαν Γεώργεβιτς ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ διευθυνομένῃ *Πατρίδι*, τῷ δοκίμῳ τοῦ Βελιγραδίου περιοδικῷ, σερβικὴν μετάφρασιν τῆς *Μερόπης* τοῦ Βερναρδάκη.

— Μετὰ τὸν Δόκτορα Πασκάλ, τελειωμένον ἤδη, ὁ Αἰμίλιος Ζολᾶ προτίθεται νὰ συγγράψῃ νέον μυθιστόρημα, ὑπόθεσιν ἔχον τὸ σπήλαιον τῆς Λούρδ, ἐν ᾧ, ὡς γνωστόν, ἡ Παναγία, παρουσιασθεῖσα εἴς τινα χωρικὴν ὀνομαζομένην Βερναρδέταν, ὑπέδειξεν ὕδωρ θαυματουργὸν ἔχον τὴν δύναμιν νὰ θεραπεύῃ πᾶσαν νόσον. Οἱ φανατικοὶ προσκυνηταὶ συρρέουσιν ἐκεῖ πολυπληθεῖς, τούτων δὲ τὰ ἤθη σκοπεῖ νὰ περιγράψῃ ὁ μέγας μυθιστοριογράφος, μεταβαίνων ἐπὶ τόπου.

Θεατρικά

Ὑπὸ τοῦ θιάσου τῆς κ. Παρασκευοπούλου ἀναβιβάζεται προσεχῶς ἐπὶ σκηνῆς, τὸ *Κοκκαλάκι τῆς Νυχτερίδας* κωμειδύλλιον τρίπρακτον γραφὲν ἐκ συνεργασίας ὑπὸ τῶν ἐν Σύρῳ νεαρῶν λογίων Μιχ. Δ. Γιαννουκάκη (Αἰσώπου) καὶ Γεωργ. Δ. Φακίρη. Τὰ ᾄσματα τοῦ κωμειδυλλίου τούτου, ἀθηναϊκὴν ἔχοντος ὑπόθεσιν, ἐτόνισεν ὁ μουσικὸς κ. Λουδοβῖκος Σπινέλλης.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—119

Digitized by Google

Η ΚΑΛΗ ΜΟΙΡΑ

Ὑπάρχει εἰς τὸν οὐρανὸν μία καλὴ Μοῖρα, ἡ ὁποία συνειθίζει ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν νὰ ἐπισκέπτεται τὸν πλανήτην μας καὶ νὰ δίδῃ ἀπὸ ἕνα χάρισμα εἰς τοὺς κατοίκους του.

Κατέβη μιὰ φορὰ εἰς χρόνια περασμένα. Τότε οἱ ἄνθρωποι ἦσαν ἐνδυμένοι μὲ σίδερα καὶ οἱ θεοὶ μὲ τὰς θεὰς ἔπιναν νέκταρ καὶ ἔτρωγαν ἀμβροσίαν εἰς τὸν Ὄλυμπον.

Κατέβη λοιπὸν φοροῦσα ἐσθῆτα πολύπτυχον καὶ πέπλον κυματίζοντα καὶ ἕνα κεστὸν πολύχρωμον, τὸν ὁποῖον τῆς ἐκέντησεν ἡ ἐπιτηδεία Ἀθηνᾶ, καὶ παρουσιάσθη εἰς τὰ ὡραῖα καὶ πολεμικὰ παληκάρια ἐκείνης τῆς ἐποχῆς. Διότι αὐτὴ ἡ καλὴ Μοῖρα ἔκαμνε πάντοτε τὰ χαρίσματά της εἰς τὰ παληκάρια.

Ἔρριψαν τὴν μακρὰν καὶ *ἰακυνθίνῳ ἄνθει ὁμοίαν* κόμην των πρὸς τὰ ὀπίσω, ἀφῆκαν τὰ ἀφελῆ παιγνίδιά των καὶ παρετήρησαν τὴν καλὴν Μοῖραν μὲ θαυμασμὸν θρησκευτικόν.

— Παιδιά, εἶπεν ἐκείνη, μὲ φωνὴν γλυκεῖαν· ἐπειδὴ γιὰ ἕνα καλὸ παληκάρι τὸ καλλίτερο χάρισμα εἶνε μία καλὴ γυναῖκα, δηλαδὴ μία ἀξία σύντροφος, ἀπεφάσισα αὐτὸ τὸ χάρισμα νὰ σᾶς κάμω. Πῆτε καθαρὰ πῶς ὀνειροπολεῖτε τὴν μέλλουσαν σύντροφόν σας καὶ θὰ σᾶς τὴν δώσω σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιθυμίαν σας.

— Οἰκοκυρὰ νὰ εἶνε, οἰκοκυρά! εἶπαν τὰ παληκάρια μὲ μίαν φωνήν.

Ἐπάνω εἰς ἕνα ἀσπρόχρυσον σύννεφον ἀνέβηκεν ἡ καλὴ Μοῖρα καὶ πῆγε νὰ διηγηθῇ αὐτὴν τὴν ἱστορίαν καὶ εἰς τὰς ἄλλας θεάς.

Τότε ἤρχισαν οἱ μεγαλοπρεπεῖς ἐν τῇ ἀφελείᾳ των ψάλται τῆς ἐποχῆς ἐκείνης νὰ ἐγκωμιάζουν τὰς δεσποίνας καὶ τὰς παρθένους.

Ἡ βασιλόπαις Ναυσικᾶ ἔπλυνε τὰ ἐνδύματα τῶν γονέων καὶ ἀδελφῶν της καί, ἕως ὅτου ἠλιασθῶσιν, ἔπαιζε τὴν σφαῖραν μετὰ τῶν νεαρῶν ἀμφιπόλων της. Τί ὡραία σκηνή! Ἡ σύζυγος τοῦ πολυπλάγκτου Ὀδυσσέως, ἀναμένουσα τὴν ἐπάνοδόν του, ὕφαινε τῆς *ἀρετῆς τὸ πανί*, ὅπως λέγει σύγχρονος ποιητής. Ὅλαι αἱ σύντροφοι τῶν ἡρώων ἦσαν οἰκοδέσποιναι καλαὶ καὶ ἀνέτρεφον ἄνδρας, οἱ ὁποῖοι ἀνδρικὸν τῷ ὄντι βίον ἔζων. Ὁ δὲ δυστυχισμένος Πάρις, ὁ ὁποῖος ἐτόλμησε νὰ προτιμήσῃ τὴν ξηρὰν καλλονήν, εἴδατε πόσα κακὰ ἱστορεῖται καὶ παθὼν καὶ προκαλέσας.

Ἐπέρασαν χρόνια πολλὰ καὶ ἡ καλὴ Μοῖρα ἐσκέφθη ὅτι πιθανὸν ὕστερον ἀπὸ τόσους αἰῶνας οἱ πόθοι τῶν ἀνθρώπων νὰ ἤλλαξαν· πάντοτε πρόθυμος νὰ δίδῃ χαρίσματα, κατέβη εἰς τὸν πλανήτην μας φοροῦσα ἐσθῆτα μεταξίνην, στηθόδεσμον καὶ ψιμμύθιον εἰς τὸ πρόσωπον. Εὗρε τοὺς νέους τοῦ μεσαίωνος νὰ φοροῦν μεταξωτὰς περικνημῖδας, βελούδινα καὶ ζωηρῶν χρωμάτων ἐνδύματα, κεντημέναις τραχηλιαὶς καὶ πτερὰ ἐπάνω εἰς τὰ σκιάδιά των. Τὰ χέρια των ἦσαν ἄσπρα καὶ μαλακὰ ὡς γυναικεῖα, καὶ μὲ χάριν ὅλως διόλου ἐξαιρετικὴν ἐκρατοῦσαν σπαθιὰ μὲ ἀσημένια καὶ διαμαντοστόλιστα πιασίματα καὶ κατεγείνοντο εἰς τὸ παιγνίδι τῆς ἐποχῆς, τὴν μονομαχίαν, δηλαδὴ πῶς νὰ σκοτώνουν μὲ περισσοτέραν ἐπιτηδειότητα ὁ ἕνας τὸν ἄλλον.

Ὅταν εἶδαν ἐμπρός των οἱ νεαροὶ ἱππόται τὴν καλὴν Μοῖραν, ἔκαμαν μίαν χαριεστάτην ὑπόκλισιν καὶ ἀφοῦ ἐψιθύρισαν μὲ πολλὴν λεπτότητα ὀλίγας φιλοφρονητικὰς λέξεις, τὴν ἠρώτησαν τί ἐζήτει.

Ἐκείνη μὲ ὀλίγας λέξεις τοὺς ἔδωκε νὰ ἐννοήσουν ποία ἦτο καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ἐπισκέψεώς της. Οἱ ἱππόται ἔκαμαν νέας ὑποκλίσεις καὶ ὅλοι μὲ μίαν σκέψιν καὶ μὲ μίαν φωνὴν εἶπαν:

— Εὔμορφη νὰ εἶνε· ἡ καλλονὴ εἶνε τὸ κύριον προτέρημα τῆς γυναικός.

Ἡ καλὴ Μοῖρα ἀνέβη εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἀμέσως οἱ Τρουβαδοῦροι ἔψαλλον τὴν καλλονὴν καὶ ἡ ὡραία γυνή, ἀπὸ τοῦ ἀνοικτοτέρου ξανθοῦ χρώματος μέχρι τοῦ βαθυτέρου μελαγχροινοῦ, εὗρε θέσιν εἰς τὰ περιπαθῆ ᾄσματά των. Ἡ καλλονὴ ἀνήρχετο τὰς βαθμίδας τῶν θρόνων, ἡ καλλονὴ ἐκίνει καὶ θαυμασμὸν καὶ σέβας. Ἡ καλλονὴ ἀνέτρεφε τοὺς ἄφρονας καὶ θηλυπρεπεῖς ἐκείνους ἄνδρας· ἡ καλλονὴ ἔστηνεν ἰκριώματα, ἤνοιγε φυλακάς, ἐφόνευεν, ἐλῄστευεν, ἀνεβιβάζετο, κατεβιβάζετο, ἡ καλλονὴ καὶ μόνη. Αἱ ὡραιότεραι χεῖρες παρεσκεύαζον τὰ δραστικώτερα δηλητήρια... καὶ τὰ θνήσκοντα τῶν ἱπποτῶν χείλη ὕμνουν, ὕμνουν ἀκόμη τὴν φονικὴν χεῖρα.

Ἐπέρασαν αἰῶνες πολλοὶ καὶ ἡ καλὴ Μοῖρα, πάντοτε εὐγενὴς καὶ γενναιόδωρος, ἦλθε καὶ πάλιν εἰς τὴν γῆν. Ἦτο κτενισμένη à la Chinoise, εἶχεν ὀσφὺν λεπτοτάτην, ἐσθῆτα σκιεροῦ χρώματος μὲ πασμαντερί· ὑποδηματάκια ἀπὸ λεπτό-

Digitized by Google

τατον δέρμα· μαύρας μεταξίνας περικνημίδας, χειρόκτια σύμφωνα μὲ τὸ χρῶμα τῆς ἐσθῆτός της, ἕνα πῖλον ἀπὸ μαλλὶ καστόρι μ' ἕνα μεγάλο πτερὸν ἀμαζόνειον καὶ ἕνα ἐπανωφόρι rotonde ἀπὸ pluche. Εἰς τὰς χεῖράς της ἐκράτει ἕνα ὡραῖον μανσὸν ἀπὸ ἀκριβὸν γούνωμα καὶ ἔφερεν ἐνώτια μὲ ἕνα μόνον μεγάλο διαμάντι, ποῦ ἀστραφτοκοποῦσε.

Βλέπετε ἦτο καὶ αὐτὸ ἰδιοτροπία της νὰ ἔλθῃ χειμῶνα, καὶ ἡ πονηρὰ ἀγαποῦσε τὰ λοῦσα ὅσω παίρνει.

Ἡ νεολαία ἦτο σκορπισμένη, ἄλλοι 'στὰ καφέσαντάν, ἄλλοι 'στὰς λέσχας, ἀλλὰ οἱ περισσότεροι ἦσαν εἰς ἕνα χορὸν *μετὰ καὶ ἄνευ προσωπίδων*. Ἐσκέφθη ὅτι δὲν ἦτο πολὺ εὐπρεπὲς νὰ παρουσιασθῇ μὲ τὴν ἐνδυμασίαν της ἐκείνην, ἡ ὁποία ἦτο πολὺ κατάλληλος διὰ περίπατον, ἀλλ' ὄχι καὶ διὰ χορούς,—ἤλλαξεν ὅμως ἔπειτα ἰδέαν, σκεφθεῖσα φιλοσοφικώτερον, καὶ εἰσῆλθεν.

Βεβαίως, αἱ πλέον παράξενα ἐνδυμέναι ἐκεῖ μέσα ἦσαν αἱ γυναῖκες, ἀλλὰ ἐκείνη διὰ τοὺς ἄνδρας ἦλθε καὶ ἐκείνους παρετήρει. Οἱ περισσότεροι, ἀφοῦ ἐγλυκομίλησαν μὲ τὰς δεσποινίδας, τὰς φερούσας ἐξωμίδιον περικόρμιον ἢ φανταστικὰς ἐνδυμασίας, εἶχον ἀποσυρθῆ καὶ ἔπαιζον τὸ παιγνίδι τῆς ἐποχῆς, τὰ χαρτιά.

Χλωμοί, ἀδύνατοι, μὲ φρὰκ καὶ κλὰκ ὑπὸ μάλης, μὲ γκρὶ-πὲρλ γάντια καὶ περιλαίμια πνίγοντα αὐτούς, ἔπαιζον ἐκεῖ κατὰ τὸ φαινόμενον ἥσυχοι καὶ ἀδιάφοροι, ἀλλὰ κατὰ βάθος λυσσῶντες.

Μὲ τὸ ἕνα χέρι ἐκρατοῦσαν τὰ χαρτιὰ ἀκόμη, καὶ μὲ τὸ ἄλλο διώρθωσαν τὸ μονύελόν των καὶ παρετήρησαν τὴν καλὴν Μοῖραν, ἡ ὁποία τοὺς ἐφάνη bien mise καὶ très distinguée.

Ἡ καλὴ μοῖρα τοὺς ἐλυπήθη διὰ τὴν ὠχρότητα καὶ τὴν ἀδυναμίαν των καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς ποία ἦτο καὶ τί προσέφερεν.

Ἠγέρθησαν ὅλοι ὡς γαλβανισθέντες καὶ σείοντες τὴν καλὴν Μοῖραν ἀγρίως, ἐφώναξαν :

— Πλουσία νὰ εἶνε. Μόνον παράδες θέλουμε !

Ἡ καλὴ Μοῖρα μόλις κατώρθωσε νὰ ἐπανεύρῃ τὴν ἰσορροπίαν της, ἐξῆλθε ταχέως ἀπὸ τὴν πνιγηρὰν ἀτμόσφαιραν τῆς αἰθούσης καὶ ἀπῆλθεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς κινοῦσα μελαγχολικῶς τοὺς ὀφθαλμούς της.

Τί νὰ σᾶς πῶ : θαρρῶ πῶς δὲν ἔχει σκοπὸ νὰ ξανακαταβῇ· δὲν τὴν ἀφῆκαν καθόλου καλὴν ἐντύπωσιν οἱ πυγμαῖοι ἄνδρες τῶν ἡμερῶν μας.

Ἀπὸ τότε αἱ ἐφημερίδες μεταξὺ τῶν πολλῶν κοσμητικῶν ἐπιθέτων διὰ τὰς νύμφας, γράφουν πρωτίστως τὸ *πολύφερνος*, καὶ οἱ νέοι, ἀφοῦ ἐξετάσουν καλὰ διὰ τὸ βαλάντιον, τότε αἰσθάνονται τὴν καρδίαν των πάλλουσαν καὶ ζητοῦν τὴν χεῖρα τῶν δεσποινίδων.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

«Ὠνομάσατε αἱματοβρέκτους τὰς στήλας τῶν ἐφημερίδων,—μᾶς γράφει λόγιος φίλος τῆς Ἑστίας—ὡς ὀνομάζουσι συνήθως τὰς σελίδας τῆς ἱστορίας, ἐν αἷς ἀναγράφονται ἔργα καὶ ἡμέραι ἐπαναστάσεων, μάχαι μυριόνεκροι, σφαγαὶ καὶ δηώσεις . . .»

Εἴχομεν ἆρά γε ἄδικον; Τοιαύτη εἶνε ἡ εἰκών, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει σήμερον ἡ Ἑλλὰς ὅλη ἀπὸ Ὀλύμπου μέχρι Ταινάρου. Τὸ ἔγκλημα ἤγειρε κεφαλὴν θρασεῖαν· τὸ αἷμα ῥέει ποταμηδόν· ἀγγέλλεται δὲ πανταχόθεν διὰ τοιούτων φράσεων ἡ ἀτελεύτητος ἐκείνη σειρὰ τῶν φόνων, τῶν ἀναιρέσεων, τῶν ληστειῶν, τῶν ἐνόπλων ἀπαγωγῶν, τῶν βιασμῶν καὶ τῶν ἐκβιάσεων, ἥτις ἀπὸ μηνὸς τόρ' ἀποτελεῖ καθεκάστην τὸ φρικαλέον ἐντρύφημα τῶν ἀναγνωστῶν τῶν ἐφημερίδων, συμπληρούντων διὰ ταύτης τὰ τερατολογήματα τῆς ἐπιφυλλίδος.

Δὲν ἔχομεν δυστυχῶς πρόχειρον στατιστικήν, ἡ δὲ μνήμη ἀδυνατεῖ νὰ συγκρατήσῃ ἀριθμούς, ὥστε νὰ γίνῃ ἀσφαλὴς ἡ σύγκρισις. Ἀλλὰ νομίζομεν ὅτι ὁ ἐγκληματικὸς ἀπολογισμὸς τοῦ ἐφετεινοῦ Ἰουλίου θὰ ὑπερβαίνῃ ὅλους τοὺς τῶν ἄλλων, ὄχι τόσον διὰ τὴν ποσότητα τῶν ἐγκλημάτων, καταπληκτικὴν καὶ ταύτην, ὅσον διὰ τὴν ποιότητα τῶν περισσοτέρων, τὰ ὁποῖα εἶνε ἐκ τῶν μὴ τελουμένων συνήθως ἐν Ἑλλάδι—τί λέγω ; ἐν οὐδεμιᾷ τῶν γνωστῶν χωρῶν τῶν κατοικουμένων ὑπ' ἀνθρώπων ὁπωσοῦν ἐξημερωμένων. Υἱοὶ ἀπεπειράθησαν νὰ φονεύσωσι τοὺς πατέρας των· πατέρες διέφθειραν τὰς θυγατέρας των· θυγατέρες ἐζήτησαν νὰ δηλητηριάσωσι τοὺς συζύγους καὶ τὰ τέκνα των· παιδία κατέσφαξαν γέροντας, ἱερεῖς ἦλθαν εἰς τὰ μαχαίρια μὲ τοὺς υἱούς των. Μήδειαι, Νέρωνες, Ἡλιογάβαλοι... Ἡ μεταξὺ στενῶν συγγενῶν καὶ μέχρις ἐξοντώσεως ἔχθρα, ἡ εὔκολος ἀδελφικὴ ῥῆξις, ἡ κακουργία παρ' ἀνηλίκων ἢ ἀνθρώπων σεβαστῶν θεωρουμένων καὶ ἀνωτέρων ὑπονοίας — πάντα ταῦτα, προστιθέμενα εἰς τὰ αἱματηρὰ ἔθιμα τῶν Μανιατῶν τὰ πάντοτε ἀκμαῖα, εἰς τὰς συχνὰς φονικὰς συμπλοκὰς τῆς στιγμῆς, εἰς τοὺς ἀπροσέκτους τραυματισμούς, εἰς τὰς παντὸς εἴδους κακώσεις, εἰς τὰς κλοπάς, εἰς τὰς ληστείας, εἰς τὰς ἁρπαγάς, μᾶς δίδουν σήμερον εἴπερ ποτε, τὴν ἰδέαν ἐσχάτης κοινωνικῆς ἐκλύσεως, ἀταξίας καὶ ἀποσυνθέσεως, πρὸ τῆς ὁποίας συγκινεῖται καὶ ὁ ἀπαθέστερος, φοβεῖται καὶ ὁ μᾶλλον αἰσιόδοξος, συλλογίζεται καὶ συζητεῖ καὶ ὁ ἥκιστα ἀγαπῶν τὰς θεωρίας καὶ τοὺς λόγους.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο προτέρημα δὲν ἔχει εἰς μέγαν βαθμὸν ὁ Ῥωμηός, πρῶτος δὲ πάντοτε εἰς τὰς θεωρίας καὶ εἰς τοὺς λόγους, δὲν ἐννοεῖ νὰ μὴ ἐκφράσῃ ἐπὶ παντὸς τὴν γνώμην του, ἔστω καὶ ὁ μᾶλλον ἀναρμόδιος ἂν εἶνε. Οὕτω καὶ τὸ ζήτημα τῆς ἐγκληματικότητος καὶ τῶν κατ' αὐτῆς μέτρων συζητεῖται πρὸ πολλοῦ ἰδιωτικῶς καὶ ἐπισήμως καὶ πρὸς τὴν συναυλίαν τῶν ἀλαλαγμῶν καὶ τῶν γόων, θρήνων καὶ θυμάτων, ἀντιτίθεται ἄλλη συναυλία γνωμῶν, ἐν πολλοῖς ἀγριωτέρα καὶ... ἐγκληματικωτέρα. Διότι διὰ νὰ ἐκφράσῃ τις ἐπὶ τοιούτων ζητη-

Digitized by Google

μάτων γνώμην, δυναμένην νὰ ἔχῃ κάποιον κῦρος ἐπιστημονικὸν καὶ οἱανδήποτε πρακτικὴν σημασίαν, ἀπαιτεῖται μελέτη, τὴν ὁποίαν οὔτε τὰ μέσα, οὔτε τὴν ἐπιμονήν, οὔτε ἴσως τὴν ἀντίληψιν ἔχει νὰ κάμῃ ὁ πρῶτος τυχὼν πεπειραμένος ἐρέτης, τὸν ὁποῖον προσκαλεῖ τὸ Σ. Ὑπουργεῖον νὰ ἐκφράσῃ δι᾽ ἐκθέσεως τὴν ἰδέαν του, ἢ ὁ πρῶτος φιλόπατρις συζητητής, ὁ ἐπιχειρῶν νὰ λύσῃ ἀπρόσκλητος τὸ ζήτημα ἐν καφενείῳ ἢ ἐν στήλαις ἐφημερίδος. Θὰ ἦτο δὲ πράγματι ἀσυγχώρητος οἱοσδήποτε τῶν τολμητιῶν τούτων, ἐὰν δὲν εἶχεν ὑπὲρ αὐτοῦ τὸ ἐγκάρδιον ἄλγος τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πατριώτου, ὁ ὁποῖος συγκινεῖται πρὸ τοῦ δεινοῦ θεάματος καὶ ζητεῖ αὐτομάτως πλέον καὶ ἀπονενοημένως νἀποτρέψῃ τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον ὅπως εἰμπορεῖ, ἔστω καὶ διὰ μιᾶς γνώμης ἀσθενοῦς, μόλις δυναμένης νὰ σταθῇ εἰς τοὺς πόδας της.

*

Ὑπάρχουσι γενικῶς δύο εἰδῶν ἐγκλήματα· τὰ ἐγκλήματα τῆς βαρβαρότητος καὶ τὰ ἐγκλήματα τοῦ πολιτισμοῦ.

Τὰ πρῶτα εἶνε αἱ ἐκδηλώσεις ψυχῶν ἀγρίων ἔτι καὶ ἀνημέρων, παρὰ ταῖς ὁποίαις ἡ ἀνάπτυξις δὲν ἀπεκοίμισε τὰ πρῶτα αἱμοδιψῆ ἔνστικτα, τὰ κληρονομηθέντα παλαιόθεν ὑπὸ προγόνων ζωωδῶν, πιθηκοειδῶν. Τὰ δεύτερα εἶνε ἀπεναντίας πράξεις ἀνθρώπων νοσούντων τὴν νόσον τοῦ μακροῦ καὶ ἤδη παρακμάζοντος πολιτισμοῦ. Τὸ ἔγκλημα παρ᾽ αὐτοῖς εἶνε μία τῶν ποικίλων ἐκφάνσεων τῆς φρενοπαθείας, προϊόντος ἀποκλειστικοῦ τῆς ἐκ τοῦ πολιτισμοῦ ἀναπτύξεως τοῦ ἐγκεφάλου, προάγουσα κατὰ τὴν ὥραν τοῦ παροξυσμοῦ εἰς κτηνώδη καὶ φρικαλέαν ἀγριότητα, πρὸ τῆς ὁποίας μένει κατάπληκτος ὁ συνειθίσας νὰ διαχωρίζῃ διὰ φραγμῶν ἀνυπερβλήτων τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὰ ζῶα, τοὺς πολιτισμένους ἀπὸ τοὺς ἀγρίους. Οἱ ἀναγνώσαντες τὸ Ἀνθρώπινον Κτῆνος τοῦ Αἰμιλίου Ζολᾶ, —τὸ ὁποῖον ἂν καὶ μυθιστόρημα δὲν συνέβαλεν ὀλίγον εἰς τὴν ἐπιστήμην τοῦ ἐγκληματίου,—εἰξεύρουσι πόσον κακοῦργα ἐξεγείρονται εἰς στιγμάς τινας τὰ ἔνστικτα τοῦ πολιτισμένου καὶ πόσον ἀδάμαστον καὶ αἱμοχαρὲς ἀφυπνίζεται τὸ ἀνθρώπινον κτῆνος τὸ ὑπνῶττον εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ μᾶλλον ἐξηνθρωπισμένου, μὲ κίνδυνον νἀφυπνισθῇ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν. Τοιούτους ἐγκληματίας ὀργανισμοῦ παθολογικοῦ καὶ γεγηρακότος ἔχει ὑπόψει του καὶ ὁ Λομπρόζος, ὅταν ἰσχυρίζεται ὅτι τὸ ἔγκλημα εἶνε φρενοπάθεια, ἔχουσα ἀντὶ τιμωρίας θεραπείας ἀνάγκην. Τοιοῦτοι δὲ εἶνε οἱ ἀπαίσιοι τὴν μνήμην Πραντζίναι καὶ Τζάκ, τὰ τρομερὰ καὶ συχνότατα γεννήματα τῶν πολιτισμένων κοινωνιῶν.

Ἀλλ᾽ αἱ περὶ τούτων μελέται τῶν Εὐρωπαίων ἐγκληματολόγων ὀλίγον ἐφαρμόζονται ἐπὶ τῆς παρ᾽ ἡμῖν ἐγκληματικότητος καὶ ἀνωφελὴς μοὶ φαίνεται ὁ ὀγκώδης τόμος, τὸν ὁποῖον ἐσχάτως ἀφιέρωσέ τις εἰς αὐτήν. Τὰ ἐγκλήματά μας, ἐκτὸς ὀλιγίστων καὶ ἀσημάντων ἐξαιρέσεων, ἀνήκουσιν εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν. Ὁ πολιτισμὸς παρ᾽ ἡμῖν δὲν εἰσέδυσεν ἀκόμη εἰς τὸ βάθος, καὶ ὅπως δὲν ἔχομεν τὰ καλά του, οὕτως εἴμεθα ἀπηλλαγμένοι καὶ ἀπὸ τὰ κακά του. Εἴμεθα βάρβαροι καὶ ἀπολίτιστοι. Τὰ ἄγριά μας ἔνστικτα, δηλαδὴ τὸ ἀνθρώπινον κτῆνος, δὲν ἀπεκοίμισεν ἔτι εἰς τὰς ψυχάς μας ἡ πρόοδος, ἡ πνευματικὴ ζωή, ἡ εἰρηνικὴ ἐργατικότης, ἡ ἠθικὴ ἀνάπτυξις. Ὑπάρχει καὶ τάξις ὀλιγοπληθής, παρὰ τῇ ὁποίᾳ σχετική τις ἐξημέρωσις ἐπετεύχθη· ἀλλὰ τὸ σύνολον, ἀφ᾽ οὗ ἐξαρτᾶται ὁ γενικὸς χαρακτηρισμός, διατελεῖ ἀκόμη ἐν ἀγριότητι. Ἡ ἀτέλεια αὕτη τῆς ἀναπτύξεως, συνηνωμένη μὲ τὸ θερμὸν τοῦ κλίματος, τὸ ἐξανάπτον τὸ αἷμα, διαπλάσσον ἀψεῖς χαρακτῆρας καὶ ἐμπνέον κινδυνώδεις ὁρμάς, ὡς καὶ μὲ τὸ ἔτι ἀκατάρτιστον κράτους νεοπαγοῦς, παρὰ τῷ ὁποίῳ ἡ ἰδέα τῆς τάξεως καὶ τῆς ἀσφαλείας εἶνε ἐμβρυώδης ἡ δ᾽ ἐξουσία ἀνίσχυρος, τυπικὴ καὶ ὁ νόμος ἀνεφάρμοστος, — ἰδοὺ ἐν κεφαλαίῳ τὰ αἴτια τῆς ἐκτάκτου ἀνὰ τὸ κράτος ἐγκληματικότητος, τοῦ μόνου ἀσφαλοῦς τεκμηρίου, ὅτι μεθ᾽ ὅλα τὰ ἐξωτερικά, τἀπατηλὰ φαινόμενα, ὁ πολιτισμός μας εὑρίσκεται εἰς τὰ σπάργανα καὶ ἡ εὐημερία μας ἀργεῖ ἀκόμη, ἀργεῖ . . .

Τῷ ὄντι ἀπὸ τῶν πρώτων ἐνστιγματικῶν, τῶν οὕτως εἰπεῖν φυσιολογικῶν αὐτῶν ἐγκλημάτων, μέχρι τῶν τελευταίων παθολογικῶν, τῶν ὁποίων θέατρον εἶνε ἡ γηραιὰ Εὐρώπη καὶ εἰς τὰ ὁποῖα θὰ φθάσωμεν βεβαίως σὺν τῷ χρόνῳ, τὸ διάστημα τὸ ὁποῖον ἔχομεν νὰ διανύσωμεν εἶνε μέγα, αἰῶνας ἴσως πορείας καὶ ἐξελίξεως ἀπαιτοῦν. Ἀλλ᾽ εὐτυχῶς τὸ τοιοῦτον δὲν ἀποκλείει τὸ μέλλον καὶ συνηγορεῖ περὶ τῆς προσεχοῦς ἀκμῆς μας, ὅπως ἐν τῇ Δύσει ἀπεναντίας θεωρεῖται ὑπό τινων σύμπτωμα ταχείας παρακμῆς.

*

Ἂν τώρα,—προκειμένου περὶ τῶν κατὰ τῆς ἐγκληματικότητος μέτρων — ἀδυνατοῦμεν ἀπολύτως νὰ ἐπισπεύσωμεν τὴν πορείαν τοῦ χρόνου ἢ νὰ ψυχράνωμεν ὀλίγον τὸ κλίμα καὶ τοὺς χαρακτῆρας, δὲν πρέπει καὶ διὰ τοῦτο νὰ περιορισθῶμεν εἰς μεμψιμοιρίας ἀγόνους καὶ σταυρόνοντες τοὺς βραχίονας νἀναθέσωμεν τὰ πάντα εἰς τὴν Εἱμαρμένην ἢ εἰς τὴν Πρόνοιαν.

Ὑπάρχουσι καὶ μέσα δυνατά, ἐξαρτώμενα ἐκ τῆς θελήσεώς μας.

Ἡ αὐστηρὰ ἐφαρμογὴ τοῦ περὶ ὁπλοφορίας νόμου φέρ᾽ εἰπεῖν, ἡ ἐξασφάλισις τῆς ζωῆς καὶ τῆς περιουσίας τοῦ πολίτου δι᾽ ἐντίμων φρουρῶν, ἐν γένει ἡ καλὴ διοίκησις δὲν νομίζετε ὅτι θὰ συνέτεινεν ἂν ὄχι εἰς τὴν ἐξαφάνισιν, φυσικῶς ἀδύνατον, ἀλλὰ βεβαίως εἰς τὴν ἐλάττωσιν τοῦ ἐγκλήματος; Σήμερον, ὅταν ὁ ὁπωσδήποτε προσβληθεὶς εἶνε βέβαιος ὅτι, ἂν ὁ ἐχθρός του ἰσχύῃ πολιτικῶς, δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νά τον ἐκδικηθῇ νομίμως ἢ νὰ ἐξασφαλισθῇ κατ᾽ αὐτοῦ, εὑρίσκεται φυσικῶς ἐξηναγκασμένος, καὶ δὲν εἶνε διὰ τοῦτο πολὺ ἀδικαιολόγητος, νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν αὐτοδικίαν. Ἡ ὄψις ἀνθρώπου ἐγκληματήσαντος καὶ περιφερομένου εἶτα εἰς τὴν ἀγορὰν ἐλευθέρως καὶ κομπαστικῶς,—πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν συμβαίνει σπανίως παρ᾽ ἡμῖν,—εἶνέ τι ἐξάπτον τὸ αἷμα τοῦ ἀδικηθέντος. Ὅταν δὲ αὐτὸς ἔχῃ πατροπαράδοτον τὴν ἐλευθερίαν νὰ φέρῃ ὅπλα καὶ ὡς ἐκ τῆς ἀνατροφῆς πολὺ ἀσαφῆ ἰδέαν περὶ τοῦ σεβασμοῦ, τὸν ὁποῖον ὀφείλει πρὸς τὴν ζωὴν καὶ τὴν περιουσίαν τοῦ πλησίον, πρὸς

Digitized by Google

τὸ δίκαιον καὶ πρὸς τὸν νόμον, εἶνε πολὺ φυσικὸν ὅτι ἡ πρώτη μετ' ἐκείνου συνάντησις, δολία ἢ εὐπαρρησίαστος ἀναλόγως τῆς ἰδιοσυγκρασίας τοῦ ἀτόμου, θὰ ἔχῃ ἀποτέλεσμα τραγικὸν μᾶλλον ἢ ἧττον κατὰ τὴν στιγμιαίαν διάθεσιν τῆς τύχης.

Ἀλλ' ὅπως βελτιωθῇ ἡ κατάστασις αὕτη ἡ γενικῶς ἀνωμολογημένη, εἶνε ἀνάγκη μέτρων ῥιζικῶν, γενναίων, ὁλοσχεροῦς σχεδὸν μεταβολῆς τοῦ καθεστῶτος. Πρέπει προπάντων νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ λειτουργία τῶν νόμων, χωρὶς νὰ ψηφίζωνται νέοι ἀνωφελεῖς, ὅταν πρόκειται νὰ καταδολιευθῶσιν ὡς οἱ ὑπάρχοντες· πρέπει νὰ χειραφετηθῇ ἡ δικαιοσύνη ἀπὸ τῆς πολιτικῆς, τῆς μικροπολιτικῆς αὐτῆς τῆς ἐμπαθοῦς καὶ ἐγωϊστρίας· πρέπει εἰς τὰς δημοσίας θέσεις νὰ τάσσωνται ἄνθρωποι εὐσυνείδητοι, θεωροῦντες τὸ καθῆκον ὑπεράνω τοῦ συμφέροντος καὶ τὸ γενικὸν καλὸν ὑπεράνω τῆς εὐγνωμοσύνης, τὴν ὁποίαν θὰ τρέφωσι πρὸς τοὺς τροφοδότας των· πρέπει ἐν ἑνὶ λόγῳ νὰ ἐπιπνεύσῃ πνεῦμα εὐθύτητος, δικαιοσύνης, αὐστηρότητος, νομιμοφροσύνης . . . Ἀλλὰ τὰ π ρ έ π ε ι ταῦτα κατήντησαν πλέον κοινοὶ τόποι καὶ εἶνε ζήτημα ἂν δύνανται νὰ τελεσθῶσι τόσον ταχέως καὶ εὐκόλως, μετὰ τὴν μακρὰν καὶ κινδυνώδη κατωφέρειαν τὴν ὁποίαν διανύομεν.

Καὶ ἰδοὺ διατὶ δυστυχῶς ὑπάρχει φόβος ὅτι ἐπιπολὺ ἀκόμη αἱ στῆλαι τῶν ἐφημερίδων μας θὰ εἶνε αἱματόβρεκτοι . . .

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ[1]

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ Κας HANNAH LYNCH

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛ'.

Πόλεμος ἐμφύλιος.

Ἐνῷ διήρχετο τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος ὁ βασιλεὺς τῆς Τήνου συνήντησεν ἕνα πολιτικόν του φίλον, βουλευτὴν τῆς ἀντιπολιτεύσεως καὶ δικηγόρον, τὸ στάδιον τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν ποικίλον, οὐδέποτε ὅμως ἐπικερδές. Ἤρχισε τὸν βίον ὡς ὑπηρέτης, κατώρθωσεν ὅμως νὰ γείνῃ συγχρόνως καὶ φοιτητὴς τοῦ πανεπιστημίου, ὁ δὲ μισθός του ἐξήρκει πρὸς ἀγορὰν τῶν ἀναγκαίων βιβλίων τῆς νομικῆς. Γενόμενος διδάκτωρ καὶ δικηγόρος, ἐν ἐλλείψει πελατῶν ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ ἐξέδωκεν ἀλληλοδιαδόχως διάφορα φύλλα, κωμικά, πολιτικά, σατυρικά, διαρκέσαντα ἀνὰ ἓξ περίπου μῆνας ἕκαστον καὶ οὐδὲν προσθέσαντα εἰς τὸ ἐλαφρὸν βαλάντιον τοῦ ἐκδότου, ὅστις ἐκλεχθεὶς ἐπὶ τέλους βουλευτὴς ἦτο ἤδη τοῦ Τελάγα ὀπαδὸς καὶ συνάδελφος ἐν κωλυσιεργίᾳ.

— Μὲ τὴν ὥραν σου ἦλθες, εἶπεν ὁ Σταῦρος πρὸς τὸν φίλον του. Θὰ τὸ διασκεδάσωμεν εἰς τὴν Βουλήν. Αἴ;

— Ἄφησέ μου τους καὶ θὰ τοὺς διορθώσω τὸν προϋπολογισμόν! Ἀλλὰ σύ, ἐμπρὸς τὰς γελοιογραφίας! Θὰ τοῦ καταιβάσωμεν τὸν κολάρον καὶ ἔννοια σου. Ἀλλὰ τί μανθάνεις διὰ τὴν δημαρχικὴν ἐκλογήν; Θὰ ἐπιτύχω;

— Μὴ φοβεῖσαι. Τὸ κόμμα μας θὰ σὲ ὑποστηρίξῃ 'ς τὰ γερά. Δὲν σοῦ λέγω, ὁ Ὀϊδᾶς εἶναι δυνατὸς καὶ δὲν τοῦ λείπουν τὰ χρήματα, ἀλλὰ εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ ὑπερτερήσωμεν.

— Ἄκουσέ με, Σταῦρε, ἂν γείνω δήμαρχος Ἀθηνῶν, σοῦ ὑπόσχομαι δῶρον χίλια φράγκα καὶ μίαν ὑποτροφίαν διὰ τὸν υἱόν σου ἀμέσως. Νὰ σὲ ἰδῶ πῶς θὰ ἐνεργήσῃς.

Ὁ δικηγόρος ἐμειδίασεν ὡς ἄνθρωπος βέβαιος περὶ τῆς δυνάμεώς του. Ἔχει νὰ πάθῃ τὸ ὑπουργεῖον ἀπ' αὐτόν! Τί δὲ ὠφελεῖ ἡ ἐπιρροὴ ἐὰν δὲν τὴν χρησιμοποιῇ τις χάριν τῶν φίλων του;

— Ἀλλ' ὁ Ὀϊδᾶς δίδει χρήματα ἀριστερὰ καὶ δεξιά, ἐπρόσθεσεν.

— Ἔχει καὶ πολλά, ὑπέλαβεν ὁ Τελάγας σύννους.

— Ἀνάγκη νὰ ἐξοδεύσωμεν καὶ ἡμεῖς. Μὲ πολὺ ὀλιγώτερα θὰ ἐξουδετερώσωμεν τὰ ἰδικά του. Ἔχομεν τὸ πλεονέκτημα ὅτι εἴμεθα ἀντιπολιτευόμενοι· ἡ ἀντιπολίτευσις σὲ κάμνει δημοτικώτερον, σὲ ὑψώνει ὑπεράνω τῶν ταπεινῶν, τῶν ὑποτελῶν. Σὺ δὲ ὅλην σου τὴν ζωὴν ἦσο ἀντιπολιτευόμενος.

— Τοὐλάχιστον κατὰ τὰ τελευταῖα δέκα ἔτη, εἶπε σοβαρῶς ὁ Τελάγας. Καὶ νομίζω ὅτι ἡ σταθερότης μου αὐτὴ μοῦ δίδει δικαιώματα ἐπιτυχίας εἰς αὐτὴν τὴν δημαρχικὴν περίοδον.

Ὁ σατυρικὸς οἶστρος τοῦ δικηγόρου ἐκεντᾶτο εὐκόλως. Αἱ ἀνοησίαι τῶν φίλων τὸν διεσκέδαζον ὅσον καὶ αἱ τῶν ἀντιπάλων. Ἄλλως δὲ αὐτὸς ἦτο ὁ πρωτουργὸς τῆς ὑποψηφιότητος τοῦ Τηνίου πολιτευτοῦ, καὶ τοῦτο ὄχι ποσῶς ἐκ βεβαιότητος περὶ τῆς ἐπιτυχίας, ἀλλὰ διότι ἄλλος ὑποψήφιος σπουδαιότερος ἤθελεν ἐπισκιάσει τὴν ἰδικήν του σημασίαν εἰς τὴν ἐκλογικὴν πάλην.

— Ἡμεῖς, φίλε μου, ἐπανέλαβεν, εἴμεθα οἱ Παρνελισταὶ τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ἂν δὲν ἦλθεν ἀκόμη ἡ ὥρα τοῦ θριάμβου, θὰ ἔλθῃ ὅμως!

Καὶ ἰδὼν τὴν ὥραν εἰς τὸ ὡρολόγιόν του, ἐπρόσθεσεν ὡς ἐν παρόδῳ:

— Θὰ σοῦ χρειασθῇ μεγαλείτερον σπίτι, φίλε μου.

— Τὸ ἐσκέφθην τοῦτο καὶ ἔλαβα ἤδη πληροφορίας. Ἔχω ὑπ' ὄψιν ἓν οἰκόπεδον πλησίον τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Θὰ μοῦ ἔλθῃ βαρὺ τὸ πρᾶγμα ὕστερον ἀπὸ τὰ ἔξοδα τῆς ἐκλογῆς, ἀλλ' εἶμαι βέβαιος ὅτι ὁ ἀδελφός μου Περικλῆς δὲν θὰ μ' ἀφήσῃ νὰ στενοχωρηθῶ.

— Πῶς δὲν ἔρχεται καὶ ὁ ἴδιος ἐδῶ μὲ τὴν οἰκογένειάν του; Τί τοῦ ἦλθε νὰ ταφῇ ἐκεῖ εἰς τὴν Τῆνον;

---

1 Ἴδε σελ. 69.

Digitized by Google

— Καὶ μάλιστα μὲ τὴν κόρην του, τὴν ὡραίαν μου ἀνεψιάν, ὑπέλαβε μετ' ἀγανακτήσεως ὁ Τελάγας.

— Πρέπει χωρὶς ἄλλο νὰ τοὺς φέρῃς εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἠξεύρεις τί θὰ εἰπῇ μία εὔμορφη ἀνεψιά, καὶ μὲ προῖκα; Ὅλοι οἱ γαμβροὶ τῶν Ἀθηνῶν θὰ παραιτήσουν τὸν Ὀϊδᾶν καὶ θὰ εἶναι ὑπὲρ σοῦ.

— Ἀστειεύεσαι! Ἀλλ' ὅμως ἐὰν μὲ ἀφήσῃ ὁ Περικλῆς νὰ τοῦ εὕρω κανένα καλὸν γαμβρόν, κάτι ἠμπορεῖ νὰ ἔβγῃ ἀπ' ἐκεῖ.

— Καὶ πῶς ὄχι! Ἰδού, ὁ Μάγγος, ὁ Φάλης, καὶ οἱ δύο ἑκατομμυριοῦχοι. Κάμε ἀνεψιόν σου ἢ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον ἀπ' αὐτούς, καὶ δὲν βλέπω διατί νὰ μὴ γείνῃς καὶ πρωθυπουργός.

— Δὲν τὸν γνωρίζεις τὸν Περικλῆ. Αὐτὸς εἶναι ἄλλου εἴδους ἄνθρωπος. Ἄλλο ἀπὸ τὰ γράμματα δὲν μετρᾷ. Γράμματα καὶ ἀρχαιότητα! Τοὺς Ἀθηναίους τοὺς περιφρονεῖ, διότι παρήτησαν, λέγει, τὰς ἀρχαίας παραδόσεις. Ἐὰν ἀποφασίσῃ ποτὲ νὰ ἔλθῃ εἰς τὰς Ἀθήνας, θὰ γείνῃ δευτέρα ἔκδοσις τοῦ Ἰαροβίσκη. Θὰ σοῦ θέλῃ τὴν Ἰναρίμην νὰ μὴ βλέπῃ ἄλλο τι παρὰ τὴν Ἀκρόπολιν, ἢ ποῦ καὶ ποῦ τὸ Θησεῖον ἢ καὶ κανὲν ἄλλο ἐρείπιον. Πολὺ δὲ φοβοῦμαι ὅτι ἐπὶ τέλους θὰ τὴν ὑπανδρεύσῃ μὲ κανένα πεινασμένον ἀρχαιολόγον, ὁ ὁποῖος μόλις θὰ ἔχῃ νὰ πληρόνῃ τὸ ἐνοίκιόν του εἰς κανένα παράμερον δρόμον τῆς πρωτευούσης.

— Αὐτὸ ἠμπορεῖ νὰ προληφθῇ, φίλε μου. Φέρε την ἐδῶ, πήγαινέ την εἰς τὸ θέατρον κανὲν ἑσπέρας, ὁπότε θὰ παρευρίσκωνται καὶ οἱ βασιλεῖς. Οἱ νέοι ὅλοι ἀπὸ τὴν πλατεῖαν αὐτὴν θὰ κυττάζουν. Σοῦ ὑπόσχομαι δὲ νὰ τῆς γράψω ποίημα ἐγκωμιαστικώτατον εἰς τὸν «Νέον Διογένην».

Λέγοντες ταῦτα ἔφθασαν διὰ τῆς ὁδοῦ Σταδίου εἰς τὸ βουλευτήριον. Τὸ πεζοδρόμιον ἦτο πλῆρες ἀέργων κηφήνων ἐκφραζόντων ἐλευθέρως τὰ σχόλιά των περὶ ἑκάστου τῶν προσερχομένων βουλευτῶν, ἐντὸς δὲ τοῦ περιβόλου, ὅπου εἰσήρχετο κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἡ ἅμαξα τοῦ πρωθυπουργοῦ, συνωθοῦντο στρατιῶται καὶ πολῖται πάσης κοινωνικῆς τάξεως. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἀντήλλαξαν χαιρετισμοὺς μὲ τὸν Τελάγαν καὶ τὸν Σταῦρον, ἠκούσθησαν δὲ καὶ ἐκ τοῦ πλήθους χαριεντισμοί, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον φιλικοί, πρὸς αὐτοὺς ἀπευθυνόμενοι.

Ὁ Τελάγας, μὲ ἀξιοπρέπειαν ἁρμόζουσαν εἰς ὑποψήφιον δήμαρχον, διέσχισε τὸ συνωθούμενον πλῆθος μὴ προσέχων εἰς τοὺς ἀστεϊσμοὺς καὶ τοὺς ὑπαινιγμοὺς τούτους, ἀντεχαιρέτισε τοὺς γνωρίμους ὅσοι τὸν ἐχαιρέτων καὶ ἀνῆλθε τὴν κλίμακα τοῦ βουλευτηρίου βυσσοδομῶν κωλυσιεργίας. Ἡ αἴθουσα τῆς βουλῆς παρίστα θέαμα θαυμάσιον· ὄπισθεν τῆς ἕδρας τοῦ προέδρου τὸ βουλευτήριον κατείχετο ὑπὸ σωρείας πολιτῶν, στρατιωτικῶν, χωρικῶν καὶ παντὸς εἴδους θεσιθήρων περικυκλούντων τινὰς τῶν πατέρων τοῦ ἔθνους. Οἱ λοιποὶ ἐκάθηντο εἰς τὰ ἑδώλιά των· μεταξὺ αὐτῶν τινὲς φουστανελοφόροι ἐπισκιάζοντες διὰ τῆς γραφικῆς στολῆς των τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ ἀπηυθύνοντο πρὸς τὸν πρόεδρον ἐκ τῆς ἕδρας των ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, χωρὶς κἂν νὰ ἐγερθῶσιν, ἀλλ' ἁπλῶς προτείνοντες τὴν χεῖρα, ὅπως ἑλκύσωσι τὴν προσοχήν του. Τὰ θεωρεῖα ἐπάνω ἦσαν πλήρη θεατῶν διασκεδαζόντων μὲ τὸ ὑπ' αὐτοὺς θέαμα. Ἔβλεπον ἐκεῖθεν ὡς ἐπὶ σκηνῆς ἄνδρας φερομένους ὡς παιδία ἐρίζοντα, ἀνταλλάσσοντας προσωπικὰς ἁβρότητας, φωνάζοντας, διακόπτοντας ἀλλήλους ὀργίλως καὶ ἐκτελοῦντας οὕτω τὰ νομοθετικά των καθήκοντα. Δύσκολον νὰ φαντασθῇ τις πῶς ἀκριβῶς θὰ διεξήγε τὰς συζητήσεις της συνέλευσις ἐκ γυναικῶν, ἀλλὰ πιστεύω ἀδιστάκτως, ὅτι ποτὲ δὲν θὰ ὑπερέβαινε κατὰ τὴν πολυλογίαν, τὴν ταραχήν, τὴν ἔξαψιν καὶ τὴν χυδαιότητα τὰς συνήθεις συνελεύσεις τῶν ἀρρένων ἀντιπροσώπων τῆς ὑφηλίου.

Ὁ Τελάγας ἐκάθισε μὲ ὕφος ἐπιδεικτικῆς ἀνεξαρτησίας εἰς τὴν πρώτην σειρὰν τῶν ἑδωλίων, προβάλλων ἐκφραστικῶς τὸ κάτω χεῖλος καὶ τοξεύων πλαγίως βλέμμα ἀπειλητικὸν κατὰ τοῦ πρωθυπουργοῦ. Ὁ Σταῦρος ἐκάθισεν ὄπισθέν του, ἐξαπλώσας ἀμφοτέρους τοὺς βραχίονας ἐπὶ τοῦ στηρίγματος τῶν ἑδωλίων καὶ ἐπὶ τῶν ὤμων τῶν ἑκατέρωθεν γειτόνων του καὶ μειδιῶν σαρκαστικῶς, ὡς ἁρμόζει εἰς ἐκδότην σατυρικῆς ἐφημερίδος.

Ὁ ἀτυχὴς ὑπουργὸς ἀπεκρίνετο εἰς ἐπερώτησίν τινα· ἡ ἀπόκρισίς του ἔδωκεν εἰς τὸν Τελάγαν τὴν ζητουμένην εὐκαιρίαν. Ἠγέρθη πλήρης ὀργῆς, μὲ δύο κηλῖδας ἐρυθρὰς ἐπὶ τῶν ὠχρῶν παρειῶν του καὶ ἐκεραυνοβόλησε τὸν ὑπουργὸν διὰ σειρᾶς φράσεων ἐπιθετικῶν· ὁ ὑπουργὸς ἀνταπήντησεν, ἀλλ' ὁ Σταῦρος ἐκ τῆς θέσεώς του προέτεινε τὸν δάκτυλον ὁρμητικῶς καὶ ἀνεβόησε: Ψεύδεσαι!

Ὁ Ἄγγλος ὑπουργός, τὸν ὁποῖον εἴδομεν εἰς τὴν Σαξωνικὴν πρεσβείαν, παρίστατο εἰς τὴν συνεδρίασιν, παρατηρῶν τὰ γινόμενα ἐκ τοῦ θεωρείου τῶν διπλωματῶν. Ὅτε ὁ ξεναγῶν αὐτὸν μετέφρασε τὸ ἐπιφώνημα τοῦ Σταύρου, ὁ Ἄγγλος ἔκυψεν ἐκ τοῦ θεωρείου καὶ ἐστήλωσεν ἐπὶ τοῦ δικηγόρου σατυριστοῦ τὰς ἀκτῖνας τῶν ὀμματοϋαλίων του. Συχνάκις εἰς τὴν πατρίδα του διεφιλονεικήθη ἡ ἀκρίβεια τῶν λόγων του, ἀλλὰ τοσαύτη βουλευτικὴ εἰλικρίνεια περὶ τὰς ἐκφράσεις ἦτο ὅλως ἀσυνήθης δι' αὐτὸν καὶ νέα, ὥστε παρετήρει μὲ πολλὴν περιέργειαν καὶ τὸν βουλευτὴν καὶ τὸν διαψευσθέντα ὑπουργόν.

Ὁ πρόεδρος ἐκτύπησε τὴν τράπεζαν μὲ τὰς χεῖράς του, διὰ νὰ ἐπιβάλῃ τὴν τάξιν, ἀλλὰ τοῦτο ἐννοεῖται ἐπέτεινε τὸν θόρυβον. Ὁ πρωθυπουρ-

Digitized by Google

γὸς ἐκάθισεν ἐν τῷ μέσῳ φωνῶν πανταχόθεν, ὁ δὲ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ἠγέρθη ὑπέρμαχος τοῦ προϊσταμένου του, ἀλλὰ οἱ λόγοι του προεκάλεσαν νέαν τρικυμίαν σφοδροτέραν τῆς προτέρας καὶ ὁ Σταῦρος ἐγερθεὶς ἐπροχώρησεν ἀπειλητικῶς πρὸς αὐτόν, καὶ ἄλλοι βουλευταὶ ὥρμησαν, μόλις προλαβόντες τὴν μετατροπὴν τῆς λογομαχίας εἰς σωματικὴν σύγκρουσιν. Ἡ αὐτοῦ ἐξοχότης ὁ κ. Σαμουὴλ Οὐάρεν ἐδίσταζεν ἐὰν πρέπει νὰ ἐξακολουθήσῃ τιμῶν περαιτέρω διὰ τῆς ὑψηλῆς παρουσίας του τοιαύτας σκηνάς. Ἀναπολῶν τὰ τῆς ἀρχαίας μυθολογίας, ἐνθυμήθη τὸν γέλωτα τῶν θεῶν τοῦ Ὀλύμπου, ὅτε ἔβλεπον ἀνοηταίνοντας τοὺς θνητούς. Ἀλλ' ὅπως δήποτε περιηγεῖτο πρὸς αὔξησιν γνώσεων, καὶ ἤξιζε τὸν κόπον νὰ ἴδῃ ὅσα ἔβλεπεν ἐκ τοῦ θεωρείου τῶν διπλωματῶν.

Ἐν τούτοις οἱ ὑπουργικοὶ ἤρχισαν προσκαλοῦντες μανιωδῶς τὸν Σταῦρον νὰ ἀποσύρῃ τὰς ὑβριστικὰς ἐκφράσεις του. Ὁ Σταῦρος δὲν εἶχε τοιοῦτον σκοπόν. Οἱ φίλοι του, προεξάρχοντες τοῦ ἀρχηγοῦ του, τὸν ὑπερησπίζοντο κραυγάζοντες καὶ χειρονομοῦντες· τοσαύτη δὲ ἦτο ἡ ταραχὴ καὶ ἡ χασμῳδία, ὥστε ἡ αὐτοῦ ἐξοχότης ὁ κ. Σαμουὴλ Οὐάρεν ἐνόμισε πρὸς στιγμήν, ὡς ἔλεγεν, ὅτι εὑρίσκεται ἐντὸς φρενοκομείου. Ἀδύνατον νὰ διακρίνῃ τις μίαν φράσιν ὁλόκληρον ἐντὸς τοῦ κυκεῶνος ἐκείνου ἀγρίων κραυγῶν. Πολλοὶ τῶν βουλευτῶν ὄρθιοι ἐπὶ τῶν ἑδωλίων ἔσειον τοὺς πίλους των ἀπειλητικῶς. Ὁ ἀτυχὴς πρόεδρος ἀπαυδήσας ἐδραπέτευσεν ἐκ τῆς ἕδρας του, εἰς τὴν ὁποίαν τὸν διεδέχθη εἷς τῶν ἀντιπροέδρων, ὁ δὲ Τελάχας διασκελίσας ὁρμητικῶς τὸν ἐνώπιον τῶν πρώτων ἑδωλίων χῶρον ἀνῆλθεν εἰς τὸ βῆμα καὶ διεκήρυξε στεντορείως, ὅτι θὰ μείνῃ ἐπ' αὐτοῦ ὁμιλῶν μέχρις οὗ γείνῃ τὸ θέλημα τοῦ κόμματός του, ἔστω καὶ μέχρι τῆς αὔριον. Καὶ ἤρχισε πράγματι ἀγορεύων ἄνευ σειρᾶς, ἐπαναλαμβάνων τὰ αὐτὰ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς, φωνάζων, χειρονομῶν καὶ βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ Σταύρου, ὅστις ἐκ τῆς θέσεώς του ἔλεγε μεγαλοφώνως καὶ ἐκεῖνος τὰ ἰδικά του.

Ἦλθεν ἡ ἑσπέρα, παρῆλθε τοῦ γεύματος ἡ ὥρα καὶ ἐξηκολούθει ὁ Τελάχας ἀγορεύων, ἐνῷ ὁ δυστυχὴς ἀντιπρόεδρος ἠγωνίζετο κατὰ τῆς ἐπικρατούσης καταιγίδος, κρούων εἰς μάτην τὸν κώδωνα. Ἀλλ' οἱ πεινασμένοι βουλευταὶ ἤρχισαν ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον νὰ ἀποχωρῶσι πρὸς εὕρεσιν τροφῆς, ἐνῷ οἱ μένοντες ἐζήτουν γοερῶς τὴν ἀναβολὴν τῆς συνεδριάσεως. Ἀλλ' ὁ Τελάχας καὶ ὁ Σταῦρος ἐπέμενον σταθερῶς. Τί πρὸς αὐτοὺς αἱ ἀνάγκαι τοῦ στομάχου; Καὶ ἐπῆλθεν ἡ νύξ, καὶ ὁ Τελάχας ἔμενεν ἔτι ἐπὶ τοῦ βήματος, ἀδυσώπητος, φοβερός, ἀκατάβλητος. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Σταῦρος ἔτρωγε κολλούρας, τὰς ὁποίας φίλοι του ἔφερον ἔξωθεν, καὶ ἐξηκολούθει μὲ γεμάτον στόμα τὰς διακοπάς του πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ ἀγορεύοντος.

Ἐπὶ τέλους ἔληξεν ὁπωσδήποτε ἡ συνεδρίασις καὶ οἱ δύο φίλοι ἀνεχώρησαν ὁμοῦ ἐκ τοῦ βουλευτηρίου.

— Δὲν τὰ καταφέρουν καλλίτερα οἱ παρνελισταὶ εἰς τὸ Λονδῖνον, εἶπεν ὁ Τελάχας.

— Ἐθριάμβευσες, φίλε μου, ἀπεκρίθη ὁ Σταῦρος! Βεβαία ἡ ἐπιτυχία σου ὡς δημάρχου.

— Δήμαρχος! ὑπέλαβεν ὁ θριαμβεύσας βουλευτής, συναισθανόμενος κατὰ πόσον τὸν ἀνύψωσεν ἡ ἀρειμάνιος ἐν τῇ Βουλῇ στάσις του. Ἂς λέγωμεν καὶ ὑπουργός!

— Θὰ γείνῃ καὶ τοῦτο, ἀνεφώνησεν ὁ Σταῦρος καὶ ἀποχαιρετίσας τὸν φίλον του, ἐπορεύθη πρὸς τὴν οἰκίαν του, ὅπου ἔγραψεν ἀμέσως τρίστηλον ἄρθρον καὶ ἓν σατυρικὸν ποίημα πρὸς διαφώτισιν τοῦ κοινοῦ.

[Ἕπεται συνέχεια] *Κατὰ τὸ ἀγγλικὸν ὑπὸ Δ. Β.*

ΑΦΡΟΣ

Εἴτε τὰ μάτια σου ψηλὰ σηκώνεις,
Εἴτε ὡς τὰ λούλουδα τὰ χαμηλώνεις,
Εἶσ' ὅλη ἔρωτας, εἶσ' ὅλη ἀφρός.
Ἀφρὸς τὰ χέρια σου τὰ μαρμαρένια,
Ἀφρὸς τὰ μάγουλα τὰ βελουδένια,
Ἀφρὸς ῥοδόχρωμος, «πολὺ ἐλαφρός».

Εἴτε τὰ στήθια σου κτυποῦν μ' ἐλπίδα,
Εἴτε τὸ βλέμμα σου χύνει μι' ἀχτίδα,
Εἶσ' ὅλη ἔρωτας, εἶσ' ὅλη ἀφρός.
Ἀφρὸς τὸ σῶμά σου τὸ πουπουλένιο,
Ἀφρὸς τ' ἀχεῖλί σου τὸ ζαχαρένιο
Ἀφρὸς σμαράγδινος, «πολὺ ἐλαφρός».

Ἢ σὲ κρινόσπαρτους τόπους διαβαίνεις
Ἢ μὲ τὰ χέρια σου τὰ ῥόδα δένεις,
Καὶ πάλι εἶσ' ἔρωτας, καὶ πάλι ἀφρός,
Ἀφρὸς 'ς τὸ λύγισμα, ἀφρὸς 'ς τὴ νειότη
Ἀφρὸς 'ς τὴν ἄφταστη τὴν ὡραιότη,
Ἀφρὸς ὁλόμοσχος, «πολὺ ἐλαφρός».

Καὶ ἐμένα, ἀφρόπλαστη, σὰν μὲ κυττάζεις
Γροικῶ ἀφ' τα ἐπίγεια πῶς μ' ἀνεβάζῃς,
Κρυφὰ μοῦ φαίνεται πῶς εἶμαι ἀφρός.
Τοῦ κόσμου ὁλόκληρου τὴ δυστυχία
Ξεχνῶ, κ' ἐλεύθερη πάλλει ἡ καρδία,
Πετῶ μεσούρανα «πολὺ ἐλαφρός».

Γι' αὐτὸ ἡ ἀγάπη μου, κόρη χρυσή μου,
Ὁ νοῦς, ἡ σκέψι μου, κι' αὐτὴ ἡ ζωή μου
Σὰν ἄλλος γύρω σου σκορπιέτ' ἀφρός.
Κ' ἴσως τ' ἀφράτο σου λευκὸ χεράκι
Νὰ πιῶ κι' ἂν μοῦ ἔδινε πικρὸ φαρμάκι,
Θἄταν κι' ὁ θάνατος «πολὺ ἐλαφρός».

Ζάκυνθος Δ. Ι. ΜΑΡΓΑΡΗΣ

Digitized by Google

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑΙ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

ΤΑ ΟΡΕΙΝΑ ΑΣΤΕΡΟΣΚΟΠΕΙΑ

Ἡ σημερινὴ πρόοδος τῶν ἐπιστημῶν παρουσιάζει διάφορα ζητήματα ἐκ τῆς ἀστρονομίας, τῆς φυσικῆς συστάσεως τοῦ οὐρανοῦ, τῆς μετεωρολογίας καὶ ἐξ αὐτοῦ ἔτι τοῦ κύκλου τῶν βιολογικῶν σπουδῶν, ἅτινα δύνανται νὰ σαφηνισθῶσι μόνον τῇ βοηθείᾳ ὑψηλῶν τόπων παρατηρήσεως. Ἡ ἱστορία τῶν ἀνακαλύψεων τῶν γενομένων ἐπὶ ὑψηλῶν καὶ ἀναπεπταμένων χώρων ἢ ὀρέων εἶνε πλέον ἢ ἐπαρκὴς ἀπόδειξις τοῦ πράγματος, τὴν ἀλήθειαν δὲ αὐτοῦ ἀποδέχονται σήμερον πάντες οἱ διαπρεπεῖς ἐπιστήμονες ὅσοι ἐνέκυψαν εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς ἕνα ἐξ αὐτῶν, τὸν κ. Jannsen, ἡ πεποίθησις τούτου ἐσχηματίσθη ἀπὸ πολλοῦ ἤδη, ἑδραζομένη ἀληθῶς ἐπὶ ἐπανειλημμένων μελετῶν εἰς διάφορα καὶ μεμακρυσμένα μέρη τῆς σφαίρας, ὅτι δηλ. ἡ περιβάλλουσα ἡμᾶς ἀτμοσφαῖρα εἶνε σοβαρὸν πρόσκομμα εἰς ἀκριβεῖς παρατηρήσεις καὶ ὅτι αἱ ὑψηλαὶ τοποθεσίαι παρέχουσι μεγάλα πλεονεκτήματα.

Ἡ σφαῖρα, τὴν ὁποίαν κατοικοῦμεν καὶ ἥτις χρησιμεύει ὅπως παρέχῃ ἡμῖν τροφὴν ἅμα καὶ κατοικίαν, περιβάλλεται ὑπὸ περικαλύμματος συνισταμένου ἐξ ἀερίων, ἀτμῶν, στερεοῦ καὶ ὑγροῦ, κονιορτοῦ καὶ διαφόρων σπερμάτων. Τὰ φαινόμενα, ὧν τὸ περικάλυμμα τοῦτο εἶνε θέατρον, συνδέονται πρὸς τὰ συστατικὰ αὐτοῦ στοιχεῖα καὶ πρὸς τὰς σχέσεις αὐτοῦ μετὰ τῆς στερεᾶς καὶ ὑγρᾶς ἐπιφανείας τῆς σφαίρας, ἣν περιβάλλει. Ἡ διαδοχὴ τῶν φαινομένων τούτων ἀποτελεῖ κύκλον, οὗτινος σκοπὸς εἶνε νὰ διατηρῇ ἐν τῇ ἀκεραιότητί των τοὺς ὅρους τοὺς ἀπαραιτήτους εἰς τὴν ἐκδήλωσιν καὶ διατήρησιν τῆς ζωῆς· ἡ ἁρμονία δὲ τοῦ συνδυασμοῦ τούτου πρέπει νὰ εἶνε διηνεκὲς ἀντικείμενον σπουδῆς, σκέψεως καὶ θαυμασμοῦ.

Ἀλλ' ἡ ἀτμοσφαῖρα δὲν εἶνε μόνον ὁ κύριος παράγων ἐν τῇ διατηρήσει τῆς ζωῆς· εἶνε ἐπίσης καὶ ἡ αἰτία ἡ παρέχουσα εἰς ταύτην τὸ ἔξοχον αὐτῆς θέλγητρον καὶ τὴν ποίησιν. Πράγματι τί θὰ ἦτο ἡ ἐπὶ τῆς γῆς διαμονὴ ἡμῶν ἄνευ τοῦ θαυμασίου οὐρανίου θόλου τοῦ περιβάλλοντος ἡμᾶς, ἄνευ νεφῶν διατρεχόντων αὐτόν, ἄνευ λυκαυγοῦς, ἄνευ ἠοῦς, ἄνευ δύσεως τοῦ ἡλίου, ἄνευ δηλαδὴ τῶν θελκτικῶν ἐκείνων φαινομένων, ἅτινα πάντα ὀφείλουσι τὴν γένεσίν των εἰς τὴν ὕπαρξιν τῆς ἀτμοσφαίρας; Ἂν ἡ γῆ ἦτο κατοικήσιμος ἄνευ ἀτμοσφαίρας — ἵνα ὑποθέσωμέν τι ἀδύνατον — θὰ παρεῖχεν ἀναμφιβόλως ἀθλίαν τινὰ οἴκησιν. Λοιπὸν ἡ ἀτμοσφαῖρα πληροῖ θαυμασίως δύο μεγάλους σκοπούς, διατηρεῖ τὴν ζωὴν καὶ προσδίδει εἰς αὐτὴν θέλγητρον· καὶ εἶνε θαυμαστὸν ὅτι τόσῳ διάφοροι σκοποὶ κατορθοῦνται διὰ τόσῳ ἁπλῶν μέσων.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν ἀστρονόμον, ὅστις εἶνε καὶ φυσικὸς φιλόσοφος, ἔχομεν μόνον νὰ ἐξετάσωμεν τὴν ἀτμοσφαῖραν ὡς πρὸς τὴν σύγχυσιν καὶ τὰς ἀλλοιώσεις, ἃς προξενεῖ εἰς τὰς παρατηρήσεις, τὰς ὁποίας οὗτος προσπαθεῖ νὰ κάμῃ. Πρῶτον ἡ ἀτμοσφαῖρα διαθλᾷ τὰς ἀκτῖνας, αἵτινες ἔρχονται πρὸς ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἀστέρων, τουτέστιν ἀναγκάζει αὐτὰς νὰ ἐκτρέπωνται ἀπὸ τῆς ἀληθοῦς διευθύνσεώς των, δίδουσα εἰς τοὺς ἀστέρας ὁρατὴν θέσιν τόσῳ μακρότερον ἀπέχουσαν ἀπὸ τῆς πραγματικῆς, ὅσῳ πλησιέστερον εὑρίσκονται πρὸς τὸν ἥλιον.

Πρὸ πάντων ὅμως ἡ ἀτμοσφαῖρα διαδίδει τὸ φῶς, οὕτω δὲ φωτεινή τις ἀκτὶς διερχομένη δι' αὐτῆς φωτίζει μέρος τι ταύτης μᾶλλον ἢ ἧττον μέγα, καὶ τοιουτοτρόπως φέρει φῶς διαδιδόμενον εἰς ὅλας τὰς διευθύνσεις, εἰς ἃς δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη αὐτοῦ. Διὰ τῆς τοιαύτης φωτοβολίας ἡ ἀτμοσφαῖρα παρέχει ἡμῖν τὸ θέαμα τοῦ ὑπερκειμένου ἡμῶν κυανοῦ οὐρανίου θόλου· ἡ αὐτὴ φωτοβολία καὶ ὁ φωτισμὸς τῆς ἀτμοσφαίρας, μάλιστα πλησίον τῶν οὐρανίων σωμάτων, παρέχουσι τὸ σπουδαιότερον πρόσκομμα εἰς ἀστρονομικὰς παρατηρήσεις. Πλὴν τούτου ἡ ἀτμοσφαῖρα ἀπορροφᾷ ἱκανὴν ποσότητα τοῦ φωτὸς τοῦ ἐρχομένου ἀπὸ τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ἀστέρων. Οὐ μόνον δὲ ἀπορροφᾷ σπουδαιοτάτην ποσότητα ἐκ τῶν ἀκτινοβολιῶν τούτων, ἀλλὰ καὶ ἀπορροφᾷ τὰ συστατικὰ αὐτῶν στοιχεῖα ἐν ἀνίσῳ μέτρῳ· ἀλλοιοῖ λοιπὸν τὴν φύσιν των. Συνέπεια τούτου εἶνε ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ εἴμεθα βέβαιοι περὶ τῆς συνθέσεως τῶν ἀκτινοβολιῶν τούτων, ὅτε αὗται φθάνουσι μέχρις ἡμῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ὅπερ θὰ ἦτο κατορθωτόν, ἂν ἤρχοντο πρὸς ἡμᾶς πρὶν ἢ διέλθωσι διὰ τῆς ἀτμοσφαίρας. Λοιπὸν τὰ προσκόμματα, καθ' ὧν ὁ ἀστρονόμος καὶ ὁ φυσικὸς ἔχουσιν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ ἀντιπαλαίσωσιν, εἶνε: ἀλλοίωσις τῆς πραγματικῆς θέσεως τῶν ἀστέρων, φωτισμὸς ἐξασθενῶν καὶ περιορίζων τὰς ὀπτικὰς ἡμῶν δυνάμεις καὶ τέλος ἀπορρόφησις τῆς ἀκτινοβολίας μετ' ἀλλοιώσεως τῶν συστατικῶν αὐτῆς ἀκτίνων.

Ὁ κ. Jannsen λαμβάνει ὡς παράδειγμα τὴν φαινομενικὴν κίνησιν τοῦ ἡλίου ἐν τῷ οὐρανῷ ἀπὸ τοῦ ἀνωτάτου αὐτοῦ σημείου ἐν τῷ στερεώματι μέχρι τῆς δύσεως. Ὑποθέσατε ὅτι κατέχετε θέσιν τινὰ μεταξὺ τῶν τροπικῶν, ἔνθα ὁ ἥλιος εὑρίσκεται εἰς τὸ ζενὶθ κατὰ τὴν μεσημβρίαν. Ἐκεῖ καθορᾶται μὲν ὁ δίσκος τοῦ ἡλίου ἐν τῇ πραγματικῇ θέσει του, ἀλλ' ὅμως ἡ ἐνέργεια τῆς ἀτμοσφαίρας καθίσταται οὐχὶ ὀλιγώτερον ἐπαισθητὴ ὑπὸ ἄλλας ἐπόψεις. Διότι καὶ ἂν ἡ ἀτμόσφαιρα, ὅταν εἶνε ἤρεμος καὶ συνίσταται ἐκ μορίων τῆς αὐτῆς φύσεως, δὲν ἀλλοιοῖ οὔτε

Digitized by Google

τὴν ὁρατὴν θέσιν οὔτε τὸ σχῆμα τοῦ ἡλίου, ἐν τούτοις δίδει εἰς αὐτὸν χρῶμα πολὺ κιτρινώτερον. Ὅτε δὲ ὁ ἥλιος κατέρχεται πρὸς τὴν δύσιν, αἱ μεταβολαὶ καθίστανται ὁλονὲν καταφανέστεραι. Θὰ ἴδετε τὸν δίσκον του εἰς θέσιν ὑψηλοτέραν τῆς πραγματικῆς, ὅσῳ δὲ βραδύτερον οὗτος δύει, τοσούτῳ μείζων καθίσταται ἡ διάστασις. Συγχρόνως τὸ στρογγύλον τῆς εἰκόνος του μεταβάλλεται. Ἡ κατακόρυφος αὐτοῦ διάμετρος βραχύνεται, ἐν ᾧ ἡ ὁριζόντιος διαμένει ἡ αὐτή. Πλὴν τούτου ὁ δίσκος, ὅστις μέχρι τοῦδε εἶχε χρῶμα ὑποκίτρινον πρὸς τὸ λευκὸν ἀποκλῖνον, πλὴν ἦτο λαμπρός, καθίσταται οὐ μόνον ἧττον φωτεινός, ἀλλὰ καὶ βαθύτερος τὴν χροιάν, ἤτοι πρῶτον πορτοκαλλόχρους, κατόπιν ἐρυθρὸς καὶ τέλος αἱμόχρους, εἰς τὰ βόρεια κλίματα. Ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τοῦ ἡλίου, ὃν θεωροῦμεν, καὶ τοῦ πραγματικοῦ εἶνε τοσοῦτον ἀπόλυτος, ὥστε ὁ ἥλιος εὑρίσκεται κάτωθι τοῦ ὁρίζοντος, ἐν ᾧ ἀκόμη ἔχομεν ἐνώπιον ἡμῶν τὸ πεπλατυσμένον, ἐρυθρὸν καὶ παραμεμορφωμένον σχῆμα τῆς εἰκόνος του. Ὅ,τι δὲ συμβαίνει, ὡς εἴδομεν, εἰς τὸν ἥλιον, τὸ αὐτὸ προφανῶς γίνεται καὶ διὰ τὰ λοιπὰ οὐράνια σώματα. Ὁμοίως ἀλλοιοῦνται λ. χ. καὶ οἱ ἀστερισμοὶ κατά τε τὸ σχῆμα αὐτῶν καὶ κατὰ τὸ χρῶμα τῶν ἀποτελούντων αὐτοὺς ἀστέρων.

Ἂν ἡ ἀτμοσφαῖρα εἶνε πρόσκομμα εἰς τὴν καθ' ὅλου ἀστρονομίαν, τὸ πρόσκομμα τοῦτο ἀποβαίνει ἔτι σοβαρώτερον διὰ τὴν φυσικὴν ἀστρονομίαν. Λάβετε καὶ πάλιν ὡς παράδειγμα τὸν ἥλιον, οὗ ἡ σύστασις, ὅπως τὴν σήμερον γνωρίζομεν — διότι δὲν ἀπέχει καὶ πολὺ ὁ χρόνος, καθ' ὃν ἐθεωρεῖτο κατοικήσιμος — εἶνε πρόσφατος κατάκτησις τῆς ἐπιστήμης γενομένη ἐντὸς τῶν τελευταίων τριάκοντα ἐτῶν τῇ βοηθείᾳ τοῦ φασματοσκοπίου. Λοιπὸν μία τῶν ἰδιοτήτων τοῦ φασματοσκοπίου εἶνε νὰ ἀπαλλάσσῃ ἡμᾶς εἴς τινας περιστάσεις ἀπὸ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ φωτισμοῦ. Αἱ σημεριναὶ περὶ τοῦ ἡλίου ἰδέαι θὰ καταδείξωσι τὴν ὤθησιν, ἣν αἱ ὑψηλαὶ τοποθεσίαι ἐλπίζεται νὰ δώσωσιν εἰς ἀστρονομικὰς μελέτας.

Ὁ ἥλιος λοιπὸν συνίσταται ἐκ σφαίρας σχηματιζομένης ἀπὸ τῶν ὑλῶν τοῦ συστήματος, οὗτινος οὗτος ἀποτελεῖ τὸ κέντρον καὶ ῥυθμίζει τὰς κινήσεις. Ἡ σφαῖρα αὕτη, μάλιστα ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, θερμαίνεται εἰς βαθμόν, ὃν ἀδυνατοῦμεν μὲν νὰ εἰκάσωμεν ἀκριβῶς, ἀλλ' ὅστις πρέπει νὰ εἶνε ὑπερβαλλόντως ὑψηλός. Ἡ φωτεινὴ αὐτῆς ἐπιφάνεια ἀποτελεῖται ἐκ διαπύρων ἀτμῶν, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐπιπλέουσι νεφύδριά τινα, ὧν τὸ ἀληθὲς σχῆμα ἀπεκάλυψεν ἡμῖν ἡ φωτογραφία, ὡς ἐπ' ἴσης καὶ τὴν ἑνότητα τῆς συστάσεως καθ' ὅλα τὰ μέρη τῆς ἡλιακῆς ἐπιφανείας· ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ταύτης φαίνονται αἱ γνωσταὶ κηλῖδες, αἵτινες ἐπὶ δύο καὶ ἥμισυν αἰῶνας παρέσχον τὸ θέαμα ὅλων ἐκείνων τῶν συζητήσεων καὶ γνωμῶν σχετικῶν πρὸς τὴν σύστασιν τοῦ ἡλίου. Τοιοῦτος εἶναι ὁ ἥλιος ὁρώμενος διὰ τηλεσκοπίου.

Τὴν σήμερον ὑπεράνω τῆς φωτεινῆς ταύτης ἐπιφανείας ἀνακαλύπτομεν κατὰ πρῶτον περικάλυμμά τι ἀεριῶδες ἢ ἀτμῶδες δύο περίπου χιλιάδων λευγῶν πάχους — πολὺ ὀλίγου διὰ τὸν ἥλιον — ἄξιον δὲ ἰδιαιτέρας προσοχῆς κατὰ τὴν σπουδήν του. Ἡ βεβαιότης τῆς ὑπάρξεώς του ἀπεδείχθη διὰ τοῦ φασματοσκοπίου, καίτοι ἀμυδρῶς πως διέκριναν αὐτὸ οἱ ἀστρονόμοι ἐν καιρῷ καθολικῶν ἐκλείψεων. Ὑπεράνω τοῦ ἀεριώδους τούτου στρώματος, ὅπερ ἐκάλεσαν **φωτόσφαιραν**, εὑρίσκονται πύρινα ἐξογκώματα, ὧν αἱ κορυφαὶ τοξεύονται πρὸς τὰ ἔξω καὶ τῶν ὁποίων ἡ φύσις καὶ αἱ κινήσεις ἀπεκαλύφθησαν ὡσαύτως διὰ τοῦ φασματοσκοπίου. Πάντα ταῦτα τὰ φαινόμενα περικαλύπτονται καί, οὕτως εἰπεῖν, περιλούονται ὑπὸ παμμεγέθους τελικοῦ καλύμματος ἐξ ἠραιωμένων ἀερίων, οὗ αἱ κολοσσαῖαι διαστάσεις διακρίνονται κατὰ τὰς ἡλιακὰς ἐκλείψεις. Τότε ἡ ἡλιακὴ αὕτη ἀτμοσφαῖρα παρουσιάζει μεγαλοπρεπέστατον θέαμα καὶ τὸ φαινόμενον περιβάλλεται ὅλην αὐτοῦ τὴν λαμπρότητα. Τὸ περικάλυμμα ἐκεῖνο συνίσταται ἐξ ὑδρογόνου καὶ ἄλλων στοιχείων ἀγνώστων εἰσέτι, σκοπὸς δὲ αὐτοῦ ἀναμφιβόλως εἶνε νὰ ἀποχωρίζῃ τὴν διάπυρον σφαῖραν ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ κενοῦ χώρου, ὅστις θὰ τὴν ἀπέψυχε τάχιστα. Πλὴν τούτου εὑρίσκονται καὶ ἀθροίσματα μετεωριτῶν περιστρεφομένων περὶ τὸν ἥλιον, πρὸς δὲ καὶ τὸ ζῳδιακὸν φῶς, οὗ ἡ ἀκριβὴς αἰτία διατελεῖ ἄγνωστος.

Ἐξ ὅλων τούτων δὲν δυνάμεθα ἕνεκα τῆς παρεμπτώσεως τῆς γηΐνης ἀτμοσφαίρας νὰ ἴδωμεν ἄλλο τι πλὴν τῆς φωτεινῆς σφαίρας, περιοριζομένης ὑπὸ τῆς φωτοσφαίρας, τουτέστι πλὴν τοῦ κεντρικοῦ πυρῆνος. Ἡ ὕπαρξις πάντων τῶν ἄλλων ἀπεκαλύφθη μὲν κατὰ τὰς ἡλιακὰς ἐκλείψεις, πρὸς μελέτην ὅμως αὐτῶν καὶ κατανόησιν ἀπαιτεῖται ἡ συνδρομὴ τοῦ φασματοσκοπίου.

Ὁ παρατηρητὴς ὁ θεωρῶν τὸν ἥλιον πέραν τῶν ὁρίων τῆς γηΐνης ἀτμοσφαίρας θὰ ἔβλεπε, χωρὶς νὰ προσφύγῃ εἰς τεχνητὰ μέσα, τὴν σφαῖραν τοῦ ἡλίου ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ τελειότητι καὶ μεγαλοπρεπείᾳ· θὰ ἔβλεπε τὰς ὑπερκειμένας αὐτῆς ἀτμοσφαίρας, τὰ διάπυρα ἐξαρτήματά της, τὴν ἀπέραντον φωτοβόλον στεφάνην της, θὰ ἔβλεπε δηλαδὴ τὸν ἥλιον ἐν ὅλῃ του τῇ δόξῃ. Εὐτυχῶς δέ, ὅπως κατορθώσῃ τις νὰ ἀπολαύσῃ κατὰ προσέγγισιν τοιούτου θεάματος, δὲν εἶνε ἐπάναγκες νὰ ἀνέλθῃ εἰς ἐκτάκτως μεγάλα ὕψη. Διότι ἐβεβαιώθη ὅτι μετρίου ὕψους τοποθεσία βοηθεῖ ἀρκούντως τὸν ἀσχολούμενον εἰς ἀστρονομικὰς παρατηρήσεις.

Digitized by Google

ΜΕ ΤΗΝ ΒΡΟΧΗΝ

Digitized by Google

Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τῆς ὠφελείας, ἣν δύνανται νὰ παράσχωσιν εἰς τὴν ἐπιστήμην ἀστεροσκοπεῖα οἰκοδομημένα ἐπὶ ὑψηλῶν θέσεων, ὁ Ἄγγλος ἀστρονόμος ἀναφέρει τὰ ἀποτελέσματα τὰ ἐπιτευχθέντα κατὰ τὴν ἡλιακὴν ἔκλειψιν τοῦ 1868, ἅτινα ἐγένοντο ἡ ἀπαρχὴ τῆς φασματοσκοπικῆς ἐξερευνήσεως τῶν περὶ τοὺς πόλους μερῶν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὰ ὁποῖα μεγάλην διήγειραν ἅμιλλαν ἐν τῷ ἀστρονομικῷ κόσμῳ. Κατὰ τὴν ἔκλειψιν τοῦ 1871 ἐπιστήμων τις, ὁ Γιούγκ, ὅστις παρετήρει αὐτὴν ἐκ τοῦ ὄρους Σερμάν, ἤτοι ἐξ ὕψους 8300 ποδῶν, διηγεῖται ὅτι ἀστέρες ἑβδόμου μεγέθους ἦσαν ὁρατοὶ διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ. Ἐντεῦθεν συμπεραίνει ὅτι ἰσχυρὰ ἀστρονομικὰ ὄργανα τοποθετούμενα ἐπὶ ὑψηλῶν μερῶν ἠδύναντο νὰ βοηθήσωσι τὰς προόδους τῆς ἐπιστήμης, αἵτινες ἄλλως θὰ χρειασθῶσι πολλὰ ἔτη πρὸς συμπλήρωσίν των.

Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον παρετήρει τὴν ἔκλειψιν ἔκ τινος ὄρους γαλλικὴ ἐπιστημονικὴ ἀποστολή, ἥτις ἠδυνήθη νὰ βεβαιωθῇ περὶ τῆς πραγματικῆς ὑπάρξεως τοῦ τελευταίου ἐκείνου ἡλιακοῦ περικαλύμματος, ὅπερ ὠνομάσθη ***στεφανικὴ ἀτμοσφαῖρα*** καὶ χωρίζει τὴν ἡλιακὴν σφαῖραν ἀπὸ τοῦ ἐνάστρου χώρου. Ἔχομεν τοιουτοτρόπως δύο ἐνδιαφερούσας ἀνακαλύψεις γενομένας ἐπὶ ὑψηλῶν μερῶν.

Εὐνοϊκωτάτη ἔκλειψις ἦτο ἡ τοῦ ἔτους 1878, ὁρατὴ ἐν τῇ Βορείῳ Ἀμερικῇ. Δύο ἀστρονόμοι ἐθεῶντο αὐτὴν ἐπί τινος ὄρους τοῦ Κολοράδου ἔχοντος ὕψος 3976 ποδῶν, ἐξεπλάγησαν δὲ διὰ τὴν ἔκτακτον τοῦ οὐρανοῦ διαύγειαν. Τὸ φῶς ἦτο σταθερὸν εἰς τὸ ζενίθ· ὁ Γαλαξίας διεγράφετο ἐν θαυμαστῇ λεπτομερείᾳ· οἱ δορυφόροι τοῦ Διὸς ἦσαν ὁρατοὶ διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ. Ἐξ ὕψους δὲ 7800 ποδῶν ὁ Γαλαξίας ἐφαίνετο ὡς βουνοσειραὶ κεκαλυμμέναι ὑπὸ χιόνος μὲ παρεμπίπτοντα μέλανα διαστήματα, ὧν ἡ ὕπαρξις ἐβεβαιώθη κατόπιν. Ἀλλαχοῦ ἐξ ὕψους 14,100 παρετηρήθη ὅτι ὁ ἐγγύτατα τοῦ ἡλίου εὑρισκόμενος χῶρος τοῦ οὐρανοῦ διέμενε κυανοῦς.

Πλὴν τούτου τὰ μεγάλα ὕψη ἐχρησίμευσαν ἤδη καὶ εἰς ειδικὰς ἀστρονομικὰς ἐρεύνας. Κατὰ τὰ ἔτη 1868 καὶ 1869 διάσημος Ἄγγλος ἀστρονόμος ἀνῆλθεν εἰς τὰ Ἱμαλάϊα, ἐπὶ τῶν ὁποίων διέτριψεν ὁλόκληρον χειμῶνα. Ἡ ἐξόχως καθαρὰ καὶ ξηρὰ ἀτμοσφαῖρα τῶν μερῶν ἐκείνων τῷ ἐπέτρεψε νὰ ἀναζητήσῃ τὴν ὕπαρξιν ὑδρατμῶν ἐπὶ τῶν πλανητῶν καὶ τῶν ἀστέρων, χωρὶς νὰ παρακωλυθῇ ὑπὸ τῆς παρουσίας τῶν ὁμοίων ἀτμῶν τῆς γηΐνης ἀτμοσφαίρας, ἧς τὰ κατώτερα στρώματα περιέχουσιν ἱκανὴν ἐξ αὐτῶν ποσότητα. Ἐν Σίμλᾳ κατὰ τὸν χειμῶνα ὁ ἀὴρ ἦτο τόσον ξηρός, ὥστε πολλάκις παρουσίαζε περίεργα σημεῖα ἠλεκτρισμοῦ. Ὁ χάρτης λ. χ., ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὁ ἀστρονόμος ἐσημείου τὰς παρατηρήσεις του, ἀνέδιδε σπινθῆρας ἅμα τῇ ἐπαφῇ. Ἑρπετὰ δὲν εὗρεν ἐκεῖ, μόνον δὲ ὀλίγιστα ἔντομα. Τὸ κρέας διετηρεῖτο ἀβλαβὲς ἐπ' ἄπειρον, τὰ δὲ μὴ χρησιμοποιηθέντα τεμάχια αὐτοῦ ἐξηραίνοντο μόνον, διετήρουν δὲ πάντοτε ἀβλαβῆ καὶ ἀνθηρὰν τὴν ἐπιφάνειαν. Ἡ ἀτμοσφαῖρα εὐωδίαζεν ἐκ τῶν βαλσαμικῶν ἀναθυμιάσεων, ἃς ἀνέπεμπον αἱ κέδροι τῶν πέριξ δασῶν.

Κατὰ τὴν νύκτα ὁ οὐρανὸς τῶν Ἱμαλαίων ἀπεκάλυπτε τοιούτους θησαυρούς, ὥστε ὁ χρόνος δὲν ἐπήρκει νὰ κάμῃ ὅλας τὰς παρατηρήσεις, ὧν ἐδίδετο ἀφορμή. Ἐδῶ μὲν ἐφαίνετο ὁ μέγας Σείριος, οὗ τὸ ὑποκύανον φῶς ἦτο ἐκτάκτως λαμπρόν. Διὰ τῶν ἐν τῷ φάσματί του χασμάτων ἀπεκάλυπτε τὴν ὑπερμεγέθη ἐξ ὑδρογόνου ἀτμοσφαῖραν, ὑφ' ἧς περιβάλλεται, καὶ ἀναμφιβόλως τὴν ταχεῖαν περιστροφικὴν κίνησιν τῆς ἀπεράντου σφαίρας του. Ἐκεῖ ὁ Ἀρκτοῦρος, οὗ τὸ ἐρυθρὸν σχεδὸν φῶς φαίνεται παριστῶν αὐτὸν ὡς ἥλιον εὑρισκόμενον ἐν τῇ καταπτώσει τῆς ἰσχύος του. Περαιτέρω ὁ θαυμάσιος τοῦ Ὠρίωνος ἀστερισμὸς—εἷς ἐκ τῶν πρώτων, οἵτινες προσείλκυσαν τὴν προσοχὴν τῶν ἀνθρώπων — οὗ οἱ ἀστέρες φαίνονται ἀναπαριστῶντες πάσας τὰς φάσεις τοῦ ἡλιακοῦ βίου, ὅπως ἡ ὡραία φωτονεφέλη του—ἡ μεγίστη τῶν ἐν τῷ οὐρανῷ—ἐξηγεῖ ἡμῖν τὴν γένεσίν του. Τέλος ὁ Ἄγγλος ἐπιστήμων ἐθεώρει ἐν τῷ οὐρανῷ τοὺς ἡμετέρους πλανήτας, ὧν ἐξήτασε τὸ φῶς ἀναφορικῶς πρὸς τὰ ὑδατώδη στοιχεῖά των καὶ τὰς ἀτμοσφαίρας των. Τῶν πλανητῶν τούτων μέλλει νὰ ἐξερευνήσῃ ἡ ἐπιστήμη τὴν γεωλογικὴν περίοδον ὡς καὶ τὸ μυστηριῶδες εἶδος τοῦ βίου, ὅστις κρύπτεται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας των. Διότι ἀπὸ τοῦ παρελθόντος Αὐγούστου ἤρξαντο προετοιμασίαι πρὸς οἰκοδομὴν Ἀστεροσκοπείου ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Λευκοῦ Ὄρους. Τὸ πρῶτον πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ γείνῃ, εἶνε νὰ εὑρεθῇ βράχος διὰ θεμέλια· μέχρι τοῦδε ὅμως οὐδὲν εὑρέθη στερεώτερον τῆς χιόνος, ὁλονὲν συμπιεζομένης ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ἀλλεπαλλήλων στρωμάτων. Τοιαύτης χιόνος ἐτέθησαν κατὰ μέρος δείγματα, ὅπως βεβαιωθῇ ὁποίου εἴδους μεταλλικὴν κόνιν περιέχουσι. Δοχεῖον πληρωθὲν χιόνος ληφθείσης ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους εὑρέθη ὅτι περιλαμβάνει τὸ ἥμισυ περίπου τοῦ ὄγκου ταύτης ἀναλελυμένης. Στοαὶ ἠνοίχθησαν διὰ μέσου τῆς χιόνος πρὸς εὕρεσιν βράχου διὰ θεμέλια· αἱ δ' ἀκουστικαὶ αὐτῶν ἰδιότητες εἶνε περίεργοι, διότι ἡ φωνὴ παύει ταχέως νὰ καθίσταται ἀκουστή. Οἱ ἐργάται—ὧν ἡ ὑγεία διετηρεῖτο καλὴ—μόλις ἠδύναντο νὰ ἀκούωσιν ἀλλήλους εἰς ἀπόστασιν ἑξήκοντα ποδῶν. Τὸ ἀνώτατον μέρος τοῦ Λευκοῦ Ὄρους δὲν ἀπολήγει ἀκριβῶς εἰς ὀξύ, ἀλλ' ἀποτελεῖται ἐξ ἀκρωρείας λίαν μὲν στενῆς ἀπὸ βορρᾶ πρὸς μεσημβρίαν, λίαν δὲ μακρᾶς ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυ-

Digitized by Google

σμάς. Οἷαι δήποτε ὅμως καὶ ἂν εἶνε αἱ δυσχέρειαι, ἡ ἐπιχείρησις θὰ πραγματοποιηθῇ. Θὰ ἀνεγερθῇ οἰκοδόμημα ἔχον κοιτῶνας μὲ διπλοῦς τοίχους καὶ πρὸς τούτοις ἀποθήκας ὑπὸ τὴν χιόνα διὰ τοὺς ἐπιστήμονας ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι θὰ ἔχουν τὴν αὐταπάρνησιν ν' ἀπαρνηθῶσι τὰ ἐπίγεια, ἵνα προσεγγίσωσι τὸν Οὐρανόν. [Μετάφρασις]

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

«Ἡ σημερινὴ Ἑλλάς»[1]

Τοὺς λυποῦμαι ἐκείνους ποῦ ἀνήκουν εἰς τὴν ἀραιὰν τάξιν τῶν αἰσθανομένων τὴν ἀνάγκην τῆς ἀναγνώσεως—ἐννοεῖται ὅτι περὶ τῶν ὁμοεθνῶν μου ὁμιλῶ—καὶ δὲν θὰ τύχῃ νὰ ἀναγνώσουν τὸ περὶ Ἑλλάδος νεοτυπωμένον βιβλίον τοῦ κ. Gaston Deschamps, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα γραφόμενον ἑλληνικὰ — Γάστων Δεσσὰν — καταντᾷ τόσον δυσκολογνώριστον, εἰς τὰ μάτια πρὸ πάντων. Ἀλλὰ καὶ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Δεσσάν, ἂν τυχὸν εὑρίσκετο κανεὶς νὰ τὸ μεταφράσῃ, θὰ καθίστατο, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, δυσκολογνώριστον· διότι ἡ ἀξία του δὲν συνίσταται τόσον εἰς τὰ ὅσα λέγει, ἀλλὰ κυρίως εἰς τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον τὰ λέγει, γνώρισμα ποῦ διακρίνει ἄλλως τε καὶ ὅλα τὰ ὡραῖα βιβλία ἀπὸ καταβολῆς κόσμου μέχρι τῶν ἡμερῶν μας. Τοὺς λυποῦμαι ἐκείνους ποῦ θὰ περάσουν ἐμπρὸς ἀπὸ τὰς βιτρίνας τοῦ Βίλμπεργ ἢ τοῦ Μπὲκ καὶ θὰ τὸ ἀγναντέψουν στίλβον ὡς νεόκοπον νόμισμα καὶ θὰ τὸ παρατρέξουν καὶ θ' ἁπλώσουν μὲ ὄρεξιν τὸ χέρι των εἰς κανὲν φραγκικὸν μυθιστόρημα ἀπὸ τὰ τετριμμένα καὶ αἰώνια ἐκεῖνα. Θὰ χάσουν σπανίαν ἀπόλαυσιν.

Ὁ κ. Γάστων Δεσσὰν εἶνε νέος, ἀλλὰ διακεκριμένος ἤδη δημοσιογράφος, συνεργάτης τῆς «Ἐφημερίδος τῶν Συζητήσεων». τῆς «Ἐπιθεωρήσεως τῶν Δύο Κόσμων», τῆς «Κυανῆς Ἐπιθεωρήσεως», τοῦ «Φιγαρῶ», συγγραφεὺς πλήρης μέλλοντος, ὅπως λέγομεν κοινῶς, λαμπρὰν φέρων τὴν σφραγῖδα τοῦ γαλατικοῦ πνεύματος. Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα δὲν ἐπέρασεν ὡς βιαστικός τις ὁδοιπόρος· ἑταῖρος τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Σχολῆς, διῆλθε μεταξύ μας τρία ἔτη· δὲν ἠθέλησε νὰ συλλάβῃ μόνον φθαρτὰ τεμάχια, ἀσημάντους λεπτομερείας, τὸν ἄψυχον κορμόν, ἀλλ' αὐτὴν τὴν ψυχὴν τῆς Ἑλλάδος, «τὴν πάσχουσαν, ἀκαταγώνιστον καὶ πολύμητιν, ὡς τὴν ὀνομάζει, ψυχὴν τῆς αἰωνίας Ἑλλάδος»· τὴν ὁποίαν καὶ παρομοιάζει πρὸς τὸ θρυλούμενον θαυματουργὸν κανδύλι, ποῦ ἐκαίετο κατὰ τὸν ἑνδέκατον αἰῶνα ἐμπρὸς εἰς τὴν εἰκόνα τῆς *Παναγίας τῆς Ἀθηνιώτισσας* μέσα εἰς τὸν Παρθενῶνα, χωρίς ποτε κανεὶς νὰ ἀνανεώσῃ τὸ λάδι του. Ἀλλὰ καὶ ἡ αἰωνία αὐτὴ ψυχή, ὡς πᾶσα ψυχή, πόσον εἶνε δυσκολοσύλληπτος! Τὸ κυανοῦν αὐτὸ πτηνὸν δὲν πέφτει εἰς τὰ βρόχια καθενός, διότι δὲν ὑποπίπτει καὶ εἰς καθενὸς τὴν ἀντίληψιν. Διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸ θαυμάσιον κυνῆγι, ἀπαιτοῦνται ὀφθαλμοὶ καλλιτέχνου, καὶ πνεῦμα καὶ καρδία καὶ δεξιότης καλλιτέχνου. Μὲ τὸ γαλατικόν του μόνον πνεῦμα, μὲ τὴν λεπτὴν εἰρωνείαν του, μὲ τὰς ἀνωδύνους γελοιογραφίας του, μὲ τὰς τερπνὰς διηγήσεις του, μὲ τὰς λαμπρὰς περιγραφάς του, μὲ τὰς ἐνδιαφερούσας παρατηρήσεις του, μὲ τὰς ὁποίας πλουτίζεται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον τὸ βιβλίον του, ὀλίγα θὰ κατόρθωνεν ὁ συγγραφεύς του, ἂν δὲν ἐφρόντιζε νὰ λάβῃ ὁδηγήτριαν καὶ ἀντιλήπτορά του ἀπ' ἀρχῆς ἕως τέλους τὴν μαγικὴν καὶ μαντικὴν Συμπάθειαν, μὲ τὴν εὐχὴν καὶ μὲ τὴν δύναμιν τῆς ὁποίας δὲν ἐφωτογράφησεν, ἀλλ' ἐζωγράφησεν ἐλεύθερα τὴν Ἑλλάδα του. Ὅπου ἀρκεῖται εἰς τὴν ἐκ τῶν πραγμάτων σαφῆ ἐντύπωσιν, τὰ πράγματα ταῦτα ὄχι σπανίως κατορθώνει νὰ περιβάλλῃ μὲ φανταστικὴν χάριν· καὶ ὅπου παραδίδεται εἰς τῆς φαντασίας του τὰς ἰδιοτροπίας, παρέχει συχνὰ εἰς τὰ εὑρήματά του καταπειστικὴν ὁμοιαληθειαν. Τὸ οὐσιῶδες εἶνε ὅτι ὁ κ. Δεσσὰν ἀγαπᾷ τὴν Ἑλλάδα· ἂν τυχὸν πλανᾶται που, αἱ πλάναι τοῦ ἀγαπῶντος εἶνε ἀξιαγάπητοι καὶ αὐταὶ καὶ ἄξιαι συγγνώμης· ἀλλ' ὁ ἀγαπῶν δὲν φοβεῖται τὴν πλάνην, καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ ἀκόμη, θὰ τὴν μαντεύσῃ τὴν ἀλήθειαν. Μήπως ὁ πατριωτισμὸς δὲν εἶνε τὸ αἴσθημα τὸ μᾶλλον παρορμητικὸν εἰς μεγαλουργήματα, μολονότι δὲν σύγκειται, νομίζεις, παρὰ ἀπὸ φαντασιοκοπήματα; Εἰς τὸ βιβλίον του ὁ κ. Δεσσὰν πολλάκις κάμνει χρῆσιν τοῦ ῥήματος *ἀγαπῶ*· καὶ ὅπου τυχὸν παρασύρεται εἰς ἀκάκους κακολογίας, συχνὰ φροντίζει νὰ σβύνῃ τὴν δριμύτητά των μὲ ἓν *ἀλλά*, καὶ νὰ ἐπιδεικνύῃ τοῦ νομίσματος καὶ τὴν ἀντίθετον ὄψιν. Διηγεῖται ὅτι κατερχόμενος εἰς τὴν Ἑλλάδα, μόλις ἐξῆλθεν εἰς τὴν προκυμαίαν τοῦ Πειραιῶς, παρεπάτησε, καὶ ἀκουσίως εὑρέθη, ὡς διὰ μυστηριώδους ἐπινεύσεως τῶν θεῶν, γονυπετής· τοιουτοτρόπως εἰσῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα τοῦ Φειδίου. Συχνὰ πυκνὰ αἱ φράσεις τοῦ κ. Δεσσὰν προσλαμβάνουν τοιαύτην εὐλάβειαν καὶ γλυκύτητα, ὥστε νομίζεις ὅτι γονυκλινὴς τὰς ἐξέφερε πρὸ τῆς «αἰωνίας Ἑλλάδος.» Περὶ τῶν βλαχοποιμένων μας λέγει ὅτι ἐνθυμίζουν ἐν ταὐτῷ τὴν Ἰλιάδα καὶ τὸν «Βασιλέα τῶν βουνῶν» τοῦ Ἀμποῦ. Ἀλλ' αἱ εἰκόνες ποῦ ἀναπτύσσονται σχεδὸν εἰς κάθε σελίδα τοῦ βιβλίου, ἂν δὲν φέρουν εἰς τὴν μνήμην μας ὅλαι ὁμηρικοὺς ἥρωας, ἀλλὰ καμμία σχεδὸν ἀπὸ αὐτὰς δὲν σχετίζεται μὲ τοὺς ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ φυσικοῦ ἀπιθά-

1 Gaston Deschamps La Grèce d'aujourd'hui. Paris Armand Colin.

Digitized by Google

νως ἐξηρμένους ἥρωας τοῦ κακεντρεχοῦς μυθιστορήματος. Κατὰ τὴν πνευματώδη σκέψιν τοῦ κυρίου Δεσσάν, πιστοποιοῦντος τὴν ἀνέκαθεν μεταξὺ τῶν Φράγκων σταυροφόρων καὶ τῶν Ἑλλήνων τοῦ Βυζαντίου ὑφισταμένην παραγνώρισιν καὶ γρύνιαν, τὸ «Χρονικὸν τοῦ Μωρέως» εἶνε ὁ πρόλογος — βαρετὸς κάπως καὶ ἀπειρόκαλος — τῆς «Συγχρόνου Ἑλλάδος» τοῦ Ἀμποῦ. Ὑπὸ τινας ἐπόψεις καὶ ἡ Ἑλλὰς τοῦ Ἀμποῦ εἶνε ὁ πρόδρομος τῆς Ἑλλάδος τοῦ κ. Δεσσάν· ἀλλὰ περισσότερον ἀκόμη ἡ Ἑλλὰς αὐτοῦ εἶνε ἡ κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκείνου διαμαρτύρησις. Τὸ ἔργον τοῦ Ἀμποῦ σπινθηροβολεῖ ἀπὸ πνεῦμα καὶ εἶνε πλουτισμένον ἀπὸ χάριν ποῦ τὸ μυστικόν της κατέχει μόνον ὁ ἀποκληθεὶς «ἐγγονὸς τοῦ Βολταίρου.» Ἀλλὰ τί πρὸς αὐτό; Ἂν ἔχῃ πνεῦμα, τοῦ λείπει **τὸ** πνεῦμα· ἂν ἔχῃ χάριν, τοῦ λείπῃ **ἡ** χάρις. Ὅσον καὶ ἂν εἶμαι ταπεινός, δὲν θὰ ἐδίσταζα νὰ τὸ εἴπω ἔργον ἄψυχον καὶ ἐπιπόλαιον. Ἄψυχον, διότι δὲν τὸ ζωογονεῖ ἡ ἀγάπη· ἐπιπόλαιον, ὄχι διότι τὰ ἀναφερόμενα ἐν αὐτῷ εἶνε ψευδῆ ὅλως καὶ φανταστικὰ — ἐξ ἐναντίας, — ἀλλὰ διότι εἶνε ἀχαρακτήριστα. Διὰ νὰ κρίνῃς ἕνα λαόν, δὲν πρέπει νὰ βασισθῇς μόνον εἰς ὅ,τι βλέπουν οἱ ὀφθαλμοί σου ὡς πραγματικόν· τὸ πραγματικὸν δὲν εἶνε πάντοτε καὶ σημαντικόν· καὶ ὅ,τι δὲν εἶνε σημαντικόν, δὲν ἀληθεύει. Ὑπάρχουν διάφορα στρώματα πραγματικότητος· τὰ παροδικώτερα, τὰ ἀπατηλότερα, τὰ μᾶλλον ἀσήμαντα εὑρίσκονται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ὑπόκεινται εὐκολώτερον εἰς τὴν ἀντίληψιν παντός· ταῦτα κυρίως φαίνεται ὅτι ἔχει ὑπ' ὄψιν ὁ Ἀμποῦ. Ἀλλὰ τὰ χαρακτηριστικώτερα στρώματα, ποῦ ἀκριβέστερον καὶ ἀληθέστερον ὁρίζουν τὰ ἀντικείμενα, ἔχουν ἀνάγκην ἀνασκαφῆς διὰ νὰ προέλθουν εἰς φῶς. Εἶναι τεθαμμένα ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν· ὅσον μονιμώτερα, τόσον ἀληθέστερα· ὅσον ἀληθέστερα, τόσον βαθύτερα· *ἐν βυθῷ γὰρ ἡ ἀλήθεια*.

Ὁ κ. Δεσσὰν ἐλέγχει τοὺς ξένους, τοὺς ἐπιπολαίως κρίνοντας τὸν ἑλληνικὸν λαόν, ὅστις, λέγει, «ἐκ πάντων τῶν φιλολάλων καὶ ἀξιαγάστων λαῶν εἶνε ὁ δυσκολώτερον ὑποπίπτων εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ διαβατικοῦ ξένου.» Τὸν σκόπελον τοῦτον προσπαθεῖ, ὅσον δύναται, νὰ ἀποφύγῃ. Πολλαὶ σελίδες τοῦ βιβλίου του μᾶς θέλγουν περίπου ὡς μερικαὶ ὑδατογραφίαι τοῦ ἡμετέρου Γιαλλινᾶ, μέσα εἰς τὰς ὁποίας ὁ καλλιτέχνης ζητεῖ ν' ἀποτυπώσῃ τὴν ἄρατον χάριν τοῦ ἀττικοῦ φωτός, ποῦ καταυγάζει τοὺς Στύλους τοῦ Ὀλυμπιείου καὶ στεφανώνει τὴν Ἀκρόπολιν. Μόνον οἱ ἁπλοϊκοὶ δικαιοῦνται νὰ παραπονεθοῦν, διότι δὲν βλέπουν *ἀπαράλλαχτα* τὰ χρώματα τῆς φύσεως εἰς τὰς εἰκόνας τοῦ καλλιτέχνου καὶ τὰς σελίδας τοῦ συγγραφέως. Διότι δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι ἡ «Σημερινὴ Ἑλλὰς» τοῦ κ. Δεσσὰν δὲν εἶναι δημοσιογραφικὴ ἁπλῶς, ἀλλὰ μᾶλλον φιλολογικὴ ἐργασία. Βεβαίως ἔχει καὶ τὰ τρωτά της μέρη· Π. Χ. ἐνῷ τόσον ὀρθῶς ὁμιλεῖ περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος καὶ τόσον ἐπιτυχῶς κακίζει τοὺς καθαρολόγους ποῦ ἐπεχείρησαν νὰ κατασκευάσουν γλῶσσαν μὲ τὸ λεξικόν, ὡς οἱ μαθηταὶ κατασκευάζουν τὸ θέμα, ἐνῷ τόσον γλαφυρῶς ἀναλύει τὸ *Ταξίδι*, τὸ ὡραῖον καὶ πολύκροτον ἐκεῖνο βιβλίον τοῦ κ. Ψυχάρη, ἐνῷ τόσον σοφῶς συμβουλεύει: «Ἀφήσατε τὰ βιβλία, ποῦ δεσμεύουν τοῦ πνεύματός σας τὴν ἐλευθερίαν· στραφῆτε πρὸς τὸν οὐρανόν, πρὸς τὰ βουνά σας, πρὸς τὰ πελάγη σας· παρατηρεῖτε ὅ,τι ὑπάρχει, ὅ,τι ζῇ· μὴν ἀπομένετε εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν τῶν πραγμάτων, εἰσδύετε εἰς τὰ βάθη τῶν ψυχῶν· δίδετέ μας ἔργα, ὄχι σχόλια. Ἀπὸ τὸν ἀδιάκοπον τοῦτον ἀγῶνα θὰ γεννηθῇ ἡ γλῶσσα, ὄχι ἀπὸ τὰς κριτικὰς παρατηρήσεις τοῦ κ. Κόντου. Οἱ διδάσκαλοι θὰ ἔλθουν βραδύτερον, ἐγκαίρως πάντοτε, διὰ νὰ κατατάξουν τὰ εὑρήματά σας καὶ νὰ καταγράψουν τὰ κτηθέντα πλούτη. Οἱ λαοὶ συνήθως ἀπὸ τὴν φιλολογίαν ἀρχίζουν, καὶ τελειώνουν εἰς τὴν γραμματικήν. Μὴ προχωρῆτε ἀνάποδα!», — ἀφ' ἑτέρου ὅλα ὅσα γράφει περὶ τῶν ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων νομίζω ὅτι δὲν εἶνε πρεπόντως διαλεγμένα, μερικὰ δὲ καὶ ἀσύστατα ὅλως, ὥστε νὰ συντελοῦν πρὸς παρῳδίαν μόνον, ὄχι δὲ καὶ πρὸς χαρακτηρισμὸν τοῦ ἑλληνικοῦ τύπου, ποῦ ἤξιζεν ἀκριβεστέραν καὶ δικαιοτέραν μνείαν. Ὅσον διὰ τὸν Ὀνέ, τὸν περιλάλητον συγγραφέα τοῦ «Maitre de forges», δὲν γνωρίζω, ἐγὼ τουλάχιστον, νὰ ὑπάρχῃ ἐν Ἀθήναις κανεὶς κεκηρυγμένος θαυμαστής του, ἐκτὸς ἂν πρέπῃ νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν οἱ κατατρώγοντες ἀδιακρίτως τὰς ἐπιφυλλίδας τῶν ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων ἀστοὶ πάσης τάξεως καὶ φύλου, ὅπου χάριν αὐτῶν καὶ μόνων δημοσιεύονται τὰ μᾶλλον περιπετειώδη καί, κατὰ φυσικὸν λόγον, τὰ χονδροειδέστερα μυθιστορήματα· ἂν δὲ ὑπάρχουν ἐν μέσῳ ἡμῶν καὶ ἄνθρωποι ἰδιαιτέραν κλίσιν αἰσθανόμενοι πρὸς τοὺς ἥρωας καὶ τὰς ἡρωΐδας τοῦ Ὀνέ, δὲν πταίομεν διὰ τοῦτο οἱ ἡμιβάρβαροι ἡμεῖς, ἀλλ' οἱ πολιτισμένοι ὁμοεθνεῖς τοῦ κ. Δεσσάν, μεταξὺ τῶν ὁποίων, ὡς ἀκούομεν, τὰ μυθιστορήματα τοῦ Ὀνὲ καταναλίσκονται κατὰ μυριάδας. Οἱ εἰς τὰ δάκτυλα δὲ μετρούμενοι νέοι τῶν γραμμάτων καὶ τῶν γραφείων τῶν ὀλίγων ἀξίων λόγου ἐφημερίδων μας, ποῦ κρίνουν κάπως καὶ αἰσθάνονται, εἶνε βέβαιον ὅτι τὸν τυχηρὸν μυθιστοριογράφον γνωρίζουν σχεδὸν μόνον ἀπὸ τὰς εἰκόνας ποῦ τοῦ ἐχάραξαν ὁ Λεμαῖτρ καὶ ὁ Ἀνατὸλ Φράνς, τὰς σελίδας τῶν ὁποίων δὲν ἀνταλλάσσουν βέβαια μὲ ὅλους τοὺς τόμους τοῦ Ὀνέ. Ὁμοίως ὁ κ. Δεσσὰν καλοτυχίζει τὸν κ. Καββαδίαν, τὸν γενικὸν

Digitized by Google

ἔφορον τῶν ἀρχαιοτήτων, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ὁποίου εὑρέθησαν, ἐπάνω εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἀνεκτίμητοι διὰ τὴν ἀρχαιολογίαν θησαυροί· πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἐμπόδισε νὰ μεταβληθῇ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἐφόρου ἡ Ἀκρόπολις, ἀπὸ ἱεροῦ καὶ ποιητικοῦ βράχου φέροντος τὴν δόξαν καὶ τὰ τραύματα τῶν αἰώνων, εἰς πλατεῖαν πεζότατα συγυρισμένην, διεσκευασμένην καὶ καθαρισμένην ὡς δι' ἐμπορικὴν πανήγυριν!

Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Δεσσὰν εἶνε ὕμνος πρὸς τὴν φύσιν τῆς Ἑλλάδος· ἡ φύσις αὐτὴ ἐπενεργεῖ ὡς θεία ἔμπνευσις πρὸς ἐξέγερσιν τῆς καλλιτεχνικῆς φαντασίας καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς διατεθειμένους νὰ βλέπουν τὰ πράγματα κάθε ἄλλο ἢ καλλιτεχνικῶς, καὶ παρασύρει εἰς ἔκστασιν τοὺς καλλιτέχνας καὶ ποιητάς. Διὰ νὰ περιορισθῶ εἰς Γάλλων συγγραφὰς ἀπὸ τὰς σχετικῶς μᾶλλον προσφάτους καὶ γνωστάς, ὁ μυθιστοριογράφος Σερβουλιὲ ἀφιερώνει τὰς εὐγλωττοτέρας σελίδας ἑνὸς ἀπὸ τὰ παλαιότερα καὶ ὡραιότερα ἔργα του εἰς τὴν ἀναπαράστασιν τῶν ἐκ τῶν ἀττικῶν ὁριζόντων καὶ τοπίων ἐντυπώσεων. Ὁ Ἀμποῦ ζαχαρώνει τὰ φαρμακερά του βέλη μὲ γλυκείας περιγραφὰς τῶν βουνῶν μας, καὶ λησμονεῖ πρὸς στιγμὴν τὴν σύγχρονον Ἑλλάδα, διὰ νὰ πληρώσῃ τὸν φόρον του πρὸς τὴν αἰθερίαν Ἑλλάδα τῶν γραμμῶν καὶ τῶν χρωμάτων. Ὁ κόμης Μουΐ, ὁ συγγραφεὺς τῶν «Ἀθηναϊκῶν Ἐπιστολῶν», ὁ ἐκφράζων μὲ λυρικὸν ἐνθουσιασμὸν τὸν ἔρωτά του πρὸς τὸ ἑλληνικὸν καλόν, ὅπως τὸ βλέπομεν εἰς τὴν φύσιν καὶ εἰς τὴν τέχνην, εὑρίσκει, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, ἥδυτατον ὡς μυρωμένην πούδραν φιλαρέσκου κυρίας καὶ αὐτὸν τὸν ἀποτρόπαιον κονιορτὸν τῶν ἀθηναϊκῶν λεωφόρων. Καὶ ἕνας μέγας ποιητής, ὁ Θεόφιλος Γωτιέ, ὁ κατ' ἐξοχὴν μὲ καλλιτέχνου ὀφθαλμοὺς βλέπων τὸν κόσμον ποιητής, ποῦ ἐπεσκέφθη τὰς Ἀθήνας τὸ 1853, δύο πράγματα ἠξίωσεν ἐξαιρετικῆς προσοχῆς: τὴν ἐθνικήν μας ἐνδυμασίαν, (τὴν φουστανέλαν δηλ. καὶ τὰ παρεπόμενα αὐτῆς) τὴν ὁποίαν εὗρε θελκτικωτάτην, ὡς οὐδεμία ἄλλη ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ τὴν πεδιάδα τῆς Ἀττικῆς. «Ἐγὼ λέγει, ποῦ πολὺ μετρίαν κλίσιν τρέφω πρὸς τὰ δένδρα, διότι εὑρίσκω πῶς χαλοῦν τὸ κάλλος τῶν γραμμῶν καὶ κηλιδώνουν τοὺς ὁρίζοντας, ᾐσθάνθην ζωηρὰν εὐχαρίστησιν ἀπὸ τὴν αὐστηρὰν καὶ μελαγχολικὴν γυμνότητα τῆς πεδιάδος ἐκείνης».

Ὁ Δεσσάν, μὲ τὰς περιεσκεμμένας κρίσεις του καὶ τὴν λεπτόγραμμον πένναν του, ἐν τούτοις παρασύρεται καὶ αὐτὸς καὶ θαμβώνεται ἀπὸ τὴν λαμπρότητα τοῦ ἑλληνικοῦ φωτός, καὶ μεθᾷ καὶ εὐλογεῖ, ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν Αἰτωλικῶν βουνῶν, τοὺς βαρβάρους πυρπολητὰς τῶν δασῶν μας ποῦ μᾶς ἐγύμνωσαν τὰς κλιτύας καὶ ἰσοπέδωσαν, οὕτως εἰπεῖν, τὰς πέτρας ἐπάνω εἰς τὰς χαραδρώδεις ράχεις τῶν βουνῶν μας. Ἂν εἴχαμεν τὰ δάση μας, θὰ ἐχαιρόμεθα χυδαίας πρασινάδας, πλουσίαν, ἀλλ' ἄχαριν βλάστησιν, ἀλλὰ τὰ βλέμματά μας δὲν θὰ τὰ ἐμάγευαν τὰ παραδείσια αὐτὰ χρώματα, αἱ ἀσυγκρίτου κάλλους ἀποχρώσεις, αἱ ῥόδιναι ἀνταύγειαι ὡς ὑπερφυσικοῦ τινος κόσμου! Ἀνάλογον ποιητικὸν αἴσθημα ἐπιδεικνύει περιγράφων καὶ τῆς ἀττικῆς φύσεως τὰς ἀπόψεις, καὶ τῆς θεσσαλικῆς πεδιάδος τὰς ἐκτάσεις, καὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου τὰ θέλγητρα, καὶ τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος τὰς μεγαλοπρεπεῖς τοποθεσίας, πάντα ταῦτα ἐξ ἰδίων ἐπισκέψεων καὶ ἐντυπώσεων. Μερικὰ κεφάλαια τοῦ βιβλίου του ἀποτελοῦν χαρίεντα διηγημάτια, καὶ μικρὰς ἑλληνικὰς ἠθογραφίας. Κυρίως οὐχὶ εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἐκ τῆς φύσεως ἐντυπώσεων, ἀλλ' εἰς τὴν ἀπεικόνισιν χαρακτήρων καὶ φυσιογνωμιῶν, ἐκ τοῦ νεωτέρου ἑλληνικοῦ βίου καὶ τῆς συγχρόνου κοινωνίας ἐπέστησε τὴν προσοχήν του ὁ συγγραφεύς· τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ βιβλίου εἶνε λεύκωμα προσωπογραφιῶν, ἄλλων μὲν σχεδιασμένων ἐκ τοῦ φυσικοῦ, καὶ ἄλλων διερρυθμισμένων ἐπὶ τὸ τεχνικώτερον. Αἱ Ἀθηναῖαί μας, ἐξαίσιαι κοῦκλαι, παρὰ τὰς πολυθελγήτρους γυναῖκας τῆς Ἀμοργοῦ, ὁ ἀρχαιόφιλος λόγιος Ἰωαννίδης, παρὰ τὸν ἀσκητὴν Μακάριον, ὁ ἡγούμενος Γεννάδιος παρὰ τὸν καλόγηρον Διονύσιον, ὁ παπᾶ Πράσινος καὶ ἡ Μαρουλιά, ὁ Κωσταντέλος καὶ ἡ Πηνελόπη, ὁ σχολάρχης τοῦ Λοιδωρικίου μὲ τὴν ῥητορικήν του, ὁ λογίας τοῦ Δομοκοῦ μὲ τὸν Ἀρτανιάν του, ὁ πατὴρ Ἰάκωβος καὶ ὁ καφετζῆς Γιαννάκης, ἐξαίρονται εἰς τύπους ἀλησμονήτους, ποῦ νομίζετε ὅτι κάπου τοὺς ἴδατε, ἔξω τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Δεσσάν, καὶ τοὺς ἀγαπᾶτε μέσα εἰς τὸ βιβλίον του. Καὶ οἱ τύποι οὗτοι πλαισιοῦνται ἀπὸ σκέψεις καὶ κρίσεις καὶ ἐξηγήσεις καὶ περιγραφὰς τοῦ βίου μας μέσα εἰς ὅλους τοὺς κύκλους τῆς ἐνεργείας του, ποῦ τὰς εὑρίσκετε ἄλλοτε ἀκριβεῖς, ἄλλοτε πρωτοτύπους, ἄλλοτε βαθείας, ἄλλοτε ἀστείας, πάντοτε πνευματώδεις. Τὰ τρία τελευταῖα κεφάλαια τοῦ βιβλίου, συνθετικώτερα καὶ περιεκτικώτερα, ἰδίως τὸ περιεργότατον καὶ κολακευτικώτατον δι' ἡμᾶς, περὶ φιλελλήνων καὶ μισελλήνων, ἤξιζαν ἰδιαιτέραν ἀνάλυσιν, ἂν ὁ χῶρος τῆς *Ἑστίας* ἦτο εὐρύτερος. Ἰδέαι τινὲς τοῦ κ. Δεσσὰν εἶνε ἀληθινὰ εὑρήματα. «Ἡ μεγάλη Ἰδέα· ἀφοῦ πολλοὶ ἀγαθοὶ ἄνδρες ἀπέθαναν δι' αὐτήν, κανεὶς δὲν πρέπει νὰ τὴν χλευάζῃ». «Οἱ Ἕλληνες ὀλίγην ὄρεξιν αἰσθάνονται πρὸς ἐργασίαν, ἀλλ' ὁ πόθος τῆς ἐνεργείας οὐδέποτε κοιμᾶται μέσα των. Εἶνε γεμάτοι ἀπὸ πνευματώδεις ἰδέας, ἀλλὰ προτιμοῦν νὰ τοὺς κοπῇ τὸ χέρι, παρὰ νὰ τὰς γράψουν....»

Ἐν συντόμῳ: τὸ βιβλίον τοῦ κ. Δεσσὰν εἶνε τὸ ὡραιότερον τῶν ὅσων μέχρι τοῦδε ἐγράφησαν περὶ Ἑλλάδος.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Digitized by Google

ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΝ ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΗΡΙΟΝ
ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗι

Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 27 φύλλῳ τῆς *Ἑστίας* διὰ βραχέων καὶ ἐκ τοῦ προχείρου γράψας (¹) περὶ τοῦ κατὰ τὴν 24 Ἰουνίου ἀνακαλυφθέντος Προσκυνητηρίου ἐπανέρχομαι πάλιν εἰς αὐτό, ὅπως προσθέσω ὅσα δευτέρα καὶ τρίτη ἐπίσκεψις καὶ μικρά τις τοῦ τόπου ἀνασκαφὴ ἐδίδαξε νεώτερα καὶ ἀκριβέστερα· χάριν εὐκολίας δὲ παραπέμπω τοὺς ἀναγνώστας εἰς τὸ ἐν τῷ εἰρημένῳ φύλλῳ συγκατακεχωρισμένον διάγραμμα (²).

Τὸ μῆκος τῶν πτερύγων α καὶ β καὶ τοῦ μεταξὺ αὐτῶν διαδρόμου γ εἶναι μέτρων 4,52 καὶ τὸ πλάτος ἐκείνων μὲν 3,32 τούτου δὲ 1,30· ἡ διάμετρος τοῦ πρὸς δύσιν ἔξω τοῦ διαδρόμου προεκβεβλημένου κυκλικοῦ προσαρτήματος (*νάρθηκος*) ζ εἶναι 2,20· τὸ μῆκος τῆς ἐκ τοῦ νάρθηκος ἀρχομένης πρὸς βορρᾶν ὑπονόμου (*εἰσόδου*) η 8,52 καὶ τὸ πλάτος 1,32· τὸ πάχος τῶν τοίχων, ὡς φαίνεται εἰς τὰς πυλίδας δ καὶ ε, δι' ὧν συγκοινωνοῦσι πρὸς τὸν διάδρομον αἱ πτέρυγες, 065· τὸ ὕψος ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ ἐδάφους, ὅπερ πρὸ ἑπτὰ ἡμερῶν ἀνασκαφὲν ἐν τῇ δεξιᾷ πτέρυγι β πλησίον τῆς νοτίας ὑπονόμου (*κρύπτης*) θ ἔδειξεν ἐπίστρωσιν μαρμαρίνην, μέχρι τῶν θόλων 3,00. Αἱ πλίνθοι, ἐξ ὧν τὸ ὅλον κτίριον εἶναι ἐπιμελέστατα κατεσκευασμένον, ἔχουσι πάχος 005, μῆκος 040 καὶ πλάτος 030 μὴ φέρουσαι σῆμά τι ἐκ τῶν γνωστῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ.

Τὸ Προσκυνητήριον καὶ πάλαι ποτὲ δὲν ἐξανεῖχεν ἐκ τοῦ ἐδάφους τῆς γῆς· ἡ εἴσοδος ἐγίνετο βορειόθεν διὰ τῆς ὑπονόμου η τελευτώσης πρὸς νότον εἰς τὸν νάρθηκα ζ, τὸ δὲ φῶς εἰσήρχετο ἐκ 13 «φεγγιτῶν» ἐπὶ τῶν θόλων, τριῶν ἐν ταῖς πτέρυξι καὶ ἐν τῷ διαδρόμῳ, ἑνὸς ἐν τῷ νάρθηκι καὶ ἐν τῇ κρύπτῃ καὶ δύο ἐν τῇ εἰσόδῳ. Αἱ ὀπαὶ τῶν φεγγιτῶν περιβεβλημέναι εἶναι ἐπὶ τῶν θόλων διὰ τετραγωνικῶν (050) πλινθίνων περιτειχισμάτων πάχους 015, ἐπὶ τούτων δὲ ἐπέκειντο πάλαι διάτρητοι μαρμάριναι πλάκες, ὧν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ θέσει κεῖται καὶ νῦν ἔτι μία μόνη, ἐν τῷ μέσῳ φεγγίτῃ τῆς πτέρυγος β. Εἰς μεταγενεστέρους χρόνους, ὅτε τῆς πόλεως τὸ ἔδαφος ἐπεχώσθη καὶ ἐξ ἄλλων μὲν λόγων μάλιστα δὲ ἐκ σεισμῶν, τὰ περιτειχίσματα ὀκτὼ φεγγιτῶν ἐπεξετάθησαν πρὸς τὰ ἄνω δι' ἀτάκτου ἐποικοδομήσεως ἐν εἴδει φρεάτων εἰς ὕψος τριῶν μέτρων, ἔνθα καὶ ἐκαλύφθησαν διὰ μεγάλων πλακῶν, ἐφ' ὧν νῦν ἐπικάθηται στρῶμα γῆς πάχους τριῶν μέτρων· κατὰ ταῦτα τὸ κτίριον κεῖται νῦν ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ἐπὶ τοῦ σημερινοῦ ἐδάφους τῆς γῆς ἄνω ἑστῶτος εἰς βάθος ἓξ ὅλων μέτρων· οἱ λοιποὶ τέσσαρες φεγγῖται πεφραγμένοι εἶναι διὰ πλακῶν ἐπ' αὐτῶν τῶν παλαιῶν περιτειχισμάτων. Ἐν τῷ ὑλικῷ, δι' οὗ ἐγένετο ἡ μεταγενεστέρα αὕτη μεταβολή, διακρίνονται καὶ τεμάχια (μάρμαρα καὶ πλάκες) εἰλημμένα ἐξ αὐτοῦ τοῦ Προσκυνητηρίου· ἄξιον δὲ μνείας νομίζω γεγλυμμένον ἀπόθραυσμα ἐν φεγγίτῃ του διαδρόμου φέρον λείψανα ἐπιγραφῆς ἀποτετριμμένα :

ΓΙ . . . . . ΤΟΚΟϹ . . . . Ι
. . . . ΕΕ . . . . . .

καὶ βάθρον κίονος ἐν ἑτέρῳ φεγγίτῃ τοῦ διαδρόμου. Οἱ τοῖχοι τοῦ Προσκυνητηρίου οὐδαμοῦ δεικνύουσιν ἐνῳκοδομημένα ξένα τεμάχια ἢ μόνον μικρόν τι θραῦσμα τοῦ κοινῶς λεγομένου «σουμακῖ» μαρμάρου ἐν τῷ δεξιῷ παραστάτῃ τῆς πυλίδος ε.

Ταῦτα περὶ τοῦ κτιρίου. Τῶν τοιχογραφιῶν δὲ ἡ ἀκριβὴς τάξις ἔχει ὧδε : Ἐπὶ τοῦ πρὸς νότον τοίχου τῆς πτέρυγος α μεταξὺ ἄλλων ἀπεσβεσμένων εἰκόνων σχεδὸν ἀκεραία καὶ ἀβλαβὴς κεῖται ἐν τῇ πρὸς δύσιν γωνίᾳ ἡ τοῦ ἁγίου Νικολάου (μήκ. 1,49 καὶ πλ. 067) φέροντος ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ σταυρόν. Ὁ δυτικὸς τοῖχος εἶχεν ἄλλοτε πέντε εἰκόνας ἱσταμένων ἁγίων γυναικῶν. ὧν βεβλαμμέναι φαίνονται νῦν δύο, ἡ τῆς ἁγίας Ἄννης καὶ ἑτέρας τινός, ἧς τὸ ὄνομα ἀπεσβέσθη. Ἐπὶ τοῦ βορείου τοίχου ἐν τῇ πρὸς δύσιν γωνίᾳ εἰκονισμένος εἶναι ἀντικρὺ τοῦ ἁγίου Νικολάου ἀσκεπὴς ὁ τροπαιοφόρος ἅγιος Γεώργιος (μήκ. 1,51 καὶ πλ. 066), οὗ ἐκ δεξιῶν πρὸς τῷ ὤμῳ φέρεται (Α)· ὁ ἅγιος ἔχει στρατιωτικὰ ἐνδύματα, ὧν κάλλιστα διατετηρημένα εἶναι ὁ φολιδωτὸς χιτὼν καὶ αἱ περικνημῖδες, στηρίζει δὲ τὴν ἀριστερὰν ἐπὶ τῆς λαβῆς ὀξέος ἐγχειριδίου. Εὐθὺς ἐξ ἀριστερῶν τοῦ ἁγίου φέρεται μεγάλη παράστασις ἥδε : Πρώτη εἰκονισμένη εἶναι ἡ Θεοτόκος ἔχουσα τὰς χεῖρας ἐκτεταμένας πρὸς τὸν ἐξ ἀριστερῶν Ἰησοῦν Χριστόν, μετ' αὐτὸν δὲ ἀκολουθεῖ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος (:) καὶ ἡ Μαρία (;)· πλὴν τοῦ ἐξαληλιμμένου προσώπου τῆς Θεοτόκου τὰ λοιπὰ εἶναι ζωηρά. Ὅτι δὲ μάλιστα καθιστᾷ τὴν παράστασιν ἀξίαν λόγου ἱστορικῶς εἶναι, ὅτι μεταξὺ τῶν ποδῶν τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ Χριστοῦ γονυπετὴς εἶναι εἰκονισμένος ὁ κτίτωρ τοῦ Προσκυνητηρίου ἱκετεύων τὸν εὐλογοῦντα Χριστόν· ὕπερθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ κτίτορος φέρεται ἐπιγραφὴ ἥδε :

∴ ΚΕΛ . . . . . .
ΓΕΟΡΓΙΟΥ ΤΒ
. . ΙΟΡΕΜΗ

τ. ἔ. «Κύριε μ(νήσθητι) Γεωργίου τοῦ . . . ορέμη»· κρῖμα μόνον ὅτι ἡ ἀρχὴ τοῦ τρίτου στίχου εἶναι

(1) Ἐν σελ. 13 τὸ τυπογραφικὸν σφάλμα *ἐπικεχωρισμένον* διορθωτέον εἰς *ἐπικεχωσμένον*.

(2) Κατὰ λάθος ἐν τῷ διαγράμματι ἡ θέσις τῆς πυλίδος δ δὲν ἐσημειώθη κενὴ ὡς ἡ τῆς ε.

Digitized by Google

ἀπεσβεσμένη καὶ ἀγνοοῦμεν τὸ ἐπίθετον τοῦ εὐλαβοῦς κτίτορος τοῦ ἐπωνύμου τῷ προστάτῃ ἁγίῳ Γεωργίῳ· ἡ εἰκὼν κατὰ τὰ ἄλλα διετηρήθη ζωηρά, ὡραία δὲ καὶ ἐκφραστικὴ εἶναι ἡ ἀσκεπὴς πωγωνοφόρος κεφαλή.

Μετὰ τὴν παράστασιν ταύτην, ἐξικνουμένην μέχρι τοῦ μέσου τοῦ τοίχου, οὐδὲν ἄλλο σώζεται ἐπὶ τοῦ ἑτέρου ἡμίσεος μέχρι τοῦ ἁγίου Βήματος ἢ ἀμυδρὰ καὶ διακεκομμένα ἴχνη εἰκόνων. Ὁ τοῖχος τοῦ Ἁγίου Βήματος ἐν τῷ μέσῳ ἔχει τὸν Χριστὸν (μήκ. 1,42) ἱστάμενον μεταξὺ τῆς ἐκ δεξιῶν Θεοτόκου καὶ τοῦ ἐξ ἀριστερῶν Προδρόμου καὶ ἔχοντα Εὐαγγέλιον ἐν τῇ ἀριστερᾷ· ἐν τῇ ἀριστερᾷ τῷ ὁρῶντι γωνίᾳ φέρει ἐν κύκλῳ (διαμέτρου 049) μέχρις ὀσφύος εἰκονισμένην τὴν ἁγίαν Παρασκευὴν καὶ ἐν τῇ δεξιᾷ ὁμοίως τὴν ἁγίαν Ἀναστασίαν. Ἀκριβῶς ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ Χριστοῦ κατεσκευασμένος εἶναι ἐν τῷ τοίχῳ φωλεὸς (niche) ὕψους 043 καὶ πλάτους 029.

Ἐν τῷ διαδρόμῳ εἰκὼν ὑπῆρχε μία μόνη, ἄριστα πασῶν τῶν ἄλλων μέχρι τοῦ νῦν διατετηρημένη, κατέχουσα ὅλον τὸν τοῖχον ἐν τῷ πρὸς ἀνατολὴν μυχῷ ι, ἡ τοῦ Ἀρχαγγέλου· ἐν τῇ ζωηροτάτῃ τοιχογραφίᾳ, ἧς βεβλαμμένα εἶναι μόνα τὰ κάτω μέρη, ὁ Ἀρχάγγελος, φύλαξ προσβλέπων πρὸς τὸν ἐκ τοῦ νάρθηκος εἰσερχόμενον, ἔχει τὰς μεγάλας πτέρυγας ἀνεῳγμένας πως, φέρει δὲ ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ σφαῖραν διῃρημένην διὰ ταινιῶν εἰς τέσσαρα σταυροειδῶς.

Ἐν τῇ πτέρυγι β οὐδὲν ἄλλο ἐσώθη ἢ ἀμυδρὰ ἴχνη εἰκόνων ἐν τῷ τοίχῳ τοῦ Ἁγίου Βήματος· ὁ φωλεὸς ἐνταῦθα εἶναι μείζων τοῦ ἐν τῇ α, ὕψους 055 καὶ πλάτους 061.

Ἐν τῷ νάρθηκι ζ ὁ κυκλικὸς τοῖχος εἶναι καθέτως διῃρημένος εἰς δύο χώρας· ἡ πρὸς νότον φέρει εἰκόνας τριῶν ἱσταμένων ἁγίων γυναικῶν ἀνωνύμων καὶ ὕπερθεν τῆς δευτέρας αὐτῶν ἐν κύκλῳ ἀνδρός τινος μέχρις ὀσφύος, ἡ δὲ πρὸς δύσιν ἀπεσβεσμένας εἰκόνας δύο ἁγίων γυναικῶν. Τὸ πρὸς βορρᾶν μέρος τοῦ κύκλου ἔμεινεν ἐλεύθερον χάριν τῆς πυλίδος τῆς εἰσόδου η ὡς καὶ τὸ πρὸς ἀνατολὴν χάριν τῆς πυλίδος τοῦ διαδρόμου γ.

Ὅτι τὸ Προσκυνητήριον περιεσυλήθη ἐπανειλημμένως μαρτυροῦσιν ἅμα μὲν τὰ χώματα, δι' ὧν κατὰ διαφόρους χρόνους ἀνωμάλους ἐπεκαλύφθη τὸ ἔδαφος αὐτοῦ, καὶ τὰ ἐμφράγματα τῆς εἰσόδου η καὶ τῆς κρύπτης θ, ἅμα δὲ ὅτι οὐδὲν ἄλλο σώζεται νῦν ἐν αὐτῷ ἢ δύο κίονες μήκους 1,75 κείμενοι κατὰ γῆς ἐν τῷ Ἁγίῳ Βήματι τῆς πτέρυγος α, ἔνθα καὶ πάλαι ἵσταντο· οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι οἱ κίονες οὗτοι ἦσαν οἱ ἐν τῇ λεγομένῃ Ὡραίᾳ Πύλῃ παραστάται, ὧν ἑκατέρωθεν ἀνιδρυμένον ἦτο τὸ «τέμπλον» ὡς μαρτυροῦσι καὶ αἱ ἐν τοῖς τοίχοις εἰς ὕψος 2,00 ἀντιστοιχοῦσαι ὀπαί, ἐν αἷς ἐστηριγμένον ἦτο τὸ ἐγκάρσιον ξύλον τοῦ τέμπλου. Τοιαῦται ὀπαὶ κεῖνται καὶ εἰς δύο τῆς εἰσόδου η μέρη ἀπέχοντα ἀλλήλων τρία μέτρα· δῆλον δὲ ὅτι ἐνταῦθα χάριν ἀσφαλείας ἦσαν ἐνιδρυμέναι διπλαῖ πύλαι. Πλησίον τῶν κιόνων ἐν τῇ παλαιᾷ θέσει ἵσταται καὶ νῦν ἔτι ὁ κιονίσκος τῆς ἁγίας Τραπέζης φέρων ἐπὶ τοῦ ἄκρου σιδήριον μετὰ μολύβδου ἐγκεχυμένου, παρ' αὐτῷ δὲ ἐν κοιλότητι ἀναδιδούσῃ γλυκὺ ὕδωρ κεῖται αὐτὴ ἡ πλὰξ τῆς Τραπέζης ἔχουσα ἐν τῷ μέσῳ ὀπήν. Ἐν τῷ διαδρόμῳ ὑπὸ φεγγίτῃ κεῖται κατὰ γῆς τεμάχιον κιονοκράνου φέρον σταυρὸν μεταξὺ κοσμημάτων. Εἰς τὰ χώματα ἀναμεμιγμένα εὑρέθησαν θραύσματα ἀγγείων καὶ λείψανα ὀστῶν.

Ὁ γενικὸς Διοικητὴς ἅμα τῇ ἀνακαλύψει διέταξε τὴν ἀναστολὴν τῆς ἐπὶ τοῦ Προσκυνητηρίου πρὸ δύο μηνῶν ἀρξαμένης Ἰουδαϊκῆς οἰκοδομῆς καὶ ἀνέθηκεν εἰς μηχανικὸν τὴν ἀνασκαφὴν τῆς εἰσόδου η καὶ τῆς κρύπτης θ· καὶ ἐκείνη μὲν ἀνεσκάφη κατὰ δύο ἔτι μέτρα (10,52) μέχρι σημείου, ἔνθα διχάζεται εἰς δύο κλάδους, ἕνα πρὸς δύσιν καὶ ἕτερον πρὸς ἀνατολήν· αὕτη δὲ ἀνεσκάφη εἰς 12 μέτρα· ἡ εἴσοδος τῆς κρύπτης ἔχει ὕψος 050 καὶ πλάτος 075· ἡ κρύπτη καθ' ὅσον προχωρεῖ πρὸς νότον γίνεται στενοτέρα, ἐν τῷ μέσῳ μὲν 060 πρὸς τὰ ἐνδότερα δὲ 030· τὸν ἐντελῆ καθαρισμὸν ἐμποδίζει ἐπὶ τοῦ παρόντος ὕδωρ, ὅπερ ἀφθόνως ἀναδιδόμενον εὑρέθη ἐν τῇ εἰσόδῳ τῆς κρύπτης.

Μόνη τακτικὴ ἀνασκαφὴ θὰ φανερώσῃ μὲν τὴν ἀρχὴν τῆς εἰσόδου τοῦ Προσκυνητηρίου καὶ τὸ τέλος τῆς κρύπτης καὶ θὰ ἐπικυρώσῃ ἢ θὰ διαψεύσῃ φήμην περὶ κεκρυμμένου θησαυροῦ (χειρογράφων καὶ ἄλλων κειμηλίων), θὰ διδάξῃ δὲ καὶ τὴν σχέσιν τοῦ Προσκυνητηρίου πρός τε τὸ παρακείμενον τζαμίον τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ πρὸς παλαιὸν ὑδραγωγεῖον, οὗ πλησίον ἐκεῖ εὐκρινῆ φαίνονται καὶ νῦν ἔτι τὰ ἴχνη, καὶ ἄλλα γείτονα ὑπόγεια κτίρια, περὶ ὧν καὶ δήλωσις ἀνασκαφῆς ἐγένετο πρὸ τριῶν ἐτῶν πρὸς τὴν Διοίκησιν. Πιθανὸν νομίζω ὅτι ὁ κτίτωρ κεῖται τεθαμμένος, κατὰ τὴν τότε συνήθειαν, ἐν αὐτῷ τῷ Προσκυνητηρίῳ, ἴσως δὲ ἡ ἐπιταφία πλὰξ θὰ διδάξῃ ἡμᾶς καὶ τὸν χρόνον.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 13 Ἰουλίου 1892

ΠΕΤΡΟΣ ΝΙΚ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΔΥΟ - ΔΥΟ

Κάθε τραγοῦδι 'ποῦ 'γραψα μοῦ τὸ γεννοῦν οἱ πόνοι,
Γι' αὐτὸ βαθειὰ μέσ' τὴν καρδιὰ καθένα μὲ πληγόνει.

Μὲ κόλασι 'στὰ μάτια σου, χωρὶς καρδιὰ 'στὰ στήθεια
'Εσ' εἶσαι ἡ κόρη μάγισσας, 'ποῦ λὲν τὰ παραμύθια.

Τόρα 'ποῦ τὰ χαλάσαμε καὶ ἄλλην θ' ἀγαπήσω
Ὅσα φυλάκια σοῦ 'δοσα νὰ μοῦ τὰ δώσῃς 'πίσω.

Digitized by Google

Μέσ' τὴν καρδιά μου φύτρωσε φαρμακερὸ βοτάνι,
Καὶ μόνο ἡ ἀγάπη σου 'μπορεῖ νὰ μοῦ τὴν γιάνῃ.

Δὲν ξέρει πῶς τὴν ἀγαπῶ καὶ σὰν τὴν βλέπω λυώνω,
Κι' ἔχω ἀγάπη μυστικὴ καὶ μυστικὸ τὸν πόνο.

Γιὰ κάθε νειὰ 'ποῦ ἀγάπησα ἔχω, πουλί μου, χτίσει
Μέσα 'στὰ βάθη τῆς καρδιᾶς κι' ἀπὸ 'να παρεκκλῆσι.

Μ. Δ. ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Νεαρὸς φοιτητὴς τῆς ἰατρικῆς συζητῶν μετ' ἀρχαίου ἰατροῦ ἔλεγε:

— Καθὼς παρατηρῶ, οἱ συνάδελφοί σας δὲν μεταχειρίζονται σήμερον τὰς ἀφαιμάξεις.

— Μὲ τὸ νυστέρι ὄχι, ἀπαντᾷ πονηρῶς ὁ γέρων ἀσκληπιάδης.

* *

Ἡ ὑπηρέτρια: Λὲς λοιπὸν πῶς τὰ παπούτσια αὐτὰ εἶνε γιὰ τὸν ἀφέντη;

Ὁ ὑπηρέτης τοῦ ὑποδηματοποιοῦ: Ναί.

— Ἔφερες καὶ τὸ λογαριασμό;

— Ὄχι, εἶνε πληρωμένα.

— Πληρωμένα; Τότε δὲν εἶνε βέβαια δικά μας.

* *

Ἐκεῖνος πρὸς Ἐκείνην: Δὲν ἠμπορῶ νὰ ἐννοήσω, Οὐρανία, διατὶ δὲν θέλεις νὰ πιστεύσῃς εἰς τὴν εἰλικρίνειαν καὶ εἰς τὴν σταθερότητα τοῦ ἔρωτός μου. Καμμία ἄλλη ἕως τώρα δὲν μοῦ τὸ ἔκαμεν αὐτό!»

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικά

Ὁ περὶ τὴν ἑρμηνείαν τῶν νεωστὶ εὑρεθέντων μιμιάμβων τοῦ Ἡρώνδα ζῆλος τῶν Ἄγγλων κριτικῶν εἶνε μέγας. Ἡ Academy καθὼς καὶ ἄλλα περιοδικὰ δὲν παύουν δημοσιεύοντα τακτικῶς καθεκάστην ἑβδομάδα κριτικὰς καὶ ἐξηγητικὰς παρατηρήσεις.

— Αἱ περὶ τῆς ἀνθρωπότητος κατὰ τὸ ἔτος 2000 μελέται τοῦ φυσιολόγου καὶ φιλοσόφου Καρόλου Ῥισσέ, αἱ δημοσιευθεῖσαι ἐν τῇ «Revue Scientifique», ἐξεδόθησαν εἰς ἕνα τόμον μεγίστου ἐνδιαφέροντος. Ἐν αὐταῖς ὁ συγγραφεὺς ἐπὶ ἐπιστημονικῶν δεδομένων στηριζόμενος, προσπαθεῖ νὰ καθορίσῃ τὸ σημεῖον, εἰς ὃ θὰ φθάσῃ ἡ ἐξέλιξις τῆς ἀνθρωπότητος μετὰ 100 ἔτη. Ὥστε οὐδεμίαν αὐθαίρετον προφητείαν ἐκφέρει ἐξ ἐκείνων, ὧν βρίθουσι τὰ μέχρι τοῦδε ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος βιβλία. Τὸ μᾶλλον ἴσως ἐνδιαφέρον μέρος τοῦ ἔργου τούτου εἶνε αἱ ἐπὶ τοῦ μέλλοντος τῶν Τεχνῶν καὶ τῶν Γραμμάτων εἰκασίαι. Κατὰ τὸν Ῥισσὲ ἡ Μουσικὴ θὰ προοδεύσῃ καὶ ἡ Ποίησις θὰ ἐκλείψῃ· θὰ ἐπικρατήσῃ δὲ τὸ Μυθιστόρημα καὶ τὸ Δρᾶμα.

— Πληθὺς κρίσεων τιμητικωτάτων δημοσιεύονται ἀπό τινος ἐν Γαλλίᾳ ἐπὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ ἐσχάτως ἀποθανόντος μυθιστοριογράφου Léon Cladel, τοῦ συγγραφέως τοῦ πολυκρότου ἔργου N'a qu'un oeil.

— Ὁ ποιητὴς Φραγκῖσκος Κοππὲ ἀπήγγειλεν ἐσχάτως κατὰ τὴν διανομὴν τῶν βραβείων τῶν δημοτικῶν σχολείων τῆς Mandes ὡραιότατον λογίδριον πρὸς τὰ παιδία, τὸ ὁποῖον δημοσιεύει ὁ Figaro.

— Ἡ ὑγεία τοῦ διασήμου διηγηματογράφου Guy de Maupassant, ἡ πρὸς στιγμὴν βελτιωθεῖσα, ἐδεινώθη ἤδη ἀπελπιστικῶς. Οὐδεμία ὑπάρχει πιθανότης ὅτι θὰ ἐγκαταλείψῃ ποτὲ πλέον τὸ φρενοκομεῖον, τὰ δ' ἔπιπλά του ἐκτίθενται μετ' ὀλίγον εἰς δημοπρασίαν.

— Ἀπέθανεν ὁ Γάλλος δημοσιογράφος καὶ δραματικὸς ποιητὴς Ἀδριανὸς Δεκουρσέλ.

Ἐπιστημονικά.

Ὁ καθηγητὴς Frieger, βοηθὸς τοῦ Κώχ, ἐξετέλεσεν ἐσχάτως πειράματα ἐμβολιασμοῦ διὰ χολερικοῦ ἰοῦ ἐπὶ ζώων πολλὰς παρέχοντα ἐλπίδας.

Καλλιτεχνικά

Ἀπεβίωσεν ὁ ἀδελφὸς τοῦ διασήμου Βέλγου ζωγράφου Ἀλφρέδου Στήβενς, Ἰωσήφ, ζωγράφος γνωστότατος καὶ οὗτος, εἰδικὸς περὶ τὴν ἀπεικόνισιν τῶν ζώων καὶ ἰδίᾳ τῶν κυνῶν.

ΠΑΙΓΝΙΑ

Ἡ σπασμένη φιάλη.

Ἰδοὺ τίνι τρόπῳ εἰμπορεῖτε νὰ χρησιμοποιήσετε φιάλην, τῆς ὁποίας ἔχει σπάσει ὁ λαιμός.

Γεμίσατέ την μ' ἔλαιον μέχρι τοῦ σημείου, ὅπου θέλετε νὰ κοπῇ κανονικῶς· τοποθετήσατέ την ἐπὶ τραπέζης ὁριζοντίου καὶ κατόπιν βυθίσατε βιαίως ἐντὸς τοῦ ἐλαίου τὴν ἄκραν σιδηρᾶς ῥάβδου ἐρυθροπυρωμένην. Θὰ ἀκουσθῇ τότε εἷς κρότος καὶ θὰ ἴδητε ἀμέσως ὅτι ἡ φιάλη ἐκόπη κανονικώτατα περὶ τὴν στεφάνην τοῦ ὑγροῦ. Τοιουτοτρόπως ἡ σπασμένη φιάλη γίνεται πάλιν ἀγγεῖον ὁπωσοῦν εὐπρόσωπον· ἀλλ' ἂν δὲν σᾶς ἀρέσῃ, εἰμπορεῖτε ἐλαττοῦντες ὁλονὲν τὴν ποσότητα τοῦ ἐλαίου νὰ τὴν κόψετε εἰς πλῆθος δακτυλίων ὑαλίνων πολὺ περιέργων καὶ διασκεδαστικῶν.

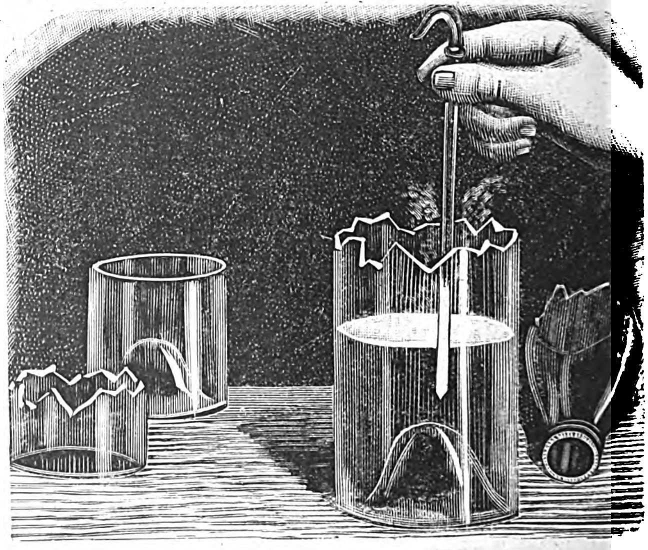

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—122

Digitized by Google

ΦΟΙΤΗΤΑΙ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΑΡΧΑΙΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ

Ἀκατασχέτως φέρεται τὸ πνεῦμα πρὸς τὸ εἰδέναι ὅταν εἶνε νεαρὸν ἔτι, ὅταν δὲν φέρῃ ἐν ἑαυτῷ τὴν κόπωσιν καὶ τὴν ἀπενθάρρυνσιν μακρῶν ἐρευνῶν. Ἡ ἐφ' ἑαυτὸ πεποίθησις εἶνε ἀπεριόριστος· νομίζει ὅτι ἡ ἀλήθεια κεῖται πρὸ αὐτοῦ ψηλαφητὴ καὶ ὅτι ἀρκεῖ νὰ κινηθῇ μόνον, ὅπως τὴν συλλάβῃ· ἡ νεανικὴ του ῥώμη ἐλαύνει καὶ παραφέρει αὐτὸ ἀσυνειδήτως· ἐγγίζει τὰ πάντα παρατόλμως, ὡς μικρὸν παιδίον.

Τὴν τοιαύτην ψυχολογικὴν κατάστασιν τῆς πρώτης ἀφυπνίσεως τῆς ὀρέξεως τοῦ εἰδέναι ἀπεικόνισε θαυμασίως ὁ Πλάτων πολλαχοῦ τῶν Διαλόγων του· ὁ νέος, ὅστις ἔπιε τὸ πρῶτον ἐκ τῆς πηγῆς ταύτης, λέγει, ἀγάλλεται ὡσεὶ εὗρε θησαυρὸν ὅλον σοφίας· ἀλλοφρονεῖ ἐκ χαρᾶς. Εἶνε εὐδαίμων διότι ἀνακινεῖ τοὺς λόγους, ὁτὲ μὲν συνάγων ὅλας τὰς ἰδέας καὶ συμμιγνύων εἰς μίαν, ὁτὲ δὲ ἀναλύων καὶ διαιρῶν αὐτάς, εὐδαίμων διότι ἐμβάλλει εἰς ἀμηχανίαν ἐν πρώτοις καὶ πρὸ πάντων ἑαυτόν, ἔπειτα δὲ τοὺς πλησιάζοντας εἰς αὐτὸν νέους, γέροντας, ὁμήλικας, πάντας.

Ἐκ τῆς δίψης ταύτης κατείχοντο οἱ προστρέχοντες εἰς τοὺς σοφιστάς, ἐκ ταύτης δὲ διεφλέγετο καὶ ὁ νεαρὸς Ἀθηναῖος, περὶ οὗ γίνεται λόγος ἐν τῷ Πρωταγόρᾳ. Διηγεῖται ὁ Σωκράτης·

«Ἔτι βαθέος ὄρθρου, ὁ Ἱπποκράτης ὁ υἱὸς τοῦ Ἀπολλοδώρου ἔκρουε τὴν θύραν διὰ τῆς βακτηρίας· ἀφ' οὗ δὲ ἤνοιξέ τις εἰσῆλθεν εὐθὺς ἐπειγόμενος καὶ μεγαλοφώνως εἶπεν·

— Ὦ Σώκρατες, ἔξυπνος εἶσαι ἢ καθεύδεις;

Καὶ ἐγὼ γνωρίσας τὴν φωνὴν εἶπα·

— Αὐτὸς εἶνε ὁ Ἱπποκράτης· ἀγγέλλεις τι νεώτερον;

— Μόνον ἀγαθά.

— Πολὺ καλά, εἶπα ἐγώ· ἀλλὰ τί τρέχει; καὶ διὰ τί ἦλθες τόσον πρωΐ;

— Ὁ Πρωταγόρας, εἶπεν, ἦλθε!

. . . — Τί σὲ μέλει, εἶπα ἐγώ, μήπως σὲ ἀδικεῖ εἴς τι ὁ Πρωταγόρας;

Καὶ αὐτὸς γελάσας·

— Ναί, μὰ τοὺς θεούς, ὦ Σώκρατες, διότι εἶνε μόνος σοφός, δὲν κάμνει δὲ κ' ἐμέ.

— Ἀλλά, μὰ τὸν Δία, εἶπα ἐγώ, ἂν τῷ δώσῃς χρήματα καὶ τὸν πείσῃς, θὰ κάμῃ καὶ σὲ σοφόν.

— Εἴθε νὰ ἐξαρτᾶται ἀπ' αὐτὸ μόνον· δὲν θὰ λυπηθῶ τίποτε, οὔτε ἐκ τῆς ἰδικῆς μου περιουσίας, οὔτε ἐκ τῆς περιουσίας τῶν φίλων μου· ἴσα ἴσα διὰ τοῦτο ἦλθα νὰ σ' εὕρω τώρα, διὰ νὰ τῷ ὁμιλήσῃς δι' ἐμέ· διότι ὄχι μόνον νεώτερος εἶμαι, ἀλλ' οὐδὲ εἶδά ποτε τὸν Πρωταγόραν, οὐδὲ ἤκουσα αὐτόν· ἤμην παιδὶ ὅτε ἦλθεν ἐδῶ πρώτην φοράν. Ἀλλά, ὦ Σώκρατες, ὅλοι τὸν ἐπαινοῦν καὶ λέγουν ὅτι εἶνε σοφώτατος εἰς τὸ λέγειν· ἀλλὰ διὰ τί δὲν πηγαίνομεν εἰς αὐτὸν νὰ τὸν προφθάσωμεν εἰς τὴν κατοικίαν του; Καταλύει καθὼς ἤκουσα εἰς τοῦ Καλλίου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἱππονίκου· ὑπάγωμεν.

Καὶ ἐγὼ εἶπα·

— Ὄχι ἀκόμη, φίλε μου, εἶνε πολὺ ἐνωρίς· ἀλλ' ἂς σηκωθῶμεν καὶ ἂς μείνωμεν εἰς τὴν αὐλὴν περιπατοῦντες ἕως ὅτου ἐξημερώσῃ· ἔπειτα πηγαίνομεν· ὁ Πρωταγόρας μένει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν οἰκίαν, ὥστε μὴ φοβῆσαι· κατὰ πᾶσαν πιθανότητα θὰ τὸν εὕρωμεν [1].»

Ἐν τούτῳ ὁ Σωκράτης ἀποτείνει ἐρωτήσεις εἰς τὸν Ἱπποκράτη καὶ ἐμβάλλει αὐτὸν εἰς ἀμηχανίαν. Καταδεικνύει ὅτι ὁ μαθητὴς τοῦ ζωγράφου γίνεται ζωγράφος, τοῦ τέκτονος τέκτων, τοῦ κιθαριστοῦ κιθαριστής· ὁ μαθητὴς λαμβάνει πάντοτε τὸ ὄνομα τοῦ διδασκάλου ὅστις τὸν διδάσκει καὶ τῆς τέχνης ἣν διδάσκεται. Ἔπειτα δὲ ἐρωτᾷ αὐτὸν τί θέλει νὰ γείνῃ ἐρχόμενος εἰς τὸν Πρωταγόραν. Αὐτὸς δ' ἐρυθριάσας «ἤδη γὰρ ὑπέφαινέ τι ἡμέρας ὥστε καταφανῆ αὐτὸν γενέσθαι» εἶπεν.

— Ἂν ἡ τέχνη αὐτὴ εἶνε ὁμοία πρὸς τὰς ἔμπροσθεν, εἶνε δῆλον ὅτι θὰ γίνω σοφιστής.

Ὁ Σωκράτης, ἀφ' οὗ ἐξήγησε μετὰ καυστικῆς πικρίας τί εἶνε σοφισταὶ καὶ ἔψεξε τὴν ἀσύνετον σπουδὴν τοῦ νέου, ὁδηγεῖ αὐτὸν εἰς τὸν Πρωταγόραν.

«Συνδιαλεγόμενοι ἐφθάσαμεν μέχρι τοῦ προθύρου· νομίζω δὲ ὅτι ὁ θυρωρός, εὐνοῦχός τις, μᾶς ἤκουσε· φαίνεται ὅτι διὰ τὸ πλῆθος τῶν

---

[1]) Πρωταγόρας Ed. Deutsche-Cron 310 B.

Digitized by Google

σοφιστῶν εἶνε θυμωμένος κατὰ τῶν ἐρχομένων εἰς τὴν οἰκίαν· καθὼς ἐκρούσαμεν τὴν θύραν, ἀνοίξας καὶ ἰδὼν ἡμᾶς· — Ὦ, πάλιν σοφισταί, εἶπε· δὲν ἔχει καιρόν!

Καὶ συγχρόνως διὰ τῶν δύο του χειρῶν ὤθησε τὴν θύραν μὲ ὅλην τὴν δύναμίν του· ἡμεῖς ἐκρούσαμεν πάλιν, ἐκεῖνος δέ, κεκλεισμένης τῆς θύρας, ἀπήντησεν.

— Ὦ ἄνθρωποι, δὲν ἠκούσατε ὅτι δὲν ἔχει καιρόν;

— Ἀλλά, φίλε μου, τῷ εἶπα· οὔτε διὰ τὸν Καλλίαν ἐρχόμεθα, οὔτε σοφισταὶ εἴμεθα· θάρρει· τὸν Πρωταγόραν ἤλθομεν νὰ ἴδωμεν· ἀνάγγειλέ μας εἰς αὐτόν.

Καὶ τότε δὲ μόλις καὶ μετὰ βίας ἤνοιξε τὴν θύραν· ἀφ' οὗ δ' εἰσήλθομεν εὕρομεν τὸν Πρωταγόραν περιπατοῦντα ἐν τῷ προστῴῳ, πλησίον δ' αὐτοῦ συμπεριεπάτουν ἔνθεν μὲν ὁ Καλλίας ὁ υἱὸς τοῦ Ἱππονίκου καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ ὁμομήτριος, Πάραλος ὁ υἱὸς τοῦ Περικλέους καὶ Χαρμίδης ὁ Γλαύκωνος, ἑτέρωθεν δὲ ὁ ἕτερος υἱὸς τοῦ Περικλέους Ξάνθιππος καὶ Φιλιππίδης ὁ Φιλομήλου καὶ Ἀντίμοιρος ὁ Μενδαῖος, ὅστις εὐδοκιμεῖ ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους μαθητὰς τοῦ Πρωταγόρου καὶ μανθάνει ὅπως ἀσκήσῃ τὴν τέχνην τοῦ διδασκάλου του καὶ γίνῃ σοφιστής· ὄπισθεν ἠκολούθουν ἀκούοντες τὰ λεγόμενα ἄλλοι, ξένοι ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἐξ ἐκείνων τοὺς ὁποίους ἄγει μεθ' ἑαυτοῦ ἐκ τῶν πόλεων δι' ὧν διέρχεται ὁ Πρωταγόρας, κηλῶν αὐτοὺς διὰ τῆς φωνῆς ὥσπερ ὁ Ὀρφεύς· ἦσαν δὲ καί τινες ἐκ τῶν ἐγχωρίων εἰς τὸν ὅμιλον. Εὐχαριστήθην τὰ μάλιστα ἰδὼν πόσον προσεῖχον νὰ μὴ εὑρεθῶσι πρὸ τοῦ Πρωταγόρου καὶ τὸν ἐνοχλήσωσιν, ἀλλ' ὅτε αὐτὸς ἔστρεφε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, διεχωρίζοντο εὐκόσμως καὶ ἐν τάξει, ἔπειτα δὲ κάμνοντες κύκλον ἤρχοντο πάλιν εἰς τὸ ὄπισθεν μετὰ πολλῆς εὐπρεπείας.[1] »

Τὸν τύπον τοῦτον ἀρέσκεται ἰδιαζόντως περιγράφων ὁ Πλάτων. Ὁ Δημόδοκος προσέρχεται εἰς τὸν Σωκράτη, ὅπως ζητήσῃ τὴν συμβουλὴν αὐτοῦ διὰ τὸν υἱόν του Θεάγη. Νέοι τινές, λέγει, ἐκ τῆς αὐτῆς φυλῆς καὶ ὁμήλικες καταβαίνοντες εἰς τὴν πόλιν ἐπαναλαμβάνουσιν εἰς αὐτὸν λόγους, οἵτινες τὸν ταράττουσιν. Ἀπὸ πολλοῦ ἤδη μὲ ἐνοχλεῖ, λέγων ὅτι πρέπει νὰ φροντίσω δι' αὐτὸν καὶ νὰ δώσω χρήματα εἰς σοφιστήν τινα, ὅπως τὸν καταστήσῃ σοφόν. Ἐγὼ φρονῶ ὅτι ἂν ὑπάγῃ πρὸς αὐτοὺς δὲν θὰ ἐκτεθῇ εἰς μικρὸν κίνδυνον. Ἕως τώρα συνεῖχον αὐτὸν διὰ τῶν συμβουλῶν μου, ἀλλὰ δὲν δύναμαι πλέον νὰ τὸν συγκρατήσω· διὰ τοῦτο φρονῶ ὅτι καλλίτερον εἶνε νὰ ὑποχωρήσω μήπως φοιτήσῃ εἴς τινα ἄνευ ἐμοῦ καὶ διαφθαρῇ.

[1]) Πρωταγόρας 314 C.

Ἡ πινακοθήκη τοῦ Πλάτωνος περιέχει καὶ ἄλλας τοιαύτας προσωπογραφίας, πάσας δι' ἀριστοτεχνικῆς χειρὸς γραφείσας· μία δὲ τῶν ἀρίστων εἶνε καὶ ἡ τοῦ Πρωτάρχου. Κοινὸν χαρακτηριστικὸν τῶν νέων τούτων εἶνε ἡ περιέργεια, μεθ' ἧς ἐπιλαμβάνονται τῶν συζητήσεων, καὶ ἡ κατάδηλος εὐχαρίστησις, μεθ' ἧς διεξάγουσι ταύτας. Δὲν αἰσθάνονται τὸ βάρος τῶν ἰδεῶν· τρέχουσι φοροῦντες τὸν βαρὺν θώρακα τῆς διαλεκτικῆς, κατὰ τὴν γραφικὴν ἔκφρασιν συγχρόνου φιλοσόφου. Ὅταν ὁ Ἀχιλλεὺς δοκιμάζῃ τὰ ὅπλα τοῦ Ἡφαίστου, αἴρεται ὑπ' αὐτῶν ὡς ὑπὸ πτερύγων. Ὁμοίως ὑποπτέρους καθιστᾷ ἡ διαλεκτικὴ τοὺς νεαροὺς τούτους μαχητὰς τῆς ἐπιστήμης. Περικυκλοῦσι τὸν Σωκράτη, τὸν παρακελεύουσι νὰ συνεχίσῃ τὸν λόγον, ἐμποδίζουσιν αὐτὸν ν' ἀπέλθῃ, δὲν τῷ ἐπιτρέπουσι ν' ἀποκόψῃ λέξιν ἐκ τῆς διαλέξεως.

Ἡ τοιαύτη ἀβίαστος οἰκειότης τῶν «συνόντων» πρὸς τὸν διδάσκαλον ἦτο πρὸ τοῦ Σωκράτους ἄγνωστος. Αἱ διεσπαρμέναι εἰδήσεις περὶ στενοτέρου συνδέσμου τῶν μαθητῶν πρὸς τοὺς πρώτους Ἴωνας φυσιολόγους, φαίνονται μεταγενέστεραι ἐπινοήσεις τῶν ἀλεξανδρινῶν. Μόνον μεταξὺ σχολάρχου καὶ ἐξόχου τινὸς μαθητοῦ, ὡς μεταξὺ Παρμενίδου καὶ Ζήνωνος ἢ Λευκίππου καὶ Δημοκρίτου, εὑρίσκομεν ἀμοιβαίαν ἐκτίμησιν καὶ φιλίαν. Παράδοξον ἐξαίρεσιν βεβαίως ἀποτελοῦσιν οἱ Πυθαγόρειοι· ἀλλ' ὁ κύριος σκοπὸς τοῦ πυθαγορείου συνδέσμου ἦτο, ὡς γνωστόν, πολιτικὴ ἀναμόρφωσις, τὰ δὲ μαθήματα, ὡς ἀπεκάλουν συλλήβδην τὴν γεωμετρίαν, τὴν ἀστρονομίαν, τὴν μουσικὴν καὶ ἰατρικήν, περὶ ἃς ἠσχολοῦντο, ἐθεωροῦντο μόνον ὡς συνεκτικὸς δεσμός.

Ὁ Σωκράτης προσέτι ἀντιθέτως πρὸς τοὺς συγχρόνους αὐτῷ σοφιστὰς παρεῖχεν ἀμισθὶ τὴν διδασκαλίαν· περιτρέχων τὴν ἀγοράν, τὰς παλαίστρας, τοὺς περιπάτους, τὰ ἐργαστήρια, ἀποτεινόμενος πολλάκις εἰς ἀγνώστους, οὓς ἡ τυχαία συνάντησις καθίστα μαθητὰς αὐτοῦ, ἐξήσκει τὴν περίφημον ἐκείνην διαλεκτικήν, τῆς ὁποίας σαφῆ ἰδέαν δίδουσιν εἰς ἡμᾶς οἱ πλατωνικοὶ διάλογοι. Τούτου δ' ἕνεκα καὶ αἱ εἰκόνες αὐτοῦ καὶ παρομοιώσεις δὲν ἔχουσι τὴν περίκομψον ἐπιτήδευσιν, οὐδὲ τὴν πομπώδη καὶ ἐξεζητημένην ἁβρότητα τῶν σοφιστικῶν· ἀφίνων ἡσύχους τὰς μαρμαρυγὰς τῶν ἀστέρων λαμβάνει τὰς μεταφορὰς αὐτοῦ ἐκ τῶν τριόδων, ἐκ τῶν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἀντικειμένων· ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦτο εἶνε αὗται πλήρεις ζωῆς καὶ δυνάμεως καὶ ἀληθείας. Ἀμισθὶ ἐδίδασκε καὶ ὁ Πλάτων, ἐξάπαντος δὲ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, διότι ἄλλως ὁ τόσον σφοδρῶς ὑπὸ πολιτικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ἀντιπάλων διαβληθεὶς θὰ κατηγγέλλετο καὶ ἐπὶ φιλοκερδείᾳ.

Πρῶτος, ὅστις εἰσέπραξε μισθὸν τῆς ἀκροάσεως — μνᾶς ἑκατὸν — ἦτο ὁ Πρωταγόρας, διὰ

Digitized by Google

τοῦτο δ' ἐκλήθη, κατὰ τὸν Λαέρτιον, *λόγος* **ἔμμισθος**. Μεταξὺ τῶν διδασκάλων καὶ τῶν μαθητῶν καθωρίζετο τὸ τίμημα, συχνάκις δὲ καὶ ὑπεγράφοντο συμβόλαια, **συνθῆκαι**· ὁ Πρωταγόρας εὑρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐγείρῃ δίκην **ὑπὲρ μισθοῦ** κατὰ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Εὐάθλου· ὡς βλέπετε, τὸ δυστροπεῖν κατὰ τῶν διδάκτρων δὲν εἶνε τόσον πρόσφατος ἑλληνικὴ ἰδιότης ὅσον φαίνεται.

Ὁ περιώνυμος Lange θαυμάζει τὴν διπλωματικὴν δεινότητα, τὴν ἔξοχον δεξιότητα τῶν σοφιστῶν περὶ τὴν σύναψιν τοιούτων συνθηκῶν· «ἄνευ **αὐτῶν** δὲν θὰ κατεβάλλοντο εἰς αὐτοὺς **δίδακτρα**, ἅτινα συγκρινόμενα πρὸς τὰ κατὰ τὰς **ἡμέρας** ἡμῶν (ἐν τοῖς γερμανικοῖς πανεπιστημίοις) **καταβαλλόμενα** ἀντιστοιχοῦσιν ὡς κεφάλαιον **πρὸς** τόκον.» [1]

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τῶν διαδόχων τῶν μεγάλων φιλοσοφικῶν σχολῶν πρῶτος ὁ πλατωνικὸς Σπεύσιππος ἐδίδαξεν ἐπὶ μισθῷ.

Ἀνήρχετο δ' ὁ μισθὸς οὗτος κατὰ μέσον ὅρον εἰς 100 δραχμάς· οἱ πλούσιοι ἔδιδον φυσικῶς καὶ περισσότερα· εἰς τοὺς πτωχοὺς ὅμως παρείχετο δωρεὰν ἡ διδασκαλία· φαίνεται ὅμως ὅτι οἱ καρποὶ τῆς ἀμισθὶ διδασκαλίας ἦσαν κατώτεροι πάσης προσδοκίας· ῥήτωρ δέ τις ἐξηγῶν τὴν κατάστασιν ταύτην ἀπεφαίνετο ὅτι συνήθως δὲν ἐκτιμῶμεν ὅ,τι μᾶς παρέχεται δωρεάν· τοῦτο βεβαίως δὲν εἶνε ἀπολύτως ἀληθές· δὲν πιστεύω ὅτι ὁ λόγος, δι' ὃν θαυμάζω τὸν Ἑρμῆν τοῦ Πραξιτέλους καὶ τὴν Νίκην τοῦ Παιονίου, εἶνε αἱ σιδηροδρομικαὶ δαπάναι, εἰς ἃς ὑποβάλλομαι ὅπως ὑπάγω εἰς Ὀλυμπίαν· οὐδ' ἀρκεῖ νὰ πληρώσω συνδρομὴν εἰς μίαν συλλογὴν ποιημάτων διὰ νὰ ἐκτιμήσω τὴν ἐν αὐτῇ ποίησιν· ὁπωσδήποτε μὴ λησμονῶμεν ὅτι ἀξία πράγματός τινος σημαίνει καὶ τὴν τιμὴν αὐτοῦ· ἂν δὲ δὲν αὐξήσῃ δι' ἄλλον λόγον ἡ ἀξία τῆς ἐκπαιδεύσεώς μας, θ' αὐξήσῃ κἂν κατὰ τοῦτον· καὶ οὕτω θὰ εὑρεθῇ ὅτι ἐν τέλει ἔχουσι δίκαιον ὅ τε ἀρχαῖος ῥήτωρ καὶ οἱ συμπολιτευόμενοι δημοσιογράφοι οἱ συνηγορήσαντες ἐσχάτως ὑπὲρ τῶν ἐκπαιδευτικῶν τελῶν.

Περὶ τοῦ κυρίως φοιτητικοῦ βίου, οἷος διεμορφώθη βραδύτερον ἐν Ἀθήναις, θέλομεν διαλάβῃ ἐν τοῖς ἑπομένοις.

[Ἕπεται συνέχεια] ΑΡ. Π. ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

— Κατεβαίνομε στὸ Φάληρο;

— Ὤχ, ἀδελφέ, αἰωνίως στὸ Φάληρο!

— Πὲς ἐσὺ λοιπὸν ποῦ θέλεις νὰ πᾶμε . . .

Ὁ φίλος μου μένει ἐπί τινας στιγμὰς σιωπηλὸς καὶ σύννους καὶ κατόπι κινῶν τὴν κεφαλὴν μελαγχολικῶς, χωρὶς νὰ με ἀτενίσῃ:

— Στὸ Φάληρο; μοὶ λέγει, πᾶμε στὸ Φάληρο!

Ἡ σκηνὴ αὕτη ἐπαναλαμβάνεται ἀπό τινος ὅλας τὰς ἡμέρας, καθ' ἃς δὲν μᾶς κρατεῖ ἐν Ἀθήναις ἐνδιαφέρουσά τις παράστασις τοῦ Ἑλληνικοῦ Θεάτρου. Ὁ Ἀθηναῖος φίλος μου λησμονεῖ ὅτι ἐκτὸς τοῦ Φαλήρου,—τοῦ Νέου Φαλήρου, — δὲν ὑπάρχει ἄλλο μέρος νὰ ὑπάγῃ τὴν ἑσπέραν ἀκόπως καὶ ἀνενοχλήτως νἀναπνεύσῃ ὀλίγον καθαρὸν ἀέρα καὶ συλλογίζεται. Ἀλλ' ἐκ τοῦ νοῦ του διέρχεται τότε τὸ σκότος τῆς Κηφισιᾶς,—ὅταν μάλιστα δὲν εἶνε Σαββατοκύριακο — ἡ ἐρημία τοῦ Ἀμαρουσίου, ἡ πλῆξις τῶν Ἀμπελοκήπων, ἡ ἀστυκὴ ἀφέλεια τῶν Πατησίων, ὅλη ἡ ἀηδία καὶ ἡ πνιγηρότης τῶν ἐξοχικῶν μερῶν τῆς πρωτευούσης, τῶν μακρὰν ἢ τῶν πλησίον, καὶ ἀπαστράπτει ἐξαίφνης τὸ καταφώτιστον καὶ θορυβῶδες Φάληρον καὶ ἡ φαιδρὰ φυσιογνωμία τῶν φίλων ποῦ περιμένουν ἐκεῖ, καὶ σπεύδει ἀμέσως νὰ δώσῃ τὴν συγκατάθεσίν του καὶ νἀναβῇ πρῶτος εἰς τὸ τράμ, τὸ ὁποῖον μᾶς μεταφέρει εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ Σιδηροδρόμου.

Διότι ἡμεῖς—καὶ παρακαλῶ νὰ μὴ πειραχθῶσιν αἱ χιλιάδες τῶν Ἀθηναίων, οἱ ὁποῖοι ἔχουν, φαίνεται, τὴν ἀντίθετον γνώμην—προτιμῶμεν τοῦ τροχιοδρόμου τὸν σιδηρόδρομον ὅπως τὸν χειμῶνα οὕτω καὶ τὸ θέρος. Ὑπάρχει ἐν αὐτῷ ἡ ἡδονὴ τῆς ταχύτητος, συνηνωμένη μὲ τὴν ἱκανοποίησιν τῆς ἀκριβείας καὶ τῆς τάξεως. Ἀλλ' ἂν δὲν σας μέλῃ καὶ πολὺ οὔτε διὰ τὸ ἓν οὔτε διὰ τὸ ἄλλο, νομίζω ὅτι θὰ φοβῆσθε τοὐλάχιστον τὸν συνωστισμὸν καὶ τὸν ἐξ αὐτοῦ κίνδυνον, κατὰ τὰς ἀποτόμους καὶ συχνὰς στάσεις τὰς τόσον ὀχληράς, εἴτε κατὰ τὴν ἀγρίαν ἔφοδον τῆς ἐπιβιβάσεως. Θὰ μᾶς εἴπητε ὅτι ἕνεκα αὐτῶν ὅλων ἠλαττώθη κάπως ὁ ἀριθμὸς τῶν κατερχομένων διὰ τοῦ τροχιοδρόμου κατὰ τὴν δείλην ἢ τὸ ἑσπέρας, προσετέθησαν μερικὰ βαγόνια καὶ ἐπῆλθε σχετική τις ἄνεσις καὶ ἀσφάλεια. Ναί· ἀλλ' ἐμὲ ὅπως καὶ τὸν φίλον μου μᾶς βλάπτει ἀκόμη καὶ ἡ μηχανή. Ἡ ὀσμή της ἡ ἀνυπόφορος ἔχει ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν νεύρων μας, ὥστε μᾶς πιάνει εὐθὺς πονοκέφαλος, ἡ δ' ἐκ τῆς καπνοδόχου ἐκσφενδονιζομένη κόνις τοῦ ἄνθρακος, πολλάκις πυριφλεγής, ἔχει παραδόξως ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῶν ἐνδυμάτων μας... Ὅλ' αὐτὰ εἰς τὸν Σιδηρόδρομον εἶνε ἀνεπαίσθητα, καὶ σᾶς το λέγω, πιστεύσατέ το, χωρὶς νὰ ἔχω καμμίαν μυστικὴν σύμβασιν οὔτε κἂν ἰδιαιτέραν φιλίαν μὲ τὸν κ. Παρασκευαΐδην. Τὸν ἀξιότιμον διευθυντὴν ἐγνώρισα ἁπλῶς ὡς λόγιον ἐν ἑσπερίδι ποιητοῦ, καθ' ἥν, προκειμένου περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος, μ' ἐπλησίασε καὶ μοι ἀπήγγειλε στίχους ἐκ τῆς Κολάσεως τοῦ Δάντου, διὰ νά μου ἀποδείξῃ ὅτι ματαία ἦτο ἡ βρέμουσα ἐκείνη τῶν λογίων συζήτησις, ἐφ' ὅσον δὲν ἐγεννᾶτο εἰς Δάντης καὶ διὰ τὴν Ἑλλάδα. Φαντάζεσθε λοιπὸν ὅτι μετὰ τὴν φοβερὰν συγκίνησιν τὴν ἐκ τῆς περικοπῆς τοῦ Οὐγολίνου, δὲν ὑπῆρχε πλέον εὐκαιρία, ὅσον καὶ ἂν ἤθελε, νά μου συστήσῃ τὸν Σιδηρόδρομόν του. Τὸ κατ' ἐμὲ δὲν ἴσχυσα οὔτε κἂν νὰ τῷ παρατηρήσω ὅτι ὁ Δάντης τῆς Ἑλλάδος ἐγεννήθη πρὸ πολλοῦ καὶ ὀνομάζεται Σολωμός — Δάντης ὅμως παρεγνωρισμένος ὑπὸ τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς ἀναισθησίας τῶν συγχρόνων καὶ μόνον ὑπὸ τῶν ἐπιγενομένων μέλλων νἀναστυλωθῇ...

*

---

[1]) Lange. Geschichte des Materialismus σ. 19.

Ἔφθάσαμεν εἰς τὸ Φάληρον. Ἀπὸ τῶν Δαντῶν τὸ διάστημα εἶνε σημαντικόν. Ἀλλὰ τὸ διηνύσαμεν ἀκόπως καὶ εὐαρέστως διὰ τοῦ Σιδηροδρόμου, ἐν τῷ εὐρεῖ βαγονίῳ τῆς πρώτης θέσεως, διὰ τῶν πανταχόθεν ἀνοικτῶν θυρίδων τοῦ ὁποίου ἐκυκλοφόρει ὁ δροσερὸς ἀήρ, μὲ καλὴν συντροφιὰν ὡραίων γαλανῶν καὶ καστανῶν ὀφθαλμῶν, ὥστε μᾶς ἐφάνη βραχύτατον . . . Μετά τινα λεπτὰ ἡδονικοῦ ἀναλικνισμοῦ, μᾶς χαιρετίζει ἡ θαλασσία αὖρα, φθόγγοι μουσικῆς καὶ ἀκτῖνες φωτὸς ἠλεκτρικοῦ. Αἱ πρῶται οἰκίαι ἀντιπαρέρχονται τρέχουσαι πρὸ ἡμῶν καὶ στροβιλιζόμεναι. Ἡ μηχανὴ συρίζει, ὁ συρμὸς σταματᾷ. Ἀνερχόμεθα καὶ κατερχόμεθα διὰ τῆς σιδηρᾶς γεφύρας καὶ μετ' ὀλίγα βήματα διὰ μέσου τῶν δενδρυλλίων εὑρισκόμεθα ἐπὶ τῆς ὡραίας ἀκτῆς, τῆς κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν πολυανθρώπου, ἐφ' ἧς τέχνη καὶ φύσις ἁμιλλῶνται νὰ καταστήσωσιν εὐάρεστον ὅσῳ τὸ δυνατὸν τὴν ὀλιγόωρον διαμονήν.

Διότι ἔτυχεν ἐκ φύσεως χαριεστάτη, εἰς σχέδιον καὶ εἰς χρώματα, ἡ ἀκτὴ τοῦ Φαλήρου. Δὲν ἔχω οὔτε χῶρον οὔτε καὶ πολλὴν ὄρεξιν διὰ περιγραφήν· ἀλλὰ νομίζω ὅτι κανεὶς δὲν θὰ ἀρνηθῇ ὅτι ἡ ἀντίθεσις τῶν γυμνῶν καὶ χαμηλῶν ὑψωμάτων, τὰ ὁποῖα περικλείουσι τὸν ὅρμον, καὶ τῶν ὁποίων τόσῳ ποικίλλει ἡ ὄψις ἀπὸ τῆς ἡλιοφωτίστου θερινῆς πρωΐας μέχρι τῆς ἀσελήνου νυκτός· ἡ εὐρύτης τοῦ ἔμπροσθέν σου διανοιγομένου γαλανοῦ πελάγους, κάτωθεν τοῦ ἀνεφέλου ἀττικοῦ οὐρανοῦ· ἡ γειτνίασις δύο πόλεων, τῶν ὁποίων ἀφ' ὕψους διαφαίνονται ἔνθεν καὶ ἔνθεν αἱ μακρυναὶ καὶ συμπεφυρμέναι φυσιογνωμίαι,—ὅτι ὅλα δὲν ἀποτελοῦσιν εἰκόνα πλουσιωτάτην, ἐμποιοῦσαν εἰς τὴν ψυχὴν τὴν γαλήνην ἐκείνην τὴν ἰδιάζουσαν, τὴν ὁποίαν μόνον ἐξοχικὴ μεσημβρινὴ παραλία, εἶνε ἱκανὴ νὰ ἐμπνεύσῃ. Προσθέσατε τόρα εἰς τὸ κύριον καὶ θεμελιῶδες τοῦτο στοιχεῖον τὴν τέχνην καὶ τὴν φροντίδα τῶν ἀνθρώπων τὴν ἀπαραίτητον, τὴν προσελκύουσαν περισσότερον τὸν κόσμον καὶ καθιστῶσαν εὐάρεστον τὴν διαμονήν, ὡς ἐκ τῆς ἐκπληρώσεως ἀναγκῶν, τὰς ὁποίας ἡ φύσις μόνον δὲν θεραπεύει, τὸν ἄνετον καὶ ὁσημέραι ἀναπτυσσόμενον συνοικισμόν, τὸ ἠλεκτρικὸν φῶς, τὴν κομψὴν ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἐξέδραν, τὰ λουτρά, τὰ ξενοδοχεῖα, τὸ θέατρον, τὰς μουσικάς,—ὅλα τὰ γνωρίσματα τόπου ἐξοχικοῦ πολιτισμένου—καὶ θὰ ἔχετε τὴν θελκτικὴν ὄψιν τοῦ Νέου Φαλήρου, σεῖς οἱ μὴ ἀξιωθέντες νά το ἐπισκεφθῆτε, μίαν ἰδέαν τῆς ἀνέσεως καὶ τῆς τρυφῆς, τὴν ὁποίαν εἰμπορεῖ ὁπωσδήποτε νὰ παράσχῃ εἰς τὸν ἡμερινὸν ἢ ἑσπερινὸν ἐπισκέπτην, τὸν ἐρχόμενον νὰ λουσθῇ, νἀναπνεύσῃ ἀέρα, νὰ φάγῃ, νὰ ῥεμβάσῃ, νὰ συνομιλήσῃ, νὰ διασκεδάσῃ. Ἄνευ αὐτῶν θὰ κατήρχοντο καὶ ἐδῶ ναὐτοκτονήσουν ὅπως εἰς τὸ Παλαιόν.

Δὲν ἐννοοῦμεν ὅτι δὲν ὑπάρχουσι καὶ εἰς τὸ Νέον ἐλλείψεις, σημαντικαὶ μάλιστα ἐλλείψεις. Ἔξαφνα, ὡς ἐκ τῆς ἀνεπαρκοῦς ἐξυγιάνσεως, τρέχει τις κίνδυνον νὰ προσβληθῇ ὑπὸ ἑλειογενῶν πυρετῶν, ἐπὶ μακρὸν διαμένων εἰς τὸ Φάληρον. Τὰ περισσότερα ξενοδοχεῖα μαγειρεύουν ἀσυνειδήτως καὶ πωλοῦν αἰσχροκερδῶς. Τὸ Θέατρον δὲν εἶνε πάντοτε ὑποφερτῆς ποιότητος. Ἐνίοτε καὶ μάλιστα τὰς ἑορτάς, κατέρχονται ῥεύματα λαϊκὰ θορυβώδη, οἰκογένειαι ὁλόκληροι Παραδαρμένων, τὸ δὲ ἠλεκτρικὸν φῶς κάμνει συχνὰ διαλείψεις πολυημέρους. Ἀλλ' ὅσον καὶ ἂν σᾶς καταδιώξουν αἱ συμπτώσεις καὶ αἱ συγκυρίαι, πάντοτε ἡ θαλασσία αὖρα θὰ πνέῃ, καὶ θἀφθονῇ τὸ ἰώδιον καὶ θὰ εἶνε ὡραῖον τὸ θέαμα καὶ θὰ ὑπάρχῃ πάντοτε ὀλίγος ἂν ὄχι πολὺς κόσμος καλός, ἡ μετὰ τοῦ ὁποίου ἀναστροφὴ ἀνὰ τὴν φαιδρὰν ἀκτὴν δὲν εἶνε βεβαίως καμμία σοβαρὰ ἐνασχόλησις, ὡς φαίνονται φρονοῦντες πολλοὶ τῶν Ἀθηναίων lions, ἀλλ' εἶνε διασκέδασις τοὐλάχιστον, τὴν ὁποίαν δὲν θἀπηξίου οὐδ' ὁ μᾶλλον αὐστηρὸς τῶν φιλοσόφων, τῶν ψυχικῶν ἀσκητῶν.

★

Καὶ τὸν βλέπει τις τὸν κόσμον αὐτὸν καθήμενον περὶ τὰ τραπέζια τὰ παρατεταγμένα κατὰ μῆκος τῆς παραλίας, περιπατοῦντα κατὰ μῆκος τῶν τραπεζίων, τρώγοντα εἰς τὰ ὑπαίθρια ἑστιατόρια, συνωστιζόμενον εἰς τὸ θέατρον, ἀνερχόμενον εἰς τὴν ἐξέδραν. Εἶνε ἡ καλὴ τάξις αὐτή. Οἱ μὲν ἐπέστρεψαν πρὸ μικροῦ ἐκ ταξειδίου ἀνὰ τὴν Εὐρώπην· οἱ δὲ ἑτοιμάζονται νὰ τὸ κάμουν, νὰ φύγουν εἰς τὰ λουτρὰ τοῦ Μάριενβαδ ἢ τοῦ Βισβάδεν· ἄλλοι εἶνε ἠναγκασμένοι νὰ μένουν εἰς τὰς Ἀθήνας ὡς ἐκ τῆς ἐπισήμου των θέσεως καὶ ἄλλοι προετίμησαν νὰ μείνουν καὶ νὰ βλέπουν κόσμον παρὰ νἀποξενωθοῦν τὸ θέρος ὅλον εἰς τὴν ἐρημίαν τοῦ ἀπομεμακρυσμένου των κτήματος. Καὶ ὅλοι αὐτοὶ ξένοι ἢ ἐντόπιοι, ἐπίσημοι ἢ ἄσημοι, δίδουν ὡσεὶ γενικὴν συνέντευξιν τὸ ἑσπέρας εἰς τὸ Φάληρον, οἱ πολλοὶ μετὰ τῶν ὀλίγων, οἱ ὁποῖοι κάθηνται ἐκεῖ διαρκῶς. Γελοῦν, φλυαροῦν, ἐρωτοτροποῦν κομψῶς, ὁμιλοῦν γαλλικὰ καὶ δὲν αἰσθάνονται καμμίαν σεμνότυφον αἰδῶ εἰς τ' ἀνοικτὰ ὀλίγον λογοπαίγνια τοῦ γαλλικοῦ θεάτρου. Εἶνε ἡ ἀριστοκρατία τοῦ γένους καὶ τοῦ πλούτου, πιθηκίζουσα ὀλίγον ἀριστοκρατία ἡ παρ' ἡμῖν, ἀλλὰ μὴ ἔχουσα καὶ πολλὰ ἄλλα ἐλαττώματα, ἐκτὸς τῶν χαρακτηριζόντων κοινῶς τὴν τοιαύτην ἀριστοκρατίαν εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

Παρ' αὐτὴν καὶ πολλάκις στενῶς μετ' αὐτῆς συμπεφυρμένη—ἀφ' οὗ ὑπάρχουν πολλοὶ ἀνήκοντες καὶ εἰς τὴν μίαν συγχρόνως καὶ εἰς τὴν ἄλλην, —ὑπάρχει ἡ ἀριστοκρατία τοῦ πνεύματος, οἱ λόγιοι, οἱ ποιηταί, οἱ ἐπιστήμονες, οἱ καλλιτέχναι, ἐκεῖνοι τοὐλάχιστον, τῶν ὁποίων αἱ ἕξεις εἶνε ἀνεπίληπτοι καὶ οἱ ὁποῖοι δὲν νομίζουν ὅτι ἂν φάγουν, ἂν ἐνδυθοῦν καὶ ἂν συνομιλήσουν ὡς ἄνθρωποι, ἐκπίπτουν τῆς θέσεώς των καὶ τῆς μεγαλοφυΐας των. Ἐκ τῆς τάξεως ταύτης ἀριθμοῦμεν ὁ φίλος μου καὶ ἐγὼ τοὺς περισσοτέρους προσφιλεῖς γνωρίμους καὶ αὐτοὺς ἀναζητοῦμεν ὁσάκις κατερχόμεθα εἰς τὸ Φάληρον. Ἀφ' οὗ ἐπισκοπήσωμεν ὀλίγον ἐκεῖ, ἀφ' οὗ κάμωμεν ἕνα-δυὸ γύρους ὡς ἐπὶ καταστρώματος πλοίου ἠγκυροβολημένου ἐπὶ τῆς ἐξέδρας, μάλιστα ὅταν εἶνε σελήνη, ἀφ' οὗ δώσωμεν τὴν ματιάν μας καὶ εἰς τὸ θέατρον,—νὰ μὴ σᾶς σκανδαλίζῃ αὐτό, ἔχομεν δημοσιογραφικὰ εἰσιτήρια καὶ δὲν λυπούμεθα νὰ φύγωμεν μόλις ἀρχίσῃ ἡ παράστασις ἢ νὰ ἔμβωμεν περὶ τὸ τέλος της,—συνενούμεθα μετ' ἐκείνων εἰς τὸ καφενεῖον καὶ ἀποτελοῦμεν ἕνα μεγάλον κύκλον, συνήθως παρὰ τὴν εἴσοδον τῆς ἐξέδρας—μία

Digitized by Google

ψευδὴς πληροφορία διὰ τὸ incognito. Συνομιλοῦν σιγὰ καὶ γελοῦν δυνατά. Ἐγὼ ἀκούω μόνον καὶ βλέπω καὶ ἀναπνέω. Ἐν τῇ δρόσῳ ἐκείνῃ τῇ ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ πνεύματος ἡ ὥρα παρέρχεται τόσον ταχέως καὶ ἀσυνειδήτως, ὥστε μ' ἐκπλήσσει ἀληθῶς καὶ μ' ἐξεγείρει δυσαρέστως, ὡς σημεῖον πρωϊνῆς ἀφυπνίσεως, ὁ μεσονύκτιος κώδων τῆς τελευταίας ἁμαξοστοιχίας.

Λοιπὸν . . . ἐς αὔριον. ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ[1]

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ Κας HANNAH LYNCH

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Φωτεινὴ Νατσελχοῦβερ.

Πρὸ ἐτῶν πολλῶν Γερμανός τις μηχανικὸς διώκων τὴν τύχην ἐξέπεσεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, εὑρὼν δὲ τὴν διαμονὴν τῶν Ἀθηνῶν ἀρκούντως ἑλκυστικὴν δι' ἄνθρωπον θέλοντα νὰ κερδίζῃ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἄνευ πολλοῦ κόπου καὶ χωρὶς νὰ θυσιάζῃ τὸν ἀπογευματινόν του ὕπνον, ὁ ἀξιόλογος Τεύτων ἀπεφάσισε ν' ἀποκατασταθῇ ὁριστικῶς εἰς τὴν πόλιν, τὴν ὁποίαν ὡς φαίνεται δὲν κηδεμονεύει πλέον ἀποκλειστικῶς ἡ θεὰ τῆς σοφίας. Ἀλλ' ὁ Ἰακὼβ Νατσελχοῦβερ δὲν ἐφρόντιζε περὶ τούτου, οὔτε τὸν ἔμελε διόλου· ἡ σκέψις καὶ ἡ φροντίς του περιωρίζετο εἰς τὸ νὰ λαμβάνῃ τακτικῶς τὸν μισθὸν τῆς ἐργασίας του, ἄλλως ἠδιαφόρει περὶ τῶν κυβερνητικῶν περιπετειῶν τοῦ Ὄθωνος καὶ περὶ τῆς αὐλῆς τῆς Ἀμαλίας, ὅσον καὶ περὶ τῶν ἀρχαίων μνημείων. Ποτὲ δὲν ἐπεσκέφθη τὴν Ἀκρόπολιν. Τὰ ὀδοντωτὰ ἐρείπιά της, τὰ πανταχόθεν ὁρατά, τὰ συνέχεε μὲ τοὺς ἄλλους περὶ τὰς Ἀθήνας λόφους, ἐὰν δὲ ἠρώτα τις τὴν γνώμην του περὶ τοῦ ἐνδόξου τούτου κέντρου κλασικῶν ἀναμνήσεων, αὐτὸς ἀποσύρων τὴν πίπαν ἀπὸ τὰ χείλη του ἀπεκρίνετο ὅτι ἐπροτίμα τὸν ἄλλον λόφον, τὸν Λυκαβηττόν, καθὸ ὑψηλότερον. Κατὰ τὰ ἄλλα ἦτο ἀγαθός, φλεγματικὸς ἄνθρωπος, κλίνων μᾶλλον εἰς τὸν ἐγωϊσμόν· ἡ κυριωτέρα του εὐχαρίστησις ἦτο νὰ καπνίζῃ πίνων τὴν ῥακήν του καὶ ῥεμβάζων κενοὺς ῥεμβασμούς, ἡ δὲ ἐνδόμυχος πεποίθησίς του ἦτο ὅτι ὁ κόσμος τὰ πηγαίνει καλά, καθὼς τὰ ἐπῆγεν ἀνέκαθεν, καὶ ὅτι ὁ χαρακτὴρ τοῦ Ἕλληνος ἔχει τι τὸ βαρβαρικὸν καὶ παιδικὸν συνάμα.

Ὅταν θέλῃ τις νὰ νυμφευθῇ καὶ δὲν εὑρίσκει ὅ,τι ἐπιθυμεῖ, ἐκλέγει ὅ,τι καλλίτερον εὕρῃ. Ὁ Ἰακὼβ εὗρηκε μίαν νέαν εὐρωστοτάτην καὶ φύσει νωθράν, ἔχουσαν παρεκτὸς τῆς μικρᾶς της προικὸς καὶ πατέρα, τοῦ ὁποίου αἱ οἰκίαι παρεῖχον ἐλπίδας μελλούσης εὐπορίας. Ἡ νύμφη δὲν ἦτο εὔμορφη, δὲν εἶχε δὲ οὔτε τὰς ἕξεις καθαριότητος ἢ οἰκιακῆς οἰκονομίας Γερμανίδος Frau. Ἀλλὰ δέκα ἢ δώδεκα ἐτῶν βίος εἰς τὴν Ἀνατολὴν εἶχεν ἀρκέσει διὰ ν' ἀπομάθῃ ὁ Ἰακὼβ τοιούτου εἴδους λεπτότητας, ὥστε δελεασθεὶς ἐκ τῶν ὀλίγων μετρητῶν καὶ ἐκ τῆς προσδοκωμένης ἀποκτήσεως δύο οἰκιῶν ἐκεῖ ὑψηλά, εἰς τὸν Λυκαβηττόν, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πενθεροῦ, ἀντεμετώπισε μὲ γαλήνην ψυχῆς τὸ ἄλλως ὄχι πολὺ ἑλκυστικὸν μέλλον, καὶ ἐτελέσθη ὁ γάμος.

Ὁ φιλήσυχος Τεύτων ἔχασεν ἔκτοτε τὴν ἡσυχίαν του. Ἡ Ἀθηναία του σύζυγος εἶχε μικρὰν ἀνυπόδητον ὑπηρέτριαν, τρέμουσαν διαρκῶς ἐνώπιον τῆς κυρίας της, τῆς ὁποίας αἱ ἀκατάπαυστοι ἐπιπλήξεις συνωδεύοντο καὶ διὰ χειρονομιῶν ἢ χειροτονιῶν. Ὁ Ἰακὼβ ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν ὅτι δὲν ἦτο ἀναπόφευκτος ἡ τόση βοὴ καὶ ταραχή, ἀλλ' ἀντὶ ἐπεμβάσεως ἐπροτίμα νὰ κάθηται καπνίζων εἰς τὸν ἐξώστην του καὶ ν' ἀκούῃ ἐκεῖθεν ἀπαθῶς τὰς ὑστερικὰς κραυγὰς τῆς γυναικός του, τὰς ὕβρεις καὶ τὰς ἐπιπλήξεις καὶ ἐνίοτε τὸν ἦχον θραυομένων ἀγγείων.

Κατὰ τὰ ἄλλα ἡ κυρία δὲν ἦτο κακή, ἄλλως δὲ ὁ Ἰακὼβ ἀπέφευγε νὰ παρέχῃ ἀφορμὰς πρὸς ἐρεθισμὸν τῶν νεύρων της, οὔτε διέκοπτε τὰς ὀξυφώνους συνομιλίας μετὰ τῶν γειτονισσῶν, οὔτε ἐξέφραζεν ἀπορίαν τινὰ ὅτι τὴν ἔβλεπε μὲ τὴν λερωμένην λινὴν καμιζόλαν της, μὲ ἄπλεκον τὴν μαύρην κόμην της καὶ τὰς μελαγχρινὰς παρειάς της μαρτυρούσας ἀποχὴν νεροῦ καὶ σάπωνος, ἐνῷ ἡ μικρὰ ὑπηρέτρια μὲ γυμνοὺς τοὺς πόδας, μὲ κοντὸν σχισμένον φόρεμα, μὲ τὴν οὔλην κόμην ἄνω κάτω, ἔτρεμε, ἔσπανε ποτήρια καὶ πινάκια, ἤκουε μὲ ἀνοικτὸν τὸ στόμα τὰς ἀγρίας ἐπιπλήξεις τῆς κυρίας της καὶ ὕψωνε μηχανικῶς τὸν ἀγκῶνα, διὰ νὰ προφυλαχθῇ ἀπὸ ἐνδεχόμενον κτύπημα. Δὲν ἦτο εὐτυχὴς ὁ Ἰακώβ, ἀλλ' ἐφιλοσόφει σκεπτόμενος ὅτι ὀλίγοι οἱ εὐτυχεῖς καὶ ὅτι ὁ ἀληθὴς φιλόσοφος συμμορφοῦται μὲ τὰς περιστάσεις. Τὴν γυναῖκά του τὴν ἠγάπα κατὰ τὸν βαρὺν γερμανικόν του τρόπον· ὅτε τὴν ἔβλεπεν ἐξαπτομένην, ἔξω ἑαυτῆς, σχεδὸν μανιώδη, ἀπέσυρεν ἐνίοτε τὴν πίπαν ἀπὸ τὸ στόμα καὶ ἔλεγεν: «Ἔλα, ἔλα», διὰ νὰ τὴν καθησυχάσῃ, — παρηγορεῖτο δὲ ἐνθυμούμενος ὅτι ἔξοχοι ἄνδρες ἀρχαῖοι καὶ νεώτεροι ἀπεφάνθησαν ὅτι ἡ γυνὴ εἶναι ὂν ἀκατάληπτον, καὶ ἤλπιζεν ὅτι ἴσως ἐπέλθῃ βελτίωσίς τις τοῦ καθεστῶτος ἀφοῦ γεννηθῇ τὸ μωρόν.

Τὸ μωρὸν ἦλθεν ἐπὶ τέλους, ἀλλ' ἡ μήτηρ τοῦ μωροῦ ἀπῆλθεν... εἰς τὰς οὐρανίους μονάς, καθώς, φυσικῷ τῷ λόγῳ, ἐφρόνει ἢ ἔλεγεν ὁ Ἰακώβ, ὁ ὁποῖος ἔχυσε τὰ συνήθη εἰς τοιαύτας συμφορὰς δάκρυα, μολονότι δὲν εἶχεν αἰτίας ὁ δυστυχὴς νὰ θρηνῇ τὴν ἀπολεσθεῖσαν δῆθεν εὐτυ-

1. Ἴδε σελ. 84.

Digitized by Google

χίαν του. Ἐφρόντισε νὰ εὕρῃ τροφὸν διὰ τὴν ὀρφανὴν μελαψὴν κόρην του, ἐπανέλαβε τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν συνήθη πρὸ τοῦ γάμου του ζωήν,—διδαχθεὶς δὲ ἐκ τῆς πείρας, ἀπέφυγε πᾶσαν νέαν ἀπόπειραν πρὸς ἀναζήτησιν συζυγικῆς εὐδαιμονίας. Τὸ μωρὸν ὠνομάσθη Φωτεινή. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἐὰν ἡ ἰδιοσυγκρασία τοῦ πατρὸς ἐμετρίαζε τὰ μητρόθεν κληρονομηθέντα ἐλαττώματα, ἀλλ' ἄδυτα τὰ μυστήρια τῆς ἠθικῆς διαπλάσεως! Ἀτυχῶς δὲ εἶναι δυνατὸν νὰ φαντασθῇ τις καὶ χειρότερα ἀπὸ τὴν νωθράν, ὑστερικὴν καὶ ἀνούσιον γυναῖκα, τὴν ὁποίαν ἐθρήνησεν ὁ Ἰακὼβ.

Ἡ Φωτεινὴ ἐμεγάλωσεν ἐπάνω κάτω καθὼς μεγαλόνουν τὰ ζῶα, φυσικῶς καὶ ἄνευ σχεδὸν οὐδενὸς ἠθικοῦ περιορισμοῦ. Ἔτρεχεν εἰς τοὺς δρόμους μὲ τ' ἀγυιόπαιδα, δὲν ἔμαθεν οὔτε ἀνάγνωσιν, οὔτε γραφήν, οὔτε κατήχησιν, οὔτε ράψιμον,—ἔμαθεν ὅμως νὰ ὑβρίζῃ καὶ νὰ ξυλοκοπῇ, ἡ δὲ μικρὰ ἀκτένιστος ὑπηρέτρια κατήντησε νὰ τρέμῃ ἐνώπιόν της, ὅσον ἔτρεμε καὶ ἐνώπιον τῆς μητρός της. Καὶ ὁ Ἰακὼβ αὐτὸς δὲν τὰ ἐπήγαινε καλλίτερον μαζί της. Αἱ μανιώδεις ἐκρήξεις της τὸν παρεζάλιζαν, ἡ δὲ φυσική του ἀπάθεια ἐξαμβλύνουσα τὴν πατρικὴν εὐθύνην, τὸν ἀποκατέστησεν ἀδιάφορον ὡς πρὸς τὴν ἀνατροφὴν τῆς θυγατρός του. Δὲν ἦτο ποσῶς ἄσχημη ἡ Φωτεινή. Ἀπ' ἐναντίας, οἱ μεγάλοι τοπάζινοι ὀφθαλμοί της καὶ οἱ πυκνοὶ μαῦροι βόστρυχοι περὶ τὸ εὐρὺ μέτωπόν της ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ ἑλκύσωσι τὴν προσοχὴν ὅσων τὴν ἔβλεπον. Ἡ δὲ μικρὰ αὐθάδης μύτη της καὶ τὰ μεγάλα ὠχρὰ της χείλη συνηρμόζοντο εὐκόλως εἰς παντοειδεῖς μορφασμούς, οἱ ὁποῖοι ἔδιδον γόητρον παράδοξον εἰς τὸ ἐκφραστικὸν πρόσωπόν της, πρόσωπον ἐμφαῖνον πρόωρον γνῶσιν τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀφέλειαν ταυτοχρόνως ἑλκυστικήν, — πρόσωπον chiffonné, ὡς λέγουν οἱ Γάλλοι, προκαλοῦν ὑποψίας ἀλλὰ καὶ θαυμασμὸν συγχρόνως διὰ τὴν ἀφοβίαν καὶ τὴν εἰλικρίνειάν του. Καὶ ἔτρεχεν ἐλευθέρα εἰς τοὺς δρόμους ἡ Φωτεινὴ καὶ ἐκυλίετο εἰς τὴν λάσπην καὶ τὴν σκόνην ἀνταλλάσσουσα μὲ τοὺς συντρόφους της κτυπήματα καὶ ἐναγκαλισμούς, ὕβρεις καὶ φιλήματα. Ἐμάλονε μὲ ὅλους ἀδιαφόρως, ὄχι μαλώματα παιδικά, ἀλλὰ καθὼς μαλόνουν τὰ ζῶα, ἀγρίως καὶ θηριωδῶς. Ἐξ αὐτῆς δὲ τῆς ἀθώας ἡλικίας ἐπροτίμα πάντοτε τὰ ἀγόρια. Τὰ κοράσια τὰ περιεφρόνει καὶ ἐτέρπετο πρὸ πάντων ὅτε εὑρίσκετο ἐντὸς θορυβώδους ὁμίλου ἀρρένων ἐριζόντων. Τότε διέστελλε τοὺς λευκοὺς ὀδόντας της γέλως ἄσβεστος καὶ ἔλεγεν ἐντὸς πέντε λεπτῶν ἀνοησίας περισσοτέρας ἢ ὅσας ἠδύνατο νὰ εἴπῃ ἄλλο κοράσιον ἐντὸς μιᾶς ὥρας.

Ὁ Ἰακὼβ ἔβλεπε τὴν ἐλεεινὴν ἀνατροφὴν τῆς θυγατρός του, ἀλλ' ὡς φιλόσοφος σκεπτόμενος περὶ ἀφῃρημένων πραγμάτων, πρὸ παντὸς δὲ ἄλλου θέλων τὴν ἡσυχίαν του, ἐθεώρει προτιμότερον νὰ βλέπῃ τὴν θυγατέρα του ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγώτερον ἢ νὰ φροντίζῃ περὶ διορθώσεώς της. Καὶ τί ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ ὁ πατὴρ διὰ κόρην μικράν, ὀρφανὴν μητρός; Ὄχι βέβαια νὰ τῆς μάθῃ τὸ ἄλφα βῆτα ἢ ράψιμον! Οὔτε νὰ τρέχῃ τὸ κατόπιν της τὰς Κυριακὰς εἰς τὸν Λυκαβηττόν! Τί ἄλλο ἠδύνατο νὰ κάμῃ Γερμανὸς φίλεργος καὶ ἀγαθός, ἢ ν' ἀφίνῃ τὰ πράγματα νὰ τρέχουν τὸν δρόμον των, ἐπαναπαυόμενος εἰς τὴν φύσιν, καπνίζων ἡσύχως τὴν πίπαν του καὶ πίνων τὴν ρακήν του; Ἐὰν ἡ φύσις δὲν ἐπιφέρῃ διόρθωσιν, αὐτὸς θὰ τὴν ἐπιφέρῃ; Πρὸς τί ν' ἀγωνίζεται ματαίως ἀφιερῶν εἰς τὴν ἀνοικονόμητον κόρην του τὰς ὀλίγας ὥρας, ὅσας δὲν ἀπερρόφα ἡ ἐργασία; Αἱ γειτόνισσαι δὲν συνεμερίζοντο τὰς ἰδέας του, ἀλλ' αἱ γειτόνισσαι καὶ οἱ γείτονες δὲν βλέπουν ποτὲ τὰ πράγματα ὑπὸ τὴν ἀληθῆ καὶ σωστήν των ἔποψιν, τὸ ἔχουν δὲ πολὺ εὐκολώτερον νὰ γνωμοδοτοῦν περὶ ξένων ὑποθέσεων ἢ νὰ βάλουν εἰς τάξιν τὰς ἰδικάς των. Ὄχι, ὄχι, ἀφήσατε τὸν φιλόσοφον νὰ πηγαίνῃ τὸν δρόμον του ὅπως ἐκεῖνος ἠξεύρει καὶ νὰ μετρᾷ μόνος του τὰς οἰκογενειακὰς του εὐθύνας. Λησμονεῖτε τὸν Σωκράτην; Ἐὰν ἐκεῖνος ὡμίλει εἰς τὰς δημοσίας στοὰς περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς καὶ ἄλλων διαφόρων ἀντικειμένων, ἐνῷ ἡ τόσον ἀδίκως συκοφαντηθεῖσα σύζυγός του καὶ τὰ τέκνα του ἔμενον πεινῶντα εἰς τὴν οἰκίαν, διὰ τί ὁ ἀφανέστερος Ἰακὼβ Νατσελχοῦβερ νὰ μὴ πίνῃ τὴν μαστίχαν του ζεσταινόμενος εἰς τὸν ἥλιον τῆς Ἑλλάδος καὶ σχολιάζων τὴν πολιτικὴν τοῦ Μετερνίχου, ἐνῷ ἡ κόρη του ἐκυλίετο εἰς τὰς ἀστρώτους ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν!

Ἐν τούτοις ἡ Φωτεινὴ εἶχεν ἐκ φύσεως ἓν δῶρον πολύτιμον. Ἠγάπα καὶ ᾐσθάνετο τὴν μουσικήν. Ἐκ βρεφικῆς σχεδὸν ἡλικίας ἐτέρπετο κρούουσα μὲ τὰ μικρὰ της δάκτυλα ἤχους φαντασιώδεις εἰς ὅ,τι ἠχηρὸν ἀγγεῖον εὕρισκεν. Εἰς τὰ διαλείμματα τῶν μαλωμάτων μὲ τ' ἀγόρια τοῦ δρόμου καὶ τῶν ἄλλων γυμναστικῶν της ἀγώνων ἐντὸς τῆς λάσπης καὶ τῆς σκόνης, διεσκέδαζε ψάλλουσα ἢ σφυρίζουσα πρωτοτύπους τοιαύτας συνθέσεις της, κατὰ δὲ τὰς σπανίας περιστάσεις, καθ' ἃς συνώδευε τὸν πατέρα της εἰς τὰ Πατήσια, δὲν τὴν ἔμελε διὰ τὴν ἔφιππον συνοδίαν τοῦ βασιλέως καὶ τῆς βασιλίσσης, ἀλλὰ μόνη ἡ μουσικὴ ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν καὶ τὸν θαυμασμόν της.

Ἡ αὐξάνουσα αὐτὴ κλίσις πρὸς τὴν μουσικὴν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μείνῃ ἀπαρατήρητος. Ὁ Ἰακὼβ καθὸ Γερμανός, ὄχι μόνον τὴν παρετήρησεν ἀλλὰ καὶ τὴν ἐσεβάσθη. Ἠγόρασε λοιπὸν τὸ εὐθηνότερον κλειδοκύμβαλον, τὸ ὁποῖον ἠδυνήθη ν' ἀνακαλύψῃ, καὶ προσεκάλεσεν ὡς διδά-

Digitized by Google

σκαλον Βαυαρόν τινα μουσικὸν ἐλθόντα εἰς Ἀθήνας μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ εὕρῃ στάδιον ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ συμπατριώτου του Ὄθωνος. Τοιουτοτρόπως κατωρθώθη νὰ περιορισθῇ ἡ Φωτεινή,—τοὐλάχιστον ἐπί τινας ὥρας καθ' ἡμέραν. Ἡ πρόοδός της ἦτο πλέον ἢ καταπληκτική, τόσον ὥστε μίαν ἡμέραν ὁ Βαυαρός, ἀφοῦ ἐκαθάρισε τὰ ὀμματοϋάλιά του μὲ προσοχὴν διπλασίαν τῆς συνήθους, ἐκοινοποίησε σοβαρῶς εἰς τὸν πατέρα της, ὅτι καὶ ὁ Listz αὐτὸς θὰ ἦτο εὐτυχής, ἐὰν εἶχε τοιαύτην μαθήτριαν. Ὁ Ἰακὼβ ἤκουσε σύννους τὴν κοινοποίησιν, οἱ δὲ ἀόριστοι ῥεμβασμοί του ἔλαβον ἔκτοτε νέαν διεύθυνσιν, τοῦτο πρὸς ὄχι μικρὰν στενοχωρίαν του. Ἀκοπώτερον τὸ νὰ σχολιάζῃ τις τὴν πολιτικὴν τοῦ Μετερνίχου ἢ τὸ νὰ γνωρίζῃ ὅτι ἡ κόρη του ἔχει ἔκτακτον μουσικὴν ἰδιοφυίαν. Διότι ἦτο φιλήσυχος ἄνθρωπος ὁ Ἰακὼβ καὶ τὸν ἐτάραττεν ἡ σκέψις, ὅτι ἡ Φωτεινὴ δὲν ἦτο ὡς ὅλα τοῦ κόσμου τὰ κοράσια. Ἡ εὐθύνη του ἀπέβαινε πολὺ βαρεῖα, τὸ δὲ βάρος της τὸν ἠνώχλει καθ' ὑπερβολήν. Ἡ προσδοκία του ἀνέκαθεν ἦτο ὅτι ἡ Φωτεινὴ θὰ μεγαλώσῃ, θὰ παχύνῃ, θὰ γείνῃ ὀλίγον νοστιμωτέρα τῆς μητρός της καὶ ὅτι ἡ φροντίς του θὰ περιορισθῇ εἰς τὸ νὰ τὴν ὑπανδρεύσῃ μὲ κανένα τίμιον ἄνθρωπον,—ὄχι μὲ ἁπλοῦν ἐργάτην, χάρις εἰς τὴν προῖκα, τὴν ὁποίαν ἤλπιζε διὰ τῆς ἐργασίας καὶ τῆς οἰκονομίας του νὰ οἰκονομήσῃ. Ἀλλ' ἡ φύσις εἶχεν ἄλλους σκοπούς. Ἡ Φωτεινὴ ἐγεννήθη διὰ τὴν μουσικήν. Ὁ Ἰακὼβ τὸ ἐκαταλάμβανεν – ὅσον ἄθλιον καὶ ἂν ἦτο τὸ κλειδοκύμβαλόν της,—συνῃσθάνετο δὲ ὅτι δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ παρεμποδίσῃ κλίσιν τόσον ἰσχυράν, περιορίζων τὴν νέαν ἐντὸς τῶν στενῶν ὁρίων ὑπάρξεως κοινῆς καὶ πεζῆς.

— Ἔχεις δίκαιον, εἶπεν εἰς τὸν Βαυαρὸν διδάσκαλον. Ἂν μ' ἐρωτᾷς, τὸ εἶχα καλλίτερα νὰ μὴ εἶχε διόλου αὐτί. Δὲν εἶναι ἡ μουσικὴ στάδιον διὰ τὰς γυναῖκας. Ἀλλὰ τί νὰ γείνῃ τώρα; Σκέψου ἐσύ. Εἶμαι πτωχὸς ἄνθρωπος, ἀλλ' ὅ,τι μὲ συμβουλεύσῃς νὰ κάμω, θὰ τὸ κάμω,—ἀρκεῖ νὰ ἠμπορῶ.

— Δὲν ἔχει ἄλλο παρὰ νὰ τὴν στείλῃς εἰς τὴν Γερμανίαν, ἀπεφάνθη ἀδιστάκτως ὁ Βαυαρός. Μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ πενθεροῦ σου, μὲ τὴν μικρὰν ἐπιρροήν μου καὶ μάλιστα μὲ τὴν κλίσιν τῆς μικρᾶς, θὰ τὸ καταφέρωμεν νὰ σπουδάσῃ τρία ἢ τέσσαρα ἔτη εἰς τὴν Λειψίαν. Ἂν τοῦτο κατορθωθῇ, μὴ σὲ μέλει! Ἀρκεῖ μόνον νὰ κρατῇ τὸ κεφάλι της ἐπάνω ἀπὸ τὸ νερόν, καὶ τὰ κύματα θὰ τὴν σπρώξουν μακράν. Καὶ ὁ Βαυαρὸς ὕψωσε τὴν χεῖρα πρὸς ὑπόδειξιν τοῦ ἀπείρου.

— Ναί, ναί, εἶπεν ὁ Ἰακώβ, ἀλλὰ νὰ μὴ τὴν σπρώξουν ἐκεῖ ὅπου δὲν πρέπει. Καὶ σείσας θλιβερῶς τὴν κεφαλήν,— φοβοῦμαι, ἐπρόσθεσε, φοβοῦμαι αὐτὸ τὸ στάδιον διὰ μίαν γυναῖκα.

— Δὲν θὰ μοῦ ἀρνηθῇς ὅτι εἶναι καλλίτερον παρὰ νὰ πάρῃ ἄνδρα τῆς τάξεώς της.

— Δὲν τὸ ξεύρω καθόλου! Ἀλλ' ὁ φόβος μου εἶναι μὴ γείνῃ ἡ Φωτεινὴ ἀπ' ἐκείνας ποῦ καλίτερα νὰ μὴ τὰς πάρῃ κανείς. Δὲν μοῦ φαίνεται καμωμένη διὰ νὰ κάμῃ τὸν ἄνδρα της εὐτυχῆ,—οὔτε τὸν ἑαυτόν της. Παράξενη, γεμάτη θυμούς, ἀγράμματη, ξεύρει μόνον νὰ λέγῃ ἄσχημα λόγια καὶ δὲν βλέπω νὰ ἔχῃ μέσα της οὔτε τρυφερότητα διόλου οὔτε εὐγένειαν.

Ὁ ἀγαθὸς Ἰακὼβ ἐλησμόνει ὅτι δὲν ἦτο ὅλως ἀνεύθυνος διὰ τὰς ἀρνητικὰς ταύτας ἰδιότητας τῆς θυγατρός του καὶ ὅτι ἡ πατρική του ἀδιαφορία συνετέλεσε περισσότερον πάσης ἐμφύτου προδιαθέσεως εἰς τὴν ἐλεεινὴν ἀτέλειαν τῆς ἀνατροφῆς της.

— Αὐτὰ δὲν εἶναι ἰδική μου δουλειά, ὑπέλαβεν ὁ Βαυαρός. Ἡ τέχνη, φίλε μου, ἡ τέχνη! Ἡ κόρη σου δι' ἐμὲ εἶναι ἀφῃρημένη ἰδέα. Τὸν προορισμὸν τῆς γυναικὸς ἐν γένει οὔτε τὸν συλλογίζομαι. Θέλει ἂς 'πανδρευθῇ, θέλει ἂς μὴ 'πανδρευθῇ! Δὲν εἶναι ὡραία, ἀλλὰ εἶδα ἄνδρας νὰ παλαβωθοῦν καὶ δι' ἀσχημοτέρας γυναῖκας. Τὸ πᾶν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰ 'ματοϋάλιά των. Ἀλλὰ ἂν ἐρωτᾷς τὴν γνώμην μου, ὁ γάμος δὲν εἶναι διὰ γυναῖκας ἐξόχους. Ὁ Γκαίτης, ἐνθυμεῖσαι, λέγει ὅτι ὁ γάμος εἶναι ὁ τάφος τῆς διανοίας των.

— Πιθανόν, ἀλλ' ἔχομεν καιρὸν ἀκόμη μέχρις ὅτου ἔλθῃ ὥρα γάμου.

Ὁ πάππος τῆς Φωτεινῆς συγκατένευσεν εὐκόλως νὰ συνεισφέρῃ τ' ἀπαιτούμενα, διὰ νὰ πετάξῃ τὸ ἑτερόγενον κλωσσόπουλον ἀπὸ τὴν πατρικὴν φωλεάν. Οἱ Ἕλληνες λατρεύουν τὴν δόξαν, ἡ δὲ ἔκτακτος μουσικὴ ἰδιοφυία τῆς Φωτεινῆς παρεῖχεν ἐλπίδας δόξης. Ὅθεν οἱ συγγενεῖς της ἐπροθυμοποιήθησαν νὰ ἐλαττώσωσι τὰ οἰκογενειακὰ ἐναποταμιεύματα χάριν τῶν σπουδῶν της.

Οὕτω λοιπὸν μίαν φθινοπωρινὴν πρωίαν ἡ δεκαπενταετὴς Φωτεινὴ μὲ τοὺς μεγάλους καὶ ζωηροὺς κιτρίνους ὀφθαλμούς της καὶ μὲ τοὺς ὡραίους μαύρους πλοκάμους ἀτάκτως στεφανοῦντας τὴν ἀρρενωπὴν κεφαλήν της, κατέβη εἰς Πειραιᾶ μὲ τὸν πατέρα της, διστάζοντα ἔτι ἂν ἡ ληφθεῖσα ἀπόφασις ἦτο φρόνιμος ἢ ὄχι καὶ ἐπεβιβάσθη εἰς τὸ διὰ Τεργέστην ἀναχωροῦν Αὐστριακὸν ἀτμόπλοιον. Δὲν ἦτο εὐειδής, δὲν ἦτο ἑλκυστική, εἶχέ τι τὸ χυδαῖον ἡ μορφὴ καὶ τὸ πρόστυχον ἡ ἔκφρασίς της, εἶχεν ὅμως ὑπὲρ ἑαυτῆς τὴν ἄκραν νεότητα. Τὴν νεότητα ἐμαρτύρουν τὸ λεπτὸν καὶ εὐλύγιστόν της σῶμα, τὸ δροσερὸν καὶ περίεργον βλέμμα της, ἡ στρογγύλη σιτόχρους παρειά της, ὁ εὔκαμπτος παρθενικὸς τράχηλός της· ἡ δὲ νεότης ἐξαγνίζει καὶ καθωραΐζει τὸ πᾶν. Ἐνόσῳ διαρκεῖ, τὰ πάντα εἶναι δυνατὰ καὶ δὲν ἔχει τότε ἡ ἐλπὶς ὅρια.

Ἕπεται συνέχεια *Κατὰ τὸ Ἀγγλικὸν ὑπὸ Δ. Β.*

Digitized by Google

Γατοι και Πιθηκοι

Δυσκόλως δύναταί τις νὰ παραγνωρίσῃ τὴν νοημοσύνην τῶν ζῴων, τὴν ἀληθῆ ἰδιότητα ἐπαγωγῆς, ἣν πλεῖστα εἴδη κέκτηνται καὶ ἥτις δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συγχυσθῇ μετὰ τῶν ἐξ ὁρμεμφύτου ἰδιοτήτων. Ἡ γάτα καὶ ὁ πίθηκος παρέχουσιν ἡμῖν περίεργα παραδείγματα ἐπιβεβαιούμενα παρ' ἀξιοπίστων μαρτύρων· παραλαμβάνομεν δέ τινα ἐξ αὐτῶν ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ Romanes (ἐπὶ τῆς νοημοσύνης τῶν ζῴων) προκειμένου περὶ ζητήματος, τὸ ὁποῖον καθ' ὁλοκληρίαν οὗτος διελεύκανεν.

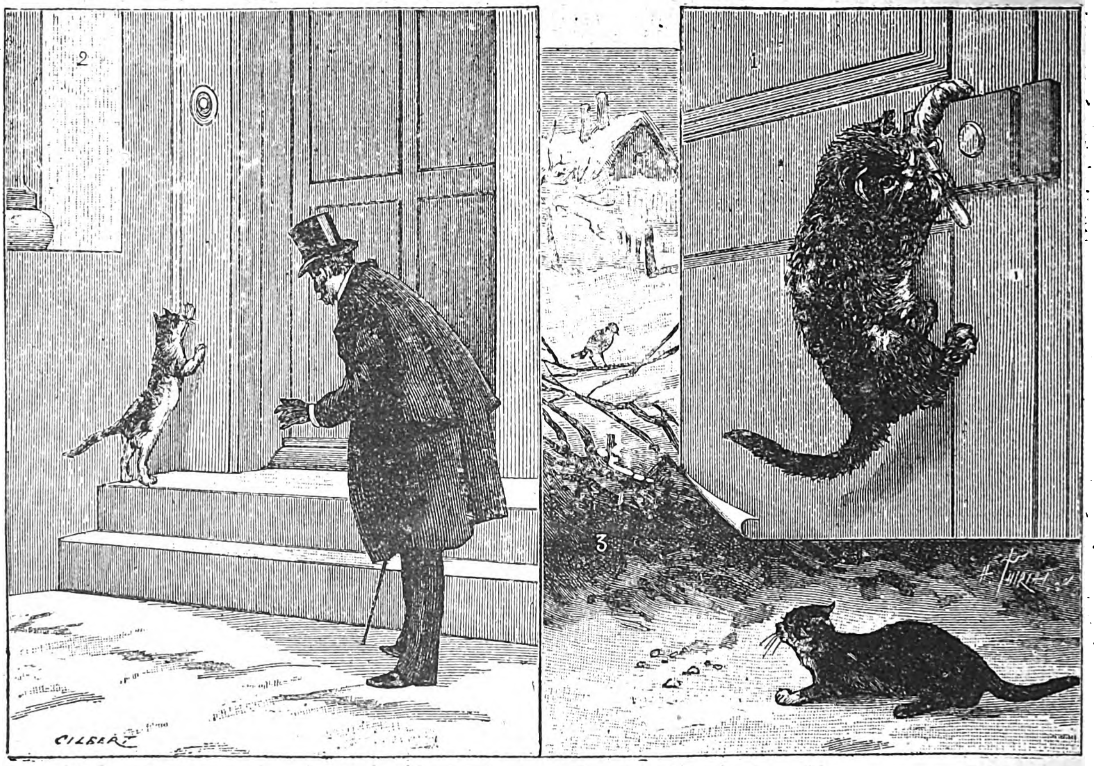

Εἰκ. 1 — Ἀγχίνοια τῶν γάτων: 1 Γάτος ἀνοίγων κλεῖθρον — 2 Γάτος προσκαλῶν τοὺς διαβάτας νὰ κωδωνίσωσι — 3 Γάτος προσελκύων τὰ πτηνὰ διὰ ψυχίων ἄρτου.

Πάντα τὰ θηρία τῆς φυλῆς τῶν γαλῶν εἶναι ἀκοινώνητα, ἄγρια, ἁρπακτικά. Μήτε οἱ λέοντες, οἱ κακῶς καλούμενοι βασιλεῖς τῶν ζῴων, μήτε αἱ τίγρεις εἶναι θαρραλέα· ἐξαιρουμένης τῆς περιστάσεως, καθ' ἣν εἶναι πληγωμένα, κατὰ τὸν λοιπὸν χρόνον ἐπιτίθενται ἐξ ἐνέδρας. Ἡ γάτα ἐπίσης τοιαύτας ἔχει διαθέσεις· εἶναι δειλή, ὀλίγον κοινωνική, προσκολλᾶται μᾶλλον εἰς τὰ οἰκήματα ἢ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, κατὰ τὸ ἀνάστημα καὶ τὴν ἀνατομικὴν κατασκευὴν προσπελάζει πρὸς τὸν αἴλουρον, διαφέρει ὅμως τούτου κατὰ τὸν χαρακτῆρα, διότι ἐξ ἁπάντων τῶν ζῴων μέχρι τοῦδε οὐδέποτε κατωρθώθη ἡ ἐξημέρωσις τοῦ αἰλούρου. Χαρακτὴρ ἀξιοσημείωτος τῆς γάτας εἶναι ἡ σκληρότης, μεθ' ἧς μεταχειρίζεται λείαν πεσοῦσαν εἰς τοὺς ὄνυχας αὐτῆς. Τίς δὲν εἶδε γάταν παίζουσαν μετὰ μυὸς καὶ εὐχαριστουμένην εἰς τὸν τρόμον καὶ τοὺς πόνους αὐτοῦ; Δικαιοῦται ἄρα ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐκπλήττηται διὰ τοῦτο καὶ δὲν δύναται νὰ ἀντλήσῃ ἐκ τῆς ἰδίας ἱστορίας θλιβερὰ παραδείγματα; Οἱ Ῥωμαῖοι ἀκούοντες τὰς οἰμωγὰς τῶν ῥιπτομένων εἰς τὰ θηρία χριστιανῶν, ἔσπευδον εἰς τὰς κονίστρας, ὅπως ἀπολαύσωσι τοῦ θεάματος τῶν μαρτυρίων ἀνθρώπων ὁμοίων αὐτῶν. Εἶναι γνωστὰ τὰ φρικώδη βάσανα, τὰ ὁποῖα οἱ Μεξικανοὶ ἐπέβαλλον εἰς τὰ θύματά των, τὰ βασανιστήρια, εἰς ἃ ὑποβάλλουσιν οἱ Ἰνδοὶ τοὺς ὑπ' αὐτῶν συλλαμβανομένους αἰχμαλώτους. Μήπως δὲ καὶ παρ' ἡμῖν ἔτι, μεθ' ὅλας τὰς ἐπιγενομένας προόδους, πλῆθυς ἀνθρώπων ἀμφοτέρων τῶν φύλων δὲν σπεύδει νὰ παρασταθῇ εἰς καρατομήσεις; Τὰ δὲ παταγώδη χειροκροτήματα τὰ ἐπακολουθοῦντα, ὅταν ταῦρος πληγώσῃ κατὰ τὰς ταυρομαχίας ἄνθρωπόν τινα ἢ ἵππον, ἀποδεικνύουσιν ὅτι τὸ σκληροκάρδιον δὲν ἀνήκει ἀποκλειστικῶς μόνον εἰς τὸ ζῷον. Ἡ γάτα καίτοι οὖσα

Digitized by Google

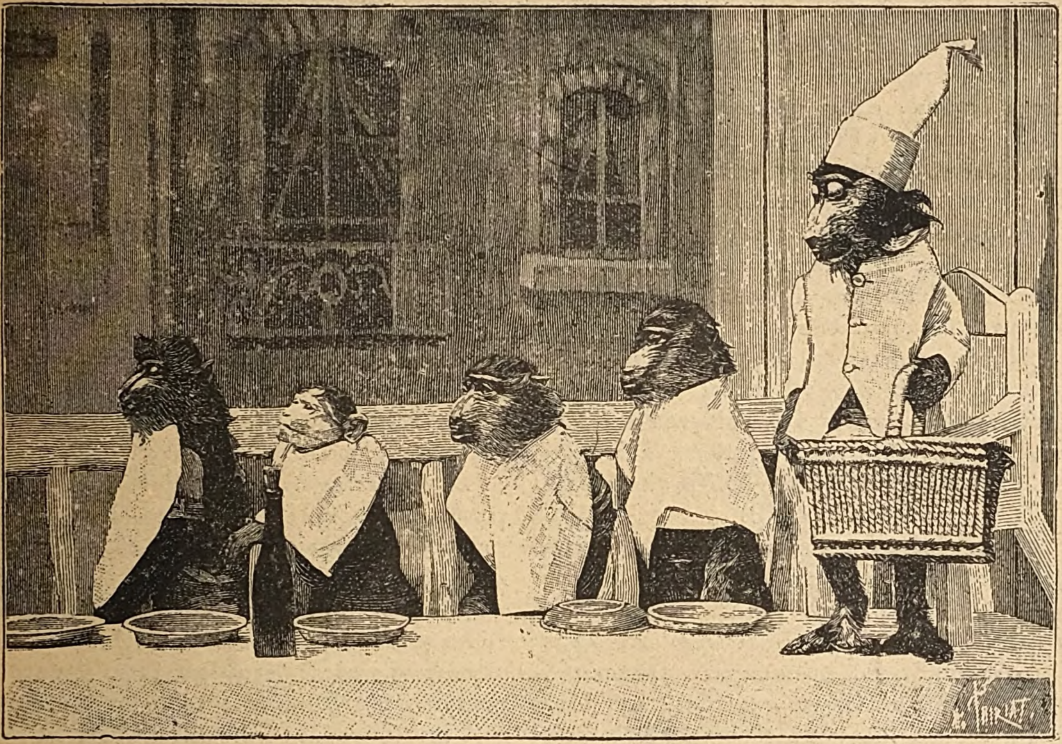

Εἰκ. 2 Οἱ σοφοὶ πίθηκοι δειπνοῦντες

ἀπατηλὴ καὶ σκληροκάρδιος διακρίνεται κατὰ τὴν νοημοσύνην. Ὁ Romanes ἀναφέρει ὅτι πολλάκις εἶδε γάταν ἀνοίγουσαν θύραν, δι' ἧς συνεκοινώνουν οἱ σταῦλοι μετὰ τῆς κατοικίας του. Παρετήρει ταύτην ἔκ τινος παραθύρου χωρὶς αὐτὸς νὰ φαίνεται. Ἡ γάτα διηυθύνετο νωχελῶς καὶ ἀδιαφόρως πρὸς τὴν θύραν· δι' ἑνὸς ἅλματος μὲ τὸν ἕνα τῶν ποδῶν της ἐκρατεῖτο ἐκ τῆς λαβῆς καὶ διὰ τοῦ ἄλλου ἐπίεζε τὸ ἐλατήριον, ἐν ᾧ διὰ τῶν δύο ὀπισθίων ποδῶν ὤθει τὴν θύραν πρὸς τὰ ἐντὸς ὑποβοηθοῦσα οὕτω τὸ ἄνοιγμα αὐτῆς. (εἰκὼν 1) Ὁ ἄνθρωπος θὰ ἐνήργει ἄλλως ; Ὁ Κοὺκ βεβαιοῖ ὅτι ἐγνώρισε γάταν, ἥτις δι' ἀναλόγου μεθόδου κατώρθονε νὰ ἀνοίγῃ τὸ ἑρμάριον, ἐν ᾧ ἐτίθετο τὸ γάλα ἐν τῇ οἰκίᾳ. Τελευταίως δὲ ἐν ὑπομνήματι ἀναγνωσθέντι ἐν τῇ Λινναϊκῇ ἑταιρίᾳ τοῦ Λονδίνου, ὁ Ὄττο διηγεῖται ὅτι γάτα, ἥτις ἦτο κεκλεισμένη εἰς δωμάτιον ἔχον μόνον ἓν παράθυρον ἀνοιγόμενον διὰ μοχλοῦ, κατώρθονε νὰ διανοίγῃ τοῦτο καὶ ἀπολαύῃ τῆς ἐλευθερίας. Ὅταν ἡ γάτα δὲν δύναται νὰ ἀνοίξῃ μόνη θύραν τινά, μεταχειρίζεται ἄλλας μεθόδους. Εἷς τῶν γραμματέων τῆς Γαλλικῆς πρεσβείας ἐν Ἀγγλίᾳ περιεπάτει ἡμέραν τινὰ εἰς τὰς ὁδοὺς τοῦ Λονδίνου, ὅτε γάτα τις προσῆλθεν αὐτῷ καὶ ἠρέμα προσετρίβετο εἰς τὰς κνήμας του. Ἐν ἀρχῇ δὲν ἐπρόσεξεν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ γάτα ἐπανελάμβανε τὸ τέχνασμα, ἠναγκάσθη νὰ παρατηρήσῃ. Τὸ ζῶον προσεκτικὸν εἰς τὸ κίνημα, ἐστράφη καὶ ἐφαίνετο διὰ τῆς ἐκφράσεως τῶν ὀφθαλμῶν καλοῦν αὐτὸν νὰ τὸ συνοδεύσῃ. Ἐκ περιεργείας ὁ διαβάτης ἀκολουθεῖ τὸν παράδοξον ὁδηγὸν αὐτοῦ. Μετ' ἀπόστασιν βημάτων τινῶν ἡ γάτα ἵσταται ἔμπροσθεν οἰκίας τινός, ἀναβαίνει ταχέως τὰς ὀλίγας βαθμίδας τὰς χωριζούσας ταύτην τοῦ πεζοδρομίου, καὶ παρατηροῦσα μεθ' ἑκάστην κίνησιν, ἂν πα-

Εἰκ. 3 — Ὁ πίθηκος τοῦ Κυβιέρου

Digitized by Google

ρακολουθῆται, πηδᾷ πρὸς τὸν κώδωνα κατάδεικνύουσα οὕτως τὸν πόθον αὐτῆς (εἰκὼν 1 ἀριθ. 2)· ὁ διπλωμάτης κρούει τὸν κώδωνα καὶ διηγεῖται τὴν ἱστορίαν εἰς τὸν ἐλθόντα ν' ἀνοίξῃ τὴν θύραν ὑπηρέτην. — «Εἶναι ἡ γάτα μας, ἀποκρίνεται οὗτος ἡσύχως, συνειθίζει νὰ τρέχῃ ἐκτὸς τῆς οἰκίας· ὅταν δὲ θέλῃ νὰ ἐπανέλθῃ, τρίβεται πρὸς τοὺς διερχομένους διαβάτας μέχρις οὗ κατορθώσῃ νὰ εὕρῃ τινὰ συγκατατιθέμενον νὰ τὴν ἀκολουθήσῃ.» Ὑπάρχουσι γεγονότα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐκδηλοῦται ἔτι καταφανέστερον ἡ κρίσις. Γάτα τις, τῆς ὁποίας ἐστείρευσε τὸ γάλα, ἔφερεν εἰς τὰ νεογνά της τεμάχια ἄρτου, ὅπως ἀναπληρώσῃ τὴν ἐλλείπουσαν τροφήν· ἄλλη δὲ γάτα ἐσκάλιζε τὴν χιόνα τὴν καλύπτουσαν τεμάχια ἄρτου καὶ μετὰ τοῦτο ἐνήδρευεν, ὅπως συλλάβῃ τὰ προσερχόμενα πτηνὰ (εἰκὼν 1 ἀρ. 3).

Ἂν εἶναι ἀδύνατον νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ πίθηκος καταλέγεται μεταξὺ τῶν ἡμετέρων προγόνων ἔτι δ' ὀλιγώτερον μεταξὺ τῶν ἐξαδέλφων μας, πρέπει νὰ ἀναγνωρίσωμεν ὅτι κατὰ τὴν ἀνατομικὴν καὶ φυσιολογικὴν κατασκευὴν πλησιάζει εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ ὅτι, μεθ' ὅλον τὸ παμμέγιστον διάστημα τὸ διαχωρίζον ἡμᾶς ὑπὸ ἔποψιν ψυχολογικήν, εἶναι ἐκ τῶν θηλαστικῶν τὸ μᾶλλον γειτνιάζον πρὸς ἡμᾶς. Ὁ πίθηκος εἶναι ἐπιδεκτικὸς διδασκαλίας, ὅταν δὲ κατασταθῇ κατοικίδιος, ἐπιδίδεται εἰς ὅλα. Ἀνατυποῦμεν εἰκόνα ληφθεῖσαν ἐκ φωτογραφίας, ἥτις παριστᾷ σκηνὴν γεύματος ἄπλετον διεγείρασαν τὸν γέλωτα (εἰκὼν 2). Κυρίως ὅμως ἐν ἐλευθερίᾳ πρέπει νὰ μελετήσωμεν τοὺς πιθήκους, ὅπως καλλίτερον ἐκτιμήσωμεν τὰς φυσικὰς αὐτῶν ἰδιότητας.

Εἴδη τινὰ ζώων ἔχουν ἰδέαν τοῦ θανάτου. Κυνηγὸς ἐφόνευσεν ἡμέραν τινὰ θήλειαν πιθήκου καὶ μετέφερε ταύτην ὑπὸ τὴν σκηνήν του· πάραυτα ἐκυκλώθη ὑπὸ τεσσαράκοντα περίπου πιθήκων ὠρυομένων καὶ χειρονομούντων· ἀπηλλάγη δ' αὐτῶν μόνον σκοπεύων διὰ τοῦ ὅπλου, οὗτινος φαίνεται ἐνόουν κάλλιστα τὸ θανάσιμον ἀποτέλεσμα. Γηραιός τις πίθηκος, βεβαίως ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀγέλης, δὲν ὠπισθοχώρησεν ὡς οἱ ἄλλοι, ἐπροχώρησε μέχρι τῆς εἰσόδου τῆς σκηνῆς· τότε βλέπων ὅτι αἱ ἀγριότητές του κατ' οὐδὲν ὠφέλουν, ἤρχισε κλαίων καὶ οἰμώζων τόσον θλιβερῶς, ὥστε συγκινηθεὶς ὁ κυνηγὸς ἀπέδωκεν αὐτῷ τὸ θῦμά του· ὁ πίθηκος ἔλαβε τάχιστα τὸ πτῶμα καὶ μετέφερε τοῦτο πρὸς τοὺς συντρόφους του, οἵτινες ἀνυπομόνως ἀνέμενον αὐτόν, μεθ' ὃ πάντες ἐξηφανίσθησαν ἐν τῷ δάσει καὶ οὐδεὶς ἠδυνήθη πλέον νὰ ἴδῃ πῶς κατέληξεν ἡ σκηνὴ αὕτη, ἡ τόσον συγκινήσασα τοὺς κατ' αὐτὴν παραστάντας.

Ἂν ὁ πίθηκος δὲν φαίνεται ὅτι προσκολλᾶται τόσον, ὡς ὁ κύων, εἰς τοὺς φροντίζοντας περὶ αὐτοῦ, δὲν στερεῖται ὅμως φιλικῶν αἰσθημάτων καὶ συνήθως περιποιεῖται τοὺς πληγωμένους ἢ ἀσθενεῖς συναδέλφους του. Φυτευτής τις εἶχεν ἐν τῷ κήπῳ του ἀριθμόν τινα γιββώνων βιούντων ἐπὶ τῶν δένδρων καὶ κατερχομένων ἑκάστην πρωίαν, ὅπως λάβωσι τοὺς διανεμομένους αὐτοῖς καρπούς. Νεαρὸς ἄρρην ἡμέραν τινὰ πεσὼν ἐξήρθρωσε τὸν καρπὸν αὐτοῦ· οἱ ἄλλοι ἐπεριποιοῦντο αὐτὸν τὰ μέγιστα καὶ γηραιά τις θήλεια μετὰ προθυμίας ἔφερε πρὸς αὐτὸν τὰς ὡραιοτέρας βανάνας τὰς διδομένας εἰς αὐτήν. Τὸ τοιοῦτον ἐπανελαμβάνετο καθ' ἑκάστην ἡμέραν, μέχρις οὗ ὁ ἀσθενῶν ἐθεραπεύθη καὶ ἠδυνήθη νὰ ἀναλάβῃ τὸν τακτικὸν βίον. Εἰς τοὺς πιθήκους διακρίνομεν πρὸς τούτοις σπουδαιοτέρας ἰδιότητας, κρίσιν καὶ παρατήρησιν ἐπὶ παραδείγματι. Ὁ Ῥέγγερ διηγεῖται ὅτι, ὅτε τὸ πρῶτον ἔδωκεν ὠὰ εἰς τοὺς πιθήκους τῆς Παραγουάης, ἔθραυσαν ταῦτα καὶ ἀπώλεσαν οὕτω μέγα μέρος τοῦ περιεχομένου, μετ' ὀλίγον ὅμως ἔμαθον νὰ ἀπολεπίζωσι ταῦτα τόσον καλῶς, ὅσον καὶ οἱ ἄνθρωποι. Ἡμέραν τινὰ ὁ αὐτὸς φυσιοδίφης ἔθηκε μεταξὺ τῶν τεμαχίων τῆς ζακχάρεως καὶ χάρτινον χωνίον, ἐν ᾧ ἐτύλιξε σφῆκα· ὁ πίθηκος θελήσας νὰ ἀνοίξῃ τὸ χωνίον ἐκεντρίσθη ὑπὸ τῆς σφηκός. Μετὰ τοῦτο οὐδεὶς πλέον ἠπατήθη· καὶ ἕκαστος πίθηκος προτοῦ διανοίξῃ τὸ περιτυλιγμένον ἔφερεν αὐτὸ εἰς τὸ οὖς του, τὸ ἔσειεν ἰσχυρῶς, ἵνα βεβαιωθῇ ὅτι δὲν ἐνέκλειε κακοποιόν τι ἔντομον. Οἱ πίθηκοι γνωρίζουσιν ἐν ἀνάγκῃ νὰ μεταχειρίζωνται μηχανικὰ μέσα πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ αὐτῶν· θραύουσι διὰ λίθων τὰ ὄστρακα τῶν μαλακοστράκων, ὅπως καταφάγωσι τὸ περιεχόμενον· τινὲς μάλιστα ἰσχυρίζονται ὅτι εἰσάγουσι λίθους μεταξὺ τῶν χασκουσῶν θυρῶν τοῦ ὀστράκου τῶν ὀστρειδίων, ὅπως οὕτως ἀπαλλαγῶσι τοῦ κόπου νὰ καταθραύσωσι ταύτας. Ἀναφέρεται ὅτι πίθηκός τις, ὅπως ἐμποδίσῃ τὴν θύραν τοῦ κλωβοῦ του νὰ κλείσῃ, ἐτύλισσε τὸ κάλυμμα τὸ δοθὲν αὐτῷ διὰ τὴν νύκτα καὶ ἐτοποθέτει οὕτως πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ του· ὁ ὀραγγουτάγκος τοῦ Κυβιέρου εἶχε τὴν συνήθειαν νὰ σύρῃ κάθισμα ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄκρου τοῦ δωματίου μέχρι τοῦ ἑτέρου, ὅπως φθάσῃ εἰς τὸ κλεῖθρον, τὸ ὁποῖον ἤθελε νὰ ἀνοίξῃ (εἰκὼν 3)· ἐρωτῶμεν ἅπαξ ἔτι ὁ ἄνθρωπος θὰ ἔπραττεν ἄλλως; Ἐν συνόψει βλέπομεν ὅτι οἱ πίθηκοι ὡς καὶ οἱ γάτοι ἐκτελοῦσι πράξεις καταδηλούσας ἀληθῆ κρίσιν, καὶ ἐκτελουμένας ἐν ἐπιγνώσει τοῦ ἐπελευσομένου ἀποτελέσματος. Ὁ ἀναγνώστης πρόκειται νὰ ἀποφασίσῃ ἂν αἱ πράξεις αὗται προέρχωνται ἐξ ἁπλοῦ ὁρμεμφύτου ἢ ἂν πρέπῃ νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς ἰδιότητας, τὰς ὁποίας μέχρι τοῦδε οἱ πάντες ἐθεώρουν ὡς ἀνηκούσας ἀποκλειστικῶς μόνον εἰς τὸν ἄνθρωπον.

Ν. Χ. Α.

Digitized by Google

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟΝ

ΙΟΥΛΙΟΣ

Τὸ ἀγγλικὸν περιοδικὸν Forum δημοσιεύει ἄρθρον τοῦ Ἀμερικανοῦ συνταγματάρχου Dodge περὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν στρατῶν. Ὁ συγγραφεὺς ἀσχολεῖται ἰδίως περὶ τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τῆς Γαλλίας ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς Γερμανίας ἀφ' ἑτέρου, ἀνομολογεῖ δὲ ὅτι ὁ γαλλικὸς στρατὸς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη κατέστη ἐφάμιλλος τοῦ ἀντιπάλου. Τὸ ζήτημα εἶνε ἂν θὰ ἔχῃ ἐν περιπτώσει μέλλοντος πολέμου ἱκανοὺς ἀρχηγούς· ἀλλὰ μήπως ἡ Γερμανία δὲν ἔχει νῦν ἀρχηγοὺς ὅλως νέους καὶ ἀδοκιμάστους; Ὁ κ. Dodge ὑπολογίζει τὴν ὅλην στρατιωτικὴν δύναμιν τῆς Εὐρώπης ἐν πολέμῳ εἰς 18 ἑκατομμύρια ὁπλιτῶν. Καταλήγει δὲ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ εἰρήνη δὲν κινδυνεύει νὰ διασαλευθῇ ἐπί τινα χρόνον.

*

Εἰς τὴν Revue de l'Hypnotisme ὁ ἰατρὸς Desjardin de Régla δημοσιεύει μελέτην περὶ χασὶς ἐπὶ τῇ βάσει πολλῶν ἐρευνῶν καὶ πειραμάτων του. Μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρει καὶ πείραμα, τὸ ὁποῖον ἐξετέλεσεν ἐφ' ἑαυτοῦ διὰ τῆς καταπόσεως χασίς. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ναρκωτικοῦ ὁ ταλαίπωρος ἐπιστήμων ἐνόμιζεν ὅτι εἶνε γυνὴ ἔγκυος καὶ δὴ ἑτοιμότοκος καὶ ὑπέστη ὅλας τὰς ὠδῖνας τοῦ τοκετοῦ. Ἐν γένει δὲ ἀποφαίνεται ὅτι τὸ χασὶς δὲν εἶνε τόσον ἐπικίνδυνον καὶ φθοροποιὸν τῆς ὑγείας ὅσον τὸ ὄπιον, καὶ φρονεῖ ὅτι ἠδύνατο νὰ γείνῃ ἐπωφελὴς χρῆσις αὐτοῦ δι' ἐπισταμένων δοκιμῶν εἰς ψυχικὰς ἀσθενείας.

*

Τὸ Πρῶτον Βῆμα εἶνε ἡ ἐπιγραφὴ ἄρθρου τοῦ μεγάλου Ῥώσσου συγγραφέως Λέοντος Τολστόη εἰς τὴν ἀγγλικὴν New Review τοῦ Ἰουλίου. Καὶ διὰ τοῦ ἄρθρου του αὐτοῦ, ὅπως δι' ὅλων τῶν δημοσιευμάτων του, ὁ Τολστόη ἐπιδιώκει τὴν ἠθικοποίησιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους διὰ τῆς ἐγκρατείας καὶ σωφροσύνης τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων φιλοσόφων. Ὡς πρῶτον δὲ βῆμα πρὸς ταύτην θεωρεῖ τὴν κατάργησιν τῆς κρεωφαγίας καὶ τὴν καθιέρωσιν τῆς διὰ φυτικῶν οὐσιῶν διατροφῆς. Ὥστε οἱ φυτοφάγοι ἀποκτῶσι νῦν πολύτιμον σύμμαχον καὶ βροντόφωνον κήρυκα τῶν ἰδεῶν των. Ὁ Ῥῶσσος φιλόσοφος μεθ' ὑψίστης ἀποστροφῆς ἀποφαίνεται περὶ τῆς ἐπικρατούσης πολυτελείας τῶν ἐνδυμάτων καὶ τῆς κυριαρχίας τοῦ μαγειρείου εἰς πᾶσαν ἑορτὴν καὶ πανήγυριν, καθ' ἃς ἀπαραίτητον θεωρεῖται τὸ συμποσιάζειν.

*

Ὁ Γάλλος ἀκαδημαϊκὸς ὑποκόμης de Vogüé, ὅστις δὲν εἶνε ἐκ τῶν ὁμοφρονούντων πρὸς τὸν Ζολᾶ εἰς τὰς περὶ τέχνης ἰδέας, δημοσιεύει εἰς τὴν Revue des deux Mondes τῆς 15 Ἰουλίου μακρὰν κρίσιν περὶ τοῦ νεωτάτου ἔργου τοῦ περικλεοῦς μυθιστοριογράφου, τῆς *Καταστροφῆς*. Ἡ κρίσις τοῦ Vogüé εἶνε τόσον μᾶλλον ἐνδιαφέρουσα, καθ' ὅσον οὗτος ἀπετέλει μέρος τοῦ αὐτοῦ σώματος στρατοῦ, τοῦ αὐτοῦ συντάγματος, ἴσως καὶ τοῦ αὐτοῦ λόχου, εἰς ὃν τάσσονται καὶ τὰ κυριώτατα πρόσωπα τῆς *Καταστροφῆς*. Ὁ κριτικὸς θεωρεῖ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔργου ἄμεμπτον καὶ τὸν συγγραφέα ἐφάμιλλον πρὸς τοὺς κορυφαίους τῶν ἐπικῶν ποιητῶν. Τὴν περιγραφὴν τῆς μάχης τοῦ Σεδὰν ἐπεθύμει γοργοτέραν. Ἐν γένει ὁ Vogüé μεθ' ὅλα τὰ περὶ πραγματικότητος δόγματα τοῦ σχολάρχου τῆς φυσιολογικῆς σχολῆς ἐξακολουθεῖ νὰ θεωρῇ αὐτὸν ἕνα τῶν μεγάλων ρομαντικῶν ποιητῶν τῆς Γαλλίας, συγγενεύοντα πρὸς τὸν Οὐγκὼ ὡς μυθιστοριογράφον, δοῦλον δὲ καὶ αὐτὸν τῆς ἰσχυροτάτης φαντασίας του, ἥτις κατ' οὐδένα τρόπον ὑποδουλόνεται εἰς τὰς περὶ πραγματικότητος θεωρίας. Ἐν τέλει ὁ κριτικὸς τῆς Revue des deux Mondes ἐπικρίνει τὸ ἔργον ὡς πρὸς τὴν ἀπεικόνισιν τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς διαφθορᾶς τῆς Γαλλίας κατὰ τὴν πτῶσιν τῆς Αὐτοκρατορίας, ἣν θεωρεῖ καθ' ὑπερβολὴν ζοφεράν.

*

Εὐνόητον εἶνε ὅτι ἡ *Καταστροφὴ* τοῦ Ζολᾶ δὲν ἐκρίθη εὐμενῶς ἐν Γερμανίᾳ, ὅπου ἄλλα ἔργα κατώτερα ταύτης ἔτυχον ἐνθουσιωδῶν ἐπαίνων ὑπὸ τοῦ τύπου καὶ κατὰ μυριάδας ἀντιτύπων κυκλοφοροῦσι. Τινὲς δὲ τῶν Γερμανῶν ἐπικριτῶν προσπαθοῦσι νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι ἡ πρὸς τὸ νεώτατον μυθιστόρημα τοῦ Γάλλου συγγραφέως δυσμένεια αὐτῶν δὲν προέρχεται ἐκ λόγων ἐθνικῶν, ἀλλὰ διότι αὐτὸ τὸ ἔργον κρίνουσιν ὑπολειπόμενον τῶν ἄλλων τοῦ Ζολᾶ ὑπὸ καθαρῶς φιλολογικὴν ἔποψιν, ὡς ὁ κριτικὸς M. F. Mauthner εἰς τὸ Magazin für Litteratur. Ἐν τέλει ὅμως τῆς ἐπικρίσεως ὁ Γερμανὸς λογογράφος ὁμιλεῖ καὶ περὶ τοῦ καθ' ὑπερβολὴν ἐχθρικοῦ πρὸς τὴν Γερμανίαν πνεύματος τῆς *Καταστροφῆς*, θεωρεῖ δὲ τοῦτο συγγνωστὸν εἰς πάντα Γάλλον συγγραφέα πλὴν τοῦ Ζολᾶ, ὅστις ἐπιτηδεύεται συνήθως φιλοσοφικὴν ἀπάθειαν εἰς τὰς συγγραφάς του.

*

Ἀξιανάγνωστα ἄρθρα γαλλικῶν περιοδικῶν:

Γλάδστων ὑπὸ Marie Donsart (Le Correspondant 25 ἰουν.)—*Ὁ Μέγας Φρειδερῖκος* ὑπὸ E. Lavisse (Revue Bleue 9 ἰουλ.)—*Ἡ κατάστασις τοῦ Μεξικοῦ* (Revue Britanique).—*Ἡ οἰκογένεια Γκαῖτε* ὑπὸ A. Barine (Revue des deux Mondes 1 ἰουλ.)—*Ἡ θρησκευτικὴ εἰρηνοποίησις* ὑπὸ G. Picot (ὁμ.)—*Τὸ ἡμερολόγιον τοῦ Βάλτερ Σκὸττ* ὑπὸ G. Valbert (ὁμ.)—*Ὁ στρατὸς τοῦ Μὲτζ* ὑπὸ C. Rousset (ὁμ. 15 ἰουλ.)—*Μεταρρύθμισις τῆς φυσικῆς ἀγωγῆς* ὑπὸ F. Lagrange (ὁμ.)—*Ἡ ψυχολογία καὶ σύγχρονοι ἐπικριταί της* ὑπὸ P. Janet (ὁμ.) — *Τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν τῆς Εὐρώπης* (Revue Encyclopédique 15 ἰουλ.)—*Ἡ Βασίλισσα τῆς Ἰταλίας* ὑπὸ E. Tissot (Revue de Famille 15 ἰουλ.) — Masrium [Νέον στοιχεῖον, τοῦ ὁποίου δὲν κατωρθώθη ἔτι ἡ ἀπομόνωσις] (Revue générale des Sciences 15 ἰουλ.)—*Ὁ Λομπρόζος καὶ ὁ Πνευματισμὸς* ὑπὸ A. Moll (Revue de l'Hypnotisme).—*Τὸ πρόβλημα τοῦ πολέμου* ὑπὸ M. Revon (Nouvelle Revue 1 ἰουλ.)—*Αἱ Μέλισσαι* ὑπὸ E. Blanchard (ὁμ.)—*Τὰ φιλοσοφικὰ ποιήματα τοῦ Ἴβσεν* ὑπὸ E. Tissot (ὁμ.) — *Ἡ Μουσικὴ κατὰ τὸν Σπένσερ* ὑπὸ Combarieu (Revue philosophique) —*Οἱ Σιδηρόδρομοι ὑπὸ ἔποψιν ἀσφαλείας* ὑπὸ J. Martin (Revue Scientifique 2 ἰουλ.)—*Ἡ φωτογράφησις τῶν χρωμάτων* ὑπὸ Lippmann (ὁμ. 9 ἰουλ.)—*Ἡ ἐπιστήμη ἐν τῇ γεωργίᾳ* ὑπὸ Barthelot (ὁμ. 16 ἰουλ.)—*Ἡ κατάχρησις τοῦ ὀπίου* ὑπὸ E. Martin (ὁμ.)

*

Ἀξιανάγνωστα ἄρθρα ἀγγλικῶν καὶ ἀμερικανικῶν περιοδικῶν:

Αἱ ἠθικαὶ ἀρχαὶ τῆς κριτικῆς (Albermale).— *Χριστόφορος Κολόμβος* ὑπὸ Castelar (Century Magazine.) — *Ἡ ἐν Ρωσσίᾳ κρίσις* (Contemporary Review).—*Αἱ μεταναστάσεις τῶν ἀνθρωπίνων φυλῶν* ὑπὸ

Digitized by Google

J. Bryce (ὁμ.)—*Τὰ εὐρωπαϊκὰ συμφέροντα ἐν Αἰγύπτῳ* ὑπὸ C. Carmichael (Imp. and Asiat. Quaterly Review.)—*Ὁ Μωαμεθανισμὸς ὑπὸ Μωαμεθανῶν* ὑπὸ D. Hannigan (Westminster Review.)—*Ἡ τυραννία τῶν ἐξετάσεων* ὑπὸ J. Daviès (ὁμ.).

*

Ἀξιανάγνωστα ἄρθρα γερμανικῶν περιοδικῶν:

Ἡ Ἰταλία ὑπὸ R. Neumann (Aus Allen Welttheilen.)—*Ἡ κίνησις τῶν ἐθνικοτήτων κατὰ τοὺς νεωτάτους χρόνους* ὑπὸ A. Scher-Toss (Deutsche Revue.) — *Τὰ ἐπιστημονικὰ προαισθήματα τοῦ Γκαῖτε* ὑπὸ Helmholtz (Deutsche Rundschau.) — *Νέαι φάσεις τῆς τουρκικῆς πολιτικῆς* (ὁμ.)—*Μαθήματα μουσικῆς* ὑπὸ Moskowski (Nord und Süd.)—*Περὶ διαφόρων πόλεων τῆς Β. Ἀμερικῆς* ὑπὸ P. Lindau (ὁμ.)

*

Ἀξιανάγνωστα ἄρθρα διαφόρων ἄλλων ξένων περιοδικῶν:

Ἐν τῇ ἰταλικῇ Nuova Anthologia 1 ἰουλ. *Αἱ ταυρομαχίαι ἐν Ἰσπανίᾳ* ὑπὸ P. Mantegazza. — Ἐν τῇ ἰταλικῇ Natura ed Arte 16 ἰουλ. *Ἡ γυνὴ ἐν τοῖς ἔργοις καὶ ἐν τῷ βίῳ τοῦ Σέλλεϋ* ὑπὸ Montecorboli.

Ἐν τῇ ἰσπανικῇ Revista Contemporana τῆς 15 ἰουλ. *Ἡ φιλοσοφία τῆς ἱστορίας* ὑπὸ D. Mariano.— Ὁμ. *Ὀργανισμὸς τῆς ἐπισήμου στατιστικῆς ἐν Ἰσπανίᾳ* ὑπὸ D. Pazos.

Ἐν τῷ ῥωσσικῷ Silwieryj Wiestnik *Ἡ ἐπίδρασις τῶν ποταμῶν ἐπὶ τῆς προόδου τοῦ πολιτισμοῦ* ὑπὸ Winogradow. — Ὁμ. *Ὁ λιμὸς ἐν Τσελιαβίνσκ* ὑπὸ Schmourlo.

Στρατιωτικὰ καὶ ναυτικὰ ἄρθρα:

Revue du Cercle militaire 3 ἰουλ. *Αἱ πρῶται μάχαι τοῦ στρατοῦ τοῦ Ῥήνου.*—Revue maritime et coloniale. *Τὸ γερμανικὸν ναυτικόν.* — La marine française 3 ἰουλ. *Ἡ χρῆσις τῶν τορπιλλοβόλων.*—Revue militaire de l' etranger. *Ὁ ὀργανισμὸς τοῦ μηχανικοῦ ἐν τῷ ῥωσσικῷ στρατῷ.*—Neue militarische Blätter. *Ὁ πόλεμος ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ πολιτισμοῦ.*

ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ

Προφυλακτικὰ κατὰ τῆς χολέρας.

Εὐχόμεθα νὰ μὴ χρησιμεύσωσι ποτὲ εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς «Ἑστίας» τὰ κατωτέρω, παρὰ μόνον διὰ νὰ ἱκανοποιήσωσι τὴν ἔμφοβον περιέργειάν των, σήμερον ὅτε τόσος γίνεται περὶ χολέρας λόγος καὶ ἐξαπλοῦται ἡ ἐπιδημία καὶ ὁλονὲν πλησιάζει.

Εἰς τὴν Εὐρώπην ἡ χολέρα εἰσέβαλεν ἐξ Ἰνδιῶν τὸ πρῶτον μόλις πρὸ 100 ἐτῶν εἰς τὴν Γαλλίαν δὲ μόνον τὸ 1832, ὅτε καὶ ἐπέφερε μεγάλας καταστροφάς. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ὁ διάσημος Κὼχ εὗρε τὸ χολερογόνον βακτηρίδιον, ὅπερ ὡς ἐκ τοῦ σχήματός του, ὁμοίου πρὸς κόμμα (virgule), ὠνομάσθη κομματοειδὲς βακτηρίδιον τοῦ Κώχ.

Εἶνε ζήτημα, τὸ ὁποῖον καὶ ἐσχάτως συνεζητήθη ἐν Γαλλίᾳ, ἂν ἡ ἀσθένεια αὕτη προέρχεται ἐξ αὐτοπαθείας τοῦ ὀργανισμοῦ ἢ ἐκ μεταμορφώσεως ἄλλου τινὸς μικροβίου εἰς τὸ κομματοειδὲς βακτηρίδιον τῆς χολέρας. Ἀλλ' ἡ πλειοψηφία κλίνει ὑπὲρ τῆς δευτέρας γνώμης, ἥτις καὶ διὰ πειραμάτων ἀπεδείχθη καὶ περὶ τῆς ὁποίας συνηγόρησεν ἐσχάτως καὶ ὁ Petter.

Ὡς πρωτίστην αἰτίαν μολύνσεως παραδέχονται ἤδη τὴν ἐκ τοῦ ὕδατος, τοῦθ' ὅπερ ἀποδεικνύεται ὑπὸ πλείστων παρατηρήσεων. Εἰς τὰς περισσοτέρας πόλεις τῆς Ἀσίας, ὅπου αἱ ὑγιειναὶ συνθῆκαι εἶνε κάκισται καὶ τὸ ὕδωρ αὐτόχρημα μόλυσμα, ἡ χολέρα διαρκῶς σχεδὸν ἐξολοθρεύει. Ἀλλὰ κατὰ τὰς παρατηρήσεις πολλῶν ἰατρῶν, πόλεις τὰς ὁποίας πρότερον σταθερῶς ἡ χολέρα ἐλυμαίνετο, ἅμ' ὡς καθαρὸν ὕδωρ ἐδιοχετεύετο, καὶ ὅταν ἀκόμη ὅλαι αἱ ἄλλαι ὑγιειναὶ συνθῆκαι διετηροῦντο κακαί, πάλιν ἡ ἐπιδημία κατὰ πολὺ ἐμειοῦτο ἢ καὶ ἐντελῶς ἐξηλείφετο.

Ἀλλὰ καὶ ἡ πενία καὶ ὁ συνωστισμὸς καὶ αἱ ταλαιπωρίαι καὶ ἡ ῥυπαρία καὶ ὅ,τι ἄλλο ἀνθυγιεινόν, συντελοῦσιν ἐπὶ πλέον εἰς τὴν καταστρεπτικὴν αὐτῆς διάδοσιν.

Πρόδρομα σημεῖα δὲν ἔχει ἡ χολέρα, ἐκτὸς ἂν θεωρήσωμεν ὡς τοιαῦτα τοὺς στρόφους καὶ τὴν ἀνορεξίαν καὶ τὴν ὑπόλευκον διάρροιαν καὶ τὴν δίψαν τὰ ἐν ἀρχῇ, ἀλλὰ ταῦτα φαίνεται ὅτι εἶνε μᾶλλον ἡ πρώτη αὐτῆς περίοδος. Ἐν τοσούτῳ συμβαίνει συχνάκις μετὰ τὰ ἀνησυχητικὰ ταῦτα συμπτώματα ἡ ἀσθένεια νὰ τρέπεται ἐπὶ τὰ βελτίω καὶ ὁ ἀσθενὴς νὰ θεραπεύεται μετ' ὀλίγας ἡμέρας. Συνήθως ὅμως τὰ συμπτώματα ἐπιτείνονται· ἡ δίψα καθίσταται ἀφόρητος· ἡ λευκὴ διάρροια καὶ ὁ ἔμετος ἐπακολουθεῖ· ἡ ἀδυναμία φθάνει εἰς τὸ κατακόρυφον καὶ ὁ θάνατος ἐπέρχεται μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐν μέσῳ γενικῆς τοῦ σώματος καταψύξεως (κυανώσεως) παραλυούσης τῆς καρδίας ὡς ἐν ἀσφυξίᾳ. Ἐνίοτε δὲ ἡ νόσος ἐπέρχεται τόσον κεραυνοβόλος καὶ ἐπιφέρει τοιαύτην κατάπτωσιν δυνάμεων καὶ κατάψυξιν, ὥστε ὁ ἀσθενὴς ὑποκύπτει ἐντὸς ὀλίγων ὡρῶν.

Ἓν ἐκ τῶν περιέργων τῆς χολέρας συμπτωμάτων εἶνε ἡ μετὰ θάνατον σύσπασις τῶν μυῶν, ἐξ οὗ κάμψεις καὶ μεταλλαγαὶ παράδοξοι μελῶν· τοῦθ' ὅπερ προέρχεται, κατὰ τὸν Κλαύδιον Βερνάρδον ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς ὑψώσεως τῆς θερμοκρασίας τοῦ σώματος. Τὸ περίεργον ἀλλὰ καὶ σταθερὸν τοῦτο σύμπτωμα παρετήρησαν καὶ οἱ ἰατροὶ Feuy καὶ Dupltz κατὰ τὰ τελευταῖα ἐν Παρισίοις κρούσματα, τὸ ἀνέφερε δὲ καὶ ὁ Petter πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ὑπάρξεως χολερικῆς ἐπιδημίας ἐν Παρισίοις.

Ὡς προφυλακτικὰ κατὰ τῆς χολέρας θεωροῦνται, ἐκτὸς τῆς καθαριότητος ἐν γένει καὶ τῆς ἀπολυμάνσεως τῶν δωματίων διὰ θειϊκοῦ σιδήρου ἢ χλωριούχου ἀσβεστίου, τὰ τονωτικὰ καὶ στυπτικὰ τρόφιμα καὶ φάρμακα, ἡ ὄρυζα, ὁ μέλας οἶνος, τὸ ῥώμιον, τὸ κρέας, πρὸ πάντων δὲ ἡ ἀποχὴ ἀπὸ χόρτα καὶ ὀπώρας. Ταῦτα μόνον συνέστησε καὶ ὁ διάσημος φαρμακολόγος Dujardin Baumetz ἐν τελευταίᾳ συνεδριάσει τῆς θεραπευτικῆς ἑταιρείας τῶν Παρισίων. Ὡσαύτως ὠφελεῖ καὶ ἡ χρῆσις ἀντισηπτικῶν φαρμάκων, ἐξ ὧν προτιμητέον τὸ μινθέλαιον (menthol) καὶ τὸ ἰτέλαιον, ὡς κοινότερον δὲ καὶ ἁπλούστερον τὸ βισμούθιον, τὸ ὁποῖον εἶνε στυπτικὸν συγχρόνως καὶ ἀντισηπτικόν.

Ἡ κρεολίνη προὐτάθη ἐπίσης ὡς προφυλακτικὸν καὶ ὡς ἴαμα, ἀλλ' οὐχὶ καὶ μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας. Τῶν αὐτῶν φαρμάκων σχεδὸν καὶ τῆς αὐτῆς θεραπευτικῆς διαίτης γίνεται χρῆσις καὶ κατὰ τὴν προσβολὴν τῆς νόσου.

Digitized by Google

Ἀλλὰ τὸ πρώτιστον τῶν κατὰ τῆς χολέρας προφυλακτικῶν θεωρεῖται ἡ πόσις καθαροῦ ὕδατος, ἀποστειρωθέντος (sterilisé) δι' ἀποστακτηρίου ἀπολυμαντικοῦ ἢ διὰ παρατεταμένου τοὐλάχιστον βρασμοῦ. Ἡ πόσις τοιούτου καθαροῦ ὕδατος, ἡ αὐστηρὰ διατήρησις τῶν ἄλλων τῆς ὑγιεινῆς παραγγελμάτων, πρόσθες δὲ καὶ ἡ ἐκλογὴ διαίτης τονωτικῆς καὶ στυπτικῆς, εἶνε τὰ ἁπλούστερα ἀλλὰ καὶ ἀποτελεσματικώτερα μέσα, τὰ ὁποῖα ἔχομεν ν' ἀντιτάξωμεν κατὰ τῆς φοβερᾶς μάστιγος.

Τελευταῖον σημειοῦμεν πρὸς παρηγορίαν καὶ ἐνθάρρυνσιν τῶν ἀναγνωστῶν μας, ὅτι ἡ ἐλάττωσις ἂν ὄχι ἡ ἐξάλειψις τῆς χολέρας ἐπίκειται. Τὰ τελευταῖα πειράματα τὰ ἀνακοινωθέντα ἐν τῇ βιολογικῇ ἑταιρίᾳ τῶν Παρισίων περὶ τοῦ ἐμβολιασμοῦ τῆς χολέρας, εἶνε πολὺ ἐνθαρρυντικά, ὁ δὲ Haffkine ἐξέφρασε τὴν ἐλπίδα, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐξ ἡμέρας μετὰ τὸν ἐμβολιασμὸν διὰ τοῦ χολερικοῦ ἰοῦ θ' ἀποκτᾷ πλήρη ἀνοσίαν. Ε*

ΤΟ ΠΟΥΛΙ ΜΟΥ

Α

(*κατὰ τὸ ρωσσικό*)

Χαρούμενο, εἶπα, σ' τὰ κλαριὰ
ἂς ξαναψάλει·
κι' ἀνοίγω, καὶ τὴ λεφτεριὰ
τοῦ δίνω πάλι.

Καὶ κάτου ἀπ' τὸ μαβὺ οὐρανὸ
καθὼς πετοῦσε,
μὲ τὴ φωνή του τ' ἀρφανὸ
λὲς μ' ἐβλογοῦσε.

Β

(**πρωτότυπο**)

Εἶπα, θὰ δώκω σ' τὸ πουλὶ
τὴ λεφτεριά,
τί μὲ παράπονο λαλεῖ
ποῦ βλέπει τὰ κλαριά.

Μὰ ἀπ' τὸ κλουβί του τὰ νερά,
τὸν οὐρανό,
τὰ φύλλα μόνο, τὴ χαρά,
θωροῦσε τ' ἀρφανό·

πῶς τὸν ἀδύναμο οἱ καημοὶ
καὶ τὰ δεινά,
πῶς βάσανα, καταδρομή,
τὸν δέρνουνε ξεχνᾷ.

Βγαίνει σ' τὸ δάσος τὸ σκοπὸ
γλυκαρχινᾷ·
μὰ δές! γιεράκι θεριωπὸ
τ' ἀκούει καὶ ξεκινᾷ....

ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ·

ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΤΑ

Ὁ Ἔδισων καὶ ὁ πόλεμος τοῦ μέλλοντος.

Ὁ Ἔδισων διισχυρίζεται ὅτι ἐφεῦρεν ἀερόστατον πηδαλιοῦχον, ὅπερ αὐτομάτως δύναται νὰ ἀποστείλῃ εἰς μεγάλας ἀποστάσεις,—ἀνέφερε δ' ὁ ἴδιος ὡς παράδειγμα διάστημα πεντήκοντα μιλίων—καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου κατέρχεται βροχὴ δυναμίτιδος ἐπὶ τοῦ καταστρεπτέου μέρους. Ὁ Ἔδισων ἔσχε συνέντευξιν μετὰ τοῦ γνωστοῦ Ἀμερικανοῦ συγγραφέως Poutney-Rigelow, συμμαθητοῦ καὶ φίλου τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας. Κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ὡμίλησαν καὶ περὶ τῆς πιθανότητος ρωσσογερμανικοῦ πολέμου. Ἀντὶ νὰ ὁμιλήσῃ περὶ τῆς φοβερότητος τοῦ τοιούτου πολέμου, ἀντὶ νὰ περιγράψῃ τὰς καταστρεπτικὰς ἐνεργείας τῶν νεωτάτων πολεμικῶν μέσων, εἶπεν ὁ Ἔδισων ἁπλῶς:

«Δὲν ἐννοῶ διὰ τί αἱ κυβερνήσεις καταναλίσκουσι τὸν χρόνον αὐτῶν μὲ δοκιμὰς πολυδαπάνων καταστρεπτικῶν μεθόδων, αἵτινες πρακτικῶς δὲν δύνανται νὰ ἐφαρμοσθῶσιν. Ἐὰν ἤμην ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας, οὐδεμίαν φροντίδα θὰ μοὶ προὐξένει διάστασίς τις μετὰ τοῦ Τσάρου.»

«Πρὸ ὀλίγου, ἐξηκολούθησεν ὁ Ἔδισων, ἔκαμα μικρὰν ἐφεύρεσιν, δι' ἧς καθίσταται δυνατὸν νὰ διευθύνῃ τις τὸ πλοῖον αὐτομάτως διὰ τῆς ναυτικῆς πυξίδος. Ἡ ἀρχὴ εἶνε λίαν ἁπλῆ. Στρέφω τὸ πρόσθιον μέρος τοῦ πλοίου πρὸς τὴν διεύθυνσιν, καθ' ἣν θέλω νὰ διευθύνω τοῦτο. Εἰς ἀμφότερα τὰ μέρη τοποθετῶ λίαν εὐαισθήτους ἠλεκτρικοὺς μηχανισμούς, κανονιστικοὺς ἢ διευθετικούς, οὕτως ὥστε κατὰ πᾶσαν πρὸς δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ κλίσιν τοῦ πλοίου, ἡ κλίσις τῆς μαγνητικῆς βελόνης νὰ ἐνεργῇ ἐπὶ τοῦ διευθετῆρος. Οὗτος συνδέεται μετὰ τῆς κινητικῆς μηχανῆς τοῦ πλοίου καὶ ἡ ἐπενέργειά του ὁδηγεῖ τὸ πλοῖον πάντοτε εἰς τὸν ὀρθὸν δρόμον. Ἡ μηχανὴ αὕτη δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐπὶ τῶν τορπιλλοφόρων ἁπάντων τῶν συστημάτων, δύναται ὅμως νὰ χρησιμοποιηθῇ πρὸς διαβίβασιν βλημάτων διὰ τοῦ ἀέρος.

«Δὲν ὁμιλῶ περὶ ἀεροστάτων ἢ πτητικῶν μηχανῶν ἐν τῇ ἐννοίᾳ ἐκείνῃ, ἣν δίδουσι συνήθως εἰς τὰς ἐκφράσεις ταύτας. Δὲν ἔχω ἐμπιστοσύνην εἰς μηχάνημα, ὅπερ ἀφίνει τὸν ἀεροναύτην εἰς τὴν τύχην τῶν ἀνέμων. Λέγουσιν ὅτι αἱ πτητικαὶ μηχαναὶ πρέπει νὰ συμφωνῶσι μὲ τὴν φύσιν ἀπομιμούμεναι τὰς κινήσεις τῶν πτηνῶν καὶ ἰχθύων. Ἀλλὰ παρατηρήσατε τὸν φωνόγραφόν μου· τί ἄλλο εἶναι ἢ τεμάχιον ἐλάσματος μεταλλίνου; Ἡ πτητικὴ μηχανὴ τῆς ἐφευρέσεώς μου ἐκτινάσσεται εἰς τὸν χῶρον ὑπὸ γωνίαν τινὰ δεδομένην. Εἶναι ὡπλισμένη δι' ἠλεκτρικοῦ κινητῆρος, ὅστις δι' ἱστίων τὴν κινεῖ μέχρις ἀποστάσεως ὡρισμένης ἐκ τῶν προτέρων, ὑποθετέον πεντήκοντα μιλίων ἐντεῦθεν. Ἡ πεῖρά μου μὲ δικαιοῖ νὰ παραδεχθῶ ὅτι δύναμαι νὰ πληρώσω τὴν μηχανὴν ταύτην μὲ 250 χιλιογράμματα (200 ὀκάδας) ἐκρηκτικῶν ὑλῶν καὶ εἶτα νὰ τὴν ἐκσφενδονίσω εἰς ὁποιονδήποτε σημεῖον, ὅπερ ἐπιθυμῶ νὰ ἐπιτύχω. Ἐννοεῖται ἐκ τῶν προτέρων ὅτι, ὡς ἕκαστος πυροβολητής, πρέπει νὰ ἔχω ὑπ' ὄψει μου τὸν καιρόν· ἀλλ' ἡ πεῖρά μου μοὶ ἀποδεικνύει ὅτι δύναμαι νὰ κατανικήσω μετὰ βεβαιότητος τὰς πλείστας δυσκολίας.

Digitized by Google

— Ἂς ὑποθέσωμεν, εἶπεν ὁ Poutney-Rigelow, ὅτι ἡ Νέα Ὑόρκη εἶναι τὸ σημεῖόν σας.

— Ἡ Νέα Ὑόρκη, ἀπήντησεν ὁ ἐφευρέτης, ἀπέχει δεκατρία μίλια ἐντεῦθεν. Ἀναλαμβάνω νὰ ἐκσφενδονίσω ἐντεῦθεν ὁποιανδήποτε ποσότητα δυναμίτιδος θέλετε ἐντὸς τῆς πόλεως ταύτης.»

Τὴν στιγμὴν ταύτην ἀνέλαμψαν οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Ἔδισων, ὡς διηγεῖται ὁ Poutney-Rigelow, καὶ ἀνέκραξεν:

«Ἐπεθύμουν — ὁ Ἔδισων θὰ ἀνελογίσθη βεβαίως τὰς φιλικὰς σχέσεις τοῦ ξένου του πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας — ἐπεθύμουν, ἐξηκολούθησε, νὰ εἴχετε πόλεμον, ἵνα ἠδυνάμην νὰ πραγματοποιήσω τὰ σχέδιά μου πρακτικῶς. Ἔχω τὰ ὑλικὰ ἀνὰ χεῖρας καὶ ἠδυνάμην νὰ συμφωνήσω μετὰ χιλιάδων ἐργοστασιαρχῶν, ὅπως μοὶ προμηθεύσωσιν ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ὅ τι χρειάζομαι.

— Ἀλλά, ἠρώτησεν ὁ Poutney-Rigelow, τί θὰ ἐκάμνετε ἐὰν ἦσθε ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας;»

Ὁ Ἔδισων ἀπήντησεν: «Οὐδέν, ἐφ' ὅσον ὁ πόλεμος δὲν εἶχεν ἀποφασισθῆ· θὰ ἐτήρουν τὸ μυστικόν μου. Καὶ μετ' αὐτὴν ἔτι τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ πολέμου οὐδεὶς θὰ ἐγνώριζε τοὺς σκοπούς μου, διότι καὶ ἂν πάντες οἱ μηχανικοὶ τοῦ τόπου ἐνησχολοῦντο εἰς τὴν κατασκευὴν τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ συστατικοῦ τῶν μηχανῶν μου, ἐγὼ θὰ συνέθετον τὰ μέρη εἰς ἓν ὅλον μόνον ἐντὸς τῶν ὁπλοφυλακείων κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμήν. Μόλις ἦσαν ἕτοιμοι θὰ ἐξετινάσσοντο ἄνωθεν ἐχθρικῶν στρατευμάτων καὶ θὰ ἔπιπτον ἐπ' αὐτῶν ὡς βροχὴ δυναμίτιδος. Δὲν θὰ ὠφέλει κατ' οὐδέν, ἐὰν ἐπυροβόλουν κατὰ τῶν μηχανῶν, διότι αὗται πίπτουσαι θὰ κατέστρεφον τοὺς ἀποπειρωμένους νὰ πυροβολήσωσι κατ' αὐτῶν».

Οὕτως ἔχουσι τὰ γραφόμενα εἴς τε τὰ ἀμερικανικὰ καὶ τὰ γαλλικὰ φύλλα περὶ τῆς συνομιλίας τοῦ κυρίου Poutney-Rigelow μετὰ τοῦ Ἔδισων. Κατὰ πόσον δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν σοβαροὺς τοὺς ἰσχυρισμοὺς τοῦ Ἀμερικανοῦ ἐφευρέτου δὲν δυνάμεθα ὡς εἰκὸς νὰ κρίνωμεν, ἐφ' ὅσον δὲν γείνωσι δοκιμαὶ διὰ τοῦ φοβεροῦ τούτου πολεμικοῦ μηχανήματος. Ὁ Ἔδισων ὁμοιάζει πολὺ μὲ τὸν μέγαν Ναπολέοντα· αἱ αὐταὶ γραμμαὶ τοῦ προσώπου, ὁ αὐτὸς σχηματισμὸς τοῦ κρανίου καὶ ἡ αὐτὴ στάσις. Καὶ ὁ βοῦς τῶν δύο τούτων ἀνθρώπων παρουσιάζει σημεῖά τινα ὁμοιότητος. Ὁ στρατιώτης τῆς Κορσικῆς ἐχρησιμοποίησε τὰς νεωτέρας ἐπαναστατικὰς ἀρχὰς τῆς πολιτικῆς, ἵνα ἀνέλθῃ εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον· ὁ υἱὸς τῆς Ἀμερικῆς ἔγεινε κύριος εἰς τὸ κράτος τῆς ἐπιστήμης, ἐξάγων τὰ συμπεράσματα καὶ τὰς συνεπείας ἐκ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπαναστάσεως τῆς νεωτέρας ἐποχῆς . . .

Ρ'

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Οἱ Κινέζοι λούκουλοι, οἵτινες τὸ ἐκ ποντικῶν καὶ κυνῶν ψητόν, ἅτινα διὰ τὸν λαὸν θεωροῦνται ὡς πολύτιμόν τι, καταφρονοῦσιν ὥς τι κοινότατον, ἀγαπῶσι πολὺ τὸ καλούμενον *Μιλχί*. Τοῦτο συνίσταται ἐκ ποντικῶν τυφλῶν ἔτι, τουτέστι μόλις γεννηθέντων. Οὗτοι παρατίθενται εἰς τοὺς ξένους ζῶντες. Τοὺς θέτουσιν ἐντὸς μέλιτος καὶ μετὰ ταῦτα τοὺς καταπίνουσι βραδέως. Ὅτε πρό τινων ἐτῶν ἑώρταζεν ὁ νῦν αὐτοκράτωρ τοὺς γάμους του, εἶχον συλλάβει διὰ τὰ γεύματα 50,000 ἀρτιγεννήτων ποντικῶν.

Γινομένων ἐσχάτως ἀνασκαφῶν δι' ὑδραυλικὰς ἐργασίας ἐν μιᾷ τῶν ὁδῶν τοῦ Λονδίνου, οἱ ἐργάται ἀνεκάλυψαν εἰς βάθος εἰκοσιδύο ποδῶν ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους λείψανα *μαμμοὺθ* καὶ ἄλλων προϊστορικῶν ζώων. Ἓν μέρος — τὸ παχύτερον — τῶν χαυλιοδόντων τοῦ τεραστίου ζώου μετρηθέν, εὑρέθη ὅτι ἔχει περιφέρειαν δύο ποδῶν, τὸ δὲ ἀρχικὸν μῆκος τῶν χαυλιοδόντων ὑπολογίζεται δέκα περίπου ποδῶν. Εἰς τὸ αὐτὸ μέρος ἀνεκαλύφθησαν καὶ πολλοὶ σπόροι φυτῶν συγχρόνων τοῦ εἰρημένου θηρίου, ἅτινα ἐγνώσθη ὅτι ἀνήκουσιν εἰς εἴκοσι διάφορα εἴδη. Ἐκ τούτου συνάγεται ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὸ περὶ οὗ πρόκειται μέρος ἦν ἑλώδους φύσεως. Τὰ εἰρημένα δὲ λείψανα ἀνήκουσι — καθὰ φρονεῖ ὁ γραμματεὺς τῆς ἐν Λονδίνῳ Γεωλογικῆς Ἑταιρείας — εἰς τὴν καλουμένην *παγετώδη περίοδον* τῆς γῆς.

Ἡ τολμηροτέρα καὶ ἐπιτυχεστέρα ἴσως πασῶν τῶν μέχρι τοῦδε ἐκτελεσθεισῶν ἰατρικῶν ἐγχειρίσεων εἶνε ἐκείνη, ἥτις ἐγένετο ἐσχάτως ἐν Φιλαδελφείᾳ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Παῖς τις πάσχων, ὡς ὑπετίθετο, ὑπὸ ἐπιληψίας εἰσῆλθεν εἰς τὸ νοσοκομεῖον· οἱ ἰατροὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἀνοίξωσι τὸ κρανίον του καὶ ἐξαγάγωσιν ἐξ αὐτοῦ τὸν μυελόν, ὅπως βεβαιωθῶσι περὶ τῆς ἀσθενείας του. Τὸ ἀποτέλεσμα ἐπεβεβαίωσε τὴν διάγνωσιν καὶ ἐδικαίωσε τὴν ἐγχείρισιν, ὁ δὲ παῖς εὑρίσκεται τώρα κάλλιστα ἔχων.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Ἡ ὑπερηφάνεια ἐν τῇ εὐτυχίᾳ καθίσταται ἀρετὴ ἐν τῇ δυστυχίᾳ

★

Ἡ γυνὴ πρέπει νὰ ἠξεύρῃ κυρίως νἀγαπᾶται· διότι ὁ ἀνὴρ μόνον ἐκείνην τὴν ὁποίαν ἀγαπᾷ κρίνει μετὰ δικαιοσύνης.

★

Τίποτε δὲν συμβαίνει εἰς τὸν βίον οὔτε ὅπως τὸ φοβούμεθα, οὔτε ὅπως τὸ ἐλπίζομεν.

★

Πᾶν ὅ τι ἕρπει σοῦ διεγείρει τὴν ἐπιθυμίαν νὰ τὸ καταπατήσῃς.

★

Ἄχαρδος ἄνθρωπος — στενὸ μυαλό.

Digitized by Google

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Πρό τινων ἡμερῶν ἐν τῷ χωρίῳ Βύσσανι τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων γυνή τις μεταβᾶσα εἰς τὸν ἀγρὸν της νὰ θερίσῃ, ἀφῆκε τὸ μικρόν της τέκνον νὰ κοιμηθῇ ὑπὸ τὴν σκιὰν δένδρου τινὸς καὶ ἐπεδόθη ἐν ἡσυχίᾳ εἰς τὸ ἔργον της. Μετά τινα ὥραν ἐπιστρέψασα εἰς τὸ μέρος, ὅπου εἶχεν ἀφήσει τὸ τέκνον της, εἶδεν ἐκεῖθεν ἀφιστάμενον σμῆνος ἀκρίδων ἐν εἴδει νέφους καὶ κατὰ γῆς τὸ οἰκτρὸν θέαμα τοῦ παιδίου νεκροῦ καὶ καταφαγωμένου. Μέχρι τοῦδε, παρατηρεῖ ἡ ἐφημερίς, ἐξ ἧς παραλαμβάνομεν τὴν εἴδησιν, ἦτο γνωστὸν ὅτι αἱ ἀκρίδες μόνον τὰς σταφιδαμπέλους, τὰ δένδρα καὶ τὰ φυτὰ ἐν γένει καταστρέφουν, ἀλλ' ἰδοὺ τώρα ὅτι τρώγουν καὶ ἀνθρώπους!

— Περίεργος γάμος ἐτελέσθη ἐν τῇ κώμῃ Καταστερίῳ τῆς Ζακύνθου. Ἀμφότεροι οἱ νεόνυμφοι εἶνε κωφάλαλοι, οἱ δὲ συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ κατήγγειλαν ἤδη τοὺς συγγενεῖς τῆς νύμφης, ὡς καὶ τοὺς τελέσαντας τὸν γάμον ἱερεῖς, ὡς ἐκβιάσαντας τὸν γαμβρὸν νὰ νυμφευθῇ μίαν κωφάλαλον. Τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἐνοχῆς καθιστᾷ δυσχερῆ ἡ κατάστασις ἰδίως τῆς νύμφης, διότι αὕτη ἀδυνατεῖ ἐντελῶς νὰ συνεννοηθῇ, ἐν ᾧ ὁ γαμβρὸς δὲν δύναται μὲν καὶ αὐτὸς νὰ ὁμιλήσῃ διόλου, ἀλλ' ἀκούει κάπως καλλίτερον.

— Σημαντικὴν ἀπώλειαν ὑπέστη ἐσχάτως ὁ πρίγκηψ Λουδοβῖκος Βάττεμβεργ, ἀδελφὸς τοῦ πρώην ἡγεμόνος τῆς Βουλγαρίας Ἀλεξάνδρου. Ἡ ἱστορικὴ ἔπαυλις τοῦ Χαϊλιγενβέργ, παρὰ τὸ Γιουγκενχάϊμ, ἐν ᾗ κατῴκει, ἐγένετο παρανάλωμα τοῦ πυρὸς μεθ' ὅλης τῆς ἐν αὐτῇ πολυτίμου καλλιτεχνικῆς συλλογῆς, ἐκ τῆς ὁποίας οὐδὲν διεσώθη.

— Γάμος μεταξὺ καταδίκων ἐν τῇ φυλακῇ εἶνέ τι παράδοξον καὶ ὅμως δὲν συνέβη ἐν Ἀμερικῇ ἀλλ' ἐν Ἀθήναις. Ἡ Χαρίκλεια Βέρδη, ἡ φονεὺς τοῦ δικηγόρου Ζωντανοῦ, ἡρωῒς τὴν ὁποίαν ἐνθυμοῦνται ἴσως οἱ ἀναγνῶσταί μας, κρατουμένη ἐν ταῖς φυλακαῖς τοῦ Συγγροῦ, κατώρθωσε νὰ ἐμπνεύσῃ ἔρωτα πρὸς ἕνα ἐκεῖ ὁμότιμόν της καὶ συνάδελφον, ὁ ὁποῖος ἀπεφάσισε νὰ τὴν νυμφευθῇ. Τὸ μυστήριον ἐτελέσθη ὑπὸ τοῦ ἱερέως τῶν φυλακῶν, ὡς παράνυμφος δὲ παρέστη ὁ κ. Φ. Παρασκευαΐδης, σύμβουλος τῆς ἐν Χριστῷ Ἀδελφότητος πρὸς περίθαλψιν τῶν φυλακισμένων.

— Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ὅτε ὁ καύσων μᾶς κάμνει νὰ θυμῶμεν, δὲν εἶνε ἄσκοπον πρὸς μικρὰν παρηγορίαν νὰ ὑπομνήσωμεν ὅτι οἱ καύσωνες ἦσαν ἀσυγκρίτως ἀνυπόφοροι κατὰ τὸ παρελθόν. Οὕτω τῷ 995 μ. Χ. μᾶς διαβεβαιοῦσιν ὅτι τὰ δένδρα ἀνεφλέγοντο μόνα των, ἐν ᾧ τὸ 1699 τὸ ὕδωρ ἔβραζεν ὑπὸ τὸν ἥλιον, οἱ δὲ κύνες ἐπήδων οὐρλιάζοντες ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, τὸ ὁποῖον κατέφλεγε τοὺς πόδας των. Ἀλλ' ἂν ἀπὸ τοῦ θρύλου ἔλθωμεν εἰς τὴν στατιστικήν, θὰ ἴδωμεν ὅτι τῷ 1793 τὸ θερμόμετρον ἀνῆλθε 38 βαθμοὺς Ῥεωμύρου ὑπὸ σκιάν. Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1865 τὸ θερμόμετρον ἐσημείωνε 41° ἑκατονταβάθμου, τῷ δὲ 1871 ὁμοίως κατὰ Σεπτέμβριον ἀνῆλθε μέχρι τοῦ 35°.

— Ἀγγέλλεται ἐκ Βιέννης ὅτι γηραιός τις χωρικὸς ἀπὸ τὸ Grinzig, ὀνομαζόμενος Ἔβερλ, ἐφεῦρε πρὸ πολλοῦ δραστικὸν φάρμακον κατὰ τῆς φυλλοξήρας, τὸ ὁποῖον ἐφαρμόζει κατ' ἔτος μετ' ἐπιτυχίας. Τὸ μυστικὸν τῆς ἀνακαλύψεώς του ἠγόρασαν ἀντὶ 30,000 φλωρινίων, Γάλλοι καλλιεργηταί, προσλαβόντες τὸν χωρικὸν τοῦτον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν των.

— Ἐν Παρισίοις ἔχουσι μεγάλην ζήτησιν τὰ αὐτόγραφα τοῦ Ῥαβασσόλ, τοῦ πρό τινος καρατομηθέντος ἀναρχικοῦ. Εἶνε δὲ ταῦτα λογαριασμοί τινες ἀδιάφοροι καὶ σημειώσεις τινὲς ἀφορῶσαι τὴν δίκην του. Τὸ περιεργότερον τῶν λειψάνων τούτων εἶνε σχέδιον ἐπιστολῆς ἀπευθυνομένης πρὸς τὸν ἀδελφόν του, διὰ τῆς ὁποίας προτρέπει τοὺς φίλους του νὰ μὴ ἀφεθῶσι πλέον χάριν αὐτοῦ εἰς ἀπονενοημένας πράξεις, διότι αὐτός, ὅτι ἔκαμε, λέγει, τὸ ἔκαμε πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Ἑταιρίας καὶ οὐδεμίαν ἔχει ἀξίωσιν νὰ ἐκδικήσωσι τὸν θάνατόν του.

— Ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ ἀπέθανεν ὁ Κῦρος Φήλδ, ὁ πρῶτος συλλαβὼν καὶ πραγματοποιήσας τὴν ἰδέαν τοῦ ὑπερωκεανείου τηλεγραφικοῦ κάλω, ὁ ἐπωνομαζόμενος κοινῶς Λεσσὲψ τοῦ Νέου Κόσμου.

— Δύο μαθηταὶ λυκείου τινὸς ἐν Μονάχῳ, ἐπιθυμοῦντες νὰ διακοπῶσι τὰ μαθήματα καὶ μὴ ἐξευρίσκοντες ἄλλο μέσον, εἰσήγαγον εἰς τὴν ἑστίαν μιᾶς τῶν τάξεων πέντε λίτρας πυρίτιδος καὶ ἔθηκαν πῦρ. Οἱ μαθηταὶ οὗτοι κατεδικάσθησαν εἰς ἑνὸς ἔτους φυλάκισιν, ἀπεκλείσθησαν δὲ ἐξ ὅλων τῶν Σχολείων τῆς Βαυαρίας.

— Ἑωρτάσθη διὰ τελευταίαν φορὰν ἡ ἑορτὴ τῶν μεταλλευτῶν τῆς Wettin ἐπὶ τοῦ Saar τοῦ ἀρχαιοτέρου ἀνθρακωρυχείου τῆς Γερμανίας, ἐκκαμινευομένου πρὸ τεσσάρων καὶ πλέον αἰώνων. Ἐξαντληθεισῶν ἤδη τῶν φλεβῶν, παύουσιν αἱ ἐργασίαι τὴν πρώτην Ὀκτωβρίου.

— Ἕνεκα τοῦ οἱονεὶ κατὰ συνθήκην δυσαναγνώστου τῆς γραφῆς τῶν ἰατρῶν, οἱ φαρμακοποιοὶ διαπράττουσι συχνότατα καὶ ἐπικινδυνωδέστατα πολλάκις λάθη περὶ τὴν παρασκευὴν τῶν φαρμάκων. Ὡς ἐκ τούτου τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν, ἐν Αὐστρίᾳ, ἐξέδοτο ἐγκύκλιον, δι' ἧς ὑποχρεοῖ τοὺς δημάρχους τοῦ Κράτους νὰ ἐξασκῶσιν αὐστηρὰν ἐποπτείαν ἐπὶ τοῦ εὐαναγνώστου τῶν ἰατρικῶν συνταγῶν, ἀπὸ τῶν ληπτέων φαρμάκων μέχρι τῆς ὑπογραφῆς τοῦ ἰατροῦ.

— Πρωτοτυπότατος ἄνθρωπος ὁ Ἀμερικανὸς Ἐρρῖκος Livingstone ἀπεβίωσεν ἐσχάτως ἐν Φλωρεντίᾳ. Ἦτο πολὺ πλούσιος, εἶχε δὲ φθάσει εἰς ἡλικίαν ὀγδοήκοντα πέντε ἐτῶν. Μέχρι πρὸ ὀλίγου ἀκόμη ἡ μεγαλητέρα του ἡδονὴ ἦτο νὰ ὁδηγῇ ἅμαξαν συρομένην ὑπὸ 24 ἵππων, εἰς τὴν ὁποίαν ὅμως τελευταίως, ἕνεκα ἀπροόπτων ἀτυχημάτων, ἔζευγνυε μόνον 6. Κατὰ τἆλλα ὁ παράδοξος οὗτος ἄνθρωπος ἦτο φιλαργυρώτατος, εἰς δὲ τὸ θέατρον, τὸ ὁποῖον ἠγάπα ἐμπαθῶς, μετέβαινε πάντοτε εἰς τὸ ὑπερῷον.

— Ἐν Βιλλέττῃ ἐδοκιμάσθη ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ Capazza ἀλεξίπτωτον νέου συστήματος, ἐφευρεθὲν ὑπὸ τοῦ ἰδίου νεαροῦ ἀεροναύτου. Τὸ πείραμα ἐστέφθη ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας. Διὰ τοῦ ἀεροστάτου του *Καλιβάν*, ὁ ἐφευρέτης ἀνῆλθεν εἰς ὕψος 1200 περίπου μέτρων, ἐκεῖθεν δὲ κατὰ τὸ πρόγραμμά του σχίσας τὸ ἀερόστατον καὶ ἀφεθεὶς εἰς τὸν *ἀέριον σωτῆρα*, ὡς ἀπεκάλεσε τὸ νέον του ἀλεξίπτωτον, κατῆλθε, πίπτων ἀνὰ δύο μέτρα κατὰ δευτερόλεπτον, εἰς ἀγρόν τινα σίτου, ἑπτὰ χιλιόμετρα μακρὰν τῶν Παρισίων.

— Γυνή τις χήρα ἐν Σιλεσίᾳ ὀνομαζομένη Σκράκα, κατεδικάσθη ὑπὸ τοῦ πλημμελιοδικείου τοῦ Sandsberg εἰς 15 ἡμερῶν φυλάκισιν, ὡς ἰατρεύουσα τὰ παιδία κατ' ἰδίαν μέθοδον ἐμπειρικήν. Ἔκαμνε τρεῖς ἐλαφρὰς ἐντομὰς διὰ ξυραφίου ὄπισθεν τοῦ ὠτός, ἔβαφε τὸ μεσαῖον δάκτυλον τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς εἰς τὸ αἷμα καὶ ἐχάρασσε τρεῖς σταυροὺς ἐπὶ τοῦ στήθους, προφέρουσα μυστηριώδεις τινὰς ἐξορκισμούς. Ἡ ποινὴ τοῦ Δικαστηρίου ἐθεωρήθη πολὺ ἐπιεικής, ἀφ' οὗ δύο τῶν παιδίων, τὰ ὁποῖα ἐθεράπευε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀπέθανον ἐντὸς μιᾶς ἑβδομάδος, παθόντα ἐκ δηλητηριάσεως τοῦ αἵματος.

— Ὁ πρώην ὑπουργὸς τῶν οἰκονομικῶν τῆς Γαλλίας Λέων Σαίης, μέγας βιομήχανος καὶ εἷς τῶν σπουδαιοτάτων παραγωγῶν ζαχάρεως, ἀπεφάσισε νὰ ἱδρύσῃ μέγα διυλιστήριον τοιαύτης ἐν Αἰγύπτῳ. Αἱ μηχαναὶ παρηγγέλθησαν ἤδη εἰς ἐργοστάσιόν τι τῆς Πράγας, ὑποβαλὸν τὰς συμφορωτέρας προτάσεις.

Digitized by Google

ΑΝΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

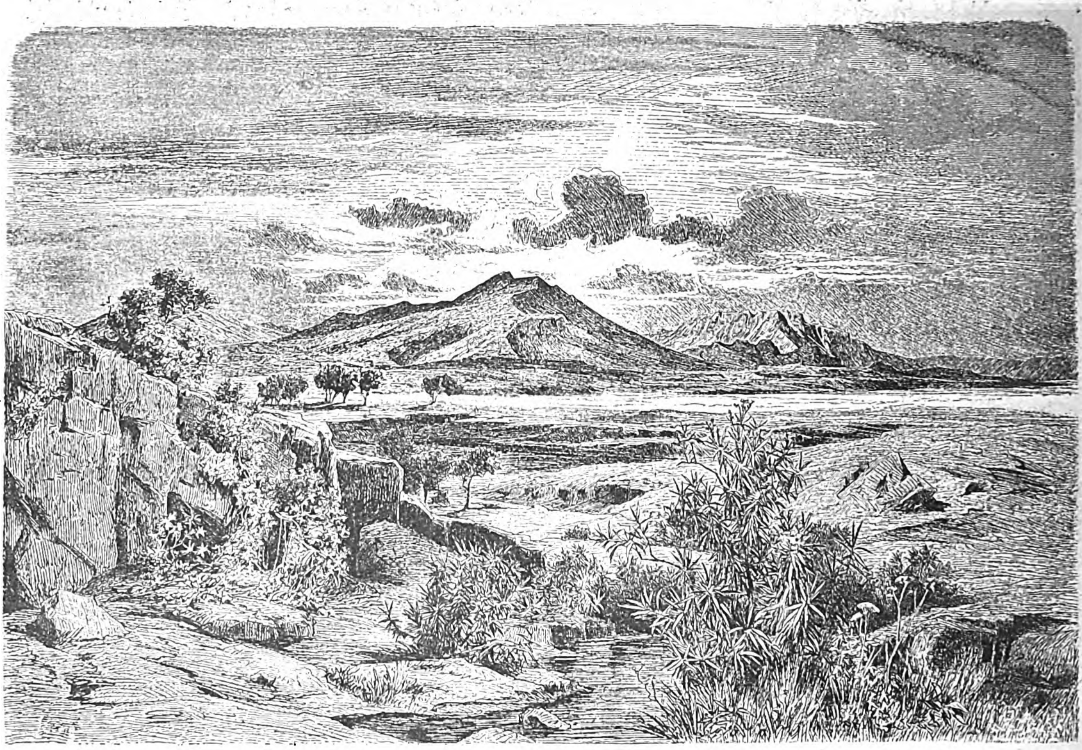

ΑΙ ΠΛΑΤΑΙΑΙ

— Εἰς τὸν ἰσθμὸν τοῦ Τεχουαντεπέκ, ἐν τῇ κεντρῴᾳ Ἀφρικῇ, φύεται ἄνθος ἔξοχον, τὸ ὁποῖον ἐγκλιματιζόμενον ἐν Εὐρώπῃ θὰ καταστῇ ἐκ τῶν μᾶλλον περιζητήτων. Τὸ ἄνθος τοῦτο εἰμπορεῖ κάλλιστα νὰ ὀνομασθῇ *χαμαιλέων*, ἀφ' οὗ λευκὸν τὴν πρωΐαν, χρωματίζεται μὲν ἐρυθρὸν τὴν μεσημβρίαν, κλίνει δὲ τὴν ἑσπέραν πρὸς τὸ κυανοῦν.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἀρχαιολογικὰ

Ἐνεργουμένων ἀνασκαφῶν ἐν Ἐπιδαύρῳ παρὰ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ γενικοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Π. Καββαδία, ἤχθησαν εἰς φῶς ἐκτὸς ἄλλων ἀξιολόγων κειμηλίων ἀρχαίας τέχνης καὶ τριάκοντα νέαι ἐπιγραφαὶ σπουδαιόταται, ἀφορῶσαι εἰς τὸ ἱστορικὸν τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ Ἀσκληπιείου, καὶ διαφωτίζουσαι μεγάλως λεπτομερείας τινὰς τοῦ ἀρχαίου βίου καὶ ἰδίως τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἀνηγείροντο τὰ δημόσια κτίρια. Αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται ἀντιγραφόμεναι νῦν ἐπιμελῶς ἐκδίδονται μετ' ὀλίγον.

Φιλολογικὰ

Ὁ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Τυβίγγης καθηγητὴς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων Ὄθων Κρούσιος ἐξέδωκε σοφὸν καὶ μακρὸν πόνημα περὶ τῶν πολυθρυλήτων μιμιάνβων τοῦ Ἡρώνδα, παρασκευάζει δὲ καὶ κριτικὴν ἔκδοσιν τοῦ ἐσχάτως γνωσθέντος ποιητοῦ, τοῦ ἐφαμίλλου ἐν πολλοῖς πρὸς τὸν Θεόκριτον.

— Ἀγγέλλεται ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Σπυρίδωνος Δραγάτση ἡ προσεχὴς ἔκδοσις Ἱστορίας τῆς Γαλλικῆς φιλολογίας ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τῶν ἡμερῶν μας.

— Ἤρξατο δημοσιευόμενον ἐν τῇ ἐπιφυλλίδι τῆς *Ἀκροπόλεως* νέον διήγημα ἐκλογικὸν τοῦ ἡμετέρου συνεργάτου κ. Α. Παπαδιαμάντη ὑπὸ τὸν τίτλον οἱ *Χαλασοχώρηδες*.

— Τὸ Ἀνθρώπινον Κτῆνος τοῦ Αἰμιλίου Ζολᾶ δραματοποιηθὲν ἀναβιβάζεται προσεχῶς ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ ἐν Παρισίοις θεάτρου Porte-Saint-Martin.

— Ἐξεδόθη νέον μυθιστόρημα τῆς περιφήμου Γαλλίδος συγγραφέως Henri Gréville ἐπιγραφόμενον Chenerol.

Ἐπιστημονικά.

Ἐπερατώθησαν αἱ ἐργασίαι τοῦ τρίτου Ἀνθρωπολογικοῦ Ἐγκληματολογικοῦ Συνεδρίου τοῦ συνελθόντος ἐν Βρυξέλλαις. Τὸ τέταρτον Συνέδριον θέλει συγκροτηθῇ ἐν Γενούῃ κατὰ τὸ 1896, ὡς ἀπεφασίσθη.

— Ὁ διάσημος μικροβιολόγος Κὼχ μεταβαίνει ἐκ Βερολίνου εἰς τὰ νότια τῆς Ῥωσσίας χάριν μελετῶν ἐπὶ τῆς ἐπιδημίας τῆς χολέρας· χάριν δὲ τοῦ αὐτοῦ σκοποῦ ἀνεχώρησεν ἀπὸ τοῦ ἐν Οὔλμῃ συνεδρίου τῶν ἀνθρωπολόγων ὁ καθηγητὴς Βίρχωβ μεταβαίνων εἰς Μόσχαν.

— Ὁ Ἀμερικανὸς καθηγητὴς Γάρδνερ, γνωστὸς διὰ τὰς ἐπὶ τῆς γλώσσης τῶν πιθήκων περιέργους αὐτοῦ παρατηρήσεις, προτίθεται νὰ τὰς συνεχίσῃ μεταβαίνων εἰς τὴν πατρίδα τῶν πιθήκων, εἰς τὴν Ἀφρικήν. Ἐν ἄρθρῳ δημοσιευθέντι ἐν τῷ *Βορειοαμερικανῷ* ὁ καθηγητὴς Γάρδνερ ἐκθέτει διὰ τίνων μέσων καὶ μηχανημάτων θὰ ἐφοδιασθῇ, ὥστε νὰ δυνηθῇ νὰ μείνῃ μὲν ἀσφαλῶς καὶ ὅσῳ τὸ δυνατὸν ἀνέτως εἰς τὰ ἄξενα δάση τῶν ἀνθρωπομόρφων, νὰ μελετήσῃ δ' ἐκ τοῦ κρησφυγέτου του τὴν γλῶσσάν των.

— Ἀνεχώρησεν εἰς Βιέννην ὁ πρύτανις τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου Παῦλος Ἰωάννου, ἵν' ἀντιπροσωπεύσῃ αὐτὸ ἐν τῷ ἐκεῖ συνερχομένῳ μετ' ὀλίγον ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ καθηγητοῦ Kaposi διεθνεῖ δερματολογικῷ συνεδρίῳ.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—123

Digitized by Google

ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΗΣ ΡΟΥΜΕΛΗΣ

ΟΙ ΔΕΛΦΟΙ

Μέχρις ὅτου ἔρθῃ ὁ γιατρὸς τοῦ χωριοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἤμουν συστημένος, ἐκάθησα νὰ ξεκουρασθῶ ἔξω ἀπὸ τὸν καφενέ. Ἑβδομάδες ὁλόκληρες ἐγύριζα τότε πεζὸς καὶ καβαλλάρης ’ς τὰ ἄγρια βουνὰ τῆς Δωρίδος καὶ Παρνασσίδος, ἀπὸ χωριὰ σὲ βοσκοτόπια, ἀπὸ κορφοβούνια σὲ λαγκαδιές, ζητῶντας κ’ ἐγὼ δὲν ξέρω τι, πάντοτε ὅμως ὅ,τι ἀκόμη δὲν εὑρῆκα. Ὁπωσδήποτε γιὰ τὴν ἀρχαιότητα καθόλου δὲν ἐσυλλογιζόμουν. Οὔτε ποιοὶ ἐκατοίκησαν μιὰ φορὰ τοὺς τόπους ἐκείνους, οὔτε πῶς ἐλέγοντο, οὔτε τί πολέμους ἔκαμαν, οὔτε ποιὲς παλαιὲς πολιτεῖες εἶχαν μ’ ἔμελε. Μοῦ ἀρκοῦσαν οἱ τραχεῖς καὶ ῥωμαλέοι σημερινοὶ κάτοικοι, τὰ περήφανα τραγούδια τους, αἱ παραδόσεις καὶ τὰ ἔθιμά τους, αὐτὰ τὰ ὀνόματά τους πολλάκις ποὺ μ’ ἄναβαν εὐθὺς τῆς φαντασίας τὰ φτερὰ σὲ περασμένου καιροῦ ἀντραγαθήματα. Σὰν ἔφθασα ὅμως ’ς τὸ νεροπεριχυμένο Χρυσσό, ἐκατάλαβα καὶ ἐγὼ πῶς ἦταν γαϊδουριά μου νὰ μὴν τραβήξω καὶ ὡς τοὺς Δελφούς, ποῦ ἔβλεπα τοὺς κόκκινους βράχους των ἐπανωθιό μου καὶ ἄκουα πῶς δὲν ἀπεῖχαν παρὰ μία μόλις ὥρα ἀπ’ ἐκεῖ. Σύνωρα εὑρῆκα τὸν ἀγωγιάτη καὶ τὴν αὐγὴ μὲ τὸ δροσό ἐκίνησα γιὰ τοὺς Δελφούς.

Νὰ λέγω ὅμως τὴν ἀλήθεια, ὄχι γιὰ τοὺς Δελφούς, ἀλλὰ γιὰ τὸ Καστρὶ ἐκίνησα. Τοὺς ἀρχαίους Δελφοὺς μὲ τὸ περίφημο μαντεῖο, καὶ τὰ γυμνάσια, καὶ τοὺς ναούς, καὶ τ’ ἀγάλματα, καὶ τὰς λέσχας, καὶ τὰ θέατρα, καὶ τοὺς θησαυροὺς ἤξερα ὅτι δὲν θὰ τὰ εὕρισκα πλέον. Ἤξερα πῶς δὲν θὰ ἔβλεπαν τὰ μάτια μου τῆς ἔμορφες ζωγραφιὲς τοῦ Πολυγνώτου, καὶ τὴ χρυσῆ ἐρωμένη τοῦ Πραξιτέλη, καὶ τοῦ Φειδία τὰ λαμπρὰ ἔργα, καὶ τὰ πολύτιμα ἀφιερώματα τόσων λαῶν καὶ πόλεων, καὶ τῆς ἀσπίδες καὶ τὰ πλούσια λάφυρα τόσων ἐχθρῶν. Ἐγνώριζα πολὺ καλὰ ὅτι οὔτε **θεοπρόπους** θὰ συναντοῦσα κουβαλημένους ἐκεῖ ἀπ’ ὅλα τῆς γῆς τὰ μέρη γιὰ νὰ πάρουν χρησμούς, οὔτε τοὺς ψαρογένιδες **ὁσίους**, οὔτε τὰς **προσπόλους** γυναῖκας, οὔτε τοὺς **περιηγητὰς** νὰ μοῦ δείξουν τ’ ἀξιοπαρατήρητα τοῦ ναοῦ, οὔτε τοὺς Ἀμφικτύονας νὰ σκέπτωνται ’ς τὸ συνέδριο γιὰ τὰ κοινὰ τῆς πατρίδος. Τὴν ἱερὰ Πυθία μὲ τὸν λευκὸ μακρὺ χιτῶνά της καὶ τὸ χρυσὸ στεφάνι ’ς τὸ κεφάλι ἤξερα ὅτι δὲν θὰ τὴν ἄκουα ἀπάν’ ἀπὸ τὸν τρίποδα νὰ φωνάζῃ σὰν παλαβὴ τοὺς χρησμούς, οὔτε θὰ ἐδιάβαζα ’ς τὸν πρόναο τὰ χρυσᾶ ὅσο καὶ ὑπεράκριβα ῥητὰ τῶν ἀρχαίων σοφῶν. Καὶ εἶχα ἀκόμη ’ς τὸ νοῦ μου, ὅπως καὶ τόρα, τὸ μελαγχολικὸ χρησμὸ ὅπου ἔδωκε τὸ μαντεῖο ’ς τὸν Ὀριβάσιο, ὅταν ἠθέλησε νὰ τὸ ἀναστήσῃ ὁ ἀρχαιόφιλος Ἰουλιανός:

Οὐκέτι Φοῖβος ἔχει καλύβαν, οὐ μάντιδα δάφνην,
Οὐ παγὰν λαλέουσαν. Ἀπέσβετο τὸ λάλον ὕδωρ!

Γιὰ τοῦτο δὲν ἐδοκίμασα οὔτε ἔκπληξι, οὔτε ὀργή, οὔτε πίκρα σὰν ἀγνάντεψα γιὰ πρώτη φορὰ ἀντίκρυ μου τὸ χωριό. Ἂν τὸ ἐζητοῦσα ὡς Δελφούς, βέβαια τὸ ἤθελα λαμπροστολισμένο, μαρμαρένιο ὅλο, κατάλευκο καὶ ὁλοκαίνουργο ποῦ νὰ θαμπόνῃ τὰ μάτια ἀπὸ τὰ πλούτη καὶ νὰ παίρνῃ τὸ νοῦ ἀπὸ τῆς πολυκοσμίας τὴ σαλαλοὴ καὶ τῶν ὕμνων τοὺς ἤχους. Ἀφοῦ ὅμως τὸ ἐζητοῦσα γιὰ Καστρί, μικρὸ δηλαδὴ χωριὸ τοῦ καιροῦ μας, συγουρεμένο, ἥσυχο, μὲ τὰ δενδράκια καὶ τὰ νερά του, μὲ τὰ σπιτάκια καὶ τὰ ζωντανά του,—ἀνθρώπους καὶ κτήνη—μῶκαμε μεγάλη εὐχαρίστησι ποὺ τὸ εἶδα πλαγιασμένο ’ς τὴ νοτία πλευρὰ τοῦ μεγαλόκορμου Παρνασσοῦ, μὲ τὰ πυκνὰ ’λιοστάσια κάτω καὶ τὸν ποταμό, τὸ Κεσφινιώτικο βουνὸ ἀντίκρυ του, ἀριστερὰ τὰ βουνὰ τῆς Λειβαδιᾶς μὲ τὴν Ἀράχωβα κατάμπροστα, δεξιὰ τὸν ἀνοιχτὸν ὁρίζοντα ἕως κάτω μὲ τὸν καλλιεργημένο κάμπο καὶ τὰ βουνὰ καὶ τὴ θάλασσα τοῦ Γαλαξειδιοῦ ἀντίπερα κ’ ἐπάνω του κόκκινους θεόρατους βράχους, ποὺ ἀπειλοῦν νὰ τὸ καταπλακώσουν ἀπ’ ὥρα σ’ ὥρα . . .

*

Ὁ μονάκριβος καφενὲς ἦταν εἰς τὸν πλατύτερο δρόμο τοῦ χωριοῦ, δρόμο δυὸ πῆχες ποῦ σὲ πολλὲς μεριὲς ἐστένευε ἀκόμη περισσότερο ἀπὸ τὴν ἀγκωνὴ κανενὸς σπιτιοῦ ἢ τ’ ἀγκάθια καμμιᾶς φράχτης ἢ ἀπὸ δένδρου κορμὸ ἢ ἀπὸ γκρεμό. Ἦταν μικρὸ χαμόσπιτο μὲ σανιδένιο πάτωμα

Digitized by Google

πού έτριζε κ' εσάλευε 'ς τό παραμικρό πάτημα. Ένα μικρό παραθύρι άνοιγε 'ς τήν πλαγιά τού βουνού· άλλο ένα 'ς τόν αντικρυνό τοίχο, πρός τήν ποταμιά καί πρός τή δύσι άνοιγε ή θύρα, χαμηλή σάν εκείνη πού έκαμεν ο σοφός βασιλήας τού Μπερτόδουλου, γιά νά τόν αναγκάση εμπαίνοντας νά τόν προσκυνήση. Άπό τή θύρα καί τά παράθυρα καθώς καί άπό τής ανοιχτές άστρέχες γύρω εφωτιζότουν τήν ημέραν όλο τό φτωχό εσώθεμα τού καφενέ, οί αμίστρωτοι τοίχοι καί ή καταμαυρισμένη γωνιά, όπου έψηναν τούς καφέδες, καί ό ξύλινος πάγκος μέ τής μποτίλιες τού ρακιού καί τής ρούμης καί τού απήγανου καί τό ράφι αντίκρυ μέ παχειά σκόνη κοιμάμενη εκεί χρόνια καί χρόνια, μέ λίγες τράπουλες καί κομμάτια κιμωλίας καί ή καπνισμένη οροφή επάνω. Τή νύχτα όμως μιά δυό ώρες δηλαδή έπειτ' άπό τό ηλιοβασίλεμα, είδος λάμπας πού άπό τά χρόνια καί τ' αδέξια χέρια τού καφετζή έχασε τό αρχικό της σχήμα, έρριχνε θαμπές αχτίνες 'ς τούς ξαγρυπνισμένους θαμώνας καί 'ς τόν μυτοάσχολο καφετζή . . .

Δέν θυμούμαι τόρα άν ήταν ή όχι γιορτή τήν ημέρα εκείνη, θυμούμαι όμως πώς ό καφενές ήταν γεμάτος άπό χωριάτες καί σκυλιά. Άλλοι εδώ, άλλοι εκεί, καθισμένοι επάνω 'ς τής σανίδες πού ήσαν 'ς τούς τοίχους περίγυρα, εμπρός σέ στραβοπόδαρα, σαρακοφαγωμένα, λιγδερά τραπέζια εχαρτόπαιζαν μέ περισσό θόρυβο καί λαύρα, είτε μέ τό κοντομάχαιρο 'ς τό χέρι έτρωγαν καρπούζια, ενώ τά σκυλιά τούς έγλειφαν τά τσαρούχια καί τά πόδια τους.

Δέν πιστεύω όμως νά ήταν γιορτή, γιατί θυμούμαι πώς έξω άπό τόν καφενέ εσυχνοπερνούσαν οί ανδρογυναίκες τού τόπου μέ τά βαρειά σεγκούνια τους ανάρριχτα, τής ποδιές καί τής πουκαμίσες ελευθεριώτατα σηκωμένες κ' εκουβαλούσαν μέ τά ζώα καί 'ς τούς ώμους τους φορτώματ' άπό άχερο. Τό σωστότερο είνε ότι εκεί, όπως σ' όλη σχεδόν τή Ρούμελη, ισχύει τό αληθινό κράτος τού ανδρός, πού κράζεται καί είνε πραγματικώς αφέντης, πού προστάζει συχνά καί ξυλοφορτόνει συχνότερα· κ' ενώ ή γυναίκα παιδεύεται 'ς τό λόγγο, είτε 'ς τή βρύσι, είτε 'ς τό χωράφι, αυτός κάθεται 'ς τόν καφενέ καί χαρτοπαίζει ή τρώγει καρπούζια μέ τό κοντομάχαιρο 'ς τό χέρι καί τά σκυλιά τού γλείφουν τά τσαρούχια καί τά πόδια . . .

Μόλις εκάθησα εκεί σ' ένα ξύλο κ' έστειλα τόν αγωγιάτη νά ζητήση τό γιατρό, δυό τρείς αγαθοί χωριάτες εβγήκαν άπό τόν καφενέ, καί αφού μ' εκύτταξαν γιά μιά στιγμή, ώστε νά καταλάβουν τί καπνό φουμάρω βέβαια, ήλθαν καί μ' εγλυκοχαιρέτισαν. Ήρθε σέ λίγο καί ή στρατιωτική εξουσία τού τόπου, ένας μονόφθαλμος χωροφύλακας, ήρθε καί ό δάσκαλος τού χωριού μέ τήν προϊστορική του φορεσά καί τό πυργωτό φέσι του καί τό μεγαλώτατο μιξομάντηλο κρεμασμένο 'ς τήν αριστερή αμασχάλη του καί ό ψάλτης καί ό πάρεδρος καί ό παπάς μέ τά κοντά μάλλινα ράσα καί τήν αχτένιστη γενειάδα του. Κοντολογής χωρίς κόπο καί φροντίδα είχα εμπρός μου καί στρατιωτικές καί πολιτικές καί θρησκευτικές αρχές τού τόπου, ό,τι δηλαδή είνε απαραίτητο γιά ένα άνθρωπο πού πηγαίνει γιά ό,τι επήγαινα εγώ. Καί ήσαν όλοι πρόθυμοι νά μιλήσουν γιά κάθε τι, νά φιλονεικήσουν μεταξύ τους, νά αντιφερθούν καί νά χειροπιασθούν εν ανάγκη, γιά νά υποστηρίξουν τά λόγια τους.

Ό λύκος 'ς τήν ανεμοζάλη χαίρεται, λέγει ένας λόγος. Εγώ πού ήξερα πώς ή αλήθεια έτσι πάντα φανερόνεται, όπως καί τό σιτάρι χωρίζει άπό τήν ήρα μόνο μέ τό κοσκίνισμα, εχαιρόμουν σ' αυτό τό λογοκόπημα καί όσο ημπορούσα μέ τά λόγια μου έρριχνα λάδι 'ς τή φωτιά. Καί οί αγαθοί άνθρωποι, ίσως χωρίς νά ξέρουν τί έκαναν, μ' έμαθαν σιγά σιγά ό,τι εχρειαζόμουν. Πώς τό χωριό δηλαδή έχει επάνω κάτω χίλιους κατοίκους, πώς ανήκει 'ς τό δήμο Κρίσσης καί πρωτεύουσά του είνε τό Χρισσό. Τήν εκκλησούλα πού απάντησα κατάμπροστα τού χωριού, δυτικά, περιμαντρωμένη τήν έχουν γιά νεκροταφείο μέ τ' όνομα τού Προφητηλιά καί πανηγυρίζουν εκεί 'ς τής 22 Αυγούστου. Τήν άλλη, τή μεγαλήτερη πού εφαινότουν βορειοανατολικά 'ς τό ψήλωμα, τήν έχουν ενωριακή εκκλησία τού Αγίου Νικολάου κ' έχουν κ' ένα παλαιό εξωκκλήσι μέ βυζαντινές ιστορίες κάτω 'ς τόν ποταμό, πού πανηγυρίζουν 'ς τής 15 Αυγούστου. Επάνω, κατάκορφα τού χωριού είνε μία βρύσι πού τήν λέγουν Κερνά. Καί τήν λέγουν Κερνά, γιατί κάθε νύφη πού θά γείνη 'ς τό χωριό, πηγαίνει τήν άλλη 'μέρα εκεί επάνω μέ τούς συμπεθέρους καί τά παιγνίδια καί κερνά κρασί καί νερό μαζί τούς καλεσμένους. Κάτω άπ' τό χωριό είν' ένα πηγάδι κ' εκεί κάθονται Λάμιες πεντάμορφες μέ μαλλιά σάν τά κύματα καί τής βλέπουν πού λούζονται τά μεσημέρια κ' έπειτα βγαίνουν 'ς τά χείλη τού πηγαδιού καί χτενίζονται μ' ολόχρυσα χτένια καί γλυκοτραγουδούν πού αποκοιμίζουν δένδρα καί νερά καί πετούμενα. Έξω άπ' τό χωριό κάτω άπό τό δρόμο πού πηγαίνει 'ς τό Χρισσό είνε δυό πέτρες άγριες καί τής λέγουν Βασιλειάδες. Στή μιά άπ' αυτές, τή δεξιά κάθονται νεράϊδες καί τά τραγούδια τους ακούονται 'ς τό Γαλαξείδι, όταν φυσά δυνατός άνεμος· καί 'ς τής άλλης τή βάσι είνε μία βαθειά τρύπα κ' εκεί κάθετ' ένας αράπης αθάνατος χρόνια τόρα καί καιρούς καί τρομάζει τόν κόσμο τής νύχτες καί τά μεσημέρια. Άπό τήν άλλη μεριά 'ς τό δρόμο πού πηγαίνει κατά τήν Αράχωβα είνε άλλες πέτρες, ό Φλεμπούκος κ' εδώθε λίγο ή ρε-

Digitized by Google

ματιὰ τῆς Παπαδιᾶς, ποῦ τόσο εὔκολα μόνο γιὰ νὰ γκρεμισθῇ ἐκεῖ ἐκέρδισε τὴν ἀθανασία ἡ καλόμοιρη πρεσβυτέρα. Ἐπάνω τοῦ χωριοῦ, πρὸς τὸ Χρισσὸ πάλι, ἐκείνη ἡ κόκκινη σειρὰ τῶν πετρῶν λέγεται Ροδινὴ καὶ ἀντιθέτως, ἐπάνω ἀπὸ τὴν Παπαδιὰ ἐκείνη ἡ μεγάλη σπηλεκὰ λέγεται Βαγενί. Καὶ σὰν ἐρώτησα ἐγὼ γιατὶ τὴν λέγουν Βαγενὶ καὶ ὁ δάσκαλος ποὺ ἦταν ἄνθρωπος πολυκάτεχος καὶ σ' ὅλα εὕρισκε κ' ἕνα λόγο, ἄρχισε κάτι νὰ μουρμουρίζῃ, ὁ παπᾶς ἐφώναξε ὠργισμένος:

— Σώπα, λέω, σώπα, δὲν πᾶς νὰ πέσῃς καλλίτερα 'ς τὴν Παπαδιά!...

Ἐγώ, νὰ σᾶς εἰπῶ τὴν ἀλήθεια, ἀπόρησα πῶς τὸν ἔστελνε μὲ τόση προθυμία 'ς τὴν πρεσβυτέρα του. Ἔπειτα ὅμως ἔμαθα πῶς τὸν ἔστελνε γιὰ νὰ γκρεμισθῇ 'ς τὴ ρεματιά.

*

Ὡς τόσο ἦλθε σὲ λίγο ὁ γιατρός, ἕνα λεβεντόπαιδο ἀπὸ ἐκεῖνα. Ἐκτὸς τῆς γιατρικῆς ἐφρόντισε νὰ μάθῃ καὶ τὴν ἀρχαία ἱστορία τοῦ τόπου του. Ἐνῷ ἐπηγαίναμε 'ς τὴ σπηλειὰ τῆς Πυθίας δὲν ἔπαυε νὰ μοῦ ἀναφέρῃ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας συγγραφεῖς, ὅσοι ἀσχολήθηκαν μὲ τοὺς Δελφοὺς καὶ τοὺς νεωτέρους ξένους, ὅσοι ἐπέρασαν ἀπ' ἐκεῖ καὶ τὰς μελέτας των καὶ κάτω ἀπὸ ποῖο σημερινὸ ὄνομα ἔβαναν αὐτοὶ τῆς ἀρχαίες τοποθεσίες. Μοῦ ἔλεγε λοιπὸν ὅτι ἡ βρύσι Κερνᾶ εἶνε ἡ ἀρχαία Δελφοῦσα, ποῦ ἐπῆρε τ' ὄνομα ἀπὸ μία χιλιοζηλεμένη νύμφη τοῦ Παρνασσοῦ. Ὅτι 'ς τὸ μέρος τοῦ νεκροταφείου ἐγινότουν συνέδριο τῶν Ἀμφυκτιόνων. Ὅτι ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Νικολάου εἶνε ἀκριβῶς ἐπάνω ἀπὸ τὸ ναὸ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἡ πλησίον πηγὴ εἶναι ἡ Κασσωτίς, ποῦ τὸ νερό της 'ς τὴν ἀρχαιότητα ἔφθανε ὡς τὸ ἄδυτο τοῦ θεοῦ καὶ ἀπ' ἐκεῖνο ἔπιναν οἱ γυναῖκες καὶ ἐγίνοντο μάντισσες, καὶ ἀπ' ἐπάνω ἦταν ἡ Λέσχη μὲ τῆς περίφημες γραφὲς τοῦ Πολυγνώτου. Ἐπίσης μοῦ ἔλεγεν ὅτι τὸ Πηγάδι μὲ τῆς Λάμιες τὸ λέγουν οἱ σημερινοὶ Σβαρνὶ καὶ δὲν εἶνε ἄλλο παρὰ τὸ ἀρχαῖο ὄνομα Σύβαρις, ἡ σπηλειὰ ὅπου ὁ Εὐρυβάτης ἐσκότωσε τὸ ἀνθρωποφάγο τέρας. Ὅτι ὁ Φλεμποῦκος δὲν εἶνε παρὰ οἱ Φαιδριάδες πέτρες, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐγκρεμίζοντο οἱ ἱερόσυλοι καὶ οἱ βλάστημοι. Ἀκόμη μοῦ ἔλεγε ὅτι 'ς τοὺς Βασιλειάδες πολλὲς φορὲς καὶ ὁ ἴδιος ἄκουσε διαφόρους λαμπροὺς ἤχους· ἀλλὰ τοῦτο γίνεται ὅταν φυσᾷ βόρειος ἄνεμος καὶ μπαίνει ἀπὸ τῆς πολλὲς τρύπες μέσα 'ς τὴν κούφια πέτρα, ἡ ὁποία μεταβάλλεται σὲ Μέμνωνος μνημεῖο. Καὶ ὅτι γιὰ τὸν ἀθάνατο ἀράπη ἐγεννήθηκε ἡ πρόληψις ἀπὸ ἕνα ἀράπη, ὁ ὁποῖος 'ς τὴν ἐπανάστασι ἐβαφτίσθηκε κ' ἔμεινε 'ς τὸ χωριό. Αὐτὸν μιὰ ἡμέρα τὸν ηὗρε 'ς τὸ δρόμο ἕνας φοβερὸς δρόλαπας ἀπὸ ἐκείνους τοὺς συνήθεις 'ς τὴ Ρούμελη, καὶ γιὰ νὰ σωθῇ ἀπὸ τὸ νερὸ καὶ τὸ χιόνι καὶ τὸν ἀέρα του, ἐχώθηκε 'ς τὴν τρύπα μέσα 'ς τοὺς Βασιλειάδες· μὰ σὰν ἐκαλοσύνεψε κ' ἐβγῆκε, κάτι διαβάτες τὸν εἶδαν κ' ἐτρόμαξαν κ' ἔδωκαν εἴδησι 'ς τὸ χωριό, πῶς 'ς τῆς Βασιλειάδες κατοικεῖ ἀράπης μὲ τὴ σιδερένια ματσουκά του... Καὶ μοῦ εἶπεν ἀκόμη πῶς Ροδινὴ λέγουν τὴν ἀρχαία Ναυπλία καὶ πῶς ἡ Βαγενὶ δὲν εἶνε ἄλλη παρὰ ἡ σπηλειά, μέσ' 'ς τὴν ὁποία ἐχρησμοδοτοῦσε ἡ Πυθία.

*

Μὲ τῆς πληροφορίες αὐτὲς τοῦ πολυκάτεχου ὁδηγοῦ μου ἐφθάσαμε σὲ λίγο ἐμπρὸς 'ς τὴ σπηλειά. Εἶνε λίγα μόλις βήματα μακρυὰ ἀπὸ τὴν ἀνατολικὴ ἄκρη τοῦ χωριοῦ, ψηλά, πολὺ ψηλὰ καὶ χάσκει κόκκινη περίγυρα καὶ φοβερή, σὰν στόμα ἄγριου θερίου. Ἐμπρὸς 'ς τὸ δρόμο ποῦ πηγαίνει πρὸς τὴν Ἀράχωβα ἄφθονα ἔτρεχαν νερὰ κρουσταλλένια, κατ' ἀπὸ δασεῖς ἴσκιους κ' ἐκεῖ ἔπλεναν οἱ γυναῖκες τ' ἀσπρόρρουχά τους.

Οἱ φορεσιὲς τῶν γυναικῶν τοῦ Καστρίου εἶνε ὅπως καὶ τῆς Λειβαδιᾶς, ἀλλὰ κάπως φτωχότερες. Ἔχουν τὸ ἄσπρο σεγκοῦνι καὶ ἀπὸ μέσα τὸ πουκάμισο ὡς τὸ γόνα· τὸ γόνα μένει γυμνὸ καὶ ἀπὸ κάτω ἀρχίζουν κάλτσες κεντητὲς ἕως τὰ σφυρά· εἰς τὰ πόδια φοροῦν τσαρούχια καὶ μαντήλια καλεμικεριὰ εἴτε ἄσπρες μπόλιες 'ς τὸ κεφάλι· 'ς τὴ μέση ἔχουν τὸ σιλαχάκι τους καὶ ἀπὸ κάτω μία ζώνη δέκα δάχτυλα πλατειά, κοκαλωτὴ καὶ χαλαρὰ ριγμένη ἀπάν' ἀπ' τὸ σεγκοῦνι, σὰν κῶθρο.

Τῶν ἀνδρῶν οἱ φορεσὲς εἶνε ἀκόμη ἁπλούστερες. Ἔχουν τὰ τσαρούχια, τῆς σαγακένιες κάλτσες κομμένες 'ς τὰ σφυρὰ κι' αὐτοί, τὰ γελέκια κ' ἕνα πουκάμισο, ποὺ χρησιμεύει καὶ γιὰ φουστανέλλα καὶ τὸ σκουφάκι 'ς τὸ κεφάλι. Τὸ βρακὶ εἶνε σπάνιο καὶ 'ς τὰ δύο γένη.

Δὲν ἤμεθα ὅμως ἐμεῖς κατάλληλοι νὰ κάνουμε λεπτομερεῖς ἐρεύνας, γι' αὐτὸ κ' ἐτραβήξαμε πρὸς τὴ σπηλειά. Δεξιὰ 'ς τὴ ρίζα τοῦ βράχου ἦταν μικρὴ μαντρούλα καὶ μία πορτοπούλα μὲ σταυρὸ καὶ κάτω ἔτρεχε ἄφθονο νερό. Ἦταν δωμάτιο 'ς τὸ βράχο σκαλισμένο, κανένας βέβαια ναΐσκος ἢ δωμάτιο τῶν ἱερέων τῆς ἀρχαιότητος, τὸ ὁποῖον ὁ χριστιανισμὸς ἐμετάβαλε εἰς Ἁϊγιάννην καὶ τὸ τρεχούμενο νερὸ ποῦ γκρεμίζεται κάτω 'ς τὴν Παπαδιὰ λέγεται τ' Ἁϊγιαννιοῦ τὸ ρέμμα. Ἐκεῖ ἔλεγεν ὁ ὁδηγός μου ὅτι ἦταν ἡ Κασταλία, τὸ καλὸ δῶρον τοῦ Κηφισσοῦ.

Ἡ σπηλειὰ ἔχει τὸ ἄνοιγμά της πρὸς τὴ δύσι· μεγάλο ἄνοιγμα, θεόρατο, τριγωνικὸ μὲ τὴ βάσι χάμω καὶ τὴν κορφὴ ψηλά, σκυμμένο λίγο ἐμπρός, σὰ νὰ θέλῃ νὰ ἰδῇ τὰ πόδια του καὶ σχισμένο, ὥστε νὰ φαίνεται λουρίδα τοῦ γαλανοῦ αἰθέρα. Ἀλλὰ ὅσο πηγαίνει, μέσα βλέπει κανεὶς

Digitized by Google

τῆς δύο πλευρές, μὲ τῆς κόκκινές των ὄψεις, μὲ τῆς παρασαρκίδες τῶν πετρῶν καὶ τὰ μαστάρια τους χαλαρά, μὲ τῆς ρῶγες κάτω, σὰν ἀληθινὰ μαστάρια ἀρμεγμένα ἐκείνη τὴ στιγμή, μὲ τῆς λειψάδες των καὶ τῆς ἀραχνιασμένες τρύπες, τῆς μικρὲς σὰν σφηκοφωληὲς καὶ τῆς μεγάλες σὰν μάτια γουρλωμένα, μὲ τῆς σκασμάδες των καὶ τῆς νυχιὲς καὶ τ' αὐλάκια καὶ τὰ χρωματιστὰ νεῦρα, θαρρεῖς πῶς σφιχτοδένονται σαγονιὰ μὲ σαγονιὰ γιὰ νὰ κατακομματιάσουν ὅ,τι πέση ἀνάμεσό τους. Καὶ ἀπὸ τὰ πόδια τους πέτρες μεγάλες καὶ μικρὲς μὲ χαλίκια καὶ στειρολίθαρα χύνονται πρὸς τὰ κάτω σὰ νὰ τὰ ξερνᾷ ἡ σπηλειὰ τ' ἀνάξια, ποῦ βαρένουν τὸ στομάχι της... Ὅταν μὲ κόπο καὶ ἵδρωτα ἀνεβήκαμε 'ς τὴ σπηλειὰ κ' ἐφθάσαμε 'ς τ' ἀνήλιαστα βάθη της, δὲν ἠμπορῶ ν' ἀρνηθῶ πῶς μ' ἐκυρίεψε ἄλλο πρᾶγμα. Οὔτε 'ς τὴν ἐκκλησία, οὔτε 'ς τὸ ἱερὸ βῆμα κι' ἀκόμη οὔτε σὲ μάρτυρος κουβούκλιο ἂν εὑρεθῶ, τέτοιο αἴσθημα ποτὲ δὲν θὰ μὲ κυριέψῃ. Ἐκεῖνα τ' ἄγρια χρώματα τῆς πέτρας, τὰ ἰσκιερὰ βάθη τῆς σπηλειᾶς, ἡ ὑγρασία της ποῦ ἔφθανε ὡς τὸ κόκκαλο, ἡ περασμένη ἱεροσύνη καὶ τὸ φοβερὸ μυστικό της, ἐκάθηντο 'ς τὴν ψυχή μου κ' αἰσθανόμουν ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ νὰ χάνω καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό μου . . .

Ἀλλὰ ποία ἀλλαγὴ καιροῦ καὶ ποία διαφορά! Ἡ πρώτη γίδα ποὺ ἐπλησίασε 'ς τὴν σπηλειὰ ἐκείνη κ' ἐπῆρε τοὺς μαντικοὺς ἀτμούς της, ἔτρεξε παλαβὴ κ' ἐγκρεμίσθηκε ἀπὸ τοὺς βράχους, ἡ ἄμοιρη! Ἀλλὰ τόρα γίδες καὶ τραγιὰ κάθονται ἐκεῖ καὶ δροσολογιοῦνται ἥσυχα καὶ μασσοῦν τὸ χόρτο τους χωρὶς νὰ φοβοῦνται τοὺς φοβεροὺς ἀτμοὺς καὶ τὸ ἱερὸ ἄδυτο τοῦ μακροτόξου θεοῦ!...

★

Ἐκατεβήκαμε ἀπὸ τὴ σπηλειὰ μὲ παραγεμισμένο τὸ κεφάλι ἀπὸ ἀρχαιότητα. Ὅλο ἐκεῖνο τὸ μέρος, ποὺ τόρα δὲν ἔχει ἄλλο καλὸ παρὰ ἀπ' ὅ,τι τοῦ χαρίζ' ἡ φύσι, τὰ νερὰ δηλαδὴ καὶ τῆς φυτειὲς καὶ τ' ἄγρια χρώματα τῶν πετρῶν του, ἐστεκότουν μπροστά μου μ' ὅλα τὰ περασμένα μεγαλεῖά του. Ὁ Κροτωνιάτης, ὁ Κλεισθένης, ὁ Λυκόρμας, καὶ οἱ λοιποὶ παλαισταί, μεγαλόκορμοι, φοβεροί, ἀδάμαστοι, ἔστεκαν ἐκεῖ μὲ παιδιάτικο χαμόγελο 'ς τὰ χείλη γιὰ ἕνα δάφνινο στεφάνι, ποὺ τοὺς ἔβαλαν 'ς τὸ κεφάλι οἱ Ἀμφικτύονες. Παρέκει ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Ἡσίοδος ἔστεκαν θλιμμένοι, σιωπηλοὶ πῶς ἔχαναν τὴ νίκη ὄχι ἀπὸ ἀνικανότητα, ἀλλὰ γιατὶ ὁ ἕνας ἔτυχε νὰ εἶνε τυφλὸς καὶ ὁ ἄλλος δὲν ἤξερε νὰ κιθαρίζῃ μαζὶ μὲ τὸ τραγοῦδι. Ἐκεῖθεν ἐπρόβαλε ὁ Νεοπτόλεμος, μέγας, φοβερός, μὲ μαῦρα σχέδια 'ς τὸ κεφάλι γιὰ τὸ μαντεῖο καὶ γιὰ τὸν ἴδιο ἀκόμη θεό. Ἀπ' ἐδῶ ἤρχοντο οἱ θεοπρόποι μὲ τὰ πλούσια δῶρα καὶ μέσα ἐκεῖ ἡ ψευτιὰ καὶ ἡ ἀγυρτεία ἀπατοῦσε τὸν κόσμο κ' ἐθησαύριζε τὸ ναό. Ἐδῶ ἐχόρευαν οἱ νύμφες, παρέκει ἐτραγῳδοῦσαν οἱ Μοῦσες κ' ἐκεῖ ἐλούζονταν οἱ Χάριτες κ' ἐμάντευε ἡ Φημονόη. Ὅλος ὁ τόπος ἐκεῖνος ἐξαναζοῦσε 'ς τὴν πύρινη φαντασία μου μ' ὅλα του τ' ἀρχαῖα κάλλη, μὲ τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἡμιθέους καὶ τοὺς ἥρωας καὶ τοὺς βασιλεῖς καὶ τὸ χοντρὸ λαὸ κ' ἔλαμπε καὶ ἠχολογοῦσε ἀπὸ κάθε εἴδους φωνές.

Γιὰ τοῦτο ὅταν ἐμπήκαμε πάλι 'ς τὸ χωριό μοῦ ἐφάνηκε πῶς εὑρισκόμουν 'ς τὸ νεκροταφεῖο. Εὐτυχῶς εἶχα κοντὰ τὸν καλό μου σύντροφο, ὁ ὁποῖος μ' ἐπροσκάλεσε νὰ πᾶμε 'ς τὸ σπίτι του. Κ' ἐνῷ ἐπέρναμε τὸν κατηφορικὸ δρόμο, μοῦ διηγότουν καὶ ἄλλα τῆς σημερινῆς μυθολογίας ἀνέκδοτα. Πῶς τὸ Καστρὶ ἔχει καὶ τὸ στοιχειό του, γιατί 'ς τὴ Ῥούμελη χωρὶς στοιχειὸ χωριὸ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ. Τὸ στοιχειὸ εἶν' ἕνα βώϊδι μεγάλο, μακρύτατο, σταχτύ, μὲ μεγάλα κέρατα καὶ χοντρό, πολὺ χοντρὸ κεφάλι καὶ ὀργιῶν οὐρά. Κάποτε μέσα 'ς τὸ μεσονύχτι ἀκούεται μία θλιβερὴ καὶ δυνατὴ φωνή. Τὴ γνωρίζουν ὅλοι πῶς εἶνε τοῦ στοιχειοῦ. Καὶ γνωρίζουν ἀκόμη πῶς ἡ θλιβερὴ ἐκείνη φωνὴ προμηνᾷ τὸ θάνατο κάποιου χωριάτη.

Συχνὰ τὰ στοιχειὰ παλεύουν συναμεταξύ τους ἀλλὰ σπάνια νικιέται τὸ ἕνα ἀπὸ τ' ἄλλο. Γιατὶ ἀλλοίμονο 'ς τὸ χωριὸ ἐκεῖνο ποῦ τοῦ νικηθῇ τὸ στοιχειό! τὸ χωριὸ ἐξολοθρεύεται. Μιὰ φορὰ ἐπάλεψαν τὸ Καστριτσάνικο μὲ τὸ Χρισσαΐτικο στοιχειό. Ὁ τὸ τέλος ἐνικήθηκε τὸ Χρισσαΐτικο καὶ τότε ἦρθε ἡ Πανούκλα κ' ἐκαταστράφηκε τὸ χωριό.

Ἔτσι ἐφθάσαμε 'ς τὸ σπίτι. Τὸ ἀρχοντικὸ τοῦ γιατροῦ ἦταν 'ς τὰ κάτω μέρη τοῦ χωριοῦ κ' ἐπάνω του ἀνέβαιναν 'ς τὴν πλαγιὰ τὰ σπίτια, τὸ ἕνα ἀπάν' ἀπ' τ' ἄλλο, σὰν μεγάλα σκαλοπάτια. Μεταξὺ τῶν σπιτιῶν ἐπρασίνιζαν διάφορα δένδρα, καρπερὰ καὶ μεγάλα, καθένα μὲ τὴν εὐμορφιὰ καὶ τὴν περηφάνειά του. Καὶ μέσ' ἀπὸ τῆς εὐμορφιὲς αὐτὲς τῶν δένδρων ἕως κάτω 'ς τὴν ποταμιὰ ἀντηχοῦσαν ἀηδονόστομες λαλιὲς χιλίων πουλιῶν καὶ μέσ' ἀπὸ τὰ παράθυρα τῶν σπιτιῶν, ἀπὸ τοὺς ὀντάδες καὶ τῆς ταράτσες ἕως ἔξω 'ς τῆς βρύσες καὶ 'ς τ' ἀνηφόρια ἐπρόβαλαν ἀπ' ὥρα σ' ὥρα μεστωμένα πρόσωπα καὶ κυπαρισσένια κορμιὰ καὶ γλυκοθώρητα κάλλη τῶν καλῶν χωριατισσῶν.

Ὡραία ἀλήθεια κ' εὐλογημένη εἰκόνα τῆς χωριάτικης ζωῆς! Δὲν ἠμπορεῖ ὅμως κανεὶς νὰ λυπηθῇ γιατὶ σὲ λίγο ἡ ἀξίνα τοῦ ἀρχαιολόγου θὰ τὴν ἐξαλείψῃ. Ποιὸς ξέρει τί ἄλλη θειότερη εἰκόνα θὰ ξαναφανῇ ἐκεῖ καμμία ἡμέρα!

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

Digitized by Google

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Ἔξωθεν τοῦ Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου ὑπάρχει ἀνηρτημένη μεγάλη προθήκη δικτυωτή, πρὸ τῆς ὁποίας σταματῶσι, συνήθως ὄχι μὲ μικρὸν ἐνδιαφέρον, οἱ διαβάται τῆς ὁδοῦ Σταδίου. Εἰς τὴν προθήκην αὐτὴν ἐκθέτουσι τὴν «Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως», δύο ἀντίτυπα τοῦ τελευταίου αὐτῆς φύλλου νωπὰ καὶ ἀνοικτὰ οὕτως ὥστε καθ' ὅλας της τὰς σελίδας νὰ εἶνε προσιτὴ εἰς τὸν περιπατητικὸν ἀναγνώστην. Κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτὰς ὁ περὶ τὰ ἐπίσημα νέα συνωστισμὸς παρατηρεῖται ζωηρότερος τοῦ συνήθους καὶ ἐμπαθέστερος. Ἄνθρωποι πάσης καταστάσεως, ὄψεως καὶ ἡλικίας, ἀπὸ τοῦ ἀγενείου μείρακος μὲ τὴν στίλβουσαν σχολικὴν στολήν, μέχρι τοῦ κυρτοῦ γέροντος μὲ δίοπτρα καὶ πειναλέαν ὄψιν Συμεῶνος Κουρσούνη, ἵστανται ἐκεῖ καὶ ἀναγινώσκουσι μετ' ἐνδιαφέροντος μᾶλλον ἢ ἧττον ἀμέσου πολλοὶ δὲ ἴσως καὶ μετὰ παλμῶν, μορφάζοντες εἰς ἑκάστην γραμμήν, σχολιάζοντες διὰ λόγων καὶ νευμάτων ἢ σιωπῶντες ἐκ τῆς λύπης ἢ τῆς χαρᾶς . . .

Εἶνε ἡ ἐποχὴ τῶν ἀπολύσεων, τῶν διορισμῶν καὶ τῶν μεταθέσεων ἐν τῷ διδασκαλικῷ κλάδῳ. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἄρχεται τὸ νέον σχολικὸν ἔτος καὶ ὁ καταρτισμὸς τοῦ προσωπικοῦ πρέπει νὰ εἶνε τελειωμένος, ἀνακαινισμένος ἐξ ὁλοκλήρου. Διότι ἡ φοβερὰ αὐτὴ ἀναστάτωσις τοῦ διδασκαλικοῦ, ἀπὸ τῶν γυμνασιαρχῶν μέχρι τῶν γραμματοδιδασκάλων, ἀπὸ τῆς πρωτευούσης μέχρι τῶν ἐσχατιῶν τῶν χωρίων, ἐθεωρήθη ὑφ' ὅλων φαίνεται τῶν Κυβερνήσεων ὡς μέσον ἀπαραίτητον διὰ τὴν εὐόδωσιν καὶ προκοπὴν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἔργου, ἁμιλλῶνται δ' ἑκάστοτε ποία νά το ἐφαρμόσῃ ῥιζικώτερον, βαθύτερον, γενναιότερον. Γίνεται κατ' ἔτος ἀπαρεγκλίτως καὶ ὅταν διατηρῆται ἡ αὐτὴ Κυβέρνησις, ἀλλὰ προπάντων, ὅπως τώρα, ὅταν ἐντὸς τοῦ σχολικοῦ ἔτους ἔχει ἐπέλθει μεταβολὴ ὑπουργική. «Εἶνε ἀνάγκη νὰ ἱκανοποιηθῶσι, νὰ τοποθετηθῶσιν αἱ ἐν τῷ κλάδῳ ἐξοχότητες, τὰς ὁποίας ἡ προτέρα Κυβέρνησις ἐξ ἐμπαθοῦς κομματισμοῦ ἀφῆκεν ἐκτὸς τῆς ὑπηρεσίας· πρέπει νἀμειφθῶσι διὰ προβιβασμοῦ οἱ ἐκπληρώσαντες εὐόρκως καὶ εὐσυνειδήτως τὸ καθῆκόν των· πρέπει νὰ παταχθῇ κατακέφαλα ἡ ἀμάθεια καὶ ἡ ἀσυνειδησία, τὴν ὁποίαν ὑπέθαλψαν οἱ προκάτοχοι διὰ διορισμῶν εἰς θέσεις ὑψηλὰς καὶ σημαντικάς· πρέπει νὰ παυθῶσιν ἢ νὰ ὑποβιβασθῶσιν οἱ ὁπωσδήποτε ἀνίκανοι· πρέπει νὰ καθαρισθῶσιν αἱ τάξεις τῶν ἐπιλέκτων ἐκ τῆς λύμης τῶν ἀπατεώνων καὶ νἀπαλλαγῶσιν οἱ μαθηταὶ τῶν κακῶν καὶ χαλαρῶν, τιθέμενοι ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῶν ἱκανῶν, τῶν δεδοκιμασμένων, τῶν αὐστηρῶν. Πρὸ παντὸς πρέπει νὰ εἰσαχθῶσιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν καὶ οἱ νεώτεροι, οἱ πλήρεις ζωῆς καὶ πόθου τὴν ζωὴν ταύτην νὰ μεταδώσωσι, νὰ ἐμφυσήσωσι διὰ τῆς διδασκαλίας εἰς τὴν νεολαίαν τῆς πατρίδος. Οἱ παλαιοὶ ἐγήρασαν, παρήκμασαν, ἐκουράσθησαν· ἂς ἀρκεσθῶσιν εἰς τὴν σύνταξίν των καὶ ἂς ἀπέλθωσιν . . . Ἄνευ τῶν μεταβολῶν αὐτῶν ἡ ἐκπαίδευσις θὰ προσέκρουεν ἐναντίον μυρίων δυσχερειῶν, ἡ δὲ κατάστασις τῶν Σχολείων θὰ ἦτο ὁμοία καὶ χειροτέρα πρὸς τὴν τῶν παρελθόντων ἐτῶν, ὅτε ἄπατρις καὶ ἀνεπαρκὴς Κυβέρνησις διεχειρίζετο τὰ κοινὰ μόνον περὶ τῶν φίλων της φροντίζουσα καὶ περὶ ὅλων τῶν ἄλλων ἀφροντιστοῦσα.»

★

Τοιαύτη εἶνε περίπου ἡ δικαιολογία, ἡ εὐπρόσωπος δικαιολογία πάσης Κυβερνήσεως διὰ τὴν ἐπανάστασιν τὴν ὁποίαν ἐπιφέρει κατ' ἔτος εἰς τὰ τῆς Παιδείας διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐγγράφων. Τὰ ἀνωτέρω, τὰ ὁποία ἀρκετὰ θά σας ἐσκανδάλισαν, εἶνε σχεδὸν ἐπιλέξει—διότι δὲν ἐγγυῶμαι οὔτε διὰ τὴν μνήμην μου, οὔτε διὰ τὸ ὕφος τοῦ ῥήτορος—ἀπόσπασμα λόγου ἐκφωνηθέντος πρό τινων ἐτῶν ὑφ' ἑνὸς Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας. Ἀλλὰ πόσον ἁπλοῦς θὰ ἦτο ὁ διατεθειμένος νὰ παραδεχθῇ ἔστω καὶ κατ' ἐλάχιστον τὸ πρόσχημα τοῦτο τῆς ἀρετῆς καὶ πόσον θὰ ἐπλανᾶτο πιστεύων ὅτι ὁ σχολάρχης Λιξουρίου μετατίθεται εἰς Φάρσαλα καὶ παύεται εἰς διδάσκαλος ἐν Λεωνιδίῳ ἢ διορίζεται νέος γυμνασιάρχης ἐν Σπάρτῃ χάριν τοῦ συμφέροντος τῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς Πατρίδος! . . . Καὶ ποῖος δὲν ἠξεύρει σήμερον τὰ τελούμενα εἰς τὰ παρασκήνια τῶν Ὑπουργείων, καὶ ποῖος ἀμφιβάλλει ὅτι ἡ μικροπολιτική, τὰ ταπεινὰ κομματικὰ συμφέροντα, ἡ ἀνάγκη τῆς ἱκανοποιήσεως τῶν φίλων καὶ τῆς ἐκδικήσεως τῶν ἐχθρῶν δὲν εἶνε τὰ μόνα αἴτια τῆς ἐτησίας ἀναστατώσεως τῶν δυστυχῶν διδασκάλων, τῆς ἀνὰ τὸ ἑλληνικὸν περιπλανήσεως, τοῦ παραδόξου αὐτοῦ χοροῦ, τὸν ὁποῖον χορεύουσι τὰ ἄθλια νευρόσπαστα κατὰ τὰς ὀρέξεις τοῦ Χόλδεν-Ὑπουργοῦ τοῦ κρατοῦντος τἀόρατα αὐτῶν νήματα . . . Ἆ, ναί, δυστυχῶς!

Ἔχω ἐνώπιόν μου τὸν πολύστηλον, τὸν ἰλιγγιώδη πίνακα τῶν ἀπολύσεων τούτων, τῶν μεταθέσεων καὶ τῶν διορισμῶν, τοὺς ὁποίους ἐνήργησεν ἡ παροῦσα Κυβέρνησις, ἑπομένη εἰς τὸ κρατοῦν σύστημα—διότι καὶ τὴν καλὴν θέλησιν ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι εἶχε νἀντισταθῇ, τίνι τρόπῳ θὰ ἔζῃ; — μυρίαι δὲ σκέψεις καὶ ἀναμνήσεις διέρχονται ἐκ τοῦ νοῦ μου. Πολλὰ τῶν ὀνομάτων, ἐκ τῆς θαλάσσης τῶν ὀνομάτων, μοῦ εἶνε γνωστά. Οἱ μὲν ὑπῆρξαν διδάσκαλοί μου, οἱ δὲ συμμαθηταί μου καὶ ἄλλοι εἶνε φίλοι ἢ γνώριμοι . . . Ἐνθυμοῦμαι τὴν ἐποχήν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἤμην μαθητής. Πῶς ἐφοβούμην τὸν Αὔγουστον αὐτὸν τὸν φοβερόν, ὁ ὁποῖος, ὡς νά το ἔκαμνεν ἐπίτηδες, μοῦ ἥρπαζε πάντοτε τοὺς καλλιτέρους, τοὺς προσφιλεστέρους καθηγητάς καί μου ἔφερεν ἄλλους ἀγνώστους καὶ πολλάκις ἀσυγκρίτως κατωτέρους! Ἐνθυμοῦμαι μίαν κυρίαν παχεῖαν, ἡ ὁποία μοῦ ἀνήγγειλε μίαν φορὰν ἐν τοιούτῳ γεγονὸς λέγουσα «ἐ μ ε τ ε τ έ θ η ὁ καθηγητής σας» καὶ πῶς ἐγὼ τὴν ἐξεδικήθην διὰ τὴν λύπην τὴν ὁποίαν μοὶ ἐπροξένει, διορθώσας δημοσίᾳ τὸν σολοικισμόν της . . . Ἐνθυμοῦμαι ἕνα συμμαθητήν μου, ὁ ὁποῖος μίαν ἡμέραν ἐν πλήρει παραδόσει ἠπείλησε τὸν καθηγητήν μας ὅτι θ ά τ ο ν π α ύ σ ῃ ἂν ἐτόλμα νά τον τιμωρήσῃ διὰ τὴν αὐθάδειάν του. Ἦτο υἱὸς κομματάρχου ἰσχύοντος καὶ ὁ καθηγητὴς ἐξάρωσε καὶ ἐσιώπησε. Πῶς τον ἐλυπήθηκα τὸν καϋμένον! Καὶ σήμερον μόνον ὕστερ' ἀπὸ δέκα ἔτη δοκιμάζω τὴν ἡδονὴν τῶν θεῶν: ὁ συμμαθητής μου ἐκεῖνος εἶνε σχολάρχης, ὁ δὲ πατήρ του γέρων, πολιτικὸς ἀπόμαχος καὶ πρὸς ἐπίμετρον ἀντιπολιτευόμενος. Τί-

Digitized by Google

ποτε λοιπὸν δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ κάμῃ τώρα, ὅτε ὁ αὐθάδης υἱός του ἐπαύθη . . .

Ἐνθυμοῦμαι καὶ ἄλλ' ἀκόμη καὶ ἄλλα ἐν ᾧ ἀναγινώσκω. Ἐνθυμοῦμαι τὸ ἀνέκδοτον τοῦ ὑπουργοῦ, τὸ ὁποῖον μᾶς διηγεῖτο γελῶν ὁ καθηγητής μας,—ὁ ὁποῖος ὑπουργός, θέλων νὰ μεταθέσῃ ἐναλλὰξ ἐντὸς τοῦ ἔτους φίλους καὶ ἐχθρούς, διὰ νὰ βάλῃ τὸν καθένα εἰς τὴν θ έ σ ι ν τ ο υ καὶ προσκρούων κατὰ τοῦ νόμου, μὴ ἐπιτρέποντος τὸ τοιοῦτον, ἐσοφίσθη ἐπὶ τέλους πρῶτα νὰ τοὺς παύῃ καὶ κατόπι νὰ τοὺς διορίζῃ καὶ οὕτω νὰ κάμῃ τὴν ἀπηγορευμένην μετάθεσιν νομιμώτατα διὰ δύο ἐγγράφων ἀντὶ ἑνός . . . Φαντάζομαι πῶς θὰ ταξειδεύσῃ πάλιν μία οἰκογένεια ἑνὸς γυμνασιάρχου φίλου μου, τοῦ ὁποίου ἡ σύζυγος φοβεῖται μέχρι μανίας τὴν θάλασσαν καὶ ὁ ὁποῖος διὰ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν νέαν του θέσιν πρέπει νὰ περιπλεύσῃ ὅλην σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα . . . Καὶ εἰς ἓν ἄλλο ὄνομα διέρχονται ἐκ τοῦ νοῦ μου δύο ὀφθαλμοὶ μαῦροι, γλυκεῖς, λάμποντες ὡς ἄστρα, οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ὡραίας Ἀντιγόνης, θυγατρὸς ἑνὸς παλαιοῦ καθηγητοῦ μου, τὴν ὁποίαν χωρὶς νὰ κοπιάσω πολὺ ἐνθυμοῦμαι μικράν, μ' ἓν πρόσωπον ᾠοειδὲς χαριτωμένον, μὲ μίαν ἐληὰν κατάμαυρην εἰς τὸ μάγουλον, μὲ ἀνάπτυξιν καὶ πονηρίαν πρόωρον καὶ ἡ ὁποία, μεγάλη τώρα πλέον, ἀκολουθεῖ ἀπὸ ἐπαρχίας εἰς ἐπαρχίαν τὸν πατέρα της, ἀφίνουσα παντοῦ ὄπισθέν της πλῆθυν ἐραστῶν πληγωμένων, ἀλλὰ μὴ κατορθώσασα ἀκόμη, μὲ ὅλα της τὰ δελέατα, νὰ μείνῃ πουθενά. Καὶ τώρα πηγαίνει ἀπὸ μίαν πόλιν μεγάλην καὶ ἀνεπτυγμένην εἰς μίαν πολίχνην σχεδὸν ἀγρίαν καὶ τὴν φαντάζομαι πλήττουσαν καὶ ἀνιῶσαν καὶ δυστυχῆ, ἕως οὗ ἀπαχθῇ ἐπὶ τέλους ἐκεῖ ἀκουσίως, κατὰ τὰ τοπικὰ καὶ πάτρια ἔθιμα, ἀπὸ κανένα ἀρειμάνιον ἐρωτόληπτον . . .

*

Ἂν μόνον μοὶ ὑπενθύμιζε καὶ μοὶ ἐνέπνεεν αὐτὰ δὲν θὰ ἦτο τόσῳ δυσάρεστος ἡ ἐπισκόπησις· ἀλλὰ καὶ πόσα ἄλλα δὲν μὲ κάμνει νὰ συλλογίζωμαι! . . .

Ἀπολύσεις, διορισμοί, μεταθέσεις! Διορισμοί, μεταθέσεις, ἀπολύσεις! Τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια. Τίποτε γενναιότερον δὲν ἠξεύρομεν νὰ σκεφθῶμεν καὶ νὰ ἐνεργήσωμεν. Ἰδέτε ὅμως τί συμβαίνει. Ὑπὸ τὸν διηνεκῆ φόβον τῆς μεταβολῆς πτήσσει, ἀπαγοητεύεται ὁ διδάσκαλος καὶ δὲν λαμβάνει κανένα ζῆλον διὰ μαθητάς, τοὺς ὁποίους μετ' ὀλίγον θὰ ἀφήσῃ ἀδίκως καὶ ἀναιτίως ἵνα ἐξορισθῇ ἂν εἶνε ἐχθρὸς τοῦ ἰσχύοντος βουλευτοῦ, ὅπως πάλιν θὰ προηγεῖτο ἂν ἦτο φίλος. Ὁ μαθητής, ὁ ὁποῖος ἠξεύρει καλῶς καὶ ἐκτιμᾷ τὸ καθεστὼς τοῦτο, ποῖον σεβασμὸν θὰ αἰσθανθῇ πρὸς τὸν διδάσκαλόν του καὶ ποίαν πεποίθησιν, ὅταν τὸν βλέπῃ τόσον ταπεινῶς καὶ εὐτελῶς ἐξαρτώμενον; Πῶς θέλετε νὰ γίνῃ καλὸς φιλόλογος ἢ παιδαγωγὸς κανείς, ὅταν ἠξεύρῃ ὅτι μόνον τρικουπικὸς ἢ δηλιγιαννικὸς πρέπει νὰ εἶνε διὰ νὰ διορισθῇ καὶ ὅτι θὰ παραγκωνισθῇ σκαιῶς ὑπὸ τοῦ πρώτου τυχόντος ἀμαθεστέρου ἀλλὰ κομματικῶς ἰσχυροτέρου; Καὶ πῶς νὰ μελετήσῃ μὲ ὄρεξιν ὁ μαθητής, ὅταν τῷ εἶνε εὐκολώτερον νὰ παρακαλέσῃ τὸν πατέρα του νὰ ἐνεργήσῃ διὰ τοῦ κομματάρχου παρὰ τῷ διδασκάλῳ, ὁ ὁποῖος καὶ μὲ ἄριστα θὰ τὸν προβιβάσῃ, ὅταν τρέχῃ προφανῆ κίνδυνον νὰ τιμωρηθῇ διὰ τὴν εὐσυνειδησίαν του; . . . Καὶ πόσαι ῥαδιουργίαι, καὶ πόσα θυμιάματα, καὶ ὁποῖαι ἐνέργειαι ταπειναὶ καὶ ὁποῖος ἐξευτελισμὸς καὶ πόσα ψεύδη, καὶ πόσαι ἀτιμίαι ἐδέησε νὰ δαπανηθῶσιν, ἀπὸ τῶν ἐσχατιῶν τῶν χωρίων μέχρι τῶν διαδρόμων τῶν Ὑπουργείων, ἕως οὗ καταρτισθῇ ὁ κατάλογος αὐτὸς ὁ μακροσκελὴς τῶν παύσεων, τῶν διορισμῶν καὶ τῶν μεταθέσεων! Καὶ ἔχει κανεὶς τὴν ἐλαχίστην ἀμφιβολίαν ὅτι οἱ καλλίτεροι, οἱ τιμιώτεροι, οἱ εὐμαθέστεροι ἔμειναν ἔξω τοῦ νυμφῶνος, ἡττηθέντος εἰς τὸν ταπεινὸν ἀγῶνα, καὶ ὅτι οἱ ὀλίγοι οἱ ἔχοντες τυχὸν τὰς ἀρετὰς ταύτης ἐκ συμπτώσεως ἐκλήθησαν νὰ τὰς χρησιμοποιήσωσιν ἢ διετηρήθησαν εἰς τὰς θέσεις των; . . .

Καὶ αὐτὸ λέγεται πατρικὴ μέριμνα τοῦ Σ. Ὑπουργείου! Καὶ τί νὰ σᾶς κάμουν ἐπιτέλους οἱ καϋμένοι οἱ διδάσκαλοι, ποῦ τοὺς περιφρονοῦν καὶ τοὺς ὑβρίζουν, καὶ πῶς νἀναπτυχθῇ καὶ νὰ ζήσῃ ἡ Δ. Ἐκπαίδευσις ὑπὸ ὅρους τοιούτους, τοὺς ὁποίους κανεὶς δὲν ἐσυλλογίσθη νὰ βελτιώσῃ; . . .

Δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῶμεν ὡς θέλοντες διὰ τούτων νὰ μεμφθῶμεν τὴν παροῦσαν ἢ οἱανδήποτε ἄλλην Κυβέρνησιν. Καὶ ὡς ἐκ τῆς θέσεώς μας καὶ ἴσως ὡς ἐκ τῆς ἰδιοσυγκρασίας μας, δὲν ἀνήκομεν εἰς κόμμα. Ἡμεῖς ἀντιπολιτευόμεθα μόνον τὸ καθεστὼς καὶ ὅλας τὰς Κυβερνήσεις τὰς θεωροῦμεν κατ' οὐσίαν ὁμοίας. Ἔχομεν συμμάχους εἰς τὴν κρίσιν μας ταύτην, εἴμεθα βέβαιοι, ὅλους τοὺς κατορθώσαντας νὰ διατηρήσωσι κάποιαν ἀνεξαρτησίαν ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς δουλείας καὶ κάποιον χαρακτῆρα ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς διαφθορᾶς. Ἀλλὰ τὸ ῥεῦμα ἐξογκοῦται ὁλονὲν καὶ μᾶς κατακλύζει. Κανεὶς δὲν εἰμπορεῖ νὰ προίδῃ μέχρι ποίου σημείου θὰ προχωρήσῃ οὔτε πότε θὰ ὀπισθοχωρήσῃ. Τὸ μέλλον εἶνε ζοφερόν. Μᾶς περικυκλοῦσι πανταχόθεν τὰ ἐπίφοβα συμπτώματα. Ἡ δὲ καθυπόταξις τῆς δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως εἰς τὴν μικροπολιτικὴν δὲν εἶνε ἐκ τῶν μᾶλλον ἀσημάντων. Ἔπρεπεν ἤδη νὰ ἔχῃ ἐκλείψει. Ἀλλ' ἀπὸ ποῖον; Ἀκόμη δὲν ἦλθε Κυβέρνησις ἔχουσα ἐπαρκὲς ἠθικὸν συναίσθημα καὶ οὔτε εἶνε δυνατὸν νὰ ἔλθῃ—λόγος φυσικὸς αὐτὸς καὶ ἀμετάτρεπτος—ἐφ' ὅσον δὲν ἔχει ἠθικὸν συναίσθημα καὶ ἡ κοινωνία· οἱ δὲ ὀλίγοι οἱ ἀποτελοῦντες ἐξαίρεσιν καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐδύνατο τις νὰ στηρίξῃ ἐλπίδας, εἶνε καὶ τίς οἶδεν ἕως πότε θὰ εἶνε ἐκτὸς τῶν κοινῶν, εἴτε ἑκουσίως ἀπέχοντες, εἴτε ὑπὸ τῶν ἄλλων παρηγκωνισμένοι . . . ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΦΟΙΤΗΤΑΙ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΑΡΧΑΙΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ[1]

Ἐπὶ τρεῖς ἑκατονταετηρίδας ἕδρα τῆς φιλοσοφίας ἦσαν αἱ Ἀθῆναι, καὶ ὅτε ἐξέπεσαν ἔτι εἰς ἁπλῆν ἐπαρχιακὴν πόλιν· συνηγωνίσθησαν μέν πως ἡ Ἀλεξάνδρεια καὶ ἡ Ῥόδος, ἀλλὰ βραδύτερον, ἡ δὲ δρᾶσις αὐτῶν ἦτο περιωρισμένη. Ἐν Ῥόδῳ ἡ φιλοσοφία ἐθεωρεῖτο ὡς προπαιδεία εἰς τὴν θεωρίαν τῆς ῥητορικῆς· ἀλλ' ἐν

1 Ἴδε σελ. 97.

Ἀθήναις ἡ φιλοσοφία δὲν ἐγένετο θεραπαινὶς ἄλλης γνώσεως· πανταχόθεν δέ, ἰδίως ἐκ τῆς ἑλληνιζούσης Ἀνατολῆς, νέοι καὶ ἄνδρες, οὓς διέφλεγεν ἡ δίψα τοῦ εἰδέναι, συνέρρεον εἰς τὰς σκιερὰς δενδροστοιχίας τῆς Ἀκαδημείας ἢ τοὺς γραφικοὺς περιπάτους τοῦ Λυκείου, εἰς τὸ Κυνόσαργες, παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Λυκαβητοῦ, ἢ τὴν Ποικίλην στοὰν ἢ τοὺς συνδένδρους κήπους τοῦ Ἐπικούρου.

Οἱ φοιτηταὶ οὗτοι κατῴκουν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πλησίον τῶν διδασκάλων, ὁ δὲ Λαέρτιος ἀναφέρει ὅτι οἱ μαθηταὶ τοῦ Πολέμωνος διέτριβον παρὰ τὸ Μουσεῖον καὶ τὴν Ἐξέδραν ἐν ἰδιοκτήτοις **καλυβίοις**.

Τῷ 200 π. Χ. ὅμως Φίλιππος Δ' ὁ Μακεδὼν διεσκόρπισε καὶ φοιτητὰς καὶ διδασκάλους. Ἔστησε τὸ στρατόπεδόν του εἰς τὸ Κυνόσαργες, ἐνέπρησε τὸ Λύκειον, ἐπυρπόλησε κτίρια, ἄλση, ἐλαίας, ἀμπέλους· ἀπὸ τῆς ἐρημώσεως δ' ἐκείνης ἡ Ἀκαδήμεια ἐγένετο νοσηρά.

Αἱ σχολαὶ ἀνηγέρθησαν ἐκ νέου, καὶ ἠκούσθη πάλιν ἡ φωνὴ τῶν σχολαρχῶν ἑρμηνεύουσα εἰς τὰς πυκνὰς τάξεις τῶν ἀκροατῶν[1] τὰ προβλήματα τοῦ **ὄντως ὄντος** καὶ τοῦ ἀγαθοῦ. Ἀλλὰ μετὰ 110 ἔτη, κατὰ τὴν ἐννεάμηνον πολιορκίαν τοῦ Σύλλα, τὰ γηραιὰ εὔσκια δάση τῶν δύο προαστείων τῆς Ἀκαδημείας καὶ τοῦ Λυκείου, κατεκόπησαν, ὡς διηγεῖται ὁ Πλούταρχος, ἐξ αὐτῶν δὲ κατεσκευάσθησαν πολιορκητικὰ μηχανήματα. Αἱ σχολαὶ διεσκορπίσθησαν. Μετὰ ὀκτὼ ἔτη (79 π. Χ.) ὁ Κικέρων περιεπάτει εἰς τοὺς διαδρόμους τῆς Ἀκαδημείας, ἀλλ' ἡ πλατωνικὴ φιλοσοφία προσέφυγεν ἐντὸς τῆς πόλεως, εἰς τὸ Πτολεμαιὸν γυμνάσιον.

Συνήθως ὁ **σχολάρχης**, ὅστις **ἀφηγεῖτο τῆς σχολῆς** ἢ **ἐσχολάρχει**,[2] ὥριζε μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἕνα τῶν μαθητῶν ὡς διάδοχον· ἀλλ' ἐν τῷ Λυκείῳ ἐξελέγετο ὑπὸ τῶν φοιτητῶν, ὅπως βραδύτερον κατὰ τὸν δημοκρατικὸν ὀργανισμὸν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βονωνίας ὁ πρύτανις ἐξελέγετο κατ' ἔτος ὑπὸ τῆς ὁλομελείας τῶν σπουδαστῶν. Ἡ τοιαύτη ἐκλογὴ δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἄρχεται εὐθὺς μετὰ τὸν Ἀριστοτέλη. Ὅτε τῷ 323 μετὰ τὸν ἀπροσδόκητον θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς προφανέστατον κίνδυνον περιελθὼν ἔμελλε νὰ καταφύγῃ εἰς Χαλκίδα, εὑρίσκετο ἐν ἀμφιβολίᾳ τίνα ἐκ τῶν δύο, τὸν ἐξ Ἐρεσσοῦ τῆς Λέσβου Θεόφραστον ἢ τὸν Ῥόδιον Εὔδημον νὰ ἐκλέξῃ διάδοχόν του. Προσέταξε νὰ φέρωσιν εἰς αὐτὸν οἶνον Ῥόδιον καὶ Λέσβιον, ἔπιε καὶ ἐκ τῶν δύο, ἐπῄνεσε καὶ τὸν Ῥόδιον. εἶπεν ὅμως ὅτι *ἡδίων ὁ Λέσβιος*. Οἱ μαθηταὶ ἐνόησαν ὅτι τὸν Θεόφραστον ὑπεδείκνυε καὶ ἐτάχθησαν ἅπαντες ὑπ' αὐτόν.

Ἐν τῇ διαθήκῃ τοῦ περιπατητικοῦ Λύκωνος, τοῦ τρίτου διαδόχου τοῦ Ἀριστοτέλους (Θεόφραστος, Στράτων, Λύκων) μνημονεύεται ῥητῶς, ὅτι οἱ γνώριμοι ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέξωσι σχολάρχην ὃν νομίσωσι καταλληλότατον, προτρέπονται δὲ νὰ βοηθῶσιν αὐτὸν μετὰ ζήλου εἰς πάντα[1].

Ἐξωτερικὸς δεσμὸς ἑνότητος τῶν ἀθηναϊκῶν σχολῶν ἦσαν τὰ σύνδειπνα. Κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ Ἀθηναίου ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Ξενοκράτης διέταξαν τὰ κατὰ τὸν ὀργανισμὸν αὐτῶν, ὁ δὲ Θεόφραστος κατέλιπε καὶ χρήματα πρὸς τοιαῦτα συσσίτια, διὰ τὰ ὁποῖα οἱ ἄποροι ἀπηλλάσσοντο πάσης εἰσφορᾶς.

Πλουσιοπαρόχως καὶ μεγαλοπρεπῶς διωργάνωσε τὰ μηνιαῖα ταῦτα συσσίτια ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς Λύκων· ἐν λαμπρᾷ συνοικίᾳ τῶν Ἀθηνῶν εἶχεν **εἰκοσάκλινον οἶκον**, τὴν τελευταίαν δ' ἡμέραν ἑκάστου μηνὸς ἀντὶ ἐννέα μόνον ὀβολῶν παρεῖχεν εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἢ καὶ εἰς πρεσβύτερα τῆς σχολῆς μέλη συμπόσιον διαρκοῦν μέχρι πρωίας· τηλικαύτη δ' ἦτο ἡ πολυτέλεια τῶν ἐδεσμάτων καὶ ποτῶν καὶ τῆς διακοσμήσεως ἐν γένει, ὥστε οὐδὲ διὰ τοὺς στεφάνους καὶ τὰ μύρα ἤρκει ἡ ἐλαχίστη ἐκείνη εἰσφορά.

Τοιαῦτα φιλοσοφικὰ δεῖπνα, ἀπηλλαγμένα ὅμως τῆς τρυφηλῆς ταύτης καὶ ἀφιλοσοφήτου χλιδῆς, ἐγίνοντο καὶ ἄλλα ἐν Ἀθήναις. Κατὰ τὰς μηνιαίας **εἰκάδας** τῶν Ἐπικουρείων δὲν παρετίθετο μόνον πνευματικὴ τροφή. Ἐν αὐτῇ τῇ στωϊκῇ σχολῇ ὑπῆρχον τρία σύνδειπνα, τῶν Διογενιστῶν, Ἀντιπατριστῶν καὶ Παναιτιαστῶν, ἐκ τοῦ ὀνόματος τῶν ἀλληλοδιαδόχως **ἀφηγησαμένων τῆς σχολῆς** Διογένους τοῦ ἐκ Σελευκείας, Ἀντιπάτρου τοῦ Ταρσέως καὶ Παναιτίου τοῦ Ῥοδίου. Δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει ἐνταῦθα ἂν συνήρχοντο ἐλευθέρως καὶ αὐτοβούλως, ὅπως τιμήσωσι τὴν μνήμην τῶν φιλοσόφων τούτων, ἢ ἂν ἐξετέλουν ῥητὴν ἐντολὴν τῶν σχολαρχῶν καταλιπόντων ἴδιον πρὸς τοῦτο κληροδότημα.

Ἀλλ' ἄξιον ἀναγραφῆς κρίνω τὸν στενὸν σύνδεσμον διδασκόντων καὶ διδασκομένων, τὴν ἀπέριττον αὐτῶν ἐπικοινωνίαν μετ' ἀλλήλων, ἣν ἀνευρίσκομεν κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἣν βεβαίως ὁλοψύχως ἐζήλευσαν οἱ ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἰδόντες τὸν ἀκαδημαϊκὸν αὐτῆς βίον. Πόσον δίκαιον εἶχεν ὁ Γκαῖτε νὰ ἐξαίρῃ τὴν ση-

(1) Οἱ εἰς τὰς φιλοσοφικὰς σχολὰς φοιτῶντες ἐκαλοῦντο μαθηταί, ἀκροαταί, ὁμιληταί, φοιτηταί, γνώριμοι, σχολαστικοί· σπουδασταὶ δὲ σχολάριοι, ποδηγοὶ κατὰ τὸν μεταγενέστερον ἑλληνισμόν.

(2) *κατέλιπε τὴν σχολήν, παρέδωκε τὴν σχολήν*, λέγει ὁ Λαέρτιος· περὶ δὲ τοῦ διαδόχου: *διεδέξατο τὴν σχολήν*.

(1) Διογ. Λαέρτ. V. 4. § 70. «προστησάσθωσαν δ' αὐτοὶ ὃν ἂν ὑπολαμβάνωσι διαμενεῖν ἐπὶ τοῦ πράγματος καὶ συναύξειν μάλιστα δυνήσεσθαι· συγκατασκευαζέτωσαν. δὲ καὶ οἱ λοιποὶ γνώριμοι».

Digitized by Google

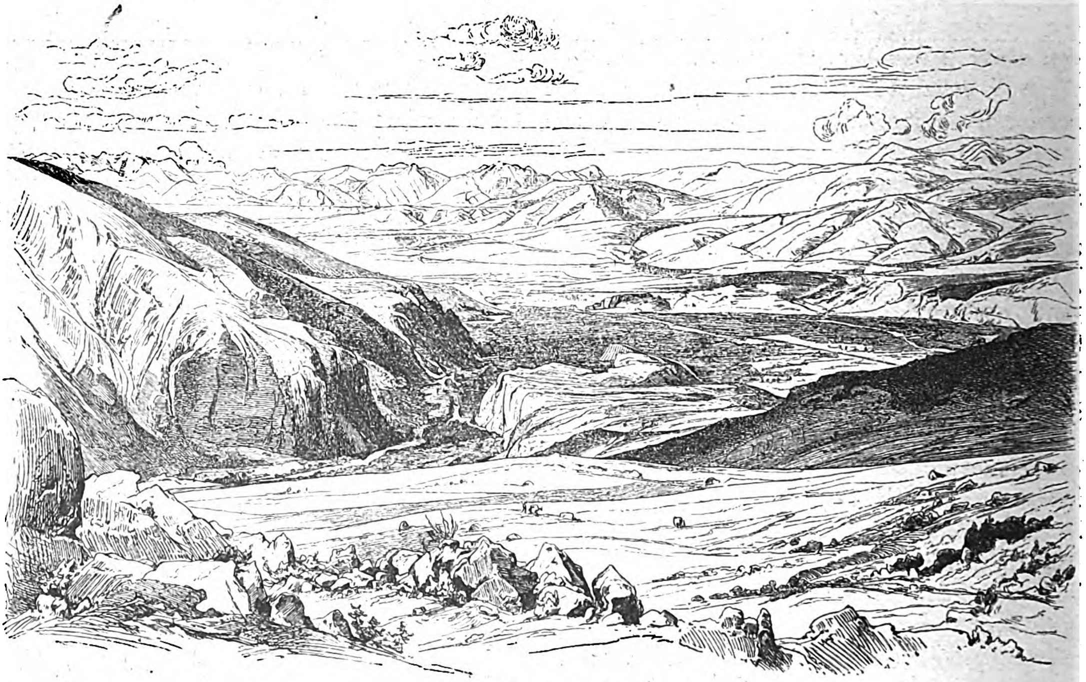

ΔΕΛΦΟΙ

μασίαν τῆς τοιαύτης ἀναστροφῆς! Τὸ κατ' ἐμὲ αἱ προσφιλέσταται ἀναμνήσεις τοῦ φοιτητικοῦ ἐν Γερμανίᾳ βίου μου συνδέονται πρὸς τὰ δύο σωματεῖα ὧν ἤμην μέλος, (philosophischer Verein, philologischer Verein). Οἱ καθηγηταί, οἱ ἀδιαπτώτως ἄνευ ἀλαζονείας καὶ κόμπου μεθ' ἡμῶν ὡς πρεσβύτεροι ἀδελφοὶ ἀναστρεφόμενοι, ἐτίμων σχεδὸν τακτικῶς τὰς ἑβδομαδιαίας τοῦ ἑνὸς καὶ δεκαπενθημέρους τοῦ ἑτέρου συνεδρίας, ἰδίως τὴν ὥραν καθ' ἥν, μετὰ τὴν ἐπιστημονικὴν συζήτησιν, ἤρχιζεν ἡ εὔθυμος πόσις. Οἱ σοβαροὶ καὶ ἐμβριθεῖς ἐπιστήμονες, ἐξ ὧν τινες εἶχον ἤδη ἔνδοξον ὄνομα, προσήρχοντο ἀσμένως ν' ἀναμνησθῶσι πρὸ τῶν ποτηρίων τοῦ ζύθου τὰ φαιδρά, τὰ εὐφρόσυνα ἔτη τοῦ φοιτητικοῦ των βίου. 'Αφίνοντες ὅλας τὰς ἀποσκευὰς τῆς σοφίας των ἐκτὸς τοῦ κατωφλίου τῆς Kneipe ᾖδον ἐν χορῷ μετὰ τῶν ἄλλων τὰ γοργὰ καὶ ζωηρὰ καὶ μοναδικὰ ἀνὰ τὸν κόσμον φοιτητικὰ ᾄσματα, ἐν οἷς κἄποτε ἐπαινοῦνται τὰ ὡραῖα μάτια καὶ κακολογοῦνται τὰ χονδρὰ βιβλία, ἐκάπνιζον τὴν μακρὰν καπνοσύριγγά των καὶ συνέκρουον μετὰ νεανικοῦ μένους τὰ ποτήρια αὐτῶν εἰς Smollis, εἰς τὴν πόσιν τῆς ἀδελφοποιήσεως. Τὴν ἐπαύριον ἐπανευρίσκομεν αὐτοὺς ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ των, ἐν τῇ ἱερᾷ ἀτμοσφαίρᾳ τῆς ἐργασίας, σοβαροὺς ἀλλὰ φιλοφρονεστάτους καὶ πατρικοὺς ὡς πάντοτε, ἐμπνέοντας ἐνθουσιασμὸν ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης διὰ τοῦ παραδείγματος.

'Εν τοῖς κυρίως ἑλληνικοῖς χρόνοις σύνδεσμοι ἢ σωματεῖα τῶν φοιτητῶν ἦσαν ἄγνωστα ἐν 'Αθήναις· ἀναφαίνονται τὴν δευτέραν ἢ τρίτην μ. Χ. ἑκατονταετηρίδα, οἱ δὲ συγγραφεῖς καὶ σοφισταὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀποκαλοῦσιν αὐτὰ *χορούς, θιάσους, συνόδους, συνουσίας, ποίμνια, ἀγέλας, φρατρίας*· πρὸς δὲ *ἑταιρείας, ξυνωμοσίας, ὁμιλίας*, τὰ δὲ μέλη αὐτῶν *ἑταίρους, ὁμιλητάς, συνουσιαστάς, συνόντας, συμφοιτητάς*. 'Ο πρόεδρος τῶν τοιούτων σωματείων ἐκαλεῖτο προστάτης, κορυφαῖος, ἢ ἀκρωμίτης.

'Η εἰσαγωγὴ ἑταίρου εἰς τὰ σωματεῖα ταῦτα δὲν ἐγίνετο δι' ἁπλῆς ἐγγραφῆς αὐτοῦ εἰς τὸ μητρῷον· ἐν 'Αθήναις, ὅπως βραδύτερον τὸν μεσαίωνα ἐν Γερμανίᾳ, ἐτελεῖτο διὰ τυπικῆς ἀκαδημαϊκῆς ἑορτῆς, φερούσης τὸ πομπῶδες ὄνομα *τελετή*. Πόσον σπουδαῖον γεγονὸς ἐθεωροῦντο κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους αἱ τελεταὶ μαρτυρεῖ τὸ ὕφος, δι' οὗ περιγράφουσιν αὐτὰς ὁ 'Ολυμπιόδωρος καὶ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός· ἡ στοργὴ πρὸς τὰς ἐλαχίστας καὶ διὰ τοὺς ἄλλους ἀσημάντους λεπτομερείας καταδεικνύει ὅτι γράφοντες τὰς γραμμὰς ἐκείνας περιεθώπευον τὰς γλυκυτάτας ἀναμνήσεις τοῦ φοιτητικοῦ των βίου.

Ὅτε *νέηλύς* τις (ἡ λέξις αὕτη ἐσήμαινεν ἐν τῇ φοιτητικῇ γλώσσῃ τῶν 'Αθηνῶν ὅ τι Fuchs ἐν τῇ τῶν Γερμανῶν καὶ freshman ἐν τῷ τῆς 'Οξωνίας) ἀφικνεῖτο εἰς 'Αθήνας, μέλος τι τοῦ σωματείου ἐφιλοξένει αὐτόν. Αὐθημερὸν δὲ πάντες ἔσκωπτον καὶ ἐχλεύαζον αὐτὸν παντοιοτρόπως, ὁτὲ μὲν ἁβρότερον ὁτὲ δὲ τραχύτερον ἀναλόγως τῆς ἀνατροφῆς αὐτοῦ. 'Εσκόπουν δὲ διὰ τούτου ν' ἀφαιρέσωσι πᾶσαν οἴησιν ἐξ αὐτοῦ, νὰ φυγαδεύσωσιν ἐκ τῆς ψυχῆς του ἐν μέσῳ τῶν ἠχηρῶν καγχασμῶν πᾶσαν φιλαυτίαν, νὰ κάμ-

Digitized by Google

Η ΜΙΚΡΟΥΛΑ

Digitized by Google

ψωσιν αὐτὸν διὰ τοῦ σκώμματος εἰς εὐπείθειαν καὶ ὑποταγήν, ὡς κάμπτει ὁ ἁμαξοπηγὸς τὸ ξύλον τοῦ τροχοῦ διὰ τοῦ πυρός.

Μετὰ τὸν ἠθικὸν καθαρμὸν ἐπήρχετο ὁ σωματικός.

Οἱ σπουδασταὶ μετὰ τοῦ *νεήλυδος* ἀνὰ δύο βαδίζοντες διηυθύνοντο ἐν πομπῇ διὰ τῆς ἀγορᾶς εἰς δημόσιον βαλανεῖον. Ὡς ἔφθανον εἰς τὴν εἴσοδον αὐτοῦ οἱ ἐν τῇ πρωτοπορείᾳ ἐξέβαλλον ἀγρίαν κραυγήν: **στᾶ! στᾶ! οὐ λούει!**, προσεποιοῦντο δὲ ὅτι δὲν ἐπέτρεπον εἰς αὐτὸν νὰ λουσθῇ. Ἀλλ' οἱ ἐκ τῶν ὄπισθεν τὸν ἀπώθουν βιαίως ἐμπρός, ἐφώρμων καὶ αὐτοὶ αἴφνης κατὰ τῆς θύρας τοῦ βαλανείου καὶ ἐξεβιάζοντο δῆθεν τὴν εἴσοδον.

Μετὰ τὴν ἐκπόρθησιν ταύτην, ἥτις ἐνεποίει, ὡς ἦν ἑπόμενον, βαθεῖαν ἐντύπωσιν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἐκ τῆς ἡσύχου ἐπαρχιακῆς πόλεως ἐρχομένου ἁπλοῦ τὸ πνεῦμα καὶ ἀτόλμου τὸ ἦθος μειρακίου, ὁ **νέηλυς** ἐλούετο, ἀφ' οὗ δ' ἐνεδύετο τὸν **τρίβωνα**, τὸν φιλοσοφικὸν μανδύαν, ὃν πλὴν τῶν φοιτητῶν ἐφόρουν καὶ οἱ στωϊκοὶ καὶ οἱ κυνικοὶ φιλόσοφοι, ἐφέρετο πάλιν ἐν πομπῇ πρὸς τὸν **σχολάρχην**. Τὴν ἑορτὴν ἐπεσφράγιζεν ἐπίσημος εὐωχία, εἰς ἣν προσκεκλημένοι ἦσαν καὶ καθηγηταὶ καὶ πρεσβύτερα μέλη τοῦ σωματείου καὶ τῆς ὁποίας τὰς δαπάνας κατέβαλλεν ὁ νεομύητος σπουδαστής.

Ἡ τελετὴ αὕτη ἦτο τόσον συνδεδεμένη πρὸς τὰς παραδόσεις τοῦ φοιτητικοῦ βίου, ὥστε ἡ παράλειψις αὐτῆς, ὡς συνέβη κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν εἰς τοιοῦτο σωματεῖον Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, ἐθεωρεῖτο ὡς ἀξιομνημόνευτος ἐξαίρεσις.

Τὰ σωματεῖα ἴδιον ἔχοντα ὀργανισμὸν ἐφρόντιζον παντὶ σθένει νὰ κρατύνωσι καὶ προαγάγωσιν ἑαυτά, νὰ βλάψωσι δὲ καὶ δυσφημήσωσι πᾶν ἕτερον· ἦσαν δὲ τὰ σωματεῖα ταῦτα *ὁμοφυλίαι* οἷαι τὸν μεσαίωνα αἱ γερμανικαὶ Landsmannschaften, ἠδύναντο ὅμως νὰ περιλάβωσιν ἐν τῷ κόλπῳ αὐτῶν καὶ μὴ συμπατριώτας, καὶ εἰς ἀξίωμα ν' ἀναγάγωσιν αὐτούς. Οἱ Σπαρτιᾶται, ἐπὶ παραδείγματι, εἶχον ἀκρωμίτην αὐτῶν τὸν Ἀθηναῖον Θεμιστοκλῆ.

Εὐνόητον εἶνε ὅτι σωματεῖα τοιαῦτα διεχώριζον ἀντιζηλίαι καὶ πάθη. Ἤδη κατὰ τοὺς μεγάλους χρόνους τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας τὸ μῖσος ἐξῆπτε τὰς σχολὰς εἰς σφοδρὰν πολεμικήν· ἡ Ἀκαδήμεια, ἥτις διέκειτο οὐχὶ εὔνους πρὸς τὸν μέτοικον Ἀριστοτέλη, ἐγένετο ἀναφανδὸν ἐχθρικὴ ἀφ' ἧς στιγμῆς οὗτος ἐτράπη ἰδίαν ὁδόν. Τὸ κατὰ τοῦ «πώλου, ὅστις ἐλάκτισε τὴν μητέρα αὐτοῦ» μῖσος τῶν πλατωνικῶν παρετάθη παροξυνόμενον ἐπὶ αἰῶνας, κληρονομούμενον ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν.

«Μία τῶν βαρυτάτων νόσων τῆς ἑσπερίας ἐπιστήμης, λέγει ὁ Onken (1), ἦν ὁ οἰκτρὸς ἐκεῖνος διὰ τοῦ καλάμου πόλεμος μεταξὺ Πλατωνικῶν καὶ Ἀριστοτελικῶν, ὃν οἱ μεταναστεύσαντες κατὰ τὴν 15 ἑκατονταετηρίδα Ἕλληνες συνεισεκόμισαν ἐκ τῆς πατρίδος αὐτῶν εἰς Ἰταλίαν».

(1) Aristoteles, Staatslehre I. 162.

Εἰς τὰς παραδόσεις ταύτας τῆς ἀντιζηλίας, αἵτινες ἦσαν οἱονεὶ αἱ ἀναπεπταμέναι σημαῖαι τῶν σωματείων, προσθέσατε τὸ ἀνήσυχον τῆς νεότητος, τὴν ὁρμὴν πρὸς σωματικὴν δρᾶσιν, περὶ ἧς ὁμιλεῖ ὁ Πλάτων (1) καὶ ἥτις παρὰ τοῖς παιδίοις ἐκφαίνεται ὡς ὁρμὴ πρὸς καταστροφὴν (2) τὴν περίσσειαν τῆς φυσικῆς ζωῆς, ἥτις ἐκρήγνυται τόσον εὐκόλως εἰς κίνησιν καὶ συσφαιροῖ εἰς πυγμὴν τὴν χεῖρα καὶ ὠθεῖ τοὺς μείρακας κατ' ἀλλήλων ὡς ἀλεκτρυόνας, μετρουμένους ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, δι' ὀφθαλμῶν ἐκβαλλόντων ἀστραπὰς προκλήσεως καὶ ἀπειλῆς. Προσθέσατε προσέτι καὶ τὴν παράδοξον ψυχικὴν μέθην, ἣν ἐνεποίει ἡ αἰφνιδία ἀπόλαυσις ἀχαλινώτου ἐλευθερίας ἐν Ἀθήναις μετὰ τὸν περιωρισμένον κατ' οἶκον βίον. Αἱ νεανικαὶ ὁρμαὶ ἀδιαπνεύστως ἐγκεκλεισμέναι ὑπὸ τῆς αὐστηρᾶς οἰκογενειακῆς ἐπιβλέψεως, ὡς θυμοειδὴς καμπανίτης ἐν στεγανῇ φιάλῃ, ἐκπωματιζόμεναι διὰ μιᾶς ἐξέβλυζον μεθ' ὁρμῆς καὶ ἐξεχείλιζον ἀφρόεσσαι.

Τὰ σωματεῖα δὲν ἠρκοῦντο εἰς ἀστεϊσμοὺς ἢ παράβολα σκώμματα κατ' ἀλλήλων ἐντὸς ἢ ἐκτὸς τῶν αἰθουσῶν τῆς διδασκαλίας. Κατέρριψάν ποτε χαμαὶ τὸν χαλκοῦν ἀνδριάντα μισητοῦ ἀνδρὸς καὶ ἐμάστιξαν αὐτὸν ὡς τὸν ἔσχατον δοῦλον, ***ἔτυπτον ἱμάντι τὰ νῶτα αὐτοῦ***, λέγει ὁ Λιβάνιος· οὐχὶ δὲ σπανίως αἱ φοιτητικαὶ ἀντεγκλήσεις ἀπέληγον εἰς διαπληκτισμοὺς καὶ αἱματηρὰς συγκρούσεις. Μέλους σωματείου τινὸς ὑβρίσαντος τὸν σοφιστὴν Ἀδριανόν, οἱ μαθηταὶ τούτου τόσον δραστικῶς ἐξεδίκησαν τὴν τιμὴν τοῦ διδασκάλου των, ὥστε ὁ δυστυχὴς πταίστης μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας παρέδωκε τὸ πνεῦμα. Περιώνυμος ἐγένετο ἡ παρὰ τὸ Λύκειον σύγκρουσις, περὶ ἧς θέλομεν ὁμιλήσει κατωτέρω, καθ' ἣν παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν φοιτητῶν συνηγωνίσθησαν καὶ ναῦται, καὶ χειρώνακτες, καὶ ἀχθοφόροι, καὶ ἐν μέσῳ τοῦ ἀπεριγράπτου θορύβου τῶν συγκρουομένων ῥοπάλων, τῶν ἐκσφενδονωμένων λίθων, τῶν θραυομένων κρανίων, τῶν θλιβερῶν στοναχῶν τῶν καθημαγμένων, αἱ στοαὶ καὶ αἱ δενδροστοιχίαι, αἵτινες ἄλλοτε ἀντή-

(1). Νόμοι Β. 653 ε. «...τὸ νέον ἅπαν ὡς ἔπος εἰπεῖν τοῖς τε σώμασι καὶ ταῖς φωναῖς ἡσυχίαν ἄγειν οὐ δύνασθαι, κινεῖσθαι δὲ ἀεὶ ζητεῖν καὶ φθέγγεσθαι, τὰ μὲν ἀλλόμενα καὶ σκιρτῶντα, οἷον ὀρχούμενα μεθ' ἡδονῆς καὶ προσπαίζοντα, τὰ δὲ φθεγγόμενα πάσας φωνάς».

(2). Ἡ νεωτέρα Ψυχολογία παραδέχεται, ὅτι der Zerstörungstrieb εἶνε, πλὴν παθολογικῶν περιπτώσεων, ἁπλῆ ἐκδήλωσις des Thätigkeitstriebes. ἐπικυρεῖ δ' ἐν τούτῳ τὴν γνώμην, ἣν ἐξήνεγκεν ὁ Ῥουσσῶ ἐν ἄλλῃ σειρᾷ ἰδεῶν ὡς ἀκολουθίαν τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, ὅτι πάντα τὰ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἔμφυτα εἶνε ἀγαθά.

Digitized by Google

χουν την σοφήν φωνήν του Ἀριστοτέλους, αντελάλησαν αράς και ύβρεις αγοραίας και αγρίας. Οἱ δράσται τῶν αικιῶν κατὰ τους ρωμαϊκούς χρόνους ἐκαλοῦντο πρὸ τοῦ ἐν Κορίνθῳ ἐδρεύοντος πραίτορος, δυστροποῦντες δὲ προσήγοντο διὰ τῆς βίας ὑπὸ τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως.

Ἕνεκα τῆς σφοδρᾶς μεταξὺ τῶν ῥητόρων Ἰουλιανοῦ καὶ Ἀψίνου διχονοίας οἱ μαθηταὶ αὐτῶν ἦλθον εἰς χεῖρας· ἀκροαταὶ τοῦ πρώτου ἦσαν οἱ Σύροι, περὶ τὸν δεύτερον δὲ συνηγμένοι ἦσαν οἱ Σπαρτιᾶται. Κατὰ τὴν συμπλοκὴν οἱ Σύροι ᾐσθάνθησαν ὅλον τὸ βάρος τῆς λακωνικῆς πυγμῆς· ἀλλ' οἱ Σπαρτιᾶται ὅπως ἀπαλλαγῶσιν ἐνδεχομένων ἐνοχλήσεων κατήγγειλαν τοὺς δαρέντας ὡς ταραξίας. Ὁ ἀνθύπατος, θέλων νὰ δείξῃ παραδειγματικὴν αὐστηρότητα πρὸς περιστολὴν ἅπαξ διὰ παντὸς τοιούτων ἀτιθάσσων ὁρμῶν, διέταξε νὰ προσαγάγωσι τὸν Ἰουλιανὸν καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἁλυσοδέτους εἰς Κόρινθον.

Πρῶτος ἐκλήθη ὁ κορυφαῖος τῶν μηνυτῶν, ὁ ἀκρωμίτης τῶν Σπαρτιατῶν, ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς τοῦ σκανδάλου Θεμιστοκλῆς· μετ' αὐτοῦ πρὸ τοῦ δικαστηρίου ἐνεφανίσθη καὶ ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ Ἀψίνης.

— Τί ζητεῖς σὺ ἐδῶ ! εἶπεν ὀργίλως ὁ ἀνθύπατος.

— Θανάσιμος ἀγωνία ὑπὲρ τῶν ἀγαπητῶν μου τέκνων συνταράσσει τὴν καρδίαν μου ! ἀπήντησε μετὰ πάθους ὁ ῥήτωρ.

Μετ' ὀλίγον ἐκλήθησαν καὶ οἱ κατηγορούμενοι· ἡ δὲ οἰκτρὰ αὐτῶν θέα ἐμαρτύρει εὐγλώττως τίνες ἦσαν οἱ δόντες καὶ τίνες οἱ λαβόντες τὰς αἰκίας. Ὁ λόγος ἐδόθη εἰς τοὺς ἐνάγοντας, ὁ δὲ Ἀψίνης ἡτοιμάσθη νὰ ἐκφωνήσῃ τὸν ἐπίτηδες μετὰ πάσης ἐπιμελείας παρασκευασθέντα λόγον. Ἀλλ' ὁ κακεντρεχὴς ἀνθύπατος ἀπήτησε νὰ ὁμιλήσῃ αὐτοπροσώπως ὁ τὴν καταγγελίαν ὑπογράψας· οὗτος δὲ ἦτο ὁ Θεμιστοκλῆς. Τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο παρεζάλισε τοὺς Σπαρτιάτας ὡς βαρεῖα κατὰ κεφαλῆς αὐτῶν πληγὴ ῥοπάλου. Ὁ Θεμιστοκλῆς ἔγεινε κάτωχρος, ἔδηξε τὰ χείλη του καὶ ἔστρεψεν ἀγωνιῶδες βλέμμα πρὸς τοὺς συναδέλφους αὐτοῦ. Ἐν ἀκαρεῖ διεψεύσθησαν αἱ περὶ τοῦ πανηγυρικοῦ θριάμβου ἐλπίδες, οἱ προϋπολογισμοὶ περὶ τῶν παταγωδῶν, ἀτελευτήτων χειροκροτημάτων, δι' ὧν ἔμελλον νὰ χαιρετίσωσι τὸν παθητικὸν ἐπίλογον τοῦ σχολαρχικοῦ λόγου.

Ἐν τῇ ἐπελθούσῃ βαθείᾳ σιγῇ ἐδράξατο τοῦ λόγου ὁ Ἰουλιανός, ὁ διδάσκαλος τῶν κατηγορουμένων.

«Δικαιότατε ἀνθύπατε, ἐν μιᾷ στιγμῇ μετεμόρφωσας τὸν Ἀψίνην εἰς σιγηλὸν Πυθαγόραν. Τοιαύτην πυθαγόρειον σοφίαν ἐδίδαξε καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. Λοιπὸν ἰδού ! ἐγὼ προσκαλῶ τὸν Προαιρέσιον, ἕνα τῶν μαθητῶν μου, νὰ ὁμιλήσῃ, καὶ θὰ ἴδῃς ὅτι οἱ ἰδικοί μου μαθηταὶ ἀσκοῦνται ὄχι εἰς πυθαγόρειον σιγὴν ἀλλ' εἰς ἀττικὴν εὐγλωττίαν».

Ὁ Προαιρέσιος ἐξῆλθε τοῦ ὁμίλου τῶν συμφοιτητῶν αὐτοῦ καὶ προσῆλθεν εἰς τὸ μέσον. Τότε ἐφώνησε πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰουλιανός·

— Λέγε, Προαιρέσιε· τώρα δὰ εἶνε ἡ στιγμὴ τῶν λόγων !

Παρευθὺς ὁ *κεχαρισμένος* μαθητὴς αὐτοῦ ηὐτοσχεδίασε λαμπρόν, τεχνικώτατον ἐπιδεικτικὸν λόγον. Ἐπὶ πολὺν δὲ χρόνον δὲν ἐλησμονήθη ὁ πλήρης τόνου καὶ ἐξάρσεως ἐπίλογος αὐτοῦ : « Ἂν ἐπιτρέπῃ ὁ νόμος ἀθῷοι νὰ αἰκίζωνται, ἔπειτα νὰ σύρωνται δέσμιοι ὡς κατηγορούμενοι, νὰ γίνωνται δὲ πιστευτοὶ οἱ λόγοι τῶν ἐνόχων, τότε ἂς εἶνε καὶ ἂς μείνῃ ἡ πόλις ὑποχείριος εἰς τὸν Θεμιστοκλῆ !»

Καὶ αὐτὸς ὁ σοβαρὸς Ῥωμαῖος ἀνεπήδησεν ἐκ τῆς δικαστικῆς αὐτοῦ ἕδρας καὶ τὴν πορφυροκόσμητον τήβεννον αὐτοῦ σείων ἐχειροκρότησεν ἐνθουσιωδῶς ὡς ἁπλοῦς φοιτητὴς τὸν εὔγλωττον ῥήτορα. Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Ἰουλιανοῦ ἠθῳώθησαν πανηγυρικῶς καὶ ἀφέθησαν ἐλεύθεροι· ἐλεύθερος ἐπίσης ἀφέθη καὶ ὁ Ἀψίνης, ὁ διδάσκαλος τῆς ἑτέρας μερίδος. Ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ πρὸ πάντων ὁ Θεμιστοκλῆς ᾐσθάνθησαν ἐπὶ τῶν νώτων αὐτῶν τὴν δριμύτητα τῶν λακωνικῶν μαστίγων.

[Ἕπεται τὸ τέλος] ΑΡ. Π. ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ

ΕΙΔΥΛΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΑΣ

Στεφάνῳ Ξενοπούλῳ.

Νὰ ποῦ ῥοδίζει ἀσύγκριτα τόσες πλαγιὲς ἡ αὐγοῦλα
Κι' οἱ ἄγριοι κρῖνοι ἀνοίγουνε λουσμένοι στὴ δροσοῦλα !
Στὸ δάσος τ' ὁλοφούντωτο μύρια πουλιὰ λαλοῦνε
Καὶ τὰ ῥυάκια ἀφρόδροσα γλυκὰ γοργοκυλοῦνε.
Καί σύ, ἐμμορφιά μου ἀτίμητη, ξανθογαλανομμάτα,
Θωρεῖς στὰ κρυσταλλόνερα τὰ κάλλη σου τἄφρατα.
Στὴ διάβα σου τὰ λούλουδα σὲ χαιρετοῦν σκυμμένα
Καὶ μὲ μιὰ γλῶσσα ὁλόμυρη κρυφομιλοῦν γιὰ σένα . . .
Τὴ νύχτα θὲ νὰ πέρασες στὰ ῥίκια ξαπλωμένη,
Βλέπω μὲς τὰ χρυσόμαλλα κίπερη σκαλωμένη
Καὶ τόρα μὲ χτυπόκαρδο παραμονεύεις μόνη
Νὰ ἰδῇς ἀπ' τὰ χαμόκλαδα διαβάτης μὴ σιμόνει.
Μὰ νά, στὸ βάτο ἐπιάστηκε τὸ καναβὶ φουστάνι
Καὶ σκαρπινάκι ἀτίμητο ἀπὸ μετάξι ἐφάνη.
Ἀρχοντοποῦλα ἀστόχαστη, τὰ ῥοῦχα σ' ἐπροδῶσαν !
Ποιὰ εἶνε ἡ νειὰ ἡ πεντάμορφη τὰ μυροδένδρια ἐννοιῶσαν . . .
Πρόσεξε ! μὲς τὰ ἔλατα οἱ Σάτυροι γελοῦνε
Κ' οἱ Φαῦνοι ἀπ' τὰ φυλλώματα πονηροφλυαροῦνε . . .
Νἄξερα ποιὸς σ' ὡδήγησε σὲ τοῦτο τὸν αἰῶνα,
Τόσῳ πεζὸ καὶ ἀναίσθητο, ποῦ ζῇ κανεὶς μὲ ἀγῶνα,
Νὰ παίξῃς χωρὶς στήριγμα παραμικρῆς ἐλπίδας,
Τοῦ Μελοιβίου τὸ εἰδύλλιο καὶ τῆς ξανθῆς Χλωρίδας !

(Enrico Panzacchi) Δ. Ι. ΜΑΡΓΑΡΗΣ

Digitized by Google

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ[1]

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ Κας HANNAH LYNCH

Διατί καθόσον ἀναπτύσσεται ἡ Φωτεινὴ νὰ μὴ γείνῃ ὀλιγώτερον ἀπότομος, ὀλιγώτερον χυδαία, ὀλιγώτερον ἄχαρις; Ὁμοῦ δὲ μὲ τῆς μορφῆς τὴν ἐξευγένισιν διατί νὰ μὴ ἐξευγενισθῇ καὶ ἡ καρδία; Διατί ἐκ τῆς παρούσης τραχύτητός της νὰ μὴ ἀναθάλῃ καὶ ἀνοίξῃ βαθμηδὸν τὸ ὑποκρυπτόμενον ἄνθος γυναικείας ἁβρότητος καὶ εὐαισθησίας;

Κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς ἐν Λειψίᾳ διαμονῆς της ἔλαβε μετάλλιον τρίτου βαθμοῦ· ἡ ἀξία της ἀνεγνωρίζετο ἤδη, ἀλλ' ὑπῆρχον καὶ πολλὰ παράπονα ἐναντίον της. Εἶχε περιόδους ἀσυγγνώστου ὀκνηρίας καὶ στιγμὰς ἐνίοτε παραφορᾶς μὲ ἐκφράσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐσκανδάλιζον καὶ τὰ κατώτατα στρώματα τῆς κοινωνίας· τὰ ἐλαττώματα ταῦτα προστιθέμενα εἰς τὴν συνήθη σκαιότητα τῆς συμπεριφορᾶς της ἐτρόμαζον καὶ ἐξέπλησσον τοὺς διδασκάλους της, καί τοι προθύμους νὰ παραβλέπωσιν ἐπιεικῶς πολλά, χάριν τῆς ἐπιδόσεώς της εἰς τὴν μουσικήν. Τόσον πῦρ ἀληθοῦς ἐμπνεύσεως εἰς νεάνιδα δέκα ἑπτὰ ἐτῶν ἐπέσυρε τὸν θαυμασμόν, οἷαι δήποτε καὶ ἂν ἦσαν αἱ ἄλλαι της ἐλλείψεις,—ἦσαν δὲ δυστυχῶς πολλαὶ καὶ ἐφαίνετο ἤδη ὅτι θ' αὐξήσωσιν ἔτι μᾶλλον· αἱ συμμαθήτριαί της τὴν ἀπέφευγον, οἱ δὲ διδάσκαλοί της τὴν ἀπεκάλουν la gamine, καὶ οὔτε ἠδύνατο νὰ δοθῇ καλλίτερος ὁρισμὸς εἰς τὸ ὕφος καὶ τοὺς τρόπους της.

Εἰς τὸ τέλος τοῦ τετάρτου ἔτους ἐξῆλθε τοῦ Ὠδείου, ἀνεγνωρισμένη ὡς ἡ ἐξοχωτέρα του απόφοιτος καὶ δυναμένη ἐφεξῆς ν' ἀκολουθήσῃ ὁποιονδήποτε δρόμον ἤθελεν. Εἰκοσαετὴς μόλις ἦτο ἤδη περιώνυμος. Περιβεβλημένη μανδύαν μεγαλειότητος, τὸν ὁποῖον δὲν ἤξευρε νὰ ἐκτιμήσῃ ἐπαξίως, ἐπέπρωτο νὰ τὸν σύρῃ εἰς τὸν βόρβορον, χωρὶς νὰ προσπορισθῇ ἐξ αὐτοῦ οὐδεμίαν ὠφέλειαν, εἴτε ὑλικὴν εἴτε κοινωνικήν· ἡ φύσις ἐλανθάσθη ὡς πρὸς αὐτήν, ὡς ἤθελε λανθασθῇ ἐὰν ἔδιδεν εἰς κτῆνος εὐτελὲς λαμπρόν τι χάρισμα μὴ προωρισμένον νὰ χρησιμοποιηθῇ ἄλλως ἢ ὡς ἀνοίκειος στολισμός. Ἡ Φωτεινὴ δὲν εἶχε συναίσθησιν τῆς εὐθύνης της ὡς καλλιτέχνιδος καὶ ὅμως ὑπερηφανεύετο διὰ τὴν τέχνην της. Συνῃσθάνετο τὴν ὑπεροχήν της, ἀλλὰ κατὰ τρόπον μωρὸν καὶ ἄτοπον. Δὲν εἶχε τὴν συναίσθησιν εὐγνωμοσύνης, ἀλλ' οὔτε κἂν τὴν κοινοτέραν ἁβρότητα ἐπεδείκνυέ ποτε εἰς τοὺς καλοθελητάς της. Ἐθεώρει τρόπον τινὰ φυσικόν της δικαίωμα τὸ νὰ φέρεται ἀγροίκως. Ἠδύνατο νὰ διορθωθῇ καὶ ν' ἀνυψωθῇ, ἐὰν εἶχε φιλοδοξίαν, ἢ τοὐλάχιστον σώφρονα φιλαρέσκειαν. Ἀλλ' ἀντὶ τοιούτων αἰσθημάτων εἶχε μόνον ὁρμέμφυτα τυφλὰ καὶ αὐτόματα. Πτωχὸν πλάσμα ἀτελές, μὲ μισὴν ψυχήν,— καὶ ἐκείνην ἀποκλειστικῶς ἀφωσιωμένην εἰς τὴν μουσικήν! Ἦτο ἀληθῶς ἀξία οἴκτου, οἴκτου μᾶλλον ἢ κατηγορίας, καθ' ὅσον ἐπεσωρεύοντο αἱ ἀνοησίαι της, αἱ ἀστοχίαι καὶ αἱ καταπτώσεις της. Ἔνοχος ἐφαίνετο ἡ φύσις, αὕτη δὲ θῦμα ἐλεεινὸν τῆς φύσεως. Ποῦ καί που ἐπήρχοντο στιγμαὶ διανοητικῆς διαυγείας, ὁπότε ὡς ἀφυπνιζομένη ἔβλεπεν ἔκθαμβος τὴν ἄβυσσον, ἐντὸς τῆς ὁποίας κατεστράφησαν τόσαι ἐλπίδες, καὶ ἔπειτα—ἀντὶ παλινορθώσεως—νέον πάλιν βύθισμα ἐντὸς τῆς ἀβύσσου!

Πρώτη τῆς χειραφετήσεώς της ἔνδειξις ἦτο συναυλία δοθεῖσα ἐν Λειψίᾳ. Ἡ ἐπιτυχία ἦτο ἔκτακτος, κατὰ προτροπὴν δὲ τῶν διδασκάλων της μετέβη εἰς Βιέννην, ἐφωδιασμένη μὲ συστατικὰς ἐπιστολὰς πρὸς τὸν Liszt. Ὁ ἀγαθὸς καὶ εὐγενὴς βασιλεὺς τοῦ κλειδοκυμβάλου τὴν ἐδέχθη μὲ ἄκραν εὐμένειαν, ἐξεθείασε τὴν τέχνην της, τὴν ἐβοήθησε διὰ συμβουλῶν καὶ μαθημάτων πρὸς ἀπόκτησιν πληρεστέρας τελειοποιήσεως, τὴν εἰσήγαγε διὰ τῆς ἐπιρροῆς του εἰς τὸν κύκλον τῶν ἰδίων του θαυμαστῶν καὶ τὴν ἐσύστησε θερμῶς εἰς τὸν Rubinstein ἐπιστρέφοντα τότε ἐξ Ἀγγλίας, διὰ νὰ τὴν περιλάβῃ ὡς βοηθὸν εἰς τὰς συναυλίας του. Ἡ Φωτεινὴ τὰ ἐδέχθη ὅλα μὲ τὴν συνήθη ἀγροῖκον ἀδιαφορίαν της, ἀλλ' ὅπως δήποτε αὕτη ὑπῆρξε σχετικῶς ἡ σωφρονεστέρα περίοδος τοῦ βίου της.

Ἀνεχώρησεν ἐκ Βιέννης φέρουσα τὴν εἰκόνα τοῦ Listz μὲ τὴν ὑπογραφήν του καὶ μὲ ἀφιέρωσιν: «Εἰς τὴν βασίλισσαν τῆς ἁρμονίας». Ἡ εἰκὼν ἀπετέλει μέρος οὐσιῶδες τῆς πτωχῆς της ἀποσκευῆς, καθόσον δὲν ἐφρόντιζε πολὺ περὶ κομψότητος καὶ στολισμοῦ. Ἠμέλει τὰ τῆς ἐξωτερικῆς της περιβολῆς ὅσον καὶ τὴν διανοητικήν της μόρφωσιν. Ἐξαιρέσει τῆς μουσικῆς ἔμεινεν ἀπαίδευτος, – ἀμαθὴς σχεδόν. Δὲν ἠδύνατο νὰ γράψῃ ἐπιστολὴν χωρὶς τὰς χονδροειδεστέρας ἀνορθογραφίας, εἴτε Ἑλληνιστί, εἴτε Γερμανιστί. Εἰς εἴκοσιν ἐτῶν ἡλικίαν αἱ τοιαῦται ἐλλείψεις ἀνατροφῆς παρατηροῦνται ὀλιγώτερον ἢ ἀφοῦ περάσῃ ἡ νεότης, ὁπότε δὲν τὰς ἐξαγοράζει πλέον ἡ στιλπνότης τῆς παρειᾶς, ἡ ζωηρότης τοῦ βλέμματος καὶ ἡ ἀφελὴς ἀπόλαυσις τῶν πρώτων ἐπιτυχιῶν ἐνώπιον ἐνθουσιῶντος ἀκροατηρίου. Ἄλλως δὲ ἡ Φωτεινὴ ἐπεζήτει πάντοτε κατὰ προτίμησιν τὴν συναναστροφὴν τῶν ἀνδρῶν, καὶ μάλιστα ἀνδρῶν ῥεπόντων εἰς τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν ἐρωτοτροπίαν. Ἀλλὰ βεβαίως οὔτε ταινίαν ἐπρόσθεσέ ποτε εἰς φόρεμά της, οὔτε ἤλλαξε τὸ κτένισμά της, διὰ νὰ προξενήσῃ εὐχαρίστησιν εἰς κανένα τῶν θαυμαστῶν της.

Ὁ Rubinstein ἦτο ὑπερευχαριστημένος.

1 Ἴδε σελ. 101

Digitized by Google

Ἀδιαφορῶν πρὸς τοὺς παραδόξους τρόπους καὶ τὴν ἀκοσμίαν της, συνετέλεσεν ὅσον ἠδύνατο εἰς τὴν προαγωγήν της. Μετά τινων ἐτῶν συνεργασίαν διευκόλυνε τὴν μετάβασίν της εἰς Πετρούπολιν.

Ἐκεῖ εὗρε δεξίωσιν φιλοφρονεστάτην. Ἡ ὑψηλοτέρα κοινωνία τὴν ἐδέχθη μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας, προθυμοποιουμένη νὰ τὴν τιμήσῃ καὶ τὴν δοξάσῃ. Ἀλλ' ἡ εὐμένεια τῶν πριγγιπισσῶν καὶ κομησσῶν τῆς Ῥωσσικῆς πρωτευούσης ἐπῆγεν εἰς τὰ χαμένα. Ἡ νέα καλλιτέχνις δὲν εἶχε διάθεσιν οὔτε δι' εὐμένειαν οὔτε διὰ προστασίαν. Ὁ θέλων νὰ ἔλθῃ εἰς τὰς συναυλίας της ἢ νὰ λάβῃ μαθήματα, ἂς ἔλθῃ, — εἰδεμὴ ἂς μὴ ἔλθῃ· ἀδιάφορον! Ἀλλ' εἴτε ἔλθουν εἴτε μή, τοὺς θεωρεῖ ὅλους ὡς βλάκας, καὶ ἂν ἔλθουν, θὰ ἔχουν τὸ πλεονέκτημα νὰ τὸ ἀκούσουν ἀπὸ τὸ στόμα της, ὥστε τὸ καλλίτερον δι' αὐτοὺς νὰ μὴ ἔλθουν! Τοῦτο δὲ ἔλαβον ἀφορμὰς νὰ τὸ ἐννοήσωσιν ὄχι μόνον αἱ πριγκίπισσαι καὶ κόμησσαι, ἀλλὰ καὶ οἱ πρίγγιπες καὶ οἱ κόμητες. Ἐπιτρέπεται νὰ τὴν προσκαλοῦν εἰς τὰς συναναστροφάς των, ἀλλὰ ἂς μὴ παραξενεύωνται ἐὰν ἐνῷ περιμένεται δὲν πηγαίνῃ. Ἂς μὴ φαντάζωνται δὲ ὅτι θ' ἀποκριθῇ ποτε εἰς εὐγενῆ ἐπιστολὴν προσκλήσεως, ἢ εἰς οἱανδήποτε φιλοφροσύνην, ἢ ὅτι δὲν θὰ λέγῃ ὀρθὰ κοπτὰ τὴν γνώμην της εἰς ὅσους καὶ ὅσας δεχθῇ εἴτε εἰς ἐπίσκεψιν εἴτε εἰς μάθημα.

Αἱ ἰδιοτροπίαι της ὑπερέβησαν πᾶν ὅριον. Κατ' ἀρχὰς αἱ συστάσεις τοῦ Rubinstein ἤνοιξαν ὅλας τὰς θύρας. Εἰς μιᾶς μεγάλης δουκίσσης τὴν ἑσπερίδα ἐνεφανίσθη μ' ἐνδυμασίαν χοροῦ, ἀλλὰ καὶ μὲ μάλλινα χειρόκτια πρὸς ἔκπληξιν τῶν παρισταμένων, οἱ ὁποῖοι ἠρώτων ὁ εἷς τὸν ἄλλον, διατί δὲν ἦλθε καὶ μὲ γαλόσσας. Εἰς ἄλλην συναναστροφήν, ἐνῷ ἡ οἰκοδέσποινα ἡτοιμάζετο νὰ παρουσιάσῃ εἰς αὐτὴν πρέσβυν μεγάλης Δυνάμεως, ἡ Φωτεινὴ τὸν παρετήρησε μὲ προσοχὴν ἀπὸ τὴν ἄκραν τῆς φαλακρᾶς κεφαλῆς του ἕως κάτω εἰς τὰ λευκὰ χρυσοκέντητα βρακοπόδια του καὶ εἶπεν εἰς τὴν κυρίαν: Μὴ μοῦ τὸν συστήσετε. Ἀδύνατον νὰ ἐννοῇ τὴν μουσικὴν τόσον χρυσωμένος ἄνθρωπος.

Πρὸς τὰς μαθητρίας της ἐφέρετο ἀποτομώτερον ἔτι. Μία νέα κόμησσα, τὴν ὁποίαν ἐδίδασκε πῶς νὰ παίζῃ τὸν Chopin, ἔστειλεν εὐγνωμονοῦσα ἐκλεκτὸν ζυμαρικὸν εἰς τὴν διδασκάλισσάν της. Ἡ Φωτεινὴ ἐκάπνιζεν ὅτε εἰσῆλθεν ἡ ὑπηρέτριά της φέρουσα ἐπιστολὴν τῆς κομήσσης, καὶ κατόπιν της ὁ ὑπηρέτης μὲ τὸ ζυμαρικὸν ἐπὶ δίσκου.

— Τί ἐνόμισεν ἡ κυρία σου; ὅτι πεινῶ; ἐξεφώνησεν ἡ καλλιτέχνις. Πᾶρέ το ἀπ' ἐδῶ! Καὶ πετάξασα τὸ σιγαρέτον ἔσπρωξε τὸν δίσκον, καὶ ἐκυλίσθη κατὰ γῆς τὸ ζυμαρικόν, καὶ ἀνεχώρησε κακὴν κακῶς ὁ ὑπηρέτης. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ κόμησσα διέκοψε τὴν σπουδὴν τοῦ Chopin καὶ ὅτι ἡ ὑπόθεσις δὲν ἀπέβη πρὸς ὄφελος τῆς Φωτεινῆς. Μὲ καμώματα τοιούτου εἴδους κατώρθωσεν ἐντὸς ὀλίγου νὰ τὴν ἀποφεύγῃ ὁ κόσμος ὅλος. Δὲν ἦτο κακή· ἀπ' ἐναντίας· ἀλλ' ἦτο δύστροπος καὶ παράφορος. Δὲν ἀπέμαθε δὲ ποτὲ τὴν ἀποκτηθεῖσαν εἰς τοὺς δρόμους τῶν Ἀθηνῶν ἕξιν τοῦ νὰ μεταχειρίζεται λέξεις ἀνοικείους, καὶ ἅμα ἥναπτε πρὸς στιγμὴν τὸ αἷμά της, εἴτε πρεσβευτὴς εἴτε εὐγενής, εἴτε καλλιτέχνης ἢ φίλος ἦτο ὁ δόσας τὴν ἀφορμήν, ἤκουε τὰ ἐξ ἁμάξης, καθὼς οἱ σύντροφοι τῶν παιδικῶν της χρόνων.

— Τὸ γνωρίζω, ἔλεγε κατόπιν ἀφοῦ καθησύχαζε, τὸ γνωρίζω ὅτι εἶμαι παιδὶ τοῦ δρόμου καὶ ὅτι κατὰ λάθος ἔγεινα καλλιτέχνις, ἀλλὰ δὲν ἠμπορῶ καὶ οὔτε θέλω ν' ἀλλάξω. Τρελλὴ εἶμαι καὶ τρελλὴ θ' ἀποθάνω!

Τραγικῶς ἀπεφαίνετο, ἀλλ' ὄντως τραγικὴ ἦτο ἡ ἠθικὴ παραμόρφωσις τοιαύτης γυναικός. Ἡ εὐερέθιστος καλλιτέχνις, βαρυνθεῖσα τὴν Ῥωσσίαν, δυσανασχετοῦσα διὰ τὴν διαρκῆ καὶ ταπεινωτικὴν σύγκρισιν τῆς θέσεώς της πρὸς τὴν θέσιν τῶν περιστοιχιζόντων αὐτήν, περιφρονοῦσα ταὐτοχρόνως πᾶν τὸ περὶ αὐτὴν καὶ μὴ ἀνεχομένη τὸν ἐξευτελισμὸν τῆς μουσικῆς της ὑπεροχῆς ἐνώπιον κοινωνικῶν ἀπαιτήσεων καὶ διακρίσεων, παρῃτήσε τὴν Πετρούπολιν χωρὶς κἂν νὰ ἀποστείλῃ ἐπισκεπτήρια πρὸς ἀποχαιρετισμόν.

Ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Μόναχον. Ἦτο εἴκοσιν ἑπτὰ ἐτῶν τότε, — εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς φήμης της, — πρώτη μετὰ τὸν διδάσκαλόν της εἰς τὸ κλειδοκύμβαλον, — πασίγνωστος διὰ τὴν ἐντέλειαν τῆς ἐκτελέσεως, τὴν ὁρμὴν τῆς ἐμπνεύσεως καὶ τὴν ἀκρίβειαν τῆς μεθερμηνεύσεως τῶν δυσκολωτέρων μουσικῶν συνθέσεων. Ὁ Rubinstein καὶ ἄλλος ὀνομαστὸς μουσουργὸς ἀφιέρωσαν εἰς αὐτὴν ἔργα των. Ἐπὶ δέκα ἔτη διέτρεξε τὸν μουσικὸν ὁρίζοντα οὕτω, — αἴνιγμα ζωντανόν, λάμψις καὶ ἐντροπή, τέρψις καὶ λύπη. Τὸ ἔξοχον τῆς τέχνης της ἠδύνατο νὰ συγκαλύψῃ τὸ σκανδαλῶδες διαφόρων ἐπεισοδίων τοῦ βίου της, ἀλλ' ἡ ὑπερβολὴ τῆς καταπτώσεως ἐξηυτέλιζε τὴν τέχνην. Ἐπὶ τέλους τὸ θαῦμα ἦτο ὄχι ὅτι τοιαύτη καλλιτέχνις ἦτο δυνατὸν νὰ ἐκπέσῃ τόσον, ἀλλὰ πῶς ἠδύνατο τοιαύτη φύσις εὐτελὴς νὰ συγκινῇ τοὺς ἀκροατάς της διὰ τοσούτου ὕψους ἁρμονικῆς ἁβρότητος.

Καθόσον παρήρχοντο τὰ ἔτη ἡ αὐξάνουσα βραδύτης τῶν κινήσεών της ἔδιδεν εἰς τὴν ἐξωτερικὴν συμπεριφοράν της εἶδος ἀξιοπρεπείας. Ἐπάχυνεν, ἀλλ' ἔφερε καλῶς τὸν ὄγκον τοῦ σώματός της, κρατοῦσα τὴν κεφαλὴν ὑψηλὰ καὶ προσηλοῦσα ἡσύχως εἰς ὅσους τὴν ἐπλησίαζον τὸ βλέμμα τῶν κιτρίνων ὀφθαλμῶν της — τὸ δὲ βλέμμα ἐκεῖνο ἦτο πάντοτε ζωηρὸν — ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν μαύρων βοστρύχων της, ἀλλὰ ἡ λάμψις του δὲν ἦτο ἀντανάκλασις ψυχῆς αἰωρουμένης

Digitized by Google

πρὸς ὕψη· εἶχέ τι τὸ σαρκικῶς ἑλκυστικόν. Τοιοῦτο θὰ ἦτο τὸ βλέμμα τῆς Κίρκης.

Οὕτω ἔφθασεν εἰς τὸ τριακοστὸν πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας της, μόνη, ἄνευ φίλων. Ὅτε ἐπανῆλθεν εἰς Βιέννην, εὗρεν ἐκεῖ πολλοὺς θαυμαστὰς προθύμους. Ἀλλ' ἀηδιασμένη ἐκ τῆς προτέρας πείρας ἀπέφυγε τὸν κόσμον καὶ τὰς κοινωνικὰς σχέσεις, ὡς προστασίαν δὲ μικρὰν κατὰ τῆς ἐρημίας της — διὰ νὰ μὴ εἶναι διαρκῶς μόνη μὲ τὸν ἑαυτόν της — ἐδέχθη τὸν προσφερόμενον ἔρωτα τοῦ Ἀγγυροπούλου, — προσφερόμενον εἰς τὴν φήμην της μᾶλλον ἢ εἰς τὸ ἄτομόν της. Ἐκ περιφρονήσεως πρὸς τὰ χρήματα δὲν ἐνησχολήθη ποτὲ οὔτε εἰς τὸ νὰ κερδίζῃ οὔτε εἰς τὸ πῶς νὰ δαπανᾷ· κατὰ συνέπειαν εὑρίσκετο διαρκῶς στενοχωρημένη ἀπὸ χρέη, τοῦτο δὲ δὲν συνετέλει πρὸς ἐξημέρωσίν της.

Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἦλθεν εἰς Βιέννην ὁ νεαρὸς Ἐρενστάϊν, διὰ νὰ διασκεδάσῃ τὴν λύπην του, ὑπείκων εἰς παρακινήσεις ἐκ τῶν συνήθως διδομένων εἰς τοὺς πενθοῦντας πένθη ὡς τὸ ἰδικόν του. Ἐγνώριζε τὸν Liszt καὶ ἔλαβε παρ' ἐκείνου συστατικὴν πρὸς τὴν Φωτεινήν. Θέλων νὰ προξενήσῃ καλὴν ἐντύπωσιν ἐφόρεσε τὰ καλά του καὶ ὑπῆγε πρὸς ἐπίσκεψίν της μὲ προθέσεις κατακτητικάς, ἐντὸς τῶν ὁρίων, ἐννοεῖται, τῆς κοσμιότητος καὶ τῆς κοινωνικῆς εὐπρεπείας. Ἡ θύρα ἠνοίχθη ὑπὸ παραδόξου γυναικὸς κρατούσης σιγάρον εἰς τὰ δάκτυλά της, ἡ ὁποία ἐτόξευσε βλέμμα ὀργίλον εἰς τὸν δειλὸν Ἰούλιον Καίσαρα, τὸν ἐλθόντα νὰ ἴδῃ καὶ νὰ νικήσῃ.

— Τί θέλεις, κύριε; Δὲν σὲ γνωρίζω καὶ δὲν ἔχω καιρὸν διὰ νέας γνωριμίας. Δὲν εἶμαι 'ς τὸ σπίτι.

Ἡ δεξίωσις ἐξεμάτισε τὸν πτωχὸν νέον. Συναντήσας τὸν Ἀγγυρόπουλον δὲν ἔκρυψεν ὅ,τι εἶχεν εἰς τὴν καρδίαν του, τὴν ἔκπληξιν καὶ τὴν λύπην του διὰ τὴν ἀπρόβλεπτον καὶ ἀδικαιολόγητον προσβολήν. Ὁ Ἀγγυρόπουλος ἀγανακτήσας ἔσπευσε νὰ ἐπιπλήξῃ τὴν ὀξύθυμον φίλην του.

— Τί σοῦ ἦλθε νὰ κακομεταχειρισθῇς τόσον τὸν Ἐρενστάϊν, τὴν ἠρώτησεν ἀποτόμως. Δὲν εἶναι τρόποι αὐτοί. Γίνεσαι ἀλήθεια ἀνυπόφορη.

— Ἂν δὲν σου ἀρέσω, πήγαινε 'ς τὸ καλό. Εἰδεμή, κάθου μέσα καὶ σιώπαινε!

Ἰδοὺ ἡ ἀπόκρισις τῆς Φωτεινῆς μεταξὺ δύο φυσημάτων καπνοῦ.

Ὁ Ἀγγυρόπουλος ἐνοστιμεύετο πᾶν ὅ,τι παράδοξον καὶ πρωτότυπον. Δὲν ἠδυνήθη δὲ νὰ κρατήσῃ τὸν γέλωτα καὶ ἀλλάξας ὕφος ἤναψε τὸ σιγάρον του.

— Ὄχι, μὲ τὰ σωστά μου σοῦ τὸ λέγω, Φωτεινή, δὲν ἔπρεπε νὰ τὸν πάρῃς ἀπὸ τὰ μοῦτρα αὐτὸν τὸν νέον. Εἶναι καλὸς μουσικός, ἔρχεται δὲ ἀπὸ τὴν Πέστην, ὅπου εἶδε τὸν Liszt καὶ σοῦ φέρει γράμμα του. Ἔχει μεγάλην ἐπιθυμίαν νὰ σὲ ἀκούσῃ νὰ παίζῃς.

— Καὶ πῶς δὲν μοῦ τὰ εἶπεν αὐτά; Ποῦ νὰ φαντασθῶ ὅτι ὁ Liszt μοῦ στέλλει μίαν ξανθὴν νέαν μὲ ἀνδρικὰ φορέματα;

— Ἀλλὰ δὲν τοῦ ἔδωκες καιρὸν νὰ σοῦ τὰ εἰπῇ! Καὶ ἀφίνεις ποτὲ κανένα νὰ ὁμιλήσῃ;

— Διότι δὲν ἀξίζει ν' ἀκούῃ κανεὶς ὅσα θὰ ἔλεγαν. Πῶ, πῶ πῶ! Τί ἀνόητοι οἱ ἄνδρες καὶ τί βαρεμὸς ἡ ζωή! Εἰπέ τον αὐτὸν τὸν κουτὸν νὰ ἔλθῃ αὔριον καὶ βεβαίωσέ τον ὅτι δὲν θὰ τὸν φάγω.

— Θὰ τοῦ δώσω αὐτὴν τὴν καθησυχαστικὴν καὶ ἀναγκαίαν διαβεβαίωσιν. Εἶναι τόσον ἱπποτικοῦ χαρακτῆρος, ὥστε θὰ ἤκουε τὴν προσταγήν σου καὶ θὰ ἤρχετο καὶ ἂν ἀκόμη ἐπρόκειτο νὰ χρησιμεύσῃ ἀντὶ τροφῆς. Ὕστερον δὲ ἀπὸ τὴν χθεσινὴν ὑποδοχήν, θὰ ἔχῃ κάθε λόγον ὁ ἄνθρωπος νὰ φοβῆται τὰς συνεπείας τῆς ὑποταγῆς του εἰς τὸ πρόσταγμά σου δι' αὔριον. Ἀλήθεια, Φωτεινή, ἐλησμόνησα νὰ σοῦ εἰπῶ ὅτι αὔριον ἀναχωρῶ δι' Ἀθήνας.

Καὶ τὴν ἐκύτταξεν ἡσύχως, προετοιμαζόμενος νὰ δεχθῇ ἔκρηξίν τινα. Ἡ Φωτεινὴ ἐπέταξε τὸ σιγάρον της, τὸν παρετήρησε μὲ ἴσην ἠρεμίαν καὶ εἶπεν ἁπλῶς:

— Ἔρχομαι κ' ἐγὼ κατόπιν σου.

— Μὲ κολακεύει πολὺ τοῦτο, Φωτεινή, καὶ σ' εὐχαριστῶ. Θὰ 'πῇ ὅτι μὲ ἀγαπᾷς ἀρκετὰ διὰ ν' ἀφίνῃς τὴν ἡσυχίαν σου πρὸς χάριν μου.

Ἡ Νατσελχοῦβερ ἤναψε δεύτερον σιγάρον καὶ ἐκάπνισε σιωπηλῶς ἐπί τινας στιγμάς, προσηλοῦσα ἀτάραχον τὸ βλέμμα ἐπὶ τοῦ ἐραστοῦ της.

— Μὴ κολακεύεσαι, φίλε μου. Χάριν κανενὸς δὲν ἀφίνω τὴν ἡσυχίαν μου. Ἐβαρέθηκα τὴν Βιέννην.

— Μοῦ φαίνεται, ἀγαπητή μου, ὑπέλαβεν εἰρωνικῶς ὁ Ἀγγυρόπουλος, ὅτι ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου πολὺ γρήγορα τὰ βαρύνεσαι.

— Ἴσως.

— Ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ τὸν τρομάξῃς αὔριον τὸν Ἐρενστάϊν. Παῖξέ του τὰς Mélodies Hongroises. Ἐλάτρευε τὴν μητέρα του, ἡ ὁποία κατήγετο ἀπὸ τὴν Οὐγγαρίαν. Θὰ τὸν καταϋποχρεώσῃς μὲ τὰς Mélodies.

— Δὲν αἰσθάνομαι καμμίαν προδιάθεσιν νὰ τὸν καταϋποχρεώσω. Τί μὲ μέλει διὰ τὴν μητέρα του καὶ δι' αὐτόν.

Ὁ Ἀγγυρόπουλος ἐταξείδευε δι' Ἀθήνας, ἐνῷ ὁ Ροδόλφος καθήμενος εἰς τὴν μικρὰν αἴθουσαν τῆς Νατσελχοῦβερ ἤκουε τὰς Mélodies Hongroises. Εἰς τὴν ἔντεχνον συναρμολόγησιν τῶν παιζομένων ἤχων διεκρίνετο θριαμβευτικὸς ὁ ῥυθμὸς τῶν χορῶν, διακοπτόμενος αἴφνης ὑπὸ ὀξέων ἐκφράσεων πάθους ἢ ὑπὸ ἀορίστων ῥεμβασμῶν. Ἤκουεν ὁ Ροδόλφος τὴν γόησσαν παίζουσαν, ἤκουε, καὶ οἱ ἦχοι τῆς ἐξαισίας μουσικῆς ἐστάλαζον εἰς τὴν ψυχήν του τὴν φλογερὰν δρόσον τοῦ ἔρωτος.

[Ἕπεται συνέχεια] *Κατὰ τὸ ἀγγλικὸν ὑπὸ Δ. Β.*

Digitized by Google

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ

Δημοσιεύσας ἄλλοτε ἐν τῇ 'Εστίᾳ (Τόμ. Β' 1890, φυλ. 32 καὶ 33) ἔγγραφον καὶ σημειώματα, ἐκ παλαιοῦ κώδικος τῆς ἐνταῦθα 'Ιερᾶς Μονῆς τοῦ 'Αγίου 'Αντωνίου, ἀφορῶντα εἰς τὴν κατὰ τὸ ἔτος 1653 συμβᾶσαν ἐν Νάξῳ ἐκκλησιαστικὴν ταραχήν, ἕνεκα βιβλίου συγγραφέντος κατὰ Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, διέλαβον ἐν τοῖς προλεχθεῖσιν ὅτι ἡ μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς δυναστείας τῶν 'Ενετῶν ἐπικρατήσασα ἐν Νάξῳ ἁρμονία τῶν δύο 'Εκκλησιῶν 'Ανατολικῆς καὶ Δυτικῆς, ἅτε ὑπὸ διαφόρων ἀναγκῶν ὑπαγορευομένη, διεσπᾶτο ἐνίοτε.

Ἤδη, πρὸς πληρεστέραν τῶν λεχθέντων ἀπόδειξιν, παρατίθημι καὶ ἕτερον σημείωμα ἐκ τοῦ αὐτοῦ κώδικος, καθ' ὃ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος διεσπάσθη καὶ πάλιν ἡ ἁρμονία αὕτη τῶν δύο ἐν τῇ νήσῳ 'Εκκλησιῶν, οἱ δ' 'Ανατολικοὶ ἀπηγόρευσαν, συμφώνως καὶ τῇ διαταγῇ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, τὴν ἐν ταῖς ἑαυτῶν 'Εκκλησίαις διδασκαλίαν ὑπὸ τῶν Δυτικῶν 'Ιεραποστόλων.

Τὸ σημείωμα τοῦτο εἶναι Γαλλιστὶ γεγραμμένον διὰ χειρὸς τοῦ τότε ἡγουμένου τῶν ἐνταῦθα Καπουτσίνων 'Υακίνθου τοῦ ἐξ 'Αμιένης. Εὕρηται δὲ ἐν σελίδι 200 τοῦ κώδικος καὶ ἔχει ἐν μεταφράσει οὕτω:

1707.

«Τῇ 15 [Αὐγούστου], ἑορτῇ τῆς Κοιμήσεως τῆς Παρθένου, ἐκήρυξα εἰς Χαλκὶ (1) ἐν τῇ Πρωτοθρόνῳ (2). Τοῦτο δὲ σημειῶ, διότι οἱ Κύριοι 'Ανατολικοὶ ἀφ' ὅτου ἐγὼ εὑρίσκομαι ἐνταῦθα (3) δὲν ἔκριναν ποτὲ καλὸν νὰ δεχθῶσιν ἡμᾶς ἐν ταῖς ἑαυτῶν 'Εκκλησίαις τοῦ Μπούργου (4). Αἱ διαβατικαὶ ἀποστολαί, ἃς ἐκπέμπουσιν οἱ 'Ιησουῖται παρ' αὐτοῖς ἐν τῷ 'Αρχιπελάγει, ὑπῆρξαν ἐν μέρει ἡ αἰτία, ὥστε καὶ ὁ Πατριάρχης νὰ πέμψῃ διαταγὴν νὰ μὴν δέχωνται πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τοὺς 'Ιεραποστόλους, οὓς ἀποκαλεῖ ψεύστας (5). Ἔκτοτε κατηγόρησαν ἐνώπιον τοῦ αὐτοῦ Πατριάρχου τὸν 'Αρχιεπίσκοπον τοῦ τόπου τούτου ὡς ἔχοντα σχέσεις μετὰ τῶν Φράγκων. 'Η κατηγορία αὕτη τὸν ἠνάγκασε νὰ συμφωνήσῃ μετὰ προσώπων, ἅτινα ἦσαν ἐχθροὶ αὐτοῦ ἀδιάλλακτοι. 'Ο Οἰκονόμος καὶ ὁ παπᾶ Γεώργης υἱός του ἐπεδείξαντο πρὸς ἡμᾶς ἐν Χαλκίῳ σεβασμὸν μέγαν, ἀντίθετον ὅλως τῶν αἰσθημάτων τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων τοῦ ῥητοῦ των πρὸς τὸ ἡμέτερον. Παρουσίᾳ ὅλων οἱ κύριοι οὗτοι μᾶς ἐπέδειξαν σεβασμὸν μέγαν.»

Μετὰ τὴν σημείωσιν ταύτην οὐδεμία ἄλλη εὕρηται ἐν τῷ κώδικι ὁρίζουσα τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἀποκατέστη ἡ φαινομενικὴ μεταξὺ τῶν δύο 'Εκκλησιῶν ἁρμονία ἐν τῇ νήσῳ. Εἶναι ὅμως γνωστὸν ἄλλοθεν, ὅτι μετ' οὐ πολὺ τὰ πράγματα εὑρίσκοντο εἰς ὃ σημεῖον ἦσαν καὶ πρὸ τῶν συμβάντων τούτων.

Τελευταῖον δέ, καὶ οἱονεὶ συμπλήρωμα τῶν ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῇ 'Εστίᾳ περὶ τῶν ἐν Νάξῳ 'Εκκλησιῶν γραφέντων, παρατίθημι ἔγγραφον τοῦ 'Ανατολικοῦ 'Αρχιεπισκόπου Παροναξίας Σεραφεὶμ φέρον χρονολογίαν 1675, δι' οὗ χορηγεῖται τοῖς 'Ιησουίταις ἡ ἄδεια τοῦ διδάσκειν κ.λ.π. ἐν ταῖς 'Ανατολικαῖς 'Εκκλησίαις. Σημειωτέον δ' ὅτι τοῦ ἐγγράφου τούτου ἐχορηγήθη μοι τῷ 1889 παρὰ φίλου μου ἀντίγραφον, ὅπερ ἀπέστειλα τῇ Διευθύνσει τῆς ἐν 'Ερμουπόλει ἐκδιδομένης «'Ανατολῆς», ἥτις καὶ ἐδημοσίευσεν αὐτὸ τότε ἐν ὑπ' ἀριθ. 465 φύλλῳ αὐτῆς. 'Εκ παραβολῆς ὅμως πρὸς τὸ πρωτότυπον, ὅπερ ἀπόκειται νῦν παρ' ἐμοί, παρετήρησα ὅτι ἐν τῷ χορηγηθέντι μοι τότε ἀντιγράφῳ λέξεις τινὲς δὲν συμπεριελήφθησαν, ὡς δυσανάγνωστοι πιθανῶς, οὐκ ὀλίγαι δὲ ἐξ ἀπειρίας τοῦ ἀντιγράψαντος, διεστράφησαν.

Τοῦ ἐγγράφου παρατίθημι ὧδε πιστὸν ἀντίγραφον χωρὶς νὰ διορθῶ οὔτε τὰς ἐν αὐτῷ ἀνορθογραφίας. Μόνον τὰς παλαιογραφικῶς συντετμημένας λέξεις συμπληρῶ ἐν ἀγκύλαις.

†

σεραφὶμ ἐλέῳ θ[εο]ῦ 'Αρχιεπίσκοπος Παροναξίας καὶ παντὸς αἰγαίου πελάγους.

Επειδή περ οἱ θεῖοι καὶ 'Ιεροὶ κανῶνες τῶν θεοφόρων ἁγίων π[ατέ]ρων διακελεύουσι. τὸ τῆς πν[ευματ]ικῆς πατρότητος λειτούργημα, μετὰ προτροπῆς ἐπισκοπικῆς διδόναι; τοῖς ἐναρέτοις καὶ ἀξίοις. διάτοι τοῦτο καὶ ἡ ἡμεταίρα ταπεινότης, παρέχει ἄδειαν, τῶν κατοικούντ[ων] ἐνταῦθα λογιοτάτων ἀνδρῶν καὶ π[ατέ]ρων 'Ιησουίτων. ἀναδέχεσθαι καὶ διακρίνειν, τοὺς λογισμοὺς τὰς πράξεις, καὶ τὰ ποικίλα πάθη, πάντων τῶν εἰς ἐξομολόγησιν αὐτοῖς προσερχομένων. διδάσκειν τε μετὰ παρρησί[ας] τὸν λόγον τοῦ κ[υρίο]υ ὡς ἐνάρετοι ἄξιοι. καὶ εἰς τοῦτο ἐπαγγελόμενοι. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἀνέρες καλοῦ βίου καὶ θεαρέστου πολιτείας. συνιστῶμεν οὖν αὐτούς, πρὸς ὑμᾶς τοὺς ὀρθοδόξους χριστιανοὺς (τοὺς ὑπὸ τὴν ἡμεταίραν ταύτην ἐπαρχίαν ναξίας τε καὶ πάρου τυγχάνοντες. δοῖλονότι τούτε Ἱεροῦ καταλόγου, καὶ τοῦ κοσμικοῦ καὶ χριστονύμου πληρώματος). Ἵνα ἀγαπᾶτε καὶ τιμάτε αὐτούς, καὶ ἐν εὐλαβείᾳ ἄγειν. καὶ γὰρ εἰς ἀναζήτησιν αὐτῶν τὸ παρὸν τῆς συστάσεως Γράμμα γέγονεν. δεικνύωντες ἡμῶν καὶ τῶν πρὸ ἡμῖν ἀρχιερατευσάντων μ[ητ]ροπολιτῶν. ὡς τὰ ὅμοια πεποίηκαν, δι' ἰδίων αὐτῶν Γραμμάτων. ὁ δὲ παντοκράτωρ θ[εὸ]ς καὶ π[ατ]ὴρ τοῦ κ[υρίο]υ ἡμῶν 'Ιησοῦ Χ[ριστο]ῦ, τοῦ φιλανθρωποτάτου Δεσπότου, (οὗ τὸ ἄπειρον ἔλεος καὶ ἡ φιλαν[θρωπ]ία ἡ ἀνίκαστος, καὶ ἡ εὐχὴ καὶ εὐλογία τῆς ἡμῶν ταπεινότητος) εἴη μετὰ πάντ[ων] ἡμῶν: —

'Εδώθη ἐν τῇ σεβασμίᾳ ἡμῶν μ[ητ]ροπόλει ἐν μηνὶ μαρτίῳ κέ: Τοῦ: αχοε^ου ἔτους τοῦ σ[ωτη]ρίου.

[Τ. Σ] † **Παροναξίας σεραφεὶμ:**

'Η σφραγίς, ἣν φέρει τὸ ἔγγραφον, εἰκονίζει ἐν τῷ μέσῳ σταυρὸν μεταξὺ ἀνθέων, ἄνωθι τοῦ ὁποίου φέρεται λέξις δυσανάγνωστος καὶ ἡ χρονολογία 1673. Πέριξ δὲ ἀναγινώσκεται: † ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΠΑΡΟΝΑΞΙΑΣ ΣΕΡΑΦΗΜ *

'Εν Νάξῳ. ΜΙΧ. ΙΑΚ. ΜΑΡΚΟΠΟΛΙΣ

(1) Χωρίον ἐν Τραγαίᾳ, πρωτεύουσα νῦν τοῦ δήμου τούτου.

(2) Οὕτω ὀνομάζεται ἡ ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ ἐνοριακὴ ἐκκλησία.

(3) 'Αφίκετο τῇ 13 'Οκτωβρίου 1706 ὡς ἐξάγεται ἐκ σημειώσεως τοῦ ἰδίου περιεχομένης ἐν σελ. 199 τοῦ κώδικος. 'Ανεχώρησε δὲ τῇ 16 Μαρτίου 1708, μετατεθεὶς εἰς Σῦρον (κώδ. σελ. 201).

(4) 'Η περὶ τὸ φρούριον τῆς πόλεως Νάξου παλαιὰ συνοικία

(5) Περὶ τοιαύτης ἐγκυκλίου διαταγῆς τοῦ Πατριάρχου ἀποσταλείσης εἰς Θήραν τῷ 1714, ἴδε ἐν ἐκθέσει περὶ τῆς Δυτικῆς 'Εκκλησίας Θήρας δημοσιευθείσῃ ἐν τοῖς Nouveaux memoires des missions de la Compagnie de Jésus dans le Levant. Paris, MDCCXV, p. 115—125. Μετάφρασιν δὲ τῆς ἐκθέσεως ταύτης ἐν τῷ Παρνασσῷ Τόμ. Θ'. σελ. 136—139.

Digitized by Google

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

— Ὅταν παρουσιάσω κανένα ἔργον μὲ τρεῖς πράξεις, ἔλεγε πρὸς φίλον του εἷς ἀτυχὴς δραματικός, μοῦ λέγουν νὰ τὸ κάμω εἰς μίαν, καὶ ὅταν παρουσιάσω κανένα μὲ πέντε, μοῦ λέγουν νὰ τὸ κάμω εἰς τρεῖς. Τί διάβολο! δὲν θὰ μπορέσω λοιπὸν νὰ παραστήσω κ' ἐγὼ κανένα πεντάπρακτο;

— Εὐκολώτατον πρᾶγμα! Παρουσίασε κανένα μὲ δώδεκα πράξεις.

* *
*

Τὴν ἐπομένην πρώτης τινὸς παραστάσεως, ὀλίγον ἐπιτυχοῦς, ὡμίλουν περὶ τῆς ἀδεξιότητος τοῦ συγγραφέως καὶ τῆς ἐλεεινότητος τοῦ ἔργου του.

— Καὶ ἐν τούτοις δὲν τον ἐσφύριξαν! εἶπε κάποιος.

— Περίεργος εἶσαι! ἀπήντησε φίλος τις καὶ συνάδελφος τοῦ δραματικοῦ· πῶς μπορεῖ νὰ σφυρίζῃ κανεὶς ὅταν χασμᾶται!

* *
*

Τὸν αὐτὸν συγγραφέα συναντήσας μετ' ὀλίγον ἄλλος τις φίλος, τῷ εἶπε.

— Χθὲς τὸ βράδυ ἤμουν στὴν πάραστασι τοῦ ἔργου σου.

— Λοιπὸν πῶς σοῦ ἐφάνη;

— Νὰ σοῦ πῶ, φίλε μου. Δὲν εἶμαι μὲ τὴ γνώμη τοῦ κοινοῦ. Ἐγὼ δὲν το βρίσκω καὶ τόσῳ κακόν.

ΤΗΛΕΦΩΝΗΜΑΤΑ

Καὶ ἐν τούτοις ἔχομεν παρατηρήσει, κύριε *Ἐπιεικῆ*, ὅτι πάντοτε μέχρι τοῦδε, ὁσάκις ἐκρίναμεν ὡς κακὸν ἓν ἔργον, ἐλάβομεν κατόπι ἓν καλλίτερον· ἐνῷ ὁσάκις μᾶς παρέφερεν ἡ ἐπιείκεια καὶ μᾶς ἀπέσπα κανένα ἔπαινον, ἐλαμβάνομεν κατόπι πάντοτε χειρότερον. Τὰ καλὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐνθαρρύνσεως τῶν νέων, ὅπως τὴν ἐννοεῖτε σεῖς, ἠμποροῦμεν, βλέπετε, νὰ τὰ ἀμφισβητήσωμεν.

-- Ἁπλούστατα, κύριε *Μίσαγγλε*, διότι εἶνε εἷς τῶν μεγαλειτέρων, ἂν ὄχι ὁ μεγαλείτερος τῶν ζώντων φιλοσόφων καὶ ἡ γνώμη του ἀποτελεῖ αὐθεντίαν ἐπὶ παντὸς ζητήματος. Ἄνθρωπος σκεπτόμενος σήμερον εἶνε δύσκολον νὰ μή τον σκέπτεται καὶ νὰ μή τον ἀναφέρῃ συχνά. Καὶ ἐπειδὴ ἦλθε λόγος, θὰ σᾶς διηγηθῶμεν ἐδῶ τὸ τελευταῖόν του ἀνέκδοτον, τὸ ὁποῖον σήμερον ἴσα ἴσα ἀνεγινώσκαμεν. Τοῦ ἐσύστησαν ἐσχάτως εἰς μίαν Λέσχην τοῦ Λονδίνου, εἰς τὴν ὁποίαν ἀγαπᾷ νὰ συχνάζῃ, ἕνα νέον ὡς ἄριστον χαραμπολιστήν, ἐδέχθη δὲ νὰ παίξῃ μαζί του μιὰ παρτίδα. Ἀλλ' ὁ νέος ἦτο θαῦμα ἐπιδεξιότητος καὶ ἐβγῆκε χωρὶς ὁ μέγας ἀντίπαλός του νὰ πιάσῃ οὔτε μίαν φορὰν τὴν *στέκαν*. Ἀλλ' ἐν ᾧ ἐπερίμενε συγχαρητήρια, ὁ φιλόσοφος τῷ εἶπε μετὰ πικρίας: «Μετρία ἐπιδεξιότης εἰς τοιούτου εἴδους παιγνίδια ἀποδεικνύει εὐφυΐαν καὶ καλὴν ἀνατροφήν. Ἀλλὰ τὸ κακὸ τὸ δικό σας ὑπερβαίνει κάθε ὅριον καὶ σημαίνει ὅτι δὲν ἐκάματε τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ κατασπαταλήσετε τὴν νεότητά σας εἰς ὅλως ἄσκοπα καὶ ἀνωφελῆ πράγματα» Σπένσερ εἶνε αὐτός!

--- Πρό τινων ἡμερῶν, φίλτατε *Μὴ*, οἱ *Καιροὶ* ἀνέφεραν ἓν ἀκόμη νοστιμώτερον καὶ μάλιστα αὐθεντικόν: Ἔν τινι ναῷ ἐν Μεγαλοπόλει, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Εὐαγγελίου, προβάλλει ὁ ἱερεὺς εἰς τὴν Ὡραίαν Πύλην καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς ὑποτιθεμένους κλέπτας μιᾶς ὄρνιθος καὶ ἑνὸς ζεύγους τσαρουχίων, ὁμιλεῖ ὡς ἑξῆς: «Βρέ, εἴσαστε οὖλοι κλέφτες καὶ κλεφτρίνες, καὶ σᾶς τὸ ἀποδείγνω. Καλά, ἔκλεψε ἕνας τὴν κόττα· ἀλλὰ ἡ γυναῖκά του γιατί τὴν μαγειρεύει καὶ δὲν ἔρχεται νὰ μοῦ τὸ πῇ ἐμένα; Αἴ, βρὲ λύκοι, μωρ' λύκισσες, τί σᾶς κάνουν τὰ πράμματα ποῦ τὰ κλέβετε; Θέλετε νὰ σᾶς ἀφορίσω; ἀλλὰ τότε θὰ ἀφορισθῆτε οὖλοι, γιατὶ οὖλοι τέτοιοι εἴσαστε.» Κατευνάζεται ὅμως, φαίνεται, ὀλίγον ἡ ὀργὴ τοῦ ἱερέως, καὶ ἐπιλέγει: «Χριστιανοί μου, ὅσοι εἴσαστε χριστιανοί, φυλάχτε τὰ πράμματά σας, ὅσο νὰ στείλῃ ἡ κυβέρνησις, ὅπως ἔκαμε 'στὴ Θεσσαλία γιὰ τοὺς ποντικούς, κανένα φάρμακο καὶ νὰ ξολοθρεύσῃ τοὺς κλέφτες!»

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Στρατιωτικὸς συγγραφεὺς γνωστότατος, ὁ κ. H. Barthelémy ἐν ἄρθρῳ δημοσιευθέντι ἐν τῷ Evenement τῶν Παρισίων, ἀμφισβητεῖ τὴν αὐθεντίαν τῶν πληροφοριῶν, ἐφ' ὧν ὁ Ζολᾶ ἐστήριξε τὴν *Καταστροφήν* του καὶ ἰσχυρίζεται ὅτι οὐδεμίαν ἱστορικὴν ἀξίαν ἔχει τὸ μυθιστόρημα τοῦτο.

— Sur le Rétour ἐπιγράφεται τὸ ἐσχάτως ἐκδοθὲν μυθιστόρημα τοῦ γάλλου συγγραφέως Paul Margueritte, ἑνὸς τῶν διαπρεπεστέρων ἀντιπροσώπων τοῦ λεγομένου roman romanesque.

Καλλιτεχνικὰ

Ἐν ἡλικίᾳ πεντήκοντα ἐτῶν, ἀπεβίωσεν ἐν τῇ νήσῳ Sylt ὁ διάσημος αὐστριακὸς τοπιογράφος Jacob Schindler, μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν Τεχνῶν τῆς Βιέννης καὶ τοῦ Μονάχου.

Μουσικὰ

Ὁ Βέρδης παρέδωκε τὸ νέον αὐτοῦ κωμικὸν μελόδραμα *Φάλσταφ* εἰς τὸν ἰταλὸν ἐκδότην Ricordi, ἤρχισε δὲ ὁ ἀκαταπόνητος μελοποιὸς τὴν σύνθεσιν νέου ἔργου, τοῦ ὁποίου ἄγνωστον εἶνε ἀκόμη τὸ θέμα καὶ ὁ τίτλος.

— Ἀπεβίωσεν ἐν τῇ villa d'Etretat ἡ ἄλλοτε διάσημος ἰταλὶς ἀοιδὸς Trebelli.

— Ἀγγέλλεται ἐκ Παρισίων ὁ θάνατος τοῦ Βέλγου μουσουργοῦ Limnander, συνθέτου τῶν πολυκρότων Monténegrins καὶ ἄλλων δημοτικωτάτων ἐν Γαλλίᾳ μουσικῶν ἔργων.

Θεατρικὰ

Τὸν προσεχῆ Ὀκτώβριον ἀναβιβάζεται ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ ἐν Παρισίοις θεάτρου Gymnase τὸ δρᾶμα Charles Demailly, ἐξαχθὲν ἐκ τοῦ ὁμωνύμου μυθιστορήματος τοῦ Goncourt ὑπὸ τῶν Paul Aléxis καὶ Oscar Méténier, ἔχον δ' ὑπόθεσιν εἰλημμένην ἐκ τοῦ δημοσιογραφικοῦ κόσμου.

— Ἡ παρ' ἡμῖν θεατρικὴ κίνησις ἐξακολουθεῖ ζωηροτάτη, ἀλλεπάλληλοι δὲ αἱ ἀναγγελίαι νέων πρωτοτύπων ἔργων. Οὕτως ὁ θίασος Παντοπούλου-Ἀλεξιάδου ἐκτὸς τῶν *Παραδαρμένων* μελετᾷ τὴν *Νύφη τοῦ Χωριοῦ* τοῦ μακαρίτου Κόκκου καὶ τὴν *Χάϊδω*, τρίπρακτον ἀγροτικὸν κωμειδύλλιον ἐρασιτέχνου. Ὁ δὲ θίασος τῆς κ. Παρασκευοπούλου ἀγγέλλει τὸ *Παράσημον* κωμικὸν παίγνιον τοῦ κ. Δ. Ταγκοπούλου καὶ τὸ *Μεταξύ μας* κωμῳδίαν τῶν κ. κ. Ν. Ι. Λάσκαρη καὶ Μ. Δ. Γιαννουκάκη.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—125

Digitized by Google

Σε μια Μουμια

Σπυρίδωνι Δὲ Βιάζῃ

Μὲ τὸ μέτωπο ὑψωμένο
Πάντα μένω
Καὶ θωρῶ τῆς γῆς τοὺς θρόνους,
Ἀλλὰ κλίνω ἀγάλι ἀγάλι
Τὸ κεφάλι
Εἰςὲ τρεῖς χιλιάδες χρόνους.

—

Τρεῖς χιλιάδες τώρα χρόνοι
Ποῦ χρυσόνει
Τ' ὄνομά σας πάντα ἡ φήμη
Καὶ μαζί του στέλνει ἀκόμα
Καὶ τὸ σῶμα
Ἡ ἀθάνατη ἐπιστήμη.

—

Τὸ κορμί σου ποῦ κυττάζω
Καὶ θαυμάζω,
Ὁποῦ ἀκέραιο πάντα στέκει,
Ποῦ τὰ χρόνια δὲ ψηφάει
Καὶ περνάει
Ὡσὰν νἆνε ἀστροπελέκι,

—

Πόση λάμψι ἔχει κρυμμένη
Ποῦ δὲ σβένει
Καὶ τὸν κόσμο πλημμυρίζει.
Ὁλοδόξαστε ἀδελφέ μου,
Μίλησέ μου,
Πὲς ποιὰ λάμψι σὲ στολίζει.

—

Πόθε βγαίνει 'ς τὸν αἰθέρα
Ἡ ἡμέρα
Μᾶς ἐδείξατε σεῖς πρῶτα.
Σεῖς ἐκάματε θρησκεία
Τὴ σοφία,
Σεῖς μᾶς δείξατε τὰ φῶτα.

Μιὰ παρθένα μυρωμένη,
Στολισμένη
Μὲ τὸ μάγουλο σὰ μῆλο,
Θὰ τὴ ξάνοιξες νὰ τρέξῃ,
Γιὰ νὰ βρέξῃ
Τὸ γραφτὸ κορμὶ 'ς τὸ Νεῖλο.

—

Κ' εἶδε ἡ ἁγνὴ βασιλοπούλα
Σὰ βαρκούλα
'Στ' ἀκρογιάλι ἀργὰ νὰ πλέῃ
Καὶ παιδάκι ἀγαπημένο
Τυλιγμένο
Ἐκεῖ ξάνοιξε νὰ κλαίῃ.

—

'Στοὺς χρυσοὺς ἐκείνους χρόνους
Εἶδες θρόνους,
Ὁ Μωϋσῆς ἐφάνη ἐμπρός σου
Μὲ τὸ πρόσωπο ἐμπνευσμένο,
Φωτισμένο,
Ποῦ θὰ θάμπωσε τὸ φῶς σου!

—

Τὲς θαυμάσιες Πυραμίδες
Ὅταν εἶδες,
Παναρχαῖε τῆς γῆς πολίτη,
Θὰ κουβάλησες 'ς τὸν ὦμο
Μέσ' 'ς τὸ δρόμο,
Ἕνα λίθο, ἕνα γρανίτη.

—

Θὰ σ' ὡδήγησε ἡ καρδία
'Στὴν Ἀσία
'Στὰ σεμνὰ τὰ παλληκάρια,
Τὴν Ἑλλάδα νὰ θαυμάσῃς,
Ν' ἀγκαλιάσῃς
Τῆς Τρωάδας τὰ λιοντάρια.

Digitized by Google

Ἴσως εἶδες λυπημένη,
Δακρυσμένη
Τὴ λευκόστηθη Ἀνδρομάχη,
Νὰ θωρῇ τὸν Ἕκτορά της
Ἐμπροστά της
Ὡπλισμένο γιὰ τὴ μάχη.

—

Ἴσως εἶδες τῆς Ἑλλάδας,
Τῆς Τρωάδας
Τὰ παιδιὰ νὰ πολεμᾶνε
Καὶ τὰ βέλη ν' ἀκοντίζουν
Καὶ ν' ἀφρίζουν
Καὶ 'ς τὴ μάχη νὰ χουμᾶνε

—

Καὶ τὸν Ἕκτορα 'ς τὴν πάλη
Νὰ προβάλῃ
Καὶ τὰ δόντια του νὰ τρίζῃ,
Μὲ τὸ θώρακα 'ς τὰ στήθη
Καὶ 'ς τὰ πλήθη
Τὸ σπαθί του ν' ἀνεμίζῃ.

—

Καὶ τὴν περικεφαλαία
Τ' Ἀχιλλέα
Τρομερὰ νὰ λαμπυρίζῃ
Μὲ τὸ δόρυ του 'ς τὸ χέρι
Καὶ τ' ἀσκέρι
Νὰ τρομάζῃ, νὰ χωρίζῃ.

—

Καὶ τὰ βέλη νὰ σφυρίζουν
Καὶ ν' ἀφρίζουν
Ἄτια ὁλόμαυρα ὀρθωμένα
Καὶ παρθέναις μεσ' 'ς τὰ χέρια
Περιστέρια
Νὰ κρατοῦν ζευγαρωμένα.

—

Τρεῖς χιλιάδες τώρα χρόνοι
Καὶ δὲ λυόνει
Τὸ κορμί, ποῦ ἀκέραιο μένει.
Ἡ θλιμμένη τούτη χώρα,
Ποῦλθες τώρα,
Εἰς ἐσὲ δὲν εἶναι ξένη.

—

Ἴσως ἦλθες 'ς τὴν Ἑλλάδα
Κ' ἡ λαμπράδα
Θὰ σοῦ θάμπωσε τὸ μάτι
Καὶ θὰ χτύπησε ἡ καρδιά σου
Ποῦ μπροστά σου
Ἐθωροῦσες τὸν Σωκράτη.

—

Τ' Ὀλυμπίου Διὸς σὰν εἶδες
Τὲς ἀκτῖδες
Μέσ' 'ς τ' ἀθάνατο κεφάλι,
Θὰ ζητοῦσες μὲ λατρεία
Τὸν Φειδία
Νὰ ξανοίξῃς νὰ προβάλῃ.

—

Ἴσως ἦλθες νὰ θαυμάσῃς,
Ν' ἀγκαλιάσῃς
Τὰ ξεφτέρια 'ς τὸν ἀγῶνα.
Γιὰ νὰ ἰδῇς τοῦ Λεωνίδα
Τὴν πατρίδα,
Γιὰ νὰ ἰδῇς τὸν Μαραθῶνα.

—

Θὰ σταμάτησε τὸ αἷμα
Μέσ' 'ς τὸ βλέμμα
Κ' εὐθὺς θάγυρες τὸ γόνα
Καὶ χαμήλωσες ἀγάλι
Τὸ κεφάλι
Ἐμπροστὰ 'ς τὸν Παρθενῶνα.

—

Ὀβελίσκους ἐζητοῦσες
Κ' ἐθωροῦσες
Τ' Ὀλυμπίου Διὸς τὲς στῆλες
—Ποῦ οἱ τρακόσιοι ἀγωνισθῆκαν—
Κ' ἐφανῆκαν
Ἐμπροστά σου ἡ Θερμοπύλες.

—

Ἴσως ἄλυωτος σὺ μένεις
Καὶ προσμένεις
Τὸ στερνὸ θνητὸ 'ς τὴν κτίσι.
Τὸ στερνὸ καὶ πρῶτο πλᾶσμα
Τ' αὐτὸ ᾆσμα
Γκαρδιακὰ νὰ χαιρετίσῃ.

—

Σ' ἐσὲ πρόποσι ἐγὼ κάνω
Καὶ ξεχάνω
Τόσα μίση, τόσους πόνους
Τὸ ποτῆρι γιόμισέ μου—
Ἀδελφέ μου,
Ἀπὸ τρεῖς χιλιάδες χρόνους!

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

Digitized by Google

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Ὑπάρχουσι ποικίλοι τρόποι προσωποποιήσεως μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἰδέας ἀναλόγως τῆς ζωηρότητος τῆς φαντασίας καὶ τῶν ἐξαπτουσῶν αὐτὴν αἰτιῶν καὶ ἐντυπώσεων.

Πῶς φαντάζεσθε λόγου χάριν σεῖς τὴν Χολέραν;

Γυναῖκα βεβαίως, ἀφ' οὗ ἡ ἀφῃρημένη λέξις εἶνε γένους θηλυκοῦ—καὶ ἴσως ὄχι διὰ τοῦτο μόνον! . . Ἔπειτα γραῖαν, διότι τὸ κακὸν μᾶλλον πρὸς τὸ γῆρας ἢ πρὸς τὴν νεότητα συμφωνεῖ· γραῖαν ἀπαισίαν, σκελετώδη, περιβεβλημένην ῥάκη, φέρουσαν κρανίον νεκροῦ εἰς τὴν θέσιν τῆς κεφαλῆς, κρατοῦσαν τὸ δρέπανον τοῦ ἀσπλάγχνου θεριστοῦ ὑπάρξεων ἀνθρωπίνων καὶ οὕτω περιπλανωμένην τὴν νύκτα εἰς τὸ σκότος τὸ φρικῶδες, διότι τὸ φῶς τῆς ἡμέρας δὲν εἶνε ὁ ἔρως τῶν κακῶν...

Ἐκτὸς τῶν μικρῶν κατ' ἄτομα διαφορῶν, τοιαύτη κοινῶς ἀναπηδᾷ εἰς τὴν φαντασίαν τῶν πολλῶν ἡ Χολέρα. Ἀλλ' ἐγὼ ἀγαπῶ νὰ την φαντάζωμαι ἄλλην, ὁλωσδιόλου διαφορετικήν. Νέαν, — μάλιστα νέαν, — στιβαρὰν ὡς τὰ πάλαι εἴδωλα τῶν ἐθνικῶν, πρὸ τῶν ὁποίων ἐθυσίαζον ἀνθρώπους, παχεῖαν, στρογγυλοπρόσωπον, μελαγχρινήν, βαθέως μελαγχρινήν, μὲ χείλη παχέα ἐρυθρά, μὲ ὀφθαλμοὺς μεγάλους καταμαύρους καὶ φοβερούς, φέρουσαν τὴν ποικιλόχρουν στολὴν κόρης Ἰνδῆς, βασιλίδος ἡμιαγρίας καὶ ἡμιγύμνου, μὲ βάρβαρα κοσμήματα ἐκ μετάλλου εἰς τὸν λαιμόν, εἰς τὰς χεῖρας, εἰς τὰ σφυρά, εἰς τὴν ῥῖνα. Ἡ πνοή της εἶνε δηλητηριώδης, θανατηφόρος, ὡς ἡ τῶν εὐχρόων καὶ παχυφύλλων ἀνθέων τῆς πατρίδος της, τῶν φυομένων παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Γάγγου, εἰς τὸ ὕδωρ τοῦ ὁποίου ἐμβαπτίζει πότε τὸ σῶμά της τὸ φλέγον καὶ πότε δαυλοὺς ἀνημμένους ὡς οἰωνούς. Καὶ εἶνε φοβερὰ ἡ νεότης της, ὡς ἡ τῆς γυναικὸς ἐκείνης τῆς διατηρηθείσης νέας καὶ ἀνθηρᾶς διὰ συνεχοῦς λήψεως ἀρσενικοῦ, τῆς ὁποίας ὅμως θανατηφόρος ἦτο ἡ περίπτυξις καὶ τὸ φίλημα· καὶ εἶνε ἀπαισία ἡ καλλονή της ὡς ἐξωτικοῦ, ὡς νηρηΐδος, ἀφαιρούσης τὴν ζωὴν διὰ τοῦ ἔρωτος, τοῦ μεστοῦ μίσους, δι' ἑνὸς βλέμματος πυρίνου ἀπὸ τῶν καταμαύρων καὶ μεγάλων ἐκείνων ὀφθαλμῶν.

Τοιαύτην ἀναπαριστῶ τὴν φοβερὰν αὐτὴν γυναῖκα, τὴν ἀφίνουσαν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὴν βάρβαρον αὐτῆς πατρίδα καὶ ἐρχομένην νὰ ἐνσπείρῃ τὸν τρόμον, τὴν φρίκην καὶ τὸν θάνατον εἰς τὰς χώρας, τῶν ὁποίων φθονεῖ, νομίζεις, τὴν ἡμερότητα καὶ τὴν εὐημερίαν. Καὶ πάλιν σήμερον περιοδεύει ἡ κατάρατος ἀνὰ τὴν Εὐρώπην. Νεκροὶ ὠχροὶ παμπληθεῖς καὶ γόοι σπαραξικάρδιοι σημειοῦσι τοὺς σταθμοὺς τῆς πορείας της. Καταστροφὴ ὅπου ἐπάτησε τὸν ἔρημον πόδα, ὄλεθρος ὅπου ἠκόντισε τὸ ἄγριον βλέμμα. Θερίζει εἰς τὴν Ρωσσίαν, ἐπεκτείνεται εἰς τὴν Γερμανίαν, πηγαίνει ἐκεῖθεν εἰς τὴν Γαλλίαν, εἰς τὸ Βέλγιον, πλησιάζει ἐδῶθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, πάντοτε ἀκμαία καὶ ἀκαταπόνητος...

Ἆρά γε εἰς τὸ μοιραῖον δρομολόγιόν της εἶνε καὶ ἡ χώρα μας ἀναγεγραμμένη; Καὶ θὰ ἠμπορέσωμεν νἀντιδράσωμεν ἐναντίον τῆς φοβερᾶς μάστιγος, ἡ ὁποία μᾶς ἀπειλεῖ;

*

Τοιοῦτος φόβος καὶ τοιοῦτος δισταγμὸς κατέχει σήμερον τὰς ψυχάς μας. Ἡ Χολέρα ἀποτελεῖ τὸ ζήτημα, τὸ φλέγον πράγματι ζήτημα τῆς ἡμέρας. Καθ' ἑκάστην πρωΐαν αἱ ἐφημερίδες γέμουσι πληροφοριῶν περὶ τῆς προόδου της, πολὺ ὀλίγον ἐνθαρρυντικῶν καὶ ἀριθμοῦμεν πλέον κατὰ ἑκατοστύας καθημέραν τὰ κρούσματα καὶ τοὺς θανάτους, εἰς ἀντίθεσιν δ' ἀναγινώσκομεν εἰς τὴν αὐτὴν στήλην πληθὺν ἐλέγχων κατὰ τῶν παρ' ἡμῖν ἐπιτετραμμένων τὴν ἀποσόβησιν τοῦ κινδύνου, πολὺ ὀλιγώτερον ἐνθαρρυντικῶν. Αἱ πρωϊναὶ εἰδήσεις καὶ τὰ σχόλια καθορίζουσιν ὡς ἐπιτοπολὺ τὸ θέμα καὶ ἐνίοτε τὸ πνεῦμα τῶν ἡμερησίων καὶ ἑσπερινῶν συνδιαλέξεων. Ἀνακοινοῦνται τὰ γεγονότα, οἱ φόβοι, τὰ σχέδια, τἀνέκδοτα· ἀλλὰ πολὺ ζωηρότερον, καὶ εἰς συνομιλίας κυριῶν ἀκόμη, ἐπιπνέει φιλοσοφική τις γελοιοποίησις τοῦ κινδύνου, δι' ἧς προσπαθοῦμεν νὰ φανῶμεν ἀνώτεροι αὐτοῦ, γενναῖοι καὶ ἄφοβοι ἢ ἁπλῶς διατεθειμένοι νὰ συμμορφωθῶμεν πρὸς τὴν περίστασιν, ὡς ἀνατολῖται πιστεύοντες εἰς τὸ πεπρωμένον.

— Καλέ, δὲν βαρυέστε ποῦ θὰ τὸ κουνήσω ἐγὼ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα!

— Ὤ βέβαια, ἐδῶ κ' ὅτι βρέξῃ ἂς καταιβάσῃ!

— Ἄμποτε νἄρθῃ ἡ χολέρα νὰ ξεκαθαρισθοῦμε. Ὅσῳ λιγώτεροι τόσῳ καλλίτερα.

— Καὶ ἂν εἶνε γραφτὸ νὰ πᾶμε καὶ μεῖς... στὸ διάβολο!

— Πώ, πώ, τί γλέντι ποῦ ἔχει νὰ γίνῃ!

— Καὶ τί τάχα, τὸ γελᾷς; Δὲν εἶνε ἀπὸ τὰ πλέον κωμικὰ καὶ διασκεδαστικὰ ἐπεισόδια μία ἐπιδημία θανατηφόρος; Θὰ βασιλεύῃ ὁ φόβος καὶ ὁ φόβος εἶνε πάντοτε κωμικὸν πρᾶγμα...

— Εἰς τὰ μάτια ἐκείνου ποῦ δὲν φοβᾶται ὅμως!

— Ὅσῳ γι' αὐτὸ ἔννοια σας.

— Καλά, θὰ ἰδοῦμε.

Ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι διάλογοι, οἱ διαμειβόμενοι καθημερινῶς, παρὰ τὴν τράπεζαν τοῦ γεύματος, ὅταν τύχῃ ξένος, ἢ παρὰ τὰ τραπέζια τοῦ καφενείου ἢ κατὰ τὰ διαλείμματα τοῦ θεάτρου, ἔχουν ὅλον τὸ ψεῦδος καὶ τὴν νοθείαν τῶν χαριτολογημάτων. Εἰς τὰ βάθη τῶν ψυχῶν ὅλων ἐνοικεῖ πραγματικῶς ὁ ὠχρὸς φόβος, ὑπάρχουσι δὲ στιγμαί, σκότους στιγμαὶ καὶ μονώσεως, καθ' ἃς ὁ φόβος αὐτὸς ἀνέρχεται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ κρατεῖ καὶ δεσμεύει καὶ ὑπὸ τὸ κράτος του καὶ τὸν δεσμόν του διέρχονται τότε ἀστραπηδὸν ἐκ τοῦ νοῦ ὅλαι αἱ ἀπαίσιοι σκέψεις, ὅλαι αἱ τρομακτικαὶ εἰκόνες κακοῦ θεοστυγοῦς, μανιώδους, ἐπισκήπτοντος ἐξαίφνης καὶ καταλαμβάνοντος μίαν χώραν ἀνυπεράσπιστον.

Ἄλλοι εἶδον, ἄλλοι ἀνέγνωσαν, ἄλλοι ἤκουσαν καὶ φαντάζονται... φαντάζονται ποία ἡ ὄψις τῆς πόλεως τότε, ὅταν θὰ πατήσῃ τὸν πόδα καὶ θὰ στήσῃ ἀνενόχλητον θρόνον ἡ Ἰνδὴ βασιλίς. Μὲ τὸ πρῶτον κροῦσμα πανικός, σύγχυσις, ἀγωνία, φυγὴ ἄτακτος τῶν εὐκινήτων πλουσίων, ἀπελπισία μαύρη τῶν πτωχῶν, τῶν φυτοζώων. Καὶ τὰ κρούσματα πολυπλασιάζονται. Ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς πόλεως ἀποκτᾷ

Digitized by Google

εὐθὺς μίαν βαρύτητα πνιγηράν, μᾶλλον ὑποκειμενικήν. Αἱ ὀσμαὶ τῶν ἀπολυμαντικῶν, οἱ γόοι τῶν ἀσθενῶν καὶ ἑτοιμοθανάτων, αἱ ψυχαὶ τῶν νεκρῶν, αἱ ἀναθυμιάσεις τῶν πτωμάτων, ὅλα, νομίζεις, βαρύνουσι καὶ θολοῦσι τὴν ἀτμόσφαιραν αὐτήν, τὴν πλήρη κομματοειδῶν βακτηριδίων, τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν, τῆς θανατηφόρου πνοῆς τῆς ξένης. Καὶ τὰ κρούσματα πολυπλασιάζονται... Τηρεῖς ἐφ' ὅσον δύνασαι τὰς συνθήκας καὶ ἀκολουθεῖς τοὺς ὅρους τῆς ὑγιεινῆς· πίνεις τὸ ὕδωρ βρασμένον· ἡ οἰκία σου ἀπόζει ὡς φαρμακεῖον ἢ νοσοκομεῖον· ἀπολυμαίνεσαι, προφυλάττεσαι καί... ἐξαίφνης εἷς τῶν οἰκίων σου, ὁ προσφιλέστερος, τίς οἶδε πῶς καὶ πόθεν καταπιὼν τὸ βακτηρίδιον, πίπτει καὶ σφαδάζει ὑπὸ τοὺς ὄνυχας τοῦ θανάτου. Πρὶν ἢ συνέλθῃς ἐκ τῆς ἐκπλήξεως, μένει κεραυνόπληκτος. Ποῦ ὥρα καὶ περίστασις διὰ λύπην καὶ δάκρυα καὶ ἀσπασμοὺς καὶ πένθος καὶ τιμὰς ἐπικηδείους! Μακρὰν τοῦ πτώματος τοῦ μολυσμένου! Τὴν νύκτα θὰ διέλθῃ τὸ ἀπαίσιον κάρρον τὸ ἀπάγον τοὺς νεκρούς· θὰ το ρίψῃς μέσα καὶ ἐμπρός... ὁ προσφιλής σου θὰ ταφῇ μακρὰν τῆς κατοικίας τῶν ζώντων, μετὰ πεντήκοντα ἄλλων πτωμάτων φύρδην-μίγδην ἐντὸς λάκκου κοινοῦ πλήρους ἀσβέστου... Καὶ τὰ κρούσματα πολυπλασιάζονται. 'Αποθνήσκουσιν ἑβδομήκοντα, ἑκατόν, ἑκατὸν πεντήκοντα ἄνθρωποι τὴν ἡμέραν. 'Ερήμωσις καὶ καταστροφή. Αἱ τάξεις τοῦ λαοῦ θερίζονται ὡς ἀγρός, εἰς τὸν ὁποῖον μόλις ἐδῶ κ' ἐκεῖ διαφεύγει κανεὶς στάχυς τὸ δρέπανον. Οἰκίαι ἐρημοῦνται καὶ κλείονται. Τὰ φάρμακα καὶ τὰ τρόφιμα ἐξαντλοῦνται· τὰ χρήματα σπανίζουσιν, αἱ ἐργασίαι διακόπτονται· ἀπραξία καὶ ἀκινησία ἢ στάσεις καὶ ἁρπαγαί. 'Η ζωὴ τῶν ἔτι ἐπιζώντων καταντᾷ μαρτύριον ἀφόρητον. Τί πόλεμος καὶ πολιορκία καὶ βομβαρδισμός! Καὶ τὰ κρούσματα πολυπλασιάζονται καὶ τὸ κακὸν κορυφοῦται πρὸ τῆς ὑφέσεως, ἥτις φαίνεται ἀκόμη μακράν... Καὶ ἐκτὸς τῆς μεγάλης εἰκόνος τοῦ γενικοῦ κακοῦ, ἔχεις πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σου τὰς μικράς, τὰς ἰδιαιτέρας ἐκείνας,—μητρὸς μὴ ἐχούσης πλέον δάκρυα διὰ τὸ πέμπτον τέκνον της ἢ γέροντος ἀπομένοντος ἐρήμου ἐν μέσῳ σωροῦ υἱῶν καὶ ἐγγόνων νεκρῶν ἢ κόρης τρυφερᾶς προσφερομένης νὰ περιποιηθῇ δυστυχῆ ἐγκαταλελειμένον,—αἵτινες ὅμως εἰσέρχονται βαθύτερον εἰς τὴν ψυχὴν καὶ γεννῶσι τὸν ὀδυνηρὸν ἐκεῖνον ἔλεον, ἐὰν ἀφῆκεν ἀκόμη ὁ ἐγωϊστικὸς φόβος τόπον διὰ τοιαῦτα αἰσθήματα.

★

'Ο κίνδυνος ὑφίσταται ζωηρός. Ἔρχεται ὁλονὲν ὁ ἐχθρὸς καὶ πλησιάζει, χωρὶς νὰ ἑτοιμαζώμεθα διόλου πρὸς ἀπόκρουσιν καὶ πρὸς ἄμυναν. 'Ως νὰ ἐτρέφαμεν ἐμπιστοσύνην ἀπεριόριστον εἰς τὴν καλὴν μοῖραν τῆς πόλεως, ἀδιαφοροῦμεν καὶ ἡσυχάζομεν, ἔχοντες τὸ κάτω-κάτω τὴν φυγὴν ὡς ἔσχατον καταφύγιον. Αἱ ἀρχαί, μόνον διὰ νὰ γελάσουν τὴν συνείδησίν των καὶ νὰ φανοῦν τάχα ὅτι ἐκπληροῦν τὸ καθῆκόν των, περιορίζονται εἰς ἡμίμετρά τινα νωθρὰ καὶ ἀδρανῆ καὶ δεικνύουσι μὲν κάποιον ζῆλον, ὥστε νὰ γίνεται λόγος εἰς τὰς ἐφημερίδας, ἀλλὰ ζῆλον νόθον καὶ ἀνωφελῆ. Αὐτοὺς ἐπὶ τέλους τί τοὺς μέλει διὰ τὴν γενικὴν σωτηρίαν; Εἶνε πλούσιοι· θὰ προπέμψωσι τὰς οἰκογενείας των ἅμα τῇ εἰσβολῇ, θὰ δραπετεύσουν δὲ καὶ αὐτοὶ μετ' ὀλίγον ὑπὸ κάποιον πρόσχημα, εἰς μέρος ἀσφαλὲς καὶ ἀπρόσβλητον. Ἂν οἱ ἐμπιστευθέντες εἰς αὐτοὺς τὴν ζωήν των, τὴν ἀσφάλειάν των, μείνωσιν εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Χολέρας, τί πρὸς αὐτούς; Βεβαίως θὰ εἶνε πολὺ βαρὺ τὸ ἔγκλημά των καὶ εἶνε ἴσως τολμηρὸς ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος τὸ φαντάζεται. 'Αλλ' ἆρά γε εἶνε ὀλιγώτερον ἐγκληματικὴ ἡ ἀδράνεια καὶ ἡ ὀλιγωρία, τὴν ὁποίαν δεικνύουν σήμερον, ὅτε ἴσως εἶνε ἀκόμη καιρός, ὡς πρὸς τὸν καθαρισμόν, τὴν ἀπολύμανσιν, τὴν ἐξυγίανσιν τῆς πόλεως; Εἰς δύο κλιβάνους, παραγγελθέντας μόνον, εἰς δέκα χιλιάδας δραχμῶν καὶ εἰς εἴκοσι λωποδύτας—κατὰ τὸν ἀπολογισμὸν τῆς 'Ακροπόλεως—περιώρισαν ὅλα τὰ ἀμυντικά των μέσα. Καὶ ταῦτα ποῦ; Εἰς τὴν μᾶλλον ἀκάθαρτον πόλιν τοῦ πολιτισμένου κόσμου, τῆς ὁποίας καὶ αὐτὸς ὁ 'Ηρακλῆς, ὁ συνειθισμένος εἰς τὰ τοιαῦτα, θὰ ἐδίσταζε, νομίζω, νἀναδεχθῇ τὸν καθαρισμόν!

Δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ κάμετε πολλὰς ἐρεύνας, διὰ νὰ πεισθῆτε περὶ τούτου. Περιέλθετε μόνον τὴν οἰκίαν εἰς τὴν ὁποίαν κατοικεῖτε, καὶ ἀφ' οὗ μᾶς εἴπῆτε εἰλικρινῶς πόσα εἶνε τὰ μέρη ἐν αὐτῇ τὰ μὴ δυνάμενα νὰ θεωρηθῶσιν ἑστία μολυσμάτων, κάμετε ἕνα μικρὸν περίπατον, ἕνα γυράκι, ἀνὰ τὴν πόλιν, εἰς ὁποιον μέρος θέλετε, εἰς κεντρικὸν ἢ εἰς ἀπόκεντρον, εἰς τὴν ὁδὸν Σταδίου ἢ εἰς τ' 'Αναφιώτικα, καὶ νὰ εἶνε μάλιστα ἑσπέρα, ὅτε αἱ ἀναθυμιάσεις προσβάλλουν εὐκολώτερον τὸ ὀσφραντήριον. Πῷ! τί βρωμᾷ ἔτσι ἐδῶ; — Εἶνε μιὰ μάνδρα, θὰ σᾶς εἴπουν. — 'Αμ' ἐκεῖ; — Ἄ, ἐκεῖ εἶνε ἡ ὑπόνομος. — 'Αμ ἐδῶ καλέ; — Εἶνε τὸ οὐρητήριον, δὲν τὸ βλέπετε; — 'Αμ ἐκεῖ; — Εἶνε σφαγεῖον. — 'Αμ ἐδῶ; — 'Αμ ποιὸς ξέρει! κανένα ψοφήμι θἄχουν πεταμμένο στὸν τράφο . . .

Εἰς τοιαύτην πόλιν θὰ ἔλθῃ μίαν φορὰν ἡ Χολέρα καὶ θὰ μείνῃ λίθος ἐπὶ λίθου καὶ δὲν θὰ ἐπιφέρῃ πανωλεθρίαν καὶ δὲν θὰ μείνῃ, ἕως οὗ τὴν ξεπαστρεύσῃ μέχρις ἀστοῦ; Εἶνε λυπηρόν, πολὺ λυπηρὸν νὰ τὸ σκέπτεται κανείς. 'Η πυρετώδης ἐργασία, ἡ ὁποία γίνεται ἀλλοῦ εἰς χώρας ἀπειλουμένας ἀλλὰ καὶ πολιτισμένας, ἀντὶ νὰ μᾶς ἐνθαρρύνῃ καὶ νὰ μᾶς ὑπεκκαίῃ τὸν ζῆλον, φαίνεται ἀπεναντίας ὡς νὰ μᾶς ἀπελπίζῃ. 'Αφ' οὗ δὲν ἔχωμεν ἕνα Κὼχ ἢ ἕνα Βίρχωφ, ἢ τὰς ὑπονόμους τοῦ Βερολίνου, ἂς ἐγκαταλείψωμεν τὰ πάντα εἰς τὴν τύχην καὶ ἂς περιμείνωμεν μ' ἐσταυρωμένας χεῖρας! 'Η ὑγειονομικὴ ζώνη τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶνε ἀδιαπέραστος ὑπὸ τῶν μικροβίων καὶ αὐτὴ προφυλάττει καὶ ἡμᾶς. Ἂς τρέφωμεν αὐτὴν τὴν ἐλπίδα καὶ ἂς ἡσυχάζωμεν. Οὕτως ἐσυνειθίσαμεν νὰ ζῶμεν καὶ νὰ ἐνεργῶμεν. Θέλει νὰ ἔλθῃ καὶ ἡ Χολέρα; Καλῶς νὰ ὁρίσῃ!

Τὸ εὐτύχημα εἶνε ὅτι πρὸς τὸ παρὸν βασιλεύει ἄκρα ὑγεία εἰς τὴν πόλιν μας. Δὲν ἠξεύρομεν ἂν τὸ σύμπτωμα τοῦτο, ὀλίγον τι παράδοξον καὶ διὰ τὴν ὥραν τοῦ ἔτους καὶ διὰ τὴν πληθὺν τῶν ὀπωρῶν, εἶνε ἀνάλογον μὲ τὴν πνιγηρὰν νηνεμίαν τὴν ἐπικρατοῦσαν πρὸ τῆς θυέλλης, ἢ προμήνυμα, οἰωνὸς τῆς χολερικῆς ἀνοσίας τῶν 'Αθηνῶν, τὴν ὁποίαν καὶ ἄλλοτε ἠπείλησε καὶ πολὺ ἐγγύτερον ἀκόμη ἡ

Digitized by Google

ἐπιδημία χωρὶς νά την προσβάλῃ. Εὐχόμεθα καὶ ἐλπίζομεν νὰ εἶνε τὸ δεύτερον. Ὡπωσδήποτε ἦτο πρόωρος ἡ τρομακτικὴ εἴδησις, τὴν ὁποίαν πρὸ τινων ἡμερῶν ἀνέγραψεν ἐφημερίς τις πρωϊνὴ ὅτι ἐνέσκηψεν εἰς Ἀθήνας ἡ νόσος ὑπὸ τὴν μορφὴν χολερίνης. Ἆ, ὄχι, ἔχομεν καιρὸν ἀκόμη! Ἂς ἑτοιμασθῶμεν πρῶτα ὀλίγον . . .

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΦΟΙΤΗΤΑΙ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΑΡΧΑΙΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ[1]

Ἡ εἰς τὸ πανεπιστήμιον φοίτησις ἤρχιζε κατὰ μέσον ὅρον τὸ δέκατον ἕκτον ἔτος τῆς ἡλικίας, διήρκει δὲ πέντε ἔτη μέχρις ὀκτώ. Ἐπὶ τῶν φοιτητικῶν θρανίων παρεκάθηντο λοιπὸν ἀναμὶξ εἰκοσιτετραετεῖς ἢ καὶ τριακοντούτεις ἄνδρες καὶ ἀγένεια μειράκια, προσερχόμενα ἐν συνοδίᾳ τῶν παιδαγωγῶν αὐτῶν. Τὸ ἔργον δὲ τούτων, ἕνεκα τῶν γνωστῶν ἠθῶν τῶν χρόνων ἐκείνων, δὲν ἦτο πάντη εὐχερές· τὸ φλογερὸν αἷμα νεότητος, ἐν ταῖς παραδόσεσι τῶν παιδικῶν ἀνατρεφομένης, νοσηρὰς ἀναθυμιάσεις εἰς τὴν φαντασίαν ἀναπέμπον, παρώρμα τοὺς φοιτητὰς εἰς ἀναιδῆ πρὸς τοὺς νεανίσκους βλέμματα, εἰς ψιθυρισμούς, εἰς ἐπιθέσεις. Οἱ πρὸς τοὺς φύλακας τούτων διαπληκτισμοὶ ἦσάν τι σύνηθες. Ἐδέησε δ' ἐπὶ Πρόκλου νὰ χωρισθῶσιν οἱ λύκοι ἀπὸ τῶν προβάτων.

Οἱ παιδαγωγοὶ ἀποτελοῦσιν ἰδιάζοντα τύπον ἐν τοῖς χρονικοῖς τοῦ φοιτητικοῦ ἐν Ἀθήναις βίου. Ἰδοὺ μετὰ ποίας λυρικῆς ἐξάρσεως τοὺς περιγράφει ὁ ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἰδὼν αὐτοὺς Λιβάνιος. «Οὗτοι φρουροὶ τῆς ἀνθούσης ἡλικίας, οὗτοι φύλακες, οὗτοι τεῖχος, ἀπελαύνοντες τοὺς κακῶς ἐρῶντας, ἀπωθοῦντες, εἴργοντες, οὐκ ἐῶντες ὁμιλεῖν, ἀποκρουόμενοι τὰς προσβολάς, ὑλακτοῦντες κύνες πρὸς λύκους γιγνόμενοι . . . . καὶ νυκτὸς ἠκούσης τῷ πατρὶ μὲν ἔξεστιν ἐν ὕπνῳ κεῖσθαι . . . ὁ δὲ αὐτόν τε καὶ τὸν νέον ὑπάγει τῷ λύχνῳ, καὶ πρῶτον αὐτὸν ἀφυπνίσας, ἐπ' ἐκεῖνον ἔρχεται, πλέον τι τῶν ἀλεκτρυόνων ποιῶν, ἐγείρων τῇ χειρὶ . . . καὶ τὰ παρ' αὐτοῦ (τοῦ διδασκάλου) διδόμενα τῷ παιδὶ τῷ παιδαγωγῷ φυλάττεται, δι' ὧν γὰρ ὧν ἡ φυλακὴ γένοιτο τῶν παιδαγωγῶν ἐστιν, ἐπικειμένων, κεκραγότων, ῥάβδον δεικνύντων, σκύτος σειόντων, εἰς μνήμην τὸ ληφθὲν ἀγόντων τοῖς περὶ αὐτὸ πόνοις (2).

Διὰ τὴν ἄγρυπνον ταύτην φρούρησιν καὶ δι' ἄλλους λόγους πᾶν ἄλλο ἢ φιλία καὶ ἀγάπη συνέδεε παιδαγωγοὺς καὶ φοιτητάς. Οἱ φοιτηταὶ ἐξεδικοῦντο τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν ὅπου καὶ ὅπως ἠδύναντο, ἀλλ' ἡ ἰδιοφυεστάτη βάσανος ἦτο ἡ διὰ τοῦ τάπητος, ἣν περιγράφει ὁ Λιβάνιος καὶ ἥτις ἠνάγκασε τὸν ***μικρὸν Δημοσθένη***, ὡς ἐπεκλήθη ὁ εὔγλωττος σοφιστής, νὰ γράψῃ τὸν περὶ τοῦ ***τάπητος*** λόγον αὐτοῦ. Κρατοῦντες τάπητα κατὰ γῆς, περισσότεροι ἢ ὀλιγώτεροι κατὰ τὸ μέτρον αὐτοῦ, ἔθετον εἰς τὸ μέσον τὸν παιδαγωγὸν καὶ ἀνέρριπτον αὐτὸν ὑψηλά· ἐγέλων δὲ ἠχηρῶς οἵ τε δρᾶσται καὶ οἱ περιεστῶτες, διὰ τὸν τρόμον καὶ τὴν παραζάλην τοῦ παιδαγωγοῦ καὶ διὰ τὰς φωνάς, ἃς ἐξέβαλλεν ἀναρριπτόμενος καὶ καταπίπτων· καὶ ὅτε μὲν ἔπιπτεν ἐντὸς τοῦ μετεώρου τάπητος ἐσώζετο, «ποτὲ δὲ ἁμαρτὼν αὐτοῦ χαμαί τ' ἐστι καὶ τοῖς μέλεσι ζημιωθεὶς ἀπῆλθεν».

Ἡ ἀνήσυχος ὁρμὴ ἢ τὸ πνεῦμα, ὡς τὴν χεῖρα, εἰς ἐπίθεσιν κινοῦσα, οὐδὲ τῶν καθηγητῶν ἐφείδετο· ἐνωρὶς ἤδη αἱ πλήρεις σκώμματος καὶ πικρίας ***ἐπωνυμίαι*** ἐρρίπτοντο κατὰ τῶν διδασκάλων ὡς ὀξέα βέλη ὑπὸ εὐστόχων τοξευτῶν· πλὴν ἄλλων, ὁ πολυγραφώτατος στωϊκὸς Χρύσιππος ἀπεκλήθη ***καλαμοβόας***, διότι μακρόθεν μόνον καὶ διὰ τοῦ καλάμου ἐβόα οὐχὶ δὲ καὶ κατ' ἀντιπαράστασιν ἀνεσκεύαζε τὸν ἀντίπαλον αὐτοῦ Καρνεάδην, τὸν ἱδρυτὴν τῆς νέας Ἀκαδημείας, ὁ δὲ ἐπικούρειος Ἀπολλόδωρος ἐπωνομάσθη ***κηποτύραννος*** διὰ τὸ ἦθος αὐτοῦ τὸ τραχὺ καὶ αὐταρχικόν.

Εὐτράπελα ἀνέκδοτα καὶ κακεντρεχεῖς κατὰ τῶν διδασκάλων σίλλοι, ὧν τὸ ἱστορικῶς ἀξιόπιστον ἠδύνατο πολλάκις ν' ἀμφισβητηθῇ, διεβιβάζοντο πιστῶς ἀπὸ στόματος εἰς στόμα ὡς πανεπιστημιακαὶ παραδόσεις. Περὶ τοῦ μνησθέντος Χρυσίππου ἐλέγετο ὅτι κληθεὶς εἰς δεῖπνον ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἔπιε τόσον πολύ, ὥστε ***ἔσκασεν*** εὐθὺς μετὰ τὸ συμπόσιον. Ὁ δ' ἐν τῷ Πτολεμαίῳ διδάσκων Καρνεάδης σφοδρῶς κραυγάζων ἠνώχλει τοὺς ἄλλους διδάσκοντας, ἕως οὗ ὁ γυμνασιάρχης ἐν τέλει ἠναγκάσθη νὰ παρακαλέσῃ αὐτὸν νὰ διδάσκῃ ὄχι τόσον ὑψηλοφώνως.

— Δός μοι μέτρον τῆς φωνῆς! εἶπε μετὰ δριμύτητος ὁ νεοακαδημαϊκός.

— Μέτρον ἔχεις τὴν ἀκοὴν τῶν ἀκροατῶν σου! ἀπεκρίθη ἑτοίμως ὁ γυμνασιάρχης.

Ἡ περὶ τοῦ Πολέμωνος διήγησις τοῦ Λαερτίου (1) ἀποδεικνύει ὅτι οὐδὲ κατ' αὐτοὺς τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας τὰ ἀκροατήρια τῶν φιλοσόφων ἦσαν σεβαστὰ καὶ ἀπαραβίαστα.

Ὁ περικαλλὴς καὶ ἐξ εὐπατριδῶν τὸ γένος ἕλκων Πολέμων ἦτο κατὰ τὴν νεότητα αὐτοῦ εἰς ἄκρον ***ἀκόλαστος καὶ διακεχυμένος***· ἐκβεβακχευμένος εὑρεθείς ποτε κατὰ τὴν Ἀκαδήμειαν εἰσῆλθεν ἐστεμμένος μετ' ἄλλων συμποτῶν εἰς τὴν σχολήν, καθ' ἣν ὥραν ἐδίδασκεν ὁ Ξενοκρά-

1 Ἴδε σελ. 118.

(2) Λιβάνιος ἐκδ. Reiske III. 255. 256.

(1) IV 3. 1—8.

Digitized by Google

της. Ὁ οἰνοβαρὴς καὶ παράφορος νέος προσεπάθησε διὰ σκωμμάτων παντοίων καὶ διακοπῶν καὶ θορύβου πολλοῦ νὰ περιαγάγῃ εἰς σύγχυσιν καὶ ἀμηχανίαν τὸν σοβαρὸν φιλόσοφον. Ἀλλ' ὁ Ξενοκράτης ἐξηκολούθει τὴν διδασκαλίαν ἤρεμος καὶ ἀπαθής. Ἡ πλήρης μεγαλείου καὶ ἀληθῶς φιλοσοφικὴ ἐκείνη αὐτοκράτεια καὶ ἀταραξία, τοιαύτην βαθεῖαν ἐντύπωσιν ἐνεποίησεν εἰς τὸν Πολέμωνα, ὥστε αὐθημερόν, διαρρήξας πάντα πρὸς τὸ παρελθὸν δεσμόν, ἐγένετο μαθητὴς τοῦ Ξενοκράτους· ὑπερέβαλε τοὺς πάντας κατὰ τὴν φιλοπονίαν, ηὐδοκίμησεν ὑπὲρ πάντας, κατέστη προσφιλέστατος εἰς τὸν διδάσκαλον μαθητὴς καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Ἀκαδημείας, τέταρτος αὐτῆς σχολάρχης. (Πλάτων, Σπεύσιππος, Ξενοκράτης, Πολέμων).

Καὶ ἐν αὐτοῖς δὲ τοῖς ἀκροατηρίοις δὲν ἐφέροντο πάντοτε οἱ φοιτηταὶ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν καθηγητῶν. Αὐτόπτης μάρτυς τῶν γινομένων παρέχει τὴν ἑξῆς πλήρη ζωῆς εἰκόνα τῶν συμβαινουσῶν σκηνῶν· «Καλούμενοι οἱ νέοι ἐπ' ἀκρόασιν εἰσέρχονται βραδύτατα, ὡς νύμφαι, ἢ ὡς βαδίζοντες ἐπὶ σχοινίων, κινοῦντες τὴν ἀγανάκτησιν τῶν ἤδη καθημένων· ἀρξαμένου δὲ τοῦ λόγου, λέγουσι πολλὰ πρὸς ἀλλήλους περὶ ἡνιόχων καὶ μίμων καὶ ἵππων καὶ ὀρχηστῶν, πολλὰ δὲ καὶ ὑπὲρ μάχης ἢ γενομένης ἢ μελλούσης, ἔτι δὲ οἱ μὲν ἵστανται, ὅμοιοι πρὸς ἀγάλματα μὲ χεῖρας ἀκινήτους, ἄλλοι δὲ διὰ τῶν δακτύλων τὰς ῥῖνας ἐνοχλοῦντες· ἄλλοι καθίζουσι διὰ τῆς βίας τὸν κινηθέντα καὶ ἄλλοι ἀριθμοῦσι τοὺς ἐπεισερχομένους, ἢ ἔτι παιδαριωδέστερα πράττουσιν... Ἄλλοτε ἦσαν ἄλλως τὰ πράγματα. Εὐθὺς ὡς ἐξήρχοντο τοῦ ἀκροατηρίου προσεπάθουν νὰ συναρμόττωσι τὸν λόγον, καὶ ἦσαν περίλυποι ἂν διέφευγέ τι εἰς αὐτούς. Τρεῖς δὲ καὶ τέσσαρας ἡμέρας ἐπεξειργάζοντο τὸ μάθημα κατ' οἶκον (1)

Ἐκτὸς δὲ τῆς αἰθούσης τί ἔπραττον;

«Χρήματα παρὰ τοῦ πατρὸς λαμβάνων (ὁ νέος) ὡς τῷ σοφιστῇ κομιῶν, τὰ μὲν εἰς πότους ἔτρεψε τὰ δὲ εἰς κύβους· εἰσπηδᾷ, κέκραγε, πάντας ἡγεῖται καθάρματα (2) βλασφημῶν εἰς χρυσοχόον, ἀσελγαίνων εἰς σκυτοτόμον, παίων τέκτονα, λακτίζων ὑφάντην, ἕλκων κάπηλον, ἀπειλῶν ἐλαιοπώλαις (3) ... καὶ ταῦτα ἐν τοῖς σώμασι τῶν νέων ὁρῶντας (τοὺς πατέρας) τεκμήρια τῶν πολέμων, οὐλὰς ἐν κεφαλαῖς, οὐλὰς ἐν προσώποις, οὐλὰς ἐν χερσί, οὐλὰς πολλαχοῦ. (4)

Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς ἐν τῇ περὶ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου ὁμιλίᾳ αὐτοῦ, ἀφηγούμενος τὰ κατὰ τὸν φοιτητικὸν βίον ἐν Ἀθήναις, ὅπου ἐγνώρισε τὸν μέλλοντα ἐγκάρδιον αὐτοῦ φίλον, λέγει, περὶ τῶν φοιτητῶν:

«Πηδῶσι, βοῶσι, οὐρανῷ πέμπουσι κόνιν, ἡνιοχοῦσι καθήμενοι, παίουσι τὸν ἀέρα ... τοῦτο καὶ αὐτοὶ πάσχουσιν ἀτέχνως περὶ τοὺς ἑαυτῶν διδασκάλους καὶ ἀντιτέχνους, ὅπως πλείους τε ὦσιν αὐτοί, κἀκείνους εὐπορωτέρους ποιῶσι ... Προκαταλαμβάνονται πόλεις, ὁδοί, λιμένες, ὀρῶν ἄκρα, πεδία, ἐσχατιαί, οὐδὲν ὅ,τι μὴ τῆς Ἀττικῆς μέρος ἢ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος (1).

Σκοπὸς τῶν στρατηγικῶν τούτων κινήσεων καὶ πορειῶν ἦτο ἡ ἄγρευσις τῶν ἐξ Αἰγύπτου ἢ Προποντίδος ἀφικνουμένων νεηλύδων· ὁ ἀκρωμίτης ἡγούμενος τῆς ὁλομελείας τοῦ σωματείου ἐπορεύετο εἰς λιμένα τῆς Ἀττικῆς· ἂν δ' εὑρίσκετο καὶ ἄλλο σωματεῖον ἐκεῖ συνεπλέκοντο διὰ ῥοπάλων ἢ λίθων ἢ καὶ ὅπλων, οἱ δὲ διὰ τῶν πλοίων ἀφικόμενοι περιέμενον, οἱ δυστυχεῖς, τὴν ἔκβασιν τῆς μάχης, ὅπως περιέλθωσιν ὡς λάφυρον εἰς τὸν νικητήν.

Ὅπως οἱ Γερμανόπαιδες ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ἰδεῶδες αὐτῶν ἔχουσι τὴν ἀκαδημαϊκὴν ἐπὶ τῆς παρειᾶς οὐλήν, ὁμοίως τὴν φαντασίαν τῶν παίδων τῶν χρόνων ἐκείνων ἐπλήρουν ὄνειρα φοιτητικῶν ἀνδραγαθημάτων: «Ἀκούων ἔγωγε ἐκ παιδός, λέγει ὁ Λιβάνιος, τοὺς τῶν χορῶν ἐν μέσαις ταῖς Ἀθήναις πολέμους καὶ ῥόπαλά τε καὶ σίδηρον, καὶ λίθους, καὶ τραύματα, γραφάς τε ἐπὶ τούτοις καὶ ἀπολογίας καὶ δίκας ἐπ' ἐλέγχοις, πάντα τὰ τολμώμενα τοῖς νέοις ... ἀγαθούς τε αὐτοὺς τοῖς κινδύνοις ἡγούμην· δικαίους δὲ οὐχ ἧττον τῶν ὑπὲρ τῶν πατρίδων τιθεμένων τὰ ὅπλα· εὐχόμην τε τοῖς Θεοῖς γενέσθαι καὶ ἐμαυτῷ τοιαῦτα ἀριστεῦσαι· καὶ δραμεῖν μὲν εἰς Πειραιᾶ τε καὶ Σούνιον καὶ τοὺς ἄλλους λιμένας, νέων ἐφ' ἁρπαγῇ, τῆς ὁλκάδος ἐκβάντων· δραμεῖν δὲ ὑπὲρ τῆς ἁρπαγῆς αὖθις εἰς Κόρινθον κριθησόμενον».(2)

Τοιοῦτο τὸ παιδικὸν ὄνειρον· ἴδωμεν τώρα καὶ τὴν πραγμάτωσίν του.

Μετὰ πολλὴν ναυτίαν κατέπλευσεν εἰς Γέραιστον, ἔπειτα δὲ εἰς λιμένα τινὰ παρὰ τὰς Ἀθήνας· ἤρχετο δὲ ν' ἀκούσῃ τὸν ῥήτορα Ἀριστόδημον ὡς εἶχεν ὑποσχεθῇ ἐν Ἀντιοχείᾳ, μέλλων νὰ γίνῃ καὶ ἀκρωμίτης τοῦ σωματείου αὐτοῦ. Ἀλλ' ἐν Πειραιεῖ ἔπεσεν εἰς χεῖρας ἄλλου σωματείου, ζωγρήσαντος αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ἰδίου καθηγητοῦ. Τὴν ἀκόλουθον ὅμως πρωΐαν τὸ σωματεῖον τοῦτο κατετροπώθη ὑπὸ τῆς ἰσχυρᾶς ὁμοφυλίας τῶν Ἀράβων, οἵτινες ἀναρπάσαντες ἐνέκλεισαν ἐντὸς μικροῦ πίθου αὐτὸν καὶ ἐκράτουν αἰχμάλωτον, ἕως οὗ δι' ὅρκου ἐβεβαίωσεν ὅτι θὰ προσέλθῃ εἰς τὸν διδάσκαλον αὐτῶν Διόφαντον. Βραδύτερον ἐθεώρει τοῦτο ὡς εὐτύχημα ὁ Λιβάνιος. Ἐστερήθη μὲν τὴν τιμὴν τῆς ἀναρρήσεως αὐτοῦ εἰς ἀκρωμίτην, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἔκρινεν αὐτὴν ἥκιστα ἀξιοζήλευτον. «Ἔργον τοῦ ἀκρω-

1) Λιβάνιος: πρὸς τοὺς νέους· I. 199—201. 2) I. 198. 3) III 254. 4) I. 203.

(1) Γρηγ. Ναζιανζ. 43. 15. 16.

(2) Περὶ τῆς ἑαυτοῦ τύχης I. 15—16.

Digitized by Google

μίτου εἶνε, λέγει, κατ' ἀνάγκην νὰ διοργανοῖ συμπόσια ἐπὶ συμποσίων, νὰ σωρεύῃ χρέη ἐπὶ χρεῶν, καὶ ἀφ' οὗ καταναλώσῃ πᾶσαν τὴν περιουσίαν του, νὰ δανείζεται πρὸς 25 καὶ 30 τοῖς ἑκατόν». Ὁ Λιβάνιος ἄλλως ἐν τῷ σωματείῳ αὐτοῦ ἐλάχιστον ἔδειξε ζῆλον, ἥκιστα δὲ συνετέλεσεν εἰς προαγωγὴν αὐτοῦ. Ἔμενε μακρὰν τῶν συμποσίων, ἐργαζόμενος ἢ περιοδεύων, οὐδένα δ' ἐνοχλῶν, ἀφίετο ἥσυχος ὑπὸ τῶν ἄλλων.

Μετ' ἀληθοῦς ἐνθουσιασμοῦ περιγράφει ὁ Εὐνάπιος τὴν εἰς Ἀθήνας ἄφιξιν αὐτοῦ καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Προαιρεσίου δεξίωσίν του. Ἑκκαιδεκαέτης ἦλθεν ἐκ Λυδίας, τῆς πατρίδος αὐτοῦ, εἰς τὴν πόλιν τῆς Παλλάδος, μετὰ πολλῶν αὐτοῦ ὁμηλίκων. Ὁ πολυμήχανος πλοίαρχος, φίλος ὢν τοῦ διδασκάλου, διέταξε τὰ κατὰ τὸν πλοῦν οὕτω, ὥστε εἰς Πειραιᾶ νὰ καταπλεύσῃ περὶ μέσας νύκτας. Οὕτω δὲ κατέστησεν ἀδύνατον τὴν ὑπ' ἄλλων σωματείων ἁρπαγὴν τῶν νεηλύδων. Ἐν βαθείᾳ νυκτὶ ἀνῆλθον εἰς Ἀθήνας, μετὰ δίωρον πορείαν. Ὁ Εὐνάπιος, εἰ καὶ ἀσθενὴς ἐκ τοῦ πλοῦ, ἠναγκάσθη νὰ συμβαδίσῃ. Τὸ μεσονύκτιον ἐκρούσθη ἡ θύρα τοῦ ὀγδοηκονταεπταετοῦς τότε διδασκάλου· κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἶχε διανοηθῇ ὁ πλοίαρχος ὅτι εἰς τόπον ὅπου πρὸς κατοχὴν ἑνὸς ἢ δύο παιδαρίων συνήπτοντο πεισματώδεις μάχαι, τῷ ἐπετρέπετο ἡ μικρὰ ἐκείνη ἐνόχλησις, ἀφ' οὗ ἐπρόκειτο περὶ φορτίου ὅλου νέων διψώντων παιδείας. Ἐκ τῶν νεηλύδων τινὲς μὲν ἦσαν διὰ τὸν πλοῦτον αὐτῶν εὐπρόσδεκτοι, ἄλλοι διὰ τὸ ρωμαλέον αὐτῶν παράστημα καὶ τὴν στιβαρότητα τῶν γρόνθων, προσόντα πολύτιμα διὰ τὰς μελλούσας μάχας· «ἐγώ, ἐπιλέγει ὁ Εὐνάπιος μετὰ ματαιόφρονος μετριοφροσύνης, μόνον τὴν εἰς τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς πολυμάθειάν μου ἠδυνάμην νὰ ἐπιδείξω.» Ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Προαιρεσίου ἐπεκράτει ἄμετρος χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις· ὁ περίφημος σοφιστὴς ἔθηκεν αὐθωρεὶ ὅλην τὴν πόλιν εἰς κίνησιν· ἔπεμψε δεξιά, ἀριστερά, εἰς συγγενεῖς, εἰς φίλους, ζητῶν καταλύματα· πρὸ τῆς αὐγῆς πάντες οἱ νεήλυδες εὑρίσκοντο ὑπὸ στέγην, ἀπολαύοντες τῆς ἡσυχίας, ἧς μεγάλην εἶχον πράγματι ἀνάγκην. Ἀπὸ τῆς ἐπαύριον, φυσικά, συγκατελέγοντο εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ Προαιρεσίου. Μόνον ὁ Εὐνάπιος ἦτο ἀσθενής, πρὸς μεγάλην θλῖψιν τῶν ἄλλων Λυδίων. Ἡ πόλις ἅπασα, διηγεῖται μετὰ συγκινήσεως ὁ μέλλων Νεοπλατωνικός, ἦτο βεβυθισμένη εἰς βαθὺ πένθος ὡς ἐπὶ μεγάλῳ τινὶ δυστυχήματι. Μετὰ τὴν ἀνάρρωσίν του ὁ Προαιρέσιος ἔδειξε πρὸς αὐτὸν ἀληθῆ πατρικὴν στοργὴν καὶ ἀπήλλαξε τῆς εἰσαγωγικῆς τελετῆς διὰ τὰς ταλαιπωρίας καὶ κακουχίας, ἃς συνεπήγοντο αἱ διατυπώσεις αὐτῆς, ὡς εἴδομεν.

Ἡ φιλία συνδιατριβὴ διδασκάλων καὶ ἀκροατῶν, περὶ ἧς ἤδη ἐγένετο λόγος, διετηρήθη καὶ κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους· ἐγκάρδιος ἦτο ὁ ζῆλος, μεθ' οὗ οἱ σοφισταὶ καὶ ῥήτορες ἐδεξιοῦντο τοὺς εἰς αὐτοὺς προσερχομένους νέους· ἐμερίμνων περὶ ἐνοικίσεως αὐτῶν εἰς καλὰς οἰκίας τῆς πόλεως, ἐποιοῦντο κοινοὺς μετ' αὐτῶν περιπάτους, ἐδάνειζον εἰς αὐτοὺς εὐχαρίστως βιβλία ἐκ τῶν βιβλιοθηκῶν των, ἐν γένει δὲ κατέβαλλον πᾶσαν φροντίδα περὶ τῆς σωματικῆς καὶ πνευματικῆς αὐτῶν εὐεξίας. Ἂν ὁ φοιτητὴς ἦτο ἀσθενής, ἐπεσκέπτετο αὐτὸν κατ' οἶκον ὁ καθηγητής. Ὁ Γέλλιος διηγεῖται ὅτι ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ Ταῦρος συχνὰ συνεκάλει τοὺς ἀκροατὰς αὐτοῦ εἰς δεῖπνον· λιτὸν μὲν ἦτο τοῦτο, ἀλλ' ἡ πρὸ τοῦ δείπνου καὶ ἡ μετ' αὐτὸ ὥρα κατηναλίσκετο εἰς ὠφελίμους συνδιαλέξεις. Ἡ δὲ φιλοφροσύνη τοῦ Ταύρου εἶνε τοσούτῳ μᾶλλον ἀξία λόγου, καθόσον ὁ φοιτητὴς Γέλλιος ἦτο ψυχρὸς καὶ ἀνιαρὸς εἰς τοὺς μετ' αὐτοῦ ἀναστρεφομένους.

Ὁ Κικέρων, νέος ἐν Ἀθήναις σπουδάζων, ἔγραφεν εἰς φίλον αὐτοῦ :

«Πρὸς τὸν Κράτιππον διάκειμαι μᾶλλον ὡς υἱὸς ἢ ὡς μαθητής· διότι ὄχι μόνον ἀκούω αὐτοῦ εὐχαρίστως, ἀλλὰ καὶ ἀγαπῶ καὶ τιμῶ διὰ τὸ ἀξιαγάπητον αὐτόν. Μετ' αὐτοῦ διάγω ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν συχνὰ δὲ καὶ μέρος τῆς νυκτός· διότι παρακαλῶ αὐτὸν νὰ συνδειπνῇ μετ' ἐμοῦ ὅσον τὸ δυνατὸν συχνότερα. Ἀφ' ὅτου δ' εἰσήγαγον τὴν συνήθειαν ταύτην ἔρχεται πολλάκις ἀπρόσκλητος εἰς τὸ δεῖπνον, καὶ συνδιαλέγεται μεθ' ἡμῶν, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης σχολαστικότητος, μετὰ πολλῆς δὲ χάριτος. Διὰ τοῦτο φρόντισε ὅσον τὸ δυνατὸν γρηγορώτερα νὰ γνωρίσῃς τὸν ἐξαίρετον καὶ ἀξιαγάπητον αὐτὸν ἄνθρωπον. Ἐγὼ οὐδὲ στιγμὴν ἀπομακρύνομαι τοῦ αὐστηροῦ τὸ ἦθος ἀλλὰ καὶ τόσον χαρίεντος τούτου ἑταίρου· διότι ἐκ τῶν μελετῶν ἡμῶν καὶ τῶν ἑκάστοτε συνδιαλέξεων δὲν ἀποκλείεται καὶ ἡ εὐτραπελία. Ἐνῴκίασα εἰς αὐτὸν κατοικίαν πλησιέστατα ἐμοῦ, προσπαθῶ δὲ ὅσῃ μοι δύναμις διὰ τῶν μικρῶν μου μέσων νὰ προσέλθω ἐπίκουρος εἰς τὴν πτωχείαν αὐτοῦ . . . Πέμψον μοι, σὲ παρακαλῶ, ἕνα γραφέα Ἕλληνα, εἰ δυνατόν. Διότι καταναλίσκω πολὺν χρόνον καὶ κόπον εἰς ἀντιγραφὴν τῶν χειρογράφων».

Ἂν ἡ φιλοφροσύνη καὶ ἡ ἀβρότης τοὺς τρόπους ἀπετέλουν τὸν κανόνα ἐν ταῖς πρὸς τοὺς φοιτητὰς σχέσεσι τῶν καθηγητῶν, δὲν ἔλειπον ἐνίοτε καὶ αἱ ἐξαιρέσεις· ὁ Φιλόστρατος διηγεῖται ὅτι ὁ ἐκ Κιλικίας Φίλαγρος βίαιος ὢν καὶ ὀξύθυμος ἀνὴρ ἐρράπισε τὴν ὥραν τοῦ μαθήματος ἕνα τῶν ἀκροατῶν του νυστάζοντα. Φαίνεται δ' ὅτι ἡ φήμη τῆς βαρείας παλάμης αὐξήσασα σὺν τῷ χρόνῳ ἐπέβαλε σεβασμὸν καὶ εἰς τοὺς δυσηνιωτέρους τῶν ἀκροατῶν καὶ συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ θεωρηθῇ ὁ ἰδιοκτήτης αὐτῆς ὡς τύπος καθηγητοῦ, *σχῆμα διδασκάλου*.

Digitized by Google

Οὐχὶ σπανίως ἐν τούτοις ἐκινοῦντο καὶ τῶν φοιτητῶν αἱ χεῖρες, ἀλλ' εἰς χειροκρότησιν· διότι τὴν ἐπιδοκιμασίαν των ἐξέφραζον διὰ χειροκροτημάτων καὶ ἀνευφημιῶν, ἀνεγειρόμενοι καὶ ἀναπηδῶντες ἐκ τῶν θρανίων των. Προσφιλεῖς διδάσκαλοι ἐγίνοντο δεκτοὶ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἀκροάσεως διὰ παταγωδῶν χειροκροτημάτων. Ῥήτωρ δέ τις ἦτο ἰδιαζόντως ὑπερήφανος καὶ εὐτυχής, διότι εἷς τῶν ἀκροατῶν αὐτοῦ ἐβρυχᾶτο, ὡσεὶ πεντήκοντα καὶ ἐκλόνιζε διὰ τῶν ἐπευφημιῶν τὸ *θέατρον* αὐτοῦ. (¹)

Καὶ τὸ εὔθυμον μέρος τοῦ βίου δὲν παρημελεῖτο ὑπὸ τῶν φοιτητῶν, ὡς εἴδομεν ἤδη ἐν ταῖς διηγήσεσιν αὐτοπτῶν μαρτύρων. Τὴν ἡμέραν ἔπαιζον κύβους καὶ ἐσφαίριζον· οὐδ' οἱ καθηγηταὶ ἀπηξίουν νὰ μετέχωσι τοιούτων διασκεδάσεων, ὁ δ' ἀριστοτελικὸς Λύκων ἦτο περιώνυμος ὡς ὁ πρῶτος σφαιριστὴς τῶν Ἀθηνῶν. Τὴν νύκτα διήλαυνον θορυβωδῶς τὰς ὁδούς, πληροῦντες ζωῆς τὰς σιγηλὰς καὶ καθευδούσας ἀγυιάς, ταράττοντες τὸν ὕπνον τῶν φιλησύχων ἀστῶν· ἐνίοτε ἐκώμαζον ὑπὸ τὰ παράθυρα ὡραίας τινός, τὴν δ' ἐπαύριον ἡ κόρη ἔλεγε πρὸς τὴν θεραπαινίδα της, ὡς ἔν τινι κωμῳδίᾳ τῶν χρόνων ἐκείνων: «Ἐν μέσῳ τῆς ἡσύχου νυκτός, ἤκουσα μελῳδικὰς φωνὰς πρὸ τῆς θύρας μου. Ὦ, μὰ τὰς Μούσας, μαγευτικὸν ἠχεῖ τὸ ᾆσμά των, γλυκυτέρα τῆς τῶν Σειρήνων εἶνε ἡ φωνή των». Ἐν τῇ μέθῃ αὐτῶν ἐπετίθεντο κάποτε κατ' ἀφυλάκτων οἰκιῶν, ὅπως οἱ σύγχρονοι συνάδελφοί των ἐν Ἀθήναις ἀναρριχώμενοι σβύνουσι τοὺς φανοὺς τοῦ ἀεριόφωτος, ἢ ἀφαιροῦσιν ἐπιγραφὰς καταστημάτων ἢ ἐκριζοῦσι παραθυρόφυλλα.

Ὡς βλέπομεν ὁ φοιτητικὸς βίος ἐν Ἀθήναις τὸ πάλαι ἔχει ἰδίαν μορφήν, ἰδίας τελετὰς καὶ διατυπώσεις καὶ παραδόσεις. Τὴν ῥοπαλοφορίαν, τὴν θραῦσιν τῶν κεφαλῶν, τὰς ἐν τοῖς ἀκροατηρίοις σκηνάς, ἀλλὰ καὶ τὸ αὔταρκες τῶν σπουδαζόντων καὶ τὴν πρὸς τὴν πενίαν καὶ τὰς στερήσεις ἡρωϊκὴν πολλάκις καρτερίαν, ἔχουσι κοινὰ πρὸς τοὺς συγχρόνους οἱ πάλαι ἐν Ἀθήναις φοιτηταί· τὴν συνένωσιν δὲ εἰς σωματεῖα, τὴν καθ' ὁμάδας ἐν ἀγάπῃ καὶ συμπνοίᾳ συμβίωσιν, τὸν στενὸν πρὸς τοὺς καθηγητὰς σύνδεσμον κοινὰ πρὸς τοὺς Γερμανούς. Ἀλλὰ μεθ' ὅλας τὰς μεταβολάς, ἃς ὑπέστη μετὰ τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν ἠθῶν ἐν Ἀθήναις, γενικὸν διὰ τῶν αἰώνων γνώρισμα, οἱονεὶ οὐσία καὶ ὑπόστασις τοῦ φοιτητικοῦ βίου, εἶνε ἡ αἰσιόδοξος ἀντίληψις τῆς ζωῆς, ἡ θορυβώδης καὶ ἀνὰ τὰς ὁδοὺς διαχεομένη εὐθυμία, τὸ σφρῖγος τοῦ σώματος καὶ τῆς καρδίας. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὰ θαυμάσια φοιτητικὰ ᾄσματα τῶν Γερμανῶν, ἅτινα ὑπῆρξαν καὶ εἶνε ἡ μελῳδικὴ ἔκφρασις τῶν πόθων μυριάδων ψυχῶν ἐπὶ ἑκατονταετηρίδας, καὶ εἰς τὰ σοφὰ χείλη διαπρεπῶν φιλοσόφων καὶ φιλολόγων, καὶ εἰς τὰς κονιορτώδεις σελίδας τοῦ Φιλοστράτου, τοῦ Εὐναπίου, τοῦ Ὀλυμπιοδώρου, ἕνα πόθον συνήντησα θερμὸν — τὸν πόθον πρὸς τὰ ἀπηχοῦντα τὸ γλυκὺ τῆς νεότητος ᾆσμα, πρὸς τὰ ἀνεπιστρεπτεὶ ἀποπτάντα ἔτη τοῦ φοιτητικοῦ βίου!

O wie liegt so weit, was mein einst war!

ΑΡ. Π. ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ

(1) Τὰ κυρίως φιλοσοφικὰ ἀκροατήρια ἦσαν τὸ Λύκειον, ἡ Ἀκαδήμεια, ἡ Στοά, τὸ Παλλάδιον, τὸ Ὠδεῖον· ἐκτάκτως ὅμως δι' ἀκροάσεις ἐγίνετο χρῆσις καὶ ἄλλων οἰκοδομημάτων, δικαστηρίων κλπ. Ἀλλ' ἐν τῇ τελευταίᾳ περιόδῳ τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημιακοῦ βίου, ἕνεκα τῆς ἐκρύθμου καταστάσεως, ἣν ἐν μέρει περιέγραψαν ὁ Λιβάνιος, ὁ Εὐνάπιος, ὁ Γρηγόριος, ἔπαυσεν ἡ ἐν δημοσίοις ἀκροατηρίοις διδασκαλία. Ἐπὶ πολὺν χρόνον οἱ διδάσκαλοι πρὸς ἀποτροπὴν συγκρούσεων, πολλάκις αἱματηρῶν, δὲν ἐτόλμων νὰ διδάξωσι δημοσίᾳ. Οἱ εὐπορώτεροι δ' αὐτῶν πρὸ πάντων δ' οἱ σοφισταὶ ἔκτιζον ἴδιον ἀκροατήριον: *θέατρον*, *διδασκαλεῖον* ἢ *μουσεῖον*, πολυτελές, μαρμαρόστρωτον καὶ θεατροειδές.

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ[1]

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ Κας HANNAH LYNCH

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Συνέπειαι τῶν συμβουλῶν τοῦ βαρώνου.

Ἦτο ἡ παραμονὴ τοῦ χοροῦ τῆς Κυρίας Ἰαροβίσκη. Παρῆλθεν ἑβδομὰς ἀφότου ὁ Ροδόλφος Ἐρενστάϊν εἶχε λάβει τὴν ὀδυνηρὰν εὐχαρίστησιν τοῦ νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν δεσποινίδα Νατσελχούβερ. Ἦτο νέος καὶ εὐεπηρέαστος, ὥστε μία ἑβδομὰς ἤρκει πρὸς ἐπενέργειαν νέων ἐντυπώσεων. Εἰς αὐτὸ τὸ μεταξὺ ἐσύχναζε τὸν διακεκριμένον διπλωματικὸν κύκλον τῶν Ἀθηνῶν. Ἐξέδραμεν εἰς Τατόϊ μὲ τοὺς Μώβραιη, ἔπαιξε cricket μὲ τὸν Βίνσεντ καὶ διεσκέδασε μὲ τὰ ἀγγλοπρόφερτα Γαλλικά του, ἔπαιξε tennis τὸ ἀπόγευμα μὲ τὰς θορυβώδεις Ἀμερικανίδας, τὰς ὁποίας ἡ θεία του δὲν ἐνοστιμεύετο,—ἔπαιξε δὲ καὶ à quatre-mains τὴν *καβατίναν* τοῦ Raff μὲ τὴν δεσποινίδα Emeraude Ρεβιτάση. Ὁ Βαρῶνος Χοενφὲλς ἦτο ὑπερευχαριστημένος μὲ τὸν ἀνεψιόν του καὶ μὲ τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς συμπεριφορᾶς του, τὸν ἤθελεν ὅμως κάπως τολμηρότερον καὶ ηὔχετο νὰ τὸν ἴδῃ ἐξοικειούμενον πρὸς τὸ κάπνισμα.

— Προσθέτει ἀξίαν εἰς ἕνα ἄνδρα, ἔλεγε, τὸ νὰ ἠμπορῇ νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν ποιότητα ἑνὸς καλοῦ σιγάρου. Προοδεύεις ἀναμφιβόλως. Χθὲς τὸ βράδυ σὲ εἶδα μὲ τὴν δεσποινίδα Ρεβιτάση. Ἐφέρεσο ἀξιόλογα, μὲ χάριν καὶ εὐγένειαν, ἠμπορῶ νὰ σοῦ εἰπῶ, Ροδόλφε, ὅτι καὶ ἡ θεία σου

1 Ἴδε σελ. 124

ΚΑΛΗΝ ΝΥΚΤΑ

Digitized by Google

κ' ἐγὼ ἐπιδοκιμάζομεν πληρέστατα τὴν Eméraude Ρεβιτάση. Εἶναι καθὼς πρέπει, τὰ δὲ Γαλλικά της . . . Ἐπὶ τέλους, ἐὰν σ' ἑλκύσῃ καμμίαν ὥραν τὸ διπλωματικὸν στάδιον, τοιούτου εἴδους σύζυγος σὲ χρειάζεται. Δὲν γνωρίζω ἄλλην νέαν ἐδῶ, ἡ ὁποία νὰ ἔχῃ περισσότερον τὸ χοῦ Παρισινῆς. Ἐὰν σοῦ ἀρέσει, ἐμπρός,— μολονότι θὰ ἦτο ἴσως προτιμότερον νὰ εὕρῃς γυναῖκα τοῦ τόπου μας.

Ὁ Ροδόλφος ἐκοκκίνισε καὶ ἐμειδίασε.

— Δὲν εἶναι πρόωρον νὰ σκεπτώμεθα περὶ γάμου, θεῖέ μου, ὑπέλαβεν ἐρωτηματικῶς ;

— Δὲν λέγω ὄχι, ἀλλ' ἐξ ἄλλου νέος τῆς ἡλικίας σου ἠμπορεῖ νὰ ἐμπλέξῃ διαφορετικά· παρὰ τοῦτο, καλλίτερον συνοικέσιον ἁρμοστόν. Διασκέδαζε ὅσον θέλεις. Δὲν σοῦ τὸ ἐμποδίζω διόλου. Πρέπει νὰ γείνῃς ἄνθρωπος τοῦ κόσμου, ἡ δὲ ἐντελεστέρα πρὸς τοῦτο προπαρασκευὴ εἶναι τὸ νὰ γίνεσαι εὐάρεστος εἰς τὰς κυρίας. Καθὼς εἶπα πρὸ ὀλίγου, διὰ σοβαρὰ πράγματα ἡ δεσποινὶς Ρεβιτάση ἔχει τὴν ψῆφόν μας. Διὰ τὰ μὴ σπουδαῖα, νὰ προτιμᾷς τὰς ὑπανδρευμένας. Γίνου ἀρεστὸς εἰς αὐτάς. Ὀλίγη τόλμη καὶ πολλὴ ἀβρότης ! Τοῦτο σοῦ συνιστῶ. Σοῦ λείπει ἀκόμη ἡ ἀναγκαία δόσις rouerie.

Ὁ Ροδόλφος δὲν ἐνεβάθυνε πολὺ εἰς αὐτά, ἀλλὰ δὲν ἐνόμισε πρέπον νὰ ζητήσῃ ἐπεξηγήσεις. Ἀντὶ τούτου ἀνέβη εἰς τὸ δωμάτιόν του καὶ ἐφόρεσε στολὴν ὀλιγώτερον θεατρικὴν ἀπὸ τὰ πράσινά του ἐνδύματα τῆς ἱππασίας. Μετὰ ἡμίσειαν δὲ ὥραν διήρχετο μὲ βῆμα ταχὺ τὴν πλατεῖαν τῆς Ὁμονοίας διευθυνόμενος πρὸς τὴν οἰκίαν τῆς Φωτεινῆς.

Τοῦ ἤνοιξε τὴν θύραν ἡ Πολυξένη καὶ μὲ τὴν συνήθη της προσήνειαν ἔδειξε μὲ τὸν ἀντίχειρα τὴν κλίμακα, λέγουσα λακωνικῶς.

— Ἐπάνω !

Ὁ Ροδόλφος ἀνέβη βραδέως, μὲ καρδίαν πάλλουσαν καὶ φοβισμένην, ἔκρουσε τὴν θύραν, τὴν ἤνοιξε δὲ σιγὰ σιγά, ἀφοῦ ἤκουσεν ἓν βροντόφωνον : «Ἐμπρός !»

— Ὦ! σὺ εἶσαι, ἀνεφώνησεν ἡ Νατσελχοῦβερ ἠπίως. Ἐνόμιζα ὅτι ἦτο ἐκείνη ἡ κουτὴ διὰ τὸ μάθημά της. Κάθησε νὰ σὲ ἰδῶ.

Ὁ Ροδόλφος ὑπήκουσε καὶ μειδιῶν αἰνιγματωδῶς ἀντίκρυσε τὸ ἐταστικὸν της βλέμμα.

— Τί ἔκαμες ἀφότου σὲ εἶδα ; ἠρώτησεν ἐπιτακτικῶς.

— Τίποτε ἄξιον λόγου, ἀπεκρίθη ὁ Ροδόλφος.

— Ἆ ! τὸ πρόσωπόν σου μοῦ λέγει ἄλλο.

— Μοῦ εἶναι συγκεχωρημένον νὰ ἐρωτήσω τί λέγει εἰς τὸ ἀνακριτικὸν βλέμμα σας ;

— Βλέπω ὅτι παίρνεις ἀέρα. Μὴ σοῦ ἔδωκε μαθήματα ὁ φίλος μας Ἀγγυρόπουλος ;

Ὁ Ροδόλφος ἐπειράχθη. Αὐτὸς ὁ εὐγενὴς Γερμανὸς νὰ συγκριθῇ πρὸς τὸν παρακατεινὸν ἔμπορον τῆς Τεργέστης ! Συνέσπασε τὰς ἀριστοκρατικάς του ὀφρῦς καὶ ἔφερεν εἰς τὸν μύστακα τὴν λεπτὴν λευκήν του χεῖρα.

— Δὲν πιστεύω νὰ ἔχω τίποτε κοινὸν μὲ τὸν κύριον Ἀγγυρόπουλον.

Ἡ Φωτεινὴ ἠγέρθη, ἐστάθη ἀντικρύ του μὲ σταυρωμένας χεῖρας, τὸν παρετήρησε σιωπῶσα ἐπί τινας στιγμὰς καὶ ἔπειτα ἔκυψε γελῶσα καὶ ἐστήριξε τὰς δύο χεῖρας εἰς τοὺς ὤμους του.

— Σοῦ εἶπαν ὅτι εἶσαι νόστιμος νέος καὶ τὸ ἐπίστευσες. Ἀλλὰ βεβαιώσου, φίλε μου, ὅτι σὲ ἠπάτησαν οἰκτρῶς.

Ὁ Ροδόλφος ἐγέλασε, λαβὼν δὲ τὰς δύο της χεῖρας τὰς ἐκράτησεν ἐντὸς τῶν ἰδικῶν του.

— Τί περίεργον πλάσμα εἶσθε, κυρία Φωτεινή. Ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ εἰπῇ ὅτι εἶσθε δύστροπη, ἀλλὰ δὲν εἶναι τοῦτο ὁ καθ' ἑαυτὸ χαρακτηρισμός σας. Δὲν ἠξεύρω κ' ἐγὼ τί εἶσθε.

— Εἶμαι τρελλή, εἶπεν ἡ Φωτεινή, καὶ σύρουσα πρὸς ἑαυτὴν τὸν Ροδόλφον τὸν ἐφίλησεν.

Ὁ Ροδόλφος ὠχρίασεν, ἠρυθρίασε καὶ ἔκαμεν ἓν βῆμα πρὸς τὰ ὀπίσω ὡς νὰ τὸν ἐπλήγωσε βολὴ πυροβόλου. Πρώτην φορὰν ᾐσθάνετο φίλημα γυναικὸς ἄλλης παρὰ τῆς μητρός του. Ἠσθάνθη ἀνεξήγητον ἀγανάκτησιν καὶ ὀδύνην. Ἡ Φωτεινὴ δὲν εἶπε λέξιν, ἀλλ' ἐβάδισε πρὸς τὸ κλειδοκύμβαλον, καὶ διέκοψαν τὴν σιωπὴν οἱ ἐναρμόνιοι ἦχοι τῆς *βαρκαρόλας* τοῦ Chopin.

Πῶς ἦτο δυνατὸν ν' ἀπολογηθῇ εὐγλωττότερον ; Ἐὰν ἡ ὁμιλία της ἦτο χυδαία, ἰδού, κατεῖχεν ὅλας τὰς λεπτότητας τῆς γλώσσης τῆς ψυχῆς. Ἐὰν ἤθελε νὰ μαγεύσῃ ἐραστήν, δὲν ἠδύνατο νὰ προσφύγῃ εἰς καλλίτερον μέσον. Ἀλλὰ δὲν ἦτο τοιοῦτος ὁ σκοπός της, οὔτε συνῃσθάνετο ἔρωτα πρὸς τὸν Ροδόλφον. Μέχρι τοῦδε ἡ καρδία της εἶχε μείνει ἄθικτος ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀτάκτου θλιβερᾶς ζωῆς της. Ἡ ὑπερηφάνειά της δὲν τὴν ἐπέτρεπε νὰ ἀναγνωρίσῃ οὔτε καθ' ἑαυτήν, ὅτι τώρα, εἰς τριάκοντα καὶ πέντε ἐτῶν ἡλικίαν, τὴν ἐκυρίευεν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ὁ πόθος τοῦ ἔρωτος διὰ τὸν ἄπειρον αὐτὸν νέον. Ἔπαιζε χωρὶς νὰ στρέψῃ τὸ βλέμμα πρὸς τὸν Ροδόλφον καὶ δὲν ἔβλεπε τὰς συγκινήσεις, αἱ ὁποῖαι ἀλληλοδιαδόχως ἐζωγραφίζοντο εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ νέου, ἐνῷ ἀντήχει ἡ γοητευτικὴ μουσική της. Ἔκλεισε πρῶτον τοὺς ὀφθαλμούς, ἔπειτα τοὺς ἤνοιξε καὶ τοὺς προσήλωσεν ἐπὶ τῆς Φωτεινῆς ἐκ πλαγίου. Τὸ αἷμα ἀνῆλθεν εἰς τὰς παρειάς του καὶ ἀνέπνεε βιαίως. Τὸν ἐπίεζεν αἴσθημα ἐκστάσεως· ἐπλησίασε πρὸς αὐτὴν χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ καὶ χωρὶς νὰ τὸ σκεφθῇ. Ἐστράφη ἐκείνη καὶ εἶδεν ὑγροὺς τοὺς ὀφθαλμούς του.

— Ὦ ! ἀνέκραξεν ὁ νέος, εἶναι φοβερόν ! Δὲν τὸ θέλω, ἀλλὰ σ' ἀγαπῶ !

Προτοῦ ἀποκριθῇ πρὸς τὴν ἀγωνιώδη καὶ τόσον ὀλίγον θρησκευτικὴν ἐξομολόγησιν, ἡ θύρα

Digitized by Google

ἤνοιξε καὶ ἡ Ἀνδρομάχη Καραπούλου εἰσῆλθε δειλῶς ἐντὸς τοῦ δωματίου. Ὁ Ροδόλφος ὠπισθοχώρησε βιαίως. Εἰς τὴν ἔκφρασιν εὐχαρίστου ἐκπλήξεως τῆς νέας ἀνταπεκρίθη μὲ βλέμμα εὐγνωμοσύνης σχεδόν. Ἡ μαγεία διελύθη μὲ τὰ τελευταῖα τῆς Φωτεινῆς ἀνακρούσματα, τώρα δὲ συνελθὼν ἐφοβεῖτο τὰς συνεπείας τῆς ἄφρονός του ἐξομολογήσεως καὶ ἐπερίμενε περίφοβος τὴν ἀναπόφευκτον σκηνήν. Ἀλλὰ πρώτην φορὰν τῆς ζωῆς της ἡ Φωτεινὴ ἐδέχθη εὐγενῶς ἀπροσδόκητον ἐπίσκεψιν. Ἐχαιρέτισε μὲ εὐμένειαν τὴν Ἀνδρομάχην καὶ τὴν ὡδήγησε πρὸς τὸ κλειδοκύμβαλον νεύουσα προστακτικῶς πρὸς τὸν Ροδόλφον νὰ μείνῃ. Καίτοι ἐπιθυμῶν νὰ ἀναληφθῇ, ὁ Ροδόλφος ᾐσθάνθη ὅτι οἱ λόγοι, οἱ ὁποῖοι τοῦ ἐξέφυγον, ἐπέβαλλον νέας ὑποχρεώσεις ὑπακοῆς, καὶ προχωρήσας πρὸς τὸ παράθυρον ἐστήριξε τὸ μέτωπον εἰς τὴν ὕαλον. Μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀσκόπως προσηλωμένους εἰς τὸ ἡλιοφώτιστον πεζοδρόμιον ἐσκέπτετο τί ἆρά γε μέλλει νὰ συμβῇ.

Τῆς Ἀνδρομάχης τὰ λεπτὰ μελαχρινὰ δάκτυλα ἐπῆγαν καὶ ἦλθαν πολλάκις ἐπὶ τοῦ κλειδοκυμβάλου προτοῦ ἡ σιωπὴ λυθῇ. Ἡ Φωτεινὴ τὴν παρηκολούθει προσεκτική.

— Προοδεύεις! Καλά, καλά! εἶπεν ἐπὶ τέλους. Τὸ δάκτυλον τοῦτο μὴ τόσον ἀνοικτόν, καὶ μὴ κινῇς τόσον πολὺ τὸ σῶμα. Δὲν παίζει κανεὶς μὲ τὴν μέσην του! Ἀκόμη μίαν ἑβδομάδα αὐτὰ τὰ γυμνάσματα, καὶ ἔπειτα βλέπομεν.

Ἡ Ἀνδρομάχη ἠγέρθη καὶ εἶπεν ὅτι ὁ ἀδελφός της τὴν περιμένει κάτω. Ὁ Ροδόλφος ἀκούσας τὴν φωνήν της ἐστράφη πρὸς αὐτὴν καὶ τοῦ ἐφάνη νοστιμωτέρα ἢ πρίν.

— Ἡ δεσποινὶς Ρεβιτάση θὰ φαίνεται ἄσχημη κοντά της, ἐσκέφθη καθ' ἑαυτόν.

Ἀλλὰ ἐξακολουθῶν τὴν σιωπηλὴν ἐξέτασίν του εὗρε τὸ φόρεμά της πρόστυχον καὶ κακοκομμένον. Ἐντούτοις οἱ δροσεροὶ ὀφθαλμοὶ τῆς νέας ἐστηλώθησαν ἐπὶ μίαν στιγμὴν ἐπ' αὐτοῦ καὶ τὸν διεπέρασεν ἡ ἄδολος δειλία τοῦ βλέμματός της. Ἡ Ἀνδρομάχη ἠρυθρίασε διὰ μιᾶς, καὶ μετεδόθη τὸ ἐρύθημα εἰς τὰς παρειὰς τοῦ Ροδόλφου. Εἰς τὴν νευρικὴν ταραχήν της ἀφῆκε νὰ πέσῃ τὸ χειρόκτι της. Ἐκεῖνος ἔσπευσε νὰ τὸ πάρῃ, καὶ ἐνῷ τὸ ἔδιδεν εἰς τὴν νέαν, ἀντικρύσθησαν καὶ πάλιν οἱ ὀφθαλμοί των μὲ ἔκφρασιν ἀμοιβαίου θαυμασμοῦ καὶ ἐκοκκίνισαν πάλιν καὶ οἱ δύο.

Τὴν σιωπηλὴν καὶ σύντομον σκηνὴν δὲν παρετήρησεν ἡ Φωτεινή, ἡ ὁποία ἤναπτεν ἡσύχως τὸ σιγάρον της, ὅτε δὲ ἡ Ἀνδρομάχη, μετὰ χαρίεσσαν ὑπόκλισιν πρὸς τοὺς δύο ὁμοῦ, ἀνεχώρησεν, ὁ Ροδόλφος ἐπλησίασεν εἰς τὸ παράθυρον διὰ νὰ τὴν ἴδῃ ἔξω, εἰς τὸν δρόμον. Τὴν εἶδε διασταυροῦσαν τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Λυκαβηττοῦ, συνοδευομένην δὲ ὑπὸ ὑψηλοῦ ἀξιωματικοῦ φέροντος στολὴν τοῦ πυροβολικοῦ. Διατί ἆρά γε εὐχαριστήθη βλέπων ὅτι ὁ ἀδελφός της ἐφαίνετο καθὼς πρέπει νέος;

— Καλέ μου νέε, εἶπεν ἡ Φωτεινὴ μετὰ βραχεῖαν σιωπήν, πρὸ ὀλίγου ἐφέρθης ὡσὰν παλαβός. Ἴσως ἡ παλαβοσύνη εἶναι ἡ συνήθης κατάστασίς σου, καθὼς εἶναι καὶ τόσων ἄλλων ὁμοίων σου, ἀλλ' ὅμως ὑπάρχουν καὶ ὅρια, τὰ δὲ ὅρια τὰ ἐπέρασες μὲ ὅσα μοῦ εἶπες καὶ μὲ τὸν τρόπον ὁποῦ τὰ εἶπες.

Ἐσιώπησε καὶ ἐπανέλαβε τὸ κάπνισμά της. Ὁ Ροδόλφος ἐστέναξε στεναγμὸν ἀνακουφίσεως βλέπων ὅτι δὲν ἐπῆρε σοβαρὰ τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ ταὐτοχρόνως συνησθάνθη ὅτι ἡ διαγωγή του ἦτο ἀναξία αὐτοῦ. Ἄνθρωπος σεβόμενος ἑαυτὸν δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ παίζῃ μὲ τοιούτου εἴδους αἰσθήματα, καὶ νὰ χαίρῃ ἔπειτα ὅτι δὲν ἐξελήφθη ὡς σπουδαία ἡ ἐρωτική του ἐξομολόγησις! Τὸ συνησθάνετο, τὸ δὲ βλέμμα του ἐξέφραζε ταπείνωσιν ἱκετευτικήν.

— Βλέπεις τί καλὸν εἶναι νὰ καπνίζῃ κανείς, ἐξηκολούθησεν ἡ Φωτεινὴ μειδιῶσα. Τὸν χρησιμεύει διὰ νὰ σιωπᾷ. Καὶ τώρα, ἄκουσέ με. Μὴ λησμονῇς ὅτι εἶμαι τριανταπέντε χρόνων καὶ ἄσχημη, καὶ σὺ εἶσαι εἴκοσιν ἑνὸς ἐτῶν εὔμορφος νέος. Ἔχω μακρὰν πεῖραν τοῦ κακοῦ, καὶ σὺ εἶσαι ἀκόμη εἰς τὴν περίοδον τῆς ἀθωότητος, καὶ εἴθε αὐτὴ ἡ περίοδος νὰ διαρκέσῃ πολὺ ἀκόμη! Σὺ εἶσαι ἀριστοκράτης, κ' ἐγὼ εἶμαι τέκνον τοῦ λαοῦ. Βλέπεις, Ἐρενσταΐν, ὅτι δὲν ὑπάρχει τίποτε κοινὸν μεταξύ μας. Τράβα λοιπὸν τὸν δρόμον σου. Μὲ ἀρκεῖ ὅσον σὲ εἶδα — καὶ μὲ τὸ παραπάνω.

— Φωτεινή, εἶπε συγκινηθεὶς ἐκ τῆς ἀποτόμου μεγαλοφροσύνης της. Φωτεινή, ὁμολογῶ ὅτι εἶμαι ἀσυγχώρητος. Ἀλλὰ πίστευσέ με, δὲν τὸ θέλω ἂν σ' ἀγαπῶ, μολονότι τὸ βλέπω ὅτι ἀγάπη καθὼς αὐτὴν μόνον κακὸν θὰ φέρῃ.

— Δὲν μ' ἀγαπᾷς ἐμέ, ἀγαπᾷς τὴν μουσικήν μου. — Δι' ὄνομα Θεοῦ, ἀνέκραξε, μὴ ἀνοησίας!

— Καὶ δὲν θέλεις νὰ ἔλθω καὶ πάλιν, Φωτεινή;

— Ὄχι! Δὲν θέλω!

— Δὲν σὲ μέλει διόλου δι' ἐμέ; ἠρώτησε βλέπων αὐτὴν τρυφερῶς.

— Ἆ! μ' ἐσκότισες! Διατί νὰ μὲ μέλει διὰ σέ;

— Διότι μ' ἐφίλησες, ἀπεκρίθη τολμηρῶς ὁ Ροδόλφος.

— Καὶ τί μὲ τοῦτο; Ἰδού, σὲ φιλῶ καὶ πάλιν, καὶ ὁρκίζομαι ὅτι δὲν μὲ μέλει οὔτε τόσον διὰ σέ!

Καὶ γελῶσα ἥρπασε τὴν χεῖρά του μὲ τὰς δύο της χεῖρας καὶ τὸν ἐφίλησεν ἐπανειλημμένως εἰς τὰ χείλη.

— Ξεκουμπίσου τώρα, καὶ νὰ μὴ σὲ ἰδῶ ἄλ-

Digitized by Google

λην φορὰν νὰ μοῦ γλυκαίνεσαι καὶ νὰ ἀνοηταίνῃς ἐδῶ μέσα !

Τὸν ἔσπρωξεν ἔξω τοῦ δωματίου καὶ ἔκλεισε μὲ ὁρμὴν τὴν θύραν. Ὅτε ἔμεινε μόνη, ὕψωσε σπασμωδικῶς τὰς χεῖρας καὶ ἀνέκραξεν :

— Οὔφ ! ὁ κουτός ! Τὸν ἔσωσα, καὶ πιστεύω ὅτι μοῦ εἶναι εὐγνώμων. Κακομοίρα Φωτεινή ! Σύ, ἄσχημη, ἐλεεινὴ ψυχή, ν' ἀγαπήσῃς εἰς τὴν ἡλικίαν σου αὐτὸ τὸ ξανθὸν ἀνόητον παιδάριον !

Καὶ γεμίσασα ἓν ποτήριον μὲ κονιὰκ τὸ ἐκένωσε διὰ μιᾶς.

Δυστυχὴς Φωτεινή !

Τὸ ἀπόγευμα ἐκείνης τῆς ἡμέρας ὁ Ροδόλφος συνήντησεν εἰς τὴν ὁδὸν Σταδίου τὸν Ἕλληνα ποιητήν. Οἱ δύο ὁμοῦ διευθύνθησαν πρὸς τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος, ὅπου ἐκάθισαν ἐνώπιον μιᾶς τῶν πολλῶν ἐκεῖ τραπεζῶν ἔμπροσθεν ἑνὸς καφενείου καὶ ἐπῆραν καφέν. Ὁ ὑπολοχαγὸς Μιλτιάδης Καράπουλος διήρχετο ἐκεῖθεν, ὑπερήφανος καὶ ἀγριωπός, κατὰ τὸ σύνηθες, στρίβων τὸν ἀρειμάνιον μύστακα καὶ περιστρέφων τοὺς γαλανοὺς κατακτητικοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς ἀναζήτησιν γυναικείου θύματος. Ἐστάθη καὶ ἀντήλλαξεν ὀλίγας λέξεις μὲ τὸν ποιητήν, ὁ δὲ ποιητὴς τὸν παρουσίασεν εἰς τὸν Ροδόλφον.

— Δὲν εἶναι ἀδελφή του, ἠρώτησεν ἔπειτα ὁ Ροδόλφος, ἡ νόστιμη ἐκείνη νέα, εἰς τὴν ὁποίαν δίδει μαθήματα ἡ κυρία Νατσελχοῦβερ ;

— Τίνος ἀδελφή ; Τοῦ Καραπούλου ! Δὲν ἤκουσα ποτὲ περὶ ἀδελφῆς του. Τὸν εἶχα πάντοτε ὅτι ἐγεννήθη ὀρφανὸς πατρὸς καὶ μητρός. Κανεὶς δὲν γνωρίζει ποῦ κατοικεῖ, ἂν καὶ αὐτὸς εἶναι πανταχοῦ παρών. Ἀδύνατον νὰ τὸν πάρῃ κανεὶς εἰς τὸ σοβαρόν. Καὶ ὅμως μὲ ὅλας του τὰς blagues, εἶναι καλὸς στρατιωτικός.

Ἕπεται συνέχεια *Κατὰ τὸ Ἀγγλικὸν ὑπὸ Δ. Β.*

Ο ΦΙΛΟΣ ΜΟΥ

Ἡμέραν τινὰ ὁ περὶ τὴν φιλολογίαν ἀσχολούμενος κύριος Α. συναντᾷ τὸν φίλον μου καὶ μετὰ τὸν συνήθη χαιρετισμὸν τῷ λέγει :

«Αἴ, τί λὲς διὰ τὸ χθεσινὸ ποίημα τοῦ φίλου μας ; Τὸ ἐδιάβασες ;

— Ἐκ τῶν πρώτων.

— Καὶ πῶς σου ἐφάνη ;

— Ἐμένα ; . . . Ἐσένα, πῶς σοῦ ἐφάνη ;

— Θὰ σοῦ εἰπῶ. Λέγε μου σὺ πρῶτα.

— Ἐμὲ μοῦ ὑπερήρεσε . . . εἶνε λαμπρὰ ἐπιτυχία τοῦ ποιητοῦ μας . . . ἕνα ἀριστουργηματάκι . . . καθεαυτό !

— Ὄχι δά, εἶπεν ὁ κύριος Α., βλέπω δὲν συμφωνοῦμεν. Ἐγὼ ἔχω ὅλως ἀντίθετον ἰδέαν.

— Γιατί ; Δὲν σοῦ ἤρεσε ;

— Βέβαια. Ποίημα ἦταν ἐκεῖνο ;

— Ναί . . . Δὲν λέγω κ' ἐγὼ ὅτι ἦταν ἔξοχον. Κἄτι τοῦ λείπει. Δὲν ἔχει ἔτσι . . . ῥέοντας στίχους . . .

— Ἴσα, ἴσα. Αὐτὸ εἶνε τὸ μόνον προτέρημά του. Ἔχει στιχουργίαν ἄμεμπτον, ἀλλὰ λείπουν αἱ ἰδέαι, ἡ ποίησις ἀκόμη . . .

— Αὐτὸ ἤθελα νὰ 'πῶ κ' ἐγώ. Καμμιὰ ἰδέα τῆς προκοπῆς.

— Εἶσαι ὀλίγον αὐστηρός. Ἔχει μιὰ καλούτσικη.

— Ναί, ναί· μία καλή. Ἀλλὰ τί τὰ θέλεις . . .

— Κ' ἐκείνη κλεμμένη.

— Μάλιστα· κλεμμένη ἤθελα νὰ 'πῶ κ' ἐγώ.

— Καὶ ἂν ἐξαιρέσῃς τὴν κλεμμένη . . .

— Τέλος πάντων, μοῦ φαίνεται, δὲν ἀξίζει τὸν κόπον νά μας ἀπασχολῇ τώρα ἓν ἔργον, τὸ ὁποῖον... φυσικά . . .

— Ἀπέτυχε. Τῳόντι, εἶνε ἀποτυχία τοῦ φίλου μας.

— Βέβαια· δὲν ἀξίζει τὸν κόπον.

— Κοινόν, ἄκομψον, σφιγμένο, μὲ καμμίαν ποίησιν ἐπάνω του, κατώτερον πάσης κρίσεως . . .

— Σωστά, σωστά. Μηδαμινόν ! » προσέθηκεν ὁ φίλος μου θέτων τέρμα εἰς τὴν περὶ τοῦ ῥηθέντος ποιήματος ὁμιλίαν των.

ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ Α. ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΗΣ

Η ΟΙΚΙΑ ΕΝ Ηι ΕΓΡΑΦΗ
Ο "ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ„

Ἡ μικρὰ ἀγροτικὴ οἰκία, ἐν ᾗ ἔγραψεν ὁ Σολωμὸς τὸν ἀθάνατόν του Ὕμνον καὶ τῆς ὁποίας πιστὸν φωτογραφικὸν ἀποτύπωμα δημοσιεύει σήμερον ἡ Ἑστία, κεῖται εἰς θέσιν Ψηλώματα τῆς νήσου Ζακύνθου, ἐπὶ μαγευτικωτάτου λοφίσκου, δέκα λεπτὰ τῆς ὥρας ἀπέχοντος τῆς πόλεως. Ὁ λόφος οὗτος, εἰς τὸ κέντρον τοῦ ὁποίου ἐκτίσθη ἡ οἰκία, εἶνε ὅλος σχεδὸν κεκαλυμμένος ἐξ ἐλαιοδένδρων καὶ συνέχεται μεσημβρινῶς πρὸς τὸν εὐρὺν ἁμαξιτὸν δρόμον τοῦ Ψηλώματος. Πρὸς τὸ δυτικὸν αὐτοῦ μέρος ἀρκετὰ ὑψηλὸς καὶ σχεδὸν ἀπότομος, ἔχει ὑπὸ τοὺς πόδας του τὸ ἐκτεταμένον καὶ κατάφυτον λεκανοπέδιον τῆς νήσου καὶ κύκλῳ εἰς μεμακρυσμένην ἀπόστασιν τὴν πρασινόφαιον βουνοσειρὰν μὲ τὰ λευκάζοντα χωρία ἀρκτικῶς καὶ μακρὰν τὴν παραλίαν Τσιλιβῆ καὶ τὸ χιονοσκεπὲς ὄρος τῆς γείτονος Κεφαλληνίας Αἶνον.

Ὁ ἀνερχόμενος τὴν ποιητικωτάτην ταύτην λεωφόρον, — συνήθη περίπατον ἐν Ζακύνθῳ, — ἧς τὰ γραφικὰ καὶ λοφώδη πλευρὰ εἶνε κατάμεστα ἐλαιοδένδρων, χλόης, ἀνθέων, κήπων καὶ ναΐσκων, θέλει διακρίνει ἐξ ἑνὸς σημείου, ὀλίγον πρὶν ἀρχίσῃ ἡ παρὰ τὸν Ἅγιον Νικόλαον κατωφέρεια τῆς ὁδοῦ, λευκάζοντας ἐν τῷ μέσῳ πορτοκαλεῶν καὶ ἐλαιοδένδρων τοὺς τοίχους τοῦ ἱεροῦ οἴκου, ἐν ᾧ συνελήφθη καὶ ἐγράφη τὸ ᾆσμα τῶν ᾀσμάτων τῆς ἐποχῆς μας, ὡς ἀπεκάλεσε τὸν ὕμνον εἰς τὴν Ἐλευθερίαν ἕτερος ἀθλητὴς τῆς νεωτέρας ποιήσεως, ὁ συμπολίτης μας Γεώργιος Τερτσέτης. Ἡ οἰκία αὕτη, καθ' ἃς ἔχω πληροφορίας, ἀνῆκε παλαιόθεν εἰς Ἄγγλον τινὰ εὐπατρίδην, ὅστις ἀναχωρῶν ἐκ

Digitized by Google

τῆς νήσου, τὴν ἐπώλησεν εἰς ἕτερον συμπατριώτην του· ἀλλὰ καὶ οὗτος ἀναχωρήσας κατόπι, τὴν παρέδωκεν εἰς τὸν φίλον αὐτοῦ Λουδοβῖκον Στράνην, εὐγενῆ Ζακύνθιον ἐπὶ τῷ ὅρῳ νὰ νέμεται αὐτὴν κατὰ τὴν ἀπουσίαν του καὶ μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του νὰ τῷ τὴν παραδώσῃ. Παρῆλθον ἐν τούτοις ἔτη πολλὰ καὶ ὁ ἰδιοκτήτης ὄχι μόνον δὲν ἐπανῆλθεν ἀλλ' οὐδ' ἔδωκέ ποτε σημεῖον ὑπάρξεως. Ὁ Λουδοβῖκος Στράνης, διαπρεπὴς λόγιος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ στενότατος φίλος τοῦ Σολωμοῦ (1) παρεχώρησε φιλικῶς τὴν οἰκίαν, τῆς ὁποίας οὕτω παραδόξως ἐγένετο κύριος, εἰς τὸν ποιητήν, ποθοῦντα τὴν μόνωσιν. Ἐν ταύτῃ ὁ Σολωμὸς διέτριψε διαδοχικῶς ἐπὶ δύο ἢ τρία ἔτη κατὰ τοὺς μῆνας τοῦ θέρους, μόνος μετὰ τοῦ πιστοῦ του ὑπηρέτου Λάμπρου, παρ' οὗ προφορικῶς ἠρύσθην πρὸ δεκαετίας, μεταξὺ ἄλλων πληροφοριῶν περὶ τοῦ ποιητοῦ, καὶ ταύτην. Ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ ἔγραψε κατὰ τὸν Μάϊον μῆνα τοῦ ἔτους 1823, ἐν διαστήματι ἑνὸς μηνός, τὸν Ὕμνον καὶ συνέθεσε πλεῖστα ᾄσματα τοῦ Λάμπρου του. Ὁ πιστὸς ὑπηρέτης τοῦ ποιητοῦ, ὅστις μέχρι τῶν τελευταίων ἡμερῶν του ἀσκεπὴς καὶ κλαίων ἵστατο πρὸ τοῦ ἐν τῇ ἐνταῦθα Πλατείᾳ τοῦ Ποιητοῦ ἀνεγερθέντος ἀγάλματος τοῦ καλοῦ καὶ μεγάλου αὐθέντου του, ὡς τὸν ἀπεκάλει, μετὰ δακρύων μοὶ ὡρκίζετο εἰς τὴν ψυχὴν ποῦ ἔχει νὰ δώσῃ τοῦ Θεοῦ καὶ μὰ τὸν κόσμον ποῦ τὸν ἔχει, ὅτι, «ὅταν οἱ Τοῦρκοι εἶχαν πολιορκημένο τὸ Μεσολόγγι καὶ μεῖς ἀπὸ τοῦ Σράνη ἀκούαμε τῆς κανονιές, τὸ καλό μου ἀφεντικὸ ἔκλαιε σὰν παιδὶ καὶ μοναχός του ἐφώναζεν ἀπὸ τὸ βουνὸ «Βάστα καϋμένο Μεσολόγγι, βάστα!» Μίαν ἄλλη μέρα εἶχα ἕτοιμο τὸ φαγητό, μὰ τὸ καλό μου ἀφεντικὸ δὲν ἤρχουνταν. Τὸ φαὶ εἶνε ἕτοιμο, ἀφεντικό! τοῦ εἶπα· — Τί μου ἔχεις, Λάμπρο; — Πιτσούνια καὶ χίλια καλά, ἀφέντη μου. — Στὸ Μεσολόγγι πεινοῦνε, μοῦ ἀποκρίθηκε, κ' ἐγὼ θέλεις νὰ φάω πιτσούνια; Δός τα τῆς σέμπρας κ' ἐμὲ δός μου ἐλῃὲς καὶ ψωμὶ — καὶ ἔτρωγε ψωμὶ καὶ ἐλῃὲς τὸ ἀφεντικό, μὰ τὴν ἅγια ψυχή του!»

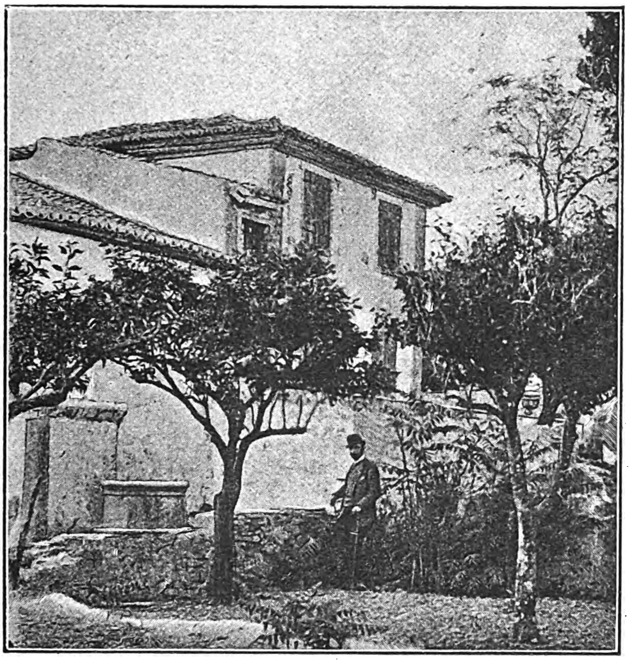

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Στράνη ἡ οἰκία περιῆλθεν εἰς τὴν κληρονόμον αὐτοῦ, κυρίαν εὐπαίδευτον καὶ εὐγενεστάτην, τὴν χήραν τοῦ ποιητοῦ Ἰουλίου Τυπάλδου, τὸ γένος Δὲ Ῥώση, ἥτις καὶ κατέχει τὸ πολύτιμον τοῦτο ἱστορικὸν μνημεῖον μέχρι σήμερον. Ἐν τούτοις καλὸν θὰ ἦτο νὰ ληφθῇ περὶ τῆς οἰκίας πρόνοια δημοσία καὶ νὰ ἐντειχισθῇ ἐπ' αὐτῆς πλὰξ μαρμαρίνη φέρουσα τὴν σχετικὴν μνημόσυνον ἐπιγραφήν.

Ζάκυνθος

Δ. ΗΛΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

(1) . . . . ἐξ ἄλλου ὁ φίλος μου δὲν κάμνει πλέον χρῆσιν τῆς ἰταλικῆς ποιήσεως ἢ αὐτοσχεδιάζων διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τοὺς φίλους του· προσπαθεῖ δὲ παντὶ σθένει νὰ μορφώσῃ τὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν, ἔργον τὸ ὁποῖον ἀναμένεται μετ' ἀνυπομόνου προθυμίας ὑφ' ὅλων τῶν αἰσθανομένων ἐθνικὴν φιλοτιμίαν. Ἐν τούτοις ἠκροάσθημεν ἐν τῷ ἰδιώματι τούτῳ καὶ τὸ ὀκτάστιχον καὶ τὸ τρίστιχον καὶ τοὺς ἀνομοιοκαταλήκτους στίχους, κατὰ τρόπον ἀναμιμνήσκοντα ἡμῖν τοὺς κλασικούς. Ταχέως θὰ σοὶ ἀποστείλω τὴν *Τρελὴ μάννα* ἔργον πρωτότυπον, τοῦ ὁποίου αἱ στροφαὶ ὑπ' αὐτοῦ ἀπαγγελλόμεναι, συνωδεύθησαν πάντοτε ὑπὸ δακρύων.

15 Ἰανουαρίου 1832 **Λ. Στράνης.**

ΣΕ ΜΙΑ ΚΟΡΗ

(Ἐκ τῶν τοῦ Σολωμοῦ)

Μικρὸς προφήτης ἔρριξε σὲ κορασιὰ τὰ μάτια
Καὶ στοὺς κρυφοὺς του λογισμοὺς χαρὰ γεμάτος εἶπε·
Ἂν γιὰ τὰ πόδια σου, καλή, καὶ γιὰ τὴν κεφαλή σου,
Κρίνους ὁ λίθος ἔβγανε, χρυσᾶ στεφάνια ὁ ἥλιος,
Δῶρο δὲν θἄτανε γιὰ σὲ καὶ γιὰ τὸ μέσα πλοῦτο.
— Ὤμμορφος κόσμος ἠθικός, ἀγγελικὰ πλασμένος

Digitized by Google

ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ

Θεραπεία τῆς χολέρας. — Ἐμβολιασμὸς δι' ἀντιχολερικοῦ ἰοῦ.

Βεβαίως ὁ Λέβεγχεκ, ὁ Ὁλλανδὸς φυσιοδίφης, ὁ πρὸ δύο αἰώνων πρὸς μεγίστην ἔκπληξιν τοῦ τότε ἐπιστημονικοῦ κόσμου πρῶτος δείξας ὑπὸ τὸν ἀμφίκυρτον φακόν του τὴν ὕπαρξιν πλείστων ὅσων μικροργανισμῶν, δὲν ἐφαντάζετο τὴν σπουδαίαν ἐπίδρασιν, ἣν θὰ ἐξήσκουν ταῦτα ἐπὶ τῆς ἰατρικῆς· τότε ἀπέδιδον αὐτοῖς μόνον τὴν σημασίαν τοῦ παραδόξου. Παρῆλθον ἔτη πολλὰ χωρὶς οὐδεμία ἀξία λόγου πρόοδος ἐν τῇ σπουδῇ τῶν μικροργανισμῶν τούτων νὰ ἐπέλθῃ, ἕως ὅτου ἀναφαίνεται ὁ πολὺς Παστὲρ καὶ τέμνει νέαν ὁδὸν ἐν τῇ σπουδῇ τῶν ὄντων τούτων. Ἡ μικροβιολογία τότε ἄρχεται γοργῶς βαδίζουσα τὴν ὁδὸν τῆς προόδου, ἀνακαλύπτεται ἡ καλλιέργεια τῶν μικροβίων, ἡ ἀπομόνωσις αὐτῶν· τὰ πειράματα τοῦ ἐμβολιασμοῦ κατακλύζουσι τὸ ἐργαστήριον τοῦ σοφοῦ Γάλλου φυσιοδίφου, νέαι δὲ ἐργασίαι μικροβιολογικαί, ἐργασίαι τέλειαι καὶ σοβαραὶ καθημερινῶς βλέπουσι τὸ φῶς.

Τοιουτοτρόπως ἐπῆλθεν ἡ παροῦσα ἐποχή, καθ' ἣν ἐν τῇ ἰατρικῇ κυριαρχεῖ τὸ μικρόβιον, ὁ ἀληθὴς οὗτος Πρωτεύς, τὸν ὁποῖον συλλαμβάνουσιν ἐπ' αὐτοφώρῳ, τὸν σπουδάζουσι, τὸν ἀναλύουσι, τὸν καλλιεργοῦσι. Παρίσταται τοῦτο, ὡς γνωστόν, πρὸ τῶν ὀμμάτων ἡμῶν ὑπὸ διαφόρους μορφάς· ὁτὲ μὲν λαμβάνει μορφὴν βακτηρίας, ὁτὲ δὲ κόμματος γραμματικοῦ, ὁτὲ δὲ ἁλύσεως, ὁτὲ δὲ κόκκου κλπ. Οἱαδήποτε ὅμως καὶ ἂν ᾖ ἡ μορφή του, οὐδόλως παραλλάσσει ἐν τῇ ἐνεργείᾳ του· εἶνε ἔμπλεον ἁμαρτημάτων· κατηγορεῖται ἐπὶ δηλητηριάσει διὰ τοῦ δηλητηρίου τῆς τοξίνης, τὴν ὁποίαν ἐκκρίνει καὶ εἰς τὴν ὁποίαν τὸ σῶμα, καίπερ κρατερὸν ἐναντίον της πόλεμον ἐγεῖρον, δὲν δύναται ν' ἀντιστῇ, ὑποκύπτει ἡττημένον.

Πολλαὶ καὶ ποικίλαι ἐργασίαι ἐγένοντο καὶ γίνονται, ὅπως εὑρεθῇ τρόπος νὰ καταστῇ τὸ σῶμα ἀπρόσβλητον ὑπὸ τοῦ δηλητηρίου τούτου, πλὴν μία καὶ μοναδικὴ εἶνε ἡ ἐπιτυχία, μοναδική, μεγίστη, ὀφειλομένη εἰς τὸν μέγαν φυσιοδίφην τῆς ἐποχῆς ἡμῶν τὸν σοφὸν Παστέρ. Εἶνε δὲ αὕτη ἡ θεραπεία τῆς λύσσης. Ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως ἐκείνης πολλαὶ ἀπόπειραι ἐγένοντο περὶ ἐξευρέσεως παρεμφεροῦς τινος θεραπείας καὶ ἄλλων νόσων· δυστυχῶς ὅμως αἱ ἀπόπειραι ἐκεῖναι δὲν ἐστέφθησαν ὑπὸ ἐπιτυχίας, χωρὶς ἐν ταὐτῷ ν' ἀπογοητεύσωσι, ν' ἀπελπίσωσι τοὺς μοχθοῦντας ὑπὲρ τῆς ὠφελείας τῆς ἀνθρωπότητος καὶ πρὸς τὸ καλὸν αὐτῆς ἐργαζομένους.

Ἤδη ὑποφώσκει ἡ ἐλπὶς νέας μεγάλης ἐφευρέσεως στηριζομένης εἰς τὰ δόγματα καὶ τὰς θεωρίας τοῦ Παστὲρ καὶ γινομένης ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ αὐτοῦ. Εἴθε τὸ μέλλον νὰ δικαιώσῃ τὰς ἐλπίδας καὶ τοῦ ἐφευρέτου καὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου, ὁ ὁποῖος μετ' ἐνδιαφέροντος ἀτενίζει πρὸς τὴν ἀνακάλυψιν ταύτην.

Πρὸ μηνὸς περίπου ὁ Ῥῶσσος ἰατρὸς Χάφκην ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν ἐν Παρισίοις Βιολογικὴν Ἑταιρείαν τὰ διὰ τοῦ ἀντιχολερικοῦ ἰοῦ ἐπὶ τῶν ζώων ἴδια πειράματα καὶ διὰ μακρῶν ἀνέπτυξε ταῦτα ἐνώπιον τῆς σοφῆς ὁμηγύρεως, ἥτις μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος ἤκουσεν αὐτοῦ διηγουμένου τὸν τρόπον, καθ' ὃν κατώρθωσε νὰ καταστήσῃ ἀπρόσβλητα ὑπὸ τῆς χολέρας τὰ ἰνδικὰ χοιρίδια, τοὺς κονίκλους καὶ τὰς περιστεράς. Τὴν ἀνακοίνωσιν ταύτην διεδέχθη ἑτέρα περὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν δι' ἀντιχολερικοῦ ἰοῦ ἐμβολιασμῶν καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων. Τῶν ἀνακοινώσεων τούτων θὰ προσπαθήσω νὰ παράσχω σύντομον, ἀλλ' ἀκριβῆ περίληψιν.

Ὡς θὰ ἴδητε, ἐν τῇ παρούσῃ ἐργασίᾳ δὲν πρωταγωνιστῇ ὁ Παστέρ, πλὴν ὄπισθεν τοῦ Ῥώσσου ἰατροῦ Χάφκην διακρίνει τις τὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ ἀκέστορος τῆς λύσσης. Ὁ Χάφκην ἠκολούθησε τὸν διδάσκαλόν του, ἐμιμήθη αὐτόν, ἐφήρμοσεν ὅ τι κατὰ καιροὺς οὗτος τῷ ἐδίδαξεν, ὠφεληθεὶς τὰ μάλιστα καὶ ἔχων ἀρωγοὺς τὰς σκέψεις τοῦ Παστέρ, τὰς ὁδηγησάσας τὸν τελευταῖον εἰς τὴν μεγάλην ἀνακάλυψίν του.

Ἰδοὺ πῶς εἰργάσθη ὁ Χάφκην· ἐκαλλιέργησε τὸ βακτηρίδιον τῆς χολέρας (1) ἐν πηκτῇ καὶ εἰσεβίβασε μεγάλην ποσότητα, πολὺ τὴν θανατηφόρον ὑπερβαίνουσαν, τοῦ ἐκ καλλιεργείας τούτου χολερικοῦ ἰοῦ εἰς τὴν κοιλίαν ἰνδικοῦ χοιριδίου· τὸ χοιρίδιον ἀπέθανεν, ἐν τῇ κοιλίᾳ δ' αὐτοῦ ἀνεπτύχθη ὑγρόν, ὅπερ ἀφοῦ ἀφῆκεν ὑπὸ τὴν ἀτμοσφαιρικὴν ἐπήρειαν, ἐνεβολίασε δι' ἀρκετῆς ποσότητος αὐτοῦ δεύτερον χοιρίδιον· ἀνεπτύχθη καὶ πάλιν ἐν τῇ κοιλίᾳ ὑγρόν, ἀφέθη τοῦτο εἰς τὴν ἐπήρειαν τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ ἐνεβολιάσθη δι' αὐτοῦ τρίτον χοιρίδιον. Ἐπανέλαβε τὸ τοιοῦτο πολλάκις καὶ κατώρθωσε διὰ τῶν ἐπανειλημμένων τούτων ἐμβολιασμῶν νὰ ἀποκτήσῃ μεταξὺ τοῦ 20 καὶ 30 ἐμβολιασμοῦ ἰσχυρότατον καὶ σταθερώτατον ἰὸν (virus fixe), τουτέστιν ἰόν, τοῦ ὁποίου αἱ καλλιέργειαι ἔκτεινον τὰ ἰνδικὰ χοιρίδια ἐν τῷ αὐτῷ πάντοτε χρονικῷ διαστήματι καὶ διὰ τῆς αὐτῆς πάντοτε ποσότητος. Ὁ ἰὸς οὗτος ἦν εἰκοσάκις περίπου ἰσχυρότερος τοῦ ἀρχικοῦ, τοῦ ἐν τῇ πηκτῇ καλλιεργηθέντος. Οἱ κόνικλοι καὶ αἱ περιστεραὶ ἀπέθνησκον ἐκ ποσότητος αὐτοῦ ἐλαχίστης, ἐνῷ ὅμοιαι ποσότητες τοῦ ἀρχικοῦ ἰοῦ οὐδόλως ἐπέδρων ἐπὶ τῶν ζώων τούτων. Ἐλαχίστη ποσότης (δὲν ὁρίζει αὐτὴν ἐν τῇ ἀνακοινώσει) τοῦ ἰσχυροῦ καὶ σταθεροῦ ἰοῦ εἰσβιβαζομένη εἰς τοὺς μῦς τῶν ἰνδικῶν χοιριδίων ἐπιφέρει τὸν θάνατον αὐτῶν, ἐνῷ ἡ ὑποδόρειος ἔνεσις τῆς αὐτῆς ποσότητος φέρει μὲν διάχυτον καὶ ἐκτεταμένον οἴδημα καὶ νέκρωσιν τῶν περὶ τὴν ἔνεσιν μερῶν, δὲν παρακολουθεῖται ὅμως ὑπὸ γενικῶν φαινομένων· ἡ πάθησις μένει περιωρισμένη ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἐνέσεως, τὸ δ' ἐκ ταύτης ἕλκος δὲν βραδύνει νὰ ἐπουλωθῇ.

Μετὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην ὁ Χάφκην ἐπεδόθη εἰς τὴν ἐξεύρεσιν ἰοῦ χολερικοῦ τοιούτου, δι' οὗ ἐμβολιαζόμενα τὰ ζῶα νὰ μὴν ἀποθνήσκωσι, τοὐναντίον μάλιστα νὰ καθίστανται ἀπρόσβλητα καὶ ὑπὸ τοῦ σταθεροῦ καὶ ἰσχυροῦ ἰοῦ. Μετὰ πολλοὺς κόπους ἐπέτυχε τὸ ποθούμενον. Κατώρθωσε διὰ τῆς ὑπὸ θερμοκρασίαν 39° Κ καὶ ἐν ἀτμοσφαίρᾳ διαρκῶς ἀερι-

(1) Τὸ βακτηρίδιον τῆς χολέρας ὀνομάζεται «κομματοειδὲς βακτηρίδιον», καθότι παρίσταται ὑπὸ τὴν μορφὴν κόμματος γραμματικοῦ καὶ ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Κώχ.

Digitized by Google

ζομένη καλλιεργείας τῶν μικροβίων τοῦ ἰσχυροῦ καὶ σταθεροῦ χολερικοῦ ἰοῦ, νὰ καταστήσῃ τοῦτον τοσοῦτον ἐλαφρόν, τοσοῦτον ἐξησθενημένον, ὥστε ἐνιέμενος οὗτος ὑποδορείως καὶ εἰς μεγάλας ἔτι δόσεις νὰ μὴ ἐπιφέρῃ οὐδὲ κἂν νέκρωσιν. Ὠνόμασε δὲ τὸν μὲν ἐξησθενημένον ἰὸν «ἀσθενῆ ἀντιχολερικὸν ἰόν», τὸν δὲ σταθερὸν «ἰσχυρὸν ἀντιχολερικὸν ἰόν». Προέβη κατόπιν εἰς σειρὰν πειραμάτων ἐπὶ ἰνδικῶν χοιριδίων, περιστερῶν, κονίκλων καὶ μετὰ χαρᾶς παρετήρησεν ὅτι τὰ ζῶα ταῦτα ἐμβολιασθέντα προηγουμένως διὰ τοῦ ἀσθενοῦς ἀντιχολερικοῦ ἰοῦ, δύνανται νὰ δεχθῶσιν ὑποδορείως τὸν ἰσχυρὸν χωρὶς νὰ προκληθῇ οὐδ' ἡ ἐλαχίστη νέκρωσις, προσέτι δ' ὅτι τὰ ζῶα ταῦτα ὑποστάντα τὰς δύο ταύτας ἐνέσεις, τὰς τοῦ ἀσθενοῦς καὶ ἰσχυροῦ ἀντιχολερικοῦ ἰοῦ, καθίστανται ἀπρόσβλητα ὑπὸ τοῦ ἰοῦ τῆς χολέρας, καθ' οἱονδήποτε τρόπον καὶ ἂν εἰσδιάζηται οὗτος εἰς τὸ σῶμα τοῦ ζώου, μὴ ἐξαιρουμένης καὶ τῆς ἀμέσου εἰς τὰ ἔντερα εἰσαγωγῆς τῶν μικροβίων.

Ἑπόμενον ἦτο ἡ ἐπιτυχία αὕτη νὰ πληρώσῃ θάρρους τὸν Ῥῶσσον ἰατρὸν καὶ νὰ παράσχῃ αὐτῷ τὴν τόλμην νὰ δοκιμάσῃ τοὺς δι' ἀντιχολερικοῦ ἰοῦ ἐμβολιασμοὺς καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων. Ἐπὶ τριῶν διάφορον ὅλως ὀργανισμὸν ἐχόντων ζώων, τῶν ἰνδικῶν χοιριδίων, τῶν κονίκλων καὶ τῶν περιστερῶν, ὁ ἀντιχολερικὸς ἰὸς τοῦ Χάφκην ἐνήργει ὁμοίως, οὐδεὶς δὲ λόγος ὑπῆρχε νὰ παραλλάξῃ ἡ δρᾶσις αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου. Ὑπὸ τῆς σκέψεως ταύτης ὁρμώμενος πρῶτος αὐτὸς τὴν 18ην Ἰουλίου ὑπέστη τὴν πρώτην ἔνεσιν· ἐνέχυσεν ὑποδορείως εἰς τὸ ἀριστερὸν πλευρὸν αὐτοῦ ἀσθενῆ ἀντιχολερικὸν ἰὸν εἰς ποσότητα ἀνωτέραν τῆς διὰ τὰ ζῶα ὡρισμένης. Ἐπῆλθε γενικὴ κακουχία διαρκέσασα εἰκοσιτετράωρον μετ' ἀνυψώσεως τῆς θερμοκρασίας τοῦ σώματος (ἀπὸ 36,6 ἀνῆλθεν εἰς 37,5) κεφαλαλγίας, ξηρότητος τῆς γλώσσης, πυκνότητος τῶν οὔρων, ἄνευ ὅμως διαταραχῆς τοῦ πεπτικοῦ συστήματος. Ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἐνέσεως ἀνεπτύχθη πόνος, ἐλαφρὰ διόγκωσις τοῦ περὶ αὐτὴν δέρματος· διεγνώσθησαν δὲ προσέτι καὶ δύο ἀριστεροὶ λεμφικοὶ ἀδένες. Τὸ ἄλγος ἐξέλιπε τὴν 5ην ἡμέραν, ἐν ᾧ ἡ διόγκωσις διετηρεῖτο μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐλαττουμένη καὶ ἐκλιποῦσα καὶ αὐτὴ τὰς ἑπομένας ἡμέρας.

Τὴν 24ην Ἰουλίου ἓξ ἡμέρας ἀπὸ τοῦ πρώτου ἐμβολιασμοῦ, τῇ αἰτήσει αὐτοῦ ἐγένετο ἔνεσις ἐν τῷ ὑποδορείῳ συνεκτικῷ ἱστῷ τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ δι' ἰσχυροῦ ἀντιχολερικοῦ ἰοῦ, ἀποτελοῦντος τὸν δεύτερον πρὸς ἐμβολιασμὸν ἰόν. Ἡ ἔνεσις αὕτη προυκάλεσεν ὕψωσιν τῆς θερμοκρασίας καὶ τοπικὸν ἄλγος· οὐδεμία ὅμως ἐξοίδησις τοῦ δέρματος καὶ τῶν ἀδένων παρετηρήθη. Ἡ θερμοκρασία ἀνῆλθε μέχρι τοῦ 38,6°. Μετὰ τεσσαρακοντοκτάωρον ἀπὸ τῆς ἐνέσεως τὰ πάντα ἐπανῆλθον εἰς τὸ κατὰ φύσιν, πλὴν τοῦ τοπικοῦ ἄλγους παρελθόντος τὴν τρίτην ἡμέραν. Ἐπὶ τοῦ πεπτικοῦ συστήματος οὐδὲν παρετηρήθη.

Τὰ αὐτὰ περίπου παρετηρήθησαν καὶ ἐπὶ τριῶν φίλων αὐτοῦ (δύο ἰατρῶν καὶ ἑνὸς μηχανικοῦ) ὑποστάντων τὰς ἐνέσεις τῶν δύο ἀντιχολερικῶν ἰῶν.

Ὁ Χάφκην, στηριζόμενος εἰς τὰς παρατηρήσεις ταύτας, συνάγει ὅτι «ὁ διὰ τῶν δύο ἀντιχολερικῶν ἰῶν ἐμβολιασμός, οὗ ἡ ἀπὸ τῆς χολέρας προφυλακτικὴ ἐνέργεια ἐβεβαιώθη ὡριστικῶς ἐπὶ τῶν ζώων, οὐδένα κίνδυνον ἐπιφέρει τῷ ἀνθρώπῳ, οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον παραβλάπτει τὴν ὑγείαν αὐτοῦ, τούτου δ' ἕνεκα καὶ δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ μετὰ θάρρους καὶ ἄνευ φόβου». Ἐν τέλει δ' «ἐκφράζει τὴν ἐλπίδα, ὅτι μετὰ παρέλευσιν ἓξ ἡμερῶν ἀπὸ τῆς δευτέρας ἐνέσεως καθίσταταί τις ἀπρόσβλητος ὑπὸ τῆς χολέρας».

ΙΩΑΝ. Γ. ΦΛΩΡΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐν Καινιξβέργῃ, πόλει παραθαλασσίῳ τῆς Γερμανίας καὶ πατρίδι τοῦ φιλοσόφου Καντίου, παρετηρήθη ἐσχάτως περίεργον καὶ μεγαλοπρεπὲς μετεωρολογικὸν φαινόμενον. Περὶ τὴν δευτέραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ἀφ' οὗ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς ἐπεκράτησε πνιγηρὸς καύσων, ἐγένοντο ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὀλίγον ἔξω τοῦ λιμένος ἰσχυρόταται ἠλεκτρικαὶ κενώσεις, καθ' ἃς ἠκούσθησαν βρονταὶ συνεχεῖς ἐπέλαμψε δὲ ὁ οὐρανός, ὡς θάλασσα πυρίνη ἀντανακλωμένη εἰς μεγάλην ἔκτασιν ἐπὶ τῶν ὑδάτων, ἐν οἷς τρὶς ὤφθησαν βυθιζόμενα μετὰ λάμψεως ἀποθαμβούσης ἠλεκτρικὰ ρεύματα. Τὸ δίωρον τοῦτο θέαμα ἐπηκολούθησε θύελλα μετὰ βροντῶν ἄνευ ἀστραπῶν, αἵτινες ἀφύπνισαν τοὺς κατοίκους, ἐκπλήκτους διὰ τὴν βροχήν, τὴν πίπτουσαν ἐξ οὐρανοῦ σχεδὸν ἀνεφέλου.

— Ὁ ἀνταποκριτὴς ἀμερικανικῆς τινος ἐφημερίδος διηγήθη πρῶτος τὴν ἑπομένην δολοφονικὴν ἀπόπειραν, ἥτις ἐγένετο ἐσχάτως κατὰ τῆς Βασιλίσσης Βικτωρίας. Ἡ Α. Μ. περιώδευεν ἐφ' ἁμάξης ἐν Cowes, ὅταν ἄνθρωπός τις, εὐπρεπῶς ἐνδεδυμένος, ἐπλησίασε τὸν διευθυντὴν τῆς Ἀστυνομίας καὶ τὸν ἠρώτησεν εὐγενῶς ἂν ἦτο αὐτὴ ἡ Βασίλισσα, ἡ ὁποία κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἤρχετο. Ἐπὶ τῇ καταφατικῇ ἀπαντήσει τοῦ διευθυντοῦ, ὁ ἄγνωστος ἔτρεξεν ὁρμητικὸς κατὰ τῆς βασιλικῆς ἁμάξης, χειρονομῶν ζωηρῶς καὶ φωνάζων ὅτι ἦτο κόμης ξένος καὶ ὅτι εἶχεν ὁρκισθῇ νὰ φονεύσῃ τὴν Βασίλισσαν τῆς Ἀγγλίας. Ἀλλὰ πρὶν ἢ προφθάσῃ νὰ το κάμῃ, συνελήφθη ὑπὸ τῶν θεραπόντων τῆς Μεγαλειότητός της καὶ ὡδηγήθη κατευθεῖαν εἰς τὸ Φρενοκομεῖον.

— Ἡ τύχη, ἥτις ἐπεφυλάσσετο εἰς τοὺς κυριωτέρους ῥήτορας, τοὺς προσφωνήσαντας τὸν πρίγκηπα Βίσμαρκ, κατὰ τὴν τελευταίαν του θριαμβευτικὴν περιοδείαν, ἀποδεικνύει ἀληθὲς τὸ θρυλούμενον ὅτι ὁ πρώην ἀρχικαγγελάριος ἔχει κακὸ μάτι. Οὕτω, μέγας Βαδαῖος βιομήχανος, ὅστις μετέβη εἰς Κίσσιγγεν ἐπὶ κεφαλῆς τιμητικῆς τινος πρεσβείας καὶ ἐχαιρέτισε τὸν πρίγκηπα, ἀπέθανε μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας· ὁ δὲ Λίψιος, ὁ γνωστὸς καθηγητὴς τῆς Θεολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Ἰένης, ὁ ὁποῖος ἐπ' ὀνόματι τοῦ Πανεπιστημίου τούτου προσεφώνησε τὸν Βίσμαρκ διερχόμενον ἐκ τῆς πόλεως, ἀπέθανε καὶ αὐτὸς πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν.

— Καθ' ἃ γράφουσιν ἐκ Κετίγνης εἰς τὸν «Νέον Χρόνον» τῆς Πετρουπόλεως, μεθ' ὅλας τὰς ἀντενεργείας τοῦ Μιλάνου ὁ νεαρὸς βασιλεὺς Ἀλέξανδρος θὰ μνηστευθῇ τὴν νεωτάτην θυγατέρα τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Μαυροβουνίου, πριγκίπισσαν Βέραν γεννηθεῖσαν τῷ 1887. Ἀλλὰ τὸ συνοικέσιον τοῦτο δὲν φαίνονται ἐπιδοκιμάζοντες οἱ Σέρβοι πολιτικοί, οἵτινες θὰ προετίμων διὰ νύμφην καμμίαν Μεγάλην Δούκισσαν τῆς Ῥωσσίας. Οὕτως ἢ ἄλλως, ἐπειδὴ ἡ θυγάτηρ τοῦ ἡγεμόνος Νικήτα μόλις συνεπλήρωσε τὸ πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας της, τὸ συνοικέσιον τοῦτο εἶνε πρὸς τὸ παρὸν ἁπλοῦς μόνον πόθος.

Digitized by Google

— Ἐν Χαλκίδι ἀπεβίωσε κυριολεκτικῶς τῆς πείνης ὁ γέρων Ἐπαμεινώνδας Μπογιατζῆς, ὅστις πρὸ πεντήκοντα ἐτῶν, ῥωμαλέος τότε νεανίας, ἐγένετο ἐπὶ στιγμὴν δημοτικώτατος ἐν Ἀθήναις, ἐνέπνευσε τοὺς λαϊκοὺς ποιητὰς καὶ ἠξιώθη τῶν συγχαρητηρίων τοῦ Ὄθωνος καὶ τῆς Ἀμαλίας, διότι τυχὼν ἐκ κίρκῳ ἔρριψεν εὐκόλως κατὰ γῆς Γάλλον παλαιστὴν ἐξακουστότατον καὶ κομπαστικώτατον.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Ἀπέθανεν ἐν Ῥωσσίᾳ, προσβληθεὶς ὑπὸ ἀποπληξίας ὁ δεινὸς φιλόλογος Nauck, μέλος τῆς ἐν Πετρουπόλει Ἀκαδημίας, τοῦ ὁποίου ἡ ἑρμηνεία καὶ ἡ κριτικὴ τῶν ἑλληνικῶν κειμένων ἀποτελεῖ ἔργον μεγάλην κεκτημένον αὐθεντίαν ἐν τῇ Ἐπιστήμῃ.

— Ἐπαινεῖται ὑπὸ τῆς κριτικῆς τοῦ γαλλικοῦ τύπου τὸ νέον μυθιστόρημα τοῦ Emile Pouvillon, τὸ ἐπιγραφόμενον Antibel.

— Θὰ εἶνε περιεργότατον τὸ προσεχὲς ἔργον τοῦ Αἰμιλίου Ζολᾶ, ὡς ἐκ τῶν ἐντυπώσεων, τὰς ὁποίας ἀποκομίζει ὁ συγγραφεὺς ἐκ τοῦ προσκυνήματος τῆς θαυματουργοῦ Παναγίας τοῦ Λούρδ, ὅπου μεθ' ὅλας τὰς ἀπειλὰς φανατικῶν τινων, μετέβη μετημφιεσμένος. Τὴν ἡρωΐδα τοῦ ἐν λόγῳ μυθιστορήματος θὰ ἀποτελέσῃ ἡ θεόληπτος Βερναρδέττη, τῆς ὁποίας τὸ γενέθλιον χωρίον Bartres ἐπεσκέφθη πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὁ μυθιστοριογράφος.

Ἐπιστημονικά.

Διὰ τελειοτάτου φωτογραφικοῦ μηχανήματος ὁ Wolff ἀνεκάλυψεν ἐσχάτως νέον πλανήτην ἐκ τῶν μικρῶν, τῶν λεγομένων τηλεσκοπικῶν.

— Νέον τρόπον βαλσαμώσεως, ἀνώτερον πάντων τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν, ἐφεῦρεν ἐν Λυὼν ὁ Dubois. Ἡ βαλσάμωσις αὕτη δι' ἐνέσεων νιτρικοῦ αἰθέρος ἢ ἀμυλικοῦ οἰνοπνεύματος τελουμένη ἔχει τὸ προτέρημα νὰ διαφυλάττῃ ἐπὶ μακρὸν ἀναλλοίωτον τὴν μορφὴν καὶ νὰ μὴ ἀπαιτῇ τὴν ἐξαγωγὴν τῶν ἐντοσθίων.

— Ὁ καθηγητὴς Λομπρόζος ἀνεκοίνωσεν ἐσχάτως ἐν τῷ ἐν Λονδίνῳ συνελθόντι Συνεδρίῳ τῆς Φυσιολογικῆς Ψυχολογίας νέαν περὶ γυναικὸς μελέτην, πολὺ περιεργοτέραν τῶν μέχρι τοῦδε, διὰ τῆς ὁποίας ζητεῖ νἀποδείξῃ ὅτι φυσιολογικῶς ἡ γυνὴ εἶνε *ψεύστρια*. Αἰτία τούτου κατὰ τὸν Λομπρόζον εἶνε κυρίως ἡ ὡς ἐκ τῆς ἀτελείας τοῦ ὀργανισμοῦ *ἀδυναμία* τῆς γυναικός· ἠξεύρομεν δὲ ὅτι γενικῶς οἱ ἀδύνατοι καταφεύγουν εἰς τὸ ψεῦδος καὶ εἰς τὸν δόλον, ἐν ᾧ ἡ παρρησία εἶνε ὁ κλῆρος τῶν ἰσχυρῶν. Ἐκτὸς τούτου καὶ ἄλλα αἴτια τοῦ γυναικείου ψεύδους εἶνε ἡ *αἰδώς*, ὁ *περὶ τὸ φῦλον ἀγών*, ἡ *ζωηρὰ τῆς γυναικὸς φαντασία* καὶ *τὰ καθήκοντά της ὡς μητρός*. Ἐκτενεστέραν ἀνάλυσιν τῆς νέας ταύτης ἐργασίας τοῦ περιφήμου φυσιολόγου ἐλπίζομεν νὰ προσφέρωμεν προσεχῶς εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς *Ἑστίας*.

— Ἀπέθανεν ἐν Στρασβούργῳ ὁ διακεκριμένος ἐντομολόγος Φερδινάνδος Reiber, ὁ ὁποῖος ἐκτὸς τῶν διαφόρων αὐτοῦ ζωολογικῶν συγγραφῶν, ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως καὶ ἱστορικήν τινα μελέτην, πολλοῦ λόγου ἀξίαν περὶ τῆς Μασσαλιώτιδος.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ἡ οἰκία, ἐν ᾗ ἐγράφη ὁ «Ὕμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν».

Ἡ εἰκὼν αὕτη ἐγένετο ἐκ φωτογραφίας τοῦ ἐν Ζακύνθῳ φιλοκάλου φωτογράφου κ. Γ. Ε. Δημητριάδου, τοῦ ὁποίου καὶ ἄλλα λίαν ἐπιτυχῆ ἔργα, σειρὰν τοπίων τῆς πόλεως Ζακύνθου, ἔχομεν ἕτοιμα διὰ τὴν *Ἑστίαν*. Ἡ φωτογράφησις τῆς οἰκίας τοῦ Σολωμοῦ ἐγένετο τῇ ὑποδείξῃ καὶ προτροπῇ τοῦ κ. Δ. Ἠλιακοπούλου, βιβλιοφύλακος τῆς ἐν Ζακύνθῳ Δημοσίας Βιβλιοθήκης, εἰς ὃν ὀφείλονται καὶ αἱ περὶ αὐτῆς σημειώσεις.

ΠΑΙΓΝΙΑ

Ἡ πυκνότης τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος.

Κατασκευάσατε πρῶτον ἕνα *σίφωνα* χάρτινον, ἕνα σωλῆνα δηλαδὴ κεκαμμένον εἰς δύο ἄνισα σκέλη, — τὸ ἓν πρέπει νὰ εἶνε ἴσον περίπου πρὸς τὸ ἓν τρίτον τοῦ ἄλλου, — καὶ καλὰ κολλημένον, ὥστε νὰ μὴ ξεφυσᾷ ἀπὸ κανὲν μέρος. Γεμίσατε κατόπιν κατὰ τὸ ἥμισυ μίαν φιάλην ἀπὸ ὕδωρ ἀναμεμιγμένον μὲ ὄξος, ὥστε νἀναλογοῦν εἰς ἓν μέρος δυνατοῦ ὄξους δύο μέρη ὕδατος, καὶ ῥίψατε μέσα εἰς τὴν φιάλην ὀλίγην σόδαν, κρυσταλλικὴν διὰ τὸ καλλίτερον. Θὰ παραχθῇ τότε ἀνθρακικὸν ὀξύ, τὸ ὁποῖον θὰ ἴδετε ἐκλυόμενον ἐκ τοῦ ὑγροῦ ἐν εἴδει φυσαλλίδων.

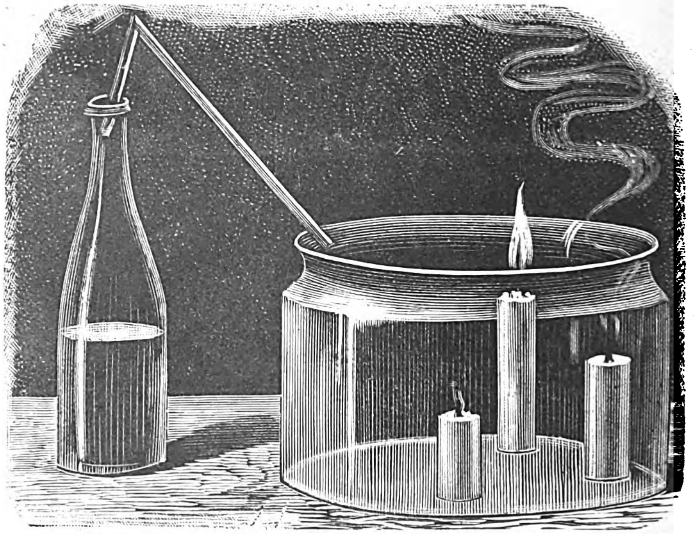

Ἂν ἐμβάλετε τώρα τὸ μικρότερον σκέλος τοῦ σίφωνος εἰς τὸ στόμιον τῆς φιάλης καὶ τοποθετήσετε τὴν ἄκραν τοῦ μεγάλου σκέλους παρὰ τὸ χεῖλος ἑνὸς ἀγγείου ὑαλίνου, ἑνὸς δοχείου γλυκοῦ παραδείγματος χάριν, τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ ἐκ τῆς φιάλης θὰ διοχετευθῇ εἰς τὸ ἀγγεῖον· ἐπειδὴ δὲ τὸ ἀέριον τοῦτο εἶνε *πολὺ πυκνότερον τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος*, θὰ κατατεθῇ εἰς τὸν πυθμένα τοῦ ἀγγείου, ἀνερχόμενον ἐκεῖθεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Περὶ τούτου δύνασθε νὰ βεβαιωθῆτε διὰ τριῶν τεμαχίων κηρίου ἀνίσου μεγέθους, τὰ ὁποῖα τοποθετεῖτε καὶ ἀνάπτετε ἐντὸς τοῦ ἀγγείου καὶ ἐκ τῶν ὁποίων, τῇ ἐπενεργείᾳ τοῦ ὁλονὲν ἀνερχομένου ἀνθρακικοῦ ὀξέος, θὰ σβύσῃ πρῶτον τὸ μικρότερον, κατόπι τὸ μεσαῖον καὶ τελευταῖον τὸ μεγαλήτερον.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—128

Digitized by Google

ΠΑΛΑΙΑΙ ΑΘΗΝΑΙ

Η ΔΟΥΚΙΣΣΑ ΤΗΣ ΠΛΑΚΕΝΤΙΑΣ

Παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἰλισσοῦ ὑπεγείρεται ἰδιότροπον μαρμάρινον μέγαρον, ἔνθα σήμερον στρατωνίζεται ἓν τῶν συνταγμάτων τοῦ πυροβολικοῦ. Τὸ μέγαρον τοῦτο περικυκλοῦται ἀπὸ ἀπέραντον μάνδραν ἐκτεινομένην μέχρι τοῦ πολυγώνου τῆς σκοποβολῆς. Πέριξ τοῦ μεγάρου ἀπό τινος χρόνου ᾠκοδομήθησαν διάφορα κτίρια χρήσιμα δι' ἀποθήκας τοῦ στρατιωτικοῦ ὑλικοῦ καὶ δι' ἑτέρας στρατιωτικὰς ἀνάγκας. Ὁ κῆπος ὅστις ἄλλοτε ὑπῆρχεν ἐκεῖ κατεστράφη ἐντελῶς πλέον καὶ εἰς τὸν ἀπογυμνωθέντα χῶρον γυμνάζονται οἱ νεοσύλλεκτοι τοῦ Συντάγματος. Τὸ μέγαρον τοῦτο εἶνε γνωστότερον ὑπὸ τὸ ὄνομα τὸ *παλάτι τῆς δουκίσσης*. Ἐκεῖ ἔζησεν ἐπὶ εἰκοσιπενταετίαν ὁλόκληρον καὶ εἰς ἓν τῶν δωματίων του ἀπέθανεν ἡ Δούκισσα τῆς Πλακεντίας, στερουμένη πάσης υἱϊκῆς καὶ συγγενικῆς περιθάλψεως κατὰ τὰς τελευταίας στιγμάς της. Ἐφ' ὅσον κατῴκει τὸ μέγαρον τοῦτο ἡ ἰδία Δούκισσα, δὲν εἶχεν ἀποπερατωθῆ διότι μάντις τις ἐν Παρισίοις εἶχε προείπῃ εἰς τὴν εὐγενῆ ταύτην δέσποιναν ὅτι ὅταν θὰ ἀπεπεράτωνεν οἷον δήποτε κτίριόν της θὰ ἀπέθνησκεν. Ἡ προφητεία αὕτη τῆς γραίας μάντιδος τόσον εἶχεν ἐπιδράσει ἐπὶ τοῦ πνεύματός της, ὥστε ὅσας οἰκίας ᾠκοδόμησε, πάσας τὰς ἀφῆκεν ἡμιτελεῖς. Ἡ νευροπαθὴς γυνὴ εἶχεν ἰδιοσυγκρασίαν λίαν εὐδιάθετον πρὸς ἀποδοχὴν τοιούτων ἀγυρτευμάτων. Ἐπίστευεν εἰς τὰς μαντείας καὶ εἰς ὅλας τὰς ποικίλας ἀγυρτείας ἃς ἀφῆκεν ὁ μεσαιών. Ὅλος ὁ βίος της ὑπῆρξε σειρὰ ἰδιοτρόπων σκιρτημάτων τῆς φαντασίας της. Ἓν τούτων ἦτο ἡ παραμονή της ἐν Ἀθήναις. Ἐγκατέλειψε τὴν πρωτεύουσαν τῆς Γαλλίας καὶ ἐγκατεστάθη εἰς Ἀθήνας καταστᾶσα ἀξιοσημείωτος προσωπικότης. Οἱ πρεσβύτεροι τῶν Ἀθηναίων ἐνθυμοῦνται ἀκόμη τὴν λευκοφόρον Δούκισσαν ἰσχνήν, γραῖαν πλέον, ἐξερχομένην ἐπὶ τοῦ μόνου τότε ἐν Ἀθήναις ὀχήματος καὶ συνοδευομένην πάντοτε ἀπὸ δύο ἐκ τῶν πολυαρίθμων σκύλων, οὓς ἐξέτρεφεν ἐν ταῖς αὐλαῖς τοῦ μεγάρου της. Μόνη της περιήρχετο τὰς ἐξοχικὰς ὁδοὺς μηδόλως φοβουμένη τοὺς ληστὰς οἵτινες κατήρχοντο ἀπὸ τῶν ὀρέων των εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Ἑλληνικῆς πρωτευούσης συνεννοούμενοι μετὰ σημαινόντων προσώπων τῆς ἀθηναϊκῆς κοινωνίας. Ἡ Δούκισσα τῆς Πλακεντίας οὐχὶ ἅπαξ εἶχε συναντηθῆ μετὰ ληστῶν· δὲν τῇ ἐνέπνεον ὅμως οὗτοι τὸν τρόμον, ὃν ἐπροξένουν εἰς τοὺς λοιποὺς κατοίκους τῆς Ἑλλάδος. Μάλιστα πρὸς ἕνα τούτων, τὸν διάσημον ἀρχιληστὴν Μπιμπίκην, εἶχεν ἔλθῃ εἰς συνεννόησιν καὶ ἠδύνατο ἔκτοτε νὰ περιέρχηται ἐλευθέρως τὰ ὄρη ὑπὸ τὴν προστασίαν ὅλων τῶν ἐν τῇ Ἀττικῇ ληστρικῶν συμμοριῶν.

Ο ΚΑΘΡΕΠΤΗΣ

Αἱ Ἀθῆναι τὴν ἐγνώρισαν, ὡς εἴπομεν, γραῖαν πλέον, φέρουσαν πάντοτε λευκὴν ἐσθῆτα καὶ λευκὸν ἐπενδύτην ἐκ μαλλίνου ὑφάσματος. Μὲ τὰ κατάλευκα ταῦτα ἐνδύματα, μικρόσωμος ὡς

Digitized by Google

ἦτο καὶ ἐξησθενημένη, ὡμοίαζε πρὸς φάντασμα. Ἦτο μᾶλλον ψυχὴ ἢ σῶμα, αἱ δὲ συμφοραί της ἀφήσασαι ἀνεξάλειπτα τὰ ἴχνη ἐπὶ τοῦ προσώπου της προσέδιδον εἰς τὴν ὄψιν της βυζαντινῆς ἁγιογραφίας ἔκφρασιν, ἣν συνεπλήρου τὸ εἶδος τῆς ἀμφιέσεώς της. Ἠγάπα κατ' ἐξοχὴν τὰ λευκά, τὸ δὲ χρῶμα τοῦτο ἔφερε θέρος καὶ χειμῶνα. Τὴν ὠχράν της μορφὴν περιεκάλυπτε πάντοτε διὰ λευκοῦ πέπλου κατὰ τὸ ἰουδαϊκὸν ἰδίωμα, ἐκ τοῦ πέπλου δὲ τούτου ἐξήρχοντο πυκνοὶ βόστρυχοι, οἵτινες ἀπὸ ἐτῶν καὶ λίαν προώρως εἶχον λευκανθῆ. Ἀλλὰ ἡ γραῖα Δούκισσα πρὸ ὀλίγων ἀκόμη χρόνων εἶχε λαμπρύνει μίαν τῶν μεγαλοπρεπεστέρων αὐλῶν τῆς Εὐρώπης. Θυγάτηρ τοῦ μαρκησίου Barbé-Marbois, ἀνδρὸς διαπρέψαντος κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς γαλλικῆς αὐτοκρατορίας καὶ τῆς παλινορθώσεως, νεαρά, εὐφυής, πλήρης ἀριστοκρατικῆς χάριτος, γοητεύουσα με τὸ μειδίαμά της, ὅπερ ἀπεκάλυπτε σειρὰν λευκοτάτων ὀδόντων, μαγνητίζουσα διὰ τῆς λαλιᾶς της, ὑπανδρεύθη τὸν πρωτότοκον υἱὸν τοῦ ὑπάτου τῆς Γαλλίας Λαμωρέ, Δουκὸς τῆς Πλακεντίας, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου, ἐκληρονόμησε μετὰ τοῦ τίτλου καὶ μίαν ἀπὸ τὰς μεγαλειτέρας περιουσίας τῆς Γαλλίας. Ἡ ἕνωσις αὕτη δὲν ὑπῆρξεν εὐτυχής· ὁ ἀσυμβίβαστος χαρακτήρ της ταχέως ἐπέφερε τὴν διάρρηξιν τῶν συζυγικῶν σχέσεων, ἥτις τῇ ἀπέδωσε τὴν ἀπόλυτον ἐλευθερίαν. Ὡς κόρη καὶ ὡς δέσποινα εἶχε τεθῆ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς αὐτοκρατείρας Ἰωσηφίνης, εἶτα δὲ καὶ τῆς Μαρίας Λουΐζης. Ἡ εὐρεῖα παίδευσίς της καὶ ἡ νεανική της χάρις δὲν ἤρκεσαν νὰ τὴν καταστήσωσι τὴν θελκτικωτέραν γυναῖκα τῆς αὐλῆς. Νεότης, χάρις καὶ κάλλος δὲν ἦσαν πράγματα δυνάμενα νὰ παροραθῶσιν ἀπὸ τὸν Μέγαν Ναπολέοντα. Ὁ αὐτοκράτωρ ἐθεώρει τὰς γυναῖκας εὐαλώτους ὅπως καὶ τὰ φρούρια καὶ ἐφήρμοζεν ἀπέναντι τῆς ἀρετῆς των τὴν τακτικὴν τοῦ πολέμου. Ἡ στάσις ὅμως ἣν ἐτήρησεν ἀπέναντί του ἡ νεαρὰ Δούκισσα, ἔφερεν εἰς ἀπελπισίαν τὸν Ναπολέοντα, ὅσον καὶ τὸ φρούριον τῆς Πτολεμαΐδος. Ἐν τῇ πολυσελίδῳ ἱστορίᾳ τῶν ἐρώτων τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος, μόνον ἡ Σοφία Μπαρμπὲ-Μαρπουᾶ ἀναφέρεται ὡς ἀντιστᾶσα. Ἡ πρᾶξις αὕτη εἶνε τόσον ἡρωϊκή, ὅσον καὶ τῶν ἀντιταχθέντων ἐναντίον τοῦ μεγάλου στρατηλάτου πολεμιστῶν.

Αἱ σχέσεις ἐν τούτοις τῶν δύο συζύγων δὲν ἤρκεσαν νὰ διαρρηχθῶσιν ἐντελῶς, κοινῇ δὲ συμφωνίᾳ διεζεύχθησαν, καὶ διετέλουν μόνον κατὰ τύπους σύζυγοι. Ἐκ τῆς βραχείας ταύτης συμβιώσεως ἡ δούκισσα εἶχεν ἀποκτήσει θυγάτριον ὅπερ ὑπερηγάπα. Ὠνειροπόλει διὰ τὸ μικρὸν ἐκεῖνο πλάσμα θρόνους καὶ μεγαλεῖα, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ ἀσθενικὸς ὀργανισμός του ἐδείκνυεν ὅτι δὲν ἤθελε προφθάσει νὰ ἱκανοποιήσῃ τοὺς πόθους τῆς μητρός του. Ἐφ' ὅσον ἔζη ὁ πενθερός της, ἡ διάζευξις δὲν εἶχεν ἐκδηλωθῆ ἐπισήμως, μετὰ τὸν θάνατον ὅμως αὐτοῦ, ἐπισυμβάντα τὸ 1824, ἤρξατο ζῶσα ἐλευθερώτερον καὶ ὁ οἶκός της ἐγένετο τὸ κέντρον τῶν ποιητῶν, τῶν λογογράφων καὶ τῶν καλλιτεχνῶν. Ἦσαν τότε τοῦ συρμοῦ τὰ φιλολογικὰ σαλόνια. Αἱ δέσποιναι, αἵτινες εἶχον ἀνοίξει τὰς αἰθούσας των, ἐπεδίωκον τὴν ἐν αὐταῖς παρουσίαν ἀνθρώπων τῶν γραμμάτων. Τὴν ἐποχὴν δ' ἐκείνην ἡ Δούκισσα Σοφία ἠγάπησε περιπαθῶς τὸν ποιητὴν Καζιμὶρ δὲ Λαβίν. Εἰς στενήν της φίλην ἐνταῦθα, εἶχεν ἐκμυστηρευθῆ τὰς περιπετείας τοῦ ἔρωτος ἐκείνου, ἐκ τῆς πηγῆς δὲ ταύτης ἠντλήσαμεν καὶ ἡμεῖς ταύτας.

*

Τὸ 1820, ὅτε δὲν ἦτο πλέον εἰς τὸ στάδιον τῆς πρώτης νεότητός της ἡ Δούκισσα τῆς Πλακεντίας, συνηντήθη μετὰ τοῦ Δὲ Λαβίν, τοῦ ποιητοῦ τῶν Μεσσηνιακῶν Ὠδῶν. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ ποιητὴς δὲν εἶχε δημιουργήσει ἀκόμη τὴν ἐν τῇ φιλολογίᾳ θέσιν του, ἀλλ' ἀπήστραπτεν ἔκτοτε ἡ εὐφυία του, ἥτις προσέδιδεν ἀκαταμάχητα θέλγητρα εἰς τὴν ὡραίαν του μορφήν. Ἀπὸ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς γνωριμίας των ὁ ποιητὴς ἐμάγευσε τὴν Δούκισσαν. Ὑπερηφάνου ὅμως χαρακτῆρος αὕτη, ἐπάλαιεν ἐναντίον τῶν αἰσθημάτων τούτων, ἀλλ' ὁ ποιητὴς εἰσδύσας εἰς τὸ πνεῦμά της ὑπέθαλπε τὸ αἴσθημα ἐκ ματαιοφροσύνης μᾶλλον, διότι ἡ Δούκισσα ἦτο πολὺ πρεσβυτέρα του, τόσον δὲ ἐπιτηδείως ἐφέρετο πρὸς αὐτήν, ὥστε ἡ ἀντισταθεῖσα εἰς τὰς ἐρωτικὰς ἐπιθέσεις ἑνὸς κοσμοκράτορος, ὑπέκυψεν ἐνώπιον τοῦ πτωχοῦ ποιητοῦ, ὅστις τῆς ἔγραφε τρυφερὰ ποιημάτια. Ἡ Δούκισσα ἔδειξεν ἐνδοτικὰ σημεῖα καὶ ἑσπέραν τινὰ ὁ ποιητὴς ἀπεκάλυπτε τὸν ἔρωτά του εἰς τὴν θελκτικήν του Σοφίαν, γονατίζων πρὸ τοῦ σκίμποδος, ἔνθα ἀνεπαύετο ἡ λεπτοφυὴς δέσποινα. Ὑπὸ τὰς ἐντυπώσεις τῆς ἀναγνώσεως τοῦ ἀριστουργήματος τῆς Κοριννης προσεκάλεσε τὸν ποιητὴν ἡ Δούκισσα νὰ ἐκδράμωσιν εἰς Ἰταλίαν καὶ ἐκεῖ εἰς τὰς τερψιθύμους πεδιάδας της, ἢ ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν ἐρειπίων τῆς Ῥώμης νὰ πλέξωσι τοὺς ἔρωτάς των. Ἐννόει νὰ διέλθῃ τὴν Ἰταλίαν ὡς Κόριννα μετὰ τοῦ Ὀσβάλδου, κατὰ δὲ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1820 τὸ ἐρωτικὸν ζεῦγος ἐπεβιβάσθη γαλλικοῦ ἐμπορικοῦ βρικίου, ὅπερ ἐναύλωσεν ἡ Δούκισσα, ἵνα πλεύσῃ μετὰ τοῦ ἐραστοῦ της εἰς Γενούην. Αἱ πρῶται ἡμέραι τοῦ πλοῦ ὑπῆρξαν μαγευτικὰ προεόρτια ἐρωτικῶν πανηγύρεων. Ἀλλὰ τὸ ποιητικὸν τοῦτο εἰδύλλιον διέλυσεν ἐκραγεῖσα αἴφνης ἐν τῷ πελάγει θύελλα. Ἡ εὐφάνταστος γυνὴ ἐπεζήτει μίαν τοιαύτην περιπέτειαν ἐν τῷ ταξειδίῳ της. Ἡ μεγαλοπρεπὴς ὄψις τῆς θαλάσσης ἐμέθυε τὴν ψυχὴν τῆς ἐρωτολήπτου Δουκίσσης, οὕτως ὥστε εἶχεν

Digitized by Google

ἐπέλθῃ ἀπροσδοκήτως ἡ στιγμὴ τῆς γλυκείας ἥττης. Αἴφνης παρουσιάζεται εἰς τὸν ὁρίζοντα μελανὸν νέφος· ὁ πλοίαρχος ἤρξατο δεικνύων ἀνησυχίαν, ἥτις ἐντὸς ἡμισείας ὥρας ἐδικαιολογήθη. Ἡ καταιγὶς ἐξερράγη, θὰ ἀνέτρεπε δὲ ἀφεύκτως τὸ πλοῖον, ἂν δὲν συνεστέλλοντο ἐγκαίρως τὰ ἱστία. Ἐπί τινας ὥρας τὸ πλοῖον ἐκινδύνευσε νὰ καταποντισθῇ καὶ τὸ ἐρωτευμένον ζεῦγος ἀνέμενε τὸ τραγικὸν τέλος τοῦ ἄγγλου ποιητοῦ Σέλλεϋ, ὅστις πρό τινος χρόνου εἶχεν εὕρῃ οἰκτρὸν θάνατον ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐκείνῃ. Ὁ πλοίαρχος κατὰ τὴν πρώτην στιγμὴν τοῦ κινδύνου παρεκάλεσε τὴν Δούκισσαν νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν αἴθουσαν, αὕτη ὅμως ἐπιθυμοῦσα νὰ ἀπολαύσῃ τὴν θέαν τῆς θυέλλης, διέταξε νὰ τὴν δέσωσιν ἐπὶ τοῦ ἱστοῦ ἵνα βλέπῃ τὰ ὀγκούμενα κύματα καὶ τὴν λάμψιν τῆς ἀστραπῆς. Τὴν αὐτὴν ἐπιθυμίαν ἐξεδήλωσε καὶ ὁ ποιητὴς καθήσας ἀπέναντι αὐτῆς. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἤρξατο καταφαινομένη ἡ ἀντίθεσις τῶν χαρακτήρων των. Καὶ ἡ μὲν Δούκισσα γενναία ἐθεώρει ἀταράχως τὴν φοβερὰν εἰκόνα τῆς καταιγίδος· ὁ Δὲ Λαβὶν ὅμως, χερσαῖος παρισινός, ἀβροδίαιτος τῶν αἰθουσῶν κύριος, ἤρξατο μεμφόμενος τὴν Δούκισσαν καὶ βλασφημῶν τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἐνδώσας εἰς τὰς ἰδιοτροπίας της, ἐπεβιβάσθη τοῦ κατηραμένου ἐκείνου πλοίου, ἐνῷ ἠδύνατο ν' ἀκολουθήσῃ ἄλλην ἀσφαλεστέραν ὁδὸν φέρουσαν ἐπίσης εἰς τὴν Εὐτυχίαν. Μετὰ δύο ὥρας ὁ κίνδυνος παρῆλθεν, ἐξηκολούθησεν ὅμως ὁ σάλος, ὅτε τὰς θρηνῳδίας τοῦ ποιητοῦ διεδέχθη ἔξαλλος καὶ παιδαριώδης χαρὰ ἐπὶ τῇ βεβαιώσει τοῦ πλοιάρχου ὅτι πᾶς κίνδυνος παρῆλθεν. Ἡ χαρὰ αὕτη διεκόπτετο συνεχῶς ὑπὸ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ναυτιάσεως, ἅτινα ἐπηύξανον τὴν πρὸς αὐτὸν ἀρξαμένην ἤδη ἀηδίαν τῆς Δουκίσσης. Μετὰ δύο ὥρας τὸ πλοῖον εἰσήρχετο εἰς τὸν λιμένα τῆς Γενούης, τότε δὲ ὁ Δὲ Λαβὶν ἐπλησίασε τὴν ἐρωμένην του. Ἀλλ' ἡ κατὰ τὴν τρικυμίαν συμπεριφορά του τῆς εἶχε κινήσει τὴν ἀηδίαν. Τὸν ἠτένισε περιφρονητικῶς καὶ τῷ εἶπε σιγηλῶς, ἵνα μὴ ἀκούσῃ ὁ Μασσαλιώτης πλοίαρχος·

— Ἡ Πρόνοια μὲ ἔσωσεν ἀπὸ ὑμᾶς, ἐπιδείξασά με τὸν ἐγωϊσμόν σας καὶ τὴν δειλίαν σας.

Τὸ εἰδύλλιον διεκόπη ἐνταῦθα. Μία τρικυμία παρέσυρεν ἐντὸς τριῶν ὡρῶν ἔρωτα, ὅστις εἶχε ῥιζώσει ἀπὸ τοσούτου χρόνου εἰς τὰ στήθη τῆς λεπτοφυοῦς δεσποίνης.

*

Αἱ οἰκογενειακαὶ περιπέτειαι τῆς Δουκίσσης, αἱ πολιτικαὶ μεταβολαὶ αἱ ἐπελθοῦσαι ἐν Γαλλίᾳ μετὰ τὴν ἐν Βατερλὼ μάχην, καὶ αἱ ποιητικαὶ αὐτῆς μελέται τὴν εἶχον ἀπομακρύνει πολὺ τῆς συγχρόνου κοινωνίας καὶ τὴν κατέλαβεν ὁ πόθος τοῦ περιπετειώδους βίου ἐν μέσῳ τόπων ἡμιαγρίων καὶ κοινωνίας ἀγνώστου. Τὸν πόθον της τοῦτον ὑπεξέκαιον αἱ ἀφηγήσεις τῶν ποιητῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, οἵτινες περιέγραφον τὰ θέλγητρα τῆς Ἀνατολῆς μὲ τὰ μυστήριά της. Ἡ Ἀνατολὴ προσείλκυε τότε τοὺς ἰδιορρύθμους ἐκείνους χαρακτῆρας, οἵτινες εἶχον σχηματισθῇ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ παρόντος αἰῶνος. Πλεῖσται τότε γυναῖκες τῆς ἀνωτέρας ἀριστοκρατίας τῶν Παρισίων καὶ τοῦ Λονδίνου ἐγκατέλειψαν τὰ μέγαρά των καὶ ἐζήτουν τὴν εὐτυχίαν εἰς τὰ βάθη τῆς Ἀνατολῆς. Οὕτως ἡ κυρία Στάνωπ ἐγκατεστάθη εἰς Δαμασκόν, ἐνεκλείσθη εἰς χαρέμιον καὶ συμπεριεφέρετο ὡς χανούμισσα. Πλεῖστοι περιηγηταὶ τὴν εἶδον ἐπὶ ἁπαλῶν ἐρυθρῶν σοφάδων καθημένην, φέρουσαν τὸ ἀραχνοῦφὲς *γιασμάκ*, τὰ κολπωτὰ βρακία καὶ τὰ τουρκικὰ πέδιλα, περικυκλουμένην ἀπὸ μαύρας δούλας καὶ καπνίζουσαν ὡς γνησίαν σουλτάναν, ἢ εὐνοουμένην ὀδαλίσκην, τὸν ἀργυρόστικτον ναργιλέν της. Ἓν μόνον δὲν ἐτήρει τῶν Ὀθωμανίδων ἡ Ἀγγλὶς χανούμισσα, τὸ ἀθέατον. Ἡ Στάνωπ ἐδέχετο τοὺς ἐπισκεπτομένους αὐτήν, καὶ πολλοὶ περιηγηταὶ ἀνεπαύθησαν εἰς τὸν φιλόξενον αὐτῆς οἶκον. Εἷς δέ, ὁ Νὶλλ, ὡς εἶδε τὴν λαίδην μὲ τὴν ἀνατολικὴν αὐτῆς ἐσθῆτα καὶ ἀνέπνευσεν ἐν τῇ αἰθούσῃ της τὰ ἀνατολικὰ μύρα, ἠσθάνθη ἔρωτα παράφορον πρὸς αὐτήν, μετεμορφώθη καὶ αὐτὸς εἰς Τοῦρκον, εἰς δὲ τὰ βάθη τοῦ μικροῦ κοιτωνίσκου ἔσβεσε τὴν ἀναφθεῖσαν φλόγα του. Ἡ πριγκήπισσα Begliojoso περιεπλανᾶτο εἰς τὴν Συρίαν ὑποτασσομένη εἰς τὴν λάμψιν τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἀνδρῶν τῶν ἐρήμων, ἡ δὲ κόμησσα Θεοτόκη, ἀφ' οὗ μετήλλαξε τρεῖς διαφόρων ἐθνικοτήτων ἄνδρας νομίμους καὶ δωδεκάδας ὅλας παρανόμους, ἐγένετο σύζυγος τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ἀγρίων Κούδρων, Μὲτς-Οὐέλ, ὅστις ζηλότυπος, ὡς ὁ Ὀθέλλος, ἔκρυπτε τὴν λευκήν του Ἀγγλίδα εἰς τὸ βάθος τοῦ χαρεμίου της. Ἡ Δούκισσα τῆς Πλακεντίας ἐπροτίμησε τὴν Ἑλλάδα, ἣν εἶχον ψάλει οἱ ποιηταὶ τῆς πατρίδος της καὶ ἐλάμπρυνεν ἡ αἴγλη τῆς δόξης τῶν νικῶν της. Ὁ τόπος μας ἔνδοξος τότε, δὲν ἦτο ὀλιγώτερον ἄγριος ἀπὸ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, οὐδὲ ὑπῆρχον ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς Ἑλλάδος τὰ μέσα τοῦ ἀνέτου βίου ὡς ἐν Δαμασκῷ.

Ἐν Ναυπλίῳ ἡ Δούκισσα τῆς Πλακεντίας ἀφίκετο κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς διοικήσεως τοῦ Καποδιστρίου, ἔλαβε δὲ μέρος εἰς τὴν κατ' αὐτοῦ ἀντιπολίτευσιν, καὶ ἐσυνείθιζε νὰ ἀποκαλῇ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἐποχὴν τοῦ διωγμοῦ. Ὁ φόνος τοῦ Καποδιστρίου ἔδωκε πέρας εἰς τὸν φαντασιώδη ἐκεῖνον διωγμόν, ἡ δὲ Δούκισσα ἐγκατεστάθη ἐν Ἀθήναις ἅμα τῇ ἐλεύσει τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος, καὶ ἠγόρασεν ἄπειρα γήπεδα, ἐλαιῶνας, ἀγροὺς καὶ μέγα μέρος τοῦ Πεντελικοῦ. Πάντα ταῦτα περιῆλθον κατόπιν εἰς

Digitized by Google

τὴν κυριότητα τοῦ Γεωργίου Σκουζέ, ὅστις διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐπιστάτης τῶν κτημάτων αὐτῆς. Κατ' ἀρχὰς κατῴκησεν εὐρὺν ὅπως δήποτε οἶκον, ἐκεῖ ἔνθα ὑπάρχει σήμερον τὸ ὀρφανοτροφεῖον τοῦ Χατζῆ-Κώστα καὶ ἐγκατέστη μετὰ τῆς μικρᾶς της θεραπείας. Αὕτη ἔφερε τὴν πρώτην ἰδιωτικὴν ἄμαξαν ἐν Ἀθήναις καὶ ἔζη μεγαλοπρεπῶς, τόσῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον ἡ περιουσία αὐτῆς παρέχουσα ἐτήσιον εἰσόδημα πλέον τῶν 150,000 φρ. ἦτο τὴν ἐποχὴν ἐκείνην διὰ τὰς Ἀθήνας ποσὸν μυθῶδες. Ἐν Ἀθήναις πολὺ ὀλίγον συνανεστρέφετο κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη. Εἷς ἐκ τῶν συχναζόντων τὸν οἶκόν της τότε ἦτο ὁ Ἠλίας Κατσάκος Μαυρομιχάλης, διατηρῶν ὅλον τὸ ἀνδρικὸν κάλλος τὸ διακρῖνον τὴν οἰκογένειαν ταύτην. Ὁ Κατσάκος ἦτο οὐχὶ πολὺ νέος, πρὸς δὲ χῆρος καὶ πατὴρ τριῶν τέκνων· οὔτε ἡ ἡλικία του ὅμως, οὔτε ἡ ἰδιότης τοῦ πατρὸς ἀνεχαίτισε τὴν νεαράν, τὴν φθισιῶσαν θυγατέρα τῆς Δουκίσσης νὰ ἀγαπήσῃ περιπαθῶς τὸν ὡραῖον Μανιάτην, ὅστις καίτοι παρεκλήθη ὑπὸ τῆς Δουκίσσης νὰ νυμφευθῇ τὴν θυγατέρα της, ἠρνήθη πάντοτε σεβόμενος τὴν ἡλικίαν του. Ὁ δυστυχὴς οὗτος ἔρως ἐπέτεινε τὴν ὑποβόσκουσαν νόσον τῆς κορασίδος καὶ μετά τινα χρόνον ἀπέθανε. Μετ' οὐ πολὺ ἐν Μονάχῳ ἀπέθανε καὶ ὁ Κατσάκος· κατά τινα μανιατικὴν παράδοσιν φέρεται ὅτι τὸν ἐδηλητηρίασαν ἐν τῷ ἀνακτόρῳ, ἐκδικούμενοι τὴν ἐν Μάνῃ κατατρόπωσιν τῶν βαυαρικῶν στρατευμάτων, ἅτινα εἶχον μεταβῆ πρὸς καθυπόταξιν τῆς Μάνης, μέχρι τῆς σήμερον δὲ διασώζεται ᾆσμα θρηνοῦν τὴν τύχην τοῦ ἐν τῇ ξένῃ ἀποθανόντος Μαυρομιχάλη. Τὸ ἀληθὲς ἐν τῇ ἱστορίᾳ ταύτῃ εἶνε, ὅτι οὗτος ἀπέθανεν ἐκ χολέρας, ὅπως καὶ ἄλλοι νεαροὶ Ἕλληνες διαμένοντες ἐν τῇ Βαυαρικῇ πρωτευούσῃ.

Ἡ Δούκισσα ὑπερηγάπα τὴν κόρην της, μὴ δυναμένη δὲ νὰ ἀποχωρισθῇ αὐτῆς, τὴν ἐταρίχευσε καὶ διετήρει τὸ πτῶμά της εἰς τὰ ὑπόγεια τοῦ οἴκου της, ἐντὸς ὑελοσκεποῦς φερέτρου. Τοῦτο ἐσκανδάλιζε τὸν ἀθηναϊκὸν ὄχλον, ὅστις βλέπων παρὰ τοὺς θρησκευτικοὺς κανόνας τηρούμενον τὸν νεκρὸν διὰ χημικῶν παρασκευασμάτων, ἐθεώρει τὴν Δούκισσαν ὡς αἱρετικήν, ἀλλὰ ἐσέβετο τὴν μητρικὴν στοργήν της καὶ εἰς οὐδεμίαν ἐκδήλωσιν προέβη ὅπως ἐν Ῥώμῃ πρό τινων ἐτῶν ἐν ὁμοίᾳ περιστάσει. Μέχρι τῆς σήμερον πολλὰ περίεργα διηγοῦνται οἱ γέροντες περὶ τῆς στοργῆς, ἣν ἔτρεφε πρὸς τὸ πτῶμα ἐκεῖνο. Ἀνὰ πᾶσαν πρωΐαν οἱ ὑπηρέται ἥναπτον ἐντὸς τοῦ ὑπογείου ἐκείνου λαμπάδας καὶ ἀφ' οὗ τὸ σκυθρωπὸν ὑπόγειον ἐφωτίζετο à giorno, ἡ δούκισσα κατήρχετο μόνη της, ἐν μέσῳ τῆς ἀπεριορίστου ἡσυχίας, καὶ ἔζη ἐκεῖ ἐπὶ ὥρας μὲ τοὺς ἰδίους μόνον διαλογισμοὺς ἢ ἀνεγίνωσκε τὰ σπαρακτικὰ τοῦ Γιούγκ ποιήματα, εἰς ἃ ὁ Ἄγγλος ποιητὴς θρηνῳδεῖ τὴν προώρως τελευτήσασαν κόρην του. Κατὰ τὸν Ἰούλιον ὅμως τοῦ 1846 καὶ αὐτὴ ἡ παραμυθία τῆς μητρὸς ἐξέλιπε. Μία ἐκ τῶν ἀναπτομένων λυχνιῶν παρὰ τὸ φέρετρον ἀνατραπεῖσα μετέδωκε τὸ πῦρ εἰς τὴν οἰκίαν, μετὰ μικρὸν δὲ αἱ φλόγες κατεβρόχθισαν ταύτην. Ὠχρὰ καὶ τρέμουσα ἡ Δούκισσα ἐξελθοῦσα εἰς τὴν ὁδὸν Πειραιῶς ἐθεᾶτο τὸ πῦρ. Παρεκάλει, παρεῖχε μεγάλας ἀμοιβὰς εἰς ὅντινα ἠδύνατο νὰ διασώσῃ τὸ πτῶμα τῆς θυγατρός της. Ἀλλὰ οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ εἰσδύσῃ ἐντὸς τῶν φλογῶν καὶ νὰ ἐξαγάγῃ τοῦ ὑπογείου τὸ κατακαὲν πλέον πτῶμα, ὅπερ μετὰ μικρὸν ἀπετεφρώθη καὶ τοῦτο. Τότε ἡ ταλαίπωρος μήτηρ συλλέξασα τὴν σποδὸν τῆς θυγατρός της, τὴν ἐνεταφίασε μετὰ πομπῆς εἰς τὸ ἐπὶ τοῦ Πεντελικοῦ κτῆμά της.

*

Ὁ θάνατος τῆς θυγατρός της καὶ κατόπιν ἡ ἀποτέφρωσις τοῦ πτώματος αὐτῆς, ἐπέδρασαν σπουδαίως εἰς τὸν χαρακτῆρά της. Τὸ νευρικόν της σύστημα ἔπαθεν ἀλλοίωσιν. Ἤρξατο τότε νὰ σχηματίζῃ παράδοξα πολιτικὰ καὶ κοινωνικὰ ἰδεώδη, καὶ διῆλθε τῆς κεφαλῆς της νὰ ὀργανίσῃ τὴν ἀθηναϊκὴν κοινωνίαν κατὰ τὸ ἴδιον αὐτῆς σύστημα, διὸ οἰκοδομήσασα εὐρύχωρον μέγαρον παρὰ τὸν Ἰλισσὸν ἐκάλει πολλοὺς ἐκ τῆς ἀθηναϊκῆς κοινωνίας καὶ τοὺς ἀνέπτυσσε τὰς θεωρίας της περὶ θρησκείας καὶ πολιτεύματος. Ἡ διακόσμησις τοῦ μεγάρου της δὲν ἦτο πολυτελής, παρεῖχεν ὅμως ὅλας τὰς ἀνέσεις καὶ ὡμοίαζε πολὺ πρὸς τὰς αἰθούσας τῶν Γάλλων ἀριστοκρατῶν. Πᾶσαν ἑσπέραν κυρίαι καὶ κύριοι μετέβαινον ἐν τῷ οἴκῳ της καὶ ἐλάμβανον τὸ τέϊον. Δὲν ἐξηκριβώσαμεν ἱστορικῶς τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ πιστεύομεν ὅτι ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς Δουκίσσης τῆς Πλακεντίας προσεφέρθη κατὰ πρῶτον τέϊον, ποτὸν ἄγνωστον ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἀποκαταστάσεώς της. Τοὺς πλείστους ὅμως ἐν ταῖς αἰθούσαις τῆς Δουκίσσης δὲν εἵλκυον τὰ θέλγητρα τῆς συναναστροφῆς, ἥτις ἐλάμβανε χαρακτῆρα φιλοσοφικοῦ συνεδρίου, ἀλλὰ ἡ ματαιοδοξία. Ἤθελον νὰ φαίνωνται ὅτι εἶχον σχέσεις πρὸς τὴν Δούκισσαν τῆς Πλακεντίας καὶ ὅτι ἀπελάμβανον τῆς ἰδιαιτέρας αὐτῆς εὐνοίας. Διὰ τοὺς πλείστους αἱ γενόμεναι ἐκεῖ ὁμιλίαι ἦσαν ἀκατάληπτοι, ἀλλὰ ἀντεῖχον οἱ δυστυχισμένοι ὅλον τὸ φορτίον τοιαύτης συναναστροφῆς διὰ νὰ ἀκουσθῇ τὴν πρωΐαν ὅτι ἐπέρασαν τὴν ἑσπέραν των εἰς τῆς Δουκίσσης, ἐξ ἧς ἐξερχόμενοι διηγοῦντο μυθεύματα, τὰ ὁποῖα ἐπίστευον οἱ ἁπλοϊκοὶ θαμῶνες τῶν καφφενείων τῆς ὁδοῦ Αἰόλου. Περιεργότατα διηγοῦνται περὶ τῶν συναναστροφῶν τούτων. Εἶνε γνωστὸν ὅτι ἡ Δούκισσα δὲν ἠδύνατο νὰ δεχθῇ ἀνθρώπους χωρὶς *γάντια*, οἱ δὲ ἐπισκέπται της δυσανασχετοῦντες εἰς τὴν ἀπαίτησιν ταύτην τῆς

Digitized by Google

φιλοξενούσης δεσποίνης ἔφερον καθ' ἅπασαν τὴν νύκτα τὰς χειρίδας των. Καὶ ἦτο θέαμα ἀληθῶς νὰ βλέπῃ τις τοὺς κυρίους ἐκείνους μὲ τὰς ποικιλοχρώμους χειρίδας των. Οἱ ἐν Παρισίοις ἔμποροι ὅλα τὰ περίεργα χρώματα παλαιῶν χειρίδων, ἅτινα οὐδεὶς σεβόμενος τὰς χεῖράς του ἔφερεν ἐν Γαλλίᾳ, τὰ ἀπέστελλον εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ ἐβλέπετε πλέον ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Δουκίσσης προγάστορας κυρίους μετ' ἄκρας φιλαρεσκείας νὰ ἐπιδεικνύωσι χειρίδας χρωμάτων, λιλὰ καὶ ἐρυθρῶν ὡς τὰ φέσια τῶν ἀγωνιστῶν, οἵτινες ἐσύχναζον εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Δουκίσσης καὶ ἐπεδείκνυον ἐκεῖ εἰς τοὺς ξένους τὰ χρυσοποίκιλτα τουζουλούκια καὶ τὰς φερμέλας των. Αἱ δὲ κυρίαι; Ὤ, αἱ κυρίαι, μὲ τὰ κυανᾶ **τζαμφέσια** περηραμμένα μὲ βενετικὰς χάνδρας καὶ κροσσούς, οὓς παρεσκεύαζον οἱ ἑλληνορράπται εἰς τὰ **ἀμπατζίδικα,** φέρουσαι γόβαις **καραμάντουλο,** ἀκινητοῦσαι ὡς αἰγυπτιακαὶ μούμιαι, αἱ μὲν ἰσχναὶ ὡς αἱ ἑπτὰ ἀχαμναὶ ἀγελάδες τοῦ ἐνυπνίου τοῦ Φαραώ, ἢ ὡς παυμένοι πρὸ ἑνὸς τοὐλάχιστον ἔτους ὑπάλληλοι, αἱ δὲ παχεῖαι μὲ ἐξοιδημένα πρόσωπα καὶ προτεταμένα στήθη, ἀνήκουσαι εἰς τὴν τάξιν τῶν μαστοφόρων, ἐχασμῶντο ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς συναναστροφῆς. Ὅλος αὐτὸς ὁ ἑσμὸς τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν μετέβαινεν ἐκεῖ καὶ ἔμενεν ἀκινητῶν, ἢ ἐλάλει διὰ μονοσυλλάβων, ὡς οἱ κάτοικοι τῆς Πολυνησίας, καὶ ἐφαίνετο προσέχων εἰς τοὺς λόγους τῆς Δουκίσσης, ἐνῷ πράγματι οὐδὲν κατελάμβανεν ἐξ ὅσων ἐφθέγγετο ἡ περίεργος γαλλὶς φιλόσοφος. Βεβαίως μεταξὺ τῶν κεκλημένων ὑπῆρχον καὶ μορφωμένοι ἄνθρωποι καὶ κυρίαι, μηδόλως καθυστεροῦσαι τῶν κυριῶν τοῦ προαστείου τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ, φαναριώτισσαι καὶ ἄλλαι ἐξ Ἀγγλίας ἢ Ρωσσίας κατελθοῦσαι εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ λαβοῦσαι τελείαν ἀνατροφήν, ἣν εἰς μάτην θὰ ζητήσετε εἰς τὰς σημερινὰς ἑλληνικὰς οἰκογενείας, ἀλλ' ἐκ τῆς τάξεως ταύτης εὐάριθμοι ἐσύχναζον διότι εἶχεν ἐπέλθει πρὸ πολλοῦ ῥῆξις μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Δουκίσσης. Τὸ πλεῖστον μέρος τῶν συχναζουσῶν κυριῶν ἦσαν καλαὶ οἰκοδέσποιναι, χρησταὶ σύζυγοι, λαμπραὶ χριστιαναὶ ἀλλ' οὐχὶ κυρίαι τῶν αἰθουσῶν καὶ μάλιστα, ὡς αἱ τῆς Δουκίσσης τῆς Πλακεντίας, ἧς αἱ ἰδέαι περὶ συναναστροφῶν εἰς ὀλίγα μόνον μέγαρα τῆς ἀριστοκρατίας τῆς Γαλλίας ὑπῆρχον, καὶ ἐκεῖ περιωρίζοντο μεταξὺ τοῦ ἀφρογάλακτος τῆς κοινωνίας. Ἐν τούτοις αἱ συναναστροφαὶ αὗται διεφημίζοντο μεταξὺ τῶν ἀργοσχόλων τῆς ἀθηναϊκῆς κοινωνίας, ἥτις ἔδιδε διαφόρους ἐξηγήσεις εἰς τὰς συγκεντρώσεις ταύτας, λύουσα ὅλας τὰς ἀπορίας της δι' ἑνός·

— Κάτι τρέχει ἐκεῖ μέσα.

[Ἕπεται τὸ τέλος] ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Καθ' ἣν ὥραν γράφω, ἐξακολουθεῖ ἀκόμη ὁ διαγωνισμὸς πρὸς εἰσαγωγὴν μαθητῶν εἰς τὴν Στρατιωτικὴν ὡς καὶ εἰς τὴν Ναυτικὴν Σχολήν, καὶ ἐκ τούτου λαμβάνων ἀφορμὴν συλλογίζομαι ἐν γένει τοὺς ἐν Ἑλλάδι διαγωνισμοὺς καὶ τὸν τρόπον καθ' ὃν οὗτοι τελοῦνται καί μοι ἔρχονται ἀθρόαι καὶ ἀκούσιαι αἱ σκέψεις καὶ αἱ ἀναμνήσεις, ὀλίγον μὲν αἰσιόδοξοι, ἀλλ' αἱ ὁποῖαι οὔτε ἄκαιρον οὔτε ἀνωφελὲς ἴσως εἶνε νὰ μεταδοθῶσι σήμερον εἰς τοὺς ἀναγνώστας μου. Ἴσως θά τοις ὁμιλήσω περὶ πραγμάτων τετριμμένων καὶ πολὺ γνωστῶν εἰς αὐτούς· ἀλλ' εἶνε ἐπίσης τετριμμένον ὅτι οὐδέποτε γίνεται φορτικὴ ἐπαναλαμβανομένη μία ἀλήθεια . . .

Εἶνε παλαιὰ ἡ ἐποχὴ ἀφ' ἧς ἐμυήθην εἰς τὰ μυστήρια τῶν διαγωνισμῶν. Τὴν πρώτην φορὰν ποῦ ἦλθα εἰς τὰς Ἀθήνας,—εἶνε δέκα ἔτη τώρα—ἐταξείδευα ἐν συντροφίᾳ τριῶν μου φίλων νεαρῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπρόκειτο νὰ δώσουν ἐξετάσεις εἰσαγωγικὰς διὰ τὴν Στρατιωτικὴν Σχολὴν τῶν Εὐελπίδων. Οἱ δύο ἦσαν ἐκ τῆς ἐπαρχίας μου, ὁ ἄλλος ξένος, ἀλλὰ καὶ οἱ τρεῖς συμμαθηταί μου. Ἐξ ὅλων τότε ὅσοι εἶχον κλίσιν καὶ ἐπιθυμίαν νὰ γίνουν στρατιωτικοί, αὐτοὶ μόνον ἀπήρχοντο νὰ διαγωνισθῶσι, διότι αὐτοί, καθὼς ἐλέγετο μεταξὺ τῶν μαθητῶν μετ' αἰσθήματος ὄχι ἀμιγοῦς ζηλοτυπίας, εἶχον τὰ περισσότερα μέσα. Τοῦτο ἤρκεσε νά μοι δώσῃ τὴν πρώτην νύξιν καὶ νά με διαθέσῃ ὄχι πολὺ εὐμενῶς πρὸς τοὺς διαγωνισμούς, ἀφ' οὗ δύο ἄλλοι συμμαθηταί μου, οἱ ὁποῖοι καὶ ἱκανότητα εἶχον μεγαλειτέραν καὶ παράστημα στρατιωτικώτερον, δὲν ἐτόλμων νὰ λάβωσι μέρος εἰς αὐτούς.

— Τί, γιὰ νὰποτύχωμε καὶ νὰ πᾶν χαμένα τὰ ἔξοδα; μοὶ ἔλεγον. Ἂς μείνωμε φέτος ἔτσι καὶ τοῦ χρόνου βλέπομε. Ποιὸς ξέρει πῶς ἔρχονται τὰ πράγματα!

Αὐτὴ δὲ ἦτο ἡ γνώμη καὶ ἡ φράσις χωρὶς ἄλλο τῶν πατέρων των, οἱ ὁποῖοι ἤλπιζον πάντοτε εἰς ταχεῖάν τινα κυβερνητικὴν μεταβολήν, μέλλουσαν νὰ περιβάλῃ τοὺς ἀντιπολιτευομένους δι' ἰσχύος παντοδυνάμου, τὴν ὁποίαν μόνον οἱ ἐχθροί των εἶχον τότε . . .

Εἰς τὰς Ἀθήνας εὑρίσκετο εἷς παλαιὸς οἰκογενειακός μας φίλος, ὁ κ. Β, ἀνώτερος λειτουργὸς τοῦ Κράτους ὁ μακαρίτης καὶ κοινῶς θεωρούμενος ὡς εἷς τῶν τιμιωτέρων καὶ ἠθικωτέρων ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς. Ἐσύστησα πρὸς αὐτόν, καθ' ἃς εἶχα ὁδηγίας, τοὺς τρεῖς φίλους μου, αὐτὸς δὲ τοὺς ἐσύστησεν εἰς τὸν γαμβρόν του, τὸν κ. Δ., καθηγητὴν Γυμνασίου καὶ μέλος τῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς παρὰ τῇ Σχολῇ τῶν Εὐελπίδων, ὡς ἐκ τούτου δὲ προγυμναστὴν περιζήτητον τῶν ὑποψηφίων. Περὶ τοῦ κ. Δ. ἐλέγετο ὅτι ἦτο τρομερὸς ἄνθρωπος καὶ ὅτι καὶ μέλος τῆς ἐπιτροπῆς ὅταν δὲν ἦτο, κατώρθονε πάντοτε νὰ εἰσάγῃ τοὺς μαθητάς του.

— Μᾶς εἶπαν ὅτι τὸ κάμνει ζήτημα φιλοτιμίας -μοὶ ἔλεγον οἱ φίλοι μου- καὶ καθὼς ἔχει δυνατὰ μέσα δέν του γλυτόνει ἕνας, φθάνει νὰ ὑπάρχῃ θέσις κενή. Ἐμεῖς ἔχουμε βέβαια δικό μας τὸν

Digitized by Google

Ὑπουργό, ἀλλὰ γιὰ τὸ σίγουρο πρέπει νὰ πάρωμε καὶ τὸν κ. Δ.

Καὶ τὸν ἐπῆραν πράγματι νά τους προγυμνάσῃ τὰς ἡμέρας, αἱ ὁποῖαι ἐμεσολάβουν μέχρι τῶν ἐξετάσεων, ἀντὶ τοῦ ὑπερόγκου χρηματικοῦ ποσοῦ, τὸ ὁποῖον ἀπῄτησε καὶ τὸ ὁποῖον, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν τοῦ μικροῦ χρονικοῦ διαστήματος καὶ τῆς εὐκόλου διδασκαλίας, ἦτο προφανὴς καὶ καθαρὰ δωροδοκία. Τὴν ἰδέαν αὐτὴν συγκεκαλυμμένως πως μεθ' ὅλον τὸ νεαρὸν τῆς ἡλικίας μου, ἐτόλμησα, ἐνθυμοῦμαι, νὰ ὑποβάλω εἰς τὸν φίλον μας κ. Β, τὸν ὁποῖον ἐσυνείθισα νὰ θεωρῶ κριτήριον τιμῆς καὶ ἠθικῆς. Ἀλλὰ τὴν ἐξερεθισθεῖσαν συνείδησίν μου κατεπράϋνεν ὁ ἄξιος ἄνθρωπος ἀναπτύξας μοι — Θεὸς σχωρέσ' τον! — μίαν θεωρίαν περὶ συναγωνισμοῦ καὶ ἰσχυρισθεὶς μεταξὺ τῶν ἄλλων — ζήτημα συνηθείας, οἰκογενειακῶν ἀναγκῶν, ἐπιστημονικῆς ἀξίας κτλ. — ὅτι προκειμένου νὰ ἐπιδιώξωσι θέσιν ἐν τῇ Σχολῇ πολλοὶ ἰσάκις ἱκανοὶ διὰ καρποφόρου διδασκαλίας, ἔπρεπε νὰ προτιμηθῶσι κατ' ἀνάγκην οἱ πλουσιώτεροι καὶ διὰ τοῦτο εἶχον σιωπηλῶς παραδεχθῆ τὰ ὑπέρογκα ἐκεῖνα δίδακτρα, τὰ ὁποῖα μόνον οἱ τελευταῖοι ἐδύναντο νὰ πληρώσουν εἰς τὸν προγυμναστήν, λαμπρὸν καὶ τιμιώτατον καθηγητήν, ὡς δὲν ἔπρεπε νὰ ἔχω καμμίαν περὶ αὐτοῦ ἀμφιβολίαν κτλ. κτλ.

Προσεπάθησα νὰ πεισθῶ εἰς τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα καὶ ἤρχισα νὰ βοηθῶ τοὺς φίλους μου εἰς τὰς ἐνεργείας των. Τρεχάματα δεξιᾷ-ἀριστερᾷ, βουλευταί, συγγενεῖς, φίλοι, συστάσεις, γράμματα, μηνύματα, μπιλιετάκια ἔδωκαν κ' ἐπῆραν. Εἰς ὀλίγας ἡμέρας ἔμαθα τοὺς δρόμους καὶ τὰ σπίτια σχεδὸν ὅλα τῶν Ἀθηνῶν. Αἱ θέσεις ἦσαν ὀλίγαι, οἱ νεαροὶ ὑποψήφιοι πολλοὶ καὶ ὁ ἀγὼν σκληρότερος, λυσσωδέστερος, ἀφ' ὅσον τὸν ἐφανταζόμεθα. Ἐπὶ τέλους ὁ πρῶτος καὶ ἴσως κυριώτερος σκόπελος παρεκάμφθη. Κατὰ τὴν ἰατρικὴν ἐξέτασιν ἐγένοντο δεκτοὶ καὶ οἱ τρεῖς ἰδικοί μας, ἂν καὶ εἷς ἰατρὸς δὲν ἦτο πολὺ εὐμενής, ἕνεκα οἰκογενειακῶν λόγων, πρὸς ἕνα ἐξ αὐτῶν καὶ οἱ τρεῖς δὲ ὄχι ὀλιγώτερον στενοθώρακες πολλῶν ἀπορριφθέντων, ὡς σωματικῶς ἀνικάνων. Ἀλλὰ μήπως καὶ κατὰ τὴν ἐξέτασιν εἰς τὰ μαθήματα ἐκ τῶν τριῶν δὲν ἐπέτυχαν οἱ δύο, οἱ περισσότερον στενοκέφαλοι, ἂν ὄχι ἄλλων ἀποτυχόντων, ἀλλὰ τοὐλάχιστον τοῦ τρίτου, νέου εἰς ἄκρον εὐφυοῦς καὶ ἐπιμελοῦς, ἀπορριφθέντος μόνον διότι ὁ βουλευτὴς τῆς ἐπαρχίας μας, — καθὼς ἐμάθαμεν κατόπιν, ἄλλως θὰ προελαμβάνετο τὸ κακὸν — δὲν ὡμίλει καὶ περὶ αὐτοῦ (νέα σημασία τοῦ ὁμιλῶ) μετὰ τῆς ζέσεως, μετὰ τῆς ὁποίας ὡμίλει καὶ περὶ τῶν δύο ἄλλων;

Ὁ κ. Δ ἐφάνη ἐπὶ τούτῳ ἀπαρηγόρητος. Ἀλλὰ μᾶς διεβεβαίωσε λόγῳ τιμῆς ὅτι ἕνας ἀκόμη νὰ ἐπρόκειτο νὰ μπῇ, αὐτὸς θὰ ἦτο χωρὶς ἄλλο ὁ ἀτυχὴς φίλος μας. Δὲν ὑπῆρχε θέσις, βλέπετε...

★

Εἶδα ἔκτοτε πῶς γίνονται οἱ διαγωνισμοὶ ἐν Ἑλλάδι. Ἀπὸ τόσῳ πλησίον δὲν ἔλαβα ἀφορμὴν καὶ τὸ θάρρος νὰ παρακολουθήσω ἄλλον, ἀλλὰ μακρόθεν εἶδα καὶ παρηκολούθησα πολλούς. Μερικῶν μάλιστα — ὡς τοῦ περυσινοῦ τῶν Δοκίμων, ἂν ἐνθυμῆσθε, καὶ μερικῶν Πανεπιστημιακῶν, — ἡ νοθεία ἐξωθεῖτο μέχρι σκανδάλου πολυκρότου, τὸ ὁποῖον καὶ ἄκων εὑρίσκετό τις ἐξηναγκασμένος νὰ παρακολουθῇ καθημερινῶς εἰς τὰς ἐφημερίδας· φαντάζεσθε δὲ πλέον πόσον πρέπει νὰ εἶχε προχωρήσῃ ἡ διαφθορά, ὥστε νὰ ἐκραγῇ σκάνδαλον, εἰς κοινωνίαν παρὰ τῇ ὁποίᾳ δὲν παρατηροῦνται καὶ πολύ, ὡς ἐκ τῆς συνηθείας πλέον, αἱ καταχρήσεις. Ἐν ᾧ ἀπεναντίας ὁ διαγωνισμός, ὁ προωρισμένος νὰ καταστήσῃ ὅσῳ τὸ δυνατὸν γλυκύτερον, εἰρηνικώτερον, ἀνθρωπινώτερον τὸν σκληρὸν περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνα, — εἶνε καὶ δὲν δύναται παρὰ νὰ εἶνε θεσμὸς κοινωνιῶν προηγμένων, ἐχουσῶν ἀκμαῖον τὸ ἠθικὸν συναίσθημα. Παρ' αὐταῖς ἡ ἱκανότης, ἡ ἀληθὴς ἀξία, εἶνε τὸ μόνον στοιχεῖον ἐπιλογῆς, ὡς θὰ ἔλεγέ τις δαρβινίζων, εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτὸν τὸν αὐστηρὸν καὶ δίκαιον, ὁ μόνος λόλος ἐπιτυχίας καὶ προτιμήσεως· μεταξὺ δὲ δύο ἢ περισσοτέρων ἰσάκις ἱκανῶν, κατὰ τὴν κρίσιν τὴν ἀνθρωπίνην, καλεῖται ἐκεῖ νὰποφασίσῃ ὁ κλῆρος, ὥστε μόνον κατὰ τῆς Τύχης νὰ ἔχῃ παράπονον ὁ ἀδικηθείς. Ἐκ τούτου καὶ ὅλαι ἐκεῖναι αἱ προφυλάξεις καὶ τὰ πολύπλοκα μέσα δι' ὧν ἀποτρέπεται μὲν ἀσφαλῶς πᾶσα κατάχρησις — διότι παντοῦ εἶνε πιθανὸν νὰ εὑρεθῶσιν ἐλαστικαὶ συνειδήσεις, — ἐπιζητεῖται δὲ ἡ ὅσῳ τὸ δυνατὸν ἀκριβὴς καὶ λεπτὴ ἐκτίμησις τῆς ἱκανότητος τῶν διαγωνιζομένων.

Ἀλλὰ παρ' ἡμῖν ὅπως ὅλα καὶ ὁ διαγωνισμὸς εἶνε μία ἐπίφασις, μία μίμησις τοῦ ἐξωτερικοῦ ἄνευ βάθους, μία κωμῳδία καὶ οὐδὲν πλέον. Ἔχομεν εἰσαγάγει καὶ παραδεχθῆ τὸν θεσμὸν σχεδὸν γενικόν· διαγωνισμὸς εἰς τὰς Στρατιωτικὰς Σχολάς, διαγωνισμὸς εἰς τὴν Διπλωματίαν, διαγωνισμὸς εἰς τὰ Λύκεια, διαγωνισμὸς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον δι' ὑποτροφίας, διαγωνισμὸς διὰ δημοσίας θέσεις, διαγωνισμὸς παντοῦ· ἔχομεν νομοθετήσει διατάγματα ἐπ' αὐτῶν ἀλλεπάλληλα· ἔχομεν παραδεχθῆ ὅλας ἐκείνας τὰς λεπτομερείας τῶν ξένων, ἔχομεν ἀπομιμηθῆ ὅλα τὰ μέτρα, τὸ πολύπλοκον σύστημα τῆς βαθμολογήσεως, τὰς διατυπώσεις, τὰ μονογραφημένα χαρτία μὲ τὰ καλύμματα τὰ ἐπικολλώμενα εἰς τὸ μέρος τοῦ βαθμοῦ (*) καὶ τῆς ὑπογραφῆς τοῦ μαθητοῦ... Ἀλλὰ πόσον τηρεῖται ἡ οὐσία εἰς ὅλους αὐτοὺς τοὺς ποικίλους καὶ πολυωνύμους διαγωνισμούς! Ἀλλὰ πόσον ἐκπληροῦνται τὰ νόμιμα! ἀλλὰ τί μας χρειάζονται αἱ λεπτότητες τῆς βαθμολογήσεως, ὅταν βαθμολογῆται πᾶν ἄλλο ἐκτὸς τῆς ἱκανότητος· ἀλλ' εἰς τί χρησιμεύουν οἱ μηχανισμοὶ καὶ τὰ καλύμματα, ὅταν ὑπάρχῃ πολλάκις μεταξὺ τῶν μαθητῶν καὶ τῶν καθηγητῶν συνεννόησις περὶ τοῦ συνθήματος, ἀδιοράτου σημείου, τὸ ὁποῖον προσθέτει μὲ

(*) Καλύπτουσι τὸ μέρος τοῦ βαθμοῦ διὰ νὰ μὴν ἐπηρεάζεται οὔτε νὰ ὁδηγῆται ὁ εἷς καθηγητὴς ἀπὸ τὴν βαθμολόγησιν τοῦ ἄλλου. Ἀλλὰ καὶ ἡ συνετὴ αὐτὴ προφύλαξις ἔδωκε παρ' ἡμῖν ἀφορμὴν νὰ ἐξελεγχθῇ ἡ εὐσυνειδησία τῶν καθηγητῶν μας, βαθμολογούντων κατὰ συμπαθείας καὶ ἀντιπαθείας, ἀφ' οὗ ἐπὶ τῶν αὐτῶν γραπτῶν εὑρέθη πολλάκις ὁ ἀνώτερος βαθμὸς παραπλεύρως τοῦ κατωτέρου· ἐνῷ ἂν οἱ βαθμοὶ ἦσαν φανεροί, θὰ ἐπρόσεχον βέβαια οἱ κύριοι αὐτοὶ νὰ μὴ καταστήσουν τόσῳ μεγάλην καὶ σκανδαλώδη τὴν διαφοράν. Α.

Digitized by Google

τρόπον ἐκεῖ ὁ μαθητὴς διὰ νὰ ὁδηγηθῇ ὁ καθηγητὴς καὶ νὰ θέσῃ τὸν π ρ έ π ο ν τ α βαθμόν ! ! Καὶ ἄνευ τύψεως ὅλ' αὐτὰ οὐδεμιᾶς, ἄνευ συναισθήσεως τῆς ἀδικίας καὶ τῆς ἀτιμίας, ἀπὸ τῶν μικρῶν μέχρι τῶν μεγάλων, τόσον, ὥστε νὰ ὑποβάλλωσι παταγώδεις παραιτήσεις οἱ ἐξετάζοντες καθηγηταὶ ἢ ἔφοροι εἰς τὴν ἐλαχίστην καὶ εὐλαβεστέραν περὶ ἐλαστικότητος παρατήρησιν καὶ νὰ ἔχετε καὶ ἕνα κ. Β. τὸν τιμιώτερον καὶ ἠθικώτερον ἄνθρωπον τῆς ἐποχῆς, νὰ σας κάμνῃ θεωρίας διὰ νά τους δικαιολογήσῃ ! . . .

Φέτος, καθὼς λέγεται γενικῶς καὶ δὲν ἔχω λόγον νὰ μή το πιστεύσω, εἰς τὴν Σχολὴν τῶν Εὐελπίδων ἔγειναν αἱ εἰσιτήριοι ἐξετάσεις αὐστηραὶ καὶ ἄνευ ἀδικίας· ὅτι δὲ οὕτω διεξήχθησαν καὶ εἰς τὴν τῶν Δοκίμων, ἐγγυᾶται ἡ παρουσία τῆς Α. Β. Υ. τοῦ πρίγκηπος Γεωργίου, ὡς προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἀλλ' αἱ σπάνιαι ἐξαιρέσεις δὲν ἀποτελοῦν κανόνα, εἶνε δὲ βέβαιον ὅτι οἱ ἄλλοι ἐν ἄλλοις κλάδοις καὶ ἐν ἄλλοις χρόνοις διαγωνισμοὶ ἔγειναν καὶ γίνονται ὅπως περιγράφονται ἀνωτέρω. Τὸ κακὸν εἶνε βαθύ, ῥιζικόν, ἐγκείμενον εἰς αὐτήν μας τὴν φύσιν καὶ τὴν ἀνατροφήν, σύμπτωσις δὲ ἀξιοπερίεργος θὰ εἶνε, ὅπως παραδείγματος χάριν φέτος, νὰ γίνουν διαγωνισμοὶ διαφορετικοὶ ἀπὸ τὰ ἄλλα τὰ γινόμενα καὶ συνειθιζόμενα παρ' ἡμῖν. Ὅταν τὰ κακὰ διορθωθῶσι καὶ μὲ τὸν καιρὸν γίνωμεν καὶ ἡμεῖς σχετικῶς εὐσυνείδητοι—ἂν θὰ γίνωμεν ποτέ, ὅπως πηγαίνομεν !—τότε θὰ γίνωνται καὶ τίμιοι διαγωνισμοί, εἰς τοὺς ὁποίους αἱ ἀ δ ι κ ί α ι θὰ εἶνε ἐξαιρέσεις. Ἕως τότε πρέπει νὰ ὑπομένωμεν καὶ νὰ προφυλαττώμεθα, νὰ προφυλάττωμεν δὲ καὶ τοὺς ἰδικούς μας ὅταν ἔχουν τὰς ἰδέας μας, διότι δὲν ὑπάρχει, νομίζω, σκληροτέρα ἀπάτη καὶ οἰκτροτέρα κωμῳδία ἀπὸ ἕνα διαγωνισμόν, διὰ τὸν μὴ θέλοντα νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν κωμῳδίαν, ἀλλὰ μόνον εἰς τὸν διαγωνισμόν.

Ἡ κωμῳδία τῶν Ἐξετάσεων, περὶ τῆς ὁποίας σᾶς ἔγραφα πρό τινος, εἶνε ἀθῴα παραβαλλομένη πρὸς αὐτήν. Εἰς τὰς Ἐξετάσεις πρόκειται περὶ ἐπιδείξεως τοῦ διδασκάλου, περὶ ἑνὸς βαθμοῦ, διακρίσεως ἀκινδύνου, ἢ τὸ πολὺ περὶ ἀπολύσεως ἢ προβιβασμοῦ ἀπὸ τάξεως εἰς τάξιν ἑνὸς ἀνικάνου, χωρὶς οὐσιωδῶς νὰ ζημιωθῇ καὶ ὁ ἱκανός, ἐπίσης τέλος πάντων προβιβαζόμενος. Ἀλλ' εἰς τὸν διαγωνισμὸν τὸ πρᾶγμα διαφέρει πολύ. Εἶνε ὡρισμέναι αἱ θέσεις, πρόκειται δὲ νὰ προτιμηθῶσι καὶ νὰ εἰσέλθουν εἰς μέλλον ὀλίγοι, νἀποκλεισθοῦν δὲ καὶ νὰ ζητήσουν ἄλλο ἐπάγγελμα πολλοί. Ἡ συνείδησις εἰς τὸν σκληρὸν τοῦτον ἀγῶνα δὲν ἱκανοποιεῖται ἢ ὅταν ἡ ἱκανότης καὶ ἡ ἀξία ἀποτελῇ, ὡς ἔλεγον, τὸν μόνον λόγον τῆς προτιμήσεως, ἐπὶ τοιαύτης δέ τινος ἠθικῆς ἀρχῆς στηρίζεται ὁ ἐλεύθερος θεσμὸς τῶν διαγωνισμῶν. Ἀλλ' εἶνε διὰ τοῦτο ἀλγεινότατος ὁ ἐξερεθισμὸς καὶ πικρὰ ἡ ἀγανάκτησις, ἡ ὁποία καταλαμβάνει πάντα ἔχοντα κάποιον ἠθικὸν συναίσθημα, ὅταν ἀποκαλύπτῃ ὅτι ἡ πανουργία καὶ ἡ συναλλαγὴ ἀντικαθιστᾷ τὴν ἱκανότητα, μεθ' ὅλην τὴν ἐπίφασιν τὴν ἀπατηλὴν τῆς χρηστότητος, τῆς νομιμότητος, ὑπὸ τὴν ὁποίαν παίζεται παρ' ἡμῖν ἡ κωμῳδία, ἥτις ἐπιγράφεται Δ ι α γ ω ν ι σ μ ό ς.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΩΝ ΡΙΠΙΔΙΩΝ

Παράδοσις ἱστορική, παραδεκτὴ γενομένη ἴσως διὰ τὸ ἀνυπόστατον αὐτῆς, ἀποδίδει τὴν ἐφεύρεσιν τοῦ ῥιπιδίου εἰς τὴν κόμησσαν Κορισάνδην Ἀνδουίνου, περίφημον διὰ τὴν καλλονήν της ἐπὶ Ἑρρίκου Δ΄ τῆς Γαλλίας, ἐνῷ τὸ ῥιπίδιον εἶνε πολὺ ἀρχαιότερον.

Τῶν θερμῶν κλιμάτων οἱ κάτοικοι ὑπῆρξαν οἱ κατὰ πρῶτον μεταχειρισθέντες τὰ ῥιπίδια, ὅπως ἀερίζωσιν ἢ ἀερίζωνται. Διέφερον δὲ μόνον κατά τι τῶν σημερινῶν, τὰ ῥιπίδια τῶν χρόνων ἐκείνων. Οἱ Αἰγύπτιοι π. χ. μετεχειρίζοντο τὸ ῥιπίδιον, ὡς δύναταί τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τῶν ἐν Θήβαις τάφων, ὅπου οἱ βασιλεῖς παρίστανται, ἔχοντες κύκλῳ των δούλους φέροντας ῥιπίδια, τὸ δὲ σχῆμα αὐτῶν ἦτο ἡμικυκλικὸν ἔχον λαβὴν ἐν τῷ κέντρῳ (Εἰκ. 2. Σχ. 1). Τὸ αὐτὸ σχῆμα ἔχει καὶ τὸ ῥιπίδιον τῶν Ἀσσυρίων, τῶν Περσῶν, τῶν Ἀράβων, ἐν χρήσει εἰς τὰς θρησκευτικὰς τελετάς, ὅπως προφυλάττῃ τὰς προσφοράς, ἐκ τῶν προσβολῶν τῶν ἐντόμων καὶ τοῦ κονιορτοῦ. Κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα τοῦ κισσοῦ καὶ τῆς ἀμπέλου τὰ φύλλα τὰ περιτυλίσσοντα τοὺς θύρσους τῶν μαινάδων καὶ τῶν ἱερέων τοῦ Βάκχου, ἐχρησίμευον ὄχι μόνον ὡς σύμβολον, ἀλλὰ καὶ ὅπως σκιάζωσι καὶ δροσίζωσι τοὺς φέροντας. Τὸ ῥιπίδιον ἦτο γνωστὸν καὶ εἰς τοὺς Ἰνδούς, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἡ χρῆσις αὐτοῦ εἰσήχθη ἐκ τῆς Κίνας. Εἰς τὴν χώραν ἐκείνην, ὅπου πᾶσα χρήσιμος ἐφεύρεσις ἀναφέρεται συνήθως ὡς παράδοσις, διηγοῦνται ὅτι θυγάτηρ ἰσχυροῦ μανδαρίνου Κον-Σὶ ὀνομαζομένη, ἀναγκασθεῖσα ἕνεκα τοῦ ὑπερβολικοῦ καύσωνος ν' ἀφαιρέσῃ τὴν προσωπίδα της, κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν *φανῶν*, καὶ θέλουσα νὰ δροσίσῃ τὸ πρόσωπόν της ὅπερ ὁ νόμος τὴν ἠνάγκαζε νὰ κρατῇ κεκρυμμένον, ἐκίνησε τὴν προσωπίδα της τόσον ταχέως καὶ τόσον πλησίον τοῦ προσώπου της, ὥστε οἱ περιεστῶτες δὲν ἠδυνήθησαν νὰ διακρίνωσι τὴν φυσιογνωμίαν της. Ὅλαι αἱ Κινέζαι, αἱ ἔχουσαι προσωπίδας, ἐμιμήθησαν τὸ παράδειγμά της καὶ τὸ ῥιπίδιον ἐφευρέθη. Καὶ ὅμως οἱ ἱστοριογράφοι τῆς χώρας ἐκείνης ἀναφέρουσι τὴν χρῆσιν τοῦ ῥιπιδίου εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Βοῦ-Βάγκ, συγχρόνου τοῦ Ῥαμασῆ Β΄, ὅστις ἐβασίλευεν εἰς τὴν Αἴγυπτον κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα π. Χ. Ἄλλως δὲ τὸ Τσέου-Λὶ γραφὲν χίλια ἔτη π. Χ. ἀναφέρει περὶ ῥιπιδίου. Τὰ κινεζικὰ ῥιπίδια κατεσκευάζοντο ἐκ φύλλων φοίνικος, ἐκ καλάμου, μετάξης, ἡ δὲ λαβὴ διέφερεν ἀναλόγως τοῦ προσώπου τοῦ φέροντος αὐτὸ (Εἰκ. 2, σχ. 2) Εἰς τὰς Ἰνδίας τὰ πρῶτα ῥιπίδια κατὰ μίμησιν ἐκείνων, δὲν ἦσαν εἰμὴ φύλλα φοίνικος στολισμένα διαφοροτρόπως διὰ

Digitized by Google

κεντημάτων, πτερῶν χρωματιστῶν κτλ. εἰς ἃ προσήρμοζον πλαγίως λαβὴν (Εἰκ. 2, σχ. 3).

Ἐν Ἀσίᾳ ἄλλως πάλιν εἶχον τὰ τοῦ ῥιπιδίου. Ἐκεῖ κατεσκευάζοντο ἐκ πτερῶν ταῶν (Εἰκ. 2, σχ. 4). Τὰ ῥιπίδια ταῦτα ἐχρησίμευσαν βεβαίως ὡς ὑπόδειγμα εἰς τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες κατεσκεύαζον τὰ ῥιπίδιά των ἐκ φύλλων πλατάνου καὶ κλάδων μύρτου. Τὸ σχῆμά των δὲ εἶναι ὅμοιον πρὸς τὸ *πάνκα* τῶν χωρῶν τῆς Ἀνατολῆς, εἶδος μεγάλου ῥιπιδίου, ἐξηρτημένου ἀπὸ τῆς ὀροφῆς τῆς οἰκίας, ὅπερ ὑπηρέτης κινεῖ διὰ σχοινίου κατὰ τὴν ὥραν τοῦ γεύματος.

Αἱ ῥωμαῖαι ματρόναι παρεδέχθησαν ταχέως ῥιπίδια δύο εἰδῶν. Ἄλλα ἐκ πτερῶν στρουθοκαμήλων ἢ ταῶν (flabella) καὶ ἄλλα ἐξ ὑφάσματος τεντωμένου ἐπὶ σανίδος λεπτῆς (tabella). Δέσποινα ῥωμαία οὐδέποτε ἐξήρχετο ἄνευ δούλης καλουμένης flabellifera, ἧς ἡ μόνη ἐργασία ἦτο νὰ κινῇ τὸ ῥιπίδιον πέριξ τῆς δεσποίνης της (Εἰκ. 1). Ἡ ἐφεύρεσις τοῦ συγχρόνου ῥιπιδίου, τοῦ διπλωμένου, τοῦ πολυπτύχου, εἶναι πολὺ μεταγενεστέρα. Ἐν Κίνᾳ μάλιστα ἀναφέρεται μόνον κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα μ. Χ. καὶ μάλιστα ὡς ξένη ἐφεύρεσις, ὥστε δύναταί τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι εἰς ἄλλην χώραν ἦτο κατὰ πρῶτον ἐν χρήσει, εἰς Ἰαπωνίαν ἴσως.

Εἰκ. 1 — Ῥωμαία δούλη κινοῦσα ῥιπίδιον, κατὰ τὴν εἰκόνα ἀρχαίου ἀγγείου

Δὲν γνωρίζομεν ἂν αἱ γυναῖκες μετεχειρίζοντο τὸ ῥιπίδιον ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας κατὰ τὸ 476 μέχρι τοῦ ἑνδεκάτου αἰῶνος· οἱ συγγραφεῖς οὐδὲν ἀναφέρουσι περὶ τούτου. Εἶναι ὅμως βέβαιον ὅτι ἦτο ἐν χρήσει εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου οἱ διάκονοι ἐκίνουν ῥιπίδια περὶ τὸν βωμὸν ἵνα ἀποδιώκουν τὰς μυίας κατὰ τὴν ὥραν τῆς λειτουργίας. Κατὰ τὸν δωδέκατον αἰῶνα ἤρξατο ἡ χρῆσις νέου σχήματος ῥιπιδίου ὁμοιάζοντος πρὸς μικρὰν σημαίαν (Εἰκ. 2, σχ. 5). Κατὰ τὸν δέκατον τρίτον μετὰ τὰς σταυροφορίας, εἰσήχθη ὁριστικῶς τὸ ῥιπίδιον εἰς Εὐρώπην ὡς στολισμὸς τῶν γυναικῶν. Αἱ θερμαὶ χῶραι, ὡς ἡ Ἱσπανία καὶ ἡ Ἰταλία, τὰ παρεδέχθησαν ἀμέσως. Ἐν Γαλλίᾳ ὅμως ἀναφαίνεται μόνον κατὰ τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα, ὅτε Ἰταλοὶ κομμωταὶ ἐλθόντες μετὰ τῆς Αἰκατερίνης τῶν Μεδίκων, ἐγενίκευσαν τὴν χρῆσιν τοῦ ῥιπιδίου εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Γαλλίας. Μετεχειρίσθησαν τότε τὸ πολύπτυχον ῥιπίδιον τῶν ἡμερῶν μας (Εἰκ. 2, σχ. 6). Ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΔ΄ καὶ ΙΕ΄ τὸ ῥιπίδιον κατέστη τὸ ἀναπόφευκτον συμπλήρωμα πάσης κομψῆς γυναικείας στολῆς. Ἡ τιμή του ἐκυμαίνετο τότε ἀπὸ 15 δηναρίων μέχρι 300 φράγκων. Τὰ ὡραιότερα ζωγραφήματα, ὁ καλλίτερος χάρτης τῆς Κίνας, τὸ λεπτότερον ὕφασμα τῆς Φλωρεντίας, πολύτιμοι λίθοι, ἀδάμαντες ἐχρησίμευον πρὸς στολισμὸν καὶ αὔξησιν τῆς τιμῆς τῶν ῥιπιδίων. Καὶ σήμερον ἀκόμη ὑπάρχουσι συλλογεῖς ῥιπιδίων, ζητοῦντες ἀπλήστως ῥιπίδια τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος, ζωγραφηθέντα ὑπὸ τοῦ Boucher, τοῦ Le Brun καὶ τῶν μαθητῶν του. Ἐπὶ Λουδοβίκου ΙϚ΄ ὑπῆρχον ἐν Παρισίοις περὶ τοὺς 130 κατασκευασταὶ ῥιπιδίων, πρώτης τάξεως. Ὁ ἀριθμὸς ἐμφαίνει τὴν σημασίαν τῆς βιομηχανίας ταύτης. Αἱ ῥάβδοι τῶν ῥιπιδίων ἦσαν τότε ὄχι περισσότεραι τῶν 12 ἢ 14. Μετὰ ταῦτα ἀνεφάνη τὸ ἐκ γάζης ῥιπίδιον, μικρὸν καὶ στολισμένον διὰ χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν στιγμάτων. Τὴν σήμερον τὸ ῥιπίδιον ἔχον 18—20 ῥάβδους σύγκειται ἐκ δύω διαφορετικῶν μερῶν, ἅτινα δὲν κατασκευάζει ὁ αὐτὸς τεχνίτης. Τὰ μέρη ταῦτα εἶναι ὁ σκελετὸς καὶ τὸ φύλλον τοῦ ῥιπιδίου. Δὲν φαντάζεται δὲ κανεὶς διὰ πόσων χειρῶν διέρχεται μέχρις οὗ φθάσῃ εἰς τὸν τελευταῖον τεχνίτην. Ὁ σκελετὸς σύγκειται ἐκ τῶν λεπτῶν ῥάβδων αἵτινες σχηματίζουσι τὸ κάτω μέρος τοῦ ῥιπιδίου καὶ τῶν κυρίως ῥάβδων, αἵτινες προστατεύουσι τὸ ῥιπίδιον ὅταν εἶναι κλειστόν. Αἱ ῥάβδοι αὗται ἐξ ὀστοῦ, κέρατος ἢ ξύλου, κόπτονται κατὰ πρῶτον διὰ πρίονος ὑπὸ ἰδιαιτέρου ἐργάτου, οὗτος τὰς παραδίδει εἰς ἄλλον ἐργάτην ὅστις ταῖς δίδει τὸ ὡρισμένον σχῆμα διὰ τῆς ῥίνης. Αἱ δύο αὗται ἐργασίαι γίνονται διὰ μηχανῆς ἢ διὰ τῆς χειρός. Ὁ σκελετὸς μεταβαίνει μετὰ ταῦτα εἰς τὰς χεῖρας τοῦ χαράκτου, τοῦ γλύπτου, τῶν διαφόρων τέλος τεχνιτῶν, καὶ μετέπειτα ἀποστέλλεται εἰς τὸν κατασκευαστὴν τῶν ῥιπιδίων. Οὗτος θέτει κατὰ πρῶτον βελόνην με-

Digitized by Google

τάλλου ἥτις διέρχεται τὴν ῥίζαν ὅλων τῶν ῥάβδων καὶ συγκρατεῖ αὐτάς. Τὸ φύλλον ἁπλοῦν ἢ διπλοῦν γίνεται ἐκ λεπτοτάτου δέρματος, ὑφάσματος μεταξωτοῦ, γάζης, τριχάπτου, χάρτου κλπ. Εἰς τὰ χάρτινα προσθέτουσιν ἔσωθεν δέρμα λεπτότατον. Μετὰ ταῦτα τὸ φύλλον στολίζεται διὰ χρωμολιθογραφίας ἢ χρωματίζεται ἀφ' οὗ πρῶτον λιθογραφηθῇ, ἢ τέλος ζωγραφίζεται ὑπὸ εἰδικοῦ ἐργάτου. Ἡ τέχνη αὕτη μεγάλως ἀνεπτύχθη ἐσχάτως ἐν Γαλλίᾳ καὶ τοῦτο διότι διδάσκεται εἰς πολλὰ σχολεῖα κορασίων. Τὸ φύλλον διὰ νὰ διπλωθῇ τίθεται ἐντὸς τύπου σάνους κλπ. Καὶ τότε μόνον τὸ ῥιπίδιον εἶναι ἕτοιμον πρὸς πώλησιν.

Ἡ κατασκευὴ τῶν ῥιπιδίων περιορίζεται τώρα εἰς τὴν Γαλλίαν, τὴν Ἱσπανίαν, τὴν Κίναν, τὴν Ἰαπωνίαν καὶ τὰς Ἰνδίας. Ἡ κατασκευὴ των ἐν Ἱσπανίᾳ ἤρχισε μόνον πρὸ 60 ἢ 70 ἐτῶν. Εἶναι δὲ γνωστὸν μετὰ πόσης τέχνης καὶ χάριτος μεταχειρίζονται τὸ ἄθυρμα τοῦτο αἱ γυναῖκες τῆς Ἀνδαλουσίας. Ἐν Κίνᾳ κατασκευάζονται καὶ πωλοῦνται ῥιπίδια πανταχοῦ. Εἶναι δὲ τὸ ῥιπίδιον, μέρος ἀναπόφευκτον τῆς ἐθνικῆς στολῆς τῶν Κινέζων. Ἕκαστος εὐγενὴς κρατεῖ ἀνὰ

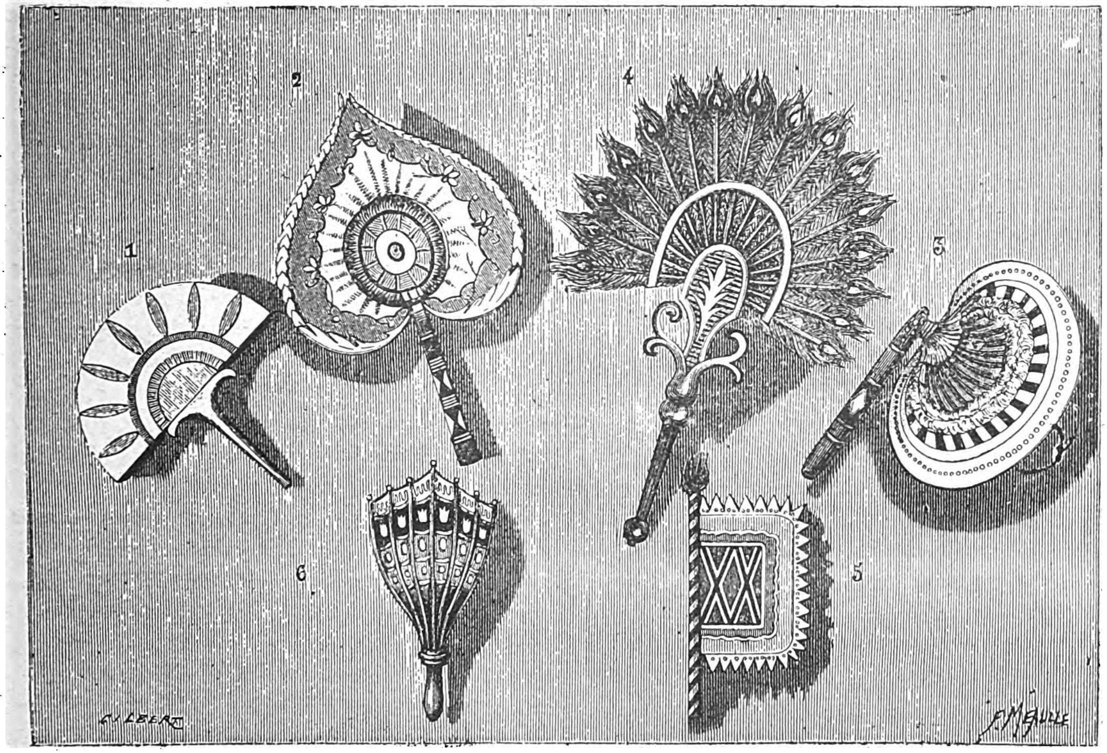

Εἰκ. 2 Σχ. 1. Ῥιπίδιον αἰγυπτιακόν — 2. Κινεζικόν — 3. Ἰνδικόν — 4. Ἀσιατικόν — 5. Τοῦ ΙΔ' αἰῶνος γαλλικόν — 6. Πτυχωτὸν ἐπὶ Ἑρρίκου Γ'.

ἐκ χονδροῦ χάρτου καὶ πιέζεται· ἡ ἐργασία δὲ αὕτη ἀπαιτεῖ ἀρκετὸν χρόνον καὶ κόπον. Μετὰ ταῦτα ἐργάτις ἀλείφει μὲ κόλλαν τὰ λεπτὰ ἄκρα τῶν ῥάβδων, ἀνοίγει δι' ἐργαλείου τὰς πτυχάς, εἰσάγει ἐντὸς αὐτῶν τὰ ἄκρα ταῦτα καὶ τὰς κλείει πάλιν. Ἔρχεται μετὰ ταῦτα ὁ γύρος τοῦ ῥιπιδίου, δηλαδὴ στενὴ λωρὶς χάρτου ἢ ὑφάσματος κολλημένη εἰς τὴν ἄκραν τοῦ φύλλου. Τὰ κοινὰ ῥιπίδια δὲν ἔχουν κανὲν στόλισμα, ἀλλὰ διὰ τὰ μεγάλης ἀξίας ῥιπίδια προστίθεται χρύσωμα. Ἡ ἐργασία τοῦ ῥιπιδίου δὲν ἐτελείωσεν ἀκόμη. Ὁ ποικιλτὴς ἐργάτης τὸ λαμβάνει καὶ πάλιν, συμπληροῖ τὸν στολισμὸν τῆς βάσεως, τοῦ φύλλου, τῶν ῥάβδων καὶ τὸ παραδίδει εἰς ἄλλην ἐργάτιδα, ὅπως προσθέσῃ κροσσοὺς ἢ θυσχεῖρας τὸ ῥιπίδιόν του εἰς τὰς ἐπισκέψεις, ἡ δὲ συνήθεια τοῦ γράφειν ἐπὶ τοῦ ῥιπιδίου ἐγενικεύθη ἐν τῷ Οὐρανίῳ κράτει. Ἐν Ἰαπωνίᾳ ὡσαύτως μεταχειρίζονται τὸ ῥιπίδιον ἄνδρες καὶ γυναῖκες· τὸ βλέπει τις εἰς τὰς χεῖρας τοῦ στρατιώτου ὡς καὶ εἰς τὰς τοῦ καλογήρου. Εἰς πολλὰ δὲ μέρη οἱ μεγιστᾶνες δίδουσιν ἐλεημοσύνην εἰς τὸν ἐπαίτην θέτοντες τὸ νόμισμα ἐπὶ τοῦ ῥιπιδίου του, χαιρετισμοὶ δὲ ἀνταλλάσσονται διὰ τοῦ ῥιπιδίου ὅπως ἐν Εὐρώπῃ διὰ τοῦ πίλου.

Ἐκτὸς τῶν μεγάλων τούτων κέντρων κατασκευῆς ῥιπιδίων, κατασκευάζονται ἐν μέρει καὶ εἰς τὰς ἄλλας χώρας. Τὸ Βέλγιον ἔχει τὰ ἐκ τριχάπτου ῥιπίδιά του, ἡ Ἰταλία τὰ ψάθινά της. Ἡ Τύνις καὶ τὸ Μαρόκκον τὰ ἐν σχήματι ση-

Digitized by Google

μαίας ῥιπίδια, πλεκτὰ ἢ ἐξ ἐριούχου κεντημένου διὰ χρυσοῦ ἢ ἀργύρου. Ἀλλ' ἐν γένει ἡ Γαλλία ἔχει τὴν πρώτην θέσιν διὰ τὰ μεγάλης ἀξίας ῥιπίδια, ἡ δὲ Κίνα διὰ τὰ εὐθηνά.

[La Nature] N. Z.

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ[1]

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ Κας HANNAH LYNCH

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Ὁ χορὸς τῆς Κυρίας Ἰαροβίσκη.

Ἦτο μυστήριον διὰ τὴν οἰκογένειαν Καραπούλου, πῶς ἡ Κυρία Ἰαροβίσκη ἀνεκάλυψε τὴν ὕπαρξιν τῆς Ἀνδρομάχης. Συνήθως προσεκάλει μόνον τὸν ἔνδοξον καὶ χαρίεντα πολεμιστήν, τὸν ὁποῖον ἐγνώρισεν, ὑπὸ φαιδροὺς οἰωνούς, εἰς τοὺς χοροὺς τῶν ἀνακτόρων. Ναὶ μὲν ὁ Κύριος Ἀδάμ, ὑπασπιστὴς τοῦ βασιλέως καὶ φίλος ἐπιστήθιος τοῦ Μιλτιάδου, ἐθεώρει προσωπικὸν ζήτημα τὴν εἴσοδον τοῦ ἡρωϊκοῦ του συναδέλφου εἰς ὅλας τὰς καλὰς οἰκίας τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος Ἀδὰμ δὲν γνωρίζει τὴν οἰκογένειαν τοῦ φίλου του. Πῶς λοιπὸν καὶ πόθεν ἔλαβεν ἡ δεσποινὶς Ἀνδρομάχη Καραπούλου τὸ προσκλητήριον διὰ τὸν χορὸν τῆς Κυρίας Ἰαροβίσκη, χορὸν διδόμενον πρὸς τιμὴν τοῦ περιοδεύοντος Ἄγγλου ὑπουργοῦ; Οὔτε ἡ Ἰουλία, ἡ πρεσβυτέρα ἀδελφή, προσεκλήθη, οὔτε ὁ μικρόσωμος Θεμιστοκλῆς, ὁ ὑπάλληλος τῆς τραπέζης. Ἐπηύξανε δὲ τὸ μυστηριῶδες τῆς ὑποθέσεως καὶ ἡ βραδύτης τῆς προσκλήσεως. Τὸ προσκλητήριον ἦλθε τὴν παραμονὴν τοῦ χοροῦ. Ἡ Κυρία Καραπούλου καὶ ἡ Ἰουλία ἐγνωμοδότησαν καὶ ἐπέμενον ὅτι πρόσκλησις τόσον ἀπρεπὴς δὲν ἔπρεπε νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν. Δὲν εἶχον σχέσεις μὲ τὴν Κυρίαν Ἰαροβίσκη, ἡ δὲ νεωτέρα δεσποινὶς Καραπούλου προσεκλήθη μόνη, χωρὶς chaperon. Δὲν ἥρμοζε νὰ ὑπάγῃ. Ἀλλ' ἡ Ἀνδρομάχη ἐπεθύμει σφοδρῶς νὰ ὑπάγῃ. Πολλάκις ἐθαύμασεν ἔξωθεν τὸ μέγαρον τοῦ Ἰαροβίσκη, τὰ μάρμαρα, τὰ περιστύλια καὶ τὰ ἀγάλματά του, — μολονότι ἐξ αἰδοῦς δὲν ὕψωνε τὸ βλέμμα μέχρι τῶν γυμνῶν ἐπὶ τοῦ ὀρόφου ἀνδριάντων. Τώρα δὲ παρουσιάζετο εὐκαιρία νὰ ἴδῃ καὶ τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ μεγάρου λαμπρότητα. Πῶς νὰ μὴ ὠφεληθῇ τῆς εὐκαιρίας! Ὁ Μιλτιάδης ἠγάπα τὴν Ἀνδρομάχην καὶ κατεπείσθη εὐκόλως νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἐπιθυμίαν της! Ἐβεβαίωσε τὴν μητέρα του ὅτι αὐτός, ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας, ἠδύνατο ἐξαίρετα νὰ συνοδεύσῃ τὴν ἀδελφήν του καὶ δὲν ἦτο χρεία ἄλλου chaperon, ὑπέδειξε δὲ ὅτι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἡ δεσποινὶς Νατσελχοῦβερ εἶπεν εἰς τὴν Κυρίαν Ἰαροβίσκη νὰ προσκαλέσῃ τὴν Ἀνδρομάχην, καὶ τοιουτοτρόπως ἐξηγεῖτο ἡ βραδύτης τῆς προσκλήσεως.

Ἀπεφασίσθη λοιπὸν ὅτι θὰ ὑπάγῃ ἡ Ἀνδρομάχη. Ἡ παραζάλη τῆς προετοιμασίας ἐφαίδρυνε τὴν Μαρίαν καὶ ἀντήχει ἐντὸς τῆς οἰκίας τὸ τραγοῦδί της, ἐνῷ ἐσιδέρονε φούστας καὶ τοῦ ὑπολοχαγοῦ τὸ ὑποκάμισον. Προσεκλήθη δὲ μὲ τὸ ἡμεροκάματον καὶ μία μικρὰ ῥάπτρια, ἡ ὁποία εἰς τὸ πρόγευμα ἐκάθισεν εἰς τὴν τράπεζαν ἀπέναντι τοῦ ἀρειμανίου ὑπολοχαγοῦ καὶ ἐκοκκίνιζεν ὁπότε ὁ Θεμιστοκλῆς ἐγέμιζε τὸ ποτήριόν της. Ὅλοι περὶ τὴν τράπεζαν ὡμίλουν καὶ ἐγέλων, παρεκτὸς τῆς μικρᾶς ῥαπτρίας καὶ τοῦ Θεμιστοκλέους, ὁ ὁποῖος τὸ ἐθεώρησεν ὡς προσβολὴν ὅτι δὲν προσεκλήθη ἐπίσης. Τοῦτο δὲ τὸ ἐνδόμυχον παράπονον, προστιθέμενον εἰς τὴν πικρίαν τῆς ἀποπομπῆς ἐκ τοῦ παραδείσου τῆς παρέκει ὁδοῦ, συνετέλεσεν εἰς τὸ ν' ἀποφασίσῃ ἀμεταθέτως ὅτι μόνον του καταφύγιον ἦτο ὁ ἐκπατρισμὸς καὶ ἡ μετάβασίς του εἰς Ἀγγλίαν πρὸς εὕρεσιν τύχης. Μετὰ τὸ πρόγευμα, ἀντὶ νὰ πάρῃ τὸν ἀέρα του, κατὰ τὸ σύνηθες, εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος, ἐκλείσθη εἰς τὸ δωμάτιόν του καὶ ἐξεθύμανε παίζων εἰς τὸ βιολί του ἤχους ἀσθματικούς, τῶν ὁποίων τὴν πατρότητα ἀπέδιδεν ἀδίκως εἰς τὸν Schubert.

Ἐν τῷ μεταξύ, εἰς τὰ ἄλλα τῆς οἰκίας δωμάτια, συζητήσεις τῶν γυναικῶν καὶ φωναὶ καὶ ὑστερικοὶ ἐξορκισμοί, καὶ διαφοραὶ γνωμῶν ὡς πρὸς τὸ σούρωμα ἑνὸς φαλμπαλᾶ, τὸ μαργέλλωμα μιᾶς δίπλας, ἢ τὴν ἐκλογὴν ἄνθους ἢ ταινίας. Ἡ Μαρία, ἐννοεῖται, ἐλάμβανε μέρος ἐνεργὸν εἰς τὰ ζωηρὰ διαβούλια, ἂν καὶ διέκοπτον συχνάκις τὴν σειρὰν τῶν ἐξ ὄψεως ἀντιλήψεών της οἱ ἀκτένιστοι πλόκαμοί της, τοὺς ὁποίους εἰς μάτην κατεγίνετο ν' ἀπωθῇ ἀπὸ τοὺς μαύρους ὀφθαλμούς της.

Ἀλλὰ καὶ αἱ ζωηρότεραι συζητήσεις ἔχουν τέλος, αἱ δὲ ὧραι ὁπωσδήποτε παρέρχονται, ὥστε ἐνύκτωσεν ἐπὶ τέλους ἡ ἡμέρα. Ὅτε ὁ Θεμιστοκλῆς ἦλθε διὰ τὸ γεῦμα, ἀνεκάλυψεν ὅτι τὰ λοιπὰ μέλη τῆς οἰκογενείας ἐχόρτασαν μὲ μόνας τὰς προετοιμασίας τοῦ χοροῦ. Ὁ Θοδωρῆς μόνον αὐτὸν ὑπηρέτησεν εἰς τὴν τράπεζαν, ἐνῷ αἱ γυναῖκες κατεγίνοντο εἰς τὸν στολισμὸν τῆς Ἀνδρομάχης.

Τῆς ἐπήγαινε ἀξιόλογα τὸ φόρεμά της ἀπὸ ὕφασμα τοῦ ἐργαστηρίου τῶν ἀπόρων γυναικῶν λευκόν, σειρωτὸν με φιόγγους κοκκίνους βαθεῖς. Τὸ ἔνδυμα δὲν ἦτο πολυτελές, ἐφαίνετο δὲ ὅτι κατεσκευάσθη εἰς τὴν οἰκίαν, ἀλλ' ἡ ἁπλότης του συνηρμόζετο πρὸς τὴν νεότητα καὶ τὴν ἀφέλειάν της. Ὅ,τι καὶ ἂν λείπῃ ἀπὸ μίαν νέαν Ἑλληνίδα, σπανίως τῆς λείπει χάρις καὶ κομψότης. Ὁ Μιλτιάδης, μετὰ προσεκτικὴν ἐπιθεώρησιν,

---

1 Ἴδε σελ. 136

Digitized by Google

δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑποδείξῃ ἄλλο τι, χάριν τελειοποιήσεως, ἢ τὴν ἀφαίρεσιν μέρους τῆς πούδρας ἀπὸ τὸ γλυκὺ σιτόχρουν της πρόσωπον. Αὐτὸς δὲ ἐλαμποκόπει· ἦτο en grande tenue· ἤρκει νὰ τὸν ἴδῃ τις τὴν ἑσπέραν ἐκείνην διὰ νὰ πεισθῇ περὶ τῆς γνησιότητος τῆς μυθώδους ἀνδραγαθίας του κατὰ τῶν πέντε χιλιάδων τούρκων! Ἐὰν ἔβλεπε τὸ ἐπιβλητικόν του παράστημα καὶ ὁ Σουλτάνος αὐτός, θὰ τὰ ἐχρειάζετο!

Ἡ Ἀνδρομάχη, καλῶς τυλιγμένη μὲ χονδρὸν μάλλινον σάλι, ἐπέρασε τὴν μικράν της χεῖρα ὑπὸ τὸν βραχίονα τοῦ γενναίου προμάχου της καὶ ἐξῆλθον οἱ δύο εἰς τὸν ψυχρὸν διαυγῆ ἀέρα. Κατέβησαν ἐλαφροὶ τὴν ἄστρωτον ὁδόν, προσέχοντες μὴ λασπώσωσι τὰ λεπτά των ὑποδήματα τοῦ χοροῦ εἰς τὰ μικρὰ ρυάκια, τὰ ὁποῖα ἀλληλοδιαδόχως ἐπήδων εἰς πᾶσαν διασταύρωσιν ὁδοῦ ὁριζοντίου. Ἐπὶ τέλους ἔφθασαν σῶοι εἰς τὸ πλατὺ πεζοδρόμιον τῆς ὁδοῦ Πανεπιστημίου, πέραν τῆς Ἀκαδημίας, τῆς ὁποίας τὰ ἀετώματα καὶ οἱ στῦλοι διεγράφοντο ἐπὶ τοῦ καθαροῦ ἀσελήνου οὐρανοῦ, ὑπεράνω τῶν περικυκλούντων τὸ λαμπρὸν κτίριον εὐωδῶν θάμνων. Τὰ βήματά των ἀντήχουν ζωηρῶς ἐπὶ τοῦ μαρμαροστρώτου ἐδάφους, ἰδίως τὰ ὑψηλὰ τακούνια τῆς Ἀνδρομάχης ἐκτύπων τὰς πλάκας ἐπιθετικῶς. Σειρὰ μακρὰ ἁμαξῶν ἐπροχώρει βραδέως πρὸς τὸ μέγαρον Ἰαροβίσκη. Πρὸ ἐτῶν δὲν εἶχε δοθῇ εἰς Ἀθήνας τόσον ἐπίσημος χορός. Συνέρρεον ἐκεῖ ὅσοι Ἀθηναῖοι δὲν εἶχον πένθος, πολλοὶ δὲ καὶ λησμονήσαντες προσωρινῶς τὸ πένθος των.

Ὁ Κύριος καὶ ἡ Κυρία Ἰαροβίσκη ἐδέχοντο τοὺς προσκεκλημένους εἰς τὰ πρόθυρα τῶν ψυχρῶν εὐρυχώρων αἰθουσῶν των. Ὅτε ἦλθεν ἡ σειρὰ τοῦ Μιλτιάδου, ὁ Κύριος Ἰαροβίσκης ἔθλιψε φιλικώτατα τὴν χεῖρά του καὶ τὸν ἠρώτησε περὶ τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων του, τὴν δὲ Ἀνδρομάχην διεβεβαίωσε ὅτι μετὰ χαρᾶς τὴν ἐπαναβλέπει καὶ ὅτι ποτὲ ἄλλοτε δὲν τὴν εἶδε τόσον καλὰ εἰς τὴν ὑγείαν της. Ὁ Μιλτιάδης ἔνευσεν εἰς τὴν ἀδελφήν του μὲ ἡμίκλειστον τὸν ἕνα ὀφθαλμόν, διὰ νὰ προλάβῃ ἔκφρασίν τινα ἀπορίας ἐκ μέρους της, ἀκολούθως δὲ τὴν ἐπληροφόρησεν ὅτι ὁ Κύριος Ἰαροβίσκης δὲν ἐνθυμεῖται οὔτε ἀναγνωρίζει ποτὲ κανένα ἐκ τῶν προσκεκλημένων του· ἡ Κυρία Ἰαροβίσκη ἐξέφρασεν, ἄνευ ὑπερμέτρου ἐνθουσιασμοῦ, τὴν εὐχαρίστησίν της ὅτι βλέπει τὴν δεσποινίδα Καραπούλου, καὶ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ διασκεδάσῃ.

Αἱ αἴθουσαι ἦσαν πλήρεις κόσμου, κατάφωτοι καὶ μεσταὶ ἀρωμάτων, ἦσαν ὅμως ψυχρόταται, χάρις εἰς τοὺς μαρμαρίνους τοίχους, καὶ τοὺς μαρμαρίνους στύλους καὶ τὸ μωσαϊκὸν ἔδαφος. Ἡ Ἀνδρομάχη ἐκρύωνε καὶ ἔρριπτε γύρω της περίφοβα βλέμματα, ἐνῷ ὁ ἀδελφός της στρίβων τὸν μύστακα, ἀπηύθυνε ἀκτινοβόλα μειδιάματα πρὸς τὰ πλήθη τῶν γνωρίμων του.

— Κύτταξε, Μιλτιάδη! ὁ Κύριος Ἀδὰμ ὁμιλεῖ ἐκεῖ μὲ τὴν Κυρίαν Χοενφέλς. Πῶς φαίνεται ὅτι εἶναι κυρία τοῦ μεγάλου κόσμου.

— Grande dame, καθὼς λέγουν οἱ Γάλλοι, ἀπεκρίθη ὁ Μιλτιάδης. Χθὲς ἔκαμα τὴν γνωριμίαν τοῦ ἀνεψιοῦ της. Νόστιμος νέος. Θὰ εἶν' ἐδῶ ἀπόψε, βεβαίως.

Εἰσῆλθον εἰς ἄλλο δωμάτιον, ἐκεῖ δὲ τὸ γοργὸν τῆς Ἀνδρομάχης βλέμμα ἀνεκάλυψεν ἀμέσως ὅμιλον νέων, ζωηρὸν καὶ εὔθυμον. Κέντρον αὐτοῦ ἦτο ἡ δεσποινὶς Emeraude Ρεβιτάση, ἐν τῇ δόξῃ της, μὲ φόρεμα λαμπρὸν ἀπὸ τοῦ Worth, ὁλόγυρά της δὲ συνωθοῦντο ὡς μέλισσαι περὶ κυψέλην ἡ Miss Μέρη καὶ ὁ Κύριος John Περπινιάνης, ὁ Ἀγγυρόπουλος, ὁ ἕλλην ποιητής, αἱ δεσποινίδες τῆς Ἀμερικανικῆς πρεσβείας, ὁ Ἐρενστάϊν καὶ ὁ Βίνσεντ Μώβραιυ. Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὁ Ροδόλφος ἔστρεφε τυχαίως τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ βλέμμα του συνηντήθη μὲ τοὺς ἑλκυστικοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς Ἀνδρομάχης, λάμποντας ἀπὸ τὴν εὐχαρίστησιν τῆς ἀμοιβαίας ἀναγνωρίσεως· ἠρυθρίασεν ὀλίγον ἐκείνη καὶ κατὰ συμπάθειαν ἀνῆλθε τὸ ἐρύθημα εἰς τὸ νεαρὸν πρόσωπον τοῦ Ροδόλφου. Ἀφῆκε τὸν κύκλον ὅπου εὑρίσκετο καί, προχωρῶν, ἐχαιρέτησε φιλικῶς τὸν ὑπολοχαγόν.

Χαρακτηριστικὸν τοῦ Ἕλληνος εἶναι ὅτι, κατὰ πᾶσαν ὥραν καὶ εἰς πάντα τόπον, ἔχει τὴν δεξιάν του εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ πλησίον. Δίδει τὴν χεῖρά του, ἢ καὶ ἀνταλλάσσει ἀσπασμούς, μὲ τὴν μεγαλειτέραν εὐκολίαν. Δὲν ἤξευρω τί θὰ ἐγίνετο ἐὰν ἡ βουλὴ ἐνομοθέτει τὴν κατάργησιν τοῦ ἐθίμου τούτου, ἀλλ' ὑποθέτω ὅτι ὁ Ἕλλην θὰ ἐξηκολούθει κρυφίως τὰς χειραψίας του, ἢ καὶ θὰ ἐπρόκρινε νὰ πληρόνῃ τὸ πρόστιμον. Ὁ Μιλτιάδης, ἀφοῦ πρῶτον ἐχαιρέτησε στρατιωτικῶς, ἔτεινε τὴν λευκοχειροκτιωμένην χεῖρά του καὶ θέτων χαριέντως τὴν ἄλλην χεῖρα εἰς τὴν μέσην του, ἐπεχείρησε τολμηρῶς ἀνταλλαγὴν ἰδεῶν εἰς ἀκατάληπτα Γαλλικά.

— Vous êtes bien, Monsieur, ἤρχισε.

— Mais oui, ἀπεκρίθη ὁ Ροδόλφος, μειδιῶν πρὸς τὴν Ἀνδρομάχην, μετὰ προηγηθεῖσαν ὑπόκλισιν. Est-ce que vous voudriez bien me présenter à Mademoiselle votre sœur?

— Monsieur Rudolph Ehrenstein, — Andromache, ma soeür, καὶ ὁ ὑπολοχαγὸς συνώδευσε τὰ προφερθέντα ὀνόματα μὲ χειρονομίαν συστατικήν, μὴ εὑρίσκων περισσοτέρας γαλλικὰς λέξεις διὰ τὴν περίστασιν. Πλατὺ μειδίαμα, ἀποκαλύπτον τοὺς λευκούς του ὀδόντας, ἀνεπλήρωσε τὴν ὁμιλίαν.

Καὶ ἐνῷ αὐτὸς ἔβλεπε διὰ τῆς ἄκρας τοῦ ὀφθαλμοῦ τὴν Μὶς Μέρην Περπινιάνη, τῆς ὁποίας ἐποφθαλμία τὴν ἱκανοποιητικὴν προῖκα, ὁ Ροδόλφος ἐζήτει ἀπὸ τὴν Ἀνδρομάχην καὶ ἐξη-

Digitized by Google

σφάλιζε τὴν πρώτην της quadrille, πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸ cotillon, τὸ ὁποῖον, ἐννοεῖται, ὁ Μιλτιάδης ἐπρόκειτο νὰ διευθύνῃ, κατὰ τὸ σύνηθες.

—Vous me ferez l'honneur, Monsieur, de me confier Mademoiselle votre sœur, ἠρώτησεν ὁ Ροδόλφος.

— Certainement, εἶπεν ὁ Μιλτιάδης, εὐχαριστημένος ὅτι ἐνθυμήθη καὶ ἄλλην λέξιν.-Je . . . je . . . comment . . . Εἰπέ του, Ἀνδρομάχη, ὅτι ἔχω νὰ χορεύσω κ' ἐγώ.

Ἡ Ἀνδρομάχη μεθηρμήνευσε τοὺς λόγους του, ἐνῷ δὲ ὡμίλει, ἐγοήτευε τὸν Ροδόλφον ἡ γλυκεῖα φωνή της, καὶ ἡ δειλὴ συνεσταλμένη της ἔκφρασις. Ἡ καρδία του, ἀθῶα καὶ ἄπειρος ὅσον καὶ ἡ ἰδική της, ἤρχισε νὰ κινῆται μὲ τρόπον ἀσυνήθη καὶ ᾐσθάνετο ῥῖγος ἡδονικῆς συγκινήσεως. Τὴν ἐβοήθει ὑποβάλλων τὴν κατάλληλον γαλλικὴν λέξιν ὅτε τὴν ἔβλεπε διστάζουσαν καὶ διακοπτομένην, καὶ ἤκουε μὲ τέρψιν κρυφίαν τὴν φωνήν της.

Οἱ χορευταὶ ἐντούτοις ἐτοποθετοῦντο διὰ τὴν πρώτην quadrille. Ὁ Ροδόλφος ἐπρότεινε τὸν βραχίονα εἰς τὴν Ἀνδρομάχην καὶ εἶδε περιχαρὴς τὴν μικράν της χεῖρα μὲ τὸ λευκὸν μετάξινον χειρόκτι της στηριζομένην ἐπάνω του. Ὑπῆρχέ τι τὸ αὐθόρμητον εἰς τὸ ἀμοιβαῖον αἴσθημα τῶν δύο τούτων νέων πλασμάτων. Οὔτε ἐσκέπτοντο καὶ οἱ δύο περὶ ἀντιστάσεως εἰς τὴν ἀνάπτυξίν του, οὔτε περὶ τῶν συνεπειῶν του. Ὡς δύο ἀθῶα πτηνὰ πτερυγίζοντα τὸ ἓν πρὸς τὸ ἄλλο, ἀντήλλασσον ἀφελῆ βλέμματα ἀμοιβαίας συμπαθείας καὶ ἀμοιβαίου θαυμασμοῦ.

Ἡ βαρωνὶς Χοενφέλς, συνομιλοῦσα μὲ τὸν ἀξιότιμον Κύριον Σαμουὴλ Οὐάρεν, ὕψονεν ἐνίοτε μέχρι τῶν ὀφθαλμῶν τὸ χρυσοῦν της face-à-main, διὰ νὰ ἐπισκοπήσῃ τοὺς χορευτάς, μεταξὺ δ' αὐτῶν εἶδε καὶ τὸν ἀνεψιόν της μὲ τὴν κακοενδυμένην ἀλλὰ καὶ ὡραίαν χορεύτριάν του. Συνέσπασε ὀλίγον τὰς ὀφρῦς παρατηρήσασα τοῦ Ροδόλφου τὸν ἐνθουσιασμὸν καὶ τὸ φιλικὸν θάρρος μὲ τὸ ὁποῖον ἐφαίνοντο συνεννοούμενοι οἱ δύο νέοι. Ἔστρεψε τὰ βλέμματα γύρω πρὸς ἀναζήτησιν τῆς δεσποινίδος Ρεβιτάση καὶ τὴν εἶδε χορεύουσαν μὲ τὸν ἐράσμιον Ἀγγυρόπουλον. Ἡ Κυρία Χοενφέλς ἔνευσεν ἐπιτακτικῶς πρὸς τὸν σύζυγόν της, ὁ δὲ βαρῶνος ἔσπευσεν εὐπειθῶς νὰ διακόψῃ τὴν συνομιλίαν του μὲ τὴν σύζυγον τοῦ Ἄγγλου πρέσβεως καὶ πλησιάσας ἐζήτησε, μὲ τὴν συνήθη εὐγένειαν, τὴν ἐξήγησιν τοῦ νεύματος.

— Τί μέρος λόγου εἶναι αὐτὴ μὲ τὴν ὁποίαν χορεύει ὁ Ροδόλφος;

— Πῶς θέλεις νὰ γνωρίζω τὰ ὀνόματα καὶ τὴν πατρογονίαν ὅλων τῶν Ἀθηναίων κυριῶν, ἀπεκρίθη γελῶν ὁ ἀγαθὸς βαρῶνος, καὶ ἐστράφη διὰ νὰ ἴδῃ ποῦ εὑρίσκεται ὁ Ροδόλφος.

— Ἔχεις 'μάτια; Δὲν τοὺς βλέπεις, εἶπεν ἀνησύχως ἡ βαρωνίς.

— Φαίνεται τῷ ὄντι ἐνθουσιασμένος ὁ φίλος. Φοβοῦμαι, ἀγαπητή μου, ὅτι δὲν εἶναι ὅσον ἀθῶος τὸν εἶχα, ὁ ἀνεψιός σου. Ἀλλὰ θὰ πληροφορηθῶ περὶ τῆς νέας.

[Ἕπεται συνέχεια] *Κατὰ τὸ ἀγγλικὸν ὑπὸ Δ. Β.*

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ.

Ἑλληνικὸν Ἀναγνωσματάριον.

Μέσα εἰς τὸν «Ἐχθρὸν τοῦ Λαοῦ», τὸ φλέγον δρᾶμα τοῦ μεγίστου τῶν συγχρόνων δραματογράφων, ἡ κυρία Στόκμαν, ἡ σύζυγος τοῦ ἥρωος τοῦ δράματος, δυσανασχετεῖ διότι, ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν τέκνων της, μαθητῶν τοῦ σχολείου, γίνονται ὁμιλίαι ἀπρεπεῖς, ἀπὸ ἐκείνας ποῦ ἐξάπτουν τοὺς νεαροὺς ἐγκεφάλους:

— Δὲν μοῦ ἀρέσουν, λέγει, τέτοιες κουβέντες, μέσα 'ς τὸ σπίτι μου!

Καὶ ἡ κόρη της ἡ μεγαλειτέρα, ἡ διδασκάλισσα Πέτρα, τῆς ἀποκρίνεται:

— Καὶ 'ς τὸ σχολεῖο λέγουν τόσα ψέμματα, ὅσα καὶ 'ς τὸ σπίτι. Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι 'ς τὸ σπίτι πρέπει νὰ σωπαίνουμε, ἐνῷ 'ς τὸ σχολεῖο πρέπει νὰ λέμε ὅλο καὶ ψέμματα 'ς τὰ παιδιά.

— Μὰ εἶσθε ἀναγκασμένοι νὰ ψεύδεσθε; ἐρωτᾷ κάποιος ἄλλος.

— Εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ λέμε, ἀπαντᾷ ἡ Πέτρα, ἕνα σωρὸ πράγματα ποῦ δὲν τὰ πιστεύουμε οὔτ' ἐμεῖς ποῦ τὰ λέμε!

Διὰ τὰ ἰδικά μας ἐδῶ σχολεῖα, τὰ σχολεῖα τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὰ σχολεῖα μὲ τὰς νέας καὶ μὲ τὰς σοφὰς μεθόδους, τὰ λειτουργοῦντα ὑπὸ τὰ σκῆπτρα λεγεώνων διδασκάλων καὶ φωτιζόμενα ἀπὸ τὸ ἀνέσπερον φῶς τῶν λεγομένων διδακτικῶν βιβλίων, νομίζω ὅτι αἱ φράσεις τῶν ἡρωίδων τοῦ Ἴψεν δὲν ἔχουν σημασίαν καυστικῶν μόνον ἐπιγραμμάτων τολμηρῶς ἐξακοντιζομένων κατὰ τῆς κοινῶς κρατούσης ἐκπαιδεύσεως, ἀλλὰ δύνανται νὰ ἐκληφθῶσιν ὡς ἡ λακωνικωτάτη καὶ χαρακτηριστικωτάτη ὁμολογία περὶ τῆς καταστάσεως αὐτῆς. Τὴν παιδείαν, ὅπως παρέχεται εἰς τὰ σχολεῖά μας, τὴν φαντάζομαι ὄχι ὡς τὸ κλασικὸν φυτὸν τῶν χρηστομαθειῶν μὲ τὰς πικρὰς ῥίζας καὶ τοὺς γλυκεῖς καρπούς, ἀλλ' ὡς φυτὸν ποῦ δὲν ἔχει ῥίζας οὔτε παράγει καρπούς, διὰ τὸν λόγον ὅτι δὲν εἶνε τὸ βλάστημα τῆς θείας φύσεως, ἀλλὰ τὸ προϊὸν ἀτελοῦς τινος βιομηχανίας, τεχνητὸν χονδροκαμωμένον φυτόν, προωρισμένον νὰ στολίζῃ τὴν γωνίαν ἐπαρχιωτικῆς τινος αἰθούσης, καὶ νὰ προσηλώνῃ κάποτε μηχανικῶς τὰ μάτια τῶν ἐπισκεπτῶν, χωρὶς νὰ λέγῃ τίποτε εἰς τὴν αἴσθησιν,

Digitized by Google

τίποτε εἰς τὸ αἴσθημα. Τὸ ψεῦδος εἶνε τὸ στοιχεῖον μέσα εἰς τὸ ὁποῖον φύεται καὶ αὐξάνει καὶ ἀναπτύσσεται καὶ λειτουργεῖ ἡ ἐκπαίδευσις ἡμῶν· ψεύδους σταθερὰ ἀτμόσφαῖρα περιβάλλει τὰ σχολεῖά μας· εἰς τὸ ψεῦδος τοῦτο ἡ ἀγυρτεία, ἡ σχολαστικότης, ἡ ἀμάθεια, παρέχουν ἑκάστοτε ποικίλους τύπους, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον περιέργους, ἀστείους, κενούς, τύπους ὁμοίους πρὸς τὰς ἐπὶ τοῦ τοίχου σκιὰς ποῦ σχηματίζομεν τὴν νύκτα ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ λύχνου διαφοροτρόπως συνάπτοντες τὰς χεῖράς μας. Ὅλα ψευδῶς τὰ ἀντιλαμβανόμεθα εἰς τὸ σχολεῖον : τὰ ἐν τῇ φύσει καὶ τὰ ἔξω τῆς φύσεως, τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν κόσμον, τὰ αἰσθήματα, τὰ καθήκοντα, τὰς ἰδέας, τὰς γνώσεις, τὰ γράμματα, τὴν γλῶσσαν, κάθε οὐσίαν καὶ κάθε μορφήν. Ψευδῶς τὰ ἀντιλαμβανόμεθα, ὄχι τόσον διότι μᾶς παρέχονται ταῦτα πάντα νοθευμένα καὶ στρεβλωμένα, ὄχι διότι μᾶς δεικνύονται ὑπὸ τὴν κακήν των ὄψιν, ἀλλὰ κυρίως διότι οἱ ἐν τῷ σχολείῳ παρέχοντες τὰ λεγόμενα φῶτα δὲν εἶνε διδάσκαλοι, ἀλλὰ φεῦ! κατὰ ἐνενήντα ἐνέα τοῖς ἑκατὸν *δάσκαλοι* ἢ *δασκάλοι*. Καὶ εἶνε πασίγνωστος ὁ στίχος τοῦ ποιητοῦ : «Ἀπέχει δὲ ὁ δάσκαλος πολὺ τοῦ διδασκάλου» κτλ. ἐμπνευσμένος ἀπὸ τὴν σκληρὰν μοῖραν ποῦ ὥρισεν ὥστε παρ' ἡμῖν ἡ λέξις *διδάσκαλος* νὰ περιέλθῃ εἰς παντελῆ ἀχρηστίαν, νὰ κυκλοφορῇ δὲ ἀντ' αὐτῆς εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, τὴν μόνην ζῶσαν καὶ ἔμψυχον, ὁ *δάσκαλος*, ἀντικαταστήσας τὸν ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ἱεροκλέους σχολαστικόν. Τὸ νὰ καταπέσῃ ἡ λέξις ἀπὸ τῆς ὑψηλοτάτης εἰς τὴν γελοιωδεστάτην τῶν ἐννοιῶν, τὸ γεγονὸς δὲν συνηγορεῖ βέβαια ὑπὲρ τοῦ ἀντικειμένου ποῦ μᾶς δεικνύει ἡ λέξις. Αἱ λέξεις εἶνε ὡς οἱ ὀκτάποδες, ποῦ λαμβάνουν τὸ χρῶμα τῶν φαγητῶν μὲ τὸ ὁποῖον τρέφονται.

Ὁ δάσκαλος λοιπόν, οὐδὲ τὴν ἀληθῆ γνῶσιν δύναται νὰ κλείσῃ εἰς τὸ κεφάλι του, οὐδὲ τὸ ἀληθὲς αἴσθημα νὰ περιλάβῃ ἐν τῇ καρδίᾳ του. Καὶ ἂν τυχὸν συλλάβῃ τὴν ἀληθῆ ἔννοιαν πράγματός τινος, ἀδυνατεῖ νὰ μεταδώσῃ εἰς τοὺς μαθητάς του τῆς ἀληθείας τὸ φῶς. Τὸ οὐσιῶδες δὲν εἶνε τὸ διδασκόμενον, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ὁ διδάσκων αὐτό. «Κυρίως εἰπεῖν, λέγει κάπου μέγας συγγραφεύς, δὲν ὑπάρχουσι μυθολογίαι, δὲν ὑπάρχουσι γλῶσσαι, ἀλλὰ μόνον ἄνθρωποι ὑπάρχουσι συνάπτοντες πρὸς ἀλλήλας λέξεις καὶ εἰκόνας, συμφώνως πρὸς τὰς ἀνάγκας τοῦ ὀργανισμοῦ των καὶ τὴν φύσιν τοῦ πνεύματός των . . . Τὰ πάντα ὑφίστανται δυνάμει τοῦ ἀτόμου, καὶ ζῶσι δυνάμει τοῦ ζῶντος ἀνθρώπου· τὸν ἄνθρωπον τοῦτον πρέπει νὰ γνωρίσωμεν». Κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν δυνάμεθα καὶ ἡμεῖς νὰ εἴπωμεν ὅτι δὲν ὑπάρχει παιδεία, δὲν ὑπάρχουν γράμματα, δὲν ὑπάρχουν σχολεῖα, δὲν ὑπάρχουν μέθοδοι, ἀλλὰ μόνον ἄνθρωποι ὑπάρχουν παρέχοντες σημασίαν, ἀξίαν, ζωήν, ἀλήθειαν, εἰς ταῦτα πάντα· ἐνόσῳ δὲ οἱ ἄνθρωποι οὗτοι εἶνε *δάσκαλοι*, φωτεινὰ συστήματα καὶ σοφὰ προγράμματα, εἶνε ψευδῆ καὶ ἀνωφελῆ καὶ βλαπτικά, ἁπλούστατα διότι οἱ ἄνθρωποι οἱ ἐπιφορτισμένοι τὴν ἐφαρμογὴν καὶ μετάδοσιν αὐτῶν δὲν ἔχουν καμμίαν σχέσιν πρὸς τὴν ἀλήθειαν, καὶ οὐδεμίαν ἀντίληψιν τοῦ ὀρθοῦ καὶ τοῦ πρέποντος. Ὅ,τι παραδώσετε εἰς τὰς χεῖράς των, ἔστω ἐξ ἀγνοτάτου μετάλλου, τὸ νοθεύουν· καὶ τὴν καθαριωτάτην τροφὴν εἶνε ἱκανοὶ νὰ σᾶς μεταβάλουν εἰς βρωμερὸν ἔδεσμα. Διὰ νὰ καρποφορήσουν αἱ νέαι μέθοδοι, χρειάζονται νέοι ἄνθρωποι. Διὰ νὰ μεταδώσῃ τὴν ἀληθῆ παιδείαν ὁ διδάσκαλος, πρέπει νὰ εἶνε αὐτὸς οὗτος, ὅλος ἀλήθεια, ὅλος εἰλικρίνεια, ὅλος ψυχή· ἂν δὲν εἶνε ποιητής, ἀλλὰ πρέπει νὰ τρέφῃ ἐντός του ὑπερόχως ἀνεπτυγμένον τὸ ποιητικὸν αἴσθημα, δηλονότι τὸ αἴσθημα ἐκεῖνο ποῦ ἀνακινεῖ καὶ ἀναπτερώνει τὴν μάθησιν, ποῦ δὲν τὴν περιορίζει εἰς ἀριθμόν τινα ξηρῶν γνώσεων, ποῦ παριστᾷ γεγονότα καὶ ἀντικείμενα, ὡς πεπροικισμένα ὑπὸ μυστηριώδους ψυχῆς, ποῦ ἐνῷ διαφωτίζει τὸν ἄνθρωπον, τὸν συνταράσσει, καὶ τὸν κάμνει νὰ βλέπῃ τὸν κόσμον, ὄχι ὡς μηχανήν, ἀλλ' ὡς θαῦμα, πλῆρες μεγαλειότητος. Τότε ὁ διδάσκαλος οὗτος θαυματουργεῖ. «Ἓν μόνον στοιχεῖον ὑπάρχει, ἀείποτε ὑπέροχον, πάντοτε ἀναλλοίωτον, καὶ οὐχ ἧττον πάντοτε γνωστόν· τὸ ἀνθρώπινον στοιχεῖον. Τετριμμένον θὰ ἦτο νὰ ἐπαναλάβωμεν ὅτι ὁ ἀληθὴς ὀργανωτὴς τῆς νίκης, δὲν θὰ εἶνε ὁ ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν ποῦ θὰ κατασκευάσῃ μεγάλα τηλεβόλα καὶ θὰ ἐνεργήσῃ κρατεροὺς ἐξοπλισμοὺς καὶ θὰ προετοιμάσῃ σχέδια ἀβεβαίου πολέμου, ἀλλ' ὁ ὑπουργὸς τῆς παιδείας ἢ ὁ παιδαγωγὸς — δὲν μᾶς μέλει διὰ τὸν τίτλον του — ποῦ θὰ βελτιώσῃ τὸ ἀνθρώπινον στοιχεῖον· ὄχι ἐκεῖνος, καθὼς συχνὰ ἐπαναλαμβάνεται, ποῦ θὰ διδάξῃ ὀλίγον καλλίτερα τὸ ἀλφάβητον καὶ ἄλλα τινά, ἀλλ' ἐκεῖνος ποῦ θὰ ἐνισχύσῃ τὰς καρδίας διὰ τὸν ὑπὲρ πάντων ἀγῶνα ! » Οἱ σοφοὶ οὗτοι λόγοι τοῦ βαθυρρήμονος συγγραφέως τῆς συγχρόνου Γαλλίας, τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Βογκέ, ἐγράφησαν διὰ τὴν Γαλλίαν· ἀλλ' ἀπευθύνονται καὶ πρὸς πᾶν ἔθνος ποῦ ἔχει νὰ ἐκπληρώσῃ κάποιαν ἀποστολὴν καὶ προπαρασκευάζεται διὰ τὸν **ὑπὲρ πάντων ἀγῶνα**, τοῦ ὁποίου ἡ ὥρα δὲν δύναται ἢ νὰ σημάνῃ ἀργὰ ἢ γρήγορα. Χωρὶς εὐρεῖαν διάνοιαν καὶ χωρὶς ἐνθουσιῶσαν καρδίαν ὁ διδάσκαλος εἶνε πρόστυχος ἐπαγγελματίας καὶ ἀδέξιος βαναυσοτέχνης· καὶ ὅταν εἶνε τοιοῦτος, δὲν πιστεύει εἰς ὅσα διδάσκει· καὶ ὅταν δὲν πιστεύῃ εἰς ὅσα διδάσκει, εἶνε τῶν ψευδολόγων ὁ ἀναιδέστατος.

Οἱ συγγραφεῖς τοῦ προσφάτως ἐκδοθέντος

Digitized by Google

'Ελληνικοῦ 'Αναγνωσματαρίου(1) πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων, καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα, δὲν ἀνήκουν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ὄντων. περὶ τῶν ὁποίων ἀνωτέρω ἐλαλήσαμεν, ἴσως τραχύτερον τοῦ δέοντος. Προσεκτικὰ διεξῆλθα καὶ τὰ τρία τεύχη τοῦ βιβλίου των, καὶ ᾐσθάνθην ὅτι ἐξ αὐτοῦ ἀναδίδεται, ὡς αὖρα ζωογόνος, ἡ διδασκαλία. Κυρίως δὲν εἶμαι ἐγὼ ὁ ἁρμόδιος νὰ ἀποφανθῶ περὶ συγγραφῶν τοιούτου εἴδους· δὲν ἐσπούδασα παιδαγωγικήν, διδάσκαλος δὲν εἶμαι, δὲν ἐπαγγέλλομαι τὸν κριτὴν διδακτικῶν βιβλίων. 'Αλλ' ὅμως εἶμαι ἄνθρωπος, ὡς ὁ ρωμαῖος ποιητής, καὶ οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων κρίνω ξένον καὶ ἀνάξιον τῆς προσοχῆς μου καὶ τῆς μελέτης μου. Βλέπω καὶ ἀκούω· βλέπω τὰς εἰκόνας ποῦ σχηματίζουν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου, νοερὰ καὶ αἰσθητά, τοῦ κόσμου τούτου τὰ ἀντικείμενα· καὶ αἱ εἰκόνες αὐται λαλοῦν· καὶ ἀκούω τὰς φωνάς των, καὶ πολλάκις εἰσδύουν αὐται μέχρι τῶν βαθυτάτων τῆς καρδίας μου. Τὸ *'Ελληνικὸν 'Αναγνωσματάριον* τοῦτο παρουσιάζεται εἰς τὴν ἀντίληψίν μου ὡς ἀληθινὸν **διδακτικὸν** βιβλίον, ἀπηλλαγμένον, ὅσον εἶνε δυνατόν, τοῦ κατηραμένου *δασκαλισμοῦ*· ἂν δὲν κατώρθωσεν ἐξ ὁλοκλήρου νὰ ἀπαλλαγῇ ἐξ αὐτοῦ, δὲν πταίουν διὰ τοῦτο οἱ συγγραφεῖς του· πταίουν οἱ καιροί μας, οἱ κατ' ἐξοχὴν δασκαλικοί· πταίει ἡ περιρρέουσα ἀτμοσφαῖρα ποῦ δουλεύουν καὶ θὰ δουλεύουν εἰς αὐτὴν ὄχι μόνον ἐπιστήμονες καὶ εὐσυνείδητοι διδάσκαλοι, ἀλλὰ καὶ τὰ μᾶλλον ὑψηλὰ καὶ ἐλεύθερα πνεύματα. Καὶ βιβλίον πραγματικῶς διδακτικόν, βιβλίον μάλιστα προωρισμένον νὰ μεταδώσῃ τὰς πρώτας γνώσεις εἰς παιδία, μὲ συγκινεῖ ὡς κόσμος ὅλος ποῦ ἐκτυλίσσεται ἠρέμα καὶ διαδοχικῶς πρὸ τῶν ὄψεων ταξειδιώτου, πρώτην φορὰν δοκιμάζοντος τὰς συγκινήσεις τοῦ ταξειδίου. 'Υποκαθίσταμαι δραματικῶς εἰς τὴν θέσιν τοῦ παιδίου ποῦ θὰ διατρέξῃ κατὰ πρῶτον τὰς σελίδας του· ἐνθυμοῦμαι τὸν Γεροστάθην μου· δὲν λησμονῶ ὅτι εἶμαι πατήρ· ὀνειρεύομαι τὸ ποθητὸν μέλλον, δὲν γνωρίζω ἂν εἶνε προσεχὲς ἢ ἀπώτατον, καθ' ὃ τὸ σχολεῖον δὲν θὰ φθείρῃ τὸ σῶμα καὶ δὲν θὰ δεσμεύῃ τὸ πνεῦμα, καθ' ὃ οἱ διδάσκαλοι τῶν νέων θὰ εἶνε φιλόσοφοι καὶ καλλιτέχναι.

Τὸ 'Αναγνωσματάριον τῶν κ.κ. Παπαμάρκου καὶ Γεωργαντᾶ μὲ κάμνει νὰ ἐλπίζω εἰς τὸ μέλλον. Εἶνε συντεταγμένον μὲ τόσην ἐπιστήμην καὶ μὲ τόσην εὐσυνειδησίαν ! Τὸ ἀπαρτίζουν πεζογραφήματα καὶ ποιήματα. Τὸ πεζὸν μέρος συνετάχθη ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ τῶν συγγραφέων τοῦ 'Αναγνωσματαρίου· περιλαμβάνει διηγήσεις καὶ περιγραφάς· διηγήσεις ποῦ ἀποβλέπουν ἰδίως εἰς τοῦ ἤθους τὴν διάπλασιν, καὶ περιγραφὰς ποῦ ἀφορῶσιν εἰς τὴν γνῶσιν τῆς φύσεως. Δεξιὰ συνθέματα, κατὰ ὑποδείγματα ξένων σοφῶν, λαμπρῶς ἀσχοληθέντων εἰς τὴν φιλοσοφίαν τῶν ζώων, καὶ ἀναπλάσεις τοῦ ἀθανάτου Αἰσώπου. Τίποτε σκολιὸν ἐντὸς αὐτῶν, καὶ ἀφηρημένον, καὶ δογματικὸν καὶ κατηχητικόν, καὶ παρένθυρσον· ὅλα εὐκρινῆ, συγκεκριμένα, οὐσιαστικά, μεθοδικῶς χωροῦντα, ἀπὸ τῶν ἁπλουστέρων εἰς τὰ συνθετώτερα, ἀπὸ τῶν ἐγγυτέρων εἰς τὰ ἀπώτερα. Τὸ μέγα προσόν του εἶνε ὅτι ἐξεγείρει μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου τὸν ἔρωτα πρὸς τὴν φύσιν, ἐνῷ ἀποκαλύπτει ἐνώπιόν του λεπτομερῶς καὶ μὲ τὴν πρέπουσαν χάριν τὰ θαυμάσια τῆς φύσεως. Πλῆθος θετικῶν καὶ χρησίμων γνώσεων σαφῶς μεταδίδονται ἐξ αὐτοῦ εἰς τὸ παιδίον· καὶ ἐνῷ τοῦτο διδάσκεται ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶνε τὸ κέντρον τῆς δημιουργίας, πείθεται συγχρόνως ὅτι ὁ μέγας οὗτος κόσμος ὁ ἐνώπιόν του ἐκτεινόμενος δὲν ὑφίσταται παρὰ διὰ τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως, δὲν εἶνε ἢ σύμβολον τῶν ἀνθρωπίνων σκέψεων καὶ αἰσθημάτων. Τοιαύτη ἡ ὕλη· ἡ γλῶσσα δὲ τοῦ βιβλίου πλουσία καὶ καθαρεύουσα, καὶ ἀπεγνωσμένους ἀγῶνας καταβάλλουσα ὅπως προσεγγίσῃ τὴν φυσικότητα καὶ τὴν ἁπλότητα τῆς δημοτικῆς, τῆς ἐθνικῆς μας γλώσσης· ἀρίστη, ἂν ἐπιτρέπεται τὸ ὀξύμωρον τοῦτο, προκειμένου περὶ τῆς καθαρευούσης. 'Αλλ' ἂς μὴ ἐγγίζω ζητήματα ἐξ ὧν κινδυνεύω νὰ ἀποπλανηθῶ εἰς δυσεκβάτους ἀτραπούς. Λυποῦμαι διότι δὲν δύναμαι νὰ ἐπαινέσω καὶ τὸ ποιητικὸν μέρος τοῦ βιβλίου. Τὰ πεζὰ εἶνε πολὺ ἀνώτερα τῶν ποιημάτων τοῦ 'Αναγνωσματαρίου· ταῦτα, πλὴν δύο τριῶν ἐξαιρέσεων, εἶνε ἢ ἀναρμόστως διαλεγμένα, ἢ ἀνήκουν εἰς τὰ λεγόμενα μὲν παιδικὰ ποιήματα, ἀλλὰ πράγματι ἀνούσια ἠθικὰ ψυχρολογήματα, προωρισμένα νὰ μορφώνουν ὄχι τὴν καλαισθησίαν, ἀλλὰ τὴν ἀναισθησίαν τῶν παιδιῶν μας. Τὰ παιδικὰ ποιήματα δὲν πρέπει νὰ εἶνε στιχουργημένη κατήχησις ἢ ἠθική, ἀλλ' εἶνε ποίησις καὶ ἐκεῖνα, εἰκονικὴ καὶ κατανυκτικὴ καὶ ἔμψυχος. Τοιαῦτα ποιήματα ἔγραψε, καθ' ὅσον γνωρίζω, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ὁ κ. 'Αλέξανδρος Πάλλης, ὁ αἱρετικὸς μεταφραστὴς τῆς 'Ιλιάδος, πρότυπα τοῦ εἴδους· πωλοῦνται ἀντὶ 50 λεπτῶν εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον τοῦ κ. Κασδόνη· καὶ ὅμως κανὲν ἀπὸ αὐτὰ δὲν περιελήφθη εἰς τὸ 'Ελληνικὸν 'Αναγνωσματάριον ποῦ ἐξέδωκεν ὁ κ. Κασδόνης· ἐνῷ φιγουράρουν μέσα εἰς αὐτὸ τὰ πεζολογήματα τοῦ Κατακουζηνοῦ καὶ ὁ Παναγιώτης Σοῦτσος, ἀνούσια παρῳδῶν τὸν Αἴσωπον.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

(1) «'Ελληνικὸν 'Αναγνωσματάριον» ὑπὸ Χαρισίου Παπαμάρκου καὶ Φιλίππου Γεωργαντᾶ. 'Εν 'Αθήναις, Βιβλιοπωλεῖον Γ. Κασδόνη 1892. Τόμ. 3.

Digitized by Google

ΠΟΙΗΤΙΚΑΙ ΑΠΑΡΧΑΙ

Μεταξὺ πλήθους στιχουργημάτων ἀδιαλείπτως ἀποστελλομένων πρὸς δημοσίευσιν πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς 'Εστίας ὑπὸ φιλομούσων, ἀλλ' ἀδεξίων περὶ τὸ στιχουργεῖν ἀναγνωστῶν αὐτῆς, εὐχάριστον ἐξαίρεσιν ἀποτελοῦσι τὰ κάτωθι ποιημάτια. Ταῦτα καὶ ἂν δὲν εἶνε τέλεια, ἀλλὰ μαρτυροῦσιν ὅτι οἱ γράψαντες ἔχουσι ποιητικήν τινα ἰδιοφυΐαν, ἥτις καταλλήλως διαμορφουμένη θὰ παραγάγῃ ἔργα ἀξιώτερα δημοσιεύσεως ἐν τῇ 'Εστίᾳ, ἥτις ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ ταύτῃ καὶ πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν νεαρῶν στιχουργῶν, φιλοξενεῖ σήμερον τὰς ποιητικὰς ἀπαρχάς των. **Σ. τ. Δ.**

Ο ΔΙΑΒΑΤΗΣ

Διαβάτης ἐξεκίνησε σ' τὴ Γῆ σ' τὴν Οἰκουμένη,
δὲν ξέρει πούθεν ἔρχεται, δὲν ξέρει ποῦ παγαίνει.
Σ' τῆς ἐρημίαις περπατεῖ, καὶ σ' τὰ βουνὰ γυρίζει,
σ' τῆς πολιτείαις στέκεται, σ' τῆς χώραις ξανασαίνει,
κανένα δὲν ἐγνώρισε, κανεὶς δὲν τὸν γνωρίζει.
Δὲν τῆς ψηφάει τῆς θάλασσαις τῆς νησοστολισμέναις,
ὅταν βογκοῦνε ἄγριαις καὶ εἶνε μανιωμέναις.
'Αμίλητος σὰ σύγνεφο, γλυκὸς σὰν τὸ λουλοῦδι
φωνὴ ποτὲ δὲν ἔβγαλε, βουβὸς περνοδιαβαίνει.
Μόνο ἡ Μοῦσα μάντεψε τὸ μόνο του τραγοῦδι
ποῦ πρὶν ἐρθῇ σ' τὰ χείλια του σ' τὰ στήθια κατεβαίνει.
—"Εχω μιὰ θλίψι σ' τὴν ψυχὴ μαζὺ μὲ μιὰν ἐλπίδα,
μιὰ ἐλπίδα γι' ὅ,τι θὰ ἰδῶ, μιὰ θλίψι γι' ὅσα εἶδα»

Καλάμαι Π. Α. ΣΑΛΜΑΣ

Η ΚΑΠΠΑΡΗ

Τὸ καλαθάκι πάρε νὰ πᾶμε, κόρη, πέρα
στὸ πράσινο λειβάδι, στὴν ἀκροποταμιά·
νὰ κόψωμε λουλούδια, τώρα ποῦ γέρν' ἡ 'μέρα,
καὶ νὰ τὰ ποῦμε μόνοι ἐκεῖ στὴν ἐρημιά.

'Εκεῖ θενὰ σὲ μάθω καὶ θενὰ συνειθίσῃς
τὴν κάππαρη νὰ κόβῃς, χωρὶς νὰ βαρεθῇς·
ἐκεῖ τὸ καλαθάκι ὡς πάνω θὰ γεμίσῃς
μὲ κάππαρη δροσάτη, χωρὶς ν' ἀγκυλωθῇς.

Μ' ἂν τύχῃ καὶ ὁ "Ερως, σὰν ποῦνε διαβολάκι
καὶ ἀγαπᾷ ὁ πλάνος τὸν κόσμο νὰ πλανᾷ,
σὲ κάνῃ κι' ἀγκυλώσῃς τ' ἀφράτο σου χεράκι,
θὰ στὸ φιλῶ μικρούλα, κ' εὐθὺς θὰ σοῦ περνᾷ.

Σμύρνη ΔΗΜ. ΣΤΑΗΣ

Σ' ΕΝΑ ΛΕΥΚΩΜΑ

"Ασπρο κάτασπρο χαρτί,
Κόρη, μοῦ προσφέρεις
Νὰ σοῦ γράψω κάτι τι
Ποῦ νὰ μὴν τὸ ξέρῃς.

Εἶν' ἀλήθεια πῶς πολλοὶ
Ποῦ γεννοῦν τοὺς στίχους,
Ξεφωνοῦνε σὰν τρελλοὶ
Πάντα νέους ἤχους.

Μὰ ἔχουν ὅλη τοὐρανοῦ
Τὴ γλυκειὰ ἡσυχία
Κι' ἀρμενίζουν μὲ τὸ νοῦ
'Σ ὅλα τὰ στοιχεῖα.

Καὶ μὲ λίγη συλλογὴ
—Ποῦ δὲ θὰ 'πιτύχω—
Μᾶς πετάζουν εἰς τὴ γῆ
Προκομμένο στίχο.

'Αμ' ἐγὼ πῶς νὰ σκεφτῶ
Καὶ νὰ πιάσω πέννα
Ποῦ κάθ' ὥρα καὶ λεφτὸ
Συλλογιοῦμ' ἐσένα;

'Σ τὸ κεφάλι δυὸ μυαλὰ
Δὲν μπορῶ νὰ βάλω
Τὸ ἕνα ἀγάπαις νὰ σφαλᾷ
Καὶ τραγούδια τ' ἄλλο.

Μοναχὰ μὲ τὴ σιωπὴ
Θὰ σοῦ ψάλω κάτι.
Κι' ἂν ἐκείνη δὲ σ' τὸ εἰπῇ
Σοῦ τὸ λέει τὸ μάτι.

'Αθῆναι Α. ΒΡΑΝΑΣ

ΣΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΗΣ

Ματάκια μου γλυκύτατα 'σὰν ἄστρα τ' οὐρανοῦ,
μονάχα σεῖς φωτίζατε τὸ σκοτεινό μου νοῦ
κι' ἀπ' τὸν καιρὸ ποῦ σβύσατε καὶ δὲ σᾶς βλέπω ['μπρός μου
μέσ' σὲ σκοτάδι τρίσβαθο παλεύει ὁ λογισμός μου.

Προψὲς εἶδα στὸν ὕπνο μου δυὸ ἄστρα λαμπερὰ
καὶ 'σταύρωσα τὰ χέρια μου καὶ τὰ κρυφοθωροῦσα
καὶ μέσ' στὰ στήθη ἔννοιωσα τὴν πρώτη μου χαρὰ
γιατί τ' ἀστέρια εἴτανε τὰ μάτια π' ἀγαποῦσα.

Μὰ πάλι σὰν ἐξύπνησα τοῦ κάκου ἀναζητῶ
τὸ φῶς ποῦ γλυκοφώτισε τὸ νοῦ καὶ τὴν καρδιά μου,
ἐμπροστά μου τὸ καντύλι μου ἀχνόφεγγε κι' αὐτό,
σὰν νά 'σμιγε τὸ θάνατο στὴν ἔρμη κάμαρά μου...

"Ω μάτια μου γλυκύτατα, σὰν ἄστρα τ' οὐρανοῦ,
μονάχα σεῖς φωτίζατε τὸ σκοτεινό μου νοῦ,
κι' ἀπ' τὸν καιρὸ ποῦ σβύσατε καὶ δὲ σᾶς βλέπω ['μπρός μου,
μέσ' σὲ σκοτάδι τρίσβαθο παλεύει ὁ λογισμός μου.

Μεσολόγγιον Μ. Α. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

Digitized by Google

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Κατὰ τὴν τελευταίαν ὑπουργικὴν μεταβολὴν ἠρωτᾶτο ἀνώτερός τις ὑπάλληλος, διατί δὲν ὑπέβαλε καὶ αὐτός, μετὰ τῶν ἄλλων του συναδέλφων, τὴν παραίτησίν του.

— Διότι, ἀπήντησεν, ὁ κ. Πρόεδρος μοῦ ἔλεγε πάντοτε ὅτι εἶμαι ἀπαραίτητος καί… δὲν θέλω τώρα νὰ τον διαψεύσω.

* * *

Γερμανικὴ εὐφυολογία:

Ὁ κ. ἀνθυπολοχαγὸς στέλλει μὲ τὸν στρατιώτην πρὸς Ἐκείνην μίαν ὑπερμεγέθη ἀνθοδέσμην «μικρὸν δῶρον, τεκμήριον τοῦ μεγάλου του ἔρωτος».

Καὶ ὁ στρατιώτης διαβιβάζει ὡς ἑξῆς τὴν προφορικὴν ἀφιέρωσιν:

— Ὁ κύριος ἀνθυπολοχαγὸς σᾶς στέλλει τὸ μεγάλον αὐτὸ δῶρον, τεκμήριον τοῦ μικροῦ του ἔρωτος.

* * *

— Ἤθελα νὰ ἤξευρα — ἔλεγεν ὁ Ἀγαθόπουλος, — κανὲν μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον νὰ μὴ ἀποθνήσκουν οἱ ἄνθρωποι, διὰ νὰ ὑπάγω ἐκεῖ νὰ τελειώσω τὰς ἡμέρας μου!

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἀρχαιολογικά

Ἐν Χαλκίδι, ἀνασκαπτομένου ἀγροῦ τινος πρὸς καλλιέργειαν, ἀνευρέθησαν, κατὰ τὴν *Ἀκρόπολιν*, τέσσαρες ἀσβεστόκτιστοι θεμέλιοι λίθοι παραλλήλως κείμενοι, ἐντὸς δὲ τοῦ ἑνὸς τούτων δύο ἀγάλματα καλῆς τέχνης ἠκρωτηριασμένα, εἷς τάφος καὶ διάφοροι ἀρχαῖοι λίθοι.

Φιλολογικά

Ὁ Λέων Τολστόϊ, ὁ διάσημος Ῥῶσσος μυθιστοριογράφος, διαμένων ἤδη ἐν τῇ ἐπαύλει τῆς Γιασνάγια-Πολιάνα καὶ ἐγκαταλείψας πρὸς στιγμὴν τὸ φιλανθρωπικὸν αὐτοῦ ἔργον χάριν τοῦ φιλολογικοῦ, ἀσχολεῖται περὶ τὴν συγγραφὴν νέου μυθιστορήματος, τὸ ὁποῖον ἐκδίδεται μετά τινας ἑβδομάδας.

— Ἐπαινοῦνται τέσσαρα τρυφερὰ διηγήματα ἐκδοθέντα εἰς ἓν τομίδιον ἐπιγραφόμενον Contes à ma petite Rose ὑπὸ Ἀρθούρου Detry. Ὁ συγγραφεὺς εἶνε νεώτατος, ὄχι ἀκόμη εἰκοσαετής, γνωστὸς δὲ ἀπὸ τοῦδε ἔκ τινων κριτικῶν αὐτοῦ διαλέξεων καὶ τῆς φιλολογικῆς ἐφημερίδος «Le coin du feu», τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἵδρυσε καὶ ἐκδίδει ἐν Βερβιέρῃ.

— Παρὰ τῷ ἐκδότῃ Charpentier ἐξεδόθησαν ἐν Παρισίοις εἰς τρεῖς τόμους ὅλα ὁμοῦ τὰ Ποιήματα τοῦ Catulle Mendès.

— Ἀξιομνημόνευτοι ἐκδόσεις, γενόμεναι ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου Nauck, τοῦ διασήμου ἑλληνιστοῦ, οὗτινος ἀνηγγείλαμεν ἐν τῷ προηγουμένῳ φύλλῳ τὸν θάνατον, εἶνε ἡ τῆς Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσείας (1874—79), ἡ τῶν Τραγῳδιῶν τοῦ Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου (1867 καὶ 1871), ἡ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Ἑλλήνων Τραγικῶν (1856 καὶ 1890) καὶ τὸ Λεξικὸν τοῦ Λυπαθιώτου, τὸ λεγόμενον Lexicon Vindobonense (1867). Ἄπειροι δὲ εἶνε αἱ ὑπὸ τοῦ Νάουκ γενόμεναι κριτικαὶ διορθώσεις καὶ ἀποκαταστάσεις ἐφθαρμένων χωρίων ἀρχαίων ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων, τοὺς ὁποίους ἐπὶ δεκαπενταετίαν ἡρμήνευσεν ὡς καθηγητὴς ἐν τῇ ἀνωτάτῃ Σχολῇ τῆς Πετρουπόλεως.

Ἐπιστημονικά

Ἀπέθανεν ἐν Oosterbeck ὅπου ἰδιώτευε πρὸ δωδεκαετίας, εἷς τῶν ἐξοχωτέρων ἀνδρῶν τῆς Ὁλλανδίας, ὁ καθηγητὴς Opzoomer, ἐκ Ῥοττερδάμης, διδάξας φιλοσοφίαν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Οὐτρέχτης καὶ μεγάλως ἐπιδράσας διὰ τῶν συγγραφῶν του καὶ τῆς διδασκαλίας του ἐπὶ τοῦ νέου ὁλλανδικοῦ πνεύματος. Τὸ θεμελιῶδες τῆς ἐμπειρικῆς φιλοσοφίας του δόγμα ἦτο ὅτι «τὸ πείραμα ἀποτελεῖ τὴν μοναδικὴν πηγὴν καὶ σημειοῖ τὸ ἔσχατον ὅριον πάσης ἀνθρωπίνης ἐρεύνης», ἔκαμε δὲ ἀξιόλογον ἐφαρμογὴν τοῦ δόγματος τούτου πρὸς ἐπίλυσιν διαφόρων ζητημάτων ἔκ τε τῆς νομικῆς καὶ τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης.

— Ἐξεδόθησαν αἱ Ἐφαρμογαὶ τῆς Ἐγκληματικῆς Ἀνθρωπολογίας τοῦ Λομπρόζου, ἀποτελοῦσαι τὸν νεώτατον τόμον τῆς «Βιβλιοθήκης τῆς συγχρόνου φιλοσοφίας» τοῦ F. Alcan.

— Ἀπέθανε κατ' αὐτὰς ἐν Μονάχῳ ὀγδοηκοντούτης ὁ στρατηγὸς Σπροῦνερ, δόκιμος μὲν ἱστορικὸς καὶ δραματικὸς συγγραφεύς, ἔξοχος δὲ γεωγράφος, ἰχνογραφήσας καὶ συντάξας γεωγραφικοὺς πίνακας ἀπαραμίλλους εἰς τὸ εἶδός των διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν ἀκρίβειαν καὶ τὴν καλλιτεχνικὴν κατασκευήν. Τὸ ἀριστούργημα τοῦ Σπροῦνερ εἶνε ὁ μέγας «ἱστορικὸς καὶ γεωγραφικὸς ἄτλας» περιέχων ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν μεγάλους πίνακας, ἰδιαιτέρως δὲ καὶ ὁ ἱστορικὸς ἄτλας τῆς Βαυαρίας.

— Ὑπὸ τοῦ δόκτορος Arlidge ἰατροῦ ἐν τῷ νοσοκομείῳ τοῦ North-Staffordshire ἐξεδόθη ἐσχάτως ἐν Λονδίνῳ λίαν ἐνδιαφέρουσα καὶ πρωτότυπος Ὑγιεινὴ ἐν ᾗ ἐξετάζονται ἀσθένειαι προσιδιάζουσαι εἰς ὡρισμένα ἐπαγγέλματα. Ἡ φθίσις καὶ ἡ βρογχῖτις μὲ τὰς συνεπείας των, κοινόταται παθήσεις προπάντων εἰς τὰ βιομηχανικὰ καταστήματα, ἀπασχολοῦσι τὸ μεγαλήτερον μέρος τοῦ βιβλίου τοῦ ἄγγλου ἰατροῦ, γέμοντος νέων καὶ περιεργοτάτων παρατηρήσεων.

— Σκέψις γίνεται ὅπως ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ Σικάγου καταρτισθῇ καὶ Τμῆμα Ψυχολογικὸν ἐν τῷ ὁποίῳ θὰ ὑποβάλλωνται μὲν ὑπὸ ἐξέτασιν οἱ ἐπισκέπται, ἵνα ἐκ τῶν παρατηρήσεων γίνῃ στατιστική, θὰ δεικνύωνται δὲ ὅλα τὰ μέχρι σήμερον ἐν χρήσει ὄργανα τῆς πειραματικῆς ψυχολογίας.

— Κατὰ τὸν ἀστρονόμον Φλαμμαριόν, ποιήσαντα ἐσχάτως τὴν περὶ τούτου ἀνακοίνωσιν ἐν τῇ ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίᾳ τῶν Ἐπιστημῶν, ἡ ὑπὸ τοῦ Le Verrier ὑπολογισθεῖσα καὶ μέχρι σήμερον παραδεδεγμένη διάμετρος τοῦ πλανήτου Ἄρεως εἶνε κατὰ $^1/_6$ μεγαλητέρα τῆς πραγματικῆς, οὔσης 6,753 χιλιόμετρα.

Καλλιτεχνικά

Ἐπιτυχέστατον ἔργον τοῦ γλύπτου Schaper, ὁ ἀνδριὰς τοῦ ἱστοριογράφου καὶ ποιητοῦ Hoffmann von Fallersleben ἀπεκαλύφθη ἐσχάτως μετ' ἐκτάκτου πομπῆς ἐν τῇ νήσῳ Ἑλγολάνδῃ.

— Ἀπέθανεν ἐν Μιλάνῳ ὁ περιφανὴς γλύπτης Barsaghi, ἐν Παρισίοις δὲ ὁ ἀγαλματοποιὸς Geffroy de Chaume, ἐπιμελητὴς τοῦ Μουσείου τοῦ Τροκαδεροῦ.

Θεατρικά

Ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου τῆς «Ὁμονοίας» ἐδιδάχθη διὰ πρώτην φορὰν τὸ τελευταῖον κωμειδύλλιον τοῦ Δ. Κόκκου Ἡ νύφη τοῦ χωριοῦ, κριθὲν καὶ μουσικῶς καὶ φιλολογικῶς κατώτερον τῶν ἄλλων σκηνικῶν ἔργων τοῦ μακαρίτου ποιητοῦ καὶ ἰδίως τῆς Λύρας τοῦ Γέρω-Νικόλα, ἥτις μένει πάντοτε τὸ καλλίτερόν του ἔργον.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—131

Digitized by Google

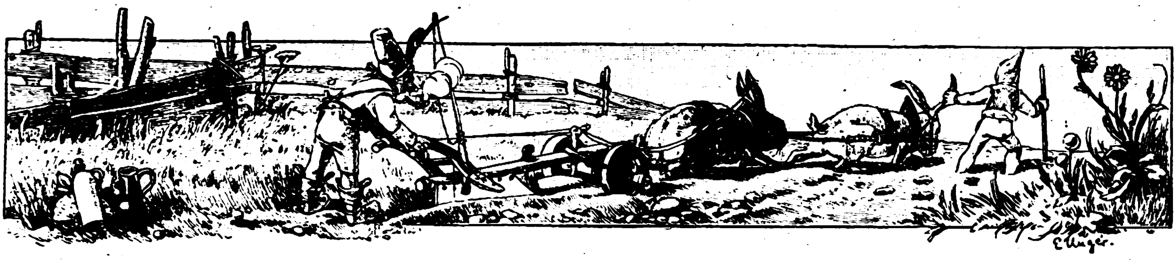

ΤΑ ΤΡΙΑ ΦΛΩΡΙΑ

Ἢ ἀπὸ εὕρημα ἢ ἀπὸ ἔρημα ἢ ἀπὸ γόνατα γονέων
Παροιμία

τῶν δὲ πεπραγμένων
ἐν δίκᾳ τε καὶ παρὰ δίκαν ἀποίητον οὐδ' ἂν
χρόνος ὁ πάντων πατὴρ δύναιτο θέμεν ἔργων τέλος·
λάθα δὲ πότμῳ σὺν εὐδαίμονι γένοιτ' ἄν,
ἐσλῶν γὰρ ὑπὸ χαρμάτων πῆμα θνᾴσκει
παλίγκοτον δαμασθέν,
ὅταν Θεοῦ Μοῖρα πέμψῃ
ἀνεκὰς ὄλβον ὑψηλὸν . . . .
. . . . πένθος δὲ πίτνει
κρεσσόνων πρὸς ἀγαθῶν
Πίνδαρος. Ὀλύμπ. II. 15–24

— Ἐκεῖνο πού σοῦ λέγω ἐγώ· Μαρία, νὰ βάλῃς γνῶσι τῆς θυγατρός σου.

— Εἶσαι περίεργος ἄνθρωπος· θέλεις νὰ πάρῃ τὸν γαμπρὸν πού αὐτὴ δὲν θέλει.

— Καὶ ποῖον εἰμπορεῖ νὰ εὕρῃ καλήτερον; νέος, ὤμορφος, παλληκάρι καὶ ἐν καταστάσει· ὁ πρῶτος τοῦ χωριοῦ.

— Καὶ σὰν δὲν τῆς ἀρέσει;

— Πρέπει νὰ ἀφοκρασθῇ τοὺς γονέους της καὶ ὄχι τὸ χαμένο μυαλό της.

— Τώρα τὴν εἶπες! ἐγὼ ξεύρω τί ἔπαθα γιὰ νὰ ἀφοκρασθῶ 'ς αὐτὸ τοὺς γονέους μου· μὰ τὴν ἀλήθεια καλοπέρασα μαζί σου, καὶ τώρα, 'ς τὰ γεράματα, μοῦ σκοτόνεις εἰς τὸ ξύλο τὴν μοναχριβή μας θυγατέρα.

— Καὶ ἐγὼ σᾶς ἀφίνω, καὶ πάω 'ς τὴν πολιτεῖαν νὰ γείνω ὑπηρέτης· ἐκεῖ κἂν θὰ χορτάσω καὶ σεῖς ψοφήσετε ἐδῶ τῆς πείνας ἀφοῦ σᾶς ἀρέσει.

— Θεὸς νὰ σὲ φωτίσῃ! γιὰ μᾶς μὴ σκοτίζεσαι· εἴμεθα ἀρκεταὶς νὰ βγάλουμε τὸ ψωμί μας.

Αὐτὰ ἔλεγεν ὁ Ἀντώνιος μὲ τὴν γυναῖκά του εἰς τὸ προαῦλι τοῦ σπιτιοῦ τους, ἐνῷ ἡ θυγατέρα τους κατέβαινε ἀπὸ τὴν ἀντίκρυ ῥάχην μ' ἕνα γιομάρι κλαδιὰ 'ς τὸ κεφάλι· ἅμα τὴν εἶδε ὁ πατέρας ἐβγῆκε θυμωμένος κ' ἐπῆρε τὸν δρόμον τοῦ χωριοῦ.

Ἡ Φροσύνη ἀπίθωσε τὸ γιομάρι της κοντὰ 'ς τὴν γωνιά, κ' ἔπειτα ἔβγαλε ἀπὸ τὴν ποδιά της κάτι ἀγριολούλουδα, γιοφύλλια, κοπελίτσαις καὶ τέτοια, ἔκοψε ἀπὸ τὴν γάστρα της ἕνα μισανοιγμένο γαρούφαλο, τὸ ἔβαλε 'ς τὴν μέσην τὰ συγύρισε ὅλα μὲ μυρτιὰ καὶ δάφνην καί, ἀφοῦ τὰ ἔδεσε μὲ σπάρτο, τὰ ἐκρέμασε εἰς τὸ εἰκόνισμα τοῦ Ταξιάρχη, ἐπάνω ἀπὸ τὸ προσκέφαλό της.

Ὅλην αὐτὴν τὴν ὥραν ἡ μητέρα ἐκουνοῦσε τὸ κεφάλι καὶ ἐσιγοανεστέναζε σηκόνοντας τὰ μάτια 'ς τὸν οὐρανόν· καὶ δὲν εἶχεν ἄδικο νὰ ἀνησυχῇ· ἀπὸ κάμποσον καιρόν, ἡ Φροσύνη ἔδειχνε ὡς νὰ εἶχε χαμένα τὰ λογικά της, ὡς φαίνεται, ἀπὸ τὴν ἑξῆς ἀφορμήν.

*

Ἕναν χρόνον ὀπίσω εἶχαν ἔλθῃ ἀπὸ πέρα κ' ἐσκορπίσθηκαν εἰς ὅλα τὰ περίχωρα γύφτοι πολλοί, καθὼς συνηθοῦν, ἄνδρες, γυναῖκες, παιδιὰ καὶ γέροι, καὶ ἔπεσαν εἰς τὰ χωράφια καὶ εἰς τ' ἀμπέλια ὡσὰν ἀκρίδες, καὶ ἔτρωγαν τ' ἀστάχυα ἀψώμωτα καὶ τὰ σταφύλια ἀγουρίδαις. Εἰς τὴν ἀρχὴν ὁ κόσμος ὑπόφερνε αὐτὴν τὴν πείραξιν καὶ τὴν ζημίαν, καὶ διότι ἐψυχοπονοῦσε τὴν φτώχειά τους καὶ διὰ μίαν ἄλλην αἰτίαν. Ἡ γύφτισσαις, μάλιστα ἡ γερόντισσαις, ἐπήγαιναν εἰς τὰ σπίτια καὶ εὕρισκαν ταὶς γυναίκαις καί, γιὰ ἕνα κομμάτι ψωμὶ καὶ ὀλίγο ξυνολάγκερο τοὺς ἔλεγαν τὴν μοῖραν, μάλιστα εἰς ταὶς ἄβγαλταις κόραις. Μίαν ἀποταχυνὴν γραῖα γύφτισσα ἐπαρουσιάσθῃ εἰς τὸ σπίτι τοῦ Ἀντωνίου· τοῦτος ἔλειπε καὶ ἡ μητέρα εἶχε πάῃ νὰ ξενοδουλέψῃ. Ἡ Φροσύνη εὑρίσκετο μόνη εἰς τὸ σπίτι· ἦταν ὀλίγαις ἡμέραις ὁποῦ εἶχε σηκωθῇ ἀπὸ θανάσιμην ἀρρώστιαν, κ' ἐκάθετο μέσα εἰς τὸ σπίτι ἀδύνατη κ' ἐμπάλωνε τὰ παλιόρουχα τοῦ πατρός της.

— Ἔ! καλὴ κοπέλα, τῆς εἶπε ἡ γύφτισσα, δόσε μου ἐδῶ τὸ χεράκι σου νὰ σοῦ εἰπῶ τὴν μοῖραν.

Ἡ Φροσύνη ἐσήκωσε τὰ μάτια καὶ ἐκύτταζε τὴν γραῖαν, καὶ καθὼς ἐφαίνετο ἄσχημη, λερή, καὶ μὲ τὰ μαλλιὰ γεμάτα κονίδαις, δὲν ἤθελε νὰ τὴν ἀφήσῃ νὰ πιάσῃ τὸ χέρι της.

— Ἄ! μὲ συχαίνεσαι! εἶπε γελῶντας ἡ γύφτισσα· ἄνοιξέ μου μοναχὰ τὴν παλάμην σου, βλέπω καὶ ἀπὸ 'δῶ.

Digitized by Google

Ἅπλωσε ἡ νέα τὴν παλάμην της· ἡ γύφτισσα τὴν ἐπαρατήρησε καλά, κατόπιν ἐσήκωσε τὰ μάτια εἰς τὸ εἰκόνισμα τοῦ Ταξιάρχη καὶ διὰ κάμποσην ὥραν μιὰ ἐθεωροῦσε τὴν παλάμην τῆς κόρης καὶ μιὰ τὸν Ἅγιον τὸν καβαλλάρη.

— Δεῖξέ μου τώρα καὶ τὴν ἄλλην παλάμην . . . ταιριάζουν ὅλα καὶ εἰς τὴν μίαν καὶ εἰς τὴν ἄλλην. Καλή 'ναι ἡ μοῖρα σου· μοναχὰ μὴ βιασθῇς νὰ πανδρευθῇς· πολλοὶ γαμπροὶ θὰ σὲ προξενολογήσουν, ἀλλὰ . . .

— Στάσου τώρα· πρὶν μοῦ εἰπῇς τὴν μοῖραν, κάτι θὰ σ' ἐρωτήσω πρῶτα, καὶ νὰ μοῦ εἰπῇς τὴν ἀλήθειαν.

— Ἀκούω.

— Οἱ παλαιοί μου τί ἦσαν, φτωχοὶ ἢ πλούσιοι ;

— Καὶ ποῦ νὰ γνωρίζω ἐγὼ ποῖοι ἦσαν καὶ τί ἦσαν οἱ παλαιοί σας;

— Ἄκουσα πῶς σεῖς τὰ γνωρίζετε ὅλα καὶ τὰ περασμένα καὶ τὰ ἐρχόμενα, καὶ λέγετε τοῦ κάθε ἀνθρώπου τί ἔπαθε εἰς τὴν ζωήν του καὶ τί θὰ πάθῃ.

Ἡ γύφτισσα ἐκάθισε κατὰ γῆς, ἔξυσε τὸ μέτωπό της, ὡς γιὰ νὰ ἀναθυμηθῇ, καὶ ἀρχίνησε·

— Γνωρίζεις ἐκεῖνο τὸ γκρεμισμένο χωριὸ κάτω εἰς τὸ λιβάδι ;

— Θέλεις νὰ εἰπῇς τὸν Ζυγονό ;

— Εἰς τοὺς παλαιοὺς καιροὺς—ἀμέτρητα χρόνια τώρα—ἐκεῖνο ἦταν πολὺ μεγάλο χωριὸ ὡσὰν πολιτεία, ἀλλὰ εἰς τὴν ἀρχὴν δὲν εἶχε παρὰ ὀλίγαις φτωχαὶς καλύβαις, ἀχυρόσπιτα· οἱ ἄνθρωποι ἔβοσκαν γιδοπρόβατα εἰς τὰ ἀγριώματα, ἔβαζαν κάποτε φωτιὰ εἰς τοὺς λόγγους καὶ ἔσπερναν ὀλίγο στάρι εἰς ταὶς ῥαχούλαις· μίαν ἡμέραν, καθὼς ἔβγαινεν ὁ ἥλιος, οἱ πιστικοὶ ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ εἶδαν εἰς τὸ πέλαγος—τὸ ἀτέλειωτο, τὸ ἄγριο ἐκεῖ ὀπίσω—ἕνα θεοκάραβο μὲ ὅλα τὰ πανιά του μικρὰ μεγάλα ὁλοφούσκωτα νὰ ἀρμενίζῃ ὁλόϊσα κατὰ τὴν στεριά· οἱ πιστικοὶ ἀμέσως ἐφύσησαν μὲ ὅλην τὴν πνοήν τους μέσα εἰς τὰ βουκινά τους, καθὼς ἔκαμναν πάντοτε, ὅσαις φοραὶς ἐξαναφαίνετο πλεούμενο, ἀπὸ τὸν φόβον τῶν Ἀλγερίνων—ἦταν σημάδι εἰς τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἀνεβάσουν τὰ κοπάδια τους εἰς τὰ μακρυνότερα καὶ ὑψηλότερα βουνὰ τῆς περιοχῆς, καὶ νὰ φεύγουν γέροντες καὶ γυναικόπαιδα ἀπὸ ταὶς καλύβαις· ἀλλ' ἀπ' ὅλους ἕνας νέος, ἀντὶ νὰ φύγῃ, ἠθέλησε καὶ ἐκατέβηκε εἰς τὸ ἀκρογιάλι· ς' ὀλίγην ὥραν εἶδε νὰ ῥίξουν ἄγκυραν μικρὸ διάστημα ἀπὸ τὴν στεριά, καὶ ἀμέσως νὰ κατεβάσουν βάρκα καὶ εἰς αὐτὴν νὰ μπαίνουν ἕνας ὡραῖος ἄνδρας καὶ ἕνας ἱεροφορεμένος μὲ χρυσὸν σταυρὸν εἰς τὸ στῆθος.

— Δεσπότης ἦταν—εἶπε ἡ Φροσύνη, κ' ἔκαμε τὸν σταυρόν της.

— Καλοσύνην σᾶς φέρνομε, ὄχι ἔχθραν—εἶπε γλυκομίλητα ὁ ἱερωμένος πρὸς τὸν νέον—ἂν ἔχετε τόπους νὰ κατοικήσουμε ἐδῶ, ἔχομε κ' ἐμεῖς μαζί μας τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ· ἐκεῖνο τὸ καράβι εἶναι φορτωμένο στάρι, καὶ χρυσάφι δὲν μᾶς λείπει, ἂν ἔχετε φτωχολογιὰ νὰ ὑποφέρῃ.

— Καλῶς ἤλθετε—εἶπεν ὁ νέος—τόπους ἔχομεν ὅσους θέλετε· πολλὰ καλὰ 'ς τὴν ἔρημο γιατὶ κανεὶς δὲν εἶναι· περιμείνετε νὰ καλέσω τοὺς προεστούς μας νὰ τὰ συμφωνήσετε ὅπως θέλει ὁ Θεός, διότι ὁ Θεὸς σᾶς ἔστειλε.

Καὶ νὰ σοῦ τὰ κοντολογήσω, ἀπὸ τότε ἡμερώθηκε ἐκεῖνος ὁ τόπος καὶ ἔγεινε μία παράδεισος· οἱ ἄνθρωποι, καθὼς τοὺς ἐβοήθησαν μὲ τὰ χρήματά τους καὶ τοὺς ὡδήγησαν μὲ τὴν γνῶσιν τους ἐκεῖνοι οἱ καλοὶ ξένοι, ἔπεσαν εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, καὶ ἐκεῖ ὅπου πρῶτα ἦσαν ἀγριόδενδρα καὶ λόγγοι ἀτρύπητοι, ἔβλεπες ἀμπέλια, καρπερὰ ἐλαιόδενδρα καὶ καταπράσινα περιβόλια· ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος ὁποὺ μὲ τὸν δεσπότην εἶχε πρωτοβγῇ εἰς τὸ ἀκρογιάλι ἔδωκε τὴν θυγατέρα του εἰς τὸν νέον ὁποὺ τοὺς πρωτοδέχθηκε· τοὺς εὐλόγησε ὁ δεσπότης μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὁποὺ ἔκτισε ὁ πεθερὸς γιὰ τὸ χωριό. Ἀπὸ ἐκείνην τὴν ῥίζαν κρατεῖ ὅλη ἡ γενεά σας.

— Ὠϊμένα, εὐλογημένη ἀρχὴ καὶ τί κακότυχο τέλος—ἀναστέναξε ἡ Φροσύνη—Ἐκεῖνος ἦταν ὁ προπάππος μου ;

— Μπά, μπά, ἔχεις καιρὸν—εἶπεν ἡ γραῖα—ἐπέρασαν τρεῖς ἢ τέσσαρες, ποῦ νὰ θυμηθῶ, γενεαὶς εὐλογημέναις, ὅλο ἡσυχία, καλοσύνη καὶ ἀγάπη. Εἰς τὸ ὕστερο ἀπὸ τὴν γενεάν σας εὑρέθη μόνος κληρονόμος ἕνας Γεώργιος· αὐτὸς ἦταν ὁ καλήτερος ἄνθρωπος τοῦ χωριοῦ καὶ ὁ πλουσιώτερος· αὐτὸς ἔκτισε μίαν μεγάλην σπιτοκαθέδραν μὲ περιαῦλι πλατύχωρο κ' ἕνα περιτειχισμένο ἀμπελόφυτο καὶ ἐλαιόφυτο κλεῖσμα· εἶχε πλούτη ἀμέτρητα, πέντε πιστικοὶ τοῦ ἔβοσκαν γιδοπρόβατα καὶ ἀγελάδια, εἶχε χωράφια, εἶχε λιβάδια, εἶχε ἀμπέλια καὶ ἐλαιῶναις, εἶχε καὶ ἄπειρα φλωριὰ φυλαμμένα. Καὶ ὅταν ἐνόησε ποὺ θὰ πεθάνῃ, ἐμοίρασε ὅλο τὸ βιό του εἰς τὰ τρία παιδιά του Ἀντώνιον, Σπυρίδωνα καὶ Μιχαήλ, καὶ τοὺς παράγγειλε νὰ ἀκολουθήσουν τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ. Ἀφ' οὗ ἀπέθανεν ὁ γέρος, ὁ Μιχαὴλ ὁ μικρότερος τῶν τριῶν ἀδελφῶν—(κ' ἐδῶ ἡ γραῖα ἐκοντοστάθηκε καὶ ἐκύτταζε τὴν εἰκόνα τοῦ Ταξιάρχη)—ἐπούλησε τὸ μερτικό του εἰς τὸν πρῶτον, τὸν Ἀντώνιον, ἐσηκώθηκε κ' ἐπῆγε πέρα εἰς τὴν μεγάλην πολιτείαν καὶ δὲν ἐξαναγύρισε πλέον. Ὁ Ἀντώνιος ἐγέννησε τὸν Ἀναστάσιον πάππον τοῦ πατρός σου καὶ ὁ Σπυρίδων τὸν Νικόλαον πάππον τῆς μητρός σου. Αὐτὸς ὁ πατρικός σου πρόπαππος, ὁ Ἀναστάσιος, δὲν ὡμοίασε μὲ τοὺς προγόνους του· ἦταν περήφανος καὶ ἄδικος, καὶ γιὰ τοῦτο δὲν εἶχε ποτὲ ὁμόνοιαν μὲ τὸν πρωτοξάδελφόν του καὶ μητρικόν σου πρόπαπ-

Digitized by Google

πον. Εἶχαν μοιρασμένο τὸ μεγάλο παλάτι καὶ τὸ πλατύχωρο περιαῦλι· εἰς τὸν αὐλόγυρον τοῦ Νικολάου κάθε δειλινὸ οἱ ἐργάταις του ἐγύριζαν ἀπὸ τὰ χωράφια καὶ ἀπὸ τ' ἀμπέλια, κ' ἔτρωγαν κ' ἔπιναν τὸ σωστό τους καὶ ἐτραγουδοῦσαν· καὶ εἰς τὸν αὐλόγυρον τοῦ Ἀναστασίου ὁλημερὶς ἐχαροκοποῦσαν πολλὰ παλληκάρια μαχαιροβγάλταις, ὁποὺ τοὺς εἶχε πάντοτε σιμά του γιὰ νὰ καταδυναστεύουν τοὺς φτωχοὺς καὶ ἀδυνάτους· ἐκεῖ μέσα ἐμεθοκοποῦσαν, ἐβλασφημοῦσαν καὶ τοὺς ἄκουες νὰ δέρνουν κάθε δυστυχισμένον ὁποὺ ἐτύχαινε νὰ πέσῃ εἰς τὴν ἔχθραν τοῦ ἀφεντός.

— Καὶ ποίαν ἀφορμὴν εἰμποροῦσαν νὰ τοῦ δώσουν ἀδύνατοι ἄνθρωποι;

— Ἔ! γυρεύεις καὶ ἀφορμήν; γιὰ τίποτε· ἂν ἔστελνε νὰ ποτίσουν εἰς τὴν βρύσι τὰ ἄλογά του, καὶ τύχαινε αὐτοῦ κανεὶς μὲ τὸ δικό του πουλάρι καὶ δὲν τὸ ἐτραβοῦσε ἀμέσως,—ἂν ἐτύχαινε νὰ ἔχῃ κανεὶς ἕνα ἢ δύο πρόβατα καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ νὰ τὰ βόσκῃ ἐκεῖ ποὺ ἔβοσκαν τὰ κοπάδια ἐκείνου τοῦ μεγάλου,—ἀμέσως τὸν ἔπιαναν καὶ τὸν ἔφερναν δεμένον εἰς τὴν αὐλήν του καὶ αὐτοῦ τὸν ἐξυλοκοποῦσαν.

— Καὶ δὲν εὑρίσκετο κανεὶς χριστιανὸς νὰ τοῦ ἀντισταθῇ γιὰ νὰ βοηθήσῃ τοὺς δυστυχισμένους;

— Τὸν ἀντιβάδιζε πάντοτε ὁ ἐξάδελφός του, ἐκεῖνος ὁ μητρικός σου πρόπαππος ὁ Νικόλαος· πολλοὶ ἀδικημένοι ἔτρεχαν νὰ καταφύγουν εἰς τὸ σπίτι του καὶ αὐτοῦ ὁ καλὸς ἄνθρωπος τοὺς ἐβαστοῦσε ἡμέραις πολλαὶς καὶ τοὺς ἔτρεφε γιὰ νὰ δώσῃ τόπον τῆς ὀργῆς.

— Ὁ καϋμένος! εἶπε ἡ Φροσύνη.

Ἀλλὰ ἔπρεπε νὰ εὕρῃ τὸν κακοῦργον ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ· ὁ Θεὸς τὸν ἐδοκίμασε γιὰ νὰ δείξῃ καλήτερα τὴν μαύρην ψυχήν του. Ἀπέθανε ἐκείναις ταὶς ἡμέραις ὁ ἐφημέριος τῆς ἐκκλησίας τῆς Θεοτόκου, ἅγιος ἄνθρωπος. Τὴν ἀντήμερο τοῦ ἐνταφιασμοῦ του ἕνας διαβάτης, τὸ βράδυ βράδυ, τὸν εἶδε μέσα εἰς τὸ κηπάρι, εἰς τὸ προαῦλι τῆς ἐκκλησίας, ἀνάμεσα εἰς τὰ χαμόδενδρα, ποὺ μὲ τὸ ῥαντιστῆρι ἐπότιζε τ' ἄνθη του, καθὼς ἐσυνηθοῦσε πάντοτε βασίλεμα ἡλίου τὸ καλοκαῖρι· καὶ ἄλλος διαβάτης νύκτα βαθειά, ἄκουσε τὴν ἀγγελικὴν φωνήν του καθὼς ἐδιάβαζε τὸν ὄρθρον. Καὶ τότε οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ ἐσχίσθηκαν εἰς δύο γνώμαις· ὁ Νικόλαος ὁ μητρικός σου πρόπαππος καὶ ὅλοι οἱ καλοὶ ἄνθρωποι ἔλεγαν ὅτι ὁ μακαρίτης ἁγίασε, καὶ φανίζεται εἰς τὰ ἀγαπημένα μέρη του χωρὶς νὰ πειράξῃ κανέναν· καὶ ὁ Ἀναστάσιος (τοῦ εἶχε πάθος γιατὶ ὁ εὐλογημένος πολλαὶς φοραὶς ἀντιστάθηκε εἰς ταὶς ἀδικίαις του καὶ τὴν ὕστερη φορὰ δὲν τοῦ ἔδωκε νὰ κοινωνήσῃ) ἔλεγε πῶς ὁ παππᾶς ἔγεινε βρυκόλακας καὶ πρέπει νὰ καῇ, καὶ ἔσυρε μὲ τὴν πονηρήν του γνώμην πολλοὺς ἀνθρώπους, τὰ παλληκάρια του καὶ ἄλλους ὁποὺ τὸν ἐφοβοῦντο. Ἐκόντευε νὰ φέξῃ ἡ ἡμέρα, καὶ οἱ ἄνθρωποι τοῦ Ἀναστασίου ἐξενύκτησαν μέσα εἰς τὴν αὐλήν του, ἑτοιμασμένοι, ἅμα σηκωθῇ ὁ ἥλιος, νὰ πᾶν εἰς τὸν τάφον τοῦ παππᾶ ἁρματωμένοι, καὶ μὲ τσαπιὰ καὶ μὲ ξύλα ὁποὺ εἶχαν συνάξει τὴν παραμονήν· καὶ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Νικολάου οἱ ἄνθρωποί του ἁρματωμένοι καὶ αὐτοὶ νὰ πᾶν νὰ ἐμποδίσουν τὸ κακό. Τὴν νύκτα ὁ Ἀναστάσιος δὲν ἀγρυπνοῦσε ἀλλὰ μεθυσμένος ἐρουχάλιζε· ὁ Νικόλαος καθὼς εἰς τὰ γλυκοχαράματα ἀποκοιμήθηκε εἶδε ἔμπροσθέν του ἐκεῖνον τὸν ἱερέα λευκοφόρον ὡσὰν ἄγγελον.

— Παιδί μου—τοῦ εἶπε ἡ μακαρία ψυχή—τί θὰ πᾶτε νὰ κάμετε; θέλετε φονικά; ἀφήσετέ τους· δὲν ἠξεύρουν τί κάμνουν· ἡσύχασε ἐδῶ, καὶ ἐγὼ φροντίζω νὰ κρατήσω τοὺς ἀνθρώπους σου.

Μὲ τοῦτο ἐξύπνησε ὁ Νικόλαος καὶ ἐπαρατήρησε ὅτι βαρὺς ὕπνος εἶχε κυριεύσῃ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους μέσα εἰς τὸν αὐλόγυρόν του. Ὁ Ἀναστάσιος μὲ τὰ παλληκάρια του ἐπῆγαν, χωρὶς νὰ ἐναντιωθῇ κανείς, ἐξέθαψαν τὸ λείψανο τοῦ ἱερέως καὶ τὸ ἔκαψαν.

Ἡ Φροσύνη ἔβγαλε ἕνα ξεφωνητὸ καὶ ἐσκέπασε τὸ πρόσωπό της μὲ ταὶς δύο παλάμαις.

— Καὶ ἀπὸ τὰ καϋμένα κόκκαλα ἀνέβαινε ὡσὰν μοσχοβολισμένο θυμίαμα καὶ ἐγέμιζε τὸν ἀέρα ὁλόγυρα καὶ πέρα· καὶ τὴν ἰδίαν νύκτα εἶδε ὁ Νικόλαος εἰς τὴν ὑπνοφαντασιά του τὸν ἱερέα, καὶ ἡ ἁγία ψυχὴ τοῦ εἶπε·

— Νικόλαε, πάρε ὅ,τι δύνασαι ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ σήκω ἀπ' ἐδῶ· πέρασε νὰ κατοικήσῃς εἰς τὸ ἀντίκρυ χωριὸ καὶ παρακίνησε κάθε καλὸν χριστιανὸν νὰ κάμῃ τὸ αὐτό.

— Καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, μὲ ταὶς ἡμέραις καὶ μὲ τοὺς μῆναις, ὅσο ποὺ ἔκλεισε ὁ χρόνος, ὁ Νικόλαος πρῶτα, κ' ὕστερα ἕνας ἕνας ὅλοι οἱ καλόγνωμοι καὶ θεόφοβοι ἄνθρωποι τοῦ χωριοῦ, μὲ ὅ,τι καὶ ἂν εἶχαν, μὲ τὰ συγύρια τῶν σπητιῶν τους καὶ μὲ τὰ κτήνη τους, ἄφησαν τὸ καταραμένο ἐκεῖνο χωριὸ κ' ἐπῆγαν καὶ ἐκάθισαν εἰς τὸ ἄλλο. Ἀφοῦ ὁ Ἀναστάσιος ἔμεινε μόνος καὶ ἀνεμπόδιστος νὰ ἐργάζεται τὸ κακό, ἄρχισε ἀδελφομαχία μεταξὺ τῶν κατοίκων ὁποὺ εἶχαν ἀπομείνῃ· κατόπιν βρωμερὴ λώβα ἐθέριζε τὸν κόσμον· καὶ ἀπὸ φόνον καὶ θανατικὸ ἀπέθαναν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ πατρικοῦ σου προπάππου· καὶ ἀπ' ὅλα τὰ παιδιά του—καὶ εἶχε πολλὰ—δὲν τοῦ ἔζησε παρὰ μόνος ὁ πρωτότοκος· οἱ ἐχθροὶ τότε, καθὼς τὸν εἶδαν ἀδύνατον, ἐτριγύρισαν μιὰ σκοτεινὴ νυκτιὰ τὸ σπίτι του, ἔβαλαν φωτιὰ καὶ καθὼς ἐκεῖνος ἔβγαινε ἀπὸ μέσα μὲ τὴν γυναῖκα του καὶ μὲ τὸ παιδί του, τὸν ἐσκότωσαν καὶ ἀνάγκασαν τὴν χήραν του καὶ τὸ ὀρφανὸ νὰ φύγουν· καὶ ἀπὸ τότε ἡ χήρα μὲ τὸ παιδί, τὸν πάππον σου, ἐκατοίκησε εἰς τοῦτο

Digitized by Google

τὸ χωριὸ (ὅπου εἶχε ἔλθῃ νὰ κατοικήσῃ ὁ Νικόλαος) καὶ εἰς τοῦτο τὸ σπίτι. Ἀλλὰ ἐκεῖνο τὸ παλαιό σας κεφαλοχῶρι ἔπρεπε νὰ χαθῇ· οἱ ἄνθρωποι ἐφιλονείκησαν εἰς τὸ μοίρασμα ὁπού ἔκαμαν ἀπὸ τὰ μεγάλα πλούτη, ἀσημοχρύσαφα καὶ ἀτίμητα πετράδια, ὅσα ἦσαν φυλαμμένα εἰς ἐκεῖνο τὸ παλάτι, καὶ ἐσκοτώθηκαν μεταξύ τους, ὅσο ποὺ τὸ χωριὸ ἐκεῖνο — ἦταν ῥοπὴ θεϊκὴ — ἔμεινεν ἔρμο, καὶ τώρα εἰς τοὺς παλιόπυργους φωλιάζουν ἀλουποῦδες καὶ τσακάλια, καὶ τὸ καλοκαῖρι ἀλοίμονον εἰς ὅποιον πατήσῃ ἐκεῖ τὸ πόδι, κινδυνεύει νὰ τὸν φάγουν τὰ φίδια ὁπού μονιάζουν εἰς τὰ ἀγριόχορτα καὶ εἰς τοὺς βάτους· τώρα ἐπέρασαν χρόνοι πολλοί, κ' ἐκεῖνα τὰ κτίρια δὲν ἐσωριάσθηκαν ἀκόμα ὁλόβολα, ἀμμὴ ξεγένονται ἀγάλι ἀγάλι ὡσὰν νὰ τὰ πελεκάῃ ἄφαντη σφύρα· κάθε πέτρα ὁπού πέφτει κάτω χάνεται ἀπὸ χάμου· ἀκέραιη μόνη σώζεται ἀκόμη ἡ ἐκκλησιοῦλα ἐκείνη τῆς Θεοτόκου.

*

Ὅσην ὥραν ὡμιλοῦσε ἡ γύφτισσα, ἡ Φροσύνη τὴν ἄκουε μὲ ἀνατριχίλα, καὶ ὅταν ἔπαυσε τῆς ἐφαίνετο ἀκόμη ν' ἀκούῃ τὴν λαλιά της ποὺ ἐξεχείλιζε ὡσὰν ἀπὸ τὸ βάθος τῆς καρδιᾶς της, πότε σιγαλή, γλυκομίλητη, πότε γοργὴ καὶ ἀγριεμένη· τῆς ἐφαίνετο πῶς ἔβλεπε ἀκόμη τὰ μάτια της, καθὼς ἦσαν βαθειὰ χωμένα εἰς ταὶς κόχαις τους, πότε νὰ χύνουν ἕνα φῶς ἱλαρότατο, πότε νὰ ἀστράφτουν τόσο ὁπού μάτι ἀνθρώπου δὲν εἰμποροῦσε νὰ τ' ἀντικρύσῃ· καὶ ὅταν ἄκουε ἀπὸ τὸ στόμα της τὰ καλὰ τὴν ἐθέρμαινε μέσα της ὡσὰν γλυκεῖα φλόγα, καὶ ὅταν ἄκουε τὰ κακὰ τὴν ἀνατρίχιαζε μέσα της ἡ κρυάδα τοῦ τρόμου· ὅταν ἀγάλι ἀγάλι συνῆλθε, ἡ Φροσύνη ἄρχισε νὰ ἀραδιάζῃ εἰς τὴν φαντασίαν της ὅλα ἐκεῖνα τὰ συμβεβηκότα καὶ ἐξαποροῦσε ὁ λογισμός της, διότι μέρος ἀπὸ αὐτά, ὄχι ὅλα, τὰ εἶχε ἀκούσῃ ἀπὸ τὴν βάβω της· καὶ ὅμως πάλιν ἐσυλλογίσθη, καθὼς ἦσαν πράγματα γνωστὰ εἰς τοὺς παλαιοὺς τοῦ χωριοῦ, μήπως αὐτὴ ἡ γύφτισσα δὲν τὰ εἶχε μαντεύσῃ ἀλλὰ τὰ εἶχε μάθῃ ἐκείναις ταὶς ἡμέραις ἀπὸ κάποιαν γερόντισσαν — ὄχι εὔκολο πρᾶγμα ἀλλὰ βολετό· καὶ εἶπε τότε μὲ τὸν νοῦν της νὰ τὴν δοκιμάσῃ διαφορετικά, νὰ ἰδῇ ἂν θὰ μαντεύσῃ ἕνα πολὺ ἀπόκρυφο μυστικὸ τοῦ σπιτιοῦ της καὶ τῆς εἶπε·

— Εἰμπορεῖ νὰ ἔγειναν αὐτὰ ὅπως τὰ εἶπες· ὅμως θέλω νὰ μάθω ἀκόμη τοῦτο μοναχά, ἂν ἀπὸ τόσα πλούτη ἐξαπόμεινε τίποτε τοῦ πάππου μου ὅταν ἔφυγε ἀπὸ ἐκεῖ νὰ κατοικήσῃ ἐδῶ.

— Ἀμμὴ σοῦ τὸ εἶπα ποὺ ἔφυγε ζόρκος ἀπὸ τὸ σπίτι του καὶ ἀπὸ τὸ χωριό του.

— Γιά, θυμήσου καλήτερα.

Ἡ γύφτισσα ἐγκρύλωσε τὰ μάτια, ὡσὰν νὰ τὰ ἐθάμπονε κάτι — κατόπιν ἀμέσως τὰ ἔκλεισε καὶ ἐσούφρωσε τὰ φρύδια, καὶ ἄρχισε χαμηλόφωνα·

— Ἀπὸ τὸ θωριαστὸ εἰκονοστάσι ὁπού εἶχε εἰκονίσματα μὲ ποκάμισα κάθε λογῆς, ἀσημένια, ἀρχυροχρυσωμένα, χρυσᾶ, καὶ κάποια μαργαριτοκόλλητα, ἀπὸ τόσα μονόχρυσα καντήλια, τίποτε δὲν ἐπρόφθασε νὰ πάρῃ ἡ χήρα ἐκείνου τοῦ σκοτωμένου προπάππου σου, τίποτε ἄλλο παρὰ ἐκείνην ἐκεῖ τὴν χάρτινην εἰκόνα, τὸν Ἅγιον τὸν καβαλλάρη, ποὺ ζυγιάζει ταὶς ψυχαίς, καὶ ἀπὸ ὅλαις ταῖς στάμναις γεμάταις μάλαμα καὶ φλωριά, τρία μοναχὰ κλωνιὰ ἐμπόρεσε νὰ κρύψῃ εἰς τὸν κόρφο της . . .

— Καὶ τί ἀπέγειναν αὐτὰ τὰ τρία φλωριά;

— Ἄ! θέλεις νὰ τὰ μάθῃς ὅλα! Εὑρέθηκε κάπου γραμμένο ὅτι αὐτὰ τὰ τρία φλωριὰ θὰ περάσουν ἀνέγγικτα ἀπὸ χέρι σὲ χέρι· αὐτὸ ἐφύλαξαν ὅλοι σου οἱ προπάτορες, καὶ ὁ πάππος σου πρὶν ξεψυχήσῃ τὰ παράδωκε τοῦ πατρός σου καὶ τοῦ παράγγειλε νὰ τὰ φορῇ πάντοτε ἐπάνω του, ἔτσι νὰ ἔχῃ τὴν εὐχήν του.

Μὲ τούτην τὴν ὕστερην λέξιν ἐπάγωσε ἡ Φροσύνη· πῶς τάχα ἐγνώριζε αὐτὸ τὸ ἀπόκρυφο ἡ γραῖα, ξένη γυναῖκα; τότε πλέον ἐσυμπέρανεν ὅτι μὲ τὸ προνοητικὸ ποὺ εἶχε θὰ τῆς ἔλεγε καθαρὰ τὴν μοῖράν της, καὶ ἐτρόμαξε ἡ δύστυχη κόρη μὴ τῆς προφητεύσῃ ἄλλα δυστυχήματα καὶ ἄλλαις ἁμαρτίαις ὅμοιαις μὲ ὅλαις ἐκείναις ταὶς προγονικαὶς συμφοραὶς ἢ καὶ χειρότεραις· ἐσηκώθηκε, ἐπῆγε κ' ἔκοψε ἕνα μεγάλο φελὶ μπαρμπαρέλα, ἐπῆρε καὶ μιὰ χούφτα ἐλιαίς, τὰ ἔδωκε τῆς γύφτισσας καὶ τῆς εἶπε·

— Γρηά μου, πήγαινε τώρα μὲ τὴν εὐχὴν τοῦ Θεοῦ· δὲν θέλω ν' ἀκούσω τίποτε ἄλλο· μοῦ φανερώσῃς ἢ δὲν μοῦ φανερώσῃς τὴν μοῖραν μου, αὐτὴ δὲν ἀλλάζει· τὴν περιμένω καὶ ἐγὼ ὅπως θὰ μοῦ τὴν στείλῃ ὁ Παντοδύναμος.

— Ἅγια ὁμιλεῖς, κοπέλα μου· ἀλλ' ἀφοκράσου με, ἔχεις καλὴν μοῖραν, ἂν κάμῃς ὅ,τι σοῦ εἰπῶ, μὰ τοῦτο τὸ ψωμί — διαφορετικὰ θὰ στραβώσῃ.

Ἡ γύφτισσα τὴν ἐκύτταξε μὲ κάτι μάτια ποὺ τὴν ἐγήτεψαν.

— Κάμε γλήγορα μίλησε, τῆς εἶπεν ἡ Φροσύνη.

— Ἄνοιξέ μου πάλιν τὸ χεράκι σου· ἐδῶ μεγάλη πολιτεία· ὤ! πολυκοσμία, ὡσὰν τὰ μαλλιὰ τῆς κεφαλῆς σου, καὶ 's ὅλους ἀνάμεσα ἕνας νέος — μὰ τί νέος! λιανοκάμωτος, λεβέντικος, ξανθομάλλης, ἀπαράλλακτος μὲ ἐκεῖνον τὸν Καβαλλάρη ποὺ κρέμεται 's τὸ προσκέφαλό σου· ἐδῶ πέρα τὸ χρυσάφι· ἔλα, παλληκάρη καὶ ὡμορφονιέ, καὶ ἀπὸ μεγάλο γένος, ἔλα πάρε πρῶτα τὸ μάλαμα, πάρε καὶ τὴν νύφη, ὁπού εἶναι καλήτερη ἀπὸ τὸ μάλαμα· ἐδῶ παρέκει ἡ ἐκκλησία...

[Ἕπεται συνέχεια] ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΟΛΥΛΑΣ

Digitized by Google

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Ὁ Σεπτέμβριος δὲν εἶνε ἐκ τῶν μηνῶν ἐκείνων, τῶν ὁποίων ἡ ἔλευσις σημειοῦται μόνον εἰς τοὺς ἀθηναϊκοὺς Ἡμεροδείκτας. Ἔχει ἰδιαιτέραν, χωριστὴν φυσιογνωμίαν καὶ μόλις προβάλῃ τὸν ἀναγνωρίζεις, τὸν αἰσθάνεσαι, τὸν βλέπεις, τὸν ἀκούεις . . . Ὁ Σεπτέμβριος προμηνύεται, περιμένεται καὶ γίνεται δεκτὸς μετὰ συγκινήσεως. Εἶνε ἐποχὴ χαρακτηριστικὴ ἡ σημειοῦσα τὴν μετάβασιν, τὴν σχεδὸν ἀπότομον, ἀπὸ τοῦ θέρους εἰς τὸ φθινόπωρον. Ἡ ἐγκατάλειψις τοῦ ἐσημέραι ψυχροτέρου ἑσπερινοῦ ὑπαίθρου, ἡ γενικὴ μετοικεσία, ἡ ἐπάνοδος ἐκ τῶν ἐξοχῶν, ἡ ἐμψύχωσις τῆς ἐν τῇ πόλει ζωῆς, ἡ ἔλευσις τῶν φοιτητῶν, ἡ ἔναρξις τῶν σχολείων, ἡ ἐπιστροφὴ εἰς τὴν ἐργασίαν, ὅλα τὸν Σεπτέμβριον αὐτὸν τὸν πολυθρύλητον. Ὁ χρονογράφος ὁ ἠναγκασμένος νὰ ψάλλῃ τοὺς μῆνας ἕνα-ἕνα, ἔχει πλῆθος θεμάτων καὶ πλοῦτον ἐκφράσεων καὶ περιγραφῶν καὶ ἀναμνήσεων διὰ τὸν μῆνα τοῦτον, ὁ ὁποῖος τίθεται ὡς τίτλος εἰς πολύστηλα συνήθως καὶ λυρικώτατα ἄρθρα ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν . . .

Ἀλλ' ἐγὼ δὲν θὰ τῷ κάμω τόσην τιμήν. Ἔρχομαι τελευταῖος εἰς τὴν λατρείαν καὶ ἴσως πολὺ ὀλίγοι τώρα πλέον θὰ με ἀκολουθήσουν ἐπὶ τῆς τετριμμένης. Δὲν θὰ τον ψάλω λοιπὸν οὔτε θὰ τον ζωγραφίσω ἐν ἐκτάσει καὶ ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις. Ἓν βλέμμα θὰ ρίψω σύντομον καὶ ἂν θέλετε φιλοσοφικὸν ἐφ' ἑνὸς μόνον σημείου τῆς φυσιογνωμίας του — ἐλπίζω δὲ νά μου συγχωρήσῃ τὴν τόλμην καὶ τὴν ἀσέβειαν.

*

Δέν μου ἀρέσει πολὺ τὸ ἔθιμον τῆς σεπτεμβριανῆς μετοικεσίας. Εἶμαι ὑπὲρ τῆς μονίμου ἐν γένει κατοικίας, ἡ δ' ἐτησία αὕτη περιπλάνησις τῶν Ἀθηναίων ἀνὰ τὰς διαφόρους οἰκίας καὶ συνοικίας, μοῦ διεγείρει κάποιαν ἰδέαν βίου νομάδος, καθ' οὗ ἔχω, φαίνεται, ἔμφυτον ἀντιπάθειαν. Νομίζω ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ εἶνε σταθερῶς ἀποκατεστημένος εἰς ἓν μέρος, τὸ ὁποῖον νὰ μὴν ἐγκαταλείπῃ ἢ διὰ τὰ μικρὰ ἢ μεγάλα ταξείδια τῶν ὑποθέσεων καὶ τῆς ἀναψυχῆς. Οὕτω μόνον μορφοῦται ὁ ἤρεμος καὶ εἰρηνικὸς χαρακτὴρ καὶ συσσωρεύονται αἱ ἀναμνήσεις καὶ αἱ ἕξεις καὶ ἐξ αὐτῶν κρυσταλλοῦται ἡ ἰδιάζουσα ἐκείνη φυσιογνωμία ἡ τοπική, ἡ οἰκογενειακή, ἡ διακρίνουσα ἄνθρωπον ἀπὸ ἀνθρώπου. Ἄνευ αὐτῆς ἔχομεν τοὺς τυχοδιωκτικοὺς ἐκείνους τύπους τοὺς μισητοὺς τῶν ἀνησύχων, τῶν ἐξημμένων, τῶν μετεώρων, τῶν περιπλανωμένων ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, ὡς ὑπὸ τὸ κράτος κατάρας αἰωνίου, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν, νομίζεις, οὔτε πατρίδα εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, οὔτε οἰκογένειαν εἰς τὴν πατρίδα των, οὔτε ἀγάπην εἰς τὴν καρδίαν, οὔτε ἰδέας σωστὰς εἰς τὴν κεφαλήν, οὔτε πρόγραμμα καὶ σκοπὸν εἰς τὴν ζωήν των. Γελοῦν, διασκεδάζουν, — τοὺς βλέπω, — εὐφυολογοῦν, ἀπολαμβάνουν, κάμνουν πολλάκις χρήματα, τὰ ὁποῖα σκορπίζουν δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ, ζοῦν μεγαλοπρεπῶς· ἀλλὰ δὲν εἰσέρχονται εἰς τὸ βάθος, δὲν συγκινοῦνται ἐκ τῆς ζωῆς, ὡς ὅλοι οἱ ξένοι καὶ οἱ διαβατικοί, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ συγκινηθῶσι διὰ τίποτε αὐτοί, οἱ μὴ προφθάσαντες ἢ σκεφθέντες νὰ ἐγκατασταθῶσιν εἰς ἓν μέρος, νὰ προσοικειωθῶσι, νὰ συσσωματωθῶσι, οὕτως εἰπεῖν μὲ τὸ περιέχον καὶ ἕτοιμοι πάντοτε νὰ φύγουν, νὰ πετάξουν μακράν...

Δι' ὅμοιόν τινα λόγον ἀποκρούω καὶ τὴν τόσῳ συχνὴν ἀλλαγὴν οἰκήματος παρὰ τοῖς διαμένουσιν ἐν τῇ αὐτῇ πάντοτε πόλει. Ὁ ζήσας ἐπὶ ἔτη πολλὰ εἰς μίαν οἰκίαν, καὶ ξένη ἐὰν εἶνε, τὴν θεωρεῖ ἰδικήν του πλέον ἀναποσπάστως, ἀφ' οὗ κάθε της γωνία, τόσῳ γνωστὴ καὶ προσφιλὴς δι' αὐτόν, τῷ εἶνε πηγὴ συγκινήσεων πολυτρόπων καὶ πολυχρονίων καὶ ἀναμνήσεων εὐαρέστων ἢ δυσαρέστων ἀλλ ἰσάκις ἱερῶν. Μόνον τὸ θέλγητρον τοῦτο, τόσῳ φυσικὸν ἀλλὰ καὶ τόσῳ ἰσχυρὸν διὰ τὸν ἄνθρωπον, δύναται νὰντικαταστήσῃ εἰς μίαν οἰκίαν καὶ τὸν πλοῦτον καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὴν καλὴν διαίρεσιν καὶ τὴν καλὴν θέσιν, ἄνευ δ' αὐτοῦ εἰς μάτην ἤθελε κοπιάσει ὁ ἁπλοῦς ἀστὸς ἀναζητῶν οἴκημα νέον τῆς ἀρεσκείας του, ἐν ᾧ ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις νὰ μείνῃ εὐχαριστημένος καὶ εὐτυχής. Εὐτυχής . . . πῶς μοῦ διέφυγεν ἡ λέξις! Καὶ εἶνε δυνατὸν νὰπολαμβάνῃ τις οἰκογενειακῆς εὐτυχίας ἀμιγοῦς ἄνευ τοῦ χώρου, ἐφ' οὗ ἐπικάθηνται, νομίζεις, αἱ ἡμέραι τῆς παλαιᾶς ζωῆς καὶ ἀποκαθιστοῦν ἰδιαιτέραν τὴν φυσιογνωμίαν του καὶ δίδουν ψυχὴν εἰς τὰ ἄψυχα καὶ λαλιὰν εἰς τὰ ἄλαλα— καὶ εἶνε δυνατὸν νὰ ζήσῃ τις καὶ νὰ συγκεντρωθῇ καὶ νὰ ἐργασθῇ ὅπως πρέπει καὶ νἀνασάνῃ ἄνευ τῆς ἀμιγοῦς οἰκογενειακῆς εὐτυχίας;

*

Ἐγὼ τοὐλάχιστον δὲν θἀντήλλασσα οὐδὲ μὲ τὸ ὡραιότερον ἀθηναϊκὸν μέγαρον τὸ μικρόν μου δωμάτιον μὲ τὸ γραφεῖον τὸ τοποθετημένον παρὰ τὸ μέγα παράθυρον, τὸ ἀνοικτὸν πρὸς θέαν ὡραίαν, δωμάτιον ἐν ᾧ διῆλθον εἴκοσιν ἔτη τῆς ζωῆς μου, ἀπὸ νηπιακῆς σχεδὸν ἡλικίας—οὐδὲ μὲ τὸ λαμπρότερον πάρκον τὸ ἁπλοῦν κηπάριον τῆς οἰκογενειακῆς καλλιεργείας, ἐν ᾧ ἔτρεξα, ἔπαιξα, περιεπλανήθην, ἀνέπνευσα ἐπὶ ἄλλα τόσα ἔτη μετὰ τὰ φαιδρὰ ἢ μελαγχολικὰ γεύματα εἰς τὸ μικρὸν ἑστιατόριον τὸ βλέπον πρὸς τὸ κηπάριον αὐτὸ . . . Ἀλλὰ μήπως θὰ ἔδιδα τὸ δωμάτιον τῆς μητρός μου, ὑπεράνω τοῦ ἑστιατορίου, μὲ τοὺς κυανοῦς ἀνέκαθεν τοίχους ἢ τὴν παράπλευρον αἴθουσαν τὴν πτωχικήν, ἀλλὰ πλέουσαν ὡς ἐκ τοῦ χρώματος τῶν ἐπίπλων εἰς ἐρυθρωπήν τινα ἀνταύγειαν, εὐτυχίας ἀνταύγειαν καὶ ἀγάπης καὶ φιλοκαλίας—ἢ αὐτὸ τὸ μαγειρεῖον εἰς τὸ ὁποῖον ἤκουσα τόσα παραμύθια, ἐν ᾧ διὰ τῶν πολλάκις ραγισμένων ὑαλίων τῶν παραθύρων του ἔβλεπα τὴν πρασιὰν τοῦ κήπου κατακλυζομένην ὑπὸ τῶν κρουνῶν τῆς χειμερινῆς βροχῆς; . . . Τὴν ἀγαπῶ τὴν οἰκίαν εἰς τὴν ὁποίαν ἐγεννήθην καὶ ἔζησα καὶ ζῶ, ὅπως μετ' αὐτῆς καὶ χάριν αὐτῆς ἀγαπῶ τὴν συνοικίαν καὶ τὴν πόλιν. Δὲν ὑπάρχει δι' ἐμὲ ζωηροτέρα αἴσθησις εὐτυχίας ἀπὸ ἐκείνην, ἡ ὁποία μὲ πλημμυρεῖ ὅταν, μετὰ μακρὰν ἢ σύντομον ἀπουσίαν, ἐπιστρέφω εἰς τὴν προσφιλῆ μου πόλιν καὶ εἰσέρχομαι εἰς τὴν ἀγαπημένην μου οἰκίαν, ἡ ὁποία μοὶ φαίνεται πραγματικῶς ὅτι μὲ περιμένει μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας. Νομίζω δὲ ὅτι τῆς εὐτυχίας αὐτῆς τῆς ἀνεκλαλήτου εἶνε ἐστερημένοι ἑκουσίως ἢ προετοιμάζονται νὰ στερηθῶσιν ὅλοι αὐτοὶ οἱ Ἀθηναῖοι, τῶν ὁποίων

Digitized by Google

βλέπω τὰ ἔπιπλα φύρδην-μύγδην περιφερόμενα κατ' ἔτος ἐπὶ κάρρων ἀπαισίων ἐν βοῇ καὶ συγχύσει, πομπευόμενα τὰ δυστυχῆ καὶ βεβηλούμενα. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ καρδία μου θὰ ἐκλονεῖτο καὶ οἱ ὀφθαλμοί μου θὰ ἐπληροῦντο δακρύων, ἐὰν ἔβλεπον ποτὲ εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν τὰ ἔπιπλά μου . . . ἐντὸς ἑνὸς κάρρου, ἐν ᾧ διαλύονται καὶ συμφύρονται ὀδυνηρῶς αἱ φυσιογνωμίαι τῶν δωματίων διὰ νὰ ξεχωρισθοῦν καὶ νἀποτελεσθῶσι πάλιν ἐπὶ νέων σκελετῶν... Τοῦτο δὲ συλλογίζομαι τὴν ἡμέραν τῆς γενικῆς ταύτης μετοικεσίας, ὄχι ὀλίγον χαρμοσύνου, βλέπων τὴν παρέλασιν αὐτὴν τῶν σκευῶν, τὴν ὁποίαν πεζοὶ καὶ ποιηταὶ ἀθηναῖοι ἡμιλλήθησαν νὰ περιγράψωσι μετ' ἐξάρσεων λυρισμοῦ καὶ τὴν ὁποίαν ἐγὼ αἰσθάνομαι τὴν ἐπιθυμίαν νὰ θρηνήσω καὶ ἄκων συμμετέχων τῆς συμφορᾶς τοῦ πλησίον, καὶ ἂν αὐτὸς ἀκόμη δὲν τὴν ἐννοῇ.

*

Διότι δὲν εἶνε ἀναποδράστως ἐπιβεβλημένη ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἡ τόσῳ γενικὴ μετοικεσία τῶν Ἀθηναίων. Εἶνε οὑτωσειπεῖν μία ἕξις, ἓν ἔθος ἐπικρατῆσαν μὲν ἴσως ἐκ λόγων φυσικῶν καὶ εὐεξηγήτων εἰς πόλιν νέαν, τῆς ὁποίας τόρ' ἀκόμη συγκεντροῦται ὁ πληθυσμὸς καὶ εὐρύνεται τὸ σχέδιον καὶ συντελεῖται ὁ συνοικισμός, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον εἰμπορεῖ τις νὰ ὑπερπηδήσῃ εὐκόλως ἂν εἰς τὸ ρεῦμα ἀντιτάξῃ τὴν σκέψιν του καὶ τὴν θέλησίν του. Ὁ ἀθηναῖος ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος, μὴ κατορθώσας ἀκόμη νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ διακαές του ὄνειρον, νἀγοράσῃ δηλαδὴ οἰκόπεδον καὶ νὰ κτίσῃ οἰκίαν, κρατεῖ μίαν ξένην ὑπ' ἐνοίκιον, δὲν κάμνει ἄλλο καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ ἔτους — ἐν ᾧ ἠμποροῦσε νὰ κάμνῃ τόσα ἄλλα πράγματα! — ἢ νἀποκαλύπτῃ καὶ νἀπαριθμῇ τὰς ἐλλείψεις της, νὰ μεμψιμοιρῇ καὶ νὰ μορφόνῃ ὁλονὲν τὴν ἰδέαν ὅτι τοῦ χρόνου π ρ έ π ε ι νὰ τὴν ἀλλάξῃ. Ὤ, βέβαια· πρέπει νὰ εὕρῃ μίαν ἄλλην, πρῶτον καὶ κύριον εὐθηνοτέραν, δεύτερον πειὸ κάτω, διότι αὐτὴ εἶνε πολὺ ὑψηλά, τρίτον νὰ ἔχῃ τὸ γραφεῖον τοῦ κυρίου μὲ εἴσοδον ἀνεξάρτητον, τέταρτον νὰ εἶνε πλέον καλοκτισμένη καὶ περιποιημένη, πέμπτον . . . ἕκτον... Ζηλοῖ, βλέπετε, τὰ κρείττονα, κατὰ τὴν συμβουλὴν τοῦ ἀποστόλου ὁ ἀθηναῖος, ἀλλ' ἆρά γε τὰ εὑρίσκει πάντοτε; Τὸ πρᾶγμα δὲν εἶνε τόσον εὔκολον ὅσον τὸ νομίζει. Μετὰ πολυημέρους, κοπιώδεις ἀλλ' ἰσάκις ἀγόνους ἐρεύνας, ἀποφασίζει τέλος πάντων νὰ ἐνοικιάσῃ μίαν κατοικίαν, μὲ τὸ γραφεῖον ἀνεξάρτητον μέν, ἀκριβωτέραν ὅμως καὶ πλέον ὑψηλὰ ἀπὸ τὴν παλαιάν, ἔχουσαν δὲ καὶ ἕνα πλῆθος ἐλαττωμάτων νέων, τὰ ὁποῖα ἀποκαλύπτει πάλιν διαρκούσης τῆς ἐν αὐτῇ ἐγκατοικήσεως, — διότι προτιμᾷ τὰ πάντα νὰ ὑποφέρῃ, παρὰ νὰ μείνῃ εἰς τὴν παλαιὰν οἰκίαν, ἡ ἐγκατάλειψις τῆς ὁποίας ἀπεφασίσθη! Κάθε πέρσυ καὶ καλλίτερα· τὸ βλέπει αὐτὸ καθαρά, ταὐτὰ παθήματα ὑφιστάμενος κατ' ἔτος, ἀλλὰ μὴ ἐννοῶν νὰ συνετισθῇ. Ποία ἐν τούτοις εἶνε ἡ ἀνάγκη, ἡ ὁποία τὸν κάμει νὰ περιπλανᾶται οὕτω; Διατί νὰ ὑπείκῃ εἰς ἔθος, τὸ ὁποῖον, μακρὰν τοῦ νά τον ὠφελῇ, τὸν ζημιόνει παντοιοτρόπως; Δὲν θά τον ἐσύμφερεν ἆρά γε καλλίτερα νὰ μείνῃ εἰς τὴν οἰκίαν τὴν ὁποίαν ἅπαξ ἐκράτησεν; Ἐκ μακρᾶς σχέσεως καὶ διαμονῆς, δὲν θὰ εἶχεν ὅλας τὰς εὐκολίας ἀπὸ τοὺς γείτονάς του καὶ ἀπὸ τὸν οἰκοκύρην του, ἡ δὲ εὔνοια αὕτη δὲν θὰ τῷ παρεῖχεν ἀνέσεις καὶ περιποίησιν ἄγνωστον εἰς τοὺς παροδικοὺς ἐνοικιαστάς; Καὶ δὲν θὰ εἶχε τὴν ἡσυχίαν του μένων, τὴν ἠρεμίαν του, τὸ συμφέρον του, ἂν μάλιστα ἔχῃ καὶ ἐπάγγελμα ἀπαιτοῦν μόνιμον χάριν τῆς πελατείας διαμονήν;

Ἀλλὰ καὶ ἂν κανεὶς ἄλλος λόγος δὲν ἔχῃ διὰ τὴν φύσιν του καὶ τὰς ἕξεις του σημασίαν, καὶ μάλιστα ὁ κατά τι νεφελώδης καὶ ποιητικίζων τὸν ὁποῖον ὑπετύπωσα ἐν ἀρχῇ, — δὲν ἀρκεῖ τέλος πάντων νά τον πείσῃ ὁ πεζότερος καὶ ὑλικώτερος ἀλλ' ἀναμφισβήτητος τῆς φθορᾶς τῶν ἐπίπλων καὶ τῶν σκευῶν, τὰ ὁποῖα δεκατίζονται ἀνωφελῶς καὶ ἀξιοθρηνήτως κατὰ τὰς ἐτησίας ταύτας μεταφοράς; Ὁ μέγας Φραγκλῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν περιωρίσθη μόνον νἀποσπάσῃ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ τὸν κεραυνὸν καὶ ἀπὸ τῶν τυράννων τὸ σκῆπτρον, ἀλλὰ κατεδέχθη νὰ δώσῃ καὶ τὰς σοφωτέρας πρακτικὰς συμβουλάς, ἔλεγεν ὅτι δύο μετακομίσεις κάμνουν μίαν πυρκαϊάν. Εἷς φίλος μου σ υ ν ε τ ὸ ς ο ἰ κ ο γ ε ν ε ι ά ρ χ η ς, κατὰ τὴν νομικὴν φράσιν ἀλλὰ καὶ πνεῦμα ἀντιλογίας συγχρόνως, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπενθύμιζα ἑσπέραν τινὰ τὸ λόγιον, μοὶ εἶπεν:

— Ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον, φίλε μου. Μιὰ μετακόμισις δύο πυρκαϊαί.

Ἀλλ' εἴτε αὐτὸς ἔχει δίκαιον εἴτε ὁ Φραγκλῖνος, τὸ συμπέρασμα εἶνε ἓν καὶ τὸ αὐτὸ καὶ διόλου ψευδὲς βέβαια, ἀφ' οὗ ἐπ' αὐτοῦ συνεφώνησαν καὶ αἱ μᾶλλον ἀντίθετοι γνῶμαι.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΠΑΛΑΙΑΙ ΑΘΗΝΑΙ

Η ΔΟΥΚΙΣΣΑ ΤΗΣ ΠΛΑΚΕΝΤΙΑΣ [1]

Ἡ Δούκισσα τῆς Πλακεντίας κατ' ἐξοχὴν ἠγάπα τοὺς σκύλους. Δεκάδας ὁλοκλήρους εἶχεν ἐν τῇ ἐπαύλει της εἰς τὴν Πεντέλην, πολλοὺς δὲ ἄλλους διέτρεφεν ἐν Ἀθήναις. Εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ μεγάρου της ὑπῆρχε μέγα κυνοτροφεῖον, ἐξ οὗ προέκυπτον ἀπειλητικαὶ αἱ κεφαλαὶ μεγαλοσώμων σκύλων, οἵτινες ὡς ἔβλεπον τὴν κυρίαν των ἔσειον τὴν οὐράν των καὶ ὑλάκτουν μανιωδῶς. Ἡμέραν τινὰ ὁ κυνοτρόφος εἶχεν ἀφήσει τινὰς ἐν τῇ αὐλῇ, οὗτοι δὲ ἰδόντες εἰσερχόμενον ἐν αὐτῇ κοράσιον ἐρρίφθησαν κατ' αὐτοῦ καὶ τὸ κατεσπάραξαν. Ἄλλοτε οἱ σκύλοι οὗτοι περιεφέροντο ἐντὸς τοῦ μεγάρου καὶ ἐκάθηντο εἰς ὡρισμένα καθίσματα ἐντὸς τῆς αἰθούσης. Ὅτε οἱ σκύλοι ἀνεπαύοντο οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ τοὺς θίξῃ. Πάντες ἀνέμενον πότε θὰ ηὐδόκουν νὰ καταλίπωσι τὰ καθίσματα ὅπως καθίσωσιν οἱ κεκλημένοι. Οὐχὶ δὲ σπανίως ὅτε τις ἀγνοῶν τὰς συνηθείας τοῦ οἴκου ἀπεδίωκέ τινα, ἵνα καταλάβῃ τὴν θέσιν του, ἡ Δούκισσα δυσηρεστεῖτο καὶ ἀπέτεινε παρατηρήσεις καὶ ἐπιπλήξεις πρὸς τὸν ξένον της.

Ὁ ἰδιότροπος βίος τῆς Δουκίσσης συνδυαζόμενος πρὸς τόσας ἐκκεντρικότητας, ἐνεποίει ἐν

1 Τέλος Ἴδε σελ. 145

Digitized by Google

τῇ ὁμαλωτάτῃ ἀθηναϊκῇ κοινωνίᾳ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ζωηρὰν ἐντύπωσιν καὶ ἐπαρουσίαζε τὴν παράδοξον γυναῖκα ὡς ἡρωΐδα μυθιστορηματικήν. Αἱ κυρίαι τῶν Ἀθηνῶν, ὅσαι εἶχον ζήσει ἐν Εὐρώπῃ ἐγέλων μὲ τὴν ἰδιορρυθμίαν της τὴν παρατηρουμένην ἔν τε τῷ καθημερινῷ βίῳ καὶ τῇ ἐνδυμασίᾳ της. Εἶχεν αὕτη καταργήσει ἐντελῶς τὸν στηθόδεσμον, δὲν ἔφερε κρινολῖνον, προτοῦ ἀκόμη ἡ Ῥαχὴλ καταπατήσει ἀπὸ τῆς σκηνῆς τὸν συρμὸν τοῦτον, καὶ ἀπηχθάνετο τὰ ἄσχημα καὶ τὰ γεροντικὰ πρόσωπα. Ἡ θεραπεία της ἀπετελεῖτο ἀπὸ νέους καὶ νέας μόνον, ἡ δὲ ἐν τῷ οἴκῳ ὑπηρεσία διεξήγετο μόνον ἀπὸ νεάνιδας. Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐνταῦθα ἀφίξεώς της εἶχε προσλάβει ὡς δεσποινίδα ἐπὶ τῶν τιμῶν τὴν Φωτεινὴν Μαυρομιχάλη, ἐπέραστον καὶ εὐφυεστάτην κόρην, ἥτις διεδραμάτισε σημαντικὸν πρόσωπον εἰς τὴν ἀναπτυχθεῖσαν καὶ διαπλασθεῖσαν κατόπιν ἀθηναϊκὴν κοινωνίαν. Ἡ συμβίωσις τῆς Ἑλληνίδος νεάνιδος μετὰ τῆς ἀριστοκράτιδος γαλλίδος ἐπέδρασε σπουδαίως εἰς τὴν μόρφωσιν αὐτῆς. Ἡ Φωτεινὴ παρ' αὐτῇ διαπαιδαγωγηθεῖσα, ἐξέπλησσε τοὺς ξένους, οἵτινες δὲν ἔπαυον θαυμάζοντες αὐτὴν ὅτε διετέλει δεσποινὶς ἐπὶ τῶν τιμῶν τῆς Βασιλίσσης Ἀμαλίας. Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῆς Φωτεινῆς Μαυρομιχάλη, προσέλαβεν ὡς συνοδὸν δεσποινίδα τὴν Κυρίαν Σκουζέ, θυγατέρα τοῦ περιωνύμου Μεσολογγίτου Χρήστου Καψάλη. Πρὸς τὴν κορασίδα ταύτην ἔλαβε μητρικὴν ὅλως στοργὴν καὶ οὐ μόνον ἐμόρφωσε ταύτην κατὰ τὰς ἰδέας της, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἀποκαταστάσεώς της μεριμνήσασα τὴν ἐνύμφευσε μετὰ τοῦ μακαρίτου Γεωργίου Σκουζέ, ὅστις μετ' οὐ πολὺ ἵδρυσε τὸν ἄριστον ἐν Ἀθήναις τραπεζικὸν οἶκον, ὅστις μεθ' ὅλους τοὺς κλύδωνας, οὓς ὑπέστη ἡ ἀγορά μας, διετηρήθη ἀσάλευτος ἔκτοτε.

Αἱ ὑπηρέτριαι πᾶσαι τοῦ οἴκου ἦσαν νέαι, αὗται δὲ οὐ μόνον ἐτέλουν τὰς κοινὰς ἐν τῷ οἴκῳ ὑπηρεσίας, ἀλλὰ καὶ ὑπηρέτουν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ γεύματος. Ἀλλοίμονον εἰς τὰς δυστυχεῖς ταύτας νεάνιδας ἂν ἀνὰ πᾶσαν φράσιν τῆς πρὸς αὐτὴν ὁμιλίας των δὲν ἐπανελάμβανον καὶ τὸν τίτλον τῆς Δουκίσσης. Τὰ πρῶτα ἔτη κατὰ δεκάδας ἀπέπεμπε τὰς ὑπηρετρίας ταύτας. Καὶ ὅταν τις τῇ παρετήρει διατί δὲν ἐσυγχώρει τὰς μικρὰς ταύτας ἐλλείψεις εἰς τὰς πτωχὰς ταύτας κόρας, ἔλεγε στερεοτύπως:

— Διότι τί μου μένει πλέον, ἀφ' οὗ εἶμαι γραῖα καὶ ἀσθενής, παρὰ μόνον ὁ τίτλος μου.

Συνεχῶς ἐν τῷ δουκικῷ μεγάρῳ ἐδίδοντο γεύματα ὅτε ἡ δούκισσα ἐμερίμνα καὶ περὶ τῆς μεταφορᾶς τῶν κεκλημένων της, διὸ πάντες ὅσοι προσεκαλοῦντο ἐγνώριζον ὅτι κατὰ τὴν ὡρισμένην ὥραν θὰ εὕρισκον πρὸ τῆς θύρας τῆς οἰκίας των τὸ ὄχημα, ὅπως μεταφέρῃ αὐτούς. Τὰ γεύματά της δὲν ἐφημίζοντο διὰ τὴν πολυτέλειαν, ἐξεναντίας ἦσαν τόσον λιτὰ ὥστε ἠδύναντο νὰ ἐκληφθῶσι καὶ ὡς πενιχρά, ἐν τούτοις ἐκεῖ ἠδύναντο νὰ πίνωσιν οἱ Ἀθηναῖοι εὐρωπαϊκοὺς οἴνους καὶ καμπανίτην, ὃν ἐγνώριζον μόνον ἀπὸ τὰς μεταφράσεις τῶν γαλλικῶν μυθιστορημάτων, ἅτινα ἀπλήστως ἀνεγινώσκοντο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

*

Ἐν Ἀθήναις διαμένουσα καὶ ἀναστρεφομένη τὴν ἀθηναϊκὴν κοινωνίαν, ἔδειξε προτίμησιν πρὸς τὰς ἱστορικὰς τοῦ τόπου οἰκογενείας, πρὸς ἃς ἔδιδε πολιτικόν τινα προορισμόν, μεθ' οὗ συνέδεε τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ νεοτεύκτου ἑλληνικοῦ κράτους. Πρὸς τὰς πρωτευούσας τότε λόγῳ κοινωνικῶν ἕξεων καὶ μορφώσεως φαναριωτικὰς οἰκογενείας διετέλει ἐν ψυχρότητι, καθ' ὅσον ἐφρόνει ὅτι αὗται εἶχον ἀπομακρυνθῆ τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων. Φαίνεται ὅμως ὅτι δὲν ἦτο μόνον ὁ λόγος οὗτος τῆς πρὸς αὐτὰς ψυχρότητος. Ἡ Δούκισσα δὲν ἠνείχετο ν' ἀκούῃ αὐτοκαλουμένας τὰς Κυρίας τῶν Φαναριωτῶν πριγκηπίσσας καὶ κατειρωνεύετο αὐτῶν ὁσάκις ἐπρόκειτο νὰ ὁμιλήσῃ περὶ τῶν τίτλων των. Ἀλλὰ καὶ αἱ Φαναριώτισσαι ἐπλήρονον ταύτην διὰ πικροχόλου εἰρωνείας, μεμφόμεναι τὸν τρόπον τοῦ ἐνδύεσθαι καὶ τοῦ ζῆν. Αἱ εἰρωνικαὶ αὗται κρίσεις τῶν Φαναριωτισσῶν ἔφθασαν μέχρις αὐτῆς, αἱ δὲ ἀντιπάθειαι ἐπετάθησαν τόσον, ὥστε κατὰ τὸ 1842 ὁ τότε Φαναριώτης ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν Ἰάκωβος Ῥίζος, διέταξε τὴν διακοπὴν ὠφελιμωτάτης ἁμαξιτῆς ὁδοῦ ἀπὸ Ἀθηνῶν εἰς Πεντελικὸν κατασκευαζομένης δαπάναις τῆς ἰδίας Δουκίσσης τῆς Πλακεντίας. Τοῦτο ἐξηρέθισε τὴν δούκισσαν ἔτι μᾶλλον καὶ πρὸς ἐκδίκησιν ἤγειρε στυλίσκον μαρμάρινον, ἐφ' οὗ ἐχάραξε τὰς λέξεις: «Διεκόπη ἡ ἐκτέλεσις ὑπὸ τοῦ Ῥίζου», ἀποθανατίζουσα οὕτω τὴν μοχθηρίαν τοῦ Ἕλληνος ὑπουργοῦ.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἤρξατο ἀμείλικτος πόλεμος μεταξὺ Δουκίσσης καὶ Φαναριωτῶν. Ὅλα τὰ *Κὰν-Κὰν* τοῦ φαναριωτικοῦ κύκλου ἐξῆλθον εἰς τὸν δρόμον, διαδιδόμενα καὶ διασκεδάζοντα τὰς Ἀθήνας, αἵτινες εὗρον τροφὴν διὰ τὴν φλυαρίαν τῶν ἀργοσχόλων της. Ἐρωτικὰ σκάνδαλα τὰ ὁποῖα δὲν εἶχον γνωσθῆ μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης, κατέστησαν πασίγνωστα καὶ Κυρία τις ἐκ τῶν ἐπισήμων φαναριωτισσῶν, ἔσκαζεν ἀπὸ τὸ κακόν της ἀκούουσα τὸ ὄνομά της ᾀδόμενον παρὰ τῶν τραμπούκων εἰς δημῶδες δίστιχον, ὅπερ κατέληγε:

Κ' ἡ γυναῖκα του... δεκαπέντε κατσαρά.

Ἐλέγοντο ἄλλα περί τινος ἐρωτικῆς ἀλληλογραφίας περιπεσούσης εἰς τὰς χεῖρας ἐχθρῶν, ἀλλὰ κυρίως μετὰ θετικότητος ἐκυκλοφόρει ἡ φήμη ὅτι Κυρίαι τινὲς τῆς ἀνωτέρας κοινωνίας

Digitized by Google

τῶν Ἀθηνῶν ἐξεμεταλλεύοντο τὰς ἀδυναμίας τῆς ἰδιοτρόπου ξένης καὶ ὑπὸ τὸν τύπον δωρεῶν τῇ ἀφήρουν ἀξιόλογα κτήματα. Οὕτως οὐχὶ ὀλίγα σκάνδαλα συνέβησαν. Ἐν τούτων μάλιστα ἔφθασε μέχρι τῶν αἰθουσῶν τοῦ πρωτοδικείου. Ἐν στιγμαῖς διαχύσεως ἡ Δούκισσα εἶχε δωρήσει πρὸς τὴν Κυρίαν Αἰκατερίνην Τρικούπη τὴν ἐπικαρπίαν λαμπροῦ ἐλαιῶνος, διδόντος εἰσόδημα πλέον τῶν 5,000 δρ. κατ' ἔτος. Ἀλλ' ἕνεκεν τῆς ἐπελθούσης ῥήξεως μετὰ τῶν Φαναριωτῶν, ἠθέλησε νὰ ἀνακαλέσῃ τὴν δωρεὰν ταύτην. Ἡ Κυρία Τρικούπη ὅμως στηριζομένη ἐπὶ τοῦ νομικοῦ δικαιώματος, ὅπερ ἐκέκτητο, ἀπέκρουσε τὴν ἀξίωσιν τῆς Δουκίσσης. Ἡ περίστασις αὕτη ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ πιστευθῇ ὅτι ὅσοι εἶχον σχέσιν τινὰ πρὸς τὴν εὐγενῆ δέσποιναν, πάντες ἐκινοῦντο ἐκ συμφέροντος καὶ ὅτι ὅλοι αὐτοὶ οἱ κύριοι τῆς ἀπέσπασαν γήπεδα λόγῳ δωρεῶν καὶ χρήματα λόγῳ προσωρινῶν δανείων. Τοῦτο δὲν δύναταί τις νὰ πιστοποιήσῃ, διότι ἡ ἱστορικὴ ἀπόδειξις δὲν εἶνε εὔκολος σήμερον. Τὸ ἀληθὲς εἶνε ὅτι αἱ τάσεις αὗται τῶν μεγαλοπρεπῶν δωρεῶν τῆς Δουκίσσης πολλοὺς καὶ πολλὰς ἐκίνησαν νὰ ἐπιζητήσωσι τὴν εὔνοιάν της, καὶ γνωρίζομεν σεβαστήν τινα κυρίαν, ἥν, πολλὰ μετὰ τὸν θάνατον τῆς Δουκίσσης ἔτη, ἐμέμφετο ὁ σύζυγός της διότι ἐν ταῖς συναναστροφαῖς αὐτῆς δὲν ἔπινε τέϊον, ὡς ἐπεθύμει ἡ Δούκισσα, εἰς τὴν ἀποχὴν δὲ ταύτην ἐκ τῆς τεϊοποσίας ἀπέδιδε τὴν μὴ παροχὴν καὶ πρὸς αὐτὸν οὐδ' ἑνὸς τετραγωνικοῦ μέτρου γηπέδου, ἐνῷ κατ' οὐδὲν ἦτο οὗτος κατώτερος ὅλων τῶν ἄλλων ὅσοι ἐπορίσθησαν περιουσίας ἀπὸ τὴν γενναιοδωρίαν τῆς Δουκίσσης. Πρὸς τὴν κοινωνικὴν ταύτην τάξιν τῶν Ἀθηνῶν ἔτρεφεν ἐξαιρετικὴν περιφρόνησιν, εἰς ἣν καὶ αὐτὴν τὴν μακροχρόνιον ἔνδειξιν φιλίας ἀπέδιδεν εἰς τὰ ἰδιοτελῆ ἐλατήρια, ἅτινα ἐπίστευον οἱ ἐν Ἀθήναις. Ἐξαιρετικῶς ἐν τούτοις ἐτήρησε πολυχρόνιον φιλίαν μετὰ τῆς συζύγου τοῦ διευθυντοῦ τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης Τυπάλδου, τῆς ἀδελφῆς τῆς Κυρίας Ὑψηλάντη καὶ τῆς μητρός της Κυρίας Ῥαλοῦς Μουρούζη. Ἐκ τῶν ἀνδρῶν ἰδίαν ἐκτίμησιν εἶχε πρὸς τὸν Δημήτριον Βουδούρην, τὸν Ἰωάννην Κωλέττην, ὃν οἱ Γάλλοι ἐθεώρουν ἐφάμιλλον πρὸς τοὺς ἐξοχωτέρους πολιτικοὺς αὐτῶν ἄνδρας, τὸν ὑπασπιστὴν τοῦ Ὄθωνος Δημ. Μαυρομιχάλην καὶ εὐαρίθμους τινὰς ἄλλους.

*

Οὔτε αἱ φιλίαι ὅμως, οὔτε αἱ συμπάθειαι αὐτῆς ἦσαν διαρκεῖς. Ἡ παραμικρὰ δυσαρέσκεια ἤρκει ὅπως καταστρέψῃ τὴν θερμοτέραν φιλίαν. Ὅλα της τὰ αἰσθήματα εἶχον τὸν χαρακτῆρα τῆς ἡμεροβιότητος. Κατελαμβάνετο ὑπὸ τῆς ἰδέας νὰ μορφώσῃ καὶ ἐκπαιδεύσῃ νέους καὶ νεάνιδας. Ἐξέλεγε ταύτας, ἐπεδαψίλευεν αὐτοῖς πᾶσαν στοργὴν καὶ ἐδαπάνα ἀφειδῶς χρήματα, ἀλλ' αἴφνης ἄλλη τροπὴ σκέψεων τὴν ἐβίαζε νὰ ἐκδιώξῃ πάντας αὐτοὺς καὶ τοὺς ἀπεδίωκεν. Ὀλίγα ἔτη πρότοῦ ἀποθάνῃ εἶχε παραλάβει νεαρόν τινα Μανιάτην Δημητρακαράκον. Τῷ παρέσχε κατοικίαν ἐν τῷ μεγάρῳ της, τῷ εἶχεν ἵππους εἰς τὴν διάθεσίν του καὶ τῷ διέθετε πάντα τὰ μέσα βίου πλουσίου. Ἡμέραν τινὰ ὅμως ὁ εὐνοούμενος νεανίας ἀπεπέμφθη ἐκεῖθεν καὶ ἀπὸ τοῦ δουκικοῦ μεγάρου κατέφυγε πάλιν ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ πτωχοῦ φοιτητικοῦ δωματίου του. Ἐνίοτε τῆς ἐπήρχοντο αἰσθήματα γενναῖα καὶ ἐπεθύμει νὰ συνδέσῃ τὸ ὄνομά της μετὰ τῆς προόδου τῆς ἀναγεννωμένης Ἑλλάδος, διέδωσε δὲ ὅτι ἤθελε νὰ ἱδρύσῃ καλλιτεχνικὴν σχολήν, ἀλλὰ αἱ ἀγαθαὶ αὗται ἰδέαι ἐλησμονήθησαν μεθ' ὅσης εὐκολίας συνελήφθησαν. Τὸ εὐμετάβλητον ὅμως τοῦ χαρακτῆρός της δὲν τὴν καθίστα ἀνυπόφορον εἰς τὰ ὄμματα τῶν γνωρισάντων αὐτήν. Ἐξεναντίας εἰς τὰς συναναστροφάς της ἦτο γοητευτικὴ καὶ ἐπέραστος. Ἐδέχετο ἐν τῷ οἴκῳ της πάντα ἄνθρωπον, ὅστις ἔφερε χειρόκτια, παρ' αὐτῇ δὲ εὕρισκον καταφύγιον ὅλοι οἱ διερχόμενοι ἐξ Ἑλλάδος ξένοι. Ἐκεῖ διήρχοντο ἀλησμονήτους ὥρας ὁ μέγας τῆς Γαλλίας γλύπτης Δαβίδ, ὁ Γκωτιέ, ὁ Ἀμποῦ, γνωριζόμενοι κατὰ πρῶτον μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας. Ἡ Δούκισσα παρεσκεύαζεν ἐκδρομὰς εἰς τὰ πέριξ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τότε μακρὰ σειρὰ ἁμαξῶν, ἐντὸς τῶν ὁποίων διεκρίνοντο καὶ τὸ χαρίεν πρόσωπον τῆς Κυρίας Θεοτόκη, καὶ τοῦ Γέρω-Καλλιφρονᾶ ὁ μελανὸς τότε μύσταξ, καὶ ὁ στίλβων πῖλος Γάλλου τινὸς διπλωμάτου καὶ ἡ εὐφυὴς μορφὴ τοῦ Δημ. Βουδούρη, ὅλοι δὲ αὐτοὶ ἐξέδραμον εἰς μακρινὰς ἀποστάσεις, ἵνα λάβῃ ἡ Κυρία Δούκισσα τὴν εὐχαρίστησιν νὰ τοῖς προσφέρῃ παγωτόν.

Τὰς ἑσπέρας αἱ συναθροίσεις ἐν τῇ αἰθούσῃ της ἦσαν μᾶλλον ἐκλεκταί. Αἱ παλαιαὶ πρὸς τὴν φιλολογίαν ἕξεις της διετηρήθησαν ἀκμαῖαι καὶ ἐν τῇ γεροντικῇ αὐτῆς ἡλικίᾳ. Ἡ δούκισσα συνεκάλει ὅσας καὶ ὅσους ἠδύναντο νὰ συμμερισθῶσι τὰ καλλιτεχνικὰ αὐτῆς αἰσθήματα καὶ ἀπήγγελλε μετὰ πολλῆς χάριτος ποιήματα τοῦ Βίκτωρος Οὐγκὼ καὶ τοῦ Λαμαρτίνου. Ἐννοεῖται ὅτι ὅλοι οἱ κεκλημένοι δὲν ἦσαν καταλλήλως παρεσκευασμένοι, ὅπως ἐντρυφῶσιν εἰς τὰς πνευματικὰς ταύτας ἀπολαύσεις, οὐχὶ δὲ σπανίως σεβάσμιοι κύριοι καὶ κρινολινοφόροι δέσποιναι συνελαμβάνοντο ἐπ' αὐτοφώρῳ εἰς τὰς ὡραιοτέρας περιόδους τῶν ποιημάτων χασμώμενοι. Οἱ κύριοι οὗτοι χαρακτηριζόμενοι ὡς ἀκαλαίσθητοι, ἀπεπέμποντο, δὲν ἐγίνοντο δὲ δεκτοὶ τοῦ λοιποῦ εἰς τὰς φιλολογικὰς ἑσπερίδας, ἀλλὰ μόνον προσεκαλοῦντο εἰς τὰ γεύματα, πρᾶγμα ὅπερ δὲν δυσηρέστει τούτους, καθ' ὅσον ὑπῆρχε

Digitized by Google

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Digitized by Google

τάξις ἀνθρώπων ὁλόκληρος ἐν Ἀθήναις σεβομένη εἰς ἄκρον τὸ δόγμα τοῦ Ἰταλοῦ φιλοσόφου «τὰ λόγια εἶνε λόγια καὶ τὰ μακαρούνια ἔχουν τὸ φαί».

*

Ἐν ταῖς ἡμιγύμνοις ὅμως αἰθούσαις τοῦ δουκικοῦ μεγάρου, δὲν ἠκούετο μόνον ἡ γλυκεῖα φωνὴ τῆς πρεσβύτιδος ἀπαγγέλλουσα στίχους. Συνεχῶς ἐντὸς αὐτῶν ἀνεκινοῦντο ζητήματα θρησκευτικά, πολιτικὰ καὶ κοινωνικά, συζήτησις δὲ ἐξ ἀσημάντου ἀφορμῆς λαμβάνουσα τὴν ἀρχὴν διήρκει μέχρι τῆς πρωίας. Ἀφορμὴν μόνον ἐζήτει ἡ Δούκισσα ὅπως ἀναπτύσσῃ τὰς ἰδέας της, λαλοῦσα ἐπὶ ὥρας περὶ θεωριῶν, ἃς οὔτε δύο ἐκ τῶν ἀκροατῶν της δὲν ἀντελαμβάνοντο. Ἡ τότε ἑλληνικὴ κοινωνία ἄξεστος καὶ ἀπαίδευτος ἦτο ἀπαράσκευος εἰς τοιούτου εἴδους συναναστροφάς. Καὶ σήμερον ἀκόμη ἐν ταῖς ἀθηναϊκαῖς αἰθούσαις δὲν δύναταί τις νὰ εἶνε βέβαιος ὅτι θίγων τοιαῦτα ζητήματα δύναται νὰ εἶνε καταληπτός. Ἡ κοινωνικὴ μόρφωσις διατελεῖ ἐν τοῖς σπαργάνοις καὶ σήμερον ἔτι, πολὺ δὲ πλειότερον διετέλει κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὅτε ἡ πνευματικὴ κίνησις περιωρίζετο μόνον μεταξὺ τῶν συγγραφέων. Ἡ πολιτικὴ εὑρίσκετο ἐν τῇ χυδαίᾳ αὐτῆς μορφῇ, ὅπως καὶ σήμερον, τὰ δὲ πάθη εἰς τοιοῦτο σημεῖον εἶχον ἀναπτυχθῆ, ὥστε οἱ πίπτοντες ὑπουργοὶ ἐξυλοκοποῦντο καθ' ὁδόν, ὅπως ἐσυνέβη εἰς τὸν μακαρίτην Παΐκον. Ἡ Δούκισσα ὅμως ὠθουμένη ἐκ τῆς ἐπιθυμίας νὰ καθιστᾷ κοινωνοὺς τῶν ἰδεῶν της καὶ ἄλλους, ἐλάλει ἀκατασχέτως, μὴ δυναμένη νὰ ἀντιληφθῇ ὅτι δὲν ἠννοεῖτο παρὰ τῶν ἀκροατῶν της. Ἐκ τῶν ὀλίγων οἵτινες ἠδύναντο νὰ ἐννοήσωσι ταύτην μανθάνομεν ὅτι ἡ ἰδιότροπος κυρία εἶχεν ἀποταχθῆ τὸν χριστιανισμὸν καὶ παραδεχθῆ ὡς θρησκείαν αὐτῆς τὸν Μωσαϊσμόν, ὡς αὐτὴ τὸν ἀντελαμβάνετο, διότι καίτοι ἔχουσα ἔξοχον διάνοιαν καὶ παιδείαν οὐχὶ τυχαίαν, ἤγετο μᾶλλον ὑπὸ τῆς φαντασίας ἢ ὑπὸ τῆς κρίσεως, ἥτις ἦτο πολὺ ἀσθενεστέρα τῆς πρώτης.

Ἐφρόνει ὅτι ὁ Μωϋσῆς ἦτο ὁ τελειότατος τύπος τοῦ ἀνθρώπου, τὰ δὲ νομοθετήματά του τὸ ἐντελέστερον ἐπὶ γῆς θρησκευτικὸν καὶ νομικὸν ἔργον. Ἀρδευομένη οὕτως ἡ φαντασία της διὰ τῶν ἰδιορρύθμων τούτων μωσαϊκῶν ἰδεῶν, παρήγαγε πολιτικὰς καὶ θρησκευτικὰς δοξασίας λίαν ἀλλοκότους καὶ συνορευούσας πρὸς ἀποκυήματα φρενοβλαβείας. Αἱ κοινωνικαὶ καὶ πολιτικαὶ πεποιθήσεις της ἦσαν ἄγαν ἀριστοκρατικαί, διήρει τοὺς ἀνθρώπους εἰς φύσει ἄρχοντας καὶ φύσει δούλους, τροποποιοῦσα τὸν Ἀριστοτέλην, τὰς δὲ περιέργους ταύτας πεποιθήσεις της ἔτρεφε τὸν πόθον νὰ πραγματοποιήσῃ ἐν Ἑλλάδι, εἰσάγουσα θεοκρατικόν τι πολίτευμα, κατὰ τὸ ὁποῖον εὐγενεῖς τινες οἰκογένειαι ἤθελον ἐκτελεῖ ἁπάσας τὰς ὑψηλὰς θρησκευτικὰς καὶ πολιτικὰς λειτουργίας, ἐξυπηρετούμεναι ὑπὸ τῶν λοιπῶν κατοίκων, προωρισμένων νὰ δουλεύωσι τὰς οἰκογενείας ταύτας. Ἀναφανδὸν δὲ ἐκήρυττεν ὅτι ἡ φιλανθρωπία της περιωρίζετο ἐν τῷ κύκλῳ τῶν πασχόντων ἀριστοκρατῶν, ἐθεώρει δὲ ἀριστοκράτας, ὅλους ἐκείνους ὅσοι ἐπαρουσιάζοντο εἰς αὐτὴν φέροντες χειρόκτια. Εἰς τὰς ἰδέας της ὅμως ταύτας παρετηρεῖτο μεγάλη σύγχυσις καὶ ἐν τῇ ῥοῇ τοῦ λόγου της βαθμηδὸν κατελαμβάνετο ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ, ἠγείρετο δὲ τότε τοῦ καθίσματός της, ἐλάμβανε στάσιν ἐντελῶς θεατρικήν, ἐξέτεινε τὰς χεῖράς της, οἱ ὀφθαλμοί της ἠκτινοβόλουν καὶ τὸ ῥεῦμα τῆς εὐγλωττίας της κατεβίβαζεν ἰδέας αἵτινες ἐδικαιολόγουν πληρέστατα τοὺς πιστεύοντας ὅτι εὑρίσκοντο οὐχὶ ἐν αἰθούσῃ συναναστροφῆς ἀλλ' ἐν θαλάμῳ φρενοκομείου.

Ὀλίγα ἔτη προτοῦ ἀποθάνῃ ἡ Δούκισσα συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ σχηματίσῃ ἀριστοκρατίαν ἐν Ἑλλάδι, διανέμουσα αὐτῇ οὐ μόνον τίτλους ἀλλὰ καὶ κτήματα. Ἀρκετὰ ἔτη τὴν ἐβασάνιζεν ἡ ἰδέα αὕτη, ὡς ἦτο ὅμως ἑπόμενον ἔμεινεν εἰς τὴν περίοδον μόνον τοῦ σχεδίου. Εἰς Ἀθήνας ἀναμφιλέκτως θὰ εὕρισκε πλείστους νὰ ἀσπασθῶσι τὴν ἰδέαν της ἀφ' οὗ ἐπρόκειτο περὶ διανομῆς κτημάτων, ἀλλὰ ἡ περιουσία της δὲν ἦτο τοιαύτη ὥστε νὰ ἐπαρκέσῃ πρὸς ἱκανοποίησιν ὅλων τῶν ὑποψηφίων τιτλούχων. Εἰς τὸν Δημήτριον Βουδούρην εἶχεν ὑποσχεθῆ νὰ τὸν καταστήσῃ κύριον ἀξιολόγου κτήματος καὶ νὰ τὸν τιτλοφορήσῃ κόμητα τοῦ ῥοδοδένδρου. Εἰς μάτην ὁ εὐφυὴς Ὑδραῖος προσεπάθει νὰ τὴν πείσῃ ὅτι αἱ ἰδέαι της αὗται δὲν ἦσαν δυνατὸν νὰ καρποφορήσωσιν ἐν Ἑλλάδι. Ὅλη ἡ ἁβρότης καὶ ὅλη ἡ εὐκαμψία τοῦ λόγου του δὲν κατηύναζον τὴν ἐξηρεθισμένην φαντασίαν της, ἀλλὰ κατεδίωκε τὰς σκιὰς ταύτας τῆς φαντασιοκοπίας της. Πλειστάκις ἡ ἀπόκρουσις τῶν ἰδεῶν της τὴν ἐτάρασσεν ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε τὴν καθίστα παράφορον, τότε δὲ οἱ φίλοι της ὑφίσταντο τῶν ἰδιοτροπιῶν της τὰς συνεπείας. Ὅλαι αὗται αἱ ἰδέαι ἀπεδείκνυον βεβαίως ὅτι εὑρίσκετο ἐν ψυχοπαθητικῇ καταστάσει, ἀλλ' ἔξω τοῦ κύκλου τῶν ἰδεῶν της τούτων ἦτο λίαν σώφρων καὶ εἰς ἄκρον εὐπροσήγορος.

*

Περὶ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου της μεγίστην ἐπιρροὴν ἐξήσκησεν ἐπὶ τῆς Δουκίσσης τῆς Πλακεντίας ἡ κόμησσα Θεοτόκη, ἀξιοσημείωτος καὶ αὐτὴ τύπος τῆς τότε ἀθηναϊκῆς κοινωνίας. Οὐδεμία ταυτότης ἰδεῶν προσήγγιζε τὰς δύο κυρίας. Ἡ Δούκισσα ἦτο ἐνάρετος καὶ ἰδεολόγος, ἡ ἄλλη ἔκδοτος εἰς τὰς ἡδονὰς μέχρι παραφροσύνης. Ἡ μία λεπτοφυὴς καὶ ἤρεμος, πάσχουσα γραῖα, ἡ ἄλλη ὑψηλή, λευκή, γλαυκῶπις, ἐν ὅλῃ τῇ ἀκμῇ τοῦ κάλλους της, οὗτινος τὰ θέλγητρα ἀφθόνως παρεί-

Digitized by Google

χεν εἰς τοὺς θαυμαστάς της. Ἐν τούτοις ἡ κόμησσα Θεοτόκη ἐπέδρα τοσοῦτον ἐπ' αὐτῆς, ὥστε διέθετε ταύτην ὡς ἤθελεν. Εἶχε φθάσει εἰς σημεῖον νὰ κανονίζῃ τὰ τοῦ βίου της, νὰ διαρρυθμίζῃ αὐτὴ τὰς φιλίας της, τὰς σχέσεις της, νὰ τὴν κρατῇ μακρὰν τῆς Αὐλῆς, ὅπου αὐτὴ δὲν ἦτο δεκτή, καὶ νὰ τὴν παρασύρῃ εἰς μυρίας ἐκτροπάς, ἃς οὔτε ἡ ἡλικία της, οὔτε ἡ ὑγεία της τῇ ἐπέτρεπον. Ἡ Δούκισσα ὑπήκουεν ὡς παιδίον καὶ ἐξετέλει ὅ,τι ὑπηγόρευεν αὐτή. Ὁ σύνδεσμος οὕτως πολλὰ σκάνδαλα προὐκάλεσε. Ἐκυκλοφόρει τότε ἐν Ἀθήναις ὅτι ὁ Δημητρακαράκος, ὅστις κατῴκει ἐν τῷ δουκικῷ μεγάρῳ ἦτο ἐραστὴς τῆς Δουκίσσης, τοῦτο δὲ ἐλέγετο διότι ὁ νεανίας ἐκεῖνος, κατοικῶν εἰς τὸ αὐτὸ μετὰ τῆς δουκίσσης οἴκημα, συμπεριεφέρετο ὡς κύριος τῆς οἰκίας. Τὰ σκάνδαλα ταῦτα διέδωσεν ἐν Ἀθήναις ἡ πριγκήπισσα Begliojoso, ἥτις ἐταξείδευεν ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τὸν τίτλον τῆς κομήσσης Τριβούλτση. Ἡ πριγκήπισσα αὕτη ἀφίκετο εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1850. Ἦγε τότε ἡλικίαν 30ʹ ἐτῶν καὶ ἦτο ἐξαισίας καλλονῆς. Αἱ Ἀθῆναι σπανίως εἶδον τόσον ὡραίαν γυναῖκα. Ἀγαλματώδης, σιτόχρους, εὐφάνταστος, ἄνευ κοινωνικῶν προλήψεων, μεστὴ εὐφυΐας, ἥτις διέλαμψεν εἰς ἐξαίρετον βιβλίον, ὅπερ ἐδημοσίευσε περὶ Συρίας καὶ ὅπερ εἶνε ἀπόρροια τῶν μακρῶν της περιηγήσεων ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ, κατέθελγεν ὅσους τὴν ἐγνώρισαν, ὁ δὲ γέρων Λόντος, ὅστις ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, ἱστάμενος πρὸ τοῦ κατόπτρου του ἠπείλει τὸν Πάλμερστων, δειλῶς ἔκυπτε τὴν κεφαλὴν πρὸ τῆς ὡραίας Ἰταλίδος καὶ ὑφίστατο τὸ καυτήριον τῆς εἰρωνείας της μειδιῶν. Ἦλθε τότε ἐν Ἀθήναις νομίζουσα ὅτι κατεδιώκετο καὶ φέρουσα τὴν μονογενῆ θυγατέρα της καὶ πολυάριθμον θεραπείαν. Ἠξίου ὅτι ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Ἀνατολήν, ἐγκαταλιποῦσα τὰ παλάτια καὶ τὰς ἐπαύλεις της, διότι κατεδιώκετο ὑπὸ τοῦ Πάπα, τῶν αὐστριακῶν καὶ τῶν Ἰταλῶν ἡγεμόνων ὡς ἐπαναστάτις. Ἡ καταδίωξις αὕτη ἦτο φαντασιώδης, διότι καί τοι ἐδέχετο ἐν τῷ οἴκῳ της ἐπισήμους ἄνδρας, οἵτινες εἶχον ἀναμιχθῇ εἰς τὴν ἐπανάστασιν, ἔμενεν ἐντελῶς ἀκαταδίωκτος, καθ' ὅσον αἱ κυβερνήσεις ἐκεῖναι οὐδένα διέτρεχον φόβον ἐκ τῆς ἀναμίξεώς της. Ἡ θέρμαιμος ὅμως Ἰταλὶς ἐπεδίωκε τοιαύτας περιπετείας καταδιώξεων καὶ ἀφ' οὗ δὲν τῆς τὰς παρεῖχον αἱ κυβερνήσεις τὰς ἐγέννα μόνη της, φεύγουσα τὴν πατρίδα της καὶ περιηγουμένη τὴν Ἀνατολήν. Ἡ Δούκισσα, ἐξαδέλφη τῆς πριγκηπίσσης, παρεδέχθη ὡς ὀρθὰ τὰ παρ' αὐτῆς λεγόμενα, ἐδέχθη αὐτὴν ἐν τῷ μεγάρῳ της καὶ τὴν ἐφιλοξένει. Μετὰ παρέλευσιν ὅμως ὀλίγων ἡμερῶν αἱ δύο αὗται μεγάλαι Κυρίαι περιῆλθον εἰς ῥῆξιν καὶ ἐχωρίσθησαν. Τότε λέγεται ὅτι εἶχεν εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην θέσει τοὺς ῥοδινοὺς της δακτύλους ἡ Κόμησσα Θεοτόκη, ἣν δὲν ἠνείχετο ἡ πριγκήπισσα, γνωρίζουσα ἐκ Φλωρεντίας πολλὰ ἀπόκρυφα τοῦ σκανδαλώδους βίου της. Ἡ ἀφορμὴ τῆς διαρρήξεως τῶν σχέσεων μεταξὺ Θεοτόκη καὶ Begliojoso ἦτο ἀρκετὰ λεπτή. Ὅτε ἡ Κυρία Θεοτόκη μετέβη νὰ συγχαρῇ τὴν Begliojoso ἐπὶ τῇ ἀφίξει της, ἡ Πριγκήπισσα δὲν τῇ ἔτεινε τὴν χεῖρα. Τοῦτο δυσηρέστησεν ὡς ἦτο ἑπόμενον τὴν κόμησσαν, ἥτις ὑπέσκαψε τὴν μόλις ἀρξαμένην μεταξὺ τῶν δύο κυριῶν συμπάθειαν, ἡ δὲ πριγκήπισσα ἐγκαταλείψασα τὸ δουκικὸν μέγαρον, ἐγκατεστάθη εἴς τινα πλησίον τοῦ Παλαιοῦ Θεάτρου οἶκον, ὅστις ἀνήκει σήμερον εἰς τὸν Σερπιέρην καὶ ἐσχημάτισε κύκλον παρὰ τῶν ἐνταῦθα προσφύγων Ἰταλῶν, πολλοὶ τῶν ὁποίων ἦσαν ποιηταὶ καὶ λόγιοι.

Ὁ οἶκός της ἐγένετο τότε ἓν τῶν καλλίστων κέντρων τῆς ἀθηναϊκῆς πρωτευούσης. Νέαι δὲ καὶ πρωτοφανεῖς διὰ τὰς Ἀθήνας διασκεδάσεις ἐτελοῦντο ἐν αὐταῖς. Ἡ πριγκήπισσα παρεσκεύαζε παραστάσεις θεατρικὰς εἰς ἃς ἐπρωτοστάτει αὐτὴ ὑποδυομένη κωμικὰ μέρη, ἅτινα ἐξετέλει ὡς κρατίστη ἠθοποιός. Τοῦτο καὶ μόνον τὸ γεγονὸς ἤρκει νὰ καταστήσῃ τρελλοὺς τοὺς Ἀθηναίους, οἵτινες κατὰ σμήνη ἐπεζήτουν νὰ εἰσαχθῶσιν εἰς τὰς αἰθούσας της, ἐντὸς αὐτῶν δὲ ἐχαλκεύοντο αἱ διαδόσεις, αἱ δυσφημοῦσαι τὴν ἐξαδέλφην της, καὶ μειοῦσαι τὸ γόητρον ὅπερ ἐξήσκει αὕτη ἐν Ἀθήναις. Ἀπὸ τὰ ῥοδαλὰ χείλη τῆς ὡραίας πριγκηπίσσης ἐξῆλθον κατὰ πρῶτον αἱ διαδόσεις τοῦ ἔρωτος τῆς Δουκίσσης μετὰ τοῦ Δημητρακαράκου, περὶ οὗ ὑπῆρχε σχηματισμένη πεποίθησις ἐν Ἀθήναις ὅτι ἦτο ἐραστὴς τῆς Θεοτόκη. Τὸ βέβαιον ὅμως εἶνε ὅτι αἱ διαδόσεις αὗται δὲν ἠδύναντο νὰ ἔχωσιν ὑπόστασίν τινα ὡς πρὸς τὴν Δούκισσαν τῆς Πλακεντίας, ἥτις ὑπῆρξε τύπος ἰδιοτρόπου, ἀλλ' ἐναρέτου γυναικός.

★

Ὀλίγον χρόνον μετὰ τὰ συμβάντα ταῦτα ἡ πριγκήπισσα Begliojoso ἀφῆκε τὰς Ἀθήνας καὶ ἀπῆλθεν εἰς Δαμασκόν, μὴ ἐπιστρέψασα ἔκτοτε εἰς τὴν ἑλληνικὴν πρωτεύουσαν. Ἡ Δούκισσα ὅμως καὶ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῆς περικαλλοῦς ἐξαδέλφης της ἐξηκολούθει νὰ λέγῃ περὶ αὐτῆς ὅτι ἦτο παράφρων. Ἀλλὰ καὶ ἡ φιλία μετὰ τῆς Θεοτόκη δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολύ. Οἱ ἀναφανδὸν πλέον ἐξυφαινόμενοι ἔρωτες αὐτῆς μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Χατζηπέτρου, ἐκορύφωσαν τὸ σκάνδαλον καὶ ὅλαι αἱ οἰκίαι ἐκλείσθησαν εἰς αὐτήν. Ἡ Δούκισσα ἠναγκάσθη νὰ μετριάσῃ τὴν θέρμην τῆς φιλίας της, ἡ δὲ κόμησσα Θεοτόκη ἀπῆλθε καὶ αὐτὴ εἰς Συρίαν ἔνθα ἐνυμφεύθη ἄγριόν τινα ἀρχηγὸν τῶν Βεδουίνων. Κατὰ τὸ 1854 ἡ δούκισσα, γραῖα πλέον ἐξησθενημένη,

Digitized by Google

δὲν ἐφαίνετο ἐν ταῖς ὁδοῖς τῆς πόλεως μὲ τοὺς σκύλους της ἐντὸς τῆς ἀμάξης. Παθοῦσα ἐξ ὑδροποικίας ἐκλείσθη ἐντὸς τοῦ μεγάρου της ἀποφεύγουσα νὰ βλέπῃ πλέον ἐκείνους, οἵτινες ἐπλήρουν τὰς αἰθούσας της. Μόνον ἡ κυρία Σκουζὲ εἰσήρχετο εἰς τὸν κοιτῶνά της, καὶ τῇ ἀπήγγελλε στίχους τοῦ Λαμαρτίνου, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δ' ἐκείνης ἐνθυμεῖται μέχρι σήμερον ἡ ἀθηναία δέσποινα τοὺς στίχους τοῦ Γάλλου ποιητοῦ. Ὁ ποιητὴς οὗτος ἦτο ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀρέσκων εἰς τὴν Δούκισσαν, ἡ δὲ ἁρμονία τῶν στίχων του ἦσαν ἡ παρηγορία τῶν τελευταίων ἡμερῶν τῆς πρεσβύτιδος, ἥτις νεᾶνις ἔθελξε καὶ ἐμάγευσεν ἐν τῇ γαλλικῇ αὐλῇ τῆς πρώτης αὐτοκρατορίας καὶ ἀπέθανε μακρὰν τῆς πατρίδος της, κατάκλειστος ἐντὸς μελαγχολικοῦ κοιτῶνος, ἀκούουσα καθ' ἣν ὥραν ἐψυχορράγει τὴν μελῳδίαν τῆς «λίμνης» τοῦ Λαμαρτίνου.

Ὁ σύζυγός της Δοὺξ τῆς Πλακεντίας ἔζη ἀκόμη τότε καὶ ἀντήλλασσε τακτικῶς ἐπιστολὰς πρὸς τὴν σύζυγόν του. Διετέλει μεγαλόσταυρος τῆς λεγεῶνος τῆς Τιμῆς καὶ μέγας τελετάρχης τοῦ παρασήμου τούτου, κατοικῶν ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς λεγεῶνος τῆς Τιμῆς ἐν Παρισίοις. Ὁ Δοὺξ ἀπὸ δεκάδων ἐτῶν δὲν εἶχεν ἰδῇ τὴν σύζυγόν του, ἡ δὲ ἀλληλογραφία του περιωρίζετο μόνον εἰς ζητήματα ἀφορῶντα τὰ συμφέροντα τῶν δύο ἀπομεμακρυσμένων συζύγων, ὅτε ὅμως ἐπληροφορήθη τὸν θάνατόν της τὴν ἐπένθησε καί, ὡς ἔλεγεν ὁ ἀνεψιός του Δοὺξ δὲ Βουλμῆ, τὴν ἔκλαυσεν εἰλικρινῶς.

Τῆς Δουκίσσης τὴν ψυχὴν κατεῖχεν ὁ φόβος μήπως ταφῇ ζῶσα. Τὸν φόβον τοῦτον τῆς τὸν εἶχεν ἐμπνεύσει ἡ θέα ἀνασκαπτομένου νεκροταφείου ἐν Παρισίοις· εἶδε σκελετοὺς δεικνύοντας ὅτι ἐνεταφιάσθησαν ζῶντες. Ἔκτοτε ἔτρεμεν εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην καὶ εἶχε δι' ἐπιστολῆς της ὑποδείξει πλείστους τρόπους, ὅπως πιστοποιηθῇ ὁ θάνατος αὐτῆς. Κληρονόμος αὐτῆς ἦτο ὁ Δοὺξ δὲ Βουλμῆ, ὁ κατόπιν στρατάρχης Κλαρμών, ὅστις ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας ὀλίγον μετὰ τὸν θάνατον τῆς θείας του ἐπώλησε τὰ κτήματά της εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν καὶ τὸν Γεώργιον Σκουζέν. Ἡ Δούκισσα ἐτάφη εἰς τὸ ἐν τῷ Πεντελικῷ κτῆμά της, παρὰ τὸν τάφον τῆς θυγατρός της. Ἡμέραν τινὰ ὅτε ἐπεσκέφθην τὸν τάφον τοῦτον, ἐπιστάτης τις, ὅστις ἐκεῖ διήνυσε πολλὰ ἔτη τοῦ βίου του, μοὶ ἔλεγεν ὅτι παρὰ τὸν τάφον της ἐτάφησαν καὶ οἱ σκύλοι, οἵτινες τὴν παρηκολούθουν εἰς τὰς ἐκδρομάς της. Καὶ νεκρὰ δὲν ἠθέλησε νὰ ἀποχωρισθῇ τῶν δύο πιστῶν της συντρόφων ἡ περίεργος γυνή.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ[1]

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ Κας HANNAH LYNCH

Ὁ βαρῶνος ἐπέστρεψε πλησίον τῆς Κυρίας Μώβραιη, ἡ δὲ βαρωνὶς βλέπουσα τὸν ἕλληνα ποιητὴν διερχόμενον κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἔμπροσθέν της, τοῦ ἤγγισε τὴν χεῖρα μὲ τὸ ριπίδιόν της καὶ ἐμειδίασεν εὐμενῶς.

— Κύριε Μιχαηλόπουλε, εἶπε λαμβάνουσα τὸν βραχίονά του, σεῖς γνωρίζετε ὅλον τὸν κόσμον εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ὁ ποιητὴς ἠρνήθη μετριοφρόνως τὸ προσὸν τοῦτο.

— Ὅπως καὶ ἂν εἶναι, ἠμπορεῖτε νὰ μοῦ εἴπῆτε τὸ ὄνομα τῆς χαριεστάτης ἐκείνης νέας μὲ τὴν ὁποίαν χορεύει ὁ ἀνεψιός μου. Τὴν βλέπετε;

Ὁ ποιητὴς ἐστράφη νὰ ἴδῃ καὶ παρετήρησε τὸ ζεῦγος. Ἦτο ἀδύνατον καὶ ὁ ἀμβλυωπέστερος παρατηρητὴς νὰ παρεξηγήσῃ τὴν γλῶσσαν τῶν ὀφθαλμῶν ἐκείνων τῶν ἀμοιβαίως προσηλωμένων, ἢ τὴν προθυμίαν μὲ τὴν ὁποίαν αἱ χεῖρες ἀνευρίσκοντο καὶ συνεσφίγγοντο κατὰ τοὺς ἑλιγμοὺς τοῦ τετραχόρου.

— Πρὸς αἰώνιον αἶσχός μου, ἀναγκάζομαι, Κυρία μου, νὰ ὁμολογήσω τὴν ἄγνοιάν μου· ἡ νέα εἶναι τῷ ὄντι χαριεστάτη. Ὑποθέτω ὅτι θὰ εἶναι καμμία νέα ἐπαρχιῶτις, — ἀλλὰ νόστιμη, πολὺ νόστιμη! Παρατηρήσατε παρακαλῶ τὴν ἀφέλειαν τοῦ . . . πῶς νὰ τὸ ὀνομάσω; τοῦ entrainement της, — τῆς πρώτης ἐπιδράσεως κινδυνώδους ἠλεκτρικοῦ ρεύματος ἐπὶ ἡσύχων παρθενικῶν παλμῶν.

— Περιορισθῆτε ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τὸν πεζὸν λόγον, ἀγαπητὲ Κύριε, καὶ ἂν θέλετε νὰ μὲ ὑποχρεώσητε, μάθετε τὸ ὄνομά της, τὸ γένος της καὶ τὰ λοιπά.

Ὅ,τι προστάξετε, Κυρία μου! Ἂν δὲν εἶναι ἐπαρχιῶτις, θὰ εἶναι καμμία ἄγνωστος Ἀθηναία. Κύριος οἶδε ἀπὸ ποῦ ἐξεφύτρωσε ἡ νέα αὐτὴ κατάκτησις τοῦ κ. Ἐρενστάϊν.

— Πῶς *νέα κατάκτησις*, ἠρώτησε μὲ ἔκπληξιν ἡ βαρωνίς.

— Ἀ! πῶς φαίνεται, Κυρία μου, ὅτι δὲν καταβαίνετε ποτὲ ἀπὸ τὸν ὁρίζοντα τῶν διπλωματικῶν περιπλοκῶν, ἢ καὶ ἀπὸ πλέον αἰθέρια ὕψη. Δὲν φθάνει μέχρι τῆς ἁβρᾶς σας ἀκοῆς ἡ ἠχὼ ὅσων ἀηδιῶν λέγονται εἰς ταπεινότερα στρώματα.

— Σᾶς παρεκάλεσα καὶ πρὸ ὀλίγου, Κύριε Μιχαηλόπουλε, νὰ μοῦ λαλῆτε εἰς πεζὸν λόγον· Τί θέλετε νὰ εἴπῆτε; Τί λέγεται;

Ὁ ποιητὴς ὕψωσε ψυχρῶς πρὸς αὐτὴν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ εἶπε ἄνευ περιφράσεων:

1 Ἴδε σελ. 154

Digitized by Google

— Λέγεται ὅτι ὁ χαριτωμένος ἀνεψιός σας εἶναι ὁ ἐραστὴς τοῦ ὡραίου ἐκείνου ὑποδείγματος γυναικείας ἐντελείας, τῆς Νατσελχοῦβερ.

Ἡ Κυρία Χοενφέλς ἠθέλησε νὰ προσποιηθῇ ὅτι γελᾷ.

— Λησμονεῖτε ὅτι ὁ Ροδόλφος εἶναι εὐγενής.

— Ἀκόμη δὲν ἀνεκάλυψα ὅτι ἡ εὐγένεια ἀποκαθιστᾷ τοὺς ἀνθρώπους δυσκολωτέρους, προκειμένου περὶ γυναικός. Εἰς τοῦτο τὸ κεφάλαιον ἐπικρατεῖ ἰσότης διαθέσεων καὶ οἱ εὐγενεῖς δὲν κάμνουν ὀλιγωτέρας ἀνοησίας ἀπὸ τοὺς μὴ εὐγενεῖς.

Ὁ Ἄγγλος ὑπουργὸς ἐπλησίαζε πρὸς τὴν βαρωνίδα. Ὁ ποιητὴς ἀπεσύρθη χαιρετήσας· ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου του ἐμαρτύρει ὅτι δὲν εἶχε σκοπὸν νὰ λησμονήσῃ τὸ περιφρονητικὸν ὕφος τῆς βαρωνίδος.

Ἐν τούτοις ὁ τετράχορος ἐτελείωσε, εἰς δὲ τὸ διάλειμμα, προτοῦ ἀρχίσῃ ἄλλος χορός, ἡ Κυρία Ἰαροβίσκη ἐνθυμηθεῖσα τὴν πληροφορίαν τοῦ Ροδόλφου, ὅτι ἡ Ἀνδρομάχη ἦτο καλὴ μαθήτρια τῆς Κυρίας Νατσελχοῦβερ, τὴν παρεκάλεσεν εὐγενῶς νὰ δώσῃ εἰς τοὺς παρισταμένους φίλους τὴν εὐχαρίστησιν νὰ τὴν ἀκούσουν.

— Ἡ Κυρία Φωτεινὴ δὲν μᾶς ἦλθε ἀκόμη, ἐπρόσθεσε προτρεπτικῶς, ὥστε ἂς ὠφεληθῶμεν τῆς ἀπουσίας της.

Ὁ Ροδόλφος ἐνίσχυσε μὲ τὰς παρακλήσεις του τὰς προτροπὰς τῆς Κυρίας Ἰαροβίσκη, ἡ δὲ Ἀνδρομάχη θέλουσα καὶ μή, ὡδηγήθη πρὸς τὸ μέγα κλειδοκύμβαλον ὑπὸ τοῦ νέου Γερμανοῦ. Κατ' ἀρχὰς ἦτο τόσον νευρική, ὥστε μόλις ἐξήρχοντο ἀσθενεῖς καὶ ἀνακριβεῖς οἱ ἦχοι ὑπὸ τὰ τρέμοντα δάκτυλά της, ἀλλὰ βαθμηδόν, βλέπουσα ὅτι οὐδεὶς σχεδὸν ἐπρόσεχεν εἰς αὐτὴν ἐκτὸς τοῦ Ροδόλφου, τοῦ ὁποίου ᾐσθάνετο πλησίον της τὰ ἐνθαρρυντικὰ βλέμματα, ἔλαβε θάρρος καὶ ἔπαιξεν ὁπωσοῦν ἐπιτυχῶς, μὲ ζωηρότητα καὶ μὲ τὴν πρέπουσαν ἔκφρασιν, ἕνα ἐκ τῶν χορῶν τοῦ Rubinstein. Ἐπλησίαζεν εἰς τὸ τέλος, ὅτε αἴφνης ἠκούσθη ὄπισθέν της ψιθυρισμός : ἡ δεσποινὶς Νατσελχοῦβερ !

Ὁ Ἄγγλος ὑπουργὸς ἐστερέωσεν ἀμέσως διὰ τῶν δακτύλων τὰ ὀμματοϋάλιά του καὶ ἐχαμήλωσε τὴν συνήθως πρὸς τὰ οὐράνια ἐστραμμένην μύτην του, μυρισθεὶς ὅτι ἐπέρχεται περισπασμός· ἡ Κυρία Χοενφέλς ἐμειδία μειδίαμα ἀνακουφίσεως, ἀναλογιζομένη ὅτι δὲν εἶχε σήμερον αὐτὴ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ δεξιωθῇ τὴν ἐπίφοβον καὶ ἀνοικονόμητον γυναῖκα. Τὴν Φωτεινὴν εἰσήγαγεν εἰς τὰς αἰθούσας του ὁ Κύριος Ἰαροβίσκης ἀνταρευμένος, λαμποκοπῶν ἀπὸ σταυροὺς καὶ παράσημα, ἡ δὲ σύζυγός του προέβη εἰς προϋπάντησίν της μὲ ἦθος καθικετευτικόν, ὡς θέλουσα νὰ τὴν ἐξιλεώσῃ καὶ ν' ἀποστρέψῃ διὰ παρακλήσεων τοὺς κεραυνοὺς τοῦ θηλυκοῦ τούτου Διός· ἡ Φωτεινὴ δὲν ἔλαβε τὴν προτεινομένην χεῖρα τῆς οἰκοδεσποίνης, ἀλλ' ἔνευσε τὴν κεφαλήν, μᾶλλον περιφρονητικῶς, ἔδειξε διὰ τοῦ νεύματος πρός τινας τῶν παρεστώτων ὅτι καταδέχεται νὰ τὰς ἀναγνωρίσῃ, καὶ προχωρήσασα ἐστάθη ἐνώπιον τῆς μεγάλης μαρμαρίνης ἑστίας.

— Ποῖος παίζει; ἠρώτησε τὸν Ἰαροβίσκην.

— Ἀληθῶς, δεσποινίς, δὲν ... δὲν ... Ἀλλά, σταθῆτε, θὰ ἐρωτήσω τὴν σύζυγόν μου.

Καὶ ἐκ τῆς πολλῆς προθυμίας νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν περιέργειαν τῆς ἀνημέρου καλλιτέχνιδος, ἔσπρωξε καὶ ἐσκόνταψεν ἐπὶ καθεκλῶν καὶ ἐπὶ προσκεκλημένων ἕως οὗ ἐπὶ τέλους ἀνεκάλυψε τὴν σύζυγόν του.

— Καλλιόπη, θέλει νὰ μάθῃ ποῖος παίζει.

— Μία μαθήτριά της, ἡ Ἀνδρομάχη Καραπούλου, ἀπεκρίθη ἡ Καλλιόπη.

Ὁ Κύριος Ἰαροβίσκης ἐσκόνταψε πάλιν καὶ ἔσπρωξε καὶ ἐπέστρεψεν ἀσθμαίνων πλησίον τῆς Φωτεινῆς.

— Σᾶς φέρω τὴν εὐχάριστον εἴδησιν, Κυρία μου, ὅτι ἡ παίζουσα εἶναι μαθήτριά σας.

— Μαθήτριά μου; ἠρώτησεν ἀγρίως ἡ Φωτεινή.

— Mais oui, ja, ja, ναί, μάλιστα, ἀνέκραξεν ὁ Ἰαροβίσκης, προσφεύγων ἐκ τοῦ φόβου του εἰς πολύγλωττον κατάφασιν. — Ἡ δεσποινὶς Ἀνδρομάχη Καραπούλου.

Καὶ ἐπροσπάθησε νὰ μειδιάσῃ.

— Ὦ ! ἀλήθεια, εἶπεν ἡ Φωτεινὴ μὲ τὴν τρομερὰν ἐκείνην γαλήνην ἡ ὁποία προανήγγελλε συνήθως τὴν ἀνεμοζάλην.

Καὶ ἀκολουθουμένη ἀπὸ τὸν ἔντρομον οἰκοδεσπότην, ἐπροχώρησε πρὸς τὸ κλειδοκύμβαλον μὲ πρόσωπον Σφιγγός. Ὅτε ἐπλησίασε, ὁ Ροδόλφος ἐστράφη, τὴν εἶδε, τὴν ἐχαιρέτησε ὑποκλινόμενος, καὶ ἐμειδίασε συνδιαλλακτικῶς. Ἀλλ' ἐκείνη οὔτε ἀντεχαιρέτησε οὔτε ἀντεμειδίασε. Ἐπλησίασε τὴν Ἀνδρομάχην, ἐστάθη ὄπισθέν της καὶ . . . ἡ χείρ της ἔπεσε ραγδαία εἰς τὴν παρειὰν τῆς νέας.

— Ποῖος σοῦ ἔδωκε τὴν ἄδειαν νὰ δολοφονῇς τὸν Rubinstein ἐμπρὸς εἰς αὐτοὺς ἐδῶ, τοὺς ἀνοητοτέρους καὶ ἀπὸ σέ !

Μὲ τὴν παλάμην ἐπὶ τῆς ραπισθείσης ἀναμμένης παρειᾶς, ἡ Ἀνδρομάχη ἔστρεψε πρὸς τὴν Φωτεινὴν τὸ πρόσωπον, πλήρης καὶ ἀγανακτήσεως καὶ τρόμου συγχρόνως. Δὲν εἶχε φωνὴν νὰ προφέρῃ τὰς λέξεις αἱ ὁποῖαι ἀνήρχοντο βιαίως εἰς τὰ χείλη της. Δάκρυα ἐντροπῆς καὶ προσβληθείσης φιλοτιμίας ἐπλημμύρησαν τοὺς ὡραίους ὀφθαλμούς της.

— C'est trop fort, Mademoiselle, ἀνέκραξεν ὁ Ροδόλφος, μὴ δυνάμενος νὰ συγκρατήσῃ τὴν ἀγανάκτησίν του.

— Vraiment, εἶπε ψυχρῶς ἡ Φωτεινή. Occupez-vous de vos affaires, Monsieur, et

Digitized by Google

laissez les miennes. Καὶ σύ, ἐξηκολούθησεν ἀποτεινομένη Ἑλληνιστὶ πρὸς τὴν Ἀνδρομάχην, μὲ τόνον φωνῆς ἄγριον καὶ βάναυσον, ν' ἀφήσῃς καὶ Rubinstein καὶ Ἐρενστάϊν καὶ κάθε ἄλλο στάϊν καὶ νὰ περιορισθῇς εἰς τὰ γυμνάσματά σου ἀπ' ἐδῶ κ' ἐμπρός!

Κατὰ βάθος ἴσως δὲν ἦτο ὅλως ἀδικαιολόγητος ἡ διαμαρτύρησίς της, ὡς καλλιτέχνιδος αὐστηρᾶς καὶ εὐσυνειδήτου, ἀλλ' ἦτο ἀδικαιολόγητος ὁ σκληρὸς καὶ ἀνάγωγος τρόπος της· ἠδύνατο εὐπρεπέστερον νὰ διεκδικήσῃ τὰ δικαιώματα τῆς μουσικῆς. Ἴσως εἶναι ἀναγκαία καὶ σωτήριος ἐνίοτε ἡ αὐστηρότης πρὸς ἀτελεῖς καὶ τολμηροὺς ἐρασιτέχνας, ἀλλ' ἂς συγκερνᾶται μὲ εὐγένειαν καὶ φιλανθρωπίαν. Ὁπωσδήποτε, τοιαῦται σκέψεις δὲν ἐπεκράτησαν τότε εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Κυρίας Ἰαροβίσκη. ἡ δὲ συμπάθεια ὑπὲρ τῆς πτωχῆς Ἀνδρομάχης ἦτο γενικὴ καὶ ἀμέριστος.

Ὁ Ροδόλφος, μὲ ὕφος ἱππότου, ἑτοίμου εἰς ἄμυναν καὶ εἰς ἐπίθεσιν χάριν τῆς ἀδικηθείσης νέας, τὴν συνώδευσε πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ ἀδελφοῦ της. Ὡρκίζετο καθ' ἑαυτὸν ὅτι ποτὲ πλέον, ποτέ, δὲν θ' ἀποτείνῃ λέξιν φιλικὴν πρὸς τὴν γυναῖκα, τὴν ὁποίαν ἐχαρακτήριζε νοερῶς ὡς τέρας καὶ ὡς δαίμονα.

— Ne pleurez pas, Mademoiselle, ἔλεγε πρὸς τὴν Ἀνδρομάχην, ζητῶν νὰ τὴν καθησυχάσῃ. C'est elle qui doit avoir honte. Quant à vous, vous devez la mépriser. Dieu sait si vous en avez le droit!

— Laissez moi, Monsieur. Je ne puis rien dire, ἀπεκρίνετο μὲ φωνὴν τρέμουσαν ἡ Ἀνδρομάχη. Ἅμα δὲ εἶδε τὸν Μιλτιάδην, ὁ ὁποῖος ἤρχετο εἰς προϋπάντησίν της ἀγριευμένος, φοβερός, ὅσον καὶ ὅτε ἔστειλεν εἰς τὸν παράδεισόν των τοὺς πεντακισχιλίους ἐκείνους Τούρκους, ἅμα τὸν εἶδε ἔδραμε καὶ ἔθλιψε σπασμωδικῶς μὲ τὰ δάκτυλά της τὸν βραχίονά του. Ὁ ἡρωϊκὸς μαχητὴς δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὸ αἶσχος ἀποχωρήσεως ἀπολέμου. Σύρων τὴν ἀδελφήν του διὰ τοῦ βραχίονος ἐβάδισε πρὸς τὴν ἔνοχον, ἡ ὁποία καθημένη ἤκουε τὰς ἐμπαικτικὰς παραστάσεις τοῦ Ἀγγυροπούλου, ὀρθίου ὄπισθέν της καὶ στηριζομένου εἰς τὴν καθέκλαν της· ἡ Φωτεινὴ εἶδεν ἀπαθῶς τὸ θυμωμένον πρόσωπον τοῦ ὑπολοχαγοῦ καὶ τὴν σκυμμένην ἐντροπαλὴν κεφαλὴν τῆς Ἀνδρομάχης, ἀλλὰ δὲν ἐπρόφερε λέξιν.

— Κυρία Νατσελχοῦβερ, εἶπεν ὁ Μιλτιάδης προσπαθῶν νὰ μὴ ἀνάψῃ, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ σᾶς πληροφορήσω ὅτι ἡ ἀδελφή μου δὲν θὰ πάρῃ ἄλλο μάθημα μουσικῆς ἀπὸ σᾶς!

— Καὶ νομίζετε ὅτι μὲ μέλει διόλου, ὑπέλαβεν ἡ Φωτεινή. Τόσον τὸ χειρότερον δι' αὐτήν!

— Ἐὰν εἶχα ἄνδρα ἀντικρύ μου, θὰ ἤξευρα πῶς νὰ τὸν μεταχειρισθῶ, ἀλλ' ἀφοῦ εἶσθε κυρία, ἀρκοῦμαι νὰ σᾶς περιφρονήσω.

— Ἂν εὐχαριστῆσθε μὲ τοῦτο, χαίρω ὅτι σᾶς ἔδωκα τὴν ἀφορμήν.

Ἡ διαμάχη δὲν ἀπέληξεν εἰς πλήρη θρίαμβον τοῦ Μιλτιάδου, ἀλλ' ὁπωςδήποτε ἔστρεψε τὰ νῶτα ὁ ἥρως καὶ ἀπεχώρησε μετὰ τῆς ἀδελφῆς του, δεχόμενος ἀξιοπρεπῶς τὰς ἀπολογίας τοῦ Κυρίου καὶ τῆς Κυρίας Ἰαροβίσκη, ἀλλ' ἀφήσας ὅμως τὸν ἐχθρὸν κύριον τοῦ πεδίου τῆς μάχης.

— Περίεργος σκηνή, εἶπεν ὁ ἐντιμότατος Κύριος Σαμουὴλ Οὐάρεν πρὸς τὴν σύζυγον τοῦ Ἄγγλου πρέσβεως. Εὐχάριστον νὰ δίδωνται τοιούτου εἴδους εὐκαιρίαι διὰ νὰ σπουδάζῃ τις τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν ξένων ἐθνῶν.

— Δὲν πρέπει νὰ δέχωνται αὐτὴν τὴν γυναῖκα εἰς τὸν κόσμον, παρετήρησεν ὁ Ἄγγλος πρέσβυς. Εἶναι καθ' ἑαυτὸ ἐπικίνδυνος. Δὲν μοῦ ἔτυχε ποτὲ εἰς τὴν ζωήν μου παρόμοιον πρᾶγμα! Νὰ ῥαπίσῃ εἰς συναναστροφὴν μίαν νέαν εἰς τὰ καλὰ καθούμενα!

— Ἴσως εἴμεθα καθ' ὑπερβολὴν ἀποκλειστικοὶ ἡμεῖς εἰς τὸν τόπον μας, ὑπέλαβεν ὁ Ἄγγλος ὑπουργός. Αἱ συναναστροφαί μας εἶναι μὲ τὸ παραπάνω τυπικαὶ καὶ ἥσυχοι.

Παρῆλθεν ἱκανὴ ὥρα προτοῦ ἐπαναληφθῇ ἡ διακοπεῖσα ζωηρότης εἰς τὰς αἰθούσας τῆς Κυρίας Ἰαροβίσκη. Ἀλλ' εἴτε χορεύοντες, εἴτε συνομιλοῦντες, εἴτε περιπατοῦντες, οἱ προσκεκλημένοι ἐξηκολούθουν παρατηροῦντες περιέργως τὴν καλλιτέχνιδα ἡ ὁποία διετάραξε τόσον ἀπρεπῶς τὴν συναναστροφήν. Ἐν τούτοις ἡ Φωτεινὴ ἐπῆρε ἡσύχως τὸ παγωτὸν τὸ ὁποῖον ἔφερεν ὁ Ἀγγυρόπουλος, ἀδιαφοροῦσα ἐὰν ὅλοι τὴν παρετήρουν, ἐζήτησε κονιάκ, καὶ ἔπειτα, ἀφοῦ ἔστρεψεν ὑπεροπτικῶς τὸ βλέμμα πρὸς τὸν σύνοφρυν Ροδόλφον, ἐδήλωσεν ὅτι θὰ παίξῃ ὀλίγον μόνον, καὶ θ' ἀποσυρθῇ ἀμέσως κατόπιν. Ὁ Ῥοδόλφος δὲν ἐπρόσεξεν οὔτε εἰς τὸ βλέμμα, οὔτε εἰς τοὺς λόγους της. Ὁ νοῦς του ἦτο εἰς τὴν Ἀνδρομάχην. Ἐσκέπτετο ὅτι ἦτο γλυκυτέρα καὶ ὡραιοτέρα ὅλων τῶν γυναικῶν ἐκεῖ ἀπόψε, τὴν ἐφαντάζετο κλαίουσαν ἀκόμη, καὶ ἐσχεδίαζε πῶς νὰ συναντήσῃ τὴν ἐπαύριον τὸν ἀδελφόν της καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν ἄδειαν νὰ τὴν ἐπισκεφθῇ. Ὡς πρὸς τὴν Φωτεινήν, τὴν ἀπεστρέφετο!

Ἀλλ' ὤ! εἰς ὁποίαν δοκιμασίαν ὑπεβλήθη ἡ ἀποστροφή του! Ἡ μάγισσα ἔπαιζε, καὶ ἔπαιζε δι' αὐτόν, τὰς γοητευτικὰς ἐκείνας Οὐγγρικὰς μελῳδίας. Ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμούς, διὰ νὰ μὴ τοὺς στρέψῃ πρὸς αὐτὴν μὲ ἔκφρασιν ἠλλοιωμένην. Ὠχύρωσεν ἐναντίον της τὴν καρδίαν του διὰ νὰ μὴ τοῦ τὴν μαλάξῃ ἡ μουσική της. Ἀλλ' ὅμως δὲν ἔφραξε τὴν ἀκοήν του. Καὶ ὅτε τὰ βλέμματά των συνηντήθησαν, δὲν ὑπῆρχε πλέον ὀργὴ εἰς τὰ ἰδικά του, εἰς δὲ τὰ ἰδικά της ἔλαμπεν ὁ θρίαμβος.

[Ἕπεται συνέχεια] *Κατὰ τὸ ἀγγλικὸν ὑπὸ Δ. Β.*

Digitized by Google

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟΝ

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

Εἰς τὸ ἀγγλικὸν περιοδικὸν Catholic World ὁ αἰδέσιμος κ. Brady δημοσιεύει ἄρθρον διὰ τοῦ ὁποίου κατακρίνει τὴν ἐπικρατοῦσαν διάστασιν μεταξὺ ἐκκλησίας καὶ ἐπιστήμης, ὑποστηρίζει δ' εὐγλώττως ὅτι ὁ ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεὺς καὶ ὁ ἱεροκῆρυξ τῆς σήμερον, οἵτινες θὰ ἠρνοῦντο τὰς μεγάλας ἀληθείας τῆς θετικῆς ἐπιστήμης, θὰ ἐκινδύνευον νὰ ἴδωσι τοὺς λόγους των χανομένους εἰς μάτην. Συμπεραίνει δὲ ὅτι ἵνα περισωθῶσι τὰ ἐρείπια τῆς Ἁγίας Γραφῆς, πρέπει νὰ ζητήσωσι στήριγμα εἰς τὴν ἐπιστήμην.

*

Ὁ γνωστὸς κριτικὸς Weiss δημοσιεύει εἰς τὴν Kritische Revue aus Oesterreich τῆς 15 Αὐγ. ἄρθρον περὶ τοῦ μεγάλου Οὔγγρου συγγραφέως Γιόκαϊ ἐπὶ τῇ δημοσιεύσει τοῦ νεωτάτου μυθιστορήματος αὐτοῦ «Ἡ γυνὴ μὲ τοὺς βαθεῖς ὀφθαλμούς», ἱστορικῆς ὑποθέσεως, τὸ ὁποῖον ἡ Οὐγγρικὴ Ἀκαδημία ἔκρινεν ἄξιον βραβείου 1000 φλωρινίων. Ἡ πρᾶξις αὕτη ἐθεωρήθη ὡς ἀπρεπὴς ἀστειότης, καθόσον ἡ Ἀκαδημία τῆς Πέστης, ἥτις κατὰ τὸ 1844 ἐβράβευσε τὸν «Ἑβραιόπαιδα» τοῦ Γιόκαϊ, οὐδεμίαν μὲν προσοχὴν ἔδωκεν ἔκτοτε εἰς τὸ μέγα ἔργον τοῦ περιδόξου συγγραφέως, ἦλθε δὲ μετὰ 48 ἐτῶν ἔνδοξον στάδιον ν' ἀπονείμῃ εἰς αὐτὸν πάλιν ἐνθαρρυντικὸν ἆθλον! Ὁ αὐστριακὸς κριτικὸς ἐκφράζων τὸν θαυμασμόν του πρὸς τὸν μέγιστον τῶν Οὔγγρων συγγραφέων, δι' ἓν μόνον κατακρίνει αὐτόν, ὅτι ἐργάζεται μετὰ πολλῆς σπουδῆς καὶ δὲν ἐπιμελεῖται τὸ ὕφος του. Καὶ ὄντως τὰ ἔργα τοῦ Γιόκαϊ ἀποτελοῦσι 300 ὅλους τόμους!

*

Ἡ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Ouida διάσημος ἀγγλὶς συγγραφεὺς δημοσιεύει εἰς τὴν Fortnightly Review σφοδρότατον ἄρθρον κατὰ τῆς στρατιωτικῆς θητείας. Ἀπευθύνεται δὲ ἰδίως ἐναντίον τῶν περὶ στρατοῦ ἰδεῶν, ἃς ὑπεστήριξε πρό τινος ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἀγγλικοῦ στρατοῦ Οὐέλσλεϋ. Ἡ ἐπιφανὴς συγγραφεὺς θεωρεῖ τὴν στρατιωτικὴν ζωὴν ὄχι σχολεῖον μορφώσεως ἀλλὰ τοὐναντίον ἐσχάτης διαφθορᾶς. Καὶ αὐτὴ ἡ πειθαρχία ἐν τῷ στρατῷ ἔχει τὸ κακόν, ὅτι καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον ὑπόδουλον, ἕτοιμον νὰ κύψῃ τὴν κεφαλὴν εἰς πᾶσαν προσταγὴν καὶ μετὰ τὴν ἐκ τοῦ στρατοῦ ἀπόλυσιν. Ἐν συμπεράσματι θεωρεῖ ὡς τὸ μεγαλείτερον πρόσκομμα διὰ τὴν πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ ἐν Εὐρώπῃ τὴν ἐπασχόλησιν τόσων ἀνδρῶν εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν.

*

Ἀξιανάγνωστα δημοσιεύματα γαλλικῶν περιοδικῶν:

«Ἡ ἀλήθεια καὶ αἱ γυναῖκες», ὑπὸ Κ. Λομπρόζου (Revue des Revues, Αὐγ.)—Αἱ θρησκευτικαὶ μελέται τοῦ κ. Boissier, ὑπὸ Th. Froment (Le Correspondant 25 ἰουλ.)— Αἱ διάσημοι πινακοθῆκαι ὑπὸ R. Peyre (ὁμ. 10 αὐγ.) — Μία σερβικὴ κωμῳδία (Revue d' art dramatique). — Τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰησοῦ, ὑπὸ Ch. Maurras (Revue Bleue 30 ἰουλ.) — Τὰ πολιτικὰ σοφίσματα τῆς σήμερον, ὑπὸ Ch. Benoist (ὁμ. 13 αὐγ.)— Ἡ πρὸς ἠθικὴν δρᾶσιν ἕνωσις, ὑπὸ P. Desjardins (ὁμ.) — Εἷς στρατιώτης τοῦ Ναπολέοντος Α', ὑπὸ J. Gros (ὁμ.) — Ὁ Ἅγιος Παῦλος καὶ τὰ δικαιώματα τῆς γυναικός, ὑπὸ P. Minault (Revue du Christianisme pratique) — Ἡ κριτικὴ τοῦ Bayle, ὑπὸ F. Brunetière (Revue des deux mondes) — Ἡ Γερμανικὴ ἑνότης ὑπὸ P. Bondois (Revue encyclopédique 1 αὐγ.) — Γλάδστων [μετὰ σειρᾶς γελοιογραφιῶν] (ὁμ. 15 αὐγ.) — Ἡ Περσικὴ κοινωνία, ὑπὸ Ahmed-Bey (Nouvelle Revue 1 αὐγ.) — Ὁ μέγας δοὺξ Κωνσταντῖνος ὡς ποιητής, ὑπὸ Kaminski (ὁμ. 15 αὐγ.) — Κριτικὴ μελέτη περὶ τοῦ συγχρόνου μυστικισμοῦ, ὑπὸ Rosenbach (Revue philosophique) — Ἡ ἠθικὴ καὶ ὁ περὶ ὑπάρξεως ἀγών, ὑπὸ S. Exner (Revue Scientifique 30 ἰουλ.) — Αἱ πηγαὶ τοῦ γερμανικοῦ σοσιαλισμοῦ (Revue Socialiste).

*

Ἀγγλικῶν περιοδικῶν:

Βάκων καὶ Σαίξπηρ, ὑπὸ F. Reed (Albemarle) — Ἡ φαντασία εἰς τὰ ὄνειρα, ὑπὸ F. Guenwood (Gontemporary Review) — Ἡ ἰμφλουέντζα, ὑπὸ J. Althaus (ὁμ.) — Ἡ προσεχὴς ἐπανάστασις τῆς τακτικῆς καὶ στρατηγικῆς, ὑπὸ H. Elsdale (ὁμ.) — Τὸ θέατρον ἐν μαρασμῷ, ὑπὸ W. Archer (Fortnightly Review) — Σέλλεϋ ὑπὸ F. Adam (ὁμ) — Τὸ φιλολογικὸν στάδιον, ὑπὸ W. Besant (Forum) — Οἱ Φιλολογικοὶ Παρίσιοι, ὑπὸ Th. Child (Harper's Magazine) — Ὁ ἰταλικὸς στρατὸς ὑπὸ G. Goirand (ὁμ.) — Ἡ ἐκπαίδευσις ἐν Γερμανίᾳ, ὑπὸ Fr. Reutter (Westminster Review).

*

Γερμανικῶν περιοδικῶν:

Τὸ Κάϊρον καὶ τὰ περίχωρά του, ὑπὸ Ph. Lehzen (Aus Allen Welttheilen) — Αἱ τρεῖς ἐποχαὶ τῆς Αἰσθητικῆς, ὑπὸ Dilthey (Deutsche Rundschau).

*

Ἰταλικῶν περιοδικῶν:

Ἡ ἑκατονταετηρὶς τοῦ Σέλλεϋ, ὑπὸ E. Nencioni (Nuova Antologia 1 αὐγ.)

*

Στρατιωτικῶν καὶ ναυτικῶν περιοδικῶν:

Γυμνάσια τῆς Μεσογείου (La Marine francaise 14 αὐγ.) — Τὸ ἀερόστατον ἐν τῇ στρατιωτικῇ ὑπηρεσίᾳ (Neue Militärische Blätter).

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικά

Ὁ Βαρθελεμὺ Σαιντιλαίρ, ὁ γηραιὸς ἑλληνιστὴς καὶ φιλέλλην, ἀποπερατώσας ἐσχάτως τὴν ἀπὸ πεντήκοντα ἐτῶν ἀρξαμένην μετάφρασιν τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἀριστοτέλους, ἐξέδοτο τὸν τελευταῖον τόμον, γενικὸν πίνακα τῶν περιεχομένων, ἀποτελοῦντα πλουσιώτατον εὑρετήριον τῶν ἀριστοτελικῶν ἔργων.

—Ἐν ἡλικίᾳ ἑξήκοντα καὶ ἓξ ἐτῶν ἀπέθανεν ὁ φιλόλογος Ροδόλφος Οὐέστφαλ, ἄλλοτε καθηγητὴς ἐν τοῖς Πανεπιστημίοις τῆς Βρεσλαβίας καὶ τῆς Ἰένης, γνωστότατος δὲ διὰ τὰ περὶ μουσικῆς καὶ ρυθμικῆς τῶν ἀρχαίων ἑλλήνων λαμπρὰ αὐτοῦ πονήματα, τὴν ἔκδοσιν καὶ ἑρμηνείαν τοῦ περὶ μουσικῆς συντάγματος Ἀριστοξένου τοῦ Ταραντίνου καὶ τὴν τρίτομον «Μεθοδικὴν Γραμματικὴν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης».

Digitized by Google

—Ἐν τῷ Συνεδρίῳ τῶν Ἀνατολιστῶν, τῷ ἐσχάτως συνελθόντι ἐν Λονδίνῳ, ὁ Μὰξ Μύλλερ, ὁ μέγιστος τῶν γλωσσολόγων τοῦ αἰῶνος, ὁ καὶ πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου, ἀνέγνω πραγματείαν σοφωτάτην, πλήρη καινοφανῶν καὶ περιεργοτάτων παρατηρήσεων περὶ τῆς ἀρχαιοτάτης ἱστορίας, ἣν ἐσχάτως κατηύγασαν αἱ ἀνατολικαὶ μελέται. Κατὰ τὸν Μύλλερ, ἡ πλήρης ῥῆξις ἡ ὑφισταμένη μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως δὲν ὑπῆρχεν ἐξ ἀρχῆς. Κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους ἡ γλῶσσα ἀπετέλει δεσμὸν ἀναμέσον τῶν προγόνων τῶν πλείστων ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν ἐθνῶν, ἐν ᾧ κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἡ γλῶσσα δὲν ἐχώριζεν ἐπὶ τοσοῦτον τὰ σπουδαιότερα τῶν ἐθνῶν, ὥστε νὰ καθίσταται ἀδύνατος πᾶσα πνευματικὴ ἐπικοινωνία. Οἱ λαοὶ τῆς ἀρχαιότητος ἐγίνωσκον ἀλλήλους κάλλιον, ἢ ὅσον ὑπέθετον μέχρις ἐσχάτων καὶ οἱ ἄριστοι τῶν ἱστορικῶν.

—Ἐν τῷ αὐτῷ Συνεδρίῳ ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ προέδρου Μὰξ Μύλλερ καὶ πραγματεία τοῦ Γλάδστωνος περὶ τῶν σχέσεων τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀνατολῆς, ἐφ' ὧν νέον ἐπέχυσαν φῶς αἱ ἀνασκαφαὶ τῶν Μυκηνῶν, καταστήσασαι δῆλον ὅτι ὑπῆρχον ἤδη περὶ τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα π.Χ. ἐν Ἑλλάδι ἀκμαῖος πολιτισμὸς καὶ ἰδιοφυὴς τέχνη. Τὴν περισπούδαστον ταύτην πραγματείαν, ἔχουσαν ὡς κύριον θέμα τὸ φοινικικὸν στοιχεῖον εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἔπη, δημοσιεύει κατὰ μετάφρασιν ἡ *Ἀκρόπολις*.

— Ὑπὸ τὸν τίτλον Mes Paradis ἐκδίδεται προσεχῶς ἐν Παρισίοις νέος τόμος ποιήσεων τοῦ Jean Richepin, τοῦ περιφήμου ποιητοῦ τῆς Θαλάσσης καὶ τῶν Βλασφημιῶν.

Ἐπιστημονικά

Ὁ J. Ferran, ὁ πρῶτος προτείνας καὶ δοκιμάσας τὸν δι' ἀντιχολερικοῦ ἰοῦ ἐμβολιασμόν, παρετήρησεν ἐσχάτως νέαν ἰδιότητα τοῦ κομματοειδοῦς βακτηριδίου, κοινὴν εἰς πάντας τοὺς ζυμωτικοὺς μικροοργανισμούς, ἤτοι τὴν μετατροπὴν τῆς γαλακτώσεως εἰς γαλακτικὸν ὀξύ. Τὸ τελευταῖον τοῦτο φονεύει ἀσφαλῶς τὸ κομματοειδὲς βακτηρίδιον, ὥστε ἡ χρῆσις αὐτοῦ καὶ τῶν συγγενῶν του ὀξέων, τρυγικοῦ, κιτρικοῦ κ.τ.τ. εἶνε ἐξαίρετον προφυλακτικὸν ἐν περιπτώσει χολερικῆς ἐπιδημίας.

— Ὁ Ἄγγλος ἀνθρωπολόγος Crichton Browne μελετήσας ἐσχάτως τὴν διαφοράν, μέχρι τοῦδε ἀόριστον μεταξὺ τοῦ ἀνδρικοῦ καὶ τοῦ γυναικείου ἐγκεφάλου, ἦλθεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ τελευταῖος, λαμβανομένου ὑπ' ὄψει τοῦ ἀναστήματος καὶ ἐν γένει τοῦ σώματος τῆς γυναικός, ὑστερεῖ τοῦ πρώτου κατὰ 30 γραμμάρια, παρουσιάζει δὲ καὶ ἄλλας μικρὰς ἀτελείας περὶ τὴν εἰδικὴν λειτουργίαν.

—Ὑπὸ τοῦ ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ Χόλδεν ἀνεκαλύφθη καὶ ἕκτος δορυφόρος τοῦ Διός, ἔχων περιοδείαν 12 ὡρῶν καὶ 36'. Ἡ ἐκ τοῦ κέντρου τοῦ πλανήτου ἀπόστασίς του εἶνε 112,400 μιλίων, τὸ δὲ φῶς του ὡς ἀστέρος 13ου μεγέθους.

ΠΑΙΓΝΙΑ

Τὸ μαγικὸν κιβώτιον.

Κατασκευάσατε πρῶτον ἀπὸ χονδρὸν χαρτόνιον ἓν κιβώτιον ἐπίμηκες, τετράγωνον, 10 ἑκατοστομέτρων πλάτους καὶ 60 ἑκατοστομέτρων μήκους, κλείσατε τὰς δύο του ἄκρας καὶ πλησίον αὐτῶν, ἐπὶ δύο ἀντιθέτων πλευρῶν τοῦ κιβωτίου, κόψατε δύο ὀπὰς τετραγώνους, 8 ἑκατοστ. πλάτους, ἐφαρμόσατε δὲ ἐπ' αὐτῶν διαφράγεως ἐκ πανίου, ὥστε νὰ ἀνοιγοκλείουν εὔκολα, δύο καλύμματα ἀπὸ χαρτόνιον Α 9 ἑκατοστ. πλάτους. Κόψατε τώρα τὸ κιβώτιόν σας εἰς δύο μέρη ἴσα, διὰ τομῆς πλαγίας, σχηματιζούσης γωνίαν 45 μοιρῶν (ἀρ. 1 εἰς τὸ σχῆμα) καὶ ἀνοίξατε μίαν ὀπὴν κυκλικὴν ἐπὶ μιᾶς τῶν μεγάλων πλαγίων πλευρῶν, οὕτως ὥστε τὸ κέντρον τῆς ὀπῆς ταύτης ν' ἀπέχῃ 5 ἑκατοστόμετρα ἀπὸ τῆς ἀνοικτῆς ἄκρας καὶ νὰ εὑρίσκεται εἰς τὸ μέσον τοῦ ὕψους τοῦ κιβωτίου. Τοποθετήσατε ἐπὶ τῆς τραπέζης τὰ δύο ἴσα τεμάχια, τὰ ὁποῖα ἐλάβομεν οὕτω, ἀλλὰ στρέψατε τὸ ἓν ἐξ αὐτῶν οὕτως ὥστε αἱ ὀπαί, αἱ φέρουσαι τὰ καλύμματα, νὰ εὑρεθῶσι καὶ αἱ δύο εἰς τὸ ἐπάνω μέρος, ἐφαρμόσατε τὴν μίαν ἐπὶ τῆς ἄλλης τὰς δύο πλαγίας τομὰς καὶ ἑνώσατε τὰ δύο τεμάχια διὰ ταινιῶν χάρτου, στερεῶς κολλημένων, ἀφίνοντες μόνον ἐπὶ τοῦ ἐπάνω μέρους μίαν σχισμάδα 7 ἑκατοστομέτρων διὰ τῆς ὁποίας εἰσάγετε τεμάχιον ὑάλου κοινῆς, κάθετον ἐπὶ τοῦ βάθους τοῦ κιβωτίου, ἔχον ὕψος 12 ἑκατοστομέτρων καὶ πλάτος ὅσον καὶ ἡ σχισμή, δηλ. 7 ἑκατοστομέτρων.

Ἀφοῦ ἑτοιμάσετε τοιουτοτρόπως τὴν συσκευήν, εἰσάγετε ἐντὸς αὐτῆς δύο μικρὰ ἀθύρματα διάφορα, ἓν ὀνάριον π. χ. καὶ μίαν καρέκλαν, ἕκαστον τοποθετημένον κάτωθεν μιᾶς τῶν δύο τετραγώνων ὀπῶν, ὅπως φαίνονται εἰς τὸ σχ. 3, ὅπου ὑποτίθεται ὅτι ἀφῃρέθησαν αἱ δύο μεγάλαι πλάγιαι πλευραὶ τοῦ κιβωτίου. Ἐὰν τὸ κάλυμμα τῆς ὀπῆς, κάτωθεν τῆς ὁποίας ὑπάρχει τὸ ὀνάριον, μείνῃ κεκλεισμένον, καθ' ὃν χρόνον τὸ ἄλλο εἶνε ἀνοικτόν, ὁ παρατηρητής, ὁ ὁποῖος βλέπει διὰ τῆς κυκλικῆς ὀπῆς, δὲν θὰ διακρίνῃ τὸ ὀνάριον, ἂν καὶ εὑρίσκεται ἐνώπιόν του, διότι τὸ ἀντικείμενον αὐτὸ διατελεῖ εἰς σκότος ἐντελές. Ἀπεναντίας ἡ καρέκλα, ἰσχυρῶς φωτιζομένη ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἢ ὑφ' ἑνὸς κηρίου, θὰ σχηματίσῃ τὴν εἰκόνα της ἐπὶ τοῦ τεμαχίου τῆς ὑάλου, ὡς ἐπὶ κατόπτρου, καὶ θὰ γίνῃ καθαρώτατα ὁρατὴ εἰς τὸν παρατηρητήν, ὡς ἐὰν εὑρίσκετο ἐνώπιόν του, εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὀναρίου. Ἐὰν τώρα ἀνοίξετε ἀποτόμως τὴν ὀπὴν τοῦ ὀναρίου καὶ κλείσετε τὴν ὀπὴν τῆς καρέκλας, τὸ μὲν ὀνάριον θὰ φανῇ διὰ μέσου τῆς ὑάλου, ἡ δὲ καρέκλα θὰ ἐξαφανισθῇ. Διὰ τῆς συσκευῆς ταύτης, τὴν ὁποίαν ἠμπορεῖτε καὶ νὰ σκεπάσετε, ὥστε νὰ μὴ βλέπῃ ὁ παρατηρητὴς τοὺς διαφόρους χειρισμούς, εἰμπορεῖτε νὰ κάμετε πολλὰ περίεργα παιγνίδια, π. χ. νὰ θέσετε ἐντὸς δύο φιάλας ὁμοίας, τὴν μίαν κενὴν καὶ τὴν ἄλλην πλήρη μελάνης ἐρυθρᾶς, καὶ πότε δεικνύοντες τὴν μίαν καὶ πότε τὴν ἄλλην, νὰ ἰσχυρίζεσθε ὅτι εἶνε μία καὶ ἡ αὐτή, τὴν ὁποίαν γεμίζετε καὶ πάλιν κενόνετε, χωρὶς νὰ τὴν ἐγγίζετε.

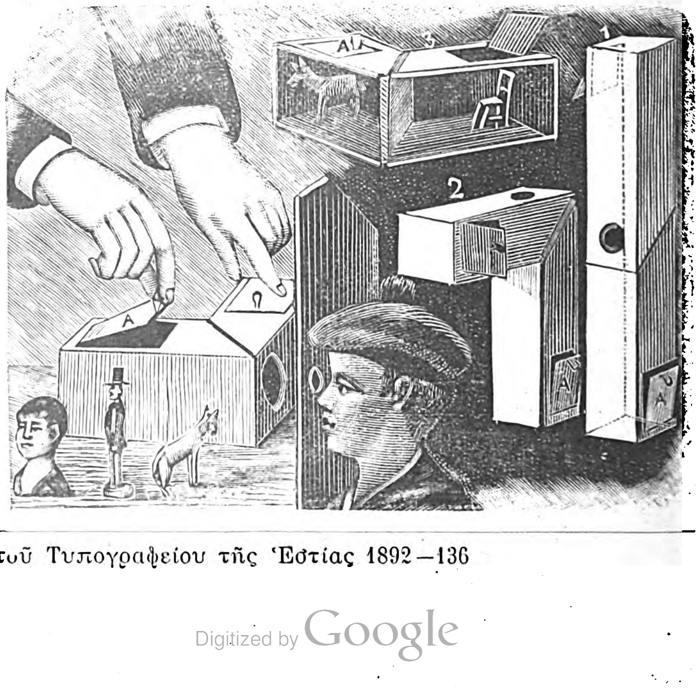

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—136

Digitized by Google

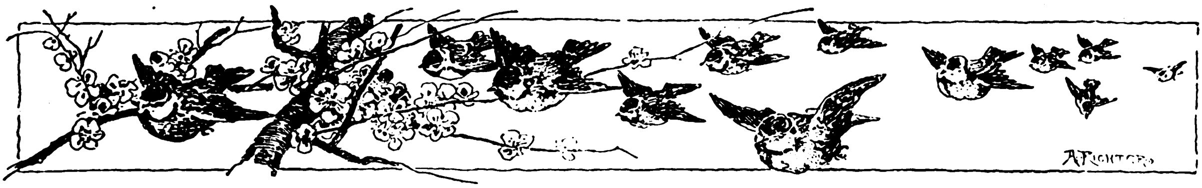

ΔΥΟ ΝΥΧΤΙΕΣ

Φοβερὴ νύχτα· ἀστραπόβροντα καὶ μουγκριτιὰ τοῦ βοριᾶ. Θαρρεῖς θεριὰ λαβωμένα μουγκρίζανε.

Στῆς ἀστραπῆς τὴ λάμψι, ἔβλεπες τὰ κύματα τοῦ Βοσπόρου ν' ἀναβαίνουν τόσῳ ἀψηλὰ καὶ ὕστερα μὲ κρότο φοβερὸ νὰ πέφτουνε.

Τόσῳ ἀγρίεψε ὁ Βόσπορος, ποῦ καταλάβαινες πῶς εἶνε τῆς μαύρης θάλασσας παιδί.

Ὅλα τὰ σπίτια ἥσυχα· κοιμοῦνται ὅλοι μέσα. Εἶνε περασμένα τὰ μεσάνυκτα.

Ποιὸς ξέρει, ἐνῷ δέρνει ὁ βοριὰς τὴ θάλασσα καὶ τὴ στεριά, τί ὄνειρα νὰ βλέπῃ ἡ κόρη ἡ ζαχαροπλασμένη, ἡ μάνα ἡ καματερή, τὸ παληκάρι τὸ λεβέντικο κι' ὁ γέρος ποῦ τόσα εἶδανε τὰ μάτια του!

Μὰ ἕνα σπίτι τοῦ περιγιαλιοῦ, ὁποῦ τὸ δέρνουν οἱ ἀφροὶ τῆς θάλασσας, ἔχει τὸ παραθύρι ἀνοικτὸ καὶ φαίνεται θαμπὸ κανδῆλι ἀπὸ μέσα.

Μιὰ ἀσπροφορεμένη, πάγει κ' ἔρχεται· βλέπει τ' ἀστέρια τὰ θολὰ ἀνάμεσα σὲ σύννεφα ολόμαυρα, τὲς ἀστραπὲς ὁποῦ θαρρεῖς κι' ἀνοίγουν τὰ οὐράνια.

Εἶνε ἡ καπετάνισσα, ποῦ βλέπει τὸ μεγάλο τὸ κακὸ καὶ τρέχει γρήγορα στὰ εἰκονίσματα.

Τὴν Παναγιὰ παρακαλᾷ τὴ Δέσποινα καὶ τὸν ἅγιο Νικόλα· λαμπάδες τάζει ἴσια μὲ τὸ μπόϊ της καὶ κλαίει.

«Ἄχ Παναγιά μου μεγαλόχαρη καὶ ἅγιε Νικόλα μου τῆς θάλασσας πατέρα! τὸν καπετάνιο μου γλυτῶστέ με. Στὸ πέλαγο θαλασσοδέρνεται καὶ θαλασσομαχάει. Ἄχ πάψτε τὸ κακὸ καὶ σταματῆστε τὸ βοριά!!

«Δὲ θέλω τὰ καλὰ ποῦ φέρνει ἡ θάλασσα, φλουριά, διαμάντια, ἀκριβὰ φορέματα· εἶνε λεκάνη αὐτὰ ἀπὸ μάλαμα ποῦ φτύνω μέσα τὸ αἷμά μου.

«Τὸν καπετάνιο θέλω τὸν πατέρα τοῦ παιδιοῦ μου. Τὸ χέρι σου τὸ ἅγιο ἂς τὸν σκεπάζῃ, Παναγία μου! Ἅγιε Νικόλα, κάτσε στὸ τιμόνι του.

«Ζωὴ ποῦ ζοῦν κ' ἡ καπετάνισσες. Σὰν κάθε σύννεφο εἶν' ἡ καρδιά μας μαύρη.»

Σιμόνει στὴν κούνια τοῦ παιδιοῦ της τὴν ὁλόχρυση. Κοιμᾶται ἥσυχα. Στράφτουν στὴν ἄσπρη σκούφια του βενέτικα φλουριά. Χαμογελᾷ μέσα στὸν ὕπνο του κ' ἡ μάνα στὸ χαμόγελό του κλαίει καὶ τραβᾷ τὰ μαλλιά της τὰ χρυσόξανθα.

«Ποιὸς ξέρει ἂν ἐτούτη τὴ στιγμὴ ἡ θάλασσα, παιδί μ' ἀγαπημένο, δὲ σ' ἔκαμε ἐσένα ὀρφανὸ καὶ μένα χήρα!»

Μέσ' στὴν ἀνεμοζάλη ἀκούουνται βιολιά.

«Γιορτάζει ὁ πατέρας μου. Χρόνια πολλὰ κ' εὐτυχισμένα νἄχῃς, πατεράκη μου· ἡ κόρη σου χορὸ δὲν ἔσυρε καὶ δὲ γλυκοτραγούδησε ἀπ' τὸν καιρὸ ποῦ γείνη καπετάνισσα. Ἡ Στένη ὅλη τὴν τύχη τὴ μεγάλη ζούλευε.

«Τὲς μέρες τὲς καλὲς μὲ δάκρυα τὲς βρέχω. Ἡ μέρες εἶνε μετρημένες τῆς χαρᾶς μου· ἐκεῖνες εἶνε λαμπρὴ γιὰ μένα . . .

«Ἐκεῖ ἀντίκρυ σταματάει τὸ καράβι σὰ θεριό, καὶ μὲ βαρκούλα ἄσπρη ποῦ τραβοῦν κουπὶ ναύτες παληκαράδες, ὁ καπετάνιος μ' ὁ λεβέντης ἔρχεται.

«Παγόνουνε τὰ χέρια μου καὶ δὲν μπορῶ νὰ τρέξω καλῶς ὥρισες νὰ πῶ. Βοΐζουνε τ' αὐτιά μου καὶ τὰ μάτια μου δὲν βλέπουνε.

«Ἄχ, τί χαρά!! μέσ' στὴ χαρά μου δὲ ξεχνῶ ἐγὼ τὴν Παναγίτσα μου καὶ τὸν ἅγιο Νικόλα. Τὴν ἄλλη μέρα βάζω γιορτερὰ καὶ διαμαντοστολίζουμαι καὶ τρέχω στὴν ἐκκλησιά . . .

«Ὁ καπετάνιος μου, λεβέντης ἀφεντάνθρωπος, βαστάει τὰ ταξίματα.

«Τῆς Στένης ἡ κοπέλες, ὅλες σπρώχνονται καὶ λέγει ἡ μιὰ τῆς ἄλλης:

«— Περνᾷ ἡ καπετάνισσα.

«— Καλότυχη.

«— Τῆς φέρνει τοῦ πουλιοῦ τὸ γάλα.

«Τὴν ἄλλη μέρα ἡ εὐτυχισμένη καπετάνισσα στοῦ σεντουκιοῦ τὴν ἄκρη κρύβει τὰ στολίδια της καὶ τὰ διαμαντικά της καὶ κλίνεται στὸ σπίτι της. Βλέπει τὸν οὐρανὸ μὲ καρδιοχτύπι καὶ χύνει πάλι μαῦρα δάκρυα.

«Ἄχ Παναγίτσα μεγαλόχαρη, θ' ἀξιωθῶ καὶ πάλι νὰ σοῦ φέρω τὰ ταξίματα, μαζὺ μὲ τὸ λεβέντη καπετάνιο μου;»

Ἔξω μουγκρίζει ὁ βοριάς, τ' ἀστέρια τρεμοσβύνουν τὰ θολὰ καὶ στένουνε τὰ κύματα στὸ περιγιάλι μὲ βοή. Τὸν οὐρανὸ τὸν χαρακόνουν ἀστραπὲς καὶ ἡ βροντὲς θαρρεῖς γκρεμνοῦνε τὰ οὐράνια.

Ἀν θαλασσομαχάῃ μέσ' στὰ πέλαγα, ἐχάθηκε ὁ καπετάνιος ὁ λεβέντης, τῆς ἔμμορφης κα-

Digitized by Google

πετάνισσας ὁ ἀφέντης, ὁ πατέρας τοῦ μωροῦ παιδιοῦ ὁποῦ κοιμᾶται καὶ χαμογελᾷ.

— 'Ακούγονται ἀκόμα τὰ βιολιά. Ἄχ δὲ θὰ ξημερώσῃ; Πῶς τέτοιες νύχτες φαίνουνται ἀτέλειωτες!

*

Τὴν ἴδια νύχτα στὸ Σουλινᾶ.

Χορεύουν βλαχοπούλαις ἔμμορφο χορὸ καὶ εἶνε στολισμέναις μ' ὁλοκέντητες ποδιὲς καὶ μὲ φλουριά. Κοκκίνισαν ἀπ' τὸ κρασὶ κ' ἀστράφτουν πειὸ πολὺ ἀπ' τὰ φλουριά, τὰ μαῦρα μάτια τους.

Ὁ καπετάνιος ὁ λεβέντης κάθεται ἐκεῖ κ' ἔχει 'μπροστά του γεμάτα κι' ἀδειανὰ σταμνιὰ κρασιοῦ. Τριγύρω του οἱ ναύταις παίζουν καὶ γελοῦν καὶ τὸν καπετάνιο τὸν παινεμένο τραγουδοῦνε.

Ὁ καπετάνιος γέρνει τὸ κεφάλι του βαρὺ ἀπ' τὸ κρασὶ καὶ λέγει:

«Παιδιά, βάλτε νὰ πιοῦμε. Ἐβίβα! Στὴν ὑγειά σας, νὰ ζοῦν τὰ ἔμμορφα κορίτσια καὶ τὰ ἄδολα κρασιά.

«Τίμιαις χαραίς, καπετάνιε», εἶπε ἕνας Μιτυληνιός, γιατὶ ἔτσι εὐκιοῦνται στὴν πατρίδα του.

«Εὐτυχεῖτε!» εἶπε ἕνας Ἠπειρώτης σιταρᾶς.

Ἕνα μικρὸ ναυτόπουλο, κοιλάρφανο, ποῦ εἶδε τόσες χάρες ἀπ' τὴν καπετάνισσα, μὲ μάτια δακρυσμένα καὶ καρδιὰ λαχταριστή, σηκόνει τὸ ποτῆρι ἀψηλὰ καὶ λέγει μὲ φωνὴ τρεμουλιαστή.

«Ἀφέντη καπετάνιε! νὰ γεράσῃς μὲ τὴν καπετάννισσα νὰ ἰδῇς τὸ γυιό σου παληκάρι τίμιο!»

Ὁ καπετάνιος χλώμιασε... ἀγριοκύτταξε τὸν τολμηρὸ ναυτάκο καὶ τὸ ποτῆρι ποῦ βαστοῦσε ρίχτει στὸ κεφάλι του.

«Στὸ διάβολο νὰ πᾶτε... καὶ σὺ κ' ἡ καπετάνισσα καὶ τὸ παιδί μου.—Χορέψτε Βλαχοπούλαις ἔμμορφαις!»

Εἶπε καὶ ρίχτει μιὰ φουχτιὰ φλουριὰ στὰ ἔμμορφα κορίτσια τῆς Βλαχιᾶς.

Καὶ ἕνας γέρω λύκος τῆς θάλασσας, πῶκαμε καὶ κλέφτης στὴ στεργιά, τραγούδησε τραγοῦδι κλέφτικο.

«Γειά σου, γέρω λύκο.

— Καπετάνιε ξημέρωσε.

— Ἔχετε 'γειὰ Βλαχοπούλαις, ἔχε 'γειὰ Σουλινᾶ!

— Τί γρήγορα περνᾷ ἡ νύχτα μὲ τὸ γλέντι!»

Κων/πολις. ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Ἡ ἀθηναϊκὴ ἠχὼ ἀντιλαλεῖ ἀπό τινος τὰ ὀνόματα τοῦ ἀξιοτίμου ἀστοῦ κ. Ζαχαρία Παραδαρμένου, τῆς συμβίας του Θεοδώρας, τῆς θυγατρός του Οὐρανίας, τοῦ υἱοῦ του Μιμίκου καὶ τῆς ὑπηρετρίας των Βασίλως. Τῆς παραδόξου ταύτης οἰκογενείας ἐγένετο τὴν ἑσπέραν τῆς π. Τετάρτης ἡ πρώτη ἐμφάνισις ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου τῆς Ὁ μ ο ν ο ί α ς. Ὁ εὐφυὴς καὶ χαριτολόγος συγγραφεύς, ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου ἐφέρετο τὸ νέον σκηνικὸν ἔργον, ἐτύγχανε πρὸ πολλοῦ ζηλευτῆς δημοτικότητος παρὰ τῷ ἀθηναϊκῷ κοινῷ, ὄχι δὲ ὀλιγωτέρας ἐκ τῶν ουμοριστικῶν αὐτοῦ διηγημάτων, οἱ τύποι καὶ αἱ περιπέτειαι τῆς οἰκογενείας τοῦ κ. Ζαχαρία. Προσθέσατε εἰς ταῦτα τὴν φήμην τοῦ κ. Παντοπούλου μέλλοντος νὰ ὑποδυθῇ τὸ κύριον πρόσωπον, ὡς καὶ τὴν πρόσφατον ἔτι ἐπιτυχίαν τοῦ «Ζητεῖται Ὑπηρέτης» προσελκύσασαν καὶ τοὺς μὴ γνωρίζοντας φιλολογικῶς ἢ δημοσιογραφικῶς τὸν συγγραφέα, καὶ τότε μόνον θὰ δυνηθῆτε νὰ ἐξηγήσετε τὸ γενικὸν καὶ ἀληθῶς πρωτοφανὲς ἐνδιαφέρον, τὸ ὁποῖον ἐξεδηλώθη κατὰ τὴν πρώτην παράστασιν τῆς Ο ἰ κ ο γ ε ν ε ί α ς Π α ρ α δ α ρ μ έ ν ο υ, τριπράκτου κωμειδυλλίου ὑπὸ Χαραλάμπους Ἀννίνου.

Δὲν ἠξεύρω ποίαν ἰδέαν ἐσχημάτισαν οἱ ἔχοντες λόγους νὰ μὴ βλέπωσι δι' ὀμμάτων ψυχρῶν καὶ ἀπαθῶν· ἀλλ' ἐγὼ ὁμολογῶ ὅτι οὐδέποτε μέχρι τοῦδε παρευρέθην εἰς μᾶλλον τετιμημένην π ρ ώ τ η ν. Τὸ κοινὸν συνέρρευσεν ἀθρόον κυριολεκτικῶς· μεθ' ὅλην τὴν ὑπερτίμησιν τὰ εἰσιτήρια διετέθησαν πρὸ ἡμερῶν, τὴν ἰδίαν δ' ἑσπέραν ἐπωλήθησαν εἰς τιμὰς πολὺ πλέον τῆς ἀρχικῆς ηὐξημένας. Πολλοὶ ἦσαν οἱ μὴ εὑρίσκοντες πλέον θέσιν καὶ πλημμυρίζοντες ὄρθιοι τοὺς διαδρόμους καὶ ζητοῦντες θορυβωδῶς καθίσματα καὶ πολιορκοῦντες τὴν ὀρχήστραν, ὥστε νὰ γίνῃ ἀνάγκη νὰ ταχθῇ παρ' αὐτὴν εἷς κλητήρ, ἐν ᾧ οὐδέποτε ἄλλοτε ἐνθυμοῦμαι πέραν τῆς εἰσόδου τοῦ εἰρηνικοῦ μας θεάτρου τὸ ἐρυθρὸν ἀμπέχονον. Τί κρῖμα νὰ μὴ ὑπάρχωσι περισσότεραι θέσεις καὶ πολὺς κόσμος, μὴ εὑρίσκων πλέον εἰσιτήρια, νὰ μένῃ ἔξω τοῦ νυμφῶνος... Ἀλλὰ καὶ πάλιν τί ζηλευτὸν ἀκροατήριον! Ὁ κόσμος τῶν γραμμάτων σύσσωμος, ἡ δημοσιογραφία, ὁ καλὸς κόσμος, τὸ ὡραῖον φῦλον ἐν ἀπαρτίᾳ, ἀντιπρόσωποι ἐξ ὅλων τῶν κλάδων, κοινὸν ἐκλεκτόν, κοινὸν ἀνεπτυγμένον, ὅπως δέν το βλέπει τις πολὺ συχνὰ εἰς τὸ ἑλληνικὸν θέατρον. Καὶ ὁποία ἀνυπομονησία, ὁποία δίψα, ὁποία περιέργεια, ὁποία ἀγωνία οὕτως εἰπεῖν, ἕως οὗ ἀρχίσῃ ἡ παράστασις ἐκείνη, καὶ συγχρόνως ὁπόση πεποίθησις ὅτι θὰ ἦτο αὐτόχρημα ἀριστούργημα τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἔσπευσαν οἱ προφθάσαντες νἀκούσουν ἀπόψε διὰ πρώτην φοράν. Ὅσοι τὸ εἶχον ἀναγνώσει ἐν χειρογράφῳ, φίλοι ἢ συνάδελφοι τοῦ συγγραφέως, ἢ ὅσοι τὸ εἶδον κατὰ τὰς δοκιμάς, ἐβεβαίουν ὅτι ἦτο λαμπρόν, ἐξαίσιον· τοιαύτη δὲ φήμη διέτρεχε τὴν μελανὴν μάζαν τῶν ἀκροατῶν, τὴν φωτιζομένην ὑπὸ τῶν τόξων τοῦ φωταερίου καὶ τοιαύτη προκατάληψις ὑπῆρχε καὶ ἐκρατύνετο σχεδὸν γενικὴ — καὶ λέγω σχεδόν, διότι ὀφείλω νὰ ἐξαιρέσω μερικοὺς ὁμοτέχνους μὴ παραδεχομένους ποτὲ ὅτι καὶ ἄλλο ἔργον, ἐκτὸς τῶν ἰδικῶν των, εἰμπορεῖ νὰ εἶνε ὡραῖον... Ἦτο προφανὲς ὅτι οὐδέποτε ἀνεβιβάσθη ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς ἔργον συγγραφέως, τὸν ὁποῖον ἐξ ἀρχῆς νὰ περιβάλλῃ διὰ τόσης ἀγάπης καὶ ἐμπιστοσύνης τὸ κοινόν. Ὁ κ. Ἄννινος εἶνε εὐτυχὴς διὰ τοῦτο ὅσον ὀλίγοι· εἶμαι δὲ βέβαιος ὅτι ταύτης ἀκριβῶς τῆς τιμῆς ἡ συναίσθησις θὰ ἔχῃ σπουδαίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς μελλούσης πνευματικῆς ἐργασίας τοῦ ἀνδρός, ὁ ὁποῖος σκοπεύει μὲν νὰ καλ-

Digitized by Google

λιεργήσῃ εἰδικῶς τὸ θέατρον, ἐννοεῖ δὲ καλῶς τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἱκανοποιήσῃ δι' ἔργων ἀνωτέρων τῶν μέχρι τοῦδε τὴν πρὸς αὐτὸν μοναδικὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ κοινοῦ.

*

Καὶ μετὰ τὴν παλμώδη ἀναμονὴν αἴρεται ἡ αὐλαία. 'Αλλ' ὁποία ἀπογοήτευσις!... 'Η παράστασις βαίνει ψυχρά. 'Ο πρῶτος εὐφυέστατος διάλογος μεταξὺ τῆς Βασίλως καὶ τοῦ ἐραστοῦ της Σταμάτη ἀκούεται ἀπαθῶς, διότι ἀπαγγέλλεται ἄνευ τῆς δεούσης ζωηρότητος. Τὸ κοινὸν ἀπορεῖ, προσέχει καὶ ἀναμένει τὴν ἐμφάνισιν τῶν ἄλλων προσώπων. 'Η κυρία Θεοδώρα, ὕστερ' ἀπὸ ἕνα γαλατᾶν guarda e passa, παρουσιάζεται βραχνή, εἰς ἄκρον ἐξημμένη καὶ ὑπερβολική, ἀφισταμένη δ' αἰσθητῶς, — ὅπως κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ὅλα τὰ πρόσωπα — τοῦ γνωστοῦ πλέον τύπου, ὡς ἐχάραξεν αὐτὸν ἡ μολυβδὶς τοῦ κ. Θέμου 'Αννίνου, εἰς τὰ 'Εδῶ κ' ἐκεῖ τοῦ ὁμωνύμου του. Μία μόνον ἐμφάνισις ἀποσπᾷ τὸν γέλωτα: ὁ λαίμαργος καὶ κακοανατεθραμμένος Μιμῖκος· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς πνίγεται ὅταν μετ' ὀλίγον εἰσέρχεται ἡ Δνὶς Οὐρανία ἄχαρις, κακοδιάθετος, κοπιασμένη, βραχνή,—βραχνὴ καὶ αὐτή, ἡ καλλίστη τῶν γυναικῶν τοῦ ἑλληνικοῦ κωμειδυλλίου κατὰ τὴν γνώμην μας, ἀπὸ τῆς ὁποίας περιεμένετο τὸ γλυκύτερον ᾆσμα... Αἴφνης ἀντηχοῦσι παρατεταμένα χειροκροτήματα. 'Ο Ζαχαρίας Παραδαρμένος προβάλλει ἢ μᾶλλον εἰσορμᾷ πνευστιῶν μὲ μίαν σπασμένην ὀμβρέλαν. Γενικὴ ἀνακούφισις· ἀλλὰ ἀμέσως νέα γενικὴ ἀπογοήτευσις. Εἶνε καὶ αὐτὸς βραχνός, περισσότερον ὅλων βραχνὸς καὶ ἀδιάθετος. Καταβάλλει κόπον καὶ πεῖσμα διὰ νὰ ὁμιλήσῃ· ὁ κίνδυνος τῆς θέσεώς του τὸν ἐξοργίζει, τὸν φουρκίζει καὶ τῷ εἶνε ἀδύνατον πλέον νὰ παραστήσῃ ὅπως αὐτὸς θέλει, ὅπως ὁ κόσμος θλπήτει. Μία ἐλπὶς τὸν κρατεῖ· ὅτι θὰ ἠμπορέσῃ νὰ τραγῳδήσῃ. 'Αλλ' εἶνε ἀπελπισία! Δὲν εἰμπορεῖ νἀνοίξῃ τὸ στόμα του, βραχνὸς καὶ εἰς τὰς πλέον χαμηλὰς νότας!... 'Ο κόσμος τὸν λυπεῖται τὸν ἠγαπημένον του καλλιτέχνην καὶ χειροκροτεῖ· ἀλλὰ δὲν εὑρίσκει πλέον νόστιμα οὔτε τὰ κινήματά του, οὔτε τὰ λόγια του. Καὶ ὅμως εἶνε τόσον ὡραῖα, τόσον χαρακτηριστικά... Οὕτω διεξάγεται ἡ πρώτη πρᾶξις. Τὸ κοινὸν δὲν ἐννοεῖ τίποτε καὶ ἐπιφυλάσσει τὴν κρίσιν του διὰ τὰς ἄλλας. 'Ενδομύχως ὅμως βλέπει ὅτι δὲν εἶνε αὐτὸ τὸ ἀριστούργημα, τὸ ὁποῖον περιέμενεν...

'Αλλὰ μήπως διεξάγονται εὐτυχέστερον αἱ ἄλλαι, ἐπιβεβαρυμέναι μάλιστα καὶ ὑπὸ τῆς πρώτης δυσεξαλείπτου ἐντυπώσεως; 'Η δευτέρα πρᾶξις, ἡ ὁμολογουμένως ὡραία, διὰ τῆς ὁποίας εἶχε τὴν πεποίθησιν ὁ συγγραφεὺς ὅτι θὰ ἐδάμαζε τὸ κοινόν, τὸν Βριάρεων αὐτὸν τὸν μυριόχειρον, κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Δουμᾶ, καὶ τὸν Ἄργον τὸν μυριόμματον καθ' οὗ εἷς καὶ μόνος ἄνθρωπος παλαίει, — ἡ εὐφυεστάτη ὡς ἄρθρον τοῦ 'Αββακούμ δευτέρα πρᾶξις, παρέρχεται ἀπαρατήρητος. Ἄρχεται ἤδη γινόμενον παρὰ πολὺ αἰσθητὸν καὶ τὸ μαρτύριον τῆς μουσικῆς, τεχνικῆς ἴσως ἀλλὰ πολὺ βαρείας διὰ τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον μόνον τὰς ἐλαφρὰς καὶ κομψὰς μελῳδίας τῆς Λύρας τοῦ Γέρω-Νικόλα θὰ ἐπεδέχετο. Εἰς τὸ δεύτερον διάλειμμα λύονται αἱ γλῶσσαι καὶ ἀρχίζουν ἐπικρίσεις, σχόλια, εὐφυολογίαι. Ὅλα φαίνονται ἄσχημα, ἀπίθανα, ὑπερβολικά, ἀποτρόπαια, ἀπαίσια καὶ ἐγὼ δὲν ἠξεύρω τί ἄλλο. Βλέπω ἐκεῖ τὸν συγγραφέα μὲ τοὺς μεγάλους του μαύρους ὀφθαλμοὺς ἐπτοημένως προσβλέποντα δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ, συναισθανόμενον τὴν ἀποτυχίαν καὶ τὴν ἀνάγκην νὰ βεβαιώσῃ τοὺς φίλους, τοὺς σχηματίζοντας περὶ αὐτὸν κύκλον, ὅτι ἐξακολουθεῖ αὐτὸς νὰ τρέφῃ πεποίθησιν εἰς τὸ ἔργον του καὶ νὰ ἐλπίζῃ... 'Αλλὰ τὸ κακὸν κορυφοῦται εἰς τὴν τελευταίαν πρᾶξιν, εἰς τὴν ἀποτυχίαν τῆς ὁποίας συμβάλλει, ἐκτὸς τῆς αὐξούσης ἀδιαθεσίας καὶ συγχύσεως τῶν ἠθοποιῶν καὶ τῆς μακρᾶς μουσικῆς, — καὶ τὸ βραδύ, τὸ σεσυρμένον καὶ χαλαρὸν τέλος, τὸ ὁποῖον εἶνε πλέον ἐλάττωμα αὐτοῦ τοῦ ἔργου, ὁμολογουμένως. Καταντᾷ ἀνυπόφορος ἡ παράστασις· δὲν λείπουν δὲ καὶ τὰ μικρὰ ἐπεισόδια. Εἷς δημοσιογράφος καλεῖ μακρόθεν δι' ἑνὸς ψτ! παρατεταμένου ἕνα κριτικὸν φίλον του, τοῦ ὁποίου περιεμένετο μὲ ἀρκετὸν ἐνδιαφέρον ἡ κρίσις· ὁ κριτικὸς στρέφεται, ἐγείρεται καὶ ἀπέρχονται καὶ οἱ δύο εἰς τὸ μέσον μορφάζοντες ἐμφαντικῶς. Εἷς ἀξιωματικὸς ἀκούεται λέγων ἀρκετὰ δυνατά· «Οὔφ, ἀδελφέ! μᾶς κοροϊδεύουν;» καὶ φεύγει κροτῶν ἀπειλητικῶς τὸ ξίφος του. Μία κυρία στρέφεται πρὸς μίαν της φίλην καθημένην ἀρκετὰ μακράν της καὶ τῇ λέγει· «Μούντζες νἄχουν οἱ Μυλωνάδες μπροστά του!» καὶ εἷς ἰατρός, φίλος τοῦ συγγραφέως, ἵσταται παρὰ τὴν ὀρχήστραν καὶ στρέφει τὰ νῶτα πρὸς τὴν σκηνήν, περιβλέπων τὸν κόσμον ἐκεῖνον τὸν ψυχρὸν καὶ ἀνιῶντα μ' ἔκφρασιν ἀλγεινήν.

Ὅταν κατεβιβάσθη ἡ αὐλαία, ὁ κόσμος ᾐσθάνθη ἀληθῆ ἀνακούφισιν· προσεκάλεσαν ἐπὶ τῆς σκηνῆς τὸν ποιητὴν καὶ τὸν μουσικὸν καὶ τοὺς ἐχειροκρότησαν τυπικῶς, βεβιασμένως. 'Ετελείωσεν! 'Η Οἰκογένεια Παραδαρμένου ἀπέτυχεν! 'Ο κόσμος ὁ πολύς, ὁ μὴ ἔχων τὴν δύναμιν νὰ διαστείλῃ τὸ κακὸν ἔργον ἀπὸ τῆς κακῆς ἐκτελέσεως, — καὶ πόσοι φεῦ! τῶν αὐτοκαλουμένων καὶ νομιζομένων ὀλίγων δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην! — ἔφυγαν αὐτὴν τὴν ἰδέαν ἀποκομίζοντες. 'Ολίγιστοι μόνον ἀντελήφθησαν τῆς ἀξίας τοῦ ἔργου, τῆς ἐνδομύχου οὕτως εἰπεῖν ἀξίας, καὶ ἐστήριξαν εἰς δευτέραν παράστασιν τὰς ἐλπίδας των. Οὕτως ἢ ἄλλως ὁ πρῶτος ἐνθουσιασμὸς τοῦ κοινοῦ ἐξητμίσθη εἰς ἀδιαφορίαν καὶ παγερότητα, καὶ ὅλη ἐκείνη ἡ πανήγυρις κατέληξεν εἰς ἀπογοήτευσιν. 'Υπὸ τὴν ἐπίδρασιν δὲ τῆς πρώτης ταύτης ἐντυπώσεως, ὀφειλομένης ἐξ ὁλοκλήρου εἰς συμπτώσεις μοιραίας, κρίνουν καὶ κατακρίνουν σήμερον τὸ ἔργον λόγιοι καὶ ἄλογοι καὶ κυκλοφορεῖ γενικὴ φήμη κατ' αὐτοῦ, καὶ συνάπτονται συζητήσεις καὶ ἀκούονται λόγοι δυσμενεῖς. 'Η πρώτη τῆς Οἰκογενείας Παραδαρμένου ἀπέτυχε.

*

Καὶ ἐν τούτοις τὸ κωμειδύλλιον εἶνε ἄξιον καλλιτέρας τύχης, θὰ ἀδικήσῃ δὲ τὰ μέγιστα τὸ κοινὸν ἂν εἰς τὰς προσεχεῖς παραστάσεις, μὲ ὑγιᾶ Παντόπουλον πάντοτε καὶ ψαλιδισμένην μουσικήν, δὲν μεταβάλῃ γνώμην. Δὲν εἶνε ὁ κατάλληλος τόπος ἐνταῦθα, ὅπου μόνον τὰς ἐκ τῆς πρώτης παραστά-

Digitized by Google

σεως ἐντυπώσεις μου ἠθέλησα νὰ σημειώσω, νὰ ἀναλύσω τὸ ἔργον τοῦ κ. Ἀννίνου. Ἀλλ' ἡ γνώμη μου εἶνε ὅτι ἐξ ὅλων τῶν παιδαριωδῶν κωμειδυλλίων, τὰ ὁποῖα ἔγραψε καὶ κατεχειροκρότησε τὸ ἀθηναϊκὸν κοινόν, ἐὰν ἐξαιρέσωμεν ἴσως τὴν Τ ύ χ η ν τ ῆ ς Μ α ρ ο ύ λ α ς, μόνον ἡ Ο ἰ κ ο γ έ ν ε ι α Π α ρ α δ α ρ μ έ ν ο υ εἶνε ἔργον φιλολογικὴν ἔχον ὑπόστασιν. Δὲν θέλω νὰ εἴπω διὰ τούτου ὅτι καὶ σκηνικῶς εἶνε ἄρτιον καὶ ὅτι δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὑπόδειγμα δραματικῆς κατασκευῆς. Ἀπεναντίας πρῶτος ἐγὼ κηρύττω ὅτι ἔχει καὶ μέρη τρωτὰ καὶ τεχνικὰς ἐλλείψεις ὀλίγας. Πλὴν ὅλαι πρέπει νὰ παροραθῶσι καὶ νὰ κριθῶσιν ἐπιεικέστερον πρὸ τῆς οὐσίας, πρὸ τῆς σοβαρότητος τοῦ γνησίως κωμικοῦ μέρους, πρὸ τῆς δημιουργίας καὶ τῆς ἀπεικονίσεως τῶν τύπων, πρὸ τῆς σατυρικῆς ἠθογραφίας καὶ πρὸ τοῦ ἰδιαιτέρου καὶ ἀμιμήτου ἐκείνου μέθυος, τὸ ὁποῖον διαπνέει καὶ ζωογονεῖ ὅλα τὰ ἔργα τἀπορρέοντα ἐκ τῆς γραφίδος τοῦ μοναδικοῦ μας πράγματι μεθυγράφου. Ἡ Ο ἰ κ ο γ έ ν ε ι α Π α ρ α δ α ρ μ έ ν ο υ δὲν εἶνε κωμῳδία πλοκῆς. Ἔχει ἕνα μῦθον τετριμμένον, μίαν ὑπόθεσιν οὕτως εἰπεῖν ὡς πρόφασιν· περὶ αὐτὴν δ' ἐξελίσσονται αἱ σκηναί, μᾶλλον πρὸς ἀπεικόνισιν τῶν τύπων χρησιμεύουσαι ἢ πρὸς διευκόλυνσιν τῆς λύσεως. Καὶ ὅπως ὅλαι σχεδὸν αἱ εὐφυολογίαι της καὶ τὰ λογοπαίγνιά της, — συγγραφέως ἄλλως γνωστοῦ ὡς ἔχοντος τὸ μονοπώλιον εἰς τὸ εἶδος τοῦτο καὶ πολλὰ ἱκανοῦ νὰ κατορθώσῃ ὅταν θέλῃ, — δὲν εἶνε αὐτὰ καθεαυτὰ εὐφυᾶ ἀλλ' ἀνάλογα τῶν προσώπων εἰς τὰ ὁποῖα ἐνστομίζονται, οὕτω καὶ ἡ ὅλη δρᾶσις δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ εὐφυὴς ἢ ἀστεία καθεαυτήν, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἠθογραφικοῦ σκοποῦ, ὁ ὁποῖος εἶνε αὐτὴν τὴν φορὰν καὶ ὁ μόνος τοῦ συγγραφέως. Ἀλλὰ μετὰ τῆς αὐτῆς εἰλικρινείας πρέπει νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἡ τοιαύτη ἀντίληψις τοῦ ἔργου δὲν εἶνε ἀκόμη εὔκολος διὰ τοὺς ἀπαρτίζοντας τὰ ἑλληνικὰ ἀκροατήρια, καὶ αὐτὰ τὰ τόσον ἔκτακτα, τοὺς συνειθισμένους εἰς τὰς εὐγενεῖς φάρσας, τὰς μόνας αἱ ὁποῖαι τοῖς ἀποσποῦν ἄσβεστον γέλωτα. Ἀπόδειξις δὲ τούτου ὅτι καὶ πολλοὶ ἀκόμη τῶν ὁπωσδήποτε ἀνεπτυγμένων καὶ ἀρκετῶν — θὰ ἠξίου τις — νὰ μείνωσιν ἀνεπηρέαστοι ἐκ μιᾶς ἀπρεποῦς ἐκτελέσεως, ἠκούσθησαν καὶ ἀνεγνώσθησαν ἐπικρίνοντες τὸ ἔργον ἐπιπολαίως, ἀναισθήτως, μὲ προφανῆ παρεξήγησιν τοῦ σκοποῦ του καὶ τῆς οὐσίας του.

Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἡ γενικὴ ἐντύπωσις θὰ ἦτο καλλιτέρα ἄνευ τῶν ἀπευκταίων τῆς πρώτης παραστάσεως. Ὅσην πεποίθησιν ἔχω εἰς τὸ ἔργον, τόσην καὶ περισσοτέραν τρέφω εἰς τὸ δαιμόνιον τοῦ Παντοπούλου. Ἀλλὰ τί νὰ σας κάμῃ, πῶς νὰ παίξῃ, πῶς νὰ ὑποδυθῇ χαρακτῆρα ἄνθρωπος βραχνός, ἔχων ἀπέναντί του βραχνοὺς καὶ λυσσῶν καὶ φρυάττων διὰ τὴν ἀποτυχίαν, τὴν ὁποίαν προεῖδε μόλις ἐνόησε τὴν κατάστασιν τοῦ λάρυγγός του; Μία εὐφυολογία καὶ ἡ ὡραιοτέρα ἀναγινωσκομένη ἐν στιγμῇ ἠρεμίας κινεῖ ἴσως τὸν νοῦν εἰς ἐπιδοκιμασίαν· ἀλλὰ διὰ νὰ διαθέσῃ καὶ νἀποσπάσῃ τὸν γέλωτα πρέπει νὰ λεχθῇ καὶ νὰ τονισθῇ καταλλήλως. Μία δὲ τῶν παρατηρήσεών μου κατὰ τὴν ἀξιοπερίεργον παράστασιν περὶ τῆς ὁποίας σᾶς ὁμιλῶ, ἦτο ὅτι ἤκουα μὲν ἐνίοτε γύρῳ μου ψιθύρους ἐπιδοκιμασίας ὁσάκις ἀπηγγέλλετο εὐφυές τι, ἀλλ' ὄχι καὶ γέλωτα, τὸν ὁποῖον θἀπέσπα ἄλλοτε καὶ εἷς μόνον μορφασμὸς τοῦ Παντοπούλου. Τοῦτο ἀρκεῖ νομίζω νὰ δώσῃ ἰδέαν περὶ τῆς ψυχολογικῆς καταστάσεως ὑφ' ἣν διεξήχθη ἡ παράστασις, νὰ ἐξηγήσῃ δὲ τὸ ἐκ πρώτης ἀνεξήγητον γεγονὸς τῆς ἀποτυχίας ἔργου προωρισμένου διὰ ζωήν, καὶ τὸ ὁποῖον, εἰς δευτέραν ἀκόμη παράστασιν δὲν εἶνε ἀπίθανον νὰ ἄρῃ θρίαμβον, ἂν ὄχι ἀντάξιον αὐτοῦ, ἀλλὰ τοὐλάχιστον ἐφάμιλλον τοῦ θριάμβου, ὁ ὁποῖος, — τί περίεργα πράγματα συμβαίνουν εἰς τὸν κόσμον! — ἄλλων ἀσυγκρίτως κατωτέρων κωμειδυλλίων ἐπέστεψε τὴν ἀπὸ σκηνῆς διδασκαλίαν.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΤΑ ΤΡΙΑ ΦΛΩΡΙΑ[1]

Εἰς ἐκείνην τὴν στιγμὴν σύγνεφο μαῦρο ὡσὰν πίσσα ἐσκέπασε τὸν ἥλιον, καὶ τὸ πρόσωπο τῆς γραίας ἐκατήφειασε.

— Κάτι ἀλλότριο βλέπεις, τῆς εἶπε ἡ Φροσύνη.

— Τίποτε, κοπέλα μου· εἶναι γραμμένο· θὰ ἔχῃς καλὴν μοῖραν· πολλοὶ γαμπροὶ σ' ἐζήτησαν ἕως τώρα καὶ πολλοὶ περισσότεροι θὰ σὲ ζητήσουν ἀκόμη· σὺ μὴν πάρῃς κανέναν ὅσο νὰ ἔλθῃ ὁ σταλμένος ἀπὸ πέρα, ἀπὸ τὴν μεγάλην πολιτείαν· μοναχὰ νὰ καλόχῃς ἐκεῖνον τὸν Καβαλλάρη, καὶ αὐτὸς μὲ τὸ σπαθί του θὰ σᾶς φυλάξῃ.

Καθὼς ἐτέλειωσε τὸν λόγον, ὁ ἥλιος ἔσχισε τὸ σύγνεφο, καὶ ἡ γραῖα μὲ νεανικὸ τίναγμα ἐπετάχθη ἀπὸ χάμου, τὰ μάγουλά της ἐξεζάρωσαν, ἄστραφτε ἡ θωριά της, ἕνα ἀέρινο στεφάνι ἐκύκλωσε τὰ μαλλιά της ἁπλωμένα, χρυσόξανθαις πλεξίδαις, τὸ λερὸ κουρελιασμένο φουστάνι της ἔλαμψε ὡσὰν βασιλικὴ πορφύρα, — κ' ἐχάθη.

★

Ἀπὸ ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἡ Φροσύνη ἄλλο δὲν εἶχε εἰς τὸν νοῦν της παρὰ τὸν ἐρχόμενον γαμπρόν· ἡμέρα καὶ νύκτα ἐθεωροῦσε μὲ πόθον ἀμίλητον τὴν εἰκόνα τοῦ Ταξιάρχη, ὁποῦ μὲ τὸν λόγον ἐκείνης τῆς θείας γυναικὸς ἦταν τὸ προεικόνισμα τοῦ ἀνθρώπου ὁποῦ ἔμελλε νὰ γείνῃ ταῖρι της. Λέγουν διὰ ἕναν καλόγερον ἁγιογράφον πῶς ἡ φαντασία του, ὡς ἦταν ξέχειλη ἀπὸ θεῖαν ἀγάπην, ὡδηγοῦσε τὸ χέρι του ὥστε νὰ καταστήσῃ ὡσὰν ἄϋλα ταῖς γραμμαῖς καὶ τοὺς χρωματισμούς· ὡς νὰ μὴν ἤθελε νὰ δώσῃ εἰς τὰ ζωγραφήματά του ψηλαφηταῖς μορφαῖς ἐπροσπαθοῦσε νὰ πλάσῃ ὡς ἕνα διάφανο ὑφάδι ὥστε μέσα ἀπὸ αὐτὸ νὰ φανερόνεται τὸ λακτάρισμα μιᾶς ψυχῆς· ὅ,τι ἔκαμνεν ἐκεῖνος ὁ ἐνθουσιασμένος καλόγερος τὸ ἔκαμνε καὶ ἡ νέα ὅταν ἐπροσήλονε τὰ μάτια εἰς ἐκεῖνο τὸ ἄτεχνο εἰκόνισμα τοῦ Ἁγίου· τοῦ

1 Ἴδε σελ. 161

Digitized by Google

ἀφαιροῦσε ὅ,τι σωματικὸ ὥστε νὰ φαίνωνται ἀέρινα τὰ μέλη, ἀναβάτης καὶ τετράποδο ἕτοιμοι νὰ χαθοῦν ἀπτέρωτοι εἰς τὰ οὐράνια μέρη· δὲν εὕρισκε κατόπιν πλέον εὐχαρίστησιν μήτε εἰς ἐκείνην τὴν εἰκόνα καὶ μόνον τὴν ἐπεριποιεῖτο ἀπὸ σέβας, καὶ διὰ νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν παραγγελίαν ἐκείνης τῆς γυναικός. Καὶ ὅταν εὑρίσκετο ἀλλοῦ, καταμόναχη εἰς κάποιο μέρος, ἔβλεπε τὸν γαμπρόν της ἀκόμη ὡραιότερον καὶ οὐρανιώτερον, καὶ τῆς ἐφαίνετο πῶς ἐλαλοῦσε μακρόθεν μαγευτικὴ ἡ φωνή του· καὶ ἐπίστευε ὅτι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εὑρίσκετο πραγματικῶς εἰς τὸν κόσμον· ἔλεγε πολλαὶς φοραὶς μοναχή της· «καθὼς »ἀνάμεσα εἰς τὰ φῶτα τοῦ οὐρανοῦ τὴν νύκτα »πρωτεύει ὁ ἀποσπερίτης, καθὼς ἀνάμεσα εἰς »τὰ πετούμενα κελαδεῖ καλήτερα τ' ἀηδόνι, »καθὼς ἀνάμεσα εἰς τὰ δένδρα φαντάζει καλή»τερα ἡ φοινικιά, παρόμοια ἀνάμεσα εἰς τοὺς »ἀνθρώπους πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ὁ καλός, ὁ αταί»ριαστος· μοῦ τὸ εἶπε ἐκείνη ἡ γυναῖκα· καὶ »εἶναι τάχα διωρισμένο νὰ γείνῃ ἐκεῖνος δικός »μου σύντροφος, ἐμένα τῆς φτωχῆς, τῆς κατα»φρονεμένης, μὲ τόσα προγονικὰ ἁμαρτήματα »εἰς τὴν ῥάχην μου; Ἄ! σπλαγχνίσου με, Ἀρ»χάγγελε! χάρισέ μου τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν »ἡσυχίαν».

Καὶ καθὼς παντοτινὰ ὀνειροκοποῦσε, ἡ θωριά της εἶχε ἀποκτήσῃ κάτι ἔξω τῆς φύσεως, τὸ πάτημά της ἔγεινε ἐλαφρότατο, ἀνάκουστο· ὅλα τῆς ἐφαίνοντο ἄχαρα καὶ ἄψυχα, καὶ οἱ καλήτεροι νέοι, τοῦ χωριοῦ της καὶ ἀπὸ τὰ περίχωρα, ἀράπιδες καὶ ἀγριάνθρωποι· οἱ γονεῖς της ἀποροῦσαν κ' ἐπίστευαν ὅτι τὸ αἷμα της εἶχε πάρῃ μεταβολὴν ἀπὸ μάγια ὁποῦ θὰ τῆς ἔκαμαν φθονεροὶ γειτόνοι γιὰ τὴν ὀμορφιά της, κ' ἔφεραν ἱερεῖς νὰ τὴν διαβάσουν καὶ μάγισσαις νὰ τὴν ἐξορκίσουν, ἀλλ' ἐκείνη ἐπικρογελοῦσε καὶ δὲν ἔλεγε τὸ ἀκριβὸ μυστικὸ μηδὲ τοῦ πνευματικοῦ της.

Εἰς ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἔγεινε τὸ πανηγύρι τοῦ Παντοκράτορος, περίφημο προσκύνημα ὅπου ἐσυνάζονταν πλῆθος κόσμος ἀπὸ ὅλα τὰ χωριὰ τριγύρω· εἰς τὴν ἑορτὴν ἐπῆγε καὶ ἡ Φροσύνη μὲ τὴν μητέρα της, ὄχι νὰ διασκεδάσῃ, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐλπίδα, ὁποῦ εἶχε πάντοτε μέσα της, νὰ φανερωθῇ ἔξαφνα ἀπὸ κάποιο μέρος ὁ διωρισμένος της γαμπρός, καθὼς συνέβαινε νὰ ἔρχωνται προσκυνηταὶ καὶ ξεφαντωταὶ ἀπὸ τὴν μεγάλην πολιτείαν. Εἰς ἐκεῖνο τὸ πανηγύρι ἐστήθηκαν δεκαπέντε χοροί, καὶ κάθε νέος ἐζήλευε τὴν χάριν νὰ μπῇ εἰς τὸν χορὸν ὅπου ἔτυχε ἡ Φροσύνη· καὶ αὐτοῦ ἔγεινε φοβερὸ μάλωμα καὶ ὀλίγο ἔλειψε νὰ συμβῇ σκοτωμός· ὁ καλήτερος νέος, ἀπὸ τὸ πρῶτο σπίτι τοῦ χωριοῦ της, δὲν ἄφινε κανέναν νὰ πλησιάσῃ εἰς ἐκεῖνον τὸν χορόν, μήτε συγχωριανόν του μήτε ξένον, κ' ἐπιάσθηκε μὲ τέσσερα παλληκάρια, μόνος του ἐλάβωσε τρεῖς, κ' ἔπεσε καὶ αὐτὸς θανάσιμα λαβωμένος, καὶ ἐκεῖ ποὺ τὸν ἔφερναν σπίτι του ὡρκίσθηκε ὅτι ἂν ζήσῃ θὰ σκοτώσῃ ὁποιον ἤθελε προξενολογήσῃ τὴν Φροσύνην.

★

Ἕνα δειλινὸ ὁ Ἀντώνιος ἐγύρισε εἰς τὸ σπίτι του μισομεθυσμένος.

— Μωρή — εἶπε τῆς Φροσύνης — ἐπῆγες νὰ πάρῃς τὸ ἄλογο ἀπὸ τὸ λιβάδι νὰ τὸ ποτίσῃς;

— Τὸ γνωρίζεις — τοῦ ἀπολογήθη ἡ γυναῖκα του — ὅτι ἡ Φροσύνη δὲν πηγαίνει πλέον τὸ ἀπόγευμα εἰς τὸ λιβάδι· ἐμάθαμε ὅτι ὁ Λεφτέρης ἀπὸ τὴν ἡμέραν ποὺ ἔγιανε ἀπὸ τὴν λαβωματιά του καὶ ἐκατέβηκε, παραμονεύει τὴν στιγμὴν νὰ εὕρῃ τὴν θυγατέρα μας νὰ τὴν φιλήσῃ.

— Καὶ γιὰ τοῦτο θὰ χάσω ἐγὼ τὸ ἄλογό μου, ποὺ νὰ σᾶς χάσῃ ὁ Θεός;

Καὶ ἐπετάχθη νὰ ζητήσῃ τὸ ἄλογό του· ἔκαμε κάμποσην ὥραν νὰ τὸ εὕρῃ, γιατὶ ἐκεῖνο εἶχε ξεσπεδισθῇ μοναχό του κ' ἔβοσκε τριγύρω ἐλεύθερα, νὰ χορτάσῃ τὸ δροσερώτερο τριφύλλι· ὅταν τὸ εὕρηκε εἶχε σκοταδιάσῃ· ἀνέβηκε ἐπάνω διὰ νὰ γυρίσῃ σπίτι, ἀλλὰ τὸ τετράποδο ἐπῆρε τὸν ἀντίστροφον δρόμον καὶ ὁ ἀναβάτης δὲν εἶχε τρόπον οὔτε νὰ τὸ στρίψῃ οὔτε νὰ τὸ σταματήσῃ, γιατὶ δὲν εἶχε καπίστρι, οὔτε τοῦ ἐφάνη καλὸ νὰ κατεβῇ· ἐφοβεῖτο μὴ τοῦ φύγῃ.

— Ὅλοι ἐτρελλάθηκαν σπίτι μου — ἐμουρμούριζε μόνος του — ὡς καὶ τοῦτο τὸ παλιάλογο ἔχασε τὰ λογικά του· ὅσαις φοραὶς ἔρχομαι εἴτε ἀπὸ τὴν πολιτείαν εἴτε ἀπὸ τὸν μύλον, καὶ ἂς εἶναι θεοσκόταδο, αὐτὸ εὑρίσκει μοναχό του τὸν δρόμον, μὲ βγάνει πέρα ἀπὸ τὰ χειρότερα πατήματα καὶ μὲ φέρνει ἴσια σπίτι μου — καὶ ἐξ ἐναντίας ἀπόψε ποῖος ξεύρει ποῦ θὰ τσακισθοῦμε μαζί.

Εἰς ἐκείνην τὴν στιγμὴν τὸ ἄλογο ἐσταμάτησε ξάφνου, ἀντιστυλώθηκε εἰς τὰ ἐμπροσθινά του πόδια καὶ τρέμοντας εἰς ὅλους τοὺς ἁρμοὺς του ἔσυρε δύο τρεῖς στριγκοὺς χλημιντρισμοὺς ὁποῦ ἀντιβόησε ὅλ' ἡ πεδιάδα.

Ὁ Ἀντώνιος ἐπετάχθη ἀπὸ τ' ἄλογο τρομασμένος καὶ ἐνῷ ἐγύριζε ὁλοτρόγυρα τὰ μάτια κ' ἐπροσπαθοῦσε, ἀπὸ τὸ ὀλίγο φῶς ποὺ ἐκατέβαινε ἀπὸ τ' ἀστέρια, νὰ καταλάβῃ τὸν τόπον, εἶδε εἰς ὀλίγο διάστημα χαμηλὰ κάτι νὰ φέγγῃ εἰς τὸ σκοτάδι. Ἀπὸ τὴν ταραχὴν καὶ ἀπὸ τὸν φόβον εἶχε ξενερώσῃ καὶ εἶχε ὅλα τὰ λογικά του.

— Δὲν εἶναι στάνη· θὰ ἀλυκτοῦσαν οἱ σκύλοι· μήπως εἶναι αὐτοῦ μέσα ὁ κλέφτης ποὺ χθὲς τὴν νύκτα ἐπῆρε τὸ καλὸ δαμάλι τοῦ κουμπάρου μου; Ἂν κατορθώσω νὰ τὸν γνωρίσω θὰ τὸν φανερώσω τοῦ κουμπάρου μου, καὶ γιὰ τὰ βρετίκια θὰ μοῦ κάμῃ τὸ γιόμα.

Καὶ μὲ τοῦτο ἐπροχώρησε σιγαλὰ πρὸς τὸ

Digitized by Google

φῶς καὶ ἐγνώρισε τοὺς παλιόπυργους τοῦ Ζυγονοῦ· ἐσώζετο ἐκεῖ ἕνας πυλῶνας, ποὺ τὸν εἶχε παρατηρήση πολλαὶς φοραὶς γιατὶ ἦταν ὁ μεγαλήτερος μέσα εἰς ἐκεῖνα τὰ γκρεμισμένα κτίρια, κ' ἐκρατοῦσαν ἀκόμη ὀλόρθοι καὶ στερεοὶ οἱ μαρμαρένιοι παραστάταις καὶ τὸ τοξωτὸ ἀνῶφλι· ἡ αὐλὴ μέσα ἐφωτίζετο, ἀλλὰ καπνὸς τίποτε, καὶ δὲν ἀκούετο ἄχνα.

— Θὰ κοιμᾶται, καὶ φέγγουν τ' ἀθράκια ἀκόμα εἰς κάποιαν ἄκρην.

Ἀπὸ τὴν μεγάλην ἡσυχίαν ἐθάρρεψε καὶ διασκέλισε μὲ τὸ δεξιό του πόδι τὸ κατῶφλι· καθὼς ἔβαλεν ἐμπρὸς τὴν κεφαλὴν εἶδε τρεῖς μεγάλους σωροὺς ὅλο χρυσὸ φλωρί, ὁποὺ ἐφεγγοβολοῦσαν, καὶ ἐπάνω εἰς τὸν μεσινὸν ἀναδεύετο σιγὰ σιγὰ ἀεροκάμωτη μορφὴ ὡσὰν ἀνθρώπου· ἄπιαστα τοῦ προσώπου τὰ πιθέματα, καὶ ὀπίσω της, ὡσὰν ὀπίσω ἀπὸ ἀγανὸ μαγνάδι, ἐξεχωρίζονταν οἱ μαυροαραχνιασμένοι τοῖχοι, καὶ μόνον τὰ πόδια τῆς μορφῆς ἀσπροκιτρίνιζαν ἀπὸ τὴν ἀνάλαμπην ποὺ ἔβγανε τὸ χρυσάφι.

Ὁ ἄνθρωπος ἔχασε τὰ ἤπατα κ' ἔμεινε αὐτοῦ μὲ τὰ πόδια ἀσάλευτα ἐπάνω εἰς τὸ κατῶφλι καὶ μόλις ἐδυνήθη νὰ κινήσῃ μηχανικῶς τὸ χέρι νὰ κάμῃ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ.

— Σέβομαι καὶ ἐγὼ ἐκεῖνο τὸ σημεῖον — τοῦ εἶπε τὸ Φάντασμα — ἀλλὰ σὺ τί γυρεύεις ἐδῶ; ὁ θησαυρὸς ὁποὺ βλέπεις εἶναι φυλαγμένος δι' ἕναν ἄνθρωπον πέρα εἰς τὴν μεγάλην πολιτείαν καὶ ἐγὼ εἶμαι διωρισμένος νὰ παραστέκωμαι νύκτα μέρα εἰς αὐτὰ τὰ φλωριὰ ὡς ποὺ νὰ ἔλθῃ ἐκεῖνος νὰ τοῦ τὰ παραδώσω.

Ἡ φωνὴ καὶ τὸ ἦθος τοῦ Φαντάσματος μέσα εἰς τὴν σοβαρότητα εἶχαν καὶ τόσην γλυκάδα ὥστε ὁ ἄνθρωπος ἔχασε τὸν φόβον, ἐκοντοστάθηκε κ' ἔπειτα εἶπε τοῦ Φαντάσματος·

— Εἶσαι ὁ Μῶρος· εἶσαι πνεῦμα ἀγαθὸ καὶ γνωρίζω πῶς ὅταν δύνασαι βιστίζεις τὸν ἄνθρωπον· μοῦ εἶπες ὅτι αὐτὰ τὰ φλωριὰ εἶναι ξένα, ἀλλὰ μὴ μὲ ἀφήσῃς νὰ φύγω περίλυπος· μίαν μόνην χάριν σοῦ ζητῶ· δόσε μου τὴν ἄδειαν νὰ πάρω ἕνα φλωρὶ ἀπὸ κάθε σωρόν.

Τὸ Φάντασμα ἐχασκογέλασε, ποὺ ἀχολόγησε ὅλο ἐκεῖνο τὸ ἐρμόσπιτο.

— Δὲν θὰ σοῦ λείψῃ ἀληθινὰ τίποτε — ἐξακολούθησε θαρρετὰ ὁ Ἀντώνιος — γιὰ κάθε ἕνα φλωρὶ ὁποὺ θὰ πάρω ἀπὸ κάθε σωρὸν θὰ βάλω ἕνα δικό μου.

— Εἰς ἐμένα δὲν περνοῦν γαλουφιαὶς καὶ ἐπαινέματα — εἶπε τὸ Φάντασμα — μοναχὰ σοῦ δίνω τὴν ἄδειαν, γιατὶ σὲ καρτεροῦσα.

Ὁ Ἀντώνιος ἐξεκρέμασεν ἕνα μικρὸ δέμα ὁποὺ ἐβαστοῦσε πάντοτε ὡσὰν φυλακτὸ μέσα εἰς τὸν κόρφο του· ἔλυσε μὲ κόπον τὸν κόμπον κ' ἔβγαλε τὰ προγονικά του τρία φλωριά· τὸ Φάντασμα ἀνασηκώθηκε δύο ὀργυιαὶς ἀκόμη ὑψηλότερα ἀπὸ τοὺς σωροὺς νὰ τοῦ ἀφήσῃ τόπον, καὶ ὁ Ἀντώνιος ἐπροχώρησε καὶ σύντομα σύντομα μὲ τὸ ἕνα χέρι ἐπῆρε ἕνα φλωρὶ ἀπὸ κάθε σωρόν, καὶ μὲ τὸ ἄλλο ἔβαλε ἕνα δικό του.

— Μῶρο, — τοῦ εἶπε — σ' εὐχαριστῶ καὶ καλαὶς ἀντάμωσαις, ἂν ὁ Θεὸς θέλῃ.

— Σᾶς περιμένω αὔριο ἕως τὰ μεσάνυκτα· ἂν περάσῃ ἡ αὐριοσυνὴ δὲν μ' εὑρίσκετε πλέον.

Ὁ Ἀντώνιος ἐκαβαλλίκεψε ἀμέσως, καὶ τὸ ἄλογο ὡσὰν ἀστραπὴ τὸν ἔφερε σπίτι του· ὅταν ἔφθασαν ἔλειπαν δύο ὥραις νὰ ξημερώσῃ· ὁ Ἀντώνιος ἔβαλε βρῶμι τοῦ ἀλόγου του, ἐπῆρε καὶ αὐτὸς δύο χαψιαὶς ψωμὶ κ' ἕνα γυαλὶ ῥακή, ὕστερα ἐσαμάρωσε καὶ ἐσυγύρισε τὸ ἄλογο καὶ εἶπε τῆς γυναικός του· πηγαίνω 's τὴν πολιτείαν ν' ἀγοράσω γέννημα· θὰ σᾶς φέρω καὶ κάτι καλὸ νὰ δειπνήσουμε μιὰ φορά.

— Ἀλήθεια — εἶπεν ἡ γυναῖκα — μᾶς ἔχεις καλομαθημέναις, νὰ τρῶμε γκρίνια γιὰ προσφάϊ.

— Βάλε γνῶσι τῆς θυγατρός σου — εἶπεν ὁ Ἀντώνιος — κάμε την νὰ δεχθῇ πλούσιον γαμπρόν, ἂν θέλῃς νὰ καλοπεράσωμε κἂν εἰς τὰ μαῦρα μας γεράματα.

★

Ἡ δύο ὥραις ὁποὺ ἐδαπάνησε νὰ φθάσῃ εἰς τὴν πόλιν τοῦ ἐφάνηκαν χρόνος, καὶ εἰς τὸν δρόμον ἐβίαζε τὸ ἄλογο, κ' ἔκαμνε ἐπάνω κάτω τοὺς ἐξῆς συλλογισμούς.

— Θαρρῶ πῶς θὰ πετύχῃ· ἀπ' ὅτι δείχνει εἶναι γραμμένο· πρῶτα, πῶς μοῦ ἦλθε ἔξαφνα νὰ ζητήσω τοῦ Μώρου τὴν ἄδειαν ν' ἀνταλλάξω τὰ φλωριά; ὁλοφάνερη θεοῦ φώτισῃ· δεύτερα, εἶδες μὲ ποίαν εὐκολίαν ὁ καϋμένος ὁ Μῶρος μοῦ ἔδωσε τὴν ἄδειαν, καὶ ὕστερα μοῦ εἶπε ὅτι μᾶς καρτερεῖ ἀπόψε, ἐμένα δηλαδὴ καὶ κάποιον ἄλλον! Ἂν πιτύχῃ τὸ σχέδιό μου καὶ δὲν εὑρεθῇ κανένα ἐνάντιο νὰ μᾶς ἐμποδίσῃ, θ' ἀλλάξῃ ἡ τύχη μου ἡ κατηραμένη· κ' ὕστερα, εἰς τὸν πάτον πάτον, ἦλθε ἡ ὥρα νὰ βγάλω ἀπὸ τὸν λαιμόν μου αὐτὸ τὸ μασκαραλίκι ποὺ μοῦ ἔχουν κρεμάσῃ ἀπὸ γενεὰν εἰς γενεὰν οἱ προκομμένοι προπάτορές μου, χαμένο θυμητικὸ ἀπὸ περασμένα μεγαλεῖα· μὲ τούτην ἐδῶ τὴν ἐλπίδα κολλημένην ἐπάνω 's τὴν καρδιά μου, πῶς τάχα τὰ στοιχειωμένα τοῦτα φλωριὰ θὰ ἀναστήσουν τὸ σπίτι μου, μὲ αὐτὸ τὸ παλαιὸ ὄνειρο, ἔχασα τὰ νιάτα μου καὶ δὲν ἐφρόντισα νὰ κάμω κατάστασιν καθὼς ἄλλοι συγχωριανοί μου τὴν ἔκαμαν μὲ τόσους τρόπους. Πόσαις φοραὶς, τὴν παραμονὴν τοῦ Ἁγίου Βασιλείου, ἠθέλησα νὰ πάω εἰς τὴν πολιτείαν νὰ δοκιμάσω μὲ αὐτὰ τὰ τρία φλωριὰ τὴν τύχην μου μέσα εἰς ἐκεῖνα τὰ καταστήματα, ὅπου πηγαίνει καὶ χαρτοπαίζει κάθε λογῆς ἄνθρωπος, ἄρχοντας τεχνίτης καὶ χαμαλής, καὶ τίμιος, καὶ μπομπιωμένος, ἀρκεῖ νὰ ἔχῃ

Digitized by Google

πολλὰ ἢ ὀλίγα χρήματα, καὶ ὅλοι εὑρίσκουν χρήματα, ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, ποιὸς ὀλίγα ποιὸς πολλά, νὰ πάω κ' ἐγὼ ἐκεῖ μέσα μὲ ταῖς πλατοβράκαις μου καὶ μὲ τὸ τρυπημένο φέσι μου, ἴσως ἐκατόρθονα νὰ δώσω δύο φάσκελα τῆς φτώχειας· ἀμμὴ ἐφοβήθηκα τὴν προγονικὴν ἐκείνην παραγγελίαν καὶ τοῦ πατρός μου τὴν κατάραν· κ' ὕστερα παίζω κάθε βράδυ, καὶ ταῖς ἑορταῖς ὅλην τὴν ἡμέραν, εἰς τὸ ἀργαστῆρι, καὶ πάντοτε χάνω· ἀλλὰ σήμερα, εἴτε ἔτσι εἴτε ἀλλέως, θὰ τελειώσῃ· σπορὰν ἀρσενικὴν δὲν ἔχω νὰ ἀφήσω αὐτὴν τὴν παράξενην κληρονομίαν· ἡ θυγατέρα μου εἶναι ἀνυπότακτη καὶ γαμπρὸν δὲν θέλει, ἤ, καθὼς μοῦ φαίνεται, τὸν θέλει οὐρανακατέβατον· τοῦτα τὰ τρία φλωριὰ εἶναι καλὸ δόλωμα γιὰ νὰ τὸν ψαρέψω.

Ἅμα ἔφθασε γλυκοχαράμματα εἰς τὴν πόλιν, ἄφησε τὸ ἄλογο εἰς τὸ συνηθισμένο μέρος, καὶ πρῶτα πρῶτα ἐπῆγε εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος νὰ προσκυνήσῃ, ὕστερα ἐκατέβηκε ἀμέσως εἰς τὴν Σπηλιά, ἔβγαλμα ἡλίου, ἐστάθηκε εἰς μίαν ἄκρην κ' ἐπερίμενε κάμποσην ὥραν ὅσο νὰ πληθύνῃ ὁ κόσμος· ἄρχισαν νὰ περνοῦν ἀπὸ δύο ἀπὸ τρεῖς ὅσο ποὺ ἐπηγαινοέρχονταν ἀμέτρητοι ἄνθρωποι ἀκατάπαυτα· τότε αὐτὸς ἀπὸ ἐκεῖ ποὺ ἦταν ἐπροχώρησε μέσα εἰς τὸ πλῆθος καὶ αὐτοῦ ἄφησε νὰ κυλήσῃ ἕνα ἀπὸ τὰ τρία φλωριά, ποὺ ἐκρατοῦσε σφικτὰ μέσα εἰς τὴν φοῦκταν του, κατόπιν ἐτραβήχθηκε ὀλίγο παράμερα κ' ἔμεινε μὲ τὰ μάτια στυλωμένα εἰς τὸ φλωρὶ νὰ ἰδῇ τί θὰ συμβῇ· γιὰ κάμποσην ὥραν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς διαβάταις ἐτύχαινε νὰ πατήσουν ἐπάνω εἰς τὸ φλωρί, καὶ ἐκεῖνο δὲν ἐχώνετο μέσα εἰς τὴν σκόνην, ἀλλὰ ἔμενε ἀπὸ 'πάνω κ' ἔλαμπε πάντοτε αὐτοῦ ἐκεῖ ὅπου τὸ εἶχε ρίξῃ.

[Ἕπεται συνέχεια] ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΟΛΥΛΑΣ

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ[1]

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ Κας HANNAH LYNCH

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι΄.

Παρὰ σκοπὸν βολή.

Ὁ ἰατρὸς Τελάχας ἦτο πλήρης κρυφίας εὐχαριστήσεως καὶ κρυφίων ἐλπίδων καθ' ἣν ἡμέραν εἶδε τὸν Γουσταῦον Λανὲκ ἐπιβιβαζόμενον εἰς τὸ διὰ Σῦρον ἀτμόπλοιον. Ἀφοῦ τὸν ἐσύστησε θερμῶς εἰς τὸν ἀξιόλογον πλοίαρχον τῆς *Σφακτηρίας* καὶ τὸν ἀπεχαιρέτησεν, ἐπιστρέψας ἐκ Πειραιῶς εἰς Ἀθήνας ἐθεώρησε καθῆκόν του νὰ λάβῃ πληροφορίας τινὰς περὶ τοῦ μυστηριώδους τούτου ὑποκειμένου. Ἐσυμβουλεύθη τὸν Κύριον Γαληνίδην, κατὰ συμβουλὴν δὲ αὐτοῦ ἀπευθύνθη εἰς τὸν πρόξενον τῆς Γερμανίας, οὗτος δὲ τὸν παρέπεμψεν εἰς τὸν πρέσβυν του. Ὁ βαρῶνος Χοενφὲλς ἐγνώριζεν ἀορίστως τὸν Κύριον Λανέκ, ὡς ἄνθρωπον λόγιον, ἀλλὰ περὶ τῶν προηγουμένων του, περὶ γένους, μέσων, κοινωνικῆς θέσεως, οἰκογενειακῶν σχέσεων οὐδὲν ὁριστικῶς ἐγνώριζε οὔτε ἠδύνατο νὰ ἐξακριβώσῃ, ὥστε ὁ Τελάχας κατέφυγεν ἐξ ἀνάγκης εἰς ὑποθέσεις καὶ συμπερασμούς, ὡς συνήθως συμβαίνει, προκειμένου περὶ ξένων. Τὸ πρώτιστον ζήτημα ἦτο ἐὰν ὑπάρχῃ που ἢ δὲν ὑπάρχῃ Κυρία Λανέκ· ὄχι ὀλιγώτερον σπουδαῖον ἦτο καὶ τὸ ζήτημα τῆς περιουσίας. Εἰς τὸν παλαιὸν καιρὸν ἡ σοφία εἶχε σύντροφον τὴν πενίαν, ἀλλὰ τὴν σήμερον τὰ πράγματα μετεβλήθησαν. Ὁ Κύριος Τελάχας ἤρχισε νὰ φοβῆται μὴ ἔσπευσε πολὺ συστήσας τὸν ἄγνωστον τοῦτον γαμβρὸν εἰς τὸν ἀδελφόν του, τοὺς φόβους του δὲ ἐπηύξανεν ἡ σκέψις ὅτι ὁ ἰδιότροπος αὐτὸς ἀδελφὸς ἦτο ἄξιος νὰ ἐνθουσιασθῇ μὲ τὸν ἀρχαιολόγον ξένον καὶ νὰ θεωρήσῃ τὴν ἀρχαιομάθειάν του καὶ μόνην ὡς ἀρκοῦσαν ἐγγύησιν διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς Ἰναρίμης, ἀντὶ νὰ φροντίσῃ νὰ περιβάλῃ τὸν πολύτιμόν του ἀδάμαντα μὲ χρυσὸν γνήσιον.

— Ἔχει δίκαιον ὁ Σταῦρος, ἔλεγε καθ' ἑαυτόν. Καλλίτερα νὰ ἔλθῃ εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἴσως καταφέρωμεν τὸν Μάγγον, τὸν πλούσιον ὁμογενῆ, νὰ μᾶς τὴν ζητήσῃ.

Ἀλλ' ἡ ἀποκατάστασις τῆς Ἰναρίμης ἦτο ἐπὶ τοῦ παρόντος δευτερεύουσα ὑπόθεσις. Ἡ κοινοβουλευτικὴ πάλη καὶ ἡ ἐπερχομένη δημοτικὴ ἐκλογή, ἰδοὺ περὶ τίνος πρὸ πάντων ἐφρόντιζεν ὁ Τελάχας. Δήμαρχος τῆς Πρωτευούσης τώρα, καὶ μὲ τὸν καιρὸν ὑπουργός! Ὑπουργός, ἠλεκτρίζων ἐκ τοῦ βήματος τὴν Ἑλλάδα ὁλόκληρον διὰ τῶν πολυώρων ἀγορεύσεών του, κεραυνοβολῶν καὶ ὀνειδίζων τὴν Εὐρώπην διὰ τὴν καταπάτησιν τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου καὶ διὰ τὴν κακεντρέχειάν της ὡς πρὸς τὴν διευθέτησιν τῶν ἑλληνικῶν συνόρων! Καὶ σκεπτόμενος ταῦτα προέβη εἰς νοερὰς ἀγορεύσεις, καὶ τὰς συνώδευε μὲ ζωηρὰς χειρονομίας, ἐνῷ ἀνέβαινε τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ διευθυνόμενος πρὸς τὴν νέαν οἰκίαν τὴν ὁποίαν ἔκτιζε πλησίον τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Ἡ οἰκοδομὴ ἐπήγαινε καλά, ἄλλως δὲν εἶχεν ἀνησυχίας περὶ τῆς μέχρι τέλους εὐοδώσεώς της, ἀφοῦ πρὸς ἐξευμένισιν τῆς τύχης ἐφρόντισε νὰ θυσιάσῃ πετεινὸν ἐπὶ τοῦ θεμελίου λίθου.

Ἐπλησίαζεν εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν ὅτε εἶδε τὸν συνάδελφόν του Γαληνίδην ἐξερχόμενον τοῦ Νοσοκομείου. Οἱ δύο φίλοι ἐστάθησαν καὶ ἤρχισαν σπουδαίαν περὶ τῶν πολιτικῶν συζήτησιν.

— Τί ἔπαθεν ὁ Σταῦρος, ἠρώτησεν ὁ Κος Γαληνίδης ἐν τῷ μέσῳ τῆς συζητήσεως. Ἀφηνίασε καὶ κτυπᾷ εἰς τὴν ἐφημερίδα του ἀριστερὰ καὶ δεξιά, ἐχθροὺς καὶ φίλους.

[1] Ἴδε σελ. 172

Digitized by Google

— Πρὸς τὸ θεαθῆναι! ἀπεκρίθη γελῶν ὁ Τελάχας. Ὁ σκοπός του εἶναι νὰ τὸν φοβῆται ὁ κόσμος, ὡς ἡφαίστειον εἰς ἔκρηξιν διαρκῆ.

— Ἴσως ἔχει καὶ ἄλλους σκοποὺς — πρακτικωτέρους, — ὑπέλαβεν ὁ Κος Γαληνίδης, τονίζων τὴν τελευταίαν λέξιν.

Ὁ Τελάχας ἔστρεψε ἀνήσυχον βλέμμα πρὸς τὸν φίλον του.

— Τὸν ὑποπτεύεσαι;

— Τὸ φρόνιμον εἶναι κανένα νὰ μὴ ἐμπιστεύεσαι τυφλῶς. Ὁ ἄνθρωπος ἐν γένει ὑπόκειται εἰς μεταβολάς.

— Τί εἴδους μεταβολὴν προβλέπεις ἐκ μέρους τοῦ Σταύρου;

— Ὄχι εὐχάριστον διὰ σέ, εἶπε μυστηριωδῶς ὁ Κος Γαληνίδης.

— Τί; θὰ τὰ γυρίσῃ;

— Ἠξεύρω κ' ἐγώ; ψιθυρίζονται περίεργοι φῆμαι. Θὰ ἦτο καλλίτερον ἂν δὲν ἐβιάζεσο νὰ ἐνοχοποιηθῇς μαζῆ του. Ἀλλὰ τὸ παθαίνουν οἱ βασιλεῖς νὰ ἀπατῶνται ἀπὸ τοὺς ὑπουργούς. Δὲν θὰ εἶσαι ὁ πρῶτος!

— Δὲν ἔχει ὑπουργούς, οὔτε φοβεῖται ἀπὸ μεταβολὰς τὸ ἰδικόν μου βασίλειον, φίλτατε! Ἀλήθεια, τὸν νέον ἐκεῖνον τὸν ἔστειλα εἰς τὴν Τῆνον.

— Καὶ τοῦτο ριψοκίνδυνον μᾶλλον. Πρόσεχε! ἂν τουφεκίζῃς χωρὶς νὰ σημαδεύῃς, κινδυνεύεις νὰ σοῦ φύγῃ τὸ πουλί.

Ὁ Τελάχας δὲν ἤκουσεν εὐχαρίστως τὸν διπλοῦν τοῦτον ὑπαινιγμόν.

— Εὔκολον νὰ κάμνῃ κανεὶς τὸν σοφόν, εἶπε μετὰ πικρίας.

— Εὔκολον καὶ δύσκολον, φίλε μου. Ἀλλὰ μὴ θυμόνῃς! Ὑγίαινε. Ἔλα κανὲν ἑσπέρας νὰ γευματίσῃς μαζῆ μου.

Οἱ δύο ἰατροὶ ἀπεχαιρετήθησαν ψυχρότερον τοῦ συνήθους. Ὁ Τελάχας δὲν ἦτο ἥσυχος. Τί ἐσήμαινον αἱ νύξεις αὗται περὶ τῆς ἀμφιβόλου σταθερότητος τοῦ πολιτικοῦ φίλου καὶ συμβούλου του; Ὁ Γαληνίδης κάτι βεβαίως γνωρίζει διὰ νὰ εἴπῃ ὅσα εἶπε, ἦτο δὲ πασίγνωστος ἡ στενή του φιλία μὲ τὸν πρωθυπουργόν. Θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου! Μὴ ἐδωροδόκησε τὸν Σταῦρον ὁ Ὀϊδᾶς!

Ἡ ἀνησυχία τοῦ βουλευτοῦ Τήνου ἐπετείνετο ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα. Ἦτο εἰς προσοχὴν διαρκῆ, ἐπιβλέπων τὰ διαβήματα, τοὺς λόγους, τὴν διαγωγὴν τοῦ Σταύρου. Οὔτε ἡ ἐπιστολὴ τοῦ ἀδελφοῦ του, ἀγγέλλοντος τὴν ἄφιξιν τοῦ ξένου εἰς Τῆνον, διεσκέδασε τὴν κατήφειάν του. Δὲν ἠδύνατο νὰ σκεφθῇ περὶ ἄλλου τινὸς ἢ περὶ τῆς ἐνδεχομένης προδοσίας τοῦ συναδέλφου του. Τὰ δὲ πειστήρια ἐπεσωρεύοντο ἐναντίον του. Προδήλως ὁ Σταῦρος δὲν εἰργάζετο ὑπὲρ αὐτοῦ. Τὸν ἐπεβουλεύετο. Ὁ Τελάχας παρεπονέθη πικρῶς, ἀλλ' ὁ Σταῦρος ἀπελογήθη διαμαρτυρόμενος. Πῶς! αὐτὸς νὰ παραιτήσῃ ποτὲ τὸν φίλον του! Μὰ τὴν ψυχὴν τοῦ πατρός του, μὰ ὅ,τι ἱερώτερον ἠδύνατο νὰ ἐπικαλεσθῇ, τὸν ἠδίκει ὁ Τελάχας! Ἐὰν δὲν ἦτο ἀθῶος πάσης τοιαύτης ἀπιστίας, νὰ μὴν ἰδῇ ποτὲ καλὸν οὔτε εἰς αὐτὴν τὴν ζωήν, οὔτε εἰς τὴν ἄλλην! Καὶ ἐκτύπα τὸ στῆθος μὲ τοὺς γρόνθους του, καὶ τὸ αἷμα ἀνήρχετο εἰς τὰς παρειάς του ἀπὸ ἀγανάκτησιν ὅτι ἔστω καὶ πρὸς στιγμὴν τὸν ὑπωπτεύθη ὁ φίλος του.

Ὁ Τελάχας ἐπείσθη καὶ ἐζήτησε συγγνώμην. Πλήρης συντριβῆς, δὲν ἐτόλμα νὰ ὑψώσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν ἀδικηθέντα φίλον του, κατὰ συνέπειαν δὲν ἐπρόφθασε καὶ νὰ παρατηρήσῃ τὸ ἐπίβουλον εἰρωνικὸν μειδίαμα τὸ διαστεῖλαν τὰ χείλη τοῦ Σταύρου.

Ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἑσπέραν παράρτημα ἔκτακτον τοῦ *Νέου Διογένους* ἐδημοσίευσεν ἄρθρον τραντακτόν, ἀναγγέλλον ὅτι ὁ ἐκδότης ἐπιθυμεῖ σφοδρῶς νὰ ἐξηγήσῃ εἰς τοὺς δημότας Ἀθηνῶν τοὺς λόγους ἕνεκα τῶν ὁποίων μεταβάλλει πορείαν, καὶ προσκαλεῖ αὐτοὺς εἰς συλλαλητήριον ἐπὶ τούτῳ τὴν προσεχῆ Κυριακὴν ἐντὸς τοῦ Ὠδείου εἰς τὴν ὁδὸν Πειραιῶς.

Ὁ Τελάχας παρεζαλίσθη! Εἶχε λάβει ἀκριβῶς πρὸ ὀλίγης ὥρας ἐπιστολὴν τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἔγραφεν ὅτι ὁ Λανὲκ τὸν κατενθουσίασε καὶ ὅτι πιστεύει ὅτι εἶναι ὁ κατάλληλος σύζυγος διὰ τὴν Ἰναρίμην. Αὐτὰ ἔγραφεν ὁ Περικλῆς, ἀλλὰ πῶς ἦτο ἀνθρωπίνως δυνατὸν νὰ ἐνασχολῇ τὸν νοῦν τοῦ Κωνσταντίνου τὸ συνοικέσιον τῆς ἀνεψιᾶς του, ἐνῷ σημεῖα τόσον φοβερᾶς καταιγίδος ἐμαύριζον τὸν πολιτικὸν ὁρίζοντα! Ἀλλὰ τίς οἶδεν, ἴσως ἡ μεταβολὴ πορείας τοῦ Σταύρου οὐδὲν εἶχε τὸ κοινὸν πρὸς τὴν ἐπικειμένην ἐκλογὴν δημάρχου. Ὡς πρὸς τοῦτο καὶ μόνον εἶχεν ἀνάγκην τῆς ἐπικουρίας τοῦ Σταύρου, ἄλλως ἂς μεταβάλῃ αὐτὸς ὅσον θέλει πορείαν εἰς τὰ κοινοβουλευτικὰ ζητήματα.

Ἡ πρόσκλησις τοῦ Σταύρου παρεῖχεν ὑποσχέσεις διασκεδάσεως ἀσυνήθους, ὥστε πλῆθος Ἀθηναίων συνέρρευσε τὴν Κυριακὴν εἰς τὴν ὁδὸν Πειραιῶς. Πολλοὶ ἐθυσίασαν μέρος τοῦ ἀπογευματινοῦ ὕπνου των, καὶ κατὰ τὴν τρίτην καὶ ἡμίσειαν μετὰ μεσημβρίαν σειρὰ ἀδιάκοπος πολιτῶν διευθυνομένων πρὸς τὸ Ὠδεῖον διέσχιζε τὴν πλατεῖαν Ὁμονοίας, ὅπου ἔπαιζε κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν ἡ στρατιωτικὴ μουσική. Οἱ πίνοντες τὸν καφέν των εἰς τὸ καφενεῖον Χαραμῆ ἐπλήρονον βιαστικοὶ διὰ νὰ προφθάσωσι καὶ αὐτοί, ἔμενον δὲ κεναὶ ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην αἱ τράπεζαι τοῦ καφενείου· ἡ μουσικὴ ἐξηκολούθει νὰ παίζῃ, ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου μόνοι ἀκροαταί της ἔμειναν τροφοί, βρέφη, καὶ ὀλίγοι στρατιῶται.

Ἡ αἴθουσα τοῦ Ὠδείου ἦτο πλήρης καθὼς καὶ ἡ σκηνὴ καὶ τὰ παρασκήνια, εἰς δὲ τὴν εἴσο-

Digitized by Google

ΤΟ ΓΑΤΑΚΙ

Digitized by Google

δον συνεθλίβοντο οἱ μὴ εὑρίσκοντες πλέον θέσιν, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι καὶ οὕτω κάτι θ' ἀκούσουν.

Ὁ Ἀγγυρόπουλος κατεῖχε καλὴν θέσιν καὶ προητοιμάζετο νὰ διασκεδάσῃ μὲ τὰ τῆς συνεδριάσεως, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ συνωμίλει μεγαλοφώνως καὶ φιλικῶς μετὰ τοῦ ἐνδόξου Μιλτιάδου. Παρέκει ἐκάθητο ὁ ποιητής, ἐπισκοπῶν τοὺς συνεδριάζοντας μὲ βλέμμα περιφρονητικὸν καὶ μὴ ὑποκρύπτων εἰς τοὺς γείτονάς του τὴν ἰδέαν του περὶ τῆς βλακίας τῶν Ἀθηναίων.

— Βλᾶκες, μάλιστα, ἐπεφώνησεν ὁ Ἀγγυρόπουλος, διευθύνων καὶ αὐτὸς τὰς ἀκτῖνας τοῦ monocle του ἐπὶ τῆς ὁμηγύρεως. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο εἶναι καὶ ἀξιοθέατοι !

— Μὰ τὸν Ἡρακλῆ, ἐψιθύρισεν ὁ ποιητής, ἀξιοθέατος καὶ ἀξιοθαύμαστος εἶναι ὁ ἐπιλεγόμενος «βασιλεὺς τῆς Τήνου» !

— Διὰ τὴν Ἑλληνικὴν εὐπιστίαν του ;

— Διὰ τὴν καταπληκτικήν του εὐήθειαν !

Τὴν ἀνταλλαγὴν εὐμενῶν σχολίων διέκοψεν ἡ ἐμφάνισις τοῦ Σταύρου ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Ἡ παρουσία του καὶ μόνη ἐφαίνετο προαναγγέλλουσα une séance à sensation κατὰ τὴν γαλλικὴν ἔκφρασιν. Ὡς πρὸς τὰς πολιτικὰς ἰδέας τοῦ ῥήτορος, δὲν προτιθέμεθα οὔτε τὴν οὐσίαν νὰ ὑποδείξωμεν, οὔτε τὰς ἐκφράσεις νὰ διατυπώσωμεν. Ἡ μετάστασις τὴν ὁποίαν ἤρχετο νὰ διακηρύξῃ καὶ δικαιολογήσῃ, ἠδύνατο ἀκριβέστερον νὰ ἐξηγηθῇ διὰ λόγων μὴ πολιτικῶν, ἀλλ' ἐκεῖνος, ἐννοεῖται, ἐπέμεινε καὶ περιωρίσθη εἰς τὴν πολιτικήν. Προέβαλεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς κουμβωμένος ἕως ἐπάνω, μὲ παράστημα σοβαρὸν ὡς ἥρμοζεν εἰς ἀντιπρόσωπον τοῦ ἔθνους. Μειδίαμα ὕπουλον διέστελλε τὰ χείλη του καὶ ἡ λάμψις τῶν τολμηρῶν ὀφθαλμῶν του ἐμαρτύρει ὅτι συνῃσθάνετο τὴν δυσκολίαν τῆς θέσεώς του, ἀλλὰ δὲν τὴν ἐφοβεῖτο. Εἶδε τὸν Τελάχαν καὶ ἔνευσε πρὸς αὐτὸν εὐμενῶς. Μετὰ μίαν δὲ ἢ δύο φράσεις εἰσαγωγικάς, ἐβυθίσθη ἀμέσως εἰς ὠκεανὸν κενῆς εὐγλωττίας. Ἐκτυλίσσων πομπωδῶς κοινοὺς τόπους, περιπλέκων τὸ ἀκροατήριόν του εἰς κυκεῶνα ἀσαφῶν συλλογισμῶν, συνέκλωθε περιόδους μεγαλοσχήμους μέχρις οὗ αἱ διάνοιαι ἐθολώθησαν καὶ ἠμβλύνθησαν. Πόσον ὑπερτέρα τῶν κενῶν λόγων ἡ σοφία τῆς σιωπῆς ! Ἀλλὰ τὴν σοφίαν ταύτην δὲν ἐπιδιώκουν αἱ νεώτεραι γενεαί. Ἡ φλύαρος εὐγλωττία τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ τέρπει, ἐδῶ ὅσον καὶ ἀλλαχοῦ, τὰς ἀκοὰς τῶν πολλῶν, ὥστε ἐνόσῳ ὁ Σταῦρος ἐμεγαλορρημόνει περὶ τῆς Εὐρώπης, περὶ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου, τῆς ἐπεκτάσεως τῶν Ἑλληνικῶν συνόρων, τῆς ἀνακτήσεως τοῦ Βυζαντίου, οἱ ἀκροαταί του ἐλησμόνουν τοῦ ῥήτορος τὴν ἠθικὴν ποταπότητα. Τινὲς ἴσως ἀνελογίζοντο τὸ ἀνήθικον τῆς πολιτικῆς του ἀστασίας, ἀλλὰ μὴ τὸ καθῆκον τοῦ πολιτευομένου δὲν ὑπαγορεύει τὴν θυσίαν τῶν ἀτομικῶν συμπαθειῶν εἰς τὸ κοινὸν συμφέρον ; Ὁ δὲ Σταῦρος ἀπεδείκνυε διὰ τοῦ λόγου του ὅτι ὁ ἀγαπητός του φίλος, ὁ διαπρεπὴς ἰατρὸς Τελάχας, ὁ ἀξιότιμος βουλευτὴς Τήνου, δὲν ἦτο τὸ ἁρμόδιον πρόσωπον διὰ τὸ ἀξίωμα δημάρχου καὶ ὅτι ἡ ἐκλογὴ τοῦ Κυρίου Ὀϊδᾶ ἤθελεν ἀποφέρει ἀσυγκρίτως μεγαλειτέραν ὠφέλειαν καὶ τιμὴν εἰς τὸν δῆμον Ἀθηναίων.

— Πόσα σοῦ ἐπλήρωσε, ἐκραύγασεν ὁ Τελάχας ἐγειρόμενος καὶ βλέπων ἀγρίως τὸν ἀγορεύοντα.

— Ἔλα, κὺρ Σταῦρε, 'πέ μας τὸ ποσόν, ἐφώναξεν ἄλλος ἐκ τοῦ πλήθους.

Ὁ Σταῦρος ἐκοκκίνισεν ὀλίγον, ἀλλ' ἀντιμετώπισε τὴν ὕβριν μὲ τὸ πρόσχημα ἀταραξίας καὶ δὲν κατεδέχθη ν' ἀποκριθῇ. Ἐξηκολούθησε τὸν λόγον του, ἐπιδεικνύων τὴν πεποίθησιν ὅτι ὁ ἀπὸ τοῦ βήματος ὁμιλῶν εἶναι ἄξιος νὰ καταστήσῃ τὰ πάντα χωνευτὰ εἰς τοὺς ἀκροατάς του, τὴν ἀγόρευσίν του παρεγέμισε μὲ λέξεις ἠχηράς— «πατριωτισμός, — ἐλευθερία — ἡ δόξα τῆς Ἑλλάδος — τὸ πρὸς τοὺς ἐκλογεῖς του καθῆκον,— τὸ μέλλον τῶν Ἀθηνῶν», — κατέληξε δὲ λέγων ὅτι ἡ Εὐρώπη ὁλόκληρος ἔχει τοὺς ὀφθαλμοὺς προσηλωμένους εἰς τὸν ἐκλογικὸν τοῦτον ἀγῶνα καὶ ἐξώρκισε τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἐκτελέσωσι τὸ πρὸς τὴν πατρίδα καθῆκον.

Χειροκροτήματα ραγδαῖα ἐπέστεψαν τὴν ἀγόρευσιν τοῦ Σταύρου, ἐν μέσῳ δὲ τῶν ἐπευφημιῶν ὁ Ἀγγυρόπουλος καὶ ὁ ποιητὴς ὠθοῦντες καὶ ὠθούμενοι ἐξῆλθον τοῦ Ὠδείου ὅπως ἀναπνεύσωσι καὶ σχολιάσωσι τὰ τοῦ συλλαλητηρίου. Ὁ Ἀγγυρόπουλος περιέγραψε σατυρικῶς τὴν συγκίνησιν τῆς Εὐρώπης, ἀνησυχούσης διὰ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πάλης μεταξὺ Τελάχα καὶ Ὀϊδᾶ, ὁ δὲ ποιητὴς διετύπωσε τὸ πρᾶγμα εἰς ἀκαταλήπτους στίχους, καὶ ἐγέλων καὶ οἱ δύο δι' ὅσα ἤκουσαν καὶ εἶδον.

— Φοβερὸς κατεργάρης αὐτὸς ὁ Σταῦρος !

— Εὐφυὴς ἄνθρωπος, ἐπρόσθεσεν ὁ Ἀγγυρόπουλος ἐν εἴδει διαμαρτυρήσεως. Ἠξεύρει νὰ χρησιμοποιῇ τὰς κακίας του. Ὀλίγον τὸ ἔχεις νὰ ἠμπορῇ κανεὶς νὰ ἐπωφελῆται τῆς κακοηθείας του καὶ νὰ σοῦ τὴν περικαλύπτῃ μὲ ἐπιφάνειαν ἀρετῆς, πρὸς ἐπίδειξιν ;

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐξήρχετο καὶ ὁ Τελάχας συνομιλῶν ζωηρῶς μὲ τὸν ἀρειμάνιον Μιλτιάδην. Ὁ ὑπολοχαγὸς ἐφαίνετο μεγαλοπρεπῶς ὠργισμένος, καὶ αἱ ὀφρῦς του συνεσπῶντο φοβερῶς. Ὁ βουλευτὴς Τήνου ἔσειε τὸν γρόνθον του κατὰ τοῦ Ὠδείου, ὕβριζε, ἐφώναζε καὶ ἀνεθεμάτιζε.

— Ἀπ' αὐτὰ δὲν 'βγαίνει τίποτε, φίλε μου, ἔλεγεν ὁ Μιλτιάδης. Πρέπει νὰ τὸν προσκαλέσῃς εἰς μονομαχίαν.

— Θὰ τὸν προσκαλέσω ! Καὶ βέβαια ! Ἐγώ,

Digitized by Google

ὁ Κωνσταντῖνος Τελάχας, θὰ τὸν πολεμήσω, θὰ τὸν σκοτώσω, θὰ τὸν ἐξοντώσω!

Ὁ δυστυχὴς βουλευτὴς δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ τὴν ἰδέαν τοιαύτης ἀπάτης ἐκ μέρους τοῦ δολίου του συναδέλφου. Ὁ Ἀγγυρόπουλος διεσκέδαζε βλέπων τὴν ἀδημονίαν καὶ ἀκούων τὰ ἐπιφωνήματά του. Τὸν ἐπλησίασε μὲ συμπάθειαν ἐξερεθιστικήν.

— Θὰ τὸν κομματιάσω, ἐφώναζεν ὁ ἰατρὸς ἔξω ἑαυτοῦ. Τὸν ἀσυνείδητον, τὸν ἄτιμον! θὰ τοῦ δείξω ἐγώ!

— Ὁ σκοπός σας εἶναι ἀξιέπαινος, Κύριε Τελάχα, ὑπέλαβε σοβαρῶς ὁ Ἀγγυρόπουλος. Θὰ ἔχετε τὴν ἐπιδοκιμασίαν παντὸς ἐντίμου ἀνθρώπου.

— Αὐτὰ τοῦ λέγω κ' ἐγώ, εἶπεν ὁ Μιλτιάδης ἡρωϊκῶς. Καὶ τὸ θεωρῶ τιμήν μου νὰ φανῶ χρήσιμος εἰς τὸν ἰατρόν, εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν.

— Εἶναι εὐτύχημα τῷ ὄντι νὰ ἔχῃ τις τοιοῦτον φίλον εἰς παρομοίας περιστάσεις, ἐπρόσθεσεν ὁ Ἀγγυρόπουλος.

Ὁ Μιλτιάδης ἤγγισε τὸ πηλίκιόν του διὰ τῆς δεξιᾶς καὶ ἔκαμε ἐλαφρὰν ὑπόκλισιν· ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου του ἔλεγε καταληπτῶς: «Ἐὰν θέλετε ἡρωϊσμόν, ἐδῶ εἶμαι!»

Τὸ ἀπόγευμα διεθρυλήθη καθ' ὅλην τὴν πόλιν ὅτι ὁ ἰατρὸς προσεκάλεσε τὸν Σταῦρον εἰς μονομαχίαν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι σύμπαντες ἀνέμενον ἀνυπομόνως τὸ ἀποτέλεσμα.

Μάρτυς τοῦ Σταύρου ἦτο ὁ Ὀϊδᾶς. Ὅτε ὡρίσθη ἡ ὥρα καὶ οἱ ὅροι τῆς μονομαχίας ὁ μάρτυς εὗρε τὸν πρωταγωνιστὴν πλήρη ἀπεριγράπτου ἀνησυχίας· ὁ ἐκδότης τοῦ *Νέου Διογένους* παρεδέχετο προθύμως τὴν διεξαγωγὴν πάλης διὰ τοῦ καλάμου ἢ τῆς γλώσσης, ἀλλὰ προκειμένου περὶ πιστολίων καὶ σφαιρῶν, τὸ πρᾶγμα ἐλάμβανε μορφὴν δυσάρεστον καὶ ὁ ἱδρὼς τοῦ φόβου ἔβρεχε τὸ μέτωπόν του.

— Καὶ ἂν ἡ σφαῖρα δὲν 'πάγει καλά, ἔλεγε εἰς τὸν μάρτυρά του.

— Νὰ κρατῇς τὸ πιστόλι ἴσα, καὶ νὰ σημαδεύῃς μὲ προσοχήν. Ἰδοὺ πῶς, συνεβούλευεν ὁ Ὀϊδᾶς ὑψόνων τὸ πιστόλιον.

— Ὤ, ὤ! Πρόσεχε νὰ μὴ πάρῃ φωτιάν, ἐφώναζεν ὁ Σταῦρος περίφοβος.

— Αἴ, καϋμένε! Δὲν εἶναι κἂν γεμισμένον.

Ὁ Σταῦρος ἐξενύκτισε γράφων σπαραξικαρδίους ἐπιστολὰς πρὸς τὴν μητέρα καὶ τὰς ἀδελφάς του εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἀναθεματίζων τὸν παράφρονα ἀντίπαλόν του. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἰατρὸς δὲν ἐπέρασε τὴν νύκτα ἡσυχώτερον. Ἅμα ἔλειψεν ἀπὸ τὸ πλευρόν του ὁ στρατιωτικὸς φίλος του μὲ τὰς ἡρωϊκὰς προτροπάς του, ἤρχισε νὰ σφίγγηται ἡ καρδία τοῦ Τελάχα καὶ ν' ἀλλάζῃ ἡ ὄψις του. Ἔγραψε ἀσυνάρτητον ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ἀδελφόν του προτοῦ πέσῃ νὰ κοιμηθῇ, ἀλλὰ δὲν ἐκοιμήθη· ὅλην τὴν νύκτα ἔκλαιεν εἰς τὴν κλίνην του καὶ ἐστέναζε. Ὅτε δέ, τὸ πρωΐ, ὁ Μιλτιάδης καὶ ὁ Ἀγγυρόπουλος ἦλθον νὰ τὸν ἐξυπνήσωσι, τὰ βλέφαρά του ἐπροξένουν τρόμον καὶ εἶχέ τι τὸ νεκρωσίμως πένθιμον ἢ προσποιητὴ του εὐθυμία.

— Εἰς τὸν πόλεμον δὲν πρέπει κανεὶς ποτὲ νὰ τάξῃ κακὸν μὲ τὸν νοῦν του! Δὲν εἶναι ἀλήθεια, γενναῖε μου ὑπολοχαγέ, εἶπεν ὁ Ἀγγυρόπουλος.

— Δὲν εἶναι τρόπος νὰ ἐξευρεθῇ εἰρηνικὴ λύσις τῆς ὑποθέσεως, ἠρώτησεν ὁ Τελάχας, προσπαθῶν εἰς μάτην νὰ κρύψῃ τὸν φόβον του ὑπὸ τὸ πρόσχημα φιλανθρωπίας. — Εἶναι ἁμάρτημα, φίλοι μου, νὰ χύσῃ κανεὶς τὸ αἷμα τοῦ πλησίον χάριν ἰδιωτικῶν λόγων.

— Ἡ διάκρισις δύσκολος μεταξὺ ἰδιωτικῶν καὶ κοινῶν εἰς τοιαῦτα ζητήματα, ὑπέλαβεν ὁ Ἀγγυρόπουλος. Οἱ περισσότεροι πόλεμοι ἔλαβον ἀρχὴν ἐκ προσωπικῶν ἀφορμῶν.

— Ἀλλ' οἱ νόμοι ὅλων τῶν πολιτισμένων ἐθνῶν ἀπαγορεύουν τὴν μονομαχίαν, ὁ δὲ Σταῦρος κ' ἐγὼ εἴμεθα νομοθέται καὶ οἱ δύο, — δηλαδὴ ἀντιπροσωπεύομεν τὸ Σύνταγμα καὶ ὀφείλομεν νὰ τὸ ὑποστηρίξωμεν. Καὶ νὰ καταπατήσωμεν τώρα τὸν νόμον, βουλευταὶ ἡμεῖς!

Ἀλλ' ὁ Ἀγγυρόπουλος δὲν ἠθέλησε ν' ἀφήσῃ τὸν βουλευτὴν εἰς τὴν πλάνην εἰς τὴν ὁποίαν τὸν ὤθει ἡ ἀρετή του.

— Τοὺς νόμους, εἶπε, τοὺς κάμνομεν διὰ τοὺς ἄλλους, ὄχι δι' ἡμᾶς! Δὲν βαρύνεσαι ἀδελφέ! Καὶ τί ἀξίζει ἡ ἐλευθερία ἐὰν δὲν μᾶς ἐξασφαλίζῃ εἴσοδον ἐκ τῶν ὄπισθεν εἰς τὸν ναὸν τῆς ἀδικίας, καὶ ἂν δὲν μᾶς προμηθεύῃ εὐσχήμως προφάσεις πρὸς διεκφυγὴν τῶν νόμων!

— Αὐτὰς τὰς ἀρχὰς τὰς ἀφίνω εἰς ἄλλους, ἀνέκραξεν ὁ Τελάχας προσποιούμενος ἀγανάκτησιν.

— Ὥρα ἰατρέ, εἶπεν ὁ Μιλτιάδης, συγκρούων ἀνυπομόνως τοὺς πτερνιστῆράς του. Δὲν ἠξεύρω ἐγὼ τί λέγουν οἱ νόμοι τοῦ Κράτους, ἀλλ' οἱ νόμοι τῆς τιμῆς ἐπιβάλλουν νὰ παρευρίσκωνται οἱ ἀνταγωνισταὶ κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν ὥραν εἰς τὸ πεδίον. Ἔχω τὰ πιστόλια. Μὴ ἀργοπορῇς, παρακαλῶ.

Τοῦ ἰατροῦ αἱ κινήσεις ἦσαν ὡσὰν νὰ ἐζήτει νὰ περισυλλέξῃ σκορπισθέντα τὰ μέλη του καὶ νὰ τὰ συναρμόσῃ, προτοῦ δυνηθῇ νὰ βαδίσῃ. Ἔρριψε βλέμμα περιπαθὲς πρὸς τὸν Ἀγγυρόπουλον, ἀλλὰ τὸν ἐκρύωσε ἡ ἀπάθεια τοῦ αὐθάδους monocle καὶ ἡ ἐπιμελημένη περιβολὴ τοῦ Τεργεσταίου ὁμογενοῦς. Ἐστράφη πρὸς τὸν γενναῖον καὶ ἀδάμαστον ὑπολοχαγόν, καὶ ἠσθάνθη τὴν καρδίαν του συστελλομένην ἐντὸς τοῦ στήθους.

— Δὲν εἶναι φόβος, ἐτραύλισε, μὴ τὸ ἐπῆρεν εἴδησιν ἡ ἀστυνομία καὶ ἐμποδισθῇ τὸ πρᾶγμα;

Digitized by Google

Ὁ τόνος τῆς φωνῆς του ἐμαρτύρει ὅτι ηὔχετο καὶ ἐπεθύμει πρὸ παντὸς ἄλλου τὴν πραγματοποίησιν τοῦ φόβου τούτου. Ἀλλ' ὁ Μιλτιάδης ἔσπευσε νὰ τὸν καθησυχάσῃ.

— Οὔτε ἰδέα περὶ τούτου, ἀνεφώνησε.

— Ὤ, ἐστέναξεν ὁ δυστυχὴς Τελάχας.

Παρομοίαν ἀγωνίαν διῆλθε καὶ ὁ Σταῦρος ἑτοιμαζόμενος διὰ τὴν ὥραν τῆς μονομαχίας, καὶ εἰς τὸ πεδίον ἔτι τῆς μάχης, ὅπου ἔφθασε, μὲ τοὺς μάρτυράς του, ὀλίγα δευτερόλεπτα πρὸ τοῦ ἀντιπάλου του.

— Ἂν πάθω τίποτε, εἶπεν ὁ Τελάχας πρὸς τὸν Μιλτιάδην, μὴ λησμονήσῃς αὐτὴν τὴν ἐπιστολὴν διὰ τὸν ἀδελφόν μου.

Καὶ μὲ τρέμουσαν χεῖρα ἔλαβε τὸ πιστόλιον ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἀξιωματικοῦ.

— Ἐλέησόν με ὁ Θεός, ἐψιθύρισε, καὶ κλείσας τοὺς ὀφθαλμούς, ἐπυροβόλησε καὶ ἐπλήγωσε... ὄχι τὸν ἀντίπαλον, ἀλλὰ τὸν ἴδιον ἑαυτόν του.

[Ἕπεται συνέχεια] *Κατὰ τὸ ἀγγλικὸν ὑπὸ Δ. Β.*

ΤΟ ΛΟΥΛΟΥΔΙ

Ἐκεῖ 'στὸν βράχο τὸν ξερὸ
Ἔτυχε μόνο νὰ φυτρώσῃ
Ἕνα λουλοῦδι τρυφερὸ
Μέσα στὴν ἐρημιὰ τὴν τόσῃ.

Δὲν ἄκουσε ποτὲ φωνή,
Οὔτε πουλιοῦ γλυκὸ τραγοῦδι.
Δὲν εἶδε κόρη καστανὴ
Κι' ἄλλο δὲν γνώρισε λουλοῦδι.

Μὲ τὴν χαρούμενη θωριά του
Δὲν ἐστολίστηκε καμμιά,
Καὶ τὴν γλυκειὰ τὴν μυρωδιά του
Πάντα σκορπᾶ 'σ τὴν ἐρημιά.

Ἄχ! τί καλὰ ὅπου μαζὺ
Μ' ἄλλο δὲν ἔζησε βοτάνι·
Πῶς τὸ ζηλεύω! μόνο ζῇ
Καὶ μόνο πάλι θὰ πεθάνῃ...

Μ. Δ. ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

Ο ΧΑΣΑΝ ΜΠΑΜΠΑΣ

Ἀγαπημένε μου ἀδελφέ,

Διὰ τὸ ἀπὸ Λαρίσης εἰς Μπαμπᾶ ταξείδιόν μας ἀπεφασίσθη ν' ἀναχωρήσωμεν εἰς τὰς δύο μετὰ τὸ μεσονύκτιον ὁπότε ἀνέτελλε καὶ ἡ σελήνη. Διὰ νὰ μὴ διακόψωμεν τὸν ὕπνον διήλθομεν τὴν ἑσπέραν εἰς τὸν Φασουλῆ, τὸ μοναδικὸν τότε θέατρον τῆς πόλεώς μας.

Ὁ οὐρανὸς ἦτο καθαρός, οἱ ἀστέρες λαμπροὶ καὶ ἡ σελήνη εἰς τὸ τελευταῖον τέταρτόν της ἔρριπτε τὰς ἀργυρᾶς ἀκτῖνας της καὶ ἐφώτιζε τὴν πορείαν μας. Κατὰ τὴν μεταμεσονύκτιον αὐτὴν ὥραν τὰ πάντα ἐφαίνοντο μεγαλοπρεπῆ καὶ φοβερὰ συγχρόνως. Δὲν ὡμιλοῦμεν ἵνα μὴ διαταράξωμεν τὴν ἄπειρον σιγήν. Τὸ πᾶν ἐκοιμᾶτο καὶ μόνον ὁ κρωγμὸς νυκτοβίου πτηνοῦ, ἡ κανονικὴ πτῶσις τοῦ ἐν τοῖς ἀλωνίοις λιχνιζομένου σίτου καὶ τὸ ἥσυχον νανούρισμα τοῦ πλησίον μας ἑρπύζοντος ποταμοῦ διέκοπτον τὴν ἠρεμίαν τῆς φύσεως.

Ἕως οὗ ἐξέλθωμεν εἰς τὴν πεδιάδα, ἡ καρδία μου ἦτο συνεσφιγμένη, διότι ἐκτὸς τῆς λίαν ἀνωμάλου ὁδοῦ, ἔβλεπον καὶ τοὺς ὑψηλοὺς ἑκατέρωθεν αὐτῆς φράκτας τῶν ἀμπέλων, ἐντὸς τῶν ὁποίων τὰ μικρὰ ὀπωροφόρα δένδρα ἐφαίνοντο ὡς παμμέγισται δρῦς, ἐνεθυμούμην δὲ τὴν πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν συμβᾶσαν λῃστείαν καὶ τὸν φόνον τοῦ Ὀθωμανοῦ πασᾶ καὶ ἡ φαντασία μου παρίστανεν ὅτι ὄπισθεν ἑκάστου δένδρου ἐκρύπτετο καὶ εἷς ὡπλισμένος ἀνήρ, καὶ ὁ φόβος μου παρέλυε τὴν ὀρθοτάτην σκέψιν ὅτι οἱ κύριοι ἐκεῖνοι δὲν θὰ ἠνωχλοῦντο μόνον διὰ νὰ φοβίσωσι πτωχοὺς διαβάτας.

Οὕτω ἐβαδίσαμεν μέχρι τοῦ Καρὰ Τσαΐρι (Νεσωνίδος λίμνης), ὅτε ἤρχισε νὰ προβαίνῃ καὶ ἡ γλυκεῖα χαραυγή, ἡ ὁποία, κατὰ τὸν ποιητήν, βαλσαμώνει τὰ πάντα μὲ τὴν εὐώδη πνοήν της. Τὰ ἄστρα ἤρχισαν νὰ τρεμοσβύνουν καὶ μόνον ὁ Αὐγερινὸς ἐκρέματο ὑπεράνω τῆς Ὄσσης φωτίζων ὡς ἀργυρᾶ λυχνία τὸν ὕπνον τῆς φιλαρέσκου αὐτῆς δεσποίνης, ἐνῷ περὶ τὴν δύσιν ὁ Σείριος ἐφαίνετο χρυσοῦς. Ἡ φύσις ὅλη ἤρχισε νὰ ἐξυπνᾷ· λεπτοτάτη αὔρα ἐκίνει τὰ φύλλα τῶν δένδρων καὶ τὰ πουλάκια ἀπηύθυναν τὴν γλυκεῖαν πρωϊνὴν προσευχήν των εἰς τὸν Ὕψιστον, πρὸ τοῦ ὑπάγωσι πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς καθημερινῆς τροφῆς των.

Εἰς Μπαμπᾶ ἐφθάσαμεν μὲ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου καὶ ἐβιάσθημεν ν' ἀνέλθωμεν εἰς Ἀμπελάκια, διότι ἡ ὁδὸς εἶνε ἄδενδρος καὶ ἑπομένως ἐκτεθειμένη εἰς τὰς φλογερὰς αὐτοῦ ἀκτῖνας. Ἡ ὁδὸς αὕτη ἐγένετο ἁμαξιτὴ ἀλλ' ἕως σήμερον οὐδεὶς ἐτόλμησε ν' ἀνέλθῃ δι' ἁμάξης, διότι μέρος ταύτης πρὸς τ' Ἀμπελάκια εἶνε πολὺ ἀνωφερὲς καὶ τοῦτο ἐγένετο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐργοδηγῶν, οἵτινες ἐνόμισαν ὅτι ἠδύναντο νὰ διορθώσωσιν, ἐπὶ τὸ οἰκονομικώτερον δῆθεν, τὸ ἀρχικὸν σχέδιον τῆς Γαλλικῆς ἀποστολῆς, παραλείψαντες δύο καμπὰς ἐπὶ τοῦ ὄρους.

Περὶ Ἀμπελακίων, τῆς ὡραίας αὐτῆς κωμοπόλεως τῆς Ὄσσης σοῦ ἔγραψα ἄλλοτε ἐν ἐκτάσει· οὐδὲν ἐν αὐτῇ μετεβλήθη, οὔτε ἡ ζωογόνος δροσιά της, οὔτε τὰ κρύα νερά της, οὔτε ἡ περιβάλλουσα αὐτὴν χλοερὰ φύσις, οὔτε ὁ φιλόξενος οἶκος τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Μανιαρείου Σχολῆς καὶ καλλίστου φίλου μας κ. Μισίου. Τὰ πάντα εἶνε ὡς ἄλλοτε σοῦ τὰ περιέγραψα καὶ τὰ πάντα μετ' ἀρρήτου ἡδονῆς ἐπανεῖδον.

Τὸ χωρίον Μπαμπᾶ εὑρίσκεται παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς Ὄσσης, τῆς ὁποίας προεξοχή τις χωρίζει αὐτὸ τῆς πεδιάδος τοῦ Μακρυχωρίου, εἰς τὴν εἴσοδον τῶν Τεμπῶν καὶ παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Πηνειοῦ, οὗτινος αἱ ὄχθαι φράττονται ὑπὸ πλατάνων, αἰγείρων, ἰτεῶν καὶ ἄλλων δένδρων ἠδελφωμένων, πρὸ τῶν ὁποίων φύεται ἐν ἀφθονίᾳ ἡ χαρίεσσα λυγαριὰ μὲ τὰ εὐώδη ἄνθη της. Ἡ ὄπισθεν τοῦ χωρίου ὑψουμένη Ὄσσα εἶναι ἀπότομος, ξηρὰ

Digitized by Google

καὶ πετρώδης κατ' ἀντίθεσιν τῆς χλοερᾶς φύσεως, ἥτις μετὰ τοῦ ποταμοῦ περιβάλλει αὐτὸ κατὰ τὰ τρία τέταρτα. Ἐὰν ἡ τέχνη καὶ ἡ φιλοκαλία ἤρχοντο ἀρωγοὶ τῆς φύσεως, ἡ ὁποία τόσον πλουσίως ἐπροικίσθη, τὸ χωρίον Μπαμπᾶ θὰ ἦτο μία γωνία ἐπιγείου παραδείσου. Ἀτυχῶς δὲν διαφέρει κατ' οὐδὲν τῶν λοιπῶν Θεσσαλικῶν χωρίων τοῦ Κάμπου καὶ ἡ εἰκών, ἥτις ἀπετυπώθη ἐκ τοῦ ἱλαροῦ βλέμματος, ὅπερ οἱ θεοὶ ἔρριψαν ἐπ' αὐτοῦ, ἀμαυροῦται ἐκ τῆς ἐπικρατούσης γενικῆς ἀβελτηρίας. Τὸ χωρίον Μπαμπᾶ, εἰς τὸ ὁποῖον κατελθόντες ἐξ Ἀμπελακίων παρεμείναμεν ὁλόκληρον ἡμέραν, ὠνομάσθη ἐκ τοῦ Χασὰν Μπαμπᾶ, τοῦ τιμωμένου καὶ νῦν ὡς Ἁγίου ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ εἰς τὸν τάφον τοῦ ὁποίου μεταβαίνουσι σήμερον πάντες πιστοὶ καὶ ἄπιστοι οἱ διερχόμενοι ἐκεῖθεν. Τὸ τέμενος ἀποτελεῖ μέρος τεκὲ (μοναστηρίου), ὅστις περικοσμεῖται ἐκ παλαιτάτων κυπαρίσσων καὶ ἄλλων δένδρων ὀπωροφόρων καὶ μή. Σύγκειται δὲ τὸ τέμενος ἐκ δύο μερῶν, τοῦ κυρίως τεμένους ἤτοι τοῦ θολωτοῦ θαλάμου ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπάρχουσιν οἱ τάφοι τοῦ Χασὰν Μπαμπᾶ καὶ τῶν Κυρίων αὐτοῦ Χατζῆ-Ἀγᾶ καὶ τῆς συζύγου του, καὶ τοῦ προθαλάμου ὑποβασταζομένου ὑπὸ στύλων μονολίθων, ἔνθα ἐνταφιάζονται οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ. Τὸ τέμενος τοῦτο κατεσκευάσθη κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐξ ὑλικοῦ ἀρχαίου ναοῦ χρησιμεύσαντος κατ' ἀρχὰς ὡς χριστιανικῆς ἐκκλησίας, διότι οἱ ἐκ μαρμάρου μονόλιθοι στύλοι ὡς καὶ ἡ ἀψὶς τῆς θύρας, ἀποτελουμένη ἐκ τεμαχίων γρανίτου καὶ λευκοῦ μαρμάρου ἐναλλάξ, συνηρμοσμένων οὕτω τεχνηέντως ὥστε αἱ προεξοχαὶ τοῦ ἑνὸς νὰ ἐφαρμόζωνται ἀκριβέστατα εἰς τὰς ἐσοχὰς τοῦ παρακειμένου, μᾶς πείθουσι περὶ τῆς προελεύσεώς των, διότι οὔτε οἱ Ὀθωμανοὶ οὔτε οἱ πρὸ αὐτῶν χριστιανοὶ θὰ ἐλάμβανον τὸν κόπον νὰ μεταφέρωσι μακρόθεν καὶ μάλιστα εἰς Μπαμπᾶ τοιούτους λίθους. Ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ τεμένους εὑρίσκεται ἐπιγραφὴ Ἀραβικὴ ἐκ τῆς ὁποίας δύναται νὰ πληροφορηθῇ τις τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνεγέρσεώς του, ἥτις ἀνέρχεται εἰς τοὺς πρώτους χρόνους τῆς κατακτήσεως κατὰ τὰς πληροφορίας, ἃς ἔσχον ἐκ τῶν ἐπιγόνων τοῦ Ἁγίου παρ' οἷς ἐφιλοξενήθην, καὶ οἱ ὁποῖοι διηγοῦνται περὶ τοῦ βίου αὐτοῦ καὶ τῶν θαυμάτων του τὰ ἑξῆς:

Ὁ Χασὰν Μπαμπᾶς ἦλθεν ἐκ τοῦ Κουρδιστὰν εὐθὺς μετὰ τὴν κατάκτησιν τοῦ τόπου ὀκταετὴς καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ἑνὸς πλουσίου Ἀγᾶ, παρ' ᾧ ὑπηρέτει μετ' ἀφοσιώσεως. Ὁ κύριός του θέλων νὰ μεταβῇ εἰς τὸ Χατζηλῆκι ἀφῆκεν εἰς τὸν Χασὰν τὴν ἐπιστασίαν τῶν κτημάτων του. Ὅτε ἦλθεν ὁ καιρὸς τοῦ θερισμοῦ ἡ κυρία του ἔβλεπε μετὰ στενοχωρίας ὅτι ὁ Χασὰν δὲν ἐφρόντιζε νὰ μισθώσῃ ἀνθρώπους καὶ εἰς τὰς ἐπανειλημμένας παρατηρήσεις της ἀπήντα «ἔχομεν καιρό». Τέλος μίαν ἡμέραν ἀπεφάσισε νὰ ὑπάγῃ μόνη της νὰ ἴδῃ, καὶ ἐπειδὴ ἦτο μεσημβρία, εἶδε 40 δρέπανα κρεμασμένα χωρὶς νὰ φαίνεται οὔτε εἷς ἄνθρωπος, τὸ ἑσπέρας δὲ οἱ ἀγροὶ ἦσαν θερισμένοι καὶ τὰ γεννήματα ἀλωνισμένα καὶ βαλμένα εἰς τὰς ἀποθήκας. Ἄλλοτε πάλιν ἐπλησίαζε τὸ ραμαζάνι, τὸ ὁποῖον οἱ Ὀθωμανοὶ ἀνοίγουν μὲ μπακλαβᾶν. Ἡ Ὀθωμανὶς ἐνεθυμήθη τὸν ἀπόντα σύζυγόν της καὶ εἶπε·—Πόσον εὐτυχὴς θὰ ἦτο ἂν ἠμποροῦσε καὶ ὁ Χατζῆ-Ἀγᾶς νὰ φάγῃ ὀλίγον μπακλαβᾶν! Ὁ Χασὰν εἶπεν εἰς τὴν κυρίαν του νὰ ἑτοιμάσῃ τὸν μπακλαβᾶν καὶ θέλει τὸν μεταφέρει ὁ ἴδιος ἐκεῖ. Ἂν καὶ δέν το ἐπίστευσεν, ἡτοίμασεν ὅμως αὐτόν· μεθ' ἡμίσειαν ὥραν ἰδοῦσα τὸ δέμα εἰς τὸ αὐτὸ μέρος ἤνοιξεν αὐτὸ καὶ ἀντὶ τοῦ μπακλαβᾶ εὗρεν ἐντὸς τοῦ πιάτου τὸ δακτυλίδιον τοῦ Ἀγᾶ. Τότε πλέον ἐβεβαιώθη ὅτι ὁ Χασὰν ἦτον ἅγιος. Μίαν πρωίαν ὁ Χασὰν ἐγερθεὶς εἶπεν εἰς τὴν κυρίαν του νὰ ἑτοιμάσῃ ἄρτον καὶ φαγητόν, διότι θὰ ὑπάγῃ εἰς προϋπάντησιν τοῦ κυρίου του μέλλοντος ν' ἀποβιβασθῇ εἰς Τσιάγεσι. Ἐπορεύθη ἐκεῖ μετ' ἄλλων χωρικῶν, ὅπως μὲ διαβάσματα καὶ τραγούδια συνοδεύσωσι τὸν ἐρχόμενον ἐκ τοῦ τάφου τοῦ Προφήτου εἰς τὸν οἶκόν του. Ὁ Χατζῆ-Ἀγᾶς ἰδὼν τὸν Χασὰν εἶπεν εἰς τὸ πλῆθος ὅτι ἐκεῖνος ἦτο ὁ Ἅγιος καὶ ἑπομένως εἰς ἐκεῖνον ἀνῆκον τὰ διαβάσματα καὶ τὰ τραγούδια, διότι καθ' ἑκάστην τὸν ἔβλεπε προσκυνοῦντα εἰς τὸν τάφον τοῦ Προφήτου χωρὶς νὰ δυνηθῇ ποτε νὰ τῷ ὁμιλήσῃ. Ἔκτοτε ὁ Χασὰν ἐγένετο ἄφαντος καὶ ἔζησεν οὕτω ἐπὶ 40 ἔτη· μόνον δὲ νέον τι θαῦμα καθίστα γνωστὴν τὴν παρουσίαν του. Μίαν πρωίαν εὑρέθη χαραγμένος ὁ τόπος ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔπρεπε νὰ κτισθῇ ὁ τεκές, ὁ ὁποῖος ἐγένετο διὰ συνεισφορῶν τῶν πιστῶν, καὶ τὸν ὁποῖον διὰ φιρμανίου ἐπροίκισε πλουσίως ὁ τότε Σουλτᾶνος. Εἰς τὸν Χασὰν ἀποδίδουσι καὶ τὴν διασφάγα τῶν Τεμπῶν· ἐκτύπησε μὲ τὸ τοποῦζί του τὰ ὄρη ταῦτα καὶ ἀμέσως ἐχωρίσθησαν! Καὶ σήμερον ἀκόμη θεωρεῖται ὡς θαυματουργῶν, καὶ ἔσωθεν τοῦ σαρικίου του, ὅπερ φορεῖ καθ' ἑκάστην ἑσπέραν ἐξερχόμενος τοῦ τάφου του, ὑπάρχει βάμβαξ ἀνανεούμενος συνεχῶς, ὅστις τιθέμενος ἐπὶ τῶν πληγῶν θεραπεύει αὐτάς. Ἔξωθεν δὲ τοῦ τεμένους ὑπάρχει ροιά τις εἰς τὴν ὁποίαν δένουν τοὺς πυρετούς· καὶ ἡ ἰαματικὴ αὐτῶν δύναμις ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τοὺς ἀπίστους ἅμα προσέλθωσι μετὰ πεποιθήσεως. Ὁ τάφος τοῦ Χασὰν διατηρούμενος καθαρώτατος, εἶνε σκεπασμένος μὲ πράσινον ὕφασμα. Ἠρώτησα τὴν συνοδεύουσαν ἡμᾶς σύζυγον τοῦ Δερβίσου Γκαλήπ, ἐὰν αὐτὸ ἦτο τὸ φόρεμα ὅπερ ζῶν ἔφερεν ὁ Χασὰν Μπαμπᾶς. — Ὄχι, μοὶ ἀπήντησεν ἀφελῶς, αὐτὸ τὸ ἐβάλαμεν ἡμεῖς γιατὶ τὸ ἄλλο τὸ ἔφαγεν ὁ σκόρος. — Ἐπὶ τοῦ τοίχου ὑπάρχουσιν ἀνηρτημέναι αἱ δύο σημαῖαί του καὶ τὸ τοποῦζί του μὲ τὸ ὁποῖον λέγεται ἀκόμη ὅτι ἐφόνευσε τοὺς ἀπίστους, πρὸς δὲ καὶ εἰκόνες μὲ διάφορα ρητὰ τοῦ κορανίου. Φαίνεται ὅμως ὅτι ὁ Χασὰν Μπαμπᾶς δὲν εἶχε τὰ ἄγρια ἔνστικτα, ὅσα τῷ ἀποδίδουσι, διότι ἐκτὸς τοῦ μυθολογικοῦ αὐτοῦ βίου, ὅστις δὲν τὸν δεικνύει τοιοῦτον, καὶ ἐκ τῆς διαθήκης αὐτοῦ, γραφείσης κατὰ τὸ 901 ἐγείρας, ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸ 1492 καὶ παραδόξως διασωθείσης μέχρι σήμερον, φαίνεται ἄνθρωπος ἐμφορούμενος αἰσθημάτων εὐγενῶν καὶ φιλανθρωπικῶν ἀνωτέρων καὶ τῆς ἐποχῆς του καὶ τῆς καταγωγῆς του καὶ τῆς ἀνατροφῆς του. Παραθέτω περικοπάς τινας αὐτῆς, ἀντιγράψασα αὐτὰς ἀπὸ πιστὴν μετάφρασιν ἐκ τοῦ πρωτοτύπου, ἐξ ὧν καταφαίνεται ὁ ἤπιος καὶ ἀγαθὸς χαρακτήρ του.

«Ὁ πολλὰ ἀγαθοεργὰ καθιδρύματα συστήσας καὶ «πολλὰ λαμπρὰ ἔργα ἐργασάμενος, τὸ καύχημα

Digitized by Google

«τοῦ κόσμου τυγχάνων Χασὰν Μπαμπᾶς, γνοὺς «ὅτι ὁ κόσμος πρόσκαιρος, ὅτι τὰ εἰς τὴν κατοχὴν «καὶ κυριότητά του εὑρισκόμενα κτήματα εἰσίν, «οἱονεὶ παρακαταθήκη, ὅτι μόνον ἡ μέλλουσα ζωὴ «διαρκής, ὅτι ὁ Κόσμος οὗτος οὐδέν ἐστιν ἢ τό- «πος ἐν ᾧ ἐργάζεται διὰ ν' ἀποκτήσῃ τὴν αἰώνιον «ζωήν· ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ὅ,τι «τρώγει καταστρέφει, ὅ,τι ἐνδύεται τοῦτο φθείρε- «ται, καὶ μόνον ἡ ἐλεημοσύνη εἶνε ἐκεῖνο, τὸ ὁ- «ποῖον μένει διαρκές. — Ἐπίσης γνωρίζων ὅτι ἡ «τοῦ ἀφιερώματος ὠφέλεια εἰς πάντα χωριστὰ εἰς «τὴν κατοχήν του εὑρισκόμενα κινητὰ καὶ ἀκίνητα «ἀφιέρωσε καὶ κατὰ τρόπον τῷ Θεῷ εὐάρεστον διέ- «θεσεν ὡς ἑξῆς: Ἐπειδὴ ζῶν καὶ ὑγιαίνων αὐτὸς «ἐν πάσῃ τῇ νομίμῳ ἰδιοκτησίᾳ του καὶ ἐν ἁπάσαις «ταῖς ὠφέλειαν ἢ ζημίαν αὐτῷ φερούσαις ὑποθέσε- «σιν αὐτοῦ ὁριστικῶς καὶ νομίμως αὐτὸς δεσπόζει, «ἐκ τῶν κτημάτων ἅπερ μέχρις ἐκδόσεως τοῦ πα- «ρόντος Ἀφιερωτηρίου, εἰς τὴν ἐν λόγῳ ἢ «ἔργῳ (ἀμέσως ἢ ἐμμέσως δηλ.) κατοχὴν καὶ κυ- «ριότητα αὐτοῦ διατελοῦσι...»

Ἀκολουθεῖ ἡ ἀπαρίθμησις τῶν κτημάτων αὐτοῦ καὶ μὲ τί συνορεύει ἕκαστον αὐτῶν.

«Τὰ κτήματά του ταῦτα καθὼς καὶ ἄλλας γαίας «γνωστὰς καὶ καλλιεργησίμους μεθ' ὅλων τῶν συ- «νόρων καὶ τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν, μὲ τοὺς ἐν- «τὸς καὶ ἐκτὸς αὐτῶν δρόμους, μεθ' ὅλων τῶν πα- «ραρτημάτων καὶ ἐξαρτημάτων αὐτῶν, ὅσα ἀναφέ- «ρονται ἢ δὲν ἀναφέρονται, ὀνομάζονται ἢ δὲν ὀνο- «μάζονται ἐν τῷ παρόντι, ἅπαντα ταῦτα ἀφιέρωσε «καὶ διέθεσεν ὡς ἑξῆς· τουτέστι ὁρίσας ἵνα τοῦ ἀ- «φιερώματος τούτου τὴν ἐπιτροπείαν, ἐποπτείαν «καὶ τὸ εἰσόδημα ἔχωσι τὰ τέκνα τοῦ ἀφιερωτοῦ καὶ «τῶν τέκνων αὐτοῦ τὰ τέκνα· τοιούτῳ τρόπῳ οἱ ὑ- «πάρχοντες υἱοὶ αὐτοῦ νὰ κατέχωσιν αὐτό. Τουτέ- «στι ἀφιέρωσε ταῦτα, νομίμως, ἐγκύρως καὶ ὁρι- «στικῶς, ὅπως εἰς τοὺς ἀπὸ κοιλίας εἰς κοιλίαν «(κατ' εὐθεῖαν) ἀπογόνους του περιέρχωνται καὶ ἀ- «νήκωσι, περιβαλὼν συγχρόνως τὸ ἀφιέρωμά του «τοῦτο μὲ τοὺς ἑξῆς ὅρους: Οὔτε ἐκποιεῖται, οὔτε «ἐνυποθηκεύεται, οὔτε παρὰ τῶν κληρονόμων του «κληρονομεῖται, οὔτε ἄλλῳ τινὶ τρόπῳ μεταβάλλε- «ται καὶ τοῦτο μέχρις οὗ ὁ Ὕψιστος Θεὸς ὅντινα «δήποτε κληρονόμον αὐτοῦ (τοῦ ἀφιερώματος) κα- «ταστήσῃ. — Ὅστις οὕτω κληρονόμος γενόμενος, «ἀφοῦ παραλάβῃ τὸ ἀφιέρωμα, θελήσῃ νὰ μετα- «βάλῃ αὐτό, εἰς τὸν Ὕψιστον ἀνετέθη νὰ τῷ ἀντα- «ποδώσῃ ὅ,τι ἂν ἀξίζῃ ἐν τῇ ἄλλῃ ζωῇ».

Ἕπεται ἡ πιστοποίησις τοῦ ἱεροδικαστοῦ, τὸ ἔτος καὶ αἱ ὑπογραφαὶ τῶν παρόντων μαρτύρων.

Οἱ κληρονόμοι τοῦ Χασὰν Μπαμπᾶ φαίνεται ὅτι ἐτήρησαν εὐλαβῶς τὰς διατάξεις τοῦ προγόνου αὐτῶν, διότι καὶ ξενῶνα, οὗ τὰ ἐρείπια σήμερον σώζονται, διετήρουν εἰς Μπαμπᾶ καὶ παντοιοτρόπως εὐηργέτουν τοὺς πέριξ κατοίκους καὶ τοὺς διαβάτας. Οἱ νῦν ἐπιζῶντες εἶναι ἀπόγονοι ἐκ θηλυγονίας, διότι πρὸ 100 περίπου ἐτῶν λησταὶ εἰσβαλόντες εἰς Μπαμπᾶ διὰ προδοσίας χριστιανοῦ τινος ὑπηρέτου τῆς οἰκογενείας Παλιάγκα λεγομένου, ἔσφαξαν τὸν τότε Δερβίσην Ἐμὶν καὶ ὅλην τὴν οἰκογένειάν του. Ἐκ τῆς πανωλεθρίας ταύτης ἐσώθη μόνον ἑξαετὲς κοράσιον Βακτὲ-Μολλά, εἰς ἣν περίπτωσιν ἔδειξεν ἀφοσίωσιν ἡ χριστιανὴ ὑπηρέτριά των Αἰκατερίνη, τῆς ὁποίας ἀπέκοψαν τὰς χεῖρας διὰ ν' ἁρπάσωσι τὸ κοράσιον. Τοῦτο ἠλευθερώθη μετὰ δύο μῆνας ὑπὸ τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων καὶ ἀφοῦ ἐνηλικιώθη ἔλαβε σύζυγον ἐκ Δερελῆ τὸν Δερβὶς-Ἀγᾶ, τοῦ ὁποίου υἱὸς εἶναι ὁ νῦν Δερβίσης Γκαλήπ.

Εἰς Μπαμπᾶ τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι ὀνομάζονται Μπαμπαλῆδες, ὑπάρχει καὶ νῦν ξενοδοχεῖον, ἔνθα εὑρίσκουσιν οἱ διερχόμενοι ἐκεῖθεν σχετικῶς καλὴν περιποίησιν καὶ τροφήν.

Προσεχῶς θέλω σοὶ γράψει περὶ Ῥαψάνης καὶ ἀκολούθως περὶ τῶν Τεμπῶν κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν τῆς μεταβάσεώς μου εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα.

Σὲ ἀσπάζομαι ἐγκαρδίως

ἡ ἀδελφή σου

Ἐν Λαρίσῃ. ΑΜΑΛΙΑ Π.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Ὑπνωτιστικὰ περίεργα

Ἐκ Μιλάνου γράφουσι τὰ ἑξῆς: Εἰς τὴν γείτονα πόλιν Alessandria συνέβη κατ' αὐτὰς περίεργον φαινόμενον ὑπνωτικῆς ἐπηρείας. Ἡ σύζυγος ὑπαλλήλου τινὸς μετέβη εἰς τὴν ἐκκλησίαν Santa Maria di Castello, ἵνα παραστῇ εἰς τὴν λειτουργίαν. Διαρκούσης τῆς λειτουργίας κατελήφθη ὑπὸ σπασμῶν οὕτως ὥστε ὁ νεωκόρος ἠναγκάσθη, βοηθούμενος ὑπὸ τριῶν ἀξιωματικῶν, νὰ τὴν μεταφέρῃ εἰς τὴν πλησίον κειμένην οἰκίαν της. Ἡ κυρία συνῆλθεν ὀλίγον, ἀλλὰ προτοῦ ἔλθῃ ὁ ἰατρὸς κατελήφθη ἐκ νέου ὑπὸ σπασμῶν, ἐξέβαλλε φωνὰς ἰσχυρὰς καὶ ἐκύτταζε τοὺς τρεῖς ἀξιωματικοὺς τοσοῦτον περιέργως, ὥστε οἱ νέοι οὗτοι ἐπηρεάσθησαν ὑπ' αὐτῆς. Ἐν τῷ μεταξὺ ἔφθασεν ὅ τε σύζυγος τῆς δυστυχοῦς καὶ εἷς ἰατρός. Παρεκάλεσαν τοὺς ἀξιωματικοὺς νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν ἀσθενῆ, οὗτοι ὅμως δὲν ἠδύναντο νὰ πράξωσι τοῦτο, διότι μόλις ἀπεμακρύνοντο βήματά τινα ἀπὸ τῆς ἀσθενοῦς ἐφώναζεν αὐτή, οἱ δὲ ἀξιωματικοὶ θέλοντες νὰ ἐγκαταλίπωσι τὸ δωμάτιον ᾐσθάνοντο ἀκατανίκητον ἀντίστασιν. Ἡ περίεργος αὕτη κατάστασις διήρκεσε καθ' ὅλην τὴν νύκτα. Τὴν πρωίαν τῆς ἐπομένης προσεκάλεσαν τὸν διάσημον φρενολόγον Luigi Trigerio παρὰ τῇ πασχούσῃ. Οὗτος κατορθώσας νὰ ὑπνωτίσῃ τὴν δυστυχῆ, τὴν διέταξε μετὰ ταῦτα νὰ λησμονήσῃ τοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ νὰ τοὺς ἀφήσῃ ν' ἀπέλθωσι. Τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα ἐπῆλθε. Ὅταν ἡ κυρία ἐξύπνησεν ἐκ τῆς ὑπνωτικῆς της καταστάσεως, ἦτο ἐντελῶς ἥσυχος, οἱ δὲ ἀξιωματικοὶ δὲν ᾐσθάνθησαν οὐδὲν ἐμπόδιον ἐγκαταλείποντες τὴν οἰκίαν τῆς ἀσθενοῦς.

Ῥευστοποίησις τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος

Ὁ ἐν Λονδίνῳ καθηγητὴς Dewar κατώρθωσε διὰ λίαν εὐφυοῦς συσκευῆς νὰ συμπυκνοῖ μεγάλα ποσὰ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος καὶ παρουσίασεν οὕτω ἐν μιᾷ τῶν τελευταίων συνεδριάσεων τῆς Institution royale ἐν Λονδίνῳ $^1/_2$ λίτραν (μετρικὴν) ῥευστοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, συγχρόνως δὲ καὶ $^1/_2$ λίτραν ῥευστοῦ ὀξυγόνου οὗ ὁ ῥευστὸς ἀὴρ εἶνε λίαν διάφορος. Τὰ κλασικὰ πειράματα τῶν Καλλετὲ καὶ Πικτέ, εἶχον λύσει τὸ ζήτημα τῆς ῥευστοποιή-

Digitized by Google

σεως πάντων τῶν ἀερίων, ἐν τούτοις ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἀὴρ ὡς μῖγμα δύω ἀερίων (Ἀζώτου καὶ Ὀξυγόνου) διάφορον ἀπαιτούντων θλῖψιν πρὸς ῥευστοποίησιν, παρεῖχε δυσκολίας ἃς ὑπερενίκησεν ὁ Dewar διὰ τῆς ἁπλουστάτης μὲν εὐφυεστάτης δὲ συσκευῆς του, δι' ἧς κατορθοῦται ἡ ῥευστοποίησις ὑπὸ κοινὴν ἀτμοσφαιρικὴν θλῖψιν, τῇ βοηθείᾳ ῥευστοῦ ὀξυγόνου, διὰ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐξάτμισίν του παραγομένου ψύχους.

Ἠλεκτροκίνητος ἅμαξα

Τὸ ἐν Τοσκάνῃ ἐργοστάσιον Κάρλη κατεσκεύασεν ἅμαξαν κινουμένην ἐπὶ πολλὰς ὥρας καὶ δι' ἱκανῆς ταχύτητος (ἀναλόγου τῆς καταστάσεως τῶν ὁδῶν). Ἡ ἅμαξα αὐτὴ εἶνε λίαν ἐλαφρά, ἔχει δύω θέσεις, κινεῖται δὲ διὰ συστοιχίας δέκα ἠλεκτρικῶν ἀθροιστῶν (accumulateurs) καὶ δύναται νὰ ἐφοδιασθῇ μὲ ἠλεκτρισμὸν ἱκανὸν νὰ κινῇ αὐτὴν ἐπὶ 10 ὥρας μὲ δύναμιν ἑνὸς ἵππου. Εἰς τοὺς κατηφόρους καὶ κατὰ τοὺς σταθμοὺς οὐδὲν ποσὸν ἐνεργείας δαπανᾶται. Ἡ ἅμαξα φέρει ἐκτὸς τούτου ἠλεκτρικοὺς λαμπτῆρας, κώδωνας, σταματιστικὸν μηχάνημα κλπ. κλπ. ἔχει δὲ μῆκος μέτρων 1,8, ὕψος 1,2 καὶ πλάτος 1. Ἐπειδὴ ἡ ἅμαξα αὐτὴ οὔτε ἵππους οὔτε ἡνίοχον οὔτε ἱπποκόμον χρειάζεται, θ' ἀλλάξῃ τὴν ὄψιν τῶν εὐρωπαϊκῶν πόλεων τυγχάνουσα διαδόσεως.

P*

ΤΗΛΕΦΩΝΗΜΑΤΑ

Ὑπάρχει καὶ ἀντίθετος γνώμη, κύριε *Βῆτα*, καὶ σᾶς τὴν μεταδίδομεν ὡς διετυπώθη ἐσχάτως ἐν τῇ εὐφυεῖ ἀπαντήσει, τὴν ὁποίαν ἀπηύθυνεν εἷς τῶν παρ' ἡμῖν δραματικῶν συγγραφέων πρὸς τὸν ἐπικριτὴν τοῦ τελευταίου του ἔργου. «Ἐὰν ἡ κριτικὴ - λέγει - εἶνε ἡ ἰατρικὴ τῆς φιλολογίας, οἱ φιλολογοῦντες τότε ἐπέχουσι τόπον ἀσθενῶν. Ἀλλὰ μόνον ὁ ἀσθενὴς ὁ ὁποῖος ἀνέγνωσε τὰς συνταγὰς καὶ κατέπιε τὰ φάρμακα, εἶνε κατάλληλος νὰ κρίνῃ περὶ τῆς ἀξίας τοῦ ἰατροῦ του.»

— *Τὸ Τραγοῦδι τοῦ Ὑποκαμίσου*, περὶ τοῦ ὁποίου μᾶς ἐρωτᾶτε, κύριε *Περίεργε*, εἶνε τῷ ὄντι περίφημον εἰς τὰ φιλολογικὰ χρονικὰ τῆς Ἀγγλίας. Ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Θωμᾶ Hood καὶ ἐδημοσιεύθη τῷ 1844 εἰς τὸ γελοιογραφικὸν Punch τοῦ Λονδίνου, ἐγένετο δὲ ἀμέσως ἀφορμὴ γενικοῦ κινήματος φιλανθρωπίας καθ' ἅπασαν τὴν Ἀγγλίαν πρὸς βελτίωσιν τῆς τύχης των ἐργατίδων τῆς μητροπόλεως, τῶν ὁποίων μετὰ τόσης ζωηρότητος καὶ δυνάμεως ἀναπαρίστα τὰς ταλαιπωρίας τὸ ἐν λόγῳ ποίημα. Ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Hood, ἀποθανόντος ἓν ἔτος μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ δημοτικωτάτου τῶν ἔργων του, ἐτέθη ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή: *Ἔψαλλε τὸ τραγοῦδι τοῦ ὑποκαμίσου.*

— Νὰ μὴ σᾶς κάμνουν ἐντύπωσιν αὐτά, φίλε *Ὀξύθυμε*! «Μὲ σκυλοβρίζουν - ἄρα ὑπάρχω!» λέγει συνήθως ὁ Σαρσαί, παρῳδῶν τὸν ἀφορισμὸν τοῦ Καρτεσίου. Τὸ ἄλλο ἔθιμον, κατὰ τοῦ ὁποίου δικαίως ἀγανακτεῖτε, ἐπικρατεῖ διότι δὲν ὑπάρχει ἐν Ἑλλάδι κανεὶς κριτικὸς μὲ κῦρος. Αἱ φιλολογικαὶ κρίσεις ἐδῶ ἔχουν χαρακτῆρα ἀτομικῶν γνωμῶν καὶ ὄχι πάντοτε ἀμεροληπτων, ἐξ οὗ καὶ τὸ περίεργον ἀληθῶς φαινόμενον, μόλις τολμήσῃ τις νὰ ἐκφέρῃ καμμίαν παρατήρησιν περὶ ἑνὸς βιβλίου, νὰ κατέρχεται εἰς τὸν τύπον αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς καὶ νὰ μᾶς βεβαιόνῃ μὲ ὅλην τὴν σοβαρότητα ὅτι τὸ ἔργον του εἶνε ἀριστούργημα!

— Ἔχετε μέγα δίκαιον, φίλε César. Βρανᾶς καὶ ὄχι Βράνας, ὡς κατὰ λάθος ἐτέθη εἰς τὰ περιεχόμενα, λέγεται ὁ νέος ποιητὴς τῶν *ποιητικῶν μας ἀπαρχῶν*. Εἶνε ἴσως εὐεξήγητος ἀλλ' ὄχι ὀλίγον σκληρὰ ἡ στρέβλωσις τὴν ὁποίαν ὑφίστανται κατὰ προτίμησιν τὰ ὀνόματα τῶν debutants, ὅταν μάλιστα περιμένωσι μετ' ἀγωνίας νὰ τὰ ἴδωσι τυπωμένα καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ ἐνδιαφερόμενοι φίλοι . . .

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Ἐκδίδεται νῦν ἐν Παρισίοις τὸ πρὸ πολλοῦ ἀγγελθὲν μυθιστόρημα τοῦ Paul Bourget, ἐπιγραφόμενον *Κοσμόπολις*. Τὰ πολλὰ καὶ ποικίλα πρόσωπα τοῦ νέου τούτου ἔργου δρῶσιν ἐν πόλει φερούσῃ διεθνῆ χαρακτῆρα, ἐξωμοιωμένα πρὸς ἄλληλα καὶ ὁμοιόμορφα ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ πολιτισμοῦ. Ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ πάθους τὸ λεπτὸν στίλβωμα τοῦ πολιτισμοῦ τούτου κατατρίβεται καὶ καταπίπτει καὶ ὑπὸ τὸν κοσμοπολιτισμὸν ἀναφαίνεται ἔξαφνα ἡ φυλὴ καὶ ἡ ἐθνικότης. Μετὰ τὴν *Κοσμόπολιν* ὁ συγγραφεὺς θέλει ἐκδώσει τὴν Terre Promise, ἄλλο μυθιστόρημα ἤδη περατωμένον.

— Ὑπὸ τοῦ κ. Γάστωνος Μοντεσκίου, τοῦ τελευταίου ἀπογόνου τοῦ περιφήμου συγγραφέως τοῦ *Πνεύματος τῶν Νόμων* ἐκδίδονται προσεχῶς τὰ «ἀνέκδοτα ἔργα τοῦ Μοντεσκίου» τῶν ὁποίων τὰ χειρόγραφα φυλάσσονται ἐν τῇ ἐπαύλει τῆς Βρέδης.

— Ἐν Vannes ἐγένοντο τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ ἀγάλματος τοῦ Le Sage, τοῦ συγγραφέως τοῦ *Χωλοῦ Διαβόλου* καὶ τοῦ *Ζὶλ-Βλάς*.

— Ἐν τῇ *Ἐφημερίδι τῶν Συζητήσεων* ὁ ἡμέτερος Ι. Ψυχάρης ἐδημοσίευσεν ἄρθρον ἐπιγραφόμενον «ὁ Πετράρχης ἐν Λιέγῃ» ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐναισίμου διατριβῆς ἐν τῇ Σορβόννῃ τοῦ κ. P. Nolhac «Ὁ Πετράρχης καὶ ὁ ἀνθρωπισμός».

— Ὁ *Δόκτωρ Πασκάλ*, τὸ νέον μυθιστόρημα τοῦ Ζολᾶ, ἄρχεται προσεχῶς δημοσιευόμενον ἐν τῇ *Ἑβδομαδιαίᾳ Ἐπιθεωρήσει*, ὑφ' ἧς ἠγοράσθη ἀντὶ 35,000 φράγκων.

— Ἐν Χάμπτον Φώλς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἀπέθανεν 85 ἐτῶν ὁ John Greenleaf Whittier, ὁ μετὰ τὸν Λογκφέλλοου δημοτικώτερος τῶν ἀμερικανῶν ποιητῶν. Τὸ ὡραιότερον τῶν ποιητικῶν του ἔργων, τὰς *Ἐλευθέρας Φωνάς*, ἐνέπνευσε καὶ εἰς αὐτὸν ὁ εὐγενὴς ἀγὼν ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν μαύρων δούλων, εἰς τὸν ὁποῖον τόσα ἔξοχα ἔργα ὀφείλει ἡ ὑπερωκεάνειος φιλολογία. Ὁ Χουίττιερ ἦτο ἱδρυτὴς τῆς κατὰ τῆς δουλείας ἀγωνισθείσης ἐφημερίδος National Era, ἐν ᾗ ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον καὶ ἡ *Καλύβη τοῦ μπάρμπα-Θωμᾶ*, τὸ ἀριστούργημα τῆς Μπέκκερ-Στώββ.

— Ἡ ἐπὶ τῆς ἀνεγέρσεως μνημείου εἰς τὸν Charles Baudelaire ἐπιτροπή, μεθ' ὅλην τὴν ἀντίπραξιν τοῦ κριτικοῦ Brunetière ἐργαζομένη, ἀνέθηκε τὴν κατασκευήν του εἰς τὸν γλύπτην Auguste Rodin. Τὸ ἔργον περιμένεται ἀντάξιον τοῦ ἰδιορρύθμου ἀλλὰ μεγάλου ποιητοῦ τῶν Fleurs du Mal.

— Ἐξ Ἐδιμβούργου ἀγγέλλεται ὁ θάνατος τοῦ William Forbes Skene. τοῦ συγγραφέως τῆς *Κελτικῆς Σκωτίας*, ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς ὁποίας ἔφερε τὸν τίτλον τοῦ «σκώτου ἱστοριογράφου τῆς Βασιλίσσης.»

— Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος προσεκάλεσε διὰ προκηρύξεως τοὺς ἕλληνας λογίους εἰς διαγωνισμὸν πρὸς σύνταξιν «Ὁδηγοῦ τῆς πρώτης παιδεύσεως ἀμφοτέρων

Digitized by Google

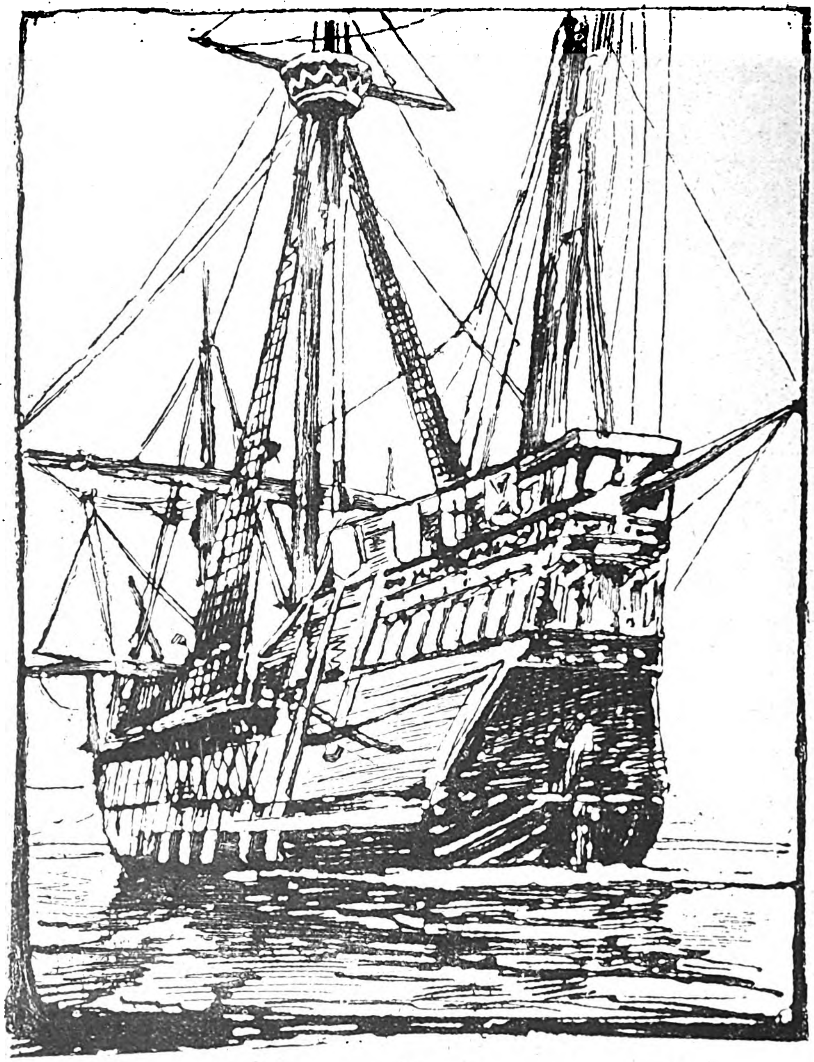

ΤΟ ΠΛΟΙΟΝ ΤΟΥ ΚΟΛΟΜΒΟΥ

τῶν φύλων.» Τὸ βραβεῖον ἐκ 2,500 φράγκων ὥρισεν ὁ ἐν Ὀδησσῷ ὁμογενὴς κ. Ι. Βουτσινᾶς, ἡ δὲ ἐπὶ τοῦ ἀγωνοθετήματος κρίσις θὰ ἐξενεχθῇ τῇ 25 Μαρτίου 1894.

Καλλιτεχνικὰ

— Ἐν Χερβούργῳ γίνονται τἀποκαλυπτήρια τοῦ μνημείου, τοῦ ἀνεγερθέντος πρὸς τιμὴν τοῦ ἐξόχου ζωγράφου Millet. Τὸ μνημεῖον ἀποτελεῖ στήλη ἐκ γρανίτου ἐφ' ἧς ἐστήθη ἡ προτομὴ τοῦ Millet, ἔργον τῆς γλυφίδος τοῦ Chapu, περιεστεμμένη διὰ φύλλων δρυός, γεγλυμμένων ἐπὶ τοῦ γρανίτου. Ἡ χαλκίνη βάσις, ἔργον τοῦ Bouteiller, παριστᾷ ἐδῶθεν μὲν τὰ σύμβολα τῆς ζωγραφικῆς, ἐκεῖθεν δὲ χωρικὴν κρατοῦσαν εἰς τὰς ἀγκάλας της παιδίον, τὸ ὁποῖον προσφέρει κλάδον φοίνικος εἰς τὸν Millet.

Θεατρικὰ

Μετασκευασθὲν εἰς δρᾶμα τὸ μυθιστόρημα τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Pierre Loti «Οἱ ἁλιεῖς τῆς Ἰσλανδίας» ἀναβιβάζεται λίαν προσεχῶς ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ ἐν Παρισίοις Grand Theatre. Εἶνε τοῦτο τὸ πρῶτον σκηνικὸν ἔργον τοῦ Loti, ὅστις ἐργάζεται πυρετωδῶς πρὸς ἀποπεράτωσίν του.

— Ἀπέθανεν ἐσχάτως ἐκ χρονίας νόσου ὁ γνωστότατος γάλλος κωμικὸς Daubray. Κατήγετο ἐκ Νάντης, τὸ δ' ἀληθές του ὄνομα ἦτο René-Michel Thibault.

— Ἤδη ἐν ἡλικίᾳ 83 ἐτῶν ὁ λόρδος Τέννυσον, ὁ αὐλικὸς ποιητὴς τῆς Ἀγγλίας, ἐπείγεται νἀποπερατώσῃ νέον δρᾶμα πεντάπρακτον — δεύτερον τοῦτο ἐντὸς ἑνὸς ἔτους — ἵνα δημοσιευθῇ πρὸ τῶν Χριστουγέννων. Ὡς γνωστὸν ὁ Τέννυσον θεωρεῖται ὑπὸ πολλῶν, ὡς ἄλλοτε ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ, ὁ μέγιστος τῶν ζώντων ποιητῶν, ἔχων καὶ τοῦτο κοινὸν πρὸς τὸν *διδάσκαλον*, τὸ γόνιμον καὶ ἀκαταπόνητον γῆρας.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Τὸ πλοῖον τοῦ Κολόμβου.

Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς τετρακοσιοστῆς ἐπετείου τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς, ἡ Ἱσπανικὴ Κυβέρνησις ἐναυπήγησε τελειοτάτην ἀναπαράστασιν τῆς καραβέλλας Santa Maria, τοῦ περιφήμου τριιστίου πλοίου, οὗ ἐπιβιβασθεὶς ὁ Χριστόφορος Κολόμβος τὴν 3 Αὐγούστου 1492 ἐπεχείρησε τὸ πρῶτον εἰς Ἀμερικὴν ταξείδιόν του. Τὸ πλοῖον, οὗτινος εἰκόνα δημοσιεύομεν σήμερον, καθειλκύσθη εἰς τὴν θάλασσαν μετ' ἐπιβλητικῆς τελετῆς εἰς ἣν παρέστησαν αἱ ἀρχαὶ τῆς πόλεως Γαδείρων καὶ ἄπειρον πλῆθος λαοῦ, τὴν 14 τοῦ παρελθόντος Ἰουνίου. Ἡ νέα *Σάντα-Μαρία* ἔχει μῆκος μὲν 29 μ. 10, ὕψος δὲ 3 μ. 68.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—138

Digitized by Google

ΑΡΤΕΜΙΣ

Ἡ δύναμί σου ἀνίκητη κ' ἡ χάρι σου μεγάλη!
Σὲ βλέπω, πέφτω 'ς ἔκστασι· σφαλῶ τὰ μάτια πάλι
κι' ἀπὸ τὸ νοῦ μου ἁπλόνεται σὰν ὀπτασία ἐμπρός μου
ἡ μαρμαρόπλαστη εὐμορφιὰ ἑνὸς ἀρχαίου κόσμου.

—

Ναοί, βωμοὶ κι' ἀγάλματα καὶ τορνευμένοι στῦλοι·
χρυσαῖς γραμμαῖς ποῦ ἐχάραξε τοῦ Πραξιτέλη ἡ σμίλη·
καὶ μέσα 'ς ὅλα, ἀκίνητη καὶ σκαλιστὴ 'ς τὴν πέτρα
ἡ Ἄρτεμις, περήφανη, μὲ τὴ χρυσῆ φαρέτρα.

—

Ὑψηλή, μεγάλη, εὐγενική, γλυκειά, καμαρωμένη·
ἡ δυνατή της εὐμορφιὰ τὸ μάρμαρο βαραίνει·
κάθε γραμμὴ 'ς τὴν ὄψι της, 'ς τὸ στῆθος, 'ς τὸ κορμί της
φωτοβολεῖ σὰν τὴν οὐρὰ ποῦ σέρνει ὁ κομήτης.

—

Εἰδωλολάτρης, σταματῶ κ' ἐμπρός της γονατίζω,
μὰ τὴ στιγμὴ ποῦ ἐκστατικὸς τὴν προσευχή μου ἀρχίζω,
ἀνοίγουνε τὰ μάτια μου . . . Τοῦ εἰδωλολάτρη κόσμου
ἡ ὀπτασία χάνεται, καὶ βλέπω ἐσένα ἐμπρός μου..

—

Καὶ βλέπω ἐσένα, ὦ Ἄρτεμι, μὲ τὴ διπλῆ φαρέτρα,
ὄχι βουβὴ κι' ἀκίνητη καὶ σκαλιστὴ 'ς τὴν πέτρα,
μὰ ζωντανὴ κι' ἀληθινὴ καὶ προικισμένη ἀπ' ὅλα,
μὲ χείλη γλυκογέλαστα, μὲ μάτια φεγγοβόλα.

—

Σὲ βλέπω κι' ἀναπαύομαι 'ς ὀνειρευτὴ ἐλπίδα,
θαρρῶ πῶς ἐζωντάνεψε τὸ μάρμαρο ποῦ εἶδα . . .
Στὴν εὐμορφιά, 'ς τὸ ἀνάστημα εἶσ' Ἄρτεμις, στοχάσου,
φαρέτρα εἶνε τὰ μάτια σου καὶ βέλη εἶν' ἡ ματιά σου.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΕΜΗΣ

Digitized by Google

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Δύο εἶνε αἱ κύριαι καὶ διακεκριμέναι ὧραι τοῦ ἔτους· τὸ θέρος, ἢ μᾶλλον τὸ καλοκαίριον καὶ ὁ χειμών. Ἡ ἄνοιξις καὶ τὸ φθινόπωρον εἶνε ἐποχαὶ ἀμφίβολοι, μεταβατικαί, ἡ πρώτη τῶν ὁποίων εἰσάγει εἰς τὸ θέρος καὶ ἡ δευτέρα εἰς τὸν χειμῶνα. Ἂν ἀληθεύῃ τοιοῦτόν τι διὰ τὸ κλίμα μας, — διὰ τὸ ὁποῖον ἄλλοι τινὲς ἰσχυρίζονται ὅτι ὁλοχρόνιος ἡ ἄνοιξις βασιλεύει, μὲ ὀλίγων μόνον ἡμερῶν ψυχρὰς ἢ θερμὰς παρενθέσεις, — εἰσήλθομεν ἤδη εἰς τὸν χειμῶνα.

Τοῦτο δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ σᾶς τὸ εἴπῃ κανεὶς ρέπορτερ ἢ χρονογράφος. Μεθ' ὅλην τὴν ἐπίφασιν τὴν θερινήν, τὴν ὁποίαν ἐν πολλοῖς διατηρεῖ ἡ ἐποχή, αἰσθάνεσθε τὸν βραδέως ἀλλ' ἀσφαλῶς πλησιάζοντα πολιότριχα γέροντα μὲ τὴν ψυχράν, τὴν παγωμένην πνοήν. Τὸ θερμόμετρον κατῆλθε περὶ τοὺς πέντε βαθμοὺς καὶ κατέρχεται ὁλοὲν ὡς αἱ ἀξίαι ἐν τῷ Χρηματιστηρίῳ ἐπὶ τῇ προσεγγίσει κακοῦ τινος. Ὁ ἥλιος μετετοπίσθη· κάμνει κύκλον χαμηλότερον καὶ συντομώτερον, βραχύνων τὰς ἡμέρας καὶ ἀποστέλλων ἀκτῖνας πλαγίας, ὀλιγώτερον καυστικάς. Μάλιστα τὴν πρωίαν τὸ θάλπος του εἶνε εὐχάριστον καὶ μοὶ ἀρέσει νὰ τὸ ἀπολαμβάνω, ἐξερχόμενος ἐπ' ὀλίγον εἰς τὸν ἐξώστην. Βλέπω τὴν ὥραν ἐκείνην τὸν Λυκαβηττὸν πλέοντα εἰς ὁμίχλην ἐλαφράν, λευκήν, πλημμυροῦσαν φωτός, τὸ ὁποῖον ροφῶσι μετ' εὐφροσύνης αἱ μικραὶ καταπράσιναι παρὰ τοὺς πόδας του πεῦκαι. Ὁ οὐρανὸς εἶνε λευκαυγὴς κυανοῦς, μὲ τὸ ἰδιαίτερον ἐκεῖνο, τὸ ἀνέκφραστον χρῶμα, τὸ ὁποῖον διατηρεῖ καὶ τὴν μᾶλλον ἐαροφανῆ αὐτοῦ πρωίαν. Ἀπέναντί μου τὸ Σχολεῖον, — δημοτικὸν Σχολεῖον ἀρρένων, — εἶνε ἀκόμη κατάκλειστον καὶ ἐπὶ τῶν ἀναβαθμίδων τῆς εἰσόδου συσσωρεύεται περιμένων ὁ ἑσμὸς τῶν μικρῶν παιδίων, πρόθυμος, πρωϊνός, λάλος, φαιδρός, ὡς τῶν μικρῶν πτηνῶν, τῶν προβαλλόντων τὴν κεφαλὴν ἀπὸ τῆς φωλεᾶς τῆς καπνοδόχου . . .

Τὸ ἑσπέρας τὸ ψῦχος γίνεται αἰσθητότερον. Φυσᾷ· νέφη ἀραιὰ ἀποκρύπτουσιν ἐδῶ κ' ἐκεῖ τοὺς ἀστέρας. Οἱ ἄνθρωποι οὔτε βραδύνουσιν, οὔτε εὐχαριστοῦνται ὡς πρότερον εἰς τὸ ὕπαιθρον καὶ ἀρχίζουν νὰ σκέπτωνται περὶ τρόπων ἀσφαλεστέρας συγκεντρώσεως. Πρὸς τὸ παρὸν περιορίζονται νὰ κατακλίνωνται ἐνωρὶς μὴ ἔχοντές τι νὰ πράξωσι, ἀφ' οὗ καὶ τὸ ὕπαιθρον εἶνε ψυχρὸν καὶ ἡ στέγη ὀχληρά, περιμένοντες μίαν βροχὴν διὰ νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὴν ἀμφίβολον αὐτὴν κατάστασιν. Ἀλλὰ καὶ ἡ κλίνη ἐπιβαρύνεται ἀπὸ τόρα διὰ σκεπασμάτων καὶ τὰ ἐλαφρὰ ἐπανωφόρια τίθενται εἰς ἐνέργειαν καὶ γίνεται φροντὶς περὶ ἐνδυμάτων καὶ ἐφοδίων χειμερινῶν καὶ ὁπλίζονται τὰ παράθυρα καὶ αἱ θύραι διὰ τῶν βαρέων παραπετασμάτων καὶ τὰ δάπεδα διὰ τῶν ταπήτων . . . Ὁ χειμὼν ἔρχεται. Ὅλα πέριξ τὰ συμπτώματα, — καὶ δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐπεκταθῶ περισσότερον ἀναμασσῶν τὰ τετριμμένα, — μᾶς πείθουσι. Ῥιγηλὴ συγκίνησις μᾶς καταλαμβάνει καὶ μᾶς πληροῖ μελαγχολία ἀνάμικτος χαρᾶς . . . διότι ὁ χειμὼν ἔρχεται.

*

Τί σας ἀρέσει καλλίτερα, ὁ χειμὼν ἢ τὸ θέρος; Μὴ βιασθῆτε νἀπαντήσετε. Σᾶς βεβαιῶ ὅτι δὲν εἶνε εὔκολος ἡ προτίμησις. Καὶ τὰ δύο εἶνε διὰ τὸν ἄνθρωπον μεστὰ συγκινήσεων, τέρψεων καὶ ἀπολαύσεων· καὶ ἂν ἐξετάσετε καλὰ τὸ βάθος τῆς ψυχῆς σας, θὰ εὕρετε ὅτι καὶ πρὸς τὰ δύο τὴν αὐτὴν ἀγάπην αἰσθάνεσθε, τὴν αὐτὴν ἀκατανίκητον ἕλξιν, ποθοῦντες καὶ χειμῶνα μετὰ θέρος, ὡς νύκτα μεθ' ἡμέραν καὶ σελήνην μεθ' ἥλιον. Τὰ δίδει ἡ φύσις καὶ τὰ δύο, εἶνε δὲ πλασμένος ὁ ἄνθρωπος οὕτως, ὥστε νἀγαπᾷ καὶ νὰ εὐχαριστῆται ἀναγκαίως εἰς ὅ,τι τῷ δίδει ἡ φύσις. Εἰς μάτην προσπαθεῖτε νὰ ὑποβάλετε τὸ ζήτημα ὑπὸ ἀνάλυσιν ψυχράν, νἀριθμήσετε τὰ καλὰ τοῦ χειμῶνος ἢ τὰ κακὰ τοῦ θέρους καὶ ἐπὶ ὑπολογισμῶν νὰ στηρίξετε τὴν προτίμησίν σας. Θὰ πλανηθῆτε. Ἡ ἀγάπη εἶνε ἐπίσης ἰσχυρὰ καὶ ἐπίσης ἐνδόμυχος καὶ διὰ τὰ δύο, παρεξηγεῖ δὲ τὴν φύσιν του οἱοσδήποτε νομίζει ὅτι τρέφει ἰδιαιτέραν συμπάθειαν πρὸς τὸ ἓν ἢ πρὸς τὸ ἄλλο. Νομίζω ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ ἀπόκληροι, οἱ μὴ ἔχοντες οὐδὲν ὅπλον νἀντιτάξωσι κατὰ τοῦ ψύχους, θὰ ἠυτοκτόνουν ἐξ ἀπελπισίας ἐὰν κατεδικάζοντο αἴφνης νὰ ζήσωσιν εἰς αἰώνιον θέρος.

Διαφέρει ὅμως καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐπίδρασιν τὴν ὁποίαν ἔχει, καὶ ὡς πρὸς τὰ αἰσθήματα τὰ ὁποῖα ἐμπνέει, καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀπόλαυσιν τὴν ὁποίαν προξενεῖ ὁ χειμὼν ἀπὸ τὸ θέρος. Συντομώτατα θὰ σας ὁρίσω ἐδῶ τὴν διαφοράν. Ἡ τέρψις τοῦ χειμῶνος καθορίζεται ἀπὸ τὴν εὐμάρειαν ἐκείνην τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται ὁ ριγῶν ὅταν θερμαίνεται· ἀπεναντίας ἡ τέρψις τοῦ θέρους πηγάζει ἐκ τῆς εὐχαριστήσεως, τὴν ὁποίαν δοκιμάζει ὁ θερμαινόμενος ὅταν δροσίζεται. Ὅσον διαφέρει τὸ ἓν εὐάρεστον αἴσθημα τοῦ ἄλλου, — καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ ἐπροσέξατε πολλάκις ὅτι διαφέρει οὐσιωδῶς, — τόσον διαφέρει καὶ ἡ μία ὥρα τῆς ἄλλης. Τὸ θέρος ἄγει τὸν ἄνθρωπον πρὸς ζωὴν ἐν ὑπαίθρῳ ἀγροτικὴν καὶ εἰδυλλιακήν, ἀφυπνίζει τὸν ἵμερόν του, τὸν ἐπαναφέρει τέκνον ἀρχέγονον εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μειδιώσης φύσεως, ἀπὸ τῆς ὁποίας ὁ ἄγριος χειμὼν τὸν ἀπομακρύνει. Ὅλον ἐκεῖνον τὸν πολιτισμένον κόσμον, τὸν ὁποῖον βλέπετε συνηγμένον εἰς τὰ πολυθόρυβα καὶ καταφώτιστα θερινὰ κέντρα, συνεχίζοντα τὸ ἔργον τοῦ χειμῶνος μὲ τὰς κομψὰς ἢ πολυτελεῖς ἐνδυμασίας, τοιοῦτό τι αἴσθημα κατέχει κατὰ βάθος καὶ ὑπὸ τὴν λεληθυῖαν ἐπίδρασίν του τρέχει εἰς τὰς πρασίνας ἐξοχάς, βυθίζεται εἰς τὴν θάλασσαν, σκιρτᾷ, ἁλιεύει, θηρεύει, ἀνέρχεται εἰς τὰ ὕψη καὶ ἀναπνέει τὸν δροσερὸν ἀέρα τῶν ὀρέων, θαυμάζων τὸν ἔναστρον οὐρανόν.

Ἀπὸ τῆς εὐδαιμονίας ταύτης τὸν ἀπομακρύνει ὁ χειμὼν διὰ νὰ τὸν βυθίσῃ εἰς ἄλλην, ἄλλου εἴδους. Ἡ ψυχρὰ ὥρα δίδει ὤθησιν πρὸς τὸν οἰκογενειακὸν βίον τὸν γλυκύτατον καὶ πρὸς τὸν πολιτισμὸν τὸν εἰρηνικώτατον. Ἀνάπτει τὴν ἑστίαν καὶ περὶ αὐτὴν συναθροίζει χαρωπὴν τὴν οἰκογένειαν. Τὸ ὕπαιθρον ἀντικαθιστᾷ ἡ φωταυγής, ἡ πλήρης θερμῶν ἀναθυμιάσεων αἴθουσα καὶ τὸ εὐμαρὲς δωμάτιον τῆς ἐργασίας, εἰς τὸ ὁποῖον εὐχαρίστως περιορίζεται τόρα ὁ ἄνθρωπος. Ἔξω ἡ παγωμένη ἀτμόσφαιρα τονώνει τὰ μέλη του. Ἄλλα τόρα τὰ αἰσθήματά του καὶ ἄλλαι αἱ ὀρέξεις του. Εἶνε ἐποχὴ ἀπολαύ-

Digitized by Google

σεως καὶ ὄχι ὀνείρων, πραγματοποιήσεως καὶ ὄχι σχεδίων. Γίνεται ἠρεμώτερος, εἰρηνικώτερος, ἀγαπητότερος, φιλοστοργότερος, ἐργατικώτερος, ἀνθρωπινώτερος. Χρησιμοποιεῖ πρὸς τὸ καλὸν τῆς κοινωνίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τὰς δυνάμεις, τὰς ὁποίας ἤντλησεν ἐκ τῶν μυχῶν τῆς φύσεως κατὰ τὸ θέρος. Καὶ ὅταν ἐξαντληθῇ ἐν τῇ εὐδαιμονίᾳ τῆς ἀπολαύσεως καὶ τῆς ἐργασίας, ἰδοὺ πάλιν τὸ νέον θέρος διὰ νἀνακαινισθῇ καὶ νἀναζωογονηθῇ. Τοιοῦτος εἶνε ὁ τύπος, ὑπὸ τὸν ὁποῖον μᾶς παρουσιάζουσι τὰς δύο μεγάλας καὶ ἀντιθέτους ἐποχὰς οἱ ἐπ' αὐτῶν φιλοσοφοῦντες.

*

Καὶ πῶς θὰ διέλθωμεν τὸν χειμῶνά μας;

Πρῶτον καὶ κύριον πρέπει νὰ εἴμεθα συνεπεῖς πρὸς ὅσα εἴπομεν ὀλίγον ἀνωτέρω. Τὸν χειμῶνα θά τον διέλθωμεν κυρίως ἐ ρ γ α ζ ό μ ε ν ο ι. Ἡ ἐργασία εἶνε φυσικὴ ἀνάγκη διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ ἑπομένως ἀπόλαυσις, ἀκριβῶς ὅπως ἡ ἀργία καὶ ἡ ἀνάπαυσις, ἡ ἐναλλαγὴ τῶν ὁποίων ἀποκαθιστᾷ τὴν τελείαν ζωήν. Ἡ ἀτμοσφαιρικὴ μεταβολὴ καθορίζει φυσικῶς τὸν χρόνον τῆς ἐνασκήσεως τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου. Ὁ χειμὼν εἶνε διὰ τὴν ἐργασίαν καὶ πρέπει νὰ ἐργασθῶμεν. Εἰς τὴν ἔμπρακτον προσευχὴν πρέπει νὰ ζητήσωμεν τὴν κυρίαν μας ἀπόλαυσιν. Δὲν εἶμαι ἱεροκῆρυξ· νομίζω ὅμως ὅτι διερμηνεύω τὴν ἐνδόμυχον φύσιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸν ἀληθῆ σκοπὸν τῆς ζωῆς. Ὢ ναί, εἶνε ἀπόλαυσις ἡ θεραπεία τῆς κλίσεως πρὸς ἐργασίαν τοιαύτην ἢ τοιαύτην καὶ μόνον θεραπεύων τὴν κλίσιν ταύτην ἐκπληροῖ ὁ ἄνθρωπος τὸν προορισμὸν δι' ὃν εὑρέθη ἐπὶ τοῦ κόσμου . . . Εἶνε ἴσως κοπιώδης καὶ ἀνιαρὰ κατὰ τὸ φαινόμενον ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἀξιώματος· ἀλλ' εἶνε τόσον οἰκτροὶ καὶ δυστυχεῖς οἱ μὴ παραδεχόμενοι τὴν ἀλήθειάν του! Τὸ κατ' ἐμέ, πιστεύσατέ με, ἐὰν παρουσιάζετο ποτὲ ἐνώπιόν μου ἡ Καλὴ Μοῖρα, ἡ ὁποία κάμνει χαρίσματα εἰς τοὺς θνητούς, χίλια ἔτη θὰ τῇ ἐζήτων ἀκμῆς πρὸς ἐργασίαν . . .

Ὡς πρὸς τὰς διασκεδάσεις τώρα, τὰς κυρίως χειμερινὰς διασκεδάσεις, ὡς τὰς ἐννοεῖ ὁ κόσμος συνήθως καὶ ἡμεῖς καμμίαν φοράν, δὲν θὰ μείνωμεν φέτος δυσηρεστημένοι, ἐὰν λάβωμεν μάλιστα ὑπ' ὄψει καὶ τὴν παροιμιώδη μας, τὴν ποιητικήν μας ὀλιγάρκειαν, ἀφ' οὗ εὐχαριστούμεθα μόνον μὲ τὴν λ ι α κ ά δ α ν, τὴν ὁποίαν δὲν παύει ὁ κλασικός μας οὐρανὸς νὰ καταπέμπῃ καὶ νὰ ῥοφῶμεν ἡμεῖς, ἐξηπλωμένοι εἰς τὰ καθίσματα τῶν καφενείων ἢ ἐκχυνόμενοι ἀνὰ τοὺς περιπάτους . . . Θὰ ἔχωμεν πρῶτον τὰς ἑορτὰς τῶν ἀργυρῶν γάμων τῶν Βασιλέων μας· θὰ ἔχωμεν τὴν περίοδον τῆς Βουλῆς, θορυβώδη καὶ ἐνδιαφέρουσαν καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα· θὰ ἔχωμεν μελόδραμα γαλλικὸν εἰς τὸ μεγάλον θέατρον καὶ ἑλληνικὸν θίασον, μὲ νέον ἀστέρα καλλιτεχνικὸν ἀνακαλυφθέντα ἐσχάτως ἐν Πάτραις, εἰς τὸ ἰνδικὸν ἐκεῖνο καὶ κομψότατον τῆς ὁδοῦ Προαστείου· θὰ ἔχωμεν — ὅπως πάντοτε δά — τὰς ἑορτάς μας καὶ ἐπὶ τέλους τί δὲν θὰ ἔχωμεν! Ὑγείαν μόνον καὶ εὐτυχίαν εὐχόμεθα εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας, νὰ διέλθωμεν τὸν καλόν μας χειμῶνα καὶ νἀπολαύσωμεν τὰ μυρία του δῶρα.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ[1]

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ Κας HANNAH LYNCH

ΜΕΡΟΣ Β'.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Ἡ Τῆνος

Ὡς ἀδάμας ῥοδόχρους ἐντὸς κύκλου σαπφειρίνου, ἀπαστράπτων λάμψεις πορφυρᾶς καὶ κυανᾶς καὶ ἰοχρόους ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου, ἡ Τῆνος κεῖται ἐξηπλωμένη εἰς τὰς βαθείας ἀγκάλας τοῦ Αἰγαίου. Αἱ νῆσοι τῆς Ἑλλάδος φαίνονται ἐκ τῆς θαλάσσης περιβεβλημέναι ἀνέκφραστον ὡραιότητα. Τὸ φῶς καὶ ἡ σκιά, ἀποχρώσεις λεπταὶ καὶ χρώματα ζωηρὰ συμμιγνύονται καὶ συναποτελοῦν πάχνην φωτεράν, δυσεξήγητον ὅσον καὶ αἱ ἐντυπώσεις τοῦ θεατοῦ, ὁ ὁποῖος βλέπει καὶ θαυμάζει, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ αἰτιολογήσῃ τὸν θαυμασμόν του. Ἡ συγκίνησις μεταδίδεται ἕως τὰ ἄκρα τῶν δακτύλων, ὁ σφυγμὸς ἀδυνατεῖ ἐξ ἡδονῆς νωχελοῦς καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ δὲν ἀποσπῶνται ἀπὸ τὸ πρὸ αὐτῶν θέαμα· ἀλλ' ἡ καρδία εἶναι ἥσυχος, πλήρης ἀμέτρου εὐχαριστήσεως, καὶ λόγων ἀνάγκη δὲν ὑπάρχει. Ἐδῶ λησμονεῖται ἡ λύπη καὶ ἡ ἀνησυχία. Ἐδῶ πραγματοποιεῖται τοῦ σοφοῦ Ἰνδοῦ τὸ ὄνειρον, «κυμαινόμενον ἐλαφρῶς ἐπὶ τοῦ μόλις σαλευομένου γαλανοῦ ὑγροῦ πεδίου, ἐνῷ γῆ καὶ οὐρανὸς καὶ θάλασσα συνενόνουν ἐναρμονίως τὰ ἀλλάσσοντα χρώματά των. Ἡ ἀπέραντος γαλανὴ ἔκτασις προσλαμβάνει βαθμιαίως χροιὰν γαλακτώδη, ἀνταύγειαι πορφυραὶ ἁπλοῦνται ἐπὶ τῶν ἰοχρόων βουνῶν καὶ τὰ μεταβάλλουν εἰς ῥοδόχροα.

Μόνον ὅταν ἡ λέμβος πλησιάσῃ εἰς τὸν ὑπνηλὸν λιμένα τῆς μικρᾶς ὑπνηλῆς πόλεως, τότε μόνον διαλύεται τὸ ἐξαίσιον ὄνειρον τοῦ παραδείσου. Τότε βλέπεις ἐκ τοῦ πλησίον τὰς λευκὰς οἰκίας μὲ τὰ πράσινά των παραθυρόφυλλα, οἰκίας αἱ ὁποῖαι φαίνονται ὡς νὰ ἐκοιμήθησαν κατὰ τὸν Μεσαιῶνα χωρὶς κανεὶς νὰ ἐνθυμηθῇ νὰ τὰς ἐξυπνήσῃ ἔκτοτε, καὶ ὄπισθεν αὐτῶν βράχους ἀγρίους καὶ γυμνὰ τὰ πλευρὰ τοῦ βουνοῦ. Ὄχι, δὲν εἶναι ἐπίγειος παράδεισος ἡ Τῆνος. Προχωρῶν ἐκ τῆς μικρᾶς της ἀποβάθρας, εὑρίσκεσαι ἐντὸς λαβυρίνθου στενῶν ῥυπαρῶν ὁδῶν, διέρχεσαι ὑπὸ κακοσχήμους σκοτεινὰς καμάρας, καὶ καταλαμβάνεσαι ὑπὸ φόβου καὶ ἀηδίας, ὅσον καὶ ἂν ὑποτεθῇς ἀδιάφορος ὡς πρὸς τὰς λεπτότητας τοῦ πολιτισμοῦ. Εἰς τὰ ταπεινὰ ἐκεῖ καὶ οὐδαμῶς ἑλκυστικὰ καφενεῖα, καθ' ὅλας τὰς ἡμέρας καὶ ὥρας, κάθηνται ἀπ' ἔξω ἄνδρες ἀπελέκητοι καὶ κακοενδυμένοι, πίνοντες ἢ καπνίζοντες *ναργιλέδες*, τοὺς ὁποίους οἱ ὑπηρέται τοῦ καφενείου

1 Ἴδε σελ. 183

Digitized by Google

προσφέρουν, κρατοῦντες τὸ ἐπιστόμιον εἰς τὰ χείλη των, οἱ δὲ καπνισταὶ ἀπὸ τὰ χείλη τοῦ ὑπηρέτου τὸ μεταβιβάζουν ἀμέσως εἰς τὰ ἰδικά των χείλη, διακόπτοντες πρὸς στιγμὴν διὰ τοῦ ροφήματος τοῦ ναργιλὲ τὰς ζωηρὰς συζητήσεις των. Συζητοῦν αὐτοὶ καὶ σχολιάζουν τὰς ὑποθέσεις τῆς Εὐρώπης, τὴν δὲ φροντίδα τῶν ἰδικῶν των ὑποθέσεων ἀναθέτουν εἰς τὴν θείαν πρόνοιαν καὶ εἰς τὰς γυναῖκάς των.

Καὶ ὅμως ἡ μικρὰ πόλις αὐτὴ ἔχει ἰδιάζον τι θέλγητρον. Αἱ στεναί της ὁδοί, ὅταν δὲν εἶναι ἄστρωτοι, εἶναι μαρμαρόστρωτοι· αἱ ἑκατέρωθεν οἰκίαι, προσεγγίζουσαι φιλικῶς ἡ μία πρὸς τὴν ἄλλην, φαίνονται πρόθυμοι εἰς ἀνταλλαγὴν ἀμοιβαίων χειραψιῶν καὶ ἄλλων φιλοφρονήσεων. Ποῦ καὶ ποῦ κλάδοι φοίνικος διαγράφονται ἐπὶ τοῦ διαυγοῦς οὐρανοῦ. παρέκει δὲ τὰ πτερὰ ἀνεμομύλου, κυκλοτερῆ ὡς ἀράχνης ὑπερμέγεθες ὕφασμα. Τὰ ἐκ τῶν βουνῶν κατερχόμενα νερὰ ψιθυρίζουν μουσικώτατα ἐνῷ κατρακυλοῦν ἐπὶ τῶν στιλπνῶν μαρμάρων τῶν στενῶν δρομίσκων, καὶ τρέχουν ἐπ' αὐτῶν ἄνω καὶ κάτω σαῦραι, ἀεικίνητοι καὶ περιχαρεῖς ὑπὸ τὴν λάμψιν τοῦ ἡλίου. Ὀλίγον μακρύτερα κεῖται ἀξιοπερίεργος οἰκοδομή, τὸ ἱερὸν τῆς Παναγίας, τὸ μέγα προσκυνητήριον τῆς Ἀνατολῆς. Ἐντὸς περιβόλου εὐρυχώρου περιέχεται τετράπλευρος στοά, καὶ τὰ οἰκήματα τῶν προσκυνητῶν, καὶ ναὸς παράδοξος, ἡμιβυζαντινοῦ ρυθμοῦ, πλήρης ἀφιερωμάτων κακοτέχνων ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Ὑψοῦνται κατάλευκοι ὑπεράνω τῆς πόλεως εἰς τὴν κορυφὴν ὁδοῦ ἀνηφορικῆς, τῆς «ὁδοῦ τῆς Παναγίας», στρωμένης μὲ λίθους στιλπνούς, καὶ ἑκατέρωθεν περιβαλλομένης ὑπὸ ἐλαιῶν ἀργυροχρόων καὶ ὑπὸ μεγαλοπρεπῶν φοινίκων.

Ἡ νῆσος Τῆνος ἔχει τὰς ἀξιώσεις της. Δὲν προτίθεμαι νὰ τῆς τὰς διαφιλονεικήσω. Περιλαμβάνει ἑξήκοντα καὶ δύο χωρία. Τινὰ ἐξ αὐτῶν συγκροτοῦνται ὑπὸ τεσσάρων οἰκιῶν καὶ τριῶν ἐκκλησιῶν, εἰς ὅλα δὲ ὑπάρχει ἀνὰ μία τοὐλάχιστον ἐκκλησία δι' ἑκάστην δωδεκάδα κατοίκων. Οἱ ἐνδιαφερόμενοι εἰς τὴν πολιτειογραφίαν ἀναγνῶσταί μου θὰ εὐχαριστηθῶσι μανθάνοντες ὅτι τὰ χωρία ταῦτα μοιράζονται εἰς τέσσαρας δημαρχικὰς περιφερείας, μὲ τὸν δήμαρχόν της ἑκάστην καὶ τὸν εἰρηνοδίκην της, καὶ ὅτι ἡ νῆσος ἔστελλεν εἰς Ἀθήνας, ὡς ἰδίους ἀντιπροσώπους της τρεῖς βουλευτάς, ἀλλὰ τοῦτο μέχρις ὅτου, πρό τινων ἐτῶν, ὁ Κος Τρικούπης ὑπέβαλεν ἀσπλάγχνως νόμον, κατὰ συνέπειαν τοῦ ὁποίου ἡ Τῆνος συνεχωνεύθη εἰς μίαν μὲ τὰς γείτονας νήσους ἐκλογικὴν περιφέρειαν. Πᾶσα δόξα παρέρχεται, ἡ δὲ ἱστορία ἀποδεικνύει ὅτι εἰς μάτην ἀνατίθενται ἐλπίδες εἰς ὑπουργοὺς καὶ ἡγεμόνας. Κύριος οἶδε τὸν λόγον, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ἡ Τῆνος ἀπεγυμνώθη τῆς ἐκλογικῆς της αὐθυπαρξίας. Ἀλλὰ τί νὰ περιμένῃ τις ἀπὸ ὑπουργὸν ἐπιζητοῦντα οἰκονομίας, σκεπτόμενον μᾶλλον περὶ τῶν δανειστῶν τῆς Ἑλλάδος ἢ περὶ τοῦ μεγαλείου της, καὶ νομίζοντα ὅτι τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον τρεῖς βουλευταὶ δὲν ἠδύναντο νὰ ἐκτελέσωσι, θὰ τὸ ἐξετέλει εἷς μόνος. Ἡ κυριωτέρα τῶν τριῶν πρώην ἀντιπροσώπων τῆς Τήνου φροντὶς ὑπῆρξεν ἡ παραμέλησις τῆς ὁδοποιίας. Οὔτε μίαν ὁδὸν ἔχει ὁλόκληρος ἡ νῆσος, βατὰ δὲ μέρη ὑπάρχουν δύο καὶ μόνον: ἡ ὡραία κοιλὰς τῆς Κολυμβήθρας καὶ τὸ μικρὸν ὀροπέδιον πέριξ τοῦ Κάστρου, ὅπου ἄλλοτε οἱ Βενετοὶ εἶχον τὴν ἕδραν τῆς ἐξουσίας των, — τὸ μόνον ἐπὶ τῆς νήσου φρούριόν των, ὑψούμενον ὑπεράνω τῆς ἐρειπωμένης ἤδη κωμοπόλεως ***Ἐξωβούργου***. Ἡ ὄασις αὕτη δρόμου ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐρήμου κρημνῶν καὶ βράχων ἔχει ὡς σύνορα ἐξ ἑνός, τὸ ἐπισκοπικὸν χωρίον Ξυνάραν καὶ ἐξ ἄλλου, τὴν καθολικὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου. Ἄγνωστον ἐὰν αἱ ὁδοὶ αὗται εἶναι λείψανα τοῦ Βενετικοῦ πολιτισμοῦ ἢ τῆς τουρκικῆς βαρβαρότητος, γνωστὸν ὅμως ὅτι δὲν κατεσκευάσθησαν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆς τριπλῆς συνταγματικῆς ἀντιπροσωπείας τῆς Τήνου. Καθ' ὅλα τὰ λοιπὰ μέρη τῆς νήσου, ὁ περιερχόμενος αὐτὴν εὑρίσκεται εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ἡμιόνου του· τὸ δὲ ἀνοικονόμητον ζῶον ἐπιδεικνύει συνήθως προτίμησιν ζωηρὰν διὰ τὰ ἄκρα τῶν κρημνῶν, ὑπεράνω βαράθρων, εἰς τὰ χείλη τῶν ὁποίων ἀρέσκεται νὰ σκαλίζῃ τὸν δρόμον του. Ἀπὸ ὕψωμα σχεδὸν κάθετον καταβαίνει διὰ μιᾶς εἰς φοβερὰ βάθη, ἐν τῷ μέσῳ πετρῶν, σχίνων καὶ κνιδῶν, φέρει τὸν ἄκοντα καὶ περίφοβον ἀναβάτην ἐντὸς τῆς κοίτης χειμάρρου κατρακυλοῦντος μουσικῶς τὰ νερά του, καὶ καταστρέφει ἀνεπιστρεπτεὶ τὰ καινουργῆ ὑποδήματά του διὰ τῆς ἐπιμόνου προστριβῆς εἰς τοίχους ἀνίσους ἢ εἰς προέχοντας κλάδους. Ἀλλ' ὅμως, ἀφοῦ ἅπαξ ἐξοικειωθῇ πρὸς τὰς συγκινήσεις τοῦ τρόπου τούτου τοῦ ταξειδεύειν, ὁ περιηγητὴς ἀνακαλύπτει ὅτι τὸ ζῶόν του εἶναι ἀσφαλές, ἂν ὄχι γοργόν, καὶ ὅτι, ὅσον τρομαστικαὶ καὶ ἂν φαίνωνται αἱ ἰδιοτροπίαι τοῦ ἡμιόνου του, ὅσον δύσκολον καὶ ἂν εἶναι τὸ νὰ τηρῇ ἀξιοπρεπῶς τὴν ἰσορροπίαν τοῦ σώματός του εἰς τοὺς ἀδιακόπους ἐκείνους ἀνηφόρους καὶ κατηφόρους, δὲν τρέχει ὅμως κίνδυνον ἡ κεφαλὴ καὶ τὰ μέλη του. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον συνειθίζει, ὑποφέρει φιλοσοφικῶς τὰ βάσανά του, καὶ ἀρχίζει νὰ στρέφῃ ἀφόβως τὰ βλέμματα περὶ αὐτόν. Ἐὰν εἶναι ἑσπέρα, θὰ ὑψώσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὰ ὡραῖα οὐράνια στρώματα καὶ θὰ παρατηρήσῃ τὴν λεπτὴν ἀχλύν, ἡ ὁποία βαθμηδὸν ἀμαυροῖ τὸ λαμπρὸν σαπφείρινον χρῶμά των, ἐνῷ τὰ ἐλαφρὰ ροδόχρυσα νέφη προσλαμβάνουν χροιὰς ὀπαλίνους. Θὰ ἴδῃ καταγοητευμένος τὸ ἀντίθετον θέαμα βράχων γυμνῶν καὶ ἐκτάσεων θύμου πορφυροῦ,—

Digitized by Google

τὰ κυκλάμινα κυματίζοντα ἐπὶ τῶν βράχων — τὰς παπαρούνας ὑψούσας τὰς ἐρυθρὰς κεφαλάς των, — τὰ λευκάνθεμα σείοντα τὰ πέταλά των ὡς ἀφρὸν λευκὸν ἄνωθεν τῆς πρασίνης χλόης, ἢ τὰς ἀνεμώνας ποικιλλούσας τῶν ἀγρῶν τὴν ἄποψιν. Καὶ ἀναδίδουν οἱ θάμνοι καὶ τὰ ἄνθη ἄρωμα εὐφραῖνον τὰς αἰσθήσεις. Ὑπεράνω δὲ τῶν φαιῶν κλώνων τῶν ἐλαιῶν φαίνεται πανταχόθεν τὸ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον βαθυνόμενον κυανοῦν χρῶμα τῆς θαλάσσης, ἐπὶ δὲ τῆς κλιτύος τοῦ βουνοῦ τὰ ἀπέχοντα λευκὰ χωρία, ἀπαστράπτουν ὡς ἀδάμαντες, ἐν τῷ μέσῳ τῶν περικυκλούντων αὐτὰ ἀγρῶν καὶ κήπων. Καὶ ἐπικάθηται εἰς πάντα ταῦτα ἡ γαλήνη τῆς ἀμεριμνίας, εὐδαιμονία τις ἀπλοϊκή, ἡ ὁποία δὲν ἔχει τί ν' ἀποκρύψῃ καὶ δὲν ἐπιζητεῖ σκιάν, καὶ φαίνεται ὡς νὰ ἐξυμνῇ μυστηριωδῶς τὸ μειδίαμα τῆς θαλάσσης, τὴν δόξαν τῶν οὐρανῶν, τὰς ποικίλας ὡραιότητας τοῦ αἰγιαλοῦ, τοῦ βουνοῦ καὶ τῶν κοιλάδων.

Οἱ κάτοικοι εἶναι ἁπλοῖ ὅσον καὶ ἡ νῆσός των· ἡ ζωή των διέρχεται ἀπερίσπαστος, ἐπίσης ἀπηλλαγμένη καὶ τῶν δεινῶν τῆς πενίας καὶ τῶν πειρασμῶν τοῦ πλούτου. Τὸ ἐργάζεσθαι τὸ ἀποστρέφονται, κατορθόνουν δὲ νὰ τὸ ἀποφεύγουν, καθόσον ἕκαστος Τήνιος εἶναι ἰδιοκτήτης ἑνὸς κήπου, ὀλίγων δένδρων, μιᾶς αἰγός, ἑνὸς χοίρου, τινὲς δὲ καὶ ὄνου προσέτι. Ὄχι τόσον καθαροὶ αὐτοί, ἔχουν τὰς οἰκίας των καθαρωτάτας καὶ πάντοτε φιλοξένως ἀνοικτάς.

Ἀλλ' ἀφίνοντες τὰ ὕψη γενικῆς ἐπισκοπήσεως παρακαλοῦμεν τὸν ἀναγνώστην νὰ προσηλώσῃ τὸ βλέμμα ἐπὶ τοῦ μικροῦ χωρίου Ξυνάρας. Δύο πράγματα ἑλκύουν ἰδίως τὴν προσοχὴν ἅμα εἰσέλθῃ τις εἰς τὴν μόνην ὁδόν του : ὁ μέγας ἀριθμὸς χοίρων καὶ ἀπλύτων παιδίων ἐξ ἑνός, ἐξ ἄλλου δὲ τὰ ἴχνη ἐρημώσεως καὶ τὰ μαυρισμένα λείψανα προγενεστέρας εὐημερίας μεταξὺ νεοδμήτων οἰκιῶν καὶ οἰκίσκων. Πλησίον ἐξωστῶν σκεπασμένων μὲ δράνας καὶ ἀνθοστολισμένων, βλέπεις τοίχους ἐρειπωμένους, καὶ κλῶνους συκῆς διαπερῶντας κατεστραμμένα παράθυρα, καὶ παράδοξα, οἰκόσημα Βενετικὰ σκαλισμένα ἐπὶ παλαιῶν πλακῶν μαρμάρου, ἄνωθι θυρῶν ἢ παραθύρων, ὅπου αἱ περιστεραὶ πρὸ αἰώνων ἀπέκτησαν δικαιώματα κατοχῆς. Παραπλεύρως μικρᾶς ἐκκλησίας ἐπιδεικνυούσης ἀλαζονικῶς τὴν νεαρὰν ἀσχημίαν της, κεῖται σειρὰ οἰκιῶν τὰς ὁποίας ἡ πολυκαιρία ἐκιτρίνισε καὶ ἐμαύρισε. Οἱ τοῖχοί των κατάστικτοι ἀπὸ τρύπας περιστερεώνων, καθὼς πρόσωπον μὲ στίγματα εὐλογίας, φαίνονται ὡς νὰ ὑπέστησαν ὅλας τοῦ Μεσαιῶνος τὰς πολιορκίας.

Σκοτεινὴ καμάρα χωρίζει εἰς δύο τὴν ὁδὸν τοῦ χωρίου. Ἀντὶ ξενοδοχείου ὑπάρχουν τρία συνεντευκτήρια : τὸ σκοτεινὸν καταφύγιον τοῦ σιδηρουργοῦ, τὸ ἐργαστήριον τοῦ μαραγκοῦ, καὶ τὸ μόνον ἐκεῖ παντοπωλεῖον. Τοῦτο ἀνήκει εἰς τὸν κομψευόμενον Μῆτρον. Ὁ ἀξιόλογος αὐτὸς παντοπώλης, μὲ τὸ ἐπιβλητικόν του ἀνάστημα, τεῖνον πρὸς πολυσαρκίαν, φορεῖ δακτυλίδι εἰς τὸν λιχανὸν καὶ τὸ φέσι στραβὰ εἰς τὴν κεφαλήν του. Εἶναι νυμφευμένος, ἕνεκα τούτου δὲ λαμβάνει ὕφος μελαγχολικόν, ἐπαυξάνον τὸ δέλεαρ τοῦ κοκκίνου του λαιμοδέτου, ὁπόταν ἔλθῃ εἰς συναλλαγὰς ἢ συνομιλίαν μὲ γυναῖκα μὴ ὑπερβᾶσαν τὰ τεσσαράκοντα. Ἀλλ' ἀπὸ τὰ τεσσαράκοντα καὶ ἐπάνω τὸ πρᾶγμα ἀλλάζει, ἡ δὲ Κυρὰ Μήτραινα ὑπερέβη τὸ σεβάσμιον τοῦτο ὅριον ἡλικίας. Ἐκεῖ πλησίον ὑπάρχει βρύσις, ὅπου αἱ γυναῖκες συνέρχονται μὲ τὰς κοκκίνας στάμνας των διὰ προμήθειαν νεροῦ καὶ χάριν συναναστροφῆς καὶ συνδιαλέξεως. Τὴν βρύσιν περιβάλλει βαθὺ ὑγρὸν περιτείχισμα μαυρισμένον καὶ σκεπασμένον ἐκ φυτῶν παρασίτων, μὲ βαρείας ξυλίνας δοκοὺς ὑποστηριζούσας τὸ στέγασμά του, παρέκει δὲ κεῖται τὸ κοινὸν πλυσταρεῖον, ἐν εἴδει λεκάνης μαρμαρίνης, πέριξ τῆς ὁποίας αἱ πλύστριαι γονατισταὶ τρίβουν τὰ ἄπλυτά των, συνομιλοῦσαι χαμηλοφώνως, ποῦ καὶ ποῦ δὲ ὑψοῦσαι τὴν φωνὴν μέχρις ὀξέος συριγματος.

Αἱ μονόπατοι οἰκίαι τοῦ χωρίου ἔχουν πρὸ τῆς θύρας της ἑκάστη κλίμακα μαρμαρίνην, ἀπολήγουσαν εἰς ἐξώστην πρὸ τῆς εἰσόδου, τὸ δὲ ὑπόγειον χρησιμεύει ὡς σταῦλος διὰ τοὺς ἡμιόνους, τοὺς ὄνους ἢ καὶ ἄλλα ζῶα.

Πέραν τῆς βρύσεως κεῖται ἡ καθολικὴ ἐκκλησία καὶ ἡ ἐπισκοπὴ μὲ τὸν κῆπόν της. Ἡ ἐκκλησία εἶναι ἀρκετὰ μεγάλη ἀλλ' ὄχι καὶ ὡραία, ἡ δὲ κατοικία τοῦ ἐπισκόπου, ἄχαρις κιτρίνη οἰκοδομή, φέρει ὡς μόνον στολισμὸν τὰ κατακόκκινά της κεραμίδια, ἀλλ' ὁ περὶ αὐτὴν κῆπος εἶναι θελκτικώτατος. Καρδερίναι κελαδοῦν ἀναμέσον τῶν ἀνθισμένων πασχαλεῶν καὶ τὰ ῥέοντα μικρὰ ῥυάκια οὐδέποτε σιωποῦν ἐκεῖ. Εἰς τὸ κέντρον τοῦ κήπου ὑπάρχει μεγάλη λιθόκτιστος δεξαμενὴ καὶ ἡλιακὸν ὡρολόγιον, τὰ δὲ πορτοκάλια κρέμανται ὡς σφαῖραι χρυσαῖ πλησίον τῶν σκιερῶν κυπαρίσσων. Ἡ κοιλὰς ἡ ὁποία ἐκεῖθεν φαίνεται εἶναι ἀληθὴς κοιλὰς εὐδαιμονίας. Αἱ ἐλαῖαι ὑπὸ τὴν λάμψιν τοῦ ἡλίου τὴν ἐπικαλύπτουν μὲ εἶδος πάχνης ἀργυρᾶς, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας ἀναφαίνεται ζωηρότερον τὸ φύλλωμα τῶν συκῶν καὶ τῶν μωρέων. Τὰ βουνὰ τῶν περικειμένων νήσων διαγράφονται λαμπρῶς εἰς τὸν οὐρανόν, ὁλόγυρα δὲ τῶν καμπύλων γραμμῶν των καὶ μέχρι τῶν ῥοδοχρόων παραλίων τῆς Εὐβοίας, ἁπλοῦται ἀπαυγάζουσα ἡ κυανῆ θάλασσα, ἐνῷ διὰ μέσου τῆς πρασίνης κοιλάδος τῆς Κολυμβήθρας ἕρπει ὀφιοειδῶς ῥύαξ ἀργυροῦς. Ἐὰν στραφῇς πρὸς τὰ ὄπισθεν ἡ θέα μεταβάλλεται ὁλοσχερῶς. Βλέπεις ἄντικρύ σου τοὺς γυμνοὺς βράχους ἀγρίου βουνοῦ, ὑψουμένου ὑπεράνω ἀλλη-

Digitized by Google

λοδιαδόχων χωρίων περιβαλλομένων ἀπὸ κήπους, ὅπου ἐπιδεικνύουν τὰ ποικίλα χρώματά των γεράνια, γαρύφαλλα, καὶ ρόδα καὶ κάκτοι. Ἐδῶ δὲ κ' ἐκεῖ οἱ ἀνεμόμυλοι προτείνουν ἐπὶ τῆς γῆς τὴν μακρὰν σκιάν των. Καὶ πλήθη περιστερῶν διασχίζουν τὸν διαυγῆ ἀέρα, ὡς νιφάδες χιόνος ἡλιοφώτιστοι, καὶ ἐπὶ τῶν βράχων αἱ αἶγες βόσκουν ἀναμέσον τῶν εὐωδῶν θάμνων.

Ἡ οἰκία τοῦ Κυρίου Περικλέους Τελάχα κεῖται ἔξω τοῦ χωρίου. Ἡ μόνη πρὸς αὐτὴν ὁδὸς εἶναι ἡ κοίτη μικροῦ ρυακίου. Τὰ ὀλίγα κρυστάλλινα νερὰ ρέουν ψιθυρίζοντα γοητευτικῶς ἐπὶ τῶν πετρῶν ὅπου πατεῖς, καὶ βρέχουν τὰ ὑποδήματά σου. Ἔπειτα διασκελίζεις τὴν κοίτην χειμάρρου, ἀπωθῶν ὅπως καλλίτερα δυνηθῇς ἀκανθώδεις κλάδους βάτων καὶ καλάμους, διέρχεσαι ἀγρὸν λιθοσκέπαστον, πηδᾷς ὑπεράνω τοίχων χαμηλῶν χωριζόντων τὰ χωράφια, καὶ πατεῖς ἀδιακόπως ὑπὸ τοὺς πόδας σου τὰς ὡραίας κορυφὰς ἀγρίων ἀνθῶν. Σὲ θέλγουν τὰ χρώματα καὶ ἡ εὐωδία των, καθὼς καὶ ἡ ποικιλία τῶν πέριξ δένδρων καὶ θάμνων. Πλάτανοι ὑψοῦνται ὑπεράνω μύρτων καὶ ροδοδαφνῶν, — τῆς ἀμπέλου τὰ φύλλα ἀρχίζουν νὰ ἐκτυλίσσωνται, — ἐπὶ δὲ τῶν βράχων κρέμανται χαριέντως τὰ κυανοπράσινα πολυτρίχια. Καὶ τὰ πτηνὰ κελαδοῦν τριγύρω σου καὶ ἀκούεις τὸν λεπτὸν ρόχθον τοῦ νεροῦ ρέοντος ἐπὶ τῶν πετρῶν.

Ἡ οἰκία τοῦ Τελάχα ἐκτίσθη πρὸ αἰώνων ὑπὸ εὐγενοῦς Βενετικῆς οἰκογενείας. Τὰ οἰκόσημά της μένουν εἰσέτι ἐπὶ τοῦ τοίχου, ἑκατέρωθεν τῆς θύρας, μὲ λατινικὴν ἐπιγραφὴν ὑπὸ γόνδολαν βενετικήν. Ἐκ τοῦ ὑψώματος ὅπου κεῖται ἡ οἰκία φαίνονται αἱ δύο κοιλάδες ἢ φάραγγες, αἱ χωρίζουσαι τὰ πέριξ βουνά, — βουνὰ τῶν ὁποίων μόνος στολισμὸς εἶναι τὰ χρώματά των καὶ τὰ ἐπὶ τῶν κορυφῶν των διαβαίνοντα νέφη καὶ αἱ σκιαὶ τῶν νεφῶν, διακόπτουσαι παροδικῶς ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ βουνοῦ τὸ φαιδρὸν ἀπαύγασμα τοῦ ἡλίου.

Ὄπισθεν τῆς οἰκίας φαίνεται τὸ παλαιὸν Κάστρον, ἀπογυμνωθὲν τῆς προτέρας του δόξης, ἀλλ' ὑπερηφάνως ἐπιδεικνύον τὴν φαιὰν καὶ πορφυρᾶν του ἐρήμωσιν, καὶ ὑψούμενον ἔτι ἐν τῷ μέσῳ τῆς νήσου, ὡς ἀκρόπολίς της.

Ἡ πρὸ τῆς οἰκίας ὕπαιθρος αὐλὴ εἶνε πλήρης ἀνθέων. Εἰς τὸ μέσον αὐτῆς ὑπάρχει πηγάδι, καὶ ἑκατέρωθεν αὐτοῦ δύο φοίνικες καὶ κάθισμα ξύλινον ὑπὸ ἕκαστον φοίνικα. Κλίμαξ μαρμαρίνη φέρει εἰς τὴν οἰκίαν δι' ἐξώστου εὐρυχώρου, στεγασμένου μὲ δράναν ἀμπέλου. Ἐκ τοῦ ἐξώστου φαίνονται μακρὰν ἡ Σύρος, ἡ Δῆλος καὶ ἡ Νάξος, ὑπὸ δὲ τοὺς πόδας σου οἱ πρὸς τὴν θάλασσαν κατηφοροῦντες ἀγροί, καὶ τὰ περικυκλοῦντα τὴν οἰκίαν περιβόλια καὶ ἀμπέλια. Ἐντὸς τῆς αὐλῆς κάθηται σκύλος, παρατηρῶν ὑπνηλῶς τὰς κινήσεις ἐργάτου, σκάπτοντος ἐκεῖ εἰς μίαν γωνίαν. — Ἡσυχία ἐπικρατεῖ πανταχοῦ καὶ σιωπή, ἡ αὐτὴ δὲ σιωπὴ καὶ ἐντὸς τῆς οἰκίας βασιλεύει.

Ἡ αἴθουσα, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκ τοῦ ἐξώστου εἰσέρχεσαι, εἶναι ἁπλουστάτη. Τὰ πάντα λευκά. Λευκὸς ὁ σοφᾶς, λευκὰ τὰ παραπετάσματα καὶ τὰ λινᾶ σκεπάσματα τῶν καθεκλῶν. Μόνον ἐπὶ τῆς τραπέζης, τάπης κόκκινος μὲ θαυμάσια βυζαντινὰ κεντήματα. Ἐπὶ δὲ καρυδίνης σκευοθήκης διάφορα ἀγγεῖα ἀρχαῖα καὶ λύχνοι, καὶ ἐντὸς δίσκου νομίσματα ἀρχαῖα ἐπίσης καὶ σκεύη τινὰ ἀργυρᾶ ἐξαισίας τέχνης. Εἰς ἓν κοίλωμα ἐντὸς τοῦ τοίχου εἶναι καρφωμέναι ξύλινοι θέσεις, καὶ ἐπ' αὐτῶν βιβλία — οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες συγγραφεῖς.

Πλησίον παραθύρου, ὁπόθεν φαίνεται τὸ Κάστρον, ἐνώπιον μικρᾶς τραπέζης, κάθηται γέρων, κύπτων ἐπὶ βιβλίου, ἑλληνικοῦ ἀρχαίου, ἐννοεῖται. Ἀναγινώσκει μετὰ προφανοῦς τέρψεως, ἄνευ βίας, ὅπως καλὸς γνώστης οἴνου πίνει σιγὰ σιγὰ ἐκλεκτὸν ποτήριον. Ποῦ καὶ ποῦ ὑψώνει τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ μετακινεῖ τὸν μαῦρον σκοῦφον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, ἢ κάμνει σιγάρα τὰ ὁποῖα καπνίζει μὲ τὴν αὐτὴν βραδύτητα καὶ τὴν αὐτὴν ἔκφρασιν εὐχαριστήσεως, μὲ τὴν ὁποίαν ἀναγινώσκει τὸ βιβλίον του. Τὸ πρόσωπόν του εἶναι ἀνθρώπου νοήμονος καὶ σοβαροῦ, ἡ δὲ κεφαλὴ καὶ ὁ πώγων του παριστάνουν ἀσύνηθες μῖγμα τριχῶν ἄσπρων καὶ μαύρων.

Τὴν ἀνάγνωσίν του διέκοψε γραῖα εἰσελθοῦσα εἰς τὸ δωμάτιον, — μικρόσωμος, εὐσταλὴς γραῖα, μὲ ὕφος ζωηρὸν καὶ δραστήριον, καὶ μὲ δύο ὑπερφυσικῶς μαύρους ὀφθαλμούς, λάμποντας ἐν τῷ μέσῳ τοῦ μελαγχρινοῦ της προσώπου. Τὸ φόρεμά της ὡμοίαζε πρὸς μαῦρον σάκκον, τὴν κεφαλήν της ἔστεφε *φακιόλι*, γύρω δὲ αὐτοῦ περιεστρέφετο πλατεῖα πλεξὶς ἐκ τριχῶν ξένων, κατὰ τὸν ἄνοστον συρμὸν τῶν Τηνίων γυναικῶν. Τὸ ὄνομά της ἦτο Ἀνουντσιάτα.

— Τὸ ἔφεραν ἀπὸ τὴν χώραν, ἀφέντη, εἶπε, δίδουσα εἰς αὐτὸν τηλεγράφημα.

Ὁ κ. Περικλῆς τὸ ἔλαβεν ἐκ τῶν χειρῶν της, τὸ ἤνοιξεν ἡσύχως κατὰ τὴν συνήθειάν του — συνήθειαν φυσικῶς ἀποκτωμένην ἐπὶ νήσου ἡσύχου καὶ ὑπνηλῆς.

Τὸ τηλεγράφημα ἦτο τοῦ ἀδελφοῦ του, ἀνήγγελλε δὲ τοῦ Λάνεκ τὴν ἔλευσιν εἰς Τῆνον. Ὁ κ. Περικλῆς συνωφρυώθη ἀναγινώσκων τὴν κοινοποίησιν, ἡ ὁποία ἦτο μᾶλλον ἀπερίσκεπτος καὶ ἀπότομος. Ὁ Κωνσταντῖνος ὑπεδείκνυεν ὅτι ἡ ἄφιξις τοῦ ξένου ἠδύνατο νὰ ἐπηρεάσῃ τὸ μέλλον τῆς Ἰναρίμης.

Ὁ κ. Περικλῆς ἔθλιψε εἰς βόλον τὸ τηλεγράφημα.

— Ὁ ἀδελφός μου μᾶς στέλλει ἕνα ξένον, Ἀνουντσιάτα, εἶπε ξηρὰ ξηρά.

— Ξένον! τὰ ἔχασε ὁ ἀδελφός σας; ἀνερώνησεν ἡ γραῖα, ἡ ὁποία ἐκ τῆς μακρᾶς ὑπηρεσίας

Digitized by Google

εἶχεν ἀποκτήσει τὸ προνόμιον νὰ λέγῃ τὴν γνώμην της εἰς τὸν Κύριόν της.

— Ὁ ἴδιος ἦτο καὶ εἶναι πάντοτε, ὑπέλαβεν ὁ κ. Περικλῆς. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἐμποδίζει τὰ χρέη τῆς φιλοξενίας.

Κύτταξε λοιπὸν νὰ ἑτοιμάσῃς δωμάτιον διὰ τὸν ξένον.

— Νὰ ἑτοιμάσω! τὰ δωμάτιά μου ἐμένα εἶναι πάντοτε ἕτοιμα, εἶπεν ἡ Ἀνουντσιάτα προσβληθεῖσα ὑπὸ τῆς ἐκφρασθείσης ὑπονοίας ὡς πρὸς τὰ τῆς ὑπηρεσίας της.

— Τὸ 'ξεύρω, τὸ 'ξεύρω, — ἀλλὰ θὰ ἔχῃς ν' ἀλλάξῃς τὰ σινδόνια, νὰ ἀερίσῃς τὸ δωμάτιον... ὁ ξένος πάσχει, καὶ οἱ ἄρρωστοι θέλουν πολλὴν περιποίησιν.

Καὶ ὁ γέρων ἐκίνησε μεγαλοπρεπῶς τὴν χεῖρα, διὰ νὰ δώσῃ τέλος εἰς τὸν διάλογον. Δὲν ἠδύνατο ὅμως καὶ νὰ παύσῃ σκεπτόμενος περὶ τοῦ πράγματος. Μὲ τὸ βιβλίον ἀνοικτὸν ἐνώπιόν του, ἔστρεφε τὰ βλέμματα ἀπὸ τὸ ἓν παράθυρον εἰς τὸ ἄλλο, βλέπων πότε πρὸς τὸν ἐξώστην καὶ πότε πρὸς τὸ Κάστρον.

Ἀλλ' ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ ἐξεγείρῃ τὴν πατρικὴν μέριμνάν του τὸ τηλεγράφημα τοῦ Κωνσταντίνου; Γαμβρὸς διὰ τὴν Ἰναρίμην! Ἀνοησίαι! Πῶς νὰ φαντασθῇ τις ὅτι ξένος ἄγνωστος, τὸν ὁποῖον ἐκ τύχης συνήντησεν ὁ ἀδελφός του, θὰ ἦτο ὁ κατάλληλος σύζυγος διὰ τὸν θησαυρόν του; Παρεκτὸς τούτου, εἶχεν ἀπόφασιν νὰ μὴ τὴν δώσῃ εἰς ἄνδρα μὴ γνωρίζοντα κατὰ βάθος τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν. Ἐγνώριζε δὲ ὁποίου εἴδους ἑλληνιστὰς στέλλει συνήθως ἡ Εὐρώπη εἰς τὴν Ἑλλάδα: εἴτε νεανίσκους νομίζοντας ὅτι τὰ ἠξεύρουν ὅλα, ἢ γέροντας ἀρχαιολογοῦντας, — καὶ τοὺς μὲν καὶ τοὺς δὲ προφέροντας βαρβαροφώνως τὴν Ἑλληνικὴν καὶ γνωρίζοντας ἐπιπολαίως τὸν Ὅμηρον καὶ τὸν Πλάτωνα. Τοὺς τοιούτους λογίους δὲν εἶχε πολλὴν ὄρεξιν νὰ γνωρίσῃ ἐκ τοῦ πλησίον. Ὡς πρὸς τὴν Ἰναρίμην, ἀκόμη ὀλιγώτερον θὰ τοὺς ἐνοστιμεύετο ἐκείνη. Ἡ ὡραιότης καὶ αἱ γνώσεις της, ἔδιδον εἰς αὐτὴν τὸ δικαίωμα νὰ εἶναι δύσκολη.

Ἐνῷ ἐσκέπτετο ταῦτα, διῆλθε μία σκιὰ ἔξωθεν τοῦ πρὸς τὸν ἐξώστην παραθύρου καὶ ἤνοιξε τὴν θύραν ὡραία νεᾶνις.

[Ἕπεται συνέχεια] *Κατὰ τὸ ἀγγλικὸν ὑπὸ Δ. Β.*

ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ ΤΩΝ ΨΙΤΤΑΚΩΝ

Ἀπὸ εἴκοσι καὶ τριῶν ἐτῶν ἔχω φαιὸν τεφρόχρουν μετ' ἐρυθρᾶς οὐρᾶς θῆλυν ψιττακὸν τοῦ Γκαμπόν, ἡλικίας τεσσαράκοντα ὀκτὼ περίπου ἐτῶν, οὗτινος ὁ ἀναγνώστης εὑρίσκει παρατεθειμένην ἐνταῦθα τὴν εἰκόνα· τὸ πτηνὸν τοῦτο, οὗ ἡ πτέρωσις διατηρεῖται ἔτι ἄριστα, διακρίνει ἔκτακτος νοημοσύνη, ἣν ἐνόμισα ἐνδιαφέρον νὰ γνωρίσω τοῖς ἀναγνώσταις.

Τὸ ἰδίως χαρακτηρίζον τὸ πτηνὸν τοῦτο συνίσταται εἰς τοῦτο: οὐ μόνον μιμεῖται καὶ ἀναμιμνήσκεται πάντα ψόφον καὶ ἦχον ὃν ἀκούει, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ δημιουργεῖ καὶ συνθέτει τοιούτους.

Προτοῦ γίνῃ κτῆμά μου τὸ πτηνόν, εὑρίσκετο ἐν Παρισίοις ἐν οἰκίᾳ κατοικουμένῃ ὑπὸ πολλῶν ἐνοικιαστῶν. Ἐμιμεῖτο τὰς φωνὰς τῶν πυργιτῶν τῶν οἰκούντων ἐπὶ τῆς στέγης τῆς οἰκίας ταύτης καὶ συχναζόντων τὴν αὐλὴν αὐτῆς, τὰς κατὰ τὸ ἔαρ μάχας ὅπως καταλάβωσι νεοττιάν, τὰς διαρκεῖς αὐτῶν ἡμερινὰς φιλονεικίας. Ἐμιμεῖτο ἐπίσης ἁπάσας τὰς φωνὰς τῶν πλανοδίων πωλητῶν τῶν Παρισίων, ἰδίως τῶν πωλούντων καὶ ἀγοραζόντων πεπαλαιωμένας ἐνδυμασίας. Πολλάκις δὲ οἱ ἐνοικοῦντες ἠπατήθησαν ὑπὸ τῆς φωνῆς τοῦ ψιττακοῦ, διότι τόσον πιστῶς ἀπέδιδε ταύτην.

Ὅτε μοὶ ἔδωκε τὸ πτηνὸν τοῦτο ὁ γυναικάδελφός μου, κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1870, τὸ παρέδωκα εἰς τὴν ἐξοχὴν εἰς τὸν ἐνοικιαστὴν τοῦ κτήματός μου, διότι ἀπετέλουν μέρος τοῦ στρατοῦ τῶν Παρισίων. Ἐν τῇ ἐξοχῇ ἡ μνήμη του ἐπλουτίσθη τότε καὶ ἐξέμαθε ἅπαντας τοὺς ψόφους τῆς φύσεως, ἐπίσης τὴν φωνὴν τῆς ὄρτυγος, τῆς γλαυκός, τῆς κίσσης, τῆς ὄρνιθος, τοῦ ἀλέκτορος καθ' ὅλας τὰς ποικιλίας τῆς φωνῆς. Διακρίνεται δὲ ἰδίως ἀναπαράγων τὰς σπαρακτικὰς ἐκείνας φωνὰς σφαζομένου χοίρου, εἰς ἣν ἐκτέλεσιν φαίνεται παρασταθέν.

Ἄρχεται πρῶτον διὰ τῶν διακεκομμένων φωνῶν τῶν βαθειῶν ἢ ὀξειῶν τῆς ἀνυπομονησίας καὶ φρίκης τοῦ ὁδηγουμένου εἰς σφαγὴν ζῴου· μετὰ ταῦτα ἐκβάλλει τοὺς ὀρυγμοὺς τῆς σφαγῆς καὶ ἀγωνίας· πάντα δὲ ταῦτα μετὰ τῆς αὐτῆς χροιᾶς, τῶν αὐτῶν παραλλαγῶν καὶ τοῦ ὕψους ὅπως καὶ τὸ ἴδιον ζῶον.

Καίτοι δὲ ἀπὸ εἴκοσι καὶ δύο ἐτῶν, δὲν παρέστη πλέον εἰς τοιαύτην ἐκτέλεσιν μηδὲ ἤκουσε τὰς τοιαύτας φωνάς, ἐνίοτε ἀναμιμνήσκεται τῆς θλιβερᾶς ταύτης σκηνῆς καὶ ἐπαναλαμβάνει ταύτην μετὰ τόσης ὁρμῆς ὥστε δονοῦνται αἱ ὕαλοι τῶν παραθύρων καὶ μ' ἀναγκάζει νὰ τῷ ἐπιβάλλω σιωπήν.

Ὁ ψιττακός μου παρατηρεῖ πᾶσαν κίνησιν παρασκευάζουσαν πρᾶξίν τινα συνοδευομένην ὑπὸ κρότου καὶ παράγει ἐκ τῶν προτέρων τὸν κρότον τοῦτον.

Ἐὰν μ' ἴδῃ πλησιάζοντα εἰς ἀνοικτὸν παράθυρον καὶ ἑτοιμαζόμενον νὰ κλείσω τοῦτο, ἀμέσως φωνεῖ παράγων τὸν αὐτὸν κρότον τοῦ παραθύρου, προτοῦ ἐγγίσω ἐγὼ εἰς αὐτό. Τὸ αὐτὸ δὲ πράττει καὶ ὅταν πάλιν ἀντιστρόφως πρόκειται ν' ἀνοίξω τὸ παράθυρον. Ἐὰν μ' ἴδῃ κρατοῦντα τὸ ῥινόμακτρον, απομύσσεται, ἐὰν μ' ἴδῃ κρατοῦντα ἔνδυμα, πάραυτα καὶ ἐκ τῶν προτέρων διὰ τῶν πτερύγων ἐκτελεῖ τὰς κινήσεις τὰς ὁποίας θὰ ἔκαμνον διὰ νὰ ἐνδυθῶ τὸ ἔνδυμα τοῦτο. Μιμεῖται τὸν ἦχον τοῦ ῥέοντος ὕδατος· ἂν μ' ἴδῃ φέροντα ποτήριον πλῆρες ὕδατος ἢ πλησιάζοντα πρὸς τοιοῦτον, ἀμέσως μιμεῖται τὸν ἦχον τῆς καταπόσεως καὶ καθόδου τοῦ ὕδατος ἐν τῷ φάρυγγι.

Ἐὰν ἴδῃ τὴν γάταν, ἢ ἁπλῶς ἂν ἀκούσῃ καλουμένην γάταν, μιμεῖται πάραυτα τὰς διαφόρους χροιὰς τῆς φωνῆς τῆς γάτας· ἐπίσης καὶ τὰς τῶν κυνῶν, ἵππων καὶ ὄνων.

Τὸ σπουδαιότερον ὅμως πάντων τοῦ πτηνοῦ τούτου, εἶναι ἡ ἰδιότης ἣν κέκτηται νὰ ἐννοῇ τὰ πέριξ αὐτοῦ συμβαίνοντα καὶ ν' ἀναμιγνύηται διὰ τῆς λα-

Digitized by Google

λιᾶς του καὶ τῶν τρόπων του· ὅταν ὁμιλῶσιν ἐνώπιον αὐτοῦ, συμμετέχει τῆς συνομιλίας ἐκπέμπον ἐν καταλλήλῳ στιγμῇ ἐπιφωνήματα ὢ! ἆ! ἐκπλήξεως καὶ ἐπιδοκιμασίας. Ξεκαρδίζεται γελῶν ὅταν λέγεται γελοῖόν τι.

Ὅταν ἔχῃ ἀνάγκην πράγματός τινος καλεῖ τὴν κυρίαν του διὰ τοῦ ὀνόματός της Μαρία, ἂν δ' αὐτὴ βραδύνῃ νὰ ἔλθῃ ἡ φωνή του καθίσταται ἀνυπόμονος καὶ διατακτική.

Ἡμέραν τινὰ τοῦ χειμῶνος εἶχε τεθῇ μετὰ τοῦ κλωβοῦ του παρὰ τὴν ἑστίαν, ὅτε δαυλὸς κυλισθεὶς πρὸς τὰ ἔμπροσθεν ἐκάλυψε τοῦτον τέφρας, σπινθήρων καὶ καπνοῦ. Ἡ κυρία του ἀπησχολημένη εἰς παρακείμενον δωμάτιον ἤκουσεν ἑαυτὴν καλουμένην Μαρία-Μαρία! ὡς ὑπ' ἀτόμου εὑρισκομένου εἰς κίνδυνον, εἰς μέγιστον τρόμον. Ἔσπευσε καὶ ἐβοήθησεν αὐτόν. Ὅταν δίδεται αὐτῷ τὸ γεῦμα τῆς μεσημβρίας συνιστάμενον ἐκ τριῶν ἢ τεσσάρων γλυκισμάτων, ὁ ψιττακός μου διαφυλάττει καθ' ἑκάστην ἓν μικρὸν γλύκισμα διὰ τὸ δεῖπνόν του.

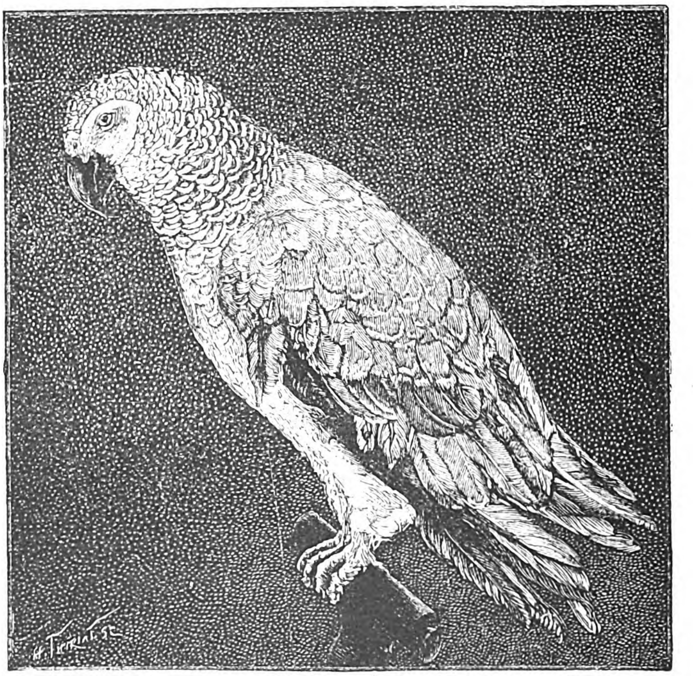

Ἀποστρέφεται τοὺς ἄνδρας, οὐδεὶς δύναται νὰ τὸν πλησιάσῃ χωρὶς νὰ πληγωθῇ ὑπὸ τοῦ ῥάμφους καὶ τῶν ὀνύχων αὐτοῦ. Τοὐναντίον ἀρέσκεται καὶ ἀγαπᾷ τὰς γυναῖκας καὶ ἰδίᾳ τὰ κοράσια. Πᾶσα γυνὴ δύναται νὰ πλησιάσῃ αὐτῷ καὶ τὸν θωπεύσῃ ἀκινδύνως. Ὑπεραγαπᾷ τὴν κυρίαν του· ὑπακούει εἰς τὴν φωνὴν αὐτῆς, καὶ ὅταν δέρῃ τοῦτον δίδουσα διὰ τοῦ δακτύλου μικρὰ κτυπήματα ἐπὶ τοῦ ῥάμφους, λείχει τὸν πλήττοντα δάκτυλον ἐκβάλλων μικρὰς φωνάς, αἰτῶν συγγνώμην.

Ὅταν ἐξελθὼν ἐπανέρχομαι εἰς τὴν οἰκίαν, ὁ ψιττακός μου μ' ἐννοεῖ καὶ καίτοι δὲν δύναται νὰ μ' ἴδῃ, προειδοποιεῖ τὴν κυρίαν του περὶ τῆς ἐπανόδου μου φωνῶν ν τ ὸ - ν τ ό· τοῦτο δὲ πράττει μόνον κατὰ τὴν ἄφιξίν μου.

Λέγει εἰς ἐμὲ Καλὴ ἡμέρα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὁσάκις εἰσέλθω εἰς τὸ δωμάτιον ἐν ᾧ εὑρίσκεται. Ἂν δὲ δώσω αὐτῷ τι, μ' εὐχαριστεῖ διὰ τῆς φωνῆς καὶ σχημάτων ἀνεγείρων τὰς πτέρυγας.

Ὁ ψιττακός μου εἶναι κυρίως θαυμάσιος, διακρινόμενος διὰ τὸν μέγιστον ἔρωτα πρὸς τὴν μουσικὴν καὶ τὸ χάρισμα τοῦ συνθέτου μουσικῶν τεμαχίων.

Ὅταν βλέπῃ χορευομένην πόλκαν, συνοδεύει ταύτην διὰ συριγμῶν μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιτηδειότητος καὶ ἀκριβείας μεθ' ἧς καὶ παίκτης ὀργάνου τινός. Συνθέτει ἐκ τοῦ προχείρου ἀληθῆ τεμάχια μουσικῆς, ἅτινα συρίζει ποικίλλων ταῦτα τὰ μέγιστα καὶ οὐδέποτε πίπτων εἰς ἐπαναλήψεις. Λέγει πάντα μετὰ χάριτος, ὕφους καὶ ζωηρότητος ἀνταξίας μαθητοῦ τοῦ Ὠδείου. Ἄδει ἐκ τοῦ προχείρου ἐνώπιον παντὸς ἀνθρώπου, ἀρκεῖ νὰ διαταχθῇ ὑπὸ τῆς κυρίας του. Προτοῦ ἀρχίσῃ τὸ ᾆσμά του, ποιεῖ λαρυγγισμοὺς καὶ ἐκβάλλει φωνὰς ὁμοίας τῶν ψαλτῶν τῶν προετοιμαζομένων ν' ᾄσωσι. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν σταματᾷ ὅπως ἀποξηράνῃ τὸ ὄργανόν του, ὅπως καταπίῃ τὸ σίαλόν του διὰ κινήσεως καταπόσεως συνοδευομένης ὑπὸ ξηροῦ κτύπου τῆς γλώσσης ἐπὶ τοῦ οὐρανίσκου, ὥστε ὁ ἦχος τῆς συρίκτρας νὰ ἐξέρχηται διαυγέστερος, ὁ ἦχος μᾶλλον τοῦ αὐλοῦ διότι πράγματι νομίζει τις ὅτι ἀκούει αὐλὸν πλατύν, εὐμάλακτον καὶ ἠχήεντα. Οἱ βαθεῖς ἦχοι τοῦ ὀργάνου τούτου εἶναι ἀξιοθαύμαστοι. Ὅταν τὸ πτηνὸν τοῦτο ᾄδῃ μιμούμενον τὴν ἀνθρώπινον φωνήν, μεταβαίνει ἀπὸ τῆς ταπεινοτέρας τοῦ βαθυφώνου φωνῆς εἰς τὴν ὀξυτέραν τοῦ ὀξυφώνου ἐξακολουθοῦν τὸ ᾆσμα.

Ἀρέσκεται ν' ἀνοίγῃ τὸν κλωβόν του καὶ περιδιαβάζει εἰς τὰ δωμάτια. Κατορθοῖ δὲ ἅπαντα τὰ εἴδη τῶν κλείθρων μετὰ μελέτην νὰ τ' ἀνοίγῃ.

Δὲν θὰ ἐτόλμων νὰ καταλέξω τὰ φαινόμενα τῆς ἐκτάκτου νοημοσύνης τοῦ πτηνοῦ τούτου, ἐὰν μὴ ἑκατοντάδες προσώπων δὲν ἐγίνοντο μάρτυρες ἀπὸ εἴκοσι καὶ τριῶν ἐτῶν. Τὰ παιδία ἔρχονται ἐξεπίτηδες καὶ παίζουσιν ὑπὸ τὸ παράθυρον ἐν ᾧ κεῖται. Τὸ πτηνὸν συμμετέχει τῶν παιγνίων αὐτῶν τρέχον ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄκρου τοῦ κλωβοῦ εἰς τὸ ἕτερον καὶ προφέρον μετὰ τῶν αὐτῶν ζωηρῶν φωνῶν τὰς αὐτὰς φωνὰς τῶν παιδίων.

Διῆλθον πλεῖστον χρόνον μελετῶν τὸ πτηνὸν τοῦτο, οὗτινος ἡ νοημοσύνη συντελεῖ εἰς ἐπίλυσιν τοῦ προβλήματος τοῦ τεθέντος ὑπὸ τοῦ μαρκησίου Ναδαϊγγὰκ ὑπὸ τοὺς ἑξῆς ὅρους ἐν τῇ μελέτῃ τῇ τιτλοφορουμένῃ Νοημοσύνη καὶ ὁρμέμφυτον.

«Ὁ ἀναγνώστης δύναται οὕτως νὰ καθορίσῃ ἐὰν ἡ νοημοσύνη εἶναι ὁ κύριος χαρακτὴρ τοῦ ἀνθρώπου· ἐὰν διὰ ταύτης ἄβυσσος ἀνοίγεται μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν ζῴων· ἢ δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ζήτημα ἁπλοῦ ποσοῦ· ἐν ἄλλαις λέξεσι, ἐὰν ἡ ἀνθρώπινος νοημοσύνη διαφέρῃ καθ' ὅλου ἢ μόνον κατὰ ποσότητα τῆς τῶν ἄλλων ὄντων».

[La Nature] N. X. A.

Digitized by Google

ΕΡΝΕΣΤΟΣ ΡΕΝΑΝ

ΤΑ ΤΡΙΑ ΦΛΩΡΙΑ[1]

— Μὰ κανένας δὲν τὸ βλέπει! ἢ τοὺς ἐστράβωσε ὁ Θεός, ἢ ἐσυνήθισαν ἐδῶ πέρα νὰ βλέπουν καὶ νὰ μεταχειρίζωνται φλωριὰ τόσο ὁποὺ δὲν τὰ καταδέχονται. Δόξα σοι ὁ Θεός! ἔσκυψε, τὸ πῆρε! ὤμορφο παλληκάρι! τοῦ στέκει γιὰ γαμπρός...

Ἦταν ἕνας νεροκουβάλος ποὺ ἐσήκωσε τὸ φλωρί, καὶ ἀκολούθησε τὸν δρόμον του μὲ τὸ βαρέλι 'ς τὴν πλάτην. Ὁ Ἀντώνιος ἐσημείωσε καλὰ εἰς τὸν νοῦν του τὸ ἀνάστημα, τὰ πιθέματα καὶ τὴν φορεσιὰ τοῦ νέου, κ' ἐπέρασε εἰς ἄλλο μέρος ὅπου καὶ αὐτοῦ ἦταν μεγάλο διάβα, εἰς τὸν δρόμον τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου· ἐκεῖ πάλιν σιγὰ σιγὰ ἀπόλυσε τὸ δεύτερο φλωρί· δὲν ἐπέρασε μισὴ ὥρα καὶ ξαναφαίνεται ὁ νεροκουβάλος καὶ πάλιν πεταχτὰ παίρνει τὸ φλωρί.

1 Ἴδε σελ. 180

— Ἔχουμε δύο — εἶπεν ὁ Ἀντώνιος — ἐὰν τριτώσῃ, ἡ δουλειὰ ἐστερέωσε. καθὼς τὴν ἐσοφίσθηκα.

Καὶ ἡ καρδιά του ἐλάκτιζε μέσα του· ἀπὸ ἐκεῖ ἐπῆγε εἰς τὸ κέντρον τῆς ἀγορᾶς, εἰς τὸ σταυροδρόμι, τὴν μεγάλην φλέβα ἐκείνης τῆς πολιτείας, καί, πρὶν ῥίξῃ τὸ τρίτο καὶ ὕστερο φλωρί, ἐσήκωσε τὰ μάτια 'ς τὸν οὐρανόν, καὶ ἰδοὺ πάλιν 'ς ὀλίγην ὥραν ἐκεῖνος ὁ νεροκουβάλος ἐδιάβηκε, ἔσκυψε, τὸ σήκωσε καὶ τούτην τὴν φορὰν ἔφυγε βιαστικὰ μὲ τὸ βαρέλι του, καὶ ὁ Ἀντώνιος τρεχάτος ἐλεχομανοῦσε κατόπι του. Ὅταν ἔφθασαν εἰς ἕνα στενὸ ἀδιάβατο σωκάκι, ὅπου 'ς ἐκείνην τὴν στιγμὴν δὲν ἦταν κανείς, ὁ Ἀντώνιος ἐφώναξε τοῦ νέου, ἐνῷ ἔμπαινε εἰς τὸ χαμῶγί του.

— Παλληκάρι, πάρε λόγον.

Ὁ νεροκουβάλος ἐγύρισε καὶ τοῦ εἶπε· τί μὲ θέλεις;

— Ἔχεις τὰ φλωριά μου.

Digitized by Google

Ὁ νέος ἐκοκκίνισε ὅλος εἰς τὸ πρόσωπο καὶ εἶπε· τί φλωριά;

— Αὐτὰ ποῦ μοῦ πῆρες ἐμπρὸς 'ς τὰ μάτια μου· τὸ ἕνα τὸ σήκωσες ἀπὸ χάμου εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Σπηλιᾶς ταὶς δέκα ὥραις, τὸ ἄλλο εἰς τὸν δρόμον τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου τὸ μεσημέρι, τὸ τρίτο τώρα εἰς τὸ σταυροδρόμι, ὁποὺ μοῦ ἔφυγες ὡσὰν κλέφτης· εἶναι ψέματα;

— Ἐγὼ δὲν εἶμαι κλέφτης, εἶμαι τιμημένος νέος· αὐτὸ εἶναι ηὕρεμα· τί μπαίνεις ἐσύ; πῶς εἶχες φλωριά, ἐσὺ φτωχὸς ὡσὰν κ' ἐμένα;

— Ἔλα μαζί μου εἰς τὸ χωριό μου· ἐκεῖ θὰ μάθῃς πῶς ἔχω φλωριά· θὰ εὕρῃς τὴν τύχην σου, καὶ νὰ μὴ χάνουμε καιρόν.

Ὁ νέος ἀπ' ἀρχῆς ἐθεωροῦσε κατάματα τὸν γέροντα ξεχωρίτην· τὴν περασμένην νύκτα εἰς τὸν ὕπνον τοῦ εἶχε παρουσιασθῆ ὅμοιος γέρος συντεχνίτης του, καὶ τὸν εἶχε παρακαλέσει ν' ἀλλάξουν τὰ βαρέλια τους, καὶ ὅταν ὁ νέος ἐφόρτωσε εἰς τὴν πλάτην του τὸ ξένο βαρέλι, αὐτὸ ἦτον τόσο βαρύ, ὁποὺ τὸν ἐξενέφρωσε· ἔτρεξε σπίτι του νὰ ξαλαφρωθῇ, καὶ ὅταν ἀνέσπασε τὸ μαστάρι νὰ τὸ ἀδειάσῃ, εἶδε ἀντὶ νερὸ νὰ βγαίνῃ ἔμπροσθέν του χυτὸ καθάριο μάλαμα, κ' ἐξύπνησε.

— Ἂς γείνῃ, ὅπως θέλεις, τοῦ εἶπε· ὡστόσο, διὰ τὸ ἀσκανδάλιστο, πάρε τὰ φλωριά, καὶ ἄφησέ με πρῶτα νὰ πάω νὰ συνάξω ἀπὸ πέντ' ἔξι σπίτια τὰ νεροκουβαλιστικὰ τῆς ἑβδομάδος.

— Παιδί μου, μὴ χάνεσαι 'ς αὐταὶς ταὶς λιανοκοπιαὶς· 'ς τὸ μέρος ὅπου θὰ σὲ ὁδηγήσω θὰ εὕρῃς κάτι ποὺ δὲν τὸ σηκόνουν τὰ κουβαλιστικὰ ὅλων τῶν νεροκουβάλων τῆς οἰκουμένης. Πᾶμε ν' ἀγοράσουμε μιὰν ἀλλαξιὰ φορέματα καθένας, νὰ πάρουμε βιαστικὰ μιὰ χαψιὰ ψωμί, κ' ὕστερα ἀμέσως νὰ ξεκινήσουμε.

Τὴν στιγμὴν ποὺ ἔμελλαν νὰ ἀναχωρήσουν, ὁ Ἀντώνιος εἶπε τοῦ νέου·

— Μοῦ κακοφαίνεται ὅτι τὸ ἄλογό μου, ἂν καὶ εἶναι γοργογόνατο καὶ γενναῖο, ἔχει τὸ ἐλάττωμα νὰ μὴ δέχεται πισωκάμπουλα, καὶ ἐξ ἀνάγκης θὰ μὲ ἀκολουθήσῃς πεζός.

— Δὲν πειράζει, εἶμαι νέος καί, χάρις εἰς τὸν Θεόν, ἔχω τὰ πόδια γερά.

Ἀλλ' ἅμα ἀνέβηκε ὁ γέρος, καὶ ἔδωκε βιτσιὰ τοῦ ἀλόγου, αὐτὸ δὲν ἤθελε νὰ σπαράξῃ ἀπὸ τὴν θέσιν του.

— Τὸ ἐβάσκανα, ὡς φαίνεται — εἶπεν ὁ γέρος, πολὺ ἀνήσυχος μέσα του· ἔβλεπε ἀπὸ τὸν ἥλιον ὅτι ἦταν τὸ γύρισμα τῆς ἡμέρας, καὶ μόλις τοὺς ἔμενε καιρὸς ἀρκετὸς νὰ φθάσουν σύνωρα εἰς τοὺς παλιόπυργους τοῦ Ζυγονοῦ. Ἐστάθηκε καὶ ἐσυλλογίσθηκε, κ' ὕστερα εἶπε τοῦ νέου·

— Παιδί μου, πετάξου πισωκάμπουλα· ἂς δοκιμάσουμε· δὲν βλέπεις πῶς σὲ κυττάζει; εἶναι ζῶο πολὺ νοητικό, καί, ὡς φαίνεται, σὲ εἶδε μὲ καλὸ μάτι.

Ἅμα ἐρρίχθηκε ὁ νέος ἐπάνω, τὸ τετράποδο πρῶτα ἐγλυκοχλημίντρισε, καί, ὡς καλὸς ἀνοικτοπάτης, ἄρχισε τακτικὰ νὰ κόβῃ δρόμον.

— Θὰ μάθῃς ἀπόψε — τοῦ εἶπε ὁ γέρος — τί ἀξίζει τοῦτο μου τὸ ἄλογο· πέρυσι ἀκόμη, ἀπὸ τὴν μεγάλην μου στενοχωρίαν, ἠθέλησα νὰ τὸ πουλήσω· ἀλλὰ κάτι μοῦ ἔλεγε μέσα μου πῶς θὰ ἔλθῃ ὥρα νὰ ἰδῶ ἀπὸ αὐτὸ τὴν σωτηρίαν μου, καὶ τὸ ἐγνώρισα ἀπὸ ἐψὲς τὸ βράδυ.

— Ἂν εἶχες τόσην μεγάλην ἀνάγκην, πῶς δὲν ἐμεταχειρίσθηκες ἐκεῖνα τὰ φλωριά;

— Αὐτὸ εἶναι μυστικό, καί, ἂν ὁ Θεὸς θελήσῃ, θὰ τὸ μάθῃς ἀπόψε.

Ὁ νέος εἶχε ἀκούσῃ πολλαὶς φοραὶς νὰ διαβάζουν ταὶς ἱστορίαις τῆς Χαλιμᾶς καὶ πάντοτε ἐγελοῦσε μὲ τοὺς ἄλλους ὁποὺ ἔχασκαν εἰς ἐκεῖνα τὰ παραμύθια· ἀλλὰ τώρα στοχαζόμενος ὅτι τοῦ συνέβαινε ὁλοένα, ταιριασμένο μὲ τὸ ὄνειρο τῆς περασμένης νυκτὸς καὶ μὲ κάτι ἄλλο, ἐπίστευσεν ὅτι τὰ παραδοξότερα πράγματα γίνεται ν' ἀληθεύουν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, ὥστε δὲν ἔβλεπε τὴν ὥραν νὰ φθάσουν εἰς τὸν τόπον τοῦ γέρου νὰ ἰδῇ ποῦ θ' ἀποτελέσῃ τὸ πρᾶγμα, καὶ δὲν ἔβγαζε λέξιν ἀπὸ τὸ στόμα του, μήτε ἐπολυκύτταζε τριγύρω, καθὼς ἦταν βυθισμένος εἰς τοὺς στοχασμούς του.

★

Ὅταν εὑρέθηκαν εἰς ἕνα μέρος ὅπου ἦταν ἕνα παλαιὸ παρατημένο παρακλάδι, τὸ ἄλογο ἀφ' ἑαυτοῦ του ἔστρεψε αὐτοῦ μέσα· ἦταν κακοτοπιὰ ἀλλ' ἔκοβε ἀρκετὸ διάστημα ἀπὸ τὸν μεγάλον δρόμον. Ὁ γέρος δὲν εἶπε τίποτε, ἀλλὰ μέσα του ἐκαμάρονε τὸ προνοητικὸ ἄλογό του. Ἐπειδὴ εἰς ἐκεῖνο τὸ στένωμα δὲν ἀπαντοῦσαν πλέον διαβάταις ὁ γέρος εὕρηκε τὴν ὥραν νὰ ψαχνοερωτήσῃ τὸν νέον.

— Ἕνα πρᾶγμα μοναχὰ μοῦ κακοφαίνεται· ἀπὸ τὴν μεγάλην βιάσῃ, δὲν σοῦ εἶπα νὰ πᾷς νὰ ἀποχαιρετήσῃς τοὺς δικούς σου.

— Δικοὺς δὲν ἔχω, κανέναν.

— Εἶσαι ὀρφανός;

— Δὲν ἐγνώρισα μήτε πατέρα μήτε μητέρα, μήτε ἠξεύρω τίνες ἦσαν.

— Ἐκατάλαβα, εἶσαι ἀπὸ τὸ Κατάστημα τῶν Ὀρφανῶν. Καὶ τί ἡλικίαν εἶχες ὅταν ἐβγῆκες;

— Ἤμουν χρόνων ἐννέα, καὶ μ' ἔβαλαν ὑπηρέτην 'ς ἕνα μπαρμπερειό· ὁ καταστηματάρχης μοῦ ἔδινε πεντ' ἔξι ὄβολα τὴν ἡμέραν, καὶ ὅ,τι μὲ φιλοδωροῦσαν ἀπὸ καλοσύνην τους οἱ πελάταις του, ἀλλ' ὄχι ὅλοι.

— Καὶ ἀρκοῦσαν αὐτὰ γιὰ νὰ ζήσῃς;

— Μοῦ ἔδινε τὸ δεῖπνο κ' ἕνα στρωματάκι εἰς τὸ σπίτι του ἕνας καλὸς χριστιανὸς ποὺ ἔζοῦσε μοναχὸς μὲ τὴν γρηά του. Ἀλλ' ὕστερ' ἀπὸ πεντ'

Digitized by Google

ἔξι χρόνια ἀποστράφηκα αὐτὴν τὴν ὑπηρεσίαν.

— Μήπως ὁ καταστηματάρχης ἦταν κακότροπος, σ' ἔδερνε κάποτε;

— Ὄχι, ποτέ· ἦταν ἄνθρωπος ἀγαθός· κάτι ἄλλο μ' ἐπείραζε· ἐκεῖ μέσα ἐσύχναζε κάθε λογῆς ἄνθρωπος, κ' ἐγίνετο κάθε λογῆς ὁμιλία· ἐγὼ ἐπρόσεχα εἰς ὅλα, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἔμαθα καὶ πολλὰ ἰδιώματα τῶν ἀνθρώπων καὶ πολλὰ πράγματα τῆς ζωῆς· ἀλλὰ ἐστενοχωρεῖτο πολὺ ἡ ψυχή μου, ὅπως ἄκουα νὰ λέγωνται τόσα κακά, ὅσο ποὺ ἂν ἀλήθευαν μόνον τὰ μισὰ ἔπρεπε νὰ πιστεύσω πῶς τοῦτον τὸν κόσμον κυβερνᾷ ὁ Πειρασμὸς καὶ ὄχι ἡ θέλησις τοῦ Θεοῦ. Κατὰ τὰ λόγια τους οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι, μικροὶ μεγάλοι, ἦσαν πλεονέκταις, ἅρπαγες, καὶ ἀδικηταί· ἀλλὰ ὅταν ἄκουσα μίαν ἡμέραν νὰ μοῦ κακολογοῦν τὸν γέρον εὐεργέτην μου, καὶ ἐγὼ ὁ ἀδύνατος δὲν ἠμποροῦσα νὰ ξεθυμάνω τὸν πόνον μου καὶ τὴν ὀργήν μου, ἀποφάσισα ν' ἀφήσω ἐκείνην τὴν ὑπηρεσίαν, καὶ ἐσυλλογιζόμουν νυχταμέρα ποιὰν ἄλλην νὰ εὕρω διὰ νὰ ζήσω. Καὶ ἕνα ἑσπέρας ὁ γέρος καθὼς μ' ἔβλεπεν ἀπὸ πολλαῖς ἡμέραις κακόρεκτον καὶ κατηφιασμένον, μ' ἐρώτησε ἂν θέλω νὰ λάβω ὑπηρεσίαν εἰς ἕνα σπίτι πλούσιο καὶ τιμημένο· ἐγὼ ἔπεσα ἐπάνω του, τοῦ ἔπιασα καὶ τοῦ καταφίλησα καὶ τὰ δύο του χέρια. Πατέρα, τοῦ εἶπα, σ' εὐχαριστῶ· θὰ ἔκανα τὸ χρέος μου τίμια καὶ πιστά, ἀλλὰ φοβοῦμαι μὴ μὲ κακομεταχειρισθοῦν, καθὼς ἀκούω νὰ γίνεται εἰς κάποια σπίτια· ἀλήθεια ἡ μοῖρα μ' ἔχει ἐξουδενώσῃ ἀπὸ τὰ σπάργανα, ἀλλά, ὅπως καὶ ἂν ἐγεννήθηκα, δὲν θὰ ὑποφέρω ποτὲ νὰ μὲ ἀδικήσῃ κανένας. Ἐκατάλαβα, μοῦ ἀπάντησε ὁ γέρος, σοῦ ἐφαρμάκωσαν τὴν καρδιὰ μὲ ὅλον τὸν κόσμον· ἀλλὰ μὴ φοβῆσαι· εἰς τὸ σπίτι ὁποῦ σοῦ διάλεξα θὰ γνωρίσῃς ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἄνθρωποι καλοί. Καὶ εἶχε δίκαιον ὁ καλὸς εὐεργέτης μου· τρεῖς χρόνους ὑπηρέτησα εἰς ἐκεῖνο τὸ σπίτι, καὶ δὲν ἄκουσα ποτὲ λόγον κακόν, δὲν ἐγνώρισα κακὸν τρόπον μήτε ἀπὸ τὸν κύριον, μήτε ἀπὸ τὴν κυρίαν, μήτε ἀπὸ τὴν κόρην τους· ἐξόχως ὁ κύριος μὲ ὑπεραγάπησε, καὶ πολλαῖς φοραῖς τὸ βράδυ, ὅταν ἔβγαινε ἀπὸ τὸ γραφεῖον του καὶ ἐπεριπατοῦσε ἄνω κάτω εἰς τὸ μεγάλο μακρυνάρι τοῦ σπιτιοῦ, ἴσως νὰ ξανασάνῃ ἀπὸ τὴν πολλὴν σπουδὴν ὁποῦ ἔκανε ὁλημέρα, μ' ἔκραζε καὶ μοῦ ἔδινε τὴν ἄδειαν νὰ καθίσω εἰς μίαν ἄκρην· ἄρχιζε τότε νὰ ὁμιλῇ μὲ τρόπον ὁποῦ ἐμάγευε τὴν ψυχήν μου· ἱστορίαις παλαιαῖς καὶ νέαις, συμβεβηκότα ἄλλα λυπηρὰ ἄλλα χαρμόσυνα, πράξες ἄλλαις ὡραίαις ἄλλαις διεστραμμέναις, ξένους τρόπους καὶ ξέναις συνήθειαις, καὶ τόσο ζωντανὰ καὶ ξάστερα τὰ παράσταινε ὅλα ὥστε μοῦ ἐφαίνετο ἐκείνην τὴν ὥραν ὡσὰν νὰ ἐπεριφερόμουν μαζί του εἰς ὅλα τῆς οἰκουμένης τὰ μέρη καὶ εἰς ὅλους τοὺς περασμένους αἰῶναις. Ἦταν ἄνθρωπος πολὺ σοφὸς καὶ πρέπει νὰ ἐγνώριζε καὶ ἀπόκρυφα μυστήρια· πολλαῖς φοραῖς τὸν εὕρισκαν τὰ ξημερώματα εἰς τὸ γραφεῖόν του· ἔκανε νυκτέρι μὲ τὸ παράθυρο ἀνοικτὸ καὶ ἀστρολογοῦσε. Εἰς τὸν τρίτον χρόνον ἡ κυρία μὲ προσδιώρισε νὰ τοὺς ὑπηρετῶ εἰς τὸ τραπέζι, καὶ μίαν ἡμέραν ὁποὺ μ' ἔστειλε ὁ μάγειρος νὰ τοὺς εἰδοποιήσω ὅτι εἶναι ἕτοιμο, δὲν ἠξεύρω πῶς μοῦ ἦλθεν ἐκείνην τὴν στιγμὴν κ' ἔπιασα τὸ κουδοῦνι ποὺ ἦταν εἰς τὴν θέσιν τῆς κυρίας, καὶ τὸ ἐσήμανα νὰ τοὺς προσκαλέσω. Ὁ ὀλίγο ἐμπῆκε τὸ ἀνδρόγυνο μὲ τὴν μονοκόρην τους, ἡ κυρία εἶχε τὸ βλέφαρο ἀλλοιότικο· ὁ κύριος καὶ ἡ νέα ἐφαίνοντο στενοχωρημένοι. Ἀφοῦ ἐκάθισαν κ' ἐγὼ ἔστεκα εἰς τὴν θύραν μὲ ὅλο τὸ σέβας, ἡ κυρία χωρὶς νὰ μὲ κυττάζῃ, μοῦ εἶπε· Μιχαήλ, τί νεωτερισμοὶ εἶναι αὐτοί; μᾶς κράζεις μὲ τὸ κουδοῦνι! ἔγεινες ὅμοιός μας! Ἴσως σοῦ κατέβηκε εἰς τὸ κεφάλι πῶς ἕναν καιρὸν θὰ γείνῃς μεγαλοσιάνος, θὰ ἔχῃς πολλοὺς ὑπηρέταις καὶ κάνεις δοκιμαίς.

Ἐγὼ δὲν εἶπα λόγον· τὸ ἑσπέρας ἔμαθα ἀπὸ μίαν γραῖαν ὑπηρέτριαν ὅτι ἐπάνω εἰς αὐτὸ ὁ κύριος καὶ ἡ κυρία ἔλαβαν λογομαχίαν· ὁ κύριος μ' ἐσυμπαθοῦσε, ἔλεγεν ὅτι εἶχα πολλὰ προτερήματα, καὶ αὐτὸ ποὺ ἔκαμα ἦταν μικρὸ παιδιάστικο σφάλμα· καὶ μὲ τὸν πατέρα ἐσυμφωνοῦσε καὶ ἡ κόρη. Τότε ἐνόησα ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ μείνω πλέον εἰς αὐτὸ τὸ σπίτι, νὰ γείνω σκάνδαλο εἰς μίαν οἰκογένειαν ὁποῦ τόσο μὲ εἶχε ἀγαπήσῃ, καὶ τ' ἀποταχυὰ παρουσιάσθηκα εἰς τὸν κύριον καὶ τὸν παρακάλεσα νὰ μὲ ἀπολύσῃ. Ὁ κύριος μοῦ ἔδωκε τοὺς μισθούς μου, χωρὶς νὰ μοῦ εἰπῇ τίποτε, μόνον ἐνόησα ὅτι ἐδυσκολεύετο νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυα.

— Αὐτὴ ἡ μονοκόρη ἔπαιρνε τὸ μέρος σου· θὰ τῆς ἄρεσες, λογιάζω, καθὼς εἶσαι ὡραῖος, εὐγενικὸς καὶ γλυκομίλητος.

— Κ' ἐγὼ τῆς εἶχα μέσα μου πολλὴν συμπάθειαν, καὶ κάποτε μοῦ πέρασε ἀπὸ τὸν νοῦν πῶς εὕρηκα τὴν τύχην μου· ἀλλὰ 'ς ἐκείναις ταῖς ἡμέραις μοῦ συνέβηκε ἕνα μυστήριο. Μία πρώτη νυκτιὰ μοῦ ἐφάνηκε εἰς τὸν ὕπνον μου πῶς ἔμπαινα ξαφνου μέσα εἰς μίαν μικρὰν αὐλήν· εἶχε ἕνα πηγάδι κ' ἐπάνω του ἅπλονε τὰ φουντωτὰ κλαδιὰ μία μεγάλη σκαμνιά· εἰς τὸν ἴσκιο της, ἐπάνω εἰς ἕνα πεζοῦλι, ἐκάθονταν μία νέα· τὰ ξανθά της μαλλιὰ λυμένα ἐσέρνονταν κατὰ γῆς, καὶ μία γυναῖκα μεσόκοπη τῆς ἔκανε ταῖς πλεξίδαις· ἡ κόρη καθὼς ἐπάτησα τὸ κατώφλι ἐγύρισε πρὸς ἐμὲ τὰ φωτερά της μάτια καὶ μ' ἔσφαξε τόσο τὴν καρδιὰ ὁποῦ ἐξύπνησα. Μιὰ δεύτερη νυκτιά, εὑρέθηκα εἰς ἕνα ἀμπέλι, καὶ κάτω ἀπὸ μιὰ συκιὰ ἐμεσημέριαζαν καὶ ἔτρωγαν κάμποσαις τρυγήτραις· ὅλαις μοῦ ἐφαίνονταν δούλαις, καὶ ἡ νέα ποὺ εἶχα ἰδῇ εἰς τὸ πρῶτο μου ὄνειρο ὡσὰν βα-

Digitized by Google

σίλισσα ἀναμεσόν τους· αὐτὴ μοῦ ἐδιάλεξε ἀπὸ τὸ καλάθι της ἕνα σταφύλι ραζακὶ κίτρινο 'σὰν ἄμπρα, καὶ μὲ τοῦτο ἐκόπη ὁ γλυκύτατος ἐκεῖνος ὕπνος. Μιὰ τρίτη φορά, πρὸς τὰ ξημερώματα, τὴν ὥραν ὁποὺ λέγουν πῶς ἀληθεύουν τὰ ὀνείρατα, πάλιν τὴν εἶδα μονάχην εἰς τὴν ἀκροθαλασσιά· καὶ ὅταν ἐσηκώθη ὁ ἥλιος αὐτὴ ἄρχισε νὰ πλύνῃ τὰ ἀσπρόρουχά της, καὶ νὰ τ' ἁπλόνῃ ἕνα ἕνα εἰς τοὺς βράχους νὰ στεγνώσουν· κ' ἔξαφνα μοῦ εἶπε· γαμπρέ μου, ἰδού τὰ προικιά μου, μὴν ἀργήσῃς. Καὶ μὲ αὐτὸν τὸν λόγον της ἀκούσθηκε ἀπὸ τὴν ράχην τοῦτο τὸ τραγοῦδι·

Νὰ κάμουμε τῆς νύφης μας ἕνα χρυσὸ γαϊτάνι,
νὰ τὸ 'χῃ νὰ στολίζεται ταῖς τρεῖς γιορταῖς τοῦ χρόνου,
γιὰ νὰ τὸ βάνῃ τὴ Λαμπρή, γιὰ νά 'ναι λαμπροφόρα,
γιὰ νὰ τὸ βάνῃ τῶ Βαγιῶ, γιὰ νά 'ναι βαγιοφόρα,
γιὰ νὰ τὸ βάνῃ τῶ Φωτῶ, γιὰ νά 'ναι φωτισμένη,

καὶ ἠχολογοῦσαν πέρα πέρα τὰ βουνὰ καὶ τὸ πέλαγος. Ἀπὸ ἐκείνην τὴν ἡμέραν, πάντοτε σχεδόν, ἔβγαλμα ἡλίου, κατεβαίνω εἰς τὸ ἀκρογιάλι, καὶ τραγουδῶ μ' ἕναν δικόν μου σκοπὸν ἐκεῖνο τὸ χαριτωμένο τραγοῦδι· ἀπὸ ἐκείνην τὴν ἡμέραν τὰ μάτια μου δὲν ἀπάντησαν γυναῖκα ὅμοιαν μὲ τὴν κόρην τῆς ὑπνοφαντασιᾶς μου, καὶ περιμένω ν' ἀληθεύσουν τὰ ὀνειρατά μου.

Ὅσο ἔλεγε αὐτὰ ὁ νέος, ὁ γέρος χρυσίδρονεν ὅλος ἀπὸ χαροτρομάρα· ἦταν ἐκείνη ἡ αὐλή του, τὸ πηγάδι του, ἡ σκαμνιά, ἡ ξανθομάλλα θυγατέρα του, καὶ ἡ γυναῖκα του· ἦταν ἐκεῖνο τὸ ἀμπέλι ὄχι μακρὰν ἀπὸ τὸ σπίτι του, μὲ τὴν μεγάλην συκιά, ἦταν ἐκεῖν' ἡ ἀκροθαλασσιά, ὄχι μακρὰν ἀπὸ τὸ χωριό του, καὶ ὁπου ἡ Φροσύνη ἐσυνηθοῦσε νὰ κατεβαίνῃ πολὺ ἐνωρὶς νὰ πλύνῃ πρὶν φθάσουν ἄλλαις γυναῖκες· ἦταν ἐκεῖνο ἕνα ἀπὸ τὰ τόσα νυφιάτικα τραγούδια τοῦ χωριοῦ του. Ὁ γέρος ἔκαμε πολλὴν δύναμιν γιὰ νὰ μὴ φανερωθῇ ἡ ταραχή του καὶ τοῦ ξεμυστηρευθῇ πρόωρα τὸ μεγάλο μυστικό. Ἀφοῦ συνῆλθε ὀλίγο, εἶπε τοῦ νέου·

— Βλέπω ὅτι εἶσαι ὀλίγο περήφανος· γιὰ τίποτε ἔχασες ἕνα καλὸ σπίτι· εἶμαι βέβαιος ὅτι ἂν ἐπήγαινες νὰ ζητήσῃς συμπάθειο τῆς κυρᾶς, αὐτοὶ δὲν ἤθελε σὲ διώξουν.

— Ἴσως ἔκαμα λάθος νὰ μὴ προσπέσω εἰς τὴν κυρίαν· ἀλλὰ ἔκαμα ὅ,τι μοῦ ἔλεγε μέσα μου ἡ ψυχή μου. Ἀποφάσισα νὰ βγάλω τὸ ψωμί μου εἰς τρόπον νὰ μὴ χρεωστῶ τίποτε κανενὸς καὶ νὰ μὴ μ' ἐξουσιάζῃ κανένας. Πρῶτα ἐστοχάσθηκα νὰ γείνω μισθωτὸς ἐργάτης εἰς τοὺς κήπους, ἐκεῖ 'ς τὰ περίχωρα τῆς πολιτείας· ἀλλὰ τὸ πιστεύεις; αἰσθάνθηκα πάντοτε μεγάλην ἀποστροφὴν δι' αὐτὸ τὸ ἔργον· ὅσαις φοραῖς βλέπω ἄνθρωπον σκυμμένον μὲ τὸ τσαπί του νὰ σκάφτῃ τὴν γῆν, μοῦ φαίνεται ὡς νὰ ἄνοιγε τὸν τάφον του· ὕστερα εἶναι ἀχάριστο πρᾶγμα νὰ βάζῃ εἰς τὴν γῆν φυτὰ καὶ νὰ μὴ τρώγῃ ἔπειτα ἀπὸ τοὺς καρποὺς ὁπού αὐτὸς ἔσπειρε μὲ τὸ χέρι του. Διὰ τοῦτο ἐπροτίμησα τὴν τέχνην τοῦ νεροκουβάλου· ὁ νεροκουβάλος δὲν ἔχει ἄνθρωπον ἐπάνω του, πουλεῖ τὸ πλέον ἐκλεκτό, τὸ πλέον ἐλεύθερο ἀπ' ὅλα τὰ στοιχεῖα· οἱ ἄλλοι, ὁπού ἀγοράζουν καρποὺς ἢ ἄλλα εἴδη γιὰ νὰ τὰ μεταπουλήσουν, ἔχουν πολλαὶς φοραὶς ἄδικα μαλώματα καὶ μὲ τοὺς πουλητὰς καὶ μὲ τοὺς ἀγοραστάς· ὁ νεροκουβάλος παίρνει χάρισμα ἕνα ἀπὸ τὰ εὐφραντικώτερα δῶρα τοῦ Θεοῦ, βάζει καὶ αὐτὸς τὸν κόπον του, καὶ δύναται νὰ ζήσῃ μεροδοῦλι μεροφάϊ ἀξιόλογα, καὶ ἂν εἶναι γερὸς καὶ δυνατός, ὡς εἶμαι ἐγώ, ἠμπορεῖ καὶ νὰ βάλῃ κατὰ μέρος ὀλίγα χρήματα γιὰ κάθε περίστασιν.

[Ἕπεται συνέχεια] ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΟΛΥΛΑΣ

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Ἐρευνᾶτε τὰ Λεξικά!

Ἐπάνω εἰς τὸ τραπέζι μου εὑρίσκω χρυσόδετον τὸν πρῶτον τόμον τοῦ «Ἐγκυκλοπαιδικοῦ Λεξικοῦ.»[1] Μὲ περίεργον αἴσθημα κατακτητοῦ ποῦ ἀσφαλῶς κρατεῖ τὴν λείαν του καὶ θὰ πληρώσῃ πόθους του μ' αὐτὴν καὶ θὰ πραγματοποιήσῃ προσδοκίας του, ρίπτομ' ἐπὶ τοῦ ὀγκώδους τόμου, καὶ στρέφω τὰ φύλλα του καὶ ψάχνω τὰς σελίδας του καὶ ὀσφραίνομαι τὸν χάρτην του· καμμία εὐωδία δὲν εἰσδύει τόσον μέσα εἰς τὴν ψυχήν μου, ὅσον εἰσδύει ἡ ὀσμὴ τῶν νεοτυπωμένων ἢ τῶν παλαιῶν συγγραμμάτων, ἐκείνων ποῦ μᾶς ἔρχονται ἄκοπα ἀπὸ τὸ βιβλιοπωλεῖον ἢ ἐκείνων ποῦ ἐξάγομεν ἀπὸ τὰ βάθη τῆς βιβλιοθήκης· κάθε βιβλίον ἔχει τὸ ἄρωμά του, ὡς ἔχει κάθε συγγραφεὺς τὸ ὕφος του. Πιστεύεις τότε, ὅτι δὲν εὐωδιάζουν μόνον τὰ ρόδα καὶ τ' ἁγιοκλήματα, ἀλλὰ καὶ αἱ φράσεις καὶ οἱ στίχοι, ἄνθη τῆς μελέτης καὶ τῆς ἐμπνεύσεως· τὸ ἔαρ δὲν ἁπλώνεται μόνον εἰς τὸν κόσμον ποῦ μᾶς περιστοιχίζει· τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς οἱ ἀπρίλιοι εἶνε μυριανθεῖς καὶ μυροβόλοι ὡς ἐκεῖνοι τῆς φύσεως· καὶ ἴσως περισσότερον ἀκόμη. Ἀλλὰ διὰ νὰ τοὺς ἀντιληφθῆτε αὐτούς, διὰ νὰ θαμβωθῆτε ἀπὸ αὐτούς, διὰ νὰ μοσχοβολισθῆτε μὲ αὐτούς, χρειάζεται ἰδιαιτέρα, μυστηριώδης κάπως καὶ λεπτεπίλεπτος αἴσθησις, προνόμιον τῶν ὀλίγων. Ἐκεῖνος ποῦ δὲν αἰσθάνεται μὲ συγκίνησιν τὸ μοσχοβόλημα τῶν τυπωμένων σελίδων δὲν τρέφει πραγματικὴν ἀγάπην πρὸς τὰ βιβλία· καὶ ὁ τοιοῦτος δὲν εἶνε ἄξιος νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν ναὸν τῆς Γνώσεως.

«Ποῦ, Φαντασία, μὲ πλανᾷς;» εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀνακράξω, ὡς ὁ ποιητής. Αἱ σελίδες τοῦ

1 «Λεξικὸν Ἐγκυκλοπαιδικὸν» ἐκδιδόμενον ἐπιμελείᾳ Ν. Γ. Πολίτου. Ἀθήνησι. Μπάρτ καὶ Χίρστ ἐκδόται, ὁδὸς Πανεπιστημίου ἀρ. 53.

Digitized by Google

ὑπ' ὄψιν μου τόμου δὲν ἀναδίδουν καμμίαν ὀσμήν· ἀλλὰ μήπως δὲν ὑπάρχουν καὶ ἄοσμα ἄνθη, σπάνια, ὡραῖα; Ναὶ μὲν δὲν εἶνε πολὺ εὐάρμοστος ἡ παρομοίωσις Ἐγκυκλοπαιδικοῦ Λεξικοῦ πρὸς καμέλιαν, ἀλλὰ δὲν ἔχω καὶ σκοπὸν νὰ ἐπιμείνω εἰς αὐτήν. Ὁμοίως ἀπατᾶσθε ἂν τυχὸν ἐνομίσατε ὅτι προτίθεμαι νὰ **κρίνω** τὸ ἔργον τῶν ἐξαιρέτων ἐκδοτῶν κ. κ. Μπὰρτ καὶ Χίρστ, τὸ γέννημα κοινοῦ, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον εὐσυνειδήτου μόχθου, τόσων λογίων. Πρὸς τοιαύτην ἐργασίαν θὰ ἐχρειάζοντο προσόντα πολυμαθείας καὶ κριτικῆς σοφίας, τῶν ὁποίων φεῦ! στεροῦμαι. Βεβαίως κάθε ἄνθρωπος, ἐκφράζων ἐπὶ τοῦ χάρτου τὰς σκέψεις του, τὰ αἰσθήματα, τὰ δημιουργήματά του, ὅσον καὶ ἂν δὲν τὸ ὑποπτεύῃ, ἐκτελεῖ συγχρόνως καὶ κριτικοῦ ἐργασίαν. Δὲν εἶνε τόσον χωρισμένα τὰ σύνορα τῶν συγγραφέων ποῦ παράγουν καὶ τῶν κριτικῶν ποῦ ἐξελέγχουν τοὺς συγγραφεῖς· μέσα εἰς τοὺς ἐνθεωτάτους τῶν ποιητῶν ὑπάρχει, συνηθέστατα, κρυμμένος ἕνας κριτικός· πολλάκις τοῦ σοφωτάτου κριτικοῦ τὰ δόγματα εἶνε ἀποτέλεσμα τῆς ποιητικῆς ἀντιλήψεως τῶν πραγμάτων. Ἡ Φαντασία εἶνε ἡ πρώτη ἀρχὴ καὶ ὁ ἔσχατος λόγος τοῦ πνεύματος· ἀλλ' ἡ φαντασία εἶνε παστωμένη μὲ τὸ ἅλας τῆς κρίσεως. Ὅπερ ὅμως δὲν ἐμποδίζει τὴν θαυμασίαν ἐξέλιξιν τῶν πνευματικῶν, δηλονότι τῶν φιλολογικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν εἰδῶν διὰ μέσου τῶν αἰώνων, ἐξέλιξιν ποῦ ἀνεβίβασε τὴν ποίησιν τοῦ αἰῶνος τούτου εἰς μεταφυσικώτατα ὕψη, καὶ τὴν κριτικὴν ἀπὸ σχολαστικῆς καὶ δογματικῆς κενολογίας μετεμόρφωσεν εἰς ἱστορικὴν ἐπιστήμην, ἐνισχυομένην ἀπὸ τὴν Φυσιογνωσίαν.

Ἡμεῖς ποῦ εἴμεθα ὀλίγον ἀπὸ ὅλα, καὶ λόγων ὄχι συγγραφεῖς, ἀλλὰ μᾶλλον αὐτοσχεδιασταί, νομίζω ὅτι δὲν ἐγράφη νὰ προσατενίσωμεν τοιαύτην ἐπιστήμην — διὰ πολλοὺς καὶ ποικίλους λόγους — οὐδὲ μακρόθεν κἄν, ὡς Μωϋσεῖς. Ἂς ὀνειροπολῶμεν τὴν γῆν τῆς Ἐπαγγελίας τὴν ἄγνωστον, ἀλλὰ συγχρόνως, ἂς καλλιεργῶμεν τὴν γνώριμον γῆν, ἐκείνην ποῦ πατοῦμεν, τὸν πράσινον καὶ σκιερὸν κῆπον, μέσα εἰς τὸν ὁποῖον προκόπτουν θαλερὰ τὰ δένδρα τῶν εἰκόνων καὶ προχύνονται μὲ μουσικὸν μουρμούρισμα τὰ ρυάκια τῶν ἐντυπώσεων. Μέσα εἰς τὸν κῆπον τοῦτον μεταφέρω πρὸς ἀναδίφησιν τὸ «Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν» τῶν κ. κ. Μπὰρτ καὶ Χίρστ. Ἄλλοι ἂς σημειώσουν τὰς ἐλλείψεις του, ἂς ἐξελέγξουν χωριστὰ καὶ αὐστηρὰ τὰ ἄρθρα τῶν συνεργατῶν του, ἂς ὑποδείξουν τὰ διορθωτέα καὶ τὰ ἀδιόρθωτα· ἀλλὰ καὶ οὗτοι δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦν ὅτι γνησιωτέρα κριτικὴ εἶνε ἡ ἐξαίρουσα τὴν ἀρετὴν τῶν ἔργων ἀπὸ τὴν ἐπιμένουσαν εἰς τῶν κακιῶν τὴν ἔξαρσιν. Τὸ ἔργον ἔχει βεβαίως ἐλαττώματα· δὲν εἶνε δική μου δουλειὰ ἡ ἀνακάλυψίς των. Ἐγὼ βλέπω ὅτι τὸ Λεξικὸν τοῦτο ἐγκαινίζει εἰς τὴν Ἑλλάδα σημαντικὴν ἐργασίαν, τῆς ὁποίας ἡ ἔλλειψις ἦτο πλέον ἢ ἐπαισθητή· ἤρχισεν ὑπὸ λαμπροὺς οἰωνούς· ἀνεπτυγμένοι καὶ φιλότιμοι ἐκδόται, σοφοὶ ἐπιμεληταί, καὶ λεγεὼν ὅλη λογίων ἐκ τῶν διακρινομένων εἰς πάντας τοὺς κλάδους τῆς διανοητικῆς ἐνεργείας, πρεσβύτεροι καὶ νεώτεροι, ἀποτελεσματικῶς συνενοῦσι τοὺς ἀγῶνάς των ἐν αὐτῷ. Ἀπὸ τὸ 1889 ἔτος τῆς ἐνάρξεως, ἡ κατὰ τεύχη ἔκδοσις ἐξακολουθεῖ ἀνελλιπῶς. Μετὰ πάροδον χρόνου τινὸς ἡ ἑλληνικὴ ἐγκυκλοπαιδεία θὰ ἀποκτήσῃ πολύτομον καὶ πολύτιμον μνημεῖον. Μία ἀπὸ τὰς σημαντικωτάτας ἐλλείψεις τῆς νεοελληνικῆς κοινωνίας ποῦ ἀξιοῖ νὰ λέγεται ἀνεπτυγμένη καὶ γραμματισμένη, εἶνε ἡ ἔλλειψις ἐγκυκλοπαιδικῆς μορφώσεως. Καὶ ἀκριβῶς μόνη ἡ τοιαύτη μόρφωσις ἀποτελεῖ τὴν ἀληθῆ ἀνάπτυξιν καὶ διακρίνει τοὺς ἀληθινὰ γραμματισμένους ἀπὸ τοὺς δασκαλικὰ πεπαιδευμένους. Μὲ τὸ φάρμακον τῆς ἐγκυκλοπαιδείας φονεύεται τὸ βακτηρίδιον τῆς ψευδοπαιδείας· μὲ τὰς ἐγκυκλοπαιδικὰς γνώσεις ἀποφεύγομεν τὸν σκόπελον τῆς σχολαστικότητος, κατὰ τοῦ ὁποίου συντρίβονται οἰκτρῶς ἰσχυραὶ καὶ ἀσθενεῖς διάνοιαι, ἄσοφοι καὶ πάνσοφοι. Ἓν ἀπὸ τὰ σοφώτερα παραγγέλματα εἶνε τὸ «Ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς!» Ἂς ἐρευνῶσι τὰς Γραφὰς οἱ φιλόθρησκοι καὶ πᾶς φιλαναγνώστης. Ὑπάρχει ἓν ἄλλο πολὺ σοφώτερον καὶ τοῦτο ὑποβάλλω, ὡς δειλὴν παραίνεσιν, πρὸς πάντας ἐκείνους ποῦ ἐργάζονται πνευματικῶς καὶ κυριεύονται ἀπὸ τὸ ὄνειρον τῆς φιλολογικῆς δόξης: ***Ἐρευνᾶτε τὰ Λεξικά*** ! Εἶχε δίκαιον ὁ διδάσκαλος ἐκεῖνος νὰ συστήνῃ τακτικὰ εἰς τοὺς μαθητάς του, ἀντὶ μυθιστορήματος, νὰ κατακλίνωνται κάθε βράδυ μὲ ἓν Λεξικὸν ἀνὰ χεῖρας. Εἶχε δίκαιον δὲν ἐνθυμοῦμαι τώρα, ποῖος ἔξοχος ποιητὴς νὰ λέγῃ, ὅτι ἡ ἀνάγνωσις ἑνὸς ἐγκυκλοπαιδικοῦ λεξικοῦ τὸν διασκεδάζει καὶ τὸν συγκινεῖ περισσότερον ἀπὸ τοὺς «Τρεῖς Σωματοφύλακας» τοῦ Δουμᾶ. Εἶχε δίκαιον ὁ Θεόφιλος Γωτιέ, μόλις τοῦ παρουσιάσθη ποτὲ ὁ διάσημος ποιητὴς Βοδελαίρ, νέος τότε καὶ ἄγνωστος, νὰ τὸν ἐρωτήσῃ ἀμέσως: — Διαβάζετε Λεξικά; — Ὁ εὐφάνταστος φίλος μου *** ποῦ εἶνε ὅλος νοῦς καὶ καρδία, τὰς γλυκυτέρας ὥρας τῆς ζωῆς του διέρχεται μέσα εἰς τὸ Ἀναγνωστήριον τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς, καταβροχθίζων τὴν μεγάλην Ἐγκυκλοπαιδείαν τοῦ Λαροὺς καὶ τὸ Ἀρχαιολογικὸν Λεξικὸν τοῦ Σμίθ. Ὁ αὐτὸς φίλος μου ὡς ἓν ἀπὸ τὰ σοφώτερα ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τοῦ ὅτι ἡ ἐθνικὴ γλῶσσα, ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶνε μία σήμερον, καὶ εἶνε αὐτὴ ἡ στιγματιζομένη ὡς *χυδαία*, θεωρεῖ, μὲ ὅλην του τὴν ἀτέλειαν, τὸ Λεξικὸν τῆς δημοτικῆς διαλέκτου ποῦ ἐξέδωκεν ὁ Βυζάντιος. Τὸ

Digitized by Google

ἀνοίγει συχνά, διατρέχει τὰς σελίδας του, ἐπιθεωρεῖ πρῶτον ὡς στρατάρχης διὰ τοῦ βλέμματος τὰς λεγεῶνας τῶν λέξεων, ποῦ ἔχουν ὅλαι χρῶμα, ὅλαι χαρακτῆρα καὶ ζωήν, καὶ ὅλαι ἀπευθύνονται συγχρόνως καὶ εἰς τὸν νοῦν καὶ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Ἕλληνος, θέλει δὲν θέλει οὗτος νὰ τὸ ἐννοήσῃ. Ἔπειτα μεγαλοφώνως ἀπαγγέλλει τὰς δημοτικὰς λέξεις, διὰ τὴν σημασίαν τῶν ὁποίων, ἐννοεῖται, δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ συμβουλευθῇ περαιτέρω τὸν λεξικογράφον, καὶ βλέπει, ὡς ψηλαφητήν, τὴν ψυχὴν τῆς πατρίδος, καὶ καθηδύνεται καὶ κρατύνει τὴν πεποίθησίν του. Ἂν ὄχι μὲ τοῦ φίλου μου τὸν ἐνθουσιασμόν, ἀλλὰ μὲ πόθον καὶ μὲ ἀγάπην σκύβω ἐπάνω εἰς τὰ πυκνοτυπωμένα φύλλα τοῦ Λεξικοῦ τούτου, καὶ ὑφίσταμαι τὴν δοκιμασίαν ποικίλων ἐντυπώσεων, ὡς ταξειδιώτης, παραπλέων παραλίαν ποῦ μεταβάλλει ὄψιν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν, καὶ ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν πετῶ εἰς τὰς Αἶγας καὶ ἀπὸ ἐκείνας εἰς τὴν Αἰγινητικὴν τέχνην, καὶ ἀπ' ἐκεῖ εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ ἀπ' ἐκεῖ εἰς τὰ Αἰθέρια ἔλαια, καὶ ἀπ' ἐκεῖ εἰς τὴν Αἰκατερίνην, καὶ ἀπ' ἐκεῖ εἰς τὴν Αἰσθητικήν, καὶ ἀπ' ἐκεῖ εἰς τὴν Ἀϊτήν, καὶ ἀπ' ἐκεῖ εἰς τὴν Ἀλεξανδρινὴν φιλοσοφίαν καὶ οὕτω καθεξῆς. Καὶ φαντάζομαι τὸ Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν ὡς Σφίγγα ἐν ταὐτῷ καὶ Οἰδίποδα, θέτον ὁμοῦ καὶ λύον τὸ μέγα αἴνιγμα. Καὶ ἐπαναλαμβάνω τὸ τοῦ φιλοσόφου: «Αἱ λέξεις εἶνε εἰκόνες, τὸ Λεξικὸν εἶνε τὸ Σύμπαν κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν. Πάντα τὰ ἄλλα βιβλία περιέχονται μέσα εἰς αὐτό· δὲν ὑπολείπεται ἢ νὰ τὰ σύρωμεν ἔξω.»

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Οἱ ἔμποροι καὶ οἱ βιομήχανοι τῆς Εὐρώπης, ἀφ' οὗ ἐξήντλησαν τὰ μέχρι τοῦδε γνωστὰ καὶ συνήθη μέσα τῆς ῥεκλάμας, μηχανῶνται σχεδὸν καθ' ἑκάστην νέους τρόπους, τινὲς ἐκ τῶν ὁποίων περιποιοῦσιν ἀληθῶς τιμὴν εἰς τὴν ἐφευρετικότητά των. Εἷς ἐκ τούτων εἶνε καὶ ἡ κάτωθι ζωντανὴ ἀγγελία, περὶ ἧς ἀναγινώσκομεν τὰ ἑπόμενα εἰς γερμανικὴν ἐφημερίδα.

Παιδαγωγός τις εἶχεν ὁδηγήσει ζεῦγος μικρῶν παιδίων εἰς περίπατον ἐντὸς δημοσίου κήπου τοῦ Βερολίνου. Ἦσαν ταῦτα δίδυμοι ἀδελφοί, καὶ τὸ ἓν ἦτο ἀκριβῶς πανομοιότυπον τοῦ ἄλλου. Ἐν ᾧ ἔπαιζον ἐκεῖ πλησίον, ἡ παιδαγωγός των συνῆψεν ὁμιλίαν μετά τινος φίλης της, μετ' ὀλίγον δὲ ἀποχωρισθεῖσα αὐτῆς ἐστράφη καὶ ἀνεζήτησε τὰ παιδία· ἀλλὰ πρὸς μεγάλην της ἔκπληξιν παρετήρησεν ὅτι εἶχον γείνει ἄφαντα. Ἐρωτήσασα ἀγυιόπαιδά τινα, ὅστις ἐκάθητο ἐκεῖ εἰς ἓν θρανίον τοῦ κήπου, ἔμαθεν ὅτι τὰ παιδία εἶχον ἀπομακρυνθῆ πρὸ ὀλίγων στιγμῶν, ὁδηγούμενα ὑπό τινος γέροντος, ὅστις τοῖς εἶχεν ἀγοράσει ζαχαρωτά. Μὴ τολμῶσα νὰ ἐπανέλθῃ οἴκαδε ἄνευ αὐτῶν, ἡ παιδαγωγὸς ἔσπευσεν ἀνήσυχος εἰς ἀναζήτησίν των. Μετὰ πολλὰς δὲ περιπλανήσεις ἀνὰ τὰς ἀγυιὰς τῆς πόλεως, ἔφθασεν ἐπὶ τέλους εἰς μέρος τι ὅπου ἦτο πλῆθος πολὺ συνηθροισμένον, καὶ διασχίσασα αὐτὸ διέκρινεν αἴφνης ἐν τῷ μέσῳ τὰ δίδυμα, ἅτινα ἦσαν τὸ ἀντικείμενον τῆς γενικῆς περιεργείας. Τὸ ἓν εὑρίσκετο εἰς ῥυπαρὰν καὶ ἐλεεινὴν κατάστασιν, ἐν ᾧ τὸ ἄλλο ἐξ ἐναντίας ἦτο ηὐτρεπισμένον καὶ καθαρώτατον, ἔφερε δὲ ἐπὶ τοῦ στήθους του μέγα τεμάχιον χάρτου μὲ τὴν ἑξῆς ἐπιγραφήν: «Ὁ σάπων, μὲ τὸν ὁποῖον τὸ παιδίον αὐτὸ ἐκαθαρίσθη, εὑρίσκεται ἐν τῷ καταστήματι τοῦ Ν. Κ., Κεντρικὴ ὁδός, ἀρ. 25.»

Ἐν Ἰαπωνίᾳ, ὁ συνήθης τύπος τῶν προσκλήσεων εἰς γεῦμα εἶνε ὁ ἑξῆς: «Σᾶς ζητῶ συγγνώμην διὰ τὴν προσβολὴν τὴν ὁποίαν σᾶς κάμνω προσκαλῶν ὑμᾶς νὰ συμμετάσχητε τοῦ δείπνου μας. Ἡ οἰκία μας εἶνε στενόχωρος καὶ ῥυπαρωτάτη· οἱ τρόποι μας χονδροὶ καὶ ἀγροῖκοι· ἐξ ὅλων τῶν φαγητῶν κἀνὲν ἴσως δὲν θὰ εὕρητε τῆς ἀρεσκείας σας. Ἐν τούτοις εὐελπιστῶ ὅτι θὰ ἀξιώσητε νὰ ἔλθητε εἰς τὸ δεῖπνόν μας εἰς τὰς ἓξ μ. μ. τῆς Κυριακῆς.» Μεταβαίνοντες εἰς τὴν οἰκίαν, εὑρίσκετε αὐτὴν μὲν ἀπαστράπτουσαν ἐκ καθαριότητος καὶ φιλοκάλως διακεκοσμημένην, τὸν δὲ οἰκοδεσπότην καὶ τὴν οἰκοδέσποιναν καθ' ὑπερβολὴν εὐπροσηγόρους καὶ περιποιητικούς. Τὸ δεῖπνον συνίσταται ἐκ δωδεκάδος καὶ πλέον ἐδεσμάτων, ἐκλεκτῶν καὶ πλουσίων. Ἀλλ' ἡ Ἰαπωνικὴ ἐθιμοτυπία, ὅπως καὶ ἡ Κινεζική, ἀπαιτεῖ νὰ μεταχειρίζωνται ὅλην τὴν δυνατὴν ταπεινοφροσύνην, ὅπως τιμήσωσι κάλλιον τὸν ξενιζόμενον!

Ἐν Ἀραβίᾳ, βλαστάνει φυτὸν παράδοξον, ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων, ἅτινα ἐπιφέρει εἰς τὸν τρώγοντα τοὺς σπόρους του. Ἔχει μέτριον μέγεθος, λαμπρὰ κίτρινα ἄνθη καὶ χνοῶδες περισπέρμιον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου περιέχονται δύο ἢ τρεῖς σπόροι, ἔχοντες μέγεθος μικρῶν φασήλων. Οἱ κάτοικοι τοῦ τόπου, ἐν τῷ ὁποίῳ παράγεται τὸ φυτὸν τοῦτο, ξηραίνουσι τοὺς σπόρους του καὶ κατασκευάζουσιν ἐξ αὐτῶν κόνιν. Μικρὰ δόσις τῆς κόνεως ταύτης ἔχει διεγερτικὴν ἐπίδρασιν, καθόσον ὁ καταπίνων αὐτήν, καὶ ἂν εἶνε ὁ νηφαλιώτερος καὶ σοβαρώτερος τῶν ἀνθρώπων, ἀρχίζει νὰ χορεύῃ, νὰ κραυγάζῃ, νὰ γελᾷ θορυβωδῶς καὶ νὰ πηδᾷ τῇδε κἀκεῖσε ὡς παράφρων ἐπὶ ὥραν ὁλόκληρον. Ἅμα παρέλθῃ ὁ χρόνος οὗτος, ἐπέρχεται ἡ ἐξάντλησις, καὶ ὁ ἐν διεγέρσει εὑρισκόμενος παραδίδεται εἰς πολύωρον ὕπνον, ἀφυπνιζόμενος δὲ οὐδόλως ἐνθυμεῖται τὴν προηγηθεῖσαν παραφοράν του. Λ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐκτὸς τῆς Ἁγίας Γραφῆς, οὐδὲν ἄλλο βιβλίον ηὐτύχησε νὰ ἔχῃ ὅσας ἐκδόσεις ὁ Δὸν Κιχώτος. Δὲν παρῆλθον ἀκόμη 300 ἔτη ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀριστουργήματος τοῦ Θερβαντὲς καὶ ἐγένοντο ἔκτοτε 528 ἐκδόσεις αὐτοῦ εἰς τὴν ἱσπανικήν, 304 εἰς τὴν ἀγγλικήν, 179 εἰς τὴν γαλλικήν, 99 εἰς τὴν ἰταλικήν, 84 εἰς τὴν πορτογαλλικήν, 75 εἰς τὴν γερμανικήν, 18

Digitized by Google

εἰς τὴν Σουηδικήν, 9 εἰς τὴν πολωνικήν, 8 εἰς τὴν δανικήν, 6 εἰς τὴν ρωσσικήν, 5 εἰς τὴν ἑλληνικήν, 3 εἰς τὴν ρουμανικήν, 4 εἰς τὴν καταλανικήν, 1 εἰς τὴν βασικὴν καὶ 1 εἰς τὴν λατινικὴν — ἐν συνόλῳ 1324 ἐκδόσεις.

— Αἱ παρισιναὶ ἐφημερίδες παρέσχον ἐσχάτως πληροφορίας τινάς, προώρους ἴσως καὶ ἀρκετὰ φαντασιώδεις, περὶ τῆς διαθήκης τῆς Πάττη. Ποῖος θὰ εἶνε ὁ εὐτυχὴς κληρονόμος τοῦ περιφήμου «ριπιδίου τῶν αὐτογράφων» τὸ ὁποῖον κατέχει ἡ θεία ἀοιδός; Ἐπ' αὐτοῦ ὁ Τζάρος ἔχει γράψει ἰδιοχείρως: «*Οὐδὲν κατευνάζει ὅσον τὸ ᾆσμά σας*», ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος Α'. τῆς Γερμανίας: ***Εἰς τὴν ἀηδόνα πασῶν τῶν ἐποχῶν***· ἡ Χριστίνα τῆς Ἱσπανίας: ***Εἰς τὴν Ἱσπανίδα, μία βασίλισσα εὐτυχὴς διότι τὴν καταριθμεῖ μεταξὺ τῶν ὑπηκόων της*** (πράγματι ἡ Πάττη ἐγεννήθη ἐν Μαδρίτῃ τῷ 1843 ἐκ πατρὸς καὶ μητρὸς ἰταλῶν)· ἡ βασίλισσα Βικτωρία: ***Ἐὰν εἶνε ἀληθὲς τὸ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Βασιλέως Λὴρ «γλυκεῖα φωνή, δῶρον πολύτιμον διὰ γυναῖκα» σεῖς εἶσθε, ἀγαπητή μου Ἀδελίνα, ἡ πλουσιωτέρα τῶν γυναικῶν.*** Ἡ βασίλισσα τῶν Βέλγων ἐχάραξε τοὺς πρώτους στίχους τοῦ ***Φιλήματος***. Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας καὶ ἡ βασίλισσα Ἐλισάβετ ἠρκέσθησαν νὰ ἐπιθέσωσι τὰς ὑπογραφάς των· μέσῳ δὲ τῶν βασιλικῶν τούτων αὐτογράφων διακρίνεται καὶ κυριαρχεῖ ἡ ὑπογραφὴ τοῦ Θιέρσου, ὡς προέδρου τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, κάτωθεν τῆς φράσεως: ***Βασίλισσα τοῦ ᾄσματος, θλίβω τὴν χεῖρά σας.***

— Ἐν Πετρουπόλει ἐξετελέσθησαν ἐσχάτως πειράματα φωτισμοῦ μεγάλων ἐκτάσεων ἐδάφους δι' ἀεροστάτου φέροντος ἠλεκτρικὸν λαμπτῆρα κατοπτεύσεως, δυνάμεως 5,000 κηρίων. Ἐξ ὕψους 600 μέτρων καὶ μεθ' ὅλην τὴν πυκνὴν ὁμίχλην, ἡ ἠλεκτρικὴ προβολὴ ἐκάλυπτεν ἐπιφάνειαν 500 μέτρων· ἐξ ὕψους δὲ 150 μέτρων ἡ φωτιζομένη ἐπιφάνεια εἶχε περίμετρον ἑνὸς χιλιομέτρου. Ἡ συσκευὴ θὰ δοκιμασθῇ καλλίτερον κατὰ τὰ προσεχῆ γυμνάσια πολιορκίας, τὰ ὁποῖα θὰ τελεσθῶσι πρὸ τοῦ φρουρίου Ἰβανγορὸδ κατὰ Ὀκτώβριον.

— Χρηστὸς οἰκογενειάρχης, πεντηκοντούτης περίπου τὴν ἡλικίαν, ηὐτοκτόνησεν ἐσχάτως ἐν Βυτίνῃ τῆς Γορτυνίας διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Κυριακήν τινα ὁ δωδεκαετὴς αὐτοῦ υἱὸς ἀφήρεσεν ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ ἱερέως πέντε δραχμάς. Ὁ ἱερεὺς ἀνηνέχθη εἰς τὸν εἰρηνοδίκην, οὗτος δὲ διέταξε τὴν σύλληψιν τοῦ παιδίου, τὸ ὁποῖον καὶ συλλαβὼν ἀμέσως ὁ σταθμάρχης ἔδεσε καὶ περιήγαγεν ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῆς κωμοπόλεως, παροτρύνων τοὺς ἀγυιόπαιδας νὰ πτύωσιν αὐτὸ καὶ νὰ τὸ κτυπῶσι διὰ σαπρῶν καρπῶν. Τὴν βάρβαρον ταύτην πόμπευσιν μὴ δυνηθεὶς νὰ ὑποφέρῃ ὁ φιλότιμος πατήρ, ἀπηγχονίσθη, ἀφήσας τὴν ἑπομένην σημείωσιν· «Ἂς ὄψεται ὁ Παπαθόδωρος, ὁ ὁποῖος οὔτε ὡς παπᾶς, οὔτε ὡς γείτων ἐφέρθη»· καὶ πέντε δραχμὰς ἵν' ἀποδοθῶσιν εἰς τὸν σκληρὸν ἱερέα. Ταῦτα κατὰ τοὺς *Καιρούς*.

— Τὸ αὐτοκρατορικὸν ζεῦγος τῆς Γερμανίας ἀπέκτησε τελευταίως θυγατέρα, πρώτην ταύτην μετὰ σειρὰν ἓξ υἱῶν.

— Εἶνε ἀξία ἰδιαιτέρας μνείας ἡ ἐμφάνισις τῆς πρώτης ἐν Ἑλλάδι καθημερινῆς ἐπαρχιακῆς ἐφημερίδος, ἥτις ἤρχισεν ἐκδιδομένη ἐν Κερκύρᾳ ὑπὸ τὸν τίτλον *Τὰ Νέα τῆς Ἡμέρας* ὑπὸ τοῦ κ. Λευθεριώτου. Πρὸς τὸ παρὸν εἶνε μικρὰ τὸ σχῆμα, εἰς ἡμίφυλλον ἀτελῶς τυπουμένη ἐκ τῶν ἐνόντων· ἀλλ' ἀφ' οὗ τὸ πρῶτον βῆμα ἐγένετο, ὑπάρχει ἐλπὶς ὅτι θὰ προαχθῇ ταχέως, ὑποστηριζομένη ὑπὸ τῆς κοινωνίας τῆς Κερκύρας τῆς μᾶλλον ἴσως φιλοπροόδου ἐκ τῶν ἑλληνικῶν καὶ πολιτισμένης.

— Ὁ δοὺξ τῆς Ὑόρκης, ὁ ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ μετακληρονόμος τοῦ στέμματος τῆς Ἀγγλίας, ἀπῆλθεν εἰς Ἀϊδελβέργην ἔνθα θὰ διέλθῃ τὸν χειμῶνα φοιτῶν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ καθηγητοῦ Ἴνε, εἰς οὗ τὸν οἶκον κατέλυσεν.

— Ἐκτὸς τῆς ἀποθανούσης Σοφίας Κοβολέβσκα, ἥτις ἐδίδασκεν ἀνώτερα μαθηματικὰ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Στοκχόλμης, δύο γυναῖκες σήμερον ἐν Εὐρώπῃ κατέχουσιν ἕδρας πανεπιστημιακάς: ἡ Κα Kempin Spyri, διδάσκουσα Ρ. Δίκαιον ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Ζυρίχης καὶ ἡ Κα Κατάνη, ἱστολογίαν ἐν τῷ τῆς Βονωνίας. Ἤδη πρόκειται νὰ διορισθῇ ἐν Παρισίοις καὶ ἡ τρίτη, ἡ δεσποινὶς Ἰωάννα Σωβέν, διδάκτωρ τὰ Νομικά.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Τί εἶνε ἀμαθής; — Πνεῦμα ἄνευ παρελθόντος. — Τί εἶνε μαθητής; — Πνεῦμα ἐργαζόμενον πρὸς ἀπόκτησιν παρελθόντος.

*

Ὁ ἀληθὴς ἔρως ὁμοιάζει πρὸς τὰ φαντάσματα: Ὅλος ὁ κόσμος ὁμιλεῖ περὶ αὐτῶν, ἀλλ' ὀλίγιστοι τὰ εἶδον.

*

Ἡ δυσπιστία εἶνε ἐνίοτε ἐλάττωμα ἀνθρώπου ἀνοήτου, ἡ δ' εὐπιστία εὐφυοῦς.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικά

Εἰς τὸ τεῦχος τοῦ μηνὸς Αὐγούστου τοῦ Ἀγγλικοῦ Περιοδικοῦ «The Eastern ant Wastern Review» ἐδημοσιεύθη μετάφρασις τοῦ *Χρυσάνθου*, διηγήματος τοῦ κ. Α. Καρκαβίτσα, φιλοτεχνηθεῖσα ὑπὸ τῆς Κας Ἔδμονδς.

— Ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Ὀλυμπίων ὡρίσθησαν κριταὶ τοῦ ἐφετεινοῦ Φιλαδελφείου ποιητικοῦ Διαγωνισμοῦ οἱ κ. κ. Ι. Πανταζίδης, Α. Ἀναγνωστάκης καὶ Ἄγγελος Βλάχος. Ὑπὸ τοῦ τελευταίου τούτου, ὡς εἰσηγητοῦ, θαναγνωσθῇ ἡ ἐπὶ τῶν ὑποβληθέντων ὑπερτεσσαράκοντα ποιημάτων κρίσις ἐν τῷ Ζαππείῳ, περὶ τὰ μέσα τοῦ προσεχοῦς Ὀκτωβρίου.

— Ἀγγέλλεται ἐκ Τυφλίδος ὁ θάνατος τοῦ Kamar Katiba, ἀρμενίου ποιητοῦ, τοῦ ὁποίου τὰ φλογερώτατα πατριωτικὰ ποιήματα ἀπολαύουσι μεγάλης δημοτικότητος ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ὁ Kamar Katiba ἤρξατο τοῦ σταδίου του δέκα καὶ ἐννεαετής.

Ἐπιστημονικά

Ἐκ Γοτίγγης ἀγγέλλεται ὁ θάνατος ἑνὸς τῶν μεγίστων συγχρόνων νομοδιδασκάλων, τοῦ Ροδόλφου Γέριγκ. Γεννηθεὶς τῷ 1818 διωρίσθη εἰκοσιπενταετὴς μόλις ὑφηγητὴς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου, ἔκτοτε δ' ἐδίδαξεν ὡς καθηγητὴς ἐν Βασιλείᾳ, Ρόστοκ, Κιέλῳ, Γίσσεν, περάνας τὸ στάδιόν του, μετ' ὀλιγοχρόνιον ἐν Βιέννῃ διαμονήν, ἐν Γοτίγγῃ. Ἐκ τῶν συγγραμμάτων του θεωρεῖται ἄριστον τὸ «Περὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου κατὰ τὰς διαφόρους βαθμίδας τῆς ἀναπτύξεως», ἀποτελέσαν ἐποχὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἐπιστήμης καὶ περιβληθὲν κῦρος ἀναφαίρετον.

— Περιεργότατα ι ἀνακαλύψεις ἐγένοντο ἐν ταῖς καταβόθραις τῆς Μαντινείας. Ὁ μηχανικὸς κ. Σιδερίδης εἰσχωρήσας εἰς τὰ ἐνδότερα εὗρεν ἐντὸς αὐτῶν θαυμασίους σταλακτίτας καὶ σταλαγμίτας· προχω-

Digitized by Google

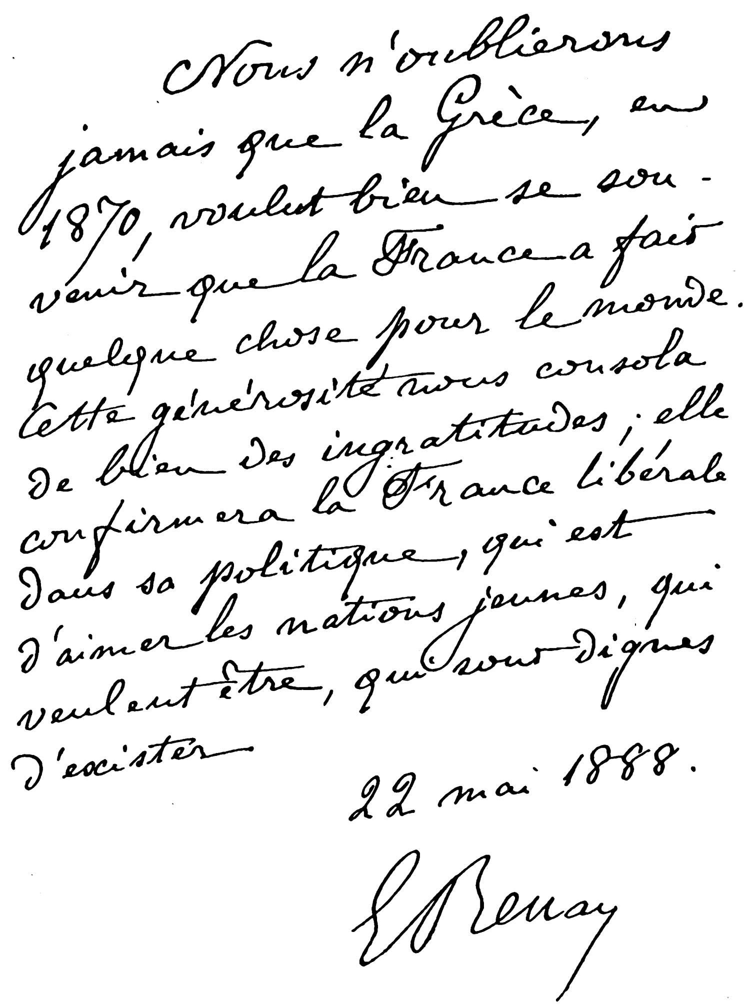

Nous n'oublierons
jamais que la Grèce, en
1870, voulut bien se sou-
venir que la France a fait
quelque chose pour le monde.
Cette générosité nous consola
de bien des ingratitudes; elle
confirmera la France libérale
dans sa politique, qui est
d'aimer les nations jeunes, qui
veulent être, qui sont dignes
d'exister.

22 mai 1888.

E Renan

ΑΥΤΟΓΡΑΦΟΝ ΡΕΝΑΝ

ρήσας δὲ διὰ παντοίων στοῶν εἰς ἀπόστασιν 350 μέτρων ἀπὸ τῆς εἰσόδου, εὑρέθη ἐντὸς μεγαλοπρεποῦς αἰθούσης μήκους 80 μ., πλάτους 60 καὶ ὕψους 8-10, μεστῆς ποικιλοσχήμων σταλακτιτῶν παλλεύκων καὶ ἀποθαμβούντων. Ἐν ἄλλῃ αἰθούσῃ εὑρέθησαν καὶ ἀνθρώπινοι σκελετοί. Ὁ κ. Σιδερίδης ἐφωτογράφησε διάφορα μέρη τοῦ σπηλαίου οὗ τὸ μῆκος ἐκ τῆς καταβόθρας τῆς Κάψιας ἀνέρχεται εἰς 500 μ. ἐκ δὲ τῶν τοῦ Παλαιοχωρίου εἰς 800. Ταῦτα κατὰ τὴν *Ἐφημερίδα*.

— Τὸ ἐν Βρυξέλλαις συνελθὸν διεθνὲς συνέδριον γυναικολόγων, ἤρξατο ἐσχάτως τῶν ἐργασιῶν του ἐν τῷ Μεγάρῳ τῶν Ἀκαδημιῶν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἰατροῦ Ἐδουάρδου Kufferath. Ἐκ τῶν ἀνακοινώσεων σπουδαιοτάτη ὑπῆρξεν ἡ τοῦ ἰατροῦ Péan ἐκ Παρισίων περὶ νέων μεθόδων ἐφαρμοσθεισῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ *ὑστερεκτομίᾳ* καὶ *λαπαροτομίᾳ*.

— Λόγιος Σουηδὸς ὁ κ. Κάρισσεν ἐδημοσίευσεν ἔργον ἐκτάκτου ἱστορικοῦ ἐνδιαφέροντος τουτέστι σειρὰν ἐπιστολῶν τοῦ μεγάλου βασιλέως Καρόλου τοῦ ΙΒ' ὑπ' αὐτοῦ ἀνευρεθεισῶν ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Στοκχόλμης, τῆς Μόσχας καὶ τῆς Πετρουπόλεως.

Καλλιτεχνικὰ

Εἷς τῶν μᾶλλον διακεκριμένων γερμανῶν καλλιτεχνῶν, ὁ ζωγράφος Ὄθων Bandt, ἀπέθανεν ἐσχάτως ἐν Ρώμῃ ὅπου πρὸ τεσσαρακονταετίας ἦτο ἐγκατεστημένος. Οἱ πίνακές του ἦσαν περιζήτητοι, πολλοὶ δ' ἐξ αὐτῶν δεικνύονται εἰς τὰ μουσεῖα τῆς Γερμανίας.

Θεατρικὰ

Ἡ Hedda Gabler, τὸ ἔξοχον δρᾶμα τοῦ Ἴψεν, παρασταθὲν ἐν Ρώμῃ ἀπέτυχεν οἰκτρῶς.

— Κατὰ τὴν δευτέραν καὶ τρίτην παράστασιν τῆς *Οἰκογενείας Παραδαρμένου* ἔπαιξεν ἀμιμήτως ὁ κ. Παντόπουλος. Ἡ περὶ τοῦ νέου ἔργου τοῦ κ. Ἀννίνου δυσμενὴς κρίσις τοῦ κοινοῦ ἤρχισε νὰ μεταβάλλεται ἄρδην.

— Αἱ ἀθηναϊκαὶ ἐφημερίδες βρίθουσι κατ' αὐτὰς ἄρθρων ἐπαινετικῶν περὶ τῆς *Χάϊδως τῆς Λιγερῆς*, ἀγροτικοῦ δράματος τοῦ κ. Π. Μελισσιώτου, διευθυντοῦ τοῦ κουρείου *Ἄψε Σβῦσε*, παρασταθέντος ἀπὸ τῆς σκηνῆς τῆς *Ὁμονοίας*.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ἐρνέστος Ρενὰν

Τὴν πρωΐαν τῆς 20 Σεπτεμβρίου ἀπέθανεν ἐν Παρισίοις ὁ περιφανὴς συγγραφεὺς τοῦ *Βίου τοῦ Ἰησοῦ* Ἐρνέστος Ρενὰν ἄγων τὸ ἑβδομηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του. Ἐπιφυλασσόμενοι νὰ δημοσιεύσωμεν προσεχῶς ἐκτενῆ βιογραφίαν τοῦ ἐξόχου φιλοσόφου καὶ καλλιεπεστάτου συγγραφέως, παραθέτομεν σήμερον τὴν εἰκόνα αὐτοῦ καὶ τὸ αὐτόγραφόν του, δι' οὗ ἐτίμησε τὸ κατὰ τὸ 1888 ἐπὶ τῇ 25ετηρίδι τοῦ Βασιλέως Γεωργίου ἐκδοθὲν Πανηγυρικὸν τεῦχος τῆς *Ἑστίας*.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—141

Digitized by Google

Η ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ

Ὅπως ὁ λαὸς ἔχει τὴν ἱστορίαν του καὶ διηγεῖται ἰδίᾳ ἐκδόσει τὰ κατὰ τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον, ὅπως ἔχει τὴν ἰατρικήν του καὶ ἰατρεύει μὲ ἐξορκισμοὺς τὸ ἐρυσιπέλας καὶ μὲ τὸ ἔριον τῆς ἄρκτου τὴν ποδάγραν, ὅπως ἔχει τὴν ἀστρονομίαν του καὶ ἐξηγεῖ ἢ προβλέπει διάφορα ἀτμοσφαιρικὰ καὶ μετεωρολογικὰ φαινόμενα ἐκ τοῦ βελάσματος τῶν προβάτων καὶ τῆς πτήσεως τῶν πτηνῶν, οὕτως ἔχει καὶ τὴν μεταφυσικήν του, ἥτις οὐδὲν ἄλλο εἶνε εἰμὴ ἡ θρησκεία.

Οὐχὶ πρὸ πολλοῦ διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ κόσμου ἐγένετο ἡ ἀπόπειρα, καὶ ἔκτοτε ἐξακολουθεῖ ἐπαναλαμβανομένη, παρὰ πολλῶν μεγάλων τό τε πνεῦμα καὶ τὴν καρδίαν ἀνδρῶν, ὅπως ἡ ἐπιστήμη αὕτη τοῦ λαοῦ καὶ ἡ τῶν σοφῶν ἀποβῇ μία καὶ ἡ αὐτή, ἐκλαϊκευομένης τῆς τελευταίας. Τὸ πείραμα ἐπέτυχεν ἐν μέρει, ἀλλὰ πότε καὶ κατὰ πόσον εἶνε δυνατὸν νὰ ἐπιτύχῃ ἐξ ὁλοκλήρου, τοῦτο δὲν εἶνε ἡμέτερον ἔργον ὧδε νὰ ἐξετάσωμεν.

Ἐκ τῆς μεταφυσικῆς τοῦ λαοῦ, τῆς θρησκείας, δὲν προέκυψε τὸ ἐπιδιωκόμενον τέλος, ὅπως ἄλλως τε καὶ ἐκ τῆς μεταφυσικῆς τῶν σοφῶν, τῆς φιλοσοφίας. Ὅπως οὔτε αἱ κατηγορίαι τοῦ Ἀριστοτέλους, οὔτε τὰ ἄτομα τοῦ Λευκίππου, οὔτε αἱ μονάδες τοῦ Πυθαγόρα, οὔτε ὁ δυαδισμὸς (dualisme) τοῦ Καρτεσίου ἠδυνήθησαν νἀνεύρωσι τὴν πρώτην αἰτίαν καὶ τὸν ἔσχατον τῶν ὄντων σκοπόν, οὕτω καὶ ἐκ τῆς θρησκείας δὲν ἐπήγασεν ἡ ἐπιδιωκομένη εἰς ἕνα Θεὸν πίστις πάντων τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ εἰς τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ πεποίθησις καὶ ἐλπίς. Ἀλλ' ἐὰν ὡς πρὸς τὸ κύριον θέμα τῆς ἐρεύνης της παντελῶς ἀπέτυχεν ἡ μεταφυσικὴ τῶν σοφῶν, ἐν τούτοις οἱ μόχθοι αὐτῶν δὲν ἀπέβησαν καὶ ὅλως εἰς μάτην. Κατὰ τὴν προαιώνιον μακροτάτην αὐτὴν πορείαν, ἣν διήνυον ἀναζητοῦντες τὴν ἐξήγησιν καὶ τὴν καταγωγὴν τοῦ σύμπαντος, εἰ καὶ ἀπετύγχανον ὡς πρὸς τοῦτο, ἐν τούτοις τοσαύτας ἀνεύρισκον, τὴν ὁδὸν πορευόμενοι, καὶ ἀπέκτων γνώσεις περί τε τοῦ πνευματικοῦ καὶ ὑλικοῦ κόσμου, ὥστε τὰ ἐκ τούτων προελθόντα διὰ τὴν ἀνθρωπότητα ὠφέλη δεόντως δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς οὐχὶ εὐκαταφρόνητος εἰς τοὺς κόπους των ἀμοιβή. Ἐκ τῆς ἐργασίας ὅμως τοῦ λαοῦ, ἐκ τῆς μεταφυσικῆς αὐτοῦ, τουτέστι τῆς θρησκείας, τί προέκυψεν; Αἱ προλήψεις ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ τὰ ἐκ τούτων δεινά· τί δὲ θὰ ἐδικαιοῦτό τις νἀπαιτήσῃ ἐκ ταύτης; τὴν ἠθικοποίησιν τῆς κοινωνίας βεβαίως. Ἐὰν πάντες οἱ ἄνθρωποι δὲν συνεφώνησαν ἔτι ἂν ὑπάρχῃ μέλλουσα ζωή, ἔπρεπε τοὐλάχιστον νὰ συμφωνήσωσι πῶς πρὸς ἀλλήλους ἐν τῇ παρούσῃ νὰ φέρωνται· ἐὰν οἱ ἄνθρωποι δὲν συνεφώνησαν ἔτι ἂν ἐν ἐκείνῃ διάγῃ τις ἐν πνευματικῇ μακαριότητι ἢ ἀπολαμβάνῃ ἡδυγεύστου πιλαφίου καὶ καλλιπαρείων οὐρί, ἔπρεπε τοὐλάχιστον νὰ συμφωνήσωσι πῶς τὰ ὑπάρχοντα ἀγαθὰ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ νἀπολαμβάνωσιν· ἐὰν τέλος οἱ ἄνθρωποι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ γνωρίσωσι τὸν Θεόν, ἔπρεπε νὰ εἶχον γνωρίσει τοὐλάχιστον τὸν ἴδιον ἑαυτόν των. Ὁποίαν δὲ ἀξίαν θὰ εἶχεν ἡ τὸ τοιοῦτο τέλος σκοποῦσα ἐργασία, καταδείκνυται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι, ἐκ τῶν ἐργατῶν τῆς τε μεταφυσικῆς τῶν σοφῶν καὶ τῆς τοῦ λαοῦ, μείζονα τῇ ἀνθρωπότητι παρέσχον ἐκδούλευσιν ἐκεῖνοι, οἵτινες κατέχουσι τὸ διάμεσον μεταξὺ τῶν δύο τάξεων, καὶ οἱ ὁποῖοι προσεπάθησαν νὰ συγχωνεύσωσι τὰς δύο ταύτας ἐργασίας εἰς μίαν, ἀναχωροῦντες οὐχὶ ἐκ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἐκ τούτου ὅπως φθάσωσιν εἰς ἐκεῖνον. Ἑνὸς μάλιστα ἐξ αὐτῶν, τοῦ Σωκράτους, ἅπασα ἡ διδασκαλία ἐβασίζετο ἐπὶ μόνης τῆς ἀρχῆς ταύτης, ἣν οὗτος ἐξέφραζε μὲ τὸ λόγιον «γνῶθι σαυτὸν» Θάλητος τοῦ Μιλησίου, ὅπερ πάντοτε εἶχε διὰ στόματος. Κατὰ πόσον αἱ προσπάθειαι καὶ οἱ ἀγῶνες τῶν ἡρώων τούτων τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας ἐστέφθησαν ὑπὸ ἐπιτυχίας ἢ ἀπέτυχον τοῦ σκοποῦ αὐτῶν καὶ διατί, τοῦτο προτιθέμεθα ὧδε νὰ ἐξετάσωμεν ὑπὸ τὸ ἴδιον ἡμῶν πρίσμα. Εἰς τὴν ἐξέτασιν δὲ τοῦ θέματος τούτου ἀφορμὴν ἔδωκαν ἡμῖν αἱ περὶ ἠθικῆς βελτιώσεως τῶν ἀνθρώπων ἀγῶνες τῶν ἠθικολόγων καὶ ἡ ἑκάστοτε ἀκρόασις τοῦ Θείου Λόγου, κηρυττομένου ὑπό τε ἡμετέρων καὶ ξένων ἱεροκηρύκων, οἵτινες μεθ' ὅλας τὰς περὶ μελλούσης ζωῆς καὶ ἄλλας δογματικὰς αὐτῶν διδασκαλίας, δὲν εἶνε δυνατὸν εἰμὴ σπουδαίως νὰ κήδωνται περὶ τοῦ ζητήματος τῆς πρακτικῆς Ἠθικῆς, ἀρχῆς καὶ τέλους παντὸς κηρύγματος, ἀφ' οὗ πρόδηλον καὶ κατ' αὐτοὺς ὅτι οἱ ἄνθρωποι πρέπει νἀποβῶσι πρῶτον ἀγαθοὶ τοῦ κόσμου

Digitized by Google

τούτου οἰκήτορες, ἵνα ἀξιωθῶσι μετέπειτα θέσεως ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

*

Γνωστὸν πρὸ πολλοῦ καὶ ἐκ τῶν ἀνωτέρω πρόδηλον ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνο ὅπερ ὀλιγώτερον γνωρίζουσιν εἶνε ὁ ἴδιος ἑαυτός των. Πόσοι ἐὰν ἠναγκάζοντο νὰ ὁρίσωσιν ἑαυτούς, δὲν ἤθελον κατορθώσει τοῦτο κατ' οὐδένα τρόπον! Ἐρωτήσατε ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὸν σπεύδοντα κατόπι τῆς τύχης καὶ τοῦ πλούτου: διατί τοσαύτη ἀγωνία; Ἐρωτήσατε τὸν ἐπιζητοῦντα τὰς τιμὰς καὶ τὴν δόξαν: διατί τόσοι ὀπισθολογισμοὶ καὶ μηχανορραφίαι; Ἐρωτήσατε τὸν ἄλλον ἐκεῖνον: διατί εἶσαι ψεύστης, κακόλογος, ὑποκριτής; Τί καλὸν ἀπολαμβάνεις ἐξ ὅλων τῶν ἐλαττωμάτων τούτων; Δύναταί τις νὰ εἶνε ἐκ τῶν προτέρων βέβαιος ὅτι ὁ ἐρωτώμενος δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ ὑπεραπολογηθῇ τῆς κακίας του καὶ ψυχρῶς ἐξετάζων ἕκαστον τῶν ἐλαττωμάτων τούτων — χωρὶς βεβαίως νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψει τὴν ἀρετήν, τὰ καθήκοντα καὶ τὰ αἰσθήματα, — νἀποδείξῃ ὅτι ὄντως ταῦτα εἶνε ὠφέλιμα εἰς αὐτόν.

Οἱ ἄνθρωποι ὡς ἔγγιστα καὶ ἐν συνόλῳ αἰσθάνονται τὸ ἑαυτοῖς ὠφέλιμον, ἐκ τῆς μηχανικῆς δὲ μᾶλλον ἐνεργείας τῶν αἰσθήσεων ἢ κατόπι λογικῆς ἀναλύσεως κανονίζουσι τὰς πράξεις τοῦ βίου των. Ἀνάγκη πολλῶν φώτων καὶ πολλῆς φιλοσοφίας — ἐνίοτε δὲ μάλιστα οὔτε τὰ μὲν οὔτε ἡ δὲ ἐπαρκοῦσιν — ὅπως ἐπιλύσωμεν τὰ πολύπλοκα τῆς Ἠθικῆς καὶ τῆς ἡμετέρας εὐτυχίας ζητήματα. Μετὰ τ' ἀνωτέρω εὐνόητον τί πρέπει νὰ σκεφθῶμεν περὶ τοῦ κοινοῦ τῶν ἀνθρώπων, τῶν τὸν νήδυμον τῆς πλάνης κοιμωμένων καὶ μόνον κατὰ θαυμασμὸν καὶ ἀπομίμησιν βουλευομένων. Ὁποῖος ἐπομένως ἀναγκαιότερος ὁρισμὸς τοῦ τῆς ἀρετῆς; ἀλλ' ὁποῖος συγχρόνως καὶ μᾶλλον ἀσαφὴς καὶ ἀβέβαιος; Ὁ ἄνθρωπος ἠδυνήθη νὰ ὑπολογίσῃ τὴν ἀπόστασιν, τὸ βάρος καὶ τὴν ταχύτητα τῶν πλανητῶν, ἔγνω καὶ ἐσπούδασε τὰ θαύματα τῆς φύσεως, ἐφεῦρε τὸν ἀτμόν, τὸν μαγνητισμόν, τὸν ἠλεκτρισμόν, κατεσκεύασε τὰ πλοῖα, τοὺς τηλεγράφους, τὰ τηλεσκόπια, συνέδεσε τὸν κόσμον ἅπαντα ὡς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν οἰκίαν, ἐτελειοποίησε τέλος τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας εἰς ὕψιστον βαθμὸν — καὶ ἐν τούτοις εἰσέτι δὲν ἔχει ἰδέας καθαρὰς καὶ ἀκριβεῖς περὶ τῆς ἀρετῆς!

Τί ποτε ἐπεδίωκον οἱ ἀρχαῖοι φιλόσοφοι διὰ τῶν περιφήμων αὐτῶν παραληρημάτων περὶ ἀρετῆς; τί ἐσήμαινον αἱ ἐνθουσιώδεις αὐτῶν ἀποστροφαί; οὐδέν. Δύναταί τις νἀποβῇ φιλοστοργότερος πατήρ, προσφιλέστερος σύζυγος, εἰλικρινέστερος φίλος, ἀγαθώτερος πολίτης, ὅταν μάθῃ παρὰ τοῦ Ἡσιόδου καὶ τοῦ Λουκιλλίου ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶνε Θεά τις ἐπὶ ἀπορρῶγος καὶ ὑψηλοῦ βράχου ἱσταμένη, ἐφ' οὗ δύσκολον νἀναρριχηθῇ τις, καὶ τοῦ ὁποίου αἱ πλευραὶ εἰσὶν ἀπόκρημνοι, ἀπότομοι, ἀπροσπέλαστοι; Δύναταί τινος νἀποβῇ εὐαισθητοτέρα ἡ καρδία καὶ λεπτότερος ὁ νοῦς, ὅταν μάθῃ παρὰ τοῦ Ὁρατίου καὶ Ἀριστοτέλους ὅτι ἡ ἀρετὴ ἵσταται ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἄκρων ἐξ οὗ τὰ κοινὰ λόγια — in medio stat virtus καὶ ***πᾶν μέτρον ἄριστον***; Δύναταί τις κατά τι νὰ ὠφεληθῇ ἐκ τῆς ἠθικῆς ὑπερηφανείας τῶν Στωϊκῶν διδασκόντων ὅτι αἱ ἀρεταί, τῆς ψυχῆς οὖσαι ἰδιότητες, εἰσὶν ὄντα πνευματικὰ τῆς αὐτῆς ἧς καὶ ἐκείνη οὐσίας, ὅτι εἰσὶν ἀλλήλων ἀχώριστοι καὶ ὅτι ἐπομένως ὅστις μίαν τούτων ἔχει, ἁπάσας κέκτηται; Πρὸς τί αἱ ὑπερήφανοι καὶ μεγάλαυχοι ἐκεῖναι φράσεις, ὅτι ὁ ἐνάρετος πάσῃ προσβολῇ ἀπροσπέλαστος, διότι ἡ μοχθηρία δὲν δύναται νὰ ᾖ ἰσχυροτέρα τῆς ἀρετῆς, καὶ ὅτι τὰ δεινά, τὰ πάθη καὶ τὰ δυστυχήματα δύνανται τοσοῦτον κατὰ τῆς ἀρετῆς ὅσον κατὰ τοῦ ἡλίου ἡ ὁμίχλη; Ὁπόσον δ' ἀποβαίνει μυσαρὰ καὶ ἀποτρόπαιος ἡ ἀρετὴ ἐν τῇ Σχολῇ ἐκείνῃ, ἥτις στηρίζει αὐτὴν εἰς τὴν ἀποχὴν τῆς ἡδονῆς καὶ τὴν ἀνοχὴν τοῦ πόνου; Κατὰ πόσον δύναταί τις νἀγαπήσῃ τὴν ἀρετὴν ἀβιάστως ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Πλάτωνος καὶ τοσούτων ἄλλων, οἱ ὁποῖοι, χωρίς ποτε νὰ δώσωσι τὸν ὁρισμὸν αὐτῆς, ὑποστηρίζουσιν ὅτι δέον νὰ μὴ παραμελῆται αὕτη καὶ ἐν ᾗ ἂν περιπτώσει τὰ μέγιστα πάθη καὶ βάσανα ἠδύναντο ἐξ αὐτῆς νὰ προέλθωσι; Πόσοι δὲν ἐπανέλαβον ὅτι ἡ ἀρετὴ πρέπει νὰ ἐπιδιώκηται δι' αὐτὴν καὶ μόνην, ἄνευ λόγου ὠφελείας καὶ διὰ τὴν ἰδίαν αὐτῆς ὡραιότητα; Ὁποίαν ἔννοιαν ἔχουσιν οἱ πομπώδεις οὗτοι λόγοι τοῦ Ἀριστοτέλους ἔν τινι ὕμνῳ αὐτοῦ ἀναφωνοῦντος: «Ὦ Ἀρετή, πολυτιμότερον πάντων ἀγαθόν! διὰ τὴν ἀπαράμιλλον καλλονήν σου περιφρονεῖ τις τὸν θάνατον. Σὺ πληροῖς τὴν καρδίαν δι' εὐτυχίας λαμπροτέρας τοῦ χρυσοῦ καὶ γλυκυτέρας τοῦ ὕπνου. Σὺ ὑπεστήριξας τὴν ἀνδρείαν τοῦ Ἡρακλέους κατὰ τὰς δυστυχίας του. Σὺ ὤθησας τὰ τέκνα τῆς Λήδας εἰς τὰς ὑψηλοτέρας ἐπιχειρήσεις. Ὁ Αἴας, ὁ Ἀχιλλεὺς ἐγκατέλειψαν διὰ σὲ τὴν ζωήν. Αἱ Μοῦσαι διηνεκῶς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἐξύμνησιν ἐκείνων οἵτινες εἰς σὲ ἀφιέρωσαν τὸν βίον».

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ὑψιπετοῦς τούτου ὕμνου, αἰσθάνεσαι, ἀναγνῶστα, τὸν ἑαυτόν σου πλέον ἐνάρετον; ἀπέκτησας ἀκριβεστέραν περὶ τῆς ἀρετῆς ἰδέαν; ἐὰν τυχὸν — σὲ ἐρωτῶ — ὁ ὑπηρέτης σου ἤθελέ ποτε ποιήσει τὸν ὕμνον τοῦτον, ἤθελες πεισθῇ ὅτι δὲν εἶνε πλέον δυνατὸν νὰ ὑποκλέψῃ ἡμίσειαν ὀκᾶν βουτύρου ἐκ τῆς ὀψοθήκης σου;

Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ ἐπασχολώμεθα εἰς περαιτέρω

Digitized by Google

λεπτομερείας, γνωστὰς ἄλλως τε, ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς Ἠθικῆς ἐν ταῖς σχολαῖς τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων, παρατηροῦμεν μόνον, ὅπερ καὶ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐνδιαφέρει, ὅτι ἂν καὶ οἱ ἀρχαῖοι οὗτοι φιλόσοφοι πολλὰς καὶ χρησίμους ἀληθείας περὶ Ἠθικῆς ἐξήνεγκον, ἐν τούτοις παρ' ἁπάσαις ταῖς Φιλοσοφικαῖς αὐτῶν Σχολαῖς ἡ Ἠθικὴ ἐφέρετο ὡς δόγμα, ἐνῷ ἡ ὑπερηφάνεια καὶ ἡ ὑπερβολὴ κατεῖχον περισσοτέραν θέσιν τῆς λογικῆς καὶ τῆς εἰλικρινείας· ἐντεῦθεν δὲ αἱ ἀσυνέπειαι, εἰς ἃς περιέπιπτον αὐτοὶ οἱ δογματίζοντες ταύτην, καὶ ἡ ὀλίγη ἀγαθὴ ἐπιρροὴ τῆς διδασκαλίας αὐτῆς ἐπὶ τοῦ συνόλου τῆς κοινωνίας. Διαπεραιωθεῖσα, μετὰ τὴν ἐντελῆ αὐτῆς διαμόρφωσιν, ἡ Ἠθικὴ τῶν Στωϊκῶν ἐκ τῆς Ἑλλάδος, ἔνθα οὐδὲν ὄντως ἀντάξιον αὐτῆς ἀποτέλεσμα ἐπέφερεν, εἰς τὴν Ῥώμην, ἐχρησίμευσε μὲν βεβαίως ὅπως προπαρασκευάσῃ ὅλους τοὺς μεγάλους πολίτας, οἵτινες ἀνέλαμψαν κατὰ τὸ τέλος τῆς Δημοκρατίας, ὡς ἐπίσης καὶ τοὺς διατηρήσαντας ἀρετάς τινας κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Αὐτοκρατορίας· ἀλλ' ἐν τούτοις κατ' οὐδὲν ἴσχυσε νὰ μεταβάλῃ τὰ ἤθη τοῦ εἰς εἰς τὰς θηριομαχίας καὶ τὴν πολιτικὴν πλεονεξίαν κορεννυμένου λαοῦ τῆς Ῥώμης. Αὐτὸς δὲ ὁ Σενέκας, ὁ ἐπιφανέστερος ἐν Ῥώμῃ τῆς Ἠθικῆς ταύτης ἀντιπρόσωπος, ἀπόστολος τοῦ πόνου, τοῦ θανάτου καὶ τῆς πενίας, ὅστις ἑκατοντάκις παρήγγειλεν εἰς τὸν μαθητὴν αὐτοῦ Λουκίλλιον ὅπως ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος μένῃ νῆστις καὶ ἐνδύεται μὲ ῥάκη, ἵνα συνηθίσῃ νὰ μὴ φοβῆται τὴν πεῖναν καὶ τὴν πενίαν, ἦτο εἷς τῶν πλουσιωτέρων καὶ εὐπορωτέρων Ῥωμαίων, αἰσχυνόμενος νὰ ἐξέλθῃ ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῆς Ῥώμης ἐπὶ πεπαλαιωμένης ἁμάξης ἐποχούμενος. Περιεποιήθη σφόδρα τὸν Καλλιγούλαν, μὴ ὁμιλήσας ποτὲ δημοσίᾳ, διότι ἐγίνωσκεν ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ ἐκεῖνος διϊσχυρίζετο ὅτι ἦτο ὁ μεγαλείτερος τῆς οἰκουμένης ῥήτωρ, διέτριψε δὲ καθ' ὅλον του τὸν βίον ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Νέρωνος μαθητοῦ του καὶ τυράννου του.

[Ἕπεται συνέχεια] ΚΟΜΦΟΥΚΙΟΣ

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Μιᾷ τῶν ἡμερῶν τούτων διηρχόμην τὴν ὁδὸν Σοφοκλέους. Ἡ κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ζωηρὰ κίνησις τῶν χρηματιστῶν, ἀνερχομένων καὶ κατερχομένων τὴν κλίμακα τοῦ Ἱεροῦ τοῦ Κερδῴου, — ὡς ἀποκαλοῦσιν ἐνίοτε τὸ Χρηματιστήριον αἱ ἐφημερίδες, — σχηματιζόντων ὁμίλους καὶ συζητούντων καθ' ὁδὸν ἢ πληρούντων τὸ πολυάνθρωπον καὶ βομβοῦν καφενεῖον, μοὶ ἐξήγειρε τὴν αἰφνιδίαν ἐπιθυμίαν νἀνέλθω εἰς τὸ Χρηματιστήριον καὶ νὰ ἐπισκοπήσω ὀλίγον τὸν κόσμον ἐκεῖνον τὸν ξένον εἰς ἐμὲ καὶ ἄγνωστον, τὸν ὁποῖον σπανιώτατα λαμβάνω ἀφορμὴν νὰ βλέπω ἐν τῇ ἐνασκήσει τοῦ ἐπαγγέλματός του. Θὰ ἦτο ἡ δευτέρα ἢ τρίτη φορά, ἀφ' ἧς συνηρμολογήθη, καθ' ἣν ἀνηρχόμην τὴν κλίμακα ἐκείνην τὴν εὐρεῖαν καὶ μαρμαρίνην. Καὶ ἐνθυμοῦμαι τώρα μίαν σκηνὴν διαδραματισθεῖσαν πρὸ τῶν ὀμμάτων μου, τὴν ἄλλην φοράν, ἐπὶ τῆς κλίμακος αὐτῆς ἀκριβῶς. Παχὺς κύριος μὲ παχεῖαν ἅλυσιν χρυσῆν καὶ κατάμαυρην γενειάδα, κατήρχετο ἐσπευσμένως. Εἷς ἄλλος ἀνήρχετο ἥσυχος, βαθμίδας τινὰς πρὸ ἐμοῦ, καὶ συγκρουσθεὶς πρὸς τὸν πρῶτον, τῷ ἐζήτησε τὴν φωτιάν του. Ὁ παχὺς κύριος τῷ ἐνεχείρισε μὲν τὴν πίπαν του, ἀλλὰ χωρὶς διόλου νὰ σταματήσῃ ἐλόξευσε τὴν διεύθυνσίν του, διῆλθε πλησίον μου ὡς ἀστραπή, ἐκατρακύλισε τὸ ὑπόλοιπον τῆς κλίμακος καὶ ἐξηφανίσθη ἐσπευσμένος, τεταραγμένος. Ὁ ἄλλος ἀπέμεινε μὲ τὴν ἐξ ἠλέκτρου ὀγκώδη πίπαν εἰς τὰς χεῖρας ἐνεός, μετέωρος, περιφέρων τὸ βλέμμα ἀπ' αὐτῆς εἰς τὸ μέρος ὅπου ἐχάθη ὁ κύριός της καὶ ἀπὸ τούτου εἰς ἐμέ, τὸν πλησιέστερον μάρτυρα τῆς σκηνῆς. Ἐπὶ τέλους ἐμειδίασε πικρῶς καὶ μοὶ εἶπε χωρὶς νὰ μὲ γνωρίζῃ :

— Ὁ κακόμοιρος ! Ἦταν παραζαλισμένος καὶ δὲν τὸ ἐκατάλαβα. Ποιὸς ξέρει πόσα θὰ ἔχασε ! ...

Δὲν ἠξεύρω τί ἀπέγεινεν, ἀλλ' ἠξεύρω ὅτι πουθενὰ ἀλλοῦ ἐκτὸς τῶν μεγάλων τούτων κέντρων τῆς κυβείας, δύναταί τις νὰ γείνῃ μάρτυς τοσούτῳ ζωηρῶν συγκινήσεων καὶ νὰ ψυχολογήσῃ ἐπὶ φυσιογνωμιῶν καὶ βλεμμάτων καὶ κινήσεων καὶ ἐκφράσεων, ἄχαρι μὲν ἔργον, τὸ ὁποῖον ὅμως ἀποτελεῖ τὴν μονομανίαν μερικῶν καὶ τὴν μόνην πηγὴν ὑλικοῦ διὰ τὸ ἔργον των. Ἐσκεπτόμην ὅτι ἀδικῶ πολὺ τὸν ἑαυτόν μου,—διότι καὶ ἐγὼ δὲν εἶμαι ἐντελῶς ἀπηλλαγμένος τῆς ἀσθενείας αὐτῆς,—ποῦ δὲν πηγαίνω συχνὰ εἰς τὸ Χρηματιστήριον καὶ ἐσυλλογιζόμην τὸν κορυφαῖον τῶν μονομανῶν περὶ τῶν ὁποίων σᾶς ἔλεγα, τὸν Ζολᾶ, ὁ ὁποῖος πολλὰς ὥρας διῆλθεν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κόσμου τῶν κολλυβιστῶν καὶ τῶν μεσιτῶν διὰ νὰ γράψῃ τὸ Χ ρ ῆ μ α του. Καὶ ἐκεῖνον μὲν τὸν ἀνεγνώρισαν ἂν καὶ μετημφιεσμένον καὶ ἤρχισαν νὰ προσέχωσι γύρῳ του καὶ νὰ ἐπιτηδεύωνται καὶ νὰ κρύπτωσι τὰς συγκινήσεις των καί, κατὰ τὴν φράσιν τοῦ ἰδίου, νὰ νοθεύωσι τὴν ἀλήθειαν τῆς ψυχολογικῆς στιγμῆς. Ἀλλ' ἐμὲ ἂν καὶ ἀμεταμφίεστον οὐδεὶς μὲ ἀνεγνώρισεν, ἐκτὸς ὀλίγων φίλων καὶ γνωστῶν, τοὺς ὁποίους ἐλάχιστα βέβαια συνεκίνει ἡ παρουσία μου καὶ ἐδυνήθην οὕτω νὰ μείνω εἰς μίαν γωνίαν ἐκεῖ ἥσυχος καὶ ἀπαρατήρητος. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὁ Ζολᾶ θὰ μ' ἐζήλευε διὰ τοῦτο. Γύρω μου τὰ συμπτώματα τοῦ χρηματιστικοῦ πυρετοῦ ἀνεφαίνοντο ἄφθονα, ἀπροσποίητα, ἀπέριττα. Ἦτο ἡμέρα ζωηρῶν πράξεων, διότι τηλεγραφήματα ἐκ Λονδίνου εἶχον ἀγγείλει ἀνύψωσιν ἀξιῶν καὶ ἐπέκειτο νέα. Ὁ κόσμος συνωστιζόμενος περὶ τὸ κυκλοτερὲς διάζωμα, ἐφρικία, ἐπύρεσσεν, ἐφώναζεν, ἐχειρονόμει μὲ κινήσεις νευρικάς, μὲ ὀφθαλμοὺς σπινθηροβολοῦντας. Λέξεις ἀκατάληπτοι, συνθηματικαί, ἀντήχουν ἀπὸ λαρύγγων ποικιλοφώνων. Ὁ θόρυβος ἦτο ζαλόεις, ἐκκωφωτικός, καὶ ἡ σύγχυσις ἀπερίγραπτος. Καὶ ἐν τούτοις ἡ ἐργασία ἐγένετο τυπικὴ μεθοδική, ἀπρόσκοπτος. Ὁ λόγος ἦτο ἐκεῖ συμβόλαιον, αἱ μολυβδίδες ἐπέπιπτον κατὰ τῶν σημειωματαρίων ἀνίλεοι καὶ οἱ ὅμιλοι εἰς τὰς γωνίας συνε-

Digitized by Google

ζήτουν χαμηλοφώνως καὶ διὰ νευμάτων. Ἔπαιζαν, ἠγόραζαν, ἐκινδύνευαν, ἔχαναν, ἐκέρδιζαν. Ἀνέκδοτα μυρία ὅμοια πρὸς τὸ τῆς κλίμακος. Δίψα χρήματος καὶ κέρδους καυστική. Ἄλλοι εὐτυχεῖς, ἄλλοι δυστυχεῖς, ἄλλοι ἀναπνέοντες, ἄλλοι ἀγωνιῶντες, ὡς περὶ μεγάλην τράπεζαν χαρτοπαικτείου . . .

Καὶ τί κόσμος ἐκεῖνος, Θεέ μου, τί κόσμος! Ὁποῖαι φυσιογνωμίαι ἀπαίσιαι, ὁποῖαι ὄψεις, ὁποῖα αἰσθήματα, ὁποῖα ἔνστικτα! Πῶς ἤθελα ν' ἀναπαραστήσω τὸ θέαμα τοῦ κυκεῶνος αὐτοῦ πρὸ τῶν ἀναγνωστῶν μου, νά το ἀναπολήσουν ὅπως πολλάκις θὰ ἔτυχε νὰ τὸ ἴδουν, καὶ ἐπ' αὐτοῦ νὰ προκαλέσω ὀλίγας σκέψεις, κατὰ τὴν ἤρεμον καὶ μετριοπαθῆ φιλοσοφικήν μου συνήθειαν. . . .

*

Εἶμαι ἄνθρωπος καὶ ἐγὼ ζῶν εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ ἀγαπῶ τὸ χρῆμα ὡς τὸ μόνον σήμερον μέσον ὑλικῆς καὶ πνευματικῆς ἀπολαύσεως, ἀφ' οὗ μάλιστα κυνικὸς φιλόσοφος οὐδέποτε κατώρθωσα νὰ ἦμαι. Ἀλλὰ τὴν ἐμπαθῆ αὐτὴν ἀγάπην δὲν τὴν χωρεῖ ὁ νοῦς μου, τὸ ὁμολογῶ. Νὰ ὑπάρχωσιν ἄνθρωποι—καὶ τόσῳ πολλοί,—ὡς μόνον μέλημά των ἔχοντες τὸ χρῆμα καὶ ἐπὶ τούτου ἀποκλειστικῶς ἐργαζόμενοι διὰ ν' ἀποκτήσωσι περισσότερον, ἀφαιροῦντες αὐτὸ ἐκ τοῦ θυλακίου τῶν ἄλλων, καὶ νὰ ὑπάρχωσι μέγαρα ὑψιρεφῆ στεγάζοντα καὶ νόμοι προασπίζοντες τὴν ἐργασίαν ταύτην, εἶνε ἐκ τῶν ἀπελπιστικωτέρων φαινομένων, τὰ ὁποῖα δύναται σήμερον νὰ ἴδῃ ὁ ἀφ' ὑψηλοῦ παρατηρητής. Φαντάζομαι, καὶ δὲν ἠμπορῶ νὰ μὴ γελάσω, τὴν ἱερὰν φρίκην, ἡ ὁποία θὰ κατελάμβανεν ἕνα σημερινὸν σοσιαλιστὴν—ἐκ τῶν ἁγνῶν καὶ θεωρητικῶν ἐννοῶ, καὶ ὄχι τῶν δημοκόπων—ἐπὶ τῇ θέᾳ ὁμίλου χρηματιστῶν ἐν τῇ ἐνασκήσει τοῦ ἐπαγγέλματος, ἐξ ἐκείνων τῶν ὁποίων ἡ ὄψις, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν δὲν εἶνε σπάνιον τὸ φαινόμενον, ἐκ τῶν ἐσωτερικῶν τῆς ψυχῆς διαθέσεων διαμορφουμένη, ἔχει προσλάβει ἔκφρασιν ὀρνέου ἁρπακτικοῦ, ἀγρίου, τέρατος. Τόση προσήλωσις πράγματι, τόση σπουδή, τόση ἐπιτήδευσις καὶ ἀγωνία πρὸς ἀπόκτησιν χρημάτων, μὴ ἀντιπροσωπευόντων ἐργασίαν χρήσιμον παραγωγικήν, εἶνέ τι σκανδαλῶδες καὶ ὄχι πολὺ ἔντιμον, μεθ' ὅλην τῆς ὑπερτάτης θεᾶς Τύχης τὴν ἐφορείαν, διὰ πάντα ἔχοντα ἀλλοίας περὶ κοινωνίας ἰδέας, θεωροῦντα ὁπωσδήποτε τὴν ζωὴν ὡς στάδιον ἐνεργείας ὑπὲρ τοῦ πλησίον καὶ ἐργασίας θετικῆς ὑπὲρ τῶν ἐπιγενομένων, ἀποκρούοντα δὲ πᾶσαν τάσιν ἀμέσως ἐγωϊστικὴν καὶ ἐνασχόλησιν ἄχρηστον μὲν διὰ τοὺς ἄλλους, ἀμείβουσαν δὲ μόνον ὑλικῶς τὸν ἐργαζόμενον. Πρὸ πάντων διὰ τοὺς πνευματικῶς ἐργαζομένους καὶ τρέφοντας ὑψηλότερα ἰδανικὰ πρέπει νὰ εἶνε τραῦμα ἀλγεινὸν ἡ θέα τῆς τάξεως αὐτῆς τῆς πολυπληθοῦς ὄντων ἀνθρωπίνων, οἱ ὁποῖοι περιώρισαν ἕως ἐκεῖ μόνον τὸν προορισμὸν τῆς ζωῆς καὶ καταπνίγοντες πᾶν ἱερὸν ἐντός των καὶ εὐγενές, ἐὰν ὑπάρχῃ ἐν σπέρματι, χαλαροῦσι τὰς συνειδήσεις καὶ κυλίουσιν ἑαυτοὺς εἰς πεδίον ταπεινόν, ὅπου αἱ ψυχαὶ ἀσφυκτιῶσι καὶ μαραίνονται . . .

Ἀλλ' ἐγὼ δὲν θέλω νὰ φανῶ τόσον ἰδανικὸς καὶ ἀπόλυτος. Ὅπως εἶνε σήμερον συγκεκροτημένη ἡ κοινωνία, καὶ θὰ διατηρηθῇ ἐπὶ μακρὸν ἀκόμη οὕτως, ἡ τάξις τῶν χρηματιστῶν εἶνε ἀνεκτὴ καὶ δύναται νὰ θεωρηθῇ τίμιον κατὰ συνθήκην καὶ χρήσιμον μάλιστα τὸ ἐπάγγελμα καὶ τοῦ τραπεζίτου καὶ τοῦ τοκιστοῦ καὶ τοῦ ἀργυραμοιβοῦ ὡς καὶ τὸ νὰ ὑπάρχῃ Χρηματιστήριον μὲ κολλυβιστὰς καὶ μεσίτας, ἀμεῖβον ἐν μέτρῳ διὰ τοῦ κέρδους τὴν ἀρετὴν τῶν μᾶλλον ἐξ αὐτῶν ἐπιτηδείων. Ἀλλὰ τὸ κακόν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἁπλῶς θέλω νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχήν, εἶνε ὅτι τὸ Χρηματιστήριον αὐτὸ ἔχει ἕλξιν καὶ ἕλξιν τόσῳ μᾶλλον ὀλεθρίαν, ὅσον ἰσχυρὰν καὶ ἀκαταμάχητον. Ἄνθρωποι καὶ πρὸ πάντων νέοι, ἀποκτήσαντες πολλάκις δι' ἐργασίας κοπιώδους ὀλίγα χρήματα, ἀντὶ νὰ τὰ χρησιμοποιήσωσι, πηγαίνουν μὲ τὴν ἐλπίδα ἀπόνου κέρδους καὶ τὰ χάνουν εἰς τὸ Χρηματιστήριον. Εἶνε ἀδαεῖς, ἀπονήρευτοι, ἀνεπιτήδειοι, καὶ γίνονται θῦμα τῶν ἐξησκημένων, τῶν ἐπιτηδείων, τῶν μὴ παιζόντων μὲ πολλὴν τιμιότητα, οἱ ὁποῖοι τοὺς παρασύρουν. Ἡ κοινωνία μας, ἡ τόσον ἐλαττωματικὴ αὐτὴ κοινωνία, τὴν ὁποίαν χαρακτηρίζει δίψα χρυσοῦ ἄνευ ὀρέξεως ἀναλόγου ἐργασίας, ἔχει μυρία νὰ παρουσιάσῃ τοιαῦτα παραδείγματα. Ὅπως μοὶ ἔλεγεν ἐσχάτως εἷς φίλος μου, ὁ ρωμηὸς διὰ δύο πράγματα νομίζει τὸν ἑαυτόν του ἀπολύτως ἱκανόν· νὰ γράφῃ στίχους καὶ νὰ παίζῃ εἰς τὸ χρηματιστήριον. Ἐγνώρισα δυστυχῶς πολλοὺς τοιούτους. Τοὺς εἶδα νὰ λάμψουν ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας μὲ τὰ πρῶτα χρήματα, τὰ ὁποῖα ἔτυχε νὰ κερδίσουν καὶ τῶν ὁποίων τόσον αἰσθάνονται τὸ βάρος καὶ τὴν ἀξίαν, ὥστε νὰ μὴ ἠξεύρουν πῶς νὰ τὰ σωτεύσωσι, καὶ κατόπιν νὰ καταστραφοῦν, νὰ σβυσθοῦν μὲ τὰς ἐπανειλημμένας ἀτυχίας. Καὶ καταρῶνται τώρα τὴν Τύχην των, ἔγκλειστοι ὄχι ὀλίγοι καὶ εἰς τὰς φυλακάς, ἐν ᾧ δικαιότεροι θὰ ἦσαν ἂν κατηρῶντο τὴν κεφαλήν των. Ὅσον, νομίζω, καὶ ἄν τους ἐμειδία ἡ Τύχη, ὅσον καὶ ἂν συνεσσώρευαν πλούτη, δυστυχεῖς πάντοτε καὶ ἐλεεινοὶ θὰ κατήντων οἱ μὴ αἰσθανόμενοι ἑαυτοὺς γεννημένους διὰ τὸ ἐπάγγελμα καὶ ὡς μίαν ἁπλῆν δοκιμὴν χαρακτηρίζοντες τὸ πρῶτον αὐτῶν ὀλίσθημα. Πρῶτον ὅτι τὸ χρῆμα ἐν γένει τὸ ἀπονεμόμενον ἐξ εὐνοίας τῆς Τύχης δὲν ἔχει τὴν χάριν καὶ τὴν γλυκύτητα τοῦ κερδιζομένου ἐκ τῆς ἀληθοῦς ἐργασίας, οὔτε ἐμπνέει τὸν ἀναγκαῖον πρὸς αὐτὸ σεβασμόν, τὸν μόνον ἱκανὸν νἀποτρέψῃ τὴν ἀσωτείαν καὶ τὴν ἐκφαύλισιν. Πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἰδέας ταύτης ἀρκεῖ νἀναλογισθῶμεν ὅλοι μας πῶς μᾶς ἐφάνησαν καὶ πῶς ἐπῆγαν τὰ χρήματα τὰ ὁποῖα, ἀνεμομαζώματα διαβολοσκορπίσματα, ἐκερδίσαμεν ποτὲ τυχὸν εἰς τὰ χαρτία ἢ ἄλλο τι τυχηρόν. Ἔπειτα, ἐκτὸς τοῦ ὅτι κινδυνεύουν νὰ καταστραφοῦν οἰκονομικῶς ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ, κινδυνεύουν οἱ νέοι νὰ πάθουν καὶ ἄλλο ἀκόμη χειρότερον, νὰ κακοσυνειθίσουν καί, εὐνοούμενοι ὑπὸ τῆς τύχης, νὰ μείνουν ἐκεῖ χρηματισταὶ ἐξ ἐπαγγέλματος, οἱ ἄλλως εὐγενέστερόν τι δυνάμενοι νὰ ἐκλέξωσι. Διὰ τοῦτο προσέβλεψα μὲ βλέμμα πλῆρες οἴκτου νεαρόν μου φίλον, ἀξιόλογον καθ' ὅλα τὰ ἄλλα, ὁ ὁποῖος μίαν ἡμέραν, ἐν εἴδει ἐγκαρδίου ἐξομολογήσεως, μοὶ εἶπε·

— Θέλω νὰ παίξω εἰς τὸ Χρηματιστήριο. Τί λές;

*

Λέγω ὅτι τὸ κακὸν εἶνε ἀκόμη μεγαλήτερον ἀφ'

Digitized by Google

ὅσον φαντάζεταί τις εἰς τὸν τόπον μας, ὅπου ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀναμιγνυομένων εἰς τὰ χρηματιστικὰ εἶνε εἰς ἄκρον πρὸς τὸ λοιπὸν τοῦ πληθυσμοῦ δυσανάλογος. Ἐδῶ ἡ τῶν κυβιστῶν δὲν εἶνε πλέον τάξις ἀλλ' ὁλομέλεια. Εἰς τόπον δὲ ὅπου ἐν γένει ἡ παραγωγικὴ ἐργασία, ἡ βιομηχανία καὶ τὸ ἐμπόριον εἶνε παρημελημένα, δυστύχημα εἶνε νὰ πλεονάζουν εἰς βαθμὸν τοιοῦτον ἀφ' ἑνὸς οἱ θεσιθῆραι, οἱ ἄνευ ἐργασίας φιλοδοξοῦντες νὰ ζήσωσιν ἐκ τοῦ κεντρικοῦ Ταμείου καὶ ἀφ' ἑτέρου οἱ χρυσοθῆραι, οἱ πωλοῦντες καὶ ἀγοράζοντες ἀέρα, φιλοδοξοῦντες νὰ κερδίσωσι τὴν διαφορὰν καὶ ἀντὶ πάσης ἐργασίας περιμένοντες τὴν ἀνύψωσιν ἢ τὴν πτῶσιν τῶν ἀξιῶν . . .

Οὕτω μελαγχολικαὶ σκέψεις μὲ κατεῖχον ἐφ' ὅσον εὑρισκόμην εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Χρηματιστηρίου. Βαθμηδὸν ἔπαυσα νὰ ψυχολογῶ ἐπὶ τῶν γύρω μου φυσιογνωμιῶν καὶ κινήσεων καὶ ἤρχισα νὰ θαυμάζω τοὺς ἀψηφοῦντας πᾶν ἀποτρόπαιον θέαμα, ὁσάκις δύνανται νὰ ἱκανοποιήσωσι τὴν ἕξιν τῆς παρατηρήσεως καὶ τῆς μελέτης. Καὶ κατῆλθον ἐκεῖθεν μετ' ὀλίγον ὡς ἐκ χώρου ἀσφυκτικοῦ, σπεύδων νὰναπνεύσω ὀλίγον ἀέρα καὶ νὰ αἰσθανθῶ ὅτι ζῶ ὡς ἄνθρωπος.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΤΑ ΤΡΙΑ ΦΛΩΡΙΑ[1]

— Λοιπὸν ἦσουν εὐχαριστημένος ἀπὸ αὐτὴν τὴν τέχνην;

— Νὰ σοῦ εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν ὄχι καὶ τόσο· κάθε τέχνη ἔχει καὶ τὸ κακό της.

— Μὴ σοῦ κρατοῦσαν τὰ κουβαλιστικά σου εἰς κάποια σπίτια;

— Πολὺ σπάνιαις φοραίς· τ' ἄφινα κάποτε θεληματικῶς ἐκεῖ ὅπου ἔβλεπα νὰ μὴν ἔχουν ν' ἀγοράσουν μήτε τὸ ξερὸ ψωμί· ἀλλὰ ὀλίγον καιρὸν ἀφοῦ ἔπιασα αὐτὸ τὸ ἔργον μ' ἐκυρίευσε κατήφεια καὶ θλῖψις.

— Ἐντρεπόσουν τὸν κόσμον;

— Καθόλου· γιατί νὰ ἐντραπῶ; δὲν εἶναι ἐντροπὴ νὰ ζῇ ἄνθρωπος μὲ τὸν κόπον του· ὕστερα ἤμουν πάντοτε καθαρὰ φορεμένος· ἤμουν καὶ ἀγαπημένος μὲ ὅλον τὸν κόσμον· μὲ ἔλεγαν «ὁ ἀρχοντικὸς νεροκουβάλος».

— Εἶχες εἰς τὸν νοῦν σου ἐκεῖνα τὰ τρία ὀνείρατα.

— Ὄχι, πατέρα· αὐτὰ εἶναι πράγματα θεϊκὰ καὶ ἂν θὰ ἔλθουν ἔρχονται μοναχά τους. Ἡ λύπη μου ἦταν ἄλλη· αὐτὴ ἡ τέχνη μᾶς δίνει τὸ ἐλεύθερο νὰ πατοῦμε εἰς πολλὰ σπίτια, καὶ πτωχὰ καὶ πλούσια, καὶ νὰ βλέπουμε καὶ ν' ἀκοῦμε πολλὰ πράγματα ὁποὺ οἱ περισσότεροι δὲν βλέπουν καὶ δὲν ἀκοῦν.

— Καὶ αὐτὸ δὲν σ' εὐχαριστοῦσε, καϋμένε! νὰ διασκεδάζῃς καθημερινῶς; ἐγὼ θὰ πλέρονα κάτι νὰ μαθαίνω ἀπ' ἔξω τὰ μυστικὰ τοῦ κόσμου.

— Ὄχι, πατέρα· αὐτὸ μ' ἐστενοχωροῦσε φοβερά, ἴσια ἴσια νὰ μαθαίνω κάποια πράγματα ξένα· ἀλλὰ δὲν ἠμποροῦμε νὰ κάμουμε τὰ μάτια μας νὰ μὴ βλέπουν καὶ τ' αὐτιά μας νὰ μὴν ἀκοῦν.

— Ὦ! καϋμένε! μὲ αὐτὸ τὸ ἰδίωμα ποὺ ἔχεις γιατί δὲν ἐπήγαινες καλήτερα δόκιμος εἰς κανένα μοναστῆρι καὶ θὰ ἐγενόσουν γλήγορα Ἡγούμενος. Ἀλλὰ ν' ἀκούσω κ' ἐγὼ τί σ' ἐπείραζε.

— Δὲν ἠμπορῶ νὰ σοῦ εἰπῶ πόσα εἶδα καὶ τί εἶδα εἰς διάφορα σπίτια· μοναχὰ σοῦ λέγω ὅτι ἐγνώρισα πῶς πολλοὶ ἄνθρωποι ἔχουν δύο τρόπους τῆς ζωῆς· ἄλλος ὁ τρόπος τοῦ σπιτιοῦ καὶ ἄλλος ὁ τρόπος τοῦ δρόμου· μέσα εἰς τὸ σπίτι εἶναι διεστραμμένοι, ἄδικοι εἰς ταὶς γυναίκαις τους καὶ εἰς τὰ παιδιά τους, καὶ βλάσφημοι εἰς τοὺς ὑπηρέταις, καὶ ὅταν βγαίνουν ἔξω εἰς τὸν κόσμον γίνονται ἀγαθοί, ἔχουν πάντοτε εἰς τὰ χείλη τὴν ἀρετήν, καὶ τὴν φιλανθρωπίαν, δὲν λείπουν ἀπὸ καμμίαν ἀκολουθίαν τῆς ἐκκλησίας μας· μὲ αὐτοὺς τοὺς τρόπους κατορθόνουν, καθὼς περνοῦν μὲ ἦθος πλασμένο, νὰ τοὺς χαιρετᾷ, καὶ νὰ τοὺς προσκυνᾷ ὅλος ὁ κόσμος· εἰς τὸ σπίτι του καθένας φανερόνεται ὅ,τι εἶναι, καὶ ἔξω εἰς τὸν δρόμον παρουσιάζεται ὅ,τι δὲν εἶναι· αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι, καὶ εἶναι πολλοί, φοροῦν ἐπὶ ζωῆς τους μιὰ θωριαστὴ μάσκαρα, βαλμένην μὲ τόσην τέχνην, ὥστε εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ ὑποψιάσῃς ἀποκάτω της τὴν ἀσχημάδα καὶ τὰ σιχαμερὰ ζαρώματα. Ὑπάρχουν, ἀλήθεια, καὶ οἱ καλοί, καὶ εἶδα εἰς τὰ σπίτια τους νὰ βασιλεύῃ ἡ καλὴ τάξις, ἡ καλοήθεια καὶ ἡ ἀγάπη, καθὼς εἰς τὸ σπίτι ἐκείνου τοῦ ἀγαπητοῦ μου Κυρίου· καὶ ἀπὸ αὐτοὺς ὀλίγοι συμβαίνει νὰ ἔχουν τὸ σέβας τοῦ κόσμου.

— Τέτοια μοῦ ἔλεγε καὶ ὁ πρωτοπαπᾶς μας, εἶπεν ὁ γέρος, συμβαίνουν εἰς ταὶς μεγάλαις πολιτείαις· γιὰ μᾶς τοὺς ἐξοχίταις εἶνε πολὺ δύσκολο νὰ φοροῦμε μάσκαραις, νὰ κρυφθοῦμε ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον· ἂν δέρνουμε τὴν γυναῖκα μας ἢ τὴν θυγατέρα μας, ἀμέσως τὸ μαθαίνει ἡ γειτονιὰ ὅλη, καὶ κατόπιν ὅλο τὸ χωριό· καὶ ὕστερα αὐτὸ δὲν λογιάζεται κακό· ὅλοι σχεδὸν δέρνουμε ταὶς γυναίκαις μας.

— Εὑρίσκονται — ἀπάντησε ὁ νέος — καὶ μέσα εἰς τὴν πολιτείαν βάρβαροι ἄνδρες ποὺ δέρνουν ταὶς γυναίκαις τους· καὶ ἀκόμη ἀνδρογύναικα ποὺ δέρνουν τοὺς ἄνδραις τους· ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα μένει σκεπασμένο, ἢ ὀλίγοι τὸ ξεύρουν· καὶ κατόπιν τοὺς βλέπεις τὴν ἴδιαν ἡμέραν νὰ βγαίνουν μαζὶ εἰς τὸν περίπατον καὶ νὰ συνομιλοῦν ὡς ἀγαπημένα ἀνδρόγυνα.

*

Ἐσιώπησαν οἱ ὁδοιπόροι ὅταν εἶχαν φθάσῃ εἰς τὸ μέρος, ὅπου ἀπὸ τὸ στένωμα ἔβγαιναν εἰς τὸν μεγάλον δρόμον· τὸ ἄλογο διὰ μιᾶς ὤρθωσε

1 Ἴδε σελ. 201

Digitized by Google

τ' αὐτιά του, ἐφύσα μὲ τὰ ρουθοῦνια του ὀρθάνοικτα, ὡσὰν νὰ ἐμυρίζετο κάτι εἰς τὸν ἀέρα, καὶ ἅπλωσε βιαστικώτερα τὸ πάτημά του· κοράκοι ἐδιάβαιναν μὲ κραυγαῖς τὸ πλάτος τ' οὐρανοῦ, πουλιὰ μὲ γοργὸ πέταγμα ἔτρεχαν νὰ κουρνιάσουν ὅπου ἠμποροῦσαν, εἰς ταῖς φράκταις, εἰς ταῖς κουφάλαις τῶν δένδρων, καὶ εἰς ταῖς τρύπαις τῶν βράχων, καὶ μακρόθεν ἀκούοντο βρονταῖς ἀπὸ τὰ διάφορα μέρη τ' οὐρανοῦ. Εἰς ἐκείνην τὴν ὥραν, ὅποιος ἤθελε ἀνεβῆ ἐπάνω εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ θὰ ἔβλεπε θέαμα μεγαλοπρεπὲς καὶ σπάνιο, (ὅλα, ὡς φαίνεται, ἔπρεπε νὰ ἦναι σπάνια καὶ παράδοξα εἰς ἐκεῖνο τὸ ἡμερόνυκτο, καὶ τὰ φυσικὰ φαινόμενα, καὶ τὰ μυστηριώδη.) Ἦταν μία ἀπὸ ταῖς δύο ἢ τρεῖς νυκτιαῖς τοῦ μηνός, ὁποῦ ἐνῷ βασιλεύει ὁ Ἥλιος σηκόνεται τὸ Φεγγάρι· ἀπὸ ἐκείνην τὴν κορυφὴν θὰ ἔβλεπες εἰς τὴν δύσιν τὸν ἥλιον ὡς μισοφέγγαρο εἰς τὴν ἄκρην τοῦ ἀγριοπελάγου κ' ἐπάνω του μαῦρα σύγνεφα ὡς νὰ τὸν ἐκαταπόντιζαν· εἰς τὴν ἀνατολήν, ἐπάνω ἀπὸ τ' ἀκροκεραύνια ὄρη, ἄλλα σύγνεφα, δύο τρία στρώματα, ὡς νὰ ἐσήκοναν ἀγάλι ἀγάλι τὸ φεγγάρι κόκκινο καὶ ὁλοστρόγγυλο· εἰς τὸ βόρειον μέρος ἄλλα ποὺ ἦσαν καθισμένα εἰς τὴν ἴσιαν γραμμὴν ἀνάμεσα εἰς ταῖς δύο κωνικαῖς ἄκραις ὁποῦ κάνουν δίκορφο τὸ βουνὸ τοῦ Παντοκράτορος· καὶ ὅλη ἐκείν' ἡ μαυράδα ἐσχίζετο ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἀπὸ ἀστραπαῖς κ' ἐκουφοβρόντουσε πέρα πέρα· εἰς ὀλίγην ὥραν ὅλα τὰ σύγνεφα, ὡσὰν συνακουσμένα, ἀνέβαιναν ἀπ' ὅλα τὰ μέρη καὶ συμμαζωμένα ἁπλώθηκαν εἰς ὅλον τὸν οὐράνιον θόλον, συγχρόνως ἀστραποπέλεκα ἐκατρακυλοῦσαν μὲ ἀπέραντον κρότον καὶ τὰ περισσότερα ἐσβύνοντο, ἄλλα μέσα εἰς τὸν κόλπον, ἄλλα εἰς τὸ μέγα πέλαγος.

Ἐκεῖνοι εὑρίσκοντο εἰς τὸν μεγάλον δρόμον ὅταν ἄνεμοι σφοδροὶ πανταχόθεν ἐφυσοῦσαν, ἐσήκοναν τὴν σκόνην καὶ τὰ ξερὰ φύλλα, τὰ ἐστριφογύριζαν, κ' ἔκαναν νὰ τριζοκοποῦν τὰ δυνατώτερα δένδρα· ὕστερα, ὅταν ὀλιγόστευσεν ὁ ἄνεμος, ἀκολούθησε βροχὴ καὶ μὲ αὐτὴν χαλάζι πυκνό, μὲ κλονιὰ χοντρὰ σὰν λεφτοκάρυα. Τότε ὁ Ἀντώνιος ἐπέζευσε καὶ εἶπε τοῦ νέου·

— Παιδί μου, ἐδῶ σιμὰ γνωρίζω ἕνα σπήλαιον· ἂς καταφύγουμε αὐτοῦ· τοῦτο τὸ καθοῦρι, ὠϊμένα, δὲν θὰ παύσῃ γλήγορα· μοῦ ἐπιάσθ' ἡ καρδιὰ καὶ δὲν στέκομαι 'ς τὰ πόδια μου.

Καὶ τ' ἄλογο μοναχό του ηὗρε ἀπὸ τὸν δρόμον μέσα εἰς ἕνα μονοπάτι, καὶ 'ς ὀλίγο ἐστάθηκε ἐμπρὸς εἰς τὸ σπήλαιον, ἀλλὰ ἔτυχε τὸ στόμα νὰ ἦναι φραγμένο· εἶχε τὸ σπήλαιον μίαν μεγάλην ἀγριοσυκιὰ εἰς τὸ πλάγι του, κ' ἐκείν' ἡ ἀνεμοταραχὴ προτοῦρα τὴν εἶχε μισοξεριζώσῃ· τὸ δένδρο δὲν ἔπεσε, ἀλλὰ καθὼς ηὗρε, ὡσὰν νὰ ἤταν ἔμψυχο πλάσμα, ἀντιστυλώθη μ' ἕναν του κλόνον εἰς τὸ χῶμα, εἰς τρόπον ὁποῦ ὁ κορμὸς τῆς συκιᾶς καὶ ὁ κλόνος ἐσχημάτιζαν πλατὺ διχάλι ἐμπρὸς εἰς τὸ σπήλαιον, καὶ μὲ τὰ φουντωτά τους λιανόκλαδα ἐκλειοῦσαν τὸ ἔμπασμα· ὁ καιρὸς ἀγρίευε κ' ἐκόντευε νὰ νυκτώσῃ· ὁ νέος ἔσυρε ἀπὸ τὸ ζωνάρι του μίαν κοφτερὴν μάχαιραν ὁποῦ ἐφοροῦσε, ἔκοψε κ' ἐπέταξε πέρα τὰ λιανόκλαδα, καὶ ἀμέσως ἐμπῆκαν ἐλεύθερα καὶ τὸ ἄλογο κατόπι τους.

Εἰς τὰ μέρη μας ἡ ἀνεμοζάλαις, ὅσο μεγάλαις καὶ ἂν εἶναι, ὄχι μόνον δὲν μᾶς τρομάζουν ἀλλὰ πολλαῖς φοραῖς μᾶς εὐχαριστοῦν· ξεύρομεν ὅτι εἶναι περαστικαῖς, ὅτι ζωογονοῦν τὴν γῆν καὶ καθαρίζουν τὸν ἀέρα καὶ δὲν προξενοῦν καταστροφαῖς, καθὼς συμβαίνει εἰς ἄλλα μέρη ἀπὸ πλημμύραις καὶ ἀπὸ ξεχειλίσματα μεγάλων ποταμῶν. Ἀλλὰ ἡ φοβερὴ νεροποντιὰ ἐκείνης τῆς νυκτὸς διὰ τὸν Ἀντώνιον εἶχε ὅλον τὸν τρόμον ἐξολοθρευτικοῦ καταρράκτου· αὐτὴ τοῦ ἔκοβε ξάφνου τὸν δρόμον πρὸς τὴν εὐτυχίαν, εἰς τὴν στιγμὴν ὁποῦ ἐκόντευε νὰ τὴν ἀπολαύσῃ· κ' ἐνῷ τὸ ἐσυλλογίζετο ἄρχισε νὰ πιστεύσῃ πῶς ἀπὸ τὴν περασμένην νύκτα μόνος ὁ Πειρασμὸς τοῦ τὰ εἶχε ὀργανίσῃ ὅλα, κατὰ θείαν παραχώρησιν, γιὰ νὰ πληρώσῃ ταῖς ἁμαρτίαις του· καὶ μὲ αὐτοὺς τοὺς στοχασμούς, ἅμα ἐμπῆκε εἰς τὸ σπήλαιον, ἔξαψε χάμω, ἄρχισε νὰ δέρνεται καὶ νὰ κλαίῃ, τόσο ποῦ ἐφαίνετο πῶς τὸ λυγκειὸ θὰ τὸν πνίξῃ.

[Ἕπεται συνέχεια] ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΟΛΥΛΑΣ

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑΙ

ἘΡΝΕΣΤΟΣ ῬΕΝΑΝ

Ὁ Ἐρνέστος Ῥενὰν ἦτο Βρετανὸς τὴν καταγωγήν. Ἐγεννήθη ἐν Τρεγκιὲ τῆς Βρετάνης, τῆς «ἀπωτάτης ταύτης ἀδελφῆς τῆς Ἑλλάδος», ὡς τὴν ὀνομάζει ὁ μέγας συγγραφεύς, ὁ βίος του δὲ καὶ ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἔργου του ὑπῆρξαν ἡ ἐπισημοτέρα ἐπιβεβαίωσις τῆς περιφήμου θεωρίας τοῦ Ταὶν περὶ τοῦ milieu καὶ τῶν κληρονομικῶν ἐπιδράσεων ἐν τῇ φιλολογίᾳ. Ὅταν εἰς μικρόν τι ξενοδοχεῖον τῶν Παρισίων συνήρχοντο ἅπαξ τοῦ ἔτους οἱ παροικοῦντες Βρετανοὶ διὰ νὰ ἑορτάσουν, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Ῥενάν, τὴν ἀνάμνησιν τῆς ἀπούσης γενεθλίου καὶ οἱ νέοι ἔψαλλαν πέριξ του τὰς βρετανικὰς παραδόσεις, οἱ μεγάλοι γλαυκοὶ ὀφθαλμοί του ἐξήστραπτον, τὸ θέαμα δ' ἐκείνο συγγραφέως τοιαύτης φήμης, τὸν ὁποῖον ἐφαίνετο ὅτι τόσον ηὔφραινεν ἡ ἑορτὴ καὶ ὅστις τόσον ἁπλοῦς ἐδεικνύετο πρὸς τοὺς συμπολίτας του, τοὺς περιστοιχίζοντας αὐτὸν διὰ τῆς εὐλαβοῦς συμπαθείας των, ἐνέπνεε κατ' ἐξοχὴν αἰσθήματα γαλήνης καὶ συγκινήσεως. Ἐνόμιζέ τις ὅτι ὁ μέγας συγγραφεὺς πρὸ μικροῦ εἶχεν ἐγκαταλίπει τὴν γενέθλιον πόλιν του, «τὴν παλαιὰν σκοτεινὴν πόλιν, τὴν ὁποίαν πιέζει τυραννικῶς ὁ καθεδρικὸς ναός της, ἀλλ' ὅπου αἰσθάνεταί τις ζωντανὴν τὴν διαμαρτύ-

Digitized by Google

ρησιν κατὰ παντὸς ὅ,τι εὐτελὲς καὶ κοινόν». Ἡ πρωτοτυπία τῆς ἰδιοφυΐας του, ὁ χυμὸς τοῦ ταλάντου του εἶνε ἀπόρροια τοπικῶν ἐπιρροῶν. Ὅλα τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τοῦ βρετανικοῦ πνεύματος ἀνευρίσκονται εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦ Ῥενάν. Φύσις ποιητική, μυστικισμὸς πλήρης ἀβρότητος, γλυκεῖά τις μελαγχολία, ὁμοιάζουσα πρὸς ῥέμβην μᾶλλον παρὰ πρὸς θλῖψιν, ἰδοὺ ποῖαι εἶνε αἱ κύριαι ἰδιότητες τοῦ συγγραφέως τοῦ Βίου τοῦ Ἰησοῦ.

Αὐτὸς ὁ ἴδιος, εἰς τὴν ἐξακουστὴν ἐκείνην Προσευχὴν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, τὴν προσευχὴν τὴν ὁποίαν προσηυχήθη, ὅταν ἠδυνήθη νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὸ ἀπόλυτον καλόν, εἶπεν: «Ἐγεννήθην, θεὰ γλαυκῶπις, ἀπὸ γονεῖς βαρβάρους, εἰς τὴν χώραν τῶν ἀγαθῶν καὶ ἐναρέτων Κιμμερίων, οἱ ὁποῖοι κατοικοῦν τὴν ἀκτὴν θαλάσσης σκοτεινῆς, βραχοσπάρτου καὶ διαρκῶς ἀνεμοδερομένης. Μόλις γνωρίζομεν τὸν ἥλιον. Ἄνθη εἶνε ἐκεῖ τὰ θαλάσσια βρύα, τὰ φύκη καὶ τὰ πολύχρωμα κογχύλια, τὰ ὁποῖα εὑρίσκει τις εἰς τὸ βάθος τῶν μοναχικῶν ὁρμίσκων. Τὰ νέφη φαίνονται ἄχροα καὶ ἡ χαρὰ εἶνε καὶ αὐτὴ κάπως μελαγχολική· ἀλλὰ πηγαὶ ψυχροῦ ὕδατος ἀναβλύζουν ἀπὸ τοὺς βράχους καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν νεανίδων ὁμοιάζουν πρὸς τὰς πρασίνας ἐκείνας πηγάς, ἐντὸς τῶν ὁποίων κατοπτρίζεται ὁ οὐρανός . . . Οἱ πρόγονοί μου, ἐφ' ὅσον ἠμπορῶ ν' ἀναδράμω μέχρις αὐτῶν, ἐπεχείρουν ναυσιπορίας μακρὰς εἰς θαλάσσας, τὰς ὁποίας οἱ Ἀργοναῦται σου δὲν ἐγνώρισαν. Ὅταν ἤμην παιδίον, ἤκουσα ᾄσματα τῶν πολικῶν χωρῶν. Ἐλικνίσθην μὲ τὴν ἀνάμνησιν τῶν πλωτῶν πάγων, τῶν ὁμιχλωδῶν, γαλακτοχρόων θαλασσῶν, τῶν νήσων, ἐπὶ τῶν ὁποίων τὰ πτηνὰ ψάλλουν καθ' ὡρισμένας ὥρας καὶ ἀφιπτάμενα ὅλα ὁμοῦ συσκοτίζουν τὸν οὐρανόν . . .»

* * *

Ὁ πατὴρ τοῦ Ῥενὰν ἦτο ναυτικός, ὁ μέγας συγγραφεὺς δ' ἐγεννήθη εἰς ἐποχὴν δεινῶν οἰκονομικῶν στενοχωριῶν τῆς οἰκογενείας του. Ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ῥενὰν — ἡ ἀχώριστος τῆς ζωῆς του καὶ τῶν μελετῶν του σύντροφος, τῆς ὁποίας τὸν βίον διηγήθη εἰς φυλλάδιον, σχεδὸν ἀνέκδοτον, θεωρούμενον ὡς τὸ μᾶλλον συγκινητικόν, ἂν ὄχι τὸ τελειότερον τῶν ἔργων του — ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν σχολείου τινός, ἐνῷ εἷς τῶν ἀδελφῶν του προσελαμβάνετο ὡς ὑπάλληλος εἰς τράπεζάν τινα, καὶ ὁ Ῥενάν, ὅστις ἦτο ὁ νεώτερος, εἰσήρχετο εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Τρεγκιέ.

«Οἱ διδάσκοντες ἐν αὐτῇ ἱερεῖς μ' ἐδίδαξαν, λέγει ὁ Ῥενάν, κατὰ τὴν ἀρχαίαν μέθοδον ἥτις ἦτο καὶ ἡ καλλιτέρα . . . Προσεπάθουν πρὸ παντὸς νὰ μορφώσουν ἀγαθοὺς ἄνδρας . . . Οὕτω τὴν ἐπαύριον τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1830, ἔλαβα τὴν ἀνατροφήν, ἥτις ἐδίδετο ὑπὸ τῶν μοναχικωτέρων θρησκευτικῶν εταιριῶν πρὸ δύο αἰώνων . . .»

Καὶ περαιτέρω, συνοψίζων τὴν διαρκῆ ἐντύπωσιν καὶ ἐπίδρασιν, τὴν ἀσκηθεῖσαν ὑπὸ τῆς διδασκαλίας ταύτης ἐπὶ τοῦ νεαροῦ πνεύματός του, δηλοῖ ὅτι δύο ἀπολύτως ἀληθείας ἐνέπνευσαν εἰς αὐτὸν οἱ διδάσκαλοί του: «πρῶτον ὅτι πᾶς ἄνθρωπος σεβόμενος ἑαυτὸν δὲν ὀφείλει νὰ ἐργασθῇ εἰμὴ ὑπὲρ ἔργου ἰδεώδους, διότι πάντα τὰ ἄλλα εἶνε δευτερεύοντα, ἀσήμαντα, σχεδὸν αἰσχυντηλά· ignominia seculi· ἡ δευτέρα, ὅτι ὁ χριστιανισμὸς εἶνε ἡ σύνθεσις παντὸς ἰδεώδους . . .» Αἱ δύο αὗται ἀλήθειαι ὑπῆρξαν ὁ ὁδηγὸς τῆς ἠθικῆς ζωῆς τοῦ Ῥενάν. Μὲ τὴν πάροδον τοῦ καιροῦ ἔδωκεν ἴσως εἰς αὐτὰς ἔννοιαν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀβρὰν καὶ λεπτεπίλεπτον, ἀλλ' οὐδέποτε ἔπαυσεν εἰς αὐτὰς νὰ ὑπάγῃ καὶ τῆς ἐνεργείας του τὴν θετικὴν δρᾶσιν καὶ τῶν φιλοσοφικῶν του μελετημάτων τὴν βαθεῖαν ῥέμβην.

Ἐκ τῆς πρώτης ταύτης παιδεύσεώς του ὁ Ῥενὰν ἐτήρησε καὶ εἰς τὴν ἐξωτερικὴν παράστασιν καὶ εἰς τὸν τρόπον τοῦ ὁμιλεῖν καὶ εἰς τὸν τρόπον τοῦ γράφειν κάτι τι τὸ ἡδέως ἱερατικὸν καὶ σεμνόν. Ὡμοίαζε πρὸς λαϊκὸν ἐπίσκοπον, ὅστις πρὸ ὀλίγου εἶχεν ἀποβάλει τὴν μίτραν καὶ εἶχεν ἀποθέσει τὴν ποιμαντορικὴν βακτηρίαν, ἀλλ' ὅστις διετήρησεν ἐκ τῆς διδασκαλίας τοῦ Εὐαγγελίου, ἐκ τῆς βαθείας μελέτης τῶν ἱερῶν κειμένων, ἐκ τῆς ψυχικῆς ἐπικοινωνίας πρὸς τὸν κόσμον τῶν Γραφῶν καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ, τὸν χαρακτῆρα κήρυκος τοῦ θείου λόγου, νεωτεριστικοῦ, εὐγλώττου, ποιητικοῦ, πλήρους πάθους καὶ ἐξάρσεως, ἐναρμονίου, μελῳδικοῦ.

* * *

Ὅσοι δὲν γνωρίζουν τὸν Ῥενὰν ἢ ἐξ ὀνόματος, ὅσοι δὲν ἐνέκυψαν ποτὲ εἰς τὸ ἔργον του, ὅσων ἡ μουσικὴ τοῦ ὕφους δὲν ἐλίκνισε τὰ φιλοσοφικὰ ὄνειρα, φαντάζονται αὐτὸν ὡς ἀπαισιόν τινα αἱρετικόν, ὡς ἀρνητὴν τοῦ Χριστοῦ, ὑβριστὴν τῆς θρησκείας, ἐχθρὸν τοῦ χριστιανισμοῦ. Ὄχι, ἀγαθοὶ ἄνθρωποι! Ὁ Ῥενὰν εἶνε ὁ ἐκτὸς τοῦ χριστιανισμοῦ χριστιανός, ὁ μὴ πιστεύων εἰς τὴν θείαν καταγωγὴν τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ λατρεύων αὐτὸν ὡς Θεόν. «Δὲν εἶσαι χριστιανός», τοῦ ἔλεγεν ὁ διδάσκαλός του Γοττοφρέϋ εἰς τὴν ἱερατικὴν σχολὴν τοῦ Ἰσσῦ, ἀλλὰ πολὺ δικαιότερος καὶ φιλοσοφικώτερος ἦτο ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ ἄλλου διδασκάλου του, ὅστις βλέπων αὐτὸν διαρκῶς ἐγκύπτοντα εἰς βαθείας μελέτας, καὶ ἡδονικῶς ῥοφῶντα, ὡς πνευματικὸν ὄπιον, τὰ συμπεράσματα τῶν φιλοσοφικῶν ἔργων, ἔλεγε περὶ αὐτοῦ:

«Τὸ καϋμένο τὸ παιδί! Τί εὔμορφο ποῦ εἶνε ἔτσι κουκουλωμένο! Μὴ τὸ ταράττετε! Θὰ μελετᾷ, θὰ μελετᾷ ἀκατάπαυστα καὶ ὅταν ἡ μέριμνα τῶν ψυχῶν τὸν καλῇ θὰ μελετᾷ ἀκόμη. Κουκουλωμένος εἰς τὸ ἐπανωφόριόν του θὰ λέγῃ εἰς τοὺς ἐρχομένους πρὸς αὐτόν: Ὤ, ἀφετέ με . . . ἥσυχον!» Ποία παραστατικωτέρα εἰκὼν τοῦ μέλλοντος ἀμειλίκτου διλεττантισμοῦ τοῦ Ῥενάν, τοῦ φιλομειδοῦς σκεπτικισμοῦ του, τῆς ἀβροτάτης ἀπαισιοδοξίας του, τῆς φιλοσοφίας του, ἥτις δὲν ἀπολήγει εἰς συμπεράσματα καὶ ἀφίνει τὰ πάντα κυμαινόμενα ὡς ἐν χλιαρᾷ καὶ ἀορίστῳ ἀτμοσφαίρᾳ βαρυτάτων ἀνατολικῶν μύρων;

Ὤ! ναί! ἂν ἔπταισες εἰς τίποτε, εἰς τοῦτο ἔπταισες, διδάσκαλε θεῖε! Ὅτι ἐξήγειρας εἰς τὴν ψυχὴν τῆς ἀνθρωπότητος ὅλας τὰς περιεργείας καὶ δὲν ἱκανοποίησας καμμίαν, ὅτι ἀφύπνισας ὅλους τοὺς πόθους τῆς ἀληθείας καὶ δὲν ἐκόρεσες οὐδένα, ὅτι μᾶς ἐπέδειξες μακρόθεν ὅλα τὰ ἰδεώδη καὶ εἰς οὐδὲν μᾶς ὡδήγησες. Ἐφάνης γλυκύς, γενναῖος εἰς

Digitized by Google

ΕΡΝΕΣΤΟΣ ΡΕΝΑΝ
Κατὰ νεωτάτην ἐλαιογραφικὴν εἰκόνα τοῦ Bonnat.

πνευματικὰς ἀπολαύσεις, ἀνυπέρβλητος εἰς γοητείαν, ἀλλὰ φεῦ! τὰ διδάγματά σου, λαμπρὰ ὡς αἱ ἰριδόχροες πομφόλυγες τοῦ σάπωνος, δὲν ἀφίνουν μεταξὺ τῶν δακτύλων μας ἢ ὀλίγας σταγόνας ὕδατος. Ὢ! διατί νὰ κλονισθῇ ἡ πίστις σου, διδάσκαλε θεῖε, διατί νὰ ταραχθῇ ἡ ψυχή σου ὑπὸ τῶν ἀμφιβολιῶν, διατί νὰ διανοιχθοῦν οἱ ὀφθαλμοί σου εἰς τὸ φῶς τῆς ψυχρᾶς ἀληθείας; Ἄνευ τούτου θὰ ἦσο ἴσως ὁ θεμελιώτης νέας πίστεως, ὁ ἱδρυτὴς νέας θρησκείας, τῆς θρησκείας τῶν ἰδεωδῶν . . .

Ἀλλ' ἂν ἡ ψυχὴ ἡμῶν θλίβεται διὰ τοῦτο, ὁ νοῦς θαυμάζει. Ἡ ἀθάνατος δόξα τοῦ βίου τοῦ Ρενὰν εἶνε ὅτι ἐφήρμοσε τὴν ἀρχήν, καθ' ἣν ἡ ἐξωτερικὴ ζωὴ δέον νὰ εἶνε σύμφωνος πρὸς τὴν ἐσωτερικήν, καὶ αἱ πράξεις μὲ τὰς ἰδέας μας. Ὅταν ὁ Ρενὰν εἰσῆλθεν εἰς τὴν σχολὴν τοῦ ἁγίου Σουλπικίου ἐπίστευεν· — ὅταν ἔπαυσε νὰ πιστεύῃ ἐξῆλθεν ἐξ αὐτῆς μὲ τὴν θλιβερὰν ἄποψιν ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀναδημιουργήσῃ τὴν ζωήν του ἀπὸ θεμελίων, βαδίζων ἐντελῶς πρὸς τὸ ἄγνωστον. Τοιαῦται ἀποφάσεις κατατάσσουν καὶ ταξινομοῦν τὰς ψυχάς, ἔστω καὶ ἐπὶ ταῖς βαρυτάταις τῶν θυσιῶν, — ποία δὲ βαρυτέρα θυσία ἢ ἡ ἀπώλεια τῆς πίστεως, ἥτις ἐφώτιζεν, ὡδήγει καὶ ἐγλύκαινε μέχρι τοῦδε;

*
* *

Τὸ κατ' ἐξοχὴν ἔργον τοῦ Ρενὰν εἶνε ὁ Βίος τοῦ Ἰησοῦ. Ὑπάρχουν πολλοὶ ἀγνοοῦντες τὸν Μάρκον Αὐρήλιον, τὸν Ἅγ. Παῦλον, τὸν Ἀντίχριστον, τὴν Ἱστορίαν τοῦ Ἰσραήλ, τὴν μετάφρασιν τοῦ Ἄσματος τῶν Ἀσμάτων, τὰς Ἀναμνήσεις του, τὸ Μέλλον τῆς Ἐπιστήμης, ἀλλ' οὐδεὶς ὁ ἀγνοῶν, τοὐλάχιστον ἐκ φήμης, τὸν Βίον τοῦ Ἰησοῦ.

Ἐξεδόθη τὸ 1863 καὶ ὁ συγγραφεύς του εὐθὺς ἅμα τῇ ἐκδόσει του κατέστη ἔνδοξος. Δὲν ἦτο μόνον ἡ μελῳδικὴ μαγεία τοῦ ὕφους, ἥτις κατέστησε τὸ βιβλίον περιζήτητον. Τὸ θέμα του εἵλκυσεν ἐπίσης τὴν κοινὴν προσοχήν. Ὁ Ρενὰν ἔθιγε τὰς λεπτοτέρας χορδὰς τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως. Ὄχι μὲ τὴν χλευαστικὴν ἀπιστίαν τοῦ Βολταίρου, ὅστις χαιρετῶν τὸν διερχόμενον Σταυρὸν καὶ ἐρωτώμενος πῶς ἔπραττε τοῦτο ἀπήντα: «Nous ne nous parlons pas, mais nous nous saluons», ἀλλὰ μὲ τὴν μελαγχολικὴν καὶ ῥεμβὴν λατρείαν, τὴν ἀποτελοῦσαν ἓν ἐκ τῶν ἰδιαζόντων γνωρισμάτων τῆς ἀσυλλήπτου καὶ ποικιλωτάτης εἰς λεπτοτάτας ἀποχρώσεις ἰδιοφυΐας του. Ὢ! Τοῦ ὡμίλει αὐτός, τοῦ ὡμίλει παθητικῶς, καὶ τὸν ἐχαιρέτα, τὸν ἐχαιρέτα βαθέως, τὸν Ἐσταυρωμένον, ὅταν διήρχετο. Κατέθετε τὸ σῶμά του ἐντὸς τοῦ τάφου καί, Μυροφόρος τοῦ αἰῶνός του, τὸν ἔκλαιε μὲ δάκρυα ἀρρήτως μελαγχολικὰ καὶ ἠδέα, κλαίων, κλαίων ἑαυτόν, διότι δὲν ἐπίστευε, καὶ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ πιστεύσῃ εἰς τὴν θεότητα τοῦ εὐγενεστέρου θύματος, τὸ ὁποῖον ἔχυσέ ποτε τὸ αἷμά του ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος. Τὸ βιβλίον τοῦτο, τοῦ ὁποίου ὅμοιον δὲν ἐγράφη, εἶνε παθητικὸν καὶ γλυκύτατον κρᾶμα λατρείας καὶ κρι-

Digitized by Google

ΑΝΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

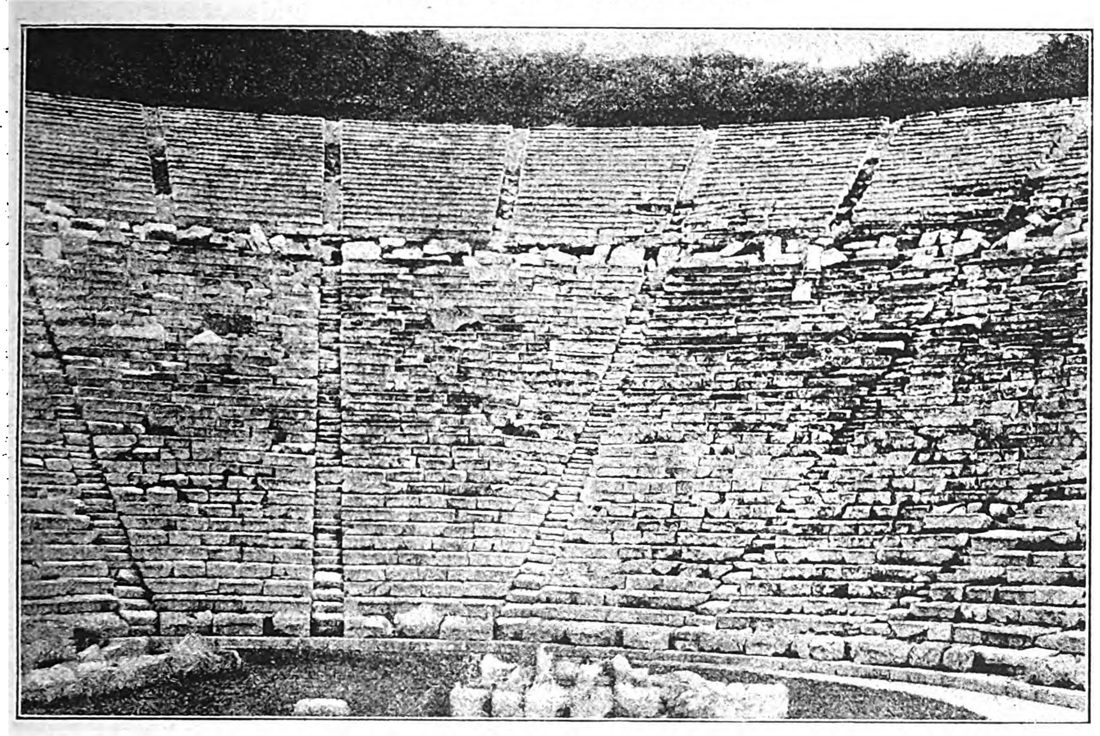

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ ΤΗΣ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ

τικῆς ἀναλύσεως, ἐπιστήμης καὶ ποιήσεως. Ἡ ποίησις τῶν ἐρατεινῶν τοπίων τῶν Ἁγίων Τόπων θαυμασίως περιβάλλει καὶ ἐξαίρει τὸ ὑπερφυὲς πρόσωπον ἐκείνου, ὅστις ἐθυσιάσθη διὰ νὰ σώσῃ τὸν κόσμον ἀπὸ τοῦ σκότους καὶ τῆς ἁμαρτίας. Οἱ εὐλαβεῖς ἔμειναν κατάπληκτοι καὶ μαγευμένοι. Οἱ ἄθρησκοι ἐγοητεύθησαν. Οἱ ἀδιάφοροι συνεκινήθησαν. Δὲν εἶχεν ἰδῆ ὁ κόσμος ἀκόμη ὅμοιον θέαμα, ἄπιστον νὰ περιχέῃ μὲ σμύρναν καὶ ἀλόην λατρείας τοιαύτης τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ· δὲν εἶχεν ἰδῆ ἐχθρὸν τοῦ χριστιανισμοῦ νὰ ὁμιλῇ μετὰ μεγαλειτέρας περὶ αὐτοῦ τρυφερότητος, οὔτε ἀρνητὴν τοῦ Κυρίου νὰ ἀπευθύνῃ πρὸς αὐτὸν δεήσεις λυρικωτέρας.

Παρελθούσης τῆς πρώτης καταπλήξεως τὸ βιβλίον ἐξήγειρε θύελλαν, θύελλαν πολεμικήν, διὰ τῆς ὁποίας, κατὰ τὴν παρομοίωσιν τοῦ Βουρζέ, τὸ βιβλίον ἐβάδισεν, ὡς ὁ Χριστὸς ἐπὶ τῶν κυμάτων, χωρὶς οὔτε μία θρὶξ τῆς θείας αὐτοῦ κεφαλῆς νὰ ταραχθῇ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου. Σήμερον ἡ θύελλα διελύθη καὶ τὸ βιβλίον παραμένει. Παραμένει ὡς τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς φιλοσοφικῆς καὶ ποιητικῆς ἀνυψώσεως κριτικοῦ πνεύματος, ὡς μία τῶν ἀγνοτέρων κορυφῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων συναντηθεῖσα ἡ Ἐπιστήμη καὶ ἡ Ποίησις ἀντήλλαξαν μακρὸν καὶ περιπαθὲς φίλημα, ἀρραβῶνα μελλουσῶν συναντήσεων, ἐγγύησιν τῆς προσδοκωμένης καὶ ὑποφωσκούσης κοινοζωίας.

*
* *

Ὁ Ῥενὰν ἐχαρακτήρισεν ἑαυτὸν μετὰ γλαφυρᾶς ἀκριβείας, γράφων εἰς τὰς Ἀναμνήσεις του: «Ἑκὼν ἄκων καὶ παρὰ πᾶσαν εὐσυνείδητον προσπάθειάν μου πρὸς τὴν ἐναντίαν διεύθυνσιν, ἤμην προωρισμένος νὰ εἶμαι ὅ,τι εἶμαι, ῥομαντικὸς διαμαρτυρόμενος κατὰ τοῦ ῥομαντισμοῦ, φίλος τῶν οὐτοπιῶν, κηρύσσων ἐν τῇ πολιτικῇ τὴν πρακτικότητα, ἰδανιστὴς κοπιάζων πολὺ διὰ νὰ φανῇ ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς του, κρᾶμα ἀντιφάσεων ἀναμιμνῆσκον τὸν τραγέλαφον, τὸν ἐκ διπλῆς φύσεως ἀποτελούμενον. Τὸ ἥμισύ μου ἐπέπρωτο ν' ἀσχολῆται εἰς κατάλυσιν τοῦ ἑτέρου ἡμίσεώς μου, ὡς τὸ μυθολογούμενον ἐκεῖνο ζῶον τοῦ Κτησίου, τὸ κατατρῶγον τοὺς ἰδίους πόδας. Ὁ μέγας παρατηρητὴς Σελεμὲλλ Λακοὺρ εἶπεν ἐξαιρέτως: «Σκέπτεται ὡς ἀνήρ, αἰσθάνεται ὡς γυνή, πράττει ὡς παιδίον». Καὶ δὲν παραπονοῦμαι διὰ τοῦτο, ἀφοῦ ἡ πολύπλοκος αὕτη συγκρότησις μοὶ παρέσχε τὰς ζωηροτέρας πνευματικὰς ἀπολαύσεις, τὰς δοθείσας εἰς τὸν ἄνθρωπον».

Ἦτο πράγματι τὸ μᾶλλον ἀσύλληπτον τῶν πνευμάτων, ὁ δυσαναλυτότερος τῶν χαρακτήρων, ἡ ποικιλωτέρα τῶν ψυχῶν, ὁ νεώτερος Πρωτεύς, ὁ θέλγων, ὁ γοητεύων, ὁ σαγηνεύων, ἀλλὰ μὴ παρέχων ὡρισμένας δοξασίας, συμπεράσματα μαθηματικά, γνώμας σαφεῖς καὶ ὡρισμένας, εἰς τὴν περικυκλοῦσαν τὴν παμφαῆ αὐτοῦ δόξαν ἠθικὴν βουλιμίαν. Δὲν δύναμαι ἐδῶ νὰ ἐπιχειρήσω ἀνάλυσιν τῆς φιλοσοφίας του, τῆς γαληνίου καὶ εὐμειδοῦς, τῆς μαλακῆς καὶ ἁβρᾶς, κατὰ βάθος ὅμως ἀπαισιοδόξου καὶ πικρᾶς, ἀλλ' ὁ Ῥενὰν δὲν ἔγραψε διὰ θετικὰ πνεύματα, φέροντα ἐν ἑαυτοῖς τὴν δίψαν τῆς πραγματικότητος· ἔγραψε διὰ τοὺς ἀδιορθώτους ὀνειροπόλους, τοὺς θαυμάζοντας τὴν ἐλαφρὰν κόνιν τῶν λαμπρῶν τῆς ψυχῆς πτερύγων, χωρὶς νὰ ζητοῦν ποτὲ ν' ἀνακαλύψουν ἀπὸ τί σύγκειται αὕτη. Ἔγραψε διὰ τοὺς ποιητάς, διὰ τὰς γυναῖκας καὶ διὰ τοὺς εἰκοσαετεῖς νέους — διὰ τὰς καρδίας μᾶλλον ἢ διὰ τὸ πνεῦμα.

*
* *

Digitized by Google

Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ῥενὰν ἡ σύγχρονος ἀνθρωπότης χάνει θεσπέσιον μελῳδόν, ὅστις ὑπὲρ τὸν ἥμισυν αἰῶνα διὰ τῆς μουσικῆς τῆς γλώσσης ἐβαυκάλισεν ὅλα αὐτῆς τὰ ὄνειρα, ἔψαλε τὰς χαρὰς καὶ τὰς θλίψεις, ἐξῆρε τὸν ἁγνότατον αἰθέρα τῶν φιλοσοφικῶν προβλημάτων, ἔθεσε τὰ ἰδεώδη της. Ὁ Ῥενὰν ἐγεννήθη χριστιανὸς καὶ ἀποθνήσκει μόνον ἰδανιστής. Δὲν ἀπηρνήθη τὸν Χριστόν. Οὐδεὶς ὡς αὐτὸς ἠγάπησε τὸν Ἐσταυρωμένον τρυφερώτερον καὶ οὐδεὶς ἔρρανε τοὺς πόδας τοῦ Ναζωραίου μὲ δάκρυα παθητικώτερα. Ἀλλὰ τὴν θρησκείαν τῶν ἐξωτερικῶν τύπων, τῶν συμβόλων, τῆς ἐπιπολαίου λατρείας ἀντικατέστησε διὰ τῆς θρησκείας τῆς ψυχῆς καὶ τὸν βίον του ἐκανόνισεν, οὐχὶ κατὰ δόγματα, ἀλλὰ κατὰ βαθείας φιλοσοφικὰς καὶ ἠθικὰς πεποιθήσεις. Ἐπίστευεν ὅτι ἡ ζωὴ δὲν ἔχει ἀξίαν εἰμὴ διερμηνευομένη καὶ μεταμορφουμένη διὰ τῆς μαγικῆς ἐπιρροῆς τοῦ Ἰδανικοῦ καὶ ὁ βίος αὐτοῦ ὅλος ὑπῆρξεν ἓν διαρκὲς ᾆσμα πρὸς τὸ Ἰδανικόν. Ἕνεκα τούτου καὶ αὐτὸς ὁ σκεπτικισμός του ὡς πρὸς τὰς μορφὰς τοῦ ἰδεώδους δὲν φθείρει τὸ αἴσθημα, καὶ αὐτὸς ὁ διλεττακτισμός του παραμένει εὐγενὴς καὶ ὑψηλὸς ὡς ἡ ἄδολος πίστις, καὶ αὐταὶ αἱ ἀρνήσεις του δὲν ἀπολήγουν εἰς ξηρότητα, ἀλλὰ καταδροσίζουν τὴν ψυχὴν καὶ τὴν κατευφραίνουν. Ἐὰν τὸ βάθος τῆς φιλοσοφίας του ἦτο ἡ ἀπαισιοδοξία, ἡ λαμπρὰ καὶ πάμφωτος περιβολὴ τοῦ ὕφους του, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Σαρσαῖ, τόσον λάμπει, ὥστε ἀνάγκη τις νὰ φορῇ πρασίνας διόπτρας, ὅταν ἀναγινώσκῃ τὸν Ῥενάν, μᾶς ἐμποδίζει νὰ διακρίνωμεν αὐτήν.

Δὲν θὰ ἐπιχειρήσω ν' ἀναλύσω ἐνταῦθα ἄλλα ἔργα τοῦ Ῥενάν. Ἀρκεῖ νὰ σημειώσω, ὅτι καθ' ὅλον τὸν βίον του εἰργάσθη, εἰργάσθη, εἰργάσθη, αὐτὸς ὁ ἄπιστος, ὡς βενεδικτῖνος ἀληθής! Ἐταξείδευσε, περιηγήθη τοὺς Ἁγίους Τόπους, ὁπόθεν ἔφερε τὰς ἀπαραμίλλους ἐκείνας περιγραφάς, τὰς πληρούσας τὰς σελίδας τοῦ Βίου τοῦ Ἰησοῦ, ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἀνελθὼν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν προσηυχήθη γονυπετὴς εἰς τὴν θέσιν, ὅπου ἦτο τὸ ἄγαλμα τῆς Παρθένου καὶ κατὰ τὴν ὁμολογίαν του ἐκοινώνησε τοῦ ἀπολύτου καλοῦ, ἀνέλαβε κολοσσιαίας κριτικὰς καὶ φιλολογικὰς ἐργασίας, τὰς ὁποίας ἔφερε πάσας εἰς πέρας, κατεβίβασε διὰ τῆς γοητείας τοῦ ὕφους καὶ τῆς μαγείας τῆς ἐν πεζῷ λόγῳ ποιήσεώς του μέχρι τοῦ πολλοῦ πλήθους ἀσχολίας, θεωρουμένας ἕως τότε ὡς κτῆμα ὀλίγων τινῶν, ἔγραψε σελίδας, αἱ ὁποῖαι θ' ἀπομείνουν ἀπαράμιλλον ὑπόδειγμα τελειότητος τῆς γαλλικῆς γλώσσης κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ἔλαβε δεκάκις, ἑκατοντάκις τὸν λόγον εἰς συμπόσια, εἰς ἀκαδημαϊκὰς ἑορτὰς — τὸ κύκνειον ᾆσμά του ὑπῆρξεν ὁ περὶ Ἑλλάδος λόγος του κατὰ τὸ συμπόσιον τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων — καὶ ἀπέθανε συζητούμενος, πολεμούμενος διὰ τὸ ἀρνητικὸν τοῦ φιλοσοφικοῦ του συστήματος, τὸν σκεπτικισμόν του, ὅστις δὲν ἠδυνήθη νὰ δώσῃ τροφὴν εἰς τὴν διψῶσαν πίστιν καὶ ἀγάπην ἀνθρωπότητα, ἀλλ' ἀρρήτως, ἀρρήτως θαυμαζόμενος.

«Ἀπαρνοῦμαι, (ἔγραφε κάπου ὁ Ῥενάν), ὅλας τὰς βλασφημίας, τὰς ὁποίας οἱ φυσικοὶ φόβοι τῆς τελευταίας ὥρας ἠδύναντο νὰ μὲ κάμουν νὰ προφέρω κατὰ τοῦ Θεοῦ. Ἡ ζωή, ἥτις μοῦ ἐδόθη χωρὶς νὰ τὴν ζητήσω, ὑπῆρξε δι' ἐμὲ εὐεργεσία. Ἐὰν μοῦ προσεφέρετο καὶ πάλιν θὰ τὴν ἐδεχόμην ἐκ νέου, καὶ ἐκτὸς ἐὰν τὰ τελευταῖά μου ἔτη μοῦ ἐπιφυλάσσουν ὀδύνας παραπολὺ σκληράς, δὲν ἔχω παρὰ λόγους εὐχαριστιῶν πρὸς τὴν αἰωνίαν αἰτίαν παντὸς ἀγαθοῦ διὰ τὸν χαριτωμένον περίπατον, τὸν ὁποῖον μοῦ ἐδόθη νὰ ἐκτελέσω διὰ μέσου τῆς πραγματικότητος».

Ὁ Ῥενὰν ἔγραψε μόνος τὸν ἐπιτάφιόν του! καὶ ὅλη ἡ φιλομειδής, γοητευτικὴ καὶ εἰρωνικὴ φιλοσοφία του περιλαμβάνεται εἰς τὰς ὀλίγας ταύτας λέξεις.

Διὰ μέσου ἀνθέων δροσοπετάλων ὡδήγησε τὴν σκεπτομένην, τὴν πάσχουσαν, τὴν φιλοσοφοῦσαν ἀνθρωπότητα πρὸς τὴν λύσιν τῶν μεγάλων ἠθικῶν προβλημάτων τοῦ αἰῶνος, ὁ Ῥενάν· μὲ ἄνθη εὐγνωμοσύνης καὶ συμπαθείας, σκεπάζει καὶ ἡ σκεπτομένη, ἡ πάσχουσα, ἡ φιλοσοφοῦσα ἀνθρωπότης τὸ γαλήνιον φέρετρον τοῦ φιλοσόφου, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ βαθὺς καὶ γλυκύτατος τοῦ Ἰδανισμοῦ ἱερεύς, ὅστις, γεννηθεὶς εἰς τὰς ὁμιχλώδεις χώρας τοῦ βορρᾶ, ᾐσθάνετο μυστηριώδη συνάφειαν πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ψυχήν, ἔψαλε δὲ τὴν Ἀκρόπολιν ὡς μέγας ποιητής, ἀκροασθεὶς τοῦ Πλάτωνος καὶ μεταλαβὼν τοῦ μέλιτος, τὸ ὁποῖον, κατὰ τὸν ποιητήν, αἱ μέλισσαι τοῦ Ὑμηττοῦ ἀπέθεταν εἰς τὰ χείλη τοῦ Ἀθηναίου φιλοσόφου.

ΔΗΜ. ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΣ

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ[1]

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ Κας HANNAH LYNCH

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'

Ἰναρίμη.

Οἱ ἐπισκεφθέντες τὴν γῆν τῆς Ἑλλάδος γνωρίζουν ὅτι ἡ ἀρχαία κλασικὴ ὡραιότης σχεδὸν ἐξέλιπε, ἀλλ' ὄχι καὶ ὁλοσχερῶς. Κάποτε, εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, βλέπεις πρόσωπον τὸ ὁποῖον φαίνεται ὡσὰν νὰ σὲ προσαγορεύῃ ἐκ τοῦ βάθους παρελθόντων αἰώνων, μὲ τὸ πρόσθετον γόητρον τῆς μελαγχολίας, τὴν ὁποίαν ἐνετύπωσεν ἐπ' αὐτοῦ ἡ μεσολαβήσασα ἔκτοτε παρακμή. Τὸ τοιοῦτον ὅραμα εἶναι σπάνιον, ἀλλ' ὅταν ἅπαξ τὸ ἴδῃς, μένεις ἔκθαμβος ἐνώπιόν του. Τίποτε δὲν συγκρίνεται πρὸς τοιοῦτο κάλλος. Ὁ τύπος ὡραιότητος ἄλλων χωρῶν τῆς Εὐρώπης ἐπισκιάζεται ὑπ' αὐτοῦ, καθὼς ἐπισκιάζει τὰς ἰταλικὰς μελῳδίας μία φράσις ἁρμονικὴ τοῦ Βεετόβεν.

Ἡ Ἰναρίμη, περιβαλλομένη ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, μὲ μειδίαμα ἐλαφρὸν εἰς τὰ ἐράσμια χείλη της, ἱσταμένη ἐκεῖ, ἀπέναντι τοῦ πατρός της βυθισμένου εἰς σκέψεις, ἐφαίνετο ὡς νὰ κατέβη ἀπὸ τὰ Ὀλύμπια δώματα τῶν Ἀθανάτων. Παρομοίαν μορφὴν πλάττει διὰ τῆς φαντασίας

1 Ἴδε σελ. 195

Digitized by Google

ὁ ἀναδιφῶν τὸ παρελθὸν τῆς Ἑλλάδος καὶ συζῶν μὲ τοὺς ἀρχαίους. Ἡ μικρὰ κεφαλή, — ἡ κατάμαυρη κόμη, — ἡ σιτόχρους, λεία παρειά, μόλις ἀνθίζουσα μὲ τὸ χρῶμα ῥόδου ὠχροῦ ἢ κογχύλης τὴν ὁποίαν διαπερᾷ ἀκτὶς ἡλίου, — τὸ κανονικὸν στόμα, — στόμα σοβαρὸν μᾶλλον ἢ φαιδρόν, ἀλλὰ γλυκύτατον τὴν ἔκφρασιν, μὲ χείλη ὠχρότερα ἢ τὰ χείλη τῶν παρθένων τῆς Ἄρκτου, — ἡ λεπτὴ κάθετος μύτη, αἱ τοξοειδεῖς ὀφρεῖς, αἱ καμπύλαι γραμμαὶ τοῦ πώγωνος μαρτυροῦσαι σταθερότητα χαρακτῆρος, — τὰ πάντα συναπετέλουν γόητρόν τι ἀνέκφραστον. Ἀλλ' ὡραῖοι πρὸ πάντων ἦσαν οἱ βαθεῖς καστανοὶ ὀφθαλμοί της, μὲ ἀποχρώσεις ἠλέκτρου ὅτε ἐξέφραζον χαράν, καὶ μὲ λάμψεις λίθου ἀχάτου εἰς στιγμὰς ἀθυμίας.

Τὸ φόρεμά της εἶχε χρῶμα χρυσοκίτρινον βαθύ, εἰς δὲ τὰ ἄκρα, περὶ τὸν λαιμὸν καὶ τὰς χειρίδας, ἐποικίλλετο διὰ βελούδου χρώματος ὀρειχάλκου. Τοῦ αὐτοῦ χρώματος ἦσαν καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ στήθους μεγάλα κουμβία. Βεβαίως ἡ δεσποινὶς Ρεβιτάση δὲν ἤθελεν ἐκλέξει τοιοῦτον φόρεμα, ἀλλ' ἐξ ἄλλου δὲν θὰ ἠδύνατο καὶ νὰ τὸ φορέσῃ ἐκείνη. Δὲν ἦτο τόσον φανταχτερὸν ὅσον ἀσυνήθιστον· προσηρμόζετο ὅμως ἀπταίστως εἰς τὸ χυτὸν σῶμα τῆς νέας. Ἡ Ἰναρίμη τὸ ἠγάπα καὶ τὸ ἐφόρει πάντοτε, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠγόρασε τὸ ὕφασμα ἀπὸ τὸν γυρολόγον, ὁ ὁποῖος περιερχόμενος περιοδικῶς τὰ χωρία μετέφερεν ἀπὸ τὴν Σύρον καὶ ἐπρομήθευεν ἐκεῖθεν εἰς τὸ ὡραῖον φῦλον τῆς Τήνου ὑποδείγματα τοῦ τελευταίου συρμοῦ. Εἰς τὸν τράχηλόν της ἐκρέματο ἐκ λεπτῆς χρυσῆς ἁλυσίδος μικρὸς σταυρὸς βυζαντινός, ἐνθύμημα τῆς μητρός της· ὁ δὲ παχὺς πλόκαμος τῆς ἀφθόνου κόμης ἦτο ἀνασηκωμένος διὰ μακρᾶς χρυσῆς καρφίδος εἰς τὴν κεφαλήν της. Ἂς μὴ παραξενευθῇ ὁ ἀναγνώστης διὰ τὴν λεπτομέρειαν τῆς περιγραφῆς πραγμάτων τόσον τετριμμένων. Ἐὰν ἀλλοῦ αἱ νέαι στολίζωνται κατ' αὐτὸν περίπου τὸν τρόπον, δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ ἴδιον καὶ εἰς Τῆνον. Ἐν γένει δὲ αἱ ἑλληνίδες δὲν συνειθίζουν νὰ ἐπιδεικνύουν τὴν καλλιτεχνικὴν τῆς Ἰναρίμης φιλαρέσκειαν, ἀπηλλαγμένην πάσης ματαιότητος καὶ τῆς ἐπιθυμίας νὰ ἑλκύσωσι τῶν ἄλλων τὸν θαυμασμόν.

— Μ' ἐπερίμενες καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο, ἠρώτησε τὸν πατέρα της, ὁμιλοῦσα κατὰ τὸ σύνηθες γλῶσσαν ἐπιμελημένην, ὄχι τὴν διάλεκτον τῆς πατρίδος της, καὶ μὲ προφορὰν οὐδαμῶς Τηνιακήν.

— Ναί, ἀγαπητή μου, ἀπεκρίθη ὁ Κος Περικλῆς. Σ' ἐπερίμενα καὶ χαίρω ὅτι ἦλθες. Ἐπεθύμουν νὰ σοῦ εἰπῶ ὅτι θὰ ἦτο καλὸν νὰ μείνῃς ὀλίγας ἡμέρας μὲ τὴν θείαν σου εἰς Μουσουλοῦν, καὶ νὰ σὲ παρακινήσω μάλιστα νὰ ὑπάγῃς ἐκεῖ σήμερον.

— Διατί; Δὲν ἔχω τόσην ὄρεξιν νὰ ὑπάγω εἰς τὴν Μουσουλοῦν.

— Θὰ σοῦ ἤμην πολὺ εὐγνώμων, Ἰναρίμη, ἐὰν ἐπήγαινες σήμερον, εἶπεν ὁ γέρων εὐγενῶς καὶ ὡς ἀποτεινόμενος πρὸς ἴσον του. Ἄλλως, ἐθεώρει πάντοτε καὶ μετεχειρίζετο τὴν Ἰναρίμην ὡς υἱὸν μᾶλλον ἢ ὡς θυγατέρα, καθόσον καὶ ἀνδρικῶς τὴν ἀνέθρεψε καὶ τὴν ἐδίδαξε.

— Ἀπορῶ, ἀπεκρίθη, διὰ τὸ μυστηριῶδες καὶ ἀσύνηθες ὕφος σου, ἀλλὰ θὰ σὲ ὑπακούσω εἰς τοῦτο καθὼς εἰς ὅλα.

Ἡ ἔκφρασίς της εἶχέ τι τὸ ἐπιχαρίτως σοβαρόν. Ἐφαίνετο ἀληθῶς ὡς νεαρά τις θεὰ τοῦ Ὀλύμπου. Ὁ πατήρ της ἠγέρθη, ἔθεσε τὰς δύο χεῖρας ἐπὶ τῶν ὤμων της καὶ προσήλωσεν εὐμενῶς τὰ βλέμματα ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν της.

— Σ' εὐχαριστῶ, Ἰναρίμη, εἶπεν.

Εἰς τὰς μεταξὺ πατρὸς καὶ θυγατρὸς σχέσεις ἐπεκράτει πάντοτε ἄκρα σοβαρότης καὶ ἐπιφυλακτικότης. Ἴσως ὁ Κος Περικλῆς ἐμιμεῖτο κατὰ τοῦτο τοὺς ἀρχαίους μετὰ τῶν ὁποίων συνέζη, ἡ δὲ Ἰναρίμη ἐμιμήθη ἀνεπαισθήτως τὸν πατέρα της. Ὁ γέλως μεταξύ των ἦτο σπάνιος ὅσον καὶ ἡ ὀργή· καὶ οἱ δύο περιώριζον ἐξ ἴσου τὴν ἐκδήλωσιν πάσης ὁρμητικῆς ἐντυπώσεως.

Ἂς εἴπωμεν ὀλίγα περὶ τῆς Ἰναρίμης, ἐνῷ ἐκείνη μὲν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν πιστοῦ ὑπηρέτου πορεύεται ἐπὶ τοῦ ἡμιόνου της πρὸς τὸ ἀπέχον χωρίον Μουσουλοῦν, ὁ δὲ Λανὲκ ἐπὶ τῆς *Ἴριδος* πλησιάζει πρὸς τὰ παράλια τῆς Τήνου. Ὁ βίος της διήρχετο ἁπλοῦς, ἄνευ συγκινήσεων ἢ περιπετειῶν. Ἀγαπῶσα τὴν σπουδὴν ἐκ παιδικῆς ἡλικίας, ἦτο ἡ μόνη σύντροφος τοῦ λογίου γέροντος, ὅστις ἔζη νοερῶς εἰς τὸ παρελθόν. Ἀλλὰ καὶ τῆς Ἰναρίμης ἡ φήμη καθ' ὅλην τὴν νῆσον ἠδύνατο νὰ ἐνθυμίσῃ τοὺς ἀρχαίους, ἢ τουλάχιστον τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους. Ἡ ἰσορροπία τῆς Εὐρώπης δὲν ἐκινδύνευεν ἕνεκα αὐτῆς, ἐκινδύνευεν ὅμως ἡ ἡσυχία τῆς νήσου. Τὰ πάντα σχετικὰ βεβαίως· αἱ ἄγνωστοι καὶ ἀζήτητοι κατακτήσεις τῆς Ἰναρίμης δὲν θὰ ἐξήγειρον τὸν φθόνον οὐδεμιᾶς ἐκ τῶν περιζητήτων νυμφῶν τοῦ Λονδίνου. Ἀλλὰ τῆς ὡραιοτέρας Ἀγγλίδος ἡ ἐπίδρασις ἐντὸς τοῦ διακεκριμένου καὶ ἐκλεκτοῦ κύκλου της, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν ἐπιρροὴν τὴν ὁποίαν ἡ μορφὴ τῆς νέας Ἑλληνίδος ἐξήσκει ἐπὶ τῶν ἑξήκοντα καὶ δύο χωρίων καὶ τῶν τεσσάρων δημαρχικῶν περιφερειῶν τῆς Τήνου, οὔτε πρὸς τὸν μακρὸν κατάλογον τῶν σιωπηλῶν μνηστήρων της, κατάλογον περιλαμβάνοντα ἕνα δήμαρχον καὶ δύο βουλευτὰς ἀγάμους, καὶ ὅλους τοὺς νέους τῆς νήσου. Μολονότι ἐκ παραδόσεως καὶ συνηθείας περιφρονοῦν ἀπροκαλύπτως τὴν γυναῖκα, οἱ υἱοὶ τῆς Ἑλλάδος ἔχουν ὅμως ἀρκετὴν κρίσιν καὶ καλαισθησίαν διὰ νὰ μὴ μένουν ἀδιάφοροι ἐνώπιον ἀρ-

Digitized by Google

χαίας κεφαλῆς ἐπὶ ζωντανῶν ὤμων. Πρὸ δύο ἤδη ἐτῶν, οἱ ὀρεινοὶ κάτοικοι τῆς νήσου, ὁπότε συνηντῶντο εἰς τὰ βραχώδη μονοπάτια, εἰς τὰ ἄκρα τῶν κρημνῶν ἢ τῶν χειμάρρων, ἠρώτων ὁ εἷς τὸν ἄλλον διατί ἆρά γε ὁ Τελάχας ἠργοπόρει νὰ ἐκλέξῃ γαμβρὸν διὰ τὴν κόρην του. Ἕκαστος δὲ ἐνόμιζεν ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ καταλληλότερος γαμβρός. Κάτω δέ, εἰς τὰ καφενεῖα, οἱ ἔμποροι καὶ οἱ ναυτικοὶ ἐζήτουν ἀπόκρισιν εἰς τὸ αὐτὸ ἐρώτημα. Ἡ ἀμοιβαία παρηγορία καὶ τῶν μὲν καὶ τῶν δὲ ἦτο ὅτι οὐδεὶς ἐφαίνετο ἔχων τὰ προσόντα ὅπως προτιμηθῇ ὑπὸ τῆς Ἰναρίμης. Τινές, οἱ μᾶλλον θερμοαίματοι, ὡμίλουν φανερὰ περὶ ἁρπαγῆς.

Ὁ Κωνσταντῖνος Τελάχας ἦτο ἐν γνώσει ὅλων τούτων καὶ ἐπεθύμει νὰ ἐκλέξῃ ἐπὶ τέλους ὁ ἀδελφός του Περικλῆς γαμβρὸν μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων φίλων καὶ γνωρίμων του. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ἐκλογὴ καὶ αἱ προκαταρκτικαὶ διαπραγματεύσεις ἔπρεπε νὰ γείνωσιν ἐν ἄκρᾳ μυστικότητι πρὸς πρόληψιν πολεμικῆς τινος ἐκρήξεως, καθόσον ἐγνώριζεν ὁ θεῖος τῆς Ἰναρίμης ὅτι οἱ μνηστῆρες θὰ ἀνεδεικνύοντο ἐπίσης ἀτίθασσοι καὶ ἀνοικονόμητοι, ὅσον οἱ ἐπίμονοι μνηστῆρες τῆς ἀτυχοῦς Πηνελόπης. Ἐὰν δὲ ἐν τῷ μεταξὺ τολμηρός τις Τήνιος ἐκ τῶν θερμοαιμάτων ἥρπαζε τὴν ἀνεψιάν του, τότε ἐματαιοῦντο διὰ μιᾶς ὅλα τὰ σχέδια περὶ Ἀθηναίου γαμβροῦ.

— Καὶ τίς ὁ τολμῶν νὰ θεωρηθῇ ἄξιος αὐτῆς! ἀνεφώνει ὁ Περικλῆς, ὅτε ἐγίνετο λόγος περὶ ὑποψηφίων γαμβρῶν.

— Καλά, Περικλῆ, ἔλεγεν ὁ ὀλιγώτερον ἀπαιτητικὸς Κωνσταντῖνος· ἀλλ' ἐπὶ τέλους θὰ τὴν ὑπανδρεύσῃς μίαν ἡμέραν, καὶ δὲν θὰ ἔλθῃ νὰ σοῦ τὴν ζητήσῃ ὁ Φοῖβος Ἀπόλλων μὲ ἑξαμέτρους εἰς τὰ χείλη του.

— Δὲν ζητῶ Φοίβους Ἀπόλλωνας, μολονότι ἐὰν ἐνεφανίζετο τοιοῦτός τις δὲν θὰ ἔλεγα ὄχι. Ἀλλὰ πῶς θέλεις νὰ δώσω τὴν θυγατέρα μου, νέαν εὐσταλῆ ὡς ἡ Ἄρτεμις, σώφρονα ὡς ἡ Ἀθηνᾶ, εἰς ἀγροῖκόν τινα, ὁ ὁποῖος θὰ ἐγείρεται πρὸ τῆς ἠοῦς διὰ νὰ κυνηγήσῃ ἀθῶα πτηνά, ἢ θὰ κάθηται τὰς ἑσπέρας νὰ πίνῃ ρακὴν καὶ νὰ μωρολογῇ εἰς χυδαίαν γλῶσσαν περὶ πολιτικῶν, ἢ Κύριος οἶδε περὶ τίνων ἀντικειμένων διὰ τὰ ὁποῖα οὐδὲν γνωρίζει!

— Ἐν τούτοις τὴν θέλει καὶ τὴν ζητεῖ ὁ δεῖνα βουλευτής· καὶ εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος τὸ ὄνομά του.

— Νὰ τὸν πάρῃ ἡ ὀργὴ καὶ αὐτὸν καὶ τὸ βουλευτιλίκι του! ἀνεφώνησεν ὁ γέρων, καταβαίνων ἐκ τοῦ Ὀλύμπου του. — Τί εἶναι αὐτός, Κωνσταντῖνε. Ἕνας χωριάτης, ἕνας ἀμαθὴς δικηγόρος, ὁ ὁποῖος δὲν ἠξεύρει νὰ σοῦ διακρίνῃ ἕνα στίχον ἐὰν εἶναι τοῦ Εὐριπίδου ἢ τοῦ Σοφοκλέους, ὁ ὁποῖος ποτέ του δὲν ἐξήγησε οὔτε μίαν περίοδον τοῦ Θουκυδίδου! Πάλιν καλλίτερα ἁπλοῦς χωρικός. Ἐκεῖνος τοὐλάχιστον θὰ ἔχῃ ἀμυδρὰν συναίσθησιν ὅτι εἶναι βάρβαρος, ἐνῷ ὁ ἄλλος, ὁ δοκησίσοφος, ὁ φραγκοφορεμένος, σοῦ ἔχει τὴν ἰδέαν ὅτι εἶναι κάτι, ὅτι ἔγεινε Παρισινός, — boulevardier! — Boulevardier, Θεέ μου φύλαξε! Ἡ Γαλλία εἶναι ἡ καταστροφή μας!

— Ἂν δὲν θέλῃς αὐτόν, εἶναι ὁ ἄλλος βουλευτής, ὁ τάδε.

— Ἄφησέ με, Κωνσταντῖνε. Δὲν θέλω κανένα πολιτευόμενόν μας διὰ τὴν Ἰναρίμην μου. Δὲν εἶναι καὶ αὐτὸς καλλίτερος ἀπὸ τὸν συνάδελφόν του. Πάρε τὸν ἕνα κτύπα τὸν ἄλλον. Ἡ κόρη μου δὲν θὰ πάρῃ Τήνιον, ἀλλ' οὔτε κανένα ἀπὸ τοὺς πετεινομυάλους Ἀθηναίους σου. Καμμίαν ἡμέραν θὰ τὴν πάρω νὰ ταξειδεύσωμεν καὶ θὰ τῆς εὕρω ἄνδρα εὐπαίδευτον καὶ καλοαναθρεμμένον, ὁ ὁποῖος θὰ ἐκτιμᾷ τὸ κάλλος καὶ τὰς γνώσεις της ἀλλέως ἢ ὡς ἁπλοῦν στολισμὸν τῆς οἰκίας του ἢ πρὸς ἐπίδειξιν τῆς ματαιότητός του.

Τοιούτου εἴδους συζητήσεις ἐγίνοντο περὶ τῆς Ἰναρίμης ἀφ' ἧς σχεδὸν ἡμέρας οἱ πέριξ χωρικοὶ εἶχον μάθει ἐκ τῆς ἐλλείψεως τουφεκισμῶν, ὅτι ἀντὶ υἱοῦ ὁ Τελάχας ἀπέκτησε θυγατέρα. Οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι δὲν ἐθεώρησαν, ἐννοεῖται, ὡς ἐκ Θεοῦ εὐλογίαν τὴν ἔλευσιν τῆς μικρᾶς εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν. Προσερχόμενοι συμπαθῶς συνελυποῦντο τὸν ἀδικηθέντα πατέρα καὶ παρηγόρουν μὲ εὐχὰς διὰ τὸ μέλλον τὴν μητέρα, ἡ ὁποία συνῃσθάνετο τὴν ταπείνωσιν ὅτι δὲν ἔτεκεν ἄρρεν. Ἀλλ' ὅτε μετ' οὐ πολὺ ἀπέθανεν ἡ σύζυγος τοῦ Τελάχου, χωρὶς νὰ τοῦ γεννήσῃ υἱόν, εἰς τὸν ὁποῖον νὰ μεταδώσῃ οὗτος τὰς γνώσεις καὶ τὴν ἑλληνομάθειάν του, ὁ πατὴρ ἀφωσιώθη εἰς τὴν θυγατέρα του. Ἀπεφάσισε ν' ἀποδείξῃ ὅτι διὰ τῆς ἀπαύστου ἐπιβλέψεώς του ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιδώσῃ καὶ κοράσιον εἰς τὰ γράμματα. Περὶ τῶν συνήθων προσόντων τῆς σημερινῆς ἀνατροφῆς ὀλίγον τὸν ἔμελε· ἡ κυρία του φροντὶς ἦτο ἡ διδασκαλία τῆς ἱστορίας, τῆς ποιήσεως καὶ τῆς φιλοσοφίας τῶν ἐνδόξων προγόνων του. Κατὰ τὴν βρεφικήν της ἔτι ἡλικίαν, ἀντὶ παραμυθίων, διηγεῖτο εἰς τὴν μικρὰν ἐπεισόδια ἐκ τοῦ Ὁμήρου καὶ τοῦ Ἡσιόδου· πρῶτον ἀνάγνωσμά της ἦτο ὁ Πλούταρχος. Οὕτω ἐξέμαθε βαθμηδὸν τὴν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν μέχρι καὶ τῆς Ἀλεξανδρινῆς περιόδου, ἔμαθε δὲ καὶ ὅλας τὰς ἀρχαίας διαλέκτους τῆς Ἑλλάδος. Ὡς πρὸς τὴν σύγχρονον Ἑλληνικὴν ἐδιδάχθη νὰ τὴν γράφῃ καὶ ὁμιλῇ ἁπλῶς μὲν ἀλλὰ καθαρὰν καὶ ἀπηλλαγμένην πάσης ἀναμίξεως ξένων λέξεων ἢ ἰδιωτισμῶν. Καὶ εἰς τὴν καλλιγραφίαν αὐτὴν ὁ πατήρ της ἐπέμεινε νὰ τὴν διδάξῃ ὅσον τὸ δυνατὸν κατὰ τὰ ἀρχαῖα ὑποδείγματα.

Οὕτως ἔγραψεν ἡ Ἰναρίμη ἐπὶ διαφόρων κλασικῶν ἀντικειμένων πραγματείας ἐκ τῶν ὁποίων

Digitized by Google

θὰ ἠδύναντο νὰ φωτισθῶσι καὶ διδάκτορες Πανεπιστημίων. Τινὰς ἐξ αὐτῶν ὁ πατήρ της ἠθέλησε νὰ ὑποβάλῃ εἰς Γερμανικῆς τινος Ἀκαδημίας τὴν κρίσιν, γνωρίζων ὅτι ἐκεῖ τὸ ἐξαίρετον ὕφος καὶ ἡ πρωτοτυπία των θὰ ἐξετιμῶντο καλλίτερον ἢ εἰς τὰς ἐπιπολαίους Ἀθήνας. Ἀλλὰ μετενόησε φοβηθεὶς τὰς συνεπείας τοιαύτης ἐκτιμήσεως εἰς τὰ ξένα. Ἐφοβήθη μὴ ἐκ τῆς ἐπιτυχίας παρακινηθῇ ἡ εὐφάνταστος καὶ εὐπαίδευτος νέα νὰ βυθισθῇ μόνη εἰς πελάγη, ὅπου δὲν ἐτόλμων νὰ τὴν παρακολουθήσωσιν αἱ μετριόφρονες ἐλπίδες του. Παρεκτὸς δὲ τούτου, ἡ Ἰναρίμη ἦτο τόσον εὐτυχὴς ἐνόσῳ ἔζη ἀφανὴς πλησίον του! Διατί νὰ τὴν ἐκθέσῃ εἰς τὴν ἀνησυχίαν, τὴν παραζάλην καὶ τὰ τόσα βάσανα τῆς δημοσιότητος;

Οὕτω ἐμεγάλωσε, χωρὶς νὰ συναισθανθῇ οὔτε τὴν ἀπομόνωσίν της, οὔτε ἀνάγκας ἄλλας ἐκτὸς ὅσων ἠδύναντο νὰ ἱκανοποιηθῶσι ἐκεῖ ὅπου ἔζη. Ἐκ τῶν ἐπικτήτων προτερημάτων μὲ τὰ ὁποῖα αἱ νεάνιδες τῆς Εὐρώπης περικοσμοῦν τὸν ἄνετον βίον των δὲν εἶχεν ἀποκτήσει οὐδὲ ἕν. Θὰ ἦτο ὅλως ἄχρηστος εἰς χαρίεσσαν συνάθροισιν ἀπογευματινήν, δὲν ἐγνώριζε τὸ παιγνίδιον tennis, οἱ δὲ λιμοκοντόροι τῆς ὑψηλῆς κοινωνίας θὰ ἐγέλων περιφρονητικῶς ἐὰν ἐδοκίμαζον νὰ ἀνταλλάξουν μαζῆ της φράσεις ἐξ ὅσων λέγονται εἰς ἐξώστην σεληνοφώτιστον ἢ μεταξὺ τῶν γύρων τοῦ βάλς. Ἀλλ' ἐὰν δὲν ἤξευρε νὰ χορεύῃ, νὰ κεντᾷ, νὰ ψάλλῃ τὰς κλαυθμηρὰς μελῳδίας τοῦ Tosti, ἐὰν αἱ μικραί της χεῖρες ἐφαίνοντο μᾶλλον ἐξοικειωμέναι πρὸς τὸν ἀέρα καὶ τὸν ἥλιον ἢ πρὸς τὴν χρῆσιν χειροκτίων, ἠδύνατο ὅμως νὰ φέρῃ ἐκ τῆς πηγῆς λάγηνον μὲ στάσιν ὁμοίαν ἀρχαίου ἀγάλματος, μὲ βῆμα ἐλαφρὸν καὶ εὔρυθμον τὸ ὁποῖον σοῦ ἐφαίνετο ὡς ἡ μουσικὴ τῆς κινήσεως, — καὶ κατὰ τοῦτο οὐδεμία χάρις τοῦ Λονδίνου ἠδύνατο νὰ ἐξισωθῇ πρὸς αὐτήν. Ἀκολουθοῦσα τοῦ πατρός της τὰς ἰδέας περὶ γυμναστικῆς, ἔμαθε νὰ τρέχῃ καὶ νὰ πηδᾷ ὡς ἀθλητής, καλλίτερα καὶ ἀπὸ τοὺς νέους τῆς πατρίδος της. Ἀλλ' ἐκεῖνοι δὲν εἶχον πατέρας φιλοσόφους, τηροῦντας πιστῶς τὰς παραδόσεις τῶν ἀρχαίων.

Χάριν τῶν γυμναστικῶν τούτων ἀσκήσεων ὁ Τελάχας παρεσκεύασε λωρίδα γῆς ἀμμόστρωτον εἰς ἕνα ἐκ τῶν κήπων του παρὰ τὸν αἰγιαλόν, ὅπου πλάτανος γηραιὸς παρεῖχε τὴν σκιάν του ὡς ἀναπαυτήριον. Ἐκεῖ ἡ Ἰναρίμη ἐγυμνάζετο, πετῶσα μὲ τοὺς ἐλαφροὺς της πόδας ἐπὶ τῆς ἄμμου, μὲ τὰ ἡμιανοικτὰ χείλη ἐκφράζοντα τὴν ἡδονὴν τῆς ὁρμητικῆς κινήσεως, μὲ τὴν σιτόχρουν παρειὰν κοκκινίζουσαν ἐκ τοῦ ὑγιοῦς αἵματός της.

Παρεκτὸς τῶν βιβλίων της, τῶν ἀσκήσεων καὶ τῆς ἱππασίας, ἡ Ἰναρίμη εἶχε καὶ ἄλλην σπουδαίαν ἐνασχόλησιν· ἦτο ὡς ἐπιστολογράφος ὅλων τῶν ἀγραμμάτων κατοίκων τῆς Ξυνάρας καὶ τοῦ παρακειμένου χωρίου τῶν Λουτρῶν.

[Ἕπεται συνέχεια] *Κατὰ τὸ ἀγγλικὸν ὑπὸ Δ. Β.*

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟΝ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

Εἰς τὸ ἀγγλικὸν περιοδικὸν Harper 's Magazin ἐδημοσιεύθη ἄρθρον τοῦ Th. Child ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν ***Φιλολογικοὶ Παρίσιοι*** μετὰ πολλῶν λαμπρῶν εἰκόνων. Τοῦ ἄρθρου τούτου ἐξαίρεται ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ τύπου ἡ εὐστοχία κατὰ τὰς κρίσεις καὶ ἡ λεπτὴ διαγνωστικὴ δύναμις κατὰ τὸν χαρακτηρισμὸν διαφόρων συγχρόνων γάλλων συγγραφέων καὶ ποιητῶν: Κοππέ, Βογκέ, Μπέκ, Φάβρ, Λοττῆ, Ρισπαίν, Βαρρές, Μωπασσάν, Ταίν, Ὀνὲ κλπ. Τελειώνει δὲ τὸ ἄρθρον διὰ συνοπτικῆς μελέτης περὶ τοῦ παρισινοῦ τύπου.

*

Εἰς τὴν Revue Bleue τῆς 27 Αὐγ. καὶ 3 7βρ. ὁ E. Grenier, ἐκ τῶν ἐπιζώντων φίλων ἐξόχων γάλλων καὶ ἀλλοδαπῶν συγγραφέων, δημοσιεύει ἀναμνήσεις του σχετικὰς πρὸς τὸν βίον καὶ τὸν χαρακτῆρα ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν. Τὰ ἄρθρα ταῦτα δὲν διαπνέονται πάντοτε ὑπὸ στοργῆς καὶ ἐπιεικείας πρὸς τοὺς νεκροὺς φίλους τοῦ συγγραφέως, ὅπως συνήθως συμβαίνει· τοὐναντίον μάλιστα, τινὰ εἶνε μετ' ἀμειλίκτου αὐστηρότητος γεγραμμένα, ὡς τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὸν Χάϊνε. Εἶνε πολὺ παράδοξος ὁ τρόπος καθ' ὃν ὁ Grenier ἐγνώρισε τὸν μέγαν ποιητήν. Ἦσαν καὶ οἱ δύο εἰς αἴθουσαν ἀναγνωστηρίου. Ὁ Grenier ἦτο κρυωμένος καὶ ἔβηχε διαρκῶς· ὁ Χάϊνε ἀπολέσας τὴν ὑπομονήν του φωνάζει ἐπανειλημμένως σούτ, σούτ! Τότε ὁ Grenier στρέφει τὴν κεφαλὴν πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν ἐρωτᾷ ζωηρῶς: «Εἰς ἐμένα λέτε σούτ;» Καὶ ὁ Χάϊνε μετ' ἀληθοῦς ἢ προσποιημένης ἀπορίας ἀποκρίνεται ἀγαθώτατα: «Ὢ, κύριέ μου, ἐνόμιζα πῶς εἶνε κανένας σκύλος!». Ὁ Grenier ἀντὶ νὰ ὀργισθῇ ἐγέλασε, καὶ οὕτω συνήφθη γνωριμία καὶ οἰκειότης μεταξὺ τῶν δύο ἀνδρῶν τόσον στενή, ὥστε ὁ Grenier μετέφρασε καὶ πολλὰ ποιήματα τοῦ Χάϊνε. Χαρακτηριστικώτατον εἶνε καὶ τὸ ἑξῆς ἀνέκδοτον, τὸ ὁποῖον ἀναφέρει εἰς τὸ ἄρθρον του: Γερμανός τις ἦλθεν ἐκ Γερμανίας ἐπίτηδες ἵνα μονομαχήσῃ μετὰ τοῦ ποιητοῦ. Ὁ Χάϊνε ἐδέχθη προθύμως τὴν πρόσκλησιν. Ὅτε δὲ μετέβησαν εἰς τὸ ὁρισθὲν μέρος μὲ καιρὸν βροχερώτατον, δεικνύων τὸ βορβορῶδες ἔδαφος εἶπε πρὸς τοὺς μάρτυράς του γελῶν: «Ἡ ὁδὸς τῆς τιμῆς εἶνε πολὺ ἀκάθαρτος».

*

Τὸ ἀγγλικὸν *Ἀθήναιον* ἀφιεροῖ ἄρθρον μακρὸν εἰς τὸ τσεχικὸν θέατρον καὶ ἰδίως τὸν βωμὸν δραματουργὸν Vrchlicky, τοῦ ὁποίου ἡ ἑλληνικῆς ὑποθέσεως τριλογία *Ἱπποδάμεια* κρίνεται ὡς ἔξοχον ἔργον καὶ ἐκίνησε τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν συμπατριωτῶν του παρασταθὲν ἐπὶ ἓν ἔτος συνεχῶς ἐν Πράγᾳ. Πλὴν δὲ τούτου καὶ ἄλλα δραματικὰ ἔργα ἔχει συγγράψῃ ὁ Vrchlicky, ὧν τὰς ὑποθέσεις ἠρύσθη ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ καὶ ῥωμαϊκοῦ κόσμου· τοιαῦτα εἶνε *Τὰ ὦτα τοῦ Μίδα*, *Ἰουλιανὸς ἀποστάτης*, *Ἡ Ἐκδίκησις τοῦ Κατούλλου*. Τὴν τριλογίαν τῆς *Ἱπποδαμείας* ἀποτελοῦσι τὰ ἑξῆς δράματα: *Ἡ μνηστεία τοῦ Πέλοπος*, *Ἡ διαλλαγὴ τοῦ Ταντάλου*, *Ὁ θάνατος τῆς Ἱπποδαμείας*.

*

Digitized by Google

Περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῆς γυναικὸς ἐπὶ τοῦ βίου καὶ τοῦ ἔργου τοῦ ποιητοῦ Σέλλεϋ δημοσιεύει τὸ ἰταλικὸν περιοδικὸν Natura ed Arte ἄρθρον ἀξιόλογον τοῦ Montecorboli. Κατὰ τὸν ἰταλὸν ἀρθρογράφον ἡ ζωὴ τοῦ μεγάλου ἄγγλου ποιητοῦ διαιρεῖται εἰς δύο μέρη, τὸ μὲν πλῆρες γενναίων προθέσεων καὶ ὑψηλῶν ἰδεῶν, τὸ δὲ κοσμούμενον ὅλον ὑπὸ ὡραίων καὶ ἐρασμίων γυναικῶν. Ἀναμφισβητήτως δὲ διὰ τῆς ἐπιδράσεως αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἔργου καὶ τοῦ βίου τοῦ Σέλλεϋ ἐγεννήθη τὸ εἰδυλλιακὸν ἐκεῖνο δρᾶμα, ὅπερ ἐκτυλίσσεται μυστηριωδῶς μεταξὺ καρδίας καὶ πνεύματος, ουτοπίας καὶ αἰσθήματος.

*

Εἰς τὸ γερμανικὸν περιοδικὸν Magazin für Litteratur (17 Σεπτεμβρ.) ὁ H. Hansen ἀγγέλλει τὴν προσεχῆ ἔκδοσιν νέου ἔργου τοῦ Ἴβσεν, χωρὶς ν' ἀναφέρῃ τι σχετικὸν πρὸς τὴν ὑπόθεσιν αὐτοῦ. Τοῦτο δὲ διότι ὁ μέγας σουηδὸς ποιητὴς συνηθίζει νὰ μὴ λέγῃ τι περὶ τῶν ἔργων του πρὸ τῆς ἐκδόσεως αὐτῶν οὐδὲ εἰς αὐτὴν τὴν γυναῖκά του καὶ τὸν υἱόν του. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ὁ ἀρθρογράφος ὑπολογίζει τὴν περιουσίαν τοῦ Ἴβσεν εἰς 500 χιλιάδας φράγκων καὶ προσθέτει ὅτι ἐξ ἑκάστου βιβλίου του ἐκδιδομένου εἰς 10,000 ἀντίτυπα κερδίζει περὶ τὰς 20 χιλιάδας φράγκων.

*

Εἰς τὸ μέγα ἀμερικανικὸν περιοδικὸν Arena μωαμεθανὸς ἀρθρογράφος καλούμενος Ἴβν-Ἰσαὰκ δημοσιεύει σφοδρότατον κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἄρθρον καὶ προβλέπει τὴν προσεχῆ παρακμὴν αὐτοῦ καὶ τὸν θρίαμβον τοῦ Ἰσλαμισμοῦ!

*

Εἰς τὸ *Πρῶτον βῆμα* τοῦ Τολστόη περὶ τοῦ ὁποίου λόγος ἐγένετο ἐνταῦθα κατὰ τὸν παρελθόντα μῆνα ἀπήντησεν ὁ C. Richet διὰ τῆς Revue Scientifique τῆς 24 Σεπτεμβρίου. Μὴ παραδεχόμενος τὴν ἀπόλυτον καταδίκην πάσης πολυτελείας, συμφωνῶν ὅμως μετὰ τοῦ μεγάλου ῥώσσου συγγραφέως κατὰ τὰ λοιπὰ ὑπολογίζει ὅτι οἱ ἄνθρωποι καταναλίσκουσι κατὰ μέσον ὅρον τριπλασίαν τροφὴν ἢ ὅση ἀναγκαίως ἀπαιτεῖται πρὸς θρέψιν, καὶ ὅτι δύναται κάλλιστα νὰ ζήσῃ τις ὑγιὴς καὶ μακρόβιος χωρὶς νὰ τρώγῃ κρέας.

*

Πολλὰ ἀγγλικὰ περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδες ἐδημοσίευσαν εὐμενεῖς βιβλιοκρισίας περὶ τοῦ διηγήματος τοῦ κ. Γ. Δροσίνη: *Τὸ Βοτάνι τῆς Ἀγάπης*, ὅπερ ἀγγλιστὶ μετέφρασεν ἐσχάτως ἡ κυρία Ἔδμονδς καὶ ἐξέδωκεν ἐν τῇ «Ψευδωνύμῳ Βιβλιοθήκῃ» τὸ μέγα ἐκδοτικὸν κατάστημα τοῦ Λονδίνου Fisher Unwin. Οὕτω ἡ Whitwall Review κρίνει ὡς ἑξῆς τὸ διήγημα: «Ἔκπαγλον γοητείαν μετὰ βαθέος ἐνδιαφέροντος δύναται νὰ εὕρῃ τις ἐν τῇ τελευταίᾳ συμβολῇ εἰς τὴν *Ψευδώνυμον Βιβλιοθήκην*. Μεταφερόμεθα εἰς τὴν γραφικὴν καὶ ἀπόκεντρον νῆσον τῆς Εὐβοίας, ἥτις, καίτοι ἐγγὺς τῶν Ἀθηνῶν κειμένη, εἶνε συγκριτικῶς τόσον ὀλίγον γνωστή, καὶ σώζει ἀκόμη ἄχρι καὶ τῆς ἡμέρας ταύτης τὰς ἀρχαίας της δεισιδαιμονίας, τὰς παραδόσεις καὶ τὰ ἔθιμα. Τὸ βιβλίον μαγεύει τὸν ἀναγνώστην μὲ τὰς περιγραφάς του καὶ μὲ τὴν ζωγραφικὴν τῶν λέξεων μόνον, ἀνεξαρτήτως τῆς πλοκῆς τοῦ διηγήματος. Εἶνε εὔκολον, ἐνῷ ἀναγινώσκει τις, νὰ ταξειδεύσῃ εἰς τὰ ἥσυχα δάση καὶ τοὺς λόφους, ἀνάμεσα εἰς τὰς ἐλαίας καὶ τὰς εὐσκίους πλατάνους, νὰ φαντασθῇ τοὺς ἀλκίμους ἀγρότας καὶ ποιμένας ἐν τῇ γραφικῇ των ἀμφιέσει, μὲ τὸ ἔμφυτον μουσικὸν δῶρόν των, τὴν ἀκράτητον μεσημβρινὴν ὁρμήν των καὶ τὰς ἁπλᾶς ὀρέξεις των».

Ὁ δὲ Speaker: «Τὸ *Βοτάνι τῆς Ἀγάπης* ἀποτελεῖ τόμον ἐν τῇ «Ψευδωνύμῳ Βιβλιοθήκῃ», καὶ ὡς ἡ *Ἀμαρυλλὶς* τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως, ἐν τῇ αὐτῇ σειρᾷ, πραγματεύεται νεώτερον ἑλληνικὸν βίον. Αἱ σκηναὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι ὁμοῦ οἱ παριστώμενοι εἶνε καινοπρεπεῖς, καὶ τὸ διήγημα ἔχει ἀσυνήθη γοητείαν. Βλέπει τις ἐν αὐτῷ τὸ ἀρχαῖον κλασικὸν πνεῦμα οἱονεὶ χειροκροτούμενον μὲ τὸ πνεῦμα τῶν νεωτέρων χρόνων. Ὁ ἔρως τοῦ βοσκοῦ πρὸς τὴν γυφτοπούλαν ἠδύνατο νὰ ψαλῇ ὑπὸ τοῦ Θεοκρίτου· ἀλλ' ἐν τῇ παραδόξῳ λύσει τοῦ διηγήματος, τὸ ἀσυνείδητον καὶ ἡ ἁπλότης τοῦ βουκολικοῦ ποιητοῦ ἐκλείπουσι. Ἀνεγνώσαμεν πολὺ μεγαλητέρας ἀξιώσεις ἔχοντα μυθεύματα, τὰ ὁποῖα ἐκίνησαν τὸ ἐνδιαφέρον μας πολὺ ὀλιγώτερον τοῦ χαρίεντος τούτου εὐθοϊκοῦ εἰδυλλίου· ἔν τε τῇ λεπτότητι καὶ τῇ ἁπλότητι αὐτοῦ εἶνε παραδόξως ἑλκυστικόν».

Ἡ ἐφημερὶς Daily Chronicle: «Τὸ *Βοτάνι τῆς Ἀγάπης*, ὑπὸ Γεωργίου Δροσίνη, εἶνε ὁ δέκατος ἕκτος τόμος τῆς «Ψευδωνύμου Βιβλιοθήκης» καὶ λίαν ἐπιτυχὴς εἰς αὐτὴν προσθήκη. Ὑπάρχουσιν ἴσως καλλίτερον κατασκευασμένα διηγήματα ἐν τῇ σειρᾷ ταύτῃ, καὶ βαθύτεραι μελέται χαρακτήρων· ἀλλ' ἡ μικρὰ αὕτη παράστασις χωρικοῦ βίου ἐν νήσῳ τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος ἔχει πολὺ ἤρεμον θέλγητρον καὶ εἶνε πολὺ ζωντανή. Δυνάμεθα εὐκόλως νὰ πιστεύσωμεν μετὰ τῆς μεταφραστρίας, ὅτι εἶνε «πιστὴ ἀπεικόνισις ἐθίμων, ὡς καὶ πολλῶν δεισιδαιμονιῶν, ἰσχυουσῶν ἔτι ἀνὰ τὴν εὔδενδρον καὶ γραφικὴν Εὔβοιαν», μέρος τὸ ὁποῖον, καίπερ οὐχὶ πολὺ ἀπέχον τῶν Ἀθηνῶν, «εἶνε πολὺ μᾶλλον ἀπόκεντρον ὅσον ἀφορᾷ τὴν διατήρησιν τῶν παλαιῶν παραδόσεων ἢ πολὺ ἀπώτερα μέρη.» Ὁ ἀγρότης, ὁ νεαρὸς μάλιστα ἀγρότης, ὅστις διέρχεται τὰς ἡμέρας του ἐν μέσῳ δασῶν καὶ ὀρέων, συρίζων μὲ τὸ ποίμνιόν του ὁλόγυρα, εἶνε ἁπλοϊκὸν καὶ εὔπιστον πλάσμα, καὶ πλῆρες δεισιδαιμονιῶν· τὸ βότανον ἢ κόνις τῆς ἀγάπης εἶνε ἡ δεισιδαιμονία ἣν ἐπραγματεύθη ἐνταῦθα ὁ Γεώργιος Δροσίνης. Θῦμα ταύτης εἶνε ἡ ἀθιγγανὶς κόρη . . . Ὁ ἐραστής της φαίνεται τὰ πολλὰ ἀγροῖκος, καὶ δι' αὐτὸν δ' ἐπίσης ὀλεθρία ὑπῆρξεν ἡ χρῆσις τοῦ βοτάνου. Πλείονα τοῦ διηγήματος δὲν θ' ἀποκαλύψωμεν. Εἶνε καθ' ὅλους τοὺς τρόπους ἐνδιαφέρον, ἀλλὰ πολλοὶ τῶν ἀναγνωστῶν κυρίαν ἡδονὴν θὰ εὕρωσιν εἰς τὰς λαμπρὰς καὶ ἁπλᾶς περιγραφὰς τοῦ ἀγροτικοῦ βίου, εἰς τὰ συμπόσια, τὰς ἑορτὰς τοῦ θέρους, τὰς γαμηλίους τελετάς, τοὺς χορούς, τὴν φλογέραν καὶ τὰ ᾄσματα. Εἶνε ὅλα φυσικὰ εἰς ἄκρον, καὶ ἡ μεταφράστρια μᾶς διαβεβαιοῖ ὅτι δύνανται νὰ ληφθῶσιν ὡς πιστὴ ζωγραφία πολλῶν μερῶν τῆς Εὐβοίας ἐν τῷ παρόντι χρόνῳ.»

Ἡ ἐφημερὶς The Rock: «Εἶνε διήγημα ἐξελισσόμενον μετὰ παραδόξου δροσερότητος καὶ δυνάμεως καὶ εἶνε ἀξιοσημείωτον δεῖγμα ἑλληνικῆς μυθοπλαστίας, περιέχον πολλὰ τὰ δυνάμενα νὰ κινήσωσι τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ μελετῶντος τὴν λαογραφίαν, αἱ δὲ περιγραφαί του σκηνογραφιῶν ἑλληνικῆς φύσεως θὰ τύχωσιν εὐμενοῦς ὑποδοχῆς παρὰ τῷ ἀναγνώστῃ ἐν γένει.»

Καὶ ἡ ἐφημερὶς The People: «Ἰσχυραὶ δραματικαὶ καταστάσεις καὶ ἰσχυροὶ χαρακτῆρες εἶνε τὰ κυριώτατα γνωρίσματα τοῦ *Βοτανιοῦ τῆς Ἀγάπης*, τελευταίας ἐκδόσεως τῆς «Ψευδωνύμου Βιβλιοθήκης». Εἶνε δροσερόν, εὔρωστον διήγημα, ἄφθονον ἔχον τὸ ἐνδιαφέρον, καὶ συγχαίρομεν τῷ ξένῳ συγγραφεῖ ἐπὶ τῇ λαμπρᾷ ταύτῃ φιλολογικῇ ἐπιτυχίᾳ».

*

Εἰς τὸν *Παρνασσὸν* (φυλλαδ. Ἰουνίου ἐκδοθὲν κατ' αὐτὰς) ὁ κ. Π. Ἀποστολίδης δημοσιεύει τὴν ἀρχὴν ἐνδιαφέροντος ἄρθρου ἐπιγραφομένου *Ποίησις καὶ ποιηταὶ κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν.*

*

Digitized by Google

Ἀξιανάγνωστα ἐκ γαλλικῶν περιοδικῶν:

Περὶ τῆς συγχρόνου ἀγγλικῆς φιλολογίας ὑπὸ Glardon (Bibliotheque Universelle) — Ὁ Ἑρβέρτος Σπένσερ καὶ τὰ ἔργα του ὑπὸ A. des Rotours (Le Correspondant 10 Σεπτ.)—Περὶ Ἴβσεν καὶ Βγιόρνσον ὑπὸ E. Tissot (ὁμ.) — Περὶ γυναικείας ἐκπαιδεύσεως ὑπὸ M. Breal (Revue Bleue 3 Σεπτ.) — Ἡ τεχνητὴ βροχὴ ὑπὸ de Varigny (Revue des deux Mondes 1 Σεπτ.) — Ὁ ἀνδριὰς τοῦ Βωδελαὶρ ὑπὸ F. Brunetière (ὁμ.) — Αἱ ἀγγλικαὶ ἐκλογαὶ ὑπὸ A. Filon (ὁμ. 15 Σεπτ.) — Ἑκατονταετηρὶς τοῦ Κολόμβου (Revue Encyclopédique 15 Σεπτ.) — Ἀδριανὴ Λεκουβρὲρ ὑπὸ Larroumet (Revue de Famille 1—15 Σεπτεβρ.) — Ἡ σύγχρονος ἱσπανικὴ φιλολογία ὑπὸ L. Quesnel (Nouvelle Revue 1 Σεπτ.) — Ὁ Στρατάρχης Μαχμαὼν ὑπὸ Grandin (ὁμ. 15 Σεπτ.)— Ἡ προσωπικότης εἰς τὰ ὄνειρα ὑπὸ J. M. Guardia (Revue Philosophique). — Τὸ μέλλον τῆς ψυχολογίας ὑπὸ C. Richet (Revue Scientifique 3 Σεπτ.) — Ὁ περὶ ὑπάρξεως ἀγὼν μεταξὺ τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ ὀργανισμοῦ ὑπὸ E. Metchnikoff (ὁμ. 10 Σεπτεμβρ.).

*

Ἐξ ἀγγλικῶν καὶ ἀμερικανικῶν περιοδικῶν:

Ἡ ἠθικὴ τῶν σκύλων ὑπὸ L. Robinson (Contemporary Reviw) — Ἡ ἰδιοφυΐα καὶ ἡ μεγαλοφυΐα ἐν τῷ θεάτρῳ ὑπὸ G. Barlow (ὁμ.) — Ἡ ἱερὰ χλωρὶς ὑπὸ Dowling. — Ὁ πλανήτης Ἄρης ὑπὸ B. Ball (Fortnigthly Review) — Ἡ χολέρα καὶ ἡ καθαριότης ἐν Ρωσσίᾳ ὑπὸ E. Lanin. (ὁμ.) — Τὰ μεγάλα ἐπιστημονικὰ προβλήματα τῆς αὔριον ὑπὸ T. Thurston (Forum) — Ἀκαδημία πιθήκων ὑπὸ R. Garner (New Review) — Ἡ ἀπελευθέρωσις τοῦ Ἀραμπῆ πασσᾶ ὑπὸ W. Blunt (Nineteeuth Century) — Περιγραφὴ τῶν κουκλῶν τῆς βασιλίσσης Βικτωρίας ὑπὸ Miss Lowey (Strand).

*

Ἐκ Γερμανικῶν περιοδικῶν:

Τὸ Κάϊρον καὶ τὰ περίχωρά του ὑπὸ P. Lehzen (Aus allen Welttheilen) — Νέαι φάσεις τῆς ὀθωμανικῆς πολιτικῆς (Deutsche Rundschau)—Δραματικαὶ ἐντυπώσεις ὑπὸ B. Auerbach (Magazin für Litteratur) — Σύγχρονα θαύματα ὑπὸ R. Grazer (Kritische Revue aus Oesterreich) — Οἱ Γερμανικοὶ Φαῦστοι τοῦ ΙΘ'. αἰῶνος. (Westermann 's Monatshefte).

*

Ἐξ ἰταλικῶν περιοδικῶν:

Χριστόφορος Κολόμβος ὑπὸ C. de Sollis (Nuova Antologia) — Ὁ χριστιανικὸς σοσιαλισμὸς ὑπὸ R. Bonghi (ὁμ.) — Ὁ Ἔρως τοῦ Ματζίνη ὑπὸ de Cero (Natura ed Arte).

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Εἰς αἴθουσαν νοσοκομείου ὁ ἰατρὸς ἐρωτᾷ:

— Ποιος ἔβηξε πολὺ τὴν νύκτα;

Ὅλοι οἱ ἀσθενεῖς ἀποκρίνονται:

— Ἐγώ, ἐγώ!

— Τότε δὲν θὰ πιῆτε τσάϊ σήμερα . . . Λοιπὸν ποιος ἔβηξε;

— Ὅλοι: — Ὁ Γιάννης!

Ὁ ἰατρός: — Τότε ὁ Γιάννης θὰ πιῇ τσάϊ.

* * *

Ὁ Πυθαγόρας εἶχεν ἤδη κατὰ νοῦν τὸ περίφημον θεώρημα τῆς ἑκατόμβης ὅτι: «παντὸς ὀρθογωνίου τριγώνου τὸ τετράγωνον τῆς ὑποτεινούσης ἰσοῦται πρὸς τὸ ἄθροισμα τῶν τετραγώνων τῶν δύο ἄλλων πλευρῶν», ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ συλλάβῃ τὸ παραστατικὸν σχῆμα. Ἐνῷ δὲ ἐδυσχέραινεν ἐπὶ τούτῳ, βλέπει αἴφνης πρὸ τῆς θύρας του γραῖαν φορτωμένην

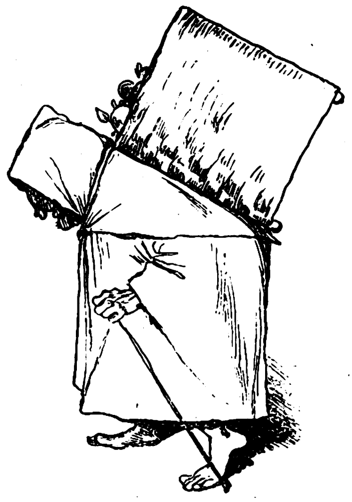

καὶ ἀμέσως τότε χαράσσει διὰ τῆς ῥάβδου του ἐπὶ τοῦ χώματος τὸ εἰς μάτην ἀναζητούμενον σχῆμα:

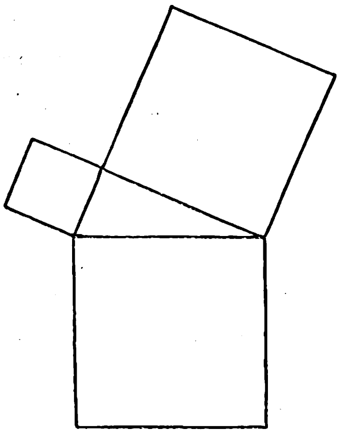

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἀρχαιολογικὰ

Γενομένων ἀνασκαφῶν ἐν Μυκήναις ἀνευρέθησαν νέοι πάλιν τάφοι ὑπόγειοι μετὰ γλυφῶν καὶ ἐπιγραφῶν δυσαναγνώστων, ἐντὸς δὲ τῶν τάφων ὅπλα ἐποχῆς ἀρχαιοτάτης, νομίσματα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ καὶ ἄλλα πολλοῦ λόγου ἄξια ἀντικείμενα. Αἱ ἀνασκαφαὶ ἐξακολουθοῦσι.

— Κατὰ τὰς ἐν τῇ Παλαιᾷ Κορίνθῳ ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐνεργουμένας ἀνασκαφάς, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὑφηγητοῦ κ. Σκιᾶ, ἀνευρέθη οἰκοδόμημα τὰ μάλιστα ἀξιοσπούδαστον, ὁμοιάζον πρὸς τὴν ἐν Ὀλυμπίᾳ Θεηκολεῶνα κατὰ τὸ σχέδιον, ἀνῆκον δὲ χρονολογικῶς εἰς τὸν ε' ἢ ϛ' π. Χ. αἰῶνα. Ἐκτὸς αὐτοῦ ἀνευρέθησαν καὶ δύο ἕτερα ἀρχαῖα οἰκοδομήματα, ὧν τὸ ἓν εἶνε διαστάσεων μεγίστων, διότι

Digitized by Google

οἱ κίονες αὐτοῦ ἔχουσι διάμετρον μεγαλειτέραν τῶν δύο μέτρων· δυστυχῶς ὅμως ταῦτα δὲν ἀνεσκάφησαν ὁλόκληρα. Γλυπτὰ ἔργα καὶ ἐπιγραφαὶ εὑρέθησαν ὀλίγαι, τοὐναντίον δὲ ὄχι εὐκαταφρόνητος εἶνε ὁ ἀριθμὸς τῶν πηλίνων εἰδωλίων τῶν καλλίστων χρόνων τῆς ἑλληνικῆς τέχνης.

— Κατὰ τὰς ἐν Δήλῳ ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς ἐνεργουμένας ἀνασκαφὰς ἀνευρέθησαν τὸ λογεῖον τοῦ Θεάτρου καὶ αἱ διάφοροι αὐτοῦ εἴσοδοι.

Φιλολογικὰ

Ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῶν Συζητήσεων ὁ ἀκαδημαϊκὸς Μελχιὸρ δὲ Βογκέ, εἷς τῶν ἐξοχωτέρων γάλλων κριτικῶν, ἐδημοσίευσε κρίσιν ἐπαινετικωτάτην περὶ τοῦ νεωτάτου συγγράμματος La Grèce d'aujourd'hui τοῦ Γαστὸν Δεσάν, ὅπερ τάσσει ὑπεράνω τῆς *Συγχρόνου Ἑλλάδος* τοῦ Ἀμπού.

— Ἐν Ἀγγλίᾳ ἀγγέλλεται ἡ ἔκδοσις διαφόρων ἀρχαίων ἑλληνικῶν συγγραμμάτων καὶ ἱστορικῶν ἔργων σχετιζομένων πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Οὕτω τὸ κατάστημα Μακμίλλαν ἀγγέλλει τὴν προσεχῆ ἔκδοσιν τῆς *Πολιτείας Ἀθηναίων* τοῦ Ἀριστοτέλους μετὰ κριτικῶν σχολίων τοῦ καθηγητοῦ Σάνδυς, δευτέραν ἔκδοσιν τῆς *Ἱστορίας τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ πολιτεύματος ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἰταλίᾳ* τοῦ Φρῆμαν, νέαν ἔκδοσιν τῶν *Βακχῶν* τοῦ Εὐριπίδου ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Τύρελ καὶ τοῦ ὀγδόου βιβλίου τῶν ἱστοριῶν τοῦ Θουκυδίδου ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Τύκερ. Τὸ δὲ Τυπογραφεῖον Κλάρενδων ἐν Ὀξωνίᾳ ἀγγέλλει τὴν Πλάτωνος Πολιτείαν μετὰ σημειώσεων τῶν Ζάουετ καὶ Κάμπελ· τὸν πρῶτον τόμον τῆς *περὶ ἑλληνικῶν διαλέκτων* συγγραφῆς τοῦ ἀμερικανοῦ Βέαρ Σμὶθ καὶ δύο τόμους κριτικῶν καὶ ἑρμηνευτικῶν σχολίων εἰς τὰ Ἠθικὰ Νικομάχεια τοῦ Ἀριστοτέλους.

— Ὁ ἀκαταπόνητος Γλάδστων μολονότι πρωθυπουργὸς πολυάσχολος, δὲν ἔπαυσεν ἐργαζόμενος φιλολογικῶς. Οὕτως ἐκτὸς τοῦ ἐν τῷ Συνεδρίῳ τῶν Ἀνατολιστῶν ἀναγνώσματος, ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως ἐν τῇ Βορείᾳ Ἀνατολικῇ Ἐπιθεωρήσει ἐκτενῆ ἀναίρεσιν τοῦ περὶ Αὐτονομίας συγγράμματος τοῦ Δουκὸς τοῦ Ἀργαῒλ, δι' ἣν ἐπληρώθη ὑπὸ τοῦ Ἀμερικανοῦ ἐκδότου τεσσαράκοντα λίρας.

— Ἐκ τοῦ Καταστήματος Κάλμανν Λέβυ ἐξεδόθησαν ἐν Παρισίοις εἰς ἕνα τόμον αἱ *Ἰδιαίτεραι Ἐπιστολαὶ* τοῦ Στένδαλ· ἀλλὰ κρίνονται ὡς οὐδὲν νέον προσθέτουσαι εἰς τὰ περὶ τοῦ μεγάλου συγγραφέως γνωστὰ καὶ οὐδὲν ἐνδιαφέρον παρέχουσαι εἰς τοὺς θαυμαστάς του.

— Ἐν Λειψίᾳ ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Ἰουλίου Σβάρετς σύγγραμμα ἐπιγραφόμενον *Ἡ ἐν Ἀθήναις Δημοκρατία*, ἐν ᾧ ὁ συγγραφεὺς προσπαθεῖ νἀποδείξῃ μικροτέραν τῆς περὶ αὐτῆς φήμης τὴν ἐποχὴν τῆς ἑλληνικῆς ἀκμῆς. Ὁμοίας φύσεως βιβλίον εἶχεν ἐκδοθῇ πρό τινων μηνῶν καὶ ἐν Λονδίνῳ Problem in Greek History ἐπιγραφόμενον ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ I. P. Mahafty.

— Ηὐτοκτόνησεν ἐν Παρισίοις ὁ Ἕκτωρ Κρεμιέ, ὁ γνωστὸς συγγραφεὺς διαφόρων θεατρικῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα διεσκεύαζε θαυμασίως διὰ τὴν σκηνὴν καὶ διὰ τὴν μελοποίησιν, παραλαμβάνων ἐκ μυθιστοριῶν τὰς ὑποθέσεις. Πάσχων ὑπὸ χρονίου νοσήματος καὶ κυριευθεὶς ἐσχάτως ὑπὸ μελαγχολίας ὁ τόσον εὔθυμος καὶ φιλόζωος, ἐπυροβόλησε κατὰ τοῦ κρανίου του. Ἡ σφαῖρα ὅμως δὲν τὸν ἔπληξε καιρίως καὶ ὁ δυστυχὴς ἐμαρτύρησεν ἕως οὗ ἀποθάνῃ.

Καλλιτεχνικὰ

Ἀπέθανεν ὁ Γάλλος ζωγράφος Κάρολος Girand τοῦ ὁποίου ἡ ὡραία εἰκὼν Jeu de boules κοσμεῖ τὸ Μουσεῖον τοῦ Λουξεμβούργου.

ΑΛΦΡΕΔΟΣ ΤΕΝΝΥΣΟΝ

Ἐπιστημονικὰ

Ἐν τῷ ἐν Βιέννῃ συνελθόντι Συνεδρίῳ τῶν Δερματολόγων ὁ ἐξ Ἑλλάδος ἀντιπρόσωπος κ. Παῦλος Ἰωάννου ἀνέγνω πραγματείαν περὶ συφιλίδος παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησι ἥτις βαθεῖαν ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν. Ἐναντίον τῆς κοινῶς μέχρι τοῦδε ἐπικρατούσης γνώμης, ὁ Ἕλλην καθηγητὴς ἀπέδειξε διὰ χωρίων τοῦ Ἡροδότου, τοῦ Ἱπποκράτους, τοῦ Κέλσου, τοῦ Γαληνοῦ, κτλ. ὅτι ἡ νόσος ἦτο γνωστὴ εἰς τοὺς ἀρχαίους ἕλληνας ὑφ' ὅλας αὐτῆς τὰς μορφὰς καὶ καθ' ὅλα τὰ στάδια, καὶ ὅτι οἱ τότε ἰατροὶ ἔτρεφον ὑγιεῖς περὶ τῆς θεραπείας της ἰδέας, μὴ οὔσης ἀγνώστου καὶ αὐτῆς τῆς ἀντισηπτικῆς μεθόδου, ὡς εἰκάζεται ἔκ τινος χωρίου τοῦ Ἱπποκράτους.

Θεατρικὰ

Ἐν τῷ θεάτρῳ Gymnase τῶν Παρισίων παρεστάθη νέον δρᾶμα τοῦ Ἐρνέστου Δωδὲ ἐπιγραφόμενον Un drame parisien.

— Ἡ χειμερινὴ θεατρικὴ κίνησις ἐν Ἀθήναις προμηνύεται ζωηροτάτη. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ἀφίκετο ἐκ Πατρῶν διὰ νὰ δώσῃ σειρὰν παραστάσεων εἰς τὸ Θέατρον τῆς *Κωμῳδίας* ἡ Δνὶς Αἰκατερίνη Βερώνη, ἡθοποιὸς ἧς προηγήθη φήμη ἀγαθωτάτη καὶ ἡ πρὸ τοῦ ἀθηναϊκοῦ κοινοῦ ἐμφάνισις τῆς ὁποίας περιμένεται μετ' ἐνδιαφέροντος.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ἀλφρέδος Τέννυσον.

Ἀπεβίωσε τὴν πρωΐαν τῆς 6 Ὀκτωβρίου ἐ. ν. ὑπερογδοηκοντούτης ἐν τῇ ἐν Ἑλσεμὲρ ἐπαύλει του ὁ δαφνοστεφὴς Ἀλφρέδος Τέννυσον, ὁ αὐλικὸς ποιητὴς τῆς Ἀγγλίας. Ὁ Τέννυσον ἐν τῇ τιμητικῇ ταύτῃ θέσει εἶχε διαδεχθῇ τὸν Οὐόρτσουορθ, τὸν διάδοχον τοῦ Σουθεῦ.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—147

Digitized by Google

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ[1]

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ Κας HANNAH LYNCH

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ΄.

Ἄφιξις τοῦ Γουσταύου Λανὲκ εἰς Ξυνάραν.

Ὁ ἥλιος τοῦ Δεκεμβρίου ἔλαμπε φαιδρῶς ἐπὶ τῆς μικρᾶς ἀποβάθρας τῆς Τήνου τὸ ἀπόγευμα ὅτε ὁ Λανὲκ ἀπεβιβάσθη ἐκ τῆς *Ἴριδος*. Ὁ Κος Τελάγας εἶχε παραγγείλει τὸν Ἀριστείδην, τὸν ἄνθρωπον τῆς ἐμπιστοσύνης, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἤδη συνοδεύσει τὴν Ἰναρίμην εἰς Μουσουλοῦν, νὰ μεταβῇ κάτω εἰς τὴν χώραν πρὸς συνάντησιν καὶ συνοδείαν τοῦ ξένου. Εἰς τὸν Γουσταῦον δὲν ἤρεσεν ἐκ πρώτης ὄψεως ὁ ὁδηγός του. Εὕρισκε μᾶλλον ἐνοχλητικὴν τὴν προθυμίαν μὲ τὴν ὁποίαν ὁ χωρικὸς ἐκεῖνος τὸν ἐλάμβανε τρόπον τινὰ ὑπὸ τὴν προστασίαν του, τοῦ ἐφάνη δὲ ἀπρεπὴς καὶ ἡ οἰκειότης τῆς δεξιώσεώς του, προβᾶσα μέχρι χειραψίας. Ὁ Ἀριστείδης ἐξήγησε διὰ μακρῶν εἰς τὸν ξένον τοὺς λόγους διὰ τοὺς ὁποίους θὰ ἦτο καλὸν ν' ἀναπαυθῇ ὀλίγον, προτοῦ ἀρχίσῃ ἡ ἀνάβασις εἰς Ξυνάραν καὶ τὸν ὡδήγησεν εἰς μικρὸν ἐκεῖ καφενεῖον. Ὁ Λανὲκ ἦτο ἀκόμη τόσον ἀδύνατος ἐκ τῆς ἀσθενείας του, ὥστε δὲν ἀντεῖπεν. Ἐκάθισε λοιπὸν καὶ ἔβλεπε τὰ περὶ αὐτὸν ἐνῷ ἡτοιμάζετο ὁ καφές του. Ἦτο Ἀνατολίτης καὶ αὐτός, ὥστε τὸ ρυπαρὸν ἐκεῖνο καφενεῖον δὲν τοῦ ἐπροξένησε τὴν αὐτὴν ὀδυνηρὰν ἐντύπωσιν τὴν ὁποίαν θὰ ἐπροξένει εἰς Γάλλον ἢ Ἄγγλον περιηγητήν. Ἐτέρπετο βλέπων τὴν γαλανὴν θάλασσαν λάμπουσαν ὑπὸ τὰς πλαγίας ἀκτῖνας, καὶ τὰς κώπας αἱ ὁποῖαι ἀνεβοκατέβαινον καὶ ἐφαίνοντο ὡς ἀκόντια ἀπαστράπτοντα. Ἐσκέπτετο μὴ ἆρά γε ὁ ὁδηγός του εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ἰατροῦ του, καὶ προέβλεπεν ὅτι θὰ πλήξῃ μὲ τοιούτου εἴδους συναναστροφήν. Ἄλλως δέ, καθὼς γνωρίζομεν, δὲν ἠγάπα ἐν γένει τοὺς Ἕλληνας. Μὲ τὰς σκέψεις ταύτας καὶ μὲ τὴν πρὸ αὐτοῦ θέαν ἐπέρασε ἀρκετὴν ὥραν, χωρὶς νὰ στενοχωρηθῇ. Δὲν ἦτο φύσει ἀνυπόμονος, ἀλλ' οὔτε καθ' ὑπερβολὴν ζωηρός, καὶ ἠρέσκετο εἰς σιωπηλὴν ραθυμίαν. Ἀλλ' ὅμως εὐχαρίστως εἶδεν ἐπὶ τέλους τὸν Ἀριστείδην πλησιάζοντα μὲ ἡμίονον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου τὸν ἐβοήθησε ν' ἀναβῇ, καὶ ἤρχισε βραδέως ἡ δύσκολος ἄνοδος. Ὁ δρόμος καὶ δι' ἄνθρωπον εὔρωστον ἦτο ἀρκετὰ κοπιαστικός, δι' ἕνα ὅμως ὁ ὁποῖος ὑπέφερεν ἀκόμη ἀπὸ διαλείποντα πυρετὸν ἀπέβαινε ἀληθὲς βασανιστήριον. Ὁ δυστυχὴς Λανὲκ κατήντησε νὰ νομίζῃ ὅτι τὸ ζῶόν του ἐβάδιζε διαρκῶς κατὰ κάθετον γραμμήν, πότε μὲ τὴν κεφαλὴν ἐπὶ κορυφῆς καὶ ἄλλοτε μὲ τὴν οὐράν. Ἡ ἀλλόκοτος αὕτη πορεία διήρκεσε δύο σχεδὸν ὥρας. Ἠκούετο ὁ φλοῖσβος τῶν χειμάρρων καὶ ἀντήχει μακρόθεν ὁ ἠχηρότερος κρότος καταρρακτῶν, καὶ τὰ κελαδήματα τῶν πτηνῶν ἀνεμιγνύοντο μὲ τῶν νερῶν τὴν μουσικήν. Ἀλλὰ πῶς νὰ χαρῇ τις τὴν ἡδονὴν τῶν τοιούτων ἤχων, ἐνῷ ἐπίκειται διαρκὴς ὁ κίνδυνος καταστροφῆς τελείας, ἤ, τὸ ὀλιγώτερον, ὁ κίνδυνος νὰ σκορπίσῃ τὰ μέλη του εἰς κρημνοὺς καὶ βάραθρα, καί, ἐν τῷ μεταξύ, ἀγωνίζεται νὰ κρατήσῃ τὸ σῶμά του εἰς ἰσορροπίαν, πότε σκύπτων ἔμπρὸς διὰ μιᾶς πρὸς τὸν λαιμὸν τοῦ ζώου καὶ πότε κλίνων διὰ μιᾶς τὰ νῶτα πρὸς τὴν οὐράν του.

Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὅμως ἤρχισε νὰ συνειθίζῃ εἰς τὰς δυσκολίας τῶν ὁρμητικῶν τούτων κινήσεων καὶ νὰ στρέφῃ τὰ βλέμματα ὁλόγυρά του. Ἡ δείλη προχωροῦσα ἐσκίαζε τὸν καθαρὸν αἰθέρα, ἀλλ' ἐπὶ τῆς γῆς ἔμενον εἰσέτι τὰ χρώματα τῆς ἡμέρας. Ἄνθη ἄγρια, ποικίλα καὶ ὡραῖα, ἐστόλιζον τοὺς ἀγρούς. Ἐπὶ τῶν κοιλωμάτων ἐξεχωρίζετο, ὡς σκιὰ συννέφων ἐπὶ τῆς χλόης, ἢ ὡς πάχνη φαιά, τὸ πυκνὸν φύλλωμα τῶν ἐλαιώνων, αἱ δὲ συκαῖ ἥπλωνον ἀναμέσον τῶν ἐλαιῶν τοὺς πορφυροῦς ἐκ τῆς ἀντανακλάσεως κλάδους των. Ἡ λάμψις καὶ τὸ ψιθύρισμα τῶν ρεόντων νερῶν, τὸ μειδίαμα τοῦ ἡλίου σβυνόμενον βαθμηδὸν εἰς τὸν σκιαζόμενον οὐρανόν, ἡ νωθρὰ κίνησις τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς, ἡ διαύγεια τῆς ἀτμοσφαίρας, τὸ ἄρωμα τῶν θάμνων καὶ τῶν ἀνθῶν, τὰ πάντα ὁμοῦ ἐνέπνεον εἰς τὸν Λανὲκ ἀόριστον αἴσθημα ἀπεριγράπτου τέρψεως. Ὅτε δὲ ἐπὶ τέλους εἶδε τὴν ὡραίαν κοιλάδα τῆς Κολυμβήθρας ἁπλουμένην ὡς πανόραμα ὑπὸ τὸ χωρίον τῆς Ξυνάρας, καὶ τὸ ἐπιβλητικὸν πορφυρόχρουν Κάστρον περιβαλλόμενον ἀπὸ τὰς σκιὰς τῆς ἑσπέρας, ἐσκέφθη ὅτι ἤξιζε τὸν κόπον ἡ δύσκολος ἕως ἐκεῖ ἀνάβασις.

Ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἀνηφορικὴν ὁδὸν τοῦ μικροῦ χωρίου, ὁ Μῆτρος καὶ οἱ δορυφόροι του ἀντήλλασσον ὄρθιοι τὰς σκέψεις των ἔξωθεν τοῦ

1 Ἴδε σελ. 218

Digitized by Google

σιδηρουργείου. Ἡ ἐμφάνισις τοῦ ξένου διέκοψεν, ἐννοεῖται, τὴν συζήτησίν των περὶ τῆς ἀξίας καὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἐν Ἀθήναις πρωθυπουργοῦ.

— Ἄγγλος θὰ εἶναι, εἶπεν ὁ εὐειδὴς Μῆτρος, διακόπτων τὸ κάπνισμά του, καὶ προσηλόνων ἐπὶ τοῦ Λανὲκ ὕποπτον βλέμμα.

— Δὲν 'μοιάζει Ἄγγλος, — τόσον μελαχρινός, ὑπέλαβεν ὁ Μιχάλης, ὁ μαραγκός. — Ἰταλὸς πρέπει νὰ εἶναι.

— Αἴ, χαζέ, ἀπεκρίθη ὁ Μῆτρος ὑπεροπτικῶς, μὴν εἶναι ὅλοι οἱ Ἄγγλοι ξανθοὶ καὶ ἀσπροκόκκινοι; Δὲν τὸν βλέπεις ἀέρα ποῦ σοῦ τὸν ἔχει; Μόνον οἱ Ἄγγλοι σὲ κυττάζουν ὡσὰν νὰ εἶναι αὐτοὶ 'ς τὸν κόσμον καὶ ὄχι ἄλλος. Τί ὑπερηφανεύονται καὶ αὐτοί; τί κορδόνονται; Δέκα ἥρωές των δὲν ἀξίζουν ἕνα 'δικόν μας.

— Σωστὰ τὰ λέγεις, Μῆτρο, εἶπεν ὁ συμβιβαστικὸς Μιχάλης. Ἂν εἶχε ἕνα Μιλτιάδην ἡ Ἀγγλία, τὰ ἄλλα ἔθνη θὰ ἔπρεπε νὰ χαντακωθοῦν! Ποιὸν θ' ἄφινε αὐτὴ νὰ ζήσῃ! Μὲ τόσους καὶ τόσας ἥρωας ἐμεῖς, καπνίζομεν ἥσυχοι τὰ σιγάρα μας καὶ ἀφίνομεν τὸν δρόμον ἐλεύθερον εἰς τοὺς ἄλλους. Ὁ Ἄγγλος, ὅταν ταξειδεύῃ, περιπατεῖ εἰς τοὺς ξένους δρόμους μὲ ὕφος . . . ὡσὰν νὰ εἶναι πολλή του καλοσύνη ποῦ μόνον σὲ παραμερίζει καὶ δὲν σὲ τσαλαπατεῖ.

— Τί νὰ σᾶς 'πῶ, ὑπέλαβε καὶ ὁ Γιάννης, ὁ σιδηρουργός. Ἀλήθεια, ἡ Ἀγγλία ἔχει τὸ κακὸν νὰ ἁπλώνῃ παντοῦ τὸ χέρι της καὶ ν' ἁρπάζῃ ὅ,τι 'μπορεῖ. Εἶναι ὅμως πλούσιος τόπος, κ' ἔχει 'ς τὸν νοῦν της καὶ τὴν Ἑλλάδα. Ὅσον διὰ τὸ Λονδῖνον, φαίνεται πῶς εἶναι μεγάλη χώρα. Ὁ Μαρέγκος . . . τὸν γνωρίζεις, ὁ πλοίαρχος τῆς *Ἴριδος*, ἔμειν' ἐκεῖ μίαν ἑβδομάδα ἀλλὰ καθὼς μοῦ ἔλεγε, δὲν ἐτολμοῦσε νὰ ξεμυτίσῃ ἀπὸ τὸ ξενοδοχεῖον. Τόσος κόσμος καὶ κακὸν εἶναι εἰς τοὺς δρόμους! Εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου, λέγει, πενῆντα τραῖνα φεύγουν καὶ ἔρχονται τὴν ἰδίαν ὥραν. Μοῦ ἔκαμε ὅρκον ὅτι ἐμέτρησεν ἕως τὰ τριάντα καὶ ἔπειτα ἐζαλίσθη· δὲν ἠμπόρεσε νὰ μετρήσῃ παρεπάνω. Ὅταν ἐπήγαινε, λέγει, μὲ τὴν ἅμαξαν, ἔκλειε τὰ μάτια καὶ τ' αὐτιά του, ἀπὸ τὸν φόβον μὴ τὸν πλακώσουν χιλιάδες ἅμαξαι ὁποῦ ἔτρεχαν ὁλόγυρά του 'σὰν ἀστραπή. Νὰ περάσῃς, λέγει, ἀπὸ τὸ ἓν πεζοδρόμιον εἰς τὸ ἄλλο, πρέπει νὰ κάμῃς τὸν σταυρόν σου. Τόσον εἶναι τὸ πλάτος τοῦ δρόμου καὶ τόση ἡ κίνησις!

— Ἀπὸ ὅσα σοῦ λέγει ὁ Μαρέγκος νὰ πιστεύῃς τὰ μισά, ἀνεφώνησεν ὁ Μῆτρος. Τὰ ἔχει εὔκολα τὰ ψεύματα. Κ' ἐμένα μοῦ τὸ εἶπαν ὅτι ἡ Λόνδρα εἶναι μεγάλη, περισσότερον καὶ ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. Ἀλλὰ δὲν πιστεύω ἐγὼ ὅ,τι καὶ ἂν ἀκούσω. Θέλω καὶ μόνος μου νὰ κρίνω. Ὄχι ὅτι γνωρίζω τὰς Ἀθήνας· δὲν ἐπῆγα ἀκόμη ἕως ἐκεῖ. Ἀλλὰ ξεύρω ὅτι εἶναι ἡ ὡραιοτέρα πόλις τοῦ κόσμου. Αἱ Ἀθῆναι ἦσαν Ἀθῆναι πρὶν ν' ἀκουσθῇ καὶ ἡ Λόνδρα καὶ τὸ Παρίσι. Δὲν τὸ ξεύρεις ὅτι ἕως καὶ ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν ἔρχεται κόσμος νὰ βλέπῃ τὴν πρωτεύουσάν μας, καὶ ὅτι ἔβαλαν φύλακας ἐπάνω εἰς τὴν Ἀκρόπολιν νὰ μὴν ἀφίνουν νὰ μᾶς παίρνουν ἀπ' ἐκεῖ μάρμαρα διὰ φυλακτά; Ποιὸς ἀπὸ 'μᾶς ἐπῆγε ποτὲ νὰ πάρῃ φυλακτὸν ἀπὸ τὴν Λόνδραν, ἢ ἀπὸ τὴν Ἀμερικήν;

— Σωστὰ τὰ λέγεις, Μῆτρο, εἶπε καὶ πάλιν ὁ Μιχάλης. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Γλάδστων, ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Ἀγγλίας, ἔχει 'ς τὴν καρδιά του τὴν Ἑλλάδα περισσότερον καὶ ἀπὸ τὸν τόπον του. Ἂς εἴχαμεν πόλεμον καὶ θὰ μᾶς ἔστελνε βοήθειαν, ὅσην θέλομεν.

— Δὲν τὴν ἔχομεν ἀνάγκην τὴν βοήθειάν του, εἶπε μεγαλοπρεπῶς ὁ Μῆτρος, ρίπτων κατὰ γῆς τὸ σιγάρον του. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες μόνοι των ἐδιώρθωσαν τοὺς Πέρσας!

Ἀλλ' ὁ Γιάννης δὲν ἐγνώριζε τίποτε περὶ Περσῶν, ὥστε δὲν τὸν ηὐχαρίστησε διόλου ἡ ἐπίδειξις τῆς πολυμαθείας τοῦ Μήτρου, καὶ ἠθέλησε ν' ἀλλάξῃ ὁμιλίαν.

— Ποῦ θὰ κυνηγήσετε αὔριον; ἠρώτησε.

— Ἐγὼ θὰ 'πάγω πρὸς τὰ Κούμαρα, ἀπεκρίθη ὁ Μῆτρος.

— Δὲν ἔχει κυνῆγι ἐκεῖ, εἶπεν ὁ Γιάννης. Ἐγὼ πηγαίνω 'ς τὴν Μουσουλοῦν. Τὴν ἄλλην Κυριακὴν ἐσκότωσα ἐκεῖ ἕνα σωρὸν τρυγόνια· δὲν σοῦ λέγω σιταρίθραις καὶ μικροπούλια· ἄλλο τίποτε ἐκεῖ!

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Λανέκ, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἀριστείδου διῆλθε τὸ χωρίον, ὑπὸ τὰ περίεργα βλέμματα καὶ τὰ σχόλια ὅλων τῶν κατοίκων, διέβη τὸν χείμαρρον, ἐπέρασε τὸν ἀνεμόμυλον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἀμπελῶνα, πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ Τελάχου. Ἦτο κατάκοπος τόσον, ὥστε διὰ νὰ καταβῇ ἀπὸ τὸν ἡμίονον ἐστηρίχθη εἰς τὸν ὦμον τοῦ Ἀριστείδου καὶ μὲ βήματα βραδέα ἀνῆλθε μέχρι τῆς θύρας τῆς οἰκίας. Τὴν ἤνοιξεν ἡ Ἀνουντσιάτα, μὲ τὸ πρόθυμον «Καλῶς ὡρίσατε» εἰς τὰ μειδιῶντα χείλη, κατόπιν της δὲ ὁ γέρων οἰκοδεσπότης ἦλθε σπεύδων καὶ ἐδεξιώθη φιλικῶς τὸν ξένον. Ἀλλ' ἦτο τόσον ἀδύνατος καὶ τόσον ἀπηυδημένος ὁ Λανέκ, ὥστε μόλις ἠδυνήθη νὰ ψιθυρίσῃ τὰς εὐχαριστίας του, ὁδηγούμενος πρὸς τὸν σοφᾶν, ὅπου κατέπεσε.

Ἂς τὸν ἀφήσωμεν ἐκεῖ ἐξαπλωμένον, ἀποκαμωμένον, μὲ τὰ μέλη πονεμένα, συναισθανόμενον τὴν ἀνάγκην ὕπνου μιᾶς ὁλοκλήρου ἑβδομάδος διὰ νὰ συνέλθῃ καὶ ἀναλάβῃ τὰς δυνάμεις του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

(Ἐκ τοῦ ἡμερολογίου τοῦ Λανέκ)

Βωβὴ εὐγλωττία.

«Παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα, ὕστερον ἀπὸ τὴν χθεσινήν μου κούρασιν, ἐξύπνησα σήμερον τὸ πρωὶ

Digitized by Google

ἀναπαυμένος καὶ εὐχαριστημένος, καὶ μόνον συνῃσθανόμην τὴν ἡδονὴν τοῦ νὰ μένω ἡσύχως ἐξαπλωμένος εἰς τὰ μαλακά, λεβαντομυρισμένα μου σινδόνια. Ποτέ μου δὲν ἐκοιμήθην εἰς στρῶμα ἀναπαυτικώτερον, ποτέ μου δὲν ἐξύπνησα εἰς φαιδρότερον δωμάτιον. Τί φῶς γύρω μου! Πόσον δροσερὰ καὶ καθαρὰ τὰ πάντα! Ἀπὸ τ' ἀνοικτὰ παραθυρόφυλλα ἔβλεπα ἐκ τῆς κλίνης μου τὰ δένδρα ὅπου τὰ πτηνὰ εἶχον τὰς φωλεάς των, καὶ πέραν, εἰς τοὺς κήπους, ἠκούοντο κατὰ χιλιάδας κελαδοῦντα τὰ σμήνη των. Ἡ πρωϊνὴ συναυλία των, κατὰ τὴν ὡραίαν αὐτὴν χειμερινὴν ἡμέραν, εἶχέ τι τὸ περίεργον. Ἤρχισε μὲ ἐλαφρὸν τερέττισμα, τοῦτο δὲ βαθμηδὸν ηὔξανε, ηὔξανε, μέχρις οὗ ἐξεχύθη εἰς κυματισμοὺς μεγάλους καὶ ἔκρουε μὲ πλημμύραν ἤχων τὰς ἀργυρᾶς πύλας τῆς πρωΐας. Ἀντήχει εἰς τὰ κλειστὰ παράθυρα, ὡς χάλαζα μαστίζουσα τὴν γῆν. Κατ' ἀρχάς, μισοκοιμισμένος ἀκόμη, ἐνόμισα ὅτι ἄνοιξαν οἱ οὐρανοὶ καὶ βρέχει ποταμηδόν, ἀλλ' ὅτε συνῆλθα καὶ εἶδα ἔξω τὸν κόσμον φωτιζόμενον βαθμηδὸν ἀπὸ τὸν ἀνατέλλοντα ἥλιον, τότε ἐννόησα πόθεν ἡ βοή.

Τὸ θερμὸν φῶς τῆς ἀνατολῆς ἐρόδισεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸν ὠχρὸν οὐρανόν, ἐλεύκανε τὴν δύουσαν σελήνην, καὶ ἐστόλισε τὸ ζενὶθ μὲ γαλανὰς ἀντανακλάσεις. Ἠγέρθην, ἤνοιξα τὸ παράθυρον, ἔπεσα πάλιν εἰς τὴν κλίνην μου, καὶ ἤκουα προσηλωμένος τὴν ἐπιτεινομένην ἀντήχησιν τῆς παραδόξου ἐκείνης ἁρμονίας. Ὁ ἦχος ἐφαίνετο προβαίνων κυκλοτερῶς, ἐνδυναμούμενος ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, ὡσὰν νὰ εἶχον συναχθῆ ἐκεῖ ὅλων τῶν κήπων καὶ ὅλων τῶν δασῶν τὰ πτηνὰ καὶ νὰ ἐπέτων γύρω καὶ γύρω, περὶ τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς γῆς, εἰς χορὸν πτερωτόν, χορὸν ἐξάλλου εὐθυμίας. Μοῦ φαίνεται ὅτι ἀπεκοιμήθην καὶ πάλιν, ἢ ἄλλως ὠνειρευόμην μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνοικτούς. Ὅτε ἔστρεψα ἐκ νέου τὸ βλέμμα πρὸς τὸ παράθυρον εἶδα ἔξω, μακρόθεν, τὴν ἡλικιωμένην νόστιμον, κοντὴν γυναῖκα, ἡ ὁποία χθὲς τὸ ἑσπέρας μοῦ ἤνοιξε τὴν φιλόξενον θύραν. Ἐπεριπάτει ζωηρῶς πρὸς τὸ χωρίον κάτω, μὲ στάμναν εἰς τὸν ὦμον, καὶ μὲ τὸν νευρώδη μελαχρινόν της βραχίονα ἐστραμμένον γύρω τῆς κεφαλῆς πρὸς ὑποστήριξιν τῆς λαγήνου. Μὲ πόσην εὐχαρίστησιν παρηκολούθουν τὸν βηματισμόν της. Ἐφαίνετο τόσον πρόθυμος, τόσον δραστηρία, τόσον ζωντανὴ ἡ καλὴ ἐκείνη γραῖα· ἡ λάμψις τοῦ ὀφθαλμοῦ της ἐμαρτύρει ὄχι μόνον φαιδρότητα, ἀλλὰ καὶ εὐτραπελίαν· ἡ ἐλαφρὰ ρυτίς, ἡ περικυκλοῦσα τὸ στόμα της, ἐφαίνετο ὡς ἴχνος διαρκὲς ἡσύχου γέλωτος. Τὴν ὑπέθεσα μητέρα τοῦ νέου, ὁ ὁποῖος μοῦ ἐχρησίμευσε χθὲς ὡς ὁδηγὸς κατὰ τὴν ἀξιομνημόνευτον ὁδοιπορίαν μου.

Τὴν μονήρη ἡσυχίαν μου διέκοψεν ἐπὶ τέλους ἡ Ἀνουντσιάτα εἰσελθοῦσα εἰς τὸ δωμάτιον. Μοῦ ἔφερεν ἐπὶ δίσκου τὸν καφέν μου, μὲ κουλούρια καὶ ὀλίγα σιγάρα· ἀπέθεσε πλησίον μου τὸν δίσκον, μοῦ ἤγγισε θωπευτικῶς τὴν χεῖρα καὶ ἐστάθη ἔμπρός μου μὲ μειδίαμα μητρικῆς ἀγαθότητος εἰς τὰ χείλη.

— Πῶς ἐκαλοκοιμηθήκετε, κύριε, — ἠρώτησε.

— Περίφημα! — Εἶμαι ἕτοιμος, ἐπρόσθεσα γελῶν, νὰ ξανακάμω τὴν χθεσινὴν ὁδοιπορίαν.

Ἀφοῦ ἐπῆρα τὸν καφέν, μὲ παρεκάλεσε νὰ μὴ σηκωθῶ ἀκόμη, μοῦ ἔδωκε ν' ἀνάψω τὸ σιγάρον μου, καὶ ἐξῆλθεν ἀθορύβως μὲ τὸ ἐλαφρόν της βάδισμα. Μόλις ἤρχιζα ν' ἀπολαύω καὶ πάλιν τὴν τέρψιν τῆς ἡσυχίας, ὅτε ἡ θύρα ἠνοίχθη, καὶ εἰσῆλθεν ὁ Ἀριστείδης. Εἶναι ἀληθῶς ἀδικαιολόγητον νὰ ἔχῃς ἀντιπάθειαν πρὸς ἕνα ἄνθρωπον διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι δὲν σοῦ ἀρέσουν τὰ μοῦτρά του. Φαίνεται καλὸς ἄνθρωπος ὁ Ἀριστείδης, ἀλλὰ μ' ἐρεθίζει μέχρις ἀγανακτήσεως ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον μεταφέρει τὸ βάρος τοῦ εὐλυγίστου σώματός του ἀπὸ τὸν ἕνα πόδα εἰς τὸν ἄλλον, καὶ ἡ ἕξις τοῦ νὰ θωπεύῃ τὴν κανονικήν του μύτην μὲ τὸν λιχανόν του. Ἅμα τὸν ἔχω ἔμπρός μου περιμένω ἀνυπομόνως ν' ἀρχίσῃ αὐτά του τὰ καμώματα, ἅμα δὲ ἀρχίσῃ, μὲ καταλαμβάνει ἀκατάσχετος ἐπιθυμία νὰ τὸν ξυλοκοπήσω! Εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον μὲ ὕφος προσηνοῦς οἰκειότητος, ἐπῆρε ἀπρόσκλητος μίαν καθέκλαν, ἐκάθισε, ἐμειδίασε προστατευτικῶς, ἔλαβε καπνόν, ἡτοίμασε τὸ σιγάρον του, καὶ μοῦ ἀπηύθυνε τὸν λόγον εἰς ἀκατάληπτα ἀγγλικά. Ἔνευσα καταφατικῶς χωρὶς νὰ ἐννοῶ καλὰ καλὰ τί λέγει καὶ ἐπερίμενα μὲ ὑπομονὴν νὰ μάθω διὰ ποῖον λόγον μὲ ὑπέβαλεν εἰς τὸ μαρτύριον τοῦτο.

— Ἐγνώρισα ἕνα Ἄγγλον εἰς Σμύρνην, ἐπρόσθεσεν εἰς τὴν ἰδίαν, Ἀγγλικὴν δῆθεν, γλῶσσαν. Ἀξιόλογος ἄνθρωπος. Ἔπαιζε πιάνο λαμπρά. Παίζετε πιάνο;

Ὡμολόγησα ὅτι εἶμαι κατὰ τοῦτο ἔνοχος, καὶ ἐξηκολούθησα καπνίζων ἡσύχως καὶ ἀναμένων τὸ τέλος τῆς ὑποθέσεως.

You are Ingleesh?

— Δὲν ἔχω αὐτὴν τὴν τιμήν.

— Ah, vous êtes français?

Ἀπεκήρυξα καὶ αὐτὴν ἐπίσης τὴν τιμήν, ὁ δὲ Ἀριστείδης, ἐπιμένων εἰς τὰς ἐθνολογικὰς ἐρεύνας του καὶ ἐπιθυμῶν νὰ ἐπιδείξῃ τὴν γλωσσολογικὴν πολυμάθειάν του, ἐπρόσθεσε θριαμβευτικῶς:

Sie sind Deutsch?

— Θὰ ἦτο καλλίτερον καὶ διὰ σὲ καὶ δι' ἐμέ, ἀνεφώνησα, ἐὰν ἔπαυες νὰ δολοφονῇς τὰς γλώσσας τῆς Ἑσπερίας καὶ ἀπεφάσιζες νὰ μοῦ ὁμιλῇς τὴν γλῶσσάν σου.

Ἡ ἀγανάκτησίς μου δὲν τὸν ἐτάραξε. Μοῦ ἀπέδειξε τὴν φιλοσοφικὴν ὑπεροχήν του μειδιῶν ἡσύχως, ὡσὰν νὰ ἤθελε νὰ δυσωπήσῃ οὕτω παι-

Digitized by Google

δικὴν ὀργήν, ἔκαμε δεύτερον σιγάρον, τὸ ἤναψε, καὶ ἐξέφρασε τὴν εὐαρέσκειαν μὲ τὴν ὁποίαν ἤκουε ξένον λαλοῦντα τόσον καλὰ τὴν ἑλληνικήν. Ἔπειτα μοῦ ἀπηύθυνε σειρὰν ἐρωτήσεων μὲ τὴν συνήθη ἀδιάκριτον περιέργειαν τῆς φυλῆς του. Ἐζήτησε πληροφορίας περὶ τῆς περιουσίας μου, πόθεν τὴν ἀπέκτησα, πόσα ἐπλήρωσα διὰ τὰ ἐνδύματά μου, ἐὰν τὰ ἠγόρασα εἰς τὰ Παρίσια ἢ τὸ Λονδῖνον, ἐὰν ἐθαύμαζα τὴν Ἑλλάδα καὶ τοὺς Ἕλληνας, ἐὰν ἤμην ἄγαμος καὶ εἶχα διάθεσιν νὰ πάρω Ἑλληνίδα γυναῖκα, ἐὰν οἱ γονεῖς μου ζοῦν, καὶ πόσους ἔχω ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφάς. Εἰς τὰς παραδόξους ἐρωτήσεις του ἀπεκρινόμην συνοπτικῶς, θέλων νὰ ἴδω ἕως ποῦ θὰ φθάσῃ ἡ πολυπραγμοσύνη του. Ἀφοῦ ἐβαρύνθην ἤρχισα νὰ ἐρωτῶ κ' ἐγώ, ζητῶν πληροφορίας διὰ λογαριασμόν μου. Ἔμαθα λοιπὸν ἀπὸ τὸν μεταδοτικόν μου Ἀριστείδην ὅτι ὁ καλὸς ἰατρός, ὁ ὁποῖος μὲ ἔστειλε πρὸς θεραπείαν ἐδῶ, εἰς τοὺς κόλπους τῆς φύσεως καὶ τῆς ἀθωότητος, ἐπονομάζεται διὰ λόγους ἀνεξιχνιάστους ὁ ***βασιλεὺς τῆς Τήνου***, ὅτι ἐπικαλεῖται πρὸς τούτοις ὁ Πάρνελ τῆς Ἑλλάδος ἕνεκα τῶν κωλυσιεργητικῶν κατορθωμάτων του εἰς τὴν βουλήν, ὅπου ἀντιπροσωπεύει ὡς νομοθέτης τὴν νῆσόν του. Ὁ ξενίζων με ἀδελφός του, ἐξ ὅσων ἠδυνήθην ν' ἀντιληφθῶ, εἶναι τύπος μᾶλλον ἰδιόρρυθμος. Πρὸς τοὺς συγχρόνους τρέφει περιφρόνησιν ἀπεριόριστον, ζῇ μὲ τοὺς ἀρχαίους, ἀποστρέφεται δὲ ἰδιαζόντως τὸ ἔθνος τῶν Γάλλων. Ἡ κόρη του φημίζεται ὡς ὡραία καὶ προκομμένη νέα, ὅλοι δὲ οἱ ἄγαμοι Τήνιοι θεωροῦνται μνηστῆρές της. Τὸ ὄνομά της εἶναι Ἰναρίμη. Ἀφοῦ ἐξεφορτώθην τὸν Ἀριστείδην, ἔγειρα πάλιν εἰς τὸ στρῶμα καὶ ἀφῆκα τὴν φαντασίαν μου νὰ δημιουργῇ ποικιλοτρόπως τὴν εἰκόνα τῆς φερούσης τοιοῦτο ἀσύνηθες ὄνομα. Τὴν ἔπλασα καὶ τὴν ἐξέπλασα ἀλληλοδιαδόχως ὡς παρθένον χαρίεσσαν, ὡς σχολαστικὴν ψυχρὰν καὶ ὑπερήφανον, ὡς ἀθῴαν χωριατοπούλαν· τὴν ἐφαντάσθην ὡς Τούρκισσαν, ὡς Ἀρμενίαν, ὡς Φράγκισσαν τῆς Ἀνατολῆς. Ἀλλ' οὐδεμία τῶν τοιούτων φάσεων μοῦ παρίστα τὴν ἰδανικήν μου Ἰναρίμην. Διατί ν' ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν Ξυνάραν πρὸ τῆς ἀφίξεώς μου;

— Ἀρχαῖος φιλόσοφος, μοῦ ἔλεγε περὶ τοῦ πατρός της ὁ Ἀριστείδης. Κρατεῖ ἐδῶ, μακρὰν ἀπὸ τὸν κόσμον, τὴν ὡραιοτέραν κόρην τῆς Τήνου, νὰ μὴ τὴν βλέπῃ κανείς, νὰ μὴ τὴν μολύνῃ ἄλλο μάτι. Λέγεις ὅτι εἶναι θεὰ δι' αὐτὸν καὶ ὅτι δὲν θεωρεῖ κανένα ἐδῶ ἄξιον ν' ἀτενίσῃ εἰς τὴν θεότητά της. Διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἔστειλεν ἀπ' ἐδῶ προτοῦ ἔλθετε. Κάθε χριστιανὸν τὸν ἀποφεύγει, ἐὰν ὅμως εἶσθε εἰδωλολάτρης ἀρχαῖος, νὰ εἶσθε βέβαιος ὅτι θὰ σᾶς ἔκαμνε ἀμέσως γαμβρόν του.

Διατί ἡ αὐθάδης αὕτη νύξις τοῦ Ἀριστείδου μ' ἔκαμε ν' ἀνάψω ἀπὸ ἀγανάκτησιν καὶ ἐντροπὴν συγχρόνως; Ἠσθανόμην τὸ ἐρύθημα εἰς τὸ πρόσωπόν μου καὶ ἀφοῦ ἐκεῖνος ἀπεσύρθη. Δὲν νομίζω νὰ εἶμαι οὔτε νευροπαθής, οὔτε ἐπιρρεπὴς εἰς αἰσθηματικότητα, καὶ ὅμως οἱ λόγοι ἐκεῖνοι μὲ ἐτάραξαν καιρίως. Ἐφοβούμην μὴ συναντηθῶ μὲ τὴν Ἰναρίμην,—ᾐσθανόμην εἶδος παραπόνου διατὶ νὰ ἐξορισθῇ ἐξ αἰτίας μου. Ἴσως ἔχει τι τὸ κολακευτικὸν διὰ τὴν ἀνδρικὴν μας ματαιότητα ἡ ἀπόκρυψις μιᾶς ὡραίας νέας, μὴ τύχῃ καὶ μᾶς ἴδῃ,—ἀλλ' ὅμως τὸ βάλσαμον τοῦτο δὲν ἐθεράπευε τὴν πληγήν μου. Ἤμην λυπημένος καὶ ἀγανακτημένος.

Οὕτω διατεθειμένον μὲ ηὗρεν ὁ κ. Τελάχας, ὅτε εἰσῆλθε καὶ αὐτὸς εἰς τὸ δωμάτιόν μου. Μὲ ἠρώτησε περὶ τῆς ὑγείας μου μὲ λόγια εὐγενείας μετρημένα, καὶ ὑπέδειξε διάφορα μέσα διασκεδάσεως. Εἶχα ἐνδυθῇ καὶ ἀνεπαυόμην ἐπὶ τοῦ σοφᾶ. Ἠκολούθησα προθύμως τὴν συμβουλήν του ν' ἀναπνεύσω τὸν καθαρὸν πρωϊνὸν ἀέρα εἰς τὸν ἐξώστην. Ἡ λάμψις τοῦ ἡλίου καὶ ἡ γαλήνη τῆς ἐξοχῆς μὲ καθησύχασαν καὶ ᾐσθάνθην ὅτι εὐχαρίστως θὰ ἔμενα ἐπὶ ὥρας ἐκεῖ, παρατηρῶν τὰς μετακινουμένας σκιὰς τῶν πετρῶν τοῦ ἀνεμομύλου. Ὁ Κος Τελάχας ἐκάθησε πλησίον μου, μὲ τὸ ἀναπόφευκτον σιγάρον εἰς τὰ δάκτυλά του, καὶ ἔστρεφε ποῦ καὶ ποῦ πρὸς ἐμὲ βλέμμα ἐταστικὸν ἀλλὰ φιλικὸν ὅμως. Ὑποθέτω ὅτι τὸν ἐπησχόλει τὸ κεφάλαιον τῆς ἐθνικότητός μου καὶ ὅτι ἐζήτει εὐκαιρίαν διὰ νὰ μοῦ ἀπευθύνῃ περὶ τούτου ἐρώτησιν. Ἐν τῷ μεταξὺ τὸν παρετήρουν κ' ἐγώ. Εἰς τοὺς ζωηροὺς μαύρους ὀφθαλμούς του ἔλαμπεν ἀκτὶς ἐνθουσιασμοῦ, ἀντανακλῶσα ἴσως τὴν πρὸς τοὺς ἀρχαίους ἀφοσίωσίν του. Ἄλλως, ἐκ τῆς φυσιογνωμίας καὶ τοῦ ὅλου του παραστήματος, ἠδύνατό τις νὰ τὸν ἐκλάβῃ μᾶλλον ὡς ἀγαθὸν καὶ εὔπορον χωρικὸν ἢ ὡς γραμματισμένον παιδαγωγὸν ἢ φιλόσοφον αἰωρούμενον ἄνω τῶν ἐπὶ γῆς. Βλέπων αὐτὸν ἠπόρουν ἐὰν τοιοῦτος ἄνθρωπος ἠδύνατο νὰ ἐξετάζῃ τοὺς ἀστέρας καὶ νὰ ἀναλύῃ τὰ τῆς ψυχῆς του, συγχρόνως δὲ καὶ νὰ ἐκτιμᾷ τὰς ἀπολαύσεις ἀγροτικῆς ζωῆς,—ἐὰν περιπατῶν εἰς τοὺς ἀγροὺς μὲ τὸν Πλάτωνα ἢ τὸν Θουκυδίδην ἀνὰ χεῖρας, ἦτο ἱκανὸς νὰ παραμερίσῃ διὰ νὰ μὴ πατήσῃ ἓν ἄνθος ἢ ἕνα μύρμηκα.

— Δὲν φαίνεσθε Γάλλος, μοῦ εἶπε μετά τινα σιωπὴν ὁ Κος Τελάχας.

— Τὸ ὄνομά μου εἶναι Γερμανικόν, ἀπεκρίθην ὑπεκφεύγων τὴν ἐξομολόγησιν τῆς ἀληθείας.

— Τόσον τὸ καλήτερον. Δὲν ἀγαπῶ τοὺς Γάλλους.

— Καὶ ὅμως οἱ συμπατριῶταί σας τοὺς λατρεύουν, εἶπα γελῶν.

— Δυστυχῶς, δυστυχῶς!

— Πῶς τὸ λέγετε τοῦτο, ἀνεφώνησα. Μὴ

Digitized by Google

δὲν κατέχῃ τὴν πρώτην θέσιν ἡ Γαλλία μεταξὺ τῶν πολιτισμένων ἐθνῶν;

— Τὸ ζήτημα εἶναι τί ἐστι πολιτισμός. Ἐὰν ζητῇς τὴν ἀλήθειαν, τὴν ἁγνότητα, τὴν εὐπρέπειαν, τὴν εὐκοσμίαν καὶ τὴν μετριότητα εἰς ὅλα, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν ἀρχαίων, τότε ἡ Γαλλία τὴν σήμερον πολὺ ἀπέχει τοῦ νὰ πρωταγωνιστῇ εἰς τὸν πολιτισμόν. Βλέπων δὲ τὴν Ἑλλάδα πιθηκίζουσαν τὴν Γαλλίαν, φοβοῦμαι διὰ τὸ μέλλον τῆς πατρίδος μου... Ἐμείνατε πολὺ εἰς Ἀθήνας;

— Ὄχι. Ἠμπορῶ νὰ εἰπῶ ὅτι δὲν τὰς εἶδα ἀκόμη.

— Ἆ, τότε λοιπὸν δὲν θὰ ἐννοήσετε διατί δὲν ἠμπορῶ νὰ ὑποφέρω τὴν Γαλλίαν. Ἄνδρες καὶ γυναῖκες εἰς τὰς Ἀθήνας ὁμιλοῦν τὴν Ἑλληνικὴν ἀθλιέστατα, ἐνῷ ἠδυνάμεθα σήμερον νὰ λαλοῦμεν τὴν γλῶσσαν τοῦ Ξενοφῶντος. Ὅλοι δὲ τραυλίζουν τὴν Γαλλικήν, — πρὸς τί καὶ διατί, Κύριος οἶδε! Αἱ γυναῖκες ἐνθουσιάζονται μὲ τὸν Ohnet καὶ λατρεύουν τὸν Βίκτωρα Οὐγώ, οἱ ἄνδρες ἀναγινώσκουν τὸν Ζολᾶ. Εἰς τὸ θέατρον παριστάνουν γαλλικὰ vaudevilles, καὶ οἱ πολλοὶ διασκεδάζουν εἰς τὰ cafè-chantants. Αἱ κυρίαι τῶν Ἀθηνῶν ἐνδύονται μὲ τὰ ἀκριβοπληρωμένα περισσεύματα τῶν περυσινῶν συρμῶν τῶν Παρισίων. Ἐν ἑνὶ λόγῳ, αἱ Ἀθῆναι κατήντησαν παρῳδία ἐλεεινὴ τῶν Παρισίων!

Ὁ γέρων διέκοψε τὸν λόγον ἀποτόμως, ὡσὰν νὰ μετενόησε δι' ὅσα εἶπε μὲ τόσην ἔξαψιν. Ἐσιώπων κ' ἐγώ. Ἀφοῦ ἐκαπνίσαμεν ὀλίγην ὥραν ἐν σιωπῇ, ἀνέφερα ἐν παρόδῳ περὶ τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ ἠρώτησα ἐὰν εἶχε οἰκογένειαν, ἔμαθα δὲ ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος εἶχε πρὸ ἐτῶν νυμφευθῇ ὡραίαν Σμυρναίαν, ἡ ὁποία μετά τινων μηνῶν συζυγικὴν διχόνοιαν, ἠθέλησε μίαν ἡμέραν νὰ τὸν φονεύσῃ καὶ μετὰ τοῦτο τὸν παρήτησε καὶ ἔφυγεν εἰς Κωνσταντινούπολιν μὲ ἕνα νέον ἀπὸ τὴν Σῦρον. Τὸ συζυγικὸν τοῦτο ναυάγιον δὲν ἐνεθάρρυνε τὸν Κωνσταντῖνον πρὸς ἐπανάληψιν τῆς δοκιμῆς καὶ ἔκτοτε ἐπεζήτησε παρηγορίαν εἰς τὸν ἄγαμον βίον. Ὁ δὲ ξενίζων με Κος Περικλῆς ἀνεκάλυψε, περιηγούμενος τὴν Ἰταλίαν, γυναῖκα καλλίστην τὴν μορφὴν καὶ τὴν ψυχήν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐδοκίμασε κατ' ἄλλον τρόπον τὴν ἀστάθειαν τῆς συζυγικῆς εὐδαιμονίας· ἡ σύζυγός του, ὁ ἔκτακτος ἐκεῖνος θησαυρός, ἀπέθανε κατὰ τὰς ὠδῖνας τοῦ πρώτου τοκετοῦ καὶ τὸν ἄφησε μόνον καὶ ἔρημον, μὲ βρέφος εἰς τὴν ἀγκάλην.

Τὸ ἀπόγευμα ὁ Κος Τελάχας ἦλθε πάλιν εἰς τὸ δωμάτιόν μου. Εἶχα μόλις ἐξυπνήσει ἀπὸ τὸν μεσημεριάτικον ὕπνον μου. Μὲ ἠρώτησε ἐὰν ἠρεσκόμην εἰς τὴν μελέτην τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς. Ἡ καταφατικὴ καὶ ἐνθουσιώδης ἀπάντησίς μου τὸν ὑπερηυχαρίστησε. Ἔλαμψε τὸ πρόσωπόν του καὶ ἡ πρὸς ἐμὲ συμπεριφορά του μετεβλήθη ἀμέσως ἐπὶ τὸ οἰκειότερον. Μὲ προσεκάλεσε νὰ τὸν συνοδεύσω εἰς τὸν περίπατόν του, εἰς τὸν κῆπον καὶ τὸν ἀμπελῶνά του. Ἡ συνομιλία μὲ ἄνθρωπον τόσον ἀφελῆ τὸν χαρακτῆρα, τόσον καλλιεργημένην τὴν διάνοιαν, ἦτο πολὺ ἐνδιαφέρουσα. Ἴσως εἶχέ τι τὸ ἀποκλειστικὸν καὶ τὸ σχολαστικὸν ἡ ὑπερβολική του λατρεία πρὸς τὸ παρελθὸν καὶ ἡ περιφρόνησις διὰ τὸ παρόν, ἀλλὰ πόσον πρωτότυποι καὶ ἀσυνήθεις ἦσαν αἱ σκέψεις τὰς ὁποίας ἀπερίττως καὶ ἁπλῶς μοῦ ἐξέθετε κατὰ τὸν περίπατόν μας. Ἀλλ' ὅμως, μὲ ὅλην τὴν ἀγάπην μου πρὸς τοὺς ἀρχαίους, καὶ μὲ ὅλας τὰς συζητήσεις περὶ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, δὲν ἠδυνάμην οὔτε ἐπὶ στιγμὴν νὰ διώξω ἀπὸ τὸν νοῦν μου ἓν ὄνομα: Ἰναρίμη. Μὲ κατεῖχεν ἡ ἐπιθυμία — ἐπιθυμία ἀκατάσχετος — ν' ἀκούσω τι περὶ αὐτῆς. Ἐπὶ τέλους δὲν ἐκρατήθην καὶ μετά τινα διακοπὴν τῆς ὁμιλίας μας, ἠρώτησα ἄνευ προοιμίων:

— Εἶναι ἔγγαμος ἡ κόρη σας;

— Ὁ Κος Τελάχας μὲ ἐκύτταξε μὲ βλέμμα ὕποπτον καὶ ἀπεκρίθη ψυχρῶς:

— Ἡ κόρη μου εἶναι πολὺ νέα. Ἔχω καιρὸν ἀκόμη νὰ σκεφθῶ περὶ γάμου της.

— Καὶ δὲν ζῇ ἐδῶ μαζῆ σας, ἐπανέλαβα μὲ ἀδιακρισίαν ἀξιοσυγχώρητον.

— Ἐπὶ τοῦ παρόντος μένει εἰς τῆς θείας της, εἰς Μουσουλοῦν.

Ἔπρεπε νὰ μὴ ἐπιμείνω περισσότερον ὁμιλῶν περὶ τῆς θυγατρός του, ἀλλ' ἐξηκολούθησα:

— Μοῦ εἶπαν ὅτι εἶναι ὡραιοτάτη.

— Σᾶς εἶπαν τὴν ἀλήθειαν, ἀπεκρίθη ὁ γέρων.

Ἐννόησα ὅτι περισσότερα δὲν ἐχρειάζοντο. Ὅσον ὁμιλητικὸς ἦτο ὁ Κος Τελάχας προκειμένου περὶ τῶν ἀρχαίων, τόσον ἐφαίνετο ὀλιγόλογος εἰς τὰ περὶ τῆς θυγατρός του.

Ἐπέρασα οὕτω τρεῖς ἡμέρας εἰς Ξυνάραν. Ὁ Ἀριστείδης ἐξηκολούθει νὰ μ' ἐνοχλῇ ἀδιαλείπτως μὲ τὴν προπετῆ οἰκειότητά του καὶ τὰς προπετεστέρας ἐξομολογήσεις του. Ὁ Ἀριστείδης εἶναι εἷς τῶν πολλῶν θαυμαστῶν τῆς Ἰναρίμης, ὡς φαίνεται δὲ νομίζει ὅτι ἔβαλε κάτω ὅλους τοὺς ἄλλους ἀφοῦ ἔλαβε ἀπὸ τὸν πατέρα της τὴν τιμὴν καὶ τὸ ἀξίωμα ἀρχιαγωγιάτου της.

Τὸ πρωῒ ἐπεριπάτουν μόνος εἰς τοὺς λόφους γύρω τοῦ χωρίου, τὸ ἀπόγευμα συνώδευα τὸν Κον Τελάχαν εἰς τοὺς κήπους καὶ τοὺς ἀγρούς του. Χάρις εἰς τὴν ἥσυχον καὶ τακτικὴν αὐτὴν ζωὴν καὶ εἰς τὸν καλὸν ἀέρα τῆς Τήνου μοῦ ἐπέρασεν ἐντελῶς ἡ ἐκ τοῦ πυρετοῦ ἀδυναμία. Μαζῆ δὲ μὲ τὴν ὑγείαν τοῦ σώματος μοῦ ἐπανῆλθε καὶ τῆς ψυχῆς ἡ εὐρωστία καὶ ἂν δὲν μ' ἐκυρίευε μία ἀόριστος περιέργεια, ἂν δὲν μ' ἐβασάνιζε ἡ συναίσθησις ὅτι ἐματαιώθη μυστηριώδης ἐλπίς μου, θὰ ἐσκεπτόμην ἤδη ὅτι ἦτο καιρὸς νὰ ἐπιστρέψω εἰς Ἀθήνας.

Digitized by Google

. . . .

Τὴν τετάρτην ἡμέραν τῆς ἀφίξεώς μου εἰς Τῆνον, εἰσηρχόμην εἰς τὴν αἴθουσαν μὲ τὸν σκοπὸν νὰ περάσω μίαν ἢ δύο ὥρας φυλλομετρῶν τὰ βιβλία τοῦ Κου Τελάγου. Ἐνῷ ἔβλεπα ἀπὸ τὸ παράθυρον τὸ ἠρειπωμένον ἀπέναντι Κάστρον — τοῦ ὁποίου ἡ ἐρήμωσις ἐφαίνετο μεγαλειτέρα ἔτι ὑπὸ τὴν λάμψιν τοῦ ἡλίου, τοῦ φωτίζοντος τὰς γυμνάς του πλευρὰς — ἤκουσα ὄπισθέν μου, ἐκ τοῦ ἀντιθέτου παραθύρου, ὑστερικὰ ἀναστενάγματα διακοπτόμενα ἀπὸ παραινετικὰς ἐπιπλήξεις. Ἀπορῶν τί ἔπαθε ἡ Ἀνουντσιάτα, τί διετάραξε τὴν ἤρεμον δραστηριότητά της, ἐπλησίασα εἰς τὸ πρὸς τὴν αὐλὴν παράθυρον. Κάτω ἐκεῖ μία χωρική, ἡλιοκαής, ρυτιδωμένη, κλαίουσα, γονατιστή, προσήλονε τὰ βλέμματα πρὸς ἄλλην γυναῖκα καθημένην, ἐνώπιον μικρᾶς τραπέζης, μὲ τὰ νῶτα πρὸς τὸ μέρος μου ἐστραμμένα. Ἡ στάσις της εἶχε τόσην χάριν, αἱ γραμμαὶ τῆς νεαρᾶς της μορφῆς ἐμαρτύρουν τόσην μεγαλοπρέπειαν . . . Τὴν μικρὰν κεφαλήν της ἐκάλυπτε καὶ μοῦ ἔκρυπτε κάτασπρο μαντίλι, μὲ κίτρινον καὶ κόκκινον κέντημα εἰς τὰ ἄκρα.

[Ἕπεται συνέχεια] *Κατὰ τὸ ἀγγλικὸν ὑπὸ Δ. Β.*

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Ὁ Σαίξπηρ παριστᾷ τὸν Ἀμλέτον λέγοντα πρὸς τὸν Πολώνιον, προκειμένου περὶ δράματος σχοινοτενοῦς:

— Θὰ τὸ στείλωμεν εἰς τὸν κουρέα μαζὺ μὲ τὴν γενειάδα σου!

νομίζων, ὅπως μέχρι τοῦδε καὶ ἡμεῖς ἐδῶ, ὅτι μόνον διὰ κούρευμα σκηνικῶν ἔργων εἶνε καλοὶ οἱ κουρεῖς. Ἀλλ' ἡ φράσις τοῦ ποιητοῦ δὲν ἔχει πλέον καμμίαν σημασίαν, ἀφότου ἤρχισαν καὶ οἱ κουρεῖς μας νὰ γράφωσι δράματα καὶ μάλιστα, ὀλιγώτερον πολλῶν ἄλλων μὲ ἀξιώσεις, ἔχοντα ἀνάγκην κουρεύματος . . .

Ἦτο καὶ πρότερον γνωστὸς εἰς τὸ ἀθηναϊκὸν κοινὸν ὁ διευθυντὴς τοῦ κουρείου Ἄψε-Σβύσε καὶ ἐκ τῶν κατὰ τῆς πιτυρίδος καὶ τῆς φαλάκρας φαρμάκων, τὰ ὁποῖα αὐτὸς ἐφεῦρε, καὶ ἐκ τῶν δημοτικῶν στίχων τοὺς ὁποίους κατὰ διαφόρους περιστάσεις ἐδημοσίευσε, καὶ ἐκ τῶν ἀπὸ σκηνῆς χορῶν καὶ ᾀσμάτων, ὅταν ἔλαβε μέρος εἰς τὴν διδασκαλίαν ἑνὸς ἐθνικοῦ λεγομένου δράματος· ἀλλὰ μόνον ἡ ἀνέλπιστος καὶ πρωτοφανὴς ἐπιτυχία τῆς Χάϊδως του ἀπὸ τοῦ θεάτρου τῆς Ὁμονοίας, ἀνέδειξε τὸν ἰδιόρρυθμον κουρέα ἐντὸς μιᾶς νυκτὸς πρώτης τάξεως ἀθηναϊκὴν προσωπικότητα. Αὐτοσχέδιος λαμπαδηφορία, τὴν ὁποίαν ἠκολούθησαν μετ' ἀληθοῦς ἐνθουσιασμοῦ οἱ πολλοὶ ἀκροαταί, ὡδήγησεν ἐν θριάμβῳ τὸν κ. Μελισσιώτην ἀπὸ τοῦ θεάτρου εἰς τὸ κουρεῖόν του. Ὅλαι ἀνεξαιρέτως αἱ ἐφημερίδες ἐδημοσίευσαν κρίσεις περὶ τοῦ ἔργου καὶ τοῦ συγγραφέως ἐνθουσιώδεις καὶ σοβαράς, μηδ' αὐτοῦ τοῦ κ. Πετσάλη καθυστερήσαντος, ὁ ὁποῖος, ὡς θέλει ἡ Ἀκρόπολις, ἀποτελεῖ παρ' ἡμῖν τὸ ὕπατον κριτήριον τῆς δραματικῆς τέχνης. Κρίσεις, σχόλια, συζητήσεις, ἀναλύσεις, εὐφυολογίαι καὶ μεταξὺ τῶν ὀλίγων καὶ μεταξὺ τῶν πολλῶν. Ὁ τοιοῦτος ἐξερεθισμὸς τῆς κοινῆς περιεργίας ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἔκτακτον ἐκείνην συρροὴν τοῦ κόσμου κατὰ τὴν δευτέραν ἐνδιαφέρουσαν παράστασιν,—καθ' ἣν ἡμέραν γράφω πρόκειται νὰ δοθῇ ἡ πέμπτη,—ὁμοίαν τῆς ὁποίας, κατὰ τὸ παράδοξον, ἀμφιβάλλω ἂν ἀνέγραψαν ἀκόμη τὰ θεατρικά μας χρονικά.

Ἐκρέμοντο οἱ θεαταὶ στοὺς τοίχους σὰν σταφύλια

λέγει καὶ ὁ Ρωμηὸς τοῦ κ. Σουρῆ, ὁλόκληρος σχεδὸν ἀφιερωμένος εἰς τὴν Χάϊδω· ἐπαίχθη δὲ τὸ δρᾶμα μετὰ θριαμβευτικῆς ἐπιτυχίας, κατακτήσαν τὰς συμπαθείας ὄχι μόνον τῶν ἁπλοϊκῶν συναδέλφων τοῦ κουρέως, οἱ ὁποῖοι παρίσταντο ἐν σώματι, ἀλλὰ καὶ πολλῶν τῶν καλουμένων λογίων, τῶν ὁποίων λεπτοτέρα θεωρεῖται ἡ φιλοκαλία καὶ αὐστηρότεραι αἱ ἀπαιτήσεις. Ὁ κ. Φιλοποίμην Παρασκευαΐδης ἐπὶ παραδείγματι,—διὰ νὰ ἀναφέρω τὸν ἐνθουσιωδέστερον, — ἐθεάθη ὑπερύψηλος καὶ δακρυρροῶν κατὰ τὴν παράστασιν, συνώδευσε δὲ μετ' αὐτὴν τὸν συγγραφέα μέχρι τῆς κατοικίας του, ὅπου τοὺς φίλους περιέμενεν ἀμνὸς ὀβελίας, καὶ ἔφαγε καὶ ἔπιε καὶ ἐχόρευσεν . . . Ἡ παραδοξοτέρα τῶν ἰδεῶν, ἡ ὁποία ἐπεφοίτησέ ποτε εἰς τὸν νοῦν κουρέως, νὰ γράψῃ δηλαδὴ δρᾶμα ἀγροτικόν, ἐστέφθη ὑπὸ παραδόξου ἀλλὰ σημαντικῆς ἐπιτυχίας. Ὅλων δὲ τῶν ἀκροατῶν του ἔγεινε τὸ εἴδωλον ὁ κουρεὺς - συγγραφεὺς - ἠθοποιὸς μὲ τὴν ἐθνικὴν ἐνδυμασίαν καὶ τὴν λιγυρὰν μολπὴν λαβὼν μέρος εἰς τὴν παράστασιν τοῦ ἔργου του, ὅσον ποτὲ δὲν ἔγινεν ἢ θὰ γίνῃ τῶν πελατῶν του, τοὺς ὁποίους πολλάκις ἐβασάνισεν ἀπαγγέλλων τοὺς δραματικοὺς ἢ λυρικούς του στίχους μὲ τὴν ἔρρινον καὶ κωμικῶς διακεκομμένην φωνήν του, στρεβλοῦσαν τὰς λέξεις καὶ κινοῦσαν τὴν ἱλαρότητα καὶ κατὰ τὰς μᾶλλον παθητικὰς ἀποστροφάς.

★

Ἀξίζει μὰ τὴν ἀλήθειαν νὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ σήμερον τὸ περίεργον φαινόμενον. Ἔχομεν μάλιστα, ἂν θέλετε, ὑποχρέωσιν νὰ τὸ ἀναλύσωμεν καὶ νὰ τὸ ἐπεξηγήσωμεν πρὸς τοὺς ἀναγνώστας τῆς Ἑστίας, ὅσοι μὴ ἰδόντες τὴν Χάϊδω δὲν θὰ ἐσχημάτισαν βεβαίως συγκεκριμένην περὶ αὐτῆς καὶ τοῦ ποιητοῦ της ἰδέαν ἐκ τῶν πολλῶν καὶ ἀτασθάλων τῶν γραφέντων εἰς τὰς ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας.

Ἐκ τῶν μᾶλλον ἰσχυρῶν αἰτίων τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἔργου ἦτο ἡ κατ' αὐτοῦ προκατάληψις. Τὸ κοινὸν ἐπήγαινε τὴν πρώτην φορὰν περίεργον, νὰ γελάσῃ καὶ ν' ἀστειευθῇ μᾶλλον προσδοκῶν ἢ νὰ συγκινηθῇ. Κουρεὺς νὰ τολμήσῃ νὰ παρουσιασθῇ ὡς δραματικὸς συγγραφεύς, αἵ, δὲν θὰ ἦτο μικρὰ ἡ ἀπόλαυσις! Ἀλλὰ τὸ ἔργον κάθε ἄλλο ἐφάνη παρὰ γελοῖον. Ἡ διάψευσις τῶν πρώτων ἐλπίδων καὶ ἡ μετατροπὴ τῆς ἐντυπώσεως, ἡ γεννήσασα εὐθὺς τὴν ἀντίδρασιν, διέθεσε τὸ κοινὸν εὐμενέστατα, ἀπὸ τῆς παρουσίας δὲ τοῦ ποιητοῦ εἰς τὴν σκηνὴν ὡς ἠθοποιοῦ, τὰ χειροκροτήματα ἐξηκολούθησαν ραγδαῖα μέχρι τέλους τῆς παραστάσεως. Ἡ ἐπιτυχία ἐξησφαλίσθη. Ὁ κόσμος ἔφυγεν ἔνθους· αἱ ἐφημερίδες ἔγραψαν

Digitized by Google

πολλὰ καὶ καλά, τὸ ρεῦμα ἐσχηματίσθη. Καὶ πολὺ κατώτερον ἂν ἦτο τὸ ἔργον θὰ ἐπετύγχανε πλέον ἐκ φήμης καὶ προκαταλήψεως κατὰ τὴν δευτέραν καὶ τὰς ἄλλας παραστάσεις.

Ἄλλο αἴτιον ἰσάκις ἰσχυρόν, δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ φύσις τοῦ ἔργου. Ὁ Ἕλλην, μεθ' ὅλην τὴν ἐπίφασιν τοῦ πολιτισμοῦ, εἶνε ἀκόμη ὀλίγον κλέφτης καὶ ὀλίγον τσέλιγγας, εὑρίσκουσι δὲ βαθυτάτην εἰς τὴν καρδίαν του ἠχὼ ὅλαι αἱ ἀναμνήσεις τοῦ ἁρματωλικοῦ καὶ τοῦ ποιμενικοῦ βίου, τοῦ λεγομένου ἐθνικοῦ. Τοῦ βίου τούτου ἀναπαράστασις εἶνε κατὰ τὸ φαινόμενον ἡ Χάϊδω. Ὁ ποιητής της, ὁ ὁποῖος πρὶν γίνῃ κουρεὺς ἦτο Νάκος σωστός, δὲν εἶχε μὲν βεβαίως τὴν δύναμιν ν' ἀποτυπώσῃ τὸν βίον αὐτὸν πιστῶς καὶ βαθέως, ἀλλ' ἔγνω τοὐλάχιστον νὰ διατηρήσῃ ὅλα τὰ ἐξωτερικὰ ἐμβλήματα· τὴν φουστανέλλαν, τὰ ᾄσματα, τὸ μπουζοῦκι, τοὺς χορούς, τὸ κοκορέτσι, τὸ καρυοφύλλι, ὅ,τι ἑλληνικόν. Ὁ δὲ λαὸς καὶ ὅσοι περιορίζονται μόνον εἰς τὰς ἐπιφάσεις, δὲν ἐδυσκολεύθησαν φυσικώτατα νὰ συγκινηθῶσι, νὰ ἐνθουσιασθῶσι, νὰ χειροκροτήσωσι καὶ νὰ κλαύσωσι. Δρᾶμα κατὰ τὴν ἀνέλιξιν τοῦ ὁποίου κλαίουσιν οἱ θεαταί, τί ἄλλο εἰμπορεῖ νὰ εἶνε παρὰ ἀριστούργημα; — συνεπέραναν οἱ κριτικοί.

Διὰ νὰ εἶμαι δίκαιος πρέπει ἀκόμη νὰ σημειώσω ἐδῶ ὅτι ἡ ἐπιτυχία τῆς Χάϊδως δύναται νὰ θεωρηθῇ ἐν μέρει καὶ ὡς συνέπεια τῆς νωπῆς τότε ἀποτυχίας τῆς Οἰκογενείας Παραδαρμένου. Εἶχε γεννηθῇ λεληθότως μία παράδοξος ἀντίδρασις. Μεταξὺ τῶν οὐδετέρων ὄντων, τὰ ὁποῖα κατέχουσιν ὡσεπιτοπολὺ τὴν σκηνήν, ἔτυχεν ἐσχάτως νὰ διαγωνισθῶσι, τὸ ἓν κατόπι τοῦ ἄλλου, καὶ δύο ὁπωσδήποτε διακεκριμένα: Εἷς λόγιος ἀρκετὰ πεφημισμένος καὶ εἷς κουρεύς, ὅλως ἄγνωστος εἰς τὸν κόσμον τῶν γραμμάτων. Ὁ πρῶτος ἤδη ἀπέτυχε. Νά ἡ ὥρα νὰ ἐπιτύχῃ ὁ δεύτερος! — εἶπεν ὁ κόσμος, καὶ ἡ ἐνδόμυχός του σκέψις ἐγένετο ἐνδόμυχός του εὐχή, τὴν ὁποίαν καὶ ἀκουσίως του ἐζήτησε νὰ μὴ διαψεύσῃ. Ἡ παρατήρησις εἶνε λεπτῶς ψυχολογικὴ καὶ ὑπόκειται εἰς βαναύσους ἀντιρρήσεις· ἀλλ' ἀπευθυνόμεθα μόνον πρὸς ὅσους εἶνε ἱκανοὶ νὰναγνωρίσουν τὴν ἀλήθειάν της.

Διὰ νὰ εἶμαι ὅμως ἀκόμη δικαιότερος πρέπει νὰνομολογήσω ὅτι τὸ ἰσχυρότατον αἴτιον τῆς ἐπιτυχίας ἦτο αὐτὴ αὐτὴ ἡ σχετικὴ ἀξία τοῦ ἔργου. Ἡ Χάϊδω δὲν εἶνε, καθὼς εἶπον, ἔργον γελοῖον· ἀπεναντίας μάλιστα ἀποδεικνύει ὅτι ὁ συγγραφεύς της ἔχει κάποιαν εὐφυΐαν καὶ φιλοκαλίαν καὶ γνῶσιν τῆς σκηνῆς. Ὅλ' αὐτὰ εἶνε ἀρχέγονα παρ' αὐτῷ καὶ ὑποτυπώδη, ἀλλὰ τέλος πάντων ὑπάρχουν. Οἱ στίχοι του χωλαίνουν καὶ ὡσεπιτοπολὺ ἀποτελοῦνται ἐκ τῶν εὐκόλων, τῶν λαϊκῶν ἐκείνων ἐκφράσεων, τῶν ποιητικῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποτελοῦνται καὶ τὰ δημοτικὰ τραγούδια—ὅπερ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς μερικοὺς ὑπερβολικοὺς νὰ εἴπωσιν ὅτι τὸ δρᾶμα τοῦ κ. Μελισσιώτη ἔγραψεν ὁ Passow καὶ ὁ Legrand. Ἀλλ' εἶνε συγκεκροτημένοι οἱ στίχοι αὐτοὶ εἰς σύνολον σκηνικόν, μὲ ὑπόθεσιν, μὲ πλοκήν, μὲ δρᾶσιν, μὲ οἰκονομίαν, ἄνευ περιττῶν, κατὰ τρόπον τὸν ὁποῖον κανεὶς δὲν ἐπερίμενεν ἀπὸ τὰς ποιητικὰς δυνάμεις ἑνὸς κουρέως καὶ... πολλῶν δραματικῶν. Τοὐλάχιστον ἀπὸ τὰ Λαγιαρνιά, τὲς Γιαννοῦλες, καὶ ἀπὸ πολλὰ ἄλλα ἐθνικὰ τάχα συνονθυλεύματα, ἡ ξανθὴ λυγερὴ Χάϊδω εἶνε ἀσυγκρίτως ἀνωτέρα, πιστεύσατέ το, ἀσυγκρίτως. Διὰ τοῦτο νομίζω ὅτι δὲν ἔπραξα ἔγκλημα ὅταν ἔθλιψα τὴν χεῖρα τοῦ κουρέως καὶ τὸν συνεχάρην διὰ τὸ ἔργον του, ἀφ' οὗ μάλιστα μὲ εἵλκυσε περισσότερον τῆς ποιητικῆς του δεξιότητος ἡ παιδικὴ ἀγαθότης τοῦ λαμπροῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ μετριοφροσύνη, τὴν ὁποίαν πολλοὶ τῶν ἐν Μούσαις συναδέλφων του θὰ ηὐχόμην νὰ εἶχον...

★

Ἀλλ' ἂν ὁ κ. Μελισσιώτης εἶνε ἄξιος ἐπαίνων καὶ συγχαρητηρίων, βεβαίως δὲν ἀξίζουσι ταῦτα καὶ οἱ κριτικοί του. Ἀκόμη γελῶ μὲ τὴν σοβαρότητα μεθ' ἧς ἔκριναν τὸ ἔργον του ὡς ἔργον φιλολογικὸν εἰς κριτικὰ μακροσκελῆ, πλήρη ἐνθουσιασμοῦ, ἐπαίνων ἀνεπιφυλάκτων καὶ τὸ χείριστον ἀσεβῶν ὑπαινιγμῶν.

Ὄχι, κύριοί μου! Ἡ Χάϊδω δὲν εἶνε ὅπως ζητεῖτε νὰ μᾶς τὴν παραστήσετε. Ἂν νομίζετε ὅτι πᾶν ἔργον δυνάμενον νὰ ἐξελιχθῇ ἀπὸ σκηνῆς καὶ νὰ συγκρατήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν θαμώνων τῆς Ὁμονοίας δύναται νὰ ἐγείρῃ καὶ ἀξιώσεις ἐπὶ τῆς δημιουργικῆς φιλολογίας, σᾶς βεβαιῶ ὅτι ἀπατᾶσθε οἰκτρῶς. Ματαία νομίζω καὶ γελοία θὰ ἦτο ἡ συζήτησις περὶ τοῦ ὅτι ἡ Τέχνη ἔχει ἄλλας ὁλωσδιόλου ἀπαιτήσεις, τὰς ὁποίας, φαίνεται, οὔτε ἐννοεῖτε, οὔτε λαμβάνετε ὑπ' ὄψει· ἀλλὰ δέν μου λέτε, ἔτσι χάριν ἁπλῆς ἀστειότητος, τί βάθος μένει εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ τὸ ἐθνικόν, ἅμα ἀφαιρεθῶσι τὰ ἐξωτερικά, τἀπατηλὰ ἐμβλήματα τοῦ ἐθνικοῦ βίου, ἢ τί τὸ ἀνθρώπινον καὶ ποιητικὸν διατηροῦσι τὰ πρόσωπα ἐκεῖνα, ἅμα μεταφρασθῶσιν ὑπὸ τῆς λογικῆς αἱ δροσεραὶ φράσεις τῆς δημοτικῆς ποιήσεως, τὰς ὁποίας ἀνταλλάσσουν μεμιγμένας μετ' ᾀσμάτων καὶ πυροβολισμῶν; Ποῦ εὑρίσκετε τὸ πνεῦμα, τὴν περιωπὴν τοῦ ποιητοῦ, ἢ οἱονδήποτε ὕψος, αἶρον αὐτὸν ὑπεράνω τῶν ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους ἡ τέχνη του ζητεῖ νὰπινδαλματίσῃ; Καὶ ἐκτὸς λυρικῶν τινων ἰδιοτήτων, τὰς ὁποίας δὲν δυνάμεθα νὰρνηθῶμεν εἰς τὸν λαϊκὸν ποιητήν, τί τὸ ἀληθῶς δραματικόν, ἔστω καὶ ἴχνος καὶ ὑποτύπωμα, ηὕρατε εἰς τὴν ὑπόθεσιν καὶ εἰς τὴν ἀνέλιξίν της, ἀνώτερον τῶν κοινῶν διηγήσεων καὶ μύθων, εἰς οὓς τέρπεται ὁ πολὺς κόσμος;

Θἀντιτάξετε ἴσως ὅτι ὅλ' αὐτὰ εἶνε λόγια πρὸ τοῦ γεγονότος τῆς ἐπιτυχίας, πρὸ τῆς αἰσθητῆς ἐπιδοκιμασίας ἧς ἔτυχε γενικῶς τὸ ἔργον τοῦ κ. Μελισσιώτη. Σᾶς ἀπαντῶ ὅτι δὲν εἶνε ἡ πρώτη φορά, ἀπεναντίας εἶνε κοινότατον τὸ φαινόμενον, καθ' ὃ ἔργα ἄνευ οἱασδήποτε φιλολογικῆς ἀξίας κατέκτησαν τὴν συμπάθειαν καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ λαοῦ. Ἂν δὲ πάλιν ἐπιφέρετε ὅτι μεταξὺ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, τὸν ὁποῖον τάχα περιφρονῶ, ὑπῆρχον καὶ πολλοὶ καλοενδυμένοι, θωρούμενοι κοινῶς ὡς φιλόκαλοι καὶ ἀνεπτυγμένοι μονονοὺ ἀλλὰ καὶ κριτικοί, θἀπαντήσω μετὰ τοῦ ἡμετέρου Λασκαράτου ὅτι λαὸν δὲν ὀνομάζω ἐγὼ μόνον τοὺς φοροῦντας σκούφιαν, μεταξὺ τῶν ὁποίων εὑρίσκονται συχνότατα καὶ ἀληθεῖς ἄνθρωποι, ἀλλὰ ὅλους ἐκείνους οἱ ὁποῖοι «εἴτε ἀποκάτω ἀπὸ σκούφια, εἴτε ἀποκάτω ἀπὸ καπέλο κρύβουν λίγα μυαλὰ καὶ πολλὲς πρόληψες».

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

Digitized by Google

ΤΑ ΤΡΙΑ ΦΛΩΡΙΑ[1]

— Πῶς κάνεις ἔτσι, πατέρα μου· εἶσαι πολὺ ὀλιγόψυχος· ἐδῶ μέσα δὲν ἔχομε καμμίαν ἀνάγκην· ἀποκάτω ἀπὸ τὸν θεόκτιστον βράχον εἴμεθα προφυλαγμένοι καλήτερα παρὰ ἀποκάτω ἀπὸ τὰ κεραμίδια.

— Ἄ! δὲν ἀκούς, παιδί μου, νερὸ ποῦ κατεβάζει! τὸ μονοπάτι ἐδῶ ἔξω βράζει ὡσὰν ποταμός.

— Γύρε, κοιμήσου, γέροντά μου, καὶ μὲ τέτοιον καιρὸν ἡ γυναῖκα σου καὶ ἡ θυγατέρα σου δὲν σὲ περιμένουν.

— Ἀλλὰ μᾶς περιμένει ἄλλος, καὶ ἂν δὲν φθάσουμε πρὶν μεσονυκτήση. κ' ἐγὼ ἐχάθηκα, καὶ σένα ἐπῆρα εἰς τὸν λαιμόν μου.

Ὁ γέρος ὡμιλοῦσε μὲ κομμένην φωνήν, καὶ ἀπέξω ἐμούγκριζε ἡ ἀνεμοζάλη, ἐξεσποῦσαν ἀδιάκοπα τ' ἀστραπόβροντα, ὡς νὰ ἤθελαν νὰ σχίσουν τὸν θόλον τοῦ σπηλαίου, καὶ εἰς ταὶς συχναὶς ἀστραφιαὶς ὁ Μιχαὴλ, κάθε δευτερόλεπτο, ἐμισόβλεπε τοῦ Ἀντωνίου τὸ πρόσωπο νεκροκίτρινο· τότε πρώτην φορὰν αὐτὸς αἰσθάνθη τὸν τρόμον μεγάλου δυστυχήματος· ἐστοχάζετο πῶς ὁ γέρος ἠμποροῦσε νὰ ξεψυχήση αὐτοῦ ἀπὸ τὸν κόπον, ἀπὸ φόβον, καὶ ἀπὸ τὴν ἀπελπισίαν ποῦ ἔδειχνε μήπως δὲν προφθάση νὰ εὑρεθῇ εἰς ἐκεῖνο τὸ ἄγνωστο μέρος πρὶν ἀπὸ τὸ μεσονύκτι· νέος καθὼς ἦταν, ἀμάθητος ἀκόμη ἀπὸ τὰ περιστατικὰ τῆς ζωῆς, ἐσυλλογίζετο ὅτι θὰ τὸν εὕρισκαν αὐτοῦ μὲ πεθαμένον ἄνθρωπον καὶ θὰ τὸν ἐπαράδιδαν ὡς κλέφτην καὶ φονέα εἰς τὰ χέρια τῆς ἐξουσίας, καὶ ἤδη τοῦ ἐφαίνετο, ὡσὰν μέσα εἰς ὄνειρο κακό, πῶς ἀνέβαινε εἰς τὸ πατάρι ὅπου ἦταν στημένη φοῦρκα, καθὼς εἶχε ἀκούση ὅτι πολλαὶς φοραὶς ἄνθρωποι καλοὶ καὶ ἀθῶοι ἀδικοθανάτισαν ἀπὸ τύφλωσιν τῆς κοσμικῆς Δικαιοσύνης· ἀναθεμάτιζε τὴν ὥραν ὁποῦ τόσον εὔκολα ἀκολούθησε γέροντα, ἢ ξεμωραμένον ἢ ἀπεσταλμένον τοῦ Πειρασμοῦ, κ' ἐλεεινολογοῦσε τὴν μοῖραν του, ἔκλαιε χαμένα τὰ νιάτα του, καὶ τὰ χρυσᾶ του ὄνειρατα.

Ὡστόσο εἶχε παύση ἡ ἀνεμοταραχή, ἡ βρονταὶς ἀπομακραίνονταν, κ' ἐξακολουθοῦσε πάντοτε νερὸ πλήθιο καὶ δαρτό, ὡς νὰ μὴν ἤθελε νὰ παύση ποτέ, ὡσὰν κατακλυσμός· καὶ ὅμως ὕστερ' ἀπὸ τρεῖς ὥραις, ὁποῦ τοὺς ἐφάνηκαν ἄλλαις τόσαις, ὠλιγόστευσεν ἀγάλι ἀγάλ' ἡ βροχή· ὁ νέος, ὡς εὑρίσκετο ἔξω νοῦ, ἢ δὲν αἰσθάνετο, ἢ δὲν ἠμποροῦσε νὰ ξεχωρίση, ἂν ὁ βρόντος ποῦ δὲν ἔπαυεν ἦταν ἀπὸ τὴν βροχὴν ἢ ἀπὸ τοὺς φουσκωμένους τράφους καὶ ἀπ' ὅλαις γύρωθεν ταὶς νεροσυρμαὶς, ἀλλὰ μέσ' ἀπὸ τὸ βαθὺ σκοτάδι τοῦ σπηλαίου εἶδε νὰ φέγγη εἰς τὸ μονοπάτι· ἅμα ἐβγῆκε ἔξω καὶ εἶδε, ἱλάρωσε τὸ πνεῦμα του κ' ἐφώναξε·

— Πατέρα, σήκω! ὁ καιρὸς ἐξεκάκιασε· φαίνεται καὶ τὸ φεγγάρι ἀνάμεσα 'ς τὰ σύγνεφα· ἄστα! νὰ κινήσουμε καὶ θὰ φθάσουμε σύγκαιρα.

Καὶ εἰς τὴν ἴδιαν στιγμὴν τὸ ἄλογο ὡσὰν ἀνυπόμονο ἐσυχνοσκάλιζε τὸ χῶμα.

— Ἐγὼ εἶχα νοήση πολληώρα ὅτι ἐκαλοσύνευε, — ἀπάντησε ὁ γέρος — δὲν σοῦ εἶπα τίποτε· εἴτε μείνουμε ἐδῶ, εἴτε κινήσουμε, εἶναι τὸ ἴδιο· ἂν ἦσαν πρωτοβρόχια ἡ γῆ 'ς ὀλίγην ὥραν θὰ ἐκατάπινε ὅλ' αὐτὰ τὰ νερὰ τ' οὐρανοῦ, τὸ ρέμα τοῦ μεγάλου τράφου, ἐκεῖ κάτω, θὰ ἐχαμήλονε γλήγορα, καὶ θὰ περνούσαμ' εὔκολα· ἀμμὴ ἔχουμε Νοέμβρι, ἡ γῆ εἶναι χορταμένη, οἱ τράφοι δὲν χωροῦν ταὶς μεγάλαις ποταμοφοριαὶς καὶ θέλουν ὥραις νὰ τραβιχθοῦν πάλιν μέσα εἰς τὸ φυσικό τους κρεββάτι· ἀλλὰ γιὰ νὰ μὴ σοῦ κόψω τὸ θάρρος, ἂς πηγαίνουμε.

Ὕστερ' ἀπὸ κάμποσο διάστημα ἴσιον δρόμον ἄρχισαν τὸν κατήφορον πρὸς τὸ πίλακκο τοῦ μεγάλου τράφου, καὶ ἅμα ἀπὸ τὸ φρύδι τῆς πλαγιᾶς ἀντίκρυσαν τὸν τράφον, ὁ γέρος ἐφώναξε μὲ πόνον·

— Δὲν τὸ 'λεγα ἐγὼ ὁ βαρυόμοιρος; δὲν τὸ βλέπεις; τὸ ρέμα τοῦ τράφου εἶναι ἀνεβασμένο ἕως τὴν ρίζαν τοῦ φτελιᾶ· αὐτὸ ἔχουμε ἐμεῖς σημάδι ὅτι δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸ περάση ἄνθρωπος μήτε καβαλλάρης.

Ὁ νέος δὲν ἔδιδε πολλὴν προσοχὴν εἰς τὰ λόγια τοῦ Ἀντωνίου, καθὼς ἦταν ὅλος προσηλωμένος εἰς τὸ ἐξαίσιο θέαμα, ὁποῦ ἐπαρουσιάζετο εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος· τὸ φεγγάρι μεσουρανισμένο, ὁλοστρόγγυλο, εἶχε διώξη ὅλα τὰ σύγνεφα ἀπ' ὁλόγυρά του, κ' ἐπλημμύριζε μὲ τὸ ἱλαρώτατο φῶς του ὅλο τὸ λάκκωμα· ὁ τόπος βαθὺς καὶ στενὸς ἐβροντοκοποῦσε ἀπὸ ταὶς νεροσυρμαὶς καὶ ἀπὸ τοὺς λίθους, καθὼς ἐροβολοῦσαν ἀπὸ ταὶς δύο ράχαις· ἕνα κεφαλόβρυσο, τρεχούμενο χειμῶνα καλοκαῖρι, ἐκυλοῦσε σκοτεινιασμένο ἀπὸ τὰ μαῦρα νερογλυμμένα κοντράκια, καὶ κατόπιν ἅπλωνε, ἔσμιγε μὲ τ' ἄλλα ρεύματα, καὶ ὡσὰν ἀσημοπόταμο ἔβραζε μέσα εἰς ἐκεῖνον τὸν τράφον, ὁποῦ τότε ἦταν ἀκόμη ἀγεφύρωτος. Ἐκεῖνος ὁ ἀχός, ἄβλαβο ἀπομεινάρι φοβερῆς νεροποντιᾶς, ἡ ἀνάνεμη σιγαλιὰ κατόπιν ἀγρίας ἀνεμοζάλης, τὸ φεγγάρι μὲ τὸ πρᾶον μεγαλεῖον του, ἐπροξενοῦσαν εἰς τὴν φαντασίαν καὶ εἰς τὸν νοῦν τοῦ Μιχαὴλ αἴσθησιν ἀνάλογην μὲ ὅ,τι εἶχε δοκιμάση ὅταν ἡ χαριτωμένη κόρη τοῦ ἀγαπημένου κυρίου του ἔπαιζε εἰς τὸ κλειδοκύμβαλον, καὶ πότε μὲ βαρεῖς καὶ ταρακτικοὺς ἤχους ἐτρικύμιζε τὰ βάθη τῆς ψυχῆς, πότε τὴν ἐκαταπραΰνε καὶ τὴν ἔστρωνε μὲ γλυκὰ μελῳδήματα. Ὁ νέος ἔμεινεν ἐκστατικός, ἀκίνητος, διὰ κάμποσην ὥραν, ὅσο ποῦ ὁ Ἀντώνιος τοῦ εἶπε·

1 Ἴδε σελ. 213

Digitized by Google

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Η Μ. ΔΟΥΚΙΣΣΑ ΟΛΓΑ

Κατὰ τὸν χρόνον τῶν γάμων των

Digitized by Google

— Παιδί μου, μὴ βλέπεις τίποτε· εἰς αὐτὴν τὴν ὥραν περιφέρεται ἀπὸ τράφον ὡς τράφον ὁ Ἀμελέτητος· κάμε τὸν σταυρόν σου καὶ μὴ φοβῆσαι.

— Τί λές, πατέρα; ἐδῶ πονηρὸ πνεῦμα; αὐτὰ δὲν μονιάζουν ὅπου λάμπει τοῦ Θεοῦ ἡ χάρις· δὲν βλέπεις πῶς τοῦτος ὁ μικρὸς τόπος, ἄγριος καὶ ἔρημος, μὲ τὸ εὐλογημένο φέγγος ἔγεινε οὐράνιος; δὲν φυσᾶ ἄχνα, καὶ ἡ δροσιὰ ἀνασταίνει τὰ μαραμμένα σωθικά μας κ' εὐφραίνει τὴν ψυχήν μας.

Καὶ μὲ τοῦτο ἐκατέβη μὲ τρεῖς διασκελιαὶς εἰς τὴν ἄκρην τοῦ τράφου· ὕστερ' ἀπ' ὀλίγην ὥραν ἐπαρατήρησε ὅτι τὸ νερὸ εἶχε χαμηλώση κάτω ἀπὸ τὴν ρίζαν τοῦ φτελιᾶ· τότ' ἔκοψε μὲ τὴν μάχαιραν ἕναν κλάδον ἐλιᾶς ἴσιον καὶ μ' αὐτὸν ἐμέτρησε τὸ βάθος τοῦ τράφου, κ' εἶπε τοῦ Ἀντωνίου:

— Πατέρα, σύρε τ' ἄλογο καὶ κατέβα· ἐλπίζω μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ νὰ περάσουμε.

— Ναί, παιδί μου· βοήθησέ με ν' ἀνεβῶ τ' ἄλογο· αὐτὸ θὰ εὕρῃ μοναχό του τὸ ρηχότερο μέρος, καὶ σὺ ἀκολούθησε πεζός.

— Γέροντά μου, δὲν δύνασαι νὰ βασταχθῇς καβαλλάρης μέσα εἰς τὴν ὁρμὴν τοῦ ρεύματος· θὰ βάλουμε τὸ ἄλογο ἐμπρὸς νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ, ὡς εἶπες, κ' ἐγὼ σὲ παίρνω 'ς τὴν πλάτην μου καὶ εἶμαι ἀρκετὸς νὰ σὲ φέρω ἀντίπερα.

Καὶ ἅμα μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπέρασαν τὸν τράφον, τ' ἄλογο, μὲ τοὺς δύο ἀνθρώπους ἐπάνω του, ἀπαρακίνητο ἔπιασε τὸ συνηθισμένο ἀνοικτοπάτι του, δὲν ἔτρεχεν, ἐπετοῦσε, ὥστε 'ς ὀλίγην ὥραν ἐδιάβαιναν ἀπὸ τὸ χωριὸ τοῦ Ἀντωνίου· εἰς ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἡ γυναῖκά του καὶ ἡ κόρη του, ὁποὺ ἀδημονοῦσαν ὁλονύκτα, ἐνῷ ἔστεκαν μ' ἕνα φανάρι εἰς τὴν θύραν τῆς αὐλῆς τους, ἄκουσαν μακρόθεν τὴν τρομακτικὴν ἐκείνην ποδοβολὴν εἰς τὴν ἡσυχίαν τῆς νυκτὸς κ' εὐθὺς κατόπιν εἶδαν νὰ περάσῃ ἐμπρός τους ὡσὰν ἀστραπὴ τὸ ἄλογο μὲ δύο ἀναβάταις· καὶ τότε ἀγγελοκρουσμέναις ἐτραβίχθηκαν μέσα, ἐμαντάλωσαν σφικτὰ τὴν θύραν τῆς αὐλῆς τους κ' ἐκλείσθηκαν εἰς τὸ σπίτι.

Περαστικὴ συγνεφιὰ εἶχε σκεπάσῃ τὸ φεγγάρι, ὅταν ἐπλησίαζαν εἰς τὸ χαλασμένο χωριὸ τοῦ Ζυγονοῦ· αὐτοῦ τὸ ἄλογο ἐστάθη ἐκεῖ ὅπου εἶχε σταματήσῃ τὴν περασμένην νύκτα.

— Τοῦτο, εἶπεν ὁ Ἀντώνιος, εἶναι τὸ μέρος ὅπου ἔπρεπε νὰ σὲ ὁδηγήσω, καθὼς σοῦ ἔλεγα σήμερα τ' ἀποταχυά· κατέβα νὰ πηγαίνωμε πεζοί.

Καὶ ἀφοῦ ἐπέζευσαν ὁ γέρος ἐξεχώρισε, καθὼς ἐμαυρίζαν, τοὺς παλιόπυργους, ἀλλὰ δὲν εἶδε νὰ φέγγῃ καθὼς τὴν ἄλλην βραδυά, καὶ ἀπελπίσθηκε φοβούμενος μὴν εἶχε περάσῃ ἡ διωρισμένη ὥρα· ἀπὸ τὴν θέσιν τοῦ φεγγαριοῦ ἐφαίνετο πῶς εἶχε μεσονυκτήσῃ ἢ ἔλειπαν ὀλίγα λεπτά.

— Πατέρα, τώρα ποῦ θὰ πᾶμε; μήπως ἐκεῖ πέρα ὅπου φαίνεται ὡσὰν ἀναλαμπή;

— Παιδί μου, ἐγὼ δὲν βλέπω τίποτε· μόνος σου πετάξου κατὰ τὸ φῶς κ' ἔμπα θαρρετὰ μέσα εἰς τὴν αὐλήν· ἐκεῖ θὰ εὕρῃς ἐκεῖνον ὁποὺ σὲ ζητεῖ.

Ὁ νέος ἐπροχώρησε ἕως τὸν πυλῶνα καὶ ἄφοβα ἐπάτησε εἰς τὴν αὐλήν· τὸ φάντασμα, ὄχι πλέον ἐπάνω ἀπὸ τοὺς τρεῖς σωροὺς χρυσάφι, ἀλλὰ ὑψηλὰ ὡσὰν κινημένο νὰ φύγῃ, ἅμα τὸν εἶδε, τοῦ εἶπε:

— Κάμε γλήγορα, ἄνοιξέ μου νὰ ἰδῶ τὸ χαρτὶ ποῦ φορεῖς κρεμασμένο 'ς τὸ στῆθος σου.

Ὁ Μιχαὴλ ἔβγαλε ἀπὸ τὸ στῆθος του κ' ἐξεδίπλωσε ἕνα χαρτί· ἦσαν αὐτοῦ χαραγμένα κάτι γράμματα ἀγνώριστα· τὰ εἶχε δείξῃ εἰς ὅλους τοὺς προκομμένους τῆς πολιτείας καὶ κανεὶς δὲν ἐστάθη ἱκανὸς νὰ τὰ διαβάσῃ· καὶ ἂν καὶ ἦταν βέβαιος ὅτι ἐκεῖνος ὁ σοφὸς κύριός του θὰ τοῦ τὰ ἐξηγοῦσε, πάντοτε κάτι, ἀπὸ μέσα του, δὲν τὸν ἄφινε νὰ τοῦ τὰ δείξῃ.

Τὸ φάντασμα ἅμα εἶδεν ἐκεῖνα τὰ γράμματα, τοῦ εἶπε·

— Πάρε τὰ φλωριά· εἶναι ἡ προῖκα τῆς νύφης σου. — Κ' ἐδιαλύθη ὡς καπνός.

*

Ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ μοιρόγραφτο ἡμερονύκτι εἶχαν περάσῃ δέκα χρόνοι· μίαν ἡμέραν, απομεσήμερα, ὁ Μιχαὴλ καθήμενος εἰς τὴν θύραν τῆς αὐλῆς του εἶδε νὰ ἔρχεται πρὸς τὸ σπίτι του ἕνας Ἄρχοντας, μαυροφορεμένος· ἦταν ὁ παλαιὸς καὶ ἀλησμόνητος κύριός του· ὁ Μιχαὴλ δὲν ἄργησε νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ, ἂν καὶ ἦταν σκευρωμένος ἀπὸ τὰ γεράματα· ἔτρεξε νὰ τὸν προϋπαντήσῃ κ' ἐμισογονάτισε νὰ τοῦ φιλήσῃ τὸ χέρι· ὁ Ἄρχοντας δὲν τὸν ἄφησε κ' ἔκλεισε εἰς ταὶς ἀγκάλαις του τὸν ποθητόν του ὑπηρέτην.

— Κύριέ μου, τοῦ εἶπε ὁ Μιχαήλ, πῶς ἐδῶ; καὶ πεζὸς τόσον δρόμον; καὶ φορεῖς θλιφτικά.

— Ἦλθα πεζὸς—τοῦ ἀπάντησε ὁ Ἄρχοντας—καθὼς πηγαίνουν εἰς τὸ προσκύνημα· μαυροφορῶ, ἀπὸ διπλῆν λύπην· πρῶτα ἡ μονάκριβή μου κόρη, ἀφοῦ ἀναχώρησες ἀπὸ τὸ σπίτι μας, εἰς τὸν χρόνον ἀπέθανε ἀπὸ μαράζι, καὶ μετὰ δύο χρόνια ἡ απαρηγόρητη σύντροφός μου. Ἀλλὰ δὲν ἦλθα ἐδῶ νὰ σὲ λυπήσω· μόνον ἔχω ἀνάγκην νὰ σοῦ φανερώσω πρᾶγμα ὁποὺ σὲ ἀποβλέπει καὶ ἐνταυτῷ νὰ ἐλαφρώσω ὀλίγο τὴν συνείδησίν μου τὴν ἁμαρτωλήν.

Ὁ Μιχαὴλ ἐχλώμιανεν ὅλος· εἶχε παρατηρήσῃ πολλαὶς φοραὶς εἰς τὸ πρόσωπο τοῦ κυρίου του κάτι ποῦ ἐδήλουσε ψυχὴν μαρτυρημένην, καὶ τώρα ἐφοβεῖτο μὴν ἀκούσῃ τι νὰ ὀλιγοστεύσῃ τὸ σέβας καὶ τὴν ἀγάπην ὁποὺ τοῦ εἶχε.

[Ἕπεται τὸ τέλος] ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΟΛΥΛΑΣ

Digitized by Google

Η ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ[1]

Πόσον δὲν ἐπῃνέθησαν καὶ ἐξετιμήθησαν αἱ σχολαὶ τῶν Ἰνδῶν γυμνοσοφιστῶν, μαθητῶν τῶν σοφωτάτων μάγων τῆς Αἰγύπτου; Φαντασθῆτε τὰ ὑψηλὰ αὐτὰ ὑποκείμενα, ἱστάμενα, ὅπως τὰ περιγράφει ὁ Πλίνιος, ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, ὁτὲ μὲν ἐπὶ τοῦ ἑνὸς ποδὸς ὁτὲ δὲ ἐπὶ τοῦ ἑτέρου, ἐπὶ τῆς κατακεκαυμένης ψάμμου, παρατηροῦντα μὲ ἀπλανεῖς ὀφθαλμοὺς τὸ ἄστρον τῆς ἡμέρας. Ἡ σχολὴ τῶν κυνικῶν ἔσχεν ὡς ἱδρυτὴν τὸν Ἀντισθένην, οὗ περιφημότερος μαθητὴς καὶ διαμορφωτὴς τῆς Σχολῆς ταύτης ὑπῆρξεν ὁ Διογένης. Τὰ δόγματα αὐτῆς συνίσταντο εἰς τὴν ἐλευθερωτέραν ἐκτίμησιν τῶν ἐλαττωμάτων καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν ὅτι πᾶν τὸ φυσικὸν εἶνε καὶ τὸ καλλίτερον, δυνάμενον νὰ διαπραχθῇ καὶ δημοσίᾳ. Ἕκαστος συμπεραίνει τὰς συνεπείας τοιαύτης Ἠθικῆς. Μὴ παραλείψωμεν ἐν τούτοις νὰ σημειώσωμεν ὧδε, ὅτι ὁ Διογένης οὗτος ἤρξατο τοῦ φιλοσοφικοῦ αὐτοῦ σταδίου ἀφ' οὗ πρῶτον ὑπῆρξε κιβδηλοποιὸς ἐν τῇ πατρίδι του Σινώπῃ, ἐξ ἧς ἔφυγεν ἀποκαλέσας ταύτην, δὲν ἀμφιβάλλομεν, κατὰ τὸ σύνηθες ἀγνώμονα, ἵνα ἔλθῃ καὶ κατοικήσῃ ἐν Ἀθήναις φιλοσοφικῶς ἐντὸς τοῦ πίθου. Τί ὡραίαν τριάδα ἤθελεν ἀποτελέσει ὄντως ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σαρκαστικοῦ Δημοκρίτου, ὅστις πάντοτε ἐγέλα βλέπων τὰς ἀφροσύνας τῶν ἀνθρώπων, καὶ τοῦ μελαγχολικοῦ Ἡρακλείτου, ὅστις ἐλάμβανε τὴν ἐνόχλησιν πάντοτε νὰ κλαίῃ ἐπὶ τοῖς μεγάλοις ἡμῶν δυστυχήμασιν! Ἀλλὰ τί τάχα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἐσκέπτετο περὶ τούτων τὸ Οἰκιακὸν Δαιμόνιον τοῦ σοφωτάτου τῶν ἀνθρώπων, ὅστις πρῶτος ἐνεκαίνισε τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν καὶ ἐκ τῆς διδασκαλίας τοῦ ὁποίου ἐπήγασαν πᾶσαι αἱ λοιπαί;

*

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω πρόδηλος ἡ ἀλήθεια ὅτι ἡ Ἠθικὴ μόνον ἐὰν ἀπεκδυθῇ τῶν ὑψηλῶν, ἀλλὰ καὶ χιμαιρικῶν παραστάσεων τῆς ἀεροβάμονος φιλοσοφίας, ἐὰν καταστῇ ὁμοία καὶ οὐχὶ ἀνωτέρα τῶν ἀνθρώπων, δυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν ὅτι θἀποβῇ κοινῆς χρήσεως νόμισμα καὶ ὅτι οἱ διδάσκοντες αὐτὴν θὰ ὦσι συνεπεῖς εἰς τὰς ἀρχάς των. Ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἀποτελεῖται ἐκ κολοσσῶν ἐχόντων τὸν πόδα ἐξ ἀργίλλου, ἐπὶ τοῦ χάρτου μόνον θέλει βασιλεύει. Διὰ ταῦτα ἀντὶ αὐστηρῶς νὰ μεμφθῶμεν, ὡς ἄλλοι ἔπραξαν, τῆς ἠθικῆς τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων, ἐπιζητήσωμεν μᾶλλον νὰ ὠφεληθῶμεν ἐκ τῶν ἀληθειῶν αὐτῶν ὡς ἐπίσης καὶ ἐκ τῶν πλανῶν των, ὅπως ἑδραιώσωμεν τὴν Ἠθικὴν τοῦ αἰῶνος ἐν ᾧ ζῶμεν, καὶ ἧς σκοπὸς δὲν εἶνε βεβαίως νὰ μᾶς διδάξῃ πῶς νὰ ἱστάμεθα ἐπὶ τοῦ ἑνὸς ποδὸς ἐπὶ ἡμέρας ὁλοκλήρους ἀσκαρδαμυκτεὶ τὸν ἥλιον θεώμενοι, οὔτε νὰ ἔχωμεν Οἰκιακὰ Δαιμόνια, οὔτε νὰ διδάσκωμεν τοὺς νεαροὺς ἡμῶν μαθητὰς νὰ νηστεύωσιν ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος καὶ νὰ ἐνδύωνται μὲ ῥάκη, οὔτε νὰ κλαίωμεν ἢ νὰ γελῶμεν καθ' ὅλον ἡμῶν τὸν βίον, ἀλλὰ τὸ πολύ, πολύ, ὀλίγον ἀπὸ τὸ ἓν καὶ ὀλίγον ἀπὸ τὸ ἄλλο.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς Ἠθικῆς καὶ τῆς διδασκαλίας αὐτῆς πρὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ἀλλὰ κατά τινας ἡ βασιλεία τῆς Ἠθικῆς ἐν τῷ κόσμῳ ἤρξατο ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τὸ Εὐαγγέλιον εἶνε ὄντως ἓν τῶν ἐντελεστέρων συστημάτων ἀφ' ὅσα ποτὲ ἐγράφησαν, διότι εἰς τὴν Ἠθικὴν καὶ μόνην ἀπέβλεψεν ὁ νομοθέτης αὐτοῦ, ἔχει δὲ καὶ τὸ προτέρημα νἀποτείνεται, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἀρετῆς, πρὸς τὴν καρδίαν καὶ οὐχὶ πρὸς τὴν ψυχρὰν λογικήν, καθ' ὃ ἐπὶ τῆς ἀπείρου ἀγάπης καὶ τῆς πραότητος στηριζόμενον. Ἀλλ' ἴσως, ἢ μᾶλλον χωρὶς ἴσως, αὐτὴ ἡ ἐντέλεια αὐτοῦ παρημπόδισε τὸν σκοπόν του. Πολλὰ τῶν παραγγελμάτων αὐτοῦ ἐκ τῆς φυσικῆς λογικῆς ἀπορρέοντα, ἦσαν γνωστὰ καὶ πρὸ τῆς ἐμφανίσεώς του ἐν ἰδιαιτέροις τουλάχιστον κύκλοις τῆς ἀνθρωπότητος, οὐδὲν δ' ἄλλο ἀπῄτουν πρὸς τελεσφόρησιν εἰμὴ τὴν ἐν πλήρει ἡμέρᾳ καὶ μέσῃ ὁδῷ ἀνακήρυξιν αὐτῶν. Καὶ ὡς πρὸς τοῦτο οὐδὲν πλέον ἠδύνατο νὰ πράξῃ ἀφ' ὅ,τι ἔπραξεν ὁ θεῖος τοῦ χριστιανισμοῦ ἱδρυτής. Ἀλλὰ τὸ χρῶμα, δι' οὗ οὗτος περιέβαλε τὰ γνωστὰ ἕως τότε ἠθικὰ παραγγέλματα καὶ ὅσα ἄλλα ὅλως ἴδια προσέθηκε, κατέστησαν τοῦτο ἀνώτερον τῶν ἀνθρωπίνων δυνάμεων. Ἕνεκα δὲ ἰδιαιτέρων ἐθνικῶν περιστάσεων, ἐν αἷς διετέλει κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὸ Ἰουδαϊκὸν ἔθνος, τὸ Εὐαγγέλιον παρίσταται, ὅταν ἀναγινώσκεται ἄνευ ἐχθρικῶν ἢ εὐνοϊκῶν προκαταλήψεων, ὡς ὁ τελευταῖος λόγος καὶ ἡ διαθήκη κοινωνίας, πνεούσης τὰ λοίσθια. Ἀφ' οὗ ὁ κόσμος οὗτος εἶναι μάταιος τὸ δὲ τέλος αὐτοῦ ἐγγύς ἐστι — λέγει ἐν αὐτῷ ὁ νομοθέτης — πρὸς τί καλὸν νὰ ἐργάζεταί τις καὶ νὰ ἀγωνιᾷ; Μόνον οἱ ἄπιστοι δύνανται νὰ λαμβάνωσι τὰς τοιαύτας τοῦ βίου φροντίδας, ἀγνοοῦντες ὅτι τὰ ἴα τοῦ ἀγροῦ, ἅτινα οὔτε νήθουσιν, οὔτε κοπιῶσιν, εἰσὶν ἐν τούτοις μεγαλοπρεπέστερον ἐστολισμένα ἀφ' ὅσον ὑπῆρξε ποτὲ ὁ Σολομὼν ἐν ὅλῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ ὅτι ὁ οὐράνιος ἡμῶν Πατὴρ οὐδενὸς ἀφίνει νὰ στερηθῶσι τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας. Μὴ ἐπιζητῆτε τὰ πλούτη διότι εἶνε εὐκολώτερον νὰ διέλθῃ κάμηλος διὰ τῆς ὀπῆς τῆς βελόνης ἢ ὁ πλούσιος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἀλλ' ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, τὰ ὁποῖα οὔτε σπείρουσιν, οὔτε θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς τὰς ἀποθήκας καὶ ὁ πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος

[1] Ἴδε σελ. 209

Digitized by Google

— Παιδί μου, μὴ βλέπεις τίποτε· εἰς αὐτὴν τὴν ὥραν περιφέρεται ἀπὸ τράφον ὡς τράφον ὁ Ἀμελέτητος· κάμε τὸν σταυρόν σου καὶ μὴ φοβῆσαι.

— Τί λές, πατέρα; ἐδῶ πονηρὸ πνεῦμα; αὐτὰ δὲν μονιάζουν ὅπου λάμπει τοῦ Θεοῦ ἡ χάρις· δὲν βλέπεις πῶς τοῦτος ὁ μικρὸς τόπος, ἄγριος καὶ ἔρημος, μὲ τὸ εὐλογημένο φέγγος ἔγεινε οὐράνιος; δὲν φυσᾷ ἄχνα, καὶ ἡ δροσιὰ ἀνασταίνει τὰ μαραμμένα σωθικά μας κ' εὐφραίνει τὴν ψυχήν μας.

Καὶ μὲ τοῦτο ἐκατέβη μὲ τρεῖς διασκελιαὶς εἰς τὴν ἄκρην τοῦ τράφου· ὕστερ' ἀπ' ολίγην ὥραν ἐπαρατήρησε ὅτι τὸ νερὸ εἶχε χαμηλώση κάτω ἀπὸ τὴν ρίζαν τοῦ φτελιᾶ· τότ' ἔκοψε μὲ τὴν μάχαιραν ἕναν κλάδον ἐλιᾶς ἴσιον καὶ μ' αὐτὸν ἐμέτρησε τὸ βάθος τοῦ τράφου, κ' εἶπε τοῦ Ἀντωνίου:

— Πατέρα, σύρε τ' ἄλογο καὶ κατέβα· ἐλπίζω μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ νὰ περάσουμε.

— Ναί, παιδί μου· βοήθησέ με ν' ἀνεβῶ τ' ἄλογο· αὐτὸ θὰ εὕρῃ μοναχό του τὸ ρηχότερο μέρος, καὶ σὺ ἀκολούθησε πεζός.

— Γέροντά μου, δὲν δύνασαι νὰ βασταχθῇς καβαλλάρης μέσα εἰς τὴν ὁρμὴν τοῦ ρεύματος· θὰ βάλουμε τὸ ἄλογο ἐμπρὸς νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ, ὡς εἶπες, κ' ἐγὼ σὲ παίρνω 'ς τὴν πλάτην μου καὶ εἶμαι ἀρκετὸς νὰ σὲ φέρω ἀντίπερα.

Καὶ ἅμα μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπέρασαν τὸν τράφον, τ' ἄλογο, μὲ τοὺς δύο ἀνθρώπους ἐπάνω του, ἀπαρακίνητο ἔπιασε τὸ συνηθισμένο ἀνοικτοπάτι του, δὲν ἔτρεχεν, ἐπετοῦσε, ὥστε 'ς ὀλίγην ὥραν ἐδιάβαιναν ἀπὸ τὸ χωριὸ τοῦ Ἀντωνίου· εἰς ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἡ γυναῖκα του καὶ ἡ κόρη του, ὁποὺ ἀδημονοῦσαν ὁληνύκτα, ἐνῷ ἐστέκαν μ' ἕνα φανάρι εἰς τὴν θύραν τῆς αὐλῆς τους, ἄκουσαν μακρόθεν τὴν τρομακτικὴν ἐκείνην ποδοβολὴν εἰς τὴν ἡσυχίαν τῆς νυκτὸς κ' εὐθὺς κατόπιν εἶδαν νὰ περάσῃ ἐμπρός τους ὡσὰν ἀστραπὴ τὸ ἄλογο μὲ δύο ἀναβάτας· καὶ τότε ἀγγελοκρουσμέναις ἐτραβίχθηκαν μέσα, ἐμαντάλωσαν σφικτὰ τὴν θύραν τῆς αὐλῆς τους κ' ἐκλείσθηκαν εἰς τὸ σπίτι.

Περαστικὴ συγνεφιὰ εἶχε σκεπάσῃ τὸ φεγγάρι, ὅταν ἐπλησίαζαν εἰς τὸ χαλασμένο χωριὸ τοῦ Ζυγονοῦ· αὐτοῦ τὸ ἄλογο ἐστάθη ἐκεῖ ὅπου εἶχε σταματήσῃ τὴν περασμένην νύκτα.

— Τοῦτο, εἶπεν ὁ Ἀντώνιος, εἶναι τὸ μέρος ὅπου ἔπρεπε νὰ σὲ ὁδηγήσω, καθὼς σοῦ ἔλεγα σήμερα τ' ἀποταχυά· κατέβα νὰ πηγαίνωμε πεζοί.

Καὶ ἀφοῦ ἐπέζευσαν ὁ γέρος ἐξεχώρισε, καθὼς ἐμαυρίζαν, τοὺς παλιόπυργους, ἀλλὰ δὲν εἶδε νὰ φέγγῃ καθὼς τὴν ἄλλην βραδυά, καὶ ἀπελπίσθηκε φοβούμενος μὴν εἶχε περάσῃ ἡ διωρισμένη ὥρα· ἀπὸ τὴν θέσιν τοῦ φεγγαριοῦ ἐφαίνετο πῶς εἶχε μεσονυκτήσῃ ἢ ἔλειπαν ὀλίγα λεπτά.

— Πατέρα, τώρα ποῦ θὰ πᾶμε; μήπως ἐκεῖ πέρα ὅπου φαίνεται ὡσὰν ἀναλαμπή;

— Παιδί μου, ἐγὼ δὲν βλέπω τίποτε· μόνος σου πετάξου κατὰ τὸ φῶς κ' ἔμπα θαρρετὰ μέσα εἰς τὴν αὐλήν· ἐκεῖ θὰ εὕρῃς ἐκεῖνον ὁποὺ σὲ ζητεῖ.

Ὁ νέος ἐπροχώρησε ἕως τὸν πυλῶνα καὶ ἄφοβα ἐπάτησε εἰς τὴν αὐλήν· τὸ φάντασμα, ὄχι πλέον ἐπάνω ἀπὸ τοὺς τρεῖς σωροὺς χρυσάφι, ἀλλὰ ὑψηλὰ ὡσὰν κινημένο νὰ φύγῃ, ἅμα τὸν εἶδε, τοῦ εἶπε:

— Κάμε γλήγορα, ἄνοιξέ μου νὰ ἰδῶ τὸ χαρτὶ ποὺ φορεῖς κρεμασμένο 'ς τὸ στῆθος σου.

Ὁ Μιχαὴλ ἔβγαλε ἀπὸ τὸ στῆθος του κ' ἐξεδίπλωσε ἕνα χαρτί· ἦσαν αὐτοῦ χαραγμένα κάτι γράμματα ἀγνώριστα· τὰ εἶχε δείξῃ εἰς ὅλους τοὺς προκομμένους τῆς πολιτείας καὶ κανεὶς δὲν ἐστάθη ἱκανὸς νὰ τὰ διαβάσῃ· καὶ ἂν καὶ ἦταν βέβαιος ὅτι ἐκεῖνος ὁ σοφὸς κύριός του θὰ τοῦ τὰ ἐξηγοῦσε, πάντοτε κάτι, ἀπὸ μέσα του, δὲν τὸν ἄφινε νὰ τοῦ τὰ δείξῃ.

Τὸ φάντασμα ἅμα εἶδεν ἐκεῖνα τὰ γράμματα, τοῦ εἶπε·

— Πάρε τὰ φλωριά· εἶναι ἡ προῖκα τῆς νύφης σου. — Κ' ἐδιαλύθη ὡς καπνός.

★

Ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ μοιρόγραφτο ἡμερονύκτι εἶχαν περάσῃ δέκα χρόνοι· μίαν ἡμέραν, ἀπομεσήμερα, ὁ Μιχαὴλ καθήμενος εἰς τὴν θύραν τῆς αὐλῆς του εἶδε νὰ ἔρχεται πρὸς τὸ σπίτι του ἕνας Ἄρχοντας, μαυροφορεμένος· ἦταν ὁ παλαιὸς καὶ ἀλησμόνητος κύριός του· ὁ Μιχαὴλ δὲν ἄργησε νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ, ἂν καὶ ἦταν σκευρωμένος ἀπὸ τὰ γεράματα· ἔτρεξε νὰ τὸν προϋπαντήσῃ κ' ἐμισογονάτισε νὰ τοῦ φιλήσῃ τὸ χέρι· ὁ Ἄρχοντας δὲν τὸν ἄφησε κ' ἔκλεισε εἰς ταὶς ἀγκάλαις του τὸν ποθητόν του ὑπηρέτην.

— Κύριέ μου, τοῦ εἶπε ὁ Μιχαήλ, πῶς ἐδῶ; καὶ πεζὸς τόσον δρόμον; καὶ φορεῖς θλιφτικά.

— Ἦλθα πεζὸς — τοῦ ἀπάντησε ὁ Ἄρχοντας — καθὼς πηγαίνουν εἰς τὸ προσκύνημα· μαυροφορῶ, ἀπὸ διπλῆν λύπην· πρῶτα ἡ μονάκριβή μου κόρη, ἀφοῦ ἀναχώρησες ἀπὸ τὸ σπίτι μας, εἰς τὸν χρόνον ἀπέθανε ἀπὸ μαράζι, καὶ μετὰ δύο χρόνια ἡ ἀπαρηγόρητη σύντροφός μου. Ἀλλὰ δὲν ἦλθα ἐδῶ νὰ σὲ λυπήσω· μόνον ἔχω ἀνάγκην νὰ σοῦ φανερώσω πρᾶγμα ὁποὺ σὲ ἀποβλέπει καὶ ἐνταυτῷ νὰ ἐλαφρώσω ὀλίγο τὴν συνείδησίν μου τὴν ἁμαρτωλήν.

Ὁ Μιχαὴλ ἐχλώμιανεν ὅλος· εἶχε παρατηρήσῃ πολλαὶς φοραὶς εἰς τὸ πρόσωπο τοῦ κυρίου του κάτι ποὺ ἐδηλοῦσε ψυχὴν μαρτυρημένην, καὶ τώρα ἐφοβεῖτο μὴν ἀκούσῃ τι νὰ ὀλιγοστεύσῃ τὸ σέβας καὶ τὴν ἀγάπην ὁποὺ τοῦ εἶχε.

[Ἕπεται τὸ τέλος] ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΟΛΥΛΑΣ

Digitized by Google

Η ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ[1]

Πόσον δὲν ἐπῃνέθησαν καὶ ἐξετιμήθησαν αἱ σχολαὶ τῶν Ἰνδῶν γυμνοσοφιστῶν, μαθητῶν τῶν σοφωτάτων μάγων τῆς Αἰγύπτου; Φαντασθῆτε τὰ ὑψηλὰ αὐτὰ ὑποκείμενα, ἱστάμενα, ὅπως τὰ περιγράφει ὁ Πλίνιος, ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, ὁτὲ μὲν ἐπὶ τοῦ ἑνὸς ποδὸς ὁτὲ δὲ ἐπὶ τοῦ ἑτέρου, ἐπὶ τῆς κατακεκαυμένης ψάμμου, παρατηροῦντα μὲ ἀπλανεῖς ὀφθαλμοὺς τὸ ἄστρον τῆς ἡμέρας. Ἡ σχολὴ τῶν κυνικῶν ἔσχεν ὡς ἱδρυτὴν τὸν Ἀντισθένην, οὗ περιφημότερος μαθητὴς καὶ διαμορφωτὴς τῆς Σχολῆς ταύτης ὑπῆρξεν ὁ Διογένης. Τὰ δόγματα αὐτῆς συνίσταντο εἰς τὴν ἐλευθερωτέραν ἐκτίμησιν τῶν ἐλαττωμάτων καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν ὅτι πᾶν τὸ φυσικὸν εἶνε καὶ τὸ καλλίτερον, δυνάμενον νὰ διαπραχθῇ καὶ δημοσίᾳ. Ἕκαστος συμπεραίνει τὰς συνεπείας τοιαύτης Ἠθικῆς. Μὴ παραλείψωμεν ἐν τούτοις νὰ σημειώσωμεν ὧδε, ὅτι ὁ Διογένης οὗτος ἤρξατο τοῦ φιλοσοφικοῦ αὐτοῦ σταδίου ἀφ' οὗ πρῶτον ὑπῆρξε κιβδηλοποιὸς ἐν τῇ πατρίδι του Σινώπῃ, ἐξ ἧς ἔφυγεν ἀποκαλέσας ταύτην, δὲν ἀμφιβάλλομεν, κατὰ τὸ σύνηθες ἀγνώμονα, ἵνα ἔλθῃ καὶ κατοικήσῃ ἐν Ἀθήναις φιλοσοφικῶς ἐντὸς τοῦ πίθου. Τί ὡραίαν τριάδα ἤθελεν ἀποτελέσει ὄντως ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σαρκαστικοῦ Δημοκρίτου, ὅστις πάντοτε ἐγέλα βλέπων τὰς ἀφροσύνας τῶν ἀνθρώπων, καὶ τοῦ μελαγχολικοῦ Ἡρακλείτου, ὅστις ἐλάμβανε τὴν ἐνόχλησιν πάντοτε νὰ κλαίῃ ἐπὶ τοῖς μεγάλοις ἡμῶν δυστυχήμασιν! Ἀλλὰ τί τάχα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἐσκέπτετο περὶ τούτων τὸ Οἰκιακὸν Δαιμόνιον τοῦ σοφωτάτου τῶν ἀνθρώπων, ὅστις πρῶτος ἐνεκαίνισε τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν καὶ ἐκ τῆς διδασκαλίας τοῦ ὁποίου ἐπήγασαν πᾶσαι αἱ λοιπαί;

★

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω πρόδηλος ἡ ἀλήθεια ὅτι ἡ Ἠθικὴ μόνον ἐὰν ἀπεκδυθῇ τῶν ὑψηλῶν, ἀλλὰ καὶ χιμαιρικῶν παραστάσεων τῆς ἀεροβάμονος φιλοσοφίας, ἐὰν καταστῇ ὁμοία καὶ οὐχὶ ἀνωτέρα τῶν ἀνθρώπων, δυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν ὅτι θἀποβῇ κοινῆς χρήσεως νόμισμα καὶ ὅτι οἱ διδάσκοντες αὐτὴν θὰ ὦσι συνεπεῖς εἰς τὰς ἀρχάς των. Ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἀποτελεῖται ἐκ κολοσσῶν ἐχόντων τὸν πόδα ἐξ ἀργίλλου, ἐπὶ τοῦ χάρτου μόνον θέλει βασιλεύει. Διὰ ταῦτα ἀντὶ αὐστηρῶς νὰ μεμφθῶμεν, ὡς ἄλλοι ἔπραξαν, τῆς ἠθικῆς τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων, ἐπιζητήσωμεν μᾶλλον νὰ ὠφεληθῶμεν ἐκ τῶν ἀληθειῶν αὐτῶν ὡς ἐπίσης καὶ ἐκ τῶν πλανῶν των, ὅπως ἑδραιώσωμεν τὴν Ἠθικ[illegible] [illegible]ζωμεν, καὶ ἧς σκοπὸς δὲν εἶ[illegible] [illegible]άξῃ πῶς νὰ ἱστάμεθα ἐπὶ τοῦ ἑνὸς ποδὸς ἐπὶ ἡμέρας ὁλοκλήρους ἀσκαρδαμυκτεὶ τὸν ἥλιον θεώμενοι, οὔτε νὰ ἔχωμεν Οἰκιακὰ Δαιμόνια, οὔτε νὰ διδάσκωμεν τοὺς νεαροὺς ἡμῶν μαθητὰς νὰ νηστεύωσιν ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος καὶ νὰ ἐνδύωνται μὲ ῥάκη, οὔτε νὰ κλαίωμεν ἢ νὰ γελῶμεν καθ' ὅλον ἡμῶν τὸν βίον, ἀλλὰ τὸ πολύ, πολύ, ὀλίγον ἀπὸ τὸ ἓν καὶ ὀλίγον ἀπὸ τὸ ἄλλο.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς Ἠθικῆς καὶ τῆς διδασκαλίας αὐτῆς πρὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ἀλλὰ κατά τινας ἡ βασιλεία τῆς Ἠθικῆς ἐν τῷ κόσμῳ ἤρξατο ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τὸ Εὐαγγέλιον εἶνε ὄντως ἓν τῶν ἐντελεστέρων συστημάτων ἀφ' ὅσα ποτὲ ἐγράφησαν, διότι εἰς τὴν Ἠθικὴν καὶ μόνην ἀπέβλεψεν ὁ νομοθέτης αὐτοῦ, ἔχει δὲ καὶ τὸ προτέρημα νἀποτείνεται, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἀρετῆς, πρὸς τὴν καρδίαν καὶ οὐχὶ πρὸς τὴν ψυχρὰν λογικήν, καθ' ὃ ἐπὶ τῆς ἀπείρου ἀγάπης καὶ τῆς πρᾳότητος στηριζόμενον. Ἀλλ' ἴσως, ἢ μᾶλλον χωρὶς ἴσως, αὐτὴ ἡ ἐντέλεια αὐτοῦ παρημπόδισε τὸν σκοπόν του. Πολλὰ τῶν παραγγελμάτων αὐτοῦ ἐκ τῆς φυσικῆς λογικῆς ἀπορρέοντα, ἦσαν γνωστὰ καὶ πρὸ τῆς ἐμφανίσεώς του ἐν ἰδιαιτέροις τουλάχιστον κύκλοις τῆς ἀνθρωπότητος, οὐδὲν δ' ἄλλο ἀπῄτουν πρὸς τελεσφόρησιν εἰμὴ τὴν ἐν πλήρει ἡμέρᾳ καὶ μέσῃ ὁδῷ ἀνακήρυξιν αὐτῶν. Καὶ ὡς πρὸς τοῦτο οὐδὲν πλέον ἠδύνατο νὰ πράξῃ ἀφ' ὅ,τι ἔπραξεν ὁ θεῖος τοῦ χριστιανισμοῦ ἱδρυτής. Ἀλλὰ τὸ χρῶμα, δι' οὗ οὗτος περιέβαλε τὰ γνωστὰ ἕως τότε ἠθικὰ παραγγέλματα καὶ ὅσα ἄλλα ὅλως ἴδια προσέθηκε, κατέστησαν τοῦτο ἀνώτερον τῶν ἀνθρωπίνων δυνάμεων. Ἕνεκα δὲ ἰδιαιτέρων ἐθνικῶν περιστάσεων, ἐν αἷς διετέλει κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὸ Ἰουδαϊκὸν ἔθνος, τὸ Εὐαγγέλιον παρίσταται, ὅταν ἀναγινώσκεται ἄνευ ἐχθρικῶν ἢ εὐνοϊκῶν προκαταλήψεων, ὡς ὁ τελευταῖος λόγος καὶ ἡ διαθήκη κοινωνίας, πνεούσης τὰ λοίσθια. Ἀφ' οὗ ὁ κόσμος οὗτος εἶναι μάταιος τὸ δὲ τέλος αὐτοῦ ἐγγύς ἐστι — λέγει ἐν αὐτῷ ὁ νομοθέτης — πρὸς τί καλὸν νὰ ἐργάζεταί τις καὶ νὰ ἀγωνιᾷ; Μόνον οἱ ἄπιστοι δύνανται νὰ λαμβάνωσι τὰς τοιαύτας τοῦ βίου φροντίδας, ἀγνοοῦντες ὅτι τὰ ἴα τοῦ ἀγροῦ, ἅτινα οὔτε νήθουσιν, οὔτε κοπιῶσιν, εἰσὶν ἐν τούτοις μεγαλοπρεπέστερον ἐστολισμένα ἀφ' ὅσον ὑπῆρξε ποτὲ ὁ Σολομὼν ἐν ὅλῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ ὅτι ὁ οὐράνιος ἡμῶν Πατὴρ οὐδενὸς ἀφίνει νὰ στερηθῶσι τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας. Μὴ ἐπιζητῆτε τὰ πλούτη διότι εἶνε εὐκολώτερον νὰ διέλθῃ κάμηλος διὰ τῆς ὀπῆς τῆς βελόνης ἢ ὁ πλούσιος εἰς τὴν βασ[illegible] [illegible]τῶν οὐρανῶν. Ἀλλ' ἐμβλέψατε εἰς [illegible] τοῦ οὐρανοῦ, τὰ ὁποῖα οὔτε σπεί[illegible] θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς [illegible]ς καὶ ὁ πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος

1 Ἴδε [illegible]

Digitized by Google

χαίας κεφαλῆς ἐπὶ ζωντανῶν ὤμων. Πρὸ δύο ἤδη ἐτῶν, οἱ ὀρεινοὶ κάτοικοι τῆς νήσου, ὁπότε συνηντῶντο εἰς τὰ βραχώδη μονοπάτια, εἰς τὰ ἄκρα τῶν κρημνῶν ἢ τῶν χειμάρρων, ἠρώτων ὁ εἷς τὸν ἄλλον διατί ἆρά γε ὁ Τελάχας ἠργοπόρει νὰ ἐκλέξῃ γαμβρὸν διὰ τὴν κόρην του. Ἕκαστος δὲ ἐνόμιζεν ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ καταλληλότερος γαμβρός. Κάτω δέ, εἰς τὰ καφενεῖα, οἱ ἔμποροι καὶ οἱ ναυτικοὶ ἐζήτουν ἀπόκρισιν εἰς τὸ αὐτὸ ἐρώτημα. Ἡ ἀμοιβαία παρηγορία καὶ τῶν μὲν καὶ τῶν δὲ ἦτο ὅτι οὐδεὶς ἐφαίνετο ἔχων τὰ προσόντα ὅπως προτιμηθῇ ὑπὸ τῆς Ἰναρίμης. Τινές, οἱ μᾶλλον θερμοαίματοι, ὡμίλουν φανερὰ περὶ ἁρπαγῆς.

Ὁ Κωνσταντῖνος Τελάχας ἦτο ἐν γνώσει ὅλων τούτων καὶ ἐπεθύμει νὰ ἐκλέξῃ ἐπὶ τέλους ὁ ἀδελφός του Περικλῆς γαμβρὸν μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων φίλων καὶ γνωρίμων του. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ἐκλογὴ καὶ αἱ προκαταρκτικαὶ διαπραγματεύσεις ἔπρεπε νὰ γείνωσιν ἐν ἄκρᾳ μυστικότητι πρὸς πρόληψιν πολεμικῆς τινος ἐκρήξεως, καθόσον ἐγνώριζεν ὁ θεῖος τῆς Ἰναρίμης ὅτι οἱ μνηστῆρες θὰ ἀνεδεικνύοντο ἐπίσης ἀτίθασσοι καὶ ἀνοικονόμητοι, ὅσον οἱ ἐπίμονοι μνηστῆρες τῆς ἀτυχοῦς Πηνελόπης. Ἐὰν δὲ ἐν τῷ μεταξὺ τολμηρός τις Τήνιος ἐκ τῶν θερμοαιμάτων ἥρπαζε τὴν ἀνεψιάν του, τότε ἐματαιοῦντο διὰ μιᾶς ὅλα τὰ σχέδια περὶ Ἀθηναίου γαμβροῦ.

— Καὶ τίς ὁ τολμῶν νὰ θεωρηθῇ ἄξιος αὐτῆς! ἀνεφώνει ὁ Περικλῆς, ὅτε ἐγίνετο λόγος περὶ ὑποψηφίων γαμβρῶν.

— Καλά, Περικλῆ, ἔλεγεν ὁ ὀλιγώτερον ἀπαιτητικὸς Κωνσταντῖνος· ἀλλ' ἐπὶ τέλους θὰ τὴν ὑπανδρεύσῃς μίαν ἡμέραν, καὶ δὲν θὰ ἔλθῃ νὰ σοῦ τὴν ζητήσῃ ὁ Φοῖβος Ἀπόλλων μὲ ἑξαμέτρους εἰς τὰ χείλη του.

— Δὲν ζητῶ Φοίβους Ἀπόλλωνας, μολονότι ἐὰν ἐνεφανίζετο τοιοῦτός τις δὲν θὰ ἔλεγα ὄχι. Ἀλλὰ πῶς θέλεις νὰ δώσω τὴν θυγατέρα μου, νέαν εὐσταλῆ ὡς ἡ Ἄρτεμις, σώφρονα ὡς ἡ Ἀθηνᾶ, εἰς ἀγροῖκόν τινα, ὁ ὁποῖος θὰ ἐγείρεται πρὸ τῆς ἠοῦς διὰ νὰ κυνηγήσῃ ἀθῶα πτηνά, ἢ θὰ κάθηται τὰς ἑσπέρας νὰ πίνῃ ρακὴν καὶ νὰ μωρολογῇ εἰς χυδαίαν γλῶσσαν περὶ πολιτικῶν, ἢ Κύριος οἶδε περὶ τίνων ἀντικειμένων διὰ τὰ ὁποῖα οὐδὲν γνωρίζει!

— Ἐν τούτοις τὴν θέλει καὶ τὴν ζητεῖ ὁ δεῖνα βουλευτής· καὶ εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος τὸ ὄνομά του.

— Νὰ τὸν πάρῃ ἡ ὀργὴ καὶ αὐτὸν καὶ τὸ βουλευτιλίκι του! ἀνεφώνησεν ὁ γέρων, καταβαίνων ἐκ τοῦ Ὀλύμπου του. — Τί εἶναι αὐτός, Κωνσταντῖνε. Ἕνας χωριάτης, ἕνας ἀμαθὴς δικηγόρος, ὁ ὁποῖος δὲν ἠξεύρει νὰ σοῦ διακρίνῃ ἕνα στίχον ἐὰν εἶναι τοῦ Εὐριπίδου ἢ τοῦ Σοφοκλέους, ὁ ὁποῖος ποτέ του δὲν ἐξήγησε οὔτε μίαν περίοδον τοῦ Θουκυδίδου! Πάλιν καλλίτερα ἁπλοῦς χωρικός. Ἐκεῖνος τοὐλάχιστον θὰ ἔχῃ ἀμυδρὰν συναίσθησιν ὅτι εἶναι βάρβαρος, ἐνῷ ὁ ἄλλος, ὁ δοκησίσοφος, ὁ φραγκοφορεμένος, σοῦ ἔχει τὴν ἰδέαν ὅτι εἶναι κάτι, ὅτι ἔγεινε Παρισινός, — boulevardier! — Boulevardier, Θεέ μου φύλαξε! Ἡ Γαλλία εἶναι ἡ καταστροφή μας!

— Ἂν δὲν θέλῃς αὐτόν, εἶναι ὁ ἄλλος βουλευτής, ὁ τάδε.

— Ἄφησέ με, Κωνσταντῖνε. Δὲν θέλω κανένα πολιτευόμενόν μας διὰ τὴν Ἰναρίμην μου. Δὲν εἶναι καὶ αὐτὸς καλλίτερος ἀπὸ τὸν συνάδελφόν του. Πάρε τὸν ἕνα κτύπα τὸν ἄλλον. Ἡ κόρη μου δὲν θὰ πάρῃ Τήνιον, ἀλλ' οὔτε κανένα ἀπὸ τοὺς πετεινομυάλους Ἀθηναίους σου. Καμμίαν ἡμέραν θὰ τὴν πάρω νὰ ταξειδεύσωμεν καὶ θὰ τῆς εὕρω ἄνδρα εὐπαίδευτον καὶ καλοαναθρεμμένον, ὁ ὁποῖος θὰ ἐκτιμᾷ τὸ κάλλος καὶ τὰς γνώσεις της ἀλλέως ἢ ὡς ἁπλοῦν στολισμὸν τῆς οἰκίας του ἢ πρὸς ἐπίδειξιν τῆς ματαιότητός του.

Τοιούτου εἴδους συζητήσεις ἐγίνοντο περὶ τῆς Ἰναρίμης ἀφ' ἧς σχεδὸν ἡμέρας οἱ πέριξ χωρικοὶ εἶχον μάθει ἐκ τῆς ἐλλείψεως τουφεκισμῶν, ὅτι ἀντὶ υἱοῦ ὁ Τελάχας ἀπέκτησε θυγατέρα. Οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι δὲν ἐθεώρησαν, ἐννοεῖται, ὡς ἐκ Θεοῦ εὐλογίαν τὴν ἔλευσιν τῆς μικρᾶς εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν. Προσερχόμενοι συμπαθῶς συνελυποῦντο τὸν ἀδικηθέντα πατέρα καὶ παρηγόρουν μὲ εὐχὰς διὰ τὸ μέλλον τὴν μητέρα, ἡ ὁποία συνησθάνετο τὴν ταπείνωσιν ὅτι δὲν ἔτεκεν ἄρρεν. Ἀλλ' ὅτε μετ' οὐ πολὺ ἀπέθανεν ἡ σύζυγος τοῦ Τελάχου, χωρὶς νὰ τοῦ γεννήσῃ υἱόν, εἰς τὸν ὁποῖον νὰ μεταδώσῃ οὗτος τὰς γνώσεις καὶ τὴν ἑλληνομάθειάν του, ὁ πατὴρ ἀφωσιώθη εἰς τὴν θυγατέρα του. Ἀπεφάσισε ν' ἀποδείξῃ ὅτι διὰ τῆς ἀπαύστου ἐπιβλέψεώς του ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιδώσῃ καὶ κοράσιον εἰς τὰ γράμματα. Περὶ τῶν συνήθων προσόντων τῆς σημερινῆς ἀνατροφῆς ὀλίγον τὸν ἔμελε· ἡ κυρία του φροντὶς ἦτο ἡ διδασκαλία τῆς ἱστορίας, τῆς ποιήσεως καὶ τῆς φιλοσοφίας τῶν ἐνδόξων προγόνων του. Κατὰ τὴν βρεφικήν της ἔτι ἡλικίαν, ἀντὶ παραμυθίων, διηγεῖτο εἰς τὴν μικρὰν ἐπεισόδια ἐκ τοῦ Ὁμήρου καὶ τοῦ Ἡσιόδου· πρῶτον ἀνάγνωσμά της ἦτο ὁ Πλούταρχος. Οὕτω ἐξέμαθε βαθμηδὸν τὴν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν μέχρι καὶ τῆς Ἀλεξανδρινῆς περιόδου, ἔμαθε δὲ καὶ ὅλας τὰς ἀρχαίας διαλέκτους τῆς Ἑλλάδος. Ὡς πρὸς τὴν σύγχρονον Ἑλληνικὴν ἐδιδάχθη νὰ τὴν γράφῃ καὶ ὁμιλῇ ἁπλῶς μὲν ἀλλὰ καθαρὰν καὶ ἀπηλλαγμένην πάσης ἀναμίξεως ξένων λέξεων ἢ ἰδιωτισμῶν. Καὶ εἰς τὴν καλλιγραφίαν αὐτὴν ὁ πατήρ της ἐπέμεινε νὰ τὴν διδάξῃ ὅσον τὸ δυνατὸν κατὰ τὰ ἀρχαῖα ὑποδείγματα.

Οὕτως ἔγραψεν ἡ Ἰναρίμη ἐπὶ διαφόρων κλασικῶν ἀντικειμένων πραγματείας ἐκ τῶν ὁποίων

Digitized by Google

θὰ ἠδύναντο νὰ φωτισθῶσι καὶ διδάκτορες Πανεπιστημίων. Τινὰς ἐξ αὐτῶν ὁ πατὴρ της ἠθέλησε νὰ ὑποβάλῃ εἰς Γερμανικῆς τινος Ἀκαδημίας τὴν κρίσιν, γνωρίζων ὅτι ἐκεῖ τὸ ἐξαίρετον ὕφος καὶ ἡ πρωτοτυπία των θὰ ἐξετιμῶντο καλλίτερον ἢ εἰς τὰς ἐπιπολαίους Ἀθήνας. Ἀλλὰ μετενόησε φοβηθεὶς τὰς συνεπείας τοιαύτης ἐκτιμήσεως εἰς τὰ ξένα. Ἐφοβήθη μὴ ἐκ τῆς ἐπιτυχίας παρακινηθῇ ἡ εὐφάνταστος καὶ εὐπαίδευτος νέα νὰ βυθισθῇ μόνη εἰς πελάγη, ὅπου δὲν ἐτόλμων νὰ τὴν παρακολουθήσωσιν αἱ μετριόφρονες ἐλπίδες του. Παρεκτὸς δὲ τούτου, ἡ Ἰναρίμη ἦτο τόσον εὐτυχὴς ἐνόσῳ ἔζη ἀφανὴς πλησίον του! Διατί νὰ τὴν ἐκθέσῃ εἰς τὴν ἀνησυχίαν, τὴν παραζάλην καὶ τὰ τόσα βάσανα τῆς δημοσιότητος;

Οὕτω ἐμεγάλωσε, χωρὶς νὰ συναισθανθῇ οὔτε τὴν ἀπομόνωσίν της, οὔτε ἀνάγκας ἄλλας ἐκτὸς ὅσων ἠδύναντο νὰ ἱκανοποιηθῶσι ἐκεῖ ὅπου ἔζη. Ἐκ τῶν ἐπικτήτων προτερημάτων μὲ τὰ ὁποῖα αἱ νεάνιδες τῆς Εὐρώπης περικοσμοῦν τὸν ἄνετον βίον των δὲν εἶχεν ἀποκτήσει οὐδὲ ἕν. Θὰ ἦτο ὅλως ἄχρηστος εἰς χαρίεσσαν συνάθροισιν ἀπογευματινήν, δὲν ἐγνώριζε τὸ παιγνίδιον tennis, οἱ δὲ λιμοκοντόροι τῆς ὑψηλῆς κοινωνίας θὰ ἐγέλων περιφρονητικῶς ἐὰν ἐδοκίμαζον νὰ ἀνταλλάξουν μαζῆ της φράσεις ἐξ ὅσων λέγονται εἰς ἐξώστην σεληνοφώτιστον ἢ μεταξὺ τῶν γύρων τοῦ βάλς. Ἀλλ' ἐὰν δὲν ἤξευρε νὰ χορεύῃ, νὰ κεντᾷ, νὰ ψάλλῃ τὰς κλαυθμηρὰς μελῳδίας τοῦ Tosti, ἐὰν αἱ μικραί της χεῖρες ἐφαίνοντο μᾶλλον ἐξοικειωμέναι πρὸς τὸν ἀέρα καὶ τὸν ἥλιον ἢ πρὸς τὴν χρῆσιν χειροκτίων, ἠδύνατο ὅμως νὰ φέρῃ ἐκ τῆς πηγῆς λάγηνον μὲ στάσιν ὁμοίαν ἀρχαίου ἀγάλματος, μὲ βῆμα ἐλαφρὸν καὶ εὔρυθμον τὸ ὁποῖον σοῦ ἐφαίνετο ὡς ἡ μουσικὴ τῆς κινήσεως, — καὶ κατὰ τοῦτο οὐδεμία χάρις τοῦ Λονδίνου ἠδύνατο νὰ ἐξισωθῇ πρὸς αὐτήν. Ἀκολουθοῦσα τοῦ πατρός της τὰς ἰδέας περὶ γυμναστικῆς, ἔμαθε νὰ τρέχῃ καὶ νὰ πηδᾷ ὡς ἀθλητής, καλλίτερα καὶ ἀπὸ τοὺς νέους τῆς πατρίδος της. Ἀλλ' ἐκεῖνοι δὲν εἶχον πατέρας φιλοσόφους, τηροῦντας πιστῶς τὰς παραδόσεις τῶν ἀρχαίων.

Χάριν τῶν γυμναστικῶν τούτων ἀσκήσεων ὁ Τελάχας παρεσκεύασε λωρίδα γῆς ἀμμόστρωτον εἰς ἕνα ἐκ τῶν κήπων του παρὰ τὸν αἰγιαλόν, ὅπου πλάτανος γηραιὸς παρεῖχε τὴν σκιάν του ὡς ἀναπαυτήριον. Ἐκεῖ ἡ Ἰναρίμη ἐγυμνάζετο, πετῶσα μὲ τοὺς ἐλαφροὺς της πόδας ἐπὶ τῆς ἄμμου, μὲ τὰ ἡμιανοικτὰ χείλη ἐκφράζοντα τὴν ἡδονὴν τῆς ὁρμητικῆς κινήσεως, μὲ τὴν σιτόχρουν παρειὰν κοκκινίζουσαν ἐκ τοῦ ὑγιοῦς αἵματός της.

Παρεκτὸς τῶν βιβλίων της, τῶν ἀσκήσεων καὶ τῆς ἱππασίας, ἡ Ἰναρίμη εἶχε καὶ ἄλλην σπουδαίαν ἐνασχόλησιν· ἦτο ὡς ἐπιστολογράφος ὅλων τῶν ἀγραμμάτων κατοίκων τῆς Ξυνάρας καὶ τοῦ παρακειμένου χωρίου τῶν Λουτρῶν.

[Ἕπεται συνέχεια] *Κατὰ τὸ ἀγγλικὸν ὑπὸ Δ. Β.*

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟΝ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

Εἰς τὸ ἀγγλικὸν περιοδικὸν Harper 's Magazin ἐδημοσιεύθη ἄρθρον τοῦ Th. Child ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν ***Φιλολογικοὶ Παρίσιοι*** μετὰ πολλῶν λαμπρῶν εἰκόνων. Τοῦ ἄρθρου τούτου ἐξαίρεται ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ τύπου ἡ εὐστοχία κατὰ τὰς κρίσεις καὶ ἡ λεπτὴ διαγνωστικὴ δύναμις κατὰ τὸν χαρακτηρισμὸν διαφόρων συγχρόνων γάλλων συγγραφέων καὶ ποιητῶν: Κοππέ, Βογκέ, Μπέκ, Φάβρ, Λοττῆ, Ρισπαίν, Βαρρές, Μωπασσάν, Ταίν, Ὀνὲ κλπ. Τελειώνει δὲ τὸ ἄρθρον διὰ συνοπτικῆς μελέτης περὶ τοῦ παρισινοῦ τύπου.

*

Εἰς τὴν Revue Bleue τῆς 27 Αὐγ. καὶ 3 7βρ. ὁ E. Grenier, ἐκ τῶν ἐπιζώντων φίλων ἐξόχων γάλλων καὶ ἀλλοδαπῶν συγγραφέων, δημοσιεύει ἀναμνήσεις του σχετικὰς πρὸς τὸν βίον καὶ τὸν χαρακτῆρα ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν. Τὰ ἄρθρα ταῦτα δὲν διαπνέονται πάντοτε ὑπὸ στοργῆς καὶ ἐπιεικείας πρὸς τοὺς νεκροὺς φίλους τοῦ συγγραφέως, ὅπως συνήθως συμβαίνει· τοὐναντίον μάλιστα, τινὰ εἶνε μετ' ἀμειλίκτου αὐστηρότητος γεγραμμένα, ὡς τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὸν Χάϊνε. Εἶνε πολὺ παράδοξος ὁ τρόπος καθ' ὃν ὁ Grenier ἐγνώρισε τὸν μέγαν ποιητήν. Ἦσαν καὶ οἱ δύο εἰς αἴθουσαν ἀναγνωστηρίου. Ὁ Grenier ἦτο χρυωμένος καὶ ἔβηχε διαρκῶς· ὁ Χάϊνε ἀπολέσας τὴν ὑπομονήν του φωνάζει ἐπανειλημμένως σούτ, σούτ! Τότε ὁ Grenier στρέφει τὴν κεφαλὴν πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν ἐρωτᾷ ζωηρῶς: «Εἰς ἐμένα λέτε σούτ;» Καὶ ὁ Χάϊνε μετ' ἀληθοῦς ἢ προσποιημένης ἀπορίας ἀποκρίνεται ἀγαθώτατα: «Ὤ, κύριέ μου, ἐνόμιζα πῶς εἶνε κανένας σκύλος!». Ὁ Grenier ἀντὶ νὰ ὀργισθῇ ἐγέλασε, καὶ οὕτω συνήφθη γνωριμία καὶ οἰκειότης μεταξὺ τῶν δύο ἀνδρῶν τόσον στενή, ὥστε ὁ Grenier μετέφρασε καὶ πολλὰ ποιήματα τοῦ Χάϊνε. Χαρακτηριστικώτατον εἶνε καὶ τὸ ἑξῆς ἀνέκδοτον, τὸ ὁποῖον ἀναφέρει εἰς τὸ ἄρθρον του: Γερμανός τις ἦλθεν ἐκ Γερμανίας ἐπίτηδες ἵνα μονομαχήσῃ μετὰ τοῦ ποιητοῦ. Ὁ Χάϊνε ἐδέχθη προθύμως τὴν πρόσκλησιν. Ὅτε δὲ μετέβησαν εἰς τὸ ὁρισθὲν μέρος μὲ καιρὸν βροχερώτατον, δεικνύων τὸ βορβορῶδες ἔδαφος εἶπε πρὸς τοὺς μάρτυράς του γελῶν: «Ἡ ὁδὸς τῆς τιμῆς εἶνε πολὺ ἀκάθαρτος».

*

Τὸ ἀγγλικὸν *Ἀθήναιον* ἀφιεροῖ ἄρθρον μακρὸν εἰς τὸ τσεχικὸν θέατρον καὶ ἰδίως τὸν βοημὸν δραματουργὸν Vrchlicky, τοῦ ὁποίου ἡ ἑλληνικῆς ὑποθέσεως τριλογία *Ἱπποδάμεια* κρίνεται ὡς ἔξοχον ἔργον καὶ ἐκίνησε τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν συμπατριωτῶν του παρασταθὲν ἐπὶ ἓν ἔτος συνεχῶς ἐν Πράγᾳ. Πλὴν δὲ τούτου καὶ ἄλλα δραματικὰ ἔργα ἔχει συγγράψῃ ὁ Vrchlicky, ὧν τὰς ὑποθέσεις ἠρύσθη ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ καὶ ῥωμαϊκοῦ κόσμου· τοιαῦτα εἶνε *Τὰ ὦτα τοῦ Μίδα*, *Ἰουλιανὸς ἀποστάτης*, *Ἡ Ἐκδίκησις τοῦ Κατούλλου*. Τὴν τριλογίαν τῆς *Ἱπποδαμείας* ἀποτελοῦσι τὰ ἑξῆς δράματα: *Ἡ μνηστεία τοῦ Πέλοπος*, *Ἡ διαλλαγὴ τοῦ Ταντάλου*, *Ὁ θάνατος τῆς Ἱπποδαμείας*.

*

Digitized by Google

Περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῆς γυναικὸς ἐπὶ τοῦ βίου καὶ τοῦ ἔργου τοῦ ποιητοῦ Σέλλεϋ δημοσιεύει τὸ ἰταλικὸν περιοδικὸν Natura ed Arte ἄρθρον ἀξιόλογον τοῦ Montecorboli. Κατὰ τὸν ἰταλὸν ἀρθρογράφον ἡ ζωὴ τοῦ μεγάλου ἄγγλου ποιητοῦ διαιρεῖται εἰς δύο μέρη, τὸ μὲν πλῆρες γενναίων προθέσεων καὶ ὑψηλῶν ἰδεῶν, τὸ δὲ κοσμούμενον ὅλον ὑπὸ ὡραίων καὶ ἐρασμίων γυναικῶν. 'Αναμφισβητήτως δὲ διὰ τῆς ἐπιδράσεως αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἔργου καὶ τοῦ βίου τοῦ Σέλλεϋ ἐγεννήθη τὸ εἰδυλλιακὸν ἐκεῖνο δρᾶμα, ὅπερ ἐκτυλίσσεται μυστηριωδῶς μεταξὺ καρδίας καὶ πνεύματος, ουτοπίας καὶ αἰσθήματος.

*

Εἰς τὸ γερμανικὸν περιοδικὸν Magazin für Litteratur (17 Σεπτεμβρ.) ὁ H. Hansen ἀγγέλλει τὴν προσεχῆ ἔκδοσιν νέου ἔργου τοῦ Ἴβσεν, χωρὶς ν' ἀναφέρῃ τι σχετικὸν πρὸς τὴν ὑπόθεσιν αὐτοῦ. Τοῦτο δὲ διότι ὁ μέγας σουηδὸς ποιητὴς συνηθίζει νὰ μὴ λέγῃ τι περὶ τῶν ἔργων του πρὸ τῆς ἐκδόσεως αὐτῶν οὐδὲ εἰς αὐτὴν τὴν γυναῖκά του καὶ τὸν υἱόν του. 'Επὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ὁ ἀρθρογράφος ὑπολογίζει τὴν περιουσίαν τοῦ Ἴβσεν εἰς 500 χιλιάδας φράγκων καὶ προσθέτει ὅτι ἐξ ἑκάστου βιβλίου του ἐκδιδομένου εἰς 10,000 ἀντίτυπα κερδίζει περὶ τὰς 20 χιλιάδας φράγκων.

*

Εἰς τὸ μέγα ἀμερικανικὸν περιοδικὸν Arena μωαμεθανὸς ἀρθρογράφος καλούμενος Ἴβν-'Ισαὰκ δημοσιεύει σφοδρότατον κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἄρθρον καὶ προβλέπει τὴν προσεχῆ παρακμὴν αὐτοῦ καὶ τὸν θρίαμβον τοῦ 'Ισλαμισμοῦ!

*

Εἰς τὸ *Πρῶτον βῆμα* τοῦ Τολστόη περὶ τοῦ ὁποίου λόγος ἐγένετο ἐνταῦθα κατὰ τὸν παρελθόντα μῆνα ἀπήντησεν ὁ C. Richet διὰ τῆς Revue Scientifique τῆς 24 Σεπτεμβρίου. Μὴ παραδεχόμενος τὴν ἀπόλυτον καταδίκην πάσης πολυτελείας, συμφωνῶν ὅμως μετὰ τοῦ μεγάλου ῥώσσου συγγραφέως κατὰ τὰ λοιπὰ ὑπολογίζει ὅτι οἱ ἄνθρωποι καταναλίσκουσι κατὰ μέσον ὅρον τριπλασίαν τροφὴν ἢ ὅση ἀναγκαίως ἀπαιτεῖται πρὸς θρέψιν, καὶ ὅτι δύναται κάλλιστα νὰ ζήσῃ τις ὑγιὴς καὶ μακρόβιος χωρὶς νὰ τρώγῃ κρέας.

*

Πολλὰ ἀγγλικὰ περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδες ἐδημοσίευσαν εὐμενεῖς βιβλιοκρισίας περὶ τοῦ διηγήματος τοῦ κ. Γ. Δροσίνη: *Τὸ Βοτάνι τῆς 'Αγάπης*, ὅπερ ἀγγλιστὶ μετέφρασεν ἐσχάτως ἡ κυρία Ἔδμονδς καὶ ἐξέδωκεν ἐν τῇ «Ψευδωνύμῳ Βιβλιοθήκῃ» τὸ μέγα ἐκδοτικὸν κατάστημα τοῦ Λονδίνου Fisher Unwin. Οὕτω ἡ Whitwall Review κρίνει ὡς ἑξῆς τὸ διήγημα: «Ἔκπαγλον γοητείαν μετὰ βαθέος ἐνδιαφέροντος δύναται νὰ εὕρῃ τις ἐν τῇ τελευταίᾳ συμβολῇ εἰς τὴν *Ψευδώνυμον Βιβλιοθήκην*. Μεταφερόμεθα εἰς τὴν γραφικὴν καὶ ἀπόκεντρον νῆσον τῆς Εὐβοίας, ἥτις, καίτοι ἐγγὺς τῶν 'Αθηνῶν κειμένη, εἶνε συγκριτικῶς τόσον ὀλίγον γνωστή, καὶ σώζει ἀκόμη ἄχρι καὶ τῆς ἡμέρας ταύτης τὰς ἀρχαίας της δεισιδαιμονίας, τὰς παραδόσεις καὶ τὰ ἔθιμα. Τὸ βιβλίον μαγεύει τὸν ἀναγνώστην μὲ τὰς περιγραφάς του καὶ μὲ τὴν ζωγραφικὴν τῶν λέξεων μόνον, ἀνεξαρτήτως τῆς πλοκῆς τοῦ διηγήματος. Εἶνε εὔκολον, ἐνῷ ἀναγινώσκει τις, νὰ ταξειδεύσῃ εἰς τὰ ἥσυχα δάση καὶ τοὺς λόφους, ἀνάμεσα εἰς τὰς ἐλαίας καὶ τὰς εὐσκίους πλατάνους, νὰ φαντασθῇ τοὺς ἀλκίμους ἀγρότας καὶ ποιμένας ἐν τῇ γραφικῇ των ἀμφιέσει, μὲ τὸ ἔμφυτον μουσικὸν δῶρόν των, τὴν ἀκράτητον μεσημβρινὴν ὁρμήν των καὶ τὰς ἁπλᾶς ὀρέξεις των».

'Ο δὲ Speaker: «Τὸ *Βοτάνι τῆς 'Αγάπης* ἀποτελεῖ τόμον ἐν τῇ «Ψευδωνύμῳ Βιβλιοθήκῃ», καὶ ὡς ἡ *'Αμαρυλλὶς* τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως, ἐν τῇ αὐτῇ σειρᾷ, πραγματεύεται νεώτερον ἑλληνικὸν βίον. Αἱ σκηναὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι ὁμοῦ οἱ παριστώμενοι εἶνε καινοπρεπεῖς, καὶ τὸ διήγημα ἔχει ἀσυνήθη γοητείαν. Βλέπει τις ἐν αὐτῷ τὸ ἀρχαῖον κλασικὸν πνεῦμα οἱονεὶ χειροκροτούμενον μὲ τὸ πνεῦμα τῶν νεωτέρων χρόνων. 'Ο ἔρως τοῦ βοσκοῦ πρὸς τὴν γυφτοπούλαν ἠδύνατο νὰ ψαλῇ ὑπὸ τοῦ Θεοκρίτου· ἀλλ' ἐν τῇ παραδόξῳ λύσει τοῦ διηγήματος, τὸ ἀσυνείδητον καὶ ἡ ἁπλότης τοῦ βουκολικοῦ ποιητοῦ ἐκλείπουσι. 'Ανεγνώσαμεν πολὺ μεγαλητέρας ἀξιώσεις ἔχοντα μυθεύματα, τὰ ὁποῖα ἐκίνησαν τὸ ἐνδιαφέρον μας πολὺ ὀλιγώτερον τοῦ χαρίεντος τούτου εὐβοϊκοῦ εἰδυλλίου· ἔν τε τῇ λεπτότητι καὶ τῇ ἁπλότητι αὐτοῦ εἶνε παραδόξως ἑλκυστικόν».

'Η ἐφημερὶς Daily Chronicle: «Τὸ *Βοτάνι τῆς 'Αγάπης*, ὑπὸ Γεωργίου Δροσίνη, εἶνε ὁ δέκατος ἕκτος τόμος τῆς «Ψευδωνύμου Βιβλιοθήκης» καὶ λίαν ἐπιτυχὴς εἰς αὐτὴν προσθήκη. 'Υπάρχουσιν ἴσως καλλίτερον κατασκευασμένα διηγήματα ἐν τῇ σειρᾷ ταύτῃ, καὶ βαθύτεραι μελέται χαρακτήρων· ἀλλ' ἡ μικρὰ αὕτη παράστασις χωρικοῦ βίου ἐν νήσῳ τῆς νεωτέρας 'Ελλάδος ἔχει πολὺ ἤρεμον θέλγητρον καὶ εἶνε πολὺ ζωντανή. Δυνάμεθα εὐκόλως νὰ πιστεύσωμεν μετὰ τῆς μεταφραστρίας, ὅτι εἶνε «πιστὴ ἀπεικόνισις ἐθίμων, ὡς καὶ πολλῶν δεισιδαιμονιῶν, ἰσχυουσῶν ἔτι ἀνὰ τὴν εὔδενδρον καὶ γραφικὴν Εὔβοιαν», μέρος τὸ ὁποῖον, καίπερ οὐχὶ πολὺ ἀπέχον τῶν 'Αθηνῶν, «εἶνε πολὺ μᾶλλον ἀπόκεντρον ὅσον ἀφορᾷ τὴν διατήρησιν τῶν παλαιῶν παραδόσεων ἢ πολὺ ἀπώτερα μέρη.» 'Ο ἀγρότης, ὁ νεαρὸς μάλιστα ἀγρότης, ὅστις διέρχεται τὰς ἡμέρας του ἐν μέσῳ δασῶν καὶ ὀρέων, συρίζων μὲ τὸ ποίμνιόν του ὁλόγυρα, εἶνε ἁπλοϊκὸν καὶ εὔπιστον πλάσμα, καὶ πλῆρες δεισιδαιμονιῶν· τὸ βότανον ἢ κόνις τῆς ἀγάπης εἶνε ἡ δεισιδαιμονία ἣν ἐπραγματεύθη ἐνταῦθα ὁ Γεώργιος Δροσίνης. Θῦμα ταύτης εἶνε ἡ ἀθιγγανὶς κόρη . . . 'Ο ἐραστής της φαίνεται τὰ πολλὰ ἀγροῖκος, καὶ δι' αὐτὸν δ' ἐπίσης ὀλεθρία ὑπῆρξεν ἡ χρῆσις τοῦ βοτάνου. Πλείονα τοῦ διηγήματος δὲν θ' ἀποκαλύψωμεν. Εἶνε καθ' ὅλους τοὺς τρόπους ἐνδιαφέρον, ἀλλὰ πολλοὶ τῶν ἀναγνωστῶν κυρίαν ἡδονὴν θὰ εὕρωσιν εἰς τὰς λαμπρὰς καὶ ἁπλᾶς περιγραφὰς τοῦ ἀγροτικοῦ βίου, εἰς τὰ συμπόσια, τὰς ἑορτὰς τοῦ θέρους, τὰς γαμηλίους τελετάς, τοὺς χορούς, τὴν φλογέραν καὶ τὰ ᾄσματα. Εἶνε ὅλα φυσικὰ εἰς ἄκρον, καὶ ἡ μεταφράστρια μᾶς διαβεβαιοῖ ὅτι δύνανται νὰ ληφθῶσιν ὡς πιστὴ ζωγραφία πολλῶν μερῶν τῆς Εὐβοίας ἐν τῷ παρόντι χρόνῳ.»

'Η ἐφημερὶς The Rock: «Εἶνε διήγημα ἐξελισσόμενον μετὰ παραδόξου δροσερότητος καὶ δυνάμεως καὶ εἶνε ἀξιοσημείωτον δεῖγμα ἑλληνικῆς μυθοπλαστίας, περιέχον πολλὰ τὰ δυνάμενα νὰ κινήσωσι τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ μελετῶντος τὴν λαογραφίαν, αἱ δὲ περιγραφαί του σκηνογραφιῶν ἑλληνικῆς φύσεως θὰ τύχωσιν εὐμενοῦς ὑποδοχῆς παρὰ τῷ ἀναγνώστῃ ἐν γένει.»

Καὶ ἡ ἐφημερὶς The People: «Ἰσχυραὶ δραματικαὶ καταστάσεις καὶ ἰσχυροὶ χαρακτῆρες εἶνε τὰ κυριώτατα γνωρίσματα τοῦ *Βοτανιοῦ τῆς 'Αγάπης*, τελευταίας ἐκδόσεως τῆς «Ψευδωνύμου Βιβλιοθήκης». Εἶνε δροσερόν, εὔρωστον διήγημα, ἄφθονον ἔχον τὸ ἐνδιαφέρον, καὶ συγχαίρομεν τῷ ξένῳ συγγραφεῖ ἐπὶ τῇ λαμπρᾷ ταύτῃ φιλολογικῇ ἐπιτυχίᾳ».

*

Εἰς τὸν *Παρνασσὸν* (φυλλαδ. 'Ιουνίου ἐκδοθὲν κατ' αὐτάς) ὁ κ. Π. 'Αποστολίδης δημοσιεύει τὴν ἀρχὴν ἐνδιαφέροντος ἄρθρου ἐπιγραφομένου *Ποίησις καὶ ποιηταὶ κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν.*

*

Digitized by Google

Ἀξιανάγνωστα ἐκ γαλλικῶν περιοδικῶν:

Περὶ τῆς συγχρόνου ἀγγλικῆς φιλολογίας ὑπὸ Glardon (Bibliothèque Universelle) — Ὁ Ἑρβέρτος Σπένσερ καὶ τὰ ἔργα του ὑπὸ A. des Rotours (Le Correspondant 10 Σεπτ.)—Περὶ Ἴδσεν καὶ Βγιόρνσον ὑπὸ E. Tissot (ὁμ.) — Περὶ γυναικείας ἐκπαιδεύσεως ὑπὸ M. Breal (Revue Bleue 3 Σεπτ.) — Ἡ τεχνητὴ βροχὴ ὑπὸ de Varigny (Revue des deux Mondes 1 Σεπτ.) — Ὁ ἀνδριὰς τοῦ Βωδελαὶρ ὑπὸ F. Brunetière (ὁμ.) — Αἱ ἀγγλικαὶ ἐκλογαὶ ὑπὸ A. Filon (ὁμ. 15 Σεπτ.) — Ἑκατονταετηρὶς τοῦ Κολόμβου (Revue Encyclopédique 15 Σεπτ.) — Ἀδριανὴ Λεκουβρὲρ ὑπὸ Larroumet (Revue de Famille 1—15 Σεπτεβρ.) — Ἡ σύγχρονος ἱσπανικὴ φιλολογία ὑπὸ L. Quesnel (Nouvelle Revue 1 Σεπτ.) — Ὁ Στρατάρχης Μαχμαὼν ὑπὸ Grandin (ὁμ. 15 Σεπτ.)— Ἡ προσωπικότης εἰς τὰ ὄνειρα ὑπὸ J. M. Guardia (Revue Philosophique). — Τὸ μέλλον τῆς ψυχολογίας ὑπὸ C. Richet (Revue Scientifique 3 Σεπτ.) — Ὁ περὶ ὑπάρξεως ἀγὼν μεταξὺ τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ ὀργανισμοῦ ὑπὸ E. Metchnikoff (ὁμ. 10 Σεπτεμβρ.).

*

Ἐξ ἀγγλικῶν καὶ ἀμερικανικῶν περιοδικῶν:

Ἡ ἠθικὴ τῶν σκύλων ὑπὸ L. Robinson (Contemporary Reviw) — Ἡ ἰδιοφυΐα καὶ ἡ μεγαλοφυΐα ἐν τῷ θεάτρῳ ὑπὸ G. Barlow (ὁμ.) — Ἡ ἱερὰ χλωρὶς ὑπὸ Dowling. — Ὁ πλανήτης Ἄρης ὑπὸ B. Ball (Fortnigthly Review) — Ἡ χολέρα καὶ ἡ καθαριότης ἐν Ρωσσίᾳ ὑπὸ E. Lanin. (ὁμ.) — Τὰ μεγάλα ἐπιστημονικὰ προβλήματα τῆς αὔριον ὑπὸ T. Thurston (Forum) — Ἀκαδημία πιθήκων ὑπὸ R. Garner (New Review) — Ἡ ἀπελευθέρωσις τοῦ Ἀραμπῆ πασσᾶ ὑπὸ W. Blunt (Nineteeuth Century) — Περιγραφὴ τῶν κουκλῶν τῆς βασιλίσσης Βικτωρίας ὑπὸ Miss Lowey (Strand).

*

Ἐκ Γερμανικῶν περιοδικῶν:

Τὸ Κάϊρον καὶ τὰ περίχωρά του ὑπὸ P. Lehzen (Aus allen Welttheilen) — Νέαι φάσεις τῆς ὀθωμανικῆς πολιτικῆς (Deutsche Rundschau)—Δραματικαὶ ἐντυπώσεις ὑπὸ B. Auerbach (Magazin für Litteratur) — Σύγχρονα θαύματα ὑπὸ R. Grazer (Kritische Revue aus Oesterreich) — Οἱ Γερμανικοὶ Φαῦστοι τοῦ ΙΘ'. αἰῶνος. (Westermann 's Monatshefte).

*

Ἐξ ἰταλικῶν περιοδικῶν:

Χριστόφορος Κολόμβος ὑπὸ C. de Sollis (Nuova Antologia) — Ὁ χριστιανικὸς σοσιαλισμὸς ὑπὸ R. Bonghi (ὁμ.) — Ὁ Ἔρως τοῦ Ματζίνη ὑπὸ de Cero (Natura ed Arte).

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Εἰς αἴθουσαν νοσοκομείου ὁ ἰατρὸς ἐρωτᾷ:

— Ποιὸς ἔδηξε πολὺ τὴν νύκτα;

Ὅλοι οἱ ἀσθενεῖς ἀποκρίνονται:

— Ἐγώ, ἐγώ!

— Τότε δὲν θὰ πιῆτε τσάϊ σήμερα... Λοιπὸν ποιὸς ἔβηξε;

— Ὅλοι: — Ὁ Γιάννης!

Ὁ ἰατρός: — Τότε ὁ Γιάννης θὰ πιῇ τσάϊ.

* * *

Ὁ Πυθαγόρας εἶχεν ἤδη κατὰ νοῦν τὸ περίφημον θεώρημα τῆς ἑκατόμβης ὅτι: «παντὸς ὀρθογωνίου τριγώνου τὸ τετράγωνον τῆς ὑποτεινούσης ἰσοῦται πρὸς τὸ ἄθροισμα τῶν τετραγώνων τῶν δύο ἄλλων πλευρῶν», ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ συλλάβῃ τὸ παραστατικὸν σχῆμα. Ἐνῷ δὲ ἐδυσχέραινεν ἐπὶ τούτῳ, βλέπει αἴφνης πρὸ τῆς θύρας του γραῖαν φορτωμένην

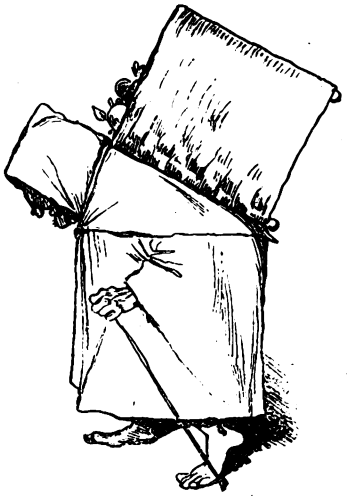

καὶ ἀμέσως τότε χαράσσει διὰ τῆς ῥάβδου του ἐπὶ τοῦ χώματος τὸ εἰς μάτην ἀναζητούμενον σχῆμα:

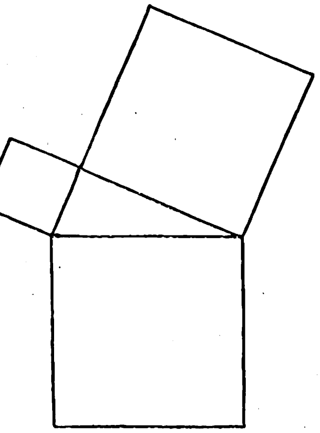

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἀρχαιολογικὰ

Γενομένων ἀνασκαφῶν ἐν Μυκήναις ἀνευρέθησαν νέοι πάλιν τάφοι ὑπόγειοι μετὰ γλυφῶν καὶ ἐπιγραφῶν δυσαναγνώστων, ἐντὸς δὲ τῶν τάφων ὅπλα ἐποχῆς ἀρχαιοτάτης, νομίσματα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ καὶ ἄλλα πολλοῦ λόγου ἄξια ἀντικείμενα. Αἱ ἀνασκαφαὶ ἐξακολουθοῦσι.

— Κατὰ τὰς ἐν τῇ Παλαιᾷ Κορίνθῳ ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐνεργουμένας ἀνασκαφάς, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὑφηγητοῦ κ. Σκιᾶ, ἀνευρέθη οἰκοδόμημα τὰ μάλιστα ἀξιοσπούδαστον, ὁμοιάζον πρὸς τὴν ἐν Ὀλυμπίᾳ Θεηκολεῶνα κατὰ τὸ σχέδιον, ἀνῆκον δὲ χρονολογικῶς εἰς τὸν ε' ἢ ϛ' π. Χ. αἰῶνα. Ἐκτὸς αὐτοῦ ἀνευρέθησαν καὶ δύο ἕτερα ἀρχαῖα οἰκοδομήματα, ὧν τὸ ἓν εἶνε διαστάσεων μεγίστων, διότι

Digitized by Google

οἱ κίονες αὐτοῦ ἔχουσι διάμετρον μεγαλειτέραν τῶν δύο μέτρων· δυστυχῶς ὅμως ταῦτα δὲν ἀνεσκάφησαν ὁλόκληρα. Γλυπτὰ ἔργα καὶ ἐπιγραφαὶ εὑρέθησαν ὀλίγαι, τοὐναντίον δὲ ὄχι εὐκαταφρόνητος εἶνε ὁ ἀριθμὸς τῶν πηλίνων εἰδωλίων τῶν καλλίστων χρόνων τῆς ἑλληνικῆς τέχνης.

— Κατὰ τὰς ἐν Δήλῳ ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς ἐνεργουμένας ἀνασκαφὰς ἀνευρέθησαν τὸ λογεῖον τοῦ Θεάτρου καὶ αἱ διάφοροι αὐτοῦ εἴσοδοι.

Φιλολογικὰ

Ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῶν Συζητήσεων ὁ ἀκαδημαϊκὸς Μελχιὸρ δὲ Βογκέ, εἷς τῶν ἐξοχωτέρων γάλλων κριτικῶν, ἐδημοσίευσε κρίσιν ἐπαινετικωτάτην περὶ τοῦ νεωτάτου συγγράμματος La Grèce d'aujourd'hui τοῦ Γαστὸν Δεσάν, ὅπερ τάσσει ὑπεράνω τῆς *Συγχρόνου Ἑλλάδος* τοῦ Ἀμπού.

— Ἐν Ἀγγλίᾳ ἀγγέλλεται ἡ ἔκδοσις διαφόρων ἀρχαίων ἑλληνικῶν συγγραμμάτων καὶ ἱστορικῶν ἔργων σχετιζομένων πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Οὕτω τὸ κατάστημα Μακμίλλαν ἀγγέλλει τὴν προσεχῆ ἔκδοσιν τῆς *Πολιτείας Ἀθηναίων* τοῦ Ἀριστοτέλους μετὰ κριτικῶν σχολίων τοῦ καθηγητοῦ Σάνδυς, δευτέραν ἔκδοσιν τῆς *Ἱστορίας τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ πολιτεύματος ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἰταλίᾳ* τοῦ Φρῆμαν, νέαν ἔκδοσιν τῶν *Βακχῶν* τοῦ Εὐριπίδου ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Τύρελ καὶ τοῦ ὀγδόου βιβλίου τῶν ἱστοριῶν τοῦ Θουκυδίδου ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Τύκερ. Τὸ δὲ Τυπογραφεῖον Κλάρενδων ἐν Ὀξωνίᾳ ἀγγέλλει τὴν Πλάτωνος Πολιτείαν μετὰ σημειώσεων τῶν Ζάουετ καὶ Κάμπελ· τὸν πρῶτον τόμον τῆς *περὶ ἑλληνικῶν διαλέκτων* συγγραφῆς τοῦ ἀμερικανοῦ Βέαρ Σμὶθ καὶ δύο τόμους κριτικῶν καὶ ἑρμηνευτικῶν σχολίων εἰς τὰ Ἠθικὰ Νικομάχεια τοῦ Ἀριστοτέλους.

— Ὁ ἀκαταπόνητος Γλάδστων μολονότι πρωθυπουργὸς πολυάσχολος, δὲν ἔπαυσεν ἐργαζόμενος φιλολογικῶς. Οὕτως ἐκτὸς τοῦ ἐν τῷ Συνεδρίῳ τῶν Ἀνατολιστῶν ἀναγνώσματος, ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως ἐν τῇ Βορείᾳ Ἀνατολικῇ Ἐπιθεωρήσει ἐκτενῆ ἀναίρεσιν τοῦ περὶ Αὐτονομίας συγγράμματος τοῦ Δουκὸς τοῦ Ἀργαΐλ, δι' ὃ ἐπληρώθη ὑπὸ τοῦ Ἀμερικανοῦ ἐκδότου τεσσαράκοντα λίρας.

— Ἐκ τοῦ Καταστήματος Κάλμαν Λέβυ ἐξεδόθησαν ἐν Παρισίοις εἰς ἕνα τόμον αἱ *Ἰδιαίτεραι Ἐπιστολαὶ* τοῦ Στένδαλ· ἀλλὰ κρίνονται ὡς οὐδὲν νέον προσθέτουσαι εἰς τὰ περὶ τοῦ μεγάλου συγγραφέως γνωστὰ καὶ οὐδὲν ἐνδιαφέρον παρέχουσαι εἰς τοὺς θαυμαστάς του.

— Ἐν Λειψίᾳ ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Ἰουλίου Σβάρετς σύγγραμμα ἐπιγραφόμενον *Ἡ ἐν Ἀθήναις Δημοκρατία*, ἐν ᾧ ὁ συγγραφεὺς προσπαθεῖ νὰ ἀποδείξῃ μικροτέραν τῆς περὶ αὐτῆς φήμης τὴν ἐποχὴν τῆς ἑλληνικῆς ἀκμῆς. Ὁμοίας φύσεως βιβλίον εἶχεν ἐκδοθῇ πρό τινων μηνῶν καὶ ἐν Λονδίνῳ Problem in Greek History ἐπιγραφόμενον ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ I. P. Mahafty.

— Ηὐτοκτόνησεν ἐν Παρισίοις ὁ Ἕκτωρ Κρεμιέ, ὁ γνωστὸς συγγραφεὺς διαφόρων θεατρικῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα διεσκεύαζε θαυμασίως διὰ τὴν σκηνὴν καὶ διὰ τὴν μελοποίησιν, παραλαμβάνων ἐκ μυθιστοριῶν τὰς ὑποθέσεις. Πάσχων ὑπὸ χρονίου νοσήματος καὶ κυριευθεὶς ἐσχάτως ὑπὸ μελαγχολίας ὁ τόσον εὔθυμος καὶ φιλόζωος, ἐπυροβόλησε κατὰ τοῦ κρανίου του. Ἡ σφαῖρα ὅμως δὲν τὸν ἔπληξε καιρίως καὶ ὁ δυστυχὴς ἐμαρτύρησεν ἕως οὗ ἀποθάνῃ.

Καλλιτεχνικὰ

Ἀπέθανεν ὁ Γάλλος ζωγράφος Κάρολος Girand τοῦ ὁποίου ἡ ὡραία εἰκὼν Jeu de boules κοσμεῖ τὸ Μουσεῖον τοῦ Λουξεμβούργου.

ΑΛΦΡΕΔΟΣ ΤΕΝΝΥΣΟΝ

Ἐπιστημονικὰ

Ἐν τῷ ἐν Βιέννῃ συνελθόντι Συνεδρίῳ τῶν Δερματολόγων ὁ ἐξ Ἑλλάδος ἀντιπρόσωπος κ. Παῦλος Ἰωάννου ἀνέγνω πραγματείαν περὶ συφιλίδος παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησι ἥτις βαθεῖαν ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν. Ἐναντίον τῆς κοινῶς μέχρι τοῦδε ἐπικρατούσης γνώμης, ὁ Ἕλλην καθηγητὴς ἀπέδειξε διὰ χωρίων τοῦ Ἡροδότου, τοῦ Ἱπποκράτους, τοῦ Κέλσου, τοῦ Γαληνοῦ, κτλ. ὅτι ἡ νόσος ἦτο γνωστὴ εἰς τοὺς ἀρχαίους ἕλληνας ὑφ' ὅλας αὐτῆς τὰς μορφὰς καὶ καθ' ὅλα τὰ στάδια, καὶ ὅτι οἱ τότε ἰατροὶ ἔτρεφον ὑγιεῖς περὶ τῆς θεραπείας της ἰδέας, μὴ οὔσης ἀγνώστου καὶ αὐτῆς τῆς ἀντισηπτικῆς μεθόδου, ὡς εἰκάζεται ἔκ τινος χωρίου τοῦ Ἱπποκράτους.

Θεατρικὰ

Ἐν τῷ θεάτρῳ Gymnase τῶν Παρισίων παρεστάθη νέον δρᾶμα τοῦ Ἐρνέστου Δωδὲ ἐπιγραφόμενον Un drame parisien.

— Ἡ χειμερινὴ θεατρικὴ κίνησις ἐν Ἀθήναις προμηνύεται ζωηροτάτη. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ἀφίκετο ἐκ Πατρῶν διὰ νὰ δώσῃ σειρὰν παραστάσεων εἰς τὸ Θέατρον τῆς *Κωμῳδίας* ἡ Δνὶς Αἰκατερίνη Βερώνη, ἠθοποιὸς ἧς προηγήθη φήμη ἀγαθωτάτη καὶ ἡ πρὸ τοῦ ἀθηναϊκοῦ κοινοῦ ἐμφάνισις τῆς ὁποίας περιμένεται μετ' ἐνδιαφέροντος.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ἀλφρέδος Τέννυσον.

Ἀπεβίωσε τὴν πρωΐαν τῆς 6 Ὀκτωβρίου ἐ. ν. ὑπερογδοηκοντούτης ἐν τῇ ἐν Ἑλσεμὲρ ἐπαύλει του ὁ δαφνοστεφὴς Ἀλφρέδος Τέννυσον, ὁ αὐλικὸς ποιητὴς τῆς Ἀγγλίας. Ὁ Τέννυσον ἐν τῇ τιμητικῇ ταύτῃ θέσει εἶχε διαδεχθῆ τὸν Οὐόρτσουορθ, τὸν διάδοχον τοῦ Σουθεΐ.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—147

Digitized by Google

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ[1]

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ Κας HANNAH LYNCH

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ΄.

Ἄφιξις τοῦ Γουσταύου Λανὲκ εἰς Ξυνάραν.

Ὁ ἥλιος τοῦ Δεκεμβρίου ἔλαμπε φαιδρῶς ἐπὶ τῆς μικρᾶς ἀποβάθρας τῆς Τήνου τὸ ἀπόγευμα ὅτε ὁ Λανὲκ ἀπεβιβάσθη ἐκ τῆς *Ἴριδος*. Ὁ Κος Τελάγας εἶχε παραγγείλει τὸν Ἀριστείδην, τὸν ἄνθρωπον τῆς ἐμπιστοσύνης, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἤδη συνοδεύσει τὴν Ἰναρίμην εἰς Μουσουλοῦν, νὰ μεταβῇ κάτω εἰς τὴν χώραν πρὸς συνάντησιν καὶ συνοδείαν τοῦ ξένου. Εἰς τὸν Γουσταῦον δὲν ἤρεσεν ἐκ πρώτης ὄψεως ὁ ὁδηγός του. Εὕρισκε μᾶλλον ἐνοχλητικὴν τὴν προθυμίαν μὲ τὴν ὁποίαν ὁ χωρικὸς ἐκεῖνος τὸν ἐλάμβανε τρόπον τινὰ ὑπὸ τὴν προστασίαν του, τοῦ ἐφάνη δὲ ἀπρεπὴς καὶ ἡ οἰκειότης τῆς δεξιώσεώς του, προβᾶσα μέχρι χειραψίας. Ὁ Ἀριστείδης ἐξήγησε διὰ μακρῶν εἰς τὸν ξένον τοὺς λόγους διὰ τοὺς ὁποίους θὰ ἦτο καλὸν ν' ἀναπαυθῇ ὀλίγον, προτοῦ ἀρχίσῃ ἡ ἀνάβασις εἰς Ξυνάραν καὶ τὸν ὡδήγησεν εἰς μικρὸν ἐκεῖ καφενεῖον. Ὁ Λανὲκ ἦτο ἀκόμη τόσον ἀδύνατος ἐκ τῆς ἀσθενείας του, ὥστε δὲν ἀντεῖπεν. Ἐκάθισε λοιπὸν καὶ ἔβλεπε τὰ περὶ αὐτὸν ἐνῷ ἡτοιμάζετο ὁ καφές του. Ἦτο Ἀνατολίτης καὶ αὐτός, ὥστε τὸ ῥυπαρὸν ἐκεῖνο καφενεῖον δὲν τοῦ ἐπροξένησε τὴν αὐτὴν ὀδυνηρὰν ἐντύπωσιν τὴν ὁποίαν θὰ ἐπροξένει εἰς Γάλλον ἢ Ἄγγλον περιηγητήν. Ἐτέρπετο βλέπων τὴν γαλανὴν θάλασσαν λάμπουσαν ὑπὸ τὰς πλαγίας ἀκτῖνας, καὶ τὰς κώπας αἱ ὁποῖαι ἀνεβοκατέβαινον καὶ ἐφαίνοντο ὡς ἀκόντια ἀπαστράπτοντα. Ἐσκέπτετο μὴ ἆρά γε ὁ ὁδηγός του εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ἰατροῦ του, καὶ προέβλεπεν ὅτι θὰ πλήξῃ μὲ τοιούτου εἴδους συναναστροφήν. Ἄλλως δέ, καθὼς γνωρίζομεν, δὲν ἠγάπα ἐν γένει τοὺς Ἕλληνας. Μὲ τὰς σκέψεις ταύτας καὶ μὲ τὴν πρὸ αὐτοῦ θέαν ἐπέρασε ἀρκετὴν ὥραν, χωρὶς νὰ στενοχωρηθῇ. Δὲν ἦτο φύσει ἀνυπόμονος, ἀλλ' οὔτε καθ' ὑπερβολὴν ζωηρός, καὶ ἠρέσκετο εἰς σιωπηλὴν ῥαθυμίαν. Ἀλλ' ὅμως εὐχαρίστως εἶδεν ἐπὶ τέλους τὸν Ἀριστείδην πλησιάζοντα μὲ ἡμίονον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου τὸν ἐβοήθησε ν' ἀναβῇ, καὶ ἤρχισε βραδέως ἡ δύσκολος ἄνοδος. Ὁ δρόμος καὶ δι' ἄνθρωπον εὔρωστον ἦτο ἀρκετὰ κοπιαστικός, δι' ἕνα ὅμως ὁ ὁποῖος ὑπέφερεν ἀκόμη ἀπὸ διαλείποντα πυρετὸν ἀπέβαινε ἀληθὲς βασανιστήριον. Ὁ δυστυχὴς Λανὲκ κατήντησε νὰ νομίζῃ ὅτι τὸ ζῶόν του ἐβάδιζε διαρκῶς κατὰ κάθετον γραμμήν, πότε μὲ τὴν κεφαλὴν ἐπὶ κορυφῆς καὶ ἄλλοτε μὲ τὴν οὐράν. Ἡ ἀλλόκοτος αὐτὴ πορεία διήρκεσε δύο σχεδὸν ὥρας. Ἠκούετο ὁ φλοῖσβος τῶν χειμάρρων καὶ ἀντήχει μακρόθεν ὁ ἠχηρότερος κρότος καταρρακτῶν, καὶ τὰ κελαδήματα τῶν πτηνῶν ἀνεμιγνύοντο μὲ τῶν νερῶν τὴν μουσικήν. Ἀλλὰ πῶς νὰ χαρῇ τις τὴν ἡδονὴν τῶν τοιούτων ἤχων, ἐνῷ ἐπίκειται διαρκὴς ὁ κίνδυνος καταστροφῆς τελείας, ἤ, τὸ ὀλιγώτερον, ὁ κίνδυνος νὰ σκορπίσῃ τὰ μέλη του εἰς κρημνοὺς καὶ βάραθρα, καί, ἐν τῷ μεταξύ, ἀγωνίζεται νὰ κρατήσῃ τὸ σῶμά του εἰς ἰσορροπίαν, πότε σκύπτων ἐμπρὸς διὰ μιᾶς πρὸς τὸν λαιμὸν τοῦ ζώου καὶ πότε κλίνων διὰ μιᾶς τὰ νῶτα πρὸς τὴν οὐράν του.

Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὅμως ἤρχισε νὰ συνειθίζῃ εἰς τὰς δυσκολίας τῶν ὁρμητικῶν τούτων κινήσεων καὶ νὰ στρέφῃ τὰ βλέμματα ὁλόγυρά του. Ἡ δείλη προχωροῦσα ἐσκίαζε τὸν καθαρὸν αἰθέρα, ἀλλ' ἐπὶ τῆς γῆς ἔμενον εἰσέτι τὰ χρώματα τῆς ἡμέρας. Ἄνθη ἄγρια, ποικίλα καὶ ὡραῖα, ἐστόλιζον τοὺς ἀγρούς. Ἐπὶ τῶν κοιλωμάτων ἐξεχωρίζετο, ὡς σκιὰ συννέφων ἐπὶ τῆς χλόης, ἢ ὡς πάχνη φαιά, τὸ πυκνὸν φύλλωμα τῶν ἐλαιώνων, αἱ δὲ συκαῖ ἥπλωνον ἀναμέσον τῶν ἐλαιῶν τοὺς πορφυροῦς ἐκ τῆς ἀντανακλάσεως κλάδους των. Ἡ λάμψις καὶ τὸ ψιθύρισμα τῶν ῥεόντων νερῶν, τὸ μειδίαμα τοῦ ἡλίου σβυνόμενον βαθμηδὸν εἰς τὸν σκιαζόμενον οὐρανόν, ἡ νωθρὰ κίνησις τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς, ἡ διαύγεια τῆς ἀτμοσφαίρας, τὸ ἄρωμα τῶν θάμνων καὶ τῶν ἀνθῶν, τὰ πάντα ὁμοῦ ἐνέπνεον εἰς τὸν Λανὲκ ἀόριστον αἴσθημα ἀπεριγράπτου τέρψεως. Ὅτε δὲ ἐπὶ τέλους εἶδε τὴν ὡραίαν κοιλάδα τῆς Κολυμβήθρας ἁπλουμένην ὡς πανόραμα ὑπὸ τὸ χωρίον τῆς Ξυνάρας, καὶ τὸ ἐπιβλητικὸν πορφυρόχρουν Κάστρον περιβαλλόμενον ἀπὸ τὰς σκιὰς τῆς ἑσπέρας, ἐσκέφθη ὅτι ἤξιζε τὸν κόπον ἡ δύσκολος ἕως ἐκεῖ ἀνάβασις.

Ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἀνηφορικὴν ὁδὸν τοῦ μικροῦ χωρίου, ὁ Μῆτρος καὶ οἱ δορυφόροι του ἀντήλλασσον ὄρθιοι τὰς σκέψεις των ἔξωθεν τοῦ

---

1 Ἴδε σελ. 218

Digitized by Google

σιδηρουργείου. Ἡ ἐμφάνισις τοῦ ξένου διέκοψεν, ἐννοεῖται, τὴν συζήτησίν των περὶ τῆς ἀξίας καὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἐν Ἀθήναις πρωθυπουργοῦ.

— Ἄγγλος θὰ εἶναι, εἶπεν ὁ ευειδὴς Μῆτρος, διακόπτων τὸ κάπνισμά του, καὶ προσηλόνων ἐπὶ τοῦ Λανὲκ ὕποπτον βλέμμα.

— Δὲν 'μοιάζει Ἄγγλος, — τόσον μελαχρινός, ὑπέλαβεν ὁ Μιχάλης, ὁ μαραγκός. — Ἰταλὸς πρέπει νὰ εἶναι.

— Αἴ, χαζέ, ἀπεκρίθη ὁ Μῆτρος ὑπεροπτικῶς, μὴν εἶναι ὅλοι οἱ Ἄγγλοι ξανθοὶ καὶ ἀσπροκόκκινοι; Δὲν τὸν βλέπεις ἀέρα ποῦ σοῦ τὸν ἔχει; Μόνον οἱ Ἄγγλοι σὲ κυττάζουν ὡσὰν νὰ εἶναι αὐτοὶ 'ς τὸν κόσμον καὶ ὄχι ἄλλος. Τί ὑπερηφανεύονται καὶ αὐτοί; τί κορδόνονται; Δέκα ἥρωές των δὲν ἀξίζουν ἕνα 'δικόν μας.

— Σωστὰ τὰ λέγεις, Μῆτρο, εἶπεν ὁ συμβιβαστικὸς Μιχάλης. Ἂν εἶχε ἕνα Μιλτιάδην ἡ Ἀγγλία, τὰ ἄλλα ἔθνη θὰ ἔπρεπε νὰ χαντακωθοῦν! Ποιὸν θ' ἄφινε αὐτὴ νὰ ζήσῃ! Μὲ τόσους καὶ τόσας ἥρωας ἐμεῖς, καπνίζομεν ἥσυχοι τὰ σιγάρα μας καὶ ἀφίνομεν τὸν δρόμον ἐλεύθερον εἰς τοὺς ἄλλους. Ὁ Ἄγγλος, ὅταν ταξειδεύῃ, περιπατεῖ εἰς τοὺς ξένους δρόμους μὲ ὕφος . . . ὡσὰν νὰ εἶναι πολλή του καλοσύνη ποῦ μόνον σὲ παραμερίζει καὶ δὲν σὲ τσαλαπατεῖ.

— Τί νὰ σᾶς 'πῶ, ὑπέλαβε καὶ ὁ Γιάννης, ὁ σιδηρουργός. Ἀλήθεια, ἡ Ἀγγλία ἔχει τὸ κακὸν νὰ ἁπλώνῃ παντοῦ τὸ χέρι της καὶ ν' ἁρπάζῃ ὅ,τι 'μπορεῖ. Εἶναι ὅμως πλούσιος τόπος, κ' ἔχει 'ς τὸν νοῦν της καὶ τὴν Ἑλλάδα. Ὅσον διὰ τὸ Λονδῖνον, φαίνεται πῶς εἶναι μεγάλη χώρα. Ὁ Μαρέγκος . . . τὸν γνωρίζεις, ὁ πλοίαρχος τῆς *Ἴριδος*, ἔμειν' ἐκεῖ μίαν ἑβδομάδα ἀλλὰ καθὼς μοῦ ἔλεγε, δὲν ἐτολμοῦσε νὰ ξεμυτίσῃ ἀπὸ τὸ ξενοδοχεῖον. Τόσος κόσμος καὶ κακὸν εἶναι εἰς τοὺς δρόμους! Εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου, λέγει, πενῆντα τραῖνα φεύγουν καὶ ἔρχονται τὴν ἰδίαν ὥραν. Μοῦ ἔκαμε ὅρκον ὅτι ἐμέτρησεν ἕως τὰ τριάντα καὶ ἔπειτα ἐζαλίσθη· δὲν ἠμπόρεσε νὰ μετρήσῃ παρεπάνω. Ὅταν ἐπήγαινε, λέγει, μὲ τὴν ἅμαξαν, ἔκλειε τὰ μάτια καὶ τ' αὐτιά του, ἀπὸ τὸν φόβον μὴ τὸν πλακώσουν χιλιάδες ἅμαξαι ὁποῦ ἔτρεχαν ὁλόγυρά του 'σὰν ἀστραπή. Νὰ περάσῃς, λέγει, ἀπὸ τὸ ἓν πεζοδρόμιον εἰς τὸ ἄλλο, πρέπει νὰ κάμῃς τὸν σταυρόν σου. Τόσον εἶναι τὸ πλάτος τοῦ δρόμου καὶ τόση ἡ κίνησις!

— Ἀπὸ ὅσα σοῦ λέγει ὁ Μαρέγκος νὰ πιστεύῃς τὰ μισά, ἀνεφώνησεν ὁ Μῆτρος. Τὰ ἔχει εὔκολα τὰ ψεύματα. Κ' ἐμένα μοῦ τὸ εἶπαν ὅτι ἡ Λόνδρα εἶναι μεγάλη, περισσότερον καὶ ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. Ἀλλὰ δὲν πιστεύω ἐγὼ ὅ,τι καὶ ἂν ἀκούσω. Θέλω καὶ μόνος μου νὰ κρίνω. Ὄχι ὅτι γνωρίζω τὰς Ἀθήνας· δὲν ἐπῆγα ἀκόμη ἕως ἐκεῖ. Ἀλλὰ ξεύρω ὅτι εἶναι ἡ ὡραιοτέρα πόλις τοῦ κόσμου. Αἱ Ἀθῆναι ἦσαν Ἀθῆναι πρὶν ν' ἀκουσθῇ καὶ ἡ Λόνδρα καὶ τὸ Παρίσι. Δὲν τὸ ξεύρεις ὅτι ἕως καὶ ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν ἔρχεται κόσμος νὰ βλέπῃ τὴν πρωτεύουσάν μας, καὶ ὅτι ἔβαλαν φύλακας ἐπάνω εἰς τὴν Ἀκρόπολιν νὰ μὴν ἀφίνουν νὰ μᾶς παίρνουν ἀπ' ἐκεῖ μάρμαρα διὰ φυλακτά; Ποιὸς ἀπὸ 'μᾶς ἐπῆγε ποτὲ νὰ πάρῃ φυλακτὸν ἀπὸ τὴν Λόνδραν, ἢ ἀπὸ τὴν Ἀμερικήν;

— Σωστὰ τὰ λέγεις, Μῆτρο, εἶπε καὶ πάλιν ὁ Μιχάλης. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Γλάδστων, ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Ἀγγλίας, ἔχει 'ς τὴν καρδιά του τὴν Ἑλλάδα περισσότερον καὶ ἀπὸ τὸν τόπον του. Ἂς εἴχαμεν πόλεμον καὶ θὰ μᾶς ἔστελνε βοήθειαν, ὅσην θέλομεν.

— Δὲν τὴν ἔχομεν ἀνάγκην τὴν βοήθειάν του, εἶπε μεγαλοπρεπῶς ὁ Μῆτρος, ρίπτων κατὰ γῆς τὸ σιγάρον του. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες μόνοι των ἐδιώρθωσαν τοὺς Πέρσας!

Ἀλλ' ὁ Γιάννης δὲν ἐγνώριζε τίποτε περὶ Περσῶν, ὥστε δὲν τὸν ηὐχαρίστησε διόλου ἡ ἐπίδειξις τῆς πολυμαθείας τοῦ Μήτρου, καὶ ἠθέλησε ν' ἀλλάξῃ ὁμιλίαν.

— Ποῦ θὰ κυνηγήσετε αὔριον; ἠρώτησε.

— Ἐγὼ θὰ 'πάγω πρὸς τὰ Κούμαρα, ἀπεκρίθη ὁ Μῆτρος.

— Δὲν ἔχει κυνῆγι ἐκεῖ, εἶπεν ὁ Γιάννης. Ἐγὼ πηγαίνω 'ς τὴν Μουσουλοῦν. Τὴν ἄλλην Κυριακὴν ἐσκότωσα ἐκεῖ ἕνα σωρὸν τρυγόνια· δὲν σοῦ λέγω σιταρίθραις καὶ μικροπούλια· ἄλλο τίποτε ἐκεῖ!

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Λανέκ, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἀριστείδου διῆλθε τὸ χωρίον, ὑπὸ τὰ περίεργα βλέμματα καὶ τὰ σχόλια ὅλων τῶν κατοίκων, διέβη τὸν χείμαρρον, ἐπέρασε τὸν ἀνεμόμυλον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἀμπελῶνα, πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ Τελάγου. Ἦτο κατάκοπος τόσον, ὥστε διὰ νὰ καταβῇ ἀπὸ τὸν ἡμίονον ἐστηρίχθη εἰς τὸν ὦμον τοῦ Ἀριστείδου καὶ μὲ βήματα βραδέα ἀνῆλθε μέχρι τῆς θύρας τῆς οἰκίας. Τὴν ἤνοιξεν ἡ Ἀνουντσιάτα, μὲ τὸ πρόθυμον «Καλῶς ὡρίσατε» εἰς τὰ μειδιῶντα χείλη, κατόπιν της δὲ ὁ γέρων οἰκοδεσπότης ἦλθε σπεύδων καὶ ἐδεξιώθη φιλικῶς τὸν ξένον. Ἀλλ' ἦτο τόσον ἀδύνατος καὶ τόσον ἀπηυδημένος ὁ Λανέκ, ὥστε μόλις ἠδυνήθη νὰ ψιθυρίσῃ τὰς εὐχαριστίας του, ὁδηγούμενος πρὸς τὸν σοφᾶν, ὅπου κατέπεσε.

Ἂς τὸν ἀφήσωμεν ἐκεῖ ἐξαπλωμένον, ἀποκαμωμένον, μὲ τὰ μέλη πονεμένα, συναισθανόμενον τὴν ἀνάγκην ὕπνου μιᾶς ὁλοκλήρου ἑβδομάδος διὰ νὰ συνέλθῃ καὶ ἀναλάβῃ τὰς δυνάμεις του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

(Ἐκ τοῦ ἡμερολογίου τοῦ Λανέκ)

Βωβὴ εὐγλωττία.

«Παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα, ὕστερον ἀπὸ τὴν χθεσινήν μου κούρασιν, ἐξύπνησα σήμερον τὸ πρωὶ

Digitized by Google

ἀναπαυμένος καὶ εὐχαριστημένος, καὶ μόνον συνησθανόμην τὴν ἡδονὴν τοῦ νὰ μένω ἡσύχως ἐξαπλωμένος εἰς τὰ μαλακά. λεβαντομυρισμένα μου σινδόνια.. Ποτέ μου δὲν ἐκοιμήθην εἰς στρῶμα ἀναπαυτικώτερον, ποτέ μου δὲν ἐξύπνησα εἰς φαιδρότερον δωμάτιον. Τί φῶς γύρω μου! Πόσον δροσερὰ καὶ καθαρὰ τὰ πάντα! Ἀπὸ τ' ἀνοικτὰ παραθυρόφυλλα ἔβλεπα ἐκ τῆς κλίνης μου τὰ δένδρα ὅπου τὰ πτηνὰ εἶχον τὰς φωλεάς των, καὶ πέραν, εἰς τοὺς κήπους, ἠκούοντο κατὰ χιλιάδας κελαδοῦντα τὰ σμήνη των. Ἡ πρωϊνὴ συναυλία των, κατὰ τὴν ὡραίαν αὐτὴν χειμερινὴν ἡμέραν, εἶχέ τι τὸ περίεργον. Ἤρχισε μὲ ἐλαφρὸν τερέττισμα, τοῦτο δὲ βαθμηδὸν ηὔξανε, ηὔξανε, μέχρις οὗ ἐξεχύθη εἰς κυματισμοὺς μεγάλους καὶ ἔκρουε μὲ πλημμύραν ἤχων τὰς ἀργυρᾶς πύλας τῆς πρωίας. Ἀντήχει εἰς τὰ κλειστὰ παράθυρα, ὡς χάλαζα μαστίζουσα τὴν γῆν. Κατ' ἀρχάς, μισοκοιμισμένος ἀκόμη, ἐνόμισα ὅτι ἄνοιξαν οἱ οὐρανοὶ καὶ βρέχει ποταμηδόν, ἀλλ' ὅτε συνῆλθα καὶ εἶδα ἔξω τὸν κόσμον φωτιζόμενον βαθμηδὸν ἀπὸ τὸν ἀνατέλλοντα ἥλιον, τότε ἐννόησα πόθεν ἡ βοή.

Τὸ θερμὸν φῶς τῆς ἀνατολῆς ἐρόδισεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸν ὠχρὸν οὐρανόν, ἐλεύκανε τὴν δύουσαν σελήνην, καὶ ἐστόλισε τὸ ζενὶθ μὲ γαλανὰς ἀντανακλάσεις. Ἠγέρθην, ἤνοιξα τὸ παράθυρον, ἔπεσα πάλιν εἰς τὴν κλίνην μου, καὶ ἤκουα προσηλωμένος τὴν ἐπιτεινομένην ἀντήχησιν τῆς παραδόξου ἐκείνης ἁρμονίας. Ὁ ἦχος ἐφαίνετο προβαίνων κυκλοτερῶς, ἐνδυναμούμενος ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, ὡσὰν νὰ εἶχον συναχθῆ ἐκεῖ ὅλων τῶν κήπων καὶ ὅλων τῶν δασῶν τὰ πτηνὰ καὶ νὰ ἐπέτων γύρω καὶ γύρω, περὶ τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς γῆς, εἰς χορὸν πτερωτόν, χορὸν ἐξάλλου εὐθυμίας. Μοῦ φαίνεται ὅτι ἀπεκοιμήθην καὶ πάλιν, ἢ ἄλλως ὠνειρευόμην μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνοικτούς. Ὅτε ἔστρεψα ἐκ νέου τὸ βλέμμα πρὸς τὸ παράθυρον εἶδα ἔξω, μακρόθεν, τὴν ἡλικιωμένην νόστιμον, κοντὴν γυναῖκα, ἡ ὁποία χθὲς τὸ ἑσπέρας μοῦ ἤνοιξε τὴν φιλόξενον θύραν. Ἐπεριπάτει ζωηρῶς πρὸς τὸ χωρίον κάτω, μὲ στάμναν εἰς τὸν ὦμον, καὶ μὲ τὸν νευρώδη μελαχρινόν της βραχίονα ἐστραμμένον γύρω τῆς κεφαλῆς πρὸς ὑποστήριξιν τῆς λαγήνου. Μὲ πόσην εὐχαρίστησιν παρηκολούθουν τὸν βηματισμόν της. Ἐφαίνετο τόσον πρόθυμος, τόσον δραστηρία, τόσον ζωντανὴ ἡ καλὴ ἐκείνη γραῖα· ἡ λάμψις τοῦ ὀφθαλμοῦ της ἐμαρτύρει ὄχι μόνον φαιδρότητα, ἀλλὰ καὶ εὐτραπελίαν· ἡ ἐλαφρὰ ρυτίς, ἡ περικυκλοῦσα τὸ στόμα της, ἐφαίνετο ὡς ἴχνος διαρκὲς ἡσύχου γέλωτος. Τὴν ὑπέθεσα μητέρα τοῦ νέου, ὁ ὁποῖος μοῦ ἐχρησίμευσε χθὲς ὡς ὁδηγὸς κατὰ τὴν ἀξιομνημόνευτον ὁδοιπορίαν μου.

Τὴν μονήρη ἡσυχίαν μου διέκοψεν ἐπὶ τέλους ἡ Ἀνουντσιάτα εἰσελθοῦσα εἰς τὸ δωμάτιον. Μοῦ ἔφερεν ἐπὶ δίσκου τὸν καφέν μου, μὲ κουλούρια καὶ ὀλίγα σιγάρα· ἀπέθεσε πλησίον μου τὸν δίσκον, μοῦ ἤγγισε θωπευτικῶς τὴν χεῖρα καὶ ἐστάθη ἔμπρός μου μὲ μειδίαμα μητρικῆς ἀγαθότητος εἰς τὰ χείλη.

— Πῶς ἐκαλοκοιμηθήκετε, κύριε, — ἠρώτησε.

— Περίφημα! — Εἶμαι ἕτοιμος, ἐπρόσθεσα γελῶν, νὰ ξανακάμω τὴν χθεσινὴν ὁδοιπορίαν.

Ἀφοῦ ἐπῆρα τὸν καφέν, μὲ παρεκάλεσε νὰ μὴ σηκωθῶ ἀκόμη, μοῦ ἔδωκε ν' ἀνάψω τὸ σιγάρον μου, καὶ ἐξῆλθεν ἀθορύβως μὲ τὸ ἐλαφρόν της βάδισμα. Μόλις ἤρχιζα ν' ἀπολαύω καὶ πάλιν τὴν τέρψιν τῆς ἡσυχίας, ὅτε ἡ θύρα ἠνοίχθη, καὶ εἰσῆλθεν ὁ Ἀριστείδης. Εἶναι ἀληθῶς ἀδικαιολόγητον νὰ ἔχῃς ἀντιπάθειαν πρὸς ἕνα ἄνθρωπον διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι δὲν σοῦ ἀρέσουν τὰ μοῦτρά του. Φαίνεται καλὸς ἄνθρωπος ὁ Ἀριστείδης, ἀλλὰ μ' ἐρεθίζει μέχρις ἀγανακτήσεως ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον μεταφέρει τὸ βάρος τοῦ εὐλυγίστου σώματός του ἀπὸ τὸν ἕνα πόδα εἰς τὸν ἄλλον, καὶ ἡ ἕξις τοῦ νὰ θωπεύῃ τὴν κανονικήν του μύτην μὲ τὸν λιχανόν του. Ἅμα τὸν ἔχω ἔμπρός μου περιμένω ἀνυπομόνως ν' ἀρχίσῃ αὐτά του τὰ καμώματα, ἅμα δὲ ἀρχίσῃ, μὲ καταλαμβάνει ἀκατάσχετος ἐπιθυμία νὰ τὸν ξυλοκοπήσω! Εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον μὲ ὕφος προσηνοῦς οἰκειότητος, ἐπῆρε ἀπρόσκλητος μίαν καθέκλαν, ἐκάθισε, ἐμειδίασε προστατευτικῶς, ἔλαβε καπνόν, ἡτοίμασε τὸ σιγάρον του, καὶ μοῦ ἀπηύθυνε τὸν λόγον εἰς ἀκατάληπτα ἀγγλικά. Ἔνευσα καταφατικῶς χωρὶς νὰ ἐννοῶ καλὰ καλὰ τί λέγει καὶ ἐπερίμενα μὲ ὑπομονὴν νὰ μάθω διὰ ποῖον λόγον μὲ ὑπέβαλεν εἰς τὸ μαρτύριον τοῦτο.

— Ἐγνώρισα ἕνα Ἄγγλον εἰς Σμύρνην, ἐπρόσθεσεν εἰς τὴν ἰδίαν, Ἀγγλικὴν δῆθεν, γλῶσσαν. Ἀξιόλογος ἄνθρωπος. Ἔπαιζε πιάνο λαμπρά. Παίζετε πιάνο;

Ὡμολόγησα ὅτι εἶμαι κατὰ τοῦτο ἔνοχος, καὶ ἐξηκολούθησα καπνίζων ἡσύχως καὶ ἀναμένων τὸ τέλος τῆς ὑποθέσεως.

You are Ingleesh?

— Δὲν ἔχω αὐτὴν τὴν τιμήν.

— Ah, vous êtes français?

Ἀπεκήρυξα καὶ αὐτὴν ἐπίσης τὴν τιμήν, ὁ δὲ Ἀριστείδης, ἐπιμένων εἰς τὰς ἐθνολογικὰς ἐρεύνας του καὶ ἐπιθυμῶν νὰ ἐπιδείξῃ τὴν γλωσσολογικὴν πολυμάθειάν του, ἐπρόσθεσε θριαμβευτικῶς:

Sie sind Deutsch?

— Θὰ ἦτο καλλίτερον καὶ διὰ σὲ καὶ δι' ἐμέ, ἀνεφώνησα, ἐὰν ἔπαυες νὰ δολοφονῇς τὰς γλώσσας τῆς Ἑσπερίας καὶ ἀπεφάσιζες νὰ μοῦ ὁμιλῇς τὴν γλῶσσάν σου.

Ἡ ἀγανάκτησίς μου δὲν τὸν ἐτάραξε. Μοῦ ἀπέδειξε τὴν φιλοσοφικὴν ὑπεροχήν του μειδιῶν ἡσύχως, ὡσὰν νὰ ἤθελε νὰ δυσωπήσῃ οὕτω παι-

Digitized by Google

δικὴν ὀργήν, ἔκαμε δεύτερον σιγάρον, τὸ ἥναψε, καὶ ἐξέφρασε τὴν εὐαρέσκειαν μὲ τὴν ὁποίαν ἤκουε ξένον λαλοῦντα τόσον καλὰ τὴν ἑλληνικήν. Ἔπειτα μοῦ ἀπηύθυνε σειρὰν ἐρωτήσεων μὲ τὴν συνήθη ἀδιάκριτον περιέργειαν τῆς φυλῆς του. Ἐζήτησε πληροφορίας περὶ τῆς περιουσίας μου, πόθεν τὴν ἀπέκτησα, πόσα ἐπλήρωσα διὰ τὰ ἐνδύματά μου, ἐὰν τὰ ἠγόρασα εἰς τὰ Παρίσια ἢ τὸ Λονδῖνον, ἐὰν ἐθαύμαζα τὴν Ἑλλάδα καὶ τοὺς Ἕλληνας, ἐὰν ἤμην ἄγαμος καὶ εἶχα διάθεσιν νὰ πάρω Ἑλληνίδα γυναῖκα, ἐὰν οἱ γονεῖς μου ζοῦν, καὶ πόσους ἔχω ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφάς. Εἰς τὰς παραδόξους ἐρωτήσεις του ἀπεκρινόμην συνοπτικῶς, θέλων νὰ ἴδω ἕως ποῦ θὰ φθάσῃ ἡ πολυπραγμοσύνη του. Ἀφοῦ ἐβαρύνθην ἤρχισα νὰ ἐρωτῶ κ' ἐγώ, ζητῶν πληροφορίας διὰ λογαριασμόν μου. Ἔμαθα λοιπὸν ἀπὸ τὸν μεταδοτικόν μου Ἀριστείδην ὅτι ὁ καλὸς ἰατρός, ὁ ὁποῖος μὲ ἔστειλε πρὸς θεραπείαν ἐδῶ, εἰς τοὺς κόλπους τῆς φύσεως καὶ τῆς ἀθωότητος, ἐπονομάζεται διὰ λόγους ἀνεξιχνιάστους ὁ *βασιλεὺς τῆς Τήνου*, ὅτι ἐπικαλεῖται πρὸς τούτοις ὁ Πάρνελ τῆς Ἑλλάδος ἕνεκα τῶν κωλυσιεργητικῶν κατορθωμάτων του εἰς τὴν βουλήν, ὅπου ἀντιπροσωπεύει ὡς νομοθέτης τὴν νῆσόν του. Ὁ ξενίζων με ἀδελφός του, ἐξ ὅσων ἠδυνήθην ν' ἀντιληφθῶ, εἶναι τύπος μᾶλλον ἰδιόρρυθμος. Πρὸς τοὺς συγχρόνους τρέφει περιφρόνησιν ἀπεριόριστον, ζῇ μὲ τοὺς ἀρχαίους, ἀποστρέφεται δὲ ἰδιαζόντως τὸ ἔθνος τῶν Γάλλων. Ἡ κόρη του φημίζεται ὡς ὡραία καὶ προκομμένη νέα, ὅλοι δὲ οἱ ἄγαμοι Τήνιοι θεωροῦνται μνηστῆρές της. Τὸ ὄνομά της εἶναι Ἰναρίμη. Ἀφοῦ ἐξεφορτώθην τὸν Ἀριστείδην, ἔγειρα πάλιν εἰς τὸ στρῶμα καὶ ἀφῆκα τὴν φαντασίαν μου νὰ δημιουργῇ ποικιλοτρόπως τὴν εἰκόνα τῆς φερούσης τοιοῦτο ἀσύνηθες ὄνομα. Τὴν ἔπλασα καὶ τὴν ἐξέπλασα ἀλληλοδιαδόχως ὡς παρθένον χαρίεσσαν, ὡς σχολαστικὴν ψυχρὰν καὶ ὑπερήφανον, ὡς ἀθώαν χωριατοπούλαν· τὴν ἐφαντάσθην ὡς Τούρκισσαν, ὡς Ἀρμενίαν, ὡς Φράγκισσαν τῆς Ἀνατολῆς. Ἀλλ' οὐδεμία τῶν τοιούτων φάσεων μοῦ παρίστα τὴν ἰδανικήν μου Ἰναρίμην. Διατί ν' ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν Ξυνάραν πρὸ τῆς ἀφίξεώς μου;

— Ἀρχαῖος φιλόσοφος, μοῦ ἔλεγε περὶ τοῦ πατρός της ὁ Ἀριστείδης. Κρατεῖ ἐδῶ, μακρὰν ἀπὸ τὸν κόσμον, τὴν ὡραιοτέραν κόρην τῆς Τήνου, νὰ μὴ τὴν βλέπῃ κανείς, νὰ μὴ τὴν μολύνῃ ἄλλο μάτι. Λέγεις ὅτι εἶναι θεὰ δι' αὐτὸν καὶ ὅτι δὲν θεωρεῖ κανένα ἐδῶ ἄξιον ν' ἀτενίσῃ εἰς τὴν θεότητά της. Διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἔστειλεν ἀπ' ἐδῶ προτοῦ ἔλθετε. Κάθε χριστιανὸν τὸν ἀποφεύγει, ἐὰν ὅμως εἴσθε εἰδωλολάτρης ἀρχαῖος, νὰ εἴσθε βέβαιος ὅτι θὰ σᾶς ἔκαμνε ἀμέσως γαμβρόν του.

Διατί ἡ αὐθάδης αὐτὴ νύξις τοῦ Ἀριστείδου μ' ἔκαμε ν' ἀνάψω ἀπὸ ἀγανάκτησιν καὶ ἐντροπὴν συγχρόνως; Ἠσθανόμην τὸ ἐρύθημα εἰς τὸ πρόσωπόν μου καὶ ἀφοῦ ἐκεῖνος ἀπεσύρθη. Δὲν νομίζω νὰ εἶμαι οὔτε νευροπαθής, οὔτε ἐπιρρεπὴς εἰς αἰσθηματικότητα, καὶ ὅμως οἱ λόγοι ἐκεῖνοι μὲ ἐτάραξαν καιρίως. Ἐφοβούμην μὴ συναντηθῶ μὲ τὴν Ἰναρίμην,—ᾐσθανόμην εἶδος παραπόνου διατὶ νὰ ἐξορισθῇ ἐξ αἰτίας μου. Ἴσως ἔχει τι τὸ κολακευτικὸν διὰ τὴν ἀνδρικήν μας ματαιότητα ἡ ἀπόκρυψις μιᾶς ὡραίας νέας, μὴ τύχῃ καὶ μᾶς ἴδῃ,—ἀλλ' ὅμως τὸ βάλσαμον τοῦτο δὲν ἐθεράπευε τὴν πληγήν μου. Ἤμην λυπημένος καὶ ἀγανακτημένος.

Οὕτω διατεθειμένον μὲ ηὗρεν ὁ κ. Τελάχας, ὅτε εἰσῆλθε καὶ αὐτὸς εἰς τὸ δωμάτιόν μου. Μὲ ἠρώτησε περὶ τῆς ὑγείας μου μὲ λόγια εὐγενείας μετρημένα, καὶ ὑπέδειξε διάφορα μέσα διασκεδάσεως. Εἶχα ἐνδυθῇ καὶ ἀνεπαυόμην ἐπὶ τοῦ σοφᾶ. Ἠκολούθησα προθύμως τὴν συμβουλήν του ν' ἀναπνεύσω τὸν καθαρὸν πρωϊνὸν ἀέρα εἰς τὸν ἐξώστην. Ἡ λάμψις τοῦ ἡλίου καὶ ἡ γαλήνη τῆς ἐξοχῆς μὲ καθησύχασαν καὶ ᾐσθάνθην ὅτι εὐχαρίστως θὰ ἔμενα ἐπὶ ὥρας ἐκεῖ, παρατηρῶν τὰς μετακινουμένας σκιὰς τῶν πετρῶν τοῦ ἀνεμομύλου. Ὁ Κος Τελάχας ἐκάθησε πλησίον μου, μὲ τὸ ἀναπόφευκτον σιγάρον εἰς τὰ δάκτυλά του, καὶ ἔστρεφε ποῦ καὶ ποῦ πρὸς ἐμὲ βλέμμα ἐταστικὸν ἀλλὰ φιλικὸν ὅμως. Ὑποθέτω ὅτι τὸν ἐπησχόλει τὸ κεφάλαιον τῆς ἐθνικότητός μου καὶ ὅτι ἐζήτει εὐκαιρίαν διὰ νὰ μοῦ ἀπευθύνῃ περὶ τούτου ἐρώτησιν. Ἐν τῷ μεταξὺ τὸν παρετήρουν κ' ἐγώ. Εἰς τοὺς ζωηροὺς μαύρους ὀφθαλμούς του ἔλαμπεν ἀκτὶς ἐνθουσιασμοῦ, ἀνταναλῶσα ἴσως τὴν πρὸς τοὺς ἀρχαίους ἀφοσίωσίν του. Ἄλλως, ἐκ τῆς φυσιογνωμίας καὶ τοῦ ὅλου του παραστήματος, ἠδύνατό τις νὰ τὸν ἐκλάβῃ μᾶλλον ὡς ἀγαθὸν καὶ εὔπορον χωρικὸν ἢ ὡς γραμματισμένον παιδαγωγὸν ἢ φιλόσοφον αἰωρούμενον ἄνω τῶν ἐπὶ γῆς. Βλέπων αὐτὸν ἠπόρουν ἐὰν τοιοῦτος ἄνθρωπος ἠδύνατο νὰ ἐξετάζῃ τοὺς ἀστέρας καὶ νὰ ἀναλύῃ τὰ τῆς ψυχῆς του, συγχρόνως δὲ καὶ νὰ ἐκτιμᾷ τὰς ἀπολαύσεις ἀγροτικῆς ζωῆς,—ἐὰν περιπατῶν εἰς τοὺς ἀγροὺς μὲ τὸν Πλάτωνα ἢ τὸν Θουκυδίδην ἀνὰ χεῖρας, ἦτο ἱκανὸς νὰ παραμερίσῃ διὰ νὰ μὴ πατήσῃ ἓν ἄνθος ἢ ἕνα μύρμηκα.

— Δὲν φαίνεσθε Γάλλος, μοῦ εἶπε μετά τινα σιωπὴν ὁ Κος Τελάχας.

— Τὸ ὄνομά μου εἶναι Γερμανικόν, ἀπεκρίθην ὑπεκφεύγων τὴν ἐξομολόγησιν τῆς ἀληθείας.

— Τόσον τὸ καλήτερον. Δὲν ἀγαπῶ τοὺς Γάλλους.

— Καὶ ὅμως οἱ συμπατριῶταί σας τοὺς λατρεύουν, εἶπα γελῶν.

— Δυστυχῶς, δυστυχῶς!

— Πῶς τὸ λέγετε τοῦτο, ἀνεφώνησα. Μὴ

Digitized by Google

δὲν κατέχῃ τὴν πρώτην θέσιν ἡ Γαλλία μεταξὺ τῶν πολιτισμένων ἐθνῶν :

— Τὸ ζήτημα εἶναι τί ἐστι πολιτισμός. Ἐὰν ζητῇς τὴν ἀλήθειαν, τὴν ἀγνότητα, τὴν εὐπρέπειαν, τὴν εὐκοσμίαν καὶ τὴν μετριότητα εἰς ὅλα, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν ἀρχαίων, τότε ἡ Γαλλία τὴν σήμερον πολὺ ἀπέχει τοῦ νὰ πρωταγωνιστῇ εἰς τὸν πολιτισμόν. Βλέπων δὲ τὴν Ἑλλάδα πιθηκίζουσαν τὴν Γαλλίαν, φοβοῦμαι διὰ τὸ μέλλον τῆς πατρίδος μου... Ἐμείνατε πολὺ εἰς Ἀθήνας ;

— Ὄχι. Ἠμπορῶ νὰ εἰπῶ ὅτι δὲν τὰς εἶδα ἀκόμη.

— Ἆ, τότε λοιπὸν δὲν θὰ ἐννοήσετε διατί δὲν ἠμπορῶ νὰ ὑποφέρω τὴν Γαλλίαν. Ἄνδρες καὶ γυναῖκες εἰς τὰς Ἀθήνας ὁμιλοῦν τὴν Ἑλληνικὴν ἀθλιέστατα, ἐνῷ ἠδυνάμεθα σήμερον νὰ λαλοῦμεν τὴν γλῶσσαν τοῦ Ξενοφῶντος. Ὅλοι δὲ τραυλίζουν τὴν Γαλλικήν, — πρὸς τί καὶ διατί, Κύριος οἶδε ! Αἱ γυναῖκες ἐνθουσιάζονται μὲ τὸν Ohnet καὶ λατρεύουν τὸν Βίκτωρα Οὐγώ, οἱ ἄνδρες ἀναγινώσκουν τὸν Ζολᾶ. Εἰς τὸ θέατρον παριστάνουν γαλλικὰ vaudevilles, καὶ οἱ πολλοὶ διασκεδάζουν εἰς τὰ cafè-chantants. Αἱ κυρίαι τῶν Ἀθηνῶν ἐνδύονται μὲ τὰ ἀκριβοπληρωμένα περισσεύματα τῶν περυσινῶν συρμῶν τῶν Παρισίων. Ἐν ἑνὶ λόγῳ, αἱ Ἀθῆναι κατήντησαν παρῳδία ἐλεεινὴ τῶν Παρισίων !

Ὁ γέρων διέκοψε τὸν λόγον ἀποτόμως, ὡσὰν νὰ μετενόησε δι' ὅσα εἶπε μὲ τόσην ἔξαψιν. Ἐσιώπων κ' ἐγώ. Ἀφοῦ ἐκαπνίσαμεν ὀλίγην ὥραν ἐν σιωπῇ, ἀνέφερα ἐν παρόδῳ περὶ τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ ἠρώτησα ἐὰν εἶχε οἰκογένειαν, ἔμαθα δὲ ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος εἶχε πρὸ ἐτῶν νυμφευθῇ ὡραίαν Σμυρναίαν, ἡ ὁποία μετά τινων μηνῶν συζυγικὴν διχόνοιαν, ἠθέλησε μίαν ἡμέραν νὰ τὸν φονεύσῃ καὶ μετὰ τοῦτο τὸν παρήτησε καὶ ἔφυγεν εἰς Κωνσταντινούπολιν μὲ ἕνα νέον ἀπὸ τὴν Σῦρον. Τὸ συζυγικὸν τοῦτο ναυάγιον δὲν ἐνεθάρρυνε τὸν Κωνσταντῖνον πρὸς ἐπανάληψιν τῆς δοκιμῆς καὶ ἔκτοτε ἐπεζήτησε παρηγορίαν εἰς τὸν ἄγαμον βίον. Ὁ δὲ ξενίζων με Κος Περικλῆς ἀνεκάλυψε, περιηγούμενος τὴν Ἰταλίαν, γυναῖκα καλλίστην τὴν μορφὴν καὶ τὴν ψυχήν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐδοκίμασε κατ' ἄλλον τρόπον τὴν ἀστάθειαν τῆς συζυγικῆς εὐδαιμονίας· ἡ σύζυγός του, ὁ ἔκτακτος ἐκεῖνος θησαυρός, ἀπέθανε κατὰ τὰς ὠδῖνας τοῦ πρώτου τοκετοῦ καὶ τὸν ἄφησε μόνον καὶ ἔρημον, μὲ βρέφος εἰς τὴν ἀγκάλην.

Τὸ ἀπόγευμα ὁ Κος Τελάχας ἦλθε πάλιν εἰς τὸ δωμάτιόν μου. Εἶχα μόλις ἐξυπνήσει ἀπὸ τὸν μεσημεριάτικον ὕπνον μου. Μὲ ἠρώτησε ἐὰν ἠρεσκόμην εἰς τὴν μελέτην τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς. Ἡ καταφατικὴ καὶ ἐνθουσιώδης ἀπάντησίς μου τὸν ὑπερηυχαρίστησε. Ἔλαμψε τὸ πρόσωπόν του καὶ ἡ πρὸς ἐμὲ συμπεριφορά του μετεβλήθη ἀμέσως ἐπὶ τὸ οἰκειότερον. Μὲ προσεκάλεσε νὰ τὸν συνοδεύσω εἰς τὸν περίπατόν του, εἰς τὸν κῆπον καὶ τὸν ἀμπελῶνά του. Ἡ συνομιλία μὲ ἄνθρωπον τόσον ἀφελῆ τὸν χαρακτῆρα, τόσον καλλιεργημένην τὴν διάνοιαν, ἦτο πολὺ ἐνδιαφέρουσα. Ἴσως εἶχέ τι τὸ ἀποκλειστικὸν καὶ τὸ σχολαστικὸν ἡ ὑπερβολική του λατρεία πρὸς τὸ παρελθὸν καὶ ἡ περιφρόνησις διὰ τὸ παρόν, ἀλλὰ πόσον πρωτότυποι καὶ ἀσυνήθεις ἦσαν αἱ σκέψεις τὰς ὁποίας ἀπερίττως καὶ ἁπλῶς μοῦ ἐξέθετε κατὰ τὸν περίπατόν μας. Ἀλλ' ὅμως, μὲ ὅλην τὴν ἀγάπην μου πρὸς τοὺς ἀρχαίους, καὶ μὲ ὅλας τὰς συζητήσεις περὶ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, δὲν ἠδυνάμην οὔτε ἐπὶ στιγμὴν νὰ διώξω ἀπὸ τὸν νοῦν μου ἓν ὄνομα: Ἰναρίμη. Μὲ κατεῖχεν ἡ ἐπιθυμία — ἐπιθυμία ἀκατάσχετος — ν' ἀκούσω τι περὶ αὐτῆς. Ἐπὶ τέλους δὲν ἐκρατήθην καὶ μετά τινα διακοπὴν τῆς ὁμιλίας μας, ἠρώτησα ἄνευ προοιμίων :

— Εἶναι ἔγγαμος ἡ κόρη σας ;

— Ὁ Κος Τελάχας μὲ ἐκύτταξε μὲ βλέμμα ὕποπτον καὶ ἀπεκρίθη ψυχρῶς :

— Ἡ κόρη μου εἶναι πολὺ νέα. Ἔχω καιρὸν ἀκόμη νὰ σκεφθῶ περὶ γάμου της.

— Καὶ δὲν ζῇ ἐδῶ μαζῆ σας, ἐπανέλαβα μὲ ἀδιακρισίαν ἀξιοσυγχώρητον.

— Ἐπὶ τοῦ παρόντος μένει εἰς τῆς θείας της, εἰς Μουσουλοῦν.

Ἔπρεπε νὰ μὴ ἐπιμείνω περισσότερον ὁμιλῶν περὶ τῆς θυγατρός του, ἀλλ' ἐξηκολούθησα :

— Μοῦ εἶπαν ὅτι εἶναι ὡραιοτάτη.

— Σᾶς εἶπαν τὴν ἀλήθειαν, ἀπεκρίθη ὁ γέρων.

Ἐννόησα ὅτι περισσότερα δὲν ἐχρειάζοντο. Ὅσον ὁμιλητικὸς ἦτο ὁ Κος Τελάχας προκειμένου περὶ τῶν ἀρχαίων, τόσον ἐφαίνετο ὀλιγόλογος εἰς τὰ περὶ τῆς θυγατρός του.

Ἐπέρασα οὕτω τρεῖς ἡμέρας εἰς Ξυνάραν. Ὁ Ἀριστείδης ἐξηκολούθει νὰ μ' ἐνοχλῇ ἀδιαλείπτως μὲ τὴν προπετῆ οἰκειότητά του καὶ τὰς προπετεστέρας ἐξομολογήσεις του. Ὁ Ἀριστείδης εἶναι εἷς τῶν πολλῶν θαυμαστῶν τῆς Ἰναρίμης, ὡς φαίνεται δὲ νομίζει ὅτι ἔβαλε κάτω ὅλους τοὺς ἄλλους ἀφοῦ ἔλαβε ἀπὸ τὸν πατέρα της τὴν τιμὴν καὶ τὸ ἀξίωμα ἀρχιαγωγιάτου της.

Τὸ πρωὶ ἐπεριπάτουν μόνος εἰς τοὺς λόφους γύρω τοῦ χωρίου, τὸ ἀπόγευμα συνώδευα τὸν Κον Τελάχαν εἰς τοὺς κήπους καὶ τοὺς ἀγρούς του. Χάρις εἰς τὴν ἥσυχον καὶ τακτικὴν αὐτὴν ζωὴν καὶ εἰς τὸν καλὸν ἀέρα τῆς Τήνου μοῦ ἐπέρασεν ἐντελῶς ἡ ἐκ τοῦ πυρετοῦ ἀδυναμία. Μαζῆ δὲ μὲ τὴν ὑγείαν τοῦ σώματος μοῦ ἐπανῆλθε καὶ τῆς ψυχῆς ἡ εὐρωστία καὶ ἂν δὲν μ' ἐκυρίευε μία ἀόριστος περιέργεια, ἂν δὲν μ' ἐβασάνιζε ἡ συναίσθησις ὅτι ἐματαιώθη μυστηριωδῶς ἐλπίς μου, θὰ ἐσκεπτόμην ἤδη ὅτι ἦτο καιρὸς νὰ ἐπιστρέψω εἰς Ἀθήνας.

Digitized by Google

. . . .

Τὴν τετάρτην ἡμέραν τῆς ἀφίξεώς μου εἰς Τῆνον, εἰσηρχόμην εἰς τὴν αἴθουσαν μὲ τὸν σκοπὸν νὰ περάσω μίαν ἢ δύο ὥρας φυλλομετρῶν τὰ βιβλία τοῦ Κου Τελάχου. Ἐνῷ ἔβλεπα ἀπὸ τὸ παράθυρον τὸ ἠρειπωμένον ἀπέναντι Κάστρον — τοῦ ὁποίου ἡ ἐρήμωσις ἐφαίνετο μεγαλειτέρα ἔτι ὑπὸ τὴν λάμψιν τοῦ ἡλίου, τοῦ φωτίζοντος τὰς γυμνάς του πλευρὰς — ἤκουσα ὄπισθέν μου, ἐκ τοῦ ἀντιθέτου παραθύρου, ὑστερικὰ ἀναστενάγματα διακοπτόμενα ἀπὸ παραινετικὰς ἐπιπλήξεις. Ἀπορῶν τί ἔπαθε ἡ Ἀνουντσιάτα, τί διετάραξε τὴν ἥρεμον δραστηριότητά της, ἐπλησίασα εἰς τὸ πρὸς τὴν αὐλὴν παράθυρον. Κάτω ἐκεῖ μία χωρική, ἡλιοκαής, ρυτιδωμένη, κλαίουσα, γονατιστή, προσήλονε τὰ βλέμματα πρὸς ἄλλην γυναῖκα καθημένην, ἐνώπιον μικρᾶς τραπέζης, μὲ τὰ νῶτα πρὸς τὸ μέρος μου ἐστραμμένα. Ἡ στάσις της εἶχε τόσην χάριν, αἱ γραμμαὶ τῆς νεαρᾶς της μορφῆς ἐμαρτύρουν τόσην μεγαλοπρέπειαν . . . Τὴν μικρὰν κεφαλήν της ἐκάλυπτε καὶ μοῦ ἔκρυπτε κάτασπρο μαντίλι, μὲ κίτρινον καὶ κόκκινον κέντημα εἰς τὰ ἄκρα.

[Ἔπεται συνέχεια] *Κατὰ τὸ ἀγγλικὸν ὑπὸ Δ. Β.*

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Ὁ Σαίξπηρ παριστᾷ τὸν Ἀμλέτον λέγοντα πρὸς τὸν Πολώνιον, προκειμένου περὶ δράματος σχοινοτενοῦς :

— Θὰ τὸ στείλωμεν εἰς τὸν κουρέα μαζὺ μὲ τὴν γενειάδα σου !

νομίζων, ὅπως μέχρι τοῦδε καὶ ἡμεῖς ἐδῶ, ὅτι μόνον διὰ κούρευμα σκηνικῶν ἔργων εἶνε καλοὶ οἱ κουρεῖς. Ἀλλ' ἡ φράσις τοῦ ποιητοῦ δὲν ἔχει πλέον καμμίαν σημασίαν, ἀφότου ἤρχισαν καὶ οἱ κουρεῖς μας νὰ γράφωσι δράματα καὶ μάλιστα, ὀλιγώτερον πολλῶν ἄλλων μὲ ἀξιώσεις, ἔχοντα ἀνάγκην κουρεύματος . . .

Ἦτο καὶ πρότερον γνωστὸς εἰς τὸ ἀθηναϊκὸν κοινὸν ὁ διευθυντὴς τοῦ κουρείου Ἄψε-Σβύσε καὶ ἐκ τῶν κατὰ τῆς πιτυρίδος καὶ τῆς φαλάκρας φαρμάκων, τὰ ὁποῖα αὐτὸς ἐφεῦρε, καὶ ἐκ τῶν δημοτικῶν στίχων τοὺς ὁποίους κατὰ διαφόρους περιστάσεις ἐδημοσίευσε, καὶ ἐκ τῶν ἀπὸ σκηνῆς χορῶν καὶ ᾀσμάτων, ὅταν ἔλαβε μέρος εἰς τὴν διδασκαλίαν ἑνὸς ἐθνικοῦ λεγομένου δράματος· ἀλλὰ μόνον ἡ ἀνέλπιστος καὶ πρωτοφανὴς ἐπιτυχία τῆς Χάϊδως του ἀπὸ τοῦ θεάτρου τῆς Ὁμονοίας, ἀνέδειξε τὸν ἰδιόρρυθμον κουρέα ἐντὸς μιᾶς νυκτὸς πρώτης τάξεως ἀθηναϊκὴν προσωπικότητα. Αὐτοσχέδιος λαμπαδηφορία, τὴν ὁποίαν ἠκολούθησαν μετ' ἀληθοῦς ἐνθουσιασμοῦ οἱ πολλοὶ ἀκροαταί, ὡδήγησεν ἐν θριάμβῳ τὸν κ. Μελισσιώτην ἀπὸ τοῦ θεάτρου εἰς τὸ κουρεῖόν του. Ὅλαι ἀνεξαιρέτως αἱ ἐφημερίδες ἐδημοσίευσαν κρίσεις περὶ τοῦ ἔργου καὶ τοῦ συγγραφέως ἐνθουσιώδεις καὶ σοβαράς, μηδ' αὐτοῦ τοῦ κ. Πετσάλη καθυστερήσαντος, ὁ ὁποῖος, ὡς θέλει ἡ Ἀκρόπολις, ἀποτελεῖ παρ' ἡμῖν τὸ ὕπατον κριτήριον τῆς δραματικῆς τέχνης. Κρίσεις, σχόλια, συζητήσεις, ἀναλύσεις, εὐφυολογίαι καὶ μεταξὺ τῶν ὀλίγων καὶ μεταξὺ τῶν πολλῶν. Ὁ τοιοῦτος ἐξερεθισμὸς τῆς κοινῆς περιεργίας ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἔκτακτον ἐκείνην συρροὴν τοῦ κόσμου κατὰ τὴν δευτέραν ἐνδιαφέρουσαν παράστασιν,—καθ' ἣν ἡμέραν γράφω πρόκειται νὰ δοθῇ ἡ πέμπτη,—ὁμοίαν τῆς ὁποίας, κατὰ τὸ παράδοξον, ἀμφιβάλλω ἂν ἀνέγραψαν ἀκόμη τὰ θεατρικά μας χρονικά.

Ἐκρέμοντο οἱ θεαταὶ στοὺς τοίχους σὰν σταφύλια λέγει καὶ ὁ Ρωμηὸς τοῦ κ. Σουρῆ, ὁλόκληρος σχεδὸν ἀφιερωμένος εἰς τὴν Χάϊδω· ἐπαίχθη δὲ τὸ δρᾶμα μετὰ θριαμβευτικῆς ἐπιτυχίας, κατακτήσαν τὰς συμπαθείας ὄχι μόνον τῶν ἀπλοϊκῶν συναδέλφων τοῦ κουρέως, οἱ ὁποῖοι παρίσταντο ἐν σώματι, ἀλλὰ καὶ πολλῶν τῶν καλουμένων λογίων, τῶν ὁποίων λεπτοτέρα θεωρεῖται ἡ φιλοκαλία καὶ αὐστηρότεραι αἱ ἀπαιτήσεις. Ὁ κ. Φιλοποίμην Παρασκευαΐδης ἐπὶ παραδείγματι, — διὰ νὰ ἀναφέρω τὸν ἐνθουσιωδέστερον, — ἐθεάθη ὑπερύψηλος καὶ δακρυρροῶν κατὰ τὴν παράστασιν, συνώδευσε δὲ μετ' αὐτὴν τὸν συγγραφέα μέχρι τῆς κατοικίας του, ὅπου τοὺς φίλους περιέμενεν ἀμνὸς ὀβελίας, καὶ ἔφαγε καὶ ἔπιε καὶ ἐχόρευσεν . . . Ἡ παραδοξοτέρα τῶν ἰδεῶν, ἡ ὁποία ἐπεφοίτησέ ποτε εἰς τὸν νοῦν κουρέως, νὰ γράψῃ δηλαδὴ δρᾶμα ἀγροτικόν, ἐστέφθη ὑπὸ παραδόξου ἀλλὰ σημαντικῆς ἐπιτυχίας. Ὅλων δὲ τῶν ἀκροατῶν του ἔγεινε τὸ εἴδωλον ὁ κουρεὺς-συγγραφεὺς-ἠθοποιὸς μὲ τὴν ἐθνικὴν ἐνδυμασίαν καὶ τὴν λιγυρὰν μολπὴν λαβὼν μέρος εἰς τὴν παράστασιν τοῦ ἔργου του, ὅσον ποτὲ δὲν ἔγινεν ἡ θὰ γίνῃ τῶν πελατῶν του, τοὺς ὁποίους πολλάκις ἐβασάνισεν ἀπαγγέλλων τοὺς δραματικοὺς ἢ λυρικοὺς του στίχους μὲ τὴν ἔρρινον καὶ κωμικῶς διακεκομμένην φωνήν του, στρεβλοῦσαν τὰς λέξεις καὶ κινοῦσαν τὴν ἱλαρότητα καὶ κατὰ τὰς μᾶλλον παθητικὰς ἀποστροφάς.

★

Ἀξίζει μὰ τὴν ἀλήθειαν νὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ σήμερον τὸ περίεργον φαινόμενον. Ἔχομεν μάλιστα, ἂν θέλετε, ὑποχρέωσιν νὰ τὸ ἀναλύσωμεν καὶ νὰ τὸ ἐπεξηγήσωμεν πρὸς τοὺς ἀναγνώστας τῆς Ἑστίας, ὅσοι μὴ ἰδόντες τὴν Χάϊδω δὲν θὰ ἐσχημάτισαν βεβαίως συγκεκριμένην περὶ αὐτῆς καὶ τοῦ ποιητοῦ της ἰδέαν ἐκ τῶν πολλῶν καὶ ἀτασθάλων τῶν γραφέντων εἰς τὰς ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας.

Ἐκ τῶν μᾶλλον ἰσχυρῶν αἰτίων τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἔργου ἦτο ἡ κατ' αὐτοῦ προκατάληψις. Τὸ κοινὸν ἐπήγαινε τὴν πρώτην φορὰν περίεργον, νὰ γελάσῃ καὶ ν' ἀστειευθῇ μᾶλλον προσδοκῶν ἢ νὰ συγκινηθῇ. Κουρεὺς νὰ τολμήσῃ νὰ παρουσιασθῇ ὡς δραματικὸς συγγραφεύς, αἴ, δὲν θὰ ἦτο μικρὰ ἡ ἀπόλαυσις ! Ἀλλὰ τὸ ἔργον κάθε ἄλλο ἐφάνη παρὰ γελοῖον. Ἡ διάψευσις τῶν πρώτων ἐλπίδων καὶ ἡ μετατροπὴ τῆς ἐντυπώσεως, ἡ γεννήσασα εὐθὺς τὴν ἀντίδρασιν, διέθεσε τὸ κοινὸν εὐμενέστατα, ἀπὸ τῆς παρουσίας δὲ τοῦ ποιητοῦ εἰς τὴν σκηνὴν ὡς ἠθοποιοῦ, τὰ χειροκροτήματα ἐξηκολούθησαν ραγδαῖα μέχρι τέλους τῆς παραστάσεως. Ἡ ἐπιτυχία ἐξησφαλίσθη. Ὁ κόσμος ἔφυγεν ἔνθους· αἱ ἐφημερίδες ἔγραψαν

Digitized by Google

πολλὰ καὶ καλά, τὸ ρεῦμα ἐσχηματίσθη. Καὶ πολὺ κατώτερον ἂν ἦτο τὸ ἔργον θὰ ἐπετύγχανε πλέον ἐκ φήμης καὶ προκαταλήψεως κατὰ τὴν δευτέραν καὶ τὰς ἄλλας παραστάσεις.

Ἄλλο αἴτιον ἰσάκις ἰσχυρόν, δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ φύσις τοῦ ἔργου. Ὁ Ἕλλην, μεθ' ὅλην τὴν ἐπίφασιν τοῦ πολιτισμοῦ, εἶνε ἀκόμη ὀλίγον κλέφτης καὶ ὀλίγον τσέλιγγας, εὑρίσκουσι δὲ βαθυτάτην εἰς τὴν καρδίαν του ἠχὼ ὅλαι αἱ ἀναμνήσεις τοῦ ἁρματωλικοῦ καὶ τοῦ ποιμενικοῦ βίου, τοῦ λεγομένου ἐθνικοῦ. Τοῦ βίου τούτου ἀναπαράστασις εἶνε κατὰ τὸ φαινόμενον ἡ Χαΐδω. Ὁ ποιητής της, ὁ ὁποῖος πρὶν γίνῃ κουρεὺς ἦτο Νάκος σωστός, δὲν εἶχε μὲν βεβαίως τὴν δύναμιν ν' ἀποτυπώσῃ τὸν βίον αὐτὸν πιστῶς καὶ βαθέως, ἀλλ' ἔγνω τοὐλάχιστον νὰ διατηρήσῃ ὅλα τὰ ἐξωτερικὰ ἐμβλήματα· τὴν φουστανέλλαν, τὰ ᾄσματα, τὸ μπουζοῦκι, τοὺς χορούς, τὸ κοκορέτσι, τὸ καρυοφύλλι, ὅ,τι ἑλληνικόν. Ὁ δὲ λαὸς καὶ ὅσοι περιορίζονται μόνον εἰς τὰς ἐπιφάσεις, δὲν ἐδυσκολεύθησαν φυσικώτατα νὰ συγκινηθῶσι, νὰ ἐνθουσιασθῶσι, νὰ χειροκροτήσωσι καὶ νὰ κλαύσωσι. Δρᾶμα κατὰ τὴν ἀνέλιξιν τοῦ ὁποίου κλαίουσιν οἱ θεαταί, τί ἄλλο εἰμπορεῖ νὰ εἶνε παρὰ ἀριστούργημα; — συνεπέραναν οἱ κριτικοί.

Διὰ νὰ εἶμαι δίκαιος πρέπει ἀκόμη νὰ σημειώσω ἐδῶ ὅτι ἡ ἐπιτυχία τῆς Χαΐδως δύναται νὰ θεωρηθῇ ἐν μέρει καὶ ὡς συνέπεια τῆς νωπῆς τότε ἀποτυχίας τῆς Οἰκογενείας Παραδαρμένου. Εἶχε γεννηθῇ λεληθότως μία παράδοξος ἀντίδρασις. Μεταξὺ τῶν οὐδετέρων ὄντων, τὰ ὁποῖα κατέχουσιν ὡσεπιτοπολὺ τὴν σκηνήν, ἔτυχεν ἐσχάτως νὰ διαγωνισθῶσι, τὸ ἓν κατόπι τοῦ ἄλλου, καὶ δύο ὁπωσδήποτε διακεκριμένα: Εἷς λόγιος ἀρκετὰ πεφημισμένος καὶ εἷς κουρεύς, ὅλως ἄγνωστος εἰς τὸν κόσμον τῶν γραμμάτων. Ὁ πρῶτος ἤδη ἀπέτυχε. Νὰ ἡ ὥρα νὰ ἐπιτύχῃ ὁ δεύτερος! — εἶπεν ὁ κόσμος, καὶ ἡ ἐνδόμυχός του σκέψις ἐγένετο ἐνδόμυχός του εὐχή, τὴν ὁποίαν καὶ ἀκουσίως του ἐζήτησε νὰ μὴ διαψεύσῃ. Ἡ παρατήρησις εἶνε λεπτῶς ψυχολογικὴ καὶ ὑπόκειται εἰς βαναύσους ἀντιρρήσεις· ἀλλ' ἀπευθυνόμεθα μόνον πρὸς ὅσους εἶνε ἱκανοὶ νἀναγνωρίσουν τὴν ἀλήθειάν της.

Διὰ νὰ εἶμαι ὅμως ἀκόμη δικαιότερος πρέπει νἀνομολογήσω ὅτι τὸ ἰσχυρότατον αἴτιον τῆς ἐπιτυχίας ἦτο αὐτὴ αὐτὴ ἡ σχετικὴ ἀξία τοῦ ἔργου. Ἡ Χαΐδω δὲν εἶνε, καθὼς εἶπον, ἔργον γελοῖον· ἀπεναντίας μάλιστα ἀποδεικνύει ὅτι ὁ συγγραφεύς της ἔχει κάποιαν εὐφυΐαν καὶ φιλοκαλίαν καὶ γνῶσιν τῆς σκηνῆς. Ὅλ' αὐτὰ εἶνε ἀρχέγονα παρ' αὐτῷ καὶ ὑποτυπώδη, ἀλλὰ τέλος πάντων ὑπάρχουν. Οἱ στίχοι του χωλαίνουν καὶ ὡσεπιτοπολὺ ἀποτελοῦνται ἐκ τῶν εὐκόλων, τῶν λαϊκῶν ἐκείνων ἐκφράσεων, τῶν ποιητικῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποτελοῦνται καὶ τὰ δημοτικὰ τραγούδια—ὅπερ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς μερικοὺς ὑπερβολικοὺς νὰ εἴπωσιν ὅτι τὸ δρᾶμα τοῦ κ. Μελισσιώτη ἔγραψεν ὁ Passow καὶ ὁ Legrand. Ἀλλ' εἶνε συγκεκροτημένοι οἱ στίχοι αὐτοὶ εἰς σύνολον σκηνικόν, μὲ ὑπόθεσιν, μὲ πλοκήν, μὲ δρᾶσιν, μὲ οἰκονομίαν, ἄνευ περιττῶν, κατὰ τρόπον τὸν ὁποῖον κανεὶς δὲν ἐπερίμενεν ἀπὸ τὰς ποιητικὰς δυνάμεις ἑνὸς κουρέως καὶ... πολλῶν δραματικῶν. Τοὐλάχιστον ἀπὸ τὰ Λαγιαρνιά, τὲς Γιαννοῦλες, καὶ ἀπὸ πολλὰ ἄλλα ἐθνικὰ τάχα συνονθυλεύματα, ἡ ξανθὴ λυγερὴ Χαΐδω εἶνε ἀσυγκρίτως ἀνωτέρα, πιστεύσατέ το, ἀσυγκρίτως. Διὰ τοῦτο νομίζω ὅτι δὲν ἔπραξα ἔγκλημα ὅταν ἔθλιψα τὴν χεῖρα τοῦ κουρέως καὶ τὸν συνεχάρην διὰ τὸ ἔργον του, ἀφ' οὗ μάλιστα μὲ εἵλκυσε περισσότερον τῆς ποιητικῆς του δεξιότητος ἡ παιδικὴ ἀγαθότης τοῦ λαμπροῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ μετριοφροσύνη, τὴν ὁποίαν πολλοὶ τῶν ἐν Μούσαις συναδέλφων του θὰ ηὐχόμην νὰ εἶχον . . .

★

Ἀλλ' ἂν ὁ κ. Μελισσιώτης εἶνε ἄξιος ἐπαίνων καὶ συγχαρητηρίων, βεβαίως δὲν ἀξίζουσι ταῦτα καὶ οἱ κριτικοί του. Ἀκόμη γελῶ μὲ τὴν σοβαρότητα μεθ' ἧς ἔκριναν τὸ ἔργον του ὡς ἔργον φιλολογικὸν εἰς κριτικὰ μακροσκελῆ, πλήρη ἐνθουσιασμοῦ, ἐπαίνων ἀνεπιφυλάκτων καὶ τὸ χείριστον ἀσεβῶν ὑπαινιγμῶν.

Ὄχι, κύριοι μου! Ἡ Χαΐδω δὲν εἶνε ὅπως ζητεῖτε νὰ μᾶς τὴν παραστήσετε. Ἂν νομίζετε ὅτι πᾶν ἔργον δυνάμενον νὰ ἐξελιχθῇ ἀπὸ σκηνῆς καὶ νὰ συγκρατήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν θαμώνων τῆς Ὁμονοίας δύναται νὰ ἐγείρῃ καὶ ἀξιώσεις ἐπὶ τῆς δημιουργικῆς φιλολογίας, σᾶς βεβαιῶ ὅτι ἀπατᾶσθε οἰκτρῶς. Ματαία νομίζω καὶ γελοία θὰ ἦτο ἡ συζήτησις περὶ τοῦ ὅτι ἡ Τέχνη ἔχει ἄλλας ὁλωςδιόλου ἀπαιτήσεις, τὰς ὁποίας, φαίνεται, οὔτε ἐννοεῖτε, οὔτε λαμβάνετε ὑπ' ὄψει· ἀλλὰ δὲν μου λέτε, ἔτσι χάριν ἁπλῆς ἀστειότητος, τί βάθος μένει εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ τὸ ἐθνικόν, ἅμα ἀφαιρεθῶσι τὰ ἐξωτερικά, τἀπατηλὰ ἐμβλήματα τοῦ ἐθνικοῦ βίου, ἢ τί τὸ ἀνθρώπινον καὶ ποιητικὸν διατηροῦσι τὰ πρόσωπα ἐκεῖνα, ἅμα μεταφρασθῶσιν ὑπὸ τῆς λογικῆς αἱ δροσεραὶ φράσεις τῆς δημοτικῆς ποιήσεως, τὰς ὁποίας ἀνταλλάσσουν μεμιγμένας μετ' ᾀσμάτων καὶ πυροβολισμῶν; Ποῦ εὑρίσκετε τὸ πνεῦμα, τὴν περιωπὴν τοῦ ποιητοῦ, ἢ οἱονδήποτε ὕψος, αἶρον αὐτὸν ὑπεράνω τῶν ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους ἡ τέχνη του ζητεῖ νἀπινδαλματίσῃ; Καὶ ἐκτὸς λυρικῶν τινων ἰδιοτήτων, τὰς ὁποίας δὲν δυνάμεθα νἀρνηθῶμεν εἰς τὸν λαϊκὸν ποιητήν, τί τὸ ἀληθῶς δραματικόν, ἔστω καὶ ἴχνος καὶ ὑποτύπωμα, ηὕρατε εἰς τὴν ὑπόθεσιν καὶ εἰς τὴν ἀνέλιξίν της, ἀνώτερον τῶν κοινῶν διηγήσεων καὶ μύθων, εἰς οὓς τέρπεται ὁ πολὺς κόσμος;

Θἀντιτάξετε ἴσως ὅτι ὅλ' αὐτὰ εἶνε λόγια πρὸ τοῦ γεγονότος τῆς ἐπιτυχίας, πρὸ τῆς αἰσθητῆς ἐπιδοκιμασίας ἧς ἔτυχε γενικῶς τὸ ἔργον τοῦ κ. Μελισσιώτη. Σᾶς ἀπαντῶ ὅτι δὲν εἶνε ἡ πρώτη φορά, ἀπεναντίας εἶνε κοινότατον τὸ φαινόμενον, καθ' ὃ ἔργα ἄνευ οἱασδήποτε φιλολογικῆς ἀξίας κατέκτησαν τὴν συμπάθειαν καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ λαοῦ. Ἂν δὲ πάλιν ἐπιφέρετε ὅτι μεταξὺ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, τὸν ὁποῖον τάχα περιφρονῶ, ὑπῆρχον καὶ πολλοὶ καλοενδυμένοι, θεωρούμενοι κοινῶς ὡς φιλόκαλοι καὶ ἀνεπτυγμένοι μονονοὺ ἀλλὰ καὶ κριτικοί, θἀπαντήσω μετὰ τοῦ ἡμετέρου Λασκαράτου ὅτι λαὸν δὲν ὀνομάζω ἐγὼ μόνον τοὺς φοροῦντας σκοῦφιαν, μεταξὺ τῶν ὁποίων εὑρίσκονται συχνότατα καὶ ἀληθεῖς ἄνθρωποι, ἀλλὰ ὅλους ἐκείνους οἱ ὁποῖοι «εἴτε ἀποκάτω ἀπὸ σκοῦφια, εἴτε ἀποκάτω ἀπὸ καπέλο κρύβουν λίγα μυαλὰ καὶ πολλὲς πρόληψες».

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

Digitized by Google

ΤΑ ΤΡΙΑ ΦΛΩΡΙΑ [1]

— Πῶς κάνεις ἔτσι, πατέρα μου· εἶσαι πολὺ ὀλιγόψυχος· ἐδῶ μέσα δὲν ἔχομε καμμίαν ἀνάγκην· ἀποκάτω ἀπὸ τὸν θεόκτιστον βράχον εἴμεθα προφυλαγμένοι καλήτερα παρὰ ἀποκάτω ἀπὸ τὰ κεραμίδια.

— Ἄ! δὲν ἀκοῦς, παιδί μου, νερὸ ποῦ κατεβάζει! τὸ μονοπάτι ἐδῶ ἔξω βράζει ὡσὰν ποταμός.

— Γύρε, κοιμήσου, γέροντά μου, καὶ μὲ τέτοιον καιρὸν ἡ γυναῖκα σου καὶ ἡ θυγατέρα σου δὲν σὲ περιμένουν.

— Ἀλλὰ μᾶς περιμένει ἄλλος, καὶ ἂν δὲν φθάσουμε πρὶν μεσονυκτήσῃ, κ' ἐγὼ ἐχάθηκα, καὶ σένα ἐπῆρα εἰς τὸν λαιμόν μου.

Ὁ γέρος ὡμιλοῦσε μὲ κομμένην φωνήν, καὶ ἀπέξω ἐμούγκριζε ἡ ἀνεμοζάλη, ἐξεσποῦσαν ἀδιάκοπα τ' ἀστραπόβροντα, ὡς νὰ ἤθελαν νὰ σχίσουν τὸν θόλον τοῦ σπηλαίου, καὶ εἰς ταῖς συχναῖς ἀστραφιαῖς ὁ Μιχαὴλ, κάθε δευτερόλεπτο, ἐμισόβλεπε τοῦ Ἀντωνίου τὸ πρόσωπο νεκροκίτρινο· τότε πρώτην φορὰν αὐτὸς αἰσθάνθη τὸν τρόμον μεγάλου δυστυχήματος· ἐστοχάζετο πῶς ὁ γέρος ἠμποροῦσε νὰ ξεψυχήσῃ αὐτοῦ ἀπὸ τὸν κόπον, ἀπὸ φόβον, καὶ ἀπὸ τὴν ἀπελπισίαν ποῦ ἔδειχνε μήπως δὲν προφθάσῃ νὰ εὑρεθῇ εἰς ἐκεῖνο τὸ ἄγνωστο μέρος πρὶν ἀπὸ τὸ μεσονύκτι· νέος καθὼς ἦταν, ἀμάθητος ἀκόμη ἀπὸ τὰ περιστατικὰ τῆς ζωῆς, ἐσυλλογίζετο ὅτι θὰ τὸν εὕρισκαν αὐτοῦ μὲ πεθαμένον ἄνθρωπον καὶ θὰ τὸν ἐπαράδιδαν ὡς κλέφτην καὶ φονέα εἰς τὰ χέρια τῆς ἐξουσίας, καὶ ἤδη τοῦ ἐφαίνετο, ὡσὰν μέσα εἰς ὄνειρο κακό, πῶς ἀνέβαινε εἰς τὸ πατάρι ὅπου ἦταν στημένη φοῦρκα, καθὼς εἶχε ἀκούσῃ ὅτι πολλαῖς φοραῖς ἄνθρωποι καλοὶ καὶ ἀθῶοι ἀδικοθανάτισαν ἀπὸ τύφλωσιν τῆς κοσμικῆς Δικαιοσύνης· ἀναθεμάτιζε τὴν ὥραν ὁποῦ τόσον εὔκολα ἀκολούθησε γέροντα, ἢ ξεμωραμένον ἢ ἀπεσταλμένον τοῦ Πειρασμοῦ, κ' ἐλεεινολογοῦσε τὴν μοῖραν του, ἔκλαιε χαμένα τὰ νιάτα του, καὶ τὰ χρυσᾶ του ὄνειρατα.

Ὡστόσο εἶχε παύσῃ ἡ ἀνεμοταραχή, ἡ βρονταῖς ἀπομακραίνονταν, κ' ἐξακολουθοῦσε πάντοτε νερὸ πλήθιο καὶ δαρτό, ὡς νὰ μὴν ἤθελε νὰ παύσῃ ποτέ, ὡσὰν κατακλυσμός· καὶ ὅμως ὕστερ' ἀπὸ τρεῖς ὥραις, ὁποῦ τοὺς ἐφάνηκαν ἄλλαις τόσαις, ὠλιγόστευσεν ἀγάλι ἀγάλ' ἡ βροχή· ὁ νέος, ὡς εὑρίσκετο ἔξω νοῦ, ἢ δὲν αἰσθάνετο, ἢ δὲν ἠμποροῦσε νὰ ξεχωρίσῃ, ἂν ὁ βρόντος ποῦ δὲν ἔπαυεν ἦταν ἀπὸ τὴν βροχὴν ἢ ἀπὸ τοὺς φουσκωμένους τράφους καὶ ἀπ' ὅλαις γύρωθεν ταῖς νεροσυρμαῖς, ἀλλὰ μέσ' ἀπὸ τὸ βαθὺ σκοτάδι τοῦ σπηλαίου εἶδε νὰ φέγγῃ εἰς τὸ μονοπάτι· ἅμα ἐβγῆκε ἔξω καὶ εἶδε, ἱλάρωσε τὸ πνεῦμα του κ' ἐφώναξε·

— Πατέρα, σήκω! ὁ καιρὸς ἐξεκάκιασε· φαίνεται καὶ τὸ φεγγάρι ἀνάμεσα 'ς τὰ σύγνεφα· ἄστα! νὰ κινήσουμε καὶ θὰ φθάσουμε σύγκαιρα.

Καὶ εἰς τὴν ἴδιαν στιγμὴν τὸ ἄλογο ὡσὰν ἀνυπόμονο ἐσυχνοσκάλιζε τὸ χῶμα.

— Ἐγὼ εἶχα νοήσῃ πολλήωρα ὅτι ἐκαλοσύνευε, — ἀπάντησε ὁ γέρος — δὲν σοῦ εἶπα τίποτε· εἴτε μείνουμε ἐδῶ, εἴτε κινήσουμε, εἶναι τὸ ἴδιο· ἂν ἦσαν πρωτοβρόχια ἡ γῆ 'ς ὀλίγην ὥραν θὰ ἐκατάπινε ὅλ' αὐτὰ τὰ νερὰ τ' οὐρανοῦ, τὸ ρέμα τοῦ μεγάλου τράφου, ἐκεῖ κάτω, θὰ ἐχαμήλονε γλήγορα, καὶ θὰ περνούσαμ' εὔκολα· ἀμμὴ ἔχουμε Νοέμβρι, ἡ γῆ εἶναι χορταμένη, οἱ τράφοι δὲν χωροῦν ταῖς μεγάλαις ποταμοφοριαῖς καὶ θέλουν ὥραις νὰ τραβιχθοῦν πάλιν μέσα εἰς τὸ φυσικό τους κρεββάτι· ἀλλὰ γιὰ νὰ μὴ σοῦ κόψω τὸ θάρρος, ἂς πηγαίνουμε.

Ὕστερ' ἀπὸ κάμποσο διάστημα ἴσιον δρόμον ἄρχισαν τὸν κατήφορον πρὸς τὸ πίλακκο τοῦ μεγάλου τράφου, καὶ ἅμα ἀπὸ τὸ φρύδι τῆς πλαγιᾶς ἀντίκρυσαν τὸν τράφον, ὁ γέρος ἐφώναξε μὲ πόνον·

— Δὲν τὸ 'λεγα ἐγὼ ὁ βαρυόμοιρος; δὲν τὸ βλέπεις; τὸ ρέμα τοῦ τράφου εἶναι ἀνεβασμένο ἕως τὴν ρίζαν τοῦ φτελιᾶ· αὐτὸ ἔχουμε ἐμεῖς σημάδι ὅτι δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸ περάσῃ ἄνθρωπος μήτε καβαλλάρης.

Ὁ νέος δὲν ἔδιδε πολλὴν προσοχὴν εἰς τὰ λόγια τοῦ Ἀντωνίου, καθὼς ἦταν ὅλος προσηλωμένος εἰς τὸ ἐξαίσιο θέαμα, ὁποῦ ἐπαρουσιάζετο εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος· τὸ φεγγάρι μεσουρανισμένο, ὁλοστρόγγυλο, εἶχε διώξῃ ὅλα τὰ σύγνεφα ἀπ' ὁλόγυρά του, κ' ἐπλημμύριζε μὲ τὸ ἱλαρώτατο φῶς του ὅλο τὸ λάκκωμα· ὁ τόπος βαθὺς καὶ στενὸς ἐβροντοκοποῦσε ἀπὸ ταῖς νεροσυρμαῖς καὶ ἀπὸ τοὺς λίθους, καθὼς ἐροβολοῦσαν ἀπὸ ταῖς δύο ράχαις· ἕνα κεφαλόβρυσο, τρεχούμενο χειμῶνα καλοκαῖρι, ἐκυλοῦσε σκοτεινιασμένο ἀπὸ τὰ μαῦρα νερογλυμμένα κοντράκια, καὶ κατόπιν ἅπλωνε, ἔσμιγε μὲ τ' ἄλλα ρεύματα, καὶ ὡσὰν ἀσημοπόταμο ἔβραζε μέσα εἰς ἐκεῖνον τὸν τράφον, ὁποῦ τότε ἦταν ἀκόμη ἀγεφύρωτος. Ἐκεῖνος ὁ ἀχός, ἄβλαβο ἀπομεινάρι φοβερῆς νεροποντιᾶς, ἡ ἀνάνεμη σιγαλιὰ κατόπιν ἀγρίας ἀνεμοζάλης, τὸ φεγγάρι μὲ τὸ πρᾶον μεγαλεῖον του, ἐπροξενοῦσαν εἰς τὴν φαντασίαν καὶ εἰς τὸν νοῦν τοῦ Μιχαὴλ αἴσθησιν ἀνάλογην μὲ ὅ,τι εἶχε δοκιμάσῃ ὅταν ἡ χαριτωμένη κόρη τοῦ ἀγαπημένου κυρίου του ἔπαιζε εἰς τὸ κλειδοκύμβαλον, καὶ πότε μὲ βαρεῖς καὶ ταρακτικοὺς ἤχους ἐτρικύμιζε τὰ βάθη τῆς ψυχῆς, πότε τὴν ἐκαταπραΰνε καὶ τὴν ἔστρωνε μὲ γλυκὰ μελῳδήματα. Ὁ νέος ἔμεινεν ἐκστατικός, ἀκίνητος, διὰ κάμποσην ὥραν, ὅσο ποὺ ὁ Ἀντώνιος τοῦ εἶπε·

---

[1] Ἴδε σελ. 213

Digitized by Google

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Η Μ. ΔΟΥΚΙΣΣΑ ΟΛΓΑ

Κατὰ τὸν χρόνον τῶν γάμων των

Digitized by Google

— Παιδί μου, μὴ βλέπεις τίποτε· εἰς αὐτὴν τὴν ὥραν περιφέρεται ἀπὸ τράφον ὡς τράφον ὁ Ἀμελέτητος· κάμε τὸν σταυρόν σου καὶ μὴ φοβῆσαι.

— Τί λές, πατέρα; ἐδῶ πονηρὸ πνεῦμα; αὐτὰ δὲν μονιάζουν ὅπου λάμπει τοῦ Θεοῦ ἡ χάρις· δὲν βλέπεις πῶς τοῦτος ὁ μικρὸς τόπος, ἄγριος καὶ ἔρημος, μὲ τὸ εὐλογημένο φέγγος ἔγεινε οὐράνιος; δὲν φυσᾷ ἄχνα, καὶ ἡ δροσιὰ ἀνασταίνει τὰ μαραμμένα σωθικά μας κ' εὐφραίνει τὴν ψυχήν μας.

Καὶ μὲ τοῦτο ἐκατέβη μὲ τρεῖς διασκελιαὶς εἰς τὴν ἄκρην τοῦ τράφου· ὕστερ' ἀπ' ὀλίγην ὥραν ἐπαρατήρησε ὅτι τὸ νερὸ εἶχε χαμηλώση κάτω ἀπὸ τὴν ρίζαν τοῦ φτελιᾶ· τότ' ἔκοψε μὲ τὴν μάχαιραν ἕναν κλάδον ἐλιᾶς ἴσιον καὶ μ' αὐτὸν ἐμέτρησε τὸ βάθος τοῦ τράφου, κ' εἶπε τοῦ Ἀντωνίου:

— Πατέρα, σύρε τ' ἄλογο καὶ κατέβα· ἐλπίζω μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ νὰ περάσουμε.

— Ναί, παιδί μου· βοήθησέ με ν' ἀνεβῶ τ' ἄλογο· αὐτὸ θὰ εὕρῃ μοναχό του τὸ ρηχότερο μέρος, καὶ σὺ ἀκολούθησε πεζός.

— Γέροντά μου, δὲν δύνασαι νὰ βασταχθῇς καβαλλάρης μέσα εἰς τὴν ὁρμὴν τοῦ ρεύματος· θὰ βάλουμε τὸ ἄλογο ἐμπρὸς νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ, ὡς εἶπες, κ' ἐγὼ σὲ παίρνω 'ς τὴν πλάτην μου καὶ εἶμαι ἀρκετὸς νὰ σὲ φέρω ἀντίπερα.

Καὶ ἅμα μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπέρασαν τὸν τράφον, τ' ἄλογο, μὲ τοὺς δύο ἀνθρώπους ἐπάνω του, ἀπαρακίνητο ἔπιασε τὸ συνηθισμένο ἀνοικτοπάτι του, δὲν ἔτρεχεν, ἐπετοῦσε, ὥστε 'ς ὀλίγην ὥραν ἐδιάβαιναν ἀπὸ τὸ χωριὸ τοῦ Ἀντωνίου· εἰς ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἡ γυναῖκα του καὶ ἡ κόρη του, ὁποὺ ἀδημονοῦσαν ὁλονύκτα, ἐνῷ ἔστεκαν μ' ἕνα φανάρι εἰς τὴν θύραν τῆς αὐλῆς τους, ἄκουσαν μακρόθεν τὴν τρομακτικὴν ἐκείνην ποδοβολὴν εἰς τὴν ἡσυχίαν τῆς νυκτὸς κ' εὐθὺς κατόπιν εἶδαν νὰ περάσῃ ἐμπρός τους ὡσὰν ἀστραπὴ τὸ ἄλογο μὲ δύο ἀναβάτας· καὶ τότε ἀγγελοκρουσμέναις ἐτραβίχθηκαν μέσα, ἐμαντάλωσαν σφικτὰ τὴν θύραν τῆς αὐλῆς τους κ' ἐκλείσθηκαν εἰς τὸ σπίτι.

Περαστικὴ συγνεφιὰ εἶχε σκεπάσῃ τὸ φεγγάρι, ὅταν ἐπλησίαζαν εἰς τὸ χαλασμένο χωριὸ τοῦ Ζυγονοῦ· αὐτοῦ τὸ ἄλογο ἐστάθη ἐκεῖ ὅπου εἶχε σταματήσῃ τὴν περασμένην νύκτα.

— Τοῦτο, εἶπεν ὁ Ἀντώνιος, εἶναι τὸ μέρος ὅπου ἔπρεπε νὰ σὲ ὁδηγήσω, καθὼς σοῦ ἔλεγα σήμερα τ' ἀποταχυά· κατέβα νὰ πηγαίνωμε πεζοί.

Καὶ ἀφοῦ ἐπέζευσαν ὁ γέρος ἐξεχώρισε, καθὼς ἐμαυρίζαν, τοὺς παλιόπυργους, ἀλλὰ δὲν εἶδε νὰ φέγγῃ καθὼς τὴν ἄλλην βραδυά, καὶ ἀπελπίσθηκε φοβούμενος μὴν εἶχε περάσῃ ἡ διωρισμένη ὥρα· ἀπὸ τὴν θέσιν τοῦ φεγγαριοῦ ἐφαίνετο πῶς εἶχε μεσονυκτήσῃ ἢ ἔλειπαν ὀλίγα λεπτά.

— Πατέρα, τώρα ποῦ θὰ πᾶμε; μήπως ἐκεῖ πέρα ὅπου φαίνεται ὡσὰν ἀναλαμπή;

— Παιδί μου, ἐγὼ δὲν βλέπω τίποτε· μόνος σου πετάξου κατὰ τὸ φῶς κ' ἔμπα θαρρετὰ μέσα εἰς τὴν αὐλήν· ἐκεῖ θὰ εὕρῃς ἐκεῖνον ὁποὺ σὲ ζητεῖ.

Ὁ νέος ἐπροχώρησε ἕως τὸν πυλῶνα καὶ ἄφοβα ἐπάτησε εἰς τὴν αὐλήν· τὸ φάντασμα, ὄχι πλέον ἐπάνω ἀπὸ τοὺς τρεῖς σωροὺς χρυσάφι, ἀλλὰ ὑψηλὰ ὡσὰν κινημένο νὰ φύγῃ, ἅμα τὸν εἶδε, τοῦ εἶπε:

— Κάμε γλήγορα, ἄνοιξέ μου νὰ ἰδῶ τὸ χαρτὶ ποὺ φορεῖς κρεμασμένο 'ς τὸ στῆθος σου.

Ὁ Μιχαὴλ ἔβγαλε ἀπὸ τὸ στῆθος του κ' ἐξεδίπλωσε ἕνα χαρτί· ἦσαν αὐτοῦ χαραγμένα κάτι γράμματα ἀγνώριστα· τὰ εἶχε δείξῃ εἰς ὅλους τοὺς προκομμένους τῆς πολιτείας καὶ κανεὶς δὲν ἐστάθη ἱκανὸς νὰ τὰ διαβάσῃ· καὶ ἂν καὶ ἦταν βέβαιος ὅτι ἐκεῖνος ὁ σοφὸς κύριός του θὰ τοῦ τὰ ἐξηγοῦσε, πάντοτε κάτι, ἀπὸ μέσα του, δὲν τὸν ἄφινε νὰ τοῦ τὰ δείξῃ.

Τὸ φάντασμα ἅμα εἶδεν ἐκεῖνα τὰ γράμματα, τοῦ εἶπε·

— Πάρε τὰ φλωριά· εἶναι ἡ προῖκα τῆς νύφης σου. — Κ' ἐδιαλύθη ὡς καπνός.

*

Ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ μοιρόγραφτο ἡμερονύκτι εἶχαν περάσῃ δέκα χρόνοι· μίαν ἡμέραν, ἀπομεσήμερα, ὁ Μιχαὴλ καθήμενος εἰς τὴν θύραν τῆς αὐλῆς του εἶδε νὰ ἔρχεται πρὸς τὸ σπίτι του ἕνας Ἄρχοντας, μαυροφορεμένος· ἦταν ὁ παλαιὸς καὶ ἀλησμόνητος κύριός του· ὁ Μιχαὴλ δὲν ἄργησε νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ, ἂν καὶ ἦταν σκευρωμένος ἀπὸ τὰ γεράματα· ἔτρεξε νὰ τὸν προϋπαντήσῃ κ' ἐμισογονάτισε νὰ τοῦ φιλήσῃ τὸ χέρι· ὁ Ἄρχοντας δὲν τὸν ἄφησε κ' ἔκλεισε εἰς ταὶς ἀγκάλαις του τὸν ποθητόν του ὑπηρέτην.

— Κύριέ μου, τοῦ εἶπε ὁ Μιχαήλ, πῶς ἐδῶ; καὶ πεζὸς τόσον δρόμον; καὶ φορεῖς θλιφτικά.

— Ἦλθα πεζὸς — τοῦ ἀπάντησε ὁ Ἄρχοντας — καθὼς πηγαίνουν εἰς τὸ προσκύνημα· μαυροφορῶ, ἀπὸ διπλῆν λύπην· πρῶτα ἡ μονάκριβή μου κόρη, ἀφοῦ ἀναχώρησες ἀπὸ τὸ σπίτι μας, εἰς τὸν χρόνον ἀπέθανε ἀπὸ μαράζι, καὶ μετὰ δύο χρόνια ἡ ἀπαρηγόρητη σύντροφός μου. Ἀλλὰ δὲν ἦλθα ἐδῶ νὰ σὲ λυπήσω· μόνον ἔχω ἀνάγκην νὰ σοῦ φανερώσω πρᾶγμα ὁποὺ σὲ ἀποβλέπει καὶ ἐνταυτῷ νὰ ἐλαφρώσω ὀλίγο τὴν συνείδησίν μου τὴν ἁμαρτωλήν.

Ὁ Μιχαὴλ ἐχλώμιανεν ὅλος· εἶχε παρατηρήσῃ πολλαὶς φοραὶς εἰς τὸ πρόσωπο τοῦ κυρίου του κάτι ποὺ ἐδήλουσε ψυχὴν μαρτυρημένην, καὶ τώρα ἐφοβεῖτο μὴν ἀκούσῃ τι νὰ ὀλιγοστεύσῃ τὸ σέβας καὶ τὴν ἀγάπην ὁποὺ τοῦ εἶχε.

[Ἕπεται τὸ τέλος] ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΟΛΥΛΑΣ

Digitized by Google

Η ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ[1]

Πόσον δὲν ἐπῃνέθησαν καὶ ἐξετιμήθησαν αἱ σχολαὶ τῶν Ἰνδῶν γυμνοσοφιστῶν, μαθητῶν τῶν σοφωτάτων μάγων τῆς Αἰγύπτου; Φαντασθῆτε τὰ ὑψηλὰ αὐτὰ ὑποκείμενα, ἱστάμενα, ὅπως τὰ περιγράφει ὁ Πλίνιος, ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, ὁτὲ μὲν ἐπὶ τοῦ ἑνὸς ποδὸς ὁτὲ δὲ ἐπὶ τοῦ ἑτέρου, ἐπὶ τῆς κατακεκαυμένης ψάμμου, παρατηροῦντα μὲ ἀπλανεῖς ὀφθαλμοὺς τὸ ἄστρον τῆς ἡμέρας. Ἡ σχολὴ τῶν κυνικῶν ἔσχεν ὡς ἱδρυτὴν τὸν Ἀντισθένην, οὗ περιφημότερος μαθητὴς καὶ διαμορφωτὴς τῆς Σχολῆς ταύτης ὑπῆρξεν ὁ Διογένης. Τὰ δόγματα αὐτῆς συνίσταντο εἰς τὴν ἐλευθερωτέραν ἐκτίμησιν τῶν ἐλαττωμάτων καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν ὅτι πᾶν τὸ φυσικὸν εἶνε καὶ τὸ καλλίτερον, δυνάμενον νὰ διαπραχθῇ καὶ δημοσίᾳ. Ἕκαστος συμπεραίνει τὰς συνεπείας τοιαύτης Ἠθικῆς. Μὴ παραλείψωμεν ἐν τούτοις νὰ σημειώσωμεν ὧδε, ὅτι ὁ Διογένης οὗτος ἤρξατο τοῦ φιλοσοφικοῦ αὐτοῦ σταδίου ἀφ' οὗ πρῶτον ὑπῆρξε κιβδηλοποιὸς ἐν τῇ πατρίδι του Σινώπῃ, ἐξ ἧς ἔφυγεν ἀποκαλέσας ταύτην, δὲν ἀμφιβάλλομεν, κατὰ τὸ σύνηθες ἀγνώμονα, ἵνα ἔλθῃ καὶ κατοικήσῃ ἐν Ἀθήναις φιλοσοφικῶς ἐντὸς τοῦ πίθου. Τί ὡραίαν τριάδα ἤθελεν ἀποτελέσει ὄντως ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σαρκαστικοῦ Δημοκρίτου, ὅστις πάντοτε ἐγέλα βλέπων τὰς ἀφροσύνας τῶν ἀνθρώπων, καὶ τοῦ μελαγχολικοῦ Ἡρακλείτου, ὅστις ἐλάμβανε τὴν ἐνόχλησιν πάντοτε νὰ κλαίῃ ἐπὶ τοῖς μεγάλοις ἡμῶν δυστυχήμασιν! Ἀλλὰ τί τάχα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἐσκέπτετο περὶ τούτων τὸ Οἰκιακὸν Δαιμόνιον τοῦ σοφωτάτου τῶν ἀνθρώπων, ὅστις πρῶτος ἐνεκαίνισε τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν καὶ ἐκ τῆς διδασκαλίας τοῦ ὁποίου ἐπήγασαν πᾶσαι αἱ λοιπαί;

*

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω πρόδηλος ἡ ἀλήθεια ὅτι ἡ Ἠθικὴ μόνον ἐὰν ἀπεκδυθῇ τῶν ὑψηλῶν, ἀλλὰ καὶ χιμαιρικῶν παραστάσεων τῆς ἀεροβάμονος φιλοσοφίας, ἐὰν καταστῇ ὁμοία καὶ οὐχὶ ἀνωτέρα τῶν ἀνθρώπων, δυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν ὅτι θ᾽ ἀποβῇ κοινῆς χρήσεως νόμισμα καὶ ὅτι οἱ διδάσκοντες αὐτὴν θὰ ὦσι συνεπεῖς εἰς τὰς ἀρχάς των. Ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἀποτελεῖται ἐκ κολοσσῶν ἐχόντων τὸν πόδα ἐξ ἀργίλλου, ἐπὶ τοῦ χάρτου μόνον θέλει βασιλεύει. Διὰ ταῦτα ἀντὶ αὐστηρῶς νὰ μεμφθῶμεν, ὡς ἄλλοι ἔπραξαν, τῆς ἠθικῆς τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων, ἐπιζητήσωμεν μᾶλλον νὰ ὠφεληθῶμεν ἐκ τῶν ἀληθειῶν αὐτῶν ὡς ἐπίσης καὶ ἐκ τῶν πλανῶν των, ὅπως ἑδραιώσωμεν τὴν Ἠθικὴν τοῦ αἰῶνος ἐν ᾧ ζῶμεν, καὶ ἧς σκοπὸς δὲν εἶνε βεβαίως νὰ μᾶς διδάξῃ πῶς νὰ ἱστάμεθα ἐπὶ τοῦ ἑνὸς ποδὸς ἐπὶ ἡμέρας ὁλοκλήρους ἀσκαρδαμυκτεὶ τὸν ἥλιον θεώμενοι, οὔτε νὰ ἔχωμεν Οἰκιακὰ Δαιμόνια, οὔτε νὰ διδάσκωμεν τοὺς νεαροὺς ἡμῶν μαθητὰς νὰ νηστεύωσιν ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος καὶ νὰ ἐνδύωνται μὲ ῥάκη, οὔτε νὰ κλαίωμεν ἢ νὰ γελῶμεν καθ' ὅλον ἡμῶν τὸν βίον, ἀλλὰ τὸ πολύ, πολύ, ὀλίγον ἀπὸ τὸ ἓν καὶ ὀλίγον ἀπὸ τὸ ἄλλο.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς Ἠθικῆς καὶ τῆς διδασκαλίας αὐτῆς πρὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ἀλλὰ κατά τινας ἡ βασιλεία τῆς Ἠθικῆς ἐν τῷ κόσμῳ ἤρξατο ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τὸ Εὐαγγέλιον εἶνε ὄντως ἓν τῶν ἐντελεστέρων συστημάτων ἀφ' ὅσα ποτὲ ἐγράφησαν, διότι εἰς τὴν Ἠθικὴν καὶ μόνην ἀπέβλεψεν ὁ νομοθέτης αὐτοῦ, ἔχει δὲ καὶ τὸ προτέρημα νἀποτείνεται, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἀρετῆς, πρὸς τὴν καρδίαν καὶ οὐχὶ πρὸς τὴν ψυχρὰν λογικήν, καθ' ὃ ἐπὶ τῆς ἀπείρου ἀγάπης καὶ τῆς πρᾳότητος στηριζόμενον. Ἀλλ' ἴσως, ἢ μᾶλλον χωρὶς ἴσως, αὐτὴ ἡ ἐντέλεια αὐτοῦ παρημπόδισε τὸν σκοπόν του. Πολλὰ τῶν παραγγελμάτων αὐτοῦ ἐκ τῆς φυσικῆς λογικῆς ἀπορρέοντα, ἦσαν γνωστὰ καὶ πρὸ τῆς ἐμφανίσεώς του ἐν ἰδιαιτέροις τουλάχιστον κύκλοις τῆς ἀνθρωπότητος, οὐδὲν δ' ἄλλο ἀπῄτουν πρὸς τελεσφόρησιν εἰμὴ τὴν ἐν πλήρει ἡμέρᾳ καὶ μέσῃ ὁδῷ ἀνακήρυξιν αὐτῶν. Καὶ ὡς πρὸς τοῦτο οὐδὲν πλέον ἠδύνατο νὰ πράξῃ ἀφ' ὅ,τι ἔπραξεν ὁ θεῖος τοῦ χριστιανισμοῦ ἱδρυτής. Ἀλλὰ τὸ χρῶμα, δι' οὗ οὗτος περιέβαλε τὰ γνωστὰ ἕως τότε ἠθικὰ παραγγέλματα καὶ ὅσα ἄλλα ὅλως ἴδια προσέθηκε, κατέστησαν τοῦτο ἀνώτερον τῶν ἀνθρωπίνων δυνάμεων. Ἕνεκα δὲ ἰδιαιτέρων ἐθνικῶν περιστάσεων, ἐν αἷς διετέλει κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὸ Ἰουδαϊκὸν ἔθνος, τὸ Εὐαγγέλιον παρίσταται, ὅταν ἀναγινώσκεται ἄνευ ἐχθρικῶν ἢ εὐνοϊκῶν προκαταλήψεων, ὡς ὁ τελευταῖος λόγος καὶ ἡ διαθήκη κοινωνίας, πνεούσης τὰ λοίσθια. Ἀφ' οὗ ὁ κόσμος οὗτος εἶναι μάταιος τὸ δὲ τέλος αὐτοῦ ἐγγύς ἐστι — λέγει ἐν αὐτῷ ὁ νομοθέτης — πρὸς τί καλὸν νὰ ἐργάζεταί τις καὶ νὰ ἀγωνιᾷ; Μόνον οἱ ἄπιστοι δύνανται νὰ λαμβάνωσι τὰς τοιαύτας τοῦ βίου φροντίδας, ἀγνοοῦντες ὅτι τὰ ἴα τοῦ ἀγροῦ, ἅτινα οὔτε νήθουσιν, οὔτε κοπιῶσιν, εἰσὶν ἐν τούτοις μεγαλοπρεπέστερον ἐστολισμένα ἀφ' ὅσον ὑπῆρξε ποτὲ ὁ Σολομὼν ἐν ὅλῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ ὅτι ὁ οὐράνιος ἡμῶν Πατὴρ οὐδενὸς ἀφίνει νὰ στερηθῶσι τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας. Μὴ ἐπιζητῆτε τὰ πλούτη διότι εἶνε εὐκολώτερον νὰ διέλθῃ κάμηλος διὰ τῆς ὀπῆς τῆς βελόνης ἢ ὁ πλούσιος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἀλλ' ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, τὰ ὁποῖα οὔτε σπείρουσιν, οὔτε θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς τὰς ἀποθήκας καὶ ὁ πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος

---

[1] Ἴδε σελ. 209

Digitized by Google

τρέφει αὐτά. Μὴ ζητῆτε νὰ διδάσκεσθε διότι μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι. Τί πρέπει λοιπὸν νὰ πράττωμεν; Νὰ γρηγορῶμεν καὶ νὰ προσευχώμεθα. Νὰ συγχωρῶμεν τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν ἵνα καὶ ὁ Θεὸς ἀφήσῃ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, διότι ἡ ἡμέρα τῆς κρίσεως ἤγγικεν. Αὗται δὲ εἶνε ἀκριβῶς αἱ λέξεις τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἡ ἔννοια αὐτῶν μόνη ἡ ἐκ τούτων πηγάζουσα, μεθ' ὅσα καὶ ἄν τις εἴπῃ, προστρέχων εἰς τὰς συμβολικὰς καὶ ἄλλας ἑρμηνευτικὰς θεολογικὰς μεθόδους.

Ἀλλὰ πρόδηλον ὅτι διὰ τοιαύτης Ἠθικῆς μόνον ἀναχωρητὰς καὶ μοναχοὺς δύναταί τις νὰ παρασκευάσῃ, οὐδέποτε δὲ πολίτας καὶ κοινωνικοὺς ἀνθρώπους. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὅστις οὐδέποτε ἐπρόφερε τὰς λέξεις πατρὶς καὶ ἐλευθερία, δὲν ἐπεζήτησε νὰ καταρτίσῃ πολίτας καταλλήλους νὰ βιώσωσιν ἐπὶ τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλ' ἁγίους ἀξίους νὰ καθέξωσι θέσιν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν Οὐρανῶν. Ἡ Ἠθικὴ αὐτοῦ εἶνε τοσοῦτον ὀλίγον πρακτική, τοσοῦτον ἀκατάλληλος νὰ διευθύνῃ τὰ τοῦ κόσμου, ὥστε πάντες οἱ ἐν ἀρχῇ υἱοθετήσαντες αὐτήν, ἤρχισαν νὰ φεύγωσι τὸν κόσμον καὶ νὰ καταφεύγωσιν εἰς τὴν ἔρημον καὶ τὰ μοναστήρια.

Ἐντεῦθεν, ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ δὲν δύναταί τις νὰ ἐπιζητήσῃ τὸ σύνολον τῶν κανόνων ἐκείνων τῶν ἀποτελούντων τὸν Κώδηκα τῆς πρακτικῆς Ἠθικῆς, ἀλλὰ ἰδανικόν τι Ἠθικῆς, ἀντίθετον ἐκείνου ἐν ᾧ διεβίωσαν αἱ ἀρχαῖαι Κοινωνίαι, ἰδανικόν τι ἀνοχῆς καὶ ταπεινοφροσύνης ἀντίθετον πρὸς τὸ ἰδανικὸν τῆς ἀπολαύσεως καὶ τῆς ὑπερηφανίας τῶν ἐθνικῶν· τέλος τὴν ὑπερβολὴν τοῦ ἀσκητισμοῦ ἀντιτιθεμένην πρὸς τὴν ὑπερβολὴν τῆς αἰσθητικότητος.

Ἐὰν τὸ Εὐαγγέλιον ἔσχε πρακτικὰ ἀποτελέσματα, τοῦτο προῆλθε κυρίως ἐκ τοῦ λόγου ὅτι, ἀποτελοῦσα ἡ Ἠθικὴ αὐτοῦ ἔντονον διαμαρτυρίαν κατὰ τῶν ἠθῶν μιᾶς κοινωνίας ἄνευ ἠθικῶν βάσεων, υἱοθετήθη μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἅμα τῇ ἐμφανίσει της ὑπὸ τῶν καταπιεζομένων τάξεων, ὑπὸ τῶν πτωχῶν καὶ τῶν δούλων, ὧν τὰ δεινὰ ἐλαφρύνοντο ὑπὸ τῆς ἰδέας τῆς ἀμοιβῆς ἐν τῇ μελλούσῃ καλλιτέρᾳ ζωῇ. Ἐπειδὴ δ' ἔνθα συρρέει τὸ πλῆθος πάντοτε μεταξὺ αὐτοῦ ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι ἱκανοὶ νὰ διευθύνωσιν αὐτό, ἠδυνήθη νὰ ἐπιφέρῃ οὕτως εὐεργετικήν τινα ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς τύχης τῶν ῥηθεισῶν τάξεων, χρησιμεῦσαν εἰς κρείττονα ὑπὲρ αὐτῶν διαρρύθμισιν πολλῶν κοινωνικῶν ζητημάτων. Ἀλλ' ὅτε ἡ Ἠθικὴ αὕτη, προϊόντος τοῦ χρόνου, περιέπεσεν ἐντελῶς εἰς χεῖρας τῶν ἰσχυρῶν τούτων, οἵτινες ἔδραμον ὅπου καὶ ὁ λαὸς πρὸς τὸ ἴδιον κυρίως συμφέρον, ὅτε ἀπὸ Ἠθικῆς μετεβλήθη εἰς θρήσκευμα καὶ ἐδέησε νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὰς δογματικὰς τούτου ἀνάγκας· ὅτε ἐν ἄλλαις λέξεσι περιέπεσεν εἰς χεῖρας τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ συνεδέθη στενώτερον μὲ τὰς ἀρχαίας Ἰουδαϊκὰς παραδόσεις τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς, τὸ πρᾶγμα τότε ἐντελῶς ἤλλαξεν ὄψιν καὶ ἡ Ἠθικὴ τοῦ Εὐαγγελίου, μηδόλως πρακτικωτέρα ἀποβᾶσα, ἀπώλεσεν εἰς χεῖρας αὐτῶν καὶ τὸ θέλγητρον τοῦ ὑψηλοῦ αὐτῆς χαρακτῆρος.

Ὁποία τις ὑπῆρξεν ἡ Ἠθικὴ τοῦ Εὐαγγελίου εἰς χεῖρας τῶν πατέρων τῆς τε Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας, ὑπὲρ τῶν δογμάτων καὶ τῶν συμφερόντων ἑκάστης ἀγωνιζομένων, καὶ πρὸς τοῦτο ὡς ἤθελεν ἕκαστος ἐξηγούντων τὰς Γραφάς, εἶνε πρᾶγμα ἀρκούντως γνωστὸν καὶ ἐκ τῆς γενικῆς τοῦ κόσμου Ἱστορίας, ὥστε νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ μακροῦ ὧδε περὶ τούτου λόγου. Ὑπερακοντίσαντες ἐν τῇ διδασκαλίᾳ αὐτῶν καὶ αὐτὰς τὰς ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελίου καθιδρυθείσας ἀρχὰς τοῦ ἀσκητισμοῦ, καταδικάσαντες τὸν γάμον, ἐξυμνήσαντες τὴν ἀγαμίαν καὶ τὴν παρθενίαν, ῥίψαντες τὸν λίθον τοῦ ἀναθέματος κατὰ τῶν κοινωνικῶν συμφερόντων καὶ τοῦ πλούτου καὶ ἀπαγορεύσαντες πάντα τὰ πρὸς ἀπόκτησιν τούτου μέσα καὶ ἐπαγγέλματα, τοιαύτην, ὡς ὀρθῶς ἐρρέθη, ἔσυρον γραμμὴν διακρίσεως μεταξὺ τῶν καθηκόντων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ χριστιανοῦ καὶ ἐπὶ τοσοῦτον προέβησαν εἰς τὴν διάκρισιν ταύτην, ὥστε ὥρισαν κανόνας Ἠθικῆς ὅλως ἀδυνάτους καὶ ἀνεφαρμόστους ἐπὶ τῆς κοινωνίας. Ὅπερ δὲ χεῖρον, ἀνακηρύξαντες καὶ ὑπερασπίσαντες, μάλιστα ἔνιοι τούτων, τὴν μισαλλοδοξίαν, ἐχώρισαν τοὺς ἀνθρώπους, ἀδελφοὺς ἄλλως τε καὶ κατ' αὐτὸ τὸ Εὐαγγέλιον, εἰς ἀντίθετα στρατόπεδα καὶ ἐνέπλησαν τὸν κόσμον πτωμάτων καὶ αἵματος διὰ τῆς πυρᾶς καὶ τοῦ διωγμοῦ, περισσότερον ἀφ' ὅσον ποτὲ ἔπραξεν ἡ σπάθη τοῦ Ἀττίλα καὶ ἡ ὠμότης τοῦ Νέρωνος. Ἀποβλέποντες δ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν ταῖς ὁμιλίαις καὶ ταῖς διδαχαῖς αὐτῶν εἰς δογματικὰ θέματα καὶ θεολογικὰς συζητήσεις καὶ ὑπὸ τοιαύτην ἔποψιν πραγματευόμενοι καὶ αὐτὰ τὰ καθαρῶς ἠθικὰ ζητήματα, κατέστησαν τὴν ἠθικὴν ἔτι μᾶλλον ἀκατανόητον καὶ ἀνεφάρμοστον, βασίζοντες πάντοτε αὐτὴν εἰς τὴν ἀποκάλυψιν καὶ σκοπὸν ταύτης προτιθέμενοι τὴν μέλλουσαν ζωήν, — δύο πράγματα κατ' ἐξοχὴν ἀκατάλληλα ὅπως καταστήσωσι τὴν Ἠθικὴν κοινοτέραν καὶ τὸν σκοπὸν αὐτῆς πρακτικόν. Ἐὰν δὲ μεθ' ὅλα τἀνωτέρω αἱ σημεριναὶ Χριστιανικαὶ κοινωνίαι εἶνε ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῶν ἠθικώτεραι τῶν ἀρχαίων, ἀποδοτέον τοῦτο εἰς μόνην τὴν λαμπρότητα τῆς ἠθικῆς αὐτῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ οὐχὶ εἰς τὴν καλὴν τῶν σκαπανέων αὐτοῦ βούλησιν, πρὸς τούτοις δὲ εἰς τὸν ὀργανισμὸν τῶν σημερινῶν κοινωνιῶν, αἵτινες ὑπὸ τὸ νεώτερον διεπόμεναι φιλοσοφικὸν πνεῦμα, τὸ ζήτημα τῆς Δημοσίας Ἠθικῆς ἔλαβον ὑπ' ὄψιν αὐ-

Digitized by Google

τῶν ὡς ζήτημα δημοσίου συμφέροντος. Ἐν τούτοις πολὺ ἀληθὲς ὅτι ἡ θέσις τῆς Ἠθικῆς, πρέπει νὰ ζητῆται ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἢ ἐν τῇ ἀστυνομίᾳ τῶν πόλεων.

★

Μετὰ τ' ἀνωτέρω δι' ὧν συντόμως ὅλως ἐξετέθη ἡ Ἱστορία τῆς Ἠθικῆς καὶ ὁ τρόπος τῆς διδαχῆς αὐτῆς παρά τε τοῖς ἐθνικοῖς καὶ τῷ χριστιανισμῷ, ἐρωτῶμεν: εἶνε ἀνάγκη διὰ νὰποβῇ τις χρήσιμος πολίτης, εἰλικρινὴς φίλος, εὐεργετικὸς ἄνθρωπος, εὐτυχὴς οἰκογενειάρχης, νὰ ῥιφθῇ ὁλοψύχως εἰς τὴν ἐναέριον μεταφυσικὴν ὅπως ψηλαφητεὶ ἀνεύρῃ εἰς τὸ πυκνὸν σκότος τῶν περὶ ταύτης γνωμῶν καὶ ἀντιφάσεων τὰ ἡμέτερα καθήκοντα καὶ τὰς ἀρχάς, καθ' ἃς δέον νὰ κανονίσωμεν τὸν βίον μας ; Εἶνε μὲν δυνατὸν νὰ εἶνε πάντες οἱ ἄνθρωποι ἐνάρετοι, ἀλλ' ὄχι καὶ τὸ νὰ σκέπτωνται πάντες ὀρθῶς. Θεμελιοῦντες λοιπὸν τὴν Ἠθικὴν ἐπὶ ὑψηλῶν συλλογισμῶν, οὐδὲν ἄλλο πράττομεν εἰμὴ νὰ ἐγκαθιδρύωμεν θεωρητικήν τινα Ἠθικὴν κατάλληλον μόνον διὰ τὰς ὀλίγας ἐν τῷ κόσμῳ ὑψηλὰς ψυχάς, ἐγκαταλιμπάνοντες τὸ λοιπὸν ἀνθρώπινον γένος εἰς τὴν ὀλεθρίαν κληρονομίαν τῆς πλάνης του. Μὲ τὰς πεφωτισμένας διανοίας δύναταί τις νὰ κατέλθῃ εἰς τὸ πεδίον τῆς λογικῆς, καθ' ὅσον αὗται ἔχουσαι τὴν δύναμιν ν' ἀκολουθήσωσι τὸν συνειρμὸν τῶν ἰδεῶν, δὲν μένουσιν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ ἀποδεχόμεναι τὰς ἰδέας τετμημένας καὶ κολοβάς. Ἀλλὰ μετὰ τοῦ κοινοῦ τῶν ἀνθρώπων ἀδύνατον νὰ εἰσέλθῃ τις εἰς τὴν συζήτησιν τῶν τῆς ἠθικῆς ζητημάτων, χωρὶς νὰ διατρέξῃ τὸν κίνδυνον νὰ ἴδῃ τὸ κοινὸν τοῦτο καταχρώμενον τὴν λογικήν. Διὰ τοῦτο τὸ καταλληλότερον καθ' ἡμᾶς μέσον πρὸς μετάδοσιν τῶν ἠθικῶν ἰδεῶν εἰς τὸ κοινὸν τῶν ἀνθρώπων, εἶνε ἡ ὁδὸς τοῦ αἰσθήματος. Πολλοί, ἂν μὴ πάντες αἰσθάνονται, ὀλίγιστοι ὅμως σκέπτονται. Τὸ αἴσθημα δὲν πλάττει σοφίσματα, ὁ νοῦς ὅμως πλεῖστα.

Ἄλλως τε εἶνε τόσῳ δύσκολον νὰ πείσῃ τις τοὺς ἀνθρώπους νὰ ὦσιν ἀγαθοί ; Ἀπεικονίσατε τὸν μοχθηρὸν δι' ἀληθῶν καὶ φοβερῶν χρωμάτων· ζωγραφήσατε τὸν ψεύστην ἀπολλύοντα τὴν πίστιν εἰς μηχανορραφίας, περιπλεκόμενον καὶ τοσούτους ἐντεῦθεν ἀνεχόμενον ἐξευτελισμούς· παραστήσατέ τους τὸν κακολόγον, ὃν πάντες μισοῦσι καὶ ἀποφεύγουσι, ἀπὸ πάσης τάξεως ἀνθρώπων ἀποπεμπόμενον· δείξατε τὸν ἄσπλαγχνον, τὸν ἀνειλικρινῆ, τὸν ξένον πάσης λεπτότητος ἤθους, ἐστερημένον φίλων — τοῦ γλυκυτέρου τούτου τοῦ βίου ἀγαθοῦ — ἐγκαταλελειμμένον εἰς ἑαυτόν, εἰς τὸν χειρότερον τουτέστι σύντροφον ἐξ ὅσων δύναται νὰ ἔχῃ καὶ τοῦ ὁποίου οὐδέποτε δύναται νἀπαλλαγῇ· ἀναπτύξατε τοῖς ἀνθρώποις τ' ἀληθῆ αὐτῶν συμφέροντα, τὰ συντείνοντα δηλονότι εἰς τὴν σταθερὰν καὶ ἀληθῆ αὐτῶν εὐτυχίαν καὶ οὕτω πράττοντες θέλετε πάντοτε εὑρεθῇ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀρετῆς. Μὴ νομίζετε ἐπικίνδυνον τὸ ἀξίωμα — ἐὰν βεβαίως τὸ ἐννοεῖτε καλῶς — ὅτι ἀρετὴ καὶ ἡμέτερον συμφέρον εἶνε ἓν καὶ τὸ αὐτό. Μὴ ἀποτροπιάζεσθε τὸ τοῦ Ὁρατίου λέγοντος : Atque ipsa utilitas justi prope Mater et aequi (καὶ αὐτὴ ἡ ὠφέλεια μήτηρ ἐστὶ τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ὀρθοῦ) ἀλλ' ἐννοήσατε τοῦτο καλῶς, μὴ ἐκπλήττεσθε τουτέστι ἀκούοντες ὅτι ἡ ἀρετὴ δύναται νὰ μᾶς καταστήσῃ εὐτυχεῖς, ὅτι ἡ ἀληθὴς ὁδὸς ὅπως ἀποβῶμεν τοιοῦτοι, ὅπως ἀπολαύσωμεν πραγματικῆς καὶ μονίμου εὐτυχίας, εἶνε ἡ ὁδὸς τῆς τιμιότητος· ἀλλὰ διατρέξατε μᾶλλον, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἁπάσας τὰς καταστάσεις τοῦ βίου, ἁπάσας τοῦ ἀνθρώπου τὰς πράξεις καὶ θέλετε πεισθῇ ὅτι καλῶς ἐκτιμωμένων τῶν πραγμάτων, ἀνάγκη νὰ κηρύττωμεν πάντοτε τὴν ἀγαθότητα, τὴν εὐεργεσίαν, τὴν εὐγνωμοσύνην, τὴν φιλανθρωπίαν, τὸ ἔλεος.

Οὐδὲν ἄλλο καθ' ἡμᾶς τὸ ἔργον τοῦ ἠθικοῦ φιλοσόφου καὶ τοῦ ἱεροκήρυκος εἰμὴ τὸ νὰ ἀναπτύσσῃ τοῖς ἀνθρώποις τ' ἀληθῆ αὐτῶν συμφέροντα, διότι ἀγνοοῦμεν, τῇ ἀληθείᾳ, πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ πείσῃ τις τούτους νὰ παραδεχθῶσι μίαν Ἠθικήν, ἀντίθετον καὶ πολεμίαν πρὸς τὰ ἀληθῆ πραγματικὰ αὐτῶν συμφέροντα. Ὀρθότερον δ' εἰπεῖν, δύναται νὰ ὑπάρξῃ τοιαύτη ; Ἰδοὺ ὄντως μία ἔλλειψις· ἓν τοιοῦτον ἔργον, μία τοιαύτη Ἠθικὴ πρακτικὴ καὶ οὕτως εἰπεῖν ψηλαφητὴ καὶ ὄχι θεωρητικὴ καὶ ἐναέριος, λείπει ἐκ τῆς δημοκρατίας τῶν γραμμάτων.

Μὴ συλλογιζώμεθα τοσοῦτον. Ἀλλοίμονον εἰς ἡμᾶς ἂν διὰ νὰ ἤμεθα ἀγαθοὶ εἴχομεν ἀνάγκην συλλογισμῶν ! Ἀλλοίμονον εἰς ἡμᾶς ἂν διεξοδικῶν καὶ μεθοδικῶν πραγματειῶν εἴχομεν ἀνάγκην ἵν' ἀποβῶμεν ἀγαθοὶ πολῖται, εὐαίσθητοι ἄνθρωποι, τίμιοι ἄνδρες ! Πολὺ πλέον μᾶς διαπλάττει τὴν καρδίαν μία τραγῳδία, ἓν δρᾶμα καὶ ἓν μυθιστόρημα, ἔργα ἐξηυτελισμένα ἐν τῇ συνειδήσει πολλῶν ἀλλὰ κάλλιστα καὶ τολμῶ εἰπεῖν χρησιμώτατα πρὸς τελειοποίησιν τῆς καρδίας καὶ τοῦ νοῦ, ἢ ἅπαντα τὰ μεθοδικά, ξηρά, ἀσυνεπῆ, πάσης ἐστερημένα πειθοῦς ἐγχειρίδια ἠθικῆς. Ἀνάγκη χρωστῆρος ἐν τῇ Ἠθικῇ ! ἀνάγκη ζωηρότητος χρωμάτων πρὸς παράστασιν τῶν ἀτόπων τῆς κακίας καὶ τῶν ὠφελημάτων τῆς Ἠθικῆς ! Ἐκ τοιούτων ζωηρῶν παραστάσεων οὐδεὶς ὑπάρχει ὁ μὴ δυνάμενος νὰ ὠφεληθῇ, καθόσον πάντες οἱ ἄνθρωποι φέρουσι καρδίαν καὶ αἰσθήματα, ὅσον δὲ καὶ ἂν ἔχωσι ταῦτα καταπνιγῇ ὑπὸ τῆς ἀνατροφῆς καὶ τῆς γνώμης, μένουσιν ὅμως πάντοτε τὰ σπέρματα ἅτινα εὐκόλως δύνανται νὰ ζωογονηθῶσιν ὑπὸ τῆς διδαχῆς τοῦ ἐπιδεξίου φιλοσόφου ἢ ἱεροκήρυκος, τοῦ γινώ-

Digitized by Google

σκοντος τὰς ἀποκρύφους τῆς εὐαισθησίας χορδὰς καὶ ἐπιχειροῦντος νὰ θίξῃ ταύτας καταλλήλως.

Καὶ ἡ λογικὴ βεβαίως συντείνει εἰς τὴν ἡμετέραν διάπλασιν καὶ δύναται νἀποκαταστήσῃ ἡμᾶς ἀγαθοὺς καθόσον καταδεικνύει ἡμῖν διὰ τῆς ἀναλύσεως τὰ ἐκ τῆς ἀρετῆς ἀγαθὰ καὶ τὰς ἐκ τῆς κακίας βλάβας. Ἀλλ' ἐὰν δὲν ἀναμίξωμεν τὴν εὐαισθησίαν μὲ τὸ λογικόν, ἐὰν δὲν ἐκμεταλλευθῶμεν τὰ ἠθικὰ ἐκεῖνα αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα ἕκαστος ἄνθρωπος κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον φέρει ἐν ἑαυτῷ, ἐὰν δὲν χρησιμοποιήσωμεν ὡς πρώτην οὕτως εἰπεῖν ὕλην τῆς ἡμετέρας διδαχῆς τοὺς παλμοὺς ἐκείνους τῆς καρδίας, τοὺς σπινθῆρας ἐκείνους τῆς εὐσπλαγχνίας, τοὺς ἐναποτεθειμένους ὑπὸ τῆς φύσεως εἰς τὰ βάθη ἑκάστης ψυχῆς, οὐδέποτε θὰ δυνηθῶμεν ν' αὐξήσωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀγαθῶν. Ἐὰν ἀφαιρέσητε ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον τὸ αἴσθημα τῆς εὐσπλαγχνίας, ἐὰν ἀφαιρέσητε ἀπ' αὐτοῦ τὴν φιλοτιμίαν, ἐπὶ τίνος βάσεως, ἀνθρωπίνως ὁμιλοῦντες, θέλετε ἀνεγείρει τὸ οἰκοδόμημα τῆς ἡμετέρας Ἠθικῆς; Εἶνε αὗται δύο ἀρχαί, αἵτινες οὐδέποτε πρέπει νὰ παραμελῶνται ἐπὶ τοῦ προκειμένου. Πᾶσα διδαχὴ ἐπὶ τούτων πρέπει νὰ στηρίζεται, ἐὰν προτίθεται νὰ ὠφελήσῃ.

[Ἕπεται συνέχεια] **ΚΟΜΦΟΥΚΙΟΣ**

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ

Φραγκίσκῳ Καρβελλᾷ.

Δὲν ἔχει πλειὰ φτερὰ 'ς τὴν ὠμοπλάτη,
Ἡ σκέψι του δὲν εἶναι φτερωτή,
Γῆ κι' οὐρανὸ τ' ὁλόφλογο τὸ μάτι
Ν' ἀγκαλιάσῃ πλειὰ τώρα δὲ μπορεῖ.

—

Ξανοίγει τῆς ζωῆς τὴ μαύρη ἀπάτη
Καὶ μὲ γυρ τὸ κεφάλι προχωρεῖ,
Ἡ φαντασιὰ κόσμους χρυσοῦς δὲν πλάττει
Καὶ κεραυνὸ 'ς τὸ χέρι του κρατεῖ.

—

Μὲ μύρια πάθη μέσα 'ς τὴν καρδιά του
'Σ τὴ σκέψι του εἶναι ξένος ὁ οὐρανὸς
Καὶ χάνεται 'ς τὰ βάθη ἡ φαντασιά του

—

Κ' ἐνῷ στέκει βουβὸς καὶ σκεφτικὸς
Νὰ ὑψώνεται κυττάζει ὁλόγυρά του
Μονάχα τοῦ σιγάρου του ὁ καπνός.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟ ΠΡΩΪ

Σ' ἕνα Ἀμερικανικὸ περιοδικὸ δημοσιεύτηκε ποιηματάκι μὲ τὴν ἐπιγραφὴ «Θάνατος τὸ πρωΐ». Ἡ ἱστορία του εἶναι περίεργη. Τὸ ἔκαμε ἡ Ἀννοῦλα Aldrich, νέα εἴκοσι χρονῶν, λίγο πρὶν πεθάνει κατὰ τὰ χαράγματα. Σὰν τὸ ἔκανε, εἶχε τέτοια πιὰ ἀδυναμία ποῦ δὲ μπόρεσε ἡ ἴδια νὰν τὸ γράψει, μόνε τὸ ὑπαγόρεψε. Ἡ ἀκόλουθη μετάφραση δίνει κάπια μικρὴ ἰδέα τῶν στίχων:

Θὰ φύγω μόλις ἡ γλυκειὰ προβάλει χαραυγή,
τ' ἄχρηστο σῶμ' ἀφίνοντας μὲ τὸ κλεισμένο μάτι.
Θ' ἀπαντηθοῦμ' ὅταν αὐτὴ τὸ δρόμο της σ' τὴ γῆ,
κ' ἐγὼ μέσ' 'ς τ' ἄπειρο ζητῶ νὰ βρῶ 'να μονοπάτι.

Θὰ σβύσω μόλις τῆς Αὐγῆς τὸ πρόσωπο φανεῖ . . .
Ἄχ ἂς μπορούσα νά 'παιρνα μιὰ ἀχτίδα της μαζί μου!
Νύχτα παντοῦ 'ναι ἀνάμεσα 'ς τοὺς κόσμους μελανή,
καὶ πῶς θὰ δεῖ ἡ ψυχή μου;

Α. Π.

ΠΟΤΕ ΠΙΣΤΕΥΕΙ

Ἔλεγαν καὶ αἱ δύο τὰ δικά των ἐντὸς τοῦ κήπου.

Ἡ μία.—Μὰ πῶς τὸ ἐννόησες σὺ ὅτι σ' ἀγαπᾷ; Ἐγὼ εἰμπορῶ νὰ σὲ βεβαιώσω ὅτι οὔτε ἰδέαν ἔχει . . . οὔτε σὲ παρετήρησε καθόλου.

Ἡ ἄλλη.—Λέγε ὅ,τι θέλεις. Ἐγὼ εἰξεύρω ὅτι μ' ἀγαπᾷ. Μοῦ ἔδωκε τόσα δείγματα . . .

Ἡ μία.—Ποῦ δείγματα; πότε; . . . Ἐγὼ δὲν παρετήρησα τίποτε ἀπὸ αὐτά.

Ἡ ἄλλη.—Παρετήρησα ὅμως ἐγώ. [*Μετὰ μικρόν*] Ἔπειτα, δὲν εἶδες ὅτι ὅσαις φοραῖς μοῦ ἔρριξαν τὰ χαρτιὰ . . . πάντοτε ἐβγῆκε ὅτι μ' ἀγαπᾷ;

Ἡ μία.—Εἰς τὰ χαρτιὰ λοιπὸν ἐμάντευσες τὸν ἔρωτά του; — Ὦ τῆς εὐπιστίας σου! . . .

Ἡ ἄλλη. — Τί; Δὲν πιστεύεις; . . . Σοῦ φαίνεται τυχαῖον νὰ πέσῃ πέντε φοραῖς ὅτι μ' ἀγαπᾷ;

Ἡ μία.—Τίποτε ἐγὼ δὲν πιστεύω.

Ἡ ἄλλη.—Ἐγὼ πιστεύω καὶ εἶμαι βεβαία ὅτι μ' ἀγαπᾷ.

Ἡ μία.—Κ' ἐγὼ σὲ βεβαιῶ περὶ τοῦ ἐναντίου.

Ἡ ἄλλη. — Μά, εἶσαι παράξενη! . . . Τί θὲς νὰ σοῦ κάμω διὰ νὰ πιστεύσῃς; [*Δρέπουσα μαργαρίταν*] Νὰ μιὰ μαργαρίτα. Θέλεις νὰ τὴν δοκιμάσω; Νά . . . νὰ ἰδῇς . . .

Ἡ μία.—Καὶ 'ς ταῖς μαργαρίταις ἀκόμη;

Ἡ ἄλλη. — Μπᾶ! Οὔτε αὐταῖς δὲν πιστεύεις;

Ἡ μία. - Σοῦ εἶπα, δὲν πιστεύω τίποτε. Ἐγὼ θέλω νὰ εἶμαι βεβαία δι' ὅλα. Ἔτσι τοῦ ἀέρος πράγματα . . .

Digitized by Google

Ἡ ἄλλη. — Ἄκουσε λοιπὸν νὰ ἰδῇς ἂν εἶνε πράγματα τοῦ ἀέρος. [*Ἀποφυλλίζουσα τὴν μαργαρίταν*] Μ' ἀγαπᾷ — δὲν μ' ἀγαπᾷ . . . μ' ἀγαπᾷ—δὲν μ' ἀγαπᾷ . . . μ' ἀγαπᾷ—δὲν μ' ἀγαπᾷ . . . μ' ἀγαπᾷ — δὲν μ' ἀγαπᾷ . . . μ' ἀγαπᾷ — δὲν μ' ἀγαπᾷ . . . μ' ἀγαπᾷ —[*διστάζουσα*] . . . δὲν μ' ἀγαπᾷ . . . [*Ρίπτει μετὰ πείσματος τὸ ὑπόλοιπον*] Οὔφ ! . . .

Ἡ μία. — [*Γελῶσα*] Μὴ θυμώνῃς· εἶπε, βλέπεις, τὴν ἀλήθειαν . . . Μὴ θυμώνῃς.

Ἡ ἄλλη.—[*Ὀργίλη*] Κολοκύθια ! . . . [*Μετ' ἀποστροφῆς*] Νὰ πιστεύῃ κανεὶς τώρα αὐταῖς ταῖς κουταμάραις . . . ! — Δὲν βαρυέσαι . . . Ψέμματα ! . . .

ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΗΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Παράδοξος λίμνη.

Περίεργον φυσικὸν φαινόμενον παρατηρεῖται μετὰ μεγάλου ἐνδιαφέροντος παρὰ τὴν περιοχὴν τῆς πόλεως Sprottan. Εἰς τὸ νοτιοδυτικὸν μέρος τοῦ τόπου τούτου ὑπῆρχεν ἡ παράδοσις ὅτι παρὰ τὸ χωρίον Koberbrunn σχηματίζεται ἀνὰ ἕκαστον 35ον ἔτος μεγάλη λίμνη, ἥτις κατὰ μικρὸν ἐξαφανίζεται πάλιν. Ἡ νεωτέρα γενεὰ δὲν ἐπίστευε πλέον τὰς διηγήσεις τῶν παλαιῶν, ἠναγκάσθη ὅμως τώρα νὰ πεισθῇ διὰ πραγμάτων. Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ μέρους τούτου, μέχρι τοῦδε κεκαλυμμένου ὑπὸ φυτείας πεύκων, εἶναι κοιλὰς ἔχουσα ἔκτασιν 4000 πλέθρων. Ἡ κοιλὰς αὕτη, ἥτις ἄλλοτε ἦτο ἐντελῶς ξηρά, ἐκαλύφθη ἤδη κατὰ τὸ ἥμισυ δι' ὕδατος· τὸ ποσὸν τοῦ ὕδατος ἐξακολουθεῖ αὐξάνον, τὰ δένδρα θὰ καταστραφῶσιν, ἐκεῖ δὲ ὅπου ἔβοσκον ἔλαφοι καὶ ἄλλα ζῷα ἐξαπλοῦται μεγάλη ἐπιφάνεια ὕδατος. Ἡ λίμνη αὕτη ἐκαλεῖτο ἄλλοτε Taudensee.

Ἡ ἐκδίκησις τῶν χελιδόνων.

Ὁ ἰδιοκτήτης κήπου τινὸς πλησίον τῆς Στουτγάρδης παρετήρησε μετ' ἀπορίας ὅτι ἡ φωλεά, ἣν πρὸ μικροῦ εἶχον οἰκοδομήσει αἱ χελιδόνες κάτωθεν τοῦ ἐξώστου τῆς ἐξοχικῆς οἰκίας του, οὐδὲν ἄνοιγμα παρουσίαζεν ἀπό τινων ἡμερῶν· ἀνελθὼν τῇ βοηθείᾳ κλίμακος εἰς τὸ μέρος ὅπου εὑρίσκετο ἡ φωλεὰ καὶ ἀνοίξας ταύτην διὰ τοῦ μαχαιριδίου του εὗρεν ἐντὸς αὐτῆς πέντε τεθνεῶτα νεογνὰ σπουργιτῶν. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι αἱ χελιδόνες ἐκδιωχθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ζεύγους τῶν σπουργιτῶν, ἐσφάλισαν ταχέως κτίσασαι, ἐν ἀπουσίᾳ τῶν γονέων, τὴν ὀπὴν τῆς φωλεᾶς ὅπου εὑρίσκοντο τὰ νεογνά, ἅτινα οὕτω ὑπέστησαν τὸν ἐξ ἀσφυξίας θάνατον, ἐκδικηθεισῶν φρικτῶς τῶν χελιδόνων τοὺς ἅρπαγας τῆς φωλεῶν των.

Ἠλεκτρικὴ βροχή.

Περὶ τοῦ ἀξιοσημειώτου φαινομένου τῆς ἠλεκτρικῆς βροχῆς ἀνακοινοῖ τὰ ἑξῆς ἐν τῷ «Κόσμῳ» ὁ ἐν Rio Cuarto (ἐπαρχία Κορδόβη) ἠλεκτρολόγος Μαυρίκιος Δεπρέ. «Ἐν λίαν θερμῇ ἡμέρᾳ τοῦ παρελθόντος Ἰανουαρίου ἐκαλύφθη ὁ οὐρανὸς περὶ τὴν 5 ὥραν μ. μ. διὰ πυκνῶν καὶ βαρέων νεφῶν, ἅτινα ἐκινοῦντο πλησιέστατα τῇ γῇ καὶ λίαν βραδέως, ἕνεκα τῆς ἐπικρατούσης νηνεμίας. Μεταξὺ τῆς 8 καὶ 8 1/2, ὅτε εἶχεν ἤδη ἀρχίσει τὸ σκότος, ἐφάνησαν αἱ πρῶται ἀστραπαὶ μακρόθεν. Μετὰ δύω λεπτὰ ἔπιπτον αἱ πρῶται σταγόνες τῆς βροχῆς, αἵτινες μόλις ἐπλησίαζον τὸ ἔδαφος ἀπέδιδον ἰσχυρὸν τριγμόν. Συγχρόνως ἔβλεπέ τις σπινθῆρας νὰ ἐξέρχωνται ἐκ τοίχων, δένδρων καὶ τῆς γῆς ἐν γένει μόλις τὴν ἐπλησίαζον αἱ πρῶται σταγόνες. Ἡ βροχὴ ἦτο ἠλεκτρική. Ἀφοῦ ἐκορέσθη ὁ ἀὴρ καὶ ἐπῆλθεν ἐξουδετέρωσις μεταξὺ νεφῶν καὶ ἐδάφους, ἔπαυσε τὸ φαινόμενον.

Μέγιστον μετέωρον.

Λαμπρὸς μετεωρόλιθος ἐκτάκτου μεγέθους ἐφάνη πρό τινος εἰς τὰ βόρεια μέρη τῆς δυτικῆς Πρωσσίας. Τὸ σῶμα τοῦτο δεικνύον μέγεθος σχεδὸν ὡς τὸ τῆς σελήνης, ἐξέδραμεν ἀπὸ τοῦ ἀστερισμοῦ τῆς μεγάλης ἄρκτου, ἦτο ὁρατὸν ἐπὶ 3—4 λεπτὰ καὶ ἔσυρεν ὄπισθέν του ἐρυθρὰν οὐράν. Ἡ πορεία του ἔβαινεν ἀπὸ τῶν βορειοδυτικῶν πρὸς τὰ ἀνατολικομεσημβρινά, ὅτε αἴφνης ἔπεσε καθέτως ἐπὶ τῆς γῆς διαλυθὲν εἰς πυρίνην βροχήν.

(Ρ*)

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Στρατιώτης: — Θὰ μοῦ ἦσαι αἰώνια πιστή ;

Μαγείρισσα: — Αἰώνια ; ποιὸς μπορεῖ νὰ δώσῃ τέτοια ὑπόσχεση !

Στρατιώτης: — Τότε δόσε μου ὑπόσχεση γιὰ τρεῖς βδομάδες καὶ βλέπουμε.

*
* *

Ὁ σύζυγος: — Τὰ πουλιὰ μᾶς ἀφάνισαν τὰ σταφύλια τῆς κρεβατίνας· τί νὰ κάνωμε ;

Ἡ σύζυγος: — Πάρε μου καινούργιο καπέλλο καὶ νὰ κρεμάσωμε τὸ παληό μου γιὰ σκιάχτρο.

*
* *

— Εἶδες ἐκεῖ ; σ' ἕνα χρόνο οἱ γιατροί μας ἐδῶ ἀπὸ πέντε ἔγειναν δέκα.

— Θέλουν νὰ ζήσουν οἱ ἄνθρωποι.

— Ναί, μὰ κ' ἐμεῖς θέλομε νὰ ζήσωμε.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικά

Ἐπανελθὼν ἐκ διμήνου ταξειδίου ὁ Ζολᾶ, ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως ἐν τῷ *Φιγαρῷ* ἄρθρον σφοδρότατον, ἐν ᾧ ὑπεραπολογεῖται τῆς *Καταστροφῆς*. Παραλείπων νἀπαντήσῃ εἰς ὅλας τὰς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας, περιορίζεται νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι ἡ κατὰ τὴν μάχην ψιμμυθίωσις τοῦ Ναπολέοντος ἵνα ἐνθαρρύνῃ τοὺς στρατιώτας διὰ φαιδρᾶς ὄψεως, δὲν εἶνέ τι ἐξευτελιστικὸν διὰ τὸν αὐτοκράτορα ἐκεῖνον, ἀπεναντίας μάλιστα ὑψηλὸν καὶ εὐγενές· καὶ ὅτι ὑπαρχουσῶν διαφόρων καὶ ἀντιθέτων μαρτυριῶν ἐπὶ τούτου, ὁ καλλιτέχνης εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέξῃ τὴν μᾶλλον σύμφωνον πρὸς τὸ ἔργον του καὶ πρὸς τὸν σκοπόν του. Κατόπιν ἀπαντᾷ εἰς τὴν περίφημον ἐκείνην ἐπιστολὴν τοῦ βαυαροῦ λοχαγοῦ Τανέρα, δημοσιευθεῖσαν ἐν τῷ *Φιγαρῷ* τῆς ὁποίας τὰς

Digitized by Google

μομφὰς ἀποδίδει εἰς ὑποκριτικοὺς καὶ πλαγίους σκοποὺς τρωθέντος πατριωτικοῦ ἐγωϊσμοῦ.

— Ἡ Πολιτεία τῶν Ἀθηναίων τοῦ Ἀριστοτέλους πρόκειται νὰ εἰσαχθῇ καὶ εἰς τὰ γερμανικὰ γυμνάσια ὡς διδακτικὸν ἀνάγνωσμα. Τούτου δ' ἕνεκα ὁ ἐν Λειψίᾳ ἐκδότης Teubner ἀγγέλλει τὴν ἔκδοσίν της μετὰ σημειώσεων ἑρμηνευτικῶν τοῦ διασήμου Δανοῦ φιλολόγου Χοῦδε.

— Ὁ αὐτὸς ἐκδότης ἀγγέλλει τὴν ἔκδοσιν τῆς Ἀριθμητικῆς τοῦ παλαιοῦ μαθηματικοῦ Διοφάντου μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως, ἑλληνικῶν σχολίων καὶ κριτικῶν σημειώσεων τοῦ γάλλου μαθηματικοῦ Ταννερύ.

— Κατὰ τὸν Messagero τῆς Ῥώμης, ὁ βασιλεὺς τῆς Δανίας ἐδωρήσατο τῷ Πάπᾳ χειρόγραφον τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, ἀνευρεθὲν ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς ἀβδατείας τοῦ Χάνσεν ἐν Κοπεγχάγῃ καὶ περιέχον θεολογικὴν πραγματείαν λίαν ἐνδιαφέρουσαν.

— Ὁ διάσημος Νορβηγὸς ποιητὴς Bjoer-Stjerne-Bjoernson ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως ἄρθρον κατὰ τῶν ἐλευθέρων Τεκτόνων, τοὺς ὁποίους περιγράφει μὲ τὰ μελανώτερα χρώματα. Ἐπειδὴ εἷς τῶν ἀρχηγῶν τῆς μασσωνίας εἶνε καὶ ὁ βασιλεὺς Ὄσκαρ καὶ συχνότατα ὑπαινίσσεται αὐτὸν τὸ ἄρθρον τοῦ ποιητοῦ, αἱ συντηρητικαὶ ἐφημερίδες προτείνουσι νὰ καταδιωχθῇ ἐπ' ἐγκλήματι ἐσχάτης προδοσίας καὶ νὰ ἐξαναγκασθῇ νὰ δώσῃ ἐξηγήσεις περὶ τῶν δῆθεν «ἐγκλημάτων τῶν Τεκτόνων» τὰ ὁποῖα καταγγέλλει.

Καλλιτεχνικὰ

Ἀγγέλλεται ἐκ Χάγης ὁ θάνατος τοῦ ζωγράφου Wan Borselen, τοῦ ὁποίου θαυμάζονται κυρίως τὰ ὀλλανδικὰ τοπία. Ἀποθνήσκει ἑξηκονταεπταετὴς καταλείπει δὲ πλῆθος πινάκων.

Μουσικὰ

Ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας Μπουρζοά, διαφόρων ἐξόχων μουσικῶν καὶ κριτικῶν, Ἀμβροσίου Θωμᾶ, Μασσενέ, Πουζὲν κλ. καὶ πολλοῦ πλήθους ἐγένοντο ἐν Givet τἀποκαλυπτήρια τοῦ μνημείου τοῦ ἀνεγερθέντος πρὸς τιμὴν τοῦ μουσικοῦ Στεφάνου-Ἐρρίκου Mehul.

Θεατρικὰ

Τὴν ἑσπέραν τῆς Πέμπτης 1 Ὀκτωβρίου, τὸ θέατρον τῶν Ὀλυμπίων ἦτο πλῆρες μέχρις ἀσφυξίας, διδομένης τῆς εὐεργετικῆς τῆς Κας Παρασκευοπούλου. Πληθὺς ἀνθοδεσμῶν προσεφέρθησαν εἰς τὴν καλλιτέχνιδα, ἥτις ἤρατο θρίαμβον ὡς Ἀδριανὴ Λεκουβρέρ, μετὰ τὴν παράστασιν δὲ ὡδηγήθη διὰ βεγγαλικῶν καὶ ἁμαξῶν εἰς τὴν κατοικίαν της.

Ἐπιστημονικὰ

Ὑπὸ τῆς Γερμανικῆς Κυβερνήσεως πρόκειται νῦν νὰ ἱδρυθῇ Ἀστεροσκοπεῖον ἐπὶ τοῦ Κιλιμαντζάρου, τοῦ μεγάλου χιονοσκεποῦς ὄρους τῆς ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς, ἥτις ἐξ αὐτοῦ ἐπωνομάσθη *Ἀφρικανικὴ Ἑλβετία*.

Παντοῖα

Νέος Ἄγγλος μυθιστοριογράφος ὀνόματι Morley Roberts, ἀνήκων εἰς τὴν πραγματικὴν σχολὴν καὶ θέλων νὰ περιγράψῃ εὐσυνειδήτως τὰ ἤθη καὶ τὸν βίον τῶν παρὰ τὰς παραλίας ἐργατῶν, ἐγένετο ἀχθοφόρος, ἐκφορτωτής. Τὸν βλέπει δέ τις καθεκάστην ἐν Λονδίνῳ μὲ λερωμένα καὶ ἐσχισμένα φορέματα, μεταφέροντα ὀγκωδέστατα βάρη ἀπὸ τῶν πλοίων εἰς τὰς ἀποθήκας τοῦ Ταμέσεως. Πολὺς ὁ παρὼν κόπος, ἀλλὰ καὶ πολλὴ ἡ μέλλουσα ἐκ τοῦ βιβλίου του ὠφέλεια.

— Ἡ Pall Mall Gazette τοῦ Λονδίνου ἤλλαξεν ἐσχάτως ἰδιοκτήτην. Ἱδρυθεῖσα ἡ ἐφημερὶς αὕτη ὑπὸ τοῦ διασήμου συγγραφέως John Morley, περιῆλθε διαδοχικῶς εἰς χεῖρας τοῦ Stead, τοῦ Thompson καὶ τοῦ τελευταίου Dove Keighly.

— Ἐν Ἀννοβέρῳ ἀπέθανεν ἑκατοντούτης ὁ ἔσχατος τῶν ἐπιζώντων μαχητῶν τοῦ Βατερλώ, ὁ ἀξιωματικὸς Karl Müller.

ΠΑΙΓΝΙΑ

Πίδαξ δι' αἴθουσαν.

Ἀπὸ σωλῆνας ἀχύρου — ἀπὸ ἐκείνους, μὲ τοὺς ὁποίους ῥοφῶμεν τὴν *γρανίταν* — καὶ ἀπὸ κελύφη ᾠῶν εἰμποροῦμεν νὰ κατασκευάσωμεν ὡραιότατον πίδακα, λειτουργοῦντα ἐπί τινας στιγμὰς ἄνευ οὐδενὸς μηχανισμοῦ. Ἡ παρατεθειμένη εἰκὼν εἰμπορεῖ νὰ ἑρμηνεύσῃ ἐξαίρετα τὴν κατασκευήν του, χωρὶς ἡμεῖς νὰ ἐπεκταθῶμεν. Ἀρκεῖ μόνον νὰ σημειώσωμεν ὅτι διὰ νὰ ἐνδυναμωθοῦν τὰ μέρη τῶν κελυφῶν, διὰ τῶν ὁποίων θὰ διέρχωνται οἱ σωλῆνες, πρέπει νὰ μεταχειρισθῆτε τεμάχια φελλοῦ, τὰ ὁποῖα κόπτετε ὅσον εἰμπορεῖτε κομψῶς καὶ τὰ ὁποῖα προσκολλᾶτε δι' ἱσπανικοῦ κηροῦ. Ὁ μικρὸς σωλὴν τῶν ἀχύρων, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἐκπηδᾷ τὸ ὕδωρ, πρέπει νὰ ἔχῃ διάμετρον ὀλίγον τι μεγαλειτέραν τῶν ἄλλων, νὰ κλείεται δὲ ἡ ἐπάνω ὀπὴ διὰ κηροῦ, εἰς τὸν ὁποῖον κάμνετε μίαν ἄλλην μικρὰν-μικρὰν ὀπὴν διὰ καρφίδος θερμῆς.

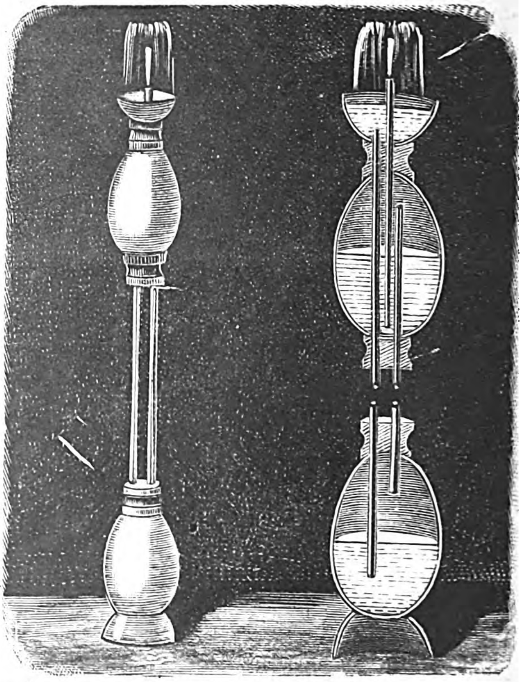

Ἰδοὺ τόρα πῶς ἐνεργεῖ ἡ συσκευή. Εἰς τὸ ἐπάνω ᾠόν, τὸ ὁποῖον ἂς ὀνομάσωμεν Α, χύνομεν ὕδωρ διὰ τοῦ στόματος καὶ διὰ τοῦ μικροῦ σωλῆνος, ὁ ὁποῖος περατοῦται ἐντὸς τοῦ ᾠοῦ Α. Κατόπιν χύνομεν ὕδωρ ἐντὸς τῆς μικρᾶς λεκάνης, τὴν ὁποίαν βλέπετε ἐπάνω. Τὸ ὕδωρ τοῦτο διὰ τοῦ μακροτέρου σωλῆνος θὰ κατέλθῃ εἰς τὸ ᾠὸν Β καὶ θὰ διώξῃ ἐκεῖθεν τὸν ἀέρα. Ὁ ἀὴρ αὐτὸς θὰ μεταβῇ κατ' ἀνάγκην διὰ τοῦ δευτέρου σωλῆνος εἰς τὸ ᾠὸν Α, ἐκεῖ δὲ συσσωρευόμενος καὶ πιεζόμενος θὰ ἐξωθήσῃ τὸ ὕδωρ καὶ θὰ τὸ κάμῃ νἀναπηδήσῃ διὰ τοῦ μικροῦ σωλῆνος. Τὸ ὕδωρ ἀνέρχεται τόσῳ ὑψηλότερον, ὅσῳ μεγαλητέρα εἶνε ἡ μεταξὺ τῶν δύο ᾠῶν ἀπόστασις.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—151

Digitized by Google

ΤΑ ΤΡΙΑ ΦΛΩΡΙΑ[1]

— Ἀλλὰ πρὶν νὰ σοῦ τὸ εἰπῶ — ἀκολούθησε ὁ Ἄρχοντας — μάθε ὅτι, ἀφοῦ μᾶς ἄφησες, δὲν γνωρίζω διὰ σὲ τίποτε ἄλλο παρὰ ὅτι ἦλθες νὰ κατοικήσῃς εἰς τοῦτο τὸ χωριὸ κ' ἐπῆρες γυναῖκα μίαν κληρονόμαν· εἶσθε εὐτυχισμένοι;

— Θὰ ἤμουν εὐτυχισμένος, ὅσο ἠμπορεῖ νὰ ἦναι ἄνθρωπος εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, — τοῦ ἀπάντησε ὁ Μιχαήλ, — ἂν δὲν εἶχα κ' ἐγὼ μέσα μου ἕναν πόνον ὁποῦ δὲν θὰ μὲ ἀφήσῃ ἐπιζωῆς μου. Ἅμα εἶδα τὴν Φροσύνην, τὴν θυγατέρα τοῦ Ἀντωνίου καὶ τῆς Μαρίας — ὁ Θεὸς τοὺς ἀνάπαυσε εἶναι τώρα δύο χρόνια, — τὴν ἀγάπησα κ' ἐκείνη μὲ ἀνταγάπησε· αὐτὴ μ' ἔβλεπε τόσον καιρὸν εἰς τὴν φαντασίαν της, βέβαια πολὺ καλήτερον ἀπ' ὅ,τι εἶμαι, κ' ἐγὼ πάλιν τὴν εἶχα συχνοϊδῆ εἰς τὴν ὑπνοφαντασιά μου, ὅπως εἶναι, ἄγγελος καὶ εἰς τὴν μορφὴν καὶ εἰς τὴν ἀγαθοσύνην. Ἀποφασίσαμε νὰ εὐλογηθοῦμε εἰς τὴν ἐκκλησιοῦλα, ὁποῦ ἀκόμα ἁγιάζει τοὺς κατηραμένους παλιόπυργους τοῦ Ζυγονοῦ, κ' ἐπήγαμ' ἐκεῖ τὸ πρωῒ οἱ δύο γαμπροὶ μὲ τοὺς γονεῖς της καὶ μὲ ὅλο τὸ συγγενολόγι τῆς πεθερᾶς μου· κ' ἐνῷ ἔβαζεν ὁ παπᾶς τὸ πετραχήλι διὰ νὰ μᾶς εὐλογήσῃ, ἔξαφνα ἀκούσθη μεγάλη ποδοβολή· ἐπεταχθήκαμεν εἰς τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας ὅλοι οἱ ἄνδρες κ' εἴδαμε τὸν Λεφτέρην, (ποὺ εἶχε ἀπ' ἀρχῆς ζητήσῃ τὴν Φροσύνην καὶ αὐτὴ δὲν τὸν ἤθελε) μὲ πλῆθος παλληκάρια ἀρματωμένα, φανερὰ διὰ νὰ φονεύσουν ἐμὲ καὶ νὰ κλέψουν τὴν κόρην. Πρῶτος ὁ Λεφτέρης ὥρμησε κατ' ἐπάνω μας, κ' ἔβγαλε φοβερὴν κραυγὴν ἀπὸ τὸ διάπλατο στῆθος του· «Θὰ πιοῦμε τὸ αἷμα αὐτοῦ τοῦ κακούργου ὁποῦ ἀποκοτᾷ νὰ ἔλθῃ ἐδῶ νὰ μᾶς πάρῃ ταῖς »γυναῖκαις μας» καὶ εἰς τὰ λόγια του ἀκολούθησε μέγας ἀλαλαγμὸς τῶν παλληκαριῶν του· ἀλλὰ εἰς ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἄστραψε ἐπάνω ἀπὸ τὴν κεφαλήν μας ἕνα μεγάλο σπαθί, καὶ δὲν ἐφαίνετο οὔτε ἡ λαβή του οὔτε τὸ χέρι ποὺ τὸ κρατοῦσε, κ' ἐθάμπωσεν ὅλων τὰ μάτια· καὶ ἀφοῦ ἀπὸ τὸν φόβον ἐδιασκορπίσθηκαν κ' ἔφυγαν καὶ τὰ παλληκάρια τοῦ Λεφτέρη καὶ οἱ συγγενεῖς μας ὅλοι, ἐφανερώθη ἀνάερα ὁ Ταξιάρχης, ἔγεινε ἄφαντος καὶ μᾶς ἄφησε μόνους. Ὁ Λεφτέρης ἔμεινε ἀσάλευτος ἐμπρὸς εἰς τὴν θύραν ἀπέναντί μου, καὶ μὲ ἀνδροκάλεσε· «ἂν εἶσαι παλληκάρι» μοῦ εἶπε «ἂν εἶσαι ἄξιος ἐσὺ »νὰ πάρῃς τὴν πρώ»την κόρην τοῦ χω»ριοῦ μας, ἔλα νὰ παλαίψουμε μὲ τὸ μαχαίρι». — «Ἔχεις ἄδικο» τοῦ ἀπάντησα, «ἐγὼ ἐπῆρα »τὴν κόρην μὲ τὸ θέλημά της καὶ τῶν γονέων »της, καὶ δὲν πράζεις καλὰ νὰ θέλῃς αἷμα, »εἴτε ἐγὼ γείνω φονέας εἴτε σύ». — «Ἐσεῖς ὅλοι» μοῦ ἐφώναξεν «ἐξεφρενιάσετε τὸ ἀθῶο

Ο ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΤΟΥ ΡΩΣΣΙΚΟΥ ΘΡΟΝΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

1. Τέλος. Ἴδε σελ. 232

Digitized by Google

»ἐκεῖνο πλάσμα μὲ τὰ μαγικὰ τῆς γύφτισ-
» σας, καὶ γι' αὐτὸ θὰ σᾶς περάσω ὅλους ἐν στό-
» ματι μαχαίρας». Καὶ μὲ τοῦτο ἐχύθηκε ἐπάνω μου ὡσὰν ἀστραπή· ἀπὸ τὴν πρώτην του ἐκείνην μαχαιριὰ μὲ προφύλαξε τὸ μεταξωτό μου τοῦτο ζωνάρι, ποὺ δὲν τὸ περνᾷ ἡ κοφτερώτερη λεπίδα· τότ' ἔσυρα κ' ἐγὼ τὴν μάχαιραν καὶ εἰς τὴν στιγμὴν ποὺ αὐτὸς μὲ ὅλον τὸν ὄγκον του καὶ τὴν ὁρμὴν ἔπεσε πάλιν ἐπάνω μου νὰ μοῦ καρφώσῃ τὴν πλάτην, ἐπρόλαβα καὶ τὸν ἐκτύπησα εἰς τὴν καρδιά· ὁ δύστυχος ἐτινάχθη δύο τρεῖς φοραῖς κ' ἔπειτα ἐβρόντησε κάτω τ' ἀνάσκελα, καὶ αὐτοῦ ἔμπροσθέν μου ἄνοιξε ἡ γῆ κ' ἐκλείσθη ἐπάνω του. Ἰδοὺ πῶς ἔκαμα φονικό, ἐγὼ ὁποὺ ἔλεγα πῶς ἐγεννήθηκα Ἄβελ, ὄχι ποτὲ Κάϊν. Ἀλήθεια τὸ ἔπραξα ἐξ ἀνάγκης, ἀλλὰ μ' ὅλον τοῦτο ἀνάπαυσιν δὲν εὑρίσκει ἡ συνείδησίς μου.

— Φαίνεται — τοῦ εἶπεν ὁ Ἄρχοντας — ὅτι ὅλη ἡ γενεά μας πατεῖ ἀπὸ αἷμα εἰς αἷμα. Ἐσὺ γνωρίζεις βέβαια ἀπὸ τὴν γυναῖκα σου τὰ περασμένα τῆς γενεᾶς της, κ' ἐγὼ θὰ σοῦ φανερώσω ὅ,τι μοῦ ἀκολούθησε. Ἐγὼ γενοκρατιοῦμαι ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν Μιχαὴλ ὁποὺ ἄφησε τὸ χωριὸ τοῦ Ζυγονοῦ κ' ἦλθε νὰ κατοικήσῃ εἰς τὴν πολιτείαν· ἐγώ, ὁ τελευταῖος ἐκείνου τοῦ κλάδου, ὀρφανὸς ἀπὸ πατέρα καὶ ἀπὸ μητέρα, ἀγάπησα μίαν ὡραίαν κόρην ἀπὸ καλὸ γένος, κ' ἐκατόρθωσα νὰ νυμφευθοῦμε μυστικά, καὶ αὐτὴ ἔμενε ἀκόμη εἰς τὸ πατρικό της σπίτι· μᾶς ἐγεννήθη ἕνα βρέφος· ἐκείνην τὴν νύκτα ἦλθαν φίλοι μου καὶ μοῦ εἶπαν ὅτι ὁ πατέρας ἔγεινε θηρίον γι' αὐτὴν τὴν ἀτιμίαν (πολὺ περισσότερο ὁποὺ δὲν ἐγνώριζε τὸ κρυφοστεφάνωμα) κ' ἔσφαξε τὴν θυγατέρα καὶ τὸ νεογέννητο ἐγγόνι του· οἱ φίλοι μου μὲ ἐβίασαν νὰ φύγω ἀπὸ τὸ νησί μας τὴν ἰδίαν νύκτα. Ἐπαράδειρα πολὺν καιρὸν εἰς ταῖς χώραις τῆς Φραγκιᾶς, καὶ ἀπὸ βιβλία καὶ ἀπὸ ταξείδια ἔμαθα πολλά, κ' ἐξόχως ἐσπούδασα τὴν μαγικὴν ἐπιστήμην.

Ἀλλ' ἀφοῦ ἐδαπάνησα ὅσα χρήματα εἶχα πάρῃ μαζί μου, εὑρέθηκα στενοχωρημένος· ὁ ἐπίτροπός μου, βέβαιος ὅτι ἐξωρίσθηκα ἐπὶ ζωῆς μου, ἐδείχθη ἀσυνείδητος διαχειριστὴς τῆς περιουσίας μου, καὶ οὐδὲ ἀπάντησιν ἔδιδε εἰς τὰ γράμματά μου· τότε, διὰ νὰ ζήσω, ἀναγκάσθηκα νὰ διδάσκω ἑλληνικὰ εἰς ὀρθόδοξαις οἰκογένειαις ἐμπορικαῖς ἐγκάτοικαις εἰς ἐκείνην τὴν πόλιν τῆς Ἰταλίας· εἰς ἕνα ἀπὸ αὐτὰ τὰ σπίτια ἀγάπησα μίαν νέαν καὶ τὴν ἐνυμφεύθηκα μὲ ὅλην τὴν εὐχαρίστησιν τῶν γονέων της, καὶ ἀπόκτησα τὴν κόρην ποὺ ἐγνώρισες· τότ' ἐθεώρησα χρέος μου νὰ φροντίσω διὰ τὰ συμφέροντά μου, νὰ ἐπανέλθω εἰς τὴν ἀγαπητήν μου πατρίδα. Ἀλλ' ἅμα ἐφθάσαμε, ἐξαναζωντάνευσε ὁ παλαιός μου ναρκωμένος καϋμός, ἐλαχτάριζαν, ὡς ἀπ' ἀρχῆς, εἰς τὰ σωθικά μου οἱ ἀδικοσφαγμένοι ποθητοί μου, ἡ πρώτη μου ἀγάπη, καὶ τὸ πρωτόγενό μου τέκνον· ἠθέλησα ἀμέσως νὰ πάω νὰ γονατίσω καὶ νὰ κλάψω ἐπάνω εἰς τὸ μνῆμα τους, ἀλλὰ κανεὶς ἀπὸ τοὺς νεκροθάπταις, κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς τοῦ τόπου μου, καὶ τοὺς ἐρώτησα ὅλους, δὲν ἤξευρε νὰ μοῦ εἰπῇ ποῦ ἦσαν ἐνταφιασμένοι· κάποιοι ἄνθρωποι ἔλεγαν πῶς ὁ βρεφοκτόνος πατέρας ἔσκαψεν ὁ ἴδιος λάκκον καὶ τοὺς ἔθαψε εἰς ἕνα κατῶγι τοῦ σπιτιοῦ του, ἀλλὰ ἀφοῦ καὶ αὐτὸς ἀπέθανε καὶ ὁ μονουιός του, ἐκεῖνο τὸ παλάτι ἔμεινε ἔρημο καὶ κατάκλειστο. Ἤθελα ὁ δύστυχος νὰ μάθω τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἕνα μεσονύκτι, μὲ τὴν δύναμιν τῆς ἀπόκρυφης τέχνης μου, ἐφάνη εἰς τὸ σπουδαστήριόν μου ἕνα χέρι καὶ ἐχάραξε εἰς τὸν τοῖχον αὐτὰ τὰ γράμματα·

'Σ τὸ πλάγι ἀπὸ ἀλειτούργητο ἀγνώριστο ἐρμοκλῆσι
Κείτεται μόνη· τοῦ παιδιοῦ νὰ μὴ ζητῇς τὸ μνῆμα.

Τότε μ' ἔπιασε ἀνατριχίλα, ἀπὸ τὴν μυστηριώδη καὶ δίβουλην ἐκείνην ἀπάντησιν· ἐστοχάσθηκα μήπως τὸ ἄμοιρο ἐκεῖνο βρέφος τὸ ἔρριξε ὁ πάππος του εἰς τὰ στόματα τῶν σκύλων καὶ τῶν κοράκων, καὶ τόσο ἐβαρυψύχησα ὥστε εἶχα σχεδὸν ἀποφασίσῃ νὰ πουλήσω ὅλα τὰ ὑπάρχοντά μου, νὰ ξενιτευθοῦμε διὰ πάντοτε, νὰ μὴ ξαναϊδῶ τὰ ἔρημα καὶ αἱματοβαμμένα δι' ἐμὲ χώματα τῆς πατρίδος μου. Ἀλλ' ἔτυχε τότε νὰ σὲ συστήσουν ὑπηρέτην εἰς τὸ σπίτι μου, καὶ ἅμα σὲ εἶδα ἐταράχθ' ἡ ψυχή μου· ὡμοίαζες ὅλος μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ πατρός μου ζωγραφημένην ὅταν ἦταν τῆς ἡλικίας σου, κ' ἐγὼ πάλιν ὁμοιάζω πολὺ τοῦ πατρός μου, καθὼς μοῦ λέγουν, διότι ἐγὼ μόνον τὸν ἀκροθυμοῦμαι. Δὲν ἐχρειάσθη πολὺς καιρὸς καὶ ἐγνώρισα τὰ μεγάλα σου χαρίσματα, τοὺς εὐγενικοὺς τρόπους, τὸ λαμπρὸ πνεῦμα, καὶ τὴν ἄδολην καὶ φιλότιμην καρδίαν σου, σὲ ἀγάπησα ὡσὰν παιδί μου, χωρὶς πολὺ νὰ τὸ δείχνω, καὶ ἐπιθυμοῦσα νὰ σὲ κάμω γαμπρόν μου· θὰ ἦταν συμφορὰ μεγάλη, ἀδιόρθωτη, καὶ ἡ Θεία Πρόνοια μᾶς ἐφύλαξε· μᾶς ἄφησες εἰς τὴν ὥραν ποὺ ἔπρεπε, καὶ κατόπιν ἡ ἀναστεναγμένη τούτη καρδία δὲν μοῦ ἔδινε μήτε νὰ ἐρευνήσω ποῦ ἐπῆγες καὶ τί ἔγεινες. Ἀλλ' ὕστερ' ἀπὸ τὸν θάνατον τῆς γυναικός μου ἦλθε νὰ μ' εὕρῃ μία φτωχὴ γερόντισσα καὶ μοῦ εἶπε· «Ἔχω ἕνα μυστικὸ νὰ σοῦ εἰπῶ, ἐστοχά-
» σθηκα ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ τὸ βγάλω ἀπὸ τὸ
» στόμα μου ὅταν ἔζουσε ἀκόμη ἡ δεύτερη γυναῖ-
» κα σου· τώρα ποὺ ἀπόμεινες ὁλόρφανος, θὰ σοῦ
» τὸ εἰπῶ, πρὶν πεθάνω. Ἐγὼ ἔπιασα τὸ παιδὶ
» τῆς γυναικός σου, τῆς πρώτης· ἦταν ἀρσενικό,
» καὶ εἶναι ψέμματα ὅτι τὸ ἔσφαξεν ὁ πατέρας
» της, ἴσως θὰ τὸ ἔκανε — τὸν εἶχε ἀπομωράνη
» ὁ Θεός — ἀλλὰ ἐγώ, μέσα εἰς τὴν ταραχὴν
» ἐκείνης τῆς νυκτός, ἐπρόφθασα καὶ τὸ πῆρ' ἀπὸ
» τὸ σπίτι, σπαργανωμένο μέσα 'ς ἕνα γαλάζιο
» μεταξωτὸ ζωνάρι, καὶ ὅταν ἔφθασα εἰς τὸ Κα-
» τάστημα τῶν Ὀρφανῶν εὑρέθη αὐτοῦ ἔξω ἕνας
» μονοκαλόγερος καὶ ἠθέλησε νὰ τοῦ κρεμάσῃ ἀπὸ

Digitized by Google

» τὸν λαιμὸν κἄτι ὡσὰν φυλακτό· κατόπιν ἐγὼ » ἔμπασα τὸ βρέφος εἰς τὸν τροχόν. Δὲν γνωρίζω » τί ἔγεινε τὸ παιδί, εἶν' εὔκολο νὰ ἀπέθανε, μὲ » τόσα ἄλλα μικρά, ἀπὸ τὸ μεγάλο θανατικὸ » ἐκείνου τοῦ χρόνου. »

Καὶ τότε πλέον ἀποφάσισα νὰ βάλω εἰς ἐνέργειαν ὅλα τὰ δυνατώτερα μαγικά μου, χωρὶς νὰ ψηφήσω τὸν κίνδυνον, ποὺ ἔτρεχα, ν' ἀποθάνω καὶ νὰ κολασθῶ. Ἐκείν' ἡ ἐπιστήμη εἶνε τωόντι μεγαλοδύναμη, εἶναι ἱκανὴ νὰ μαντεύσῃ πολλά, καὶ νὰ ξεσκεπάσῃ πολλὰ ἀπόκρυφα πράγματα· ἀλλὰ ὁ σοφὸς πρέπει νὰ σταματήσῃ, νὰ μὴ προχωρήσῃ παρέκει, ἅμα αἰσθανθῇ τὴν θείαν θέλησιν νὰ τοῦ ἀντιστέκεται· ἂν βάλῃ πεῖσμα νὰ μάθῃ ὅ,τι εἶν' ἐμποδισμένο, συντρίβεται καὶ κολάζεται. Καὶ ὅμως ἐγώ, χωρὶς πλέον νὰ λογαριάσω τίποτε, ἔστησα καὶ ἅπλωσα εἰς τὰ τετραπέρατα τ' οὐρανοῦ τὰ βρόχια μου ἄφαντα ὡσὰν ἀράχνια· εἰς τὴν τρίτην βραδυά, τὴν στιγμὴν ποὺ ἐκινδύνευα νὰ πέσω νεκρὸς ἀπὸ τὸν κόπον καὶ ἀπὸ τὴν ἀδημονίαν μου, ἐπιάσθη ἕν' ἀπὸ τὰ ἀέρια πνεύματα, (ποὺ εἶναι ὡσὰν ἐπιστάταις εἰς πολλὰ ἀνθρώπινα πράγματα) κ' ἐσύρθη μέσα εἰς τὸ σπουδαστήριόν μου· ἀμέσως τὸ ἐρώτησα ποῦ εὑρίσκεται ὁ ἀγαπημένος μου ὑπηρέτης ὁ Μιχαὴλ καὶ τοῦ εἶπα ὅλα τὰ χαρακτηριστικά σου καὶ τὸ Πνεῦμα μοῦ ἀπάντησε.

'Σ τοῦ Ζυγονοῦ τὰ ἐρμόσπιτα γιὰ χρόνους ἐννενῆντα
φύλαγα τρεῖς σωροὺς φλωρί, ὡς ἤμουν διωρισμένος.
Χρόν' εἶναι δέκα πὤφθασεν ἀπὸ τὴν πολιτείαν
ὁ Μιχαήλ, ὡς μοῦ τὸν λὲς καὶ ὡς μοῦ τὸν ἰδεάζεις·
ἐκείνου ἐγὼ παράδωκα τὴν προῖκα τῆς Φροσύνης·
καὶ ἀμέσως νέα προσταγὴ εἰς ἄλλον τόπον πέρα
μ' ἐκάρφωσε ἄλλους θησαυροὺς νὰ στέκω νὰ φυλάγω.
νὰ εἰπῶ δὲν ξεύρω, ἂν μ' ἐρωτᾷς, τί κάνει ὁ ποθητός σου.
καὶ ὅπως ἐδῶ μ' ἐτράβηξεν τῆς τέχνης σου ἡ τρομάρα,
ἂς μὲ ἀπολύσῃ γλήγορα 'ς τὴν βίγλα μου νὰ γύρω.

Τώρ' ἀπ' ὅλα τοῦτα, ποὺ πολὺ σύντομα σοῦ ἐξιστόρησα, καὶ ἀπ' ὅσα μοῦ εἶπες ἐσύ, βεβαιόνομαι ὅτι εἶσαι ὁ υἱός μου, καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ μοῦ δώσῃς τὴν συγχώρεσιν· ἴσως ὅλοι οἱ γονεῖς ἔπρεπε νὰ τὴν ζητήσουν ἀπὸ τὰ τέκνα τους, διότι τὰ ἔβαλαν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, καὶ ἐγὼ πολὺ περισσότερον ἀπὸ πολλοὺς ἄλλους πατέραις. Ἁμάρτησα νὰ πάρω τὴν μητέρα σου κρυφὰ ἀπὸ τοὺς γονεῖς της, ἔγεινα αἴτιος τοῦ φόνου της ἀπὸ ἀπάνθρωπον πατέρα, ἐσὺ ἐρρίχθηκες, πάντοτε ἐξ αἰτίας μου, μέσα εἰς τ' ἄκληρα καὶ ὀρφανὰ πλάσματα καὶ ἠμποροῦσες νὰ σέρνῃς ζωὴν καταφρονεμένην ἢ νὰ γείνῃς κακοῦργος· ἀλλὰ σ' ἐφύλαξε πρῶτα ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ καὶ δεύτερα ἡ καλή σου προαίρεσις, καὶ ἀξιώθης νὰ εὕρῃς τὴν ὀνειρευτήν σου σύντροφον.

Ὅταν ὁ Ἄρχοντας ἐπρόφερνεν αὐτὰ τὰ ὕστερα λόγια, ἔμπαινεν εἰς τὴν αὐλὴν ἡ Φροσύνη ἐρχομένη ἀπὸ τὸν ἐλαιῶνα μ' ἕνα παιδὶ καὶ μίαν κόρην· ὁ Μιχαήλ, ὁποὺ ὅλην τὴν ὥραν ἔλυωνεν εἰς τὰ δάκρυα, ἔπεσεν εἰς ταῖς ἀγκάλαις τοῦ πατρός του· καὶ εἶπε· Φροσύνη, φίλησε τὸ χέρι τοῦ πεθεροῦ σου.

ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΟΛΥΛΑΣ

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Φιλτάτη Ἑστία,

Αὐτὴν τὴν ἑβδομάδα δὲν ἔχει Ἀθηναϊκὴν Ἠχώ! Μικρὸν τὸ δυστύχημα, ἀλλὰ χάριν τῆς παραδιαζομένης συνηθείας ὀφείλομεν νὰ ζητήσωμεν συγγνώμην ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστας τῆς Ἑστίας καὶ νὰ δικαιολογηθῶμεν. Ὁ Ἀντίλαλος εἶνε ἀσθενής. Ἂν το διαβεβαιώσωμεν αὐτὸ καὶ οἱ δύο, δὲν νομίζεις ὅτι ἀρκεῖ;

Ἤθελα σήμερον νὰ γράψω κάτι περὶ τῶν ἀργυρῶν γάμων τοῦ Βασιλέως μας. Εὐρύ, θὰ μοι εἴπῃς ἴσως, τὸ θέμα καὶ μὴ ἀπαιτοῦν μεγάλην προσήλωσιν. Περιγραφαί, εὐχαί, ἐξάρσεις πατριωτικαὶ καὶ ἀναμνήσεις εἶνε τόσον εὔκολα πράγματα, ὥστε καὶ ἀπὸ τῆς γραφίδος ἀσθενοῦς δὲν θὰ ἐδυσκολεύοντο νὰ ἐκχυθῶσιν ἐκ τῶν λέξεων ἐκείνων τῶν ἠχηρῶν καὶ τετριμμένων, τῶν συνήθων εἰς τοιαύτας περιστάσεις, τόσαι ὥστε νἀποτελεσθῶσιν αἱ τρεῖς ἢ καὶ δύο τακτικαὶ στῆλαι τῆς Ἀθηναϊκῆς Ἠχοῦς.

Ναί, ἀλλὰ ἐγὼ ἔχω ἀντίθετον γνώμην. Διὰ νὰ πραγματευθῇ τις εὐρέα καὶ τετριμμένα θέματα καὶ νὰ μὴ γράψῃ ἀνιαρὰ πράγματα, εἶνε ἀνάγκη ἴσαἴσα μεγάλης προσοχῆς καὶ ἄκρας εὐδιαθεσίας. Ἐγὼ δὲ σήμερον ἔχω πυρετόν, τὸ σῶμά μου εἶνε λυμένον καὶ ἡ κεφαλή μου μὲ πονεῖ δυνατὰ — ἄχ, πῶς μὲ πονεῖ! Ἡ χείρ μου τρέμουσα μόλις εἰμπορεῖ νὰ κρατήσῃ τὴν γραφίδα. Τὸ πνεῦμά μου εἶνε ὡς ἐκείνη χαλαρόν, χαῦνον, ἄνευ ἰδεῶν . . . φωτεινῶν, οὔτε τὴν ἀρχὴν δυνάμενον νὰ συλλάβῃ οὔτε τὴν τάξιν νὰ διατηρήσῃ ἄρθρου καὶ μάλιστα πανηγυρικοῦ. Ἡ διάθεσίς μου εἶνε πολὺ πικρόχολος. Εὑρίσκω τὰ πάντα γύρω μου ἀνιαρά, σκοτεινά, σαχλά. Καὶ σήμερον μὲ τοὺς ἀργυροῦς γάμους κλεισμένος ἐγὼ καὶ ἀδιάθετος, κοντεύω νὰ καταντήσω δημοκρατικός,—πρᾶγμα τὸ ὁποῖον, μοῦ φαίνεται, μόνον ἀσθενὴς εἰμπορεῖ νὰ πάθῃ . . .

Καλὰ νὰ πάθω! Ἤθελα νὰ ὑπάγω προχθὲς εἰς τὸ θέατρον τῶν Κωμῳδιῶν, νὰ κλεισθῶ δηλαδὴ καλοκαιριάτικα μὲ χιλίους ἀνθρώπους, συναδέλφους ἐν ἀφροσύνῃ, μέσα εἰς στενὸν καὶ ἑρμητικῶς κεκλεισμένον χῶρον, διὰ νὰ ἴδω τὴν Δνα Βερώνην. Τί κάμνει ἡ περιέργεια! . . . Θὰ μου εἴπῃς ὅτι τὸ θέαμα ἤξιζε καὶ μεγαλητέραν θυσίαν καὶ ὅτι ὄχι μόνον ἡ πρώτη ἐμφάνισις δοκίμου ἀληθῶς καλλιτέχνιδος, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτῆς ἐνδιαφέρον τοῦ ἀθηναϊκοῦ κόσμου, τὸν ὁποῖον φαίνεται ὅτι κατέχει τώρα τὸ δαιμόνιον τοῦ θεάτρου, θἀπετέλουν ἐπαξίως ἓν καὶ δύο θέματα Ἀθηναϊκῆς ἠχοῦς. Ναί, ἀλλὰ ὄχι καὶ νὰ κρυολογήσῃ κανεὶς τόσον ἄσχημα διὰ νὰ γράψῃ δύο ἄρθρα, ὥστε εἰς τὸ τέλος νὰ μὴν εἶνε ἱκανὸς νὰ γράψῃ κανέν! . . .

Καὶ ὅμως πόσαι ἐντυπώσεις καὶ πόσαι νωπαὶ ἀναμνήσεις! Περιδινοῦνται ἀκαταπαύστως μέσα εἰς τὴν

Digitized by Google

κεφαλήν μου, χωρὶς νὰ θέλουν πλέον νὰ κατακαθήσουν, καὶ μὲ ὅλον τὸν πυρετὸν εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ ἠμπορεῦσα σήμερα νὰ γράψω περὶ Βερώνης ὡς Ἀδριανῆς Λεκουβρὲρ καὶ μάλιστα — μὴ φρίξῃς! — ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν κυρίαν Παρασκευοπούλου. Ἀλλὰ δὲν εἶνε ἡ ἡμέρα της σήμερον· πρέπει πρῶτον νἀντιλαλήσωμεν τὴν ἠχὼ τῶν ἀργυρῶν γάμων. Ἔπειτα ἄφησε νὰ την ἰδῶ μερικὰς φορὰς ἀκόμη καί, τὸ κυριώτερον, νὰ γείνω καλά.

Ἐλπίζεις τόρα νὰ με συγχωρήσουν οἱ ἀναγνῶσταί σου καὶ διὰ τὴν στήλην αὐτήν;

Σὲ ἀσπάζομαι ὁ σός

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

Η ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ[1]

Ἐπὶ τοῦ αἰσθήματος τῆς εὐσπλαγχνίας, αἴσθημα ὅπερ ἕκαστος ἄνθρωπος κέκτηται, δυνάμεθα νὰ βασίσωμεν τὴν εὐποιίαν, τὴν φιλανθρωπίαν, τὸν πρὸς τὴν δικαιοσύνην ἔρωτα καὶ πάσας τὰς πλέον κοινωνικὰς καὶ ὑψηλὰς ἀρετάς· ἀλλὰ διὰ μόνων τῶν παραγγελμάτων καὶ τῶν πομπωδῶν λέξεων ὀλίγον δυνάμεθα νὰ ἐπαυξήσωμεν τὸ αἴσθημα τοῦτο εἰς ὅντινα ὀλίγον, κατὰ δυστυχίαν, τὸ ἐδώρησεν ἡ φύσις· ἐν τούτοις δυνάμεθα νὰ χρησιμοποιήσωμεν τοῦτο ὅσον ὀλίγον καὶ ἂν εἶνε, ὅπως ἀποταθῶμεν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν πρὸς τὴν καρδίαν. Ἀληθὲς ἀφ' ἑτέρου ὅτι ἡ γλῶσσα τῆς καρδίας παράγει ζωηρὰς ἐντυπώσεις, ἀλλ' ὄχι διαρκεῖς· μία τραγῳδία κινεῖ εἰς δάκρυα ἀλλὰ δὲν πείθει· διὰ τοῦτο δὲν ἀφίνουσι διαρκῆ ἴχνη αἱ διαβατικαὶ αὗται τῆς καρδίας γοητεύσεις. Δέον ἐπομένως πρωτίστως νὰ ἐπιμείνωμεν, καταδεικνύοντες τὴν ἐκ τῆς ἀρετῆς ὠφέλειαν καὶ τὴν ἐκ τῆς κακίας βλάβην καὶ συνενοῦντες ὡς οἷόν τε πλεῖστον τὴν ἰδέαν τῆς ἀρετῆς μετὰ τῆς εὐτυχίας καὶ τὴν τῆς κακίας μετὰ τῆς δυστυχίας. Εὐκόλως δὲ δυνάμεθα νὰ καταδείξωμεν ὅτι ἐκ τῆς εὐτελεστέρας μέχρι τῆς μᾶλλον ὑπερόχου τοῦ βίου καταστάσεως ὠφελιμώταται εἰς τοὺς ἀνθρώπους εἶνε ἡ δικαιοσύνη, ἡ ἀλήθεια, ἡ ἀρετή. Ἂς ἀρυσθῇ ὁ ἔμπορος, ἂς ἀρυσθῇ ὁ βιομήχανος, μικρὸς ἢ μέγας, ἐκ τῶν ἠθικῶν παραγγελμάτων τοῦ φιλοσόφου καὶ ἐξ αὐτοῦ ἔτι τοῦ κηρύγματος τοῦ θείου λόγου, τὴν ἰδέαν ὅτι τὰ ἐκ τοῦ ἐμπορίου του ὠφέλη μείζονα ἔσονται ὅταν ἡ καλὴ πίστις, ἡ ἐπιμελεστέρα ἐργασία, ἡ περὶ τὰς ὑποχρεώσεις ἀκρίβεια ἔσονται μείζονες, ἂς παρασταθῇ δ' αὐτῷ ἀφ' ἑτέρου ὁποίας καὶ ὁπόσας δύναται νὰ ὑποστῇ ζημίας ἐὰν ἐπὶ τῆς κακῆς πίστεως καὶ τῆς ἀπάτης, αἷς ἕπονται ἡ περιφρόνησις καὶ ἡ πενία, θελήσῃ νἀνεγείρῃ τὸ οἰκοδόμημα τῆς τύχης του· οὐδὲν εὐχερέστερον ἢ τὸ νὰ διδάξῃ τις τὰς κοινωνικὰς ταύτας ἀρετάς, παριστῶν τοῖς ἀνθρώποις τὴν ἐκ τούτων ὠφέλειαν, καὶ τοῦτο, διότι τὸ μέσον τῆς τοιαύτης πειθοῦς εἶνε ἀναμφισβήτητον. Εἶνε τόσον ἀληθὲς ὅτι προκειμένου π. χ. περὶ τοῦ ἐμπορίου συμφέρον ἔχει ὁ μετερχόμενος αὐτὸ νὰ ἦ ἐφωδιασμένος διὰ τῶν εἰς τὸ στάδιον τοῦτο ἀπαιτουμένων ἀρετῶν — αἵτινες, ἄλλως τε, ὅλαι ὁμοῦ συγκεφαλαιοῦνται εἰς τὴν καλὴν πίστιν, — ὥστε ἐν αἷς χώραις τοῦτο ἀνθεῖ, αἱ ἀρεταὶ αὗται ἀπαντῶσιν εἰς ὕψιστον βαθμὸν ἀνεπτυγμέναι καὶ τοσοῦτον ἀναγκαῖαι εἶνε, ὥστε ἄνευ αὐτῶν ἀδύνατος ἀπεδείχθη ἡ ὕπαρξις εὐρώστου καὶ ἐκτεταμένου ἐμπορίου. Τὸ αὐτὸ δύναται νἀποδειχθῇ καὶ διὰ πάσας τὰς λοιπὰς τοῦ βίου καταστάσεις. Ἀλλ' ἤθελεν ἴσως θεωρηθῇ πολὺ ταπεινὸς ὁ τρόπος οὗτος τοῦ διδάσκειν τὴν ἀρετήν. Οὐδὲν οὐδέποτε θέμα εἶνε χυδαῖον, ἐὰν ὁπωσδήποτε διδάσκῃ. Μὴ ἀποστέργετε, ἱεροκήρυκες καὶ ἠθικολόγοι, νὰ κατέρχεσθε καὶ μέχρι τῶν τελευταίων τάξεων τοῦ Λαοῦ. Καὶ πῶς! ἆρα δὲν εἶνε ἅπαντες οἱ ἄνθρωποι ἀρκετὰ σπουδαῖον ἀντικείμενον τῶν βλέψεων καὶ τῆς διδαχῆς τοῦ φιλοσόφου; Μὴ τὸ ῥίχνετε τόσον εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐπὶ τοῦ προκειμένου! κατηχεῖτε πάσας τῆς κοινωνίας τὰς τάξεις· μὴ ἀποτροπιάζεσθε τὰς λεπτομερείας· διδάσκετε καὶ μὴ ἐπιδείκνυσθε. Ἡ διδασκαλία τῆς ἠθικῆς, ἵνα ἐπαξίως αὐτῆς καρποφορήσῃ, δέον νὰ περιλαμβάνῃ ὅλην τὴν κοινωνίαν. Ἂς εἴμεθα ἔστω καὶ χυδαῖοι ῥήτορες καὶ συγγραφεῖς, δὲν σημαίνει, ἀρκεῖ νὰ ἐπαυξήσωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀγαθῶν. Οὐχὶ ἐπομένως τοσοῦτον εὐεργετεῖ τὴν κοινωνίαν ὅστις θέτει τὰς γενικὰς τῆς ἠθικῆς ἀρχάς, ὅσον ὁ ὑποδεικνύων τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν εἰς τὰ καθέκαστα· καταδεχθῆτε λοιπόν, ῥήτορες καὶ ἠθικολόγοι, νὰ κατέλθητε μέχρι τοῦ πτωχοῦ οἰκογενειάρχου καὶ καταδείξατε τούτῳ ὅτι, ὅπερ πρῶτον πρέπει νὰ ἐπιδιώξῃ ἐν τῇ κοινωνίᾳ κέρδος, εἶνε ἡ τῆς οἰκογενείας του ἀγάπη, διδάξατε δ' αὐτὸν πῶς δύναται νὰ ἐπιτύχῃ τοῦτο. Καταδείξατε αὐτῷ ὅτι ἀληθὲς ἔχει συμφέρον νἀποκαταστήσῃ τὴν οἰκογένειάν του εὐτυχῆ, καὶ ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν ἂς μάθῃ τίνι τρόπῳ θὰ κατορθώσῃ τοῦτο. Παρ' ὑμῶν ἐπίσης ἡ σύζυγος ἂς διδαχθῇ πῶς δύναται νὰ εἶνε πρὸς τὸν σύζυγον ἀρεστὴ καὶ πρὸς τὰ τέκνα αὐτῆς ἀγαπητή, ἂς μάθωσι δ' ἀφ' ἑτέρου ταῦτα νὰ ὑποκύπτωσιν εἰς τὴν τάξιν τῆς οἰκογενείας, νὰ μὴ ὦσιν ἀνωφελῆ αὐτῆς μέλη, νὰ τρέφωσι τὴν δέουσαν πρὸς τὰς εὐεργεσίας εὐγνωμοσύνην καὶ νὰ φέρωσι τὸν πρέποντα πρὸς τὸ γῆρας σεβασμόν. Ἀλλὰ μὴ ἀπαγγέλλετε, μὴ μεγαληγορεῖτε· πείθετε. Ἀπεικονίσατε τὴν εὐτυχίαν μιᾶς οἰκογενείας, ἐν ᾗ οὗτος μὲν εἶνε πατήρ, αὐτὴ δὲ μήτηρ, ταῦτα τέκνα, ἐκεῖνος σύζυγος, ἐκείνη σύζυγος, ἀλλ' ἅπαντες φίλοι καὶ ἀλλήλοις ἀγαπητοί, ἅπαντες εἰς ἕνα καὶ μόνον ἀποβλέποντες σκοπόν, εἰς τὴν ἁρμονίαν καὶ τὴν γενικὴν τῆς οἰκογενείας

1 Τέλος. Ἴδε σελ. 235

Digitized by Google

εὐημερίαν· ἀναπτύξατε ὁπόσον ἕκαστος τούτων δέον νὰ συνεισφέρῃ εἰς τὴν κοινὴν εὐτυχίαν· καταδείξατε πόσα ἀναγκαίως προέρχονται ἄτοπα ἐκ τῆς ἐσφαλμένης ἰδέας, ἣν οἱ ἄνθρωποι ἐνίοτε σχηματίζουσι περὶ τῆς θέσεως τὴν ὁποίαν κατέχουσιν εἰς τὰ οἰκογενειακὰ αὐτὰ βασίλεια. Ἱστορήσατε τὴν εἰκόνα μιᾶς οἰκογενείας, ἐν ᾗ ἡ ἔρις ἀνακινεῖ τὴν καταχθόνιον αὐτῆς δᾷδα, τὰ μέλη τῆς ὁποίας ἐν πείσματι καὶ ὑπούλῳ χαιρεκακίᾳ καθημερινῶς ἀλλήλοις ἀναστρέφονται, ἔνθα ἄπειρα μικρά, ἀλλ' ἐπάρατα πάθη, ἀντικαθιστῶσι τὴν χάριν καὶ τὴν καλοκαγαθίαν. καὶ τὴν εἰκόνα ταύτην παραβάλετε πρὸς ἐκείνην ἑτέρας οἰκογενείας ἀγαθῶν καὶ φίλων, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὰ οἰκογενειακὰ αἰσθήματα καὶ ἡ ἀφελὴς συμπάθεια βασιλεύουσι, καὶ θέλετε ἴδῃ ἂν ὑπάρχῃ ὁ ἱκανὸς νὰ μὴ συγκινηθῇ ἐκ τῆς παραβολῆς ταύτης.

Διδάξατε ἐπίσης πρὸς τὸν δικαστὴν τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀκεραιότητα, ἀλλὰ μὴ κεραυνοβολῆτε αὐτὸν διὰ τοῦ ἀσαφοῦς ὅρου τοῦ καθήκοντος. Πείσατε μᾶλλον τοῦτον καὶ ὑποδείξατε αὐτῷ τοὺς κινδύνους τοὺς παρομαρτοῦντας εἰς τὰ ἐλαττώματα τῆς θέσεώς του. Ὑποδείξατε αὐτῷ τὴν ἀπώλειαν τῆς φήμης καὶ τῆς ὑπολήψεως. Ὑποδείξατε αὐτῷ τὸν ταύτην παρακολουθοῦντα ἐξευτελισμόν, ἐξ οὗ ἡ περιφρόνησις, ἐξ οὗ ἡ τύψις τοῦ συνειδότος, ἐξ οὗ ἡ μικρὰ τῶν ἀνθρώπων ἐκτίμησις πρὸς τὴν ἀξιοπρέπειαν ἐκείνην, εἰς ἣν μετὰ μόχθων ἀπέβλεψεν ἵνα ὑπερέχῃ αὐτῶν καὶ ἥτις, ἑπομένως, εἰς οὐδὲν ἄλλο τῷ ἐχρησίμευσεν, ἀνυψώσασα τοῦτον, εἰμὴ εἰς τὸ νὰ τὸν καταστήσῃ ἔτι μᾶλλον κατώτερον καὶ ὑποχείριον αὐτῆς. Ἂς μάθῃ δὲ παρ' ὑμῶν ὅτι δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ θάρρος ἔνθα ὑπάρχουσι κηλῖδες, καὶ ὅτι τὸ τίμιον καὶ λελογισμένον θάρρος εἶνε εἴπερ τι καὶ ἄλλο ἀναγκαῖον εἰς τοιαύτην ὑψηλὴν θέσιν, καθ' ἧς οἱ ἄνθρωποι, οἱ μηδεμίαν ἀνεχόμενοι ὑπεροχήν, ἐπιζητοῦσι πάντοτε νὰ βάλλωσι, καὶ ὅτι εἰς τοὺς ἔχοντας τὴν κακόβουλον ταύτην διάθεσιν ἡ ἔλλειψις τοῦ θάρρους, ἐκ μέρους τοῦ προσβαλλομένου, ἐπαυξάνει τὴν πρόθεσιν τῆς προσβολῆς.

Εἶτα λάβετε ὡς ἀντικείμενον — μεγίστης μάλιστα τὴν σήμερον παρ' ἡμῖν σπουδαιότητος — τὸν πολιτικὸν ἄνδρα καὶ καταδείξατε τούτῳ ὅτι ἵνα ἡ φιλοδοξία ὑφ' ἧς διαφλέγεται ᾖ δικαία καὶ ἐπαινετή, σκοπὸν μόνον πρέπει νὰ ἔχῃ τὸ ἀγαθὸν τῆς πατρίδος, ἧς τὸ συμφέρον, πεδίον καὶ στάδιον τῆς φιλοδοξίας του, ἀποτελεῖ καὶ τὸ ἴδιον αὐτοῦ. Διδάξατε ἑπομένως τοῦτον ὄχι μόνον νὰ μὴ κάμνῃ οὐδεμίαν ἐπιζήμιον διὰ τὴν πατρίδα διάκρισιν μεταξὺ τοῦ πρώτου καὶ τοῦ δευτέρου, ἀλλὰ καὶ ἐν ἀνάγκῃ νὰ θυσιάζῃ προθύμως τὰς προσωπικὰς αὐτοῦ βλέψεις εἰς τὸ γενικὸν τοῦ ἔθνους καλόν. Παραστήσατε αὐτῷ τὴν μεγάλην ἠθικὴν εὐθύνην ἣν ἐπάγεται ἡ θέσις αὐτοῦ καὶ αἱ πράξεις του, τ' ἀποτελέσματα τῶν ὁποίων καὶ ἐπὶ γενεὰς ὁλοκλήρους θὰ εἶνε ἴσως ἐπαισθητὰ καὶ εἰς τὰ ἴδια αὐτοῦ τέκνα καὶ διδάξατε πρὸ πάντων τοῦτον ὅτι πρώτιστον συμφέρον ἔχει, ἵνα εἰς τὸ πεδίον τῶν κατὰ τῶν ἀντιπάλων αὐτοῦ ἀγώνων, φέρῃ ὡς μόνα ὅπλα τὴν λογικὴν καὶ τὴν ἀλήθειαν, διότι ἂν ἄλλως πράττῃ, καὶ οἱ ἄλλοι κατ' αὐτοῦ θὰ χρησιμοποιήσωσι τὰ τῆς κακῆς αὐτοῦ πίστεως μέσα. Ἀποδείξατε δὲ τέλος αὐτῷ ὅτι οὐδεμία δόξα εἶνε ἀνταξία τοσούτων μόχθων, ἐὰν δὲν σκοπῇ τὸ κοινὸν συμφέρον, οὗ μόνου ἡ ἐπιδίωξις συνεπάγεται τῶν ἐπιγόνων τὸν αἶνον.

Μεταβῆτε κατόπιν, ἐὰν θέλετε, εἰς τὴν ἠθικὴν τοῦ ἀνθρώπου τῶν γραμμάτων, καὶ ἀποδείξατε αὐτῷ ὅτι ὁ κόμπος, ἡ κακοβουλία, ἡ δυσμένεια, καὶ οἱ ὀπισθολογισμοὶ δύνανται νἀμαυρώσωσι καὶ τὴν λαμπροτέραν φήμην, ὅτι δὲ ἡ ἀφέλεια καὶ ἡ μετριοφροσύνη, παρακολουθούμεναι ὑπὸ εὐρείας διανοίας, εἶνε τὰ κατ' ἐξοχὴν ἐπικοσμοῦντα καὶ καταυγάζοντα τὰ χαρίσματα τοῦ πνεύματος καὶ τὰ καθιστῶντα ἀξιοσεβάστους καὶ ἀγαπητοὺς τοὺς ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων.

Εἶτα τέλος διατρέξατε ὅσας μᾶλλον ἐγκρίνητε τοῦ βίου καταστάσεις καὶ εἰς τὴν ἐξέτασιν ἑκάστης τούτων ἀκολουθήσατε τὴν ἰδίαν μέθοδον, ἀναμιγνύοντες πάντοτε τὴν γλῶσσαν τῆς καρδίας πρὸς τὴν τῆς λογικῆς καὶ τῆς ἀναλύσεως, διότι οὕτω καὶ μόνον δύνασθε νὰ ἐκμεταλλευθῆτε πάντα τὰ μέσα τῆς πειθοῦς ἐπὶ τοῦ προκειμένου.

Ἐὰν δὲ πραγματευόμενος πάσας τοῦ βίου τὰς περιστάσεις καὶ ἐξετάζων ὅλας τὰς λεπτομερείας ἑκάστης τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων, ἤθελε κατὰ τύχην συναντήσει περίστασίν τινα ἀναιροῦσαν τὸ ἀνωτέρω σύστημα, καθ' ἣν ἡ ἀρετὴ ἔφερε βλάβην, τότε ὁ εὐαίσθητος καὶ πεφωτισμένος φιλόσοφος ἢ ἱεροκῆρυξ καθῆκον ἔχει νὰ ῥίψῃ πυκνότατον πέπλον ἐπὶ τοῦ τοιούτου τέρατος, ἵνα μὴ οἱ ἄνθρωποι ἀναγάγωσιν εἰς σύστημα μονομερῆ γεγονότα καὶ πιστεύσωσιν ὠφέλιμον τὴν κακίαν, διότι εἰς περίστασίν τινα ὑπῆρξεν ἴσως τοιαύτη. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἅπασα ἡ ἀνθρωπότης ἀναφωνεῖ: ἀπόκρυψον, ἀπόκρυψον! ἅπασα ἡ ἀνθρωπότης συμφέρον ἔχει ἵνα αἱ τοιαῦται ἀποτρόπαιοι ἀσυνέπειαι καὶ ἀντιφάσεις, ἐξ ἐσφαλμένων προερχόμεναι συστημάτων, ἐνταφιάζωνται εἰς τὰ ψηλαφητότερα σκότη. Ἀλλ' ἐὰν ποτε παρουσιασθῇ ἡ ἀνάγκη νἀντιμετωπίσωμεν τοιοῦτόν τι γεγονός, μὴ ὀπισθοχωρῶμεν ἀλλ' ἀντεπεξέλθωμεν κατὰ τούτου διὰ τῆς λογικῆς. Οὐχί· ἡ φύσις δὲν μᾶς ἔπλασε τόσον δυστυχεῖς! ἅπασαι αἱ κακίαι εἶνε κατὰ βάθος οἱ σάρακες, οἱ καταβιβρώσκοντες τῆς κοινωνίας τὰς βάσεις, ἅπασαι δὲ αἱ ἀρεταί, ἐν γένει λαμβανόμεναι, εἶνε χρήσιμοι καὶ ἐπωφελεῖς εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἐξ οὗ πρόδηλον ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ἀληθὲς ἔχει συμφέρον νὰ μὴ δίδῃ τὸ κακὸν παράδειγμα καὶ νἀκολουθῇ

Digitized by Google

τὴν ἀρετήν! Ἐκ τῆς ἀνθρωποκτονίας μέχρι τοῦ ψεύδους εὐκόλως δυνάμεθα νἀποδείξωμεν ὅτι ἡ ἡμετέρα ἀληθὴς καὶ μόνιμος ὠφέλεια ἀπαιτεῖ νὰ μὴ φονεύωμεν τοὺς ὁμοίους μας καὶ νὰ μὴ ἀπατῶμεν αὐτούς. Οἱ νόμοι τιμωροῦσι τὸν φονέα, ἀντισταθμίζοντες διὰ μείζονος ἢ ὁμοίου τοὐλάχιστον πόνου τὴν βάρβαρον ἡδονὴν ἣν δύναται νὰ προξενήσῃ ἡ καταστροφὴ ἑνὸς ὄντος ὁμοίου μὲ ἡμᾶς. Δὲν εἶνε ἀνάγκη πολλῆς φιλοσοφίας οὔτε ἀποκαλύψεως ἵνα πεισθῇ τις περὶ τούτου. Τὸ ψεῦδος, ἀφ᾽ ἑτέρου, ἀκολουθεῖ ὁ περίγελως, ἡ ἐγκατάλειψις, ἡ περιφρόνησις, ὁ ἐξευτελισμός, πάντα δὲ τὰ κακὰ ταῦτα ὑπὲρ τὸ δέον ἀντισταθμίζουσι τὸ καλόν, ὅπερ ἐκ τοῦ ἐλαττώματος τούτου δύναται τυχὸν νὰ προέλθῃ.

Ἀναζητήσατε ὄντως τὸν ἐν ἑκάστῃ κοινωνικῇ τάξει εὐτυχῆ, καὶ θέλετε εὕρῃ ὅτι τοιοῦτος εἶνε ὁ καλῶς ἀντιληφθεὶς τὰς ἀρχὰς τῶν ἀληθῶν αὐτοῦ συμφερόντων, καὶ κεκτημένος πάσας τὰς σχετικὰς εἰς τὴν κοινωνικὴν αὐτοῦ θέσιν ἀρετάς. Τίς ὄντως ὁ ἐν γένει εὐτυχής; ὁ κακολόγος, ὁ ἀγνώμων, ὁ φθονερός, ὁ ὕπουλος, ὁ κίβδηλος, ὁ ἄδικος, ὁ προπέτης, ὁ ἀγροῖκος, ὁ δύστροπος, ὁ μοχθηρός, ὁ σκληρός, ὁ ὑπερήφανος, ἢ ὁ ἀγαθός, ὁ εὐγνώμων, ὁ εὐγενής, ὁ εὔχαρις, ὁ ἀληθής, ὁ δίκαιος, ὁ ἀφελής, ὁ φιλάνθρωπος, ὁ μετριόφρων, ὁ τίμιος; Ἄνθρωπε ἀναίσθητε, ἄνθρωπε πεπωρωμένε, ἄνθρωπε ἀπολιθωμένε, λάβε ἀνὰ χεῖρας τὸ μέτρον, μέτρησον καὶ στάθμισον μετ᾽ ἀκλονήτου ψυχραιμίας τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν κακίαν καὶ θέλεις ἴδῃ ποῦ ἡ πλάστιγξ θὰ κλίνῃ.

Μὲ ἐρωτᾷς ἤδη τί εἶνε ἀρετή; Ἡ κοινωνικὴ ἐκείνη μέθοδος σοὶ ἀπαντῶ, ἥτις θέλει σὲ καταστήσει διαρκῶς εὐτυχῆ. Μὲ ἐρωτᾷς, τί ἐστι κακία; Ἡ ἀλληλουχία ἐκείνη τῶν πράξεων, ἥτις θᾶττον ἢ βράδιον θέλει παρασκευάσει τὴν δυστυχίαν σου.

★

Εἰς πάσας τὰς ἀνωτέρω ἐκτεθείσας σκέψεις περὶ τοῦ τρόπου τοῦ διδάσκειν τὴν ἠθικήν, ὡς βάσιν ἐλάβομεν τὴν ἰδέαν, ὅτι ἡ ἠθικὴ δέον νὰ εἶνε τὸ μόνον θέμα τῆς ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος διδασκαλίας τῶν ἱεροκηρύκων καὶ ὅτι αὐτή, εἴτε ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου, εἴτε ὑπὸ τοῦ ἱεροκήρυκος διδασκομένη, ἀνάγκη νὰ διδάσκεται κατὰ τρόπον πρακτικόν. Ἐὰν ἡ ἠθικὴ ἀποτελῇ τὸν κώδηκα τῶν κανόνων ἐκείνων, καθ᾽ ἃς δέον οἱ ἄνθρωποι νὰ κανονίζωσι τὰς πράξεις των, πρόδηλον ὅτι ὁ τρόπος τῆς διδασκαλίας αὐτῆς πρέπει νὰ εἶνε ἀνθρώπινος. Ἡ διδασκαλία τῶν δογμάτων καὶ τῶν λοιπῶν θεολογικῶν ζητημάτων τῆς θρησκείας, ἀλλαχοῦ δέον νὰ ἐπιζητῇ στάδιον ἐνεργείας· ὁ ἄμβων μόνον εἰς τὴν πρακτικὴν διδασκαλίαν τῆς ἠθικῆς ἀνάγκη νἀποβλέπῃ, ἐὰν σκοπὸν προτίθεται τὴν ἠθικὴν τοῦ κοινοῦ ὠφέλειαν. Ὁποίαν ὄντως ἠθικὴν ὠφέλειαν δύναται νὰ ἀρυσθῇ τὸ κοινὸν ἐκ τοῦ κηρύγματος τοῦ Θείου Λόγου, ὅταν οὗτος ἔχῃ ὡς ἀντικείμενον ἐπὶ παραδείγματι τὸ τρισυπόστατον τῆς θεότητος, τὴν μέλλουσαν ζωὴν καὶ ἄλλα παραπλήσια δογματικὰ ἢ θεολογικὰ ζητήματα; Χρησιμεύουσιν ἴσως ταῦτα πρὸς ἐπικύρωσιν καὶ ἐνίσχυσιν τῶν ἀνθρωπίνων ἀρετῶν· ἀλλὰ προφανέστατον ὅτι διὰ νὰ ἐνισχυθῶσιν αἱ ἀρεταὶ αὗται, δέον πρῶτον νὰ ὑπάρχωσιν ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν ἀνθρώπων. Μόνον δὲ διὰ τοιούτου πρακτικοῦ διδασκαλίας τρόπου, δύνανται ἐν αὐτῇ νὰ ἐγχαραχθῶσιν. Ἦ μήπως ἡ ἠθικὴ στερεῖται ἀρκούσης ἐσωτερικῆς ἀξίας, ὥστε νὰ ἔχῃ ἀνάγκην τοῦ κύρους τῆς νεφελώδους φιλοσοφίας καὶ τῆς ἀκροσφαλοῦς θεολογίας; Δὲν εἶνε δὲ καταφανές, ὅτι ἐπὶ τοῦ κύρους αὐτῶν βασιζομένη, ἀνάγκη νὰ παρακολουθῇ τὰς καιρικὰς καὶ τοπικὰς τούτων περιστάσεις καὶ νὰ ὑποβάλλεται εἰς διακρίσεις ἡ Ἠθική, ἥτις ἐν παντὶ χρόνῳ καὶ τόπῳ πρέπει νὰ εἶνε μία καὶ ἡ αὐτή. Τὸ νὰ εἶνε οἱ ἄνθρωποι διῃρημένοι εἰς θρησκεύματα καὶ ταῦτα πάλιν εἰς διάφορα δόγματα, εἶνε πρᾶγμα ὅπερ ἠδύνατό τις νὰ εὐχηθῇ νὰ μὴ ὑπῆρχεν, ἀλλὰ τὸ νὰ ἔχωσι διάφορον γνώμην ἐπὶ τῶν ἁπλουστέρων τῆς ἠθικῆς ζητημάτων, εἶνε πρᾶγμα ἀποτρόπαιον καὶ ἐπικίνδυνον. Δὲν ἀρνούμεθα ὅτι ἕκαστον θρήσκευμα ἔχει τὰς δογματικὰς αὐτοῦ ἀνάγκας, τὰς ὁποίας δὲν δύναται νὰ παραμελήσῃ, ἀλλ᾽ ἰσχυριζόμεθα, καὶ τοῦτο σημειωτέον καλῶς, ὅτι τὸ ἀπὸ ἄμβωνος κήρυγμα δέον νὰ περιστρέφηται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν πρακτικὴν διδαχὴν τῆς ἠθικῆς, καὶ ἀρυόμενον ἔστω τὸ ἀντικείμενόν του ἐκ τῶν ἰδίων θεμάτων, νὰ μεταδίδῃ τοῦτο εἰς τὸν λαὸν ὑπὸ τὸν πρακτικώτερον τύπον· οὕτω δὲ πράττων ὁ ἱεροκῆρυξ καὶ εἰς τὴν διδαχὴν αὐτοῦ θέλει δίδει γενικώτερον χαρακτῆρα, ὅπερ σπουδαῖον σήμερον διὰ τὴν κοινὴν ὠφέλειαν, καὶ τὰς τυχὸν ἐλλείψεις τοῦ δόγματος θέλει καθιστᾷ ἧττον ἐπαισθητάς. Τὴν ὀρθότητα δὲ τούτου ἀπέδειξεν αὐτὴ ἡ πεῖρα τῶν αἰώνων. Ἐκ τῆς ὑψηλῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας εἰς τὸν κόσμον μετεδόθη ὅ,τι ἦτο δυνατὸν οὕτως ἐξ αὐτῆς νἀρυσθῇ καὶ οἱ ἄνθρωποι ὑπῆρξαν καὶ εἶνε ἐφ᾽ ὅσον δύνανται ἀνθρωπίνως, χριστιανοί· ἀλλ᾽ ἐὰν ἔπρεπε νὰ περιμείνωσιν ὅπως πρὸς τὸν Χριστὸν ἢ τοὺς ἁγίους ὁμοιάσωσι διὰ νὰ κληθῶσι χριστιανοί, δὲν ἤθελον ἀπελπισθῇ ἐκ τῆς διδασκαλίας τοῦ χριστιανισμοῦ;

Ἡ ἀνωτέρω δὲ μέθοδος τοσοῦτον μᾶλλον δέον νἀκολουθῆται, καθόσον ἡ παρατήρησις διδάσκει ὅτι πλείονα εἶνε τὰ ἐλαττώματα καὶ αἱ κακίαι, αἱ ἐκ τῆς ἀμαθίας ἢ ἐκ τῆς μοχθηρίας πηγάζουσαι. Τὰ πάθη διηνεκῶς καὶ ἀκατασχέτως ἑλκύουσιν ἡμᾶς διὰ τῆς παραστάσεως ποικίλων ἀγαθῶν καὶ χιμαιρικῶν ὠφελημάτων. Πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ σκοπέλου τούτου τὸ πᾶν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔγκειται εἰς τὴν μέχρι τῶν τελευταίων

Digitized by Google

λεπτομερειῶν ἀκριβῆ ἐκτίμησιν τῆς ἐκ τῶν ἡμετέρων πράξεων προελευσομένης βλάβης ἢ ὠφελείας. Ἀλλ' ἡ ἀνθρώπινος διάνοια, συλλήβδην θεωρουμένη, στερεῖται τῆς ἀπαιτουμένης δυνάμεως ὅπως συλλάβῃ πάντα τὰ διδόμενα πρὸς λύσιν τῶν τοιούτων τῆς ἠθικῆς προβλημάτων, ἐξ οὗ τὸ φαινόμενον ὅτι συνήθως ἐκ τῶν δεδομένων τούτων λαμβάνει ὑπ' ὄψιν αὐτῆς μόνον ὅσα ἡ ἐξωτερικὴ μορφή, αἱ περιστάσεις ἢ ἡ σύμπτωσις παρουσιάζουσιν αὐτῇ, ἐκ τούτου δὲ πάλιν καὶ τὸ ὅτι, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἡ ἀνωφελὴς μετάνοια εἶνε τὸ φυσικὸν ἐπακολούθημα τῆς ἐσφαλμένης λύσεως τῶν προβλημάτων τούτων. Ὁ φιλόσοφος λοιπὸν ἢ ὁ ἱεροκῆρυξ ἐκεῖνος, ὅστις ἤθελεν ἀναλάβῃ νἀναπτύξῃ ἡμῖν καὶ τὰς μᾶλλον ἀπωτέρω συνεπείας τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων καὶ νὰ παραστήσῃ τῇ ἀνθρωπίνῃ διανοίᾳ τὴν γενεαλογίαν, οὕτως εἰπεῖν, τῶν πράξεων τούτων, ἤθελε βεβαίως ἀπαλλάξει τὴν κοινωνίαν ὅλων τῶν ἐκ τῆς ἀμαθείας προερχομένων κακῶν, τουτέστι ἐκ τοῦ μεγαλειτέρου αὐτῶν μέρους. Ἐθιζομένων δ' οὕτω τῶν ἀνθρώπων τοιαύτην νἀκολουθῶσι μέθοδον ὅταν ἐπὶ τῶν ζητημάτων τῆς ἠθικῆς σκέπτωνται, ἤθελεν ἴσως ἐν βραχεῖ ἀποβῇ κοινὴ ἡ θεία αὕτη ἐπιστήμη, ἡ ἀποκαθιστῶσα τὸν ἄνθρωπον τίμιον καὶ ἐνάρετον διὰ συλλογισμῶν, ὅπερ θέλει νὰ εἴπῃ, ἐκ πεποιθήσεως, καὶ ἐκ πεποιθήσεως θέλει νὰ εἴπῃ, ἐκ σταθερῶν ἀρχῶν. Τότε δὲ οὐχὶ πλέον τόσον ἀσαφεῖς καὶ σκοτειναὶ ἤθελον ἐν γένει εἶσθαι, ὁποῖαι σήμερον εἶνε, παρὰ τῷ κοινῷ τῶν ἀνθρώπων, αἱ περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας ἰδέαι, ἀλλὰ ζήτημα ὀλίγων καὶ ἁπλῶν συλλογισμῶν. Τοῦτο δὲ θὰ καθίστα ἐναρέτους τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὅταν ἔτι ἤθελον εἶσθαι ἐστερημένοι παντὸς ἠθικοῦ αἰσθήματος. Ἀφ' οὗ ὅμως τῶν τοιούτων αἰσθημάτων δὲν ἀμοιροῦσι, τί ἄλλο ἀπαιτεῖται ὅπως καταστήσῃ τις ἐναρέτους τοὺς ἀνθρώπους, ἐμπνεύσῃ δ' αὐτοῖς τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ μῖσος πρὸς τὴν κακίαν, εἰμὴ τὸ νὰ παύσῃ πλέον ἡ ἠθικὴ ἀπὸ τοῦ νὰ εἶνε ὁτὲ μὲν τραγική, ὁτὲ δὲ κωμικὴ ἀπαγγελία, ἀναζητήσῃ δὲ τὰς ἀρχὰς αὐτῆς ἐκ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων καὶ οὐχὶ νὰ στηρίζηται ἐπὶ ἐπισφαλῶν ἐπιχειρημάτων, ἐκ τοῦ νεφελώδους κόσμου τῆς μεταφυσικῆς καὶ τῆς ἀποκαλύψεως ἐξημμένων; Ἑδραιώσωμεν τὴν ἠθικὴν ἐπὶ τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν πραγμάτων, οὐχὶ ἐπὶ τῶν λέξεων καὶ ἐπὶ τῶν μύθων. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι αἱ ἀτέλειαι αἱ παρομαρτοῦσαι εἰς πάντα τὰ κοινωνικὰ καὶ θρησκευτικὰ συστήματα, ἀτέλειαι ὁτὲ μὲν ἀναγκαῖαι καθὸ συνέπειαι τῆς ἀνθρωπίνης σμικρότητος, ὁτὲ δὲ αὐθαίρετοι ὡς φυσικὰ ἐπακολουθήματα τῆς ἀδιακόπου σειρᾶς τῶν ἀνθρωπίνων πλανῶν, παρεμβάλλουσιν ἐνίοτε ἐμπόδια εἰς τὴν διάγνωσιν τῶν ἡμετέρων καθηκόντων καὶ παράγουσιν ἀντιφάσεις μεταξὺ τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἑτέρου τούτων· ἀλλ' αἱ περιπτώσεις αὗται εἶνε, ἐν συνόλῳ, τοσοῦτον ὀλίγαι καὶ τοσοῦτον ἀσυνήθεις, ὥστε ἐλαχίστην δύνανται νὰ ἔχωσιν ἐπιρροὴν εἰς τὸν σχηματισμὸν καὶ τὴν παρακολούθησιν ἑνὸς φιλοσοφικοῦ ἢ θρησκευτικοῦ συστήματος ἠθικῆς· ἀρκεῖ νὰ ἐννοήσῃ καλῶς, ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῶν, τὰς συνηθεστέρας καὶ σπουδαιοτέρας τῆς ἠθικῆς ἀρχάς, ὅπως μεγίστην παράσχῃ τῇ κοινωνίᾳ ἐκδούλευσιν, ὁ φιλόσοφος ἐκεῖνος, ὅστις ἤθελεν ἀναλάβῃ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ τοιούτου συστήματος καὶ ὁ ἱεροκῆρυξ ὅστις ἤθελεν ἐπιχειρήσῃ νὰ τὸ διδάξῃ.

*

Οἱ ἀρχαῖοι, ὡς ἐν ἀρχῇ ἐποιήσαμεν νύξιν, ἀνήγειρον τὰ Ἠθικὰ αὐτῶν συστήματα ἐπὶ ὑψηλῶν καὶ θαυμασίων εἰκόνων. Τὸ πᾶν παρ' αὐτοῖς ἦτο ἐνθουσιασμός· αἱ ἀρεταὶ ἅπασαι ἦσαν γίγαντες. Σπανίως ἐσυλλογίζοντο· σχεδὸν πάντοτε ἦσαν ποιηταί. Ὁ χριστιανισμὸς κατέστησε τὴν ἠθικὴν σχεδὸν ἀπρόσιτον περιβαλὼν αὐτὴν διὰ θείου μεγαλείου, καὶ δὲν ἤθελε σχεδὸν ὑπάρχει διὰ τὸ πλεῖστον τῶν ἀνθρώπων, ἐὰν δὲν ἤθελε λεληθότως καταβιβασθῇ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἔνθα ἀνύψωσεν αὐτήν, ἐπὶ τῆς γῆς ὅπου ὑπάρχουσιν οἱ ἄνθρωποι, δι' οὓς ἐνομοθετήθη. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἡ ἠθικὴ φαίνεται ὑποβαλλομένη εἰς τὴν ψυχρὰν λογικὴν καὶ τὴν ἀκριβῆ ἀνάλυσιν. Ἡ ἠθικὴ τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὰς χεῖρας τῶν σκαπανέων τοῦ Χριστιανισμοῦ καθίσταται ἀνεφάρμοστος. Ἐκ δὲ τῶν δύο ἄλλων μεθόδων, οὔτε ἡ μὲν οὔτε ἡ δὲ εἶνε ἴσως ἡ κατάλληλος ἐπὶ τοῦ προκειμένου. Ἡ τῶν ἀρχαίων ἀπειργάζετο ὑπερηφάνους στωϊκούς, ἀνθρώπους οἱονεὶ ὑπερανθρώπους, τέρατα οὕτως εἰπεῖν ἀρετῆς. Ἀλλὰ τοῦτο ἦτο ἀποτέλεσμα μιᾶς εὐρωστίας ἐνθουσιασμοῦ, ὅστις οὐδέποτε δύναται νὰ εἶνε κοινὸς καὶ ἡ ἠθικὴ πρέπει πρὸ πάντων νὰ εἶνε κοινή. Ἡ ψυχρὰ ἀφ' ἑτέρου ἀνάλυσις ἐνίων ἐκ τῶν νεωτέρων φιλοσόφων, φέρει ἐν ἑαυτῇ τὸ ἄτοπον ὅτι προκαταλαμβάνει τοὺς ἀνθρώπους κατὰ τῶν ἰδίων αἰσθημάτων, καὶ ὠθεῖ τούτους νὰ ὑπολογίζωσι τὰς πράξεις τοῦ βίου των διὰ τῆς ἀκριβολόγου ἐκείνης ἐξετάσεως, δι' ἧς λύονται τὰ μαθηματικὰ προβλήματα. Ἀλλὰ τοιούτῳ τρόπῳ δὲν ἤθελον καταστραφῇ ἢ τοὐλάχιστον κατὰ πολὺ ἐλαττωθῇ τὰ αἰσθήματα τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, αἰσθήματα τὰ ὁποῖα ἐν συνόλῳ ἀποτελοῦσι τὴν ἡμετέραν εὐτυχίαν, ἀλλὰ καὶ τὰ ὁποῖα, ἓν πρὸς ἓν λαμβανόμενα, δυσκόλως δύνανται νἀντιστῶσιν εἰς τὴν ξηρὰν τῆς λογικῆς ἀνάλυσιν; Δυσχερὴς ὁ μηδέποτε ὑπὸ τῆς καρδίας του ἀπατηθείς· ὁ τοιοῦτος δὲν θὰ γείνῃ ποτὲ τὸ θῦμα τῆς εὐαισθησίας του, δὲν θἀπογοητευθῇ βεβαίως ἐκ τῆς ἀγνωμοσύνης τῶν φίλων, δὲν θὰ μετανοήσῃ διότι ἠγάπησε, δὲν θὰ βλασφημήσῃ ποτὲ κατὰ τῆς στιγμῆς ἐκείνης, καθ' ἣν παρεδόθη εἰς τὰς ἀγκά-

Digitized by Google

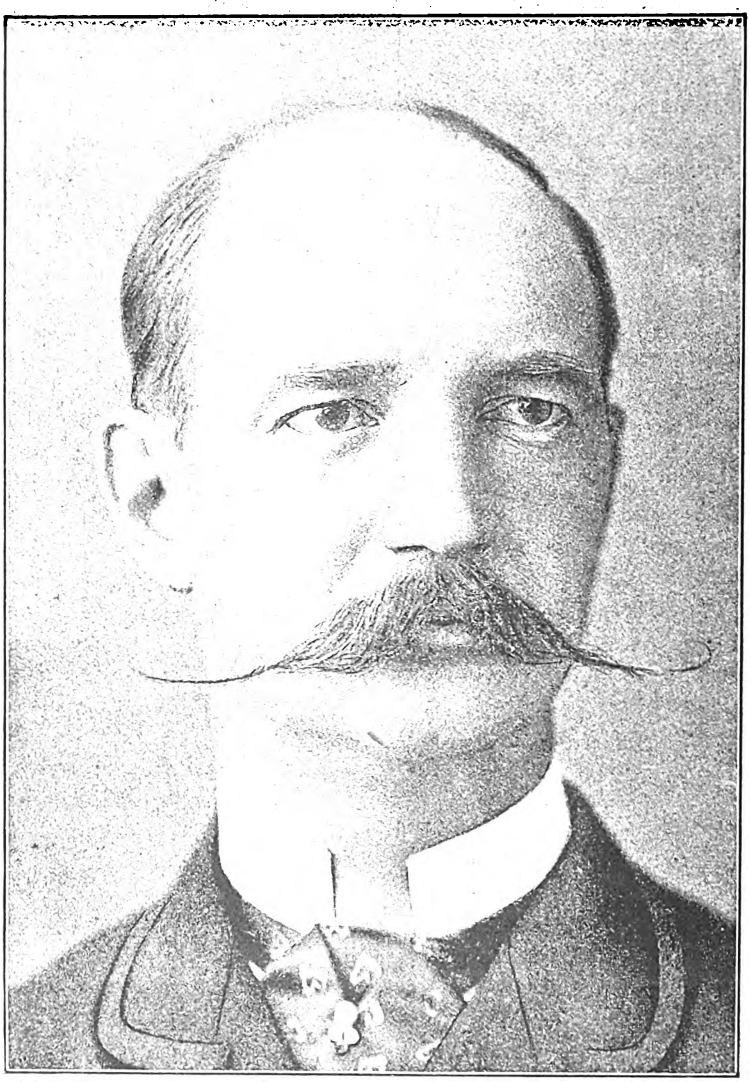

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
κατὰ νεωτάτην φωτογραφίαν

λας τῆς γλυκείας ἐλπίδος· ἀλλὰ καὶ οὐδέποτε ἀφ' ἑτέρου θὰ δοκιμάσῃ τὰς ὑψηλὰς ἡδονὰς τῆς φιλίας, τῆς ἀγάπης καὶ πάσης ἄλλης εὐαρέστου τῆς εὐαισθησίας πλάνης. Ψυχρὲ σκεπτικιστά, κλεῖσον τὴν θύραν τῆς καρδίας σου, περιφρούρησον αὐτὴν ἀπὸ τὰς ἐνοχλήσεις καὶ τὰς ζημίας ἃς ἐνίοτε συνεπάγεται ἡ εὐαισθησία, ἀλλ' ἀπόλεσον συγχρόνως καὶ πάντας τοὺς θείους αὐτῆς ἐνθουσιασμούς! Ἐὰν δὲ εἶσαι τοσοῦτον δυστυχής, ὥστε διὰ μόνης τῆς ξηρᾶς λογικῆς νὰ ἐπιζητῇς τὴν ἀρετήν, παρατήρησον πῶς ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει τῆς ἀληθοῦς φιλοσοφίας ὁ ὀπισθόβουλος, ὁ κακολόγος, ὁ μοχθηρός, ὁ κίβδηλος ἀπώλεσαν πάσας τὰς ἑαυτῶν ὠφελείας. Ἡ παλαιὰ πολιτικὴ κατέστη πλέον διαφανής, ὅθεν συμπέρανον μεθ' ἡμῶν: Ὅσῳ μᾶλλον ἐννοῶσιν οἱ ἄνθρωποι τὰ ἀληθῆ αὐτῶν συμφέροντα, τόσῳ μᾶλλον γίνονται ἀγαθοὶ καὶ φιλάνθρωποι· καὶ ἐφ' ὅσον αἱ ψευδεῖς περὶ ὠφελείας καὶ δικαιοσύνης ἰδέαι ἀντικαθιστῶσι τὴν ἀληθῆ καὶ πεφωτισμένην ἠθικήν, ἐπὶ τοσοῦτον θὰ εἶνε βάρβαροι, μοχθηροὶ καὶ δυστυχεῖς ἔτι. Εὐτυχὴς ὁ αἰὼν ἐκεῖνος καθ' ὃν θὰ τυγχάνωσι παρὰ πάντων γνωσταὶ αἱ ὁδοὶ τῆς κακίας! Τότε δὴ τότε οὐδεὶς θὰ ἀκολουθῇ αὐτάς, διότι καλῶς θὰ γινώσκῃ ὅτι οὐδὲν ἔχει πρὸς τοῦτο συμφέρον. Ὅθεν τοσοῦτον οἱ ἄνθρωποι θὰ εἶνε ἀγαθώτεροι ὅσῳ μᾶλλον γινώσκουσι τί στοιχίζει νὰ εἶνε κακοί, καὶ ἐπὶ τοσούτῳ πλέον πρὸς τὴν γνῶσιν ταύτην θὰ πλησιάζωσιν, ἐφ' ὅσον ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ἠθικῆς τὰ πράγματα καὶ τὰ αἰσθήματα θ' ἀντικαθιστῶσι τοὺς μύθους καὶ τὰς λέξεις. Εὐτυχὴς ὁ αἰὼν ἐκεῖνος καθ' ὃν οἱ μοχθηροὶ θὰ εἶνε ἀποτρόπαιοι, εὐτυχέστερος ἐκεῖνος καθ' ὃν θὰ εἶνε ἀξιολύπητοι, εὐτυχέστατος δέ, ὁ καθ' ὃν θὰ εἶνε γελοῖοι.

ΚΟΜΦΟΥΚΙΟΣ

Digitized by Google

Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΟΛΓΑ
κατὰ νεωτάτην φωτογραφίαν

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ[1]

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ Κας HANNAH LYNCH

Ἠσθάνθην τὴν καρδίαν μου πάλλουσαν ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἴδω τὸ πρόσωπόν της. Εἶχέ τι τὸ ἐπιβλητικὸν πᾶσά της κίνησις. Τί ἦτο ἆρά γε; δικαστὴς νεαρὸς καταμετρῶν καὶ ἐλέγχων τὴν ἀνομίαν ἐνόχου; ἦτο Ἄρτεμις ψυχρὰ καταδικάζουσα ἀπρεπῆ αἰσθήματα; ἦτο Ἀθηνᾶ νουνεχὴς ἐπιπλήττουσα ἀφροσύνην; Ἐπρόσεξα ν' ἀκούσω. Δὲν μοῦ ἦτο εὔκολον νὰ ἐννοήσω ὅλα ὅσα ἔλεγεν ἡ εὔστροφος γλῶσσα τῆς χωρικῆς εἰς τὴν ἐγχώριον διάλεκτόν της, ἀλλ' ἐν συνόλῳ ἐννόησα ὅτι ὁ λόγος ἦτο περὶ ἐπιστολῆς ἡ ὁποία εἶχε σταλῆ, ἀλλ' ὅτι ἡ ὑπαγορεύσασα τὴν ἐπιστολὴν μετενόησε καὶ ἤθελε τώρα νὰ στείλῃ ἄλλην — διαφορετικήν.

— Ἄχ, Κυρία μου, ἔλεγε κλαίουσα. Μ' ἐκεῖνο τὸ γράμμα θὰ θυμώσῃ, καὶ τί θὰ γείνω ἐγὼ ἂν δὲν γυρίσῃ 'πίσω! Νὰ τοῦ γράψῃς ὅτι δὲν θέλω παρὰ τὸ καλό του, ὅτι κάθε τι ὑποφέρω, φθάνει νὰ ἔλθῃ 'πίσω. Μόνον νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Σμύρνην καὶ νὰ τὴν παραιτήσῃ τὴν γυναῖκα ἐκείνην. Ἄλλο δὲν θέλω. Γράψε του, νὰ ζῇς, μὲ τρόπον νὰ τὸν καταπείσῃς. Δὲν ἠμπορῶ χωρὶς ἐκεῖνον, — δὲν ἠμπορῶ!

— Ἀλλ' ἂν σοῦ γράψω τὸ γράμμα καθὼς τὸ θέλεις τώρα, ἴσως ἔλθῃς αὔριον πάλιν μετανοημένη, καλή μου, καὶ μὲ παρακαλεῖς νὰ τοῦ γράψω ἄλλο πάλιν θυμωμένον, καθὼς τὸ πρῶτον.

Ἡ φωνή της ἦτο καθαρὰ καὶ γλυκεῖα, — δὲν ἠξεύρω πῶς ὁ ἦχός της μοῦ ἔφερε εἰς τὸν νοῦν τὸ βελοῦδον. Δὲν ἠδυνήθην νὰ ἀντισταθῶ εἰς τὴν ἐπιθυμίαν νὰ τὴν ἴδω ἐκείνην ἡ ὁποία ὡμίλησε μὲ αὐτὴν τὴν φωνήν. Χωρὶς νὰ σκεφθῶ ἐὰν ἁρμόζῃ, χωρὶς νὰ συναισθάνωμαι ἀκριβῶς τί κάμνω, ἐξῆλθα τοῦ δωματίου, κατῆλθα τὴν μαρμαρίνην κλίμακα καὶ στηρίξας τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς

---

1 Ἴδε σελ. 225

Digitized by Google

κορυφῆς τῆς χαμηλῆς στήλης πλησίον της, ἐστύλωσα ἐπάνω της τὸ βλέμμα.

Ἔστρεψε πρὸς ἐμὲ τὴν κεφαλὴν καὶ ἀντικρύσθησαν οἱ ὀφθαλμοί μας. Τί ἐκράτησε τὰ βλέμματά μας προσηλωμένα καὶ ἔκθαμβα; Ἦτο ἆρά γε ἡ ἔκπληξις τῆς ἀναγνωρίσεως, ἡ εὐφροσύνη τῆς αἰφνιδίου συμπαθείας, ἡ ἀπροσδόκητος ἀποκάλυψις ὀνείρων πραγματοποιουμένων;

Ἐταπείνωσα ἐνώπιόν της τὰς χεῖρας, εὐτυχής, εὐχαριστημένος, πρόθυμος εἰς ἱερὰν ὑποδούλωσιν. Ἐκείνη, ὑπείκουσα εἰς τῆς παρθενίας τὴν σεμνὴν ὑπαγόρευσιν, ἐφαίνετο προσπαθοῦσα νὰ τηρήσῃ ἐλευθέραν τὴν ψυχήν της. Ἀλλ' ὅμως δὲν ἠδύνατο κ' ἐκείνη ν' ἀποσπάσῃ τοὺς ὀφθαλμούς της ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ ἔλαμπε εἰς τὸ ὑγρὸν βλέμμα των ἡ βωβὴ εὐγλωττία ἐκθάμβου ἱκεσίας. Ἐπὶ τέλους ἐχαμήλωσε τὰ βλέφαρα, καὶ ἀκουσίως ἐχαμήλωσα κ' ἐγὼ τὰ ἰδικά μου.

Ἔθεσε τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς θρηνούσης, γονατιστῆς χωρικῆς, καὶ εἶπε:

— Δὲν ἠμπορῶ νὰ σοῦ γράψω σήμερον τὸ γράμμα, Κατήγκω. Ἔλα νὰ μ' εὕρῃς εἰς τὴν Μουσουλοῦν.

Καὶ στραφεῖσα πάλιν πρὸς ἐμὲ μὲ εἶδε μὲ ὀλιγωτέραν τώρα ταραχήν, μὲ γαλήνην εἰς τὸ τρυφερόν της βλέμμα, βλέμμα σταθερόν, ἐπιτακτικόν, ἡγεμονικόν, — βλέμμα τὸ ὁποῖον μοῦ ἔλεγε μυστηριωδῶς ὅτι ἦτο βασίλισσά μου ἐκείνη καὶ ὅτι οὔτε ἴχνος τῆς ὑπεροχῆς της θὰ ἐθυσίαζε χάριν μου. Ἐδέχθην ταπεινῶς τὴν προσταγὴν τῶν ὀφθαλμῶν της, χωρὶς νὰ προφέρω λέξιν διαμαρτυρήσεως ἢ παρακλήσεως, μολονότι ἀνήρχοντο βιαίως εἰς τὰ χείλη μου λέξεις τοιαῦται. Παρεμέρισα διὰ νὰ περάσῃ καὶ κατώρθωσα νὰ νικήσω τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐγγίσω τὴν χεῖρά της ὡς ἱκέτης, νὰ γονατίσω ἐμπρός της ὡς δοῦλός της. Ἀλλ' ὄχι! Κάτι μοῦ ἔλεγεν ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὅτι πρέπει νὰ εἴμεθα ἴσοι ὁ εἷς ἀπέναντι τοῦ ἄλλου. Ἐὰν εἶναι ἐκείνη βασίλισσά μου, βασιλεύς της κ' ἐγώ! Ὄχι δοῦλός σου, Ἰναρίμη! Βασιλεύς σου, καθὼς σύ, ἀγαπητή, εἶσαι ἀπὸ τοῦδε ἡ βασίλισσά μου!

Ἐπέστρεψα εἰς τὸ δωμάτιόν μου καὶ ἐπροσπάθησα νὰ σκεφθῶ. Ἀλλ' οὔτε νὰ σκεφθῶ, οὔτε νὰ πράξω τι ἠδυνάμην. Ἠδυνάμην μόνον νὰ αἰσθάνωμαι· νὰ αἰσθάνωμαι ὅτι εἶδον τὴν Ἰναρίμην, ὅτι ἡ ψυχή μου προσήγγισε τὴν ἰδικήν της, ὅτι ἐφεξῆς ἡ ζωὴ τῶν δύο μας συνεδέθη.

Ἐνῷ ἐπλανώμην οὕτω εἰς ὄνειρα, πλήρης χαρᾶς, ἤκουσα τὴν φωνὴν τοῦ Ἀριστείδου προσπαθοῦντος νὰ κατευνάσῃ τὴν ὁρμὴν τοῦ ἡμιόνου του καὶ αἱ λέξεις *Κυρία* καὶ *Μουσουλοῦ* ἐπέσυραν τὴν προσοχήν μου.

Ἐπλησίασα περίφοβος εἰς τὸ παράθυρον. Ἡ Ἰναρίμη ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ ἡμιόνου. Ὁ λευκός της κεφαλόδεσμος ἐπροφύλαττε μόνος τὴν κεφαλήν της κατὰ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου. Μοῦ ἦλθε νὰ φωνάξω, νὰ ἐμποδίσω τὴν ἀναχώρησίν της, νὰ διαμαρτυρηθῶ κατὰ τῆς ἀδικίας του νὰ φύγῃ καὶ νὰ μ' ἀφήσῃ. Ἀλλὰ τί δικαίωμα εἶχα νὰ σφετερισθῶ οἱανδήποτε ἐξουσίαν ἐναντίον τῆς ἐκδηλώσεως τῶν εὐγλώττων ὀφθαλμῶν της; Καὶ συγχρόνως μοῦ ἦλθε εἰς τὸν νοῦν ἡ συναίσθησις ὅτι τὸ διάβημά της ἦτο πρέπον καὶ ἁρμόζον, ὅτι τὸ ὑπηγόρευε ἡ παρθενική της ἀξιοπρέπεια. Δὲν ἦτο φυγὴ ἡ ἀναχώρησίς της, ἀλλὰ σεμνή, περιεσκεμμένη ἐπιφύλαξις. Εἰς ἐμὲ ἀπέκειτο νὰ ὑπάγω κατόπιν της, εἰς ἐμὲ νὰ τὴν κατακτήσω ἡσύχως, γαληνιαίως. Δὲν ἔπρεπε νὰ μὲ πικράνῃ ἡ ἀπόκρυψις τοῦ νέου τούτου φωτὸς τῆς ζωῆς μου, διότι πᾶσά της θέλησις πρέπει ἐφεξῆς νὰ εἶναι καὶ θέλησίς μου».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

(*Ἐκ τοῦ ἡμερολογίου τοῦ Λανὲκ*)

Ἀρραβὼν σιωπηλός.

«Τὸ ἀπόγευμα, ὅτε συνώδευσα τὸν Τελάχαν εἰς τὸν περίπατόν του, ὁ γέρων ἐφάνη παρατηρῶν ἀσύνηθές τι εἰς τὸ βάδισμα καὶ τὴν ἔκφρασίν μου. Ἠσθανόμην κ' ἐγὼ ὁ ἴδιος ὡσὰν νὰ ἐπήδων μᾶλλον ἢ νὰ ἐπεριπάτουν, ὡσὰν νὰ μὴ διέκρινα καλῶς ὅ,τι καὶ ἂν ἔβλεπα. Ἐθόλονε τὸ βλέμμα μου ἡ ἔσωθεν ἀνερχομένη λάμψις. Καὶ ὅμως ποτὲ δὲν μοῦ ἐφάνησαν ὡραιότεροι οἱ πέριξ γυμνοί, ἡλιοφώτιστοι λόφοι, ποτὲ δὲν μοῦ ἐφάνη θελκτικωτέρα ἡ θέα τῶν ἀπεχουσῶν νήσων, τῶν ἐπικαθημένων εἰς τὰ ἥσυχα νερὰ τοῦ Αἰγαίου, ὡς νέφη κυανᾶ καὶ ῥόδινα. Δὲν ἐνθυμοῦμαι τίποτε ἐκ τῆς συνομιλίας μας. Ἐπεριπάτουν, πλήρης ἀνεκφράστου εὐδαιμονίας, καὶ ἀπεκρινόμην ἀστοχάστως εἰς τὰς ἐρωτήσεις τοῦ γέροντος, ἐνῷ ἡ ψυχή μου ἔψαλεν ἐνδομύχως τὸν παιᾶνά της, ἡ δὲ γῆ ὅλη ἐμειδία ἀντανακλῶσα τὸ φῶς ἑνὸς παρθενικοῦ βλέμματος.—Ἰναρίμη! — Οἱ παλμοὶ τῆς ἀκράτου χαρᾶς μου μετεδίδοντο εἰς τὴν περὶ ἐμὲ ἀτμοσφαῖραν καὶ ἔπαλλεν εὐφροσύνως ὁ γλυκὺς ἀὴρ γύρω μου.

Δύο ἡμέραι ἐπέρασαν οὕτω. Ὅσον ἀφῃρημένος καὶ ἂν ἤμην, δὲν ἠδυνήθην ὅμως νὰ μὴ παρατηρήσω τὴν ἀλλαγὴν τῆς πρὸς ἐμὲ συμπεριφορᾶς τοῦ Ἀριστείδου. Δὲν μὲ ἠνόχλει πλέον μὲ τὴν προτέραν φορτικὴν οἰκειότητά του, ἀλλὰ μοῦ ἐπεδείκνυε αὐθάδη καὶ φιλύποπτον σκαιότητα. Δὲν τὸν ἐλάμβανα εἰς σημείωσιν, ἀλλ' ἐθαύμαζα ὅμως τὴν ὀξυδέρκειάν του. Πόθεν ἐμάντευσεν ὅτι εἶχε λόγον νὰ μὲ ὑποπτεύηται ἢ νὰ μὲ φοβῆται;

Ἡ δὲ Ἀνουντσιάτα ἀπέδιδε τὴν ἀνάκτησιν τῆς ὑγείας μου καὶ τὴν ἥσυχον εὐθυμίαν μου εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ καλοῦ ἀέρος τῆς πατρίδος της.

Digitized by Google

Μὲ προσηγόρευε πάντοτε μὲ τὸ φιλικόν της μειδίαμα, καὶ ἐνίοτε ἐθώπευε μητρικῶς τὴν χεῖρά μου. Μὲ ἔτερπεν ἡ ἀθόρυβος ἐνεργητικότης της καὶ ἡ ἤρεμος αὐτάρκειά της. Φαντάζομαι ὅτι τοὺς ζωηροὺς μαύρους ὀφθαλμούς της δὲν ἐσκίασαν ποτὲ δάκρυα διὰ τὸν ἑαυτόν της, καὶ ὅτι τὰς ἐπὶ τοῦ μελαχρινοῦ της μετώπου γραμμὰς δὲν ἐχάραξαν οὔτε λῦπαι οὔτε φροντίδες ἠθικαί, ἀλλὰ μόνη ἡ ὑγιής, τακτικὴ καὶ ἀδιάκοπος ἐργασία. Μοῦ ἤρεσκε. νὰ τὴν βλέπω φέρουσαν τὸ νερὸν ἀπὸ τὴν βρύσιν τοῦ χωρίου, ἢ νὰ ἑτοιμάζῃ τὴν τράπεζαν, χωρὶς βίαν, χωρὶς ἀνησυχίαν, ἀλλὰ μὲ τὴν τάξιν καὶ τὴν ἀκρίβειαν πολυχρονίου ἕξεως.

Ἐν τῷ μεταξὺ ᾐσθανόμην ὅτι ὁ Κος Τελάχας δὲν ἔπαυε σπουδάζων με καὶ ὅτι ἐκέρδιζα ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὴν εὐμένειάν του.

Τὴν τρίτην ἡμέραν ἀφοῦ εἶδα τὴν Ἰναρίμην, ἐνῷ ἐκαθήμην τὴν αὐγὴν ἐπὶ τοῦ ἐξώστου, καπνίζων καὶ ἀπολαύων τὴν τέρψιν τοῦ πρωϊνοῦ ἡλίου, ἦλθε ὁ γέρων πλησίον μου. Ἡ καρδία μου δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ὑποφέρῃ τὸ βάρος τῆς σιωπῆς καὶ τοῦ χωρισμοῦ, καὶ ὁ πόνος της ἐπὶ τέλους ἀνῆλθεν εἰς τὴν γλῶσσάν μου.

— Θὰ μείνῃ πολὺ ἀκόμη εἰς Μουσουλοῦν ἡ κόρη σας; ἠρώτησα, συναισθανόμενος ὅτι ἔτρεμεν ἡ φωνή μου.

— Δὲν ἠξεύρω κ' ἐγὼ καλὰ καλά, ἀπεκρίθη ὁ γέρων ἡσύχως.

— Κύριε Τελάχα, θὰ σᾶς ζητήσω μίαν χάριν· μεγαλειτέρα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ σᾶς ζητηθῇ.

Τὸν ἔβλεπα κατὰ πρόσωπον ἐνῷ ὡμίλουν, καὶ ἐγνώριζα ὅτι ἤμην ὠχρός, κάτωχρος.

— Θέλετε νὰ ἴδῆτε τὴν κόρην μου; εἶπε σοβαρῶς.

— Τὴν εἶδα. Θέλω νὰ ὑπάγωμεν μαζῆ νὰ τὴν εὕρωμεν.

Ὁ γέρων ἔμεινε εἰς τὸ κάθισμά του, ἀκίνητος ὡς ἄγαλμα. Μετ' ὀλίγον, ἐσηκώθη καὶ ἐπεριπάτει ἐπὶ τοῦ ἐξώστου βυθισμένος εἰς σκέψεις.

Μετὰ σιωπήν, ἡ ὁποία μοῦ ἐφάνη ἀτελεύτητος, ἐστάθη καταντικρύ μου, βλέπων με ἀσκαρδαμυκτί. Ἀνύψωσε διὰ μιᾶς τὴν κεφαλήν, ὡς νὰ ἔλαβεν ἐπὶ τέλους ἀπόφασιν μεγάλην, καὶ μὲ τὴν μίαν χεῖρα ἐπὶ τοῦ πώγωνός του, ἔθεσε τὴν ἄλλην εἰς τὸν ὦμόν μου.

— Διατί ὄχι, εἶπε καὶ ἐκάθησε πάλιν πλησίον μου.

— Πῶς τὸ λέγετε τοῦτο, Κύριε Τελάχα, ἠρώτησα δυσανασχετῶν.

— Ἐκατάλαβα, εἶπεν ὁ γέρων μειδιῶν. Μὲ ἤθελες νὰ ἐρωτήσω «Διατί;» ἀντὶ νὰ εἰπῶ «Διατὶ ὄχι.» Ἔχεις δίκαιον. Διατί;

— Διατί, ἀνέκραξα! Διότι τὴν ἀγαπῶ! Διότι εὑρίσκομαι ἐδῶ καὶ διότι αἰσθάνομαι ὅτι εἶναι ἰδική μου!

— Σιγὰ σιγά, φίλε μου, εἶπε, καὶ μοῦ ἐθώπευσε τὴν χεῖρα καθησυχαστικῶς. — Μοῦ φαίνεται, ἐπρόσθεσε, ὅτι διὰ Γερμανόν, εἶσαι παραπολὺ ὁρμητικός. Τὸ νὰ ἐνθουσιασθῇς ἅμα εἶδες τὴν κόρην μου, τὸ εὑρίσκω φυσικόν. Τὸ νὰ ἐπιθυμῇς σφοδρῶς νὰ τὴν ἴδῃς καὶ πάλιν, δὲν εἶναι διόλου παράδοξον. Ἀλλὰ τὸ ν' ἀποφασίσῃς διὰ μιᾶς καὶ μὲ τόσον πάθος ὅτι εἶναι ἰδική σου καὶ εἶσαι ἰδικός της . . . φίλε μου, φίλε μου, δὲν τὸ ἤθελα ν' ἀγαπηθῇ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ Ἰναρίμη. Ἀπὸ σκηνὰς τρικυμιώδεις, ἀπὸ τοὺς ὁρμητικοὺς κυματισμοὺς τῶν παθῶν ἤθελον νὰ τὴν προφυλάξω, καθὼς ἀπὸ κάθε ἄλλην ἐπιβλαβῆ ἐπίδρασιν. Τὸν ρωμαντικὸν ἔρωτα θεωρῶ ὡς τὴν μᾶλλον ἐξευτελιστικὴν δουλείαν εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος ἠμπορεῖ νὰ ὑποπέσῃ. Τοιούτου ὑπερβολικοῦ αἰσθήματος καταδικάζω καὶ τὰς ἀλόγους ἀπελπισίας καὶ τὰς ὑπερμέτρους προσδοκίας. Αἱ ὀλέθριαί του συνέπειαι εἶναι ἀνυπολόγιστοι, καὶ ἐφήμερα τὰ ὀλίγα ἀγαθά του.

— Ἀλλὰ τὴν σύζυγόν σας, ὑπέλαβα, τὴν μητέρα τῆς Ἰναρίμης, δὲν τὴν ἠγαπήσατε μὲ τοιοῦτον ρωμαντικὸν ἔρωτα;

— Ὄχι, φίλε μου. Τὴν ἠγάπησα μὲ τὴν ἀνεκτίμητον ἀγάπην, τὴν στηριζομένην ἐπὶ ἡσύχου καὶ λελογισμένης ἐκτιμήσεως, ἐπὶ ἀμοιβαίας ψυχικῆς κλίσεως. Ἐὰν δὲν μοῦ τὴν ἀφήρπαζεν ἡ εἱμαρμένη, θὰ κατέβαλλα πᾶσαν προσπάθειαν διὰ νὰ τὴν προφυλάξω ἀπὸ τὰς προσβολὰς τῆς λύπης, ἀπὸ πᾶσαν ὀδυνηρὰν δοκιμασίαν. Μοῦ ἦτο προσφιλὴς ὡς ἐξ ὕψους εὐλογία, καὶ ἡ λύπη μου ἦτο ἄμετρος ὅταν τὴν ἔχασα, ἀλλὰ δὲν τὴν ἠγάπησα μὲ τὴν τυφλὴν ὁρμὴν πάθους ἀχαλινώτου, ἡ ψυχή μου δὲν ἀνέλυσε εἰς τὴν φλόγα τοῦ πόθου. Τὴν ἐπόθησα εἰς τὴν ἀκμὴν τοῦ βίου, καθὼς ποθεῖ κανεὶς τὴν σκιὰν εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἡμέρας.

— Ἄχ, κύριέ μου, μὴ κρίνετε ὅλους τοὺς ἀνθρώπους κατὰ τὸ ὑψηλὸν τοῦτο καὶ ὑπεράνθρωπον μέτρον. Δὲν εἴμεθα ὅλοι σοφοί. Τὰ πάθη τῆς νεότητος ὁμιλοῦν μὲ ὁρμὴν ἀκάθεκτον, ὅσον καὶ ἂν τ' ἀλυσσοδέσωμεν μὲ τὰ δεσμὰ τῆς σκέψεως καὶ τῆς εὐπρεπείας, καὶ δὲν βλέπω τίποτε ἐξευτελιστικὸν ἢ ἄξιον καταδίκης εἰς τὴν ζωηρὰν φωνήν των. Ἐὰν τὸ πάθος εἶναι ἡ πηγὴ τοῦ ἔρωτος, μὴ διὰ τοῦτο χάνῃ ὁ ἔρως τὸ ὕψος καὶ τὴν ἀγνότητά του; Ἂν ἐξ ἑνὸς προβάλλῃ ἀξιώσεις, μὴ ἐξ ἄλλου δὲν ὑποβάλλεται εἰς θυσίας; Χάριν τοῦ ἔρωτος τὸν ὁποῖον καταδικάζετε, ἄνδρες γενναῖοι ἀψηφοῦν τὸν θάνατον, — διὰ δὲ τὴν γυναῖκα ὑπάρχει θυσία ὡραιοτέρα ἢ νὰ ὑποταχθῇ εἰς τοιοῦτον ἔρωτα;

— Οὔτε θάνατος χρειάζεται οὔτε θυσίαι. Τὰ λογικὰ ὄντα χρεωστοῦν νὰ παραδέχωνται τὰς ἀποφάσεις τῆς εἱμαρμένης μὲ μέτρον καὶ φρόνησιν καὶ νὰ συμμορφόνωνται ἡσύχως μὲ τοὺς νό-

Digitized by Google

μους τῆς φύσεως, — ὄχι νὰ παρασύρωνται ἀπὸ τὰ ὁρμητικὰ πάθη των, καθὼς φύλλα φθινοπωρινὰ ἀπὸ τὴν πνοὴν τῆς καταιγίδος.

— Ἀλλ' ἂν εἶναι ἀπόφασις τῆς εἱμαρμένης ν' ἀγαπήσω τὴν Ἰναρίμην; Νὰ μὴν ὑπακούσω;

— Ἔσο μετριοπαθής, τοῦτο μόνον σοῦ ζητῶ. Ἔσο καὶ δίκαιος, καὶ ὅσον φρόνιμος ἠμπορεῖ νὰ εἶναι νέος τυφλωμένος καθὼς σὺ τώρα.

Λέγων αὐτὰ ὁ Τελάχας δὲν ἐφαίνετο καταδικάζων ἀνεπιφυλάκτως τὸν ἐνθουσιασμόν μου.

— Πότε θὰ συγκατατεθῆτε, ἠρώτησα, νὰ βάλετε εἰς δοκιμασίαν τὴν μετριοπάθειαν καὶ τὴν φρόνησίν μου;

— Αὔριον τὸ πρωῒ πηγαίνωμεν εἰς Μουσουλοῦν.

Αὔριον, Ἰναρίμη! Αὔριον! Δὲν ἠδυνάμην νὰ σκεφθῶ τίποτε ἄλλο. Αὔριον! Καὶ ἐμέτρων τὰς ὥρας μὲ τὴν καρδίαν πότε συστελλομένην ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν τῆς ἀβεβαιότητος, καὶ ἄλλοτε ἀναπτερουμένην εἰς τῆς προσδοκίας τὰ ὄνειρα. Ὅλην τὴν νύκτα ἐπεριπάτουν ἄνω κάτω ἐπὶ τοῦ ἐξώστου καὶ ἔβλεπα τὰ ἄστρα, λαμπρὰ καὶ ποικίλα καθὼς αἱ ἐλπίδες αἱ ὁποῖαι ἠγείροντο καὶ ἐκυμαίνοντο καὶ ἐπέτων γύρω μου. — Ὦ, οὐρανὲ γοητευτικὲ τῶν ὡραίων νυκτῶν τοῦ Αἰγαίου! — Ὁ ἀπέχων φλοῖσβος τῆς θαλάσσης διακόπτει μόνος τὴν σιωπήν, — ὁ πυκνὸς πέπλος τῶν κοιλάδων ὑψούμενος περιβάλλει καὶ τοὺς σκιεροὺς λόφους, — τὸ γόητρον τῆς κοιμωμένης φύσεως εἰσδύει εἰς τὴν ἀδημονοῦσαν ψυχὴν καὶ τὴν πλημμυρίζει μὲ ἀνάμικτα αἰσθήματα γαλήνης καὶ ἀγωνίας.

Τὸ λυκαυγὲς ἤρχισε βαθμηδὸν νὰ ἀνέρπῃ, — τὰ ἄστρα ὠχρίασαν καὶ ὡς λύχνοι σβυνόμενοι ἐξηλείφθησαν τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο ἀπὸ τὸ ἀμαυρὸν στερέωμα ἀφίνοντα ἴχνη γαλακτώδη ἐκεῖ ὅπου ἔλαμπον πρὶν χρυσᾶ. Μετ' ὀλίγον, προέβαλεν ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος, πρὸς ἀνατολάς, τοξοειδὲς ἐρυθρὸν νέφος φωτίζον τὴν ἀργυρᾶν θάλασσαν κάτωθέν του, καὶ ἄνωθεν τῆς πορφυρᾶς ἐκείνης γεφύρας ἐφάνη ὁ ἥλιος, ὡς σφαῖρα φωτὸς ζωντανοῦ ἁπλουμένου διὰ μιᾶς ἐπὶ τῆς ὠχρᾶς φύσεως. Καὶ τὰ πτηνὰ εἰς τοὺς κήπους ἤρχισαν τὴν ζωηρὰν μελῳδίαν των, καὶ εἰς τὰ πράσινα ἐπάνω φύλλα ἔστιλβον ὡς κρύσταλλα λαμπρὰ αἱ σταγόνες τῆς νυκτερινῆς δρόσου. Ἀνέτειλεν ἡ ἡμέρα, ἡ ἡμέρα μου, Ἰναρίμη, καὶ ἡ ἰδική σου ἡμέρα!

Τὸ ψυχρόν μου λουτρὸν ἀνεπλήρωσε τὴν ἔλλειψιν ὕπνου.

— Ἐξύπνησες ἐνωρίς, μὲ εἶπεν ὁ Κος Τελάχας, ὅτε εἰσῆλθα εἰς τὴν μικρὰν αἴθουσαν ὅπου ἔπινε τὸν καφέν του. — Καὶ ὅμως νομίζω ὅτι σὲ ἤκουσα νὰ περιπατῇς εἰς τὸν ἐξώστην τὴν νύκτα, πολὺ ἀργά.

Μετὰ τὸ πρόγευμα ἀνέβημεν εἰς τὰ ζῷα καὶ διήλθομεν τὸ χωρίον τῆς Ξυνάρας. Πρὸς ἄκραν μου εὐχαρίστησιν, ὁ Ἀριστείδης δὲν μᾶς συνώδευε αὐτὴν τὴν φοράν. Ἀφήκαμεν ὀπίσω μας τὴν ἐπισκοπὴν καὶ τοὺς κήπους, καὶ τὰς μικρὰς ἐξοχικὰς οἰκίας μὲ τοὺς περιστερεῶνας, τοὺς ἐξώστας καὶ τὰ ἄνθη των, ἐπεράσαμεν κάτωθεν τοῦ Κάστρου, τὸ ὁποῖον ἐκ τοῦ πλησίον φαίνεται ἐπιβλητικώτερον ἔτι ἢ μακρόθεν, καὶ ἐπροχωρήσαμεν πέραν τῶν ἐρειπίων τοῦ Ἐξοβούργου. Ἐκεῖθεν ἡπλοῦτο ἐνώπιόν μας, ὡς μεγαλοπρεπὲς πανόραμα, σειρὰ κοιλάδων χλοερῶν περιβαλλομένων ἀπὸ λόφους, καὶ κῆποι καὶ ἀμπελῶνες καὶ ἐλαιῶνες, καὶ χωρία διάφορα.

Ἀπὸ τὸ πρωῒ ὁ οὐρανὸς ἦτο σκεπασμένος μὲ ἐλαφρὰ σύννεφα. Καθόσον ἐπλησιάζομεν εἰς Μουσουλοῦν, λεπτὴ ὀμίχλη καταβαίνουσα βαθμηδὸν ἀπὸ τὰς ὑψηλοτέρας κορυφὰς ἐπεκάθισεν ὑγρὰ εἰς ὅλην τὴν ἔκτασιν γύρω μας καὶ ἀπέκρυψε τὴν θέαν.

Ἐφθάσαμεν εἰς Μουσουλοῦν καταβρεγμένοι.

Δὲν εἶναι πολὺ εὐχάριστον νὰ παρουσιασθῇ τις μουσκευμένος ἐνώπιον τῆς λατρευτῆς του, ὥστε δὲν δυσηρεστήθην πολὺ μαθὼν ὅτι ἡ Ἰναρίμη καὶ ἡ θεία της δὲν ἦσαν εἰς τὴν οἰκίαν ὅτε ἐφθάσαμεν. Μᾶς ὑπεδέχθη μία γραῖα καὶ μᾶς ὡδήγησεν εἰς τὴν αἴθουσαν, ὅπου μᾶς ἔφερε κονιὰκ καὶ μᾶς ἄφησεν ἔπειτα μόνους ν' ἀκούωμεν τὸν φοβερὸν συριγμὸν τοῦ ἀνέμου, ὁ ὁποῖος ἐκτύπα τὸ παράθυρον καὶ μοῦ ἐπάγωνε τοὺς πόδας εἰσερχόμενος ἐντὸς τοῦ δωματίου ἀπὸ τὰς χαραμάδας τῶν πέντε θυρῶν του· ἡ βροχὴ ὅμως δὲν ἐμπόδισε τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου νὰ ἔλθωσι μετ' ὀλίγον κατ' ἀλληλοδιαδόχους ὁμάδας πρὸς ἐπισκόπησιν τοῦ νεοελθόντος ξένου. Τὸ θέαμα ἦτο δι' αὐτοὺς ἐνδιαφέρον καθὸ ἀσύνηθες, παρείχετο δὲ καὶ δωρεάν, ὥστε ἐπωφελοῦντο προθύμως τῆς εὐκαιρίας, ἡ δὲ γραῖα, ὑπερηφανευομένη ὡς χορηγὸς τοῦ θεάματος, μὲ ἐπεδείκνυε καὶ μὲ ἐπεξήγει εἰς τοὺς θεατάς, χάσκοντας ἐνώπιόν μου καὶ βωβοὺς ὡς ἀγάλματα. Ἔχασα ἐπὶ τέλους τὴν ὑπομονὴν καὶ ἐγερθεὶς ἐβάδισα πρὸς τὸ παράθυρον. Ὁ Κος Τελάχας ἐννόησε τὴν δυσαρέσκειάν μου καὶ ἀπέπεμψε διὰ νεύματος τοὺς ἀδιακρίτους θαυμαστάς μου.

Ἡ βροχὴ ἔπιπτεν ἤδη ραγδαία, ὁ οὐρανὸς ἦτο ὅλος ἓν νέφος ἄχρουν, τὰ δένδρα ἐφαίνοντο ὡς φάσματα. Εἰς ἓν ὕψωμα παρέκει ὀλίγα ζῷα συνεσφίγγοντο τρέμοντα, εἰς δὲ τὴν μαρμαρόστρωτον αὐλὴν ὑπὸ τὸ παράθυρον ἡ βροχὴ ἐσχημάτιζε μικρὰς λίμνας μεταξὺ τῶν πλακῶν. Ποῦ ἦτο τῆς αὐγῆς ἡ ὡραιότης, καὶ ποῦ ἡ ἀγαλλίασις τῆς καρδίας μου!

— Ἐλπίζω ὅτι ἡ κόρη σας δὲν εἶναι ἔξω μὲ αὐτὴν τὴν βροχήν, εἶπα στραφεὶς πρὸς τὸν Κον Τελάχαν.

— Ὄχι, εἶναι εἰς τὴν Στενήν. Ἐπῆγαν ἐκεῖ μὲ τὴν θείαν της πρὸς ἐπίσκεψιν μιᾶς ἀσθενοῦς.

Ἐκάθισα ἐπὶ τοῦ σοφᾶ καὶ ἐκύτταζα τὸ δω-

Digitized by Google

μάτιον γύρω μου· πόσον διέφερε ἀπὸ τὴν εὐπρεπῆ αἴθουσαν τοῦ Κου Τελάχου! Τὸ πάτωμα ἦτο λερωμένον ἀπὸ τοὺς λασπωμένους πόδας τῶν πρὸ ὀλίγου ἐλθόντων χωρικῶν καὶ ἐπὶ τῶν σανίδων ρυάκια μικρὰ ἔρρεον ἀπὸ τὰς ὀμβρέλας μας. Αἱ δοκοὶ τῆς ὀροφῆς ἐστηρίζοντο ἄβαφοι ἐπὶ τῶν ἀσβεστωμένων τοίχων, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἦσαν ποῦ καὶ ποῦ καρφωμέναι πρόστυχοι χρωμολιθογραφίαι. Εἰς χειρότερον μέρος δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ περιμένῃ τις τὴν ἀγαπητήν του! Καὶ ἐκτὸς τούτου, ἡ αἴσθησις τῆς ὑγρασίας, ὁ ἀκατάπαυστος κρότος τῆς βροχῆς ἐπὶ τῶν παραθύρων, τοῦ ἀνέμου ἡ βοή, ἡ θλιβερὰ ὄψις τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς... Ἀπερίγραπτος στενοχωρία μ' ἐπίεζε, — μοῦ ἤρχετο νὰ κλαύσω, — ἡ καρδία μου ἦτο βαρεῖα καὶ μαύρη ὅσον καὶ ἡ βροχερὰ ἔξω ἀτμοσφαῖρα.

Εἰς τὰς δώδεκα μᾶς ἔφερον τὸ γεῦμα. Ὁ Κος Τελάχας ἔφαγεν ὡς φιλόσοφος. — Ἔτρωγα κ' ἐγὼ μηχανικῶς, ἀλλ' ὁ νοῦς μου ἦτο ἀλλοῦ· ἐπρόσεχα μὴ ἴδω, μὴ ἀκούσω τὸ ἐλάχιστον σημεῖον ὅτι ἔρχεται ἡ Ἰναρίμη. Ἐνῷ ἔπινα τὸν καφέν, παρετήρησα περιχαρὴς ὅτι ἡ ἄχρους ὁμίχλη ἀνεσηκόνετο ταχέως καὶ διελύετο, ὑψηλὰ δὲ ὁ οὐρανὸς ἤρχιζε ν' ἀνοίγῃ καὶ νὰ χρωματίζεται ποῦ καὶ ποῦ. Ὁ ἥλιος διεπέρα ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸν βαρὺν πέπλον τῶν νεφῶν, ὡσὰν νὰ ἤθελε νὰ στεγνώσῃ τὴν γῆν μετὰ τὸν κατακλυσμόν της. Ἐξαίφνης εἰς τὴν λιθόστρωτον ὁδὸν τοῦ χωρίου ἀντήχησε κρότος πετάλων, καὶ ὁ Κος Τελάχας ἠγέρθη καὶ ἐξῆλθε τοῦ δωματίου. Ἐπλησίασα εἰς τὸ παράθυρον καὶ ἐκρύφθην ὄπισθεν τοῦ παραπετάσματος. Ὁ γέρων μὲ εἶχεν ὑποσχεθῆ, κατ' ἐπίμονον παράκλησίν μου, νὰ μὲ ἀφήσῃ μίαν στιγμὴν μόνον μὲ τὴν Ἰναρίμην προτοῦ μὲ παρουσιάσῃ εἰς τὴν θείαν της.

Εἶδα μεγαλόσωμον εὔσαρκον γυναῖκα εἰσερχομένην εἰς τὸ δωμάτιον. Ἐφόρει βαθὺ κυανοῦν ἐπανωφόρι, ἀπέθεσε τὴν ὀμβρέλαν της εἰς τὴν ἀπέναντι τοῦ παραθύρου μου γωνίαν μὲ βραδύτητα ἀπελπιστικήν. Ἐκύτταξα ὄπισθέν της καὶ εἶδα τὴν Ἰναρίμην. Εἶχεν εἰς τοὺς ὤμους της **πελερίναν** καστανὴν δεμένην εἰς τὸν λαιμόν της μὲ δεσίματα κόκκινα. Κουκούλα κόκκινη ἐσκέπαζε τὴν ὡραίαν κεφαλήν της, καὶ ἡ ταχύτης τῆς πορείας εἶχε κοκκινίσῃ τὰς παρειάς της.

Ἐστάθη εἰς τὸ μέσον τοῦ δωματίου καὶ ἐκύτταξε τὸν πατέρα της μὲ βλέμμα ἐκφράζον ἀπορίαν. Ἔνευσεν ἐκεῖνος καθησυχαστικῶς, τῆς εἶπε νὰ τὸν περιμένῃ ἐκεῖ καὶ ἐξῆλθε τοῦ δωματίου μὲ τὴν ἀδελφήν του.

Ἔκαμα ἓν βῆμα ἐκ τοῦ κρυψῶνός μου. Ἡ στιγμὴ ἦτο τόσον ἐπίσημος, τόσον συγκινητική, ὥστε οὔτε μοῦ ἦλθεν ἡ ἰδέα νὰ ὁμιλήσω. Ἐστάθην ἐκεῖ ἐμπρός της καὶ τὴν ἔβλεπα, καθὼς ποτέ μου δὲν εἶδα γυναῖκα καὶ ἔπειτα εἶπα μόνον: Ἰναρίμη!

Ἔτεινα πρὸς αὐτὴν τὰς δύο χεῖρας. Ἐστράφη καί, χωρὶς νὰ κινηθῇ, μὲ παρετήρησε. Οἱ ὀφθαλμοί της μοῦ ἐφάνησαν καὶ πάλιν ὡς ὀφθαλμοὶ πλημμυρισμένοι ἀπὸ φῶς· ἦσαν διαυγεῖς ὡς ἡ ψυχή της καὶ ἐδέσμευον τοὺς ἰδικούς μου εἰς πρόθυμον δουλείαν.

— Ἰναρίμη, ἐψιθύρισα ἐκ δευτέρου.

Αἱ χεῖρές μας ἡνώθησαν μόναι των, ἐνῷ ἀντικρύζοντο τὰ βλέμματά μας.

— Δὲν μοῦ ὡμίλησες, Ἰναρίμη.

— Ποῖος εἶσθε, ἠρώτησεν ἀφελῶς.

— Δὲν σοῦ τὸ λέγει ἡ καρδία σου, Ἰναρίμη;

Εἰς τὸ ὑπερήφανον μέτωπόν της ἐπέρασε κάτι ὡς νέφος φόβου. Ἀπέσυρε διὰ μιᾶς τὰς χεῖράς της ἀπὸ τὰς ἰδικάς μου, ἀλλ' οἱ ὀφθαλμοί της ἔμειναν στιλωμένοι εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου, ὡσὰν νὰ ἐζήτει εἰς τὸ βάθος των τὴν λύσιν τῆς ἀπορίας της.

— Ὤ, φοβοῦμαι, ἐψιθύρισε καὶ ἐπεχύθη εἰς τὸ πρόσωπόν της ἀνέκφραστος ἀδημονία.

— Ὄχι ἐμένα, Ἰναρίμη, ὄχι ἐμένα, εἶπα περιπαθῶς πλησιάσας πρὸς αὐτήν.

Προτοῦ σκεφθῶμεν κ' ἐκείνη κ' ἐγὼ ν' ἀντισταθῶμεν εἰς τὴν μυστηριώδη ἀκαταμάχητον δύναμιν ἡ ὁποία μᾶς εἵλκυεν ἀμοιβαίως, ἡ Ἰναρίμη ἦτο εἰς τὰς ἀγκάλας μου καὶ τὰ χείλη μας ἡνώθησαν.»

. . . .

[Ἕπεται συνέχεια] *Κατὰ τὸ ἀγγλικὸν ὑπὸ Δ. Β.*

ΕΞ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ ΡΕΝΑΝ

Τὰ κατωτέρω δύο τεμάχια, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ δεύτερον εἶνε ἡ γνωστὴ ἀφιέρωσις ἡ προτασσομένη τοῦ «Βίου τοῦ Ἰησοῦ», μετεφράσαμεν ἐκ πλουσίας συλλογῆς χωρίων ἀπεσπασμένων ἐκ τῶν ποικίλων συγγραφῶν τοῦ Ῥενάν, τὰ ὁποῖα πρό τινος ἐδημοσίευσε γαλλικόν τι φύλλον. Νομίζομεν ὅτι μόνον ἡ γλῶσσα τῆς ποιήσεως δύναται νὰ ἀποδώσῃ σκιάν τινα τῆς ἀρρήτου αὐτῶν χάριτος.

Ἡ πεταλοῦδα

Γιατὶ ἕνα πρᾶγμα εἶνε προσωρινό, δὲ μπορεῖς νὰ εἰπῇς πῶς εἶνε μάταιο. Ὅλα εἶνε προσωρινά, μὰ καμμιὰ φορὰ τὰ προσωρινὰ εἶνε θεῖα. Κύτταξε τὴν πεταλοῦδα· καλὰ καλὰ δὲν εἶνε ζωντανὸ ξεχωριστό, ὅσον εἶνε κάποιου ἄλλου ζωντανοῦ τὸ λουλούδισμα. Ἡ πεταλοῦδα εἶν' ἕνας καιρὸς τοῦ σκουληκιοῦ, καθὼς τὸ ἄνθος εἶνε μιὰ διαβατικὴ στιγμὴ τοῦ φυτοῦ. Ἄχαρο πλάσμα, ἐκεῖ ποῦ φαίνεται, κι ἄψυχο καὶ ἀνόητο καὶ καταδικασμένο, θαρρεῖς, νὰ ζῇ μέσα 'ς τὴ φύσι μὲ μιὰ θαμπή, μιὰν ἄσχημη ζωή, ἔξαφνα ξυπνάει. Τὸ βαρὺ καὶ γλυστερὸ ἔντομο γίνεται φτερωτόν, αἰθέριο· ἡ ζωή του ὅλη ἀέρινη· κομμάτι τῆς γῆς, προστυχοζυμωμένο, γίνεται μουσαφίρης τοῦ ἀέρα καὶ παιδὶ τῆς ἡμέρας. Ποιὸς ἔκαμε αὐτὸ τὸ θαῦμα; Ἡ ἀγάπη.

Digitized by Google

Ἡ πεταλοῦδα εἶνε ἡ ὥρα τῆς ἀγάπης. Μὴ παραξενεύεσθε πιὰ γιατὶ ξαπλώνει ἔτσι τὰ φτεράκια της, γιατὶ χαϊδεύει κάθε λουλοῦδι, γιατὶ κυνηγάει ἐδῶ κ' ἐκεῖ τὸν περίχαρο πόθο του. Ὅλα εἶνε χρυσᾶ 'ς τὰ μάτια του, ὅλα τὰ βλέπει νὰ κολυμποῦν μέσα 'ς τὴν καταπόρφυρην ἐκείνην ἀτμοσφαῖρα ποῦ ὅλα τὰ κάνει ὤμορφα. Εὐτυχισμένη! Ἀνθίζει 'ς τὴν ὥρα της, πετάει μακρυὰ τὸ βαρὺ τῆς λάσπης φόρεμα, μεθάει, γιὰ λίγο χαίρεται τὴν πλέον οὐράνια ζωή, κ' ἔπειτα πεθαίνει. Δὲν ἀνθίζει παρὰ γιὰ νὰ πεθάνῃ. Εὐθὺς ποῦ χορτάσῃ τὴ δίψα της, εὐθὺς ποῦ πιῇ ξέχειλο τὸ ποτῆρι τῆς χαρᾶς, μαραίνεται. Εὐτυχισμένη! Γι' αὐτὴν ἀγάπη θὰ εἰπῇ ζωή. Ἀγάπησε; πέθανε. Εἶμαι βέβαιος ὅτι 'ς αὐτὸ τὸν ὀλίγο καιρὸ τὸ πλασματάκι αὐτὸ νοιώθει μέσα του συμμαζεμένη περίσσιαν ἡδονή, κ' ἡ διαβατάρικη ζωή του εἶνε ἀνώτερη κι ἀπὸ κείνη τῶν πλέον δυνατῶν πλασμάτων, κι ἀξίζει πολὺ ἀκριβώτερ' ἀπο τὴ ζωὴ τῶν περισσότερων ἀνθρώπων. Σύντομη καὶ λαμπερὴ ἀστραπή, λουλοῦδι μιᾶς ἡμέρας, χαρὰ 'ς ἐσένα, πολυαγαπημένη τοῦ Θεοῦ, 'ς ἐσένα ποῦ γιὰ λίγες ὧρες ἡ ζωή σου σφιχτοκλειέται . 'ς τὲς τρεῖς αὐτὲς στιγμὲς τὲς θεῖες: ν' ἀνθίζῃς, ν' ἀγαπᾷς, νὰ πεθαίνῃς!

Στὴν ἁγνὴ ψυχὴ τῆς ἀδερφῆς μου.

Θυμᾶσαι, ἀπὸ τοὺς κόλπους τοῦ Θεοῦ ποῦ ἀναπαύεσαι, πῶς ἐπερνούσαμε 'ς τὸ Γαζὶρ τὲς μακρυὲς ἡμέρες; Μόνος μ' ἐσένα, ἔγραφα τὰ φύλλα ἐτοῦτα, ἐμπνευσμένα ἀπὸ τοὺς τόπους ποῦ εἴχαμεν ἰδῆ μαζί. Ἀμίλητη 'ς τὸ πλευρό μου διάβαζες κάθε φύλλο καί, φρεσκογραμμένο, τ' ἀντίγραφες, ἐνῷ ἡ θάλασσα, τὰ χωριά, τὰ λαγκάδια, τὰ βουνά, ξεδιπλώνονταν 'ς τὰ πόδια μας. Ὅταν τὸ φῶς ποῦ ἀποκαρώνει ἄφινε τὸν τόπο 'ς τὸν ἀμέτρητο κόσμο τῶν ἄστρων, τὰ ἔξυπνα καὶ λεπτὰ ἐρωτήματά σου καὶ οἱ συνετές σου ἀπορίες, μοῦ ξαναθύμιζαν τὸ ὑψηλὸ ἀντικείμενο τῶν ταιριασμένων στοχασμῶν μας. Μοῦ εἶπες μιὰ μέρα πῶς τ' ἀγαποῦσες τὸ βιβλίο αὐτό. πρῶτα γιατὶ ἔγινε μαζί σου, κ' ὕστερα γιατ' ἦταν σύμφωνα μὲ τὴν καρδιά σου. Ἂν καμμιὰ φορὰ ἐφοβόσουν γι' αὐτὸ τὴ στενὴ κρίσι τῶν ἐλαφρόμυαλων, πάντα ἐπίστευες πῶς ὡς τὸ τέλος θὰ τ' ἀγαποῦσαν ἐκεῖνοι ποῦ νοιώθουν ἀληθινὴ θρησκεία μέσα τους. Ἐκεῖ ποῦ μελετούσαμε γλυκὰ γλυκά, ὁ θάνατος μᾶς ἔγγιξε καὶ τοὺς δυὸ μὲ τὰ φτερά του· μαζὶ μᾶς ἄδραξε τῆς θέρμης ὁ ὕπνος, ἀλλὰ ξύπνησα μόνος. Τώρα κοιμᾶσαι 'ς τοῦ Ἄδωνι τὴ γῆ, κοντὰ 'ς τὴν ἅγια Βύβλο, 'ς τὰ ἱερὰ νερὰ ἐκεῖ ποῦ πήγαιναν κ' ἔσμιγαν τὰ δάκρυά τους οἱ γυναῖκες τῶν ἀρχαίων μυστηρίων. Σ' ἐμένα ποῦ ἀγαποῦσες, καλὲ ἄγγελε, φανέρωσέ μου κάθε ἀλήθεια ποῦ νικάει τὸ θάνατο, δὲν ἀφίνει νὰ τὸν τρέμουμε, καὶ τὸν κάνει σχεδὸν ἀγαπητό.

Κ. Π.

ΔΕΣΜΙΣ ΙΩΝ

Ἀπό τινων ἐτῶν, περίλυπος ὡς ἐκ τοῦ καρδιακοῦ νοσήματος τὸ ὁποῖον ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸν καταβιβρώσκει, ὁ Παῦλος Τερνὰκ εἶνε ἠναγκασμένος νὰ ἀποφεύγῃ πᾶσαν ἐργασίαν καὶ πᾶσαν συγκίνησιν. Σχεδὸν δὲν ἐξέρχεται ποτὲ τῆς οἰκίας του.

Εἰκοσιπενταετὴς μόλις, διέρχεται τὰς ἡμέρας του ὑπηρετούμενος ὑπό τινος γραίας καὶ τοῦ ἀγαπητοῦ φίλου του Ἀρμάνδου Σονιέρ, ὅστις μισῶν καὶ αὐτὸς τὸν κόσμον, μετὰ προθυμίας καὶ χαρᾶς παρηγορεῖ τὸν δύσμοιρον καὶ ἀτυχῆ σύντροφον τῆς νεότητός του.

Ὁ Παῦλος Τερνὰκ ἀγαπᾷ μανιωδῶς τὸ θέατρον, ἀλλ' ἡ ἀσθένειά του δὲν τῷ ἐπιτρέπει ἤδη νὰ μεταβαίνῃ εἰμὴ σπανιώτατα.

Ἑσπέραν τινὰ μεταβὰς εἰς τὸ θέατρον εἶδεν ὡραίαν ἠθοποιὸν καὶ μετὰ πάθους τὴν ἠγάπησεν.

Ἡ Λευκὴ Λανβὲλ—οὕτως ὀνομάζεται—φθάνουσα ἐν τῷ θεάτρῳ ἀνὰ πᾶσαν ἑσπέραν λαμβάνει μικράν τινα δεσμίδα ἴων καὶ ἓν ἐπισκεπτήριον ἐφ' οὗ εἶνε γεγραμμένη μία μόνη λέξις· *Ἄγνωστος*.

— Διατί δὲν ἀποκαλύπτεσαι; τῷ λέγει ὁ Ἀρμάνδος.

— Καὶ διατί νὰ ἀποκαλυφθῶ; Ἀξιέραστος, ὡραία, ἐπιθυμητὴ ὡς εἶνε ἐκείνη, δὲν εἰμπορεῖ παρὰ νὰ γελάσῃ μὲ ἀσθενῆ καὶ δειλὸν ἐραστήν. Τὰ ἴα μου τὴν εὐχαριστοῦν, τοῦτο μοῦ ἀρκεῖ, θὰ μείνω ἄγνωστος.

*

Ἐπί τινα καιρὸν ἡ ἠθοποιὸς δὲν ἔδωσε προσοχὴν εἰς τὴν ἀποστολὴν τῆς ἀνθοδέσμης, τὴν ὁποίαν ἀνελλιπῶς ἀνὰ πᾶσαν ἑσπέραν ἐλάμβανεν.

— Ἰδοὺ τὸ δῶρον τοῦ ἀγνώστου μου! — ἔλεγε γελῶσα ἐμπαικτικῶς, ὁπόταν μάλιστα ἦτο εὐδιάθετος.

Ἀλλ' ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὁ ταπεινὸς ἀγγελιαφόρος τοῦ ἔρωτος, δυσμοίρου καὶ ἀτυχοῦς ἔρωτος, ἤρχισε νὰ τῇ προξενῇ ἐντύπωσιν.

— Πόσον θὰ διαρκέσῃ ἡ ἐπίμονος αὕτη σταθερότης τοῦ *ἀγνώστου*; ἔλεγε καθ' ἑαυτήν, καὶ ἔφθασεν εἰς τὸ σημεῖον νὰ φοβῆται ἑκάστην ἑσπέραν μήπως δὲν εὕρῃ εἰς τὴν θύραν τοῦ θεάτρου τὴν δεσμίδα τῶν ἴων.

Τώρα πλέον μετὰ τὸ τέλος τῆς παραστάσεως ἔφερε μεθ' ἑαυτῆς τὰ εὐώδη ἄνθη, πολυτιμότερα καὶ ἀγαπητότερα τῶν πλουσίων καὶ πολυτελῶν ἀνθοδεσμῶν, ἃς ἐλάμβανεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὑπὸ τῶν λατρευτῶν καὶ θαυμαστῶν της.

*

Ἑσπέραν τινὰ ἡ δεσμὶς τῶν ἴων δὲν ἦτο εἰς τὸ σύνηθες μέρος. Ἡ Λευκὴ Λαμβὲλ προῃσθάνθη συμφοράν τινα . . . ἀντὶ δὲ τῆς ἀνθοδέσμης εὗρε

Digitized by Google

μίαν ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν ἤνοιξε καὶ ἀνέγνωσε:

Δεσποινίς

«Ὁ *Ἄγνωστος* ὠνομάζετο Παῦλος Τερνάκ. Τὴν νύκτα ταύτην ἐγὼ αὐτὸς τοῦ ἔκλεισα τοὺς ὀφθαλμούς. Ἀπέθανε προφέρων τὸ ὄνομά σου. Αὔριον τὸ πρωῒ κατὰ τὴν ἐνδεκάτην θὰ ἐνταφιασθῇ ἐν τῷ κοιμητηρίῳ τῆς Μοντμάρτης.

Ἀρμάνδος Σονιέρ.»

Τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ἡ Λευκὴ παρέστησε τὸ μέρος της ἐν τῷ θεάτρῳ βεβιασμένως καὶ μετὰ προφανοῦς συγκινήσεως.

Τὴν ἐπομένην περὶ τὴν ἐνδεκάτην πρωϊνὴν ὥραν νεκρικὴ ἅμαξα εἰσήρχετο εἰς τὸν περίβολον τοῦ κοιμητηρίου, παρακολουθουμένη ὑπὸ δύο μόνον προσώπων, τῆς γραίας ὑπηρετρίας καὶ τοῦ πιστοῦ φίλου τοῦ νεκροῦ *ἀγνώστου*.

Ἡ Λευκὴ Λαμβέλ, ἡ ὡραία καὶ μάγος ἠθοποιὸς μελανειμονοῦσα περιέμενε πρὸ τοῦ ἀνορυχθέντος τάφου, καὶ ὅτε κατεβιβάσθη τὸ φέρετρον ἐγονυπέτησε καὶ κατέθεσε μετὰ δακρύων μίαν δεσμίδα ἴων.

[Μετάφρασις] Δ. Η.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Σήματα διὰ γραμμάτων τοῦ Ἀλφαβήτου

Περίεργος νεωτάτη ἐφεύρεσις ἐγένετο πρό τινος γνωστή. Ἡ ἐφεύρεσις αὕτη ὠνομάσθη Γενικὴ ἠλεκτρικὴ σήμανσις. Εἶνε γνωστὸν ὅτι τὰ σήματα τῶν διαφόρων κατευθύνσεων τῶν πλοίων, ὡς καὶ πάσης ἀνάγκης καὶ παντὸς κινδύνου κατὰ τὸν πλοῦν ἐκτελοῦνται τὴν ἡμέραν διὰ ποικιλοχρώμων μικρῶν σημαιῶν, σινιάλων καλουμένων, τὴν δὲ νύκτα διὰ πολυχρώμων φανῶν, οὕτως ἢ οὕτως κατὰ συνθήκην διατιθεμένων. Τὸ πρᾶγμα, ὡς εἰκός, εἶνε πολυσύνθετον καὶ δύσκολον, δύσκολον μὲν τὴν ἐκτέλεσιν, ἔτι δυσκολώτερον δὲ τὴν ἀντίληψιν μεταξὺ τῶν ναυτικῶν, οἵτινες πολὺ ἀπέχουσι τοῦ νὰ εἶνε ὅλοι ἐπιστήμονες. Ἐντεῦθεν σύγχυσις καὶ ταραχή, καὶ οὐκ ὀλίγα φοβερὰ δυστυχήματα ἐκ παρανοήσεως ἐπερχόμενα. Τώρα ἰδοὺ ὁ ἐφευρετὴς Κέλγουαι ἐπενόησε συσκευήν, συνισταμένην εἰς μέγα κιβώτιον ἓξ ποδῶν τὸ ὕψος καὶ τεσσάρων ποδῶν τὸ εὖρος. Τὸ κιβώτιον περιέχει πεντήκοντα ἠλεκτρικὰς λυχνίας οὕτω πως συνεχομένας, ὥστε μέρος αὐτῶν δύναται ν' ἀναφθῇ κατὰ θέλησιν τοῦ χειριζομένου, ἐπὶ μικροῦ δὲ κλείθρου ὑπάρχουσιν εἰκοσιὲξ κομβία διὰ τὰ ἰσάριθμα γράμματα τοῦ ἀγγλικοῦ ἀλφαβήτου, καὶ ἐπὶ τῇ πιέσει τοῦ ἰδιαιτέρου κομβίου τοῦ ἐμφαίνοντος τὸ γράμμα, λυχνίαι τινὲς ἀνάπτονται ἐν τῷ κιβωτίῳ ἀποτελοῦσαι τὸ γράμμα ἐκεῖνο. Τοιούτῳ τρόπῳ δύνανται νὰ παραχθῶσι διὰ μιᾶς φαεινότατα σήματα εἰς πάντας καταληπτά. Τοιοῦτον κιβώτιον δύναται νὰ προσαρτηθῇ εἰς τὴν κεραίαν τῶν ἱστῶν παντὸς πλοίου ἢ εἰς πυργίσκους τῆς παραλίας ἢ παντοῦ ἀλλοῦ. Ἡ συσκευὴ ἐνεργεῖ ἐντελέστατα· κ' ἐπειδὴ τὰ γράμματα εἶνε ἓξ ποδῶν ὕψους, δύνανται ν' ἀναγνωσθῶσιν ἐκ μεγίστης ἀποστάσεως. Ἡ ἠλεκτρικὴ λυχνία κατέστη σήμερον τόσον κοινή, ὥστε οὐδεμία δυσκολία θὰ ἦτο ἐν πάσῃ πόλει ἢ ἐπὶ τῶν πλοίων νὰ εὑρίσκηται τὸ ἀναγκαῖον ρεῦμα πρὸς παροχὴν ζωτικότητος διὰ τὴν ἐξαίρετον ταύτην μέθοδον τοῦ σημαίνειν τὸν κίνδυνον. Διὰ περαιτέρω δὲ τελειοποιήσεως δύνανται τὰ γράμματα νὰ σημαίνωσι λέξεις ἀπ' εὐθείας, καὶ ἄλλαι σπουδαῖαι βελτιώσεις ἐλπίζεται νὰ γείνωσιν εἰς τὴν κοινωφελεστάτην ταύτην ἐφεύρεσιν, ἡ χρῆσις τῆς ὁποίας δὲν θ' ἀργήσῃ νὰ γενικευθῇ.

Μέλισσαι ἐφορμῶσαι κατὰ σιδηροδρόμου.

Ἐν Πενσυλβανίᾳ συνέβη περιεργότατον φαινόμενον. Ἐνῷ ὁ σιδηροδρομικὸς συρμὸς διήρχετο πρὸ μεγάλης ἐπαύλεως σμῆνος μελισσῶν ἐφώρμησε κατ' αὐτοῦ καὶ καταλαβὸν τὴν ἀτμάμαξαν ἔτρεψεν εἰς φυγὴν τὸν μηχανικὸν καὶ τὸν θερμαστήν. Ἐδέησε δὲ νὰ σταματήσῃ ὁ συρμὸς καὶ νὰ ζητηθῇ βοήθεια πρὸς ἀπομάκρυνσιν τῶν μελισσῶν. Παρόμοιόν τι εἶχε συμβῇ πρό τινων ἐτῶν ἐπὶ τῆς γραμμῆς Κορίνθου - Ναυπλίου, ἀλλ' ἀντὶ μελισσῶν ἐπέδραμον τότε ἀκρίδες.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Διδάσκαλος: — Ἐὰν κατὰ τὴν ὥραν καταιγίδος ἀρχίσῃς νὰ τρίβῃς τὴν ράχιν τῆς γάτας καὶ μάλιστα ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἐπάνω, τί θὰ πεταχθῇ εἰς τὰ μάτια σου;

Μαθητής: — Ἡ γάτα!

* * *

Εἰς τὸ πλημμελειοδικεῖον:

— Κύριε δικαστή, ἐγὼ βρίσκω πολὺ ἄδικο νὰ μὲ φυλακίσετε, γιὰ τῆς κόττες ποῦ ἔκλεψα, περισσότερες μέρες φέτο ἀπὸ πέρσι, ἀφοῦ φέτο μάλιστα εἶνε πολὺ φτηνότερα τὰ πουλερικά.

* * *

Εἰς διευθυντὴν δραματικοῦ θιάσου προσέρχεται νεανίας καὶ ζητεῖ νὰ προσληφθῇ ὡς ἠθοποιός. Ὁ διευθυντὴς ἐρωτᾷ:

— Καὶ ἔχεις γυμνασθῇ εἰς τρυφερὰ μέρη;

— Ἀκοῦτ' ἐκεῖ; ἀφοῦ τρεῖς φορὲς ὡς τώρα ἀρραβωνιάσθηκα!

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

— Ἐν τῇ *Γενικῇ Ἐφημερίδι* τοῦ Μονάχου ὁ Κ. Φλέγκελ ἐδημοσίευσε πραγματείαν περὶ προϊστορικοῦ πύργου ἐν Καλύμνῳ, ἐν τῷ προοιμίῳ τῆς ὁποίας λέγει τὰ ἑξῆς: «Ἡ Κάλυμνος ὑπερτερεῖ πολλῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου οὐ μόνον διὰ τῆς ἁλιείας τῶν σπόγγων καὶ τοῦ παγκοσμίου ἐμπορίου τοῦ εἴδους τούτου, οὐ μόνον διὰ τῆς μορφώσεως τῶν κατοίκων, ἐξ ὧν οὐκ ὀλίγοι διέπρεψαν ὡς ἱεράρχαι, ἰατροί, νομομαθεῖς, διδάσκαλοι, ζωγράφοι, οὐ μόνον διὰ τῶν προϊόντων τῆς γῆς, ἐξ ὧν ὁ Στράβων ἐξαίρει τὸ μέλι, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἀρχαιοτήτων της.» Πλὴν τοῦ θεάτρου τοῦ Δηλίου Ἀπόλλωνος, εἰς τὸ βορειοδυτικὸν διαμέρισμα τῆς Καλύμνου ἐγγὺς τοῦ Ἐμπορικοῦ, κεῖνται ἐρείπια ἀρχαίου ἡγεμονικοῦ φρουρίου τὸ ὁποῖον ὁ Φλέγκελ εἰκάζει ὅτι ἐκτίσθη ὑπὸ Καρῶν. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες τῶν προομηρικῶν χρόνων ἐδίωξαν τοὺς ἀσιάτας καὶ ἤδη ἐπὶ Ὁμήρου ἡ Κάλυμνος ἦτο νῆσος ἑλληνική, οἰκουμένη ὑπὸ Δωριέων.

Digitized by Google

— Εἰς τιμὴν τῆς μνήμης τοῦ Κολόμβου ἡ Κυβέρνησις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν θὰ ἐκδώσῃ σειρὰν γραμματοσήμων, ἐξ ὧν ἓν μὲν θὰ εἰκονίζῃ τὸν ἀνακαλύψαντα τὴν Ἀμερικήν, ἕτερον τὸ μοναστήριον Rabida ὅπου κατῴκησε καὶ τρίτον τὴν περίφημον καραβέλλαν Σάντα-Μαρίαν. Τὰ γραμματόσημα ταῦτα θὰ ἐκδοθῶσι τὴν 1 Ἰανουαρίου 1893 καὶ θὰ κυκλοφορήσωσι μόνον ἐπὶ ἓν ἔτος. Τοῦτο πρὸς γνῶσιν τῶν συλλεκτῶν.

— Οὐδεὶς ἄλλος κλάδος βιομηχανίας ἔσχε τοσαύτην ἀνάπτυξιν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ὅσην ἡ παραγωγὴ τοῦ βάμβακος. Κατὰ τὸ ἔτος 1889 ἡ παραγωγὴ αὐτοῦ ἀνῆλθεν εἰς 2 δισεκατομμύρια χιλιόγραμμα, ἤτοι ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν παραγωγὴν τοῦ 1870 ηὔξησεν 85 τοῖς 100.

— Ἐν τῇ ἰταλικῇ πόλει Cuneo, εἷς τελωνοφύλαξ κατέστη αἰφνιδίως ἄλαλος ὑπὸ τὰς ἑξῆς παραδόξους περιστάσεις. Ἐφύλαττε πλησίον ἑνὸς κοιμητηρίου, ὅτε, εἷς τῶν συντρόφων του ἐρχόμενος νά τον ἀντικαταστήσῃ, τὸν ἐπλησίασεν ἐν τῷ σκότει χωρὶς νἀκουσθῇ καὶ θέτων τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ὤμου τῷ εἶπε μυστηριωδῶς «Εἶνε μεσάνυχτα!» Ὁ ἀτυχὴς τελωνοφύλαξ νομίσας ὅτι βλέπει φάντασμα κατελήφθη ὑπὸ φόβου δεινοῦ, ὁ ὁποῖος τῷ ἐπέφερεν ἀφασίαν.

— Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Ἀλφρέδου Τέννυσον, αἱ ἐφημερίδες γράφουσιν ὅτι οἱ αὐλικοὶ ποιηταὶ τῆς Ἀγγλίας λαμβάνουσι κατ' ἔτος ὡς ἀντιμισθίαν 100 λίρας στερλίνας καὶ ἕνα βαρελάκι κρασὶ τῶν Καναρίων νήσων.

— Ὑπάλληλος τοῦ τελωνείου ἐπώλησεν ἀντὶ 100 λιρῶν ἁπλῆν ὑπογραφὴν «Ἀλφρέδος Τέννυσον» τὴν ὁποίαν κατεῖχε κάτωθεν μιᾶς ἀποδείξεως παραλαβῆς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ χαραχθεῖσαν. Τὰ αὐτόγραφα τοῦ Τέννυσον εἶνε σπανιώτατα.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικά

Ἐξεδόθη ἐν Παρισίοις ἐκ τοῦ Καταστήματος Lemerre τὸ προαγγελθὲν μυθιστόρημα τοῦ Paul Bourget ἐπιγραφόμενον Terre Promise, ἐν ᾧ ἐξετάζεται τὸ ζήτημα τῆς μητρότητος. Περὶ τοῦ μυθιστορήματος τούτου ἢ μᾶλλον ἐν γένει περὶ τοῦ ἀναλυτικοῦ μυθιστορήματος προτάσσει τοῦ βιβλίου σπουδαιότατον πρόλογον αὐτὸς ὁ συγγραφεύς.

— Ἐκ τοῦ Καταστήματος Charpentier, ὑπὸ τοῦ ὁποίου πρὸ εἰκοσαετίας ἐξεδόθη καὶ τοῦ πατρὸς τὸ πρῶτον ἔργον, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀλφόνσου Δωδὲ Λέων ἐξέδοτο μυθιστόρημα ἐπιγραφόμενον Haerrès, κριθὲν εὐμενέστατα ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ τύπου.

— Ὑπὸ τῆς Πρωσσικῆς Ἀκαδημίας ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ δευτέρα ἔκδοσις πληρεστάτη τῆς συλλογῆς τῶν Ἑλληνικῶν Ἐπιγραφῶν, ἥτις πρὸ ἑξηκονταετίας εἶχεν ἐκδοθῆ εἰς τέσσαρας τόμους μετὰ σχολίων τοῦ Βοικχίου, τοῦ Φρασικλέους καὶ τοῦ Κουρτίου. Ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ ἐκδόσει, ἡ ὁποία ὑπολογίζεται εἰκοσάτομος, ἀπεφασίσθη ἵνα αἱ ἐπιγραφαὶ πάσης ἑλληνικῆς χώρας καὶ πολιτείας ἀποτελῶσιν ἴδιον αὐτοτελὲς τμῆμα. Οὕτως ἐξεδόθησαν μέχρι τοῦδε αἱ ἀττικαὶ ἐπιγραφαὶ κριτικῇ ἐπιστασίᾳ τοῦ καθηγητοῦ Κίρχωφ, αἱ ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαὶ τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Σικελίας ὑπὸ Καϊβελ καὶ αἱ τῆς Μεγαρίδος, Ὠρωπίας καὶ Βοιωτίας ὑπὸ Διττεμβέργερ.

— Τοῦ ἐσχάτως ἀποβιώσαντος κλεινοῦ ἄγγλου ἱστοριογράφου καὶ φιλέλληνος Ἐδουάρδου Φρῆμαν βιογραφίαν ἐκτενῆ ἐκδίδει προσεχῶς ὁ Στέφενς, ὁ διαπρεπὴς λόγιος καὶ βιογράφος.

— Κατὰ τὴν κηδείαν τοῦ Ἀλφρέδου Τέννυσον ὁ χορὸς ἔψαλλε τὸ Crossing the bar, πένθιμον ᾆσμα συντεθὲν πρό τινος ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ καὶ μελοποιηθὲν ὑπὸ τοῦ Bordge καὶ ἓν ἄλλο παλαιότερον ποίημα τοῦ Τέννυσον *Μυστηριώδεις φωναί*, μελοποιηθὲν ὑπὸ τῆς κ. Τέννυσον, ἡ ὁποία εἶνε διακεκριμένη μουσικός.

— Ἐν ἡλικίᾳ ὀγδοήκοντα τριῶν ἐτῶν ἀπέθανεν ἐν Παρισίοις ὁ ἀκαδημαϊκὸς Xavier Marmier, ὁ γνωστὸς συγγραφεὺς τόσων ὡραίων ἔργων, τοῦ ὁποίου οἱ *Μελλόνυμφοι τῆς Σπιτσβέργης* ἔτερψαν ἄλλοτε τοὺς ἀναγνώστας τῆς *Ἑστίας*. Μεταξὺ τῶν σοβαρωτέρων του ἔργων διακρίνονται αἱ *Ἰσλανδικαὶ Μελέται*, ἡ *Ἱστορία τῆς Δανικῆς καὶ Σουηδικῆς φιλολογίας* καὶ τὰ *Δημώδη ᾄσματα τοῦ Βορρᾶ*. Ὁ Μαρμιὲ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῷ 1870 διαδεχθεὶς τὸν Pontgerville.

— Ἀγγέλλεται ἐκ Βιέννης ὁ θάνατος τοῦ γηραιοῦ μυθιστοριογράφου Φρειδερίκου Schlagl, τοῦ δημοτικωτάτου τῶν συγχρόνων συγγραφέων τῆς Αὐστρίας, «Δίκενς τῆς Βιέννης» συνήθως ἐπονομαζομένου.

— Τὸ τελευταῖον ποίημα τοῦ Τέννυσον ὑπόθεσιν ἔχον μυθολογικήν, εὑρίσκεται ὑπὸ τὰ πιεστήρια, τοῦ ποιητοῦ διορθώσαντος τὰ πρῶτα δοκίμια ὀλίγας ἑβδομάδας πρὸ τοῦ θανάτου του.

— Ὁ ἀββᾶς Pietro Ponte, ἀποθανὼν ἐσχάτως ἐν Τουρίνῳ κατεῖχεν ὡς λέγουσι πλεῖστα χειρόγραφα τοῦ Σιλβίου Πελλίκου, τοῦ διασήμου συγγραφέως των Mici Prigioni, ὁ ὁποῖος ἦτο φίλος στενὸς τοῦ ῥηθέντος ἀββᾶ καὶ εἶχεν ἐκπνεύσει, ὡς γνωστόν, εἰς τὰς ἀγκάλας του, τῷ 1854. Τὰ χειρόγραφα ταῦτα ὅμως δὲν ἀνευρέθησαν.

Ἐπιστημονικά

Ὁ μεγάθυμος θιασώτης τῆς ἀστρονομίας Ραφαὴλ Βισχοφσχάϊμ προτίθεται νὰ ἱδρύσῃ ἐπὶ τοῦ ὄρους Μοννιὲ τῶν παραθαλασσίων Ἄλπεων ἀστεροσκοπεῖον εἰς ὕψος 2800 μέτρων, ἤτοι ὑψηλότερον τοῦ τῆς Νικαίας, τοῦ ὁποίου αἱ οἰκοδομαὶ θ' ἀρχίσουν τὸν προσεχῆ Ἀπρίλιον.

Καλλιτεχνικά

Ἀπέθανεν ἐν Παρισίοις ὁ ζωγράφος Emile Signol μαθητὴς τοῦ Gros καὶ μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου ἀπὸ τοῦ 1860 ἐν ᾧ διεδέχθη τὸν d' Hersent. Τὸ ἐξοχώτερον αὐτοῦ ἔργον ἡ *Μοιχαλὶς* ὑπάρχει ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Λουξεμβούργου.

— Ἐκ Λονδίνου δ' ἀγγέλλεται ὁ θάνατος τοῦ ἐξόχου γλύπτου Θωμᾶ Woolner, μέλους τῆς Βασιλικῆς Ἀκαδημίας. Ἔχει φιλοτεχνήσει ἀνδριάντας μὲν τοῦ Βύρωνος, τοῦ Μακώλεϋ, τοῦ Πάλμερστον, προτομὰς δὲ τοῦ Τέννυσον, τοῦ Καρλάϊλ, τοῦ Δάρβιν, τοῦ Γλάδστωνος, τοῦ Κόβδεν κτλ. ὡς καὶ διάφορα φανταστικὰ ἔργα. Ὁ Θωμᾶς Woolner ἦτο συγχρόνως καὶ δόκιμος ποιητής.

Θεατρικά

Ἐν μέσῳ ἐκτάκτου συρροῆς ἐνεφανίσθη τὴν ἑσπέραν τοῦ π. Σαββάτου ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Θεάτρου τῶν Κωμῳδιῶν ἡ Δνὶς Αἰκατερίνη Βερώνη ὡς *Ἀδριανὴ Λεκουβρέρ*, κατέκτησε δ' εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης ταύτης ἐμφανίσεως τὰς ζωηρὰς συμπαθείας τοῦ κοινοῦ καὶ διὰ τῆς φωνῆς καὶ διὰ τῆς ἀπαγγελίας καὶ διὰ τῶν ὡραίων καὶ μελετημένων σκηνικῶν. Ἡ Δνὶς Βερώνη ἀμφισβητεῖ σήμερον τὰ πρωτεῖα ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς πρὸς τὴν Καν Παρασκευοπούλου, εἶνε δὲ ὁμολογουμένως καλὴ ἠθοποιός.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—157

Digitized by Google

Το Διλημμα

Δωρεὰν ταξείδιον εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ Σικάγου. — Ἡ ἀνεξήγητος πυρκαϊά. — Ἡ ἐνοχοποίησις τοῦ Μαύρου. — Ἡ δεσποινὶς Ἀλίκη Βαρνὸτ κατηγορεῖ ἑαυτὴν ὡς ἔνοχον. — Ἡ τηλεχημεία. — Ἡ τηλέλυσις καὶ ὁ τηλελύτης. — Πυρκαϊαί, ἐκρήξεις καὶ δηλητηριάσεις προκαλούμεναι ἐξ ἀποστάσεως πέντε μιλίων. — Τὸ μυστικόν. — Ὁ πράκτωρ τῆς Γαλλικῆς κυβερνήσεως. — Πῶς προεκλήθη ἡ πυρκαϊά. — Τὸ δίλημμα καὶ τὸ βραβεῖον. — Λαμπρὰ εὐκαιρία καὶ διὰ τοὺς ἀναγνώστας τῆς «Ἑστίας».

Ἡ Ἀμερικανὶς κόρη Ἀλίκη Βαρνὸτ κατέθεσεν εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ ἐν Βερολίνῳ ἐκδιδομένου περιοδικοῦ «Unsere Zeit» χρηματικὸν ποσὸν ἀρκοῦν ὅπως μεταβῇ τις διὰ πρώτης θέσεως εἰς Σικάγον, ἐπισκεφθῇ τὴν ἐκεῖ ἔκθεσιν καὶ ἐπιστρέψῃ μετά τινας ἑβδομάδας ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅτι θὰ δοθῶσι τὰ χρήματα εἰς ἐκεῖνον, ὅστις παράσχῃ εἰς αὐτὴν τὴν ἀρίστην συμβουλὴν ἵνα ἐξέλθῃ φοβεροῦ διλήμματος πρὸ τοῦ ὁποίου εὑρίσκεται, ὡς ἐμφαίνει ἡ κάτωθι δημοσιευομένη ἐπιστολή της. Τὸ ἐν λόγῳ περιοδικὸν δέχεται ἐγγράφους γνώμας ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης ὑπὸ τὴν διακριτικὴν ἐπιγραφὴν Chicago, ὑπόσχεται δὲ ἡ διεύθυνσις αὐτοῦ νὰ μετρήσῃ τὸ ἐν λόγῳ χρηματικὸν ποσὸν εἰς ἐκεῖνον ὅστις στείλῃ τὴν ἀρίστην λύσιν, συγχρόνως δὲ θὰ δημοσιεύσῃ καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν τὰς σχετικῶς καλητέρας λύσεις. Ὥστε οἱ ἡμέτεροι ἀναγνῶσται δύνανται κάλλιστα νὰ συναγωνισθῶσι. **Σ. τ. Δ.**

Barnotshome, Breadstown, Illinois
22 Ἰουλίου 1892.

Ἀξιότιμος σύνταξις!

Γράφω ὑμῖν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι ἡ εὐγενής σας μεσολάβησις θὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς τοὺς Γερμανοὺς συμπατριώτας μου νὰ ἐκφράσωσι τί σκέπτονται ἢ τί αἰσθάνονται ἐπὶ ὑποθέσεως ἐν ᾗ ἐγὼ ἀγνοῶ αὐτόχρημα τί νὰ πράξω.

Τὸ ἑπόμενον ἀπόσπασμα τοῦ «Ἑσπερινοῦ Ταχυδρόμου τοῦ Ἰλλινοά» τῆς 10 Ἰουλίου, θὰ σᾶς χρησιμεύσῃ, ἵνα σχηματίσητε τὴν πρώτην ἰδέαν περὶ τίνος πρόκειται:

«Ἐδημοσιεύσαμεν πρό τινος ὅτι ὁ μαῦρος Ὄλιβερ ὁ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς χήρας Βαρνὸτ ἐφυλακίσθη ὑπὸ τοῦ Mister Losberne ὡς ὕποπτος ἐμπρησμοῦ. Κατὰ τὴν μεσημβρίαν τῆς 2 Ἰουλίου εἰς τὴν δυτικὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, ἀπέναντι τοῦ Barnotshome, ἐκάη αἴφνης εἰς ἔκτασιν δύω μιλίων τὸ θάμνωμα τὸ ἀνῆκον εἴς τινα ἑταιρίαν καὶ πρὸς τούτοις ἡ μεγάλη ξυλαποθήκη τοῦ ταγματάρχου Λύγκς μεθ' ὅλων τῶν ἐν αὐτῇ προμηθειῶν. Ἀπὸ τῆς ἀποθήκης ταύτης εὑρισκομένης παρὰ τὰ σύνορα τῶν κτημάτων Βαρνὸτ ἤρχισε τὸ πῦρ. Καθ' ὅλην δὲ τὴν ἡμέραν ἐκείνην οὐδεὶς ἄλλος διέβη τὸν ποταμὸν πλὴν τοῦ Μαύρου Ὄλιβερ. Ὁ γέρων οὗτος, ἡλικίας 58 ἐτῶν διϊσχυρίζεται ὅτι εἶνε ἀθῶος καὶ ὅτι οὔτε κἂν πυρεῖα εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ, οὔτε ἄλλο τι εὔφλεκτον, ἀλλ' ἐκοιμᾶτο ἡσύχως ἐν τῇ σκιᾷ τῆς ἀποθήκης, ὅτε αἴφνης τὸν ἐξύπνησεν ἰσχυρὸς κρότος· συγχρόνως εἶδε τὸν πλησίον του ξύλινον τοῖχον εὑρισκόμενον ἐν μέσῳ φλογῶν. Οἱ ἰσχυρισμοὶ οὗτοι τοῦ Μαύρου ἐθεωρήθησαν ὡς ψευδεῖς, καθ' ὅσον μάλιστα ὁ ταγματάρχης Λύγκς εἶχε ξυλίσει καὶ ἐκδιώξει τὸν Ὄλιβερ πρὸ ὀκτὼ ἡμερῶν ἐκ τοῦ κτήματός του καὶ ἦτο πιθανὴ ἡ ὑποψία ὅτι ὁ Μαῦρος ἠθέλησε νὰ ἐκδικηθῇ. Νῦν ὅμως παρουσιάζεται αἴφνης παραδοξοτάτη ἐξήγησις τοῦ πράγματος, κατάλληλος ἐν τούτοις μᾶλλον ὅπως ἐπισκοτίσῃ τὴν ὑπόθεσιν.

»Ἡ δεσποινὶς Ἀλίκη Βαρνὸτ ἐδήλωσεν εἰς τὸ δικαστήριον ὅτι ἀπὸ τῆς κατοικίας της δι' ἀπροσεξίας ἐπροξένησε τὴν πυρκαϊὰν καὶ δὴ διὰ μηχανήματος ἐφευρεθέντος ὑπὸ τοῦ μακαρίτου πατρός της. Ὅσοι ἐκ τῶν ἀναγνωστῶν μας γνωρίζουσιν ὅτι ἡ ἀντίπεραν ὄχθη τοῦ ποταμοῦ ἀπέχει ἀπὸ τῆς οἰκίας Βαρνὸτ 500 ὑάρδας, θὰ δυσπιστήσωσιν εἰς τὴν κατάθεσιν τῆς κόρης Βαρνότ. Κλίνει τις μᾶλλον νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἡ νεαρὰ δεσποινὶς ἐπιθυμεῖ μόνον διὰ τῆς διηγήσεως αὐτῆς νὰ σώσῃ τὸν ἀρχαῖον ὑπηρέτην της, ὅστις μάλιστα λέγεται ὅτι ἔσωσέ ποτε τὴν ζωὴν τοῦ πατρός της· διότι ὅτε οἱ κ. κ. Λοσβέρνε καὶ Βάββλε καὶ ὁ ταγματάρχης Λύγκς ἐζήτησαν νὰ τοῖς ἐξηγήσῃ ἡ δεσποινὶς Βαρνὸτ τὸν μηχανισμὸν τοῦ περιέργου μηχανήματος ἢ νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ πείραμα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των, ἠρνήθη αὕτη ἀπολύτως ν' ἀνακοινώσῃ τὸ μυστικόν της, διότι ἦτο δεσμευμένη δι' ὑποσχέσεως δοθείσης εἰς τὸν πατέρα της. Ὁ πατήρ της, λέγει, Κάρολος Βαρνὸτ ἐφεῦρε τρόπον δι' οὗ ἐπιφέρει οἱασδήποτε χημικὰς ἐνεργείας ἐκ μακρᾶς ἀποστάσεως. Ἡ μήτηρ τῆς δεσποινίδος Βαρνὸτ δὲν δύναται πλέον νὰ ἐρωτηθῇ, διότι ἡ καλὴ πρεσβῦτις ἔλειπε κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ δυστυχήματος εἰς Breadstown, λαβοῦσα δὲ τὴν εἴδησιν ἔσπευσε νὰ ἐπανέλθῃ καὶ κατεκρημνίσθη μετὰ τοῦ ἵππου. Ἐκ τῶν ἐπακολουθημάτων δὲ τῆς πτώσεως ἐτελεύτησε, καὶ τὸ παρεμπεσὸν τοῦτο λυπηρὸν δυστύχημα εἶνε, κατὰ τὸ λέγειν τῆς δεσποινίδος Βαρνότ, ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον δὲν ἐξεφράσθη πρότερον περὶ τῆς ἀφορμῆς τῆς πυρκαϊᾶς.

»Ἤμεθα λίαν ἀνυπόμονοι νὰ ἴδωμεν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ὑποθέσεως ταύτης.

»Ἐὰν εἶνε ἀληθὲς ὅτι ὁ Βαρνὸτ ἀνεκάλυψε τὴν τηλεχημείαν, τὴν χημικὴν δηλονότι ἐξ ἀποστάσεως ἐνέργειαν, τότε εὑρισκόμεθα πρὸ γεγονότος

Digitized by Google

ὑψίστης σημασίας καὶ φρονοῦμεν ὅτι καθῆκον τῆς θυγατρὸς εἶνε νὰ μὴ ἀποκρύψῃ ἐπὶ πλέον τὸ μυστικὸν τοῦ πατρός της. Ἑταιρία τις προτιθεμένη τὴν ἀγορὰν τοῦ μυστικοῦ τῆς δεσποινίδος Βαρνὸτ ἀντὶ ἑνὸς ἑκατομμυρίου δολλαρίων, συγκροτεῖται ἤδη. Ἐγγραφαὶ μετόχων γίνονται παρὰ τοῖς C. F. Hix & Comp».

Προστίθημι νῦν πρὸς ἐξήγησιν τὰ ἑπόμενα:

Ἀληθέστατον εἶνε ὅτι ὁ πατήρ μου Κάρολος Βαρνὸτ κατώρθωσε ν' ἀνακαλύψῃ φαινόμενον φυσικόν, τὸ ὁποῖον ἐκάλεσε **τηλέλυσιν**, ἣν ἐχρησιμοποίησε πρὸς κατασκευὴν συσκευῆς, δι' ἧς κατορθοῦται χημικὴ ἐπενέργεια ἐξ ἀποστάσεως. Ὡς γνωστόν, τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα δὲν ἔχει ἰσχὺν νὰ παράσχῃ μόνον ἀποτελέσματα ἤχου καὶ φωτός, ἀλλὰ καὶ χημικὰς ἐνεργείας εἰς κατὰ βούλησιν ἀποστάσεις· πρὸς δὲ εἶνε γνωστὸν ὅτι διὰ τῆς ἰδιότητος ἣν ἔχει τὸ Σελήνιον (χημικὸν στοιχεῖον) νὰ μεταβάλλῃ ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ φωτὸς τὴν ἠλεκτρικὴν αὐτοῦ ἀγωγὸν δύναμιν, δύναταί τις νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ φῶς καὶ πρὸς μεταβίβασιν ἠλεκτρικῶν ἐνεργειῶν καὶ δράσεων.

Ἀφ' ὅτου ἐβεβαιώθη ὑπὸ τοῦ Φαραδέϋ, Μάξβελλ καὶ νεωστὶ ὑπὸ τοῦ Χέρτζ ὅτι τὸ φῶς εἶνε μόνον ἰδιαιτέρα μορφὴ τῆς ἠλεκτρικῆς κυματοειδοῦς δονήσεως, εὐχερὴς ἦτο ἡ ἐπινόησις τῆς τροποποιήσεως τῶν ἀκτίνων τοῦ φωτός, οὕτως ὥστε δύναταί τις νὰ ἐκτελῇ δι' αὐτῶν ἀντὶ ἀγωγοῦ σύρματος ἐνέργειαν ἐξ ἀποστάσεως. Ὁ πατήρ μου μετὰ πολλὰ πειράματα κατώρθωσεν ἐπὶ τέλους ν' ἀνακαλύψῃ οὐσίαν τινά, ἣν ἀπεκάλεσε **τηλελύτην**, καὶ ἥτις κατὰ τὰς χημικὰς ὕλας τὰς ὁποίας συνδυάζει τις μετ' αὐτῆς, τροποποιεῖ τὰς αἰθερίους δονήσεις τοῦ φωτός, οὕτως ὥστε μεταβιβάζουσι τὴν χημικὴν ἐνέργειαν τοῦ δι' οὗ τὸ πείραμα σώματος ἀπὸ πάσης ἀποστάσεως, ἀφ' ἧς δύναταί τις ἐν γένει νὰ παραλάβῃ ἀκτῖνας. Ἐὰν λοιπὸν εἰς τὴν θέσιν ἀπὸ τῆς ὁποίας πηγάζει τὸ ἐπὶ τοῦ τηλελύτου πίπτον φῶς εὑρίσκεται σῶμα ἐπὶ τοῦ ὁποίου δύναται νὰ ἐπενεργήσῃ χημικῶς τὸ σῶμα δι' οὗ πειραματιζόμεθα, συντελεῖται ἡ ἐνέργεια αὕτη ἀμέσως ἐπὶ τοῦ απομεμακρυσμένου σώματος. Ἡ συσκευὴ ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς καλοῦ ἀστρονομικοῦ τηλεσκοπίου μετὰ ἰσχυροῦ φακοῦ καὶ ἐκ τοῦ χημικοῦ θαλάμου. Αἱ ἀφικνούμεναι ἀκτῖνες διεισδύουσι πρῶτον διὰ τοῦ τηλελύτου καὶ ἔπειτα κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ παρατηρητοῦ. Ὁ χημικὸς θάλαμος εὑρίσκεται παραπλεύρως τοῦ τηλεσκοπίου εἰς κατὰ βούλησιν ἀπόστασιν, καὶ συνδέεται μετὰ τοῦ τηλελύτου δι' ἠλεκτρισμοῦ κατὰ τρόπον, ὃν δὲν μοὶ εἶνε ἐπιτετραμμένον νὰ ἐξηγήσω. Τὸ κυρίως ὅμως μυστικὸν ἔγκειται ἐν τῇ συνθέσει καὶ τῇ κατασκευῇ τοῦ τηλελύτου. Ἐὰν π. χ. εἰσάξωμεν εἰς τὸν χημικὸν θάλαμον θερμανθὲν χλωρικὸν κάλιον, ἢ ἕτερον εὐκόλως ὀξυγόνον ἀποδίδον καὶ ἀρκούντως θερμανθὲν σῶμα, καὶ διευθύνωμεν τὸ τηλεσκόπιον πρὸς μακρὰν εὑρισκόμενον τεμάχιον ξύλου ἢ ἄνθρακος, πάραυτα θὰ ἐπέλθῃ ἀνάφλεξις τούτου. Ὁ πατήρ μου ἐτοποθέτησεν εἰς ἀπόστασιν 8 ἀγγλικῶν μιλίων σιδηρᾶν πλάκα καὶ εἰσήγαγεν εἰς τὸν τηλελυτικὸν θάλαμον ὑδροχλωρικὸν ὀξύ· ἐντὸς τετάρτου τῆς ὥρας ἡ σιδηρᾶ πλὰξ διελύθη ἐντελῶς. Διὰ τοῦ αὐτοῦ ὀξέος καὶ ἐκ τῆς αὐτῆς ἀποστάσεως ἀποσυνέθεσε βράχον ἐξ ἀσβεστολίθου· ὡσαύτως δὲ ἐξ ἀποστάσεως 15 μιλίων διέλυσε χαλαζίαν (πυρίτην—quarz) καὶ ψαμμόλιθον δι' ὑδροφθορίου.

Ἐκ τούτων γίνεται δῆλον ὅτι οὐδὲν θωρηκτόν, οὐδὲν φρούριον θα ἠδύνατο ἐπὶ μακρὸν ν' ἀντιστῇ εἰς ταύτην τὴν συσκευήν, ἀφ' οὗ αὕτη ἐνεργεῖ εἰς πᾶσαν ἀπόστασιν ὁρατήν. Ἀλλὰ καί τι πλειότερον. Ἐὰν συνδέσωμεν τὸν τηλελύτην μετὰ ἐκρηκτικοῦ σώματος, διὰ τὸ ὁποῖον χρήζει ὁ θάλαμος ἰδιαιτέρας διευθετήσεως, μεταδίδεται καὶ αὐτὴ ἡ ἔκρηξις εἰς τὸ παρατηρούμενον ἀντικείμενον. Τοῦτ' αὐτὸ ἰσχύει καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀποσύνθεσιν ὀργανικῶν σωμάτων δι' ἀνοργάνων ἐν γένει ἢ μεταλλικῶν δηλητηρίων. Δύναταί τις νὰ προκαλέσῃ ἐπὶ ζωϊκοῦ σώματος δι' ἰσχυροῦ ὀξέος τραῦμα ἢ καῦσιν, καὶ συγχρόνως διὰ φωσφόρου ἀποσύνθεσιν τοῦ αἵματος, ἧς συνέπεια εἶνε ἀκαριαῖος θάνατος. Οὕτως ἐφονεύθη κύων ἐξ ἀποστάσεως 5 μιλίων ἐντὸς ὀλίγων δευτερολέπτων. Ὅσον κινδυνώδεις καὶ ἂν εἶνε αἱ ἐφαρμογαὶ αὗται τοῦ τηλελύτου, ἐν τούτοις ἐλπίζω ὅτι θὰ δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ οὗτος καὶ εἰς ἐπωφελεῖς σκοπούς. Δυστυχῶς δὲν ἐπετράπη εἰς τὸν πατέρα μου νὰ τελειοποιήσῃ καὶ ὑπὲρ τοιούτου σκοποῦ τὴν ἀνακάλυψίν του ταύτην· μοῦ ἀφῆκε τὸ μυστικόν του ἀλλ' ὑπὸ περιστάσεις . . . — Ὑποθέτει τις βεβαίως ὅτι πρέπει νὰ συγκαταλέγωμαι μεταξὺ τῶν εὐδαιμονεστάτων θνητῶν, καθ' ὃ κατέχουσα ἀνακάλυψιν τόσης σημασίας, οἵα ἡ τηλέλυσις, ἥτις θὰ μοὶ προσεκόμιζεν οὐκ ὀλίγα ἑκατομμύρια, ἐὰν ἤθελον νὰ πωλήσω τὸ μυστικὸν αὐτῆς. Ἐν τούτοις εἶμαι δυστυχεστάτη!

Ὁ πατήρ μου, Γάλλος ἐκ γενετῆς, κατήγετο ἐκ Μυλχάουζεν τῆς Ἀλσατίας καὶ ἦτο χημικὸς ἐξ ἐπαγγέλματος. Ὅτε ἡ πατρὶς αὐτοῦ ἐγένετο γερμανικὴ κτῆσις, τὴν ἐγκατέλειψε, μέχρις ὅτου, καθ' ἃ ἔλεγε, γίνῃ ἡ Ἀλσατία καὶ αὖθις γαλλική. Διέτριψεν εἰς διαφόρους πόλεις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν καὶ ἀπέκτησε διὰ διαφόρων προνομιούχων ἐφευρέσεων σημαντικὴν περιουσίαν. Ἐπὶ τέλους ἠγόρασε κτήματα ἐν Ἰλλινοὰ καὶ ἀφιερώθη εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ τηλελύτου. Μισῶν διακαῶς τὴν Γερμανίαν, εἶχε τὸν πόθον νὰ ἐκδικηθῇ τὴν χώραν ταύτην καὶ νὰ προσπορίσῃ τῇ Γαλλίᾳ τὰ μέσα ἵνα διὰ τῆς ἀνακαλύψεώς του ἐξολοθρεύσῃ

Digitized by Google

πάντα ἐχθρόν. Ἀλλ' ἡ μήτηρ μου ἦτο Γερμανίς! Οὐδέποτε ἐλησμόνησε τὴν πρὸς τὴν πατρίδα αὐτῆς ἀγάπην, ἣν χάριν τοῦ πατρός μου ἀπέκρυπτεν εἰς τὰ μύχια τῆς καρδίας της. Ἐμὲ ὅμως ἀνέθρεψε κατὰ τὰ αἰσθήματα αὐτῆς. Ὥστε καί τοι ἐβοήθουν τὸν πατέρα μου κατὰ δύναμιν εἰς τὰς μελέτας του, ἔπραττον τοῦτο ἐπὶ τῇ κρυφίᾳ ἐλπίδι νὰ ὑπηρετήσω ποτὲ δι' αὐτῶν τοὺς συμπατριώτας μου. Ἔχω αἰσθήματα Γερμανίδος καὶ ἐπιθυμῶ νὰ μείνω πάντοτε τοιαύτη.

Κατὰ τὸ ἔαρ κατέλαβεν αἴφνης τὸν πατέρα μου δεινὴ νόσος, ἐκ τῆς ὁποίας ἐπέπρωτο νὰ μὴ ἀναλάβῃ πλέον. Μόνη ἐγὼ ἤμην ἐντελῶς μεμυημένη εἰς τὸ μυστικὸν τῆς κατασκευῆς τοῦ τηλελύτου, τὸ ὁποῖον ἐφύλαττον ἀπαραβιάστως. Ἐπὶ τῆς ἐπιθανατίου κλίνης του μοὶ ἀπεκάλυψε πρὸς βαθυτάτην θλίψιν μου ὅτι προσήνεγκε τὸ μυστικὸν τοῦ τηλελύτου εἰς τὴν Γαλλικὴν κυβέρνησιν καὶ ὅτι ἐπίκειται προσεχῶς ἡ συμφωνία. Ἡ ἄφιξις τοῦ Γάλλου πράκτορος ἀνεμένετο καθ' ἑκάστην. Ἀπὸ πολλοῦ ὁ πατήρ μου διὰ πᾶσαν ἀπρόοπτον περίστασιν εἶχε συντάξῃ λεπτομερῆ ἔκθεσιν, τὴν ὁποίαν ἐφύλαττεν ἐσφραγισμένην μεταξὺ τῶν ἐγγράφων του. Μάτην ἐξώρκιζον αὐτὸν ν' ἀπόσχῃ τῆς συμβάσεως, ἣν προὐτίθετο νὰ συνάψῃ· ἀπήτησε μάλιστα νὰ ἐκπληρώσω ταύτην μετὰ τὸν θάνατόν του.

Δὲν ἠδυνάμην νὰ ταράξω τὴν γαλήνην τοῦ ἐπιθανάτου πατρός μου δι' ἐντελοῦς ἀρνήσεως· ἀλλὰ δὲν συγκατένευσα νὰ ὑποσχεθῶ ἐκ μέρους μου τὴν παράδοσιν τῶν ἐγγράφων. Προσεπάθησα νὰ τῷ ἐμπνεύσω ἐλπίδας περὶ προσεχοῦς ἀναρρώσεως, ὁπότε θὰ τῷ ἐπετρέπετο νὰ ἐνεργήσῃ αὐτὸς ὁ ἴδιος. Τὴν ἐπομένην ὅμως νύκτα ἐπῆλθεν αἰφνιδία δείνωσις τῆς νόσου του. Διὰ τῶν τελευταίων δυνάμεών του, — μόλις ἠδύνατο πλέον νὰ ὁμιλῇ — μὲ ἱκέτευσεν ὁ πατήρ μου ***νὰ μὴ ἀποκαλύψω εἰς οὐδένα ἐν τῷ κόσμῳ, πλὴν τῆς Γαλλίας, τὸ μυστικόν***. Τοῦτο ὡρκίσθην ἐν τῇ ταραχῇ τῆς στιγμῆς ἐκείνης. Τὴν αὐτὴν νύκτα ἐτελεύτησεν ὁ πατήρ μου, ἡ δὲ μήτηρ μου ἦτο ἡ κληρονόμος τῶν ἐγγράφων ἐκείνων. Μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ πατρός μου ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν διὰ σιωπηλῆς συμφωνίας οὔτε λέξις πλέον εἶχεν ἀνταλλαγῇ περὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ τηλελύτου.

Εὑρίσκετο ἤδη ὅπως καὶ ἐγὼ ἐν τῇ αὐτῇ ἀμηχανίᾳ καὶ ἀμφιταλαντεύσει μεταξὺ τῶν εὐχῶν τοῦ θανόντος καὶ τῶν ἰδίων αὐτῆς αἰσθημάτων. Ἐπὶ τέλους εὕρομεν τὴν ἑξῆς διέξοδον· εἶχον ὑποσχεθῇ εἰς οὐδένα ν' ἀποκαλύψω τὸ ἀπόρρητον ἐκτὸς τῆς Γαλλικῆς κυβερνήσεως· ἀλλὰ δὲν εἶχον ὑποσχεθῇ νὰ τὸ παραδώσω εἰς αὐτήν. Ἐὰν ἠρνούμεθα τὴν παράδοσιν τῶν ἐγγράφων, παρεβαίνομεν τὴν τελευταίαν ἐπιθυμίαν τοῦ πατρός μου, ἀλλὰ δὲν ἠθετοῦμεν οὐδεμίαν ὑπόσχεσιν. Μόνον δὲν ἐπιτρέπεται εἰς ἡμᾶς νὰ καταστήσωμεν γνωστὸν τὸ ἀπόρρητον. Ἡ ἀνακάλυψις ἀπόλλυται διὰ πάντα καὶ διὰ παντός. Ἡ μήτηρ μου ἐπυρπόλησε τὰ ἔγγραφα. Ὁ Γάλλος πράκτωρ ἦλθε καὶ ἀπῆλθεν ἄπρακτος. Ἤρχισα νὰ ἡσυχάζω. Ἴσως θὰ ἦτο εὐτύχημα διὰ τὴν ἀνθρωπότητα ν' ἀγνοῇ διὰ παντὸς τὴν ὕπαρξιν τοῦ τηλελύτου. Τότε ὅμως ἐπῆλθεν ἡ ἀποφρὰς ἡμέρα, καθ' ἣν ἐξερράγη ἡ πυρκαϊὰ ἐπὶ τῆς δυτικῆς ὄχθης. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐγὼ εἶμαι ἡ ἀθῷα παραίτιος αὐτῆς. Ὁ παλαιὸς πιστός μας ὑπηρέτης Ὄλιβερ εἶχε διέλθῃ τὸν ποταμὸν κωπηλατῶν πρὸς τὴν ἔναντι ὄχθην διὰ νὰ ἐπιθεωρήσῃ τὸ πέραν κείμενον κτῆμά μας. Τὸ κτῆμα τοῦτο σύγκειται πρὸ πάντων ἐκ δάσους, καὶ ἦτο διὰ τοῦτο πολύτιμον δι' ἡμᾶς, διότι ὁ μακρὰν εὑρισκόμενος λόφος παρεῖχεν εἰς τὸν πατέρα μου ἐξαίρετον ἀντικείμενον πρὸς δοκιμὴν τοῦ τηλελύτου. Κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν εἶχεν ἀναγκασθῇ ἡ μήτηρ μου νὰ μεταβῇ εἰς τὴν πόλιν ἕνεκα ὑποθέσεων, οἱ ὑπηρέται εὑρίσκοντο εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ ἤμην μόνη ἐν τῇ οἰκίᾳ. Ἐπειδὴ ὁ Ὄλιβερ ἀπουσίαζεν ἀσυνήθως πολλὴν ὥραν καὶ εἶχον ἀνάγκην αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἀπεφάσισα νὰ τὸν ἀναζητήσω. Ἀνέβην εἰς τὸ ἐργαστήριον, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀνεγείρῃ ὁ πατήρ μου ἐπὶ πυργοειδοῦς ὑψώματος τῆς οἰκίας ἡμῶν, καὶ ἐπεσκόπουν διὰ τοῦ τηλεσκοπίου τὴν ἀπέναντι ὄχθην. Μοὶ ἐφάνη ὅτι διακρίνω σχῆμά τι ὕπτιον ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς ἀποθήκης ἥτις ἀνήκει τῷ ταγματάρχῃ Λύγκς καὶ συνορεύει μὲ τὸ κτῆμά μας. Ὁ φακὸς ὅμως δὲν ἦτο ἐπαρκῶς ἰσχυρὸς ἵνα δύναμαι ν' ἀναγνωρίσω εὐδιακρίτως τὸ ἀντικείμενον. Διὰ τοῦτο ἐπλησίασα πρὸς τὸ ἐξαίρετον τηλεσκόπιον τοῦ τηλελύτου καὶ τὸ διηύθυνα πρὸς τὴν ἐν λόγῳ μορφήν. Πάραυτα ἀνεγνώρισα τὸν Ὄλιβερ, ὅστις προφανῶς ἐκοιμᾶτο. Αὐθωρεὶ ὅμως εἶδον φλόγα ὑψουμένην πλησίον τῆς κεφαλῆς του καὶ αὐτὸν ἀναπηδῶντα. Τότε παρετήρησα μετ' ἀπεριγράπτου τρόμου ὅτι ἡ ἕνωσις τοῦ χημικοῦ θαλάμου μετὰ τοῦ τηλελύτου τοῦ τηλεσκοπίου δὲν ἦτο χωρισμένη. Ἡ συσκευὴ εὑρίσκετο ἔτι ὅπως εἶχεν ἐγκαταλείψῃ αὐτὴν ὁ πατήρ μου, ὅτε ἐργαζόμενος ἐπ' αὐτῆς εἶχεν ἀσθενήσῃ αἰφνιδίως. Φαίνεται δὲ ὅτι δι' ἀπροσεξίας τινὸς κατὰ τὴν τοποθέτησιν τοῦ τηλεσκοπίου εἶχον ἐγγίσῃ τὸ ἐλατήριον τὸ συνδέον τὸν διακοπτῆρα τοῦ ῥεύματος μετὰ τοῦ θαλάμου, καὶ ἡ συσκευὴ ἥτις ἐμπεριεῖχε δυστυχῶς ἀκόμη ὑπόλοιπόν τι εὐφλέκτου ὕλης, ἐτέθη εἰς ἐνέργειαν.

Ἡ ἐφημερὶς ἀφηγεῖται τὰ μᾶλλον οὐσιώδη. Ἡ δυστυχὴς μήτηρ μου ἀπέθανε κατὰ τὴν ἰδίαν νύκτα εἰς τὰς ἀγκάλας μου, σφοδρῶς αἰτιωμένη τὸ μὲν ἑαυτὴν τὸ δὲ τὰς περιστάσεις αἵτινες τῇ κατέστησαν ἀδύνατον νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ πατρός μου. Ἐδέησε καὶ αὖθις νὰ ὁρκισθῶ ὅτι θὰ φυλάξω ἐσαεὶ τὸ ἀπόρ-

Digitized by Google

ρητον τοῦ τηλελύτου. Διέλυσα τὴν συσκευὴν καὶ κατέστρεψα τὴν ἐναπομείνασαν προμήθειαν τῆς τηλελυτικῆς ὕλης. Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἐγένετο ἡ κατὰ τοῦ Ὄλιβερ καταγγελία καὶ σύλληψις. Ὁ ταγματάρχης Λύγκς διάκειται (ἕνεκα λόγων, ὧν τὴν ἀνακοίνωσιν θὰ μοὶ ἐπιτρέψετε ν' ἀποσιωπήσω) πρός τε τὴν οἰκογένειάν μου καὶ μάλιστα πρὸς ἐμὲ ἐχθρικῶς, συχνὰ δὲ ἐκακοποίησε τὸν Ὄλιβερ. Τοὐναντίον δ' ἐγὼ ὀφείλω τῷ πιστῷ τούτῳ ὑπηρέτῃ ἄπειρον εὐγνωμοσύνην, καθ' ὅσον οὗτος ἔσωσε τὴν ζωήν μου (καὶ οὐχὶ τοῦ πατρός μου, ὡς ἀναφέρει ἡ ἐφημερὶς) πρὸ ὀκτὼ περίπου ἐτῶν διακινδυνεύσας τὴν ἰδικήν του, ὅτε ἀνετράπην μετὰ τῆς λέμβου ἐπὶ τοῦ Ἰλλινοά. Εἶχον τύψεις συνειδότος. Κατήγγειλα λοιπὸν ἐμαυτήν, διότι δὲν ἠδυνάμην νὰ ἱκανοποιήσω χρηματικῶς τοὺς ζημιωθέντας. Ὁ δικαστὴς ὅμως δὲν θέλει νὰ παράσχῃ ἄνευ ἀποδείξεων πίστιν εἰς τοὺς λόγους μου. Ὁ συνήγορός μου μὲ προτρέπει ἐπιμόνως νὰ καταθέσω τὰ τῆς ἀνακαλύψεως πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ γεγονότος. Ἄνευ τούτου πᾶν δικαστήριον θὰ ἐκήρυττε τὰς καταθέσεις μου μυθοπλαστίας.

Οὕτω λοιπὸν εὑρίσκομαι πρὸ τοῦ διλήμματος : ***Πρέπει νὰ ὑποφέρῃ εἰς ἀθῷος ἐκ τῶν συνεπειῶν τῆς σιωπῆς μου, ἢ πρέπει νὰ ἀθετήσω τὴν πρὸς τοὺς θνήσκοντας γονεῖς μου δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν;*** Καὶ ἂν θ' ἀπεφάσιζον τὸ τελευταῖον, δὲν ὤφειλον ν' ἀποκαλύψω τὸ μυστικὸν ὑπὸ ὅρους, οἵτινες ἠδύναντο νὰ ἐπισύρωσιν ἐπὶ τῆς γερμανικῆς πατρίδος μου τὸν μέγιστον κίνδυνον ; Ἐὰν ὅμως σιωπήσω, δὲν ἀποστερῶ τὴν ἐπιστήμην προόδου, ἥτις πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ πολιτισμοῦ δὲν πρέπει ν' ἀποκρυβῇ ; Ἐν ἑνὶ λόγῳ αἰσθάνομαι ἐμαυτὴν περιπεπλεγμένην ἐντὸς δικτύου προβλημάτων, ἐξ οὗ ἀγνοῶ πῶς νὰ ἐλευθερωθῶ. Εἶμαι μόνη ἐν τῷ κόσμῳ. Ἐνταῦθα οὐδεὶς δύναται νὰ μὲ συμβουλεύσῃ, διότι οὐδεὶς ἐννοεῖ τί συμβαίνει ἐν ἐμοί. Οὐδεὶς ἐννοεῖ ὅτι τὰ ἑκατομμύρια, ἅτινα θὰ ἠδυνάμην νὰ κερδίσω μοὶ εἶνε ἀδιάφορα, διότι κέκτημαι πλειότερα τῶν ὅσων ἔχω ἀνάγκην. Οὐδεὶς γινώσκει ὅτι ἡ τύχη ἑνὸς γέροντος Μαύρου εἶνε δι' ἐμὲ ζήτημα συνειδήσεως, οὐδεὶς γινώσκει . . .

Ἀλλ' ἀρκοῦσι ταῦτα. Δι' ἐμὲ θὰ ἦτο πολύτιμος ἡ γνώμη τῶν Γερμανῶν, ὧν τὰ αἰσθήματα συνταυτίζονται πρὸς τὰ ἐμά, περὶ τοῦ πρακτέου ἐν ταύτῃ τῇ περιπτώσει, καὶ ἡ κρίσις αὐτῶν περὶ τῆς ἀποφάσεώς μου. Τούτου ἕνεκα ἀπευθύνομαι πρὸς ὑμᾶς, ἀξιότιμος διεύθυνσις. Τὸ ὑμέτερον φύλλον μοὶ εἶνε ἀπὸ ἐτῶν προσφιλὴς ἀγγελιαφόρος ἐκ τῆς μητρικῆς γῆς, καὶ στεροῦμαι ἑτέρων γνωρίμων πρὸς οὓς θὰ ἠδυνάμην νὰ ἔχω μείζονα ἐμπιστοσύνην. Ὑποστηρίξατε λοιπὸν διὰ τῆς συμβουλῆς σας τὴν πρὸς ὑμᾶς ἀφωσιωμένην

(Ρ') ΑΛΙΚΗ ΒΑΡΝΟΤ.

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Αἱ πολυθρύλητοι βασιλικαὶ ἑορταὶ παρῆλθον· Ὡς ἐὰν ὁ οὐρανὸς αὐτὰς μόνον ἐπερίμενεν, ὁ βορρᾶς ἤδη ἔπνευσε παγετώδης, τὰ λευκόφαια νέφη συσσωρεύονται κατ' ὄγκους βαρεῖς ἐπὶ τοῦ θόλου καὶ ὑπὸ τὴν παντοδύναμον κυριαρχίαν του μᾶς ὑπέταξε τὸ πρῶτον ψῦχος. Καθήμεθα ἐντὸς τοῦ ῥιγηλοῦ γραφείου ὑπὸ τὸ φέγγος τῆς λυχνίας, ἀντανακλωμένης εἰς τὸ βάθος τῶν κεκλεισμένων ὑαλωμάτων, τὴν ἰδίαν ὥραν καθ' ἣν πρὸ ὀλίγων μόλις ἡμερῶν ἐκαθήμεθα τόσον εὐαρέστως εἰς τὸ ὕπαιθρον—ὁποία ἀπότομος μεταβολὴ φέτος ! — καὶ ἐνῷ ἔξω τρίζουν καὶ παταγοῦσι τὰ παραθυρόφυλλα, τἀποτινάξαντα τοὺς δεσμούς των καὶ συρίζει διὰ τῶν σχισμάδων ὁ ἄνεμος, ἀντιπαρέρχονται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας ὅλαι αἱ φαιδραὶ καὶ μεγαλοπρεπεῖς εἰκόνες τῶν ἀργυρῶν γάμων, αἱ τέρψασαι τελευταίως τοὺς φιλοθεάμονας ἀθηναίους ἀστούς.

Ἡ ὁδὸς Ἑρμοῦ ἡλιολαμπής, σημαιοστόλιστος, μυρμηκιῶσα κατὰ τὰ πεζοδρόμια καὶ τοὺς ἐξώστας· αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ἀντανακλώμεναι εἰς τοὺς μεταλλικοὺς κόσμους τοῦ παρατεταγμένου στρατοῦ καὶ τῶν διερχομένων βαθμοφόρων· ἡ βασιλικὴ συνοδεία ἐξαστράπτουσα, ἐπιβλητική· ἔφιππος καὶ ξιφήρης ὁ Διάδοχος μεθ' ὑπερηφανείας φέρων τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὸ γενικὸν πρόσταγμα· αἱ πάντοτε ἀξιοπερίεργοι διὰ τοὺς κοινοὺς θνητοὺς ὄψεις τῶν ἡγεμόνων καὶ ἡγεμονίδων, μετὰ τοῦ λαμπροῦ των ἐπιτελείου· ἡ ἀνὰ τὰς ὁδοὺς κίνησις τοῦ ἑορτασίμου πλήθους· ἡ φωταγώγησις, τρέμουσα ὑπὸ τὸ φύσημα τοῦ ἑσπερινοῦ ἀνέμου, τοῦ ἀνεγείροντος νέφη κονιορτοῦ· τὰ πολύχρωμα καὶ ὀνειρώδη σχήματα τῶν πυροτεχνημάτων· αἱ κυανόλευκοι στολαὶ τῶν ζακυνθίων φιλαρμονικῶν, τῶν ἐλθόντων ἐκ τῆς μυροβόλου των νήσου ἵνα διαχύσωσι κύματα ἁρμονίας φιλεόρτου· αἱ μαγικαὶ φωτοπεριχυμέναι νύκτες τοῦ πειραϊκοῦ λιμένος, μὲ τὴν μεγάλην τιμητικὴν συνάθροισιν τῶν ξένων σκαφῶν· ὁ πύρινος ποταμὸς τῆς προχθεσινῆς λαμπαδηφορίας — ὅλαι αἱ μικραὶ καὶ αἱ μεγάλαι ἐντυπώσεις τῶν ἑορτῶν στροβιλίζονται ζωηρῶς εἰς τὴν μνήμην, ἐπαφίνουσαι τώρα ἐξ ἀποστάσεως συναίσθημά τι ἀσυγκρίτως γλυκύτερον καὶ ἠρεμώτερον τοῦ ἐκ τῆς ἀμέσου αὐτῶν ἐνοράσεως. Διότι ἂς μὴ τὸ λησμονῶμεν. Ἡ εὐτυχία δὲν ἔχει ἐνεστώς· εἶνε ἡ παλμώδης ἀναμονὴ τοῦ μέλλοντος μᾶλλον καὶ ἡ γλυκεῖα ἀνάμνησις τοῦ παρελθόντος...

Ἀργυροῖ γάμοι τῶν Βασιλέων ! Ὁποία στιγμὴ ἱερᾶς συγκινήσεως, ὁποῖαι σκέψεις καὶ ἀναμνήσεις, ὁπόσον εὐρεῖα βλέψις πρὸς τὰ ὀπίσω ! Εἰκοσιπέντε ἔτη βίου συζυγικοῦ, εἰκοσιπέντε ἔτη βίου ἐθνικοῦ· καὶ μόνη ἡ ἁπλῆ μνεία τῶν κυριωτέρων γεγονότων τῆς Οἰκογενείας, τῶν στενῶς συνδεδεμένων πρὸς τὰς τύχας τοῦ Ἔθνους, θἀπετέλει λοξοδρομίαν μεγάλην, ξένην καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ παρόντος ἄρθρου καὶ πρὸς τοῦ γράφοντος τὴν εἰδικότητα. Ὡς πρὸς τὰς εὐχὰς καὶ τὰ συγχαρητήρια ἡ Ἑστία ἐξέδωκεν ἐγκαίρως ὁλόκληρον τεῦχος πανηγυρικόν. Σήμερον δὲν μένει παρὰ νὰ ἐπισκοπήσωμεν τὴν ἑορτὴν αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν ὡς ἐτελέσθη, καὶ νὰ ἴδωμεν τί ἄλλο ἔλειπεν, ἐκτὸς τῆς περισσῆς μεγαλοπρε-

Digitized by Google

πείας καὶ τῆς πομπῆς, ὡς ἐκ τοῦ πένθους — τῆς πληγῆς τῆς ὁποίας πολὺ ἀφίσταται ἔτι ἡ ἐπούλωσις, κατὰ τὴν βασιλικὴν διαβεβαίωσιν.

*

Τῷ ὄντι ὁ θάνατος τῆς Ἀλεξάνδρας δὲν παρημπόδισε διόλου τὸν φαιδρὸν χαρακτῆρα τῆς ἑορτῆς. Ἐὰν ὁ Βασιλεὺς δὲν ἔγραφε πρὸς τὸν Δήμαρχον τὴν γνωστὴν ἐκείνην ἐπιστολήν, ὀλίγιστοι ἴσως θὰ εἶχον τὴν διάθεσιν νὰ ἐνθυμηθῶσι τὴν ἀτυχῆ βασιλόπαιδα κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν ἀργυρῶν γάμων. Αὐτοὶ οἱ σεπτοί Της γονεῖς, οἱ ὁποῖοι πρὸ ἔτους ἀκόμη ἠκολούθουν μελανείμονες καὶ ὀδυρόμενοι τὴν κηδείαν της, μετέβαινον σήμερον λευκοὶ καὶ ἀκτινοβολοῦντες, ἐν πομπῇ καὶ παρατάξει, νὰ ψάλωσι Δοξολογίαν. Τοιαῦται αἱ λῦπαι καὶ τὰ πένθη τῶν Βασιλέων καὶ τῶν ἰσχυρῶν! Ὡς καὶ ἄλλοτε ἐδόθη ἀφορμὴ νά το παρατηρήσωμεν, δὲν εἶνε ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα εἰςδύουσιν εἰς τὴν καρδίαν, ὡς ὁ θάνατος τοῦ πτωχοῦ, ὁ ἐπιφαινόμενος ἐν ὅλῃ του τῇ εἰδεχθεῖ γυμνότητι καὶ διὰ τὸν ὁποῖον τὸ πένθος τῶν ἐπιζώντων εἶνε πολλάκις ἰσόβιον. Ὁ πλοῦτος, ἡ ἰσχύς, ἡ τύρβη, ἡ λάμψις, ἡ μεγαλοπρέπεια, ἡ συμμετοχὴ παρηγοροῦσι τοὺς βασιλεῖς ταχέως διὰ τὰ δυστυχήματα, ἡ λύπη τῶν ὁποίων εἶνε ὑποβεβλημένη εἰς αὐστηρὰν καὶ ἀπαράβατον ἀλλὰ ψυχρὰν ἐθιμοτυπίαν.

Ὅ,τι λοιπὸν ἔλειπεν ἐκ τῆς ἑορτῆς δὲν ἦτο ἡ φαιδρὰ ὄψις. Ὅσα τυπικὰ ἀπηριθμήσαμεν ὀλίγον ἀνωτέρω, βεβαίως πᾶν ἄλλο ἦσαν ἢ πένθιμα. Ὁ λαὸς ἠδύνατο κάλλιστα νὰ τρέξῃ, νὰ χαρῇ, νὰ διασκεδάσῃ, νὰ πανηγυρίσῃ, νὰ ἐνθουσιασθῇ,— νὰ ζήσῃ μίαν ἡμέραν εἰς τὴν ἀγάπην τῶν Βασιλέων του, ἡμέραν ζωῆς ἁγνῆς, ἀφιλοκερδοῦς, ἱκανῆς νὰ ἐξαγνίσῃ ὁλοκλήρου ἔτους τὴν ἀθλιότητα. Ἀλλὰ τὸ ἔκαμεν; Ἀλλὰ δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ὑπῆρχε λαϊκὴ συμμετοχὴ εἰς τὸν πανηγυρισμὸν τῶν ἀργυρῶν γάμων; Εἶδε κανεὶς ἓν κίνημα αὐθόρμητον ἐνθουσιασμοῦ, ἤκουσε μίαν ζητωκραυγὴν ἐκ μυχίων ἀναδιδομένην, συνέλαβεν ἓν δάκρυ συγκινήσεως, ᾐσθάνθη ἕνα παλμὸν χαρᾶς; Τὸν Εὐρωπαῖον γεγονὸς ὡς τὸ τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος τῶν γάμων τῶν λαοφιλήτων του βασιλέων, θὰ συνήρπαζε καὶ θὰ συνεκλόνει, ἐν ᾧ τὸν Ἕλληνα ἀφίνει ψυχρὸν καὶ ἀσυγκίνητον. Ὁποία παγετώδης στωϊκότης, ὁπόσον ἀδιάφορος στάσις εἰς ὅλον ἐκεῖνο τὸ πλῆθος τὸ συναθροισθὲν ἐξ ἀγόνου περιεργίας, διὰ νὰ ἴδῃ τὴν παρέλασιν τῆς βασιλικῆς πομπῆς! Θὰ ἔλεγέ τις παρατηρῶν τὸ φαινόμενον, ὅτι δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν ὑφήλιον λαὸς ὄχι πλέον δημοκρατικώτερος, ἀλλ' ἀναρχικώτερος, μισῶν περισσότερον τοὺς βασιλεῖς του, εἰς τὴν μεγάλην χαρὰν τῶν ὁποίων οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην αὐτὸς φανερόνει συγκίνησιν.

Καὶ ὅμως συμβαίνει τὸ ἐναντίον. Δὲν ὑπάρχει ἀλλοῦ βασιλεὺς δυνάμενος νὰ καυχᾶται δικαιότερον ὅτι στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀγάπης τοῦ λαοῦ του. Δὲν ὑπάρχει βασιλεὺς μᾶλλον ἀνύποπτος, μᾶλλον ἥσυχος καὶ μᾶλλον κατὰ βάθος ἀγαπητός. Τὸ γεγονὸς πιστοποιοῦσι καὶ οἱ ἐπιπολαίως ὅπως καὶ οἱ βαθύτερον μελετῶντες τὰς σχέσεις ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων ἐν Ἑλλάδι καὶ παραδεχόμενοι ὅτι ἐξ ὅλων ἡ ξανθὴ καὶ εὐφυὴς φυσιογνωμία τοῦ Βασιλέως εἶνε ἡ συγκεντροῦσα σήμερον τὰς περισσοτέρας καὶ ἁγνοτέρας συμπαθείας. Ἀλλ' ἂν ἐξαιρέσῃς τὴν πολιτικήν, δὲν θὰ εὕρῃς πουθενὰ ἀλλοῦ θερμὸν καὶ ἐνθουσιασμένον καὶ ζωηρὸν καὶ ζῶντα καὶ κινούμενον τὸν νεώτερον Ἕλληνα. Τίποτε δὲν ἐκδηλοῖ, διὰ τίποτε δὲν ἐνδιαφέρεται πλέον μὴ ἔχον στενὴν σχέσιν μὲ τὸ ἄμεσον αὐτοῦ συμφέρον. Νὰ διορισθῇ, νὰ φάγῃ, νὰ οἰκονομηθῇ, ἰδοὺ τὸ ὄνειρόν του, ἡ μανία του, τὸ μοναδικὸν ἐλατήριον κραυγῶν ἐνθουσιωδῶν καὶ ἐνεργείας πυρετώδους καὶ ῥιψοκινδύνου. Πέραν αὐτοῦ δὲν βλέπει. Τὸ ἔμμεσον ἀλλ' ἰσχυρότερον συμφέρον δὲν ὑποπίπτει εἰς τὰς χονδρὰς ἐκ φύσεως ἢ ἠμβλυμένας πλέον αἰσθήσεις του. Ἐπειδὴ διὰ νὰ διορισθῇ ἢ διὰ νὰ κάμῃ, ὅπως λέγει, τὴν δουλειάν του, δὲν θὰ προστρέξῃ βεβαίως εἰς τὸν Βασιλέα του, ὀλίγον ἐννοεῖ τί σημαίνει δι' αὐτὸν ὁ Βασιλεύς, καὶ νομίζει ὅτι δὲν ἀξίζει περισσότερον ἴσως τοῦ βουλευτοῦ του, εἰς τὴν ὀνομαστικὴν ἑορτὴν τοῦ ὁποίου εἶνε ἱκανὸς νὰ κλαύσῃ κατ' ἔτος ἐκ χαρᾶς. Τὸν βασιλέα του τὸν ἀγαπᾷ, ἀλλὰ πρὸς τὸν βουλευτήν του ὀφείλει νὰ δείξῃ τὴν ἀγάπην του.

Τὸ φαινόμενον δὲν εἶνε μόνον ζήτημα χαρακτῆρος· εἶνε καὶ ἀποτέλεσμα στοιχειώδους ἐλλείψεως πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀνατροφῆς. Ὁ λαός μας εὑρίσκεται ἀκόμη ἐν τῇ ἐσχάτῃ, ἐν τῇ ταπεινοτάτῃ ἀμαθείᾳ. Ἐνομίσαμεν ὅτι τὸ νὰ γελᾷ, ὅπως γελᾷ σήμερον, μὲ τὴν μεγάλην ἰδέαν ἐπὶ παραδείγματι ὡς καὶ μὲ πᾶσαν ἄλλην ἰδέαν ἐκτὸς τοῦ ὑλικοῦ καθημερινοῦ βίου, ἦτο ἀποτέλεσμα προόδου, εἴσοδος εἰς περίοδον θετικήν, ἐρεύνης, σωφροσύνης καὶ ἐργασίας,—καὶ ὅμως εἶνε σύμπτωμα ὀπισθοδρομήσεως. Καὶ τότε μόνον θὰ παραδεχθῶ τὸ ἐναντίον, ὅταν ἴδω ὅτι ψυχρότερον μὲν διεξάγονται αἱ ἐκλογαί, θερμότερον δὲ πανηγυρίζονται αἱ βασιλικαὶ ἑορταί.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ[1]

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ Κας HANNAH LYNCH

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣΤ'

Ἀποκάλυψις.

Οὔτε ὁ Λανὲκ οὔτε ἡ Ἰναρίμη ἐννόησαν ἐὰν ἐπέρασαν στιγμαὶ ὀλίγαι ἢ ὧραι ὁλόκληροι μέχρις ὅτου ὁ Κος Τελάχας καὶ ἡ ἀδελφή του ἐπανῆλθον εἰς τὴν αἴθουσαν. Ἡ πολύσαρκος θεία ἐστήλωσε τὸ ζωηρὸν βλέμμα ἐπὶ τοῦ Λανὲκ καὶ ἔνευσεν ἔπειτα ἐπιδοκιμαστικῶς πρὸς τὸν ἀδελφόν της. Ἐννόησε διὰ μιᾶς ποῦ εὑρίσκονται τὰ πράγματα, ἴσως δὲ συνετέλεσεν εἰς τὴν εὐμένειαν τῆς πρώτης ἐντυπώσεώς της καὶ τὸ ἐρύθημα τὸ ὁποῖον ἀνῆλθεν εἰς τὰς παρειὰς τοῦ Λανὲκ ἐνῷ ὑφίστατο τὴν ἐπιθεώρησίν της.

— Λοιπόν, παιδιά μου, εἶπεν ὁ Τελάχας τρίβων τὰς χεῖρας.

Ἡ τοιαύτη ἐκδήλωσις εὐχαριστήσεως δὲν ἥρμοζεν ἴσως πολὺ εἰς ἄνθρωπον τόσον ἀρχαιο-

1 Ἴδε σελ. 249

Digitized by Google

πρεπῆ τὴν συμπεριφορὰν καὶ τόσον ἐπιφυλακτικόν. Ἀλλ' ὁ γέρων ἦτο εὐχαριστημένος. Ἰδοὺ γαμβρὸς μίαν φοράν! Ὄχι κομψευόμενος Ἀθηναῖος, ὄχι ξένος ἐπιπόλαιος, ὄχι Τήνιος χυδαῖος, ἀλλὰ νέος σπουδαῖος, βαπτισμένος εἰς τὰ νάματα τῆς ἀρχαίας σοφίας, μὲ τὸ αἷμα τῆς νεότητος θερμαῖνον τὰς φλέβας του, μὲ τὴν χάριν τῆς νεότητος ἐξωραΐζουσαν τὸ εὐγενὲς πρόσωπόν του. Ναί, ἦτο εὐχαριστημένος ὁ γέρων Τελάχας, — μολονότι δὲ κατεδίκαζε φιλοσοφικῶς τὴν ὁρμὴν καὶ τὸ πάθος ἡλικίας τὴν ὁποίαν αὐτὸς πρὸ τόσου καιροῦ ὑπερέβη, ᾐσθάνετο ὅμως ἀναζώσας κάπως ἐντὸς τῆς καρδίας του τὰς παλαιὰς τοῦ ἔρωτός του ἀναμνήσεις. Δὲν ἔμενε τώρα πλέον ἢ νὰ λάβῃ πληροφορίας ἀπὸ τὸν γαμβρὸν περὶ τῆς περιουσίας καὶ τῆς κοινωνικῆς του θέσεως. Ἀλλὰ δὲν εἶχε τὴν ἐλαχίστην ἀνησυχίαν ὡς πρὸς ταῦτα.

Ἡ Ἰναρίμη ἐν τούτοις ἀνελήφθη, ὁ δὲ Λανὲκ ἔμενε καρφωμένος ἐκεῖ, ἀκίνητος, μὲ τὸ βλέμμα ἀφῃρημένον.

— Τὸν ἀφύπνισεν ἀπὸ τὰ ὄνειρά του ἡ Κυρία Ἑλένη, θλίβουσα τὴν χεῖρά του.

— Ὁ Περικλῆς μοῦ λέγει, εἶπεν, ὅτι ἤλθετε νὰ μᾶς πάρετε τὴν Ἰναρίμην.

Καὶ συνώδευσε τὰς λέξεις της μὲ μειδίαμα τὸ ὁποῖον δὲν ἐξέφραζε τὴν ἐλαχίστην ἀποδοκιμασίαν τῶν κακῶν τούτων σκοπῶν τοῦ ξένου.

— Χαίρω, εἶπεν ὁ Γουσταῦος μὴ εὑρίσκων τί ἄλλο νὰ εἴπῃ, χαίρω ὅτι μὲ θεωρεῖτε ἄξιόν της.

— Ὤ, αὐτὸ εἶναι ἰδικός της λογαριασμός! Ἂν σᾶς θέλῃ, θὰ εἶσθε ἄξιός της. Θὰ ἔχετε δὲ βέβαια καὶ τὰ μέσα νὰ καλοζήσετε.

— Ὑποθέτω, εἶπεν ὁ Γουσταῦος. Δὲν εἶμαι πτωχός.

— Καὶ ποῦ ζῇ ἡ οἰκογένειά σας; εἰς τὴν Γερμανίαν; ἠρώτησεν ἡ θεία ἐξακολουθοῦσα τὰς ἐρεύνας της.

Ἐδῶ ἦτο ἡ μεγάλη δυσκολία, ἐδῶ ὁ φόβος τοῦ Λανέκ! Ἐὰν ἠδύνατο, θὰ ἠρνεῖτο προθύμως τὴν καταγωγήν του. — Τοῦρκος, — καὶ νὰ τὸ ὁμολογήσῃ ἐνώπιον αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων!

Ἀλλ' ὅμως δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπεκφύγῃ τὸν φοβερὸν τοῦτον σκόπελον. Ἐπῆρε τὴν ἀπόφασίν του, ἀνύψωσε τὴν κεφαλὴν καὶ σχεδὸν ἀσθμαίνων εἶπε:

— Ὄχι, ἡ οἰκογένειά μου δὲν ζῇ εἰς τὴν Γερμανίαν. Δὲν εἶμαι Γερμανός. Εἶμαι Τοῦρκος.

— Τοῦρκος! ἀνέκραξεν ἡ Κυρία Ἑλένη, καὶ ὕψωσε τὰς χεῖρας φρίττουσα.

Ὁ Τελάχας δὲν ἠδυνήθη νὰ προφέρῃ λέξιν. Ἔμεινε ὡς κεραυνόπληκτος, καὶ ἔβλεπεν ἄφωνος τὸν νέον τὸν ὁποῖον πρὸ μιᾶς στιγμῆς ἤθελε νὰ ἐναγκαλισθῇ ὡς υἱόν, εἰς τὸν ὁποῖον ἡτοιμάζετο νὰ ἐμπιστευθῇ τὸν θησαυρὸν τῆς ζωῆς του. Νὰ δώσῃ τὴν Ἰναρίμην του εἰς Τοῦρκον! Ποτέ! Ἠδύνατο νὰ γείνῃ ἐξευτελισμὸς χειρότερος δι' Ἑλληνίδα; Ὅσον καὶ ἂν ἐπεριφρόνει τὸ παρόν, ὁ πατριωτισμός του ὅμως ἔμενεν ἀκέραιος καὶ ἀγέρωχος. Ἔκαμε ἓν βῆμα πρὸς τὸν Λανὲκ καὶ εἶπε μὲ φωνὴν τρέμουσαν.

— Κάτι λάθος συμβαίνει βέβαια· ἤθελες ἴσως νὰ εἴπῃς ὅτι εἶσαι ὑπήκοος Τοῦρκος. Ἀλλὰ τὸ ὄνομά σου εἶναι Γερμανικόν.

— Ὄχι, ἀπεκρίθη ἱκετευτικῶς ὁ Λανέκ. Τὸ ὄνομά μου δὲν εἶναι Γερμανικόν. Ἦλθα εἰς τὴν Ἑλλάδα μὲ ξένον ὄνομα διὰ ν' ἀποφύγω περιττὰς δυσαρεσκείας. Τὸ ὄνομά μου εἶναι Δαοὺτ μπέης. Ἀλλὰ τί σημαίνει τοῦτο, Κύριε Τελάχα; Μήπως ἀγαπῶ τὴν Ἰναρίμην ὀλιγώτερον διότι οἱ πρόγονοί μου κατεπίεσαν τοὺς ἰδικούς σας; Εἶμαι ὑπεύθυνος ἐγὼ διὰ τὸ παρελθόν; Φαντάζεσθε ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ λατρεύσῃ τὴν θυγατέρα σας Ἕλλην μὲ περισσοτέραν ἀφοσίωσιν, μὲ μεγαλείτερον σέβας ἀπὸ ἐμέ; Ἀπ' ἐναντίας! Τὰ ἀδικήματα τῶν προγόνων μου πρὸς τὸ ἔθνος της, θ' αὐξάνουν τὴν προσπάθειάν μου νὰ τὴν κάμω ἐκείνην εὐτυχῆ. Δὲν θὰ τὸ μετανοήσῃ ὅτι μοῦ ἐμπιστεύεται τὴν τύχην της, διότι τὴν ἀγαπῶ! Ἐπὶ τέλους, ἐπρόσθεσε ἀνάπτων βαθμηδὸν καθόσον ὡμίλει, — ἐπὶ τέλους, ἐὰν δὲν σᾶς μέλῃ δι' ἐμέ, δὲν συλλογίζεσθε τὴν Ἰναρίμην; Ἡ Ἰναρίμη εἶναι ἰδική μου πλέον, καὶ δὲν ἀλλάζει τὸ πρᾶγμα διότι εἶμαι Τοῦρκος. Ἀνάγκη νὰ τὸ παραδεχθῆτε.

— Δὲν τὸ παραδέχομαι, ἀπεκρίθη ψυχρῶς ὁ γέρων. Ἡ κόρη μου δὲν θὰ πάρῃ Τοῦρκον. Ἐτελείωσε.

Ἤρχοντο εἰς τὰ χείλη του λόγοι πικροὶ ἐπιπλήξεως διὰ τὴν βραδύτητα τῆς ἐξομολογήσεως. Ἤθελε νὰ προσθέσῃ «Μὲ ἠπάτησες», ἀλλ' ἐκρατήθη.

— Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀπόφασίς σας; ἠρώτησεν ὁ Λανέκ, ὠχρὸς ἐκ συγκινήσεως.

— Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀπόφασίς μου.

— Ἀλλ' ἐγὼ μόνον ἀπὸ τὴν ἀπόφασιν τῆς Ἰναρίμης ἐξαρτῶμαι. Ἐὰν ἐκείνη μοῦ τὸ εἰπῇ νὰ φύγω, θὰ τὴν ὑπακούσω. Ἀλλέως ὄχι! Σᾶς ἔχει πατέρα, — ἔχετε τὰ δικαιώματα ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως τόσων ἐτῶν, — ἀλλ' ἔχω κ' ἐγὼ τὰ δικαιώματα πάθους ἀσβέστου. Τὰ δικαιώματά μου εἶναι μιᾶς στιγμῆς μόνον, ἀλλ' αὐτὰ θὰ ζυγίσουν πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὰ ἰδικά σας εἰς τὴν ἀπόφασίν της.

— Δὲν τὸ φοβοῦμαι τοῦτο, εἶπεν ὁ Κος Τελάχας. Ἡ Ἰναρίμη δὲν ἠμπορεῖ νὰ λησμονήσῃ τὴν καταγωγήν σου, οὔτε θὰ δεχθῇ ποτὲ νὰ φέρῃ τὸ ὄνομά σου, ὅσον καὶ ἂν ὑποφέρῃ διὰ τοῦτο.

— Κύριε Τελάχα, ἀνέκραξεν ὁ Γουσταῦος περιπαθῶς. Μίαν τελευταίαν χάριν θὰ σᾶς ζητήσω. Μὴ μοῦ τὴν ἀρνηθῆτε, σᾶς παρακαλῶ! Ἀφήσατέ με νὰ τῆς τὸ εἰπῶ ἐγώ. Ἀφήσατε ν' ἀκούσῃ ἀπὸ τὰ χείλη μου τὸ ἐμπόδιον τὸ ὁποῖον σεῖς θεωρεῖτε ἀνυπέρβλητον.

Digitized by Google

— Ὁ Τελάχας ἐστράφη διστάζων πρὸς τὴν ἀδελφήν του.

— Ἂς γείνῃ τὸ θέλημά του, εἶπεν ἐκείνη. Ἂς γείνῃ!

Τοῦ Γουσταύου τὸ βλέμμα ἐξέφρασεν εὐγνωμοσύνην. Ἐξῆλθε μόνος εἰς τὸν ἐξώστην. Εἰς τὰ φύλλα τῶν δένδρων ἔλαμπον ἀκόμη αἱ σταγόνες τῆς βροχῆς καὶ ὁ ὑγρὸς ἀὴρ ἀνέδιδε τὰ ἀρώματα τῶν λόφων καὶ τῶν κοιλάδων. Ὁ Γουσταῦος ᾐσθάνθη τὴν καρδίαν του ἐλαφρωμένην. Ἦτο βέβαιος ὅτι θὰ νικήσῃ αὐτός. Δὲν τὸν ἐφόβιζεν ἡ ἀπόφασις δύο γερόντων οἱ ὁποῖοι δὲν ἐγνώρισαν ἴσως ποτὲ τὴν ἀκαταμάχητον δύναμιν τοῦ ἔρωτος, — ἤ, ἂν τὴν ἐγνώρισαν, τὴν ἐλησμόνησαν! Νὰ ὑποβληθῇ ἡσύχως εἰς τὸν χωρισμὸν ἀπὸ τὴν ἀγάπην του, — νὰ σταυρώσῃ τὰς χεῖρας ἐνώπιον τῶν ἐρειπίων τῆς καταστραφείσης ζωῆς του! Δὲν ἦτο αὐτὸς φλεγματικὸς Τεύτων διὰ νὰ ὑποκύψῃ τόσον εὐκόλως εἰς τῶν ἄλλων τὴν θέλησιν! Οὔτε ἐφοβεῖτο μὴ τὸν παραιτήσῃ ἡ Ἰναρίμη. Μία του λέξις θὰ διέλυεν ὅλας αὐτὰς τὰς θεωρίας περὶ φυλετικῶν ἀνταγωνισμῶν. Τὸ πολὺ πολύ, ὀλίγη ἀναβολή, ὀλίγοι δισταγμοί, ἴσως ὀλίγα δάκρυα, — καὶ ἔπειτα τὰ πάντα κατ' εὐχήν! Ἄλλως, διατί ἔδωκεν ἡ φύσις εἰς τὴν νεότητα τὴν φλογεράν της ὁρμήν, τὸν ἀκάθεκτον πόθον της; Δυσκολίαι, ἀγῶνες, ἀναβολή, ὅλα αὐτὰ ηὔξανον μόνον τὴν σφοδρότητα τοῦ πάθους του.

Νέφη πορφυρᾶ ὑψοῦντο πρὸς δυσμάς, πρόδρομος τοῦ βασιλεύματος τοῦ ἡλίου· ἡ λάμψις των ἀντηνακλᾶτο εἰς τὸ φύλλωμα τῶν πλατάνων· τὴν ἐχαιρέτων μὲ τὸ κελάδημά των τὰ πτηνά. Ἔπνευσεν αὔρας πνοὴ ἡσύχως, καθὼς στεναγμὸς ἥσυχος μετὰ θρῆνον καὶ κοπετόν, καὶ ἐχύθη ἐπὶ τῆς ὑγρᾶς γῆς ὡς ἐλπίδος ἐπαγγελία. Ἐθώπευσεν ἡ αὔρα τὴν θερμὴν παρειὰν τοῦ Λανὲκ καὶ ἀνεπτερώθησαν φαιδροὶ οἱ στοχασμοί του. Ἐνόμισεν ὅτι ἀκούει σιωπηλὸν παιᾶνα νίκης ἀπὸ τὴν ἀόρατον στρατιὰν τὴν συνοδεύουσαν τὸν θριαμβεύοντα Ἔρωτα, καὶ ᾐσθάνθη τὴν καρδίαν του ὠχυρωμένην κατὰ πάσης ἀμφιβολίας.

Ἀντήχησαν πλησίον του βήματα, βήματα ἐλαφρά. Θὰ τ' ἀνεγνώριζε μεταξὺ χιλίων.

— Ἰναρίμη, ἀνέκραξεν ἱκετευτικῶς. Ἰναρίμη, στάσου, ἀγαπητή μου.

Ὑπήκουσεν. Ἐστάθη, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησε νὰ προχωρήσῃ πρὸς αὐτόν. Ἐφοβεῖτο ἆρά γε μὴ δὲν δυνηθῇ νὰ κρατηθῇ καὶ ῥιφθῇ πλήρης στοργῆς εἰς τὰς ἀγκάλας του;

— Ἰναρίμη, ἐψιθύρισε πλησιάσας. Ἰναρίμη, εἶσαι ἰδική μου. Τοῦτο δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸ ἀλλάξῃ, τίποτε!

— Τίποτε!

Ἡ φωνή της μόλις ἠκούετο. Ἐκινοῦντο τὰ χείλη, ἀλλ' ὡμίλουν οἱ ὀφθαλμοί της.

— Εἰπέ το δυνατὰ νὰ τ' ἀκούσουν ὅλοι, νὰ τὸ μάθουν ὅτι εἶσαι ἡ μνηστή μου, ἡ γῆ, τὰ δένδρα, τὰ πτηνὰ καὶ ὁ ἥλιος ποῦ βασιλεύει! Δυνατά! Δυνατά!

— Δὲν τολμῶ. Φοβοῦμαι. Δὲν ἠξεύρω . . .

Καὶ τὸ ἔκθαμβον βλέμμα της ἐξέφραζεν ἄφατον τρυφερότητα.

— Εἰπέ με μνηστῆρά σου, Ἰναρίμη! Εἰπέ με ἄνδρα σου.

Τὰ χείλη της ἐκινήθησαν καὶ πάλιν . . . καὶ ἔκρυψε τὸ πρόσωπον εἰς τὰς χεῖρας.

— Εἶσαι ἰδική μου! Μοῦ τὸ εἶπε τὸ βλέμμα σου. Τὸ ἤξευρα ἐγώ. Τίποτε δὲν ἠμπορεῖ νὰ μᾶς χωρίσῃ. Εἰπέ μού το!

— Δὲν ἠμπορῶ, . . . ἀλλὰ σ' ἀγαπῶ.

— Ὦ ἀγαπητή μου, ἀνέκραξεν, εἶσαι τὸ φῶς τῆς ψυχῆς μου, ἡ φωνὴ τῆς καρδίας μου.

Οἱ λόγοι ἀνήρχοντο ἀσυνάρτητοι εἰς τὰ χείλη του. Τὸ φλογερόν του βλέμμα ἐκράτει δέσμιον τὸ βλέμμα της· ἡ ἀναπνοή του ἔκαιε τὸ μέτωπόν της. Ἐπῆρε τὴν χεῖρά της καὶ τὴν ἐφίλησε.

— Ἰναρίμη, Ἰναρίμη, μὴ σιωπᾷς! Κύτταξέ με καὶ δός μου τὸν λόγον σου.

— Δὲν ἠμπορῶ, ἐπανέλαβε φοβισμένη ἀπὸ τὴν ἔκφρασιν καὶ τὸ ὕφος του.

— Μὴ φοβῆσαι! Μὴ θυμώσῃς μαζῆ μου. Ὅ,τι θέλεις, ἀλλὰ μὴ μ' ἀπαρνηθῇς! Ὦ ποθητή μου. Σήκωσε τὸ βάρος τῆς ἀμφιβολίας ἀπὸ τὴν καρδίαν μου. Μὲ παγόνει ὁ φόβος τοῦ δισταγμοῦ σου, Ἰναρίμη. Τὸ ὄχι σου θὰ μ' ἐθανάτωνε! Ἀλλὰ δὲν θὰ εἴπῃς ὄχι. Μ' ἀγαπᾷς. Μοῦ τὸ εἶπε τὸ φῶς τοῦ βλέμματός σου. Εἶσαι ἰδική μου, Ἰναρίμη, — δὲν θὰ μοῦ τὴν ἀρνηθῇς τὴν ἀγάπην σου.

— Πῶς νὰ ὑποσχεθῶ ἀφοῦ δὲν ἠξεύρω! ἀλλὰ σ' ἀγαπῶ.

Καὶ ἐνῷ ὁ ἥλιος ἐκρύπτετο ἐντὸς τῆς θαλάσσης ἁπλόνων ὄπισθέν του εἰς τὸν οὐρανὸν τὴν πορφύραν τῶν νεφῶν του, ὁ Γουσταῦος ἔσφιγγε σιωπηλῶς εἰς τὴν ἀγκάλην του τὴν Ἰναρίμην. Σιωπή, φλύαρα πτηνά, μὴ κελαδῆτε! Δὲν ἀκούουν τὰ κελαδήματά σας οἱ δύο ἐκεῖνοι. Μόνη ἡ ἁρμονία τοῦ ἔρωτος πληροῖ δι' αὐτοὺς τὴν σιωπήν, καὶ μετροῦν τὸν ρυθμόν της οἱ παλμοὶ τῶν καρδιῶν των.

Ἐντὸς τοῦ δωματίου ὁ πατὴρ καὶ ἡ θεία ἀντήλλασσον ἀνήσυχοι τὰς σκέψεις των.

— Δὲν ἠμπορεῖ νὰ συμβιβασθῇ τὸ πρᾶγμα; ἠρώτα ἡ Κυρία Ἑλένη. Τί θὰ ἀπογείνῃ, Περικλῆ;

— Θὰ φύγῃ! ἀπεκρίνετο κατηφὴς ὁ ἀδελφός της.

— Μὴ τρέχῃς! Συλλογίσου το καλά. Τὴν ἀγαπᾷ. Εἶναι πλούσιος. Ποῦ θὰ εὕρῃς καλλίτερον γαμβρόν;

— Εἶναι Τοῦρκος!

Digitized by Google

Ἡ Κυρία Ἑλένη ἐσκέπτετο ὅτι ὁ Τοῦρκος αὐτὸς δὲν ἦτο φόβος νὰ βάλῃ τὴν Ἰναρίμην εἰς χαρέμι, μαζῆ μὲ ἄλλας γυναῖκας, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησε νὰ τὸ εἴπῃ. Ὁ δὲ Κύριος Τελάχας ᾐσθάνετο τὴν λύπην πλημμυροῦσαν τὴν ψυχήν του. Ἤκουε τὸν ψιθυρισμὸν τῆς φωνῆς τοῦ Λανέκ, συνεμερίζετο τὸν πόνον του, ἐγνώριζε τί θὰ ὑποφέρουν αἱ δύο νεαραὶ καρδίαι ἐκεῖναι. Ἀλλ' ἡ ἀπόφασίς του ἦτο ἀκλόνητος. Δὲν ἐφοβεῖτο ἀντίστασιν ἐκ μέρους τῆς θυγατρός του. Μὴ δὲν ἦτο γνησία Ἑλληνὶς ἡ Ἰναρίμη;

— Λοιπόν; ἐπανέλαβεν ἡ Κυρία Ἑλένη μετὰ βραχεῖαν σιωπήν. Τί θὰ κάμῃς, Περικλῆ;

— Ἡ Ἰναρίμη θὰ μείνῃ ἐδῶ, κ' ἐγὼ θὰ ἐπιστρέψω ἀμέσως εἰς τὴν Ξυνάραν μαζῆ του. Εἰπὲ νὰ ἑτοιμάσουν τὰ μουλάρια. Τοῦ ἀφίνω ἀκόμη δέκα λεπτά, καὶ ἔπειτα—ἐτελείωσε!

— Ἀλλ' ἂν τὸν θέλῃ ἡ Ἰναρίμη, ἂν τὸν ἀγαπᾷ;

— Ἄφησέ μού την. Θὰ ραγίσῃ ἡ καρδοῦλα της, ἀλλὰ ὁ καιρὸς ὅλα τὰ θεραπεύει. Θὰ τὴν 'πάγω εἰς τὰς Ἀθήνας. Αἱ νέαι ἐντυπώσεις θὰ διασκεδάσουν βαθμηδὸν τὸν πόνον της.

Ὅτε ὁ Κος Τελάχας διέκοψε τὴν συνομιλίαν τῶν δύο ἐρωμένων, περὶ παντὸς ἄλλου ἐσκέπτοντο ἐκεῖνοι ἢ περὶ ἀμέσου χωρισμοῦ.

— Ὥρα ν' ἀναχωρήσωμεν, εἶπεν ὁ γέρων πρὸς τὸν Λανέκ.

— Ν' ἀναχωρήσετε! Διατί; Δὲν θὰ ἔλθω κ' ἐγὼ μαζῆ σας; ἠρώτησεν ἔκπληκτος ἡ Ἰναρίμη.

— Θὰ μείνῃς ἐδῶ ἐσύ, Ἰναρίμη, καὶ ἐκεῖνος θ' ἀναχωρήσῃ. Δὲν τῆς τὸ εἶπες, ἐπρόσθεσε σύνοφρυς, ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Λανέκ.

— Δὲν ἐπρόφθασα, ἐτραύλισεν ὁ Γουσταῦος. Λυπηθῆτέ με! Πῶς νὰ τὸ εἰπῶ;

Ἡ Ἰναρίμη ἐκύτταζε πότε τὸν ἕνα καὶ πότε τὸν ἄλλον.

Ἐπροχώρησε ἓν βῆμα πρὸς τὸν πατέρα της χωρὶς ν' ἀποσπάσῃ τὸ βλέμμα ἀπὸ τὸν Γουσταῦον.

— Τί ἔχει νὰ μοῦ εἰπῇ, ἠρώτησε.

— Εἶναι Τοῦρκος, κόρη μου! Δὲν ἠμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ τίποτε κοινὸν μεταξύ σας.

— Ὦ πατέρα μου, δὲν εἶναι δυνατόν! Τὰ χείλη μου ἐσφράγισαν τὴν ὑπόσχεσίν μου. Πῶς νὰ πάρω ὀπίσω ὅ,τι ἔδωκα;

Καὶ ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τὸν Λανέκ.

— Ἐντροπή, Ἰναρίμη! Ἄφησέ τον! Λησμονεῖς τί ὑπέφερεν ἡ πατρίς σου ἀπὸ τὴν φυλήν του; Εἶσαι ὀλιγώτερον ὑπερήφανος σύ,— ὀλιγώτερον ἀξία τῶν ἐνδόξων προγόνων σου, παρὰ ἐκεῖνας αἱ ὁποῖαι ἐκρημνίζοντο μὲ τὰ βρέφη των εἰς τὰ βάραθρα, διὰ νὰ μὴ τὰς βεβηλώσῃ τούρκου ἐπαφή; Δὲν ρέει αἷμα Ἑλληνικὸν εἰς τὰς φλέβας σου; Ἔλα εἰς τὸν πατέρα σου, κόρη μου,—δὲν θὰ εἶναι αὐτὸς ὁ σύζυγός σου!

— Εὐσπλαγχνία, κύριέ μου! ἀνέκραξε γοερῶς ὁ Γουσταῦος. Δεν βλέπετε τὰ δάκρυά της; Δὲν ἠμποροῦν αἱ παρακλήσεις νὰ κλονίσουν τὴν ἀπόφασίν σας;

Ὁ γέρων ἐκίνησε ἀρνητικῶς τὴν κεφαλήν.

— Πατέρα μου, εἶπεν ἡ Ἰναρίμη προσπαθοῦσα νὰ πνίξῃ τοὺς λυγμούς της. Σὲ παρήκουσα ποτέ; Ἔκαμα ποτέ μου τίποτε νὰ σὲ λυπήσω;

— Ποτέ, κόρη μου! ποτέ! Ἦσο πάντοτε ἡ παρηγορία καὶ ἡ χαρά μου.

— Λοιπόν, μὰ τὸ παρελθόν μας αὐτό, μὰ τὴν ψυχὴν τῆς μητρός μου, μὰ τὴν μνήμην τῆς νεότητός σου, σ' ἐξορκίζω, μὴ μᾶς χωρίζῃς.

— Κόρη μου, δὲν ἠξεύρεις τί ζητεῖς. Εἶναι καταισχύνη, εἶναι ὄνειδος νὰ θέλῃς νὰ δοθῇς εἰς ἕνα Τοῦρκον! Μὴ μὲ βιάσῃς νὰ σ' ἀπαρνηθῶ.

Τὸ πρόσωπον τῆς Ἰναρίμης ἔγεινε κάτωχρον, καὶ ἡ χείρ της ἔπεσεν ἀπὸ τὴν χεῖρα τοῦ Γουσταύου.

— Κύριε Τελάχα, εἶπεν ἐκεῖνος, πῶς νὰ σᾶς πείσω ὅτι χάριν της εἶμαι ἕτοιμος τὸ πᾶν νὰ θυσιάσω; Θέλετε νὰ παραιτήσω τὸ ἔθνος μου, νὰ ἐγκολπισθῶ τὴν Ἑλλάδα, νὰ φέρω εἰς τὸ ἑξῆς τὸ ὄνομά σας; Ἡ Ἰναρίμη εἶναι ἡ ζωή μου, ὁ κόσμος μου, τὸ μέλλον μου!

— Εἶσαι Τοῦρκος· αὐτὸ τίποτε δὲν θὰ τὸ μεταβάλῃ.

— Τὸν ἤκουσες, πατέρα μου, τί εἶπε. Δὲν ἠμπορῶ ἐγὼ νὰ τὸν ἀπαρνηθῶ.

— Τότε εἶσαι ἀποθαμένη δι' ἐμέ. Ἢ ἐκεῖνον ἢ ἐμὲ θὰ ἐκλέξῃς. Πάρε τον ἐκεῖνον καὶ χάσε τὸν πατέρα σου. Ἀρνήσου τὸ παρελθὸν καὶ πλάσε μόνη σου νέον μέλλον.

— Ὤ, Κύριε Τελάχα, εἶσθε ἀνηλεής!

— Κάμε τὴν ἐκλογήν σου, Ἰναρίμη.

— Ν' ἀρνηθῶ ἐσένα, πατέρα μου, ἢ νὰ τὸν ἀρνηθῶ αὐτόν;

Ἔστρεφε τὸ βλέμμα ἀπὸ τὸν ἕνα πρὸς τὸν ἄλλον, καὶ ἔπειτα, μὲ τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ἔτεινε καὶ τὰς δύο χεῖρας πρὸς τὸν πατέρα της.

— Συγχώρησέ με, ἐψιθύρισε πρὸς τὸν Γουσταῦον! Τὸ ἐννοεῖς. Δὲν ἠμπορῶ νὰ τὸν παραιτήσω, τὸν πατέρα μου. Μὲ ἀνέθρεψε, μὲ ἠγάπησε . . . Ὦ Θεέ μου!

Οἱ λυγμοὶ διέκοψαν τὴν φωνήν της. Ὁ πατὴρ της ἐπλησίασε πλήρης στοργῆς, ἀλλ' ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπόν της ἡ Ἰναρίμη.

Ὁ Γουσταῦος ἐγονάτισεν ἐνώπιόν της καὶ ἐφίλει τὸ φόρεμά της, τὰ παγωμένα της δάκτυλα· τρέμουσα ἐκείνη ἔθεσε τὴν χεῖρά της ἐπὶ τῶν ὑγρῶν ὀφθαλμῶν του.

— Εἶναι ἀπάνθρωπον, ἔλεγεν ἀπηλπισμένος. Δὲν τὸ ἀνέχομαι! Δὲν πρέπει νὰ γείνῃ,— δὲν ἠμπορεῖ! Θυσιάζεται ἡ νεότης μας! Καταστρέφεται ἀδίκως καὶ τῶν δύο μας ἡ ζωή!

Digitized by Google

Ο ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΤΟΥ ΔΑΝΙΚΟΥ ΘΡΟΝΟΥ ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΣ

Digitized by Google

— Σήκω ἐπάνω, Κύριε Λανέκ. Δέξου ἀνδρικῶς τὴν τύχην σου. Μὴ φαίνεσαι ὀλιγώτερον γενναῖος ἀπὸ μίαν νέαν κόρην!

Ὁ Λανὲκ ἠγέρθη. Ἐφαίνετο ὡς ἄνθρωπος πληγωθεὶς θανασίμως. Οἱ ὀφθαλμοί του ἔμενον προσηλωμένοι ἐπὶ τῆς Ἰναρίμης.

— Πήγαινε μέσα, κόρη μου. Ἡμεῖς οἱ δύο θ' ἀναχωρήσωμεν ἀμέσως διὰ τὴν Ξυνάραν.

Ἡ νέα ἐπροχώρησε ἓν βῆμα πρὸς τὴν θύραν, μὲ τὸ πρόσωπον πρὸς τὸν Λανέκ, καθὼς ἄνθος πρὸς τὸν ἥλιον.

— Ἰναρίμη! ἐστέναξεν ἐκεῖνος, καὶ ἡ Ἰναρίμη ἐστράφη εἰς τὴν περιπαθῆ πρόσκλησίν του καὶ εὑρέθη διὰ μιᾶς εἰς τὴν ἀγκάλην του, ὡσὰν νὰ ἐζήτει ἐκεῖ καταφύγιον.

— Βλέπετε, εἶπεν ἔξαλλος ὁ Γουσταῦος. Δὲν νικᾶται ὁ ἔρως!

— Κόρη μου, κόρη μου, ἀνέκραξεν ὁ γέρων.

Ἡ Ἰναρίμη ἤγειρε τὴν κεφαλὴν ἀπὸ τὸν ὦμον τοῦ Λανέκ, ἀπέσυρε τὸν βραχίονα ἀπὸ τὸν τράχηλόν του, καὶ ἔστρεψε τὰ θολά της βλέμματα ἀπὸ τὸν ἕνα εἰς τὸν ἄλλον. Ὁ γέρων ἦτο περίλυπος ἀλλ' ἄκαμπτος, ἄκαμπτος καθὼς ὁ βράχος τοῦ Κάστρου του. Τοῦ νέου τὸ ὡραῖον πρόσωπον ἤναπτεν ἡ νεότης, ἡ δύναμις καὶ τὸ πάθος. Ἠδύνατο χάριν τοῦ νέου νὰ παραιτήσῃ τὸν γέροντα, χάριν τοῦ ἐραστοῦ τὸν πατέρα της;

— Σὲ ὑπακούω, πατέρα μου, εἶπε, καὶ μὲ βλέμμα ἀποχαιρετισμοῦ πρὸς τὸν Λανὲκ εἰσῆλθε βραδέως ἐντὸς τῆς οἰκίας.

[Ἕπεται συνέχεια] *Κατὰ τὸ ἀγγλικὸν ὑπὸ Δ. Β.*

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΤΕΝΝΥΣΟΝ

Σημειώσεις φιλαναγνώστου

Κάποιαν νύκτα, μέσα εἰς ἐξοχικὴν οἰκίαν μοναχικήν, περικυκλωμένην ἀπὸ θάμνους καὶ πεῦκα, συνέβη ἀλλοκότως ὡραία, ἂν καὶ σιωπηλή, σκηνή. Ὀλίγοι τὴν εἶδαν, ἀλλὰ συχνὰ θὰ τὴν ἀναφέρουν, σκηνὴν ἀπὸ ἐκείνας ποῦ δὲν ἐξαλείφονται ἀπὸ τὴν φαντασίαν.

Πέντ' ἕξ ἄνθρωποι μὲ καρδίαν ἀγωνιῶσαν ἔστεκαν ἀκίνητοι μὲ τὰ μάτια γυρισμένα πρὸς τὴν κλίνην, ἐπάνω εἰς τὴν ὁποίαν ἔκειτο ἐξαπλωμένη ἀνθρωπίνη μορφή, ζωντανὴ ἀκόμη. Δὲν ὑπῆρχε φῶς εἰς τὸ δωμάτιον· ἀλλ' ἀπὸ δύο μεγάλα παράθυρα ἐγλυστροῦσε μέσα ἡ σελήνη κ' ἔλουζε μὲ φῶς τὸ πρόσωπον τοῦ ψυχορραγοῦντος, πρόσωπον ποῦ τὸ ἐλάμπρυνεν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἀόριστον χαμόγελον καὶ βλέμμα εὐχαριστίας καὶ ἀποχαιρετισμοῦ πρὸς ἀκριβὴν γυναῖκα, πρὸς ἀγαπητὸν παιδί, πρὸς παλαιὸν φίλον. Οὔτε πάλη, οὔτε πόνοι· τόσον ἥσυχα, τόσον γλυκὰ ἀπεσύρετο ἡ ζωή, ὥστε οἱ παριστάμενοι ἀφοῦ εἶχαν νομίσει ὅτι ἔπαυσε ν' ἀναπνέῃ, δὲν ἐπίστευαν ὅτι ἔπαυσε νὰ ζῇ. Καὶ ἠκούσθη νὰ λέγῃ ὁ κλεινὸς ἰατρός, ὁ ἀγρυπνῶν πλησίον εἰς τὴν ἐπιθανάτιον κλίνην, ὁ μάρτυς τόσων ψυχορραγημάτων περιδόξων ἢ ἀφανῶν: «Ποτέ μου δὲν εἶδα τόσον ἥσυχο, τόσο δοξασμένο τέλος!»

Ὁ γέρων οὗτος μόλις ἐξέπνευσεν, ἀπέμεινεν ἀνθοσκέπαστος ἐπάνω εἰς τὴν αὐτὴν κλίνην, καὶ ἦτον ὡς τὸ ἴδιον ἄγαλμά του· καὶ μετ' ὀλίγον τὸ εὐρὺ του μαρμαρωμένον μέτωπον, τοῦ ὁποίου ὁ θάνατος, γλυκὺς καὶ μὲ ὅλον τὸ σέβας, ἐξήλειψε τὰς ῥυτίδας, ἐστεφανώθη μὲ δάφνην· διότι ὁ νεκρὸς ἐκεῖνος ἦτον ὁ Τέννυσον, ὁ βασιλεὺς τῆς ἀγγλικῆς ποιήσεως. Ἔφυγε τὴν αὐτὴν ἑβδομάδα ποῦ ἔφυγε καὶ ὁ Ῥενάν· ἡ Ἀγγλία ἐπένθησε μετὰ τὴν Γαλλίαν, καὶ ἡ γῆ ἐπτώχυνεν ἀπὸ τὴν στέρησιν δευτέρας δόξης.

Ὁ Τέννυσον ἦτον ἀκατάδεκτος μεγαλοφυΐα. Ἄγνωστος ἢ ἐπιφανής, δὲν παρεδίδετο εἰς τὴν περιέργειαν τῶν χυδαίων. Συγκατελέγετο εἰς ἐκείνους, οἵτινες — καὶ εἶνε εὐεξήγητος ἡ ἀντίφασις — ἀγαποῦν τὸν λαὸν καὶ καταφρονοῦν τὸν ὄχλον. Τοὺς στίχους τοῦ ποιητοῦ χιλιάδες ἀνεγίνωσκαν, ἀλλ' ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου μόνον εἰς τοὺς οἰκείους του ἀπεκαλύπτετο, ἢ εἰς τοὺς πνευματικῶς ὁμοίους του, ἢ εἰς μερικοὺς φίλους ταπεινούς, οἱ ὁποῖοι, διότι ἦσαν ἁπλοϊκοί, δὲν τοῦ ἐφαίνοντο χυδαῖοι. Ἀλλὰ δὲν ἐσυμπαθοῦσε τοὺς μετρίους καὶ δὲν ἠνείχετο τοὺς ἠλιθίους. Ὅπως ἦτο πρὸ ἑβδομήκοντα ἐτῶν καὶ πλέον, ὅτε, λέγουν, ποτὲ δὲν ἀπηύθυνε μίαν λέξιν πρὸς τοὺς συμμαθητάς του, τοιοῦτος ἦτο μέχρι τῶν τελευταίων ἡμερῶν του, ὅτε, περιπατῶν εἰς τὴν ἐξοχήν, ἄλλαζεν ἀπότομα τὸν δρόμον διὰ νὰ ἀποφύγῃ ἄμαξαν γεμάτην ἀπὸ περιέργους κυρίας ἐκ τῶν θαυμαστῶν του.

Κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τῆς ζωῆς του ἐδείκνυε *βοημικὰς* τάσεις νυκτοβάτου. Ἀλλ' ἀντὶ νὰ περνᾷ τὰς νύκτας του εἰς τὰ καταγώγια τοῦ Λονδίνου, τὰς ἐπερνοῦσεν εἰς τὰ δάση· καὶ ἤκουεν ἐκεῖ τὰς φωνὰς τοῦ ἀνέμου, τὰς ὁποίας ἐννοοῦσεν ἀπὸ μικρὸν παιδὶ μέσα εἰς τὸν κῆπον τοῦ πρεσβυτερίου ὅπου ἐγεννήθη ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τῆς σελήνης ποῦ τὸν ἐθώπευσε ψυχορραγοῦντα. Ἐκεῖ μέσα συνέλεγε τὰ αἰσθήματά του τὰ ὁποῖα ἐξεχείλισαν εἰς τοὺς στίχους του ποῦ ἔγραψε δεκαεννέα ἐτῶν· αἰσθήματα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὁλόκληρον τὸ ἔργον του εἶνε μοσχοβολισμένον.

Ἡ ὑψηλόφρων αὐτὴ ἀγριότης ἐχαρακτήριζε καὶ τὸ κάλλος του ποῦ μετεμορφώθη κατὰ τὸ γῆράς του χωρὶς νὰ ἐξαλειφθῇ. Θὰ ἐχρησίμευεν ὡς πρότυπον εἰς γλύπτην διὰ νὰ παραστήσῃ τὸν θαυμάσιον καὶ ἀτίθασσον θηρευτήν, τὸν καταφρονητὴν τοῦ ἔρωτος τῆς Φαίδρας. Ἐθαύμαζαν τ' ἀρχοντικὰ χέρια του, τὰ πλούσια μαῦρα μαλλιά του κυματιστὰ ἐπάνω εἰς τοὺς ὤμους του, τὸ εὐκίνητον καὶ λεπτὸν ὡς γυναικὸς στόμα του, τὸ βαθὺ βλέμμα του, τραχὺ ἐνίοτε καὶ σκωπτι-

Digitized by Google

κὸν πολλάκις, σκεπασμένον ἀπὸ τὰ πυκνὰ καμαρωτὰ φρύδια του, σχεδὸν πάντοτε ἐλαφρῶς, ἀλλ' ἀπειλητικῶς συνεσταλμένα· καὶ τέλος τὴν φωνήν του ποῦ ἔκαμνε νὰ ὀνειροπολοῦν ὅσοι τὴν ἤκουαν, ὁσάκις συγκατένευε νὰ ἀπαγγείλῃ, ἤ, ἀκριβέστερον, νὰ **τραγουδήσῃ** τοὺς στίχους του.

Αἱ γυναῖκες τὸν ἐλάτρευαν, καὶ δὲν ἀνέπνευσε τὸ λιβάνι των. Τὰ σαλόνια τὸν ἐπροσκαλοῦσαν, καὶ τοὺς ἐγύριζε τὰ νῶτα. Μόλις ἐνυμφεύθη, ἔπαυσε τὰς περιπλανήσεις του, κ' ἐκλείσθη εἰς τὰ δύο του ἐρημητήρια, τὸ ἓν παρὰ τὴν θάλασσαν, τὸ ἄλλο εἰς τὰ βάθη τῶν δασῶν. Ὁ σύγχρονός του Γλάδστων, πιστὸς φίλος του, καὶ μεγαλοπρεπὴς ἐγκωμιαστής του ἐτίμησε τὰ μέλη τῆς βουλῆς τῶν Λόρδων — τιμὴ ποῦ δὲν τοὺς ἔπρεπεν ἴσως — δίδων εἰς αὐτοὺς συνάδελφον τὸν Τέννυσον· ὁ ποιητὴς δὲν ἐφάνη σχεδὸν εἰς τὴν Βουλήν, καὶ δὲν ἐψήφισεν ἐκεῖ παρὰ μίαν φοράν, ὅτε ἐπρόκειτο νὰ χορηγηθῶσι πολιτικὰ δικαιώματα εἰς πολλὰ ἑκατομμύρια ἀγροτῶν καὶ ἐργατῶν.

Καὶ τώρα πλέον συνήντησε συντροφιὰν ἀξίαν του· εἰσῆλθεν εἰς τὸν πράγματι *ὑψηλὸν* κύκλον τῶν νεκρῶν τοῦ Ουέστμίνστερ. Τοῦ ἔκαμε θέσιν πλησίον του ὁ Σῶσερ, ὁ πρῶτος ἐκεῖ καταβὰς καὶ κοιμώμενος ἀπὸ πέντε αἰώνων. Τί θ' ἀπογίνῃ ἡ δόξα τοῦ Τέννυσον; Τὸ μέλλον θὰ ἐπικυρώσῃ τὴν κρίσιν δύο γενεῶν ποῦ ἐρρέμβασαν, ἔκλαυσαν, ἠγάπησαν μαζί μ' ἐκεῖνον καὶ μὲ τὴν δύναμιν ἐκείνου; Ναί· ὅλοι τὸ πιστεύουν, ὅλοι τὸ γνωρίζουν, ἀλλὰ κανεὶς δὲν λέγει διατί.

Ἀληθινά, ὁ Τέννυσον δὲν ὁρίζεται, καὶ ὁ λόγος τοῦ μεγαλείου του διαφεύγει καὶ τοὺς μᾶλλον ἀγαπήσαντας αὐτόν· τόσον εἶνε φυσικὴ καὶ τόσον δυσεξερεύνητος ἡ χάρις τοῦ γόητος τούτου! Τοῦ κόσμου ἔδωκε μουσικὴν καὶ εἰκόνας, ὄχι σοφὰς ἰδέας. Δὲν διετύπωσε κανόνας, δὲν ἵδρυσε σχολήν, οὔτ' ἐδημοσίευσε φιλολογικὰ σύμβολα πίστεως. Δὲν ἦτο ἄνθρωπος συνεταιρισμῶν καὶ προλόγων, ὡς δὲν ἦτον ἥρως αἰθουσῶν. Δὲν ἦτο τίποτε, καὶ μόνον ἦτο τὸ ἄγριον, ἁγνὸν καὶ θεῖον ζῶον, καθὼς ὀφείλει νὰ εἶνε πᾶς ἀληθὴς ποιητής. Καὶ ἰδοὺ διατί θὰ ζήσῃ.

Βεβαίως ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Τέννυσον ὑπάρχουν ἀσθενῆ μέρη, ἀλλὰ μέγας εἶνε ὁ κύκλος τὸν ὁποῖον περιλαμβάνει τὸ ἔργον τοῦτο. Περικλείει ὅλην τὴν λυρικὴν ποίησιν, ὁλόκληρον τὴν ἀγγλικὴν ψυχήν, τῆς ὁποίας κανεὶς ποιητὴς ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Σαίξπηρ δὲν εἶχεν ἀναπαραστήσει, μόνος αὐτός, τὰς συγκινήσεις καὶ τὰς διαδοχικὰς καταστάσεις. Πόσον εὐρὺς καὶ ποικίλος εἶνε ὁ Τέννυσον, μεταπίπτων ἀπὸ τοῦ ἐξαισίου αἰσθητισμοῦ εἰς τὸν οὐχ ἧττον θελκτικὸν ἰδανισμόν! Ἄλλοτε μέν, ὅλος πυρετῶδες πάθος, σφιχταγκαλιάζει τὴν φύσιν ὅλην, ὡς ἐρωτευμένον παιδί. Ἄλλοτε δὲ συνομιλεῖ πρὸς φάσματα καὶ βυθίζεται εἰς ἀτελεύτητον μελέτην ἀκίνητος ἔμπρὸς ἑνὸς τάφου. Τὸ ποίημά του «In Memoriam» εἶνε Ἀμλέτου ὄνειρον ποῦ δέκα ἔτη διαρκεῖ καὶ καθ' ἑσπέραν ἐπαναβλέπει. Τὰ ποιήματά του *Δόρα*, *Ἐνὼχ Ἄρδεν*, *Μάουδ*, *Ἄϋλμερφελδ* κτλ., εἶνε μυθιστορήματα τοῦ Δίκενς ἢ τῆς Ἔλιοτ, ἄνευ ψυχολογικῶν ἀναπτύξεων καὶ ποικιλμάτων. Ἂν ἐξαιρέσῃς τὸν Burns καὶ τὸν Σέλλεϋ, συγκεντρώνει ἀπὸ μίαν ἀκτῖνα πάντων τῶν Ἄγγλων ποιητῶν· ἔχει κάτι τι ἀπὸ τὴν κατανυκτικὴν πρᾳότητα μέσα εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Οὐόρδσουορτ συγχωνεύει τὸ ἠθικὸν καὶ τὸ φυσικὸν κάλλος· κάτι τι ἀπὸ τὰς καινοτροπίας τοῦ Κόλεριγ, ἀπὸ τοὺς θυμοὺς τοῦ Βύρωνος, ἀπὸ τὴν ὀξεῖαν χάριν καὶ τὴν διάπυρον ἡδύτητα τοῦ Κήτς, τοῦ Ἀνδρέα Σενιὲ τῆς ἀγγλικῆς ποιήσεως. Παρέστησε μὲ δύναμιν φυσιογραφικήν, τῆς ὁποίας ἕως τότε κανεὶς ποιητὴς δὲν ἐφαίνετο κάτοχος, τοὺς ταπεινοὺς ἔρωτας, τὰς συμφορὰς καὶ τὰς χαρὰς τῶν πτωχῶν ἀνθρώπων, τὰς ὑψηλὰς καὶ ἁπλᾶς σκέψεις τῶν ἀμορφώτων· καὶ προέβη ὅσον τοῦ ἦτο δυνατὸν βαθύτερον, ἕως ὅτου ἐχάθη μέσα εἰς τὸ ἀπέραντον πεδίον τοῦ ὀνείρου, τὸ ὁποῖον ἡ ἀγγλικὴ φαντασία δὲν ἀπαυδᾷ καταμετροῦσα. Καὶ τοιουτοτρόπως ἐξέφρασε τὸ ἀλλόκοτον ἐκεῖνο πνεῦμα τοῦ ὁποίου ὁ δυαδισμὸς ἀνησυχεῖ καὶ συνταράττει ὅλους ὅσοι τὸ σπουδάζουν καὶ δὲν κατώρθωσαν ἀκόμη νὰ τὸ ἐξηγήσουν.

Τὰ ἄριστα ἔργα τοῦ Τέννυσον, μέσα εἰς τὰ ὁποῖα συγκεντροῦται αὐτὴ ἡ οὐσία τῆς ποιήσεώς του, εἶνε τὸ ἀνωτέρω μνημονευθὲν «In Memoriam», καὶ τὰ «Εἰδύλλια τοῦ βασιλέως». Τὰ εἰδύλλια ταῦτα, ἂν καὶ διάφορα τὴν μορφήν, ἀνήκουν εἰς τὴν αὐτὴν οἰκογένειαν καὶ τὰ ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς Ἀναγεννήσεως ἐπικὰ ἀριστουργήματα τοῦ Σπένσερ, ὡς ἡ «Βασίλισσα τῶν Νηρηίδων», καὶ εἶνε τρόπον τινὰ ὁ φυσικὸς καρπὸς τῆς ἀγγλικῆς ποιήσεως. Περιστρέφονται εἰς τὸν θρύλον τοῦ βασιλέως Ἀρθούρου, τοῦ γόητος Μερλίνου καὶ τῶν ἱπποτῶν τῆς Στρογγύλης Τραπέζης. Μὲ θαυμαστὴν τέχνην ὁ Τέννυσον ἀνεκαίνισε τὰ αἰσθήματα καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν μεσαιωνικῶν παραδόσεων· ἐδείχθη ἐν ταὐτῷ ἐπικός, ἀρχαϊκός, καὶ ἀφελὴς ὡς ὁ Ὅμηρος καὶ ὡς οἱ τρουβῆροι τῶν ᾀσμάτων τοῦ μεσαιῶνος. Μεταξὺ τῶν ἐπικῶν τούτων διηγήσεων, ὁποία τις ἁγνότης διακρίνει τὴν ἀναφερομένην εἰς τοὺς ἱππότας τῆς Στρογγύλης Τραπέζης! Ὁ Ἀρθοῦρος, ὁ ἄμωμος βασιλεύς, συνεκέντρωσε γύρω του περίδοξον χορείαν, τὸ ἄνθος τῶν ἀνδρῶν, διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πρότυπον τοῦ κόσμου, καὶ νὰ καταβάλῃ τὰ πάγκαλα θεμέλια νέας γενεᾶς. Τοὺς ὥρκισε νὰ σέβωνται τὸν βασιλέα των ὡς τὴν συνείδησίν των, καὶ τὴν συνείδησίν των ὡς τὸν βασιλέα των· οὔτε νὰ συκοφαντοῦν οὔτε νὰ πιστεύουν εἰς δυσφημίας· νὰ ζῶσι πάναγνον ζωήν· μίαν μόνον κόρην ν' ἀγαποῦν, καὶ ν' ἀφιερώνωνται εἰς ἐκείνην, καὶ ὡς φόρον τῆς

Digitized by Google

λατρείας των νὰ τῆς προσφέρουν σειρὰν εὐγενῶν πράξεων. Κόσμος ἰδεώδους κάλλους, εὐωδιάζων ἀπὸ τὰ ἁγνότατα καὶ ἁβρότατα ἄνθη. Ἕν ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἄνθη εἶνε καὶ ἡ Ἕλενα, τὸ κρίνον τοῦ Ἀστολάτ. Ἅπαξ μόνον εἶδε τὸν Λανσελῶτον, καὶ τὸν ἀγαπᾷ, καὶ ἀπόντα, ἐφ' ὅρου ζωῆς. Φυλάττει εἰς τὸν πύργον τὴν ἀσπίδα ποῦ ἄφησεν ἐκεῖνος, καὶ καθ' ἑκάστην ἀνεβαίνει ἐκεῖ διὰ νὰ τὴν βλέπῃ· ἀριθμεῖ τὰ λογχίσματα ποῦ φέρει, καὶ ζῇ μὲ τὰ ὄνειρά της. Ἐκεῖνος πληγώνεται· καὶ αὐτὴ τὸν περιθάλπει, καὶ τὸν θεραπεύει. Καὶ ὅμως ἐψιθύριζε: «Τοῦ κάκου, τοῦ κάκου· δὲ μπορεῖ νὰ γίνῃ. Δὲν θὰ μ' ἀγαπήσῃ. Πῶς λοιπόν! πρέπει νὰ πεθάνω;» — «Ἔπειτα σὰ φτωχὸ ἀθῶο πουλάκι ποῦ ἕνα μόνον ἁπλὸ τραγοῦδι ἔχει μὲ ὀλίγες νότες, καὶ λέει καὶ ξαναλέει τὸ ἁπλὸ τραγουδάκι του, πάντα τὸ ξαναλέει ὁλόκληρο ἕνα πρωῒ τ' Ἀπρίλι, μέχρις ὅτου κουρασθῇ τ' αὐτὶ νὰ τ' ἀκούῃ, ἔτσι κ' ἡ ἀθῶα παιδοῦλα ἐπερνοῦσε τὴ μισὴ νύχτα ψιθυρίζοντας: «Πρέπει νὰ πεθάνω!» Καὶ τέλος πάντων ξεφανερώνεται ὁ ἔρως της, μὲ ποίαν σεμνότητα, ἀλλὰ καὶ μὲ ποίαν ὁρμήν! Ἀλλὰ δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸν κατακτήσῃ, εἶνε μὲ ἄλλην συνδεδεμένος. Μαραίνεται καὶ καταβάλλεται. Θέλουν νὰ τὴν παρηγορήσουν, αὐτὴ δὲν θέλει. Τῆς λέγουν ὅτι ὁ Λανσελῶτος ἀγαπᾷ τὴν βασίλισσαν· δὲν τὸ πιστεύει. Καὶ λέγει πρὸς τοὺς ἀδελφούς της: «Ἀδερφάκια μου, ὅταν ἤμουν μικρούλα, συνειθίζατε καὶ μ' ἐπαίρνατε μαζί σας 'ς τὴ βάρκα τοῦ περατάρη, κ' ἐπερνούσαμε τὸ μεγάλο τὸ ποτάμι. Ἀλλὰ δὲν ἠθέλατε νὰ πᾶμε παραπέρα, ἴσα μ' ἐκεῖ ποῦ θὰ βρίσκαμε τὸ παλάτι τοῦ βασιλιᾶ. Τώρα, θὰ πηγαίνω ἐγὼ ἴσα μ' ἐκεῖ». Ἀποθνήσκει, καί, κατὰ τὸν πόθον της, τὴν φέρουν «σὰν ἴσκιο, ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς κάμπους ποῦ λάμπουν ὁλόανθοι», καὶ τὴν ἀποθέτουν μέσα εἰς τὴν βάρκαν πενθίμως σκεπασμένην μὲ μαῦρα βελοῦδα. Ἡ βάρκα προχωρεῖ σπρωγμένη ἀπὸ τὸ ρεῦμα, «καὶ ἡ νεκρὴ μ' ἐκείνην· κρατεῖ μὲ τὸ δεξί της χέρι κρίνον, καὶ μὲ τὸ ἀριστερόν, γράμμα γραμμένο ὅπως τὸ ἤθελε· τὰ ξανθά της μαλλιὰ τὴν περιχύνουν. Τὸ σάβανο εἶνε χρυσό, κι αὐτὴ κατάλευκα ντυμένη· καὶ μόνο τὸ πρόσωπό της ἐδείχνοταν ἀσκέπαστο, τόσον καθάριο καὶ τόσο λατρευτό, ὥστε ποῦ ἡ κόρη δὲν ἐφαίνοταν νεκρή· ἔλεγες πῶς κοιμᾶται βαθειά, πῶς ἀναπαύεται γελαστή». Ἐμφανίζεται οὕτω ἡ νεκρὰ ἐν μέσῳ βαθυτάτης σιωπῆς εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως Ἀρθούρου, καὶ ὁ βασιλεὺς ἀναγινώσκει τὸ γράμμα ἐμπρὸς εἰς ὅλους τοὺς ἱππότας του καὶ τὰς δεσποίνας ποῦ κλαίουν: «Εὐγενικώτατε αὐθέντη μου Λανσελῶτε! Ἐγὼ ἡ παρθένα τοῦ Ἀστολάτ, καθὼς μὲ ἔλεγαν κάποτε, ἔρχομ' ἐδῶ, γιατὶ μ' ἄφησες χωρὶς νὰ μ' ἀποχαιρετήσῃς· ἔρχομ' ἐδῶ, γιὰ νὰ σὲ χαιρετήσω γιὰ τελευταία φορά. Σ' ἀγαποῦσα, ἀλλ' ἡ ἀγάπη μου δὲν εἶχεν ἀπόκρισι. Γιὰ τοῦτο κάνω τὸ παράπονό μου μπροστὰ 'ς τὴ δέσποινά μας τὴ βασίλισσα καὶ μπροστὰ 'ς ὅλες τὲς ἄλλες ἀρχόντισσες. Παρακαλεῖτε γιὰ τὴν ψυχή μου, καὶ δόστε μου ταφή. Παρακάλει γιὰ τὴν ψυχή μου κ' ἐσύ, Λανσελῶτε, γιατὶ εἶσ' ἕνας ἱππότης ἀσύγκριτος». Τίποτε ἄλλο. Ἐτελείωσε μὲ τὰς λέξεις ταύτας, γεμάτας ἀπὸ τόσον θλιβερὸν παράπονον καὶ τόσον τρυφερὸν θαυμασμόν! Τί ἁπλούστερον καὶ τί εὐγενικώτερον αὐτοῦ!

***

Η ΡΑΨΑΝΗ

Ὁδοιπορικαὶ ἐντυπώσεις

Ἀγαπητέ μου ἀδελφέ!

Δύο ὁδοὶ φέρουσιν εἰς Ῥαψάνην, ἡ μία ἐκ Μπαμπᾶ καὶ ἡ ἄλλη μετὰ τὴν ἔξοδον τῶν Τεμπῶν. Ἀπεφασίσαμεν ν' ἀνέλθωμεν διὰ τῆς μιᾶς καὶ νὰ κατέλθωμεν διὰ τῆς ἄλλης. Διήλθομεν τὸν ποταμὸν διὰ τοῦ προαιωνίου πορθμείου, ὅπου μᾶς ἔρριψαν μετὰ τῶν κτηνῶν τῶν προωρισμένων νὰ μᾶς φέρωσιν εἰς Ῥαψάνην. Ἐγελάσαμεν ἀρκετὰ διὰ τὴν προτίμησιν ἣν μᾶς ἔκαμαν νὰ μᾶς ἀφήσωσι νὰ εἰσέλθωμεν πρῶτα· ἐξήλθομεν ὅμως τελευταῖοι. Μετὰ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας διερχόμενοι διὰ τερπνοῦ μονοπατίου μεταξὺ ἀμπέλων, τῶν ὁποίων αἱ ὥριμοι σταφυλαὶ ἐκέντων τὴν ὄρεξίν μας, καὶ ἀγρῶν ἀραβοσίτου καὶ τριφυλλίου ἔχοντες δεξιᾷ τὸν ποταμὸν ἐφθάσαμεν εἰς τὸν μύλον τοῦ Κανούτα κτῆμα τοῦ Τεκέ. Τὸ μέρος αὐτὸ εἶναι θαυμάσιον. Ἄφθονον καὶ δροσερὸν ὕδωρ ἐξέρχεται ἀπὸ τὴν βάσιν ἀποτόμου βράχου καὶ σχηματίζει μικρὸν ρυάκιον, ὅπερ καταλλήλως διευθυνόμενον χρησιμοποιεῖται εἰς τὸν μικρὸν ἀρχεγόνου κατασκευῆς μύλον. Κατωφερὴς πλατεῖα πλατανοσκεπὴς ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ βράχου καὶ πέραν ταύτης χλοεροὶ κῆποι ὀπωροφόρων δένδρων πέραν τῶν ὁποίων ρέει ὁ Πηνειὸς κρυμμένος ἐντὸς τοῦ δάσους Δαλιάνι, ὀνομασθέντος οὕτω ἐκ τοῦ ἐκεῖ πλησίον Δαλιάνι (ἰχθυοτροφεῖον), κτήματα καὶ ταῦτα τοῦ Τεκέ. Μεταξὺ τοῦ βράχου καὶ τῆς πλατείας διέρχεται ἡ διὰ τὴν Ῥαψάνην ὁδός. Τόσον μᾶς ἐμάγευσεν ἡ τερπνὴ αὐτὴ τοποθεσία ὥστε ἀπεφασίσαμεν μετὰ τὴν ἐπιστροφήν μας νὰ διέλθωμεν ἐκεῖ ὁλόκληρον ἡμέραν, ὅπερ καὶ ἐπράξαμεν μετὰ τρεῖς ἡμέρας ὁπότε καὶ ἐπεσκέφθημεν λεπτομερῶς ὅλα τὰ μέρη περιμένοντες νὰ ψηθῇ ὁ ἀμνός. Ὥστε, ἀγαπητέ μου ἀδελφέ, παρὰ τὴν ὑπόσχεσίν μου τοῦ νὰ τηρήσω χρονολογικὴν σειράν, προκαταβολικῶς σᾶς γράφω διὰ τὴν ὡραίαν αὐτὴν τοποθεσίαν.

Ἡ ὁδὸς ἐπὶ τοῦ ὄρους δὲν εἶναι ὁμαλὴ ἀλλ' οὔτε καὶ πολὺ ἀπότομος, ἄλλως τε ἡ ἐξαίσιος θέα τῆς διασφάγος τῶν Τεμπῶν εἰς τὸ βάθος τῶν ὁποίων ναρκωμένος ἀπὸ τὴν εὐωδίαν τῶν λιγαριῶν ἀνεπαύετο ὁ πρασινίζων Πηνειὸς ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν πλατάνων, τῶν ἰτεῶν καὶ τῶν ἄλλων δένδρων τῶν κοσμούντων τὰς ὄχθας του, θὰ μᾶς ἔκαμνε νὰ διέλθωμεν καὶ κρημνοὺς χωρὶς κἂν νὰ τὸ ἐννοήσωμεν. Οὕτω ἀνήλθομεν μέχρι τῆς κορυφῆς, συνδένδρου τοποθεσίας καλουμένης Προφήτης Ἠλίας. Ἐκεῖ-

Digitized by Google

θεν κατερχόμενοι διήλθομεν διὰ στενῆς καὶ ἀποτόμου ἀτραποῦ τὸ πυκνότατον καὶ χλοερὸν δάσος τῶν Ἁγίων Θεοδώρων, ὀνομασθὲν οὕτω ἐκ τῆς εἰς τὸ μέσον αὐτοῦ εὑρισκομένης Μονῆς καὶ τὸ ὁποῖον ἐκτείνεται μέχρι τῆς χαράδρας εἰς τὸ βάθος τῆς ὁποίας ὑπάρχει μύλος, ὅπου ἐμείναμεν ν' ἀναπαυθῶμεν πρὶν διέλθωμεν τὴν γέφυραν ἥτις ἑνόνει τὴν χαμηλοτέραν δειράδα τοῦ Ὀλύμπου μὲ τὸν Κάτω Ὄλυμπον. Κάτωθεν ταύτης εἰς βάθος ἀρκετὰ σεβαστὸν ῥέει γαλακτώδης καὶ ὁρμητικὸς ῥύαξ. Ἐκεῖθεν ἡ ἀτραπὸς ἑλικοειδὴς ἀνέρχεται μεταξὺ ἀμπέλων καὶ μεθ' ἡμίσειαν ὥραν ἐφθάσαμεν εἰς Ῥαψάνην καὶ διηυθύνθημεν εἰς τὸν φιλόξενον οἶκον τοῦ κυρίου Παπαδοπούλου.

Ἡ τερπνὴ κωμόπολις Ῥαψάνη κεῖται κατὰ τὸ μέσον τοῦ Κάτω Ὀλύμπου παρὰ τὰ σημερινὰ ὅρια τῆς Ἑλλάδος. Πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἤκμαζε μετὰ τῶν Ἀμπελακίων διὰ τῆς βαφῆς τῶν κοκκίνων νημάτων. Καὶ σήμερον καίτοι δὶς ἐκάη, κατὰ τὸ 1854 καὶ 1878 ὡς ἐκ μαγείας ἀνέζησεν ἐκ τῆς τέφρας της, ὡς ὁ μυθολογικὸς φοῖνιξ, καὶ ἀκμάζει ὡς καὶ πρὸ τῆς καταστροφῆς της. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν φιλοπονίαν καὶ δραστηριότητα τῶν κατοίκων της μεταβαλλόντων τὰς ἀγόνους κλιτύας τοῦ ὄρους εἰς θαλερὰς ἀμπέλους αἵτινες παράγουσι τὸν κάλλιστον Ῥαψανιώτικον οἶνον. Ἐκτὸς τούτου οἱ κάτοικοι τῆς Ῥαψάνης ἀσχολοῦνται καὶ εἰς τὴν σηροτροφίαν. Ὁ εὐρὺς ὁρίζων, ἡ θαλερὰ φύσις ἥτις τὴν περιβάλλει καὶ αἱ κομψαὶ καὶ εὔκτιστοι οἰκίαι της δίδουν αὐτῇ ὄψιν φαιδρὰν καὶ τὴν καθιστῶσι τερπνὸν καταφύγιον κατὰ τὸ θέρος. Ἐκ τοῦ ἐξώστου τοῦ κυρίου Παπαδοπούλου τὸ θέαμα ἦτο μαγικόν. Πρὸς Α ἐξετείνετο ὁ Θερμαϊκὸς κόλπος πέραν καταπρασίνου πεδιάδος· εἰς τὸ βάθος τούτου διεκρίνετο ὑπὸ τὸν ὁμιχλώδη πέπλον του ὁ Ἄθως. Πρὸ ἡμῶν ἔκειτο τὸ χωρίον περιβαλλόμενον κατὰ τὰ 3)4 ὑπὸ τῶν ἀμπέλων του, καὶ ἀπὸ τὸ βάθος τῆς χαράδρας ἀνήρχετο μέχρι τῆς κορυφῆς τῆς ἀπέναντι ταπεινοτέρας δειράδος τοῦ Ὀλύμπου εὔρωστον καὶ θαλερὸν δάσος ἐντὸς τοῦ ὁποίου διεκρίνοντο στενοὶ δρομίσκοι διαφόρους διευθύνσεις ἔχοντες. Ἀκριβῶς δὲ ἀπέναντι ἐφαίνοντο τὰ ἐπὶ τῆς Ὄσσης Ἀμπελάκια εἰς τοιοῦτον τρόπον ὥστε ἐνόμιζέ τις ὅτι εὑρίσκοντο ἐπὶ ὀροπεδίου τοῦ ἰδίου Ὀλύμπου. Καὶ τὸ δάσος τῆς Ὄσσης κατερχόμενον ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ ἐφαίνετο ὡς ν' ἀπετέλει συνέχειαν τοῦ δάσους τῶν Ἁγίων Θεοδώρων. Χωρὶς νὰ ἦναι τις γεωλόγος, ἅμα παρατηρήσῃ πόσον ἀκριβῶς ἀντιστοιχοῦν τὰ ὑψώματα καὶ αἱ ταπεινώσεις τοῦ ἑνὸς πρὸς τὰ τοιαῦτα τοῦ ἑτέρου ὄρους, καὶ πῶς καὶ τὰ δύο ἄρχονται καὶ καταλήγουσιν ὁμοιομόρφως καὶ εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Τσιάγεζι, πείθεται ὅτι ποτὲ τὰ δύο ταῦτα ὄρη ἀπετέλουν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ καὶ ὅτι ἕνεκα γεωλογικῶν αἰτιῶν βιαίως ἀπεσχίσθησαν.

Τὴν ἑπομένην ἡμέραν λίαν πρωῒ ἐγερθέντες μετέβημεν εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος τοῦ χωρίου ὁπόθεν ἦσαν καταφανῆ ἡ πεδιάς, ἡ θάλασσα καὶ τ' ἀπέναντι ὄρη τῆς Χαλκιδικῆς, ὅπως ἴδωμεν τὸν ἥλιον ἀναδύοντα ἐκ τῆς θαλάσσης. Ἐφθάσαμεν ἐκεῖ ἡμίσειαν ὥραν πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου. Ὅ,τι εἴδομεν δὲν δύναται οὔτε νὰ ἐκφρασθῇ, οὔτε νὰ περιγραφῇ· ἦτο ἀνώτερον καὶ αὐτῆς τῆς ἀντιλήψεως. Ἡ αὐγὴ προβαίνουσα κροκόπεπλος ἔσπειρε κατὰ τὴν διάβασίν της τ' ὡραῖον χρῶμά της. Ἡ πρὸ ἡμῶν κλιτὺς τοῦ ὄρους πλαγιασμένη ἐπὶ τῆς πεδιάδος ἦτο σκεπασμένη μὲ τὰς καταπρασίνους ἀμπέλους της· ἡ δὲ πεδιὰς τοῦ Τσιάγεζι, διὰ τῆς ὁποίας ἕρπει μεγαλοπρεπῶς ὁ Πηνειὸς ὅστις διὰ πολλῶν στομίων χύνεται εἰς τὴν θάλασσαν, ὡς καλλιτεχνικὴ αἴθουσα, τῆς ὁποίας ὁ τάπης ἐποικίλλετο ἀπὸ τοῦ βαθυτέρου πρασίνου χρώματος μέχρι τοῦ πλέον ἀνοικτοῦ καὶ τοῦ χρυσοειδοῦς τῶν θερισμένων ἀγρῶν, εἶχεν εἰς τὸ βάθος της τὸν κρυστάλλινον καθρέπτην τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀντενακλᾶτο τ' ὡραῖον τοὐρανοῦ χρῶμα. Μικρὸν χωρίδιον τὸ Νυκτερέμι ἐν τῷ μέσῳ τῆς πεδιάδος ἀνέδιδε, διὰ μέσου τῶν περικυκλούντων αὐτὸ δένδρων, καπνόν· ὁ Πυργητὸς ἐπὶ ὑψώματος πρὸς τὸν Ὄλυμπον εὑρισκόμενος ἐφαίνετο ὡς νὰ ἐπεσκόπει τὴν πεδιάδα, καὶ τὸ Λασποχῶρι εἰς τὸ ῥίζωμα τῆς Ὄσσης ἐφαίνετο ὡς σιαγὼν μὲ τοὺς ἀραιοὺς ὀδόντας της παμμεγίστου ἰχθύος.

Ἡ διαύγεια τῆς ἀτμοσφαίρας ἦτο τοσαύτη ὥστε ὁ εἰς τὸ βάθος τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου Ἄθως ἐφάνη πρὸ ἡμῶν ἀποτόμως ὑψούμενος ἐν ὅλῃ τῇ ἐπιβλητικῇ μεγαλοπρεπείᾳ του μὲ τὰς δύο ὀξείας καὶ ὁμοιομόρφους κορυφάς του, τῶν ὁποίων ἡ μία ὑψηλοτέρα ἐχωρίζετο τῆς ἄλλης διὰ χαράδρας· διεκρίνοντο καθαρῶς τὰ δασώδη μέρη τοῦ Ὄρους καὶ ὅλης τῆς Χερσονήσου. Ἡ παραλλήλως τοῦ Ἄθω βαίνουσα καὶ πλησιεστέρα εἰς ἡμᾶς ταπεινοτέρα Κασσάνδρα ἐφαίνετο ἐπίσης καθαρῶς, ἀπέκρυπτεν ὅμως τὴν ἔτι πιθανῶς χθαμαλωτέραν μεσαίαν γλῶσσαν τῆς Χαλκιδικῆς Σιθωνίαν.

Ἡ Ἀνατολὴ ὡς δειλὴ παρθένος ἔλαβε τ' ὡραῖον τοῦ ῥόδου χρῶμα· βαθμηδὸν ἤρχισαν νὰ ἐκπέμπωνται πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις τ' οὐρανοῦ δακτυλοειδεῖς πύρινοι ἀκτῖνες, καὶ πρὶν ἔτι ὁ ἥλιος φανῇ ἀναδυόμενος ἐκ τῆς θαλάσσης, ἀραχνοϋφὴς χρυσοῦς πέπλος ὡς ὑπὸ ἀοράτου χειρὸς ἐξαπλούμενος ἐκάλυψε τὴν κορυφὴν τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ ἐξετάθη μέχρι τῶν προπόδων αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἅμα ὁ δίσκος τοῦ Ἡλίου ἐφάνη ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος. Εὐλογημένος πέπλος ὑπὸ τὸν ὁποῖον διεφυλάχθη ἐκεῖ ἁγνὸν τὸ αἴσθημα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τῆς θρησκείας καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὰ γράμματα κατὰ τὰς σκοτεινοτέρας ἡμέρας τοῦ Ἔθνους μας. Ἡ ἐμφάνισις τοῦ ἡλίου ἐθάμβωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ δὲν ἠδυνάμεθα νὰ βλέπωμεν παρὰ διὰ μέσου ὁμιχλώδους καλύμματος, σχηματιζομένου ἐκ τῆς ἐξατμίσεως τῆς πρωϊνῆς δρόσου, τὸ πρὸ ὀλίγου καθαρώτατον καὶ τερπνὸν πανόραμα.

Κατήλθομεν κατεθελγμένοι ἐκ τῆς πρωϊνῆς ἐκείνης εὐαρέστου ἐκδρομῆς ὅπως μεταβῶμεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἧς τὰ ἐγκαίνια ἐγίνοντο κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ἡ ἐκκλησία αὕτη καεῖσα κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1878, ὁπότε εἶχεν ἐγκαταλειφθῇ τὸ χωρίον, ἀνηγέρθη τῇ φιλοτίμῳ συνδρομῇ τῶν κατοίκων της. Ταῦτα ἠκολούθησαν ἐπισκέψεις εἰς τὴν συνοικίαν ἐκείνην, καὶ ἐπεσφράγισε τὴν ἑορτὴν χορὸς εἰς τὸ μέσον τοῦ χωρίου τὸν ὁποῖον ἀτυχῶς διέλυσε ῥαγδαία θερινὴ βροχή. Δὲν εἶναι ἀμφιβολία ὅτι οἱ δραστήριοι καὶ φιλότιμοι Ῥαψανιῶται θὰ ἐπι-

Digitized by Google

διορθώσωσι καὶ τοὺς δρόμους των, τ' ἀνώμαλον καὶ ἀνωφερὲς τῶν ὁποίων καθιστᾷ δύσκολον τὴν συγκοινωνίαν. Ἀλλὰ μήπως δὲν ἔπρεπε καὶ ἡ Κυβέρνησις νὰ λάβῃ πρόνοιαν διὰ τὴν δημοσίαν ἀπὸ Μπαμπᾶ ἢ ἀπὸ Τεμπῶν μέχρι Ῥαψάνης ὁδόν; Ἡ χρησιμότης ταύτης εἶναι πολὺ ἀνωτέρα τῆς τῶν Ἀμπελακίων διὰ πολλοὺς καὶ εὐνοήτους λόγους.

Παραλλήλως τῆς Ῥαψάνης ἐπὶ τοῦ ὄρους χωριζομένη ταύτης διὰ ῥεματιᾶς, κεῖται ἡ Κρανιὰ ὡραῖον χωρίον, ἄλλοτε ἀκμάσαν διὰ τῆς ὑφαντουργίας τῶν ἀλατσάδων. Πρὸ τῆς ῥεματιᾶς ὑπάρχει βρύσις διαυγεστάτου καὶ κρυσταλλώδους ὕδατος, τὴν ὁποίαν δὲν ἠξεύρω διατὶ ὀνομάζουσι Κάτω βρύσιν ἐνῷ εὑρίσκεται εἰς τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς κωμοπόλεως. Ἐπὶ τῶν ὑπερκειμένων πλευρῶν τοῦ ὄρους εὑρίσκονται ῥομαντικὰ ἐξωκκλήσια καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τούτου ὁ προφήτης Ἠλίας. Ἀφοῦ οἱ ξένοι τόσον ἐνθουσιάζονται, πῶς εἶναι δυνατὸν οἱ κάτοικοι τῆς Ῥαψάνης νὰ μένωσιν ἀπαθεῖς πρὸ τῶν τόσων θελγήτρων της! Καὶ πράγματι τρέφουσιν ἀληθῆ λατρείαν πρὸς τὸν ὡραῖον τόπον των, τὴν ὁποίαν καὶ εἰς τὴν ξένην διατηροῦσιν ἀμείωτον. Οὕτω ἀναφέρουσι παροιμιωδῶς ὅτι Ῥαψανιώτης τις ταξειδεύσας εἰς Κωνσταντινούπολιν ἔγραφεν εἰς τὴν πατρίδα του «Ἀπὸ μικρᾶς Κωνσταντινουπόλεως διὰ χωρίον Λάρισσαν εἰς μεγάλην Ῥαψανόπολιν». Ἔβλεπε τὴν Ῥαψάνην του μεγάλην διὰ τῆς φαντασίας του καὶ δὲν παρέβαλλε ταύτην πρὸς οὐδεμίαν μεγαλούπολιν τοῦ κόσμου. Τί εὐγενὴς ἐγωϊσμός!

Προσεχῶς θέλω σᾶς γράψει περὶ τῶν Τεμπῶν τῶν ὁποίων ἡ περιγραφὴ εἶναι ἀνωτέρα καὶ τῶν δυνάμεών μου καὶ τῆς θελήσεώς μου. Ἐπειδὴ ὅμως γράφω πρὸς τὸν ἀδελφόν μου, ὁ ὁποῖος θὰ εἶναι ἐπιεικής, θὰ προσπαθήσω ἔστω καὶ ἀτελῶς νὰ σκιαγραφήσω τὰς ἐντυπώσεις μου.

Σὲ ἀσπάζομαι *ἡ ἀδελφή σου*

ΑΜΑΛΙΑ Π.

ΤΡΕΛΛΑ

Σὲ μία ποῦ τρελλαίνεται γιὰ τὰ κεράσια

Τὴν εἶδε ἀπὸ τὸ δέντρο του δροσᾶτο ἕνα κεράσι
Χαρούμενη κι' ὁλόμορφη μιὰ μέρα νὰ περάσῃ,
Κι' ἀπὸ τὴ ζήλεια στὴν καρδιὰ τοῦ μπῆκ' ἕνα μαχαῖρι,
Καὶ θέλοντας νὰ γδικηθῇ τῆς ἔπεσε στὸ χέρι.

Τὸν πόνο του δὲν ἄκουσεν ἡ ὤμορφη Κυρία·
Μὰ βλέποντάς το δροσερό, τρελλάθηκε μὲ μία!...
Καὶ τὤφερε στὰ χείλη της γλυκὰ νὰ τὸ φιλήσῃ,
Κόκκινο κι' ὁλοστρόγγυλο, σὰν ἥλιος μέσ' στὴ δύσῃ.

Μὰ τὸ κεράσι τ' ἄμοιρο, σ' αὐτὸ τὸ φίλημά της,
Αἰσθάνθηκε πῶς γίνοταν κι' αὐτὸ τρελλὸ σιμά της!...
Κ' ἐνῷ γλυκὰ τὸ φίλαγε, τῆς γλίστρησε στὸ στόμα
Γιὰ ναὖρῃ τάφο ῥοδινὸ στὸ τρυφερό της σῶμα.

Β. Γ. ΣΤΕΦΕΛΙΔΗΣ

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ὁ Διάδοχος τοῦ Δανικοῦ θρόνου.

Ὁ ἐν τῇ ἑλληνικῇ Αὐλῇ φιλοξενούμενος κατ' αὐτὰς διάδοχος τοῦ Δανικοῦ Θρόνου Χριστιανὸς Φρειδερῖκος, πρεσβύτερος ἀδελφὸς τοῦ ἡμετέρου βασιλέως, ἐγεννήθη τὴν 3 Ἰουνίου 1843. Ἀπὸ τοῦ 1861 εἰσελθὼν εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, μετέσχε τοῦ πολέμου τοῦ 1864 ὡς ταγματάρχης, μετὰ δὲ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης ἐπροβιβάσθη εἰς ἀντισυνταγματάρχην· τὸ δὲ ἐπόμενον ἔτος ἐγένετο συνταγματάρχης καὶ κατόπιν ὑποστράτηγος. Ἐν ἔτει 1866 ἐπεχείρησε μακρὸν ἀνὰ τὴν Εὐρώπην ταξείδιον, ἐπανελθὼν δὲ εἰς Δανίαν προήχθη κατὰ τὸ 1867 εἰς ἀντιστράτηγον καὶ στρατηγόν. Τὴν Ἑλλάδα ἐπεσκέφθη τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1868, τὸ αὐτὸ δ' ἔτος ἐνυμφεύθη τὴν πριγκίπισσαν Λουΐζαν τῆς Σουηδίας, ἐξ ἧς ἀπέκτησεν ἑπτὰ τέκνα, ὧν τέσσαρα ἄρρενα.

Ὁ κατάστικτος ἄνθρωπος.

Ὁ παράδοξος καὶ μυθιστορικὸς οὗτος ἄνθρωπος ἐγένετο ἐσχάτως τὸ ζήτημα τῆς ἡμέρας κινήσας ἐξόχως τὴν περιέργειαν τοῦ κοινοῦ, ὄχι τόσον ὅτι ἐπεδείκνυε τὸ κατάστικτον σῶμά του ἐν αἰθούσῃ τινὶ παρὰ τὸ Ταχυδρομεῖον, ὅσον ὅταν ἀπεκαλύφθη αἰφνιδίως ὅτι ὁ πλάνης αὐτὸς ἦτο ὁ Δημήτριος Τζαβέλλας, ὁ πρὸ τεσσαρακονταετίας ἀπολεσθεὶς υἱὸς τοῦ ἥρωος ἀγωνιστοῦ Κίτσου Τζαβέλλα.

Εἶνε γνωστὸς ὁ βίος τοῦ Δημητρίου Τζαβέλλα, μέχρι τῆς ἐποχῆς κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ πατήρ του, μετακαλέσας αὐτὸν ἐκ Βαυαρίας καὶ ἀποσύρας αὐτὸν ἐκ τῆς Στρατιωτικῆς σχολῆς τῶν Εὐελπίδων ὅπου εἶτα τὸν εἶχε κατατάξει, ἀλλ' ὅπου ἦτο ἀδύνατον νὰ περιορισθῇ ὁ θερμὸς καὶ δυσήνιος τοῦ νεαροῦ σουλιώτου χαρακτήρ, τὸν παρεκίνησε νὰ ὑπάγῃ εἰς Ἀλγερίαν, ὅπου ἐμάχοντο τότε οἱ Γάλλοι κατὰ τοῦ Ἀβδὲλ-Καδὲρ καὶ νὰ προσπαθήσῃ εἰ δυνατὸν νὰ διακριθῇ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῶν μαχῶν. Ὁ φιλοπόλεμος Δημήτριος ὑπήκουσε καὶ ἀνεχώρησεν· ἔγεινε δὲ γνωστὸν ὅτι ἔλαβε μέρος εἰς τὴν καταστρεπτικὴν μάχην τῆς Κωνσταντίνης ὅτε καὶ πληγωθεὶς ἀπέθανεν, ὡς διεδόθη καὶ ἐφαίνετο μέχρι τοῦδε βέβαιον, διότι ἔκτοτε ἡ οἰκογένειά του ἔχασε τὰ ἴχνη του καὶ οὐδεμίαν περὶ αὐτοῦ ἔλαβέ ποτε εἴδησιν. Ἀλλ' ἰδοὺ μετὰ τόσα ἔτη ἐπιστρέφει σήμερον εἰς Ἀθήνας ὁ υἱὸς τοῦ Κίτσου ὑπὸ ψευδώνυμον, ἐπιδεικνύων τὰ στίγματά του. Λέγει μόνον ὅτι εἶνε Σουλιώτης καὶ ἐπιθυμεῖ, ὡς φαίνεται, νὰ διατηρήσῃ ἀκόμη τὸ incognito του. Ἀλλ' ἡ μετά τινων συγγενῶν του τυχαία μᾶλλον ἀντιπαράστασις, ἐν τῇ παρὰ τὸ Ταχυδρομεῖον αἰθούσῃ, ὅπου τὸν ἔβλεπον ἀντὶ πεντηκονταλέπτου τιμήματος, προυκάλεσεν ἀκράτητον τὴν συγκίνησίν του καὶ τὸν ἐξηνάγκασε νἀποκαλυφθῇ. Εἰς τὴν ἀδελφήν του κ. Καλλιόπην Κριεζώτου, εἰς τὸν γαμβρόν του καὶ εἰς τὴν θυγατέρα των κυρίαν Ζορμπᾶ διηγήθη πρῶτον διὰ μακρῶν τὴν περιπετειώδη του ἱστορίαν· πῶς διεσώθη ἀπὸ τοῦ ἐν Ἀλγερίᾳ πολέμου, πῶς περιῆλθε τὸν κόσμον ὁλόκληρον, πῶς ἐστιγματίσθη ὑπὸ ἀγρίων ἰνδῶν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν καὶ πῶς ἀπέκρυπτε τὸ ἡρωϊκόν του ὄνομα, νομίζων ὅτι θὰ τὸ κηλιδώσῃ διερχόμενος ὑπ' αὐτὸ βίον ἀλήτου καὶ χρησιμεύων εἰς δημόσια θεάματα. Ταῦτα λέγων ἐδείκνυε σημεῖα τόσῳ ζωηρᾶς συγκινήσεως καὶ παρεῖχε τόσα δείγματα ταὐτότητος, ὥστε εἰς τὴν οἰκογένειαν δὲν μένει πλέον οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ὁ κατάστικτος ἄνθρωπος καὶ ὁ Δημήτριος Τζαβέλλας εἶνε ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον. Ἀλλ' ἔκ τινος ὑποψίας, διεγερθείσης κατ' ἀρχὰς ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ περιβόητος δήμιος Νταῆ-Γιώργης, καὶ ἔκ τινων ἀντιφάσεων τῶν πραγμάτων πρὸς τὰς

Digitized by Google

ποικίλας μαρτυρίας τῶν γνωστῶν καὶ φίλων τοῦ Δημητρίου Τζαβέλλα, ἤρχισε νὰ γεννᾶται περίεργον καὶ συγκινητικὸν ζήτημα ταυτότητος, ἐκ τοῦ συνόλου δὲ τῆς ἀποδεικτικῆς οὕτως εἰπεῖν διαδικασίας, διεξαχθείσης πρὸ τῆς ἀστυνομίας καὶ τῶν συγγενῶν, καὶ τῆς ὁποίας ἐτήρησαν τὸ κοινὸν ἐνήμερον αἱ ἐφημερίδες, πολλοὶ ἐκφράζουσιν ἀκόμη ἀμφιβολίας μήπως ἡ οἰκογένεια ἐπλανήθη ὑπὸ ἐπιδεξίου τινὸς τυχοδιώκτου.

Ὁ λεγόμενος Δημήτριος Τζαβέλλας, ὁ κατάστικτος ἄνθρωπος, τοῦ ὁποίου δημοσιεύομεν τὴν εἰκόνα, φαίνεται ἡλικίας ἑξηκονταπέντε ἐτῶν. Ἐκτὸς τῶν στιγμάτων τῆς ποινῆς φέρει καὶ ἴχνη εὐλογίας· εἰς τὸ ἀποτρόπαιον δὲ τῆς γενειώσης μορφῆς του προσθέτει καὶ ὁ δεξιὸς ὀφθαλμός, βλαφθεὶς ὡς λέγεται ἐκ μονομαχίας τοῦ Τζαβέλλα μετὰ τοῦ ὁπλοδιδασκάλου Μύλλερ. Ἔχει ὅρασιν καὶ μνήμην ἀσθενεστάτην, πάσχει δὲ καὶ ἐκ διανοητικῆς τινος διαταράξεως. Ἔχει λησμονήσῃ σχεδὸν τὴν μητρικήν του γλῶσσαν καὶ εἶνε σκαιός, ἀπότομος, βάναυσος. Τὴν ἐκ 200,000 δρ. περιουσίαν του ἔχει κληροδοτήσει διὰ διαθήκης του εἰς διάφορα φιλανθρωπικὰ καταστήματα, ᾄδεται δὲ ὅτι αὐτὸς θέλει νὰποσυρθῇ εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος. Σήμερον ἀναχωρεῖ εἰς Χαλκίδα ὅπου θὰ παραμείνῃ παρὰ τῷ γαμβρῷ αὐτοῦ κ. Δ. Κριεζώτῃ, τελείως πεπεισμένῳ περὶ τῆς ταυτότητός του.

Ο ΚΑΤΑΣΤΙΚΤΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἀρχαιολογικὰ

Τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα παρὰ τὴν θέσιν Λάκκα Βάθουλα ἐν Πειραιεῖ ἔνθα ὑπάρχει τὸ πλυντήριον τοῦ κ. Στ. Κηρομότη, γινομένων ἐκσκαφῶν πρὸς ἀνέγερσιν νέου τοιούτου, ἀνευρέθησαν μέρη τεσσάρων ἐπιτυμβίων στηλῶν. Ἐκ τούτων τὸ μὲν πρῶτον εἰκονίζει νεανίαν ἐν χιτῶνι καὶ ἱματίῳ μέχρι τοῦ στήθους· ἐπὶ τοῦ δευτέρου τεμαχίου φέρεται παράστασις γυναικὸς ὀρθίας, μετὰ παιδὸς εἰς τὰ δεξιά· τὸ τρίτον εἶνε κιονίσκος κυλινδρικὸς μετ' ἐπιγραφῆς: «Εὔκλεια Ζωπύρου Θεσσαλονικέως θυγάτηρ» τὸ δὲ τέταρτον τεμάχιον εἶνε τὸ ἄνω μέρος μεγάλης στήλης ἐπιτυμβίου φερούσης κεφαλὴν γυναικὸς καλῶς ἐξειργασμένην, μετ' ἰδιορρύθμου κομμώσεως, καὶ τὴν ἑξῆς ἐπιγραφὴν μεγάλοις Ρωμαϊκοῖς γράμμασι: «Ζωσίμη Ζωΐλου Ὄηθεν Φίλωνος Ὄηθεν γυνή». Ταῦτα κατὰ τὰς καθημερινὰς ἐφημερίδας.

Φιλολογικὰ

Ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος *Παρνασσὸς* ἑώρτασε τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν διὰ φιλολογικῆς ἑσπερίδος τοὺς Ἀργυροῦς Γάμους τοῦ Βασιλέως παρισταμένων τοῦ Διαδόχου καὶ τοῦ βασιλόπαιδος Νικολάου. Κατ' αὐτὴν ὁ κ. Ἄγγελος Βλάχος ἀπήγγειλε τὸν πανηγυρικόν.

— Ὁ Ἄγγλος καθηγητὴς καὶ δεινὸς ἑλληνιστὴς Οὐάλκερ ἐδημοσίευσεν ἀξιόλογον ᾠδὴν εἰς ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν πρὸς τιμὴν τοῦ ἐσχάτως ἀποβιώσαντος ποιητοῦ Ἀλφρέδου Τέννυσον.

— Ὁ Τολστόϊ ἑορτάζει προσεχῶς τὴν τεσσαρακοστὴν ἐπέτειον τῆς δημοσιεύσεως τοῦ πρώτου του φιλολογικοῦ ἔργου, ἀναλαβούσης τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἑορτῆς τῆς ἐν Μόσχᾳ «Ἑταιρείας πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν ρωσσικῶν γραμμάτων». Τὸ πρωτόλειον τοῦ μεγάλου μυθιστοριογράφου εἶνε διήγημα ἐπιγραφόμενον *Ἱστορία τῶν παιδικῶν μου χρόνων* καὶ δημοσιευθὲν ὑπὸ ἀρχικὰ Λ. Ν. (Λέων Νικολάϊεβιτς) καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Τολστόϊ ἦτο ἀκόμη ἀξιωματικὸς τοῦ στρατοῦ τοῦ Καυκάσου, ἄγνωστος καθολοκληρίαν εἰς τὸν φιλολογικὸν κόσμον. Τόσῃ ἦτο ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἐν λόγῳ διηγήματος, τὸ ὁποῖον εὐθὺς ἠκολούθησε καὶ δεύτερον ὡς συνέχεια, ὥστε ὁ Δοστογιέφσκης, ἐξόριστος τότε ἐν Σιβηρίᾳ ἔγραφε πρὸς φίλον του ὅτι ἐξ ὅσων εἶχε ἀναγνώσει κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν αὐτὰ τὰ δύο διηγήματα τοῦ ἔκαμαν ἐντύπωσιν καὶ ἠρώτα μετὰ περιεργείας τὸ ὄνομα τοῦ μυστηριώδους αὐτοῦ Λ. Ν.

— Οἱ ἐκδόται Σαρπαντιὲ καὶ Φασκὲλ ἔθεσαν εἰς κυκλοφορίαν τὴν *ἑκατοστὴν πεντηκοστὴν χιλιάδα* τῆς *Καταστροφῆς*. Τὸ τελευταῖον μυθιστόρημα τοῦ Ζολᾶ θεωρεῖται ὁ μεγαλήτερος ἐκδοτικὸς θρίαμβος τῆς ἐποχῆς.

— Ὁμὰς μουσικῶν καὶ φιλολόγων συνελθοῦσα ἐσχάτως εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Γκουνώ, συνδιεσκέφθησαν περὶ ἀνεγέρσεως μνημείου εἰς τὸν δραματικὸν ποιητὴν Αἰμύλιον Ὠζιέ, τὸ ὁποῖον ἀπεφασίσθη νὰ τοποθετηθῇ εἰς τὸν κῆπον τοῦ Παλαὶ Ροαγιάλ.

— Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς Ξαβιέρος Μαρμιέ, τοῦ ὁποίου ἦτο γνωστὸς ὁ πρὸς τὰ παλαιὰ βιβλία ἔρως, ἀφῆκε 1000 φράγκα εἰς τοὺς παλαιοπώ-

Digitized by Google

λας τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Σηκουάνα, ἵνα παρακαθήσωσιν εἰς συμπόσιον ὅλοι ὁμοῦ μίαν ἡμέραν καὶ ζήσωσιν ὥρας τινὰς ἐν τῇ ἀναμνήσει του, εἰς ἀνταμοιβὴν τῶν εὐτυχῶν ὡρῶν τὰς ὁποίας διῆλθε μετὰ «τῶν τιμίων αὐτῶν ἐμπόρων», ὡς λέγει ἐν τῇ διαθήκῃ του.

Μουσικά

Τὴν παρελθοῦσαν Τρίτην ἐτελέσθη ἐν τῷ Νέῳ Θεάτρῳ πανηγυρικῶς ὁ Ἀβερώφειος μουσικὸς ἀγὼν ᾠδικῆς καὶ ὀργανικῆς μουσικῆς, ἐπὶ παρουσίᾳ ὁλοκλήρου τῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας καὶ τῶν ἐν τοῖς ἀνακτόροις φιλοξενουμένων ἡγεμονιδῶν. Καὶ τοῦ μὲν ἀγῶνος ὀργανικῆς μουσικῆς μετέσχον αἱ φιλαρμονικαὶ ἑταιρίαι Ἀθηνῶν καὶ Ζακύνθου, τοῦ δὲ τῆς ᾠδικῆς οἱ χοροὶ τῆς Φιλαρμονικῆς Ἀθηνῶν, τοῦ μουσικοδιδασκάλου κ. Σπινέλη καὶ τοῦ μουσικοδιδασκάλου κ. Διμέντου. Μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν διαφόρων μουσικῶν τεμαχίων ἡ ἀγωνόδικος ἐπιτροπὴ ἀπένειμε τὸ α' βραβεῖον τῆς ᾠδικῆς μουσικῆς δρ. 750 εἰς τὸν χορὸν τῆς Φιλαρμονικῆς, τὸ δεύτερον δρ. 400 εἰς τὸν τοῦ κ. Σπινέλλη καὶ ἔπαινον μετὰ δρ. 300 εἰς τὸν τοῦ κ. Διμέντου. Τῆς δὲ ὀργανικῆς τὸ χιλιόδραχμον βραβεῖον εἰς τὸν μουσικὸν θίασον τῆς Φιλαρμονικῆς Ἀθηνῶν. Ἡ τελευταία αὕτη ἀπεδοκιμάσθη ὑπὸ τοῦ κοινοῦ, ὅπερ καὶ ζωηρῶς διεμαρτυρήθη ἐκδηλῶσαν τὴν ὑπὲρ τοῦ θιάσου τῆς Φιλαρμονικῆς Ζακύνθου συμπάθειάν του.

— Τὸ νέον τοῦ μουσικοῦ κόσμου εἶνε ὁ προαγγελθεὶς *Φάλσταφ*, τὸ λυρικὸν μελόδραμα τοῦ Ἰωσὴφ Βέρδη ἐπὶ στίχων τοῦ Ἀρρίγου Μπόϊτο συντεθὲν καὶ μέλλον νὰ παρασταθῇ διὰ πρώτην φορὰν ἐν τῇ *Σκάλᾳ* τοῦ Μιλάνου περὶ τὰ μέσα τοῦ προσεχοῦς Ἰανουαρίου, τῆς θεατρικῆς περιόδου ἀρχομένης ὡς γνωστὸν τὴν 25 Δεκεμβρίου. Ὁ *Φάλσταφ* εἶνε τρίπρακτος ἀλλ' ἑκάστη τῶν πράξεων διαιρεῖται εἰς δύο μέρη, χάριν τῆς μεταλλαγῆς τῆς σκηνῆς, συντομώτερον δὲ τοῦ *Ὀθέλλου* θὰ διαρκέσῃ μόλις μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν. Ὁ ἰταλικὸς τύπος προοιωνίζεται τὰ ἄριστα περὶ τοῦ νέου ἔργου τοῦ Βέρδη.

— Ὑπὸ τῆς ἐν Παλέρμῳ «Ἐκθέσεως τῶν Ἐρασιτεχνῶν» ἀπενεμήθη εἰς τὸν ζακύνθιον συνθέτην κ. Ἄγγελον Σαλούτσην, γνωστὸν καὶ ἐξ ἄλλων αὐτοῦ ἔργων, βραβεῖον δευτέρας τάξεως μετ' ἀργυροῦ μεταλλίου διὰ τὴν Romanza l' Onda, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὑποβάλει εἰς τὸν τελευταῖον ἐκεῖ μουσικὸν διαγωνισμόν.

Θεατρικά

Παρεστάθη μετ' ἐπιτυχίας εἰς τὸ Θέατρον τῆς Πύλης τοῦ Ἁγίου Μαρτίνου νέον δρᾶμα λίαν πρωτοτύπου ὑφῆς τῶν Μαρὺ καὶ Γριζιὲ ἐπιγραφόμενον ὁ *Ὁπλοδιδάσκαλος*.

— Ὑπὸ τῆς αὐστριακῆς λογοκρισίας ἀπηγορεύθη ἡ ἐξακολούθησις τῶν παραστάσεων εἰς τὸ Τσεχικὸν θέατρον τῆς Πράγας τῆς *Τραγῳδίας τοῦ Ἀνθρώπου*. Τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Οὔγγρου Madach, μεγαλοπρεπὴς πορεία διὰ μέσου τῶν διαφόρων ἡλικιῶν τῆς ἀνθρωπότητος, ἐθεωρήθη ὡς ἐνέχον καὶ ὑποτρέφον τάσεις ἐπαναστατικὰς κινδυνώδεις, προπάντων εἰς τὴν πρᾶξιν ἥτις διεξάγεται κατὰ τὴν γαλλικὴν Ἐπανάστασιν. Τὸ κοινὸν ἐχειροκρότησε φρενητιωδῶς τοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους ὁ συγγραφεὺς θέτει εἰς τὸ στόμα τοῦ Δαντὼν καὶ τοῦ Ροβεσπιέρου καὶ ἐξεμάνη κυριολεκτικῶς ὅταν ἡ ὀρχήστρα μετὰ τοῦ χοροῦ ἀνέκρουσε τὴν *Μασσαλιῶτιδα*. Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν σκανδάλων τούτων τὸ δρᾶμα τὸ ὁποῖον ἐπαίχθη δεκαπεντάκις ἐν Βιέννῃ ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Ἐκθέσεως, ἐν Πράγᾳ ἀπηγορεύθη.

— Μετὰ τὴν Δοῦζε, τὴν διάσημον ἰταλίδα τραγῳδόν, ἐπεσκέφθη τὴν Βιέννην καὶ δίδει παραστάσεις ἡ Σάρα Βερνάρ. Αἱ βιενναῖαι ἐφημερίδες γέμουσι κρίσεων καὶ συζητήσεων περὶ τοῦ ποία τῶν δύο εἶνε ἀνωτέρα.

— Ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν ἐν Ἀθήναις θιάσων, εἰς τὸν μὲν πρωταγωνιστούσης τῆς Κας Παρασκευοπούλου εἰς τὸν δὲ τῆς Δος Βερώνη παρεστάθη τελευταῖον ἡ *Μερόπη* τοῦ κ. Δ. Βερναρδάκη, παρισταμένου κατὰ τὴν παράστασιν καὶ τοῦ ποιητοῦ, παρεπιδημοῦντος κατὰ τύχην ἐν Ἀθήναις. Ἀμφότεραι αἱ ἑσπερίδες ἦσαν ἐνδιαφέρουσαι καὶ προὐκάλεσαν πλῆθυν κρίσεων καὶ σχολίων.

ΕΦΕΥΡΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΙΣ

Τροχιόδρομος καταβρεκτήρ.

Ἡ παρατιθεμένη εἰκὼν παριστᾷ μηχάνημα πρὸς κατάβρεξιν τῶν ὁδῶν τοῦ ὁποίου ἀνάλογον ἠδύνατο ἴσως νὰ τεθῇ καὶ παρ' ἡμῖν εἰς χρῆσιν. Τὸ μηχάνημα τοῦτο ἔξωθεν μὲν ἔχει τὴν μορφὴν ἁμάξης τροχιοδρόμου ἠλεκτροκινήτου, ὡς εἶνε οἱ λειτουργοῦντες ἐν Β. Ἀμερικῇ. Τοῦτο ὅμως γίνεται μόνον διὰ νὰ μὴ τρομάζωσιν οἱ ἵπποι τῶν ἁμαξῶν οἱ ὁποῖοι εἶνε συνηθισμένοι εἰς τὴν τοιαύτην θέαν. Ἀλλὰ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς δῆθεν ἁμάξης εἶνε ὁλόκληρον σιδηροῦν βυτίον πλῆρες ὕδατος. Μακρὸς διάτρητος σωλὴν ἐν εἴδει βραχίονος ἐκτεινόμενος ὑπὸ τὴν ἅμαξαν καὶ καταλλήλως κινούμενος ὑπὸ τοῦ ὁδηγοῦ, καταβρέχει δαψιλῶς καὶ ἐν τάξει τὴν ὁδόν, χωρὶς νὰ ἐμποδίζῃ τὴν κυκλοφορίαν τῶν ἁμαξῶν, διότι εὐχερῶς ἀνυψοῦται καὶ μετατοπίζεται, δι' ἁπλῆς δὲ στρόφιγγος κλείεται καὶ ἡ τοῦ ὕδατος ῥοή. Ἄλλως δὲ ὁ ἠλεκτροκίνητος καταβρεκτὴρ λειτουργεῖ καθ' ἃς ὥρας δὲν ὑπάρχει κίνησις μεγάλη εἰς τὰς ὁδούς. Παρ' ἡμῖν δὲν ἐτέθη ὁ ἠλεκτρισμὸς πρὸς κίνησιν τῶν τροχιοδρόμων, ἀλλὰ καὶ δι' ἵππων συρόμενος δύναται βεβαίως νὰ τεθῇ εἰς ἐνέργειαν καταβρεκτὴρ διὰ τὰς ὁδοὺς ἐκείνας, αἵτινες εἶνε ἤδη ἐστρωμέναι διὰ ῥάβδων ἱπποσιδηροδρόμου.

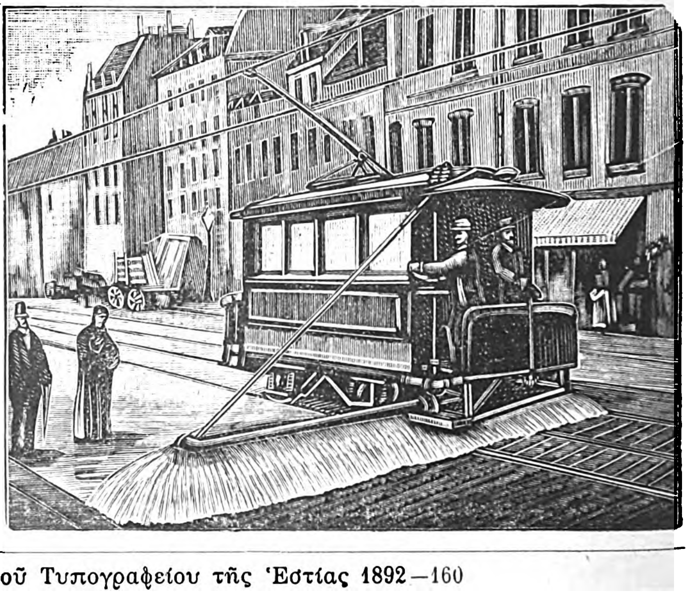

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—160

Digitized by Google

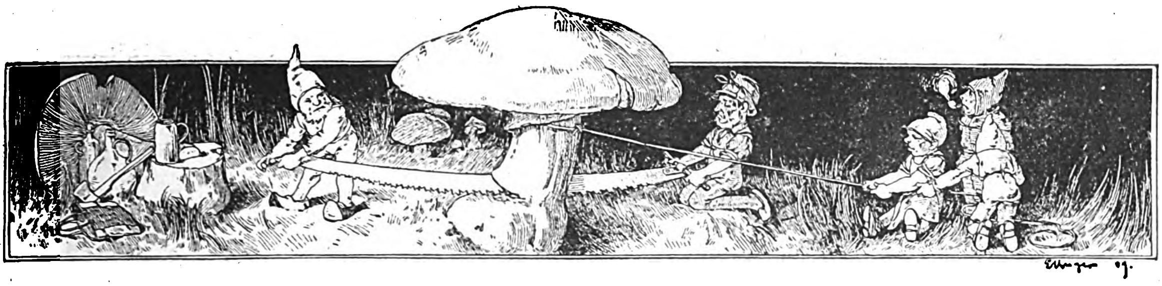

ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΟΣ ΠΟΙΗΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝ

ΚΡΙΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΑΝΟΔΙΚΩΝ

Ἀπαγγελθεῖσα ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Πανεπιστημίου ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ αὐτῆς κ. **Ἀγγ. Βλάχου**

Τὸ ποιητικὸν θέρος τοῦ ἐφετεινοῦ Φιλαδελφείου ἀγῶνος, ὃν φιλοτίμως ἐξακολουθεῖ χορηγῶν εἰς τοὺς Ἕλληνας παρνασσεῖς ὁ υἱὸς τοῦ ἀοιδίμου ἀγωνοθέτου, εἶνε πολὺ τοῦ περυσινοῦ ἀφθονώτερον, σχεδὸν ἴσον πρὸς τὴν πλουσίαν τοῦ πρώτου ἔτους συγκομιδήν. Τεσσαράκοντα ὅλοι καὶ ὀκτὼ εἶνε οἱ τοῦ ἔτους τούτου μαχηταί, διπλάσιοι σχεδὸν τῶν πέρυσιν ἀγωνισθέντων εἴκοσι καὶ ἐννέα, παρ' ὀλίγον δε ἰσάριθμοι πρὸς τὴν πυκνὴν φάλαγγα τῶν πεντήκοντα καὶ τεσσάρων ναρθηκοφόρων, οἵτινες ἀθρόοι κατέκλυσαν τὸ στάδιον κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ ἀγῶνος. Φέρουσι δὲ τὰ ποιήματα αὐτῶν τὰς ἑξῆς ἐπιγραφάς :

1 Ῥεμβασμός.
2 Ἡ Βάρβιτος τοῦ Ἀρίονος.
3 Ἡ Λάμια.
4 Εὐκλεὴς χορεία σοφῶν ἀνδρῶν.
5 Ζέφυρος.
6 Ἡ Ἑλλάς.
7 Θαρσεῖν χρή, τάχ' αὔριον ἔσετ' ἄμεινον.
8 Ἡ συντετριμμένη Καρδία.
9 Ἁρμονίαι.
10 Ὄνειρα.
11 Ὁ Ἕλλην καὶ ἡ Φρόσω.
12 Φρύγανα.
13 Τὰ φίλτατα.
14 Αὖραι.
15 Στόνοι.
16 Παλμοί.
17 Συλλογή, φέρουσα ὡς ἐπιγραφὴν τὸ ἑξῆς δίστιχον :

«Εἶν' ἡ ποίησις οὐράνιον δῶρον, τῆς ψυχῆς μας τροφὴ εἰδική·
Εἶνε κῆπος τῆς Ἐδὲμ μυροβόλος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὁ νοῦς ἐνοικεῖ».

18 Ὀπτασίαι.
19 Συλλογή, φέρουσα καὶ αὐτὴ ὡς ἐπιγραφὴν ἄλλο δίστιχον, τὸ ἑξῆς :

«Εἶχ' ὁ Ἑλικὼν τὸ πάλαι κόσμημά του τὸ Μουσεῖον
τοῦ Λουκᾶ δὲ ἔχει ἤδη τὸ περίφημον Σεμνεῖον».

20 Οὐδὲν καλὸν ἄμοιρον κακοῦ.
21 Ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς μου : «Μία σελὶς τοῦ Βίου μας».
22 Ἀτθίδες αὖραι.
23 Κλαυσίγελως.
24 Ἡ Γυνή.
25 Παρθένα λούλουδα.
26 Ἐξεγέρσεις παθῶν καὶ αἰσθημάτων.
27 Ἀκτῖνες.
28 Ὁ Σωτὴρ τοῦ νῦν αἰῶνος.
29 Χρυσαλλίδες.
30 Ποιητικὰ καὶ γλωσσικὰ ἁμαρτήματα.
31 Ὁ ἀγροτικὸς Ἔρως.
32 Φθόγγοι καὶ στόνοι.
33 Ἀγριολούλουδα.
34 Φουσκοθαλασσιαίς.
35 Δειλινά.
36 Ὁ Πειρατής, ἤτοι Μαρία καὶ Λάμπης.
37 Ὕμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν.
38 Ἀνθύλλια.
39 Ἀνακρεόντεια.
40 Ὁ τάφος τῆς Καρδιᾶς μου.
41 Τραγούδια τῆς Φλογέρας μου.
42 Ζέφυρος.
43 Τὸ Μανδῆλι τῆς Νεράϊδας.
44 Τραγούδια τοῦ Βουνοῦ.
45 Αἰσθήματα.
46 Ἡρῷα.
47 Ὁ Τραγουδιστὴς τοῦ Χωριοῦ.
48 Ἔρως καὶ Ψυχή.

Ἡ ποιητικὴ αὐτὴ πληθώρα, ἥτις καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο μόνον, ὅτι εἶνε πληθώρα, δὲν θὰ ἦτο εὐχάριστον φαινόμενον, προκειμένου περὶ διανοητικῆς παραγωγῆς, δὲν εἶνε δυστυχῶς κατ' εὐθεῖαν ἀλλ' ἀντιστρόφως μᾶλλον ἀνάλογος πρὸς τὸ ποιὸν τῶν ποιημάτων. Πλέον τοῦ ἡμίσεος, σχεδὸν τὰ τρία τέταρτα ἐξ αὐτῶν, εἰσὶν ἔργα ἄωρα καὶ ἀκατάσκευα, ἄσαρκα τὴν οὐσίαν καὶ ῥακώδη τὴν μορφήν, παιδαριώδη τὰ νοήματα καὶ γλωσσικῶς ἄμορφα καὶ ἀγράμματα, ἁπλῶς δ' εἰπεῖν

Digitized by Google

νοσηρὰ συμπτώματα τῆς ποιητικῆς ἐκείνης ὀδοντοφυίας, ἥτις ἐπιπολάζει μὲν δυστυχῶς εἰς τὴν νεανικὴν ἡλικίαν, χρονίζει δὲ πολλάκις, ὡς μὴ ὤφελε, παρ' ἡμῖν ἰδίως, καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ὡριμωτέραν· τοῦτο δέ, διότι τρέφει μὲν αὐτὴν ἡ εὐεξήγητος ψυχοπάθεια, ἣν γεννᾷ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἡ λήθη τοῦ ***γνῶθι σαυτόν***, ἐνθαρρύνει δὲ συνήθως ἡ πρόχειρος πάντοτε ἐπιδοκιμασία τῶν οἰκείων, ἡ ἄτοπος εὐμένεια τοῦ φιλελεήμονος κοινοῦ καὶ ἡ ἀνενδοίαστος αὐτάρκεια συναδέλφων, οἵτινες καὶ κριτικοὺς χειροτονοῦσιν ἑαυτούς, ὅπως ἀνταποδώσωσι δημοσίᾳ τὸν λίβανον, δι' οὗ ἐθυμίασαν αὐτοὺς τὴν προτεραίαν οἱ ἐπίσης ἀμφίβιοι αὐτῶν θαυμασταί.

Περὶ τῆς στιχουργικῆς ταύτης θεματογραφίας πολλάκις μέχρι τοῦδε, ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἀγώνων ὁμοίων πρὸς τὸν σήμερον κρινόμενον, ἐγένετο ὁ προσήκων αὐστηρὸς λόγος. Πολλάκις δὲ ἠκούσθη τῶν κριτῶν ἡ φωνή, παραινοῦσα μὲν καὶ ἀποτρέπουσα τοὺς ἀποτόλμως ὀρέγοντας τὴν χεῖρα πρὸς τὴν ποιητικὴν δάφνην, ἀπὸ ἀγαθῆς δὲ γνώμης συμβουλεύουσα εἰς αὐτοὺς πλείονα φειδὼ τοῦ μάτην σπαταλωμένου χρόνου, καὶ σκοπιμωτέραν τροπὴν τῆς εὐγενοῦς πάντως φιλοδοξίας, ἥτις ὑποτίθεται νεμομένη τὰς νεανικὰς αὐτῶν καρδίας. Ἀλλ' εἰς ἔρημον δυστυχῶς ἀπήχησε πάντοτε ἡ νουθετοῦσα καὶ ἀποτρέπουσα φωνή, τὸ δὲ ῥεῦμα, τὸ κατακλύζον τοὺς ἑκάστοτε ποιητικοὺς ἀγῶνας, δὲν παύει ἐκβράζον ναυάγια καὶ ναυαγοὺς εἰς τὴν ἄξενον ὄχθην τῆς ποιητικῆς μεγαλοφημίας.

Τοιαῦτα δὲ ποιητικὰ ναυάγια εἶνε καὶ ἐφέτος τὰ ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι καὶ τοῦ 33 ἀριθμοῦ τοῦ προαπαγγελθέντος καταλόγου στιχουργήματα, περὶ ὧν οὐδεὶς οἱοσδήποτε, οὔτε εἰδικὸς οὔτε γενικὸς δύναται νὰ γείνῃ λόγος, διότι μάταιον νομίζουσιν οἱ κριταὶ νὰ ἐπαναλάβωσι καὶ πάλιν ὅσα τοσάκις περὶ ὁμοίων εἰς μάτην ἐλέχθησαν· ἀρκοῦνται δὲ μόνον ἐπιγράφοντες εἰς αὐτὰ ἐν συνόλῳ ὅ,τι εἷς τῶν κριτῶν, διατρέξας ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου του τὴν αὐχμηρὰν ἐκείνην ἔρημον καὶ καταντήσας εἰς τὸ στιχουργικὸν γύμνασμα, τὸ φέρον ὡς γνώρισμά του τὸ σακεσπήρειον ῥητόν: To be or not to be?, ἐπέγραψε προχείρως εἰς αὐτό, δίκην ἐπιτυμβίου: Not to be!

Τὰ ἀπὸ τοῦ 34ου ἀριθμοῦ μέχρι καὶ τοῦ 42ου ἐννέα ποιήματα ἢ συλλογαὶ ποιημάτων εἶνε μὲν κατά τι εὐπροσωπότερα τῶν ἀνωτέρω, ἐλέγχουσι δ' ἐνίοτε, σπανίως ὅμως, ποῦ μὲν ἀληθὲς ποιητικὸν αἴσθημα, ποῦ δὲ εὐτυχῆ τὴν ἔμπνευσιν, οὐδὲ στεροῦνται ἐνιαχοῦ ἀκριβείας περὶ τὴν ἔκφρασιν ἢ καλαισθησίας τινὸς περὶ τὸν χειρισμὸν τοῦ στίχου. Ἀλλὰ τὰ εὐχάριστα ταῦτα φαινόμενα πνίγονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς θάλασσαν πεζολογίας καὶ κοινοτοπιῶν, οὐδὲ διαπνέει ἓν οἱονδήποτε ἐξ αὐτῶν ὅμοιον πάντοτε καὶ διαρκὲς ποιητικὸν πνεῦμα ἢ αἰσθήματος ἀλήθεια, οὐδὲ περιβάλλει κἂν ἐξωτερικῶς μορφῆς ἐγκράτεια ἢ γλώσσης κάλλος.

Αἱ ***Φουσκοθαλασσιαῖς*** ἔπρεπε κατ' αὐστηρὸν λόγον μηδὲ νὰ ληφθῶσι κἂν ὑπ' ὄψιν, διότι, κατὰ παράβασιν ῥητοῦ ὅρου τοῦ ἐφετεινοῦ ἀγῶνος, οὔτε εἰς τὴν καθαρεύουσαν γλῶσσαν ἐγράφησαν, οὔτε εἰς τὴν ἀμιγῆ δημοτικήν, ἀλλ' εἰς κρᾶμά τι περίεργον, μικτότερον καὶ ἀστειότερον καὶ αὐτῆς τῆς μιγάδος γλώσσης, συνονθύλευμα παντοειδῶν λέξεων καὶ τύπων, ὁτὲ μὲν δημοτικῶν, ὁτὲ δὲ διαλεκτικῶν, ἄλλοτε καθαρευόντων καὶ ἄλλοτε προχείρως σφυρηλατημένων, ἐξ ὧν εἰς μάτην, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, προσπαθεῖ ὁ ἀναγνώστης νὰ συναπαρτίσῃ καθαρόν τι καὶ καταληπτὸν νόημα. Ἔστωσαν δὲ μικρὸν τούτου δεῖγμα αἱ ἑπόμεναι πρῶται στροφαὶ τοῦ ποιήματος «Ἡ ὑπόσχεσις»:

Τοῦ φεγγαριοῦ ἡ ἀργυρόβαφαις ἀχτίδες
ἀνάμεσ' ἀπ' τὰ φύλλα γιασουμιᾶς
ἐτρελλοπαῖζαν μὲ μισόπλεχταις πλεξίδες,
ὁλόξανθες 'σὰν φοῦντα καλαμιᾶς.
Ἐνῷ τ' ἀστέρι[1] μὲ φτεροῦγι μυρωμένο
τῆς ἄκραις των γυρνοῦσε σὲ λαιμὸ
περιστεριοῦ, μὲ παραγοῦλι διπλωμένο,
ποῦ θἄλεγες γαλάτου φουσκωμό.

Αἱ ἑπόμεναι στροφαὶ ὑπερβαίνουσι τὴν πρώτην. Μαρτυρεῖ ὅμως ἐνιαχοῦ ὁ ποιητὴς τῶν ***Φουσκοθαλασσιῶν*** ἀκραιφνὲς ποιητικὸν αἴσθημα, τὰ δὲ νοήματά του ἔχουσι καὶ βάθος ἐνίοτε καὶ ἁβρότητα· ἀλλ' οὐδέποτε σχεδὸν κατορθοῖ νὰ τὰ ἐκφράσῃ ἄρτια, διότι σπαράσσει αὐτὰ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἡ γλωσσική του ἀκαταστασία.

Τῶν ***Δειλινῶν*** ὁ ποιητὴς δὲν φαίνεται ἐπίσης στερούμενος ποιητικοῦ ταλάντου, μαρτυρεῖ δὲ πολλαχοῦ καὶ αἰσθήματος τρυφερότητα καὶ φαντασίαν εὐπετῆ. Ἀλλὰ ζημιοῖ αὐτὸν ἡ ἔλλειψις καλαισθησίας περὶ τὴν ἔκφρασιν καὶ διαυγείας περὶ τὴν ἑρμηνείαν, ἰδίως δὲ καὶ πρὸ πάντων ἡ παντελὴς σύγχυσις τῆς γλώσσης, ἐν ᾗ συμπίπτουσιν οὐ μόνον ἄγνοια γραμματικῆς καὶ πάντα τῆς μιγάδος τὰ νοσηρὰ φαινόμενα, ἀλλὰ καὶ σύμπαντα ὁμοῦ τὰ διαλεκτικὰ ἐλαττώματα τοῦ ἑπτανησιακοῦ ἰδιώματος. Ἰδού, ἐν παραδείγματι, τί γράφει ὁ ποιητὴς ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὀνειροφαντασία»:

'Σ τὴ χαραυγὴ πρωτομαγιᾶς, ποῦ δίνει
τὰ πιὸ γλυκὰ ὀνείρατα, μοῦ ἐφάνη
πῶς σὲ εἶδα· θάνατος ἄλλος νὰ γείνῃ
δὲν εἶνε πιὸ γλυκός, ἢ νὰ 'ποθάνῃ
πάνου κανεὶς σὲ τέτοια, τέτοια μία
θεοτικιὰ ὀνειροφαντασία.

Σὲ πλουμιστὸ ἀνθότοπο τὴν εἶδα·
ἀπάνου σ' ἄνθια δροσοποτισμένα
πατοῦσε ἀλαφριά, ὡσὰν ἀχτίδα
πότε ἐδῶ, ποτὲ ἐκεῖ 'ς τὸ κάθε ἕνα,
ἀχτίδα, 'ς ἀντιφώτισμα καθρέφτη
ποῦ τρέμοντας ἀπάνου κάτου πέφτει.

1 Ὑποθέτομεν ὅτι κακῶς ἀνεγνώσθη ἡ λέξις ἀστέρι εἰς τὸ χειρόγραφον ἀντὶ ἀγέρι. Σ. τ. Ἐ.

Digitized by Google

Μιὰ μελῳδία γύρου της σκορποῦσε,
ποῦ εὐθὺς μοῦ συνεπῆρε τὴν καρδιά μου·
κι' αὐτὴ ἀπ' τὰ στήθια μου πετοῦσε
νὰ πάῃ νὰ τὴν εὕρῃ ἐκεῖ χάμου·
βαρυλογᾷ· δὲν μπόριε νὰ τὴν φτάσῃ
ποῦ φεύγει καὶ περνᾷ βουνὰ καὶ δάση.

κ.λ. κ.λ.

Ὁ *Πειρατὴς ἤτοι Μαρία καὶ Λάμπης*, ἐπικολυρικὸν ποίημα, κατ' ὠχρὰν μίμησιν τῶν βυρωνείων Tales γεγραμμένον, εἶχεν ἀποσταλῆ καὶ ἄλλοτε, ἐν ἔτει 1889, εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον. Καὶ ὁ μὲν ποιητὴς αὐτοῦ, ὡς σημειοῖ ἐν προλόγῳ ὁ ἀποστέλλων τὸ ποίημα, ἀπέθανε πρό τινος, ἀφοῦ ἐπεξειργάσθη ἐκ νέου τὸ τότε ἀτελὲς ὑποβληθὲν ἔργον του, ὁ δὲ ὑποβάλλων αὐτὸ σήμερον ἐλπίζει εἰς τὴν δάφνην, ἵνα οὕτω *διευκολυνθῇ ἡ ἔκδοσις τῶν ἁπάντων τοῦ ἀτυχοῦς ποιητοῦ, ὅν, λέγει, οἱ πρὸ τριετίας κριταὶ ἐθεώρησαν Ἀϊβαζόφσκην τινὰ περὶ τὰς θαλασσογραφίας*. Δὲν δύνανται βεβαίως νὰ γνωρίζωσιν οἱ σήμερον κριταὶ ὁποῖον ἦτο τὸ πρὸ τριετίας εἰς τοὺς συναδέλφους των ὑποβληθὲν ποίημα, οὐδὲ νομίζουσιν ἐπιτετραμμένον εἰς αὐτούς, νὰ ἐξετάσωσιν ἂν τὸ σήμερον κρινόμενον ἀγώνισμα δικαιοῖ τὴν κρίσιν τῶν τότε ἀγωνοδικῶν. Καθῆκον ὅμως ἔχουσι νὰ σημειώσωσιν, ὡς χαρακτηριστικὸν τῆς φιλικῆς εἰσηγήσεως, ἥτις συνοδεύει τὸ ποίημα, ὅτι οὐδεὶς οὐδαμοῦ τῆς κρίσεως ἐκείνης γίνεται λόγος περὶ ὁμοιότητος τοῦ ποιητοῦ πρὸς τὸν διάσημον ῥῶσσον θαλασσογράφον, ἀποροῦσι δ' ἀληθῶς πόθεν ὁ ὑποβαλὼν τὸ ποίημα εἰς τὸν ἐφετεινὸν ἀγῶνα ἠρύσθη τὸν ἄκριτον τοῦτον ἔπαινον. Ὁ «Πειρατὴς» εἶνε κυρίως εἰπεῖν σειρὰ ῥωμαντικῶν περιπετειῶν, οὐδένα σχεδὸν ἐχουσῶν ἑλληνικὸν χαρακτῆρα, ἐξευρημένων δὲ προδήλως κατὰ τὰ πρότυπα τῆς ἐν ἀρχῇ τοῦ αἰῶνος ἀκμασάσης διηγηματικῆς ποιήσεως, καὶ περιστρεφομένων εἰς ἀπαγωγάς, πειρατικὰς ἐφόδους, ναυάγια, ἐγκλεισμοὺς εἰς χαρέμια, καταφυγὰς εἰς μοναστήρια, καὶ πᾶσαν τὴν ἄλλην τερατολόγον σκευὴν τῆς βυρωνείου σχολῆς, χωρὶς ἐννοεῖται νὰ σώζῃ τὸν βαρὺν τοῦτον ὄγκον τῶν ἀπιθανοτήτων, ἡ τέχνη τῆς διαλεκτικῆς ἢ τὸ κάλλος τῆς γλώσσης καὶ στιχουργίας. Ἔχει μὲν ἀληθῶς ὁ ποιητὴς τοῦ «Πειρατοῦ» εὐχερῆ τὴν στιχοποιίαν· ἀλλ' ἡ εὐχέρειά του αὕτη, ἥτις καὶ καθιστᾷ πολλάκις χαλαρὰν καὶ ἀμετροεπῆ τὴν διήγησιν, μικρὰν ἔχει τὴν ἀξίαν, διότι λίαν ἐλαφρὸν ἔχει τὸν ζυγόν, ὁποῖος ἀναντιρρήτως εἶνε ὁ τῶν κανόνων τῆς ἰταλιζούσης ἑπτανησιακῆς στιχουργίας.

Ὁ *Ὕμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν* εἶνε κολοσσιαῖον ποίημα ἐκ δισχιλίων περίπου στίχων, οὓς διῄρεσεν εἰς δύο τεύχη ὁ ποιητής, ὅπως καταστήσῃ τὸ ἔργον του δεκτὸν εἰς τὸν ἀγῶνα. Τὸ τέχνασμα τοῦτο ἐπέτρεψαν ἀληθῶς πέρυσιν οἱ κριταί, δὲν δυσκολεύονται δὲ νὰ ἐπιτρέψωσι καὶ ἐφέτος, διὰ τὸν ἁπλοῦν λόγον, ὅτι ἐκ τῆς ἐπιεικείας των ταύτης οὐδεὶς ἐπέρχεται κίνδυνος εἰς τοὺς λοιποὺς διαγωνιζομένους. Ἐν προλόγῳ γεγραμμένῳ εἰς καθαρεύουσαν μὲν ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὀρθοεπῆ γλῶσσαν, ὁ ποιητὴς καθιστᾷ γνωστόν, ὅτι εἶνε μαθητὴς τοῦ Σολωμοῦ, ὅτι τὸ ποίημά του ὀφείλει εἰς προτροπήν τινα τοῦ Ζαμπελίου, ἀπευθυνθεῖσαν πρὸ πεντηκονταετίας εἰς νέηλυν τότε ποιητὴν—ὁ γράφων δὲν λέγει τίνα—, καὶ ὅτι σκοπὸς αὐτοῦ εἶνε νὰ ψάλῃ *ἐν τῷ προσώπῳ τῆς Ἐλευθερίας ὁλόκληρον τὸν ἔνδοξον ἀγῶνα τοῦ 1821*. Καὶ τοῦτο ἀληθῶς προσπαθεῖ, ὑπολαμβάνων προδήλως, ὅτι ὕμνος τοῦ ἀγῶνος εἶνε ἡ στιχηρὰ ἐπιθεώρησις τῶν πλείστων αὐτοῦ περιπετειῶν καὶ δι' ἀσυναρτήτων στροφῶν πομπώδης μνημόνευσις ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς μάχης, τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ προσώπου. Ἂν ὁ ποιητὴς ὑπῆρξε μαθητής, ὡς λέγει, τοῦ Σολωμοῦ, δὲν δυνάμεθα φυσικῷ τῷ λόγῳ νὰ γνωρίζωμεν· ὅτι ὅμως εἶνε ὠχρὸς αὐτοῦ μιμητὴς καὶ ἀντιγραφεὺς ἐνίοτε, καταδεικνύει οὐ μόνον ἡ ἐξωτερικὴ μορφὴ τοῦ ὕμνου του καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ καὶ στιχουργία, ἀλλ' ἀπτότερον ἔτι καὶ στροφαί τινες τοῦ ποιήματός του, οἷα π. χ. ἡ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ:

ἀπὸ μέσ' ἀνδρειωμένη
ἀπὸ κόκκαλα πηδᾷς,
καὶ τὰ πρῶτ' ἁρματωμένη
τρόπαιά σου χαιρετᾷς.

Ἁπλῶς δ' εἰπεῖν ὁ *Ὕμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν* εἶνε ἀπέραντος πεζολογία, πεφυσημένη εἰς ὄγκον ποιητικοφανῆ διὰ λέξεων ἠχηρῶν καὶ βροντωδῶν ἐπιθέτων, μόνον δὲ σχετικὸν προτέρημα ἔχουσα στιχουργίαν ἀβίαστον καὶ ῥέουσαν, ἐξ ἧς καὶ συμπεραίνουσιν οἱ κριταί, ὅτι ὁ μετριόφρων ἐν τῷ προλόγῳ ὑπαινιγμὸς τοῦ ποιητοῦ περὶ τῆς ἀνεπαρκείας τῆς ἡλικίας αὐτοῦ πρὸς τὸ μέγα ἐγχείρημα, εἰς ὑπέρωρον μᾶλλον ἢ ἄωρον ἡλικίαν ἀναφέρεται.

Τὰ *Ἀνθύλλια*, κακόγραφος, δυσανάγνωστος καὶ πλήρης σβεσμάτων συλλογή, εἶνε γεγραμμένα εἰς καθαρεύουσαν γλῶσσαν, ἐλέγχουσι δὲ στιχουργικὴν εὐχέρειαν, οὐδὲ στεροῦνται που καὶ που εὐτυχῶν καὶ καλῶς ἐκπεφρασμένων νοημάτων. Ἀλλ' ἀφθονοῦσι δυστυχῶς τοσαύτης πεζολογίας καὶ ἀκυρολεξίας, ὥστε φαίνονται πολλαχοῦ δημοσιογραφικὰ μᾶλλον γυμνάσματα στιχηρὰν περιβεβλημένα μορφήν, ἢ ἐμπνεύσεις ποιητικαί. Ἔστω δὲ τούτου μικρὰ ἀπόδειξις ἡ ἀρχὴ τοῦ ποιήματος «Ὁ Κούρτιος», τοῦ καὶ μεγαλειτέρου καὶ σπουδαιοτέρου τῆς συλλογῆς ταύτης:

Εἶνε ἀτυχὴς ἡ Ῥώμη! Ὁ λιμὸς παρῆλθε μόλις
Καὶ ἐπὶ τῶν ὑπὸ Βρέννου ἀφεθέντων ἐρειπίων
Μόλις ἀνῳκοδομήθη καὶ ἀποκατέστ' ἡ πόλις,
Κ' ἐνῷ ἔτι σπαίρει μέσῳ τῶν παθῶν τῶν ἐμφυλίων,
Δι' ὧν ὅλη ἡ λαμπρά της ἱστορία ἀμαυροῦται,
Νέα συμφορὰ μεγάλη κρεμαμένη σημειοῦται.

Εἰς τῆς ἀγορᾶς τὸ μέσον καὶ ἐφ' ὅλης τῆς πλατείας
Χάσμα μέγα αἰφνιδίως, χάσμα βάθους ἀμετρήτου,

Digitized by Google

Χάσμ' ἀπλήρωτον ἠνοίχθη ἄνευ προφανοῦς αἰτίας.
"Ε! τί εἶνε ἡ σημεῖον τῆς ὀργῆς τοῦ εὐοργήτου,
Τοῦ κακοῦ θεοῦ τῆς Ῥώμης, ὅστις ὥραν δὲν ἀφίνει
Τὴν δεδοξασμένην χώραν ἐν ἀνέσει, ἐν γαλήνῃ;

Τὰ *Ἀνακρεόντεια*, ὧν φαίνεται ὁ ποιητὴς ἀγνοῶν τὴν ὀρθογραφίαν, διότι καὶ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ καὶ ἐν τῷ προλόγῳ τῶν ποιημάτων του γράφει αὐτὰ *Ἀνακρεόντια*, εἶνε ὠχρὰ μίμησις τῶν καὶ ἄλλως οὐχὶ ἀξιομιμήτων στιχουργημάτων τοῦ Ἀθανασίου Χριστοπούλου, οὐ μόνον κατὰ τὴν γλῶσσαν, τὰ μέτρα καὶ τὴν στιχουργίαν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ψευδὲς τῆς ἐμπνεύσεως καὶ τὸ περιτέχνως ἐζητημένον τῶν νοημάτων καὶ τὴν γλυκερὰν ὑδαρότητα τῆς μυθολογικῆς ἐρωτολογίας. Ἂν ἡ Ἀνακρεόντειος ποίησις, ἀπὸ μιμήσεως εἰς μίμησιν ἐκπίπτουσα, κατήντησεν ἀπὸ τοῦ Τιβούλλου εἰς τὸν Dorat καὶ τὸν Gresset καὶ τὸν ἡμέτερον Χριστόπουλον, ἕκαστος τῶν μιμητῶν εἶχε κἂν ἴσως δικαιολογίαν του τὴν κοινωνίαν ἐν ᾗ ἔζη καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς του. Ἀλλ' οὐδεμίαν βεβαίως τοιαύτην δικαιολογίαν ἔχει ὁ ποιητὴς τῶν *Ἀνακρεοντείων*, δορυφορῶν ἐν ἔτει 1892 τὸν ὠχρὸν ἀστέρα τοῦ Χριστοπούλου, καὶ σπαταλῶν τὴν στιχουργικὴν ἱκανότητα, ἧς προδήλως δὲν στερεῖται, εἰς ἔκφρασιν ἀνουσίων ἐρωτολογημάτων, οἷα ἐν παραδείγματι τὰ ἑπόμενα:

Ἐκεῖ ποῦ μὲ τὸν Ἄρη
  ἐχθὲς ἐτραγουδοῦσα,
ἐπρόβαλε μὲ χάρι
  γλυκειά, ξανθομαλλοῦσα,
    τοῦ κάλλους ἡ θεά.

Κι' ἀπὸ τὰ χέρια πιάνει
  τὸν Ἄρη θυμωμένη
καὶ μ' ἕνα της στεφάνι
  πισθάγκωνα τὸν δένει
    'ς τοῦ κήπου τὴν στοά.

Κ' εὐθὺς μὲ μιὰ ματιά της
  πλησίον της μὲ φέρει,
καὶ μ' ἕνα φίλημά της
  καὶ χάϊδι μὲ τὸ χέρι
    μοῦ λέγει ἀπαθής:

— Ἰδὲ τὴν δύναμί μου,
  καὶ ψάλλε, φίλε, πλέον
ἐμὲ καὶ τὸ παιδί μου,
  ἂν θὲς ὡς Ἀνακρέων
    καὶ σὺ νὰ δοξασθῇς.

[Ἕπεται συνέχεια]

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Ἡ λήξασα ἑβδομὰς ἦτο ἐκτάκτως καλλιτεχνική. Τὴν Τρίτην εἴχομεν τὸ Ἀβερώφειον μουσικὸν διαγώνισμα ἐν τῷ Νέῳ Δημοτικῷ Θεάτρῳ. Τὸ Σάββατον τὴν μουσικὴν καὶ φιλολογικὴν ἑσπερίδα τῆς Φιλαρμονικῆς καὶ τὴν Κυριακὴν τὴν κρίσιν τοῦ Φιλαδελφείου Ἀγῶνος. Οἱ φιλόμουσοι καὶ οἱ φιλόκαινοι ἔσπευσαν νὰ πληρώσωσι τὰς αἰθούσας τῶν ἐκτάκτων αὐτῶν ἀκροαμάτων καὶ οἱ καλλιτέχναι, μουσικοὶ ἢ ποιηταί, ἐγένοντο τὸ θέμα ποικίλων καὶ ζωηρῶν συζητήσεων, ἐσχολιάσθησαν δὲ παντοιοτρόπως αἱ ἐπ' αὐτῶν ἐξενεχθεῖσαι ἐπίσημοι κρίσεις. Ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον, μόνον ἡ ὡραία πράγματι ἑσπερὶς τῆς Φιλαρμονικῆς ἦτο ἄνευ ἀγωνοδίκου ἐπιτροπείας, τὸ δὲ κοινὸν ἔμεινεν οὕτως ἐλεύθερον καὶ παντὸς κύρους ἀνεπηρέαστον νὰ κρίνῃ καὶ περὶ τῆς μουσικῆς δεξιότητος τῆς κυρίας Σκόκου καὶ τῆς δεσποινίδος Δέφνερ καὶ περὶ τῆς ἐπιμελοῦς ἐκγυμνάσεως τοῦ ᾠδικοῦ θιάσου καὶ περὶ τῆς ἐνθουσιώδους ἀπαγγελίας τοῦ κ. Στρατήγη. Ἀλλ' ἐπέπρωτο νὰ ὀξυνθῶσιν αἱ περὶ τῆς ποιητικῆς του ἰδιοφυΐας κρίσεις καὶ νὰ τὸν προσέξῃ πολὺ περισσότερον ὁ κόσμος, ὁ καταχειροκροτήσας τὰ Αἰγυπτιακά του κατὰ τὴν προηγουμένην ἑσπερίδα, ἀφ' οὗ αὐτὸς πάλιν ὁ ποιητὴς ἐγένετο ὁ ἥρως τῆς ἐπομένης ἡμέρας, τυχὼν ἀπροσδοκήτως τοῦ χιλιοδράχμου γέρατος καὶ τῆς δάφνης τοῦ Φιλαδελφείου. Οὕτως ἡ πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀβέρωφ ἑσπερὶς τῆς Φιλαρμονικῆς ἐσχετίσθη κάπως μὲ τὰ σχόλια ἐπὶ τῶν ἐπισήμων ἀποφάσεων καὶ μὲ τὰς συζητήσεις ἐπὶ τοῦ ἂν καλῶς ἐβραβεύθησαν ὁ Ἔρως καὶ ἡ Ψυχὴ καὶ ὁ μουσικὸς θίασος τῆς Φιλαρμονικῆς Ἀθηνῶν, ἢ ἐὰν ἠδικήθησαν ὁ κ. Κρυστάλλης καὶ ἡ φιλαρμονικὴ τῆς Ζακύνθου.

Καὶ τί χάος καὶ τί κυκεὼν εἰς τὰς καλλιτεχνικὰς ταύτας μικροέριδας! Ὁποία διαφορὰ γνωμῶν καὶ ὁπόσον ποικίλοι τρόποι εἰς τὰς σκέψεις καὶ εἰς τὰς ἐκφράσεις! Τὸ συμφέρον, αἱ συμπάθειαι καὶ αἱ ἀντιπάθειαι, ἡ ἀνατροφή, ἡ ἀντίληψις, ὅλα διαιροῦσι τὸ κοινὸν αὐτὸ τῶν φιλομούσων καὶ περιέργων καὶ γεννῶσι τὴν διχογνωμίαν μὲ τὰς πλέον παραδόξους καὶ πρωτοτύπους δικαιολογίας. Τὸ φαινόμενον δὲν εἶνε σπάνιον. Εἰς τὸν τόπον μας μάλιστα, ὅπου ἕκαστος ἔχει καὶ τὴν γνώμην του, ἀπὸ τῶν οἰκονομολογικῶν μέχρι τῶν ἀστρονομικῶν ζητημάτων, εἶνε πολὺ φυσικὸς ὁ κυκεὼν εἰς τὰ καλλιτεχνικὰ ζητήματα, τὰ μόνα ἴσως εἰς τὰ ὁποῖα χωροῦσι δύο γνῶμαι, ἀφ' οὗ στηρίζονται κυρίως ἐπὶ τῆς αἰσθητικότητος, ἡ ὁποία εἶνε διάφορος εἰς τοὺς διαφόρους ἀνθρώπους. Ὁ θέλων νὰ διατηρῇ κάποιαν βαρύτητα καὶ σταθερότητα δὲν πρέπει νὰ γίνεται ἕρμαιον τῆς ζωηρᾶς καὶ ὁρμητικῆς ταύτης κινήσεως τῶν γλωσσῶν καὶ τῶν ἰδεῶν. Πρέπει νἀκούῃ μειδιῶν ἀπαθῶς καὶ νὰ προσπαθῇ νὰ διατηρῇ ἀβλαβῆ τὴν ἀτομικήν του γνώμην, ἐπιμένων μὲν ἐνδομύχως, ἀλλὰ χωρὶς οὔτε νὰ διαμαρτύρεται ἐπαναστατικῶς κατὰ τῶν ἄλλων, οὔτε νὰ ζητῇ νὰ τὴν ἐπιβάλῃ δι' ὅλων τῶν ἐπιχειρημάτων, τὰ ὁποῖα μᾶλλον ἡ ρητορική του ἢ τὸ δίκαιόν του τῷ ὑπαγορεύει. Τὴν γνώμην ταύτην, τὴν ὁποίαν ἐξ ὅσων εἶδα συμμερίζονται ὅλοι οἱ ἀληθῶς μετριόφρονες καὶ σοφοί, μοὶ ἐνεθύμισαν καὶ μ' ἔκαμαν νὰ παραδεχθῶ—χωρὶς οὔτε τὸ ἓν νὰ καυχῶμαι ὅτι εἶμαι οὔτε τὸ ἄλλο,—ὅλαι αἱ θερμαὶ καὶ μεγαλόφωνοι συζητήσεις τὰς ὁποίας ἠναγκάσθην νὰ ὑποστῶ τελευταίως ἐπὶ τῶν καλλιτεχνικῶν γεγονότων τῆς ἑβδομάδος καὶ ἰδίως τοῦ Φιλαδελφείου, συζητήσεις ἄσκοποι καὶ ἄγονοι, ἐλέγχουσαι μᾶλλον πάθος καὶ κακίαν ἢ πεποιθήσεις καὶ εἰλικρίνειαν.

*

Digitized by Google

Διὰ τοῦτο καὶ δὲν θὰ μεταδώσω σήμερον εἰς τοὺς ἀναγνώστας μου τὴν κινδυνώδη καὶ συγκεχυμένην αὐτῶν ἠχώ. Ἐγὼ ἀτομικῶς ἐπιθυμῶ νὰ μὴ ἀναμιχθῶ εἰς τὰ λεχθέντα καὶ γραφέντα ἔστω καὶ ὡς ἁπλοῦς ἀντίλαλος. Προτιμῶ νὰ εἴπω μερικὰ ἀπαθῆ καὶ ἀδιάφορα, κατὰ τὴν πεποίθησίν μου, χωρὶς νὰ φανῶ ἐπικριτὴς αὐστηρὸς προσώπων καὶ πραγμάτων καὶ μὴ καθυστερῶν εἰς φιλολογικὰς ἔριδας, ἀφ' οὗ οὔτε αὐτὸς ὁ κ. Βλάχος ἠθέλησε νὰ φανῇ σήμερον τοιοῦτος. Τί νὰ σᾶς εἴπω. Ἐβαρύνθην καὶ τὸ ζήτημα τῆς δημοτικῆς καὶ τῆς καθαρευούσης. Ὄχι ποτὲ ὅτι ἔπαυσα νὰ φρονῶ ἀδιστάκτως ὅτι ἡ ἀληθὴς ποιητικὴ καὶ φιλολογικὴ γλῶσσα θὰ δημιουργηθῇ ἐπὶ τῆς βάσεως τῶν δημοτικῶν τύπων· ἀλλ' ἁπλῶς δὲν ἔχω ὄρεξιν νά το ἐπαναλαμβάνω εἰς πᾶσαν περίστασιν καὶ τοιοῦτον κρατῶν πάντοτε κανόνα νὰ κανονίζω τὴν πρὸς ἔργα καὶ ἐργάτας ἐκτίμησίν μου. Διατὶ νὰ ὑποστηρίξω,—ὡς θὰ ἐπερίμενον ἴσως οἱ δῆθεν γνωρίζοντες τὰς γλωσσικὰς πεποιθήσεις τῆς Ἑστίας,— ὅτι κατ' ἀρχὴν ἔπρεπε νὰ βραβευθῶσι τὰ δημοτικὰ τοῦ κ. Κρυστάλλη καὶ ὄχι τὸ καθαρεῦον ποίημα τοῦ κ. Στρατήγη, ἀφ' οὗ οὔτε τὸ πρῶτον οὔτε τὸ δεύτερον ἀνέγνωσα ἀκόμη; Ἆρά γε κάθε ποίημα γραμμένον εἰς τὴν δημοτικὴν εἶνε ἀναγκαίως καὶ ἀπολύτως ἀνώτερον ἀπὸ κάθε ποίημα γραμμένον εἰς τὴν καθαρεύουσαν; Αὐτὸ οὔτε ὁ κ. Ψυχάρης νομίζω ὅτι κηρύττει. Ἰδοὺ δὲ ὅτι ἡ ἀγωνόδικος ἐπιτροπεία τοῦ ἐφετεινοῦ Φιλαδελφείου εὑρίσκει τὸ καθαρεῦον ποίημα ἀσυγκρίτως ποιητικώτερον τοῦ δημοτικοῦ. Πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τῶν ἔργων ἡ γνώμη της εἶνε σεβαστή. Ἂν μετ' αὐτὴν ὅμως οἱ κριτικοὶ οἱ κρίνοντες τοὺς κριτὰς καὶ ἡ κοινὴ γνώμη εὕρωσιν ὅτι συμβαίνει τὸ ἐναντίον, τόσῳ τὸ καλλίτερον διὰ τὸν κ. Κρυστάλλην. Τὴν ἐπὶ τούτου διαφώτισιν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς Ἑστίας ἀφίνω κατὰ τὸ σύνηθες εἰς τὸν κ. Παλαμᾶν, ὁ ὁποῖος ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ θὰ λάβῃ βεβαίως τὸν λόγον. Ἐγὼ εἶνε περιττὸν νὰ προδικάσω καὶ μάλιστα ἄνευ δεδομένων. Ἂν ζητεῖτε ὅμως ἁπλᾶς καὶ ἄνευ ἀξιώσεων ἐντυπώσεις ἀκροατοῦ, ἰδοὺ ὁποίας ἀποκομίζω.

Ἡ μεγάλη αἴθουσα τοῦ Πανεπιστημίου, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀνεγνώσθη φέτος ἡ κρίσις, εἶνε κεντρικωτέρα καὶ περιεκτικωτέρα, ἀλλὰ δὲν ἔχει διόλου καλὴν ἀκουστικήν. Ἱστάμην μακρὰν ὀλίγον τοῦ βήματος καὶ οὐδεμίαν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ σχηματίσω ἰδέαν ἐκ τοῦ ἀκροάματος, ἐὰν ὁ κ. Βλάχος δὲν εἶχεν ἐξαίρετον ἀληθῶς ἀπαγγελίαν, ὥστε νὰ μαντεύῃ τις καὶ χωρὶς νἀκούῃ τί λέγει, καὶ ἐὰν δὲν ἐγνώριζον τοὺς συναγωνισθέντας ποιητὰς ἐκ τῶν προγενεστέρων αὐτῶν ἔργων. Ὁ κ. Στρατήγης εἶνε ὁ μεταφραστὴς τοῦ Φάουστ. Ἡ μετάφρασίς του ἔχει πολλαχοῦ λυρικὴν χάριν καὶ ἔξαρσιν· ἀλλὰ τὰ ἐν αὐτῇ πλεονάζοντα γραμματικὰ λάθη ἔδωκαν τὴν λαβὴν τῆς περιφήμου καὶ αὐστηροτάτης ἐκείνης ἐπικρίσεως, τὴν ὁποίαν ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ Ἑστίᾳ τοῦ 1885 ὁ κ. Ἄγγελος Βλάχος. Ἀλλ' ὁ τρώσας καὶ ἰάσεται· καὶ ἰδοὺ ὅτι σήμερον βραβεύει ἓν ποίημά του αὐτὸς ὁ ἐπικριτής του. Ἡ χαρὰ τοῦ ποιητοῦ ὑπῆρξε διὰ τοῦτο ἀμιγεστέρα καὶ ὁ θρίαμβός του ἱκανοποιητικώτερος. Ἐγένετο προφανὲς ὅτι ἔκτοτε εἰργάσθη, ἐκοπίασεν, ἐφιλοτιμήθη καὶ ἐδυνήθη νὰ παραγάγῃ κάτι γενναιότερον, ὄχι ἀνάξιον ἴσως τῆς συρροῆς τῶν περιστάσεων, αἱ ὁποῖαι τῷ ἀπένειμαν τὴν δάφνην. Δὲν γνωρίζομεν τὸ ποίημα· ἀλλ' ἐκ τῶν στίχων τοὺς ὁποίους μᾶς ἀνέγνωσεν ὁ κ. εἰσηγητὴς φαίνεται ἀνάλογον πρὸς τὰ ἔργα τῆς τελευταίας ποιητικῆς παραγωγῆς τοῦ κ. Στρατήγη, τὰ ὁποῖα δὲν στεροῦνται ἐμπνεύσεως καὶ θέρμης καὶ εὐγλωττίας, πολλάκις δὲ καὶ κομψότητος ἐν τῇ ἐκτελέσει. Οἱ στίχοι τοῦ Ἔρωτος καὶ τῆς Ψυχῆς εἶνε ἐπιμελημένοι, μὲ ὡραῖα μέτρα καὶ ὁμοιοκαταληξίας, δυνάμενοι νὰ συγκριθῶσι πρὸς τοὺς στίχους τοῦ Ῥαγκαβῆ, τοῦ Βλάχου, τοῦ Καρασούτσα καὶ τῶν ἄλλων τῆς γενεᾶς ἐκείνης δοκίμων μουσιπόλων· ἡ δὲ καθαρεύουσα γλῶσσά του δὲν εὑρίσκεται ὅλως ἐν δυσαρμονίᾳ πρὸς τὴν ἀρχαϊκὴν τοῦ διηγήματος ὑπόθεσιν. Τὸ μόνον τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει τις νἀντείπῃ — πρὶν δυνηθῇ νὰ εἰσέλθῃ εἰς λεπτομερῆ τεχνικὴν ἀνάλυσιν — ὅτι ὁ Ἔρως καὶ ἡ Ψυχὴ δὲν φαίνεται προϊὸν τῆς νεωτάτης καὶ εὐοιώνου ποιητικῆς ἀνακαινίσεως, ἥτις διακρίνει τὰ ἔργα ἄλλων νέων ἐν Ἀθήναις ποιητῶν, δυνάμενον νὰ καταταχθῇ μᾶλλον εἰς τὴν παραγωγὴν τοῦ παρελθόντος· ἐν ᾧ μεθ' ὅλην τὴν λιτότητα, τὴν χαρακτηρίζουσαν τὰ περισσότερα ἔργα τοῦ κ. Κρυστάλλη, τὴν ποιητικήν του παραγωγὴν διαπνέει ἡ αὔρα τοῦ νέου πνεύματος. Ἀλλ' ἡ αὔρα αὕτη δὲν δροσίζει πλέον τὰ ῥυτιδωμένα μέτωπα τῶν παλαιῶν κριτικῶν, πιθανὸν δὲ ἀκόμη καὶ τὸ διήγημα τοῦ κ. Στρατήγη νὰ ἦτο, ὡς εἶπον, ἐν συνόλῳ ἀνώτερον τῶν δημοτικῶν μιμήσεων τοῦ κ. Κρυστάλλη. Εἶνε δὲ γνωστὸν εἰς τοὺς φιλολογικούς μας κύκλους ὅτι οἱ κριταὶ τοῦ Φιλαδελφείου ἐκ τῶν 48 χειρογράφων τῶν ὑποβληθέντων εἰς τὸν ἀγῶνα, ἐσταμάτησαν καὶ οἱ τρεῖς ὡς ἐκ συνθήματος μόνον ἐπὶ τοῦ Ἔρωτος καὶ τῆς Ψυχῆς. Ἔργον, τοῦ ὁποίου ἡ βράβευσις δὲν ἐγέννησε καμμίαν διαφωνίαν καὶ κανένα δισταγμὸν μεταξὺ ἀνδρῶν, εἰς τοὺς ὁποίους αἱ ποιητικαὶ καλλοναὶ δὲν εἶνε ξέναι, ἀδύνατον νὰ μὴ ἔχῃ τὴν ἀξίαν του. Διὰ τοῦτο καὶ ἄνευ βαθυτέρας τῶν πραγμάτων ἐξετάσεως εἶνε ἄξιος θερμῶν συγχαρητηρίων ὁ κ. Στρατήγης.

★

Ἀλλ' ἀνεξαρτήτως τώρα καὶ ποιητῶν καὶ κριτικῶν καὶ ποιημάτων καὶ βραβείων, ἐπισκοποῦντες ἀφ' ὑψηλοτέρου τὸν ἐφετεινὸν διαγωνισμόν, παρατηροῦμεν ὅτι δὲν ὑπῆρξε πλούσιος εἰς ὑποβολὴν ἔργων γενναίων καὶ εὐρώστων, τοὐλάχιστον ὅσον οἱ προκάτοχοί του. Ἐδικαιοῦτό τις νὰ περιμένῃ πρόοδον κατὰ τοῦτο, καὶ ὅμως ἡ ὀπισθοχώρησις εἶνε προφανής. Εὔκολον νἀπαριθμηθῶσι τὰ αἴτια τοῦ φαινομένου. Ὁ ἀποκλεισμὸς τῆς κυρίως ποιητικῆς γλώσσης καὶ ὁ στενὸς αὐτῆς περιορισμὸς εἰς καθαρεύουσαν καὶ εἰς δημώδη, ἕνεκα τοῦ ὁποίου καὶ ἐκρίθησαν τόσῳ κακῶς ὅλα τὰ εἰς μιγάδα γλῶσσαν γραμμένα ποιήματα· ἡ πρὸς τὴν καθαρεύουσαν δεδηλωμένη κλίσις τοῦ τε ἀγωνοθέτου καὶ τοῦ κ. εἰσηγητοῦ ἐν τῇ ὁποίᾳ γλώσσῃ καλῶς ἢ κακῶς ἔπαυσαν γράφοντες ὅλοι οἱ ὁπωσδήποτε ἀξιοῦντες νὰ συνεχίσωσι τὸ ἐθνικὸν ἔργον τοῦ Σολωμοῦ· ἡ σύγκρουσις τῶν φιλολογικῶν κομμάτων, — ὅλα ταῦτα καὶ ἄλλα ἀκόμη δευτερεύοντα συνέτειναν εἰς τὸ νὰ μὴ ὑποβληθῶσι φέτος (ἐξ ὅσων δύναταί τις νὰ κρίνῃ ἐκ τῆς εἰσηγήσεως) πολλὰ προϊόντα ἐκ τῶν σημαινόν-

Digitized by Google

των τὸν ἀνακαινισμόν, τὴν νεότητα, τὴν ἀναζώμωσιν, τὸ μέλλον, τὴν ἐθνικὴν ζωήν. Τὸν Φιλαδέλφειον διαγωνισμὸν τὸν κατήντησαν ἀνάξιον τοῦ προορισμοῦ του. Ἡ στείρωσίς του δὲν εἶνε προϊὸν στειρώσεως γενικῆς. Δὲν ἀποβαίνει, ὡς θὰ ἐδικαιοῦτό τις νὰ περιμένῃ ἐξ ἑνὸς τοιούτου ἀγῶνος, τὸ κάτοπτρον τῆς παρ' ἡμῖν φιλολογικῆς κινήσεως, ὄχι τόσῳ πτωχῆς, εὐτυχῶς, ὅσον θὰ ἐξήγετο ἐξ αὐτοῦ. Ἐγὼ δὲ διὰ τοῦτο θὰ ηὐχόμην ἢ νὰ ἀνακαινισθῇ ἐπὶ νέων βάσεων ἢ καλλίτερον νὰ παύσῃ ὁ Φιλαδέλφειος ὁλοτελῶς.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ[1]

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ Κας HANNAH LYNCH

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Χωρισμός

Ὁ Γουσταῦος ἐπέμεινε νὰ ἐπιστρέψῃ μόνος εἰς Ξυνάραν, — μόνος μὲ τὰς θλιβερὰς σκέψεις του. Ἡ Ἰναρίμη ὑπέκλινε εἰς τὴν θέλησιν τοῦ πατρός της καὶ ὑπέκυψεν εἰς τὸν χωρισμόν. Τοῦτο μόνον ἐσκέπτετο.

Ὁ Κος Τελάχας ἀνεχώρησεν ἐπὶ τοῦ ἡμιόνου του καὶ ὁ Γουσταῦος τὸν ἠκολούθησε πεζός, μὴ γνωρίζων ποῦ πηγαίνει, βαδίζων αὐτομάτως, ἀσκόπως. Ἀλλὰ δὲν ἤθελε νὰ φανῇ ἀνίσχυρος κατὰ τῆς λύπης, δὲν κατεδέχετο νὰ καταβληθῇ ἀπὸ τὴν ἀδημονίαν. Συνῃσθάνετο ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔχασε κατέστρεψε τὴν ὕπαρξίν του, ἀλλὰ καὶ ἡ συναίσθησις τῆς ἀξιοπρεπείας του ἐξανίστατο κατὰ τῆς συμφορᾶς του. Εἶπεν ὅτι θὰ ὑποταχθῇ εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς Ἰναρίμης. Ἡ ἀπόφασίς της ἐμαύριζε διὰ παντὸς τὴν ζωήν του, δὲν ἥρμοζεν ὅμως εἰς αὐτὸν ν' ἀφεθῇ εἰς τὴν ἀπόγνωσιν.

Ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὸ χωρίον Στενήν, εἶδε ὅμιλον χωρικῶν εἰσερχόμενον εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Εἰσῆλθε καὶ αὐτός, χωρὶς νὰ ἠξεύρῃ καὶ ὁ ἴδιος διατί· ἡ μικρὰ σκοτεινὴ ἐκκλησία ἐφωτίζετο ὑπὸ τῶν ἀναμμένων κηρίων, πρὸ τοῦ ἱεροῦ δέ, ἐπὶ τραπέζης, ἔκειτο δίσκος μὲ ζαχαρικά, καὶ ἐπ' αὐτοῦ δύο λαμπάδες καὶ δύο στέφανοι ἄνθινοι. Μὲ τὴν ἀτάραχον περιέργειαν ἀνθρώπου ἀδιαφοροῦντος πλέον διὰ τὸν ἑαυτόν του, ἐπροχώρησε πρὸς τὸ ἱερόν, ἐστηρίχθη ἐπὶ μιᾶς στήλης καὶ παρετήρει τὰ γινόμενα.

Χωρικὸς νέος, φέρων τὴν ἄνοστον εὐρωπαϊκὴν ἐνδυμασίαν, ἀντὶ τῆς παλαιᾶς νησιωτικῆς στολῆς, ἔστεκεν ἐκεῖ, περιστοιχισμένος ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους του. Ἡ ἔκφρασίς του ἐμαρτύρει τὴν συνήθη νευρικὴν ταραχὴν παντὸς εὐτυχοῦς θνητοῦ εἰσερχομένου εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ γάμου. Ἐντὸς ὀλίγου ἠκούσθη κίνησις καὶ βοὴ πρὸς τὸ μέρος τῆς θύρας καὶ νέα εὔρωστος εἰσήχθη θορυβωδῶς εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐντὸς κύκλου δορυφόρων θηλυκῶν. Δὲν ὕψωσε τὸ βλέμμα πρὸς τον γαμβρόν, οὔτε πρὸς κανένα ἄλλον. Ταπεινὴ καὶ σκυθρωπή, ἐβάδιζε μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὴν γῆν προσηλωμένους.

Ἐφόρει φακιόλι χρωματισμένον εἰς τὴν κεφαλήν, ὁ δὲ παχὺς λαιμὸς καὶ τὰ ἐργατικὰ δάκτυλά της ἦσαν φορτωμένα μὲ ψέλια καὶ δακτυλίδια. Εἶχεν ὅλα της τὰ καλὰ ἐπάνω της καὶ ὅμως ἐφαίνετο ἡ ταλαίπωρος τόσον ἀξιολύπητος! Ὁ Γουσταῦος τὴν παρετήρει συμπαθῶς. Τοῦ ἐφαίνετο φυσικόν, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἰδικῆς του ἀθυμίας, νὰ βλέπῃ καὶ τοὺς ἄλλους ὅλους κατηφεῖς. Τρεῖς ἱερεῖς ἐξῆλθον διὰ νὰ συζεύξουν τὸ ἄχαρι ζεῦγος. Ὁ Γουσταῦος παρηκολούθει προσεκτικῶς τὰ κινήματά των. Τοὺς ἤκουσε τονθορύζοντας τὰς γαμηλίους εὐχάς, τοὺς εἶδε τείνοντας τὸ εὐαγγέλιον πρὸς ἀσπασμὸν εἰς τὸν γαμβρὸν καὶ εἰς τὴν νύμφην, καὶ δίδοντας εἰς αὐτοὺς ἀνὰ μίαν λαμπάδα ἀναμμένην. Εἶδε τοὺς νεονύμφους ἀνταλλάσσοντας τὰ δακτυλίδια καὶ στεφανωμένους μὲ τὰ ἄνθινα στέφανα, τὰ ὁποῖα τρὶς ἀντήλλαξεν ὁ κουμπάρος ἐπὶ τῶν κεφαλῶν των. Ὁ Γουσταῦος ἐμειδίασεν ἀκουσίως βλέπων τὸν φραγκοφορεμένον γαμβρὸν στεφανωμένον μὲ ἄνθη καὶ ἐξεπλάγη ὅτε ἱερεῖς καὶ κουμπάρος καὶ συγγενεῖς, καὶ οἱ νεόνυμφοι μὲ τὰ στέφανά των, συνδεδεμένοι διὰ τῶν χειρῶν ἤρχισαν σοβαρῶς τὸν κυκλοτερῆ χορόν των, τρὶς ἐπαναληφθέντα περὶ τὴν τράπεζαν. Κύριε τῶν Δυνάμεων! Θὰ ὑπεβάλλετο καὶ αὐτὸς εἰς παρόμοια πράγματα ἐὰν ἐνυμφεύετο τὴν Ἰναρίμην; Θὰ ἐγύριζε καὶ αὐτὸς ἀνθοστεφανωμένος γύρω καὶ γύρω, ὡς εἰς κύκλον ναυτῶν ἀνασυρόντων τὴν ἄγκυραν; Τὸν ἀνεκούφισε κάπως ἡ περιφρόνησις μὲ τὴν ὁποίαν ἔβλεπε τὰ προεόρτια ἐκεῖνα τοῦ συζυγικοῦ βίου, ὅτε δὲ τὰ παιδία ἐκεῖ ἀνεποδογύρισαν τὸν δίσκον καὶ ἤρχισαν ν' ἀρπάζουν τὰ σκορπισθέντα κατὰ γῆς ζαχαρικά, καὶ οἱ ἱερεῖς ὀργισθέντες ἐπέπληττον καὶ ὕβριζον τὰ παιδία, ὁ Γουσταῦος ἐκάγχασε γέλωτα θλιβερόν, καὶ ὠθῶν καὶ ὠθούμενος ἐξῆλθε τῆς ἐκκλησίας.

Διῆλθε τὸ χωρίον, καὶ ἐξηκολούθησε τὸν κατήφορον τὸν ἄγοντα εἰς Ξυνάραν. Ἡ καρδία του ἦτο βαρεῖα, ἐσυλλογίζετο τὴν Ἰναρίμην, καὶ εἰς τὰς θλιβεράς του σκέψεις ἀνεμιγνύετο ἡ ἀνάμνησις τοῦ ἀπαθοῦς, βλακώδους ὕφους τῆς χωρικῆς νύμφης καὶ τῆς στεφανωμένης κεφαλῆς τοῦ παραζαλισμένου γαμβροῦ. Τίς οἶδεν! Ἴσως ἡ σκηνὴ ἐκείνη ἦτο ἡ ἀληθὴς εἰκὼν τοῦ συζυγικοῦ βίου, — ὄχι τὸ ἰδεῶδες τοῦ ὁποίου τὴν πραγματοποίησιν ἠθέλησε νὰ ἐπιδιώξῃ.

Ὅτε ἐπλησίαζε πρὸς τὸ Κάστρον, ὁ Γουσταῦος παρήτησε τὸν δρόμον καὶ ἀναρριχώμενος ἐπὶ τῶν βράχων ἀνέβη εἰς ἓν ὕψωμα. Ἐκεῖ ἐξηπλώθη καὶ ἔβλεπε τὸ ὑπὸ τῆς ἑσπέρας σκιαζόμε-

1 Ἴδε σελ. 261

Digitized by Google

νον πέλαγος. Ἡ ἡμισέληνος ἤρχιζε νὰ λάμπῃ εἰς τὸν ὁρίζοντα καὶ τὰ ἄστρα ἐφαίνοντο ὡς σταγόνες πυρὸς κρεμάμεναι ἀπὸ τὸ στερέωμα. Τὴν σιωπὴν διέκοπτε μόνον ἀπὸ μακρὰν ὁ κρότος τῶν χειμάρρων εἰς τὰς μαρμαρίνας κοίτας των καὶ οἱ κώδωνες τῶν ποιμνίων τὰ ὁποῖα οἱ βοσκοὶ ὡδήγουν εἰς τὰς μάνδρας. Ποῦ καὶ ποῦ ἐφωτίζετο κανὲν παράθυρον μακράν, καὶ ἀνεπόλει ὁ Γουσταῦος διηγήματα πρὸ ἐτῶν πολλῶν ἀναγνωσθέντα, ὅπου τὸ φῶς εἰς τὸ παράθυρον ἦτο σύνθημα πρὸς ἐραστὴν ἢ σημεῖον πρὸς σύζυγον διωκόμενον. Ἡ σκέψις τῆς μελλούσης ἐρημώσεώς του ἐπλημμύριζε τὴν ψυχήν του. Ἓν μόνον παράθυρον ἤθελε νὰ ἴδῃ φέγγον δι' αὐτόν, ἀλλ' ἐκεῖνο θὰ μείνῃ σκοτεινὸν διὰ παντός! Ἠγέρθη διὰ μιᾶς μὲ ἀπόφασιν νὰ μὴ ἀφήσῃ τὴν λύπην νὰ τὸν κυριεύσῃ. Κατέβη διὰ μέσου βάτων καὶ ἀκανθῶν ἀπὸ τὸν βράχον καὶ ἐξηκολούθησε μὲ βῆμα ταχὺ τὸν πρὸς τὴν Ξυνάραν κατήφορον.

Ὁ Μῆτρος τὸν εἶδε διαβαίνοντα μὲ τὰ χείλη σφιγμένα, μὲ τὰ βλέμματα ἀφηρημένα. Τὸν παρετήρησε σιωπῶν καὶ ἔπειτα στρεφόμενος πρὸς τοὺς γνωστούς μας φίλους του·

— Ἔρχεται ἀπὸ τὴν Μουσουλοῦν, εἶπε. Τὰ ἔμαθα. Γρήγορα θὰ ἔχωμεν γάμους.

— Καλοκαμωμένος ἄνθρωπος, ὑπέλαβεν ὁ Γιάννης.

— Καλοκαμωμένος, ἐπανέλαβεν ὁ Μῆτρος, ἀλλὰ παίρνει καὶ ὡραίαν γυναῖκα. Τὸ μόνον κακόν της, ὅτι ἔχει ὑψηλὰ τὴν μύτην καὶ φέρνει ἀπὸ τὴν Σύραν τὰ φορέματά της.

— Εἶναι ὅμως προκομμένη, παρετήρησεν ὁ Μιχάλης. Δὲν βλέπεις τί ὡραῖα γράφει τὰ γράμματα τῶν γυναικῶν μας; Δὲν ἠξεύρω τί θὰ κάμουν ὅταν μᾶς φύγῃ.

Εἰς τὸ προαύλιον τῆς οἰκίας ὁ Γουσταῦος ἐπέρασε πλησίον τοῦ Ἀριστείδου χωρὶς νὰ δώσῃ προσοχὴν εἰς τὸ λοξὸν βλέμμα του. Παρέκει δὲ ἡ καλόκαρδη Ἀνουντσιάτα, μὲ τὰ μανίκια σηκωμένα, ἔδενε ἐντὸς ἄσπρου πανίου τὴν μιζύθραν της. Ὁ Γουσταῦος τὴν ἐπλησίασε καὶ μὲ φωνὴν προδίδουσαν τὴν θλίψιν τῆς ψυχῆς του·

— Φεύγω, εἶπε.

Ἡ ἀγαθὴ γραῖα ἀπέθεσε τὴν μιζύθραν, ἐσφόγγισε τὰς χεῖρας εἰς τὴν ποδιάν της καὶ ἔθλιψε τὴν χεῖρα τοῦ νέου.

— Ὁ Θεὸς μαζῆ σου, παιδάκι μου. Τὰ ἔμαθα ὅλα. Καὶ ὅμως διατί νὰ φύγῃς, δὲν τὸ εκατάλαβα. Ἂς ἦσαι Τοῦρκος. Δὲν σὲ κάμνομεν Χριστιανόν, ἂν ἀγαπᾷς τὴν Ἰναρίμην;

— Ἂν τὴν ἀγαπῶ! ἀνέκραξεν ὁ Γουσταῦος.

— Ἀφοῦ ὅμως πρέπει καὶ καλὰ νὰ φύγῃς, ἐπανέλαβεν ἡ γραῖα, πήγαινε τώρα καὶ ἔχει ὁ Θεός! Ἐγώ σ' ἔχω 'ς τὴν καρδιάν μου, ἐπρόσθεσε μὲ προφανῆ συγκίνησιν.

Ὁ Γουσταῦος ᾐσθάνθη τὰ δάκρυα πολὺ πλησίον εἰς τὰ βλέφαρά του. Ἐστράφη διὰ μιᾶς καὶ ἐβάδισε πρὸς τὴν οἰκίαν. Εἰς τὴν αἴθουσαν ηὗρε τὸν Κον Τελάχαν περιπατοῦντα ἄνω καὶ κάτω μὲ ἀνήσυχα βήματα.

— Λοιπόν, Κύριε Τελάχα, εἶσθε ἀκλόνητος; Πρέπει νὰ ἀναχωρήσω χωρὶς ἐλπίδα ἐπιστροφῆς;

— Πρέπει, εἶπε σοβαρῶς ὁ γέρων. Οὔτε σὺ οὔτε ἐγὼ δὲν ἠμποροῦμεν ν' ἀλλάξωμεν τὴν καταγωγήν σου.

Ὁ Γουσταῦος δὲν ἐπερίμενε ἄλλην λέξιν. Εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιόν του, ἐσύναξε μὲ βίαν τὰ πράγματά του, καὶ ἐπέστρεψε εἰς τὴν αἴθουσαν κρατῶν τὸν σάκκον του ἕτοιμον.

— Πῶς θὰ ὑποφέρῃ τὴν λύπην της, ἠρώτησε δειλῶς.

— Εἶνε δυνατὴ καὶ γενναία. Θὰ τὴν ὑπερνικήσῃ.

— Ἀλλά, δι' ὄνομα Θεοῦ, δὲν λαμβάνετε ὑπ' ὄψιν τί αἰσθάνεται μία νέα; Ποία δύναμις ἠμπορεῖ νὰ διαλύσῃ ἢ νὰ καταβάλῃ τῆς καρδίας τὰς ὁρμάς; Τὴν ἕνωσιν δύο ψυχῶν ποῖος φραγμὸς ἠμπορεῖ νὰ τὴν ἐμποδίσῃ; Θυσιάζετε τὴν εὐτυχίαν της χάριν τῆς πατριωτικῆς σας ἀλαζονίας!

Ὁ Κος Τελάχας ἐκάλυψε τοὺς ὀφθαλμοὺς μὲ τὴν χεῖρά του καὶ εἶπεν ἡσύχως:

— Δὲν γίνεται ἀλλέως. Μᾶς δεσμεύουν ἀμετακλήτως δεσμὰ ἱερώτερα ἀπὸ πᾶσαν ὑπαγόρευσιν τῆς καρδίας. Ὑπάρχουν παραδόσεις προγονικαὶ ἰσχυρότεραι πάσης ἀντιρρήσεως, — ὑπάρχουν ἐξευτελισμοὶ τοὺς ὁποίους δὲν ἠμπορεῖ κανεὶς ν' ἀντιμετωπίσῃ, ὅσον ἐλεύθερος προλήψεως καὶ ἂν εἶνε. Ἐὰν ἦσαν ἀλλέως τὰ πράγματα, θὰ τὸ εἶχα τιμήν μου καὶ θὰ τὸ ἐθεώρουν εὐτυχίαν τῆς θυγατρός μου, νὰ σοῦ τὴν δώσω. Τώρα δὲν γίνεται. — Θ' ἀναχωρήσῃς, καὶ θὰ μᾶς λησμονήσῃς. Ἀλλ' ἔσο βέβαιος, ὅπου καὶ ἂν εὑρίσκεσαι, ὅτι αἱ εὐχαί μας σὲ συνοδεύουν.

— Ἀπεχαιρετίσθησαν ὡς φίλοι παλαιοὶ καὶ ἀπεχωρίσθησαν. Ὁ Ἀριστείδης ἐπερίμενε εἰς τὴν αὐλὴν μὲ δύο ζῶα ἕτοιμα. Ἀνέβη ὁ Γουσταῦος εἰς τὸν ἡμίονον καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ αὐξάνοντος σκότους τῆς ἑσπέρας ἀπεμακρύνθη τῆς Ξυνάρας, διευθυνόμενος πρὸς τὴν πόλιν.

. . . .

Τὴν ἐπιοῦσαν ἐτάραξε τὴν πένθιμον ἡσυχίαν τοῦ Κου Τελάχα ἡ παραζαλισμένη ἐπιστολὴ τὴν ὁποίαν ὁ ἀδελφός του Κωνσταντῖνος ἔγραψε τὴν παραμονὴν τῆς μονομαχίας του μὲ τὸν Σταῦρον. Τὴν συνώδευε δὲ καὶ ἐπιστολὴ τοῦ γενναίου ὑπολοχαγοῦ, περιγράφουσα πομπωδῶς τὰ τῆς μονομαχίας. Ὁ Μιλτιάδης καθησύχαζε τὸν Κον Τελάχαν ὡς πρὸς τὴν πληγὴν τοῦ ἀδελφοῦ του. Δὲν ἦτο ἐπικίνδυνος, ἀλλ' ὅπως δήποτε ἡ

Digitized by Google

θεραπεία ἀπήτει χρόνον καὶ θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον ἂν ἀπεφάσιζεν ὁ Κος Τελάχας νὰ ἔλθῃ οἰκογενειακῶς εἰς Ἀθήνας.

— Ἔχει ἀνάγκην ἀλλαγῆς ἡ Ἰναρίμη, ἐσκέφθη ὁ γέρων. Πηγαίνωμεν εἰς Ἀθήνας!

Ἐπεβιβάσθησαν λοιπὸν ἐπὶ τοῦ πρώτου διὰ Πειραιᾶ ἀτμοπλοίου, ὁ δὲ γέρων ἐχάρη βλέπων ὅτι ἡ Ἰναρίμη ἔστρεφε περίεργον τὸ βλέμμα εἰς τὰ περὶ αὐτὴν καὶ ἐθεώρησε τοῦτο ὡς καλὸν οἰωνόν.

ΜΕΡΟΣ Γ΄.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ΄.

Ροδόλφος καὶ Ἀνδρομάχη.

Παραμονὴ τῆς πρωτοχρονιᾶς. Ἡ ὁδὸς Ἑρμοῦ πατεῖς με πατῶ σε. Ὁ κόσμος φωνάζει, γελᾷ, συνωθεῖται. Βοὴ καὶ σύγχυσις! Ροκάναι ἐδῶ, σφυρίκτραι ἀπ' ἐκεῖ. Ὁ θόρυβος καὶ ἡ κίνησις ζαλίζουν καὶ ὅρασιν καὶ ἀκοήν. Ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι φαίνονται μεθυσμένοι ἀπὸ εὐχαρίστησιν. Τινὲς φέρουν ἀνθοδέσμας, ἄλλοι τρώγουν γλυκύσματα, καὶ γελοῦν καὶ συνωθοῦνται εὐθύμως. Ὢ! τί θέαμα παράδοξον καὶ ἐλεεινὸν ἡ ἑορτάσιμος στολὴ πόλεως Ἀνατολικῆς! Πόσον κουραστικὴ ἡ θορυβώδης εὐθυμία της, πόσον ἀπελπιστικὴ ἡ ἄρρυθμός της ἐπίδειξις. Καὶ χύνει παντοῦ ὁ δυνατὸς ἥλιος τὸ θερμὸν φῶς του, χωρὶς ἴχνος σκιᾶς ὅπου ν' ἀναπαυθῇ ὁ πονῶν ὀφθαλμός, καὶ πληροῖ τὸν ἀέρα ἡ ἀδιάκοπος βοὴ τῶν φωνῶν, καὶ προσβάλλονται δυσαρέστως ὅλαι αἱ αἰσθήσεις συγχρόνως.

Ξένοι καὶ ἐντόπιοι, ὅλοι ἦσαν ἔξω. Ἰδού, ἀναγνωρίζομεν μεταξὺ τοῦ πλήθους παλαιοὺς γνωρίμους. Ὁ Ροδόλφος Ἑρενστάϊν, ἀπωθῶν μὲ τοὺς ἀγκῶνάς του ἀριστερὰ καὶ δεξιά, ἀνοίγει τὸν δρόμον καὶ στρέφεται ὁλονὲν μὲ ὕφος προστατευτικὸν πρὸς τὴν Ἀνδρομάχην μὲ τοὺς ὡραίους ὀφθαλμούς της ἀστράπτοντας ἀπὸ εὐχαρίστησιν, τοὺς ὀφθαλμοὺς τοὺς ὁποίους εἴδομεν δακρυσμένους καὶ ἐντροπαλοὺς εἰς τὸν χορὸν τῆς Κυρίας Ἰαροβίσκη. Πόσον εὐτυχεῖς καὶ ἀμοιβαίως ἐνθουσιασμένοι φαίνονται καὶ οἱ δύο των. Ἰδού, ὄπισθέν των, καὶ ὁ ἔνδοξος Μιλτιάδης σύρων εἰς τὸν βραχίονά του τὴν παχεῖαν, ἀσθμαίνουσαν μητέρα του. Ὑπῆρξε ποτὲ κατακτητὴς ἐπιβλητικώτερος, ἥρως ἐπιδεικνύων μεγαλοπρεπέστερον τὸν ἡρωϊσμόν του; Πῶς ἦτο δυνατὸν ν' ἀκούῃ τις τὴν σφοδρὰν σπάθην του κτυπῶσαν τὴν γῆν, — πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ βλέπῃ τὰ κόκκινα πτερὰ τοῦ λοφίου του σειόμενα ὑπεράνω τοῦ εὐγενοῦς μετώπου του, καὶ νὰ μὴ εὐχαριστῇ τὸν Παντοδύναμον ὅτι δὲν ἔπλασε περισσοτέρους τοιούτους ἥρωας, — διότι τότε τί θὰ ἐγίνετο ὁ κόσμος, — ποῖος θὰ ἀπέμενε ζωντανός!

Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀντὶ νὰ σφάζῃ Τούρκους, ὁ ἥρως ἠρκεῖτο εἰς τὸ νὰ σφάζῃ καρδίας γυναικῶν. Στρίβων τὸν ἀνδρικὸν μύστακα, ἐφαίνετο ἐπιβλέπων πατρικῶς τὸ προπορευόμενον νεαρὸν ζεῦγος, ἀλλὰ τὸ ἀνήσυχον βλέμμα του ἀνεζήτει παντοῦ τὸ τελευταῖόν του θῦμα, τὴν δεσποινίδα Μέρην Περπινιάνη, ἐνῷ ἡ μήτηρ του συρομένη μὲ κόπον εἰς τὸ πλευρόν του, ἀνέπνεε βαρέως. Καὶ ἔλεγεν ἐπανειλημμένως «πῶ, πῶ, τί κόσμος;» καὶ ἐσπόγγιζε ἀδιακόπως τὸν ἱδρῶτα ἀπὸ τὸ παχὺ πρόσωπόν της.

Ἐν τούτοις ὑπεράνω τοῦ προπορευομένου νεαροῦ ζεύγους ἐπτερύγιζεν ἀόρατος ὁ Ἔρως. Τὸν Ροδόλφον ἐκυρίευε ἡδυπαθὴς ταραχή, ἀπηλλαγμένη ὅμως πάσης τρικυμιώδους ὁρμῆς. Ἡ νεανική του ψυχὴ παρεδίδετο χωρὶς ἐπιφύλαξιν εἰς τὴν τέρψιν τοῦ αἰσθήματός του. Ἦτο ἀπόλαυσις γλυκεῖα δι' αὐτὸν νὰ εὑρίσκεται πλησίον τῆς Ἀνδρομάχης, ν' ἀκούῃ τὴν φωνήν της, νὰ ἀναπαύῃ τὰ εὐχαριστημένα του βλέμματα εἰς τὸ πρόσωπόν της, εἰς τοὺς ὡραίους προπάντων ὀφθαλμούς της. Ὑπῆρξέ ποτε τρυφερώτερον, ἀθωότερον εἰδύλλιον; Τί κρῖμα ὅτι δὲν ἠδύναντο ἀμέριμνοι καὶ ἀτάραχοι νὰ κρύψωσι τὴν εὐδαιμονίαν των εἰς τὴν σκιὰν τῶν δασῶν, νὰ ζήσωσι τὸν βίον τῆς φύσεως, μακρὰν τῆς τύρβης καὶ τῆς πιέσεως τοῦ πολιτισμοῦ, προφυλαγμένοι ἀπὸ τοὺς ταραχώδεις περισπασμοὺς τῶν παθῶν.

Εἶχον ἤδη προχωρήσει εἰς τόσην οἰκειότητα ὥστε νὰ προσαγορεύωνται ἀμοιβαίως χωρὶς τὰς οἰκογενειακάς των ἐπωνυμίας: Mademoiselle Ἀνδρομάχη καὶ Monsieur Rodolphe. Ἀλλὰ καὶ τὸ Mademoiselle καὶ τὸ Monsieur ἤρχιζον ἐνίοτε νὰ λησμονῶνται, καὶ συνώδευεν ἐρύθημα εὐφρόσυνον εἰς τὰς παρειὰς καὶ τῶν δύο τὸ ἐκφεῦγον ἀπὸ τὰ χείλη *Ἀνδρομάχη* ἢ *Ροδόλφε*. Ὢ εὐτυχής, ἀσυλλόγιστη νεότης! Ἐὰν τῆς καρδίας οἱ παλμοὶ ἦσαν πάντοτε τόσον ἀθῶοι, ἐὰν τῶν παθῶν ὁ ἀναβρασμὸς δὲν ἐσάλευε περισσότερον τὰς ψυχάς, ὁποία ὄασις ἐν τῷ μέσῳ τῶν τρικυμιῶν τοῦ βίου θὰ ἦτο ἡ περίοδος τοῦ ἔρωτος!

— Δὲν σᾶς ζαλίζει ὅλη αὐτὴ ἡ κίνησις καὶ ἡ βοή, Mademoiselle Ἀνδρομάχη, ἠρώτησεν ὁ νέος.

— Ὄχι, ἀπεκρίθη μειδιῶσα καὶ ἐξακολουθοῦσα νὰ θαυμάζῃ τὰ περὶ αὐτήν. Δὲν εἶναι ὡραῖα αὐτὰ τὰ ἄνθη;

— Μοῦ φαίνονται ὡραῖα ἀφοῦ σᾶς ἀρέσουν! Πόσον χαίρω, ἐπρόσθεσε, ὅτι ἀγαπᾶτε τὰ ἄνθη.

— Διατί, ἠρώτησεν ἡ Ἀνδρομάχη.

— Διότι εἰς τὸν κῆπόν μας — εἰς τὴν πατρίδα μου, — ἔχομεν τόσα ἄνθη! Εἶναι ὡραῖα ἐκεῖ Mademoiselle Ἀνδρομάχη. Φαντασθῆτε δάσος ἐκτεταμένον — ὅλον σκιὰ καὶ σιωπή. Πῶς ἤθελα νὰ τὸ ἐβλέπατε, — νὰ σᾶς δείξω ἐκεῖ τοὺς ἀγαπημένους περιπάτους τῆς μητρός μου. Πῶς

Digitized by Google

ΑΝΤΙΖΗΛΟΙ

Digitized by Google

ἠθέλατε ἀγαπήσει τὴν μητέρα μου, ἂν τὴν ἐγνωρίζατε. Ἦτο τόσον καλή, τόσον γλυκεῖα, τόσον εὐγενική. Ὤ, πῶς μοῦ λείπει! Δὲν ἠμπορῶ νὰ τὸ συνειθίσω ὅτι δὲν τὴν ἔχω πλέον. Κάποτε τὴν νύκτα ἐξυπνῶ καὶ μοῦ φαίνεται ὅτι τὴν ἀκούω νὰ ἐμβαίνῃ εἰς τὸ δωμάτιόν μου, — αἰσθάνομαι τὸ τρυφερόν της φίλημα εἰς τὸ μέτωπόν μου, — καὶ εἶναι τόσον σκληρὸν ἔπειτα νὰ βλέπω ὅτι ἦτο φαντασία!

Ἡ φωνή του ἔτρεμε καὶ ἐσκιάσθησαν οἱ ὀφθαλμοί του. Ἡ Ἀνδρομάχη ἔσφιξε ἀκουσίως τὸν βραχίονά του καὶ δάκρυ συμπαθείας ὕγρανε τὸ βλέφαρόν της.

— Κοντά σας λησμονῶ τὴν ἐρημίαν μου, ἐψιθύρισε. Ἄχ, πῶς θὰ σὲ ἠγάπα ἡ μητέρα μου!

Ἀλλ' ὡσὰν νὰ ἐφοβοῦντο καὶ οἱ δύο των τὸν ἑαυτόν των, ἔσπευσαν ν' ἀλλάξουν ὁμιλίαν.

Πλησίον τῆς Καπνικαρέας, ὅπου τὸ πλῆθος ἦτο πυκνότερον, ἐχωρίσθησαν πρὸς στιγμὴν ἀπὸ τὴν συνοδείαν των. Ἡ Κυρία Καραπούλου παρεζαλίσθη ἅμα δὲν τοὺς εἶδεν ἐμπρός της.

— Τί ἔγειναν, Μιλτιάδη; Παναγία μου! Ποῦ εἶναι ἡ Ἀνδρομάχη; Ἂν τοὺς ἐχάσαμεν θὰ μοῦ ἔλθῃ λιγοθυμιά!

— Ἡσύχασε μαμά, εἶπεν ὄπισθέν της ἡ Ἀνδρομάχη γελῶσα. Μᾶς ἔσπρωξαν ἀπὸ τὸ πεζοδρόμιον καὶ ἐμείναμεν ὀπίσω.

Καὶ ἔστρεψε ταχὺ βλέμμα συνεννοήσεως πρὸς τὸν Ροδόλφον ὡς πρὸς συνένοχον.

— Καλὰ Ἀνδρομάχη. Ἔλα τώρα μαζῆ μου, πηγαίνωμεν καὶ ὁ Κύριος Ἐρενστάϊν θὰ μᾶς κάμῃ τὴν χάριν νὰ ἔλθῃ ἔπειτα μὲ τὸν Μιλτιάδην νὰ πάρῃ ἕνα καφέν.

Ὁ Ροδόλφος δὲν εἶχε λόγους διὰ νὰ εἶναι δυσηρεστημένος. Ὑπέκυψε ἀγογγύστως εἰς τὴν ἀποπομπήν του, ἔκαμε βαθεῖαν ὑπόκλισιν εἰς τὰς δύο κυρίας, μὲ μειδίαμα εὐχαριστήσεως εἰς τὰ χείλη, καὶ τὰς εἶδε ἀπομακρυνομένας δι' ὁδῶν ἡσυχωτέρων.

— Je crois c'est assez, εἶπεν ὁ Μιλτιάδης ἅμα ἔμειναν μόνοι, ἀφοῦ εἰς μάτην ἔρριψε γύρω καὶ πάλιν τὰ βλέμματα πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς δεσποινίδος Περπινιάνη.

Ὁ Ροδόλφος ὁ ὁποῖος διεσκέδαζε πάντοτε μὲ τὰ κολοβὰ γαλλικὰ τοῦ Μιλτιάδου, παρεδέχθη τὴν γνώμην του καὶ διασχίσαντες τὸ πλῆθος οἱ δύο ὁμοῦ εὑρέθησαν ἐντὸς ὀλίγου εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος.

— Νὰ πάρωμεν ἐδῶ ἕνα καφέν; ἠρώτησε γαλλιστὶ ὁ Μιλτιάδης θέτων τὴν χεῖρα ἐπὶ μιᾶς τῶν ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου ἐκεῖ τραπεζῶν ἑνὸς καφενείου.

— Ὄχι ἐδῶ. Καλλίτερα εἰς τὴν οἰκίαν σας, εἶπεν ὁ Ροδόλφος γελῶν.

Ἀλλ' ὁ γέλως τοῦ νέου Αὐστριακοῦ δὲν πολυάρεσε εἰς τὸν ὑπολοχαγόν. Ἠδύνατο νὰ παραδεχθῇ ὅτι τὰ γαλλικά του δὲν ἦσαν περίφημα, ὄχι ὅμως καὶ νὰ ἐπιτρέψῃ νὰ τοῦ τὰ γελοῦν. Συνωφρυώθη καὶ ἀνύψωσε τὴν κεφαλὴν προκλητικῶς. Ἀλλ' ὁ Ροδόλφος μετανοῶν καὶ φοβισμένος ἥρπασε φιλικῶς τὴν χεῖρά του.

— Ὄχι, φίλε μου, μὴ θυμόνῃς, ἀνέκραξε. Καὶ πλήρης συγκινήσεως· — Ὤ, ἐπρόσθεσε, ἐὰν ἤξευρες . . .

Ἀλλὰ πῶς ν' ἀνοίξῃ τὴν καρδίαν του εἰς τὸν ἀδελφὸν τῆς Ἀνδρομάχης ἀφοῦ δὲν ὑπῆρχε μέσον συνεννοήσεως; Τὰ Ἑλληνικά του ἦσαν ὀλιγώτερα ἔτι ἀπὸ τὰ Γαλλικὰ τοῦ Μιλτιάδου, εἰς δὲ τὰ Γερμανικὰ αἱ γνώσεις τοῦ γενναίου ὑπολοχαγοῦ περιωρίζοντο εἰς τὸ Trinken Sie Wein καὶ εἰς τὸ Hoch. Ἀλλὰ μ' ὅλας αὐτὰς τὰς γλωσσικὰς δυσχερείας, ἐξηκολούθησε ζωηρὰ ἡ συνομιλία. Ὁ Μιλτιάδης τὰ ἔλεγεν εἰς τὴν γλῶσσάν του, ὁ δὲ Ροδόλφος γαλλιστί. Τὰ περισσότερα ἔμειναν ἀκατάληπτα ἑκατέρωθεν, ἀλλ' ὅμως ὁ Μιλτιάδης ἐντὸς τοῦ κυκεῶνος ἐκείνου κατώρθωσε νὰ συλλάβῃ λέξεις τινὰς πλήρεις σημασίας: Votre soeur, καὶ j'aime, καὶ épouser.

— Τὴν Ἀνδρομάχην θέλει, εἶπε καθ' ἑαυτόν. Καλὸς γαμβρός, ἀλλὰ δὲν θὰ θελήσῃ ὁ θεῖός του. Ἐγὼ ὅμως ἂς δώσω τὴν συγκατάθεσίν μου ὑπὸ ὅρους.

— Vous, — épouser-ma soeur, ἠρώτησε βραδέως, μὲ ὕφος πατρικόν.

— Ναί, ἀνέκραξεν ἐνθουσιῶν ὁ Ροδόλφος. Τὸ ἐπιθυμῶ μὲ ὅλην μου τὴν ψυχήν!

— Ah! εἶπεν ὁ Μιλτιάδης, καὶ ἐκοντοστάθη, πρὸς μεγάλην τοῦ ἀνυπομόνου μνηστῆρος στενοχωρίαν. Ἐπὶ τέλους ἐπρόσθεσε λακωνικῶς τὸ ἐρώτημα: votre oncle?

Ὁ Ροδόλφος ἀπεκρίθη μὲ χείμαρρον διαβεβαιώσεων, ἐκ τῶν ὁποίων οὔτε λέξιν ἐκατάλαβε ὁ Μιλτιάδης. Εὐτυχῶς, ἐνῷ ἀπὸ τὴν ὁδὸν Σταδίου εἰσήρχοντο εἰς μίαν τῶν καθέτων ὁδῶν τῶν ἀγουσῶν πρὸς τὸν Λυκαβηττόν, συνήντησαν καταβαίνοντα ἐκεῖθεν τὸν μικρὸν τὸ δέμας Θεμιστοκλῆ, τεντωμένον, κορδωμένον καὶ στολισμένον κατὰ τὸ σύνηθες. Ὁ Μιλτιάδης διέκοψε τὸν δρόμον του δι' ὁρμητικῆς χειρονομίας καὶ τὸν διέταξε νὰ προσέλθῃ ἀρωγός του ὡς διερμηνεύς. Ὁ Θεμιστοκλῆς, ὑπερήφανος δι' αὐτὴν τοὐλάχιστον τὴν ὑπεροχήν του ἀπέναντι τοῦ ἀρειμανίου πρωτοτόκου του, ἐξεδίπλωσε τὰ γαλλικά του χαιρετῶν χαριέντως τὸν κύριον Ἐρενστάϊν καὶ προσφέρων τὰς ὑπηρεσίας του. Οὕτω διελύθη τὸ νέφος τῆς ἀμηχανίας, — τὸ μέτωπον τοῦ Μιλτιάδου ἐγαλήνευσε, καὶ οἱ γαλανοὶ ὀφθαλμοὶ τοῦ Ροδόλφου ἐξέφρασαν αἴσθημα ἀνακουφίσεως. Ὁ δὲ μικρὸς Θεμιστοκλῆς λυγίζων τὸν λαιμόν του, σείων τὴν ῥάβδον του καὶ μειδιῶν φιλαρέσκως, ἐνόμιζε ὅτι ἐφαίνετο ἀληθὴς παρισινός. Ἀλλ' ὁ Ροδόλφος ἤρχιζε τώρα νὰ συναισθάνεται ἀόριστον αἴ-

Digitized by Google

σθημα φόβου καὶ ἀνησυχίας. Ἦτο ἆρά γε τόσον βέβαιον ὅτι εἶχε τὸ δικαίωμα ν' ἀποφασίσῃ μόνος περὶ τῆς τύχης καὶ τοῦ μέλλοντός του; Ἀλλ' ἦτο τόσον γλυκεῖα καὶ εὔμορφη ἡ Ἀνδρομάχη, καὶ τὴν ἠγάπα τόσον!

Οἱ δύο ἀδελφοὶ κατευχαριστημένοι, πρώτην δὲ φορὰν εἰς τὴν ζωήν των σύμφωνοι καὶ οἱ δύο, ταχθέντες ἑκατέρωθεν τοῦ Ροδόλφου τὸν παρώτρυνον διὰ τοῦ παραδείγματος καὶ ἀνέβαινον οἱ τρεῖς ταχέως τὰς ἀστρώτους ὁδοὺς πηδῶντες τὰ ρυάκια, μέχρις οὗ ἔφθασαν ἐνώπιον τῆς γνωστῆς ὑαλίνης θύρας.

— Μαρία, διέταξεν ὁ Μιλτιάδης. Εἰπὲ τῆς μητρός μου νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν σάλαν.

— Κυρία, ὁρίστε εἰς τὴν σάλαν, ἐκραύγασεν ἡ Μαρία κάτω ἀπὸ τὴν θύραν, ἐνῷ τὴν ἔκλειε, καὶ ἀνεσήκωσε τὰ μαλλιά της ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ νὰ παρατηρήσῃ καλλίτερον τὸν Ροδόλφον.

— Τὴν Ἀνδρομάχην θέλει, μοῦ φαίνεται, καὶ ὄχι τὴν κυρίαν, ἐψιθύρισε.

Ἡ Κυρία Καραπούλου, ἀσθμαίνουσα καὶ φυσῶσα, ἦλθε ἀπὸ τὴν τραπεζαρίαν, συνοδευομένη ἀπὸ τὴν Ἰουλίαν.

— Δὲν χρειάζεσαι ἐδῶ, Ἰουλία, ἐφώναξεν ὁ Μιλτιάδης.

— Δὲν χρειάζεσαι ἐδῶ, Ἰουλία, ἐπανέλαβε καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπωφελούμενος τῆς εὐκαιρίας νὰ ἀποσβολώσῃ τὴν ἀδελφήν του ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ πρωτοτόκου.

Ἀλλ' ὁ πρωτότοκος δὲν ἐπέτρεπε τὸν σφετερισμὸν ἐξουσίας ἐνώπιόν του, οὔτε ἀνείχετο ἀπηχήσεις τῶν κεραυνῶν του. Ἔστρεψε βλέμμα ὀργίλον πρὸς τὸν Θεμιστοκλῆ, ἀλλ' ἡ παρουσία τοῦ Ροδόλφου κατηύνασε τὴν ἀγανάκτησίν του, καὶ ὅτε οἱ μέλλοντες νὰ συμβληθῶσι καὶ ὁ ταπεινὸς διερμηνεύς των ἐκάθισαν, τοῦ Μιλτιάδου τὸ πρόσωπον ἐξέφραζε μόνην τὴν γαληνιαίαν ἀξιοπρέπειαν σοβαροῦ οἰκογενειάρχου.

— Ὁ Κύριος Ροδόλφος Ἐρενστάϊν, εἶπε, μᾶς ζητεῖ τὴν Ἀνδρομάχην.

— Παναγία μου! ἀνεβόησεν ἡ Κυρία Καραπούλου, προσποιουμένη ἔκπληξιν ἄφατον διὰ πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐπερίμενε πρὸ ἡμερῶν.

— Λέγει ὅτι ὁ θεῖός του δὲν θὰ κάμῃ δυσκολίας καὶ ὅτι δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ φέρῃ ἐμπόδιον, ἐπρόσθεσεν ὁ Μιλτιάδης.

— Καὶ ὅτι δὲν τὸν μέλει διὰ προῖκα, διότι εἶναι ἀνεξάρτητος αὐτός, εἶπε καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς, προκαλέσας οὕτω βλέμμα φλογερῶς περιφρονητικὸν ἀπὸ τὸν τουρκομάχον ἥρωα.

— Παναγία μου! Μὲ μεγάλην μου χαράν! Ἀγαπητέ μου κύριε Ἐρενστάϊν! . . . Εἶναι εὐτυχία μου νὰ σᾶς δώσω τὴν Ἀνδρομάχην . . . τὴν κόρην μου.

Καὶ ἐγερθεῖσα, ἐνηγκαλίσθη καὶ ἐφίλησε ἠχηρῶς τὸν δυστυχῆ Ροδόλφον, ὁ ὁποῖος ἐζαλίσθη καὶ τὰ ἔχασε ἀπὸ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς τοιαύτης μητρικῆς τρυφερότητος, τὴν ὁποίαν ἐπηκολούθησαν γενικαὶ ἐνδείξεις χαρᾶς καὶ ἀγάπης. Ὁ Μιλτιάδης ἔθλιψε τὰς χεῖρας καὶ ἠσπάσθη τὰς δύο παρειὰς τοῦ γαμβροῦ, μετ' αὐτὸν δὲ καὶ ὁ μικρὸς Θεμιστοκλῆς.

— Εἶσθε πολὺ καλοὶ δι' ἐμέ, εἶπεν ὁ Ροδόλφος πλήρης ταραχῆς καὶ συγκινήσεως. Θὰ εἶναι τιμὴ καὶ εὐτυχία μου νὰ φανῶ ἄξιος πάντοτε τῆς ἀγάπης σας.

Ἡ Κυρία Καραπούλου ἐξῆλθε τοῦ δωματίου διὰ νὰ προετοιμάσῃ, κατ' εἰσήγησιν τοῦ Μιλτιάδου, γλυκὰ καὶ ροσόλια, ἐπανῆλθε δὲ ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν μὲ τὴν Ἀνδρομάχην.

— Ἀνδρομάχη, ἰδοὺ ὁ σύζυγός σου, εἶπεν ὁ Μιλτιάδης μὲ σχῆμα θεατρικόν.

Ὁ Θεμιστοκλῆς ἐστέναξε βαθέως καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὸ δωμάτιόν του ὅπου ἐκλείσθη μεμψιμοιρῶν συλλογιζόμενος τὴν νέαν τῆς παρέκει ὁδοῦ καὶ ἤρχισε ἀμέσως νὰ τυραννῇ τὰς χορδὰς τοῦ βιολίου του πρὸς παραμυθίαν τοῦ ψυχικοῦ του ἄλγους. Ὁ Μιλτιάδης νεύσας εἰς τὴν μητέρα του ἐξῆλθε καὶ αὐτὸς τῆς αἰθούσης, τὸν ἠκολούθησε δὲ καὶ ἡ κυρία Καραπούλου προφασισθεῖσα δῆθεν ὅτι πηγαίνει νὰ φέρῃ τὴν Ἰουλίαν.

Οἱ δύο νέοι ἔμειναν μόνοι, ἐντροπαλοὶ καὶ δειλοί. Τοὺς ἐτρόμαζε τὸ πρῶτον αὐτὸ tête-à-tête. Ἡ Ἀνδρομάχη ᾐσθάνετο τὴν καρδίαν της συστελλομένην καὶ ὁ Ροδόλφος ἤκουε τῆς ἰδικῆς του καρδίας τοὺς παλμούς. Τὴν ἐκύτταζε μὲ βλέμμα παρακλητικόν, ἀλλ' ἐκείνη δὲν ὕψονε τὰ βλέφαρα.

— Ἀνδρομάχη, δὲν μὲ φοβεῖσαι—δὲν εἶσαι πειραγμένη, διότι,—διότι . . .

Ἔτρεμεν ἡ φωνή του καὶ ἐξέφραζε φόβον τὸ βλέμμα του.

— Ὄχι, ὄχι, ἀλλὰ δὲν ἠξεύρω τί νὰ εἰπῶ, καὶ ἐξηκολούθει ἐξετάζουσα τὸ σχέδιον τοῦ τάπητος ὑπὸ τοὺς πόδας της.

— Κύτταξέ με, Ἀνδρομάχη, καὶ εἰπέ . . . εἰπέ μου ἕνα καλὸν λόγον.

Ὕψωσε τοὺς ὀφθαλμούς της, πλήρεις τρυφερότητος.

— Εἰπέ μου . . . ὅτι μὲ ἀγαπᾷς.

— Σ' ἀγαπῶ, εἶπε μὲ γλυκυτάτην ἀφέλειαν.

— Ὦ Ἀνδρομάχη!

Καὶ μὴ δυνάμενος νὰ προφέρῃ ἄλλην λέξιν τὴν ἐπλησίασε τείνων τὴν χεῖρα. Ἀλλ' ἀπεσύρθη ἐκείνη ὡς νὰ ἐφοβεῖτο.

— Δὲν μοῦ δίδεις τὸ χέρι σου, Ἀνδρομάχη.

Τὸ ἔδωκε δειλῶς, χωρὶς νὰ στρέψῃ πρὸς αὐτὸν τὸ πρόσωπον.

— Πρόφερε τὸ ὄνομά μου, ἀγαπητὴ Ἀνδρομάχη!

Digitized by Google

— Ροδόλφε, ἐψιθύρισε καὶ τὰ βλέμματά των ἀντικρύσθησαν.

Ἐνθαρρυνθεὶς ὀλίγον ἀπὸ τὸ βλέμμα της ἔφερε τὴν χεῖρά της εἰς τὰ χείλη του.

— Ἀνδρομάχη μου, σὲ λατρεύω, ἐψιθύρισε.

Ἀλλὰ βήματα ἠκούσθησαν ἔξωθεν καὶ τοὺς διέκοψαν.

[Ἕπεται συνέχεια] *Κατὰ τὸ ἀγγλικὸν ὑπὸ Δ. Β.*

ΕΞ ΑΝΑΓΝΩΣΕΩΝ

ΟΙ ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΟΥΧΟΙ

Ὀλίγοι βεβαίως ἀναγνῶσται ὑπάρχουσιν οἱ ὁποῖοι νὰ μὴ ἠλεκτρίζωνται ἀκούοντες τὴν λέξιν ἑκατομμυριοῦχος. Τίς δὲν ἐπεθύμησε νὰ εἶχεν ἑκατομμύρια καὶ μάλιστα κατὰ τὴν σημερινὴν ἐποχὴν τῆς πεζότητος καὶ τοῦ ὑλισμοῦ; Ὁ ἑκατομμυριοῦχος εἶνε διὰ τοὺς πολλοὺς ὁ εὐτυχέστερος τῶν θνητῶν, ὁ μηδενὸς στερούμενος. Τί ἄλλο θέλει ἕνας ἄνθρωπος διὰ νὰ εἶνε εὐτυχής; Οὕτω σκέπτονται οἱ πολλοί.

Ἐν τούτοις καθ' ἡμᾶς οὐδόλως εἶνε εὐτυχία τὸ νὰ εἶνε τις κάτοχος ἑκατομμυρίων. Τοὐναντίον μάλιστα, θεωροῦμεν τὸν ἑκατομμυριοῦχον ὡς ἀληθῶς δυστυχῆ ἄνθρωπον. Καὶ δὲν γράφομεν ταῦτα διὰ νὰ ἐπαινέσωμεν τοὺς τυχὸν «εὐχαριστουμένους μὲ τὸ τίποτε» ἢ νὰ παρηγορήσωμεν τοὺς στενάζοντας ὑπὸ τὸν βαρὺν τῆς φτώχιας ζυγόν, ἀλλ' ἐκ πλήρους πεποιθήσεως στηριζομένης ἐπὶ πραγμάτων καὶ γεγονότων. Ταῦτα δὲ θὰ παρουσιάσωμεν εἰς τὸν ἀναγνώστην. Ἐννοεῖται ὅτι τὰ παραδείγματα θὰ ληφθῶσιν ἐκ χωρῶν ξένων, πρῶτον διότι αὐτὰ εἶνε εἰς ἡμᾶς γνωστὰ καὶ δεύτερον διότι ὁ ἑκατομμυριοῦχος εἶνε πανταχοῦ ἑκατομμυριοῦχος εἴτε ζῇ ἐν Παρισίοις εἴτε ἐν Βερολίνῳ εἴτε ἐν Λονδίνῳ, εἴτε εἰς τὴν Νότιον Ἀμερικὴν εἴτε εἰς τὰ ἀρχέγονα δάση τῆς Βραζιλίας. Ὁ ἑκατομμυριοῦχος εἶνε πάντοτε ἑκατομμυριοῦχος.

*

Πρωΐαν τινὰ ψυχροτάτην τοῦ χειμῶνος τοῦ 1890 εὑρέθη ἔν τινι ὁδῷ τῆς Μόσχας ἐπαίτης παγωμένος ἐκ τοῦ ψύχους, ὁ πρῴην ἑκατομμυριοῦχος Τόρτζωφ. Κατὰ τὸ ἔτος 1860 ἐκληρονόμησε παρὰ τοῦ πατρός του 15 ἑκατομμύρια ρούβλια, εἶχεν ἀνατραφῆ δι' ἐπιμελεστάτης ἀνατροφῆς, ἦτο πνευματώδης καὶ ὡραιότατος ἀνήρ, ἐτελεύτησε δὲ τὸν βίον ὡς μέθυσος ἐπαίτης ζητῶν παρὰ τῶν πρῴην ἁμαξηλατῶν αὐτοῦ καὶ λακέδων ὀλίγα καπίκια ὅπως πίῃ οἰνόπνευμα. Ἅπασαν τὴν περιουσίαν αὐτοῦ ἔχασεν εἰς τὸ χαρτοπαίγνιον. Ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ νυκτὶ ἐκέρδισεν ἀπ' αὐτοῦ ὁ κόμης Σχερεμετιὲδ τρία ἑκατομμύρια φράγκων. Ὅταν ὁ Τόρτζωφ κατεστράφη, ὁ κόμης Σχερεμετιὲδ ὥρισε δι' αὐτὸν ἐτήσιόν τι εἰσόδημα τὸ ὁποῖον ἔπαυσε μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ. Τότε ὁ Τόρτζωφ ἠναγκάσθη νὰ ἐπαιτήσῃ καὶ παρεδόθη εἰς τὴν οἰνοπνευματοποσίαν.

Κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1891 ὁ βαρῶνος Πέτρος Κάλβε Ρονιάτο κατεδικάσθη ἐν Παρισίοις εἰς φυλάκισιν τριῶν ἐτῶν ἕνεκα προδοσίας καὶ ἐπανειλημμένης ἀπάτης πρὸς κλοπήν. Ὁ βαρῶνος οὗτος εἰκοσιπενταέτης ἐγένετο κληρονόμος πολλῶν ἑκατομμυρίων φράγκων, τὰ ὁποῖα ἐσπατάλησεν ἐν διαστήματι ὀκτὼ ἐτῶν εἰς ἱπποδρομίας, εἰς τὰς ὁποίας ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἦτο ὁ πλουσιώτερος καὶ εὐγενέστερος πάντων. Πτωχύνας προσεπάθησε νὰ συντηρηθῇ διὰ χυδαίων καὶ δολίων μέσων.

Τῇ 25 Μαρτίου 1891 ἠγκυροβόλησεν ἐν Castle-Garden τῆς Νέας Ὑόρκης γαλλικὸν ἀτμόπλοιον, φέρον πλῆθος ἀπόρων ἐπιβατῶν. Οὗτοι ἐξελθόντες ἐζήτησαν τὸ μεσιτικὸν γραφεῖον διὰ θέσεις καὶ ἐργασίαν. Μεταξὺ τῶν ἀπόρων τούτων εὑρίσκετο καὶ νεαρὸς Ἕλλην ὀνόματι Ἀλκίδης Βαλδόρας, υἱὸς ἑνὸς ἑκατομμυριούχου ἐξ Αἰγύπτου ἀποκτήσαντος τὴν περιουσίαν του κατὰ τὴν τομὴν τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Σουέζ. Ὁ υἱὸς οὗτος εἶχε κληρονομήσει πρὸ τεσσάρων ἐτῶν περιουσίαν ἐννέα ἑκατομμυρίων φράγκων τὰ ὁποῖα ὅμως ἀπώλεσε τάχιστα εἰς τὸ χαρτοπαίγνιον καὶ τὰς ἱπποδρομίας. Ζητήσας θέσιν ἐτοποθετήθη ὡς καθαριστὴς τῶν μαγειρικῶν σκευῶν μεγάλου τινὸς ξενοδοχείου.

Ταῦτα εἶνε παραδείγματα πτωχυνάντων υἱῶν ἑκατομμυριούχων κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη. Ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γερμανία παράγουσιν ἀδιακόπως ἑκατομμυριούχους διὰ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας, τούτων δὲ οἱ υἱοὶ καταστρέφονται διὰ τῶν ἑκατομμυρίων. Τὸ δυστύχημα τῶν υἱῶν τούτων εἶνε ὅτι ἐγεννήθησαν ἀπὸ τοιούτους γονεῖς. Ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας διδαχθέντες καὶ πιστεύσαντες ὅτι δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην νὰ διδαχθῶσί τι, καὶ ἀκούσαντες παρὰ τῶν κολάκων ὅτι διὰ τῶν ἑκατομμυρίων των ὅλα εἶνε κατορθωτά, μὴ γνωρίζοντες δὲ πόσον δυσκόλως ἀπεκτήθησαν τὰ ἑκατομμύρια ὑπὸ τῶν πατέρων των, ἐξέλαβον τὴν περιουσίαν των ὡς ἀνεξάντλητον καὶ ἐσπατάλησαν αὐτὴν μέχρις οὗ κατήντησαν ἐπαῖται. Ἴσως ἐὰν οἱ υἱοὶ οὗτοι ἐγεννῶντο ἐκ πτωχῶν ἢ ἁπλῶς εὐπόρων γονέων, θὰ ἐγίνοντο ἐπιμελεῖς, ἐγκρατεῖς καὶ χρήσιμοι ἄνθρωποι. Ἦσαν δηλαδὴ ἀπρόσεκτοι, κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον, κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν γονέων των καίπερ ἑκατομμυριούχων. Καὶ εἶνε μὲν πολιτικῶς καὶ οἰκονομικῶς εὐτύχημα ἡ τελεία αὕτη ἀσωτεία τῶν υἱῶν τῶν ἑκατομμυριούχων, διότι τὸ χρῆμα τὸ συνηθροισμένον ἔν τινι γωνίᾳ εἰσέρχεται πάλιν εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ ῥέει εἰς τὰς ἀρτηρίας τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ἐπικοινωνίας, διότι ἄλλως θὰ συνηθροίζετο εἰς τὰς χεῖρας ὀλίγων οἰκογενειῶν, ἀλλὰ ἐνταῦθα γεννᾶται τὸ ἐρώτημα, αὐτοὶ οὗτοι οἱ ἑκατομμυριοῦχοι οἵτινες συναθροίζουσι καὶ δὲν σπαταλῶσι τὴν περιουσίαν των εἶνε εὐτυχεῖς; Παντάπασιν.

Καὶ οἱ ἄνθρωποι οὗτοι εἶνε ἐκτεθειμένοι εἰς τὰ πάθη καὶ τὰς δυστυχίας ἀπαραλλάκτως ὅπως ὁ πτωχότερος τῶν ἐπαιτῶν. Κατὰ τὸ παρελθὸν φθινόπωρον ἀπέθανεν ἐν Ῥώμῃ ἐκ πείνης τραπεζίτης ἔχων τριάκοντα ἑκατομμύρια. Ἦτο ὁ Βάριγγ τοῦ Λονδίνου ὁ κάτοχος τῆς διασήμου τραπέζης, ἥτις ὅμως καίπερ ἔχουσα τόσα ἑκατομμύρια ἐχρεωκόπησε. Ὁ τραπεζίτης οὗτος ἔπασχεν ἐκ καρκίνου τοῦ στομάχου καὶ ἑπομένως δὲν ἠδύνατο κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς ζωῆς του νὰ καταπίῃ ποσῶς τροφήν, διότι καὶ ὁ οἰσοφάγος αὐτοῦ ἦτο φραγμένος. Μάτην προσεκάλουν, διαθέτοντες μέγιστα ποσά, τοὺς διασημοτέρους τῶν ἰατρῶν ἐκ Φλωρεντίας,

Digitized by Google

Παρισίων καὶ Βερολίνου. Οὐδεὶς ἠδυνήθη νὰ βοηθήσῃ αὐτόν, οὕτω δὲ ὁ ἑκατομμυριοῦχος, ὁ κερδίζων καθ' ἑκάστην 5,000 φράγκα, ἀπέθανεν ἐλεεινῶς ἐκ πείνης.

Κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἡ νεαρὰ μὶς Καίτη Δρέξελ ἐκ Φιλαδελφείας εἰσῆλθεν εἰς μοναστήριον παραχωρήσασα εἰς αὐτὸ τὴν περιουσίαν της, συνισταμένην ἐξ 7 ἑκατομμυρίων δολλαρίων. Καὶ ἂν ἐρωτήσετε, διατί ἡ ἑκατομμυριοῦχος αὕτη ἐγκατέλειψε τὸν κόσμον; Διότι, ἁπλούστατα, δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑπανδρευθῇ τὸν ἐκλεκτὸν τῆς καρδίας. Ἡ ἀγάπη δὲν ἀγοράζεται, οὔτε μὲ ἑκατομμύρια.

Σήμερον ἡ πλουσιωτέρα γυνὴ τοῦ κόσμου μένει χήρα, διότι φοβεῖται ὅτι ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον θὰ ὑπανδρευθῇ θὰ τὴν νυμφευθῇ χάριν τῶν χρημάτων της. Κατοικεῖ ἐν Χιλῇ καὶ ὀνομάζεται Δόννα Ἰσιδώρα Κουζίνου. Μόλις εἶνε τεσσαρακονταετής. Ἐκληρονόμησε δὲ παρὰ τοῦ συζύγου αὐτῆς τόσον μυθώδη περιουσίαν, εἰς γαίας, ἀγέλας ποιμνίων, μεταλλεῖα κ.τ.λ. ὥστε καὶ ἡ ἰδία ἀδυνατεῖ νὰ ἐκτιμήσῃ αὐτήν. Μεταξὺ ἄλλων ἀνήκει εἰς αὐτὴν καὶ τὸ μόνον ἀνθρακωρυχεῖον ἐν Νοτίᾳ Ἀμερικῇ, τὸ ὁποῖον μόνον δίδει εἰσόδημα μηνιαῖον ἥμισυ ἑκατομμύριον φράγκων. Ἡ χήρα αὕτη φυσικῷ τῷ λόγῳ λαμβάνει καθ' ἑκάστην πλῆθος προτάσεων γάμου, ἀλλὰ δὲν εὑρίσκει ἐγγύησιν ὅτι ζητεῖται ἐξ ἔρωτος καὶ ἑπομένως εὑρίσκεται εἰς χειροτέραν θέσιν οἱασδήποτε ὑπηρετρίας ἥτις βεβαίως γνωρίζει ποῖος τὴν ἀγαπᾷ καὶ ποῖος ὄχι.

*

Οἱ ἑκατομμυριοῦχοι στεροῦνται κατὰ δεύτερον λόγον ἐντελῶς πολλῶν τρυφερῶν αἰσθημάτων. Δὲν δύνανται π. χ. νὰ ἔχωσι φίλον μὴ ἰδιοτελῆ, καὶ ἂν δὲ ἔχωσι τοιοῦτον δὲν ἐμπιστεύονται εἰς αὐτόν, διότι πάντοτε ὑποθέτουσιν ὅτι ἀφορμὴ τῆς φιλίας καὶ τῆς στοργῆς τοῦ φίλου εἶνε ὁ πλοῦτος καὶ ὅτι καὶ ἂν πρὸς τὸ παρὸν δὲν ζητεῖ οὗτος τίποτε, θὰ ζητήσῃ πάντως εἰς τὸ μέλλον καὶ ὅτι περιμένει τὴν κατάλληλον εὐκαιρίαν. Οἱ δυστυχεῖς οὗτοι χάνουσι πᾶσαν ἐμπιστοσύνην πρὸς τοὺς ὁμοίους των καὶ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα ὁλόκληρον. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου καὶ οἱ πλεῖστοι ἐξ ὅσων τοὺς πλησιάζουσι ζητοῦσι νὰ ἐκπιέσωσι παρ' αὐτῶν ὅσον δυναται περισσότερον χρῆμα. Καὶ διατί ὄχι, ἀφοῦ εἶνε ἑκατομμυριοῦχοι; Καὶ ὁ ἔμπορος καὶ ὁ ξενοδόχος καὶ ὁ ἁμαξηλάτης κάμνουν τὸ μέρος των. Αἴ! δὲν μᾶς τυχαίνει κάθε ἡμέραν ἕνας ἑκατομμυριοῦχος!

Ἐὰν ὁ πλουσιώτερος ἄνθρωπος τοῦ κόσμου, ὁ ἀμερικανὸς ἑκατομμυριοῦχος Mackay ἔγραφε τὰ ἀπομνημονεύματά του, ὁ κόσμος θὰ ἔμενεν ἔκπληκτος καὶ πρώτην φορὰν θὰ ἐμάνθανεν ἐξ αὐθεντικῆς πηγῆς «τὰ βάσανα ἑνὸς ἑκατομμυριούχου». Ὁ Κροῖσος οὗτος ταξειδεύει συχνότατα εἰς Εὐρώπην μετὰ τῆς συζύγου του, ἰδίως δὲ εἰς Βερολῖνον καὶ Παρισίους, ὅπως ἀπομακρύνῃ δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ τοὺς ἀνθρώπους οἵτινες ζητοῦσι βοήθειαν καὶ παρακολουθοῦσιν αὐτὸν εἰς πᾶν βῆμα, ἔχει ὁλόκληρον σωματοφυλακὴν ἐξ ὑπηρετῶν, γραμματέων καὶ ὑπογραμματέων. Μολονότι δὲ καὶ ὑποστηρίζει τὰ μάλιστα καὶ εὐεργετεῖ πολλούς, κυρίως καλλιτέχνας καὶ ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων, θερίζει σχεδὸν πάντοτε μαύρην ἀγνωμοσύνην. Διότι ἕκαστος ὀνομάζει αὐτὸν τοὐλάχιστον ὄπισθεν τῶν ὀδόντων του «γέρω φιλάργυρο» φρονῶν ὅτι ὅσα καὶ ἂν δώσῃ ὁ Mackay πάντοτε θὰ εἶνε ὀλίγα. Τί θὰ τὰ κάνῃ, ἀδελφέ, τόσα ἑκατομμύρια;

Πρὶν ἢ ὁ Mackay ταξειδεύσῃ τὸ πρῶτον εἰς Εὐρώπην, ἔκτισεν οἰκίαν ὁμοίαν μὲ φρούριον, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐτοποθέτησεν ἐξασφαλίσας κατὰ τοῦ πυρὸς καὶ τῶν κλεπτῶν τὰ μετρητὰ χρήματα. Σήμερον δὲ ἡ διοίκησις τῆς ὅλης περιουσίας ἀπαιτεῖ ἐργασίαν καταπληκτικήν.

Ὁ ἀμερικανὸς ἑκατομμυριοῦχος Goulet, τοῦ ὁποίου ἡ περιουσία εὑρισκομένη εἰς σιδηροδρομικὰς καὶ τηλεγραφικὰς ἑταιρίας ἀνέρχεται εἰς τριάκοντα ἑκατομμύρια δολλαρίων, δὲν μένει ἥσυχος οὔτε ἓν λεπτὸν τῆς ὥρας καθ' ἅπασαν τὴν ἡμέραν. Καὶ μέχρι βαθυτάτης δὲ νυκτὸς δέχεται τοὺς πολυαρίθμους αὐτοῦ γραμματεῖς ὅπως ὑπαγορεύσῃ εἰς αὐτοὺς ἐπιστολὰς καὶ δώσῃ ὁδηγίας. Ἡ διοίκησις τῆς περιουσίας δίδει εἰς τὸν ὄντως δυστυχῆ αὐτὸν ἄνθρωπον τόσας φροντίδας ὅσας δὲν ἔχει ποτὲ οἱοσδήποτε χειρώναξ ὅπως κερδίσῃ τὸν ἄρτον του. Ἐπίσης τὴν αὐτὴν ἐργασίαν πρὸς διοίκησιν τῆς περιουσίας των ἔχουσιν ὁ Βάνδερβιλτ καὶ ὁ Χούντιγγτον, οἵτινες κατὰ τὴν περιγραφὴν τῶν ἀμερικανικῶν φύλλων «δὲν γνωρίζουσι τὸ αἴσθημα τῆς κοπώσεως», ἑπομένως ὁ βίος των ὁμοιάζει πρὸς τὸν τῶν ἀδιακόπως ἐργαζομένων ζώων.

*

Ὄχι! Ὄχι! Εἰς ἐμὲ ἀρέσει νὰ τεμπελιάζω ἐνίοτε καὶ ἂς ζῶ μὲ στενοχωρίαν. Ὁ ἐργαζόμενος ἔχει ἀνάγκην καὶ ἀναπαύσεως. Πᾶς κάπως εὔπορος καὶ ἐργατικὸς ἄνθρωπος ζῇ ἀνετώτερον ὅλων αὐτῶν τῶν ἑκατομμυριούχων.

Τὰ παιδία τῶν ἀμερικανῶν τούτων Ναβὰβ ἐξέρχονται εἰς περίπατον συνοδευόμενα ὑπὸ φυλάκων ἐνόπλων· καὶ πάλιν δὲ δὲν εἶνε ἀσφαλῆ, οἱ δὲ γονεῖς ἔχουσι διηνεκῆ φόβον ὅτι τὰ τέκνα αὐτῶν θὰ κλαπῶσιν ἡμέραν τινὰ ὅπως πληρώσωσι λύτρα πρὸς ἀπελευθέρωσιν.

Ἀλλὰ τί λέγομεν; Ἀκόμη καὶ μετὰ θάνατον ὑποφέρουσι τὰ πάνδεινα οἱ πτωχοὶ ἑκατομμυριοῦχοι, οὔτε τότε δὲν εὑρίσκουσι τὴν ἡσυχίαν τῆς ὁποίας μετὰ τὸ τέλος τῶν ἡμερῶν ἀπολαμβάνει καὶ ὁ πενέστερος τῶν ἀνθρώπων. Οἱ λησταὶ ἐποφθαλμιῶσι ν' ἁρπάξωσι τὸ πτῶμα τοῦ ἀποθανόντος ὅπως ἀποδώσωσιν αὐτὸ ἀφοῦ πληρωθῶσι λύτρα ἁδρά. Τὰ πτώματα τῶν ἑκατομμυριούχων φέρονται κρυφίως εἰς τὴν κρύπτην ἢ φυλάσσεται ὁ τάφος διηνεκῶς ὑπὸ ἐμμίσθων φυλάκων. Ἀλλὰ καὶ μεθ' ὅλα ταῦτα οἱ λησταὶ ἐπιτυγχάνουσι τὸ ποθούμενον. Ὅταν πρό τινων ἐτῶν ἀπέθανεν ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ ὁ ἀμερικανὸς ἑκατομμυριοῦχος A. T. Stewart, τὸ πτῶμα αὐτοῦ ἐκλάπη ἐκ τοῦ μνημείου ὑπὸ «συμμορίας ἐπιχειρηματιῶν» ἐζητεῖτο δὲ τὸ ποσὸν 100,000 δολλαρίων ἀπὸ τῶν συγγενῶν πρὸς ἀπόδοσιν. Αἱ διαπραγματεύσεις ὅμως διεκόπησαν ἐκ μέρους τῶν ληστῶν διότι παρετήρησαν οὗτοι ὅτι ἡ ἀστυνομία εἶχε κρυφθῇ ὄπισθεν τῆς οἰκογενείας Stewart, μέχρι σήμερον δὲ μένει τὸ λαμπρὸν μαυσωλεῖον τοῦ ἑκατομ-

Digitized by Google

μυριούχου ἀμεταχείριστον καὶ ἔσωθεν κενόν, διότι τὸ πτῶμα ἔκτοτε δὲν ἀνευρέθη.

Ὁ ἀναλογιζόμενος πάσας ταύτας τὰς δυσαρεσκείας θὰ καταληφθῇ σχεδὸν ὑπὸ φόβου μὴ τυχὸν καὶ γείνῃ ἑκατομμυριοῦχος· ὁ δὲ ἀγαπῶν ὀλίγον τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν γαλήνην τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύματος θὰ θεωρήσῃ τοιαύτην εὐτυχίαν ὡς ἀληθὲς δυστύχημα.

Ἐγὼ τοὐλάχιστον, ἀναγνῶστά μου, ὅστις ἔχω μέτριον εἰσόδημα καὶ δύναμαι νὰ ζῶ ἀξιοπρεπῶς ἄνευ σπατάλης καὶ ἄνευ σπουδαίων στερήσεων, δύναμαι δὲ νὰ οἰκονομῶ καὶ ἐλάχιστον ποσὸν διὰ τὸ γῆράς μου, σὲ βεβαιῶ ὅτι ἂν ἤρχετό τις σήμερον καὶ μοῦ προσέφερεν ἓν ἑκατομμύριον θὰ τοῦ ἀπηύθυνα τὰς δεινοτέρας τῶν ὕβρεων καὶ μετ' ὀργῆς θὰ τὸν ἀπεδίωκον τῆς οἰκίας μου. Ξ.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Μορφινομανία

Ἐν Παρισίοις ὅπου ὁσημέραι αὐξάνει ὁ ἀριθμὸς τῶν μορφινομανῶν συνέστησαν πρὸς ἱκανοποίησιν αὐτῶν δύο «καταστήματα ἐνέσεων μορφίνης» εἰς τὰ ὁποῖα συνωστίζεται τὸ κοινόν. Τὸ ἓν εἶνε προωρισμένον δι' ἄνδρας, τὸ ἄλλο διὰ γυναῖκας. Ἡ ἀστυνομία δὲν εὑρίσκει ἀφορμὴν νὰ ἐπέμβῃ διότι τὰ πάντα γίνονται ἐν τάξει. Αἱ αἴθουσαι τῶν περιμενόντων εἶνε πολυτελῶς διακεκοσμημέναι. Διὰ τὴν πρώτην ἔνεσιν πληρώνει τις 5 φράγκα, διὰ δὲ τὰς ἑπομένας τὸ ἥμισυ. Χαρακτηριστικὸν εἶνε, ὅτι τὸ μεγαλήτερον μέρος τῶν ἐπισκεπτῶν συνίσταται ἐκ νέων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν.

Αἱ καύσιμοι ὗλαι ἂς θ' ἀπορροφήσῃ ἡ ἐν Σικάγῳ ἔκθεσις

Τὸ ποσὸν τῶν ἀνθράκων, οὓς θὰ χρειασθῶσιν ἐν Σικάγῳ διὰ τὴν παγκόσμιον ἔκθεσιν, ὑπολογίζεται κατ' ἐλάχιστον ὅρον εἰς 75,000 τόνων ἤτοι περίπου εἰς 60,000,000 ὀκάδων. Κατὰ τὴν προκηρυχθεῖσαν μειοδοτικὴν δημοπρασίαν ἐγένοντο προσφοραὶ κυμαινόμεναι μεταξὺ 2 1)2—4 δολλαρίων. Ὡς νέος μειοδότης παρουσιάζεται νῦν ἡ Staudar dil Company προτείνουσα τὴν χρῆσιν τοῦ πετρελαίου ὡς καυσίμου ὕλης καὶ ἰσχυριζομένη ὅτι ἡ διὰ πετρελαίου θέρμανσις ἔσεται εὐθηνοτέρα, ἁπλουστέρα καὶ καθαρωτέρα· ἐκτὸς τούτου τὸ πετρέλαιον θὰ χορηγῆται εἰς βαρέλια, ἅτινα θὰ καταστήσωσι περιττὴν τὴν οἰκοδομὴν τῶν ἰδίων διὰ τοὺς ἄνθρακας ἀποθηκῶν. Τρία βαρέλια πετρελαίου 42 γαλλονίων ἢ 150 ὀκάδων περίπου ἀντιστοιχοῦσι πρὸς ἕνα τόνον ἢ 800 ὀκάδας περίπου λιθανθράκων. Κατὰ ταῦτα ἡ εταιρία θὰ ἔχῃ νὰ χορηγήσῃ 225,000 βαρελίων πετρελαίου, ζητεῖ δὲ δι' ἕκαστον ἐξ αὐτῶν 3 1)2 φράγκα. Ἐὰν ἡ πρότασις γίνῃ δεκτή, θὰ ἔχῃ ὡς ἀποτέλεσμα σπουδαίας ἐν γένει μεταβολὰς εἰς τὰς θεραπευτικὰς μεθόδους καὶ τὰ συστήματα.

Ὁ φασιανὸς «Ἄργος»

Ὁ φασιανὸς οὗτος εἶνε ὁ μέγιστος τοῦ εἴδους του· ἔχει μῆκος μέχρι 2 μέτρων. Αἱ πτέρυγες αὐτοῦ ἀναπεπταμέναι καταλαμβάνουσι χῶρον 2,50. Τὸ πτίλωμα αὐτοῦ εἶνε κατεσπαρμένον διὰ μικρῶν λευκῶν κηλίδων προσομοιαζουσῶν πρὸς ὀφθαλμούς. Τὸ πτηνὸν τοῦτο, τὸ ἐπικληθὲν ἐκ τῆς ἰδιότητος ταύτης τοῦ πτιλώματός του Ἄργος εὕρηται ἐν Μαλαισίᾳ, ἔνθα συλλαμβάνεται διὰ κρίκων καὶ φέρεται νεκρὸν εἰς τοὺς ἀγρούς. Ζῶντες Ἄργοι εὕρηνται ἐν Εὐρώπῃ ἐν τῷ Βοτανικῷ κήπῳ τῶν Παρισίων, ἐν τῷ Ζωολογικῷ τῆς Ἀμβέρσης καὶ ἐν τῷ Πύργῳ δ' Ἀντιλλὺ ἀνήκοντι τῷ ὁμογενεῖ κ. Ῥοδοκανάκῃ.

Πληγὴ ἀλωπέκων

Ὡς γνωστὸν οἱ κάτοικοι τῆς Αὐστραλίας εἶχον ἔλθει πρό τινων ἐτῶν εἰς φοβερὰν στενοχωρίαν ἕνεκα τοῦ ἀπείρου καὶ συνεχῶς αὐξάνοντος πληθυσμοῦ τῶν κονίκλων, οἵτινες κατέτρωγον πᾶσαν φυτικὴν τροφὴν καὶ τὴν εἰς τοὺς ἀνθρώπους χρήσιμον. Ἀποτυχούσης τῆς πρὸς καταστροφὴν τῶν κονίκλων ἐφαρμοσθείσης μεθόδου τοῦ Παστέρ, δι' ἐμβολιάσεως, οἱ εὐφυεῖς Αὐστραλοὶ κατέφυγον εἰς τὰς ἀλώπεκας. Πράγματι δὲ ἀριθμός τις αὐτῶν εἰσαχθεὶς εἰς τὸν τόπον ἔφερε βαθμηδὸν πανωλεθρίαν εἰς τοὺς ἀτυχεῖς κονίκλους.

Νῦν ὅμως ἤρχισεν ἄλλη πληγή· διότι αἱ ἄφθονον κονικλοῦχον τροφὴν εὑρίσκουσαι ἀλώπεκες ἐπολλαπλασιάσθησαν εἰς βαθμὸν δυσυπολόγιστον καὶ οὐδενὸς φείδονται χρησίμου κατοικιδίου ζώου οὐδὲ τῶν ὀρνίθων· ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ πρόβατα καταδιώκονται ἀπηνῶς ὑπ' αὐτῶν· σημειωτέον δὲ ὅτι τὸ κλῖμα τῆς Αὐστραλίας εἶνε κατ' ἐξοχὴν εὐνοϊκὸν εἰς τὴν πλήθυνσιν τῶν ἀλωπέκων καὶ ὅτι τὸ γένος αὐτῶν ἐκεῖ κατέστη πολὺ μεγαλείτερον καὶ ἰσχυρότερον τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ ἀλωπέκων, ἀφ' ὅπου εἶχον κομισθῇ ἀρχικῶς.

Αὐστραλικὴ ἐφημερὶς ὀδυρομένη ἐπὶ τούτοις καταλήγει διὰ τῶν ἑξῆς: «Εἶνε ἀπελπιστικὸν ὅτι εὑρισκόμεθα ἀπέναντι νέου ἐχθροῦ εἰσαχθέντος ὑπὸ ἀκρίτων καὶ ἐγωϊστικῶν ἀνθρώπων. Ἂν δὲν λάβωμεν ταχέως δραστήρια καὶ ἐνεργητικὰ μέτρα, οὐδὲν θὰ δυνηθῇ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐξάπλωσιν τῶν ἀλωπέκων καθ' ὅλην τὴν Αὐστραλικὴν ἤπειρον». Ἄξιον σημειώσεως εἶνε ὅτι τὸ ἐν λόγῳ μέτρον εἶνε ἀνάλογον τοῦ ἐν Θεσσαλίᾳ κατὰ τῶν ἀρουραίων προταθέντος μὲ τὰς νυφίτσας. Ρ*

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Εἰς δημοτικὸν σχολεῖον ὁ διδάσκαλος λέγει πρὸς ἀμελῆ καὶ ἄτακτον μαθητήν:

— Γιὰ νὰ βάλῃς γνώση, αὔριο ποῦ εἶνε ἑορτὴ θὰ καθήσῃς σπίτι σου νὰ μοῦ γράψῃς ἑκατὸ φορὲς τὴν φράσιν: «Εἶμαι ζῶον τετράποδον» καὶ θὰ μοῦ φέρῃς τὸ χειρόγραφον ὑπογεγραμμένον ἀπὸ τὸν πατέρα σου.

*
* *

— Νὰ μὴν πίνῃς νερὸ πολὺ γιατὶ παχαίνει.

— Ποῦ τὸ ξέρεις;

— Δὲν πᾷς νὰ ἰδῇς τὸν ἱπποπόταμο στὸ μουσεῖο.

*
* *

Καλλιτεχνικὸν φιλοφρόνημα:

— Ἐσεῖς, κυρία μου, ἔχετε καὶ τὰ δύο χέρια γερὰ καὶ ὅμως εἶσθε Ἀφροδίτη τῆς Μήλου.

Digitized by Google

ΞΑΒΙΕ ΜΑΡΜΙΕ
ὁ ἀποθανὼν ἀκαδημαϊκός

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἀρχαιολογικὰ

Ἐν τῇ κώμῃ Γερακαρίῳ τῆς νήσου Ζακύνθου, σκαπτομένου ἀγροῦ, ἀνεκαλύφθησαν ἐντὸς φρέατος κεχωσμένου διάφοροι ἀρχαιότητες, ἤτοι κεφαλὴ γυναικὸς μαρμαρίνη, πρόσωπον παιδός, ἀκρωτηριασμένον σῶμα ζώου πτερωτοῦ κτλ. Πάντα ταῦτα, καλλίστης ὡς λέγεται τέχνης, κατετέθησαν εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς ἐκεῖ Δημοσίας Βιβλιοθήκης, ἐλπίζεται δὲ ὅτι συνεχιζομένων τῶν ἀνασκαφῶν θανευρεθῶσιν ἐκεῖ καὶ πολλὰ ἄλλα.

— Αἱ παρὰ τὴν Ἀκρόπολιν ἀνασκαφαὶ τοῦ Γερμανικοῦ Ἰνστιτούτου ἐπανελήφθησαν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Δαϊρπφελδ.

Φιλολογικὰ

Τὴν π. Κυριακὴν ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Πανεπιστημίου ἀνεγνώσθη ἡ κρίσις τῆς ἀγωνοδίκου ἐπιτροπείας τοῦ ποιητικοῦ Φιλαδελφείου διαγωνισμοῦ ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ αὐτῆς κ. Ἀγγέλου Βλάχου. Ἐκ τῶν ὑποβληθεισῶν 48 ποιημάτων καὶ συλλογῶν τοῦ μὲν βραβείου ἔτυχε τὸ λυρικὸν διήγημα τοῦ κ. Γ. Στρατήγη *Ἔρως καὶ Ψυχή*, τοῦ δὲ πρώτου ἐπαίνου ὁ *Τραγουδιστὴς τοῦ Χωριοῦ* τοῦ κ. Κ. Κρυστάλλη. Ἀποσφραγισθέντων τῶν δελτίων τὸ κοινὸν ἀνευφήμησε τοὺς ποιητάς, προσῆλθε δὲ ὁ κ. Στρατήγης καὶ ἔλαβε τὴν δάφνην καὶ τὸ χιλιόδραχμον γέρας, δεχθεὶς τὰ συγχαρητήρια τῶν παρισταμένων.

— Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Ἀργυρῶν Γάμων τοῦ Βασιλικοῦ ζεύγους τῆς Ἑλλάδος ἡ παρισινὴ «Illustration» ἐδημοσίευσεν ἐν καλλιτεχνικῷ συμπλέγματι τὰς εἰκόνας τῶν διαφόρων μελῶν τῆς Β. Οἰκογενείας, συνοδεύει δὲ ταύτας δι' ἄρθρου περὶ τῶν ἠθῶν καὶ τοῦ βίου τῆς Ἑλληνικῆς Αὐλῆς γραφὲν ὑπὸ τοῦ συντάκτου τοῦ *Ἄστεως* κ. Δ. Κακλαμάνου.

— Ὁ ἐν Βουδαπέστῃ φιλέλλην καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου κ. Ι. Β. Τέλφυς κατέβαλε ποσὸν 2,000 φιορινίων ὅπως ἐκ τῶν τόκων χορηγεῖται ὑποτροφία εἰς τὸν κατ' ἔτος ἀριστεύοντα ἀκροατὴν τῆς ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ Ἀνατολικῆς Ἐμπορικῆς Ἀκαδημίας εἰς τὸ μάθημα τῆς νεολληνικῆς γλώσσης.

— Παραίτιον πολλῶν καὶ σφοδρῶν συζητήσεων ἐγένετο τὸ κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίασιν τοῦ ἐν Λονδίνῳ Ἑλληνικοῦ Συλλόγου ἀνάγνωσμα τοῦ Γέβονς περὶ τοῦ *σιδήρου παρ' Ὁμήρῳ*. Κατὰ τὸν ἄγγλον καθηγητὴν ἡ γένεσις τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν συμπίπτει πρὸς τὸν σιδηροῦν λεγόμενον αἰῶνα διότι, ἄλλως, ἂν ὁ Ὅμηρος ἔζη κατὰ τὴν μυκηναίαν περίοδον, ὁ σίδηρος ἔπρεπε νὰ τῷ εἶνε γνωστός.

Digitized by Google

— Ὁ ἐν Ὀξωνίᾳ καθηγητὴς Οὐάρτων ἠγόρευσεν ἐν τῇ ἐν Λονδίνῳ Φιλολογικῇ Ἑταιρίᾳ περὶ τοῦ μορίου *μή*, πειραθεὶς νἀποδείξῃ ὅτι ἐν ἀρχῇ τὸ *μὴ* ἦτο παρ' Ἕλλησιν ἐρωτηματικὸν καὶ οὐχὶ ἀρνητικὸν ἢ ἀπαγορευτικὸν καὶ ὅτι πολλαὶ διὰ τοῦ *μὴ* ἐκφοραὶ αἵτινες νῦν ὑπολαμβάνονται ὡς βεβαιωτικαί, εἶνε καθαρῶς ἐρωτηματικαί.

— Ὁ κλεινὸς Βίρχωβ, ὁ νέος πρύτανις τοῦ ἐν Βερολίνῳ Πανεπιστημίου, ἐν τῷ εἰσιτηρίῳ αὐτοῦ λόγῳ ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς ὁσημέραι ἐπικρατούσης τάσεως πρὸς περιστολὴν τῆς διδασκαλίας τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς γλώσσης, εἰπὼν ὅτι σήμερον τὰς κλασικὰς σπουδὰς πρέπει νἀντικαταστήσῃ ἡ μελέτη τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν «θεμελίων αὐτοτελοῦς ἀναπτύξεως, ὧν αἱ μέθοδοι εἶνε τοσοῦτον προηγμέναι, ὥστε νὰ ἐπαρκῶσι πληρέστατα εἰς πᾶσαν ἐπιεικῆ καὶ σπουδαίαν ἀξίωσιν».

— Ἡ Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη τῶν Παρισίων πλησιάζει νὰ καταρτίσῃ πλήρη συλλογὴν τῶν χειρογράφων τῶν ἔργων τοῦ Βίκτωρος Οὐγγώ, τὰ ὁποῖα ἐδημοσιεύθησαν ζῶντος τοῦ ποιητοῦ. Ἤδη ἡ Βιβλιοθήκη κατέχει τὰ περισσότερα, ὥστε ὀλίγα ὑπολείπονται νἀγοράσῃ. Ἡ οἰκογένεια τοῦ ποιητοῦ κατέχει μόνον τὰ χειρόγραφα τῶν μετὰ θάνατον ἐκδοθέντων ἔργων του καὶ ἐκείνων ἅτινα μέλλουσι νὰ ἐκδοθῶσι.

— Ὁ ἀκαδημαϊκὸς Σουλλὺ Προυδὼμ ἀσθενεῖ βαρέως. Οἱ ἰατροὶ πρὸ πολλοῦ τῷ εἶχον ἀπαγορεύσει πᾶσαν διανοητικὴν ἐργασίαν, καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν ἀνάγνωσιν. Ὁ ποιητὴς εἶνε πεντήκοντα καὶ τριῶν μόλις ἐτῶν.

— Ἐκτὸς τοῦ Ῥενὰν καὶ τοῦ Μαρμιέ, καὶ τρίτου ἀκαδημαϊκοῦ ἠγγέλθη τελευταίως ὁ θάνατος, τοῦ ἱστορικοῦ Καμίλλου Ῥουσσέ. Αἱ ἐπὶ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως μελέται του εἰσήγαγον αὐτὸν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, ὅπου κατεῖχεν ἕδραν ἀπὸ τοῦ 1871 διαδεχθεὶς τὸν Prevost Paradol. Ὁ Κάμιλλος Ῥουσσὲ ἐγεννήθη τῷ 1821.

— Τὴν προσεχῆ Παρασκευὴν 29 τρ. ἄρχονται τἀναγνώσματα τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ, τοῦ κ. Θ. Βελλιανίτου ἀναγγείλαντος ὅτι θὰ ὁμιλήσῃ περὶ τῶν ἀθηναϊκῶν καφενείων ἐπὶ Ὄθωνος.

Ἐπιστημονικὰ

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γιέριχ, ἡ Γερμανία καὶ μετ' αὐτῆς σύμπας ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος θρηνεῖ τὴν ἀπώλειαν καὶ ἄλλου ἐξόχου τῆς νομικῆς ἐπιστήμης μύστου, τοῦ ῥωμαϊστοῦ Βινδσάϊτ, καθηγητοῦ τοῦ ἐν Λειψίᾳ πανεπιστημίου. Ὁ Βινδσάϊτ εἰργάσθη πρὸς σύνταξιν τοῦ ἀστικοῦ κώδικος τῆς Γερμανίας ἐπὶ δεκαετίαν ἐργασθεὶς ἐν τῇ ἐπὶ τούτῳ συσταθείσῃ ἐπιτροπῇ. Τὸ ἄριστον δὲ τῶν ἔργων του εἶνε τὸ περὶ Πανδεκτῶν, πολλάκις μέχρι τοῦδε ἀναδημοσιευθὲν καὶ θεωρούμενον τὸ καύχημα τῆς ἐν Γερμανίᾳ νομικῆς ἐπιστήμης. Ὁ Βινδσάϊτ ἀπέθανεν ἐν ἡλικίᾳ ἑβδομήκοντα καὶ πέντε ἐτῶν.

Καλλιτεχνικὰ

Τὴν ἑσπέραν τοῦ π. Σαββάτου ἡ ἐνταῦθα Φιλαρμονικὴ Ἑταιρία ἔδωκε λαμπρὰν ἑσπερίδα πρὸς τιμὴν τοῦ ἐθνικοῦ εὐεργέτου Ἀβέρωφ. Κατὰ ταύτην ὁ ὑπὸ τὸν Οὔγκερ χορὸς ἀνέμελψε διάφορα ᾄσματα, ἡ κυρία Ἀδριανὴ Σκόκου καὶ ἡ Δνὶς Κλεοπάτρα Δέφνερ ἀνέκρουσαν ἐπὶ τοῦ κλειδοκυμβάλου ἐκλεκτὰ τεμάχια καὶ ὁ κ. Γ. Στρατήγης ἀπήγγειλε τὰ *Αἰγυπτιακά* του.

Θεατρικὰ

Ἡ *Τύχη τῆς Μαρούλας*, καθ' ἃ γράφει ἡ *Ἀκρόπολις*, εἰσέπραξεν ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε παραστάσεων της 250,000 δραχμῶν ἐξ ὧν ὁ κ. Δ. Κορομηλᾶς, ὁ συγγραφεὺς τοῦ κωμειδυλλίου, ἔλαβεν 9,000 δραχμῶν.

ΠΑΙΓΝΙΑ

Θέατρον Φασουλήδων.

Εἰμπορεῖτε εὐκολώτατα καὶ εἰς ὀλίγας στιγμὰς νὰ κατασκευάσετε ἓν αὐτοσχέδιον θέατρον Φασουλήδων. Ἐπάνω εἰς τὴν τράπεζαν τοποθετεῖτε δύο καρέκλας, τὰς ὁποίας σκεπάζετε μὲ μίαν ὀθόνην, οὕτως ὥστε νὰ ἠμπορεῖτε νὰ κρυφθῆτε ἀπὸ πίσω καὶ νὰ κινῆτε τὰ πρόσωπα τοῦ θεάτρου χωρὶς νὰ σᾶς βλέπουν οἱ θεαταί. Οἱ Φασουλῆδες κατασκευάζονται ἁπλούστατα μὲ πορτοκάλια. Ἐπὶ τοῦ κιτρίνου φλοιοῦ κόπτετε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὸ στόμα, ἀλλ' ὄχι πολὺ βαθέως ὥστε νὰ φαίνεται τὸ λευκὸν μέρος τοῦ φλοιοῦ καὶ νὰ ἔχωμεν ἐξ αὐτοῦ τὸ λευκὸν τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τοὺς ὀδόντας. Ὅσον διὰ τὴν μύτην καὶ τὰ αὐτιά, κόπτομεν βαθύτερον τὸν φλοιὸν καὶ τὸν ἀνασύρομεν ὥστε νὰ προεξέχῃ, ὅπως φαίνεται εἰς τὴν εἰκόνα. Πρὸς τὸ μέρος ὅπου ὑπάρχει ὁ μίσχος ἀνοίγετε μίαν ὀπὴν καὶ βυθίζετε ἐντὸς τοῦ πορτοκαλίου τὸν δείκτην τῆς χειρός σας. Οὕτω δύνασθε νὰ κινῆτε ἐλευθέρως τὴν κεφαλήν. Ὡς χεῖρες θὰ σᾶς χρησιμεύσωσι κάλλιστα ὁ ἀντίχειρ καὶ ὁ μέσος δάκτυλος. Τὸν αὐτοσχέδιον αὐτὸν Φασουλῆν ἐνδύετε διὰ κοινοῦ μάκτρου τῆς τραπέζης διὰ τοῦ ὁποίου περικαλύπτετε ἀπὸ πρὶν τοὺς δακτύλους σας, ὁπλίζετε δὲ καὶ κοσμεῖτε κατ' ἀρέσκειαν. Εἰς τὴν προκειμένην εἰκόνα π. χ. παρίσταται εἷς ἀρχιπειρατὴς ὁ ὁποῖος ζητεῖ νἀρπάσῃ τὸ παιδίον ἀπὸ τὴν μητέρα του. Τὸ καπέλον του γίνεται ἀπὸ τὸν φλοιὸν ἡμίσεος πορτοκαλίου ἀνεστραμμένον, τὸν ὁποῖον καρφόνετε ἐπὶ τῆς κεφαλῆς δι' ἑνὸς πυρείου καὶ κοσμεῖτε δι' ἑνὸς πτεροῦ, ἐκ τοῦ θυσσάνου, μὲ τὸν ὁποῖον ξεσκονίζομεν. Τὸ παιδίον τὸ ὁποῖον φέρει ἐπὶ τῶν νώτων της ἡ γυνή, ἀποτελεῖται ἀπὸ ἕνα κονδυλοφόρον ἐμπεπηγμένον εἰς ἓν μικρὸν πορτοκάλιον, τὸ ὁποῖον χρησιμεύει ὡς κεφαλή, καὶ τυλιγμένον εἰς ἓν μεγάλον μανδύλιον, μὲ τὰς ἄκρας τοῦ ὁποίου προσδένετε τὸ ὅλον ἐπὶ τῆς μητρός. Μὴ λησμονήσετε τέλος νὰ περιβάλετε τὴν κεφαλὴν τῆς γυναικὸς διὰ τοῦ μάκτρου, διὰ νὰ φαίνεται κωμικωτέρα. Καὶ ἄρχεται ἡ παράστασις.

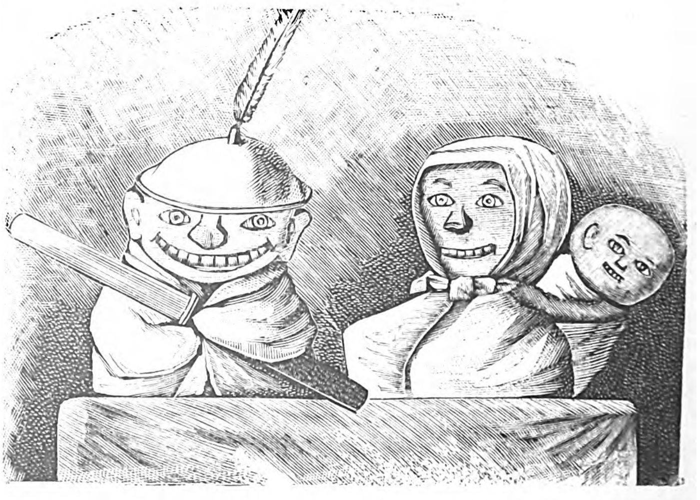

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—166

Digitized by Google

ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΟΣ ΠΟΙΗΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝ

ΚΡΙΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΑΝΟΔΙΚΩΝ

Ἀπαγγελθεῖσα ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Πανεπιστημίου ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ αὐτῆς κ. **Ἀγγ. Βλάχου**[1]

Τὰ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφήν : ***Ὁ τάφος τῆς Καρδιᾶς μου*** ποιήματα φαίνονται ἔργα νεανίου, ἔχοντος μὲν ποιητικὸν τὸ αἴσθημα, ἐνίοτε δὲ καὶ ἰδεῶν πρωτοτυπίαν, σπανίως ὅμως κατορθοῦντος νὰ παραγάγῃ δι' αὐτῶν ἄρτιόν τι καὶ καλλίμορφον, ἕνεκα τῆς γλωσσικῆς αὐτοῦ ἀκαταστασίας καὶ τοῦ ψηλαφητοῦ πολλάκις σκότους, ὅπερ καλύπτει τὴν ἑρμηνείαν τῶν νοημάτων του. Μικρὸν τούτου δεῖγμα ἔστω ἡ ἑπομένη στροφὴ τοῦ ***Πρὸς τὸν Ἔρωτα*** ποιήματός του :

Εἰς τὴν πατρίδα τῶν ψυχῶν, αἰώνια μας πατρίδα
πόσαις φοραὶς τὴν ὄψι σου ὁλόφωτη δὲν εἶδα
'ς τὸ δρόμο τὸ βασιλικό.

Πόσαις φοραὶς δὲν ἤρθαμε μὲ τὴν ξανθὴ τὴν κόρη
'ς τὸν Γαλαξία τῶν ψυχῶν, ποῦ στρέφουν δορυφόροι
'ς τὸν ἥλιο σου τὸν μαγικό.

Ἐνιαχοῦ, σπανιώτατα ὅμως, εἶνε ὁ ποιητὴς ἁπλούστερος, φυσικώτερος, καὶ γλωσσολογικῶς δημοτικώτερος· τότε δὲ καὶ τὸ αἴσθημά του καταφαίνεται ἀκραιφνέστερον, ὡς ἐν παραδείγματι εἰς τὰς ἑπομένας στροφὰς τοῦ ποιήματος «Ἡ προσευχή μου», ἀναμιμνήσκοντος ἀμυδρῶς τὸν Heine :

Ἂν εἶχαν τὰ τραγούδιά μου φτερά,
θὰ πέταγαν σιμά σου 'σὰν πουλιά,
νὰ σῶφερναν ὁλημερὶς χαρά,
καὶ θἄκαναν 'ς τὸ δῶμά σου φωλιά.

Ἂν εἶχαν τὰ τραγούδιά μου εὐωδιά,
'ς τὸν κῆπό σου θὰ φύτρωναν ἀνθοί,
νὰ πέφταν μέσ' 'ς τὴν ἄσπρη σου ποδιά,
νὰ στόλιζες τὴν κόμη τὴν ξανθή.

Τὰ ***Τραγούδια τῆς Φλογέρας μου*** φαίνοντ' ἐπίσης προϊόντα νεανικῆς ἀπειρίας, μαρτυροῦντα μὲν πού καὶ που ἐπιτυχεῖς ποιητικὰς διαθέσεις, ἀλλ' ἀφθονοῦντα ὅμως ἰδεῶν κοινῶν καὶ τετριμμένων. Ἡ φράσις αὐτῶν εἶνε χαλαρὰ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἀνακριβὴς ἐνίοτε, ἡ δὲ γλῶσσα, κατ' ἐπίφασιν μόνον δημοτική, ἀλλ' ἀτημέλητος, ἄχρους καὶ ἱκανῶς ἀκατάστατος. Ὁ ποιητὴς φαίνεται πολλαχοῦ ἐκ τῶν δημοτικῶν μᾶλλον ᾀσμάτων ἢ ἐξ ἑαυτοῦ ἐμπνεόμενος, ἐνίοτε δέ, ὡς π. χ. ἐν τῷ ποιήματι ***Ποῦ νὰ μείνω***, παρενείρει καὶ ὁλοκλήρους στίχους τῆς δημοτικῆς ἀνθολογίας, πλανώμενος ἴσως ὑπὸ τῆς μνήμης του ἢ καὶ ἑπόμενος εἰς τὸν ἀρτιφανῆ συρμόν, δι' οὗ ἀνήχθησαν εἰς ἔργα δραματικὰ οἱ ἐκ δημοτικῶν στίχων κέντρωνες. Τοιοῦτοι οἱ ἑπόμενοι στίχοι τῆς δημοτικῆς ἀνθολογίας :

Νὰ σκοτεινιάσουν τὰ στενά, νὰ πάψουν οἱ διαβάταις.
Νὰ πᾶν οἱ ξένοι σπίτι τους, οἱ ντόπιοι 'ς τὰ δικά τους,
Νὰ πάῃ κι' ὁ νηὸς ὁπ' ἀγαπᾷ 'ς τὴν ἀγαπητικιά του.

οὓς μεταβάλλει ἡ φλογέρα τοῦ ποιητοῦ, οὐχὶ βεβαίως ἐπὶ τὰ κρείττω, ὡς ἑξῆς :

Ποῦ μένουν ἔρμα τὰ στενά, ποῦ παίζουν οἱ διαβάταις,
'σὰν πῆγαν ξένοι σπίτι τους, κ' οἱ ντόπιοι 'ς τὰ δικά τους,
'σὰν πὰν οἱ νηοὶ 'κεῖ π' ἀγαποῦν 'ς τὴν ἀγαπητικιά τους.

Καὶ τὰ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν **Ζέφυρος** ποιήματα εἶνε προδήλως ἔργα νέου, ὅστις φαίνεται μὲν ζητῶν, ἀλλὰ δὲν εὗρεν εἰσέτι τὸν ποιητικόν του δρόμον. Τὰ νοήματά του εἶνε συγκεχυμένα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἄμορφα, ἡ δὲ γλῶσσά του, δημοτικὴ τὸ φαινόμενον, οὐδ' αὐτάρκης εἶνε οὐδ' ἀμιγὴς τῶν κακοζήλων σφυρηλατημάτων τῆς μιγάδος. Μαρτυρεῖ ὅμως πολλαχοῦ ὁ ποιητὴς ἀλήθειαν αἰσθήματος, καί τινα τῶν ποιημάτων του, οἷον ἡ ***Παρακίνησις***, τὰ ***Δύο δένδρα***, τὸ ***Λησμονημένο ἐρημοκκλῆσι***, ἡ ***Κόρη τῆς νυκτὸς*** καὶ τὸ πρῶτον τῶν ***Εἰδυλλίων*** του, δὲν εἶνε ἄμοιρα ποιητικοῦ κάλλους. Ἀναγινώσκομεν, εἰς δεῖγμα τῆς ἰδιοφυίας τοῦ ποιητοῦ, τὰς πρώτας στροφὰς τοῦ πρώτου ἐξ αὐτῶν :

Ἔλα, πᾶμε κόρη, κάτω 'ς τὸ γιαλό,
τόρα ποῦ τὸ κῦμα τρέχει σιγαλό.

Τὤθελε ἡ μαύρη μοῖρά μας νὰ ζήσωμ' ἐδῶ ξένοι,
μὰ τὸ μικρό μας τὸ χωριὸ νὰ μᾶς ἰδῇ προσμένει.
Ἐγὼ πονῶ γιὰ τὸ χωριό, κι' ἂς ἦμ' ἐδῶ κοντά σου.
Εινε μικρὸ μὰ τ' ἀγαπῶ. Μᾶς γέννησε, στοχάσου.

Ἔλα, πᾶμε κόρη, κάτω 'ς τὸ γιαλό,
τόρα ποῦ τὸ κῦμα τρέχει σιγαλό.

Θὰ θυμηθοῦμε τὰ παληά, τὰ παιδικά μας χρόνια,
ποῦ παίζαμε χαρούμενα μὲ λούλουδα καὶ χιόνια·
ποῦ ζαρωμένα 'ς τὴ γωνιά, λέγαμε παραμύθια,
ποῦ 'ς τὸ βουνό μας τρέχαμε μὲ φουσκωμένα στήθια.

---

1 Ἴδε σελ. 273

Digitized by Google

Ἔλα, πᾶμε κόρη, κάτω 'ς τὸ γιαλό,
τόρα ποῦ τὸ κῦμα τρέχει σιγαλό.

Τὰ δέντρα, ὁ μῦλος, τὰ πουλιά, ὅλα θὰ μᾶς γνωρίσουν,
κι' ὅλα πῶς τὰ περάσαμε 'ς τὰ ξένα θὰ ρωτήσουν.
Κ' ἐγὼ μαζῇ σου σ' ὅλα τους ἀπάντησι θὰ δώσω·
ἂν ἔχῃ κάλλη ἡ ξενητειά, σᾶς ἀγαποῦμε ὡς τόσο.

Ἔλα, πᾶμε κόρη, κάτω 'ς τὸ γιαλό,
τόρα ποῦ τὸ κῦμα τρέχει σιγαλό.

Πολὺ τῶν προηγουμένων κρείττονες εἶνε αἱ ἑπόμεναι τέσσαρες ποιητικαὶ συλλογαί : Τὸ *Μαντῆλι τῆς Νεράϊδας*, *Τραγούδια τοῦ Βουνοῦ*, *Αἰσθήματα καὶ Ἡρῷα.*

Τὸ *Μαντῆλι τῆς Νεράϊδας* εἶνε ἀνάπτυξις ἀφελοῦς δημοτικῆς παραδόσεως διὰ γλώσσης γνησίως δημοτικῆς. Βοσκός τις ποιμαίνων ἐπὶ τοῦ Παρνασσοῦ, κυκλοῦται αἴφνης ὑπὸ σμήνους γυναικῶν, αἵτινες περιχορεύουσαι καὶ φαιδρῶς γελῶσαι, γοητεύουσιν αὐτὸν διὰ τοῦ κάλλους καὶ τῆς ἀνειμένης των χάριτος. Ὁρμᾷ οὗτος πρὸς αὐτάς, ἀλλ' ἐκεῖναι ἀφανίζονται ὡς σκιά· ἦσαν Νεράϊδες. Τὴν ἐπομένην ἑσπέραν κρύπτεται ὁ ποιμήν, τὰς παραφυλάττει, καὶ ὅτε ἀνεφάνησαν κατορθοῖ ν' ἁρπάσῃ τὸ μανδήλιον μιᾶς ἐξ αὐτῶν, ἐκείνης ἥτις ἔσυρε τὸν χορόν. Ἂς παραχωρήσωμεν ἐνταῦθα τὸν λόγον εἰς τὸν ποιητήν :

Νεράϊδά μου, τῆς μίλησα, κοντά μου θἄρθῃς τόρα,
νἆ πᾶμε εἰς τὴ στάνη μου νὰ σὲ καλοφιλέψω.
Ἔχω τυρὶ ἀνάλατο, τυρὶ ἁλατισμένο,
καὶ σὰν τὸ κρῦο μάρμαρο γιαοῦρτι 'ς τὸ βεδοῦρι.
Ἔχω κρασὶ κατάμαυρο, σὰ ζάχαρι, σὰ μέλι,
ἔχω νερὸ μέσ' 'ς τὸ ἀσκὶ κρυότερο ἀπ' τὸν πάγο,
καὶ τὸ φρουσώ γκεσέμι μου θὰ σφάξω νὰ σοῦ ψήσω.
Θὰ σὲ φιλέψω 'ς ταῖς δροσιαῖς 'ς τὰ ἔλατα ἀπὸ κάτω
ν' ἀκοῦς τ' ἀηδόνια νὰ λαλοῦν, νὰ σὲ καλοτυχίζουν,
κι' αὐτὴ τὴν πετροπέρδικα τραγούδια νὰ σοῦ πλέκῃ,
ν' ἀκοῦς τοῦ Μάη τὴ χαρά, τῆς ἄνοιξις τὰ γέλοια,
κ' ἡ Λιάκουρα ἀπὸ κρυφὰ νὰ σὲ καλοκυττάζῃ.
Ἔλα, Νεράϊδα, κίνησε, 'ς τὴ στάνη μου νὰ πᾶμε·
θὰ στρώσω τὸ γιατάκι σου μὲ τρυφερὰ λατζούδια,
κι' ἀπ' ὅλα τἄνθη τοῦ Μαϊοῦ ἀπάνω θὰ σκορπίσω,
νὰ πέφτῃς νὰ ξαπλώνεσαι, γλυκὰ ν' ἀποκοιμᾶσαι·
καὶ τὸ βορρηᾶ τὸ δροσερὸ θὰ βάλω 'ς τὸ πλευρό σου
νὰ σοῦ δροσίζῃ τὴ ψυχὴ καὶ νὰ σὲ νανουρίζῃ,
κ' ἐγὼ μὲ τὴ φλογέρα μου θὰ παίζω, θὰ λαλάω,
νὰ χαίρεσαι μέσ' 'ς τὴ χαρὰ καὶ 'ς τὸ γλυκὸ τὸν ὕπνο,
νἄρχετ' ἡ νύχτα νὰ φιλῇ τ' ἀφράτα μάγουλά σου,
κ' ἡ χαραυγὴ ἡ ὥμορφη τὰ δυό σου μαῦρα μάτια.

. . . .

Ἔλα, Νεράϊδα! Κι' ἅπλωσα τὸ χέρι νὰ τὴν πιάσω.
Ψάχω, γυρεύω,... τίποτα τὸ χέρι μου δὲν πιάνει.
Θωρῶ τριγύρω, κ' ἔβλεπα 'σὰν ἴσκιος νὰ γυρίζῃ,
καὶ σἄνα νυχτοφάντασμα νὰ στέκῃ 'ς τὸ πλευρό μου.
Ἀνατριχίλα μ' ἔπιασε κ' ἐκόλλησα 'ς τὸν τόπο,
κ' ἡ χαραυγὴ μ' ἐπρόφτασε 'σὰ μαρμαροκολῶνα
καὶ μοὖφεξε καὶ θάρρεψα νὰ μπῶ 'ς τὸ μονοπάτι,
νὰ τρέξω γιὰ τὰ πρόβατα, 'ς τὴ στάνη μου νὰ πάγω.
Φεύγω, τὸ δρόμο ξάνοιγα, δὲν κύτταγα τριγύρω,
γιατ' ἕνας ἴσκιος 'ρχότανε κι' ἀνάσαινε κοντά μου·
στεκόμουνα, στεκότανε, καθόμουνα, καθῶταν.

Ἡ Νεράϊδα παρακολουθεῖ οὕτω τὸν ποιμένα, τὸν συνοδεύει ὡς σκιὰ εἰς τὸ ποιμνιοστάσιον, καὶ παραμένει ἐκεῖ ἀόρατος εὐτρεπίζουσα καὶ φιλοκαλοῦσα τὴν κατοικίαν του πρὸς μέγιστον ἐκείνου θαυμασμόν, ὅστις ἐπιστρέφων ἀπὸ τῆς βοσκῆς δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ τίς ἡ μαγικὴ χεὶρ ἡ διακονοῦσα αὐτὸν ἀπόντα. Μὴ ἆρα εἶνε, διαλογίζεται, ἡ ἀποθανοῦσα σύζυγός του, κ' ἔρχεται οὕτω πρὸς αὐτὸν παρήγορος τῆς ἐρημίας του ;

«Μὰ τάχα ἂν ἤτανε αὐτή, δὲν θἄπιανε τὰ ροῦχα
νὰ σιγυρίσῃ τοῦ παιδιοῦ, νά τα μορφοδιπλώσῃ ;
ἂν ἦταν τῆς γυναίκας μου ἡ ὤμορφη ψυχή της
θὰ μὲ ρωτοῦσε πῶς περνῶ, καὶ ποὖναι τὸ παιδί μας·
ἂν μεγαλώνῃ, ἂν ἦν' καλά, τὰ πρόβατ' ἂν γνωρίζῃ,
κι' ἂν τὰ μετράῃ 'ς τὸ φτερὸ χωρὶς νὰ χάνῃ λάθος.
Δὲν ἦταν τῆς γυναίκας μου, γιατὶ αὐτὴ ἂν ἦταν,
ἐγὼ θὰ τὴν ἀπείκαζα κι' ἀπὸ τὴ μυρωδιά της,
π' ἀκόμα τὴν ἀνάσα της 'ς τὸ στόμα μου τὴν ἔχω

Ὄχι, μαντεύει τέλος ὁ ποιμήν· δεν εἶνε τῆς γυναικός του τὸ φάσμα, ἀλλὰ Νεράϊδα, καὶ βλέπει πάλιν τὴν σκιάν της πλησίον του. Τὴν παρακαλεῖ, τὴν ἱκετεύει ν' ἀποκαλυφθῇ εἰς αὐτόν, ἀλλ' ἡ σκιὰ φωτοβολεῖ αἴφνης ὡς ἀστραπή, καὶ ὁ βοσκὸς καταπίπτει ἔκθαμβος καὶ καταφέρεται ἀναισθητῶν εἰς ὕπνον. Ὅτε δὲ τέλος ἀφυπνοῖ, βλέπει ὅτι δὲν ἔχει πλέον τὸ μαντῆλι·

Πάει τὸ μαντῆλι· τ' ἅρπαξε ἡ ἄπονη Νεράϊδα,
καὶ τόρ' ἀπάνω 'ς τὰ βουνὰ ποιὸς ξέρει ποῦ χορεύει.

Καὶ μένει ὁ ποιμὴν ἀπαρηγόρητος, μάτην καλῶν τὴν ἀποπτᾶσαν σκιάν, καὶ μάτην διαλογιζόμενος διὰ τίνος μαγικοῦ γοήτρου δύναται ν' ἀνακαλέσῃ τὴν φυγάδα.

Τοιαύτη ἡ διάπλασις τῆς δημοτικῆς παραδόσεως, εἰς ἣν ἠδύνατο ἴσως ὁ ποιητὴς νὰ δώσῃ ὁριστικώτερόν τι καὶ ποιητικώτερον τέλος.

Τὸ ποίημα τοῦτο ἔχει δύο ἰδίως προτερήματα, ὧν ἑκάτερον συμπληροῖ ἁρμονικῶς τὸ ἄλλο· τὴν ἐπιτυχῆ ἐκλογὴν τοῦ θέματος καὶ τὴν συμφώνως πρὸς αὐτὸ ἐπιτυχῆ ἐκλογὴν καὶ χρῆσιν τῆς γλώσσης. Ὁ ποιητὴς κατενόησεν ὀρθῶς, ὅτι τὸ ποιητικὸν αὐτοῦ θέμα, ἀφελὲς προϊὸν τῆς δημοτικῆς φαντασίας, μόνον διὰ τῆς καθαρᾶς δημοτικῆς γλώσσης ἠδύνατο νὰ διαπλασθῇ εἰς καλλιτέχνημα, καὶ ταύτην ἀληθῶς μετεχειρίσθη ἐν πάσῃ αὐτῆς τῇ ὀρεινῇ ἁπλότητι, πλὴν ὀλιγίστων ἀσυνήθων ἢ διαλεκτικῶν λέξεων, ἃς ἠδύνατο καὶ ὤφειλε ν' ἀποφύγῃ, ἀναλογιζόμενος ὅτι ἀπαραίτητον προσὸν παντὸς φιλολογικοῦ ἔργου καὶ μάλιστα ποιήματος εἶνε νὰ ἐννοῆται ὑπὸ τῶν ἀναγνωστῶν εἰς οὓς ἀποτείνεται, ἄνευ ἐπικουρίας γλωσσικῶν σχολίων καὶ ἐπεξηγηματικῶν σημειώσεων. Πλὴν ὅμως τούτου τοῦ μικροῦ καὶ εὐκόλως διορθουμένου πλημμελήματος, τὸ *Μαντῆλι τῆς Νεράϊδας* ἔχει δύο ἄλλα μεγάλα καὶ οὐσιώδη ἐλαττώματα. Πάσχει ἔνδειαν ποιητικῶν ἐννοιῶν καὶ πληθώραν λέξεως. Τὴν κατ' οὐσίαν ἰσχνὴν ἐκείνην δημοτικὴν παράδοσιν, ἥτις μόλις ἠδύνατο ν' ἀναπτυχθῇ ἐγκρατῶς εἰς ἑκατοντάστιχον Ἀπόλογον ἢ Ballade, ἐξέτεινεν ὁ ποιητὴς εἰς διήγησιν πεντακοσίων περίπου στίχων, ποῦ μὲν διατρίβων εἰς φυ-

Digitized by Google

σικὰς περιγραφάς, ποῦ δὲ μακρολογῶν ἄνευ ἀνάγκης καὶ μέχρι κόρου πολλάκις ταυτολογῶν, χωρὶς κἂν τὸν πλατυσμὸν τοῦτον νὰ στηρίζῃ ἁδρότης ἢ πρωτοτυπία νοημάτων. Ὁ ποιητὴς ἔχει διηγηματικὸν μᾶλλον ἢ λυρικὸν τὸ τάλαντον, εἶνε δὲ διὰ τοῦτο, ὡς οἱ πλεῖστοι τῶν διηγουμένων, ἀμέτρως φιλόμυθος.

Τὸν ποιητὴν τῶν *Τραγουδιῶν τοῦ Βουνοῦ* διακρίνει ἐπίσης, ὡς καὶ τὸν τοῦ *Μαντηλιοῦ τῆς Νεράϊδας*, ἀκραιφνὴς δημοτικὴ ἔμπνευσις, ἀφέλεια πολλαχοῦ, ἐνίοτε δὲ καὶ δύναμις περὶ τὴν ἔκφρασιν, γλῶσσα δὲ γνησίως δημοτική, μετὰ σπανιωτάτων που καὶ που παραφωνιῶν Τὰ θέματα τῶν ποιημάτων αὐτοῦ εἰσὶν εἰλημμένα ἐκ τοῦ δημοτικοῦ βίου, ἐν ἁρμονίᾳ δὲ πρὸς αὐτὰ διατελεῖ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ ὁ διάκοσμος τῶν ἐννοιῶν αὐτοῦ καὶ αἰσθημάτων. Ἀλλ' αἱ ἔννοιαι αὐτοῦ εἰσὶ δυστυχῶς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κοιναὶ καὶ τετριμμέναι, ὠχραὶ καὶ ἄσαρκοι, καλύπτουσι δὲ συνήθως τὴν ἰσχνότητα αὐτῶν διὰ τοῦ εὐχρου μανδύου τῆς δημοτικῆς γλώσσης, ἣν ὁ ποιητὴς χειρίζεται, ὡς ἐλέγομεν, μεθ' ἱκανῆς δεξιότητος. Εἰς δεῖγμα τῆς ἰδιοφυίας τοῦ ποιητοῦ ἀναγινώσκομεν τὸ ποίημά του «ἡ Κόρη τῆς Μάγισσας» :

Μιὰ αὐγοῦλ' ἀνέβηκα κ' ἐγὼ ψηλὰ 'ς τὰ κορφοβούνια
νὰ πάρω ἀγέρα ἀπὸ ἔλατα, νὰ πάρω λίγη ἀνάσα·
ν' ἀκούσω ἀηδονολάλημα, ν' ἀναστηθῇ ἡ καρδιά μου,
νὰ πιῶ ἀπ' τὴ βρύσι τοῦ βουνοῦ λίγο νερὸ καθάριο,
καὶ 'ς τοῦ πλατάνου τὴ βαθειὰ κουφάλα ν' ἀκουμπήσω,
νὰ κοιμηθῶ μὲ τὴ δροσιά, δίχως καμμιὰ ἄλλη ἔννοια.
Μὰ ἡ μοῖρά μου δὲν τὤθελε, καὶ μοὔστειλ' ἐκεῖ πάνω
μιὰ ἀφωρεσμένη μάγισσα, κακόγνωμη γυναῖκα,
ποὖχε τὰ φείδια 'ς τὴν καρδιά, 'ς τὰ χείλη τὸ φαρμάκι.
Καὶ 'σὰν ὁ δόλιος ἔσκυψα νὰ πιῶ νερὸ ἀπ' τὴ βρύσι,
βαρειὰ μὲ καταράσθηκε καὶ μοὖπε ἡ ὠργισμένη·
«Νὰ κρουσταλλώνῃ τὸ νερὸ 'ς τὰ χείλη σου ἀπάνω,
Νεράκι νὰ μὴ βρίσκεται τὴ δίψα σου νὰ σβύσῃ».
Καὶ τὸ νερὸ κρουστάλλωσε 'ς τὰ χείλη μου ἀπάνω,
Στέρεψ' ἡ βρύσι, στέγνωσαν τριγύρω τὰ ποτάμια.

Ἐπῆγα ὁ δόλιος κ' ἔγειρα 'ς τὸν πλάτανο ἀποκάτω,
νὰ κοιμηθῶ, κι' ὅσο μπορῶ τὴ δίψα νὰ ξεχάσω·
κ' ἡ ἀφωρεσμένη μάγισσα μὲ τὴν καρδιὰ τὴ μαύρη,
μπροστά μου πάλι βρέθηκε, μὲ καταράστη πάλι
μὲ τὴ βραχνή της τὴ φωνή, καὶ μοὖπε ἡ ὠργισμένη :
«Τὰ μάτια σου ὁλάνυχτα νὰ μένουν μέρα νύχτα,
καὶ ὕπνος ποτὲ νὰ μὴν ἐρθῇ γλυκὰ νὰ σοῦ τὰ κλείσῃ».

Μέραις καὶ νύχταις πέρασαν χωρὶς νὰ κλείσω μάτι,
Γύρισα χώραις καὶ χωριά, μερόνυχτα γυρνοῦσα.
Πέρασα κάμπους καὶ βουνά, καὶ λαγκαδιαὶς καὶ δάση,
πῆγα σὲ μέρη ἀπάτητα. Καὶ 'ς ἕνα μονοπάτι
ἀπάντησα τῆς μάγισσας τὴ νηὰ τὴ θυγατέρα.
Εἶχε τὰ μάτια γαλανὰ καὶ τὰ μαλλιά της μαῦρα,
τὸν οὐρανὸ 'ς τὰ μάτια της, τὴ νύχτα 'ς τὰ μαλλιά της,
εἶχε τὰ χείλη κόκκινα, κορμὶ κυπαρισσένιο,
εἶχε περπάτημα σειστὸ σειστό, καμαρωμένο,
εἶχε χαμόγελο γλυκὸ 'ς τὸ ζαχαρένιο στόμα,
καὶ μέσα 'ς τὰ χιονάτα της τὰ ζηλεμμένα στήθια,
εἶχε ψυχὴ πονετικιὰ καὶ πόνεσε καὶ μένα.
Ἀπὸ τῆς μάνας τὴν ὀργὴ μὲ γλύτωσε ἡ κόρη·
τὴ δίψα ἡ κόρη μὤσβυσε μ' ὁλόδροσα φιλιά της
καὶ μ' ἀποκοίμησε γλυκὰ γλυκά... 'ς τὴν ἀγκαλιά της.

Τὴν λυρικὴν συλλογὴν *Αἰσθήματα* ἀποτελοῦσιν ἑπτὰ ποιήματα, γεγραμμένα εἰς γλῶσσαν ἐπιμελῶς καθαρεύουσαν, εὔχρουν πολλαχοῦ, ἐνίοτε δὲ καὶ δυνάμεως μὴ στερουμένην. Ὁ ποιητὴς αὐτῶν φαίνεται — ἐξ ὅσων τοὐλάχιστον ὁ ἴδιος ὑπαινίσσεται ἐν τῷ ποιήματι αὐτοῦ *Ποιητικὸν φθινόπωρον* — ἀνὴρ ὡρίμου ἤδη ἡλικίας, πολλὰ φυσικῷ τῷ λόγῳ παθὼν ἐν τῇ βιωτικῇ πάλῃ, μεστὴν δὲ ἔχων τὴν καρδίαν αὐτοῦ χολῆς καὶ πικρίας. Ἡ ἀγανάκτησίς του ὅμως αὕτη, ἡ κατὰ πραγμάτων καὶ προσώπων, ἡ κατ' ἀνθρώπων καὶ μοίρας καὶ Θεοῦ πανταχοῦ σχεδὸν τῶν ποιημάτων του ἐκχειλίζουσα, δὲν καθαίρεται δυστυχῶς, οὐδὲ μεταρσιοῦται εἰς ποιητικὴν ὀργήν, τὴν μόνην δυναμένην νὰ θερμάνῃ καὶ συγκινήσῃ τὸν ἀναγνώστην. Μένει δὲ σχεδὸν πανταχοῦ ἀγανάκτησις κοινή, ἐκχεομένη εἰς λόγους βαρεῖς καὶ πολλάκις πεφυσημένους, καὶ ἄλλοτε εἰς βλασφημίας, αἵτινες κινοῦσι τὴν ἀποτροπίασιν ὁσάκις δὲν προκαλοῦσι τὸ μειδίαμα. Τοιοῦτον κατὰ τὸ πλεῖστον τὸ περιεχόμενον τοῦ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ τέκνου του *Ἐλεγείου*, ἐξ οὗ ἀντιγράφομεν τὰς ἑπομένας στροφάς :

Κάτω τὰ ἰκριώματα, αἱ λαιμητόμοι κάτω !
τί πράττει φρικωδέστερον ὁ στυγερὸς φονεὺς
ἐκείνου, ὅστις ἔπλασε τὸν κόσμον ἐν ἀφάτῳ
ἀγάπῃ, καὶ τοῦ σύμπαντος καλεῖται Βασιλεύς ;

Φεῦ ! εἶνε τῆς Θεότητος τῆς παναγάθου κλῆρος
τοιαῦτα κακουργήματα φρικτά, θεοστυγῆ·
ἐκείνη πρωταγωνιστεῖ, ἐκείνη εἶνε ἥρως
δραμάτων, ἐν οἷς σπάραγμα καὶ χλεύη ἡ στοργή.

Ἐκείνη μόνη δύναται νὰ σφάζῃ ὑμνουμένη
νὰ πνίγῃ, καὶ τὴν χεῖρά της συγχρόνως νὰ φιλοῦν·
κ' ἐνῷ τὸν νοῦν μ' ἐρείπια, σεισμούς, λοιμοὺς εὐφραίνει
ἀπείρου ἀγαθότητος πηγὴν νὰ τὴν καλοῦν.

Ἀλλαχοῦ, ὡς ἐν τῷ *Ποιητικῷ Φθινοπώρῳ*, πλέκει ὁ ποιητὴς τὸν ἴδιον ἑαυτοῦ ἔπαινον, ὠφελεῖται δὲ πάλιν ἐκ τῆς εὐκαιρίας ἵνα στιγματίσῃ πάντας καὶ πάντα, χωρὶς νὰ ἐξηγῇ ἄλλως τὸν λόγον τῆς ὀργίλης αὐτοῦ παραφορᾶς ἢ διὰ τῶν στίχων τούτων :

Πολλὰ ἐπάθομεν, πολλὰ πολλάκις ἀναξίως,
κ' ἐν μαρτυρίοις ἅπας μας διέρρευσεν ὁ βίος.

διὰ τοῦτο δέ, ἐξακολουθεῖ περαιτέρω,

λαλεῖ ἐν φρυαγμῷ καρδίας
μόν' ἡ ὀργὴ ραπίζουσα ἐκτρώματ' ἀναιδείας,
τὴν οἴησιν εἰς ὄλβιον ἀνυψουμένην θρόνον,
τὸ βορβορῶδες ἑρπετὸν τὴν κεφαλὴν ὑψόνον,
. . . .
τὰ τυφλωμένα ὄργανα μοιρῶν ἀλιτηρίων,
κ. τ. λ.

Ἀλλ' ἡ ὀργὴ αὕτη ἡ ἀλλόκοτος καὶ νοσηρὰ πραΰνεται περὶ τὸ τέλος τοῦ ποιήματος, τρέπεται εἰς βαθεῖαν, ἀκραιφνῶς ποιητικὴν μελαγχολίαν καὶ παράγει τοὺς ἑπομένους καλοὺς στίχους :

Ἡ ἄνοιξις δὲν μᾶς ἀρκεῖ, μᾶς ἀνιᾷ τὸ θέρος·
καὶ ὅταν τὸ φθινόπωρον διὰ θολοῦ αἰθέρος
ἀγγέλλῃ τὴν προσέγγισιν τοῦ παγεροῦ χειμῶνος,
τὸ φροῦδον τότε βλέπομεν τοῦ ζωϊκοῦ ἀγῶνος.

Digitized by Google

Ποῦ νὰ στραφῶμεν ; ὄπισθεν ἐκλείσθη ἡ πορεία·
ἐμπρὸς βαθεῖα ἄβυσσος. 'Εκεῖ ἐν ἀπορίᾳ
ζητοῦμεν νὰ κρατήσωμεν τὸ ὀλισθαῖνον βῆμα,
ἐνῷ ὑπὸ τοὺς πόδας μας βοᾷ τὸ μέλαν κῦμα.

Τότ' ἐκ νεφῶν ὁμιχλωδῶν τὸ παρελθὸν προβάλλει
μὲ τὰ χρυσᾶ του ὄνειρα, τοὺς πόθους, τὰς ἐκστάσεις...
ἄσαρκον φάσμα φεῦ ! ζωῆς ἐν θρήνοις διαβάσης,
καὶ ᾆσμα ἀπογνώσεως καὶ εἰρωνείας ψάλλει!

Εἰς τὸ ψυχρὸν φθινόπωρον βαδίζοντες τοῦ βίου,
ἀπόμαχοι προσδοκιῶν μεγάλων καὶ ὀνείρων,
τὸ ᾆσμ' αὐτὸ ἀκούομεν τὸ λυπηρὸν καὶ εἶρον,
καὶ βλέπομεν τὴν μέλαιναν σημαίαν τοῦ πορθμείου.

Κρείττονες τῶν ἀνωτέρω, ἁγνότεραι ποιητικῶς οὐδὲ δυνάμεως στερούμεναι, εἶνε αἱ ἑπόμεναι στροφαὶ τοῦ ***Εἰς τὴν ἐπάνοδον τοῦ Βασιλέως*** ποιήματος, γραφέντος ἐν ἔτει 1880, ὅτε ἡ ἐκκρεμότης τοῦ ὁροθετικοῦ ἡμῶν ζητήματος ἐφλέγμαινε καὶ συνετάρασσε πᾶσαν ἑλληνικὴν καρδίαν[1].

'Ο ποιητὴς τῶν ***Αἰσθημάτων*** γράφει κομψῶς καὶ σχεδὸν ἀψόγως τὴν καθαρεύουσαν γλῶσσαν, ἔχει σαφῆ τὴν ἑρμηνείαν, εὔχρουν πολλαχοῦ καὶ εὔτονον τὴν φράσιν, ἡ δὲ στιχουργία του μαρτυρεῖ κάλαμον ἀπὸ μακροῦ ἠσκημένον· ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρετὰς ταύτας τῆς μορφῆς δὲν εἶνε δυστυχῶς ἀνάλογοι αἱ ἀρεταὶ τῆς οὐσίας, ἥτις ἰσχνὴ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ χαλαρά, ἐκπίπτει ἐνίοτε εἰς ἐφημεριδογραφικὴν πεζολογίαν ἢ ὀγκοῦται τοὐναντίον εἰς κόμπον ῥητορικόν.

Τὰ ***'Ηρῷα*** ἀποτελοῦνται ἐκ μικροῦ στιχηροῦ προλόγου καὶ τριῶν ποιημάτων ἀναφερομένων εἰς τρεῖς ἀγνώστους ναυτικοὺς ἥρωας — ὡς ἀποκαλεῖ αὐτοὺς ὁ ποιητής, — Νικόλαον Κατραμάδον, Ματρόζον καὶ Κοσμᾶν Μπαρμπάτσην. Τὸ πρῶτον αὐτῶν, τὸ μεῖζον τὴν ἔκτασιν ἀλλὰ καὶ ἀσθενέστερον ποιητικῶς, ἀφηγεῖται μυθιστορικῶς πειρατικὴν ἔφοδον τοῦ Κατραμάδου κατὰ φρεγάδος, τὴν καταστροφὴν αὐτῆς, τὴν αἰχμαλώτισιν ὀθωμανίδος καὶ τὸν πρὸς αὐτὴν αἰφνίδιον ἔρωτα τοῦ ἥρωος, τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ εἰς Σπέτσας καὶ τὸν ὑπὸ τῆς μητρός του φόνον τῆς ἀλλοπίστου ἐρωμένης. Ταῦτα δὲ πάντα, τὰ λίαν ἀπίθανα, ἥκιστα δὲ ἡρωϊκά, διὰ λεπτολόγου περιγραφικῆς περιττολογίας, ἣν διακρίνει μὲν ὄγκος φράσεως καὶ πάταγος λέξεων πολύς, ἀλλ' ἀσθένεια ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀτοπία νοημάτων. Οὕτως, ἐν παραδείγματι, ἐξηγῶν ὁ ποιητὴς τὴν αἰφνίδιον εἰσβολὴν τοῦ ἔρωτος εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Κατραμάδου, λέγει :

Κ' εἰς τὰ στήθια τοῦ Καπτάνου
ἄνθισ' ὁ ἔρωτας μὲ μιᾶς,
καθὼς εἰς τὸ βράχο πάνου
τὸ φυτὸ τῆς κυκλαμιᾶς·

ἐνῷ γνωστὸν ἔπρεπε νὰ εἶνε εἰς τὸν ποιητήν, ὅτι ἡ κυκλαμιὰ δὲν θάλλει αἴφνης καὶ ἀπροσδόκητος ἐπὶ τῶν βράχων, ἀλλὰ προσδοκωμένη τοὐναντίον καὶ ἀκριβῶς ἐκεῖ ὅπου ἀπέμειναν οἱ βολβοὶ τῶν ῥιζῶν της ἀπὸ τῆς προηγουμένης ἀνθήσεως.

Κρεῖττον σχετικῶς εἶνε τὸ τρίτον τῶν ποιημάτων τούτων, τὸ εἰς τὸν Μπαρμπάτσην ἀναφερόμενον, ὅπου ἡ ὑπὸ τοῦ γέροντος ναύτου ἀφήγησις παλαιοῦ του ἀνδραγαθήματος καὶ δύναμιν ἔχει καὶ περιγραφικὴν γοργότητα· ἔτι δὲ καλλίτερον τὸ δεύτερον, οὗτινος ἥρως εἶνε ὁ Ματρόζος[1].

'Ο ποιητὴς τῶν ***'Ηρῴων***, ὡς ἐκ τῶν στίχων ἰδίως τούτων καταφαίνεται, καὶ αἴσθημα ἔχει καὶ φαντασίαν καὶ δύναμιν λόγου πολλαχοῦ. 'Αλλὰ τὴν φαντασίαν αὐτοῦ δὲν χαλιναγωγεῖ δυστυχῶς πάντοτε ἡ κρίσις οὔτε ἡ καλαισθησία· ταύτης δὲ ἰδίως τὴν ἔλλειψιν ἔτι συχνότερον ἐλέγχει ἡ ἐξωτερικὴ τῶν ποιημάτων του μορφή. Διότι καὶ ἡ φράσις αὐτῶν εἶνε μακρολόγος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἀνειμένη ἐνίοτε μέχρι πεζολογίας, καὶ ἡ γλῶσσά του, δημοτικὴ κατὰ βάθος, δὲν ἀπαξιοῖ ἐν τούτοις οὐ μόνον νὰ δανείζηται παρὰ τῆς καθαρευούσης, ἀλλὰ καὶ νὰ μεταβάλλῃ ἐνίοτε εἰς ῥάκη τὰ δάνεια. 'Ο γράφων ἐν δημοτικῇ γλώσσῃ: «'ς τὴ φωτεινὴ τοῦ πνεύματος ἐκείνη ἐποχή», καὶ «'ς τὴν πόλι τὴν θεόχτιστη τῆς πάναγνης παλλάδος», καὶ «μὲ μάτι ἀετήσιο», καὶ «τὸ πνεῦμα τῶν τυφώνων» καὶ ὅσα ἄλλα ὅμοια, δύναται μὲν ἴσως — τίς οἶδε — νὰ φρονῇ ἐνδομύχως, ὅτι συντελεῖ οὕτω καὶ αὐτὸς εἰς δημιουργίαν τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης, ἣν μέλλει ποτὲ νὰ λαλήσῃ καὶ νὰ γράψῃ ὁ περιούσιος λαὸς τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ δὲν μαρτυρεῖ βεβαίως καλαισθησίαν ἀκραιφνῆ, ὁποίαν δικαιοῦταί τις ν' ἀπαιτῇ παρὰ ποιητοῦ μὴ στερουμένου ποιητικοῦ ταλάντου καὶ δυναμένου, δι' αὐστηροτέρας ἑαυτοῦ παιδαγωγήσεως, νὰ παραγάγῃ γενναιότερα ἔργα.

Μεταβαίνομεν νῦν εἰς τὰ δύο κάλλιστα ποιήματα τοῦ ἐφετεινοῦ ἀγῶνος, τὰ φέροντα τὰς ἐπιγραφὰς ὁ ***Τραγουδιστὴς τοῦ χωριοῦ*** καὶ ***Ἔρως καὶ Ψυχή***.

[Ἕπεται συνέχεια]

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

'Εδημοσιεύθη τὸ πρόγραμμα τῶν δημοσίων ἀναγνωσμάτων τοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ καὶ ἤρξαντο ταῦτα ἀπὸ τῆς παρελθούσης Παρασκευῆς. Ἡ κομψὴ ἠλεκτροφώτιστος αἴθουσα ἤνοιξε καὶ πάλιν τὰς εὐρείας της θύρας εἰς τὸ ἀθηναϊκὸν κοινὸν τὸ μᾶλλον ἀνεπτυγμένον, τὸ ὁποῖον συνείθισε νὰ συρρέῃ, ἐνίοτε μετὰ σπουδῆς ἐκτάκτου, εἰς τὰ ἑσπερινὰ ταῦτα ἀκροάματα. Καὶ φέτος ὅπως καὶ κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη, πλήρη παρνασσικῶν ἀναμνήσεων, τὸ βῆμα τοῦ Συλλόγου θὰ καταλάβωσι διαδοχικῶς οἱ ἐπιφανέστεροι τῶν συγχρόνων λογίων, — ὅσοι τοὐλάχιστον ἔχουσι τὴν τιμὴν νὰ εἶνε μέλη τοῦ Παρνασσοῦ καὶ τὴν φροντίδα νὰ ἐκπληρῶσιν ὅ,τι παρ' αὐτῶν ἀξιοῖ τὸ σωματεῖον, —

[1] Παραλείπονται οἱ ἀναγνωσθέντες ὑπὸ τοῦ κ. Εἰσηγητοῦ στίχοι τοῦ ποιήματος.

Digitized by Google

τὰ δὲ ποικίλα θέματα τῶν διατριβῶν, ἐξ ὧν βρίθει τὸ ἀληθῶς πλουσιώτατον πρόγραμμα, ποικίλας ἐπαγγέλλονται πνευματικὰς ἀπολαύσεις εἰς τοὺς τακτικοὺς καὶ ἐκτάκτους θαμῶνας. Ποιηταί, λόγιοι, ἐπιστήμονες, καθηγηταί, κριτικοὶ θ᾽ἀπαγγείλωσι ποιήματα, θὰ πραγματευθῶσι ζητήματα φιλολογικὰ καὶ κοινωνικά, θ᾽ἀναπτύξωσι θέματα ἐπιστημονικά, τερπνῶς ἐκλελαϊκευμένα. Αἱ κυρίαι, οἱ ὠχρόλευκοι καὶ αἰσθηματικοὶ νεανίαι, οἱ ἀξιωματικοί, οἱ φιλόμουσοι ρασοφόροι, οἱ σοβαροί, δύστροποι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐπικριταί, ὅλοι ὅσοι ἀπαρτίζουσι τὰ συνήθη ἀκροατήρια, θὰ εὕρωσιν ἕκαστος τὴν ἀνάλογον εἰς αὐτὸν τροφήν. Ὁ Παλαμᾶς, ὁ σκοτεινὸς αὐτὸς καὶ ἁρμονικώτατος ὑποφήτης, τ᾽ἀναγνώσματα τοῦ ὁποίου ἐν τούτοις ὑπερέβησαν κατὰ τὴν συρροὴν τὰ τοῦ Παράσχου, ἔχοντος μέχρι τοῦδε τὸ μονοπώλιον τῶν πυκνοτάτων ἀκροατηρίων, — ὁ πάντοτε τρυφερὸς Πολέμης, ἡ ἄτονος τοῦ ὁποίου ἀπαγγελία ἑλκύει τὰς περισσοτέρας κυρίας καὶ ὁ νεαρώτατος Μάνος, ὁ κομψὸς καὶ γλυκύς, θὰ τέρψωσι μὲ τοὺς στίχους των, ἄλλος δι᾽ ἄλλων, ὅλους τοὺς αἰσθανομένους τὸ καλὸν καὶ ἀρεσκομένους ν᾽ἀφιερῶσιν ὀλίγας ὥρας ἐκ τοῦ πεζοῦ καθημερινοῦ βίου πρὸς ἰδανικωτέρας ἐνασχολήσεις. Οἱ ἀγαπῶντες ἐκ τῶν κλάδων τῆς γνώσεως τὰ σοβαρώτερα καὶ πραγματικώτερα, θ᾽ἀκούσωσι τὸν Μητσόπουλον, τὸν Λάμπρον, τὸν Πολίτην, τὸν Ἀργυρόπουλον, τὸν Ἀποστολίδην, τὸν Κοκκίδην, κατὰ τὰς διαλέξεις, τὰς ὁποίας, ὅπως καὶ πέρυσι, θὰ συνοδεύωσι πειράματα καὶ προβολαὶ φωτεινῶν εἰκόνων, θὰ γίνωνται δ᾽ ἐπὶ μικρῷ τιμήματι εἰσόδου πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἀσφυκτικῆς συρροῆς, τὴν ὁποίαν θὰ ἐπροκάλουν ἐὰν ἐγίνοντο δωρεάν. Πόσον εὔκολα ἀλήθεια—αὐτὸ ἐν παρενθέσει—εἰμπορεῖ νὰ ὑπολογισθῇ καὶ νὰ διατιμηθῇ ὁ ἐπιστημονικὸς ζῆλος ἐν Ἑλλάδι! Ἡ πεῖρα ἀπέδειξεν ὅτι δωρεὰν θὰ ἔχῃς κατακλυσμὸν φιλομούσων καὶ περιέργων, ἀπὸ τῶν ὁποίων εἰμπορεῖς νὰ σωθῇς μὲ εἰκοσάλεπτον μόνον δικαίωμα εἰσόδου . . . Ἀλλ᾽ ἐπὶ τὸ προκείμενον. Οἱ ἔχοντες διάθεσιν νὰ γελάσωσι θὰ τρέξωσιν εἰς τὸ ἀνάγνωσμα τοῦ Ἀννίνου· οἱ ἀναγινώσκοντες τὸν Βέβελ ἢ τὴν Ἐ φ η μ ε ρ ί δ α τ ῶ ν Κ υ ρ ι ῶ ν καὶ ὄντες ὑπὲρ τῆς χειραφεσίας τῆς γυναικός, θὰ τρέξωσιν εἰς τῆς κυρίας Κεχαγιᾶ, — ἀλλοίμονον δὲ ἂν ὅλοι οἱ ἐν Ἀθήναις ἐφημεριδογράφοι καὶ ἐφημεριδόφιλοι συνέρρεον εἰς τὸ σχετικὸν ἀνάγνωσμα τοῦ Κακλαμάνου! Ἀλλ᾽ οἱ ἀντὶ τούτων ὅλων προτιμῶντες ν᾽ἀνυψωθῶσι πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ν᾽ἀκούσωσι λόγους ψυχωφελεῖς θὰ περιμείνωσι βεβαίως κατὰ τὰς Τεσσαρακοστὰς τὰς θρησκευτικὰς ὁμιλίας τοῦ Διομήδους Κυριακοῦ καὶ τοῦ Μοσχάκη, τὰς τόσον ἐπιτυχῶς ἀπὸ πέρυσι ἐγκαινισθείσας, τὰ ἐντρυφήματα τῶν εὐσεβῶν κυριῶν, αἱ ὁποῖαι ὠνόμασαν ἑαυτὰς Θυγατέρας τοῦ Ἐπουρανίου Βασιλέως.

Ἀληθινὰ πόσον ὡραῖαι προμηνύονται αἱ ἑσπερίδες καὶ αἱ ἡμερίδες τοῦ Π α ρ ν α σ σ ο ῦ ! Ἂν μάλιστα εἰς τὰ τόσα φιλολογικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ προστεθῇ καὶ ὀλίγη μουσικὴ διὰ τῶν ἑβδομαδιαίων ἐκείνων διδράχμων συναυλιῶν, τῶν ἐπιμελημένων καὶ προσιτῶν, τὰς ὁποίας ἐγὼ τοὐλάχιστον θεωρῶ τὸ τερπνότερον καὶ ὠφελιμώτερον ἐξ ὅσων ἔκαμε ποτὲ ὁ Π α ρ ν α σ σ ό ς, ἰδοὺ ἀληθῶς ἐν πρόγραμμα σοφὸν καὶ πλῆρες! Τὸ ἀθηναϊκὸν κοινὸν δὲν ἔχει ἢ ἐκφράσεις θερμῆς εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸ λαμπρὸν Σωματεῖον, τὸ ὁποῖον ἀνέλαβε νὰ τέρπῃ τόσῳ φιλοτίμως καὶ ἐπωφελῶς τὰς μακρὰς καὶ ἀνιαρὰς τοῦ χειμῶνός του ὥρας, μὲ πνευματικὰς ἀπολαύσεις, δωρεὰν παρεχομένας καὶ ἀσυγκρίτως ἀνωτέρας τῶν ἐκμυζωσῶν ἀσπλάγχνως καὶ αἰσχροκερδῶς τὸ ἰσχνὸν αὐτοῦ βαλάντιον. Εἰς τοῦτο τοὐλάχιστον δὲν θ᾽ἀπαντήσωσι μετ᾽ ἀγερωχίας οἱ καταρτίζοντες ἀποπείρας τινὰς θιάσων καὶ διὰ τὰς ἀποπείρας τῶν παραστάσεών των ζητοῦντες ἀπὸ τοὺς ἀθηναίους μὲ τὴν σημερινὴν οἰκονομικὴν κρίσιν διὰ τὰ καθίσματα τῆς πλατείας δραχμὰς πέντε καὶ πεντήκοντα (ἀρ. 5,50).

*

Ἀλλ᾽ ἂς ἐμμείνωμεν ἐπ᾽ ὀλίγον εἰς αὐτὰ καθ᾽ ἑαυτὰ τὰ δημόσια ἀναγνώσματα. Τὸ μετάλλιον ἔχει καὶ τὴν ἀντίθετον αὐτοῦ ὄψιν, τὴν σκοτεινήν, αὐτὴ δὲ εἶνε δυστυχῶς ἐκείνη ἡ ὁποία ὑποπίπτει κοινότερον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Τὰ δημόσια ἀναγνώσματα δὲν γεννῶσι μόνον τέρψιν ἀλλὰ καὶ πλῆξιν, ἐν τῷ συνόλῳ δὲ ἡ δευτέρα ὑπερβαίνει τὴν πρώτην. Ἂν παρατηρήσωμεν γενικῶς, θὰ ἴδωμεν ὅτι οἱ καλοὶ εἶνε ἐξαιρέσεις οἱ δὲ μέτριοι κανών. Αὐτοὶ ὡςεπιτοπλεῖστον ἐκπορθοῦσι τὸ βῆμα τοῦ Π α ρ ν α σ σ ο ῦ καὶ αὐτῶν τὰς ἀνιαρότητας τρέχουσι ν᾽ἀκούσωσιν οἱ πολλοί. Ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι, ἔχοντες ἀξιώσεις λογίων, οἱ ὁποῖοι δὲν κάμνουν παρὰ ἓν ἀνάγνωσμα κατ᾽ ἔτος καὶ μίαν διατριβὴν διὰ τὸ Ἡμερολόγιον τοῦ Ἀσωπίου, τούτου δ᾽ ἐκλιπόντος, διὰ τὸ τοῦ Σκόκου. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ γίνονται κατὰ προτίμησιν μέλη τῶν φιλολογικῶν Συλλόγων, εἰς πολλοὺς τῶν ὁποίων πρωταγωνιστοῦσι πολλάκις ὡς μέλη τοῦ Προεδρείου καὶ τῶν διαφόρων Ἐπιτροπῶν, ἐξ αὐτῶν δ᾽ ἀποτελεῖται καὶ ἡ μεγάλη πλειονότης τῶν μελῶν τοῦ Π α ρ ν α σ σ ο ῦ. Γράφουσι τὴν διατριβήν των, ἐπὶ τοῦ μᾶλλον τετριμμένου, ξηροῦ καὶ ἀνιαροῦ θέματος, τὸ ὁποῖον ἔχουσι μ ε λ ε τ ή σ ε ι, ἀγγέλλουσι τὸ σπουδαῖον γεγονὸς διὰ τῶν ἐφημερίδων, ἐκπέμπουσιν ἑκατοστύας προσκλητηρίων καθ᾽ ὅλας τὰς διευθύνσεις καὶ ἐν μέσῳ «πυκνοῦ καὶ ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου» ὡς γράφουσι τὴν ἄλλην ἡμέραν αἱ ἐφημερίδες, ἀνέρχονται τὸ βῆμα καὶ ἀρχίζουσι τὴν ἀπαγγελίαν ἢ μᾶλλον τὴν ἀνάγνωσιν. Μετὰ δέκα λεπτὰ τῆς ὥρας, ἐκτὸς ἴσως τῶν στενῶν συγγενῶν τοῦ ῥήτορος, κανεὶς ἄλλος ἐκ τῶν ἀκροατῶν δὲν ἀντέχει εἰς τὴν μονότονον καὶ πληκτικὴν ἐκείνην ἀνάγνωσιν τόπων κοινῶν καὶ φράσεων ἄνευ ἐννοίας. Ὁ Ὕπνος, ὁ ὁποῖος τοιαύτας ζητεῖ περιστάσεις διὰ νὰ ἐπέρχεται πρόωρος, πιέζει τὰ βλέφαρά των. Ὅσοι εὑρίσκονται πλησίον τῶν παραθύρων, κρύπτονται ὑπὸ τὰ παραπετάσματα καὶ κοιμῶνται μακάριον, ἐν ᾧ τρέπονται εἰς φυγὴν ἄλλοι εὐτυχέστεροι, εὑρισκόμενοι πλησίον τῆς θύρας. Οἱ λοιποὶ οἱ ἐν τῷ μέσῳ περισσότερον ἐκτεθειμένοι, εἶνε ἠναγκασμένοι νὰ ὑφίστανται τὸ μαρτύριον μὲ ἀνοικτοὺς ὀφθαλμούς· ὅλων δὲ περισσότερον ἀξιοθρήνητοι, διὰ τὸ ὑψηλὸν καὶ πανόπτον τῆς θέσεώς των, μοὶ φαίνονται ὁ Πρόεδρος καὶ οἱ κ. κ. γραμματεῖς. Ἐκ τῆς ναρκώδους ταύτης καταστάσεως ἐξεγείρει τὴν αἴθουσαν τὸ τέλος. Μολονότι σοφώτατα ὁ χρόνος τῶν ἀναγνωσμάτων ὡρίσθη σχετικῶς σύντομος, εἶνε ἀνέκφραστος ἡ εὐχαρίστησις μεθ᾽ ἧς ἀναπολεῖται ὑπὸ πάντων τὸ τοῦ ἀρ-

Digitized by Google

χαίου φιλοσόφου «γῆν ὁρῶ», ἀμ.' ὡς ὁ ῥήτωρ ὑψώσῃ τὴν φωνήν του τονίζων τὸν ἐπίλογον. Τὰς τελευταίας του λέξεις καλύπτουσι χειροκροτήματα παταγώδη ἀνακουφίσεως καὶ χαρᾶς. Ὁ ῥήτωρ κατέρχεται θριαμβεύων καὶ ἀφ' οὗ δεχθῇ τὰ θερμὰ συγχαρητήρια τῶν παρισταμένων — τῶν ὁποίων δὲν φείδονται αὐτοὶ ὁμολογουμένως εἰς τὴν ψυχολογικὴν θέσιν εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκονται — πηγαίνει νὰ παραδώσῃ τὸ χειρόγραφόν του εἰς τὸ ἀτυχὲς περιοδικὸν τοῦ Συλλόγου, τὸ ὁποῖον εἶνε ὑποχρεωμένον νὰ δημοσιεύσῃ ὅλα αὐτὰ τὰ καταπλάσματα, ταναγνωσθέντα «ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ Συλλόγου τὴν ἑσπέραν τῆς....»

Τοιαῦτα εἶνε ὡςεπιτοπλεῖστον παρ' ἡμῖν τὰ δημόσια ἀναγνώσματα, ὄχι μόνον τοῦ Παρνασσοῦ, ἀλλά, κατὰ μείζονα λόγον ἴσως, ὅλων τῶν ἄλλων δευτερευόντων καὶ τριτευόντων Συλλόγων. Οἱ σαχλοὶ καὶ ἀνούσιοι τίτλοι τῶν ἀναγνωσμάτων φέρονται καθημερινῶς εἰς τὰς ἐφημερίδας, μετ' ἄλλων ὁμοῦ ἀναγραφομένων ἐγκλημάτων, καὶ παρ' αὐτοὺς τὰ ὀνόματα τῶν αὐτουργῶν, ἀγνώστων καὶ οὐδεμίαν παρεχόντων ἐγγύησιν ὅτι εἶνε δίκαιαι αἱ ἀξιώσεις, τὰς ὁποίας φαίνονται ἔχοντες. Νὰ προσκαλῇς κόσμον εἰς δημοσίαν αἴθουσαν διὰ νὰ σ' ἀκούσῃ, αἴ διάβολε! δὲν εἶνε μικρὸν τὸ θράσος· καὶ νὰ μὴν ἠξεύρῃς οὔτε τί θὰ εἴπῃς, οὔτε πῶς θά το εἴπῃς, δὲν εἶνε πάλιν μικρὰ ἡ ἄγνοια ἡ στοιχειώδης καὶ ἡ ἀσυνειδησία! Ἂν δὲν εἶσαι τοὐλάχιστον Παπαρρηγόπουλος, μὲ ποῖον δικαίωμα τολμᾷς νἀναγνώσῃς ἱστορικὴν πραγματείαν, τὴν ὁποίαν ἐδύνασο, ἂν ἤθελες, νὰ δημοσιεύσῃς εἰς μίαν ἐφημερίδα· ἂν δὲν εἶσαι Ῥοΐδης, πῶς λοιπὸν πραγματεύεσαι ζητήματα αἰσθητικά, ἢ ἂν δὲν εἶσαι Παλαμᾶς, πῶς τολμᾷς νἀπαγγείλῃς στίχους. Ἐπὶ τέλους καὶ τίποτε ἐξ αὐτῶν ἂν δὲν εἶσαι, ἂν τοὐλάχιστον δὲν ἔχῃς τὴν ἀπαγγελίαν ἑνὸς Σκυλίτση ἢ ἑνὸς Ἀγγέλου Βλάχου, πῶς παρουσιάζεσαι ἀπρόσκλητος νἀπαγγείλῃς ὅ,τι δήποτε σοῦ κατέβη νὰ γράψῃς; — Ὅλ' αὐτὰ εἶν' ἐρωτήματα εἰς τὰ ὁποῖα ἐγὼ δυσκολεύομαι πολὺ νἀπαντήσω καὶ ἀπορῶ μεγάλως μ' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι τὰ λύουν μὲ τόσην εὐκολίαν. Ὑπὸ τοιούτων ὅμως καταλαμβάνονται ὡςεπιτοπλεῖστον κατ' ἔτος αἱ ἡμέραι τῶν Δημοσίων Ἀναγνωσμάτων τοῦ Παρνασσοῦ· ἐν ᾧ ἐξεναντίας οἱ ὀλίγοι οἱ δυνάμενοι νὰ τιμήσωσιν ἀληθῶς τὸ ἑσπερινὸν βῆμα ἀπέχουσιν αὐτοῦ ὅσῳ τοῖς εἶνε δυνατόν, δίδοντες μόνον εἰς τὸν ἐπίμονον γραμματέα ἕνα τίτλον διατριβῆς ἢ ποιήματος, τὸν ὁποῖον βλέπομεν κατ' ἔτος εἰς τὸ πρόγραμμα στερεότυπον, ἵνα διεγείρῃ προσδοκίας καὶ ἐλπίδας, αἱ ὁποῖαι οὐδέποτε πέπρωται νὰ πραγματοποιηθῶσι . . .

*

Δὲν ἠξεύρομεν ἀκόμη τί θὰ πῇ ἀνάγνωσμα. Ὅλοι νομίζομεν τὸν ἑαυτόν μας ἱκανὸν δι' ὅλα, ἐν ᾧ πολλάκις εἶνε τόσῳ μικρὰ καὶ ἀσήμαντος ἡ εἰδικότης μας! Ἔχομεν τὴν ἀξίωσιν ὅτι δυνάμεθα νὰ πραγματευθῶμεν οἱονδήποτε θέμα, ἐξ ὅλων τῶν κλάδων τοῦ ἐπιστητοῦ καὶ καταντᾷ νὰ μὴν ἠξεύρωμεν οὔτε νἀναγνώσωμεν ἐνώπιον δέκα ἀνθρώπων τ' ἀνούσια καὶ τετριμμένα, τὰ ὁποῖα ἐγράψαμεν. Καὶ ὅμως τὸ ἀνάγνωσμα θέλει εἰδικότητα καὶ ὡς πρὸς τὴν ἰδέαν καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν. Διὰ νὰ παρουσιασθῇ κανεὶς ὑψηλότερον κατά τινας πόδας τοῦ κοινοῦ, πρέπει νὰ ἔχῃ νὰ τῷ εἴπῃ κάτι νέον ἢ τοὐλάχιστον νὰ εἰμπορῇ νὰ διατυπώσῃ κατὰ νέον τρόπον τὰ παλαιά. Ἐγὼ τοὐλάχιστον δὲν θὰ ἤμην διατεθειμένος νὰ ἐπιτρέψω τὴν ἐπὶ τὸ βῆμα ἑνὸς φιλολογικοῦ συλλόγου ἐμφάνισιν ἢ εἰς μόνον τοὺς κρατύναντας ἤδη τὴν φήμην των παρὰ τῷ κοινῷ καὶ εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε τὸ κοινὸν αὐτὸ νὰ θέλῃ νὰ τοὺς ἴδῃ, νὰ τοὺς ἀκούσῃ, ἔστω καὶ ἂν πρόκειται νὰ τῷ εἴπωσιν ἀνοητότερα ἀπὸ ἄλλον ἄγνωστον, καὶ νὰ συρρέῃ αὐθόρμητον, ἐπὶ τῇ ἁπλῇ ἀναγγελίᾳ τοῦ ἀναγνώσματος, ἄνευ προσκλητηρίων ἰδιαιτέρων καὶ παρακλήσεων. Ἡμεῖς οἱ ἄλλοι ἂς γράφωμεν, ἂν θέλωμεν, ἂς ἐργαζώμεθα, ἂς μελετῶμεν, ἂς ἀκούωμεν, ἀλλ' ἂς μὴ κατατριβώμεθα πρὸς θεοῦ εἰς ματαίας ἐπιδείξεις, γινόμενοι αἰτία νὰ ἐξευτελίζεται ἔθος, τὸ ὁποῖον εἰς ἄλλας κοινωνίας εἶνε πηγὴ διδασκαλίας καὶ ἀπολαύσεως σημαντικῆς.

Ἀλλὰ καὶ οἱ ὀλίγοι εὐτυχεῖς, οἱ δυνάμενοι ἤδη νὰ ἔχωσι περὶ αὐτοὺς κόσμον πρόθυμον νά τους ἀκούῃ, καλὸν θὰ ἦτο νὰ ἔκαμνον κάποιαν χρῆσιν τοῦ μοναδικοῦ αὐτῶν προνομίου. Ὑπάρχουσι ζητήματα, ἡ διὰ ζώσης ἀνάπτυξις τῶν ὁποίων καὶ τέρπει καὶ διδάσκει, κάμνουσι δὲ ἄδικον καὶ εἰς ἑαυτοὺς καὶ εἰς τὸν τόπον, ἐπιμένοντες νὰ σιωπῶσιν, ἢ ἀρκούμενοι εἰς τὴν ἀπὸ ἕδρας πανεπιστημιακῆς διδασκαλίαν καὶ εἰς συγγραφὴν ἔργων μὴ δυναμένων νὰ ἔχωσι γενικὴν κυκλοφορίαν. Ὁ κόσμος, ἡ νεολαία, διψᾷ νὰ κούσῃ καὶ νὰ μάθῃ· οὔτε δὲ τὰ σχολεῖα, οὔτε τὰ βιβλία εἶνε ἱκανὰ νὰ ἱκανοποιήσωσι τὴν τοιαύτην δίψαν—διότι εἶνε δίψα οὕτως εἰπεῖν λεληθυῖα καὶ κνίζεται μόνον ἐπὶ τῇ θέᾳ τῆς διαυγοῦς κρυσταλλίνης πηγῆς, ἡ ὁποία τρέχει τόρα μυστικὴ ὑπὸ τὰ φυλλώματα. Αἱ αἰσθητικαὶ ἀλήθειαι, ἡ ἀνάλυσις τῶν μεγάλων ποιητῶν, καλλιτεχνικαὶ μελέται, ἐπιστημονικὰ ζητήματα γενικοῦ ἐνδιαφέροντος, ἡ θεωρία τῆς ἐξελίξεως, οἱ νόμοι τῆς κοινωνιολογίας—ἰδοὺ τίνα ἐδύναντο ἐπὶ παραδείγματι νἀποτελέσωσι τὸ θέμα ἑσπερινῶν διαλέξεων, κομψῶν, γλαφυρῶν, μὲ παραδείγματα καὶ ἐφαρμογάς, νεωτεριστικῶν, ἀξίων τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ προορισμοῦ. Ὄχι πλέον ἓν ἀνάγνωσμα κατ' ἔτος· ἀλλὰ δύο καὶ τρία καὶ σειρὰν εἰ δυνατόν. Ἐπὶ τρεῖς συνεχεῖς ἑσπέρας εἰς μίαν Φιλολογικὴν Ἑταιρίαν τοῦ Λονδίνου ὁ Σπένσερ ἀνέπτυξέ ποτε τὸν μέγαν τῆς κοινωνιολογίας Νόμον τῶν Τριῶν Καταστάσεων. Δυσκόλως θὰ ἐδύνατο νὰ εὑρεθῇ θέμα περιεργότερον, ἐπαγωγότερον, ποικιλώτερον καὶ συγχρόνως ὠφελιμώτερον. Ἀλλὰ ποῖος θὰ τὸ ἐμάντευεν, ἀφ' οὗ καὶ τὸ ὄνομα αὐτὸ τοῦ πράγματος εἶνε δι' ἡμᾶς ἄγνωστον; Καὶ δὲν θὰ εἴμεθα ηὐχαριστημένοι ἐὰν καὶ ἐδῶ εἷς τῶν καταγινομένων περὶ τὰ τοιαῦτα — εἰς τὸ ἄκρον τῆς γραφίδος μου ἔρχεται τόρα τὄνομα τοῦ κ. Ροΐδου,—ἐπεχείρει ποτὲ νὰ μας ἀναπτύξῃ τὸν Νόμον ἐκεῖνον, ἔστω καὶ ἂν ἠρκεῖτο εἰς τὰ ἤδη γνωστά, χωρὶς δηλαδὴ νὰ παρουσιάσῃ ἰδίαν ἐπ' αὐτοῦ ἐργασίαν, ὅπως ὁ Σπένσερ.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνάγνωσις, ἡ καλὴ ἀνάγνωσις ἔργων τέχνης, ποιημάτων, διηγημάτων, κωμῳδιῶν κλ. ὑπὸ τῶν συγγραφέων των, δὲν εἶνε ἀπρόσφορον θέμα, ἰδοὺ δὲ στάδιον καὶ διὰ τοὺς καλλιτέχνας τοῦ λόγου, ὅσους, ἐννοεῖται, εἰμποροῦν νὰ συναθροίσουν περὶ αὐτοὺς ἀκροατήριον. Ὁ Δίκενς—διὰ νὰ τελειώσω-

Digitized by Google

μεν μὲ τοὺς Ἄγγλους — ἐσυνείθιζε νἀναγινώσκῃ δημοσίᾳ τὰ μυθιστορήματά του, ἀδιάφορον ἂν ἦσαν καὶ δημοσιευμένα, διότι παρ' αὐτῷ τὸ ἔξοχον ἦτο ἡ τέχνη τῆς ἀπαγγελίας καὶ ὁ τρόπος δι' οὗ ἐμιμεῖτο ἀναγινώσκων τὰ δρῶντα πρόσωπα. Οὕτως ἔκαμε πολλὰς ἑσπερίδας ἀλησμονήτους, μεταβὰς ἐπίτηδες καὶ εἰς τὴν Ἀμερικήν, ἐκ τῶν ὁποίων εἰσέπραξε — διότι τίποτε δὲν γίνεται δωρεὰν εἰς τοὺς εὐτυχεῖς ἐκείνους τόπους — ἑκατομμύριον στρογγυλόν. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Παρνασσόν μας δὲν ἦτο ὡραία ἡ ἑσπερὶς κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ κ. Κορομηλᾶς ἀνέγνωσε ποτὲ μίαν του κωμῳδίαν;

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ[1]

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ Κας HANNAH LYNCH

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

Θεῖος ἀμείλικτος

Διατί καὶ πόθεν αἱ καταιγίδες αἱ ταράττουσαι τὸ γαλήνιον ρεῦμα τοῦ ἁγνοῦ ἔρωτος; Εἴδομεν τὸν σκληρὸν χωρισμὸν δύο ἐρωτευμένων, καὶ ἰδοὺ πάλιν ἄλλο ζεῦγος ἐπαπειλούμενον ἀπὸ νέα δεινά. Μήπως ἐθεσπίσθη ἐξ ἀρχῆς καὶ ἀνέκαθεν ὅτι δὲν θὰ ὑπάρχῃ Παράδεισος χωρὶς ὄφιν, ὅσον καὶ ἂν εἶναι ἄμεμπτοι ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὔα του; Εἶναι πεπρωμένον νὰ φαρμακεύεται πάντοτε ἡ εὐτυχία των εἴτε ἀπὸ τὸ ἀπαίσιον ἑρπετόν, εἴτε ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους;

Διὰ τοὺς δύο τούτους ὁ κεραυνὸς ἐξέσπασε τὴν ἐπαύριον τῆς μνηστείας των, ἐνῷ ὁ εὐδαίμων Ροδόλφος ἐπρογευμάτιζε μὲ τὸν θεῖον καὶ τὴν θείαν του.

— Ροδόλφε, εἶπεν ὁ βαρῶνος, ἡ θεία σου κ' ἐγὼ σοῦ ἑτοιμάσαμεν μίαν εὐχαρίστησιν ποῦ δὲν τὴν ἐπερίμενες.

Ὁ Ροδόλφος τὸν προσέβλεψε μειδιῶν, χωρὶς τὸ ἐλάχιστον κακὸν προαίσθημα.

— Πόσον εἶσθε καλοὶ καὶ οἱ δύο, θεῖέ μου. Ἀλλὰ περὶ τίνος πρόκειται;

— Ἰδού! Βλέποντες πόσον στενοχωρεῖσαι ἐδῶ — καὶ δὲν ἔχεις ἄδικον, — διωργανίσαμεν μίαν ἐκδρομὴν εἰς τὴν Πελοπόννησον. Θὰ σοῦ δείξωμεν ὅλα ἐκεῖ τὰ ἱστορικὰ μέρη.

— Ἀλλά, θεῖέ μου, δὲν ἔχω διόλου ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἴδω τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰ ἱστορικά της μέρη, εἶπεν ὁ Ροδόλφος ἀδημονῶν καὶ τρομάζων μὴ τὸν ἀναγκάσουν νὰ μακρυνθῇ ἀπὸ τὴν Ἀνδρομάχην. Τὴν ἱστορίαν τὴν βαρύνομαι καὶ δὲν μὲ μέλει διόλου διὰ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας.

— Ὦ Ροδόλφε, ὑπέλαβε μειδιῶσα ἡ βαρωνίς, μὴ μοῦ καταστρέφῃς τὰς ἐλπίδας μου. Ἤλπιζα ὅτι σὺ θὰ μοῦ ἐξηγῇς τὰ πάντα εἰς αὐτὴν τὴν ἀρχαιολογικὴν περιοδείαν. Σὺ δὲν ἔλαβες ἀκόμη καιρὸν νὰ λησμονήσῃς ὅσα ἔμαθες εἰς τὸ σχολεῖον, τοῦ δὲ θείου σου αἱ ἀναμνήσεις εἶναι ἀμυδρότεραι ἀπὸ τὰς ἰδικάς μου.

— Λυποῦμαι πολύ, θεία μου, ἀλλὰ δὲν ἤθελα νὰ λείψω τώρα ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. Δὲν στενοχωροῦμαι διόλου, θεῖέ μου, σᾶς βεβαιῶ. Ἐξ ἐναντίας, εἶμαι πολὺ εὐτυχὴς ἐδῶ.

Ὁ βαρῶνος τὸν ἐκύτταξε λοξῶς.

— Ροδόλφε, σὲ ἱκετεύω, — ἂν δὲν μ' ἐμπόδιζεν ἡ πολυσαρκία θὰ σὲ ἱκέτευον γονυκλινής, — ἄφησέ μας νὰ σὲ ἀποσπάσωμεν διὰ μόνον δύο ἑβδομάδας ἀπὸ τὴν γόησσαν ἐκείνην, τὴν Κυρίαν Φωτεινὴν Νατσελχοῦβερ. Παραδέχομαι καὶ ἀναγνωρίζω ὅτι ἡ συναναστροφή μας καὶ ἡ θέα ἱστορικῶν τόπων δὲν ἰσοδυναμοῦν βεβαίως πρὸς τὰ θέλγητρά της, ἀλλὰ κάμε αὐτὴν τὴν χάριν εἰς δύο γέροντας οἱ ὁποῖοι σὲ παρακαλοῦν. Θὰ ἐπανέλθῃς μὲ μεγαλειτέραν ἀκόμη εὐχαρίστησιν εἰς τοὺς πόδας τῆς κιτρινομμάτας μαγίσσης τῆς ὁδοῦ Ἀκαδημίας.

— Δὲν σᾶς ἐννοῶ, θεῖέ μου! Δὲν εἶδα τὴν Κυρίαν Νατσελχοῦβερ μετὰ τὸν χορὸν τῆς Κυρίας Ἰαροβίσκη.

— Πῶς γίνεται! Κύριε τῶν Δυνάμεων! Τόσον νέος καὶ τόσον ἄπονος!

Καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν σύζυγόν του:

— Κυρία μου, μοῦ ἔρχονται δάκρυα νὰ βλέπω τὴν ἀπιστίαν τοῦ φίλου! Ἀλλ' ὄχι. Αὐτὰ εἶναι δισταγμὸς ψυχῆς ἀθώας. Στενάζει ἔξω ἀπὸ τὰ παράθυρά της, ξεθυμαίνει μὲ τὸ βιολί του, γράφει γράμματα ἐρωτικά . . .

— Μὴ τὸν πειράζῃς, εἶπεν ἡ βαρωνίς. Ἐνθυμήσου ὅτι ἐπέρασες καὶ σὺ ἀπ' αὐτά.

— Πῶς ἠμπορῶ νὰ τὸ λησμονήσω, ἐνῷ βλέπω ἐνώπιόν μου ἐκείνην διὰ τὴν ὁποίαν ἐστέναζα, εἶπεν ὁ βαρῶνος χαριεντιζόμενος.

— Ὁ Ροδόλφος καταλαμβάνει ὅτι ἦσαν κάπως διαφορετικοὶ οἱ ἰδικοί σου στεναγμοί. Ἀλλ' ἂς ἀφήσωμεν κατὰ μέρος τὰς ἀστειότητας, Ροδόλφε. Δὲν ἠμπορεῖς νὰ μᾶς παραιτήσῃς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ εἶναι ἐρωτευμένος καὶ νὰ περιοδεύῃ — διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν. Δὲν θὰ χαθῇ ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Νατσελχοῦβερ.

— Θεία μου, ἀληθῶς δὲν κχαταλαμβάνω τί ἀνακατόνετε τὴν Νατσελχοῦβερ. Βεβαιωθῆτε ὅτι δὲν ἔχω τίποτε νὰ κάμω μαζῆ της, οὔτε ἐκείνη μαζῆ μου.

— Ἡ δυστυχής! Τὴν κλαίω, εἶπεν ὁ βαρῶνος. Καὶ ἐν τούτοις ὁ συχαμένος ἐκεῖνος ὁ Ἀγγυρόπουλος περιφέρεται εἰς τὰς Ἀθήνας θυμωμένος καὶ ἀναμμένος, καὶ λέγει τὰ μύρια κατὰ ξανθῶν Γερμανῶν καὶ ἀπειλεῖ μονομαχίας καί, Κύριος οἶδε, τί ἀκόμη. Κρῖμα νὰ πηγαίνῃ εἰς τὰ χαμένα τόση εὐγενὴς ἀγανάκτησις, τόση ἱπποτικὴ

[1] Ἴδε σελ. 278

Digitized by Google

ζηλοτυπία! Ὅπως δήποτε, ἐὰν ἐτελείωσαν αἱ μικραί σου δοσοληψίαι μὲ τὴν Νατσελχοῦβερ, δὲν ὑπάρχει λόγος διὰ νὰ μὴ ἀποσπασθῇς ἀπὸ τὰς ἰοστεφάνους Ἀθήνας· ὥστε, φίλτατέ μου, φόρεσε αὔριον τὸ πρωῒ τὴν κατακτητικὴν ἐκείνην πρασίνην στολήν σου, καὶ ἀρχίζομεν τὰς ἐκδρομάς μας ἀπὸ τὸν Μαραθῶνα.

Ὁ βαρῶνος εἶχε τελειώσει τὸν καφὲν καὶ τὸ σιγάρον του. Ἐσηκώθη κινῶν τὴν χεῖρα μὲ τρόπον ἐμφαίνοντα ὅτι τὸ πρᾶγμα δὲν ἐπιδέχεται περαιτέρω συζήτησιν. Ὁ δὲ Ροδόλφος ἔμενε ἄφωνος. Τὸν ἐφόβισε τὸ σαρκαστικὸν ὕφος τοῦ θείου του. Ἡ καρδία του τὸν ὤθει νὰ διακηρύξῃ τὴν μνηστείαν του μὲ τὴν Ἀνδρομάχην, ἀλλ' ἡ γλῶσσά του δὲν ἠδύνατο ν' ἀρθρώσῃ λέξιν, καὶ συνησθάνετο ὅτι ἦτο ἄνανδρος ἡ σιωπή του.

— Ἀλήθεια, Ροδόλφε, εἶπεν ὁ βαρῶνος ἀνοίγων τὴν θύραν· ἐλησμόνησα νὰ σοῦ εἰπῶ ὅτι γευματίζομεν ἀπόψε εἰς τὴν Κηφισίαν. Θὰ εἴμεθα κάμποσοι. Οἱ νέοι θὰ ἔλθουν ἔφιπποι καὶ ἡμεῖς πηγαίνομεν μὲ ἁμάξας. Ἀναχωροῦμεν εἰς τὰς τέσσαρας. Ἑτοιμάσου, καὶ κάμε τὰ καλά σου διὰ νὰ φανῇς εὐχάριστος εἰς τὴν δεσποινίδα Ρεβιτάση.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο βέλος ἐπλήγωσε θανασίμως τὴν ἐρῶσαν καρδίαν τοῦ Ροδόλφου. Οἱ Καράπουλοι ἐπρογευμάτιζον τὴν μίαν μετὰ μεσημβρίαν. Δὲν ἠδύνατο νὰ τοὺς ἐπισκεφθῇ εὐσχήμως πρὸ τῶν τριῶν. Μόλις θὰ εἶχε καιρὸν νὰ ἴδῃ τὴν Ἀνδρομάχην, καὶ αὔριον πάλιν ἡ ἀναγκαστικὴ ἐκδρομὴ εἰς Μαραθῶνα! Ἐφαίνετο τόσον καταβεβλημένος καὶ περίλυπος, ὥστε ἡ θεία του τὸν ἐπλησίασε καὶ τὸν ἐφίλησεν εἰς τὸ μέτωπον.

— Πρέπει καὶ καλὰ νὰ ἔλθω μαζῆ σας, θεία μου; Δὲν γίνεται νὰ ἔλθω νὰ σᾶς εὕρω ἐκεῖ τὴν ὥραν τοῦ γεύματος;

— Παιδάκι μου, εἶπε τρυφερῶς ἡ βαρωνίς, γελῶσα καθ' ἑαυτὴν διὰ τὴν εὐκολίαν μὲ τὴν ὁποίαν τὸν ἠπάτων καὶ τὸν ἔκαμαν νὰ νομίζῃ ὅτι ἀγνοοῦν τὸ μυστικόν του.

— Ὄχι, Ροδόλφε μου. Θὰ εἶναι προσβλητικὸν διὰ τοὺς προσκεκλημένους μας. Σὲ ἔχομεν ἐδῶ ὡσὰν παιδί μας καὶ θὰ εἶναι πολὺ ἄνοστον νὰ λείπῃς.

Ὁ Ροδόλφος ἐφίλησε τὴν παχουλὴν χεῖρα τῆς θείας του καὶ ἐστέναξε. Ἐπλησίασεν εἰς τὸ παράθυρον καὶ μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς θολοὺς ἔβλεπε μακρὰν τὰς κορυφὰς τῶν βουνῶν. Ἦτο θυμωμένος μὲ τὸν ἑαυτόν του. Διατί νὰ μὴ ὁμιλήσῃ, νὰ μὴ δείξῃ στῆθος; Δὲν ἦτο ἐντροπὴ δι' ἄνδρα ἕτοιμον νὰ νυμφευθῇ νὰ μὴ ἔχῃ τὸ θάρρος ν' ἀναλάβῃ τὴν εὐθύνην τῆς ἀποφάσεώς του; Ἀλλὰ τὸ σαρδονικὸν μειδίαμα τοῦ θείου του τὸν ἀπεσβόλωσε. Τὸν ἐξεμηδένισεν ἡ εἰρωνία του. Καὶ πῶς νὰ ἐξυμνήσῃ ἐνώπιον τῶν ἀρχοντομαθημένων αὐτῶν συγγενῶν του τὸ γόητρον τῆς ἀθωότητος, τὸ ἄρωμα τοῦ ἴου, τὸ ἐξαίσιον κάλλος καρδίας ἁγνῆς;

Εἰς τὰς τρεῖς ἀκριβῶς ἔκρουε μὲ τὴν ἀργυρᾶν λαβὴν τῆς ράβδου του τὰς ὑάλους τῆς γνωστῆς θύρας εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Λυκαβηττοῦ. Εἶχε μάθει νὰ ἐρωτᾷ ἑλληνιστὶ ἐὰν «εἶναι μέσα ἡ Κυρία». Ἡ Μαρία ὑπέθεσεν ὅτι κατὰ τὸ σύνηθες, ἤθελε νὰ ἴδῃ τὴν Κυρίαν Ἀνδρομάχην, ἀλλ' ὁ Γερμανὸς ἀριστοκράτης εἰς τὸν ὁποῖον δὲν ἤρεσκε ἡ πολλὴ οἰκειότης τῆς Μαρίας, τῆς ἔκοψε τὸν βῆχα μὲ τὸ ξηρὸν ὕφος του καὶ ἐξήγησε ὅτι θέλει νὰ ἰδῇ τὴν Κυρίαν Καραπούλου, καὶ ἐπροχώρησε πρὸς τὴν αἴθουσαν.

— Κυρία! ἐφώναξεν ἡ Μαρία. Σᾶς θέλει ὁ γαμβρός.

— Ἀγαπητέ μου, Κύριε Ἑρενστάϊν, καλῶς ἤλθετε, εἶπεν ἡ Κυρία Καραπούλου. Τὰ γαλλικά της δὲν ἦσαν περίφημα, ἀλλ' ἦσαν ὁπωσδήποτε καλλίτερα ἀπὸ τὰ τοῦ πρωτοτόκου της.

— Ἦλθα νὰ σᾶς εἰπῶ ὅτι ὁ θεῖος καὶ ἡ θεία μου ἀπεφάσισαν νὰ κάμουν περιοδείαν εἰς τὰς ἐπαρχίας καὶ μὲ θέλουν νὰ τοὺς συνοδεύσω.

— Δὲν πρέπει νὰ δυσαρεστήσετε τὸν θεῖον καὶ τὴν θείαν σας. Καλοπιάνετέ τους διὰ νὰ συγκατανεύσουν εἰς τὴν εὐτυχίαν σας. Ἰδοὺ καὶ ἡ Ἀνδρομάχη! Κόρη μου, ὁ Κύριος Ἑρενστάϊν θὰ λείψῃ ὀλίγας ἡμέρας ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. Καλὰ θὰ κάμῃ, ἀφοῦ πρόκειται νὰ εὐχαριστήσῃ ἐκείνους ποῦ ἔχει ὡσὰν δευτέρους γονεῖς.

Ἡ Ἀνδρομάχη ὠχρίασε καὶ πάλιν ἠρυθρίασε διὰ μιᾶς. Ὁ Ροδόλφος ἐνῷ τῆς ἔσφιγγε τὴν χεῖρα ᾐσθάνθη εἰς τὴν πονεμένην καρδίαν του ῥῖγος ἡδονῆς.

— Μοῦ φαίνεται τόσον σκληρὸν νὰ σ' ἀφήσω τώρα, Ἀνδρομάχη.

Δὲν ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ τίποτε, διστάζουσα μὴ εἴπῃ περισσότερα τοῦ ἁρμόζοντος, ἀλλ' οἱ ὡραῖοί της ὀφθαλμοὶ ἔλεγον ὅσα δὲν ἐτόλμα νὰ προφέρῃ.

— Λυπεῖσαι καὶ σύ, ἠρώτησε τρυφερῶς ὁ Ροδόλφος.

— Πρέπει νὰ φύγῃς, Ροδόλφε; καὶ ἡ φωνή της ἔτρεμε.

— Θέλεις νὰ μείνω, ἀγάπη μου;

Ἡ Ἀνδρομάχη ἐκύτταξε τὴν μητέρα της.

— Καὶ ἔχει λόγον ὅτι πρέπει νὰ 'πάγῃ; ἀνέκραξεν ἡ Κυρία Καραπούλου. Πῶς γίνεται νὰ τοὺς δυσαρεστήσῃ; Δὲν θὰ εἶναι δὰ καὶ διὰ πολὺν καιρόν. Εἰς τὸ μεταξὺ θὰ ἔχωμεν ἐδῶ τὰς ἑτοιμασίας τοῦ γάμου.

— Λοιπὸν νὰ φύγω, Ἀνδρομάχη; ἠρώτησε καὶ πάλιν ὁ Ροδόλφος μὲ τοὺς ὀφθαλμούς του καρφωμένους εἰς τοὺς ἰδικούς της.

— Ναί, ἐψιθύρισε.

Ἐκάθισε, ἐπῆρε τὸ κέντημά της καὶ ἤρχισε νὰ κεντᾷ, ἀλλ' ἡ βελόνη δὲν ὑπήκουε εἰς τὰ τρέμοντα δάκτυλά της. Ὁ Ροδόλφος εἶδε μικρὰν κηλῖδα αἵματος εἰς τὸν ἀριστερόν της ἀντίχειρα.

Digitized by Google

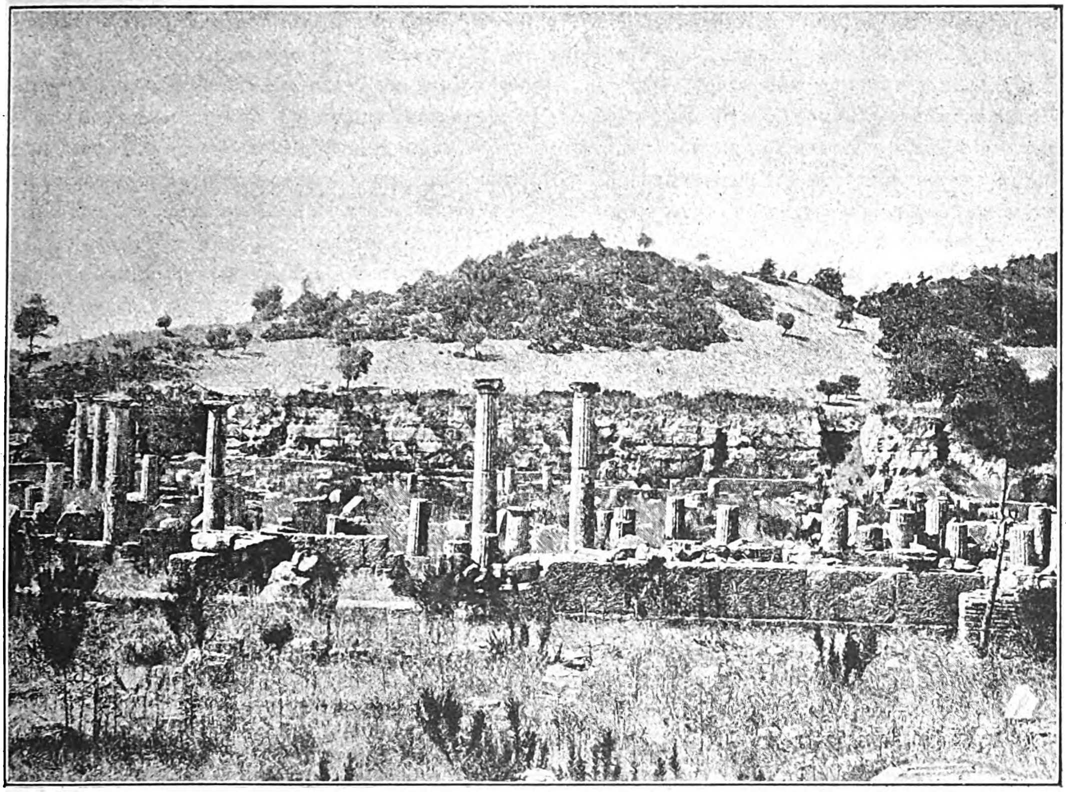

ΟΛΥΜΠΙΑ

— Ὦ! ἀνέκραξε. Μὴ μοῦ κεντᾷς τὸ δάκτυλον καὶ πονῶ. Ἡ Ἀνδρομάχη τὸν ἐκύτταξε μειδιῶσα καὶ ἔσκυψεν ἐκεῖνος καὶ τῆς ἐφίλησε καὶ τὰς δύο χεῖρας.

— Σ' ἀγαπῶ, ἐψιθύρισε. Σ' ἀγαπῶ!

Ἡ Κυρία Καραπούλου ἐνόμισε πρέπον νὰ ἐμποδίσῃ πᾶσαν περαιτέρω φλογώδη διάχυσιν καὶ ἀπηύθυνε πρὸς τὸν μέλλοντα γαμβρόν της ἐρώτησιν ψυχρολουστικὴν περὶ τοῦ κλίματος τῆς πατρίδος του. Ἡ ὁμιλία οὕτω ἐστράφη εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ Ρουπόλδεν-Κίρχεν, καὶ ἐξεθείαζεν ὁ Ροδόλφος τὴν ὡραιότητα τῆς φύσεως ἐκεῖ καὶ τὰς σκιερὰς δενδροστοιχίας ὅπου θὰ περιδιαβάζῃ ἡ Ἀνδρομάχη. Ἀλλ' ἀπέναντί του τὸ ὡρολόγιον τὸν ἐνθύμιζεν ὅτι πρέπει νὰ ἀποσπασθῇ ἀπὸ τὸν παράδεισόν του. Ὁ δείκτης ἤγγιζε σχεδὸν τὰς τέσσαρας. Ἠγέρθη, ἀπεχαιρέτισε τὴν Κυρίαν Καραπούλου, ἔθλιψε τὰ λεπτὰ δάκτυλα τῆς Ἀνδρομάχης, καὶ βλέπων τοὺς ὡραίους ὑγροὺς ὀφθαλμούς της ᾐσθάνετο σφοδρὰν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ τοὺς φιλήσῃ.

— Θὰ μὲ συλλογίζεσαι κάθε ἡμέραν, ἀγάπη μου;

— Ναί, Ροδόλφε.

— Εἰπέ μου κρυφὰ ὅτι μ' ἀγαπᾷς.

— Σ' ἀγαπῶ! τὸ ξεύρεις.

Ἐξῆλθε τῆς οἰκίας μὲ τὰ χείλη σφιγμένα, διεσκέλισε ὁρμητικῶς τὴν κατηφορικὴν ὁδόν, τρομάζων τὰ παίζοντα παιδία, καὶ σπεύδων, ὡσὰν νὰ τὸν ἐδίωκον Ἐριννύες, διῆλθε τὴν πλατεῖαν τῆς Ὁμονοίας καὶ τὴν ὁδὸν Πατησίων.

Ἔξωθεν τῆς πρεσβείας ἐπερίμενε μία ἅμαξα, ἐνῷ δὲ ὁ ὑπηρέτης ἤνοιγε τὴν θύραν τῆς οἰκίας ἤκουσεν εἰς τὴν ὁδὸν τὸν καλπασμὸν πολλῶν ἵππων.

— Ὁ Κύριος Ροδόλφος καταβαίνει ἀμέσως, ἀπεκρίθη ὁ ὑπηρέτης εἰς τὴν ἀνυπόμονον ἐρώτησιν τοῦ βαρώνου.

Δὲν ἤργησε νὰ καταβῇ μὲ τὴν κομψὴν του στολὴν τῆς ἱππασίας. Ὁ βαρῶνος τὸν ἐπεθεώρησε ἀπὸ ἐπάνω ἕως κάτω καὶ ἔνευσε τὴν κεφαλὴν πρὸς ἔκφρασιν τῆς ἐπιδοκιμασίας του.

— Σὲ περιμένουν ἔξω νέαι Κυρίαι. Λυπήσου τας παρακαλῶ.

Καὶ βλέπων τὴν ἀπορίαν τοῦ Ροδόλφου.

— Αἴ! ἐπρόσθεσε. Τὸ ὡραῖον φῦλον εἶναι ἀδύνατον καὶ σὺ ἔχεις σήμερον ὕφος τόσον κατακτητικόν!

Ὁ Ροδόλφος ἐπήδησεν ἐπὶ τοῦ ἵππου του, κατηφὴς ἔτι. Ἡ δεσποινὶς Ρεβιτάση τὸν ἐχαιρέτισε μὲ μειδίαμα χαριέστατον καὶ χωρὶς νὰ ἠξεύρῃ καὶ αὐτὸς πῶς καὶ διατί ἐτοποθετήθη πλησίον της. Ἦσαν δώδεκα περίπου οἱ ἔφιπποι νέοι καὶ νέαι, παρηκολούθουν δὲ τρεῖς ἅμαξαι. Ὁ ἀὴρ ἦτο ζωογόνος, ὁ δὲ ἥλιος ἔλαμπε ἐπὶ τῆς πρασίνης πεδιάδος. Τὸ νεαρὸν αἷμα τοῦ εὐ-

Digitized by Google

εξάπτου Ροδόλφου ἀνέβη εἰς τὴν κεφαλήν του, ἡ εὐθυμία τῶν συντρόφων του μετεδόθη εἰς τὴν βαρεῖαν καρδίαν του, καὶ ἐτάχυνε τοὺς σφυγμούς του ἡ φαιδρότης τοῦ πρωΐμου ἔαρος.

Οἱ νέοι ἵππευον ὅλοι ὁμοῦ· ἡ ὁμάς των δὲν διεσπᾶτο εἰς ζεύγη. Ἐγέλων, ἠστειεύοντο, ἡμιλλῶντο μὲ τὰς ἁμάξας, νὰ μὴ μένωσι ὀπίσω των, καὶ εὕρισκον τέρψιν εἰς τὴν παιδικὴν σχεδὸν ἔκχυσιν τῆς ζωηρότητός των. Ἡ δεσποινὶς Ρεβιτάση διεκρίνετο μεταξὺ τῶν ἄλλων διὰ τὴν πνευματώδη ἀφέλειαν καὶ τὴν εὐγενῆ χάριν της. Ὑπὸ τὴν μαγείαν τοῦ βλέμματός της διελύθη βαθμηδὸν ἡ μελαγχολία τοῦ Ροδόλφου, ἡ μέθη τῆς νεότητος ἐζωήρευσε τὸ αἷμα εἰς τὰς φλέβας του καὶ ἐγέλα καὶ αὐτὸς μὲ τοὺς ἄλλους. Ἦτο ὡραία ἡ θέα τῆς πεδιάδος, τὴν ὁποίαν διέτρεχον ὑπὸ τὴν προβαίνουσαν σκιὰν τῆς Πάρνηθος. Αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ἀντηνακλῶντο ἐπὶ τῶν λευκῶν λατομείων τῆς Πεντέλης, ἄντικρύ των. Οἱ ἐλαιῶνες ἑκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ, μὲ τὴν πένθιμον χροιάν των, ἀνεδείκνυον ζωηρότερον τὸ ἀνοικτὸν πράσινον χρῶμα τῶν μεσολαβούντων ἀγρῶν. Τὸ μικρὸν γερμανικὸν χωρίον Ἡράκλειον ἐπεδείκνυε εἰς τὸ ὕψωμά του τὰς λευκὰς καὶ κιτρίνους οἰκοδομάς του καὶ διεγράφοντο εἰς τὸν διαυγῆ γαλανὸν οὐρανὸν αἱ ὑψηλαὶ βαθυπράσινοι κυπάρισσοί του. Εἰς τὰ χωράφια μετεκινοῦντο βραδέως ποίμνια προβάτων μαύρων καὶ ἄσπρων, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν ποιμένων των, εἰς δὲ τὴν ὁδὸν διέβαινόν που καί που χωρικοὶ ἐπὶ τῶν ζώων των, οἱ ἄνδρες μὲ τὰς λευκὰς φουστανέλας καὶ τὰ κόκκινά των φέσια, αἱ γυναῖκες μὲ κεντητὰ πολύχροα φορέματα καὶ μὲ τὰ λευκὰ σκουφομάντηλά των.

Εἰς τὴν Κηφισιὰν ἡ συνοδία ἐστάθμευσε. Πεζεύσαντες ἀνεζήτησαν ἐκεῖ καὶ ἐπεσκέφθησαν τὸ ἄντρον τῶν Νυμφῶν καὶ εἶπον ἀνοησίας ὑπὸ τὸν ὑγρὸν θόλον τοῦ σπηλαίου, ὁπόθεν ἐκρέμαντο τὰ χαρίεντα πολυτρίχια. Ἔβρεξαν δὲ τὰ χείλη των μὲ τὸ ἀναβλύζον ἐντὸς τοῦ ἄντρου νερόν, καὶ ὁ Γάλλος ὑποκόμης ὠφελήθη τῆς εὐκαιρίας διὰ νὰ τοποθετήσῃ ἁρμόδιον λογοπαίγνιον. Ἐκεῖθεν ἐξηκολούθησαν τὸν δρόμον πρὸς τὸ Τατόϊ, μὲ τοὺς ἀειθαλεῖς θάμνους πρασινίζοντας ἑκατέρωθεν. Αἱ νέαι ὠρέχθησαν κούμαρα· τὰ ἔβλεπον κατακκόκινα ἀναμέσον τῶν θάμνων. Οἱ νέοι ἀφίππευσαν πρόθυμοι διὰ νὰ συλλέξουν τοὺς ὡραίους καρπούς· τοὺς ἐγεύθησαν αἱ κυρίαι γελῶσαι διὰ τοὺς κινδύνους εἰς τοὺς ὁποίους οἱ κύριοι ἐξέθεσαν τὰ φορέματα ἐντὸς τῶν βάτων καὶ τῶν ἀκανθῶν. Ἔπειτα ἐστόλισαν τὰ στήθη των μὲ τοὺς περισσεύσαντας κλώνους καὶ ἐφαίνοντο τὰ κούμαρα ὡς κηλῖδες αἵματος ἐπὶ τῶν μαύρων ἐνδυμάτων τῶν ἀμαζόνων. Ταῦτα πάντα συνωδεύοντο, ἐννοεῖται, μὲ εὐθυμίαν θορυβώδη καὶ μὲ μικρὰ ἄναρθρα ἐπιφωνήματα, ἄνδρες δὲ καὶ γυναῖκες ἔτρεχον ἔφιπποι, πεπεισμένοι ὅτι δὲν ὑπάρχει τίποτε τερπνότερον ἱππασίας τοιαύτης ἀνὰ τὴν πεδιάδα τῶν Ἀθηνῶν, μὲ τὴν καρδίαν ἐλαφράν, τοὺς ὀφθαλμοὺς ζωηρούς, τὰς αἰσθήσεις ὅλας εἰς ἔντασιν, — καὶ μὲ ἀφθονίαν μάλιστα κουμάρων πρὸς ἀναζήτησιν, τῶν ὁποίων ὑπάρχουν θηρευταὶ πρόθυμοι νὰ σχίσουν τὰ χειρόκτιά των, διὰ νὰ τὰ γεύωνται ἢ νὰ τὰ φοροῦν εἰς τὰ στήθη των ἑλκυστικαὶ κυρίαι.

Ὦ, ἡ ἀκατάβλητος ζωὴ τῆς νεότητος ! Ὅτε ἦλθεν ἡ ὥρα τοῦ γεύματος ἦτο δύσκολον νὰ εἴπῃ τις ἐὰν ἦσαν οἱ νέοι φαιδρότεροι τῶν πρεσβυτέρων, εἰς τοὺς ὁποίους οἱ πρῶτοι μετέδωκαν τὴν εὐθυμίαν των. Πόσον καλὰ ὁ βαρῶνος καὶ ἡ βαρωνὶς Χοενφελς εἶχον προετοιμάσει καὶ προδιαθέσει τὰ πάντα ! Πῶς ἐγνώριζον ἐκ τῶν προτέρων τί θὰ εὐχαριστήσῃ τὸ περισυλλεχθὲν ἐκεῖ ἄνθος τοῦ κύκλου των ! Οἱ λάμποντες ὀφθαλμοὶ καὶ τὰ γελῶντα χείλη περὶ τὴν ἀνθοστολισμένην τράπεζαν, ἡ εὐφρόσυνος βοὴ τῶν μεταξὺ τῶν συνδαιτυμόνων ἀδιακόπως ἀνταλλασσομένων φράσεων, ζωηρῶν καὶ κενῶν ὅσον καὶ ὁ ἀφρὸς τοῦ κενουμένου εἰς τὰ ποτήριά των καμπανίτου, τὰ πάντα ὁμοῦ ἐφαίνοντο συνωμοτοῦντα διὰ νὰ δελεάσουν τὸν ἀτυχῆ ἐραστήν. Καὶ τὸ κατώρθωσαν ! Ὁ Ροδόλφος δὲν εἶχε πλέον εἰς τὸν νοῦν του τὴν Ἀνδρομάχην. Μόνον μετὰ τὸ γεῦμα, ὅτε ἡ δεσποινὶς Ρεβιτάση παρεκλήθη νὰ ψάλῃ καὶ ἤρχισε ἓν ᾆσμα γαλλικὸν γεμάτον μὲ δάκρυα, καὶ στεναγμούς, καὶ καρδίας πληγωμένας καὶ ἀποχωρισμούς, τότε μόνον ὁ μικρὸς πτερωτὸς θεὸς ἤρχισε νὰ ἐξυπνᾷ καὶ νὰ φωνάζῃ ἐντός του. Τότε ἐνεφανίσθη ἐνώπιόν του ἡ εἰκὼν τῆς Ἀνδρομάχης. Ἀπεσύρθη μακρὰν τῶν ἄλλων καὶ στηρίζων τὸ μέτωπον εἰς τὸ παράθυρον ἔβλεπε τὸν σεληνοφώτιστον κῆπον τοῦ ξενοδοχείου καὶ τὰ ἄνθη, τῶν ὁποίων ἐξέπλυνε τὰ ποικίλα χρώματα τὸ ἀργυροῦν λουτρὸν τῆς Σελήνης.

Ὁ βαρῶνος παρετήρησε τὴν μελαγχολικὴν στάσιν του καὶ πλησιάσας μὲ τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς καρδίας του καὶ τὴν ἄλλην ὑψουμένην τραγικῶς πρὸς τὴν σελήνην, ἔψαλεν ἐξαίφνης ὄπισθέν του :

Ma Photini, prépare ta toilette !

Ὁ Ροδόλφος ἐστράφη θυμωμένος πρὸς τὸν θεῖόν του καὶ μόλις ἠδυνήθη νὰ συγκρατήσῃ τὰς ὀργίλας λέξεις αἱ ὁποῖαι ἀνήρχοντο εἰς τὰ χείλη του.

— Ὄχι, εἶπεν ὁ βαρῶνος, δὲν τῆς πηγαίνουν αὐτοὶ οἱ στίχοι. Ἡ Κυρία Νατσελχοῦβερ δὲν χάνει τὸν καιρόν της διὰ toilette. Στάσου νὰ αὐτοσχεδιάσω ἄλλους στίχους πλέον καταλλήλους :

Ma Photini . . .

Ὁ Ροδόλφος ἐψιθύρισε κάτι, τὸ ὁποῖον δὲν ἤκουσεν ὁ βαρῶνος, καὶ ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὸ παράθυρον.

Κατεδέχθη ἆρά γε ποτὲ φιλόσοφός τις νὰ κατα-

γείνῃ πρὸς ἀνακάλυψιν τῶν λόγων ἕνεκα τῶν ὁποίων οἱαδήποτε ἐκδρομὴ νέων ἀρχίζει μὲ θορυβώδη εὐθυμίαν κατὰ τὴν ἀναχώρησιν, μὲ φωνὰς καὶ μὲ γέλωτας, ἡ δὲ ἐπιστροφὴ εἰς τὰ ἴδια τὸ ἑσπέρας γίνεται ἐν σιωπῇ πάντοτε καὶ κατανύξει; Διατί στενάζουν τότε, καὶ βλέπουν τὰ ἄστρα, ἀποροῦντες καὶ οἱ ἴδιοι πῶς ἐξητμίσθη ἡ προτέρα των ζωηρότης;

Ὁ Ροδόλφος ἵππευεν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς συνοδίας, παραπλεύρως τῆς δεσποινίδος Ρεβιτάση, χωρὶς ὅμως νὰ φροντίζῃ διόλου περὶ αὐτῆς, ἢ κἂν νὰ ἐνθυμῆται τὴν ὕπαρξίν της. Τὸ ἀφῃρημένον βλέμμα του προσηλοῦτο ἀσκόπως ἐπὶ τοῦ πυκνουμένου περὶ αὐτὸν σκότους.

Ἡ ἐπιοῦσα ἡμέρα ἀνέτειλε ψυχρά, ἀλλ' ὁ καιρὸς δὲν ἐθεωρήθη ἀκατάλληλος δι' ἐκδρομήν, ὥστε ὁ Ροδόλφος ἠναγκάσθη ν' ἀκολουθήσῃ τὸν θεῖόν του εἰς Μαραθῶνα, ὅπου αἱ ἀνεμῶναι ἤρχιζον νὰ προετοιμάζωνται διὰ τὴν ἐαρινὴν ἐπίδειξιν τῶν στεφανῶν των. Ἔγεινε πολὺς λόγος ἐκεῖ περὶ τῆς καταστροφῆς τῶν Περσῶν. Ἀλλὰ τί τὸν ἔμελε τὸν Ροδόλφον περὶ Μιλτιάδου; Μὴ δὲν εἶχε τὸν συνωνόματόν του, τὸν μέλλοντα γυναικάδελφόν του, ὁ ὁποῖος ἤξιζε δέκα ἀρχαίους Μιλτιάδας; Ἴσως ἐκ τοιαύτης σκέψεως ὁρμώμενος ἐτόλμησε νὰ ἐκφέρῃ τὴν γνώμην ὅτι οἱ μεταγενέστεροι ἐμεγαλοποίησαν πέραν τοῦ δέοντος τὴν ἀξίαν τοῦ Μαραθωνομάχου στρατηγοῦ. Ἀκούσας τοῦτο ὁ διπλωμάτης θεῖός του ἐμειδίασε, καθὼς οἱ σοφοὶ μειδιοῦν ἀκούοντες τοὺς ἀμαθεῖς, — μειδίαμα ἐπιεικείας ὑπεροπτικῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

Εἰς τὸ θέατρον

Ὁ Περικλῆς μετέφερε τὸν πληγωμένον ἀδελφόν του εἰς τὸ Φάληρον, χάριν ἀναρρώσεως. Κατῴκησαν ἐκεῖ εἰς τὸ Μέγα Ξενοδοχεῖον, ἐπὶ τῆς ἀμμώδους παραλίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἔδιδον πρὸς τὸ ἑσπέρας ζωὴν αἱ τράπεζαι τοῦ ὑπὸ τὸ ξενοδοχεῖον καφενείου, καὶ ὁ ὕπαιθρος σταθμὸς τοῦ σιδηροδρόμου, ὁπόθεν ἤρχοντο καὶ ἔφευγον θορυβώδεις ὁμάδες Ἀθηναίων. Μετὰ τὸ γεῦμα ἐκάθηντο συνήθως καὶ οἱ τρεῖς ὑπὸ τὰ παρακείμενα δένδρα καὶ ἔπινον τὸν καφέν των. Τὸ κυανοῦν χρῶμα τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς θαλάσσης ἐφαίνετο ἐκεῖθεν ζωηρότερον διὰ μέσου τῶν πρασίνων κλώνων, ἀλλὰ τοῦ Κωνσταντίνου τὴν προσοχὴν ἀπερρόφα ἡ ἀνάγνωσις τῶν πρωϊνῶν ἐφημερίδων τῶν Ἀθηνῶν, μέχρις οὗ ἔβλεπε γνώριμόν τινα μεταξὺ τῶν φθανόντων μὲ τὸν σιδηρόδρομον καὶ ἐφώρμα τότε πρὸς αὐτόν, ὡς ἱέραξ εἰς τὴν βοράν του.

Ὁ Περικλῆς ἐκάθητο ἀναγινώσκων κανὲν ἐκ τῶν ἀγαπητῶν του βιβλίων. Διακόπτων ἐνίοτε τὴν ἀνάγνωσιν ἔστρεφε τὸ βλέμμα πρὸς τὴν θυγατέρα του καὶ ἔχαιρεν ἐνδομύχως βλέπων πόσον καλὰ ὑπέφερε τὴν λύπην της. Κατ' ἀρχὰς ἡ Ἰναρίμη ἐφαίνετο ἐντελῶς καταβεβλημένη, ἀλλὰ βαθμηδὸν ἡ νεότης ἀνέλαβε τὴν ἐλαστικότητά της. Ὡς πτηνὸν καταληφθὲν ὑπὸ καταιγίδος, ἐτίναξε τὰ βρεγμένα πτερά της, ἐπανέλαβε τὰς ἀναγνώσεις της, καὶ εἶδε ὅτι ὁ ἥλιος ἐξηκολούθει νὰ λάμπῃ καὶ τὰ ἄνθη δὲν ἔπαυσαν ν' ἀνθίζουν· τὸ εἶδε χωρὶς ν' ἀδημονήσῃ, χωρὶς ν' ἀγανακτήσῃ. Τοῦτο ἦτο τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ψυχικῆς γαλήνης.

Ὁ Φεβρουάριος εἶχεν ἀρχίσει, δριμὺς καὶ ψυχρός, ὅτε ἐπανῆλθον εἰς τὰς Ἀθήνας. Ὁ Κωνσταντῖνος ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε θεραπευθῇ, ἀπέφυγε δὲ καὶ τὴν ταπείνωσιν νὰ ἴδῃ τὴν πρωτεύουσαν ἑορτάζουσαν διὰ φωταψιῶν τὴν ἐκλογὴν τοῦ νέου δημάρχου, τοῦ Ὀϊδᾶ. Διὰ τῆς ἐπιμονῆς του κατέπεισε τὴν ἀνεψιάν του νὰ ὑπάγῃ μαζῆ του εἰς τὴν ὀνομαστοτέραν καὶ ἀκριβωτέραν μοδίσταν τῶν Ἀθηνῶν, τὴν Madame Antoinette, ἐκεῖ δὲ ἡ Ἰναρίμη ἐπρομηθεύθη, θέλουσα καὶ μή, ὅλα τὰ ἀπαιτούμενα τοῦ τελευταίου συρμοῦ.

Ἡ Ἰναρίμη, στολισμένη οὕτω ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, ἐστάθη ἡσύχως ἀπέναντι μεγάλου καθρέπτου καὶ εἶδε θαυμάζουσα τὸν ἑαυτόν της. Ἦτο ἀναντίρρητον ὅτι τὰ νέα της φορέματα ἐπηύξανον τὴν ὡραιότητά της. Ὡραία ἦτο καὶ πρὶν ἐν τῷ μέσῳ τῆς κοιλάδος καὶ τῶν βουνῶν τῆς νήσου της, ἀλλὰ τώρα μὲ τὰ μεταξωτά της ἐνδύματα καὶ τὸ στρογγύλον καπελάκι της μὲ τὰ χαριέντως προέχοντα πτερά, ἐφαίνετο ἀληθῶς Παρισινή.

— Τώρα, εἶπεν ὁ θεῖός της ἀφοῦ τὴν ἐπεσκόπησεν ὑπερηφάνως, — τώρα, Ἰναρίμη, ἠμπορεῖς νὰ φανῇς εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πρωτευούσης. Περικλῆ, ἐπρόσθεσε, πήγαινέ την εἰς τῆς Κυρίας Ἰαροβίσκη.

Ὁ Περικλῆς τὴν ἐπῆγε, πρὸς ἄκραν εὐχαρίστησιν τῆς Κυρίας Ἰαροβίσκη. Ἐπροξένει τῷ ὄντι ἐντύπωσιν εἰς ὅσους τὴν ἔβλεπον. Τὴν ἐπαύριον πολλοὶ ἀπηύθυνον συγχαρητήρια εἰς τὸν θεῖόν της.

— Πρέπει νὰ τὴν πάρωμεν εἰς τὸ θέατρον, εἶπε. Ἀπόψε δίδουν τὸν Faust. Θὰ εὐχαριστηθῇ ἡ Ἰναρίμη μὲ τὸ μελόδραμα, θὰ εὐχαριστήσῃ δὲ καὶ αὐτὴ τὸν κόσμον ἐκεῖ μὲ τὴν παρουσίαν της.

— Δὲν λέγω ὄχι διὰ τὸ θέατρον, ἀλλά, Κωνσταντῖνε, δὲν θέλω νὰ γίνεται λόγος διὰ τὴν κόρην μου. Ἐνθυμεῖσαι τί εἶπε ὁ μέγας μου συνωνόματος περὶ γυναικείας ἀρετῆς.

Καὶ ἀπεστήθισεν ὁ Περικλῆς τὸ γνωστὸν χωρίον τοῦ Θουκυδίδου.

— Ὦ ἀδελφέ! Δὲν τοὺς ἀφίνεις ἐπὶ τέλους τοὺς ἀρχαίους! Ἐπέρασε ὁ καιρὸς ἐκεῖνος. Δὲν ἐκτιμᾶται πλέον ἡ εὐωδία «τοῦ κρυπτομένου ἴου». Σήμερον εἶναι ὁ αἰὼν τῆς **ρεκλάμας**. Σήμε-

Digitized by Google

ρον πρέπει ὁ κόσμος νὰ ὁμιλῇ διὰ σέ, διὰ τὸ σπίτι σου, διὰ τὴν γυναῖκά σου. Ἂν λέγουν τὸ καλόν σου, τόσον τὸ καλλίτερον, ἀλλ' ὁπωσδήποτε κάτι νὰ λέγουν! Νομίζεις ὅτι δὲν ἐφρόντισα νὰ σκορπίσω παντοῦ τὴν φήμην τῆς ἑλληνομαθείας σου; Ἀλλέως δὲν θὰ ἐλάμβανες τόσας προσκλήσεις. Εἶπα τόσα περὶ σοῦ εἰς τὸν διευθυντὴν τῆς Γερμανικῆς σχολῆς ὥστε, ἰδού, σὲ προσκαλεῖ νὰ παρευρεθῇς εἰς τὴν προσεχῆ συνεδρίασιν.

Ὁ Περικλῆς ἐκοκκίνισεν ἀπὸ ἐντροπὴν καὶ στενοχωρίαν. Τὴν πρόσκλησιν τῆς Γερμανικῆς σχολῆς εἶχεν ἀποδώσει εἰς τὴν ἐκτίμησιν τὴν ὁποίαν ἐδικαιοῦτο νὰ περιμένῃ, ἰδίως ὡς ἐκ τῶν σχέσεων καὶ τῆς ἀλληλογραφίας του μὲ ἕνα ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων καθηγητῶν τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λειψίας.

— Θὰ μὲ ὑποχρεώσῃς, ἀδελφέ, εἶπε σύνοφρυς, ἐὰν παύσῃς ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἑξῆς νὰ ὁμιλῇς περὶ ἐμοῦ καὶ περὶ τῆς θυγατρός μου.

— Θὰ εἶμαι τότε περίεργος νὰ ἰδῶ πῶς θὰ τὴν ἀποκαταστήσῃς τὴν θυγατέρα σου.

Ὁ Περικλῆς ἐσιώπα τρίβων τὰ ἄκρα τῶν δακτύλων του.

— Πρέπει λοιπὸν νὰ τὴν ὑπανδρεύσω; ἠρώτησεν ἡσύχως.

— Πρέπει! Τί ἄλλο θὰ τὴν κάμῃς, μὰ ὅλους τοὺς θεοὺς τοῦ Ὀλύμπου σου; Καθηγήτὴν θὰ τὴν κάμῃς; νέαν ἔκδοσιν τῆς Ὑπατίας; Νὰ γείνῃς ἄλλος Θέων καὶ σύ;

— Τὸ νὰ γείνω Θέων ἐγὼ δὲν εἶναι τὸ δύσκολον, εἶπε μειδιῶν ὁ Περικλῆς. Θὰ ἦτο ἀξία νὰ διδάξῃ ἡ Ἰναρίμη, ἀλλὰ δὲν εἶναι τοῦτο τὸ στάδιον τὸ ὁποῖον τῆς εὔχομαι. Ἤθελα νὰ ἴδω τὴν ζωὴν τῆς κόρης μου ἐξησφαλισμένην, ὑπὸ τὴν σκιὰν διαρκοῦς προστασίας. Ἐνίοτε μὲ κυριεύει παράδοξον αἴσθημα· αἰσθάνομαι ἐκλείπουσαν τὴν ζωήν μου· τότε προπάντων μὲ καταλαμβάνει ἡ ἀνησυχία, ὁ τρόμος διὰ τὸ μέλλον τῆς ἀγαπητῆς μου κόρης. Ἤθελα νὰ τὴν ὑπανδρεύσω, καὶ ὅμως μοῦ φαίνεται τόσον ἀπίθανον νὰ τῆς εὕρω κατάλληλον σύντροφον, — ἄνδρα ὁ ὁποῖος νὰ ἐκτιμᾷ τὴν ἀξίαν τῆς καλλιεργημένης διανοίας της, — νὰ λατρεύῃ τὴν ὡραιότητά της . . . Τὸν ηὗρα μίαν φοράν, ἀλλά . . . Κρῖμα, κρῖμα!

— Ἐκεῖνο ἐτελείωσε. Τὸν ἔστειλες ἀπ' ἐκεῖ ποῦ ἦλθε. Ἡ ἰδέα μου εἶναι ὅτι δὲν ἔκαμες καλά, καὶ αὐτὸ φρονεῖ καὶ ἡ ἀδελφή μας Ἑλένη. Τοῦρκος! Καλά. Δὲν ἦτο λάθος του ἂν ἐγεννήθη Τοῦρκος. Ἐὰν τὸν ἐρωτοῦσαν, ἴσως θὰ ἐγεννᾶτο Ἕλλην ἢ Γερμανός. Ἂς τ' ἀφήσωμεν! Παραίτησε τώρα τὰ ὄνειρά σου περὶ σοφίας καὶ προκοπῆς. Ἀπ' αὐτὰ δὲν 'βγαίνει ψωμί. Χρήματα, Περικλῆ, χρήματα, ἰδοὺ τί πρέπει νὰ κυττάζωμεν!

Ὅτε τῆς ὑπεβλήθη ἡ πρότασις περὶ θεάτρου, ἡ Ἰναρίμη τὴν ἀπεδέχθη μὲ τρόπον ὥστε καθησυχάσθη τοῦ πατρός της ἡ ἀνησυχία.

— Πηγαίνωμεν εἰς τῆς Antoinette νὰ εὕρῃς τίποτε εὔμορφον — πολὺ εὔμορφον, εἶπεν ὁ θεῖός της ἐπιτακτικῶς. Δὲν εἶσαι δὰ καὶ τόσον κουτή, νὰ μὴ τὸ 'ξεύρῃς ὅτι εἶσαι καὶ σὺ εὔμορφη.

— Χαίρω ὅτι σᾶς φαίνομαι εὔμορφη, ἀπεκρίθη ἀφελῶς.

— Καλά, καλά! Ἑτοιμάσου ἀμέσως νὰ ὑπάγωμεν εἰς τῆς Antoinette. Ἆ! αἱ γυναῖκες!

Καὶ ἐγέλασε καγχάζων.

Ὁ Κωνσταντῖνος ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς ὅλης ὑποθέσεως, ἐνοικίασε θεωρεῖον, ἐφρόντισε περὶ ἁμάξης καὶ ὡδήγησε διὰ μέσου τοῦ πλήθους τοὺς παραζαλισθέντας νησιώτας ὅτε ἔφθασαν εἰς τὴν ἀκατάστατον εἴσοδον τοῦ παλαιοῦ θεάτρου. Τὸ κτίριον ἦτο παλαιόν, ἄσχημον, βρωμερόν, ἑτοιμόρροπον, ἀλλὰ δὲν ἤξιζον καὶ καλλίτερον οἱ ἐλεεινοὶ Ἰταλικοὶ θίασοι οἱ ὁποῖοι τὸ ἐξεμεταλλεύοντο, ἀναχωροῦντες, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, μετά τινας παραστάσεις εἰς κατάστασιν χρεωκοπίας. Οἱ ἄνδρες, ἀπηλλαγμένοι παντὸς βάρους θηλυκοῦ, κατεῖχον τὴν πλατεῖαν. Μεταξὺ αὐτῶν πολυάριθμοι ἀξιωματικοὶ ἀπολαμβάνοντες τὸ θέαμα εἰς τὸ ἥμισυ τῆς τιμῆς, συνωμίλουν θορυβωδῶς, γελῶντες, καὶ βροντῶντες κατὰ τὰ διαλείμματα τὰ ξίφη καὶ τοὺς πτερνιστῆράς των ἐπὶ τῶν σανίδων τῆς πλατείας. Ἐδῶ κ' ἐκεῖ φιλάρεσκοί τινες νεανίαι, en frac, σοῦ ἐφαίνοντο ὡς νὰ ἦλθον κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τὰ Παρίσια καὶ ἔβλεπον προπετῶς μὲ τὰς ἐπιμόνους διόπτρας των τοὺς ἀστερισμοὺς εἰς τὰ σαθρὰ ῥυπαροχαρτωμένα θεωρεῖα.

Ἐπαίζετο τὸ valse τοῦ Faust ὅτε ἡ οἰκογένεια Τελάχα εἰσῆλθεν εἰς τὸ θεωρεῖόν της. Τὸ παράχορδον τῶν ὀργάνων καὶ ἡ ἀθλιότης τῶν ἠθοποιῶν, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ καταστρέψωσι ἐντελῶς τὸ γόητρον τῆς μουσικῆς.

Ἡ Ἰναρίμη ἐκάθισε καὶ ἤκουεν ἀφηρημένη, εὐχαριστημένη, μὲ τὸν ἀγκῶνα ἐπὶ τοῦ θεωρείου καὶ τὸν πώγωνα ἐπὶ τῆς χειρός. Ὁ Κωνσταντῖνος ἐκάθισε πλησίον της καὶ ἐπανελάμβανε μὲ ψιθυρισμὸν ὁπωσοῦν ἠχηρὸν τὸ ψαλλόμενον μέλος, ῥίπτων συνάμα ταχὺ βλέμμα ἐπὶ τῶν θεατῶν. Εἶδε εἰς ἓν ἐκ τῶν ἄντικρυ θεωρείων τὸν Ὀϊδᾶν, τὸν δήμαρχον, μὲ τὴν ἀδελφήν του καὶ μὲ τὴν μικράν, ὀρφανὴν μητρὸς θυγατέρα του. Ἀντήλλαξαν χαιρετισμὸν ψυχρόν, ὁ δὲ δήμαρχος ὕψωσε τὰς διόπτρας του νὰ ἴδῃ τὴν Ἰναρίμην, ἔπειτα τὰς ἔδωκε εἰς τὴν ἀδελφήν του καὶ ἀντήλλαξε μετ' αὐτῆς νεύματα καὶ ψιθυρισμούς. Ἡ νεολαία κάτω τὸ ἐμυρίσθη ἀμέσως ὅτι ὑπάρχει τι εἰς τὰ θεωρεῖα ἄξιον θέας. Πολλοὶ ὀφθαλμοὶ ἀπεσπάσθησαν ἀπὸ τὴν ἐπὶ τῆς σκηνῆς μεσήλικα Μαργαρίταν, τῆς ὁποίας τὸ λευκὸν δῆθεν φόρεμα δὲν εἶχε τὸ ἀπαιτούμενον μῆκος, ἡ δὲ ἄτεχνος

Digitized by Google

ξανθὴ φενάκη δὲν ἐσκέπαζεν ἐντελῶς τὴν μαύρην της κόμην.

Μὲ ἀφελῆ περιέργειαν ἡ Ἰναρίμη παρηκολούθει τὰς περιπετείας τοῦ δράματος, ἐπρόσεχεν εἰς τὴν μελῳδίαν καὶ συχνάκις ἐστρέφετο πρὸς τὸν πατέρα της ἐπισύρουσα τὴν προσοχήν του εἰς ὅσα ἔβλεπε καὶ ἤκουε. Ἐγνώριζε τὸ ἔργον τοῦ Γερμανοῦ ποιητοῦ καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς Μαργαρίτας, ἀλλὰ πρώτην ἤδη φορὰν ἤκουε τὴν γλυκεῖαν ἡδυπαθῆ μουσικὴν τοῦ Gounod. Ἐν γένει δὲ μουσικὴν δὲν ἐγνώριζεν, οὔτε καλὴν οὔτε κακήν· εἰς τὴν πατρίδα της δὲν εἶχε ἀκούσει εἰμὴ μόνον ποὺ καί που τὰ λαοῦτα συνοδεύοντα τὸν χορὸν τῶν νησιωτῶν. Ἦτο νέον δι' αὐτὴν τὸ θέαμα τρυφερᾶς σκηνῆς ἐρωτικῆς, μολονότι δὲ ὁ Faust ἔψαλεν ἐλεεινὰ καὶ ἡ Μαργαρίτα ἔφερε στραβὰ τὴν φενάκην της, συνεκινήθη βαθέως,—τόσον βαθέως ὥστε ἐλησμόνησε νὰ σπογγίσῃ τὰ δάκρυά της καὶ ὅτε ἔπεσεν ἡ αὐλαία αἱ ὑγραὶ σταγόνες ἔλαμπον εἰς τὴν παρειάν της.

— Τί ὡραία νέα, ἀνεφώνησεν ὁ Ἀγγυρόπουλος ὄρθιος. ἐπισκοπῶν τὰ θεωρεῖα μὲ τὰ νῶτα πρὸς τὴν σκηνήν.

— Ποῦ, ἠρώτησεν ὁ Ροδόλφος.

— Παραπλεύρως τοῦ βασιλικοῦ θεωρείου. Εἶναι μὲ τὸν ἀνδρειωμένον βουλευτὴν τῆς Τήνου.

Καὶ ἤρχισε νὰ γελᾷ ὁ Ἀγγυρόπουλος ἐνθυμηθεὶς καὶ μιμούμενος τὰς φωνὰς τοῦ Τελάχα μετὰ τὴν ἀγόρευσιν τοῦ Σταύρου εἰς τὸ Ὠδεῖον·

— «Θὰ τὸν σκοτώσω, θὰ τὸν κάμω, θὰ τοῦ δείξω!» καὶ ἔπειτα ὅταν ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ δείξῃ τὴν ἀνδρείαν του, ἦτο ὡσὰν μουσκευμένη ὄρνιθα.

Ὁ Ροδόλφος ἐμειδίασεν ἐλαφρῶς. Εἶχεν ἤδη πολλάκις ἀκούσει τὴν διήγησιν τῆς μονομαχίας ἐκείνης, ἡ δὲ θορυβώδης ζωηρότης τοῦ Ἀγγυροπούλου τὸν ἐβάρυνε. Ἐστράφη πρὸς τὸ θεωρεῖον καὶ παρετήρει τὴν Ἰναρίμην. Ἡ ἔκφρασίς της ἦτο σοβαρά, σχεδὸν τραγική, ὑπὸ τὸ κράτος τῆς συγκινήσεώς της. Παρῆλθον λεπτά τινα προτοῦ στρέψῃ ἀλλοῦ τοὺς ὀφθαλμούς του.

Ὁ Κωνσταντῖνος ἐξῆλθε διὰ νὰ στείλῃ παγωτὸν εἰς τὴν ἀνεψιάν του, κυρίως δὲ διὰ νὰ καπνίσῃ καὶ νὰ ἴδῃ κανένα γνώριμον. Συνηντήθη μὲ τὸν Ὀϊδᾶν, καὶ οἱ δύο πολιτικοὶ ἀντίπαλοι ἀντήλλαξαν νέον χαιρετισμὸν καὶ χειραψίαν.

— Εἶναι ἡ ἀνεψιά σας, ἡ κυρία εἰς τὸ θεωρεῖον; ἠρώτησεν ὁ δήμαρχος.

— Μάλιστα. Ἦλθε εἰς τὰς Ἀθήνας μὲ τὸν πατέρα της.

— Εὔμορφη νέα! πολύ, πολὺ εὔμορφη! Ἔρχεται μὲ σκοποὺς διὰ τὴν θυγατέρα του ὁ ἀδελφός σας;

—Τίσκοπούς; ἠρώτησε γελῶν ὁ Κωνσταντῖνος.

— Ἀπ' ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἔχουν οἱ πατέρες διὰ τὰς κόρας των, ὑπέλαβεν ὁ Ὀϊδᾶς μετά τινος δισταγμοῦ.

— Ὤ, βεβαίως. Εἶναι φυσικὸν νὰ ἐπιθυμῇ τὴν καλήν της ἀποκατάστασιν μίαν ἡμέραν.

— Ἔχει κανένα ὑπ' ὄψιν;

Ὁ Κωνσταντῖνος τὸν ἐκύτταξε ἀσκαρδαμυκτί, συστέλλων τὰ βλέφαρα καὶ ἀπεκρίθη.

— Ἔχετε μήπως πρόθεσιν ὑποψηφιότητος;

— Δὲν θὰ ἔλεγα ὄχι διὰ σύζυγον τόσον ὡραίαν. Θὰ ἔχῃ καὶ τὴν προῖκά της, δὲν ἀμφιβάλλω.

— Ὑποθέτω, εἶπεν ὁ Τελάχας ἀνορθῶν ἐμφαντικῶς τὴν κεφαλήν. Ἀλλ' ἀπαιτεῖται καὶ κάτι ἄλλο. Δὲν ἀρκεῖ μόνη ἡ καλή σας θέλησις.

— Ἐννοεῖται. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ κάτι σημαίνει καὶ διὰ τοῦτο τὴν ὑπέδειξα.

Ὁ Κωνσταντῖνος ἐσκέπτετο ὅτι ἄνθρωπος ἔχων τόσην περιουσίαν, ὅσην ὁ Ὀϊδᾶς, ἦτο ἄξιος πάσης περιποιήσεως. Ποῖος πατὴρ ἔχων τὰ λογικά του θὰ ἐδίσταζεν ἐνώπιον τοιαύτης τύχης; Ἡ δὲ κόρη, φυσικῷ τῷ λόγῳ, θὰ ὡδηγεῖτο ἀπὸ τὸν πατέρα της.

— Καλά, καλά, εἶπε. Θὰ ἰδῶ τί ἠμπορῶ νὰ κάμω.

— Ὡς καλὴν ἀρχήν, δὲν μὲ παρουσιάζετε; ὑπέλαβεν ὁ δήμαρχος.

Ὁ Κος Ὀϊδᾶς εἰσήχθη θριαμβευτικῶς εἰς τὸ θεωρεῖον. Ἐπωφελήθη τῆς παρουσιάσεως διὰ νὰ πάρῃ ἀπὸ τὰς χεῖρας τῆς Ἰναρίμης τὸ κενὸν πινάκιον τοῦ παγωτοῦ ἐπιδεικνύων εὐγένειαν πομπώδη. Ἐκείνη ἦτο στενοχωρημένη καὶ ἐξεσταίνετο μ' ὅλον τὸ παγωτόν. Τὴν παρουσίαν τοῦ δημάρχου μόλις τὴν ἔλαβεν εἰς σημείωσιν. Ὁ νοῦς της ἦτο εἰς τὸν Γουσταῦον. Τὴν ἀποῦσαν μορφήν του ἐπανέφερεν ἐμπρός της ἡ περιπαθὴς μουσικὴ τοῦ Faust. Ὁ Ὀϊδᾶς συνωμίλει μὲ τὸν πατέρα, στρεφόμενος πότε καὶ πότε πρὸς τὴν θυγατέρα· μετὰ κρυφίας προσοχῆς τὴν παρετήρει καὶ τὴν ἐπεδοκίμαζε.

Εἰς τὸ ἀπέναντι θεωρεῖον τοῦ δημάρχου εἰσῆλθεν ὁ Σταῦρος. Ὑπουργικὸς ἤδη, εἶχεν ἀπαρνηθῆ τὴν κωλυσιεργίαν, παρῃτήθη δὲ καὶ τῆς συντάξεως τοῦ «Νέου Ἀρχιλόχου». Ἅμα ἰδὼν τὸν Κωνσταντῖνον ἐδάγκασε τὸ κάτω χεῖλός του, ἀπὸ αἴσθημα συστολῆς ἆρά γε ἢ διὰ νὰ μὴ γελάσῃ; Εἰς δὲ τὸ παρακείμενον θεωρεῖον, ὀλίγον πρὸ τοῦ τέλους τῆς δευτέρας πράξεως, ἐπεφάνη ὁ Μιλτιάδης, en grande tenue, συνοδεύων τὴν μητέρα του καὶ τὴν Ἀνδρομάχην.

— Ἔφθασε, ἐψιθύρισεν ὁ Ἀγγυρόπουλος πρὸς τὸν γείτονά του. Ὁ Ἕκτωρ προσκαλεῖται.

Ὁ Ροδόλφος ἐστράφη πρὸς τὸ θεωρεῖον καὶ εἶδε τὴν Ἀνδρομάχην μὲ γλυκεῖαν πρόσκλησιν εἰς τὸ βλέμμα της. Ἠγέρθη ἀμέσως, ἐνῷ δὲ διήρχετο τὴν πλατεῖαν τοῦ θεάτρου οἱ ὀφθαλμοί του ἀνεπαύθησαν πρὸς στιγμὴν ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς Ἰναρίμης, ἀλλὰ τοὺς ἀπέστρεψε μετά τινος ἀγανακτήσεως κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ του, θεωρήσας ὡς προδοσίαν τὸ νὰ προσέξῃ ἔστω καὶ παρο-

Digitized by Google

δικῶς εἰς ὡραιότητα ἄλλην ἢ ἐκείνην τὴν ὁποίαν ἠγάπα.

— Ὦ Ροδόλφε, τὴν εἶδες ; Δὲν εἶναι ὡραία ; ἠρώτησεν ἐνθουσιωδῶς ἡ Ἀνδρομάχη, στρέφουσα πρὸς αὐτὸν τοὺς λάμποντας ἀπὸ εὐχαρίστησιν καὶ ἀγάπην ὀφθαλμούς, ἀφοῦ ἀντηλλάγησαν οἱ χαιρετισμοὶ καὶ κατέλαβεν ὁ μνηστὴρ τὴν θέσιν του ὄπισθέν της.

— Ποίαν, ἠρώτησεν ὁ Ροδόλφος.

Ἡ Ἀνδρομάχη ἔδειξε διὰ τοῦ νεύματος τὸ ἀπέναντι θεωρεῖον. Ὁ νέος ἐκύτταξεν ὑπεράνω τῶν ὤμων τῆς Ἀνδρομάχης, συνέσπασε ὀλίγον τὰς ὀφρῦς καὶ ἀπεφάνθη ἐπιφυλακτικῶς :

— Εὔμορφη εἶναι, ἀλλὰ ποῦ ἡ γλυκύτης τῆς Ἀνδρομάχης μου.

— Ὦ Ροδόλφε ! Καὶ ἐτόξευσε πρὸς αὐτὸν βλέμμα τρυφερὸν ἡ Ἀνδρομάχη.

Μόλις τὴν προτεραίαν εἶχεν ἐπανέλθει ἐκ τῆς ἐκδρομῆς του. Ἤλπιζε δὲ ἐντὸς μιᾶς ἑβδομάδος νὰ λάβῃ τὴν τόλμην νὰ διακοινώσῃ εἰς τὸν βαρῶνον τὰ τῆς μνηστείας του καὶ νὰ ἀναχωρήσῃ ἀμέσως μετὰ τοῦτο εἰς Αὐστρίαν πρὸς τακτοποίησιν τῶν ἀπαιτουμένων πρὸ τοῦ γάμου του.

[„Επεται συνέχεια] *Κατὰ τὸ ἀγγλικὸν ὑπὸ Δ. Β.*

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟΝ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

Τὸ ρωσσικὸν περιοδικὸν Nidiela περιγράφει τὰ κατὰ τὴν νέαν αἵρεσιν τῶν Νεοστουνδιστῶν, ἧς ἱδρυτὴς ἐγένετο χωρικός τις ἐν τῷ χωρίῳ Σκιβίνα τοῦ Κιέβου. Οἱ ὀπαδοὶ τῆς αἱρέσεως ταύτης ἀποσκιρτήσαντες ἐκ τοῦ χριστιανισμοῦ, ἀρνοῦνται τὴν ὕπαρξιν τοῦ Μεσσίου καὶ προσδοκῶσι μέλλοντα Χριστόν, ὅστις θὰ φέρῃ ἀληθῶς τὸ βασίλειον τῶν οὐρανῶν εἰς τὴν γῆν καὶ ἑπομένως τὴν γενικὴν εὐημερίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Καὶ ὁ μὲν αἱρεσιάρχης προφήτης ἐξωρίσθη εἰς Σιβηρίαν, ἀλλ' οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ ἐπολλαπλασιάσθησαν ἔκτοτε καὶ πολλαπλασιάζονται καθ' ἡμέραν. Κατὰ τὸ ἔτος 1889 φήμη διέτρεξε μεταξὺ τοῦ ἀμαθοῦς πλήθους ὅτι ἐνεφανίσθη τέλος ὁ προσδοκώμενος Σωτήρ, ὅστις ἦτο πτωχός τις καρραγωγεὺς ἀσθενικός, μέθυσος, σχεδὸν ἠλίθιος. Καὶ ὅμως οἱ προσκυνηταὶ συνέρρεον κατὰ πολυαρίθμους ὁμάδας, καὶ τὸ πρᾶγμα ἔλαβε τόσον ἐπικινδύνους διαστάσεις ὥστε ἡ ἀστυνομία ἠναγκάσθη νὰ παρέμβῃ. Ἄλλος προφήτης τῆς αἱρέσεως μετέβη εἰς Πετρούπολιν ἵνα ἐλευθερώσῃ τὸν λαὸν τοῦ Κυρίου ἀπὸ τοῦ «Αἰγυπτιακοῦ ζυγοῦ». Ἐκεῖ δὲ φυσικῷ τῷ λόγῳ συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη. Οἱ Νεοστουνδισταὶ κατὰ χιλιάδας ἀριθμούμενοι, κατέλιπον πᾶσαν ἐργασίαν καὶ πίνοντες τεῖον καὶ οἰνοπνεύματα ἐν ἀφθονίᾳ ἀναμένουσιν ἐν ὑπομονῇ τὸ ἐπικείμενον τέλος τοῦ κόσμου.

*

Ἡ Ψυχολογία τοῦ Ὀραγκουτάγκου ἀπασχολεῖ τὸν φυσιολόγον Garner ὅστις ὡς γνωστὸν ἀπὸ καιροῦ ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῆς γλώσσης τῶν πιθήκων. Εἰς τὴν ἀγγλικὴν New Review δημοσιεύει περιεργότατον ἄρθρον περὶ τῶν τρόπων δι' ὧν κατώρθωσε νὰ διδάξῃ νεαρὸν Ὀραγκουτάγκον πῶς νὰ διακρίνῃ τὰ διάφορα γεωμετρικὰ σχήματα καὶ τὰ διάφορα χρώματα. Ἐλπίζει δὲ ὅτι προϊόντος τοῦ χρόνου θὰ διδάξῃ εἰς αὐτὸν πῶς νὰ διακρίνῃ καὶ τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου. Ὁ φυσιολόγος φαίνεται λίαν αἰσιόδοξος εἰς τὰς προσδοκίας του καὶ μεταβαίνει εἰς Ἀφρικὴν ὅπως κηρύξῃ τὸν λόγον τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας πρὸς τοὺς τετράχειρας ἀδελφούς μας.

*

Περὶ τοῦ Πορτογάλλου μυθιστοριογράφου José-Maria Eça de Queiroz ὁ A. de Treveret δημοσιεύει μακρὰν μελέτην εἰς τὸ παρισινὸν περιοδικὸν Correspondant. Ὁ συγγραφεὺς οὗτος γεννηθεὶς τῷ 1843 καὶ νῦν γενικὸς πρόξενος τῆς Πορτογαλλίας ἐν Παρισίοις, θεωρεῖται ὡς εἷς τῶν κορυφαίων λογίων ἐν τῇ πατρίδι του καὶ ἀποκαλεῖται δικαίως Πορτογάλλος Ζολᾶ, διότι εἶνε ἔνθερμος ὀπαδὸς τῆς πραγματικῆς σχολῆς. Μεταξὺ τῶν διηγημάτων τοῦ Queiroz ὁ γάλλος ἀρθρογράφος θεωρεῖ ἑξήκοντα δύο, τὸν ***Μανδαρῖνον*** καὶ τὸ ***Λείψανον***, ἀλλὰ ταῦτα εἶνε φανταστικά. Ἔργα καθαρῶς τῆς πραγματικῆς σχολῆς εἶνε ***Τὸ Ἔγκλημα τοῦ Ἀββᾶ Ἀμὰρ*** καὶ ὁ ***Ἐξάδελφος Βασίλειος***, τὸ θεωρούμενον καὶ ὡς τὸ ἀριστούργημά του.

*

Περὶ τῆς Ἀδριανῆς Λεκουβρὲρ ἐδημοσίευσε μακρὰν μελέτην ἱστορικὴν εἰς τὴν Revue de Famille ὁ G. Larroumet, ἥτις τελειώνει διὰ τῆς ἀφηγήσεως τοῦ θανάτου τῆς ἐξόχου ἠθοποιοῦ, ἣν καὶ τὸ ἑλληνικὸν κοινὸν ἀρκούντως ἐγνώρισεν εἰς τὸ φερώνυμον δρᾶμα τῶν Σκρὶβ καὶ Λεγκουβέ, ἐπανειλημμένως παρασταθὲν ἐσχάτως ὑπὸ δύο θιάσων. Καὶ ὁ μὲν θάνατος αὐτῆς πιθανῶς ἐπῆλθεν ἐκ δυσεντερίας, ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ οἱ διϊσχυριζόμενοι ὅτι ναὶ μὲν ἠσθένησεν ἡ Λεκουβρέρ, ἀλλ' ἐθανατώθη διὰ κλύσματος δηλητηρια σθέντος ὑπὸ τῆς δουκίσσης Μπουγιόν. Σπαρακτικὴ δὲ ἀληθῶς εἶνε ἡ περιγραφὴ τῆς ταφῆς της. Ἡ περίφημος καλλιτέχνις δὲν ἐτάφη εἰς κοιμητήριον οὔτε κἂν ἐτέθη εἰς φέρετρον, ἀλλὰ μετεκομίσθη ὡς ζῶον θνησιμαῖον διὰ νυκτὸς ἐντὸς ἁμάξης καὶ κατεχώσθη εἰς λάκκον ἀσβέστου.

*

Εἰς τὴν ἀγγλικὴν Fortnightly Review δημοσιεύεται ὑπὸ τοῦ Maclarthy ἄρθρον περὶ νέου Σουηδοῦ δραματουργοῦ, ὃν ὁ ἀρθρογράφος θεωρεῖ ἐφάμιλλον τοῦ Νορβηγοῦ Ἴβσεν. Οὗτος εἶνε ὁ Αὔγουστος Στρίνδβεργ, τὰ δὲ ἄριστα δράματά του ἡ ***Δεσποινὶς Ἰουλία***, ***οἱ Σύντροφοι*** καὶ ***ὁ Πατέρας***.

*

Ἡ Public Opinion τῆς Βασιγκτῶνος δημοσιεύει πράγματα ἀποδεικνύοντα ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τείνει πρὸς ἐλάττωσιν διότι οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖ ἔπαυσαν νὰ νυμφεύωνται. Κατὰ τὸν ἀμερικανὸν ἀρθρογράφον αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι ἀριθμοῦσι 3,000,000 ἄνδρας ἀγάμους ἡλικίας 20—30 ἐτῶν. Ἐπὶ 1000 ἀνδρῶν οἵτινες συνεπλήρωσαν τὰ 30 ἔτη οἱ 600 εἶνε ἄγαμοι ! Ἐὰν ἐξηκολούθουν νὰ νυμφεύωνται οἱ Ἀμερικανοὶ μὲ τόσην προθυμίαν, ὅσην εἶχον μέχρι τοῦ 1860, αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι θὰ εἶχον ἀποκτήσῃ ἓξ ἑκατομμύρια παιδίων περισσότερα.

*

Ἐν τῇ Classical Review τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου ὁ γνωστὸς ἐκδότης καὶ μεταφραστὴς τῆς Ἰλιάδος Walter Leaf γράφει ὡς ἑξῆς περὶ τῆς μεταφράσεως τοῦ κ. Ἀλ. Πάλλη, παραθέτων καὶ στίχους αὐτῆς ἐκ τοῦ Ζ :

Πάντες οἱ ἐνδιαφερόμενοι περὶ τῆς προόδου τῆς νέας ἑλλ. φιλολογίας ἀδύνατον νὰ μὴ παρετήρησαν εὐχαρί-

Digitized by Google

στως τὴν ἀποφασιστικὴν ἀντίδρασιν ἥτις λαμβάνει χώραν ἐν τῇ θέσει τῶν σοβαρωτέρων ἀνδρῶν τῶν γραμμάτων πρὸς τὴν γλῶσσαν αὐτῶν. Καίτοι πατριῶταί τινες φιλοτιμοῦνται νὰ γελῶσιν, ἔργον ὅμως οἷον τοῦ Ψυχάρη «Τὸ Ταξίδι μου» ἀδύνατον τοῦ χρόνου προϊόντος νὰ μὴν ἐπηρεάσῃ τοὺς νουνεχεστέρους καὶ νὰ τοὺς διδάξῃ, ὅτι θὰ καταστρέψωσι μόνον τὴν ἐθνικὴν αὐτῶν φιλολογίαν ἐπιμένοντες εἰς τὸ νὰ γράφωσιν εἰς τεχνητὴν καὶ νόθον γλῶσσαν κακῆς ξενοφοντείου γραμματικῆς ἐνδεδυασμένης εἰς τύπον γαλλικῶν ἰδιωτισμῶν. Οἱ ἐπαναστατήσαντες κατὰ τῆς ἡμαρτημένης ταύτης ἰδέας εἶχον ἐξ ἀρχῆς ν' ἀντιπαλαίσωσιν ἐναντίον μιᾶς κυρίως δυσκολίας. Δὲν ἠδύναντο νὰ παραπέμψωσιν εἰς ἀρκοῦν ποσὸν ζώσης συγχρόνου φιλολογίας πρὸς ἀπόδειξιν τῆς διαβεβαιώσεώς των ὅτι ἡ δημοτικὴ εἶναι ἐπίσης καλολογικῶς εὔχρηστος ὡς ἡ ψευδο-αρχαία γλῶσσα. Βεβαίως, ἐκτὸς τῶν κλέφτικων τραγουδιῶν, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε ν' ἀποτελοῦν τὸ ἐγκαύχημα τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, ὑπῆρχον καὶ τὰ ποιήματα τοῦ Σολωμοῦ καὶ τοῦ Βαλαωρίτη, τοῦ Χρηστοπούλου καὶ ἄλλων. Ἐνόσῳ ὅμως ταῦτα ἔμενον μόνα, τὰ παρήρχοντο οἱ πατριῶται ἀνακινοῦντες τοὺς ὤμους ὡς δὴ παραδοξολογίας ἀξίας οἴκτου. Ἡ δημοτικὴ τότε μόνον θ' ἀναθρονισθῇ ὅταν ἱκανὸς ἀριθμὸς ἀνδρῶν συμπράττων παραγάγῃ φιλολογίαν πολλὴν ἀρκοῦσαν ὅπως ἐπισύρῃ τὴν προσοχήν. Παρηγορητικὸν εἶναι τὸ νὰ βλέπῃ τις σημεῖα ὅτι ἔρχεται ἐπικουρία εἰς τὴν ἀνάγκην ταύτην. Ἀξιόλογοί τινες μεταφράσεις ἐκ τοῦ Σαιξπήρου ὑπὸ τοῦ κ. Πολυλᾶ ἔτυχον τοὐλάχιστον πλείονος ἀκοῆς ἐκ τοῦ ἀθηναϊκοῦ τύπου παρ' ὅσον ἦτο δυνατὸν πρὸ δεκαετίας. Ἡ μετάφρασις τῆς Ἰλιάδος ὑπὸ τοῦ κ. Πάλλη εἶνε ἄλλο βῆμα κατὰ τὴν ὀρθὴν ὁδόν. Δὲν εἶναι ἡ πρώτη ὁμηρικὴ μετάφρασις· ἴσως ἐνθυμοῦνταί τινες τὴν ὑπὸ τοῦ Βικέλα μετάφρασιν μέρους τῆς Ἰλιάδος, δὲν γνωρίζω ὅμως ἄλλην τῆς Ἰλιάδος. Ἄτοπον θὰ ἦτο νὰ ἔχῃ τις τὴν ἀξίωσιν νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν φιλολογικὴν ἀξίαν μεταφράσεως εἰς ξένην γλῶσσαν· τοῦτο πρέπει ἐξ ἀνάγκης ν' ἀφεθῇ εἰς τὰς χεῖρας τῶν ὁμογλώσσων. Ἀλλ' εἶναι ἐπιτετραμμένον νὰ ἐκφράσῃ τις γνώμην περὶ τῆς μεγάλης ἀξίας τοιαύτης μεταφράσεως διὰ τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ ἐκμάθωσι τὴν ἀληθῆ ὁμιλουμένην γλῶσσαν. Ἀμφιβολία δὲν ὑπάρχει ὅτι τό τε λεξιλόγιον καὶ ἡ γραμματικὴ αὐτῆς εἶναι καθαρὰ καὶ ἀμόλυντος ψευδοκλασικισμοῦ. Τὰ εἰσαγωγικὰ κριτικὰ ἐπίσης ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἡ δημοτικὴ εἶναι εὔχρηστος οὐχὶ μόνον πρὸς συνομιλίαν ἀγέλης χωρικῶν, ἀλλὰ καὶ πρὸς συζήτησιν ἐξόχως τεχνικῶν κριτικῶν ζητημάτων. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι πιθανὸν δὲν εἶναι πολλαὶ τῶν εἰκασιῶν τοῦ κ. Πάλλη ἄξιαι νὰ υἱοθετηθῶσιν ἐν τοῖς ἡμετέροις τῆς σήμερον κειμένοις. Αἱ πλεῖσται ἔχουσι μικρὸν ἐσωτερικὸν λόγον, καί τινες καὶ εἶναι ἄρρυθμοι· ὁ σημερινὸς τονισμὸς διέφθειρε φυσικῷ τῷ λόγῳ τὸ ἑλληνικὸν οὖς πρὸς ἀντίληψιν τῶν λεπτοτήτων τῆς ἀρχαίας προσῳδίας. Οὐχ ἧττον τινὲς αὐτῶν εἶναι ἄξιαι προσοχῆς· ἄμπεσε (ἀνέπεσε) π. χ. παρέχει πολλῷ ἐπιτηδειοτέραν ἔννοιαν ἢ τὸ ἔμπεσε, ἐν Δ, 108. Διότι δὲν εἶναι ὅλως ὁμηρικὸν τὸ λέγειν «ἔπεσεν ἐντὸς βράχου», ὅπερ τοῦτο μόνον θὰ ἐσήμαινεν «ἔπεσεν ἐντὸς χάσματος τοῦ βράχου» καὶ τοῦτο ἔπρεπε ῥητῶς νὰ ἐκφρασθῇ. Ἡ μετάφρασις ὅμως ἔχει ἄλλην ἀξίαν καὶ θὰ ποιήσῃ ἔργον ἀγαθόν, ἂν συντελέσῃ, ὡς ἐλπίζω καὶ εὔχομαι, ν' ἀνιδρύσῃ τὴν λαλουμένην γλῶσσαν.

*

Ἀξιανάγνωστα ἐκ γαλλικῶν περιοδικῶν :

Αἱ πολιτικαὶ ἰδέαι τοῦ Δάντη ὑπὸ Ed. Rod (Revue Suisse) — *Σύγχρονοι προλήψεις* ὑπὸ A. de Verdilhac (αὐτ.) — *Ὁ Ἄνθρωπος* ὑπὸ Nadaillac (Correspondant 10 8βρ.) — *Ὁ θάνατος τοῦ Καρόλου Ε'* ὑπὸ Luce (αὐτ.) — *Πῶς ἐκρίθη ὁ Σαιξπῆρος μετὰ θάνατον* ὑπὸ Bazalgette (Revue d'art dramatique) — Ἡ φιλολογία καὶ ἡ ἐπιστήμη ὑπὸ Lauson (Revue Bleue 24 7βρ.) — Φιλολογικαὶ ἀναμνήσεις (Αἱ σχέσεις τοῦ Μυσσὲ καὶ τῆς Σανδ) ὑπὸ Grenier (αὐτ. 15 8βρ.) — Αἱ ἀρχαὶ τῆς βασιλείας Λουδοβίκου ΙΗ' ὑπὸ H. Houssaye (Revue des deux Mondes 1 8βρ.) — Οἱ φίλοι τοῦ Bernardin de Saint Pierre ὑπὸ F. Brunetière (αὐτ.) — Ὁ Βραχμανισμὸς ὑπὸ Gastonnet des Fosses (Revue des religions) — Ἡ ἐγκληματικὴ ἀνθρωπολογία ὑπὸ Sollier (Revue Encyclopédique 1 8βρ.)—*Τὸ ζήτημα τοῦ καρκίνου* ὑπὸ E. Metschnikoff (Revue generale des Sciences 30 7βρ.) — *Αἱ ἀρχαὶ τῆς ψυχοθεραπείας* ὑπὸ Van Eedan (Revue de l'hypnotisme) — *Ὁ πλανήτης Ἄρης* ὑπὸ A. Sockyer (Revue Scientifique 22 8βρ.)

*

Ἐκ γερμανικῶν :

Ὁ Δάντης καὶ ἡ Φλωρεντία ὑπὸ Hartwig (Deutsche Rundschau) — Ὁ Στρατάρχης Βαζαὶν ὑπὸ Zernin (Nord und Süd).

*

Ἐξ ἀγγλικῶν καὶ ἀμερικανικῶν :

Ἡ ἐκκλησία καὶ ἡ ἠθικὴ ὑπὸ Cameron (Arena) — Ἡ πολιτικὴ τοῦ Πάπα (Contemporary Review) — Ἰρλανδικὴ φιλολογία ὑπὸ Sigerson (αὐτ.) — Ἡ ἀεροπορεία ὑπὸ Maxim (Fortnightly Review) — Οἱ Πελασγοὶ καὶ οἱ σύγχρονοι ἀπόγονοί των ὑπὸ Colquhoun (Imper. and Asiat. Review) — Τὸ μεγαλεῖον καὶ ἡ παρακμὴ τῶν λέξεων ὑπὸ Kent (National Review).

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἀρχαιολογικὰ

Ὑπὸ τοῦ Βασιλέως ἐδωρήθησαν εἰς τὸ Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον διάφορα ἀντικείμενα, ἅτινα κρίνονται ὡς ἔχοντα πολλὴν ἀξίαν. Ἡ συλλογὴ ἀποτελεῖται ἐκ τῶν ἑξῆς : α') ἐξ ἀναγλύφου ἐπιτυμβίου καλῶν ἑλληνικῶν χρόνων, παριστῶντος γυναῖκα καθημένην ἐπὶ θρόνου καὶ κοράσιον παρ' αὐτῇ· β') ἐκ δύο κορμῶν μικρῶν ἀγαλμάτων Ὑγιείας, ἐξ ὧν τὸ ἓν εἶνε καλλίστης τέχνης. Ἐξεικονίζεται δὲ ἡ Ὑγιεία ἱσταμένη, φέρουσα χιτῶνα καὶ ἱμάτιον καὶ παρ' αὐτῇ ἀνελίσσεται ὄφις· καὶ γ') ἐξ ἀγάλματος ἀκεφάλου Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος, ἐπὶ τοῦ πέπλου τῆς ὁποίας εἶνε εἰκονισμέναι διάφοροι ἀνάγλυφοι παραστάσεις.

— Κατὰ τὰς ὑπὸ τοῦ γερμανικοῦ Ἰνστιτούτου παρὰ τὸν Ἄρειον Πάγον ἐνεργουμένας ἀνασκαφάς, ἀνασκαπτομένου τοῦ ἀρχαίου ὑδραγωγείου εὑρέθησαν ἀνάγλυφα ἀναφερόμενα εἰς τὸν Ἀσκληπιὸν καὶ τὸν ἥρωα Ἰατρόν. Ἐκ τούτων καὶ ἄλλων τινῶν λειψάνων ἀρχαίου οἰκοδομήματος, ἀποδεικνύεται ἡ ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ ὕπαρξις ἱεροῦ τινος τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Αἱ ἀνασκαφαὶ ἐξακολουθοῦσιν· ἐλπίζεται δὲ δι' αὐτῶν νὰ λυθῇ τὸ γεννηθὲν ζήτημα ἂν ἐκεῖ τῷ ὄντι ἔκειτο ἡ ἀρχαία Ἐννεάκρουνος, ὡς ὑποστηρίζει ὁ κ. Δαίρπφελδ. Ταῦτα κατὰ τὴν *Ἐφημερίδα*.

— Ἐν τῷ χωρίῳ Παυλίστα τῆς Ὀλυμπίας εὑρέθη ἐσχάτως ἀγαλμάτιον, διάφορα δὲ ἄλλα ἀρχαιολογικὰ ἀντικείμενα ἐν Τεγέᾳ. Τὸ δυστύχημα εἶνε ὅτι μόλις τἀνακαλύπτουσιν οἱ σκάπτοντες γεωργοί, τὰ καταστρέφουσι μεταχειριζόμενοι αὐτὰ εἰς διαφόρους ἀνάγκας των, ἀκόμη καὶ ὡς παιγνίδια τῶν τέκνων

Digitized by Google

Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΤΗΣ ΒΥΡΤΕΜΒΕΡΓΗΣ ΟΛΓΑ

των. Ἡ Ἐφημερίς, ἐξ ἧς παραλαμβάνομεν ταῦτα, συνιστᾷ εἰς τὴν μέριμναν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας καὶ τῆς Κυβερνήσεως τὴν διάσωσιν τῶν ἀρχαιολογικῶν τούτων ἀντικειμένων, πολλάκις τιμαλφῶν.

Φιλολογικά

Ἐν Ἀγγλίᾳ πολὺς γίνεται λόγος περὶ τοῦ διαδόχου τοῦ Τέννυσον. Προκληθείσης τῆς κοινῆς γνώμης ὑπό τινος λονδινείου ἐφημερίδος, τὰς περισσοτέρας ψήφους ἔλαβεν ὁ ποιητὴς Swinburne, ὄχι μόνον χάρις εἰς τὴν ποιητικήν του ἰδιοφυΐαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ συντηρητικὰ καὶ φιλοβασιλικά του αἰσθήματα. Μετὰ τὸν Swinburne προυτάθησαν ὁ σὶρ Edwin Arnold, ὁ Dobson, ὁ Lewis Morris καὶ ὁ William Morris. Ὀλίγας τινὰς ψήφους ἔλαβον ἐπίσης ὁ νεαρὸς ποιητὴς καὶ μυθιστοριογράφος Kipling καὶ ἡ Χριστίνη Rosseti, ὑποστηριζομένη ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν τῆς ἰσότητος τῶν δύο φύλων καὶ τῆς πλήρους χειραφεσίας τῆς γυναικός.

— Ὁ κ. Γεώργιος Στρατήγης, ὁ ἐσχάτως στεφανωθεὶς ἐν τῷ Φιλαδελφείῳ ἀγῶνι ποιητής, ἀγγέλλει τὴν προσεχῆ ἔκδοσιν τῶν ἔργων του ἐν ὀγκώδει καὶ κομψοτάτῳ τόμῳ ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς Ἑστίας, ὑπὸ τὸν τίτλον Νέα Ποιήματα. Ἐν τῷ τόμῳ τούτῳ συμπεριλαμβάνεται καὶ τὸ βραβευθὲν ποίημα «Ἔρως καὶ Ψυχή».

— Περὶ τοῦ ἡμετέρου Jean Moréas ἡ κυρία Βενζερὸφ γράφει ἐνθουσιωδέστατον ἄρθρον. Ἡ ρωσσὶς κριτικογράφος θεωρεῖ αὐτὸν ὡς ποιητὴν μεγάλου μέλλοντος, ἀναγνωρίζει δὲ τὸν συμβολισμὸν ὡς σχολὴν γονιμωτάτην ἐν τῇ συγχρόνῳ Γαλλίᾳ, ἀφ' οὗ παρήγαγε ποιητὰς οἷοι ὁ Μαλλαρμέ, ὁ Βερλαὶν καὶ ὁ Μωρέας.

— Ἐν ἐπιφυλλίδι τοῦ «Νεολόγου» τῆς Κωνσταντινουπόλεως δημοσιεύεται πρό τινος κατὰ Τρίτην καὶ Πέμπτην νέον μυθιστόρημα τῆς ἡμετέρας συνεργάτιδος καὶ χαριέσσης λογογράφου Δδος Ἀλεξάνδρας Παππαδοπούλου, ὑπὸ τὸν τίτλον: Ἡ καρδιὰ καὶ τὰ χείλη.

— Τὰ δίκαια τῶν γυναικῶν ὑποστηρίζονται ἤδη ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπὸ νέας ἐφημερίδος φερούσης τίτλον τὸ Φουστάνι καὶ γραφομένης ἀποκλειστικῶς ὑπὸ καλάμων γυναικείων, τῶν ὁποίων χάμνει ἐντύπωσιν ἡ ὀξύτης καὶ τὸ θράσος.

— Ἐν Κοπεγχάγῃ ἀπέθανε δοκιμωτάτη συγγραφεύς, ἡ κυρία Καρλόττα Leffler-Edgreen, τῆς ὁποίας τὰ λαμπρὰ ψυχολογικὰ μυθιστορήματα καὶ τὰ θεατρικὰ ἔργα, μελέται τῆς σουηδικῆς κοινωνίας, ἐξήσκησαν μεγάλην ἐπίδοσιν εἰς τὰς σκανδιναυϊκὰς χώρας. Ἡ κυρία Leffler-Edgreen ἐγεννήθη ἐν Στοκχόλμῃ τῷ 1849, ἤρξατο δὲ τοῦ σταδίου της εἰκοσαέτις.

Ἐπιστημονικά

Ἡ ἐν Παρισίοις Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν ἐξελέξατο ἐπιτροπὴν ἀπαρτιζομένην ἐκ τῶν Marey, Σαρκώ, Μπράουν Σεκάρ, Βοσσὰρ κτλ. πρὸς πανηγυρισμὸν τῆς ἑβδομηκοστῆς ἐπετείου τῆς γεννήσεως τοῦ Παστέρ, ἥτις εἶνε ἡ 15 προσεχοῦς Δεκεμβρίου. Ἡ ἑορτὴ προμηνύεται ἐπιβάλλουσα, ἐὰν δὲν δεινωθῇ ἡ κατάστασις τῆς ὑγείας τοῦ κλεινοῦ σοφοῦ, ἡ ὁποία σήμερον ἐμπνέει πολλὰς ἀνησυχίας.

— Ὁ κ. Ἀνδρέας Μιαούλης, ἀντιπλοίαρχος, πρὸ εἰκοσιπενταετίας καταγινόμενος περὶ τὰ ὑδρογραφικά, ἀγγέλλει τὴν ἔκδοσιν τῶν ὑδρογραφικῶν χαρτῶν τῶν παραλίων τῆς Ἑλλάδος. Ὁ πολύτιμος οὗτος ἄτλας, τοῦ ὁποίου σπουδαία ὑπάρχει ἔλλειψις, ἀπαρτίζεται ἐξ 70 χαρτῶν μερικῶν καὶ 4 γενικῶν.

— Μόλις πεντηκοντούτης, ἐν ὅλῃ τῇ ἀκμῇ τῆς δράσεώς του ἀπέθανε πρό τινων ἡμερῶν ὁ διάσημος ἱστορικὸς καὶ γεωγράφος Φρειδερῖκος Ἐλβέλδος. Ἦτο υἱὸς αὐστριακοῦ στρατάρχου, κατετάχθη δὲ καὶ οὗτος εἰς τὸν στρατόν, διαπρέψας ὡς ἀνθυπολοχαγὸς εἰς τὸν κατὰ τῆς Πρωσσίας πόλεμον τοῦ 1866. Ἀλλὰ ταχέως παρῃτήθη διὰ νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὰς προσφιλεῖς του μελέτας, οἱ κυριώτεροι καρποὶ τῶν ὁποίων θεωροῦνται τὰ ἔργα του «Μεταναστάσεις ἀμερικανικῶν λαῶν» καὶ «Οἱ Ρῶσσοι ἐν τῇ Κεντρῴᾳ Ἀσίᾳ.»

Μουσικά

Ἀπέθανεν ἐν Χάλλῃ ὁ γνωστότατος Γερμανὸς μελοποιὸς Robert Franz, διακριθεὶς ὡς συνθέτης ᾀσμάτων (Lieder). Ἔχει γράψῃ περὶ τὰς διακοσίας ρομάντζας, πολλαὶ τῶν ὁποίων θεωροῦνται ἐφάμιλλοι πρὸς τὰς τοῦ Σοῦμπερτ καὶ τοῦ Σούμανν. Ἀλλ' ὁ πρόωρος θάνατος δὲν τὸν ἀφῆκε νἀποπερατώσῃ κατὰ τὰς ἐλπίδας τῶν κριτικῶν τὸ μουσικὸν αὐτοῦ στάδιον.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ἡ βασίλισσα τῆς Βυρτεμβέργης

Πρό τινων ἡμερῶν ἀπέθανε μετὰ μακρὰν νόσον ἐν Στουτγάρτῃ ἡ Βασίλισσα Ὄλγα τῆς Βυρτεμβέργης, χήρα τοῦ βασιλέως Καρόλου τοῦ Α'. Θυγάτηρ τοῦ Τσάρου Νικολάου τοῦ Α', καὶ θεία τοῦ νῦν αὐτοκράτορος τῆς Ρωσσίας Ἀλεξάνδρου τοῦ Γ' ἐγεννήθη τὴν 13ην Σεπτεμβρίου 1822 καὶ ἔλαβε σύζυγον τῇ 13ῃ Ἰουλίου 1846 τὸν διάδοχον τοῦ θρόνου τῆς Βυρτεμβέργης, ὅστις ἐγένετο Βασιλεὺς τῷ 1864. Ἀλλ' ὅτε, μετὰ τὴν μάχην τῆς Σαδόβας, ὁ βασιλεὺς ἐδέχθη νὰ γείνῃ ὑποτελὴς τῆς Πρωσσίας, ἡ βασίλισσα Ὄλγα δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑπομείνῃ τὴν ἀτυχίαν καὶ τὴν ταπείνωσιν ταύτην. Οὐδέποτε μετέβη εἰς Βερολῖνον, ἔζησε δ' ἐν τῇ μονώσει, ὑπερήφανος, ἐγκαρτεροῦσα, ἄνευ τέκνων ὅπως παραμυθήσωσιν αὐτὴν ἐν τῇ λύπῃ της ἢ νικήσωσι τὴν ἐπιμονήν της. Ἡ ρωσσικὴ κυβέρνησις χάριν αὐτῆς διετήρει ἀντιπρόσωπον ἐν Στουτγάρτῃ. Ἡ βασίλισσα Ὄλγα ἦτο ἀγαθὴ καὶ μεγαλόψυχος· οἱ δὲ σύγχρονοι αὐτῆς ἐνθυμοῦνται ὅτι ὑπῆρξε μία τῶν ὡραιοτέρων γυναικῶν τοῦ αἰῶνος.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—172

Digitized by Google

ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΟΣ ΠΟΙΗΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝ

ΚΡΙΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΑΝΟΔΙΚΩΝ

Ἀπαγγελθεῖσα ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Πανεπιστημίου ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ αὐτῆς κ. **Ἀγγ. Βλάχου**[1]

Πρὶν ἢ ὅμως ἰδίᾳ περὶ ἑκατέρου αὐτῶν διαλάβωμεν, ἀναγκαῖον νομίζομεν νὰ παραμείνωμεν μικρὸν εἰς φαινόμενον ἐξαιρέτως εὐχάριστον, χαρακτηρίζον ἀμφότερα τὰ ποιητικὰ ταῦτα ἔργα, τουτέστιν εἰς τὴν προσήκουσαν ἐκλογὴν καὶ τὸ κάλλος τῆς γλωσσικῆς αὐτῶν περιβολῆς. Ὁ μὲν ***Τραγουδιστὴς τοῦ Χωριοῦ***, ὅν, κατὰ τὸ ἁρμοδιώτατα ἐπιγεγραμμένον εἰς τοὺς στίχους του ῥητὸν τοῦ Θεοκρίτου, πολλὰ Νύμφαι «δίδαξαν ἀν' ὤρεα βουκολέοντα ἐσθλά», ὀρθότατα ἐννόησεν, ὅτι ἡ μόνη προσήκουσα μορφὴ εἰς τὰς ἐμπνεύσεις τῆς γνησίας δημοτικῆς του μούσης ἦν ἡ γνησία καὶ ἀπερίστροφος δημοτικὴ γλῶσσα, καὶ ταύτην γράφει μετ' ἀφελείας καὶ δυνάμεως ἀναμιμνησκούσης πολλαχοῦ τὰ κάλλιστα τῶν δημοτικῶν ἡμῶν ᾀσμάτων. Ὁ δὲ τοῦ ***Ἔρωτος καὶ τῆς Ψυχῆς*** ποιητής, ὁ τὸν πυρῆνα τοῦ ὡραίου μύθου τοῦ Ἀπουληίου εἰς χαριέστατον ποιητικὸν διήγημα ἀναπλάσας, ὀρθῶς ἐπίσης ἐφρόνησεν, ὅτι ὁ εὔχρους μυθολογικὸς κόσμος τῶν παλαιῶν χρόνων, ὁ ἀποτελῶν τὸ πλαίσιον τοῦ ποιήματός του, μόνον διὰ τῆς καθαρευούσης ἠδύνατο ἁρμονικῶς νὰ παρασταθῇ, καὶ ταύτην ἔγραψεν, ἐγκρατῆ, καλλιεπῆ καὶ εὔτονον. Τὸ φαινόμενον τοῦτο τοῦ ἐφετεινοῦ ἀγῶνος μετὰ πολλῆς αὐτῶν χαρᾶς παρετήρησαν οἱ κριταί, καὶ χαιρετίζουσιν αὐτὸ ὡς αἴσιον οἰωνὸν τῆς ἐπὶ τὴν εὐθεῖαν γλωσσικὴν ὁδὸν τροπῆς τῆς νέας ἑλληνικῆς ποιήσεως. Ἂν δέ, ἀναφερόμενοι εἰς ὅσα κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ περυσινοῦ ἀγῶνος περὶ τούτου ἐλέχθησαν, λυποῦνται ὅτι καὶ τοῦ ἐφετεινοῦ ἀγῶνος μαχηταὶ ἐπέμειναν εἰς τὴν σκολιὰν ἀλλ' εὔκολον ἀτραπόν, ἣν ἔταμον προχείρως οἱ πτοούμενοι τὸν ἀνάντη δρόμον τῆς καθαρευούσης καὶ τῆς γνησίας δημοτικῆς, παρηγοροῦνται ὅμως ἀναλογιζόμενοι, ὅτι ἂν οἱ λόγοι ἐκεῖνοι ἐξηνεμώθησαν ὅπου ἔπεσαν κατὰ πετρῶν, ἐβλάστησαν ὅμως καὶ ἐκαρποφόρησαν εἰς τὴν καρδίαν καὶ τὴν διάνοιαν ποιητῶν, ὧν τὸ εὐοίωνον παρὸν δοκιμώτερον ἐγγυᾶται τὸ μέλλον.

Τὸν ***Τραγουδιστὴν τοῦ Χωριοῦ*** ἀποτελοῦσιν εἰκοσιὲξ ποιήματα ἐκ χιλίων περίπου στίχων, ὧν τὰ θέματα, ἀληθεῖς καὶ ἀνεπίπλαστοι ἐμπνεύσεις τῆς δημοτικῆς μούσης, ἀναφέρονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὸν ὀρεινὸν βίον τοῦ πλάνητος ποιμένος, εἰς παραδόσεις δημοτικάς, εἰς εἰδυλλιακὰς σκηνὰς καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν εἰς τὸν πλήρη δρόσου καὶ αὔρας ὀρεινῆς ποιητικὸν κόσμον τοῦ ἀγρότου Ἕλληνος. Τὰ θέματά του δὲ ταῦτα ἀναπτύσσει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁ ποιητὴς ἐν πάσῃ τῇ φυσικῇ ἀφελείᾳ καὶ δυνάμει τῆς δημοτικῆς μούσης, φυσικὸν καὶ ἀψιμμυθίωτον ἔχων τὸ αἴσθημα, διαυγῆ τὴν ἑρμηνείαν, ἀπέριττον ἐν γένει τὴν ἔκφρασιν, καὶ τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ γνησίαν καὶ ἀψευδῆ δημοτικήν, πλὴν λέξεών τινων σπανίων καὶ δυσνοήτων εἰς τοὺς πολλούς, αἵτινες ἠδύναντο κάλλιστα νὰ λείψωσιν.

Οἱ στίχοι τοῦ ***Τραγουδιστοῦ***, ἀνομοιοκατάληκτοι οἱ πλεῖστοι, εἶνε ῥέοντες μὲν καὶ ἀβίαστοι, ἀλλ' ἐλέγχουσι πολλαχοῦ νεανικὴν ἔτι ἀπειρίαν, καταφεύγουσι δ' ἐνίοτε εἰς ἀποκοπὰς καὶ συνιζήσεις κακοφώνους, ἃς εὐχερέστατα ἠδύνατο ν' ἀποφύγῃ κάλαμος μᾶλλον ἠσκημένος. Τοῦ μικροῦ ὅμως τούτου κ' εὐκόλως διορθουμένου περὶ τὴν μορφὴν ἐλαττώματος καιριώτερον εἶνε ἡ περὶ τὴν οὐσίαν καὶ τὸ περιεχόμενον τῶν ποιημάτων παρατηρουμένη ἀνωμαλία, ὧν τὸ ἥμισυ σχεδὸν εἶνε πολὺ τῶν ἄλλων ἀσθενέστερον, κατά τε τὰς ἰδέας καὶ τὴν ἔκφρασιν, ἐξολισθαίνει δ' ἐνίοτε, καίτοι σπανίως, εἰς νοήματα βουκολικώτερα καὶ πλέον τοῦ πρέποντος ἀνειμένα.

Εἰς δεῖγμα τοῦ ποιητικοῦ ταλάντου τοῦ γράψαντος τὸν ***Τραγουδιστὴν τοῦ Χωριοῦ*** ἔστωσαν τὰ ἑπόμενα τρία ποιήματα :

Τὸ τραγοῦδι τοῦ ἀργαλειοῦ

Ἡ Ζερβοποῦλα ἡ ὤμορφη κι' ἀρχοντοθυγατέρα
'ς τὸν ἀργαλειό της ὕφαινε κι' ἀνάρια ἐτραγουδοῦσε :

Διασίδι, καλοδιάσιδο, γνεμμένο 'ς τὸ νυχτέρι,
Διασίδι μ' ὄντας σ' ἔγνεθα τὸν συχνωνειρευόμουν·
Διασίδι, ὄντας σ' ἐδιάζομουν, ἦρθεν ἀπὸ τὰ ξένα,
Διασίδι, ὄντας σ' ἐτύλιγα 'ς τὴν ἐκκλησιὰ τὸν εἶδα·
Διασίδι, ὄντας σ' ἐκόλναγα μῶστειλεν ἀρραβῶνα.

---

1 Τέλος. Ἴδε σελ. 289

Digitized by Google

Παῖξε, ἀργαλειέ μου, βρόντησε, . . πέτα χρυσῆ σαΐτα,
τρίξτε καϋμένα χτένια μου, βαστᾶτε τὸν ἠχό μου,
νὰ βγοῦν τὰ ὑφάδια γρήγορα, νὰ ῥάψω τὰ προικιά μου,
Γιατ' ὁ καλός μου βιάζεται, βιάζεται νὰ μὲ πάρῃ.

Ἡ Βοσκούλα

Βοσκούλα μαυρομμάτα μου, τῆς ἐρημιᾶς νεράϊδα,
Μάγισσα τῆς σπηλιᾶς ξανθὴ καὶ τοῦ βουνοῦ καμάρι,
Γιατί ἀνεβαίνεις τὸν γκρεμὸ καὶ τὸ στεφάνι ἀπάνου,
καὶ κόβεις μῆλα ἀπ' τὴ μηλιὰ τὴν παραφορτωμένη,
καὶ καρτερεῖς 'ς τὸ διάσελο, τὸ μονοπάτι πιάνεις,
μὲ τὸ κοπάδι νὰ διαβῶ νὰ μὲ πετροβολήσῃς,
νὰ μοῦ προγγᾷς τὰ πρόβατα, νὰ μοῦ σκορπᾷς τὰ γίδια,
καὶ νὰ γελᾷς, νὰ χαίρεσαι ; Κατέβα ἐδῶ, 'ς ἐμένα.
Μὴν τὰ πετᾷς τὰ μῆλά σου, φέρε τα 'ς τὴν ποδιά σου,
φέρε τα καὶ 'ς τὸν κόρφο σου, γιὰ νὰ τὰ φᾶμε ἀντάμα.
Ἔλα 'ς τὴν πέρα τὴν πλαγιά, ποῦν' ἡ πολλαῖς ἡ λεύκαις
καὶ τὰ ῥουπάκια τὰ ψηλά, ὁπώχω τὸ μαντρί μου,
καὶ στάνη καὶ παράστανη, νὰ ἰδῇς τὰ κρύα νερά μου,
καὶ ταῖς χλωραῖς μου ταῖς βοσκαῖς. Ἔλα νὰ ἰδῇς βοσκούλα,
τὰ ἴσκιερὰ τὰ ὁρμάντα μου. Ν' ἀρμέξω τὸ κοπάδι,
νὰ φᾷς βουνίσιο ἀφρόγαλα κι' ἀνθότυρο παγοῦδα,
ἄσπρη, γλυκειά, μοσχόβολη 'σὰν τὤμορφο κορμί σου.
Καὶ 'σὰν τὰ βγάλω ἀπ' τ' ἄρμεγμα καὶ πᾶν γιὰ νὰ βο-
[σκήσουν-
τὰ γίδια 'ς τ' ἀγριοπρίναρα, τὰ πρόβατα 'ς τὰ πλάγια,
ἐμεῖς 'ς τὸ φρύδι τ' αὐλακιοῦ, 'ς τοῦ ῥουπακιοῦ τὸν ἴσκιο,
θὰ ξαπλωθοῦμε γιὰ δροσιά. Κ' ἐγὼ θὲ νὰ σοῦ πάρω
μὲ τὴν γλυκειὰ φλογέρα μου τὤμορφο τὸ τραγοῦδι,
ποῦ μοῦ τὸ μάθαν ἡ Ξωθιαῖς. Ἔλα βοσκούλα, ἔλα !
ἔλα,... γιατί 'σὰν νυχτωθῶ μονάχος ἐκεῖ πέρα,
ἀπὸ τὰ δάσα, ἀπ' ταῖς σπηλιαῖς, ἀπ' τὰ βαθειὰ λαγκάδια
κι' ἀπ' τὰ κρεμάμενα νερὰ χιλιάδες θὰ προβάλλουν
τῆς ἐρημιᾶς ἡ ὤμορφαις, τῆς νύχτας ἡ νεράϊδαις,
γιὰ νὰ μὲ πάρουν 'ς τὸ χορό, γιὰ νὰ μοῦ εἰποῦν τραγούδια,
καὶ γιὰ νὰ παίξουμε μαζή. Ἔλα, βοσκούλα ἔλα !

Τὸ γεφύρι τοῦ Μανώλη

Τοῦ Ἀγγελοκάστρου ὁ Βασιληᾶς διαλάλησε μιὰ μέρα
—Ποιὸς ἠμπορεῖ τὴν λίμνη μου νὰ σπείρῃ πέρα πέρα,
καὶ ποιὸς 'ς τὰ σύγνεφα ψηλὰ κοπάδια νὰ βοσκήσῃ ;
'Σ τὸ ῥέμμα τοῦ Ἀσπροπόταμου ποιὸς ἠμπορεῖ νὰ στήσῃ
ς' τὸ χρόνο ἀπάνω πέτρινο γεφύρι ; Ἂς ἔρθῃ ἐμπρός μου.
Διαμάντια, ἀσῆμι, μάλαμμα, κι' ὅλο τὸ βιὸς τοῦ κόσμου
νὰ τοῦ χαρίσω ἀμέτρητο.
Δὲν ἄνοιξ' ἕνα στόμα,
κι' οὐδ' ἕνας δὲν ἐμίλησε. Ὥραις περνοῦν ἀκόμα,
κι' ἀπὸ τὰ πλήθη ὠμορφονηὸς 'σὰν σταυραητὸς πετιέται,
καὶ πάει κοντὰ 'ς τὸ βασιληᾶ, καὶ τέτοια ἀπολογιέται.
—Τὴ λίμνη σου ἂν δὲν μπορῶ νὰ σπείρω, νὰ θερίσω,
οὔτε 'ς τὰ σύγνεφα ψηλὰ κοπάδια νὰ βοσκήσω,
ὅμως γεφύρι πέτρινο μπορῶ νὰ θεμελιώσω
'ς τὸ ῥέμμα τοῦ Ἀσπροπόταμου 'ς τὸ χρόνο ἀπάνω. Ὡς τόσο,
διαμάντια, ἀσῆμι, μάλαμμα κι' ὅλο τὸ βιὸ τοῦ κόσμου
δὲ σοῦ γυρεύω χάρισμα. Γυναῖκα, ἂν θέλῃς, δός μου
τὴν κόρη σου.
Εἶχε ὁ βασιληᾶς, τοῦ γάμου του βλαστάρι,
μιὰ θυγατέρα μοναχή. τῆς χώρας του καμάρι,
κι' ἀπὸ καιρὸν ὁ ὠμορφονηὸς τὴν κόρη του ἀγαποῦσε.
Κρυφὰ τὸν ὠνειρεύοταν κι' αὐτὴ καὶ τὸν πονοῦσε.
Ὅμως δὲν ἦτον βολετό, τοῦ θρόνου αὐτὴ βλαστάρι,
ἄνδρα τὸν πρωτομάστορα τῶν γεφυριῶν νὰ πάρῃ.
Δίνει τὸ λόγο ὁ βασιληᾶς.
— Λεβέντη, τ'ὄνομά σου ;
—Μὲ λὲν Μανώλη, βασιληᾶ.
— Ὅμως, καλὰ στοχάσου·
ὁ χρόνος ἂν παραδιαβῇ, καὶ δὲν τὸ θεμελιώσῃς,
μὲ τὤμορφο κεφάλι σου τὸ τάμμα θὰ πληρώσῃς.
Ἀρχίζει σύνταχα ἡ δουλειά. Σὰν γίγαντοι πιθώνουν
πέτρα σὲ πέτρα οἱ μάστοροι, καὶ χτίζουν κι' ἀσβεστώνουν.
Ὅμως πάρα πολὺ ψηλοὶ οἱ βράχοι ἐκεῖ ὑψονόταν,
τὸ ῥέμμα τοῦ Ἀσπροπόταμου ἦταν πολὺ βαθύ,
κι' οὔτε θεμέλιο μπόρειε ἐκεῖ ποτὲ νὰ στερηωθῇ.
Ὅ,τι ἔχτιζαν ὁλημερὶς τὴν νύχτα γκρεμιζόταν.
Θλίβετ' ὁ νηός.
Ἡ ἀγάπη του κρυφὰ τὸν συντυχαίνει.
—Χωρὶς ἐλπίδα, ἀφώτιστοι, θολοί, σκοτεινιασμένοι
πέρασαν χρόνοι ὁλόβολοι, καὶ τώρα ποῦ σιμώνει
νὰ φέξῃ ἡ αὐγή μας ἡ γλυκειά, κ' ἡ πίκραις μας κ' οἱ πόνοι
νὰ σβύσουν 'σὰν τὴ καταχνιά, βογγᾷς, καλέ μου, ἀκόμα ;
—Καϋμένη, δὲν μὲ κλαῖς καὶ σύ ! τοῦ γάμου μας τὸ στρῶμα
τάχα 'σὰν ποῦ ὀνειρεύεσαι;... Εἶν' τὰ βουνὰ ψηλά,
τὸ ῥέμμα τοῦ Ἄσπρου εἶνε βαθύ, κι' ὁλόγοργο κυλᾷ,
κι' οὔτε θεμέλιο στέρηωσαν ὡς σήμερα οἱ μαστόροι.
Ὅ,τι τὴν μέρα χτίζεται γαλᾷ τὴν νύχτα, κόρη.
Κι' ἂν μέσ' στὸ χρόνο δὲ στηθῇ ἀκέρηο τὸ γεφύρι·
πάρε μου τὸ κεφάλι ἐσύ, καὶ σύρ' το ἐσὺ τοῦ κύρη,
νὰ πληρωθῇ τὸ τάμμα του.
Κλαίει τὸ παλληκάρι,
κλαίει σιμὰ κ' ἡ ἀγάπη του.
Μιὰ νύχτα μὲ φεγγάρι,
τ' ἀστέρι τοῦ μεσονυχτιοῦ τὸ λαμπερὸ ὅταν σκάζῃ,
τὸ πατρικὸ τὸ κάστρο της ἡ κόρη τ' ἀπαριάζει,
καὶ πάει 'ς τὸν Ἀσπροπόταμο. Κάθεται μέσ' τὴν ἄκρη,
καὶ τ' ἀφρισμένα του νερὰ τὰ ῥαίνει μὲ τὸ δάκρυ.
Νεράϊδες ἀπ' τὰ κύματα πηδοῦν χειροπιασμέναις
καὶ σταίνουν τοὺς πλεκτοὺς χορούς. Ἡ ὀχθιαῖς χαμαρω-
[μέναις
ἀντιλαλοῦνε τοὺς ἀχούς. 'Σ τ' Ἄγραφα ἀσπρογαλλιάζει
ἡ χαραυγοῦλα· ὁ αὐγερινὸς λαμπρὸς λαμπρὸς σταλάζει
'ς τὸ μέτωπό της τὤμορφο ἀχτίδες διαμαντένιαις·
τ' ἄλλα τ' ἀστέρια ἀχνίζουνε. Γελοῦνε σμαραγδένιαις
γύρω ἡ κορφαῖς Ἡ ξωτικαῖς λυοῦν τοὺς πλεκτοὺς χο-
[ρούς των,
καὶ χάνονται 'ς τὰ ῥέμματα, κι' ὀπίσω τοὺς ἀχούς των
ἀκόμ' ἀντιλαλοῦν ἡ ὄχθιαις. Ἀπ' ὅλαις μιὰ μονάχη
εἶδε τὴν κόρη ὁπὠκλαιγε, καὶ τὴν ρωτᾷ τί νἄχῃ.
Τὸ μυστικὸ τὸν πόνο της ἡ κόρη φανερόνει.
—Βασιλοποῦλα, ἄδικα κλαῖς· γεφύρι δὲν στερηόνει,
οὔτε θεμέλιο σταίνεται 'ς τὸν Ἄσπρο, μὰ τὰ μάτιά μας,
κόρη ἂν δὲν ἔρθῃ ἀπάρθενη σκλάβα μέσ' 'ς τὰ παλάτιά μας.
Εἶπε κ' ἐχάθηκε κι' αὐτὴ 'ς τοῦ ποταμοῦ τὸ κῦμα,
τὸ κῦμα ὁπὤγειν' ὕστερα βασιλοποῦλας μνῆμα.
Ἔδυσε ὁ ἥλιος. Πελεκοῦν οἱ μάστοροι καὶ χτίζουν·
στερηόνουν τὰ θεμέλιά των· κι' ἀπ' τότε δὲν βουλίζουν
'ς τὸ ῥέμμα, οὐδὲ ξεπέρνουνται· κι' ἀπ' τότε κάθε βράδυ,
'σὰν πέρναε τὸ μεσάνυχτο κ' ἔσφιγγε τὸ σκοτάδι,
ἄκουε ὁ πρωτομάστορας τραγοῦδι γνώριμό του
νὰ βγαίνῃ ἀπ' τὰ βαθειὰ νερά· ἄκουε κι' ἀπ' τὸν καϋμό του
ξυπνὸς στὴν ἀκροποταμιὰ ὁλονυχτὶς γυρνοῦσε·
τὸ μυστικὸ τοῦ τραγουδιοῦ νὰ μάθῃ δὲν μποροῦσε.
—Καὶ τὸ γεφύρι στένεται κι' αὐτὸς τὸ καμαρόνει —
ὡς π' ἄκουσε ἡ Ξωθιαῖς νὰ λέν : «Γεφύρι δὲ στερηόνει,
οὔτε θεμέλιο σταίνεται 'ς τὸν Ἄσπρο, μὰ τὰ μάτια μας,
κόρη ἂν δὲν ἔρθῃ ἀπάρθενη σκλάβα μέσ' τὰ παλάτια μας»,
κι' ὡς ποῦ μαθεύτηκε ὁ χαμὸς τῆς κόρης πέρα πέρα.

Μῆνες περνοῦν. Ἡ ὕστερη τοῦ χρόνου φτάνει μέρα,
Κι' ὅσο νὰ πάρῃ ὁ ἴσκιος της κι' ὁ ἥλιος της νὰ γείρῃ,
Θεμελιωμένο ἐπρόβαλε κι' ἀκέρηο τὸ γεφύρι.

'Σ τὸν πικραμένο βασιληᾶ, ποῦ μέρα νύχτα κλαίει
τῆς μοναχῆς του τὸν χαμό, ἔρχεται ὁ νηὸς καὶ λέει :
Σὤστησα τὸ γεφύρι μου, ψηλὸ καὶ στοιχειωμένο,
καὶ τὤμορφο κεφάλι μου δὲν θὰ τὸ ἰδῇς κομμένο.
Διαμάντια, ἀσῆμι, μάλαμμα καὶ βιὸ δὲν σοῦ ζητοῦσα.
Τάμμα τὴν κόρη σου ἤθελα ὁποῦ τὴν ἀγαποῦσα.
Καὶ τώρα ποῦ τὸ στέρηωσα, θὰ πάω νὰ τὴν εὑρῶ.

Καὶ πάει καὶ ρίχνεται κι' αὐτὸς 'ς τοῦ Ἄσπρου τὸ νερό.

Τὸ ποίημα *Ἔρως καὶ ψυχὴ* εἶνε καλλίμορφον καὶ καλλιεπὲς λυρικὸν διήγημα ἑξακοσίων περίπου στίχων, ἐν καθαρευούσῃ γλώσσῃ καὶ σχεδὸν ἀψόγῳ στιχουργίᾳ, βάσιν αὐτοῦ ἔχον, ὡς προελέγομεν, τὸν χαρίεντα μῦθον, ὃν παρέδωκεν ἡμῖν ἡ ἀρχαιότης διὰ τῶν μεταμορφώσεων τοῦ Ἀπουληίου. Ὁ ποιητὴς δεν ἠκολούθησεν, ὀρθῶς ποιῶν,

Digitized by Google

τὸν ἀφρικανὸν μυθογράφον καθ' ὅλην τὴν μακρολόγον, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ἄστοχον ἀνέλιξιν τῆς ἀφηγήσεως αὐτοῦ, ἀλλὰ συνέπτυξε τοὐναντίον μετὰ πολλῆς δεξιότητος καὶ καλαισθησίας τὰς κυριωτέρας τοῦ μύθου περιπετείας εἰς ἄρτιον διήγημα, ἀρχόμενον ὡς ἑξῆς :

Πότνια μῆτερ, διατί
τὸ βῆμά σου ἐδῶ σὲ φέρει ;
Εἰς τὰς ἐρήμους τί ζητεῖ
ἡ ἀργυρόπεζα Κυθέρεια,
καὶ τοῦ Ὀλύμπου τὰ αἰθέρια
ἀφίνει μέρη ;

Ὁποία μέλαινα φροντίς,
ἢ μέλλημα σὲ θλίβει ποῖον ;
Πρὸς τί ἀνόσιος ρυτὶς
ρικνοῖ τὸ μέτωπον τ' ἀμβρόσιον,
καὶ φεύγεις σύννους τὸ συμπόσιον
τῶν Ὀλυμπίων ;

Τὸ χεῖλός σου τὸ ἀγαστὸν
ποία συνέστειλεν ὀδύνη ;
τίς χόλος συγκρατεῖ κλειστόν ;
πρὸς τί τὸ ζεῦγος τὸ σαπφείρινον
τῶν ὀφθαλμῶν σου δάκρυ πύρινον
ἀφθόνως χύνει ;

Μή τις ἐπέσυρε Θεὸς
τὸν ἔρωτά σου ἢ τὸ μῖσος ;
ἢ μὴ ὁ Ἄρης ὁ σκαιός,
πρὸς ὃν ἐμπνέεις τόσον ἵμερον,
νὰ σὲ λατρεύῃ πλέον σήμερον
ἔπαυσεν ἴσως ;

Ἢ μὴ θνητός τις εἰς τὴν γῆν
Σ' ἀπασχολεῖ ; εἰπέ μοι τέλος.
Μίαν προσμένω προσταγήν,
καὶ ἡ φαρέτρα μου ἐκρήγνυται,
καὶ εἰς τὸ στῆθός του ἐμπήγνυται
βαθὺ τὸ βέλος.

Τέκνον μου, εἶπεν ἡ θεά,
καὶ μῦρα χύνουσι τὰ χείλη,
ἡδύπνοα καὶ ἀγλαά,
καὶ τ' ἄνθ' ἡδονικῶς ἐρρίγησαν,
κ' αἱ ἀηδόνες πᾶσ' ἐσίγησαν
ἐνῷ ὡμίλει.

Ὦ τέκνον μου, ἐὰν σιγῶ,
ἄλγος δριμὺ τὸ στῆθος βόσκει,
καὶ ὑποφέρω καὶ ἀλγῶ,
τὴν δὲ ψυχήν μου πόνος μύχιος
καὶ τὴν ἡμέραν καὶ παννύχιος
βαθὺς τιτρώσκει.

Ἄθικτα ἵστανται μακρὰν
τὸ νέκταρ καὶ ἡ ἀμβροσία·
τὸ δάκρυ μου τροφὴν πικρὰν
θὰ ἔχω τοῦ λοιποῦ ἡ δείλαιος,
ἀφοῦ νὰ ζῶ θέλει ἀνίλεως
ἀθανασία.

καὶ διηγεῖται ἡ θεὰ εἰς τὸν υἱόν της, ὅτι θνητῆς γέννημα, ὑπερφυὲς τὸ κάλλος, ἀλλ' ἀπαθὲς καὶ ἀγέρωχον, ἠρήμωσε τοὺς ναούς της ἐν Κύπρῳ καὶ εἵλκυσεν ἀθρόους τοὺς πρώην λάτρεις τῆς θεᾶς πρὸ τῆς θνητῆς ἀλλ' αναισθήτου καλλονῆς της.

Υἱέ μου,
λέγει τέλος,
πέταξον ταχὺς
καὶ ὅλην ρίψε τὴν φαρέτραν
εἰς τὴν καρδίαν τῆς Ψυχῆς.
Καὶ ἂν τολμῶσιν ἂς δοξάζωσι,
καὶ ὡς θεὰν ἂς ἑορτάζωσι
αὐτὴν τὴν πέτραν.

Ἀφοῦ αὐτὴ ἀπαξιοῖ
νὰ ρίψ' εἰς τοὺς θνητοὺς τὸ βλέμμα,
ἂς δοκιμάσωσι θεοί!
Λοιπὸν τὰ βέλη σου ἑτοίμασον,
καὶ τὴν καρδίαν της δοκίμασον,
ἂν ἔχῃ αἷμα!

Ὁ Ἔρως ὑπακούει εἰς τὸ μητρικὸν παράγγελμα, καὶ καθίπταται εἰς Κύπρον, ὅπου ἐν μέσῳ τῶν κήπων τῶν πατρικῶν ἀνακτόρων εὑρίσκομεν πλανωμένην τὴν βασιλόπαιδα Ψυχήν.

Ἐν μέσῳ ἄλσους μυροβόλου
ὅπου ὁ πόντος ἀντηχεῖ,
Κ' ἐντὸς διηνθισμένου θόλου,
τοῦ θέρους φεύγουσα τὸν ἥλιον,
ὥσπερ ὑπόσκιον ἀνθύλλιον
μέν' ἡ Ψυχή.

Τοῦ οἴκου τοῦ καλλιμαρμάρου
μακράν, ἀνέραστος, σεμνή,
Μακρὰν τοῦ πατρικοῦ μεγάρου
ἐφέρετο δίκην δραπέτιδος
νύμφης τῆς θείας Κυνηγέτιδος,
ἣν καὶ ὑμνεῖ.

Πλὴν ἐνῷ ἵσταται ρεμβώδης
ἐν τῇ μονήρει πρασιᾷ,
ποία ᾠδὴ μυστηριώδης
μακρόθεν αἴφνης ἐπτερύγισε,
κ' ἡ κόρη μυστικῶς ἐρρίγησε,
κ' ἐνθουσιᾷ ;

Ἐκεῖ ἀπὸ τοῦ πόντου βλέπει,
νεφῶν ἐν μέσῳ ἐλαφρῶν,
Σειρῆνας ἐν ἀφρώδει σκέπῃ
ξανθὰς κ' ἐφίππους ἐπὶ Τρίτωνας
καὶ Ναϊάδας λευκοχίτωνας
μέσῳ ἀφρῶν :

Ὁ ἥλιος δύει, χρυσίζει τὸ κῦμα,
ἁπλοῦται ἡ δείλη,
Ἀλλ' ἕτερος Φοῖβος χρυσοῦς παραχρῆμα
ἰδού ! θ' ἀνατείλῃ.
Θεὸς τῶν Σειρήνων, Θεὸς τῶν Ζεφύρων
θὰ φθάσῃ εὐπτέρως,
Ἐν μέσῳ ἱμέρων καὶ μέσον ὀνείρων,
ἐνσκήπτει ὁ Ἔρως.

Θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἀκόπως ἀνάσσει
καὶ πάντων τῶν ὄντων·
ἡλίους καὶ ἄστρα καὶ γῆν συνταράσσει
κ' αἰθέρα καὶ πόντον.
Σιγᾷ τῶν τυφώνων ἐμπρός του τὸ πνεῦμα
κ' ἡ λαῖλαψ δεσμία.
Ἀλλὰ τὸν δεσμεύει ἓν μόνον νεῦμα,
θνητὴ ἐρασμία.

Βομβοῦν ἐν μαγικῇ ἐκστάσει
ἀκούει τ' ᾆσμα ἡ Ψυχή,
κ' ἐρωτικῶς τὴν συνταράσσει.
Ὁ κόλπος της σφοδρῶς κυμαίνεται
καὶ ἡ καρδία της θερμαίνεται
ἐν ταραχῇ.

Καὶ πλέ' εἰς ὀνειρώδεις ὕπνους·
ἡ δὲ πνοή της, ὡς ὀσμὴ
ἀνθῶνος, ἵπταται μυρίπνους
τὴν χρυσαλλίδα ἐκβακχεύουσα,
ἥτις τὴν κόμην της θωπεύουσα
περικοσμεῖ.

Digitized by Google

Οὕτω προσβλέπει αὐτὴν ὁ Ἔρως καὶ τανύει τὸ τόξον του ἵνα πλήξῃ τὰ στήθη της· ἀλλ' ἡ χείρ του ἀτονεῖ, ἡ καρδία του ταράσσεται, καὶ ἀντὶ νὰ πλήξῃ αὐτὸς ἐπλήγη. Ἡ Ἀφροδίτη μανθάνει τὸν αἰφνίδιον ἔρωτα τοῦ υἱοῦ της πρὸς τὴν Ψυχήν, καὶ μαινομένη ἐξ ὀργῆς προσφεύγει εἰς τὸν Δία, ζητοῦσα ἐκδίκησιν. Ὁ τῶν Θεῶν ὕπατος στέλλει λοιμὸν εἰς τὴν Κύπρον, τὸ δὲ χρηστήριον τῶν Δελφῶν, ἐρωτηθὲν περὶ τῆς θεραπείας τοῦ κακοῦ, ἀποφαίνεται ὅτι ἡ ἐξωργισμένη Κύπρις ζητεῖ ἱλαστήριον θῦμα τὴν καλλίστην θνητήν. Οὕτως ἄγεται εἰς θυσίαν ἡ Ψυχή. Ἀλλ' ἐκ μέσου τῆς πενθίμου πομπῆς ἀναρπάζουσιν αὐτήν, ἐκ προσταγῆς τοῦ Ἔρωτος, οἱ Ζέφυροι καὶ φέρουσιν εἰς μαγικὸν ἀνάκτορον, αὐστηρῶς παραγγέλλοντες νὰ μὴ ζητήσῃ ποτὲ νὰ ἴδῃ καὶ γνωρίσῃ τὸν μυστηριώδη νυμφίον, ὅστις ἔμελλε διὰ νυκτὸς νὰ τὴν ἐπισκέπτεται. Ἡ Ψυχή, εὐπειθὴς τὸ κατ' ἀρχάς, παραβαίνει τέλος περίεργος τὴν προσταγήν. Ἃς ἀκούσωμεν τὸν ποιητὴν περαίνοντα τὴν διήγησιν.

Ἤδη ἐν τῷ νυμφίῳ λέκτρῳ
ἐν μόσχῳ κεῖται καὶ ἠλέκτρῳ
ἀδημονοῦσα ἡ Ψυχή.
Σφριγᾷ, καὶ τρέμει, καὶ ἀγάλλεται,
φόβου κ' ἐλπίδος μέσῳ πάλλεται...
καὶ χαίρει καὶ ἀνησυχεῖ.

Πλὴν τέλος φθάνει, τὸν ἀκούει·
τὸν ψηλαφᾷ· αὐτὸς τὴν λούει
εἰς δρόσον θείων ἀσπασμῶν.
Ἐκείνη ὡς κισσὸς ἑλίσσεται
περὶ αὐτόν· τὴν περιπτύσσεται
ἐν μέσῳ σφριγηλῶν σπασμῶν.

Τὸ φίλημά της μελῳδία,
καὶ ἡ πνοή του εὐωδία·
τὴν κόμην τὴν χρυσοστεφῆ,
ἥτις βακχεύει μὲ τὰ μῦρά της,
μὲ τὴν μικρὰν θωπεύει χεῖρά της·
ὅλ' ἡ ζωή της εἶν' ἀφή.

Νῦν ὁ ἐράσμιος ὑπνώττει·
Κ' ἰδοὺ ἐκείνη ἐν τῷ σκότει
ἄκρῳ ἐγείρεται ποδί,
τὸ στῆθος εἰς παλμοὺς ἐκρήγνυται,
τὸ αἷμα εἰς τὰς φλέβας πήγνυται...
βαδίζει, μένει, ὀρρωδεῖ.

Τέλος ἀνάπτει τὴν λυχνίαν...
ὦ θάμβος! ποίαν οὐρανίαν
φέγγει μορφὴν θεοπρεπῆ!
Λάμπουν αἰγλήεντα τὰ δώματα,
Καὶ τὰ σαπφείρινά της ὄμματα
ἔκλεισαν, ὡς ἐν ἀστραπῇ.

Τρέμει, ριγεῖ, πτοεῖται... κύπτει,
Κ' εἰς τὴν καλὴν μορφήν του πίπτει
ἐλαίου χλιαρὰ σταγών.
Κ' ἐνῷ ἐν τρόμῳ ἀποσύρεται,
ἐκεῖνος ἔξαλλος ἐγείρεται,
βροντῶν δεινῶς καὶ σμαραγῶν

Ἐπίορκε! κραυγάζει τέλος,
Δὲν σὲ φονεύω μὲ τὸ βέλος,
οὐχί! αὐτὸ δὲν σοὶ δωρῶ.
Τὸ μνῆμα, γύναιον ἀπαίσιον,
θὰ ἦτο διὰ σὲ θεσπέσιον,
οὕτως ἐγὼ δὲν τιμωρῶ.

Ὄλυμπον, νέκταρ, ἀμβροσίαν,
τὸ πᾶν, κατέλιπον θυσίαν,
τὸ πᾶν, πρὸς χάριν σου, θνητή,
ὁμόσας εἰς τὰ θεῖα δώματα
ποτὲ εἰς τὰ γλαυκά σου ὄμματα
νὰ μὴ φανῶ ἐν τῷ φωτί.

Εἶμαι ὁ Ἔρως· θὰ σ' ἀφήσω!
ἰδοὺ πῶς θὰ σὲ τιμωρήσω.
Κ' ἐνῷ αὐτὴ γονυκλινὴς
πρὸ τῶν ποδῶν του ἐκυλίετο
κ' εἰς δάκρυ καῖον ἀνελύετο
σφαδάζουσα χαμαὶ πρηνής,

Πηδᾷ ἐπὶ τοῦ παραθύρου,
κ' εἶν' ἕτοιμος εἰς τοῦ ἀπείρου
νὰ πτερυγίσῃ τὸ κενόν.
Ὁρμῶσα ὡς δορκὰς ἐγείρεται,
σφίγγει τοὺς πόδας του, καὶ σύρεται
μαζῆ του εἰς τὸν οὐρανόν.

Πλὴν εἰς τὰ ὕψη τοῦ αἰθέρος
τὴν ἀπελάκτισεν ὁ Ἔρως.
Ἐκείνη ἔρρηξε κραυγήν,
καὶ ὡς ἀστὴρ διᾴττων πίπτουσα
ἀφύπνισε τὸν πόντον, τύπτουσα
τὰ ὕδατα μὲ σμαραγήν.

Τοιοῦτον τὸ καλὸν ποίημα, οὗτινος τὴν ἔμπνευσιν ἤντλησεν ὁ ποιητὴς ἐκ τοῦ μυθολογικοῦ κόσμου τῶν ἀρχαίων, ὃν φαίνεται μετ' ἀγάπης μελετήσας καὶ ποιητικῶς ἐνστερνισθείς. Καθ' ὅλην τὴν διεξαγωγὴν τοῦ μύθου του παραμένει ἀδιαπτώτως, κατά τε τὰ νοήματα καὶ τὴν ἔκφρασιν αὐτῶν, ἐν τῇ φανταστικῇ σφαίρᾳ τοῦ παλαιοῦ κόσμου, οὐδαμοῦ δὲ σχεδὸν ἀπαντᾷ τις νεωτεριστικὴν χροιὰν παραβλάπτουσαν τὴν ἁρμονίαν τοῦ ὅλου, πλὴν ὀλιγίστων λέξεων (οἷον: ρεμβώδης, ἠλεκτρίζετο, σκορπᾷ στεναγμούς, πηδᾷ ἐπὶ τοῦ παραθύρου, κτλ.), ὧν ἡ ἀπαραίτητος ἀποκάθαρσις δὲν εἶνε βεβαίως δυσχερής. Ἐν μικρᾷ προσημειώσει, ἥτις ἠδύνατο κάλλιον νὰ λείπῃ, ἐφιστᾷ ὁ ποιητὴς τὴν προσοχὴν τῶν κριτῶν, πλὴν τῶν ἄλλων ἀρετῶν τοῦ ποιήματος, καὶ εἰς τὴν ἐν αὐτῷ λανθάνουσαν ἀλληγορίαν. Ἀληθὲς εἶνε, ὅτι ὁ μῦθος τοῦ Ἀπουληΐου οὐ μόνον, φυσικῷ τῷ λόγῳ, πολλοὺς τῶν ἑρμηνευτῶν καὶ μυθολογούντων ἀπησχόλησε, ζητοῦντας ν' ἀνεύρωσιν ἄλλος ἄλλην φιλοσοφικὴν ἀλληγορίαν ὑπὸ τὴν χαρίεσσαν ἐκείνην μυθοπλαστίαν, ἀλλὰ καὶ ποιητὰς ἔτι παρήγαγεν εἰς ἀλληγορικὴν αὐτοῦ διάπλασιν καὶ φιλοσοφικὸν οὕτως εἰπεῖν χρωματισμόν. Τοιαύτην τινὰ φιλοσοφικὴν ὑστεροβουλίαν ὁμολογοῦσι μετὰ χαρᾶς οἱ κριταί, ὅτι δὲν εὗρον ἐν τῷ κρινομένῳ ποιήματι, ἀλλ' ὁμολογοῦσι συνάμα, ὅτι οὐδὲ τὴν ἐζήτησαν. Ἠρκέσθησαν εἰς τὰς ἄλλας τοῦ ποιήματος ἀρετάς, δὲν ἐνόμισαν δὲ ἀναγκαῖον οὐδὲ χρήσιμον κἂν οἱονδήποτε φιλοσοφικὸν αὐτῶν καρύκευμα. Ἔχει δὲ ἀληθῶς πολλὰς τὰς ποιητικὰς ἀρετὰς ὁ *Ἔρως καὶ ἡ Ψυχή*. Καὶ νοημάτων δύναμιν, καὶ αἰσθήματος τρυφερότητα, καὶ φράσεως ἐγκράτειαν καὶ στιχουργίας κάλλος. Ἡ γλῶσσά του εἶνε σχεδὸν ἄψογος, πλὴν ὀλιγίστων σφαλμάτων,

Digitized by Google

ἅτινα παρατίθενται ἐν ὑποσημειώσει (*) καὶ λέξεών τινων ἀρχαϊκωτέρων τοῦ προσήκοντος, αἵτινες δυσαρέστως ταράττουσι τὴν ἁρμονίαν τοῦ ὅλου(**)· ἡ δὲ στιχουργία του ἐπιμελὴς ἐν γένει, μελῳδικὴ καὶ ἀβίαστος, πλουσίαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἔχουσα τὴν ὁμοιοκαταληξίαν, καὶ σπανίως πλημμελοῦσα, ἰδίως δι' ἐπαναλήψεως τῶν αὐτῶν ὁμοιοτελεύτων. Τῶν ὀλίγων τούτων πλημμελημάτων τὴν διόρθωσιν ὑπέδειξαν ἐν περιθωρίῳ τοῦ ποιήματος καὶ συνιστῶσιν εἰς τὸν ποιητὴν οἱ κριταί, οἵτινες καὶ ἀπονέμουσιν εἰς αὐτὸν μὲν τὸ βραβεῖον τοῦ ἀγῶνος, εἰς δὲ τὸν ποιητὴν τοῦ ***Τραγουδιστοῦ τοῦ χωριοῦ*** πρῶτον καὶ θερμότατον ἔπαινον.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 20 Ὀκτωβρίου 1892.

ΟΙ ΚΡΙΤΑΙ

Ι. ΠΑΝΤΑΖΙΔΗΣ Α. ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ
ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΛΑΧΟΣ

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Ὠνομάζετο Ἀγανίκη Μαζαράκη.

Τὸ ὄνομα τοῦτο, ἐκτὸς τοῦ κύκλου τῶν οἰκείων καὶ τῶν γνωρίμων τῆς ἐνταῦθα ἀξιοτίμου οἰκογενείας τοῦ ἀρχιάτρου κ. Μαζαράκη, δὲν ἦτο καὶ εἰς εὐρύτερον γνωστόν. Μόνον ἐσχάτως ἐγένετο δημόσιον καὶ σχεδὸν ἐπλήρωσε τὰς Ἀθήνας ὅτε, τὸν παρελθόντα Σεπτέμβριον, ἡ ποιήτρια ἀπέθανε καὶ ἐπετέθησαν κατὰ τῆς μετριοφροσύνης της, τὴν ὁποίαν δὲν ἐδύνατο πλέον νὰ ὑπερασπίσῃ, οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι, καὶ ἔλαβον τὰ παρθενικά της χειρόγραφα, καὶ ἔδωκαν ἐξ αὐτῶν εἰς τοὺς σαλπιγκτὰς δημοσιογράφους, καὶ ἐπληρώθησαν αἱ στῆλαι τῶν ἐφημερίδων βιογραφιῶν, σκιαγραφιῶν, χαρακτηρισμῶν, ἐγκατεσπαρμένων μὲ στίχους. Πόσον εἶνε δικαιολογημένη ἡ φιλοδοξία συζύγου καὶ τέκνων, θελόντων νὰ καταστήσωσιν ὅσῳ τὸ δυνατὸν γνωστοτέραν Ἐκείνην, ἥτις ζῶσα μὲν τοῖς καθίστα τὸν βίον εὐτυχῆ, θνήσκουσα δὲ τοῖς ἀφῆκε κληρονομίαν πολύτιμον ἔργων φιλολογικῶν, οἱονεὶ πλάκα χρυσοῦ, ἐφ' ἧς κατοπτρίζεται ἡ ἁγνή της ψυχὴ καὶ ἀναλάμπουσιν ὅλα τὰ χαρίσματα τοῦ νοῦ της καὶ τῆς καρδίας της, ὡς ἐπικολλήματα ἐξ ἀδαμάντων!

Ἀλλ' εἶνε βέβαιον ὅτι κατὰ τῆς τάσεως ταύτης θὰ διεμαρτύρετο ἡ Ἀγανίκη Μαζαράκη, ἐὰν τῇ ἦτο δυνατόν. Ἐξ ὅλων της τῶν προτερημάτων, — καὶ εἶχε τόσα πολλὰ ἡ ἑλληνὶς λογία! — ἡ μετριοφροσύνη ἦτο τὸ ἰσχυρότερον· θὰ ὠχρία δὲ ἀπέναντί της καὶ αὐτὸ τὸ παροιμιῶδες ἴον, τὸ κεκρυμμένον μὲν ὑπὸ τὰ φυλλώματα, ἀλλὰ προκαλοῦν τοῦ παροδίτου τὴν προσοχήν, διὰ τῆς ἐκεῖθεν ἐκπεμπομένης εὐωδίας. Ἡ Ἀγανίκη Μαζαράκη, οὐδενός ποτε ἐζήτησε νὰ κινήσῃ τὴν προσοχήν. Παρ' αὐτῇ ἡ μετριοφροσύνη προσελάμβανε πλέον διαστάσεις ἐλαττώματος, ἦτο δὲ ἀπίστευτος καὶ πρωτοφανὴς ἡ συγκέντρωσις εἰς ἑαυτήν. Ἔσχον καὶ ἐγὼ τὴν εὐτυχίαν πρό τινων ἐτῶν νὰ τὴν γνωρίσω ἐπ' ὀλίγον. Τίποτε, οὔτε ἡ συνομιλία, οὔτε ἡ περιβολή, οὔτε οἱ τρόποι, οὔτε κἂν ἡ φυσιογνωμία της μοὶ ἀπεκάλυψε τί εἴδους γυναῖκα εἶχον ἐνώπιόν μου. Καὶ ὅτι μὲν ἦτο πρότυπον συζύγου καὶ μητρὸς θὰ ἐδυνάμην εὐκόλως νὰ συμπεράνω, ἐκ τῶν ἀρετῶν τῶν συμπαθεστάτων της τέκνων καὶ ἐκ τῆς ἁρμονίας τῆς ἑνούσης τὴν ζηλευτὴν ἀθηναϊκὴν οἰκογένειαν. Ἀλλὰ πόθεν νὰ μαντεύσω τὰ ἄλλα, τὰ γενικώτερα καὶ σπανιώτερα χαρίσματα τῆς κόρης τῶν Αἰνιάνων, τὴν μοναδικὴν μόρφωσιν, τὴν θερμὴν ἔμπνευσιν καὶ τὸ ἀκμαῖον καλλιτεχνικὸν αἴσθημα! Αὐτὰ τὰ ἠγνόουν καὶ ἄλλοι, πολλοὶ στενώτερον ἐμοῦ γνωρίσαντες τὴν ἄγνωστον λογίαν καὶ ποιήτριαν. Ἡ φλόξ, ἡ ὁποία ἐνῴκει εἰς τὰ στήθη της, ἦτο δι' αὐτὴν μυστικόν, τοῦ ὁποίου ὀλίγους, ὀλιγίστους ἐθεώρησεν ἀξίους εἰς τὴν ζωήν της. Τὸ ᾆσμα, τὸ ὁποῖον ἀνέδιδον τὰ χείλη της αὐθόρμητον ὡς τὸ τοῦ πτηνοῦ, δὲν ἤθελε νὰ βεβηλοῦται εἰς κοινὰς ἀκοάς· ἀλλ' οὔτε ἴσως καὶ τῶν ἐπιλέκτων τὸ ἐθεώρει ἀντάξιον. Ἔγραφε καὶ τὰ ἐφύλασσεν εἰς τὸ χαρτοφυλάκιόν της. Αὐτὸ ἐκράτησε ζηλοτύπως τὸ μυστικόν της μέχρι τέλους· ὅταν δὲ ἡ κάτοχος καὶ φύλαξ τὸ ἐγκατέλειψεν, εὑρέθη αἴφνης πλῆρες ποιημάτων καὶ πεζῶν, τὰ ὁποῖα ἐκείνη ἔγραφε διὰ νὰ γράφῃ, εἰς τοῦτο μόνον ἡ εὐτυχὴς κατορθώσασα νὰ περιορίσῃ ὅλην τὴν ὡς καλλιτέχνου ἱκανοποίησίν της . . .

★

Τὸ πρᾶγμα εἶνε ἄξιον περιεργίας. Παρ' ἡμῖν ὅσον εἶνε ἀπολύτως σπάνιον τὸ φαινόμενον γυναικείων ἐγκεφάλων καλλιεργημένων καὶ ἰδιοφυῶν, τόσον ἀπεναντίας εἶνε κοινότατον τὸ θέαμα γυναικῶν σχετικῶς λογίων, παρὰ ταῖς ὁποίαις ὅμως ὁ τῦφος ἐπέχει ἀσυγκρίτως μείζονα θέσιν τῆς ἰδιοφυΐας. Ἡ ἑλληνὶς ἡ γνωρίζουσα ὁπωσδήποτε νὰ κρατήσῃ τὴν γραφίδα, φροντίζει μᾶλλον πῶς νὰ ἐπιδειχθῇ ἢ δι' ἀθορύβου καὶ εἰλικρινοῦς ἐργασίας νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν ἐνδόμυχον αὐτῆς κλίσιν. Ἐκ τῶν γυναικῶν τῶν γραμμάτων, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα φέρονται σήμερον ὑπὸ τῆς φήμης, ἀμφιβάλλω ἂν καὶ μία μόνη ὑπάρχῃ ἱκανὴ νὰ ἐργασθῇ ὅπως ἐνόει τὴν ἐργασίαν ἡ Ἀγανίκη Μαζαράκη. Ὅλαι ζητοῦσι διὰ τῆς ρεκλάμας, καὶ ὄχι πάντοτε τῆς εὐσυνειδητοτέρας, τὴν Δόξαν, φαίνονται δὲ λησμονοῦσαι καθολοκληρίαν ὅτι ἐκείνων ἀπεναντίας ἀρέσκεται στέφουσα δι' ἀμαράντου στεφάνου τὸ μέτωπον ἡ δύστροπος Θεά, οἱ ὁποῖοι ἀγνοοῦσι καὶ αὐτὴν τὴν ὕπαρξίν της. Δὲν θέλω νἀρνηθῶ ὅτι τὴν λήθην τοῦ στοιχειώδους τούτου πάσχουσι κατὰ μέγα μέρος καὶ οἱ ἄνδρες. Ἀλλὰ τούτων τὴν φιλοδοξίαν καλύπτει ὁπωσδήποτε τὸ εὐρωστότερον τάλαντον καὶ ἡ ἐπιεικὴς ἰδέα τοῦ ὅτι ἐξ αὐτοῦ ἀποζῶντες ἔχουσιν ἀνάγκην νὰ τὸ διαφημίσωσιν· ἐν ᾧ ἀπεναντίας αἱ γυναῖκες παρουσιάζονται ἀκόμη ὡς ἐρασιτέχναι, τὴν δὲ θερμὴν τῆς ἐπιδείξεως ἐπιθυμίαν εἶνε ἀνεπαρκεῖς νἀποκρύψωσιν οἱ ψυχροὶ στίχοι καὶ τἀνούσια πεζογραφήματα, ὑπὸ τὰ ὁποῖα συναντῶμεν συνήθως τὰ ὀνοματεπώνυμά των.

(*) Ἐτανύθη, τῷ ζητοῦσι, διακονίζουσι, ψηλαφεῖ, ὁμώσας. Ἀνορθογραφίαι τινὲς φαίνονται μᾶλλον ἀντιγραφικαὶ παραδρομαί.

(**) Οἷον: δακέθυμος, ἐμινύριζε, φαύσει, μικκύλη, μήνιος, ἔκπαγλος, χλιδανός, ὀρρωδεῖ, αἰγλήεις, κτλ.

Digitized by Google

Εἴδομεν πόσον ἦτο ἀπηλλαγμένη τῆς ματαιότητος ταύτης ἡ ποιητικὴ ψυχὴ τῆς Ἀγανίκης Μαζαράκη. Αὐτὴ δὲν ἦτο μόνον καλλιτέχνις, ὡς ἐννοοῦμεν σήμερον τὴν λέξιν· ἦτο κατ' ἐξοχὴν ἄνθρωπος, τέλειος ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἄνθρωπος, ὅτι μετὰ τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ἀγαθοῦ, ᾐσθάνετο ὁμοίως καὶ τὸ καλὸν καὶ διεκαίετο ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νά το καλλιεργῇ καὶ νά το ἀπολαμβάνῃ. Ὅ,τι ἔγραφεν ἦτο ἐκχείλισις εἰλικρινὴς τῆς ψυχῆς της καὶ συνεπλήρου οὑτωσειπεῖν ἁρμονικώτατα τὸν βίον της, ὁ ὁποῖος ἓν ποίημα ἦτο καὶ αὐτός, ἀποπνέον τὸ ἄρωμα τῆς ἁγνότητος, τῆς ἠθικότητος, τῆς εὐσεβείας, τὸ ὁποῖον ἀποπνέουσι καὶ ὅλα τὰ ὑπὸ τῆς χειρός της γραφέντα ποιήματα. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην νομίζομεν ὅτι πρέπει νά τα ἐξετάσῃ καὶ νὰ τἀνυψώσῃ μάλιστα ἡ κριτική, ἀδιαφοροῦσα ἂν τυχὸν ἀπομακρύνωνται τῶν αὐστηρῶν ἀπαιτήσεων τῆς συγχρόνου Τέχνης, — ὡς ἐδυνήθημεν νὰ κρίνωμεν ἐκ τῶν ὀλίγων δημοσιευθέντων, — καὶ θεωροῦσα τὴν ἔλλειψιν ταύτην ὄχι ὅλως ἀνεξήγητον προκειμένου περὶ ἔργων γυναικός, ἡ ὁποία ἔγραφε δι' ἑαυτὴν καὶ ἡ ὁποία ἀπεῖχε τοῦ ἐνεργοῦ φιλολογικοῦ βίου, οὔτε δημοσιεύουσα, οὔτε κρίσεις καὶ ἐπικρίσεις ἀκούουσα, οὔτε ἐν τῷ τραχεῖ ἀγῶνι ἀποκτῶσα τὴν πεῖραν ἐκείνην, ἡ ὁποία διὰ πάντα ἐργάτην νομίζεται ἀπαραίτητος.

Δὲν εἶνε ὥρα καὶ τόπος νὰ εἴπωμεν περὶ αὐτῆς περισσότερα. Ὅταν τῇ φιλοτίμῳ φροντίδι τῆς οἰκογενείας της θὰ ἐκδοθῶσιν, ὡς ἐμάθομεν, εἰς ἕνα τόμον τὰ ἄριστα τῶν ἔργων της, τότε θὰ δυνηθῶμεν ἴσως νἀναπαραστήσωμεν πιστοτέραν καὶ ζωηροτέραν πρὸς τοὺς ἀναγνώστας τῆς Ἑστίας τὴν τόσον ἐνδιαφέρουσαν τῆς ποιητρίας εἰκόνα. Σήμερον ἠθελήσαμεν μόνον νἀντιλαλήσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸ ὄνομα Ἀγανίκη Μαζαράκη, μετὰ τῆς συμπαθείας μεθ' ἧς ἐπαναλαμβάνει αὐτὸ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ θανάτου της ἡ ἀθηναϊκὴ ἠχώ.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ[1]

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ Κας HANNAH LYNCH

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'.

Χορὸς Ἀθηναίων παρθένων.

Ὁ Κωνσταντῖνος ἀφοῦ ἤναψε τὰ κηρία καὶ ἔδωκε εἰς τὴν ἀνεψιάν του τὸ ἰδικόν της, ἤγγισε τὸν βραχίονα τοῦ ἀδελφοῦ του μυστηριωδῶς.

— Ἔλα νὰ καπνίσῃς μαζῇ μου ἓν σιγαρέτον προτοῦ νὰ πλαγιάσῃς. Ἔχω κάτι νὰ σοῦ εἰπῶ.

Ὁ Περικλῆς ἠκολούθησε τὸν ἀδελφόν του εἰς τὴν τραπεζαρίαν καὶ λαβὼν καπνὸν ἔκαμνε τὸ σιγαρέτον του, ἐνῷ ὁ Κωνσταντῖνος ἥναπτε τὴν λάμπαν.

— Εἴμεθα σύμφωνοι, Περικλῆ, ὑποθέτω, ὅτι εἶναι φρόνιμον νὰ ὑπανδρεύσωμεν τὴν Ἰναρίμην ἀμέσως.

1 Ἴδε σελ. 295

— Ἀμέσως! ἀνεφώνησεν ὁ Περικλῆς μὲ τρόμον.

— Διατί ὄχι;

— Δὲν συλλογίζεσαι ἀπὸ τί ἐπέρασε μόλις; Ἐφέρθη τόσον καλά. Δὲν μοῦ τὸ συγχωρεῖ ἡ συνείδησις νὰ κάμω τόσον γρήγορα αὐτὸ τὸ ἄδικον εἰς τὸν ἄλλον ἐκεῖνον.

— Αἰσθηματικότητες τώρα! Ὁ κόσμος δὲν πηγαίνει ἐμπρὸς μὲ τὰ αἰσθήματα! Προκειμένου περὶ ἀποκαταστάσεως, θὰ λάβωμεν τώρα εἰς σημείωσιν τί ἐπέρασε ἀπὸ τὴν φαντασίαν μιᾶς νέας κεφαλῆς; Σὲ βεβαιῶ, εἶσαι πλέον παιδὶ ἀπ' ἐκείνην! Μία νέα γλυκαίνεται μὲ ἕνα νέον, χωρὶς νὰ τῆς τὸν ἐκλέξουν καὶ χωρὶς νὰ ζητήσῃ τὴν ἄδειαν τῶν ἀνωτέρων της· ἐὰν χρειασθῇ νὰ τεθῇ φραγμὸς εἰς τὴν ὄρεξίν της, πρέπει ἆρά γε νὰ θεωρήσῃ τὸν ἑαυτόν της ὡς θῦμα, καὶ ὡς δημίους τοὺς φυσικοὺς κηδεμόνας της; Τί πράγματα εἶναι αὐτά; Μήπως εἴμεθα εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὅπου αἱ νέαι δὲν ἔχουν προστασίαν καὶ κάμνουν ὅ,τι τὰς καταιβῇ;

— Ποῖον ἔχεις ὑπ' ὄψιν, ἠρώτησεν ἡσύχως ὁ Περικλῆς, ἐπαναφέρων τὸν Κωνσταντῖνον ἐπὶ τὸ προκείμενον.

— Τὸν Ὀϊδᾶν.

— Τὸν δήμαρχον! Τί λέγεις! Αὐτὸς εἶναι χηρευμένος καὶ ἔχει ἐπάνω κάτω τὴν ἡλικίαν μου.

— Καὶ τί μὲ τοῦτο; Εἶναι πλούσιος, — ἔχει ἐπιρροήν, — ἡ Ἰναρίμη θὰ ἔχῃ ὅλα τ' ἀγαθά της. Σοῦ ἔδειξα τὴν ὡραίαν οἰκοδομήν του μὲ τὸ περιστύλιον, πλησίον εἰς τ' ἀνάκτορα. Ὅταν ἔχῃ κανεὶς νὰ προσφέρῃ τόσον λαμπρὰν κατοικίαν εἰς τὴν γυναῖκά του, ἠμπορεῖ καὶ αὐτὴ νὰ μὴ πολυμετρᾷ τὰς ρυτίδας εἰς τὸ μέτωπον τοῦ ἀνδρός της ἢ νὰ ἐξετάζῃ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς του ἐὰν εἶναι ἄσπραι ἢ ξανθαί! Ὅλα εἶναι σχετικά, Περικλῆ, ἕως καὶ ἡ νεότης καὶ ἡ ὡραιότης. Ἔχεις χρήματα; τὰ ἔχεις ὅλα.

— Ἀλλ' ἔχεις κανὲν ἐνδόσιμον ὅτι ὁ Κύριος Ὀϊδᾶς σκέπτεται περὶ τῆς θυγατρός μου;

— Τὸ καλλίτερον ἀπ' ὅλα. Μοῦ τὸ εἶπεν ὁ ἴδιος ἀπόψε.

Ὁ Περικλῆς ἐξιππάσθη καὶ ἐκύτταξεν ἀπορῶν τὸν ἀδελφόν του.

— Βλέπω ὅτι δὲν τὸ πιστεύεις, καὶ ὅμως εἶναι ἀληθέστατον, σὲ βεβαιῶ. Τὴν θαυμάζει, θέλει νὰ νυμφευθῇ, μὲ ἠρώτησε περὶ προικὸς καὶ ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν του νὰ τὴν ζητήσῃ εἰς γάμον.

— Εἶναι πλούσιος ἀναντιρρήτως, εἶπε βραδέως ὁ Περικλῆς, καὶ ἀνελογίζετο συγχρόνως ὅτι ὁ Λανὲκ δὲν εἶπε λέξιν περὶ προικός. «Εἰς τὸν τόπον του, ἐσκέπτετο καθ' ἑαυτόν, ἀγοράζουν τὰς γυναῖκας, ἐδῶ ἀγοράζονται οἱ ἄνδρες. Ζήτημα ἐκτιμήσεως, ποία ἀπὸ τὰς δύο συναλλαγὰς εἶναι ἡ ἐντιμοτέρα.

— Συμφωνεῖς λοιπὸν νὰ ἰδῶ αὔριον τὸν Ὀϊ-

Digitized by Google

δᾶν καὶ νὰ κοινοποιήσω ἐπισήμως τὴν συγκατάθεσίν σου ;

— Ὡσὰν πολὺ γρήγορα.

— Δὲν εἶναι ποτὲ *πολὺ γρήγορα*, ὅταν πρόκηται ν' ἀποκαταστήσῃς καλὰ τὴν κόρην σου.

— Ἴσως ἔχεις δίκαιον. Θὰ μοῦ ἤρεσε γαμβρὸς νεώτερος. Ἀλλὰ μὴ τόση βία. Θέλω νὰ τὸν γνωρίσω καλλίτερα τὸν Ὀϊδᾶν αὐτόν. Πολιτεύεται, — γνωρίζεις δὲ τί φρονῶ δι' αὐτὴν τὴν τάξιν τῶν ἀνθρώπων, ἐν γένει. Ἠμπορεῖ νὰ εἶναι καλλίτερος αὐτὸς καὶ πλέον μορφωμένος ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ἀλλά, ἐξ ὅσων μοῦ εἶπες, δὲν φαίνεται καὶ τόσον ἀξιότιμος, ἀφοῦ κατεδέχθη ν' ἀγοράσῃ τὴν ὑποστήριξιν ἑνὸς Σταύρου !

— Αὐτὸ ναί, ἀλλὰ αὐτὰ τὰ κάμνουν ὅλοι οἱ πολιτευόμενοι. Ὅσον μεγαλείτεροι δέ, τόσον ἀναιδέστερα τὰ κάμνουν. Συνειθίζει κανεὶς εἰς αὐτά, καθὼς ὁ χειροῦργος συνειθίζει τὴν ἀηδίαν καὶ τοὺς πόνους τῶν πληγῶν. Τὴν ἱστορίαν τὴν γνωρίζεις καλλίτερά μου, ὥστε δὲν εἶναι τὸ πρᾶγμα νέον διὰ σέ.

— Ἐνίοτε ὁ κρίνων ὑπὸ πολιτικὴν ἀποκλειστικῶς ἔποψιν ἀπολήγει εἰς συμπεράσματα ἐπιεικέστερα παρὰ ὁ κρίνων φιλοσοφικῶς, εἶπε μειδιῶν ὁ Περικλῆς. Ἀλλὰ ὑποθέτω ὅτι ἐγὼ ἔχω λάθος.

— Αὐτὰ τώρα εἶναι λόγια. Παραδέχομαι ὅ,τι θέλεις, ἀλλὰ παραδέξου καὶ σὺ τὴν πρότασιν τοῦ Ὀϊδᾶ καὶ δέξου τον ἐπισήμως.

Ὁ Περικλῆς ἐσκέφθη ἐπί τινας στιγμάς, ἔπειτα ἠγέρθη καὶ ἐτέντωσε τοὺς βραχίονας.

— Δὲν βλέπω κανένα λόγον διὰ νὰ μὴ τὸν δεχθῶ, ἀλλὰ νὰ τοῦ δώσω τὴν Ἰναρίμην δὲν ἠμπορῶ νὰ τὸ ἀποφασίσω τόσον εὔκολα. Συμφωνῶ μαζῇ σου ὅτι ἡ πρότασίς του εἶναι ἀξία νὰ ληφθῇ ὑπὸ σκέψιν σπουδαίαν. Δὲν εἶναι ὁ ἄνθρωπος τὸν ὁποῖον ἤθελα ἐκλέξει, καὶ διὰ τοῦτο διστάζω καὶ ἀμφιβάλλω. Ἀλλ' ἂς ἔλθῃ. Δὲν θὰ βιάσω τὴν κόρην μου. Ἐκείνη μόνη της θ' ἀποφασίσῃ ἂν ἀφοῦ ἔλθῃ ἠμπορῇ καὶ νὰ μείνῃ.

Ὁ Κωνσταντῖνος εὐχαριστήθη καὶ μὲ τόσον. Περισσότερα βεβαίως δὲν ἤλπιζε. Τὴν ἐπαύριον δὲ τὸ πρωῒ κατεχάρη ὅτε ἦλθε πρόσκλησις τῆς κυρίας Ἰαροβίσκη πρὸς τὴν Ἰναρίμην, διὰ τὸ ἀπόγευμα, εἰς συναναστροφὴν πρὸς ἑόρτασιν τῶν γενεθλίων τῆς θυγατρός της.

Ὅτε ἡ Ἰναρίμη, ὑπὸ τὴν συνοδίαν τοῦ πατρός της, εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Κυρίας Ἰαροβίσκη, εὑρίσκοντο ἤδη ἐκεῖ εἴκοσι περίπου δεσποινίδες μικραὶ καὶ μεγάλαι, μεταξύ των δὲ καὶ ὀλίγοι νεανίσκοι φέροντες τὴν στολὴν τῶν Εὐελπίδων ἢ τῆς σχολῆς τῶν Δοκίμων. Αἱ πρεσβύτεραι κυρίαι ἔπινον τὸ τέϊον κάτω εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ ἰσογείου, προτοῦ ἢ ἀναχωρήσουν ἢ ἀναβοῦν καὶ πάλιν ἐπάνω πρὸς ἐπιτήρησιν τῆς διασκεδαζούσης νεολαίας. Μετ' ὀλίγον ἦλθε καὶ ὁ Μιλτιάδης, τὸ ἄνθος τῶν maitres de cerémonie, προσκληθεὶς ἐπίτηδες διὰ νὰ διευθύνῃ τὸ cotillon καὶ νὰ δείξῃ εἰς τὰς μικρὰς ἐκεῖ πῶς χορεύεται ἡ μαζοῦρκα. Ἄλλως, ὁ ἥρως εὐχαρίστως συγκατένευε νὰ διαπρέψῃ ὡς ἀρχηγός, ἔστω καὶ ἐν τῷ μέσῳ συναθροίσεως ἀνήβων πηδώντων καὶ γελώντων. Ἐκτὸς δὲ τούτου, πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ φαντασθῇ τις διασκέδασιν εἰς τὰς Ἀθήνας χωρὶς τὸν Μιλτιάδην ; Τὸ ἀποτέλεσμα θὰ ἦτο σύγχυσις, χασμωδία καὶ ἀποτυχία !

Ὑπῆρχον ἐκεῖ κοράσια πάσης ἡλικίας : μικροσκοπικαὶ γυναῖκες ἐνδυμέναι ὡς κοῦκλαι, χαριεντιζόμεναι μὲ σοβαροὺς δεκαετεῖς καὶ δωδεκαετεῖς νεανίσκους, νεάνιδες ἀχειραφέτητοι ἀκόμη, χορεύουσαι ταραχώδεις τετραχόρους μὲ τοὺς μέλλοντας προμάχους τῆς Ἑλλάδος εἰς ξηρὰν καὶ εἰς θάλασσαν, — ἐπὶ τέλους δὲ καὶ ὡριμώτεραι demoiselles à marier, κομψευόμεναι καὶ κορδονόμεναι, ἐξ ἐκείνων αἱ ὁποῖαι παίζουν τὸ nocturne τοῦ Chopin πρὸς ἀπελπισίαν ὅσων ἐννοοῦν τὸν Chopin, ὁμιλοῦν ἀκαταπαύστως Γαλλικὰ ἀμφιβόλου ποιότητος, ζωγραφίζουν ἄνθη καὶ ἔχουν λευκώματα πλήρη αἰσθηματικῶν στίχων ἀντιγραφέντων ἐκ τῶν ποιητῶν πάσης γλώσσης εὐρωπαϊκῆς. Εἰς τὸν ζωηρὸν τοῦτον κύκλον ἡ Ἰναρίμη ἔγεινε δεκτὴ μὲ ἐκχύσεις θορυβώδους φιλοφροσύνης καὶ μὲ ἐπιφωνήματα ἀκράτου ἐνθουσιασμοῦ.

Προεδρεύων ἀρχάγγελος ἦτο ἡ δεσποινὶς Emeraude Ρεβιτάση, μεταξὺ δὲ τῶν αγγέλων ἦσαν ἡ Miss Μέρη Περπινιάνη, ἡ Σαπφὼ Ἰαροβίσκη, ἡ Ἀνδρομάχη Καραπούλου, ἡ Procerpine Ἀγγυροπούλου καὶ αἱ δεσποινίδες τῆς Ἀμερικανικῆς πρεσβείας. Ἡ Emeraude ἔδιδε τὸν τόνον, ὡς ἀρχηγέτις τῆς ἐρασμίας στρατιᾶς τῶν ζωηρῶν ἐκεῖ καὶ ἐπικινδύνων νέων ἀθλητριῶν. Ἐδεξιώθη τὴν Ἰναρίμην ἐνθέρμως, μὲ τὸ γλυκύτερόν της μειδίαμα καὶ μὲ ἄμεσον ἐπιδοκιμασίαν τῆς περιβολῆς της. Αἱ ἄλλαι τὴν περιεκύκλωσαν καὶ τὴν παρεζάλισαν ὀλίγον μὲ τὴν ἐπίδειξιν τῆς εὐχαριστήσεώς των διὰ τὴν γνωριμίαν της. Ἡ Ἰναρίμη, καθὼς γνωρίζομεν, ἦτο ξένη εἰς τὰ ἤθη, τοὺς τρόπους καὶ τὰς ἕξεις τῶν συνηλικιωτῶν της· εἶδε μὲ ἔκπληξιν, — μὲ τρόμον σχεδόν, — ὅλα ἐκεῖνα περὶ αὐτὴν τὰ γελαστὰ πρόσωπα, τὰ ζωηρὰ βλέμματα. Ἦτο λοιπὸν καὶ αὐτὴ νέα καθὼς ἐκεῖναι, καὶ ὅμως τόσον ἀνομοία, τόσον διαφορετικὴ ἀπὸ αὐτάς ; Ὅλαι των ἔλαμπον ἀπὸ φαιδρότητα καὶ εὐθυμίαν, τὸ ἀδάμαστον αἷμα τῆς νεότητος ἔδιδε φλόγα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς των καὶ ἐδίωκε τὴν σκέψιν ἀπὸ τὸν νοῦν των. Ὅτε ἐχόρευον, ἢ μόναι ἢ μὲ τοὺς νέους συντρόφους των, οἱ πόδες των ἐπέτων ἐπὶ τοῦ λείου πατώματος μὲ τὴν ὁρμητικὴν ἐλαστικότητα τῆς νεότητος. Ὅτε παύουσαι τὸν

Digitized by Google

χορὸν τὴν ἐπλησίαζον ἀσθμαίνουσαι καὶ γελῶσαι, ἠσθάνετο ἐκείνη ὡς κάτοικος ἄλλου κόσμου βλέπουσα μακρόθεν τὴν εὐθυμίαν των. Ἐζήλευε τὴν ἐλαφρότητα καὶ τὴν ἀφροντισίαν των, ἐζήλευε τὴν ἀτάραχον ζωήν των, τόσον διάφορον τῆς ἰδικῆς της, ἐζήλευε τὴν ἀπλήγωτον καρδίαν, τὸν κενὸν γέλωτα, τοὺς ἐλαφροὺς πόδας καὶ τὴν ἀθῴαν εὐαισθησίαν των.

— Δὲν χορεύετε, τὴν ἠρώτησεν ἡ Emeraude, σταθεῖσα πλησίον της μετὰ μανιώδη στρόβιλον, μὲ τὸ στῆθος ἀναβοκαταβαῖνον, ὡσὰν πτηνὸν κυνηγημένον.

— Δὲν ἐχόρευσα ποτέ μου. Πρώτην φορὰν εὑρίσκομαι μεταξὺ νέων, ἀπεκρίθη ἡ Ἰναρίμη μὲ φωνὴν μαρτυροῦσαν τὴν ἐνδόμυχον λύπην της.

Φαντασθῆτε τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν ἔκπληξιν εἰς ὅλα τὰ πρόσωπα γύρω της!

Ἡ Emeraude, ἐννοεῖται, ἦτο καὶ ὁ ρήτωρ τῆς ὁμηγύρεως. Ἐξέφρασε τὴν γνώμην νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ συνομιλία Ἑλληνιστὶ καὶ ὄχι Γαλλιστί.

— Λοιπὸν πρέπει νὰ προσέχωμεν, ἀνέκραξεν ἡ Σαπφώ, γνωρίζουσα ἐκ φήμης τὴν προκοπὴν τῆς Ἰναρίμης. Ἡ δεσποινὶς Τελάχα θὰ ὁμιλῇ βαθειὰ ἑλληνικά.

— Ὄχι, ὄχι, εἶπε μειδιῶσα ἡ Ἰναρίμη. Ἀπ' ἐναντίας, ὅταν δὲν ὁμιλῶ μὲ τὸν πατέρα μου, ὁμιλῶ Τηνιακὰ μὲ τοὺς χωρικούς μας.

— Μόλις διακρίνεται ὀλίγον accent εἰς τὴν προφοράν σας, ἀπεφάνθη ἡ Emeraude. Πρώτην φορὰν ἔρχεσθε εἰς τὰς Ἀθήνας;

— Πρώτην.

— Δὲν σᾶς ἀρέσει ἐδῶ; ἠρώτησεν ἡ Ἀνδρομάχη. Ὦ, αἱ Ἀθῆναι! Πῶς τὰς ἀγαπῶ! Δὲν θὰ ἠμποροῦσα νὰ ζήσω μακρὰν ἀπ' ἐδῶ.

— Εἰπῆτέ μας πῶς εἶναι ἡ ζωή σας εἰς τὴν Τῆνον, ἠρώτησεν ἡ Emeraude. Καὶ διὰ μιᾶς ὁ χορὸς τῶν δορυφόρων της ἐπεκύρωσε τὸ ἐρώτημά της μὲ ἀνάρθρους ἐκφράσεις ζωηρᾶς περιεργείας.

— Ἁπλουστάτη. Διαβάζω μὲ τὸν πατέρα μου, τὸν συντροφεύω εἰς τὸν περίπατόν του, καὶ εἰς τὸ μεταξὺ βοηθῶ τὴν Ἀνουντσιάταν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν της, ἢ γράφω γράμματα διὰ τὰς χωρικάς.

— Ἀνουντσιάτα! Τί νόστιμον ὄνομα! Εἶναι Ἰταλίς;

— Ὄχι, Ἑλληνίς.

— Καὶ διατί γράφετε γράμματα διὰ τὰς χωρικάς, ἠρώτησεν ἡ Σαπφώ. Δὲν τὰ γράφουν μόναι των;

— Καμμία σχεδὸν ἀπὸ τὰς γυναῖκας ἐκεῖ δὲν ἠξεύρει γράμματα.

— Περίεργον, ἀνεφώνησεν ἡ δεσποινὶς Περπινιάνη, καὶ ἀντήλλαξαν ὅλαι βλέμματα ἀπορίας.

— Ἔχετε κατσίκαις;

Ἡ Ἰναρίμη ἐστράφη σιωπῶσα πρὸς τὴν ἐρωτήσασαν τὴν παράδοξον ἐρώτησιν. Τὸ μειδίαμά της καὶ τὸ βλέμμα της διέκοψαν πρὸς στιγμὴν τὴν φλυαρίαν τοῦ ζωηροῦ ὁμίλου, ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου μία ἐκ τῶν πρεσβυτέρων ἐπανέλαβε τὴν σειρὰν τῶν ἐρωτήσεων.

— Τί κάμνετε διὰ φορέματα ἐκεῖ: Δὲν θὰ εἶναι τρόπος νὰ ἐνδυθῇ κανεὶς εἰς τὴν Τῆνον. Αὐτό σας τὸ ὡραῖον φόρεμα εἶναι βέβαια Ἀθηναϊκόν.

— Μάλιστα, διότι εὑρίσκομαι ἐδῶ καὶ ὁ θεῖός μου ἤθελε καὶ καλὰ νὰ μὲ 'πάγῃ εἰς μίαν ράπτριαν. Ἀλλ' ἕως τώρα, ὅλα μου τὰ φορέματα τὰ ἔκαμα εἰς Τῆνον, καὶ δὲν ἦσαν καὶ πολὺ ἄσχημα.

— Ἀδύνατον! ὡσὰν τὰ ἰδικά μας;

Ἡ Ἰναρίμη ἔρριψε ταχὺ βλέμμα ἐπιθεωρήσεως γύρω της.

— Τόσον ὡραῖα δὲν θὰ ἐγίνοντο εἰς τὴν Τῆνον, εἶπεν ἀφελῶς. Ἀλλὰ καὶ δὲν μᾶς χρειάζονται τόσον ὡραῖα ἐκεῖ. Τί νὰ τὰ κάμωμεν;

— Ζῆτε μακρὰν ἀπὸ τὴν πόλιν;

— Ἀρκετὰ μακράν. Τριῶν ὡρῶν δρόμον μὲ τὰ ζῷα.

— Ἁμάξας δὲν ἔχετε;

— Δὲν ἔχομεν δρόμους, οὔτε ἁμάξας διόλου, οὔτε χάρα.

— Καὶ τώρα εἰς τὰς Ἀθήνας, εἶπεν ἡ Emeraude, ὑποθέτω θ' ἀκούσωμεν γρήγορα ὅτι ὑπανδρεύεσθε. Δὲν εἶναι ἀλήθεια;

Ἡ Ἰναρίμη ἠσθάνθη τὸ αἷμα ἀνάπτον τὸ πρόσωπόν της. Προσήλωσεν ἡσύχως τὸ βλέμμα εἰς τὴν δεσποινίδα Ρεβιτάση.

— Δὲν ἠξεύρω τοὺς σκοποὺς τοῦ πατρός μου, ἐλπίζω ὅμως ὅτι θὰ μὲ ἀφήσῃ νὰ μείνω ἐλευθέρα.

Ὁ θαυμασμὸς ἐκ νέου ἐζωγραφίσθη εἰς ὅλα τὰ πρόσωπα. Νὰ μὴ θέλῃ νὰ ὑπανδρευθῇ, νὰ ἔχῃ τὸ σπίτι της, νὰ γείνῃ κυρία, νὰ ἔχῃ τὴν θέσιν της εἰς τὴν κοινωνίαν, νὰ δέχηται, καὶ νὰ ὑπάγῃ ἴσως καὶ εἰς τὰ Παρίσια!

— Ἐνόμιζα ὅτι δὲν ὑπάρχει νέα νὰ μὴ θέλῃ ν' ἀποκατασταθῇ, παρετήρησεν ἡ Miss Μέρη Περπινιάνη. Ἐλευθερία εἶναι αὐτή, νὰ μὴ ἠμπορῇ κανεὶς οὔτε ἔξω νὰ ὑπάγῃ, οὔτε τίποτε νὰ κάμῃ μόνος του! Φαντασθῆτε τί ὡραῖον θὰ εἶναι νὰ εἶσαι κυρία τοῦ ἑαυτοῦ σου, νὰ κάμνῃς ὅ,τι σοῦ ἀρέσει, νὰ χορεύῃς ὅσαις φοραῖς θέλεις μὲ τὸν ἴδιον χορευτήν, χωρὶς νὰ σοῦ λέγῃ κανεὶς ὅτι δὲν εἶναι convenable, — νὰ διαβάζῃς ὅλα τοῦ κόσμου τὰ Γαλλικὰ μυθιστορήματα! Αὐτὴ ἡ λέξις convenable εἶναι τὸ βάσανόν μας! Τὰ ἀγόρια ἀπὸ δέκα ἐτῶν κάμνουν ὅ,τι θέλουν, — ἡμεῖς καὶ τριάντα ἐτῶν νὰ γίνωμεν δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ξύσωμεν τὴν μύτην μας, ἂν δὲν εἴμεθα 'πανδρευμέναι.

— Ὦ, shocking, καθὼς λέγουν οἱ Ἄγγλοι, ἀνέκραξεν ἡ Σαπφώ. Τί μαρτύρια ὑποφέρομεν, τὰ καϋμένα τὰ κορίτσια!

Digitized by Google

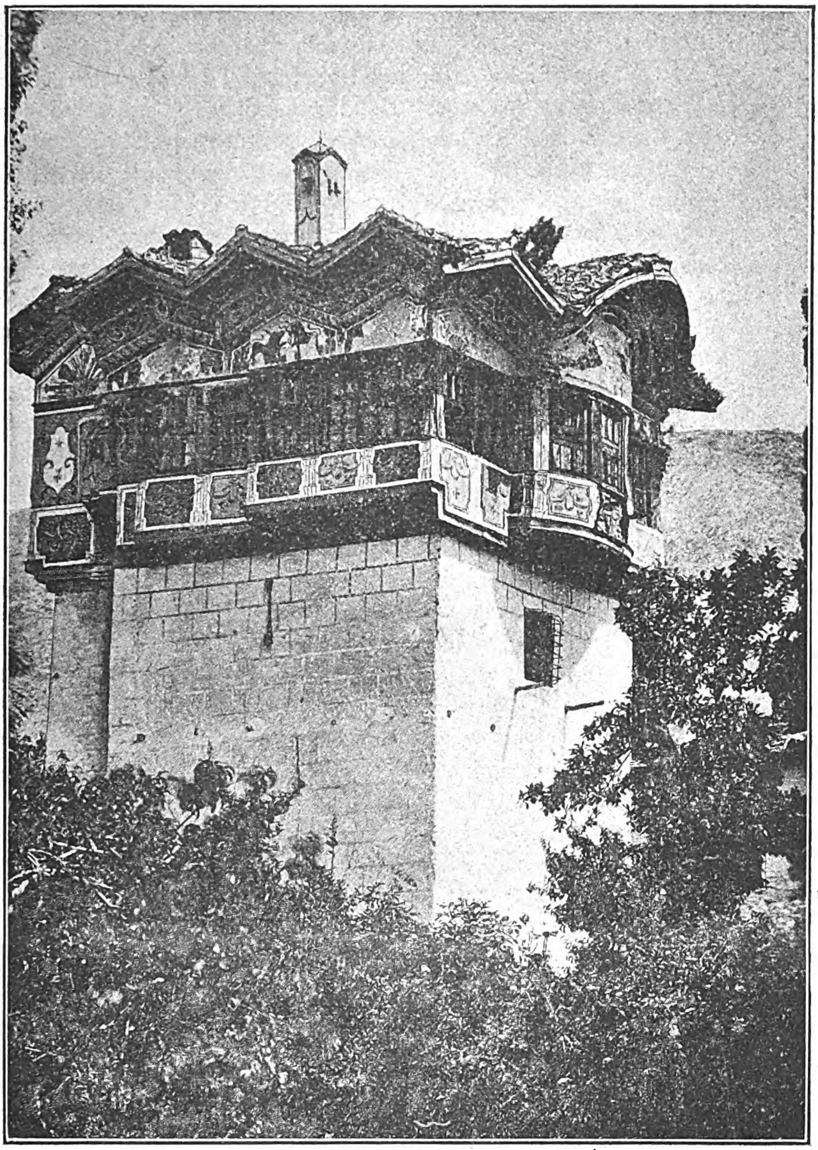

ΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΠΥΡΓΟΣ ΕΝ ΑΝΩ ΒΟΛΩ

— Δὲν φαίνεται τοῦτο ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν σας, εἶπε μειδιῶσα ἡ Ἰναρίμη.

— Que voulez-vous, ὑπέλαβεν εὐθύμως ἡ Emeraude. Τὰ παίρνομεν ἐλαφρὰ τὰ πράγματα! Τὸ δὲ οὐσιωδέστερον ἀπὸ ὅλα εἶναι d'être bien mis et de savoir rire. Ἐγὼ προτοῦ σκοτωθῶ, θὰ βάλω ὅ,τι καλλίτερον ἔχω.

— Oh, ma chère, ma chère, ἀνεβόησε ὁ χορὸς τῶν ἀγγέλων, Μία δὲ ἐξ αὐτῶν, στρεφομένη πρὸς τὴν Ἰναρίμην, ἠθέλησε νὰ τὴν καθησυχάσῃ.

— Μὴ παίρνετε εἰς τὸ σοβαρὸν τὰς ὑπερβολὰς τῆς Emeraude. Τῆς ἀρέσει νὰ τρομάζῃ τὸν κόσμον. Τὰ λέγει αὐτά, ἀλλὰ δὲν τὰ ἐννοεῖ. Comme tu sais blaguer Emeraude.

— Mais, pas du tout. Μὲ τὰ σωστά μου τὸ λέγω. Τί θὰ ἦτο ἡ ζωή, ἐὰν δὲν τὴν ἔπαιρνε κανεὶς εἰς τὸ ἀστεῖον;

— Ἴσως ἔχετε δίκαιον, εἶπεν ἡ Ἰναρίμη.

— Ἐγὼ δὲν εἶμαι αὐτῆς τῆς γνώμης, ἀνέκραξεν ἡ Σαπφώ. Τὸ ὄνειρόν μου εἶναι ζωή . . . πῶς νὰ τὸ εἰπῶ; — τραγική! Ἤθελα νὰ πάρω ἄνδρα τὸν ὁποῖον νὰ μισῶ, — πλούσιον, ἰσχυρόν, αὐθαίρετον! Νὰ τὸν φοβοῦμαι φοβερά, νὰ εἶμαι δὲ ἐρωτευμένη μὲ ἕνα πτωχόν, ἐξαισίως ὡραῖον, νέον ἀξιωματικόν. Νὰ συλλογίζωμαι πῶς καὶ ποῦ θὰ τὸν ἰδῶ, εἰς τὸ θέατρον, εἰς συναναστροφάς, εἰς τὸν περίπατον, ν' ἀλλάξω μίαν λέξιν μαζῆ του, κρυφά, μὲ τὸν φόβον πάντοτε μὴ ξεσπάσῃ ἡ ζηλοτυπία τοῦ ἀνδρός μου.

Ἡ δεσποινὶς Ρεβιτάσῃ ἔρριψε βλέμμα περι-

Digitized by Google

φροντικὸν ἐπὶ τῆς ἀθώας ἐκείνης, ἡ ὁποία ἐκαμώνετο τὴν ἁμαρτωλήν, χωρὶς νὰ ἠξεύρῃ οὔτε τί σκέπτεται οὔτε τί λέγει.

— Θ' ἀνέγνωσες βέβαια κρυφὰ τὸ πρῶτόν σου γαλλικὸν μυθιστόρημα, Σαπφώ μου, καὶ μᾶς λέγεις ἐδῶ πράγματα περὶ τῶν ὁποίων οὔτε ἰδέαν ἔχεις. Θὰ ἰατρευθῇς γρήγορα ἀπὸ αὐτὰς τὰς ρωμαντικὰς ἀνοησίας. Ἐγὼ ἀπ' αὐτὰ δὲν παίρνω. Τὸν ἄνδρα μου ἐγὼ τὸν ἤθελα ἄνθρωπον τοῦ κόσμου, μετρημένον, καλοαναθρεμμένον, μὲ προσδοκίας νὰ διορισθῇ εἰς καμμίαν πρεσβείαν. Ἰδοὺ τὸ ὄνειρόν μου ἐμένα.

— Καὶ τὸ ἰδικόν σας ὄνειρον; ἠρώτησε δειλῶς τὴν Ἰναρίμην ἡ Ἀνδρομάχη.

— Τὸ ἰδικόν μου; Δὲν ἔχω κανέν. Εἶμαι εὐχαριστημένη ἀπὸ τὴν ζωήν μου καθὼς ἐπέρασε — ἕως ἐσχάτως· — ἕως ἐσχάτως, ἐπρόσθεσε μὲ τὴν φωνὴν τρέμουσαν ὀλίγον.

Ἡ δεσποινὶς Ρεβιτάση τὴν παρετήρησεν ἡμικλείουσα τὰ βλέφαρα καὶ ἐμειδίασεν ἀνεπαισθήτως.

— Μοῦ λέγουν ὅτι ὁμιλεῖτε Γερμανικὰ λαμπρά. Θὰ εἴχατε βεβαίως gouvernante Γερμανίδα;

— Ὄχι. Μοῦ τὰ ἐδίδαξε ὁ πατέρας μου. Ἐκεῖνος μοῦ ἔμαθεν ὅ,τι ἠξεύρω.

— Ὁ πατέρας σας, καὶ χωρὶς gouvernante! Καὶ μουσικήν, ζωγραφικήν, κέντημα καὶ τὰ λοιπά;

— Δὲν ἠξεύρω τίποτε ἀπὸ αὐτά. Μόνον ἀπὸ βιβλία κάτι γνωρίζω· καὶ εἰς τὸ τρέξιμον — μολονότι δὲν παρέτρεξα ποτὲ μὲ ἄλλην νέαν, ὁ πατέρας μου λέγει ὅτι καμμία δὲν μὲ περνᾷ. Ἀλλὰ σεῖς, μὲ τὴν ἐκλεκτὴν ἀνατροφήν σας, θὰ μὲ γελᾶτε νὰ σᾶς ὁμιλῶ διὰ τρέξιμον!

— Ὄχι, ὄχι! C' est charmant. Νέα Ἀταλάντη! Εἴσθε, ἀλήθεια, θεῖον πλάσμα! Ἡ ἰδική μας ἀνατροφὴ μᾶς δίδει ψεύτικα πτερὰ νὰ πετάξωμεν ἕως εἰς τὸν προορισμόν μας. Ἐκεῖ διαλύονται τὰ πτερά μας. Μόνον των προτέρημα εἶναι ἡ ἐφήμερος ἐλαφρότης των. Τὰ ἰδικά σας εἶναι δυνατὰ καὶ στερεά, καὶ ἔχουν τὴν χάριν τῆς διαρκείας.

— Τὰ λέγετε ἀπὸ καλοσύνην σας, ἀλλὰ γνωρίζω ἐγὼ πόσον ἀξίζω. Εἶμαι χωρικὴ ἁπλῆ, ὀλίγον γραμματισμένη.

— Ἔχει δίκαιον ἡ Emeraude, εἶπε θωπευτικῶς ἡ δεσποινὶς Περπινιάνη. Εἴσθε θεῖον πλάσμα, — καὶ ὡραία σὰν ἄγγελος!

Ἡ Ἰναρίμη ἔστρεψε ταπεινῶς τὸ βλέμμα πρὸς τὴν νεαρὰν ἀρχηγέτιδα, τῆς ὁποίας τὰ νεύματα ἠκολούθουν αἱ περὶ αὐτὴν νέαι. Ἡ ἰδική της διάνοια ἦτο ὑψηλή, καὶ βαθεῖαι αἱ γνώσεις της, ἀλλ' ὅμως ἔκλινε τὴν κεφαλὴν ἐνώπιον τῆς ὑπεροχῆς τῆς δεσποινίδος ἐκείνης, ἡ ὁποία ἔπαιζε τὸ ῥιπίδιόν της μὲ χάριν ἀμίμητον καὶ ἐπεδείκνυε μὲ ὕφος ἡγεμονικὸν τὴν εἰς τὸν ἑαυτόν της πεποίθησιν, — πεποίθησιν προερχομένην ἐξ εἰκοσαετοῦς κυριαρχίας ἐντὸς τῆς οἰκογενείας της καὶ ἐκτὸς αὐτῆς. Ἐννοεῖται ὅτι ἐὰν ἔφθασε τὸ εἰκοστόν της ἔτος χωρὶς ἀκόμη νὰ ὑποδουλωθῇ διὰ συνοικεσίου, τοῦτο συνέβη διότι δὲν εὑρέθη ἀκόμη κανεὶς ὑποψήφιος ἄξιός της.

Ἐν τούτοις ἦλθεν ἡ ὥρα τοῦ cotillon καὶ ὁ Κος Μιλτιάδης κατεγίνετο μετὰ τοῦ συνήθους του ζήλου εἰς τὴν τακτοποίησιν τῶν ζευγῶν. Πλησιάσας τὸν περὶ τὴν δεσποινίδα Ρεβιτάση ὅμιλον, ἠρώτησε τὴν Ἰναρίμην ἐὰν θὰ λάβῃ μέρος εἰς τὸν χορόν.

— Ναί, ναί, ἀνεφώνησεν ἡ Emeraude. Ἐλᾶτε, Κυρία Ἰναρίμη. Θὰ μᾶς εὐχαριστήσετε ὅλας τόσον πολύ!

— Ναί, ναί, ἐπανέλαβεν ὁ χορός.

— Ἀλλὰ δὲν ἠξεύρω νὰ χορεύω, ἐψιθύρισεν ἡ Ἰναρίμη.

— Δὲν εἶναι δύσκολον. Ἐλᾶτε. Θὰ σᾶς δείξῃ ὁ Κύριος Καράπουλος.

Ἡ Ἰναρίμη ἐνδίδουσα ἀφῆκε νὰ τὴν ὁδηγήσουν εἰς τὴν θέσιν της. Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἰσῆλθεν ἐντὸς τῆς αἰθούσης ὁ Ροδόλφος Ἐρενστάϊν δίδων τὸν βραχίονα εἰς τὴν θείαν του· ἡ βαρωνὶς Χοενφὲλς ὕψωσε τὸ face-à-main εἰς τοὺς ὀφθαλμούς της καὶ ἐπεθεώρησε μειδιῶσα τὴν ζωηρὰν συνάθροισιν. Τὸ μειδίαμά της ἔγεινε ἐμφαντικώτερον ὅτε εἶδε τὴν Ἰναρίμην, ἐνῷ ὁ Ροδόλφος καὶ ἡ Ἀνδρομάχη ἀντήλλασσον διὰ τοῦ βλέμματος εὔγλωττον χαιρετισμόν. Ἡ Ἰναρίμη εἶδε τὰ βλέμματά των καὶ ἀνάμνησις ἡδονῆς καὶ λύπης συγχρόνως συνέστειλε τὴν καρδίαν της.

Ὦ ἡδονὴ τόσον παροδική, ὦ λύπη τόσον γλυκεῖα!

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'.

Ἐπέρχεται νέα κρίσις εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Ροδόλφου.

Τὸ διαρκὲς στάλαγμα τῶν σταγόνων τῆς ἀντιρρήσεως ἐπέδρασεν ἐπὶ τῆς ἐπιμονῆς τοῦ Περικλέους· ὀλίγον κατ' ὀλίγον διελύθη καὶ ἀπεσβέσθη ἡ ἐπιμονή του. Κατεπείσθη καὶ παρεδέχθη ἐπὶ τέλους ὅτι κόρη ἀνύπανδρος εἶναι φορτίον βαρὺ διὰ γέροντα πατέρα. Καὶ μέν, ἡ κόρη του δὲν ἦτο καθὼς αἱ ἄλλαι νέαι, — ἦτο σπουδαία, ἄδολος καὶ σταθερά· δὲν ἦτο ἐξ ἐκείνων αἱ ὁποῖαι μεταβάλλουν κάθε ἡμέραν αἰσθήματα καὶ ἰδέας, ἀλλ' ὁπωσδήποτε, ἐὰν ἡ Ἰναρίμη δὲν λέγῃ ὄχι, ἂς τὴν πάρῃ ὁ Ὀϊδᾶς. Οὔτε πολὺν ἐνθουσιασμὸν εἶχε πρὸς τοῦτο, οὔτε βίαν μεγάλην, ἀλλὰ συγκατένευσε εἰς τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Ὀϊδᾶ καὶ εἰς τὰς γαμηλίους προθέσεις του. Ἂς ἔλθῃ, τὰ δὲ λοιπὰ κεῖνται *ἐν γούνασι θεῶν*.

Ὁ Ὀϊδᾶς ἦλθε. Ἦλθε καὶ ἐπανῆλθε, ἀλλ' ἡ

Digitized by Google

Ἰναρίμη δὲν ἔλαβεν εἰς πολλὴν σημείωσιν τὰς ἐπισκέψεις του, οὔτε ὑπωπτεύθη τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον ἔφερεν ἀνθοδέσμας καὶ ἐπρόσφερε τὸ θεωρεῖόν του εἰς τὸ θέατρον, καὶ ἔστελλε κατὰ Σάββατον εἰσιτήρια διὰ τὰς συναυλίας τοῦ Παρνασσοῦ.

— Πῶς σοῦ φαίνεται ὁ Κος Ὀϊδᾶς, ἠρώτησε μίαν ἡμέραν ὁ πατήρ της.

— Πῶς μοῦ φαίνεται ; Δὲν τὸ ἐσκέφθην ποτέ. Πολὺ περιποιητικός, ἀλλὰ δὲν τὸν εὑρίσκω ἑλκυστικόν.

— Ἆ ! ἀνεφώνησεν ὁ Κος Τελάχας μελαγχολικῶς.

Ἀφοῦ πλέον τὸ ἐπῆρεν ἀπόφασιν αὐτὸς νὰ δεχθῇ ὡς γαμβρόν τον Ὀϊδᾶν, δὲν ἦτο εὐχάριστον νὰ βλέπῃ τόσον ὀλίγην διάθεσιν ἐκ μέρους τοῦ προσώπου τοῦ μᾶλλον ἐνδιαφερομένου εἰς τὴν ὑπόθεσιν. Ἀλλὰ δὲν προέβη εἰς συζήτησιν τοῦ πράγματος μὲ τὴν θυγατέρα του.

Ἐν τούτοις ἡ βαρωνὶς Χοενφὲλς συνεμερίσθη καὶ αὐτὴ τὸν ἐνθουσιασμὸν τῆς Ἀθηναϊκῆς κοινωνίας διὰ τὸν νέον ἀστέρα. Ἡ Ἰναρίμη προσεκλήθη ἐπανειλημμένως εἰς τὴν Σαξωνικὴν πρεσβείαν, αἱ δὲ σχέσεις της μὲ τὴν δεσποινίδα Ρεβιτάση καὶ τὴν οὐράν της ἐγίνοντο καθ' ἡμέραν φιλικώτεραι· ἡ ἄφροντις φαιδρότης τῆς ζωηρᾶς γύρω της νεότητος μετέδιδεν ὡς ἀκτῖνας φωτὸς εἰς τὴν κλειστὴν μέχρι τοῦδε ψυχήν της. Βαθμηδὸν ἡ σκιὰ τοῦ παρελθόντος διελύετο· ἡ μέθη τῆς ζωῆς διεσκέδαζε τὸ συχνάκις ἐπανερχόμενον νέφος ὀδυνηρῶν ἀναμνήσεων.

Ἀλλ' ἡ ἀτμοσφαῖρα τῶν Ἀθηνῶν δὲν εὐχαρίστει ἐπίσης τὸν πατέρα της.

— Ὁ Κύριος Ὀϊδᾶς, εἶπε μίαν ἡμέραν εἰς τὸν ἀδελφόν του, — ὁ Κύριος Ὀϊδᾶς γνωρίζει ὅτι, τὸ κατ' ἐμέ, εὐχαρίστως δίδω τὴν συγκατάθεσίν μου, ἀλλὰ ἦλθεν ἡ ὥρα ν' ἀκούσωμεν καὶ τί λέγει ἡ Ἰναρίμη, ἀφοῦ τῆς κοινοποιήσω τὴν πρόθεσίν του. Ἐπιθυμῶ νὰ πάρῃ τέλος ἡ ὑπόθεσις. Ἡ θορυβώδης ἐδῶ καὶ ματαιόσπουδος ὕπαρξις μὲ κουράζει. Ἐπεθύμησα τὴν ἡσυχίαν τῆς Τήνου καὶ τὰ βιβλία μου.

— Ἀλλ' ὑπεσχέθης νὰ παρευρεθῇς εἰς τὴν συνεδρίασιν τῆς Γερμανικῆς σχολῆς μετὰ δύο ἑβδομάδας !

— Ἔρχομαι πάλιν ἐπίτηδες. Ἐκτὸς τούτου, μοῦ γράφει καὶ ἡ Ἀνουντσιάτα ὅτι εἶναι ἀναγκαία ἐκεῖ ἡ παρουσία μου.

Ἡ Ἰναρίμη εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον στολισμένη καὶ ἕτοιμη δι' ἔξω.

— Διὰ ποῦ τόσον ἐνωρίς, μὲ ὅλα αὐτὰ τὰ χρώματα τοῦ οὐρανίου τόξου ; ἠρώτησεν ὁ Κος Τελάχας.

— Θὰ ἔλθῃ τώρα νὰ μὲ πάρῃ ἡ Κυρία Ρεβιτάση μὲ τὸν ἀδελφόν της.

— Ἆ, ἐλησμόνησα ! Πολὺ τῆς διασκεδάσεως μοῦ ἔγεινες, ἀγαπητή μου· τὰ βιβλία σου τὰ παρήτησες, φοβοῦμαι, χάριν τῶν φίλων σου. Πολυλογίαν ὁποῦ τὴν ἔχουν ! Ὁμιλοῦν καὶ γελοῦν ἀκαταπαύστως. Ἤθελα νὰ 'ξεύρω τί λέγουν ;

— Τίποτε ἄξιον ἀκροάσεως, ἀπεκρίθη μειδιῶσα ἡ Ἰναρίμη. Πετοῦν ἀπὸ τὸ ἓν ἀντικείμενον εἰς τὸ ἄλλο, μὲ ἐπιφωνήματα καὶ τηλεγραφικὰς συνεννοήσεις, καὶ φράσεις κομμένας, καὶ ἀποσιωπητικά, τόσον ὥστε δὲν προφθαίνω κ' ἐγὼ νὰ καταλάβω περὶ τίνος πρόκειται. Ἀλλ' ὁ ἦχος τῆς φωνῆς των εὐχαριστεῖ τὴν ἀκοήν, ὥστε ἀκούω κ' ἐγὼ χωρὶς νὰ ἐννοῶ πάντοτε, καὶ εὐχαριστοῦμαι.

— Ἂς εἶναι. Θὰ ἔχῃς εὐχαρίστους ἀναμνήσεις ὅταν ἐπιστρέψωμεν εἰς Τῆνον, εἶπεν ὁ Κος Τελάχας, στρέψας τὸ βλέμμα πρὸς τὸν ἀδελφόν του.

Ὁ Κωνσταντῖνος ἐθεώρησε πρέπον ν' ἀφήσῃ μόνος τὸν πατέρα καὶ τὴν κόρην καὶ ἐξῆλθε τοῦ δωματίου.

Ἡ Ἰναρίμη ἐστέναξε. Τῆς ἐφαίνετο τόσον μακρὰν ἤδη ἡ Τῆνος.

— Θὰ ἐπιστρέψωμεν, κόρη μου. Δὲν σ' εὐχαριστεῖ τοῦτο ;

— Ἀπὸ τώρα ; Ἐνόμιζα ὅτι δὲν δυσαρεστεῖσαι ἐδῶ.

— Ὅπως θέλεις ἐσύ, ἀγαπητή μου. Ἡ μόνη μου ἐπιθυμία εἶναι νὰ εἶσαι σὺ εὐτυχής.

— Συνέσπασε τὰς ὀφρῦς. Ἡ λέξις *εὐτυχὴς* δὲν προσηρμόζετο εἰς τὴν πονεμένην καρδίαν της.

— Ἐλησμόνησα σχεδὸν ὅτι ἤμην δυστυχής, ἐψιθύρισε.

Ὁ πατήρ της τὴν ἐκύτταξε ἀπορῶν. Ἐθεώρει τὴν θυγατέρα του ὡς τύπον εὐσταθείας, καὶ τὴν ἔβλεπε τώρα, καὶ αὐτήν, ζῶσαν ἀπόδειξιν τῆς γυναικείας ἐλαφρότητος. Πῶς εἶνε δυνατόν, ἐσκέπτετο, νὰ ἐξιχνιάσῃ τις τὸ μυστήριον τῆς γυναικείας καρδίας, ἀφοῦ τὸ βιβλίον μένει κλειστόν, ἀκόμη καὶ εἰς τῆς ἰδίας θυγατρός του τὸ κεφάλαιον ;

— Προτιμᾷς νὰ μείνωμεν ἐδῶ ; ἐπανέλαβε μετά τινα σιωπήν.

— Νομίζω ὅτι τὸ προτιμῶ, ἀπεκρίθη σύννους. Θὰ μοῦ κάμῃ τόσην ἐντύπωσιν τώρα ἡ Τῆνος.

— Καλά, καλά. Ὅπως θέλεις. Εὐτυχῶς αἱ ἐντυπώσεις λησμονοῦνται καὶ μεταβάλλονται. Ἡ ἀπόκρισίς σου μαρτυρεῖ ὅτι καὶ ἡ λύπη θεραπεύεται. Ἐλπίζω ὅτι δὲν θ' ἀργήσῃ ἡ ὥρα νὰ μ' ἀκούσῃς καὶ διὰ τὸ κεφάλαιον τῶν γάμων σου, Ἰναρίμη.

— Ὄχι, αὐτὸ ὄχι, πατέρα μου.

— Ἂν σοῦ τὸ ζητήσω ;

— Ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ τὸ κάμῃς. Ἔχεις τὸ δικαίωμα νὰ μὲ διατάξῃς, τὸ γνωρίζω· ἀλλὰ δὲν θὰ μὲ ζητήσῃς νὰ κάμω περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι ἠμπορῶ.

Digitized by Google

— Μὴ μοῦ ὁμιλῇς, εἶπεν ὁ γέρων περιπαθῶς, ὡσὰν νὰ μὴ γνωρίζῃς πόσον σὲ ἀγαπῶ καὶ ὅτι ἄλλο δὲν θέλω παρὰ τὴν εὐτυχίαν σου. Ἀλλ' οἱ γέροντες χρεωστοῦν νὰ σκέπτωνται περὶ τοῦ μέλλοντος τῶν νέων. Ὁ γάμος εἶναι ὁ φυσικὸς προορισμὸς τῆς γυναικὸς καὶ εἶναι χρέος μου νὰ φροντίσω διὰ τὴν καλήν σου ἀποκατάστασιν. Μοῦ εἶπες τώρα ὅτι ἐδῶ εἰς τὰς Ἀθήνας ἐλησμόνησες ὅτι ἦσο δυστυχής. Τί καλλίτερον λοιπὸν παρὰ νὰ σὲ ἰδῶ ἀποκαταστημένην εἰς τὰς Ἀθήνας;

Ἐσιώπησε περιμένων ἀπόκρισιν καταφατικήν.

— Τὸ εἶπον πατέρα μου, διότι ἐσυλλογιζόμην πῶς θὰ ἐπαναλάβω τὴν προτέραν μου ζωήν. Μοῦ ἦτο εὐχάριστον νὰ τὴν διώξω ὀλίγον ἀπὸ τὴν μνήμην μου, βλέπουσα νέας σκηνὰς καὶ ἀκούουσα νέας φωνάς. Μοῦ ἦτο ἀναγκαία ἡ μεταβολή. Δὲν ἤθελα νὰ ὑποκύψω εἰς ἀδυναμίαν.

— Ἀπόδειξε τὴν δύναμίν σου μεταχειριζομένη τὸν νοῦν καὶ τὴν σκέψιν σου. Μὴ αἰσθηματικότητας. Ἐνθυμοῦ τὰ διδάγματα τῶν ἀρχαίων. Ζητοῦμεν τὸ ἰδανικὸν ἀλλὰ στέργομεν ἐξ ἀνάγκης τὴν πραγματικότητα. Ὁ ἔρως εἶναι τὸ ποτὸν τοῦ Ταντάλου· ἐνίοτε τὸ φέρομεν ἕως εἰς τὰ χείλη, ἀλλὰ μᾶς φεύγει καὶ πάλιν. Εἰς ὀλίγους δίδεται νὰ ροφήσουν ὀλίγον ἀπὸ τὸ νέκταρ, καὶ μένουν αὐτοὶ μεθυσμένοι διὰ παντός. Ὁ βίος μας εἶναι ἡ ταπεινὴ καὶ πενιχρὰ ζωὴ τῆς σαρκός, καὶ τρέφομεν τὴν λιμώττουσαν διάνοιαν μὲ ἀναμνήσεις. Ἰδού, κόρη μου, τὸ δίδαγμα τῆς πείρας. Ἀλλ' ὅμως ὀφείλομεν νὰ διατηρῶμεν πάντοτε τὴν γαλήνην τῆς ψυχῆς καὶ νὰ διερχώμεθα τὰ τοῦ βίου εὐχαρίστως.

Τὴν παρετήρει προσεκτικός· ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου της ἐσκιάσθη.

— Θέλεις νὰ νυμφευθῶ τὸν κ. Ὀϊδᾶν, εἶπε μετὰ βραχεῖαν σιωπήν.

— Ναί, κόρη μου. Δὲν ἔχει μόρφωσιν λογίου, τὸ ὁμολογῶ, τοὺς δὲ σημερινοὺς πολιτικοὺς μας δὲν τοὺς ἀποθαυμάζω. Ἀλλ' εἶναι πλούσιος καὶ θὰ σ' ἔχῃ περὶ πολλοῦ. Θὰ τὸν τιμήσῃς καὶ θὰ εἶναι ὑπερήφανος νὰ σ' ἔχῃ σύζυγον.

— Ὦ πατέρα μου, μόνον διὰ τὰ χρήματά του! Σὺ δὲν εἶσαι ἄνθρωπος τῆς ὕλης! Μὴ σοῦ ἔγεινα βάρος;

— Βάρος! Ἐσὺ — εἰς ἐμέ!

Ὁ γέρων ἔθλιψε τρυφερῶς τὴν χεῖρά της καὶ ἐγέλασε.

— Ἀλλὰ θέλεις νὰ σὲ ἀφήσω δι' αὐτόν, ὁ ὁποῖος εἶναι μόνον πλούσιος.

— Θέλω νὰ ἔχῃς προστάτην ὅταν ἀποθάνω.

— Ἀλλὰ δὲν ἐγήρασες ἀκόμη. Ἔχομεν ἐμπρός μας πολὺν καιρόν!

— Τίς οἶδε! ἡ ὑγεία μου εἶναι ἐπισφαλής. Τὸ ἐπληροφορήθην ἐσχάτως καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἀπεφάσισα ὅτι πρέπει νὰ ὑπανδρευθῇς.

— Τὸν Κύριον Ὀϊδᾶν;

— Ἔδωκα τὴν συγκατάθεσίν μου, — τὸν λόγον μου.

Ἡ Ἰναρίμη ἔκλινε τὴν κεφαλήν. Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐσήμανε ὁ κώδων. Ἀνήγγελλε τὴν ἄφιξιν τῶν φίλων της.

Ἡ βαρωνὶς Χοενφὲλς μαθοῦσα ὅτι ὁ Κ. Τελάχας ἐπρόκειτο ν' ἀναχωρήσῃ καὶ νὰ ἐπανέλθῃ ἐντὸς ὀλίγου χάριν τῆς συνεδριάσεως τῆς γερμανικῆς σχολῆς, ἦλθε νὰ παρακαλέσῃ τὴν Ἰναρίμην νὰ μείνῃ εἰς τὴν οἰκίαν της κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀπουσίας τοῦ πατρός της. Τὸ δωμάτιόν της ἦτο ἕτοιμον εἰς τὴν πρεσβείαν· αἱ φίλαι της θὰ ἀπηλπίζοντο ἐὰν ἀνεχώρει. Πρέπει ἀφεύκτως νὰ μείνῃ.

— Δὲν θὰ προφθάσῃς νὰ μὲ ἀποθυμήσῃς, εἶπε προτρεπτικῶς ὁ πατήρ της, ἐνῷ τὰς ἀπεχαιρέτα.

Ἡ Ἰναρίμη ἐδίσταζε. Ἐσκέπτετο ὅτι ἠδύνατο νὰ ζητήσῃ τὴν συμβουλὴν τῆς βαρωνίδος, ὅτι ἴσως ἐκείνη τὴν φωτίσῃ καὶ τὴν ἐνισχύσῃ. Ἔμεινε λοιπὸν εἰς τῆς Κυρίας Χοενφέλς.

Τὴν ἰδίαν ἑσπέραν ἐκείνην ἐπανῆλθεν ὁ Ροδόλφος ἐκ Βιέννης, ὅπου ἔμεινε ὀλίγας ἡμέρας διὰ νὰ τακτοποιήσῃ τὰ τοῦ γάμου του, ἤρχετο δὲ μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ διακοινώσῃ ἀποτόμως εἰς τὸν θεῖον καὶ τὴν θείαν του τὴν στερεὰν ἀπόφασίν του νὰ νυμφευθῇ ἀμέσως τὴν Ἀνδρομάχην. Ἀόριστα πράγματα εἶχον ἤδη ἀρχίσει νὰ λέγωνται περὶ τούτου εἰς Ἀθήνας, ὁ δὲ βαρῶνος καὶ ἡ βαρωνὶς ἦσαν ἐν γνώσει τῆς διαδιδομένης φήμης. Ἀλλὰ δὲν ἀνησύχουν, ἐπαναπαυόμενοι εἰς τὸ γόητρον τῆς δεσποινίδος Ρεβιτάσῃ. Δὲν ἦτο ἀπίθανον νὰ εἰλκύσθῃ ἀλλοῦ ὁ Ροδόλφος δι' ἐφημέρων δεσμῶν, ἀλλὰ βεβαίως θ' ἀναγνωρίσῃ ἐπὶ τέλους τὴν ἀσύγκριτον ὑπεροχὴν καὶ τὰ κατακτητικὰ προσόντα τῆς βασιλίσσης ἐκείνης τῶν Ἀθηναϊκῶν αἰθουσῶν.

Ὁ Ροδόλφος ἦλθε, — εἶδε τὴν Ἰναρίμην, — τὴν ἐθαύμασε μέχρι λατρείας! Δὲν ἐλησμόνει τὰ δεσμά του, ἀλλὰ τὰ ἠσθάνετο χαλαρούμενα ὀλίγον, καὶ δὲν ἐβιάζετο νὰ ὑπάγῃ νὰ ἴδῃ τοὺς γλυκεῖς ἰοχρόους ὀφθαλμοὺς χάριν τῶν ὁποίων ἐταξείδευσε.

Ὁ διπλωμάτης βαρῶνος ὑπεδουλώθη καὶ αὐτός, ὠθούμενος εἰς τὴν ὑποδούλωσιν ἀπὸ τὸ παράδειγμα τῆς βαρωνίδος, γοητευθεὶς ἐπίσης ἀπὸ τὴν ὡραιότητα τῆς Ἰναρίμης. Καὶ οἱ τρεῖς των κατεκτήθησαν ἄνευ ἀντιστάσεως.

Ὁ εὔσαρκος πρέσβυς δὲν ἀπεμακρύνετο ἀπὸ τὴν τροχιὰν τῆς νέας θεᾶς. Ὑπὸ τὰ βλέμματά της ἐζωήρευε, ἐχαριεντίζετο, εὐφυολόγει, ἐφαίνετο — ἢ ἐνομίζετο — κατὰ εἴκοσι ἔτη νεώτερος. Ἀλλὰ ἡ ἰδική του ὑποδούλωσις δὲν συνεδέετο μὲ προδοσίαν. Ποῦ τὰ βάσανα τοῦ Ροδόλφου, μεταξὺ τῶν τύψεων τῆς συνειδήσεως διὰ τὴν ἀπιστίαν του καὶ τῶν νέων παλμῶν τῆς καρδίας του! Τὸ αἴσθημά του πρὸς τὴν Ἀνδρομάχην

Digitized by Google

ἦτο ἀνάλαμψις ὀργάνων συγκρινόμενον πρὸς τὴν φλόγα ἡ ὁποία τώρα τὸν ἔκαιε. Δὲν ἔτρωγε, δὲν ἐκοιμᾶτο. Ἡ ζωὴ ἐνεκροῦτο ἐντός του μακρὰν τῆς Ἰναρίμης καὶ πλησίον της ἥναπτε τὸ αἷμά του καὶ ἐφλέγετο ὅλος.

Ἐκείνη ἐθεώρει καὶ μετεχειρίζετο τὸν Ῥοδόλφον ὡς νεανίσκον εὔμορφον ἀλλ' ἀνούσιον, ἄξιον εὐμενείας καὶ συγκαταβάσεως. Ἐνίοτε τὴν ἠνόχλει ἡ ἐπιμονὴ τοῦ σιωπηλοῦ βλέμματός του. Ἀλλ' ὁπωσδήποτε, εἶχε καλλίτερα αὐτὸν ἀπὸ τὸν θεῖόν του, τοῦ ὁποίου αἱ εὐγενεῖς ἀβρότητες τὴν ἐπείραζον καὶ τὴν ἀνυπομόνουν. Αἱ λεπταὶ ἐκφράσεις τοῦ θαυμασμοῦ του ἦσαν δι' αὐτὴν γλῶσσα νέα καὶ ἄγνωστος, ἐδίσταζε δὲ νὰ τὴν ἀναλύσῃ φοβουμένη μὴ ὑποκρύπτῃ τι τὸ δυνάμενον νὰ τὴν προσβάλῃ. Ἀπὸ τὴν βαρωνίδα ἔμαθε τοῦ Ῥοδόλφου τὰς ἱστορίας μὲ τὴν Ἀνδρομάχην, παρακινηθεῖσα δὲ καὶ αὐτὴ εἰς ἐξομολογήσεις ἐξεμυστηρεύθη ὅτι ὁ πατήρ της ἤθελε νὰ τὴν νυμφεύσῃ μὲ τὸν Ὀϊδᾶν, πρὸς τὸν ὁποῖον οὔτε κλίσιν διόλου εἶχε οὔτε μεγάλην ὑπόληψιν. Ὡς πρὸς τὸν Ῥοδόλφον, ὑπέθεσε ὅτι τὸν ἐβίαζον νὰ παραιτήσῃ τὴν Ἀνδρομάχην. Εἰς τοῦτο ἀπέδωκε τὴν προφανῆ ἀθυμίαν του καὶ τὸν ἐσυμπάθησεν ἐκ καρδίας ὡς συμπάσχοντα.

Ἡ Φωτεινὴ προσεκλήθη εἰς τὴν πρεσβείαν διὰ νὰ τὴν ἀκούσῃ ἡ Ἰναρίμη. Συνησθάνθη τὴν μεγάλην ἀξίαν τῆς καλλιτέχνιδος, ἂν καὶ δὲν ἦτο ἱκανὴ νὰ τὴν ἐκτιμήσῃ ὡς μουσικόν. Δὲν ἠδύνατο διὰ μιᾶς ν' ἀναβῇ εἰς τὰ ὕψη ἐκεῖνα τῆς τέχνης καὶ νὰ παρακολουθήσῃ χωρὶς νὰ ζαλισθῇ τὴν μετατροπὴν τῆς μελῳδίας εἰς κύματα καὶ εἰς κεραυνούς, μ' ἀναλάμψεις ἀφρῶν καὶ ἀντανακλάσεις ἀδαμάντων. Ἐπλησίασε τὴν Φωτεινὴν ζητοῦσα βοήθειαν καὶ ὁδηγίαν.

Ἡ Φωτεινὴ τὴν παρετήρησε μὲ τὸ ἀνηλεὲς βλέμμα της, καὶ ἐμειδίασε σαρδονικῶς.

—Ἔχετε τὴν ὡραιότητα σεῖς, Mademoiselle. Εὐχαριστηθῆτε μὲ τοῦτο καὶ ἀφήσατε τὴν μουσικὴν δι' ὅσους ἔχουν ψυχὴν νὰ τὴν ἐννοοῦν.

— Καὶ δάκτυλα δυνατὰ καὶ ἐπιμονήν, ἐπρόσθεσε πονηρῶς ἡ Ἰναρίμη.

— Ὢ! Βλέπω ὅτι δὲν εἶσθε κούκλα, καθὼς τὰς ἄλλας. Ἐλᾶτε κανὲν πρωῒ νὰ μὲ ἰδῆτε καὶ θὰ παίξω ὅσον θέλετε πρὸς χάριν σας.

Ἡ Φωτεινὴ στραφεῖσα ἔκαμε νεῦμα πρὸς τὸν Ῥοδόλφον, ὁ ὁποῖος τὴν συνώδευσε σκυθρωπὸς εἰς τὴν ἄλλην αἴθουσαν.

Ὁ Κος Τελάχας ἐπανῆλθεν ἐν καιρῷ διὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς γερμανικῆς σχολῆς καὶ ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν νὰ μείνῃ ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὴν Σαξωνικὴν πρεσβείαν, ὁμοῦ μὲ τὴν θυγατέρα του.

[Ἕπεται συνέχεια] *Κατὰ τὸ ἀγγλικὸν ὑπὸ Δ. Β.*

ΤΗΛΕΧΗΜΙΚΑ

Ὑπάρχουσι φαινόμενα χημικῆς ἐπιδράσεως πόρρωθεν;

Ἡ διεύθυνσις τῆς «Ἑστίας» λαβοῦσα πολλὰς ἐρωτήσεις πολλαχόθεν, ἀφορώσας εἰς τὸ κινῆσαν γενικῶς τὴν περιεργίαν «δίλημμα τῆς Ἀλίκης Βαρνότ», ἠρώτησεν ἡμᾶς ἂν τὰ τηλεχημικὰ φαινόμενα δύνανται νὰ ἔχωσιν ὑπόστασίν τινα, διότι, διὰ τὸ ἀήθες καὶ ὅλως καινοφανὲς αὐτῶν, γεννᾶται εὐκόλως ὁ ἐνδοιασμὸς μήπως ἦνε ὅλως ἔωλα διανοίας φαντασιοβριθοῦς ἀποκυήματα. Εἰς ταῦτα ἀπαντῶμεν (χωρὶς νὰ θίξωμεν ἢ εἰσέλθωμεν ποσῶς εἰς τὰ ἐν τῷ «διλήμματι» ἀναφερόμενα), ὅτι τηλεχημικὰ φαινόμενα ἔχουσιν ὑπόστασιν καὶ ἀπεδείχθησαν πειραματικῶς ἰδίως διὰ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Ὀστβάλδ.

Καὶ νῦν μὲν δὲν κατορθοῦται ἀκόμη: τὸ νὰ εὑρίσκηται ὁ σίδηρος ἐν Πειραιεῖ καὶ τὸ ὑδροχλωρικὸν ὀξὺ ἐν Ἀθήναις, νὰ διαλύηται δὲ σίδηρος εἰς τὸ ὑδροχλωρικὸν ὀξὺ τοῦτο (ὅπερ ἦνε κατ' ἀρχὴν δυσκολώτερον ἢ τὸ ἐν Ἀθήναις σάκχαρον νὰ διαλύηται ἐν τῷ ἐν Πειραιεῖ ὕδατι) ἢ διὰ φωσφόρου εὑρισκομένου ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Συντάγματος νὰ δηλητηριάζηται κύων εὑρισκόμενος ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς Ὁμονοίας, οὔτε γνωρίζομεν ἄν ποτε θὰ κατορθωθῇ τοιοῦτόν τι, ἔχομεν ὅμως ἄλλα φαινόμενα ἐπιβεβαιοῦντα τὴν ἀρχὴν τῆς πόρρωθεν χημικῆς ἐπιδράσεως καὶ ὄντα ἰδιαιτέρας προσοχῆς καὶ σημασίας ἄξια, καθόσον ὁ ἰδίως πειραματισθεὶς ἐπ' αὐτῶν Ὀστβάλδ ὑπεστήριξε πρῶτον θεωρητικῶς τὸ δυνατὸν αὐτῶν καὶ ἐν τοῖς καθέκαστα, εἶτα δὲ ἐπεβεβαίωσεν ἓν πρὸς ἓν πειραματικῶς τὰ θεωρήματά του.

Ἀλλ' ἂς ἀναφέρωμέν τινα τῶν σχετικῶν πειραμάτων:

Ψευδάργυρος ἀμαλγαμωθεὶς δὲν προσβάλλεται ὡς γνωστὸν ὑπὸ ἀραιῶν ὀξέων· ἐὰν ὅμως περιτυλίξωμεν τὸν ψευδάργυρον τοῦτον διὰ σύρματος ἐκ λευκοχρύσου, διαλύεται βαθμηδὸν ὁ ψευδάργυρος ἀναπτυσσομένου ὑδρογόνου. Ἡ ἰδιάζουσα αὕτη ἐπίδρασις τοῦ λευκοχρύσου λαμβάνει χώραν καὶ ὅταν οὗτος μόνον ἐν μικρῷ τινι σημείῳ ἔρχεται εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ ψευδαργύρου· σημειωτέον πρὸς τούτοις ὅτι εἰς τὰς διαλύσεις τῶν τελείων (οὐδετέρων) ἁλάτων δὲν διαλύεται καὶ ὁ διὰ λευκοχρύσου ὡπλισμένος ψευδάργυρος, τῇ προσθήκῃ ὅμως σταγόνων ὀξέος τινὸς ἄρχεται καὶ ἐξακολουθεῖ ἡ διάλυσις.

Κατασκευάζομεν ἐκ Λευκοχρύσου καὶ Ψευδαργύρου τόξον, τοῦ ὁποίου τὰ ἄκρα ἐμβαπτίζομεν εἰς διάλυμα θειϊκοῦ καλίου τοιουτοτρόπως, ὥστε τὸ ρευστὸν τὸ ὁποῖον περιβάλλει ἕκαστον τῶν ἄκρων τούτων νὰ χωρίζηται τοῦ ἄλλου διὰ πορώδους διαχωρίσματος οὐδεμίαν δὲ ἐπίδρασιν παρατηροῦμεν.

Ἂν νῦν χύσωμεν θειϊκὸν ὀξὺ εἰς τὸ διαχώρισμα ὅπου εὑρίσκεται ἐμβεβαπτισμένος ὁ ψευδάργυρος πάλιν οὐδεμία ἐπίδρασις ἐπὶ τοῦ ψευδαργύρου λαμβάνει χώραν· τὸ ὑδρογόνον ἀναπτύσσεται εἰς τὸν λευκόχρυσον.

Μεταβάλλεται ὅμως ὅλως τὸ πρᾶγμα ἄν, ἀντὶ εἰς τὸ διαμέρισμα τοῦ ψευδαργύρου, χύσωμεν σταγόνας θειϊκοῦ ὀξέος εἰς τὸ διαμέρισμα ὅπου ἐμβαπτίζεται ὁ λευκόχρυσος, διότι τότε παρατηροῦμεν ὅτι ὁ ψευδάργυρος διαλύεται ἐπαισθητῶς.

Digitized by Google

Ἐνταῦθα δὲ ἔχομεν καταφανὲς τηλεχημικὸν φαινόμενον, διότι ἐνῷ κυρίως ἔπρεπεν, ἵνα διαλύσωμεν τὸν ψευδάργυρον, νὰ χύσωμεν τὸ θειικὸν ὀξὺ εἰς τὸ διαχώρισμα ὅπου εὑρίσκεται οὗτος, κατορθώνομεν νὰ διαλύσωμεν αὐτὸν προσθέτοντες τὸ ὀξὺ εἰς τὸ διαμέρισμα, ὅπου εὑρίσκεται ἄλλο μέταλλον (ὁ λευκόχρυσος)· τοῦτο ἐν τούτοις δὲν προσβάλλεται, διαλύεται δὲ ὁ ἀλλαχοῦ καὶ σχετικῶς μακρὰν εὑρισκόμενος ψευδάργυρος.

Ἀνάλογα φαινόμενα παρατηροῦμεν καὶ ἐπὶ ἄλλων μετάλλων· καὶ τὰ μᾶλλον δυσπρόσβλητα αὐτῶν δύνανται νὰ διαλυθῶσιν εἰς ρευστὰ τὰ ὁποῖα ἄλλως οὐδαμῶς τὰ προσβάλλουσιν, ἀρκεῖ νὰ τὰ συνδέσωμεν μετὰ λευκοχρύσου, καὶ νὰ φέρωμεν εἰς ἐπαφὴν μετὰ τούτου τὸ ρευστὸν εἰς ὃ θέλομεν νὰ τὰ διαλύσωμεν.

Τὸ δυσδιαλυτότατον τῶν μετάλλων, ὁ χρυσός, ὅστις καλεῖται καὶ βασιλεὺς τῶν μετάλλων καὶ διαλύεται κυρίως μόνον εἰς βασιλικὸν ὕδωρ, ἤτοι μῖγμα νιτρικοῦ καὶ ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος, δύναται νὰ διαλυθῇ εἰς ὑδαρὲς διάλυμα κοινοῦ μαγειρικοῦ ἅλατος ἐὰν συνδέσωμεν αὐτὸν μετὰ λευκοχρύσου, ἀφήσωμεν δὲ νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τούτου (τοῦ λευκοχρύσου) χλώριον (χλωριοῦχον ὕδωρ).

Ὁ ἄργυρος δύναται ὡσαύτως νὰ διαλυθῇ εἰς ἀραιὸν θειικὸν ὀξὺ ἐὰν τὸν συνδέσωμεν μετὰ τοῦ λευκοχρύσου, προσθέσωμεν δὲ εἰς τὸ θειικὸν ὀξὺ εἰς ὃ ἐμβαπτίζεται οὗτος (ὁ λευκόχρυσος) σταγόνας διαλύματος χρωμικοῦ ὀξέος ἢ κρυστάλλους τινὰς διχρωμικοῦ καλίου.

Ἐνοεῖται ὅτι τὰ ἀγενῆ μέταλλα ἔτι εὐκολώτερον δύνανται νὰ διαλυθῶσι δι' ἀναλόγου τρόπου.

Ὁ κασσίτερος, ὁ ψευδάργυρος, τὸ κάδμιον καὶ τὸ ἀργίλλιον διαλύονται ὡσαύτως, ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὅρους, εὐκόλως εἰς τὸ ὑδαρὲς διάλυμα τοῦ μαγειρικοῦ ἅλατος ἢ καὶ τοῦ θειικοῦ καλίου.

Ἐκ τῶν ἄνω καταφαίνεται ὅτι ἔχομεν ἱκανὰ καὶ ἀσφαλῆ παραδείγματα τηλεχημικῶν ἐπιδράσεων. Ὁπωσδήποτε ὅμως τὸ ζήτημα ἶνε ἀκόμη νέον καὶ ἔχει ἀνάγκην νὰ συμπληρωθῇ διὰ νέων καὶ εὐρυτέρων παρατηρήσεων· τίς οἶδε δὲ ἂν θὰ φθάσῃ εἰς τὸ σημεῖον, ὅπερ ὀνειρεύονται οἱ τόσον εὐφάνταστοι ὅσον καὶ πρακτικοὶ Ἀμερικανοί.

Ο. Α. ΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

ΑΙ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΠΝΥΚΑ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ

Ὁ διευθυντὴς τῆς Γερμανικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς κ. Δαῒρπφελδ ἐξακολουθεῖ δραστηρίως ἀριστερόθεν τῆς πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν ἀγούσης ἁμαξιτῆς, μεταξὺ τῆς Πυκνὸς καὶ τῆς **ΜΔ** κλιτύος τοῦ Ἀρείου πάγου, τὰς πρὸ μικροῦ ἐπαναληφθείσας ἀνασκαφάς. Ὡς γνωστὸν ἐνταῦθά που ζητεῖ ν' ἀνεύρῃ ὁ Γερμανὸς ἀρχαιολόγος λείψανόν τι τῆς παλαιᾶς Ἐννεακρούνου, τῆς ὑπὸ τῶν Πεισιστρατιδῶν οὕτω σκευασθείσης κρήνης τοῦ ἀρχαίου ἄστεως. Ταύτην οἱ ἀρχαιολογοῦντες ἔθετον μέχρι πρὸ μικροῦ εἰς τὴν τοῦ Ἰλισοῦ κοίτην παρὰ τὸ Ὀλυμπιεῖον, ὅπου καὶ σήμερον τὸ παλαιὸν τῆς Καλλιρρόης ὄνομα σώζουσα πηγὴ ἄφθονος ῥέει. Ἀλλ' ὁ κ. Δαῒρπφελδ ἀπὸ πολλοῦ ἐγένετο εἰσηγητὴς τῆς ἰδέας ὅτι ἄτοπος ὀνομάτων σύγχυσις τῆς πλάνης ταύτης κατέστη αἰτία. Τῷ ὄντι μόνον ἡ παρὰ Θουκυδίδῃ (ἐν Α' βιβλίῳ κεφ. 15) ἀφήγησις ὅτι ἡ παρὰ τῶν Πεισιστρατιδῶν διασκευασθεῖσα ἐννεάκρουνος κρήνη πρώην ἦτο πηγὴ ἁπλῆ, Καλλιρρόη καλουμένη, παρέσχεν ἀφορμὴν εἰς τὴν παραδοχὴν τῆς παρὰ τοῖς ἀρχαιολογοῦσι διαδεδομένης γνώμης, ἧς ἐμνήσθημεν ἀνωτέρω· ἀλλὰ πᾶς ἄλλος λόγος πείθει ὅτι τὸ περιώνυμον τῶν Πεισιστρατιδῶν κτίσμα δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ κεῖται τοσοῦτον μακρὰν τοῦ κέντρου τοῦ ἀρχαίου ἄστεως καὶ δὴ ἔξω τῶν τειχῶν αὐτοῦ. Ἐν πρώτοις ὑπάρχει ῥητὴ τοῦ περιηγητοῦ Παυσανίου μαρτυρία (ἐν Α' βιβλίῳ κεφ. 14) ὅτι ἡ Ἐννεάκρουνος, ἡ μόνη τοῦ ἄστεως κρήνη, ἔκειτο ἐγγὺς τῆς ἀρχαίας ἀγορᾶς κατὰ τὴν πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν ἄνοδον ἐν τῷ μεταξύ που τῆς Πνυκὸς καὶ τοῦ Ἀρείου πάγου χώρῳ. Ἀλλὰ καὶ ἡ κατασκευὴ κρήνης ἐν τῇ τοῦ Ἰλισοῦ κοίτῃ, διὰ κρουνῶν παρεχούσης τὸ ὕδωρ ὅπερ ἀμέσως ἐκ τῶν κατασταλαγμάτων τοῦ ἀφανοῦς ποταμίου παρελάμβανε, θὰ ἦτο ἥκιστα τυραννικῆς φιλοδοξίας ἔργον, πολλῷ δὲ ἧσσον ὠφελείας τινὸς εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ ἀνύδρου ἄστεως πρόξενον. Διότι τοῦτο γνωστότατον εἶνε, ὅτι τὸ μὲν κέντρον τῆς ἀρχαίας πόλεως ἦτο ὑπὸ τὴν βορείαν τῆς Ἀκροπόλεως κλιτὺν καὶ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ νῦν οὕτω καλουμένου Θησείου, ὅπου ἔκειτο ἡ ἀγορὰ καὶ αἱ στοαί, πᾶν δὲ τὸ περὶ τὸ Ὀλυμπιεῖον τμῆμα ἔκειτο ἔξω τοῦ παρὰ τὴν Ἀδριανοῦ πύλην διερχομένου τείχους τῆς πόλεως. Ἂν δέ ποτε οἱ μεγαλοπρεπεῖς τῶν Ἀθηνῶν τύραννοι ἐσκέφθησαν νὰ μετοχετεύσωσιν ὕδωρ πόσιμον εἰς αὐτάς, βεβαίως ἔφεραν τοῦτο ἐντὸς τοῦ ἄστεως καὶ ὅ,τι ἐγγύτατα τοῦ κέντρου αὐτοῦ. Ἀλλ' ἡ ἀνακάλυψις τοῦ ὀλίγον ἀνωτέρω τοῦ νῦν ἀνασκαπτομένου χώρου τέως ἀγνώστου παλαιοῦ ὑδραγωγείου ἐπισφραγίζει τὰς ὀρθὰς ταύτας ὑποθέσεις τοῦ κ. Δαῒρπφελδ. Τὸ κατασκεύασμα τοῦτο ἀνήκει εἰς παλαιοτάτην προφανῶς ἐποχὴν καὶ εἶνε ἀντάξιον τῆς μεγαλοπραγμοσύνης τῶν ἐνδόξων τυράννων τῶν Ἀθηνῶν. Εἶνε βέβαιον ὅτι τὸ ὕδωρ κατέρχεται δι' αὐτοῦ, ὡς ὁ κ. Δ. ἀπέδειξεν, ἐκ τῆς ἀνωτέρας τοῦ Ἰλισοῦ κοιλάδος καὶ παρὰ τὴν μεσημβρινὴν τῆς Ἀκροπόλεως κλιτύν, καὶ σήμερον δὲ ἔτι διὰ τοῦ ἀρχαίου ἀγωγοῦ ῥέον ὑπὲρ τὸ Διονύσου θέατρον προσεγγίζει κατόπιν τὴν ἁμαξιτήν, ἔνθα ὁρατὸν εἶνε νῦν παρὰ τὸν ἀνασκαπτόμενον χῶρον. Ἀλλὰ τοῦτο ὁδηγεῖ ἡμᾶς εἰς τὴν ἐνταῦθά που ἀναζήτησιν τῶν λειψάνων τῆς περιωνύμου κρήνης καὶ τὸν χῶρον τοῦτον διερευνᾷ νῦν ὁ κ. Δαῒρπφελδ.

Ἡ σκαφὴ δὲ ἀπεκάλυψεν ἤδη τὴν παλαιὰν ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς πρὸς τὴν Ἀκρόπουλιν ἄγουσαν ὁδόν. Δεξιόθεν τῆς νῦν ἁμαξιτῆς ἀνεφάνησαν τὰ πρῶτα αὐτῆς ἴχνη, ἅμα δὲ καὶ τὰ ὑπὸ τὸν τῆς Πνυκὸς βράχον σαφέστατα λείψανα παλαιᾶς πηγῆς, ἧς τὸ ὑδάτιον ἐκμαστευόμενον ἐντὸς ὑπογείων θαλάμων ὁρατῶν καὶ νῦν καὶ ὑπονόμου εἰσδυούσης εἰς τὰ σπλάγχνα τοῦ πορώδους βράχου διωχετεύετο εἰς ἀγωγὸν ἐκ πηλίνων σωλήνων κάλλιστα σωζόμενον ἄχρι τοῦδε. Ἀριστερόθεν δὲ τῆς ἁμαξιτῆς (τῷ ἀνιόντι) ἐκαθαρίσθη πᾶσα ἡ ἀρχαία ὁδός, παρ'

Digitized by Google

αὐτὴν δὲ ἀπεκαλύφθησαν πλεῖστοι τοῖχοι οἰκημάτων τῆς πρὸ τῶν Περσικῶν ἐποχῆς, ὡς μαρτυρεῖ τοῦ τε λίθου τῆς Ἀκροπόλεως ἡ χρῆσις καὶ ἡ πολυγωνικὴ οἰκοδομία. Μικροσκοπικὸς ναΐσκος ἐκ πωρίνου λίθου μετὰ τοῦ ἔμπροσθεν αὐτοῦ βωμοῦ παρέσχε τὸ πρῶτον τεκμήριον ἐνταῦθα περὶ τῆς παλαιότητος τῶν παρὰ τὴν ὁδὸν ἀποκαλυφθέντων κτισμάτων. Ἀκολουθοῦσιν ὁροθετικαὶ στῆλαι λέσχης τινὸς καὶ τοῖχος οἰκίας μικρᾶς, ἡ ἐφ' οὗ ἐπιγραφὴ μαρτυρεῖ ὅτι ὡς ἐνέχυρον ἐδόθη αὕτη ἀντὶ διακοσίων δραχμῶν (ὅρος οἰκίας ὑποκειμένης Ἁλαιαῖσιν Η Η). Ἀπὸ ταύτης ἐκτείνεται εἰς 27 μέτρων μῆκος δεξαμενὴ εὐρυτάτη, ἧς τὸ διὰ παχείας καὶ στερεᾶς ἀμμοκονίας ἐστρωμένον ἔδαφος ἐνιαχοῦ ἔτι σώζεται. Πλεῖστοι ὀχετοὶ ἐκβάλλουσι πανταχόθεν πρὸς τὴν κεντρικὴν τῆς ὁδοῦ ὑπόνομον καλῶς ἔτι διατηρουμένην. Ἀλλὰ καὶ μικρότεροι ἀγωγοὶ ποσίμου ὕδατος κατέρχονται ἐπ' αὐτῆς. Ἀπειράριθμα ὑδριῶν συντρίμματα εἶνε μετὰ τῶν χωμάτων αναμεμιγμένα, καὶ ἀκέραιαι δὲ ὑδρίαι πολλαὶ ἀνεσκάφησαν. Ἀνάγλυφά τινα κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας εὑρεθέντα εἶνε ἀναθήματα ἰαθέντων εἰς τὸν Ἀσκληπιὸν ἢ ἄλλον τινὰ ἰατρὸν θεόν, οὗ ἱερόν τι πιθανῶς παρὰ τὴν ὁδὸν ταύτην ἔκειτο. Πωγωνοφόρος ἀνὴρ ἀνάγλυφος ἐπὶ πλακὸς ἑνὸς περίπου μέτρου ὕψους κρατεῖ σκέλος, παρ' αὐτῷ δὲ εἶνε γεγλυμμένοι καὶ μικροὶ δύο πόδες. Ἐκ τῆς ὑπὸ τὸ γεῖσον τῆς πλακὸς κεχαραγμένης ἐπιγραφῆς διακρίνονται ἔτι αἱ λέξεις τεῦξεν ὁ δεῖνα — σεμνοτάτην — Ἀχαρνεὺς καὶ ἠκρωτηριασμέναι τινὲς ἄλλαι. Καὶ ἄλλα μικρὰ ἀνάγλυφα εὑρέθησαν, οἷον γυνὴ φέρουσα βρέφος, καὶ κεφαλὴ γυναικὸς ἐκ τερρακόττας. Καὶ κίων μικρὸς δωρικὸς ἐκ πωρίνου λίθου εὑρέθη παρὰ τὸν τοῖχον τῆς δεξαμενῆς. Εἰς τὸν καθαρισμὸν δὲ αὐτῆς ἀπὸ τῶν ὑπὸ τῶν αἰώνων συσσωρευθέντων χωμάτων καταγίνεται νῦν ὁ κ. Δ. Ἂν δὲ ὄντως αὕτη ἀνῆκεν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἐννεακρούνου, αἱ ἐργασίαι τοῦ Γερμανοῦ ἀρχαιοδίφου ἐγγίζουσιν εἰς εὐτυχὲς τέλος.

Γ. Σ.

ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΟΥΛΑ

Στεφάνῳ Μαρτζώκῃ.

Μ' εὐλάβεια παρακαλοῦν
Μαζὶ γονατισταὶς ἡ κορασίδες
Κι' ἀφ' τὰ παράθυρα περνοῦν
Τοῦ ἥλιου ἡ ὁλόχρυσες ἀχτίδες.

—

Χτυποῦν ἡ ἀχτίδες σταὶς παλῃαὶς
Εἰκόνες ὁποῦ κρέμουνται στοὺς τοίχους,
Καὶ ζωντανεύουν ἡ μορφαὶς
Ἀπὸ τὸ φῶς, στῆς προσευχῆς τοὺς ἤχους.

—

Γαλήνη μελαγχολικὴ
Στὴν ἐκκλησοῦλα μέσα βασιλεύει,
Καὶ μιὰ δειλία μυστικὴ
Ταὶς κορασιαὶς ποῦ δέουνται κυριεύει.

—

Ἕνα ὁλομόναχο κερὶ
Στὴν Ἅγια Τράπεζα ἐπάνω καίει
Καὶ τὴ μορφὴ τὴν ἱερὴ
Τοῦ λειτουργοῦ φωτίζει, ὁποῦ κλαίει.

—

Τοῦ λιβανιοῦ ταὶς εὐωδιαὶς
Σκορπᾷ τὸ θυμιατὸ στὴν ἐκκλησία·
Καὶ ζωγραφίζουνται σκιαὶς
Στοὺς μαύρους τοίχους ἀφ' τὴν ὑγρασία.

—

Δειλὰ ζητοῦν ἡ κορασιαὶς
Συγχώρησι καὶ τ' Ἅγια κοινωνοῦνε
Καὶ τρέμουνε σὰν ταὶς χρυσαὶς
Ἀχτίδες, ποῦ τὴν ὄψι των φωτοῦνε.

—

Ἡ ψαλμῳδία ἀντηχεῖ
Στῆς δειλιασμένης μου καρδιᾶς τὰ βάθη,
Κ' ἡ πονεμένη μου ψυχὴ
Ἀλησμονεῖ τ' ἁμαρτωλά της πάθη!

Ζάκυνθος. ΔΙΟΝ. ΗΛΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἀρχαιολογικὰ

Ἡ ἡμετέρα Κυβέρνησις παρεκλήθη ὑπὸ τῆς Ἀμερικανικῆς νὰ πωλήσῃ γύψινα ἀντίτυπα ὅλων τῶν ὑπαρχόντων ἐν Ἑλλάδι ἀγαλμάτων καὶ ἀρχαιολογικῶν ἀντικειμένων. Τὰ ἐκμαγεῖα ταῦτα, ὁμοῦ μετὰ τῶν προωρισμένων διὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Σικάγου, θ' ἀποσταλῶσιν εἰς Νέαν Ὑόρκην, διὰ τὸ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἀνεγειρόμενον διὰ κληροδοτήματος μέγα μουσεῖον Ἀρχαιοτήτων.

— Διὰ τὴν Ἀμερικὴν ἐπίσης θὰ ληφθῇ πανομοιότυπον τοῦ Παρθενῶνος, ἠγγέλθη δὲ ἤδη ἐκ Νέας Ὑόρκης ὅτι ἀφικνοῦνται εἰς Ἀθήνας πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον οἱ εἰδικοὶ τεχνῖται.

Φιλολογικὰ

Ὁ Γερμανὸς καθηγητὴς Joël ἐξέδωκεν ἐσχάτως τὸν πρῶτον τόμον συγγράμματος ἐπιγραφομένου «Ὁ γνήσιος καὶ ὁ παρὰ Ξενοφῶντι Σωκράτης» ἐν ᾧ ἐξετάζει ὑπὸ διαφόρους καινοὺς τρόπους τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Σωκράτους, ὡς ἐκτίθεται αὕτη ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασι τοῦ Ξενοφῶντος. Ὁ κ. Joël κατακρίνει τὸν Ξενοφῶντα ὡς μὴ διαλαβόντα πιστῶς καὶ ἀκριβῶς περὶ τῆς σωκρατικῆς φιλοσοφίας, εἰκονίζει δὲ εἶτα τὸν Σωκράτην ὡς τὸν κατ' ἐξοχὴν φιλόσοφον τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, λαβόντα ὡς κανόνα ἠθικῆς καὶ πολιτικῆς τὴν ἀττικὴν τέχνην.

— Ἄλλα πονήματα ἐκδοθέντα ἐπίσης ἐν Γερμανίᾳ καὶ σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὰ ἑλληνικὰ εἶνε τὸ «περὶ σολωνείου νομοθεσίας κατὰ τὴν Ἀθηναίων Πολιτείαν τοῦ Ἀριστοτέλους» ὑπὸ τοῦ ἐν Στρασβούργῳ καθηγητοῦ κ. Κάϊλ καὶ τὸ «περὶ τῶν ναῶν τῶν μυστηρίων ἐν Ἐλευσῖνι καὶ Σαμοθράκῃ» ὑπὸ τοῦ κ. Ῥούβενσον.

— Τὸ ἐνταῦθα βιβλιοπωλεῖον Καρόλου Μπὲκ ἀγγέλλει τὴν προσεχῆ ἔκδοσιν τῆς *Ῥωμαϊκῆς Ἱστορίας* τοῦ Ἰταλοῦ Βερτολίνη, κατὰ μετάφρασιν τοῦ καθηγητοῦ κ. Σπυρίδωνος Λάμπρου. Τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον θὰ ἐκδοθῇ πολυτελῶς κατὰ φυλλάδια, θὰ κοσμῆται καὶ ὑπὸ λαμπρῶν εἰκόνων.

— Ὁ Γάλλος συγγραφεὺς Ἱππόλυτος Νουαρὺ ἐξέδωκεν ἐν Παρισίοις ὀγκώδη τόμον περιέχοντα ἀνέκδοτα ἔγγραφα περὶ τῆς ἐνετικῆς κυριαρχίας ἐν Κρήτῃ ἀπὸ τοῦ 1380 μέχρι τοῦ 1485.

Digitized by Google

— Αἱ γερμανικαὶ ἐφημερίδες ἀγγέλλουσι τὸν θάνατον τοῦ σοφοῦ γερμανολόγου Λουδοβίκου Ροχχόλτζ, γνωστοῦ ἐκ τῶν πολυαρίθμων αὐτοῦ συγγραμμάτων περὶ τῶν προλήψεων καὶ δοξασιῶν τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ καὶ τῶν μύθων τῶν πηγαζόντων ἐκ τῶν ἀρχαίων γερμανικῶν θρησκειῶν. Γεννηθεὶς ἐν Ansbach τῆς Βαυαρίας τῷ 1809 ὁ Ροχχόλτζ ἠναγκάσθη νὰ ἐκπατρισθῇ, ἀναμιχθεὶς εἰς τὰ ἐπαναστατικὰ κινήματα τοῦ 1848, κατέφυγε δὲ εἰς τὴν Ἑλβετίαν, ὅπου καὶ ἐπέρανε τὸν βίον.

— Ὁ ἐσχάτως ἀποθανὼν ἐν Ἀγγλίᾳ διακεκριμένος νομομαθὴς Σαμουὴλ Βράνδραμ εἶχε παροιμιώδη τὴν μνήμην καὶ τὴν δύναμιν τοῦ ἀποστηθίζειν. Ἐγνώριζεν ἐκ στήθους ὑπὲρ τὰ δύο τρίτα τῶν ποιημάτων τοῦ Σαίξπηρ, ἠδύνατο δὲ νὰ τ' ἀπαγγείλῃ ἀπροσκόπτως, χωρὶς οὐδ' ἅπαξ νὰ προσφύγῃ εἰς τὸ κείμενον.

Ἐπιστημονικὰ

Ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Σικάγου πρόκειται νὰ τοποθετηθῇ νῦν τὸ μέγιστον τῶν μέχρι τοῦδε ὑπαρχόντων ὀπτικῶν ὀργάνων. Τὸ τηλεσκόπιον τοῦτο, δῶρον τοῦ Καρόλου Jerkes, θὰ στοιχίσῃ ἥμισυ ἑκατομμύριον δολλάρια· ὁ φακὸς θὰ ἔχῃ διάμετρον 45 δακτύλων θὰ κατασκευασθῇ δὲ ἐν Κανταβριγίᾳ τῆς πολιτείας τῆς Μασσαχουσέττης.

— Εἰς τὸ ἐν Βρυξέλλαις μέλλον νὰ συνέλθῃ τὴν 10/22 Νοεμβρίου νομισματικὸν συνέδριον, θἀντιπροσωπεύσῃ τὴν Ἑλλάδα ὁ ἐκεῖ γενικὸς ἡμῶν πρόξενος κ. Muller. Τὸ συνέδριον τοῦτο σκοπεῖ τὴν εὕρεσιν τρόπου διακανονίσεως τῆς ἀξίας τοῦ ἀργύρου ὡς νομισματικῆς μονάδος ἐν σχέσει πρὸς τὸν χρυσόν.

— Ὁ ἄρτι τὴν ἑβδομηκοστὴν ἐπέτειον τῶν γενεθλίων του ἑορτάσας Χέλμχολτς, ὁ μέγιστος τοῦ αἰῶνός μας φυσιολόγος, ἀφηγήθη ἐσχάτως ἐνώπιον ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου τὸν ἐπιστημονικὸν αὐτοῦ βίον. Μεταξὺ τῶν ἄλλων εἶπε καὶ τὰ ἑξῆς βαρυσήμαντα: «Τὸ νομίζειν ἑαυτὸν ἀνώτερον τῆς προσηκούσης ἀξίας εἶνε ἐλάττωμα βλαβερώτατον διὰ πάντα λόγιον· τὸ κατ' ἐμὲ ἐπροσπάθησα ἀνέκαθεν νὰ προφυλάξω ἐμαυτὸν ἀπὸ τοιούτου ἐχθροῦ. Τὸ μόνον καὶ τελεσιουργὸν ἀντιφάρμακον κατὰ τῆς φθοροποιοῦ ταύτης λύμης εἶνε ἡ αὐστηρὰ *αὐτεπίκρισις* τῆς ἰδίας ἱκανότητος καὶ τῶν ἰδίων ἔργων. Ὁ ἔχων τὰ ὄμματα πάντοτε ἀναπεπταμένα καὶ καθορῶν τί δύναται αὐτὸς νὰ πράξῃ καὶ τί οἱ ἄλλοι, οὗτος καὶ μόνος ἐκτίθεται εἰς ὀλιγώτερον τῶν ἄλλων κίνδυνον νὰ ἐκτραχηλισθῇ ὑπὸ τῆς ἀλαζονείας. Τὸ κατ' ἐμέ, ἐν πάσῃ ἐπιστημονικῇ μου ἐργασίᾳ εἶχον πάντοτε ὡς κανόνα νὰ μεταγράφω ἑκάστοτε τετράκις καὶ ἑξάκις τὰ γεγραμμένα· οὐδεμίαν δὲ οὐδέποτε συνέταξα διατριβήν, καθ' ἣν μετὰ 24 ὡρῶν παρέλευσιν, νὰ μὴ εὕρω πάμπολλα χωρία ἐπιδεκτικὰ μείζονος διορθώσεως καὶ συμπληρώσεως».

— Ὁ Ἄγγλος Ε. Χόλμς καταγινόμενος ἐν ὥραις σχολῆς εἰς ἀστρονομικὰς παρατηρήσεις, ἀνεκάλυψεν ἐσχάτως νέον κομήτην εἰς τὸν ἀστερισμὸν τῆς Ἀνδρομέδας, ὃν οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος ἀστρονόμοι δεν εἶχον μέχρι τοῦδε παρατηρήσει.

— Τὴν 15 προσεχοῦς Φεβρουαρίου συνέρχεται ἐν Λονδίνῳ τὸ διεθνὲς Γεωλογικὸν Συνέδριον, ἐν ᾧ θὰ συζητηθῇ γενικῶς τὸ ζήτημα τῆς καταστάσεως τῆς γῆς ὑπὸ ἐπιστημονικὴν ἔποψιν καὶ ἰδίως ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς παραγωγῆς. Τὸ Συνέδριον, εἰς τὸ ὁποῖον θἀντιπροσωπευθῶσιν ὅλα τὰ εὐρωπαϊκὰ κράτη, θέλει διαρκέσει ἓξ ἡμέρας.

Μουσικὰ

Ἀπέθανε πρό τινος ἐν Παρισίοις ὁ μουσικὸς Ἑρβέ, ὁ συνθέτης τοῦ Μικροῦ Φάουστ, τῆς Μαμζὲλ Νιτοὺς καὶ τόσων ἄλλων ὡραίων καὶ δημοτικωτάτων μελοδραματίων. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου του, ὁ Ἑρβὲ λαβὼν τὴν ἀγγλικὴν ἰθαγένειαν ἐνυμφεύθη ἐν Λονδίνῳ καὶ ἐγκατεστάθη ἐκεῖ ὁριστικῶς, ἀλλὰ τὰ περισσότερα τῶν ἔργων του παρεστάθησαν ἐν Παρισίοις.

— Μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας παρεστάθη ἐν Φλωρεντίᾳ διὰ πρώτην φορὰν τὸ νέον μελόδραμα τοῦ Μασκάνη, τοῦ συνθέτου τοῦ περιφήμου *Ἀγροτικοῦ Ἱπποτισμοῦ* (Cavalleria Rusticana), ἐπιγραφόμενον οἱ *Ῥουντζάου*.

ΠΑΙΓΝΙΑ

Τὸ κρασὶ καὶ τὸ νερό.

Προσκαλεῖτε ὅποιον θέλετε ἐκ τῆς συναναστροφῆς νὰ πίῃ μαζί σας *ἕνα ποτηράκι*. Φέρετε δύο φιάλας, ὅσῳ τὸ δυνατὸν καθαρὰς καὶ διαυγεῖς, καὶ δύο ποτήρια. Ἡ μία φιάλη περιέχει προφανῶς κρασί, ἡ ἄλλη νερόν, καὶ μάλιστα ὑπόπτου προελεύσεως. Λέγετε εἰς τὸν φίλον σας νὰ ἐκλέξῃ· ἐκεῖνος ἐννοεῖται ὅτι ἐκλέγει τὸ κρασί· σεῖς κρατεῖτε τὸ νερόν, τῷ δίδετε τὸ ἓν ποτήριον, πέρνετε τὸ ἄλλο, καὶ καθένας γεμίζει ἀμέσως τὸ ἰδικόν του. Ἀλλὰ μόλις ἐγγίσῃ τὸ ποτήριον, τὸ κρασὶ μεταβάλλεται εἰς νερόν, τὸ δὲ νερὸν γίνεται κρασί. Ὁποία ἔκπληξις καὶ ἱλαρότης διὰ τὴν παρῳδίαν τοῦ ἐν Κανᾷ γάμου! Καὶ ὅμως τὸ ἰδικόν σας θαῦμα ἐξηγεῖται ἁπλούστατα. Τὸ κρασὶ δὲν ἦτο ἄλλο παρὰ ἡ ἀκόλουθος σύνθεσις: ἓν γραμμάριον ὑπερμαγγανικοῦ καλίου καὶ δύο γραμμάρια θειϊκοῦ ὀξέος εἰς μίαν λίτραν ὕδατος. Τὸ ὑγρὸν τοῦτο ἔχει τὴν ἰδιότητα νὰ χάνῃ τὸ χρῶμά του μόλις ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸ ποτήριον, εἰς τὸ ὁποῖον ἔχουσι μείνει ὀλίγαι σταγόνες ὕδατος κεκορεσμένου ὑποθειώδους νατρίου. Τὸ δὲ περιεχόμενον τῆς δευτέρας φιάλης ἦτο πάλιν ὕδωρ ἀναμεμιγμένον μετ' ἀρκετοῦ οἰνοπνεύματος· εἰς τὸ βάθος δὲ τοῦ δι' αὐτὸ προωρισμένου ποτηρίου, ὑπάρχει μικρὰ καὶ ἀδιόρατος ποσότης ἐρυθρᾶς ἀνυλίνης, τῆς ὁποίας, ὡς γνωστόν, εἶνε πολὺ ἰσχυρὰ ἡ χρωστικὴ δύναμις.

Φροντίσατε ὅμως νὰ πάρετε ἀμέσως τὰ ποτήρια, διότι μετ' ὀλίγας στιγμὰς τὸ κρασὶ τὸ ὁποῖον ἔγεινε νερὸν χάνει τὴν διαύγειάν του καὶ προσλαμβάνει ὄψιν γαλακτώδη.

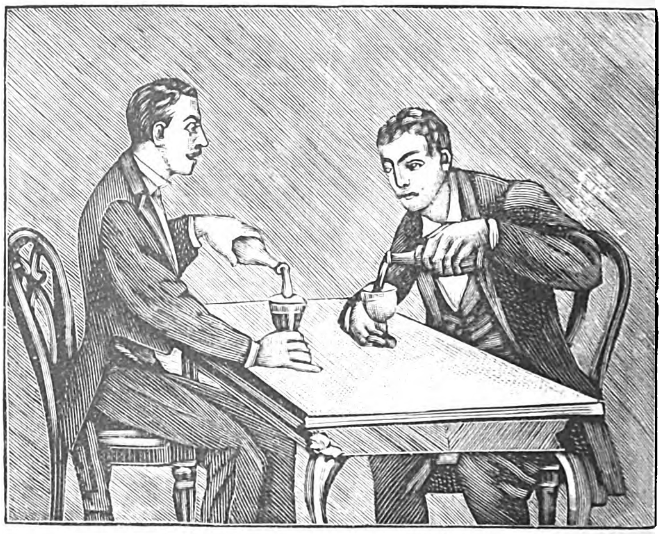

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—176

Digitized by Google

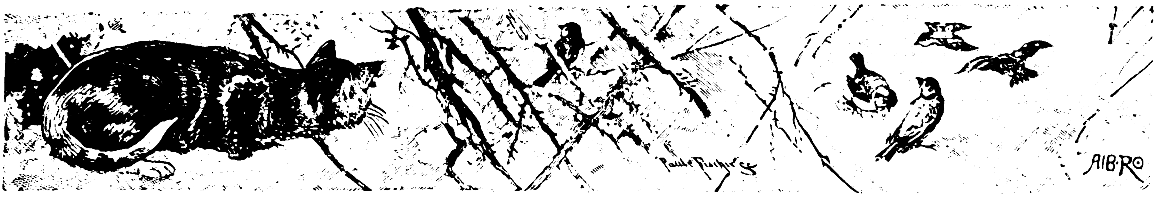

Ομιλιαι του Δρομου

Εὐρεῖαι ἢ στεναί, ἡλιολαμπεῖς ἢ σκιεραί, βορβορώδεις ἢ κονισαλέαι, κοσμούμεναι ἀπὸ πλουσίων μεγάρων στοίχους ὑπερηφάνους ἢ πλαισιούμεναι ἀπὸ πτωχῶν οἰκιδίων ταπεινὰ στίφη, ἐρημικαὶ ἢ πολυάνθρωποι, σιγηλαὶ ἢ θορυβώδεις, ἐκτείνοντ' αἱ ὁδοὶ τῆς πόλεως. Καὶ δι' αὐτῶν, σπεύδοντες ἢ βραδυποροῦντες, σύννοες ἢ εὔθυμοι, εὐπρεπεῖς ἢ ἀτημέλητοι, βαρεῖς ἢ ζωηροί, νέοι, ἄνδρες, γέροντες, γυναῖκες ἢ παιδία, οἱ διαβάται διέρχονται. Ἀργὸς περιπατητής, πλάνης ἀδιάφορος, σύρω τὸ βῆμα μου τὸ ἄσκοπον, διαβάτης των ἀκούσιος κ' ἐγώ, πλὴν ξένος πρὸς τὴν πέριξ κίνησιν, ἀκολουθῶν τῶν φευγαλέων σκέψεών μου τὸν εἱρμόν, ἢ βυθισμένος εἰς τὰ σκότη τῶν κενῶν ὀνείρων μου. Ἀλλ' ἐνῷ διαγκωνίζω ἀπροσέκτως τοὺς ὁμίλους των, καθὼς περνοῦν ἐγγύς μου, ὁ ἀὴρ φέρει πρὸς τὰ ὦτα μου τὰ ἔκπληκτα, ὡς μακρυσμένους ἤχους ἄλλου κόσμου, τῶν συνδιαλέξεων αὐτῶν τὰ τμήματα τ' ἀσύνδετα, τῶν συνομιλιῶν αὐτῶν τὰ ῥάκη τὰ διακεκομμένα. Καὶ εἰς τὰ τμήματα αὐτὰ τ' ἀσύνδετα, καὶ εἰς τὰ διακεκομμένα αὐτὰ ῥάκη, — κοινὰς φράσεις, συνήθεις διαλόγους, χυδαίας φλυαρίας, ἀδολεσχίας τετριμμένας, — ἅτινα κυλίει ὁ ἀήρ, κυλίονται ὁμοίως, ἐγκλειόμεναι, ἐπιθυμίαι, ἔχθραι, πόνοι, ἀγῶνες, ὀρέξεις, ἀλγηδόνες, πόθοι, φροντίδες, χαραί, λῦπαι, ἀσχολίαι, — ὅλα τὰ πάθη καὶ ὅλα τὰ συναισθήματα, — πᾶν ὅ,τι ἐξωθεῖ αὐτοὺς εἰς τοῦ ἡμερησίου βίου των τὴν δίνην.

— Τί τὰ θέλεις βρὲ ἀδερφέ, τὴ συμπάθησα πολὺ αὐτὴ τὴ γυναῖκα· δὲ μπορῶ νὰ κάμω οὔτε στιγμὴ χωρὶς αὐτή . . . , λέγει πρὸς τὸν σύντροφόν του, ἐνῷ κατέρχεται τὴν ὁδὸν Μαυρομιχάλη, ἕνας κοντούλης, μὲ ἀδρὸν τὸν μύστακα, πλατεῖαν φυσιογνωμίαν, χονδρὸς ἀλλὰ μὲ κυματίζον τὸ εὐρύτατόν του πανταλόνι, ἀσθμαίνων ἐκ τοῦ δρόμου, μὲ πλέοντας τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς ῥέμβην, κ' ὑγραινόμενα τὰ χείλη ἐν σιέλῳ. Νά, ὅ,τι καὶ νὰ μοῦ πῇς, δὲ μπορῶ νὰ κάμω χωρὶς αὐτή ! . . .

Καὶ εἶνε ὁ Ἔρως ὅστις λαλεῖ διὰ στόματος τοῦ προστύχου αὐτοῦ ἀστοῦ, ὁ Ἔρως ὅστις καταλαμβάνει τὴν καρδίαν καὶ ὅστις κυριαρχεῖ τοῦ πνεύματος, ὁ Ἔρως ὅστις δεσμεύει τὴν ψυχὴν καὶ ὑποδουλόνει τὰς αἰσθήσεις, ὁ Ἔρως ὅστις παραλύει τὴν θέλησιν καὶ ἀμαυρόνει τὴν κρίσιν, ὁ Ἔρως, ὁ μέγας θεός, ὁ ἀπηνὴς δήμιος, ὁ σύρων ἐξοπίσω του τὰ ὄντα, ἀσυνείδητα καὶ ἄκοντα.

— Ἐγὼ μωρὲ νάρθω εἰς συνάντησιν ποτὲ μ' αὐτόν ; . . . Ἀμ' δὲ ρωτᾷς ἂν ἔχω ἄλλον ἐχθρὸν ἀσπονδότερον ; . . . Αὐτὸς ἂν μὲ βρῇ σὲ μιὰ στάλα νερὸ μπορεῖ νὰ μὲ πνίξῃ καὶ μοῦ λὲς νὰ συναντηθοῦμε μαζί ; ! . . . , ἀναφωνεῖ ἐνῷ διαβαίνει τὴν ὁδὸν Σταδίου, παρὰ τοὺς Βασιλικοὺς Σταύλους, ἰσχνός τις, χειρονομῶν βιαίως καὶ κυττάζων συνεχῶς πλαγίως του ὑπόπτως, ὡς νὰ φοβῆται μήπως καταδιώκεται.

Καὶ εἶνε τὸ Μῖσος ὅπερ ἐμφανίζεται οὕτως ἔξαφνα ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ, τὸ Μῖσος τὸ ὠχρὸν καὶ τὸ σκυθρωπόν, τὸ Μῖσος τὸ βαθύφρον καὶ τὸ σιγηλόν, τὸ Μῖσος εἰς οὗ τὰς φλέβας ῥέει χολὴ ἀντὶ αἵματος, τὸ Μῖσος εἰς οὗ τὰ στήθη καίει ἄσβυστη φλόγα, τὸ Μῖσος μὲ τὰ βλοσυρὰ ὄμματα καὶ τὰ πικρὰ χείλη, τὸ Μῖσος μὲ τοὺς ὀξεῖς ὀδόντας καὶ τοὺς γαμψοὺς ὄνυχας, τοὺς ἀκονισμένους εἰς σαρκῶν σπαραγμόν.

— Χά, χά, χά ! μωρὲ ἀλήθεια ; χά, χά, χά !, ἐκρήγνυται ἀλληλωθουμέν' εἰς καγχασμούς, ἀκράτητος, ἄδηλον διατί, φοιτητῶν τριάς, κατερχομένη ἐκ τοῦ Πανεπιστημίου, πρὸς τὸ ἀντικρ' ὑπουργεῖον.

Καὶ εἶνε ὁ θεῖος Γέλως, ὁ παχὺς καὶ ὁ πτερωτός, ὁ Γέλως, ὁ ἠχῶν ὡς τὸ κρύσταλλον καὶ ὁ ἀναλάμπων ὡς ἡ ἀστραπή, ὁ Γέλως, ὁ συγκινῶν τὸν ἀέρα καὶ ὁ ἀνερχόμενος πρὸς τὸν οὐρανόν, ὁ Γέλως ὁ εὐεργέτης καὶ ὁ παρήγορος, ὁ Γέλως ὁ ἀντιλήπτωρ καὶ ὁ σωτήρ, ἡ λευκὴ Εὐθυμία, τὸ κάλλιστον δῶρον τῶν ἀθανάτων.

— Μὰ δὲν πιστεύεις βρὲ ἀδερφέ ; ! . . . Δὲν εἶσαι χριστιανός ; ! . . . Μωρὲ δὲν ἔχω ψωμὶ νὰ φάω σοῦ λέω ! . . . , βοᾷ ὁ εἷς ἐκ δύο στεκομένων ἐπὶ τῆς λεωφόρου Κηφισσιᾶς, παρὰ τ' Ἀνάκτορα, κινούμενος καθ' ὅλον του τὸ σῶμα, ὡς πνιγόμενος τὸν λάρυγγα, ὀφειλέτης πιθανῶς, ὃν θὰ στενοχωρῇ ὁ δανειστής του.

Digitized by Google

Καὶ εἶνε ἡ Πεῖνα, προβάλλουσ' ἀποτόμως τὴν στυγνὴν ὄψιν της, ὑπὸ τὴν αἴγλην τοῦ αἰθρίου στερεώματος, ὑπὸ τὴν λάμψιν τοῦ ξανθοῦ ἡλίου, ἡ Πεῖνα, ἡ ρακένδυτος ἐριννύς, ἡ Πεῖνα μὲ τὰ στραγγισμένα μάγουλα καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοὺς χωμένους μέσα εἰς τὰς κόγχας, ἡ Πεῖνα μὲ τὸ κατεσκληκὸς σῶμα της καὶ τὴν ἀπόζουσαν πνοήν της.

— Θὰν τὴν πέρασες ὅμως ζωὴ ἐσὺ μὲ τὴν Ἑλένη, ἄτιμε! . . ., ψιθυρίζει νέος τις, σφίγγων ἰσχυρῶς τὸν βραχίονα τοῦ φίλου του, μὲ τὸν ὁποῖον βαδίζει περιπλέγδην, ἀναβαίνων τὴν ὁδὸν τῶν Φιλελλήνων, πονηρῶς χαμογελῶν, ὡς ἐν συνεννοήσει ἀμοιβαίων ἰδιαιτέρων ἐξομολογήσεων.

Καὶ εἶνε ἡ Ἡδονή, ἡ τυφλὴ καὶ ἡ κωφὴ Ἕλξις τῆς σαρκὸς πρὸς τὴν σάρκα, ἡ γλυκεῖα καὶ ζοφερὰ Κίρκη, ἡ Μάγισσα ἡ μυστηριώδης, ἡ δονοῦσα μὲ τὰ θεῖα της δάκτυλα τὰς παλλομένας χορδὰς τῶν νεύρων, ἡ φιλοῦσα καὶ ἡ δάκνουσα, ἡ ἀνυψοῦσα καὶ καταβυθίζουσα, ἡ θωπεύουσα καὶ ἡ μαστιγόνουσα, ἡ μεθύουσα καὶ ἡ ἐξοντόνουσα, ἡ γόησσα καὶ ἡ δολοφόνος.

— Τί νὰ σοῦ πῶ φίλε μου, ἐγὼ ἐλπίζω πῶς θὰ γίνῃ. . . — · ἐπέταξαν αἱ λέξεις, βραχεῖαι καὶ μελῳδικαί, ὡς χελιδόνος κελάδημα αἰφνίδιον.

Καὶ εἶνε ἡ Ἐλπίς, ραδινὴ καὶ μειδιῶσα, κούφη καὶ ἀπαστράπτουσα, στροβιλιζομένη, καὶ μυροβολοῦσα, καὶ σεισοπυγοῦσα, καὶ ἀνασύρουσα τὴν οὐρὰν τοῦ τριανταφυλλένιου της φορέματος, καὶ χανομένη εἰς τὸ βάθος τοῦ ὁρίζοντος . . .

— Αἴ, λὲς νὰ κάνῃ τίποτα φέτος; . . .

— Ἀμ' πολεμάει ὅσο μπορεῖ κι' αὐτὸς ὁ καϋμένος . . . μὰ τί νὰ σοῦ κάνῃ; . . . δὲν πιστεύω . . . θὰν τὸν φάνε οἱ ἄλλοι . . . εἶνε πολὺ ἰσχυροί. . . τὸν κυνηγοῦν δυνατά . . ., βαίνει βραδέως, ἀνταλλάσσον κρίσεις, περὶ γνωρίμου των ἀπόντος, ζεῦγος φλανάρον ἐν τῇ πλατείᾳ Ὁμονοίας, ἐν πάσῃ ἀπαθείᾳ, μ' ἥσυχον φωνήν, ἥρεμον τὸ πρόσωπον.

Καὶ εἶνε ἡ Πάλη, τοῦ Ἀγῶνος ἡ ἄτεγκτος, σιδηρᾶ ἀνάγκη, ἡ ἐξωθοῦσα τοὺς ἀνθρώπους, ἐνστίκτως καὶ σκοτεινῶς, εἰς τὸ κυνῆγι κατ' ἀλλήλων, τὴν λυσσαλέαν δίωξιν ὁμοίου ἀπὸ ὅμοιον, τὴν ἀμοιβαίαν ἄγραν καὶ τὸ φάγωμα, καθ' ὃ ἡ νίκη εἶνε τοῦ ἰσχυροτέρου γέρας, καθ' ὁμάδας, καὶ ἀναμέσον εἰς τὰς πόλεις, καὶ ἀναμέσον εἰς τὰς κοινωνίας, ἀπαραλλάκτως ὅπως ἄλλοτε, μεμονωμένους, ἀνὰ τὰ βάθη τῶν κοιλάδων καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν δρυμῶν.

— Μωρὲ βῆχα ποῦ τὸν ἔχεις! . . .

— Ἄ στὸ διάολο, εἶμαι κρυωμένος μιὰ βδομάδα τώρα . . . Θὰ πάω νὰ πέσω . . .

Καὶ εἶνε ἡ Νόσος, ἡ ἀπηνὴς τοῦ σώματος ἐχθρά, μὲ τὸ πολυάριθμον καὶ φρικτόν της ἄγημα τῶν Πυρετῶν καὶ τῶν Νευρώσεων, τῶν Καμάτων καὶ τῶν Βηχῶν, τῶν Κρυάδων καὶ τῶν Ἱδρώτων, τῶν Ἀϋπνιῶν καὶ τῶν Βαλμάδων, ἡ φθονερὰ τῆς Ἀκμῆς καὶ τῆς Δυνάμεως ἀντίπαλος, ἡ ἕρπουσα ἐπὶ τῆς γλοιώδους της κοιλίας, ἀψοφητεὶ καὶ ἀοράτως, ἡ καιροφυλακτοῦσα μοχθηρῶς κ' ἐπιπίπτουσα ἐναντίον τῶν θυμάτων της, ἄλλοτε σφοδρὰ καὶ ὁρμητική, βιαία καὶ ἀγρία, ὅταν τὴν ἀναμένῃς ἀκριβῶς τὸ ὀλιγώτερον, καὶ ἄγχουσα τὸν λαιμὸν αὐτῶν, καὶ ροφῶσα τὸ αἷμα τῶν φλεβῶν των, καὶ κατακαίουσα τὰ σπλάχνα των, ἄλλοτε ὕπουλος, βραδεῖα, σαράκι ἐμφωλεῦον εἰς τὰ ἔγκατα, τήκουσα σιγά, ἡ Νόσος, ἥτις γεμίζει τὴν ἀτμοσφαῖραν τῶν δωματίων ἀπὸ φαρμάκων ὀσμὴν καὶ ἁπλόνει ἐπὶ τῶν τοίχων των σκιὰς φασμάτων, ἥτις καταστρέφει τὰ ἄτομα καὶ δηόνει τοὺς οἴκους, ἥτις σκορπίζει τὴν θλῖψιν καὶ σπέρνει τὴν ἀγωνίαν, ἥτις ἐκμηδενίζει τοὺς δειλοὺς καὶ κάμπτει τὰ γόνατα τῶν ἀνδρειοτάτων . . .

— Νὰ εἴχαμε κ' ἐμεῖς τὸ μισό του εἰσόδημα τί ἄλλο θέλαμε! . . ., φιλοσοφεῖ κάποιος, ἐπὶ καρέγλας τοῦ καφφενείου Γιαννοπούλου, δείχνων παρερχόμενον σωματώδη τινὰ ἄνδρα, ξαπλωμένον ἐφ' ἁμάξης.

Καὶ εἶνε ἡ Ὄρεξις τοῦ Πλούτου, ἡ διαβρωτικὴ τοῦ Χρυσοῦ δίψα, ἡ βασανίζουσα, Ταντάλους βρωμερούς, τὰ πλήθη, ἡ κτηνώδης λατρεία τοῦ μωροῦ καὶ τοῦ παντοδυνάμου Χρήματος, τοῦ παρέχοντος τὰς ἀπολαύσεις καὶ τὰς τιμάς, τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν τρυφήν, τὴν χλιδὴν καὶ τὴν ἐπίδειξιν, τοῦ ἐξαίροντος τὴν εὐμορφίαν καὶ τοῦ ἐπαυξάνοντος τὴν γνῶσιν, τοῦ ἀποκρύπτοντος τὴν ἀσχημίαν καὶ τοῦ καλλωπίζοντος τὴν ἄγνοιαν, τοῦ στίλβοντος ἐν τῇ ἀσημότητι αὐτοῦ, καὶ ὀγκουμένου ἐν τῇ ματαιότητι αὐτοῦ, καὶ ἀντηχοῦντος ἐν τῇ κενότητι αὐτοῦ.

— Βρὲ ἄφησέ με! . . . Δὲν ἔρχουμαι! . . . Ἔχω γραφεῖο στὴς δύο! . . ., διαμαρτύρετ' ἄλλος, ἀποσπώμενος μὲ ὁρμὴν ἐκ τοῦ ἑταίρου του, ζητοῦντος νὰ τὸν συγκρατήσῃ, ὑπάλληλος βεβαίως, βιαζόμενος νὰ πάγῃ ὅπου τὸ καθῆκον τὸν καλεῖ.

Καὶ εἶνε ἡ Ἐργασία, ἡ τιμία παρθένος, ἡ ἀκμαία κόρη, μὲ τὴν σοβαρὰν μορφὴν καὶ τοὺς πλατεῖς ὤμους, μὲ τὰ κόκκινα χέρια καὶ τὰ στέρνα τ' ἀγκομαχοῦντα, μὲ τοὺς ρωμαλέους βραχίονας καὶ τὸ ἀνέφελον πνεῦμα, μὲ τὸ κάθιδρον μέτωπον καὶ τὴν γαλήνιον καρδίαν.

— Ἦρθ' ὁ Τρικούπης ἢ ἀκόμα; . . . — Νὰ

Digitized by Google

ὁ Κώστας ὁ Κουμουντοῦρος . . . — Ποιός εἶν' τοῦτος, ποιός εἶν' τοῦτος ; . . . — Ὁ Παππαγιαννακόπουλος . . . —' ἐρωταποκρίνονται, ἐντὸς τοῦ προαυλίου τῆς Βουλῆς, οἱ χάχηδες, προσμένοντες ν' ἀνοίξ' ἡ συνεδρίασις, καὶ βλέποντες τοὺς διασκελίζοντας τὴν σκάλαν βουλευτάς.

Καὶ εἶνε ἡ Φήμη, ἡ κραιπαλοῦσα μαινάς, ἡ γεννηθεῖσα διὰ νὰ κατοικῇ, πάναγνος νύμφη, τὸ καθαρὸν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κυλιομένη, ἐσχάτη πόρνη, μέσα εἰς τὴν λάσπην τῶν ὀχετῶν, ἡ θεόστραβος βάκχη, ἡ ρυπαίνουσα τὴν θαυμασίαν καλλονήν της εἰς τ' ἀπεχθῆ ἀγκαλιάσματα τοῦ πρώτου αὐθάδους, ἡ γαυριῶσα, καὶ τρικλίζουσα, καὶ σείουσα τὰς μυρίας ροκάνας τὰς κρεμασμένας ἀπ' τὴν ζώνην της, καὶ τὰ τυμπανίδια, καὶ τὰ κύμβαλα.

— Καλημέρα σας ! . . . Τί κάμνετε ; . . .
— Καλά, εὐχαριστῶ, σεῖς ; . . .
— Μὰ τί ; . . . κάτι . . . μαῦρα βλέπω . . .
— Ἀμ' δὲν ἔχασα τὸν πατέρα μου : . . .
— Μπᾶ ! . . . Ἔτσι αἶ ; ! . . . Μὰ πότε ; . . . Σὲ συλλυποῦμαι βρὲ ἀδελφέ ! . . .

Καὶ εἶνε ὁ Θάνατος, ὁ μορφάζων ἐντὸς τῆς αἰωνίως ἀοράτου κρύπτης του βδελυκτὸς γέρων, ὁ ἐνεδρεύων ὑπὸ τὸ ἀδιαπέραστον σκότος τοῦ Ἀγνώστου φοβερὸς λῃστής, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀπείρου καὶ τῆς Νυκτός, ὁ πατὴρ τῆς Λήθης καὶ τῆς Σιγῆς, τὸ χάσκον Βάραθρον, τὸ μοιραῖον Τέρμα, ὅπου σβύνουν τὰ πάντα, σιωποῦν τὰ πάντα, χάνονται τὰ πάντα, ἀφανίζονται τὰ πάντα . . .

Εὐρεῖαι ἢ στεναί, ἡλιολαμπεῖς ἢ σκιεραί, βορβορώδεις ἢ κονισαλέαι, κοσμούμεναι ἀπὸ πλουσίων μεγάρων στοίχους ὑπερηφάνους ἢ πλαισιούμεναι ἀπὸ πτωχῶν οἰκιδίων ταπεινὰ στίφη, ἐρημικαὶ ἢ πολυάνθρωποι, σιγηλαὶ ἢ θορυβώδεις, ἐκτείνοντ' αἱ ὁδοὶ τῆς πόλεως. Καὶ δι' αὐτῶν, σπεύδοντες ἢ βραδυποροῦντες, σύννοες ἢ εὔθυμοι, εὐπρεπεῖς ἢ ἀτημέλητοι, βαρεῖς ἢ ζωηροί, νέοι, ἄνδρες, γέροντες, γυναῖκες ἢ παιδία, οἱ διαβάται διέρχονται. Ἀργὸς περιπατητής, πλάνης ἀδιάφορος, σύρω τὸ βῆμα μου τὸ ἄσκοπον, διαβάτης των ἀκούσιος κ' ἐγώ, πλὴν ξένος πρὸς τὴν πέριξ κίνησιν, ἀκολουθῶν τῶν φευγαλέων σκέψεών μου τὸν εἱρμόν, ἢ βυθισμένος εἰς τὰ σκότη τῶν κενῶν ὀνείρων μου. Ἀλλ' ἐνῷ διαγκωνίζω ἀπροσέκτως τοὺς ὁμίλους των, καθὼς περνοῦν ἐγγύς μου, ὁ ἀὴρ φέρει πρὸς τὰ ὦτα μου τὰ ἔκπληκτα, ὡς μακρυσμένους ἤχους ἄλλου κόσμου, τῶν συνδιαλέξεων αὐτῶν τὰ τμήματα τ' ἀσύνδετα, τῶν συνομιλιῶν αὐτῶν τὰ ράκη τὰ διακεκομμένα. Καὶ εἰς τὰ τμήματα αὐτὰ τ' ἀσύνδετα, καὶ εἰς τὰ διακεκομμένα αὐτὰ ράκη, — κοινὰς φράσεις, συνήθεις διαλόγους, χυδαίας φλυαρίας, ἀδολεσχίας τετριμμένας, — ἅτινα κυλίει ὁ ἀήρ, κυλίονται ὁμοίως, ἐγκλειόμεναι, ἐπιθυμίαι, ἔχθραι, πόνοι, ἀγῶνες, ὀρέξεις, ἀλγηδόνες, πόθοι, φροντίδες, χαραί, λύπαι, ἀσχολίαι, — ὅλα τὰ πάθη καὶ ὅλα τὰ συναισθήματα, — πᾶν ὅ,τι ἐξωθεῖ αὐτοὺς εἰς τοῦ ἡμερησίου βίου των τὴν δίνην, — πᾶν ὅ,τι καθιστᾷ τὴν ζωὴν αὐτήν, θλιβερὰν ἢ φαιδράν, τερπνὴν ἢ ἀνιαράν, περιπόθητον ἢ μισητήν, — ἀπαισίως εἰδεχθῆ καὶ ἀρρήτως γλυκεῖαν.

ΜΙΧΑΗΛ ΜΗΤΣΑΚΗΣ

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Τὸ περὶ καταργήσεως τῆς προσωπικῆς κρατήσεως νομοσχέδιον, τὸ ὁποῖον ἡ Κυβέρνησις θὰ ὑποβάλῃ εἰς τὴν παροῦσαν Σύνοδον τῆς Βουλῆς, ἐπροξένησε μεγάλην συγκίνησιν. Ἐν κοινωνίᾳ οὕτω πως ὠργανωμένῃ, ὥστε αἱ τάξεις τῶν τοκιστῶν καὶ τῶν ὀφειλετῶν νἀποτελῶσι σχεδὸν τὴν ὁλομέλειαν αὐτῆς, — καὶ τοιαύτη δυστυχῶς δὲν εἶνε μόνον ἡ ἀθηναϊκὴ κοινωνία, — ἦτο φυσικὸν νὰ μὴ παρέλθῃ ἀπαρατήρητον νομοσχέδιον, μέλλον νὰ ἐπιδράσῃ τόσῳ σημαντικῶς ἐπὶ τῶν σχέσεων τῶν δύο μεγάλων τάξεων. Ἐδῶθεν οἱ εὐτυχεῖς, ἐκεῖθεν οἱ δυστυχεῖς· ἐδῶθεν οἱ δήμιοι, ἐκεῖθεν τὰ θύματα· καὶ μεταξὺ τοκιστῶν καὶ ὀφειλετῶν μεσάζοντες οἱ δικαστικοὶ κλητῆρες. Αἴφνης ρίπτεται εἰς τὸ μέσον μία ἰδέα, ἓν σχέδιον μὲ ὅλας τὰς πιθανότητας τῆς πραγματοποιήσεως. Ἐπὶ τῶν ὠχρῶν προσώπων ἀνατέλλει ἓν μειδίαμα ἐλπίδος καὶ τἀπαίσια πρόσωπα τῶν ἄλλων καθιστᾷ φοβερώτερα τὸ αἴσθημα τοῦ φόβου. Τὰ πράγματα θὰ μεταβληθῶσιν ἄρδην. Δύναμις ἀνωτέρα ἀφαιρεῖ ἀπὸ τῶν ὀνύχων τοῦ δημίου τὸ θῦμα, καὶ ἀνακουφίζει τὴν θέσιν τοῦ δυστυχοῦς. Καὶ εἰς τὸ παράδοξον θέαμα, τὸ ὁποῖον παρουσιάζει προσεχέστατον μέλλον, οἱ δικαστικοὶ κλητῆρες οἱ ἐν τῷ μέσῳ, ἵστανται διστάζοντες καὶ ἀμφιρρέποντες πρὸς ποῖον μέρος νὰ ταχθῶσι, μετ' ἐκείνων τοὺς ὁποίους ἕως τόρα ἐβασάνισαν, ἢ μετ' ἐκείνων τῶν ὁποίων ὡς κύνες πιστοὶ ἐξυπηρέτησαν τὰς ὀρέξεις τὰς αἱμοβόρους, νὰ κρατήσωσι πεισμόνως ἢ νἀπορρίψωσι μετ' ἀποστροφῆς τὸ περίαπτον τοῦ Νόμου, τὴν κυανῆν ἐκείνην ταινίαν, τὴν καθιστῶσαν αὐτοὺς ἀπὸ ἀνθρώπων τέρατα . . . Καὶ ἡ ἐπικειμένη μεταβολὴ συζητεῖται ζωηρῶς καὶ σχολιάζεται. Οἱ ἔχοντες ἄμεσον ἐνδιαφέρον — καὶ εἶνε οἱ περισσότεροι, — κρίνουσι τὰ πράγματα ὑπὸ τὸ πρῖσμα τοῦ ἀτομικοῦ συμφέροντος καὶ ἐκφέρουσι γνώμας ὑπερβολικὰς καὶ ἀνειλικρινεῖς. Ὀλίγοι, οἱ συνειθίσαντες ἢ μᾶλλον εὐτυχήσαντες νὰ κρίνωσιν ἄνευ ἐπιβουλίας καὶ κινήτρων, προσπαθοῦσι νὰ εὕρωσι μέσῳ τῶν ἀντιθέτων γνωμῶν ποῦ κεῖται ἡ ἀλήθεια. Ἀλλ' ἀνεξαρτήτως πάσης νοητικῆς κλίσεως καὶ ψυχροῦ ὑπολογισμοῦ, ἡ καρδία ὅλων — ἐννοῶ τῶν ἀνθρώπων, — γίνεται ἐλαφροτέρα ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ ὅτι πρόκειται νὰ ἐκλείψῃ θεσμὸς βάρβαρος, προκαλέσας εἰς τὰς κοινωνίας,

Digitized by Google

τὰς ὁποίας ἐπὶ ἔτη λυμαίνεται, τὰς μᾶλλον σπαραξικαρδίους σκηνάς.

Ποσάκις τῷ ὄντι ἕως τόρα δὲν παρέστημεν εἰς τὸ θέαμα ἀνθρώπου ἐναρέτου καὶ ἀγαθοῦ, ἀπαγομένου εἰς τὰς φυλακὰς καὶ συγχρωτιζομένου μετὰ κακούργων καὶ ἀθλίων, μόνον διότι ἡ τύχη τῷ ἐφάνη δυσμενὴς καὶ δὲν ἐδυνήθη νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς ὑποσχέσεις του! Ποσάκις ἡ ἐρήμωσις καὶ ἡ καταστροφὴ δὲν ἐπῆλθεν εἰς οἰκογενείας εὐτυχεῖς καὶ εὐπόρους, διότι ἓν μέλος αὐτῶν εὔπιστον ἐγένετο τὸ θῦμα ἐπιτηδείων, ἐπιτυχόντων νά τῳ ἀποσπάσωσι μίαν ὑπογραφὴν διὰ μυρίων δόλων καὶ ὑποσχέσεων! Καὶ ἐκτὸς τούτων, καὶ ὅσων ἄλλων παραδειγμάτων ἐδύνατό τις νἀρυσθῇ ἐκ τῶν πλουσίων χρονικῶν τῶν δικαστικῶν κλητήρων, δὲν εἶνε ἀρκετὰ συγκινητικὸν τὸ θέαμα τῶν δυστυχῶν ἐκείνων νέων, — ἔχουν αἱ Ἀθῆναί μας τόσους! — οἱ ὁποῖοι παρασυρθέντες ὑπὸ τῶν δαπανηρῶν ὁρμῶν τῆς ἡλικίας των καὶ ὀρεχθέντες νὰ φθάσωσιν εἰς ὕψη, ἀπρόσιτα ἄνευ δανείων, κλιμάκων, ἐνέπεσαν εἰς ἀνθρώπους αἰσχροκερδεῖς, ἔλαβον τὰ ὀλίγα χρήματα ὧν εἶχον ἀνάγκην, ὑπογράψαντες συναλλαγματικὰς δεκαπλασίου ποσοῦ, καὶ ψευσθέντες εἶτα τὰς περὶ πληρωμῆς ἐλπίδας, τὰς ὁποίας ἔτρεφον ὅταν μετὰ τόσης εὐκολίας καὶ ἐλαφρότητος ἔδιδον τὴν ὑπογραφήν των! Καὶ ἤδη οἱ ἀτυχεῖς αὐτοὶ νέοι ἢ ὑπέκυψαν εἰς τὴν τύχην των, ἀπαχθέντες εἰς τὰς φυλακάς, παρὰ τὴν οὐδὸν τῶν ὁποίων ἀπέβαλον ogni speranza, ὡς οἱ κολασμένοι τοῦ Δάντου, ἢ δυστυχέστεροι καὶ τῶν κολασμένων, ἐχάθησαν ἀπὸ τὴν κοινωνίαν, καθεῖρξαν αὐτοὶ ἑαυτοὺς εἰς τὰ σκοτεινά των καὶ ἀνήλια δωμάτια, τὴν νύκτα μόνον ὡς αἱ γλαῦκες ἐξορμῶντες ἐκεῖθεν, ὅταν εἶνε βέβαιον ὅτι κοιμῶνται οἱ ἀκοίμητοι καὶ ἄπληστοι δικαστικοὶ κλητῆρες, τῶν ὁποίων δὲν ἔχουσι πλέον ἄλλα χρήματα διὰ νὰ κατευνάσωσι τὸν φιλόνομον ζῆλον, — τρέμοντες, στερούμενοι, ταλαιπωρούμενοι, καὶ αὐτοὶ μόνοι διαψεύδοντες τὸ παρήγορον ρητὸν τῶν πατέρων τῆς μητρὸς ἐκκλησίας, ὅτι ὁ Θεὸς ἀνατέλλει τὸν ἥλιόν του ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους! . . .

*

Εἶνε θεσμὸς βάρβαρος καὶ ἄδικος. Εἰς τὰ φρικώδη καὶ ἀνυπολόγιστα αὐτοῦ ἀποτελέσματα ἐξεγείρεται ἡ ἀνθρωπίνη καρδία. Οὐδέποτε ἡ Δικαιοσύνη ἀδικεῖ περισσότερον, ἢ ὁσάκις, ἑπομένη εἰς τύπους τινὰς ψυχροὺς καὶ παναρχαίους, παραδίδει νομίμως εἰς τοὺς ὄνυχας τῶν αἰσχρῶν τοκογλύφων, τοὺς ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἐξολισθήσαντας μέχρι τοῦ ἄντρου των. Αἱ πολυπληθεῖς τάξεις τῶν δυστυχῶν αὐτῶν θἀνακουφισθῶσι καὶ θἀναπνεύσωσι μὲ τὴν κατάργησιν τῆς προσωπικῆς κρατήσεως, καὶ διὰ τῆς ἀναδρομικῆς ἰσχύος τοῦ νόμου, ἐλευθερούσης τοὺς κρατουμένους, θὰ ζημιωθῶσιν οἱ τοκογλύφοι καὶ θὰ τιμωρηθῶσι δι' ὅσα ἀδικήματα νόμιμα διέπραξαν κατὰ τῶν ὁμοίων των ἐν τῇ ἐλεεινῇ αὐτῇ κοινωνίᾳ. Οὔτε σοσιαλιστὴς εἶνε ἀνάγκη νὰ εἶνε κανείς, οὔτε κἂν χρεωφειλέτης διὰ νὰ αἰσθανθῇ χαράν, ἐνστίκτως δὲ καὶ αἰσθηματικῶς πως νὰ ταχθῇ ἀμέσως ὑπὲρ τοῦ νομοσχεδίου. Καὶ ἡμεῖς ἐνταῦθα μετ' εὐχαριστήσεως θὰ ἐπεκροτοῦμεν καὶ ἀπὸ καρδίας θὰ ηὐχόμεθα τὴν εἰσαγωγὴν αὐτοῦ καὶ ταχεῖαν ἐπιψήφισιν, ἐὰν δευτέρα τις σκέψις δὲν μας ὑπηγόρευε κάποιαν ἐπιφύλαξιν.

Ἆρά γε δύναται νὰ θεωρηθῇ λελυμένον τὸ ζήτημα; Τὰ κοινωνιολογικὰ φαινόμενα εἶνε τὰ συνθετώτερα ἡ δ' ἐξέτασις καὶ ἡ ἐκτίμησις τῶν ἀποτελεσμάτων, τὰ ὁποῖα θὰ ἐπέφερεν εἰς τὴν παροῦσαν κοινωνίαν ἡ κατάργησις τῆς προσωπικῆς κρατήσεως, δὲν γίνεται ὅσον θὰ ἐπεθύμει τις ἀκριβὴς καὶ πεφωτισμένη διὰ τῆς εὐκόλου παρατάξεως τῶν γνωμῶν, τὰς ὁποίας ἐπροκάλεσε κατ' αὐτὰς ἡ Ἀκρόπολις, καὶ τὰς ὁποίας ἀκούει τις εἰς τὰς καθημέραν συζητήσεις. «Εἶσθε κατὰ ἢ ὑπὲρ τῆς καταργήσεως; — Εἶμαι κατὰ ὅταν μοῦ χρεωστοῦν, εἶμαι ὑπὲρ ὅταν χρεωστῶ». Ἰδοὺ ὁ τύπος τῶν τοιούτων συζητήσεων, ὡς ἔδωσεν αὐτὸν εὐφυέστατα σατυρική τις ἐφημερίς. «Καὶ ὅταν οὔτε σᾶς χρεωστοῦν, οὔτε χρεωστεῖτε; — Αἴ, τότε κ' ἐγὼ δὲν ἠξεύρω μὲ ποίαν γνώμην νὰ ταχθῶ». Τοιαύτη θὰ ἦτο ἡ ἰδική μας συμπλήρωσις. Πράγματι ἅμα λείψῃ τὸ συμφέρον, τὸ ὁποῖον ἔχει τόσην πειθώ, δὲν ἀρκοῦσιν αἱ κοιναὶ γνώσεις καὶ ἡ κοινὴ ἀντίληψις διὰ νὰ μορφώσωσι γνώμην ὁπωσοῦν εὐσυνείδητον καὶ ἔχουσαν λόγον ὑπάρξεως. Πρέπει νὰ λάβῃ τις ὑπ' ὄψει του καὶ νὰ συνδυάσῃ πολλὰ πράγματα καὶ πολλὰς περιστάσεις, διὰ νἀποφανθῇ ἂν ἡ κατάργησις τῆς προσωπικῆς κρατήσεως θὰ βλάψῃ ἢ θὰ ὠφελήσῃ σήμερον ἐν Ἑλλάδι. Ἆρά γε, — διὰ νὰ περιορισθῶμεν εἰς ὀλίγας μόνον ἀλλ' εὐλογωτάτας ἀπορίας, — ἐγγυᾶταί τις ὅτι ἔχουσιν ἤδη μορφωθῇ τοιοῦτοι καὶ τοσοῦτοι χαρακτῆρες, ὥστε δι' αὐτῶν νὰ προκόψῃ καὶ νἀνθήσῃ τὸ ἐμπόριον, ἡ ζωὴ παντὸς τόπου, ἄνευ μέσων ὑπὲρ τῆς καταναγκαστικῆς τηρήσεως τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἀκριβείας; Ἐὰν εἰς τὴν χώραν τῶν εὐεξάπτων καὶ θερμοκεφάλων ἀνθρώπων, γεννηθῇ διὰ τῆς ἐξαφανίσεως τῶν δικαστικῶν κλητήρων καὶ ἄλλη πρόφασις χειροδικίας, δὲν νομίζετε ὅτι εἰμπορεῖ ἐξάφνα ναὐξήσῃ ὁ τόσῳ ἄλλως τε ἐξωγκωμένος ἐγκληματικὸς ἀπολογισμός; Τέλος, ὅταν δὲν θὰ ὑπάρχῃ ἡ ἀρκοῦσα ἐγγύησις — τοιαύτη δ' ἐθεωρεῖτο κοινῶς ἡ στέρησις τῆς ἐλευθερίας, τοῦ πολυτιμοτάτου τῶν ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν, — δὲν θὰ εἶνε δυσχερεστάτη ἡ πρόχειρος πλήρωσις ἀναγκῶν ἐπειγουσῶν, ἐξ ἐκείνων αἱ ὁποῖαι ἀπειροπληθεῖς γεννῶνται καθεκάστην εἰς κοινωνίαν ἀνισόρροπον καὶ διῃρημένην ὡς εἶνε ἡ σημερινή;

Ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι θεωρητικοὶ ἢ μᾶλλον ὀνειροπόλοι, οἱ ὁποῖοι θἀπήντων μετὰ τῆς μεγαλητέρας εὐκολίας εἰς τὰ ἐρωτήματα ταῦτα. Θἀντέτασσον π. χ. ὅτι ἡ κατάργησις τῆς προσωπικῆς κρατήσεως, ἡ ὁποία δι' ἀνθρώπους μὴ παράφρονας καὶ ἐγκληματίας εἶνε τὸ σκληρότερον τῶν ἀδικημάτων, ἀποβλέπει τὴν σύμπηξιν κοινωνίας, παρὰ τῇ ὁποίᾳ τὸ ἐμπόριον θὰ εἶνε πλέον περιττόν· ὅτι ἡ βαθμιαία κοινωνικὴ πρόοδος καὶ ἡ μεταβολὴ τῶν ὅρων τοῦ βίου θὰ ἐπέφερε τὴν τελείαν ἔκλειψιν τοῦ ἐγκλήματος, καὶ ὅτι ἐν μέσον πρὸς τοῦτο ἴσα ἴσα δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ κατάργησις παντὸς θεσμοῦ βαρβάρου καὶ παρῳχημένου· καὶ ὅτι, τέλος, ἀφ' οὗ ἐν τῇ μελλούσῃ κοινωνίᾳ δὲν θὰ γεννῶνται ἀτομικαὶ ἀνάγκαι ἐπείγουσαι, θὰ εἶνε ὅλως περιττὴ ἡ ὕπαρξις μέσων διευκολυνόντων τὴν πλήρωσίν των. — Πρὸς

Digitized by Google

τοὺς τοιούτους, ὡς πρὸς ὅλους τοὺς λησμονοῦντας εἰς τοιοῦτον βαθμὸν τὸ παρὸν χάριν τοῦ μέλλοντος, δὲν θὰ ἔχανον τὸν καιρόν μου νἀπαντήσω. Θὰ ἔμενον δὲ μὲ τὴν ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ἀμέσου ὠφελείας, τὴν ὁποίαν θὰ ἐπροξένει σήμερον ἡ κατάργησις τῆς προσωπικῆς κρατήσεως, μολονότι ἀσπάζομαι αὐτὴν ἀδιστάκτως κατ' ἀρχήν. Καὶ ἤδη, νὰ ἐλπίσωμεν ὅτι ἡ ἐν τῇ Βουλῇ συζήτησις τοῦ σπουδαίου αὐτοῦ Νομοσχεδίου, αἰρομένη ὑπεράνω τῆς κομματικῆς ἐμπαθείας, θὰ ἐπιρρίψῃ ἀρκετὸν φῶς πρὸς μόρφωσιν γνώμης ὡρισμένης;

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ[1]

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ Κας HANNAH LYNCH

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

Συνάντησις εἰς τὴν Ἀκρόπολιν.

Ὁ Μάρτιος ἦλθε μὲ συνοδίαν καταιγίδων καὶ βροχῶν διαρκέσασαν δύο ἑβδομάδας. Οἱ ὑποκείμενοι εἰς τὴν ἐπήρειαν τῶν ἀτμοσφαιρικῶν μεταβολῶν ἦσαν ὅλοι ἀσθενεῖς ἢ καταβεβλημένοι. Ἐπὶ τέλους οἱ ἄνεμοι ἔπαυσαν νὰ συρίζουν ὡς φάσματα πλανώμενα καὶ ζητοῦντα νὰ ἐπανέλθουν εἰς τοὺς κρυψῶνάς των, καὶ μίαν ἑσπέραν ἔπνευσαν πνοὴν γλυκεῖαν, ἥσυχον ὡς ἡ ἀναπνοὴ βρέφους κοιμωμένου. Αἱ πορτοκαλέαι καὶ αἱ λεμονέαι ἦσαν ἀνθισμέναι καὶ ὁ βασιλικὸς κῆπος ἦτο ἐν τῇ δόξῃ του.

Ὁ Γουσταῦος Λανὲκ στηριζόμενος εἰς μίαν τῶν στηλῶν τοῦ Παρθενῶνος ἔβλεπε τὸν οὐρανόν, μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Λευκὰ νέφη μικρά, ἐλαφρά, διέγραφον ἐπὶ τοῦ πορφυροῦ οὐρανοῦ ὡς μακρὸν γαλαξίαν. Τὰ ἄκρα τῶν νεφῶν, διαλυόμενα εἰς λευκὰ κλώσματα, ἐσκορπίζοντο πρὸς ἀνατολάς, προσλαμβάνοντα χρώματα ῥόδινα. Πρὸς δυσμὰς ὁ ὁρίζων ἐφαίνετο ὡς λίμνη χρυσοῦ καθαροῦ. Ἄνωθεν τοῦ Λυκαβηττοῦ ἔπαλλεν ἀνταύγεια λαμπρά, ἐν μέρει ῥοδόχρους, ἐν μέρει ὀπαλίνη, ὑψηλότερα δὲ εἰς τὸ γαλανὸν τοῦ οὐρανοῦ ἀνεμιγνύοντο στρώματα ἀργυρᾶ ἢ ὑποπράσινα. Εἰς τὰ πλευρὰ τῶν βουνῶν αἱ σκιαὶ ἐχάρασσον γραμμὰς ζωηρὰς καὶ ἡ θάλασσα τῆς Σαλαμῖνος ἡπλοῦτο μακρὰν κυανῆ.

Ὁ Γουσταῦος ἀντέστη γενναίως εἰς τὴν συμφορὰν καὶ δὲν κατεβλήθη ἀπὸ τὴν λύπην. Οὐδὲν εἰς τὴν ἔκφρασίν του ἐμαρτύρει ἀπόγνωσιν ἐρωτικήν. Κρατῶν τὴν κεφαλὴν ὑψηλά, ἀντιμετώπιζε τὸ φῶς τῆς ἡμέρας μὲ ὀφθαλμοὺς ἡσύχους, ἂν καὶ κατηφεῖς, μὲ τὰ χείλη γαληνιαῖα ἂν ὄχι φαιδρά, καὶ ἐπερίμενε μὲ ὑπομονὴν τὴν ἀνάκλησιν τῆς καταδίκης του ἢ τὴν ἐπικύρωσίν της. Ἐν τῷ μεταξὺ κατεγίνετο εἰς ἀρχαιολογικὰς μελέτας, εἶχε δὲ ἐπιστρέψει ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν εἰς Ἀθήνας τὴν πρωΐαν ἐκείνην διὰ νὰ παρευρεθῇ εἰς τὴν συνεδρίασιν τῆς Γερμανικῆς σχολῆς, κατὰ πρόσκλησιν τοῦ διευθυντοῦ.

Ἐνῷ ὁ Γουσταῦος ἐθαύμαζε τὸν οὐρανόν, κρατῶν εἰς τὰς χεῖρας ἀνοικτὸν ἕνα τόμον τοῦ Παυσανίου, ἄλλος νέος γνωστός μας διήρχετο τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος, μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ παρατείνῃ τὸν περίπατόν του μέχρι τῆς Ἀκροπόλεως. Πρὸ δέκα ἤδη ἡμερῶν εἰς Ἀθήνας, δὲν εἶχεν ἀκόμη ἴδει τὴν Ἀνδρομάχην! Τὸ ὕφος του δὲν ἦτο ἀνθρώπου ἐρωτευμένου καὶ εὐτυχήσαντος νὰ ἐπανεύρῃ τὴν ἐρωμένην του. Ἐπεριπάτει μὲ τὰς χεῖρας εἰς τὰ θυλάκια τοῦ ἐπενδύτου του, τὰ δὲ ἀφηρημένα του βλέμματα ἐξέφραζον ἀμηχανίαν. Αἴφνης, βλέπει ἀπέναντί του ἕνα κύριον, μὲ ἀνεμώνην εἰς τὴν κουμβότρυπαν, μὲ monocle εἰς τὸν ὀφθαλμόν του, ὁ ὁποῖος τὸν πλησιάζει, τὸν προσαγορεύει θορυβωδῶς καὶ ζητεῖ ἄνευ προοιμίων ἐξηγήσεις διὰ τὴν αἰτίαν τῆς προφανοῦς ἀδημονίας του.

— Ἄχ, Τοντόν, εἶμαι ἐρωτευμένος — μὲ τὰ σωστά μου αὐτὴν τὴν φοράν, ἀποκρίνεται ὁ Ροδόλφος, ὡσὰν νὰ ἐζήτει ἀφορμὴν νὰ ἐκμυστηρεύσῃ τὸν πόνον του.

— Καὶ πάλιν! Est-ce possible! ἀνέκραξεν ὁ Ἀγγυρόπουλος.

— Ἀληθέστατον!

— Allons donc, mon cher! Νὰ σὲ συγχαρῶ; Τρίτην φορὰν ἐντὸς ἑνὸς μηνός! C'est effrayant!

Ὁ Ροδόλφος ἔνευσε καταφατικῶς, στρέφων τὰ βλέμματα πρὸς τὸν Ὑμηττόν. Τὸ παρεδέχετο ἐνδομύχως ὅτι ἦτο τρομερόν.

— Ἡ καϋμένη ἡ Φωτεινή! Ἡ καϋμένη ἡ Ἀνδρομάχη! ἐξηκολούθησεν ὁ Ἀγγυρόπουλος. Προπάντων, καϋμένη ἡ τελευταία!

— Εἰπὲ καλλίτερα, ὁ καϋμένος ὁ Ροδόλφος! ὑπέλαβε θλιβερῶς ὁ Ἐρενστάϊν.

— Τὸ λέγω ἀπὸ καρδίας, εἶπεν ὁ Ἀγγυρόπουλος σφίγγων τὰς χεῖρας τοῦ φίλου του. Καὶ μειδιῶν αἰνιγματωδῶς τὸν ἀπεχαιρέτησε.

Αὐτὸς ἦτο ὁ παλαιὸς ἐκεῖνος Ροδόλφος, ὁ «μή μου ἅπτου;» Αὐτὸς ἀντήλλαξε τοιούτου εἴδους φράσεις μὲ ἄνθρωπον τὸν ὁποῖον περιεφρόνει; Τόσον λοιπὸν μετεβλήθη ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν; Ἀφοῦ εἰς μάτην ἐζήτησε ἄγκυραν ὅπου νὰ στερεώσῃ τὰ αἰσθήματά του, ἀφοῦ εἶδε ὅτι ἡ καρδία του ἦτο ἄστατος ὅσον καὶ ὁ νοῦς του, ἔχασε πᾶσαν ὑπόληψιν πρὸς τὸν ἑαυτόν του. Πρῶτον ἡ Φωτεινή, ἔπειτα ἡ Ἀνδρομάχη,—ἡ τρυφερά, ἡ γλυκεῖα Ἀνδρομάχη! Πῶς τὴν ἐλυπεῖτο! Νὰ καταντήσῃ τόσον ἀνάξιος αὐτῆς! Καὶ ἡ ἄλλη, — ἡ ἄλλη Ἐκείνη, — Ἐκείνη τῆς ὁποίας ἡ θέα ἥναπτε τὸ αἷμα εἰς τὰς φλέβας του, ἐνώπιον τῆς ὁποίας ᾐσθάνετο ἐκμηδενιζομένην τὴν ὕπαρξίν του!

Αὐτὰ ἐσκέπτετο περιπατῶν. Καὶ ὑπάρχει πε-

[1] Ἴδε σελ. 310

Digitized by Google

ρίπατος ἁρμοδιώτερος πρὸς σκέψεις, ἢ ὁ ἑλικοειδὴς ἀνήφορος πέριξ τοῦ βράχου τὸν ὁποῖον στεφανοῖ ὁ λαμπρὸς Παρθενών; Δὲν ἀναλαμβάνω νὰ ὁρίσω καὶ ἀναλύσω τὰς σκέψεις του. Ὑποθέτω ὅτι ἦσαν ἀσυνάρτητοι, ὅσον τὰ τραυλίσματα βρέφους προσπαθοῦντος νὰ ὁμιλήσῃ. Καθὼς τὸν Ἡρακλῆ, δύο γυναικεῖαι μορφαὶ ἔκοπτον καὶ εἰς αὐτὸν τὸν δρόμον, — ἀλλ' ἐκ τῶν δύο μία μόνη τὸν προσεκάλει νὰ τὴν ἀκολουθήσῃ.

— Ἡ δὲ Φωτεινή;

Οὕτω συνέπεσε νὰ συναντηθῶσι ὁ Ροδόλφος καὶ ὁ Λανέκ. Δὲν ἐγνωρίζοντο, ἀλλ' ὡς ξένοι ἐκεῖ καὶ οἱ δύο, θαυμάζοντες τὸ ἴδιον θέαμα, ἀντήλλαξαν λέξεις τινάς, κατὰ συνέπειαν δὲ τούτου καὶ τὰ ἐπισκεπτήριά των. Ὁ Ροδόλφος ἀνεγνώρισε τὸ ὄνομα τοῦ διακεκριμένου ξένου, τοῦ ὁποίου τὸ ἐπισκεπτήριον ἔλαβε πρὸ ὀλίγου ἡ θεία του ἐπιστρέφουσα ἀπὸ τὸν περίπατόν της. Τὸν παρεκάλεσε νὰ ἐπιστρέψῃ μαζῆ του εἰς τὴν πρεσβείαν· «ἡ θεία του θὰ εὐχαριστηθῆ τόσον νὰ τὸν ἰδῇ». Ἄλλως δέ, ἰδοὺ τὸ μέσον ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὰς σκέψεις, χάριν τῶν ὁποίων ἀνέβη εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Ὁ Λανὲκ ἑλκυσθεὶς ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς τρόπους τοῦ νέου ἀριστοκράτου, συγκατένευσε προθύμως νὰ τὸν συνοδεύσῃ εἰς τῆς θείας του.

Εἰς τὴν πρεσβείαν ἦσαν ὅλοι ἔξω. Ὁ Ροδόλφος ἐκράτησε τὸν Λανὲκ καὶ τὸν ἐπῆρε εἰς τὴν μικρὰν αἴθουσαν ὅπου συνείθιζε νὰ μένῃ ἡ οἰκογένεια ὅτε ἦσαν μόνοι. Ἐκεῖ ἔγραφεν ἡ βαρωνὶς τὰς ἐπιστολάς της, ἐκεῖ τὸ πρωὶ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐκάθητο ἡ Ἰναρίμη κρατοῦσα εἰς τὰς χεῖράς της βιβλίον καὶ μολυβδοκόνδυλον. Ὁ Ροδόλφος διέταξε νὰ φέρουν καφὲν καὶ σιγάρα καὶ καθίσας αὐτὸς ἐκεῖ ὅπου εἶχε καθίσει ἡ Ἰναρίμη, ἐπῆρε εἰς χεῖρας τὸ βιβλίον της. Ἐνθυμεῖτο ἀπὸ τὸ σχολεῖον ἀρκετὰ ἑλληνικὰ διὰ ν' ἀναγνώσῃ τὰ ὀνόματα «Θεόκριτος, Βίων, Μόσχος», ἀλλ' αἱ γνώσεις του δὲν ἔφθανον παρέκει. Ἐνῷ ἐγύριζε τὰ φύλλα, ἔπεσε τεμάχιον χαρτίου γραμμένου. Τὸ παρετήρησε μὲ προσοχήν, θαυμάζων τὴν καλλιγραφίαν.

— Ἀναγινώσκετε ἑλληνικά; — τὰ νέα; ἠρώτησε.

— Μάλιστα.

— Ἐξηγήσατέ μου τοῦτο, παρακαλῶ!

— Ὁ Γουσταῦος ἀνέγνωσε ἡσύχως τοὺς ἑξῆς ἡμιτελεῖς στίχους, μεταφράζων αὐτοὺς γαλλιστί:

«Χαίρουν οἱ ἄλλοι. Ἐγὼ οἴμοι!
τὴν εὐτυχίαν μόλις εἶδα
καὶ ἦλθ' ἡ λύπη. Ἀλλ' ἡ μνήμη
μοῦ ὑποτρέφει τὴν ἐλπίδα.

Καὶ σὺ μὴ τήκεσαι, μὴ λυπεῖσαι,
ἐνόσῳ ἡ ἐλπὶς μᾶς μένει.
Ἀλλ' οὔτε θέλω φαιδρὸς νὰ εἶσαι
ἐνόσῳ μένομεν χωρισμένοι».

Ὁ Γουσταῦος ἀνέγνωσε καὶ πάλιν τοὺς στίχους. Ἀόριστον προαίσθημα ἔκαμε τὴν καρδίαν του νὰ πάλλῃ. Ὁ Κος Τελάχας τοῦ εἶχε δείξει εἰς Τῆνον τοὺς χαρακτῆρας τῆς θυγατρός του· ἦτο δυνατὸν νὰ ἐγράφησαν ἀπὸ τὴν ἰδίαν χεῖρα οἱ στίχοι;...

— Γνωρίζετε ποῖος ἔγραψε τοῦτο; ἠρώτησε προσπαθῶν νὰ μὴ μεταβάλῃ τὸν τόνον τῆς φωνῆς του.

— Ναί, ἀπεκρίθη λακωνικῶς ὁ Ροδόλφος μὴ ἐπιθυμῶν νὰ εἰσέλθῃ εἰς λεπτομερείας.

— Κυρία;

— Σᾶς φαίνεται κυρίας γράψιμον;

— Μάλιστα. Νομίζω ὅτι τὸ εἶδα καὶ ἄλλοτε.

— Τὸ εἴδατε; Ποῦ; Ἄ! Δὲν εἴσθε εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου ἐσχάτως;

— Ναί, εἰς τὴν Τῆνον.

— Λοιπὸν τὴν γνωρίζετε; Ὤ, εἶμαι βέβαιος τώρα ὅτι τὴν γνωρίζετε! ἀνέκραξεν ὁ Ροδόλφος ἐγειρόμενος καὶ βλέπων ἀσκαρδαμυκτὶ τὸν Λανέκ.

Ἐσιώπα ἐκεῖνος κρατῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς προσηλωμένους ἐπὶ τοῦ χαρτίου. Ἐὰν ἦτο μόνος θὰ τὸ ἐφίλει.

— Πῶς δὲν μὲ ἀποκρίνεσθε, Κύριε Λανέκ!

— Ν' ἀποκριθῶ; Εἰς τί;

— Εἶναι ἕνας ἄλλος εἰς τὴν μέσην! Τὸ ἔμαθα χθὲς τὸ ἑσπέρας. Εἰπῆτέ μου, εἴσθε σεῖς;

— Κύριε Ἐρενστάϊν, δὲν ἐννοῶ τί ἀπόκρισιν θέλετε εἰς αὐτὰς τὰς αἰνιγματώδεις ἐρωτήσεις.

— Εἶναι περιττὸν νὰ μοῦ κρύπτεσθε! Τὸ βλέπω ὅτι τὴν γνωρίζετε, ὅτι ἐννοεῖτε τὸ νόημα τῶν στίχων τούτων. Ἴσως εἶχε σᾶς εἰς τὸν νοῦν της ἐνῷ τοὺς ἔγραφε!

— Καὶ ἂν μὲ εἶχε; εἶπε ψυχρῶς ὁ Λανέκ.

— Ἤθελα νὰ τὸ ἠξεύρω παστρικά! Προτιμῶ κάθε τί παρὰ αὐτὴν τὴν ἀμφιβολίαν. Ἰδού, θὰ σᾶς εἰπῶ τί ἐπῆρε χθὲς ἡ ἀκοή μου ἀπὸ μίαν συνομιλίαν μεταξὺ τοῦ θείου μου καὶ τοῦ πατρός της...

— Τοῦ πατρός της! Εἶν' ἐδῶ ὁ Κύριος Τελάχας; ἀνεφώνησεν ὁ Λανέκ.

— Μάλιστα! Καὶ ἐκείνη.

— Καὶ ἐκείνη! Ποῦ; Ἐδῶ; Τώρα;

— Εἶναι ἔξω μὲ τὴν θείαν μου. Δὲν θ' ἀργήσουν νὰ ἔλθουν.

— Θεέ μου! ἐψιθύρισεν ὁ Λανέκ, κρατῶν μὲ τὰς χεῖρας τὴν κεφαλήν.—Νὰ φύγω ἢ νὰ μείνω;

— Λοιπὸν εἴσθε σεῖς!... Θὰ σᾶς εἰπῶ τί ἤκουσα χθές. Ὁ θεῖός μου ἔλεγεν εἰς τὸν Κύριον Τελάχαν ὅτι εὐχαρίστως θὰ μ' ἔβλεπε νὰ πάρω γυναῖκα τὴν κόρην του... Ὤ! Μὴ ἀνάπτετε! τὸ πρᾶγμα δὲν ἔγεινε ἀκόμη, τὸ δὲ βλέμμα σας μοῦ λέγει ὅτι δὲν τὸ νομίζετε πιθανὸν νὰ γείνῃ. Ἂς εἶνε! Ὁ Κύριος Τελάχας ἀπεκρίθη ὅτι ἐκεῖνος προθύμως θὰ ἔδιδε τὴν συγκατάθεσίν του, ἀλλ' ὅτι ὑπάρχει ἐμπόδιον, — ὅτι δὲν θέλει νὰ

Digitized by Google

πιέση τὴν κόρην του νὰ πάρῃ ἄνδρα, ἀφοῦ χάριν του ἀπηρνήθη ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ἠγάπα. Σεῖς εἴσθε ἐκεῖνος, — τὸ βλέπω ! Διατί σᾶς ἀπηρνήθη ;

— Διότι εἶμαι Τοῦρκος.

— Τοῦρκος ! Σεῖς !

Ὁ Ροδόλφος ἐγέλασε καγχάζων, ἀλλ' ὁ γέλως του ἐκόπη διὰ μιᾶς. Ἤκουσε τὸν κρότον ἁμάξης εἰς τὴν θύραν τῆς πρεσβείας. Ἔδραμε εἰς τὸ παράθυρον.

— Ἦλθε, Κύριε Σουλτάνε, εἶπε σαρκαστικῶς.

Ἐσιώπων καὶ οἱ δύο περιμένοντες. Ἠκούσθησαν πλησιάζοντα πρὸς τὴν ἡμιανοικτὴν θύραν τῆς αἰθούσης βήματα ἐλαφρὰ καὶ φορέματα μεταξωτὰ συρόμενα ἐπὶ τῶν σανίδων τοῦ πατώματος. Ἡ βαρωνὶς εἰσῆλθε καὶ ἐστάθη μὲ ἔκφρασιν εὐγενῶς ἐρωτηματικήν.

— Ὁ Κύριος Λανέκ, εἶπεν ὁ Ροδόλφος.

— Ὢ Κύριε Λανέκ, ἀνέκραξε γαλλιστὶ ἡ βαρωνίς. Πόσον καλὸς εἴσθε νὰ ἔλθετε. Θὰ μείνετε εἰς τὸ γεῦμα μαζῆ μας. Sans cérémonie, καθὼς εἴσθε.

Ὁ Γουσταῦος ἐξέφρασε τὴν λύπην του ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ δεχθῇ καὶ προσήλονε τὸ βλέμμα ὄπισθεν τῆς βαρωνίδος. Ἡ Ἰναρίμη εἰσῆλθε εἰς τὸ δωμάτιον. Τὸ πρόσωπόν της ἐξέφραζε καὶ χαρὰν καὶ φόβον συγχρόνως.

Ἡ Κυρία Χοενφὲλς προέβη εἰς τυπικὴν παρουσίασιν. Ὁ Γουσταῦος καὶ ἡ Ἰναρίμη ἐχαιρετήθησαν κλίνοντες ἐν σιωπῇ τὰς κεφαλάς των.

— Δὲν μένετε τοὐλάχιστον ὀλίγον, Κύριε Λανέκ, εἶπεν ἡ βαρωνὶς παρατηροῦσα τὴν ἔξαψιν εἰς τὸ πρόσωπόν του.

— Κυρία μου, ἀναγκάζομαι νὰ σᾶς ἀφήσω, ἀπεκρίθη.

Ὁ Ροδόλφος ἐκύτταζε τὴν Ἰναρίμην. Τὴν εἶδε νὰ κλείῃ τὰ βλέφαρα ὡσὰν νὰ τῆς ἐπροξένησε πόνον ἡ φωνὴ τοῦ Γουσταύου.

Ὁ Λανὲκ ἀπεχαιρέτησε τὴν βαρωνίδα, προσπαθῶν ν' ἀρθρώσῃ λέξεις τινὰς φιλοφροσύνης, καὶ ἔπειτα ἀνταπεκρίθη εἰς τὸ βωβόν, πλῆρες ὀδύνης βλέμμα τῆς Ἰναρίμης, μὲ βλέμμα ἀνεκλαλήτου τρυφερότητος. Ὁ Ροδόλφος τὸν συνώδευσε κάτω. Δὲν εἶπε λέξιν μέχρις οὗ εἰς τὴν θύραν ὁ Λανὲκ ἔτεινε πρὸς αὐτὸν τὴν χεῖρα.

— Ὄχι, δὲν ἠμπορῶ νὰ ἐγγίσω τὴν χεῖρά σας, Κύριε Λανέκ.

— Ὅπως ἀγαπᾶτε, Κύριε Ἐρενστάϊν. Ἀλλά, καθὼς βλέπετε, δὲν ἔχω λόγους νὰ καυχηθῶ ἀπέναντί σας.

Ὁ Ροδόλφος δὲν ἀπεκρίθη, καὶ ἀνέβη δρομαίως τὴν κλίμακα.

Εἰς τὴν μικρὰν αἴθουσαν εὗρῆκε τὴν Ἰναρίμην μόνην. Ἐκάθητο, μὲ τὰς χεῖρας σταυρωμένας ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν χειρῶν.

— Τὸν ἀγαπᾶτε αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, ἠρώτησε.

— Ναί, ἀπεκρίθη ἀφελῶς, χωρὶς νὰ λάβῃ εἰς σημείωσιν τὸ προπετὲς τῆς ἐρωτήσεως.

— Καὶ δὲν ὑπάρχει ἐλπὶς—καμμία ἐλπὶς δι' ἐμέ;

— Δὲν σᾶς ἐννοῶ, Κύριε Ἐρενστάϊν.

Ἀλλὰ μήπως τὸν ἤκουε κἄν, μήπως τὸν ἔβλεπε ; Ἔστρεψε πρὸς αὐτὸν τὸ βλέμμα, ἀλλ' ἔβλεπε ἀκόμη τὸν Γουσταῦον ἀναχωροῦντα.

— Κ' ἐγὼ σᾶς ἀγαπῶ, ἐξηκολούθησε μὲ φωνὴν τρέμουσαν ὁ Ροδόλφος. Εἶμαι ἕτοιμος ν' ἀποθάνω διὰ σᾶς. Μοῦ ἐπήρατε τὴν ἡσυχίαν μου, τὴν εὐτυχίαν μου. Τὰ πάντα θυσιάζω διὰ σᾶς, τὴν τιμήν, τὴν ὕπαρξιν, τὴν ἐλευθερίαν ! Κάμετε ἓν νεῦμα καὶ ἔγεινα δοῦλός σας. Εἰπῆτε μου νὰ ἐλπίζω. Θὰ ἔχω τοῦ πατρός σας τὴν συγκατάθεσιν. Αὐτὸς — καὶ ἔδειξε πρὸς τὴν θύραν — αὐτὸς εἶναι διωγμένος.

Ἡ Ἰναρίμη τὸν ἐκύτταξε μὲ βλέμμα περιφρονητικὸν καὶ ἠγέρθη.

— Κύριε Ἐρενστάϊν, μὲ ἀναγκάζετε ν' ἀφήσω ἀμέσως τὴν στέγην τοῦ θείου σας.

Δὲν εὕρισκε ἄλλας λέξεις νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἀγανάκτησίν της δι' ὅσα ἐτόλμησεν ὁ Ροδόλφος νὰ ἐκστομίσῃ. Ἠθέλησεν ἐκεῖνος νὰ ἀπολογηθῇ μὲ φράσεις ἀσυναρτήτους, ἀλλ' ἡ Ἰναρίμη τοῦ ἔστρεψε τὰ νῶτα καὶ ἐξῆλθε τοῦ δωματίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'.

Ἡ Κίρκη καὶ πάλιν.

Εἶχε ἤδη φθάσει μέχρι τῆς Σαξωνικῆς πρεσβείας ἡ φήμη ὅτι ἀρειμάνιός τις ἀξιωματικός, πνέων μένεα κατὰ τοῦ Ἐρενστάϊν, ἐφοβέριζε νὰ τὸν τιμωρήσῃ διότι ἐφέρθη σκανδαλωδῶς πρὸς τὴν ἀδελφήν του. Κατ' ἀρχὰς ὁ βαρῶνος ἐπῆρε τὸ πρᾶγμα ἐλαφρά, ἀλλ' ὅτε εἶδε ὅτι ἐπιτείνονται αἱ διαδόσεις, ἐζήτησε πληροφορίας ἀπὸ τὸν Ροδόλφον, καὶ μαθὼν τὰ καθέκαστα ἐπέπληξεν αὐστηρότατα τὸν ἀνεψιόν του διὰ τὴν ἀσύγγνωστον διαγωγήν του.

Ὁ Ροδόλφος δὲν ἤξευρε τί νὰ κάμῃ. Δὶς ἐξῆλθε μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ ὑπάγῃ εἰς τῆς Ἀνδρομάχης καὶ νὰ ὁμολογήσῃ ταπεινῶς τὰ ἁμαρτήματά του, ἀλλὰ δὲν εἶχε τὴν γενναιότητα ν' ἀντιμετωπίσῃ τὴν τοιαύτην δοκιμασίαν. Ἐὰν ἐκείνη ἔκλαιε, ἢ παρεπονεῖτο πικρῶς ; Ἐὰν τὸν ἐδέχετο μὲ σιωπηλὴν θλίψιν ; Δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ οὔτε τὸ ἓν οὔτε τὸ ἄλλο. Καλλίτερα ν' αὐτοχειριασθῇ ! Ἡ ζωὴ ἦτο πλῆξις, ἦτο βάσανον καὶ μαρτύριον ! Αὐτός, ὁ μὴ θέλων τὸ κακὸν κανενός, ὁ μὴ ἔχων παρὰ καλὰς προθέσεις, πῶς περιεπλάκη εἰς ἀδιέξοδον λαβύρινθον, πῶς κατήντησε νὰ φερθῇ ὡς ὁ ἔσχατος τῶν ἀνθρώπων πρὸς νέαν ἀθῴαν καὶ τόσον ἀξιαγάπητον ! Τὴν ἐλυπεῖτο ἐξ ὅλης καρδίας. Ἡ γλυκεῖα μορφὴ τῆς Ἀνδρομάχης ἀνεμιγνύετο συχνάκις εἰς τὴν φαντασίαν του μὲ τὴν διαρκῶς παροῦσαν μορφὴν τῆς Ἰναρίμης. Ἀλλὰ ὁ κόσμος ὅλος

Digitized by Google

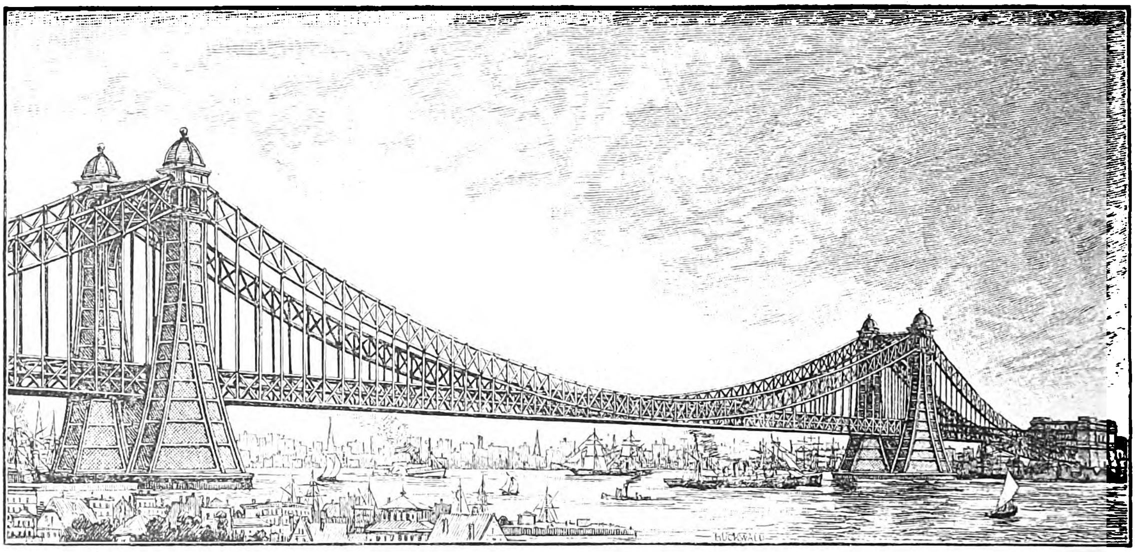

Η ΜΕΓΑΛΗ ΓΕΦΥΡΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΥΟΡΚΗΣ

τὸν κατεδίκαζε. Ὁλόκληρος ἡ κοινωνία τῶν Ἀθηνῶν τὸν ἐστηλίτευεν ὡς ἀπατεῶνα ἀχαρακτήριστον. Ὁ βαρῶνος δὲν τὸν ἄφινε ἡσυχίαν μὲ τὰς σαρκαστικὰς παραινέσεις του.

— Δὲν εἶσαι ἄνθρωπος νὰ ζῇς χωρὶς ἐνασχόλησιν, ἔλεγε, ἡ φαντασία σου θέλει περιορισμόν. Δὲν ἔμαθες ἀκόμη τὴν τέχνην νὰ διασκεδάζῃς χωρὶς νὰ ἐνοχοποιῆσαι. Δὲν εἶναι καμμία ἀνάγκη οὔτε θῦμα νὰ γείνῃ κανείς, οὔτε θηρίον. Σὺ κατώρθωσες νὰ εἶσαι καὶ τὰ δύο μὲ αὐτὴν τὴν μικρὰν Ἀθηναίαν· πρῶτα τὸ ἓν καὶ ἔπειτα τὸ ἄλλο. Τώρα, μίαν μόνην συμβουλὴν ἔχω νὰ σοῦ δώσω: Πήγαινε εἰς τὸ Ρουπόλδεν-Κίρχεν. Πήγαινε νὰ μελετήσῃς ἐκεῖ ὅσα διδάγματα ἔλαβες ἐδῶ καὶ πάρε το ἀπόφασιν νὰ τελειοποιήσῃς τὴν ἀνατροφήν σου ὡς πρὸς τὰ τοῦ ὡραίου φύλου, καθὼς σοῦ εἶπα ἐξ ἀρχῆς. Περιορίζου μὲ τὰς ὑπανδρευμένας. Τὰς ἀνυπάνδρους ἀπόφευγέ τας μέχρις ὅτου ἀποφασίσῃς ὡρίμως καὶ φρονίμως νὰ πάρῃς γυναῖκα. Τότε δὲ κύτταξε νὰ τὴν ἐκλέξῃς ὅσον τὸ δυνατὸν ἀνόμοιόν σου. Ἐπὶ τοῦ παρόντος, τὸ καλλίτερον θὰ ἦτο νὰ ὑπάγῃς εἴτε εἰς τὴν Βιέννην εἴτε εἰς τὰ Παρίσια. Ἂν θέλῃς, εἰπέ μου νὰ μεταχειρισθῶ τὴν ἐπιρροήν μου διὰ νὰ σοῦ δοθῇ μία θέσις διπλωματικὴ ἢ εἰς τὸ ἓν μέρος, ἢ εἰς τὸ ἄλλο. Ἐνόσῳ μένεις χωρὶς ἐνασχόλησιν, δὲν ἠξεύρει κανεὶς τί ἄλλο ἠμπορεῖ πάλιν νὰ σοῦ συμβῇ.

Ἀλλ' αἱ φρόνιμοι συμβουλαὶ τοῦ πεπειραμένου διπλωμάτου ἐπῆγαν εἰς τὰ χαμένα.

Ἅμα τὸν ἀπέρριψεν ἡ Ἰναρίμη, ὁ Ροδόλφος ἐξῆλθε διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς τῆς Ἀνδρομάχης, ἀλλ' ἀντὶ ν' ἀναβῇ διὰ τῆς ὁδοῦ Ἀκαδημίας, ἔλαβε τὴν ἀντίθετον διεύθυνσιν. Ὑπείκων εἰς τὸ ἀκαταλόγιστον ἔνστικτον τὸ ὁποῖον τὸν ὡδήγει, εὑρέθη, χωρὶς καὶ αὐτὸς νὰ γνωρίζῃ πῶς, ἐνώπιον τῆς θύρας τῆς Φωτεινῆς.

Ἡ Πολυξένη ἤνοιξε τὴν θύραν. Ἀνέβη μηχανικῶς τὴν μαρμαρίνην κλίμακα καὶ ἐκτύπησεν ἐλαφρὰ τὴν θύραν. — Ἐμπρός, ἐξεφώνησεν ἡ Φωτεινή, καὶ εἰσῆλθεν ὁ Ροδόλφος. Περικυκλωμένη ἡ Φωτεινὴ ἀπὸ τοὺς γάτους καὶ τοὺς σκύλους της, ἀνεγίνωσκεν ἐφημερίδα. Τὴν ἐπέταξε ἅμα τὸν εἶδε καὶ τοῦ ἔκαμε τόπον νὰ καθίσῃ εἰς τὸν καναπὲν πλησίον της.

— Λοιπόν; ἠρώτησε.

— Εἶμαι πολὺ δυστυχής, Φωτεινή, εἶπεν ὁ Ροδόλφος προσηλόνων τὸ βλέμμα εἰς τὸ πάτωμα.

— Τὸ βλέπω ἀπὸ τὴν ὄψιν σου, φίλε μου.

— Φωτεινή, ἄφησέ με νὰ μείνω μαζῆ σου.

— Νὰ μείνῃς μαζῆ μου; Τί διάβολον θέλεις νὰ 'πῇς.

— Ἐκεῖνο ποῦ σοῦ λέγω. Δὲν εὑρίσκω λόγους νὰ σοῦ εἰπῶ τί ὑποφέρω. Ἐβαρέθηκα ὅλους καὶ ὅλα! Σὺ τοὐλάχιστον οὔτε ἐπικρίσεις θὰ μοῦ κάμῃς, οὔτε ἐπιπλήξεις. Ἡ ζωή σου δὲν ἦτο τόσον φρόνιμη ὥστε νὰ μοῦ καταδικάσῃς χωρὶς ἔλεος τὰς ἀνοησίας τῆς ἰδικῆς μου. Τὴν ἐκύτταξε μὲ βλέμμα ἀπογοητευμένον καὶ ὅμως ᾐσθάνετο ὅτι τὸν εἷλκυε πρὸς αὐτὴν συμπάθεια ἀνέκφραστος καὶ ἡ μνήμη τῆς ἀλησμονήτου παλαιᾶς του κλίσεως.

— Ὢ! Ὡς πρὸς τοῦτο δὲν καταδικάζω κανένα, ἐκτὸς τοὺς ὑποκριτὰς ὅσοι προφασίζονται τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν θρησκείαν. Τοὺς ἀνοήτους, τοὺς συμπαθῶ πολύ.

— Μὲ ἀγαπᾷς ὀλίγον, Φωτεινή;

Ἔπνιγε τὴν φωνήν του ἡ συγκίνησις. Ἡ Φωτεινὴ τὸν ἐπλησίασε καὶ ἔθεσε τὴν χεῖρα εἰς τὸν ὦμόν του.

— Σὲ ἀγαπῶ φοβερά, ἀνόητέ μου! Ἀλλὰ δὲν σοῦ τὸ εἶπα, νὰ μὴ σὲ μέλῃ ἂν σ' ἀγαπῶ ἢ ὄχι;

Ὁ Ροδόλφος ἔκλινε πρὸς αὐτήν· ἐστήριξε τὴν

Digitized by Google

ΑΓΡΙΟΛΟΥΛΟΥΔΑ

κεφαλὴν εἰς τὸ στῆθός της καὶ ἐξερράγη εἰς κλαύματα καὶ ἀναστενάγματα.

— Μὴ κάμνης 'σὰν παιδί, ἔλεγεν ἡ Φωτεινή, προσπαθοῦσα νὰ τὸν σηκώσῃ ἀπὸ τὸ στῆθός της, ἀλλ' ἐκεῖνος τὴν ἔσφιγγε σπασμωδικῶς.

— Θὰ τελειώσῃς ; Τί εἶναι αὐτά ; Τί ἔπαθες ;

— Ὅλος ὁ κόσμος εἶναι ἐναντίον μου, ἐτραύλισε προσπαθῶν νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυά του. Συχαίνομαι τὸν ἑαυτόν μου. Τὰ ἔκαμα ὅλα ἄνω κάτω ! Θέλω ν' ἀποθάνω !

— Καὶ διὰ τοῦτο ἦλθες νὰ μ' εὕρῃς, αἴ ; — Θέλεις νὰ ἰδῇς ἀπὸ τώρα τί εἶναι ἡ κόλασις, προτοῦ τὴν δοκιμάσῃς 'ς τὸν ἄλλον κόσμον.

— Θέλω νὰ μείνω μαζῆ σου. Ἂν μὲ διώξῃς, Φωτεινή, σοῦ ὀρκίζομαι ὅτι θὰ 'πάγω νὰ σκοτωθῶ.

— Δὲν θὰ εἶναι αὐτὸ τὸ χειρότερον.

— Δὲν θὰ εἶναι χειρότερον παρὰ νὰ μείνω μαζῆ σου ;

— Ὄχι. Ἐκεῖνο θὰ ἔχῃ ἐπίλογον μίαν κηδείαν, καὶ ἐτελείωσε, ἐνῷ τὸ ἄλλο . . . Δὲν συλλογίζεσαι τὰς συνεπείας του ;

— Θὰ κάμνωμεν μουσικὴν πολλήν. Πηγαίνωμεν εἰς τὴν Γαλλίαν, ἢ τὴν Ἀλγερίαν, νὰ λησμονήσω τὰς Ἀθήνας !

— Ὄχι, δὲν θὰ τὰς λησμονήσῃς. Δὲν λησμονεῖ κανεὶς παρὰ ἐὰν μεθᾷ καὶ μόνον ἐνόσῳ εἶναι μεθυσμένος.

— Πίνομεν λοιπὸν καὶ 'μεῖς, Φωτεινή !

— Ὄχι, ὄχι. Πήγαινε νὰ εὕρῃς αὐτὴν τὴν μικράν, πρὸς τὴν ὁποίαν ἐφέρθης τόσον ἄσχημα.

Digitized by Google

Στέγνωσε τὰ 'μάτια της· — εἶναι εὔμορφα καὶ δὲν θὰ σὲ δυσαρεστήσῃ αὐτὴ ἡ ἐνασχόλησις. Θὰ σὲ συγχωρήσῃ, ἂν τὴν καλοπιάσῃς. Τὴν ἐκακομεταχειρίσθηκα μίαν φοράν, ἀλλὰ δὲν τὴν συμπαθῶ ὀλιγώτερον διὰ τοῦτο. Εἰπέ της ὅτι μία γεροντοκόρη ποῦ σ' ἀγαπᾷ σ' ἔστειλε νὰ τὴν εὕρῃς.

— Δὲν εἶσαι γεροντοκόρη, Φωτεινή, ἀνέκραξεν ὁ Ροδόλφος. Δὲν ἐνοστιμεύετο νὰ τὴν ἀκούῃ λαλοῦσαν περὶ τῆς Ἀνδρομάχης. — Εἰπέ μου, ἐξηκολούθησε, μὲ θέλεις νὰ μείνω ; Μοῦ τὸ εἶπες ὅτι μ' ἀγαπᾷς.

— Ροδόλφε, εἶσαι ἀνόητος. Δὲν βλέπεις ὅτι προσπαθῶ νὰ σὲ σώσω ;

Ἠγέρθη καὶ ἐπεριπάτει ἄνω καὶ κάτω εἰς τὸ δωμάτιον μὲ τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν νώτων, σύννους, μὲ λάμψιν παράδοξον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Ἔπειτα, σταθεῖσα ἐνώπιον τοῦ Ροδόλφου :

— Πήγαινε, εἶπε. Ἐβαρέθηκα αὐτὴν τὴν ἱστορίαν.

— Δὲν πηγαίνω, Φωτεινή, τὸ ἀπεφάσισα. Θὰ μείνω μαζῆ σου. Λυπήσου με. Εἰπὲ ὅτι μὲ θέλεις.

— Ὄχι, διότι ἔπειτα δὲν θὰ ἠμπορῶ πλέον νὰ σὲ παραιτήσω. Πήγαινε τώρα καὶ σκέψου τὸ καλλίτερον. Θὰ φιλήσω τὸ γράμμα σου μὲ χαράν, ἂν μοῦ μηνύσῃς ὅτι ἐπῆγες πάλιν εἰς τὴν νέαν ἐκείνην.

— Αὐτὸ τὸ γράμμα δὲν θὰ τὸ λάβῃς ποτέ, ἀνέκραξεν ἀποφασιστικῶς ὁ Ροδόλφος.

— Δὲν ἠξεύρεις τί σοῦ γίνεται ! Ἠθέλησα νὰ σὲ σώσω . . . Καλά ! Ἀλλά, ἄκουσε τί σοῦ λέγω : Ὅταν μετανοήσῃς εἰς μίαν ἑβδομάδα, εἰς ἕνα μῆνα, εἰς ἕνα χρόνον, μὴ θυμώσῃς καὶ ἀνάψῃς ἐναντίον μου, μὴ ρίψῃς ἐπάνω μου τὴν ἀνοησίαν σου.

Ὁ Ροδόλφος ἐγέλασε πικρῶς καὶ ἐστήριξε τὸ μέτωπόν του εἰς τὴν χεῖρά της.

— Φωτεινή, παῖξέ μου τὴν Βαρκαρόλαν ἐκείνην.

Ἔσκυψε ἐκείνη, ἐφίλησε τὸ μέτωπον του, — καὶ τὰ χείλη των ἡνώθησαν. Ὁ πρῶτος ἀσπασμὸς τοῦ Ροδόλφου.

[Ἕπεται συνέχεια] *Κατὰ τὸ ἀγγλικὸν ὑπὸ Δ. Β.*

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

ΑΙ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΠΝΥΚΑ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ[1]

Μικρόν τι τμῆμα τῆς ὑποτιθεμένης δεξαμενῆς ἐκαθαρίσθη ἀπὸ τῶν χωμάτων, ἀλλ' ἡ ἐργασία αὐτὴ ἔφερεν εἰς ἄλλο ἢ τὸ προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα. Διότι τὸ ἀποκαλυφθὲν ἔδαφος ἐξ ἀμμοκονίας ποικιλλομένης ὑπὸ λιθαρίων ἐν σειραῖς κατ' ἴσας ἀποστάσεις τεταγμένων ἐν εἴδει ψηφιδωτοῦ ἀπεδείχθη ὡς τὸ δάπεδον δωματίου οἰκίας ἀρχαίας, ἥτις πολὺ βραδύτερον φαίνεται μετεσχηματίσθη εἰς δεξαμενήν. Ὥστε ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀποκλείεται πᾶσα συνάφεια τοῦ κτίσματος τούτου πρὸς τὴν ζητουμένην κρήνην. Ὁ παρὰ τὴν ἀρχαίαν ὁδὸν τοῖχος, ἀρχαιοτάτης ἀναμφιβόλως κατασκευῆς, ἐν τῷ μέσῳ ἀκριβῶς τοῦ ἐξ 27 μέτρων μήκους αὐτοῦ παρουσιάζει ἄνοιγμα, ὅπερ φαίνεται ὡς εἴσοδος πρὸς τὸ ἐν λόγῳ οἴκημα. Ἀλλ' εἶνε ἀδύνατον ἔτι νὰ ἐξενεχθῇ πιθανωτέρα τις ὑπόθεσις περὶ τοῦ ἀρχικοῦ αὐτοῦ προορισμοῦ, πρὶν ἢ καὶ ἄλλο τοῦ γηπέδου τμῆμα ἐκσκαφῇ. Προσωρινῶς δὲ διερευνᾷ ὁ κ. Δαΐρπφελδ τὸν μεταξὺ τῶν νῦν ἀνασκαφῶν καὶ τοῦ ἐπικειμένου βράχου τοῦ Ἀρείου πάγου χῶρον, ἀνασκάπτων ἐγκαρσίαν τάφρον μέχρι τοῦ ἀρχαίου ἐδάφους. Εὔρημά τι ὅμως ἄξιον λόγου καὶ ἐνταῦθα δὲν προῆλθεν ἔτι εἰς φῶς.

Ἡ ὑπομονὴ τοῦ Γερμανοῦ ἀρχαιοδίφου ὑφίσταται τοιουτοτρόπως δοκιμασίαν τινά, διότι αἱ πρῶται ἀπόπειραι κατ' ἀρχὰς ἀπεκάλυψαν τοσοῦτον σπουδαῖα λείψανα ἀρχαίων κτισμάτων, ὥστε εὐλόγως ἠδύνατό τις νὰ ἐλπίσῃ ὅτι ἐν ταχεῖ χρόνῳ ἐπιτυχία πλήρης ἔμελλε νὰ στέψῃ τὰς πρὸς ἕνα μόνον ὡρισμένον σκοπὸν ἀρξαμένας ἐργασίας. Ἐν τούτοις ἂν ἡ λύσις τοῦ κυριωτάτου ζητήματος ἀναβάλλεται εἰσέτι ὑπὸ τῆς τύχης, τὰ μέχρι τοῦδε ὅμως ἐπιτευχθέντα ἀποτελέσματα εἶνε σπουδαία συμβολὴ εἰς διευκρίνησιν αὐτοῦ ἱκανήν. Ἡ ἀποκαλυφθεῖσα ἀρχαία ὁδὸς εἶνε αὐτὴ ἐκείνη, ἥτις ἐκ τῆς ἀρχαίας ἀγορᾶς ἀρχομένη μετ' ἐλαφρᾶς κλίσεως διὰ μεγάλης καμπῆς στρεφομένη πρὸς τὰς ἐσχάτως ὑπὸ τὴν πρὸς τὸ ἀστεροσκοπεῖον ὁδὸν κτισθείσας οἰκίας διευθύνεται ἔπειτα πρὸς ἀνατολάς, διατέμνουσα τὴν σημερινὴν ἁμαξιτήν, ἵνα ἀριστερόθεν αὐτῆς ἀνέλθῃ κατὰ μικρὸν πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν. Ἡ μεγάλη ὑπόνομος τῆς ὁδοῦ δεικνύει καὶ τὴν διεύθυνσιν αὐτῆς ἀκριβῶς. Ἐπειδὴ δὲ οὔτε δύο τοιαῦται πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν ὁδοὶ ἦσαν ἀναγκαῖαι οὔτε ἐν τῷ στενῷ καὶ ἀνωφερεῖ χώρῳ δύο ἠδύναντο νὰ χαραχθῶσιν, ἡ νῦν ἀποκαλυφθεῖσα βεβαίως ἦτο ἡ ἐπίσημος ἐκείνη, ἣν ἀρχαῖοι συγγραφεῖς περιγράφουσιν ὡς μακρὰν μέν, ἀλλὰ λείαν καὶ ὁμαλήν, ἣν ἡ τῶν Παναθηναίων πομπὴ ἀνήρχετο, ἀπὸ τοῦ Κεραμεικοῦ καὶ τῆς ἀγορᾶς ὁρμωμένη. Ἐξ ἑτέρου τὰ παρὰ τὴν ὁδὸν ταύτην ἀποκαλυφθέντα λείψανα τῶν ἐρειπίων οἰκιῶν μαρτυροῦσιν ὅτι ἀρχαιότατα ὁ χῶρος ἅπας ἐνταῦθα ἦτο κατῳκημένος, τοιοῦτος δὲ ἀναμφιβόλως διὰ τῶν αἰώνων καὶ μέχρις ἐσχάτων παρέμεινε. Ἡ καθαρισθεῖσα ὁδὸς δεικνύει ἀλλεπάλληλα στρώματα ἐδάφους ἑκάστοτε νέου κατὰ μεγάλα χρονικὰ διαστήματα ἐπὶ τοῦ ὑποκειμένου σχηματισθέντος, αὐτὴ ἡ κεντρικὴ μεγάλη ὑπόνομος ἐκτίσθη ἀμέσως ἐπὶ τοῦ παλαιοτάτου ἐδάφους, ἐπὶ ὑψηλοῦ δὲ ἤδη στρώματος κρύπτονται ὀχετοὶ καὶ ὑδραγωγοὶ σωλῆνες

[1] Ἴδε σελ. 318.

Digitized by Google

πήλινοι Βυζαντινῶν χρόνων καὶ τὸ ὑπερκείμενον μόλις χῶμα, ὄχι πολὺ βαθύ . . . , κρύπτει τὰ ὀστᾶ τῶν ὑπὸ τὴν δουλείαν γεννηθέντων καὶ ἀποθανόντων πατέρων ἡμῶν.

Πλὴν τῶν παρὰ τὸ Δίπυλον πρὸ χρόνων γενομένων ἀνασκαφῶν δὲν γνωρίζομεν ἂν ἄλλαι ἐπεχειρήθησάν ποτε πρὸς διαφώτισιν ζητημάτων τῆς τοπογραφίας τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν τοσοῦτον σπουδαῖαι, ὅσον αἱ παροῦσαι εἶνε. Ἂν καὶ εἰς ὀλίγον χῶρον περιωρίσθησαν καὶ οὐχὶ μετὰ μεγάλων πόρων ἐπεχειρήθησαν, σκοπὸν ὅμως ἔχουσι τὴν διάλυσιν προλήψεων ἀρχαιολογικῶν, καθ' ὧν σήμερον οὐδὲν ἰσχύει καὶ ἡ πειστικωτάτη θεωρητικὴ ἐναντία ἀπόδειξις. Ἂν καὶ εἰς τοῦτο ἀποδειχθῇ ὁ κ. Δαῖρπφελδ δίκαιον ἔχων, θὰ μετατραπῇ ἀποτόμως ὅλος ὁ ροῦς τῆς μέχρι τοῦδε τοπογραφικῆς ἐν Ἀθήναις ἐρεύνης καὶ τίς οἶδε ποίαν ὤθησιν θὰ λάβῃ αὕτη, ἐκ τῆς μιᾶς ταύτης ἐπιτυχίας εἰς ἄλλην καὶ αὖθις ἄλλην κατ' ἀνάγκην προαγομένη. Διότι σειρὰ ὅλη προβλημάτων τοπογραφικῶν δι' ἑνὸς μόνον κρίκου συνέχεται πρὸς τὸ ζήτημα, ἂν ἡ Ἐννεάκρουνος ἐν τῇ κοίτῃ τοῦ Ἰλισοῦ μᾶλλον παρὰ τὸ Ὀλυμπιεῖον ἐν τῇ σημερινῇ Καλλιρρόῃ πρέπει νὰ ζητηθῇ ἢ παρὰ τὴν Πνύκα καὶ ἐγγὺς τοῦ κέντρου τοῦ παλαιοῦ ἄστεως ἐπ' ἀρχαιοτέρας τινὸς Καλλιρρόης πηγῆς, ἧς τὸ ὄνομα ἤδη κατὰ τὸν πέμπτον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα εἶχεν ἐκλίπῃ.

Μαρτυρίαι τινές, τὰς ὁποίας βεβαίως δὲν δύναταί τις ν' ἀκολουθήσῃ ἀνεξελέγκτως, αἵτινες ὅμως δὲν εἶνε καὶ προσοχῆς ἀνάξιαι, φαίνεται ὅτι δικαιολογοῦσι τὴν γνώμην τῶν μεταθετόντων τὴν Ἐννεάκρουνον εἰς τὴν παλαιὰν πάντως Καλλιρρόην τοῦ Ἰλισοῦ. Ὁ Ἡρόδοτος ἤδη ἀφηγεῖται (IV 137): «αὐτοὶ Ἀθηναῖοι λέγουσι . . . φοιτᾶν γὰρ ἀεὶ τὰς σφετέρας θυγατέρας ἐπ' ὕδωρ ἐπὶ τὴν Ἐννεάκρουνον . . . ὅκως δὲ ἔλθοιεν αὗται, τοὺς Πελασγοὺς (κατοικημένους ὑπὸ τῷ Ὑμησσῷ)... βιᾶσθαί σφεας» — καὶ ὁ συσχετισμὸς τοῦ γεγονότος τούτου πρὸς ἀνθρώπους ἐκ τῶν ὑπὲρ τὸν Ἰλισὸν χωρίων ἐνεδρεύοντας ἐμβάλλει εἰς σκέψεις, μήπως ὁ Ἡρόδοτος ὄντως τὴν Ἐννεάκρουνον πρὸς τοῦτο τὸ μέρος μάλιστα γνωρίζῃ κειμένην. Ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἐτυμολογικῷ φέρεται: «Ἐννεάκρουνος· κρήνη Ἀθήνησι παρὰ τὸν Ἰλισσὸν ἢ πρότερον Καλλιρρόη ἔσκε. Πολύζηλος Δημοτυνδάρεῳ δὲ (ἀπόσπασμα κωμικοῦ) «ἵξει πρὸς Ἐννεάκρουνον, εὔυδρον τόπον». Καὶ ἄλλως συναφῶς ἀναφέρονται ὁ Ἰλισὸς καὶ ἡ Ἐννεάκρουνος, ὡς τοῦ κωμικοῦ οἱ λόγοι μαρτυροῦσι: «Ἄναξ Ἄπολλον, τῶν ἐπῶν τῶν ρευμάτων, καναχοῦσι πηγαί, δωδεκάκρουνον τὸ στόμα, Ἰλισὸς ἐν τῇ φάρυγι.» Καὶ ἄλλαι μαρτυρίαι δίδουσιν ἀφορμὴν εἰς σκέψιν, ὡς ἡ τοῦ Ἱεροκλέους π. χ., ὅστις λέγει: «Ταραντῖνος δὲ ἱστορεῖ τὸν τοῦ Διὸς νεὼν κατασκευάζοντας Ἀθηναίους, Ἐννεακρούνου πλησίον, εἰσελαθῆναι ψηφίσασθαι τὰ ἐκ τῆς Ἀττικῆς εἰς τὸ ἄστυ ζεύγη ἅπαντα», διότι ὁ τοῦ Διὸς νεὼς φαίνεται ὅτι εἶνε τὸ Ὀλυμπιεῖον, ἂν δὲν ὑπόκειται σφάλμα τι ἐνταῦθα περὶ τοῦ ναοῦ ἢ δὲν εἶνε ἄκαιρος προσθήκη τὸ Ἐννεακρούνου πλησίον· καὶ ἡ τοῦ Πλινίου ἐπίσης (31, 3, 28) ὅτι τῆς ἐν Ἀθήναις Ἐννεακρούνου τὸ ὕδωρ nimbosa aestate εἶνε ψυχρότερον ἢ τὸ τοῦ φρέατος ἐν τῷ τοῦ Διὸς κήπῳ, ὅπου ὁμοίως φαίνεται ὅτι συγκρίνονται δύο ἐγγὺς ἀλλήλων εὑρισκόμενα ὕδατα καὶ δὴ λόγος γίνεται περὶ τοῦ Ὀλυμπιείου ὡς ἐγγύτατα τῆς Ἐννεακρούνου κειμένου [1].

Ἀλλὰ πλεῖστα ἄλλα πάλιν φαίνονται τοῦ ἐναντίου ἀποδεικτικά. Αὐτὸς ὁ Πλίνιος ἀριθμῶν τὰς ἐν Ἀττικῇ πηγὰς ἀναφέρει «Καλλιρρόην Ἐννεάκρουνον», διαστέλλων μᾶλλον αὐτὰς ἢ τὴν δευτέραν ὡς δεύτερον ὄνομα τῆς πρώτης ἀναφέρων. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀκριβέστατος καὶ σύγχρονος Θουκυδίδης (ἐν Β' βιβλίῳ κεφ. 15) ρητῶς μαρτυρεῖ ὅτι ἐπ' αὐτοῦ ἤδη ἀπὸ τῶν Πεισιστρατιδῶν Ἐννεάκρουνος ὠνομάζετο ἡ πρώην Καλλιρρόη πηγή, ὀφείλομεν νὰ δεχθῶμεν ὅτι σὺν τῇ ἐπικρατήσει τοῦ νέου ὀνόματος τὸ παλαιὸν ὅλως ἐξέλιπε, διὸ ἀδύνατον ἦτο πλέον ἐν ὑστέροις χρόνοις ἀμφότερα τὰ ὀνόματα παραλλήλως νὰ ζῶσιν εἰς τὸ στόμα τῶν ἀνθρώπων. Τὸ παρὰ Πλάτωνι ἑπομένως ἐν Ἀξιόχῳ (364 A) λεγόμενον: «ἐξιόντι μοι ἐς Κυνόσαργες καὶ γενομένῳ μοι κατὰ Ἰλισόν . . . Κλεινίαν ὁρῶ τὸν Ἀξιόχου θέοντα ἐπὶ Καλλιρρόην» δὲν δηλοῖ τὴν Ἐννεάκρουνον, ἀλλ' ἄλλην πηγὴν ὁμωνυμοῦσαν τῷ παλαιῷ ταύτης ὀνόματι, διὸ οὐδὲν ἀποδεικνύουσι τὰ παρὰ τῶν μεταγενεστέρων ἐξ ἀναγνώσεως τοῦ Θουκυδίδου παραληφθέντα περὶ ταὐτίσεως τῆς Ἐννεακρούνου πρὸς τὴν ἄλλην ταύτην καὶ ἐπὶ Πλάτωνος ἔτι καὶ μετὰ ταῦτα καὶ νῦν οὕτω λεγομένην Καλλιρρόην, τὴν ἐν τῷ Ἰλισῷ. Τότε δὲ καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ περιηγητοῦ Παυσανίου ἐν Ἀττικῶν κεφ. 14 λεγόμενα περὶ τῆς Ἐννεακρούνου (τὸ ὄνομα Καλλιρρόη οὗτος οὐδὲ μνημονεύει ὅλως), ὡς οὐ μακρὰν τῆς ἀγορᾶς κειμένης καὶ ἀμέσως ὑπὸ τὸ Ἐλευσίνιον, καλῶς νοοῦνται οὐδὲ ἄπορα καὶ ἄπιστα δύνανται νὰ φανῶσι.

Ὁ δὲ κ. Δαῖρπφελδ καὶ ἐπ' ἄλλα τὴν προσοχὴν τρέπει, τῆς αὐτῆς γνώμης ἀποδεικτικά, ἐξ ὧν τὰ ἑξῆς πάντη ὀρθὰ φαίνονται. Τὸ ἐν τῇ νῦν Καλλιρρόῃ ἐκ τῆς ὕπερθεν κοίτης τοῦ Ἰλισοῦ διὰ τῶν κατωτέρων τοῦ βράχου στρωμάτων διεισδῦον ὕδωρ δὲν εἶνε, νομίζω, ἄριστον πρὸς πόσιν· ἂν ὅμως οἱ Πεισιστρατίδαι μετωχέτευσαν εἰς αὐτὴν μακρόθεν δι' ὑδραγωγείου ἀφθονώτερον καὶ καλλίτερον ὕδωρ, τότε ἄπορον διατί δὲν παρε-

1. Τὰ σχετικὰ χωρία εἶνε πάντα συνειλεγμένα ἐν τῷ νεωτάτῳ βιβλίῳ τοῦ Κουρτίου die Stadtgeschichte von Athen.

Digitized by Google

ξέτειναν πολὺ κατωτέρω καὶ δυτικῶς τοῦ Ὀλυμπιείου τὸν ἀγωγὸν τοῦτον ἵνα εἰς πολὺ καταλληλοτέραν καὶ ἐντὸς τοῦ ἄστεως κειμένην θέσιν (ἐγγὺς π. χ. τοῦ νῦν στρατιωτικοῦ νοσοκομείου ὑπὸ τὸ Διονύσου θέατρον) κτίσωσι τὴν θαυμαστὴν κρήνην των. Ἄλλως ἔπραττον οἱ τύραννοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ἀλλαχοῦ τε καὶ ἐν Σάμῳ π. χ. μεγάλαι δυσχέρειαι κατενικήθησαν ἵνα κοσμηθῇ αὐτὴ ἡ ἀγορὰ διὰ κρηνῶν καὶ ἄφθονον ὕδωρ διοχετευθῇ εἰς αὐτὸ τὸ κέντρον τοῦ ἄστεως. Τοιοῦτον δὲ μόνον ἔργον ἦτο ὄντως τυραννικὸν καὶ ἄξιον νὰ παραδοθῇ ὑπὸ τῶν συγγραφέων εἰς τὰς μεταγενεστέρας γενεάς.

Ἀνεξήγητος ὅμως θὰ καθίστατο ἡ ὕπαρξις τοῦ ἀρχαιοτάτου παρὰ τὸν νῦν ἀνασκαπτόμενον χῶρον ἀνακαλυφθέντος μεγάλου ὑδραγωγείου, ἂν δὲν ἐδεχόμεθα ὅτι κατὰ τοὺς πρώτους ἐκείνους χρόνους τῆς τῶν Ἀθηνῶν ἱστορίας ὕδωρ ἄφθονον μετηνέχθη εἰς κρήνην τινὰ ἀκριβῶς ἐνταῦθά που κειμένην καὶ ἥτις δὲν δύναται νὰ εἶνε διάφορος τῆς μόνης ἐκείνης καὶ περιωνύμου τοῦ ἄστεως κρήνης, τῆς Ἐννεακρούνου. Πρὸ ἐτῶν ἤδη ὁ ἀρχιτέκτων κ. Τσίλλερ, ὁ πρῶτος ἄνευ φιλολογικῶν προλήψεων τὰ σωζόμενα ὑδραγωγεῖα τῆς παλαιᾶς πόλεως κατὰ τὸ δυνατὸν ἐρευνήσας, παρετήρησε καὶ ἐν ταῖς Ἀνακοινώσεσι τοῦ Γερμανικοῦ Ἰνστιτούτου ἐξέθηκε (Mittheilungen τοῦ 1878) ὅτι τὸν βασιλικὸν κῆπον διέρχεται μέγα ὑδραγωγεῖον, ὅπερ αὐτὸς μέχρι περίπου τῆς Ρωσσικῆς ἐκκλησίας παρηκολούθησε. Ὁ δὲ κ. Δαῖρπφελδ ὑπὸ τὴν μεσημβρινὴν κλιτὺν τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ὑπὲρ τὸ Διονύσου θέατρον ἀνεκάλυψε δι' ἀρχαίου τετραγωνικοῦ φρέατος, ἀποκαλυφθέντος ἐκεῖ εἰς βάθος 15 μέτρων, ὕδωρ πολὺ διερχόμενον προφανῶς δι' ὑδραγωγείου, διότι τοσοῦτον ποσὸν δὲν δύναται νὰ συναχθῇ ἐκεῖ ἐκ τῶν κατασταλαγμάτων τῆς Ἀκροπόλεως ἐξ ὑπονόμων φλεβίων. Καὶ διὰ τῆς ὀρχήστρας δὲ τοῦ θεάτρου τοῦ Ἡρώδου διέρχεται ὑπόγειον ὑδραγωγεῖον, ἐν ᾧ ὑπάρχει ἔτι ὕδωρ. Ἐπειδὴ δὲ ὀλίγον ἀπωτέρω παρὰ τὴν ἁμαξιτὴν καὶ ἀπέναντι τοῦ βράχου τῆς Πνυκὸς ἀνεκαλύφθη ὁμοίως τὸ μνημονευθὲν μέγα ὑδραγωγεῖον, τί δύναται νὰ θεωρηθῇ πιθανώτερον ἢ ὅτι πρὸς τοῦτο τὸ μέρος μετωχετεύθη τὸ ὕδωρ, ὅπερ ἀπὸ τῆς ὑψηλοτέρας τοῦ Ἰλισοῦ κοιλάδος περισυναγόμενον καὶ διὰ τοῦ βασιλικοῦ κήπου διερχόμενον μέχρι σήμερον φαίνεται ὅτι κατέρχεται ἕως τοῦ θεάτρου τοὐλάχιστον τοῦ Ἡρώδου. Παρὰ τὴν ἁμαξιτὴν κεῖται μόλις ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ νῦν ἐδάφους τὸ ὑδραγωγεῖον, ὀλίγον δὲ ὀπίσω ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης εἶνε κατεστραμμένον, ὡς παρετηρήθη νῦν ἀνασκαφέντων ἐκεῖ δύο βόθρων πρὸς δοκιμήν. Ἔτι ἐγγύτερον ὅμως πρὸς τὴν ἐπὶ τὴν Ἀκρόπολιν διακλαδιζομένην ὁδὸν πρέπει νὰ κεῖται εἰς βάθος μέγα καὶ ἐκεῖ σώζεται πιθανῶς ἄθικτον, πολὺ δὲ μᾶλλον ἔτι περαιτέρω ὑπὸ τὸν Μ βράχον τῆς Ἀκροπόλεως. Ὑπὸ τοσοῦτον δὲ βάθος διερχόμενον ὄχι μόνον δυσκόλως ἠδύνατο νὰ εὑρεθῇ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ καὶ νὰ καταστραφῇ, ἀλλὰ καὶ συνῆγε πάντα τὰ ἐκ τῶν πέριξ συρρέοντα εἰς αὐτὸ ὕδατα, ἀμέσως δὲ ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν ἐν πολιορκίᾳ παρεῖχεν ἀκινδύνως ὕδωρ ἄφθονον εἰς τοὺς ἐν αὐτῇ κεκλεισμένους. Ἡ οἰκοδομία αὐτοῦ εἶνε στερεωτάτη καὶ καλλίστη, συγκειμένη ἐκ τοιχωμάτων ὀγκωδῶν λίθων πειραϊκῶν (τὸ ἐπὶ Πεισιστρατιδῶν σύνηθες ὑλικὸν οἰκοδομίας ἀντὶ τοῦ μετέπειτα πεντελησίου μαρμάρου) καὶ ἐπιστεγαζομένη ὑπὸ λίθων ὁμοίων. Ἐλευθέρως ἐντὸς τοῦ μεγάλου τούτου ἀγωγοῦ δύναται νὰ βαδίσῃ ἄνθρωπος.

Αἱ Ἀθῆναι ἐπὶ Περικλέους καὶ κατὰ τοὺς ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου χρόνους βεβαίως ἀπέκτησαν ἐπαρκῆ ὕδατα, ἀφοῦ καὶ βαλανεῖα πολλὰ εἶχεν ἡ πόλις. Ὁ ἀστρονόμος Μέτων «ὁ τὰς κρήνας ἄγων» (κατασκευαστὴς ὑδραγωγείων) ὡς τὸν ὠνόμασαν οἱ κωμικοί, ἐφρόντισε κατὰ τὸ 414 περὶ τοῦ φρέατα μόνον ἔχοντος πρότερον Πειραιῶς, πάντως δὲ καὶ αἱ Ἀθῆναι ὠφελήθησαν ἐξ αὐτοῦ. Καὶ ἐπὶ Θεμιστοκλέους ἔτι πρέπει νὰ ὑπῆρχον ὑδραγωγεῖα, δύο π.χ. δεξαμεναὶ ἑκατέρωθεν τοῦ Διπύλου ἐντὸς καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ ἐπληροῦντο ὑπὸ ποσίμου ὕδατος, ὡς δεικνύουσιν ἔτι οἱ σωζόμενοι λίθινοι ὀχετοί, πρὸς ποτισμὸν τῶν ζώων ἰδίως καὶ πρὸς ἄλλας χρήσεις. Ὁ Θεμιστοκλῆς μάλιστα εἰργάσθη φαίνεται καὶ ὑπὲρ τούτου, διότι ὁ Πλούταρχος παραδίδει ἐν βίῳ αὐτοῦ ὅτι φυγὰς ὢν ἐν τῷ Περσικῷ κράτει, περιεργαζόμενος τὰ ἐν Σάρδεσι εἶδε τὴν ὑπὸ τῶν Περσῶν ἐκεῖσε μετενεχθεῖσαν «ὑδροφόρον κόρην χαλκῆν, μέγεθος δίπηχυν, ἣν αὐτός, ὅτε τῶν Ἀθήνησιν ὑδάτων ἐπιστάτης ἦν, ἑλὼν τοὺς ὑφαιρουμένους τὸ ὕδωρ καὶ παροχετεύοντας ἀνέθηκεν ἐκ τῆς ζημίας ποιησάμενος». Πηγαὶ δὲ καθόλου καὶ ἄλλαι ἦσαν περὶ τὰς Ἀθήνας· ὁ Πλάτων ὀνομάζει μίαν ἐν Φαίδρῳ (230 B) «ἥ τε αὖ πηγὴ χαριεστάτη ὑπὸ τῆς πλατάνου ῥεῖ μάλα ψυχροῦ ὕδατος» ἐν τῷ Ἰλισῷ κειμένην· πλησίον τοῦ Λυκείου ἦσαν ἄλλαι πηγαὶ καθαροῦ καὶ ποσίμου ὕδατος λέγει ὁ Στράβων, ὅστις προσθέτει ὅτι «πρότερον καὶ κρήνη κατεσκεύαστό τις πλησίον πολλοῦ καὶ καλοῦ ὕδατος»· καὶ ἡ Πάνοπος κρήνη ἦτο κατά τινα πυλίδα τοῦ βορείου τείχους καὶ ἄλλαι βεβαίως ἀλλαχοῦ. Ἀλλ' ἡ σπουδαιοτάτη κρήνη τῶν Ἀθηνῶν ἦτο καὶ ἐπὶ Παυσανίου ἔτι (περὶ τὸ 160 μετὰ Χρ.) ἡ Ἐννεάκρουνος, ἡ μόνη μάλιστα τοῦ ἄστεως, ὡς αὐτὸς οὗτος μαρτυρεῖ.

ΓΕΩΡ. ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ

Digitized by Google

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΠΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ
ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΚΑΣΤΡΟΥ ΝΑΞΙΑΣ

Ἡ νῆσος Νάξος διῃρεῖτο ἐπὶ Τουρκοκρατίας εἰς τρεῖς κοινότητας· τὴν τοῦ Κάστρου, Μπούργου καὶ Χωρίων. Καὶ ἡ μὲν κοινότης Κάστρου ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν ἐν τῷ Ἑνετικῷ φρουρίῳ οἰκούντων Καθολικῶν τῆς νήσου καὶ τῶν κατοίκων Ἀνατολικῶν τῆς συνοικίας Νεοχωρίου, ἡ τοῦ Μπούργου ἐκ τῶν πέριξ τοῦ ἀνωτέρω φρουρίου συνοικισθέντων Ἀνατολικῶν, ἡ δὲ τῶν Χωρίων, ἥτις περιελάμβανεν ἅπαντα τῆς Νάξου τὰ χωρία, ἐκ τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου. Εἰς τὰς τρεῖς δὲ ταύτας κοινότητας διενέμοντο κατ' ἀναλογίαν οἱ ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς κυβερνήσεως ἐπιβαλλόμενοι φόροι.

Τὸ Νεοχώριον, ἐγγύτατα τῷ Κάστρῳ κείμενον, ὑπήγετο, ὡς προείπομεν, εἰς τὴν κοινότητα αὐτοῦ· ἀλλ' ἐριζόντων τῶν Νεοχωριτῶν καὶ Καστρινῶν κατὰ τὴν γενομένην τῶν φόρων ἀναλογίαν, ἐχωρίσθησαν τὰ δύο κοινὰ κατὰ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος([1]). Μικρὸν δὲ μετὰ ταῦτα, ἤτοι τῇ 15 Ἰουλίου 1801, προσηρτήθη τὸ Νεοχώριον οἰκειοθελῶς εἰς τὴν κοινότητα Μπούργου διὰ πράξεως τῶν προκρίτων ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, ἅτινα καὶ συνεφώνησαν νὰ προσαγορεύωνται διὰ τοῦ κοινοῦ ὀνόματος «Κοινὸν τῶν Ῥωμαίων τῆς χώρας Νάξου».

Ἡ διοίκησις τοῦ Κάστρου καὶ τῶν ἄλλων κοινοτήτων τῆς νήσου ἐπὶ τουρκοκρατίας, δὲν διευκρινίσθη εἰσέτι· τοῦτο δὲ προέρχεται ἐλλείψει τῶν σχετικῶν πηγῶν, δι' ὃ οἱ περὶ ταύτης γράψαντες, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ φθάσωσιν εἰς βέβαιόν τι συμπέρασμα. Οἱ Τοῦρκοι πολὺ ὀλίγον ἀνεμιγνύοντο εἰς τὰ τῆς διοικήσεως τῶν Ἑλληνικῶν κοινοτήτων. Ἀνεπτύχθησαν ὅθεν, γράφει ὁ κύριος Ἐμμανουὴλ Σ. Λυκούδης, ἐν πλήρει ἐλευθερίᾳ, καὶ οἱ κατὰ τόπους ὑπόδουλοι Ἕλληνες, ἠδυνήθησαν ἐν τῇ διαρρυθμίσει τῶν κοινοτικῶν αὐτῶν πραγμάτων νὰ ἔχωσι μόνον ὁδηγὸν τὰς παραδόσεις καὶ συνηθείας αὐτῶν, πρᾶγμα δυσχερὲς ἐπὶ τῆς Ἑνετοκρατίας, καθ' ἣν ἡ κυρίαρχος ἐπενέβαινε κανονιστικῶς ἐπιλαμβανομένη καὶ τῶν ἐσχάτων λεπτομερειῶν ἐν τῇ ὀργανώσει τῶν κοινοτήτων. — Καὶ οἱ μὲν ἄγραφοι καὶ ποικίλοι ὀργανισμοὶ τῶν ἐπὶ τουρκοκρατίας ἑλληνικῶν κοινοτήτων ἐπλεονέκτουν κατὰ τοῦτο· ἀλλ' ὁ σύγχρονος ἐρευνητὴς δὲν εὑρίσκεται, ὡς πρὸς ταύτας, ἐν πλήρει φωτί· διότι ἐλλείπουσι τὰ στοιχεῖα ἀκριβῶν εἰδήσεων περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐξελέγοντο ἑκασταχοῦ καὶ ἐλειτούργουν αἱ αἱρεταὶ αὐτῶν ἀρχαί· τὰ δὲ τυχὸν ὑπάρχοντα εἶναι ἐγκατεσπαρμένα ἐν ὁδοιπορικοῖς καὶ περιηγήσεσι ξένων, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, οὐχὶ δὲ πάντοτε ἀξιοπίστων ([2]).

Ἐκ τῶν παρ' ἐμοὶ ἀποκειμένων ἐγγράφων διαλευκαίνονται τινα ἀντικείμενα τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὅλα. Ἴσως διὰ τοῦ χρόνου δυνηθῶ νὰ διαλευκάνω τὸ σπουδαῖον αὐτὸ ζήτημα τῆς ἐπὶ Τούρκων κοινοτικῆς διοικήσεως τῶν νήσων καὶ ἰδίως τῶν ἐν Νάξῳ κοινοτήτων.

Σήμερον, ἀρκοῦμαι εἰς τὸ νὰ δημοσιεύσω τὸ κατωτέρω ἔγγραφον τῶν προυχόντων τοῦ Κάστρου, περὶ τῆς διοικητικῆς ὀργανώσεως τῆς αὐτῆς κοινότητος, ὅπερ ἂν καὶ τῶν τελευταίων τῆς δουλείας χρόνων, ὅμως ἀρκούντως χαρακτηρίζει τὴν κατάστασιν τῶν τότε κοινοτικῶν πραγμάτων τῶν νήσων.

Τὸ ἔγγραφον τοῦτο δημοσιεύω μετὰ τῶν ἀνορθογραφιῶν, ἀπαραλλάκτως ὡς ἔχει τὸ παρ' ἐμοὶ ἀποκείμενον πρωτότυπον, ὅπερ φέρει ἄνωθεν καὶ τὴν σφραγῖδα τῆς κοινότητος Κάστρου ἧς πανομοιότυπον παρατίθημι ὧδε σὺν τῷ ἐγγράφῳ :

Ναξία 1818.
μαΐου 10. ἔ:ν.

Ὁ πολυέσπλαγχνος θεὸς μὴν ἔχωντάς μας ἀκόμι ἀπαραιτημένους ἐφώτησε τὸν τρυφερόν μας καὶ ζηλωτὴν ποιμένα τὸν Ἐκκλαμπρότατον καὶ αἰδεσιμότατον Μονσινιὸρ Ἀνδρέα Βεγγέτη ([1]), νὰ ἐπιμεληθῇ νὰ κάμῃ νὰ ἔρθῃ εἰς τὴν πατρίδαν μας διὰ νὰ μᾶς δώσῃ ταὶς ἅγιαις ἄσκισες ὁ περιβόητος καὶ ζηλοτὴς ἀσκητὴς ὁ αἰδέσιμος πάτερ Φραντζίσκος Φράνκο ἔκ τῆς συντρωφίας τοῦ Ἰησοῦ, ὅστις τόρα τρεῖς μήναις ὁποῦ ἐδῶ εὑρίσκεται δὲν ἔπαυσε νὰ μᾶς παρακινὰ εἰς τὴν μετάνειαν μὲ ταὶς εὐαγγελικαὶς τοῦ νουθεσίαις καὶ θεάρεσταις μελέταις, θυσιάζωντας μερονυκτὴς ὁλάκαιρον τὸν ἑαυτόν τοῦ εἰς τοὺς κόπους καὶ ὑδρώτας, διὰ τὴν μοναχὴν δόξαν τοῦ θεοῦ καὶ διὰ τὸν σωσμὸν τῶν ψυχῶν μας. Ἐλπίζωντας λοιπὸν ὅτι ἐμεταστραφίκαμεν καὶ ἐδιορθοθίκαμεν ἀπὸ ὅλα μας τὰ λυψίματα ὁποῦ ὡς ἄνθρωποι ἀχαμνοὶ με τυφλώτιτα ἐπράξαμεν. καὶ θαῤῥευόμενοι ὅτι βλέπωντας και γνωρίζωντας ὁ παντελεήμων θεὸς τὴν μεταστροφὴν τῆς καρδίας μας, καὶ τὴν στερεὰν ἀπόφασιν νὰ μὴν ξαναπαίσομεν πλέον εἰς τὰ ἀπερασμένα μας σφάλματα, ἐβεβαίωσεν εἰς τὸν οὐρανὸν τὴν συγχώρισην ὁποῦ οἱ ἅγιοι τοῦ ὑπιρέταις ἐδῶ μᾶς ἔδωσαν εἰς ἐτοῦτον τὸν εὐτυχισμένον καιρόν. Τόρα πεφωτισμένοι ἀπὸ τὸ πανάγιον πνεῦμα ἀποφασίσαμεν νὰ βάλομεν μία παντοτινὴ διόρθωσιν καὶ εἰς τὰς σωματικὰς μᾶς ὑποθέσεις, δηλαδὴ εἰς τὸ κοινόν μᾶς μέρος, διὰ τοῦ ὁποίου ταὶς διαφοραὶς καὶ ποντίλια δὲν ἀπολαύσαμεν ἕως τὴν σήμερον παρὰ χαϊμὸν τῆς ψυχῆς μας, καὶ ἀφανισμὸν τοῦ πουγκιοῦ μας. ὅθεν ὁμοφόνως καὶ μὲ καθαρὰν συνήδεισιν ἀποφασίζομεν

([1]) Περὶ τῆς διαμάχης ταύτης τῶν ἐν Νάξῳ Καστρινῶν καὶ Νεοχωριτῶν, ἔγραψεν ἐν ἐκτάσει ὁ ἐν Σύρῳ μεσαιωνοδίφης κ. Περικλῆς Γ. Ζερλέντης ἐν τῷ Παρνασσῷ. Τόμ. ΙΑ'. σελ 409-427.

([2]) Ἐκλογ. κῶδιξ, σελ. 32.

([1]) Διετέλεσεν Ἀρχιεπίσκοπος τῶν ἐν Νάξῳ Καθολικῶν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1814—1838. Ἴδε Dugit, Naxos et les établissements Latins de l' archipel, p. 328.

Digitized by Google

νὰ βαστάξωμεν στερεὸν καὶ ἀμετάλακτον τὸ ἡλικρινέστατον ἐτοῦτο σύστημα ὡς φαίνεται εἰς τὰ ἄρθρα ὁποῦ ἀκολουθοῦσι τὰ ὁποῖα δὲν κοιτάζουσι παρὰ τὴν πρόβλεψιν καὶ διαφύλαξιν τῆς εἰρήνης καὶ ἕνωσις ἐτοῦτης τῆς Κοινότης.

πρῶτον. Ἐκκλέγομεν, ὀνοματίζομεν, καὶ διορίζομεν διὰ συμβουλατόρους καὶ διοικηταὶς τοῦ Κοινοῦ, ἀπὸ τὴν σήμερον καὶ διὰ παντα τοὺς αὐθέντες φραντζεσκο σουμμαρίπα τρανό, βαρθολομαίο βιτζερά, Ἰερόνιμο μπαρότζι, γερμάνος σουμμαρίπας ὡς πλέον ἡλικιομένους ἀπὸ τοὺς ἄλλους, καὶ πλέον πρακτικοὺς εἰς τὰς ὑποθέσεις τοῦ Κοινοῦ διὰ νὰ φροντίζουσι πάντοτες καὶ νὰ ἐργάζωνται εἰς τὸ κάθε τί τοῦ Κοινοῦ, εἰς τὴν γνῶσιν τῶν ὁποίων, τὴν πράξιν καὶ δοκοιμὴν βάζομεν ὅλοι τὸ θάρρος μας. καὶ ὑποσχόμεθα ὅλοι ἐὰν ποτὲ κανεὶς ἐπινομὴς ἐτοῦτης των τῆς ἐπιστασίας ἤθελε τοῦς ξετρέξει νὰ τοὺς διαυθεντεύομεν καὶ νὰ τοὺς εὐγάζομεν ἀζημίωτους, ὥσαυτως καὶ τοὺς δύω συντύχους ὁποῦ ἠθέλασι ἐκκλέξῃ· καὶ τυχῶντος θανάτου εἰς τὸν ἕνα ἀπὸ τοὺς τέσσερεις, νὰ σμίγουν οἱ τρεῖς μὲ τοὺς δύω συντύχους καὶ νὰ ἐκκλέγουσι ἀμέσως ἕνα ἄλλον εἰς τὸν τόπον τοῦ ἀποθανώντος, καὶ ἐὰν οἱ πέντε δὲν ἠθέλασι συγνωμήσι νὰ κράζουσι ἄλλους δύω, νὰ πέρνουν τὴν γνώμην των, καὶ νὰ πιάνεται τῶν περισσοτέρον ἡ γνώμη.

δευτερον. Ἐπιδεὶ καὶ χωρὶς τὴν δύναμην καὶ πρόβλεψιν δύω προεστῶν δὲν εἶναι βολετὸν ὁποῦ οἱ ἄνωθεν τέσσερεις συμβουλατόροι καὶ διηκοιταὶ νὰ φθάξουν εἰς τὸ ἀληθινὸν τέλος ἐτοῦτου τοῦ συστίματος, διὰ τοῦτο δίδομεν τελεία πλυρεξουσιότιτα εἰς τοὺς συμβουλατόρους, καὶ τοὺς ὑποχρεόνομεν νὰ κάμνουσι τὴν τάνσαν τὴν βασιλικὴν καὶ τὰ τεφτέρια, καὶ αὐτοὶ νὰ ἐκκλέγουσι δύο ὑποκείμενα διὰ συντίχους καὶ ἐπιτρόπους (διαλέγωντας ὅμως ὑποκείμενο μὲ κρέδιτον διὰ νὰ δίνουσι εἰς τὸ χέρι του τὸ τεφτέριν, ὅπως νὰ λήπῃ κάθε ὑποψία ἀπὸ τὸν κόσμον πῶς ἠμπορεῖ νὰ χαθῇ κανένας παράς) εἰς τοὺς ὁποίους νὰ δίνουσι ὅλαις ταὶς ἐξουσίαις ὁποῦ θελουσι κρίνει ἀναγκαίες, μὲ πλυρεξουσιότιτα νὰ διοικοῦσι, νὰ παιδεύουσι, καὶ νὰ προβλέπουσι εἰς ὅλαις ταὶς ἀνάγκαις τοῦ Κοινοῦ ὁποῦ ἠθέλασι συναπαντίξει εἰς τὸ τρέξιμον τῆς χρονιᾶς τοῦ συντιχάτου καὶ ἐπιτροπῆς των. καὶ τελειώνωντας ἡ χρονιὰ τῶν συντύχων νὰ ἐνώνωνται μὲ τοὺς τέσσερεις συμβουλατόρους νὰ ἐκλέγουση τοὺς ἐρχομένους συντύχους καὶ ἐπιτρόπους.

τρίτον. Οἱ δύω ἐκκλεγμένοι συντίχοι καὶ ἐπίτροποι, νὰ μὴν ἠμποροῦν νὰ γυμνάζουσι ταὶς ἐξουσίαις ὁποῦ ἠθέλασι τῶς δώσῃ παρὰ εἰς ταὶς ὑπόθεσαις ὀλίγης στιγμῆς καὶ μεγάλης ἀνάγκης, τῶν ὁποίων ἡ ἐκτέλεσις δὲν ἐπιζητᾶ ἀργοπορία, μὰ εἰς ταὶς μεγάλαις καὶ οὐσιαστικαὶς δουλείαις πρέπει νὰ εἶναι βοηθισμένοι ἀπὸ τοὺς ἄνωθεν τέσσερεις συμβουλατόρους καὶ διοικηταὶ, οἱ ὁποῖοι ὅλοι εἰς τέτοιαις περίστασαις πρέπει νὰ συμαζόνωνται εἰς τὸ ἀρχιερατικὸν παλάτι, ἐκεῖ ὁποῦ αὐτοὶ οἱ ἔξι διοικηταὶ δὲν θέλουσι ἠμπορεῖ νὰ καταπιάσουν καμίαν δουλειὰ χωρὶς νὰ εἶναι παρὼν ὁ Ἐκκλαμπρότατος Ἀρχιεπίσκοπος, καὶ οἱ Μισιονάριοι, οἱ ὁποῖοι δὲν θέλει εὑρίσκονται παρόν, παρὰ διὰ νὰ ἐμποδίζῃ ἡ παρισία των ταὶς αταξίαις ὁποῦ εἰς παρόμοιαις περίστασαις τυχαίνουσι, καὶ ἐὰν ἔχουσι ἀνάγκη νὰ ζητήσουν ἀπὸ αὐτοὺς συμβουλή· μὴ δεχόμενος ὁ Ἐκκλαμπρότατος Μονσινιόρες τὴν ἄνωθεν πρότασιν νὰ συμαζόνωνναι εἰς τὴν παῤῥισίαν του, καὶ νὰ τρατάρουν ὡσαύτως καὶ ἐὰν χρειάζωνται συμβουλὴ νὰ τοῦ ζητῶσι, τὴν ἀναιροῦσι.

τέταρτον. Ὅσα γρόσια ἤθελε μαζόξει ὁ ἐπίτροπος μέσα εἰς τὸ διάστιμα τῆς εὐδομάδος, τὸ σάβατον νὰ εἶναι εἰς χρέος νὰ τὰ ἐγχειρίζει ἑνὸς προεστοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καὶ νὰ πέρνῃ ριτζεβούτα ἀπὸ λόγου του· καθὼς καὶ ὅταν ἤθελεν ἔχει χρεία τὸ κοινὸν καὶ ἤθελεν ἠπάγει ὁ ἐπίτροπος νὰ πάρῃ ἀπὸ αὐτὰ τὰ γρόσια νὰ τὰ λαμβάνῃ δίνωντας ριτζεβοῦτα, καὶ ὅλα ἐτοῦτα νὰ γίνωνται διὰ νὰ μὴν ἀπομίνῃ καμίαν ὑποψίαν διὰ τὸν ἐπίτροπον.

πέμπτον. Ὅταν τινὰς διαφερόμενος μὲ ἕναν ἄλλον, ἤθελε φέρει ἢ κάμῃ νὰ ἔρθῃ Μουμπασίρης διὰ τὴν διαφοράν του, νὰ εἶναι ἐπὶ βάρος τῶν διαφερομένων μερῶν, † καὶ τὸ κοινὸν νὰ μὴν ἔχει νὰ ξοδιάσῃ δι' αὐτὸν κανένα παρά, εὐγάζωντας εἰς ταὶς συνηθισμέναις τρεῖς ἡμέραις τοῦ μουσαφιρλικιοῦ ὡς βασιλικὸς ἄνθρωπος ὁποῦ θέλει εἶναι. καὶ ἐὰν οἱ ἐπίτροποι ἠθέλασι δεῖξῃ ἔξοδα ἔξω ἀπὸ ἐκεῖνα τῶν τρειῶν ἡμερῶν, νὰ μὴν τὰ δέχεται κατ' οὐδένα τρόπον ἡ Κοινότης ἀλλὰ νὰ μένουσι εἰς βάρος τῶν ἐπιτρόπων. | † δηλαδὴ εἰς βάρος τοῦ διαφερομένου μέρους ὁποῦ ἤθελεν ἔχει τὸ ἄδικον (¹).

ἕκτον. Τελειώνωντας ἡ χρονιὰ τῶν συντύχων καὶ ἐπιτρόπων, νὰ δίνουσι λογαριασμὸν εἰς τοὺς τεσσερεις συμβουλατώρους καὶ διοικηταί, καὶ ἐὰν ἐτοῦτοι ἠθέλασι στοχασθεῖ πῶς ἔχουσι ἀκόμι ἀνάγκη ἀπὸ ἕνα ἢ δύω ὑποκεῖμενα διὰ νὰ κοιτάξουν τοὺς λογαριασμοὺς μαζύ των, νὰ ἔχουσι τὴν ἄδειαν νὰ τοὺς διαλέγουν ἄξιους καὶ θεοφοβούμενους, καὶ θεωρῶντας τοὺς λογαριασμοὺς νὰ εἶναι εἰς χρέος νὰ κάμνουν Κοινὴν συνέλευσιν καὶ φανερὰ νὰ διαβάζουν τοὺς θεωριμένους λογαριασμοὺς διὰ ἀνάπαυσιν τοῦ Κώσμου· καὶ διὰ νὰ λείπῃ κάθε ὑποψία ἀπὸ τὸν κόσμον διὰ τὴν θεώρησιν τῶν λογαριασμῶν, ὑποχρεώνομεν τοὺς τέσσερεις συμβουλατόρους νὰ βάζουν πρότον εἰς ὅρκον παῤῥησίαν τοῦ Ἐκκλαμπροτάτου Ἀρχιεπισκόπου ἐκεῖνον τὸν ἕνα ἢ τοὺς δύω ὁποῦ ἠθέλασι εὕρει εὔλογον νὰ διαλέξουν νὰ κοιτάξουν μαζύ των τοὺς λογαριασμοὺς. ὀμνίωντας νὰ τοὺς κοιτάξουν ἀφιλοπρωσσόπως, καὶ μὲ καθαρωσίνη ψυχής.

εὔδομον. Ὅτι καιρὸν δίδωντας οἱ ἐπίτροποι τοὺς λογαριασμούς των, ἠθέλασι δείξῃ ρέστια, νὰ μὴν τὰ δέχεται τὸ κοινὸν παρὰ νὰ τὰ ἀφίνῃ εἰς βάρος τοῦ ἐπιτρόπου, ἔξω ἀπὸ μουφλίδικα καὶ λάθιτα, ἐπιδὴ καὶ μόνον διὰ τὴν σύναξιν εἶναι ἡ πληρωμὴ ὁποῦ τὸ κοινὸν δίνει εἰς τοὺς ἐπιτρόπους. καὶ ὅταν αὐτοὶ ἠθέλασι ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ δύναμη διὰ νὰ τὰ συνάξουν, νὰ συντρέχουν εἰς τοὺς τέσσερης συμβουλατόρους, καὶ ἐκεῖνοι νὰ τῶς εὑρίσκουν τῶν τρόπον νὰ τὰ συνάξουν πρὶν δόσουν τοὺς λογαριασμοὺς.

ὄγδοον. Οἱ τέσσερεις συμβουλατόροι νὰ ἔχουσι τὴν ἄδειαν νὰ ἐκκλέγουν καὶ νὰ ὀνοματίζουν τὸν

(¹) Αἱ ἕνδεκα τελευταῖαι αὗται λέξεις, προσετέθησαν οὕτω διὰ σημείου παραπομπῆς καὶ διὰ τῆς αὐτῆς χειρός, ἐν τέλει τοῦ παρόντος πέμπτου ἄρθρου.

Digitized by Google

ἀποσταλμένον τῆς πόλεως, δινωντάς του ἔγγραφως ὅλαις τῶν ταὶς παραγκελίαις, δαζωντάς ταις εἰς δύω νόταις ὑπογεγραμμέναις ἀπὸ λόγου των καὶ ἀπὸ τὸν ἀποσταλμένον τοῦ ὁποῖου νὰ δίνουσι τὴν μία καὶ νὰ βαστῶσι εἰς τὰ χέρια των τὴν ἄλλην· νὰ τοῦ κάμνουν τὴν πατέντα λιμιτάτα διοριζωντάς τοῦ τί ἔχει νὰ λαμβάνη διὰ τὸν κόπον καὶ ἔξοδά τοῦ, καὶ ὄχι ποτὲ κάρτα μπιάγκα· καὶ ἀφοῦ τοῦ πληρώσουν τὸν διορισμένον ἀριθμὸν ὁποῦ θέλει διαλαμβάνει ἡ πατέντα του διὰ τὸν κόπον καὶ ἔξοδά του, νὰ πέρνουσι ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ μία ἐξωφλυστικὴ ριτζεδούτα, ἀκόμι νὰ τοῦ πέρνουσι μίαν ἄλλην ριτζεδούτα διὰ τὸν ἀριθμὸν καὶ εἶδος τῆς μονέδας ὁποῦ θέλουσι τοῦ δόσει διὰ νὰ μετρίσῃ εἰς τὴν πόλιν. καὶ ἀμέσως ὁποῦ ἀπὸ ἐκεῖ ἐπιστρεύσει νὰ ζητοῦσῃ οἱ τέσσερης τὸν λογαριασμὸν τοῦ διὰ νὰ ἰξεύρουσι ποῦ πορπατεῖ τὸ Κοινόν.

ἔνατον. ἡ βοῦλα τῆς Κοινότης νὰ εἶναι τὸ ἕνα κομάτη εἰς τὰ χέρια τῶν συντύχων και ἐπιτρόπων, και τὰ δὲ ἄλλα κομάτια νὰ μοιρασθοῦν ἀνάμεσα εἰς τοὺς τέσσερεις διορισμένους. Τὴν ὁποῖαν βοῦλαν νὰ μὴν ἠμποροῦν ποτὲ νὰ τὴν μεταχειρισθοῦν παρὰ διὰ ὑπόθεσαις τοῦ Κοινοῦ.

δέκατον. Αὐτοὶ οἱ τέσσερεις νὰ εἶναι εἰς χρέος νὰ σμίγουσι εἰς ἕνα μέρος μία καὶ δύω φοραὶς τὸν μίναν νὰ ὁμιλοῦν διὰ ταὶς ὑπόθεσες τοῦ Κοινοῦ. καὶ ὅταν ἤθελε τύχει καμμία στραορδινάρια δουλειὰ καὶ σύγνομοι ἠθέλασι κρίνει εὔλογον καὶ στοχασθεῖ πῶς ἔχουσι ἀνάγκη ἀπὸ τὸν κώσμον, νὰ κάμνουσι κοινὴν μάζωξιν καὶ νὰ τρατάρουσι τὴν δουλείαν.

ἑνδέκατον. νὰ εἶναι ἀκόμι εἰς χρέος νὰ πάρουν τὰ ὑποκεῖμενα ὁποῦ ἠθέλασι στοχασθεῖ πῶς τῶν χρειάζωνται διὰ να ξανακαινήσουν καὶ νὰ διορθόσουν τὴν Μάναν (1), ἡ ὁποῖα εἶναι πολλὰ ἀναγκαία διὰ τὰ λάθητα ὁποῦ ἀκολουθοῦσι, καὶ μουφλίδικα, καὶ οὕτως τὸ κοινὸν λαμβάνει τόσην ζημίαν τὸν κάθε χρόνον.

δοδέκατον. Ἀκόμι διορίζομεν τὸ (2) διὰ γραμματικὸν τῆς Κοινότης, ὁποῦ νὰ βαστὰ τὸν πιλαντζον τῆς δοσολειψίας τοῦ κοινοῦ, νὰ ἀγωράσουν ἕνα λίμπρο μαέστρο καὶ νὰ ρεγκιστράρουν μέσα εἰς αὐτὸ ὅλους τοὺς παλαιοὺς λογαριασμοὺς τοῦ κάθε χρόνου, νὰ ἀπεράσουν μέσα τὴν τάνσαν τοῦ Κοινοῦ χρέους, ταὶς πληρομέναις ὁμολογίαις καὶ ταὶς ἀπλήρωταις ἐκεινῆς τῆς ἐποχῆς. καὶ οὕτως νὰ ἀκολουθίσουν τὸν καθ' ἕκαστον χρόνον ὁποῦ θέλει ἀκολουθὰ ἕως εἰς ἐτούτη τὴν ἐποχήν, καὶ νὰ ἐξακολουθίτε διὰ τοὺς ἐρχόμενους χρόνους. ὁ αὐτὸς γραμματικὸς νὰ εἶναι καλὰ πληρομένος ὁσὰν ὁποῦ θέλει φορτοθεῖ μία τόσον μεγάλην δουλείαν, καὶ θέλει εὑρίσκεται εἰς παντοτινὸν κόπον.

δέκατον τρίτον. Τὸ σεντοῦκι ὁποῦ ἔκαμε τὸ Κοινὸν διὰ νὰ βάζουν μέσα ὅλα τοῦ τὰ γράμματα ὥς εἶναι λογαριασμοί, ὁμολογίαις, προσταγιαίς, μπουγιουλδιά, συμφωνίαις καὶ ἕτερα, νὰ εἶναι ντεποζιτάτο εἰς τὰ χέρια τοῦ Ἐκκλαμπροτάτου μας Ἀρχιεπισκόπου, διὰ νὰ μὴν ἠμποροῦν δύω ἢ τρεῖς νὰ ἠπάγουν νὰ τὸ σηκώσουν χωρὶς νὰ εἶναι ἡ γνώμην ὁλάκαιρης τῆς Κοινότης, καὶ τὰ κλειδία νὰ εἶναι εἰς τὰ χέρια τῶν τεσσάρων διορισμένων συμβουλατόρων. σμίγομεν ἀκόμι ὁποῦ τὰ γράμματα εὑρισκόμενα εἰς τὴν Ἀρχιερατικὴν Καγκελλαρίαν νὰ μὴν ἠμποροῦν ποτὲ νὰ συκωθοῦσι ἀπὸ ἐκεῖ τὰ καθολικά, πάρεξ ὅταν ἡ Κοινότης χρειάζεται κανένα ἀπὸ αὐτά, νὰ ζητὰ κόπια.

δέκατον τέταρτον. Οἱ ἄνωθεν τέσσερεις συμβουλατόροι ὑποχρεώνωνται νὰ πάρουσι ὅρκον παρισία τοῦ Ἐκκλαμπροτάτου Μητροπολήτη, νὰ φροντίζουσι διὰ τὸ μοναχὸν συμφέρον τῆς Κοινότητος, νὰ τὴν δουλεύσουσι πάντα πιστῶς, καὶ ἀφιλοπρωσσόπως, καὶ μένουσι εἰς χρέος νὰ καινουργιόνουσι τὸν κάθε χρονον τὸν αὐτὸν ὅρκον, καθῶς καὶ αὐτοὶ οἱ τέσσερης νὰ ὑποχρεώνουσι τοὺς δύω δεπουτάτους ὁποῦ ἠθέλασι ἐκκλέγει εἰς ἕνα παρόμοιον ὅρκον χωρὶς τὸν ὁποῖον νὰ μὴν τοὺς κάμνουσι. ὡσαύτως καὶ ὅλοι ἐμεῖς οἱ ὑπογεγραμμένοι ὑποσχόμεθα μὲ ὅρκον μας νὰ βαστάξομεν στερεὸν καὶ ἀχάλαστον τὸ ὅτι περιέχει τὸ παρὸν σύστημα τὸ ὀλιγότερον διὰ χρόνους δέκα.

γιακοβος μπαροτζης χρουση
φραντζεσκος Σομμαρήπας
Βαρθολομεος βιτζερας
Ιερωνυμος μπαροτζις
Ἰάκοβος Κάστρις
φραντζεσκος σομμαρηπας
γασπαρος σουμμαρηπας
φραντζεσκος μπαρότζης Καντζελλάριος
Ιωαννης μπαροτζης Ιακωβου
γερμάνως σῶμμάρήπας
νίκολετος σουμμαριπας
Χρουσης Σομμαρίπας φραντζέσκου
χρουσισ σουμαρίπας
ἀντώνιος μπαρότζης
Χρουσινος Πριδιλεγγιος δεγριμανι
χρουσις μπαροτζης
τζαπατής Μπαρότζης Καντζελλάριος
Κοσταντίνος Ντελλαροκας
μαρκο κοτακις
σταδριανος σουμμαρίπας
Τζορτζις μπαροτζις
μήχαλῆς σομαρουπας
φετερηκος μποννε
Ἰάκωβος γριμάλδις
Χρούσης μπαροτζης
Πέτρος βιτζεράς
Γερμανος μπαροτζης.

Ἐν Νάξῳ. ΜΙΧ. ΙΑΚ. ΜΑΡΚΟΠΟΛΙΣ

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἀρχαιολογικὰ

Αἱ ἀνασκαφαὶ τῶν Δελφῶν θέλουσιν ἐξακολουθήσει μέχρι τέλους Δεκεμβρίου, ὅτε θέλουσι διακοπῆ διὰ νὰ ἀρχίσωσι πάλιν τὸν προσεχῆ Μάρτιον. Ἤδη αἱ ἐργασίαι περιωρίσθησαν εἰς τὴν στρῶσιν τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, δι' ὧν ἀποφέρονται τὰ ἐξαγόμενα χώματα καὶ ἡ ἄλλη ἄχρηστος ὕλη. Τὰ μέχρι τοῦδε εὑρήματα, ἐκτὸς σημαντικῆς τινος ἐπιγραφῆς, εἶνε ἀνάξια λόγου· ἐλπίζεται ὅμως ὅτι θέλουσιν ἀποκαλυφθῆ σπουδαῖα μνημεῖα τῆς ἀρχαιότητος.

(1) = Κτηματολόγιον.

(2) Κενὸς ὁ χῶρος ἐν τῷ ἐγγράφῳ.

Digitized by Google

ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ ΛΕΣΣΕΨ

— Ἡ ἐνταῦθα Ἀγγλικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολὴ ἐνεργεῖ διὰ τοῦ ἑταίρου αὐτῆς κ. Λώραν ἀνασκαφὰς ἐν τῷ χωρίῳ Λιανῷ τοῦ δήμου Βαλτετσίου, θὰ ἐνεργήσῃ δὲ τοιαύτας καὶ εἰς τὴν ἀπὸ Τριπόλεως εἰς Μαντινείαν ὁδόν.

Φιλολογικὰ

Ἡ ἐν Παρισίοις Ἀκαδημία τῶν Ἐπιγραφῶν ἔταξεν ἆθλον τρισχιλίων δραχμῶν πρὸς πραγματείαν τοῦ ἑξῆς θέματος: «Ὁποία ἡ κατὰ τὸ πραγματικὸν καὶ τὸ λεκτικὸν σχέσις τῆς Ἀθηναίων Πολιτείας πρὸς τὰ ἄλλα σωζόμενα πονήματα τοῦ Ἀριστοτέλους».

— Μετὰ κριτικῆς ἀκριβείας τετυπωμένον, τῇ προσθήκῃ πινάκων καὶ σχολίων, ἐξέδοτο κατ' αὐτὰς ἐν Πετρουπόλει ὁ γνωστὸς λόγιος κ. Α. Παπαδόπουλος Κεραμεὺς τόμον ἐκ 300 σελίδων, περιέχοντα διάφορα πονημάτια τοῦ πατριάρχου Φωτίου, τοῦ ὁποίου προσφάτως ἐπανηγυρίσθη ἐν Ρωσσίᾳ ἡ ἀπὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ χιλιετηρίς.

— Ἐξεδόθη καὶ ἡ ΙΓ' Συλλογὴ Ποιημάτων τοῦ γονιμωτάτου ποιητοῦ κ. Π. Συνοδινοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον *Παιᾶνες, Στόνοι, Γέλωτες*.

— Ἀντὶ τοῦ Ἐρνέστου Ρενάν, τέως διευθυντοῦ τοῦ Κολεγίου τῆς Γαλλίας, ἐξελέγη νέος τοιοῦτος ὑπὸ τῶν καθηγητῶν ὁ κ. Gaston Boissier, ἀκαδημαϊκός.

Ἐπιστημονικὰ

Ἡ ἰδέα τῆς κατασκευῆς τηλεσκοπίου, δι' οὗ νὰ βλέπωμεν τὴν Σελήνην εἰς ἑνὸς μέτρου ἀπόστασιν, ἠλέγχθη ὡς ἀκατόρθωτος. Ἓν τοιοῦτον τηλεσκόπιον θὰ παρίστα τὴν Σελήνην 380,000,000 φορὰς μεγαλητέραν ἀφ' ὅσον φαίνεται, κατὰ δὲ τὸν Τρεπιέ, ὁ ὁποῖος ἔκαμε τοὺς ἀναγκαίους ὑπολογισμούς, τὸ μὲν μῆκός του ἔπρεπε νὰ εἶνε 380 χιλιόμετρα, ἡ δὲ διάμετρος τοῦ καθρέπτου του 30 χιλιόμ. τὸ πάχος του 5000 μέτρων, τὸ δὲ βάρος του εἰς τόννους 9,000,000,000,000!

— Ὁ νεαρὸς ἀλλ' ἤδη περίφημος νορβηγὸς ἐξερευνητὴς Fridjof Nansen ἔκαμε κατ' αὐτὰς διάλεξιν ἐν τῇ Βασιλικῇ Γεωγραφικῇ Ἑταιρίᾳ τοῦ Λονδίνου, ἀνήγγειλε δὲ κατ' αὐτὴν ὅτι ἀφ' οὗ διαχειμάσῃ ἐν Νορβηγίᾳ, θαναχωρήσῃ τὸν Ἰούνιον 1893 μετὰ 12 ἄλλων νορβηγῶν πρὸς νέαν ἐξερεύνησιν τοῦ βορείου Πόλου καί, ὡς εἶπε, λύσιν ἑνὸς τῶν ἀρχαιοτέρων προβλημάτων τοῦ κόσμου. Τὸ ἐπιστημονικὸν τοῦτο ταξείδιον θὰ διαρκέσῃ 2 μὲν ἔτη κατ' ἐλάχιστον, 5 δὲ κατ' ἀνώτατον ὅρον.

— Ὁ Τισσεράνδ παρέσχε εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν πληροφορίας τινὰς περὶ τοῦ κομήτου ὅστις φαίνεται μὲν ἤδη διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ, εἶνε δὲ πιθανὸν ὅτι θὰ καταντήσῃ λαμπρός. Ἀστρονόμοι τινὲς φρονοῦσιν ὅτι εἶνε αὐτὸς ὁ κομήτης Βιελᾶ τοῦ ὁποίου ἀναμένεται ἡ ἐπάνοδος καὶ ὅστις κατὰ τὴν νύκτα τῆς 14 πρὸς τὴν 15 Νοεμβρίου παρέσχε (;) τὸ θέαμα σμήνους διαττόντων ἀστέρων.

Καλλιτεχνικὰ

Ὁ ἐκ Λευκάδος ξυλογλύπτης κ. Εὐστ. Προσαλέντης παρασκευάζει διὰ τὴν ἐν Σικάγῳ παγκόσμιον ἔκθεσιν ἔργα ξυλογλυπτικῆς, λεπτοτάτης τέχνης. Τὰ ἔργα ταῦτα συνίστανται ἐκ δύο μνημείων τῆς ἀρχαιότητος, ἤτοι τοῦ μνημείου τοῦ Λυσικράτους καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Θησέως ὡς ἦσαν ἐν τῇ ἀρχαιότητι, γεγλυμμένα ἐπὶ ξύλου σκληροῦ κυκλικῆς ἐπιφανείας καὶ διαμέτρου 25 ὑφεκατομέτρων, κειμένης εἰς τὸ βάθος πλαισίου τετραγωνικοῦ καὶ περιβαλλομένης ὑπ' ἀνθέων ἐκ τοῦ φυσικοῦ. Τὸ τετράγωνον περιβάλλεται ὑπὸ θριγκώματος ῥυθμοῦ Ἰωνικοῦ, τὸ ὅλον δὲ πλαίσιον ἀποτελεῖ τετράγωνον ἰσόπλευρον 68 ὑφεκατομέτρων, τηρουμένων πασῶν τῶν ἀναλογιῶν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῶν λεπτομερειῶν τῆς ἀρχαίας τέχνης καὶ φιλοκαλίας.

— Ἐκ τῶν ἑλκυστικωτέρων ἐκθεμάτων τῆς ἐν Σικάγῳ Ἐκθέσεως θὰ εἶνε καὶ ἡ προτομὴ τοῦ νέου Προέδρου τῆς Δημοκρατίας Κλέβελανδ, κατασκευαζομένη ὑπὸ γλύπτου ἐξ ὄγκου ἀνθρακίτου, ἐξορυχθέντος κατ' αὐτὰς ἐν Τρανσυλβανίᾳ καὶ ζυγίζοντος 5,080 χιλιόγραμμα.

Μουσικὰ

Ἐδημοσιεύθη τὸ πρόγραμμα τῶν ἐν τῷ ἡμετέρῳ Ὠδείῳ διδασκομένων μαθημάτων καὶ σημείωσις περὶ τῶν ἐν αὐτῷ φοιτώντων μαθητῶν καὶ μαθητριῶν. Καὶ μαθήματα μὲν νέα ἔχουσι προστεθῆ: Musique d'ensemble, Ἁρμονία, Ἱστορία τοῦ Θεάτρου καὶ Ἀνάλυσις δραμάτων· ὁ δὲ ὁλικὸς ἀριθμὸς τῶν φέτος φοιτώντων μαθητῶν καὶ μαθητριῶν ἀνέρχεται εἰς 222. Ἐν γένει ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Νάζου, τὸ Ὠδεῖον προοδεύει.

Θεατρικὰ

Ἐσχάτως παρεστάθη ἐν Βερολίνῳ δρᾶμα ἐπιγραφόμενον ὁ *ἅγιος Γέλως*. Λέγεται ὅτι τοῦ δράματος τούτου, τὸ ὁποῖον ἀπέτυχεν οἰκτρῶς καὶ ἐσυρίχθη, ἂν δὲν εἶνε ἀποκλειστικῶς συγγραφεὺς ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας, συνειργάσθη ὅμως σοβαρῶς μετὰ τοῦ συγγραφέως του.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ἡ κολοσσιαία γέφυρα τῆς Ν. Ὑόρκης.

Ἡ γέφυρα αὕτη, ἡ μεγαλειτέρα τοῦ κόσμου, τῆς ὁποίας ἡ ἐκτέλεσις μελετᾶται νῦν καὶ θὰ τεθῇ εἰς ἐνέργειαν προσεχῶς, θ' ἀπαιτήσῃ 5 1/2 ἐτῶν ἐργασίαν. Εἶνε ἔργον ἀληθῶς γιγάντειον καὶ ἄξιον τοῦ μεγαλεπηβόλου ἀμερικανικοῦ πνεύματος. Θ' ἀπαιτήσῃ δὲ δαπάνην 200 περίπου ἑκατομμυρίων δραχμῶν.

Φερδινάνδος Λεσσέψ.

Ὁ Λεσσέψ, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ἐγένετο περίδοξον ἀνὰ τὴν ὑφήλιον, κατὰ μοιραίαν τροπὴν καταγγέλλεται νῦν ὑπὸ τῆς Δικαιοσύνης ὡς ἐνεχόμενος εἰς τὰς δολιότητας τῆς ἑταιρίας τοῦ Παναμᾶ καὶ καλεῖται ἵνα δικασθῇ μετ' ἄλλου οὐχ ἧττον διασήμου ἀνδρὸς τοῦ μηχανικοῦ Ἐφφέλ. Ὁ Λεσσέψ εἶνε εὐγενὴς τὴν καταγωγὴν φέρων τὸν τίτλον ὑποκόμητος καὶ ἄγει τὸ 87 ἔτος τῆς ἡλικίας του γεννηθεὶς ἐν Βερσαλλίαις τῷ 1805.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—178

Digitized by Google

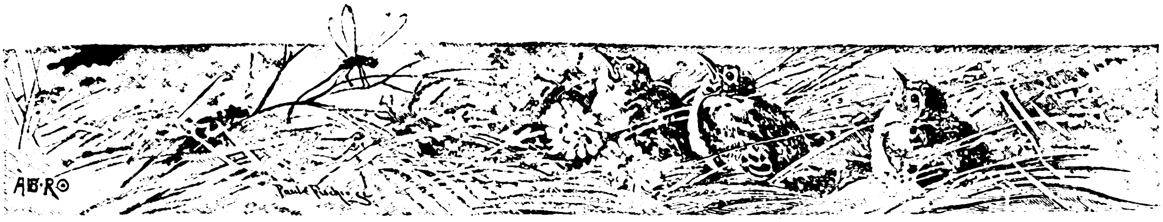

ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Η ΚΟΥΜΠΑΡΑ

Γρηγ. Ξενοπούλῳ.

Ἀποκάτω ἀπ' τὲς ἀψηλὲς καλαμιὲς τῆς ρεμματιᾶς, καὶ στὴ τρανὴ κουφάλα τοῦ ἀστραποκαμένου πλάτανου τοῦ χωριοῦ, ἀνταμώθηκαν ἡ Ἀννούλα κ' ἡ Λενιώ, οἱ δυὸ ξαδερφοῦλες καὶ τὰ λέγανε. Ἔπεφτε γλυκὰ ὁ ἥλιος πέρα στὸ βουνὸ καὶ τὲς χάϊδεβε ἀνάμεσα ἀπ' τὰ πυκνὰ κλαριὰ μὲ κἄνα χρυσὸ φιλάκι του, καὶ χρύσονε τὸ λαγαρὸ νεράκι τῆς ρεμματιᾶς στὰ πόδια των. Ἄνοιγαν στὴ δροσιὰ τῆς βραδειᾶς τὰ φυλλάκια των τ' ἀγριολούλουδα ὁλόγυρά των, κ' ἐσκορποῦσαν γιὰ χάρι των τὴ γλυκύτερη εὐωδιά των, φτερούγιζαν ἀπὸ ἰτιούλια σὲ ἰτιὰ κι' ἀπὸ λεῦκα σὲ λεῦκα σύγνεφα ἀπὸ πουλάκια καὶ γλυκοτραγουδοῦσαν τὴν εὐμορφιά των, μὰ τοῦ κάκου ὅλ' αὐτά, οἱ δυὸ ξαδερφοῦλες ἀπόμεναν τόση ὥρα τόρα μὲ τὴ λύπη ζωγραφημένη βαθειὰ στ' ἀσπροκόκκινα προσωπάκια των.

Συχνά, πυκνὰ ἡ Ἀννούλα, ἡ μικρότερη, μ' ἐκεῖνα τὰ σκορπισμένα σγουρόμαλλα ἀποκάτω ἀπ τὴ χιονόλευκη μαντήλα τῆς κεφαλῆς της, καὶ μὲ τὰ δυὸ τὰ ζαφειρένια μάτια βουρκωμένα κ' ἕτοιμα νὰ ξεχυθοῦν σὲ ποτάμι δάκρυα, ἔγερνε τὸ κεφαλάκι της στὸν ὦμο τῆς Λενιῶς καὶ μουρμούριζε μὲ χαριτωμένη λύπη.

— Γιὰ π' τὸν ἀγαπῶ τὸν ἔρμο, τί νὰ κάμω!...

Καὶ κάρφονε τὰ ζαφειρένια ἐκεῖνα ματάκια μέσα στὸ μαυροδέματο προσωπάκι τῆς Λενιῶς. Κ' ἡ καϋμένη ἡ Λενιὼ ἔννοιωθε σφάξιμο καὶ μαχαίρωμα στὰ φυλλοκάρδια τῆς καρδιᾶς, κι' ἄνοιγε τὰ κόκκινα χειλάκια της, καὶ τῆς ἔλεγε μὲ παρηγορητικὴ φωνή, πὄκλειε μέσα της βαθύτατο πόνο.

— Σὰν τὸν ἀγαπᾷς, σοῦπα μιὰ βολά, θὰ τὸν πάρης.

— Θὰ τὸν πάρω ;... κ' ἡ μορφή της ἄστραφτε ὅλη ἀπὸ χαρὰ καὶ γαλήνη ποῦ τὄλεγε μονάχα.

— Ναί, μὰ πῶς νὰ στὸ πῶ, μαρὴ Ἀννιούλα, θὰ τὸν πάρης.

— Θὰ τὸν πάρω! κι' ὁ πατέρας νὰ τὸν θέλη τάχα;. Ἄχ, κόβονται τὰ ἥπατά μου σὰν στοχαστῶ πῶς μπορεῖ νὰ μοῦ τὸν πάρη καμμιὰ ἄλλη.

Καὶ σ' αὐτὰ τὰ λόγια της τὸ μελαχρινὸ πρόσωπο τῆς Λενιῶς ἔδειξε μεγάλο πόνο. Τὸ κεφαλάκι τῆς Ἀννούλας ποῦταν ἀκουμπησμένο ἐπάνω της ἀναταράχθηκε ἀπὸ τὸ καρδιοχτύπι τῶν στηθιῶν της, τόσο ποῦ ἡ Ἀννούλα τρόμαξε πολύ.

Γύρισε καὶ τὴν εἶδε κατάμματα καὶ τῆς εἶπε :

— Μὰ τί ἔχεις κ' ἐσὺ Λενιώ ;

Μὰ ὅλ' αὐτὰ διαβήκανε στὴ στιγμή. Τὸ πρόσωπο ἐκεῖνο ποῦ φανέρωσε τόση θλίψι, ξανάγινε πάλε ἥσυχο, τὸ χαμογέλοιο ξανἦρθε στὰ κοραλλένια ἐκεῖνα χειλάκια, καὶ τὸ στῆθος τὸ καμπυλωτὸ καὶ τὸ καλοπλασμένο ξανάρχισε τὴν ἥσυχη καὶ ταχτικὴ ἀναπνοή του.

Χαμογέλασε ἡ λυγερή, χάϊδεψε μὲ τὸ μικρὸ χεράκι της τὴν Ἀννούλα, καὶ τῆς εἶπε :

— Ἐγώ ;... Τί θέλεις νἄχω ; τίποτε δὲν ἔχω· σκέπτομαι μονάχα ποιὸν νὰ βάλω νὰ μιλήση τοῦ πατέρα σου γιὰ τὸν λεγάμενο... κ' ὕστερα δὰ ποῦ λές, πρῶτα ὁ θεός, θὰ σᾶς ἀλλάξω καὶ τὰ στεφάνια μοναχή μου.

Καὶ χαμογελοῦσε ἀκόμα τὸ καϋμένο τὸ κορίτσι.

Ἄξαφνα ἀκούστηκε ἕνα ποδοβολητὸ στὸν πλαϊνὸ δρόμο, κἄτι τι ἄσπρο κάτασπρο πρόβαλε μακρυά, σκεπασμένο σὲ πυκνὸ κορνιαχτό. Καὶ σὰν κατάκατσε ὁ κορνιαχτὸς σὲ λίγο, προσπέρασε ἕνας καβαλλάρης ἀπάνω σ' ἕνα ξεφτεράκι, ἕνας λεβέντης μαυρομούστακος μὲ βελουδένια σκούφια καὶ χιονάτη φουστανέλλα καμαρωτὰ ἀνεμισμένη στὰ καπούλια τοῦ ψαρῆ του. Γύρισε μιὰ ματιὰ πρὸς τὲς καλαμιές, χαμογέλασε καὶ διάβηκε ψιλοτραγουδῶντας :

Καλησπερίζω δυὸ ψυχές, καὶ δυὸ κορμιὰ δροσᾶτα
τέσσαρα χείλια κόκκινα, κι' ὅλο καϋμὸ γεμᾶτα...

Οἱ ξαδερφοῦλες ἀπόμειναν ἄθελα κ' οἱ δυὸ μὲ μιὰ φωνὴ στὸ στόμα.

— Ὁ Δ'μητράκης!

Καὶ κυττάχθηκαν κατάμματα γιὰ πολλὴ ὥρα,

Digitized by Google

ὅσο ποῦ ἡ Ἀννούλα ἔγειρε πάλε στὸν ὦμο τῆς Λενιῶς κ' ἔκλαψε στὰ σωστά της αὐτὴ τὴ φορά. Κ' ἡ σβυσμένη φωνὴ τῆς Λενιῶς, πὄκλειε μέσα της βαθύτατο πόνο τὴν ξαναπαρηγόρησε.

— Ἄμ' τί κάνεις ἔτσι κ' ἐσύ, καϋμένη Ἀννιούλα . . . ἄϊτε πᾶμε ἀπάνω τόρα . . .

Κ' ἐπήρανε τὸ κοκκινοχώματο μονοπάτι τοῦ χωριοῦ, ὅσο ποῦ χαθήκανε μέσα στὸ πρωτοσκότιδο . . .

Ὅπως τοὖπε ἡ Λενιὼ κ' ἔγινε. Ἡ καρδιά της δὲν βαστοῦσε πειὰ ἄλλο νὰ βλέπῃ τὴ ξαδερφούλα της τοῦ θανάτου. Μίλησε μὲ τρόπο ἕνα βράδυ ἀπάνω στὴ πλακωσιὰ τῆς βρύσις, τῆς μάννας — ὄχι τῆς δικῆς της· ἡ καϋμένη ἡ λυγερὴ τὴν εἶχε χάσῃ ἀπ τὴ κούνια της ἀκόμα — μίλησε τῆς μάννας τῆς Ἀννούλας ἕνα βράδυ γιὰ τὸν Δ'μητράκη, καὶ στὴν ἀρχὴ ἡ γρηὰ Σωτήραινα σὰν νὰ βαρυγνώμησε. Τὴν εἶχε μονάκριβη τὴν Ἀννούλα της· ἀπ' τὸν γαμπρὸ δὲν εἶχε κάνα παράπονο· παιδὶ μὲ τὰ οὖλά του, χαϊδόπαιδο, ποῦ νὰ τὸ πίνῃς στὸ ποτῆρι, λεβέντης ποῦ νὰ τοῦ πέρνῃς τὸ κεφάλι μιὰ φορά ! . . .

— Ἔ, παιδάκι μου, δὲν ἔχομε καιρὸ ἀκόμα.

Κ' ἡ Ἀννούλα σὰν τἄμαθε αὐτὰ ἔπεσε νὰ πεθάνῃ στὴν ἀγκαλιὰ τῆς ξαδερφούλας της κ' ἔκλαψε κάμποσο ἐκεῖ μέσα. Μὰ τί ὠφελοῦσαν τὰ δάκρυα στὸ μεγάλο ἐκεῖνο καμίνι τῆς καρδούλας της, στὸ καμίνι τὸ φλογερὸ ποῦ τῆς φλογοψαλίδιζε καὶ τῆς κατάκαιε τῆς εὐμορφιᾶς της τὸν ἀνθό, καὶ τῆς ὑγειᾶς της τὴ χάρι.

Μονάχα ἡ Λενιὼ ἡ δυστυχισμένη, μονάχα ἡ ξαδερφούλα της σὰν τὴν κρατοῦσε στὴν ἀγκαλιά της, ἀποκάτω ἀπ' τὲς ἀψηλὲς καλαμιὲς τῆς ρεμματιᾶς καὶ στὴ τρανὴ κουφάλα τ' ἀστραποκαμμένου πλάτανου, μονάχα αὐτὴ τῆς σφόγγιζε τὰ ζαφειρένια ματάκια της μὲ τὸ παχουλὸ χεράκι της καὶ τῆς ἔλεγε πάντα μὲ παρηγορητικὴ φωνὴ πὄκλειε μέσα της βαθύτατο πόνο.

— Σώπα, καϋμένη κ' ἐσύ, ἄμ' τί κλαῖς ; . . . σοῦ λέω θὰ τὸν πάρῃς, θὰ τὸν πάρῃς καὶ θὰ σᾶς ἀλλάξω τὰ στεφάνια μοναχή μου . . .

Κ' ἡ Ἀννούλα ἄνοιγε πειὸ μεγάλα τὰ μάτια της, τὴν κυττοῦσε καλά, κ' ἀκουμπησμένη στὸν ὦμό της, κούναγε τὴ ξανθὴ κεφαλή της καὶ τῆς ἔλεγε.

— Θὰ τὸν πάρω ; . . . θὰ τὸν πάρω ; . . .

Κ' ἔτσι σὰν τὴν εἶδαν ὅλοι τὴν Ἀννούλα πῶς δὲν εἶχε πειὰ ζωὴ νὰ ζήσῃ, σὰν κατάλαβε κ' ἡ γρηὰ Σωτήραινα τὸν καϋμὸ τὸν μεγάλο τῆς κόρης της ζήτησαν τὸν Δ'μητράκη τὸν λεβέντη, κι' ὅπως τοὖπε ἡ Λενιὼ κ' ἔγινε.

Δὲν πέρασε πολὺς καιρὸς ἀπ' τ' ἀρρηβωνίσια τῆς Ἀννούλας κ' ἔφτασε κι' ὁ γάμος. Ἀναστατώθηκε τὸ χωριὸ πέρα γιὰ πέρα. Ὅλοι βρέθηκαν στὸ πόδι. Ἡ Λενιὼ δὲν μποροῦσε νὰ βρῇ τὴν ἡσυχία της. Αὐτὴ εἶχε γνοιαστῇ γιὰ ὅλα. Αὐτὴ γιὰ τὰ γλυκίσματα, τοὺς κοραμπιέδες καὶ τὲς ρεβανές, γιὰ τὰ προικιὰ τὰ καλοκεντισμένα κι' ὁμορφοραμμένα, γιὰ τὰ καλέσματα μὲ τὰ γαρουφαλάκια τυλιγμένα σὲ μικρὰ χαρτάκια, ποῦ στάθηκε καλὴ νὰ μὴν ἀφήσῃ λυγερὴ ἀκάλεστη στὸ χωριό, γιὰ τὰ χαρίσματα τοῦ γαμπροῦ, γιὰ τὰ στεφάνια, καὶ τὰ νυφικὰ τῆς Ἀννούλας, γιὰ τὸ στόλισμα τοῦ σπητιοῦ, γιὰ τὰ παιγνίδια καὶ γιὰ τὰ βιολιά, γιὰ τὸ χορὸ καὶ γιὰ τὰ τραγούδια, γιὰ τὰ ψημάρια καὶ γιὰ τὸ μεγάλο τραπέζι, γιὰ χίλια τόσα πράμματα εἶχε γνοιαστῇ τὸ καϋμένο τὸ κορίτσι τόσες μέρες τόρα, μπαινοβγαίνοντας στὸ σπῆτι, μ' ἀνασκουμπωμένο τὄμορφο φουστανάκι της, καὶ μὲ τὸ γλυκό της πρόσωπο ἀχνό, ἀχνὸ καὶ θλιβερό, τόσο ποῦ τῆς ἔλεγαν ὅλοι κάθε στιγμή.

— Μπᾶ ! θὰ μπαϊλήσῃς, ἀρὴ Λενιώ, παιδί μου ! . . . κάμε λίγη ἀνάπαψι . . .

Κι' αὐτὴ χαμογελοῦσε μονάχα καὶ διάβαινε στὴ δουλειά της, καὶ φιλοῦσε τὰ γελούμενα ματάκια τῆς ξαδερφούλας της, καὶ τῆς ἔλεγε κάθε φορὰ σὲ κάθε φίλημα.

— Δὲ σοῦ τοὖπα θὰ τὸν πάρῃς ! . . . θὰ τὸν πάρῃς, καὶ θὰ σ' ἀλλάξω τὰ στεφάνια μοναχή μου.

Κ' ἔτσι ἦρθε ὥρα, τὴ Κυριακὴ ἀπολείτουργα πὄγινε ὁ γάμος μὲ τοῦ θεοῦ τὸ θέλημα.

Καὶ καμάρωσε στὸ πλάϊ τοῦ γαμπροῦ καὶ τῆς νύφης ἡ γρηὰ Σωτήραινα, σφογγίζοντας μὲ τὸ μαντῆλί της τὸν ἵδρωτα ποῦ τοὺς ἔπνιγε, σφογγίζοντας κάπου, κάπου καὶ κάνα δικό της δάκρυ. Καὶ χαμογελοῦσαν γύρω μέσα στὴ μεγάλη σάλα τοῦ σπητιοῦ οἱ λυγερὲς κ' οἱ νιοί, κ' ἐκρυφοκαμάροναν οἱ συγγενεῖς κ' οἱ φίλοι, κ' ἔλαμπεν ἀχνή, ἀχνὴ ἡ ὄψι τῆς Λενιῶς, κ' ἔτρεμαν λιγάκι τὰ χεράκια της τὴν ὥρα ποῦ ἄλλαζε, παραστέκοντας στ' ἀγαπημένο ζευγάρι, τ' ἄσπρα στεφανάκια μὲ τὲς μακρυὲς καὶ πλατυὲς κορδέλλες των. Καὶ σὰν ἀποτελείωσε ὁ γάμος κι' οἱ εὐχές, κ' ἔπεσαν οἱ τουφεκιὲς οἱ εὐτυχισμένες γιὰ τὸ καλὸ στὸν ἀέρα, κ' ἐφιλέφτηκε ὁ ντουνιᾶς, κ' ἐστήθηκε ὁ χορὸς στὲς πλαγινὲς κάμαρες ἀπὸ τοὺς νιοὺς καὶ τὰ κορίτσια, ἐστρώθηκε καὶ τὸ τραπέζι τοῦ γάμου. Καὶ σὰν ἐκάτσανε στὴ μεγάλη τάβλα ὁλόγυρα, ὅλοι οἱ συγγενεῖς κ' οἱ καλεσμένοι, ἔκατσε καὶ τ' ἀντρόγυνο στὴ κορφή, κι' ἀπάνω στὲς εὐχὲς ἀρχίσανε νὰ τρῶνε. Τότε τοὺς φάνηκε πῶς κάποιος ἔλειπε, καὶ γνοιαστήκανε γιὰ τὴ κουμπάρα. Τὴν ζήτησαν καὶ δὲν τὴν βρῆκαν.

Τὸ καϋμένο τὸ κορίτσι δὲν μπόρεσε νὰ βαστάξῃ πειὰ στὸν πόνο ποῦ τὴν ἔσφιγγε· ξεκλέφτηκε ἀπ' ἐκεῖ ποῦ δὲν τὴν χρειάζονταν πειά, καὶ μὲ σκυμμένη κεφαλή, καὶ μὲ κρυφὸ παράπονο, ἐπῆρε τὸν κατήφορο τοῦ χωριοῦ ραντίζοντας τὸ κοκκινοχώματο μονοπάτι μὲ χοντρὰ καὶ πικρὰ δάκρυα . . .

ΜΗΤΣΟΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

Digitized by Google

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Μετὰ τὸν παγετώδη βορρᾶν καὶ τὰς χιόνας, αἱ ὁποῖαι περιέβαλον τὰς Ἀθήνας διὰ λευκοῦ στεφάνου ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν βουνῶν, ἀνέτειλαν ἡμέραι γλυκύταται, ἡλιοφώτιστοι, ἐξ ἐκείνων τῶν ὁποίων ἡ ὡραιότης καὶ ἡ μαγεία ὑπερβαίνει εἰς τὰ κλίματά μας τὰς τετριμμένας τῶν χρονογράφων περιγραφάς. Μόνος ἴσως εἷς Λεκὸντ Δελὶλ, ὁ ἔξοχος τῶν πανοραμάτων τῆς φύσεως ζωγράφος, θὰ ἐδύνατο νἀποδώσῃ εἰς στίχους τὴν αἴγλην ἐκείνην τοῦ ἀττικοῦ οὐρανοῦ, τὴν φωτεινὴν πλήμμυραν τοῦ ἀνεφέλου ἡλίου, τὴν ὀνειρώδη μαρμαρυγὴν τῆς χιόνος, τὴν πλήρη ζωῆς γαλήνην τῆς γῆς, ἐπὶ τῆς ὁποίας δεσπόζουσι τὰ ἴχνη τῆς παρελθούσης τρικυμίας, καὶ τὸν βαθὺν ἀνασασμὸν τῶν ἐμψύχων, ἐξερχομένων να ζωογονηθῶσιν εἰς τὸ χλιαρὸν ἐκεῖνο καὶ ἡδυπαθὲς τοῦ χειμῶνος λουτρόν.

Μιᾶς τοιαύτης ἡμέρας ἐπωφελήθην καὶ ἐγὼ διὰ νὰ ἐξέλθω εἰς περίπατον, ῥάθυμον καὶ νωθρὸν περίπατον ὑπὸ τὸν ἥλιον, ἐξ ἐκείνων τοὺς ὁποίους ἀγαπῶ, διότι, τί νὰ σᾶς εἴπω! δὲν αἰσθάνομαι καμμίαν κλίσιν πρὸς τοὺς ἀγγλικοὺς ἐκείνους περιπάτους, τοὺς ὁποίους κάμνουν μερικοί, διπλωμένοι εἰς τὰ βαρέα των ἐπανωφόρια καὶ τρέχοντες ὡς ἀτμάμαξαι κατὰ τοῦ βορρᾶ, ὅταν τὸ θερμόμετρον εἶνε κάτω τῶν ὀκτὼ βαθμῶν. Τῆς τοιαύτης γυμναστικῆς, ὅσον καὶ ἂν τὴν συστήνουν ὡς ὑγιεινὴν οἱ ἰατροί, προτιμῶ τὸ θάλπος τοῦ δωματίου ἢ τῆς πολυανθρώπου αἰθούσης τὴν βεβαρυμένην ἀλλὰ φαιδρὰν ἀτμόσφαιραν καὶ τὸ θέαμα τοῦ ἀνεμοδερομένου τοπίου διὰ τῶν ὑάλων τοῦ παραθύρου. Κατὰ τοῦτο δὲ φαίνεται ὅτι ἀκολουθῶ τὴν πλειονοψηφίαν, τὸ πολὺ κοινόν, — διὰ νὰ μεταχειρισθῶ φράσιν φιλολογικωτέραν, — διότι ἐν ᾧ ὁσάκις ἀποφασίζω νὰ ἐξέλθω μὲ βαρὺ ἐπανωφόριον, ὀλίγους μόνον ἰδιοτρόπους μ' ἐρυθρὰς ῥῖνας συναντῶ κατὰ τὴν ἐσπευσμένην μου πορείαν, ἀπεναντίας ὅταν ἐξέρχωμαι μὲ ἥλιον, ὁ περίπατος, βρίθων κόσμου παντοειδοῦς, μοὶ παρέχει τὸ φαιδρότερον θέαμα.

Ὅπως, νομίζω, σᾶς εἶπον καὶ ἄλλην φοράν, ἀγαπῶ τὸν κόσμον αὐτόν. Ὅσην ὀλιγωτέραν σχέσιν ἔχω μαζί του, ὅσον ὀλιγώτερον ἀναμιγνύωμαι εἰς τὰ πάθη του, εἰς τὰ αἰσθήματά του, εἰς τὰς ἔριδάς του, ὅσον ὀλιγώτερον ἀκολουθῶ τὰς συνηθείας του καὶ τὰς ὀρέξεις του, ζῶν κατά τι τὴν μεμονωμένην ἐκείνην ζωὴν τῶν ἐργαζομένων ὑπεράνω τοῦ ὑλικοῦ συμφέροντος, τόσον περισσότερον μοὶ ἀρέσκει νὰ βλέπω τὸν κόσμον, νά τον ἐπισκοπῶ, νά τον περιεργάζωμαι, νὰ συγχρωτίζωμαι μαζί του, νά τον παρακολουθῶ. Ἀγαπῶ τὰ μέρη τὰ συχναζόμενα· οἱ ἐξοχικοὶ περίπατοι, ἐὰν εἶνε ἐρημικοί, μοῦ κάμνουν τόρα πλῆξιν. Ἐπαρηγορήθην πολὺ διὰ τὸ πάθος μου αὐτό, — ὅσον παρηγοροῦνται οἱ ἄνθρωποι μὲ τὰ παραδείγματα τῶν μεγάλων, — ἀναγνώσας κάποτε ὅτι καὶ ὁ Δίκενς ἠσθάνετο ἀληθῆ ἡδονὴν περιπλανώμενος ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τοῦ Λονδίνου καὶ διαγκωνιζόμενος πρὸς τὸ πλῆθος. Διαμένων ποτὲ ἐν Ἰταλίᾳ κατελήφθη ὑπὸ παραδόξου καὶ βασανιστικοῦ τινος αἰσθήματος, τὸ ὁποῖον ἀπεκάλεσε «νοσταλγίαν τῆς ὁδοῦ»· δὲν ἐλυτρώθη δ' ἐξ αὐτῆς ἢ ὅταν ἐπέστρεψεν εἰς Λονδῖνον καὶ ἐπανέλαβε τὰς μακράς του ἀνὰ τὸ ἄστυ περιπλανήσεις.

*

Διηυθύνθην πρὸς τὴν Δενδροστοιχίαν. Εἶνε τὸ μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον συναντᾷ τις τὸν περισσότερον κόσμον εἰς τοιαύτας ἡμέρας. Ἐπλησίαζε μεσημβρία. Ἡ μουσικὴ εἶχε παίξει πρὸ τῶν Ἀνακτόρων τὰ τρία καθημερινὰ τεμάχια καὶ ἡ συγκέντρωσις τῶν φιλομούσων διεσπάσθη εἰς στοίχους περιπατητῶν καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις. Οἱ περισσότεροι ἠκολούθησαν τὴν λεωφόρον Ἀμαλίας. Ἔμεινα ἐκεῖ ἕως οὗ ὁ πολὺς κόσμος ἀπῆλθε καὶ δὲν ἀπέμειναν ἢ αἱ παιδαγωγοὶ καὶ αἱ τροφοὶ μὲ τὰ μικρά, ἐξ ὧν ἔβριθε καὶ ὁ κῆπος τῆς πλατείας τοῦ Συντάγματος. Ἐδῶ τὰ στέλλουν ὡς ἐπιτοπολὺ αἱ φιλόστοργοι αὐτῶν μητέρες νἀναπνεύσουν ὀλίγον ἀέρα καὶ νὰ πάρουν ὀλίγον ἥλιον, τὰ καϋμένα τὰ παιδιά. Τὰ μικρότερα τὰ φέρουν μέσα εἰς τὰ ἀμαξάκια των· ἄλλα τὰ κρατοῦν ἁπλῶς εἰς τὴν ἀγκαλιάν των· ἄλλα τὰ ὁδηγοῦν ἀπὸ τὴν χεῖρα καὶ τὰ μεγαλείτερα τρέχουν ἐλεύθερα μὲ τοὺς ὁμήλικας φίλους των καὶ ἀδελφούς. Τὰ περισσότερα πέρνουν μαζύ καὶ τὰ παιγνιδάκια των, στεφάνια, τόπια, κούκλας, ἀρνάκια, συρίκτρας, μαστίγια, κωδωνίσκους. Εἶνε κομψά, καλοενδεδυμένα, μὲ εὔμορφα κάπου-κάπου προσωπάκια, ἀλλὰ ἰσχνὰ σώματα, ἀδύνατα, νεαραὶ παραφυάδες τῆς συγχρόνου ἐκφυλισμένης γενεᾶς, ἐμπνέουσαι πολλὰς ἀνησυχίας διὰ τὸ μέλλον. Τὰ εἶδα ἐκεῖ πολλάκις· ἀλλὰ δὲν εἰξεύρω διατί σήμερον μοῦ ἐκίνησαν τὴν προσοχὴν καὶ τὰς σκέψεις καὶ ἐστάθην νά τα παρατηρήσω καὶ ἤρχισα νὰ συλλογίζωμαι οὔτε κ' ἐγὼ δὲν ἐνθυμοῦμαι πόσα καὶ ποῖα εὐχάριστα πράγματα. Εἶνε τόσῳ φαιδρὰ ἡ ἡλικία αὕτη καὶ διαθέτει τόσον εὐφροσύνως τὴν ψυχήν, ἔστω καὶ ὑπὸ καχεκτικῶν ἢ ἀσθενικῶν παιδίων ἀντιπροσωπευομένη!... Αἴφνης ἐξηγέρθην ἐκ τῆς ῥέμβης μου ἀπὸ ἓν παιδίον, τὸ ὁποῖον ἔβαλλε κραυγὰς γοεράς. Θὰ ἦτο πενταετὲς ἢ τετραετὲς κοράσιον, μὲ μακρὰν ὀλόξανθον κόμην καὶ λευκὸν πιλίδιον κλειστόν. Ἵστατο πλησίον ἑνὸς θάμνου εἰς τὸν κῆπον ὅπου εἶχεν ἐμπλεχθῇ καὶ πέσῃ ἡ κούκλα του καὶ δὲν ἠμποροῦσε νά την πάρῃ. Οἱ σύντροφοί του τὸ εἶχαν ἀφήσει καὶ ἐπροχώρησαν. Δι' αὐτὸ τὸ μικρὸν κοράσιον ἔκλαιε τόσῳ δυνατὰ καὶ ἐπεκαλεῖτο τὴν βοήθειαν τῆς νταντᾶς του. Παρῆλθεν ἀρκετὴ ὥρα, χωρὶς ἐκείνη νὰ θελήσῃ νὰ διακόψῃ τὴν συνομιλίαν, τὴν ὁποίαν ἔκαμνε μετά τινος, ἐξαδέλφου της βέβαια, καθημένη εἰς ἓν σκαμνίον ὄχι πολὺ μακράν. Ἐπὶ τέλους ἐκάμφθη ἢ μᾶλλον ἔχασε τὴν ὑπομονήν, ἠγέρθη καὶ ἐπλησίασε τὸ κοράσιον κραυγάζουσα ἀγρίως:

« Τί θέλεις, βρὲ σὺ καὶ τσιρίζεις;

— Τὴν κούκλα μου... ου... ου...

— Ποῦ στὴν ὀργὴ πῆγες καὶ τὴν πέταξες, αἴ; Νάτη, σκάσε, πλάνταξε! »

Καὶ ἀναλαβοῦσα τὴν κοῦκλαν τὴν ἔρριψεν ὀργίλη πρὸ τῶν ποδῶν τῆς μικρᾶς καὶ ἐκινήθη νὰ ἐπιστρέψῃ. Ἀλλὰ τὸ κοράσιον δὲν ὑπέφερε, φαίνεται, τὴν προσβολὴν καὶ καταληφθὲν ὑπὸ τοῦ πείσματος ἐκείνου, τοῦ τόσῳ συνήθους εἰς τὴν ἡλικίαν του, ἔπεσε κατὰ γῆς, ἐκυλίσθη εἰς τὸ χῶμα καὶ ἤρχισε νὰ ἐκβάλλῃ κραυγὰς ἀκόμη γοερωτέρας. Ἐστράφη τότε ἡ ὑπηρέτρια

Digitized by Google

καὶ ἰδοῦσα τὸ θέαμα ἐγένετο ἔξαλλος, μανιώδης. Ὥρμησε κατὰ τοῦ παιδίου μὲ ὕβρεις, τὸ ἤγειρε, καὶ τὸ ἐκτύπησε κάμποσον, ἀφίνουσα τὴν βαρεῖάν της χεῖρα νὰ πίπτῃ ὅπου ἔπιπτεν, ἐπὶ τῆς παρειᾶς, ἐπὶ τοῦ αὐχένος, ἐπὶ τῆς ῥάχεως.

—«Νά, νὰ κλαῖς τοὐλάχιστον ἀληθινά» εἶπεν ἀσθμαίνουσα καὶ τὸ ἄφησε πάλιν κατὰ γῆς νὰ φωνάζῃ καὶ νὰ ταράζεται, ὡς σεληνιαζόμενον, πλησίον τῆς κούκλας του κατακειμένης ψυχρᾶς καὶ ἀσυγκινήτου — καὶ ἐπέστρεψε νὰ συνεχίσῃ τὴν συνομιλίαν της.

Μὴ νομίσετε ὅτι μοῦ ἐπροξένησε μεγάλην ἔκπληξιν ἢ μ' ἔκαμε νὰ ἐξαναστῶ ἡ σκηνὴ αὐτή. Ὄχι· εἶμαι πλέον συνειθισμένος εἰς τὰ τοιαῦτα — ἀφ' οὗ ἀγαπῶ τὸν κόσμον. Ἠξεύρω πῶς φέρονται συνήθως αἱ γυναῖκες εἰς τὰς ὁποίας ὑπὸ διαφόρους τίτλους παραδίδουν τὰ παιδία των αἱ φιλόστοργοι μητέρες νὰ ἀναπνεύσουν ὀλίγον ἀέρα καὶ νὰ πάρουν ὀλίγον ἥλιον. Ἔτυχε νὰ ἴδω πολλάκις καὶ πῶς τὰ πεισμόνουν, καὶ πῶς τὰ ὑβρίζουν, καὶ πῶς τὰ παραμελοῦν, καὶ πῶς τὰ κτυποῦν, καὶ πῶς τὰ τραβοῦν, καὶ πῶς τὰ ἐκθέτουν. Νέαι ἢ γραῖαι, εὔμορφοι ἢ ἄσχημοι, παραμάναι ἢ νταντάδες, ξέναι ἢ ἐντόπιαι, ὅλαι των ἔχουν τὴν ἰδίαν ἀναλγησίαν καὶ ἀστοργίαν καὶ αἱ περισσότεραι μαύρην τὴν ψυχὴν πρὸς τὰ παιδία, τὰ ὁποῖα θεωροῦν ὡς τὰ βασανιστήριά των. Ὅταν ἐξέρχωνται καὶ ἀπομακρύνωνται τοῦ βλέμματος τοῦ κυρίου των, τὸ πρᾶγμα περὶ τοῦ ὁποίου φροντίζουσιν ὀλιγώτερον ἢ καὶ διόλου, εἶνε τὸ παιδίον, τὸ ὁποῖον τοῖς ἐδόθη νὰ φροντίζωσι. Πηγαίνουν, εὑρίσκουν τὰς φίλας των ἢ τοὺς φίλους των, ἀρχίζουν τὰς φλυαρίας ἢ τὰς σοβαρὰς των ὁμιλίας, κατὰ τὸ διάστημα δὲ αὐτὸ κατὰ τὸ ὁποῖον αὐταὶ διαπραγματεύονται, συζητοῦν ἢ γελοῦν καὶ διασκεδάζουν, τόσῳ ἠξεύρουν τί κάμνουν, τί λέγουν καὶ τί θέλουν τὰ παιδία, ὅσον καὶ αἱ μητέρες των, αἱ ὁποῖαι ἥσυχοι καὶ ἀμέριμνοι κάμνουν ἢ δέχονται ἐπισκέψεις. «Ξένος πόνος ξέγδαρμα» εἶνε παροιμία τὴν ὁποίαν ἠξεύρει ὅλος ὁ κόσμος καὶ τὴν ὁποίαν αἰσθάνονται περισσότερον αὐταὶ αἱ γυναῖκες. Διὰ τοῦτο δὲν μοῦ ἔκαμνεν ἔκπληξιν ἡ σκηνή, ἡ τόσον συνήθης εἰς τοὺς ἀθηναϊκοὺς περιπάτους. Μ' ἐλύπησε μόνον καὶ ἔδωσεν ἄλλην ὤθησιν εἰς τὰς σκέψεις μου, ἐν ᾧ ἐξηκολούθησα τὸν δρόμον μου... Καὶ πῶς, δὲν ἔτυχε ποτέ, ἔλεγα νὰ ἴδωσι παρομοίαν σκηνὴν καὶ τὰ ὄμματα τῶν μητέρων, δὲν ἔτυχε ποτὲ νὰ συλλάβωσιν ἐπ' αὐτοφώρῳ τὴν ἀπιστίαν τῶν ὑπηρετριῶν των καὶ τῶν παιδαγωγῶν, ὥστε νὰ ἐξακολουθῶσι νὰ τοῖς ἐμπιστεύωνται ὅ,τι προσφιλέστερον ἔχωσι καὶ εἰς τόσῳ κρίσιμον ἡλικίαν; Ἢ μήπως γνωρίζουσιν ἢ μαντεύουσι τὰ συμβαίνοντα αἱ περισσότεραι, ἀλλὰ θυσιάζουσιν ἐν γνώσει τὴν εὐεξίαν, τὴν ὑγείαν καὶ τὴν χαρὰν τῶν τέκνων των, χάριν τῆς ἰδίας ἡσυχίας; Ἀλλὰ τότε διατί νὰ παραπονῶνται, ὅταν ποτὲ ἀφυπνίζεται καὶ ἡ στοργή, διὰ τἀποτελέσματα, τὰ πολυειδῆ καὶ λυπηρότατα ἀποτελέσματα τῆς ἐγκαταλείψεως αὐτῆς καὶ τῆς ἀφροντισίας, εἰς τὴν ὁποίαν ὀφείλεται μέγα μέρος τῶν φυσικῶν καὶ ἠθικῶν ἐλλείψεων τῶν τέκνων των;

★

Ὅταν μετ' ὀλίγον διηρχόμην τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ, συνήντησα ἐκεῖ πολλὰς κομψὰς καὶ ὡραίας κυρίας, ἐπισκεπτομένας τὰ ἐμπορικά. Ἦσαν φαιδραί, γελασταί, φιλάρεσκοι, χαριεντιζόμεναι μὲ τοὺς ἐμπόρους, οἱ ὁποῖοι ἐπληρόνοντο εἰς μειδιάματα τὸ ὑπόλοιπον τῆς τιμῆς, ὅσον εὑρίσκοντο εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ κόπτωσι χάριν τῶν ὡραίων των πελατριῶν. Πόσαι ἐξ αὐτῶν, ἐσυλλογιζόμην, ἦσαν μητέρες τῶν παιδίων, τὰ ὁποῖα τὴν ἰδίαν ἐκείνην ὥραν ἐβασανίζοντο, ἐμαρτύρουν εἰς τὰς χεῖρας τῆς νταντᾶς! καὶ πόσα θἀπεφεύγοντο ἀτοπήματα ἐὰν ἀπεφάσιζον νὰ τὰς συνοδεύωσι καὶ αὐταὶ ὀλίγον εἰς τὸν περίπατον! Γνωρίζω φιλοστόργους μητέρας, αἱ ὁποῖαι τὸ κάμνουν, οὐδέποτε ἢ σπανιώτατα ἀφίνουσαι τὰ τέκνα των μόνα μετὰ τῶν ξένων. Ἀλλ' αὐταὶ ἀποτελοῦσι τὰς ἐξαιρέσεις. Τὸ μέγα μέρος τῶν ἀτθίδων μητέρων εἶνε πολὺ προηγμέναι εἰς τὸν πολιτισμόν, ὥστε νὰ καταδέχωνται πλέον αἱ ἴδιαι νὰ βγάζουν τὰ παιδιά των εἰς τὸν περίπατον. Αὐταὶ αἱ μητέρες οὔτε καὶ τὴν Ἑ σ τ ί α ν, πιστεύω, θὰ ἔχωσι καιρὸν νὰ ἀναγινώσκωσιν. Ἀλλ' ἐὰν ποτε κατὰ τύχην ἔπιπτον οἱ ὀφθαλμοί των ἐπὶ τῶν γραμμῶν τούτων, ὁ ὑποφαινόμενος θὰ ἐπεθύμει πολὺ νὰ μάθῃ ποῖον θὰ εἶνε τὸ συμπέρασμα, τὸ ὁποῖον ἐξάγουσιν αὐταὶ ἐκ τῶν κοινῶν ἐντυπώσεων τοῦ περιπάτου του, καὶ ποία ἡ διὰ τὸ μέλλον ἀπόφασίς των.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ[1]

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ Κας HANNAH LYNCH

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ'.

Ἀγαμέμνων καὶ Ἰφιγένεια.

Ὅλα τὰ σχέδια τοῦ Κωνσταντίνου Τελάγα τὰ ἀνέτρεψε τὸ βλέμμα ἐκεῖνο μεταξὺ τοῦ Γουσταύου καὶ τῆς Ἰναρίμης. Ἠπόρει ἡ ἰδία καὶ ἠγανάκτει κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ της, πῶς ἐπέτρεψε νὰ γείνῃ κἂν σκέψις διὰ νὰ τὴν δώσουν γυναῖκα εἰς ἄλλον ἄνδρα. Ναί, μία κόρη χρεωστεῖ ὑποταγὴν εἰς τὸν πατέρα της, ἀλλὰ ἕως ἕνα βαθμόν· ὑπάρχουν ὅρια, ἀπέναντι τῶν ὁποίων δὲν ἰσχύει καὶ ἡ πατρικὴ θέλησις.

— Δὲν ἠμπορῶ, δὲν ἠμπορῶ, ἀνέκραζε μόνη της, διαμαρτυρομένη μὲ φρίκην κατὰ τῆς ἐπιβολῆς τοιαύτης θελήσεως.

Καὶ ἐνόμιζε ὅτι βλέπει ἔμπρός της τὸν Ὀϊδᾶν, ἡ δὲ ἀνάμνησίς του ἐπηύξανε τὴν ἀποστροφήν της. Μέχρι τοῦδε δὲν τὸν εἶχε κἂν παρατηρήσει. Τῆς ἦτο ἀδιάφορον ἂν ὑπάρχῃ ἢ ὄχι. Τώρα τὸν ἔβλεπε διὰ μέσου τῆς λάμψεως ἄλλης προσφιλοῦς εἰκόνος. Τὸν ἔβλεπε μὲ τοὺς κυρτούς του ὤμους προέχοντας ἄνω τοῦ στενοῦ του στήθους, μὲ μορφὴν ἐνθυμίζουσαν ὄρνεον κύπτον πρὸς τὴν βορὰν του. Ἔβλεπε τὸ ἀνειλικρινές του μειδίαμα, — τὴν προσποιημένην τρυφερότητα τῶν μικρῶν μαύρων ὀφθαλμῶν του, — τὸ ἄχαρι σχῆμα τοῦ μακροῦ μαύρου ἐπενδύτου του.

1 Ἴδε σελ. 325

Digitized by Google

Ὄχι! Δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν θέλησιν τοῦ πατρός της! Τὸ αἷμα ἀνέβαινε θερμὸν εἰς τὰς παρειάς της. Ἐξανίστατο κατὰ τῆς θυσίας τὴν ὁποίαν παρ' ὀλίγον ἐπείθετο νὰ θεωρήσῃ ὡς ἐπιβαλλομένην εἰς αὐτὴν διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν πατέρα της. Ὄχι. Δὲν ἠδύνατο! Ἡ θυσία ἡ τελεσθεῖσα εἰς Αὐλίδα ἦτο ὀλιγώτερον σκληρά. Ἡ Ἰφιγένεια ὑπέκυψε εἰς τὴν φοβερὰν ἀπόφασιν τοῦ πατρός της, ἀλλὰ μὲ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα ἀκηλίδωτα. Δὲν ἐξηυτελίσθη ἐκείνη.

Ὅλην τὴν νύκτα ἔμεινεν ἄϋπνος, μὲ τὴν διάνοιαν εἰς ἔξαψιν, μὲ τὰ βλέφαρα καίοντα, βλέπουσα διαβαινούσας ἐνώπιόν της φαντασιώδεις εἰκόνας ἀπαισίου μέλλοντος. Ἡ πρώτη σκέψις της, ἅμα ἡ αὐγὴ ἐφώτισε τὰ παράθυρά της, ἦτο νὰ προφθάσῃ τὸν πατέρα της προτοῦ ἐξέλθῃ πρωῒ πρωῒ καθὼς ἐσκόπευε.

— Πατέρα, εἶπε μὲ τόνον φωνῆς ἀποφασιστικόν, δὲν μένω πλέον ἐδῶ. Πρέπει νὰ φύγωμεν. Πήγαινε νὰ ἀποχαιρετήσῃς τὸν βαρῶνον, ἐνῷ ἐγὼ πηγαίνω νὰ ἰδῶ τὴν Κυρίαν Χοενφὲλς εἰς τὸ δωμάτιόν της.

— Τί συνέβη, κόρη μου, ἠρώτησεν ἔκθαμβος ὁ Κος Τελάχας. Φαίνεσαι ταραγμένη. Δὲν εἶσαι καλά;

— Θὰ σοῦ εἰπῶ ἔπειτα. Πήγαινε τώρα, καὶ περίμενέ με κάτω εἰς τὴν αὐλήν.

— Ἀλλὰ κόρη μου, δὲν μὲ ἐξηγεῖς . . .

— Κάμε με τὴν χάριν, πατέρα μου. Σὲ παρακαλῶ.

Ὁ γέρων συνεμορφώθη, δυσανασχετῶν ὀλίγον, μὲ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς θυγατρός του, καὶ ἐπῆγε νὰ εὕρῃ τὸν βαρῶνον.

. . . .

Τὸ ἀπόγευμα ὁ Κος Τελάχας, ἅμα εἰσερχόμενος εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν συνεδριάσεων τῆς γερμανικῆς σχολῆς, εἶδε μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐκεῖ τὸν Γουσταῦον Λανέκ. Τὸν ἀντεχαιρέτησε ψυχρῶς, ἀλλὰ ᾐσθάνθη διὰ μιᾶς θερμαινομένην τὴν ψυχήν του μὲ τὴν ἀνάμνησιν παλαιῶν ἐντυπώσεων. Ἰδού, ἐσκέπτετο, ἰδοὺ νέος σπάνιος, ἰδοὺ γαμβρὸς διὰ τὸν ὁποῖον ἠδύνατό τις νὰ ὑπερηφανεύεται. Καὶ ἠγανάκτει συγχρόνως διατί νὰ τοῦ ἔρχωνται τοιαῦται σκέψεις. Ἐμακρύνθη ὅσον ἠδύνατο περισσότερον ἀπὸ τὸν Λανὲκ καὶ ἤρχισεν ὁμιλίας μὲ ἕνα καθηγητὴν Ρῶσσον.

Ἡ συνεδρίασις ἦτο πολυάριθμος. Ἀντεπροσωπεύοντο ἐκεῖ ὅλα σχεδὸν τὰ ἔθνη τῆς Εὐρώπης. Ἀντεπροσωπεύετο δὲ καὶ τὸ ὡραῖον φῦλον ἀπὸ ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ κυρίας, τῶν ὁποίων τὰ ποικίλα πολύχροα φορέματα ἔδιδον χάριν τινὰ εἰς τὴν σοβαρὰν ὁμήγυριν. Τὸν θόρυβον τῶν ἰδιαιτέρων συνομιλιῶν διέκοψεν ὁ Κύριος Ἰούλιος Δούγκλερ, κηρύξας τὴν ἔναρξιν τῆς συνεδριάσεως. Δι' ὀλίγων τορνευτῶν φράσεων ἀνήγγειλεν ὅτι «ὁ παρεπιδημῶν λόγιος Κύριος Γουσταῦος Λανὲκ θὰ διακοινώσῃ μελέτην του περὶ τοῦ ἀρχαίου θεάτρου, θέματος μὴ ἐξαντληθέντος ἔτι, ἀλλ' ἀείποτε νέου. Ὁ Κύριος Λανὲκ ἐξήτασεν ἐπισταμένως ἐπὶ τόπου τὰ ἀναγόμενα εἰς τὴν ὑπόθεσιν ζητήματα, αἱ δὲ γνώσεις του ἦσαν τόσον λεπτομερεῖς καὶ συνάμα γενικαί, τὰ συμπεράσματά του τόσον φαεινά, ὥστε ἦτο βέβαιος αὐτός, — ὁ Κύριος Δούγκλερ, — ὅτι ἡ ἀξιότιμος ὁμήγυρις θ' ἀκούσῃ μετὰ πολλοῦ τοῦ ἐνδιαφέροντος τὴν διακοίνωσιν τοῦ Κυρίου Λανέκ».

Μετὰ τὸ εἰσακτήριον τοῦτο λογίδριον, ὁ Γουσταῦος ἀνῆλθεν εἰς τὸ βῆμα. Οἱ παρόντες, καὶ μάλιστα αἱ κυρίαι, ἐπεδοκίμασαν τὴν χάριν καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ παραστήματός του. Ἡ γλυκεῖα ἤρεμος φωνή του ἐδέσμευε τὴν προσοχήν. Τὸ ὡραῖον ἀνδρικὸν πρόσωπόν του ἐξέφραζεν ἐπιστημονικὴν ἀπάθειαν, ἔλαμπεν ὅμως τὸ πνεῦμα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του. Ὅτε ἐτελείωσε τὸ ἀνάγνωσμα, ἔκλινε τὴν κεφαλὴν εὐχαριστῶν σιωπηλῶς διὰ τὰ ραγδαῖα χειροκροτήματα τῆς ὁμηγύρεως, τὸ δὲ βλέμμα του ἀνεζήτησε μεταξὺ τοῦ ἀκροατηρίου τὸ πρόσωπον τοῦ Κου Τελάχα. Οἱ ὀφθαλμοί του ἀντικρύσθησαν μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ γέροντος, ἐκφράζοντος πλήρη καὶ ἀνεπιφύλακτον τὴν εὐχαρίστησιν καὶ τὰ συγχαρητήριά του. Ὁ Γουσταῦος ᾐσθάνθη παλμὸν ἡδονῆς καὶ νέα ἐλπὶς ἐπλημμύρισε τὴν καρδίαν του. Διέσχισε βραδέως τὸ πλῆθος τῶν προσερχομένων διὰ νὰ τὸν συγχαρῶσι καὶ ἐπλησίασε τὸν Κύριον Τελάχαν.

— Εἰμπορῶ νὰ σᾶς χαιρετήσω ἐκ τοῦ πλησίον, ἠρώτησε τείνων τὴν χεῖρα.

— Καὶ διατί ὄχι, ἀπεκρίθη ὁ Κύριος Τελάχας σφίγγων τὴν χεῖρά του. Σᾶς συγχαίρω ἐξ ὅλης καρδίας, σᾶς συγχαίρω.

— Τί ὠφελοῦν αὐτὰ τὰ συγχαρητήρια!

Ἐννόησεν ὅτι ὁ γέρων δὲν ἐπεθύμει τὴν παράτασιν τῆς συνομιλίας, ἀλλ' ὁ Γουσταῦος ἦτο ἀποφασισμένος νὰ τὴν παρατείνῃ. Ἠκολούθησε βῆμα πρὸς βῆμα τὸν Κον Τελάχαν ἐξερχόμενον τῆς Σχολῆς καὶ ἐξηκολούθησε περιπατῶν πλησίον του εἰς τὸ πεζοδρόμιον.

— Εἶμαι ἀκόμη ἀπόβλητος, ἠρώτησεν ὅτε ἔμειναν μόνοι.

— Ἀπόβλητος! Γνωρίζετε ὅτι σᾶς ἐκτιμῶ— ἀληθῶς!

— Εὐχαριστῶ, ναί. Ἀλλ' ἐννοῶ — δι' ἐκείνην;

— Δὲν ἠμπορῶ ν' ἀλλάξω τὴν ἀπόφασίν μου.

— Ἄχ! εἶναι τόσον σκληρὸν τοῦτο δι' ἐμέ. Ἐλπίζω — πιστεύω, ὅτι εἶναι ἐξ ἴσου σκληρὸν καὶ δι' ἐκείνην.

— Εἶναι φρόνιμη. Θὰ πάρῃ τὸν ἄνδρα τὸν ὁποῖον ἐγκρίνω.

— Τὸν Ἐρενστάϊν, ἀνέκραξεν ὁ Γουσταῦος.

Digitized by Google

— Ὄχι βέβαια! Ἄνθρωπον ὁ ὁποῖος ἀγαπᾷ μίαν, ἀρραβωνίζεται ἄλλην καὶ ἐνθουσιάζεται μὲ τρίτην! Ἄνθρωπον καὶ χωρὶς νοῦν καὶ χωρὶς ἀρχάς!

— Θὰ ἦτο φοβερὸν ἂν εἴχατε αὐτὸν εἰς τὸν νοῦν σας. Καὶ ὁ ἄλλος; Ἔχετε τὴν συγκατάθεσίν της;

— Ἐν μέρει.

— Μοῦ εἶναι ἀπίστευτον! Δὲν εἶναι δυνατόν! Δὲν ἠμπορῶ νὰ τὸ παραδεχθῶ.

— Δὲν σᾶς ἐζήτησα, νομίζω, τὴν γνώμην σας.

— Ἀλλὰ τὴν κόρην σας τὴν ἀγαπᾶτε! Δὲν θέλετε νὰ τὴν θυσιάσετε. Ἀφοῦ μοῦ ἔδωκε τὴν ἀγάπην της, πῶς θὰ τὴν ἀναγκάσετε νὰ δοθῇ εἰς ἄλλον. Δὲν τὴν συλλογίζεσθε ἐκείνην;

— Καὶ τί ἄλλο νομίζετε συλλογίζομαι, Κύριε... Δὲν ἠδυνήθη νὰ προφέρῃ τὸ ψευδές του ὄνομα, καὶ δὲν ἤθελε νὰ εἰπῇ τὸ ἀληθινόν. Τὸ ἀπετροπιάζετο.

— Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θέλετε τὸ καλόν της, ἐπανέλαβεν ὁ νέος, ἀλλὰ δὲν βλέπετε τὰ πράγματα καθὼς εἶναι. Δὲν τὰ βλέπετε μὲ τὰ 'μάτια τῆς νεότητος. Ὤ, καταλαμβάνω. Νομίζετε ὅτι κινοῦμαι ἀπὸ αἴσθημα ζηλοτυπίας. Ὄχι, δὲν εἶναι τοῦτο, διότι ἔχω πλήρη πεποίθησιν εἰς ἐκείνην. Ὄχι. Ἀλλὰ ζητεῖτε νὰ βιάσῃ, νὰ καταπατήσῃ τὰ αἰσθήματά της. Διατί; Τί θέλετε; Νὰ τὴν προφυλάξετε ἀπὸ ἐμέ; Ἀλλ' ἐγὼ οὔτε νὰ τὴν ἰδῶ ἐζήτησα ποτέ, οὔτε νὰ τῆς γράψω. Χθὲς τὴν εἶδα ἐκ τύχης, ἀλλ' οὔτε λέξιν ἠλλάξαμεν, οὔτε ἤγγισα τὸ χέρι της.

— Χθές! ἀνέκραξεν ὁ Τελάχας ἔκθαμβος. Δὲν μοῦ τὸ εἶπε. Μὲ παρεκάλεσε μόνον νὰ φύγωμεν ἀπὸ τοῦ Κυρίου Χοενφέλς.

— Μὴ τὴν τυραννῆτε. Ἀφήσατέ την. Σᾶς ὑπόσχομαι νὰ περιμένω ἥσυχος, νὰ μὴ σᾶς διαταράξω διόλου.

— Μὲ συγχωρεῖτε, Κύριε, ἀλλὰ λέγετε ἄλλα τῶν ἄλλων.

— Εἶσθε ἄκαμπτος, Κύριε Τελάχα! Δὲν εἶναι δυνατὸν τίποτε ν' ἀλλάξῃ τὴν ἀπόφασίν σας.

— Τίποτε.

— Εἶσθε ἄλλος Ἀγαμέμνων!

Καὶ ἀπεσύρθη μὲ σφιγμένα τὰ ὠχρὰ χείλη. Ὁ Κύριος Τελάχας ἠθέλησε νὰ τὸν φωνάξῃ νὰ ἔλθῃ ὀπίσω, ἀλλὰ μετενόησε, ἐστέναξε καὶ διηυθύνθη κατηφής, μὲ βῆμα βραδύ, πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀδελφοῦ του.

Ὁ Κωνσταντῖνος τὸν ἐπερίμενε εἰς τὴν κορυφὴν τῆς κλίμακος. Ἔνευσε πρὸς τὴν κλειστὴν θύραν ἑνὸς δωματίου ὑψῶν τοὺς ὤμους.

— Μέσα εἶναι, εἶπε. Δὲν ἠξεύρω τί ἔχει. Φαίνεται 'σὰν θυμωμένη. — Ἄκουσέ με. Ὁ Ὀϊδᾶς δὲν μὲ ἀφίνει ἡσυχίαν. Παραπονεῖται ὅτι τὸν ἀφίνομεν τόσον καιρὸν μετέωρον, καὶ ὅτι ἔμεινε τόσον πολὺ εἰς τὴν πρεσβείαν ἡ Ἰναρίμη. Ἔμαθε καὶ αὐτὸς καὶ ὅλαι αἱ Ἀθῆναι ὅτι τὴν θέλει ὁ παλαβός, ὁ Ἑρενστάϊν. Ἐπιμένει καὶ καλὰ νὰ πάρῃ ἀμέσως τέλος ἡ ὑπόθεσις!

— Πάγει καλά, Κωνσταντῖνε. Δὲν ἔχει πολὺ ἄδικον ὁ Κύριος Ὀϊδᾶς. Ἐχρονοτριβήσαμεν μὲ τὸ παρεπάνω. Αὐτὴ ἡ ἱστορία τοῦ Ἑρενστάϊν — νὰ τὸν πάρῃ ἡ ὀργή, — μὲ πείθει ὅτι πρέπει νὰ ληφθῇ μία ἀπόφασις τὸ ταχύτερον. Δὲν μοῦ ἔρχεται διόλου νὰ ὁμιλῇ ὁ κόσμος διὰ τὴν κόρην μου. Ὁ Ὀϊδᾶς θὰ πληροφορηθῇ ἀπόψε τὴν ἀπόφασίν μου.

Καὶ εἰσῆλθε εἰς τὸ δωμάτιον τῆς θυγατρός του.

— Ἰναρίμη, εἶπε ἄνευ προοιμίων. Πρέπει χωρὶς ἀναβολὴν πλέον νὰ ἑτοιμασθῇς διὰ τὸν γάμον σου μὲ τὸν Κύριον Ὀϊδᾶν.

— Κ' ἐγὼ περὶ τούτου ἤθελα νὰ σὲ ὁμιλήσω πατέρα, ἀπεκρίθη μὲ ἡσυχίαν, ἡ ὁποία ἐξέπληξεν εὐαρέστως τὸν πατέρα της.

— Καλά, κόρη μου, καλά. Χαίρω ὅτι εὑρισκόμεθα σύμφωνοι καὶ ὅτι συμμορφόνεσαι μὲ τὴν θέλησίν μου.

— Ὄχι, πατέρα μου. Μοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ συγκατανεύσω εἰς αὐτὸν τὸν γάμον.

— Ἀδύνατον! ἀνέκραξεν ὁ πατήρ της, συσπῶν τὰς ὀφρῦς.

— Ἀδύνατον, ἐπανέλαβε μὲ φωνὴν μόλις ἀκουομένην.

— Ἰναρίμη, μὴ λησμονῇς ὅτι μοῦ χρεωστεῖς ὑποταγήν.

— Δὲν τὸ λησμονῶ, πατέρα μου. Ἀναγνωρίζω τὰ δικαιώματά σου. Ἀλλὰ δὲν θὰ ἔχῃς τὴν σκληρότητα νὰ τὰ ἐξασκήσῃς πρὸς δυστυχίαν μου.

— Ἀλλά, Ἰναρίμη, εἶπεν ὁ γέρων ἠπιώτερον, δὲν βλέπω τὸν λόγον τῆς ἐπιμονῆς σου. Διατί νὰ ἐξανίστασαι κατὰ γάμου τόσον ἐντίμου, τόσον φρονίμου...

— Πατέρα μου, προσπάθησε νὰ ἔμβῃς εἰς τὴν θέσιν μου. Ἰδὲ τὸ πρᾶγμα μὲ τὸν νοῦν καὶ μὲ τὴν καρδίαν γυναικός. Μὴ μοῦ ζητῇς τὰ ἀδύνατα.

— Δὲν τ' ἀκούω αὐτά. Τίποτε δὲν εἶναι ἀδύνατον ὅταν μεταχειρίζεται κανεὶς τὸν νοῦν του καὶ ἔχῃ καλὴν θέλησιν. Τιμωροῦμαι τώρα διότι σὲ ἀνέθρεψα ὡς υἱόν μου μᾶλλον παρὰ ὡς θυγατέρα. Ἰδοὺ ἡ ἀνταμοιβή μου. Ἅμα ἦλθε ἡ περίστασις νὰ ἐξασκήσω τὴν θέλησίν μου, μὲ λυπεῖς καὶ μοῦ ἐναντιόνεσαι. Τὸ παιδὶ εἶναι ὡσὰν τὸ ροδάκινον· ἁπαλὸν εἰς τὴν ἀφήν, γλυκὺ εἰς τὴν γεῦσιν, ἀλλὰ μέσα κρύπτει τὴν σκληρότητα καὶ τὴν πικρίαν του. Ἐπὶ τέλους, ἀφοῦ δὲν γίνεται νὰ τὸν πάρῃς **ἐκεῖνον**, διατί νὰ μὴ τὸν πάρῃς αὐτόν;

— Εὔκολον νὰ τὸ λέγῃς. Δὲν θὰ τὸν πάρῃς ἐσύ.

— Ἀλλ' ὁ Κύριος Ὀϊδᾶς, μοῦ τὸ εἶπες, δὲν σοῦ ἦτο ἀντιπαθητικός.

Digitized by Google

— Δὲν μοῦ τὸν εἶχες προτείνει τότε ὡς σύζυγον.

— Αὐτὸ εἶναι γυναικεία λογική ! Ἡ πρότασίς μου δὲν μετέβαλε τὸν ἄνθρωπον. Ἂν σοῦ ἦτο ἀντιπαθητικός, θὰ τὸν ἀπεστρέφεσο ἐξ ἀρχῆς. Μόνον ἀπὸ πνεῦμα γυναικείας ἀντιλογίας, ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ μοῦ χαλάσῃς τὰ σχέδιά μου καὶ τὴν ἡσυχίαν μου, τώρα ὅπου θέλω νὰ σὲ ὑπανδρεύσω μὲ αὐτόν, τώρα δὲν σοῦ ἀρέσει.

— Κάθε ἄλλον νὰ μοῦ ἐπρότεινες, τὸ ἴδιον θὰ ἦτο. Ἂν τὸ θεωρῇς γυναικεῖον τοῦτο, δὲν πταίω ἐγὼ ὅτι ἀνήκω εἰς τὸ φῦλόν μου, ὅτι δὲν κάμνω ἐξαίρεσιν. Καὶ οὔτε ἤθελα, πατέρα μου, νὰ ἀποτελέσω ἐξαίρεσιν εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν.

— Μὴ κόρη μου, εἶπεν ὁ γέρων, παρατηρῶν τὴν πικρίαν τῆς ἐκφράσεώς της, μὴ μοῦ ὁμιλῇς μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον. Μ' ἐπῆρεν ὀλίγον ὁ θυμός. Τὸ ὁμολογῶ καὶ μετανοῶ. Σὺ ἦσο πάντοτε ἡ παρηγορία μου, ἡ χαρά μου. Ἂν ἐπιμένω τόσον εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν, εἶναι μόνον καὶ μόνον διὰ τὸ καλόν σου. Πρέπει νὰ ὑπανδρευθῇς.

Ἀφῆκε τὸν πατέρα της νὰ τῆς θωπεύσῃ τὴν χεῖρα, ἀλλ' ἔμενε ψυχρὸν τὸ πρόσωπόν της. Διατί, ἀφοῦ τόσον τὴν ἠγάπα, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τὸν λόγον τῆς ἀποστροφῆς της ;

— Νὰ σὲ ἀκούσῃ κανεὶς θὰ εἰπῇ ὅτι εἶμαι ἐντροπιασμένη καὶ μοῦ εἶναι ἀναγκαία ἡ ὑπανδρεία ὡς σκέπη.

Ἐνῷ ἔλεγε τὰς ἀπρεπεῖς ταύτας λέξεις συνησθάνθη τὸ ἄτοπόν των καὶ ἐκοκκίνισε βαθέως.

— Ἰναρίμη, εἶπε σοβαρῶς ὁ πατήρ της. Μοῦ χρειάζεται ὅλη ἡ ἀγάπη μου διὰ νὰ σοῦ συγχωρήσω αὐτὰ τὰ λόγια. Ἐννόησέ το ὅτι εἶναι καθῆκον ἑνὸς πατρὸς νὰ θέλῃ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς θυγατρός του. Ὡς πρὸς τὸν Κύριον Ὀϊδᾶν, μόνον του ἐλάττωμα εἶναι ἡ ἡλικία του. Θὰ ἔδιδα τὴν προτίμησιν εἰς τὸν Ροδόλφον, καὶ διότι εἶναι νέος αὐτὸς καὶ διὰ τὴν κοινωνικήν του θέσιν. Σὲ ἀγαπᾷ μέχρι μανίας. Μοῦ τὸ εἶπεν ὁ ἴδιος. Ἀλλ' ἐνῷ ἐσκεπτόμην περὶ τούτου, ἐξέσπασε τὸ σκάνδαλον . . . Ὁ ἄθλιος ! ὤ ! τί κόσμος !

Ἡ Ἰναρίμη διεσταύρωσε τὸ δωμάτιον καὶ στηρίξασα τὸ μέτωπον εἰς τὸ παράθυρον ἔβλεπεν ἔξω μὲ βλέμματα ἀφηρημένα. Ὁ πατήρ της τὴν ἐπλησίασε καὶ ἔθεσε τὰς δύο χεῖρας ἐπὶ τῶν ὤμων της.

— Κόρη μου, παρεξετράπημεν καὶ οἱ δύο σήμερον. Δὲν περιωρίσαμεν τὴν γλῶσσάν μας καὶ ἀφήσαμεν νὰ μᾶς κυριεύσῃ ὁ θυμὸς καὶ οἱ δύο. Ἐντρέπομαι διὰ τοῦτο καὶ λυποῦμαι. Ἂς μείνωμεν ὀλίγον μόνοι καὶ οἱ δύο, νὰ ἡσυχάσωμεν, νὰ μεταχειρισθῶμεν τὸν νοῦν μας καὶ νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὰ πρῶτά μας. Ἂν σκεφθῇς, θὰ πεισθῇς ὅτι δὲν ζητῶ τίποτε ἄλλο παρὰ τὸ καλόν σου. Εἰπέ μου, κόρη μου, ἔχεις καμμίαν ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ἀγάπης μου ;

Ἡ Ἰναρίμη δὲν ἐστράφη. Ἡ σπασμωδικὴ κίνησις τῶν ὤμων της ἐμαρτύρει τοὺς ὀλολυγμοὺς τοὺς ὁποίους ἐπροσπάθει νὰ καταπνίξῃ.

— Ἰναρίμη μου, κόρη μου.

Ἔστρεψε βραδέως τὴν κεφαλήν, ἔτεινε τὰς χεῖρας καὶ ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πατρός της.

Ἐνῷ ἦσαν οὕτω ἐνηγκαλισμένοι, ἠνοίχθη βιαίως ἡ θύρα καὶ ὥρμησεν ἐντὸς τοῦ δωματίου ὁ Κωνσταντῖνος, κρατῶν εἰς τὴν χεῖρα ἐφημερίδα ἀνοικτήν, κατόπιν του δὲ ὁ Κος Ὀϊδᾶς μὲ τὸ πρόσωπον ὠχρὸν καὶ ὠργισμένον.

— Περικλῆ, ἀνέκραξεν ὁ Κωνσταντῖνος ἐκτὸς ἑαυτοῦ. Κύτταξ' ἐδῶ ! Οἱ ψεῦται, οἱ ἀσυνείδητοι ! Διάβασέ το !

Ἐπέταξε τὸ φύλλον εἰς τὸν ἀδελφόν του καί, σύνοφρυς, ἐσπόγγιζε μὲ τὸν χρόνθον τὸν ἱδρῶτα ἀπὸ τὸ μέτωπόν του. Ὁ Περικλῆς ἔρριψε τὸ βλέμμα εἰς τὰς στήλας τοῦ **Νέου Ἀρχιλόχου** καὶ ἀνέγνωσε ταχέως τὸ **διάφορον** ὅπου ἐξετίθετο, μὲ λεπτομερείας πλαστὰς καὶ μὲ ἐπιβαρυντικοὺς ὑπαινιγμούς, τὸ ρωμαντικὸν ἐπεισόδιον τοῦ Ἑρενστάϊν. Τὸ ὄνομα τῆς Ἰναρίμης ἦτο τυπωμένον μακρὺ πλατύ. Ἡ φυσιογνωμία τοῦ Κυρίου Τελάχα ἠλλοιώθη.

— Ἀνεκάτωσαν καὶ τὸ ἰδικόν μου ὄνομα, εἰς αὐτὰς τὰς ἀηδίας, ὡς μνηστῆρος δῆθεν τῆς κόρης σας, εἶπεν ὁ Ὀϊδᾶς. Δὲν γνωρίζω ποῖος ἐτόλμησε νὰ τὰ γράψῃ αὐτά, ἀλλὰ βεβαίως ἀποκαθιστοῦν δύσκολον τὴν θέσιν μου ἀπέναντι τῆς Κυρίας Ἰναρίμης.

— Τί θέλεις νὰ εἰπῇς μὲ τοῦτο ; ἀνέκραξεν ὁ Κωνσταντῖνος. Μάθε Κύριε, ὅτι ἡ ἀνεψιά μου δὲν ἔχει καμμίαν ὄρεξιν νὰ κάμῃ δύσκολον τὴν θέσιν σου, — οὔτε νὰ ἔχῃ νὰ κάμνῃ τίποτε μαζῆ σου !

Ὁ Ὀϊδᾶς ἐμειδίασεν εἰρωνικῶς. Ὁ Περικλῆς ἐπροσπάθησε νὰ καταστείλῃ τὴν ἀγανάκτησίν του.

— Κύριε Ὀϊδᾶ, εἶπε βραδέως καὶ ψυχρῶς, ὁ ἀδελφός μου σᾶς εἶπε τὴν ἀλήθειαν. Ἡ κόρη μου μοῦ διεκοίνωσε σήμερον τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν ν' ἀπορρίψῃ τὴν πρότασιν μὲ τὴν ὁποίαν μᾶς ἐτιμήσατε. Θὰ τὸ θεωρήσω τιμήν μου ἐξ ἴσου . . . ἂν μᾶς ἀπαλλάξετε τῆς παρουσίας σας.

Ὁ Ὀϊδᾶς ἐξῆλθε, μὲ μορφασμὸν περιφρονήσεως. Μόλις ἐκλείσθη ἡ θύρα ὄπισθέν του, ὁ Περικλῆς, μὲ τὸ πρόσωπον κάτωχρον, τὰ χείλη μελανὰ ὕψωσε τὰς χεῖρας σπασμωδικῶς καὶ ἔπεσε εἰς ἓν κάθισμα. Δὲν ἠδύνατο νὰ προφέρῃ λέξιν.

— Πατέρα μου, ἀνέκραξεν ἡ Ἰναρίμη ὁρμῶσα πρὸς αὐτόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚϚ'.

Ἡ ἐντύπωσις τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τῇ ἀναλήψει τοῦ Ροδόλφου.

Τὰ κατορθώματα τοῦ Ροδόλφου ἔδωκαν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ὕλην ὁμιλίας εἰς τοὺς Ἀθηναίους.

Digitized by Google

Εἶνε τοῦτο ἓν ἐκ τῶν προνομίων τῶν μικρῶν πόλεων : Ὁ κόσμος ἐνασχολεῖται καὶ ἐνδιαφέρεται εἰς τὰ τοῦ πλησίον, ἡ δὲ διάδοσις σκανδάλων συνεπιφέρει ἔξαψιν — σχεδὸν ὅσην καὶ ἡ ἐκλογὴ δημάρχου. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι τὸ προκείμενον σκάνδαλον ἦτο μέγα καὶ ἄξιον ὅλων τῶν ἐπιφωνημάτων, τῶν σχολίων καὶ τῶν κατακρίσεων ὅσας ἐπροκάλεσε. Ὁ βαρῶνος ὕψονε τοὺς ὤμους καὶ ἐμειδία. Δὲν ἐπερίμενε ὅτι ὁ Ροδόλφος ἠδύνατο ποτὲ νὰ φθάσῃ ἕως ἐκεῖ, ἀλλὰ καθὼς ἔλεγε εἰς τὸν σύζυγόν του.

— Ὅσον περισσότερον καλοαναθρεμμένοι οἱ νέοι, τόσον βαθύτερα κατρακυλοῦν, ἂν πάρουν τὸν κατήφορον. Τῆς τὸ ἔλεγα τῆς μητρός του, ὅτι καθὼς τὸν ἀνέτρεφε, τὸν προητοίμαζε νὰ πέσῃ εἰς τὰ δίκτυα τῆς πρώτης πατζαβούρας ἡ ὁποία θὰ τὸν ἐνοστιμεύετο.

— Πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, ἀπεκρίνετο ἡ βαρωνίς, ὅτι ἡ Νατσελχοῦβερ δὲν παραεκοπίασε διὰ νὰ τὸν δελεάσῃ. Εἶμαι βεβαία ὅτι ὁ ἴδιος ἄλλο δὲν ἤθελε παρὰ νὰ πιασθῇ.

— Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον αὐτὸ συμβαίνει, ἀγαπητή μου. Τὸ ἔχει τὸ ἄστατον φῦλόν μας. Ἡ φυσική μας κατάστασις εἶναι ἢ νὰ ἐπιθυμοῦμεν, ἢ νὰ παραπονούμεθα. Ἢ φωνάζομεν ἐναντίον ἐκείνων ποῦ θέλουν νὰ μᾶς ἐμπλέξουν ἢ κλαιόμεθα κατ' ἐκείνων ποῦ δὲν θέλουν, καὶ ὅταν ἐμπλέξωμεν, φωνάζομεν πάλιν διατὶ νὰ τὴν πάθωμεν. Καθὼς εἶπεν ὁ ποιητής, «τὸ παιδὶ εἶναι πατὴρ τοῦ ἀνδρός». Κύτταξε τὸ παιδὶ — πῶς παίζει. Ἀγκαλιάζει καὶ φιλεῖ τὸ γατουδάκι ποῦ τρίβεται ἐπάνω του, — ἔξαφνα τὸ παραιτᾷ καὶ τρέχει νὰ πιάσῃ τὴν πεταλοῦδα. Ἡ πεταλοῦδα δὲν πιάνεται, κλαίει τὸ παιδί, θυμόνει, ἀφίνει τὴν πεταλοῦδα καὶ πιάνει τὴν μεγάλην γάταν ἀπὸ τὴν οὐράν. Τί ἄλλο ἔκαμε καὶ ὁ προκομμένος ἀνεψιός σου ; Ἡ καϋμένη ἡ Ἀνδρομάχη ἦτο τὸ γατουδάκι του. Τὴν ἄφησε εἰς τὰ κρύα διὰ τὴν κόρην τοῦ Τελάχα, ἀλλ' ἡ πεταλοῦδα τοῦ ἐξέφυγε. Ἡ Φωτεινὴ εἶναι ἡ χονδρόγατα. Ἀλλὰ ἡ γάτα ἔχει νύχια καὶ θὰ τὰ μεταχειρισθῇ ἅμα δώσῃ ἀφορμὴν ὁ Ροδόλφος, ἢ καὶ χωρὶς νὰ δώσῃ. Τότε θὰ μᾶς ἔλθῃ φρονιμευμένος καὶ γνωστικός. Ἴσως τότε ἠμπορέσωμεν, μὲ τὴν βοήθειαν τῆς δεσποινίδος Ρεβιτάση, ἂν εἶναι ἀκόμη διαθέσιμος, νὰ τὸν ἀγκυροβολήσωμεν εἰς τὰ ἥσυχα νερὰ τῆς συζυγικῆς εὐδαιμονίας.

— Ὡς πρὸς τὴν δεσποινίδα Ρεβιτάση, ὑπέλαβεν ἡ βαρωνίς, τὸ ἔχεις εὔκολον. Τὰ κορίτσια δὲν λογαριάζονται εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα. Δὲν ἔχουν παρὰ νὰ περιμένουν, ἕως ὅτου κάμουν τὰς ἀνοησίας των οἱ νέοι καὶ ἔλθουν ἔπειτα κουρασμένοι καὶ γηρασμένοι νὰ εὕρουν ἕτοιμα τὰ θύματα. Ἰδοὺ πῶς συλλογίζονται οἱ ἄνδρες ! Αὐτὴ ἡ θεωρία τῆς ζωῆς, βαρῶνε, κάμνει πολὺ κακὸν εἰς τοὺς νέους.

— Φιλτάτη μου, δὲν εἶμαι ὑπεύθυνος ἐγὼ διὰ τὰ λάθη τοῦ πολιτισμοῦ. Αὐτὴ ἡ περίοδος τῶν νεανικῶν ἀνοησιῶν εἶναι βέβαια ἀξιοκατάκριτος δι' ὅσους ἐπέρασαν τὴν ἡλικίαν τῶν ἀνοησιῶν, καθὼς ἡμεῖς — ἂν καὶ περὶ τούτου δὲν εἶμαι πολὺ βέβαιος. Ἀλλ' ὁπωσδήποτε, ἂν ἐπὶ τέλους κατασταλάξῃ ὁ Ροδόλφος, καθὼς ἐλπίζω, ἔχω τὴν πεποίθησιν ὅτι δὲν θὰ εἶναι χειρότερος σύζυγος ἀπὸ κάθε ἄλλον. Ἡ δεσποινὶς Ρεβιτάση θὰ τὸν κάμῃ τότε ὅ,τι θέλει. Ἔπειτα εἶναι καὶ πλούσιος ὁ Ροδόλφος. Δὲν εἶναι ὀλίγον διὰ μίαν νέαν ν' ἀποκτήσῃ ἄνδρα εὐκολοκυβέρνητον καὶ μὲ ἄφθονα τὰ μέσα.

Ἡ βαρωνὶς ἐξῆλθε, κατὰ τὸ σύνηθες, νὰ κάμῃ τὰς ἐπισκέψεις της, ἀλλὰ δὲν εἶχε τὴν συνήθη της ἠρεμίαν πνεύματος· ὁ νοῦς της ἦτο εἰς τὸν ἀνεψιόν της. Ἐθλίβετο διὰ τὸ ναυάγιόν του αὐτὸ εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ βίου. Ἐσυλλογίζετο· ὅτι ἡ ἀδελφή της, ἐκεῖ ἐπάνω, ἂν βλέπῃ τὰ ἐπὶ γῆς, ἴσως τήκεται θεωροῦσα ἑαυτὴν ὑπεύθυνον ἐν μέρει διὰ τὴν διαγωγὴν τοῦ υἱοῦ της. Ὅσον τοῦ κόσμου καὶ ἂν ἦτο ἡ βαρωνίς, ἦτο καλὸς ἄνθρωπος ὅμως. Ἄτεκνος αὐτή, ἠγάπα τὸν ἀνεψιόν της μὲ τρυφερότητα μητρικήν.

— Δὲν ἠμπορῶ νὰ τὸ συνειθίσω, εἶπε πρὸς τὸν σύζυγόν της εἰς τὸ γεῦμά των.

— Ἀγαπητή μου, ἂς εἴμεθα εὐχαριστημένοι ὅτι δὲν εἶναι καὶ χειρότερα τὰ πράγματα, καθὼς ἠμποροῦσαν νὰ εἶναι.

— Χειρότερα !

— Ἠμποροῦσε νὰ τὴν νυμφευθῇ !

Ἡ βαρωνὶς παρεδέχθη ὅτι δὲν εἶχε ἄδικον ὁ σύζυγός της.

Ἡ δὲ δυστυχὴς Ἀνδρομάχη τί ἐγίνετο ἐν τῷ μεταξύ ;

Ὅτε ἐπῆλθεν ὁ δεύτερος χωρισμός, ἡ αποδημία εἰς Βιέννην, ὁ Ροδόλφος ἔγραφεν ὅσον ἦτο δυνατὸν συχνότερον. Τὰ γράμματά του ἀπέπνεον ἄδολον ἀγάπην καὶ εἰλικρινῆ τρυφερότητα. Περιέγραφε διὰ μακρῶν ὅσα ἔβλεπε καὶ ἤκουε. Ἡ Ἀνδρομάχη τ' ἀνεγίνωσκε καθὼς ἀναγινώσκει μία νέα τὰς πρώτας ἐρωτικὰς ἐπιστολάς της, ἀπεκρίνετο δὲ μὲ ἀφέλειαν, ἀλλὰ μὲ τὴν πρέπουσαν παρθενικὴν ἐπιφύλαξιν, καὶ ὅτε δὲν ἔγραφε τὸν ἐσυλλογίζετο ἢ ὡμίλει περὶ ἐκείνου μὲ τὴν μητέρα καὶ τὴν ἀδελφήν της. Ἐν τούτοις ἐγίνετο ἡ προετοιμασία τῆς προικός. Ἐδοκιμάζοντο φορέματα, ἐκεντῶντο τὰ λινὰ μὲ τ' ἀρχικὰ ψηφία της. Ἡ μικρὰ οἰκία ἀπέναντι τῆς γαλλικῆς σχολῆς ἦτο εἰς κίνησιν ἀδιάκοπον. Ὁ Θεμιστοκλῆς δὲν εὕρισκε ἡσυχίαν παρὰ εἰς τὸ δωμάτιόν του, ὅπου ἐκλείετο περισσότερον παρὰ ποτέ, παρηγορούμενος μὲ τὸ βιβλίο του διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν ἰδικῶν του συζυγικῶν ἐλπίδων. Ὁ δὲ Μιλτιάδης ἦτο ἐν τῇ δόξῃ του. Ὢ ! πῶς ἐκαυχᾶτο πρὸς τοὺς συναδέλφους

Digitized by Google

Ο ΚΑΛΟΣ ΘΕΙΟΣ

του, εἰς τὸν στρατῶνα, διὰ τὸ λαμπρὸν συνοικέσιον τῆς ἀδελφῆς του, πῶς ἐκάλπαζεν ἐπὶ τοῦ ἵππου του ἢ ἐπεριπάτει εἰς τὰ πεζοδρόμια τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ὁμοῦ πάντοτε μὲ τὸν φίλον καὶ συνάδελφόν του Κον Ἀδάμ, περιφέρων γύρω του θριαμβευτικῶς τὸ κατακτητικὸν βλέμμα!

Μίαν ἡμέραν ἐνῷ ἐπρογεύετο μὲ συναδέλφους του εἰς ἓν ξενοδοχεῖον, ὁ Μιλτιάδης ἔμαθεν ὅτι ὁ Ροδόλφος εὑρίσκεται πρὸ ἡμερῶν τινων εἰς Ἀθήνας. Ἔμεινεν ἐμβρόντητος! Πῶς γίνεται νὰ μὴ τὸ γνωρίζῃ αὐτός! Πῶς δὲν ἐφάνη διόλου ὁ Ροδόλφος; Πῶς δὲν ἦλθεν ἀκόμη νὰ τοὺς ἐπισκεφθῇ; Ἐπέστρεψε εἰς τὴν οἰκίαν καὶ δὲν ἐξῆλθεν ὁλόκληρον τὸ ἀπόγευμα, περιμένων τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Ἑρενστάϊν. Δὲν ἐνόμισε δὲ καλὸν νὰ εἴπῃ τίποτε εἰς τὴν μητέρα του ἢ τὴν Ἀνδρομάχην. Διατί νὰ τὰς ἀνησυχήσῃ; Ὁ Ροδόλφος θὰ ἐξηγήσῃ μόνος του τὴν αἰτίαν, διατί δὲν ἦλθεν ἀκόμη. Ἀλλ' ὁ Ροδόλφος δὲν ἦλθε οὔτε τὸ ἀπόγευμα ἐκεῖνο, οὔτε τὴν ἐπαύριον, οὔτε τὴν ἐπομένην ἡμέραν. Μὰ τὸν Ἡρακλῆ, τὸ πρᾶγμα ὑπερέβαινε τὰ ὅρια τῆς ὑπομονῆς! Εἶναι δυνατόν, αὐτὸς ὁ Μιλτιάδης Καράπουλος, νὰ ὑπομείνῃ ἡσύχως τοιαύτην προσβολὴν πρὸς τὴν ἀδελφήν του; Βεβαίως ὄχι!

Ὁ Μιλτιάδης περιήρχετο τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν, πολεμικώτερος παρὰ ποτέ. Αἱ ὀφρῦς του καὶ μόναι ἐνέπνεον φόβον, τὸ βλέμμα του ἔσφαζε· τὸ λοφεῖόν του ἐσείετο ἀπειλητικὸν καὶ ἐβρόντα ἡ σπάθη του εἰς τὰς πλάκας τῶν πεζοδρομίων. Ἔστριβε τὸν μύστακα μὲ ὕφος τοιοῦτον, ὥστε παρεμέριζεν ὁ κόσμος ἔντρομος διὰ νὰ περάσῃ ἐκεῖνος. Ἐν τούτοις ὁ Ροδόλφος δὲν ἐφαίνετο, αἱ δὲ ἡμέραι παρήρχοντο. Αἴφνης ἠκούσθη ὅτι ὁ Ροδόλφος ἀνεχώρησε μὲ τὴν Φωτεινήν! . . . Δὲν ἀποτολμῶ νὰ περιγράψω τὴν ἔκρηξιν τῆς ὀργῆς τοῦ ἀφηνιάσαντος ἥρωος, ἐκχύνοντος ἀπειλὰς κατὰ τοῦ δραπέτου, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὑστερικῶν θρήνων καὶ κοπετῶν τῶν γυναικῶν.

Ἀφοῦ παρῆλθεν ἡ πρώτη ἔξαψις, ὁ Μιλτιάδης, μὲ ὕφος ἀξιοπρεπῶς αὐστηρόν, ἐπορεύθη πρὸς τὴν Σαξωνικὴν πρεσβείαν καὶ εἶπε τὰ παράπονά του εἰς τὸν βαρῶνον Χοενφέλς. Τί ἠδύνατο νὰ κάμῃ ὁ βαρῶνος; Περὶ χρηματικῆς ἀποζημιώσεως δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γείνῃ κἂν λόγος πρὸς τὸν ὠργισμένον ἀξιωματικόν. Αἱ τοιαῦται ὑποθέσεις εἰς τὰς Ἀθήνας δὲν ἀπολήγουν εἰς δίκην καὶ εἰς πρόστιμον, καθὼς συνειθίζεται εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Οὔτε ἦτο ἐξ ἄλλου τρόπος νὰ ἐξαναγκασθῇ ὁ Ροδόλφος νὰ ἐπιστρέψῃ μετανοῶν εἰς τὴν παραιτηθεῖσαν μνηστήν του. Ὁ βαρῶνος ἀπήντησε εἰς τὸν Κύριον Καράπουλον μὲ τὴν συνήθη του εὐγένειαν καὶ συμβιβαστικότητα. Ἐξέφρασε τὴν πεποίθησίν του ὅτι ἡ Κυρία Ἀνδρομάχη ἦτο παρὰ πολὺ καλὴ διὰ τὸν ἀνάξιον ἀνεψιόν του, ἐζήτησε τὴν ἄδειαν διὰ

Digitized by Google

τὴν βαρωνίδα νὰ λάβῃ τὴν τιμὴν νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Κυρίαν Καραπούλου καὶ ἐβεβαίωσε τὸν προσβληθέντα ἀξιωματικὸν ὅτι ἦτο ἄμετρος ἡ λύπη του δι' ὅσα δυστυχῶς συνέβησαν. Ἡ συνέντευξις ἐτελείωσεν εἰρηνικώτατα — καὶ οὔτε ἦτο δυνατὸν νὰ τελειώσῃ ἄλλως μὲ τὸν διπλωματικώτατον πρέσβυν, — ὁ δὲ Μιλτιάδης ἐπέστρεψεν εἰς τοὺς κόλπους τῆς οἰκογενείας του καὶ συνεκάλεσε σύνοδον οἰκογενειακὴν πρὸς συζήτησιν τοῦ πρακτέου.

Ἡ Ἀνδρομάχη ὑπέφερε τὴν λύπην της μὲ γενναιότητα μεγαλειτέραν ἢ ὅσην ἠδύνατό τις νὰ περιμένῃ. Ἐννοεῖται, δὲν ἔλειψαν τὰ ἀναπόφευκτα ὑστερικά, ἀλλὰ δὲν διήρκεσαν ἐπὶ πολὺ καὶ τὰ ἐπηκολούθησε σιωπηλὴ κατήφεια. Διήρχετο τὰς ὥρας της μὲ τὸ κέντημα καὶ μὲ τὰ γυμνάσματα εἰς τὸ πιάνον. Αἱ κλίμακες τοῦ κλειδοκυμβάλου εἶναι ἐνασχόλησις ἀξία συστάσεως διὰ νέας παρῃτημένας. Καθησυχάζουν τὰ νεῦρα, ἐξαμβλύνουν τὴν φαντασίαν καὶ ἐπιφέρουν εἶδος παθητικῆς ἀδιαφορίας. Εἰς παρομοίας περιστάσεις οἱ νέοι προκρίνουν ἄλλα μέσα θεραπείας — τὸ χαρτοπαίγνιον, τὸ ποτόν, τὴν πολιτικήν, ἢ καὶ χειρότερα.

Κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην τῆς δοκιμασίας ἡ Μαρία διέπρεψε. Ἡ ἀφοσίωσις καὶ ἡ ἀγάπη της πρὸς τὴν ἀδικηθεῖσαν νέαν κυρίαν της διετρανώθησαν ἐμφαντικώτατα. Ἐζήτει ἀφορμὰς διὰ νὰ μένῃ πλησίον της, ἐπροσπάθει νὰ ἐφεύρῃ καρυκεύματα διὰ νὰ κεντήσῃ τὴν ἀπολεσθεῖσαν ὄρεξίν της, ἐκάθητο εἰς τοὺς πόδας της θωπεύουσα σιωπηλῶς τὰς χεῖράς της, — ὅ,τι ἠδύνατο ἔκαμνε ἡ πτωχή!

Ἀλλ' ἡ ἀσυνήθης λάμψις τοῦ βλέμματος τῆς Ἀνδρομάχης, ἡ παραδόξως σκληρὰ ἔκφρασις τοῦ στόματός της, ἐμαρτύρουν ὅτι κάτι ὑπέκρυπτε. Τί εἶχε κατὰ νοῦν, δὲν ἔλεγε εἰς κανένα, ἐφαίνετο δὲ εὐγνώμων εἰς ὅσας δὲν τὴν ὡμίλουν περὶ τῆς ἀτυχίας της. Ἡ Κυρία Χοενφὲλς ἦλθε, ἐπέδειξε πολλὴν τρυφερότητα, μὲ ἐκχύσεις ἀγάπης καὶ ἀσπασμούς, καὶ ὑπεσχέθη νὰ ἐπανέλθῃ καὶ πάλιν. Ἐπανῆλθε, αὐτὴν δὲ τὴν φορὰν τὴν συνώδευεν ὁ Κος Ἀγγυρόπουλος, μὲ ἄνθος εἰς τὴν κουμβότρυπαν, μὲ τὸ monocle, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου ἐκύτταζε καλὰ καλὰ τὴν Ἀνδρομάχην, καὶ μὲ τὴν συνήθη εὐγενῆ προπέτειαν τῶν τρόπων του.

— Σᾶς βεβαιῶ, εἶπεν εἰς τὴν βαρωνίδα ὅτε ἐτελείωσεν ἡ ἐπίσκεψις, εὐχαρίστως θ' ἀνελάμβανα νὰ παρηγορήσω ἐγὼ τὴν μικρὰν αὐτήν.

— Δὲν εἶναι κακὴ ἰδέα, ἀνέκραξεν ἡ βαρωνίς. Ἂν τὴν πάρετε, θὰ ἐλαφρωθῶ ἀπὸ τὸ βάρος τῆς ἀπιστίας τοῦ Ροδόλφου.

— Θὰ ἦτο λαμπρὸν μάθημα στρατηγικῆς διὰ τὸν χαριτωμένον ἀνεψιόν σας, ἀφοῦ μοῦ ἐπῆρε τὴν Φωτεινήν, νὰ πολιορκήσω κ' ἐγὼ τὸ ἀπροφύλακτον φρούριόν του καὶ νὰ τὸ πάρω ἐξ ἐφόδου.

Ὁ Ἀγγυρόπουλος ἐγέλα, ἀλλ' ἡ βαρωνὶς ἐσκέπτετο τὸ πρᾶγμα σπουδαίως. Ἡ μικρὰ Ἀθηναία δὲν ἦτο βεβαίως νύμφη κατάλληλος δι' ἕνα Γερμανὸν ἀριστοκράτην, ἔχοντα εἰς τὰς φλέβας αἷμα τῶν Σταυροφόρων καὶ Κύριος οἶδε τί αἷμα ἀκόμη. Ἀλλὰ δι' ἕνα Ἕλληνα ἔμπορον τῆς Τεργέστης, ἄνθρωπον ἔξυπνον καὶ εὐχάριστον, ἀλλ' ὄχι τῆς ἰδικῆς της σφαίρας! . . . Δι' αὐτὸν τὸ συνοικέσιον θὰ ἦτο πολὺ καλόν, καὶ ἔβαλε εἰς τὸν νοῦν της νὰ τὸ καταφέρῃ. Ἡ νέα ἦτο εὔμορφη, πολὺ εὔμορφη. Τῆς ἔλειπεν ἡ πρᾶξις τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν ὁ Ἀγγυρόπουλος θὰ τὴν ἐμόρφωνε ὅπως ἤθελε.

— Δὲν σᾶς χωρατεύω, Κύριε Ἀργυρόπουλε. Ἀπεφάσισα νὰ σᾶς ἀποκαταστήσω. Εἶνε καιρός σας πλέον. Εἶσθε τριάντα ἐτῶν;

— Ὦ κυρία μου, ἔλεος! Εἴκοσι ἓξ μόνον! Βλέπετε τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τῶν δεινῶν εἰς τὰ ὁποῖα μᾶς ὑποβάλλει τὸ σκληρὸν ὡραῖόν σας φῦλον.

— Τόσον περισσότερον λοιπὸν ἀνάγκη νὰ τακτοποιηθῇ ἡ ζωή σας, καὶ ν' ἀφοσιωθῆτε εἰς τὴν γυναῖκά σας.

— Αὐτὸ ἤθελα κ' ἐγώ. Εἶχα ὅλην τὴν διάθεσιν νὰ ὑποδουλωθῶ εἰς τὴν δεσποινίδα Ρεβιτάση, ἀλλ' ἡ εὐλογημένη δὲν μὲ θέλει.

Ἡ βαρωνὶς εἶχε ὄρεξιν νὰ τὸν δείρῃ, ἀλλὰ περιωρίσθη νὰ μειδιάσῃ.

Μετά τινας ἡμέρας ὁ εὐμετάβολος Τεργεσταῖος ἔστειλε κάνιστρον ἀνθῶν εἰς τὴν δεσποινίδα Ἀνδρομάχην Καραπούλου.

[Ἕπεται συνέχεια] *Κατὰ τὸ ἀγγλικὸν ὑπὸ Δ. Β.*

Η ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ

Εἶπεν ἡ μία:

— Γιὰ 'δέ, γιὰ 'δέ. Ποιὸς πάλι εἶνε 'ς τὴν πόρτα τῆς λεγάμενης;

— Ἀλήθεια· κάτι μαυρίζει. Ἄνδρας ἦταν καὶ 'μπῆκε, παρετήρησεν ἄλλη.

— Τέτοια ὥρα, προσέθηκε τρίτη . . . Τί θέλει τέτοια ὥρα αὐτὸς ἐκεῖ μέσα;

— Καλὰ εἶσαι καὶ ρωτᾷς, 'σὰν νὰ μὴ τὴν ξέρῃς δά, ὑπέλαβεν ἡ πρώτη.

— Ὁ ἴδιος . . . ὁ ἐργολάβος της εἶνε.

— Τὸν βλέπω κ' ἔρχεται κάθε βράδυ. Μοῦ φαίνεται πῶς τὸν εἶδα καὶ χθές . . .

— Ἐγὼ τὸν εἶδα καὶ προχθές.

— Κ' ἐγώ . . . δὲν μοῦ φάνηκε. Ἦταν αὐτός . . . σωστὰ τὴν ἴδια ὥρα.

— Ἀκοῦς ἐκεῖ, ἐπρόσθεσε μὲ φρίκην ἡ κυρὰ Κώσταινα. Τέτοια ὥρα, ποῦ ὅλοι οἱ νοικοκυραῖοι ἡσυχάζουν μέσα 'ς τὰ σπίτια τους! . . .

— Γιὰ κύττα καὶ πάλι. Τί εἶνε ἐκεῖνο ἐκεῖ;

— Ἕνα σκυλὶ σκαλίζει ς' τὰ σκουπίδια.

Digitized by Google

— Μήπως ἦταν ὁ σκύλος καὶ μᾶς φάνηκε...
— Τί λὲς καϋμένη καὶ σύ!... Σάματις δὲν τὸν εἶδα ἐγώ;...
— Ἐγὼ μάλιστα τὴν εἶδα κ' ἐκείνη. Εἶδα τὸ χέρι της ποῦ ἄνοιξε. Φοροῦσε τὴν ἄσπρη καπότα της.
— Ἆ, ἆ· τὸ χέρι της ἦταν ἐκεῖνο ποῦ ἄσπριζε;
— Ἀκοῦς ἐκεῖ μυστήρια!...
— Εἶνε νὰ χάνῃ τὸν νοῦν του κανείς!
— Ἐγὼ δὲν θὰ τὸ βαστάξω πιά. Μ' αὐτὸ προσβάλλει τὴν γειτονιά μας... καὶ θὰ βάλω πρωΐ— πρωῒ αὔριο τὸν Θανάση νὰ κάνῃ ἕνα χαρτὶ γιὰ νὰ τὴν βγάλουμε.
— Κ' ἐγὼ τὸ ἴδιο. Καθὼς γνωρίζει καὶ τὸν Δήμαρχο ὁ 'δικός μου...
— Ἐγὼ λέω, τὸ καλλίτερο νὰ τὰ 'ποῦμε προτήτερα τοῦ ἀνδρός της, γιατί 'μπορεῖ ἐκεῖνος ὁ κακομοίρης νὰ μὴν 'ξέρῃ τίποτε.
— Ναί, ναί· νὰ τὸ ποῦμε. Εἶνε πολὺ καλὸς ὁ καϋμένος καὶ δὲν ξέρει τίποτε ἀπ' αὐτά.
— Εἶνε πολὺ καλός. Τὸ λέει κι' ὁ Γιώργης.
— Νὰ τοῦ 'ποῦμε νὰ τὴν μαζέψῃ.
— Ἀκοῦς νὰ δέχεται τὸν ἐργολάβο της!...
— Νὰ τὸ ποῦμε δίχως ἄλλο.
— Νὰ κάνουμε καὶ τὸ χαρτί.
— Ἀμ' τί θαρρεῖς; Μὲ χαρτὶ θὰ τὴν ἔβγαλαν κι' ἀπ' τὴν ἄλλη γειτονιά...
— Ἀκοῦς μυστήρια!...

. . . .

Ἐνῷ δὲ ἀκόμη τόσον ἐμβριθῶς ἐσχολίαζον τὸ γ ε γ ο ν ό ς, ἠκούσθη βηματισμὸς ἐπὶ τοῦ ἀντικρυνοῦ πεζοδρομίου...

Ἦτο ἡ κατηγορουμένη γειτόνισσα ἐπιστρέφουσα ἐκ τοῦ περιπάτου μετὰ τοῦ συζύγου της καὶ διευθυνομένη πρὸς τὴν οἰκίαν της.

ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ Α. ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΗΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Περίεργον ὡρολόγιον.

Ἰδιόρρυθμον ὡρολόγιον θὰ ἐκτεθῇ ἐν τῇ προσεχεῖ παγκοσμίῳ ἐκθέσει τοῦ Σικάγου. Ὁ κατασκευαστὴς αὐτοῦ εἰργάσθη ἐπὶ 6 ἔτη ἵνα τὸ συντελέσῃ, ὀνομάζεται δὲ Γολδφάδεν καὶ ζῇ ἐν Βαρσοβίᾳ. Τὸ ὡρολόγιον τοῦτο παριστᾷ σιδηροδρομικὸν σταθμὸν μετὰ τῶν αἰθουσῶν αὐτοῦ διὰ τοὺς ταξειδιώτας, μετὰ τηλεγραφικοῦ γραφείου, ταμείου, μετὰ ὡραίας λαμπρῶς φωτιζομένης αὐλῆς ἀποβιβάσεως καὶ ἐπιβιβάσεως (Perron), μετὰ κήπου ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποίου μικρὸς πίδαξ ἐκσφενδονίζει διαυγῆ ἀργυρόχροα ὕδατα εἰς ἱκανὸν ὕψος. Ἀπὸ τοῦ κτιρίου τοῦ σταθμοῦ ἄρχεται ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμή, ἀμφοτέρωθεν τῆς ὁποίας εὑρίσκονται τὰ φυλακεῖα, οἱ φανοὶ τῶν σημάτων καὶ αἱ ἔγχρωμοι πλάκες, δεξαμεναὶ ὕδατος καὶ πᾶν τὸ ἀνῆκον εἰς σιδηροδρομικὸν σταθμὸν μέχρι καὶ τῶν ἐλαχίστων. Ἐπὶ τοῦ θόλου τοῦ μεσαίου πύργου καὶ κτιρίου εὑρίσκεται ὡρολόγιον δεικνύον τὸν τοπικὸν χρόνον· ἐπὶ τῶν δύω δευτερευόντων θόλων ὑπάρχουσιν ὡρολόγια δεικνύοντα τὰς ὥρας τοῦ Πεκίνου καὶ τῆς Νέας Ὑόρκης· εἰς δὲ τὰ δύω τελευταῖα πυργίδια, δι' ὧν τελειόνει τὸ κτίριον εὑρίσκονται ἓν ἡμερολόγιον καὶ ἓν βαρόμετρον. Κατὰ πᾶν τέταρτον ἄρχεται ἐν τῷ σταθμῷ ζωηρὰ κίνησις· κατὰ πρῶτον βαίνει ὁ τηλεγραφητὴς εἰς τὸ ἔργον του ἑτοιμάζων τηλεγράφημα ὅτι ἡ γραμμὴ εἶνε ἐλευθέρα· τότε ἀνοίγουσιν αἱ θύραι καὶ ἐπὶ τῆς ἀποβάθρας (Perron), ἐμφανίζονται ὁ διευθυντὴς τοῦ σταθμοῦ καὶ ὁ βοηθὸς αὐτοῦ· ἐν τῷ παραθύρῳ τοῦ ταμείου φαίνεται ὁ εἰσπράκτωρ· ἐκ τῶν φυλακείων ἐξέρχονται οἱ φύλακες καὶ ἄρχονται ἐκτελοῦντες τὰς ἐργασίας των ἢ λαμβάνοντες τὰς θέσεις των· πρὸ τοῦ ταμείου παρουσιάζεται μικρὰ σειρὰ ἐπιβατῶν ἀγοραζόντων εἰσιτήρια· ἀχθοφόροι σύρουσι τὰς ἀποσκευάς· ὁ φύλαξ κρούει τὸν κώδωνα, ὁρμητικῶς δὲ ἐξέρχεται ἐκ τοῦ ὑπογείου ὀρύγματος (Τοῦνελ) ὁ συρμός, ὅστις σταματᾷ ἀφοῦ ἡ ἀτμομηχανὴ ἐκβάλῃ ζωηρὸν συριγμόν. Τὰς ἁμάξας περιεργάζεται τότε ἐργάτης κρούων διὰ σφύρας τοὺς ἄξονας τῶν τροχῶν πρὸς ἐξέλεγξιν αὐτῶν, ἕτερος ἐργάτης εἰσάγει δι' ἀντλίας ὕδωρ εἰς τὸν λέβητα τῆς μηχανῆς. Μετὰ τὴν τρίτην κροῦσιν τοῦ κώδωνος ἀφίνει ἡ ἀτμομηχανὴ νέον συριγμὸν καὶ φεύγει ἀτμίζουσα καὶ ἐξαφανιζομένη εἰς τὸ ἀντίθετον ὄρυγμα. Ὁ διευθυντὴς τοῦ σταθμοῦ καὶ ὁ βοηθὸς αὐτοῦ καταλείπουσι τὴν ἀποβάθραν καὶ ὄπισθεν αὐτοῦ κλείουσιν αἱ θύραι τοῦ σταθμοῦ. Οἱ φύλακες ἐπιστρέφουσιν εἰς τὰ φυλακεῖά των, πλήρης δὲ σιγὴ ἐπικρατεῖ μέχρι τοῦ προσεχοῦς τετάρτου τῆς ὥρας ὅτε ἄρχεται ἐκ νέου ὁ θόρυβος.

Κόρη γίγας.

Ῥωσσικὰ φύλλα μᾶς δίδουσι τὰς ἑξῆς πληροφορίας περὶ κόρης γίγαντος, περιέργου διὰ τὴν ἐποχήν μας. Εἶνε ἀξιοπαρατήρητος διὰ τὸ κοινὸν ἐν γένει, καὶ διὰ τοὺς ἐπιστήμονας. Εἶνε Ῥωσσὶς 14 ἐτῶν, ὀνομάζεται Ἐλισάβετ Λύσκα, ἔχει ὕψος 193 $^1/_2$ ἑκατοστομέτρων δηλ. σχεδὸν δύω μέτρων, τοῦτο δὲ εἶνε καὶ εἰς ἄνδρας ἀσύνηθες, καὶ βάρος 8 παστίων, ἤτοι 131 χιλιογράμμων ἢ 112 ὀκάδων. Η ἀθῶα ἔκφρασις τοῦ καλῶς ἐσχηματισμένου προσώπου της, εὑρίσκεται εἰς σπανίαν ἀντίθεσιν πρὸς τὸ μέγα σῶμα τῆς κόρης, ἥτις ἐὰν ἐξακολουθήσῃ οὕτως αὐξάνουσα, θὰ ὑπερβῇ ὅλους τοὺς μέχρι τοῦδε γίγαντας. Ἡ Ἐλισάβετ Λύσκα, εἶνε κόρη ἁπλῶν Ῥώσσων χωρικῶν, οἵτινες κατῴκουν ἄλλοτε ἐν Σαρκόβῳ, καὶ ὕστερον μετῴκησαν εἰς Δόναν, ὅπου ἐγεννήθη ἡ κόρη τὴν 16ην Σεπτεμβρίου 1877. Τὰ τρία πρῶτα ἔτη τῆς ἀναπτύξεώς της, οὐδὲν ἐδείκνυε τὸ ἔκρυθμον, ἀλλὰ κατὰ τὸ 4ον ἔτος τῆς ἡλικίας της, παρετηρήθη ἡ γιγαντιαία ἀνάπτυξις, ἥτις πρὸ πάντων ἐδεινώθη κατὰ τὸ ἔνατον καὶ δέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας της. Ἡ ὑγεία της ἔχει καλῶς, ἡ ὄρεξίς της εἶνε φυσική, οἱ τρόποι αὐτῆς καὶ ὁ βίος της εἶνε ἀνάλογοι τῆς νεανικῆς της ἡλικίας. Η μήτηρ αὐτῆς εἶνε χήρα πρὸ 3 ἤδη ἐτῶν, καὶ ἔχει ἄλλα 3 τέκνα, τὰ ὁποῖα ἔχουν ὅλα φυσικὴν ἀνάπτυξιν.

Γάται ψαρεύουσαι.

Εἶνε γνωστὸν ὅτι πᾶσαι αἱ γάται ἔχουσιν ἴδιον πάθος πρὸς πᾶν εἶδος ἰχθύων, ἐξακολουθοῦσι δὲ νὰ μιαουρίζωσιν ἐπὶ πολύ, ὅταν εὑρεθῶσιν ἐντὸς δωματίου ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπεμακρύνθη μὲν τὸ ἐξ ἰχθύων ἔδεσμα παρέμεινε δὲ ἡ ὀσμὴ αὐτῶν. Ὀλιγώτερον

Digitized by Google

γνωστὸν ὑπάρχει ὅτι αἱ γάται εἰσιν ἐπιτηδειότατοι ἁλιεύτριαι. Τοῦτο παρετήρησεν ἐσχάτως Ἄγγλος τις λαβὼν τὴν πικρὰν πεῖραν ὅτι ἐκ τοῦ διαρρέοντος τὸν κῆπόν του ρύακος, κατὰ πολὺ πλείονας φορέλλας ἔτρωγεν ἡ γάτα του ἢ αὐτός. Αὕτη δὲν ἔχει ἀνάγκην οὔτε ἀγγίστρου οὔτε δολώματος· ἐπὶ ὥρας κάθηται ἀκίνητος παρὰ τὴν ὄχθην περιμένουσα τὴν στιγμὴν καθ' ἣν παχεῖα φορέλλα θὰ πηδήσῃ ἔξω τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος ἵνα ἀπολαύσῃ ἐπὶ ἓν δευτερόλεπτον τὸ θάλπος τοῦ ἡλίου. Τὴν στιγμὴν ταύτην ἐκμεταλλευομένη ἡ γάτα δι' ἀστραπιαίου πηδήματος, προφθάνει νὰ ἐμπήξῃ τοὺς γαμψοὺς ὄνυχάς της εἰς τὸ κρέας τοῦ ἰχθύος, ὃν παραλαμβάνουσα καταβιβρώσκει ἐν ἀνέσει.

Τεσσαράκοντα λίμναι ἐν τῷ Ἄρει.

Ἡ Ἀμερικανικὴ ἐφημερὶς «New York Herald» δημοσιεύει τὴν ἀκόλουθον τηλεγραφικὴν εἴδησιν ἐκ Βαλπαραΐζου: Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ἀστεροσκοπείου τοῦ πανεπιστημίου τῆς Χάβαρδ, καθηγητὴς Πίκεριγκ, ἀνακοινοῖ ὅτι ἀνεκάλυψεν εἰς τὸν πλανήτην Ἄρην 40 μικρὰς λίμνας, ὡς καὶ ὅτι ἐπεβεβαίωσε τὰς ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Χόλδεν γενομένας παρατηρήσεις, ὅσον ἀφορᾷ τὰ ὄρη καὶ τὰ μετρηθέντα ὕψη τοῦ πλανήτου τούτου.

Μέτρησις τῆς ταχύτητος τοῦ τηλεγράφου.

Ὅπως ἐξεύρωσι τὴν ταχύτητα τῆς μεταβιβάσεως τῶν τηλεγραφημάτων διὰ τῶν ὑποβρυχίων γραμμῶν, ἐγένοντο νεωστὶ πειράματα, μεταξὺ Νέας Ὑόρκης καὶ Λονδίνου. Εἰς τηλεγράφημα τὸ ὁποῖον ἐστάλη ἐκ Νέας Ὑόρκης εἰς Λονδῖνον, ἀφίχθη ἐκεῖθεν ἀπάντησις εἰς Νέαν Ὑόρκην ἐντὸς τεσσάρων λεπτῶν, ἀποτέλεσμα ὅπερ πρέπει, ἐν τούτοις, νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐξαίρεσις, διότι κατὰ κανόνα ἡ μεταβίβασις τῶν τηλεγραφημάτων μεταξὺ τῶν δύο τούτων παγκοσμίων πόλεων ἀπαιτεῖ περισσότερον χρόνον. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἀναφέρομεν ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν τηλεγραφημάτων, ἅτινα καθ' ἑκάστην ἀνταλλάσσονται διὰ τῆς τὸν Ἀτλαντικὸν διασχιζούσης ταύτης γραμμῆς, ἀνέρχεται κατὰ μέσον ὅρον εἰς 900.

Ἔθνος ἐκλεῖπον.

Ὁ ἐκ Περσίας ταξειδιώτης Κ. Δ. Νοσσιλὼβ διῆλθε κατὰ τὸ τρέχον ἔτος τρεῖς μῆνας παρὰ τοὺς Βογγούλους. Μεταξὺ τοῦ Οὐρὰλ καὶ τοῦ Ὀβ ἐπὶ τῆς ἀπὸ Ijümnn μέχρι τοῦ Ὀβδόρσκ ἐκτάσεως, ζῶσιν ἀκόμη εἰς παλαιὰ δάση τὰ τελευταῖα ἄτομα ἐν ἐκλείψει εὑρισκομένου λαοῦ. Ὁ Νοσσιλὼβ ἐπέτυχεν εἰς τὸ βάθος παλαιοῦ δάσους τὴν πηγὴν τοῦ Ronda, παραποτάμου τοῦ Zwtify, ὅπου πρὸς τὸν σκοπὸν ζωολογικῆς συλλογῆς διέτριψεν ἐπί τινα χρόνον, κατόπιν δὲ ἐταξείδευσεν ὡς πεζοπόρος χίλια βέρστια ἐπὶ τοῦ Ronda, ἐχάραξεν ἐπὶ τοῦ χάρτου τὴν πορείαν τοῦ ποταμοῦ τούτου, καὶ ἔλαβε φωτογραφίας ὡραιοτάτων τοποθεσιῶν. Κατ' αὐτὴν τὴν ἔκτασιν συνήντησεν ἐρημωμένα χωρία, εἰς ἃ ἐκ δέκα οἰκιῶν μόλις αἱ δύο ἢ τρεῖς ἦσαν κατῳκημέναι, ἐνῷ ἀκόμη πρὸ 10—20 ἐτῶν ἅπασαι ἐχρησίμευον ὡς κατοικίαι τῶν Βογγούλων, οἵτινες ἤδη ἐξαφανίζονται. Ἡ θνησιμότης εἶνε μεγίστη, ἐνῷ ἐξ ἀντιθέτου ὁ ἀριθμὸς τῶν γεννήσεων ἀσήμαντος. Ἡ συνάντησις παιδίου εἶνέ τι σπανιώτατον. Λίαν ἐνδιαφέρον εἶνε ὅτι οἱ Βογγοῦλοι κατασκευάζουσι τὰ ὑφάσματά των ἐκ κνίδης ἥτις ἐκπλήττει τὸν ταξειδιώτην διὰ τῆς ἀντοχῆς της. Ὁ Νοσσιλὼφ κατώρθωσε νὰ συλλέξῃ ἐπὶ τόπου πλουσίαν ἐθνογραφικὴν ὕλην.

Ρ*

Η ΨΥΧΗ ΜΟΥ

Γιατί, ψυχή μου, περπατεῖς
Πάντα θλιμμένη;
Τί νἆν' ἐκεῖνο ποῦ ζητεῖς
Καὶ σὲ μαραίνει;

—

Ἰδού! τὸ γύρισμα τῆς γῆς,
Τὸ ἥσυχο σκότος,
Ἡ θείαις ἀχτῖνες τῆς αὐγῆς,
Τοῦ κόσμου ὁ κρότος.

—

Θερμὴ φροντίδα μέσ' 'ς τὸ νοῦ
Γεννοῦν εἰς ὅλους
Νὰ πεταχτοῦνε 'ς τ' οὐρανοῦ
Τοὺς ἄϋλους θόλους.

—

Καὶ σὺ πῶς μένεις ἀντικρὺ
Μὲ δίχως φλόγα;
Ἂς εἶσαι ἀδύνατη, μικρή.
Τ' ὡραῖο εὐλόγα!

—

Πουλί, ποῦ εἰς ἄσκεπη φωλιὰ
Πρωτάει τὸ χνοῦδι
Τὸ φέρνει ἡ γέννα μὲ λαλιὰ
Καὶ μὲ τραγοῦδι;

—

Εἰς τὸ δροσόκαμπο ἀγροικᾶ
Τὰ φτερωμένα
Νὰ χύνουν ᾄσματα γλυκά,
Χαριτωμένα.

—

Κλέφτει τὸν ἦχο κι' ἀρχινᾷ
Ἀγάλι-γάλι,
Ὥστε ποῦ ἀθάνατο, συχνὰ
'Σ τὰ δάση ψάλλει.

—

Τί θέλεις, ἄχαρη ψυχή
Κι' ἀναστενάζεις;
Φωναὶς ἡ φύσις ἀντηχεῖ,
Πῶς δὲν ἁρπάζεις;...

Κέρκυρα. Α. ΒΡΑΝΑΣ

Digitized by Google

ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ

Πώς γεννώνται ασθένειαι.

Έκ πραγματείας «περί Μοσκιτών» ήν εδημοσίευσεν εν τη «Εφημερίδι της Κολωνίας» ο Dr H. von Thering ο εν Rio grande do Sul διαβιών, ερανιζόμεθα τα εξής:

Από τινων ετών κατηγορήθησαν, μάλιστα διά του Κίγκ, οι Μοσκίται (είδος κωνώπων) ως μεταδόται των διαλειπόντων πυρετών, μολονότι τούτο δεν απεδείχθη εισέτι, διότι και το αίτιον των διαλειπόντων πυρετών δεν επεβεβαιώθη έτι ασφαλώς. Πιθανώς αιτία αυτού είσιν γρεγαρινοειδείς οργανισμοί, ζώντες εις το αίμα, και τα αιμοσφαίρια προσβάλλοντες, εν τούτοις μένει προς διαλεύκανσιν ή γέννησις και ή διάδοσις αυτών, και τότε μόνον θα είνε δυνατόν να εκτιμηθώσιν αιτιολογικώς οι Μοσκίται. Ο διάσημος ζωολόγος Γκράσση απέδειξεν ότι ή οικιακή μυία απορροφά τα ωά των ελμίνθων του ανθρώπου, ως και τους σπόρους μυκήτων, και πιθανώς αποβάλλει πάλιν ταύτα διά των αποχωρημάτων εις βιώσιμον έτι κατάστασιν. Ίσως λαμβάνει μέρος εις την μετάδοσιν των ασκαρίδων, οπωσδήποτε όμως δύναται να μεταδώση μιασματικάς ασθενείας. Εσχάτως, μεταξύ των άλλων, και ο Ρανδιέρ τω 1887 ανεκοίνωσεν εις την Γαλλικήν Ακαδημίαν των Επιστημών πειράματα δι' ών ή μυία αποδεικνύεται ως μεταδότις της φυματιώσεως. Τα γενόμενα πειράματα αποδεικνύουσιν ότι αί οικιακαί μυίαι απορροφώσιν αθρόως εκ του αποπτύματος των φθισικών βακτηρίδια της φυματιώσεως, άτινα εν μέρει μεν πάλιν διά των αποχωρημάτων αυτών αποβάλλονται, εν μέρει δέ, θνησκουσών μετ' ολίγον των μυιών, διά των αποσυντιθεμένων αυτών πτωμάτων δύνανται να μεταδοθώσιν. Κατάδηλος εκ τούτων γίγνεται ή ανάγκη, να συλλέγωμεν το απόπτυμα των φθισικών εντός σκεπασμένων αγγείων και να το καθιστώμεν αβλαβές.

Σαφώς αποδεδειγμένον είνε το μέρος το οποίον λαμβάνουσιν οι Μοσκίται εις τον βίον της filaria sanguinis hominis Luvis. Ο σκώληξ ούτος, πολλών δακτύλων μήκους, ζη εις τας τροπικάς ζώνας, εις τας Ινδίας, την Κίναν, την Βρασιλίαν, εντός του αίματος του ανθρώπου, και εντός των λυμφατικών αγγείων αυτού, όπου γεννά βαρείας ασθενείας, οιδήματα, ελεφαντίασιν, αιματουρίαν, κτλ. Κατά τον Manson ο βίος του ρηθέντος σκώληκος εξελίσσεται ως εξής: Τα μικρά ωά κατατίθενται εις το αίμα, και εκεί αναπτύσσονται εις έμβρυα. Λίαν περίεργον είνε ότι εν καιρώ ημέρας διαμένουσιν εις την καρδίαν και τα μεγάλα αγγεία, και μόνον κατά τον ύπνον εισέρχονται εις τα περιφερικά μικρά αγγεία. Εκάστη σταγών αίματος εκ του δακτύλου ή του λοβού του ωτός περιέχει αριθμόν τινα εμβρύων. Μέγας αριθμός τοιούτων περιέχεται και εις το ούρον, τα δάκρυα, κτλ. τούθ' όπερ, ως εικός, εύκολον αποδεικνύει την οδόν δι' ής δύνανται να φθάσωσιν εις το ύδωρ. Αλλά τα ούτω εις το ύδωρ αποτεθέντα έμβρυα δεν αναπτύσσονται επί πλέον, διότι ή περαιτέρω ανάπτυξις αυτών συμβαίνει οπόταν τα εν τω αίματι γενόμενα έμβρυα παραλαμβάνονται υπό των Μοσκιτών εν ώρα καθ' ήν συνειθίζει ο άνθρωπος να κοιμάται, ήτις είνε ή υπ' αυτών προτιμωμένη. Η θήλυς Μοσκίτη παραλαμβάνει εν εαυτή μέγα πλήθος εμβρύων, ενώ εκμυζά αίμα και πληρούται εξ αυτού. Πεπληρωμένη επιστρέφει εις το ύδωρ, την πατρίδα της, αφοσιουμένη εις βραδείαν γέννησιν των ωών, εξ ών περί τα 300 αποβάλλει. Επειδή δ' εκ τούτων μετά ένα μήνα νέοι Μοσκίται γεννώνται, λίαν ευνόητος γίνεται ή υπερβολική αύξησις αυτών. Τα έμβρυα λοιπόν υφίστανται εντός της Μοσκίτης μεταβολήν μορφής, και μετά 6-7 ημέρας φθάνουσιν εις μήκος 1 ½ χμ. Ευθύς μετά την απόθεσιν των ωών ή Μοσκίτη βλαφθείσα υπό των παρασίτων, καταστρέφεται, πίπτει εις το ύδωρ, και ελευθερούνται τα έμβρυα της filaria sanguinis hominis Levis, άτινα διαμένουσιν εις το ύδωρ προσδοκώντα τον μετέπειτα προορισμόν των, όστις τότε μόνον επιτυγχάνεται, όταν φθάσωσιν εις το έντερον του ανθρώπου διά του ποσίμου ύδατος. Εκ τούτου εννοεί τις σαφώς πόσον σπουδαίον είνε εις τας τροπικάς χώρας το να πίνη τις το ύδωρ μόνον διϋλισμένον ή βρασμένον.

Ούτω προκύπτει ότι, αί περί των μικροσκοπικών αιτίων των προξενούντων την ασθένειαν μελέται εις τα πρώτα στάδια ευρίσκονται και ότι μεταξύ των αιμοθηλαζόντων εντόμων και των θυμάτων αυτών υφίσταται απροσδόκητος αμοιβαία βιωτική σχέσις, ήτις, υπό τε ιατρικήν και υγιεινήν έποψιν παρέχει ενδιαφέρον όσον αφορά εις τους διαφόρους κώνωπας και μυίας, το οποίον ο εις την σπουδήν των ειδών τούτων αφιερωθείς ζωολόγος μέχρι προ μικρού μόλις επίστευεν, ότι θα ηδύνατο να υπολογίση. Ρ'

ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΤΑ

Μεταμφίεσις των ζώων.

Ο καθηγητής Φέλιξ Πλατώ ζητεί να αποδείξη εν λόγω εκφωνηθέντι ενώπιον της Ακαδημίας των Βρυξελλών, ότι περιπτώσεις «προφυλαττούσης ομοιότητος» δεν απαντώσι μόνον, ως πολλαχώς πιστεύεται, εις τα τροπικά ζώα, αλλά και παρ' ημίν εν τη συγκεκερασμένου κλίματος Ευρώπη, και δη συχνότατα. Εννοεί δε ως ο Βαλάς διά της «προφυλαττούσης ομοιότητος» την απομίμησιν φυτικών ουσιών και αψύχων αντικειμένων. Περίεργον παράδειγμα είνε το επόμενον, προς παρατήρησιν του οποίου ωδήγησεν ο Πλατώ τους ακροατάς του, εν ώρα αμπώτιδος παρά την ακτήν.

Οι χάλικες κατοικούνται υπό μεγάλου έρποντος θαλασσοπολύποδος. Το μαλάκιον τούτο κρύπτεται διαρκούσης της αμπώτιδος εις ανοίγματα ευρισκόμενα υπό τους λιθοσωρούς. Οι αλιείς γνωρίζουσι τούτο και τους εξάγουσι διά σιδηρού αγκιστροειδούς οργάνου. Μόλις τεθή το ζώον επί του χάλικος λαμβάνει τεχνιέντως, τη βοηθεία των δι' αναμυζητήρων εφωδιασμένων βραχιόνων αυτού, μικρούς λίθους και τους αθροίζει επί της ράχης του. Εις 2-3 στιγμάς είνε ο πολύπους κεκρυμ-

μένος ὑπὸ σωρὸν λιθαρίων, πρὸ τοῦ ὁποίου ἑκατοντάκις δύναται νὰ διέλθῃ τις χωρὶς νὰ ὑποπτεύσῃ τί ἐγκρύπτει.

Ἡ τοιαύτη περικάλυψις διὰ ξένων σωμάτων εἶνε μέσον ἀποκρύψεως, τὸ ὁποῖον χρησιμοποιοῦσι πολλαχῶς καὶ πολλὰ καρκινοειδῆ ζῷα ἐκ τῆς ὁμάδος τῶν γαρίδων. Ἐὰν ἀνιχνεύσωμεν εἰς βάθη 10—50 μέτρων πλήρη φυτῶν, θὰ εὕρωμεν διαφόρους γαρίδας (Inachus, Stenorynchus, Maja), κεκαλυμμένας διὰ σπόγγων, ἀσκοειδῶν, βρυοζώων καὶ φυκῶν. Εἶνε ἀδύνατον ἐν τῷ ἀμόρφῳ σωρῷ τῶν κλάδων καὶ λωρίδων, οἵτινες συμφωνοῦσιν ἀκριβῶς μὲ τὴν φυσικὴν περιοχὴν τῶν ζῴων νὰ διακρίνωμεν ἀμέσως τὴν γαρίδα.

Δύναταί τις νὰ νομίσῃ, ὅτι οἱ σπόγγοι, τὰ φύκη κτλ. τυχαίως προσεκολλήθησαν ἐπὶ τοῦ δασέος καλύμματος τῆς γαρίδος. Ἀλλ' ὄχι· ὡς οἱ μαχηταὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες, ἵνα κρυφθῶσιν ἀπὸ τὰ ὄμματα τοῦ ἐχθροῦ ἔφερον πολυφύλλους κλάδους καὶ μετεβάλλετο οὕτω ἕκαστος μαχητὴς εἰς θάμνον καὶ τὸ στράτευμα εἰς δάσος, προσκολλᾷ καὶ ἡ γαρὶς ἐφ' ἑαυτῆς τὰ ἀντικείμενα, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὸν παράδοξον μεταμφιεσμόν της. Ζωολόγοι, διάσημοι διὰ τὸ παρατηρητικὸν αὐτῶν, ἐπεβεβαίωσαν τὸ γεγονὸς δι' ἀκριβεστάτων παρατηρήσεων ἐν τῷ ἰχθυοτροφείῳ, ὅπου ἐνέθεσαν συλληφθείσας γαρίδας. Οὕτω ὁ Ἕρμανν Φῶλλ παρετήρησε πῶς Maja τις, ἐμποδιζομένη ὑπὸ πλουσίας βλαστήσεως ἐξέβαλε διὰ τῶν ἀγκίστρων της ἓν πρὸς ἓν τὰ φυτίδια, καὶ προσεκόλλα ἐπὶ τῆς ῥάχεώς της μικρὰ τεμάχια προσφάτων φυκῶν· ὁ δὲ Βάτισον περιέγραψε κατά τι διεξοδικώτερον τὰ μέσα ἅτινα μεταχειρίζεται ὁ Ἴναχος καὶ ὁ Στενόρρυγχος, ὅπως ἀνανεώσωσι τὸν μανδύαν των. Ἵνα παρακολουθήσωσι τὸ θαῦμά των καλήτερον ἐξετέλεσαν οἱ δύω φυσιοδίφαι ἰδιόρρυθμα πειράματα. Ὁ Βάτισον ἐτύφλωσεν ἕνα Στενόρρυγχον. Ἡ γαρὶς αὐτὴ ἧς εἶχεν ἀφαιρέσῃ προηγουμένως πᾶν τεχνητὸν ἐπένδυμα ἐκάλυψε καὶ τὴν ῥάχιν της καὶ τὰ πλάγια ὡς ἂν ἔβλεπεν. Ὁ Φῶλλ ἐκαθάρισε ῥιζικῶς τὴν Maja του καὶ τὴν ἔθεσεν εἰς δοχεῖον ὅπου εἶχε μόνον ἄχυρα καὶ λευκὰ τεμάχια χάρτου εἰς τὴν διάθεσίν της. Τὸ μὴ δυνάμενον νὰ σκεφθῇ ζῷον ἐξετέλεσεν, ἀκολουθοῦν φυσικὴν ὁρμήν, ὁρμεμφύτως παράχορδον πρᾶξιν· προσεκόλλησε τὰ ἀντικείμενα, ἅτινα τὸ καθίστων πολὺ καταφανέστερον ἐπὶ τῆς ῥάχεώς των.

Ρ*

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Μεταξὺ νεαρῶν ὑπολοχαγῶν :

— Καϋμένε, χρεωστῶ ἑκατὸ χιλιάδας δραχμάς.
— Δὲν εἶνε καὶ πολλά . . . ἴσα ἴσα μιὰ προῖκα.

*
* *

— Ὁ καλήτερος τρόπος γιὰ νὰ μάθῃς ἕνα μυστικὸ ποιὸς εἶνε ;
— Νὰ ρωτᾷς ;
— Ἴσα ἴσα — νὰ μὴ ρωτᾷς !

*
* *

Οἰκοδέσποινα: Αὐτὸ τὸ δωμάτιον νὰ τὸ προτιμήσετε· ἔχει καὶ ὡραίαν θέαν.

Φοιτητής (προβάλλων εἰς τὸ παράθυρον). — Ὡραία θέα ! . . . τὸ Πανεπιστήμιον !

*
* *

Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς προσωπικῆς κρατήσεως ἐρωτηθεὶς ἐσχάτως εἷς δημοσιογράφος ἀπήντησεν :

— Εἶμαι ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῆς προσωπικῆς κρατήσεως μὲ τὴν μικρὰν διαφοράν, ὅτι εἰς τὸ ἑξῆς πρέπει νὰ φυλακίζωνται . . . οἱ δανεισταί.

ΓΡΑΜΜΑΤΟΚΙΒΩΤΙΟΝ

«Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ».

Πρὸς τὴν Σύνταξιν τῆς *Ἑστίας*.

Πολλάκις καὶ ἀπὸ πολλοῦ ἀκούω καὶ ἀναγινώσκω καὶ ἐν ἐφημερίσι, καὶ ἐν φυλλαδίοις, καὶ ἐν διατριβαῖς, καὶ ἐν παντοίοις ἐπὶ τέλους ἐγγράφοις, ἐντύποις τε καὶ χειρογράφοις, τὴν φράσιν «φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ», λεγομένην καὶ γραφομένην προκειμένου περὶ τῆς ἀποτυχίας οἱασδήποτε διὰ τοῦ προφορικοῦ ἢ τοῦ γραπτοῦ λόγου ἐκδηλουμένης καὶ καταβαλλομένης προσπαθείας καὶ ἐνεργείας. Ἡ ἐν λόγῳ φράσις, εἰλημμένη ἐκ τῆς Θείας Γραφῆς, καὶ μεταπεσοῦσα, ὡς καὶ ἄλλαι γραφικαὶ ῥήσεις, εἰς παροιμίαν, ἀφορᾷ, ὡς γνωστόν, ἀποκλειστικῶς καί, ἵνα οὕτως εἴπω, ἀτομικῶς εἰς Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον. Γνωστὸν ὅμως ὡσαύτως ὅτι ἡ φωνή, ὁ λόγος, τὸ κήρυγμα Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου ἐν τῇ γνωστῇ ἐρήμῳ ἔσχε μέγα, λαμπρόν, καρποφόρον λίαν ἀποτέλεσμα. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ μακαρίτης Γ. Ἰακωβᾶτος, ὅτε διεκόπη ποτὲ ἀγορεύων ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Βουλῇ ὑπὸ ἀντιφρονοῦντος βουλευτοῦ, εἰπόντος αὐτῷ: «Τὰ λόγια σου εἶναι φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ.» — «Ναί», ἀνταπήντησεν ἐκεῖνος ἑτοιμότατα ὡς πάντοτε, «ὡς ἡ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου.» — Σήμερον ὅμως ἡ περὶ ἧς πρόκειται φράσις ἔχει ἀλλοίαν ὅλως ἔννοιαν, τὴν ἔννοιαν δηλονότι ἣν ὑπέδειξα ἀνωτέρω. Νομίζω λοιπὸν ὅτι, ὅπως ἡ φράσις ἔχῃ τὴν εἰς αὐτὴν σήμερον ἀποδιδομένην σημασίαν, δέον νὰ ἐκφέρηται οὕτω: «Φωνὴ βοῶντος ἐν ἐρήμῳ», ἤτοι παραλειπομένου τοῦ ἄρθρου «τῇ», ἐν τόπῳ δῆλα δὴ οἱῳδήποτε, ἐν ᾧ ὁ λαλῶν οὐδόλως ἔχει ἀκροατάς, καὶ μεταφορικῶς ἐν τόπῳ, ἔνθα ὁ λαλῶν ἔχει μὲν ἀκροατάς, ἀλλ' οὐδόλως, εἴτε δι' ἕνα, εἴτε δι' ἄλλον λόγον, προσέχοντας τὸν νοῦν εἰς τὰ ῥήματά του, ἅτινα, διὰ τοῦτο, οὐδεμίαν αἴσθησιν οὐδ' ἐντύπωσιν ἐμποιοῦσιν εἰς τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν. Ἄλλως ἡ φράσις, λεγομένη καὶ γραφομένη, ὡς πάντοτε ἄχρι τοῦ νῦν λέγεται καὶ γράφεται, ἕλκει τὸν νοῦν ἄκοντα καὶ μὴ θέλοντα εἰς τὸ νόημα, ὅπερ ἔδωκεν αὐτῇ δικαίως ὁ ἀείμνηστος Γ. Ἰακωβᾶτος. Ναὶ μὲν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐννοίας λέγουσι καὶ οἱ Γάλλοι prêcher dans le désert, ἤτοι μετὰ τοῦ ἄρθρου, ἀλλ' ἡ γαλλικὴ φράσις δὲν εἶναι εἰλημμένη αὐτολεξεὶ ἐκ τῆς θείας Γραφῆς, ἀλλὰ κατ' ἔννοιαν μόνον, τοῦθ' ὅπερ οὐσιωδῶς διαφέρει τῆς φράσεως ἡμῶν «φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ», αὐταῖς λέξεσιν ἐκ τῆς Θείας Γραφῆς εἰλημμένης.

Ἐν Ληξουρίῳ, τῇ 15 Νοεμβρίου 1892.

Σ. Α. ΣΕΡΕΜΕΤΗΣ

Digitized by Google

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ὁ «Νέος Ἐλεύθερος Τύπος» τῆς Βιέννης δημοσιεύει τὸ πρόγραμμα τοῦ περὶ τὴν γῆν ἐνδεκαμήνου ταξειδίου, τὸ ὁποῖον πρόκειται νὰ ἐπιχειρήσῃ ὁ ἀρχιδοὺξ Φραγκῖσκος-Φερδινάνδος. Τὴν 15 Δεκεμβρίου ὁ πρίγκηψ θέλει ἀναχωρήσει ἐκ Τεργέστης εἰς Ἄδεν· κατὰ τὰ Χριστούγεννα θὰ εὑρίσκεται ἐν Κολόμβῳ· κατόπιν θέλει ἐπισκεφθῇ τὴν Βομβάην, τὴν Καλκούτταν, τὴν Λαχόρην, τὴν Δέλχην, τὸ Βεναρὲς καὶ τὸ Δαρζέελιγκ, πρὸς ἄγραν τίγρεων καὶ ἐλεφάντων. Κατὰ τὴν 15 Φεβρουαρίου ὁ πρίγκηψ θὰ ἀναχωρήσῃ ἐξ Ἰνδιῶν εἰς Αὐστραλίαν· περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰουλίου θὰ μεταβῇ εἰς Καντῶνα καὶ Σαγκάην, τὴν δὲ 23ην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς θὰ φθάσῃ εἰς Ὑοκοχάμαν καὶ κατόπιν εἰς Τόκιον, ὅπου θὰ φιλοξενηθῇ ὑπὸ τοῦ Μικάδου. Τὴν 6ην Αὐγούστου θὰ ἐπιβιβασθῇ ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου τοῦ μεταβαίνοντος δι' Ὀνουλουλοῦ εἰς Βανκουβέρην. Ἐκεῖθεν θὰ ἐπισκεφθῇ τὸν Ἅγιον Φραγκῖσκον, τὸ Σικάγον καὶ τὴν Νέαν Ὑόρκην, θὰ ἐπιστρέψῃ δὲ εἰς Βιέννην περὶ τὰς ἀρχὰς Νοεμβρίου 1893.

— Ὁ νέος πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν Γρόουερ Κλέβελανδ ἤρξατο τοῦ σταδίου του ὡς . . . . ὑπηρέτης παντοπωλείου.

— Ὁ μέγας Παστὲρ δὲν ἔχει δίπλωμα, ἐπομένως οὔτε τὴν ἄδειαν τοῦ μετέρχεσθαι τὸν ἰατρόν. Ἀλλὰ τὰς ἐγχειρήσεις του τὰς κάμνει πάντοτε δι' ἄλλου ἰατροῦ, οὕτω δὲ ὁ νόμος τηρεῖται.

— Εἰς τὸ αὐστριακὸν Κοινοβούλιον θὰ ὑποβληθῇ προσεχῶς σχέδιον περὶ κατασκευῆς διώρυγος μελλούσης νὰ συνδέσῃ τὸν Δούναβιν μετὰ τοῦ Ὀδέρου καὶ νὰ θέσῃ οὕτω εἰς συγκοινωνίαν τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν μετὰ τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ τεραστίου τούτου ἔργου ἔλαβε γαλλικὸν συνδικᾶτον. Ἀπὸ τοῦδε δὲ δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ ὁποίαν σημασίαν θὰ ἔχῃ ἡ ἐν τῷ μέλλοντι ἐπιτέλεσις τοιούτου ἔργου.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἀρχαιολογικά

Ἔν τινι λόφῳ παρὰ τὸν ἅγιον Σπυρίδωνα ἐν Βατραχονησίῳ, ἐργάται σκάπτοντες ἵνα ἀνοίξωσι τὰ θεμέλια οἰκοδομῆς ἀνέσυραν πλάκα μαρμαρίνην μήκους ἑνὸς καὶ πλέον μέτρου καὶ πλάτους ἀναλόγου φέρουσαν δὲ ἀνάγλυφον γυναικός. Ἐπὶ τῆς πλακὸς ἀναγινώσκεται ἡ ἐπιγραφή: *Νικηπολις Κρίτου Μιλήσια Γναιου Ὀκταιου Ἀλεξάνδρου γυνή.* Κατ' ἄλλους δέ: *Νίκη Πολυκρίτου* κτλ. Ἡ μαρμαρίνη αὕτη πλὰξ ἐστηρίζετο ἐπὶ δύο κιόνων ἐκ μαρμάρου ἐπίσης παραλλήλως κειμένων. Ἐπὶ τοῦ ἑνὸς δὲ ἐξ αὐτῶν, διότι ὁ ἕτερος δὲν ἐξήχθη εἰσέτι, ἀναγινώσκεται ἡ ἐπιγραφή: *Κοίντῳ Κράσσῳ* λατινιστὶ γεγραμμένη. Φέρει δὲ καὶ ἄλλας ἐπιγραφάς, ἀλλ' ὡς ἐκ τοῦ χρόνου εἶνε τόσῳ ἐφθαρμέναι ὥστε ἡ ἀνάγνωσις καθίσταται ἀδύνατος. Ἐκ τῶν ἄνω ἐπιγραφῶν εἰκάζεται ὅτι ὁ λόφος οὗτος ἐχρησίμευσεν ἄλλοτε ὡς κοιμητήριον, καθότι ὀλίγα μέτρα κατωτέρω τοῦ μέρους ἔνθα ταῦτα ἀνευρέθησαν, ἀνευρέθη ἐπίσης ὑπὸ τῶν ἐργατῶν τάφος πλινθόκτιστος ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπῆρχον ὀστᾶ ἀνθρώπου ἀνήκοντα βεβαίως εἰς ἐποχὰς μεταγενεστέρας. Τὰ ἄνω ἀρχαιολογικὰ εὑρήματα εἶνε ἐποχῆς Ρωμαϊκῆς. Ταῦτα κατὰ τὴν *Ἐφημερίδα.*

Φιλολογικά

Ἐξεδόθησαν πρὸ μικροῦ τὸ τέταρτον καὶ πέμπτον φυλλάδιον ὁμοῦ τοῦ δεκάτου ἕκτου τόμου τοῦ Bulletin de Correspondance Hellénique. Ἡ ὕλη του, σπουδαία ὅπως πάντοτε, περιστρέφεται κυρίως περὶ τὰς ἐπιγραφάς, ἔχει δὲ καί τινας πραγματείας ἀναφερομένας εἰς τὴν ἀρχαίαν τέχνην πολλοῦ λόγου ἀξίας, οἷον περὶ τῶν ἀρχαϊκῶν ἀγαλμάτων τῆς Ἀκροπόλεως, περί τινων σαρκοφάγων τῶν Κλαζομενῶν ἐν παραβολῇ πρὸς τὰς ὑδρίας τῆς Καίρης ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς παραστάσεις, περί τινων ὑδριῶν νεκρικῶν ἐκ Κρήτης καὶ περὶ δύο νεοαττικῶν ἀναγλύφων τοῦ ἐν Λισαβῶνι μουσείου.

Η ΣΥΖΥΓΟΣ ΤΟΥ ΛΕΣΣΕΨ

— Ἡ γαλλικὴ ἐφημερὶς Parti National περιέχει ἔν τινι τῶν τελευταίων αὐτῆς φύλλων ἀνταπόκρισιν ἐξ Ἀθηνῶν, ἐν ᾗ ἀναλύεται ὁ «Ἔρως καὶ Ψυχή» τὸ βραβευθὲν καὶ μήπω ἐκδοθὲν ποίημα τοῦ κ. Γ. Στρατήγη, παρατίθενται δὲ ἐν μεταφράσει καὶ αἱ κυριώτεραι αὐτοῦ στροφαί.

— Ἐν συνεδριάσει τοῦ Φιλολογικοῦ καὶ Ἀρχαιολογικοῦ τμήματος τοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ, ὁ κ. Σταμάτιος Βάλβης ἔκαμεν ἐκτενῆ ἀνακοίνωσιν περὶ τῆς συμπράξεως τῆς ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ Βουλῆς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὰ Μηδικὰ καὶ ἰδίᾳ ἐπιχειμένης τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας.

— Ἡ σειρὰ τῶν *Συμβολῶν εἰς τὴν ἱστορικὴν σύνταξιν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης* τοῦ Schanz, περὶ ἧς ἄλλοτε ἔχει γίνῃ ἱκανὸς λόγος ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Ἑστίας, ἐπλουτίσθη καὶ διὰ νέου δημοσιεύματος τῆς *Ἱστορίας τῆς ἀντανακλαστικῆς ἀντωνυμίας* (Geschichte des Pronomen reflexivum) ὑπὸ Ἀδόλφου Duroff. Τῆς πραγματείας ταύτης ἐξεδόθη τώρα τὸ πρῶτον μόνον μέρος: ἀπὸ Ὁμήρου μέχρι τῆς Ἀττικῆς πεζογραφίας (Würzburg, Stuber, 1892 σελ. 138).

— Τῆς Revue des Études Grecques ἐδημοσιεύθη τὸ προτελευταῖον τεῦχος (Ἰούλιος—Σεπτέμβριος 1892) τοῦ πέμπτου τόμου.

— Ὁ γνωστὸς εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς *Ἑστίας* Σουηδὸς λόγιος Κ. Α. Μέλανδρος (C. A. Melander) ἐφιλοτέχνησε καὶ ἐν φυλλαδίῳ ἐξέδωκεν ἐν Οὔμᾳ τῆς Σουηδίας (τύποις Lindroth 1892) ἐμμε-

Digitized by Google

Ο ΥΠΟΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΔΟΔΔΣ

τρον λατινικὴν μετάφρασιν τῶν σῳζομένων ποιημάτων τοῦ Μόσχου, ἅτινα συνήθως συνεκδίδονται μετὰ τῶν Θεοκριτείων. Εἶναι ταῦτα ἓξ ὅλα, ὧν δύο μέν, ἐπιγραφόμενα *Εὐρώπη* καὶ *Ἔρως δραπέτης* μείζονα, τὰ δὲ λοιπὰ τέσσαρα ἐλάσσονα. Εἶναι δὲ τῷ ὄντι λόγου ἀξία ἡ μετάφρασις τοῦ Σουηδοῦ λογίου, διότι διακρίνεται ὄχι μόνον κατὰ τὴν πιστὴν τοῦ πρωτοτύπου ἀπόδοσιν, ἀφ' οὗ μάλιστα κατώρθωσε νὰ ἑρμηνεύσῃ τοὺς ἑλληνικοὺς στίχους δι' ἰσαρίθμων λατινικῶν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ἄπταιστον αὐτῆς ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν στιχουργίαν καὶ δὴ καὶ τὸ γλαφυρόν, ὅσον τοὐλάχιστον εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ τοῦτο ἐν μεταφράσει καὶ μάλιστα ἐξ ἀρχαίας γλώσσης εἰς ἄλλην ἐπίσης ἀρχαίαν. Ἔχει δὲ ἀκολουθήσῃ ὁ μεταφραστὴς τὸ κείμενον τοῦ Ahrens κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ 1856, πλὴν τριῶν μόνων χωρίων ἐν οἷς ἀφίσταται ἀπὸ τῆς κατὰ τὸν Ahrens γραφῆς.

Ἐπιστημονικὰ

Ἐν τῇ τελευταίᾳ συνεδριάσει τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν, ὁ κ. Τισσερὰνδ παρουσίασε διαφόρους φωτογραφίας τοῦ νέου κομήτου, ὁ ὁποῖος δὲν φαίνεται πάντοτε μὲ οὐράν, ἀνήγγειλε δὲ ὅτι, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἐν Γαλλίᾳ γενομένων ὑπολογισμῶν, δὲν ἀκολουθεῖ τὴν τροχιὰν τοῦ κομήτου τοῦ Βιέλα, ὡς ὑπετέθη ἐν ἀρχῇ, καὶ ὅτι ἤδη ἀπομακρύνεται ἐκ τοῦ ἡμετέρου πλανητικοῦ συστήματος. Ἤδη ἡ λάμψις τοῦ κομήτου ἠλαττώθη ἐπαισθητῶς, πρέπει δὲ νἀποβάλωμεν τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ τὸν ἴδωμεν ποτὲ λαμπρότερον διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ. Εἰς τὰς φωτογραφίας τοῦ κομήτου διακρίνονται διὰ μέσου τοῦ πυρῆνός του διάφοροι ἀστέρες, τοῦθ' ὅπερ ἀποδεικνύει πόσον ἀσθενὴς εἶνε ἡ πυκνότης τῆς ὕλης τῶν κομητῶν.

— Τῇ ἐπιμελείᾳ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Κωνσταντίνου Μητσοπούλου καὶ τῇ συνεργασίᾳ πολλῶν λογίων, δημοσιογράφων καὶ ἐπιστημόνων, ἄρχεται ἐκδιδόμενον κατὰ φυλλάδια ὑπὸ τοῦ ἐκδότου κ. Γ. Φέξη *Νέον Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν* πρακτικῶν γνώσεων ἐξ ὅλων τῶν κλάδων, συντεταγμένον κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Λαρούς καὶ περιέχον 1500 εἰκόνας ἑρμηνευτικὰς τοῦ κειμένου.

— Ὁ Γουσταῦος Ἑρμὶτ ἐπραγματοποίησεν ἐσχάτως ἰδέαν τινὰ δοθεῖσαν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ ἀεροναύτου Capazza. Κατεσκεύασε δηλαδὴ σειρὰν μικρῶν ἀεροστάτων 4 μέτρ. διαμέτρου, ὡπλισμένα διὰ μικροσκοπικῆς λέμβου, ἐν ᾗ ἐτέθη βαρόμετρον ῥυθμιστικὸν καὶ τἀφῆκεν ἐλεύθερα εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν. Ὅταν κατῆλθον ἐντὸς ἀκτῖνος 100 χιλιομέτρων, ἠλέγχθη ὅτι ἓν τούτων ἀνῆλθε μέχρις ὕψους 8700 μέτρων, ἐλπίζει δὲ ὁ Ἑρμὶτ ὅτι ἁπλούστερα κατασκευάζων τὰ ἀεροστάτια θὰ δυνηθῇ νὰ ἐπιτύχῃ ὕψος 20 καὶ 30 χιλιάδων μέτρων.

— Εἶνε περιεργότατον καὶ ὑπὸ ἐπιστημονικὴν ἀκόμη ἔποψιν ὄχι ἐντελῶς ἀδιάφορον, τὸ νέον βιβλίον τοῦ γνωστοῦ Γάλλου μεθυγράφου A. Robida, ἐπιγραφόμενον «ὁ Ἠλεκτρικὸς Βίος». Εἶνε συνέχεια τοῦ συγγράμματός του «Ὁ Εἰκοστὸς Αἰών» ἐν ᾧ περιγράφει τὰς ἐκπλήξεις, τὰς ὁποίας ἐπιφυλάσσουν διὰ τὸν προσεχῆ αἰῶνα αἱ ἀνακαλύψεις καὶ αἱ ἐφαρμογαὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Πολλὰ τῶν ὀνείρων τοῦ Robida εἶνε ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα δὲν εἶνε διόλου ἀπίθανον νὰ πραγματοποιηθῶσιν εἰς τὸ μέλλον, παρατηρεῖ ἡ Nature. Τὰς λαμπρὰς εἰκονογραφίας τοῦ βιβλίου ἐξεπόνησεν αὐτὸς ὁ Robida, ὢν συγχρόνως καὶ δοκιμώτατος σχεδιαστής.

— Ὑπὸ τοῦ μαρκίωνος de Nadaillac ἐξεδόθη ἐν Παρισίοις βιβλίον ἐπιγραφόμενον «τὸ πρόβλημα τῆς Ζωῆς» εὐσυνείδητος καὶ κριτικωτάτη ἔκθεσις ὅλων τῶν ἰδεῶν τῶν ἐπικρατουσῶν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, περὶ τοῦ μεγάλου τῷ ὄντι ζητήματος τῆς γενέσεως καὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ζωῆς ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πλανήτου.

Θεατρικὰ

Ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ θεάτρῳ τοῦ Μελοδράματος τῆς Βιέννης ἐψάλη μετ' ἐπιτυχίας νέον μελόδραμα νέου μελοποιοῦ τοῦ Ἐδουάρδου Σοὺττ, ἐπιγραφόμενον «Ὁ σινιὸρ Φόρμικα» ὑποθέσεως ἀναγομένης εἰς τοὺς μύθους τοῦ Ὄφμαννκαὶ εἰς τὰς περιπετείας τοῦ Σαλβατὸρ Ῥόζα.

— Ἐν Παρισίοις ἱδρύθη νέον Λυρικὸν Θέατρον ἐν ᾧ θὰ δίδωνται ἔργα λυρικὰ νέων μελοποιῶν, τῶν μὴ δυναμένων ἔτι νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὰ δύο μεγάλα μελοδραματικὰ θέατρα. Πρῶτον ἔργον θὰ ψαλῇ ἐν τῷ θεάτρῳ τούτῳ ἡ *Κυρία Χρυσάνθεμον* ἐκ τοῦ ὁμωνύμου μυθιστορήματος τοῦ Λοττῆ, τοῦ μελοποιοῦ Μεσσεζέ.

— Ἡ καλλιτέχνις κ. Εὐαγγελία Παρασκευοπούλου ἀναχωρεῖ προσεχῶς μετὰ τοῦ θιάσου ἡ «Πρόοδος» εἰς Ζάκυνθον, ὅπου θὰ δώσῃ σειρὰν παραστάσεων ἐν τῷ ἐκεῖ Δημοτικῷ θεάτρῳ «ὁ Φώσκολος».

— Ἐν Βερώνῃ τῆς Ἰταλίας παρεστάθη μετ' ἐπιτυχίας μεγάλης μελόδραμα δεκαεννεαετοῦς μόλις συνθέτου, τοῦ Κουζινάτη, ἐπιγραφόμενον «ἡ Προδοθεῖσα».

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ἡ σύζυγος τοῦ Λεσσέψ.

Εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς τομῆς τοῦ Παναμᾶ ἐνεργότατον μέρος λαμβάνει ἡ κυρία Λεσσέψ, τὸ πᾶν κινοῦσα ὅπως ἐπιτύχῃ τὴν ἀθώωσιν τοῦ ἐνδόξου συζύγου της. Πλὴν τῶν ἄλλων δ' ἐνεργειῶν της μεγάλην ἐνεποίησεν αἴσθησιν ἐπιστολὴ αὐτῆς πρὸς γαλλικὴν ἐφημερίδα, ἐν ᾗ ἐκφράζει ἀκράδαντον πεποίθησιν περὶ τῆς ἀθωότητος τοῦ Λεσσέψ.

Ὁ ὑποστράτηγος Δόδδς.

Εἶνε ὁ ἥρως τῆς ἡμέρας μετὰ τὴν νίκην, ἣν κατήγαγεν ἐν Δαχομέῃ δοξάσας τὰ γαλλικὰ ὅπλα καὶ διαπιστώσας δι' ἔργων τὴν ἀρίστην κατάστασιν εἰς ἣν διατελεῖ ὁ στρατὸς τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—179

Digitized by Google

Η ΑΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΚΑΡΧΗΔΟΝΟΣ

ΥΠΟ ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΒΕΡΤΟΛΙΝΗ

ΚΑΤΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΝ ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

Ἐκ τῆς ἀξιολόγου *Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας* τοῦ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βονωνίας ἐν Ἰταλίᾳ καθηγητοῦ Φραγκίσκου Βερτολίνη, ἣν μετέφρασε μὲν μετὰ προσθηκῶν καὶ βελτιώσεων ὁ παρ' ἡμῖν καθηγητὴς κ. Σπυρίδων Π. Λάμπρος, ἤρξατο δ' ἐκδίδων κατὰ τεύχη ὁ ἐκδότης κ. Κάρολος Μπὲκ, δημοσιεύομεν σήμερον γραφικάς τινας σελίδας, περιγραφούσας τὴν ἅλωσιν τῆς Καρχηδόνος. Ταύτας εὐμενῶς παρέσχεν ἡμῖν καθ' ἡμετέραν αἴτησιν ὁ ἐκδότης, ὅστις παρεχώρησεν ἡμῖν πρὸς δημοσίευσιν ἐν τῇ Ἑστίᾳ καί τινας ἐκ τῆς αὐτῆς Ἱστορίας ὡραίας εἰκόνας, αἵτινες θέλουσι κοσμήσει πλουσίως τὰ τεύχη τοῦ ἀξιοσυστάτου συγγράμματος, εἰλημμέναι ἐκ τοῦ πρωτοτύπου κατ' ἰδίαν σύμβασιν τοῦ κ. Μπὲκ πρὸς τὸν ἐκδότην τῆς πρωτοτύπου συγγραφῆς τοῦ Βερτολίνη. **Σ. τ. Δ.**

Αἱ δύο πρῶται δεκαετηρίδες τοῦ ἑβδόμου ἀπὸ κτίσεως τῆς Ῥώμης αἰῶνος εἶνε αἱ γονιμώταται γεγονότων ἐν τῇ ἐξωτερικῇ ἱστορίᾳ τῆς μεγάλης πολιτείας. Μετ' αὐτῶν δὲ συμπίπτει ἡ περίοδος τῆς μεταβολῆς τῶν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ῥώμης τελούντων κρατῶν εἰς ἐπαρχίας ρωμαϊκάς. Καὶ πρώτη μὲν ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν αὐτονόμων κρατῶν ἐκλιποῦσα ὑπῆρξεν ἡ Μακεδονία, ἔπειτα δὲ ἦλθεν ἡ σειρὰ τῆς Ἑλλάδος. Περὶ δε τὰ τέλη τοῦ αὐτοῦ ἐκείνου ἔτους, καθ' ὃ ἡ Ἑλλὰς ἀπώλεσε τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸ ἱστορικὸν ὄνομα ὅπερ εἶχε διὰ τῶν αἰώνων, μετεβλήθη ἡ Καρχηδὼν εἰς σωρὸν ἐρειπίων. Ὀλίγον δὲ μετὰ ταῦτα ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ἱσπανίας ἔλαβε διὰ τῆς καταστροφῆς τῆς Νουμαντίας τὸ ἔσχατον τραῦμα, καὶ ἐξέλιπε τὸ βασίλειον τοῦ Περγάμου, ὅπερ αὐτὴ ἡ Ῥώμη εἶχε πρότερον μεγαλύνει καὶ ἐνισχύσει. Οὕτω δ' ἐντὸς δεκαὲξ καὶ μόνον ἐτῶν ἡ Ἑλλάς, ἡ Μικρὰ Ἀσία, ἡ καρχηδονικὴ Ἀφρικὴ καὶ ἡ Ἱσπανία εὑρέθησαν δεδουλωμέναι εἰς τὴν ἰσχυρὰν πολιτείαν ὑπὸ τὸ ὄνομα ρωμαϊκῶν ἐπαρχιῶν.

Ὀρθότατα λέγει νεώτερός τις ἱστορικός, ὅτι ὁ τρίτος καρχηδονικὸς πόλεμος μόλις που εἶνε ἄξιος τοῦ ὀνόματος πολέμου, πολὺ δὲ μᾶλλον ὑπῆρξε βιαιοπραγία ἐξελιχθεῖσα κατὰ μικρὸν μέχρι τῆς μοιραίας καταστροφῆς[1]. Καὶ εἶχε μὲν ἡ Καρχηδὼν ἐν τῇ περιπλοκῇ τῶν ἀνατολικῶν πραγμάτων, εἰς ἃ παρεσύρθη ἡ Ῥώμη μετὰ τὸν ἀννιβαϊκὸν πόλεμον, παράσχει ὑπηρεσίας τινὰς εἰς τὴν μεγάλην αὐτῆς ἀντίπαλον, καταγγείλασα τὰς ἐχθρικὰς ἐνεργείας τοῦ Ἀννίβου καὶ ἀναγκάσασα τὸν ἐπίφοβον νεωτεριστὴν νὰ φύγῃ ἐκ τῆς πατρίδος. Ἀλλ' ἡ Ῥώμη οὐδαμῶς ἐλάμβανεν ὑπ' ὄψιν τὰς ὑπηρεσίας ταύτας, ἃς ἐθεώρει ἐπιβαλλομένας ὑπὸ καθήκοντος, ἀπ' ἐναντίας δὲ τὴν μέριμναν αὐτῆς ἐπεσπᾶτο ἡ ταχεῖα ἀναβίωσις κράτους, ὅπερ μετενόει ὅτι δὲν εἶχε καταβάλει ἱκανῶς, ὥστε νἀφαιρέσῃ ἀπ' αὐτοῦ τὰ μέσα τῆς παλινορθώσεως. Ἀλλ' ὅμως δὲν ἐσκέπτοντο πάντες ἐν Ῥώμῃ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον. Ὑπῆρχε φατρία, ἧς ἡγεῖτο ὁ Ἀφρικανός, ἣν περισσότερον καὶ αὐτῆς τῆς ἐνισχύσεως τῆς Καρχηδόνος ἐνέβαλλεν εἰς ἀνησυχίαν ἡ ὀλεθρία καὶ καταστρεπτικὴ ἐπίδρασις ἣν ἐπήγαγεν ἡ μέθη τῆς νίκης. Ἡ φατρία δ' ἐκείνη παρίστατο μετ' ἀποθαρρύνσεως εἰς τὴν ὁσημέραι αὐξάνουσαν παράλυσιν τῆς τάξεως καὶ τῶν ἠθῶν, διὸ καὶ ηὔχετο, ἵνα οἱ Ῥωμαῖοι ἔχωσι πάντοτε ἐπικρεμάμενον ἐπ' αὐτοὺς τὸν φόβον κινδύνου τινός, ὅπως ἐξ ἀνάγκης μένωσιν ἡνωμένοι καὶ ἰσχυροί. Ἀλλ' οἱ τὴν φατρίαν ἐκείνην ἀποτελοῦντες ἦσαν ὀλίγοι μόνον, πλειότερον δὲ τῶν παραινέσεων αὐτῶν συνεκλόνει τὴν ψυχὴν τοῦ δήμου ἡ κραυγὴ τοῦ Κάτωνος, βοῶντος, ὅτι ἔδει νὰ καταστραφῇ ἡ Καρχηδὼν (delenda Carthago). Ἡ δὲ

[1] Ranke Weltgeschichte Τόμ. Β', α' σ. 395. Ὑπὸ ἔποψιν στρατιωτικὴν ὁ τρίτος καρχηδονικὸς πόλεμος οὐδὲν ἄλλο ὑπῆρξε πλὴν ἢ μεγάλη πολιορκία. Περὶ τοῦ πολέμου δὲ τούτου μόνην πηγὴν ἔχομεν τὴν *Λιβυκὴν* ἱστορίαν τοῦ Ἀππιανοῦ καὶ ἀραιά τινα ἀποσπάσματα τοῦ Πολυβίου. Τὸ δὲ μέγιστον χάσμα τὸ προελθὸν ἐκ τῆς ἀπωλείας τῶν οἰκείων βιβλίων τοῦ Λιβίου καὶ Πολυβίου ἀνεπαρκῶς ἀναπληροῦσιν αἱ ἐπιτομαὶ τοῦ Φλώρου, τοῦ Εὐτροπίου, τοῦ Ζωναρᾶ, τοῦ Αὐρηλίου, Βίκτωρος καὶ τοῦ Ὀρωσίου.

Digitized by Google

κραυγὴ ἐκείνη ἦτο γέννημα τοῦ φόβου. Ὁ Κάτων ἔν τινι πρεσβείᾳ εἰς τὴν Καρχηδόνα, ἀνατεθείσῃ εἰς αὐτὸν ὑπὸ τῆς συγκλήτου, εἶχεν ἴδει διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ὀφθαλμῶν τὴν ἀνθηρὰν κατάστασιν τῆς μεγάλης ἀντιπάλου τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος, ἐπὶ δὲ τῇ θέᾳ τῶν θησαυρῶν αὐτῆς καὶ τῶν ὅπλων, ἅτινα οἱ Καρχηδόνιοι εἶχον πομπωδῶς ἐπιδείξει εἰς τὸν Ῥωμαῖον πρεσβευτήν, ὁ φιλόπατρις Κάτων ᾐσθάνθη ἀναβράζον τὸ αἷμά του. Ἤδη δ' ἐφαντάζετο ἐμφανιζόμενον νέον τινὰ Ἀννίβαν καὶ τὴν Ἀνατολὴν φρυάττουσαν ἐξ ἐκδικήσεως καὶ συμμαχοῦσαν μετὰ τῆς λιβυκῆς πόλεως ἐν νέῳ μεγάλῳ πολέμῳ κατὰ τῆς Ῥώμης. Ἐντεῦθεν δ' ὁ ὑπέρμετρος, ὁ ἀκράτητος αὐτοῦ ζῆλος, ἐξωθοῦντος τὴν σύγκλητον καὶ τὸν δῆμον εἰς κήρυξιν ἐξολοθρευτικοῦ πολέμου κατὰ τῆς Καρχηδόνος.

Εὗρον δ' ὁ Κάτων καὶ οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ ἐν αὐτῇ τῇ Ἀφρικῇ ἐπιτήδειον καὶ ἰσχυρὸν ὄργανον πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτῶν. Ἦτο δὲ οὗτος ὁ γηραιὸς τῆς Νουμιδίας βασιλεὺς Μασσανάσσης, ὃν ἡ Ῥώμη εἶχε τάξει παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Καρχηδόνος, ὅπως ἐπιτηρῇ αὐτήν. Ἀλλ' ἐκεῖνος προεχώρησε καὶ περαιτέρω· ἠκρωτηρίασε καὶ ἐξώργισεν αὐτήν, ἕως ἐξηνάγκασε νὰ ὑπεραμυνθῇ ἑαυτῆς, παρέχουσα οὕτως εἰς τὴν Ῥώμην πρόφασιν νὰ κηρύξῃ πόλεμον κατ' αὐτῆς ὡς παραβάσης τὰς συνθήκας. Συνείθιζε δὲ νὰ λέγῃ ὁ τολμηρότατος ἐκεῖνος ἀνήρ, ὃν ἡ φύσις, καὶ αὐτὴ συνομνύουσα κατὰ τῆς Καρχηδόνος, εἶχε προικίσει δι' ὀργανισμοῦ σιδηροῦ καὶ μακροβιότητος ἐκτάκτου, ὅτι οἱ Καρχηδόνιοι ἦσαν ξένοι ἐν τῇ Ἀφρικῇ καὶ ὅτι πᾶν ὅ τι κατεῖχον ἦτο προϊὸν ἁρπαγῆς. Προβάλλων δὲ τοῦτο τὸ ἀξίωμα, ἐπίστευεν, ὅτι εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ λῃστεύσῃ αὐτούς, οὐδ' ἀφῆκε νὰ ἐκφύγῃ αὐτὸν ἡ πρὸς τοῦτο εὐκαιρία. Καὶ δὴ τῷ 193 π. Χ. ἀφῄρεσεν ἀπὸ τῶν Καρχηδονίων τὴν πλουσίαν γῆν τῶν Ἐμπορίων, ἥτις ἀνέῳγεν εἰς αὐτοὺς τὴν ὁδὸν τῶν ἐνδοτέρων τῆς Ἀφρικῆς. Εἰς δὲ τὰ ἐπὶ ταύτῃ τῇ ἁρπαγῇ διεγερθέντα ὑπὸ τῆς Καρχηδόνος παράπονα ἀπήντησεν ἡ Ῥώμη διὰ τῆς εἰς τὸν Μασσανάσσην ἐπιδικάσεως τῆς ὑπ' αὐτοῦ καταληφθείσης χώρας καὶ τῆς ἐπιβαρύνσεως τῆς Καρχηδόνος διὰ τῆς ὑποχρεώσεως νὰ πληρώσῃ πεντακόσια τάλαντα εἰς τὸν ἅρπαγα ἐπὶ τῇ προφάσει, ὅτι κατὰ τὴν συνθήκην τοῦ 201 π. Χ. τὰ Ἐμπόρια ἀνῆκον εἰς αὐτόν. Ἡ ἐπιτυχὴς δ' αὕτη ἔκβασις παρώρμησε τὸν βασιλέα τῆς Νουμιδίας εἰς ἐξακολούθησιν τῶν ἁρπαγῶν του. Μετὰ τὰ Ἐμπόρια ἦλθεν ἡ σειρὰ τῆς ἐπαρχίας Τύσκας, ἥτις καὶ κατελήφθη ὑπ' αὐτοῦ μετὰ μεγάλης περιοχῆς κατὰ μῆκος τοῦ ποταμοῦ Βαγράδα (174 π. Χ). Ἡ δὲ Ῥώμη εὑρίσκετο τότε εἰς τὴν παραμονὴν τοῦ τελευταίου μακεδονικοῦ πολέμου, καὶ ἡ σύνεσις ἐπέβαλλε τὴν ἀποφυγὴν ἄλλου πολέμου ἐν Ἀφρικῇ τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον ὁ Περσεὺς εἰργάζετο ὑπούλως ὅπως παρασύρῃ τὴν Καρχηδόνα εἰς τὴν συμμαχίαν του. Ἐπειράθη λοιπὸν ἡ σύγκλητος νὰ καθησυχάσῃ τὴν Καρχηδόνα, ὑποσχομένη νὰ ἱκανοποιήσῃ αὐτήν. Ἀλλ' ἡ ἱκανοποίησις συνίστατο εἰς τὴν ἀποστολὴν πρεσβείας, ἥτις συνεκροτήθη ἐκ τῶν ἀμειλικτοτάτων ἐχθρῶν τῶς Καρχηδόνος. Ὡς εἰκὸς δ' ἡ διαιτησία τοιούτων κριτῶν ἀπεκρούσθη, καὶ ὁ Μασσανάσσης ἐκράτησε τὰς νεωστὶ ὑπ' αὐτοῦ ἁρπαγείσας χώρας. Ἀλλὰ μετὰ τρίτην ἐπιδρομήν, δι' ἧς ὁ βασιλεὺς τῆς Νουμιδίας ἥρπασε τὴν πόλιν Ὀρόσκοπα, ἐξηντλήθη ἡ ὑπομονὴ τῶν Καρχηδονίων. Μὴ δυνάμενοι δὲ πλέον νὰ ἐλπίσωσιν ἐπὶ τὴν ἀμεροληψίαν τῆς συγκλήτου, ἀνέθηκαν πᾶσαν ἐλπίδα εἰς τὰς ἰδίας αὐτῶν δυνάμεις. Εἰκοσιπεντακισχίλιοι δ' ἄνδρες ἐβάδισαν ἐπὶ τὰ Ὀρόσκοπα. Ἀλλ' ὁ Μασσανάσσης ἐνίκησεν αὐτούς, καὶ τότε πλέον ἡ Καρχηδὼν οὐ μόνον εἶδεν ἀπολλυμένην τὴν στρατιάν της, ἀλλὰ καὶ ἐπέσυρεν ἐφ' ἑαυτὴν τὸν παρὰ τῶν Ῥωμαίων πόλεμον (152 π. Χ.)

Ἡ ἀτυχὴς πόλις κατέβαλε πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν ὅπως ἀποκρούσῃ θύελλαν οὕτω μεγάλην. Ἀλλ' ἡ ἀποστασία τῆς Ἰτύκης, ἥτις ἀρχομένου τοῦ κινδύνου παρεδόθη εἰς τοὺς Ῥωμαίους, κατέβαλε καὶ αὐτοὺς τοὺς θαρραλεωτάτους, καὶ ἡ σκέψις τῆς ἀποφυγῆς τοῦ πολέμου πρὸς τὴν ἰσχυρὰν Ῥώμην ἐπεβλήθη εἰς πάντας ὡς ὕψιστον συμφέρον τῆς πατρίδος. Ἡ ῥωμαϊκὴ σύγκλητος εἶχε δώσει διαταγὴν εἰς τοὺς ὑπάτους Λεύκιον Μάρκιον Κηνσωρῖνον καὶ Μάνιον Μανίλιον Νέπωτα νἀποπλεύσωσιν εἰς τὴν Ἀφρικὴν μετὰ ὀγδοήκοντα χιλιάδων ὁπλιτῶν (149 π. Χ.) Ἐπὶ τῷ ἀγγέλματι δὲ τούτῳ ἡ καρχηδονικὴ κυβέρνησις ἔστειλεν εἰς τὴν Ῥώμην πρεσβείαν, ἐντολὴν ἔχουσαν νὰ παραδώσῃ τὴν πόλιν εἰς τὸ ἔλεος τῆς συγκλήτου (deditio in fidem). Ἡ δὲ σύγκλητος ἐδέχθη τὴν γενομένην προσφοράν, ἐπικαλύπτουσα δὲ τὸ ἄπιστον αὐτῆς σχέδιον, ὅπως δυνηθῇ νὰ ἐκτελέσῃ αὐτὸ εὐχερέστερον, ὑπεσχέθη εἰς τοὺς Καρχηδονίους τὴν διατήρησιν τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν καὶ αὐτονομίας, τῶν νόμων καὶ τῆς χώρας, ἐζήτησε δὲ μόνον τὴν παράδοσιν τριακοσίων ὁμήρων. Περὶ δὲ τῆς πόλεως οὐδεὶς ἐγίνετο λόγος ἐν τῷ διαγγέλματι τῆς συγκλήτου. Καὶ ἔπρεπε μὲν ἡ τοιαύτη παράλειψις νὰ ἐξεγείρῃ τὰς ὑπονοίας τῶν Καρχηδονίων, ἀλλ' ὅμως οὗτοι, θέλοντες διὰ πάσης θυσίας νἀποφύγωσι τὸν πόλεμον, παρέδωκαν τοὺς ὁμήρους εἰς τοὺς ὑπάτους, οἵτινες εἶχον ἤδη φθάσει εἰς τὸ Λιλύβαιον τῆς Σικελίας, δὲν ἐδίστασαν δὲ νὰ παραδώσωσιν εἰς αὐτοὺς καὶ τὰ ζητηθέντα ὅπλα. Διακόσιαι χιλιάδες πανοπλιῶν μετ' ἀπείρου πλήθους πολεμικῶν μηχανημάτων ἐκομίσθησαν οὕτως εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων. Μετὰ δὲ τὸν ἀφο-

Digitized by Google

πλισμὸν τῆς πόλεως ὁ ὕπατος Μάρκιος Κηνσωρῖνος ἀνέγνωσε τὸ ὕστατον κέλευσμα τῆς συγκλήτου, ὅπερ εἶχεν ἀποσιωπηθῆ ἕως ἐκείνης τῆς ὥρας. Διέτασσε δὲ τὸ δόγμα τὴν κατασκαφὴν καὶ ἐγκατάλειψιν τῆς Καρχηδόνος καὶ τὴν κτίσιν ἄλλης πόλεως ἐν Ἀφρικῇ, ἀπεχούσης ἀπὸ τῆς θαλάσσης ὀγδοήκοντα σταδίους, ἤτοι ὁδὸν τριῶν ὡρῶν. Ἐν ἐκείνῃ δὲ τῇ πόλει ὤφειλον νὰ ἐγκατοικήσωσιν οἱ Καρχηδόνιοι κατὰ τὰς διαταγὰς τῆς συγκλήτου, παύοντες νὰ εἶνε λαὸς ἐμπόρων διὰ νὰ γείνωσι λαὸς γεωργῶν. Ὀδυρομένων δὲ τῶν Καρχηδονίων πρεσβευτῶν καὶ λεγόντων, ὅτι τοῦτο ἦτο αὐτόχρημα ἐνέδρα, ὁ ὕπατος ἀπήντησεν, ὅτι ἡ σύγκλητος εἶχεν ὑποσχεθῆ νὰ φεισθῇ τῶν πολιτῶν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τῆς πόλεως. Μετὰ κυνικῆς δὲ περιφρονήσεως παρεκίνησεν αὐτοὺς νὰ ὑποταχθῶσιν ἀσμένως εἰς τὰ δεδογμένα ὑπὸ τῆς συγκλήτου, ἅτε ἀποσκοποῦντα εἰς αὐτὸ τὸ συμφέρον αὐτῶν, ἐπειδὴ οἰκοῦντες μακρὰν τῆς θαλάσσης ἤθελον παύσει νὰ ἐπαίρωνται καὶ σαγηνεύωνται ὑπὸ ὀρέξεων πλεονεκτικῶν καὶ ἐπικινδύνων, ἐπιδιδόμενοι δ' εἰς τὴν γεωργίαν ἤθελον τύχει ἐν τῇ ἠπείρῳ βίου εὐσταθεστέρου καὶ εὕρει ἐν αὐτῇ κέρδος βεβαιότερον καὶ ἀκινδυνότερον τοῦ παρεχομένου ὑπὸ τῆς ἐμπορίας.

Εὐκολώτερον εἶνε νὰ φαντασθῇ τις μᾶλλον ἢ νὰ περιγράψῃ τὴν ἀγανάκτησιν, ἣν ἐξήγειρε παρὰ τῷ καρχηδονικῷ λαῷ ἡ ἀπάνθρωπος ἀπόφασις. Πόλις ἀριθμοῦσα ἑπτακοσίας χιλιάδας κατοίκων δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποκύψῃ κατὰ τρόπον τοιοῦτον. Ἡ δὲ Ῥώμη δὲν εἶχε σκεφθῆ τοῦτο. Ἀπ' ἐναντίας δ' οἱ δύο ὕπατοι εἶχον τοιαύτην πεποίθησιν, ὅτι ἡ Καρχηδὼν ἔμελλε νὰ κλίνῃ τὸν αὐχένα εἰς τὴν εἱμαρμένην αὐτῆς, ὥστ' ἔμειναν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἄπρακτοι ἐν Ἰτύκῃ, ἀναμένοντες τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ δόγματος τῆς συγκλήτου. Ἀλλ' ὅτε ἀπεφάσισαν νὰ προβῶσιν, εὗρον τὴν πόλιν παρεσκευασμένην εἰς τὴν γενναιοτάτην ἀντίστασιν, διὸ καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ παρακαθήσωσι παρ' αὐτήν, ἐπιλαμβανόμενοι τῆς πολιορκίας.

Ὅπως δ' ἐννοηθῇ ἡ ἱστορία τῆς ἀξιομνημονεύτου ταύτης πολιορκίας, ἀνάγκη νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν τοπογραφίαν τῆς Καρχηδόνος[1]. Ἡ πόλις αὐτὴ ἔκειτο κατὰ τὸν κόλπον τοῦ Τύνητος ἐπὶ χερσονήσου ἑνουμένης πρὸς τὴν ἤπειρον ἐκ δυσμῶν δι' ἰσθμοῦ ἔχοντος εὖρος εἰκοσιπέντε σταδίων, ἤτοι τεσσάρων χιλιομέτρων καὶ ἡμίσεος. Ἀκόμη δὲ καὶ σήμερον τὸ ἀνατολικὸν τῆς χερσονήσου ταύτης ἄκρον φέρει τὸ ὄνομα *Καρτατσένα*, αὐτὴ δ' εἶνε ἡ μόνη ἀνάμνησις ἣν ἐτήρησεν ἡ χώρα περὶ τῆς ὑπάρξεως τῆς μεγάλης πόλεως. Τὸ δὲ νοτιοδυτικὸν μέρος τῆς χερσονήσου κατείχετο ὑπὸ προαστείου κοσμουμένου ὑπὸ ἐπαύλεων καὶ κήπων καὶ καλουμένου Μέγαρα. Ἐκεῖ δ' ἔκειντο οἱ δύο μεγάλοι λιμένες, ὁ μὲν ἐξωτερικὸς διὰ τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, ὁ δ' ἐσωτερικὸς διὰ τὰ πολεμικά, ἔχων ἐν τῷ μέσῳ νῆσον. Ἡνοῦντο δ' οἱ λιμένες πρὸς ἀλλήλους διὰ διώρυγος, ὑπῆρχε δὲ καὶ εἴσπλους εἰς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πελάγους, ἔχων εὖρος ποδῶν ἑβδομήκοντα καὶ ἀποκλειόμενος δι' ἁλύσεων σιδηρῶν. Πλησίον δὲ τοῦ πολεμικοῦ λιμένος ἔκειτο ἡ ἀγορά, ἐξ ἧς τρεῖς στενωποὶ ἦγον εἰς τὴν ἀκρόπολιν Βύρσαν, ἣν ἐπέστεφε ναὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Ἥ τε πόλις δὲ καὶ τὸ προάστειον περιεβάλλοντο ὑπὸ τείχους βρεχομένου ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Καὶ ἡ μὲν ἄκρα ἦτο ὠχυρωμένη διὰ τριῶν περιβόλων ἐπαλλήλων, ἑκάστου ἔχοντος ὕψος δεκαπέντε μέτρων. Ἀπὸ τῶν τειχῶν δὲ τούτων ἤρχιζον αἱ δύο μεγάλαι ὁδοὶ τῆς Ἰτύκης καὶ τοῦ Τύνητος, δι' ὧν ἡ Καρχηδὼν συνεκοινώνει πρὸς τὴν ἤπειρον. Ἕκαστος δὲ περίβολος ἠσφαλίζετο διὰ πύργων καὶ ἐπάλξεων καὶ ἐνέκλειεν ἱπποστάσια διὰ τετρακισχιλίους ἵππους καὶ τριακοσίους ἐλέφαντας καὶ στρατῶνας καὶ ἀποθήκας διὰ δισμυρίους μὲν πεζούς, τετρακισχιλίους δ' ἱππεῖς.

Οὐδαμῶς λοιπὸν ἦτο εὐχερὴς ἡ ἅλωσις πόλεως ἐπὶ τοσοῦτον ὀχυρᾶς· ἐπηύξανον δὲ μεγάλως τὴν δυσκολίαν τῆς ἐκπορθήσεως αἱ παρασκευαὶ αἱ γενόμεναι ὑπὸ τῶν πολιτῶν καθ' ὃν χρόνον οἱ ὕπατοι ἠπράκτουν.

Μόλις δ' ἠγγέλθη εἰς τοὺς Καρχηδονίους ἡ ἀγρία ἀπόφασις ἡ καταδικάζουσα τὴν πεφιλημένην πατρίδα εἰς ἀφανισμόν, καὶ ἐπεδόθησαν μετ' ἐκτάκτου ζήλου εἰς παρασκευὴν ὅπλων διὰ τὴν ἄμυναν. Στερούμενοι δὲ πρὸς τοῦτο σιδήρου καὶ χαλκοῦ, ἔχυσαν τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον, αἱ δὲ γυναῖκες παρέσχον τὴν μακρὰν αὐτῶν κόμην, ὅπως κατασκευασθῶσι σχοινία διὰ τοὺς καταπέλτας. Ἐν ᾧ δ' ἐν τῇ πόλει παρεσκευάζοντο τὰ ὄργανα τῆς ἀμύνης, ἀνὰ τοὺς ἀγροὺς ὁ Ἀνδρούβας, εἷς ὢν τῶν ἀρχηγῶν τῆς δημοτικῆς φατρίας, ὅστις πρότερον εἶχεν ἐξορισθῆ πρὸς εὐχαρίστησιν τῆς Ῥώμης, ἐστρατολόγει μέγα πλῆθος ἐθελοντῶν, πρὶν δ' οἱ ὕπατοι ἐκκινήσωσιν ἐνεκλείετο εἰς τὴν παρακειμένην πόλιν Νέφεριν. Ὅτε δ' ἐφάνησαν οἱ ὕπατοι, τὰ τείχη τῆς πόλεως ταύτης ἦσαν κατάμεστα στρατιωτῶν καὶ αἱ ἐπάλξεις ἔφερον καταπέλτας οὕτως, ὥστε αἱ ὑπὸ τῶν ὑπάτων γενόμεναι ἀπόπειραι εἴτε κατὰ τοῦ περι-

[1] Αἱ τοπογραφικαὶ ἐκθέσεις ἃς παρέχουσιν οἱ νεώτεροι γεωγράφοι τῆς Καρχηδονος, ὁ Falbe (Recherches sur l' emplacement de Carthage. Ἐν Παρισίοις. 1833), ὁ Dureau de la Malle (Recherches sur la topographie de Carthage. Ἐν Παρισίοις. 1833), ὁ Barth Wanderungen durch die Küstenländer des Mittelmeeres καὶ ἄλλοι, στηρίζεται κατὰ μέγα μέρος εἰς ὑποθέσεις ἕνεκα τῶν μεταβολῶν ἃς ὑπέστη διὰ τῶν αἰώνων τὸ ἔδαφος τῆς Καρχηδόνος ἀπὸ τῶν προσκλύσεων τῆς θαλάσσης καὶ τῆς ἐκτροπῆς τῆς κοίτης τῶν ποταμῶν. Ἱκανὰ δ' ὅμως ἐγνώσθησαν ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ Γάλλου Beulé (Fouilles à Carthage. Ἐν Παρισίοις 1860) καὶ τοῦ Ἄγγλου Davis (Carthage and her remains. 1861). Ἀλλὰ καὶ περὶ τούτων ῥητέον, ὅτι ἐν πολλοῖς καὶ δὴ οὐσιώδεσι διαφωνοῦσι πρὸς ἀλλήλους.

Digitized by Google

βόλου τῶν τειχῶν τῆς Νεφέρεως τοῦ κατὰ τὸν εἴσπλουν τῶν λιμένων, εἴτε κατὰ τοῦ στρατοπέδου ἀπέτυχον.

Ἀλλ' ὅμως δὲν ὑπῆρξε τελείως ἄκαρπος ἡ πρώτη αὐτὴ ἐκστρατεία. Καὶ κατεφάνη μὲν κατ' αὐτὴν ἡ αδεξιότης τῶν ὑπάτων Μανιλίου καὶ Κηνσωρίνου, ἀλλ' εὑρέθη καὶ ἀνὴρ, ὅστις ἐπέδειξε τότε τὴν ἔκτακτον αὐτοῦ ἀξίαν οὐ μόνον ὡς στρατηγός, ἀλλὰ καὶ ὡς διπλωμάτης. Ὁ ἀνὴρ δ' ἐκεῖνος ἦτο Πόπλιος Κορνήλιος Σκιπίων ὁ Αἰμιλιανός. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ Αἰμίλιος Παῦλος εἶχε παραχωρήσει αὐτὸν πρὸς υἱοθέτησιν εἰς τὸν πρεσβύτερον τῶν υἱῶν τοῦ Ἀφρικανοῦ, ὅστις, ὢν ἀσθενικός, ἠναγκάζετο νἀπέχῃ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων [1]. Δεκαεπταέτης μόλις ὢν εἶχεν ἀκολουθήσει ὁ Αἰμιλιανὸς τὸν πατέρα εἰς τὸν κατὰ τῆς Περσίας πόλεμον, ἡ δὲ νεανικὴ αὐτοῦ φαντασία εἶχεν ἐξαφθῇ ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν καλλιτευμάτων τῆς ἑλληνικῆς τέχνης, λαμπρῶν μνημείων πολιτισμοῦ, οὗ τὴν λατρείαν ἐμύει αὐτὸν σοφῶς ὁ μέγας Πολύβιος. Διάφορος δ' ὢν τῶν πλείστων νεανιῶν τῆς τάξεως τῶν γνωρίμων, οἵτινες διετέλουν τυρβάζοντες περὶ τὰς ἡδονὰς καὶ τὴν ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργολογίαν, προετίμα τοῦ Παύλου Αἰμιλίου ὁ υἱὸς τὰς γενναίας ἀσχολίας τῆς παλαίστρας καὶ τῆς θήρας. Καὶ οὐ μόνον διὰ τῶν ἕξεων, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ εἰλικρινοῦς χαρακτῆρος καὶ τοῦ φιλελευθέρου πνεύματος διεκρίνετο τοῦ πλήθους τῶν ἑταίρων. Πρὶν δ' ἡ ἀκόμη ἐκλεχθῇ εἴς τινα τῶν μειζόνων ἀρχῶν, εἶχον καλέσει αὐτὸν οἱ Μακεδόνες νὰ κρίνῃ ὡς διαιτητὴς ἐσωτερικάς τινας αὐτῶν ἔριδας (151 π. Χ.). Θέατρον δὲ τῶν πρώτων αὐτοῦ πολεμικῶν ἄθλων ὑπῆρξεν ἡ Ἱσπανία. Μεταβὰς εἰς τὴν χώραν ταύτην ὡς χιλίαρχος, ἐφόνευσεν ἐν μονομαχίᾳ Ἱσπανόν τινα πολεμιστὴν ἡρακλείου μεγέθους, ἠξιώθη δὲ στεφάνου τειχομαχικοῦ (corona muralis), ἅτε πρῶτος ἀναβὰς ἐπὶ τὰ τείχη πολεμίας τινὸς πόλεως. Κατὰ δὲ τὴν ἐκστρατείαν ἐκείνην ὁ Αἰμιλιανὸς ἔσχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἴδῃ τὴν Ἀφρικὴν καὶ νὰ γνωρίσῃ τὸν βασιλέα Μασσανάσσην, πρὸς ὃν ἐπέμφθη, ὅπως ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ τὴν ἀποστολὴν ἐλεφάντων διὰ τὸν ἐν Ἱσπανίᾳ πόλεμον. Συνῆψε δὲ μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Νουμιδίας φιλίαν, ἥτις δὲν ἤργησε νὰ ἐπιφέρῃ καρπούς.

Πρὸ δὲ τῆς Καρχηδόνος εὑρίσκομεν τὸν Αἰμιλιανὸν καὶ πάλιν ὡς χιλίαρχον. Τοῦτον δὲ φέρων τὸν βαθμόν, ἀνεδείχθη πολλοῦ λόγου ἀξιώτερος τῶν ὑπάτων, οἵτινες ἄνευ αὐτοῦ ἤθελον ἴδει μεταβαλλομένας τὰς ἀτυχίας αὐτῶν αὐτόχρημα εἰς πανωλεθρίαν. Ἠδυνήθη δέ ποτε νὰ σώσῃ τὴν στρατιὰν τοῦ Μαγκίνου ἀπὸ τοῦ κινδύνου νὰ σφαγῇ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Ἀσδρούβα, ἀγαγὼν εἰς βοήθειαν τοῦ ὑπάτου τὴν ὀπισθοφυλακίαν. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ διπλωματικῇ ἐνεργείᾳ διεκρίθη οὐχ ἧττον ἢ ἐν τῇ στρατηγίᾳ. Χάρις εἰς αὐτὸν ὁ Καρχηδόνιος στρατηγὸς Φαμέας ηὐτομόλησε μετὰ τῶν δισχιλίων διακοσίων ἱππέων του πρὸς τοὺς Ῥωμαίους. Διέλυσε δὲ καὶ τὰς ὑπονοίας ἃς εἶχε κατὰ τῆς Ῥώμης ὁ γηραιὸς βασιλεὺς Μασσανάσσης οὕτως, ὥστε, ὅτε ὁ βασιλεὺς ἠσθένησεν ἐπικινδύνως, τὸν Αἰμιλιανὸν κατέστησεν ἐκτελεστὴν τῆς διαθήκης του, ἀναθεὶς εἰς αὐτὸν τὴν φροντίδα νὰ διανείμῃ τὸ βασίλειον τῆς Νουμιδίας εἰς τοὺς τρεῖς αὐτοῦ υἱούς, Μικίψην, Γολούσσαν καὶ Μαστανάβαν (148 π. Χ.). Τούτων δὲ ὁ Γολούσσας εἶχε φήμην γενναίου στρατηγοῦ, ὁ δὲ Σκιπίων ἔπεισεν αὐτὸν νὰ συνεισφέρῃ ἐν τῷ πρὸς τοὺς Καρχηδονίους πολέμῳ εἰς τὴν Ῥώμην τὴν εὐφυΐαν αὐτοῦ καὶ τὸν στρατόν του. Ἀκούων δὲ τὰ ἔργα ταῦτα τοῦ Αἰμιλιανοῦ, ἅτινα κατεδείκνυον ὁσημέραι μᾶλλον τὴν ἀνικανότητα τῶν ὑπάτων, ὁ γηραιὸς Κάτων, εὑρισκόμενος τότε περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου, ἐπευφήμησε τὸν ἄξιον νεανίαν καὶ εἶπε περὶ αὐτοῦ ἐν τῇ συγκλήτῳ τὰ περὶ τοῦ Τειρεσίου ἐν τῷ Ἅδῃ ποιηθέντα ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου **οἷος πέπνυται· τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσιν.** Ὁ τοιοῦτος λοιπὸν ἀνὴρ δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ μένῃ ἐπὶ μακρὸν ἐν θέσει ὑποδεεστέρᾳ. Μετὰ δὲ τὰς ἀτυχεῖς ἀποπείρας καὶ τῶν νέων ὑπάτων, τοῦ Λευκίου Κάλπουρνίου Πίσωνος καὶ τοῦ Λευκίου Ὀστιλίου Μαγκίνου, ὧν στρατηγούντων οὐδαμῶς προέβη ἡ πολιορκία τῆς Καρχηδόνος, τὰ δὲ ῥωμαϊκὰ ὅπλα ὑπέστησαν νέας ἥττας κατὰ τὰς ἐναντίον τῆς πόλεως προσβολὰς τὰς ἐπιχειρηθείσας ἀπὸ τῆς ἀφρικανικῆς παραλίας ἐν Ἀσπίδι καὶ Ἱππῶνι τῇ Διαρρύτῳ, κειμένῃ πρὸς δυσμὰς τῆς Ἰτύκης, τὸ σχέδιον τῆς εἰς τὸν Σκιπίωνα ἀναθέσεως τῆς διευθύνσεως τῆς ἐκστρατείας εὗρεν ὑπερμάχους πάσας τὰς φατρίας, φίλους τε καὶ ἀντιπάλους. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Αἰμιλιανὸς δὲν εἶχεν ἀκόμη τὴν ἐν ἔτει 180 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Οὐιλλίου περὶ ἡλικίας τῶν ἀρχόντων νόμου (lex Villia annalis) πρὸς ἀνάληψιν τῆς ὑπατείας ὁρισθεῖσαν ἡλικίαν, οἱ δήμαρχοι προέτειναν τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν δεδογμένων ὑπὸ τοῦ νόμου ἐκείνου, διὰ ψηφίσματος δὲ τοῦ δήμου ἀνετέθη εἰς αὐτὸν ἐκλεχθέντα ὕπατον ἡ διεύθυνσις τοῦ ἐν τῇ Ἀφρικῇ πολέμου, ἥτις κατὰ τὴν ἀξίωσιν τοῦ συνυπάτου αὐτοῦ Γαΐου Λιβίου Δρούσου ἔπρεπε νὰ δοθῇ εἰς τὸν ἕτερον τῶν ὑπάτων διὰ κλήρου.

Ἀφιχθέντος δὲ τοῦ νέου στρατηγοῦ εἰς τὴν Ἀφρικήν, τὸ μοιραῖον τέλος δὲν ἠδυνήθη νὰ μὴ ἐπέλθῃ ταχέως. Αὐτοὶ δ' οἱ Καρχηδόνιοι συνετέλεσαν νὰ ἐπιφέρωσιν αὐτὸ διὰ τῶν ἐμφυλίων αὐτῶν διχονοιῶν, ἃς δὲν ἴσχυσε νὰ καταπαύσῃ ἡ δεινότης τῶν καιρῶν. Καὶ ὁ μὲν Ἀσδρούβας καταγγέλλει ἕνα τῶν ἐπιφανεστάτων ἀρχόντων

[1] Ἄλλος τις υἱὸς τοῦ Αἰμιλίου Παύλου εἶχεν εἰσποιηθῇ εἰς τὸν οἶκον τῶν Φαβίων καὶ ὠνομάζετο Κόϊντος Φάβιος Μάξιμος Αἰμιλιανός.

Digitized by Google

ἐπὶ μυστικῇ συνεννοήσει πρὸς τὸν δευτερότοκον υἱὸν τοῦ Μασσανάσσου, τὸν Γολούσσαν, καὶ ἐξεγείρει κατ' αὐτοῦ τὴν ὀργὴν τοῦ πλήθους. Καὶ ὁ μὲν καταγγελλόμενος φονεύεται ἐν πληθούσῃ βουλῇ, ὁ δ' Ἀσδρούβας κηρύσσεται στρατηγὸς αὐτοκράτωρ. Τότε δ' ἐπιβάλλεται εἰς τὴν πόλιν τυραννίς, αὐξάνουσα τὸ ἄχθος καὶ τὴν πικρίαν τῶν υστάτων αὐτῆς ἡμερῶν. Ἀλλὰ πάντα ταῦτα δὲν ἀνέστειλαν τὸν περὶ τὴν ἄμυναν ζῆλον τῶν πολιτῶν. Ἐν τούτοις δ' ὁ Σκιπίων εἶχε ποιήσει ἔναρξιν τῆς στρατηγίας διὰ τῆς ἐκπορθήσεως τῶν χαρακωμάτων, ἅτινα ὁ Ἀσδρούβας εἶχεν ἐγείρει κατὰ τὸν ἰσθμόν, οὕτω δ' ἡ πόλις ἔμεινεν ἀποκεκλεισμένη ἐκ τῆς ἠπείρου. Ὅπως δ' ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τῶν πολιορκουμένων πᾶν μέσον ἐξόδου ἐξ ἐκείνου τοῦ μέρους, ὕψωσεν ὁ Ῥωμαῖος ὕπατος ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ παχὺ τεῖχος, ἔχον ὕψος τριῶν μέτρων καὶ ὑπερέκεινα. Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ ὕπατος ἀνέλαβε τὸν καὶ ἐκ τῆς θαλάσσης ἀποκλεισμὸν τῆς Καρχηδόνος διὰ παμμεγίστου χώματος γῆς χωσθέντος κατὰ τὸν ἔκπλουν τῶν λιμένων. Καὶ ἤλπιζον μὲν οἱ πολιορκούμενοι νὰ ματαιώσωσι τὸ σχέδιον τοῦ ἐχθροῦ, διορύσσοντες νέον πρὸς τοὺς λιμένας στόμα· ἐφάνη δὲ μέχρι τινός, ὅτι ἡ πυρετώδης αὐτῶν δραστηριότης ἐστέρετο ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας. Ἀλλ' ἡ ἀποτυχία τοῦ ἀγῶνος τῶν καρχηδονικῶν τριήρων κατὰ τὴν ἐπίθεσιν τοῦ ῥωμαϊκοῦ στόλου κατέστησεν ἄχρηστον τὴν διόρυξιν τοῦ νέου ἔκπλου, τοῦ Σκιπίωνος φροντίσαντος ἐν μέσῳ τῆς συγχύσεως τῶν πολεμίων πλοίων νὰ κλείσῃ τὴν δίοδον ταύτην διὰ τῆς κατὰ μῆκος αὐτῆς τοποθετήσεως μηχανημάτων, παρακωλυόντων παντελῶς τὸν δι' αὐτῆς διέκπλουν.

Ἀφίνων δὲ πλέον ὁ Σκιπίων ὅπως ὁ λιμὸς ἐπιτελέσῃ ἐν τῇ πόλει τὸ ὀλέθριόν του ἔργον, ἐξεκίνησεν, ἀρχομένου τοῦ χειμῶνος, ἐναντίον τοῦ παρακειμένου στρατοπέδου κατὰ τὴν Νέφεριν, ἧς ἡ φρούρησις ἦτο ἀνατεθειμένη εἰς ὑπασπιστήν τινα τοῦ Ἀσδρούβα καλούμενον Διογένην. Ἀλλ' ὁ ἀνάξιος οὗτος ἀξιωματικὸς ἀφῆκε τὸν ἐχθρὸν νὰ καταλάβῃ αὐτὸν ἐντὸς τῶν ἰδίων του χαρακωμάτων, τούτων δὲ κυριευθέντων ἐξεπορθήθη πάραυτα τὸ στρατόπεδον.

Ἡ δὲ πτῶσις τῆς Νεφέρεως συνεπήγαγε τὴν τῶν παρακειμένων εἰς τὴν Καρχηδόνα πόλεων καὶ ἐπέσπευσε τὸν ὄλεθρον αὐτῆς. Ἤδη δὲ κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 146 π. Χ., ἀρξαμένων καὶ πάλιν τῶν ἐφόδων, κατέλαβον οἱ πολέμιοι τὸν ἐσωτερικὸν λιμένα καὶ τὴν ἀγοράν. Ἀλλ' οἱ πολιορκούμενοι οὐδὲ τότε παρεδόθησαν ἀκόμη· σπιθαμὴν δὲ πρὸς σπιθαμὴν διεξεδίκησαν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους τὸ ἱερὸν ἔδαφος τῆς πατρίδος οὕτως, ὥστε αἱ τρεῖς ἄνοδοι αἱ ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς ἄγουσαι εἰς τὴν βραχώδη ἄκραν ἐμεστώθησαν πτωμάτων. Εἰς δὲ τὴν ἀκρόπολιν τέλος αὐτὴν περιωρίσθη ὁ ἔσχατος ἀγών. Πρὶν δὲ διατάξῃ τὴν κατ' αὐτῆς ἔφοδον ὁ Σκιπίων, ὑπεσχέθη νὰ φεισθῇ τῆς ζωῆς ἐκείνων, οἵτινες ἤθελον ἐξέλθει ἐξ αὐτῆς. Πεντηκοντακισχίλιοι δὲ παραδοθέντες ἐσώθησαν. Ἐν αὐτοῖς δὲ διεκρίνετο ὁ Ἀσδρούβας, ὅστις, γενόμενος κατὰ τὴν τελευταίαν ὥραν ἐπιλήσμων τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα καθήκοντος, προσέφυγεν εἰς τὸν ἀνθύπατον ἱκετεύων τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Ἡ δὲ γυνὴ τοῦ Καρχηδονίου στρατηγοῦ, ἀπὸ τῆς στέγης τοῦ Ἀσκληπιείου τοῦ ἐπιστέφοντος τὴν κορυφὴν τῆς ἄκρας βλέπουσα τὸν ἄνδρα κλίνοντα τὸ γόνυ πρὸ τοῦ Σκιπίωνος, ἐτιμώρησε τὸν δειλόν, καταρωμένη αὐτὸν καὶ εἰσπηδῶσα μετὰ τῶν υἱῶν εἰς τὰς φλόγας, αἵτινες ἤδη κατεβίβρωσκον τὸν ναόν. Εἶχον δὲ βάλει πῦρ εἰς τὸ Ἀσκληπιεῖον οἱ Ῥωμαῖοι αὐτόμολοι, οἵτινες δὲν ἠδύναντο νὰ ἐλπίσωσιν ἔλεος παρὰ τοῦ αὐστηροῦ ἀνθυπάτου. Ὅτι δὲ συνέβη εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ διὰ χειρὸς τῶν πρὸς τοὺς Καρχηδονίους αὐτομολησάντων, τοῦτ' αὐτὸ ἐπῆλθε καὶ εἰς τὴν Καρχηδόνα αὐτὴν κατὰ κέλευσμα τοῦ Σκιπίωνος. Ὁ δὲ ἱστορικὸς Πολύβιος, ὅστις εἶχεν ἀκολουθήσει τὸν Σκιπίωνα εἰς τὸν ἐξολοθρευτικὸν τοῦτον πόλεμον, διηγεῖται, ὅτι ὁ νικητὴς συνεκινήθη ἐκ τῆς διαταχθείσης πυρκαϊᾶς μέχρι δακρύων, καὶ ἠκούσθη ἐπαναλαμβάνων μετὰ βαθείας μελαγχολίας τὸν ὁμηρικὸν χρησμὸν περὶ τῆς καταστροφῆς τῆς Τροίας·

> ἔσσεται ἦμαρ ὅταν ποτ' ὀλώλῃ Ἴλιος ἱρὴ
> καὶ Πρίαμος καὶ λαὸς ἐϋμμελίω Πριάμοιο [1].

Ἐρωτήσας δ' αὐτὸν ὁ Πολύβιος περὶ τῆς αἰτίας τοιαύτης ἀναμνήσεως, ἔλαβε παρὰ τοῦ Σκιπίωνος τὴν ἀπάντησιν, ὅτι ἀνεπόλει τὴν Ῥώμην, καὶ ὅτι ἡ μέλλουσα τύχη τῆς πατρίδος του ἐπλήρου τὴν ψυχήν του πικρίας ἀφάτου [2]. Καὶ ὁ **Ἀφρικανὸς** δὲ θὰ εἶχε σκεφθῇ καθ' ὅμοιον τρόπον, ἀλλὰ τώρα πλέον αἱ θλιβεραὶ αὗται σκέψεις ἐπήρχοντο μόνον εἰς τὸν νοῦν ὀλίγων φιλοσόφων, ὁ δὲ δῆμος τῶν Ῥωμαίων ἐν τῇ μέθῃ τῆς κοσμοκράτορος κυριαρχίας εἶχε καταπνίξει τὴν συνείδησιν τοῦ ἰδίου μέλλοντος.

Συντελεσθείσης δὲ τῆς καταστροφῆς τῆς Καρχηδόνος, ἡ σύγκλητος ἔστειλεν εἰς τὴν Ἀφρικὴν δέκα ἐπιτρόπους, ὅπως διαρρυθμίσωσι τὰ κατὰ τὴν κατακτηθεῖσαν χώραν. Οἱ δ' ἐπίτροποι ἤρξαντο τοῦ ἔργου αὐτῶν διὰ τῆς ὑπὸ φρικτῶν ἀρῶν συνοδευομένης καταδίκης εἰς αἰωνίαν ἐρήμωσιν τοῦ ἐδάφους ἐφ' οὗ ἔκειτο ἡ Καρχηδών. Τὴν δὲ καρχηδονικὴν χώραν τὴν κειμένην μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ Τύσκα τοῦ σήμερον καλουμένου Βαδὶ Σαὶν καὶ τῆς πόλεως Θένης καθίδρυσαν εἰς ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν κληθεῖσαν **Ἀφρικὴν** καὶ ἔχουσαν πρωτεύουσαν τὴν Ἰτύκην. Συντελε-

[1] **Ὁμήρου** Ἰλιάδος Δ, 164.
[2] **Πολυβίου** XXXIX, 3 α, 3.

Digitized by Google

σθέντων δὲ τούτων πάντων. ἐπέστρεψεν ὁ Σκιπίων εἰς τὴν Ῥώμην, ὅπου κατήγαγε θρίαμβον ἐπὶ τῇ ἁλώσει τῆς Καρχηδόνος καὶ τῇ ἐκνικήσει τοῦ Ἀσδρούβα. Ἡ δὲ σύγκλητος ἐτίμησεν αὐτὸν ἐπονομάσασα **δεύτερον Ἀφρικανόν.**

Ὑπομιμνήσκει δ' ἡμᾶς ἡ καταστροφὴ τῆς Καρχηδόνος τὴν τύχην τῆς μητροπόλεως αὐτῆς, τῆς Τύρου, ἣν εἶχεν ὑποστῆ αὕτη πρὸ ἑκατὸν ὀγδοήκοντα ἓξ ἐτῶν, κυριευθεῖσα ὑπὸ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Καὶ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος διὰ τῆς καταστροφῆς τοῦ Τύρου ἐξωλόθρευσε τὸ φοινικικὸν ἐμπόριον ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἡ δὲ Ῥώμη ἐξηφάνισεν αὐτὸ ἐν τῇ Δύσει διὰ τῆς καταστροφῆς τῆς Καρχηδόνος. Καὶ καταστραφείσης μὲν τῆς Τύρου, ἡ δύναμις τῶν Φοινίκων διεσαλεύθη, ἐκλιπούσης δὲ τῆς Καρχηδόνος, κατεβλήθη τελείως. Τὸ δὲ φοινικικὸν στοιχεῖον, ὅπερ διὰ τοῦ ἐμπορίου του, διὰ τοῦ ἀποικισμοῦ του καὶ διὰ τῶν ἐλευθερίων του θεσμῶν εἶχεν ὑπάρξει εἷς τῶν γονιμωτάτων παραγόντων τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ, ἐξηφανίσθη μετὰ τῆς Καρχηδόνος ἐκ τοῦ κόσμου.

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Ὁ συνάδελφός μου κ. Χ. Ἄννινος μετὰ τῆς συνήθους του χάριτος παρεπονέθη ἄλλοτε, ἐν ἄρθρῳ δημοσιευθέντι ἐν τῇ Ἑ σ τ ί ᾳ, κατὰ τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως δημοσίων Ὡρολογίων ἐν τῇ πόλει τῶν Ἀθηνῶν. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἐλγινείου ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς καὶ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ ἐπὶ τῆς προσόψεως τοῦ Πανεπιστημίου, χάριν πολυτελεστέρας διακοσμήσεως, δὲν ἀπέμενε σχεδὸν παρὰ τὸ τῆς Μητροπόλεως, τὸ ὁποῖον, ὅσῳ κεντρικὴν καὶ ἂν υποθέσωμεν τὴν θέσιν του, ἦτο ἀδύνατον νὰ πληροῖ τὰς ἀνάγκας ἑκατοντακισχιλίων ἀστῶν. Ἡ ἔλλειψις ἦτο μεγάλη τῷ ὄντι καὶ οὐσιώδης. Ἂν δὲ προσθέσωμεν εἰς ταύτην καὶ τὴν ἄτακτον κροῦσιν τῶν κωδώνων τῆς μεσημβρίας, ἠχούντων ἐκ τῆς ἀμελείας τῶν πρὸς τοῦτο τεταγμένων ἀρκετὰ λεπτὰ πρὸ ἢ μετὰ τὴν ἀναπέτασιν τῆς σημαίας τοῦ Ἀστεροσκοπείου, θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἐξηγήσωμεν τὴν ἀταξίαν, τὴν ἐπικρατοῦσαν εἰς τὰ ἰδιωτικὰ ὡρολόγια τὰ μὴ συμφωνοῦντα ποτὲ μεταξύ των . . . περισσότερον τῶν ἐν τῇ Βουλῇ διαφόρων κομμάτων, ὡς θὰ ἔλεγεν ἴσως τώρα ὁ κ. Ἄννινος.

Τοῦ τοιούτου κακοῦ ἤρχισεν ἀπό τινος νὰ παρατηρῆται ἡ θεραπεία. Ὁ νέος Διευθυντὴς τοῦ Ἀστεροσκοπείου ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς ὡρολογοποιοὺς νὰ εἰσέρχωνται εἰς αὐτὸ καθεκάστην καὶ νὰ λαμβάνωσι τὴν ἀληθῆ ὥραν πρὸς κανονισμὸν τῶν ὡρολογίων των· εἰς τοὺς κωδωνοκρούστας ἐσυστήθη μεγαλητέρα εὐπείθεια — σύστασις ἡ ὁποία ἔφερε τἀποτελέσματά της, ὅσῳ ἦτο δυνατόν, ἰδοὺ δὲ ὅτι, ὡς ἠγγέλθη ἐσχάτως, τοποθετοῦνται μετ' ὀλίγον εἰς τὰ κεντρικώτερα μέρη τῆς πόλεως δεκατρία ἠλεκτρικὰ ὡρολόγια.

*

Ὁ ἀριθμὸς εἶνε ἀπαίσιος καὶ ἔχετε δίκαιον ἴσως νὰ μὴ πιστεύσετε εἰς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ σχεδίου. Ἀλλ' ὄχι. Μετατρέπεται εἰς ἠλεκτρικὸν καὶ τὸ ὡρολόγιον τῆς Μητροπόλεως καὶ ὁ κακὸς οἰωνὸς καταστρέφεται. Ἔπειτα τὰ πράγματα εἶνε τελειωμένα. Φιλόπολις ὁμογενής, ὁ κ. Ζαρίφης, κατέβαλε τὴν πρὸς τοῦτο δαπάνην. Εἶνε ἄξιος θερμῶν ἐπαίνων καὶ εὐχαριστηρίων, εὐχῆς ἔργον δὲ θὰ ἦτο ἂν τον ἐμιμοῦντο καὶ ἄλλοι ὁμογενεῖς πλούσιοι, ἀφ' οὗ οὐδεμιᾶς τῶν ἀπολύτων ἀναγκῶν τῆς πόλεώς μας δυνάμεθα πλέον νὰ περιμένωμεν τὴν πλήρωσιν ἀπὸ τὸν φθισικόν μας Δῆμον. Τὰ ὡρολόγια παρηγγέλθησαν ἤδη ἐν Ἑλβετίᾳ, εἰς τὸ γνωστὸν κατάστημα Hipp καὶ ἔρχονται τάχιστα. Ἀπετελέσθη ἤδη καὶ ἡ Ἐπιτροπή, ἡ ἐνταλθεῖσα τὴν ἐκλογὴν τῶν καταλληλοτέρων τῆς πόλεως μερῶν πρὸς τοποθέτησιν τῶν ὡρολογίων. Περὶ δὲ τῆς κανονικῆς αὐτῶν λειτουργίας δὲν ὑπάρχει καμμία ἀμφιβολία, ἀφ' οὗ αὕτη ἀνετέθη εἰς τὸ Ἀστεροσκοπεῖον, τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ ὁποίου γνωρίζομεν ἤδη καὶ τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὸν ζῆλον.

Καὶ ἤδη τὸ ζήτημα, εἶνε ζήτημα χρόνου βραχυτάτου. Τὸ κενὸν πληροῦται, ἐκλείπει δὲ ἡ ἀντίφασις ἀνθρώπων ἐχόντων μὲν ἀξιώσεις ὅτι προοδεύουν εἰς τὸν πολιτισμόν, ὅτι εἶνε ἀκριβεῖς καὶ ὅτι ἐκτιμῶσι τὸν χρόνον, — ἀλλ' ὄχι καὶ κανονισμένα καὶ σύμφωνα ὡρολόγια. Τοῦ λοιποῦ θὰ ἤμεθα ταχύτεροι εἰς τὰς ἐργασίας μας, ἀκριβέστεροι εἰς τὰς συνεντεύξεις μας, φειδωλότεροι τοῦ πολυτίμου μας καιροῦ. Δὲν θὰ ἠμποροῦμεν νὰ κάμωμεν δύο βήματα εἰς τὴν πόλιν, χωρὶς νὰ εὑρισκώμεθα αἴφνης κατέναντι μιᾶς τῶν ψυχρῶν καὶ ἀφώνων ἐκείνων πλακῶν, τῶν ὁποίων ὅμως οἱ ἀκούραστοι δεῖκται, οἱ περιστρεφόμενοι διὰ τῆς μυστηριώδους δυνάμεως τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, ὡς ἡ γῆ μας διὰ τῆς μυστηριώδους δυνάμεως τῆς ἕλξεως, θὰ μας λέγωσιν ὡς ἀπὸ τοῦ εὐγλωττοτέρου στόματος, ὅτι εἶνε μωρὸς ὁ ἀφίνων νὰ παρέρχεται ὁ χρόνος, χωρὶς νὰ ἐπωφελῆται τῆς ἀνεπιστρέπτου πορείας του . . .

*

Καὶ θὰ γίνωμεν ἆρά γε καλλίτεροι;
Πολὺ ἀμφιβάλλω.

Πόλις ἡ ὁποία ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἔμενεν ἄνευ ὡρολογίου καὶ τὸ ἀνείχετο, — τὸ ἄρθρον τοῦ κ. Ἀννίνου ὑπῆρξεν ἡ μόνη διαμαρτύρησις, — τίς οἶδε δ' ἕως πότε θὰ ἔμενεν, ἄνευ τῆς δωρεᾶς, σημαίνει ὅτι δὲν ᾐσθάνετο τὴν ἔλλειψιν. Ἑπομένως δὲν θὰ αἰσθανθῇ καὶ τὴν πλήρωσιν τῆς ἐλλείψεως ταύτης, οὔτε θὰ ὠφεληθῇ ἐξ αὐτῆς. Ὄχι δεκατρία, ἀλλ' ἑκατὸν τρία ὡρολόγια νὰ τοποθετηθῶσιν, εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ καθυστερῶμεν πάντοτε καὶ θὰ μένωμεν ὀπίσω. Εἰς τὰς συνεντεύξεις μας θὰ μεταβαίνωμεν ἡμίσειαν ὥραν μετὰ τὴν ὡρισμένην, διότι αὐτὸ εἶνε συνήθεια πατροπαράδοτος. Εἴμεθα νωθροί, νωχελεῖς, βραδυκίνητοι ὡς Ἀνατολῖται. Μὴ πλανηθῆτε ποτὲ ὅτι τὰ ἐξωτερικὰ γνωρίσματα τοῦ πυρετώδους καὶ ἀκριβοῦς βίου τῶν ἑσπερίων λαῶν, τοὺς ὁποίους ἔχομεν ὡς πρότυπα, θὰ ἠμπορέσουν ποτέ, ὅσῳ καὶ ἂν πολυπλασιασθοῦν, νά μας μεταβάλλουν ἐσωτερικῶς. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν δὲ ταύτην μὴ περιμένετε ἁπτὴν τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἠλεκτρικῶν ὡρολογίων τοῦ κ. Ζαρίφη.

Digitized by Google

Διὰ τούτου ὅμως δὲν θέλομεν νὰ εἴπωμεν ὅτι εἶνε περιττά. Ἄπαγε! Εἰς τὰς καλῶς ηὐθετημένας αἰθούσας ὑπάρχουσιν ἀντικείμενα πολλάκις, τὰ ὁποῖα, κοσμήματα ἁπλᾶ διὰ τοὺς ἄλλους, χρησιμοποιοῦσιν ὀλίγιστοι καὶ τῶν ἐνοίκων καὶ τῶν ἐπισκεπτῶν. Αἱ Ἀθῆναι εἶνε πρωτεύουσα ἔνδοξος καὶ συχναζομένη, εἶνε δὲ εἰς ἡμᾶς ἐπιδεδλημένη ἡ διάσωσις τοὐλάχιστον τῆς ἐπιφάσεως. Τί θὰ εἴπουν δι' ἡμᾶς οἱ ξένοι, ἂν εἰς τὴν πόλιν μας δὲν εὕρουν ἓν ὡρολόγιον, νὰ κανονίσουν τὰ ὡρολόγιά των; Ἂν δὲ ὑποθέσωμεν ὅτι δυνατὸν νά τα χρειασθῶσι ποὺ καί που καὶ μερικοὶ ἐντόπιοι, ἰδού, μὰ τὴν ἀλήθειαν, σπουδαῖος λόγος, ὄχι μόνον τὰ ἠλεκτρικὰ ὡρολόγια νὰ τοποθετηθῶσι, ἀλλὰ νὰ εὐχηθῶμεν καὶ ἄλλα ὅμοια ἔργα νὰ γίνουν.

Ἔπειτα βαθμηδὸν θὰ συνειθίσωμεν—ποῖος ἠξεύρει! Ἡ ἐργασία εἶνε μὲν βραδεῖα, ἀλλ' ἀσφαλής.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ[1]

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ Κας HANNAH LYNCH

ΜΕΡΟΣ Δ'.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ'.

Ἐπιστροφὴ εἰς Τῆνον.

Ἡ ἀναχώρησις ἐξ Ἀθηνῶν δὲν συνεπέφερε τὴν εὐθυμίαν. Ὁ κ. Τελάχας ὑπὸ τὸ κράτος διπλοῦ αἰσθήματος, φόβου καὶ μετανοίας, ἀπέφευγε τὸ βλέμμα τῆς θυγατρός του. Τὴν συναίσθησιν τῆς εὐθύνης του διὰ τὰ διατρέξαντα ἐπηύξανεν ἡ σωματική του ἐξασθένησις, συνέπεια τοῦ παθήματός του κατὰ τὴν τελευταίαν συνέντευξιν μὲ τὸν Ὀϊδᾶν. Τὸ πρᾶγμα εἶχε λάβει διαστάσεις ἐλαφρᾶς ἀποπληξίας. Δὲν ἠδύνατο ὁ γέρων νὰ διώξῃ ἀπὸ τὸν νοῦν του τὴν ἐντύπωσιν τοῦ ἐξευτελισμοῦ εἰς τὸν ὁποῖον ἐξέθεσε τὴν θυγατέρα του. Ἡ Ἰναρίμη, ὁ θησαυρὸς τοῦ ὁποίου δὲν εὕρισκε ἄξιον κανένα, νὰ ἐξυβρισθῇ δημοσίως ἀπὸ ἕνα Ὀϊδᾶν! Διότι βεβαίως ἐκεῖνος ἦτο ὑπεύθυνος διὰ τὰ τυπωθέντα εἰς τὸν *Νέον Ἀρχίλοχον*. Διατί νὰ μὴ ἀπορρίψῃ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὰς προτάσεις τοιούτου ἀνθρώπου; Ἠσθάνετο ὡσὰν νὰ κατεστράφη διὰ μιᾶς ἡ ἀξιοπρέπειά του, ὡσὰν νὰ μὴ ἦτο πλέον δυνατὸν νὰ ὑψώσῃ ὑπερηφάνως τὸ μέτωπον εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας.

Ὡς πρὸς τὴν Ἰναρίμην, τὸ οὐσιῶδες δι' αὐτὴν ἦτο ὅτι ἀπηλλάγη ἀπὸ τὸν Ὀϊδᾶν, ἔστω καὶ ἂν διέσυρε τὸ ὄνομά της. Ἀλλὰ δὲν ἐσυλλογίζετο τὸν ἑαυτόν της. Σκέψις καὶ συλλογή της ἦτο τοῦ πατρός της ἡ ὑγεία. Ὁ Κος Γαληνίδης εἶχε συστήσει ἀνάπαυσιν καὶ καθαρὸν ἀέρα. Τὰ βιβλία, εἶπε, καὶ ἡ ἀγροτικὴ ζωὴ θὰ εἶναι ὠφελιμώτερα ἀπὸ ὅλα τὰ ἰατρικά του.

Ὁ Κωνσταντῖνος τοὺς συνώδευσε εἰς Τῆνον. Αὐτὸς ἦτο ἐκ τῶν τριῶν ὁ μᾶλλον ἐρεθισμένος κατὰ τοῦ Ὀϊδᾶ. Ἄλλο δὲν ἐσκέπτετο ἢ πῶς νὰ τὸν ἐκδικηθῇ, πῶς νὰ τὸν τιμωρήσῃ. Ἐπεριπάτει ἄνω καὶ κάτω εἰς τὸ κατάστρωμα τοῦ ἀτμοπλοίου καὶ ἐκάπνιζε χωρὶς διακοπήν. Ἐκάπνιζε καὶ ὡμίλει καθ' ἑαυτόν, καὶ ἐλησμόνει ὅτι πεινᾷ. Εἰς μάτην ἐκτύπα κατ' ἐπανάληψιν ὁ κώδων τοῦ γεύματος. Ποῦ νοῦς διὰ γεῦμα, ἐνῷ ὁ Ὀϊδᾶς θριαμβεύει, ὁ Ὀϊδᾶς! . . . ἀφοῦ τοῦ ἀπέσπασε τὸν φίλον του Σταῦρον, ἀφοῦ τὸν ἐνίκησεν εἰς τὴν δημαρχικὴν ἐκλογήν, καὶ ἀφοῦ ἐξύβρισε τὴν οἰκογένειάν του!

Εἰς Σῦρον δὲν ἐπρόφθασαν τὸ διὰ Τῆνον ἀτμόπλοιον. Ἔπρεπε νὰ περιμείνουν τρεῖς ἡμέρας διὰ τὸ ἑπόμενον, ἀλλ' ὁ Περικλῆς δὲν ἤθελε ν' ἀκούσῃ περὶ ἀναβολῆς. Ἐναύλωσαν λοιπὸν ἓν καΐκι καὶ διέσχισαν τὴν κυανῆν ἔκτασιν μεταξὺ τῶν δύο νήσων, ἐνῷ ὁ ἥλιος ἔκλινε πρὸς τὴν δύσιν του. Καθόσον ἐπλησίαζον, τὰ χρώματα τοῦ οὐρανοῦ ἐγίνοντο βαθύτερα καὶ ἡ Τῆνος ἐφαίνετο ὡς νέφος πράσινον ἐπὶ τοῦ πελάγους. Ὅτε ἔφθασαν εἰς τὴν μικρὰν ἀποβάθραν, τὸ σκιόφως ἐκάλυπτε μυστηριωδῶς τὰ γυμνὰ πλευρὰ τῶν βουνῶν. Οἱ κλάδοι ἑνὸς φοίνικος διεγράφοντο ἐκεῖ εἰς τὸν οὐρανόν, μεταξὺ τῶν οἰκιῶν, καὶ ἐκινοῦντο ἡσύχως ὡσὰν νὰ ἐχαιρέτων τὴν Ἰναρίμην μὲ ἀνάκλησιν παλαιῶν ἀναμνήσεων. Ἐνθυμεῖτο ὅτε μικρὰ ἀνεχώρησε πρώτην φορὰν ἀπὸ τὴν νῆσόν της, πῶς ἔβλεπε ἀναχωροῦσα τὸ δένδρον ἐκεῖνο, καὶ πῶς ἐπιστρέφουσα ἀνεζήτει νὰ τὸ ἴδῃ καὶ πάλιν μακρόθεν. Καὶ τώρα τῆς ἐφαίνετο ὅτι τὰ πάντα εἶναι ἀδιάφορα· ᾐσθάνετο ὅτι εἰς τὸ ἑξῆς οὐδεμία τοῦ παρελθόντος ἐντύπωσις ἠδύνατο πλέον νὰ φέρῃ τὴν χαρὰν εἰς τὴν ψυχήν της. Οἱ ὀφθαλμοί της ἐγέμισαν δάκρυα. Καὶ ἐνῷ ἔβλεπε πλήρης μελαγχολίας τὰς γνωστὰς λεπτομερείας τῆς ἐνώπιόν της θέας καὶ ἀνεπόλει τὴν νεότητά της, ἐσκέπτετο συγχρόνως ὅτι καὶ ὁ Γουσταῦος εἶδε ὅσα ἔβλεπεν ἐκείνη τώρα καὶ ἐζήτει νὰ μαντεύσῃ τὰς ἐντυπώσεις του. Παρετήρησεν ἆρά γε καὶ ἐκεῖνος τοὺς κλάδους τοῦ φοίνικος καὶ ἐννόησε τὴν γλῶσσάν των;

Ὁ Ἀριστείδης τοὺς ἐπερίμενε μὲ τὰ ζῶα, εἰς τὴν ἀποβάθραν.

— Πῶς εἶναι ἡ Ἀνουντσιάτα; ἠρώτησεν ἡ Ἰναρίμη.

— Καλὰ εἶναι. Πῶς θὰ εἶναι; Ἡ Κυρία Ἑλένη εἶναι 'ς τὴν Ξυνάραν καὶ σᾶς προσμένει. Ὅλα τ' ἄλλα, καθὼς τ' ἀφήσατε. Μόνον ποῦ ἀπέθανεν ὁ καϋμένος ὁ Μῆτρος, καὶ ὁ μαραγκὸς ὁ Μιχάλης 'πανδρεύεται.

Καὶ ἐξηκολούθησεν ὁ Ἀριστείδης τὰς πληροφορίας του περὶ ὅλων τῶν κατοίκων τοῦ χω-

1 Ἴδε σελ. 340

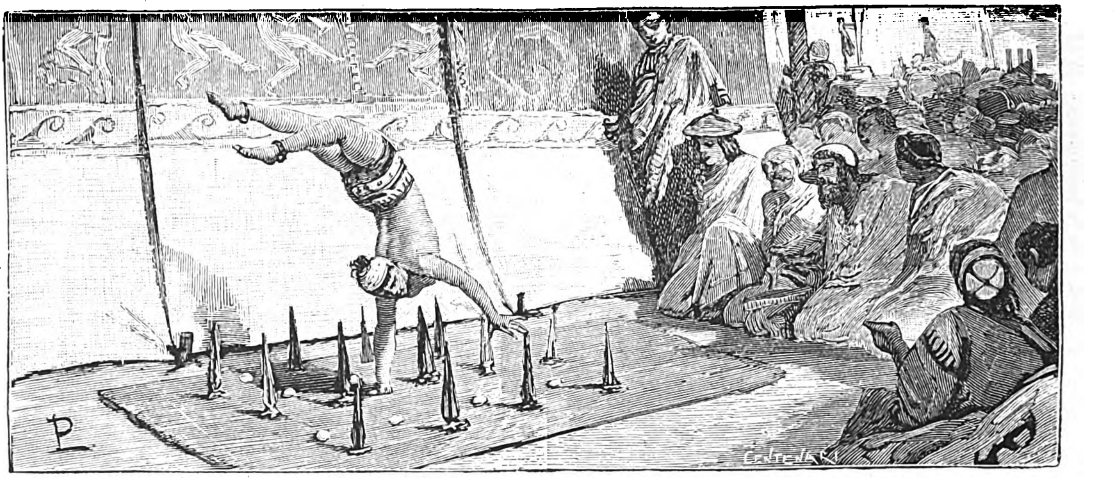

ΚΥΒΙΣΤΗΤΗΡ
(εἰκὼν ἐκ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας)

ρίου, μέχρις οὗ ἐπέβαλε σιωπὴν ὁ Κος Τελάχας.

Ἡ δροσερὰ αὔρα τῆς ἐαρινῆς ἑσπέρας ἐσκόρπιζε τὸ ἄρωμα τοῦ θύμου καὶ τῶν πεύκων καθόσον ἡ μικρὰ συνοδεία, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἀριστείδου, ἀνήρχετο τὴν πρὸς τὴν Ξυνάραν βραχώδη ἀτραπόν. Ἡ Ἰναρίμη μὲ τὰ χείλη ἡμιανοικτὰ ἀνέπνεε τὸν ἀέρα τῆς πατρίδος, ἀέρα δροσερόν, καθαρόν, μυρισμένον ἀπὸ τὰ βουνὰ καὶ ἀπὸ τὰς θαλάσσας ὁπόθεν ἐπέρασε, τόσον ἀνόμοιον τοῦ ἀέρος τῶν σκονισμένων ὁδῶν πολυπληθοῦς πόλεως. Ἡ ἡσυχία τῆς ἐξοχῆς, ἡ σιωπὴ τῆς προβαινούσης νυκτὸς τὴν ηὐχαρίστουν καὶ τὴν ἀνεκούφιζον. Ἐδῶ τουλάχιστον δύναταί τις νὰ ζήσῃ ἀπαρατήρητος, καὶ ἂν ἡ καρδία του εἶναι σχισμένη! Ὑπεράνω τῆς κορυφῆς τοῦ προέχοντος Κάστρου ἔλαμπεν ὠχρὰ ἓν ἄστρον μὲ φῶς ἄσβεστον καὶ σεμνόν. Ἰδού! Ἐπίσης ἄσβεστον, ἥσυχον ἐπίσης καὶ σεμνὸν θὰ λάμπῃ δι' αὐτὴν τὸ ἄστρον τοῦ ἔρωτος καὶ θὰ φωτίζῃ διαρκῶς τὴν ψυχήν της. Δὲν θὰ μακρυνθῇ ποτὲ πλέον ἀπὸ τὸ ἄσυλον τοῦ γηραιοῦ Κάστρου, τοῦ Κάστρου τὸ ὁποῖον ὡς φάσμα τοῦ παρελθόντος ἐπιβλέπει τὰς ταπεινὰς ὑποκάτω του κοιλάδας, τὰς σκηνὰς λησμονηθείσης δόξης. Καὶ προσήλονε τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸ Κάστρον μὲ ἀγάπην ἡ Ἰναρίμη.

Ἐνῷ ἡ συνοδία ἐπλησίαζε πρὸς τὰς στενὰς ὁδοὺς τῆς Ξυνάρας, ὁ Μῆτρος καὶ ὁ Γιάννης ἐκάπνιζον καθήμενοι εἰς τὸ κατώφλιον τοῦ παντοπωλείου. Πολλοὶ ἠκολούθουν τὸ παράδειγμά των, ἄλλοι δὲ χωρικοὶ εἰς τοὺς σαθροὺς ἐξώστας τῶν παλαιῶν οἰκιῶν των ἀνέπνεον ἡσύχως τὸν νυκτερινὸν ἀέρα, συνομιλοῦντες μὲ φωνὴν ταπεινήν. Μόνος ὁ Μιχάλης ἔμενε κλεισμένος εἰς τὸ μαγειρεῖον τῆς μνηστῆς του, ἐκφράζων τὸ πάθος του διὰ μόνων τῶν σιωπηλῶν βλεμμάτων του. Ἀλλ' ὅτε οἱ περιμενόμενοι ταξειδιῶται εἰσῆλθον εἰς τὸ χωρίον, τὰ **Καλῶς ὡρίσατε** καὶ **Καλὴ 'σπέρα** ἀντήχησαν ἐγκάρδια καὶ τοὺς παρηκολούθουν καθόσον προέβαινον. Ὁ Μῆτρος ἐπρόσθεσε μὲ φωνὴν στεντορείαν «Ζήτω ὁ βασιλεὺς τῆς Τήνου», καὶ πολλοὶ ἐπέταξαν εἰς τὸν ἀέρα τὰ φέσια των ἐπαναλαμβάνοντες τὸ Ζήτω, ἀντήχησαν δὲ καὶ δυὸ τρεῖς πυροβολισμοὶ ἀπὸ τοὺς ἐξώστας.

— Ἡσυχάσετε, ἡσυχάσετε, ἐφώναξεν ὁ Κωνσταντῖνος.

Δὲν ἐνοστιμεύετο ποτὲ τὰς ἐκπυρσοκροτήσεις, μετὰ δὲ τὴν ἀτυχῆ μονομαχίαν του δὲν ηὔξησε βεβαίως ἡ κλίσις του διὰ τὴν ὀσμὴν τῆς πυρίτιδος.

— Ἡσυχάσετε, φίλοι μου. Μὲ τιμᾷ πολὺ ἡ ἔκφρασις τῆς ἀγάπης σας, ἀλλὰ δὲν εἶναι πολὺ καλὰ ὁ ἀδελφός μου καὶ τὸν πειράζει ὁ κρότος. Εὐχαριστῶ. Καλῶς σας ηὗρον! Καλὴ νύκτα σας!

— Ζήτω! ἐκραύγασαν καὶ πάλιν οἱ ἐκλογεῖς τοῦ Κωνσταντίνου Τελάχα.

Ἡ Κυρία Ἑλένη καὶ ἡ Ἀνουντσιάτα ἐπερίμενον εἰς τὴν θύραν τοῦ κήπου. Ἡ χαρὰ των συνεκίνησε μέχρι βάθους καρδίας τὴν Ἰναρίμην. Ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Ἀνουντσιάτας, ἐπαναλαμβάνουσα τὸ ὄνομά της καὶ κλαίουσα ὡσὰν μικρὸν παιδί.

— Κόρη μου, κόρη μου, ἔλεγεν ἡ γραῖα. Ὁ Θεὸς καὶ ἦλθες! Σ' ἀπεθύμησεν ὅλος ὁ κόσμος ἐδῶ. Δὲν ἔχει γυναῖκα ποῦ δὲν μ' ἐρωτοῦσε, πότε θὰ ἔλθῃ;

Καὶ κρατοῦσα ἀκόμη τὴν Ἰναρίμην, ἐπῆρε καὶ ἐφίλησε τὴν χεῖρα τοῦ κυρίου της, ἀφοῦ τὸν ἠσπάσθη ἡ ἀδελφή του.

Ὦ! πόσον γλυκεῖαι αἱ εὐωδίαι τῶν ἀνθῶν ἐκεῖ εἰς τὴν ὕπαιθρον αὐλὴν καὶ εἰς τὸν ἐξώστην! Μὲ πόσην ἀνακούφισιν ἡ Ἰναρίμη ἐπανέζη κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν τὸν παιδικόν της βίον. Δὲν ἔλειψε πολὺν καιρόν. Ἀλλ' ἑνὸς μόνου μηνὸς διάστημα ἠμπορεῖ νὰ περικλείσῃ κύκλον ἀτελεύτητον χαρᾶς καὶ ὀδύνης. Πόσα μετεβλήθησαν

Digitized by Google

Ο ΦΟΝΟΣ ΤΗΣ ΒΙΡΓΙΝΙΑΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ

(εἰκὼν ἐκ τῆς *Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας*)

Digitized by Google

πρό τινος, καὶ ὅμως ἐκεῖ τίποτε δὲν μετεβλήθη· τὰ ἄνθη, οἱ λίθοι, οἱ τοῖχοι, τὰ καθίσματα, τὰ πάντα ἔμενον καθὼς τὰ ἐγνώριζε ἀφότου ἐγεννήθη. Πῶς ἔμειναν ἐκεῖνα ἀμετάβλητα;

Ἡ μικρὰ αἴθουσα ἦτο δροσερὰ καὶ ἀναπαυτική, καθὼς πάντοτε, μὲ τὸν λύχνον ἀναμμένον εἰς τὸ μέσον, — καὶ παρέκει, εἰς τὸ ἄλλο δωμάτιον, ἡ τράπεζα ἦτο στρωμένη. Ὁ Κωνσταντῖνος, κουρασμένος, διψασμένος, πεινασμένος, ἔφαγε μὲ λύκου ὄρεξιν, ἐνῷ μόλις ἤγγισαν τὰ φαγητὰ ὁ Κος Περικλῆς καὶ ἡ Ἰναρίμη.

— Δὲν ἔχεις ὄρεξιν, ἀδελφέ μου, εἶπεν ἀνησυχοῦσα ἡ Κυρία Ἑλένη. Σ' ἐκοπίασεν ὁ δρόμος. Πῶς αἰσθάνεσαι;

— Καλὰ εἶμαι, ἀλλὰ θέλω νὰ ἡσυχάσω. Καὶ ἐσηκώθη. — Ἰναρίμη, ἐπρόσθεσε, ἔλα μαζῆ μου.

Τὸν ἠκολούθησε εἰς τὸν κοιτῶνά του, ὅπου ὁ γέρων ἐκάθισε ἀπηυδημένος. Ἡ Ἰναρίμη ἐγονάτισεν ἐμπρός του.

— Κόρη μου, εἶπε ψαύων θωπευτικῶς τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς της. Μὲ βλέπεις ταπεινωμένον. Τὸ αἴσθημά σου ἐνίκησε τὴν φρόνησίν μου. Δὲν ἤθελα παρὰ τὸ καλόν σου, Ἰναρίμη. Ἀλλ' ἐνδίδω εἰς τὴν ἐπιθυμίαν σου. Θὰ ἦτο καλλίτερον ἐὰν ἐξ ἀρχῆς δὲν ἐπήγαινα ἐναντίον της. Ἀλλ' εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα δὲν εἶναι ἐντροπὴ ἂν οἱ γέροντες διδάσκωνται ἀπὸ τοὺς νέους.

Ἡ Ἰναρίμη ἐκράτει τὴν ἀναπνοήν της. Τί ἐσήμαινε τὸ προοίμιον τοῦτο; Τὴν συγκατάθεσιν τοῦ πατρός της;... Δὲν ἤθελε ν' ἀφήσῃ τὴν ἐλπίδα νὰ τὴν κυριεύσῃ, φοβουμένη μὴ ἦτο ψευδὴς ἡ ἐλπίς.

— Αὔριον, πατέρα μου, ἐψιθύρισε — καὶ ἐφίλησε τὴν χεῖρά του. — Ἀπόψε εἶσαι τόσον κουρασμένος.

— Δὲν ἔχω πολλὰ νὰ εἰπῶ, καὶ προτιμῶ νὰ τὰ εἰπῶ τώρα, διὰ νὰ μὴ ἐπανέλθωμεν εἰς αὐτὸ τὸ κεφάλαιον. Δὲν θὰ προσπαθήσω ποτὲ πλέον νὰ σὲ ἀποτρέψω ἀπὸ τὴν ἀπόφασίν σου νὰ μείνῃς ἀνύπανδρη. Ἰδού, κόρη μου, τί εἶχα νὰ σοῦ εἰπῶ.

— Δὲν ἐπερίμενε τοῦτο ἡ Ἰναρίμη. Ἡ πικρία ἐπλημμύρισε τὴν ψυχήν της. Ἠγέρθη καὶ ἀπεμακρύνετο σιωπῶσα. Ἀλλ' ἐστράφη καὶ εἶδε τὸν πατέρα της ἐξησθενημένον, μὲ τὴν κεφαλὴν κλίνουσαν πρὸς τὸ στῆθός του, μὲ τὰς χεῖρας κρεμαμένας εἰς τὰ πλευρά του. Ἠσθάνθη τύψιν συνειδότος καὶ τὸν ἐπλησίασε πλήρης στοργῆς·

— Εὐχαριστῶ, πατέρα μου.

— Φίλησέ με καὶ ἄφησέ με.

Ἔσκυψε καὶ τὸν ἐφίλησε τρυφερῶς. Ὢ ναί! Χάριν τοῦ πατρός της τὰ πάντα ἦτο ἑτοίμη νὰ θυσιάσῃ — ἕως καὶ τὴν ἀγάπην της!

Ἀπεσύρθη εἰς τὸ δωμάτιόν της καὶ ἤνοιξε τὸ παράθυρον νὰ ἴδῃ ἔξω τὴν ἠρεμίαν τῆς νυκτός. Ἡ σελήνη ἔλαμπε μεσουράνιος. Ἡ ἀργυρᾶ της λάμψις δὲν ἐσκίαζε τὸ μεταλλικὸν φῶς τῶν ἀστέρων. Ὑπὸ τὴν ἀπέραντον ἐκείνην φωτοχυσίαν ἐξεχωρίζοντο τὰ φύλλα εἰς τὰ δένδρα καὶ διεγράφοντο ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ αἱ χαρίεσσαι γραμμαὶ τῶν πέριξ βουνῶν. Ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν ἡ κοιλὰς ἔκλινε ὁμαλῶς πρὸς τὴν ἀπέχουσαν θάλασσαν. Εἰς τὰ βουνὰ καὶ εἰς τὴν κοιλάδα ἐβασίλευε βαθεῖα σιωπή. Πού καί που ἐφαίνετο μακρὰν φῶς εἰς τὸ παράθυρον ἐξοχικῆς οἰκίας, εἰς δὲ τὰ πλευρὰ τῶν βουνῶν διεκρίνοντο ὡς μεγάλαι μαῦραι κηλῖδες οἱ κῆποι οἱ περιβάλλοντες τὰ διεσπαρμένα χωρία.

Ἔβλεπεν ἡ Ἰναρίμη καὶ ἡ καρδία της συνεστέλλετο ὑπὸ τὸ κράτος ἀορίστων αἰσθημάτων. Ὢ! πῶς ἤθελε νὰ ἦτο ἔξω, νὰ πλανηθῇ ὑπὸ τὸ φῶς τῆς σελήνης εἰς ὅλα ἐκεῖνα τὰ γνωστά, τὰ ἀγαπητὰ μέρη! Μία νυκτερὶς ἐπέταξε πλησίον της, — ἠσθάνθη εἰς τὸ μέτωπόν της τὸν ἀέρα τῶν πτερύγων της καὶ ὕψωσε τὴν κεφαλὴν προσπαθοῦσα νὰ ἀκολουθήσῃ διὰ τοῦ βλέμματος τὸ μαῦρον πέταγμά της. Ἐκάθητο ἐκεῖ εἰς τὸ ἀνοικτὸν παράθυρον μὲ τὴν προσοχὴν προσηλωμένην εἰς τὴν ἥσυχον ζωὴν τῆς νυκτός. Αἱ ὧραι παρήρχοντο, — ἡ σελήνη βαθμηδὸν κατέβη καὶ ἐκρύβη εἰς τὰ νερά, — εἰς τὸ φύλλωμα τῶν δένδρων ἠκούσθη ἐλαφρὰ ταραχή. Τὰ πτηνὰ ἐκινοῦντο εἰς τὰς ζεστὰς φωλεάς των. Εἰς τὰς ζεστὰς φωλεάς των τὰ πτηνά... καὶ ἐκείνη ἠσθάνθη τότε τὰ μέλη της παγωμένα ἀπὸ τὸ ψῦχος τῆς νυκτός. Ἀλλὰ δὲν ἠγέρθη, δὲν ἔκλεισε τὸ παράθυρον. Ἔμεινε ἐκεῖ ὅλην τὴν νύκτα καὶ εἶδε τῆς αὐγῆς τὸ ἰσχυρὸν φῶς ἀναγγέλλον τὴν ἡμέραν. Μετ' ὀλίγον τὸ φῶς ἔλαβε χρῶμα πυρὸς καὶ ἐχύθησαν εἰς τὸ στερέωμα φλόγες πορφυραῖ, ὡς πτέρυγες φωτός. Ἤγγισαν αἱ πτέρυγες τὰ ἄστρα, καὶ τὰ ἄστρα ἐφάνησαν ὡς νὰ τρέμουν, ὠχρίασαν καὶ ἔσβυσαν τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο. Τὰ μικρὰ πτηνὰ εἰς τὰς φωλεάς των ἤρχισαν νὰ κινῶνται καὶ νὰ λαρυγγίζουν. Τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ἡπλώθη ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τὰς πύλας τῆς Ἀνατολῆς. Αἱ σταγόνες τῆς δρόσου ἔλαμψαν ὡς ἀδάμαντες ἐπάνω εἰς τὰ ἄνθη καὶ εἰς τὰ φύλλα τῶν δένδρων. Τὰ κλειστὰ φύλλα ἠνοίχθησαν βαθμηδόν, τῶν πτηνῶν τὰ κελαδήματα ἐπλημμύρισαν τὸν ἀέρα καὶ ὁ ἥλιος ἐφάνη εἰς τὸν ὁρίζοντα, τοξεύων τὰς θριαμβευτικὰς ἀκτῖνάς του εἰς τὴν θάλασσαν, τὰ βουνὰ καὶ τὰς κοιλάδας.

Τότε μόνον ἔκλεισε τὸ παράθυρόν της ἡ Ἰναρίμη. Ναί! Δὲν θὰ παραιτήσῃ ποτὲ τὴν οἰκίαν ὅπου ἐγεννήθη. Δὲν θὰ τὴν βιάσῃ κανεὶς νὰ δώσῃ εἰς ἄλλον τὴν χεῖρα τὴν ὁποίαν δὲν ἠμπορεῖ νὰ τείνῃ πρὸς τὸν Γουσταῦον. Εὐεργέτημα καὶ τοῦτο, ἄξιον τῆς εὐγνωμοσύνης της. Δὲν ἔχει παράπονον κατὰ τοῦ πατρός της. Τὸν εὐλογεῖ καὶ τὸν εὐχαριστεῖ.

Καὶ ἔπεσεν εἰς τὴν κλίνην της νὰ ἡσυχάσῃ,

Digitized by Google

νὰ ἀναπαυθῇ καμμίαν ὥραν. Ἐντὸς ὀλίγου αἱ χωρικαὶ θὰ ἔλθουν νὰ τὴν ἰδοῦν, νὰ τὴν χαιρετήσουν καὶ δὲν θὰ μένῃ τότε καιρὸς διὰ τὰς ἰδικάς της πενθίμους σκέψεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ΄.

Ἀνάμιξις τῆς Miss Οὐΐντερς.

Ἡ ἄνοιξις ἀνελύθη εἰς τὸν καύσωνα τοῦ θέρους. Χλόη δὲν ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐκάη ὅλη. Οἱ ὀφθαλμοὶ δὲν ἀντεῖχον εἰς τὴν ἀνταύγειαν τῶν γυμνῶν λόφων, τῶν μαρμαρίνων κτιρίων καὶ τῶν σκονισμένων ὁδῶν τῶν Ἀθηνῶν. Σκιά, σκιά, δωμάτια σκοτεινά, ποτὰ δροσερά, καὶ ὕπνος ἀπογευματινὸς ὑπὸ παραπετάσματα ἀποκλείοντα τοὺς κώνωπας! Ἰδοὺ εἰς τί περιωρίζοντο αἱ ἐπιθυμίαι τῶν ζώντων περὶ τὴν Ἀκρόπολιν.

Ὁ βαρῶνος καὶ ἡ βαρωνὶς Χοενφὲλς παρῄτησαν τὰς Ἀθήνας, χάριν ἀναψυχῆς εἰς Γερμανίαν. Ἐγνώριζον ὅτι ὁ Ροδόλφος καὶ ἡ Φωτεινὴ περιώδευον εἰς τὴν μεσημβρινὴν Γαλλίαν, συνοδευόμενοι ἀπὸ διάφορα κατοικίδια ζῷα, ἀπὸ ἓν μέγα κλειδοκύμβαλον καὶ ἓν βιολί. Λεπτομερεστέρας πληροφορίας δὲν εἶχον, ἀλλ' οὔτε ἐζήτουν, καὶ ἐπερίμενον μὲ ὑπομονὴν τὸ τέλος τῆς δυσαρέστου περιπλοκῆς καὶ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ἀσώτου ἀνεψιοῦ.

Ἡ οἰκογένεια Καραπούλου ἔμενε εἰς Ἀθήνας, σκεπτομένη περὶ μετοικεσίας κατὰ τὸν προσεχῆ Σεπτέμβριον καὶ διαπραγματευομένη ἀπὸ τοῦδε τὴν ἐνοικίασιν ἑνὸς πατώματος εἰς τὴν ὁδὸν Σόλωνος. Ὁ Μιλτιάδης εὑρίσκετο εἰς Θεσσαλίαν μὲ τὸ σύνταγμά του καὶ δὲν ἐπεριμένετο ὀπίσω πρὸ τοῦ Ὀκτωβρίου· ἡ Ἀνδρομάχη ἐξηκολούθει τὴν συνήθη ζωήν της· ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐννοήσῃ τις τί ᾐσθάνετο, τί ἐσκέπτετο, — ἐὰν ἡ πληγή της ἤρχισε νὰ θεραπεύεται ἢ ἐὰν θὰ ἐπουλωθῇ ποτέ. Ἐν τούτοις ὁ κ. Ἀγγυρόπουλος ἐξηκολούθει τὰς ἐπισκέψεις καὶ τὰς περιποιήσεις του, χωρὶς ὅμως νὰ προβῇ εἰς ἐνοχοποιητικὰ διαβήματα. Ἡ Κυρία Καραπούλου ὅμως, εἰς τὰς ἐμπιστευτικὰς διακοινώσεις της πρὸς τὸν ἀπόντα ἥρωά της, δὲν ἀπέκρυπτε τὴν ἐλπίδα ὅτι ἡ ὑπόθεσις θὰ τελειώσῃ κατ' εὐχήν.

Ὁ δὲ μικρὸς Θεμιστοκλῆς δὲν ἐσύχναζε ὅσον ἄλλοτε εἰς τὴν ὁδὸν Σταδίου, ὅπου ὁ κόσμος ἦτο κάθε ἡμέραν ὀλιγώτερος· ἡ πρωτεύουσα ἐκενοῦτο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, ἐγέμιζον δὲ τὰ ξενοδοχεῖα καὶ τὰ οἰκήματα εἰς Κηφισιάν, εἰς Φάληρον καὶ εἰς τὴν Μουνιχίαν.

Ὁ Γουσταῦος Λανὲκ εἶχεν ἀναληφθῆ ἐξ Ἀθηνῶν ἀμέσως μετὰ τὴν δημοσίευσιν ἐκείνην τοῦ *Νέου Ἀρχιλόχου*. Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ *διαφόρου* τὸν ἔφερε ἄνω κάτω· ἡ πρώτη του ὁρμὴ ἦτο νὰ ὑπάγῃ κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸν συντάκτην τῆς ἐφημερίδος καὶ εἰς τὸν κ. Ὀϊδᾶν καὶ νὰ τοὺς ξυλοκοπήσῃ καὶ τοὺς δύο. Ἀλλὰ τὸν ἀνεχαίτισε ἡ σκέψις μὴ δώσῃ μεγαλειτέρας διαστάσεις εἰς τὸ σκάνδαλον. Νὰ γείνῃ αὐτὸς αἰτία νὰ ὁμιλῇ ὁ κόσμος περὶ τῆς Ἰναρίμης; Καλλίτερον νὰ φέρῃ ἄλλου τὴν κρυφίαν ἀγανάκτησίν του! Ἀνεχώρησε λοιπόν, ὠφεληθεὶς τῆς παρουσιασθείσης εὐκαιρίας ἀρχαιολογικῆς ἐκδρομῆς Ἄγγλων γνωστῶν του εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Ὅτε ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας εὗρε εἰς τὸ ξενοδοχεῖον μόνην ἐκ τῶν παλαιῶν γνωρίμων του τὴν καλὴν Ἀμερικανίδα Miss Οὐίντερς, μὲ τὰ κάτασπρά της μαλλάκια καὶ τὴν νεανικὴν ὄψιν της. Ἡ εὐχαρίστησις τῶν δύο ξένων ἦτο ἀμοιβαία· αἱ σχέσεις των ἔλαβον ἀμέσως ἀδελφικὸν χαρακτῆρα. Ὁ Γουσταῦος συνώδευε παντοῦ τὴν ζωηρὰν γραῖαν, ἐκράτει τὴν φωτογραφικὴν μηχανήν της, τὴν ἐβοήθει εἰς τὰς ἐργασίας της. Ἐκείνη δὲ τὸν ὡδήγει, τὸν μετεκίνει, τὸν διέτασσε, τὸν ἔκαμνε ὅ,τι ἤθελε, μὲ ὕφος προστατευτικὸν καὶ μὲ μητρικὴν ἀφέλειαν. Ὁ Γουσταῦος ὑπετάσσετο προθύμως· ἡ καρδία του ἀνεκουφίζετο πλησίον της. Πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ ἐκμυστηρευθῇ εἰς φίλην τόσον ἀγαθὴν τὸν ἔρωτά του; Μίαν ἡμέραν διηγήθη καταλεπτῶς τὴν θλιβερὰν ἱστορίαν του. Ἡ Miss Οὐίντερς τὸν ἤκουσε μὲ μέγιστον ἐνδιαφέρον.

— Καὶ τώρα, ἠρώτησε, δὲν γνωρίζει ἡ νέα ποῦ εὑρίσκεσθε;

— Ὄχι. Πῶς νὰ τὸ γνωρίζῃ; Δὲν ἠμπορῶ νὰ τῆς γράψω.

— Πῶς δὲν ἠμπορεῖς! Ἀφοῦ τὴν ἀγαπᾶτε καὶ σᾶς ἀγαπᾷ, δὲν ἔχετε τὸ δικαίωμα νὰ μὴ δίδετε σημεῖον ζωῆς ὁ ἕνας εἰς τὸν ἄλλον!

— Δὲν μοῦ ἐπιτρέπεται νὰ τῆς γράφω.

— Ἀνοησίαι! Τί ἐπιτρέπεται καὶ δὲν ἐπιτρέπεται! Τὸ φυσικὸν εἶναι νὰ τῆς γράψῃς. Ἂς εἶναι!

Καὶ ἐζήτησεν, ὡς ἐν παρόδῳ, πληροφορίας περὶ τοῦ πατρὸς τῆς Ἰναρίμης, περὶ τοῦ ὀνόματός του καὶ τοῦ χωρίου ὅπου κατοικεῖ.

Ἡμέραι τινὲς παρῆλθον ἔκτοτε. Ὅ,τι ὑπῆρχεν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν φωτογραφήσιμον εἶχε φωτογραφηθῆ καὶ ἡ Miss Οὐίντερς, μὲ τὸν Γουσταῦον καὶ τὴν μηχανήν της, ἀπεφάσισε νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ Σούνιον.

Τὴν πρωΐαν τῆς δι' ἐκεῖ ἐκδρομῆς εἶπε μυστηριωδῶς εἰς τὸν Γουσταῦον:

— Κύριε Λανέκ, αὐτὸς ὁ Τελάχας δὲν εἶναι ἄνθρωπος, — εἶναι σωστὸς εἰδωλολάτρης.

— Ὁ Τελάχας, ἀνέκραξεν ἔκπληκτος ὁ Γουσταῦος.

— Ἔλαβα νέα του.

— Νέα του! Πόθεν; πῶς;

— Διὰ τοῦ ταχυδρομείου. Πῶς ἀλλέως; Τοῦ ἔγραψα.

Ὁ Λανὲκ δὲν ἠδυνήθη νὰ κρύψῃ τὴν δυσαρέσκειάν του. Ἐγνώριζεν ὅτι αἱ γυναῖκες ἀγαποῦν

Digitized by Google

ν' ἀναμιγνύωνται εἰς τοιούτου εἴδους ὑποθέσεις, ἀλλὰ δὲν ἐφαντάζετο ὅτι ἡ ἀνάμιξις ἠδύνατο νὰ προβῇ ἕως ἐκεῖ.

— Τοῦ ἐγράψατε, ἐψιθύρισε.

— Καὶ βέβαια! Ἔπρεπε νὰ εὑρεθῇ κάποιος ἐπὶ τέλους νὰ τοῦ ἀνοίξῃ τὰ μάτια, νὰ τοῦ δείξῃ ὅτι εἶναι ἀνόητος.

— Καὶ ἠμπορῶ νὰ ἐρωτήσω τὸν τρόπον καὶ τὰ ἐπιχειρήματα διὰ τῶν ὁποίων ἀνελάβατε τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ τοῦ καθήκοντος;

— Ἁπλούστατον! Τοῦ εἶπα ὅτι ὅσον εἶναι Τοῦρκος ἐκεῖνος, εἶσθε καὶ σεῖς!

— Ὁ Γουσταῦος ἐκάγχασε.

— Τὸ ἠξεύρετε πολὺ καλὰ ὅτι ἔχω δίκαιον, καὶ ὅτι λατρεύετε τὴν Ἑλλάδα περισσότερον ἴσως καὶ ἀπ' ἐκεῖνον.

— Λοιπόν;

— Λοιπόν, δὲν τὸν ἔπεισα. Ἰδού. Γράφει ὅμως ὡραῖα, καὶ τὰ Γερμανικά του πολὺ καλλίτερα ἀπὸ τὰ ἰδικά μου.

Καὶ ἔτεινε πρὸς τὸν Λανὲκ τὴν ἀπάντησιν τοῦ Τελάχου. Ἡ ἐπιστολὴ ἦτο εὐγενὴς καὶ ἀξιοπρεπής, μὲ πολλοὺς ἐπαίνους διὰ τὴν παιδείαν καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ Κου Λανέκ, μετὰ τοῦ ὁποίου λυπεῖται ὅτι ἕνεκα ἐμποδίων ἀνυπερβλήτων δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συνδέσῃ δεσμοὺς στενωτέρους . . .

— Ὁ Λανὲκ ἐστέναξε καὶ ἐπέστρεψε τὴν ἐπιστολήν.

— Εἶναι φανατικὸς καὶ τίποτε ἄλλο! εἶπε μὲ ἀγανάκτησιν ἡ Miss Οὐίντερς.

— Καὶ τὸ χειρότερον εἶναι, ὑπέλαβεν ὁ Γουσταῦος, ὅτι μολονότι καταστρέφει τὴν εὐτυχίαν μου ὁ φανατισμός του, δὲν ἠμπορῶ νὰ μὴ τὸν σέβωμαι καὶ νὰ μὴ τὸν θαυμάζω. Εἶναι συνεπής, εἶναι ἀδάμαστος καὶ εἶναι δικαιολογημένος.

— Βεβαίως τοῦτο εἶναι τὸ χειρότερον! Ἂν δὲν εἶχε τὴν εὐγένειάν του τὸ πρᾶγμα, δὲν θὰ ἤμην τόσον θυμωμένη ἐναντίον του! Ὅταν σὲ πειράζῃ κανείς, εἶναι μία ἱκανοποίησις τουλάχιστον ἂν ἠμπορῇς νὰ τὸν περιφρονήσῃς καὶ νὰ τὸν ὑβρίσῃς, ἀλλὰ τὸ νὰ μὴ εὑρίσκῃς ἄλλο νὰ τὸν εἰπῇς παρὰ εἰδωλολάτρην, καὶ νὰ εἶσαι ἀναγκασμένη νὰ ἀνακατόνῃς τὸν θαυμασμὸν μὲ τὴν ἀγανάκτησίν σου, αὐτὸ δὰ σὲ ἀνάπτει περισσότερον. Ἀλλὰ δὲν ἀπελπίζομαι, Κύριε Λανέκ. Δὲν θὰ τὸν ἀφήσω ἥσυχον.

Ἐτρόμαξεν ὁ Λανέκ. Ἐφοβήθη μὴ ἐξακολουθήσῃ τὴν ἀνταπόκρισιν μὲ τὸν Κον Τελάχαν, ἀλλ' ἡ Miss Οὐίντερς δὲν ἠθέλησε νὰ ἐξηγηθῇ περισσότερον. Ἦτο δὲ καὶ ἡ ὥρα ἀναχωρήσεως διὰ τὸ Σούνιον. Ἐκεῖ ἐφωτογραφήθησαν τὰ ἐρείπια ἀπὸ διαφόρους ἀπόψεις, καὶ οἱ βράχοι, καὶ χωρικοὶ φουστανελοφόροι καὶ τράγοι μεταξὺ τῶν θάμνων. Δὲν ἀφῆκε τίποτε ἀφωτογράφητον ἡ ἀνοικτόκαρδος Ἀμερικανίς.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἄλλη ἐκδρομὴ εἰς Κόρινθον, καὶ νέα φωτογραφικὰ κατορθώματα. Τὸ ἑσπέρας τῆς ἐκ Κορίνθου ἐπιστροφῆς ὁ ὑπηρέτης τοῦ ξενοδοχείου διεκοίνωσε γαλλιστὶ εἰς τὴν Miss Οὐίντερς ὅτι ὑπάρχει δι' αὐτὴν ἐπιστολὴ au bourreau.

— Κύριε ἐλέησον! ἀνέκραξεν ἔντρομος ἡ Ἀμερικανίς. Εἶναι δυνατὸν νὰ μὲ κατεδίκασαν χωρὶς νὰ μὲ κρίνουν. Καὶ τί ἔγκλημα ἔκαμα, Θεέ μου! διὰ νὰ μὲ παραπέμψουν ἀμέσως εἰς τὸν δήμιον! ὅτι ἐφωτογράφησα ὀλίγα ἐρείπια; Τὸ τιμωρεῖ καὶ τοῦτο τόσον αὐστηρὰ ὁ ἑλληνικὸς νόμος!

Ὁ Γουσταῦος τὴν ἐβεβαίωσε γελῶν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ bureau καὶ διὰ νὰ τὴν καθησυχάσῃ ἐντελῶς κατέβη διὰ νὰ φέρῃ τὸ σῶμα τοῦ ἐγκλήματος. Εἰς τὴν κλίμακα συνηντήθη μὲ τὸν ὑπηρέτην φέροντα τὸ γράμμα. Ὁ Γουσταῦος ἔρριψε τὸ βλέμμα εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τῆς ἐπιστολῆς καὶ ἀνεγνώρισε τὸ γράψιμον! — Ἔγραψε λοιπὸν καὶ πρὸς τὴν Ἰναρίμην ἡ Miss Οὐίντερς, καὶ ἰδοὺ ἡ ἀπάντησις! Ἐκράτει τὴν ἐπιστολὴν εἰς τὰς χεῖράς του καὶ ἔβλεπε μὲ πόθον τοὺς γνωστοὺς ὡραίους χαρακτῆρας. Κανεὶς ἐκεῖ δὲν τὸν ἔβλεπε. Ἐπλησίασε τὸ γράμμα εἰς τὰ χείλη του καὶ τὸ ἐφίλησε. Τὸ ἔδωκε εἰς τὴν Miss Οὐίντερς χωρὶς νὰ προφέρῃ λέξιν καὶ ἀπεσύρθη. Μετ' ὀλίγην ὥραν ἤκουσε κτύπημα ἐλαφρὸν εἰς τὴν θύραν τοῦ δωματίου του. Ἐφώναξεν ἐμπρός! Ἡ Miss Οὐίντερς εἰσῆλθε, ἔδωκε σιωπηλῶς τὴν ἐπιστολὴν εἰς τὰς χεῖράς του, καὶ ἐξῆλθε βαδίζουσα ἀθορύβως, καθὼς βαδίζει τις εἰς τὸν κοιτῶνα ἀσθενοῦς.

Ὁ Γουσταῦος ἐκύτταξε τὴν ἐπιστολὴν μὲ δειλίαν. Ἐφοβεῖτο νὰ μάθῃ τὸ περιεχόμενον. Ἠσθάνετο τὴν καρδίαν του νὰ πάλλῃ μὲ βίαν. Πῶς θὰ λυθῇ ἡ σιωπὴ τόσων μηνῶν; Τὸ γράμμα της θ' ἀναπτερώσῃ τὰς ἐλπίδας του; Θὰ μεταβάλῃ δι' αὐτὸν τῆς γῆς καὶ τῆς ζωῆς τὴν ἄποψιν; Ἀνεπόλει τὸν πρῶτον ἐκεῖνον ἀσπασμόν, καὶ ἐφαντάζετο ὅτι τὴν κρατεῖ ἀκόμη εἰς τὴν ἀγκάλην του, ὅτι ἡ πνοή της ἐγγίζει τὰ χείλη του, ὅτι τὸ βλέμμα της διαπερᾷ τὴν ψυχήν του. Πῶς ἤστραπτον τότε αἱ σταγόνες τῆς βροχῆς ἐπάνω εἰς τοὺς ἀειθαλεῖς θάμνους τοῦ κήπου της, πῶς ἀντήχει δυνατὰ τὸ κελάδημα τῶν πτηνῶν εἰς τὸν ὑγρὸν ἀέρα!

Καὶ τὸ γράμμα τῆς Ἰναρίμης ἔμενε ἀνοικτὸν εἰς τὰς χεῖράς του.

Τὴν ἐπανέβλεπεν εἰς τὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας της ὅτε ἔδιδε συμβουλὰς εἰς τὴν θρηνοῦσαν χωρικήν, γονατιστὴν εἰς τοὺς πόδας της· — καὶ ἔπειτα ὅτε ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν εἶδε, πῶς ἐχαμήλωσε τὰ βλέφαρα ὡσὰν νὰ ἀνεγνωρίζετο ὑποτελής του! Ἐπανέβλεπε ὅλα — ὅλα καὶ τὰ ἐλάχιστα καθέκαστα τῆς πρώτης ἐκείνης σιωπηλῆς συναντήσεως.

Digitized by Google

Καὶ τὸ γράμμα ἔμενε ἀνοικτὸν εἰς τὰς χεῖράς του.

Ἐκάθητο ἀναπολῶν τὰ περασμένα, μὴ τολμῶν ν' ἀφεθῇ εἰς ἐλπίδας διὰ τὸ μέλλον, ποθῶν καὶ φοβούμενος νὰ τὸ ἀναγνώσῃ. Ἤνοιξε βραδέως τὸν φάκελλον, ἀπέσυρε τὴν ἐπιστολήν, τὴν ἐξεδίπλωσε, καὶ προσήλωσεν εἰς αὐτὴν τοὺς ὀφθαλμούς, ἀλλὰ δὲν παρετήρησε ὅτι ἀπὸ τὸν φάκελλον ἔπεσε καταγῆς φύλλον λεπτότερον διπλωμένον.

Ἰδοὺ ἡ ἐπιστολή.

«Κυρία μου,

»Εἶμαι ὑπὸ τὸ κράτος διπλοῦ αἰσθήματος: Τῆς εὐγνωμοσύνης δι' ὅσα γράφετε καὶ τῆς λύπης ὅτι δὲν θὰ δυνηθῶ ποτὲ ν' ἀνταποδώσω ὅ,τι σᾶς ὀφείλω. Τὴν ὀφειλὴν τῆς πρὸς ἐμὲ καλοσύνης σας ἐπαυξάνει ἡ συναίσθησις ὅτι ἡ παρουσία σας φέρει παραμυθίαν εἰς ἐκεῖνον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον μὲ χωρίζει ἀπόφασις ὑπερτέρα πάσης θελήσεως καὶ πάσης διαμαρτυρήσεώς μου. Ἡ ἐπιστολή σας ὅλη μαρτυρεῖ πόσον τὸν ἐκτιμᾶτε καὶ τὸν ἀγαπᾶτε. Δὲν εἶνε τοῦτο λόγος ἀπείρου εὐγνωμοσύνης δι' ἐμέ; Ἄχ, κυρία μου, εἶναι ματαία πᾶσα προσπάθεια διὰ νὰ ὑπερνικηθῇ ἡ ἀποστροφὴ τοῦ πατρός μου πρὸς συνοικέσιον, τὸ ὁποῖον σεῖς θεωρεῖτε τόσον φυσικόν. Γνωρίζω τὸν πατέρα μου. Ἐάν, καθὼς λέγετε, ἐπηρεάζουν προλήψεις τὰς σκέψεις του, εἶναι συνήθως τόσον ἐλεύθερος προλήψεων, ὥστε βεβαίως εἶναι πολὺ ἰσχυρὰ ἡ πρόληψίς του ἡ θέτουσα φραγμὸν ἀνυπέρβλητον εἰς τὴν εὐτυχίαν μου. Θεωρῶ καθῆκον μου ἱερὸν νὰ τὴν σεβασθῶ, καταπνίγουσα πᾶν αἴσθημα ἀντιστάσεως κατὰ τῆς θελήσεώς του. Δὲν ἔχω δικαίωμα ἀντιστάσεως· μοῦ τὸ ἀφαιρεῖ ἡ πρὸς ἐμὲ ἀγάπη του. Μὲ ἀγαπᾷ ἐξ ὅλης καρδίας, θὰ ἐθυσίαζε δι' ἐμὲ τὴν ζωήν του, καὶ προθύμως θυσιάζω κ' ἐγὼ τὴν ἰδικήν μου δι' αὐτόν. Ἡ στοργή του περιέβαλε ὁλόκληρον τὴν ὕπαρξίν μου. Μὲ ἀνέθρεψε, μὲ ἐδίδαξε, μὲ ἐμόρφωσε. Δὲν εἶμαι μόνον γέννημά του, εἶμαι τὸ θρέμμα του, ὁ μαθητής, ὁ φίλος του, ὁ κοινωνὸς τῶν ἰδεῶν, τῶν γνώσεων, τῶν πόθων του. Μᾶς συνδέουν δεσμὰ στενώτερα ἀπὸ τὰ συνήθη μεταξὺ πατρὸς καὶ τέκνου. Ἐὰν ἠδυνάμην ν' ἀκολουθήσω τὴν συμβουλήν σας, ν' ἀποφασίσω ἐγὼ μόνη περὶ τῆς τύχης μου καὶ νὰ κάμω ὅ,τι ἡ καρδία μου ποθεῖ, ἤθελα προκαλέσει τὴν ὀργὴν τοῦ πατρός μου, χωρὶς ἐλπίδα ἐξιλεώσεως. Μὴ μὲ παρακινῆτε εἰς τοῦτο. Ν' ἀφήσω μόνον τὸν πατέρα μου, γέροντα καὶ ἀσθενῆ! Ἡ ἰδέα τούτου καὶ μόνη θὰ ἦτο ἡ καταστροφὴ τῆς εὐτυχίας μου, — θὰ ἐπεκάθητο ὡς σάβανον εἰς τὸ νυμφικόν μου φόρεμα. Συγχωρήσατέ με, κυρία μου. Σᾶς εὐγνωμονῶ καὶ σᾶς ἀγαπῶ διότι ἠθελήσατε νὰ ἔλθητε εἰς βοήθειάν μου, ἀλλὰ δὲν ἠμπορῶ νὰ σᾶς ἀκούσω. Μὴ μὲ παρεξηγῆτε. Δὲν εἶνε κατάκρισις ἡ ἀπόκρισίς μου. Ἴσως τὴν ἀποδώσητε εἰς δειλίαν, — διότι γνωρίζω ὅτι εἰς τὴν πατρίδα σας αἱ γυναῖκες ἀνατρέφονται ἀλλέως, ὅτι οἱ γονεῖς των ὑποκύπτουν θέλοντες καὶ μὴ εἰς τὴν θέλησίν των. Τοιοῦτον δικαίωμα δὲν μοῦ εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξασκήσω. Οὔτε *ἐκεῖνος* βεβαίως ἐπιθυμεῖ νὰ ἔλθω πρὸς αὐτὸν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, — κηλιδόνουσα τὸν ἔρωτά μας μὲ τὸ στῖγμα τῆς πατρικῆς ὀργῆς.

»Ἀλλ' ὅμως πόσον ἐνθέρμως σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὴν γλυκεῖαν συμπάθειάν σας, διὰ τὴν προσφορὰν τῆς φιλοξένου σκέπης σας, μέχρις ὅτου ἀποκτήσω ἄλλην σκέπην. Ἡ τρυφερά σας καρδία ἀνοίγεται μὲ τόσην συμπάθειαν εἰς τὰς λύπας τῶν νέων! Θὰ εὐλογήσω τὴν ἡμέραν ὁπότε εὑρεθῶμεν ἡ μία πλησίον τῆς ἄλλης. Εἴθε νὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπισκεφθῆτε τὴν νῆσόν μας. Ἀλλ' εἴμεθα τόσον ὀπίσω ἐδῶ καθ' ὅλα! Καὶ ὅμως ἡ σύντομος ἀπουσία μου μοῦ ἀποκαθιστᾷ ἀκόμη πλέον ἀγαπητὴν τὴν πατρίδα μου. Μὲ πόσην ἡδονὴν τὴν ἐπανεῖδα, καὶ ᾐσθάνθην ὑπὸ τοὺς πόδας μου τὸ χῶμά της, καὶ ὕψωσα τὸ βλέμμα πρὸς τὰ ἀμετάβλητα ἥσυχα ἄστρα ἀπὸ τὸ ἐξ ἴσου ἥσυχον καὶ ἀμετάβλητον ἔδαφός της. Ἐδῶ αἱ ὧραι τοῦ ἔτους ἀποτελοῦν τὴν μόνην μεταβολὴν τῆς ζωῆς μας, καὶ διέρχεται χωρὶς βιαίους κυματισμοὺς ἡ ζωή.

»Ἐντρέπομαι διὰ τὴν ἐπιστολήν μου — τόσον μακρὰν καὶ τόσον φλύαρον. Τί ἄλλο καλλίτερον νὰ προσθέσω, Κυρία μου, ἢ ὅτι σᾶς ἀγαπῶ; Σᾶς ἀγαπῶ καὶ σᾶς εὐγνωμονῶ ἐξ ὅλης καρδίας.

Ἰναρίμη Τελάχα».

Ἡ ἐπιστολὴ δὲν εἶχε τὴν ἄτεχνον ἀφέλειαν τῆς νεότητος, ἀλλ' ἤρεσε διπλασίως εἰς τὸν Γουσταῦον διότι ἐγράφη μὲ σκέψιν, διότι ἐνῷ τὴν ἔγραφεν ἡ Ἰναρίμη ἔμενε κυρία τοῦ ἑαυτοῦ της. Εἶχε τὴν δύναμιν νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυά της. Τόσον περισσότερον ἀξιολάτρευτοι οἱ ὀφθαλμοί της! Ἐννόει ὁ Γουσταῦος ὅσα ἐκείνη δὲν ἔγραφε. Τὰ χείλη της ἔτρεμον, τὸ βλέμμα της ἐθολόνετο, ἔπαλλεν ἡ ἀπηλπισμένη καρδία της, ἀλλ' ἡ ἐπιστολὴ ἐξέφραζε μόνην τὴν νίκην τῆς ἀδυναμίας της, τὴν θυσίαν τοῦ πάθους ἐνώπιον τοῦ καθήκοντος. Πῶς νὰ μὴ σεβασθῇ τὴν γενναιότητά της, πῶς νὰ μὴ παραδεχθῇ ἀγογγύστως τὴν ἀπόφασίν της; Ἀνέγνωσε καὶ πάλιν τὸ γράμμα καὶ ἐφίλησε τὸ ὄνομά της. Ἀλλὰ διατί ἀπέφυγε ν' ἀναφέρῃ τὸ ἰδικόν του ὄνομα; — Ἠγέρθη καὶ ἐπεριπάτει εἰς τὸ δωμάτιόν του, ἐπαναλαμβάνων νοερῶς φράσεις τῆς ἐπιστολῆς χαραχθείσας εἰς τὴν μνήμην του, ὅτε εἵλκυσε τὴν προσοχήν του τὸ μικρὸν διπλωμένον φύλλον κάτω, εἰς τὸ πάτωμα. Ἔσκυψε διὰ μιᾶς καὶ τὸ ἐπῆρε, προαισθανόμενος τί ἦτο· ἡ ἐπιγραφὴ ἔφερε τὸ ὄνομά του. Τὸ ἤνοιξε ἀσθμαίνων:

Digitized by Google

«Ὦ φίλε τῆς ψυχῆς μου! Ἐπὶ τέλους ἔχω τὴν συγκατάθεσιν τοῦ πατρός μου νὰ μείνω ἐλευθέρα. Τόσον μόνον, — καὶ οὔτε ὑπάρχει ἐλπὶς ἄλλη. Ἀλλὰ εἶμαι εὐγνώμων καὶ διὰ τοῦτο. Ἁμαρτάνω γράφουσα αὐτὰς τὰς λέξεις; Ἐλπίζω ὄχι. Πῶς νὰ μὴ τὰς γράψω εἰς τὸν μόνον κύριον τῆς ψυχῆς μου — τῆς ἀγάπης μου ὅλης;»

[Ἕπεται συνέχεια] *Κατὰ τὸ ἀγγλικὸν ὑπὸ Δ. Β.*

ΕΥΤΥΧΙΑ

Βλέπεις ἐκεῖ τὸν οὐρανὸ
εἰς τὸ ἀπέναντι βουνό;
Θαρρεῖς καὶ θὰ τὸν πιάσῃς,
ἀλλ' ἅμα ἐκεῖ φθάσῃς
Ἐπέταξε κι' ἀκούμπησε στὸ λόφο τὸν ἀντικρυνό.

—

Κ' ἡ εὐτυχία πτερωτὴ
σὰν τὸν ὁρίζοντα κι' αὐτή,
ἐγέλασε πολλαῖς φοραῖς
πολλοὺς μ' ἐλπίδες καὶ χαραῖς
ποῦ θέλησαν νὰ πιάσουνε τὴν μάγισσα τὴν ζη-
[λευτή.

—

Ἔτσι κ' ἐγὼ γιὰ μιὰ φορὰ
μὲ τῆς ἐλπίδος τὰ πτερὰ
δοκίμασα ν' ἁπλώσω
στὴν ζηλεμμένη τόσο...
Μὰ πέταξε καὶ μ' ἔκλειψε γιὰ πάντα τὴ χαρά.

Ἐν Κων/πόλει. ΕΥΑ.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Ἡ μέθη παρὰ τοῖς ζώοις.

Ἐν σχέσει πρὸς «τὴν μέθην παρὰ τοῖς ζώοις» γράφει τις εἰς βερολίνειον ἐφημερίδα ὅτι εὑρέθη εἰς θέσιν νὰ κάμῃ ἀκριβεῖς παρατηρήσεις εἰς παπαγάλλους, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐλαττωματικὴν κλίσιν ἣν πρὸς τὸ πίνειν ἔχουσι τὰ πτηνὰ ταῦτα. «Κατέχω, παρατηρεῖ οὗτος, ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν δύο παπαγάλλους, ἕνα πράσινον ἀρκετὰ ἡλικιωμένον (ἀπὸ τοὺς λεγομένους Surinam-Amarone) καὶ ἕνα φαιόχρουν μικρόν, κάλλιστα ὁμιλοῦντα, ἀπὸ τὸ Ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος, ὁπόθεν οἱ εὐφυέστατοι ὁμιληταὶ προέρχονται. Ἐπ' ἀμφοτέρων ἐπειραματίσθην, καὶ εὗρον ὅτι μεγάλως ῥέπουσι πρὸς τὰ οἰνοπνευματώδη ποτά, ἀλλὰ διαφόρου εἴδους, διότι ἐνῷ ὁ πράσινος (θῆλυς) δεικνύει μεγαλειτέραν προτίμησιν πρὸς τὸν γλυκὺν οἶνον, τὰ ἡδύποτα καὶ τὰς λεμονάδας, ὁ ἕτερος, ὁ φαιόχρους (ἄρρην) προτιμᾷ ὡρισμένως τὸν ζῦθον. Ὅταν ἀκούσῃ ἢ ἴδῃ ἀνοιγομένην βαύκαλιν ζύθου, ἀμέσως φωνάζει: «Ζῦθον, ζῦθον, ἢ ἀποθνήσκω», καὶ τοῦτο μὲ τὸν αὐτὸν βαθὺν τόνον μὲ τὸν ὁποῖον ἐγὼ εἶχον προφέρει δίδων αὐτῷ τὸ ποτὸν ὅταν παρετήρησα ὅτι μετὰ πολλοῦ πάθους ἔπινε τὸν ζῦθον. Εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ἐὰν τῷ ἐπέτρεπον, τόσον πολὺ θὰ ἔπινεν, ὥστε θὰ ἐμέθυσκεν ἐντελῶς, δι' ὃ τῷ παρέχω μόνον ἐλαχίστην δόσιν, διότι φοβοῦμαι ὅτι περισσότερος θὰ τῷ ἦτο βλαπτικός· παρετήρησα ὅμως, ὅτι πάντοτε μετὰ τὴν πόσιν τοῦ ζύθου ἐγίνετο πολυλογώτερος. Ἐὰν πάλιν λίαν ταχέως τὸν ἀποστερήσω τῆς πόσεως τοῦ ζύθου, ὑβρίζει φοβερά. Ὁ πολυμαθὴς οὗτος φαιόχρους παπαγάλλος περιῆλθεν εἰς τὴν κατοχήν μου, ἀφοῦ ἤδη προηγουμένως εἶχε μάθει πολλὰς Ἀγγλικὰς λέξεις, καὶ ὁλοκλήρους φράσεις τὰς ὁποίας ἀδιαλείπτως καὶ καθ' ἡμέραν ἐνθυμεῖται, μολονότι ἔκτοτε καὶ πολλὰ ἄλλα γερμανικὰ ἔμαθε, καὶ γερμανικὰ δημοτικὰ τραγούδια δύναται νὰ σφυρίζῃ.

Προετοιμασίαι διὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Σικάγου.

Τὸ ἁλιευτικὸν τμῆμα τῆς ἐκθέσεως τοῦ Σικάγου θὰ ἔχῃ καὶ μίαν ζῶσαν φάλαιναν ὡς ἀξιοθέατον. Πρὸς σύλληψιν αὐτῆς διωργανώθη ἰδιαιτέρα ἀποστολή, ἥτις ἐὰν ἐπιτύχῃ νὰ συλλάβῃ ζῶν τὸ ζῶον, θὰ τὸ ἐγκλείσῃ εἰς μίαν γιγαντιαίαν πλωτὴν δεξαμενήν, καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ St. Lorenz, θὰ μεταφέρῃ αὐτὸ εἰς Σικάγον.

Ὁ μέγιστος τυρὸς τοῦ κόσμου.

Ὁ διὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Σικάγου ἀντιπρόσωπος τῆς Καναδικῆς γαλακτοκομίας κ. Ῥοβέρτσων, κατεσκεύασε γιγαντιαῖον τυρόν, ὅστις βεβαίως εἶνε ὁ μέγιστος τῶν μέχρι τοῦδε γενομένων. Ὁ τυρὸς οὗτος θὰ ἐκτεθῇ εἰς τὸ Καναδικὸν διαμέρισμα τῆς παγκοσμίου ἐκθέσεως τοῦ Σικάγου. Ζυγίζει 22,000 λίτρας, 10,000 δὲ ἀγελάδες, ἐπρομήθευσαν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας τὸ γάλα τοῦ τυροῦ τούτου. Ἡ ποιότης ἔσεται ἐξαίρετος.

Τὸ ἐξώρκισμα.

Περὶ τοῦ ἐξωρκίσματος λέγει ὁ καθηγητὴς H. Landois τὰ ἑξῆς: Παρ' ἡμῖν ἐν Βεστφαλίᾳ διϊσχυρίζονται ἄνθρωποί τινες ὅτι δύνανται νὰ θεραπεύσωσι διαφόρους νόσους καὶ διαφόρους κακὰς συνηθείας τῶν ζώων διὰ τοῦ καλουμένου ἐξωρκίσματος. Ὅταν ἴδῃ τις τὰ ἀποτελέσματα, ἀναγκάζεται νὰ σκεφθῇ βαθύτερον περὶ τοῦ πράγματος. Ἀναφέρω ἐνταῦθα περίπτωσίν τινα δοκιμάζων συγχρόνως νὰ δώσω καὶ τὴν ἐξήγησίν της.

Χοῖρός τις εἶχε γεννήσῃ δέκα μικρὰ χοιρίδια, ὀλίγον ὅμως μετὰ τὴν γέννησίν των τὰ ἔφαγεν ἅπαντα. Τὸ ἑπόμενον ἔτος, ἀπέκτησε πάλιν ἀρκετὰ καὶ ἤρχισε πάλιν νὰ τὰ καταβροχθίζῃ. Δύο εἶχεν ἤδη φάγει ὅτε γυνή τις διηγήθη ὅτι γνωρίζει ἄνθρωπον, ὅστις διὰ τοῦ ἁπλοῦ ἐξωρκίσματος δύναται νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν χοῖρον τῆς κακίστης ταύτης συνηθείας. Ὁ κάτοχος ἐγέλασε κατ' ἀρχάς, παρακινούμενος ὅμως ὑπὸ τῆς γυναικὸς συγκατένευσε νὰ ἔλθῃ ὁ ἐξωρκιστής. Ὁ θαυματοποιὸς οὗτος ἔθεσε πρῶτον φίμωτρον εἰς τὸν χοῖρον, εἶτα δὲ ἐπανέλαβεν ἑκατοντάκις τὰς λέξεις «γουρουνάκι κοιμήσου!»

Digitized by Google

τρίβων ἑκάστοτε διὰ τῶν χειρῶν του τὸ μέτωπον τοῦ ζῴου ἀπὸ τῶν ὤτων μέχρι τοῦ ῥύγχους. Καὶ περίεργον πρᾶγμα! ἡ κακὴ χοῖρος μετεβλήθη ἐντελῶς διότι ἐξαπλοῦται ἥσυχος ἐπὶ τοῦ ἀχύρου της, τὰ δὲ ὑπολειφθέντα 8 χοιρίδια θηλάζουσι τὸ γάλα της, χωρὶς νὰ ἐνοχληθῶσι ποσῶς ὑπ' αὐτῆς.

Ἐξήγησα τὸ πρᾶγμα ὑποθέσας ὅτι διὰ τῆς ἐπαναλήψεως τῆς μονοτόνου φράσεως καὶ διὰ τῆς τριβῆς μετετέθη ἡ χοῖρος εἰς ὑπνωτικὴν κατάστασιν, ἀφοῦ δὲ τότε ὑπέστη ἅπαξ τὸ θήλασμα, αἰσθανθεῖσα συγχρόνως καὶ τὰ προτερήματα τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ γάλακτος, ἄφινε μετὰ ταῦτα τὰ τέκνα της εὐχαρίστως νὰ θηλάζωσι. Βλέπομεν λοιπὸν ὅτι τὸ τοσάκις περιπαιζόμενον «ἐξώρκισμα» δὲν εἶναι ἐντελὴς μῦθος, ἀλλ' ἀνάγεται μᾶλλον εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ ὑπνωτισμοῦ.

Μάρτυρες τῆς σκηνῆς ταύτης ἦσαν καὶ ἄλλοι πολλοὶ γνωστότατοι κάτοικοι τῆς πόλεως.

Τὸ ἐξώρκισμα μεταχειρίζονται ἐνταῦθα καὶ ἐπὶ τραυμάτων θεραπεύοντες δι' αὐτοῦ καὶ ἰσχυρὰς αἱμορραγίας. Προκειμένου περὶ ἀρτηριακῶν αἱμορραγιῶν οὐδεμίαν θὰ ἔχῃ βεβαίως ἐπιρροήν, ἐπὶ φλεβικῶν ὅμως δὲν εἶναι ἀδύνατον νὰ ὠφελῇ. Ὡς εἰς τὰς παραδόσεις τῶν λαῶν εὑρίσκει τις συνήθως ἱστορικὸν πυρῆνα, οὕτως καὶ εἰς τὰς παλαιὰς ταύτας συνηθείας, δυνάμεθα πολλάκις ν' ἀναγνωρίσωμεν φυσικὴν βάσιν· πολλάκις ὅμως συμβαίνει νὰ λησμονεῖται ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν ἡ ἀρχικὴ αἰτία.

Ρ*

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἀρχαιολογικὰ

Τὴν παρελθοῦσαν Τετάρτην ἤρχισαν αἱ τακτικαὶ χειμεριναὶ συνεδριάσεις τῆς Γερμανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, αἵτινες κατὰ δεκαπενθημερίαν θὰ συγκροτῶνται. Κατὰ τὴν πρώτην ταύτην ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ Βίγκελμαννν πανηγυριζομένην ἐπισημότερον συνεδρίασιν, παρῆσαν πολυπληθεῖς ἀκροαταὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων λογίων καὶ οἱ πρεσβευταὶ τῆς Γερμανίας, Αὐστρίας καὶ ὁ τῆς Σερβίας, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ διευθυνταὶ τῶν ἄλλων ἀρχαιολογικῶν Σχολῶν. Τὸν λόγον ἔλαβε πρῶτος ὁ κ. Δαϊρπφελδ, ὅστις ὡμίλησε περὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἀναπτύξεως τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Εἶνε γνωστὸν ὅτι ὁ κ. Δαϊρπφελδ ἔχει πεποιθήσεις περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐκ διαμέτρου ἀντικειμένας πρὸς τὰς ἰσχυούσας ἄλλων σοφῶν γνώμας, φρονῶν ὅτι ἡ ἀρχαιοτάτη πόλις τῶν Ἀθηνῶν ἔκειτο ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ παρὰ τὸ Ἀσκληπιεῖον, ἐκεῖθεν δὲ προεξετάθη πρὸς τὸ ΒΔ, καὶ ἀποκρούει τὴν ἰδέαν ὅτι τρεῖς μικροὶ συνοικισμοί, ὧν εἷς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ἕτερος παρὰ τὴν Πνύκα, καὶ τρίτος παρὰ τὸ Ὀλυμπιεῖον συνηνώθησαν βαθμηδόν. Ὁ κ. Δαϊρπφελδ κατέληξεν εἰς τὴν θερμὴν εὐχήν, ὅτι καιρὸς εἶνε πλέον διὰ συντονωτέρας ἐπὶ τόπου ἐρεύνης, δι' εὐρυτέρων δηλονότι ἀνασκαφῶν, νὰ λυθῇ ἀμετακλήτως καὶ τὸ ζήτημα τῆς τοπογραφίας τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν. Δεύτερος ὡμίλησεν ὁ κ. Βόλτερς περί τινος ὀρειχαλκίνου ἀγάλματος τοῦ γυμνοῦ Ἀπόλλωνος, λύραν φέροντος, ὅπερ πρὸ τεσσαρακονταετίας ἀνευρέθη ἐν Πομπηΐᾳ, ὑπεστήριξε δὲ τὴν γνώμην ὅτι εἶνε ἔργον τῆς ε' ἢ τῆς δ' ἑκατονταετηρίδος π. Χ. καὶ ὄχι μεταγενέστερον μὲν ἀπομιμούμενον δὲ ἀρχαϊκὴν τέχνην.

— Ὁ ἐν Ὀξωνίᾳ καθηγητὴς τῆς Ἀρχαιολογίας Πέρσυ Γάρδνερ, ἄλλοτε διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀγγλικῆς Σχολῆς, ἐξέδοτο ἐσχάτως βιβλίον ἐπιγραφόμενον «Νέα κεφάλαια ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ἱστορίᾳ». Περιλαμβάνει δεκαπέντε αὐτοτελεῖς διατριβάς, συγκεφαλαιοῖ δὲ τὰ ἱστορικὰ καὶ ἀρχαιολογικὰ πορίσματα τῶν τελευταίων ἀνασκαφῶν, ἰδίᾳ δὲ τῶν ἐν Τροίᾳ, Τύρινθι, Μυκήναις, Ἀκροπόλει Ἀθηνῶν κτλ. Πολλὰ τῶν πορισμάτων τούτων εἶνε σπουδαιότατα, ὡς ἀναιροῦντα πολλὰς πεπλανημένας ἰδέας ἔτι ἐπικρατούσας περὶ τῶν ἀρχαίων.

— Κατὰ τηλεγράφημα ἐκ Ψαρῶν, σταλὲν πρὸς τὴν *Ἀκρόπολιν*, ἀνεκαλύφθη ἐκεῖ ὑπὸ γεωργοῦ καλλιεργοῦντος τὴν ἄμπελόν του, τάφος ἀρχαῖος περιέχων διάφορα ἀγγεῖα καὶ κοῦκλαν παριστῶσαν κεφαλὴν αἰθίοπος, μεγάλης ἀξίας. Τὰ εὑρήματα ταῦτα παρεδόθησαν διὰ πρωτοκόλλου εἰς τὸν ἐπιτηρητήν.

— Ὁ ἐν Βερολίνῳ ἀρχαιολόγος Ἐρνέστος Βαίττιχερ ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ περιοδικῷ τῆς Βρεσλαυΐας «Βορρᾶς καὶ Νότος» ἄρθρον μακρὸν ἐν ᾧ χαρακτηρίζει τὰς ὑπὸ τοῦ Σλῆμαν ἀνευρεθείσας τρωϊκὰς ἀρχαιότητας, τὰς ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Βερολίνου νῦν εὑρισκομένας, ὡς ἀπομιμήσεις, καὶ οὐχὶ γνήσια προϊόντα τῆς ἐποχῆς εἰς ἣν ἀποδίδονται.

Φιλολογικὰ

Μόλις ἑξηκοντούτης ἀπεβίωσεν ἐν Roche-Ferrand ὁ ἐν τῷ Κολλεγίῳ τῆς Γαλλίας καθηγητὴς Γουλιέλμος Γκιζῶτος, υἱὸς τοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ. Τὸ ἀξιολογώτερον αὐτοῦ σύγγραμμα εἶνε τὸ περὶ Μενάνδρου καὶ τῆς ἑλληνικῆς κωμῳδίας, βραβευθὲν ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, θεωρούμενον δὲ καὶ νῦν, μετὰ 40 ἀπὸ τῆς ἐκδόσεώς του ἔτη, ὡς τὸ ἄριστον τῶν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἐκδεδομένων πονημάτων.

— Καθὰ γράφουσιν εἰς τὴν *Ἐφημερίδα τῆς Φραγκφούρτης*, ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Βαϋμάρης ἀνεκαλύφθησαν περὶ τὰ ἑκατὸν ἀνέκδοτα ποιήματα τοῦ Γκαῖτε καὶ τοῦ Σίλλερ, συντομώτατα ὡςεπιτοπλεῖστον καὶ ἀναγόμενα εἰς τὸ εἶδος τῆς ἐπιγραμματικῆς ποιήσεως.

— Ἐν Λουξεμβούργῳ ἐγένοντο μετὰ πομπῆς τἀποκαλυπτήρια τοῦ πρὸς τιμὴν τοῦ ποιητοῦ Θεοδώρου Μπαμβίλλ ἱδρυθέντος μνημείου. Τὸ ὡραῖον τοῦτο μνημεῖον, ἔργον τοῦ γλύπτου Roulleau καὶ τοῦ ἀρχιτέκτονος Courtois-Suffit, ἀποτελεῖται ἐκ τῆς προτομῆς τοῦ ποιητοῦ, ἐπὶ βάσεως ἐν εἴδει βωμοῦ, ἐφ' ἧς παρίσταται λύρα καὶ φοίνιξ μετὰ ῥόδων ἐν συμπλέγματι. Τῆς τελετῆς προΐστατο ὁ Λεκὸντ Δελὶλ, πρόεδρος τῆς ἐπὶ τοῦ μνημείου Ἐπιτροπείας, συμπαρίσταντο δὲ ὁ Φραγκῖσκος Κοππέ, ἀντιπρόεδρος καὶ ὁ γαμβρὸς τοῦ ποιητοῦ, ὁ νεαρὸς ἀλλ' ἤδη γνωστὸς ζωγράφος Rochegrosse. Ὁ Κάτουλλος Mendès καὶ ὁ Ρισπὲν ἐξύμνησαν τὸν ποιητὴν διὰ στίχων, ἐν πεζῷ δὲ λόγῳ ὁ Κοππέ.

— Ἔργον μεγάλης φιλολογικῆς ἀξίας θεωρεῖται ὁ ἐσχάτως ἐν Πετρουπόλει ἐκδοθεὶς «Οἰδίπους τύραννος» τοῦ Σοφοκλέους, ἐν δυσὶ τόμοις, μετὰ κριτικῶν καὶ ἑρμηνευτικῶν σημειώσεων ῥωσιστὶ γεγραμμένων, ὑπὸ τοῦ διαπρεποῦς φιλολόγου Ζιλίνσκη, ἐκ τῶν τὰ πρῶτα φερόντων κριτικῶν.

— Ἐξεδόθη ἐπίσης πρὸ μικροῦ καὶ ἡ «Ἀθηναίων Πολιτεία» εἰς τὸ πολωνικὸν ἰδίωμα μεθηρμηνευμένη ὑπὸ τοῦ κ. Κουϊκλίνσκη, καθηγητοῦ τῶν κλασικῶν γραμμάτων ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Κρακοβίας.

— Ἀπέθανεν ἑβδομηκοντούτης ἐν Λίλλῃ ὁ δημοτικώτατος ᾀσματοποιὸς Desrousseaux, ὁ ὁποῖος ἀπὸ νεαρωτάτης ἡλικίας ἔγραφεν ἐν τῇ langue

Digitized by Google

d' oil πλεῖστα ᾄσματα, εἰς τὸ ὁποῖα ὀφείλει τὴν φήμην του καὶ τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσι 5 ὀγκώδεις τόμους μετὰ τῆς μουσικῆς των.

— Ἐκ Κοπεγχάγης ἠγγέλθη ὁ θάνατος τοῦ Ἰωάννου-Χριστιανοῦ Hostrup, τοῦ μετὰ τοῦ Holberg ἀναμορφώσαντος τὸ δανικὸν θέατρον. Ἐκτὸς τῶν πολυαρίθμων αὐτοῦ δραμάτων ὁ Hostrup ἔγραψε καὶ ποιήματα, ἐθεωρεῖτο δὲ ὡς ἐθνικὴ δόξα παρὰ πάσαις ταῖς σκανδιναυϊκαῖς χώραις, τὰς ὁποίας ὁ θάνατός του ἐβύθισεν εἰς πένθος βαρύ.

— Προσεχῶς ἐκτίθεται εἰς πώλησιν ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Ἐρνέστου Ρενάν, συγκειμένη ἐκ δισχιλίων τόμων. Περιέχει κυρίως βιβλία ἀναγόμενα εἰς τὴν γλωσσολογίαν καὶ ἰδίᾳ τὴν μελέτην τῶν σημιτικῶν καὶ ἀνατολικῶν γλωσσῶν, ὡς καὶ πλήρη σχεδὸν συλλογὴν τῶν συγχρόνων φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ἔργων, τῆς νεωτάτης κινήσεως, τὴν ὁποίαν μετὰ μεγίστου ἐνδιαφέροντος παρηκολούθει ὁ συγγραφεὺς *τοῦ Βίου τοῦ Ἰησοῦ*.

— Ἐν Μαδρίτῃ, ἐν τῷ παλατίῳ τῶν δουκῶν τοῦ Ἄλβου, ἀνεκαλύφθη ἐσχάτως σειρὰ ἐπιστολῶν τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου.

— Ἡ Ματθίλδη Σερράο, ἡ γνωστοτάτη Ἰταλὶς συγγραφεύς, ἐξελέγη μέλος τῆς ἐν Νεαπόλει Ἀκαδημίας, τῆς λεγομένης Porteniana. Τῆς Ἀκαδημίας ταύτης μέλη διατελοῦσι καὶ ἄλλαι δύο ἔξοχοι γυναῖκες, ἡ Ἐλεονώρα Pimentel καὶ ἡ Λαύρα Mancini.

— Κατὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν νέων ἀρχῶν τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου, τὴν παρελθοῦσαν Κυριακήν, ὁ Πρύτανις κ. Ι. Πανταζίδης, μετὰ τὴν λογοδοσίαν τοῦ τέως τοιούτου κ. Παύλου Ἰωάννου, ἐπραγματεύθη τὸ θέμα περὶ τῶν *ἑταιριῶν ἐν τῇ ἀρχαιότητι*, ἀναπτύξας αὐτὸ μετὰ πολλῶν λεπτομερειῶν καὶ ἀνεκδότων.

Ἐπιστημονικὰ

Αἱ ἐργασίαι πρὸς ἵδρυσιν Ἀστεροσκοπείου ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Λευκοῦ Ὄρους προβαίνουσι μετ' ἐπιτυχίας. Κατὰ τὴν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ ἀνακοίνωσιν τοῦ Γιάνσεν, τὰ γενόμενα πειράματα ἀπέδειξαν ὅτι εἶνε δυνατὴ ἡ τοποθέτησις οἰκοδομήματος ἐπὶ τοῦ στρώματος τῆς χιόνος, τὸ ὁποῖον εἶνε τόσῳ πυκνόν, ὥστε ἐλαχίστην καὶ ἀκίνδυνον καθίζησιν θὰ ὑποστῇ ἐκ τοῦ βάρους. Ἤδη τὸ κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ μηχανικοῦ Vandremer κατασκευασθὲν μικρὸν οἰκοδόμημα ἐκομίσθη εἰς τὸ Chamounix λελυμένον, ἐκεῖθεν δὲ τεμάχιον πρὸς τεμάχιον, ἐπὶ τῆς ῥάχεως τῶν ἐργατῶν ἀνεβιβάσθη ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους, ὅπου ἤρχισαν αἱ πρὸς σύνδεσιν αὐτοῦ ἐργασίαι. Τὸ Ἀστεροσκοπεῖον θὰ εἶνε καθ' ὅλα ἕτοιμον τῷ 1894, προσθέτει δὲ ὁ Γιάνσεν ὅτι ἕνεκα τῆς σπουδαιοτάτης αὐτοῦ θέσεως θὰ τεθῇ εἰς τὴν διάθεσιν παντὸς ἐκ πάσης χώρας ἀστρονόμου, ὅστις θὰ ἐπεθύμει νὰ κάμῃ ἐν αὐτῷ παρατηρήσεις.

— Ὁ κ. Chauveau ἔκαμε νέας μελέτας ἐπὶ τῆς ὑπάρξεως παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ νευρικῶν κέντρων ἰδιαιτέρων διὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν ἀρχικῶν χρωμάτων, τὰ δὲ περίεργα συμπεράσματα τῶν μελετῶν τούτων ἀνεκοίνωσε κατ' αὐτὰς εἰς τὴν ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν. Κατὰ τὸν κ. Chauveau, τὸ πράσινον, τὸ ἐρυθρὸν καὶ τὸ ἰῶδες ἀνταποκρίνονται πρὸς διακεκριμένα κύτταρα, ἔχοντα αἰσθητικότητα ἰδιαιτέραν. Ἡ αἰσθητικότης αὐτή, ἡ ἐκλείπουσα κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ὕπνου, δὲν ἐπανέρχεται ταυτοχρόνως καὶ διὰ τὰ τρία χρώματα, ἐκδηλουμένης πρώτης τῆς ἀντιλήψεως τοῦ πρασίνου· διὰ τοῦτο δὲ καὶ παρατηροῦμεν πράσινα τὰ λευκὰ ἀντικείμενα, ἀφυπνιζόμενοι.

— Ἐν τῇ ἐν Βερολίνῳ Ἀκαδημίᾳ τῶν Ἐπιστημῶν ὁ καθηγητὴς Ἄρναχ ἔκαμε σπουδαίας ἀνακοινώσεις περὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ κατορθωθείσης ἀναγνώσεως κώδηκός τινος ἐκ περγαμηνῆς εὑρεθέντος ἐν τῇ κάτω Αἰγύπτῳ τῷ 1891 ὑπὸ τοῦ ἐν Καΐρῳ γάλλου λογίου Βούριαν. Ὁ κώδηξ οὗτος περιεῖχε μεγάλα ἀποσπάσματα τῆς Ἑλληνικῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Ἐνὼχ καὶ ὁλόκληρον σχεδὸν τὸ λεγόμενον εὐαγγέλιον τοῦ Πέτρου ὡς καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν τοῦ ἰδίου. Ἀμφοτέρων τῶν συγγραμμάτων τούτων ὑπῆρχον μόνον ἀποσπάσματα.

ΠΑΙΓΝΙΑ

Ἡ μαγευμένη ἀνθοδέσμη.

Ὅταν καίεται θεῖον εἰς τὸν ἀέρα, σχηματίζεται ἐκ τῆς καύσεως ἀέριόν τι πνιγηρὸν καὶ δυσάρεστον, τὸ ὁποῖον καλεῖται θειϊκὸν ὀξύ.

Τὸ σῶμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον παράγεται ὅταν ἀνάπτωμεν πυρεῖον, ἔχει τὴν παράδοξον ἰδιότητα νὰ ἐπενεργῇ ἐπί τινων φυτικῶν χρωμάτων καὶ νὰ τὰ ἐξαλείφῃ. Διὰ τοῦτο δὲ ὁσάκις θέλομεν νὰ ἐξαλείψωμεν κηλίδας καρπῶν ἀπὸ τραπεζομάνδυλα ἢ χειρόμακτρα, τὰ καπνίζομεν μὲ θεῖον.

Ἐπὶ τούτου στηριζόμενοι, εἰμποροῦμεν νὰ μεταβάλλωμεν εὐκολώτατα τὸ χρῶμα μιᾶς ἀνθοδέσμης ἴων. Λαμβάνομεν ὀλίγον *ἄνθος θείου* (προϊὸν εὑρισκόμενον εἰς ὅλα τὰ φαρμακεῖα, τὰ χρωματοπωλεῖα κτλ.) τὸ θέτομεν εἰς ἓν πινάκιον καὶ τὸ ἀνάπτομεν. Ἀμέσως παράγεται ἀέριον, τὸ ὁποῖον ἐπενεργοῦν ἐπὶ τῶν ἴων, τὰ ὁποῖα κρατοῦμεν ὑπεράνω τῆς φλογός, καταστρέφει τὸ χρῶμά των καὶ οὕτως ἔχομεν ἴα λευκά. Σημειωτέον ὅτι ἐν ἐλλείψει ἄνθους θείου, ἠμποροῦμεν κάλλιστα νὰ μεταχειρισθῶμεν καὶ φωσφορικὰ πυρεῖα ἔνθεια.

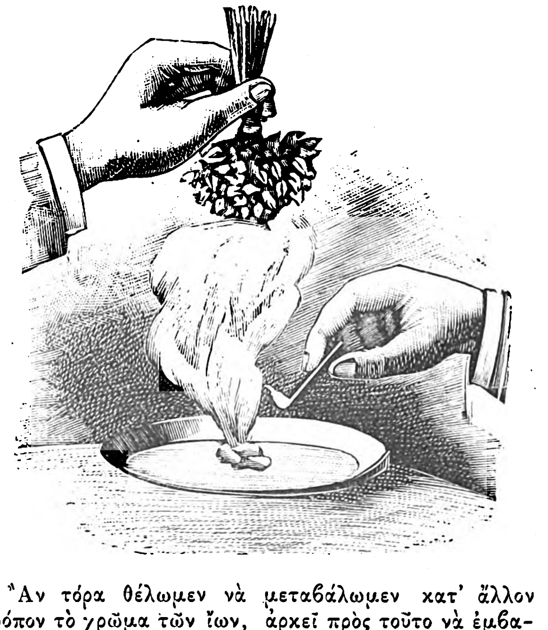

Ἂν τώρα θέλωμεν νὰ μεταβάλωμεν κατ' ἄλλον τρόπον τὸ χρῶμα τῶν ἴων, ἀρκεῖ πρὸς τοῦτο νὰ ἐμβαπτίσωμεν τὴν ἀνθοδέσμην εἰς ἀμμωνίαν, καὶ τότε θὰ ἔχωμεν ἴα πράσινα, ἢ εἰς ὑδροχλωρικὸν ὀξύ, καὶ τότε θὰ ἔχωμεν ἴα ἐρυθρά. Βραδύ μὲν ἀλλ' ἀκριβῶς ὅμοιον θὰ ἔχωμεν τὸ ἀποτέλεσμα, ἐὰν ἀναρτήσωμεν ἁπλῶς τὴν ἀνθοδέσμην ὑπεράνω τοῦ ἀγγείου τοῦ περιέχοντος τὴν ἀμμωνίαν ἢ τὸ ὑδροχλωρικὸν ὀξύ.

Ἡ μαγευμένη ἀνθοδέσμη εἰμπορεῖ κάλλιστα νὰ ὀνομασθῇ *Ἀνθοδέσμη-Χαμαιλέων*.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—187

Digitized by Google

ΑΛΗΘΗΣ ΦΙΛΗ

Διήγημα

Ἐπὶ τοῦ γωνιαίου σοφᾶ κάθηται ἡ Δεσποινὶς Μάρθα καὶ πλέκει μάλλινον ἐπώμιον.

Εἰς τὸ μέσον τοῦ δωματίου πλησίον τῆς μικρᾶς τραπέζης κάθηται ἡ Ἐλευθερία καὶ πρὸ αὐτῆς εἶνε ἀνοικτὸν λεύκωμα φωτογραφιῶν. Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς νεαρᾶς κόρης προσηλοῦνται ἐπὶ τῆς εἰκόνος νέου ἀνδρὸς συμπαθοῦς φυσιογνωμίας.

Ἐνίοτε στρέφει τοὺς ὀφθαλμούς της πρὸς τὴν ἐξαδέλφην της Μάρθαν, ἡ ὁποία ἐργάζεται ἀδιάκοπα.

Ἐπὶ τέλους κλείει τὸ λεύκωμα, λαμβάνει τὸν σκίμποδα τοῦ κλειδοκυμβάλου, κάθηται πλησίον τῆς Μάρθας καὶ λέγει μὲ ὀφθαλμοὺς ταπεινωμένους.

— Μάρθα, ἄκουσέ με.

Ἡ Μάρθα ἀφῆκε τὸ ἐπώμιον, ἐκάρφωσεν ἐπ' αὐτοῦ τὴν λευκὴν βελόνην, τὸ ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου τοῦ σοφᾶ καὶ ἐσταύρωσε τὰς χεῖρας. Αὗται ὅλαι αἱ προετοιμασίαι ἐσήμαινον ὅτι ἦτο σπουδαῖον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον θὰ ἔλεγεν ἡ μικρὰ Ἐλευθερία καὶ ὅτι ἡ συνδιάλεξις θὰ διήρκει.

— Ἄκουσε Μάρθα . . . εἶμαι μικρὴ ἀκόμη. Ἀκόμη δὲν εἶνε μῆνας ποῦ ἔφυγα ἀπὸ τὴ σκλαβιὰ τοῦ παρθεναγωγείου καὶ ν' ἀποφασίσω τόσῳ γρήγορα νὰ ἔμβω σ' ἄλλη σκλαβιά !

Ἡ Μάρθα ἐσιώπα.

— Καὶ ἔπειτα ὅπως μοῦ εἶπε καὶ ἡ Νίκη . . .

— Ἡ συμμαθήτριά σου ;

— Ναί . . . δὲν εἶνε καμμία ἔκτακτος τύχη, διὰ ν' ἀναγκασθῶ νὰ βιασθῶ καὶ νὰ θυσιάσω τὰ ὡραιότερά μου ἔτη . . .

— Ἄ, ἔμαθες καὶ τί λέγεται ἔκτακτος τύχη ; Σὲ παρακαλῶ δὲν μοῦ τὸ ἐξηγεῖς κ' ἐμένα ;

Ἡ Ἐλευθερία ἠρυθρίασε καὶ εἶπε·

— Δηλαδὴ . . . δὲν ἔχει πολλὰ προσόντα.

— Τί εἴδους προσόντα ;

— Δὲν εἶνε καλλονὴ σπανία, νοῦς μέγας, πλοῦτος σημαντικός, εὐγένεια ἀνεγνωρισμένη καὶ ἀρχαία.

— Εὐχαριστῶ, διὰ τὴν ἀνάπτυξιν . . .

— Ὥστε ἂς περιμείνω. Ἔπειτα ἔχει καὶ μητέρα . . .

— Ἄ, τὸν ἤθελες ὀρφανόν ;

— Εἶνε τόσῳ φοβερὸ νὰ ἔχῃ κανεὶς καὶ πεθερά. Δὲν εἶνε ἐλεύθερος νὰ κάμῃ ἕνα βῆμα, ἀμέσως ὁ σύζυγος θὰ τὸ μάθῃ ἐπηυξημένον καὶ βελτιωμένον.

— Ἔχεις σκοπὸν λοιπὸν νὰ κάμνῃς βήματα τὰ ὁποῖα πρέπει ν' ἀγνοῇ ὁ σύζυγός σου, Ἐλευθερία ;

Ἡ κόρη κατεβίβασε τοὺς ὀφθαλμούς.

— Εἶσαι παιδί.

— Ἀκριβῶς τὸ ξεύρω καὶ δι' αὐτὸ δὲν θέλω ν' ἀποφασίσω. Ἔπειτα πιθανὸν νὰ μετανοήσω καὶ νὰ εἶμαι δυστυχής. Ἂς περιμείνῃ ἀκόμη δύο ἔτη, ἂν ἀληθινὰ μὲ ἀγαπᾷ. Ἂς περιμείνῃ διὰ νὰ μὴ καταστήσῃ δέσποιναν τοῦ οἴκου του ἕνα παιδί, τοῦ ὁποίου τὰς παιδικὰς ἐλλείψεις θὰ μεγαλοποιῇ ἡ μήτηρ του ἀπὸ κακεντρέχειαν καὶ ζηλοτυπίαν.

— Καὶ αὐτὰ ἡ Νίκη σοῦ τὰ εἶπε ;

— Μὰ βέβαια . . . μ' ἀγαπᾷ καὶ . . .

— Σὲ συμβουλεύει γιὰ τὸ καλό σου. Λοιπὸν πρέπει ὁ Ἀγησίλαος νὰ σὲ περιμείνῃ ἐπὶ δύο ἔτη. Σὺ κατ' αὐτὸ τὸ διάστημα θὰ μεγαλόνῃς μόνον.

— Θὰ σκέπτωμαι καλλίτερα καὶ θὰ κατορθώσω νὰ τὸν ἐκτιμήσω καὶ νὰ τὸν συμπαθήσω λιγάκι. Μάρθα μου, αὐτὸ λογικὸν δὲν εἶνε, χωρὶς νὰ γνωριζώμεθα ν' ἀποφασίσωμεν τόσῳ εὔκολα. Ἡ διετία τὴν ὁποίαν ζητῶ θὰ μᾶς ὠφελήσῃ καὶ τοὺς δύο.

— Αὐτὰ σὲ συνεβούλευσεν ἡ Νίκη . . . Τώρα ἦλθεν ἡ σειρά μου. Θὰ δώσῃς καὶ στὰ δικά μου λόγια, μέρος μικρὸν τῆς προσοχῆς, τὴν ὁποίαν ἔδωκες εἰς τὰ λόγια τῆς Νίκης ;

— Ἀμφιβάλλεις, Μάρθα ;

Ἡ Μάρθα, ὁ συντετριμμένος ἄνθρωπος, ὅστις ἐκ τοῦ ναυαγίου τῆς ζωῆς πεῖραν μόνον ἀπέκτησε πικράν, ἔκλεισεν ὀλίγον τοὺς ὀφθαλμούς της ὡς διὰ νὰ διώξῃ ὄνειρον ὀχληρὸν καὶ εἶπε μὲ φωνὴν σταθερὰν καὶ ἤρεμον·

— Σὺ δὲν θὰ μελετᾷς εἰς τὴν διετίαν αὐτήν.

— Ἀφοῦ σοῦ τὸ εἶπα.

— Τὸ εἶπες, διότι καὶ σὺ δὲν ἤξευρες τί θὰ κάμῃς — σοῦ τὸ λέγω ἐγώ, ἡ ὁποία μαντεύω.

— Ἀγαπητὴ προφῆτις . . . λέγε . . .

— Ὅ,τι θὰ σοῦ 'πῶ, σὺ δὲν τὸ ἐσκέφθης ἀκόμη

Digitized by Google

καὶ θὰ σοῦ φανῇ ἀπίθανον, ἀλλ' ἐδῶ θὰ καταλήξῃς χωρὶς νὰ τὸ αἰσθανθῇς.

— Λέγε ποῦ θὰ καταλήξω;

— Θ' ἀρχίσῃ μέσα στὸ ἀδύνατο κεφάλι σου ἡ ἐπικίνδυνος ἐκείνη διανοητικὴ ἐργασία, ἡ ὁποία καλεῖται **σύγκρισις**.

— Δὲν τὴν παρεδόθην.

— Ἡ φίλη σου θὰ σὲ βοηθήσῃ διὰ νὰ τελειοποιηθῇς. Ξεύρεις τί ἔλεγεν ὁ πάππος μας πάντοτε;

— Τί ἔλεγε.

— Ὅτι τὰς νέας κόρας τὰς καταστρέφουν ἡ φιλενάδες.

— Κατὰ τὰς φίλας . . .

— Ὁπωσδήποτε ἡ καταστροφὴ ἡ πρώτη ἀπὸ 'κεῖ ἔρχεται. Ἀκριβῶς διότι ἡ μήτηρ, ἀμέριμνος, δὲν λαμβάνει ποτὲ προφυλάξεις.

— Μὲ τὰ σωστά σου τὰ λὲς αὐτά;

— Μοῦ φαίνεται. Λοιπὸν σ' ἔλεγα διὰ τὴν σύγκρισιν. Ἡ φίλη θὰ σοῦ δεικνύῃ ἕνα τσιμπιτόνι. — Γιὰ 'δές, Ἐλευθερία, δέσιμο γραβάτας! — Εἶδες αὐτὸν πῶς χαιρετᾷ; — Βλέπεις αὐτὸς τί ἰδιότροπα κτενίζεται; . . . ὅλοι τώρα κόπτουν τὰ μαλλιὰ à la broche, αὐτὸς ὅμως ξεύρει τί ἀξίζουν τὰ σγουρὰ καστανὰ μαλλιά του καὶ τ' ἀφίνει μακριά. — Δὲν σοῦ τὸ ἔλεγα πῶς εἶνε μόδα τὰ κόκκινα γάντια; Βλέπεις; τὰ φορεῖ καὶ ὁ τάδε ποῦ εἶνε à quatre epingles πάντοτε. — Ν' ἀκούσῃς αὐτὸν νὰ τραγουδῇ καὶ τὸ φίλο του νὰ παίζῃ κιθάρα, εἶνε τρέλλα. — Ἀνέγνωσα αὐτοῦ τοῦ μικροῦ κάτι ἐπιστολάς . . . ἄχ, νὰ τὰς ἀνεγίνωσκες . . . Ἐλευθερία μου, τί ἁβρότης αἰσθημάτων! τί εὐρύτης ἰδεῶν . . . τί ὕψος, τί βάθος . . .

— Αὐτά, τὰ λέγει ἡ Νίκη, ἐπειδὴ ἔχει ἀνεγνωρισμένο λεπτὸ γοῦστο· αὐτὸ λοιπὸν εἶνε ἡ ἐπικίνδυνος σύγκρισις; . . . χὰ-χὰ-χά . . .

— Μάλιστα. Διότι σὺ εἰς ἑκάστην παρατήρησιν τοῦ λεπτοῦ γούστου, θὰ κλείῃς τὰ μάτια σου καὶ θὰ συγκρίνῃς τὸν Ἀγησίλαον, θὰ λέγῃς δὲ μὲ ἀπογοήτευσιν· — Ἡ Νίκη διὰ ν' ἀρέσῃ αὐτὸ τὸ κτένισμα θὰ εἶνε τὸ τελειότερον . . . γιατὶ νὰ μὴ κτενίζεται ἔτσι. — Γιατὶ δὲν φορεῖ κόκκινα γάντια . . . Ἆρά γε τραγῳδεῖ καλὰ ὅπως ὁ . . . δὲν βαρύνεσαι· προχθὲς ἔλεγε ὅτι τὸν ἀποκοιμίζει ἡ μουσική. Τὸ ὕφος του ἆρά γε, εἶνε καλόν . . . δὲν πιστεύω . . . τοῦ ἀπήγγειλα ἕνα ποίημα τοῦ Λαμαρτίνου καὶ μοῦ εἶπε πῶς τοῦ ἀρέσουν μόνον τὰ κλέφτικα. Φαντάζομαι τί ἐπιστολὰς θὰ γράφῃ! Τότε θ' ἀρχίσῃς κατόπι τῆς ἀσυνειδήτου, ἀλλ' ἐπικινδύνου ταύτης ἐργασίας, νὰ νομίζῃς τὸν ἑαυτόν σου θῦμα καὶ τοὺς γονεῖς σου δημίους, θὰ προσπαθήσῃς δὲ νὰ σωθῇς ἀπὸ τὴν θυσίαν αὐτήν. Θὰ τὸ κατορθώσῃς . . . ἀλλὰ κατόπι πολλῶν ἐτῶν θὰ ἔλθῃ ἡ πεῖρα καὶ ἡ μετάνοια. Σιγά, πολὺ σιγὰ θὰ καταρασθῇς τὸ λεπτὸ γοῦστο τῆς φίλης σου, ἀλλὰ θὰ εἶνε ἀργά.

Ἡ Ἐλευθερία ἐκίνησε μὲ δυσπιστίαν τὴν ξανθὴν κεφαλήν της καὶ ἐπέμεινεν εἰς τὴν διετίαν της.

Οἱ γονεῖς εἶπον τὴν ἀπάντησιν τῆς κόρης πρὸς τὴν μητέρα τοῦ κ. Ἀγησιλάου καὶ αὐτὸς ἀπήντησε διὰ τῆς μητρός του ὅτι δέχεται.

*

Ἡ Ἐλευθερία ἐφόρεσε μακρὰν ἐσθῆτα καὶ ὁ ξανθὸς πολὺ μακρὺς πλοκαμός της ἔγεινε τώρα ἀγγλικὴ κτενησιά, διαπερασμένη μὲ μίαν περόνην ἔχουσαν σχῆμα τόξου.

Ἡ ὀσφύς της ἐκίνει τὴν γενικὴν περιέργειαν καὶ πολλοὶ νέοι ἐβεβαίουν ὅτι ἐχωροῦσε μέσα εἰς τὰ δέκα δάκτυλα.

Τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν σᾶς τὴν συνιστῶ καὶ πάλιν κατοπτρίζεται μὲ αὐταρέσκειαν πρὸ τοῦ κατόπτρου τοῦ ἱματιοφυλακίου της.

Χαμογελᾷ· τόσῳ ὡραία εἶνε μὲ τὸ ῥόδον ἐκεῖνο ἐπὶ τῆς χρυσῆς κόμης της καὶ τὴν λευκὴν μεταξίνην ἐσθῆτα, τὴν μακράν. Ἡ ὀσφύς της περιβαλλομένη ὑπὸ λεπτοτάτου μεταξίνου ὑφάσματος, τὸ ὁποῖον κυματίζει εἰς τὰ ὄπισθεν, πράγματι εἶνε σπανία.

Οἱ ἰατροὶ θὰ τὴν ἀπεκάλουν παραμεμορφωμένην . . . ἀλλ' ἐκείνη δὲν ἐσκέπτετο τοὺς ἰατρούς, ἐσκέπτετο τὴν κυρίαν Ἀλήθη, ἐκείνην τὴν ὡραίαν ἥτις ὅμως ἦτο πολὺ εὐτραφὴς καὶ δὲν κατώρθωσε ποτὲ νὰ ἀποκτήσῃ λεπτὴν μέσην. — Ἂν τὴν ἐβλέπατε γυμνήν! τὸ σῶμά της ἦτο καταμέλανο ἀπὸ τὴν πίεσιν τοῦ στηθοδέσμου, ἐλειποθύμει εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εἰς τὰς φαιδρὰς συναθροίσεις, εἰς τὰς ἀγροτικὰς πανηγύρεις καὶ ὁ ἰατρός της ἔδιδε φάρμακα ἐναντίον τῶν λειποθυμιῶν καὶ διέταττεν ἀλλαγὰς κλίματος· ποτὲ ὅμως δὲν ἐτόλμησεν ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος, νὰ ὁμιλήσῃ περὶ στηθοδέσμου. Δὲν τὸ ἐσυλλογίσθη ἆρά γε ἢ ἐγνώριζεν ἐκ τῶν προτέρων ὅτι δὲν θὰ τὸν ἤκουον καὶ ὅτι θὰ προσεβάλλετο ἂν τὴν ἔλεγε κανεὶς ὅτι σφίγγεται πολύ;

Τὸ βέβαιον εἶνε, ὅτι ἡ Ἐλευθερία κατώρθωνε νὰ μὴ λειποθυμῇ μὲ ἐκείνην τὴν ὑπερφυσικὴν ἢ ἀφύσικην μέσην.

Οἱ ὦμοι τοῦ περικορμίου της ὑψηλοὶ κατὰ τὸν συρμόν, τὴν δεικνύουσιν ἀκόμη ὑψηλοτέραν καὶ ὁ λαιμός της ὅστις εἶνε ὀλίγον ἀνοικτὸς καὶ φαίνεται ἓν κατάλευκον τετράγωνον λευκοπορφύρου σαρκός, εἶναι λαιμὸς ἀγάλματος.

Δὲν φέρει βαρύτιμον περιδέραιον, ἀλλ' ἡ φύσις ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ λακίσκου τοῦ λαιμοῦ ἕνα φακόν, ὅστις δεικνύει διὰ τῆς ἀντιθέσεως ἀκόμη περισσότερον τὴν λευκότητα τῆς σαρκός.

Διάδημα οὔλης χρυσῆς κόμης, ἔστεφε τὸ κατάλευκον μέτωπόν της καὶ οἱ ὀφθαλμοί της οἱ κυανοῖ ὡς οὐρανός, ἀπήστραπτον ἐκ τῆς εὐτυχίας.

Digitized by Google

Ἔκαμε δύο τρία βήματα, τὸ βλέμμα πάντοτε στηρίζουσα ἐπὶ τοῦ κατόπτρου τοῦ ἱματιοφυλακίου καὶ ἐνῷ ἐβάδιζεν ἔβλεπε τὰς κυανᾶς ταινίας τὰς πλατείας καὶ ἐκ λεπτοτάτου ὑφάσματος, νὰ κυματίζωσιν ἐπιχαρίτως ὡς νέφη καὶ ἡ ἰδία ἐντὸς λευκοῦ νέφους, διηρωτᾶτο ἂν δὲν ἦτο πρoωρισμένη διὰ ν' ἀναβῇ εἰς τὸν οὐρανόν.

Τὸ ριπίδιόν της, ἐκ πτίλων λευκῶν, συνηνωμένων δι' ἐλεφαντόδοντος λεπτότατα ἐργασμένου, ἦτο ἐρριμένον ἐπὶ ἕδρας πλησίον τοῦ ἐξ ἀγγλικοῦ τριχάπτου μανδυλίου της.

Διὰ πρώτην φορὰν ἐπήγαινε στὸ χορό.

Τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς τὸ ἄγνωστον.

Μὲ πόσα χρυσόπτερα ὄνειρα ἐλικνίσθη, αναμένουσα τὴν ἡμέραν ταύτην, πόσα ἐφαντάσθη!

Ἀγαπηταὶ ἀναγνώστριαι, θὰ ἐνθυμῆσθε βέβαια τοὺς ταχεῖς παλμοὺς καὶ τὰ χρυσᾶ ὄνειρα τῆς εἰσόδου σας εἰς τὸν πρῶτον χορόν.

Πρὸ τῆς ἐξημμένης φαντασίας διέρχονται ὅλαι αἱ καλλοναί, πρὸ τῶν ὁποίων φαίνεσθε μικρὰ ὡς νάνος.

Πρὸ τῶν λαμπόντων ὀφθαλμῶν τῆς Ἐλευθερίας διῆλθεν ἡ κυρία Ἀλήθη πρώτη, ὡς καλλονὴ ἀνεγνωρισμένη. Ἀλλ' ἡ ὀσφὺς καὶ ἡ ἱστορία τῶν μελανῶν σαρκῶν, τὴν ἔκαμον νὰ μειδιάσῃ.

Κατόπιν ἡ μελαχρινὴ Νίκη, καλλονὴ ἐξαισία, καλλονὴ ἡνωμένη μὲ πνεῦμα καὶ μὲ χάριτα «A la grace plus belle encore que la beauté.»

Ἀλλ' ἐκεῖναι ἦσαν ἤδη γνωσταὶ καὶ ἔπειτα ἡ μία σύζυγος καὶ ἡ ἄλλη αὐτοκράτειρα εἰς τὴν καρδίαν ἑνὸς attaché πρεσβείας.

Γιὰ πρώτη φορὰ θὰ τὴν ἔβλεπαν! Ποίαν ἐντύπωσιν θὰ ἄφινε. Ἡ συγκίνησις ἴσως θὰ τὴν καθίστα ἀδεξίαν.

— Ἄχ, προτιμῶ νὰ μὴν 'πάγω· εἶπεν ἐπὶ τέλους μὲ καρδιὰ ξεχειλισμένη ἀπὸ συγκίνησι . . . προτιμῶ.

Ὁ πατήρ της, τοῦ ὁποίου ἡ κοιλία ἐξήρχετο ὡς ὄρος ἐκ τοῦ φράκου, εἶχεν εἰσέλθει ἥσυχα καὶ ἅμα εἶδε τὴν κόρην του τόσῳ ὡραίαν, τὴν κατεφίλησε καὶ εἶπε μὲ πατρικὴν ὑπερηφάνειαν.

— Ὅλαις θὰ τῆς θαμβώσῃς . . . μὰ ὅλαις.

Δευτέρα εἰσῆλθεν ἡ μήτηρ, ἡ ὁποία τὴν ἐκαμάρωσε καὶ διώρθωσε τὸ ἄνθος τῆς κεφαλῆς της.

Κατόπι εἰσῆλθον αἱ θεῖαι, αἱ ὁποῖαι ἀφοῦ τὴν ἐθαύμασαν, ἔδωκαν καὶ τὴν ἰδέαν των.

— Ὅταν θὰ εἰσέλθῃς, συγκίνησις δὲν χρειάζεται· τὸ κεφάλι ὑψηλά.

— Μὲ ὕφος ἀκατανικήτου κατακτητοῦ.

— Ἀερίσου λιγάκι μὲ τὸ ριπίδιον.

— Ὄχι ἔτσι, Ἐλευθερία μου, ἥσυχα, ἥσυχα νὰ σείῃς τὸ ριπίδιόν σου καὶ νὰ τὸ κρατῇς χαμηλότερα.

— Περιπάτησε δὰ λιγάκι.

— Νὰ χαρῶ ἐγώ, ἀγγελοῦδι! ἀνέκραξεν ἡ μήτηρ συγκεκινημένη.

— Ὅλαις θὰ σκάσουν ἀπὸ τὸ κακό τους.

— Ξεύρεις ὅτι ἀπόψε ὁ κ. Ἰωνίδης, ὁ βαθύπλουτος ξένος, θὰ εἶνε εἰς τὴν ἑσπερίδα τῆς κ. Ἀλήθη;

Ἡ μήτηρ ἔκαμε κίνημα ἀπαρεσκείας καὶ εἶπε σιγὰ πρὸς τὴν ἀδελφήν της.

— Μὴ τέτοια λόγια 'μπρὸς 'στὸ παιδί. Πότε ἦλθε . . .

— Θὰ εἶνε ὀκτὼ ἡμέραι.

— Ὀκτὼ ἡμέραι!!! παρτίδα χαμένη. Φαντάζεσαι ὅτι εἰς τὸ διάστημα ὀκτὼ ἡμερῶν ἡ κ. Ἀλήθη δὲν θὰ τὸν ἔβαλε στὸ χέρι γιὰ τὴν ἀδελφή της . . . ὀκτὼ ἡμέραι εἶνε αὐταί. Στοιχηματίζω πῶς αὐτὴ ἡ ἑσπερὶς ἔγεινε πρὸς τιμήν του.

— Καλὰ λέγεις, δὲν τὸ συλλογίσθηκα.

Αἴφνης ἡ κυρία Χαριτωμένου, στραφεῖσα πρὸς τὴν θυγατέρα της ἀφῆκε κραυγήν.

— Τί τρέχει, Εὐθαλία μου;

— Αὐτὰ τὰ μαλλιὰ τὴν δείχνουν μεγάλη. — Εἰρήνη φέρε τὰ ξύλα γιὰ τῆς μποῦκλες . . .

— Καλὲ μαμά, μὲ τὰ σωστά σου θὰ ξαναχτενισθῶ τώρα;

— Ὄχι θὰ σ' ἀφήσω νὰ σὲ θαρροῦν εἴκοσι χρονῶν.

Λέγουσα ταῦτα ἡ μήτηρ, ἔλυσε τὴν κόμην τῆς θυγατρός της, τὴν χρυσῆν, καὶ ἡ Εἰρήνη ἔφερε τὰ ξύλα· ἐντὸς ὀλίγου ἡ κόμη ἐκείνη μετεμορφώθη εἰς χρυσοῦς κυλίνδρους.

Πράγματι, τοιουτοτρόπως ἦτο ὡραιοτάτη ἡ Ἐλευθερία.

Ἐπὶ τέλους αἱ θεῖαι καὶ ἡ μήτηρ ἔρριψαν ἓν βλέμμα ἐπὶ τοῦ κατόπτρου καὶ ἐμειδίασαν εὑροῦσαι ἑαυτὰς ὡραίας, ἐνῷ ἡ Ἐλευθερία εἶχεν ἐκεῖνο τὸ κακιωμένο ὕφος, τὸ ὁποῖον ἔχουν ὅλα τὰ χαϊδευμένα παιδία.

— Μὴ κατσοῦφες! Ἅμα εἰσέλθῃς νὰ χαμογελάσῃς διὰ νὰ φανοῦν τὰ μαργαριταρένια σου δοντάκια. Ἀκοῦς;

Ἡ Ἐλευθερία ἐμειδίασεν ἀπὸ τώρα.

— Τ' ἁμάξια, ἡ σέντιαις καὶ ὁ κύριος εἶνε ἕτοιμα, εἶπεν ἡ Εἰρήνη, μὲ φωνὴν ὑπέρρινον.

Μήτηρ καὶ θεία ἔρριψαν τὸ ἐκ κυανοῦ ἀτλαζίου κατακέντητο sortie de bal ἐπὶ τῶν ὤμων τῆς Ἐλευθερίας καὶ ἐφόρεσαν ἀμελῶς τὰ ἰδικά των.

Ἔθεσαν τὴν μικρὰν μὲ προσοχὴν ἐντὸς τοῦ φορείου, ἐξαπλοῦσαι τὴν ἐσθῆτά της διὰ νὰ μὴ συμπτυχθῇ καὶ ἀφοῦ ἔκλεισαν τὴν θύραν του, εἰσῆλθον καὶ ἐκεῖναι εἰς τὰ δι' αὐτὰς προωρισμένα.

Πράγματι ἡ Ἐλευθερία διήγειρε ψίθυρον θαυμασμοῦ. Ἐχαιρέτισε μὲ τόσην χάριτα τὴν οἰκοδέσποιναν, ἥτις ὀρθία ὑπεδέχετο, καὶ τόσῳ ἀνεπιτήδευτον ἦτο τὸ βάδισμά της, ὥστε ἡ μήτηρ της, ὡς στρατηγὸς βλέπων ἐπιτυγχάνον τὸ πολεμικὸν σχέδιόν του, τὴν συνεχάρη ἐγκαρδίως.

Digitized by Google

Αἱ θεῖαι μακρόθεν τὴν ἐκαμάροναν καὶ ἡ μία διηγεῖτο μὲ βεβαιότητα εἰς τοὺς γείτονάς της, ὅτι ὁ κ. 'Ιωνίδης θὰ πάρῃ τὴν ἀδελφὴν τῆς κ. 'Αλήθη καὶ ὅτι πρὸς τιμήν του δίδεται αὐτὴ ἡ ἑσπερίς.

Μετ' ὀλίγα δευτερόλεπτα τὸ πρᾶγμα ἐκυκλοφόρησεν ἐντὸς τῆς αἰθούσης καὶ μία κυρία συνεχάρη τὴν γραῖαν μητέρα τῆς κ. 'Αλήθη, ἥτις οὖσα κωφὴ ἐμειδίασε μόνον καὶ ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν . . . ὥστε ἡ κυρία ἐνόμισεν ὅτι τὸ συνοικέσιον αὐτὸ ἀπεφασίσθη πλέον.

Μετ' ὀλίγον εἰσῆλθεν ἡ Νίκη, στηριζομένη ἐπὶ τοῦ βραχίονος τοῦ ἀδελφοῦ της καὶ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἀναζητήσασα τὴν 'Ελευθερίαν, ἐκάθισε πλησίον της.

Οἱ μαῦροι ὀφθαλμοί της ἀπήστραπτον καὶ ἡ λευκὴ ἐπιδερμίς της ἐφαίνετο λευκοτέρα ὡς ἐκ τῆς ἐρυθρᾶς ἐνδυμασίας της.

— Πῶς ντρέπομαι, Νίκη μου, ἔλεγεν ἡ 'Ελευθερία.

— Θάρρος! Τώρα θὰ ἰδῇς τὸν δικό μου. Νὰ μοῦ πῇς ἂν σοῦ ἀρέσῃ, ναί. Ἔμαθες τὰ νέα; 'Η ἀδελφὴ τῆς κ. 'Αλήθη ἐκείνη ἡ καρακάξα, ὁ κόρακας θὰ πάρῃ τὸν κ. 'Ιωνίδη.

'Η μήτηρ τῆς 'Ελευθερίας στραφεῖσα εἶπεν εἰς τὴν ἀδελφήν της:

— Δὲν σοῦ τὸ ἔλεγα! καλὰ τὸ ὑπέθεσα.

Καὶ κατόπιν ἀποτεινομένη πρὸς τὴν Νίκην ἠρώτησε·

— Ποῖος σὲ τὰ εἶπε, Νίκη μου;

— Πῆγα στὸ κομμωτήριον νὰ διορθώσω τὰ μαλλιά μου καὶ ἡ κυρία Λαγκάδη κατέβη καὶ ἐκείνη εἰς τὸ κομμωτήριον διὰ νὰ τῆς ράψουν τὸ φόρεμά της . . . κάποιος τὴν ἐπάτησε καὶ τὴ ζούλησε.

— Χά, χά, χά. Πάντα τὰ παθαίνει.

— 'Εκείνη λοιπὸν τὸ εἶπε.

— Τυχηραὶς αὐταὶς ὅλαις τους.

— Δὲν βαρύνεσθε· δὲν ὑπάρχει τύχη· αὐταὶ διαθέτουν μέσα ἄθλια πολλά . . .

— Μάγια φαίνεται.

— 'Ο κύριος 'Ιωνίδης! εἶπεν ἡ φωνὴ τοῦ ὑπηρέτου.

Ὅλα τὰ δίοπτρα ἐστράφησαν πρὸς τὸν ζάπλουτον νέον.

Ἦτο μικροῦ ἀναστήματος, μελάγχρους, εὐφυοῦς φυσιογνωμίας, νευρικὸς ὀλίγον, συσπῶν τὰς ὀφρῦς διὰ νευρικῆς κινήσεως καὶ κλίνων τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸ στῆθος.

Αἱ μητέρες διώρθωσαν τὰς πτυχὰς τῶν ἐσθήτων τῶν θυγατέρων των καὶ τὰς ἔδωκαν ὀλίγας συμβουλάς.

'Η ἀδελφὴ τῆς κ. 'Αλήθη πράγματι δὲν ἦτο ὡραία, ἀντίθεσις τελεία πρὸς τὴν χαριτόβρυτον ἀδελφήν της. Εἶχεν ὀδόντας μικροὺς καὶ μαύρους, οἵτινες ὅταν ἐμειδία ἐφαίνοντο ὡς στῆλαι ἐρειπίου. 'Η ρίς της ἦτο μακρὰ καὶ εὔσαρκος πρὸς τὰ κάτω, τὰ χείλη της μελανά. Τὸ ἀνάστημά της ὑψηλὸν καὶ κυρτόν, ἀλλ' οἱ ὀφθαλμοί της τόσῳ ὡραίου κυανοῦ χρώματος, τόσῳ γλυκείας ἐκφράσεως, ὥστε ἐλησμόνει τις τὴν δυσμορφίαν τῶν λοιπῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ προσώπου. Δὲν ἦτο ἀπὸ τὰς δυσμόρφους ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι προςπαθοῦν νὰ ἀρέσουν. Ἦτο σοβαρά, φέρουσα ἀξιοπρεπῶς καὶ τὸ ἁπλοῦν ἔνδυμά της καὶ τὴν δυσμορφίαν της.

Εἶχεν ὅπως ἔλεγον ὡραίαν φωνήν, ἀλλὰ ποτὲ δὲν συγκατετέθη νὰ ψάλλῃ εἰς τὰς ἑσπερίδας τῆς ἀδελφῆς της.

Αὐτὴν τὴν νέαν ἐμνήστευσαν αἱ κακαὶ γλῶσσαι μετὰ τοῦ κ. 'Ιωνίδου. Μετὰ τὴν εἴσοδον δὲ ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ νεαροῦ ζαπλούτου, κατεσκόπευον τὴν 'Αλεξάνδραν ὅλαι διὰ νὰ συλλάβωσιν ἐπ' αὐτοφώρῳ τὴν συγκίνησίν της καὶ τὴν ταραχήν της.

'Εκείνη ἐκάθητο αἰδήμων καὶ συνεσταλμένη ὡς ἄλλοτε· βεβαία ὅτι ὡμίλουν πολὺ διὰ τὴν δυσμορφίαν της, δὲν ἤθελε νὰ πλησιάσῃ οὐδεμίαν.

'Ενίοτε ἡ ἀδελφή της διήρχετο καὶ τῇ ἔρριπτε βλέμμα πλῆρες στοργῆς καὶ μειδίαμα προστατευτικόν. 'Η ὡραία γυνὴ ἐφαίνετο ζητοῦσα συγγνώμην, διότι ἐπλάσθη τοιαύτη.

[Ἕπεται συνέχεια] ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Ἔχομεν ὑπ' ὄψιν τὴν Ἔκθεσιν τοῦ κ. Αἰγινήτου περὶ τῶν ἐν τῷ 'Αστεροσκοπείῳ ἐργασιῶν κατὰ τὸ ἔτος 1891—92. Διὰ ταύτης τὸ 'Αστεροσκοπεῖον παρίσταται ὡς ἓν τῶν λαμπροτέρων σημείων τῆς βελτιώσεως, τὴν ὁποίαν ἐκλήθησαν νὰ συντελέσωσιν οἱ νέοι εὐέλπιδες, ἀντικαθιστῶντες βαθμηδὸν τοὺς παλαιούς. Μία καὶ μόνη ἐπίσκεψις εἰς αὐτὸ ἀρκεῖ νὰ μᾶς πείσῃ. Καθαριότης καὶ τάξις παντοῦ, ἀπὸ τοῦ κήπου, ὁ ὁποῖος φυτεύεται καὶ περιφράσσεται, μέχρι τοῦ ἐντὸς τοῦ θόλου ἰσημερινοῦ τηλεσκοπίου, τοῦ δωρηθέντος ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ κ. 'Ιωνίδου καὶ λειτουργοῦντος κανονικώτατα. Τὸ παλαιὸν τοιοῦτον τὸ βλέπει τις ἐν ἀπομαχίᾳ προσωρινῇ παρὰ τὴν εἴσοδον, ἕως οὗ ἑτοιμασθῇ θέσις καὶ δι' αὐτό. Τὸ γραφεῖον τοῦ διευθυντοῦ εὐρύ, φωτεινόν, κομψόν, μὲ βιβλιοθήκας, μὲ ὄργανα, μὲ χάρτας, μὲ εἰκόνας καὶ μὲ ἀναγνωστήριον πλουτισμένον διὰ τῶν καλλίστων ἀστρονομικῶν καὶ μετεωρολογικῶν περιοδικῶν. Καὶ τὰ ἄλλα γραφεῖα, ὅπου ἐργάζονται οἱ βοηθοί, ἐν τάξει. 'Εκεῖθεν ἀκούεται μονότονος καὶ παρατεταγμένος ὁ κρότος τοῦ τηλεγραφικοῦ ἀποδέκτου. Τὸ 'Αστεροσκοπεῖον λαμβάνει τόρα ὑπὲρ τὰ τεσσαράκοντα τηλεγραφήματα καθεκάστην, συνδεδεμένον διὰ τῶν κυριωτέρων μετεωρολογικῶν σταθμῶν καὶ ἐνήμερον οὕτω πάντοτε τῆς ὅλης εὐρωπαϊκῆς ἀτμοσφαιρικῆς καταστάσεως. Τὸ φωτογραφικὸν ἐργαστήριον — πᾶς ἀστρονόμος

Digitized by Google

σήμερον εἶνε κατ' ἀνάγκην καὶ φωτογράφος,—μικρὸν μὲν ἀλλὰ πλῆρες. Ἡ αἴθουσα, ἐν ᾗ τὸ μεσημβρινὸν τηλεσκόπιον καὶ τὰ συναφῆ πολυτιμότατα χρονόμετρα, ἀπαστράπτει. Ἡ ἐργασία ἐδῶ τελεῖται ὄχι μόνον κανονικὴ καὶ ἀκριβὴς ἀλλὰ καὶ μετὰ σπουδῆς πυρετώδους. Τὸ παράδειγμα τὸ δίδει πρῶτος ὁ κ. Αἰγινήτης. Δὲν ἔχει ἄλλην σκέψιν, δὲν ἔχει ἄλλην φροντίδα ἀπὸ τὴν Ἐπιστήμην του καὶ τὸ Ἀστεροσκοπεῖόν του. Ἡ ἀνάδειξις αὐτοῦ καὶ προαγωγὴ ἀποτελεῖ τὴν μόνην του φιλοδοξίαν. Μένει ἐκεῖ καθεκάστην ἐργαζόμενος μέχρι τοῦ μεσονυκτίου καὶ πολλάκις πέραν αὐτοῦ. Τὸ ἑσπέρας κάμνει μάθημα εἰς τοὺς βοηθούς του, διὰ τῶν ὁποίων ἐλπίζει ὅτι μίαν ἡμέραν δὲν θὰ εἶνε ὑποχρεωμένος νὰ κάμνῃ ὅλας τὰς ἐργασίας αὐτὸς καὶ ὅτι θὰ εὑρίσκῃ καιρὸν καὶ διὰ νέας. Ἀλλὰ καὶ πόσον ἐργάζεται σήμερον, μόνος του σχεδόν, θἀποδείξωσιν οἱ δύο τόμοι τῶν μετεωρολογικῶν μελετῶν ἐπὶ τοῦ κλίματος τῶν Ἀθηνῶν, τοὺς ὁποίους θὰ ἐκδώσῃ μετ' ὀλίγον. Καὶ δὲν εἶνε μόνον ἡ ἐπιστημονικὴ ἐργασία ἡ ὁποία τὸν ἀπασχολεῖ· τὸ Ἀστεροσκοπεῖόν του ἔχει ἀνάγκην καὶ ἄλλου εἴδους ἐνεργείας πρὸς ἀπόκτησιν χρημάτων, ἐξοικονόμησιν τῶν πολλαπλῶν του ἀναγκῶν διὰ τῶν ὀλίγων του μέσων, ἐφέλκυσιν πρὸς αὐτὸ τῆς προσοχῆς καὶ τῆς μερίμνης τῶν δυναμένων. Τὸ ἀστεροσκοπεῖόν μας δὲν ἔχει ἀκόμη τηλεσκόπιον διὰ σημαντικὰς ἀστρονομικὰς παρατηρήσεις. «Ἐκ δύο ἱκανῶν ἀστρονόμων τοῦ αὐτοῦ ζήλου καὶ τῆς αὐτῆς δυνάμεως—λέγει ὁ Αἰγινήτης ἐν τῇ Ἐκθέσει του,—ἐκεῖνος στέφει τὸ ἐπιστημονικόν του στάδιον δι' ἐπιτυχιῶν ἐν τῇ πρακτικῇ Ἀστρονομίᾳ, ὅστις ἔχει καὶ τἀπαιτούμενα πρὸς τοῦτο ὑλικὰ μέσα, ἐν ᾧ ὁ στερούμενος τούτων τήκεται ἐν σημειωτῷ βήματι, θεωρῶν τοὺς ἄλλους γιγαντιαίοις βήμασι προχωροῦντας καὶ θριαμβεύοντας». Ἀλλ' ἡ θεωρία αὕτη, μακρὰν τοῦ νὰ τήκῃ ἀγόνως τὸν κ. Αἰγινήτην, διπλασιάζει τὸν ζῆλόν του καὶ τὴν ἐπιμονήν του. Ἐὰν οἰκονομῶν ἐκ τοῦ μισθοῦ του, ἐκ τοῦ ὁποίου ὄχι σπανίως ἐπήρκεσεν εἰς ἄλλας μικροτέρας ἀνάγκας τοῦ Ἀστεροσκοπείου, ἐδύνατο ν' ἀγοράσῃ ἓν καλὸν τηλεσκόπιον, εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ τὸ ἔκαμνεν. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἀπαιτοῦνται χιλιάδες, τὰς ὁποίας ὁ κ. Αἰγινήτης δὲν ἔχει, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον φαίνεται διατεθειμένη νἀφιερώσῃ εἰς τὴν Οὐρανίαν ἡ Κυβέρνησις. Διὰ τοῦτο ὁ ἀστρονόμος μας ἐνεργεῖ σήμερον ἄλλως καὶ ἐπικαλεῖται τὴν ἐπέμβασιν τῶν δυναμένων. Σκεπτόμενος πόσης ὠφελείας θὰ ἐγίνετο πρόξενος μία νέα δωρεά, ἀνάλογος πρὸς τὴν τοῦ κ. Ἰωνίδου, καὶ διὰ τὸν τόπον καὶ διὰ τὴν ἐπιστήμην καὶ διὰ τὸν κ. Αἰγινήτην, τοῦ ὁποίου εἶνε ἄξια κρειττονος τύχης ὁμολογουμένως καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ μόρφωσις καὶ τὸ τάλαντον, εὔχομαι ἐξ ὅλης ψυχῆς νὰ τὴν ἐπιτύχῃ πρὶν ἀπογοητευθῇ—ὅπως οἱ πλεῖστοι τῶν μετ' εἰλικρινείας καὶ ζήλου ἐργασθέντων ἐν Ἑλλάδι.

*

Τὸ εὔχομαι ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ μετ' ἄκρου ἐνδιαφέροντος. Τὸ Ἀστεροσκοπεῖον δὲν εἶνέ τι τὸ ὁποῖον εἱμπορεῖ πράγματι νἀφήσῃ ἀδιάφορον οἱονδήποτε καὶ τῶν μόλις μεμυημένων εἰς τὴν ἐνέργειάν του καὶ τὴν ἀποστολήν του. Ἐν Ἀστεροσκοπεῖον παρίσταται εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ παρατηρητοῦ ὡς ὅλον ὀργανικόν, ὡς ὂν ἔμψυχον. Ἵσταται ἀκίνητον καὶ ἐπιβλητικὸν ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ βράχου, ἐγεῖρον τὴν γιγαντιαίαν θολωτὴν κεφαλὴν ὑπεράνω παντός, αἰωνίως βλέπον, αἰωνίως σκεπτόμενον. Ἔμψυχα καὶ ἄψυχα, ἄνθρωποι καὶ μηχαναί, σάρκες καὶ μέταλλα, συμφύρονται ἐντός του ἁρμονικῶς καὶ συναποτελοῦσιν ἑκουσίως ἠδελφωμένα τὸν πολύπλοκον ἀλλὰ θαυμάσιον ὀργανισμὸν τῆς ὁράσεως ἐκείνης καὶ τῆς σκέψεως. Ἔχει τὴν ψυχήν του τὸ Ἀστεροσκοπεῖον, τὸν Ἀστρονόμον του. Ἔχει τὸν ὀφθαλμόν του τὸ Ἀστεροσκοπεῖον, τὸ τηλεσκόπιον. Ἀρκεῖ νὰ θελήσῃ ἡ ψυχὴ καὶ οἱ σιδηροῖ μύες διανοίγουσι πάραυτα τὸ βλέφαρόν του, μίαν σχισμὴν εὐρεῖαν ἐπὶ τοῦ θόλου, καὶ ὁ ὑπερφυὴς ὀφθαλμὸς βυθίζεται ἐκεῖθεν εἰς τὸ ἀχανὲς τοῦ οὐρανοῦ. Ὅπως εἰς τὸν ἀνθρώπινον ὀργανισμόν, ὁ ἐγκέφαλος συνδέεται διὰ νεύρων μετὰ τῶν ὀπτικῶν ὀργάνων καὶ δι' αὐτῶν βλέπει τὸν ἔξω κόσμον ἡ ψυχή, βλέπει καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ Ἀστεροσκοπείου διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ του, τοῦ στρεφομένου κατὰ θέλησιν πρὸς ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ ἀπείρου. Καὶ ἐκ τῆς ὁράσεως ἐκείνης τῆς πανισχύρου, τῆς ἀντικαθιστώσης καὶ ἀφὴν καὶ ἀκοήν, γεννᾶται τῆς ψυχῆς ἡ σκέψις καὶ διαχεῖται φωτίζουσα τὸν κόσμον διὰ γλώσσης ἠρέμου ἀλλ' ἐπιβλητικῆς, ὡς εἶνε τῆς ὑψηλῆς ἀληθείας ἡ γλῶσσα. Εὐτυχὴς ὁ τείνων ἑκάστοτε τὸ οὖς πρὸς τὴν γλῶσσαν ταύτην, τὴν ἀποκαλύπτουσαν τὰ μυστήρια τοῦ γλαυκοῦ ὑπὲρ τὴν κεφαλήν του ἀχανοῦς, τοῦ ἐσπαρμένου δι' ἀδαμάντων, ὅπου τοσάκις ἐπλανήθησαν καὶ ἀπωλέσθησαν αἱ ἀπορίαι, ὅσας ἐγέννησεν εἰς τὴν ψυχήν του ἡ θαυμασία ἐνόρασις!

Ἀλλοίμονον! Ἔχει μεγάλην ψυχὴν ἀλλ' ἀσθενῆ ὀφθαλμὸν τὸ ἀστεροσκοπεῖόν μας . . .

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ[1]

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ Κας HANNAH LYNCH

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ'.

Ἐκδίκησις.

Περὶ τὰ τέλη Ὀκτωβρίου ὁ Ροδόλφος, εὑρισκόμενος τότε εἰς τὸ Μονακόν, ἐπληροφορήθη ἐκ τυχαίας συναντήσεως μὲ Ἀθηναῖον γνώριμον, ὅτι ὁ Κος Τελάχας καὶ ἡ κόρη του ἐπανῆλθον εἰς Ἀθήνας. Χωρὶς κἂν ν' ἀποχαιρετήσῃ τὴν Φωτεινήν, ἀνεχώρησε μίαν ἑσπέραν, ἐνῷ ἔδιδεν ἐκείνη συναυλίαν.

Ὁ βαρῶνος καὶ ἡ βαρωνὶς Χοενφὲλς ἐπρογευμάτιζον ὅτε ἐνεφανίσθη ἐνώπιόν των.

— Ὁ Ροδόλφος! Κύριε τῶν δυνάμεων! ἀνεφώνησεν ὁ βαρῶνος, σείων περιχαρὴς τὴν δεξιὰν τοῦ ἀνεψιοῦ του.

— Ὁ Ροδόλφος ἀνταπεκρίθη ψυχρῶς εἰς τὴν θερμὴν δεξίωσιν τοῦ θείου, ἀφῆκε τὴν θείαν του

1 Ἴδε σελ. 359

Digitized by Google

νὰ τὸν ἀσπασθῇ, καὶ ἐστήριξεν ἔπειτα ὄρθιος τὰ νῶτα εἰς τὴν μαρμαρίνην θερμάστραν. Ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ παρατηρήσῃ τις μὲ λύπην πόσον μετεβλήθη. Ἐντὸς ἑνὸς ἔτους τὸ ἀθῶον νεανικὸν πρόσωπόν του ἔλαβε τὴν ἀπότομον καὶ μᾶλλον αὐθάδη ἔκφρασιν νέου προώρως γηράσαντος. Οἱ γαλανοὶ ὀφθαλμοί, δὲν εἶχον πλέον τὴν γλυκύτητα ἐκείνην, ἡ ὁποία ἐνθύμιζεν εἰς τὴν βαρωνίδα τοὺς γλυκεῖς ὀφθαλμοὺς τῆς μητρός του.

— Μὲ βλέπετε μὲ ἀπορίαν, ὑποθέτω, εἶπε μετά τινα σιωπήν.

— Ὁμολογῶ, ἀπεκρίθη ὁ βαρῶνος, ὅτι δὲν θὰ ἦτο ἐναντίον τῆς τάξεως ἐὰν προηγεῖτο κάποια εἰδοποίησις τῆς ἀφίξεώς σου. Ἀλλ' ἀφοῦ εὑρίσκεσαι ἐδῶ, θὰ κάμῃς καλὰ νὰ καθίσῃς καὶ νὰ προγευματίσῃς μαζῆ μας.

Ὁ Ροδόλφος ἐγέλασε καὶ ἐκάθισε. Πρστοῦ ἀρχίσῃ νὰ τρώγῃ, ἐγέμισε τὸ ποτῆρι του μὲ κρασὶ καὶ τὸ ἐκένωσε διὰ μιᾶς. Ὁ βαρῶνος τὸν ἐκύτταξε καλὰ καλά, ἔστρεψε τὸ βλέμμα πρὸς τὴν σύζυγόν του καὶ ὕψωσε τὰς ὀφρῦς εἰς ἔνδειξιν θαυμασμοῦ.

Ἡ ὁμιλία ἐξηκολούθησε ζωηρά. Ὁ Ροδόλφος ἀνέφερε περὶ τῶν διαφόρων πόλεων ὅσας ἐπεσκέφθη, εἶπε πνευματώδεις κακίας περὶ διαφόρων γνωρίμων τοὺς ὁποίους συνήντησεν ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ἐζήτησεν εἰδήσεις τῶν Ἀθηνῶν, ἠρώτησε περὶ τοῦ Ἀγγυροπούλου, τῆς δεσποινίδος Ρεβιτάση, τῶν Μώθραιυ Τόμας, περὶ τοῦ νέου ὑποκόμητος, τοῦ φίλου του, — ἀλλὰ περὶ Ἀνδρομάχης δὲν ἔγεινε λόγος.

Ὅτε ἐτελείωσαν, ὁ βαρῶνος ἧναψε τὸ σιγάρον του, ἐκαλοκάθισε καὶ μειδιῶν εἰρωνικῶς:

— Δὲν μᾶς ἐπληροφόρησες, εἶπε, χαριτωμένε μου ἀνεψιέ, τί γίνεται ἡ ἑλκυστικωτάτη Νατσελχοῦβερ;

Ὁ Ροδόλφος συνέσπασε τὰς ὀφρῦς, ἔρριψε ἓν βλέμμα πρὸς τὴν θείαν του καὶ εἶπε:

— Ἂς τὴν ἀφήσωμεν κατὰ μέρος, ἂν τὸ ἐπιτρέπετε.

— Ὤ! ἐπεφώνησεν ὁ βαρῶνος, καὶ ἀφιέρωσε τὴν προσοχὴν εἰς τὸ σιγάρον του. — Καὶ ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ σ' ἐρωτήσῃ, ἐπανέλαβε, περὶ τῶν σχεδίων σου διὰ τὸ μέλλον;

— Δὲν ἔχω σχέδια, ἀπεκρίθη ὁ Ροδόλφος ἀνάπτων σιγάρον.

— Τουλάχιστον, εἶπε γελῶν ὁ βαρῶνος, ἐπῆρες τὴν καλὴν συνήθειαν νὰ καπνίζῃς.

Ὁ Ροδόλφος ἠγέρθη μετὰ τὸ πρόγευμα καὶ ἐξῆλθε, ὑποσχεθεὶς νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ γεῦμα. Ἐνῷ δὲ ὁ θεῖος καὶ ἡ θεία του ἀντήλλασσον τὰς παρατηρήσεις των διὰ τὴν μεταβολὴν τοῦ ἀνεψιοῦ των, ἐκεῖνος περιήρχετο τὰς Ἀθήνας πρὸς ἀνακάλυψιν τοῦ Τελάχα. Εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῶν Ξένων, ἐπὶ τέλους, ἐπληροφορήθη ὅτι ἐξῆλθον ἐφ' ἁμάξης. Ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πρεσβείαν, ἐδανείσθη ἕνα ἐκ τῶν ἵππων τοῦ βαρώνου καὶ διηυθύνθη καλπάζων εἰς τὴν πεδιάδα πρὸς ἀναζήτησιν τῆς ἁμάξης ἡ ὁποία ἔφερε τὸν πατέρα καὶ τὴν θυγατέρα. Ἀλλ' εἰς μάτην. Διῆλθε τὸν ἐλαιῶνα, ἐπέζευσεν εἰς ἓν ταπεινὸν καφενεῖον, ἐζήτησε κονιάκ, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ καπνίζων καὶ ρεμβάζων μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου.

Τί ἐγίνετο ἐν τούτοις ἡ οἰκογένεια Καραπούλου εἰς τὴν νέαν κατοικίαν της, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σόλωνος; Ὁ Μιλτιάδης ἐπέστρεψεν ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν πρό τινων ἡμερῶν. Τὴν ἄφιξιν τοῦ Ροδόλφου ἔμαθεν ἀπὸ φίλους οἱ ὁποῖοι τὸν εἶδον ἔφιππον καὶ μετέδωκε κατὰ τὸ γεῦμα τὴν εἴδησιν εἰς τὴν οἰκογένειάν του. Τὴν ἐπιοῦσαν, τὸ πρωΐ, ἐνῷ ἐκτενίζετο ἐνώπιον τοῦ καθρέπτου του, παρετήρησεν ὅτι ἔλειπεν ἐκ τῶν κοσμημάτων τῆς τραπέζης του ἓν μικρὸν κομψὸν πιστόλιον, δῶρον τοῦ συναδέλφου καὶ φίλου του Κου Ἀδάμ. Μὲ μέτωπον φοβερόν, μὲ φωνὴν κεραυνοβόλον ὥρμησεν ἔξω ἀπὸ τὸ δωμάτιόν του φοβερίζων τὸν ὑπηρέτην του Θοδωρῆν, ὅτι θὰ τὸν φυλακίσῃ ὡς κλέπτην, ἂν δὲν εὑρεθῇ τὸ πιστόλι ἀμέσως. Ἐνῷ ὁ Θοδωρῆς διεμαρτύρετο καὶ ἐθρήνει ἐπικαλούμενος τοὺς ἁγίους ὅλους καὶ τὴν ψυχὴν τῆς μητρός του ὡς μάρτυρας τῆς ἀθωότητός του, ἡ Ἀνδρομάχη ὑπὸ τὴν συνοδίαν τῆς Μαρίας ἀνέβαινε τὰς ἐρημίας τοῦ Λυκαβηττοῦ. Διατί; Εἶχε λάβει τὴν ἄδειαν νὰ ἐπισκεφθῇ τὰ ἐμπορικὰ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ, διὰ ν' ἀγοράσῃ χειρόκτια, Διατί, ἀντὶ τούτου, ἐπορεύετο εἰς τόσον ἀπόκεντρα μέρη; Τὸ μυστικὸν ἐγνώριζε μόνη ἐκείνη καὶ ἡ πιστὴ Μαρία.

Τὸ ἀπόγευμα παρεκάλεσε τὴν μητέρα της νὰ τὴν συνοδεύσῃ εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος. Ἤθελε ν' ἀκούσῃ τὴν μουσικήν. Ἡ πλατεῖα ἦτο γεμάτη κόσμου. Ἦσαν ἐκεῖ μεταξὺ τῶν πολλῶν καὶ ὁ Μιλτιάδης καὶ ὁ Κος Ἀγγυρόπουλος καὶ ὁ γνωστός μας ποιητής.

Ἂν παρετήρει τις προσεκτικῶς τὴν Ἀνδρομάχην, θὰ ἔβλεπε φλόγα ἀσυνήθη εἰς τοὺς βαθεῖς κυανοῦς ὀφθαλμούς της, θὰ ἔβλεπε ὅτι ἡ παρειά της ἦτο ὠχρά, ὠχρὰ τὰ χείλη της, καὶ ὅτι τὸ βάδισμά της αὐτὸ ἐμαρτύρει τὴν νευρικὴν ταραχήν της. Δυστυχὴς ἀδικημένη Ἀνδρομάχη! Διατί νὰ μὴ ἐμπιστευθῇ εἰς κανένα τὸν παράτολμον σκοπόν της; Διατί ἐπὶ τόσους μῆνας νὰ κρύπτῃ τὸν πόνον της καὶ νὰ ἐπιδεικνύῃ ψευδῆ γαλήνην εἰς τὰ περίεργα ὄμματα τοῦ κόσμου; Πόσαι καταστροφαὶ προλαμβάνονται διὰ τῆς ἀθυροστομίας, ἐνῷ αἱ φρικωδέστεραι ἀνοησίαι γίνονται ἀπὸ μάρτυρας σιωπηλούς! Ἡ Ἀνδρομάχη ἔρριπτε ἀνήσυχα βλέμματα ἐντὸς τοῦ πλήθους. Ἐπὶ τέλους ἐφάνη ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον ἀνεζήτει. Ἐπεριπάτει ἄφροντις, μὴ κυττάζων κἂν γύρω του τὸ συνωθούμενον πλῆθος. Ἔκαμε ἕνα γῦρον καὶ ἔπειτα ἐκάθισε ἐνώπιον μιᾶς τραπέζης, διέ-

Digitized by Google

ταξε νὰ φέρουν καφέν, καὶ ἤρχισε νὰ σφυρίζῃ ἡσύχως τὸν ἦχον τοῦ Souvenir τοῦ Woldteufel, τὸν ὁποῖον ἐπαιάνιζε κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν ἡ στρατιωτικὴ μουσική. Ἡ Ἀνδρομάχη παρηκολούθει πᾶσάν του κίνησιν. Ἔσπρωξεν ἀνεπαισθήτως τὴν μητέρα της πρὸς τὸ μέρος ὅπου ἐκάθητο ὁ Ροδόλφος, καὶ ἅμα ἐπλησίασεν ἐκεῖ, ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ, ἥρπασεν ἀπὸ τὸ στῆθός της τὸ μικρὸν ὅπλον, διὰ τὴν κλοπὴν τοῦ ὁποίου κατηγορεῖτο ὁ Θοδωρῆς, καὶ ἐπυροβόλησε κατ' εὐθεῖαν πρὸς τοὺς ὤμους τοῦ ἀπίστου ἐραστοῦ της!

Εὔκολον νὰ φαντασθῇ τις τὴν σύγχυσιν εἰς τὴν πλατεῖαν, τὴν συρροὴν τοῦ πλήθους πρὸς τὸ καφενεῖον, τὰ ἐπιφωνήματα, τὰ ἐρωτήματα, τὴν περιέργειαν μὲ τὴν ὁποίαν συνωθοῦντο ὅλοι ἐκεῖ, διὰ νὰ ἴδουν τὴν πυροβολήσασαν καὶ τὸν πληγωθέντα. Τὸ Souvenir διεκόπη προτοῦ τελειώσῃ. Ὁ ἀρχιμουσικὸς καὶ οἱ μουσικοὶ ἔτρεξαν καὶ αὐτοὶ νὰ ἴδουν τί συμβαίνει. Παράδοξον ἴσως, ἀλλὰ γενικὴ συμπάθεια ἐξεφράζετο ὑπὲρ τῆς Ἀνδρομάχης· οὔτε λέξις ἠκούσθη ἐναντίον της. Ὅλοι ἐφαίνοντο ἐπιδοκιμάζοντες τὴν πρᾶξίν της ὡς κατόρθωμα γενναῖον. Ἀλλ' ἡ γενναιότης της ἐτελείωσεν ἐκεῖ. Τὸ ὅπλον διέφυγεν ἀπὸ τὰς χεῖράς της καὶ ἔπεσεν ἀναίσθητος εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μητρός της. Τὴν μετέφερον εἰς τὴν οἰκίαν της κακὴν κακῶς. Ὁ πυρετὸς τῆς ἀφήρεσε πᾶσαν συναίσθησιν.

Ὁ βαρῶνος κατεταράχθη ὅτε ἔμαθε τὰ διατρέξαντα. Τὸ νέον σκάνδαλον τοῦ ἀνεψιοῦ του τὸν παρώργισε τόσον, ὥστε ἀπεφάσισε νὰ δώσῃ ἀμέσως εἰς τὴν Κυβέρνησίν του τὴν παραίτησίν του. Δὲν ἤθελε νὰ τὸν ἴδῃ. Ἀλλὰ τὰ δάκρυα τῆς βαρωνίδος κατώρθωσαν νὰ τὸν μαλάξουν. Ἀφοῦ ἦλθεν ὁ Κος Γαληνίδης πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ πληγωθέντος καὶ ἐβεβαίωσεν ὅτι ἡ πληγή του ἦτο ἐλαφρὰ καὶ ὅτι μετ' ὀλίγας ἡμέρας θὰ δυνηθῇ νὰ ἐγερθῇ τῆς κλίνης, ὁ βαρῶνος κατεπείσθη νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ δωμάτιόν του. Ὁ Ροδόλφος ἔκειτο εἰς τὴν κλίνην του, πυρέσσων, κάτωχρος, μὲ τὸ βλέμμα ταπεινωμένον. Ἡ ὀργὴ τοῦ βαρώνου κατηυνάσθη. Ἐξηρόβηξε ὀλίγον, τὸν ἐκύτταξε σύνοφρυς, ἐθώπευσε τὴν γενειάδα του σιωπῶν, καὶ ἐπὶ τέλους, μὲ τόνον φωνῆς ἤπιον:

— Λοιπόν, εἶπε, εἶσαι εὐχαριστημένος ὅτι μοῦ κατώρθωσες ἀδύνατον τὴν διαμονὴν εἰς τὰς Ἀθήνας;

— Λυποῦμαι πολύ, θεῖέ μου.

— Τὸ πιστεύω ὅτι λυπεῖσαι.

— Ἅμα γείνω ὀλίγον καλά, θ' ἀναχωρήσω· καὶ σᾶς ὑπόσχομαι ὅτι ποτὲ πλέον δὲν θὰ πατήσω εἰς τὴν Ἑλλάδα.

— Νομίζω κ' ἐγὼ ὅτι ἀρκετὰ ἠνδραγάθησες εἰς αὐτὸ τὸ κλασικὸν ἔδαφος, καὶ ὅτι θὰ κάμῃς καλὰ εἰς τὸ ἑξῆς νὰ ἐκλέξῃς ἄλλου στάδιον δόξης. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ μοῦ εἶναι εἰς τὸ ἄκρον δυσάρεστον νὰ μοῦ ἐκθέτῃ ἐδῶ συγγενὴς τὴν ἐθνικήν μας ὑπόληψιν. Τί διάβολον! Δὲν σοῦ ἐπέρασε ποτὲ ἀπὸ τὸν νοῦν πόσον μυιόγγικτοι εἶναι οἱ Ἕλληνες ὅταν πρόκηται περὶ συμπατριωτῶν των;

— Τί νὰ κάμω τώρα, θεῖέ μου;

— Τί νὰ κάμῃς; Νὰ γείνῃς καλὰ τὸ ταχύτερον καὶ νὰ πάρῃς τὸν ἀέρα σου μακρὰν ἀπ' ἐδῶ. Δὲν σὲ συμβουλεύω νὰ πέσῃς εἰς τοὺς πόδας τῆς ὡραίας Ἀνδρομάχης, διότι ὕστερον ἀπ' αὐτὸ τὸ σκάνδαλον, δὲν πιστεύω νὰ σὲ συγχωρήσῃ ποτέ. Ἐπὶ τοῦ ὅλου τὰ ἐκατάφερες πολὺ ἀνόητα. Ἐνόμιζα ὅτι διεσκέδαζες ἁπλῶς, ἀλλὰ νὰ δώσῃς τὸν λόγον σου! Ἀκούεις ἐκεῖ! Τὸν λόγον σου! Ἕνας τίμιος ἄνθρωπος δὲν δίδει εὔκολα τὸν λόγον του εἰς μίαν νέαν, διότι δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸν πάρῃ ὀπίσω.

Ὁ Ροδόλφος δὲν ἀπεκρίθη, ἀλλὰ μετεκίνησε μὲ κόπον τὴν κεφαλὴν εἰς τὸ προσκέφαλόν του ὡσὰν νὰ ἔλεγε: Ἔλεος! — Ὁ βαρῶνος ἀπεσύρθη, πιστεύων ὅτι ἐξεπλήρωσεν ἀξιοπρεπῶς καὶ εὐσυνειδήτως τὰ συγγενικά του καθήκοντα.

Ὁ Κύριος Γαληνίδης τὴν ἐπαύριον εὗρε τὸν πάσχοντα πολὺ καλλίτερα, τόσον ὥστε τοῦ ἦλθε διάθεσις νὰ καθίσῃ πλησίον του καὶ ν' ἀνοίξῃ ὁμιλίαν.

— Φίλτατέ μου, εἶπε μὲ ὕφος προστατευτικόν, ἡ ἀσυλλογισία εἶναι σφάλμα τῆς νεότητος, — ἴσως ἐν μέρει εἶναι καὶ ἀρετή της. Ἐὰν ἠμποροῦσαν ὅλοι ν' ἀκολουθοῦν πάντοτε τὸ σοφὸν παράγγελμα τῶν ἀρχαίων *Μηδὲν ἄγαν*, δὲν θὰ εὑρίσκοντο οὔτε νέαι νὰ ζητοῦν ἐκδίκησιν, οὔτε νέοι μὲ τὴν ράχην τρυπημένην ἀπὸ σφαίρας πιστολίου.

— Μὴ λέγετε τίποτε ἐναντίον της, ἰατρέ. Ἐγὼ μόνος πταίω. Ἐφέρθην πολὺ ἄσχημα μαζῆ της, καὶ οὔτε ἐπῆγα κἂν νὰ τῆς ζητήσω συγχώρησιν. Τὴν ἠδίκησα.

Ὁ Κος Γαληνίδης ἐμειδίασε,

— Πῶς εἶναι; ἐπανέλαβεν ὁ Ροδόλφος. Γνωρίζετε ἰατρέ;

— Δὲν εἶναι καλὰ ἡ δυστυχής. Φοβοῦμαι ὅτι ἡ ἀσθένειά της εἶναι ἐγκεφαλῖτις. Ἀλλ' εἶναι νέα καὶ ἔχει καλὴν κρᾶσιν.

— Ἂν τὴν ἰδῆτε ἰατρέ, εἰπῆτέ της, παρακαλῶ, ἕνα λόγον ἐκ μέρους μου. Δὲν τολμῶ να γράψω. Εἰπῆτέ της ὅτι ὑποφέρω περισσότερον ἀπ' ἐκείνην, ὅτι θὰ ἐνθυμοῦμαι πάντοτε τὴν γλυκύτητα καὶ τὴν καλοσύνην της, ὅτι δὲν ἤμην ἄξιός της. Τῆς εὔχομαι πᾶσαν εὐτυχίαν. Ὅσον δι' ἐμέ, ἡ ζωή μου ἐναυάγησεν εἰς τὰ πρόθυρά της.

— Αὐτὰ τὰ λέγει κανεὶς ὅταν εἶναι εἰκοσιδύο ἐτῶν. Ὅταν γείνῃ τριάντα δύο, βλέπει ὅτι τὸ ναυάγιον τῆς ζωῆς δὲν εἶναι τόσον εὔκολον πρᾶγμα. Τώρα ὁ σκοπὸς εἶναι νὰ σηκωθῆτε μίαν ὥραν ἀρχήτερα, καὶ θὰ ἰδῆτε πάλιν ὅτι ἡ ζωὴ ἔχει τὰ

Digitized by Google

καλά της. Ἀλλὰ μὴ λησμονῆτε τὸ σοφὸν ῥητὸν τῶν προγόνων μου : Μηδὲν ἄγαν.— Le juste milieu, ἐπανέλαβε γαλλιστί, καὶ πρὸς ὑπόδειξιν τοῦ πράγματος ἐπροσπάθησε νὰ κρατήσῃ ὁριζοντίως εἰς τὰ δύο του δάκτυλα ἓν κοκκάλινον χαρτομάχαιρον.

Ἐνῷ ὁ Κος Γαληνίδης ἠγείρετο διὰ ν' ἀποχαιρετήσῃ τὸν ἀσθενῆ του, εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον ἡ βαρωνὶς συνοδευομένη ἀπὸ τὸν Κύριον Περικλῆν Τελάχαν. Ὁ Ροδόλφος κατεκοκκίνισε ἅμα τὸν εἶδε καὶ ὠχρίασε πάλιν διὰ μιᾶς.

— Σεῖς ἐδῶ, ἀνέκραξεν ὁ ἰατρὸς μὲ ἀνησυχίαν ! Τώρα ἠρχόμην νὰ σᾶς ἐπισκεφθῶ.

— Εἶμαι καλλίτερα σήμερον, καὶ ἦλθα νὰ ἰδῶ πῶς πηγαίνει αὐτὸς ἐδῶ ὁ ἀσθενής σας, ἀπεκρίθη ὁ Κος Τελάχας πλησιάζων.

— Τί ; εἴσθε καὶ σεῖς ἄρρωστος, ἠρώτησεν ὁ Ροδόλφος.

— Ἤμην ἀδιάθετος, ἀλλὰ δὲν ἦτο τίποτε, εἶπεν ὁ γέρων κρατῶν τὴν χεῖρα τοῦ Ροδόλφου.

Ὁ Κος Γαληνίδης ἔρριψε βλέμμα ἀπορίας πρὸς τὴν βαρωνίδα καὶ ἀνεχώρησε.

Ὁ Κος Τελάχας ἔβλεπε συμπαθῶς τὸν Ροδόλφον, ἐνῷ ἡ θεία του διώρθωνε μὲ στοργὴν μητρὸς τὸ προσκέφαλόν του. Ὁ Ροδόλφος ἐπῆρε τὴν χεῖρά της καὶ τὴν ἐφίλησε. Ἔπειτα στρεφόμενος πρὸς τὸν Κον Τελάχαν εἶπε γερμανιστί :

Ἦτο πολλὴ καλοσύνη σας νὰ ἔλθετε νὰ μὲ ἰδῆτε.

— Λυποῦμαι πολὺ δι' ὅσα συνέβησαν, ἀπεκρίθη ὁ γέρων. Λυποῦμαι διπλασίως διότι γνωρίζω πόθεν καὶ πῶς κατήντησαν ἕως ἐδῶ τὰ πράγματα.

— Ἂς μὴ τὸν ἐπιπλήττωμεν τώρα, ὑπέλαβε μὲ ἀγαθότητα ἡ βαρωνίς, ἀφοῦ τὰ ἐπλήρωσε τόσον ὁ δυστυχής.

— Δὲν ἐπιπλήττω, Κυρία μου. Λυποῦμαι ὅτι ἐφέρθη μὲ τόσον ὀλίγην περίσκεψιν, τὸν λυποῦμαι περισσότερον δι' ὅ,τι ἠθικῶς ὑποφέρει. Εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν ἥμαρτε ἐκ προθέσεως. Ἀλλὰ ἡ λύπη μου προπάντων εἶναι ὅτι ὑποφέρει ὁ ἴδιος, ἔκαμε δὲ καὶ ἄλλους νὰ ὑποφέρουν ἕνεκα . . . ἕνεκα ἀφορμῆς ἡ ὁποία δὲν μοῦ εἶναι ξένη. Ἂν μ' ἐσυμβουλεύετο ἐξ ἀρχῆς θὰ εὕρισκα ἴσως τρόπον νὰ τὸν προστατεύσω κατὰ τῆς καρδίας του. Κρίμα, φίλε μου, ὅτι δὲν τὸ ἔκαμες.

— Ἴσως ἔχετε δίκαιον, εἶπεν ὁ Ροδόλφος. Κ' ἐγὼ δὲν ἠξεύρω τί νὰ εἰπῶ ! Ἀλλὰ εἰπῆτέ μου, παρακαλῶ, εἰπῆτέ μου περὶ τῆς κόρης σας. Μὲ περιφρονεῖ κ' ἐκείνη ;

— Σὲ λυπεῖται, καὶ τὸ ἔχει βάρος εἰς τὴν ψυχὴν ὅτι ἐν μέρει ἔγεινεν ἀκουσίως ἡ ἀφορμὴ τόσης δυστυχίας.

— Ὄχι, δὲν θέλω νὰ λυπῆται ἐξ αἰτίας μου. Ἀλλά, ἐπανέλαβε μὲ ἀδημονίαν, μὲ ἐλεεινολογεῖτε ὅλοι ὡσὰν νὰ ἔκαμα κανὲν ἔγκλημα, ὡσὰν νὰ ἤμην δολοφόνος, πλαστογράφος, 'ξεύρω κ' ἐγώ! Ἔσφαλα, βέβαια·— ἐφέρθην ὡς ἄνθρωπος οὐτιδανός. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους δὲν εἶμαι ὁ πρῶτος ὁποῦ ἔδωκε τὸν λόγον του καὶ τὸ μετενόησε.

— Κύριε Ἐρενστάϊν, γνωρίζεις ὅτι ἔπραξες πρᾶξιν χειροτέραν ἀπὸ τοῦτο. Παρήτησες τὴν μνηστήν σου καὶ παρεδόθης πανδήμως εἰς μίαν γυναῖκα, τὴν ὁποίαν . . .

— Ἂς μὴ ὁμιλήσωμεν περὶ ἐκείνης, εἶπεν ὑπερηφάνως ὁ Ροδόλφος.

— Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ εἰπῶ τίποτε ἐναντίον της. Λέγω μόνον ὅτι ἐδῶ τὰ ἤθη μας μένουν ἀκόμη αὐστηρά, ὅσον καὶ ἂν θέλωμεν νὰ πιθηκίζωμεν τὸν εὐρωπαϊσμόν, καὶ μερικὰ πράγματα δὲν τὰ ἐννοοῦμεν καὶ δὲν τὰ συγχωροῦμεν ! Ἀλλὰ δὲν θέλω νὰ σοῦ κάμω διδαχήν. Ἤθελα μόνον νὰ σοῦ ἐκφράσω τὴν λύπην μου. Τὴν κόρην μου, — ὅτε μὲ ὡμίλησεν ὁ θεῖός σου, ἂν ἐξηρτᾶτο ἀπὸ τὴν θέλησίν μου θὰ σοῦ τὴν ἔδιδα — θὰ σοῦ τὴν ἔδιδα εὐχαρίστως. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἔγεινε καὶ δὲν γίνεται. Ἂν ἤρχεσο ἔκτοτε νὰ μ' ἐμπιστευθῇς ἤθελα σοῦ ἐξηγήσει τοὺς λόγους καὶ ἴσως δὲν συνέβαινον ὅσα συνέβησαν.

Ὁ Ροδόλφος ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τὸν Κον Τελάχαν.

— Εὐχαριστῶ, εὐχαριστῶ.

Αἴφνης ἠκούσθη βοὴ καὶ θόρυβος κάτω εἰς τὴν αὐλὴν τῆς πρεσβείας, ἠκούετο δὲ τόσον περισσότερον καθόσον ἐπεκράτει ἡσυχία εἰς τὴν οἰκίαν ἕνεκα τοῦ ἀσθενοῦς. Ἡ βαρωνὶς ἔτρεξε, ἤνοιξε τὴν θύραν τοῦ δωματίου καὶ ἠκροᾶτο μὲ ἀνησυχίαν. Ἡ φωνὴ ἐκείνη, ἡ ἀντηχοῦσα μὲ ὀργὴν καὶ ἀγανάκτησιν, δὲν ἦτο ἡ φωνὴ γνωστοῦ ἥρωος; Καὶ τίς ἄλλος ἠδύνατο, εἰμὴ ὁ Μιλτιάδης, τὸ καύχημα τῶν νέων Ἀθηνῶν, νὰ ἐπιφέρῃ κάτω τόσον τρόμον εἰς τοὺς ὑπηρέτας, νὰ διασχίσῃ τόσον μεγαλοπρεπῶς τὴν αὐλὴν συγκρούων ἠχηρῶς τοὺς πτερνιστῆράς του, νὰ κάμῃ τὴν κλίμακα νὰ τρίζῃ ἀναβαίνων μὲ τὸ λοφεῖόν του σειόμενον ὑπερηφάνως, μὲ κρότον ὅσον οἱ ἥρωες ὅλοι τοῦ Ὁμήρου ὅτε ἐπόρθουν τὴν Τροίαν !

Ἡ Κυρία Χοενφὲλς ἐστράφη περίφοβος πρὸς τὸν κ. Τελάχαν, ὁ δὲ Ροδόλφος εἰς τὸ στρῶμά του ἐπερίμενε κάτωχρος τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἐχθροῦ.

Ὁ Μιλτιάδης ἐστάθη εἰς τὸ κατώφλιον τῆς θύρας.

— Κυρία, εἶπε πρὸς τὴν ἔντρομον βαρωνίδα, χαιρετῶν, — εὐγενὴς πάντοτε πρὸς τὸ ὡραῖον φῦλον καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἀγριωτέρων σκηνῶν τοῦ ἡρωϊκοῦ του σταδίου. — Κυρία, ἔχω νὰ εἰπῶ ὀλίγας λέξεις εἰς τὸν ἀνεψιόν σας, τὸν Κύριον Ροδόλφον Ἐρενστάϊν.

— Ὁρίστε, ὁρίστε, Κύριε Καράπουλε, εἶπεν ἡ βαρωνὶς ἐκτυλίσσουσα διὰ τὸ ἔκτακτον τῆς περιστάσεως ὅλα τὰ ἑλληνικά. Ὁ ἀνεψιός μου εἶ-

Digitized by Google

ΡΩΜΑΙΑ

Εἰκὼν Γαβριὴλ Μάξ.

Digitized by Google

ναι ἄρρωστος. Ἡσυχάσετε. Μὴ τὸν ταράξετε, παρακαλῶ. Εἶναι πολὺ ἄρρωστος.

— Καὶ μήπως ἡ ἀδελφή μου εἶναι καλά, καὶ θέλετε νὰ εἶμαι ἥσυχος !

— Κύριε Τελάχα, εἶπεν ἡ βαρωνίς, ἐξηγήσατέ του παρακαλῶ, — δὲν ἠμπορῶ νὰ τὰ εἰπῶ εἰς τὴν γλῶσσάν του — ὅτι εἶμαι καθ' ὑπερβολὴν λυπημένη, ὅτι καὶ ὁ βαρῶνος κ' ἐγὼ λυπούμεθα κατάκαρδα δι' ὅλην αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν. Εἰπῆτέ του πόσον τὸν συμπαθοῦμεν, προσπαθήσατε νὰ τὸν ἡσυχάσετε. Ἐννοῶ τὴν ἀδημονίαν του καὶ ὁ θεὸς τὸ ἠξεύρει πόσον τὸν πονῶ ! Ὦ Ροδόλφε, Ροδόλφε ! βλέπεις ποῦ μᾶς ἔφερες !

— Κύριε Μιλτιάδη, εἶπεν ὁ Τελάχας, συγχωρήσατέ με νὰ σᾶς εἰπῶ ὅτι ὁ τρόπος αὐτὸς μὲ ἐκπλήττει ἐκ μέρους σας. Τί καλὸν περιμένετε ἀπὸ τὸ διάβημά σας τοῦτο ; Δὲν θὰ ἐπαναφέρῃ τὴν ὑγείαν ἢ τὴν εὐτυχίαν εἰς τὴν ἀδελφήν σας, καὶ φέρει ἄνω κάτω τὴν καλὴν αὐτὴν κυρίαν, ἡ ὁποία εἰλικρινῶς σᾶς συμπονεῖ. Φίλε μου, τὸ μέγα μάθημα τοῦ βίου εἶναι ὅτι πρέπει νὰ ὑποκύπτωμεν εἰς τὸ ἀναπόφευκτον. Τὰ γενόμενα δὲν μεταβάλλονται, καὶ δὲν ἐξαρτᾶται πλέον ἀπὸ τὴν θέλησιν αὐτοῦ ἐδῶ τοῦ νέου νὰ ἐπανορθώσῃ ὅ,τι κακὸν ἔκαμε.

— Κύριε Τελάχα, αὐτὰ πηγαίνετε νὰ τὰ λέγετε ἐπ' ἄμβωνος. Δὲν εἶναι δι' αὐτιὰ στρατιώτου ! Δὲν ἠξεύρω ἐγὼ ἀναπόφευκτον ! Ἠξεύρω μόνον ὅτι αὐτὸς ὁ νέος ἔχει νὰ μοῦ δώσῃ λόγον δι' ὅ,τι κακὸν ἔκαμεν εἰς ἐμένα, τὸν Μιλτιάδην Καράπουλον, ἀξιωματικὸν τοῦ πυροβολικοῦ !

Ὁ Ροδόλφος ἀνεκάθισεν εἰς τὸ στρῶμά του καὶ ἠρώτησε μὲ φωνὴν ἀσθενῆ :

— Τί εἶπε, Κύριε Τελάχα ; Εἶναι πολὺ ἄρρωστη ἡ ἀδελφή του ;

Ὁ Κος Τελάχας ἔνευσε καταφατικῶς, ὁ δὲ Μιλτιάδης ἔβλεπεν ἀγρίως, προσπαθῶν νὰ μαντεύσῃ περὶ τίνος ὁ λόγος.

— Ἐπικινδύνως ;

— Καθὼς φαίνεται.

— Ὦ θεέ μου ! Τί ἐλεεινὸς ἄνθρωπος εἶμαι ! Εἰπῆτέ του παρακαλῶ ὅτι ἂν γείνῃ καλὰ καὶ θελήσῃ νὰ μὲ συγχωρήσῃ, θὰ ἐκπληρώσω εὐχαρίστως τὴν ὑπόσχεσίν μου. Εἰπῆτέ του ὅτι ἂν παρήτησα τὴν Ἀνδρομάχην τὸ ἔκαμα διότι μ' ἐκυρίευσε ἄλλο αἴσθημα καὶ δὲν ἐθεωρούμην πλέον ἄξιός της, καὶ ὅτι ἕνας θεὸς τὸ εἰξεύρει πόσον ὑπέφερα διὰ τοῦτο !

Ὁ Μιλτιάδης ἐκύτταζε πότε τὸν ἕνα πότε τὸν ἄλλον, μ' ἔκφρασιν ὀργῆς καὶ περιφρονήσεως πρὸς τὸν ἀσθενῆ.

— Τί λέγει ; ἠρώτησεν ἀγρίως.

Ὁ Τελάχας ἐξήγησε λέξιν πρὸς λέξιν ὅσα εἶπεν. Ἀντὶ νὰ τὸν καταπραΰνῃ, ἡ πρότασις τοῦ Ροδόλφου ἐφάνη ὡς ὕβρις νέα εἰς τὸν Μιλτιάδην. Ἡ ἐξαψίς του ἐκορυφώθη. Ἤνοιξε τὰ χείλη διὰ νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἀγανάκτησίν του, ἀλλ' αἱ λέξεις δὲν ἤρχοντο. Ἔκαμε ἔξω φρενῶν ἓν βῆμα πρὸς τὴν κλίνην, ἐρράπισε τὸν Ροδόλφον κατὰ πρόσωπον, καὶ ἀνεχώρησε χωρὶς νὰ λύσῃ τὴν σιωπήν.

Ἡ βαρωνὶς ἔπεσεν ὡς λιπόθυμος εἰς ἓν κάθισμα.

— Ἆ ! πρέπει νὰ γείνω γρήγορα καλά ! εἶπεν ὑποκώφως ὁ Ροδόλφος.

Τὴν ἐπαύριον ὁ Ἀγγυρόπουλος καὶ ὁ ποιητὴς ἦλθον εἰς ἐπίσκεψίν του. Εἶχε γείνει γνωστὸν εἰς τὰς Ἀθήνας ὅτι παρεκτὸς τῆς πληγῆς τὴν ὁποίαν ὁ Ροδόλφος ἔλαβεν ἀπὸ τὴν ἀδελφήν, ἔλαβε καὶ ράπισμα ἀπὸ τὸν ἀδελφόν. Ἡ θέσις αὕτη τῶν πραγμάτων ἐπροξένει σατανικὴν εὐχαρίστησιν εἰς τὸν Ἀγγυρόπουλον. Τὸ κατ' αὐτόν, ἦτο πρόθυμος νὰ παρηγορήσῃ τὴν ἡρωίδα ἅμα ἐπανέλθουν μὲ τὴν ὑγείαν καὶ τὰ λογικά της. Ἦτο ἀποφασισμένος νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν Ἀνδρομάχην τὴν χεῖρα, τὴν περιουσίαν του καὶ τὴν καρδίαν του — ὅσην δηλαδὴ εἶχε. Δὲν τὸν ἐτρόμαζε τὸ περὶ τὴν νύμφην σκάνδαλον. Ἀπ' ἐναντίας, τὸν εἵλκυε ὅσος κρότος ἔγεινε περὶ αὐτῆς καὶ ὁ ρωμαντικὸς πέπλος ὁ ὁποῖος τὴν περιέβαλε, ἔστω καὶ ἂν ὁ πέπλος ἐκηλιδώθη ἀπὸ πυρίτιδα καὶ αἷμα. Μάλιστα αἱ κηλῖδες αὗται ἐπηύξανον τὸ γόητρον.

— Λοιπόν, φίλτατε, εἶπε καθίσας πλησίον τῆς κλίνης καὶ στηλώσας τὸ monocle εἰς τὸν ὀφθαλμόν του διὰ νὰ ἴδῃ καλλίτερα τὸν δυστυχῆ ἥρωα τοῦ δράματος. Πῶς τὰ πηγαίνεις ; Δὲν ἦτο πολὺ τρυφερὸς ὁ τελευταῖος χαιρετισμὸς τῆς Κυρίας Ἀνδρομάχης. Πῶς αἰσθάνεσαι ;

Καὶ ἔστρεψε τὸ βλέμμα πρὸς τὸν ποιητήν.

— Καθὼς ὁ Ἐνδυμίων ἀφοῦ τὸν παρήτησεν ἡ Ἄρτεμις, ὑπέλαβεν ὁ ποιητής.

— Τί ἔπαθεν ὁ Ἐνδυμίων ; Δὲν εἶμαι πολὺ δυνατὸς εἰς τὴν μυθολογίαν. Εἰπέ μας. Ἡ ζωὴ εἶναι διαρκὲς μάθημα. Αἴ, Ἐρενσταΐν ;

— Καὶ ἡ ζωὴ βαρετὴ καὶ τὸ μάθημα ἄλλο τόσον, ἀπεκρίθη ξηρῶς ὁ Ροδόλφος.

— Πῶς τὸ λέγεις αὐτό, φίλε μου ; Τὸ πρᾶγμα ἐπιδέχεται συζήτησιν καὶ ὁ φίλος μας Κύριος Μιχαηλόπουλος, ἂν τοῦ δώσῃς καιρόν, ἠμπορεῖ μάλιστα νὰ σοῦ τὸ καταστρώσῃ εἰς στίχους.

— Περιττόν. Δὲν ἀγαπῶ τὴν ποίησιν.

— Καθὼς ὑπάρχουν καὶ βρέφη νὰ μὴ ἀγαποῦν τὸ γάλα.

— Ἄκουσε, Ἀγγυρόπουλε, ἔχω ἄλλα σοβαρώτερα πράγματα εἰς τὸν νοῦν μου, καὶ δὲν μοῦ μένει ὄρεξις διὰ τὰς ἀστειότητάς σου.

— Ἂς τὸ γυρίσωμεν εἰς τὰ σπουδαῖα λοιπόν. Ἐπιτρέπεται εἰς ἕνα ζεματισμένον ἀντεραστὴν νὰ ζητήσῃ νέα τῆς ποτὲ φίλης του ;

— Κύριε Ἀγγυρόπουλε, ἂν δὲν ἔχετε σεῖς ἀνατροφήν, ἐνθυμηθῆτε ὅτι ἄλλοι ἴσως τὴν ἔχουν !

Ὁ Ἀγγυρόπουλος ἐσφύριξε εἰς ἔκφρασιν θαυ-

Digitized by Google

μασμοῦ χωρὶς νὰ διακόψῃ τὸ μειδίαμά του.

— Ὑποθέτω, Ἐρενστάϊν, ὅτι δὲν ἐπιθυμεῖς καὶ ἄλλην πρόκλησιν . . .

— Δὲν ἐπιθυμῶ τίποτε, καὶ ὀλιγώτερον ἀπ' ὅλα τὴν παρουσίαν σας!

— Παραλαλητὰ τοῦ πυρετοῦ, Μιχαηλόπουλε; Ὁ ποιητὴς δὲν ἀπεκρίθη.

— Νὰ ἰδῶ τὸν σφυγμόν σας, Κύριε Ἐνδυμίων;

— Νὰ μὲ κάμετε τὴν χάριν νὰ μὲ ἀφήσετε μόνον, εἶπεν ὁ Ροδόλφος περιφρονητικῶς. Καὶ ἂν ἔχετε ὄρεξιν, Κύριε Ἀγγυρόπουλε, ἅμα τελειώσω μὲ τὸν Κύριον Καράπουλον, εἶμαι εἰς τὰς διαταγάς σας, καὶ εἰς τὰς διαταγὰς τῶν φίλων σας, ἂν ἀγαποῦν, ἐπρόσθεσε στρέφων τὸ βλέμμα πρὸς τὸν ποιητήν.

— Καὶ εἰς τὰς διαταγὰς ὅλων τῶν μνηστήρων τῆς Κυρίας Ἰναρίμης, εἶπεν ὁ Ἀγγυρόπουλος, ἀποσυρόμενος.

Τὸ πάθος τῆς ὀργῆς εἶναι ἰσχυρότερον ἐνίοτε τοῦ πάθους τοῦ ἔρωτος. Ἡ ἀνυπομονησία τοῦ Ροδόλφου νὰ ἐγερθῇ τῆς κλίνης, ἐπέσπευσε τὴν ἀνάρρωσίν του. Μίαν ψυχρὰν πρωίαν τοῦ Νοεμβρίου συνηντήθη μὲ τὸν Μιλτιάδην πρὸς τὰ ὄπισθεν τοῦ Λυκαβηττοῦ. Ἐκεῖνος εἶχεν ὡς μάρτυρα τὸν πιστόν του Κον Ἀδάμ, ὁ δὲ Ροδόλφος τὸν Γάλλον ὑποκόμητα. Ὁ Ροδόλφος ἐπλήγωσεν ἐλαφρῶς τὸν Μιλτιάδην καὶ οἱ μάρτυρες ἀπεφάνθησαν ὅτι ἱκανοποιήθη οὕτω ἡ τιμὴ ἀμφοτέρων.

Ἐνῷ ὁ Ροδόλφος μὲ τὴν καρδίαν πλήρη πικρίας καὶ ταπεινώσεως ἐπέστρεφεν εἰς Γαλλίαν πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς Φωτεινῆς, ὁ Ἀγγυρόπουλος προώδευε βαθμηδὸν πρὸς τὸν σκοπόν του. Ἡ δυστυχὴς Ἀνδρομάχη ἐζήτει καταφύγιον διὰ νὰ κρύψῃ τὴν ἐντροπήν της καὶ νὰ φύγῃ, εἰ δυνατόν, ἀπὸ τὰς Ἀθήνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Λ'.

Συμφιλιώσεις καὶ ὑποσχέσεις.

Εἰς τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ δύο κύριοι, ἐρχόμενοι ἐξ ἀντιθέτων διευθύνσεων καὶ μὴ βλέποντες καὶ οἱ δυὸ ἐμπρός των, συγκρούονται αἴφνης, ἐναγκαλίζονται ἀλλήλους χάριν ἀμοιβαίας προφυλάξεως, καὶ ἀναγνωριζόμενοι ὀπισθοχωροῦν διὰ μιᾶς καὶ οἱ δύο, μὲ βλέμματα θυμωμένα.

— Αἴ, Κωνσταντῖνε, λέγει ἐπὶ τέλους δειλῶς ὁ εἷς ἐκ τῶν δύο.

— Αἴ, Σταῦρε, λέγει ὁ ἄλλος καταπραϋνόμενος.

— Δός τὸ χέρι σου, εἶπε μετά τινα διακοπὴν ὁ Σταῦρος, προτείνων τὴν δεξιάν. Περασμένα ξεχασμένα. Ἐγὼ δὲν ἔχω μέσα μου κακίαν ἐναντίον σου.

— Οὔτ' ἐγώ, εἶπε ὁ Κωνσταντῖνος, προτείνων καὶ αὐτὸς τὴν χεῖρα.

— Αἴ, ἀδελφέ, —ἀνεφώνησεν ὁ Σταῦρος, λαμβάνων τὸν βραχίονα τοῦ ἀρχαίου του φίλου καὶ σύρων αὐτὸν πρὸς τὴν πλατεῖαν Συντάγματος, —θαρρῶ πῶς εἶναι οἱ παλαιοί μας καιροὶ πάλιν.

Ὁ ἔνδοξος Μιλτιάδης διερχόμενος τὴν πλατεῖαν, τοὺς εἶδε, τοὺς ἐχαιρέτισε μακρόθεν καί, πλησιάσας, τοὺς ἔσφιγξε τὰς χεῖρας, ἐθώπευσε προστατευτικῶς τοὺς ὤμους των, καὶ οἱ ζωηροί του ὀφθαλμοὶ ἐγέλων προδίδοντες τὴν ἀνάμνησιν τῆς ἡρωϊκῆς συναντήσεως τῶν ἤδη συμφιλιωθέντων ἀντιπάλων.

— Τί χάχας, εἶπεν ὁ Σταῦρος, ἀφοῦ ἀπεμακρύνθη ὁ ἀξιωματικός.

Οἱ δύο φίλοι ἐκάθισαν ἐκεῖ εἰς ἓν καφενεῖον, ἐζήτησαν καφὲν καὶ ἤναψαν τὰ σιγαρέτα των.

— Νὰ σοῦ εἰπῶ κάτι ἐμπιστευτικῶς, εἶπεν ὁ Σταῦρος μὲ ὕφος μυστηριῶδες. Ὁ Ὀϊδᾶς εἶναι ἐξώλης καὶ προώλης. Τὸ ἠξεύρω, ὅτι αὐτὴ ἦτο ἡ ἰδέα σου ἀνέκαθεν, καὶ εἶχες δίκαιον.

— Τὸ ἀνεκάλυψες ἐπὶ τέλους;

— Ἠπατήθην, ἀδελφέ. Τὸ ἐπλήρωσα ὅμως ἀκριβά. Μ' ἐζημίωσε πολὺ ἡ σχέσις μου μὲ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον. Ἀλλ' ἔχει καὶ ἡ ὑπομονή μου τὰ ὅριά της.

— Τί σοῦ ἔκαμε;

— Πολλὰ καὶ διάφορα. Ἐφέρθη αἰσχρῶς πρὸς ἐμέ, πρὸς σέ, πρὸς τὴν οἰκογένειάν σου! Θὰ τὸν ἐκθέσω. Μοῦ ὑπεσχέθη ὑποτροφίαν διὰ τὸν υἱόν μου, καὶ τί δὲν μοῦ ὑπεσχέθη, καὶ τίποτε δὲν ἔκαμε! Δὲν ἔπρεπε ἐξ ἀρχῆς νὰ σὲ παραιτήσω καὶ νὰ τὸν πλησιάσω ἐκεῖνον. Τί νὰ σοῦ κάμω; Ἐνόμισα ὅτι μὲ τὰ πλούτη του θὰ ἠμπόρει νὰ γείνῃ χρήσιμος. Κάποτε νομίζει κανεὶς ὅτι ηὗρε τὸν δρόμον του καὶ ἔπειτα εὑρίσκει ὅτι τὴν ἔπαθε.

— Δὲν λέγω τίποτε τώρα, ἀφοῦ εἶδες μόνος σου τὸ λάθος σου. Λοιπόν, τώρα ἐτελείωσε;

— Ἐτελείωσε! Θὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα μου νὰ τοῦ τὰ πληρώσω. Ἐὰν ἔχῃς ὄρεξιν νὰ ἐξοφλήσῃς καὶ σὺ τοὺς παλαιοὺς λογαριασμοὺς μαζῆ του, συνεννοούμεθα. Ἐλπίζω νὰ μὴ σοῦ ἐπέρασεν ἀπὸ τὸν νοῦν ὅτι εἶχα τίποτε νὰ κάμω ἐγὼ μ' ἐκεῖνο τὸ αἰσχρὸν ἄρθρον εἰς τὸν «Νέον Ἀρχίλοχον» περὶ τῆς Ἰναρίμης. Τί δὲν τοῦ εἶπα τότε;

— Τί; ὁ Ὀϊδᾶς! Διατί τὸ ἔγραψε, Σταῦρε;

— Ἔμαθε τὰ περὶ τοῦ Τούρκου, ὁ δὲ Ἀγγυρόπουλος τὸν εἰρωνεύθη ὅτι κοπιάζει εἰς μάτην, τοῦ ἔδωκε νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ὁ κόσμος γελᾷ μαζῆ του, τὸ ἐννόησε καὶ αὐτὸς ὅτι δὲν τὸν θέλει ἡ νέα, καὶ ἀπὸ τὸ κακόν του ἠθέλησε νὰ τὴν ἐκδικηθῇ καὶ νὰ διασύρῃ τὸ ὄνομά της.

— Ὢ! τὸν ἀσυνείδητον, τὸν ἀχρεῖον, ἀνέκραξε ὁ Κωνσταντῖνος ἀνάπτων.

— Ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Τῆνον, — δὲν εἶναι ἀλήθεια;

Ὁ Κωνσταντῖνος ἔνευσε καταφατικῶς.

— Ἐκεῖνος δὲ εὑρίσκεται ἐδῶ. Ἀνεπτερώθησαν, ὑποθέτω, αἱ ἐλπίδες του.

Digitized by Google

— Ἐκεῖνος! ποῖος;

— Ὁ ρωμαντικὸς ὀθωμανός. Ὁ Λανέκ.

— Ποῦ μένει;

— Ἐδῶ. Εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῆς Μεγάλης Βρετανίας.

Ὁ Κωνσταντῖνος ἠγέρθη, χωρὶς ὡρισμένον σκοπόν. Προτοῦ κινηθῇ, ᾐσθάνθη φιλικὴν χεῖρα εἰς τὸν ὦμόν του καὶ στραφεὶς εἶδε ἀπέναντί του τὸν Κον Ἀγγυρόπουλον μειδιῶντα.

— Πῶς ἔχει ἡ τηνία μεγαλειότης σας, φίλτατε;

— Τί κάμνετε, Κύριε Ἀγγυρόπουλε, εἶπεν ὁ Σταῦρος χωρὶς νὰ ἐγερθῇ.

— Ἆ! ὁ ἀξιόλογος Κύριος Σταῦρος! Καὶ οἱ δυὸ θηριώδεις ἀντίπαλοι ἐδῶ! Τί θέαμα εὐχάριστον . . . καὶ καθησυχαστικόν! Μὲ συγχωρεῖτε νὰ ὠφεληθῶ τῆς εὐκαιρίας καὶ ν' ἀνάψω κ' ἐγὼ . . . τὸ σιγάρον μου;

— Ἀκούω ὅτι νυμφεύεσθε, εἶπεν ὁ Σταῦρος προσφέρων τὸ σιγάρον του.

— Ναί, πρόκειται νὰ δεθῶ μὲ τὰ μετάξινα δεσμὰ τοῦ ὑμεναίου.

— Πῶς εἶναι ἡ δεσποινὶς Καραπούλου, ἠρώτησεν ὁ Κωνσταντῖνος. Εἶναι ἐντελῶς καλά;

— Ἐξαίρετα! Εὐχαριστῶ διὰ τὴν φιλικὴν μέριμνάν σας. Τὸ μικρὸν ἐκεῖνο περιστατικὸν καὶ ὁ πυρετὸς ἐλησμονήθησαν. Ποτὲ δὲν ἦτο τόσον καλὰ καὶ τόσον ὡραία!

— Χαίρω πολὺ νὰ τὸ ἀκούω, εἶπεν ἐκ καρδίας ὁ Κωνσταντῖνος.

Καὶ ἀποχαιρετήσας τὸν Σταῦρον καὶ τὸν Ἀγγυρόπουλον διηυθύνθη πρὸς τὸ ξενοδοχεῖον.

Ὁ Γουσταῦος ἔγραφεν εἰς τὸ δωμάτιόν του, ὅτε ὁ ὑπηρέτης ἤνοιξε τὴν θύραν καὶ ἀνήγγειλε τὸν Κον Τελάχαν. Ἔμεινεν ἔκθαμβος. Μὲ τὰς δύο χεῖρας ἐπὶ τοῦ γραφείου του ἔβλεπεν ἀπορῶν τὸν θεῖον τῆς Ἰναρίμης!

— Ὁ Κύριος Τελάχας, εἶπε προχωρῶν εὐγενῶς πρὸς αὐτόν.

— Γνωριζόμεθα μόνον ἐξ ἀκοῆς ἕως τώρα, εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος, τείνων τὴν χεῖρα.

Ὁ Λανὲκ τὴν ἔλαβε καὶ τὴν ἔθλιψε φιλικῶς. Ἀόριστον αἴσθημα τὸν ἔκαμνε νὰ βλέπῃ ὡς καλὸν οἰωνὸν τὴν ἐπίσκεψιν ἐκείνην.

— Καθίσατε παρακαλῶ!

Μειδίαμα εὐχαριστήσεως ἔλαμπεν εἰς τὸ προσηνὲς πρόσωπόν του.

— Ὑποθέτω ὅτι ἡ ἐπίσκεψίς μου σᾶς προξενεῖ θαυμασμόν;

— Μεγάλην εὐχαρίστησιν . . . καὶ ὀλίγην ἀπορίαν. Νὰ ἐλπίσω ὅτι ἔχετε νὰ μοῦ εἰπῆτέ τι ἐκ μέρους ἐκείνης;

— Ὄχι *ἐκ μέρους*, ἀλλὰ ***περὶ*** ἐκείνης. Δὲν ἔρχομαι ἐκ μέρους κανενός.

— Σᾶς εὐχαριστῶ ὁπωσδήποτε. Πρέπει νὰ λογιζώμεθα εὐτυχεῖς καὶ διὰ τὸ ὀλίγον ὅταν δὲν ἔχωμεν τὸ πολύ.

— Εἶσθε φιλόσοφος, κύριέ μου. Ἐγὼ ὄχι! Ἡ ἀνεψιά μου εἶναι καλὰ καὶ κάμνει ὑπομονήν. Ἀλλ' ὁ ἀδελφός μου εἶναι πάντοτε ὁ ἴδιος. Δὲν ἀκούει λόγον. Ἔχει μερικὰς ἰδέας σκουριασμένας εἰς τὴν κεφαλήν του καὶ ἀδύνατον νὰ τοῦ τὰς βγάλῃ κανείς. Ὁ νοῦς του ἀνέκαθεν ἦτο καὶ εἶναι δοσμένος εἰς τὰ βιβλία καί, καθὼς παρετήρησα, τὰ βιβλία δὲν δυναμόνουν τὸν νοῦν.

Ὁ Γουσταῦος ἐμειδίασε καὶ ἔδειξε διὰ νεύματος τὸ γραφεῖόν του.

— Καθὼς βλέπετε, δαπανῶ ἐγὼ ἀρκετὴν μελάνην καὶ «ὄζω λύχνου».

— Τὸ γνωρίζω. Ἴσως τοῦτο δὲν σᾶς ὠφέλησε πολὺ εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν.

— Δηλαδή;

— Δηλαδή, ἄλλος εἰς τὴν θέσιν σας θὰ ἦτο ὀλιγώτερον γνωστικὸς καὶ θὰ εὕρισκε τρόπον ν' ἀναγκάσῃ τὸν πατέρα νὰ δώσῃ τὴν συγκατάθεσίν του.

Ὁ Γουσταῦος ἐχαμήλωσε τὸ βλέμμα καὶ δὲν ἀπεκρίθη. Ἐσκέπτετο ὅτι ὑπάρχουν ἄνθρωποι μὴ ἐννοοῦντες λεπτότητας τινὰς καὶ ὅτι ὁ θεῖος τῆς Ἰναρίμης δὲν ἠδύνατο οὔτε νὰ ἐννοήσῃ, οὔτε νὰ ἐκτιμήσῃ τὰ αἰσθήματά του.

— Ἀλλ' ἐγώ, ἐξηκολούθησεν ὁ Κωνσταντῖνος, τὸ ἀπεφάσισα ὅτι μίαν ἡμέραν θὰ εἶναι ἰδική σας ἡ Ἰναρίμη.

Ὁ Γουσταῦος ὕψωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐρωτηματικῶς.

— Λησμόνησε ὅτι ἐγενήθης τοῦρκος καὶ τὸ πρᾶγμα παύει νὰ εἶναι δύσκολον.

— Ἀλλὰ πῶς, ἐνόσῳ ὁ πατήρ της δὲν δίδει τὴν συγκατάθεσίν του;

— Ἅμα ἐκλείψῃ ἡ κυρία δυσκολία, δὲν θὰ ὑπάρχῃ λόγος διὰ νὰ ἐπιμένῃ αἰωνίως. Βλέπομεν, βλέπομεν! Δὲν ὑπάρχει πρᾶγμα νὰ μὴ διορθόνεται μὲ τὴν ὑπομονήν. Θ' ἀλλάξῃ γνώμην ἐπὶ τέλους καὶ ὁ Περικλῆς. Ἐν τῷ μεταξύ, ἔχε με πληροφορημένον ποῦ εὑρίσκεσαι, ὥστε νὰ σὲ κρατῶ ἐνήμερον πῶς πηγαίνει ἡ ὑπόθεσις καὶ νὰ σὲ μηνύσω ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα.

— Πῶς νὰ σᾶς εὐχαριστήσω, Κύριε Τελάχα! Τοῦτο εἶναι πολύ, πολύ! . . .

— Καθόλου! Ἔχω τὴν πεποίθησιν ὅτι ἐργάζομαι διὰ τὴν εὐτυχίαν τῆς ἀνεψιᾶς μου. Μὴ χάνετε τὰς ἐλπίδας σας. Σᾶς τὸ λέγω ἐγὼ ὁ Κωνσταντῖνος Τελάχας.

Ὁ Γουσταῦος ἔκαμε ὀλίγα ἀνήσυχα βήματα ἐντὸς τοῦ δωματίου καὶ ἐκάθισε πλησίον εἰς τὸ παράθυρον. Ἤρχοντο εἰς τὴν μνήμην του, ὡς προαγγέλματα εὐφρόσυνα, φράσεις ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τῆς Ἰναρίμης πρὸς τὴν Miss Οὐίντερς.

— Θὰ μείνετε ὀλίγον καιρὸν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἠρώτησεν ὁ Κωνσταντῖνος.

— Μένω ὅσον θέλετε!

— Καλά!

[Ἕπεται συνέχεια] *Κατὰ τὸ ἀγγλικὸν ὑπὸ Δ. Β.*

Digitized by Google

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

ΑΙ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΠΝΥΚΑ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ[1]

Εὐτυχῶς πολὺ ὀγλήγορα παρῆλθεν ἡ μικρὰ δοκιμασία, ἣν ἡ ὑπομονὴ τοῦ κ. Δαϊρπφελδ ὑπέστη ἐν τῇ τελευταίᾳ αὐτοῦ ἀποπείρᾳ πρὸς ἀκριβέστερον καθορισμὸν τοῦ χώρου, ὅπου κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ ἡ παλαιὰ τῶν Πεισιστρατιδῶν κρήνη ἔπρεπε νὰ ζητηθῇ. Ἀπομακρυνθεὶς τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ, ἣν εἰς ἱκανὸν διάστημα μετὰ τῶν πρὸς δεξιὰν αὐτῆς (τῷ ἀνιόντι) ἀνευρεθέντων σημαντικῶν ἐρειπίων ἀρχαίων οἰκιῶν ἐκάθηρε, κατ' ἀρχὰς μὲν ἠρεύνησε τὸν ἐγγὺς τοῦ βράχου τοῦ Ἀρείου πάγου καὶ τὸν ὀλίγον μεσημβρινώτερα αὐτοῦ χῶρον, ἀνασκάψας δύο ἐγκαρσίας τάφρους. Ἀλλ' ἐνταῦθα οὐδὲν ἄξιον λόγου μνημεῖον εὑρέθη. Μεσημβρινώτερον ὅμως τοῦ ἀριστερόθεν τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ ἀποκαλυφθέντος ἐδάφους ἱεροῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ὅπου καὶ τὰ εἰς αὐτὸν ἢ ἄλλον τινὰ ἰατρὸν θεὸν ἀναφερόμενα ἀνάγλυφα εὑρέθησαν, ὡσαύτως δὲ καὶ ὀλίγον δυτικώτερα πρὸς τὴν νῦν ἁμαξιτὴν καὶ ἐν μέρει ἐπ' αὐτῆς παρὰ τὸ ἀρχαῖον ἐκεῖνο μέγα καὶ λαμπρὸν ὑδραγωγεῖον ἀπροσδόκητα εὑρήματα θαυμασίως ἀντήμειψαν τὴν ἐπιμονὴν καὶ ἀκράδαντον πίστιν τοῦ ἐρευνητοῦ.

Κατὰ τὸν πρῶτον ἐκεῖνον ἀναφερθέντα χῶρον ἀνευρέθησαν δύο τάφοι, ὁ μὲν μικρότατος, παιδίου προφανῶς, ὁ δὲ μέγας, ἐκεῖνος μὲν περιέχων δύο ἀγγεῖα τῆς Μυκηναίας ἐποχῆς, ὡς ἀνεγνώρισαν αὐτὰ οἱ ἀρχαιολόγοι, ἐν συγκρίσει μάλιστα πρὸς ὅμοια ἐν τῇ Ἀκροπόλει εὑρεθέντα, ὁ δὲ δεύτερος ὀστᾶ τινα ἀποτεφρωθέντος ἐν αὐτῷ νεκροῦ, ὡς μαρτυρεῖ τὸ μέγα τῶν ἀνθράκων, λειψάνων τῆς πυρᾶς, ποσόν. Ὁ μεγαλείτερος οὗτος τάφος δὲν εἶνε νεώτερος τοῦ 7ου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος, ἐνῷ ὁ μικρότερος εἶνε πανάρχαιος, διότι τὰ δύο Μυκηναῖα ἀγγεῖα μαρτυροῦσι περὶ ἐποχῆς ἀρχαιοτέρας τῶν Τρωϊκῶν. Τὰ ἐκ τῆς ὑπάρξεως ὅμως ἀμφοτέρων πηγάζοντα ἐξαγόμενα εἶνε λίαν σπουδαῖα πρὸς διευκρίνησιν τοῦ εἰς τὸν πρῶτον οἰκισμὸν τῆς πόλεως τῆς Παλλάδος ἀναφερομένου ζητήματος. Ἂν ὄντως ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως συνῆλθον τὸ πρῶτον οἱ παλαιότατοι τῆς γῆς ταύτης κάτοικοι, τὸν μὲν βράχον αὐτῆς διὰ τῶν Πελασγικῶν τειχῶν περιβαλόντες, μικρόν τι δ' ἔτι μέρος τῆς πρὸς δυσμὰς καὶ μεσημβρίαν μάλιστα κλιτύος, τὸ Πελασγικὸν ἢ Πελαργικὸν καλούμενον, προσοχυρώσαντες, τότε οὐδὲν θαυμαστὸν ὅτι καὶ τοὺς τάφους αὐτῶν καθίδρυσαν κατὰ τὸν κοῖλον νῦν τοῦτον πρὸς μεσημβρίαν τοῦ Ἀρείου πάγου χῶρον καὶ ἀκριβῶς ἔξωθεν τῆς ὕπερθεν αὐτοῦ κειμένης πύλης τῆς Ἀκροπόλεως, τῆς μόνης καὶ τότε καὶ μετὰ ταῦτα μέχρι σήμερον κυρίας αὐτῆς εἰσόδου. Διότι γνωστὸν ὅτι τῶν ἀρχαίων τὰ πολυάνδρια ἔξωθεν μὲν τῶν τειχῶν τῶν πόλεων, παρὰ τὰς πύλας δὲ αὐτῶν ἔκειντο. Ὅτι δὲ ἀρχαιότατα τάφοι ἐνταῦθα ὄντως ὑπῆρχον, μαρτυρεῖ χωρίον τι τοῦ Ἀλεξανδρέως Κλήμεντος, λαλοῦντος περὶ τοῦ ἐν τῷ παρακειμένῳ Ἐλευσινίῳ (ναῷ τῆς Δήμητρος καὶ Κόρης) δεικνυομένου τάφου τοῦ μυθικοῦ Εὐμόλπου. Ὁ δὲ μείζων εἰς τοὺς πρὸ τοῦ Σόλωνος χρόνους ἀναγόμενος τάφος μαρτυρεῖ ὅτι καὶ τότε ἀκόμη ἐξηκολούθει ὁ περὶ αὐτὸν χῶρος νὰ εἶνε ὁ ἔξω καὶ ἐγγύτατα τῆς πύλης τῆς Ἀκροπόλεως τόπος, τοῦ πυρῆνος τούτου τῆς ἀρχαίας πόλεως, ἥτις εἰς αὐτὴν κατ' ἀρχὰς περιοριζομένη καὶ τὸ ἀμέσως ὑπ' αὐτὴν πρὸς νότον μάλιστα καὶ πρὸς δυσμὰς μικρὸν τμῆμα, πολὺ ἀπεῖχε τοῦ νοτιοανατολικοῦ παρὰ τὸ Ὀλυμπιεῖον χώρου, εἰς ὃν θέτουσι σοφοὶ ἄλλως ἄνδρες αὐτήν, στρέφουσα δὲ τὴν πύλην πρὸς τὸ βορειοδυτικόν, πρὸς τοῦτο τὸ μέρος ἐνωρὶς ἀπὸ τοῦ Θησέως ἤδη καὶ ἐπεξετάθη.

Παρὰ τὸν τάφον τοῦτον ἀπεκαλύφθη καὶ ὡραῖον ἐκ πηλίνων σωλήνων κυλινδρικῶν ὑδραγωγεῖον, ὅπερ ἀναχωροῦν ὡς φαίνεται ἀπὸ τοῦ πολλάκις ἀναφερθέντος μεγάλου ἐκ πωρίνων ὀγκολίθων ὑδραγωγείου τῆς τῶν Πεισιστρατιδῶν ἐποχῆς, ἔφερε τὸ ὕδωρ ἐξ ἐκείνου πρὸς τὸ ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν Ἐλευσίνιον. Οἱ πήλινοι οὗτοι σωλῆνες εἶνε ἐξαιρέτου κατασκευῆς, συνδεδεμένοι κατὰ τὰς συναρμογὰς διὰ χυτοῦ μολύβδου καὶ κατὰ τὰ στόμια περιταινιούμενοι ὑπὸ πλατείας μελαίνης γραμμῆς. Ἡ φιλοκαλία τῶν τεχνιτῶν καὶ τῶν ἐποπτευόντων τὸ ἔργον ἐξετείνετο μέχρι τοσούτου, ὥστε καὶ διὰ τοὺς ὑπὸ τὴν γῆν κρυπτομένους ὑδραγωγοὺς δὲν ἐθεωρεῖτο περιττή. Ἐνῷ δὲ τὸ εὕρημα τοῦτο σαφῶς μαρτυρεῖ ὅτι ἄφθονον ὕδωρ διωχετεύετο, μακρόθεν βεβαίως, πρὸς τὸν χῶρον τοῦτον εἰς κρήνας λαμπρὰς πάντως, τὰ ὀλίγον δυτικώτερα ἐπ' αὐτῆς τῆς ἁμαξιτῆς εὑρεθέντα λείψανα ὁμοίων πηλίνων ὑδραγωγῶν διασαφοῦσι τὸ οὐσιωδέστατον ζήτημα, οὗ τὴν λύσιν κυρίως ἐπεχείρησεν ὁ κ. Δαϊρπφελδ διὰ τῶν ἐνταῦθα ἀνασκαφῶν, τὸ τῆς Ἐννεακρούνου δηλονότι.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ μεγάλου ἀριστερόθεν τῆς νῦν ἁμαξιτῆς (τῷ ἀνιόντι) ἐμφανοῦς ὑδραγωγείου μετὰ τῶν λαμπρῶν ἐξ ὀγκολίθων πωρίνων τοιχωμάτων ἀναχωροῦσιν οἱ τῆς αὐτῆς καὶ οἱ ἀνωτέρω κατασκευῆς πήλινοι σωλῆνες, ἐνιαχοῦ μόνον ἐφθαρμένοι καὶ διὰ τοῦτο ἀντικατασταθέντες ὑστερώτερά ποτε δι' ἄλλων πολὺ κατωτέρας κατασκευῆς. Οἱ σωλῆνες οὗτοι ἔφερον τὸ ὕδωρ ἐπὶ τῆς νῦν ἁμαξιτῆς ὀλίγον κατωτέρω εἰς κρήνην τινὰ πάντως, ἀλλ' εἰς μέτρων τινῶν ἀπόστασιν διακόπτονται ὑπὸ κατασκευάσματος δεξαμενῆς μικρᾶς πλινθοκτίστου μετὰ τῆς πρὸς ἀνατολὰς διευθυνομένης ὑδρορρόης, ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς. Τὸ δὲ μέγα ἐκεῖνο ἐκ πωρίνων λίθων ὑδραγωγεῖον προχωροῦν ὀλίγον ἐντὸς τῆς νῦν ἁμαξιτῆς παύει πλέον, κατὰ τὴν ἐκβολὴν δὲ αὐτοῦ εἶνε ἐν ῥωμαϊκοῖς χρόνοις μετεσκευασμένον. Τεμάχιον τῆς ὑδρορρόης αὐτοῦ ὑπόκειται εἰς ἄλλην ὕπερθεν αὐτῆς ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς ὑδρορρόην, ἥτις στενουμένη αἴφνης καὶ ὀλίγον ἀνυψουμένη, ἐπέτρεπε τὴν διανομὴν τοῦ ὕδατος εἰς τὰς δύο πρὸς ἑκάτερα τῆς ὁδοῦ ὑδρορρόας ῥωμαϊκῆς κατασκευῆς. Καὶ τὴν μὲν μίαν πρὸς ἀνατολὰς βαίνουσαν ἀνέφερα, ἡ δὲ ἄλλη διευθυνομένη πρὸς τὸν βράχον τῆς Πνυκός, χωρεῖ ἔπειτα ὑπ' αὐτὸν καὶ διευθύνετο πρὸς τὴν περαιτέρω ἐν τῷ βράχῳ διάτρησιν, εἰς ἣν τὸ πρῶτον ὁ κ. Δαϊρπφελδ ὑπέθεσεν ὅτι διευθύνετο τὸ ἀρχαῖον ὑδραγωγεῖον. Παρὰ τὴν ῥωμαϊκὴν ταύτην ὑδρορρόην ἀποκαθαίρεται νῦν κατασκεύασμά τι ὡς δεξαμενὴ ὑπὸ τὸν βράχον. Ἀριστερόθεν δὲ τῆς νῦν ἁμαξιτῆς (τῷ ἀνιόντι) ἀνευρέθη καὶ πλατὺς ὀχετὸς πρὸς ἐκροὴν

(1) Ἴδε σελ. 330.

Digitized by Google

πιθανῶς τῶν ἐκ τῆς κρήνης ὑδάτων εἰς τὴν ἐγγὺς διερχομένην μεγάλην τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ ὑπόνομον. Τοιουτοτρόπως διασαφοῦνται νῦν κατὰ μικρὸν πάντα τὰ σκοτεινὰ τοῦ ζητήματος μέρη. Καὶ τὰ μὲν περιγραφέντα εὑρήματα αἴρουσι πᾶσαν ἀμφιβολίαν περὶ τῆς σημασίας τοῦ μέχρις ἐνταῦθα καθήκοντος μεγάλου ὑδραγωγείου· τὰ δὲ διακριθέντα πλέον ρωμαϊκῆς καὶ παλαιᾶς ἑλληνικῆς ἐποχῆς ἔργα δεικνύουσι ποῦ τὰ τελευταῖα ταῦτα πρέπει ν' ἀναζητήσωμεν. Ἓν πρὸς ἓν πλέον τὰ πράγματα διευκρινοῦνται. Καὶ ἀκόμη μὲν δὲν ἐξῆλθεν εἰς φῶς λεοντόκρουνόν τι ἢ τοιοῦτον ὀφθαλμοφανὲς σημεῖον τοῦ κατασκευάσματος τῶν Πεισιστρατιδῶν, ἀλλ' ἡ ΚΡΗΝΗ, εἰς ἣν τὸ παρακείμενον μέγα καὶ λαμπρὸν ὑδραγωγεῖον ἔφερε τὸ ὕδωρ, ἔκειτο ἀκριβῶς ἐνταῦθα, οἱαδήποτε δέ τις καὶ ἂν ἀποδειχθῇ αὕτη, θὰ εἶνε πάντοτε ἡ ζητουμένη ἀρχαία ἐκείνη, ἣν τυραννικὴ φιλοδοξία καὶ μεγαλοπραγμοσύνη ἐδώρησεν εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ ἀρχαίου ἀνύδρου ἄστεως.

ΓΕΩΡΓ. ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟΝ

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

Ἀξιανάγνωστα ἐκ Γαλλικῶν περιοδικῶν:

Πῶς θὰ ἐπέλθῃ τὸ τέλος τοῦ κόσμου ὑπὸ C. Flamarion (L'Astronomie)—Ἡ θεωρία τοῦ ὕπνου ὑπὸ E. Young (Revue Suisse)—Ρενὰν ὑπὸ Mgr d'Hulst (Le Correspondant, 25 8βρ.)—Ἡ μουσικὴ καὶ ἡ σύγχρονος τέχνη ὑπὸ G. Derepas (ὁμ.)—Τὸ μουσεῖον τοῦ Βερολίνου ὑπὸ de Mouy (ὁμ. 10 Νβρ.) —Ἡ ἀποθέωσις τοῦ Ρενὰν ὑπὸ Père Delaporte (Etudes Religieuses)—Ἡ παροῦσα κατάστασις τοῦ νομισματικοῦ ζητήματος ὑπὸ G. François (Journal des Economistes)—Ὁ Πεσσιμισμὸς ὑπὸ A. Franck (Journal des Savants 8βρ.)—Αἱ ἀνασκαφαὶ τῶν Μυκηνῶν ὑπὸ G. Perrot (ὁμ.)—Οἱ ἀρχαῖοι πάπυροι καὶ τὰ ἑλληνικὰ χειρόγραφα ὑπὸ H. Weil (ὁμ.)—Ἡ σκηνοθετικὴ ὑπὸ L. Leloir (Revue d'Art dramatique, 5 Νβρ.)—Παῦλος Βουρζὲ ὑπὸ R. Doumic (Revue Bleue, 29 8βρ.)—Τέννυσον ὑπὸ τῆς Κας Darmesteter (ὁμ. 12 Νβρ.)—Ἐδγάρδος Κινὲ ὑπὸ E. Faguet (Revue des deux Mondes, 1 Νβρ.)—Ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας τοῦ Βουρζὲ ὑπὸ F. Brunetière (ὁμ.)—Ρενὰν ὑπὸ M. de Vogüé (ὁμ. 15 Νβρ.)—Ὁ Σατωβριάνδος καὶ αἱ ἐρωμέναι του ὑπὸ A. Albalat (Nouvelle Revue, 1 Νβρ.)—Μαυρίκιος Βαρρὲς ὑπὸ L. Daudet (ὁμ.)—Αἱ διάφοροι μορφαὶ τοῦ χαρακτῆρος ὑπὸ T. Ribot (Revue Philosophique)—Ἡ στρατιωτικὴ ἰατρικὴ ὑπὸ A. A. Corlieu (Revue Scientifique, 29 8βρ.)—Αἱ διαστάσεις τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ὑπὸ P. Richer (ὁμ.)—Ἡ ἐμβρυογένεια τῆς γλώσσης ὑπὸ A. Lefèvre (ὁμ. 12 Νβρ.)—Ἡ ἱστορία τῆς χειρουργικῆς ὑπὸ A. Richet (ὁμ. 19 Νβρ.).

*

Ἐκ Γερμανικῶν:

Τὰ φιλοσοφικὰ δράματα τοῦ Ρενὰν ὑπὸ F. Mautner (Magazin für Litteratur 19 Νβρ.)—Οἱ Ταγγούζερ ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ὑπὸ Shmidt (Nord und Süd)—Λεονόρα φὸν Ἔστε ὑπὸ H. Grimm (Deutsche Rundschau).

*

Ἐξ Ἀγγλικῶν:

Τὸ ζήτημα τῶν ὡρῶν τῆς ἐργασίας ὑπὸ W. Mather (Contemporary Review)—Ἐρνέστος Ρενὰν ὑπὸ G. Monod (ὁμ.)—Ὁ Γκαῖτε ὡς ὑπουργὸς ὑπὸ H. Nevinson (ὁμ.)—Βιρμανικὰ ἤθη ὑπὸ H. Ch. Moore (Fortnigtly Review)—Γιγνωρίζομεν περὶ τοῦ Ἄρεως ὑπὸ E. Holden (Forum)—Αἱ περὶ ἀγωγῆς θεωρίαι τοῦ Ρουσσὼ ὑπὸ A. Street (Macmillian's Magazine)—Ὁ θάνατος τοῦ Τέννυσον ὑπὸ C. Ainger (ὁμ.) —Ἡ ἀναθεώρησις τοῦ συντάγματος ὑπὸ Salisbury (National Review)—Ὁ Ρενὰν καὶ ὁ Χριστιανισμὸς ὑπὸ R. G. Ingeroll (North American Review) —Ρενὰν ὑπὸ Fr. Pollock (Nineteenth Century) —Μελέτη τῶν ὀνείρων ὑπὸ T. Greenwood (New Review).

*

Ἐξ Ἰταλικῶν:

Ρενὰν ὑπὸ C. Cesareo (Nuova Antologia)—Μία ἀνακάλυψις ἐν Αἰγύπτῳ ὑπὸ O. Marnechi (ὁμ.)—Περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ πρίγκηπος τῆς Νεαπόλεως ὑπὸ A. Gubernatis (Natura ed Arte).

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Ἰατρός: Νὰ τρῶς μέτρια, νὰ πίνῃς ὀλίγον, νὰ μένῃς τὸ βράδυ στὸ σπίτι, νὰ μὴν καπνίζῃς καὶ νὰ κάνῃς περιπάτους καὶ γυμναστικὴν τακτικά.

Πελάτης: Σὰν εἶνε νὰ κάνω ὅλα αὐτά, γιατρέ μου, τί μοῦ χρειάζεται ἡ ἐξοχότης σου;

* * *

Φίλος ἐπισκέπτεται φίλον εἰς τὸ γραφεῖόν του καὶ ζητεῖ ἐπιμόνως νὰ τοῦ δανείσῃ ἓν βιβλίον.

— Δὲν δανείζω, φίλε μου, κατ' ἀρχήν, βιβλία.

— Μὰ σ' ἐμένα τώρα; . . .

— Γιατί τάχα; ἐπειδὴ εἶσαι φίλος μου; Τόσον τὸ χειρότερον· τὸ ξεύρω ἐκ πείρας αὐτό. Ὅλη ἡ βιβλιοθήκη μου εἶνε καμωμένη ἀπὸ βιβλία ποῦ δανείσθηκα ἀπὸ φίλους μου κ' ἐγώ.

* * *

Εἰς κύκλον συναναστροφῆς νεαρὸς διπλωμάτης ἐγκαυχώμενος λέγει:

— Ἐκ πρώτης ὄψεως ἐννοῶ τί συλλογίζονται οἱ ἄλλοι γιὰ μένα.

Καὶ μία κυρία ἀπαντᾷ πονηρῶς:

— Μὰ αὐτὸ θὰ σᾶς εἶνε κάποτε πολὺ δυσάρεστον.

ΤΗΛΕΦΩΝΗΜΑΤΑ

~ Ἦτο παραδρομὴ προφανής, κύριε *Ἐπικριτά*. Ἠθέλομεν νὰ εἴπωμεν *θειῶδες* ὀξύ. Ἄλλως τὸ *θειϊκὸν* ὀξὺ δὲν εἶνε ἀέριον, ἀλλὰ ὑγρόν.

~ Ἓν νοστιμώτερον τοῦ ἰδικοῦ σας, φίλτατε *Μ.* ἀνακοινοῖ ὁ ἐν Πειραιεῖ ἀνταποκριτὴς τῶν *Καιρῶν*. «Τὴν παρελθοῦσαν Πέμπτην, γράφει, ἀφίκετο ἐνταῦθα τηλεγράφημα ἐκ Κύμης, ἀπευθυνόμενον πρὸς τὴν κυρίαν Αἰκατερίνην Γ. Μάφτα. Τί νομίζετε συνέβη; Τὸ

Digitized by Google

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΩΝ

ὄνομα μετεβλήθη εἰς *Αἰκατερίνην Γ. Μαντᾶ Πάρες*, τὸ δὲ ἐν τῷ κειμένῳ διαλαμβανόμενον ποσὸν τῶν 500 δραχμῶν, μετεβλήθη εἰς ἑκατομμύριον μετὰ δραχμῶν! Εἰς ἐπίμετρον δέ, τὸ οὕτω κωμικῶς διεστραμμένον τηλεγράφημα ἐπεδόθη μετὰ 20 ὥρας ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς του».

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἀρχαιολογικὰ

Τῇ προπαρελθούσῃ Τετάρτῃ ὥρᾳ 2 ½ μ.μ. ἐγένετο ἡ πρώτη κατὰ τὴν ἐφετεινὴν περίοδον δημοσία συνεδρίασις τῆς ἐνταῦθα Γαλλικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς, παρισταμένου πολυαρίθμου καὶ ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου ἐξ ἀρχαιολόγων καὶ φιλαρχαίων, ἐνοῖς καὶ πολλὰ μέλη τοῦ διπλωματικοῦ σώματος. Λαβὼν τὸν λόγον κατὰ πρῶτον ὁ διαπρεπὴς διευθυντὴς τῆς σχολῆς κ. Homolle διέλαβε διὰ βραχέων ἐν γένει περὶ τῶν κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος ἐργασιῶν τῶν ἑταίρων τῆς σχολῆς ἐν Ἑλλάδι καὶ τῇ ἑλληνικῇ Ἀνατολῇ ἐνδιατρίψας ἰδίως περὶ τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Joubin ἐν Στράτῳ τῆς Ἀκαρνανίας ἐπιχειρηθεῖσαν ἀνασκαφήν, καθ' ἣν ἐκτὸς τῆς ἀποκαλύψεως τῶν ἀξιολογωτάτων ἐρειπίων ἀρχαίου ναοῦ ἀνευρέθη καὶ ἡ μόνη μέχρι τοῦδε ἀνακαλυφθεῖσα ἀρχαϊκὴ ἐπιγραφὴ ἐν γνησίᾳ ἀκαρνανικῇ διαλέκτῳ. Ἀκολούθως ὡμίλησε διὰ μακρῶν περὶ τῶν ἐν Δελφοῖς πρὸ μικροῦ ἀρξαμένων μεγάλων ἀνασκαφῶν, ἃς διευθύνει αὐτὸς ὁ κ. Homolle συμβοηθοὺς ἔχων τὸν κ. Couvre καὶ τὸν ἀρχιτέκτονα κ. Conver, ἐκφράσας ἐπανειλημμένως δι' εὐγλώττων λόγων θερμὰς εὐχαριστίας πρός τε τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν καὶ πάσας τὰς μετ' αὐτοῦ συνεργασθείσας ἀρχάς, δι' ἣν παρέσχον αὐτῷ πρόθυμον συνδρομήν. Διεξῆλθεν ἅπασαν τὴν μακρὰν ἱστορίαν τῆς ἐπιχειρήσεως, ἥτις πολλάκις προσέκρουσε πρὸς ἀνιαρὰ προσκόμματα καὶ ἐν τῇ Γαλλικῇ βουλῇ καὶ πολλῷ μᾶλλον ἐν αὐτοῖς τοῖς Δελφοῖς κατὰ τὴν ἀπαλλοτρίωσιν τῶν οἰκιῶν καὶ γηπέδων τοῦ σημερινοῦ χωρίου καὶ τὸν ἀλλαχοῦ μετοικισμὸν τῶν κατοίκων, ὧν αἱ προλήψεις καὶ ἡ πλεονεξία ἀπείρους παρενέβαλον δυσχερείας δὶς καὶ ἔκρηξιν ἀληθοῦς στάσεως ἐπαπειλησάσας. Εὐτυχῶς ἡ μετριοπάθεια καὶ ἡ εἰς τὸ ἔργον ἀφοσίωσις τοῦ κ. Homolle δεόντως ὑπὸ τῶν ἑλληνικῶν ἀρχῶν ὑποστηριζομένου ἠδυνήθη ἐπὶ τέλους νὰ ἐξομαλύνῃ πάσας τὰς διαφορὰς καὶ νὰ παραδοθῇ ὁ χῶρος τοῦ περιωνύμου ἱεροῦ ἐλεύθερος πρὸς ἀνασκαφήν, κατόρθωμα δι' ὃ πολλὰς χάριτας θὰ ὀφείλῃ τῷ κ. Homolle καὶ ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιστήμη καὶ τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἰδίᾳ. Αἱ μετὰ τὴν ἐξομάλυνσιν τῶν πρὸς τοὺς ἐγχωρίους διαφορῶν ἐργασίαι ἦσαν κυρίως προκαταρκτικαί, ὧν ἡ σπουδαιοτέρα ἦτο ἡ ὡς ἐκ τῆς μεγάλης κατωφερείας ἱκανῶς δυσχερὴς κατασκευὴ σιδηροδρόμου πρὸς ἀποκομιδὴν τῶν χωμάτων. Ἔναρξις τῆς ἀνασκαφῆς ἐγένετο ἐπὶ χώρου μικρὰς ἐλπίδας ἀνευρέσεως σπουδαίων εὑρημάτων παρέχοντος καὶ ἐν μέρει ἤδη πρότερον ἐξηρευνημένου ὑπὸ τοῦ O. Müller, τοῦ Foucart καὶ τοῦ Haussoullier, τοῦτο δὲ καὶ ἵνα ἡ νέα ἀνασκαφὴ συνεχίσῃ τὰς προηγουμένας καὶ διότι διὰ τοῦ μέρους τούτου διήρχετο ἡ ἱερὰ ὁδός, ἣν ἠκολούθησεν ὁ Παυσανίας, οὗ ἡ περιγραφὴ θὰ εἶνε ὁ κυριώτατος ὁδηγὸς τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης. Ἀνευρέθησαν δὲ μέχρι τοῦδε ἐρείπια δύο οἰκοδομημάτων, ὧν τὸ ἕτερον κυκλικόν, πληθὺς ἀρχιτεκτονικῶν τεμαχίων λιθίνων καὶ πηλίνων ὁμοίων τοῖς ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ ἱκανὸς ἀριθμὸς ἀξιολογωτάτων ἐπιγραφῶν. Γλυπτὰ εὑρέθησαν ὀλίγα καὶ ὄχι πολὺ σπουδαῖα. Ἐν τέλει δὲ ὁ κ. Homolle ἐξέφρασε τὴν ἐλπίδα ὅτι προϊούσης τῆς ἀνασκαφῆς θὰ ἔλθωσιν εἰς φῶς πλείονα καὶ σπουδαιότερα εὑρήματα, ἀφοῦ μάλιστα γνωστὸν εἶνε ὅτι τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερὸν κατά τε τὸν μεσαίωνα καὶ ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ἦτο ἀπηλλαγμένον τῆς φθοροποιοῦ γειτονείας μεγάλων συνοικισμῶν ἢ μοναστηρίων. Μετ' αὐτὸν ὁ ἑταῖρος τῆς σχολῆς κ. Chamonard ἀπήγγειλεν ἀξιόλογον ἀνάγνωσμα περί τινος μικρασιατικοῦ ἐπὶ βράχου ἀναγλύφου ἀνατολικῆς τέχνης.

Φιλολογικὰ

Μεταξὺ τῶν κριτικῶν ἐν Γαλλίᾳ ἐπικρατοῦσιν αἱ μᾶλλον ἀντίθετοι γνῶμαι περὶ τοῦ νέου δράματος τοῦ Παύλου Ἑρβιέ, ἐπιγραφομένου «τὰ Λόγια μένουν». Ὁ Σαρσαὶ τὸ θεωρεῖ ἀνιαρὸν καὶ ἀνούσιον, ἀνάξιον τοῦ συγγραφέως τόσων ὡραίων διηγημάτων καὶ μυθιστορημάτων. Ἀπεναντίας τὸ ὑπερεκθειάζει ὁ Ἰούλιος Λεμαίτρ, ὀλίγοι δὲ κριτικοὶ τάσσονται μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἄκρων.

— Ἐξεδόθη κατ' αὐτὰς ἐν Παρισίοις ὀγκῶδες σύγγραμμα τοῦ κ. Ι. Ψυχάρη ἐπιγραφόμενον Etudes de Philologie Néo-grecque· μακρότερος λόγος περὶ τοῦ ἔργου τούτου θὰ γείνῃ προσεχῶς ἐν τῇ *Ἑστίᾳ*.

— Ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἄνθεα» ἐξεδόθη ἐσχάτως ἀγγλικὸν μυθιστόρημα, τοῦ ὁποίου ἡ μὲν συγγραφεὺς εἶνε ρωσσὶς ὑπανδρευθεῖσα ἕλληνα, ἡ κυρία Καικιλία Κασσαβέτη, ἡ δὲ ὑπόθεσις ἑλληνική, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων. Αἱ ἀγγλικαὶ ἐφημερίδες τὸ κρίνουσιν εὐμενέστατα.

— Ἐτελεύτησεν ἐσχάτως πλήρης ἡμερῶν ὁ περιώνυμος ἀρχαιολόγος Οὐίσελερ, ἀπὸ πεντηκονταετίας καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Γοτίγγης, πάμπολλα δὲ γράψας περὶ ἀρχαιολογικῶν πραγμάτων, καὶ ἰδίως περὶ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ θεάτρου.

Ἐπιστημονικὰ

Ὁ κ. Κελὲν διευθυντὴς τοῦ Ἀστερο-

Digitized by Google

σκοπείου τῆς Ἀνζέρης, ἀνεῦρε νέον νόμον μετεωρολογικόν, ἀφορῶντα εἰς τὴν κίνησιν τοῦ ἀνέμου. Κατὰ τὸν κ. Κελέν, ὁ ἄνεμος διατρέχει *ἀντιθέτως* κατὰ τὸ ἔαρ τὸ αὐτὸ ποσὸν rhumbs (rhumb καλεῖται ἕκαστον δεκαεκτημόριον τοῦ κύκλου τοῦ ἀνεμοδείκτου) τὸ ὁποῖον διέτρεξε *κατ' εὐθεῖαν* τὸν χειμῶνα, τῆς αὐτῆς σχέσεως ὑπαρχούσης μεταξὺ φθινοπώρου καὶ θέρους. Ὁ νόμος οὗτος βασιζόμενος ἐπὶ τετραετῶν παρατηρήσεων, γενομένων ἐν τῷ Ἀστεροσκοπείῳ ὑπὸ τοῦ κ. Κελέν, πρόκειται ἤδη νὰ κυρωθῇ καὶ ὑπὸ ἄλλων προγενεστέρων, γενομένων ἀλλαχοῦ, εἶνε δὲ βαρυσήμαντος διὰ τὴν μετεωρολογίαν.

— Ἐν τῇ ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίᾳ τῶν Ἐπιστημῶν ὁ κ. Σλέσιγκ ἀνακοινοῖ τὰ πειράματά του ἐπὶ τῆς ἐναλλαγῆς τοῦ ὀξυγόνου μεταξὺ τῶν φυτῶν καὶ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος. Ἐπειραματίσθη ἐσχάτως ἐντὸς ἀγγείου κλειστοῦ, δι' οὗ ἐδυνήθη νὰ παρακολουθήσῃ ὅλας τὰς φάσεις τῆς ἀναπτύξεως τοῦ φυτοῦ. Εὗρεν ὅτι ἡ σχέσις μεταξὺ τοῦ ὄγκου τοῦ ὀξυγόνου τοῦ ἀντιστοιχοῦντος εἰς ὄγκον ἀνθρακικοῦ ὀξέος ὡρισμένου, καὶ τοῦ ὄγκου τοῦ ὀξυγόνου τοῦ ἀναδιδομένου ἐκ τοῦ φυτοῦ, εἶνε μικροτέρα τοῦ 1. Συνεπέρανε δὲ ὅτι μέρος τοῦ ὀξυγόνου τούτου προέρχεται ἐκ τῶν νιτρωδῶν λιπασμάτων τοῦ φυτοῦ.

— Ἀπέθανεν ἐσχάτως ἐν Βιέννῃ ὁ περίφημος γερμανὸς ἠλεκτρολόγος Σήμενς, ὁ τόσας ἐπενεγκὼν βελτιώσεις διὰ τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων του ἐφευρέσεων εἰς τὴν τηλεγραφίαν, εἰς τὰς ἐφαρμογὰς τῆς γαλβανοπλαστικῆς κτλ. Ὁ δόκτωρ Βέρνερ φὸν Σήμενς ἐγεννήθη ἐν Leuthe παρὰ τὸ Ἀννόβερον τῇ 31 Δεκεμβρίου 1816.

— Ἐν τῷ φυσιογνωστικῷ τμήματι τοῦ Παρνασσοῦ ὁ κ. Θ. Χελδράϊχ ἔκαμεν ἐσχάτως λίαν ἐνδιαφέρουσαν ἀνακοίνωσιν περὶ τῆς ἑλληνικῆς χλωρίδος. Κατὰ τὸν σοφὸν βοτανικὸν ἔχει μὲν αὕτη τὰ γενικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς χλωρίδος τῆς περιμεσογείου χώρας, εἰς ἣν ὑπάγεται καὶ κατατάσσεται ἐν τῇ φυτικῇ γεωγραφίᾳ, παρουσιάζονται ὅμως ἐν αὐτῇ γένη καὶ εἴδη τινά, ἴδια τῆς ἀνατολῆς, ἢ ἔχοντα ἐν αὐτῇ τοὺς συγγενεύοντας αὐτοῖς τύπους, ἐλλείποντα δὲ ἐκ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης· ἄλλοι δὲ τύποι κοινοὶ ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ, ἐλλείπουσιν ἐντελῶς ἢ μόλις δι' ὀλιγίστων εἰδῶν ἀντιπροσωπεύονται ἐν τῇ ἑλληνικῇ χλωρίδι. Κατὰ τὴν φύσιν τοῦ ἐδάφους καὶ ἰδίως κατὰ τὸ ὑπερθαλάσσιον ὕψος διακρίνονται καθέτως τρεῖς κύριαι ζῶναι τῆς ἑλληνικῆς χλωρίδος, ὧν τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς βλαστήσεως οὐσιωδῶς διαφέρουσιν ἀπ' ἀλλήλων· ἤτοι α') ἡ παράλιος καὶ πεδινὴ ζώνη ἀπὸ τοῦ παραθαλασσίου μέχρι 500-700 μέτρων ὑπερθαλασσίου ὕψους· β') ἡ ὀρεινὴ ἢ ὑλώδης ζώνη ἀπὸ ὕψους 500-700 μέτρων μέχρι 1400-1700 μέτρων· γ') ἡ ἄλπειος ἢ ὑπάλπειος ζώνη ἡ ἄνωθεν τῆς προηγουμένης μέχρι τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων ἐκτεινομένη. Ἀνέφερε δὲ τὰ ἐν ταῖς ζώναις ταύταις φυόμενα φυτὰ καὶ εἶπεν ὅτι ὅλη ἡ ἔκτασις ἐν τῇ περιοχῇ τῆς ἑλληνικῆς χλωρίδος ὑπὸ δασῶν καλυπτομένη ἀνέρχεται περίπου εἰς 820,000 ἑκτάρια, ἤτοι ἐν τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι 550,000, ἐν Πελοποννήσῳ 207,000 καὶ ἐν Εὐβοίᾳ 63,000. Κατὰ τὰ εἴδη δὲ τῶν δένδρων ὑπολογίζεται ὅτι ἡ ἐλάτη ἀποτελεῖ τὰ 35 %, ἡ χαλέπειος πεύκη 20 % καὶ τὰ φυλλοβόλα δένδρα, ἤτοι δρῦς, καστανέαι καὶ ὀξυαὶ 45 %. Ἀφοῦ δὲ ὥρισε περίπου τὸν ἀριθμὸν τῶν εἰδῶν τῆς ἑλληνικῆς χλωρίδος καὶ ἐξῆρε τὰ κάλλη καὶ τὸν πλοῦτον αὐτῆς, ἐμνημόνευσε τῶν μελετησάντων αὐτήν, ὧν ἐξέχει ὁ πολὺς Βοασσιέ.

Θεατρικὰ

Ἐν τῷ θεάτρῳ τῶν Κωμῳδιῶν ἔκαμεν ἔναρξιν τῶν παραστάσεών του διὰ τῆς «Μερόπης» τοῦ κ. Βερναρδάκη ὁ θίασος «Ἀπόλλων», ἐν ᾧ πρωταγωνιστεῖ ἡ κυρία Λουλουδάκη, παλαιὰ ἠθοποιὸς ἀλλ' ἄγνωστος σχεδὸν εἰς τὸ ἀθηναϊκὸν κοινόν.

— Ἐν Παρισίοις ἀπέθανεν ἐσχάτως ἐκ πνευμονίας ὁ δημοτικώτατος κωμικὸς Νουμᾶς, μόλις τεσσαρακοντούτης. Ὁ Νουμᾶς παρίστανεν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου Cluny, σχεδὸν μέχρι τῆς τελευταίας του στιγμῆς.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ὁ βασιλεὺς τῶν σιδηροδρόμων

Οὕτως ἐπεκαλεῖτο ὁ πρό τινος ἀποθανὼν Ἀμερικανὸς Τζαίυ Γκοῦλδ, ὁ πλουσιώτατος ἀνὴρ τῆς ὑφηλίου ἐν ἡλικίᾳ 56 ἐτῶν ἐκ πνευμονικῆς φθίσεως. Ὁ Γκοῦλδ ἦτο υἱὸς πτωχοῦ ἀγρότου, κατώρθωσε δὲ διὰ τῆς μεγαλοπρεποῦς ἐπιχειρηματικότητός του νὰ γείνῃ κύριος ὁλοκλήρων σιδηροδρομικῶν συμπλεγμάτων καὶ ἄλλα παντοειδῆ πλούτη ν' ἀποκτήσῃ συμποσωθέντα μέχρι τῆς ὥρας τοῦ θανάτου του εἰς 1,375,000,000 φράγκων ἐξ ὧν εἶχεν εἰσόδημα περὶ τὰ 70 ἑκατομ.. κατ' ἔτος.

Ο ΟΔΟΝΤΟΪΑΤΡΟΣ

Ἐκβάλλει ὀδόντας χωρὶς νὰ αἰσθανθῇ τὸν παραμικρὸν πόνον . . . αὐτός.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—192

Digitized by Google

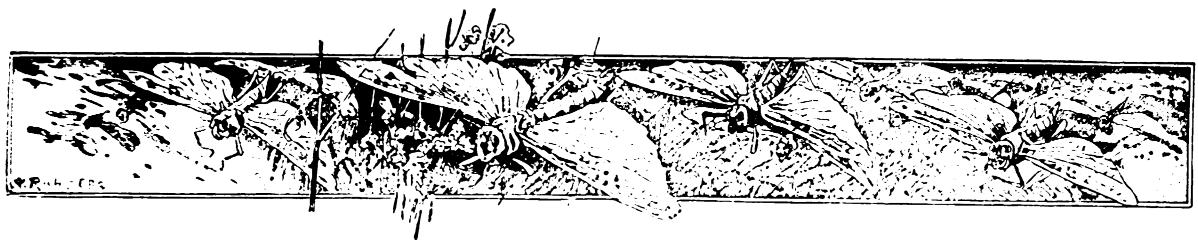

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΤΩΝ ΝΥΚΤΕΡΙΔΩΝ

(COMTE ROBERT MONTESQUIOU DE FEZENSAC)

Μία ἀπὸ τὰς πλέον συνειθισμένας μεμψιμοιρίας ἐναντίον τῆς ἐποχῆς μας ἐκ μέρους ἐκείνων, ποῦ βλέπουν τὰ πράγματα μονομερῶς ἴσως καὶ τὰ ἀντιλαμβάνονται κάπως στενώτερον τοῦ δέοντος, εἶνε καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτῆς ὡς ἀγόνου, πεζῆς καὶ ποταπῶς ὑλόφρονος· σπανιώτερα δὲ εἶνε τὰ πνεύματα ποῦ μ' ἐνθουσιασμὸν χαιρετίζουν τὸ τέλος τοῦ αἰῶνος, ὡς μέγα καὶ φωτεινὸν ἐξ ἴσου πρὸς ἄλλας ἀθανάτους περιόδους τῆς ἱστορίας, καὶ ἀποθαυμάζουν λ. χ. τὴν βαθμηδὸν ἐν εἰρήνῃ συντελεσθεῖσαν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν κατάκτησιν τῆς Ἀφρικῆς, ὡς γιγάντειον κατόρθωμα, ἰσοβαρὲς πρὸς τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ Νέου Κόσμου. Ἀλλ' ὅσον στενῶς καὶ ἂν ἐξετάζουν οἱ μὲν τὰ πράγματα, ὅσον εὐρύτερον καὶ ἂν τὰ ἐννοοῦν οἱ ἄλλοι, δύσκολον μοῦ φαίνεται νὰ ταχθῇ κανεὶς ἀμετακλήτως ὑπὲρ ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς γνώμης, νὰ καταδικάσῃ ὡς μικροχαρῆ ἐποχὴν τῆς ὁποίας τὸ μεγαλεῖον δὲν προσήγγισεν ἀκόμη τὴν πρέπουσαν ἱστορικὴν ἀπόστασιν, ἐξ ἧς δυνάμεθα πρεπόντως νὰ τὸ διακρίνωμεν καὶ δικαίως νὰ τὸ ἐκτιμήσωμεν, ἢ νὰ κηρύξῃ θριαμβευτικῶς τὴν μεγαλοπράγμονα ὑπεροχὴν παρόντος ἀσυστάτου καὶ ἀπατηλοῦ, ποῦ μᾶς παρουσιάζει συχνά, ὡς φωτεινὰ μυστηριώδη μετέωρα, χυδαῖα θεαματικὰ πυροτεχνήματα. Ὑπὲρ τῆς γνώμης τῶν πρώτων, τῶν ἀπαισιοδόξων, συνηγορεῖ ὁ ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ *ἐξαμερικανιζόμενος* κόσμος· καθόσον τὸ ὑλικὸν συμφέρον εἶνε τὸ πολικὸν ἄστρον τῶν πολλῶν, τὸ θετικὸν πνεῦμα, ὡς οὐδέποτε ἄλλοτε, ζωογονεῖ τὰς συνειδήσεις καὶ ἐξωθεῖ εἰς ἐνέργειαν, καὶ ἡ Μηχανικὴ θαυματουργὸς θεότης εἶνε καὶ συνδέει εἰς κοινὴν θρησκείαν τοὺς πολιτισμένους λαούς. Ἀλλὰ τὴν γνώμην τῶν ἄλλων, τῶν ἀντίθετα φρονούντων, ἐνισχύει ἡ πανίερος ὁρμὴ μὲ τὴν ὁποίαν ἐκλεκταί τινες ὑπάρξεις μέσα εἰς ναούς, πληρουμένους ἀπὸ μυστικὸν σκιόφως καὶ ἀπροσίτους εἰς τοὺς βεβήλους, παραδίδονται εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ἰδανικοῦ· ἡ ἀδιακόπως ἐξακολουθοῦσα ἐν τῷ κύκλῳ τῆς φιλολογίας καὶ τῆς Τέχνης βλάστησις ἔργων ὡραίων καὶ ὑψηλῶν· πλησίον εἰς τὴν θαυματουργοῦσαν Μηχανικὴν ἡ Τέχνη, τροπαιοφόρος· καὶ κατέναντι τῆς πονηρᾶς καὶ δολοπλόκου Πολιτικῆς, ἡ Ποίησις, ἁγνή, φιλαλήθης, ὑπερήφανος, ὀνειροπόλος, κωφεύουσα εἰς τὴν βοὴν τοῦ ὄχλου, εἰς τὴν ἁρμονίαν τῶν σφαιρῶν προσέχουσα.

Εἰς τὴν Γαλλίαν σήμερον, ἐξ ἀντιδράσεως πρὸς τὰς ὑλικὰς φροντίδας, ὁ ἔρως τῶν ὑπερκοσμίων ἰδεῶν ἀριθμεῖ ὄχι ὀλίγους πιστοὺς καὶ ἀφιλοκερδεῖς θιασώτας· παρὰ τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα ἡ ἀριστοκρατία τοῦ πνεύματος ἐπιδεικνύεται, ὡς οὐδέποτε ἄλλοτε, ἐχθρικῶς διακειμένη πρὸς τὰ κοινὰ καὶ τὰ τετριμμένα. Τοὺς τὰ πάντα κινοῦντας καὶ πληροῦντας τραπεζίτας καὶ βουλευτάς, διαγκωνίζουν εὐφάνταστοι καὶ ἐκκεντρικοὶ ποιηταί, ζῶσα καὶ ἰσχυρὰ διαμαρτύρησις ἐναντίον τῆς ἐξαπλώσεως τοῦ ἀμερικανισμοῦ· οἱ ποιηταὶ οὗτοι δὲν ἐπιζητοῦν τὴν δημοτικότητα, καταφρονοῦν τὰ χειροκροτήματα τοῦ πλήθους, καὶ ὑπερτάτην ἀνταμοιβήν των θεωροῦσιν αὐτὸ τὸ ἁγνὸν συναίσθημα τῆς ποιητικῆς των ὑπεροχῆς. Εἷς ἐκ τῶν μᾶλλον ἐνδιαφερόντων τύπων τῆς νεωτάτης Γαλλικῆς ποιήσεως εἶνε ὁ κόμης Ροβέρτος Μοντεσκιοῦ Φεζανσάκ, τοῦ ὁποίου πρὸ ὀλίγου ἐξεδόθη τὸ πρῶτον καὶ πολυσήμαντον ἔργον, ***Αἱ νυκτερίδες***.

Ὁ Μοντεσκιοῦ κατάγεται ἐξ ἀρχαίου καὶ εὐγενοῦς οἴκου τῆς Γαλλίας. Κάτοχος ἐπιφανοῦς ὀνόματος καὶ σημαντικοῦ πλούτου, ἐνωρὶς περιέβαλε τὸ ὄνομα τοῦτο μὲ νέαν σχεδὸν μυστηριώδη λάμψιν, καὶ κατέστη γνωστὸς ὡς ἄνθρωπος, διάγων βίον ὅλως ἰδιόρρυθμον καὶ μεταχειριζόμενος τὰ πλούτη του εἰς περίτεχνον πλήρωσιν ὀρέξεων καὶ τῶν μᾶλλον ἀλλοκότων. Πολὺ πρὶν φημισθῇ ὡς ποιητὴς τῶν ***Νυκτερίδων***, πρωτηγωνίστει ἐν τῷ ἐκλεκτῷ κόσμῳ τῶν Παρισίων ὡς ἥρως, ἀρεσκόμενος εἰς πᾶν ὅ,τι καινοπρεπὲς καὶ ἔκτροπον. Μέσα εἰς τὸ γνωστότατον βιβλίον τοῦ κόμητος Βασίλη περὶ τῆς Παρισινῆς Κοινωνίας τὸ πρὸ πενταετίας ἐκδοθέν, περιγράφεται περιεργότατα ὡς κυρτωθεὶς ὠχροπρόσωπος καὶ μελαγχολικὸς νεανίας, θηρεύων παντὸς εἴδους ἐκκεντρικότητας, ζῶν μέσα εἰς μαγικὸν κόσμον φανταστικῶν ὀνείρων ἀπροσίτων εἰς τοὺς κοι-

Digitized by Google

νοὺς θνητούς, καὶ ἐξωθῶν εἰς τὰς ἐσχάτας αὐτοῦ συνεπείας τὸν ἔρωτα τῆς πρωτοτυπίας. Μέσα εἰς τὸ αὐτὸ βιβλίον χαρακτηρίζεται πρὸς τούτοις ὡς φανατικὸς θιασώτης τοῦ γάλλου ποιητοῦ Βωδελαίρ, καὶ ὁ ἴδιος ὡς ποιητής, τοῦ ὁποίου ἡ δόξα περιορίζεται εἰς στενώτατον κύκλον ὀλίγων ἐκλεκτῶν πνευμάτων, ὡς μόνων ἱκανῶν νὰ ἐκτιμήσουν τὴν ἀξίαν τῶν ἔργων του. Τόσον δ' ἐπιμελεῖται τὴν τελείαν μορφὴν τῆς τέχνης του, ἀναφέρει ὁ αὐτὸς συγγραφεύς, ὥστε ὁλόκληρον ἔτος δαπανᾷ εἰς τὸ κτένισμα ἑνὸς μόνου σοννέτου, μῆνας εἰς τὴν κατασκευὴν ἑνὸς ἡμιστίχου καὶ ἑβδομάδα εἰς τὴν ἐξεύρεσιν ἑνὸς ἐπιθέτου. Ὑπὸ τοιούτους ὅρους ἐννοεῖται ὅτι δὲν θὰ ἔφθανεν ὁλόκληρος ζωὴ πρὸς παραγωγὴν ἐκτενοῦς τινος καλλιτεχνήματος· διὸ καὶ ὁ κόμης Μοντεσκιού, κατὰ μίμησιν τοῦ λατρευτοῦ διδασκάλου του, συνθέτει σύντομα κομψὰ ποιημάτια διακρινόμενα διὰ τὸ σπάνιον κάλλος τῶν ἐπιθέτων, τὰ ὁποῖα δὲν παραδίδει εἰς τὴν δημοσιότητα, ἀλλὰ φέρει εἰς γνῶσιν ἐλαχίστων μεμυημένων μόνον, χαραγμένα διὰ γοτθικῶν χαρακτήρων ἐπὶ πολυτελῶν περγαμηνῶν. Πιστεύεται δὲ κοινῶς ὅτι ὁ μυθιστοριογράφος Hysmann τὸν ἀλλόκοτον ἥρωα ἑνὸς περιφήμου ἔργου του, τὸν νευροπαθῆ καὶ ὑποχόνδριον Δεζεσὲντ (des Esseintes), ὅστις κατήργησε πάντα δεσμὸν μὲ τὴν φύσιν, ἐν τῇ μανιώδει ἐξασκήσει παντὸς τεχνητοῦ καὶ ἀφυσίκου, τὸν ἥρωά του αὐτὸν ἐζωγράφισε κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ νεαροῦ κόμητος Μοντεσκιού.

Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς θαυμαστὰς διαδόσεις ἐλάχιστον ποσὸν ἀληθείας περιέχεται, καθὼς τοὐλάχιστον μᾶς πληροφοροῦν οἱ πεφωτισμένοι ἐκτιμηταὶ τοῦ φιλολογικοῦ ἔργου τοῦ Μοντεσκιού, οἱ γράψαντες τελευταῖον περὶ αὐτοῦ, ἐξ ἀφορμῆς τῶν ***Νυκτερίδων*** του. Ἐπὶ τῶν δακτύλων μετροῦνται οἱ μακάριοι θνητοὶ οἵτινες, ἐνῷ ἀκόμη ζοῦν, ἐξάπτουν τὴν μυθολόγον φαντασίαν καὶ καθίστανται ἥρωες θρύλων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ποιητικῶν. Τὰ περὶ τοῦ Μοντεσκιού θρυλήματα κατέστησαν βαθμηδὸν πιθανώτερα ἀφ' ἑνὸς ἡ πρὸς τὸν κόσμον καὶ τὰς διαδόσεις ὑπέροχος ἀδιαφορία τοῦ ἀριστοκρατικοῦ ποιητοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἄκρατος πρὸς τὸ καλλιτεχνικὸν ὡραῖον λατρεία του καὶ ἡ ἐμπαθὴς φροντὶς τὴν ὁποίαν καταβάλλει εἰς τὴν ἄψογον διάπλασιν τῶν στίχων του. Ὁ κόμης Μοντεσκιού, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ ποιητοῦ Ρόδενβαχ, εἶνε esthète, φιλότεχνος δηλονότι ἢ τεχνομανής. Καὶ τοιοῦτος λέγεται ὁ πραγματοποιῶν γύρω του ὅλο καὶ καλλιτεχνικὰ ὀνειροπολήματα, ὁ μεταβάλλων τὸν οἶκόν του εἰς καλλιτεχνικὸν Μουσεῖον καὶ τὴν ζωήν του εἰς καλλιτεχνικὴν φαντασμαγορίαν, ἐκεῖνος ποὺ δὲν ζῇ μόνον μακρὰν τοῦ χυδαίου καὶ τοῦ τετριμμένου, ἀλλὰ κ' ἐκεῖνος ποὺ θυσιάζει διηνεκῶς τὴν φύσιν εἰς τὴν τέχνην. Οἱ εὐάριθμοι ἐπισκέπται τοῦ μεγάρου τοῦ κόμητος, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Φραγκλίνου παρὰ τὸ Τροκαδερό, μεταφέρονται εἰς μαγικὸν κόσμον δυσπεριγράπτου ἀβρότητος καὶ ἀρχοντιᾶς. Τὰ πάντα ἐκεῖ εἶνε διατεταγμένα μὲ τὴν πλέον λεπτεπίλεπτον καλαισθησίαν· τὰ πάντα ἀπὸ τῶν μεγαλοπρεπεστάτων ἐπίπλων μέχρι τῶν ἐλαχίστων κομψοτεχνημάτων, καὶ τὰ ἐντὸς τῶν ἀνθοδόχων ἄνθη καὶ τὰ ἐπὶ τῶν ἀνθοδόχων ἀπεικονίσματα, καὶ τὸ φῶς, καὶ τὰ ἀρώματα, καὶ τὰ παραπετάσματα, καὶ οἱ τάπητες καὶ οἱ καθρέπται, ὅλα ἀποτελοῦν ἀβροτάτους ρυθμοὺς καὶ ἁρμονίας, καὶ ἐξ ὅλων ἀναδίδεται μουσική, μεθύουσα τὴν ὅρασιν. Ἡ ἐπίπλωσις τῶν αἰθουσῶν, κοιτώνων, διαδρόμων, σπουδαστηρίων, καλλωπιστηρίων καὶ παντὸς διαμερίσματος τοῦ μεγάρου, συνδέει ποικίλας ὁμοῦ τεχνοτροπίας καὶ ἐποχάς. Ἀλλὰ δύο τινὰ εἶνε τὰ διακριτικὰ γνωρίσματα τῆς τεχνομανίας τοῦ ἀριστοκράτου ποιητοῦ : αἱ ὀρτένσιαι καὶ αἱ νυκτερίδες.

Εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ μεγάρου εὑρίσκονται, κατὰ παντοίους τρόπους, ὀρτένσιαι. Ὀρτένσιαι ἐξ ὀρειχάλκου, ἐκ πορσελάνης, ἐξ ἐλεφαντόδοντος ἐπάνω εἰς ἀλεξίφλογα, εἰς ριπίδια, εἰς κομψοτεχνήματα, εἰς ἰαπωνικὰ ἐγχειρίδα· ὀρτένσιαι ζωγραφισμέναι μέσα εἰς ὑέλινα πλαίσια· ὀρτένσιαι πραγματικαί, τεταγμέναι κατὰ μῆκος τῶν διαδρόμων, ἐπὶ τοῦ δώματος, ἐντὸς τοῦ κήπου, ἄνθη πρὸς τὰ ὁποῖα ὁ ποιητὴς τρέφει ἐξαιρετικὴν λατρείαν, καὶ διαβαίνων τὰ θωπεύει ἐρωτικώτατα· ὡρισμένας ἡμέρας ὁλοκλήρους διέρχεται ἐντὸς τῆς οἰκίας μόνον διὰ νὰ τὰ περιποιῆται. Καὶ τὰ διάφορα χρώματα τῶν διαμερισμάτων τοῦ μεγάρου, ἰόχροα, ὠχρορρόδινα, λευκά, κυανᾶ, ἀνταποκρίνονται πρὸς τὰ διάφορα χρώματα τῶν ὀρτενσιῶν. Καὶ πλησίον εἰς τὰ καλλίχρωμα καὶ ἀβροφυῆ ἄνθη, περίεργος ἐκείνων ἀντίθεσις, ὁμοίως πανταχοῦ εὑρίσκονται διεσπαρμέναι, ἐκ πάσης ὕλης καὶ παντὸς σχήματος, καὶ λαξευμέναι καὶ ζωγραφισμέναι, νυκτερίδες. Ἀμφότερα, καὶ τὰ σπάνια ἄνθη καὶ τὰ ζοφερόβια ζῶα, ἐκφράζουσι συμβολικῶς καὶ τὰς ψυχικὰς διαθέσεις καὶ τὴν φιλολογικὴν ἐργασίαν τοῦ ποιητοῦ, ὅστις παρασκευάζει σειρὰν ποιημάτων ἀνακυκλουμένων περὶ τὴν κεντρικὴν ἰδέαν τοῦ ἄνθους, ὑπὸ τὸν τίτλον ***Κυαναῖ Ὀρτένσιαι***, ἐξέδωκε δὲ πρό τινος χρόνου τὰς ***Νυκτερίδας***.

Αἱ ***Νυκτερίδες*** ἀποτελοῦν ὀγκώδη τόμον ὑπερεξακοσίων σελίδων, τυπωμένον μὲ σπανίαν καλαισθησίαν. Τὸ ἐξώφυλλον τοῦ βιβλίου εἶνε ἀπὸ μέταξαν ἀβρότατα ὠχροκύανον, ὑπενθυμίζουσαν τὸ ἐπὶ τῆς λίμνης ἀντανακλώμενον σεληνόφως, καὶ ἐπ' αὐτοῦ διϋφασμέναι νυκτερίδες φαίνονται ὡς νὰ πτερυγίζουν ὑπὸ τὰ νυκτερινὰ φέγγη τῶν ἄστρων. Ἐπὶ ἑκάστης σελίδος τοῦ βιβλίου φέρεται ἰχνογραφημένη καὶ μία νυκτερίς. Ὁ χάρ-

Digitized by Google

της τοῦ βιβλίου ἀπαλώτατος εἰς τὴν ἀφήν, ὡς γυναικεία ἐπιδερμίς. Κανὲν κανενὸς εἴδους τυπογραφικὸν κόσμημα, ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἔχουν πρόχειρα οἱ ἐκδόται, δὲν στολίζει ἐπὶ τὸ χυδαϊκώτερον τὸν μετ' ἐξαισίας τέχνης ἡρμοσμένον τόμον, ὅστις ἂν ἐτυπώθη, ἀλλὰ δὲν παρεδόθη εἰς πώλησιν, καὶ προσφέρεται μόνον ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ εἰς μόνους τοὺς πνευματικοὺς ἀδελφούς του. Εἴθε νὰ ἠδύνατο ἕκαστος ἀληθὴς ποιητὴς τὸ αὐτὸ νὰ πράττῃ! Ἀλλὰ διὰ τὸ βιβλίον τοῦτο, τὸ ὁποῖον δὲν ἐτέθη εἰς τὰς προθήκας τῶν βιβλιοπωλείων, οὐδ' εἰς ἐφημερίδας ἀπεστάλη, οὐδ' ἐκυκλοφόρησεν εἰς τὴν δημοσιότητα, ἐγράφησαν, μόλις ἐνεφανίσθη, ἐκτενεῖς κρίσεις, καὶ ἀναλύσεις καὶ χαρακτηρισμοὶ ὑπὸ κριτικῶν πεπειραμένων, οἵτινες δίκαιον ἀπένειμαν τὸν φόρον τῆς ἐκτιμήσεως καὶ τοῦ θαυμασμοῦ των πρὸς τὴν ἔκτακτον εὐφυΐαν τοῦ ποιητοῦ. Οἱ γράψαντες ἐξαίρουσι τὴν ἔξοχον φιλολογικὴν παίδευσιν αὐτοῦ, τὰς βαθείας μελέτας, τὴν εὐγένειαν τῶν διανοημάτων, τὴν χάριν τῶν εὑρέσεων, τὸ ἐκπλῆττον θέλγητρον τῶν αἰσθημάτων, τὸ σπουδαῖον τῆς σκέψεως καὶ ὑπὸ τὴν κατ' ἐπίφασιν ἔτι ἐλαφρότητα, τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐπίδρασιν τῆς μεταφυσικῆς καὶ τῆς φιλοσοφίας, τὴν μέχρι δακρύων συγκινοῦσαν εἰρωνίαν, τὴν τέχνην τῶν ὁμοιοκαταληξιῶν καὶ τὸ μουσικὸν τῶν ρυθμῶν του. Ἀλλ' ὁποίαν τινὰ ποίησιν, ἀκριβέστερον, καθιεροῦσιν αἱ ***Νυκτερίδες***; Ἂς ἀκούσωμεν τί λέγει περὶ αὐτῶν ὁ Ὀκτάβιος Μιρμπῶ, ὁ διαπρύσιος κήρυξ παντὸς καινοτρόπου καλλιτεχνήματος: «Διὰ τῶν ***Νυκτερίδων*** ψάλλει ὁ ποιητὴς τὴν νύκτα ἔν τε τῇ φύσει καὶ ἐν τῇ ψυχῇ. Ὁ Μοντεσκιοῦ αἰσθάνεται τὸ νυκτερινὸν στοιχεῖον καὶ τὸ διερμηνεύει ὑπὸ τὴν διπλῆν ἔποψιν τῆς γραφικῆς καὶ τῆς ψυχικῆς αὐτοῦ ὄψεως. Μᾶς δεικνύει τὰς λάμψεις, τὰς σκιαυγείας, καὶ τὰ σκότη τῆς νυκτός, τοὺς τρόμους της καὶ τὰ ὄνειρά της τὰ ἀναπαύοντα· μᾶς ψάλλει ὅλα τὰ τραγούδια της, ὅλα της τὰ γοητεύματα, καὶ τοὺς θρήνους της καὶ τὴν σιωπήν της, καὶ πάντα ταῦτα μεταφέρει εἶτα ἀπὸ τῆς φύσεως εἰς τὴν ἀνθρωπότητα. Πᾶσα ἡ ἀνθρωπίνη ἱστορία, ἀπὸ τοῦ Σαρδαναπάλου μέχρι τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου, περιλαμβάνετ' ἐν τῷ πτερυγίσματι μιᾶς νυκτερίδος. Ἡ νυκτερὶς εἶνε ζῶον ἀνήσυχον, ἀμφίβιον, τερατῶδες, ἀπωθούμενον ὑπὸ τῶν πτηνῶν, διότι δὲν ἔχει πτερά, καὶ ὑπὸ τῶν μαστοφόρων διότι πετᾷ. Ἀδιάκοπα πηγαινοέρχεται ἀπὸ τὴν σκοτίαν εἰς τὸ φῶς, ἀπὸ τὴν λάμψιν ποῦ τὴν φονεύει εἰς τὴν σκιὰν ποῦ τὴν κάμνει νὰ μαίνεται, μὲ ὀδυνηρὸν αἰώνιον πτερύγισμα. Ὁ Σαρδανάπαλος καὶ ὁ Λουδοβῖκος τῆς Βαυαρίας εἶνε ἀνθρωποειδεῖς νυκτερίδες, τῶν ὁποίων αἱ εἰκόνες διαγράφονται ἐπὶ οὐρανῶν, ἐφ' ὧν σελαγίζουσιν ἀστέρες, ὁποῖοι ὁ Σοπέν, ὁ Βάγνερ, ὁ Οὐίστλερ. Τοιοῦτον νόημα ἐνέχει τὸ βιβλίον τοῦ Μοντεσκιοῦ. Συμφώνως πρὸς τὴν γενικὴν ταύτην ἰδέαν τὸ ἔργον ἐξελίσσεται διὰ μέσου μυρίων θεμάτων καὶ μυρίων ἐπινοημάτων».

Ὁ δὲ Ἀνατὸλ Φράνς, ὁ ἡδυεπὴς φιλόσοφος καλλιτέχνης, ὡς ἑξῆς ἀποφαίνεται περὶ αὐτῶν ἐν τῷ «Χρόνῳ»: «Ἡ νυκτερὶς τὴν ὁποίαν κατέστησε ποιητικὸν οἰκόσημόν του ὁ κ. Μοντεσκιοῦ καὶ διεκόσμησε μὲ αὐτὴν τὰς σελίδας καὶ τὸ μετάξινον ἐξώφυλλον τοῦ βιβλίου του, εἶνε τὸ σύμβολον τοῦ ἔργου του, ἡ ἀλληγορία τῶν ἐκ τῆς νυκτὸς καὶ τοῦ λυκόφωτος ἐντυπώσεων, τῶν ὁποίων ἐπεχείρησε νὰ παραστήσῃ πάσας τὰς ἀπείρους ποικιλίας μετὰ τῶν ἠθικῶν ἀναλογιῶν τὰς ὁποίας ἐμπερικλείουν. Εἰς κάποιον παραμύθι τοῦ 17ου αἰῶνος ἀναφέρεται χειροτέχνημα ἐπὶ τοῦ ὁποίου παρίστανται ὅλα τὰ βασίλεια τῆς γῆς μετὰ τῶν πόλεων, καὶ τῶν χωρίων, μετὰ τῶν εἰκόνων τῶν βασιλέων καὶ τοῦ γενεαλογικοῦ των δένδρου· χειροτέχνημα τόσον λεπτῶς ἐξυφασμένον, ὥστε δύναται νὰ διέλθῃ διὰ δακτυλιδίου. Ἐνθυμεῖταί τις τὸ μαγικὸν ἐκεῖνο ἐργόχειρον ἐνώπιον τοῦ ἐκ ποικίλων ποιημάτων συναποτελουμένου ποιήματος αὐτοῦ μέσα εἰς τὸ ὁποῖον ψάλλονται τόσα ἀντικείμενα τῆς φύσεως καὶ τῆς ζωῆς ἐξ ἀφορμῆς τῆς νυκτερίδος, γοργοῦ μουσικοῦ θέματος».

Τὴν συμβολικὴν νυκτερίδα παρακολουθεῖ ὁ ποιητὴς καὶ ψάλλει τὴν διπλῆν ἐμφάνισίν της ἐν τῇ φύσει καὶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. Ὁ τελειότατος τύπος τῆς ἀνθρωποειδοῦς νυκτερίδος εἶνε ὁ τῆς Βαυαρίας Λουδοβῖκος, ὁ τεχνομανὴς ἡγεμών, ὁ παραδιδόμενος εἰς τὴν μέθην ὑπερφυῶν καὶ ἐκστατικῶν ὀνείρων, ὅστις κ' ἐμφανίζεται προτείνων τὴν κεφαλὴν ἔξω τῶν ὑδάτων τῆς λίμνης, ὅπου ἐξέλεξε τὸν θάνατον, καὶ μονολογεῖ διὰ στίχων ἐρατεινῆς ἀλλοφροσύνης, «ὁ Βασιλεὺς Λυκάνθρωπος».

Je me couche aux rayons de mon astre cheri,
Vierge comme Sapho, grand coeur endolori
Dont le sourire mort attirait les colombes!.
Il me plait, il me sied d'avoir ces flots pour tombes
Que la Lune d' argent laque de sa clarté...

Ποικίλας χορδὰς θίγει ἀπὸ τῶν μᾶλλον κατανυκτικῶν μέχρι τῶν μᾶλλον λεπτεπιλέπτων. Προσπαθεῖ νὰ ἀποδώσῃ διὰ τῶν στίχων του τὰς μᾶλλον ἀσυλλήπτους καὶ παροδικὰς ἐντυπώσεις, τὰς σκιὰς τῶν σκιῶν καὶ τὰς ἀποχρώσεις τῶν ἀποχρώσεων, νὰ ἐξαγάγῃ ἤχους ἀπὸ τὰ χρώματα καὶ χρώματα ἀπὸ τοὺς ἤχους, νὰ ἐκφράσῃ τὸ ἀνέκφραστον, καὶ ταῦτα πάντα διὰ φράσεως ἄλλοτε ἀριστοκρατικῶς ἐξεζητημένης, ἄλλοτε ἀφελέστατα δημοτικῆς, δι' εἰκόνων ἐκπληττούσης πρωτοτυπίας, διὰ παρομοιώσεων ἀπροσδοκήτων, διὰ στίχων, νοσηρῶς εὐαισθήτων, ἀλλὰ πάντοτε λαξευμένων ἀριστοτεχνικῶς.

Digitized by Google

Καὶ ἐνῷ ἀρέσκεται νὰ ἐνδιατρίβῃ εἰς τὰ λεπτότατα καὶ ἀβρότατα, οὐχὶ σπανίως ἀφίνεται εἰς λυρικὰς ἐξάρσεις αἵτινες μέχρι δακρύων ἠμποροῦν νὰ συγκινήσουν, καὶ ἀναπτεροῦται μ' εὐγλωττίαν καὶ μὲ δύναμιν, ὅπως εἰς τὸ ποίημα ὅπου παρίστανται συναντώμεναι εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Σαὶν Κλοὺδ δύο ἐστεμμέναι χῆραι, «περασμένων μεγαλείων» λείψανα, ἡ χήρα τοῦ Ναπολέοντος Γ', καὶ ἡ χήρα τοῦ Φρειδερίκου τῆς Γερμανίας, ὅπως εἰς τὸ ποίημα Laus Noctis (Νυκτὸς Ἐγκώμιον) τὸ ὁποῖον ὁ Μιρμπῶ ἀποκαλεῖ θαυμάσιον. Δεικνύομεν ἐνταῦθα τὴν πεζοτάτην σκιὰν δύο τριῶν στροφῶν του, ἐκ τῶν ὀλιγώτερον δυσκολομεταφράστων.

«Τὸ μυστήριο τῆς νύχτας συνεπαίρνει τὴν ἁγνὴ καρδιά! — Αἰσθάνεται ν' ἀνοίγεται κἄτι τι σὰν ἀγκαλιὰ—ποῦ μέσ' 'ς τ' ἀτέλειωτα παντοτεινά της χάϊδια — χορταίνει κάθε πόθος, δαμάζεται κάθε βάσανο.

«Ἡ εὐωδιὰ τῆς νύχτας μεθάει τὴν τρυφερὴ καρδιά! — Τ' ἀθώρητο λουλοῦδι σκορπάει δυνατότερο βάλσαμο...—Κάθε αἴσθησις ἀνακατώνεται· ἐνῷ μυρίζεσαι, θαρρεῖς πῶς ἀκοῦς! — Τὰ μάτια εἶν' ἀνώφελα, πεθαμένα τὰ σχήματα.

«Τὸ σκοτάδι τῆς νύχτας τραβάει τὴ λυπημένη καρδιά! — Θαρρεῖ πῶς τὴν καλεῖ συγγένισσά της ἡ λύπη. — Κ' ἡ ματιὰ γλυστράει 'ς τ' ἀπέραντα πυκνώματα—τῶν ἴσκιων, καλλίτερα παρὰ 'ς τὸν οὐρανὸ ποῦ πάντα στέκει ἄγρυπνο ἕνα μάτι.

«Ἡ σιγαλιὰ τῆς νύχτας γιατρεύει τὴν λαβωμένη καρδιά! — Ἡ γαλήνη τῆς νύχτας ἐγκαρδιώνει τὴ θλιβερὴ καρδιά! — Αἰσθάνεται ν' ἀρμενίζῃ ἐκεῖ κἄτι τι σὰν ἀγάπη — γιὰ ὅλη τὴν περίσσιαν αὐτὴ περιφάνεια ποῦ κομπώνεται τὴν ἡμέρα, — καὶ δὲ λυγίζεται παρὰ μέσα 'ς τὰ σκότη.

«Ἡ καλοσύνη τῆς νύχτας χαϊδεύει τὴ χηρεμένη ψυχή! — Τῆς νύχτας ἡ μοναξιὰ τὴν ξέρει γι' ἀδερφή της, — Καὶ ὑμέναιος γιομᾶτος νέον ἔρωτα, — ἀπὸ τὰ σκότη πηγάζει καὶ χύνετ' ἕνας καϋμός! —»

Ὁμοίως χυδαίαν περίληψιν ἐπιχειροῦμεν νὰ δώσωμεν τοῦ «Κρεβατιοῦ τῆς νεκρῆς», ποιήματος τὸ ὁποῖον συνέλαβε φαντασία ἀβροτέρα τῶν πτερύγων τῆς πεταλούδας, καὶ ἀκτινοβόλος ὡς τὰ μυθικὰ περιδέραια τῶν μαγισσῶν: Ἡ Πεντάμορφη βαρύνεται τὴν ζωήν. Ἀλλὰ πρὶν ἀποθάνῃ, κατασκευάζει τὸ φέρετρόν της καὶ τὸ στρώνει ἀπαλώτατα μὲ ὅλα τὰ ἐρωτικὰ γράμματα καὶ τὰ ποιήματα τὰ ὁποῖα τῆς ἀπέστελλαν κατὰ καιροὺς οἱ θαυμασταί της ἀπὸ κάθε γωνίαν τῆς γῆς. Ἀποθνήσκει, τὴν ἀποθέτουν εἰς τὸ φέρετρόν της... καὶ ἐβαυκάλιζε τὸν ὕπνον της διηνεκῶς ἄρρητος ἁρμονία ἀποτελουμένη ἀπὸ ἐρωτικὰ ψιθυρίσματα, δάκρυα, προσευχάς, ὕμνους, ἐκφράσεις λατρείας. Καὶ ὅτε μετὰ χίλια ἔτη οἱ σοφοὶ καὶ οἱ ἀρχαιολόγοι ἤνοιξαν τὸν τάφον τῆς Πεντάμορφης, τὴν εἶδαν νὰ κοιμᾶται χωρὶς προσδοκίαν καὶ χωρὶς θλίψιν «'ς τὸ κρεβατάκι της σὰ λουλοῦδι ποῦ τὸ ζωντανεύει ἀπὸ μακρυὰ μιὰν ἀρχαία δροσιά. Αἰώνια βαλσαμωμένη ἀπὸ ἔκστασι, ἐπάνω σὲ χνουδωτὸ στρωσίδι, κρίνος ἀμάραντος, ἦταν ἡ Ἀθάνατη, γιατ' ἔζησε πολυαγάπητη! Ἀλλ' ὅταν θέλησαν νὰ τὴν καταιβάσουν ἀπὸ τὸ θεῖο κρεβάτι γιὰ νὰ τὸ ξεδιαλύνουν τὸ ἄλυτο ἐκεῖνο μυστήριο, ἀπόμεινε 'ς τὰ χέρια τους ὅ,τι μένει ἀπὸ τὸ χνοῦδι τῆς πεταλοῦδας, καὶ στράγγισε, 'σὰ φωτεινὴ στάχτη!»

Ὁ ποιητὴς πρὶν δημοσιεύσῃ τὸν τόμον του ἀπέφυγε νὰ δώσῃ εἰς περιοδικὰ καὶ εἰς ἐφημερίδας μεμονωμένα ἀποσπάσματα ἐξ αὐτοῦ, φρονῶν ἴσως, δικαιότατα, ὅτι μόνον ὅταν ἔχῃ τις πρὸ ὀφθαλμῶν ὁλόκληρον τὸ ἔργον ἑνὸς ποιητοῦ, ἁρμονικὸν σύνολον ἀποτελοῦν, δύναται νὰ κρίνῃ πρεπόντως περὶ τῆς ἀξίας καὶ τοῦ συνόλου καὶ τῶν καθέκαστα. Ἂν καὶ ἡ ποίησίς του συνδέεται πρὸς τὴν σύγχρονον ποιητικὴν κίνησιν τῶν λεγομένων συμβολιστῶν, ἐν τούτοις ἡ μορφὴ τῆς ποιήσεως αὐτοῦ οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὰς ῥυθμικὰς καὶ γλωσσικὰς καινοτομίας τῶν νέων ποιητῶν. Ὁ Μοντεσκιοῦ, ἂν καὶ εἶνε θαυμαστὴς καὶ φίλος τοῦ Πὼλ Βερλαίν, τοῦ κορυφαίου αὐτῶν, ἔμεινε πιστὸς εἰς τὴν σύμμετρον καὶ ἀγαλματώδη στιχουργίαν τῶν Παρνασσείων ποιητῶν τῆς πρεσβυτέρας γενεᾶς, ἴσως δὲ καὶ ἡ πίστις του αὐτὴ συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ λάβῃ τὴν ἑξῆς ἐπιστολὴν παρὰ τοῦ Λεκὸντ Δελίλ, τοῦ μεγάλου διδασκάλου τῶν ***Παρνασσιὲν*** ἥτις καὶ προτάσσεται τῶν Νυκτερίδων:

«Δυσκολονόητος καὶ λεπτοτάτη εἶνε ἡ τέχνη τῶν ποιημάτων σας. Ἀπήλαυσα τοῦ καινοφανοῦς θελγήτρου των, ὑπὸ τὸ κράτος νέας ἑκάστοτε ἐκπλήξεως, ἀλλὰ καὶ βαθυτάτης συμπαθείας. Βεβαίως τὰ ποιήματά σας δὲν ἀπευθύνονται παρὰ εἰς ὀλίγους μόνον καὶ ἐκλεκτούς, ὡς ἁρμόζει εἰς ἔργον οὐσιωδῶς πρωτότυπον, τὸ ὁποῖον καὶ ἐκθύμως ἐπικροτῶ!»

Κ. Π.

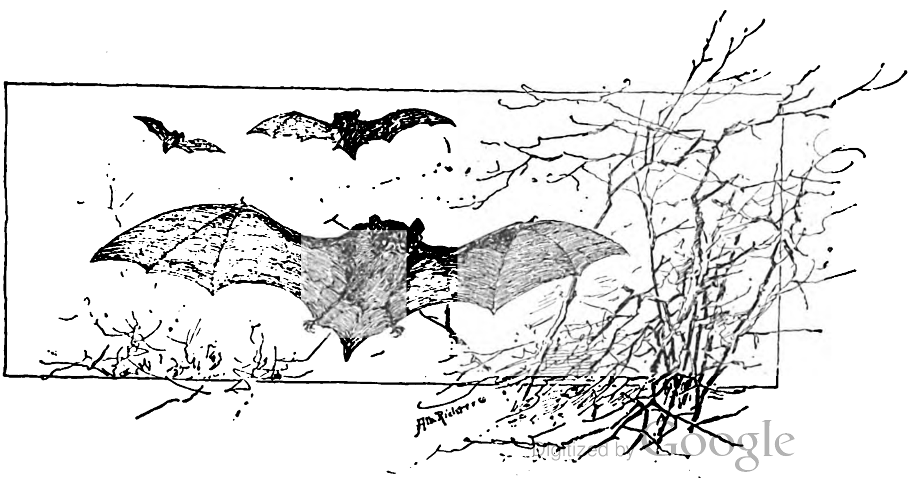

Digitized by Google

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Φαίνεται ἴσως παραδοξολογῶν ὁ κ. Σβορῶνος ὅταν λέγῃ ὅτι ὁ μεγαλήτερος Εὐεργέτης τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου, τὸ ὁποῖον μετὰ τόσου ζήλου καὶ γνώσεως διευθύνει, ὑπῆρξεν ὁ Ραυτόπουλος. Καὶ ὅμως μόνον μετὰ τὴν πολυθρύλητον ἐκείνην κλοπήν, τὴν διαπραχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ νεαροῦ ἀλλὰ τολμηροτάτου κλέπτου, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἀπεκτήσαμεν πράγματι Νομισματικὸν Μουσεῖον. Ἡ προσοχὴ τῶν ἁρμοδίων ἐστράφη ἀποτόμως καὶ οὕτως εἰπεῖν ῥαγδαίως πρὸς τὸ λεηλατημένον καὶ καταρρέον ἐκεῖνο ἐρείπιον καὶ τὸ ἀνεκαίνισεν ἐξ ὁλοκλήρου. Τὰ νομίσματα ἐξηλέγχθησαν, κατετάχθησαν, ἐφυλάχθησαν, ἐπροστατεύθησαν. Ἡ δεξιὰ πτέρυξ τῆς Ἀκαδημίας — κτιρίου, τὸ ὁποῖον δὲν εἶνε μόνον κομψὸν καὶ πλούσιον, ἀλλὰ καὶ ἐκτισμένον ἐπίτηδες, νομίζεις, διὰ νἀντέχῃ εἰς τὰς ἐπιδρομὰς τῶν κλεπτῶν, — προωρίσθη διὰ τὸν νομισματικὸν θησαυρόν, ἐπὶ τὴν φύλαξιν τοῦ ὁποίου ἐτέθη ἔκτοτε ἀνὴρ νέος, καὶ αὐτὸς ἀντικαταστήσας παλαιόν, ὄχι μόνον εἰς τὴν Ἐπιστήμην του ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ καθῆκόν του ἀφωσιωμένος. Ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Σβορώνου δὲν προήχθη μόνον τὸ Μουσεῖον, ἀλλ' ἀνεγεννήθη, ὡς ὀργανισμὸς ἀσυγκρίτως ὑγιέστερος καὶ τελειότερος. Σήμερον ὁ ἐπισκέπτης εὑρίσκεται πρὸ θεάματος, τόσον παραδόξου καὶ εὐφροσύνου, ὥστε πρὸς στιγμὴν λησμονεῖ ὅτι ζῇ ἐν Ἑλλάδι, ὅπου εἰς ὅλα ἐπικρατεῖ μαρασμός, καὶ μεταφέρεται εἰς χώραν ἄλλην, ἔνθα ἀκμάζει ἡ τάξις, ἡ εὐσυνειδησία, ἡ μελέτη, ἡ ἐπιστήμη, τὸ πνεῦμα.

Ὅλα ἐκεῖ μέσα συντελοῦν εἰς τὸ νὰ σε στηρίζουν εἰς τὴν γλυκεῖάν σου πλάνην· ἡ εὐπρέπεια, ὁ πλοῦτος, ἡ σοφὴ διάταξις, ἡ περὶ τῶν ἐλαχίστων φροντίς. Ἐντὸς τῶν ὑαλίνων προθηκῶν, ἐπὶ λευκοῦ μεταξίνου ἐμβαδοῦ, ἐπιδεικνύονται σειραὶ νομισμάτων ἐκ τῶν κυριωτέρων, τὰ λοιπὰ δὲ φυλάσσονται κατὰ τάξιν ἐντὸς τῶν στερεῶν καὶ εὐχρήστων νομισματοθηκῶν, ἐκ τῶν ὁποίων εἶνε πλήρη καὶ τὰ τρία διαμερίσματα τῆς πτέρυγος. Νομίσματα καὶ νομισματόσημα παντοῦ. Ὁ ἀριθμός των εἶνε μέγας, ηὔξησε δὲ τελευταῖον καταπληκτικῶς. Αἱ γινόμεναι ἀνασκαφαὶ καὶ αἱ δωρεαὶ φιλοτίμων ὁμογενῶν, ὡς ἡ τῶν Ζωσιμάδων καὶ ἡ τοῦ Δημητρίου, ἐπλούτισαν τὸ Μουσεῖόν μας ἐπιζήλως. Ἀρκεῖ μόνον νἀναφέρωμεν ὅτι ἐν ᾧ κατὰ τὸ παρελθὸν τὸ πλουσιώτερον ἔτος ἐθεωρεῖτο ἐκεῖνο, καθ' ὃ εἰς τὸ Μουσεῖον εἰσήχθησαν περὶ τὰ τρισχίλια νομίσματα, μόνον πέρσυ εἰσήχθησαν ἐξ αὐτῶν περὶ τὰς τριάκοντα χιλιάδας. Ἐὰν τὸ πρᾶγμα ἐξακολουθήσῃ οὕτως, ἰδοὺ τὸ Μουσεῖον μας μετ' ὀλίγον ἐκ τῶν πρώτων τῆς Εὐρώπης. Καὶ σήμερον βεβαίως ἡ νομισματική μας συλλογὴ δὲν εἶνε εὐκαταφρόνητος, καὶ πολλὰ καὶ σπάνια νομίσματα περιέχουσα. Μόνον πρὸς τὰς τῶν μεγάλων Μουσείων, τοῦ Λονδίνου ἔξαφνα ἢ τῶν Παρισίων συγκρινομένη θὰ εὑρεθῇ πτωχή. Ἀλλ' οὐδενὸς ἐν τῷ κόσμῳ ὑπὸ ἔποψιν ἐγκαταστάσεως καὶ ἐπιμελείας ἐξεταζόμενον, θὰ εὑρεθῇ κατώτερον τὸ Μουσεῖόν μας. Ὁ κ. Σβορῶνος δύναται νὰ καυχᾶται διὰ τοῦτο, ἰσάκις πρὸς τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ κτιρίου, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπάρχει σήμερον τὸ Νομισματικὸν Μουσεῖον, τάσσων τὸν ζῆλον, διὰ τοῦ ὁποίου κατώρθωσε νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὴν τελείαν καὶ παραδειγματικὴν αὐτοῦ ὀργάνωσιν.

Καὶ τώρα ποῖος ἀμφιβάλλει ὅτι δὲν θὰ ἔμενε μαραινόμενον ἀκόμη καὶ λησμονημένον, ἀφρούρητον καὶ κατακλεπτόμενον ἐν γωνίᾳ τινὶ τοῦ Πανεπιστημίου, ἄνευ τῆς κλοπῆς τοῦ Ραυτοπούλου; Ἡ ζημία ἦτο ὀλίγων χιλιάδων δραχμῶν, ἀλλ' ἡ ὠφέλεια ἀνυπολόγιστος.

★

Αἱ ὧραι τὰς ὁποίας διέρχεταί τις εἰς ἓν Νομισματικὸν Μουσεῖον, δὲν εἶνε ἐξ ἐκείνων, διὰ τὰς ὁποίας εἰμπορεῖ νὰ εἴπῃ ὅτι διέρρευσαν ἐπὶ ματαίῳ. Δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ εἶνε ἐπιστήμων νομισματολόγος, διὰ νἀποκομίσῃ τέρψιν ἢ ὠφέλειαν ἐκ τῆς ἐπισκέψεως. Διὰ πάντα ἄνθρωπον νομίζω ὅτι εἶνε ἐξόχως διδακτικὴ καὶ ἐνδιαφέρουσα ἡ θέα τῶν νομισμάτων ὅλων τῶν ἐποχῶν καὶ ὅλων τῶν λαῶν, τὰ μικρὰ ἐκεῖνα καὶ πολλάκις εὐτελῆ στρογγύλα μετάλλια, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὅμως ὑπάρχει ἀποτυπωμένη δι' εἰκόνων καὶ χαρακτήρων ἡ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος. Πόσαι ἀναμνήσεις, πόσαι ἰδέαι, πόσα συμπεράσματα ἐκ τῆς ἀφώνου ἐκείνων συλλογῆς, τὴν ὁποίαν κατέστησεν εὔγλωττον ἡ ἀκάματος ἐργασία τῶν σοφῶν! Πόσαι φυσιογνωμίαι ἐνδιαφέρουσαι, ὁποῖαι μεγάλαι ἐποχαί, ὁποῖα πλῆθος μνημείων χαρακτηριστικῶν, ὁποία μελέτη προόδου καὶ ἐξελίξεως! Εἶνε ἀληθῶς θαυμαστόν.

Ἀλλ' ἂν δὲν ὑπάρχῃ ὕλη πολυτιμοτέρα διὰ τὴν Κοινωνιολογίαν, πόσας σκέψεις συγχρόνως δὲν δύναται νὰ κινήσῃ μία νομισματικὴ συλλογή! Ἰδοὺ πρὸ ἡμῶν ὁ πλοῦτος τοῦ κόσμου. Πόσα ὄνειρα, πόσους πόθους, πόσας φιλοδοξίας, πόσας ἀπολαύσεις, ἐξεπροσώπησαν τὰ νομίσματα, τὰ ὁποῖα, ὡς ἀπομάχους πλέον τῆς ζωῆς, ἢ ὡς νεκροὺς βαλσαμωμένους, θεωρεῖτε ἐκεῖ διὰ τῶν ὑαλωμάτων παρατεταγμένα ἐπὶ μεταξίνων κλινῶν! Ὁποῖαι προσπάθειαι πρὸς ἀπόκτησίν των κατὰ τὸν σκληρὸν ἀγῶνα τῆς πάλαι ζωῆς, ὁποία ἐνέργεια, ὁποῖος πυρετός! Ἀλλὰ πόσον δὲν θὰ ἐξεπλήττοντο οἱ ἄνθρωποι τοῦ παρελθόντος, οἱ ὁποῖοι ἀλληλεφαγώθησαν διὰ τὰ χρήματα, ἐὰν ἐμάνθανον ποτὲ ὅτι, ἀφ' οὗ τὰ νομίσματά των ἔχασαν μὲ τὸν καιρὸν πᾶσαν ἀξίαν καὶ οὕτως εἰπεῖν ἀπέθανον καὶ ἐτάφησαν, ἤρχισε δι' αὐτὰ νέα ζωή, ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐξήχθησαν ἐκ τῆς γῆς διὰ τῆς σκαπάνης τοῦ πτωχοῦ γεωργοῦ, διάφορος ἐντελῶς ζωή, καθ' ἣν πολλὰ ἐξ αὐτῶν ἀπέκτησαν ἀξίαν χιλιαπλασίαν ἐκείνης, τὴν ὁποίαν εἶχον κατὰ τὴν πρώτην τῆς ὑπάρξεώς των περίοδον, — ἐγένοντο δὲ ὁ ἔρως τῶν ἐπιστημόνων καὶ τὸ ὄνειρον τῶν ἀρχαιοκαπήλων! Καὶ ἡμεῖς οἱ ὁποῖοι ἀλληλοτρωγόμεθα σήμερον διὰ τὰ σημερινά, τὰ ὁποῖα τὴν αὐτὴν τύχην βεβαίως θὰ λάβωσι μετά τινων αἰώνων παρέλευσιν, — ὅταν δὲν εἶνε διόλου ἀπίθανον καὶ νὰ καταργηθῇ τὸ νόμισμα τελείως, — δὲν θὰ ᾐσθανόμεθα κάποιαν περιφρόνησιν πρὸς τὸ χρῆμα, τὸ χρῆμα αὐτὸ τὸ ζωντανὸν τὸ ὁποῖον λατρεύομεν ὡς εἴδωλον, ἐὰν ἐσυλλογιζόμεθα συχνότερα καὶ βαθύτερα τὸ δίδαγμα, τὸ ὁποῖον μᾶς παρέχει τὸ Νομισματικὸν Μουσεῖον;

Ὡς προχειρότερον παράδειγμα δύναμαι νὰ φέρω

Digitized by Google

αὐτὸν τὸν κ. Σβορῶνον, τὸν περισσότερον μετὰ τῶν νεκρῶν νομισμάτων ἀναστρεφόμενον. Εἰξεύρω ὅτι ἤδη ἔχει ἀποκτήσει διὰ τὰ ζωντανὰ τὴν περιφρόνησιν ἐκείνην, ἡ ὁποία ὄχι μόνον διὰ τὸν ἐπιστήμονα νομισματολόγον εἶνε ἀναγκαία, ἀλλὰ καὶ διὰ πάντα ἄνθρωπον, ἐπιθυμοῦντα νὰ ἐργασθῇ πράγματι ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ[1]

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ Κας HANNAH LYNCH

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΑ΄.

Ὁ τελευταῖος λόγος τοῦ Τελάχα.

Ὁ χειμὼν παρῆλθε, ἡ ἄνοιξις ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Ἀθηνῶν, συνοδευομένη ἀπὸ ἀνέμους οἱ ὁποῖοι ἔφερον ἐντὸς τῆς πόλεως ὅλην τὴν σκόνην τῶν περιχώρων, ἐντὸς ὀλίγου δὲ ὁ θερινὸς ἥλιος θὰ ἔκαιε πάλιν τὴν χλόην, θὰ ἐμάραινε τὰ ἄνθη καὶ θὰ ἐστείρευε τὰ ρυάκια.

Ὁ Γουσταῦος ἔμενεν ἀκόμη εἰς Ἀθήνας, σπουδάζων τὴν ἀρχαιολογίαν καὶ περιμένων μὲ ὑπομονὴν μήνυμα εὐχάριστον τοῦ Κωνσταντίνου. Ἐκδρομαί τινες ἐδῶ κ' ἐκεῖ συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ διέλθῃ εὐκολώτερον ὁ καιρός. Ἡ Miss Οὐίντερς, καὶ εἰς τὰς ἐκδρομὰς καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας, ἦτο ὁ σύντροφος καὶ ἡ παρηγορία του.

Μίαν ἡμέραν ἡ ἀγαθὴ Ἀμερικανὶς εἶπεν ἄνευ προοιμίων εἰς τὸν φίλον της :

— Ὁ γέρων δὲν εἶναι καλά.

— Ποῖος γέρων ;

— Ὁ εἰδωλολάτρης τῆς Τήνου. Ποῖος ἄλλος !

— Ὁ Τελάχας !

— Εἶχα γράμμα τοῦ ἀδελφοῦ του...

— Τί ! Εἴσθε εἰς ἀνταπόκρισιν καὶ μ' αὐτόν ;

— Μάλιστα ! Μοῦ λέγει νὰ σᾶς εἰπῶ ὅτι εἶναι πολὺ ἀσθενὴς ὁ ἀδελφός του, ὅτι τὸν βλέπει μαλακώτερον, καὶ ὅτι ἴσως ἡ περίστασις τώρα κατάλληλος διὰ τὴν παρουσίαν σου. Πηγαίνετε, φίλε μου. Πηγαίνετε. Ἴσως βάλῃ γνῶσιν προτοῦ ὑπάγῃ εἰς τὰ Ἠλύσια πεδία του ἢ εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Πλούτωνος.

Ὁ Λανὲκ ᾐσθάνθη ὡσὰν νὰ ἐπίεζεν ἡ ἀναπνοὴ τὸ στῆθός του καὶ νὰ ἐστένευε τὸν λάρυγγά του. Δὲν ἀπεκρίθη. Δὲν ἠδύνατο νὰ προφέρῃ λέξιν. Ἐφαντάζετο ὅτι εὑρίσκεται καὶ πάλιν εἰς τὴν νῆσόν της, ὅτι τὴν βλέπει, τὴν ἀκούει. Ἴσως... Ἀλλ' ἡ ἐλπὶς δὲν ἐτόλμα νὰ πετάξῃ τόσον μακράν....

Τὴν ἐπαύριον ἀπεχαιρέτισε τὴν καλὴν Ἀμερικανίδα.

— Ὅ,τι καὶ ἂν συμβῇ, εἶπε φιλῶν τὴν χεῖρά της, ἡ φιλία σας μοῦ μένει παρηγορία παντοτεινή.

— Πηγαίνετε, καὶ ἔχω τὸ προαίσθημα ὅτι θὰ νικήσωμεν. Θὰ μοῦ φέρετε τὴν γυναῖκά σας εἰς τὴν Ἀμερικὴν νὰ μ' ἐπισκεφθῆτε. Ἠξεύρετε, εἶμαι ἀπὸ τώρα ἐρωτευμένη μαζῇ της. Ἅμα τυπωθῇ τὸ βιβλίον μου περὶ Ἑλλάδος, θὰ τῆς προσφέρω τὸ πρῶτον ἀντίτυπον, ὡς δῶρον διὰ τὸν γάμον της.

Καὶ ἀνυψώθη ἐπὶ τῶν μικρῶν ποδῶν της διὰ νὰ τὸν φιλήσῃ εἰς τὸ μέτωπον.

Εἰς Τῆνον, εἰς τὴν ἀποβάθραν τοῦ Ἁγίου Νικολάου, δὲν τὸν ἐπερίμενε τώρα ὁ Ἀριστείδης, ἀλλὰ κατὰ καλὴν τύχην συνήντησεν ἐκεῖ τὸν Κωνσταντῖνον Τελάχαν αὐτοπροσώπως.

— Ἰδού, εἶπε σφίγγων τὴν χεῖρά του, ἦλθα ! Καὶ μὲ ὑποδέχεται ὁ βασιλεὺς τῆς Τήνου.

— Τί βασιλεύς ! ἀνέκραξε στενοχωρημένος ἐκεῖνος. Εἰπὲ καλλίτερα ὁ δοῦλός της ! Ἅμα πατήσω ἐδῶ, δὲν εἶμαι πλέον κύριος τοῦ ἑαυτοῦ μου. Δὲν μοῦ μένει οὔτε στιγμὴ ἰδική μου. Ἐπειδὴ μὲ ἀνέδειξαν βουλευτήν των, ἔχω τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐπισκέπτωμαι δωρεὰν ὅλους τοὺς ἀσθενεῖς των, χρεωστῶ νὰ τοὺς βαπτίσω ὅλα τὰ τέκνα των, καὶ τοῦτο σημαίνει χαρίσματα ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ φροντίδας ἔπειτα ἑνόσῳ ζῶ. Χρεωστῶ πρὸς τούτοις νὰ ἔχω τὸ σπίτι μου ἀνοικτὸν αἰωνίως εἰς ὅλους των, τὴν τράπεζάν μου ἐπίσης ἀνοικτήν ! Καὶ δὲν ἀρκοῦν αὐτά, ἀλλὰ πρέπει καὶ νὰ ἀναιβοκαταβαίνω αἰωνίως τὰ βουνά, νὰ τοὺς ἐπισκέπτωμαι κατὰ σειρὰν εἰς τὰ χωρία των καὶ νὰ μὲ ξεκωφαίνουν μὲ τοὺς πυροβολισμούς των !

— Αἴ ! Πρέπει κάπως νὰ ἀντιπληρόνηται ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα τοῦ νὰ κάθηται κανεὶς εἰς τὴν Βουλήν.

— Ἀντιπληρόνεται, λέγει ! Ἡσυχίαν δὲν μὲ ἀφίνουν. Διὰ νὰ τοὺς ἀποφύγω κρύπτομαι ὅσον ἠμπορῶ. Ἔλα ἀπ' ἐδῶ. Ἔχω κρυμμένα τὰ ζῶά μας ὀπίσω ἀπ' ἐκείνην τὴν σκοτεινὴν καμάραν.

Μὲ πόσην εὐχαρίστησιν ὁ Γουσταῦος ἐπανέβλεπε τὰ γνωστὰ ἐκεῖνα μέρη ! Τρίτην ἤδη φορὰν τὰ διήρχετο, ἀλλὰ πῶς εἶχον χαραχθῆ ἀνεξαλείπτως εἰς τὴν μνήμην του ! Ἀνεγνώριζε ἕνα κῆπον ἐδῶ, μίαν φραγὴν ἐκεῖ, τὴν χαράδραν ἐκείνην εἰς τὸ βουνὸν δεξιόθεν, τὸ σπήλαιον τοῦ Αἰόλου παρέκει, καὶ τὴν μικρὰν βρύσιν μὲ τὰ ἄτεχνα ἀνάγλυφα τοῦ Ἁγίου Μιχαήλ, τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ τῆς Παναγίας, ἔργον Κύριος οἶδε τίνος ἀνωνύμου χειρὸς πρὸ δύο περίπου αἰώνων. Ἔτρεχεν ἀδιάκοπον τὸ νερὸν ἀπὸ τὴν βρύσιν καὶ ὁ λεπτός του ἦχος διέκοπτε πενθίμως τὴν σιωπήν. Τὰ δὲ βουνὰ ὁλόγυρα διέγραφον τὰς κορυφάς των εἰς τὸν σαπφείρινον οὐρανόν, καὶ εἰς τὰ ἡλιοκαῆ πλευρὰ των προεῖχον βράχοι γυμνοί, μεταξὺ ἐκτάσεων θύμου καὶ σπάρ-

[1] Ἴδε σελ. 373.

Digitized by Google

των, ἐνῷ κάτω ἡπλοῦτο τὸ βαθὺ χρῶμα τῶν ἐλαιώνων. Καὶ ἐκεῖ, ἀπέναντί του, ὑψοῦτο τὸ Κάστρον, ἐπιβλητικὸν καθὼς πάντοτε καὶ ἄγριον, ὑπεράνω τῶν διεσπαρμένων λευκῶν χωρίων, ὑπεράνω τῆς πρὸς τὴν θάλασσαν κατηφορούσης πρασίνης κοιλάδος τῆς Κολυμβήθρας. Ποὺ καί που, εἰς τοὺς κήπους ἐκιτρίνιζον ἐν τῷ μέσῳ τῶν κλάδων γηρασμένα λεμόνια, τὰ δὲ γεράνια ἐφαίνοντο ὡς σταγόνες αἵματος ἐπὶ τῶν πρασίνων φύλλων. Πόσον τὸν ἔτερπε ἡ θέα ὅλων αὐτῶν τῶν λεπτομερειῶν! Τὰ πάντα ἀνεκάλουν τὴν Ἰναρίμην. Ἐπλησίαζε βαθμηδὸν πρὸς τὸ Κάστρον. Ἦτο ἥσυχος ἡ ἐξοχή. Δὲν ἠκούοντο ἢ κρωγμοὶ βατράχων εἰς τὰς ὑγρὰς κοίτας τῶν χειμάρρων, καὶ πτηνῶν κελαδήματα ὑπὸ τὰ δένδρα, καὶ μακρόθεν πού καί που σκύλων ὑλακαί.

Ὁ Περικλῆς Τελάχας ᾐσθάνετο ὅτι αἱ ἡμέραι του ἦσαν μετρημέναι. Ἦτο ὑπὸ τὸ κράτος θλιβερᾶς ἀνησυχίας διὰ τὸ μέλλον τῆς θυγατρός του, ἀλλ' οὔτε κἂν τὴν ἰδέαν παρεδέχετο ποτὲ ν' ἀλλάξῃ γνώμην ὡς πρὸς τόν... τὸν Δαοὺδ βέην, καθὼς τὸν ὠνόμαζε μὲ πικρίαν. Καὶ ὠργίζετο κατ' ἐκείνου τόσον μᾶλλον, καθόσον ᾐσθάνετο ἐνδομύχως ὅτι τὸν ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἐκτιμᾷ. Διατὶ νὰ εἶναι τοῦρκος, ἄνθρωπος τόσον εὐπαίδευτος καὶ τόσον ἀξιαγάπητος; Ἡ Ἰναρίμη θλίβεται ἐξ αἰτίας του. Ἀλλὰ μὴ δὲν τὸν μαραίνει καὶ αὐτὸν ἡ θλίψις τῆς θυγατρός του; Πῶς ἤθελε νὰ ἦτο τρόπος νὰ τὸν προσκαλέσῃ, νὰ ἐξασφαλίσῃ δι' αὐτοῦ τὴν εὐτυχίαν τῆς Ἰναρίμης! Δὲν ἦτο ἄδικον νὰ ζήσῃ δυστυχὴς ἡ Ἰναρίμη, νὰ θυσιασθῇ εἰς μάτην ἡ νεότης καὶ ἡ ὡραιότης; Ἀλλὰ νὰ τὴν δώσῃ εἰς Τοῦρκον!..

Ὁ Κος Τελάχας ἐκάθητο μόνος εἰς τὸ δωμάτιόν του. Ἡ Ἰναρίμη ἦτο ἔξω. Συνώδευσε τὴν Ἀνουντσιάταν ἕως εἰς τὴν πηγήν. Ὁ νοῦς τοῦ γέροντος ἐπλανᾶτο εἰς ἀναμνήσεις τῆς βραχείας συζυγικῆς του ζωῆς. Δύο δάκρυα ἔσταξαν ἀπὸ τὰ βλέφαρά του. Ἐνώπιον τῶν θολῶν ὀφθαλμῶν του ἐλάμβανον ζωὴν μορφαὶ καὶ σκηναὶ τοῦ παρελθόντος. Αἴφνης ὕψωσε τὴν κεφαλὴν καὶ ἐπρόσεξε ν' ἀκούσῃ. Πνοὴ αὔρας ἐθώπευσε τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ μέτωπόν του καὶ ἐπέρασε. Ἦτο ὡς θωπεία ἐλαφρὰ χειρὸς ἀγαπητῆς. Ἡ πνοὴ ἐπανῆλθε καὶ τοῦ ἐφάνη τώρα ὡς στεναγμὸς θλιβερός. Ἠγέρθη, ὡς ὑπείκων εἰς πρόσκλησιν ἀρεστὴν καὶ ἠκολούθησε τὴν στενάζουσαν αὔραν. Τὸ καταιβασμένον παραπέτασμα τοῦ παραθύρου ἀπέκλειε τὴν λάμψιν τοῦ μεσημβρινοῦ ἡλίου, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἄκραν του εἰσέδυεν εἰς τὸ σκιερὸν δωμάτιον μία χρυσῆ ἀκτὶς φωτός. Ὁ λεπτὸς ἔξωθεν ἄνεμος ἀνεσήκωσε τὸ παραπέτασμα καὶ ἔπνευσε πάλιν εἰς τὸ πρόσωπόν του. Τοῦ ἐφάνη τώρα ὡς φίλημα εἰς τὰ χείλη του, φίλημα ἀπὸ χείλη τρυφερὰ καὶ δροσερὰ καθὼς τριαντάφυλλον. Ἐστηρίχθη τρέμων εἰς τὸ παράθυρον. Ἡ πνοὴ ἐκείνη ἦτο μήπως ἡ πνοὴ τῆς ψυχῆς τῆς γυναικός του; Τί ἔλεγε τὸ ἄφωνόν της μήνυμα; Μὴ ἐθλίβετο εἰς τὸν τάφον της διὰ τὴν ἐρημίαν τῆς ὀρφανῆς θυγατρός της, ἀφοῦ μείνῃ καὶ πατρὸς ὀρφανή;— Ἦτο πλάνη τῆς φαντασίας του, τὸ ᾐσθάνετο, ἐπροσπάθει νὰ τὴν ἀποσείσῃ μακράν του, ἀλλ' ἡ πλάνη ἐκυρίευε τὰς ἐντρόμους αἰσθήσεις του. Ψυχρὸς ἱδρὼς ἔβρεχε τὸ μέτωπόν του, αἱ παρειαί του ἦσαν κάτωχροι καὶ ἡ καρδία του ἔπαλλε παλμοὺς πνιγηρούς.

Χωρὶς νὰ ἠξεύρῃ διατί, ἐσήκωσε τὸ παραπέτασμα καὶ ἐκύτταξεν ἔξω, ἐὰν ὁ ἄνεμος φυσᾷ τὰ φύλλα τῶν δένδρων. Τὰ πάντα ἥσυχα, φύλλον δὲν ἐσάλευε, ὁ θερμὸς ἀὴρ δὲν ἐκινεῖτο, — ὁ σκῦλος ἐκάθητο ἀσθμαίνων εἰς τὴν σκιὰν ἑνὸς φοίνικος. Ἔκλεισε τὸ παράθυρον καὶ ἐστράφη πρὸς τὴν δροσερὰν σκιὰν τοῦ δωματίου. Ῥῖγος τὸν κατέλαβε! Ἠσθάνθη καὶ πάλιν εἰς τὸ πρόσωπόν του τὴν πνοήν, ὡς πτέρυγος ἀέρισμα. Ἤνοιξε τοὺς βραχίονας, ἐτραύλισε τὸ ὄνομα τῆς νεκρᾶς του συζύγου καὶ ἔπεσεν ἀναίσθητος κατὰ γῆς.

Ὅτε συνῆλθε καὶ ἤνοιξε τὰ βλέφαρα, ἦτο ἐξαπλωμένος εἰς τὸν σοφᾶν. Ἄνωθέν του ὁ Γουσταῦος ἔσκυπτεν ἀνήσυχος. Ὁ γέρων ἐστήλωσεν ἔκθαμβος τὰ βλέμματα εἰς τὸ πρόσωπόν του, συνέστειλε τὰ μέλη, καὶ ἔπειτα ἔτεινε δειλῶς τὴν χεῖρα καὶ τὸν ἤγγισε ὡς νὰ ἤθελε νὰ πεισθῇ ὅτι δὲν τὸν πλανᾷ καὶ πάλιν ἡ φαντασία.

— Εἴσθε καλλίτερα; ἠρώτησε μὲ στοργὴν ὁ Γουσταῦος, ἐγγίζων τὴν χεῖρά του.

— Σεῖς! ὁ Δαοὺδ βέης, ἐψιθύρισεν ὁ Τελάχας.

— Λέγετέ με Γουσταῦον Λανέκ, παρακαλῶ, καὶ τότε ἡ παρουσία μου θὰ σᾶς εἶναι ὀλιγώτερον ὀχληρά. Τὸ παρελθὸν δὲν ὑπάρχει δι' ἐμέ. Δὲν σᾶς τὸ ὑπεσχέθην;

— Ἆ, Γουσταῦε, δὲν ἀντέχω πλέον. Σοῦ τὴν δίδω.

Ὁ Γουσταῦος δὲν ἀπεκρίθη. Ἔπεσεν εἰς τὰ γόνατα ἐκεῖ, ἔκρυψε τὸ πρόσωπον εἰς τὸ προσκέφαλον, καὶ τὰ δάκρυά του ἔρρεον ἀκράτητα. Ὁ γέρων ἔστρεψε μὲ κόπον τὴν κεφαλὴν καὶ ἔβλεπε μὲ βλέμμα ναρκωμένον τὸν κλαίοντα νέον.

Ἡ θύρα τοῦ δωματίου ἤνοιξε· ὁ Γουσταῦος ἠγέρθη διὰ μιᾶς· ἦτο ἡ Ἀνουντσιάτα. Ἐπροχώρησε πρὸς τὸν Γουσταῦον, τείνουσα πρὸς αὐτὸν καὶ τὰς δύο χεῖρας.

— Καλῶς μᾶς ἦλθες, καλῶς μᾶς ἦλθες!

— Ὁ Γουσταῦος ἔθλιβε τὰς χεῖράς της, μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς γεμάτους δάκρυα.

— Ποῦ εἶναι; ἠρώτησε.

— Τώρα θὰ ἔλθῃ. Ἐπῆγε ὁ θεῖός της νὰ τὴν φέρῃ. Πήγαινε κάτω 'ς τὸ περιβόλι νὰ τὴν προσμένῃς.

Ὁ Γουσταῦος ὑπήκουσε.

Digitized by Google

Ὁποία μεταβολὴ εἰς τὸν κῆπον ἀφότου τὸν εἶδε τὸν χειμῶνα, πρὸ δέκα ὀκτὼ μηνῶν! Ἀλλ' ἐκεῖνος δὲν ἔβλεπε τίποτε· ἐνῷ ἐβάδιζε πρὸς τὴν θύραν, ἀναμέσον τῶν ροδοδαφνῶν. Ὁ ἀὴρ ἔπαλλεν ἀπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου. Τὸ ἄρωμα τῶν πεύκων καὶ τοῦ θύμου ἤρχετο ἀπὸ τὰ βουνὰ μὲ τὴν θερμὴν θερινὴν αὔραν. Τὰ πάντα ἀπέπνεον τέρψιν καὶ ἠρεμίαν, ἀλλ' ἐντὸς τῆς ψυχῆς του ἡ χαρά, ἡ ἄμετρος χαρὰ ἐξεχείλιζε μὲ αἴσθημα πόνου. Ἐστάθη εἰς τὴν ἄκραν τοῦ κήπου, μὲ τὰ βλέμματα προσηλωμένα πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ χωρίου. Θὰ ἔλθῃ ἆρά γε ἀπὸ τοῦτο τὸ μονοπάτι; Ἡ ἀκατάβλητος λάμψις τοῦ ἡλίου ἐθάμβωνε τὴν ὅρασίν του, ὅσον καὶ ἡ πλημμύρα τῆς εὐτυχίας του. Ἡ ἀγαλλίασις τῶν πτηνῶν εἰς τοὺς κλάδους τῶν δένδρων διερμήνευε τὴν ἀγαλλίασίν του, — αἱ σαῦραι ἔτρεχον ἄνω καὶ κάτω εἰς τὰς πέτρας μὲ κινήσεις βιαίας καθὼς οἱ παλμοὶ τῆς καρδίας του.

Ἤκουσε βήματα ὄπισθέν του καὶ ἐστράφη μὲ τρόμον ἀόριστον.

Ἡ Ἰναρίμη, ἀντικρύ του, τὸν ἔβλεπε μὲ τρόμον ἀόριστον κ' ἐκείνη.

Μὲ τὰ βλέμματα ἀμοιβαίως προσηλωμένα, ἐπλησίασαν βραδέως, σιωπηλῶς, καὶ αἱ χεῖρές των ἡνώθησαν. Δὲν ὡμίλησαν, δὲν ἐφιλήθησαν. Ἔμενον οὕτω ἀκίνητοι, σιωπηλοί. Ἀλλὰ τοῦ Γουσταύου οἱ ὀφθαλμοὶ ἔλαμψαν.

— Ἰναρίμη! ἀνέκραξε.

Ὢ! γλυκὺς ἐναγκαλισμός, ὤ! ἀσπασμὸς σεμνοῦ ἔρωτος!

— Ὢ Γουσταῦε, ἦλθες!

— Ἐπὶ τέλους, ἐπὶ τέλους! Ἀλλὰ καὶ διὰ πάντοτε!

Ὁ Κος Τελάχας τοὺς ἐπερίμενεν ἀνυπομόνως. Ἡ Ἰναρίμη ὥρμησε ἀνήσυχος πρὸς τὸν πατέρα της ὅτε τὸν εἶδε τόσον ἀδύνατον καὶ καταβεβλημένον.

Υἱέ μου, εἶπε μὲ φωνὴν ἐξηντλημένην. Θὰ σοῦ ζητήσω πολύ, ἀλλὰ καὶ πολὺ σοῦ ἔδωκα.

— Ὅ,τι καὶ ἂν μοῦ ζητήσετε, θὰ τὸ κάμω προθύμως.

— Παραίτησε διὰ παντὸς τὸ καθ' αὐτὸ ὄνομά σου. Θὰ μου εἶναι βαρύτερος ὁ τάφος ἂν γνωρίζω ὅτι τὸ φέρει ἡ κόρη μου.

— Θὰ γείνῃ τὸ θέλημά σας. Ἡ Ἰναρίμη θὰ εἶναι ἡ σύζυγος τοῦ Γουσταύου Λανέκ. Ὁ Δαοὺδ δὲν ὑπάρχει πλέον.

Ὁ γέρων ἔθλιψε ἀσθενῶς τὴν χεῖρά του. Ἡ Ἰναρίμη γονατισμένη πλησίον τοῦ πατρός της, προσήλονε εἰς τὴν λευκὴν κεφαλήν του τὰ θολὰ της βλέμματα.

— Ἔχω νὰ σᾶς ζητήσω καὶ ἄλλην χάριν, τέκνα μου. Ἀρκετὸν καιρὸν ἐμείνατε χωρισμένοι. Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ παρατείνῃ ὁ θάνατός μου τὸν χωρισμόν σας. Ἂν ἔχετε νὰ μὲ πενθήσετε, πενθήσατέ με ἑνωμένοι. Νὰ μὴ σκιάσῃ ὁ τάφος μου τὴν εὐτυχίαν σας. Θεωρεῖτέ με, ὄχι ὡς νεκρόν, ἀλλ' ὡς πνεῦμα ἀσώματον, πλησίον σας πάντοτε, συμμεριζόμενον τὰς θλίψεις καὶ τὰς χαράς σας! Εἴθε νὰ εἶναι ὀλίγαι αἱ θλίψεις καὶ πολλαὶ αἱ χαραί σας, ἀγαπητοί μου! Μὴ κλαίῃς, Ἰναρίμη. Ὁ θάνατος εἶναι ἥσυχος ὕπνος, ὁ τάφος ἀνάπαυσις. Θὰ ἔχῃς τὸν ἄνδρα σου. Αὐτὸς θὰ εἶναι τὸ πᾶν διὰ σὲ — περισσότερον ἀκόμη ἀπὸ ὅ,τι ἦτο ὁ πατήρ σου.

Ἡ Ἰναρίμη ἔκλινε γονατιστὴ πρὸς τὸν πατέρα της καὶ τὸν ἐνηγκαλίσθη.

— Κόρη μου, κόρη μου! . . . Γουσταῦε, σὺ θὰ εἶσαι εἰς τὸ ἑξῆς τὸ στήριγμα, ἡ παρηγορία της. Καὶ ἂν ἀποκτήσετε υἱόν, δώσατέ του τ' ὄνομά μου καὶ μάθετέ τον ν' ἀγαπᾷ τὴν Ἑλλάδα, νὰ λατρεύῃ τὸ παρελθόν της . . . Γουσταῦε, φώναξε τὸν ἀδελφόν μου καὶ τὴν Ἀνουντσιάταν. Ἰναρίμη, μεῖνε σύ, — μὴ φύγῃς. Θέλω νὰ κρατῶ τὸ χέρι σου . . .

Ὁ Κωνσταντῖνος καὶ ἡ Ἀνουντσιάτα ἔκλαιον καὶ ἐθρήνουν ἔξω. Ὅτε εἰσῆλθον εἰς τὸ δωμάτιον, ὁ γέρων ἐφαίνετο ὡς νὰ ἐκοιμᾶτο. Κανεὶς δὲν ὡμίλει. Ἡ Ἀνουντσιάτα ἔκλαιε σιωπηλῶς. Τοῦ Κωνσταντίνου τὸ ἀναφυλλητὸν ἠκούετο μόνον ἐκεῖ. Ἡ Ἰναρίμη γονατισμένη προσήλονε τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός της, καὶ ὁ Γουσταῦος ὄρθιος ὄπισθέν της ἐστήριζε τὴν χεῖρα εἰς τὸν ὦμόν της· ὁ ἀσθενὴς ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς, ἐπρόφερε τὸ ὄνομα τῆς γυναικός του . . . καὶ ἐσβέσθη τὸ φῶς τῆς ζωῆς του.

[Ἕπεται τὸ τέλος] *Κατὰ τὸ ἀγγλικὸν ὑπὸ Δ. Β.*

ΑΛΗΘΗΣ ΦΙΛΗ[1]

Διήγημα

Ἡ Νίκη ὤθει τὴν Ἐλευθερίαν, ψιθυρίζουσα.

— Σὲ συγχαίρω· ὅλοι ἐσένα βλέπουν καὶ ψιθυρίζουν. Πίστευσέ με δὲν ὑπάρχει πλέον κολακευτικὸ ἀπὸ τὸν ψιθυρισμὸν αὐτόν. Ἐκέρδισες τὰς πρώτας ἐντυπώσεις, αἱ ὁποῖαι βαρύνουν πολύ.

— Ὁ κ. Ἰωνίδης ἐγύρισε καὶ σὲ εἶδε καὶ ἔπειτα ὡμίλησε τῆς κ. Ἀλήθη.

Κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἡ μήτηρ τῆς Ἐλευθερίας πολὺ τεταραγμένη, ἔρριψεν ἓν βλέμμα ἐπὶ τῆς Ἐλευθερίας, διὰ νὰ βεβαιωθῇ ὅτι δὲν ἔχει τίποτε τὸ ἀνάρμοστον ἡ στάσις της καὶ εἶπε μὲ φωνὴν βραγχνὴν ἀπὸ τὴν συγκίνησιν:

— Σὲ βλέπει ὁ Ἰωνίδης. Νὰ μποροῦσες νὰ ἐρυθριάσῃς! Διαβολάκι πῶς τὸ κατώρθωσες;

— Μὴ μοῦ λέτε τέτοια πράγματα, μαμά,

1 Ἴδε σελ. 369.

Digitized by Google

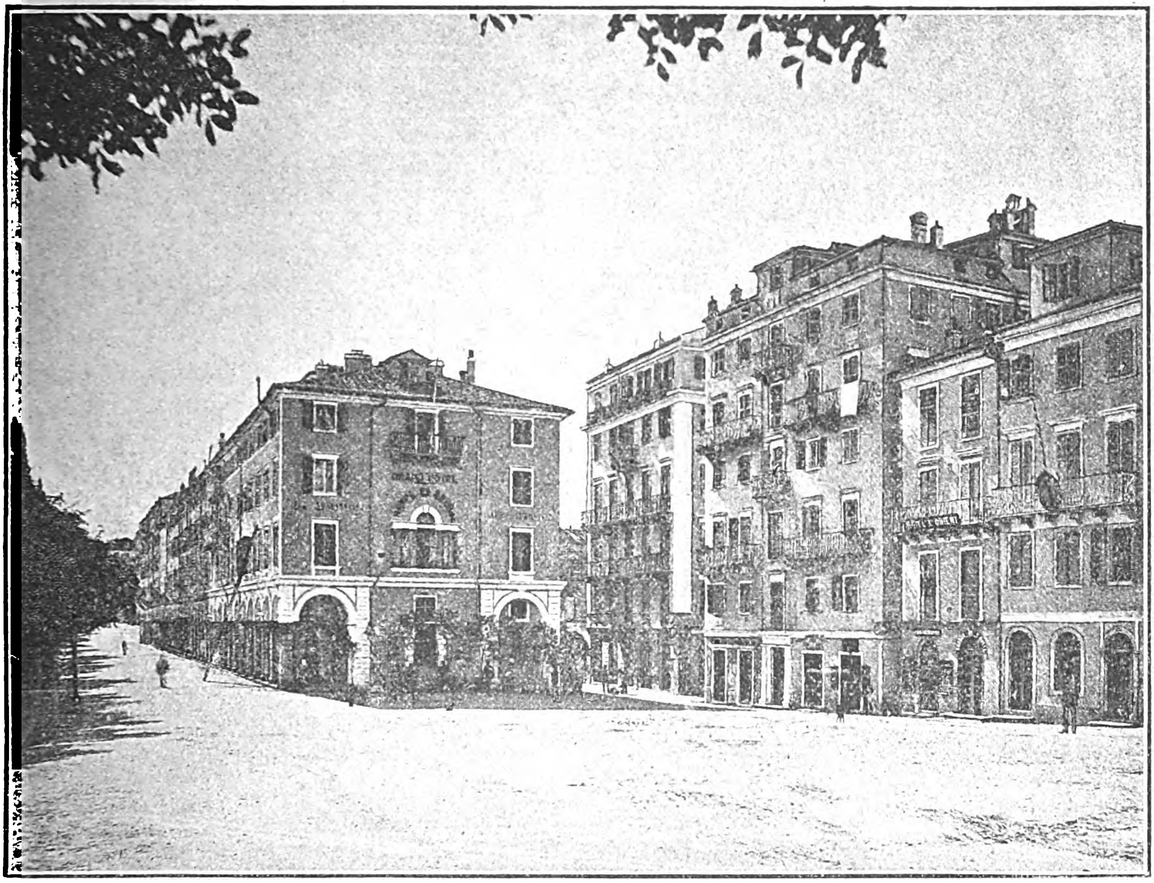

Η ΠΛΑΤΕΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΕΝ ΚΕΡΚΥΡΑ

γιατί κοκκινίζω γιὰ τὰς συμβουλὰς ποῦ μοῦ δίνετε.

— Ἡ καρακάξα θὰ σκάσῃ ἀπὸ τὸ κακό της.

— Μὰ ἡ Ἀλήθη μιὰ ἔξυπνη γυναῖκα, ἔπρεπε τόσο πρᾶγμα νὰ τὸ 'νοιώσῃ.

— Ποιὸ νὰ νοιώσῃ;

— Νά, ἔπρεπε νὰ τὸν στεφανώσῃ καὶ ὕστερα νὰ δώσῃ ἑσπερίδα. Δὲν ξεύρει πῶς ἡ ἔμορφαις τοῦ Πέρα δὲν παίζουν!

— Καὶ ἔπειτα εἶχε ὀκτὼ μέραις στὴ διάθεσί της· ὀκτὼ μέραις δὲν εἶνε μικρὸ πρᾶγμα. Ἂν ἤξευρε νὰ ἐπωφεληθῇ...

— Μὰ ἂν τὰ συλλογίζουνταν αὐτά, ποιὸς ἤθελε νὰ κάθεται στὸν καθρέφτη δυὸ ὥραις καὶ νὰ παίρνῃ πόζαις καὶ νὰ κονταμπλάρεται.

— Ἡ καϋμένη ἡ καρακάξα!

— Ἔτσι σᾶς ὁρκίζομαι στὴν Ἐλευθερίαν μου, ποῦ τὴν ἔχω μοναχή, πῶς πολὺ ἤθελα νὰ τὴν πάρῃ τὴν καρακάξα ὁ Ἰωνίδης. Εἶνε καλὸ κορίτσι.

— Λένε πῶς ἔχει λαμπρὰ φωνή.

— Νὰ σβύνῃ κανεὶς τὸ φῶς καὶ νὰ τὴν βάζῃ νὰ τραγῳδῇ.

— Χά, χά, χά, ὡραία ἰδέα.

Τοιουτοτρόπως ἐλυποῦντο τώρα τὴν ἀδελφὴν τῆς κ. Ἀλήθη, ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι νομίζουσαι αὐτὴν εὐτυχῆ, ἦσαν ἕτοιμοι νὰ τὴν πνίξωσι.

Δὲν ἠξεύρω ποῦ ἀνέγνωσα ὅτι «φίλος ἀληθὴς εἶνε ὄχι μόνον ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος συμμερίζεται τὰς θλίψεις μας, ἀλλὰ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος χαίρει διὰ τὴν εὐτυχίαν μας» διότι τὸ δεύτερον εἶνε σπανιώτερον.

— Βλέπεις, Ἐλευθερία μου, ἡ κ. Ἀλήθη τὸν συνιστᾷ εἰς τὸν μπαμπᾶ σου. Ἴσως ἔλθῃ καὶ σοῦ ζητήσῃ κανένα χορόν. Πρόσεξε νὰ ἐπωφεληθῇς τῆς περιστάσεως. Ἂν ὁ Ἀρμάνδος δὲν ἦτο τόσῳ κατάλληλος γιὰ μένα, νὰ ἔβλεπες αὐτὸν πῶς τοῦ ἐγύριζα τὰ μυαλά του.

— Γιατί σκύφτει ἔτσι τὸ κεφάλι του; Ὁ Ἀγησίλαος ἔχει στάσιν ὡραίαν καὶ μεγαλοπρεπῆ.

— Καϋμένη! καλὰ λένε «ὅποιος γεννηθῇ στὴ φυλακή, τὴ φυλακὴ θυμᾶται...» Εἶνε λιγάκι σκυμμένος ἀπὸ τὸ βάρος τῶν ἑκατομμυρίων. Σὲ πλησιάζει· μὰ εἶσαι ὁλωςδιόλου ἀδεξία· τώρα ἔπρεπε νὰ κοκκινίσῃς; νὰ κοκκινίζῃς ὅταν σοῦ λέγω ἐγώ· κάθε πρᾶγμα μὲ τὴν ὥρα του.

— Δὲν τὸ ἤθελα.

— Ἐλευθερία, ὁ κ. Ἰωνίδης — Κύριε Ἰωνίδη, ἡ κόρη μου, εἶπεν ὁ πατὴρ τῆς Ἐλευθερίας, τρίβων διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς τὴν φοβερὰν γαστέρα

Digitized by Google

του, τὸ ὁποῖον ἦτο σημεῖον ἐκτάκτου εὐαρεσκείας.

— Δεσποινίς, ἂν εὐαρεστῆσθε . . .

Ἡ Ἐλευθερία ἔτεινε τὸ δελτάριόν της.

— Μοῦ παραχωρεῖτε τὸν πρῶτον τετράχορον ;

Ἡ Ἐλευθερία ἔλαβε τὸ δελτάριον καὶ διὰ τῆς μολυβδίδος ἔγραψε μόνη της «Ἰωνίδης».

Ποίους θὰ ἔχωμεν vis à vis ;

— Τὸν θεῖόν μου μετὰ τῆς κυρίας Ἀλήθη.

— Ἐλευθερία, νὰ φυλάξῃς ἕνα βὰλς τοῦ Ἀρμάνδου. Δός μου τὸ καρνέ σου νὰ τὸ γράψω μόνη μου.

— Ποῖος εἶνε ὁ Ἀρμάνδος ;

— Ἀκόλουθος τῆς Γαλλικῆς πρεσβείας· μνηστὴρ τῆς Νίκης.

— Νίκη ὀνομάζεται ἡ ὡραία αὐτὴ κόρη ;

— Ναί . . . σᾶς ἀρέσκει αὐτὸ τὸ ὄνομα.

— Νίκη ! ὡραῖον ὄνομα . . . ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ νίκαι, αἱ ὁποῖαι στοιχίζουν ἀκριβὰ καὶ ἑπομένως δὲν εἶνε ἐπιθυμηταί, διότι ὅπως εἶπε κάποιος «μία τοιαύτη Νίκη ἀκόμη καὶ ἀπόλωλα».

— Ὁ Πύρρος τὸ εἶπε.

— Ναί· στοιχίζει καὶ ἡ Ἐλευθερία ἀκριβά ;

— Ὅσω ἀκριβώτερα κοστίσῃ, ὅσω περισσότερον αἷμα χυθῇ εἰς τὸν βωμόν της, τόσῳ πολυτιμοτέρα εἶνε. Ἡ φράσις «ἐλευθερία ἢ θάνατος», εἰμπορεῖ νὰ σᾶς ἀποδείξῃ τὴν ἀξίαν της. Ὁ Θεὸς παραλαβὼν ὅλα τὰ ἀγαθὰ τοῦ Παραδείσου ἀπὸ τὸν πταίστην ἄνθρωπον, ἓν μόνον τοῦ ἀφῆκε . . . τὴν *Ἐλευθερίαν* . . . εἰμπορεῖ λοιπὸν νὰ μὴν τὴν ἀγαπᾷ . . . ὅταν τὴν χάσῃ, νὰ μὴ θυσιάζῃ καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν του ὑπὲρ αὐτῆς, εἶνε δυνατόν ;

— Τώρα θὰ ἦμαι ὑπερήφανος διὰ τὸ ὄνομά μου.

— Δύνασθε νὰ ἦσθε ὑπερήφανος ὄχι μόνον διὰ τὸ ὄνομά σας—ἀλλὰ σᾶς συμβουλεύω νὰ μὴ ἦσθε.

— Τὴν βλέπετε τὴν Νίκην ;

— Τὴν βλέπω· ἔχει ὕφος νικητοῦ.

— Ὁ καβαλιέρος της εἶνε ὁ Ἀρμάνδος, γι' αὐτὸ εἶνε τόσῳ χαρούμενη.

— Τὸν ἀγαπᾷ ;

— Ἀφοῦ εἶναι μνηστήρ της !

— Σεῖς τὴν ἀγαπᾶτε ;

— Ἐζήσαμεν ἐπὶ πέντε ἔτη εἰς τὸ παρθεναγωγεῖον. Ἀγαπώμεθα πολὺ καὶ τώρα ἀκόμη περισσότερον.

— Εἰς ποῖον Παρθεναγωγεῖον ;

— Ἐκάματε κανένα περίπατον εἰς τὸ Σισλῆ ;

— Χθὲς διὰ πρώτην φοράν.

— Εἴδετε εἰς μίαν θύραν τὴν ἐπιγραφὴν «Pensionat de Notre Dame de Lion ;»

— Ναί.

— Ἐκεῖ ἐσπουδάσαμεν.

— Εἰς σχολὴν Γαλλικήν ;

— Γαλλικήν.

— Διατί ;

— Ἐκεῖ μᾶς ἔβαλαν οἱ γονεῖς μας.

— Ἔχετε δίκαιον. Πῶς ἦτο ὁ ἐκεῖ βίος σας ;

— Μᾶς περιετριγύριζαν παραδείγματα ἀγάπης, πίστεως, ἐλπίδος, ἀφοσιώσεως καὶ ὅλα αὐτὰ ἐστερεοποιοῦντο διὰ τῆς προσευχῆς.

— Εἶχα κακὴν ἰδέαν διὰ τὰς μοναχὰς αὐτάς· τὰς ἐνόμιζα ὑποκριτρίας.

— Ὄχι, εἶνε ἅγια πλάσματα.

— Σᾶς πιστεύω· ἀγαπᾶτε τὸν χορόν ;

— Ὄχι, πολύ. Εἶνε ἡ πρώτη φορὰ ποῦ ἔρχομαι εἰς χορευτικὴν ἑσπερίδα.

— Πρώτη φορά !

— Ναί.

— Ποίας ἐντυπώσεις σᾶς ἀφῆκε ;

— Κατ' ἀρχὰς ἐφοβήθην· μ' ἐφαίνετο πῶς ὅλοι γιὰ μένα 'μιλοῦν. Θὰ προτιμοῦσα νὰ ἔμενα στὸ σπίτι. Τὸ πολὺ φῶς μ' ἐτύφλωνε· κατόπι ἡ μουσικὴ διεσκέδασε τὴν μελαγχολίαν μου· πολὺ ἀγαπῶ τὴν μουσικήν.

— Ἐξημερόνει καὶ ἐξευγενίζει τὰς ψυχάς.

Ἡ Νίκη καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ τετραχόρου, ἔρριπτεν ἐνθαρρυντικὰ βλέμματα ἐπὶ τῆς Ἐλευθερίας καὶ συνωμίλει χαμηλοφώνως μετὰ τοῦ μνηστῆρός της, συγχρόνως δὲ ἔρριπτε καὶ κρύφια βλέμματα ἐπὶ τοῦ κατόπτρου. Βλέπετε, εἰς ὅλα ἐπρόφθαινε.

Ἡ Ἐλευθερία ἠρυθρία καὶ ἐταράσσετο ὅταν συνήντα τὸ βλέμμα τῆς κόρης.

— Δὲν ἔτυχε νὰ σᾶς συναντήσω ποτέ· ἔλεγεν ὁ κ. Ἰωνίδης. Μήπως δὲν ἐξέρχεσθε τακτικά ;

— Ἄ, κάθε βράδυ, ἀλλὰ δὲν θὰ μὲ παρετηρήσατε. Ὁλόκληρο τὸ Πέρα χώνεται στοὺς κήπους· ἡμεῖς αἱ μικραὶ χανόμεθα μέσα στὸ πλῆθος.

— Δὲν πιστεύω.

— Δὲν πιστεύετε ;

— Ἐγὼ νομίζω ὅτι ἂν σᾶς ἔβλεπα μέσα εἰς χιλιάδες καὶ μόνο γιὰ μιὰ φορὰ θὰ σᾶς διέκρινα ἀμέσως.

Ἡ Ἐλευθερία ἐκοκκίνισεν ἀκόμη περισσότερον καὶ ὁ κ. Ἰωνίδης τὴν παρετήρει μετὰ προσοχῆς.

— Ποῖον κῆπον προτιμᾶτε ;

— Θέλει ρώτημα ; προτιμῶ τὸν κῆπον τῶν μνηματακιῶν. Εἰς τὸν ἐπάνω κῆπο ἄλλο ἀπὸ παραμάνες καὶ γουβερνάντες δὲν βλέπεις.

— Τί θέα ὅμως . . . ὁ Βόσπορος τί ὡραῖα ποὺ φαίνεται ! !

Ὁ τετράχορος ἐτελείωσεν· ὁ κ. Ἰωνίδης ὡδήγησε τὴν Ἐλευθερίαν εἰς τὴν θέσιν της καὶ τὴν ηὐχαρίστησε.

Ἡ Νίκη ἔλαβε τὴν χεῖρά της καὶ θλίβουσα αὐτὴν ὅσῳ τῆς τὸ ἐπέτρεπον τὰ στενὰ χειρόκτιά της, εἶπε :

— Ἔλα, λέγε· τί σοῦ ἔλεγεν ἐκεῖ κάτω καὶ ἐκοκκίνιζες τόσῳ πολύ.

— Ἄχ, μὴ μ' ἐρωτᾷς, μᾶς βλέπει κατὰ πρόσωπο.

Digitized by Google

— Μᾶς βλέπει(;) δηλ. ἐσένα μόνο βλέπει.

Ἡ μαμὰ ἔτρεξε καὶ ἐκείνη καὶ διορθοῦσα τὴν ἐσθῆτα τῆς Ἐλευθερίας, ἀπέτεινε πολλὰς ἐρωτήσεις τὴν μίαν ἐπὶ τῆς ἄλλης.

Ἡ Ἐλευθερία ἔδειξε δείγματα ἐξαιρέτου μνημονικοῦ. Δὲν ἐλησμόνησε τίποτε καὶ αἱ θεῖαι, ἡ μήτηρ καὶ ἡ Νίκη ἐσχολίαζον καὶ τὰς λέξεις καὶ τὰς συλλαβάς, ἐξάγουσαι πολὺ κολακευτικὰ συμπεράσματα. Μακρόθεν ἐφαίνετο ἡ φοβερὰ κοιλία τοῦ πατρὸς ἐξερχομένη τοῦ φράκ.

— Τώρα καλὰ τέλη, ἀγάπη μου· εἶπεν ἡ Νίκη.

— Μὴ βιάζεσαι δά· εἶπε μειδιῶσα, ἡ μήτηρ, ἐνῷ ἡ ἰδία ἐβιάζετο περισσότερον ὅλων.

*

— Θανάση!

— Ἂν πρόκηται γιὰ παράδες, δὲν ἔχω.

— Πρόκειται περὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ παιδιοῦ μας.

— Λέγε.

— Ξεύρεις ὅτι ὁ κ. Ἰωνίδης εἶνε τρελλὸς γιὰ τὴν Ἐλευθερία.

— Μὴν τὸ παρακάμνης, γυναῖκα· εἶπε τρίβων τὰς χεῖρας ὁ κὺρ Θανάσης καὶ ἀποβάλλων ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν στρυφνὴν ἐκείνην ἔκφρασιν, ἥτις ἐσκίαζε τὸ μέγα καὶ ἐρυθρὸν πρόσωπόν του.

— Ἐκεῖνο ποῦ σοῦ λέγω· μὰ αὐτὴν τὴν περίστασι δὲν τὴν βρίσκει κανεὶς δυὸ φοραὶς 'στὴ ζωή του . . . καὶ πρέπει ν' ἀνοίξουμε τὰ μάτια μας.

— Τί νὰ κάμω; πῶς πρέπει νὰ φερθῶ; Ἐσὺ εἶσαι γνωστικὴ γυναῖκα· ὅτι μοῦ πῇς θὰ γείνῃ.

Ἡ σύζυγος ἐμισόκλεισε τὰ μάτια μὲ πονηριὰ καὶ εἶπε·

— Χθὲς τὴ ρώτησε τὴ μικρὴ σὲ ποιὸ κῆπο πηγαίνει . . . κατάλαβες;

— Βέβαια· ἐπειδὴ τὸ Πέρα ἔχει δυὸ κήπους.

— Μόνο αὐτὸ κατάλαβες;

— Ἔχει καὶ ἄλλο;

— Μά, κακόμοιρε, αἰωνίως ἄνδρας θὰ ἦσαι;

— Ἀμ' τί μὲ θέλεις;

— Χριστιανέ, αὐτὸ εἶνε συνέντευξις!

— Αααά Ἀ!

— Καὶ πρέπει ἡ Λευθεριὰ νὰ κάμῃ δύο τουαλέταις φρέσκαις καὶ ἐγὼ μίαν τοὐλάχιστον.

— Τίιιιί;

— Ἐκεῖνο ποῦ σοῦ λέγω.

— Πάρε γυναῖκα νὰ ἰδῇς καλό· μ' ἔσβυσες· τώρα τὸ ἐμπόριο πάγει ἄσχημα. Ἐγὼ δὲν ἔχω νὰ ἐξοδεύω στὰ περιττά.

— Ἄστοργε ἄνθρωπε, ἀναίσθητε, δι' αὐτὸ χονδραίνεις· περιττὸ πρᾶγμα 'βρίσκεις τὴν εὐδαιμονία τοῦ παιδιοῦ σου;

— Δυὸ φορεσιαίς, τί τῆς θέλει;

— Ἀπὸ ἀξιοπρέπεια ὅταν ἕνας ἄνθρωπος δὲν ξέρῃ τίποτε, τὰ λόγια εἶνε περιττά.

— Εἶδες πῶς σέδωκα καὶ κατάλαβες . . . βέβαια αὐτὰ εἶνε περιττά.

— Ἐσὺ ὅμως δὲν κατάλαβες. Ἡ μητέρα μου (ὁ Θεὸς νὰ συγχωρέσῃ τὴ ψυχή της) μοῦ ἔδωκε ἕνα ζευγάρι σμυρνιὰ βραχιόλια ἀπὸ μάλαμμα τούρκικο καθαρό. Φύλαξε τὰ χρήματά σου . . . ἐγὼ ὅσῳ ἔζησα δὲν θὰ ζήσω· τὰ πουλῶ καὶ κάμνω ὅτι πρέπει γιὰ τὴν εὐδαιμονία τοῦ παιδιοῦ μου.

Ἐπεκράτησε μεγάλη σιωπή· ὁ κὺρ Θανάσης ἐβηματίζε ταχέως καὶ ἔρριπτε πλάγια βλέμματα ἐπὶ τῆς συζύγου του.

Ἐκείνη ἀτάραχος ἐκράτει παιγνιόχαρτα καὶ τὰ ἐτοποθέτει ἰδιορρύθμως, προσπαθοῦσα νὰ μαντεύσῃ τὸ μέλλον καὶ ὅταν ὁ μαῦρος Ρήγας ἤρχετο πλησίον τῆς ξανθῆς κόρης, ὑπεμειδία.

— Εὐθαλία, εἶπε δειλῶς ὁ κὺρ Θανάσης.

— Τί ἀγαπᾶτε;

— Ὡς πόσα λὲς νὰ χρειάζουνται γιὰ τὴν ἀξιοπρέπεια;

Χωρὶς νὰ ἀποσπάσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκ τῶν παιγνιοχάρτων της, εἶπε·

— Μὲ οἰκονομία μεγάλη, τὸ ὀλιγώτερο εἴκοσι Τούρκικαις χρυσαῖς.

— Εἴκοσι Τούρκικαις; Ἀδύνατο . . . ἀδύνατο . . . ἀδύνατο.

— Διατί, Θεέ μου, ὅλα τὰ εὐγενῆ αἰσθήματα νὰ τὰ δώσῃς εἰς τὴν γυναῖκα; Ἂς ἔδιδες καὶ εἰς τοὺς ἄνδρας . . . Θανάση, πήγαινε στὴ δουλειά σου. Ἐγὼ πουλῶ τὰ βραχιόλια μου.

Ὁ Θανάσης ἐξῆλθε καὶ ἀνοίγων τὸ παραπέτασμα τῆς θύρας, εἶπε·

— Πέρνα ἀπὸ τὸ μαγαζὶ νὰ σοῦ τὰ δώσω τὰ χρήματα.

— Τί μωρόπιστοι ὡς τόσο οἱ ἄνδρες!! τὰ χαρτιὰ καλὰ φανέρωναν παράδες!

Ἡ Νίκη προσεκλήθη καὶ ἔδωκε τὴν ἰδέα της εἰς ὅλα.

Ἐνῷ δὲ εἰσήρχοντο καὶ ἐξήρχοντο εἰς τὰ καταστήματα, ἔλεγε·

— Cherie, μ' αὐτὴν τὴν τουαλέτα εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ γείνῃς Ἰωνίδενα. Ξεύρεις τί ὡραῖο κάμνει τὸ πρόσωπο τὸ boa ἀπὸ crème πτερό! Ξεύρεις ἐγὼ ποτὲ δὲν ἐπιμένω πολὺ στὴ μόδα, μὰ τὸ πράσινο βαθὺ μὲ τὸ rose ταιριάζει περίφημα, ὅπως τὸ τριαντάφυλλο μὲ τὰ φύλλα του. Τὸ καπελάκι μὲ τὰ μικρὰ roses πτερά του εἶνε πολὺ χαριτωμένο. Νὰ μὴ τὸ φορέσῃς ὅμως μὲ ἄλλη τουαλέτα, μόνο μ' αὐτήνα.

— Νίκη μου, ἔχε τὴν εὐχή μου, κόρη μου, ποῦ φροντίζεις γιὰ τὴν Ἐλευθερία μου καλλίτερα ἀπὸ ἀδελφή.

— Καλὲ ἀφῆστέ τα αὐτά. Τώρα ὅμως νὰ 'μποῦμε μιὰ στιγμὴ στοῦ Isidore νὰ τὴν κτενίσῃ à la grecque ποῦ θὰ τῆς πάγῃ ἐξαίρετα.

— Ἔχε τὴν εὐχή μου, κόρη μου, ἐπανέλαβε πολὺ συγκεκινημένη ἡ κυρία Χαριτωμένου.

Digitized by Google

— Εἰσῆλθον ὅλαι εἰς τοῦ κυρίου Isidore καὶ ἡ Νίκη ὡς παλαιὰ γνώριμος τοῦ καταστήματος, τὰς ὡδήγησεν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ κομμωτηρίου καὶ ἔλαβεν ἓν περιοδικὸν τὸ ὁποῖον εἶχε κεφαλὰς γυναικείας διαφόρου κομώσεως, ἐστήριξε δὲ τὸν λιχανὸν ἐπὶ μιᾶς κεφαλῆς λέγουσα με σοβαρότητα.

— Βλέπεις τὸ κτένισμα à la grecque; τὰ μαλλιὰ θὰ τὰ καλοκτενίσῃ, θὰ τὰ γυρίσῃ εἰς κύλινδρον καὶ κατόπι θὰ σχηματίσῃ πεταχτὴ στρογγύλη κτενησιὰ ἀπὸ τὴν ὁποίαν θὰ βγαίνουν δυὸ μπουκλάκια. Ὑψηλὰ πρὸς τὸ μέτωπον εἰς κανονικὰς ἀποστάσεις θὰ σοῦ βάλῃ δυὸ χρυσαῖς ταινίαις· οἱ ἀρχαῖοι τέττιγες πέρδικαις κάτι τέτοιο ἐξάπαντος τῆς ἔλεγαν. Βλέπεις ἐκεῖνο τὸ ἄγαλμα, ἀπαράλλακτα. Εἶνε τὸ καπελάκι σου μικρὸ καὶ θὰ σοῦ πάγῃ πολύ. Στάσου νὰ σοῦ φορέσω ἐγὼ τὸ peignoir σου.

Περιετύλιξε τὴν φίλην της διὰ τῆς ὀθόνης καὶ ἐκάθισε πλησίον της, ἑτοίμη νὰ δώσῃ συμβουλὰς εἰς τὸν ὑπάλληλον, ὅςτις ἐθέρμαινε διὰ τοῦ οἰνοπνεύματος τοὺς σιδηροῦς κυλίνδρους.

Μετ' ὀλίγον ἡ 'Ελευθερία ἦτο ὡραῖα καὶ μὲ γοῦστο κτενισμένη καὶ ὅλαι μαζύ, ἡ μήτηρ θαυμάζουσα, ἡ 'Ελευθερία καμαρόνουσα καὶ ἡ Νίκη μὲ τὸ προστατευτικώτερόν της ὕφος, μετέβησαν εἰς τὸν κῆπον.

Ὁ κ. 'Ιωνίδης ἦτο ἐκεῖ πλησίον τῆς εἰσόδου καὶ ἔβλεπε τὰς εἰσερχομένας.

Αἱ καλλοναὶ τοῦ Πέρα ἐπωφελήθησαν τοῦ ὡραίου καιροῦ καὶ ἔσπευδον κατὰ συμπλέγματα εἰς τὸν εὐνοούμενον περίπατον.

— Βλέπεις; ἀνυπομονεῖ, σὲ περιμένει, εἶπεν ἡ Νίκη, ἐνῷ ἡ μήτηρ δὲν ἐτόλμα νὰ ἀναπνεύσῃ καὶ ἡ 'Ελευθερία προσεπάθει νὰ μὴ χάσῃ τὸ sang froid της.

— Προσποιήσου πῶς δὲν τὸν βλέπεις καὶ ἀντὶ νὰ ὑπάγωμεν πρὸς τὸ ἀριστερὸν μέρος ποῦ εἶνε πυκνὸ τὸ πλῆθος, νὰ ὑπάγωμεν πρὸς τὸ μέρος τῆς λίμνης. Θὰ μᾶς ἀκολουθήσῃ.

Ἡ 'Ελευθερία μὲ κεφαλὴν πολὺ ἀκίνητον, διότι ἐφοβεῖτο μήπως βιαία κίνησις καταστρέψῃ τὸ ἀριστούργημα τοῦ artiste Isidore δὲν ὡμίλει τίποτε, κάτω ὅμως ἀπὸ τὸ στενὸν ἐπανωφόριόν της ἡ καρδιά της ἐκτύπα δυνατά.

Αἴφνης ἡ Νίκη ἀφῆκε κραυγήν.

— Ἡ 'Αλήθεναις!! Ἡ κ. 'Αλήθη κουβάλησε στὸν κῆπο τὴν καρακάξα της.

— Τὸ στοιχειό...

— Χά, χά, χά, ναὶ τὸ στοιχειό.

— Τί εὐχάριστη συνάντησις! εἶπεν ἡ κ. 'Αλήθη θλίβουσα τὰς χεῖρας ὅλων.

Ἡ ἀδελφή της ἐχαιρέτισε μετὰ πολλῆς χάριτος, ἀλλὰ χωρὶς νὰ θλίψῃ καμμίαν χεῖρα, χωρὶς νὰ μειδιάσῃ.

— Μᾶς ἔκαμε κάτι ὡραίαις μέραις ὁ 'Ιανουάριος!

— 'Αληθινὸ καλοκαιράκι.

— Ἂν δὲν ἤτανε ἡ κορυφαὶς των κυπαρισσιῶν καὶ οἱ μιναρέδες χιονισμένοι, θὰ ἤτανε σωστὸς Μάϊος.

— Ὁ κ. 'Ιωνίδης! Σήμερα εἶνε ἡ ἡμέρα τῶν εὐχαρίστων συναντήσεων.

Ὁ κ. 'Ιωνίδης ἐχαιρέτισε καὶ ἡ Νίκη ἔθλιψε τὸν βραχίονα τῆς 'Ελευθερίας.

— Πῶς σᾶς φαίνεται ἡ πόλις μας; ὁ κῆπός μπορεῖ νὰ συγκριθῇ μὲ τοὺς κήπους τοῦ Λονδίνου; βέβαια δὲν ὑπάρχει σύγκρισις.

— 'Εγὼ σκέπτομαι νὰ διαχειμάσω ἐδῶ.

— Στὴν Κωνσταντινούπολι! ἀνέκραξε χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ ἡ κ. Χαριτωμένου.

— Ναί, μοῦ ἀρέσει.

Τότε ἤρχισε μία συνδιάλεξις γενικὴ εἰς τὴν ὁποίαν ὅλοι ἔδιδον τὴν γνώμην των, ἐκτὸς τῆς ἀδελφῆς τῆς κ. 'Αλήθη.

'Εδῶ εἰς τὸ Πέρα αὐτὰ δὲν εἶνε πράγματα παράξενα. Συναντᾶτε μίαν φίλην σας καὶ σταματᾶτε εἰς τὴν μεγάλην ὁδόν, τῆς ὁμιλεῖτε ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν χωρὶς νὰ κινήσετε τὴν περιέργειαν· μόνοι οἱ ὁμιλοῦντες ἐνοχλοῦνται ἀπὸ κανένα χαμάλη, ὁ ὁποῖος φέρει ἐπὶ τῶν Ἡρακλείων ὤμων του πελώριον κλειδοκύμβαλον ἢ ἱματιοθήκην, ἢ ἀπὸ δύο τρεῖς ἁμάξας, αἱ ὁποῖαι ὠθοῦσαι καὶ ὠθούμεναι ἐννοοῦν ὅλαι ὁμοῦ νὰ διέλθουν διὰ τῆς στενῆς *μεγάλης ὁδοῦ*.

Ὥστε τὸ σύμπλεγμα τῶν οἰκογενειῶν 'Αλήθη-Χαριτωμένου μετὰ τοῦ κ. 'Ιωνίδου δὲν θὰ ἐκίνει τὴν προσοχήν. 'Εγνωρίζοντο ... ἦτο πολὺ φυσικὸν ἐπομένως, εἰς τὴν πρώτην συνάντησιν ν' ἀρχίσουν τὴν φλυαρίαν.

Μεταξὺ τῶν πολλῶν ἔγεινε λόγος καὶ διὰ μουσικὴν καὶ ἡ Νίκη ὡς ἀληθὴς φίλη ἔρριψε μὲ ἀπίστευτον ἀφέλειαν αὐτὰς τὰς λέξεις.

— Ἡ 'Ελευθερία εἶνε μία μικρὰ artiste. 'Εννοεῖ ἐκεῖνα ποῦ παίζει καὶ τὰ ἐκτελεῖ θαυμάσια. 'Αφοῦ ἤλθετε 'στὴν Πόλι, πρέπει νὰ τὴν ἀκούσετε διὰ νὰ σχηματίσητε καὶ μίαν ἰδέαν διὰ τὸ καλλιτεχνικὸν μέρος τῶν βυζαντινῶν.

— Τὴν πέμπτην δεχόμεθα, εἶπεν ἡ μήτηρ, ἂν δὲν ἔχετε τὴν βραδυά σας προωρισμένη, ἐλᾶτε νὰ πάρετε μαζύ μας τὸ τσάϊ καὶ νὰ ἀκούσετε καὶ τὴ μουσικὴ τῆς 'Ελευθερίας μου.

Ὁ κ. 'Ιωνίδης ἔθλιψεν ὁλωςδιόλου ἀγγλικὰ τὴν χεῖρα τῆς κ. Χαριτωμένου, καὶ ἀπεμακρύνθη.

Ἡ κ. 'Αλήθη ἔκαμε μίαν ἰδιαιτέραν κίνησιν σημαίνουσαν ὅτι κρυόνει καὶ ἀπεμακρύνθη ἐπίσης.

Τότε ἤρχισεν ἡ συζήτησις.

— Καλὲ τί σφίξιμο ἤτανε ἐκεῖνο, καρδίτσα μου!!

— Κυρία 'Ιωνίδου, γύρισε λιγάκι τὰ 'μάτια σου καὶ ἰδὲς τὸ ξενοδοχεῖο Londres, ἐκεῖ θὰ μένῃς ὅταν θὰ ἐπισκέπτεσαι τὴν Πόλι. Θὰ ἔρχουμαι νὰ σὲ βλέπω. Ἴσως διορισθῇ καὶ ὁ 'Αρμάνδος

Digitized by Google

στὴν πρεσβεία τοῦ Λονδίνου καὶ τότε φαντάσου ζωὴ ποῦ θὰ περάσουμε.

Ἡ κ. Χαριτωμένου ἐδάκρυσε . . .

*

— Θανάση!

— Τί θέλεις ;

— Ἀγαπητέ μου Θανάση, ἐπὶ τέλους τὸ γάμο αὐτὸ τὸν θεωρῶ τελειωμένο.

— Νὰ δώσῃ ὁ Θεός.

— Αὐτὰ ὅμως τὰ πράγματα δὲν τελειόνουν ἔτσι εὔκολα· ἀπαιτοῦν θυσίαις.

Ὁ κ. Χαριτωμένος ἦτο ὠχρὸς καὶ ἐφαίνετο πολὺ στενοχωρημένος.

— Ἔγειναν τοῦ κοριτσιοῦ ἡ φορεσιαὶς ἀριστούργημα· τί ψαλίδι ἐκεῖνο τῆς Εὐλαλίας τῆς ῥαπτρίας! χυτὸ τὸ κάμνει τὸ κορμί. Ἔχει φυσικὰ καὶ τὸ παιδί μου πολλὴ χάρι.

— Εἴκοσι λίραις . . . . .

— Γιὰ τὴν εὐτυχία τῆς κόρης μας, Θανασάκη μου.

— Τοὐλάχιστον ἂς μὴν πᾶνε στὰ χαμένα.

— Μὴν κακομελετᾷς, Θανασάκη μου. Αὐτὰ εἶνε τελειωμένα πράγματα. Μάλιστα σήμερα μοῦ ἔσφιξε τὸ χέρι δυνατά . . . . .

— Τὸ χέρι σου ἔσφιξε! ἅ, τὸν παληάνθρωπο!!

— Καλά, Θανασάκη μου, μὴ θυμόνῃς· ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴ χαρά του, γιατὶ τὸν προσκάλεσα τὴν πέμπτη νὰ πάρῃ τὸ τσάϊ ἐδῶ.

— Τὸν προσκάλεσες ; !

— Ναί, Θανάση, ἀκόμη μιὰ θυσία γιὰ τὸ παιδί μου.

— Γυναῖκα, πρέπει νὰ ξεύρῃς πῶς χανούμαστε μ' αὐταὶς τῆς ἀνοησίαις.

— Μὴν τὰ μεγαλόνῃς τὰ πράγματα, Θανάση. Σερβίτσια τοῦ τσαγιοῦ θὰ πάρουμε ἀπὸ τῆς Νίκης· ὡραῖα ἀσημένια Ρωσσικά. Θὰ παραγγείλουμε καὶ δυὸ τούρταις στοῦ Λεμπὸν καὶ λίγα παγωτὰ καὶ λίγα μπισκότα. . . . . σὲ βεβαιῶ δὲν κοστίζει πολλά . . . . .

— Γυναῖκα . . . . .

— Θανάση, θέλεις νὰ χάσουμε αὐτὴν τὴν τύχη μέσα ἀπ' τὰ χέρια μας ;

— Μὰ δὲν εἶνε περίστασις . . . .

— Ὀλίγα ἄνθη ἀπὸ τὸ ἀνθοπωλεῖο τοῦ Σαπουντζάκη νὰ στολιστοῦνε ἡ ζαρντινιέρες τοῦ σαλονιοῦ. Θὰ δανεισθῶ καὶ τοὺς καθρέπτας τῆς Γερμανίδος, ποῦ κάθεται 'στὸ πλαγινὸ σπίτι.

— Μασκαράδες θὰ γένουμε γυναῖκα.

— Γιὰ τὴν εὐτυχία τῆς Λευθεριᾶς μου.

— Ὁ Θεὸς νὰ τὰ βγάλῃ ὅλα σὲ καλό.

— Τώρα δόσε μου πέντε ἕξη λίραις γιὰ τῆς τούρταις, γιὰ τὰ ἄνθη καὶ γιὰ τὰ ἄλλα ἔξοδα.

— Δὲν εἶνε καλλίτερα, γυναῖκα, νὰ μὴ δανεισθοῦμε τίποτα, οὔτε καθρέφταις, οὔτε σερβίτσια ἀσημένια, οὔτε μιὰ καρφίτσα, καὶ νὰ φανοῦμε ὅτι εἴμαστε.

— Αὐτό, Θανάση, θὰ ἦτον εὐκολώτερο, μὰ ἕνας ἑκατομμυριοῦχος δὲν πίνει διαφορετικὰ τὸ τσάϊ του παρὰ μὲ ποτῆρι κρυστάλλινο μὲ ἀσημένιο πιάσιμο.

— Νά, πάρε τὰ χρήματα.

Ἡ κ. Χαριτωμένου εἰςῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν, ὅπου ἦτο συνηγμένη ὅλη ἡ οἰκογένεια καὶ ἡ Ἐλευθερία ἐμελετοῦσε ἕνα κομμάτι δύσκολο στὸ πιάνο.

— Ἐπιτύχαμε.

Αἱ ἀδελφαὶ τῆς κ. Χαριτωμένου τὴν συνεχάρησαν.

Μετ' ὀλίγα δευτερόλεπτα εἰςῆλθεν ἡ Μάρθα μελανειμονοῦσα ὅπως πάντοτε.

Αἱ θεῖαί της τὴν ὑπεδέχθησαν ψυχρῶς, προςπαθοῦσαι νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι τὰς ἐνοχλεῖ ἡ παρουσία της.

Ἐκείνη ἐκάθισε καὶ ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ κομψοῦ χαρτοφυλακίου της μίαν ἐπιστολήν.

— Γράμμα!

— Ναί, εἶνε τοῦ Ἀγησιλάου διὰ τὴν μνηστήν του.

— Τοῦ Ἀγησιλάου! Ἐλευθερία κόρη μου, πήγαινε νὰ μοῦ φέρῃς τῆς παντοῦφλές μου, γιατὶ μὲ σφίγγουν ἡ μπόταις μου.

Ἡ Ἐλευθερία ἐξῆλθε.

— Αὐτὸ τὸ γράμμα νὰ τὸ στείλῃς πίσω.

— Στὸν Ἀγησίλαο ; . . .

— Ναί. Ἂν ἤτανε γνωστικοὶ ἄνθρωποι κ' ἐκεῖνος κ' ἡ μανούλα του, θὰ καταλαβαίνανε πῶς τὰ δυὸ χρόνια ποῦ τοὺς προτείναμε, ἤτανε ἄρνησις ὁλοφάνερη.

— Ἄρνησις!

— Ναί, ἐγὼ τὸ παιδί μου δὲν τὤμαθα πιάνο, Γαλλικὰ καὶ χορό, γιὰ νὰ τὸ δώσω στὸν κὺρ Ἀγησίλαο, νὰ τὸ θάψῃ σὲ καμμιὰ ἐπαρχία ποῦ θὰ διορισθῇ.

— Τὸ παιδὶ γιὰ πέταγμα δὲν τὤχομε, εἶπεν ἡ Σουλτανίτσα ἡ μεγαλειτέρα ἀδελφή.

— Νὰ σοῦ πῶ, Μάρθα, σὺ ξέρεις ποῦ σ' ἀγαπῶ.

— Μπορεῖ.

— Δὲν πιστεύω νὰ ἀμφιβάλλῃς ;

— Δὲν ξεύρω.

— Θέλεις ξεῦρε το, θέλεις μὴν τὸ ξεύρῃς. Εἶσαι τοῦ μακαρίτου τοῦ ἀδελφοῦ μου παιδὶ καὶ σὲ πονῶ. Νὰ μὴ θαρρῇς ποῦ ἕνας φρόνιμος ἄνθρωπος σ' ἐπαινᾷ γιὰ τὰ καμώματά σου. Πέθανε ὁ ἀρραβωνιαστικός σου . . . ὁ Θεὸς νὰ τὸν ἀναπαύσῃ, καλὸς ἄνθρωπος ἤτανε, μὰ εἶνε ἀνάγκη ἐσὺ νὰ βάλῃς μαῦρα καὶ νὰ κάθεσαι μαζὺ μὲ τὴ στραβὴ τὴ μάνα του ;

Ἡ Μάρθα ἠγέρθη· τὸ ὡραῖον πρόσωπόν της ἦτο ἐρυθρὸν ἐξ ἀγανακτήσεως.

— Ὥστε . . . τὸν Ἀγησίλαον δὲν τὸν θέλετε . . . . .

— Ὁ Θεὸς νὰ μᾶς φυλάξῃ.

Digitized by Google

— Ἑκατομμυριοῦχο, μιλιονίστα θὰ πάρῃ τὸ Λευθεροῦδί μας.

— Μὰ καὶ σὺ νὰ βάλῃς γνῶσι... γιατί.....

— Τὸν Ἀγησίλαο δὲν τὸν θέλετε;

— Ὄχι σοῦ εἶπα.

— Χαίρετε· ἦλθα νὰ σοῦ φέρω τὸ γράμμα τοῦ Ἀγησιλάου καὶ ὄχι νὰ ἀκούσω συμβουλάς.

Ἀξιοπρεπὴς καὶ ὡραιοτάτη ἐντὸς τῆς ἁπλῆς μελαίνης στολῆς της, ἀπῆλθε.

— Ὥρα σου καλή, νυχτοκόρακα, εἶπεν ἡ μεγαλειτέρα ἀδελφὴ τῆς κ. Χαριτωμένου, ἡ ὁποία ἐφημίζετο ὅτι ἐπετύγχανεν εἰς τὰς συγκρίσεις.

Ὅλαι ἐκάγχασαν.

[Ἕπεται τὸ τέλος] ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΙ ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ

Ἐν Ἑλλάδι, ἔνθα ἐκ τοῦ ἐδάφους προήχθησαν εἰς φῶς καὶ ἔτι κρύπτονται ἐν αὐτῷ οἱ πολυτιμότατοι τῶν ἀρχαιολογικῶν θησαυρῶν, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου καὶ εἰς τὰς μεγίστας τῶν καταστροφῶν εἶνε ἐκτεθειμένοι, ἀρχῆθεν τὸ πρώτιστον καθῆκον τῶν ἀρχαιολογούντων ἐθεωρήθη ἡ διάσωσις τῶν ἤδη γνωστῶν μνημείων τῆς ἀρχαιότητος, ἡ ἀναζήτησις τῶν ἐν τῇ γῇ κεκρυμμένων, ἡ περισυλλογὴ τῶν ἐκ τύχης ἀνευρισκομένων καὶ ἡ οἱαδήποτε γνωστοποίησις αὐτῶν εἰς τὸν ἀρχαιολογικὸν κόσμον. Ἡ ἀσχολία αὕτη κατηνάλωσε μέχρι τοῦδε τὰς δυνάμεις τῶν συστηματικῆς ἐπιστημονικῆς μορφώσεως τυχόντων ἀρχαιολόγων, ἀπερρόφησε πᾶσαν φροντίδα τῶν φιλοτέχνων καὶ κατέστησε πολυτίμους τὰς ὑπηρεσίας παντὸς τοῦ καθ' οἱονδήποτε τρόπον εἰς διάσωσιν τῶν ἀρχαιοτήτων συντελοῦντος, οἱαδήποτε καὶ ἂν ἦτο ἡ μόρφωσις αὐτοῦ. Ὡς ἐκ τούτου ὑπὸ τὸ ὄνομα ἀ ρ χ α ι ο λ ό γ ο ς ἐννοεῖται κοινῶς παρ' ἡμῖν ὁ ἀναζητῶν, ἀνευρίσκων καὶ δημοσιεύων ἀγάλματα, ἀνάγλυφα, ἐπιγραφὰς καὶ οἱαδήποτε ἄλλα λείψανα τῆς σεπτῆς ἀρχαιότητος ἀδιακρίτως, εἰς πλείστους δὲ μέχρι τοῦδε τῶν ἁπλῶς τὰ ἀρχαῖα διασωζόντων καὶ ὁπωσδήποτε γνωστὰ καθιστώντων αὐτὰ ἡ ἐπιστήμη ἀπένειμε καὶ ἀπονέμει τὸν δίκαιον ἔπαινον.

Ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις πραγματεία,[1] ὁποία ἡ ἀρτίως ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ἐπικεφαλίδα ἐκδοθεῖσα ὑπὸ τοῦ ὑφηγητοῦ τῆς Ἀρχαιολογίας κ. Θεμιστοκλέους Σοφούλη εἶνε ἀξία ἰδιαιτέρας προσοχῆς. Ὁ συγγραφεὺς δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ὑπηρεσίας, οἷαι αἱ ἀνωτέρω καταλεχθεῖσαι, ἀλλ' οὐδεὶς πρέπει νὰ λησμονῇ ὅτι αἱ ὑπηρεσίαι αὗται, ὅσον δήποτε πολύτιμοι καὶ ἂν εἶνε, δὲν εἶνε ὁ τελικὸς σκοπὸς τῆς ἐπιστήμης, οὐδ' εἶνε φόβος νὰ παύσῃ ὑπάρχουσα ἡ Ἀρχαιολογία, ὅταν ποτὲ δὲν ὑπάρχωσι πλέον ἀρχαιότητες πρὸς ἀνεύρεσιν καὶ δημοσίευσιν. Ὡς ἔργον αὐτοῦ προέθετο ὁ κ. Σοφούλης ὄχι τόσον τὸν πολλαπλασιασμὸν τοῦ ἀποταμιεύματος τῶν ἀρχαιολογικῶν μουσείων, ὅσον τὴν χρησιμοποίησιν τῶν γνωστῶν ἀρχαιοτήτων πρὸς τελειοποίησιν τῆς ἐπιστημονικῆς περὶ τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης θεωρίας, ὅπερ δὲν δύναται νὰ δρέψῃ ἐπαίνους ἁπλῶς διότι ἀντιπροσωπεύει ποσόν τι εὐσυνειδήτου ἐργασίας. Ἀπ' ἐναντίας μάλιστα διὰ τῶν τοιούτων μελετῶν εὐκόλως δύναταί τις καὶ νὰ βλάψῃ τὴν ἰδίαν φήμην, ἐὰν αὗται δὲν συνεισφέρωσιν εἰς τὴν ἐπιστήμην ὀρθόν τι δίδαγμα ἢ τοὐλάχιστον δὲν ὁδηγήσωσι πρὸς τὸ ὀρθὸν εἴτε ἀποκαλύπτουσαι τὰ τρωτὰ μέρη τῶν κρατουσῶν γνωμῶν εἴτε διὰ τῶν ἰδίων ἀτελειῶν παρέχουσαι ἀφορμὴν εἰς ἔλεγχον, νέα στοιχεῖα πρὸς ἀνίδρυσιν τῆς ὀρθῆς θεωρίας πορίζοντα.

Τοὺς κινδύνους τῶν τοιούτων μελετῶν δὲν ἀγνοεῖ ὁ κ. Σοφούλης· ἀλλ' ἁπλῆ ἀνάγνωσις οἱασδήποτε ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε δημοσιευθεισῶν μελετῶν αὐτοῦ ἀρκεῖ νὰ καταδείξῃ ὅτι δύναται νὰ μὴ φοβῆται τοὺς κινδύνους τούτους, διότι καὶ πλανώμενος οὐδέποτε ἀποδεικνύεται ματαιοπονῶν. Νέον τεκμήριον τούτου παρέχει ἡ μνημονευθεῖσα μονογραφία περὶ τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει κορῶν, ἤτοι τῶν πολλῶν γυναικείων ἀγαλμάτων τῆς πρὸ τῶν Μηδικῶν καλλιτεχνικῆς περιόδου, ἅτινα προήγαγεν εἰς φῶς ἡ εὐτυχὴς τοῦ ἔτους 1885 καὶ τῶν ἐφεξῆς ἀνασκαφή. Διὰ τοὺς φιλαρχαίους καὶ φιλοτέχνους ἤρκεσεν ἡ παρὰ τὸ ἀτελὲς τῆς τεχνικῆς κατασκευῆς ἀνέκφραστον ἡδονὴν παρέχουσα θέα αὐτῶν, ἵνα χαιρετίσωσι μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὸ εὐτυχὲς γεγονός· τῶν ἀρχαιολόγων ὅμως ἔργον εἶνε ὁ καθορισμὸς τῆς θέσεως, ἣν τὰ ἀγάλματα ταῦτα ἐν συνόλῳ καὶ ἕκαστον αὐτῶν κατ' ἰδίαν κατέχουσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς τέχνης. Ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιστήμη τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων δὲν ἐξετάζει μόνον τὸ σύνολον τῆς καλλιτεχνικῆς μορφῆς ἐν σχέσει πρὸς τὸ καλλιτεχνικὸν ἰδεῶδες, ὅπερ προσπαθεῖ νὰ παραστήσῃ, οὐδὲ ζητεῖ νὰ βαθμολογήσῃ τὴν ἀξίαν τῶν ἀρχαίων καλλιτεχνημάτων κατ' ἀναλογίαν πρὸς τέλειόν τινα κλασικὸν καλλιτεχνικὸν τύπον, ἀλλὰ παρακολουθοῦσα πάσας τὰς φάσεις τοῦ γιγαντιαίου μεταξὺ καλλιτεχνικοῦ αἰσθήματος καὶ εἰκαστικῆς ὕλης ἀγῶνος, ζητεῖ νὰ ἀνεύρῃ ἐν τοῖς καλλιτεχνήμασιν ἓν πρὸς ἓν τὰ τρόπαια τῆς ἀνδραγαθίας ἑκάστου καλλιτέχνου ἢ καλλιτεχνικῆς σχολῆς. Ὁ καλλιτεχνικὸς τύπος δὲν ἀναπτύσσεται ὁλόκληρος ἐν συνόλῳ, ἀλλ' ἑκάστη γραμμὴ αὐτοῦ εἶνε καλλιτεχνικῆς τινος εὐφυΐας κατάκτησις, καὶ ἵνα γνωσθῇ καὶ τοῦ καλλιτεχνήματος ἡ ἀξία καὶ τοῦ καλλιτεχνήσαντος ἡ δεξιότης, εἶνε ἀνάγκη λεπτομεροῦς ἀναλύσεως τῶν συνιστώντων τὴν καλλιτεχνικὴν παράστασιν στοιχείων, δι' ἧς ἀνευρίσκεται τί τὸ ἐκ παραδόσεως παρειλημμένον, τί τὸ εἰς τὴν φύσιν τῆς ὕλης ἢ τὴν χειρωναχτικὴν δεξιότητα τῆς κατεργασίας αὐτῆς ὀφειλόμενον, τί παρήγαγεν ἡ καλλιτεχνικὴ εὐφυΐα καὶ τί ἡ ἀνάγκη τῆς ἐκτελέσεως.

Ἡ τοιαύτη ἀνάλυσις τοῦ τύπου τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει κορῶν δὲν εἶνέ τι εὔκολον πρᾶγμα, διότι οὔτε τὸν αὐτὸν τύπον φέρουσι πᾶσαι, οὔτε αἱ παρατηρούμεναι διαφοραὶ δύνανται νὰ ἐξηγηθῶσι χρονολογικῶς ὡς ὁμοίως πολλάκις ἀπαντῶσαι καὶ ἐν ἀτελέσιν ἔργοις καὶ ἐν τελειοτέροις· προσέτι δὲ καὶ ἐκ τῶν παρατηρουμένων διαφορῶν δυσχερῶς δύναταί τις νὰ

[1] Τὰ ἐν Ἀκροπόλει ἀγάλματα Κορῶν ἀρχαϊκῆς τέχνης, ἔγραψε Θεμιστοκλῆς Σοφούλης. Ἐν Ἀθήναις Τυπογραφεῖον ὁ Παλαμήδης 1892.

Digitized by Google

διακρίνῃ τὰς χαρακτηριστικὰς τῆς ἐργασίας τοῦ καλλιτεχνήματος.

Δύο κυρίως τρόποι ἐργασίας παρετηρήθησαν μέχρι τοῦδε ἐν ταῖς κόραις τῆς Ἀκροπόλεως, ὁ μὲν τυπικώτερος καὶ αὐστηρότερος, ἢ κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ κ. Σοφούλη ἀκαδημαϊκός, ὁ δὲ μᾶλλον ἀνειμένος καὶ οἰκειότερος πρὸς τὴν φυσικὴν ἀλήθειαν, ὅστις ἐθεωρεῖτο μέχρι τοῦδε ὡς ὄχι γνήσιον τῆς Ἀττικῆς προϊόν, ἀλλ' ὡς ἐκ τῶν ἐργαστηρίων τῆς Χίου καὶ Σάμου εἰσηγμένος. Ὁ κ. Σοφούλης καὶ ὡς χαρακτηριστικὰ ἑκατέρου τῶν τρόπων τούτων ἀνευρίσκει ἑτέρας ἰδιότητας, ἢ τὰς ὑπὸ τῶν ἄλλων παραδεδεγμένας, καὶ ἀμφοτέρους θεωρεῖ ὡς αὐτόχθονας ἀνευρίσκων τὴν ἀρχὴν ἀμφοτέρων ἐν τοῖς παναρχαίοις ἀττικοῖς γλυπτικοῖς μνημείοις, ὧν ἡ τέχνη δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἔξωθεν εἰσηγμένη.

Τίνα τελικὴν γνώμην θὰ ἐκφέρῃ περὶ τούτων ἡ ἐπιστήμη, εἶνε πρόωρον νὰ εἴπῃ τις ἀπὸ τοῦδε. Ἀλλ' ὁ ἀναγινώσκων τὸ ἔργον τοῦ κ. Σοφούλη πείθεται καὶ ὅτι ὅπως ἔπρεπεν ἐζήτησε τὸ ἀληθές, καὶ ὅτι οἱ ἰσχυρισμοὶ αὐτοῦ δὲν δύνανται νὰ ἀναιρεθῶσιν ἐκ τῶν παραχρῆμα, οὔτε ἀποδεκτοὶ γενόμενοι νὰ μὴ παραστήσωσι τὴν ἱστορίαν τῆς πρὸ τοῦ Φειδίου τέχνης ὑπὸ νέαν ὅλως ὄψιν.

Ω'

Ἐκ τοῦ κατ' αὐτὰς ἐκδιδομένου Ἡμερολογίου τοῦ Ῥωμηοῦ, ἐλάχιστον δεῖγμα τοῦ ὅλου εὐχαρίστως δημοσιεύομεν τοὺς κάτωθι σατυρικωτάτους στίχους, οὓς παρεχώρησεν ὁ δημοφιλὴς ποιητὴς μετὰ φιλικῆς εὐμενείας εἰς τὴν Ἑστίαν.

Η ΤΙΜΗ

Λόγῳ τιμῆς σιχαίνομαι τὴν ὀχληρὰν τιμήν,
ὡς σήμερα ἐκ μέρους της δὲν εἶδα συνδρομήν.
Μ' αὐτὴν ματαίως ἤλπισα χρυσᾶ Κολχίδος δέρατα,
ἐπείνασα καὶ μοὔδωσε νὰ φάγω ξυλοκέρατα,
ἀρρώστησα κι' οὐδὲ ψυχὴ γιὰ μένα δὲν ἐρώτησε,
ἀπὸ τὴν δίψα 'λύσσαξα κι' αὐτὴ χολὴ μ' ἐπότισε,
μ' ἐπλήγωσαν κ' ἐκ τῶν πληγῶν καμμίαν δὲν ἐπούλωσε,
μ' ἐγύμνωσαν καὶ μὲ τὸ φῶς τῆς Δόξης μ' ἐκουκούλωσε,
ἐσκέφθην κ' εἰς συλλογισμοὺς δὲν μ' ἔφερε κρυφίους,
ἀπέθανα καὶ μ' ἔθαψαν χωρὶς ἐπιταφίους,
ἄλυωτος ἐσκουλήκιαζα 'στοῦ τάφου μου τὸ χῶμα
κ' ἐκείν' ἡ στρίγγλα ἡ Τιμὴ καὶ πρώτη παληοβρῶμα
ἕναν παπᾶ δὲν πλήρωσε νὰ δεηθῇ νὰ λυώσω
κι' ἀπὸ σαρκὸς ἁμαρτωλῆς τὸ βάρος νὰ γλυτώσω.
Γοργὸς γοργὸς προσέδραμα μετὰ πολλῶν ὁμοίων
νὰ πάρω θέσιν 'στὸ γνωστὸν τοῦ Χάρωνος πορθμεῖον,
κ' ἐκεῖνος μ' ἐξεκούμπισε μὲ τρεῖς κλωτσιαῖς 'στὰ πίσω
γιατὶ τὰ βαρκαδιάτικα δὲν εἶχα νὰ μετρήσω.
Ἐσίμωσα 'στὰ βράζοντα καζάνια τῆς κολάσεως,
ὁποῦ καθένας ψήνεται ἁμαρτωλὸς τῆς πλάσεως,
καὶ δὲν εὑρέθη διάβολος σ' αὐτὰ νὰ μὲ πετάξῃ
κι' ὁ Σατανᾶς δὲν ἔστρεψε στιγμὴ νὰ μὲ κυττάξῃ.
Καὶ τέλος τὴν ἐξώπορτα κτυπῶ τοῦ Παραδείσου
νὰ 'δῶ τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ, νὰ 'βρῶ τὸν ἄγγελό μου,
κι' ὁ κλειδοκράτωρ καὶ φρουρὸς μοῦ 'φώναξε «γκρεμίσου»
καὶ μοὔσπασε μὲ τὰ κλειδιὰ τὸ ξεροκαύκαλό μου.
Καὶ τότε πλέον μὲ βοὴν ἐβόησα μεγάλην :
«Ὦ Παντοκράτορ, Ὕψιστε, ἀνάστησέ με πάλιν,
κι' ὁρκίζομαι 'στοὺς κυανοὺς τῶν οὐρανῶν σου θόλους
πῶς σὰν Ῥωμηὸς τὸ χρέος μου κι' ἐγὼ θὰ ἐκπληρώσω,
καὶ μὲς 'στὰ μοῦτρα φτύσε με μ' Ἀγγέλους καὶ διαβόλους
ἂν ἕνα οἱονδήποτε Ταμεῖον δὲν σουφρώσω».

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΟΥΡΗΣ

ΚΑΡΟΛΟΣ ΛΕΣΣΕΨ

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἀρχαιολογικὰ

Κατὰ τὴν δημοσίαν συνεδρίασιν τῆς ἐνταῦθα Γερμανικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς τὴν γενομένην τὴν 9 ἐνεστῶτος Δεκεμβρίου, ὁ ἑταῖρος αὐτῆς κ. Μαξιμιλιανὸς Μάγερ ὡμίλησε περί τινων ἐν Ἐλευσῖνι εὑρεθέντων ἀγαλμάτων ῥωμαϊκῶν χρόνων, ὧν ἡ τεχνικὴ κατασκευὴ δεικνύει ὅτι ἀνῆκον εἰς τὸ ἀέτωμα τινὸς τῶν κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους αὐτόθι ἀνεγερθέντων κτιρίων. Τινὰ ἐκ τῶν ἀγαλμάτων τούτων ἀπεδείχθησαν ἤδη πρὸ ἱκανοῦ χρόνου ὡς ἀπομίμησις ἐν μικρῷ μεγέθει τῶν ἀετωμάτων τοῦ Παρθενῶνος, ἕτερα δὲ ὁ κ. Μάγερ ἀνεγνώρισεν ὡς ἀνήκοντα εἰς ἀέτωμα, ἐν ᾧ παρίστατο ἡ ἁρπαγὴ τῆς Περσεφόνης ὑπὸ τοῦ Πλούτωνος, κατ' ἀπομίμησιν παλαιοτέρου τινὸς ἔργου πιθανῶς. Ἐπειδὴ δὲ πολλὰ ἐκ τῶν ἀγαλμάτων τοῦ συμπλέγματος ἐλλείπουσιν, ὁ κ. Μάγερ προσεπάθησεν ἐξ ἑτέρων ὁμοίων παραστάσεων ἐπὶ ἀγγείων νὰ ὁρίσῃ τὰ παριστάμενα πρόσωπα καὶ τὴν πιθανὴν θέσιν αὐτῶν ἐν τῷ ἀετώματι. Μετ' αὐτὸν ὁ προεδρεύων τῆς συνεδριάσεως διευθυντὴς τῆς σχολῆς κ. Δαίρπφελδ διέλαβε διὰ βραχέων περὶ τῶν κατὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ διευθυνομένην παρὰ τὴν Πνύκα ἀνασκαφὴν γενομένων ἀνακαλύψεων

Digitized by Google

ἐν συνόλῳ καὶ περὶ τοῦ τελικοῦ αὐτῆς ἀποτελέσματος. Ἀφοῦ ἡ ζητουμένη κρήνη ἢ δεξαμενὴ δὲν εὑρέθη κατὰ τὸ πιστευθὲν πέρας τοῦ ἀρχαίου ὑδραγωγείου, ἡ ἀνασκαφὴ ἠκολούθησε τὴν διεύθυνσιν τῆς ἀρχαίας πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν ἀγούσης ὁδοῦ, ἧς τὸ πλάτος εἶνε ποῦ μὲν 5 μέτρα, ποῦ δὲ ὀλιγώτερον μέχρι 3,50 μ. Δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ ταύτης εὑρέθη μικρὸν ἱερὸν καὶ νεωτέρα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ χώρου ᾠκοδομημένη λέσχη ἐκτεινομένη ὑπὸ τὴν σημερινὴν ὁδὸν μέχρι σχεδὸν τοῦ βράχου τῆς Πνυκὸς καὶ ἕτερα οἰκήματα ἰδιωτικά. Ἀριστερόθεν δὲν ὑπῆρχον οἰκήματα καθ' ἃ μέρη τοὐλάχιστον ἐξετάθη ἡ ἀνασκαφή, ἀλλ' ἀσκεπὴς χῶρος κλιμακηδὸν ἀνυψούμενος. Νοτιώτερον κατὰ τὴν αὐτὴν πλευρὰν τῆς ὁδοῦ εὑρέθησαν τὰ ἐρείπια ναϊδρίου μετὰ τοῦ περιβόλου αὐτοῦ, ὅπερ, ὡς ἐκ τῶν εὑρεθέντων ἐνεπιγράφων ἀναθημάτων φαίνεται, ἦτο *Ἀσκληπιεῖον*. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ διέρχεται εὐρεῖα ὑπόνομος, εἰς ἣν ἐκβάλλουσι πλεῖσται ἄλλαι μικρότεραι καὶ δύο ἰσομεγέθεις πρὸς αὐτήν. Τῶν τελευταίων τούτων τὴν διεύθυνσιν ἀκολουθήσασα ἡ ἀνασκαφὴ εὗρεν ὅτι τὸ γνωστὸν κτιστὸν μέρος τοῦ ἀρχαίου ὑδραγωγείου δὲν συνείχετο ἀρχῆθεν μετὰ τοῦ ἐν τῷ βράχῳ τῆς Πνυκὸς λελαξευμένου, ἀλλ' ὅτι κάμπτον κατ' ὀρθὴν γωνίαν ὑπὸ τὴν σημερινὴν ὁδὸν ἐκβάλλει αὐτοῦ εἰς μεγάλην δεξαμενήν, ἧς ἡ 10 μέτρων μῆκος ἔχουσα δυτικὴ πλευρὰ εἶνε ἐσκαμμένη ἐν τῷ βράχῳ τῆς Πνυκὸς διασῴζουσα μέχρι τοῦδε τὸ ἐπίχρισμα αὐτῆς. Ἐν νεωτέροις δὲ χρόνοις ἐγκαταλειφθείσης τῆς δεξαμενῆς ταύτης διωχετεύετο μέρος μὲν τοῦ ὕδατος διὰ τοῦ ἐν τῷ βράχῳ τῆς Πνυκὸς λελαξευμένου ὀχετοῦ, μέρος δὲ δι' ἑτέρου ὀχετοῦ ἐκ πηλίνων σωλήνων συνδεδεμένων διὰ μολύβδου μετ' ἀλλήλων, ὅστις ἐκτείνεται κατὰ τὴν πρὸς ἀνατολὰς πλευρὰν τῆς σημερινῆς ὁδοῦ. Ὅτι δὲ αὐτόθι παρὰ τὴν δεξαμενὴν ἦτο καὶ ἡ κρήνη, δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ μετ' ἀσφαλείας ἐκ τούτου, ὅτι ἐκ τῶν πολλῶν εὑρεθέντων μικροτέρων ὀχετῶν οὐδεὶς εἶνε κατεσκευασμένος πρὸς διοχέτευσιν ποσίμου ὕδατος, ὥστε εἶνε ἀνάγκη νὰ δεχθῇ τις ὅτι τὸ πόσιμον ὕδωρ ἐξέρρεε διὰ κρουνῶν ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς δεξαμενῆς μὴ διοχετευόμενον περαιτέρω. Ἐπειδὴ δὲ τό τε ὑδραγωγεῖον καὶ ἡ δεξαμενὴ καὶ ἐκ τοῦ ὑλικοῦ καὶ ἐκ τῆς κατασκευῆς ἀποδεικνύονται ὅτι προέρχονται ἐκ πολὺ ἀρχαίων χρόνων, πιθανώτατα τῶν κατὰ Πεισίστρατον, πᾶς ὁ δεχόμενος ὡς ἀληθῆ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Παυσανίου τὴν κατὰ τοῦτο τὸ μέρος τοποθετοῦσαν τὴν περίφημον Ἐννεάκρουνον, εἶνε ἀνάγκη νὰ θεωρήσῃ τὸ διὰ τὴν τοπογραφίαν τῶν Ἀθηνῶν σπουδαιότατον ζήτημα περὶ τῆς τοποθεσίας αὐτῆς ὡς λελυμένον διὰ τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης. Τρίτος ὁ ὑποδιευθυντὴς τῆς σχολῆς κ. Βόλτερς ὡμίλησε περί τινων ἀναγλύφων εὑρεθέντων ἐνταῦθα ἐν Ἀμπελοκήποις κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος ὑπὸ τοῦ Fauvel ἐν τῇ περιοχῇ βυζαντινῆς ἐκκλησίας, ᾠκοδομημένης ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ἀρχαίου ἱεροῦ μετὰ ὑπογείου κρύπτης. Τὸ σημερινὸν ὄνομα τῆς θέσεως τῶν ἐρειπίων τούτων καὶ μύρτος τις ἐπ' αὐτῶν θάλλουσα ἐφάνησαν ἱκανὰ τεκμήρια εἰς τὸν Fauvel νὰ ἐκλάβῃ αὐτὰ ὡς τὸ ἱερὸν τῆς ἐν Κήποις Ἀφροδίτης. Περὶ τούτων ἐπραγματεύθη ἐκ νέου ὁ Γάλλος ἀρχαιολόγος Σολομῶν Ῥαϊνὰχ ἐν τῷ περιοδικῷ τῆς ἐνταῦθα Γαλλικῆς σχολῆς, ἰσχυρισθεὶς ὅτι τὰ ἐρείπια ἀνήκουσιν εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Μειλιχίου Διός, τῆς Γῆς καὶ τῆς Ἀθηνᾶς, οὗ πρὸ ἐτῶν εὑρέθη ὅρος τις ἐν Ἀμπελοκήποις. Μνείαν τῶν ἐρειπίων τούτων ἀνεῦρεν ὁ κ. Βόλτερς καὶ ἐν τῷ περὶ τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν γαλλιστὶ γεγραμμένῳ συγγράμματι τοῦ Πιττάκη, καὶ πιθανὴν θεωρῶν καὶ δι' ἄλλους λόγους τὴν ἐξήγησιν τοῦ κ. Ῥαϊνάχ, ηὐχήθη ἵνα ἡ ἐνταῦθα Γαλλικὴ σχολὴ συνεχίζουσα τὸ ἔργον τοῦ Fauvel ἀναζητήσῃ καὶ ἐξερευνήσῃ τὰ ἐρείπια τοῦ περιέργου τούτου ἱεροῦ.

Φιλολογικά

Ἐν ἡλικίᾳ ἑβδομήκοντα καὶ ἑπτὰ ἐτῶν ἀπεβίωσε τὴν π. ἑβδομάδα ἐν Παρισίοις ὁ γερουσιαστὴς καὶ ἀκαδημαϊκὸς Τζὼν Λεμοέν. Συντάκτης ἐπὶ ἔτη τῆς *Ἐφημερίδος τῶν Συζητήσεων*, διεκρίθη διὰ τὰ σύντομα ἀλλὰ νευρώδη καὶ καλλιτεχνικώτατα ἄρθρα του, τὰ ὁποῖα εὐλόγως θεωροῦνται πρότυπα εἰς τὸ εἶδός των, ὅπως ὁ ἐργάτης των ὁ ἐξοχώτερος τῶν Γάλλων δημοσιογράφων. Ὁ Τζὼν Λεμοὲν ἐγεννήθη ἐν Λονδίνῳ τῷ 1815 ἐκ γονέων Γάλλων, διεδέχθη δ' ἐν τῇ Γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ τὸν Ἰούλιον Ζανὲν τῷ 1875.

— Σταλεῖσα ὑπὸ τοῦ συγγραφέως εἰς τὸν ἐνταῦθα Σύλλογον τῆς Ἀναπλάσεως, ἀνεγνώσθη τὴν π. Κυριακὴν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Νομικῆς Σχολῆς ὑπὸ τοῦ κ. Ἰ. Μεσολωρᾶ, ἀνέκδοτος περὶ Ῥενὰν διατριβὴ τοῦ ἐν Τεργέστῃ λογίου κ. Ἰωάννου Σκαλτσούνη.

— Ὑπὸ τὸν τίτλον «Semaine Athenienne», ἤρξατο ἐκδιδόμενον ἐνταῦθα γαλλιστὶ φιλολογικὸν περιοδικὸν δὶς τοῦ μηνὸς ὑπὸ τῆς κ. Ἀμαλίας Τσαπαλίδου.

— Τυπούμενα πολυτελέστατα ἐν Λειψίᾳ ἐκδίδονται προσεχῶς τὰ ποιήματα τοῦ κ. Κλέωνος Ῥαγκαβῆ εἰς ἕνα τόμον εἰκονογραφημένον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἄλγη». Τῆς συλλογῆς προτάσσεται ἐκτενὴς πρόλογος τοῦ ποιητοῦ.

— Ὁ Στέφανος Μαλλαρμέ, ὁ κορυφαῖος τῶν συμβολιστῶν ποιητῶν, ἐκδίδει προσεχῶς εἰς ἕνα τόμον ὅλα του τὰ ἔργα ὑπὸ τὸν τίτλον *Στίχοι καὶ Πεζά*.

— Ἀπεβίωσεν ὁ Γεώργιος Ἀσσέτ, εἷς τῶν ἱδρυτῶν τοῦ μεγάλου ἐν Παρισίοις ἐκδοτικοῦ καταστήματος.

— Εἰς τὴν χήραν τοῦ Ἐρνέστου Ῥενὰν πρόκειται νἀπονεμηθῇ σύνταξις, τοῦ συγγραφέως τοῦ *Βίου τοῦ Ἰησοῦ* οὐδεμίαν σχεδὸν καταλιπόντος περιουσίαν. Ὡς ἀκαδημαϊκὸς καὶ καθηγητὴς ὁ Ῥενὰν ἐκέρδιζε 9,000 φράγκα κατ' ἔτος, ἐλάχιστα δ' ὠφελεῖτο, ὡς λέγεται, ἐκ τῶν συγγραμμάτων του, ἀντὶ εὐτελῶν δικαιωμάτων παρέχων αὐτὰ εἰς τοὺς ἐκδότας.

Ἐπιστημονικά

Ἡ ἐν Ἀθήναις Ἐπιστημονικὴ Ἑταιρία ἐπανηγύρισε τὴν π. Τρίτην, συγκαλέσασα τοὺς ἑταίρους αὐτῆς εἰς ἔκτακτον συνεδρίασιν, ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Πανεπιστημίου, τὴν ἑβδομηκονταετηρίδα τοῦ Παστέρ. Λόγους ἐγκωμιαστικοὺς ἐξεφώνησαν οἱ κ. κ. Ῥήγας Νικολαΐδης καὶ Τιμολέων Ἀργυρόπουλος.

— Ὁ καθηγητὴς κ. Σ. Λάμπρος ἔκαμεν ἐσχάτως ἐν τῷ *Παρνασσῷ* διαλέξεις περὶ τῆς ἀγορᾶς τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν καὶ περὶ τῆς ἀγορᾶς τῆς ἀρχαίας Ῥώμης, θέλει δὲ ὁμιλήσῃ βραδύτερον περὶ τοῦ Ἱπποδρόμου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τὰς διαλέξεις τοῦ κ. Λάμπρου συνοδεύουσι προβολαὶ καλλιτεχνικωτάτων φωτεινῶν εἰκόνων.

Καλλιτεχνικά

Ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Καλλιτεχνικὴ Ἕνωσις» συνέστη κατ' αὐτὰς ἐν Ἀθήναις σωματεῖον ἐκ καλλιτεχνῶν, φοιτητῶν καὶ ἐρασιτεχνῶν, σκοπὸς τοῦ ὁποίου εἶνε ἡ ἀνάπτυξις τοῦ παρ' ἡμῖν καλλιτεχνικοῦ αἰσθήματος διὰ δημοσίων ἀναγνωσμάτων, ἐτησίων Ἐκθέσεων, ἐκδρομῶν κτλ.

— Ἐν ἀκμαίᾳ ἡλικίᾳ ἀπεβίωσεν ὁ παρ' ἡμῖν διαπρεπὴς γλύπτης Ἰωάννης Βιτσάρης.

Μουσικά

Ὁ Βέρδης συνέθεσε νέαν νεκρικὴν ἀκολουθίαν, ἐκτελεσθεῖσαν τὸ πρῶτον ἐν Βιέννῃ. Περὶ αὐτῆς ἀποφαίνονται εὐφημότατα αἱ βιενναῖαι ἐφημερίδες.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—197

Digitized by Google

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ[1]

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ Κας HANNAH LYNCH

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΒ'.

Συμπέρασμα.

Ὥρα, — ἑσπέρα θερινή, ἀρχὰς Ἰουνίου, περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Σκηνή, — ἡ παραλία τοῦ Φαλήρου.

Ἡ μουσικὴ παιανίζει ζωηρὰν συναρμολογίαν ἐκ τῶν τοῦ Lecocq, τοῦ ὁποίου τὰ ἐλαφρὰ μελοδράματα παίζονται, πρὸς ἄκραν εὐχαρίστησιν τῶν Ἀθηναίων, τρὶς τῆς ἑβδομάδος εἰς τὰ Ὀλύμπια εἰς Ἀθήνας καὶ τρὶς πάλιν εἰς τὸ θέατρον τοῦ Φαλήρου, ὑπὸ τριτεύοντος Γαλλικοῦ θιάσου.

Ὅλα τὰ καθίσματα ἔξωθεν τοῦ Μεγάλου ξενοδοχείου εἶναι κατειλημμένα, καθὼς ἐπίσης καὶ τὰ καθίσματα παρὰ τὴν θάλασσαν ὅπου τὰ παιδία παίζουν συνάζοντα εἰς σωροὺς τὴν ἄμμον,— παιδία πολυάριθμα, στολισμένα καὶ παραστολισμένα, ἄλλα κατὰ γαλλικὸν τρόπον, ἄλλα κατ' ἀγγλικόν, ἐρίζοντα καὶ ἀγαπίζοντα εἰς ποικιλίαν γλωσσῶν.

Εἰς τὸ κενὸν διάστημα, μεταξὺ τῶν τραπεζῶν, περιπατεῖ ἄνω καὶ κάτω πυκνὴ ἡ Ἀθηναϊκὴ νεολαία. Μὲ κουρευμένας κεφαλάς, μὲ πίλους πλατυγύρους, μὲ λευκὰ παντελόνια, μὲ μύστακας στρημένους ἐμφαντικῶς, καὶ μὲ τὰς λεπτὰς ῥάβδους των εἰς τὴν χεῖρα, περιπατοῦν ἄνω καὶ κάτω οἱ νέοι τῶν Ἀθηνῶν, σειστοὶ καὶ λυγιστοί, καὶ οὔτε ἀμφιβάλλουν κἂν περὶ τῶν κατακτητικῶν προσόντων των. Ἀλλοίμονον εἰς τὰς εὐαισθήτους Ἀθηναίας! Πῶς θὰ δυνηθοῦν ν' ἀνθέξουν εἰς τοιούτους λέοντας!

Αἱ δὲ νέαι; Πόσα λόγια μεταξύ των ἀτελείωτα, πόσα γλυκὰ μειδιάματα, καὶ τί καπελῖνα, καὶ ὑψηλὰ τακούνια, καὶ κορδέλας, καὶ χρώματα, καὶ ποῦδρα, καὶ ἀρώματα! Ἆ! εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον δύο εἶναι τὰ στρατόπεδα, καὶ δὲν εἶναι διόλου βεβαία ἡ ὑπεροχὴ μεταξὺ τῶν λεόντων ἐκείνων καὶ αὐτῶν ἐδῶ τῶν ἀπτέρων ἀγγέλων.

Ὁ ξένος ἐνταῦθα ἐννοεῖ ἀμέσως ὅτι εὑρίσκεται εἰς χώραν ἡρωϊκήν, βλέπων τὰς τόσας καὶ τόσας στρατιωτικὰς στολάς. Ἰδοὺ ἀξιωματικοὶ τοῦ πεζικοῦ παντὸς βαθμοῦ, ἰδοὺ ἀξιωματικοὶ τοῦ ἱππικοῦ, ἰδοὺ τοῦ πυροβολικοῦ! Ἆ! ἰδοὺ καὶ ὁ ἔνδοξος Μιλτιάδης, ζευγαρωμένος μὲ τὸν Φοῖβον Ἀπόλλωνα, τὸν φίλον καὶ συνάδελφόν του Κον Ἀδάμ. Ἴδετέ τους, πῶς βροντοῦν αἱ σπάθαι των, πῶς τρίζουν οἱ πτερνιστῆρες των, πῶς διακρίνονται μεταξὺ τοῦ πλήθους! Ἴδετε μὲ πόσην χάριν ὁ γνωστός μας ἥρως χαιρετᾷ στρατιωτικῶς, καὶ πόσον συχναὶ αἱ χειραψίαι του!

Ἡ δὲ μουσικὴ παιανίζει, — παιανίζει ἐνθουσιωδῶς, καὶ τρέχουν οἱ ὑπηρέται τῶν καφενείων παραζαλισμένοι φέροντες δίσκους μὲ παγωτά, μὲ καφέν, μὲ κονιάκ, — καὶ πληροῖ τὸν ἀέρα τὸ ἄρωμα καπνοῦ ἑλληνικοῦ. Ἡ δὲ βοὴ τῶν ὁμιλιῶν, καὶ αἱ ὀξεῖαι φωναὶ τῶν παιζόντων παιδίων, καὶ αἱ κραυγαὶ τῶν ὑπηρετῶν καὶ ὁ ἥσυχος ῥόχθος τῆς θαλάσσης ἀναμιγνύονται μὲ τοὺς ἤχους τοῦ Lecocq.

Ὥρα θελκτική, ζωηρὰ σκηνή! Ὁ οὐρανὸς εἶναι γαλανός, γαλανὴ καὶ ἡ θάλασσα. Τὰ βουνὰ μεταβάλλουν χρῶμα ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν, φῶτα ἀρχίζουν ν' ἀνάπτωνται ποῦ καί που μεταξὺ τῶν δένδρων, καὶ ἀκούεται ὁ συγκεχυμένος φαιδρὸς θόρυβος γελώτων καὶ ὁμιλιῶν καὶ μουσικῆς.

Ἀξιομακάριστοι Ἀθηναῖοι, χωρὶς πολλὰς σκέψεις, χωρὶς πολλὰς φροντίδας, εὑρίσκοντες τόσον εὐκόλως τὴν εὐχαρίστησίν σας εἰς τὴν καθημερινὴν φλυαρίαν σας,—εἰς τὰς μικροσκοπικὰς ἐφημερίδας σας, — εἰς τὸν σιδηρόδρομον ὁ ὁποῖος σᾶς φέρει εἰς Φάληρον, ἀνὰ πᾶσαν ἡμίσειαν ὥραν, κατὰ τὰς ἑσπέρας τοῦ θέρους, — ὦ Ἀθηναῖοι, τερπόμενοι, ἐνῷ ἀκούετε τὴν μουσικὴν τοῦ Lecocq, νὰ συκοφαντῆτε τοὺς ὑπουργούς σας, νὰ ἀναθεματίζητε τοὺς Τούρκους, καὶ νὰ ὑβρίζητε τὸν παλίμβουλον Γλάδστωνα!

Ἀλλ' ἂς καθίσωμεν ἐκεῖ εἰς τὴν ἄκραν, ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ ξενοδοχείου, καὶ ἂς ἴδωμεν τοὺς ἐρχομένους μὲ τὸ τελευταῖον τραῖνον ἐξ Ἀθηνῶν. Μεταξὺ αὐτῶν ἀναγνωρίζομεν ζεῦγος νεόνυμφον. Πρὸ τριῶν ἐτῶν εἴδομεν τὸν γαμβρὸν

1 Τέλος. Ἴδε σελ. 390.

Digitized by Google

ἀντιμετωπίζοντα εἰς τὸ πεδίον τῆς τιμῆς τὸν ἡρωϊκὸν ἀξιωματικὸν τοῦ πυροβολικοῦ. Τώρα τὸν ἀνευρίσκομεν σύζυγον . . . τίνος; Τίνος ἄλλης ἢ τῆς χαριεστάτης δεσποινίδος Emeraude Ρεβιτάση; ὁ γάμος ἐτελέσθη εἰς Ρώμην, ὅπου ὁ βαρῶνος Χοενφὲλς μετετέθη ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Σαξωνίας, μὲ τὸν Ροδόλφον μεταξὺ τῶν ἀκολούθων τῆς πρεσβείας του. Ἀλλὰ τώρα ἐπροβιβάσθη εἰς Πετρούπολιν ὁ νεόνυμφος Ροδόλφος, καὶ τὸ ζεῦγος μεταβαῖνον ἐκεῖ ἐπισκέπτεται τὰς Ἀθήνας. Ὁ Ἐρενστάϊν φαίνεται ὅ,τι ἀληθῶς εἶναι: ἀριστοκράτης σωστός, ἄπταιστος τὴν περιβολήν, μὲ ἴχνη προώρου παρακμῆς εἰς τὸ πρόσωπόν του, ἄνθρωπος χαίρων τὴν ὑπόληψιν ὅτι ἔζησε βίον παράλυτον, ὅτι ἀγαπᾷ τὴν μουσικὴν καὶ τὰ πνευματώδη ποτά. Ὠχρός, ἰσχνός, σοβαρός, ὑπεροπτικός, ἔχει τὴν ἥσυχον ἔκφρασιν ἀνθρώπου βαρυνθέντος τὴν ζωήν, ἀδιαφοροῦντος εἰς τὰ περὶ αὐτόν. Ὁ κακόμοιρος Ροδόλφος! Ἐδῶ κατέληξαν τὰ τόσα ἀλλεπάλληλά του αἰσθήματα; Ἡ Φωτεινὴ ἀπέθανε. Τὴν ἐθρήνησε πικρῶς, θρηνῶν συγχρόνως καὶ τὴν σπαταληθεῖσαν νεότητά του. Ὅτε ἐπανεῖδε τὴν δεσποινίδα Ρεβιτάση εὐδιάθετον νὰ λησμονήση τὰς σκιὰς τοῦ παρελθόντος βίου του, χάριν τῆς κοινωνικῆς του θέσεως, τοῦ πλούτου του καὶ τοῦ ἀριστοκρατικοῦ του παραστήματος, ἐσκέφθη ὅτι τὸ καλλίτερον, ὑπὸ τὰς περιστάσεις, θὰ ἦτο δι' αὐτὸν νὰ τὴν νυμφευθῇ.

Ἔκαμαν ἕνα γῦρον καὶ ἔπειτα ἐκάθισαν ἐμπρὸς εἰς μίαν τράπεζαν. Ὁ Ροδόλφος ἔβλεπε σκυθρωπὸς πρὸς τὴν θάλασσαν, περιμένων τὸ κονιάκ, ἡ δὲ σύζυγός του ἐκύτταζε πρὸς τὸ ξενοδοχεῖον περιμένουσα τὸ παγωτόν της.

— Ροδόλφε, εἶπε στρεφομένη πρὸς αὐτόν, ἰδοὺ ὁ Κύριος Μιχαηλόπουλος, ὁ παλαιὸς θαυμαστής μου,—ὁ ποιητής.

— Ἆ! εἶπεν ἀδιαφόρως ὁ Ροδόλφος, γυρίζων τὴν κεφαλήν.

— Κύριε τῶν Δυνάμεων, ἀνεφώνησεν ὁ ποιητὴς πλησιάζων. Ἡ δεσποινὶς Ρεβιτάση! . . . Pardon! ἡ Κυρία Ἐρενστάϊν!

— Ὦ! κύριε Μιχαηλόπουλε! Καθίσατε παρακαλῶ καὶ εἰπῆτε μας νέα τῶν Ἀθηνῶν. Ροδόλφε, τί θὰ πάρη ὁ Κύριος Μιχαηλόπουλος; Λοιπόν, λέγετέ μου. Τί εἶπε ὁ κόσμος ἐδῶ διὰ τὸν γάμον μου;

— Αἱ Ἀθῆναι, κυρία μου, ἐπεκρότησαν τὴν ἐκλογὴν τῆς Γερμανίας, ἀπεφάνθη ὁ ποιητής, κλίνων μεγαλοπρεπῶς τὴν κεφαλήν.

— Ὡραῖα! εἶπε γελῶσα ἡ Κυρία Ἐρενστάϊν. Ἀλλὰ τί νὰ λέγη καὶ ἡ Γερμανία;

Καὶ ἔστρεψε πονηρὸν βλέμμα πρὸς τὸν κατηφῆ σύζυγόν της.

— Πῶς νὰ μὴ ἐπικροτήση κ' ἐκείνη, ὑπέλαβεν ὁ ποιητής.

— Ἂν συγχωρεῖται, εἶπεν ὁ Ροδόλφος εἰρωνικῶς, εἰς ἕνα ταπεινὸν ἀντιπρόσωπον τῆς Γερμανίας νὰ ἐκφράση γνώμην ἐπὶ τοῦ προκειμένου, βεβαίως ἡ Γερμανία δὲν ἠδύνατο νὰ κάμη καλλιτέραν ἐκλογήν.

Καὶ ἄλλοι παλαιοὶ γνώριμοι περιεκύκλωσαν τὴν Emeraude, μὲ θορυβώδη συγχαρητήρια πρὸς τὸν Ροδόλφον. Ἐκεῖνος τὰ ἐδέχθη ψυχρῶς καὶ μετ' ὀλίγον ἠγέρθη διὰ νὰ περιπατήση ὀλίγον μὲ τὸν ποιητήν. Ἐπροχώρησαν πέραν τοῦ ξενοδοχείου καὶ ἐκεῖ εἶδε μακρόθεν ὁ Ροδόλφος τὸν Μιλτιάδην. Ἠσθάνθη διὰ μιᾶς τὸ αἷμα ν' ἀναβῇ εἰς τὸ πρόσωπόν του.

— Ἐδῶ εἶναι καὶ ἡ ἀδελφή, εἶπεν ὁ ποιητής, χωρὶς νὰ σκεφθῇ κατὰ πόσον ἦτο ἁρμοστὴ ἡ ἀζήτητος πληροφορία.

— Ἀλήθεια, εἶπεν ἡσύχως ὁ Ροδόλφος.

Δὲν τὸν ἐπείραξεν ἡ ἀπερίσκεπτος προπέτεια τοῦ ποιητοῦ. Κατείχετο ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ μάθη τί γίνεται ἡ Ἀνδρομάχη· ἐὰν εἶναι ὑγιὴς καὶ εὐτυχής.

— Ὑπανδρεύθη; ἠρώτησε.

— Μάλιστα. Καὶ ἐπάχυνε! Τοὺς εἶδα πρὸ ὀλίγου. Ἔχουν καὶ τὸ μωρὸν μαζῇ των. Ἰδού!

Ὁ ποιητὴς ἠσθάνθη τὴν χεῖρα τοῦ Ροδόλφου τρέμουσαν ἐπὶ τοῦ βραχίονός του.

Ὁ Ἀγγυρόπουλος καὶ ἡ Ἀνδρομάχη ἤρχοντο ἀπέναντί των. Ὁ Ἀγγυρόπουλος ἦτο πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης, εὔσαρκος, εὐχαριστημένος, μὲ φορέματα ἀνοικτοῦ χρώματος, μὲ τὸ ἄνθος εἰς τὴν κουμβότρυπαν καὶ τὸ monocle εἰς τὸν ὀφθαλμόν. Αἱ ἀκτῖνες τοῦ δύοντος ἡλίου ἐφώτιζον κατὰ πρόσωπον τὴν Ἀνδρομάχην. Δὲν ἤνθιζε πλέον ἐπ' αὐτῆς ἡ νεότης. Τὰ χαρακτηριστικά της ἦσαν καὶ τώρα κανονικὰ καὶ ὡραῖα, ἀλλ' αἱ γραμμαὶ στρογγυλώτεραι, ἡ ἔκφρασις χωρὶς τὴν προτέραν ζωήν. Οἱ γαλανοί της ὀφθαλμοὶ ἔβλεπον πρᾶοι ὑπὸ τὸν μαῦρον θύσανον τριχῶν, ὁ ὁποῖος ἐσκέπαζε τὸ μέτωπόν της. Ἡ ἐνδυμασία της ἦτο παραπολὺ τοῦ συρμοῦ. Ὁ Ροδόλφος δὲν ἐπερίμενε νὰ τὴν ἴδη τόσον ἐξοικειωμένην μὲ τὴν νέαν της ζωήν, τόσον εὐχαριστημένην. Ναί, ἐφαίνετο ὅτι ἡ λύπη της δι' αὐτὸν δὲν διήρκεσε πολύ, οὔτε τὴν ἐβασάνισεν ὑπερμέτρως. Ἐνῷ τὴν ἔβλεπεν, ἐνθυμήθη τὴν ἀξιοπρεπῆ χάριν τῆς γυναικός του, τὴν συμπεριφοράν της εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἐσκέφθη πόσον καλλίτερον ἦτο δι' αὐτὸν ὅτι δὲν ἐνυμφεύθη τὴν Ἀνδρομάχην. Καὶ ὅμως, πόσον ἦτο ὡραία, πόσον γλυκεῖα τότε, ὁπότε ἡ καρδία του ἦτο ἀκόμη τρυφερὰ καὶ ὁ βίος του ἀθῶος! Ἤρχετο εἰς τὴν μνήμην του ἡ μικρὰ αἴθουσα ἄντικρυ τοῦ κήπου τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς, μὲ ὅλας καὶ τὰς μικροτέρας λεπτομερείας της, ἐντὸς δὲ τῆς αἰθούσης ἐπανέβλεπε ἕνα νέον καὶ μίαν νέαν, φοβισμένους καὶ τοὺς δύο καὶ ἀτόλμους, καθὼς ἦσαν ὅτε τὸ

Digitized by Google

πρῶτον ἔμειναν μόνοι οἱ δύο των ἐκεῖ. Ὦ, τί εἰδύλλιον! Ἀλλὰ πῶς παρῆλθε!

Ἡ Ἀνδρομάχη τὸν εἶδε πρώτη. Δὲν ἔδειξε ποσῶς ὅτι ἐξαφνίζεται, ἀλλ' ὠχρίασε, ἐστήλωσε τὸ βλέμμα εἰς τὸ πρόσωπόν του, καὶ τὰ δάκτυλά της ἔσφιγγον σπασμωδικῶς τὸ κόκκινον parasol της. Τοῦ Ἀγγυροπούλου τὰ ἀεικίνητα βλέμματα ἐστράφησαν πρὸς τὸν Ἐρενστάϊν. Τὸν ἀνεγνώρισεν ἀμέσως. Ὁ Ροδόλφος ἐχαιρέτισε, ἀλλ' οὔτε ὁ Ἀγγυρόπουλος οὔτε ἡ σύζυγός του ἀνταπέδωκαν τὸν χαιρετισμόν. Ἡ Ἀνδρομάχη ἔβλεπεν ἐμπρός της, ὁ δὲ Ἀγγυρόπουλος ἐμειδία σαρδωνικῶς.

Ὁ Ροδόλφος ἐδάγκασε τὰ χείλη του καὶ ἐκύτταζε τὴν θάλασσαν. Ἡ προσβολὴ τὸν ἐπλήγωσε περισσότερον ἢ ὅσον ἤθελε νὰ ὁμολογήσῃ ὁ ἴδιος καθ' ἑαυτόν. Συνῃσθάνετο ὅτι τὴν ἤξιζε, ἀλλ' ἠγανάκτει ἐνδομύχως κατὰ τῆς Ἀνδρομάχης, διατί νὰ μὴ τὸν συγχωρήσῃ.

— Πηγαίνωμεν νὰ εὕρωμεν τὴν Κυρίαν μου, εἶπεν ἡσύχως πρὸς τὸν ποιητήν.

— Δὲν ἐχόρτασες τὸ Φάληρον Emeraude; τὴν ἠρώτησεν εἰς ἀπόκρισιν τοῦ σιωπηλοῦ ἐρωτήματός της.

— Ἀπὸ τώρα! Μόλις ἤλθαμεν.

— Καὶ πόσον θὰ μείνωμεν;

— Ἐὰν ἐβαρέθηκες, πηγαίνωμεν.

Καὶ ἠγέρθη προθύμως. Ὁ Ροδόλφος τὴν ηὐχαρίστησε διὰ τοῦ βλέμματος καὶ τῆς ἔσφιγξε τρυφερῶς τὴν χεῖρα ἐνῷ τὴν ἐβοήθει ν' ἀναβῇ εἰς τὸν σιδηρόδρομον. Μέχρις Ἀθηνῶν εἶχεν ἀσυνήθη ζωηρότητα, — ὡμίλει καὶ ἐγέλα διαρκῶς. Ἀλλ' ὅτε ἔφθασαν εἰς τὸν σταθμὸν καὶ ἀνέβησαν εἰς ἅμαξαν διὰ τὸ ξενοδοχεῖον τῆς Μεγάλης Βρετανίας, ἐπῆλθε τότε ἡ ἀντίδρασις. Ἐκάθητο σκυθρωπός, σύννους, καὶ λέξιν δὲν ἐπρόφερε. Ἆ! ἡ δεσποινὶς Ρεβιτάση δὲν ἐξησφάλισε ζωὴν εὔκολον, ἀλλ' ὅμως ἤξευρε τί ἔκαμνε, καὶ δυνάμεθα νὰ εἴμεθα ἥσυχοι περὶ αὐτῆς. Θὰ ἔχῃ τὴν ἐπιτηδειότητα καὶ τὴν δύναμιν νὰ ἐπιβάλῃ τὴν θέλησίν της, ὅσον δύστροπος καὶ δυσοικονόμητος καὶ ἂν εἶναι κατὰ καιροὺς ὁ σύζυγός της.

Ὅτε ἔκαμψαν τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ, ὁ Ροδόλφος εἶδεν ἀπροσδοκήτως θέαμα, τὸ ὁποῖον ἔφερε πληγὴν φοβερὰν εἰς τὴν ἤδη πληγωμένην καρδίαν του. Εἰς ἕνα ἐξώστην τοῦ ξενοδοχείου τῆς Ἀγγλίας, ἐπὶ τῆς πλατείας τοῦ Συντάγματος, ἐκάθητο ἓν ζεῦγος. Τοῦ ἀνδρὸς τὰ νῶτα ἦσαν στηριγμένα εἰς τὰ κάγκελα τοῦ ἐξώστου. Ἐκάπνιζε, βλέπων πρὸς τὴν ἀντικρύ του καθημένην γυναῖκα. Καὶ πρὸ τοῦ ἔτι στρέψῃ ὀλίγον τὴν κεφαλήν, ὁ Ροδόλφος ἀνεγνώρισε τὴν μορφὴν τοῦ Λανέκ, ἀνεγνώρισε τὴν μελαχρινὴν χεῖρά του, κρεμαμένην ἔξω ἀπὸ τὸ σίδηρον τοῦ ἐξώστου. Ἔσκυψε ὁ Ροδόλφος νὰ ἴδῃ διὰ μέσου τῶν καγκέλων, ἐνῷ ἡ ἅμαξα διήρχετο τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος. Τὴν εἶδε τὴν Ἰναρίμην. Μὲ μειδίαμα εἰς τὰ χείλη ὡμίλει πρὸς τὸν σύζυγόν της. Ἠγέρθη ἐκεῖνος καὶ ἐκάθισε πλησίον της.

Ἡ ἅμαξα ἐστάθη ἐνώπιον τοῦ ξενοδοχείου τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ ὁ Ροδόλφος ἐβοήθησε τὴν σύζυγόν του νὰ καταβῇ. Ἀλλ' ἀντὶ νὰ τὴν συνοδεύσῃ ἐντὸς τοῦ ξενοδοχείου, ἐβάδισε μὲ βίαν εἰς τὸ πεζοδρόμιον διὰ νὰ ἴδῃ καὶ πάλιν τὸν ἐξώστην τοῦ ἄλλου ξενοδοχείου. Ἡ Ἰναρίμη, ὀρθία τώρα, μὲ τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ Γουσταύου, ἔκλινε πρὸς αὐτὸν τὴν κεφαλήν. Ὁ Γουσταῦος τὴν προσέβλεπε μειδιῶν. Εἰσῆλθεν ἡ Ἰναρίμη εἰς τὸ δωμάτιον. Ὁ σύζυγός της ἔμεινε μόνος, ἐξακολουθῶν νὰ καπνίζῃ.

— Πόσον εὐτυχεῖς φαίνονται, ἐστέναξεν ὁ Ροδόλφος καὶ ἐπέστρεψε πρὸς τὸ ξενοδοχεῖον. — Μόνος ἐγὼ εἶμαι ἄθλιος! Ἡ Φωτεινὴ ἀπέθανε, κ' ἐγὼ ζῶ. Πλέον κερδισμένη ἐκείνη! Εἶχε δίκαιον· μοῦ τὸ ἔλεγε ὅτι ποτὲ δὲν θὰ εἶμαι εὐτυχής. Ἀνδρομάχη! Ἰναρίμη! καὶ σὺ δυστυχὴς Φωτεινή! Διατί ἆράγε νὰ μὲ φεύγῃ ἡ εὐτυχία; Φαίνεται ὅτι ὑπάρχει εἰς τὴν ζωήν. Ἄλλοι τὴν εὑρίσκουν. Εἶμαι εἴκοσι πέντε ἐτῶν. Τί θὰ γείνω, Θεέ μου, μετὰ δέκα ἔτη, ἂν τώρα, εἰς τὸ ταξεῖδι τοῦ γάμου, εἶμαι τόσον δυστυχής!

Κατὰ τὸ ἀγγλικὸν ὑπὸ Δ. Β.

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Ἐπὶ τῇ λήξει τοῦ ἔτους ἡ Ἑστία ἐκφράζει πρὸς τοὺς ἁπανταχοῦ συνδρομητὰς αὐτῆς καὶ ἀναγνώστας τὰς εὐχαριστίας της καὶ ἀπευθύνει τὰς εὐχάς της.

Διὰ τὴν ἐπιτέλεσιν τοῦ δυσκόλου ἔργου, τὸ ὁποῖον ἀπὸ ἐτῶν ἤδη ἔχει ἀναλάβει, μόνον εἰς τὴν ἀγάπην καὶ εἰς τὴν ὑποστήριξιν τοῦ κοινοῦ ἐλπίζει. Ἰδοὺ δὲ ὅτι, πρὸς εὐτυχίαν της καὶ πρὸς καύχησίν της, τὸ κοινόν, τὸ πανελλήνιον κοινόν, τὴν ἀγαπᾷ καὶ τὴν ὑποστηρίζει. Εἰς τοὺς σημερινοὺς καιρούς, κατὰ τοὺς ὁποίους καὶ τὸ χρῆμα εἰς τὴν χώραν μας εἶνε σπάνιον καὶ ἡ πρὸς φιλολογικὰς ἀπολαύσεις ὄρεξις ὀλίγη, τοῦτο δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ μικρόν. Ἡ Ἑστία κατώρθωσε νὰ ἐπιζήσῃ ἐν τῇ ἀσφυκτικῇ ἀτμοσφαίρᾳ, ἐν ᾗ ὅλα σχεδὸν τὰ ὁμοειδῆ αὐτῇ δημοσιεύματα εὗρον τὸν θάνατον, αἰσθάνεται δὲ εἴπερ ποτὲ ἀκμαίας τὰς δυνάμεις της νὰ συνεχίσῃ καὶ εἰς τὸ μέλλον τὸν ἀγῶνα τοῦ καλοῦ, ἀναπτυσσομένη, βελτιουμένη, τελειοποιουμένη ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν. Ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς ἔτους αὐξάνει τὸ σχῆμά της, ἀνακαινίζει τὰ ὑλικά της, πολυπλασιάζει τὰς εἰκόνας της, ἐκλέγει ἐπιμελέστερον τὴν ὕλην της. Τὰς δ' ἐπὶ πλέον δαπάνας τὰς ἐκ τῆς βελτιώσεως ταύτης, ὡς καὶ τὰς ἐκ τῆς προσθέτου φορολογίας τοῦ χάρτου της καὶ τῶν εἰκόνων της, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ὑποβληθῇ, ἡ Ἑστία δὲν ἔκρινε καλὸν νὰ φορτώσῃ εἰς τὴν ράχιν τῶν συνδρομητῶν της. Αὐξάνει

Digitized by Google

τὸ σχῆμά της, χωρὶς ναὐξήσῃ τὴν συνδρομήν της. Ἀντὶ τούτου θὰ εἶνε πολὺ ἱκανοποιημένη καὶ ηὐχαριστημένη, ἂν τὴν παραχώρησιν καὶ τὴν ἀφιλοκέρδειαν ἐκτιμήσωσι κατ' ἀξίαν οἱ φίλοι της.

*

Ἐν τῇ πορείᾳ της τὴν Ἑστίαν διευθύνει μία ἰδέα. Ὑπὲρ τῆς ἰδέας ταύτης καὶ μόνης πᾶσαν θυσίαν τὴν ὑφίσταται εὐχαρίστως. Ἔχει τὴν ἀξίωσιν ὅτι εἶνε τὸ ὄργανον, τὸ μοναδικὸν ὄργανον, τῆς πνευματικῆς καὶ φιλολογικῆς ἀναγεννήσεως ἡ ὁποία κατὰ τὰ τελευταία ἔτη ἤρχισε συντελουμένη ἐν Ἑλλάδι. Τοὺς μετὰ τοῦ παρελθόντος δεσμούς της, ὅσους ἠμπόδιζαν αὐτὴν νὰ προχωρήσῃ, τοὺς διέρρηξεν ὅλους, ἄνευ προλήψεως, ἄνευ δειλίας. Μόνον πρὸς τὸ μέλλον ἐνατενίζει καὶ πρὸς τὸ μέλλον βαίνει θαρραλέα. Συνήγαγε περὶ αὐτὴν τοὺς νέους, τοὺς ἀνθρώπους τοῦ μέλλοντος, καὶ μετ' αὐτῶν συνεργάζεται καὶ συναγωνίζεται. Σήμερον πιθανὸν νὰ μὴ εἶνε δυνατὸν νὰ ἐκτιμηθῇ τὸ ἔργον της καὶ ἡ πρόθεσίς της, οὔτε τῆς ἰδέας της ἡ χρησιμότης νὰ καταδειχθῇ. Ἀλλ' ἐλπίζει καὶ αὐτὴ εἰς τὸ μέλλον, ὅσον οὐδεὶς ποτε ἤλπισεν ἰσχυρότερον. Ὅταν ἡ σήμερον παρατηρουμένη ζύμωσις κοπάσῃ καὶ παραχθῶσιν οἱ ἀγλαοί της καρποί,—ἡμέρα, ἡ ὁποία δὲν θὰ βραδύνῃ νἀνατείλῃ ἂν τὸ Ἔθνος μας τὸ μικρὸν εἶνε προωρισμένον διὰ ζωήν,—ὅταν τὰ πάθη κατασιγασθῶσι καὶ αἱ ἔριδες παύσωσι καὶ θριαμβεύσῃ ἡ Ἀλήθεια, εἶνε βεβαία ἡ Ἑστία ὅτι τὸ ἔργον της τὸ πράγματι ἐθνικὸν δὲν θὰ παροραθῇ. Εἶνε βεβαία ὅτι αἱ καρδίαι καὶ τὰ πνεύματα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τὰ ἀσυγκρίτως εὐρύτερα τῆς σημερινῆς, αὐτὴν θὰ θεωρήσωσιν ἕνα τῶν ἰσχυροτέρων παραγόντων τῆς συντελεσθείσης προόδου καὶ χειραφεσίας, ἀληθῆ κιβωτὸν τῶν ἐλπίδων τοῦ πνευματικοῦ μέλλοντος, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπέβλεψε καὶ ἀποβλέπει.

Ὅσοι ἀπὸ τοῦδε ἐννοῶσι τὸ ἔργον τῆς Ἑστίας καὶ τὸν προορισμόν, ὅσοι ἐκτιμῶσι τὴν θέσιν της εἰς τὴν φιλολογίαν, ὅσοι κατανοῶσι τὸ δύσκολον τῶν πρώτων βημάτων εἰς τόσῳ μέγα ἐπιχείρημα καὶ ἐπεξηγῶσι τὰς ἐλλείψεις της, αὐτοὶ εἶνε οἱ φίλοι της καὶ οἱ ὑποστηρικταί της. Εὐτυχῶς εἶνε τόσῳ πολλοί, ὥστε τῇ ἐξασφαλίζουσιν ὅ,τι περισσότερον παντὸς ἄλλου ἐπιθυμεῖ, τὴν ζωήν. Τοῦτο δὲ τὴν κάμνει νἀδιαφορῇ διὰ τοὺς ἀδιαφόρους ἢ — καὶ ποῖος δὲν ἔχει εἰς τὸν κόσμον ; — διὰ τοὺς ἐχθρούς της.

*

Ἀλλ' ἀνεξαρτήτως πάσης φιλολογικῆς ἰδέας, τὴν ὁποίαν ἐκπροσωπεῖ, ἡ Ἑστία ἔχει καὶ ἄλλην σήμερον, ἐπίσης μεγάλην ἀποστολήν. Εἶνε τὸ μόνον τοῦ εἴδους της περιοδικόν, τὸ ἐκδιδόμενον εἰς ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ἡ φίλη Ἑβδομάς, μετὰ τῆς ὁποίας συνεμερίζετο μέχρι τοῦδε τὴν τιμὴν τῆς ἀντιπροσωπεύσεως τῆς φιλολογικῆς κινήσεως, διεκόπη πρὸ πολλῶν μηνῶν, εἶνε δὲ ζήτημα ἂν θὰ ἐπαναληφθῇ, ὡς εὐχόμεθα ἐγκαρδίως. Ἐπίσης τὸ Ἀττικὸν Μουσεῖον, ἐπίσης ἡ Κλειὼ τῆς Λειψίας. Ἐκτὸς δὲ τοῦ Παρνασσοῦ, περιοδικοῦ βαρυτέρου ὁπωσδήποτε, δὲν ὑπάρχει ἄλλο ἄξιον λόγου δημοσιεῦον φιλολογικὴν ὕλην καὶ ἀντιπροσωπεῦον τὴν πνευματικὴν κίνησιν. Ἡ Ἑστία πρὸς τὸ παρὸν μένει μόνη. Τοῦτο δὲν τῇ εἶνε διόλου εὐχάριστον. Εἶνε κοπιῶδες καὶ ἀνιαρὸν νὰ μὴ ἔχῃς εἰς τὸ ἔργον σου ἕνα συνεργάτην. Ἀλλ' ἀφ' οὗ τοιοῦτόν τι τῇ ἐπεφύλασσεν ἡ τύχη, θὰ προσπαθήσῃ νὰ μὴ φανῇ κατωτέρα τῆς περιστάσεως. Ἀναγνωρίζει ὅλας τὰς ὑποχρεώσεις, τὰς ὁποίας τῇ ἐπιβάλλει τὸ ἀκούσιον τοῦτο μονοπώλιον καὶ ὑπόσχεται ὅτι θὰ προσπαθήσῃ νὰ τὰς ἐκπληρώσῃ. Εἰς τοῦτο τοὐλάχιστον τὴν στηρίζει ὁ εὐρὺς κύκλος τῶν συνεργατῶν της, ὁ ὁσημέραι καθιστάμενος εὐρύτερος, διὰ τῆς προσλήψεως παντὸς ὅ,τι εὔελπι μεταξὺ τῶν νέων, παντὸς ὅ,τι ἔξοχον μεταξὺ τῶν παλαιῶν.

Ὁ δὲ Ἀντίλαλος, ὁ τόσῳ στενῶς συνδεδεμένος μετὰ τῶν ἀναγνωστῶν τῆς Ἑστίας, ὁ ὁποῖος καὶ φέτος θὰ ἐξακολουθήσῃ ἀνταλλάσσων μετ' αὐτῶν τὰς σκέψεις του, θεωρεῖ κατάλληλον σήμερον τὴν εὐκαιρίαν νὰ τοὺς εὐχαριστήσῃ ἰδιαιτέρως διὰ τὴν προσοχήν, μετὰ τῆς ὁποίας ἤκουσαν μέχρι τοῦδε τὴν Ἠχώ του, ἐλπίζων μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἐνδιαφέροντος, τὸ ὁποῖον γραπτῶς ἢ προφορικῶς πολλάκις ἐκ μέρους των ἐξεδηλώθη, νὰ παρακολουθήσωσιν αὐτὸν καὶ εἰς τὸ μέλλον.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΑΛΗΘΗΣ ΦΙΛΗ[1]

Διήγημα

Ἡ οἰκία τοῦ Χαριτωμένου εἶνε ἀνάστατος. Ἀχθοφόροι ἐπὶ τῶν πελωρίων ὤμων των, μεταφέρουσι διάφορα ἔπιπλα ἀπὸ οἰκίας γειτονικάς.

Ἡ κ. Χαριτωμένου καὶ αἱ ἀδελφαί της μετὰ τῶν δύο ὑπηρετριῶν τοποθετοῦσι τὰ ἔπιπλα. Ἐξ ἑνὸς δωματίου ἀκούεται ἦχος κλειδοκυμβάλου. Ἡ Δεσποινὶς Ἐλευθερία μελετᾷ.

Αἴφνης ἀκούεται θόρυβος ἐκκωφωτικός.

— Σουλτανίτσα, τί συμβαίνει ; ἀνέκραξεν ἡ κ. Χαριτωμένου πολὺ τεταραγμένη.

— Ἄχ..... ἀδελφίτσα μου.

— Τί ἔτρεξε καλέ :

— Ὁ καθρέπτης τῆς μαντάμας γέννηκε θρύμματα.

Ἡ κ. Χαριτωμένου ἔτιλλε τὰς ὀλίγας τρίχας τῆς κεφαλῆς της.

— Ἄχ ! τί ζημία ἤτανε αὐτή !

— Καλὲ ἀδελφίτσα μου, μὴ χολοσκάνῃς· τὸ κακὸ ἐκεῖ ἂς πάγῃ.

Ἡ κ. Χαριτωμένου πολὺ σκυθρωπὴ ἐξηκολούθει νὰ ἐπιστατῇ εἰς ὅλα καὶ μόνον ὅταν ἡ πρώτη ἐργάτις τῆς κ. Εὐλαλίας, τῆς περιωνύμου ῥαπτρίας, ἔφερε τὰς ἐνδυμασίας, ἐμειδίασε διότι ἦσαν πράγματι ὡραῖαι.

Ἡ Νίκη ἦλθε πρὸς τὸ ἑσπέρας καὶ ὡς *ἀνεγνωρισμένο λεπτὸ γοῦστο* ἔδωκε τὴν γνώμην της δι' ὅλα.

---

1 Τέλος. Ἴδε σελ. 392.

Digitized by Google

Εἰς τὴν φοβερὰν σύγχυσιν ἐκείνης τῆς ἑσπέρας ἡ κ. Χαριτωμένου ἐλησμόνησε κατὰ τὸ συνετὸν σύστημά της νὰ δώσῃ τὰς ἀναγκαίας συμβουλὰς εἰς τὸν σεβαστὸν σύζυγόν της, ὁ ὁποῖος νομίζων ὅτι θὰ ἦτο εὐπρεπέστερος, παρουσιάσθη μὲ τὸ φρὰκ καὶ μὲ λευκὰ χειρόκτια.

Ἡ Σουλτανίτσα νομίσασα ὅτι εἶνε ὁ κύριος Ἰωνίδης, ἔσπευσε πλησίον τῆς ἀδελφῆς της, ἡ ὁποία ἔθετεν ἐπὶ τοῦ ἤδη ἀρκετὰ ἐπεστρωμένου προσώπου της, νέον στρῶμα ὀρυζοκόνεως.

— Καλέ, τρέξε νὰ ὑποδεχθῇς τὸ γαμπρό σου, ποῦ ἦλθε μὲ τὸ φράκ.

— Τόση τιμή! νὰ μὴν τύχῃ καὶ σκοπεύῃ νὰ κάμῃ **τὴν πρότασί του** ἀπόψε!

— Ξέρω κ' ἐγώ· τρέξε. Ἐγὼ τώρα τὸν εἶδα τὴ σκάλα ποῦ ἀνέβαινε.

Ἡ κ. Χαριτωμένου ἐκόσμησε τὰ χείλη της μὲ φιλοφρονητικὸν μειδίαμα, τὸ ὁποῖον ἐπεθεώρησε πρῶτον ἐπὶ τοῦ κατόπτρου καὶ ἔσπευσε νὰ ὑποδεχθῇ τὸν γαμβρόν της, ὅτε εὑρέθη ἀπέναντι τοῦ κ. Χαριτωμένου ἀσθμαίνοντος ἐντὸς τοῦ φράκ, τὸ ὁποῖον ἦτο πολὺ γελοῖον ἐπὶ τοῦ κορμοῦ τοῦ χονδροῦ αὐτοῦ ἀνθρώπου.

— Ὁ Θανάσης!!!

— Τόπο... νὰ περάσω.

— Καλὲ τρελλάθηκες, καλὰ ποῦ σὲ εἶδα....

Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος διεμαρτυρήθη.

— Καλέ, θέλεις νὰ μᾶς γελοῦνε ὅλοι;

Ὁ κ. Χαριτωμένος ἐπείσθη καὶ κατῆλθε ψιθυρίζων.

— Αὐτὰ μοῦ τὰ λέγει γιατὶ ἡ ἰδέα ἤτανε δική μου. Εἶμαι βέβαιος πῶς ἂν φοροῦσα τὴ ρεδιγκότα μου, θὰ μ' ἔστελλε νὰ βάλω τὴ βελάδα μου. Γυναῖκες..... τυραννία καὶ βάσανα.

Ἡ ὑποδοχὴ ἔγεινε καθ' ὅλους τοὺς τύπους. Ἡ Ἐλευθερία ἦτο ὡραιοτάτη. Τὰ jais τῆς ἐσθῆτος τῆς κ. Χαριτωμένου ἀπήστραπτον.

Ἐπὶ τέλους ἡ Ἐλευθερία ἔπαιξε τὸ κομμάτι της.

Ὁ κ. Ἰωνίδης τὴν συνεχάρη θλίψας τὴν χεῖρά της ἀγγλικώτατα καὶ ἐζήτησεν ἀπὸ τὴν κυρίαν Χαριτωμένου τὴν ἄδειαν νὰ τὴν ζωγραφίσῃ.

— Εἶνε τόσον ὡραῖο πλασματάκι! Εἶνε ἡ ὡραιοτέρα Ἀγγλὶς μὲ χάριν καθαρῶς ἑλληνικήν.

Ὁ κ. Χαριτωμένος ἀκούσας αὐτὰς τὰς λέξεις, ἐλησμόνησε τὴν λύπην, τὴν ὁποίαν ᾐσθάνετο ποῦ δὲν ἐφόρεσε τὸ φράκ του.

Πῆραν τὸ τσάϊ. Ἡ Νίκη τραγούδησε... ἐπέρασε μίαν ἑσπέραν πολὺ εὐχάριστον.

Ἦτο ἡ δευτέρα ὥρα μετὰ τὸ μεσονύκτιον· ὁ κ. Χαριτωμένος μακαρίως ἐχασμᾶτο πρὸ μιᾶς ὥρας, πρὸς μεγάλην ἀπελπισίαν τῆς συζύγου του. Μετ' ὀλίγον ἡ φιλικὴ συνάθροισις θὰ διελύετο, ὅτε ἡ κ. Ἀλήθη εἶπε πρὸς τὸν κ. Ἰωνίδην.

— Βλέπετε τί καλαῖς βραδυαῖς περνοῦν καὶ οἱ Πολῖται χωρὶς ἐθιμοτυπίαις καὶ κοπλιμέντα πολλά; Ἔλᾶτε νὰ ζήσετε ἐδῶ. Ἑκατομμύρια ἔχετε. Τώρα εἶνε καιρὸς νὰ σκεφθῆτε ποῦ μπορεῖτε νὰ ζήσετε τερπνότερα.

— Εἶδες τὴν ἀδιάντροπη! εἶπεν ἡ Σουλτανίτσα εἰς τὸ οὖς τῆς ἀδελφῆς της.

— Ἡ Κωνσταντινούπολις μοῦ ἤρεσε· ἡ σύζυγός μου τὴν ἀγαπᾷ ὡς τόπον τῆς γεννήσεώς της πολύ, δὲν ξεύρω ὅμως ἂν θὰ θελήσῃ νὰ διαμείνῃ διαρκῶς ἐδῶ. Εἶνε συνειθισμένη στὰ ταξεῖδια.

— Μοῦ γράφει ἡ Ἀδελίνα πάντοτε, ὅτι τὸ γλυκύτερον ὄνειρόν της εἶνε νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ νὰ ζήσῃ εἰς τὴν ἀγαπητὴν πατρίδα της. Κύριε Ἰωνίδη, ἀποφασίσατε.

. . . .

Οἱ προσκεκλημένοι πρὸ πολλοῦ ἀνεχώρησαν· ἡ κ. Χαριτωμένου πολὺ ὠχρὰ πίνει λεμονάδα. Ὁ κ. Χαριτωμένος παρὰ τὸ φοβερὸν ψῦχος περιπατεῖ μόνον μὲ τὸ ὑποκάμισον κατὰ μῆκος καὶ πλάτος τοῦ δωματίου.

— Ἄμα ἔσπασε ὁ καθρέφτης κατάλαβε πῶς κακὸ σημεῖο ἤτανε.

— Ἔσπασε ὁ καθρέφτης!

— Ἄχ, Θανάση, ὁ δανεικὸς ὁ καθρέπτης ἔσπασε καὶ καλὸ φυλάγαμε!

— Ὁ καθρέφτης ἔσπασε... συμφορά μου! σβύστηκα.

★

Ἡ Μάρθα κάθηται ἐπὶ τοῦ χαμηλοῦ διβανίου, τοῦ ὁποίου τὴν γωνίαν κατέχει ἡ γηραιὰ τυφλή, πλέκουσα περικνημίδα τῇ βοηθείᾳ μόνης τῆς ἁφῆς.

Ἡ Μάρθα, πάντοτε μελανειμονοῦσα, πλέκει μαλλίνην φλανέλλα καὶ διηγεῖται εἰς τὴν γραῖαν τὰ κατὰ Παῦλον καὶ Βιργινίαν. Τὸ δωμάτιον εἶνε μικρὸν καὶ πτωχόν, ἀλλὰ θερμὸν καὶ πολὺ καθαρόν.

Αἴφνης ἠκούσθησαν τρεῖς κτύποι ἐπὶ τῆς θύρας.

— Εἰσέλθετε, εἶπεν ἡ Μάρθα ἐγειρομένη.

Ἦτο ἡ κ. Χαριτωμένου. Τὸ ἐκ καουτσοὺκ ἐπανωφόριόν της ἐσχημάτιζε ρυάκια ὕδατος καὶ ἡ ἰδία ἦτο πολὺ ἐξηντλημένη.

— Ἡ θεία! ἀνέκραξεν ἡ Μάρθα συσπῶσα τὰς ὀφρῦς.

Ἡ τυφλὴ προσεπάθησε νὰ ἐγερθῇ, ἀλλ' ἡ κ. Χαριτωμένου τὴν ἐβίασε νὰ καθίσῃ.

— Εἶσθε ἀδιάθετος, θεία μου;

— Δὲν εἶμαι πολύ! εἶπεν ἡ κ. Χαριτωμένου καὶ ἀνελύθη εἰς δάκρυα.

— Κλαίετε;

— Πρέπει νὰ σοῦ ὁμιλήσω ἰδιαιτέρως.

Ἡ Μάρθα τὴν εἰσήγαγεν εἰς τὸν κοιτῶνά της.

Ἡ κ. Χαριτωμένου ἐρρίφθη ἐπὶ μιᾶς ἕδρας.

Ἡ Μάρθα περιέμενεν ὀρθή.

— Μοῦ δίδεις σὲ παρακαλῶ τὸ γράμμα τοῦ Ἀγησιλάου;

Digitized by Google

— Τοῦ 'Αγησιλάου ;

— Ναί, τοῦ γαμβροῦ μου.

— Τοῦ γαμβροῦ σας ;

— Μάρθα, ξένη δὲν εἶσαι, θὰ τὰ μάθῃς ὅλα.

'Η Μάρθα ἐκάθισε.

— Ἦτο μία τύχη ἔκτακτη γιὰ τὸ παιδί μου. 'Εκατομμύρια ἀπὸ ἀληθινὸ χρυσάφι καὶ νέος πολὺ comme il faut. Ποιὸς τυφλὸς δὲν θέλει τὸ φῶς του; 'Απεφασίσαμεν ἐγὼ καὶ ὁ Θανάσης νὰ κάμουμε τὸ σταυρό μας καὶ νὰ τὸν κάμουμε παιδί μας. Γιὰ τὸν 'Αγησίλαο, ἕνα τέτοιο νέο, δὲν ἤτανε καμμιὰ ἔκτακτη τύχη ἡ 'Ελευθερία... 'Ο 'Αγησίλαος μποροῦσε ναὕρῃ χρήματα, ἐνῷ αὐτὸς δὲν εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ χρήματα. Στὸ Θεό μου καὶ στὴν ὑγεία τοῦ Θανάση σὲ ὁρκίζομαι πῶς μόνο γιὰ τὸ καλὸ τοῦ 'Αγησιλάου σκεφθήκαμε. 'Ο γαμπρὸς ἔκαμε τὴν πρότασί του ... ὅλα πειὰ ἕτοιμα, ὅταν ἔξαφνα μαθαίνουμε πῶς εἶνε χαρτοπαίκτης. Τὰ ἑκατομμύρια γίνονται στάχτη καὶ σοῦ μένει ὁ χαρτοπαίκτης.

'Εδῶ ἡ κυρία Χαριτωμένου, ἀνελύθη εἰς λυγμούς.

'Η Μάρθα ἐστέναξε.

— Μάρθα, παιδί μου, τώρα ξέρεις τί περιμένω ἀπὸ σένα.

'Η Μάρθα ἠγέρθη πολὺ ὠχρὰ καὶ εἶπε συγκεκινημένη.

— Ἄχ, γιατί νὰ μὴ ἔλθετε χθές; Τώρα πλέον εἶνε ἀργά.

— Ὄχι, Μάρθα, ποτὲ δὲν εἶνε ἀργὰ ἂν σὺ θελήσῃς, μὰ μοῦ βαστᾷς κακία διὰ τὰ λόγια ποῦ σοῦ εἶπα.

— 'Εγώ ; εἶπεν ἡ Μάρθα μὲ ἀξιοπρέπειαν.

— Ἄχ, Μάρθα, συγχώρησε μιὰ μάνα δυστυχισμένη ἡ ὁποία δὲν ξέρει τί λέγει, εἶμαι ἀπηλπισμένη.

— Χθές, θεία μου, ἔγραψα τοῦ 'Αγησιλάου καὶ τοῦ ἐπέστρεψα τὸ γράμμα του. Τοῦ ἔγραψα νὰ μὴ ἐλπίζῃ πλέον, διότι δὲν ἦτο τυχηρὸν νὰ γείνῃ.

— Νὰ τοῦ ξαναγράψῃς· κερὶ δὲν ἤτανε μ' ἕνα φύσημα νὰ σβύσῃ ἡ ἀγάπη του... γράψε του καὶ θὰ ἐπιτύχῃς. Βλέπεις πόσον ταπεινοῦμαι, μὰ ἡ μάνα τὰ πάντα ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ, ὅταν πρόκηται γιὰ τὴν εὐτυχία τοῦ παιδιοῦ της.

— Θὰ γράψω καὶ εἴθε νὰ ἐπιτύχω· εἶπεν ἀμφιβάλλουσα.

'Η κ. Χαριτωμένου τὴν ἐνηγκαλίσθη, τὴν ἠσπάσθη, τὴν ἀπεκάλεσεν ἄγγελον, καὶ ἀνεχώρησεν.

Καθ' ὁδὸν ἐσκέπτετο τὰ περιστατικὰ τῶν τελευταίων ἡμερῶν καὶ ἔλεγε καθ' ἑαυτήν·

— 'Η γνωριμιὰ τοῦ 'Ιωνίδη δὲν ἤτανε καὶ πολὺ ἀτυχὴς γιὰ μᾶς. Πρῶτον κέρδισα ἐγὼ μιὰ τουαλέτα καὶ δυὸ τὸ 'Ελευθεράκι μου. Δεύτερον ἔδωκα ἐκείνην τὴν ἑσπερίδα, ποῦ ἡ ζηλιάρα ἡ 'Αλήθενα δάγκανε τὰ χείλια της . . . Αὐταὶς ἡ φανταγμένες ἀριστοκράτισσαις τοῦ Πέρα ποτὲ δὲν φανταζούντανε πῶς θὰ ἔδιδα τέτοια ἑσπερίδα. Σ' ὅλονῶν τὰ 'μάτια 'μπῆκα. 'Ο ἑκατομμυριοῦχος 'Ιωνίδης στὸ σαλόνι τοῦ κὺρ Θανάση . . . Καλὰ ἔκαμα πῶβαλα τὸ 'Ελευθεράκι μου στὸ μεγάλο σχολεῖο. 'Εκεῖ γνωρίσθηκε μὲ τὴ Νίκη ποῦ μᾶς ἄνοιξε τῆς πόρταις τῶν μεγάλων σαλονιῶν. Ἆ . . . ἡ Νίκη εἶνε ἀληθὴς φίλη . . . δὲν θέλω λόγια—***ἀληθὴς φίλη***. Τώρα ἂς περάσω κι' ἀπὸ τὸ Νεολόγο νὰ διηγηθῶ 'στὸ Μάνθο τὴν ἑσπερίδα, ἴσως καὶ γράψῃ δυὸ τρεῖς σειραῖς καὶ σκάσουνε ἀπ' τὸ κακό τους οἱ ἐχθροί. Καὶ βέβαια μᾶς γλωσσοτρῶνε. Τοῦ καθρέφτη τὸ σπάσιμο μάτι ἤτανε· καὶ ὁ 'Ιωνίδης ποῦ βρέθηκε παντρεμένος, εἶνε γλωσσοφαγιά.

*

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἡ κ. Χαριτωμένου ἐλάμβανεν ἐπιστολὴν τῆς Μάρθας καὶ ἐσώκλειστον ἐπιστολὴν τοῦ 'Αγησιλάου.

'Η κ. Χαριτωμένου ἀναγνώσασα τὰς ἐπιστολὰς ἀφῆκε βαθὺν στεναγμὸν καὶ διὰ πρώτην φορὰν ἐπὶ ζωῆς της ἐλειποθύμησε λειποθυμίαν ἀληθῆ.

'Ιδοὺ τὸ περιεχόμενον.

«Μάρθα,

»Διατί νὰ λαμβάνῃς τὸ ἱερὸν ὄνομα τῆς φιλίας μας διὰ νὰ μοῦ ὁμιλήσῃς διὰ τοιαύτας ῥυπαρὰς ὑποθέσεις ;

»Ἤμην τρελλός· ἡ προτελευταία ἐπιστολή σου, ἡ ἐγκλείουσα καὶ τὴν ἰδικήν μου, τὴν ὁποίαν ἔγραψα πρὸς τὴν δεσποινίδα Χαριτωμένου, ἦτο ψυχρολουσία πολὺ κατάλληλος διὰ τὴν ἐγκεφαλικὴν πάθησίν μου.

»Μ' ἀπέρριπτον, μὲ περιεφρόνουν, ἴσως νὰ ἐγέλων ἀναμιμνησκόμεναι τὴν θλίψιν, τὴν ὁποίαν θὰ μοῦ ἐπροξένουν ἢ ἴσως νὰ εἶνε ἀνίκανοι νὰ ἐννοήσουν ὅτι ὁ ἄλλος εἰς περιστάσεις τοιαύτας ὑποφέρει. Διατί νὰ σοῦ τὸ κρύψω ; ἔκλαυσα σὰν μωρὸ παιδί. 'Η καϋμένη ἡ μαμά μ' ἀφῆκε νὰ κλαύσω, οὔτε μὲ ἠρώτησε τὸ αἴτιον τῆς θλίψεώς μου. Πρὸς τὸ ἑσπέρας πῆρα τὸ καπέλο μου καὶ ἔφυγα καὶ ἐγὼ δὲν ἤξευρα ποῦ πηγαίνω· τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ἔσπευδον νὰ ῥιφθῶ εἰς τὰ σίδηρα τοῦ σιδηροδρόμου καὶ νὰ εὕρω τὸν θάνατον.

»Αἴφνης μία φωνὴ δειλὴ καὶ παραπονεμένη ἠκούσθη πλησίον μου.

»'Ηθέλησα νὰ ἀπομακρυνθῶ καὶ μία χεὶρ ἰσχυρὰ μὲ συνεκράτησε.

»'Εστράφην καὶ εἶδον νεαρὰν γυναῖκα μὲ περιβολὴν ἄτακτον, μὲ βλέμμα ἀγριωπόν.

— Γιατρέ, τὸ παιδί μου....

Ἦτο μία δυστυχὴς γυνὴ τῆς ὁποίας τὸ μονάκριβο παιδὶ ἠσθένει βαρέως.

Τῆς εἶχα ὑποσχεθῆ, ὅτι πρὸς τὸ ἑσπέρας θὰ

Digitized by Google

πήγαινα . . . ὅλα τὰ ἐλησμόνησα . . . ὅλα μὲ τὴν κατηραμένην ἐκείνην ἐπιστολήν.

»Ἡ δειλὴ καὶ ἀπηλπισμένη ἐκείνη φωνὴ μ' ἐπανέφερεν εἰς τὰς αἰσθήσεις μου. Ἡ ἰδέα τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς φιλανθρωπίας ἔλαμψεν εἰς τὸν σκοτισμένον ἐγκέφαλόν μου.

»Μ' ὅλον τὸν ἀνεπαρκῆ φωτισμὸν καὶ τὰ ἐλλείποντα βοηθητικὰ μέσα, ἐξετέλεσα μίαν τραχειοτομίαν σπουδαίαν· τὸ παιδάκι ἐσώθη καὶ ἀκόμη ἐδῶ ἐπὶ τῆς χειρός μου αἰσθάνομαι τὸ θερμὸν φίλημα τῆς εὐγνωμονούσης μητρός. Ὅταν ἐπέστρεψα ἡ μητέρα μου ἠγρύπνει εἰς τὸ ἑστιατόριον. Ἦτο τρίτη ὥρα μετὰ τὸ μεσονύκτιον.

— Ἦλθες ; εὐχαριστῶ Θεέ μου, ἐψιθύρισεν. Ἤξευρα τὸν υἱόν μου, ὅτι δὲν θὰ ἄφινε τὴν μητερίτσα του μόνην σ' αὐτὸν τὸν κόσμον.

»Φαντάσου Μάρθα, ὅλα τὰ ἐμάντευσε, πόσον διορατικὸς εἶνε ὁ ὀφθαλμὸς τῆς μητρός. Ἐρρίφθην εἰς τὰς ἀνοικτὰς ἀγκάλας της καὶ ἔχυσα δάκρυα πικρὰ αἰσχύνης, διότι τὴν ἀξιόλογον μητερίτσα μου δὲν τὴν ἐσκέφθην διόλου κατὰ τὴν φοβερὰν κρίσιν τῆς ἐγωιστικῆς ἀπελπισίας μου.

»Τώρα σύ, ἡ εὐγενὴς Μάρθα, μοῦ ζητεῖς ***ἐν ὀνόματι τῆς φιλίας μας*** νὰ ἐπανέλθω εἰς τοὺς Χαριτωμένους.

»Ζήτησέ μου κἄτι ἄλλο καὶ ὅσον βαρὺ καὶ ἂν εἶνε σοῦ ὑπόσχομαι νὰ μὴ διστάσω... Χάριν ὅμως διὰ τοὺς Χαριτωμένους... Ποτέ...

»Καὶ ἔπειτα ποιὸς ξεύρει, ἂν πρὸς στιγμὴν παρεφρόνουν καὶ συγκατένευα, ἡ ἐμφάνισις νέου ἑκατομμυριούχου ***ὄχι χαρτοπαίκτου αὐτὴν τὴν φορὰν*** δὲν θὰ μ' ἐκρήμνιζε καὶ πάλιν εἰς τοῦ Ἅδου τὰ τάρταρα ;

»Εἰς τὴν Δεσποινίδα Ἐλευθερίαν εὔχομαι τάχιστα νὰ ἀνταλλάξῃ τὴν ἐλευθερίαν της μὲ ἕνα καλὸν σύζυγον, ὅπως τὸν ὀνειροπολεῖ ἡ μαμά της καὶ αἱ θεῖαί της.

»Νὰ μοῦ φιλήσῃς τῆς νουνᾶς τὰ χεράκια.

Σὲ γλυκοφιλῶ

Ὁ φίλος σας

Ἀγησίλαος».

Τοιαύτη ἦτο ἡ ἐπιστολὴ ἡ ὁποία ἐπέφερε τὴν λειποθυμίαν τῆς κ. Χαριτωμένου.

*

Εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Νίκης.

Μεγάλη αἴθουσα ὑποβασταζομένη ὑπὸ κιόνων. Ἡ Νίκη κυμβαλίζει.

Ἡ γηραιὰ θεία της εἶνε ἐξηπλωμένη ἐπὶ κινουμένης ἕδρας καὶ κινεῖται ἡσύχως.

Ὀλίγαι φίλαι τῆς Νίκης περιτριγυρίζουν τὸ κλειδοκύμβαλον.

Ἡ μία κρατεῖ μουσικὸν τετράδιον καὶ ἀφοῦ τὸ παρετήρησε πολὺ ἐστράφη πρὸς τὴν Νίκην.

— Ἐμπρός ! εἶπεν ἡ Νίκη μειδιῶσα.

Ἡ κόρη ἔψαλλε μελῳδικῶς καὶ ἡ Νίκη τὴν συνώδευεν ὑποδεικνύουσα τὰ λάθη της . . .

Ὑπηρέτης ἐκόμισεν ἐπιστολήν.

Ἅμα τὸ ᾆσμα ἐπερατώθη, ἡ Νίκη ἤνοιξε τὴν ἐπιστολὴν καὶ ἀνέγνωσε μεγαλοφώνως.

Ἀγαπητὴ Νίκη,

Εἶμαι λιγάκι ἀδιάθετη καὶ δὲν θὰ ἔλθω διὰ τὰς δοκιμὰς εἰς τὴν οἰκίαν σου, οὔτε θὰ εἱμπορέσω νὰ παρευρεθῶ καὶ νὰ λάβω μέρος εἰς τὴν μουσικὴν ἑσπερίδα τοῦ ἀγαπητοῦ μας συλλόγου Ἑρμοῦ.

Ἀσπάζομαι ὅλας τὰς ἀγαπητὰς φίλας καὶ ἰδίως ἐσένα. Σᾶς εὔχομαι καλὴν ἐπιτυχίαν. Οἱ οἰκεῖοι σὲ ἀσπάζονται.

ἡ σὴ

Ἐλευθερία Χαριτωμένου.

— Εἶνε ἀδιάθετη ! εἶπεν ἐκείνη ἡ ὁποία ἐκράτει τὸ τετράδιον.

— Ἀδιάθετη ! χά... χά... χά... ὅλαι ὁμοῦ ἀνέκραξαν.

Ὅλαι αἱ ἐκεῖ συνηγμέναι νεάνιδες ἦσαν μέλη τοῦ μουσικοῦ συλλόγου Ἑρμοῦ. καὶ ἐγυμνάζοντο διὰ τὴν μουσικὴν ἑσπερίδα.

— Μὰ δὲν μᾶς λέγεις, Νίκη, πῶς συνέβη αὐτὴ ἡ φοβερὰ παραννόησις ;

— Κωμικὰ πράγματα, ἀγαπηταί μου.

— Ἄχ, λέγε, λέγε . . .

— Οἱ Ἰωνίδαι εἶνε δύο ἐξάδελφοι καὶ οἱ δύο Κωνσταντῖνοι. Ὁ εἷς εἶνε ἄγαμος καὶ ὁ ἄλλος ἔγγαμος. Ἡ κ. Ἀλήθη ἐγνώριζε πολὺ καλὰ τὴν σύζυγον τοῦ παρεπιδημοῦντος ἐνταῦθα κυρίου Ἰωνίδου, ἀλλὰ δὲν εἶπε τίποτε.

— Τί ἀστεῖο !

— Τί παιγνιδάκι !

— Καλὰ νὰ πάθῃ ἡ Χαριτωμένου . . .

— Ἐγὼ διεσκέδασα πολύ, ἐξηκολούθησεν ἡ Νίκη. Ἡ Ἐλευθερία καθὼς ξεύρετε εἶνε ἕνα ὡραιότατο πλασματάκι, μὰ ὁλωσδιόλου βλάξ.

— Ἀλήθεια βλάξ.

— Λοιπὸν ἐγὼ τῆς ἔλεγα ὅτι μοῦ κατέβαινε καὶ ἐκεῖναι γιὰ νὰ φανοῦνε personnages στὸν Ἰωνίδη τὰ ἔβαναν εἰς πρᾶξι καὶ ἐγὼ πέθαινα στὰ γέλοια.

— Τώρα μὲ τὰ σωστά τους ποῦ ὁ Ἰωνίδης, καὶ ἐλεύθερος ἂν ἤτανε, θὰ ἔπαιρνε τῆς Χαριτωμένου τὴν κόρη ;

— Τέλος πάντων αὐτὰ ὅλα ἔγειναν γιὰ νὰ διασκεδάσω ἐγώ, ἡ ὁποία εἶχα ἀρχίσει νὰ μελαγχολῶ χωρὶς αἰτία.

— Τί περηφάνια σοῦ εἶχε ἡ Χαριτωμένου ὅταν πήγαινες μαζύ τους στὸν κῆπο.

— Μ' ἐξέφραζε τὴν εὐγνωμοσύνη της καὶ μ' ὠνόμαζε ***ἀληθῆ φίλην***.

— Χὰ χὰ χὰ χά.

— Τώρα, Μαρίνα, τραγούδησέ το ἄλλη μιὰ φορὰ αὐτὸ τὸ κομμάτι, γιατὶ ἔκαμες λάθη προηγουμένως.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Digitized by Google

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

ΑΙ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΠΝΥΚΑ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ[1]

Τὰ τοπογραφικὰ καὶ ἱστορικὰ αὐτῶν ἐξαγόμενα.

Νεώτερα εὑρήματα δὲν ἔχομεν νὰ σημειώσωμεν κατὰ τὴν ἑβδομάδα ταύτην· ἀλλ' ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ χώρου, καθ' ὃν τελευτᾷ τὸ ἐπὶ τῆς νῦν ἁμαξιτῆς ἐκ πηλίνων σωλήνων ὑδραγωγεῖον, ἐξακολουθεῖ, ἴσως δὲ ἡ τύχη ἐπιφυλάττει εὐάρεστόν τινα αὖθις ἔκπληξιν εἰς τὸν ἐρευνητήν. Ἐξ ὧν ὅμως πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχει δύναται πᾶς τις νῦν νὰ κρίνῃ ὅτι ὅσοι ἄνευ προλήψεων, τὸν Παυσανίαν ἀκολουθοῦντες, ἀνέκαθεν ἐπίστευσαν ὅτι ἐνταῦθά που ἔπρεπε νὰ ζητηθῇ τοῦ Πεισιστράτου ἡ Ἐννεάκρουνος, δὲν εἶχον διόλου ἄδικον. Δύναταί τις μάλιστα νὰ θαυμάσῃ πῶς ἀντὶ τῆς ἁπλῆς καὶ μόνης πιθανῆς περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου γνώμης ἄλλη τίς ποτε ἴσχυσεν, ἣν πραγματικῶς οὐδεὶς ἀποχρῶν λόγος φαίνεται δικαιολογῶν.

Ὁ Παυσανίας εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἄστυ τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὴν νῦν Ἁγίαν Τριάδα διὰ τῆς διασημοτάτης καὶ κυριωτάτης πύλης τῆς τετειχισμένης πόλεως, τοῦ Διπύλου (I, 2, 4). Ἐπὶ τῆς εὐρείας ὁδοῦ πορευόμενος, ἥτις ἐντεῦθεν ἔφερε κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὴν ἀγορὰν ἀνατολικῶς τοῦ νῦν λεγομένου Θησείου (ὀρθότερον ναοῦ τοῦ Ἡφαίστου), ἐπεσκέφθη τοὺς ἑκατέρωθεν ναούς, τὰς στοὰς καὶ τὰ λοιπὰ θαυμάσια τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν, τὰ ὁποῖα διὰ μακρῶν περιγράφει, πολλὰ ἄλλα συνάμα ἐξιστορῶν, καὶ τελευταῖον ἀναφέρει τὴν τοῦ Δημοσθένους εἰκόνα πλησίον τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἄρεως (I, 8, 5), οὐ πόρρω δὲ αὐτῆς τοὺς ἀνδριάντας τοῦ Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος. Περὶ τούτων καὶ ἄλλοθεν γνωρίζομεν (Ἀρριαν. Ἀνάϐ. III. 16, 8) ὅτι ἵσταντο «ἐν Κεραμεικῷ, *ᾗ ἄνιμεν εἰς τὴν πόλιν*, καταντικρὺ μάλιστα τοῦ Μητρῴου», ἱεροῦ τῆς μητρὸς τῶν θεῶν Κυϐέλης, ἐγγὺς τοῦ ὁποίου ἦτο καὶ τὸ Βουλευτήριον τῶν πεντακοσίων, ὥστε σαφῶς φαίνεται ὅτι ὁ Περιηγητὴς ὁδηγεῖ ἡμᾶς κατ' εὐθεῖαν ὑπὸ τὸν πρὸς βορρᾶν νεύοντα βράχον τοῦ Ἀρείου πάγου, καὶ δή, ὡς ἐκ τοῦ Ἀρριανοῦ ἐξάγεται, ἐγγὺς τῆς πρὸς δυσμὰς στρεφομένης ὁδοῦ, ἥτις ὡς γνωρίζομεν διὰ μεγάλης καμπῆς κατόπιν χωρεῖ μεταξὺ Πνυκὸς καὶ Ἀρείου πάγου πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν. Ἀμέσως κατόπιν ὁ Παυσανίας (I, 8, 6) λαλεῖ περὶ τοῦ «θεάτρου ὃ καλοῦσιν Ὠδεῖον», ὅπερ μετὰ μακρὰν ἱστορικὴν παρεκϐολὴν αὖθις μνημονεύων (I, 14, 1) συνεχίζει τὸν λόγον ὡς ἑξῆς: ***Πλησίον*** δὲ ἔστι κρήνη, καλοῦσι δὲ αὐτὴν Ἐννεάκρουνον, οὕτω κοσμηθεῖσαν ὑπὸ Πεισιστράτου· φρέατα μὲν γὰρ καὶ διὰ πάσης τῆς πόλεώς ἐστι, πηγὴ δὲ αὕτη μόνη». Εὐθὺς δὲ παρακατιὼν καὶ ναοὺς ἀναφέρει «ὑπὲρ τὴν κρήνην» κειμένους καὶ δὴ πρῶτον τὸν τῆς Δήμητρος καὶ Κόρης, ὅστις Ἐλευσίνιον ἐκαλεῖτο, ἄλλα τινὰ κατόπιν, καὶ ἔτι ἀπωτέρω (§ 4) τὸν τῆς Εὐκλείας ναόν, «ἀνάθημα καὶ τοῦτο ἀπὸ Μήδων», τῶν ἐν Μαραθῶνι ἡττηθέντων, ἐνταῦθα δὲ καὶ διακόπτει τὴν περιήγησιν ἵνα εἰς τὸν Κεραμεικὸν πάλιν ἐπανερχόμενος καὶ ἀπὸ τῆς βασιλείου στοᾶς καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἡφαίστου ὁρμώμενος, ἐπ' *ἄλλην* ὁδὸν διὰ τῆς ἀγορᾶς ὁρμηθῇ πρὸς τὸ Πτολεμαίου γυμνάσιον καὶ τοῦ Θησέως τὸ ἱερὸν καὶ τὸ τῶν Διοσκούρων (κατὰ τὴν βορείαν τῆς Ἀκροπόλεως κλιτὺν) καὶ τὸ πρυτανεῖον, τελευταῖον δὲ πρὸς ἀνατολὰς τῆς πόλεως καὶ ἔξω αὐτῆς πρὸς τὸ Ὀλυμπιεῖον.

Αἱ τοπογραφικαὶ αὗται σημειώσεις τοῦ Παυσανίου τοσοῦτον ἀκριβεῖς φαίνονται, ὥστε ἂν πιστεύσωμεν ὅτι ὁ συγγραφεὺς ὄντως αὐτόπτης τῶν πραγμάτων ὑπῆρξε καὶ μετὰ κρίσεως ὀρθῆς ἐξήλεγχεν ὅ,τι ἔβλεπε ἢ παρὰ τῶν ὁδηγῶν αὐτοῦ ἤκουε, δὲν θὰ διστάσωμεν, προκειμένου περὶ τῆς Ἐννεακρούνου, νὰ ζητήσωμεν αὐτὴν ὅπου ὁ Περιηγητὴς αὐτὴν εἶδε, οὐ πόρρω δηλονότι τῆς ἀγορᾶς καὶ δὴ κατὰ τὸν μεταξύ που τῆς Πνυκὸς καὶ τῆς δυτικῆς τοῦ Ἀρείου πάγου κλιτύος χῶρον. Διότι ὑπὲρ τὴν κρήνην ἔκειτο τὸ Ἐλευσίνιον, τοῦτο δὲ ἀναμφισϐητήτως πρέπει νὰ ζητηθῇ ἀριστερόθεν (τῷ ἀνιόντι) τῆς ἀρχαίας πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν ἁμαξιτῆς κατὰ τὸ σημεῖον ἀκριβῶς ἐκεῖνο, ὅπου ἡ ὁδὸς αὕτη πρὸς τὸ νοτιώτατον αὐτῆς πέρας ἠρέμα ἀνερχομένη, κατόπιν στρέφεται πρὸς μεγαλείτερον ὕψος ὄπισθεν τοῦ ἱεροῦ τούτου καί, τὸ Πελαργικὸν παραμείϐουσα, φθάνει ἀκριβῶς πρὸ τῆς πύλης τῆς Ἀκροπόλεως παρὰ τὸν ἀπέναντι ταύτης ἀνατολικώτατον βράχον τοῦ Ἀρείου πάγου.

Καὶ ἡ ἐπὶ τόπου δὲ οὕτως εἰπεῖν τῶν πραγμάτων παρατήρησις δὲν φαίνεται ἀντιϐαίνουσα πρὸς τὴν ῥητὴν ταύτην τοῦ Περιηγητοῦ μαρτυρίαν καὶ τὴν ἄνευ προκαταλήψεως ἑρμηνείαν αὐτῆς. Ὅτι ἐπὶ τοῦ Πεισιστράτου ἤδη τὸ ἄστυ τῶν Ἀθηναίων ἐξετείνετο κυρίως πρὸς βορρᾶν τῆς Ἀκροπόλεως, ἡ δὲ ἀγορὰ ἐνταῦθα ἦτο, ὅπου καὶ τὸ βιομηχανικώτατον καὶ κεντρικώτατον τῆς πόλεως τμῆμα ἔκειτο, ὁ Κεραμεικός, εἶνε εἰς πάντα γνωστόν. Οὐδὲν θαυμαστὸν λοιπὸν ὅτι καὶ ὁ φιλόδημος τῶν Ἀθηνῶν τύραννος, ὡς καὶ ἄλλοι ἐν ἄλλαις τῆς Ἑλλάδος πόλεσι κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον τῶν Ἑλληνικῶν τυραννίδων, διενοήθη νὰ καταλίπῃ μνημεῖον ἔνδοξον τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, μέγα καὶ χρησιμώτατον ἔργον παρ' αὐτὸ τὸ κέντρον τοῦ ἄστεως κατασκευάζων, τὴν περιώνυμον κρήνην, ἧς τὸ ἄφθονον βεβαίως ὕδωρ μακρόθεν ποθὲν καὶ διὰ μεγάλης δαπάνης καὶ σημαντικῶν τεχνικῶν ἔργων ἔπρεπε νὰ διοχετευθῇ

1 Ἴδε σελ. 381.

μέχρις ἐνταῦθα. Τοὐλάχιστον οὐδαμοῦ ἀλλοῦ τῆς πόλεως ἡ ἔλλειψις τοῦ ὕδατος ἦτο μᾶλλον αἰσθητὴ ἢ ἐνταῦθα, ὅπου τὸ μέγιστον πλῆθος τῶν ἀνθρώπων συνωστίζετο, καὶ οὐδαμοῦ ἀλλοῦ τοιοῦτον λαμπρὸν κατασκεύασμα μᾶλλον ἥρμοζεν ἢ ἐκεῖ ὅπου καὶ τὰ σπουδαιότατα τῶν ἄλλων τῆς πόλεως ἱδρυμάτων καὶ τότε βεβαίως τὸν τόπον περιφανῆ καθίστων καὶ κατόπιν ἔτι λαμπρότερον ἀνέδειξαν.

Ἂν δὲ οἱ ἐφεκτικώτεροι καὶ μᾶλλον δύσπιστοι τῶν κριτῶν ἐπέμενον καὶ σημεῖόν τι νὰ ἴδωσι κατὰ τὸν χῶρον τοῦτον, τεκμηριοῦν τὴν ποτε ὕπαρξιν τοῦ διὰ μακρῶν αἰώνων καθ' ὅλην τὴν ἱστορίαν τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν μέχρι τῆς Β' τοὐλάχιστον μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος ***μοναδικοῦ*** παραμείναντος ἔργου τῶν μεγαλοπρεπῶν τυράννων, καὶ τοῦτο δὲν ἔλειψεν ὁλοσχερῶς. Παρετηρήσαμεν καὶ ἄλλοτε ὅτι πρὸ ἐτῶν πολλῶν ὁ ἀρχιτέκτων κ. Τσίλλερ ἐσημείωσε τὴν ὕπαρξιν ὑδραγωγείου ἀρχαίου διερχομένου διὰ τοῦ βράχου τῆς Πνυκὸς καὶ τελευτῶντος, ὡς αἱ παρατηρήσεις τοῦ κ. Δαῖρπφελδ κατόπιν ἀκριβέστερον ἀπέδειξαν, ἀκριβῶς κατὰ τὸν ἀνωτέρω σημειωθέντα χῶρον. Ὁ βράχος διετρυπήθη ἐφ' ἱκανὸν ἵνα διέλθῃ σημαντικόν τι ὑδραγωγεῖον καὶ ἡ διάτρησις αὕτη, ἐλλειψοειδὴς τὸ σχῆμα, διατηρεῖται ἔτι ἐν μέρει, ἀναφαίνεται δὲ περαιτέρω ὡς λελαξευμένος ἐν τῷ βράχῳ αὖλαξ, ἐξ οὗ δι' αὐλακώσεων ὁρατῶν κατήρχετο εἰς δεξαμενὴν πιθανῶς ὑπὸ τὸν βράχον ὕδωρ ἄφθονον. Τὸ καταρρέον ὕδωρ ἐσχημάτισεν ἐν τῷ μακρῷ χρόνῳ εἶδος σταλακτιτῶν, οἵτινες κάλλιστα καὶ νῦν ἔτι σώζονται. Ὅτε δὲ κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἄνοιξιν ὁ κ. Δαῖρπφελδ ἐρευνῶν τὸν χῶρον ἀνεκάλυψεν ἀριστερόθεν τῆς νέας ἁμαξιτῆς καὶ ἀπέναντι τῆς ἐλλειψοειδοῦς ἐκείνης διατρήσεως τοῦ βράχου τὸ γνωστὸν μέγα ἐξ ὀγκωδῶν πωρίνων ἐπιμήκων λίθων λαμπρῶς κατεσκευασμένον ἀρχαῖον ὑδραγωγεῖον, τότε δικαίως ἠδύνατο νὰ ὑποτεθῇ πλέον ὅτι πρὸς τοῦτο μὲν τὸ μέρος διωχετεύθη μακρόθεν ποθὲν τὸ ὕδωρ τῆς παλαιᾶς ἐκείνης κρήνης, ἐν τούτῳ δὲ ἀκριβῶς τῷ χώρῳ καὶ ἔκειτο αὕτη. Ἐπειδὴ δὲ ὑπὸ τοῦ κ. Τσίλλερ εἶχε διαπιστωθῇ ἡ ὕπαρξις μεγάλου ἀρχαίου ὑδραγωγείου διερχομένου τὸν βασιλικὸν κῆπον εἰς βάθος 13 μέτρων διὰ τοῦ βράχου καὶ διευθυνομένου πρὸς τὴν Ῥωσσικὴν ἐκκλησίαν, ὑπὸ δὲ τοῦ κ. Δαῖρπφελδ ἐρευνῶντος κατὰ τὸ Διονυσιακὸν θέατρον ὑπὸ τὸν βράχον τῆς Ἀκροπόλεως ἀνεκαλύφθη ἀρχαῖον τετράγωνον φρέαρ 15 μέτρων βάθους, ὑπὸ τὸ ὁποῖον διέρχεται ὑδραγωγεῖον ἀφθόνου ὕδατος, τὸ συμπέρασμα καθίστατο εἰς πάντα πιθανώτατον ὅλως ὅτι τοῦτο τὸ ἐν τῷ βασιλικῷ κήπῳ ἀφθονοῦν ἤδη ὕδατος ὑδραγωγεῖον, ἀκολουθοῦν εἰς τὸ αὐτὸ πάντοτε βάθος τὴν ὁδὸν αὐτοῦ ὑπὸ τὴν νοτίαν τῆς Ἀκροπόλεως κλιτύν, εἶνε αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ κατὰ τὴν Πνύκα καὶ τὴν νῦν ἁμαξιτὴν τελευτῶν, ὅπερ ἐνταῦθα εἰς τὴν Ἐννεάκρουνον τοῦ Πεισιστράτου τὸ ὕδωρ αὐτοῦ ἔφερε.

Τοιαῦτα ψηλαφητὰ μαρτύρια τῆς τῶν πραγμάτων ἀληθείας ἐφαίνοντο πιστοῦντα ἀναμφισβητήτως τὸ γεγονός, ὅπερ ὁ Παυσανίας διὰ σαφῶν λέξεων παρέδωκεν ἡμῖν καθὰ ὁ ἴδιος αὐτόπτης αὐτοῦ ἐγένετο. Καὶ ὅμως τὸ κῦρος αὐτῶν παραδόξως αὐτοὶ οἱ ἀρχαιολογοῦντες δὲν ἐδέχθησαν, παρήχθησαν δὲ ἐπ' ἄλλην τῶν πραγμάτων ἑρμηνείαν, ἐνωρὶς ἤδη ἀποτρέψασαν τὴν προσοχὴν αὐτῶν ἀπὸ τῆς ὀρθοτέρας περὶ τοῦ ἀντικειμένου κρίσεως.

Παρεδόθη ὑπὸ παλαιοτέρων ὅτι ἡ Ἐννεάκρουνος κρήνη πρῴην ἐκαλεῖτο Καλλιρρόη καὶ ὅτι *ἐν τῷ Ἰλισῷ* ἔκειτο καὶ δὴ παρὰ τὸ Ὀλυμπιεῖον. Τὴν εἴδησιν ταύτην παρέλαβον μεταγενέστεροι σχολιασταὶ ἐμμέσως πιθανῶς δι' ἄλλων παλαιοτέρων παρὰ τοῦ Θουκυδίδου, ὅστις ὅμως πραγματικῶς τοῦτο μόνον λέγει (II 15) ὅτι ἡ ὑπὸ τῶν Πεισιστρατιδῶν σκευασθεῖσα Ἐννεάκρουνος, ἥτις ἔκτοτε οὕτω πλέον ἐκαλεῖτο, τὸ πάλαι, τουτέστι πρὸ τοῦ Πεισιστράτου, «φανερῶν τῶν πηγῶν οὐσῶν» Καλλιρρόη ὠνόμαστο. Ἐκ τούτου δὲ βεβαίως δὲν συνάγεται ὅτι ἡ Καλλιρρόη-Ἐννεάκρουνος ἔκειτο ἐν τῷ Ἰλισῷ, οὐδὲ τῶν ἀρχαίων τις εἶπέ ποτε τοιοῦτόν τι, ἀλλ' οἱ μεταγενέστεροι σχολιασταὶ ἐσημείωσαν τοῦτο ἅπαξ οὕτως καὶ οἱ μετ' αὐτοὺς ἀρχαιολογήσαντες τὸ ἐπίστευσαν. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸν 15ον ἤδη αἰῶνα εἰδήμων τις τῶν Ἀθήνησι τόπων ἐσημείωσεν ἐν χειρογράφῳ τοῦ Φωτίου, ταὐτὰ τῷ σχολιαστῇ μαρτυροῦντος, ὅτι ὄντως ἐν τῷ Ἰλισῷ πηγήν τινα Καλλιρρόην ἔτι ὠνόμαζον οἱ Ἀθηναῖοι καὶ αὕτη καὶ μέχρι σήμερον τὸ ὄνομα τοῦτο διεφύλαξε, πάντες ἐνόμισαν ὅτι αὕτη εἶνε ἡ ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου ἀναφερομένη καὶ ὑπὸ τῶν σχολιαστῶν μαρτυρουμένη. Ὁ Παυσανίας ἀντέκρουεν ἀληθῶς τὴν ἐκδοχὴν ταύτην, ἀλλὰ «die Enneakrunosepisode» ἐχρησίμευε δὰ μετ' ἄλλων ἀβλεψιῶν καὶ συγχύσεων, ἃς οἱ σοφοὶ ἀνακαλύπτουσιν ἐν τῷ συγγραφεῖ τούτῳ, ὡς ἀπόδειξις περὶ τῆς ἁμαρτωλῆς συνειδήσεως περιηγητοῦ, ὅστις κοιμώμενος ἔγραφε καὶ τὰς θολὰς καὶ συγκεχυμένας αὐτοῦ ἐντυπώσεις ἐκ μελέτης προγενεστέρων συγγραφέων κακῶς πολλάκις συνεπλήρου. Καὶ ἔπειτα ὁ Θουκυδίδης εἶνε ὅστις διασαφεῖ τὰ πάντα· τίς λόγος λοιπὸν δύναται νὰ γίνῃ περὶ τοῦ μεταγενεστέρου Παυσανίου, ἀπὸ τοῦ βιβλίου τοῦ ὁποίου ἐπὶ τέλους ἴσως ὁλόκληρος σελὶς κατὰ παραδρομὴν μετεφέρθη εἰς ἀνοικείαν θέσιν, συμπαρασύρασα μεθ' ἑαυτῆς καὶ ὅλην τὴν Ἐννεάκρουνον τοῦ Πεισιστράτου ἀπὸ τοῦ Ἰλισοῦ εἰς τὴν Πνύκα.

Ἐν τούτοις ἐπιτρέπεται νὰ ἐρωτήσῃ τις πῶς

τὰ πάντα ὁ Θουκυδίδης διασαφεῖ καὶ τί ἐκ τῶν λόγων αὐτοῦ δυνάμεθα τάχα νὰ συναγάγωμεν ἀσφαλὲς συμπέρασμα. Τοῦ βαθυγνώμονος συγγραφέως τὸ σχετικὸν κεφάλαιον εἶνε καὶ ἄλλως σπουδαιότατον διὰ τὴν ἀρχαιοτάτην τῶν Ἀθηνῶν ἱστορίαν καὶ ἄξιον εἶνε νὰ μελετηθῇ μετὰ προσοχῆς.

Τὸ 431 συνελέχθη ἐν τῷ ἰσθμῷ ὁ συμμαχικὸς τῶν Πελοποννησίων στρατὸς καὶ ἡτοιμάζετο πλέον νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Ἀττικήν. Ὁ Περικλῆς, εἷς τῶν δέκα στρατηγῶν τότε ἐν Ἀθήναις, διέταξε τὰ τελευταῖα στρατηγικὰ μέτρα, ἵνα ἀβλαβέστατον καταστήσῃ τὸ μέγα τοῦτο τῶν Λακεδαιμονίων ἐγχείρημα καὶ προσεκάλεσε τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἐγκαταλίπωσι τάχιστα τὰ ἐν τοῖς ἀγροῖς ἐνδιαιτήματα αὐτῶν καὶ ζητήσωσι προστασίαν ἐντὸς τῶν ἀπορθήτων ὀχυρωμάτων τῆς πόλεως. Οἱ Ἀθηναῖοι ὑπήκουσαν καὶ «ἐσεκομίζοντο ἐκ τῶν ἀγρῶν παῖδας καὶ γυναῖκας καὶ τὴν ἄλλην κατασκευὴν ᾗ κατ' οἶκον ἐχρῶντο, καὶ αὐτῶν τῶν οἰκιῶν καθαιροῦντες τὴν ξύλωσιν» (II 14). Ἂν δὲν ἐγόγγυζον ὅμως κατὰ τῶν παραγγελμάτων τοῦ μεγάλου ἀνδρός, ὅστις ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Πνυκὸς διηύθυνε τότε τὰς τύχας τῆς ἰδικῆς του πόλεως καὶ τῆς Ἑλλάδος πάσης, ἀλλ' ἐν τῷ βάθει τῆς ψυχῆς των ἠγανάκτουν σφοδρῶς διὰ τὴν ἀμείλικτον ἀνάγκην, εἰς ἣν νῦν περιήρχοντο, νὰ μεταβάλωσιν ὁλοσχερῶς τὸν προσφιλῆ αὐτοῖς ἐν τοῖς ἀγροῖς μακρὰν τοῦ πνιγηροῦ ἄστεως βίον.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἠγάπων τὴν ἐν τοῖς ἀγροῖς δίαιταν περισσότερον παντὸς ἄλλου Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Δὲν εἶχον δὲ ἁπλῶς οἱ πλούσιοι τῶν πολιτῶν τὸ ἔθος τοῦτο τοῦ νὰ καταφεύγωσιν εἰς τὴν ἐξοχὴν εἰς τὰς ἐπαύλεις αὐτῶν κατὰ τὴν θερμὴν τοῦ ἔτους ὥραν χάριν ἀναψυχῆς, οὔτε συνείθιζον νὰ διατηρῶσι τοὺς ἐξοχικοὺς οἴκους ὡς παραρτήματα τῶν ἐν τῇ πόλει, ἀλλ' «οἱ πλείους, λέγει ὁ Θουκυδίδης, τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν ὕστερον μέχρι τοῦδε τοῦ πολέμου», τοῦ Πελοποννησιακοῦ δηλονότι, κατῴκουν εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς χώρας ἄγοντες ἀποκλειστικῶς ἀγροτικὸν βίον καὶ ἐν τοῖς ἀγροῖς μόνον διατηροῦντες οἶκον. Διὰ τοῦτο δὲ ἐπίεσεν αὐτοὺς μεγάλως νῦν ὁ πόλεμος, ἀναγκασθέντας τὰ πάντα νὰ παραδώσωσιν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἐχθρῶν καὶ νὰ ζητήσωσι προστασίαν ἐντὸς τοῦ μεγάλου ὠχυρωμένου στρατοπέδου τῶν Ἀθηνῶν, «ἄλλως τε καὶ ἄρτι ἀνειληφότες τὰς κατασκευὰς μετὰ τὰ Μηδικὰ» (II 16).

Τοῦ ἐξαιρετικοῦ λοιπὸν φαινομένου τούτου ἐν Ἀθήναις παρέχει ὁ Θουκυδίδης ἐξήγησιν διὰ τῆς σπουδαιοτάτης ἐν τῷ 15ῳ κεφαλαίῳ παρεκβολῆς, ἥτις ὑπὸ ἱστορικῶν καὶ ἀρχαιολόγων ἀνεκτίμητος πάντοτε ἐθεωρήθη, ἂν καὶ περὶ τῆς ὀρθῆς αὐτῆς ἑρμηνείας ἡ ἔρις μέχρι σήμερον δὲν ἔπαυσεν.

»Ἀπὸ παναρχαίων, λέγει [1], χρόνων ὁ Ἀθηναϊκὸς λαὸς ἀγαπᾷ τὴν ἐν τοῖς ἀγροῖς δίαιταν ὅσον οὐδεὶς ἄλλος. Τῷ ὄντι οἱ κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς ἐπὶ Κέκροπος καὶ τῶν πρώτων βασιλέων μέχρι τοῦ Θησέως δὲν συνεκρότουν μίαν πόλιν, ἀλλ' ἦσαν διῃρημένοι εἰς πολλὰς αὐτονόμους κοινότητας — δώδεκα ὡς παρέδιδόν τινες —, ὧν ἑκάστη εἶχε τὰς ἰδίας αὐτῆς ἀρχάς. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι πᾶσαι αὗται ἀνεγνώριζον ἕνα κοινὸν βασιλέα, ἑδρεύοντα βεβαίως ἐν τῇ Ἀκροπόλει τῆς Παλλάδος, ἀλλὰ τὰς ἰδίας αὐτῆς ὑποθέσεις ἑκάστη κατὰ τὸ δοκοῦν διῴκει· μάλιστα τοσοῦτον χαλαρὰ ἦτο ἐνίοτε ἡ ὁμοσπονδιακὴ αὕτη μᾶλλον ἕνωσις, ὥστε πόλεις τινὲς καὶ ἐπολέμησάν ποτε πρὸς ἀλλήλας, ὡς ἡ Ἐλευσὶς π. χ. πρὸς τὰς Ἀθήνας.

»Τὰ πράγματα ὅμως μετεβλήθησαν ἀφότου τὸν θρόνον τοῦ Ἀττικοῦ βασιλείου ἀνέβη ὁ Θησεύς. Ἔξοχος πολιτικὸς συνάμα καὶ ἰσχυρὸς βασιλεὺς διέπλασε νέαν ὅλως κατάστασιν πραγμάτων, καταλύσας τὴν αὐτονομίαν ταύτην τῶν κοινοτήτων καὶ ἀποτελέσας μίαν ἐκ πασῶν πολιτείαν, ἧς αἱ ἀρχαὶ συνεκεντρώθησαν ἐν Ἀθήναις. Οὗτος δὲ εἶνε ὁ περίπυστος συνοικισμὸς τῶν Ἀθηνῶν. Οἱ κάτοικοι τῶν λοιπῶν πόλεων δὲν ἠναγκάσθησαν, οὐχί, νὰ καταλίπωσιν αὐτὰς καὶ μετοικήσωσιν εἰς Ἀθήνας, ἀλλὰ χωρὶς νὰ μεταβάλωσι κατ' οὐδὲν τὸν μέχρι τοῦδε βίον συνεχωνεύθησαν **πολιτικῶς** εἰς ἓν κράτος, οὗ πρωτεύουσα ἦσαν αἱ Ἀθῆναι. Ἐνταῦθα κατῴκει ὁ βασιλεύς, ἐνταῦθα ἦσαν αἱ λοιπαὶ ἀρχαί, τὰ δικαστήρια καὶ τὰ λοιπά, ὥστε κατ' ἀνάγκην εἰς αὐτὴν συνήρχοντο διὰ τὰς ὑποθέσεις αὐτῶν πάντες οἱ κατὰ τὴν χώραν οἰκοῦντες. Ὅτι ἡ πόλις ἐκ τούτου ηὔξησε ταχέως καὶ εὐτύχησε περισσότερον, ἦτο ὅλως διόλου φυσικόν. Τοῦτο συμβαίνει εἰς πᾶσαν πρωτεύουσαν. Αἱ Ἀθῆναι, αἵτινες μέχρι τοῦδε περιωρίζοντο ***εἰς τὴν νῦν ἀκρόπολιν***, λέγει αὐτολεξεὶ ὁ Θουκυδίδης, ***καὶ τὴν πρὸς νότον ἰδίως ἐστραμμένην πλευρὰν αὐτῆς*** [2], ἔκτοτε ἤρχισαν ἀναπτυσσόμεναι μεγάλως, ἕως οὗ κατήντησαν ὅ,τι εἶνε σήμερον.

»Τοιουτοτρόπως ἐννοῶ ὅτι τὸ ἔθος τῆς ἐν τοῖς ἀγροῖς διαίτης ἐξηγεῖ ἡ παλαιοτάτη ἐκείνη εἰς κοινότητας αὐτονόμους, κατὰ πᾶσαν τὴν χώραν διεσπαρμένας, διαίρεσις τοῦ Ἀθηναϊκοῦ λαοῦ, ἔθος ὅπερ ἐπὶ πολὺ ἄλλοτε ἐκράτησε καὶ τὸ ὁποῖον παρέμεινεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους καὶ μετὰ τὴν πολιτικὴν τῆς χώρας συνένωσιν».

---

[1] Παραφράζω ἐλευθέρως τὸν Θουκυδίδην καὶ ἐνιαχοῦ ἀναπτύσσω μόνον τὸ νόημα.

[2] Θουκυδ. II 15,3 : Τὸ δὲ πρὸ τούτου (κατὰ δὲ τὴν πρὸ τοῦ Θησέως ἐποχὴν) ἡ ἀκρόπολις ἡ νῦν οὖσα πόλις ἦν καὶ τὸ ὑπ' αὐτὴν πρὸς νότον μάλιστα τετραμμένον.

Digitized by Google

Τὰς πληροφορίας ταύτας περὶ τῆς ἀρχαιοτάτης καταστάσεως καὶ τῆς πρώτης ἀναπτύξεως τῶν Ἀθηνῶν παρέχει ὁ συγγραφεύς, οὐχὶ ἀρυόμενος αὐτὰς ἐκ παλαιῶν ἱστορικῶν πηγῶν, ἀλλὰ κρίνων ἐκ τεκμηρίων ἄλλων ἀσφαλῶν.

«Τὰ ἱερά, λέγει, ἄλλων τε θεῶν καὶ πρωτίστως τῆς πολιούχου Ἀθηνᾶς κεῖνται ***ἐν αὐτῇ τῇ Ἀκροπόλει***, ὅσα δὲ ἔξω αὐτῆς εὑρίσκονται, εἶνε καθιδρυμένα ***πρὸς τοῦτο τὸ μέρος τῆς πόλεως μᾶλλον***, τουτέστι τὸ μετὰ τῆς Ἀκροπόλεως ἐξ ἀρχῆς εἰς τὸ ἀρχαιότατον πόλισμα συμπεριειλημμένον, ἤτοι τὴν πρὸς νότον ἰδίως ἐστραμμένην πλευρὰν αὐτῆς. Τὰ τελευταῖα δὲ ταῦτα εἶνε τό τε τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου καὶ τὸ Πύθιον καὶ τὸ τῆς Γῆς καὶ τὸ ἐν Λίμναις Διονύσου καὶ ἄλλα τινὰ ὡσαύτως. Ἀλλὰ καὶ ἡ κρήνη, ἥτις νῦν μὲν καλεῖται Ἐννεάκρουνος ἀφότου οἱ Πεισιστρατίδαι διεσκεύασαν αὐτὴν οὕτως, τὸ πάλαι δὲ ἁπλῆ πηγὴ οὖσα ὠνομάζετο Καλλιρρόη, καὶ τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ κατ' ἐκείνους μὲν τοὺς παλαιοὺς χρόνους ἐχρησίμευεν εἰς πᾶσαν σπουδαιοτέραν περίστασιν, σήμερον δ' ἔτι κατὰ παλαιὰν παράδοσιν χρησιμεύει διὰ τὴν πρὸ τοῦ γάμου ἱεροπραξίαν καὶ εἰς ἄλλας τινὰς ἱερουργικὰς χρείας, εὑρίσκεται ***ἐγγὺς*** τῆς πρώτης ἐκείνης πόλεως. Καὶ τέλος πόλις καλεῖται μέχρι τοῦδε ἔτι ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἡ Ἀκρόπολις, διότι αὐτὴ ἀκριβῶς ἦτο ἡ πόλις κατὰ τοὺς παναρχαίους ἐκείνους χρόνους.» [1]

Οὗτοι εἶνε τοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ οἱ λόγοι. Τὸ νόημά των φαίνεται κυρίως ἁπλοῦν καὶ σαφές, συντόμως δὲ συγκεφαλαιοῦσιν αὐτὸ αἱ τελευταῖαι λέξεις : ***ἡ παναρχαία πόλις ἦτο ἡ ἀκρόπολις***. Τμῆμά τι ***ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν***, τὸ πρὸς νότον μάλιστα ἐστραμμένον, εἶχε συμπεριληφθῇ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς ταύτην τὴν πρωτογενῆ πόλιν —τὸ εἶπε παρεπάνω ὁ Θουκυδίδης· ἀλλὰ τοῦτο τὸ τμῆμα κανεὶς δὲν θὰ φαντασθῇ ὅτι ἐξετείνετο εἰς μέγα τι διάστημα ἔξωθεν τῆς Ἀκροπόλεως, ἔξαφνα πρὸς τὸν Ἰλισὸν ἢ δὲν ἠξεύρω πρὸς ποῖον ἄλλο νότιον μέρος ἐν τῇ κοιλάδι, διότι ὄχι μόνον δὲν θὰ ἦτο πλέον τόσον μικρὰ ἡ πόλις αὐτή, ***ὅσον ζητεῖ νὰ παραστήσῃ αὐτὴν ὁ Θουκυδίδης***, ἀλλὰ καὶ ἥκιστα θὰ ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ περιοριζομένη εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἥτις δὰ ἦτο τότε ***ἡ πόλις***, καθὼς καθαρὰ πάλιν ὁ Θουκυδίδης λέγει.

Ἂν δὲ καὶ σαφεστέραν παρὰ τοῦ συγγραφέως δήλωσιν ἠθέλαμεν ἀπαιτήσῃ περὶ τοῦ ποῖον τάχα ἀκριβῶς εἶνε τοῦτο τὸ ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν εἰς τὴν παναρχαίαν ἐπ' αὐτῆς πόλιν ἀνῆκον τμῆμα, καὶ ταύτην εὑρίσκομεν ἐν αὐτῷ. Πρὸς τοῦτο τὸ μέρος, λέγει, μᾶλλον κεῖνται τὰ ἔξω τῆς Ἀκροπόλεως ἱδρυμένα ἱερά, «τὸ τοῦ Διὸς δηλαδὴ τοῦ Ὀλυμπίου καὶ τὸ Πύθιον καὶ τὸ τῆς Γῆς καὶ τὸ ἐν Λίμναις Διονύσου». Καὶ τοιούτων μὲν ἱερῶν οὐδ' ἴχνος σήμερον ἡμεῖς βλέπομεν ἔξω τῆς Ἀκροπόλεως, ἀλλ' ἀρχαῖαι μαρτυρίαι ὁρίζουσιν ἀκριβῶς τὴν θέσιν αὐτῶν, ἐπιγραφαὶ δέ τινες πρό τινων ἐτῶν ἀνακαλυφθεῖσαι ἔρχονται εἰς ἐπικουρίαν ἐκείνων. ***Πάντα τὰ ἱερὰ ταῦτα ἔκειντο παρ' αὐτὴν τὴν εἴσοδον τῆς Ἀκροπόλεως***, τὸ πολὺ δὲ μόνον τοῦ τελευταίου δὲν δυνάμεθα μετ' ἴσης ἀκριβείας νὰ ὁρίσωμεν τὴν θέσιν.

Πραγματικῶς τὸ μὲν Πύθιον θέτει οὐδεὶς ἀσημότερος μάρτυς, ἢ αὐτὸς ὁ Εὐριπίδης παρὰ τὰς «προσβόρρους πέτρας Παλλάδος ὑπ' ὄχθῳ», τὰς Μακρὰς καλουμένας. Τὸν χῶρον τοῦτον, λέγει, τιμᾷ Πύθιος ἀστραπαί τε Πύθιαι, «πέλας δὲ (εἶνε) Πανὸς ἄδυτα καὶ βωμοὶ» (Εὐριπ. Ἴων). Καὶ ἐπειδὴ εἶνε γνωστὸν ὅτι τοῦ Πανὸς τὸ σπήλαιον εἶνε τὸ ἕτερον τῶν παρὰ τὴν Κλεψύδραν, τὸ ἄλλο βεβαίως θὰ ἦτο τὸ Πύθιον. Οὗτος εἶνε ὁ ὑπ' ἄκραις ἢ ὑπακραῖος Ἀπόλλων (Παυσαν. I. 28, 4). Καὶ ὁ Στράβων (IX p. 404) ἐνταῦθα ἐννοεῖ αὐτὸ ἱδρυμένον, ὅταν λέγῃ ὅτι ἡ ἐσχάρα τοῦ Ἀστραπαίου Διὸς ἔκειτο «ἐν τῷ τείχει μεταξὺ τοῦ Πυθίου καὶ τοῦ Ὀλυμπίου», ὁπόθεν προσέβλεπον εἰς τὸ ἐν τῇ Πάρνηθι Ἅρμα καὶ περιέμενον ἐκεῖθεν τὴν ἀστραπὴν ἵνα πέμψωσι τὴν θεωρίαν εἰς Δελφοὺς οἱ Ἀθηναῖοι. Σαφέστατα δὲ τέλος ἐκφράζεται περὶ τῆς θέσεως αὐτοῦ καὶ ὁ Φιλόστρατος (ἐν βίοις σοφιστῶν II 1,5), ὅταν περὶ τῆς νηὸς τῆς τῶν Παναθηναίων πομπῆς λέγῃ — «ἐκ Κεραμεικοῦ ἄρασαν... ἀφεῖναι ἐπὶ τὸ Ἐλευσίνιον καὶ περιβαλοῦσαν αὐτὸ παραμεῖψαι τὸ Πελασγικόν, κομιζομένην τε παρὰ τὸ Πύθιον ἐλθεῖν οἱ νῦν ὥρμισται».

Τὸ δὲ Ὀλύμπιον θέτει μὲν ὁ Στράβων, ὡς εἴδομεν, ἐγγὺς τοῦ Πυθίου, τοῦτο δὲ εἶνε, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, ὅπερ ἀναφέρεται ἐν ἐπιγραφῇ θρόνου τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου «Φαιδυντοῦ Διὸς Ὀλυμπίου ἐν ἄστει».

Τὸ τῆς Γῆς τέλος, Κουροτρόφου ἐπίκλησιν ('ποῦ τρέφει τὰ λαμπρὰ παλληκάρια), ἀναφέρει ὁ Παυσανίας (I 22, 3) κείμενον μετὰ τοῦ ἱεροῦ τῆς Δήμητρος Χλόης, οὗ ἡ θέσις καὶ ἄλλως εἶνε βεβαία, παρὰ τὴν εἴσοδον τῆς Ἀκροπόλεως, ἀμφοτέρων δὲ μαρτύρια πρόκεινται ἐπιγραφαὶ κατὰ τὴν αὐτὴν θέσιν εὑρεθεῖσαι.

Ἀμαρτύρητον ὅλως μένει τὸ ἐν Λίμναις Διονύσου ἱερόν. Ἐξ ἀρχαίων συγγραφέων γνωρίζομεν τὸ ἑξῆς μόνον, ὅτι αἱ Λίμναι ἔνθα ἔκειτο τὸ ἱερὸν τοῦτο ἦσαν «τόπος ἱερὸς Διονύσου καὶ οἶκος καὶ νεὼς τοῦ Θεοῦ» (Σχολιαστὴς εἰς Ἀριστοφ. Βατράχους 216), «ὅπου τὰ Λήναια ἤγετο» (Ἡσύχιος), τουτέστι «ὁ ἐπὶ Ληναίου ἀγών». Λήναιον δὲ «ἔστιν ἐν τῷ ἄστει, περίβολον ἔχον μέγαν καὶ ἐν αὐτῷ Ληναίου Διονύ-

[1] Θουκυδ. II 15, 6 : καλεῖται δὲ διὰ τὴν παλαιὰν ταύτῃ κατοίκησιν καὶ ἡ ἀκρόπολις μέχρι τοῦδε ἔτι ὑπ' Ἀθηναίων πόλις.

Digitized by Google

σου ἱερόν, ἐν ᾧ ἐπετελοῦντο οἱ ἀγῶνες Ἀθηναίων πρὶν τὸ θέατρον οἰκοδομηθῆναι» (Ἡσύχιος). Ἀλλ᾿ ἐκ τούτων ἀκριβῶς τῶν χωρίων βεβαιοῦται ὅτι αἱ Λίμναι δὲν ἦσαν ὁ τόπος, ὅπου τὸ Διονυσιακὸν λεγόμενον θέατρον ἔκειτο, διότι ὁ ἐν αὐτῷ λατρευόμενος Διόνυσος καλεῖται πανταχοῦ Ἐλευθερεὺς καὶ διὰ τοῦτο δὲν δύναται νὰ συγχισθῇ πρὸς ἐκεῖνον.[1] Εἶνε ὅμως ἑπόμενον ὅτι καὶ τοῦτο πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν κείμενον πρὸς τὸ μέρος τῶν ἄλλων ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ ἀναφερομένων.

Τοῦ Θουκυδίδου λοιπὸν ἡ μαρτυρία ὄχι μόνον διόλου δὲν ἀντίκειται εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου περὶ τῆς Ἐννεακρούνου λεγόμενα, ἀλλὰ καὶ θαυμασίως συμμαρτυρεῖ τούτοις. Καὶ πῶς μὲν περιεπλέχθη τὸ ζήτημα καὶ ὁ Παυσανίας ἐθεωρήθη ψευδόμενος, ὁ δὲ Θουκυδίδης παρηρμηνεύθη, δι᾿ ὀλίγων λέξεων ἀρκεῖ τώρα νὰ σημειωθῇ: ἐπιστεύθη ὅτι τὸ ἐν Λίμναις ἱερὸν τοῦ Διονύσου δὲν δύναται νὰ εἶνε ἄλλο ἢ τὸ γνωστὸν ὑπὸ τὴν νοτίαν πλευρὰν τῆς Ἀκροπόλεως ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου· ἐπιστεύθη ὅτι Ὀλύμπιον εἶνε τὸ γνωστὸν Ὀλυμπιεῖον τοῦ Πεισιστράτου καὶ Ἀδριανοῦ· ὅτι τὸ τῆς Γῆς ἱερὸν εἶνε τὸ ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ Ὀλυμπιείου τῆς Γῆς ἐπίκλησιν Ὀλυμπίας (Παυσαν. I 18, 7. Πλουτάρχου Θησεὺς 27)· ὅτι τὸ Πύθιον τέλος εἶνε τὸ παρὰ τὸν Ἰλισὸν καὶ τὸ Ὀλυμπιεῖον, ὅπου Πεισίστρατος ὁ τοῦ Ἱππίου υἱὸς καὶ ἐγγονὸς τοῦ μεγάλου Πεισιστράτου ἀνέθηκε τὸν τοῦ Ἀπόλλωνος βωμὸν καὶ τὸ ἐπίγραμμα ἀνέγραψεν, ὅπερ καὶ ὁ Θουκυδίδης ἀναφέρει (VI 54, 6) καὶ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐν τῇ αὐτῇ θέσει ἀνευρέθη. Ταῦτα πάντα **ἐπιστεύθησαν** χωρὶς νὰ δοκιμασθῶσι καλλίτερον. Συνέχεε δὲ παντάπασι τὰ πράγματα καὶ ἡ περίπυστος Καλλιρρόη, ἡ ἐν τῷ Ἰλισῷ παρὰ τὸ Ὀλυμπιεῖον πηγὴ ἡ μέχρι σήμερον τὸ παλαιὸν τοῦτο πάντως ὄνομα φέρουσα. Ἀλλ' αὐτὴ μὲν δύναται νὰ μένῃ εἰς τὸν τόπον της, ἐκεῖ ὅπου καὶ ὁ Πλάτων ἐν Ἀξιόχῳ, ὡς ἄλλοτε εἴδομεν, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀναφέρει αὐτὴν ὑπάρχουσαν. Ἡμεῖς δὲ δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ συγχέωμεν αὐτὴν πρὸς τὴν ἄλλην Καλλιρρόην, ἧς τὸ ὄνομα ἔσβυσε διὰ παντὸς ἀφότου ὁ Πεισίστρατος περὶ τὸ 550 π.Χ. ἀντικατέστησεν αὐτὴν διὰ τῆς Ἐννεακρούνου. ***Αὕτη*** ἡ Καλλιρρόη ἦτο ἐκείνη, ἣν ἀνεκάλυψεν ὁ κ. Δαϊρπφελδ ὑπὸ τὸν βράχον τῆς Πνυκὸς συνάγουσαν τὰ ὑδάτιά της ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ ὑπονόμων. Διὰ δὲ τὴν Ἐννεάκρουνον ἐκτίσθη τὸ μέγα ὑδραγωγεῖον, ὅπερ πλειστάκις ἤδη ἀνεφέραμεν. Τὸ πρὸς νότον ὅμως μάλιστα τετραμμένον ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν μέρος εἶνε τὸ κατὰ τὸ πλεῖστον πρὸς νότον καὶ ἐν μέρει πρὸς δυσμὰς ἐξέχον ὁμαλώτερον τμῆμα τῆς κλιτύος τῆς Ἀκροπόλεως, ὅπερ περιελαμβάνετο ὑπὸ τοῦ κατωτάτου πελασγικοῦ προτειχίσματος τῆς Ἀκροπόλεως. Τὸ τεῖχος τοῦτο εἶνε ὅπερ κάτωθεν καὶ ὀλίγον περαιτέρω τῆς Κλεψύδρας πρὸς τὰς Μακρὰς πέτρας συναπτόμενον, περιέτρεχε κατόπιν τὴν δυτικὴν πρόσβασιν τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τὴν νοτίαν πλευρὰν αὐτῆς μέχρι τοῦ Ἀσκληπιείου, ἀκριβῶς ἄνωθεν τῆς τοῦ Εὐμένους στοᾶς καὶ παρὰ τὰς ὑψίστας σειρὰς τῶν ἑδωλίων τοῦ μετὰ ταῦτα Διονυσιακοῦ θεάτρου, καθὼς πρὸ πολλοῦ τοῦτο καὶ ὑπὸ πολλῶν ἐγνώσθη. Ἡ περιγραφὴ δὲ αὐτοῦ αὐτὴ ἐξηγεῖ κάλλιστα καὶ τὴν τοῦ Θουκυδίδου ἔκφρασιν: πρὸς νότον *μάλιστα* τετραμμένον, διότι ὄντως τὸ πλεῖστον τοῦ ὑπὸ τοῦ τείχους τούτου περιλαμβανομένου χώρου ἀνήκει εἰς τὴν νοτίαν πλευρὰν τῆς Ἀκροπόλεως. Ἐγγὺς δὲ ἦτο ἡ Καλλιρρόη, ἡ κατόπιν Ἐννεάκρουνος.

Ταῦτα καὶ πρότερον ἦσαν ἐν μέρει σαφῆ. Τὴν σύγχυσιν δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπέφερεν ἡ Καλλιρρόη τοῦ Ἰλισοῦ, πρὸς ἣν προσεκολλήθησαν μετὰ τυφλοῦ ἔρωτος οἱ ἀρχαιολόγοι, προσκολλήσαντες εἰς αὐτὴν καὶ τὴν Ἐννεάκρουνον. Καὶ τότε ἔπρεπε νὰ στιγματισθῇ ὁ ἐγκληματίας, ὅστις ἐτάραττε τοὺς κύκλους των, καὶ ὁ ἐγκληματίας ἦτο ὁ Παυσανίας. Αὐτὸς δεν ἤξευρε τί ἔλεγε. Ἀλλ' αἱ ἀνασκαφαὶ τοῦ κ. Δαϊρπφελδ ἀποδεικνύουσι τὸν Παυσανίαν ἀληθεύοντα καὶ βοηθοῦσιν εἰς τὴν ὀρθὴν τοῦ Θουκυδίδου ἑρμηνείαν — μολονότι ταύτην καὶ αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς προσεκτικώτερον ἀναγινωσκόμενος παρέχει.

Μεθ᾿ ὑπομονῆς νῦν ὁ φιλίστωρ καὶ φιλάρχαιος δύναται ν᾿ ἀναμένῃ τί σπουδαιότερον ἄλλο ἡ σκαπάνη θὰ φέρῃ εἰς φῶς καὶ τί θὰ εἴπωσι πρὸς λύσιν τῆς διαφορᾶς οἱ σοφοὶ ἱστορικοὶ καὶ ἀρχαιολόγοι. Τὸ τέλος ὅμως αὐτῆς δὲν εἶνε πλέον, νομίζω, διόλου ἀμφίβολον.

ΓΕΩΡΓ. ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ

[1] Καὶ δι᾿ ἄλλους ἔτι λόγους. Βιλαμόβιτς ἐν τῷ Ἑρμῇ τοῦ 1886 σελ. 617.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Θεατρικὰ

Τὸ ὑπὸ τὸν παράδοξον τίτλον Widower's Houses δρᾶμα τοῦ Βερνάρδου Shaw, τὸ παρασταθὲν ἐσχάτως ἐν Λονδίνῳ ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Ἀνεξαρτήτου θεάτρου ἀπεδοκιμάσθη μὲν καὶ ἐσυρίχθη ὑπὸ τοῦ κοινοῦ, ἐπῃνέθη δὲ ὑπὸ τῶν κριτικῶν.

— Ἀπεβίωσεν ἐσχάτως ἐν Λονδίνῳ εἷς τῶν ἐξοχωτέρων Ἄγγλων ἠθοποιῶν, ὁ Fred. Leslie, κωμικὸς τοῦ θεάτρου τῆς Εὐθυμίας, θεωρούμενος τόσον μέγας εἰς τὸ εἶδός του, ὅσον καὶ ὁ Ἴρβιγγ εἰς τὸ δρᾶμα. Ὁ Leslie ἦτο μόλις τριάκοντα καὶ ἑπτὰ ἐτῶν.

— Ἐν Παρισίοις συζητεῖται τὸ σχέδιον τῆς ἀνεγέρσεως νέου λαμπροῦ ***Κωμικοῦ Μελοδράματος***. Ἐλπίζεται δὲ ὅτι κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος τὸ κτίριον τοῦ ἐθνικοῦ τούτου θεάτρου θὰ εἶνε ἕτοιμον.

— Ἡ Κα Σαρτὸν Δεμάρ, ἡ γνωστοτάτη ἀοιδὸς τοῦ Κωμικοῦ Μελοδράματος, ἡ ὁποία ἔσχεν ἡμέρας ἀληθοῦς δόξης, ἀπέθανεν ἐν Παρισίοις ἐν ἡλικίᾳ πεντήκοντα ἐννέα ἐτῶν.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—199

Digitized by Google

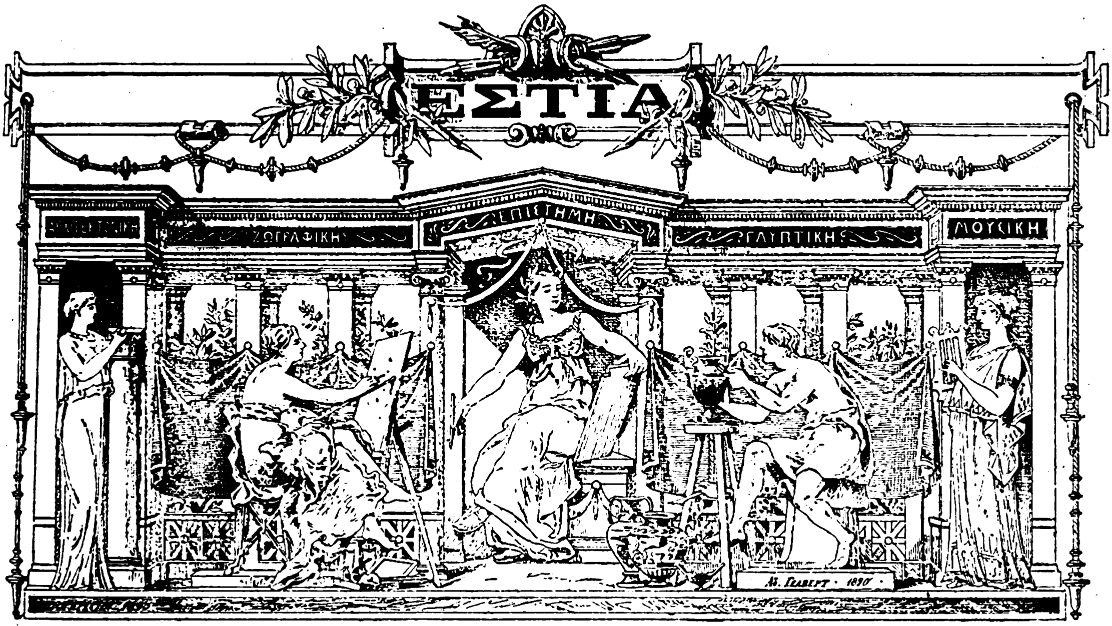

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Πρωτότυπα

Ἀνδρέα Καρκαβίτσα: Ἡ ἀγάπη μου σ. 65.

Ἀλεξάνδρας Παπαδοπούλου: Ἡ καλὴ Μοῖρα σ. 81.—Δυὸ νυχτιὲς 177.—Ἀληθὴς φίλη 369, 392, 404.

Ἰακώβου Πολυλᾶ: Τὰ τρία φλωριὰ σ. 161, 180, 201, 213, 232, 241.

Μήτσου Χατζοπούλου: Ἡ Κουμπάρα σ. 337.

Μ. Α. Οἰκονομάκη: Ὁ φίλος μου σ. 140.—Πότε πιστεύει σ. 238.—Ἡ γειτόνισσα σ. 346.

Μεταφρασμένα

Ἀλφόνσου Δωδέ: Ὁ Φάρος σ. 60.

Hannah Lynch: Κόραι τῆς Ἑλλάδος σ. 1, 22, 37, 56. 69, 84, 101, 124, 136, 154, 172, 183, 195, 218, 225, 248, 261, 278, 295, 310, 325, 340, 359, 373, 390, 401.

Δεσμὶς ἴων (γαλλ.) σ. 255.

Τὸ δίλημμα (γερμ.) σ. 257.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Α. Βρανᾶ: Ἡ ψυχή μου σ. 348.

Μ. Γιαννουκάκη: Δυὸ δυὸ σ. 94.—Τὸ λουλοῦδι σ. 188.

Εὔας: Εὐτυχία σ. 366.

Δ. Ἠλιακοπούλου: Σ τὴν ἐκκλησοῦλα σ. 319.

Κ. Μάνου: Ἡ κόρη τοῦ Ἰεφθάε σ. 46.—Ἰουδὶθ σ. 74.

Δ. Μάργαρη: Ἀφρὸς σ. 86.—Εἰδύλλιο τῆς ἐποχῆς μας σ. 123.

Σ. Μαρτζώκη: Τὸ ψαλίδι σ. 55.—Σὲ μιὰ μούμια σ. 129.—Ὁ ποιητὴς σ. 238.

Α. Πάλλη: Τὸ πουλί μου σ. 109.

Ι. Πολέμη: Ἄρτεμις σ. 193.

Γ. Σουρῆ: Ἡ τιμὴ σ. 399.

Β. Γ. Στεφελίδου: Τρέλλα σ. 270.

Ποιητικαὶ ἀπαρχαὶ σ. 159.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ

Δ. Ἠλιακοπούλου: Ἡ οἰκία ἐν ᾗ ἔγραφη ὁ Ὕμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν σ. 141.

Δ. Κακλαμάνου: Ἐρνέστος Ρενὰν σ. 214.

Μικρογιάννη: Γαλλικὰ σ. 49.

Κ. Παλαμᾶ: Βιβλία καὶ συγγραφεῖς σ. 26, 91, 156, 204.

Ὁ ποιητὴς Τέννυσον σ. 266.

Ὁ ποιητὴς τῶν Νυκτερίδων σ. 385.

Φιλαδέλφειος ἀγὼν σ. 273, 289, 305.

Μία ἐπιστολὴ τοῦ Ζολᾶ σ. 46.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Α. Κουρτίδου: Φοιτηταὶ ἐν Ἀθήναις κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους σ. 97, 118, 133.

Π. Ν. Παπαγεωργίου: Βυζαντινὸν Προσκυνητήριον ἐν Θεσσαλονίκῃ σ. 13, 94.

Γ. Σωτηριάδου: Γουλιέλμος Δαῖρπφελδ σ. 8, 19.—

Digitized by Google

Αἱ παρὰ τὴν Πνύκα ἀνασκαφαὶ σ. 318, 330, 381, 408.
Αἱ κόραι τῆς Ἀκροπόλεως σ. 398.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ

Α. Καρκαβίτσα: Οἱ Δελφοὶ σ. 113.
Ραψάνη σ. 268.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Θ. Βελλιανίτου: Ἡ Δούκισσα τῆς Πλακεντίας σ. 145, 166.
Βερτολίνη: (μεταφρ. Σ. Λάμπρου). Ἡ Ἅλωσις τῆς Καρχηδόνος σ. 353.
Μ. Ι. Μαρκόπολι: Σημείωμα ἱστορικὸν σ. 177.— Ἡ τελευταία ἐπὶ τουρκοκρατίας διοικ. ὀργάνωσις τῆς κοινότητος Κάστρου Ναξίας σ. 333.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ

Δ. Κακλαμάνου: Οἱ νόμοι τῆς μιμήσεως σ. 33.
Ο. Ρουσσοπούλου: Τηλεχημικὰ σ. 317.
Ἀναισθησία τῆς γυναικὸς σ. 42.
Γάτοι καὶ πίθηκοι σ. 104.
Ἐπιστημονικὰ ἀνάλεκτα σ. 29, 44, 78, 190, 239, 255, 286, 347, 366.
Ἐφευρέσεις καὶ ἀνακαλύψεις σ. 272.
Νοημοσύνη τῶν ψιττακῶν σ. 199.
Ὀρεινὰ ἀστεροσκοπεῖα σ. 87.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Ἡ ἠθικὴ καὶ τὸ κήρυγμα σ. 209, 235, 244.
Ἱστορία καὶ κατασκευὴ τῶν ῥιπιδίων σ. 151.
Οἱ ἑκατομμυριοῦχοι σ. 284.
Φιλοσοφία τοῦ καπνοῦ σ. 75.
Ἐξ ἔργων τοῦ Ρενὰν σ. 253.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

Τὸ τσαλαπάτημα σ. 79.
Χασὰν μπαμπᾶς σ. 188·

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

σ. 11, 18, 35, 53, 68, 83, 99, 117, 131, 149, 165, 178, 194, 210, 230, 243, 260, 276, 292, 309, 323, 339, 358, 372, 389, 403.

ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΤΑ

σ. 29, 109, 349.

ΥΓΙΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ

σ. 108, 142, 349.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

σ. 32, 48, 63, 80, 96, 128, 160, 223, 239, 255, 286, 350, 382.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

σ. 30, 63, 110, 206.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

σ. 63, 110, 207.

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟΝ

σ. 14, 107, 175, 221, 302, 382.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

σ. 15, 31, 47, 79, 111, 143, 255, 351.

ΓΡΑΜΜΑΤΟΚΙΒΩΤΙΟΝ

σ. 31, 79, 350.

ΤΗΛΕΦΩΝΗΜΑΤΑ

σ. 15, 46, 80, 128, 191, 382.

ΧΡΟΝΙΚΑ

σ. 16, 32, 48, 64, 80, 96, 112, 128, 144, 160, 176, 191, 207, 223, 239, 256, 271, 287, 303, 319, 335, 351, 367, 383, 399, 412.

ΠΑΙΓΝΙΑ

σ. 16, 32, 64, 96, 144, 176, 240, 288, 320, 368.

ΕΙΚΟΝΕΣ

σ. 47, 64, 144, 192, 208, 224, 270, 304, 336, 352, 383.

Digitized by Google

ΕΙΚΟΝΕΣ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑΙ

Θερινὴ ἑσπέρα σ. 9.—Τυρολὶς σ. 24.—Χαμένη Εὐτυχία σ. 41.—Μὲ τὴν βροχὴν σ. 89.—Μικρούλα σ. 121.—Καλὴν νύκτα σ. 137.—Ὁ καθρέπτης σ.145.—Εὐχάριστος ἐπιστολὴ σ. 169.—Τὸ γατάκι σ. 184.—Ἀντίζηλοι σ. 280.—Καλὸς θεῖος σ. 345.—Ρωμαία σ. 377.

ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑΙ

Γουλιέλμος Δαῒρπφελδ σ. 8.—Γλάδστων σ. 40.—Βίσμαρκ σ. 73.—Ρενὰν σ. 201.—Ἡ τελευταία εἰκὼν τοῦ Ρενὰν σ. 216.—Τέννυσον σ. 224.—Ὁ βασιλεὺς Γεώργιος καὶ ἡ βασίλισσα Ὄλγα κατὰ τοὺς γάμους των σ. 233.—Ὁ διάδοχος τοῦ Ρωσσικοῦ θρόνου σ. 241.—Ὁ βασιλεὺς Γεώργιος καὶ ἡ βασίλισσα Ὄλγα κατὰ νεωτάτας φωτογραφίας 248-249.—Ὁ διάδοχος τοῦ Δανικοῦ θρόνου σ. 265.—Ὁ κατάδικος ἄνθρωπος σ. 271.—Ξαβιὲ Μαρμιὲ σ. 287.—Ἡ βασίλισσα τῆς Βυρτεμβέργης σ. 304.—Ἀγριολούλουδα σ. 329.—Φερδινάνδος Λεσσὲψ σ. 336.—Ἡ σύζυγος τοῦ Λεσσὲψ σ. 351.—Ὁ ὑποστράτηγος Δὸδδς σ. 352.—Ὁ βασιλεὺς τῶν σιδηροδρόμων σ. 383.—Κάρολος Λεσσὲψ σ. 399.

ΔΙΑΦΟΡΟΙ

Τὸ χρυσοῦν ῥόδον τοῦ Πάπα σ. 48.—Ἡ ἅμαξα τοῦ βασιλέως τῆς Δαχομέης σ. 58.—Γάτοι καὶ πίθηκοι σ. 104-105.—Οἰκία τοῦ Σολωμοῦ ἐν Ζακύνθῳ σ. 144.—Ριπίδια σ.152-153.—Τὸ πλοῖον τοῦ Κολόμβου σ. 192.—Νοήμων ψιττακὸς σ. 200.—Τὸ πρόβλημα τῆς ἑκατόμβης σ. 223.—Τροχιόδρομος καταβρεκτὴρ σ. 272.—Ἡ μεγάλη γέφυρα τῆς Ν. Ὑόρκης σ.328.—Κυβιστητὴρ σ. 360.—Ὁ φόνος τῆς Βιργινίας ὑπὸ τοῦ πατρὸς σ. 361.—Ὁ ὀδοντοϊατρὸς σ. 384.

ΑΝΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ἡ Ἰθάκη σ. 25.—Αἱ Πλαταιαὶ σ. 111.—Δελφοὶ σ. 120.—Τὸ θέατρον τῆς Ἐπιδαύρου 216.—Ὀλύμπια σ. 297.—Τουρκικὸς πύργος σ. 213.—Ἡ πλατεῖα Γεωργίου ἐν Κερκύρᾳ σ. 393.

Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΣ

Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες σ. 56.

ΑΝΑ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗΝ

Ἡ Τραπεζοῦς σ. 72.

ΠΑΙΓΝΙΑ

Πρόβλημα δάμας σ. 32.—Αὐγὸν εὐπειθὲς καὶ αὐγὸν ἀπειθὲς σ. 64—Ἡ σπασμένη φιάλη σ. 96.—Ἡ πυκνότης τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέως σ. 444.—Τὸ μαγικὸν κιβώτιον σ. 176.—Πίδαξ δι' αἴθουσαν σ. 240.—Θέατρον φασουλήδων σ. 288.—Κρασὶ καὶ νερὸ σ. 320.—Ἡ μαγευμένη ἀνθοδέσμη σ. 368.

Digitized by Google

ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΝ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΚΑΡΟΛΟΥ ΜΠΕΚ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

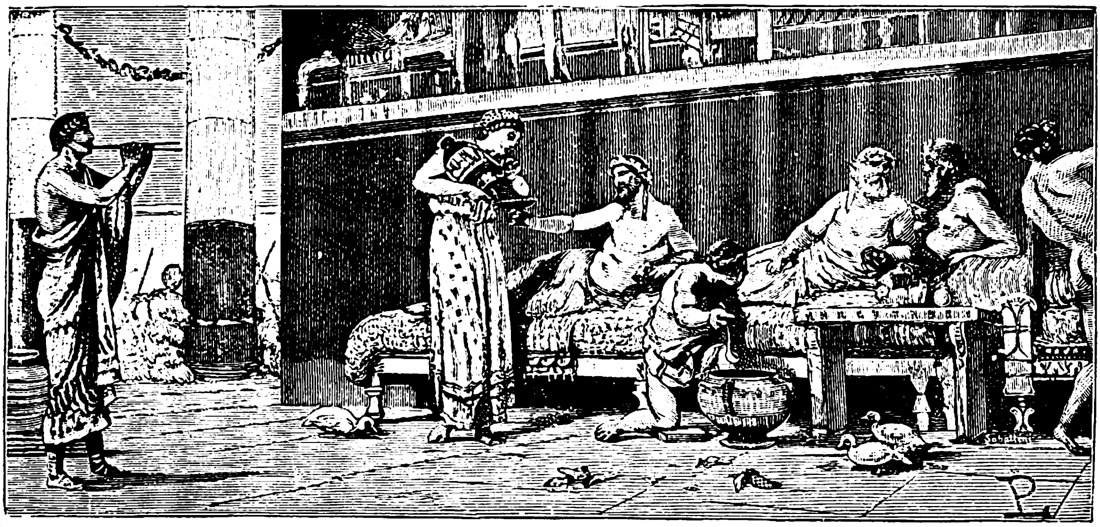

Τυρρηνικὸν συμπόσιον.

ΒΕΡΤΟΛΙΝΗ—ΛΑΜΠΡΟΥ

ΡΩΜΑΪΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΑΠΟ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΑΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ

ΜΕΧΡΙ ΚΑΤΑΛΥΣΕΩΣ

ΤΗΣ

ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ

ΜΕΤ' ΕΙΚΟΝΩΝ

Τόμοι δύο εἰς μέγα 8ον ἐκ σελίδων ἐν ὅλῳ 1200.

Προφανεστάτη εἶνε ἡ παρ' ἡμῖν ἔλλειψις ἐκτενοῦς Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας. Οὐ μόνον οἱ φοιτῶντες εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ φιλίστορες δὲν ἔχουσιν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γλώσσῃ βιβλίον, ἐξ οὗ νὰ μανθάνωσιν ἐν λεπτομερείᾳ τὰ κατὰ τὴν μακρὰν καὶ περιπετειώδη ἱστορίαν τῶν Ῥωμαίων. Καὶ ὅμως αὕτη

Digitized by Google

οὐ μόνον κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους συνδέεται ἀναποσπάστως πρὸς τὰς τύχας τῆς Ἑλλάδος, ἧς ἡ Ῥώμη ἀπεδέχθη τὸν πολιτισμὸν καὶ ἣν ὑπεδούλωσεν, ἀλλὰ καὶ τὴν μεσοχρόνιον ἱστορίαν τῶν Ἑλλήνων ἐν πολλοῖς ἐξηγεῖ, ἅτ' ἐκ τῆς διαλύσεως τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας προελθόντος καὶ αὐξηθέντος τοῦ βυζαντιακοῦ κράτους. Οὐ μόνον δ' ἀντίστοιχος καὶ παράλληλος πρὸς τὴν ἑλληνικὴν εἶνε διὰ τῶν αἰώνων ἡ ρωμαϊκὴ ἱστορία, ἀλλὰ καὶ συγκορυφόνει οὕτως εἰπεῖν τὴν ἱστορίαν ὅλου τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ὃν συνήνωσεν ὑπὸ τὸ κράτος αὐτῆς ἡ Ῥώμη· καὶ τοῦ νεωτέρου δὲ κόσμου τὴν ἱστορίαν οἱονεὶ προπαρασκευάζει καὶ ἑρμηνεύει ἀφ' οὗ μάλιστα καὶ μετὰ τὴν ἔκλειψιν τῆς δυνάμεως τῆς Ῥώμης δὲν συνεξέλιπεν ἡ ἰσχὺς τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου.

Τοιαύτη δὲ οὖσα ἡ ρωμαϊκὴ ἱστορία δὲν εἶνε μόνον ἀντικείμενον μελέτης τοῦ φιλίστορος καὶ τοῦ φιλολόγου, ἀλλὰ καὶ τοῦ νομομαθοῦς, ὀφείλοντος δι' αὐτῆς νὰ παρακολουθῇ τὴν γένεσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν νόμων, καὶ τοῦ ποιητοῦ, εὑρίσκοντος ἐν αὐτῇ τὰ δραματικώτατα τῶν ἐπεισοδίων τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας, καὶ παντὸς τέλους φιλαναγνώστου, δυναμένου ἐν τῇ ἀναγνώσει αὐτῆς νὰ παραστῇ μετὰ τέρψεως ἅμα καὶ συγκινήσεως εἰς τὸ μεγαλοπρεπὲς θέαμα πόλεως, ἥτις ἠδυνήθη διὰ τῆς καρτερίας καὶ τῶν ἀγώνων τῶν μεγάλων αὐτῆς τέκνων νὰ ἐξέλθῃ τῶν στενῶν της ὁρίων, νὰ γείνῃ κυρία τῆς ὅλης Ἰταλίας καὶ νὰ ἱδρύσῃ κράτος παγκόσμιον, οὗ ποικίλαι καὶ τὰ μάλιστα ἐνδιαφέρουσαι ὑπῆρξαν αἱ τύχαι μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν βαρβάρων καταλύσεως.

Ἕνεκα δὲ τοῦ μεγίστου τούτου ἐνδιαφέροντος ὅπερ παρέχει ἡ ρωμαϊκὴ ἱστορία ἔγεινεν εἴπερ τις καὶ ἄλλη ἀντικείμενον τῆς ἐρεύνης ἐπιφανῶν ἱστοριοδιφῶν, ὧν αἱ μελέται μόνον παρ' ἡμῖν μένουσιν ἐντελῶς ἄγνωστοι εἰς τοὺς ἀγνοοῦντας ξένας γλώσσας διὰ τὴν ἐν τῇ ἑλληνικῇ μέχρι τοῦδε δημοσίευσιν μόνον ὀλιγοσελίδων σχολικῶν ἐγχειριδίων τῆς ρωμαϊκῆς ἱστορίας.

Τὴν ἔλλειψιν ταύτην ἀνελάβομεν ν' ἀναπληρώσωμεν διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἀγγελλομένου βιβλίου. Ἀρκοῦσαν δ' αὐτοῦ σύστασιν θεωροῦμεν, ὅτι συγγραφεὺς αὐτοῦ εἶνε διακεκριμένος τῆς Ἰταλίας ἱστοριογράφος, ὁ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βονωνίας καθηγητὴς τῆς ἱστορίας κ. Φραγκῖσκος Βερτολίνης, γνωστότατος ἐκ πολλῶν αὐτοῦ ἱστορικῶν ἔργων, ἀναφερομένων εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ῥώμης καὶ τῆς Ἰταλίας. Ὅτι δὲ τὸ ἀγγελλόμενον ὑφ' ἡμῶν ἔργον εἶνε τὸ ἐπιτυχέστατον τῶν ὑπ' αὐτοῦ συγγραφέντων μαρτυρεῖ αὐτὴ ἡ τιμὴ ἧς δικαίως ἠξιώθη, βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἀνωτάτου συμβουλίου τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἰταλίᾳ, καὶ ἡ ἐντὸς βραχυτάτου χρόνου ἐκτύπωσις δύο ἐκδόσεων εἰς μέγα πλῆθος ἀντιτύπων. Τὸν δὲ μεταφραστὴν κ. Σπυρίδωνα Π. Λάμπρον γνωρίζει ἐπαρκῶς τὸ παρ' ἡμῖν κοινὸν καὶ ὡς καθηγητὴν τῆς ἱστορίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ καὶ ὡς συγγραφέα τῆς παρ' ἡμῶν ἐκδοθείσης

Digitized by Google

Ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος, ἧς τὴν ἔκτακτον εὐδοκίμησιν μαρτυρεῖ αὐτὴ ἡ μεγάλη αὐτῆς διάδοσις, ἐφ' ᾗ καὶ ἡμεῖς ἐκφράζομεν εἰς τοὺς πολυαρίθμους ἡμῶν συνδρομητὰς τὰς ἡμετέρας εὐχαριστίας. Οὐδὲ κατέβαλεν ὁ κ. Λάμπρος μόνον τὴν προσήκουσαν ἐπιμέλειαν καὶ ἀκρίβειαν, ὅπως ἀποδώσῃ πιστῶς τὴν χάριν καὶ γλαφυρότητα τοῦ πρωτοτύπου, ἀλλὰ καὶ διεσκεύασε τὸ ἔργον ὅπου ἔδει πρὸς τὰς ἀνάγκας τῶν παρ' ἡμῶν ἀναγνωστῶν καὶ δι' ἰδίων προσθηκῶν καὶ σημειώσεων ἐπλούτισεν αὐτὸ ἐνιαχοῦ οὕτως, ὥστε ἡ παρ' ἡμῶν ἀγγελλομένη μετάφρασις δύναται νὰ θεωρηθῇ τρόπον τινὰ νέα διωρθωμένη καὶ πλουσιωτέρα ἔκδοσις τοῦ πρωτοτύπου, διὸ καὶ εὐμενέστατα παρεχώρησεν αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς τὴν ἄδειαν τῆς ἐκδόσεως.

Βέβαιοι δ' ἐκ τῶν προτέρων ὄντες, ὅτι καὶ ἡ ἐπιχείρησις ἡμῶν αὕτη θέλει στεφθῇ ὑπὸ ἐπιτυχίας πλήρους, ὡς ἡ ἔκδοσις τῆς Ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος, οὐδεμιᾶς θέλομεν φεισθῇ δαπάνης, ὅπως οὐ μόνον καταστήσωμεν τὸ ἀγγελλόμενον ἔργον καὶ ὑπὸ ἔποψιν καλλιτεχνικῆς ἐκτελέσεως ἐφάμιλλον ἐκείνης, ἀλλὰ καὶ ὑπερβάλωμεν τὴν πρώτην ἡμῶν ἐκείνην ἱστορικὴν δημοσίευσιν ὡς πρὸς τὴν τυπογραφικὴν ἐντέλειαν. Καὶ δὴ ἡ ΡΩΜΑΪΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ θέλει ἐκτυπωθῇ μὲν ἐν τῷ ἀρτισυστάτῳ τυπογραφείῳ τῆς Ἑστίας, οὗ γνωστὴ εἶνε ἡ φιλοκαλία, διὰ στοιχείων ὅλως καινουργῶν τοῦ ἐν Παρισίοις χυτηρίου τῶν καταστημάτων Διδότου, ἐπίτηδες παραγγελθέντων, θέλει δὲ κοσμηθῇ πλουσιώτατα διὰ τῶν αὐτῶν εἰκόνων δι' ὧν καὶ τὸ πρωτότυπον, συνθέσεων τοῦ Ἰταλοῦ ζωγράφου Λουδοβίκου Πολλιάκη, παραχωρηθεισῶν μὲν εἰς ἡμᾶς δυνάμει ἰδίας συμβάσεως ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν τοῦ πρωτοτύπου, ἐκτυπωθησομένων δ' ἐνταῦθα μετὰ ἰδιαζούσης ἐπιμελείας.

Ὡς δεῖγμα δὲ τῆς φιλοκάλου ἐκτυπώσεως τοῦ ἔργου δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ἡ ἀνὰ χεῖρας ἀγγελία, ἐκτετυπωμένη διὰ τῶν αὐτῶν στοιχείων, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ χάρτου καὶ σχήματος τοῦ ὅλου ἔργου, κοσμουμένη δὲ ὑπό τινων τῶν εἰκόνων τῆς ΡΩΜΑΪΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

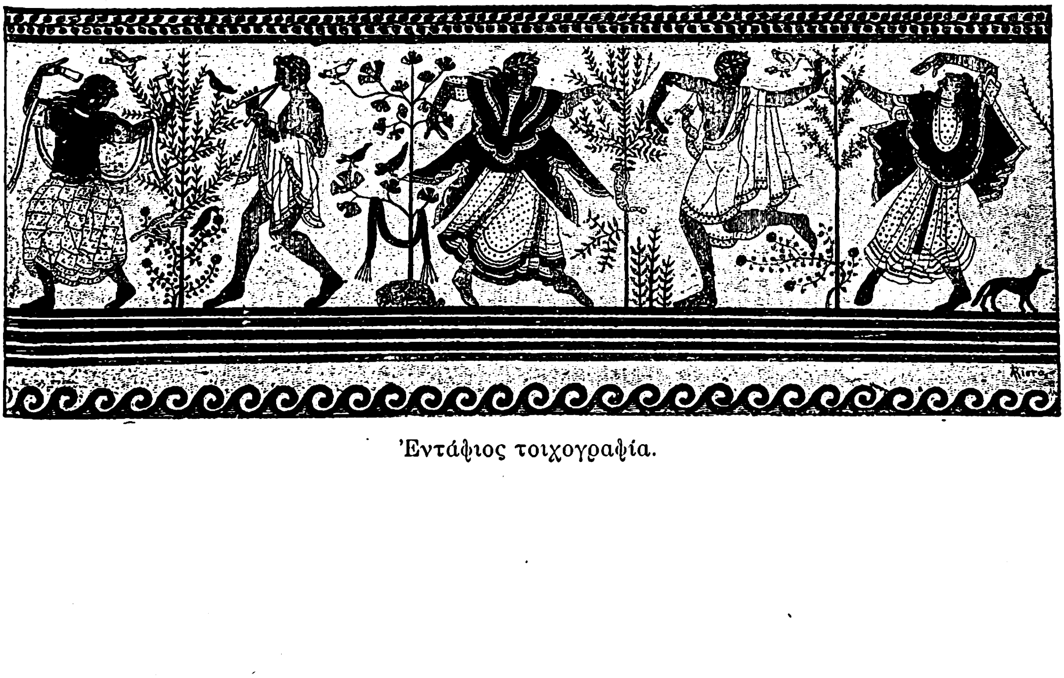

Ἐντάφιος τοιχογραφία.

Digitized by Google

Ἡ ἔξοδος τῶν Φαβίων.

Digitized by Google

Ὁ θάνατος τοῦ Σερβίου Τυλλίου.

Digitized by Google

ΟΡΟΙ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

Η Ρωμαϊκὴ Ἱστορία Βερτολίνη-Λάμπρου σύγκειται ἐκ δύο τόμων, ἀποτελουμένων ἐν ὅλῳ ὡς ἔγγιστα ἐκ σελίδων 1200 εἰς μέγα 8ον σχῆμα. Κοσμεῖται δὲ ὑπὸ 241 μεγάλων εἰκόνων, ὧν 107 ὁλοσέλιδοι ἐν αὐτῷ τῷ κειμένῳ συνεκτετυπωμέναι καὶ ὑπὸ χαρτῶν, οὓς θέλομεν προςθέσει τὸ πρῶτον νῦν εἰς τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασιν. Δημοσιευθήσεται δὲ εἰς 30 τεύχη ἐκ 40 σελίδων ἕκαστον, ἐκδιδόμενα κατὰ εἰκοσαήμερον οὕτως, ὥστε τὸ ὅλον *θὰ εἶνε ἀνυπερθέτως συμπεπληρωμένον ἐντὸς εἴκοσι μηνῶν*. Ὅπως δ' ἐξασφαλίσωμεν τοὺς ἐγγραφησομένους συνδρομητὰς ὡς πρός τε τὴν ἔκτασιν τοῦ ἔργου καὶ τὸν χρόνον τῆς ἐκδόσεως δηλοῦμεν ῥητῶς, ὅτι *ἀναλαμβάνομεν τὴν ὑποχρέωσιν, ὅπως πᾶν τεῦχος ἐκδοθησόμενον μετὰ τὸν εἰκοστὸν ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐκδόσεως μῆνα ἢ φέρον ἀριθμὸν πέραν τοῦ 30 χορηγήσωμεν εἰς τοὺς συνδρομητὰς* ΔΩΡΕΑΝ.

ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ

Διὰ τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ	Δρ.	1,50
Διὰ τὰς ἐπαρχίας	»	1,60
Διὰ τὸ ἐξωτερικὸν	Φρ.	1,50

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΠΛΗΡΟΝΟΝΤΑΣ ΤΟ ΟΛΟΝ

Διὰ τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ	Δρ.	38
Διὰ τὰς ἐπαρχίας	»	40
Διὰ τὸ ἐξωτερικὸν	Φρ.	40

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΠΛΗΡΟΝΟΝΤΑΣ ΑΝΑ ΔΕΚΑ ΤΕΥΧΗ

Διὰ τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ ἑκάστη δόσις	Δρ.	13
Διὰ τὰς ἐπαρχίας	»	14
Διὰ τὸ ἐξωτερικὸν	Φρ.	14

Digitized by Google

ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΙ ΟΡΟΙ

διὰ τοὺς ἐγγραφομένους ἀπὸ τοῦδε κοινοὺς συνδρομητὰς τῆς ΡΩΜΑΪΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ καὶ τῆς ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Συγχρόνως μετὰ τῆς ἐκδόσεως τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἱστορίας Βερτολίνη—Λάμπρου ἀνοίγομεν νέαν συνδρομὴν εἰς τὸ παρ' ἡμῖν ἐκδιδόμενον ἔργον τοῦ καθηγητοῦ κ. Λάμπρου τὸ ἐπιγραφόμενον

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Τοῦ συγγράμματος τούτου ἡ ἐπιτυχία ὑπῆρξε τοιαύτη, ὥςτε ἡ ἐκ 3000 ἀντιτύπων συγκειμένη πρώτη ἔκδοσις ἐξηντλήθη, καὶ ἠναγκάσθημεν νὰ προβῶμεν εἰς νέαν ἐκτύπωσιν τῶν ἐκλιπόντων φυλλαδίων. Τὴν νέαν δὲ ταύτην ἀπαράλλακτον τῇ πρώτῃ ἔκδοσιν παρέχομεν εἰς ἐκείνους, οἵτινες δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀποκτήσωσι τὸ ἔργον κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ κατὰ τεύχη δημοσίευσιν, ὑπὸ τοὺς ἑξῆς εὐνοϊκωτάτους ὅρους. Οἱ τρεῖς ἤδη συμπεπληρωμένοι καὶ ἐκδεδομένοι τόμοι τῆς ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ θὰ διανεμηθῶσι καὶ πάλιν εἰς 68 τεύχη δημοσιευόμενα καθ' ἑβδομάδα πρὸς δρ. 1. Ἀλλ' εἰς τοὺς συνδρομητὰς ἐκείνους, οἵτινες ἐγγράφονται συγχρόνως εἰς ἀμφότερα τὰ βιβλία, ἤτοι τήν τε *Ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος* καὶ τὴν *Ῥωμαϊκὴν Ἱστορίαν*, παρέχομεν τὴν *Ῥωμαϊκὴν* εἰς τὴν ἐξαιρετικὴν τιμὴν δρ. 25 διὰ τὸ ἐσωτερικὸν καὶ φρ. χρ. 25 διὰ τὸ ἐξωτερικὸν ἐπὶ προπληρωμῇ τοῦ ὅλου ἔργου.

Τῆς τε **ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ** καὶ τῆς **ΡΩΜΑΪΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ** ἡ τιμὴ αὐξηθήσεται μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς ἐκδόσεως αὐτῶν.

Ἡ ἔκδοσις τοῦ πρώτου τεύχους τῆς ΡΩΜΑΪΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ γενήσεται λίαν προσεχῶς καθ' ἡμέραν ἰδίᾳ ἀγγελθησομένην.

Ἐν Ἀθήναις, 1 Νοεμβρίου 1892.

Ο ΕΚΔΟΤΗΣ

ΚΑΡΟΛΟΣ ΜΠΕΚ

Digitized by Google

η΄

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑΣ

Ὁ κάτωθι ὑπογεγραμμένος ἐγγράφομαι παρὰ τῷ κ. Καρόλῳ Μπὲκ συνδρομητὴς εἰς .... ἀντίτυπ...... τῆς ΡΩΜΑΪΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ Βερτολίνη—Λάμπρου.

Ἐπὶ πληρωμῇ κατὰ τεύχη

ἐπὶ προπληρωμῇ κατὰ δέκα τεύχη

ἐπὶ προπληρωμῇ τοῦ ὅλου

ἐπὶ προπληρωμῇ τοῦ ὅλου καὶ συγχρόνῳ συνδρομῇ εἰς τὴ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Ἐπισυνημμένα δ' ἀποστέλλω .... ὡς ἀντίτιμον ....

....

Ἐν ....

(Ὑπογραφὴ) ....

Οἱ θέλοντες νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταὶ παρακαλοῦνται νὰ συμπληρώσωσι διὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ζητουμένων ἀντιτύπων, τοῦ τόπου τῆς διαμονῆς αὐτῶν καὶ τῆς ὑπογραφῆς των, εὐαναγνώστως γεγραμμένης, τὸ ἀνωτέρω Δελτίον παραγγελίας καὶ ἀποστείλωσιν αὐτὸ πρὸς ἡμᾶς κατ' εὐθεῖαν ἢ διὰ τῶν κατὰ πόλεις βιβλιοπωλῶν. Ἕκαστος δὲ τῶν ἐγγραφομένων ὀφείλει νὰ διαγράψῃ ἐν τῷ Δελτίῳ τοὺς ὅρους οὓς δὲν ἀποδέχεται, ἀφίνων μόνον ἐκεῖνον τὸν ὅρον, ὑφ' ὃν ἐγγράφεται συνδρομητής.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892.— 162.

Digitized by Google

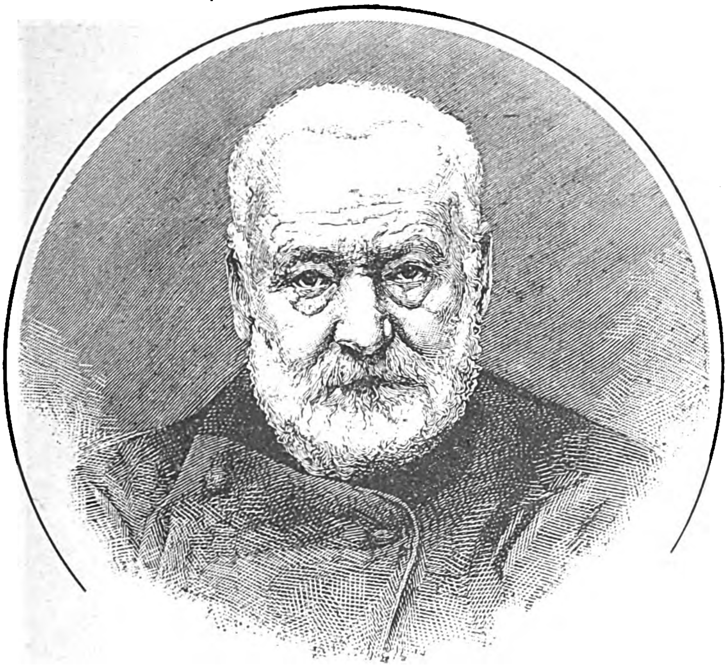

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Του παρόντος βιβλίου ὁ συγγραφεὺς ἐπισκεπτόμενος, ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, ἀναδιφῶν πρό τινων ἐτῶν τὴν μητροπολιτικὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας, ἀνεκάλυψεν εἰς σκοτεινήν τινα τοῦ ἑνὸς τῶν πύργων γωνίαν ἐγκεχαραγμένην ἐπὶ τοῦ τοίχου τὴν λέξιν ταύτην

ΑΝΑΓΚΗ

Τὰ ἑλληνικὰ ταῦτα κεφαλαῖα γράμματα, ἀμαυρὰ ἐκ τῆς πολυκαιρίας, καὶ εἰς ἱκανὸν βάθος ἐγκεκολαμμένα ἐπὶ τοῦ λίθου, ἰδιαίτερά τινα γοτθικῆς καλλιγραφίας σημεῖα μαρτυροῦντα, ὅτι μεσαιωνικὴ χεὶρ ἐχάραξεν ἐκεῖ τὰ γράμματα, πρὸ πάντων δὲ τῆς ὑπ' αὐτῶν ἐκφραζομένης ἐννοίας τὸ σκυθρωπὸν καὶ μόρσιμον, ἐνεποίησαν ζωηρὰν εἰς τὸν συγγραφέα αἴσθησιν.

Ἐσκέφθη, ἐζήτησε νὰ μαντεύσῃ τίς ἆρά γε ἡ πολυώδυνος ψυχὴ ἡ μὴ θελήσασα ν' ἀφήσῃ τὸν κόσμον, χωρὶς νὰ ἐγκολάψῃ αὐτὸ τοῦ ἐγκλήματος ἢ τῆς συμφορᾶς τὸ στίγμα ἐπὶ τοῦ μετώπου τῆς γηραιᾶς ἐκκλησίας.

Ἀκολούθως ἐκονιάθη ἢ ἀπεξέσθη (ἀγνοῶ πότερον) ὁ τοῖχος, καὶ ἡ ἐπιγραφὴ

Digitized by Google

ἐξέλιπε. Διότι οὕτω πως μεταχειρίζονται πρὸ διακοσίων ἤδη ἐτῶν τὰς θαυμαστὰς ἐκκλησίας τοῦ μεσαιῶνος. Οἱ ἀκρωτηριασμοὶ ἐπέρχονται πανταχόθεν, καὶ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν. Ὁ μὲν ἱερεὺς ἐπιχρίει αὐτάς, ἔρχεται ἔπειτα ὁ λαὸς καὶ τὰς κατεδαφίζει.

Ὅθεν, παρεκτὸς τῆς ἀσθενοῦς μνείας ἣν τῇ ἀφιεροῖ ὁ συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου τούτου, οὐδὲν σήμερον σώζεται ἐκ τῆς μυστηριώδους λέξεως, τῆς κεχαραγμένης ἐν τῷ ζοφερῷ πύργῳ τῆς Παναγίας, οὐδὲν ἐκ τῆς ἀγνώστου εἱμαρμένης ἣν τόσον μελαγχολικῶς συγκεφαλαιοῖ. Ὁ ἄνθρωπος, ὁ τὴν λέξιν ταύτην χαράξας ἐπὶ τοῦ τοίχου, ἐσβέσθη ὁμοίως ἐκ τοῦ τοίχου τῆς ἐκκλησίας, καὶ αὐτὴ δὲ ἡ ἐκκλησία θέλει οὐκ εἰς μακρὰν ἴσως ἐξαλειφθῇ ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς.

Ἐπὶ ταύτης τῆς λέξεως ὡς βάσεως συνετάχθη τὸ παρὸν βιβλίον.

Digitized by Google

Η ΠΑΝΑΓΙΑ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ἡ Μεγάλη Αἴθουσα

Πρωΐαν τινὰ (συμπληροῦνται σήμερον ἔκτοτε ἔτη τριακόσια ἑξήκοντα ὀκτώ, μῆνες ἓξ καὶ ἡμέραι δεκαεννέα) τῶν Παρισίων οἱ κάτοικοι ἐξύπνησαν ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς τῶν κωδωνοστασίων ὅλων κλαγγῆς, ἠχούντων ὁμοθυμαδὸν ἐκ τοῦ τριπλοῦ περιβόλου τῆς παλαιᾶς Χώρας, τῆς συνοικίας τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τῆς κυρίως καλουμένης Πόλεως.

Καὶ ὅμως ἡ Ἱστορία δὲν ἀναφέρει ὡς μνήμης ἀξίαν τὴν ἕκτην Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους 1482. Οὐδ' ἦτό τι ἀληθῶς σημειῶδες τὸ αἴτιον τὸ θέσαν ἀπὸ πρωΐας εἰς κίνησιν τοὺς κώδωνας καὶ τοὺς ἀστοὺς τῶν Παρισίων· οὔτε τις Πικαρδῶν ἢ Βουργονδίων ἐπιδρομή, οὔτε λιτανεία ἁγίων λειψάνων, οὔτε ὀχλαγωγία τῶν μαθητῶν εἰς τοῦ Λάσου τὸν ἀμπελῶνα, οὔτε εἴσοδος ἐν Παρισίοις τοῦ «πολλὰ φοβεροῦ αὐθέντου ἡμῶν καὶ κυρίου τοῦ βασιλέως», οὔτε τις τὸ πολὺ περίβλεπτος κλεπτῶν ἢ κλεπτριῶν ἀπαγχόνισις εἰς τὴν «Δικαιοσύνην» τῶν Παρισίων. Οὐδὲν τούτων. Δὲν ἦτο προσέτι οὐδέ τις, συχνοτάτη κατὰ τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα, ἐπέλευσις ξένης τινὸς παρδαλοφόρου καὶ λοφοφόρου πρεσβείας. Πρὸ δύο μόλις ἡμερῶν εἶχε φθάσει ἔφιππος ἡ συνοδεία τῶν τῆς Φλάνδρας πρεσβευτῶν, ἐπιτετραμμένων τὴν διομολόγησιν τῶν γάμων τοῦ Διαδόχου τῆς Γαλλίας μετὰ Μαργαρίτας τῆς Φλανδρικῆς, καὶ τοῦτο πρὸς μεγάλην δυσαρέστησιν καὶ ἀνίαν τοῦ καρδιναλίου Βουρβῶνος, ὅστις τῷ βασιλεῖ χαριζόμενος ἠναγκάσθη ἑκὼν ἄκων νὰ προσποιηθῇ φαιδρὸν πρόσωπον εἰς τὸν ὄχλον τῶν ἀγροίκων Φλαμανδῶν προεστώτων, καὶ νὰ τοὺς φιλεύσῃ εἰς τὸ βουρβώνειον μέγαρόν του μὲ μίαν τοῦ καιροῦ ἐκείνου θαυμασιωτάτην θεατρικὴν παράστασιν, ἐνῷ βροχὴ ῥαγδαία ἔπιπτεν ἔξωθεν καὶ κατεπλημμύρει τὰ πολυτελῆ τῆς θύρας παραπετάσματα.

Τὴν ἕκτην Ἰανουαρίου, ἡμέραν τῶν Θεοφανείων, ἐτελεῖτο ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων ἡ τῶν Τρελλῶν ἑορτή, ἡ διπλῆ δὲ αὕτη πανήγυρις ὑπῆρχεν ἡ ἀφορμὴ τῆς γενικῆς τοῦ Παρισινοῦ ὄχλου κινήσεως.

Τὴν ἡμέραν αὐτὴν ἔμελλον ν' ἀναφθῶσι μὲν φανοὶ εἰς τὴν πλατεῖαν Γρεύην, νὰ φυτευθῇ δὲ εἰρεσιώνη εἰς τὸ παρεκκλήσιον τῆς Βράκης καὶ νὰ δοθῇ Μυστηρίου παράστασις εἰς τὸ Παλάτιον τῆς δικαιοσύνης. Ταῦτα διελαλήθησαν ἀπὸ τῆς παραμονῆς ἐν ἤχῳ σάλπιγγος εἰς ὅλας τὰς τριόδους ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων τοῦ κυρίου Πρεβώτου φερόντων ἰόχροα χλανίδια μὲ μεγάλους λευκοὺς ἐπὶ τοῦ στήθους σταυρούς.

Οἱ ἀστοὶ λοιπὸν καὶ τῶν ἀστῶν αἱ γυναῖκες συνέρρεον ἐξ ὄρθρου, κλείσαντες οἰκίας καὶ ἐργαστήρια, πρὸς ἕν τι τῶν ἀνωτέρω καταλεχθέντων τριῶν μερῶν, ποῖος εἰς τοὺς φανούς, ποῖος εἰς τὴν εἰρεσιώνην, καὶ ποῖος εἰς τοῦ μυστηρίου τὴν παράστασιν. Ὀφείλομεν δὲ νὰ εἴπωμεν πρὸς ἔπαινον τῆς παλαιόθεν χρονολογουμένης ὀρθῆς κρίσεως τῶν Παρισινῶν κεχηναίων, ὅτι οἱ πλεῖστοι αὐτῶν διευθύνονται πρὸς τοὺς φανούς, οἵτινες ἦσαν τῷόντι τοῦ καιροῦ διὰ τὸ ψῦχος, καὶ πρὸς τὸ δρᾶμα, ὡς μέλλον νὰ παρασταθῇ εἰς τὴν καλῶς ἐστεγασμένην καὶ καλῶς πεφραγμένην μεγά-

Digitized by Google

λην αἴθουσαν τοῦ Παλατίου, τὴν δὲ ταλαίπωρον κακοανθισμένην εἰρεσιώνην συνεφώνησαν οἱ περίεργοι ν' ἀφήσωσι μόνην κατάμονον νὰ ῥιγοῖ ὑπὸ τὸν χειμέριον τοῦ Ἰανουαρίου οὐρανόν.

Κατ' ἐξοχὴν τὸ πλῆθος συνέρρεεν εἰς τὰς ἀγούσας πρὸς τὸ Παλάτιον ὁδούς, ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὅτι οἱ ἐκ τῆς προχθὲς ἀφιχθέντες Φλαμανδοὶ πρέσβευται διενοοῦντο νὰ παρευρεθῶσιν εἰς τὴν παράστασιν τοῦ μαρτυρίου καὶ τὴν χειροτονίαν τοῦ Πάπα τῶν τρελλῶν, μέλλουσαν νὰ τελεσθῇ ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Παλατίου αἰθούσῃ.

Δὲν ἦτο πρᾶγμα εὔκολον νὰ εἰσχωρήσῃ τις κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐντὸς τῆς μεγάλης ταύτης αἰθούσης, ἂν καὶ ἐφημίζετο ὡς ὁ μέγιστος ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ ἐστεγασμένος περίβολος (ὁ Σωβάλιος δὲν εἶχεν ἔτι καταμετρήσει τὴν αἴθουσαν τοῦ πύργου Μονταργῆ). Ἡ ἔμπροσθεν τοῦ Παλατίου πλατεῖα, πλήρης λαοῦ συνωθουμένου, παρίστατο εἰς τῶν παραθύρων τοὺς θεατὰς ὡς θάλασσα ἐν κλυδωνίῳ, εἰς ἣν πέντε ἢ ἓξ ὁδοί, ὡς ἄλλα ποταμῶν στόματα προέχεον ἀεννάως νέα κύματα κεφαλῶν. Τὰ κύματα δὲ ταῦτα ὁλονὲν αὐξάνοντα προσηράσσοντο εἰς τοὺς ἀγκῶνας τῶν πέριξ οἰκιῶν, προεξέχοντας τῇδε κἀκεῖσε ἐν εἴδει ἀκροατηρίων. Κατὰ μέσον τοῦ ὑψηλοῦ προσώπου τῆς γοτθικῆς οἰκοδομῆς, ἡ μεγάλη τοῦ παλατίου κλίμαξ, διαρρεομένη διηνεκῶς ὑπὸ τοῦ διπλοῦ διαύλου τῶν ἀνιόντων καὶ κατιόντων, ὅστις θραυόμενος κατὰ τὸ μεταξὺ διάζωμα κατέρρεεν ἔπειτα ἔνθεν καὶ ἔνθεν κρουνηδόν, ἡ μεγάλη, λέγω, κλίμαξ ὡμοίαζεν οὕτω καταρράκτην ἀείρροον πίπτοντα ὑψόθεν εἰς τὴν πλατεῖαν ὡς ἐντὸς λίμνης. Οἱ γέλωτες, αἱ φωναί, τῶν μυρίων ποδῶν ὁ πίτυλος ἀπετέλουν μέγαν θόρυβον καὶ ἄσβεστον ὀχλοβοήν. Ἐκ διαλειμμάτων ἡ βοὴ ηὔξανεν, ἐδιπλασιάζετο, τὸ πρὸς τὴν μεγάλην κλίμακα προωθούμενον ῥεῦμα τοῦ λαοῦ αἴφνης ἀνεχαιτίζετο, συνεταράσσετο καὶ ἀπετέλει δίνην θαλασσίαν. Αἴτιον δὲ τούτου ὑπῆρχεν ἡ σωφρονιστικὴ πληγὴ ὑπὸ τοξοφόρου κατενεχθεῖσα, ἢ ὁ ἵππος κλητῆρός τινος τῆς πρεβωτείας λακτίζων τὸ πλῆθος πρὸς ἐπάνοδον τῆς τάξεως· θαυμασία παράδοσις διαδοχικῶς μεταδοθεῖσα μέχρι τῆς χωροφυλακῆς τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων.

Εἰς τὰς θύρας, εἰς τὰ παράθυρα, εἰς τοὺς φεγγίτας, ἐπὶ τῶν στεγῶν ἔβρυον μυρμηκηδὸν χιλιάδες ἀγαθῶν πολιτῶν μὲ χρηστὰς καὶ γαληνὰς φυσιογνωμίας, θεωρούντων τὸ Παλάτιον, θεωρούντων τὸν ὄχλον, καὶ εἰς τοῦτο μόνον ἀρκουμένων. Διότι πολλοὶ Παρισινοὶ εὐχαριστοῦνται νὰ βλέπωσι θεάματός τινος τοὺς θεατάς, καὶ εἶναι ἤδη ἱκανῶς περίεργον εἰς ἡμᾶς πρᾶγμα ἡ θέα τοίχου ὄπισθεν τοῦ ὁποίου κἄτι συμβαίνει.

Ἂν ἐδίδετο εἰς τοὺς σήμερον ζῶντας ἡμᾶς νὰ ἀναμιχθῶμεν κατὰ διάνοιαν μετὰ τῶν Παρισινῶν ἐκείνων τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος καὶ συνεισέλθωμεν μετ' αὐτῶν, συνωθούμενοι, συμπατούμενοι, συνδιαγκωνιζόμενοι, εἰς τὴν παμμεγέθη ἐκείνην τοῦ Παλατίου αἴθουσαν, τὴν τόσον στενόχωρον κατὰ τὴν ἕκτην Ἰανουαρίου τοῦ 1842, τὸ θέαμα οὔτε ἡδονῆς θὰ ἐστερεῖτο, οὔτε ἐνδιαφέροντος· ἠθέλομεν ἴδῃ περὶ ἡμᾶς πράγματα τόσον παλαιά, ὥστε θὰ μᾶς ἐφαίνοντο ὁλωσδιόλου νέα.

Ἂν τὸ ἐπιτρέπῃ ὁ ἀναγνώστης, θέλομεν δοκιμάσει νὰ ἐπανεύρωμεν διὰ τοῦ νοὸς τὴν ἐντύπωσιν, ἣν ἤθελέ τις λάβῃ διερχόμενος τῆς μεγάλης αὐτῆς αἰθούσης τὸ κατώφλιον μετὰ τοῦ λοιποῦ μεσαιωνικοῦ ὄχλου ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν.

Καὶ πρῶτον βόμβος τῶν ὤτων, θάμβος τῶν ὀφθαλμῶν. Ὑπὲρ κεφαλῆς ἡμῶν διπλοῦς θόλος ψαλιδωτὸς ἔχων γλυπτὰ ξύλινα φατνώματα, κυανοῦς τὴν βαφήν, καὶ διὰ χρυσῶν κρίνων πεποικιλμένος. Ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν μαρμαρόστρωτον ἔδαφος μὲ τὰς πλάκας μελαίνας ἐναλλὰξ καὶ λευκάς. Ὀλίγα βήματα ἀφ' ἡμῶν εἰς ὀγκωδέστατος κίων, εἶτα ἕτερος καὶ ἕτερος, ἐν ὅλοις κίονες ἑπτὰ κατὰ μῆκος τῆς αἰθούσης χωροῦντες, καὶ ὑποβαστάζοντες κυρτούμενον κατὰ μέσον τοῦ πλάτους τὸν διπλοῦν θόλον. Περὶ τοὺς πρώτους τέσσαρας κίονας ἐργαστήρια πωλητῶν καταστράπτοντα ἀπὸ ὑαλικὰ καὶ ψευδαργύρου ἐλάσματα· περὶ δὲ τοὺς τελευταίους τρεῖς θρανία ἐκ δρυὸς τετριμμένα καὶ ἐστιλβωμένα ἀπὸ τοὺς τρίβωνας τῶν δικηγόρων, καὶ τῶν διαδίκων τὰς περισκελίδας. Ὁλόγυρα δὲ τῆς αἰθούσης, εἰς τὰ μεταξὺ τῶν θυρῶν, τῶν παραθύρων, τῶν κιόνων διαστήματα ἀτελεύτητος σειρὰ ἀνδριάντων, παριστώντων ὅλους τῆς Γαλλίας τοὺς βασιλεῖς ἀπὸ Φαραμόνδου καὶ ἑξῆς· τοὺς μὲν ἐπικαλουμένους ῥᾳθύμους βασιλεῖς μὲ βραχίονας παρατόνως κρεμαμένους, καὶ μὲ χαμαὶ νεύοντας ὀφθαλμούς, τοὺς δὲ ἀλκίμους καὶ φιλοπολέμους μὲ κεφαλὴν καὶ χεῖρας εὐθαρσῶς πρὸς τὰ ἄνω τεταμένας. Εἶτα δὲ εἰς τὰ ἐπιμήκη ψαλιδωτὰ παράθυρα ποικιλοβαφεῖς ὕαλοι, εἰς τοὺς εὐρυχώρους πυλῶνας θύραι γλαφυρῶς τετορνευμέναι· ὅλα δὲ ὁμοῦ ταῦτα, θόλοι, κίονες, τοῖχοι, παραστάδες, φατνώματα, θύραι, ἀγάλματα, κατηγλαϊσμένα ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω διὰ κυανῶν καὶ χρυσῶν ποικιλμάτων, ἅτινα ἠμαυρωμένα ὁπωσοῦν ἐν τῇ ἐποχῇ ἣν περιγράφομεν, εἶχον ἤδη ἐντελῶς ἐξαφανισθῇ ὑπὸ τοῦ κονιορτοῦ καὶ τῶν ἀραχνῶν ἐν ἔτει 1549, ὅτε ὁ Δυβρέλιος ἐθαύμαζεν ἔτι αὐτὰ κατὰ παράδοσιν.

Ἂς φαντασθῇ ἤδη ὁ ἀναγνώστης τὴν εὐρυτάτην ἐκείνην αἴθουσαν φωτιζομένην ὑπὸ τοῦ ὠχροῦ καὶ ἀμαυροῦ φωτὸς ἡμέρας τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου, καὶ κατειλημμένην ὑπὸ λαοῦ θορυβώδους, παρδαλοῦ τὸν ἱματισμόν, προχεομένου παρὰ τοὺς τοίχους, περιδινουμένου περὶ τοὺς ἑπτὰ κίονας, καὶ ἔχει πρώτην τινὰ ἔννοιαν ἀμυδρὰν τῆς εἰκόνος, ἧς θέλομεν προσπαθήσει νὰ περιγρά-

Digitized by Google

ψωμεν ἀκριβέστερον τὰς περιέργους λεπτομερείας.

Βέβαιον εἶναι ἂν ὁ μοναχὸς Ῥαβαιλλὰκ δὲν ἐδολοφόνει τὸν βασιλέα Ἑρρῖκον Δ'. δὲν ἤθελον ὑπάρχει ἀποτεθειμένα εἰς τὸ δικαστικὸν γραφεῖον τοῦ Παλατίου τὰ ἔγγραφα τῆς δίκης τοῦ Ῥαβαιλλὰκ, οὐδὲ συνένοχοι τοῦ φόνου συμφέρον ἔχοντες νὰ ἐξαφανίσωσι τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος ἔγγραφα, ἐπομένως οὐδὲ ἐμπρησταὶ ἠναγκασμένοι, εἰς ἔλλειψιν τρόπου καλλιτέρου, νὰ ἐμπρήσωσι τὸ γραφεῖον διὰ τὰ ἔγγραφα, καὶ τὸ Παλάτιον διὰ τὸ γραφεῖον· ἄρα οὐδὲ ἡ πυρκαϊὰ τοῦ 1618 ἤθελε συμβῆ. Τὸ παλάτιον θὰ ἵστατο εἰσέτι ὀρθὸν μὲ τὴν ἀρχαίαν του μεγάλην αἴθουσαν, καὶ ἠδυνάμην νὰ εἴπω πρὸς τὸν ἀναγνώστην, ὕπαγε καὶ ἴδε! οὕτω δὲ ἤμεθα ἀμφότεροι ἀπηλλαγμένοι τοῦ κόπου, ἐγὼ μὲν νὰ γράψω, αὐτὸς δὲ ν' ἀναγνώσῃ τὴν ἀτελῆ μου περιγραφήν· ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι τὰ μεγάλα ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ κόσμου συμβεβηκότα ἔχουσιν ἀνυπολογίστους τὰς συνεπείας.

Καὶ εἶναι μὲν πιθανὸν νὰ μὴ εἶχεν ὁ Ῥαβαιλλὰκ συνενόχους ἄλλους, ἔπειτα δὲ καὶ οἱ συνένοχοί του, ἂν εἶχε, νὰ μὴ συνετέλεσαν εἰς τὴν πυρκαϊὰν τοῦ 1618. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ δύο ἄλλαι ἐξηγήσεις λίαν πιθαναί· πρῶτον ὁ μέγας φλογώδης ἀστήρ, ὁ ἔχων ποδιαῖον μὲν τὸ πάχος, ὀργιαῖον δὲ τὸ μῆκος, καὶ καταπεσών, ὡς γνωστὸν τοῖς πᾶσιν, οὐρανόθεν ἐπὶ τοῦ Παλατίου τὴν ἑβδόμην Μαρτίου μετὰ τὸ μεσονύκτιον, καὶ δεύτερον τὸ τετράστιχον τοῦ Θεοφιλᾶ:

> Ἡ κυρὰ Δικαιοσύνη ἀπὸ κάθε της πελάτη
> Τόσα ἔχαψεν εἰς δῶρα ἀρωματικὰ γλυκά,
> Καὶ ποτὰ θερμαντικά,
> Ὥστε ἄναψε κ' ἐκάη μὲ τ' ὡραῖόν της παλάτι.

Ὁπωσδήποτε καὶ ἂν κρίνῃ τις τὴν τριπλῆν ταύτην πολιτικήν, φυσικὴν καὶ ποιητικὴν ἐξήγησιν τῆς πυρκαϊᾶς, ἥτις ἐν ἔτει 1618 κατηνάλωσε τῆς Θέμιδος τὸ παλάτιον, τὸ βέβαιον δυστυχῶς, τὸ ἀναντίρρητον εἶναι αὐτὴ ἡ πυρκαϊά. Μικρὰ πράγματα ὑπολείπονται σήμερον, χάρις εἰς τὴν καταστροφὴν ἐκείνην, χάρις πρὸ πάντων εἰς τὰς ἀλλεπαλλήλους ἐπισκευάς, αἵτινες ἀπετελείωσαν ὅ,τι ἡ πυρκαϊὰ ἤρχισεν, ἐκ τῆς πρώτης ταύτης κατοικίας τῶν τῆς Γαλλίας βασιλέων, τοῦ ἀνακτόρου τούτου, ἀδελφοῦ πρεσβυτέρου τοῦ Λούβρου, καὶ τόσον παλαιοῦ ἐπὶ τῶν χρόνων ἔτι Φιλίππου τοῦ Καλοῦ, ὥστε ἔκτοτε ἀνεζήτουν ἐν αὐτῷ τὰ ἴχνη τῶν λαμπρῶν δωμάτων, τῶν ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ῥοβέρτου ἐγερθέντων, καὶ ὑπὸ Ἐλγάλδου περιγραφέντων. Τὰ πάντα σχεδὸν ἐξηφανίσθησαν. Τί ἔγεινεν ὁ θάλαμος τοῦ Σφραγιδοφυλακείου ἔνθα ἐτελέσθησαν τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου οἱ γάμοι; ὁ κῆπος ἐν ᾧ ἔκρινε τὰς δίκας φορῶν ἐσθῆτα ἀπὸ καμηλωτόν, ἐπενδύτην μαλλοβάμβακον ἄνευ χειρίδων, καὶ ἐπάνωθεν μανδύαν βαπτὸν ἐξ ἐρυθροξύλου, καθήμενος ἐπὶ ταπήτων ματὰ τοῦ Ζοαμβίλλου; Ποῦ ὁ θάλαμος τοῦ αὐτοκράτορος Σιγισμόνδου, ὁ τοῦ Καρόλου Δ'., ὁ Ἰωάννου τοῦ Ἀκτήμονος; Ποῦ ἡ μαρμαρίνη κλίμαξ, ὅθεν Κάρολος ὁ ϛ' διεκήρυξε τὸ περὶ ἀμνηστείας θέσπισμά του, ἡ πλάξ, ἐφ' ἧς ὁ Μάρκελλος ἔσφαξεν ἐνώπιον τοῦ Δελφίνου τὸν Ῥοβέρτον Κλερμόντιον καὶ τὸν στρατάρχην Καμπανίας; ποῦ ἡ θυρὶς ὅπου ἐσχίσθησαν τεμαχηδὸν τοῦ ἀντίπαπα Βενεδίκτου τὰ χρυσόβουλα, καὶ ὁπόθεν ἐστράφησαν εἰς τὰ ὀπίσω οἱ κομίσαντες αὐτά, ἀφοῦ ἐνδύσαντες αὐτοὺς μίτραν καὶ πορφύραν ἐπὶ χλεύῃ περιεμπόμπισαν αὐτοὺς διὰ τῆς πόλεως; ποῦ ἡ μεγάλη Αἴθουσα μὲ τὰ χρυσᾶ αὐτῆς καὶ κυανᾶ ποικίλματα, τὰς συγκλινεῖς ἀψῖδας, τοὺς ἀνδριάντας, τοὺς κίονας, τὸν παμμεγέθη αὐτῆς θόλον, βρύοντα γλυφῶν; Ποῦ ὁ χρυσόπαστος θάλαμος, καὶ ὁ λέων ὁ λίθινος ὁ παρὰ τὴν πύλην ἑστὼς μὲ κεφαλὴν ἐσκυμμένην καὶ οὐρὰν μεταξὺ τῶν ποδῶν συνεσταλμένην, ὡς οἱ λέοντες οἱ παρὰ τὸν θρόνον τοῦ Σολομῶντος, ταπεινὸς τῷ σχήματι, ὅπως ἁρμόζει εἰς τὴν ἰσχὺν ἐνώπιον τῆς δικαιοσύνης; Ποῦ αἱ περικαλλεῖς θύραι, καὶ οἱ περικαλλεῖς τῶν παραθύρων ὕαλοι, καὶ τὰ τορνευτὰ σιδηρουργήματα, ὧν τὸ καλλίτεχνον ἔφερεν εἰς ἀπελπισίαν τὸν Βισκορνέττον, ἢ τὰ λεπτὰ τοῦ Δουανσῆ ξυλουργήματα; Τί ὁ καιρὸς καὶ οἱ ἄνθρωποι ἔκαμαν τὰ θαυμάσια ταῦτα; τί δὲ ἔδωκαν εἰς ἡμᾶς ἀντὶ τούτων ὅλων, ἀντὶ τῆς γαλατικῆς ἱστορίας καὶ τῆς γοτθικῆς τέχνης ἐκείνης; τὰς βαρείας, τὰς πεπιεσμένας ἀψῖδας τοῦ Κ. Δεβρόσσου, τοῦ ἀρχιτεκτονήσαντος σκαιῶς τὰ προπύλαια τοῦ Ἁ. Γερβασίου, ταῦτα ὡς πρὸς τὴν τέχνην· ὡς πρὸς τὴν ἱστορίαν δέ, ἔχομεν τοῦ μεγάλου κίονος τὰς ἀναμνήσεις, διατηροῦντος ἔτι τὴν ἠχὼ τῆς γραώδους τῶν Πατρούων ἀδολεσχίας. Οὐδὲν μέγα βεβαίως! Ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ἀληθινὴν μεγάλην Αἴθουσαν τοῦ ἀληθινοῦ μεγάλου Παλατίου.

Ἐκ τῶν δύο τοῦ μεγάλου παραλληλογράμμου ἐσχατιῶν, τὴν μὲν κατεῖχεν ἡ διαβόητος μονόλιθος μαρμαρίνη τράπεζα, τηλικοῦτον ἔχουσα μῆκος καὶ εὖρος καὶ πλάτος, ὥστε ποτὲ δὲν ἐφάνη, λέγουσι τὰ παλαιὰ γεωκτητικὰ χαρτία εἰς ὕφος ἱκανὸν νὰ ἐρεθίσῃ τοῦ Γαργαντούα τὴν ὄρεξιν, «παρόμοιον μαρμάρου τέμαχος εἰς ὅλον τὸν κόσμον»· τὴν δὲ ἑτέραν κατεῖχε τὸ παρεκκλήσιον ὅπου Λουδοβῖκος ὁ Π'. διέταξε τὸν λοθοξόον νὰ τὸν εἰκονίσῃ γονυπετῆ ἔμπροσθεν τῆς Θεοτόκου, καὶ ὅπου ὁ αὐτὸς μονάρχης, ἀδιαφορῶν ἂν οὕτως ἔμενον κεναὶ δύο θέσεις εἰς τὴν σειρὰν τῶν βασιλικῶν ἀνδριάντων, μετεκόμισε τὸν τοῦ Καρόλου Μάγνου καὶ τὸν τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου ἀνδριάντα, ἐπειδὴ ἐπίστευεν ὅτι οἱ δύο οὗτοι ἅγιοι ἔχαιρον μεγάλην εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπιρροὴν ὡς βασιλεῖς τῆς Γαλλίας.

Εἰς τὸ μέσον τῆς αἰθούσης, ἀπέναντι τῆς μεγάλης θύρας, εἶχε κατασκευασθῆ ἐξέδρα διαχρύσου ὑφάσματος, ἐπὶ τοῦ τοίχου στηριζομένη καὶ δι'

Digitized by Google

ἰδιαιτέρας θυρίδος συγκοινωνοῦσα μὲ τὸν διάδρομον τοῦ χρυσοπάστου θαλάμου· ἦτο δὲ τὸ θεωρεῖον τοῦτο διὰ τοὺς ξένους Φλαμανδοὺς καὶ τ' ἄλλα ἐπίσημα πρόσωπα τὰ εἰς τὴν παράστασιν τοῦ μυστηρίου προσκεκλημένα.

Ἡ παράστασις ἔμελλε, κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν ἔθος, νὰ γείνῃ ἐπὶ τῆς μαρμαρίνης τραπέζης διασκευασθείσης πρὸς τοῦτο ἀπὸ πρωίας. Ἐπάνω τῆς πολυτελοῦς πλακός, διεξεσμένης ὅλης ἀπὸ τὰς πτέρνας τῶν δικολόγων, εἶχε στηθῇ ξύλινος, ἱκανῶς ὑψηλὸς κλωβός, οὕτινος ἡ μὲν ἄνω περίοπτος ἐπιφάνεια ἀπετέλει τὴν σκηνήν, τὰ δὲ ἔνδον αὐτοῦ διὰ παραπετασμάτων συγκαλυπτόμενα, ἐχρησίμευον ὡς ἐνδυτήριον τῶν ὑποκριτῶν. Ἀναβάθρα δέ τις, ἀφελῶς ἔξωθεν τεθειμένη, ἦτο προωρισμένη νὰ διατηρῇ τοῦ ἐνδυτηρίου καὶ τῆς σκηνῆς τὴν συγκοινωνίαν, καὶ πᾶσα ὑποκριτοῦ πρόσοδος ἢ ἔξοδος δι' αὐτῆς ἔμελλε νὰ γίνηται. Πᾶσα ὁσονδήποτε αἰφνιδία προσώπου ἐμφάνισις, πᾶσα ὁσονδήποτε ἀπροσδόκητος θεατρικὴ περιπέτεια, διὰ τῶν βαθμίδων τῆς κλίμακος ταύτης ὤφειλεν ἐξ ἀνάγκης νὰ ἀνέλθῃ ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἀθώα καὶ σεβαστὴ νηπιότης τῆς τέχνης καὶ τῶν θεατρικῶν μηχανῶν!

Τέσσαρες τοῦ κυρίου νομοφύλακος κλητῆρες, ἀκριβεῖς καὶ πιστοὶ τῶν διασκεδάσεων τοῦ λαοῦ φρουροὶ κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἑορτῶν ὡς ἐπίσης καὶ τῶν θανατικῶν ποινῶν, ἵσταντο ὄρθιοι εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας τῆς μαρμαρίνης τραπέζης.

Τὸ μυστήριον ὤφειλε ν' ἀρχίσῃ ἅμα τὸ μέγα τοῦ παλατίου ὡρολόγιον ἐσήμαινε δωδεκάτην τῆς μεσημβρίας, πολὺ ἀργὰ βεβαίως διὰ θεατρικὴν παράστασιν, ἀλλ' ἔγεινε τοῦτο χάριν τῶν ξένων πρεσβευτῶν, οἵτινες τὴν ὥραν ἐκείνην ἔμελλον νὰ ἔλθωσι.

Ὅλος λοιπὸν ἐκεῖνος ὁ λαὸς περιέμενεν ἀπὸ πρωίας. Πλεῖστοι τῶν φιλοθεαμόνων ἦσαν ἐκ βαθέος ὄρθρου ῥιγοῦντες ἐπὶ τῆς μεγάλης τοῦ παλατίου κλίμακος, καί τινες τῶν καλῶν τούτων ἀνθρώπων ἐβεβαίουν ὅτι εἶχον διανυκτερεύσει εἰς τὰ πρόθυρα τῆς αἰθούσης, ὅπως πρῶτοι εἰσέλθωσι καὶ καταλάβωσι θέσιν. Τὸ πλῆθος ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἀπέβαινε πυκνότερον, καὶ ὡς ὕδωρ πλημμυροῦν ἤρχιζε νὰ προσαναβαίνῃ τοὺς τοίχους, νὰ ἐξογκοῦται πρὸς τοὺς κίονας, νὰ περιζώνῃ τοὺς θριγκούς, τὰς κορωνίδας, τὰς εἰσοχὰς τῶν παραθύρων, πᾶσαν ἀρχιτεκτονικὴν προβολὴν καὶ ἀνάγλυφον. Ὅθεν ἡ στενοχωρία, τὸ ἀνυπόμονον, ἡ ἀκηδία, ἡ ἐλευθεροστομία ἡμέρας ὀργίων καὶ κυνισμοῦ, αἱ περὶ παντὸς τοῦ τυχόντος ἔριδες, οἷον ἀγκῶνός τινος χειρὸς προβεβλημένου, ἢ πεδίλου σιδηροδέτου, ὁ κόπος τῆς μακρᾶς προσδοκίας, ὅλα ταῦτα μετέδιδον, ἤδη πολὺ πρὸ τῆς ἀφίξεως τῆς τῶν ξένων πρέσβεων ὥρας, χαρακτῆρά τινα ἐρεθισμοῦ καὶ ἀδημονίας εἰς τὸν ἀλαλαγμὸν τοῦ συγκεκλεισμένου, συνεσφηκωμένου, συμπεπιεσμένου, συμπεπατημένου, συμπεπνιγμένου λαοῦ. Ἄλλο δὲν ἤκουες ἢ αἰτιάσεις καὶ ἀρὰς κατὰ τῶν Φλαμανδῶν, κατὰ τοῦ δημάρχου, κατὰ τοῦ καρδιναλίου Βουρβῶνος, τοῦ νομοφύλακος, τῆς δεσποίνης, Μαργαρίτας τῆς Αὐστριακῆς, τῶν ῥαβδούχων κλητήρων, τοῦ ψύχους, τοῦ καύσωνος, τῆς κακοκαιρίας, τοῦ ἐπισκόπου τῶν Παρισίων, τοῦ πάπα τῶν τρελλῶν, τῶν κιόνων, τῶν ἀγαλμάτων, τῆς δεῖνα κλειστῆς θύρας, τοῦ δεῖνα ἀνοικτοῦ παραθύρου· καὶ ὅλα ταῦτα πρὸς μεγάλην θυμηδίαν τῶν ἀναμεμιγμένων εἰς τὸ πλῆθος μαθητῶν καὶ ὑπηρετῶν, οἵτινες διὰ τῶν κακεντρεχῶν ἐπικρίσεων καὶ σκωμμάτων ἠρέθιζον διηνεκῶς καὶ ἐπέτεινον τὴν γενικὴν δυσαρέσκειαν καὶ μεμψιμοιρίαν.

Ὑπῆρχε μεταξὺ τῶν ἄλλων μία τοιούτων πειρασμῶν ὁμάς, οἵτινες ἀφοῦ συνέτριψαν τοὺς ὑάλους ἑνὸς τῶν παραθύρων ἐκάθισαν παρατόλμως ἐπὶ τοῦ θριγκώματος, καὶ ἐκ τῆς ὑψηλῆς ταύτης περιωπῆς ἐθεώρουν καὶ ἠκτροβόλιζον ἀμοιβαδὸν διὰ σκωμμάτων καὶ λοιδοριῶν τοὺς ἐντὸς καὶ τοὺς ἐκτός, τὸν ὄχλον τῆς αἰθούσης καὶ τὸν ὄχλον τῆς πλατείας. Αἱ μιμικαὶ χειρονομίαι καὶ παρῳδίαι των, οἱ ἠχηροί των γέλωτες, αἱ σκωπτικαὶ προκλήσεις, ἃς ἀντήλλασσον μετὰ τῶν συντρόφων των ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἄλλο τῆς αἰθούσης ἄκρον, ἔδιδον ἀφορμὴν νὰ κρίνῃ τις ὅτι οἱ λογιώτατοι οὗτοι δὲν ἔπασχον ἐξ ἀκηδίας καὶ κόπου ὡς οἱ λοιποὶ τῶν θεατῶν, καὶ ὅτι κατεῖχον τὴν τέχνην νὰ πορίζωνται τέρψιν ἐκ τοῦ ὑποκειμένου ἤδη εἰς τὰς ὄψεις αὐτῶν θεάματος, ἕως ἔλθῃ καὶ τοῦ ἄλλου ἡ ὥρα.

— Πά! σὺ εἶσαι, Ἰωάννη Φρόλλε Μυλωνίδη! ἐφώνει εἷς ἐξ αὐτῶν πρὸς ἄλλον τινὰ μικρὸν διαβολίσκον ξανθοκόμην, μ' εὐειδὲς καὶ πονηρὸν πρόσωπον, ἀνερριχημένον εἰς τὰς ἀκάνθας ἑνὸς κιονοκράνου. Καλὰ σὲ εἶπαν Μυλωνίδην, ἐπειδὴ καθὼς εἶσαι τώρ' αὐτοῦ ἐπάνω, οἱ δύο βραχίονες καὶ οἱ δύο πόδες σου ὁμοιάζουν τέσσαρας ἀνεμομύλου πτέρυγας. Πόσην ὥραν ἔχεις ἐδῶ;

— Ἔχω κατὰ παραχώρησιν διαβόλου, ἀπεκρίθη ὁ Ἰωάννης Φρόλλος, τέσσαρας ὥρας καὶ περιπλέον, καὶ ἐλπίζω νὰ μοῦ λογαριασθοῦν εἰς τὸν καιρὸν ὁποῦ θὰ κάμω εἰς τὸ πουργατόριον. Ἤκουσα εἰς τὸ παρεκκλήσιον τοὺς ὀκτὼ ψάλτας τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας βοῶντας καὶ κεκραγότας τὸ χερουβικὸν τῆς πρώτης λειτουργίας εἰς τὰς ἑπτά.

— Ὡραῖοι μὰ τὸν Θεὸν ψάλται! λαμπροὶ ἄνθρωποι! ἐπανέλαβεν ὁ πρῶτος. Σοῦ ἔχουν μίαν φωνήν! ὀξυτέραν καὶ αὐτοῦ τοῦ σκούφου των. Πρὶν ὁ βασιλεὺς διατάξῃ χωριστὴν λειτουργίαν εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην, ἔπρεπε νὰ ἐρωτήσῃ ἂν ὁ ἅγιος Ἰωάννης εὐχαριστῆται εἰς ὑπορρίνους λατινικὰς ψαλμῳδίας μὲ προφορὰν τῆς Προβηγγίας!

— Τὸ ἔκαμε διὰ νὰ δώσῃ ψωμὶ εἰς τοὺς ανα-

Digitized by Google

θεματισμένους αὐτοὺς ψαλτάδες τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας, ἀνέκραξε μετὰ δριμύτητος γραῖά τις ἐκ τοῦ ὄχλου, ὑπὸ τὸ παράθυρον ἱσταμένη. Ἀκοῦτε σεῖς! χίλιαις λίβραις παρισιναῖς διὰ μίαν λειτουργίαν! καὶ αὐταῖς, λέγει, νὰ πληρόνωνται ἀπὸ τὴν ἀγορὰν τῶν Παρισίων, ὡς φόρος διὰ τὸ θαλασσινὸν ψάρι! ὡραῖα!

— Σιωπή, γραίδιον! ἠκούσθη λέγων πολύσαρκός τις καὶ σοβαρὸς τὴν ὄψιν ἀνήρ, ὅστις ἵστατο φράττων διὰ τῆς χειρὸς τὴν ῥῖνα πλησίον τῆς ἰχθυοπώλιδος γυναικός. Ἦτο ἀναγκαῖον πρᾶγμα νὰ λειτουργῆται ὁ ἅγιος. Τί ἤθελες: νὰ πέσῃ πάλιν ἄρρωστος ὁ βασιλεύς;

— Τώρα δὰ ὡμίλησας καθὼς πρέπει! εὐγέ σου, κὺρ Γίλλιε Κορνοῦτε, πρωτομάστορα τῶν γουναρικῶν τοῦ βασιλέως, ἔκραξεν ὁ ἐπὶ τοῦ κιονοκράνου ἀνερριχημένος μικρὸς μαθητής.

Καγχασμὸς τῶν μαθητῶν ὅλων ὑπεδέχθη τὸ κακότυχον τοῦ ταλαιπώρου διφθερουργοῦ ὄνομα.

—Κορνοῦτος, Γίλλιος Κορνοῦτος! ἔλεγον οἱ μέν.

— Cornutus et hirsutus, ἀνεφώνει ἕτερος.

— Αἴ! βέβαια! ἐξηκολούθει τὸ ἐπὶ τοῦ κιονοκράνου τελώνιον· δὲν μᾶς λέγουν τί ἔχουν καὶ γελοῦν; Ἡ εὐγενία του ἀπ' ἐδῶ εἶναι ὁ ἐντιμότατος κὺρ Γίλλιος Κορνοῦτος, ὁ ἐκ Κορνούτων, αὐτάδελφος τοῦ κὺρ Ἰωάννη Κορνούτου, βασιλικοῦ οἰκονόμου, υἱὸς τοῦ Μαθιοῦ Κορνούτου ἀρχιθυρωροῦ τοῦ δάσους τῶν Βιγκεννῶν, ὅλοι οἰκοκυραῖοι τῶν Παρισίων, ὅλοι σύζυγοι καὶ Κορνοῦτοι ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱόν!

Οἱ γέλωτες ἐδιπλασιάσθησαν, ὁ δὲ πολύσαρκος διφθερουργός, χωρὶς ν' ἀποκριθῇ λέξιν, κατέβαλεν ἀμυθήτους ἀγῶνας ὅπως κρυφθῇ ἀπὸ τὰ πανταχόθεν ἐπ' αὐτοῦ συγκεντρούμενα βλέμματα τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ ματαίως ἤσθμαινε καὶ περιερρέετο μὲ ἱδρῶτα. Ὡς τὴν σφῆνα ἥτις ἐμπήγεται εἰς τὸ ξύλον, ἄλλο μὲ ὅλους τοὺς ἀγῶνάς του δὲν κατώρθονεν εἰμὴ νὰ σφηκώσῃ στερεώτερα εἰς τῶν γειτόνων του τοὺς ὤμους τὸ μέγα ἀποπληκτικὸν πρόσωπόν του, κατακόκκινον ἀπὸ πεῖσμα καὶ θυμόν.

Εἰς τέλος ἐξ αὐτῶν, χονδρός, κοντὸς καὶ ὡς αὐτὸν σεμνοπρόσωπος, ἦλθεν εἰς βοήθειάν του.

— Ὢ τῆς ἀναισχυντίας! οἱ μαθηταὶ να ὁμιλοῦν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πρὸς ἕνα οἰκοκύρην! Εἰς τὰ ἐδικά μου χρόνια, θὰ τοὺς ἔστρωναν εἰς τὸ ξύλον, καὶ θὰ ἔτρωγαν παρὰ μία τεσσαράκοντα, ἔπειτα μὲ ταῖς ἴδιαις ἐκείναις βέργαις θ' ἄναπταν μίαν καλὴν φωτιὰ νὰ τοὺς καύσουν ζωντανούς.

— Ἔ! ἔ! ποῖος τσαμπουνίζει ἐκεῖ κάτω; τί νυκτοπούλι εἶναι αὐτό;

— Στάσου καὶ τὸν γνωρίζω, εἶπεν εἷς, εἶναι ὁ κὺρ Ἀνδρέας Μουσνιέρος.

—Εἷς τῶν τεσσάρων ἐνωμότων ἀντιγραφέων τοῦ Πανεπιστημίου, ὑπέλαβεν ἕτερος.

— Εἰς τὸ παντοπωλεῖον αὐτὸ ὅλα ἀπὸ τέσσαρα εἶναι, ἀνέκραξε τρίτος τις· τέσσαρα ἔθνη, τέσσαρες σχολαί, τέσσαρες ἑορταί, τέσσαρες κοσμήτορες, τέσσαρες ἐκλέκτορες, τέσσαρες ἀντιγραφεῖς.

— Τότε λοιπόν, ὑπέλαβεν ὁ Ἰωάννης Φρόλλος, νὰ τοὺς κάμωμεν ἡμεῖς ὅλους νὰ τοὺς πιάσῃ τεταρταῖος πυρετός.

— Μουσνιέρε, θὰ καύσωμεν τὰ βιβλία σου!

— Μουσνιέρε, θὰ δείρωμεν τὸν δοῦλόν σου!

— Μουσνιέρε, θὰ ἐρωτοτροπήσωμεν τὴν γυναῖκά σου!

— Τὴν καλὴν ἐκείνην εὐτραφῆ κυρίαν Οὐδάρδαν.

— Ἥτις τόσον εὔθυμος εἶναι καὶ ζωηρά, ὥστε τὴν ἐκλαμβάνει τις διὰ χήραν.

— Ὁ διάβολος νὰ σᾶς πάρῃ ναί! ὑπέγρυξεν ὁ κὺρ Ἀνδρέας Μουσνιέρος.

— Κὺρ Ἀνδρέα, ἐπανέλαβεν ὁ Ἰωάννης ἀπηωρημένος πάντοτε ἐκ τοῦ κιονοκράνου, σιώπα, εἰδεμή, μὲ βλέπεις; τώρα σοῦ πίπτω ἐπάνω εἰς τὸ κεφάλι!

Ὁ κὺρ Ἀνδρέας ἀνέβλεψεν ἄνω, ἐφάνη ἐπὶ μικρὸν ὑπολογίζων τὸ ὕψος τοῦ κίονος, τὴν βαρύτητα τοῦ ἐκφωνήσαντος τὴν ἀπειλήν, ἐπολλαπλασίασε διὰ τοῦ νοὸς τὴν βαρύτητα ταύτην ἐπὶ τὸ τετράγωνον τῆς ταχύτητος καὶ ἔκρινε φρόνιμον νὰ σιωπήσῃ.

Ὁ Ἰωάννης, κύριος ἤδη τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ἐξηκολούθησεν ἐν θριάμβῳ.

— Τὸ κάμνω, μὰ τὸν Θεόν, καὶ ἂς ἔχω καὶ ἀδελφὸν ἀρχιδιάκονον!

— Μωρὲ παιδιά! τί ἀνδράποδα αὐτοὶ οἱ πανεπιστήμιοί μας! νὰ μὴ καταστήσουν τοὐλάχιστον σεβαστὰ τὰ προνόμια τῶν φοιτητῶν εἰς ἡμέρας ὁποία ἡ παροῦσα! Εἰς τὴν Πόλιν εἰρεσιώνη καὶ φωταψίαι, εἰς τὴν Παλαιὰν Χώραν Μυστήριον, πάπας τῶν τρελλῶν, καὶ πρέσβεις Φλαμανδοί, καὶ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τίποτε!

— Καὶ ἐν τούτοις ἔχει τόσην ἔκτασιν ἡ πλατεῖα Μωβέρτου! παρετήρησεν εἷς τῶν ἐπὶ τοῦ θριγκοῦ σταθμευόντων λογιωτάτων.

— Κάτω ὁ πρύτανις, οἱ κοσμήτορες καὶ οἱ ἐκλέκτορες! ἐβόησεν ὁ στυλίτης Ἰωάννης.

— Ἀπόψε πρέπει ν' ἀνάψωμεν τοὺς φανούς, ἐξηκολούθησεν ἕτερος, μὲ τὰ βιβλία τοῦ κὺρ Ἀνδρέα.

— Καὶ μὲ τὰ ἀναλόγια τῶν γραμματέων, εἶπεν ὁ πλησίον αὐτοῦ.

— Καὶ τὰς ῥάβδους τῶν κλητόρων!

— Καὶ τὰς σιελολεκάνας τῶν σχολαρχῶν!

— Καὶ τὰ ἑρμάρια τῶν προκουρατόρων!

— Καὶ τὰς φενάκας τῶν ἐκλεκτόρων!

— Καὶ τὰ σκαμνία τοῦ πρυτάνεως!

— Κάτω! ἐπανελάμβανεν ὁ μικρὸς Ἰωάννης, ψαλμῳδῶν ὑπορρίνως τὰς λέξεις, κάτω ὁ κὺρ Ἀνδρέας, οἱ κλήτορες καὶ οἱ γραμματεῖς· οἱ θεο-

Digitized by Google

λόγοι, ἰατροὶ καὶ νομοδίφαι· οἱ προκουράτορες, οἱ ἐκλέκτορες καὶ ὁ πρύτανις μαζί!

— Λοιπὸν εἶναι συντέλεια κόσμου! ἐψιθύρισε καθ' ἑαυτὸν ὁ κὺρ Ἀνδρέας φράττων διὰ τῶν χειρῶν τὰ ὦτα.

— Νά τος δὰ καὶ ὁ πρύτανις! κατὰ τὴν φωνὴν καὶ ὁ Λάζαρος! νά τος, διαβαίνει τὴν πλατεῖαν, ἐβόησεν εἷς τῶν ἐπὶ τοῦ παραθύρου.

Τότε πλέον ἦτο τίς νὰ πρωτοκυττάξῃ εἰς τὴν πλατεῖαν.

— Ἀληθῶς εἶναι ὁ σεβαστὸς πρύτανίς μας, κὺρ Θυβάλδος; ἠρώτησεν ὁ Ἰωάννης Φρόλλος Μυλωνίδης, ὅστις ἀνερριχημένος ἐφ' ἑνὸς τῶν ἐσωτερικῶν τῆς αἰθούσης κιόνων, δὲν ἠδύνατο νὰ βλέπῃ τὰ ἔξω γινόμενα.

— Ναί, ναί, ἀπεκρίθησαν οἱ λοιποὶ πάντες, αὐτὸς αὐτότατος ὁ κὺρ Θυβάλδος ὁ πρύτανις.

Ἦτο ἀληθῶς ὁ πρύτανις καὶ πάντες οἱ ἀξιοφόροι τοῦ Πανεπιστημίου, ἐν παρατάξει ἐρχόμενοι, καὶ διαβαίνοντες ἤδη τὴν πλατεῖαν τοῦ παλατίου. Οἱ ἐπὶ τοῦ παραθύρου συνθλιβόμενοι μαθηταὶ ἐδεξιώθησαν ἐρχομένους αὐτοὺς μετὰ σαρκασμῶν καὶ χειροκροτημάτων εἰρωνικῶν. Ὁ δὲ πρύτανις, ὡς τῶν συναδέλφων αὐτοῦ προπορευόμενος, ἥρπασε τὴν πρώτην τῆς καταιγίδος ὁρμήν, ἥτις δὲν ἐχωράτευε.

— Καλημέρα σας, κύριε πρύτανι! Ἔ, χοῦ! καλημέρα δά!

— Πῶς τὤπαθε καὶ ἦλθεν αὐτὸς ἐδῶ ὁ γέρων κυβοπαίκτης; ἄφησε λοιπὸν τοὺς κύβους του;

— Πῶς πηλαλεῖ ἐπὶ τοῦ ἡμιόνου του! τὰ αὐτιά του εἶναι μεγαλήτερα τῶν τοῦ ἡμιόνου...

— Ἔ, χοῦ! καλημέρα, κύριε πρύτανι, κύριε Θυβάλδε, Thypalde aleator (Θυβάλδε κυβοπαῖκτα) χρονόληρε, ὅ ἐστι κουρουνόμυαλε!

— Πόσαις φοραῖς, νἄχῃς καλό! ἔκαμες ἀπόψε διπλὸ ἑξάρι;

— Κύτταξε πρόσωπον κάτωχρον, ἀφανισμένον ἀπὸ τὸν ἔρωτα τῶν κύβων καὶ τοῦ παιγνιδιοῦ!

— Ποῖ πορεύῃ, οὕτω κύβλα (σκυφτός), ὦ Θυβάλδε, κατὰ νώτου ἔχων τὸ Πανεπιστήμιον, καὶ πρὸς τὴν πόλιν κατευθυνόμενος;

— Πορεύεται πρὸς τὴν Θυβάλδειον ὁδόν, ἵνα ζητήσῃ οἰκίαν καλὴν καὶ τὸ σχῆμα κυβικήν! ἀνέκραξεν Ἰωάννης ὁ Μυλωνίδης.

Ἅπασα τῶν μαθητῶν ἡ χορεία ἐπανέλαβε τὸ λογοπαίγνιον μὲ βροντώδη κραυγὴν καὶ μὲ ραγδαίας χειροκροτήσεις.

Ἦλθεν ἔπειτα ἡ σειρὰ τῶν λοιπῶν ἀξιοφόρων.

— Κάτω οἱ κλήτορες! κάτω οἱ ραβδοῦχοι!

— Δὲν μὲ λές, Ῥοβῖνε Ψωμωτέ, ποῖος εἶν' ἐκεῖνος; τὸν γνωρίζεις;

— Εἶναι ὁ Γιλβέρτος Παπίτσης, γραμματεὺς τοῦ Αὐγουστοδουνείου Λυκείου.

— Νὰ λοιπὸν τὸ παπούτσι μου, εἶσαι εἰς καλητέραν ἀπ' ἐμὲ θέσιν, ρῆξέ τού το, νὰ ζῇς, εἰς τὰ μοῦτρα!

— Saturnalitias mittimus ecce nuces! (ἰδοὺ πέμπομέν σοι κάρα τῶν Σατουρναλίων, ἁγιοβασιλειάτικα!

— Κάτω οἱ ἓξ θεολόγοι μὲ τὰ λευκά των φελόνια!

— Οἱ θεολόγοι εἶναι αὐτοί; καὶ ἐγὼ τοὺς ἐπῆρα διὰ ταῖς ἓξ ἄσπραις χῆναις, ὅπου δίδει φόρον τιμαρίου εἰς τὴν πόλιν ἡ Ἁγία Γενεβιέβη.

— Κάτω οἱ ἰατροί!

— Κάτω αἱ σχολαστικαὶ ἔριδες καὶ φλυαρίαι!

— Δέξου τὸν σκοῦφόν μου, γραμματεῦ τῆς ἁγίας Γενεβιέβης, ἐπειδὴ ἔδωκες εἰς ἄλλον τὰ δικαιώματά μου καὶ μὲ ἀδίκησε.

— Αὐτὸ εἶναι σωστόν. Ἔδωκε τὴν θέσιν μου ὅπου ἔχω εἰς τὸ ἔθνος τῆς Νορμανδίας εἰς τὸν μικρὸν Ἀσκάνιον Φαλσοσπάδαν, ὅστις εἶναι ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν Βούργης, διὰ τὸν λόγον ὅτι εἶναι Ἰταλός!

— Μεγάλη ἀδικία! ἀνέκραξαν οἱ μαθηταὶ ὅλοι. Κάτω ὁ γραμματεὺς τῆς ἁγίας Γενεβιέβης!

— Οὔ-χά! κὺρ Ἰωακεὶμ Λαδοχώρη! Οὔ-χά! Λουδοβῖκε Χαρχούλλη! Οὔ-χά! Λαμβέρτε Χόχτεμαν!

— Ὁ διάβολος νὰ πάρῃ τὸν ἐπίτροπον τῶν Γερμανῶν φοιτητῶν!

— Καὶ τοὺς ἐφημερίους τοῦ παρεκκλησίου ἁγίου Λουδοβίκου μὲ τὰς σταχτερὰς κουκούλας των!

— Καὶ μὲ τὰς παχείας γούνας των!

— Ἔ, χοῦ! οἱ δόκτορες τῆς φιλολογίας! ὅλοι οἱ μαῦροι μανδύαι! ὅλοι οἱ κόκκινοι μανδύαι!

— Τί ὡραίαν οὐρὰν κάμνουν τοῦ πρυτάνεως!

Digitized by Google

— Λὲς καὶ εἶναι ὁ δοὺξ τῆς Βενετίας ὅταν ὑπάγῃ νὰ νυμφευθῇ τὴν θάλασσαν.

— Ἰωάννη! Ἰωάννη! ἔρχονται καὶ οἱ κανονικοί, οἱ καλόγηροι τῆς ἁγίας Γενεβιέβης.

— Ἀββᾶ Κλαύδιε Χοάρτε! δόκτωρ Κλαύδιε Χοάρτε! πὲς ἀλεύρι! ἡ Μαρία Γιφφάρδα νὰ σ' εὕρῃ!

— Δόκτωρ Κλαύδιε! ἡ Μαρία Γιφφάρδα κάθεται εἰς τὴν ὁδὸν Γλατινῦ, καὶ πληρόνει τὰ τέσσαρα δηνάριά της, φόρον ἐπιτηδεύματος.

— Φίλτατοι, ὁ κὺρ Σίμων Σαγκουίνος, ὁ ἐκλέκτωρ τῶν Πικαρδῶν, μὲ τὴν γυναῖκά του πισοκάπουλα!

Κάθητ' ἡ μαύρη μέριμνα ὀπίσω τοῦ ἱππέως, τὸ τοῦ ποιητοῦ.

— Χαῖρε, κὺρ Σιμωνῆ!

— Καλημέρα, κύριε ἐκλέκτορ!

— Καληνύκτα, κυρία ἐκλεκτόρισσα!

— Τί εὐτυχεῖς οἱ διαβόλοι αὐτοὶ ὁποῦ τὰ βλέπουν ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα! ἔλεγε στενάζων ὁ Ἰωάννης Μυλωνίδης, ἐνηγκαλισμένος πάντοτε τὰ μαρμάρινα τοῦ κιονοκράνου του φύλλα.

Ἐν τούτοις ὁ τοῦ Πανεπιστημίου ἀντιγραφεὺς καὶ βιβλιοπώλης κὺρ Ἀνδρέας Μουσνιέρος κλίνων πρὸς τὸ οὖς τοῦ βασιλικοῦ διφθερουργοῦ κὺρ Γιλλίου Κορνούτου τῷ ἔλεγε:

— Δὲν σὲ τὸ εἶπα ἐγώ, ἀδελφέ μου, ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ συντέλεια τοῦ κόσμου; Πότε ἄλλοτε εἶδε τινὰς τόσην ἀνταρσίαν, τόσον κακὸν εἰς τὰ παιδιὰ τοῦ σχολειοῦ; Αἱ ἀναθεματισμέναι αὐταὶ ἀνακαλύψεις τοῦ αἰῶνός μας τὰ πταίουν ὅλα, αἱ πυρίτιδες, τὰ κανόνια, αἱ βόμβαι, καὶ πρὸ πάντων ἡ τυπογραφία, ἡ νέα αὐτὴ πανούκλα τῆς Γερμανίας. Οὔτε χειρόγραφα πλέον, οὔτε ἀντιγραφεῖς! ἡ τυπογραφία εἶναι τῆς ἀντιγραφικῆς ὁ ὄλεθρος. Ἡ συντέλεια, φίλε μου, ἡ συντέλεια τοῦ κόσμου ἔφθασε!

— Ἄχ! κ' ἐγὼ τὸ βλέπω ἀπὸ τὸν ἐπικρατοῦντα συρμὸν τῶν βελούδων καὶ τὴν καθημερινὴν ἔκπτωσιν τῶν γουναρικῶν, εἶπε τῶν διφθερῶν ὁ ἔμπορος.

Τὴν στιγμὴν ταύτην ἐσήμανε τὸ ὡρολόγιον δωδεκάτην.

— Ἆ!..... ἔκαμεν ὁμοφώνως τὸ πλῆθος.

Οἱ μαθηταὶ ἐσιώπησαν· ἔπειτα ἐπηκολούθησε μέγας σάλος καὶ συστροφὴ τοῦ λαοῦ, μεγάλη κεφαλῶν καὶ ποδῶν κίνησις, σύμμικτος βοὴ βηχόντων καὶ ἀπομυττομένων· οἱ πάντες διηυθετήθησαν, ἠνωρθώθησαν, ἐσωρεύθησαν ἐπ' ἀλλήλους· μετὰ τοῦτο ἐπεκράτησε σιγὴ βαθυτάτη· πᾶν στόμα ἔμεινε κεχηνός, πᾶς τράχηλος τεταμένος, πᾶν βλέμμα ἐστραμμένον πρὸς τὴν μαρμαρίνην τράπεζαν . . . ἀλλὰ τίποτε δὲν ἐφάνη! Οἱ τέσσαρες μόνον τοῦ νομοφύλακος κλητῆρες ἵσταντο εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας, ὡς καὶ πρότερον ὀρθοὶ καὶ ἀκίνητοι ὡς ζωγραφιστὰ ἀγάλματα. Οἱ ὀφθαλμοὶ ἐστράφησαν τότε πρὸς τὸ θεωρεῖον τῶν ξένων Φλαμανδῶν, ἀλλ' ἡ θύρα ἦτο κεκλεισμένη καὶ ὁ τόπος των κενός. Τρία τινὰ ἀνέμενεν ὁ λαὸς ἐκεῖνος ἀπὸ πρωίας, τὴν μεσημβρίαν, τοὺς Φλαμανδοὺς πρεσβευτὰς καὶ τοῦ μυστηρίου τὴν παράστασιν· μόνον δὲ ἡ μεσημβρία ἦλθεν ἀκριβῶς εἰς τὴν ὥραν της.

Τὸ πρᾶγμα κατήντα ἀνυπόφορον· ἐπερίμεναν ἓν λεπτόν, δύο, τρία, πέντε λεπτά, ἓν τέταρτον τῆς ὥρας, οὐδεὶς ἤρχετο. Τὸ θεωρεῖον ἔμενεν ἔρημον, τὸ θέατρον ἄφωνον. Ἡ ἀνυπομονησία μετετράπη ἤδη εἰς ἀγανάκτησιν, λόγοι ὀργίλοι ἐκυκλοφόρουν ἂν καὶ χαμηλῇ τῇ φωνῇ. Τὸ μυστήριον! τὸ μυστήριον! ἠκούοντο λέγουσαι φωναὶ ὑπόκωφοι. Αἱ κεφαλαὶ ἦσαν εἰς δεινὸν ἀναβρασμόν, καὶ θύελλα ἐπέκειτο βοῶσα μακρόθεν καὶ συνταράττουσα τοῦ ὄχλου ἐκείνου τὴν ἐπιφάνειαν· τὴν δὲ πρώτην ἀστραπὴν ἐξεπύρσευσεν ὁ Ἰωάννης Μυλωνίδης.

— Τὴν παράστασιν! καὶ εἰς τὸν διάβολον ἂς πάγουν οἱ Φλαμανδοί! ἐκραύγασεν ὅσον ἔσθενον οἱ πνεύμονές του, συσπειρούμενος ὡς ὄφις περὶ τὸ κιονόκρανόν του.

Τὸ πλῆθος ἐκρότησε τὰς χεῖρας.

— Τὴν παράστασιν! ἀντεβόησαν, καὶ εἰς τὸν διάβολον ἡ Φλανδρία ὅλη!

— Θέλομεν τώρα ἀμέσως τὴν παράστασιν, ἐπανέλαβεν ὁ μαθητής, εἰδεμὴ γνωμοδοτῶ νὰ κρεμάσωμεν τὸν νομοφύλακα ἐν εἴδει κωμῳδίας.

Καλὰ λέγει, ἀνέκραξεν ὁ λαός, καὶ ἂς κάμωμεν ἀρχὴν ἀπὸ τοὺς κλητῆράς του.

Μέγας ἀλαλαγμὸς ἐπηκολούθησε τούτους τοὺς λόγους. Οἱ τέσσαρες κλητῆρες ἤρχισαν νὰ ὠχριῶσιν οἱ δείλαιοι καὶ νὰ κυττάζωνται συναλλήλως. Τὸ πλῆθος ἐσείετο καὶ ὁλονὲν ἐπλησίαζεν αὐτούς, καὶ ἔβλεπον τὸ διαχωρίζον αὐτοὺς σαθρὸν δρύφρακτον, ὑπενδίδον καὶ κοιλούμενον ὑπὸ τῆς πιέσεως τοῦ πλήθους.

Ἡ ὥρα ὑπῆρχε κρίσιμος.

— Ἔφοδος! ἔφοδος! ἠκούοντο πανταχόθεν κραυγαί.

Ἀλλ' ἰδοὺ διακινεῖται τὸ παραπέτασμα τοῦ ἐνδυτηρίου τῶν ὑποκριτῶν, οὗτινος τὴν περιγραφὴν ἀνωτέρω ἐδώσαμεν, καὶ ὑπεξέρχεται ὑποκάτωθεν αὐτοῦ ἓν ἄτομον, μόνη τοῦ ὁποίου ἡ θέα ἤρκεσε ν' ἀναχαιτίσῃ τὴν ὁρμὴν τοῦ πλήθους, καὶ μετατρέψῃ ὡς διὰ μαγείας τὴν ὀργήν του εἰς περιέργειαν.

— Σιωπή! σιωπή!

Ὁ ὑποκριτὴς ἐκεῖνος, περιδεὴς καὶ ὅλος τρέμων, προέβη μέχρι τοῦ χείλους τῆς μαρμαρίνης τραπέζης, ποιῶν ἀπείρους ὑποκλίσεις, αἵτινες, ὅσον ἐπλησίαζεν, ὡμοίαζον ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον μὲ γονυκλισίας.

Ἐντούτοις ἡ ἡσυχία ἐπανῆλθε περίπου, ἔμενε δὲ μόνον ὁ ἐλαφρὸς ἐκεῖνος θροῦς ὁ ἐπιπολάζων ὅπου λαὸς πολὺς συνηγμένος.

Digitized by Google

— Κύριοι καὶ κυρίαι, εἶπεν ὁ ἄνθρωπος· θέλομεν λάβει τὴν τιμὴν νὰ παραστήσωμεν ἐνώπιον τῆς αὐτοῦ ἐξοχότητος, τοῦ κυρίου καρδιναλίου, μίαν ὡραιοτάτην ἠθολογίαν, ἥτις ἐπιγράφεται: «Ἡ καλὴ καὶ δικαία κρίσις τῆς δεσποίνης ἡμῶν Μαρίας τῆς Παρθένου». Ἐγὼ ὁ ἴδιος παριστάνω τὸν Δία. Ἡ αὐτοῦ ἐξοχότης συνοδεύει τοὺς ἐντιμοτάτους πρεσβευτὰς τοῦ κυρίου δουκὸς τῆς Ἀουστρίας, οἱ ὁποῖοι στέκονται τὴν ὥραν ὅπου ὁμιλῶ διὰ ν' ἀκούσωσι τὸν λόγον τοῦ πρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου κατὰ τὴν πύλην Βωδέτου. Ἅμα ὡς φθάσῃ ὁ ἐξοχώτατος κύριος καρδινάλιος, θέλομεν ἀρχίσει τὴν παράστασιν.

Ἔπρεπε βεβαίως νὰ ἐπεμβῇ ὁ Ζεὺς αὐτὸς, ὅπως σώσῃ τοὺς τέσσαρας δυστυχεῖς κλητῆρας τοῦ νομοφύλακος. Ἡ στολὴ προσέτι τοῦ κυρίου Διὸς ἦτο ὡραιοτάτη, καὶ ὀλίγον δὲν συνετέλεσεν εἰς καθησύχασιν τοῦ ὄχλου, ἐπισύρουσα ὅλην αὐτοῦ τὴν προσοχήν. Ἦτο ὁ Ζεὺς οὗτος ἐνδεδυμένος θώρακα ἀπὸ μαῦρον ἐπίκροκον (βελοῦδον) μὲ χρυσᾶ καρφία· εἰς τὴν κεφαλὴν ἐφόρει πιλίδιον μὲ κομβία ἐξ ἀργύρου ἐπιχρύσου· καὶ ἂν ἔλειπε τὸ κοκκινάδιον καὶ ὁ βαθὺς πώγων, τὰ καλύπτοντα ὅλον αὐτοῦ τὸ πρόσωπον, ἂν εἰς τὴν χεῖρα δὲν ἐκράτει τὸν ἐκ ναστοχάρτου κύλινδρον, ὅστις γέμων φολίδων χρυσῶν καὶ ἀφθόνων ψευδοχρύσου λωρίδων ἦτο, ὡς εὐκόλως ὀφθαλμὸς ἔμπειρος ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ, ὁ κεραυνὸς, ἂν ἔλειπε προσέτι ἡ σαρκόχρους τῶν ποδῶν βαφὴ καὶ ἡ ἑλληνικὴ αὐτῶν ταινίωσις, ἠδύνατο νὰ ἐκλάβῃ τις αὐτὸν, διὰ τὸ αὐστηρὸν τοῦ σχήματος, ὡς τοξότην βρετανὸν τοῦ τάγματος τοῦ κυρίου Δεβερρῆ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Πέτρος Γρηγορᾶς

Καθόσον ὁ Ζεὺς προέβαινεν εἰς τὴν δημηγορίαν του, ἡ κοινὴ εὐχαρίστησις, ὁ θαυμασμὸς ὁ ἐκ τῆς θέας τοῦ ἱματισμοῦ του κατὰ πρῶτον διεγερθεὶς, κατεστρέφοντο βαθμηδὸν ὑπὸ τῶν λόγων του, ὅτε δὲ κατήντησεν εἰς τὸ ἀτυχὲς ἐκεῖνο συμπέρασμα «ἅμα ὡς φθάσῃ ἡ αὐτοῦ ἐξοχότης ὁ καρδινάλιος, θέλομεν ἀρχίσει», ἡ φωνὴ αὐτοῦ συνεπνίγη ὑπὸ βροντῆς ἰυγμῶν καὶ συριγμῶν.

— Ἄρχισε τώρα ἀμέσως! θέλομεν τὸ μυστήριον, τὸ μυστήριον ἀμέσως, εἰς τὴν στιγμήν! ἐκραύγαζεν ὁ λαός· καὶ ὡς ὀξύφωνος σύριγξ διεκρίνετο εἰς τὸν γενικὸν ἀλαλαγμὸν ἡ στεντόρειος τοῦ Ἰωάννου Μυλωνίδου φωνή. Ν' ἀρχίσετε ἀμέσως, τώρα! ὠλόλυζεν ὁ μαθητής.

—Κάτω ὁ Ζεὺς καὶ ὁ καρδινάλιος Βουρβῶνος! ἐπεφώνουν ὁ Ροβῖνος Ψωμωτὸς καὶ ἡ λοιπὴ χορεία τῶν εἰς τὸ παράθυρον ἐστοιβασμένων λογιωτάτων.

— Εὐθὺς τώρα τὴν παράστασιν! ἀντεβόα ὁ λαὸς, εὐθύς! ἀμέσως! κρέμασμα τοὺς κωμῳδοὺς καὶ τὸν καρδινάλιον!

Ὁ κακοδαίμων Ζεὺς, κατεπτοημένος, ἐμβρόντητος, κάτωχρος ὑπὸ τὸ φῦκος τοῦ προσώπου του, ἄφησε νὰ ἐκπέσῃ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ὁ κεραυνὸς, καὶ λαβὼν τὸ πιλίδιόν του, προσκυνῶν καὶ τρέμων, ἐψέλλιζεν: ἡ αὐτοῦ ἐξοχότης . . . οἱ κύριοι πρεσβευταὶ . . . ἡ δέσποινα Μαργαρίτα ἡ Φλανδρική..., μηδ' αὐτὸς γνωρίζων καλῶς τί ἔλεγε· μέσα εἰς τὴν καρδίαν του ἐφοβεῖτο ὁ πτωχὸς τὴν ἀγχόνην.

Ἔτρεχεν ὁ δυστυχὴς διττὸν κίνδυνον, νὰ κρεμασθῇ ἀπὸ τὸν ὄχλον διότι ἐβράδυνεν, ἢ πάλιν νὰ κρεμασθῇ ἀπὸ τὸν καρδινάλιον διότι ἐτάχυνε τὴν παράστασιν· πανταχόθεν βάραθρον, πανταχόθεν ἡ ἀγχόνη!

Κατὰ καλὴν τύχην ἦλθε τότε τις εἰς βοήθειάν του, καὶ τὸν ἐξήγαγεν ἐκ τῆς δεινῆς ἀμηχανίας, ἀναλαβὼν αὐτὸς τὴν πᾶσαν εὐθύνην.

Ἔσωθεν τῶν κιγκλίδων, εἰς τὸ περὶ τὴν μαρμαρίνην τράπεζαν ὑπολειφθὲν ἐλεύθερον διάστημα, ἵστατο ἄνθρωπός τις, ὃν οὐδεὶς εἶχεν ἔτι παρατηρήσει, τόσον τὸ λεπτὸν καὶ ὑψηλόν του σῶμα διέφευγε πᾶσαν ὀπτικὴν ἀκτῖνα ὡς ἐκ τοῦ ἐπιπροσθοῦντος κίονος, ἐφ' οὗ ἐστήριζε τὰ νῶτα. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ὑψηλὸς, ὡς εἴπομεν, ἰσχνὸς, ὠχρὸς, ξανθὸς, νέος ἔτι τὴν ἡλικίαν, ἂν καὶ ἔφερεν ἤδη ῥυτίδας ἐπὶ τοῦ μετώπου καὶ τῶν παρειῶν, μὲ λαμπροὺς ὀφθαλμοὺς καὶ μειδιῶν στόμα, ἐνδεδυμένος μαῦρον μάλλινον ἔνδυμα φέρον τὸν πῖνον καὶ τὴν στιλπνότητα τῆς πολυκαιρίας, ἐπλησίασε πρὸς τὴν μαρμαρίνην τράπεζαν, κ' ἔνευσε πρὸς τὸν ἀγωνιῶντα ὑποκριτήν· ἀλλ' ἐκεῖνος ὑπὸ ταραχῆς καὶ δέους συνεχόμενος οὐδ' ἔβλεπε κἂν αὐτόν.

Ὁ ἄνθρωπος ἐπροχώρησεν ἓν ἔτι βῆμα.

— Ζεῦ, τὸν εἶπε, φίλτατε Ζεῦ!

Ὁ Ζεὺς δὲν ἤκουε.

Τέλος ὁ ξανθὸς καὶ ὑψηλὸς δυσανασχετῶν ἦλθεν ὑπὸ τὴν ῥῖνά του σχεδὸν καὶ τὸν ἔκραξε.

— Μιχαὴλ Γιβόρνε!

— Τίς μὲ φωνάζει! εἶπεν ὁ Ζεὺς ὡς ἀνανήψας ἐκ βαθέος ὕπνου.

Digitized by Google

— Ἐγώ, ἀπεκρίθη ὁ μελανείμων ἀνήρ.

— Ἀ! ἔκαμεν ὁ Ζεύς.

— Ἄρχισε ἀμέσως τώρα, εὐχαρίστησε τὸν λαόν, κ' ἐγὼ ὑπόσχομαι νὰ ἐξιλεώσω τὸν κύριον νομοφύλακα, ὅστις πάλιν θέλει ἐξιλεώσει τὸν κύριον καρδινάλιον.

Ἀνέπνευσεν ὁ Ζεύς.

— Κύριοι πολῖται, ἐφώναξε τότε μ' ὅλην τῶν πνευμόνων του τὴν δύναμιν πρὸς τὸν ὄχλον, ὅστις ἐξηκολούθει νὰ τὸν ἐκσυρίττῃ, ἰδοὺ ἀρχίζομεν τώρ' ἀμέσως.

— Χαῖρε, ὦ Ζεῦ! κροτήσατε χεῖρας, πολῖται! ἀνέκραξαν οἱ μαθηταί.

— Ζήτω! ζήτω ἐπεφώνησεν ὁ λαός.

Αἱ ἀνευφημίαι ὡμοίαζον βροντήν· ὁ Ζεὺς εἶχε καταδύσει ὑπὸ τὸ παραπέτασμα τῆς σκηνῆς, ἀλλ' ἡ αἴθουσα ἐστονάχιζεν ἔτι ὑπὸ τῶν ἀλαλαγμῶν.

Ἐντούτοις ὁ τὸ θαῦμα τοῦτο διαπράξας ἀνήρ, καὶ εἰς γαλήνην μετατρέψας τὴν τρικυμίαν, ἀπεχώρησε πάλιν καὶ εἰσῆλθεν ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ κίονός του, ὅπου βεβαίως ἤθελε μείνει ἀόρατος, ἄφωνος, ἀκίνητος ὡς καὶ προτοῦ, ἂν δὲν ἀπέσπων αὐτὸν ἐκεῖθεν δύο νέαι γυναῖκες, αἵτινες εἰς τὴν πρώτην σειρὰν τῶν θεατῶν ἱστάμεναι εἶχον παρατηρήσει τὸν μετὰ τοῦ Διὸς Γιβόρνου διάλογόν του.

— Διδάσκαλε! εἶπεν ἡ μία τῶν γυναικῶν νεύουσα πρὸς αὐτὸν νὰ πλησιάσῃ.

— Σιώπαινε δά! καλή μου Λιενάρδα, ὑπέλαβεν ἡ γειτόνισσά της, εὐειδής, δροσερὰ γυνή, ἐγκαλλωπιζομένη εἰς τὴν ἑορτάσιμόν της στολήν· δὲν πρέπει νὰ εἰπῇς διδάσκαλε, ἀλλὰ κύριε, δὲν εἶναι καλόγηρος, εἶναι λαϊκός.

— Κύριε, εἶπεν ἡ Λιενάρδα.

Ὁ ἄγνωστος τότε ἐλθὼν πλησίον τῶν κιγκλίδων:

— Τί ἀγαπᾶτε, κυρίαι μου; ἠρώτησε μετὰ σπουδῆς.

— Ὦ! τίποτε, εἶπεν ἡ Λιενάρδα θορυβηθεῖσα· ἡ εὐγενία της ἀπ' ἐδῶ, ἡ Γισκέττα Γενσιανή, θέλει νὰ σᾶς ὁμιλήσῃ.

— Ὄχι, καλέ! ὑπέλαβεν ἐρυθριῶσα ἡ Γισκέττα· ἡ Λιενάρδα σᾶς εἶπε διδάσκαλε, καὶ ἐγὼ τῆς εἶπα ὅτι πρέπει νὰ εἰπῇ κύριε.

Αἱ δύο νέαι ἔκλινον κάτω τοὺς ὀφθαλμούς· ἐκεῖνος δὲ γλιχόμενος νὰ συνάψῃ μετ' αὐτῶν ὁμιλίαν, ἐθεώρει αὐτὰς μειδιῶν.

— Λοιπὸν δὲν ἔχετε νὰ μὲ εἰπῆτε τίποτε, κυρίαι;

— Ὦ! τίποτε καθόλου! ἀπεκρίθη ἡ Γισκέττα.

— Τίποτε, εἶπε καὶ ἡ Λιενάρδα.

Τότε ὁ ὑψηλὸς καὶ ξανθὸς ἔκαμεν ἓν βῆμα διὰ ν' ἀποσυρθῇ· ἀλλ' αἱ δύο περίεργοι δὲν εἶχον κατὰ νοῦν νὰ παραιτηθῶσιν ἀπ' αὐτοῦ τόσον εὔκολα.

— Κύριέ μου, εἶπε ζωηρῶς ἡ Γισκέττα, ἰταμὴ ὡς ποταμὸς οὗτινος ἀφῃρέθη ὁ φραγμός, ἤ, ταὐτὸν εἰπεῖν, ὡς γυνὴ ἥτις προβαίνει εἰς τὴν ἀπόφασίν της, τὸν γνωρίζετε λοιπὸν τὸν στρατιώτην αὐτόν, ὅστις θὰ παραστήσῃ τῆς Παναγίας τὸ πρόσωπον;

— Τοῦ Διὸς τὸ πρόσωπον, θέλετε νὰ εἰπῆτε, ὑπέλαβεν ὁ ἀνώνυμος.

— Ναί, καλέ, εἶπεν ἡ Λιενάρδα· ζῶον εἶσαι, καϋμένη Γισκέττα! Τὸν γνωρίζετε λοιπὸν ἡ εὐγενία σας τὸν Δία;

— Τὸν Μιχαὴλ Γιβόρνον; ἀπεκρίθη ὁ ἀνώνυμος· μάλιστα, κυρία μου.

— Τί γενειάδα ὁποῦ τὴν ἔχει! εἶπεν ἡ Λιενάρδα.

— Θὰ εἶν' εὔμορφ' αὐτὰ ὁποῦ θὰ εἰποῦν; ἠρώτησε δειλῶς ἡ Γισκέττα.

— Ὡραιότατα, ἀπήντησεν ἄνευ δισταγμοῦ ὁ ἀνώνυμος.

— Καὶ τίς ἡ ὑπόθεσις; ἐπανέλαβεν ἡ Λιενάρδα.

— Ἡ καλὴ καὶ δικαία κρίσις τῆς δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, εἶναι ἠθοποιία, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ σᾶς εἰπῶ, δεσποσύνη.

— Ἀ! διαφέρει τότε, ὑπέλαβεν ἡ Λιενάρδα.

Τοὺς λόγους τούτους ἐπηκολούθησε βραχεῖα σιωπή, ἀλλ' ὁ ἄγνωστος διακόπτων αὐτὴν εἶπεν:

— Εἶναι ὅλως διόλου νεωτάτη ἠθοποιία, ἥτις τώρα πρώτην φορὰν παριστάνεται.

— Δὲν εἶναι λοιπόν, εἶπεν ἡ Γισκέττα, ἡ αὐτὴ μ' ἐκείνην ὁποῦ παρέστησαν πρὸ δύο ἐτῶν ὅταν ἦλθεν ὁ ληγάτος τοῦ Πάπα, καὶ ἦσαν καὶ τρεῖς νέαι παριστῶσαι πρόσωπα . . .

— Σειρήνων, εἶπεν ἡ Λιενάρδα.

— Καὶ ἦσαν ὁλόγυμνοι, ἐπρόσθεσεν ὁ νέος.

Ἡ Λιενάρδα ἐταπείνωσεν αἰδημόνως τοὺς ὀφθαλμούς· ἡ Γισκέττα ἰδοῦσα ἐκείνην ἐποίησε τὸ αὐτό· ἐκεῖνος δὲ ἐξηκολούθησε μετὰ μειδιάματος.

— Ἦτον εὐχάριστον τωόντι θέαμα. Σήμερον εἶναι μία ἠθοποιία ἥτις ἔγεινεν ἐπίτηδες διὰ τὴν δέσποιναν τῆς Φλανδρίας.

— Θὰ τραγῳδήσουν καὶ βερζερέταις; ἠρώτησεν ἡ Γισκέττα.

— Ἄπαγε! ἔκαμεν ὁ ἄγνωστος· εἰς ἠθοποιίαν νὰ τραγῳδήσουν. Δὲν πρέπει νὰ συγχέωνται τὰ διάφορα τῆς ποιήσεως εἴδη. Ἂν ἦτο κωμῳδία, μάλιστα!

— Κρίμα! ἔκαμεν ἡ Γισκέττα. Ἐκείνην τὴν φορὰν ἦσαν εἰς τὴν βρύσιν τοῦ Ποντσῶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἄγριαι ὅπου ἐπολεμοῦσαν ἀναμεταξύ των, ἔκαμναν χιλίων λογιῶν σχήματα, κ' ἐτραγῳδοῦσαν μικρὰ τροπάρια καὶ βερζερέταις.

— Ὅ,τι ἦτο ἁρμόδιον εἰς τὸν ληγάτον τοῦ Πάπα, ἀπεκρίθη κάμποσον ξηρὰ ὁ ἄγνωστος, δὲν ἕπεται ὅτι ἁρμόζει καὶ εἰς μίαν ἡγεμονίδα.

— Καὶ σιμὰ εἰς τοὺς ἄνδρας ἐκείνους καὶ τὰς γυναῖκας, ἐπανέλαβεν ἡ Λιενάρδα, ἔπαιζαν σιγανὰ πλῆθος ὄργανα μουσικὰ μελῳδικώτατα.

Digitized by Google

— Καὶ διὰ νὰ δροσίζωνται οἱ διαβάταις, ἐξηκολούθησεν ἡ Γισκέττα, ἔχυναν αἱ βρύσες ἀπὸ τρία στόματα κρασὶ καὶ γάλα καὶ μελίκρατον.

— Καὶ ὀλίγον παρακάτω ἀπὸ τὴν βρύσιν τοῦ Πονσῶ, ἐπρόσθεσεν ἡ Λιενάρδα, εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα, παρίσταναν, τί ὡραῖα! τὰ Πάθη τοῦ Χριστοῦ, χωρὶς νὰ ὁμιλοῦν τὰ πρόσωπα.

— Ναί, ναί, ἀνέκραξεν ἡ Γισκέττα· ὁ Χριστὸς ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ καὶ οἱ δύο λησταὶ ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ ἀριστερῶν.

— Ἐνταῦθα αἱ δύο ἀδόλεσχοι νεάνιδες ἐξαφθεῖσαι τὴν φαντασίαν ἐκ τῶν ἀναμνήσεων τῆς εἰς Παρισίους ἐλεύσεως τοῦ κυρίου ληγάτου, ἤρχισαν νὰ λαλῶσι ταυτοχρόνως καὶ αἱ δύο.

— Καὶ παρεπάνω, εἰς τὴν Πύλην τῶν Ζωγράφων, ἦσαν καὶ ἄλλοι θεατρῖνοι μὲ λαμπρὰ φορέματα!

— Ἀμμὴ εἰς τὴν βρύσιν τοῦ Ἁγ. Ἰννοκεντίου ὁ κυνηγὸς ὁποῦ ἐκυνηγοῦσε τὴν ἔλαφον μὲ τὰ λαγωνικὰ καὶ τὰς κυνηγετικὰς σάλπιγγας! τί θόρυβον ἔκαμναν! τί κακόν!

— Καὶ εἰς τὰ κρεωπωλεῖα τῶν Παρισίων, τὰ σανιδώματα ἐκεῖνα ὁποῦ εἰκόνιζαν τῆς Διέππης τὸ κάστρον.

— Καὶ τὴν στιγμὴν ὁποῦ ἐπέρασεν ὁ ληγάτος, Γισκέττα, ἐνθυμεῖσαι ὁποῦ ἔκαμαν ἔφοδον καὶ ἔκοψαν ὅλους τοὺς Ἄγγλους χωρὶς ν' ἀφήσουν ρουθοῦνι!

— Καὶ εἰς τὴν πύλην τοῦ Καστελέτου τί ὡραῖα θεάματα!

— Ἀμμὴ ἡ γέφυρα τῶν ἀργυραμοιβῶν ὁποῦ ἦτον ὅλη στρωμένη μὲ ὑφάσματα!

— Καὶ ὅταν ὁ ληγάτος διέβαινεν ἀπ' ἐκεῖ, δὲν ἀπέλυσαν διακοσίας δωδεκάδας ἀπὸ κάθε εἶδος πετούμενα; Τί ὡραῖα, Λιενάρδα μου!

— Σήμερον θὰ εἶν' ἔτι ὡραιότερα, ὑπέλαβε τέλος ὁ ἕτερος, ὅστις ἐφαίνετο δυσφόρως ἀκούων τὸν διάλογόν των.

— Μᾶς ὑπόσχεσθε ὅτι τὸ δρᾶμα αὐτὸ θὰ εἶναι ὡραῖον; εἶπεν ἡ Γισκέττα.

— Βεβαιότατα, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος· ἔπειτα ἐπρόσθεσε μετά τινος ἐμφάσεως:

— Εἶναι ἰδικόν μου ἔργον, κυρίαι μου.

— Τωόντι! ἐφώνησαν αἱ νεάνιδες ἐκστατικαί.

— Μάλιστα! ἀπεκρίθη βρενθυόμενος ἠρέμα ὁ ποιητής· δηλαδὴ εἴμεθα δύο, ὁ Ἰωάννης Μαρκάνδος ὅστις ἐπριόνισε τὰς σανίδας καὶ κατεσκεύασε τοῦ θεάτρου τὴν ξυλικήν, κ' ἐγὼ ὅστις ἐσύνθεσα τὸ δρᾶμα. Ὀνομάζομαι Πέτρος Γρηγορᾶς.

Τοῦ «Σίδου» ὁ ποιητὴς δὲν ἤθελεν εἰπεῖ μὲ πλειοτέραν ἔπαρσιν ὀνομάζομαι Πέτρος Κορνήλιος.

Οἱ ἀναγνῶσται ἡμῶν παρετήρησαν βεβαίως ὅτι παρῆλθε χρονικόν τι διάστημα, ἀφότου ὁ Ζεὺς εἶχεν εἰσδύσει πάλιν ὑπὸ τὸ παραπέτασμα, μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ὁ τῆς νέας ἠθοποιίας συγγραφεὺς ἀπεκάλυψεν οὕτως ἀποτόμως ἑαυτὸν εἰς τὸν ἀφελῆ τῆς Γισκέττας καὶ Λιενάρδας θαυμασμόν. Παράδοξον πρᾶγμα! ἅπαν τὸ πλῆθος, τὸ πρὸ μικροῦ ἔτι τοσοῦτον ταραχῶδες, περιέμενεν ἤδη ἐν ἄκρᾳ μακροθυμίᾳ, πεποιθὸς εἰς τοῦ ὑποκριτοῦ τὴν ὑπόσχεσιν, ὅπερ ἀποδεικνύει τὴν αἰωνίαν ταύτην ἀλήθειαν, τὴν ἔτι καὶ σήμερον παρατηρουμένην εἰς τὰ ἡμέτερα θέατρα, ὅτι διὰ νὰ ἡσυχάσῃ τὸ κοινὸν καὶ νὰ περιμένῃ μεθ' ὑπομονῆς, τρόπος καλλίτερος δὲν ὑπάρχει εἰμὴ νὰ βεβαιώσῃ τις αὐτὸ ὅτι ἡ παράστασις ἄρχεται παραυτίκα.

Καὶ μολαταῦτα ὁ μαθητὴς Ἰωάννης δὲν ἐκοιμᾶτο.

— Ἔ, χοῦ! ἐβροντοφώνησεν αἴφνης ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς ἠρεμίας καὶ προσδοκίας τῆς διαδεχθείσης τὸν πρότερον σάλον. Ἔ! Ζεῦ! ἔ, κυρὰ Παναγία! ὑποκριταὶ καὶ ἀγύρται τοῦ διαβόλου! τί θὰ εἰποῦν αὐτὰ τὰ ψεύματα; τὸ δρᾶμα! τὸ δρᾶμα! ἢ ἀρχίσετε, ἢ ξαναρχίζομεν πάλιν ἡμεῖς!

Αὐτὴ εἶναι ἡ τελευταία πρόσκλησις.

Ἐκ τῶν ἔνδον τοῦ θεατρικοῦ ἰκριώματος ἠκούσθη μουσικὴ ἁρμονία ὀργάνων βαρυφώνων τε καὶ ὀξυτόνων· τὸ παραπέτασμα ἀνεκινήθη· τέσσαρα πρόσωπα, παρδαλὰ ἐνδεδυμένα καὶ κατεψιμμυθιωμένα προέκυψαν ἐξ αὐτοῦ, ἀνερριχήθησαν ἐπὶ τῆς ὀρθίας τοῦ θεάτρου κλίμακος, καὶ φθάσαντα εἰς τὸ ἄνω ἐπίπεδον ἐστάθησαν κατὰ γραμμὴν κατέναντι τῶν θεατῶν καὶ προσεκύνησαν ὑποκλινέστατα. Ἡ μουσικὴ συμφωνία ἐσίγησε τότε, καὶ ἡ παράστασις ἤρχισεν.

Ἀφοῦ τὰ τέσσαρα ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐμφανισθέντα πρόσωπα ἔλαβον ἄφθονον τῶν ὑποκλίσεών των τὴν ἀμοιβὴν εἰς χειροκροτήσεις, ἀπήγγειλαν ἐν μέσῳ θρησκευτικῆς τοῦ πλήθους σιγῆς ἕνα πρόλογον, ὃν χαριζόμενοι τοῖς ἀναγνώσταις, παρατρέχομεν. Ἄλλως τε (τοῦτο δὲ συμβαίνει ἔτι καὶ σήμερον) τὴν προσοχὴν τοῦ δημοσίου ἐνησχόλει πολὺ πλέον ὁ ἱματισμὸς τῶν ὑποκριτῶν ἢ τὰ ὑπ' αὐτῶν ἀπαγγελλόμενα, καὶ δικαίῳ τῷ λόγῳ. Ἐφόρουν καὶ οἱ τέσσαρες ἐσθῆτας τὸ ἥμισυ χρώματος κιτρίνου, τὸ δὲ ἥμισυ λευκοῦ, κατ' ἄλλο μὴ διαφερούσας ἀλλήλων, εἰμὴ κατὰ τὴν ὕλην τοῦ ὑφάσματος· ἡ πρώτη ἦτο διάχρυσος, ἡ δευτέρα μετάξινος, ἡ τρίτη μάλλινος, ἡ τετάρτη βαμβακερά. Τὸ πρῶτον ἐκ τῶν τεσσάρων προσώπων ἐκράτει εἰς τὴν δεξιὰν χεῖρα ξίφος, τὸ δεύτερον δύο χρυσᾶ κλειδία, τὸ τρίτον πλάστιγγα, τὸ τέταρτον δίκελλαν. Καὶ πρὸς βοήθειαν τῶν δυσνουστέρων, ὅσους ἤθελε τυχὸν διαλάθει τῶν συμβόλων τούτων ἡ ἔννοια, ὑπῆρχε διὰ μεγάλων μαύρων γραμμάτων κεντημένον εἰς τὸν ποδόγυρον τῆς διαχρύσου ἐσθῆτος: Ἐγὼ καλοῦμαι Εὐγένεια, εἰς τὸν τῆς μεταξίνης Ἐγὼ καλοῦμαι Κλῆρος, εἰς τὸν τῆς μαλλίνης Ἐγὼ καλοῦμαι Ἐμπόριον, καὶ εἰς τὸν τῆς βαμβακίνης Ἐγὼ καλοῦμαι Γεωργία. Τῶν δύο ἀρσενικῶν ἀλληγοριῶν τὸ γένος πᾶς θεατὴς μετέ-

Digitized by Google

γων όπωσοῦν κρίσεως ἠδύνατο κάλλιστα νὰ γνωρίσῃ ἔκ τε τῆς ἐσθῆτος βραχυτέρας οὔσης καὶ ἐκ τοῦ ἀνδρικοῦ αὐτῶν πίλου, ἐνῷ αἱ θήλειαι ἔφερον ποδήρη ἐσθῆτα καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς.

Προσέτι ἔπρεπε νὰ εἶναί τις ἢ ἀφυὴς ἢ δύστροπος πολλά, διὰ νὰ μὴ ἐννοήσῃ, καὶ ὀλίγον ἂν προσεῖχεν εἰς τοῦ προλόγου τὴν ποίησιν, ὅτι τὸ μὲν Ἐμπόριον ἐνυμφεύετο τὴν Γεωργίαν, ὁ δὲ Κλῆρος τὴν Εὐγένειαν, καὶ ὅτι τὰ δύο εὐτυχῆ ζεύγη ἐκέκτηντο κοινῶς ἕνα χρυσοῦν δελφῖνα, τὸν ὁποῖον ἐβούλοντο νὰ προσφέρωσιν εἰς μόνην τὴν Καλλίστην. Καὶ λοιπὸν διέτρεχον τὸν κόσμον πρὸς ἀναζήτησιν τῆς ὡραίας αὐτῆς, καὶ ἀφοῦ διαδοχικῶς ἀπέρριψαν ὡς ἀναξίαν τὴν βασίλισσαν τῆς Γολκόνδας, τὴν ῥήγισσαν τῆς Τραπεζοῦντος, τὴν θυγατέρα τοῦ μεγάλου Χάνου τῆς Ταρταρίας κ.τ.λ. κ.τ.λ, ὁ κλῆρος καὶ ἡ Εὐγένεια, τὸ Ἐμπόριον καὶ ἡ Γεωργία ἦλθον ν' ἀναπαυθῶσιν ἐπὶ τῆς μαρμαρίνης τοῦ Παλατίου τραπέζης, ἀφ' ὅπου ἐπεδαψίλευον εἰς τὸ χρηστὸν ἀκροατήριόν των ὁρμαθοὺς ὅλους γνωμολογιῶν καὶ ἀποφθεγμάτων, θολουμένων τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐν τῇ φιλοσοφικῇ τοῦ Πανεπιστημίου Σχολῇ, μετὰ τῶν κατηγορημάτων, σοφισμάτων, ὁρισμῶν καὶ ἀφορισμῶν, ἐν οἷς ὤφειλε νὰ ἐξετασθῇ ὅστις ἐπεθύμει νὰ φορέσῃ εἰς τὴν κεφαλήν του τὸν τετράγωνον τοῦ διδάκτορος πῖλον.

Ἐν τούτοις μεταξὺ τοῦ πλήθους ἐκείνου ἐφ' οὗ τὰ τέσσαρα ἀλληγορικὰ πρόσωπα κατεσκέδαζον ἐναμίλλως χειμάρρους μεταφορῶν, δὲν ὑπῆρχεν αὐτίον τόσον προσεκτικόν, ἢ τόσον πάλλουσα καρδία, ἢ τόσον τεντωμένος τράχηλος, ἢ ὀφθαλμὸς τόσον ὀρθάνοικτος, ὅσον τὸ αὐτίον, ὁ ὀφθαλμός, ὁ τράχηλος καὶ ἡ καρδία τοῦ συγγραφέως, τοῦ ποιητοῦ, τοῦ βελτίστου ἐκείνου Πέτρου Γρηγορᾶ, ὅστις δὲν ἠδυνήθη πρὸ μικροῦ ν' ἀνθέξῃ εἰς τὸν γαργαλισμὸν τοῦ νὰ εἴπῃ τὄνομά του εἰς δύο εὐειδεῖς νεάνιδας. Εἶχεν ἐπανέλθει, ὀλίγα βήματα μακρὰν ἐκείνων, εἰς τὸν κίονά του, καὶ ἐκεῖθεν ἔβλεπεν, ἤκουεν, ἐνετρύφα. Αἱ εὐμενεῖς χειροκροτήσεις, δι' ὧν οἱ θεαταὶ ὑπεδέχθησαν τὴν ἀρχὴν τοῦ προλόγου του, ἀντήχουν ἔτι εἰς τῆς καρδίας του τὰ βάθη, καὶ ἦν ὅλος ἔκστασις, ὅλος ἀποκόσμιος, ὡς πᾶς ποιητὴς ὅστις βλέπει νὰ πίπτωσιν αἱ ἰδέαι αὐτοῦ μία πρὸς μίαν ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ ὑποκριτοῦ εἰς τὴν σιγὴν πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου. Ὦ θαυμάσιε Πέτρε Γρηγορᾶ!

Ἀλλὰ φεῦ! τὸ λέγομεν μετὰ πόνου ψυχῆς, ἡ πρώτη ἐκείνη εὐφρόσυνος ἔκστασις τάχιστα διεταράχθη. Μόλις ὁ Γρηγορᾶς προσήγγισεν εἰς τὰ χείλη τὸ μεθυστικὸν πόμα τῆς χαρᾶς καὶ τοῦ θριάμβου, καὶ σταγὼν πικρίας συνεμίχθη μετ' αὐτοῦ.

Εἷς ῥακοφόρος ἐπαίτης, ὅστις παρηγκωνισμένος εἰς τὸ ἄπειρον πλῆθος δὲν ἠδυνήθη ν' ἀργυρολογήσῃ, οὐδ' εὗρε, φαίνεται, ἀρκοῦσαν ἀποζημίωσιν εἰς τῶν γειτόνων του τὰ θυλάκια, συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ σκαλώσῃ εἰς θέσιν τινὰ περίοπτον, καὶ οὕτω νὰ ἑλκύσῃ τὰ βλέμματα καὶ τὸν ἔλεον τῶν ἀνθρώπων. Καθ' ὃν χρόνον λοιπὸν ἀπηγγέλλοντο οἱ πρῶτοι τοῦ προλόγου στίχοι αὐτὸς ἀνερριχήθη, πιασθεὶς ἀπὸ τοὺς στύλους τοῦ διὰ τοὺς ξένους πρεσβευτὰς διωρισμένου θεωρείου μέχρι τοῦ περὶ τὴν βάσιν αὐτοῦ θριγκοῦ, ἐκεῖ δὲ ἐκάθισε προκαλῶν τὴν προσοχὴν καὶ τὸν οἶκτον τοῦ πλήθους μὲ τὰ ῥάκη αὐτοῦ καὶ διὰ μιᾶς εἰδεχθοῦς πληγῆς, ἣν ἔφερεν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ βραχίονος· ἄλλως δὲν ἐπρόφερε λέξιν.

Ἡ σιωπή, ἣν ἐτήρει, ἤθελεν ἀφήσει νὰ προβῇ ἀπαρεμποδίστως ὁ πρόλογος, καὶ οὐδεμία ἀταξία ἐπαισθητὴ ἤθελ' ἐπισυμβῇ, ἂν κακὴ μοῖρα δὲν τὸ ἔφερε νὰ παρατηρήσῃ ὁ μαθητὴς Ἰωάννης ἄνωθεν ἐκ τοῦ κίονός του τὸν ἐπαίτην καὶ τὰς οἰκτιστικάς του χειρονομίας. Τὸ παιδάριον κατελήφθη τότε ἀπὸ ἀκράτητον γέλωτα, καὶ ὀλίγον φροντίζον ἂν διέκοπτε τὸ δρᾶμα καὶ διετάραττε τὴν γενικὴν ἡσυχίαν καὶ προσοχὴν τῶν ἀνθρώπων, ἀνέκραξε μετὰ φωνῆς εὐθύμου:

— Δέτε, δέτε τὸν διακονιάρην ἐκεῖνον ὁποῦ ζητεῖ ἐλεημοσύνην!

Ὅστις ἔρριψέ ποτε πέτραν ἐντὸς τέλματος ὅπου ἐνδιαιτῶνται βάτραχοι, ἢ ἐπυροβόλησεν ἐπάνω εἰς κοπάδιον πτηνῶν, οὗτος δύναται νὰ συλλάβῃ ἔννοιαν ὁποῖον ἐπροξένησαν ἀποτέλεσμα οἱ τόσον ἀτόπως παραρριφθέντες οὗτοι λόγοι ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς προσοχῆς. Ὁ Γρηγορᾶς ἀνεσκίρτησεν ὡς νὰ εἶχε λάβει ἠλεκτρικὸν τιναγμόν· ὁ πρόλογος ἔμεινεν εἰς τὸ μέσον, καὶ πᾶσα κεφαλὴ ἐστράφη πρὸς τὸν ἐπαίτην, ὅστις ἀντὶ νὰ θορυβηθῇ ἐνόμισεν ἐξ ἐναντίας κατάλληλον τὴν περίστασιν διὰ σύναξιν, καὶ ἤρχισε μὲ οἰκτρὸν τόνον φωνῆς καὶ ἡμικλείων τοὺς ὀφθαλμοὺς νὰ λέγῃ:

— Κάμετε τὸ ἔλεός σας, Χριστιανοί!

— Αἰβοΐ! εἰς τὸν θεόν μου! ἐπανέλαβεν ὁ Ἰωάννης, αὐτὸς εἶνε ὁ Κλοπῖνος Τουρλουφός! Ἔ! ἀγαπητέ! σ' ἐστενοχωροῦσεν ἡ πληγή σου εἰς τὸ πόδι, καὶ τὴν μετέφερες εἰς τὸ χέρι σου:

Καὶ ταῦτα λέγων ἔρριπτε μὲ πιθήκου ἐπιτηδειότητα ἓν ἄσπρον ἐντὸς τοῦ ῥυπαροῦ σκιαδίου, ὅπερ ὁ ἐπαίτης προέτεινε διὰ τῆς πασχούσης χειρός. Οὗτος ἐδέχθη ἀσφαλῶς τὴν ἐλεημοσύνην καὶ τὸν σαρκασμόν, καὶ ἐξηκολούθησε μὲ θρηνώδη φωνήν: Κάμετε τὸ ἔλεός σας, Χριστιανοί!

Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἔφερεν ἱκανὸν ἀντιπερισπασμὸν εἰς τὸ ἀκροατήριον, καὶ πολλοὶ τῶν θεατῶν, προεξάρχοντος τοῦ Ῥοβίνου Ψωμωτοῦ καὶ ὅλων τῶν μαθητῶν, ἐπεχειροκρότουν ἐξ ὅλης ψυχῆς εἰς τὴν παράξενον διλογίαν ταύτην, ἣν αὐτοσχεδίασαν ἐν μέσῳ τοῦ προλόγου ὁ μαθητής, μὲ τὴν κραυγασόν του φωνὴν καὶ ὁ ἐπαίτης μὲ τὴν ἀκατάπληκτον ψαλμῳδίαν του.

Ὁ Γρηγορᾶς ἦτο πολὺ δυσηρεστημένος· ἅμα

Digitized by Google

δὲ συνῆλθεν ἀπὸ τὴν πρώτην του ἔκπληξιν ἔκραξεν ἐναγωνίως καὶ μετὰ σπουδῆς πρὸς τὰ τέσσαρα ἐπὶ σκηνῆς πρόσωπα : — Ἐξακολουθεῖτε! τί διάβολο! ἐξακολουθεῖτε! χωρὶς νὰ καταδεχθῇ κἂν νὰ ῥίψῃ ἓν βλέμμα περιφρονήσεως πρὸς τοὺς δύο τῆς χασμῳδίας αὐτουργούς.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ᾐσθάνθη ὅτι τὸν ἔσυρέ τις ἀπὸ τὴν ἄκραν τοῦ ἐπενδύτου· ἐστράφη μετά τινος δυσαρεσκείας καὶ ἰδὼν τίς ἦτο ἐπροσπάθησε νὰ μειδιάσῃ, πλὴν μετὰ δυσκολίας καὶ ἐξ ἀνάγκης. Ἦτο ἡ Γισκέττα Γενσιανή, ἥτις ἐπέρασε διὰ μέσου τῶν κιγκλίδων τὸν καλόν της βραχίονα, κ' ἐπεκαλεῖτο οὕτω πως τὴν προσοχήν του.

— Κύριε, τῷ εἶπεν ἡ νεᾶνις, θὰ ἐξακολουθήσουν;

— Χωρὶς ἀμφιβολίαν, ἀπεκρίθη ὁ Γρηγορᾶς, πειραχθεὶς οὐ μετρίως ἐκ τοῦ ἐρωτήματος.

— Τότε λοιπὸν θὰ λάβετε τὴν καλωσύνην νὰ μοῦ ἐξηγήσετε...

— Τὸ τί θὰ εἰποῦν; διέκοψεν εἰπὼν ὁ Γρηγορᾶς· πολὺ καλὰ, ἀκούσατε.

— Ὄχι καλέ! εἶπεν ἡ Γισκέττα, ἀλλὰ τί ἕως τώρα εἶπαν.

Ὁ Γρηγορᾶς ἀνετινάχθη περιωδύνως, ὡς ἄνθρωπος τοῦ ὁποίου ἔψαυσέ τις κατάσαρκα τὴν πληγήν.

— Ἄμε στὴν ὀργὴν, παληοκόριτσο, μωρὸν καὶ ἠλίθιον πρᾶγμα! ὑπετραύλισε καθ' ἑαυτόν.

Ἀπὸ τῆς ὥρας ταύτης ἔχασεν ὅλως διόλου ἡ Γισκέττα τὴν ὑπόληψιν τοῦ Γρηγορᾶ.

Οἱ ὑποκριταὶ ἐν τούτοις εἶχον ὑπακούσει εἰς τὴν ἐπιταγήν του, τὸ δὲ δημόσιον βλέπον, ὅτι ἐπεχείρουν αὖθις νὰ λαλήσωσι, ἡτοιμάσθη ὡσαύτως ν' ἀκούσῃ· ἔχασεν ὅμως πλῆθος καλλονῶν κατὰ τὸ νέον συγκόλλημα τῶν δύο κομματίων τοῦ τόσον ἀποτόμως διασπασθέντος ποιήματος· ὁ Γρηγορᾶς τὸ ἐσυλλογίζετο μετὰ θλίψεως. Ὁ πωσδήποτε ἡ ἡσυχία ἐπανῆλθεν, ὁ μαθητὴς ἐσιώπα, ὁ ἐπαίτης ἐμέτρα ἀργύριά τινα εἰς τὸν πῖλόν του, καὶ τὸ δρᾶμα ἀνέλαβε πάλιν τὰ πρωτεῖα.

Τὸ δρᾶμα τοῦτο ἦτο πραγματικῶς ὡραῖον ἔργον, καὶ φρονοῦμεν ὅτι καὶ σήμερον ἔτι ἠδύνατο νὰ εὐδοκιμήσῃ ἐπὶ τῆς σκηνῆς μετασκευαζόμενον ἐν μέρει. Ὁ πρόλογος κατά τι σχοινοτενής, κατά τι διάκενος, ἤτοι κατὰ τοὺς κανόνας, ἦτο ὅμως ἁπλοῦς καὶ εὔληπτος, καὶ ὁ Γρηγορᾶς κατὰ τὴν ἄδολον καὶ ἀφελῆ τῆς ἑαυτοῦ συνειδήσεως μαρτυρίαν ἐθαύμαζε τὴν σαφήνειαν αὐτοῦ. Τὰ τέσσαρα ἀλληγορικὰ πρόσωπα ἤρχισαν φυσικὰ νὰ αἰσθάνωνται κόπον, ἀφοῦ περιῆλθον καὶ τὰ τρία μέρη τοῦ κόσμου χωρὶς νὰ δυνηθῶσι νὰ εὕρωσι κατάλληλον νύμφην διὰ τὸν χρυσοῦν δελφῖνά των. Καὶ ἐνταῦθα ἐγκώμια τοῦ θαυμασίου ἰχθύος, καὶ μυρίαι τεχνικαὶ ὑπαινίξεις εἰς τὸν νεαρὸν μνηστῆρα Μαργαρίτας τῆς Φλανδρικῆς, ὅστις κατάκλειστος τότε ἐν Ἀμβωσίᾳ δὲν ὑπώπτευε διόλου ὅτι ἡ Γεωργία καὶ ἡ Εὐγένεια, τὸ Ἐμπόριον καὶ ὁ Κλῆρος εἶχον περιοδεύσει τὸν κόσμον ὅλον χάριν αὐτοῦ. Ὁ περὶ οὗ λοιπὸν ὁ λόγος δελφὶν ἦτο κατὰ τὸν ποιητὴν νέος, ἦτο ὡραῖος, ἰσχυρός, καὶ προσέτι (θεσπεσία καταγωγὴ ὅλων τῶν βασιλικῶν ἀρετῶν!) υἱὸς τοῦ λέοντος τῆς Γαλλίας. Ἔστω δὲ ἵλεως ἡ Φυσικὴ Ἱστορία ἂν ἡ τραγικὴ Ποίησις εἰς βασιλικὸν ἐπιθαλάμιον καὶ ἐν ἀλληγορίαις ἐτέκνωσε κατὰ ποιητικὴν ἄδειαν καὶ δελφῖνα ἐκ λέοντος. Ἐκ τῶν τοιούτων μάλιστα πινδαρείων εἰκόνων καταφαίνεται τοῦ μουσολήπτου ποιητοῦ ὁ δαιμόνιος οἶστρος! Πλὴν διὰ νὰ μὴ ἀφήσωμεν καὶ τὴν κριτικὴν παραπονεμένην, προσθέτομεν τὸ μικρὸν τοῦτο, ὅτι ὁ ποιητὴς ἠδύνατο ν' ἀναπτύξῃ τὴν ὡραίαν ταύτην προέκθεσιν εἰς ὀλιγωτέρους τῶν διακοσίων στίχων. Καὶ αὐτὸ ὅμως δικαιολογεῖται ὅταν τις συλλογισθῇ ὅτι ἡ παράστασις τοῦ μυστηρίου ἔμελλε νὰ διαρκέσῃ ἀπὸ τῆς μεσημβρίας μέχρι τῆς τετάρτης ὥρας, κατὰ τὸ διάταγμα τοῦ κυρίου πρεβώτου, καὶ ὅτι ἔπρεπε πάντως νὰ εἴπωσι τίποτε ὅπως πληρωθῇ τὸ χρονικὸν τοῦτο κενόν. Ἄλλως τε τὸ πλῆθος ἠκροᾶτο μετὰ τῆς δεούσης ὑπομονῆς.

Ἀλλ' αἴφνης ἐνῷ τὸ Ἐμπόριον καὶ ἡ κυρὰ Εὐγένεια εἶχον μεταξύ των ἀστειοτάτην τινὰ φιλονεικίαν, καὶ ἡ κυρὰ Γεωργία ἐπρόφερε τὸν θαυμάσιον τοῦτον στίχον :

Καὶ νὰ μηδὲν εἰπῇ τινὰς τέτοιον θεριὸν πῶς εἶδε,

ἡ θύρα τοῦ ἰδιαιτέρου θεωρείου, ἥτις εἶχε μέχρι τοῦδε μείνει τόσον ἀτόπως κεκλεισμένη, ἠνοίχθη ἀτοπώτερον ἔτι, καὶ ἡ ἠχηρὰ τοῦ κλητῆρος φωνὴ ἠκούσθη λέγουσα : «Ἡ αὐτοῦ ἐξοχότης ὁ κύριος καρδινάλιος Βουρβῶνος!»

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ὁ κύριος Καρδινάλιος

Ταλαίπωρος Γρηγορᾶς! οὔτε ὅλαι τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου αἱ τρακατροῦκαι ἂν ἐπυρσοκρότουν διὰ μιᾶς, οὔτε εἴκοσι ἀρκεβουσίων πυροβολισμοί, οὔτε ὁ βόμβος τοῦ διαβοήτου τηλεβόλου τοῦ πύργου

Digitized by Google

Βιλλῦ, ὅπερ κατὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Παρισίων, τὴν Κυριακὴν 29 Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1465, ἔστρωσε νεκροὺς ἑπτὰ Βουργουνδίους, οὔτε ὅλης ὁμοῦ τῆς ἐν ταῖς ἀποθήκαις τῆς πύλης Τέμπλου ἀποκειμένης πυρίτιδος ἡ ἔκρηξις, ἤθελον σπαράξει τόσον σκληρῶς τὸ ἀκουστικὸν αὐτοῦ τύμπανον, κατὰ τὴν ἐπίσημον καὶ δραματικωτάτην ἐκείνην στιγμήν, ὅσον αἱ ὀλίγαι αὗται λέξεις, αἱ ἐκ τοῦ στόματος ἑνὸς κλητῆρος ἐξελθοῦσαι: «ἡ αὐτοῦ ἐξοχότης ὁ κύριος καρδινάλιος Βουρβῶνος».

Ὄχι διότι ὁ Γρηγορᾶς ἐφοβεῖτο τὸν κύριον καρδινάλιον ἢ κατεφρόνει αὐτόν· δὲν εἶχεν οὔτε τὴν ἀδυναμίαν οὔτε τὴν γελοίαν οἴησιν ταύτην. Ἀληθὴς ἐκλεκτικός, ὡς ἠθέλομεν τὴν σήμερον εἰπεῖ, ὁ Γρηγορᾶς ἦτο ἐξ ἐκείνων τῶν μεγαλοφρόνων καὶ μετριοπαθῶν συνάμα ἀνδρῶν, οἵτινες ἐπίστανται ν' ἀποφεύγωσιν ἀπὸ παντὸς πράγματος τὰς ἀκρότητας καὶ νὰ εὑρίσκωσι τὸν μέσον ὅρον, οἵτινες φιλοσοφοῦσι καὶ φρονοῦσιν ἐλεύθερα χωρὶς νὰ περιφρονῶσι τοὺς καρδιναλίους. Πολύτιμος καὶ ἀδιάκοπος φιλοσόφων γενεά, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ σοφία, ὡς ἄλλη Ἀριάδνη, παρέδωκε μίτον ὃν ἐξελίσσοντες διαπορεύονται ἀπὸ καταβολῆς κόσμου τὸν λαβύρινθον τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Τοὺς ἐπανευρίσκει τις κατὰ πᾶσαν ἐποχήν, τοὺς αὐτοὺς πάντοτε, σύμφωνα δηλαδὴ μὲ τοὺς καιρούς. Καὶ χωρὶς νὰ λογαριάσωμεν τὸν ἡμέτερον Πέτρον Γρηγορᾶν, ὅστις ἂν κατωρθώναμεν νὰ καταστήσωμεν περιφανῆ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ὡς τὴν πρέπει, ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ τύπος αὐτῶν καὶ ὑπογραμμὸς ἐν τῷ δεκάτῳ πέμπτῳ αἰῶνι, τοιοῦτον πνεῦμα ἐθέρμαινε λόγου χάριν τὸν ἀββᾶν Δυβρέλιον ὅτε, κατὰ τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα, ἔγραφε τοὺς μετ' ἀφελείας ὑψηλοὺς τούτους λόγους, τοὺς πάντων τῶν αἰώνων ἀξίους: «Εἶμαι παρισιανὸς τὸ γένος καὶ παρρησιανὸς τὸ λέγειν, ἐπειδὴ παρρησία εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν σημαίνει ἐλευθερίαν τοῦ λέγειν· τὴν ὁποίαν ἐλευθερίαν μετεχειρίσθην ἀκόμη καὶ πρὸς τοὺς κυρίους καρδιναλίους, θεῖον καὶ ἀδελφὸν τοῦ κυρίου πρίγκηπος τοῦ Κονδῦ, ὅμως μὲ σέβας πάντοτε πρὸς τὸν ὑψηλόν των βαθμόν, χωρὶς νὰ προσβάλω κανένα ἀπὸ τοὺς φίλους καὶ ἀκολούθους των, τὸ ὁποῖον εἶναι, θαρρῶ, πολύ».

Ἡ δυσάρεστος λοιπὸν ἐντύπωσις, ἣν ἡ παρουσία τοῦ καρδιναλίου ἐπροξένησεν εἰς τὸν Πέτρον Γρηγορᾶν, οὔτε ἐκ περιφρονήσεως πρὸς αὐτὸν προήρχετο, οὔτε ἐξ ἀντιπαθείας τινός. Τοὐναντίον μάλιστα ὁ ποιητής μας τόσον ὀρθὴν εἶχε τὴν κρίσιν καὶ τόσον σαθρὸν τὸν ἐπενδύτην, ὥστ' ἔπρεπε νὰ ἴδῃ ἀσμένως ὅτι αἱ κολακευτικαὶ τοῦ προλόγου του ὑπαινίξεις, καὶ μάλιστα τὰ ἐγκώμια τοῦ δελφῖνος, υἱοῦ τοῦ λέοντος τῆς Γαλλίας, ἤθελον ἔχει ἀκροατὴν μίαν ἐξοχότητα. Ἀλλ' ἡ ἰδιοτέλεια δὲν εἶναι τὸ κυριεῦον πάθος τῆς εὐγενοῦς τῶν ποιητῶν φύσεως. Ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι τοῦ ποιητοῦ ἡ οὐσία παρίσταται διὰ τοῦ ἀριθμοῦ δέκα, ὑπάρχει βέβαιον ὅτι χημικός τις ἀναλύων αὐτὴν φαρμακοπωλικῶς, ὡς λέγει ὁ Ραβελαῖος, θέλει τὴν εὕρει συγκειμένην ἐξ ἑνὸς μορίου ἰδιοτελείας καὶ ἐννέα μορίων φιλαυτίας. Ἐπομένως, καθ' ἣν ὥραν ἠνοίχθη ἡ θύρα ἵνα εἰσέλθῃ ὁ καρδινάλιος, τὰ ἐννέα μόρια τῆς τοῦ Γρηγορᾶ φιλαυτίας, ἐξογκωθέντα καὶ φυσιωθέντα ὑπὸ τῆς πνοῆς τοῦ κοινοῦ θαυμασμοῦ, εἶχον ἀναπτυχθῇ τεραστίως, ὥστε συνέκρυψαν καὶ συνέπνιξαν τὸ ἐλάχιστον ἐκεῖνο τῆς ἰδιοτελείας μόριον, ὅπερ διεκρίναμεν εἰς τὴν φυσικὴν τῶν ποιητῶν σύστασιν, στοιχεῖον ἄλλως πολύτιμον, δι' οὗ οἱ ποιηταὶ συνέχονται μετὰ τῆς πραγματικῆς ὑπάρξεως, ἀναγκαῖον εἰς αὐτοὺς ὅσον τὸ ἕρμα εἰς τὰ πλοῖα, καὶ τὸ ὁποῖον ἂν ἔλειπεν οὐδὲ ἤθελον κἂν ἐγγίζει τὴν γῆν. Ὁ Γρηγορᾶς ἐνετρύφα αἰσθανόμενος, βλέπων, ψηλαφῶν, οὕτως εἰπεῖν, μίαν ὁλόκληρον ὁμήγυριν ἀνθρώπων χυδαίων ἀληθινά, ἀλλὰ τί σημαίνει! ἐκπεπληγμένην, ἀπολελιθωμένην, τρόπον τινά, μὴ ἀναπνέουσαν ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἀποστροφῶν καὶ τῶν μακροσκελῶν περιόδων τοῦ ἐπιθαλαμίου του. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἴδιος μετεῖχε τῆς κοινῆς μακαριότητος, καὶ ὅλως ἀντιθέτως πρὸς τὸν Λαφονταῖνον ὅστις, παριστανομένης τῆς κωμῳδίας αὐτοῦ ὁ Φλωρεντῖνος, ἠρώτα τοὺς πλησίον: «ποῖος ὁ ἄνοστος ὁ περιγράψας αὐτὴν τὴν ῥαψῳδίαν;» ὁ Γρηγορᾶς ἤθελε μετὰ χαρᾶς ἐρωτήσει τοὺς περὶ αὐτόν, τίνος τὸ ἀριστούργημα τοῦτο: Ἐκ τούτων λοιπὸν ἐννοεῖ ἕκαστος πῶς διέθεσεν αὐτὸν ἡ ἄκαιρος καὶ ἀπότομος ἐπέλευσις τοῦ καρδιναλίου.

Κατὰ δυστυχίαν ὅ,τι προέβλεπεν ἐπηλήθευσε, καὶ πολύ. Ἡ εἴσοδος τῆς αὐτοῦ ἐξοχότητος ἔφερεν ἄνω κάτω τὸ ἀκροατήριον. Πᾶσα κεφαλὴ ἐστράφη πρὸς τὸ θεωρεῖον· ἐκ τοῦ πολλοῦ θορύβου κατήντησε νὰ μὴ ἀκούῃ πλέον ὁ εἷς τὸν ἄλλον. Ὁ καρδινάλιος! ὁ καρδινάλιος! ἐπανέλαβον ὁμοθυμαδὸν ὅλα τὰ στόματα. Ὥστε ὁ δυστυχὴς πρόλογος ἔμεινε πάλιν εἰς τὴν μέσην.

Ὁ καρδινάλιος ἐστάθη ἐπ' ὀλίγον εἰς τὸ κατώφλιον τοῦ θεωρείου, καὶ ἐνῷ περιέβλεπε μὲ ἀδιαφορίαν τὸ πλῆθος, ὁ θόρυβος ὅλεν ηὔξανε, καθεὶς ἤθελε νὰ τὸν ἴδῃ καλλίτερα, καὶ ἐκ τούτου συνέβαινεν ὠθισμὸς πολύς, ἑκάστου ἁμιλλωμένου νὰ στήσῃ τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ πλησίον του.

Ἀλλὰ καὶ πραγματικῶς ἦτο ἔξοχον ὑποκείμενον ὁ καρδινάλιος, καὶ ἡ θέα του ἀνταξία πάσης ἄλλης κωμῳδίας. Ὁ Κάρολος καρδινάλιος Βουρβῶνος, ἀρχιεπίσκοπος καὶ κόμης Λουγδούνου, μητροπολίτης τῶν Γαλλιῶν, εἶχε συγγένειαν μὲ Λουδοβῖκον τὸν ἑνδέκατον διὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Πέτρου ἄρχοντος Βωζαίου, νυμφευθέντος τὴν πρωτότοκον τοῦ βασιλέως θυγατέρα, καὶ συγγένειαν μὲ Κάρολον τὸν Τολμηρόν, διὰ τῆς μητρὸς

Digitized by Google

αὐτοῦ Ἁγνῆς τῆς Βουργουνδίας. Καὶ ἐπειδὴ πρώτιστος καὶ κυριώτατος χαρακτὴρ τοῦ μητροπολίτου Γαλλιῶν ἦτο τὸ αὐλικὸν πνεῦμα καὶ ἡ ἀφοσίωσις εἰς τοὺς δυνατούς, ἕκαστος συμπεραίνει πόσον δεινὴν καὶ ἀκροσφαλῆ καθίστα τὴν θέσιν του ἡ διπλῆ αὕτη συγγένεια, καὶ πόσους κοσμικοὺς σκοπέλους ἔπρεπε νὰ παραπλεύσῃ ἐπιτηδείως τὸ πνευματικόν του σκάφος, ἵνα μὴ προσκρούσῃ καὶ συντριφθῇ μήτε εἰς τὸν Λουδοβῖκον, μήτε εἰς τὸν Κάρολον, τὴν Χάρυβδιν ταύτην καὶ Σκύλλαν, αἵτινες κατεβρόχθισαν τὸν δοῦκα τοῦ Νεμοὺρ καὶ τὸν κοντόσταυλον τοῦ Σαιμπόλ. Ἀλλὰ χάριτι θείᾳ ἐπεραίωσε τὸν διάπλουν ἀσφαλῶς, κ' ἔφθασεν εἰς τὴν Ῥώμην ἀπροσκόπτως. Μολονότι δὲ ἦτο ἤδη εἰς τὸν λιμένα, ἢ μᾶλλον διότι ἦτο εἰς τὸν λιμένα, ποτὲ δὲν ἐνεθυμεῖτο χωρὶς ἀνησυχίαν τὰς διαφόρους περιπετείας τοῦ ἐπὶ μακρὸν χρόνον πολυμόχθου καὶ πολυταράχου πολιτικοῦ βίου του. Ὅθεν καὶ συνείθιζε νὰ λέγῃ ὅτι τὸ ἔτος 1476 ἦτο ὡς πρὸς αὐτὸν μέλαν καὶ λευκόν, ἐννοῶν ὅτι κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐκεῖνο ἀπέθανεν ἡ μήτηρ αὐτοῦ δούκισσα Βουρβωνναί, καὶ ὁ ἐξάδελφός του δοὺξ Βουργουνδίας, καὶ ὅτι ἡ μία λύπη εἶχε γείνει τῆς ἄλλης παρηγορία.

Ἄλλως ὅμως ἦτο καλὸς ἄνθρωπος, ἔζη ἄνετον καὶ εὔθυμον βίον καρδιναλίου, ἠγάπα τὸν καλὸν οἶνον, δὲν ἐμίσει τὴν Ῥιχάρδαν Σαρμοάζην καὶ Θωμαΐδα τὴν Εὔθυμον, ἐπεδαψίλευε τὰς ἐλεημοσύνας εἰς τὰς εὐειδεῖς μᾶλλον νέας ἢ εἰς τὰς παρήλικας, καὶ δι' ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους ἤρεσκε πολὺ εἰς τὸν δημώδη ὄχλον τῶν Παρισίων. Ἐξήρχετο πάντοτε ἔχων περὶ ἑαυτὸν θεραπείαν ἐξ ἐπισκόπων καὶ ἀββάδων ἀπὸ μεγάλα γένη, ὅλων κομψῶν, ἐρωτοτρόπων καὶ οἵτινες ἤξευρον χρείας τυχούσης νὰ τὸ διασκεδάσωσι καλῶς. Καὶ πολλάκις αἱ εὐλαβεῖς καὶ φιλακόλουθοι κυρίαι, διαβαίνουσαι ἀργὰ ὑπὸ τὰ φωτοβολοῦντα παράθυρα τοῦ μεγάρου Βουρβῶνος, ἐσκανδαλίσθησαν οὐχὶ μετρίως ἀκούουσαι τὰς αὐτὰς ἐκείνας φωνάς, αἵτινες πρὸ ὀλίγου ταῖς εἶχον ψάλει τὸν ἑσπερινόν, ψαλμῳδούσας ἤδη εἰς τὴν κλαγγὴν τῶν ποτηρίων, τὸ παροιμιῶδες βακχικὸν ῥητὸν Βενεδίκτου δωδεκάτου, τοῦ πάπα ἐκείνου τοῦ προσθέντος καὶ τρίτον εἰς τὴν τιάραν αὐτοῦ διάδημα, bibiamus popaliter, δεῦτε πίωμεν παπικῶς!

Ἀναμφιβόλως αὕτη τοῦ καρδιναλίου ἡ δημοτικότης, ἡ τόσον, ὡς εἴδομεν, δικαίως ἀποκτηθεῖσα, ὑπῆρξεν αἰτία ὅτι δὲν τῷ ἔγεινε κακή τις ὑποδοχὴ παρὰ τοῦ ὄχλου, τοῦ πρὸ μικροῦ τόσον δυσηρεστημένου καὶ ἐπιρρεποῦς πολλὰ νὰ λησμονήσῃ τὸ πρὸς τοὺς καρδιναλίους ὀφειλόμενον σέβας, καθ' ἣν μάλιστα ἡμέραν ἔμελλεν αὐτὸς νὰ ἐκλέξῃ ἴδιον πάπαν. Ἀλλ' οἱ Παρισινοὶ δὲν εἶναι μνησίκακοι, ἔπειτα οἱ ἀγαθοὶ ἀστοὶ ὑποχρεώσαντες διὰ τῆς βίας τοὺς ὑποκριτὰς ν' ἀρχίσωσι τὴν παράστασιν, ὑπερίσχυσαν κατὰ τοῦ καρδιναλίου, καὶ ἠρκοῦντο εἰς τὸν θρίαμβον τοῦτον. Ἐκτὸς τούτου ὁ κύριος καρδινάλιος Βουρβῶνος ἦτο ἄνθρωπος ὡραῖος, εἶχε δὲ καὶ ὡραίαν βυσσίνην ἐσθῆτα, ἣν ἔφερε λίαν κομψῶς, εἶχε δηλαδὴ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὰς γυναῖκας, τὸ ἥμισυ καὶ τὸ καλλίτερον ἀκροατήριον. Καὶ ἄδικον καὶ κακόζηλον βεβαίως θὰ ἦτο νὰ συρίξωσιν ἕνα καρδινάλιον διότι ἐβράδυνε νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ θέατρον, ὅταν ὁ καρδινάλιος οὗτος εἶναι ἄνθρωπος ὡραῖος, καὶ ἐνδύεται καλῶς τὴν βυσσίνην αὐτοῦ ἐσθῆτα.

Εἰσῆλθε λοιπὸν καὶ χαιρετίσας μὲ τὸ κληρονομικὸν ἐκεῖνο τῶν μεγάλων πρὸς τὸν λαὸν μειδίαμα, διηυθύνθη βραδεῖ τῷ βήματι πρὸς τὸ ἐξ ἀργυροῦ ἐπικρόκου θρονίον του, νωχελῶς καὶ φαινόμενος ὅτι εἰς πᾶν ἄλλο μᾶλλον προσεῖχε ἢ εἰς τὸν νοῦν. Ἡ συνοδία του ἤ, ὡς ἠθέλομεν τὴν σήμερον εἰπεῖ, τὸ ἐξ ἐπισκόπων καὶ ἀββάδων ἐπιτελεῖόν του εἰσώρμησε κατόπιν ἐκείνου εἰς τὸ θεωρεῖον, τοῦτο δὲ ἐπέτεινε τὸν θόρυβον καὶ τὴν περιέργειαν τῆς κονίστρας. Ὅλοι ἡμιλλῶντο τίς νὰ τοὺς δείξῃ, νὰ εἴπῃ τὄνομά των, νὰ γνωρίσῃ τοὐλάχιστον ἕνα ἐξ αὐτῶν· ποῖος τὸν ἐπίσκοπον Μασσαλίας κύριον Ἀλωδέτον, ἂν ἡ μνήμη δὲν μᾶς ἀπατᾷ, ποῖος τὸν πριμικίριον τοῦ Ἁγ. Διονυσίου, ποῖος τὸν Ῥοβέρτον Λεσπινάσσην, ἡγούμενον τοῦ Ἁγ. Γερμανοῦ, τὸν ἐκδεδιῃτημένον αὐτὸν ἀδελφὸν μιᾶς ἑταίρας Λουδοβίκου τοῦ ἑνδεκάτου, καὶ ὅλα ταῦτα τὰ ὀνόματα διαστρέφοντες ἐξ ἀπάτης καὶ προφέροντες μὲ ἀπείρους παραλλαγὰς καὶ κακοφωνίας. Ἂν εἴπῃς διὰ τοὺς μαθητάς, αὐτοῦ δὰ ἦτο ὁ θόρυβος καὶ τὸ κακόν. Ἦτο ἡ ἡμέρα των, ἦτο ἑορτὴ τῶν τρελλῶν, τὰ κρόνιά των, τὰ ἐτήσια ὄργια τῶν δικογράφων καὶ τῶν σχολαστικῶν. Δὲν ὑπῆρχε μωρία καὶ ἀσχημοσύνη ἥτις δὲν ἐθεωρεῖτο θεμιτὴ κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην. Ἔπειτα μεταξὺ τοῦ πλήθους ἦσαν καὶ πολλαὶ ἔντιμοι κυράδες, οἷον ἡ Σιμωνὶς Σωστοζύγη, ἡ Ἁγνὴ Γαδινή, ἡ Ῥοβίνα Γελαστή. Πῶς λοιπὸν νὰ μὴ βαττολογήσῃ τις ἐν ἀνέσει περὶ θείων τε καὶ ἀνθρωπίνων εἰς μίαν τοιαύτην ἡμέραν, καὶ εἰς μίαν τόσον καλὴν συντροφίαν ῥάσων καλογηρικῶν καὶ πορνικῶν φουστανίων; Ἔκαμνον λοιπὸν καὶ αὐτοὶ τὸ χρέος των· καὶ ἐν μέσῳ τοῦ γενικοῦ ἀλαλαγμοῦ ἔπνεεν ὥς τις θύελλα βλασφημιῶν καὶ λοιδοριῶν αἰσχίστων ἀπὸ τὰς λάβρους γλώσσας τόσων δικογράφων καὶ μαθητῶν, γλώσσας ἀπολυθείσας ἀπὸ ἑνὸς ὁλοκλήρου ἔτους περιορισμόν, ὃν ἐπέβαλλεν αὐταῖς ὁ φόβος τοῦ πεπυρακτωμένου σιδήρου τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου. Ἕκαστος λοιπὸν τῶν δικογράφων καὶ μαθητῶν εἶχεν ἐκλέξει ὡς σκοπὸν τῶν σκωμμάτων του μίαν ἐπὶ τοῦ θεωρείου ἐκκλησιαστικὴν ἐσθῆτα, μέλαιναν ἢ φαιὰν ἢ λευκὴν ἢ ἰόχρουν. Ὁ δὲ Ἰωάννης Φρόλλος ὁ Μυλωνίδης, καθὸ ἀρχιδιακόνου ἀδελφός, κατὰ τῆς βυσσίνης ἐσθῆτος ἔστρεψεν ἰδίως τὰ βέλη του, κ' ἔψαλλε γεγωνυίᾳ τῇ

Digitized by Google

ρωνῆ, στηλόνων ἐπὶ τοῦ καρδιναλίου ἀναιδεῖς ὀφθαλμούς, cappa repleta mero ! (ὦ ἄμφια οἴνου μεμεστωμένα !)

Τὰ σκώμματα ὅμως ταῦτα καὶ αἱ λοιδορίαι συμπνιγόμεναι ὑπὸ τῆς γενικῆς ὀχλοβοῆς ἔσβυνον πρὶν φθάσωσι μέχρι τῆς ἐξέδρας· πλὴν καὶ ἂν ἔφθανον, ὁ καρδινάλιος ὀλίγον ἤθελε ταραχθῆ, ἐπειδή, ὡς εἴπομεν, τὸ ἔθος καθίστα θεμιτὴν τὴν τοιαύτην τῆς ἡμέρας ἐλευθερίαν. Ἐκτὸς τούτου ἐνησχόλει τότε τὸν νοῦν αὐτοῦ, ὡς ἠδύνατό τις ν' ἀναγνώσῃ ἐπὶ τοῦ προσώπου του, ἄλλος τις λογισμὸς καὶ μέριμνα παρακολουθοῦσα αὐτὸν κατὰ πόδας καὶ συνεισελθοῦσα μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ θεωρεῖον, ἡ περὶ τῆς Φλανδρικῆς πρεσβείας μέριμνα.

Λέγοντες δὲ τοῦτο δὲν ἐννοοῦμεν ὅτι ὁ καρδινάλιος ἦτο βαθύς τις πολιτικὸς καὶ προέβλεπε ποίας ἠδύνατο νὰ ἔχῃ συνεπείας ὁ γάμος τῆς ἐξαδέλφης του Μαργαρίτας τῆς Βουργουνδίας μετὰ τοῦ ἐξαδέλφου του Καρόλου, δελφῖνος τῆς Οὐϊέννης, πόσον καιρὸν ἤθελε διαρκέσει ἡ μεταξὺ τοῦ δουκὸς τῆς Αὐστρίας καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας λυκοφιλία· πῶς ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας ἤθελε χωνεύσει τὴν γενομένην πρὸς τὴν κόρην του περιφρόνησιν. Ὅλα ταῦτα ὀλίγον τὸν ἀνησύχουν, καὶ καθ' ἑσπέραν ἐπανηγύριζε φαιδρῶς μὲ τὸν βασιλικὸν τοῦ Σιαλλώτου οἶνον, χωρὶς οὐδόλως νὰ ὑποπτευθῇ ὅτι ὀλίγαι αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ οἴνου λάγηνοι (ὁπωσοῦν ἀληθινὰ ἐπιθεωρημένου καὶ ἐπιδιωρθωμένου ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ Κωκτιέρου) πεμφθεῖσαι παρὰ Λουδοβίκου τοῦ ἑνδεκάτου δῶρον ἐγκαρδίου ἀγάπης πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας Ἐδουάρδον τὸν τέταρτον, ἔμελλον ν' ἀπαλλάξωσι διὰ παντὸς τὸν ἑνδέκατον Λουδοβῖκον ἀπὸ τοῦ Ἐδουάρδου τετάρτου. Ἡ παρουσία τῶν πρεσβευτῶν τοῦ κυρίου δουκὸς τῆς Αὐστρίας δὲν παρεῖχεν ἀνησυχίας τοιαύτας εἰς τὸν καρδινάλιον, ἀλλὰ τῷ ἦτο ἀληθῶς πρᾶγμα βαρὺ νὰ εὑρεθῇ ὑποχρεωμένος, Κάρολος αὐτὸς Βουρβῶνος, νὰ δεξιωθῇ ἀνθρώπους ἀστοὺς καὶ μὴ εὐγενεῖς· καρδινάλιος αὐτός, δημάρχους ἁπλοῦς· Γάλλος αὐτός, εὔθυμος καὶ χαρίεις συμποσιαστής, Φλαμανδοὺς ζυθοπότας· καὶ ταῦτα ποῦ ; ἐνώπιον τοσούτου πλήθους ! Αὕτη ἦτο ἡ δεινοτέρα βάσανος εἰς ἣν καθυπέβαλε πώποτε ἑαυτὸν πρὸς χάριν τοῦ βασιλέως.

Ἐστράφη λοιπὸν πρὸς τὴν θύραν μὲ χαριέστατον καὶ φιλοφρονέστατον ἦθος (τόσον καλῶς ἤξευρε νὰ προσποιῆται !) ἅμα ὁ ἀναγγέλλων τοὺς εἰσερχομένους κλητὴρ ἀνεφώνησεν, «οἱ κύριοι ἀπεσταλμένοι τοῦ δουκὸς τῆς Αὐστρίας !» Δὲν εἶναι δὲ ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν ὅτι καὶ τὸ πλῆθος ὅλον τῆς αἰθούσης ἐστράφη ἐπίσης πρὸς τὴν θύραν.

Εἰσῆλθον τότε ἀνὰ δύο δύο, μὲ σχῆμα σεμνὸν καὶ σοβαρόν, ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον πρὸς τὴν ἰταμὴν καὶ ζωηρὰν ἐκκλησιαστικὴν συνοδείαν Καρόλου τοῦ Βουρβῶνος, οἱ τεσσαράκοντα ὀκτὼ πρέσβεις τοῦ Μαξιμιλιανοῦ τῆς Αὐστρίας, καθηγεμόνας ἔχοντες τὸν αἰδεσιμώτατον πατέρα ἐν Κυρίῳ Ἰωάννην, ἡγούμενον τοῦ Ἁγίου Βερτίνου, καγκελλάριον τοῦ χρυσοῦ Δέρατος, καὶ τὸν Ἰάκωβον Γοϊον, μέγαν νομοφύλακα τῆς πόλεως Γάνδης. Ἔγεινε τότε εἰς τὴν ὁμήγυριν βαθεῖα σιγή, συνωδευμένη μὲ κρυφίους γέλωτας, ὅπως ἀκούσωσι τὰ παράξενα ἐκεῖνα ὀνόματα, καὶ τοὺς ἀστυκοὺς καὶ ἰδιωτικοὺς τίτλους, τοὺς ὁποίους εἷς ἕκαστος εἰσερχόμενος παρέδιδε μετὰ μεγίστης ἀταραξίας εἰς τὸν κλητῆρα, οὗτος δὲ παραλαμβάνων, ἔρριπτεν ἀκολούθως εἰς τὸ μέσον τοῦ πλήθους φύρδην μίγδην ὀνόματα καὶ τίτλους, ὅλα ἠκρωτηριασμένα καὶ παρεφθαρμένα. Ἦσαν ὁ κὺρ Λοΐος Ῥοελόφιος, προεστὼς τῆς Λωβαίνης πόλεως, ὁ μισσὲρ Κλάϊος Ἐτσέλδος, προεστὼς τῶν Βρυξελλῶν, ὁ μισσὲρ Παυλάκης Βοερμιζέλλιος, πρόεδρος τῆς Φλανδρίας, ὁ κυρίτσης Ἰωάννης Κολέγενς, δήμαρχος τῆς Ἀνδέρης πόλεως, καὶ ὁ μισσὲρ Βιεβέκ, καὶ ὁ Ἰωάννης Πιννόκος, καὶ ὁ Ἰωάννης Δυμαερζέλλιος, κ.τ.λ. προεστῶτες, δήμαρχοι, νομοφύλακες, ὅλοι ὀρθοὶ καὶ ἴσοι, ἀλύγιστοι, τυποδεμένοι, στολισμένοι μὲ βελοῦδα καὶ δαμασκηνά, καὶ εἰς τὴν κεφαλὴν φοροῦντες πιλίδια ἐκ μαύρου βελούδου μὲ ὀγκώδεις θυσάνους ἀπὸ χρυσάφιον τῆς Κύπρου· καλαὶ μολαταῦτα κεφαλαὶ Φλανδρικαί, μορφαὶ αὐστηραὶ καὶ ἀξιοπρεπεῖς, ἐκ τοῦ γένους ἐκείνων ἃς ὁ ζωγράφος Ῥεμβράνδος ἀποτυποῖ ἐντόνους τόσον καὶ σοβαρὰς ἐπὶ τοῦ σκιεροῦ πίνακος τῶν «Νυκτερινῶν Περιπόλων του»· ἄνδρες φέροντες πάντες γεγραμμένον ἐπὶ τοῦ μετώπου ὅτι δίκαιον εἶχεν ὁ Μαξιμιλιανὸς τῆς Αὐστρίας νὰ ἐμπιστευθῇ πληρέστατα, ὡς διελάμβανεν ἡ διακήρυξίς του, εἰς τὴν κρίσιν των, τὴν γενναιότητα, τὴν πολυπειρίαν καὶ τὴν τιμιότητά των.

Πλὴν μὲ μίαν ἐξαίρεσιν. Ὑπῆρχε μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ ἓν πονηρόν, νοήμον πρόσωπον καὶ δολόφρον, ἓν ῥύγχος πιθήκου ἢ διπλωμάτου ὅμοιον, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ὁ καρδινάλιος προέβη τρία βήματα ποιήσας βαθυτάτην ὑπόκλισιν· καὶ ὅμως τὸ ἄτομον τοῦτο ἐκαλεῖτο ἁπλῶς Γουλιέλμος Ῥύμης, σύμβουλος καὶ προεστὼς τῆς πόλεως Γάνδης.

Ὀλίγιστοι κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἐγνώριζον τί ἐστι Γουλιέλμος Ῥύμης· νοῦς μεγαλοφυής, ὅστις ἂν ἐγεννᾶτο εἰς καιροὺς ἐπαναστάσεων ἤθελεν ἀρθῇ εἰς μέγα δόξης καὶ δυνάμεως, ἀλλὰ κατὰ τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα ἐξ ἀνάγκης περιωρίζετο εἰς σκοτίους σκευωρίας, ὑποσκάπτων καὶ ὑπονομεύων· καὶ εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ἐξετιμᾶτο δεόντως ὑπὸ τοῦ πρώτου σκαπανέως καὶ ὑπονομέως τῆς Εὐρώπης, διότι συνειργάζετο οἰκιακῷ τῷ τρόπῳ μετὰ τοῦ ΙΑ' Λουδοβίκου, καὶ εἶχε πολλάκις τὸν δάκτυλον εἰς τὰς ἀπορρήτους τοῦ βασιλέως μηχανορραφίας· πράγματα ὅλα ἄγνωστα εἰς τὸν ὄχλον ἐκεῖνον τὸν θαυμάζοντα καὶ ἐξι-

Digitized by Google

στάμενον διὰ τὰς τόσας τοῦ καρδιναλίου φιλοφρονήσεις πρὸς τὴν λεπτὴν καὶ ἰσχνὴν μορφὴν τοῦ Φλαμανδοῦ προεστῶτος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

Ἰάκωβος Κοππενόλας

Καθ' ὃν χρόνον ὁ τῆς Γάνδης προεστὼς καὶ ἡ αὐτοῦ ἐξοχότης ὁ καρδινάλιος διήμειβον πρὸς ἀλλήλους ταπεινοτάτην ὑπόκλισιν καὶ λόγους τινὰς διὰ φωνῆς ἔτι ταπεινοτέρας, ἄνθρωπός τις ὑψηλοῦ ἀναστήματος, εὐρυπρόσωπος, εὐρύστερνος, ἐπαρουσιάζετο ἵνα συνεισέλθῃ μετὰ τοῦ Γουλιέλμου Ῥύμη. Ἔλεγες ὅτι βλέπεις κύνα μολοσσὸν βαδίζοντα πλησίον ἀλώπεκος. Ὁ ἐκ χονδροῦ μαλλίνου ὑφάσματος πῖλός του καὶ ὁ δερμάτινος ἐπενδύτης του ἦσαν ὡς κηλὶς μεταξὺ τῶν ἐκ μετάξης καὶ ἐπικρόκου ἐσθήτων, αἵτινες τὸν περιεστοίχιζον. Ὁ κλητὴρ ἰδὼν αὐτὸν καὶ ὑποθέτων ὅτι ἦτο ἱπποκόμος τις μετὰ τῶν λοιπῶν συμπαρεισδύσας, τὸν ἐμπόδισε νὰ προβῇ περαιτέρω.

— Ἔ, φίλε! τὸν εἶπε, δὲν περνοῦν ἀπ' ἐδῶ!

Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ὁ τὸν δερμάτινον ἐπενδύτην φορῶν ἀπώθησε διὰ τοῦ ὤμου τὸν κλητῆρα, λέγων μὲ βροντώδη φωνήν, ἥτις εἵλκυσεν ὅλην τῆς αἰθούσης τὴν προσοχὴν εἰς τὸν παράξενον τοῦτον διάλογον:

— Τί τσαμπουνίζει αὐτὸς ἐδῶ; δὲν βλέπεις, στραβέ, ὅτι εἶμαι κ' ἐγὼ ἀπ' αὐτουνούς;

— Τὄνομά σας; ἠρώτησεν ὁ κλητήρ.

— Ἰάκωβος Κοππενόλας.

— Οἱ τίτλοι σας:

— Καλτσοπώλης μὲ τὸ τεχνόσημον τῶν τριῶν ἁλυσίδων, εἰς Γάνδην.

Ὁ κλητὴρ ἔμεινεν ἀμηχανῶν. Νὰ ἀναγγείλῃ προεστῶτας καὶ παρέδρους ὑπομονή, ἀλλὰ καλτσοπώλην! αὐτὸ ὑπερέβαινε τὰ ὅρια. Ὁ καρδινάλιος ἐφαίνετο ὡς νὰ ἐκάθητο εἰς τὰς ἀκάνθας· ὅλον τὸ πλῆθος ἤκουε καὶ ἔβλεπε τὰ γινόμενα. Δύο ἤδη ἡμέρας ἡ αὐτοῦ ἐξοχότης κατεγίνετο λείχων καὶ προπαρασκευάζων τὰς φλανδρικὰς ταύτας ἄρκτους, ὅπως παρουσιασθῶσιν ὁπωσοῦν εὐπροσώπως εἰς τὸ δημόσιον, καὶ τώρα ἔβλεπε ματαιουμένους τοὺς ἀγῶνάς του, ὡς ἐκ τῆς ἀγροικίας καὶ δυστροπίας τοῦ Κοππενόλα. Πλησιάσας ἐν τούτοις πρὸς τὸν κλητῆρα ὁ Γουλιέλμος Ῥύμης μὲ τὸ πονηρόν του μειδίαμα:

— Ἀνάγγειλε, τῷ λέγει χαμηλῇ τῇ φωνῇ, τὸν κὺρ Ἰάκωβον Κοππενόλαν, γραμματέα τοῦ κυβερνητικοῦ συμβουλίου τῆς πόλεως Γάνδης.

— Κλητήρ, ἐπανέλαβε μεγαλοφώνως ὁ καρδινάλιος, ἀνάγγειλε τὸν κύριον Ἰάκωβον Κοππενόλαν, γραμματέα τοῦ κυβερνητικοῦ συμβουλίου τῆς ἐνδοξοτάτης πόλεως Γάνδης.

Αὐτὸ τὸ ἐχάλασεν ὅλα. Ἂν ἀφίνετο μόνος ὁ Γουλιέλμος Ῥύμης, ἴσως ἐξωμάλυνε τὴν δυσκολίαν· ἀλλ' ὁ Κοππενόλας ἤκουσε τί ὁ καρδινάλιος εἶπε πρὸς τὸν κλητῆρα, καὶ μὲ τὴν βροντώδη φωνήν του:

— Ὄχι, μὰ τὸν Σταυρό! ὄχι! τίποτε ἀπ' αὐτά· Ἰάκωβος Κοππενόλας, καλτσοπώλης, ἀκούεις, κλητῆρα; μήτε περισσότερον, μήτε ὀλιγώτερον· καλτσοπώλης, μὰ τὸν Σταυρό! εἶναι ὡραῖον! ὁ κύριος ἀρχιδοὺξ ἐζήτησε πολλάκις καὶ ηὗρε τὸ χειρόκτι του ἀνάμεσα εἰς ταῖς κάλτσαις μου.

Τὸν λόγον τοῦτον ὑπεδέχθησαν μεγάλοι γέλωτες καὶ χειροκροτήσεις· διότι τὰ λογοπαίγνια ἐννοοῦνται ἀμέσως εἰς Παρισίους καὶ χειροκροτοῦνται.

Ἂς προσθέσωμεν εἰς τοῦτο ὅτι ὁ Κοππενόλας ἦτο ἄνθρωπος ἐκ τοῦ λαοῦ, καὶ ὅτι τὸ ἀκροατήριον ἐκεῖνο συνίστατο ἐπίσης ἐξ ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ. Ὅθεν παραχρῆμα συνέστη μεταξὺ τούτου καὶ ἐκείνων ἄμεσος ἠλεκτρική, ὡς εἰπεῖν, κοινωνία ἰδεῶν. Ἡ ἀγέρωχος προπέτεια τοῦ Φλαμανδοῦ πραγματευτοῦ, ταπεινώσασα τοὺς αὐλικούς, ἀνεκίνησεν εἰς ὅλας τὰς δημοτικὰς ἐκείνας ψυχὰς ἀγνοῶ ὁποῖόν τι αἴσθημα ἀξιοπρεπείας ἀόριστον ἔτι καὶ δυσδιάκριτον κατὰ τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα. Ὁ καλτσοπώλης αὐτὸς ἦτο εἰς ὅμοιός των, καὶ ἀντιπαρετάχθη πρὸς τὸν καρδινάλιον, σκέψις ἱκανῶς παρήγορος εἰς ἀνθρώπους συνειθισμένους ν' ἀπονέμωσι σέβας καὶ ὑποταγὴν εἰς τοὺς ὑπηρέτας τῶν κλητήρων τοῦ οἰκονόμου τοῦ ἡγουμένου τῆς ἁγίας Γενεβιέβης, ὅστις ἡγούμενος ἐβάσταζε κατὰ τὰς προόδους τὸ κράσπεδον τοῦ κυρίου καρδιναλίου.

Ὁ Κοππενόλας ἐχαιρέτησεν ὑπερηφάνως τὴν αὐτοῦ ἐξοχότητα, καὶ ἡ αὐτοῦ ἐξοχότης ἀνταπέδωκε τὸν χαιρετισμὸν εἰς τὸν παντοδύναμον ἀστὸν καὶ δημότην τῆς πόλεως Γάνδης, ὃν ἐφοβεῖτο καὶ αὐτὸς ὁ ΙΑ΄ Λουδοβῖκος. Ὁ Γουλιέλμος Ῥύμης παρετήρει καὶ τοὺς δύο μὲ σκωπτικὸν καὶ ὑπέροχον μειδίαμα, αὐτοὶ δ' ἐκάθισαν εἰς τὰς θέσεις των, ὁ μὲν καρδινάλιος τεθορυβημένος καὶ ἔμφροντις, ὁ δὲ Κοππενόλας ἀτάραχος καὶ γαῦ-

Digitized by Google

ρας, συλλογιζόμενος βεβαίως ὅτι ὁ τίτλος αὐτοῦ **καλτσοπώλης** ὑπῆρχε παντὸς ἄλλου τίτλου ἀντάξιος, καὶ ὅτι ἡ Μαρία Βουργουνδία, μήτηρ τῆς Μαργαρίτας, ἣν ὁ Κοππενόλας αὐτὸς ὑπάνδρευε σήμερον μὲ τὸν βασιλόπαιδα τῆς Γαλλίας, δὲν ἤθελε τὸν τρέμει τόσον ἂν ἦτο καρδινάλιος, ὅσον καλτσοπώλην. Καρδινάλιος, δὲν ἴσχυε νὰ κινήσῃ εἰς στάσιν τοὺς Γανδηνοὺς κατὰ τῶν ὀπαδῶν τῆς θυγατρὸς Καρόλου τοῦ Τολμηροῦ, οὔτε νὰ καταστήσῃ δι' ἑνὸς λόγου του τὸν ὄχλον ἀνάλγητον πρὸς τὰ δάκρυα καὶ τὰς δεήσεις τῆς Φλανδρικῆς δεσποίνης, ὅτε αὕτη ἦλθε καθικετεύουσα τὸν λαόν της ὑπὲρ δύο ἐπισήμων καταδίκων μέχρι τοῦ τόπου τῆς καταδίκης των, ἐνῷ ὁ καλτσοπώλης ἐξέτεινε μόνον τὸν βραχίονα, κ' ἔπεσαν αἱματοκύλιστοι αἱ κεφαλαί σας, ἐκλαμπρότατε ἄρχον Γουῆ Δαμβερκοὺρ καὶ καγκελλάριε Γουλιέλμε Οὐγονέτε!

Ἀλλὰ δὲν εἶχον τελειώσει τὰ πάθη τοῦ πτωχοῦ καρδιναλίου· ἔμελλε νὰ ὑποστῇ μέχρι τέλους τὸ μαρτύριον ὅτι εὑρέθη εἰς τόσον κακὴν συντροφίαν.

Δὲν ἐλησμόνησεν ἴσως ὁ ἀναγνώστης τὸν ἀναιδῆ ἐκεῖνον ἐπαίτην, ὅστις ἀπ' ἀρχῆς ἔτι τοῦ Προλόγου εἶχεν ἀναρριχηθῇ εἰς τὸ κρασπέδωμα τοῦ καρδιναλικοῦ θεωρείου. Καὶ ἀφοῦ ἔφθασεν ἡ ἐκλαμπροτάτη συνοδία, αὐτὸς δὲν ἐσάλευσεν ἀπ' ἐκεῖ, ἀλλ' ἐνῷ ἐπίσκοποι καὶ πρέσβεις ἦσαν σεσωρευμένοι ὡς αὐτόχρημα φλαμανδικαὶ ἀρέγγαι εἰς τοῦ θεωρείου τὰς ἕδρας, ἡ εὐγενία του ἐκάθισεν ἀναπαυτικώτατα, καὶ συνεσταύρωσε μάλιστα ὁ γεννάδας τοὺς πόδας ἐπὶ τοῦ ἐπιστυλίου. Ἡ ἀναίδεια τοῦ ἀνθρώπου ὑπῆρχε μεγάλη, καὶ ἐπειδὴ τῶν θεατῶν ἡ προσοχὴ ἦτο ἀλλοῦ ἐστραμμένη, οὐδεὶς παρετήρησε κατ' ἀρχὰς τὸ τοιοῦτον. Μόνος αὐτὸς δὲν προσεῖχεν εἰς τίποτε, ἀλλ' ἀμφιταλαντεύων τὴν κεφαλὴν μὲ Νεαπολίτου νωχέλειαν, ἐπανελάμβανεν ἐκ διαλειμμάτων ἐν μέσῳ τῆς ὀχλοβοῆς, ὡς καθ' ἕξιν μηχανικὴν «κάμετε τὸ ἔλεός σας, χριστιανοί!» Καὶ ἀληθῶς ἦτο ὁ μόνος ὅστις δὲν κατεδέχθη νὰ ἐπιστραφῇ πρὸς τὴν μεταξὺ Κοππενόλα καὶ κλητῆρος ἔριν. Τί συνέβη λοιπόν; ἡ τύχη τὸ ἔφερεν ὥστε ὁ Γανδηνὸς κνημιδοπώλης, πρὸς ὃν ὁ λαὸς ᾐσθάνετο ἤδη ζωηροτάτην συμπάθειαν, καὶ ἐφ' οὗ ἦσαν προσηλωμένοι ὅλοι οἱ ὀφθαλμοί, ἦλθε νὰ καθήσῃ εἰς τὴν πρώτην τῆς ἐξέδρας σειράν, ἀκριβῶς ἄνωθεν τοῦ ἐπαίτου· καὶ πάντες ἐξεπλάγησαν οὐ μετρίως, ἰδόντες τὸν Φλαμανδὸν πρεσβευτήν, ἅμα ὡς παρετήρησε ποῖος ἦτο ὑποκάτωθέν του, κτυπῶντα διὰ τῆς παλάμης φιλικῶς τὸν ἀπὸ ράκη σκεπασμένον ὦμον ἐκεῖνον. Τότε δέ, στραφέντος τοῦ ἐπαίτου, ἐγένετο ἀναγνωρισμός, ἔκπληξις, διάχυσις τῶν δύο προσώπων, κτλ. Ἔπειτα ἀδιαφοροῦντες παντάπασι περὶ τῶν θεατῶν, ὁ ἔμπορος τῶν κνημίδων καὶ ὁ πτωχός, συνδιελέγοντο ὁμοῦ χαμηλῇ τῇ φωνῇ, κρατοῦντες ἀλλήλων τὰς χεῖρας, ἐνῷ τὰ ράκη τοῦ Κλοπίνου Τουρλουφοῦ, φαινόμενα ἐπὶ τοῦ διαχρύσου τῆς ἐξέδρας ὑφάσματος, ὡμοίαζον ὡς δυσειδὴς κάμπη ἐπὶ πορτοκαλίου.

Τῆς σκηνῆς ταύτης τὸ καινοφανὲς καὶ παράδοξον διήγειρεν εἰς τὸ πλῆθος ἐκεῖνο τοιαύτην βοὴν θυμηδίας οἰστρηλάτου, ὥστε τὸ πρᾶγμα ἐπέσυρε τοῦ καρδιναλίου τὴν προσοχήν· ἔκυψε νὰ ἴδῃ, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκ τοῦ μέρους ὅπου ἐκάθητο, ἀτελῶς μόνον διεκρίνετο τὸ σαπρὸν τοῦ Τουρλουφοῦ ἐπανωφόριον, ὑπέθεσε φυσικὰ ὅτι ὁ ἐπαίτης ἐζήτει ἐλεημοσύνην, καὶ καταταραχθεὶς διὰ τὴν αὐθάδειαν τοῦ ἀνθρώπου :

— Κύριε νομοφύλαξ τοῦ Παλατίου, ἀνέκραξεν, ἔπαρε τὸν ἀχρεῖον αὐτόν, καὶ ρίψε μέ τον, νὰ ζῇς, εἰς τὸν Σηκουάναν!

— Ὄχι μὰ τὸν τίμιον Σταυρόν! κύριε καρδινάλιε, εἶπεν ὁ Κοππενόλας χωρὶς νὰ παραιτήσῃ τοῦ Κλοπίνου τὴν χεῖρα, εἶναι φίλος μου τοῦ λόγου του!

— Ζήτω! ζήτω! ἀνεβόησεν ὁ ὄχλος. Ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ὁ κὺρ Κοππενόλας ἀπέκτησε μεγάλην παρὰ τῷ λαῷ τῶν Παρισίων ὑπόληψιν, ὡς εἶχε καὶ ἐν Γάνδῃ· διότι, καθὼς λέγει ὁ ἱστορικὸς Φίλιππος Κόμινος «κοντὰ εἰς τὸν κοινὸν λαὸν ἔχουν πάντοτε τιμὴν καὶ ὑπόληψιν τέτοιας λογῆς ἄνθρωποι, τολμηροὶ καὶ θερμοκέφαλοι».

Ὁ καρδινάλιος ἐδάγκασε τὰ χείλη, καὶ κύψας πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ καθήμενον ἡγούμενον τῆς ἁγίας Γενεβιέβης τῷ εἶπε χαμηλῇ τῇ φωνῇ:

— Ὡραίους πρέσβεις τῇ ἀληθείᾳ μᾶς στέλλει ὁ κύριος ἀρχιδοὺξ νὰ προαναγγείλωσι τὴν δέσποιναν Μαργαρίταν!

— Ἡ ὑμετέρα ἐξοχότης, ἀπεκρίθη ὁ ἡγούμενος, χάνει τὰς φιλοφρονήσεις της μὲ τοὺς χονδροκεφάλους αὐτοὺς Φλαμανδούς, *μαργαρίτας* ἔμπροσθεν τῶν χοίρων.

— Μᾶλλον εἰπέ, ὑπέλαβεν ὁ καρδινάλιος μειδιῶν, *χοίρους* ἔμπροσθεν τῆς Μαργαρίτας.

Ὅλη ἡ ρασοφόρος συνοδία ἐξέστη πρὸς τὸ λογοπαίγνιον, καὶ ὁ καρδινάλιος ᾐσθάνθη ἀνακούφισίν τινα, διότι ἐξεδικήθη τὸν Κοππενόλαν. Εἶχεν ἤδη καὶ αὐτὸς τὸ ἐπικροτηθὲν ἐπίγραμμά του.

Ὅσοι τώρα τῶν ἀναγνωστῶν ἔχουσι τὴν δύναμιν τοῦ γενικεύειν εἰκόνα τινὰ ἢ ἰδέαν, κατὰ τὴν σημερινὴν φρασεολογίαν, θέλουν μᾶς συγχωρήσει νὰ τοὺς ἐρωτήσωμεν ἂν φαντάζωνται εὐκρινῶς τὸ θέαμα ὅπερ κατὰ τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος στιγμὴν τοῦ χρόνου παρίστα ἡ μεγάλη παραλληλόγραμμος τοῦ παλατίου αἴθουσα. Κατὰ μέσον τῆς αἰθούσης, στηριζομένη ἐπὶ τοῦ πρὸς δυσμὰς τοίχου ἡ εὐρύχωρος καὶ μεγαλοπρεπεστάτη χρυσοΰφαντος ἐξέδρα, εἰς ἣν ἐμβαίνουσιν ἐκ παρατάξεως διὰ μικρᾶς θύρας συγκλινοῦς πρόσωπα σοβαρά, ἀλληλοδιαδόχως ἀναγγελλόμενα ὑπὸ τῆς ὀξείας

Digitized by Google

τοῦ κλητῆρος φωνῆς. Εἰς τὰ πρῶτα αὐτῆς καθίσματα πολυπληθεῖς σεβάσμιαι μορφαί, ὅλαι χωμέναι εἰς τὸ κακούμιον, τὸ βελοῦδον καὶ τὴν πορφύραν. Ὁλόγυρα τῆς ἐξέδρας, ἐφ' ἧς ἐπικρατεῖ σιγὴ καὶ ἀξιοπρέπεια, κάτωθεν, ἔμπροσθεν αὐτῆς, παντοῦ, μέγα πλῆθος καὶ ὀχλοβοή· χίλια τοῦ λαοῦ βλέμματα ἐφ' ἑνὸς ἑκάστου τῶν ἐπ' αὐτῆς καθημένων, ἄπειρα κρυφομιλήματα περὶ ἑνὸς ἑκάστου τῶν ὀνομάτων. Τὸ θέαμα εἶναι περίεργον ἀληθῶς καὶ πάσης προσοχῆς ἄξιον. Ἀλλ' ἐκεῖ κάτω, εἰς τὴν ἐσχατιὰν τῆς αἰθούσης, τί πρᾶγμα εἶν' ἐκεῖνο τὸ ὡσὰν κρεββάτιον μὲ τέσσαρα παρδαλὰ νευρόσπαστα ἐπ' αὐτοῦ, καὶ τέσσαρα ἄλλα κάτωθέν του, καὶ πλησίον τοῦ κρεββατίου τίς ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος μὲ τὸν μαῦρον ἐπενδύτην καὶ τὸ κάτωχρον πρόσωπον; Βαβαί, φίλτατε ἀναγνῶστα! εἶναι ὁ Πέτρος Γρηγορᾶς καὶ τὸ δρᾶμά του!

Τὸν εἴχαμεν ἐκβάλει ὅλοι ὅλως διόλου ἀπὸ τὸν νοῦν, δηλαδὴ ὅ,τι σωστὰ καὶ ὁ δυστυχὴς αὐτὸς ἐφοβεῖτο.

Ἀφ' ἧς στιγμῆς εἰσῆλθεν ὁ καρδινάλιος, ὁ πρόλογος τοῦ Γρηγορᾶ ἔτρεχε τὸν περὶ τῶν ὅλων κίνδυνον. Καὶ πρῶτον μὲν παρώτρυνε τοὺς διακοπέντας ὑποκριτὰς νὰ ἐξακολουθήσωσι μὲ δυνατωτέραν φωνήν, ἔπειτα βλέπων ὅτι οὐδεὶς ἤκουε, τοὺς διέταξε νὰ παύσωσι· καὶ ἐπὶ σχεδὸν ἓν τέταρτον ἤδη ὥρας, ἀφ' οὗ ἡ παράστασις διεκόπη, δὲν ἔπαυσε χειρονομῶν βιαίως, κτυπῶν κατὰ γῆς τὸν πόδα, ἐρωτῶν περὶ τοῦ δράματός του τὴν Γισκέτταν καὶ Λιενάρδαν, καὶ ἀναζωπυρῶν τῶν πλησιεστέρων θεατῶν τὴν περιέργειαν, πλὴν ὅλα εἰς μάτην. Κανεὶς δὲν ἐξεκόλλα ἀπὸ τὸν καρδινάλιον, ἀπὸ τοὺς πρέσβεις, ἀπὸ τὸ λαμπρὸν θεωρεῖον, κέντρον καὶ ἑστίαν τοῦ μεγάλου ἐκείνου κύκλου τῶν ὀπτικῶν ἀκτίνων. Ἀνάγκη προσέτι νὰ ὁμολογήσωμεν, εἰ καὶ μετὰ πολλῆς τῆς λύπης, ὅτι ὁ πρόλογος εἶχεν ἀρχίσει νὰ στενοχωρῇ ὁπωσοῦν τὸ ἀκροατήριον, ἀλλ' ἐπελθὼν ὁ καρδινάλιος ἐπροξένησεν ἀντιπερισπασμὸν σωτήριον μὲν εἰς τοὺς θεατάς, ὀλέθριον δὲ εἰς τὸ δρᾶμα. Καὶ τέλος πάντων εἴς τε τὴν ἐξέδραν καὶ εἰς τὴν μαρμαρίνην τράπεζαν τὸ θέαμα ἦτο ἓν καὶ τὸ αὐτό, ἡ διαμάχη τῆς Γεωργίας καὶ τοῦ Κλήρου, τῆς Εὐγενείας καὶ τοῦ Ἐμπορίου. Καὶ πολλοὶ ηὐχαριστοῦντο κάλλιον νὰ βλέπωσιν αὐτὰ κατ' ἀλήθειαν ζῶντα, ἐνεργοῦντα καὶ κινούμενα, μὲ σάρκα καὶ μὲ ὀστᾶ, εἰς τὰ πρόσωπα τῶν Φλαμανδῶν ἐκείνων πρέσβεων, τῆς ἐπισκοπικῆς ἐκείνης αὐλῆς, ὑπὸ τὴν ἁλουργῆ τοῦ καρδιναλίου ἐσθῆτα καὶ τὸν ἐπενδύτην τοῦ Κοππενόλα, παρὰ ἐψιμμυθιωμένα καὶ ἐπίπλαστα, λαλοῦντα διὰ στίχων, καὶ τρόπον τινὰ ταριχευμένα ὑπὸ τοὺς κιτρίνους καὶ λευκοὺς χιτῶνας, δι' ὧν μετημφίεσεν αὐτὰ ὁ Γρηγορᾶς.

Μολοντοῦτο ἅμα ὁ ποιητής μας εἶδεν ὅτι ἐπανήρχετο ὀλίγον ἡ ἡσυχία, ἐφαντάσθη στρατήγημά τι ἱκανὸν τωόντι νὰ σώσῃ τὰ πάντα.

— Κύριέ μου, εἶπε πρὸς ἕνα τῶν πλησίον αὐτοῦ ἱσταμένων, ἀξιότιμον, σωματώδη ἄνθρωπον, μὲ ἥσυχον καὶ ὑπομονητικὴν φυσιογνωμίαν· τί λέγετε; ἂν ἤρχιζαν πάλιν;

— Τί πρᾶγμα; εἶπεν ἐκεῖνος.

— Νά! τὴν παράστασιν! εἶπεν ὁ Γρηγορᾶς.

— Ὅπως ἀγαπᾶτε, ἀπήντησεν ὁ ἄνθρωπος.

Τοῦτο ἤρκεσεν εἰς τὸν Γρηγορᾶν· λαβὼν τὴν ἡμιτελῆ ταύτην ἔγκρισιν, ἤρχισε, πράττων αὐτὸς τὰ ἑαυτοῦ, νὰ φωνάζῃ ἀναμιχθεὶς μετὰ τοῦ πλήθους, ξαναρχίσετε τὸ μυστήριον, ξαναρχίσετε!

— Διάβολε! ἔκαμεν Ἰωάννης ὁ Μυλωνίδης, τί σκοπὸν ψάλλουν αὐτοὶ ἐκεῖ κάτω εἰς τὴν ἄκρην; (διότι ὁ Γρηγορᾶς ἔκαμνε θόρυβον ἴσα μὲ τέσσαρας). Καλὲ σύντροφοί μου, τί πράγματα εἶν' αὐτά; τὸ μυστήριον δὲν ἐτελείωσε πλέον; θέλουν νὰ τ' ἀρχίσουν πάλιν ἀπὸ τὴν ἀρχήν; Αὐτὸ δὲν εἶναι δίκαιον!

— Ὄχι! ὄχι! ἐκραύγασαν οἱ μαθηταὶ πάντες. Κάτω τὸ μυστήριον! κάτω!

Ἀλλ' ὁ Γρηγορᾶς πολλαπλοῦς γινόμενος ἐβόα δυνατώτερα ἔτι, ξαναρχίσετε! ξαναρχίσετε!

Αἱ κραυγαὶ αὗται εἵλκυσαν τὴν προσοχὴν τοῦ καρδιναλίου.

— Κύριε νομοφύλαξ τοῦ παλατίου, εἶπε πρὸς ὑψηλόν τινα μαυροφόρον ἄνδρα, καθήμενον ὀλίγα βήματα ἀπωτέρω, εἰς τὸ Ἁγιασματάριον τῆς Ἐκκλησίας εἶναι οἱ κακοηθέστατοι αὐτοί, καὶ κάμνουν αὐτὸν τοῦ διαβόλου τὸν θόρυβον;

Ὁ νομοφύλαξ τοῦ παλατίου ἦτο εἶδός τι ἄρχοντος ἀμφιβίου, εἶδός τι νυκτερίδος δικαστικῆς, μετέχων ἐνταυτῷ φύσεως ποντικοῦ καὶ πτηνοῦ, δικαστοῦ καὶ στρατιώτου.

Οὗτος ἐπλησίασε πρὸς τὸν καρδινάλιον, τρέμων τὴν δυσαρέστησιν καὶ ὀργὴν αὐτοῦ, καὶ τῷ ἐξήγησε τραυλίζων τὴν ἀτοπίαν τὴν ὄχλου· εἶπεν ὅτι ἡ μεσημβρία εἶχε φθάσει πρὸ τῆς Αὐτοῦ ἐξοχότητος, καὶ ὅτι οἱ σκηνικοὶ ἠναγκάσθησαν ν' ἀρχίσωσι τὴν παράστασιν, χωρὶς νὰ περιμείνωσι τὴν Αὐτοῦ ἐξοχότητα.

Ὁ καρδινάλιος ἀνεκάγχασεν ἀκούσας τοῦτο.

— Εἰς τὴν ζωήν μου, τί καλὰ θὰ ἔκαμνε καὶ ὁ κύριος πρύτανις τοῦ πανεπιστημίου ἂν ἐμιμεῖτο τοὺς σκηνικούς, εἰς τὴν προσφώνησίν του! τί λέγετε, κύριε Γουλιέλμε Ῥύμη;

— Αὐθέντα μου, ἀπεκρίθη ὁ Γουλιέλμος Ῥύμης, ἂς εὐχαριστηθῶμεν ὅτι ἀπηλλάγημεν ἀπὸ τὸ ἥμισυ τῆς Κωμῳδίας. Καὶ αὐτὸ κέρδος εἶναι!

— Τί προστάζετε; νὰ ἐξακολουθήσουν οἱ οὐτιδανοὶ αὐτοὶ τὴν παράστασίν των; ἠρώτησεν ὁ ἀξιωματικός.

— Ἐξακολουθεῖτε, ἐξακολουθεῖτε, εἶπεν ὁ καρδινάλιος· εἰς ἐμὲ εἶναι ἓν καὶ τὸ αὐτό. Εἰς τὸ διάστημα τοῦτο ἐγὼ θ' ἀναγνώσω τὴν σύνοψίν μου.

Digitized by Google

Ὁ νομοφύλαξ προέβη εἰς τὸ χεῖλος τῆς ἐξέδρας, καὶ ἀφοῦ διὰ νεύσεως τῆς χειρὸς διέταξε σιωπήν, ἐλάλησεν οὕτως:

— Ἀστοὶ καὶ θῆτες τῶν Παρισίων! Διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τοὺς θέλοντας νὰ ἐπαναληφθῇ ἐξ ἀρχῆς, καὶ τοὺς θέλοντας νὰ παύσῃ ὅλως διόλου, ἡ Αὐτοῦ ἐξοχότης διατάττει νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ παράστασις.

Ἑκόντες ἄκοντες, ἔπρεπε νὰ ἐνδώσωσιν ὅ τε ποιητὴς καὶ τὸ κοινόν· οὐχ ἧττον ἐτήρησαν ἀμφότεροι ἐπὶ πολὺν χρόνον διὰ τοῦτο μνησικακίαν κατὰ τοῦ καρδιναλίου.

Τὰ ἐπὶ σκηνῆς πρόσωπα ἐπανέλαβον λοιπὸν πάλιν τὰ κορακιστικά των, καὶ ὁ Γρηγορᾶς ἤλπισεν ὅτι τὸ ἐπίλοιπον τοὐλάχιστον ποίημά του ἤθελεν ἀκουσθῇ, ἀλλὰ ταχέως ἐφάνη ἐψευσμένος καὶ ταύτης ὡς καὶ τῶν λοιπῶν του ἐλπίδων. Ὁ μὲν πολὺς θόρυβος κατέπαυσε καὶ ἀποκατέστη ὁπωσδήποτε εἰς τὸ ἀκροατήριον ἡ ἡσυχία· ἀλλὰ δὲν εἶχε παρατηρήσει ὁ Γρηγορᾶς ὅτι ἡ ἐξέδρα δὲν ἦτο εἰσέτι πλήρης, καὶ ὅτι μετὰ τοὺς Φλαμανδοὺς πρεσβευτὰς ἐπήρχοντο νέα ἄλλα πρόσωπα, ἀποτελοῦντα μέρος τῆς συνοδίας των, ὧν τὰ ὀνόματα καὶ οἱ τίτλοι ῥιπτόμενοι ἐκ διαλειμμάτων ὑπὸ τῆς στεντορείου τοῦ κλητῆρος φωνῆς εἰς τὸ μέσον τοῦ διαλόγου, ἐπέφερον τρομερὰν εἰς αὐτὸν θραῦσιν. Φαντάσθητε, παρακαλῶ, ἐν μέσῳ δραματικῆς τινος παραστάσεως διάτορον κλητῆρος φωνὴν παρενείρουσαν μεταξὺ δύο ὁμοιοκαταληξιῶν, καὶ πολλάκις μεταξὺ δύο ἡμιστιχίων, παρενθέσεις οἷαι αἱ ἑξῆς:

Κὺρ Ἰάκωβος Χαρμόλιος, βασιλικὸς ἐπίτροπος παρὰ τοῖς ἱεροδίκαις!

Ἰωάννης Ἄρλεϋς, ἱππότης, διοικητὴς τῶν νυκτοφυλάκων τῆς πόλεως τῶν Παρισίων!

Μισσὲρ Γαλιότος Γενουϊλλάκ, ἱππότης, αὐθέντης Βρισσακίας, ἀρχηγὸς τοῦ βασιλικοῦ πυροβολικοῦ!

Κὺρ Δρεύσιος Ῥαγγιέρος, ἔφορος τῶν ὑδάτων καὶ δασῶν τοῦ βασιλέως κυρίου ἡμῶν εἰς τὰς χώρας Γαλλίας, Καμπανίας καὶ Βριῶν!

Μισσὲρ Λουΐζος δὲ Γρανβίλλ, ἱππότης, βασιλικὸς σύμβουλος καὶ θαλαμηπόλος, ναύαρχος τῆς Γαλλίας καὶ ἐπιστάτης τοῦ δάσους τῶν Βιγκεννῶν!

Κὺρ Διονύσιος Λεμερσιέρος, ἔφορος τοῦ τυφλοκομείου τῶν Παρισίων! κτλ. κτλ. κτλ.

Αὐτὸ πλέον ἦτο ἀφόρητον.

Ἠγανάκτει δὲ τόσῳ μᾶλλον ὁ Γρηγορᾶς διὰ τὰ παράξενα ταῦτα ἐπιφωνήματα τὰ καθιστῶντα δυσπαρακολούθητον τὸ δρᾶμά του, ὅσον ᾐσθάνετο κ' ἔβλεπε φανερὰ ὅτι τὸ δραματικὸν ἐνδιαφέρον ὁλοὲν ηὔξανε, καὶ ἄλλο δὲν ἔλειπεν ἀπὸ τὸ ποίημά του εἰμὴ νὰ ἀκουσθῇ. Δύσκολον ἀληθῶς νὰ ἐπινοήσῃ τις ἀγχινουστέραν καὶ δραματικωτέραν μύθου πλοκήν. Ἐνῷ τὰ τέσσαρα ἀλληγορικὰ πρόσωπα ἐθρηνολόγουν ἐν τῇ φοβερᾷ των ἀμηχανίᾳ, αἴφνης ἡ Ἀφροδίτη αὐτοπροσώπως (Vera incessu patuit dea), φοροῦσα φουστάνιον, ἐφ' οὗ ὑπῆρχε χρυσοκέντητος τριήρης, τὸ παράσημον τῆς τῶν Παρισίων πόλεως. Ἤρχετο δὲ ν' ἀπαιτήσῃ αὐτὴ τὸν δελφῖνα τὸν εἰς τὴν καλλίστην προωρισμένον· εἶχε δὲ ὑπερμαχοῦντα καὶ τὸν Δία, οὗτινος ἠκούετο πταγῶν ὁ κεραυνὸς εἰς τὸ ἐνδυτήριον, καὶ ἡ θεὰ ἔμελλε νὰ τὸν κερδήσῃ, ἤτοι διὰ νὰ ἐκφρασθῶμεν ἄνευ μεταφορῶν, ἔμελλε νὰ νυμφευθῇ τὸν κύριον δελφῖνα, ἂν δὲν ἐπήρχετο ἀντίπαλος τῆς Ἀφροδίτης νεᾶνις μικρά, ἐνδεδυμένη λευκὴν δαμασκηνὴν ἐσθῆτα, καὶ εἰς τὴν χεῖρα κρατοῦσα τὸ ἄνθος μαργαρίτην, (διαφανὴ προσωποποίησιν τῆς Φλανδρικῆς Μαργαρίτας). Μεγάλη δραματικὴ περιπέτεια. Τέλος μετὰ ζωηρὰν ἀντιλογίαν ἡ Ἀφροδίτη, ἡ Μαργαρίτα καὶ τὰ λοιπὰ τῆς σκηνῆς πρόσωπα ἐσυμφώνουν νὰ κάμωσιν ἔκκλησιν εἰς τὴν καλὴν καὶ δικαίαν ἀπόφασιν τῆς Παρθένου Μαρίας. Ὑπῆρχε καὶ ἕτερόν τι πρόσωπον τὸ τοῦ Δὸν Πέτρου, βασιλέως τῆς Μεσοποταμίας, ἀλλ'

εἰς τί ἐχρησίμευε δύσκολον ἦτο νὰ ἐξιχνιάσῃ τις ἐν μέσῳ τόσων διακοπῶν καὶ κλητορικῶν ἐπιφωνημάτων.

Πλὴν μάτην! Οὐδεμία τῶν ἐξαισίων τούτων καλλονῶν οὐδ' ἐννοεῖτο οὐδ' ἐπροξένει αἴσθησιν. Ἅμα εἰσῆλθεν ὁ καρδινάλιος, ἔλεγες ὅτι ἀόρατον νῆμα μετέστρεψεν ὡς διὰ μαγείας ὅλα τὰ βλέμματα ἀπὸ τῆς μαρμαρίνης τραπέζης πρὸς τὴν ἐξέδραν, ἀπὸ τῆς μεσημβρινῆς ἄκρας τῆς αἰθούσης πρὸς τὴν δυτικὴν αὐτῆς πλευράν. Τίποτε δὲν ἴσχυε νὰ λύσῃ τὴν γοητείαν, πᾶς ὀφθαλμὸς ἔμενε προσηλωμένος ἐκεῖ· οἱ δὲ νεωστὶ ἐρχόμενοι, καὶ τὰ κατηραμένα των ὀνόματα, καὶ τὰ πρόσωπά των καὶ τὰ ἐνδύματά των, ἦσαν διηνεκὴς τῶν θεατῶν ἀντιπερισπασμός. Ἦτο ἀπελπισία! Ἐκτὸς τῆς Γισκέττας καὶ τῆς Λιενάρδας, αἵτινες ἐστρέφοντο κάποτε καὶ πρὸς τὴν σκηνὴν ὁσάκις ὁ Γρηγορᾶς ἔσυρεν αὐτὰς ἐκ τῆς χειρίδος, καὶ ἐκτὸς τοῦ καρτερικοῦ ἐκείνου εὐτραφοῦς γείτονος, οὐδεὶς οὔτε ἤκουεν οὔτ' ἔβλεπε κατὰ πρόσωπον τὴν πτωχήν, ἐγκαταλελειμμένην ἠθοποιίαν· ὁ Γρηγορᾶς μόνον πλαγίας προσώπων καταγραφὰς εἶχεν ἐνώπιόν του.

Digitized by Google

Μετὰ πόσης ἀδημονίας ἔβλεπεν ἀφιπταμένας μίαν μετ' ἄλλην τῆς ποιητικῆς του δόξης τὰς ἐλπίδας! Καὶ νὰ συλλογίζεται ὅτι ὁ λαὸς ἐκεῖνος ἦλθε πρὸ μικροῦ εἰς τὴν ἀκμὴν νὰ σηκώσῃ ἐπανάστασιν κατὰ τοῦ κυρίου νομοφύλακος ζητῶν τὸ μυστήριον, καὶ τώρα ὅτε τὸ εἶχεν, ἠδιαφόρει παντάπασι περὶ αὐτοῦ! Τοιαύτη κατὰ πάντα καιρὸν ὑπῆρξε τῆς δημοτικῆς εὐνοίας ἡ παλίρροια! Νὰ διανοῆται ὅτι ὀλίγον ἔλειψε ν' ἀπαγχονίσωσι χάριν αὐτοῦ τοὺς κλητῆρας τοῦ νομοφύλακος! τί δὲν ἔδιδε διὰ νὰ τὸν ἐπαναφέρῃ τις πάλιν, εἰ δυνατόν, εἰς τὴν μελιστάλακτον ἐκείνην ὥραν!

Ἐν τούτοις ὁ ἀδιάκριτος μονόλογος τοῦ κλητῆρος ἔπαυσεν, οἱ προσκεκλημένοι ἀφίχθησαν, καὶ ὁ Γρηγορᾶς ἀνέπνευσεν, οἱ δὲ ὑποκριταὶ ἐξηκολούθουν ἀνδρικῶς· ἀλλ' ἰδού, καλῶς ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ἐγείρεται αἴφνης ἀπ' ἐκεῖ ὅπου ἐκάθητο ὁ κὺρ Κοππενόλας, τῶν κνημίδων ὁ ἔμπορος, καὶ ὁ Γρηγορᾶς τὸν ἀκούει ἐκφωνοῦντα ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς προσοχῆς τὴν ἑξῆς ἀποτρόπαιον δημηγορίαν.

— Κύριοι οἰκοκυραῖοι καὶ ἄρχοντες τῶν Παρισίων, μὰ τὸν τίμιον Σταυρόν! δὲν ἠξεύρω τί καθήμεθα καὶ κάμνωμεν ἐδῶ. Βλέπω ἀληθινὰ ἐκεῖ κάτω εἰς ἐκείνην τὴν γωνιά, ἐπάνω εἰς ἕνα κρεββάτι, μερικοὺς ἀνθρώπους, ὁποῦ φαίνονται ὅτι ὡσὰν νὰ θέλουν νὰ ταῖς παίξουν. Δὲν γνωρίζω ἂν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα τὸ ὀνομάζετε ἐσεῖς *Μυστήριον*, ἀλλὰ δὲν ἔχει καμμίαν οὐσίαν· πολεμοῦν μόνον μὲ τὴν γλῶσσαν, καὶ τίποτε περισσότερον. Περιμένω τώρα ἕνα τέταρτον τῆς ὥρας νὰ φέξῃ καὶ καμμία, ἀλλὰ τίποτες! Εἶναι ἄνανδροι καὶ δειλοί, καὶ μόνον εἰς λόγους καὶ ὕβρεις περιορίζονται. Ἔπρεπε νὰ φέρουν πυγμάχους ἀπὸ τὴν Λόνδραν ἢ ἀπὸ τὸ Ροττερδάμ, καὶ τότε νἄβλεπες γρονθοκοπήματα, ν' ἀκούωνται ἀπ' ἐδῶ καὶ εἰς τὴν πλατεῖαν κάτω. Ἀλλὰ τοῦτοι εἶναι ἐλεεινοί! Νὰ μᾶς ἐχόρευαν τοὐλάχιστον τὸν ἀράπικον, ἢ νὰ ἔπαιζαν ἄλλο τίποτε διὰ γέλιο! Ἄλλα μὲ εἶχαν εἰπεῖ ἐμένα· μ' ἔταξαν πῶς θὰ ἰδῶ τὴν ἑορτὴν τῶν τρελλῶν καὶ τὴν ἐκλογὴν τοῦ πάπα. Ἔχομεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὴν πατρίδα μου Γάνδην πάπαν τῶν τρελλῶν, μὰ τὸν τίμιον Σταυρόν! ὀπίσω δὲν μένομεν. Ἰδοὺ πῶς κάμνομεν· συνάζονται πλῆθος πολὺ καθὼς ἐδῶ· ἔπειτα πηγαίνουν ἕνας ἕνας καὶ περνᾷ τὸ κεφάλι ἀπὸ μίαν τρύπα, καὶ κάμνει πρὸς τοὺς ἄλλους ἕνα τοῦ προσώπου μορφασμόν, καὶ ὅποιος κάμῃ τὸν ἀσχημότερον μορφασμόν, ἐκλέγεται πάπας καὶ ἀνευφημεῖται ἀπὸ ὅλους. Αὐτὸ εἶναι διασκεδαστικόν, μάλιστα! Ἀγαπᾶτε νὰ κάμωμεν τὸν πάπα σας καθὼς τὸν κάμνομεν εἰς τὴν πατρίδα μου; πιστεύω πῶς θὰ εἶναι πάντα ὀλιγώτερον ὀχληρὸν παρὰ νὰ κάθεται ν' ἀκούῃ τις αὐτοὺς ἐκεῖ καὶ τὰς φλυαρίας των! Ἂν οἱ κύριοι θεατρῖνοι εὐαρεστοῦνται νὰ περάσουν καὶ αὐτοὶ τὸ κεφάλι ἀπὸ τὴν τρύπα, καλῶς ὥρισαν! εἶναι δεκτοὶ εἰς τὸ παιγνίδι. Ἔχομεν ἐδῶ ἀρκετὰ παράξενα πρόσωπα καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ὥστε ἐλπίζω νὰ γελάσωμεν καλὰ καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν ἄξιον πάπαν.

Ὁ Γρηγορᾶς ἠθέλησε ν' ἀπαντήσῃ, ἀλλ' ἡ ἔκπληξις, ὁ θυμός, ἡ ἀγανάκτησις τὸν κατέστησαν ἄλαλον. Ἔπειτα οἱ ἀστοὶ ἐκεῖνοι κολακευθέντες ὅτι ὠνομάσθησαν ἄρχοντες, τόσον ἐνθουσιωδῶς ὑπεδέχθησαν τὴν πρότασιν τοῦ δημοτικοῦ ἀνδρὸς κὺρ Κοππενόλα, ὥστε πᾶσα ἀντίστασις ὑπῆρχεν ἀνωφελής· ἔπρεπε νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὸν χείμαρρον τῆς κοινῆς γνώμης. Τότε ὁ Γρηγορᾶς ἐκάλυψε δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν τὸ πρόσωπον, μὴ εὐτυχήσας νὰ ἔχῃ μανδύαν ὅπως συγκαλύψῃ τὴν κεφαλὴν ὡς ὁ Τιμάνθους Ἀγαμέμνων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Κουασιμόδος

Τὰ πάντα ἐν βραχεῖ ἡτοιμάσθησαν πρὸς πραγματοποίησιν τῆς ἰδέας τοῦ Κοππενόλα. Πολῖται, μαθηταὶ καὶ δικηγόροι, ὅλοι κατεπιάσθησαν εἰς τὸ ἔργον. Ὡς θέατρον διὰ τοὺς μορφασμοὺς ἐξελέχθη τὸ κατέναντι τῆς μαρμαρίνης τραπέζης μικρὸν παρεκκλήσιον. Θραύσαντες ἕνα τοῦ κατὰ τὸ ὑπέρθυρον ὡραίου ῥοδοειδοῦς φεγγίτου ὕαλον, ἀφήσαν ἀνοικτὸν τὸν λίθινον κρίκον, δι' οὗ ἀπεφασίσθη νὰ διαβιβάζωσι τὴν κεφαλὴν οἱ ἀγωνιζόμενοι. Ὅπως δὲ φθάσωσι μέχρι τῆς ὀπῆς ἤρκει νὰ ἀναβῶσιν ἐπὶ δύο κάδων τοὺς ὁποίους λαβόντες πόθεν ἔστησαν ἐπαλλήλους, στερεώσαντες αὐτοὺς κατὰ τὸ δυνατόν. Διὰ νὰ σώζεται δὲ ἀνέπαφος καὶ παρθένος ἡ ἐκ τοῦ μορφασμοῦ ἐντύπωσις, ἐνεκρίθη ὥστε ἕκαστος τῶν ὑποψηφίων, ἀνὴρ ἢ καὶ γυνὴ (διότι ἠδύνατο καὶ πάπισσα νὰ ἐκλεχθῇ), νὰ ἔχῃ ἐγκεκαλυμμένον τὸ πρόσωπον, καὶ νὰ μένῃ κεκρυμμένος εἰς τὸ παρεκκλήσιον, μέχρις οὗ ἔλθῃ ἡ ὥρα νὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὸ δημόσιον. Ἐντὸς βραχυτάτου χρόνου τὸ παρεκκλήσιον ἐπληρώθη ἀγωνιστῶν, καὶ ἡ θύρα ἐκλείσθη ἀπολαβοῦσα ἔνδον αὐτούς.

Ὁ Κοππενόλας διεύθυνεν ἐκ τῆς θέσεώς του καὶ διέτασσε τὰ πάντα. Ὁ δὲ καρδινάλιος κατὰ τὸν θόρυβον αὐτὸν καὶ τὴν τύρβην εὑρεθεὶς οὐχ ἧττον τοῦ Γρηγορᾶ εἰς ἀμηχανίαν, προφασισθεὶς ὑποθέσεις δῆθεν καὶ τὸν ἑσπερινόν, ἀπῆλθε μεθ' ὅλης τῆς συνοδίας του, χωρὶς ὁ ὄχλος ἐκεῖνος, ὃν ἡ ἄφιξις τοῦ καρδιναλίου εἶχεν ἐμβάλει εἰς τόσην

Digitized by Google

κίνησιν, νὰ προσέξῃ διόλου εἰς τὴν ἀναχώρησίν του. Μόνος ὁ Γουλιέλμος Ῥύμης παρετήρησε τὴν δραπέτευσιν τῆς αὐτοῦ ἐξοχότητος. Ἡ προσοχὴ τοῦ κοινοῦ ἐποίει ὡς ὁ ἥλιος τὴν ἑαυτῆς περιφοράν· ἀρξαμένη ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄκρου τῆς αἰθούσης, ἐπιστᾶσα ὀλίγον κατὰ τὸ μέσον, εὑρίσκεται ἤδη εἰς τὸ ἄλλο τὸ ἀντίθετον ἄκρον. Πρότερον ηὐδοκίμει ἡ μαρμαρίνη τράπεζα καὶ ἡ χρυσοϋφαντος ἐξέδρα, τώρα ἦλθεν ἡ σειρὰ τοῦ παρεκκλησίου Λουδοβίκου τοῦ ΙΑ'. Τοῦ λοιποῦ τὸ στάδιον ἦτο ἐλεύθερον εἰς πᾶσαν παιδιὰν καὶ τρέλλαν, ἐπειδὴ μόνον Φλαμανδοὶ εἶχον μείνει καὶ τοῦ ὄχλου τὸ σκυλολόγιον.

Οἱ μορφασμοὶ ἤρχισαν. Τὸ πρῶτον ἐμφανισθὲν εἰς τὸν φεγγίτην πρόσωπον, ἔχον τὰ βλέφαρα ἀντεστραμμένα ὥστε νὰ φαίνεται ἡ ἔνδον ἐρυθρὰ μεμβράνη, τὸ στόμα ὀρθάνοικτον ἐν εἴδει χάσματος θηρίου, καὶ τὸ μέτωπον πλῆρες πτυχῶν ὡς τὰ στρατιωτικὰ τῶν σουσσάρων ὑποδήματα, τοιοῦτον διήγειρε γέλωτα ἄσβεστον, ὥστε ἂν ἦτο ἐκεῖ παρὼν ὁ Ὅμηρος, ἤθελ' ἐκλάβει τοὺς πενέστας ἐκείνους ἄλλους ὀλυμπίους θεούς· ἂν καὶ ἡ μεγάλη Αἴθουσα πᾶν ἄλλο ἦτο μᾶλλον ἢ Ὄλυμπος, καὶ τοῦτο κάλλιον παντὸς ἄλλου τὸ ἐγνώριζεν ὁ κακοδαίμων Ζεὺς τοῦ Γρηγορᾶ. Δεύτερος, τρίτος μορφασμὸς ἐπηκολούθησεν, ἔπειτ' ἄλλος καὶ ἄλλος, ἑκάστοτε δὲ ηὔξανον οἱ γέλωτες καὶ τῆς χαρᾶς τὰ ποδοκροτήματα. Ἐνυπῆρχεν εἰς τὸ θέαμα ἐκεῖνο ἀγνοῶ ὁποία τις φρενῶν ἰλιγγίασις, ὁποία τις δύναμις ἐκμεθύσκουσα καὶ ἐκμαγεύουσα, ἧς δύσκολον πολὺ νὰ συλλάβῃ ἔννοιαν ὁ ἀναγνώστης τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς κομψῶν συναναστροφῶν. Ἄς ἀναπαραστήσῃ τις εἰς τὸν νοῦν μακρὰν ἀκολουθίαν προσώπων παριστώντων διαδοχικῶς ὅλα τὰ γεωμετρικὰ σχήματα, ἀπὸ τοῦ τριγώνου μέχρι τοῦ τραπεζίου, ἀπὸ τοῦ κώνου μέχρι τοῦ πολυέδρου· ὅλας τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν τὰς ἐκφράσεις, ἀπὸ τοῦ θυμοῦ μέχρι τῆς λαγνείας· ὅλας τὰς ἡλικίας, ἀπὸ τῶν ῥυτίδων τοῦ ἀρτιγενοῦς βρέφους μέχρι τῶν ῥυτίδων τῆς ψυχορραγούσης γραός· ὅλας τὰς θρησκευτικὰς φαντασμαγορίας, ἀπὸ τοῦ Φαύνου μέχρι τοῦ Βεελζεβούλ· ὅλας τῶν ἀλόγων ζώων τὰς μορφάς, ἀπὸ τοῦ ῥύγχους μέχρι τοῦ ῥάμφους. Ἄς ἀναπλάσῃ κατὰ διάνοιαν ὅλα τὰ ῥωπογραφικὰ εἰδώλια τὰ κατὰ τὴν Νέαν Γέφυραν πωλούμενα, ὅλα τὰ μεσημβρινὰ ἐκεῖνα δαιμόνια, ἅτινα διέπλασε καὶ ἐστερεοποίησε τοῦ Γερμανοῦ Πίλωνος ἡ χείρ, λαμβάνοντα πνοὴν ζωῆς, ἐρχόμενα ἓν μετ' ἄλλο καὶ θεωροῦντά σε κατὰ πρόσωπον μὲ ὀφθαλμοὺς διαπύρους· ὅλα τῆς ἐν Βενετίᾳ ἀπόκρεω τὰ προσωπεῖα παρελαύνοντα ἔμπροσθεν τοῦ διόπτρου σου· ἓν τέλος πάντων ἀπέραντον ἀνθρώπινον καλειδοσκόπιον!

Τὰ ὄργια ἐλάμβανον μᾶλλον καὶ μᾶλλον χαρακτῆρα ἐπὶ τὸ φλανδρικώτερον· οὐδεὶς ζωγράφος οὐδ' ὁ Τενιέρος αὐτὸς παρέστησέ ποτε τοιοῦτον πίνακα βακχικόν. Οὔτε μαθητὰς διέκρινες ἐκεῖ πλέον, οὔτε πρέσβεις, οὔτε ἀστούς, οὔτε ἄνδρας, οὔτε γυναῖκας. Δὲν ἐξεχώριζες Κλοπῖνον Τουρλουφόν, ἢ Γίλλιον Κορνοῦτον, ἢ Μαρίαν Σωστοζύγη, ἢ Ῥοβῖνον Ψωμωτόν· τὰ ἄτομα ἐξηλείφοντο εἰς τὴν κοινὴν ἐλευθερίαν καὶ βακχείαν. Ἡ μεγάλη αἴθουσα μετεβλήθη εἰς μεγάλην κυνικῆς ἀναιδείας καὶ εὐθυμίας ἑστίαν, ὅπου πᾶν στόμα ἦν κραυγή, πᾶς ὀφθαλμὸς φλόξ, πᾶν πρόσωπον μορφασμός, πᾶν σῶμα εἰκὼν θεατρική! Τὸ ὅλον δὲ ἐβόα, ὠλόλυζε. Τὰ παράξενα καὶ παράσημα πρόσωπα, ὅσα ἐρχόμενα ἓν μετ' ἄλλο ἔβρυκον τοὺς ὀδόντας εἰς τὸν ῥοδοειδῆ φεγγίτην ἦσαν ὡς δᾷδες ῥιπτόμεναι εἰς τὴν φλόγα καὶ συνεξάπτουσαι αὐτήν, καὶ ἐξ ὅλου τοῦ ὀργιάζοντος πλήθους ἀνεπέμπετο, ὡς ὁ ἀτμὸς τῆς καμίνου ταύτης, ἠχὴ ἐξαισία καὶ συριγμὸς ὀξύς, διάτορος, βομβώδης ὥσπερ σμήνους μελισσῶν.

— Οὖ νὰ χαθῇς! ξοῦ, ξοῦ! ὀπίσω μου Σατανᾶ!

— Νά, νά, ἄλλο μοῦτσουνο ἀκόμα χειρότερο!

— Αὐτὸ δὲν ἀξίζει.

— Ἄλλος! ἄλλος!

— Κύτταξε δά, Γουλιέλμε Μωγερέπου, τὸ μοῦτρο ἐκεῖνο ὁποῦ ὁμοιάζει ἀπαράλλακτα τοῦ βωδιοῦ· τὰ κέρατα μόνον τοῦ λείπουν· δὲν εἶναι ὁ ἄνδρας σου!

— Νὰ ἄλλος!

— Μωρὲ παιδιά, τί μοῦτρο φοβερό! πῶ! πῶ!

— Αἴ! αἱ κατεργαριαῖς δὲν χρειάζονται. Ἡ συμφωνία μας εἶναι μόνον τὸ πρόσωπον νὰ δείχνεται.

— Μωρὲ τὴν ὠργισμένη Περρέττα Καλαβώτου! ἐκείνη εἶναι! τὰ κάμνει αὐτὰ ἐκείνη!

— Ζήτω! ζήτω!

— Θὰ σκάσω!

— Νὰ ἕνας ὁποῦ δὲν περνοῦν τ' αὐτιά του! κτλ.

Ἐν τούτοις δὲν πρέπει νὰ παρέλθωμεν ἐν σιωπῇ τὸν φίλον μας Ἰωάννην· ἄλλως ἠθέλομεν φανῇ ἄδικοι. Ἐν μέσῳ τοῦ ὀργιασμοῦ διεκρίνετο εἰσέτι ἐπὶ τοῦ κιονοκράνου του ὡς ὁ ναύτης ἐπὶ τοῦ καρχησίου, ἐκινεῖτο δὲ καὶ ἐχειρονόμει ὡς δαιμονιῶν. Τὸ στόμα του ἦτο ὀρθάνοικτον, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐξήρχετο φωνὴ μὴ ἀκουομένη, ὄχι διότι συνεπνίγετο ὑπὸ τῆς γενικῆς ὀχλοβοῆς, ἂν καὶ αὐτὴ μικρὰ δὲν ἦτο, ἀλλὰ διότι ἔφθανε βεβαίως τὸν ὕπατον τῶν ὀξέων ἤχων βαθμόν, καθ' ὃν τὸ οὖς παύει ν' ἀντιλαμβάνεται αὐτῶν, δηλαδὴ τοὺς δωδεκακισχιλίους παλμοὺς κατὰ Σωβέρον, ἢ τοὺς ὀκτακισχιλίους κατὰ Βιότον.

Ὁ δὲ Γρηγορᾶς, ἀφοῦ παρῆλθεν ἡ πρώτη τῆς ἀπορίας καὶ ἀθυμίας στιγμή, συνῆλθεν εἰς ἑαυτὸν κ' ἔκαμεν ἀπόφασιν ν' ἀντιταχθῇ γενναίως κατὰ τῆς δυσμενοῦς τύχης. — Ἐξακολουθεῖτε! ἐπανέλαβε καὶ τρίτην φορὰν πρὸς τοὺς ὑποκριτὰς

Digitized by Google

του, μηχανὰς λαλούσας· εἶτα ἐνῷ διεσκέλιζε διὰ μεγάλων βηματισμῶν τὸ ἔμπροσθεν τῆς μαρμαρίνης τραπέζης διάστημα, τῷ ἐπήρχετο ἐνίοτε ἡ φαντασία νὰ ὑπάγῃ καὶ αὐτὸς νὰ περάσῃ τὸ πρόσωπον ἀπὸ τὸν φεγγίτην, ἂν ὄχι ἄλλο διὰ νὰ λάβῃ τοὐλάχιστον τὴν εὐχαρίστησιν να μυκτηρίσῃ τὸν ἀχάριστον ἐκεῖνον λαόν. — Ἀλλ' ὄχι! ἔλεγε παλιν. εἶναι ἀνάξιον ἡμῶν· μὴ ἀντεκδικήσεις! ἂς παλαίσωμεν μέχρι τέλους· ἡ ποίησις ἔχει μεγάλην ἐπὶ τοῦ λαοῦ δύναμιν. Θὰ τοὺς φέρω εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδόν. Ἂς ἴδωμεν τίς θέλει νικήσει, οἱ μορφασμοὶ ἢ τὰ γράμματα.

Ἀλλ', οἴμοι! εἶχε μείνει αὐτὸς μόνος τοῦ δράματός του θεατής· τῶν πραγμάτων ἡ θέσις ἐχειροτέρευσε πολύ· πρὸ μικροῦ ἔβλεπε τῶν προσώπων τὰ πλάγια, ἤδη δὲ μόνον νῶτα πρὸς αὐτὸν γυρισμένα. Ὄχι, ἀπατῶμαι. ὁ πολύσαρκος ἐκεῖνος καὶ μακρόθυμος ἀνήρ, ὃν καὶ πρότερον ἤδη εἶχε συμβουλευθῇ εἰς κρίσιμόν τινα στιγμήν, ἔμενεν εἰσέτι ἐστραμμένος πρὸς τὸ θέατρον. Ἡ Γισκέττα ὅμως καὶ ἡ Λιενάρδα εἶχον πρὸ πολλοῦ λειποτακτήσει.

Ὁ Γρηγορᾶς κατενύχθη μέχρι βάθους ψυχῆς ἐκ τῆς διαγωγῆς ταύτης τοῦ μόνου πιστοῦ παραμείναντος θεατοῦ· ὅθεν προσελθὼν τῷ ἀπηύθυνε τὸν λόγον διασείων ἐλαφρὰ τὸν βραχίονά του· ὁ ἀξιόλογος ἄνθρωπος εἶχε στηριχθῇ ἐπὶ τῶν κιγκλίδων κ' ἔπερνεν ὀλίγον ὕπνον!

— Κύριέ μου, τῷ εἶπεν ὁ Γρηγορᾶς, σᾶς εὐχαριστῶ!

— Διὰ ποίαν αἰτίαν, κύριε; ἀπεκρίθη ὁ παχὺς ἀνὴρ μετὰ χασμήματος.

— Βλέπω τί σᾶς κάμνει νὰ ἦσθε τοιουτοτρόπως ἀδιάθετος, ἐπανέλαβεν ὁ ποιητής· ὁ μέγας αὐτὸς θόρυβος βεβαίως, ὅστις δὲν σᾶς ἀφίνει ν' ἀκούσητε ἐν ἡσυχίᾳ. Ἀλλὰ θαρρεῖτε! τὸ ὄνομά σας θέλει μείνῃ ἀθάνατον εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς. Πῶς λέγεσθε, παρακαλῶ;

— Ῥενάλδος Χατὼς δοῦλός σας σφραγιδοφύλαξ τοῦ Καστελέτου (δικαστήριον).

— Κύριέ μου, εἶσθε ἐνταῦθα ὁ μόνος ἀντιπρόσωπος τῶν Μουσῶν, εἶπεν ὁ Γρηγορᾶς.

— Εἶσθε πολλὰ εὐγενής, κύριε, ἀπεκρίθη ὁ σφραγιδοφύλαξ.

— Εἶσθε ὁ μόνος, εἶπε πάλιν ὁ Γρηγορᾶς, ὅστις ἠκούσατε μετὰ τῆς δεούσης προσοχῆς τὸ δρᾶμα. Πῶς σᾶς ἐφάνη;

— Ἔ! ἔ! ἔκαμεν ὁ σωματώδης ἄρχων ἀφυπνισθεὶς μόλις, ἀρκετὰ ἀστεῖον τῳόντι.

Ὁ Γρηγορᾶς ἔπρεπε ν' ἀρκεσθῇ καὶ εἰς τοῦτον τὸν ἔπαινον, διότι βροντὴ χειροκροτημάτων, συνωδευμένη καὶ ὑπὸ τεραστίου ἐπιβοήσεως, διέκοψεν ἐπελθοῦσα τὴν συνδιάλεξίν των. Ὁ πάπας τῶν τρελλῶν εἶχεν εὑρεθῇ.

— Ζήτω! ζήτω! ζήτω! ἐκραύγαζε πανταχόθεν ὁ λαός.

Ὁ μορφασμὸς ὁ κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἀκτινοβολῶν εἰς τοῦ φεγγίτου τὴν ὀπὴν ὑπῆρχεν ἀληθῶς ἐξαίσιος! Ἔπειτα ἀπ' ὅλας τὰς πενταγώνους, ἑξαγώνους καὶ λοιπὰς ἑτεροκλίτους μορφάς, αἵτινες ἀλλεπαλλήλως ἐπαρουσιάσθησαν χωρὶς νὰ πραγματοποιήσωσι τὸν ἰδανικὸν τῆς ἀσχημίας τύπον, ὃν εἶχον ἀναπλάσει αἱ ὑπὸ τῆς μέθης τῶν ὀργίων ἐξαφθεῖσαι φαντασίαι, δὲν ἠδύνατο νὰ κερδήσῃ τὰς ψήφους εἰμὴ τοιοῦτος ὑπεράνθρωπος τὴν εἰδέχθειαν μορφασμός, ὁποῖος ὁ ἐκθαμβῶν ἤδη καὶ ἐκπλήττων σύμπασαν τὴν ὁμήγυριν. Καὶ αὐτὸς ὁ κὺρ Κοππενόλας ἐχειροκρότησε· καὶ ὁ Κλοπῖνος Τουρλουφὸς ὅστις ἦτο εἷς τῶν ἀγωνιστῶν (καὶ Κύριος οἶδε πλέον τίνα βαθμὸν δυσμορφίας εἶχε φθάσει τὸ πρόσωπόν του) ὡμολόγησε καὶ αὐτὸς τὴν ἧττάν του. Τοῦτ' αὐτὸ θέλομεν καὶ ἡμεῖς πράξει. Δὲν ἐπιχειροῦμεν νὰ δώσωμεν εἰς τὸν ἀναγνώστην ἰδέαν τῆς τετραέδρου ἐκείνης ῥινός, τοῦ ἐν εἴδει πετάλου δυσμόρφου ἐκείνου στόματος, τοῦ σμικροῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ φραττομένου ἀπὸ ξανθοκόκκινον δασεῖαν ὀφρύν, ἐνῷ ὁ δεξιὸς ἐκαλύπτετο ὅλος ὑπὸ μεγάλης ἀκροχορδόνος, τῶν στρεβλῶν καὶ πολλαχοῦ ἀραιωμένων ὀδόντων, τοῦ τυλώδους ἐκείνου χείλους, ἐφ' οὗ ἦν παρεμπεπηγμένος εἰς ὀδοὺς ὅμοιος μὲ κάπρου χαυλιόδοντα, τῆς δικράνου ἐκείνης σιαγόνος, πρὸ πάντων δὲ τῆς ἐφ' ὅλων τούτων διακεχυμένης φυσιογνωμίας, ἐκφραζούσης κακεντρέχειαν ἅμα, ἔκστασιν καὶ μελαγχολίαν. Ἂς φαντασθῇ διὰ τοῦ νοὸς ὅστις ἐμπορεῖ ὅλα ταῦτα ὁμοῦ ἡνωμένα.

Τὸ θέατρον λοιπὸν ἐπεβόησεν ὁμοθυμαδόν· πάντες ὥρμησαν πρὸς τὸ παρεκκλήσιον, καὶ ἐξήγαγον ἐκεῖθεν ἐν θριάμβῳ τὸν μακαριώτατον Πάπαν τῶν τρελλῶν. Τότε δὴ ὁ θαυμασμός, ἡ ἔκπληξις ἔφθασεν εἰς τὸ μὴ περαιτέρω· διότι ἐβεβαιώθησαν πάντες ὅτι ὁ μορφασμὸς ἐκεῖνος δὲν ἦτο διαστροφὴ τοῦ προσώπου ἐπίτηδες γενομένη, ἀλλ' αὐτὴ ἡ φυσικὴ τοῦ ἀνθρώπου κατάστασις.

Ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα ὅλον ἀνταπεκρίνετο εἰς τοῦ προσώπου τὸ εἶδος· κεφαλὴ ὀγκώδης μὲ πυρρὰς καὶ ὀρθὰς τρίχας, ἀναμέσον τῶν ὤμων ὕβος πελώριος προέχων ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν, σύστημα μηρῶν καὶ κνημῶν τόσον ἀλλοκότως ῥαιβῶν, ὥστε μόνον διὰ τῶν γονάτων ἠδύναντο νὰ προσεγγίζωσιν ἀλλήλοις· ὁρώμεναι αἱ κνῆμαι αὗται ἐκ τῶν ἔμπροσθεν ὡμοίαζον δύο κυρτὰ δρέπανα συνημμένα κατὰ τὰς λαβάς· πόδες πλατύτατοι, χεῖρες τερατώδεις τὸ μέγεθος, καὶ μ' ὅλην αὐτὴν τὴν δυσμορφίαν μία τις ἀγνοῶ ποία ἔμφασις εὐρωστίας, εὐκινησίας καὶ τόλμης· ἐξαίρεσις παράδοξος τοῦ αἰωνίου ἐκείνου νόμου καθ' ὃν ἡ ῥώμη, ὡς καὶ τὸ κάλλος, πρέπει νὰ προκύπτῃ ἐκ τῆς ἁρμονίας. Τοιοῦτος ὁ πάπας ὃν εἶχον ἐκλέξει οἱ τρελλοί.

Ἠδύνασο προσφυῶς νὰ τὸν ὀνομάσῃς κολοσσὸν θραυσθέντα καὶ κακῶς αὖθις συγκολληθέντα.

Digitized by Google

Ὅτε ἐνεφανίσθη εἰς τὸ κατώφλιον τοῦ παρεκκλησίου ὁ κύκλωψ οὗτος, ἀκίνητος, βαρύς, τετράγωνος, ἴσος σχεδὸν τὸ εὖρος καὶ τὸ ὕψος, ἀπὸ τὸν ἐπενδύτην αὐτοῦ τὸν ἐξ ἡμισείας ἐρυθρὸν καὶ ἰόχρουν, πεποικιλμένον μὲ ἀργυρεόφαντα κωδωνοστάσια, μάλιστα δὲ ἀπὸ τῆς δυσμορφίας τὴν ἐντέλειαν, ὁ λαὸς τὸν ἐγνώρισε παραχρῆμα, καὶ ὁμοφώνως ἀνέκραξεν :

— Εἶναι ὁ Κουασιμόδος ὁ κωδωνοκρούστης! εἶναι ὁ Κουασιμόδος ὁ καμπούρης τῆς Παναγίας! ὁ Κουασιμόδος ὁ μονόφθαλμος! ὁ Κουασιμόδος ὁ στραβοπόδης! Ζήτω! Ζήτω!

Ὁ πτωχὸς εἶχεν ἐπώνυμα ἄφθονα ὥστε νὰ ἐπάρῃ τις καὶ ν' ἀφήσῃ.

— Εὐγάλετ' ἔξω τὰς ἐγκύους γυναῖκας! ἔκραζον οἱ μαθηταί.

— Ἢ ὅσας ἐπιθυμοῦν νὰ μείνουν ἔγκυοι, ἀνταπεκρίνετο ὁ Ἰωάννης.

Πραγματικῶς αἱ γυναῖκες συνέκρυπτον τὸ πρόσωπον νὰ μὴ βλέπωσι.

— Ὢ τὴν ἀχρείαν μαϊμοῦ! ἔλεγεν ἡ μία.

— Κατὰ τὸ μοῦτρό του εἶναι καὶ ἡ ψυχή του, ὑπελάμβανεν ἄλλη.

— Εἶναι ὁ τρισκατάρατος, ἐπρόσθετεν ἡ τρίτη!

— Ἐγὼ ἔχω τὴν δυστυχίαν νὰ κατοικῶ πλησίον τῆς Παναγίας· ὅλην τὴν νύκτα τὸν ἀκούω ὅπου γυρίζει εἰς τὴν ἀστρακιά.

— Μὲ τοὺς γάτους.

— Ὅλον εἰς τὰ κεραμίδια μας τριγυρνᾷ.

— Μᾶς ῥίχνει μάγια ἀπὸ ταῖς καπνοδόχαις.

— Ταῖς προάλλαις ἦλθε μία βραδειὰ κ' ἔβαλε τὸ φοβερόν μοῦτρό του εἰς τὸν φεγγίτην μου· ἐπῆγα νὰ ξεραθῶ, ἀδελφή, ἀπὸ τὸν φόβον μου.

— Ἐγὼ ἔχω τὴν βεβαιότητα πῶς διαβάζει τὴν Σολομονικὴν καὶ ξενυκτίζει μὲ τὰ τελώνια.

— Ἄ! τὸ *ἔκτρωμα* τῆς φύσεως! τὸν ἀχρεῖον καμπούρη!

— Ἄ! τὴν διεστραμμένη ψυχή!

— Οὔ, χά!

Ἐξ ἐναντίας ὅμως οἱ ἄνδρες ἦσαν ηὐχαριστημένοι καὶ ἐχειροκρότουν.

Ὁ δὲ Κουασιμόδος, τοῦ θορύβου αὐτοῦ ἡ ὑπόθεσις, ἵστατο πάντοτε ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ ναΐσκου, ὀρθός, σκυθρωπὸς καὶ σοβαρός, ἀφίνων νὰ τὸν θαυμάζωσι.

— Εἷς μαθητὴς (ὁ Ῥοβῖνος Ψωμωτὸς νομίζω) ἦλθε πολλὰ πλησίον του μυκτηρίζων αὐτόν. Ὁ Κουασιμόδος περιωρίσθη νὰ τὸν λάβῃ ἐκ τῆς μέσης καὶ νὰ τὸν τινάξῃ εἰς δέκα βημάτων ἀπόστασιν διὰ μέσου τοῦ πλήθους, ἀταράχως καὶ χωρὶς νὰ προφέρῃ λέξιν.

Ὁ δὲ κὺρ Κοππενόλας, ἐκστατικὸς σχεδὸν πρὸς ὅσα ἔβλεπεν, ἐπλησίασε τὸν Κουασιμόδον.

— Μὰ τὸν τίμιον Σταυρόν! μακαριώτατε Πάτερ, τῷ εἶπεν, εἰς τὴν ζωήν μου δὲν εἶδα εὐμορφότερην ἀσχημάδα ἀπὸ τὴν ἰδικήν σου· ἄξιζες νὰ γίνῃς πάπας καὶ εἰς τὴν Ῥώμην καθὼς ἔγινες καὶ εἰς τὸ Παρίσι.

Καὶ λέγων ταῦτα ἐπέθετε φαιδρῶς τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ Κουασιμόδου. Ὁ Κουασιμόδος δὲν ἐσάλευσε διόλου, ὁ δὲ Κοππενόλας ἐξηκολούθησε :

— Ξεύρεις πῶς μὲ ἀρέσκεις, καὶ μ' ἔρχεται ὄρεξις νὰ ξεφαντώσωμε μαζὶ οἱ δύο, καὶ ἂς ἐξώδευα ἕνα καινούργιο δωδεκάρι καισαροδουνικόν; Τί λές;

Ὁ Κουασιμόδος δὲν ἀπεκρίθη.

— Μωρὲ υἱέ μου, πᾶς εἶσαι κωφός!

Ἦτο ἀληθῶς κωφός.

Ἐν τούτοις ἤρχισε νὰ δυσανασχετῇ πρὸς τὰς ἐπιδείξεις τοῦ Κοππενόλα τὰς ὁποίας δὲν ἐννόει, ὅθεν στραφεὶς αἴφνης πρὸς αὐτὸν ἔτριξε τοὺς ὀδόντας μὲ τόσον φοβερὸν τρόπον, ὥστε ὁ Φλαμανδὸς γίγας ὠπισθοδρόμησεν ὡς κύων μολοσσὸς ἐνώπιον αἰλούρου.

Ὁ περιεστὼς ὄχλος ὠπισθοδρόμησεν ὡσαύτως ὑπὸ φόβου καὶ ἐκπλήξεως, καὶ ἀπετελέσθη οὕτως ὁλόγυρα τοῦ παραδόξου ἀτόμου κύκλος εὐρυχωρίας ἔχων ἀκτῖνα δεκαπέντε τοὐλάχιστον γεωμετρικῶν ποδῶν. Γυνή τις γραῖα ἐξήγησε πρὸς τὸν Κοππενόλαν, ὅτι ὁ Κουασιμόδος ἦτο κωφός.

— Κωφός! ἔκαμεν ὁ κνημιδοπώλης μὲ τὸν πλατὺν φλαμανδικὸν γέλωτά του· τότε λοιπὸν εἶναι τέλειος Πάπας, χωρὶς νὰ τοῦ λείπῃ τίποτε!

— Ἄ! τὸν γνωρίζω, ἀνέκραξεν ὁ Ἰωάννης καταβὰς τέλος πάντων ἐκ τοῦ ὑψηλοῦ κιονοκράνου του ἵνα ἴδῃ ἐκ τοῦ πλησίον τὸν Κουασιμόδον, εἶναι ὁ κωδωνοκρούστης τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἀδελφοῦ μου τοῦ ἀρχιδιακόνου.—Καλημέρα, Κουασιμόδε!

— Ἄλλου εἴδους ἄνθρωπος αὐτός! εἶπεν ὁ Ῥοβῖνος Ψωμωτὸς μόλις συνελθὼν ἐκ τοῦ πεσήματος. Τὸν βλέπεις κατὰ πρῶτον, εἶναι καμπούρης· περιπατεῖ, εἶναι στραβοπόδης· σὲ κυττάζει, εἶναι μονόφθαλμος· τὸν ὁμιλεῖς, εἶναι κωφός. Ἀληθινά! νὰ ἔχῃ ἆρά γε καὶ γλῶσσαν ὁ Πολύφημος οὗτος;

— Ὁμιλεῖ ὅταν θέλῃ, εἶπεν ἡ γραῖα· τὸν ἐκούφαναν ἡ καμπάναις ὁποῦ σημαίνει, δὲν εἶναι ὅμως βουβός.

— Αὐτὸ εἶναι μία ἔλλειψις λοιπόν, παρετήρησεν ὁ Ἰωάννης.

— Ἔχει καὶ ἕνα ὀφθαλμὸν ἐκ περισσοῦ, ἐπρόσθεσεν ὁ Ῥοβῖνος Ψωμωτός.

— Ὄχι! εἶπεν ὀρθῶς συλλογιζόμενος ὁ Ἰωάννης, ὁ μονόφθαλμος εἶναι πολὺ ἀτελέστερος τοῦ ὅλως τυφλοῦ, ἐπειδὴ ξεύρει τί τοῦ λείπει.

Ἐν τούτοις ὅλοι οἱ ἐπαῖται, οἱ ὑπηρέται, οἱ βαλαντιοτόμοι, ἑνωθέντες μετὰ τῶν μαθητῶν ὑπῆγον ἐν παρατάξει νὰ φέρωσιν ἐκ τοῦ σκευοφυλακίου τῶν δικογράφων τὴν ἐκ ναστοχάρτου τιάραν καὶ τὴν χλευαστικὴν πορφύραν τοῦ Πάπα

Digitized by Google

τῶν τρελλῶν. Ὁ δὲ Κουασιμόδος ἐστάθη καὶ τὸν ἐνέδυσαν χωρὶς νὰ συνοφρυωθῇ καὶ μετ' ἀγερώχου προσηνείας. Τὸν ἔβαλαν ἔπειτα νὰ καθίσῃ ἐπὶ φορείου ποικιλοχρόου, δώδεκα δὲ ἀξιωματικοὶ τοῦ ἀδελφάτου τῶν τρελλῶν τὸν ἐπῆραν εἰς τοὺς ὤμους των. Ἔκφρασις χαρᾶς μεμιγμένη μετὰ πεισμονῆς καὶ ἐπάρσεως διέλαμψεν εἰς τὸ συνήθως κατηφὲς καὶ ἄθυμον πρόσωπον τοῦ κύκλωπος, ὅτε εἶδεν ὑπὸ τοὺς δυσμόρφους αὐτοῦ πόδας τὰς κεφαλὰς τῶν ὡραίων ἐκείνων, εὐθυτενῶν καὶ καλοκαμωμένων ἀνδρῶν. Μετὰ τοῦτο ἡ ἀλαλάζουσα καὶ ῥακένδυτος συνοδία ἐξεκίνησε πομπωδῶς ἵνα περιέλθῃ πρῶτον τὰς ἐσωτερικὰς στοὰς τοῦ Δικαστηρίου, πρὶν ἐξέλθῃ εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ τὰς πλατείας τῆς πόλεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ϛ'.

Ἐσμεράλδα.

Χαίρομεν μεγάλως ἔχοντες νὰ γνωστοποιήσωμεν εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας, ὅτι, διαρκούσης τῆς σκηνῆς ταύτης, ὁ Γρηγορᾶς καὶ τὸ δρᾶμά του δὲν κατεβλήθησαν, ἀλλ' ἀντέσχον καλῶς. Οἱ ὑποκριταὶ κεντούμενοι ὑπ' αὐτοῦ δὲν ἔπαυσαν ἀπαγγέλλοντες, οὐδ' αὐτὸς ἀκροώμενος. Ὅλα τὰ ἔλαβε πρὸ ὀφθαλμῶν, τὸν θόρυβον, τὰς φωνάς, καὶ ἔκαμε σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ προχωρήσῃ μέχρι τοῦ τέλους, ἐλπίζων πάντοτε ὅτι ἤθελεν ἐπανέλθει ποτὲ τοῦ ἀκροατηρίου ἡ προσοχή. Ἡ ἀμυδρὰ αὐτὴ ἐλπὶς ἀνεζωπυρήθη μάλιστα, ὅτε εἶδε τὸν Κουασιμόδον, τὸν Κοππενόλαν καὶ τὴν πολυτάραχον συνοδίαν τοῦ Πάπα τῶν τρελλῶν ἐξερχομένους τῆς αἰθούσης μετὰ μεγάλης βοῆς. Ὁ ὄχλος ἔτρεξε κατόπιν των παμπληθὴς μὲ ἀκόρεστον περιέργειαν.—Καλά! εἶπε καθ' ἑαυτόν, ἰδοὺ φεύγουν ὅλοι οἱ ταραχοποιοί.—Δυστυχῶς ὅμως οἱ ταραχοποιοὶ ἦσαν ὅλον τὸ ἀκροατήριον, καὶ ἡ αἴθουσα ἐξεκενώθη ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ.

Ἔμενον ἀληθινὰ ὀλίγοι ἔτι θεαταί, ἄλλοι διεσκορπισμένοι, ἄλλοι συσσωρευμένοι περὶ τοὺς κίονας, γυναῖκες, παιδία ἢ γέροντες, ἐμβρόντητοι γενόμενοι ὑπὸ τῶν κραυγῶν καὶ τῶν ἀλαλαγμῶν. Καί τινες δὲ μαθηταὶ ἐκάθηντο ἔτι περιβάδην εἰς τοὺς θριγκοὺς τῶν παραθύρων, ἀποβλέποντες εἰς τὴν πλατεῖαν.

— Ἰδού, ἐσκέφθη ὁ Γρηγορᾶς, ἱκανοὶ ἔτι ἀκροαταὶ ὥστε ν' ἀκούσωσι τὸ τέλος τοῦ Μυστηρίου μου. Εἶναι μὲν ὀλίγοι, ἀλλ' ἀποτελοῦσιν ἐκλεκτὸν καὶ λόγιον ἀκροατήριον.

Ἀλλὰ φεῦ! μουσική τις συμφωνία ἥτις ἔμελλε, κατὰ τὴν ἐπὶ τῆς σκηνῆς πρόσοδον τῆς Παρθένου Μαρίας, νὰ προξενήσῃ θαυμαστὴν ἐντύπωσιν, ἔμεινεν ἀνεκτέλεστος. Ὁ Γρηγορᾶς παρετήρησεν ὅτι οἱ μουσικοί του εἶχον συνοδεύσει τὴν πομπὴν τοῦ Πάπα τῶν τρελλῶν.—Ἀφήσετε τὸ μέρος αὐτὸ καὶ προβῆτε ἐμπρός, εἶπε μὲ στωϊκὴν καρτερίαν πρὸς τοὺς ὑποκριτάς του.

Τότε ἰδὼν ὅμιλόν τινα ἀστῶν πρὸς ἀλλήλους διαλεγομένων καὶ ὑπολαβὼν ὅτι περὶ τοῦ δράματός του ὁ λόγος, ἐπλησίασεν αὐτούς· ἦτο δὲ ἡ περικοπὴ τοῦ διαλόγου ὅσην ἤκουσεν ἡ ἑξῆς:

— Γνωρίζεις, κὺρ Σενετώ, τὸ μέγαρον τῆς Ναβάρρας, τὸ ὁποῖον ἦτον ἰδιοκτησία τοῦ κυρίου Νεμούρ;

— Μάλιστα, ἀπέναντι τοῦ παρεκκλησίου τῆς Βράκης.

— Αἶ λοιπόν! αὐτὸ ἐνοικιάσθη ἀπὸ τὸ δημόσιον εἰς τὸν Γουλιέλμον Ἀλεξανδρῆν τὸν ζωγράφον διὰ ἓξ λίβρας καὶ ὀκτὼ σολδία παρισινὰ τὸν χρόνον.

— Ἰδὲ πῶς ὑπερετιμήθησαν τὰ ἐνοίκια!

— Ἂς ἦναι! εἶπε στενάξας ὁ Γρηγορᾶς, οἱ ἄλλοι τοὐλάχιστον ἀκούουν.

— Παιδιά! παιδιά! ἀνεφώνησεν αἴφνης ἓν τῶν ἐπὶ τῶν παραθύρων ἀναβιβασμένων μειρακίων, ἡ **Ἐσμεράλδα**! ἡ **Ἐσμεράλδα** εἰς τὴν πλατεῖαν!

Μαγικὴν ἐντύπωσιν ἐπροξένησεν οὗτος ὁ λόγος. Ὅλοι ὅσοι εἶχον ὑπολειφθῇ εἰς τὴν αἴθουσαν ὥρμησαν πρὸς τὰ παράθυρα, ἀναρριχώμενοι εἰς τοὺς τοίχους νὰ ἴδωσι, καὶ ἐπαναλαμβάνοντες, ἡ **Ἐσμεράλδα**! ἡ **Ἐσμεράλδα**!

Ταυτοχρόνως ἠκούετο ἔξωθεν ἀπέραντος ἦχος χειροκροτήσεων.

— Τί δηλοῖ πάλιν ἡ Ἐσμεράλδα αὐτή; εἶπεν ὁ Γρηγορᾶς συνάπτων τὰς χεῖρας ἐν ἄκρᾳ ἀπελπισίᾳ. Ἆ θεέ μου! τώρα, φαίνεται, ἦλθε τῶν παραθύρων ἡ σειρά!

Μεταστραφεὶς δὲ πρὸς τὴν μαρμαρίνην τράπεζαν εἶδεν ὅτι ἡ παράστασις εἶχε διακοπῆ· τοῦτο δὲ καθ' ἣν στιγμὴν ἔμελλε νὰ ἐμφανισθῇ ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὁ Ζεὺς κεραυνοφόρος. Ἀλλ' ὁ Ζεὺς ἵστατο κάτωθεν τοῦ θεάτρου ἀκίνητος.

— Μιχαὴλ Γιβόρνε! ἐκραύγασε παρωργισμένος ὁ ποιητής, τί κάμνεις αὐτοῦ; ἡ σειρά σου εἶναι· ἀνάβαινε λοιπόν!

— Ἀλλοίμονον! εἶπεν ὁ Ζεύς, εἷς μαθητὴς ἐπῆρε τώρα τὴν σκάλαν.

Ὁ Γρηγορᾶς παρατηρήσας ἐβεβαιώθη ὅτι τὸ πρᾶγμα ὑπῆρχεν ἀληθέστατον. Πᾶσα μεταξὺ τῆς δέσεως καὶ τῆς λύσεως τοῦ δράματος συγκοινωνία εἶχε διακοπῆ.

— Ἆ τὸν ἀχρεῖον! ὑπετραύλισε· καὶ διατί νὰ πάρῃ τὴν σκάλαν!

— Διὰ ν' ἀναίβῃ νὰ ἰδῇ τὴν Ἐσμεράλδαν, ἀπεκρίθη μὲ τραγικὴν φωνὴν ὁ Ζεύς· εἶπεν ἰδοὺ μία σκάλα ἥτις δὲν χρησιμεύει εἰς τίποτε, καὶ τὴν ἐπῆρε.

Αὕτη ἦτο ἡ ἐσχάτη πληγή· ὁ Γρηγορᾶς ἐδέχθη αὐτὴν μετὰ στωϊκῆς μεγαλοψυχίας.

Digitized by Google

— Πηγαίνετε εἰς τὸν διάβολο! εἶπε πρὸς τοὺς ὑποκριτάς. Ὅσα χρήματα πάρω ἐγώ, ἄλλα τόσα θὰ πάρετε καὶ σεῖς! Τότε δὲ ἀπῆλθε κλίνων ἐπὶ τοῦ στήθους τὴν κεφαλήν, ἀλλ' ἔσχατος πάντων, ὡς στρατηγὸς πολεμήσας ἀνδρείως καὶ ἀποχωρῶν τελευταῖος.

Ἐνῷ δὲ κατέβαινε τὰς σκολιὰς τοῦ Δικαστηρίου κλίμακας ἔλεγε μεμψιμοιρῶν καθ' ἑαυτὸν ταῦτα: Τί ἀνόητοι γαΐδαροι οἱ Παρισινοὶ αὐτοί! ἔρχονται ν' ἀκούσουν μίαν ἠθοποιίαν καὶ δὲν ἀκούουν τίποτε. Ὅλα τὰ εἶδαν, ὅλα ἐκίνησαν τὴν περιέργειάν των, ὁ Κλοπῖνος Τουρλουφός, ὁ καρδινάλιος, ὁ Κοππενόλας, ὁ Κουασιμόδος, ὁ διάβολος! ἀλλ' ἡ δέσποινα, ἡ παρθένος Μαρία διόλου! Ἂς τὸ ἤξευρα αὐτό, καὶ προσμένετε ὁποῦ θὰ σᾶς ἔδιδα παρθένους Μαρίας, χάχηδες, ξόανα! Καὶ ἐγὼ ὁ δυστυχὴς ἦλθα νὰ ἰδῶ ἀνθρώπινα πρόσωπα, καὶ εἶδα πλάταις γυρισμέναις καὶ ὀπισθινά· ἀντὶ δόξης ποιητοῦ ἀπήλαυσα δόξαν ἀνδρὸς φαρμακοπώλου! Ἂν καὶ ὑπερβέβαιον ἦναι ὅτι ὁ μὲν Ὅμηρος περιήρχετο ψωμοζητῶν τὰ χωρία τῆς Ἑλλάδος, ὁ δὲ Ὀβίδιος Νάζος ἀπέθανεν ἐξόριστος εἰς τὴν γῆν τῶν Μοσκόβων. Ἀλλὰ νὰ μ' ἐπάρῃ

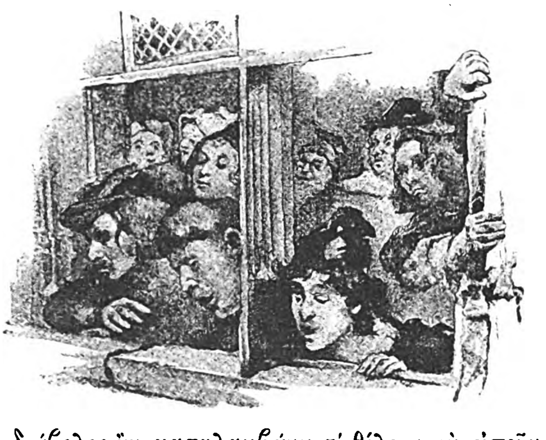

ὁ διάβολος ἂν καταλαμβάνω τί θέλουν νὰ εἰποῦν μὲ τὴν Ἐσμεράλδαν των! Καὶ πρῶτον πάντων, τί λέξις εἶναι αὐτή; Αἰγυπτιακὴ βέβαια!

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ἀπὸ Σκύλλης εἰς Χάρυβδιν.

Τὸν Ἰανουάριον ἡ νὺξ ἐπέρχεται ἐνωρίς. Αἱ ἀγυιαὶ ἦσαν ὑπόζοφοι ἤδη ὅτε ὁ Γρηγορᾶς ἐξῆλθε τοῦ Παλατίου τῆς δικαιοσύνης. Ὁ συσκοτασμὸς οὗτος τῆς ἀρχομένης νυκτὸς τὸν ηὐχαρίστησε πολύ, κ' ἔσπευσε νὰ φθάσῃ εἰς ἔρημόν τινα στενωπόν, ὅπως μελετήσῃ ἐν ἀνέσει, καὶ ἐπιθέσῃ τὸν ἐπίδεσμον ὁ φιλόσοφος εἰς τὴν πληγὴν τοῦ ποιητοῦ. Ἡ φιλοσοφία ὑπῆρχεν ἄλλως τε ἡ μόνη του καταφυγή, διότι δὲν εἶχε ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίναι. Ἀφοῦ τὸ πρῶτον θεατρικόν του δοκίμιον τόσον περιφανῶς ἀπέτυχε, δὲν ἐτόλμα νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ οἴκημά του κείμενον κατὰ τὴν ὁδὸν Σιτοβολῶνος ἐπὶ τοῦ Ποταμοῦ, διότι ἐκ τῆς ἀμοιβῆς, ἣν ὁ κύριος πρεβῶτος ἤθελε τῷ δώσει διὰ τὸν Ἐπιθαλάμιόν του ἤλπιζε νὰ πληρώσῃ εἰς τὸν κὺρ Γουλιέλμον Γλυκομίλητον, δημοσιώνην τῶν εἰς Παρισίους εἰσαγομένων βοσκημάτων, τὴν ὁποίαν τῷ ὤφειλεν ἑξαμηνίαν ἐνοικίου, ἤτοι δώδεκα σολδία παρισινά, ποσὸν δωδεκάκις ὑπερβαῖνον τὴν ὅλην ἐν τῷ κόσμῳ περιουσίαν του, συμπεριλαμβανομένου τοῦ ὑποκαμίσου, τῆς περισκελίδος καὶ τοῦ πιλιδίου του. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐσκέφθη μικρόν, ζητήσας πρὸς ὥραν σκέπην ὑπὸ τὴν θυρίδα τῆς τοῦ σκευοφύλακος τοῦ Παρεκκλησίου εἱρκτῆς, ποῖον νὰ ἐκλέξῃ διὰ τὴν νύκτα κατάλυμα, ἔχων εἰς τὴν διάθεσίν του ὅλα τῶν Παρισίων τὰ λιθόστρωτα, ἐνθυμήθη ὅτι τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα εἶχε παρατηρήσει κατὰ τὴν ὁδὸν Ἐμβαλωματῶν, πρὸ τῆς θύρας ἑνὸς Συγκλητικοῦ, ἀξιόλογόν τινα λιθίνην κρηπῖδα ὡρισμένην πρὸς τὴν ἐπὶ ἡμιόνου ἀνάβασιν, καὶ ὅτι ἰδὼν αὐτὴν εἶπεν, ἰδοὺ ἐν ὥρᾳ ἀνάγκης ἀξιόλογον προσκεφάλαιον δι' ἐπαίτην ἢ ποιητήν! Ἀνέπεμψεν εὐχαριστίας πρὸς τὴν θείαν Πρόνοιαν ὅτι τὸν ἐνέπνευσε τὴν εὐτυχῆ ταύτην ἰδέαν· ἀλλ' ἐνῷ ἡτοιμάζετο νὰ διέλθῃ τὴν πλατεῖαν τοῦ Παλατίου καὶ εἰσδύσῃ εἰς τὸν σκολιὸν τῆς παλαιᾶς Χώρας λαβύρινθον, ἔνθα ἑλίσσονται ὅλαι αἱ γηραιαὶ ἐκεῖναι ἀδελφαὶ ὁδοί, ἡ τῶν Βαρελλοποιῶν, τῶν Παλαιοπωλῶν, τῶν Ἐμβαλωματῶν, ἡ Ἑβραϊκὴ κτλ., αἱ μέχρι τῆς σήμερον σωζόμεναι μὲ τὰς ἐννεωρόφους οἰκίας των, εἶδεν ἐξερχομένην ὁμοίως ἐκ τοῦ Παλατίου καὶ προερχομένην διὰ μέσου τῆς αὐλῆς τὴν πομπὴν τοῦ Πάπα τῶν τρελλῶν μετὰ μεγάλων ἀλαλαγμῶν, μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων, καὶ μετὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ τοῦ Γρηγορᾶ μουσικῆς. Τὸ θέαμα τοῦτο ἀνέξεσε τὰς πληγὰς τῆς παθούσης φιλαυτίας του, καὶ μεταστραφεὶς ἔφυγε προτροπάδην. Πᾶν ὅ,τι ἐνθύμιζεν εἰς αὐτὸν τὴν ἑορτὴν τῆς ἡμέρας ἐκείνης παρώξυνε τὴν λύπην του διὰ τὴν δραματικήν του ἀποτυχίαν.

Digitized by Google

Ἠθέλησε νὰ διευθυνθῇ πρὸς τὴν γέφυραν Ἁγίου Μιχαήλ· ἀλλὰ πλῆθος παιδαρίων ἔτρεχε τῇδε κἀκεῖσε μετὰ πυρσευτικῶν λαμπάδων καὶ πυροτεχνημάτων.

— Εἰς τ' ἀνάθεμα τὰ πυροτεχνήματα! εἶπεν ὁ Γρηγορᾶς καὶ ὥρμησε πρὸς τὴν Γέφυραν τῶν Ἀργυραμοιβῶν. Εἰς τὰς παρὰ τὴν βάσιν τῆς γεφύρας οἰκίας εἶχον στηθῇ τρεῖς μεγάλαι σημαῖαι ἔχουσαι εἰκονισμένους τὸν βασιλέα, τὸν Δελφῖνα καὶ Μαργαρίταν τὴν Φλανδρικήν, καὶ ἓξ ἄλλαι μικρότεραι φέρουσαι *ἱστορημένους* τὸν δοῦκα τῆς Αὐστρίας, τὸν καρδινάλιον Βουρβῶνα, καὶ τὸν κ. Δεβωζέ, καὶ τὴν κυρίαν Ἰωάνναν τὴν Γαλλικήν, καὶ τὸν κύριον Βουρβῶνα τὸν νόθον, καὶ δὲν εἰξεύρω ποίους ἄλλους, ὅλα δὲ ταῦτα ἐφωταγωγοῦντο ὑπὸ δᾴδων, καὶ ὁ ὄχλος ἵστατο θαυμάζων.

— Τρισόλβιε ζωγράφε Ἰωάννη Φουρβῶλδε! εἶπε βαρυστενάξας ὁ Γρηγορᾶς, κ' ἔστρεψε τὰ νῶτα πρὸς τὰς μεγάλας καὶ πρὸς τὰς μικρὰς σημαίας. Ἔμπροσθέν του ὑπῆρχε μία ὁδός, τόσον δὲ ζοφερὰ καὶ ἔρημος τῷ ἐφάνη, ὥστε ἤλπισε νὰ διαφύγῃ, εἰσδύων εἰς αὐτήν, τοὺς κρότους καὶ τὰ σελαγίσματα τῆς ἑορτῆς· ἀλλὰ μόλις ἔκαμεν ὀλίγα βήματα, προσέκρουσεν εἴς πρᾶγμά τι, καὶ συμποδισθεὶς ἔπεσεν. Ἦτο ὁ σωρὸς τῆς εἰρεσιώνης ἣν οἱ δικογράφοι ἀπέθεσαν τὸ πρωῒ εἰς τὴν θύραν ἑνὸς προέδρου δικαστικοῦ, τιμῶντες τὸ ἐπίσημον τῆς ἡμέρας. Ὁ Γρηγορᾶς ὑπέφερε μὲ ἁγίαν ὑπομονὴν καὶ τὸ νέον τοῦτο συνάντημα· ἐσηκώθη καὶ ἐπορεύθη πρὸς τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ. Ἀφήσας ὄπισθέν του τὸν Πυργίσκον τῶν πολιτικῶν δικῶν ὡς καὶ τὸν Πύργον τῶν ἐγκληματικῶν, καὶ παραμείβων τὸν μέγαν τῶν βασιλικῶν κήπων περίβολον, εἰς τὸ ἀλιθόστρωτον παρόχθιον ὅπου οἱ πόδες του ἐβάπτοντο μέχρις ἀστραγάλων εἰς τὸν βόρβορον, ἔφθασε τὴν δυτικὴν τῆς παλαιᾶς χώρας ἐσχατιάν, καὶ σταθεὶς ἐθεώρησεν ἐπί τινα χρόνον τὸ νησίδιον τοῦ Πορθμέως τῶν Δαμαλῶν, ἐξαφανισθὲν μετὰ ταῦτα ὑπὸ τῆς Καινῆς Γεφύρας καὶ τοῦ Ὀρειχαλκίνου Ἵππου. Τὸ νησίδιον παρίστατο εἰς τὰς ὄψεις αὐτοῦ ὡς μελανὸς ὄγκος πέραν τοῦ στενοῦ πόρου τῶν λευκαζόντων ὑδάτων· μικρὸν δὲ φῶς σελαγίζον ἐσημείονε τὴν μικρὰν καλύβην ὅπου ἡσύχαζε τὰς νύκτας ὁ πορθμεὺς τῶν δαμαλῶν.

— Εὐτυχισμένε πορθμεῦ! ἐσκέφθη ὁ Γρηγορᾶς, σὺ οὔτε δόξαν ὀνειροπολεῖς, οὔτε ἐπιθαλάμια συνθέτεις. Τί πρὸς σὲ ἂν νυμφεύωνται οἱ βασιλεῖς, καὶ ἂν ὑπάρχουν εἰς τὸν κόσμον δούκισσαι τῆς Βουργουνδίας; Σὺ μαργαρίτας ἄλλας δὲν γνωρίζεις παρὰ τὰς ὁποίας βόσκουν εἰς τὸ χορταράκι τὸν Ἀπρίλιον αἱ δαμάλαι σου. Ἐγὼ δὲ ὁ ποιητὴς μυκτηρίζομαι, ψοφῶ ἀπὸ τὸ ψῦχος, χρεωστῶ δώδεκα σολδία, καὶ ἡ πατοῦνα τοῦ ὑποδήματός μου τόσον διαφανὴς εἶναι ἀπὸ ταῖς τρύπαις, ὥστε ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὑαλὶ εἰς τῆς καλύβης σου τὸν φεγγίτην. Εὐγνωμονῶ σε, ὦ πορθμεῦ τῶν δαμαλῶν! ἡ καλύβη σου ἀναπαύει τὴν ὅρασίν μου, καὶ μὲ κάμνει νὰ λησμονῶ τὰ Παρίσια!

Ἀπέσπασε δ' αὐτὸν ἐκ τῆς σχεδὸν λυρικῆς ἐκστάσεως ὁ κρότος μεγάλης διπλῆς τρακατρούκας τῶν τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου, πεταχθείσης ἐκ τῆς πανευδαίμονος καλύβης· ὁ πορθμεὺς μετεῖχε τῆς κοινῆς εὐφροσύνης καύσας καὶ αὐτὸς τὸ πυρσόκροτόν του.

— Κατηραμένη ἑορτή! ἀνέκραξε μὲ τρίχας ὠρθωμένας ὁ Γρηγορᾶς, παντοῦ θὰ μὲ διώκῃς, καὶ εἰς αὐτὴν ἔτι τοῦ πορθμέως τῶν δαμαλῶν τὴν καλύβην!

Ἐθεώρησεν ἔπειτα τὸν πρὸ ποδῶν του ῥέοντα Σηκουάναν, καὶ τῷ ἐπῆλθεν ἀποτρόπαιός τις λογισμός.

— Ὤ! εἶπε, προθύμως θὰ ἔπιπτα νὰ πνιγῶ, ἂν τὸ νερὸν δὲν ἦτο τόσον ψυχρόν!

Ἔκαμε τότε μίαν ἀπονενοημένην ἀπόφασιν· ἀδυνατῶν δηλαδὴ ν' ἀπαλλαχθῇ ἀπὸ τὸν πάπαν τῶν τρελλῶν, ἀπὸ τὰς σημαίας τοῦ ζωγράφου Ἰωάννου Φουρβώλδου, ἀπὸ τοὺς σωροὺς τῆς εἰρεσιώνης, τὰς πυρσευτικὰς λαμπάδας καὶ τὰς τρακατρούκας, ἐπεχείρησε, καταφρονῶν τὰ πάντα, νὰ προχωρήσῃ θαρραλέως εἰς αὐτὸ τὸ κέντρον τῆς ἑορτῆς, καὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Γρεύης.

— Ἂν ὄχι ἄλλο, ἐστοχάσθη, θὰ ἔχω τοὐλάχιστον κανένα δαυλὸν ἀπὸ τοὺς φανοὺς νὰ ζεσταθῶ, καὶ εἰμπορῶ νὰ δειπνήσω μὲ καμμίαν ψίχαν ἀπὸ τὰ τρία μεγάλα ἐν εἴδει βασιλικῶν παρασήμων ζυμαρικά, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ παρετέθησαν εἰς τὸ δημόσιον κυλικεῖον τῆς πόλεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ἡ πλατεῖα τῆς Γρεύης.

Μικρόν, δυσδιάκριτον ἴχνος σώζεται σήμερον τῆς πλατείας Γρεύης, ὁποία ὑπῆρχε τῷ καιρῷ ἐκείνῳ· εἶναι δὲ αὐτὸ ὁ κατὰ τὴν βόρειον τῆς πλατείας γωνίαν κείμενος χαριέστατος πυργίσκος, ὅστις σχεδὸν τεθαμμένος ἤδη ὑπὸ τὸ σκαιὸν κο-

Digitized by Google

νίαμα τὸ καλύπτον τὰ ζωηρά του ἀνάγλυφα κινδυνεύει ὅσονούπω νὰ ἐκλείψῃ ὁλοτελῶς ὑπὸ τοῦ ἀεὶ ἀναβαίνοντος κύματος τῶν νεοδμήτων οἰκιῶν, αἵτινες ἀπορροφῶσιν ὅλα τὰ παλαιὰ μνημεῖα τῶν Παρισίων.

Ὅσοι, καθὼς ἡμεῖς, οὐδέποτε διέρχονται τὴν πλατεῖαν τῆς Γρεύης, χωρὶς νὰ ἐμβλέψωσι μετ' οἴκτου καὶ συμπαθείας πρὸς τὸν ταλαίπωρον πυργίσκον ἐκεῖνον, τὸν συμπεπνιγμένον ἀνάμεσον δύο κακοτέχνων οἰκιῶν τῶν χρόνων τοῦ ΙΕ' Λουδοβίκου, δύναντ' εὐκόλως νὰ ἐπανακτίσωσι διὰ τοῦ νοὸς τὸ ὅλον τῶν οἰκοδομῶν σύστημα, ὧν ἀπετέλει πάλαι ποτὲ μέρος, καὶ ἀνεύρωσιν ὁλοσχερῆ τὴν ἀρχαίαν γοτθικὴν πλατεῖαν τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος.

Εἶχεν ἡ πλατεῖα αὕτη, ὡς καὶ τὴν σήμερον, σχῆμα τραπεζίου ἀκανονίστου, περιβαλλομένου κατὰ μὲν τὴν μίαν τῶν πλευρῶν ὑπὸ τῆς κρηπῖδος τοῦ ποταμοῦ, κατὰ δὲ τὰς ἑτέρας τρεῖς πλευρὰς ὑπὸ σειρᾶς ὑψηλῶν, στενῶν καὶ ἀφεγγῶν οἰκιῶν. Τὴν ἡμέραν ἐθαύμαζέ τις βλέπων τὴν ποικιλίαν τῶν οἰκοδομημάτων ἐκείνων, ἐκ λίθου ὅλων ἢ ξύλου γλυπτοῦ, παριστώντων ἤδη τέλεια ὑποδείγματα τῶν διαφόρων ρυθμῶν τῆς τοῦ μεσαιῶνος οἰκοδομικῆς. Τὰς δὲ νύκτας δὲν διέκρινες ἐκ τῆς σωρείας τῶν κτιρίων αὐτῶν εἰμὴ τὰ ζοφερὰ τῶν στεγῶν κράσπεδα, ἀνελισσουσῶν ὁλόγυρα τῆς πλατείας τὴν μακρὰν τῶν ὀξειῶν γωνιῶν των ἅλυσον.

Κατὰ τὸ κέντρον τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς πλατείας ὑψοῦτο οἰκοδόμημά τι βαρὺ καὶ ἑτερογενές, ἐκ τριῶν ἐπιπροσθέτων μερῶν συγκείμενον, καὶ γνωστὸν διὰ τριῶν ὀνομάτων ἐξηγούντων τὴν ἱστορίαν, τὸν προορισμὸν καὶ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν αὐτοῦ. Ἐκαλεῖτο ἡ οἰκία τοῦ Δελφῖνος, διότι Κάρολος ὁ Πέμπτος ἀνῆλιξ ἔτι ὢν εἶχεν οἰκήσει ἐν αὐτῷ. Κατάστημα τῶν πραγματευτῶν, διότι ἐχρησίμευεν ὡς Δημαρχεῖον, καὶ ἡ πολύστυλος Οἰκία, ὡς ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν ὀγκωδῶν κιόνων τῶν ὑποβασταζόντων τὰ τρία του πατώματα. Ἐκεῖ εὕρισκεν ἡ πόλις πᾶν ὅ,τι ἀπαιτεῖται νὰ ἔχῃ πόλις καλή, ὡς ἡ τῶν Παρισίων, ἓν παρεκκλήσιον ἵνα προσεύχηται πρὸς τὸν Θεόν, ἓν βῆμα δικανικὸν ἵνα ἀκούῃ τοὺς λόγους τῶν ἀνθρώπων τοῦ βασιλέως, καὶ ἀπορρίπτῃ αὐτοὺς χρείας τυχούσης· καὶ κατὰ τὰ μεσωρόφια μίαν ὁπλοθήκην καλῶς διὰ πυροβόλων ἐφωδιασμένην. Ἐπειδὴ οἱ τῶν Παρισίων ἀστοὶ γινώσκουσιν ὅτι αἱ προσευχαὶ καὶ αἱ δικολογίαι δὲν ἀρκοῦσι πάντοτε πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν τῆς πόλεως προνομίων, καὶ φυλάττουσι διὰ καλὸν καὶ κακὸν εἰς ἀνώγεόν τι τοῦ Δημαρχείου καὶ κανὲν καλὸν ἐσκωριασμένον ἀρκεβούσιον.

Ἔκτοτε ἡ Γρεύη εἶχε τὴν ἀπαισίαν ὄψιν ἣν καὶ τὴν σήμερον διασώζει ὡς ἐκ τῆς ἀποτροπαίου ἰδέας, ἣν διεγείρει εἰς τὸν νοῦν, καὶ ἣν ἐπιτείνει τὸ μελαγχολικὸν Δημαρχεῖον (Hôtel-de-Ville) τοῦ ἀρχιτέκτονος Δομινίκου Βοκαδώρου, τὸ τὴν πολύστυλον Οἰκίαν διαδεχθέν. Δὲν ἦτο βεβαίως θέαμα ἐπαγωγὸν τῶν ὄψεων ἡ διηνεκῶς ἱσταμένη ἀγχόνη καὶ ὁ κύφων, ἤ, ὡς τότε ἔλεγον, ἡ *δικαιοσύνη* καὶ ἡ *σκάλα*, πλησίον ἀλλήλων κείμεναι ἐν μέσῳ τῆς ἀποφράδος πλατείας, ὅπου τόσα ὄντα πλήρης ὑγείας καὶ ζωῆς ἐψυχομάχησαν, καὶ ὅπου βραδύτερον, μετὰ πεντήκοντα ἐνιαυτούς, ἔμελλε νὰ λάβῃ γένεσιν ὁ οὕτως ἐπικληθεὶς ***πυρετὸς τοῦ Ἁγίου Βαλλιέρου***, ἡ στυγερωτάτη τῶν νόσων, ἐπειδὴ δὲν προέρχεται ἐκ Θεοῦ ἀλλ' ἐξ ἀνθρώπων.

Παρήγορος λογισμὸς εἶναι (ἂς τὸ εἴπωμεν ἐν παρόδῳ) ὅτι ἡ θανατικὴ ποινή, ἥτις πρὸ ἐτῶν τριακοσίων εἶχε καταφράκτους διὰ τῶν σιδηρῶν αὐτῆς τροχῶν, διὰ τῶν λιθοκτίστων αὐτῆς ἀγχονῶν, δι' ὅλης τῆς κατασκευῆς τῶν βασάνων της τὴν Γρεύην, τὰ Ὀψοπωλεῖα, τὴν πλατεῖαν Δελφίνην, τὸν Σταυρὸν τοῦ Τραχωρίου, τὰ Χοιροπωλεῖα, τὸ εἰδεχθὲς ἐκεῖνο Μονρωκόνιον, τὸ ἕρκος τῶν Κλητήρων, τὴν πύλην Ἁγ. Διονυσίου, τὰ Λειβάδια, τὴν πύλην Βωδέτου, τὴν πύλην Ἁγ. Ἰακώβου, χωρὶς νὰ ὑπολογίσωμεν τὰς ἀναριθμήτους *σκάλας*, τουτέστι τοὺς κύφωνας τῶν πρεβώτων, τοῦ ἐπισκόπου, τῶν ἐπισκοπικῶν συμβούλων, τῶν ἡγουμένων καὶ πρεσβυτέρων τῶν ἐχόντων δικαίωμα τοῦ δικάζειν, χωρὶς ν' ἀπαριθμήσωμεν τὰ ἐν τῷ ποταμῷ Σηκουάνᾳ νομικὰ πνικτήρια, παρήγορον, λέγω, εἶναι ὅτι σήμερον ἡ θανατικὴ ποινὴ ἀπολέσασα βαθμηδὸν τὴν ποικίλην αὐτῆς δορυφορίαν, τὸ πολυτελὲς τῆς ὠμότητος, τὰς στρεβλώσεις καὶ τὰ βασανιστήρια, δι' ἃ κατεσκευάζετο κατὰ πενταετηρίδα νέα κλίνη δερμάτινος εἰς τὸ μέγα Καστελέτον, ἡ κυρία αὕτη καὶ δέσποινα τῆς τοῦ μεσαιῶνος τιμαριωτικῆς κοινωνίας, προγραφεῖσα σχεδὸν ἐκ τῶν ἡμετέρων νόμων καὶ τῶν ἡμετέρων πόλεων, καταδιωχθεῖσα ἀπὸ κώδηκος εἰς κώδηκα, φυγαδευθεῖσα ἀπὸ πλατείας εἰς πλατεῖαν, δὲν ἔχει πλέον ἐν τῇ ἀπεράντῳ πόλει τῶν Παρισίων ἢ μίαν ἐπονείδιστον τῆς Γρεύης γωνίαν ἢ μίαν ἀθλίαν λαιμητόμον, δειλήν, ἀνήσυχον, ἐνεργοῦσαν λάθρᾳ καὶ ἐν παραβύστῳ, καὶ ἥτις φαίνεται πάντοτε ὡς φοβουμένη μὴ ληφθῇ ἐπ' αὐτοφώρῳ ἀνθρωποκτονοῦσα, τόσον ταχέως γίνεται ἐκποδὼν ἅμα ὡς ἐκτελέσῃ τὸ ἔργον της !

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Βέσος παρὰ Γόλπες.

Ὁ Πέτρος Γρηγορᾶς ἔφθασεν εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Γρεύης παγωμένος ὑπὸ τοῦ ψύχους. Θέλων ν' ἀποφύγῃ τὸν ὄχλον τῆς γεφύρας τῶν ἀργυραμοιβῶν καὶ τὰς σημαίας τοῦ Ἰωάννου Φουρ-

Digitized by Google

6ώλδου, εἶχεν ἐπάρει τὴν γέφυραν τῶν Μυλωθρῶν· ἀλλ' ἐνῷ διέβαινεν αὐτὴν κατεπιτυλίσθη ἀπὸ τοὺς τροχοὺς τῶν μύλων τοῦ κυρίου ἐπισκόπου, καὶ ὁ ἐπενδύτης του ἔγεινεν ὅλος νερόν. Τῷ ἐφαίνετο μάλιστα ὅτι τοῦ δράματός του ἡ ἀποτυχία καθίστα αὐτὸν εὐαισθητότερον πρὸς τὸ ψῦχος· ὅθεν ἔσπευσε νὰ προσέλθῃ εἰς τὸν μεγαλοπρεπῆ τῆς ἑορτῆς φανόν, ὅστις ἐφεγγοβόλει ἐν τῷ μέσῳ τῆς πλατείας, ἀλλ' ἦτο ὁλόγυρα συνηγμένον πλῆθος ἱκανόν.

— Ἀναθεματισμένοι Παρισινοί! εἶπε καθ' ἑαυτὸν (ἐπειδὴ ὁ Γρηγορᾶς ὡς ἀληθὴς δραματικὸς ποιητὴς ἐσυνείθιζε τοὺς μονολόγους), ἰδὲ πῶς μοῦ ἔφραξαν τὴν φωτίαν, καὶ ὅμως ἔχω μεγάλην ἀνάγκην ὀλίγης θερμότητος· τὰ πέδιλά μου κάμνουν νερόν, καὶ οἱ μύλοι ἐκεῖνοι, ἀνάθεμά τους! μ' ἔκαμαν παπί! Τοῦ διαβόλου σου καλὲ τὸν δεσπότην μὲ τοὺς μύλους του! ἤθελα εἰς τὴν ζωήν μου νὰ ξεύρω τί τοὺς θέλει ὁ δεσπότης τοὺς μύλους! μήπως προβλέπει πῶς θὰ γείνῃ ἀπὸ ἐπίσκοπος μυλωνᾶς; ἂν πρὸς τοῦτο ἀρκῇ ἡ κατάρα μου, τοῦ τὴν δίδω ἐξ ὅλης ψυχῆς! Κύτταξε αὐτοὺς τοὺς χάχηδες· οὔτε τὸ ἔχουν εἰς τὸν νοῦν νὰ παραμερίσουν καὶ ὀλίγον! καὶ τί κάμνουν ἐκεῖ; κυττάζουν πῶς καίεται ἓν κεντηνάριον φρυγάνων! ὡραῖον θέαμα!

Ἀλλ' ἐγγυτέρω παρατηρήσας εἶδεν ὅτι τῶν θεατῶν ὁ κύκλος ἦτο εὐρύτερος πολὺ ἢ ὅσον ἀπητεῖτο διὰ νὰ θερμανθῶσιν εἰς τὸν βασιλικὸν φανόν, καὶ ὅτι ἡ συρροὴ ἐκείνη εἶχε καὶ ἄλλην αἰτίαν παρὰ τὸ κάλλος τῶν καιομένων φρυγάνων.

Εἰς μέγα κενὸν διάστημα ἀναμέσον τῆς πυρᾶς καὶ τοῦ πλήθους νεᾶνίς τις ἐχόρευεν.

Ἂν ἡ νεᾶνις αὕτη ἦτο γυνὴ θνητή, ἢ νύμφη τις, ἢ ἄγγελος ἐπουράνιος, τοῦτο ὁ Γρηγορᾶς, ὅσον πυρρωνικὸς φιλόσοφος, ὅσον εἰρωνικὸς ποιητὴς καὶ ἂν ἦτο, δὲν ἠδυνήθη παρευθὺς νὰ τὸ κρίνῃ· τόσον κατέπληξε καὶ ἐδέσμευσε τὰς φρένας αὐτοῦ ἡ φαεινὴ ὀπτασία.

Τὸ εὔδρομον καὶ λιγυρόν της ἀνάστημα τὴν ἐδείκνυεν, ἂν καὶ δὲν ἦτο, ὑψηλήν. Ἦτο μελαγχροινή, ἀλλ' ἐμάντευες ὅτι τὴν ἡμέραν ἡ ἐπιδερμὶς αὐτῆς ἔπρεπε νὰ ἔχῃ τὸ ὡραῖον ἐκεῖνο χρυσοειδὲς ἀπαύγασμα τῶν Ἀνδαλουσίων καὶ Ῥωμαίων γυναικῶν. Ἀνδαλούσιον ὁμοίως εἶχε τὸν μικρὸν πόδα, ἐπειδὴ ἦτο ἐν στενοχωρίᾳ ἅμα καὶ ἀνέσει ἔνδον τοῦ κομψοῦ σανδάλου. Ἐχόρευε, περιεστρέφετο, περιεστροβιλεῖτο ἐπὶ παλαιοῦ τάπητος Περσικοῦ, ἀτημελήτως ὑπὸ τοὺς πόδας της ἐρριμένου· καὶ ὁσάκις ἑκάστοτε στρεφομένης διέβαινεν ἔμπροσθέν σου τὸ ἀκτινοβόλον της πρόσωπον, οἱ μεγάλοι μέλανες ὀφθαλμοὶ ἔρριπτον ἐπὶ σὲ ἀστραπὴν φωτός.

Περὶ αὐτὴν πᾶν ὄμμα ἦν ἀτενές, πᾶν στόμα κεχηνός. Καὶ ἀληθῶς, ἐνῷ ἐχόρευεν οὕτω πρὸς τὸν ἦχον τοῦ βομβοῦντος κυμβάλου, ὅπερ οἱ δύο τορευτοὶ βραχίονές της ἔφερον ὕπερθεν τῆς κεφαλῆς, ῥαδινὴ καὶ ἐλαφρὰ ὡς σφήξ, μὲ τὸν χρυσοῦν στηθόδεσμον τὸν ἄνευ πτυχῆς, τὴν κολπουμένην ποικιλόχρουν ἐσθῆτα, τοὺς γυμνοὺς ὤμους, τὰς γλαφυρὰς κνήμας, αἵτινες στιγμηδὸν ἀνεκαλύπτοντο παραφερομένης τῆς ἐσθῆτος, τὴν μέλαιναν κόμην καὶ τοὺς φαεσφόρους ὀφθαλμούς, ἐφαίνετο ὡς ὑπερφυσικόν τι πλάσμα καὶ ὑπεράνθρωπον.

— Ἐπ' ἀληθείας εἶναι Συλφίς, ἐσκέφθη ὁ Γρηγορᾶς, Νύμφη, θεὰ ἢ βάκχη τοῦ Μαινάλου ὄρους!

Ἀλλ' ἰδοὺ λυθείσης μιᾶς τῶν τῆς Συλφίδος πλεξίδων, κατέρρευσε χαμαὶ ἀποσπασθὲν ἐξ αὐτῆς ἓν κίτρινον νόμισμα χαλκοῦν.

— Ἀ! ὄχι, εἶπε τοῦτο ἰδὼν ὁ Γρηγορᾶς, εἶναι Βοημίς.

Πᾶσα φρεναπάτη διελύθη τότε.

Ἡ νεᾶνις ἤρχισε πάλιν νὰ χορεύῃ· λαβοῦσα χαμόθεν δύο ξίφη ἐστήριξε τὴν αἰχμὴν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ μετώπου, καὶ τὰ περιέστρεψε στρεφομένη αὐτὴ κατ' ἐναντίαν φοράν. Ἦτο λοιπὸν ἄνευ πολυπραγμοσύνης ἁπλῆ Αἰγυπτία. Ἀλλ' ἂν καὶ ἔπαυσεν ὁ Γρηγορᾶς νὰ βλέπῃ μαγικὰς ὀπτασίας, δὲν ἦτο ὅμως ἀμέτοχον γοητείας τὸ σύνολον τοῦ ὑπ' ὄψιν αὐτοῦ θεάματος. Ἐφωτίζετο ἡ σκηνὴ ὑπὸ τῆς χαρμοσύνου πυρᾶς, ἧς τὸ ἐρυθρόν, ἀπότομον φῶς ἐσελάγιζεν ὑποτρέμον ἐπὶ τοῦ περιεστῶτος κύκλου καὶ ἐπὶ τοῦ μελαγχροινοῦ τῆς μείρακος μετώπου, προεκβάλλον ἐνταυτῷ πελιδνὴν ἀναλαμπήν, μετὰ τῶν δονουμένων σκιῶν τοῦ πλήθους, εἰς τὰ ἄποπτα τῆς πλατείας, ἔνθεν μὲν ἐπὶ τοῦ μελανοῦ καὶ ῥυσσοῦ προσώπου τῆς πολυστύλου Οἰκίας, ἔνθεν δὲ ἐπὶ τοῦ λιθίνου βραχίονος τῆς ἀγχόνης.

Ἀλλὰ μεταξὺ τῶν μυρίων προσώπων ὅσα ἡ λαμπηδὼν τῆς πυρᾶς ἔβαφε πορφυρᾶ, ἓν μάλιστα ἐφαίνετο ἐγκύπτον εἰς τὴν θεωρίαν τῆς χορευτρίας· ἦτο πρόσωπον ἀνδρὸς αὐστηρόν, ἤρεμον, κατηφές. Ὁ ἱματισμὸς τοῦ ἀνθρώπου τούτου συνεκρύπτετο ὑπὸ τοῦ περὶ αὐτὸν πλήθους, ἡ ἡλικία του δὲν ἐφαίνετο νὰ ὑπερβαίνῃ τὰ τριάκοντα καὶ πέντε ἔτη, ἀλλ' ἦτο ὅμως φαλακρός, μόλις κατὰ τοὺς κροτάφους φέρων ὀλίγας ἀραιὰς καὶ ἤδη ὑπολεύκους τρίχας. Τὸ πλατὺ καὶ ὑψηλόν του μέτωπον ἠροτριᾶτο ἤδη ὑπὸ ῥυτίδων, ἀλλ' εἰς τοὺς κοίλους αὐτοῦ ὀφθαλμοὺς ἔλαμπε νεότης διάπυρος καὶ πάθος ἀκμαῖον· εἶχεν αὐτοὺς ἀναποσπάστως προσηλωμένους ἐπὶ τῆς Βοημίδος, καὶ ἐνῷ ἡ φαιδρὰ ἑκκαιδεκαέτις κόρη περιΐπτατο ὀχουμένη πρὸς κοινὴν εὐχαρίστησιν, τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ ὁ ῥεμβασμὸς ἀπέβαινεν ὁλοὲν σκυθρωπότερος. Ἐπὶ τῶν χειλέων αὐτοῦ συνηντᾶτο ἓν μειδίαμα καὶ εἷς στεναγμός, πλὴν τὸ μειδίαμα ὑπῆρχε τοῦ στεναγμοῦ ἀλγεινότερον.

Digitized by Google

Ἡ νεᾶνις ἐστάθη τέλος ἀσθμαίνουσα, καὶ ὁ λαὸς τὴν ἐχειροκρότησε μετ' ἀγάπης.

— Τζαλή, εἶπεν ἡ Βοημίς.

Ὁ Γρηγορᾶς εἶδε τότε ἐρχομένην μικρὰν εὔμορφον αἶγα, λευκήν, ζωηράν, ἔξυπνον, μὲ στίλβουσαν τρίχα, μὲ κέρατα ἐπίχρυσα, πόδας ἐπιχρύσους καὶ ἐπίχρυσον κλοιὸν περὶ τὸν λαιμόν, τὴν ὁποίαν δὲν εἶχεν ἕως τότε παρατηρήσει· ἐνόσῳ ἡ νεᾶνις ἐχόρευεν, ἡ αἶξ ἐκάθητο συνοκλαδὸν εἰς μίαν τοῦ τάπητος ἄκραν, καὶ ἐθεώρει χορεύουσαν τὴν δέσποινάν της,

— Τζαλή, εἶπε λοιπὸν ἡ χορεύτρια, ἡ σειρά σου!

Καὶ καθίσασα ἔτεινε χαριέστατα τὸ κύμβαλον πρὸς τὴν αἶγα λέγουσα:

— Τί μῆνα ἔχομεν, Τζαλή;

— Ἡ αἶξ ἐσήκωσε τὸν ἐμπρόσθιον πόδα καὶ ἔκρουσε μίαν φορὰν τὸ κύμβαλον. Τῳόντι ἦτο ὁ πρῶτος τοῦ ἐνιαυτοῦ μήν· τὸ πλῆθος ἐπευφήμησε.

— Τζαλή, ἐπανέλαβεν ἡ νεᾶνις μεταστρέφουσα τὸ κύμβαλον, πόσας τοῦ μηνὸς ἔχομεν σήμερον;

— Ἡ Τζαλὴ ἐσήκωσε τὸν μικρόν της χρυσοῦν πόδα, καὶ ἔκρουσεν ἓξ φορὰς τὸ κύμβαλον.

— Τζαλή, ἐξηκολούθησεν ἡ αἰγυπτία, δίδουσα ἑκάστοτε διάφορον σχῆμα εἰς τὸ κύμβαλον, τί ὥρα εἶναι;

— Ἡ Τζαλὴ ἔκρουσεν ἑπτὰ μὲ τὸν πόδα· ταυτοχρόνως δὲ τὸ ὡρολόγιον τῆς πολυστύλου Οἰκίας ἐσήμανεν ὥρας ἑπτά.

Ὁ λαὸς ἐξίστατο πρὸς ὅσα ἔβλεπεν.

— Αὐτὰ εἶναι μαγικὰ πράγματα! ἠκούσθη λέγουσα ἀπαισία τις φωνὴ ἐκ τοῦ πλήθους· ἦτο δὲ ἡ φωνὴ τοῦ φαλακροῦ ὅστις ἔτρωγε μὲ τὰ ὄμματα τὴν βοημίδα.

Ἐκείνη ἤκουσε τὸν λόγον καὶ ἀνετινάχθη μεταστραφεῖσα, ἀλλ' αἱ βροντώδεις χειροκροτήσεις συνέπνιξαν τὴν δυσάρεστον ἀναφώνησιν.

Τὴν ἐξήλειψαν μάλιστα ἐντελῶς καὶ ἐκ τοῦ νοός της, ὥστε ἐξηκολούθησεν ὡς πρώην τὰς πρὸς τὴν αἶγα ἐρωτήσεις.

— Τζαλή, πῶς κάμνει ὁ κὺρ Ῥιχάρδος Γαρεμίκος, ὁ ἀρχηγὸς τῶν πιστολιοφόρων τῆς πόλεως, εἰς τὴν λιτανείαν τῆς Ὑπαπαντῆς;

Ἡ Τζαλὴ ὠρθώθη ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν, καὶ ἤρχισε νὰ βελάζῃ βαδίζουσα μὲ τόσον κομψὴν σοβαρότητα, ὥστε ὁ κύκλος ὅλος τῶν θεατῶν ἐκάγχασε πρὸς τὴν ἐπιτυχῆ ταύτην παρῳδίαν τῆς ὑποκριτικῆς εὐλαβείας τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν πιστολιοφόρων.

— Τζαλή, ἐπανέλαβεν ἡ νεᾶνις τολμηροτέρα ἑαυτῆς γενομένη ὡς ἐκ τῆς αὐξούσης εὐδοκιμήσεως, δεῖξέ μας πῶς διδάσκει ὁ κὺρ Ἰάκωβος Χαρμόλιος, ὁ ἐπίτροπος τοῦ βασιλέως εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν δικαστήριον.

Ἡ αἶξ ἀνεκάθισεν ἐπὶ τῶν ὀπισθίων της, καὶ ἤρχισε νὰ βελάζῃ κινοῦσα τοὺς ἐμπροσθίους πόδας μὲ τόσον παράξενον τρόπον, ὥστε, πλὴν τῶν διεφθαρμένων γαλλικῶν καὶ λατινικῶν, χειρονομίαι, σχῆμα, τόνος φωνῆς, τίποτε δὲν ἔλειπεν, ἦτο αὐτότατος ὁ Ἰάκωβος Χαρμόλιος.

Αἱ χειροκροτήσεις ἐπῆλθον ῥαγδαιότεραι.

— Ἱεροσυλία! βεβήλωσις! ἐπανέλαβεν αὖθις ἡ φωνὴ τοῦ φαλακροῦ.

Ἡ βοημὶς ἐστράφη καὶ πάλιν πρὸς τὸ μέρος ὅθεν ἡ φωνὴ ἤρχετο.

— Ἆ! εἶπεν, εἶν' ἐκεῖνος ὁ κακὸς ἄνθρωπος! ἔπειτα προεκβάλλουσα τὸ κάτω τοῦ στόματος χεῖλος ἐποίησε μικρὸν μορφασμόν, ὅστις ἐφαίνετο συνήθης ὢν εἰς αὐτήν, εἶτα ἤρχισε νὰ συλλέγῃ ἔνδον τοῦ κυμβάλου τὸν ἔρανον τοῦ πλήθους.

Τὰ μεγάλα ἄσπρα, τὰ μικρὰ ἄσπρα, τὰ τάργια, οἱ ὀβολοὶ μὲ τὸν ἀετόν, ἔπιπτον ὡς βροχή. Αἴφνης διαβαίνει καὶ ἔμπροσθεν τοῦ Γρηγορᾶ· ὁ Γρηγορᾶς ἐνέβαλε μετὰ τοσαύτης σπουδῆς καὶ ταραχῆς τὴν χεῖρα εἰς τὸ θυλάκιόν του, ὥστε ἡ νέα ἐστάθη.—Ὦ διάβολε! ἔκαμεν ὁ ποιητὴς εὑρὼν εἰς τὸν βυθὸν τοῦ θυλακίου του τὴν πραγματικότητα, δηλαδὴ τὸ κενόν. Ἐν τούτοις ἡ εὔμορφος κόρη ἵστατο πάντοτε θεωροῦσα αὐτὸν μὲ τοὺς μεγάλους της ὀφθαλμούς, τείνουσα αὐτῷ τὸ κύμβαλον καὶ περιμένουσα· ὁ Γρηγορᾶς ἠγωνία, καὶ τοῦ ἐκόπτετο κρύος ἱδρώς.

Τὸ Περοῦ ὅλον μὲ τοὺς θησαυρούς του ἂν εἶχεν εἰς τὸν κόλπον του, θὰ τὸ ἔδιδε βεβαίως εἰς τὴν χορεύτριαν, ἀλλ' ὁ Γρηγορᾶς δὲν εἶχε τὸ Περοῦ, καὶ ἔπειτα ἡ Ἀμερικὴ δὲν εἶχεν εἰσέτι τότε ἀνακαλυφθῆ.

Κατὰ καλὴν τύχην ἀπροσδόκητος περίστασις ἦλθεν εἰς βοήθειάν του.

— Θὰ κρημνισθῇς ἀπ' ἐδῶ, ἀκρίδα τῆς Αἰγύπτου; ἠκούσθη κραυγάζουσα ὀξεῖά τις φωνή, προερχομένη ἐκ τῆς σκοτεινοτέρας ἄκρας τῆς πλατείας. Ἡ νεᾶνις ἐστράφη ἐπτοημένη· ἡ φωνὴ ἐκείνη δὲν ἦτο πλέον ἡ τοῦ φαλακροῦ ἀνδρός· ἦτο φωνὴ γυναικός, καὶ γυναικός, ὡς ἐφαίνετο, θεοβλαβοῦς καὶ κακεντρεχοῦς.

Ἀλλ' ὅμως ἡ φωνὴ αὕτη, ἡ τρομάξασα τὴν βοημίδα, ἐκίνησε τὴν εὐθυμίαν στίφους παιδαρίων ἀναστρεφομένων περὶ τὸ μέρος ἐκεῖνο.

— Ἡ ἀσκήτισσα τοῦ Πύργου Ῥολάνδου, ἀνέκραξαν μὲ ἀτάκτους γέλωτας, ἡ ῥασοφόρα φωνάζει! Μὴ τύχῃ καὶ δὲν ἐδείπνησε ἀπόψε καὶ πεινᾷ; Ἂς τῆς ὑπάγωμεν κἀνὲν ἀπομεινάρι ἀπὸ τὸ τραπέζι τῆς δημαρχίας.

Καὶ ἔδραμον ὅλα πρὸς τὴν πολύστυλον Οἰκίαν.

Ὁ Γρηγορᾶς ἐντούτοις ὠφεληθεὶς ἀπὸ τὴν ταραχὴν τῆς χορευτρίας ἔγεινεν ἄφαντος. Τῶν παιδαρίων ὁ λόγος τὸν ἐνθύμισεν ὅτι καὶ αὐτὸς δὲν εἶχε δειπνήσει· ἔτρεξε λοιπὸν πρὸς τὴν τράπεζαν τῆς δημοθοινίας, ἀλλὰ τὰ παλαιόπαιδα εἶχον

Digitized by Google

καλλιτέρους ἀπ' αὐτὸν πόδας, καὶ ὅτε ἔφθασεν, ἡ τράπεζα εἶχε γείνει γῆ Μαδιάμ.

Εἶναι βεβαίως πρᾶγμα δυσάρεστον νὰ πλαγιάσῃ τις χωρὶς νὰ δειπνήσῃ, ἀλλ' ἀτερπέστερον πολὺ νὰ μὴ δειπνήσῃ καὶ ἐνταυτῷ νὰ μὴ ἔχῃ ποῦ νὰ κατακλιθῇ· εἰς τοιαύτην θέσιν περιῆλθεν ὁ Γρηγορᾶς, οὔτε ἄρτον νὰ ἔχῃ, οὔτε κατάλυμα. Πανταχόθεν ἔβλεπε καταστενοχωροῦσαν αὐτὸν τὴν ἀνάγκην, μίαν ἀνάγκην χαλεπήν. Πρὸ πολλοῦ μὲν εἶχεν ἀνακαλύψει τὴν ἀλήθειαν ταύτην, ὅτι ὁ Ζεὺς ἔπλασε τοὺς ἀνθρώπους ἐν ὥρᾳ μισανθρωπίας, καὶ ὅτι καθ' ὅλον τοῦ σοφοῦ τὸν βίον ἡ ἐναντία τύχη ἔχει πόλεμον κατὰ τῆς φιλοσοφίας του καὶ τὴν πολιορκεῖ· ἀλ' ὡμολόγει ὅτι οὐδέποτε εἶχεν ἰδεῖ τόσον στενὸν καὶ ἐντελῆ τὸν ἀποκλεισμόν, ἤκουεν ἐντὸς τοῦ στομάχου του ἠχοῦν τῆς παραδόσεως τὸ τύμπανον, καὶ εὕρισκεν ἄτοπον πολλὰ νὰ ἐκπορθήσῃ διὰ τοῦ λιμοῦ τὴν φιλοσοφίαν ἡ ἐναντία τύχη.

Κατεφέρετο μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰς τοὺς τοιούτους μελαγχολικοὺς ρεμβασμούς, ὅτε ἐξήγειρεν αὐτὸν ἀκουσθὲν ᾆσμά τι ἀλλόκοτον, ἀλλ' ἔμπλεων γλυκύτητος. Ἦτο ἡ αἰγυπτία κόρη ᾄδουσα.

Ἡ φωνή της εἶχεν ἀναλογίαν πολλὴν πρὸς τὴν ὄρχησίν της, πρὸς αὐτὸ τῆς καλλονῆς της τὸ εἶδος· ἦτο ἀόριστόν τι καὶ θελκτικόν· ἦτο φθόγγος καθαρός, εὔηχος, αἰθέριος, πτερόεις. Διαχύσεις διηνεκεῖς, μελῳδίαι, ρυθμοὶ ἀπροσδόκητοι, εἶτα φράσεις ἁπλαῖ ὑπὸ τόνων ὀξυφθόγγων καὶ συριττόντων διακοπτόμεναι, εἶτα ἅλματα τῆς φωνητικῆς κλίμακος ἱκανὰ νὰ συγχύσωσι καὶ τὴν ἀηδόνα, ἐν οἷς ὅμως ἀνευρίσκετο πάντοτε ἡ ἁρμονία· εἶτα μαλθακαὶ ὀκταφωνίαι ἀνιοῦσαι καὶ κατιοῦσαι κυματηδὸν ὡς τὸ στῆθος τῆς νεαρᾶς μελῳδοῦ. Τὸ ὡραῖόν τις πρόσωπον συμμετεβάλλετο μετὰ παραδόξου εὐκινησίας πρὸς ὅλας τὰς ἰδιοτροπίας τοῦ ᾄσματός της, ἀπὸ τῆς μᾶλλον παραφόρου ἐμπνεύσεως καὶ βακχείας μέχρι τῆς ἁγνοτάτης αἰδοῦς καὶ ἀξιοπρεπείας. Νῦν μὲν ἐφαίνετο ἐνθουσιῶσα ὡς μαινάς, νῦν δὲ σεμνὴ ὡς βασίλισσα.

Τοῦ ᾄσματος οἱ λόγοι ἦσαν εἰς γλῶσσαν ἄγνωστον τῷ Γρηγορᾷ, ἴσως δὲ καὶ πρὸς αὐτὴν ἐκείνην· τόσον ὀλίγον ἀνταπεκρίνετο πρὸς τὴν ὑποκειμένην ἔννοιαν τῶν λόγων ἡ ἔκφρασις ἣν ἐδιδεν εἰς τὸ μέλος. Λόγου χάριν, οἱ ἀκόλουθοι τέσσαρες στίχοι εἶχον εἰς τὸ στόμα της ἔμφασιν ἀλογίστου εὐθυμίας.

Un cofre de gran riqueza
Hallaron dentro un pilar,
Dentro del, nuevas banderas,
Con figuras de espantar (*).

Καὶ πάλιν μετ' ὀλίγον, ἐκ τοῦ τόνου ὃν ἔδιδεν εἰς τὴν ἑξῆς στροφὴν

Alarabes de cavallo
Sin poderse menear,
Con espadas, y los cuellos,
Ballestas de buen echar (*).

ὁ Γρηγορᾶς ᾐσθάνετο ὑγροὺς ὑπὸ δακρύων τοὺς ὀφθαλμούς του. Ἐν γένει ὅμως τὸ ᾆσμα τῆς νέας ἔπνεε μᾶλλον τὴν χαράν, καὶ ἐφαίνετο ὅτι ἔψαλλεν ὡς τὸ πτηνόν, ἐκ θυμηδίας καὶ ἀφροντισίας.

Τὸ ᾆσμα τῆς βοημίδος εἶχε διαταράξει τὸν ρεμβασμὸν τοῦ Γρηγορᾶ, ἀλλ' ὡς ὁ κύκνος ταράσσει τὸ ὕδωρ. Ἠκροᾶτο αὐτῆς ἐν ἐκστάσει ψυχῆς καὶ λήθῃ τῶν πάντων. Πρώτην φορὰν ἀπὸ πολλῶν ἤδη ὡρῶν ᾐσθάνετο κουφιζομένην τὴν πάσχουσαν ψυχήν του.

Πλὴν τοῦτο πολὺ δὲν διήρκεσεν, ἐπειδὴ ἡ αὐτὴ ἐκείνη φωνὴ τῆς γυναικὸς ἡ διακόψασα πρὸ μικροῦ τὸν χορὸν τῆς βοημίδος, διέκοψε καὶ ἤδη τὸ ᾆσμά της.

— Θὰ σιωπήσῃς ζῄζικα τῆς κολάσεως; ἐκραύγασεν ἐκ τῆς αὐτῆς ζοφερᾶς γωνίας τῆς πλατείας.

Ἡ πτωχὴ μελῳδὸς ἐσίγησεν, ὁ δὲ Γρηγορᾶς ἔφραξε τὰ ὦτα ἵνα μὴ ἀκούῃ τὴν ἀπαισίαν φωνήν.

— Ὢ κατηραμένον πριόνι, ἐφώνησεν, ὁποῦ ἔρχεσαι νὰ συντρίψῃς τὴν καλλίφωνον λύραν.

Καὶ οἱ λοιποὶ δὲ θεαταὶ ἐγόγγυζον ὁμοίως. Νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν ὀργὴν ἡ ρασοφόρα! ἔλεγον πολλοί. Καὶ ἡ ἀόρατος γραῦς, ἡ οὕτως ἀκαίρως ταράττουσα τὴν κοινὴν εὐθυμίαν διὰ τῶν κατὰ τῆς βοημίδος ὀργίλων ἀποστροφῶν, ἤθελεν ἴσως μετανοήσει πικρῶς, ἂν κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν ὥραν ἡ προσοχὴ τῶν ἀνθρώπων δὲν ἀντιπεριεσπᾶτο ὑπὸ τῆς πομπῆς τοῦ Πάπα τῶν τρελλῶν, ἥτις ἀφοῦ διῆλθε πλείστας ὁδοὺς καὶ τριόδους, προεχύθη ἤδη εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Γρεύης μὲ τὰς ἀναμμένας δᾷδας καὶ μὲ ὅλον της τὸν θόρυβον.

Ἡ πομπὴ αὐτη, ἣν εἶδον οἱ ἀναγνῶσται ἡμῶν ἀναχωροῦσαν ἐκ τοῦ Παλατίου τῆς δικαιοσύνης, εἶχε διοργανισθῇ καθ' ὁδὸν στρατολογήσασα ὅλους ὅσοι ὑπῆρχον ἐντὸς τῶν Παρισίων ἀγύρται, κλέπται ἀργοί, ἢ διαθέσιμοι ἀλῆται· καὶ λοιπὸν παρίστα, ὅτε ἔφθασεν εἰς Γρεύην, πανηγυρικὴν σεμνοτάτην θέαν.

Προεπορεύετο μὲν ἡ Αἴγυπτος, καὶ πρῶτος πάντων ὁ δοὺξ τῆς Αἰγύπτου ἔφιππος, μετὰ τῶν κομήτων αὐτοῦ παρακολουθούντων πεζῶν καὶ κρατούντων τὸν χαλινὸν καὶ τοὺς ἀναβολεῖς του· μετ' αὐτοὺς δὲ ἀναμίγδην οἱ Αἰγύπτιοι καὶ αἱ Αἰγύπτιαι μὲ τὰ μικρὰ των παιδία βαύζοντα ἐπὶ τῶν ὤμων των· ἦσαν δὲ πάντες, δοὺξ καὶ κόμητες καὶ λαός, ρακένδυτοι καὶ μ' ἐλάσματα ψευδο-

(*) Οἱ στίχοι εἶναι εἰς γλῶσσαν ἱσπανικήν, ἡ δὲ ἔννοια τῆς στροφῆς αὐτη.

Ἐντὸς ὀγκώδους κίονος
Ηὗραν κιβώτιον πολυτελὲς
Περιέχον καινὰς σημαίας
Μὲ εἰκόνας φοβεράς.

(*) Ηὗραν φάλαρα ἱππικὰ
Ἀσήκωτα ὑπὸ τοῦ βάρους,
Καὶ ξίφη μὲ τοὺς ἀορτῆράς των
Καὶ βαλλίστρας (τόξα) εὐποιήτους.

Digitized by Google

χρύσου ἐστολισμένοι. Κατόπιν ἠκολούθει τὸ ἀργοτικὸν βασίλειον, ὅπερ ἐστὶν ὅλοι τῆς Γαλλίας οἱ κλέπται καὶ λωποδῦται τεταγμένοι κατὰ βαθμὸν ἀξιώματος· προῆγον δὲ ἐν παρατάξει ἀνὰ τέσσαρες τέσσαρες, μὲ τὰ διάφορα παράσημα τοῦ παραδόξου των τάγματος, ἀνάπηροι οἱ πλεῖστοι, χωλοὶ ἢ κυλλοί, οἱ ἐπιλεγόμενοι ἑπταμηνῖται, οἱ κοκιλάρδοι ἢ λαοπλάνοι, οἱ ψωρῖται, οἱ ζαβουλαῖοι ἢ ἐπιληπτικοί, τὰ σαράβαλα, οἱ φορολόγοι, οἱ τετραπερασμένοι, οἱ λειψαναίβατοι, οἱ λαδοχέριδες, οἱ πληγιάριδες, οἱ μαρκανδιέροι ἢ μεγαλέμποροι, οἱ νάρκοι, οἱ ὀρφανοί, οἱ πρωτομαστόροι, οἱ καταχθόνιοι, κατάλογος ἱκανὸς νὰ καταλάβῃ καὶ αὐτὸν τὸν Ὅμηρον. Ἐν μέσῳ τῆς τῶν καταχθονίων καὶ τῶν πρωτομαστόρων συγκλήτου διεκρίνετο ὁ βασιλεὺς τῶν ἀργοτικῶν, ὁ μέγας Χοσρόης, ἀνακαθήμενος ἐπὶ μικρᾶς ἁμάξης συρομένης ἀπὸ δύο κύνας μολοσσούς. Μετὰ τὸ ἀργοτικὸν βασίλειον ἤρχετο ἡ αὐτοκρατορία τῆς Γαλιλαίας· Γουλιέλμος Ῥοῦσσος, αὐτοκράτωρ τῆς Γαλιλαίας ἐβάδιζε μεγαλοπρεπῶς περιβεβλημένος πορφύραν κατάστικτον ἀπὸ οἶνον, προπορευομένων αὐτοῦ ὀρχηστῶν διαπληκτιζομένων καὶ χορευόντων τὸν πυρρίχιον, παρακολουθούντων δὲ τῶν ῥαβδούχων, τῶν συνέδρων αὐτοῦ καὶ τῶν γραφέων τοῦ Ἐλεγκτικοῦ. Τελευταῖος ἠκολούθει ὁ σύλλογος τῶν δικογράφων μὲ τοὺς μαύρους των τρίβωνας, τὰς ἀνθοστεφεῖς εἰρεσιώνας, τὴν θορυβώδη μουσικήν, καὶ τὰς ὀγκώδεις ἐκ κιτρίνου κηροῦ λαμπάδας των. Κατ' αὐτὸ δὲ τὸ κέντρον τῆς πολυπληθοῦς συνοδίας, οἱ μεγάλοι ἀξιοφόροι τοῦ ἀδελφάτου τῶν τρελλῶν ἐβάσταζον ἐπὶ τῶν ὤμων φορεῖον βρῖθον πλειοτέρων ἀναμμένων κηρίων παρὰ τὴν λειψανοθήκην τῆς Γενεβιέβης ἐν καιρῷ λοιμοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ φορείου τούτου ἐξήστραπτε μὲ τὴν ποιμαντορικὴν αὐτοῦ ῥάβδον, μανδυοφόρος καὶ μιτροφόρος, ὁ νεοχειροτόνητος Πάπας τῶν τρελλῶν, ὁ κωδωνοκρούστης τῆς Παναγίας, Κουασιμόδος ὁ ὑβός.

Ἕκαστον σωματεῖον τῆς ἀλλοκότου πομπῆς εἶχε καὶ ἰδίαν μουσικήν. Οἱ μὲν Αἰγύπτιοι ἔκρουον τὸ βάλαφον καὶ τὰ τύμπανα τῆς Ἀφρικῆς. Οἱ δὲ ἀργοτικοί, φυλὴ ἀνθρώπων ἥκιστα μουσική, περιωρίζοντο ἔτι εἰς τὸ τετράχορδον, τὸ ἄσκαυλον καὶ τὸ γοτθικὸν ῥουβεμβὲ τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ τῆς Γαλιλαίας αὐτοκρατορία δὲν ἦτο προωδευμένη· μόλις εἰς τὴν μουσικήν της διεκρίνετο κανὲν βιολίον τῆς νηπιαζούσης ἔτι τέχνης, περιωρισμένης εἰς τὰς τρεῖς φωνὰς τοῦ *ρέ, λά, μί.* Ὅλοι ὅμως τοῦ καιροῦ ἐκείνου οἱ μουσικοὶ θησαυροὶ ἀνεπτύσσοντο ἐν μεγαλοπρεπεῖ κακοφωνίᾳ περὶ αὐτὸν τὸν Πάπαν τῶν τρελλῶν. Τί ὀξύτονα βιολία, τί βαρύτονα βιολία, τί μεσόφωνα βιολία ἠκούοντο ἐκεῖ ! χωρὶς ν' ἀριθμήσωμεν τοὺς αὐλοὺς καὶ τὰ σεῖστρα. Φεῦ, φεῦ ! αὐτή, ὡς ἐνθυμοῦνται οἱ ἀναγνῶσται ἡμῶν, ἦτο ἡ ὀρχήστρα τοῦ φίλου μας Γρηγορᾶ !

Δύσκολον νὰ δώσῃ τις ἰδέαν τῆς ὑπερτάτης μακαριότητος καὶ ἐπάρσεως, ἣν ἐξέφραζε τὸ δύσμορφον καὶ φύσει μελαγχολικὸν πρόσωπον τοῦ Κουασιμόδου κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ Παλατίου μέχρι τῆς Γρεύης μετάβασιν. Πρώτην ἐπὶ ζωῆς του φορὰν ἀπήλαυσεν ὁ πτωχὸς τὴν ἡδονὴν τῆς εὐχαριστημένης φιλαυτίας. Μέχρι τοῦδε μόνον τοὺς ὀνειδισμοὺς τῶν ἀνθρώπων ἐγνώρισε, περιφρονούντων τὸ ἐπάγγελμά του, βδελυττομένων τὸ πρόσωπόν του. Ὅθεν ὅσον κωφὸς καὶ ἂν ἦτο, ἐνετρύφα ὡς ἀληθινὸς πάπας εἰς τὰς ἀνευφημίας τοῦ ὄχλου ἐκείνου, ὃν ἐμίσει διότι ᾐσθάνετο ὅτι ἐμισεῖτο ὑπ' αὐτοῦ. Τί ἔβλαπτεν ἂν ὁ λαὸς αὐτοῦ ἦτο συρφετὸς τρελλῶν, παραλυτικῶν, κλεπτῶν, ἐπαιτῶν ; δὲν ἦτο πάντοτε ἐκεῖνος μὲν λαός, αὐτὸς δὲ ἡγεμών ; — Ἐξελάμβανε δὲ ὡς σπουδαίως γινομένας τὰς εἰρωνικὰς ἀνευφημίας καὶ ἐπὶ χλεύῃ καὶ ἐμπαιγμῷ ἀπονεμομένας αὐτῷ τιμάς, ἂν καί, νὰ εἴπωμεν τὴν ἀλήθειαν, συνυπῆρχε καὶ πραγματικόν τι σέβας καὶ φόβος πρὸς τὸν κακόμορφον θριαμβευτήν· διότι ὁ ὑβὸς ἦτο ῥωμαλέος, ὁ ῥαιβὸς ἦτο εὐκίνητος, ὁ κωφὸς ἦτο κακός, τρεῖς ἰδιότητες ἱκανῶς μετριάζουσαι τὸ γελοῖον.

Δὲν πιστεύομεν ὅμως ὅτι ὁ Πάπας τῶν τρελλῶν εἶχε συνείδησιν εὐκρινῆ τῶν ὅσα ἢ αὐτὸς ᾐσθάνετο ἢ οἱ ἄλλοι ᾐσθάνοντο περὶ αὐτοῦ· ἐπειδὴ τὸ πνεῦμα τὸ ἐνοικοῦν εἰς τὸ ἀτελὲς ἐκεῖνο σῶμα ἐξ ἀνάγκης εἶχέ τι ἀτελὲς καὶ κωφόν. Ὅθεν τὰ κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην συναισθήματα αὐτοῦ ἦσαν ὅλως ἀόριστα, ἀδιευκρίνιστα, συγκεχυμένα. Χαρὰ μόνον διεφαίνετο, καὶ ἀλαζονεία ἐπεκράτει. Τὴν ἀθλίαν σκυθρωπὴν αὐτοῦ μορφὴν περιέβαλλεν αἴγλη ἀκτινοβόλος.

Δι' ὃ μετ' ἀπορίας καὶ φρίκης εἶδον αἴφνης οἱ περὶ τὸν Κουασιμόδον, καθ' ἣν στιγμὴν ἡμιμέθυσος οὕτω διέβαινε θριαμβευτικῶς ἔμπροσθεν τῆς πολυστύλου Οἰκίας, ὁρμῶντά τινα ἐκ τοῦ πλήθους, καὶ ἐν ὀργίλῳ τῷ σχήματι ἀποσπῶντα ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ τὴν ἐξ ἐπιχρύσου ξύλου ποιμαντορικὴν ῥάβδον, τὸ σύμβολον τῆς παπωσύνης του.

Ὁ τὸ μέγα τοῦτο διαπράξας τόλμημα ἦτο ὁ αὐτὸς ἐκεῖνος φαλακρομέτωπος ἀνήρ, ὅστις ὀλίγῳ πρότερον, εἰς τὸν ὅμιλον τῆς βοημίδος ἀναμεμιγμένος, εἶχε νεκρώσει τὴν ταλαίπωρον κόρην διὰ τῶν ἀπειλητικῶν καὶ δυσμενῶν αὐτοῦ λόγων, ἔφερε δὲ τὸ ἐκκλησιαστικὸν σχῆμα. Ὁ Γρηγορᾶς δὲν τὸν εἶχεν ἔτι παρατηρήσει, ἀλλ' ὡς τὸν εἶδε προκύπτοντα ἐκ τοῦ πλήθους ἔβαλε κραυγὴν ἐκπλήξεως. Πᾶ ! εἶπεν, εἶναι ὁ διδάσκαλός μου εἰς τὴν ἑρμητικὴν τέχνην, ὁ κὺρ Κλαύδιος Φρόλλος ὁ ἀρχιδιάκονος ! Τί διάβολον ἐπῆγε νὰ τὰ βάλῃ μὲ τὸν ἀχρεῖον αὐτὸν μονόφθαλμον ; τώρα θὰ τὸν φάγῃ ζωντανόν !

Digitized by Google

Καὶ πραγματικῶς τὸ πλῆθος ἀνέδωκε κραυγὴν φρίκης· ὁ φοβερὸς Κουασιμόδος ἐπήδησεν ἐμμανῶς κάτω ἐκ τοῦ φορείου του, αἱ δὲ γυναῖκες ἀπέστρεψαν τὰ πρόσωπα, ἵνα μὴ ἴδωσι σπαραττόμενον ὑπ' αὐτοῦ τὸν ἀρχιδιάκονον.

Δι' ἑνὸς ἅλματος φθάνει τὸν ἱερέα, τὸν παρατηρεῖ, καὶ πίπτει ἐνώπιόν του γονυκλινής.

Ὁ ἱερεὺς ἀπέσπασε τὴν τιάραν αὐτοῦ, συνέτριψε τὴν ἀρχιερατικήν του ῥάβδον, διέρρηξε τὸν ἐκ ψευδοχρύσου μανδύαν του.

Ὁ δὲ Κουασιμόδος ὑπέστη πάντα ταῦτα γονυπετής, μὲ συνημμένας τὰς χεῖρας, καὶ κλίνων τὴν κεφαλήν.

Ἔπειτα συνέστη μεταξὺ τῶν δύο παράδοξος διάλογος διὰ νευμάτων καὶ σχημάτων ἀλάλων, τοῦ μὲν ἱερέως ἱσταμένου ὀρθοῦ, μὲ ὕφος ὀργίλον, ἀπειλητικόν, δεσποτικόν, τοῦ δὲ Κουασιμόδου κειμένου πρηνοῦς ἐν ταπεινῷ καὶ ἱκετικῷ τῷ σχήματι· καὶ ταῦτα ἐνῷ ἠδύνατο ὁ Κουασιμόδος, ἂν ἤθελε, νὰ συνθλάσῃ τὸν ἱερέα διὰ μόνου τοῦ ἀντίχειρος.

Τέλος ὁ ἀρχιδιάκονος διασείσας βιαίως τὸν κρατερὸν ὦμον τοῦ Κουασιμόδου, ἔνευσεν αὐτῷ νὰ ἐγερθῇ καὶ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ.

Ὁ Κουασιμόδος ἠγέρθη.

Τότε ἡ ἀδελφότης τῶν τρελλῶν, παρελθούσης τῆς πρώτης ἐκπλήξεως, ἐζήτησε νὰ ὑπερασπισθῇ τὸν τόσον ἀποτόμως ἐκθρονισθέντα πάπαν της. Οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ ἀργοτικοὶ καὶ τῶν δικογράφων ὁ σύλλογος συνέρρευσαν γλωσσοκοποῦντες περὶ τὸν ἱερέα.

Ὁ ἱερεὺς ἀνέλαβε τὸ σοβαρόν του καὶ νεύσας πρὸς τὸν Κουασιμόδον ἀπεχώρησεν ἐν σιωπῇ.

Ὁ δὲ Κουασιμόδος προεπορεύετο αὐτοῦ ἀποσοβῶν τὸ πλῆθος καὶ ἀνοίγων τόπον. Ἀφοῦ διῆλθον οὕτω τὴν πλατεῖαν, τὸ σμῆνος τῶν περιέργων καὶ τῶν ἀέργων ἠθέλησε νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ· ἀλλὰ τότε ὁ Κουασιμόδος μετέταξεν ἑαυτὸν εἰς τὴν ὀπισθοφυλακήν, καὶ ἠκολούθει τὸν ἀρχιδιάκονον καρκινοβατικῶς, κοντὸς καὶ στιβαρός, ἐξηγριωμένος, τερατώδης, μὲ ὠρθωμένας τρίχας, περισυνάγων τὰ μέλη, περιλείχων τοὺς καπρίους χαυλιόδοντας, βρυχώμενος ὡς ἄγριον θηρίον, καὶ δι' ἑνὸς σχήματος χειρὸς ἢ ἑνὸς βλέμματος κλονίζων τὰς βαθείας στίχας τοῦ πλήθους.

Τοὺς ἄφησαν λοιπὸν καὶ εἰσέδυσαν ἀμφότεροι εἰς σκοτεινήν τινα στενωπόν, ὅπου οὐδεὶς ἐρριψοκινδύνευσε νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ· ἐπειδὴ μόνη ἡ φασματώδης ἰδέα τοῦ Κουασιμόδου βρύχοντος τοὺς ὀδόντας ἦτο ἱκανὸς φρουρὸς ἀπείργων καὶ τοὺς τολμηροτάτους.

— Τεράστια πράγματα, μὰ τὴν ἀλήθειαν! εἶπεν ὁ Γρηγορᾶς· ἀλλὰ ποῦ 'ς τὸν διάβολον θὰ εὕρω ἐγὼ νὰ δειπνήσω;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Δυσάρεστα ἀποτελέσματα τοῦ νὰ παρακολουθῇ τις εὐειδῆ γυναῖκα ἐν ὥρᾳ νυκτός.

Ὁ Γρηγορᾶς ἀπεφάσισε, διὰ μίαν ἁπλῶς δοκιμήν, ν' ἀκολουθήσῃ τὴν βοημίδα, καὶ ἐπειδὴ εἶδεν αὐτὴν εἰσερχομένην μετὰ τῆς αἰγός της εἰς τὴν ὁδὸν Μαχαιροποιῶν, εἰσῆλθε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν ὁδὸν Μαχαιροποιῶν.

— Διατί ὄχι; εἶπε καθ' ἑαυτόν.

Ὁ Γρηγορᾶς, φιλόσοφος πρακτικὸς τῶν παρισινῶν ὁδῶν, εἶχε παρατηρήσει ὅτι δὲν βοηθεῖ τοὺς ῥεμβασμοὺς τοῦ πνεύματος τόσον ἄλλο τι, ὡς τὸ νὰ παρακολουθῇ τις μίαν εὐειδῆ γυναῖκα χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ποῦ ὑπάγει. Ἡ ἑκουσία αὕτη ἀπάρνησις τοῦ αὐτεξουσίου, ἡ ἰδιοτροπία αὕτη ἡ ὑποτασσομένη εἰς ξένην ἰδιοτροπίαν, χωρὶς ἐκείνη νὰ ὑποπτεύῃ τι, μετέχει ἐνταυτῷ ἐνεργείας αὐτογνώμονος καὶ τυφλῆς ὑπακοῆς, εἶναι ἓν δὲν εἰξεύρω τι διάμεσον μεταξὺ δουλείας καὶ ἐλευθερίας, τὸ ὁποῖον ἤρεσκε τὸν Γρηγορᾶν, ἄνθρωπον χαρακτῆρος μικτοῦ, ἀναποφασίστου, ἀμφιρρέποντα πάντοτε μεταξὺ τῶν διαφόρων ἀκροτήτων καὶ τῶν διαφόρων κλίσεων τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, καὶ οὐδετεροῦντα διὰ τῆς μιᾶς τὴν ἄλλην. Ὅθεν καὶ συνείθιζε νὰ παρομοιάζῃ ἑαυτὸν πρὸς τὸν ἐναέριον τάφον τοῦ Μωάμεθ, ὅστις ἕλκεται κατ' ἀντιθέτους φορὰς ὑπὸ δύο μαγνητικῶν λίθων, ἀμφιταλαντευόμενος αἰωνίως μεταξὺ τῶν ἄνω καὶ τῶν κάτω, μεταξὺ τοῦ θόλου καὶ τοῦ ἐδάφους, τῆς ἄρσεως καὶ πτώσεως, τοῦ ζενὶθ καὶ τοῦ ναδίρ.

Ἂν ὁ Γρηγορᾶς ἔζη εἰς τοὺς σημερινοὺς χρόνους, ἤθελ' εὕρει τὸν μέσον ὅρον μεταξὺ τῆς κλασικῆς καὶ τῆς ῥωμαντικῆς φιλολογίας· ἀλλὰ μόνον οἱ πρωτογενεῖς ἄνθρωποι ἔζων τριακόσια ἔτη. Λυπούμεθα πολύ, ἐπειδὴ ἡ ἔλλειψις τοῦ ἀνδρὸς ἀφίνει κενὸν ἐπαισθητόν.

Ἐκτὸς τούτου, διὰ ν' ἀκολουθῇ τις οὕτω πως εἰς τὰς ὁδοὺς τοὺς διαβάτας (καὶ μάλιστα τὰς διαβάτιδας), ὅπερ ἀσμένως ὁ Γρηγορᾶς ἔπραττεν, εἰς τοῦτο συντελεῖ μεγάλως καὶ τὸ νὰ μὴ ἔχῃ ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίναι.

Ἐβάδιζε λοιπὸν ἐν πολλῇ συννοίᾳ ἐξόπισω τῆς νέας ἥτις ἐπέσπευδε τὸ βῆμα, βιάζουσα ἐνταυτῷ εἰς δρόμον καὶ τὴν εὐειδῆ της αἶγα, ἐπειδὴ ἔβλεπε τοὺς ἀστοὺς ἀποχωροῦντας εἰς τὰς οἰκίας των, κλειόμενα δὲ καὶ αὐτὰ τὰ καπηλεῖα, τὰ μόνα κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν ἀνοικτὰ ἐργαστήρια.

— Τέλος πάντων, ἐσκέπτετο περίπου, αὐτὴ θὰ καταλύσῃ εἰς κανὲν μέρος· δὲν γίνεται ἀλλέως· αἱ βοημίδες εἶναι εὐσπλαγχνικαί. Τίς οἶδε;...

Ὑπὸ δὲ τὴν ἀποσιώπησιν ταύτην ἐκρύπτοντο τινὲς δὲν ἐξεύρω ποῖαι ἰδέαι λίαν εὐχάριστοι.

Ἐν τούτοις ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, ἐνῷ διήρ-

Digitized by Google

χετο ἔμπροσθεν τῶν τελευταίων ὁμίλων τῶν κατακλειόντων τὰς θύρας των πολιτῶν, ἤκουε περικοπήν τινα ἐκ τῶν συνδιαλέξεών των, διακόπτουσαν τὴν ἀλληλουχίαν τῶν ἐπαγωγῶν ὑποθέσεων καὶ συλλογισμῶν του.

Ποτὲ μὲν οἱ ἐντυγχάνοντες ἀλλήλοις ἦσαν δύο γέροντες.

— Κὺρ Τυπάλδε Φερνικλῆ, ξεύρετε ὅτι κάμνει ψῦχος;

(Αὐτὸ ὁ Γρηγορᾶς τὸ ἐγνώριζεν ἀπ' ἀρχῆς ἔτι τοῦ χειμῶνος).

— Ναί, ναί, κὺρ Βονιφάκιε Διάσωμε! Λέτε νὰ ἔχωμεν πάλιν τὸν χειμῶνα ὅπου ἔκαμε πρὸ τριῶν χρόνων εἰς τὰ 80, ὅταν τὰ ξύλα ἐπωλήθησαν ὀκτὼ σολδία τὴν τρυτάνην;

— Ὤ! αὐτὸ δὲν ἦτο τίποτε ἐμπρὸς εἰς τὸν χειμῶνα τοῦ 1407, ὅταν ἡ παγωνιὰ ἐβάσταξεν ἀπὸ τοῦ Ἁγ. Μαρτίνου ἕως τῆς Ὑπαπαντῆς. Τόσον ψῦχος ἔκαμνεν ὁποῦ τὸ κονδύλι τοῦ γραμματέως εἰς τὸ παρλαμέντον ἐπάγονε ἀπὸ τρεῖς εἰς τρεῖς λέξεις, καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ διακόψουν τῶν πρακτικῶν τὴν ἀντιγραφήν.

Περαιτέρω ἦσαν γειτόνισσαί τινες εἰς τὸ παράθυρον μὲ τὰς στεατίνους λυχνίας των, ὧν τὸ φῶς συνεστέλλετο ἀμυδρούμενον ὑπὸ τῆς ὁμίχλης.

— Καλὲ κυρία Βιδοῦ, σοῦ ἐδιηγήθη ὁ ἄνδρας σου τὸ δυστύχημα ὁποῦ ἐσυνέβη;

— Ὄχι! τί πρᾶγμα, κυρία Τσυρκουάντα;

— Ἀμὲ δὲν ἀγρίευσεν ἀπὸ τοὺς Φλαμανδοὺς καὶ τὴν παράταξίν των τὸ ἄλογον τοῦ συμβολαιογράφου κὺρ Γιλγοδίνη καὶ ἀναποδογύρισε τὸν κὺρ Φιλιππῆν Ἀπριλίτση, τὸν συνταξιοῦχον τῶν Σελεστίνων;

— Ἀληθινά;

— Ὄχι ψεύματα!

— Ἀκούεις ἐκεῖ ἄλογον ἑνὸς ἁπλοῦ πολίτου νὰ ῥίξῃ κάτω τὸν ἄνθρωπον! αὐτὸ δὲν ὑποφέρεται· ἂν ἦτο τινὸς ἀξιωματικοῦ, ὑπομονή!

Καὶ τούτων λεχθέντων τὰ παράθυρα ἐκλείοντο· ἀλλὰ τί ὠφελεῖ ἀφοῦ ὁ Γρηγορᾶς ἔχανε τοιουτοτρόπως τὸ νῆμα τῶν ἰδεῶν του.

Εὐτυχῶς ὅμως ἀνεύρισκεν αὐτὸ πάλιν ταχέως χάρις εἰς τὴν βοημίδα, χάρις εἰς τὴν Τζαλήν, αἵτινες ἐβάδιζον πάντοτε πρὸ αὐτοῦ, δύο ἁβρά, θελξίφρονα πλάσματα, ὧν ἐθαύμαζε τοὺς μικροὺς πόδας, τὴν καλλονήν, τὴν χάριν τῶν τρόπων, ταυτίζων σχεδὸν αὐτὰ κατὰ διάνοιαν, καὶ διὰ μὲν τὴν νοημοσύνην καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλας φιλίαν ὑπολαμβάνων ἀμφότερα νεάνιδας, διὰ δὲ τὸ εὐκίνητον καὶ τὴν περὶ τὸ βάδισμα δεξιότητα εὑρίσκων ὅτι ἦσαν ἀμφότεραι αἶγες.

Ἐν τούτοις αἱ ὁδοὶ ἀπέβαινον ἐρημότεραι ὁλονὲν καὶ ζοφωδέστεραι. Πρὸ πολλοῦ ἤδη εἶχε σημάνει τὸ ἀνακλητήριον, καὶ μόλις ἐκ μακρῶν διαλειμμάτων ἐφαίνετο εἷς διαβάτης εἰς τὸν δρόμον, ἓν φῶς εἰς τὰ παράθυρα. Ὁ Γρηγορᾶς εἶχεν εἰσδύσει, ἀκολουθῶν τὴν Αἰγυπτίαν, εἰς τὸν ἀδιέξοδον λαβύρινθον ἐκεῖνον τῶν στενωπῶν, τῶν τριόδων, τῶν τυφλῶν ὁδῶν, αἵτινες συστρέφονται περὶ τὸ ἀρχαῖον μνῆμα τῶν Ἁγίων παίδων, ὄχι ἀνόμοιαι μὲ κουβάριον νήματος ὑπὸ γαλῆς ἐμπεριπλεχθέν. — Ὁρίστε δρόμοι χωρὶς κάμμίαν λογικήν! ἔλεγεν ὁ Γρηγορᾶς πλανώμενος εἰς τοὺς μυρίους ἐκείνους περιδρόμους τοὺς ἀεννάως ἐπανακάμπτοντας ὅθεν ἤρχισαν, ἀλλ' ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων ἡ νεᾶνις ἠκολούθει σταθερῶς καὶ ἀδιστάκτως ὁδόν τινα γνωστοτάτην αὐτῇ, ὡς ἠδύνατό τις νὰ εἰκάσῃ, καὶ ἐπισπεύδουσα πάντοτε τὸ βῆμα. Αὐτὸς δὲ θὰ ἠγνόει ὁλοτελῶς ποῦ εὑρίσκεται, ἂν δὲν παρετήρει εἰς μέρος τι ἔνθα ἐστρέφετο ἡ ὁδός, τὸν ὀκτάγωνον ὄγκον τοῦ κύφωνος τῶν ὀψοπωλείων, οὗτινος ἡ διατετηρημένη κορυφὴ ἐπεπρόσθει περιφανῶς εἰς παράθυρόν τι φέγγον ἔτι τῆς ὁδοῦ Βερδελέτου.

Ἀπό τινος ἤδη ὥρας εἶχεν ἑλκύσει ὁ Γρηγορᾶς τὴν προσοχὴν τῆς Αἰγυπτίας, ἥτις πολλάκις κατ' ἐπανάληψιν ἔστρεψε πρὸς αὐτὸν ἀνησύχως τὴν κεφαλήν· μίαν μάλιστα φορὰν ἐστάθη αἴφνης, καὶ ὠφελουμένη ἀπὸ ἀκτῖνα φωτὸς διαδιδράσκουσαν ἔκ τινος ἡμικλείστου ἀρτοπωλείου, τὸν ἐθεώρησεν ἀσκαρδαμυκτὶ ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω· ἔπειτα, μετὰ τὸ βλέμμα ἐκεῖνο, εἶδεν ὁ Γρηγορᾶς αὐτὴν ποιοῦσαν τὸν μικρὸν τοῦ στόματος μορφασμόν, ὃν εἶχεν ἤδη καὶ πρότερον παρατηρήσει, καὶ ἐξακολουθοῦσαν τὸν δρόμον της.

Ὁ μικρὸς μορφασμὸς ἐκεῖνος ἔκαμε τὸν Γρηγορᾶν νὰ συλλογισθῇ, ἐπειδὴ δὲν ἦτο ἀμφιβολία ὅτι ἐνέφαινεν ἀκαταδεξίαν καὶ ἐμπαιγμόν. Ὅθεν ἤρχισεν ὁ δυστυχὴς νὰ νεύῃ κάτω τὴν κεφαλήν, νὰ μετρᾷ τὰ λιθόστρωτα, καὶ ν' ἀκολουθῇ τὴν νέαν ἐκ μείζονος ἀποστάσεως. Ἀλλ' αἴφνης κατὰ τὴν κάμψιν μιᾶς ὁδοῦ, ἥτις τὴν εἶχεν ἀποκρύψει ἐκ τῶν ὀμμάτων του, ἀκούει αὐτὴν ἐκβάλλουσαν ὀξεῖαν κραυγήν.

Ἔσπευσεν εὐθὺς πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος.

Ἡ ὁδὸς ἦτο πλήρης ζόφου· ἀλλ' ὅμως ὀλίγον στυππεῖον ποτισμένον μὲ ἔλαιον, τὸ ὁποῖον ἔκαιεν ἐντὸς σιδηροῦ κλωβοῦ ἔμπροσθεν τοῦ εἰς τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ λιθίνου εἰκονίσματος τῆς Παναγίας, ἐβοήθησε τὸν Γρηγορᾶν νὰ διακρίνῃ τὴν βοημίδα σφαδάζουσαν εἰς τὰς χεῖρας δύο ἀνδρῶν, οἵτινες ἠγωνίζοντο νὰ συμπνίξωσι τὰς κραυγάς της. Ἡ δὲ ταλαίπωρος μικρὰ αἴξ, ἐκπεπληγμένη, ἔκλινε πρὸς τὴν γῆν τὰ κέρατα βελάζουσα.

— Τρέξετε, κύριοι περίπολοι! ἐκραύγασε τότε ὁ Γρηγορᾶς καὶ προέβη γενναίως. Ὁ εἷς ἐκ τῶν δύο ἀνθρώπων οἵτινες ἐκράτουν τὴν νέαν ἐστράφη πρὸς αὐτόν· ἦτο ἡ φοβερὰ μορφὴ τοῦ Κουασιμόδου.

Ὁ Γρηγορᾶς δὲν ἔφυγε μέν, ἀλλ' οὐδὲ βῆμα ἄλλο ἠδυνήθη νὰ κάμῃ εἰς τὰ ἐμπρός.

Ὁ Κουασιμόδος μὲ τὸ ἀντίστροφον τῆς χειρὸς

Digitized by Google

ἔρριψε τὸν Γρηγορᾶν ἕως τέσσαρα βήματα μακρὰν εἰς τὸ λιθόστρωτον, αὐτὸς δὲ εἰσέδυσε γοργὸς εἰς τὰ σκότη, ἀπάγων τὴν νέαν ἀπηρτημένην δίπτυχα ἐφ' ἑνὸς τῶν βραχιόνων του ὡς μεταξίνην ζώνην. Ὁ σύντροφός του τὸν ἠκολούθει, κατόπιν δὲ ὅλων ἔτρεχε καὶ ἡ πτωχὴ αἶξ μὲ τὸ κλαυθμηρὸν βέλασμά της.

— Βοήθεια! βοήθεια! φονιάδες! ἐφώναζεν ἡ ταλαίπωρος βοημίς.

— Στὸν τόπο ἀχρεῖοι! ἀπολύστε γλήγορα τὸ κορίτσι! ἠκούσθη λέγων μὲ βροντώδη φωνὴν εἷς ἱππεὺς προκύψας τότε ἐκ τῆς παρακειμένης ὁδοῦ.

Ἦτο οὗτος ὁ λοχαγὸς τῶν βασιλικῶν τοξοφόρων, ὡπλισμένος ὡς ἀστακὸς ἀπὸ κορυφῆς ἕως ὀνύχων, καὶ κρατῶν μεγάλην σπάθην εἰς τὴν χεῖρα.

Ἀποσπάσας δὲ τὴν βοημίδα ἐκ χειρῶν τοῦ ἐκπλαγέντος Κουασιμόδου, ἀνέλαβεν αὐτὴν εἰς τὸν ἵππον του· καθ' ἣν δὲ στιγμὴν συνελθὼν ἐκ τῆς ταραχῆς ὁ τρομερὸς ὑβὸς ἐφώρμα κατ' αὐτοῦ ἵνα ἀποσπάσῃ αὖθις τὸ θήραμά του, περίπολοι δεκαπέντε ἢ δεκαέξ τὸν ἀριθμόν, ἀκολουθοῦντες ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸν ἀρχηγόν των, ἐπεφάνησαν ξιφήρεις.

Ὁ Κουασιμόδος κυκλωθεὶς συνελήφθη ὑπ' αὐτῶν καὶ ἐδέθη· ἐβρυχᾶτο δέ, ἤφριζεν, ἔδακνε· καὶ ἂν ἦτο ἡμέρα, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι τὸ πρόσωπόν του καὶ μόνον, εἰδεχθέστερον ἔτι ὑπὸ τοῦ θυμοῦ γινόμενον, ἤθελε τρέψει εἰς φυγὴν τοὺς στρατιώτας ὅλους. Ἀλλὰ τὴν νύκτα ἦτο γυμνὸς τοῦ φοβερωτέρου ὅπλου του, τῆς ἀσχημίας.

Ὁ δὲ ἄλλος, ὁ σύντροφός του, ἔγεινεν ἄφαντος διαρκούσης τῆς πάλης ταύτης.

Ἡ βοημὶς ἀνασηκωθεῖσα χαριέντως ἐπὶ τὸ ἐφίππιον τοῦ ἀξιωματικοῦ ἐστήριξε τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν δύο ὤμων τοῦ νεανίου, καὶ τὸν ἐθεώρησεν ἀτενῶς ἐπί τινα δευτερόλεπτα, ὡς θαυμάζουσα τὴν ὡραίαν του μορφήν, καὶ εὐγνωμονοῦσα διότι ἦλθεν εἰς βοήθειάν της. Ἔπειτα, πρώτη λύουσα τὴν σιωπήν, τῷ εἶπε καθιστῶσα γλυκυτέραν ἔτι τὴν φύσει γλυκεῖάν της φωνήν:

— Πῶς ὀνομάζεσθε, κύριε ἀξιωματικέ;

— Καπετὰν Φοῖβος Δὲ Σατωπέρ, λοχαγός, εἰς τὰς προσταγάς σου, ὡραία μου, ἀπεκρίθη ἀνατείνων τὸ σῶμα ὁ ἀξιωματικός.

— Εὐχαριστῶ, εἶπεν ἐκείνη.

Καὶ ἐνῷ ὁ καπετὰν Φοῖβος συνέστρεφε τὸν μύστακα ἐπὶ τὸ ἡρωϊκώτερον, ἡ νεᾶνις ἐξερρύη ἐκ τοῦ ἵππου ὡς βέλος πίπτον κατὰ γῆς, καὶ ἔφυγεν.

Οὐδ' ἀστραπὴ ἂν ἦτο ἤθελε χαθῇ τόσον ταχέως.

— Κούτρα τοῦ πάπα! εἶπεν ὁ λοχαγὸς διατάξας νὰ συσφιγχθῶσιν ἔτι μᾶλλον οἱ ἱμάντες δι' ὧν εἶχε δεθῆ ὁ Κουασιμόδος, καλήτερα εἶχα νὰ κρατήσω τὸ κορίτσι.

— Τί νὰ γείνῃ, κύριε λοχαγέ, εἶπεν εἷς τῶν στρατιωτῶν· τὸ πουλὶ ἐπέταξε καὶ μᾶς ἔμεινε ἡ νυχτερίδα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Συνέχεια τῶν δυσαρέστων ἀποτελεσμάτων.

Ἐμβρόντητος ἐκ τῆς πτώσεώς του ὁ Γρηγορᾶς, εἶχεν ἀπομείνει χαμαὶ ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου, ἔμπροσθεν τοῦ κατὰ τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ ἀγάλματος τῆς Παναγίας. Ἀνέλαβεν ὅμως βαθμηδὸν τὴν αἴσθησιν· καὶ πρῶτον μὲν τῷ ἐφάνη ὅτι ἔπλεεν εἰς εἶδός τι ὑπνοβατικοῦ ῥεμβασμοῦ μὴ στερουμένου ἡδονῆς, καθ' ὃν αἱ ἀερόπλαστοι μορφαὶ τῆς βοημίδος καὶ τῆς αἰγὸς αὐτῆς συνείροντο εἰς τὸν ἐγκέφαλόν του μὲ τὸν βαρὺν τοῦ Κουασιμόδου γρόνθον. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη κατάστασις δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολύ, ἐπειδὴ μία τις πολλὰ ζωηρὰ αἴσθησις ψύχρας εἰς τὸ μέρος τοῦ σώματός του τὸ ἐφαπτόμενον τοῦ ἐδάφους τὸν ἔκαμε ν' ἀνανήψῃ διὰ μιᾶς, κ' ἐπανέφερε τὸ πνεῦμά του ἐκ τοῦ βυθοῦ πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν. Ἀπὸ ποῦ μ' ἔρχεται αὐτὴ ἡ δροσιά; εἶπε καθ' ἑαυτόν. Τότε ἐνόησεν ὅτι εὑρίσκετο κάπως ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὀχετοῦ.

— Ὢ διαβόλου κύκλωπα καμπούρη! ὑπέγρυξε δοκιμάζων νὰ ἐγερθῇ. Ἀλλὰ τόσον ζαλισμένος καὶ κατατεθλασμένος ἦτο, ὥστε καὶ μὴ θέλων ἠναγκάσθη νὰ μείνῃ ὅπου εὑρίσκετο· ἄλλως τε

Digitized by Google

εἶχεν ἱκανῶς ἐλευθέραν τὴν χεῖρα ὥστε νὰ φράττῃ τὴν ῥῖνά του, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ ἐγκαρτερῶν.

—Τῶν Παρισίων ὁ βόρβορος, ἐσκέπτετο (ἐπειδὴ τὸ ἐθεώρει πλέον ὡς βέβαιον ὅτι ἔμελλε νὰ διέλθῃ ἐκεῖ τὴν νύκτα του, καὶ λοιπὸν διεσκέδαζε φιλοσοφῶν), ὁ βόρβορος τῶν Παρισίων εἶναι καθ' ὑπερβολὴν δυσώδης· πρέπει νὰ περιέχῃ πολλὴν πτητικοῦ καὶ νιτρικοῦ ἅλατος ποσότητα. Τοιαύτη τοὐλάχιστον εἶναι τοῦ Νικολάου Φλάμελ καὶ τῶν ἀλχημιστῶν ἡ γνώμη.

Τὄνομα τοῦτο τῶν ἀλχημιστῶν ἔφερεν ἀνεπαισθήτως εἰς τὸν νοῦν του τὸν ἀρχιδιάκονον Κλαύδιον Φρόλλον· ἀνεπόλησε τὴν βιαίαν σκηνὴν ἧς εἶχε γείνει θεατής, ἐνεθυμήθη ὅτι ἡ βοημὶς ἀντεπάλαιεν εἰς τὰς χεῖρας δύο ἀνδρῶν, ὅτι ὁ Κουασιμόδος εἶχε καὶ σύντροφον, ὁ δὲ σύντροφος οὗτος ὅτι εἶχε τὴν σκυθρωπὴν καὶ ὑπεροπτικὴν τοῦ ἀρχιδιακόνου μορφήν· πλὴν ὅλα ταῦτα ἦσαν ἀμυδραὶ μόνον καὶ συγκεχυμέναι ἀναμνήσεις.—Ἆρά γε νὰ ἦτον ἐκεῖνος; παράδοξον! καὶ ἐπὶ τῆς δεδομένης ταύτης βάσεως ἤρχισε νὰ ἐποικοδομῇ τὸ φανταστικὸν οἰκοδόμημα τῶν ὑποθέσεων, τὸ ἐκ παιγνιοχάρτων πεπυργωμένον αὐτὸ φρούριον τῶν φιλοσόφων.

Ἔπειτα ἐπανελθὼν καὶ δεύτερον εἰς τὴν παροῦσαν πραγματικότητα:

—Ἆ! τί τοῦτο! ἀρχίζω νὰ παγόνω! ἀνέκραξεν.

Ἀληθῶς τὸ ψῦχος ἀπέβαινεν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἀφορητότερον· ἕκαστον μόριον τοῦ ἐν τῷ ὀχετῷ ὕδατος ἀφῄρει καὶ ἓν μόριον θερμογόνου ἀπὸ τῆς ὀσφύος τοῦ Γρηγορᾶ, ἡ δὲ θερμοκρασία τοῦ σώματός του καὶ ἡ τοῦ ῥύακος ἤρχισαν νὰ ἐκτελῶσι τὴν ἰσορροπίαν αὐτῶν κατὰ τρόπον πολλὰ δυσάρεστον καὶ ἐπιζήμιον εἰς τὸν Γρηγορᾶν.

Καὶ ἕτερον δέ τι ὀχληρὸν τῷ ἐπισυνέβη.

Ἓν σμῆνος παιδαρίων ἐκ τοῦ γένους τῶν γυμνοπόδων καὶ ἡμιαγρίων ἐκείνων, ἅτινα περιεφέροντο τότε καὶ περιφέρονται ἔτι εἰς τὰς ἀγυιὰς τῶν Παρισίων, γνωστὰ ὑπὸ τὸ αἰώνιον ὄνομα gamins (μοσχομάγγαι) καὶ τὰ ὁποῖα, ὅτε ἤμεθα παιδία καὶ ἡμεῖς, μᾶς ἐλιθοβόλησαν ὅλους τὸ ἑσπέρας ἐξερχομένους τοῦ σχολείου, διὰ τὸν λόγον ὅτι δὲν ἐφοροῦμεν περισκελίδας ἐσχισμένας, ἓν σμῆνος, λέγω, τῶν ἀχρείων αὐτῶν παιδαρίων ἤρχετο πρὸς τὴν τρίοδον ὅπου κατέκειτο ὁ Γρηγορᾶς μετὰ γελώτων καὶ κραυγῶν, αἵτινες ἐδείκνυον ὅτι ὀλίγον ἐφρόντιζον περὶ τῆς ἡσυχίας καὶ τοῦ ὕπνου τῶν γειτόνων. Ἤρχοντο δὲ σύροντα ἕνα τινὰ σάκκον ἄμορφον, καὶ μόνος ὁ κρότος τῶν κρουπάλων ἅτινα ἐφόρουν εἰς τοὺς πόδας ἠδύνατο νὰ ἐξυπνίσῃ καὶ νεκρόν. Ὁ Γρηγορᾶς ὅστις δὲν ἦτο ἔτι ὁλότελα νεκρός, ἀνεσηκώθη ὀλίγον.

—Αἴ! Θοδωρῆ Δανδέσκη! αἴ! Γιάννη Βούρβουλα! ἔκραζον φωνασκοῦντα τρομερά, ὁ Γεροστάθης Μουβὸς ὁ σιδερᾶς ὁποῦ ἦτον εἰς τὴν ἀγκωνὴν τοῦ δρόμου ἀπόθανε. Ἐπήραμε τὸ ἀχυρόστρωμά του καὶ πᾶμε νὰ τὸ κάμωμεν φανόν. Εἶναι ἡ ἡμέρα τῶν Φλαμανδῶν σήμερα!

Καὶ ἰδοὺ ῥίπτουσι τὸ ἀχυρόστρωμα ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Γρηγορᾶ, πλησίον τοῦ ὁποίου εἶχον φθάσει χωρὶς νὰ τὸν ἴδωσι. Ταυτοχρόνως δὲ ἓν ἐξ αὐτῶν λαβὸν μίαν ἀχύρων δρᾶκα ὑπῆγε νὰ τὴν ἀνάψῃ εἰς τὸ ἔμπροσθεν τῆς Παναγίας καῖον στυππεῖον.

—Ὢ διάβολε! τί τρέχει; ὑπέγρυξεν ὁ Γρηγορᾶς· μήπως ἀπὸ τὸ παραπολὺ ψῦχος πρόκειται νὰ μεταβῶ εἰς παραπολλὴν ζέστην;

Ἡ ὥρα ἦτο κρίσιμος· ἔτι μικρὸν κ' ἔμελλε νὰ εὑρεθῇ μεταξὺ πυρὸς καὶ ὕδατος· ὅθεν καταβαλὼν ἀγῶνα ὑπεράνθρωπον ὡς κιβδηλοποιὸς τὸν ὁποῖον ἑτοιμάζονται νὰ ῥίψωσιν εἰς τὸ βραστὸν ὕδωρ καὶ ἀγωνίζεται νὰ διαφύγῃ, ἠγέρθη εἰς τοὺς πόδας του, καὶ ῥίψας τὸ ἀχυρόστρωμα ἐπάνω εἰς τὰ παιδάρια ᾤχετο φεύγων.

—Παναγία μου! ἀνέκραξαν τὰ παιδάρια, ὁ σιδερᾶς ἐβρυκολάκιασε!

Καὶ ἐτράπησαν ὁμοίως εἰς φυγήν.

Τὸ ἀχυρόστρωμα ἔμεινε κύριον τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Βεβαιοῦσι δὲ οἱ συγγραφεῖς Βελλεφορέστιος, ἀββᾶς Κρίτης καὶ Κορροζέτος, ὅτι τῇ ἐπαύριον ὁ κλῆρος τῆς ἐνορίας ἐλθὼν μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων ἀνέλαβε τὸ ἀχυρόστρωμα καὶ μετήνεγκεν αὐτὸ εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Εὐκαίρης, ἧς ὁ σκευοφύλαξ εἶχε μέχρι τοῦ 1789 ἀξιόλογον εἰσόδημα καὶ πορισμὸν τὸ μέγα θαῦμα τοῦ ἀγάλματος τῆς Παναγίας ἐν ὁδῷ Κακοβούλης, «*ἔστωντας* καὶ ἡ μεγαλόχαρη κατὰ τὴν ἀξιομνημόνευτον νύκτα τῆς ἕκτης πρὸς τὴν 7 Ἰανουαρίου 1482 νὰ ἐξώρκισε τὸν μακαρίτην Εὐστάθιον Μουβόν, ὁ ὁποῖος διὰ νὰ ἀπατήσῃ τὸν διάβολον, ἔκρυψεν *ἀποθνήσκωντας* μὲ δόλον καὶ πονηρίαν τὴν ψυχήν του μέσα εἰς τὸ ἀχυρόστρωμά του».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ϛʹ.

Ἡ τεθραυσμένη ὑδρία.

Ἀφοῦ ἱκανὴν ὥραν ἔτρεξε μὲ τὰ τέσσαρα, τὸ τοῦ λόγου, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ποῦ ὑπάγει, κτυπῶν τὴν κεφαλὴν εἰς τοὺς ἀγκῶνας τῶν ὁδῶν, διασκελίζων ὀχετούς, διερχόμενος στενωποὺς καὶ τριόδους, ἐμπίπτων εἰς τυφλὰς ὁδούς, καὶ εἰς τὸν πανικὸν φόβον του ζητῶν δρόμον φυγῆς διὰ μέσου ὅλων τῶν ἑλιγμῶν τῆς παλαιᾶς συνοικίας τῶν Ὀψοπωλείων, ὁ Γρηγορᾶς διὰ μιᾶς ἐστάθη, πρῶτον διὰ ν' ἀναπνεύσῃ καὶ δεύτερον διότι ἔζωσεν αὐτὸν στενὰ ἐπελθὸν εἰς τὸν νοῦν του ἓν δίλημμα.

—Μὲ φαίνεται, κὺρ Πέτρε Γρηγορᾶ, εἶπε κατὰ διάνοιαν στηρίξας τὸν λιχανὸν ἐπὶ τοῦ μετώπου, ὅτι τρέχεις τώρα ὡσὰν κανεὶς ξεμυαλισμένος. Ἐφοβήθης τὰ διαβολόπαιδα ἐκεῖνα, ἀλλὰ κ' ἐκεῖνα δὲν ἐφοβήθησαν ὀλιγώτερον ἐσέ. Μὲ φαίνεται, σὲ λέγω, ὅτι ἤκουσες τὸν ἦχον τῶν κρουπάλων των

Digitized by Google

νὰ φεύγῃ πρὸς μεσημβρίαν, ἐνῷ σὺ ἔφευγες πρὸς ἄρκτον. Δυεῖν θάτερον λοιπόν, ἢ τὰ παιδία ἐτράπησαν εἰς φυγήν, καὶ τότε τὸ ἀχυρόστρωμα εἶν' ἐκείνη δὰ ἴσα ἴσα ἡ φιλόξενος κλίνη τὴν ὁποίαν τρέχεις ζητῶν ἀπὸ πρωίας, καὶ τὴν ὁποίαν ἡ Κυρία ἡ Θεοτόκος σὲ στέλλει θαυματουργικῶς ὡς ἀνταμοιβήν σου, ἐπειδὴ ἔγραψες εἰς τιμὴν αὐτῆς μίαν ἠθοποιίαν συνωδευμένην καὶ μὲ θριάμβους καὶ μίμους, ἢ τὰ παιδία δὲν ἐτράπησαν εἰς φυγήν, καὶ εἰς τοιαύτην περίπτωσιν θὰ ἔβαλαν βέβαια φωτίαν εἰς τὸ ἀχυρόστρωμα, καὶ ἰδοὺ λοιπὸν ἡ ἐξαίρετος πυρὰ τῆς ὁποίας ἔχεις ἀνάγκην διὰ νὰ εὐφρανθῇς, νὰ ζεστοκοπηθῇς καὶ νὰ στεγνώσῃς. Καὶ κατὰ τὴν μίαν καὶ τὴν ἄλλην περίστασιν, καλὴ φωτιὰ ἢ καλὸ κρεββάτι, τὸ ἀχυρόστρωμα εἶναι δῶρον οὐράνιον. Ἡ μακαρία παρθένος Μαρία, ἥτις εἶναι εἰς τὸν ἀγκῶνα τῆς ὁδοῦ Κακοβούλης, ἴσως δὲν ἐνήργησε ν' ἀποθάνῃ ὁ Στάθης Μουβὸς δι' ἄλλο, παρὰ δι' αὐτὸ καὶ μόνον· καὶ εἶναι μεγάλη τρέλλα σου νὰ τρέχῃς τόσον μακράν, φεύγων ὡς Πικαρδὸς ἔμπροσθεν Γάλλου, ἀφίνων ὀπίσω σου ὅ,τι πρέπει νὰ ζητήσῃς ἐμπρός σου. Εἶσαι ἀνόητος, καϋμένε!

Ἐπεχείρησε τότε νὰ ἐπαναστρέψῃ εἰς τὰ ὀπίσω, ψηλαφῶν, ἰχνηλατῶν καὶ ζητῶν, πλὴν ματαίως, νὰ ἐπανεύρῃ τὴν μακαρίαν ἀχυροστρωμνήν· περιεπλέκετο ἔτι μᾶλλον εἰς τὸν ἀπέραντον τῶν ἀδιεξόδων ὁδαρίων, ὁδῶν καὶ τριόδων λαβύρινθον, τόσον ὥστε ἀπολέσας ἐπὶ τέλους τὴν ὑπομονὴν ἀνεφώνησε τραγικῶς:

Ἀνάθεμά σας γιὰ τρίστρατα! ὁ διάβολος βέβαια σᾶς ἔκαμε κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ διχαλωτοῦ ποδός του!

Αὕτη ἡ ἀναφώνησις ἀνεκούφισε μικρὸν αὐτόν· συγχρόνως παρετήρησεν ἐρυθρὰν ἀναλαμπὴν εἰς τὸ τέρμα μακρᾶς τινος στενωποῦ, καὶ τοῦτο ἐπανέφερεν ἐντελῶς τὸ ἀπολεσθὲν θάρρος του.—Δόξα σοι ὁ Θεός! εἶπε, νά το ἐκεῖ κάτω! νὰ τὸ ἀχυρόστρωμά μου ὁποῦ καίει! Καὶ παραβάλλων ἑαυτὸν πρὸς τὸν ἐν καιρῷ νυκτὸς θαλασσομαχοῦντα ναύτην, Salve, ἀνέκραξεν εὐλαβῶς, stella maris! χαῖρε, ὦ ἄστρον τῶν θαλασσῶν!

Τὸν ὕμνον τοῦτον ἀπέτεινεν ἆρά γε πρὸς τὴν Σάντα–Μαρίαν ἢ πρὸς τὸ ἀχυρόστρωμα; ἄδηλον.

Μόλις δ' ἔκαμεν ὀλίγα βήματα πρὸς τὴν μακρὰν στενωπόν, ἥτις ἦτο κατηφορική, ἄστρωτος, καὶ καθόσον ἐπροχώρει ἀπέβαινε βορβορωδεστέρα καὶ προκλινεστέρα, παρετήρησε πρᾶγμά τι πολλὰ παράξενον. Ἡ ὁδὸς δὲν ἦτο ἔρημος· ἀπὸ διάστημα εἰς διάστημα εἵρπυζον εἰς τὸ μάκρος της ὄγκοι τινὲς ἄμορφοι, ἀσαφεῖς, πάντες διευθυνόμενοι πρὸς τὸ φῶς ἐκεῖνο τὸ τρεμοφέγγον κατὰ τὸ τέρμα τῆς ὁδοῦ, ὡς τὰ βαρυκίνητα ἐκεῖνα ἔντομα, τὰ ἕρποντα τὴν νύκτα ἀπὸ καλάμης εἰς καλάμην, καὶ τείνοντα πρὸς ποιμενικήν τινα πυράν.

Οὐδέποτε ὁ ἄνθρωπος ῥιψοκινδυνεύει τόσον εἰς μέρη ἄγνωστα ὡς ὅταν αἰσθάνεται τὸ βαλάντιόν του κενόν. Καὶ ὁ Γρηγορᾶς λοιπὸν ἐξηκολούθησε προχωρῶν, καὶ μετ' ὀλίγον ἔφθασεν ἓν ἐκ τῶν φαντασμάτων ἐκείνων, τὸ ὁποῖον ἐσύρετο ὀκνηρότερον κατόπιν τῶν ἄλλων· πλησιάσας δὲ περισσότερον εἶδεν ὅτι δὲν ἦτο ἄλλο τι εἰμὴ εἷς δυστυχὴς ἀνάπηρος, κολοβὸς τοὺς πόδας, ὅστις ἐσύρετο πηδῶν ἐπὶ τῶν δύο χειρῶν ὡς τετραυματισμένον φαλάγγιον. Ἐνῷ δὲ διέβαινεν ἔμπροσθεν τῆς ἀνθρωποπροσώπου ταύτης ἀράχνης, ἐγείρασα ἐκείνη φωνὴν οἰκτρὰν τῷ λέγει:

— ***Λὰ μπουόνα μάντσια, σινιὸρ, λὰ μπουόνα μάντσια***! (1)

— Ὁ διάβολος νὰ σὲ πάρῃ, εἶπεν ὁ Γρηγορᾶς, κ' ἐμένα μαζί σου, ἂν καταλαμβάνω τί θέλεις νὰ εἰπῇς.

Καὶ παρῆλθεν.

Ἔφθασεν ἕνα ἄλλον ἐκ τῶν περιφορήτων αὐτῶν σωρῶν, καὶ τὸν περιειργάσθη. Αὐτὸς ἦτο παραλυτικός, χωλὸς ἐνταυτῷ καὶ κυλλός, καὶ τόσον πολὺ κυλλὸς καὶ χωλός, ὥστε τὸ πολυσύνθετον σύστημα τῶν ξυλίνων ποδῶν καὶ δεκανικίων ἐφ' ὧν ἐστηρίζετο, τὸν ἔκαμνε νὰ φαίνεται ὡς ἰκρίωμα τεκτονικὸν περιπατοῦν. Ὁ δὲ Γρηγορᾶς, ὅστις φύσει ἠγάπα τὰς εὐγενεῖς καὶ κλασικὰς παρομοιώσεις, παρέβαλεν αὐτὸν κατὰ διάνοιαν πρὸς τὸν ἔμψυχον τοῦ Ἡφαίστου τρίποδα.

Ὁ ἔμψυχος τρίπους τὸν ἐχαιρέτησε διαβαίνοντα, ἀλλὰ φέρων τὸν πῖλόν του μέχρις αὐτῆς τῆς σιαγόνος τοῦ Γρηγορᾶ, ὡς πινακίδα κουρέως, καὶ ἐμβοῶν εἰς τὰ ὦτά του:

— ***Σενὸρ καβαλλέρο, πάρα κομπρὰρ οὒν πεδάσο δὲ πάν***! (2)

— Φαίνεται, εἶπεν ὁ Γρηγορᾶς, ὅτι καὶ τοῦτος ὁμιλεῖ, ἀλλ' ἡ γλῶσσά του εἶναι πολλὰ στρυφνή· ἂν τὴν ἐννοῇ αὐτός, εὖγέ του!

Ἔπειτα κατά τινα αἰφνιδίως γενομένην μετάβασιν ἰδεῶν, πλήξας τὸ μέτωπον:—Ἀληθινά, λέγει, τί διάβολον ἤθελαν νὰ εἰποῦν αὐτοὶ σήμερον μὲ τὴν ***Ἐσμεράλδαν*** των;

Ἠθέλησε νὰ ταχύνῃ τὸ βῆμα, ἀλλὰ καὶ τρίτην φορὰν τοῦ ἔφραξε τὸν δρόμον πρᾶγμά τι ἐπιπροσθοῦν. Τὸ πρᾶγμα ἢ τὸ πρόσωπον αὐτὸ ἦτο εἷς τυφλός, εἷς νανώδης τὸ σῶμα τυφλὸς μὲ μορφὴν ἰουδαϊκὴν καὶ γενειῶσαν, ὅστις ἐρέσσων διὰ τῆς βακτηρίας εἰς τὸ πέριξ αὐτοῦ διάστημα, καὶ ῥυμουλκούμενος ὑπὸ χονδροῦ μολοσσοῦ, ἐφώνησεν ὑπορρίνως πρὸς αὐτὸν μὲ προφορὰν Οὐγγρικήν, ***Φατσιτότε καριτάτεμ***! (3)

— Τώρα ναί! εἶπεν ὁ Πέτρος Γρηγορᾶς. Ἠὔ-

---

(1) Λέξεις ἰταλικαὶ σημαίνουσαι αἴτησιν φιλοδωρήματός τινος, ἢ κεράσματος.
(2) Ν' ἀγοράσω ἕνα κομμάτι ψωμί! (ἰσπαν.)
(3) Κάμετ' ἐλεημοσύνην (λατιν.).

Digitized by Google

ραμεν τέλος πάντων καὶ ἕνα ὅστις ὁμιλεῖ γλῶσσαν χριστιανικήν! Πρέπει ὅμως νὰ ἔχω πολὺ φιλελεήμονα τὴν φυσιογνωμίαν, διὰ νὰ μὲ ζητοῦν ἐλεημοσύνην, ὅταν τὸ βαλάντιόν μου ἦναι τόσον ἰσχνόν. Φίλε μου, ἐπρόσθεσε στραφεὶς πρὸς τὸν τυφλόν, ἐπώλησα τὴν περασμένην ἑβδομάδα τὸ τελευταῖόν μου ὑποκάμισον· τουτέστι, ἐπειδὴ τὴν γλῶσσαν τοῦ Κικέρωνος μόνον ἐννοεῖς, ***βένδιδι ἑβδομάδε νοῦπερ τράνσιτα μέαμ οὔλτιμαμ κεμίζαμ.***

Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔστρεψε τὰ νῶτα πρὸς τὸν τυφλὸν κ' ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του. Ἀλλ' ὁ τυφλὸς ἤρχισε νὰ μηκύνῃ ταυτοχρόνως μ' αὐτὸν τὸ βῆμα. Καὶ ἰδοὺ ὁ παραλυτικός, ἰδοὺ ὁ κολοβόπους ἐπέρχονται ὁμοίως μετὰ πολλῆς σπουδῆς καὶ μεγάλου πατάγου ξυλίνων ἐπαιτικῶν πινακιδίων καὶ βακτηριῶν. Ἔπειτα καὶ οἱ τρεῖς ὁμοῦ συνωθούμενοι καὶ συνανακυβιστῶντες ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ πτωχοῦ Γρηγορᾶ, ἤρχισαν νὰ τῷ ἐπᾴδωσι τὰς διαφόρους ἐπῳδάς των.

— ***Καριτάτεμ***! ἔψαλλεν ὁ τυφλός.

— ***Λὰ μπουόνα μάντσια***! ἔψαλλε καὶ ὁ κολοβός.

Ὁ δὲ χωλὸς κάμνων τὸν βαρύτονον ἐπεφώνει, οὖν ***πεδάσο δὲ πάν***!

— Ὢ πυργοποιΐα τῆς Βαβέλ! ἔκραξεν ὁ Γρηγορᾶς φράττων τὰ αὐτία του.

Καὶ ἤρχισε νὰ τρέχῃ· ἀλλὰ συγχρόνως ἔτρεχεν ὁ τυφλός, ἔτρεχεν ὁ χωλός, ἔτρεχεν ὁ κολοβός.

Καὶ ἔπειτα, καθ' ὅσον βαθμηδὸν εἰσέδυεν εἰς τὴν ὁδόν, τυφλοί, χωλοί, ἀνάπηροι ἔβρυον παμπληθεῖς περὶ αὐτόν, καὶ κυλλοί, καὶ μονόφθαλμοι, καὶ λεπροὶ μὲ τὰς πληγάς των, ποῖοι προκύπτοντες ἐκ τῶν οἰκιῶν, ποῖοι ἐκ τῶν παρακειμένων στενωπῶν, ποῖοι ἐκ τῶν θυρίδων τῶν ὑπογείων οἰνοθηκῶν, βαΰζοντες, ὀλολύζοντες, μυκώμενοι, ὅλοι ἀσκωλιαδὸν κινούμενοι, καὶ τείνοντες πρὸς τὸ φῶς, καὶ ἑρπύζοντες εἰς τὸν βόρβορον ὡς κοχλίαι μετὰ ὑετόν.

Ὁ Γρηγορᾶς παρὰ πόδας ἀκολουθούμενος πάντοτε ἀπὸ τοὺς τρεῖς διώκτας του, καὶ ἀγνοῶν τί τέλος ἔμελλε νὰ λάβῃ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, ἐβάδιζε πλήρης ταραχῆς μετὰ τῶν λοιπῶν, παραμείβων τοὺς χωλούς, διασκελίζων τοὺς κολοβούς, καὶ συμποδιζόμενος εἰς τὴν μυρμηκιὰν τῶν αναπήρων, ὡς ὁ Ἄγγλος ἐκεῖνος πλοίαρχος, ὁ ἀπολειφθεὶς ἐντὸς ἀγέλης θαλασσίων παγούρων.

Ἐστοχάσθη νὰ στραφῇ εἰς τὰ ὀπίσω· ἀλλ' ἦτο πλέον πολὺ ἀργά. Ἐπειδὴ ὅλη ἐκείνη ἡ λεγεὼν εἶχε πυκνωθῆ καὶ ἀποτελέσει φραγμὸν ὄπισθέν του, οἱ δὲ τρεῖς ἐπαῖται συνεῖχον αὐτὸν ἐκ τοῦ πλησίον. Ἐξηκολούθησε λοιπὸν νὰ προχωρῇ, ὠθούμενος ἐνταυτῷ ὑπὸ τοῦ ἀμάχου χερσαίου κύματος, ὑπὸ τοῦ φόβου, καὶ τινος δὲ παραζάλης φρενῶν, ἥτις τὸν ἔκαμνε νὰ βλέπῃ τὰ περὶ αὐτὸν συμβαίνοντα ὥς τι φρικῶδες ἐνύπνιον.

Ἔφθασε τέλος πάντων τὸ τέρμα τῆς ὁδοῦ· ἔφερε δὲ αὕτη εἰς εὐρυχωροτάτην πλατεῖαν, ἔνθα χίλια φῶτα σποράδην ἀνημμένα ἐτρεμόφεγγον εἰς τὴν ἀμυδρὰν τῆς νυκτὸς ὁμίχλην. Ὁ Γρηγορᾶς ὥρμησεν εἰς τὴν πλατεῖαν, ἐλπίζων νὰ διαφύγῃ διὰ τῆς ὠκυποδίας τὰς τρεῖς ἀσθενεῖς τὸ σῶμα μορμόνας, αἵτινες ἐπελήφθησαν αὐτοῦ καὶ δὲν τὸν παρήτουν.

— *Ὄντε βὰς ὄμβρε*; (1) ἀνέκραξε τότε ὁ παραλυτικὸς ῥίπτων πέραν τὰς βακτηρίας του, καὶ τρέχων κατόπιν αὐτοῦ μὲ τοὺς δύο καλλιτέρους πόδας τῶν ὅσοι ποτὲ ἐμέτρησαν διὰ γεωμετρικῶν βημάτων τὰς ὁδοὺς τῶν Παρισίων.

Συγχρόνως δὲ ὁ κολοβόπους, ὄρθιος ἤδη εἰς τοὺς πόδας του σταθείς, ἐπέστρεφε τὴν κεφαλὴν τοῦ Γρηγορᾶ μὲ τὸ σιδηρόδετον κοῖλον πινάκιόν του, καὶ ὁ τυφλὸς τὸν ἐνητένιζεν ἀσκαρδαμυκτὶ μὲ φεγγοβόλους ὀφθαλμούς.

— Ποῦ εὑρίσκομαι; εἶπεν ἔντρομος ὁ Γρηγορᾶς.

— Εἰς τὴν Αὐλὴν τῶν Θαυμάτων, ἀπεκρίθη τέταρτόν τι φάσμα προσεπελθόν.

— Μὰ τὴν ψυχήν μου, ἐπανέλαβεν ὁ Γρηγορᾶς, βλέπω μὲν ἐδῶ τυφλοὺς βλέποντας καὶ χωλοὺς περιπατοῦντας, ἀλλ' ὁ Σωτὴρ ποῦ εἶναι;

Πρὸς τὸν λόγον τοῦτον ἀπεκρίθησαν ἐκεῖνοι δι' ἀπαισίου καγχασμοῦ.

Ὁ πτωχὸς ποιητὴς ἔστρεψε κύκλῳ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ εἶδεν ὅτι ἀληθῶς εὑρίσκετο εἰς τὴν φοβερὰν ἐκείνην Αὐλὴν τῶν Θαυμάτων, ὅπου ποτὲ τίμιος ἄνθρωπος δὲν ἐτόλμησε νὰ εἰσδύσῃ κατὰ τοιαύτην ὥραν τῆς νυκτός· κύκλος μαγικὸς ὅπου ὅσοι τοῦ Καστελέτου ἀνακριταί, ἢ κλητῆρες τῆς Πρεβωτείας ἤθελον ἀποκινδυνεύσει, ἐγίνοντο ἄφαντοι διὰ παντός· χώρα λωποδυτῶν, εἰδεχθὴς ἀκροχορδὼν ἀσχημίζουσα τὸ πρόσωπον τῶν Παρισίων· δυσώδης ἀπόπατος ὅθεν ἐξέρρεε πᾶσαν πρωΐαν, καὶ ὅπου κατεστάλαζε πᾶσαν ἑσπέραν ὁ ὀχετὸς τῆς φαυλοβιότητος, ἐπαιτείας καὶ ἀγυρτείας, ὁ πλήθων πάντοτε εἰς τὰς ἀγυιὰς τῶν μεγαλοπόλεων· τερατώδης κυψέλη ἔνθα συνήγοντο τὸ ἑσπέρας φέροντες τὴν λείαν των ὅλοι τῆς κοινωνικῆς τάξεως οἱ κηφῆνες· ψευδονοσοκομεῖον ἐν ᾧ ὁ Ἀθιγγάνος, ὁ καθῃρημένος μοναχός, ὁ ἀπολωλὼς μαθητής, ὅλοι οἱ ἐξώλεις καὶ προώλεις παντὸς ἔθνους, Ἱσπανοί, Ἰταλοί, Γερμανοί, καὶ πάσης θρησκείας, Ἑβραῖοι, χριστιανοί, μωαμεθανοί, εἰδωλολάτραι, ἐπιδεικνύοντες πλαστὰς πληγὰς καὶ ἐπαιτοῦντες τὴν ἡμέραν, μετεμορφοῦντο τὴν νύκτα εἰς λῃστάς· ἑνὶ λόγῳ, μέγα θεατρικὸν ἱματιοφυλάκιον, ἔνθα ἐνεδύοντο καὶ ἐξεδύοντο τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ὅλοι οἱ δραματουργοὶ τῆς κωμῳδίας, τὴν ὁποίαν παίζει αἰωνίως ἐπὶ τοῦ Παρισινοῦ ἐδάφους ἡ κλοπή, ἡ πορνεία καὶ ὁ φόνος.

Ἡ πλατεῖα ἐκείνη ἦτο εὐρύχωρος μέν, ἀλλ'

---

(1) Ποῦ ὑπάγεις, ἄνθρωπε;

Digitized by Google

ἀνώμαλος καὶ κακῶς λιθοστρωμένη, ὡς ὅλαι τότε αἱ πλατεῖαι τῶν Παρισίων. Ὧδε κἀκεῖσε ἔλαμπον πυραί, καὶ περὶ ταύτας συνεστρέφοντο μυρμηκηδὸν παράδοξοι ὅμιλοι. Παντοῦ ἦσαν διαδρομαὶ καὶ κραυγαί. Ἠκούοντο γέλωτες ὀξεῖς, κλαυθμηρισμοὶ βρεφῶν, φωναὶ γυναικῶν. Αἱ χεῖρες, αἱ κεφαλαὶ τοῦ ὄχλου αὐτοῦ ἐπιπροσθοῦσαι μέλαιναι εἰς τὸ φῶς ἐσχεδιογράφουν χιλίας ἀλλοκότους μορφὰς καὶ χειρονομίας. Ἐκ διαλειμμάτων δὲ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἔνθα ἐδονεῖτο ἡ λαμπηδὼν τῶν πυρῶν συμπεριφέρουσα δολιχόσκια σχήματα, ἔβλεπες διερχόμενον σκύλον τινὰ ὅστις ὡμοίαζεν ἄνθρωπον, ἢ ἄνθρωπον ὅστις ὡμοίαζε σκύλον. Τὰ ὅρια τὰ διϊστῶντα τὰς φυλὰς καὶ τὰ γένη συνεχέοντο ἐνταῦθα ὡς εἰς ἄλλο Πανδαιμόνιον. Ἄνδρες, γυναῖκες, κτήνη, ἡλικία, γένος, ὑγεία, νόσοι, ὅλα ἐφαίνοντο ὅτι ἦσαν κοινὰ παρὰ τῷ λαῷ ἐκείνῳ, ὅλα ἦσαν εἰς παμμιγὴς κυκεών, καὶ εἷς ἕκαστος μετεῖχεν ὁμοῦ πάντων.

Εἰς τὴν ἀσθενῆ καὶ ἀμφίβολον ἀκτινοβολίαν τῶν πυρῶν διέκρινεν ὁ Γρηγορᾶς, ἐν τῇ ταραχῇ αὐτοῦ, ὁλόγυρα τῆς ἀπεράντου πλατείας, περίβολον εἰδεχθῆ παλαιῶν, σεσαθρωμένων οἰκιῶν, ὧν τὰ σκωληκόβρωτα, συμπεπιεσμένα πρόσωπα καὶ ῥυσσά, διατετρημένα ἕκαστον ἀπὸ ἕνα ἢ δύο φεγγίτας, τῷ ἐφαίνοντο εἰς τὸν ζόφον ὡς πελώριαι γραῶν κεφαλαὶ ἐν κύκλῳ ἱστάμεναι, τερατόμορφοι καὶ στρυφναί, θεωροῦσαι μὲ ἰλλωπίζοντας ὀφθαλμοὺς τῆς πλατείας τὰ ὄργια.

Πάντα ταῦτα ἦσαν ὡς νέος τις κόσμος, ἄγνωστος, ἀνήκουστος, κακόμορφος, ἑρπετός, μυρμηκοπληθής, φανταστικός.

Ὁ Γρηγορᾶς ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐπτοημένος, κατεχόμενος ὑπὸ τῶν τριῶν ἐπαιτῶν ὡς ὑπὸ τριῶν λαβίδων σιδηρῶν, ἐκκωφαινόμενος ὑπὸ σμήνους ἄλλων προσώπων ἐπαφριζόντων καὶ ὑλακτούντων περὶ αὐτόν, ἠγωνίζετο ὁ δυστυχὴς νὰ συλλέξῃ τοῦ νοός του τὰς δυνάμεις, καὶ ἐνθυμηθῇ ἂν ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἦτο σάββατον(1), ἀλλ' εἰς μάτην οἱ ἀγῶνές του· τοῦ μνημονικοῦ καθὼς καὶ τοῦ λογικοῦ του τὸ νῆμα εἶχε θραυσθῆ, καὶ περὶ πάντων ἀμφιβάλλων, ἀμφιρρέπων μεταξὺ τῶν ὅσα ἔβλεπε καὶ τῶν ὅσα ᾐσθάνετο, προέτεινεν εἰς ἑαυτὸν τὸ ἄλυτον τοῦτον πρόβλημα — Ἂν ἐγὼ ὑπάρχω, ταῦτα εἶναι ἀληθῆ· ἂν δὲ ταῦτα ἦναι ἀληθῆ, ἐγὼ ὑπάρχω;

Τότε ἐκ τοῦ περικυκλοῦντος αὐτὸν καὶ περιβομβοῦντος σμήνους ἠγέρθη ἡ εὐκρινὴς αὕτη φωνή.— Εἰς τὸν βασιλέα νὰ τὸν ὑπάγωμεν, εἰς τὸν βασιλέα!

— Παναγία Παρθένε! εἶπεν ἀσθενεῖ τῇ φωνῇ ὁ Γρηγορᾶς· τοῦ τόπου τούτου ὁ βασιλεὺς πρέπει βέβαια νὰ ἦναι κάνεὶς τράγος.

— Εἰς τὸν βασιλέα! εἰς τὸν βασιλέα! ἐπανέλαβον πάντες (2).

Ἀπήγαγον λοιπὸν αὐτὸν ἀνθαμιλλώμενοι τίς πρῶτος νὰ ἐπιβάλῃ ἐπ' αὐτὸν τοὺς ὄνυχας· ἀλλ' οἱ τρεῖς ἐπαῖται τὸν ἐκράτουν στενῶς, ἀποσπῶντες αὐτὸν ἀπὸ τοὺς λοιποὺς καὶ ἐπολολύζοντες, εἶναι δικός μας!

Ὁ ἐπενδύτης τοῦ ποιητοῦ πάσχων ἤδη καὶ πρότερον, ἀνέδωκε κατὰ τὴν πάλην ταύτην τὸ τελευταῖον ψυχορράγημα.

Ἐνῷ δὲ διήρχετο τὴν φρικαλέαν πλατεῖαν, διελύθη ἡ πρώτη ἐκείνη φρεναπάτη, καὶ μετ' ὀλίγα ἐν αὐτῇ βήματα τῷ ἐπανῆλθεν ἡ συνείδησις τῆς πραγματικότητος· ἤρχισε νὰ συνειθίζῃ εἰς τὴν ἐγχώριον ἀτμοσφαῖραν. Κατ' ἀρχὰς μέν, ἐκ τῆς ποιητικῆς αὐτοῦ κεφαλῆς, ἢ μᾶλλον, διὰ νὰ ἐκφράσωμεν τὸ πρᾶγμα ἁπλῶς οὕτω καὶ πεζῶς, ἐκ τοῦ κενοῦ στομάχου του, εἶχεν ἀναβῆ καπνός τις καὶ ἀχλύς, ἥτις ἐπιπροσθοῦσα μεταξὺ τῶν ἐκτὸς ἀντικειμένων καὶ αὐτοῦ, δὲν τῷ ἐπέτρεπε νὰ ἴδῃ αὐτὰ εἰμὴ ἀμυδρῶς μόνον καὶ ἐν τῇ ὀνειρώδει ἐκείνῃ καταστάσει, καθ' ἣν ἅπασαι αἱ μορφαὶ ἐξαγριοῦνται, καὶ τὰ μὲν ἄψυχα ἐκτεινόμενα καὶ μεγεθυνόμενα μεταβάλλονται εἰς τερατώδεις χιμαίρας, οἱ ἄνθρωποι δὲ εἰς φαντάσματα. Ἀλλὰ βαθμηδὸν τὴν ὀπτικὴν ταραχὴν διεδέχθη βλέμμα ἠρεμώτερον μὴ μεγαλοποιοῦν τόσον τὰ πράγματα· ἡ ἀλήθεια ἐφαίνετο ἤδη γυμνὴ καὶ ψηλαφητή, καὶ διελύετο κατὰ μικρὸν καὶ κατέρρεεν ἡ φοβερὰ ποίησις ἐξ ἧς ἐνόμιζεν ὅτι περιεστοιχίζετο. Ἐνόησε τέλος πάντων ὅτι ἐβάδιζεν οὐχὶ ἐντὸς τῆς Στυγός, ἀλλ' ἐντὸς τοῦ βορβόρου, ὅτι οἱ περὶ αὐτὸν συνωθούμενοι δὲν ἦσαν δαίμονες, ἀλλὰ λησταί, ὅτι δὲν ἔτρεχε κίνδυνον ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, ἀλλ' ἁπλῶς καὶ μόνον ἡ ζωή του (ἐπειδὴ ἐστερεῖτο τοῦ πολυτίμου ἐκείνου συνδιαλλακτοῦ, ὅστις μεσάζει πάντοτε δραστικώτατα μεταξὺ ληστοῦ καὶ τοῦ τιμίου ἀνθρώπου, λέγω τοῦ βαλαντίου). Ἑνὶ λόγῳ, ἐρευνήσας ἐκ τοῦ πλησίον καὶ μὲ ἡσυχώτερον νοῦν τὰ περὶ αὐτὸν δρώμενα, εἶδεν ὅτι ἐκ τῶν δαιμονικῶν ὀργίων ὁποῖα τελοῦσιν ἐν μεσονυκτίαις ὥραις οἱ μάγοι, μετέπιπτεν εἰς τοῦ καπηλείου τὰ ὄργια.

Ἡ Αὐλὴ τῶν Θαυμάτων δὲν ἦτο κατ' ἀλήθειαν ἄλλο τι εἰμὴ καπηλεῖον, καπηλεῖον ὅμως κακούργων καὶ ληστῶν, ἐρυθρὸν ἐξ αἵματος ἐπίσης καὶ οἴνου.

Τὸ δὲ θέαμα τὸ παρασταθὲν εἰς τὰς ὄψεις του, ὅτε ἡ τετραχηλισμένη κουστωδία ἀπέθεσεν αὐτὸν τέλος εἰς τὸ τέρμα τῆς πορείας της, οὐδόλως ὑπῆρχεν ἐπιτήδειον ὅπως ἐπαναγάγῃ αὐτὸν εἰς τὴν ποίησιν, ἔστω καὶ τὴν τοῦ Ἅδου. Ἦτο ὁ αὐτὸς ὑπέρποτε πεζὸς καὶ κτηνώδης βίος τοῦ οἰνοπωλείου, καὶ ἂν δὲν ἤμεθα ἔτι εἰς τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα, ἠθέλομεν εἰπεῖ ὅτι ὁ Γρηγορᾶς ἐκ τοῦ ζωγράφου Μιχαὴλ Ἀγγέλου εἶχε μεταβῆ εἰς τὸν ῥωπογράφον Καλλότον.

Ὁλόγυρα μεγάλης πυρᾶς καιούσης ἐπὶ εὐρυχώρου στρογγύλης πλακός, καὶ διὰ τῶν φλογῶν

(1) Ἤτοι ἡμέρα μαγικῶν ὀργίων.
(2) Ζώων καθιερωμένον εἰς τὰς μαγγανείας.

Digitized by Google

αὐτῆς ἐρυθραινούσης τὰ σκέλη σιδηροῦ τρίποδος μαγειρικοῦ, κενοῦ πρὸς τὸ παρόν, ἦσαν ἐστημέναι ἐδῶ κ' ἐκεῖ ὅπως ἔτυχε τραπέζαι τινες σκωληκόβρωτοι, χωρὶς οὐδεὶς ποτε ὑπηρέτης γεωμετρικὸς νὰ λάβῃ τὴν πρόνοιαν νὰ δώσῃ εἰς αὐτὰς τὸ ἀπολεσθὲν παραλληλόγραμμον σχῆμα. Ἐπὶ τῶν τραπεζῶν ὑέλιζον κώθωνες ὑπερχειλεῖς οἴνου καὶ ζύθου, πέριξ τῶν ὁποίων συνωθοῦντο πολλὰ βάκχων πρόσωπα πορφυρίζοντα ὑπό τε τῆς πυρᾶς καὶ τοῦ ποτοῦ. Ἐδῶ εἷς χαροκόπος προγάστωρ ἐνηγκαλίζετο κ' ἐφίλει θορυβωδῶς μίαν ἑταίραν πολύσαρκον εἰς ὑπερβολήν. Ἐκεῖ, εἷς ψευδοστρατιώτης, εἷς **νάρκος**, ὡς ἔλεγον εἰς τὰ κορακιστικά των, ἔλυεν ὑποτονθορύζων τοὺς ἐπιδέσμους τοῦ πλαστοῦ τραύματός του, κ' ἔτριβε τὸ ὑγιὲς καὶ στιβαρὸν γόνυ του, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀποναρκωθῇ ἐσπαργανωμένον ἀπὸ πρωίας διὰ μυρίων κειριῶν. Ἀπεναντίας δὲ ἄλλος τις προπαρεσκεύαζε διὰ χελιδονίου καὶ βοείου αἵματος τὴν φαγέδαιναν τοῦ ποδός του διὰ τὴν ἐπαύριον. Δύο τραπέζας περαιτέρω, εἷς **κοκκιλλάρδος** ἢ ψευδασκητής, φέρων ἐντελῆ προσκυνητοῦ ἐνδυμασίαν, ἀπεστήθιζε τὸ μυρολόγιον τῆς Σάντα-Ῥείνας, χωρὶς νὰ παραβλέψῃ οὔτε τὴν ψαλμῳδίαν, οὔτε τοῦ φθόγγου τὸ ὑπόρρινον. Ἀλλαχοῦ εἷς νέος **οὐβῖνος** ἐλάμβανεν ἐπιληψίας μαθήματα ἀπὸ ἕνα γηραιὸν **ζαβουλαῖον**, ὅστις τὸν ἐδίδασκε τὴν τέχνην πῶς νὰ ἐκβάλλῃ ἀφροὺς ἐκ τοῦ στόματος μασσῶν τεμάχιον σαπωνίου. Εἰς τὰ πλάγια αὐτοῦ εἷς ὑδρωπικὸς ἐξέπρησκε τὴν κοιλίαν του, καὶ ἠνάγκαζε νὰ φράττωσι τὰς ῥῖνάς των τέσσαρες πέντε κλέπτριαι, αἵτινες εἰς τὴν αὐτὴν καθήμεναι τράπεζαν διημφισβήτουν ἓν βρέφος κλαπὲν ὑπ' αὐτῶν κατ' ἐκείνην τὴν ἑσπέραν. Ὅλα πράγματα τὰ ὁποῖα δύο μετὰ ταῦτα αἰῶνας τόσον γελοῖα ἐφάνησαν εἰς τὴν Αὐλήν, λέγει ὁ Σωβάλιος, ὥστε παρεστάθησαν ἐπὶ τῆς σκηνῆς πρὸς διασκέδασιν τοῦ βασιλέως, ὡς εἰσαγωγὴ εἰς τὸν βασιλικὸν χορόμιμον (ballet) ἡ Νύξ, διῃρημένον εἰς μέρη τέσσαρα, καὶ χορευθέντα εἰς τὸ τοῦ Μικροῦ Βουρβῶνος θέατρον. «Ποτέ, προσθέτει εἷς αὐτόπτης μάρτυς τοῦ 1653, αἱ τῆς Αὐλῆς τῶν Θαυμάτων αἰφνίδιαι μεταμορφώσεις δὲν παρεστάθησαν μετὰ τοσαύτης εὐδοκιμήσεως· ὁ ποιητὴς Βενσεράδος προδιέθεσεν ἡμᾶς εἰς τὴν παράστασιν δι' ἀρκετὰ κομψῶν στίχων».

Παντοῦ ἠκούοντο παχύστομοι γέλωτες καὶ ἀκόλαστα ᾄσματα· ἕκαστος ἐφωνάσκει, ἐβλασφήμει, ἐρρητόρευε καθ' ἑαυτόν, χωρὶς ν' ἀκούῃ τὸν πλησίον αὐτοῦ. Οἱ οἰνοφόροι κώθωνες συνεκρούοντο καὶ ἐκ τῆς συγκρούσεως αὐτῶν ἐγεννῶντο αἱ διαμάχαι καὶ ἔριδες· τὰ ἀποτεθραυσμένα ποτήρια ἐγίνοντο ἀφορμὴ νὰ διαρρηγνύωνται καὶ τῶν συμποτῶν τὰ ῥάκη.

Εἷς μέγας κύων ἐκάθητο ἐπὶ τῶν ὀπισθίων, θεωρῶν τὸ πῦρ. Καί τινα δὲ παιδία ἐφαίνοντο ἀναμὶξ εἰς τὰ ὄργια ταῦτα. Τὸ κλεμμένον παιδίον, τὸ ὁποῖον ἔκλαιε κ' ἐφώναζεν. Εἷς ἕτερος εὔτραφὴς παῖς τεσσάρων ἐτῶν ἐκάθητο μὲ κρεμαμένους πόδας ἐπὶ θρανίου πολλὰ ὑψηλοῦ ὡς πρὸς αὐτόν, ἐνῷ ἡ τράπεζα τοῦ ἤρχετο ἕως τὸ σιαγόνιον, καὶ δὲν ἐπρόφερε λέξιν. Εἷς τρίτος ἐμάλασσε καὶ ἐπλάτυνε σοβαρῶς διὰ τοῦ δακτύλου ἐπὶ τῆς τραπέζης τὸ ἔκ τινος λαμπάδος ῥέον τακερὸν στέαρ. Τελευταῖος δέ τις μικρὸς ἀνεκάθητο ἐντὸς τοῦ πηλοῦ, ἐγκύπτων ὅλος σχεδὸν ἐντὸς μιᾶς χύτρας, ἣν ἔξυε διὰ κεραμιδίου ἀποτελῶν ὠτοσπαράκτην ἦχον.

Μία πιθάκνη (βαρέλιον) ἔκειτο πλησίον τοῦ πυρός, καὶ ἐπὶ τῆς πιθάκνης εἷς ἐπαίτης, ἦν δὲ οὗτος ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ.

Οἱ τρεῖς οἵτινες εἶχον εἰς τὴν κυριότητά των τὸν Γρηγορᾶν ὡδήγησαν αὐτὸν ἐνώπιον τῆς πιθάκνης, καὶ ἅπας ὁ χορὸς τῶν ὀργιαζόντων ἐσίγησαν ἐπὶ βραχύ, πλὴν τῆς χύτρας καὶ τοῦ ἐν αὐτῇ μικροῦ.

Ὁ Γρηγορᾶς ἵστατο μὴ τολμῶν ν' ἀναπνεύσῃ, μήτε τὰ ὄμματα νὰ ὑψώσῃ.

— Ὄμβρε, κουίτα τοῦ σομβρέρο, τοῦ εἶπεν ὁ εἷς τῶν τριῶν ὁ κρατῶν αὐτόν, καὶ πρὶν ἔτι ἐννοήσῃ τί ὁ λόγος ἐσήμαινε, ὁ ἄλλος τοῦ ἀφήρεσε τὸν πῖλόν του, ἐλεεινὸν σκιάδιον ἀληθινά, ἀλλ' ὅμως χρήσιμον ἀκόμη διὰ τὸν ἥλιον καὶ τὴν βροχήν. Ἀνεστέναξεν ὁ Γρηγορᾶς.

Ἐν τούτοις ὁ βασιλεὺς ἐκ τοῦ ὕψους τῆς πιθάκνης αὐτοῦ, ποιὸς εἶναι ὁ ἀχρεῖος αὐτός; εἶπε.

Ὁ Γρηγορᾶς ἀνετινάχθη πρὸς τὴν φωνήν, ἥτις τὴν πρωίαν τῆς ἡμέρας ἐκείνης εἶχε καταφέρει τὴν πρώτην εἰς τὸ δρᾶμά του πληγήν, ἐπάδουσα ὑπορρίνως ἐν μέσῳ τοῦ ἀκροατηρίου, *Κάμετε τὸ ἔλεός σας, χριστιανοί!* Ἀνήγειρε τὴν κεφαλὴν καὶ εἶδεν ὅτι πραγματικῶς ἦτο ὁ Κλοπῖνος Τουρλουφός.

Ὁ Κλοπῖνος Τουρλουφός, τὰ βασιλικά του παράσημα περιβεβλημένος, ἔφερε τὰ αὐτὰ ὡς καὶ τὸ πρωὶ ῥάκη ἄνευ ἐλαχίστης προσθαφαιρέσεως. Ἀλλ' ἡ ἐπὶ τοῦ βραχίονός του πληγὴ ἐξέλιπεν. Ἐκράτει εἰς τὴν χεῖρα μάστιγα μὲ μακρὰς λωρίδας ἐκ δέρματος λευκοῦ, ὁποίας τότε μετεχειρίζοντο οἱ ῥαβδοῦχοι κλητῆρες πρὸς ἀποσόβησιν τοῦ ὄχλου, καὶ αἵτινες ἐκαλοῦντο *βουλλάγια*. Ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς ἐφόρει εἶδός τι κεφαλοδέσμου ἀπὸ διαφόρους στεφάνας συγκειμένου, καὶ ἄνωθεν κεκλεισμένου· ἀλλ' ἦτο δύσκολον νὰ διακρίνῃ τις ἂν ἦτο ἀνάδεσμος ὁποῖον φοροῦσι τὰ νήπια, ἢ διάδημα βασιλικόν, τόσον πολὺ τὰ δύο ταῦτα ὁμοιάζουσι.

Ὁ Γρηγορᾶς ἐντούτοις, ἀνέλαβε, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ καλῶς διὰ τί, ἐλπίδα τινὰ ὅτε ἰδὼν τὸν βασιλέα τῆς Αὐλῆς τῶν Θαυμάτων ἀνεγνώρισε τὸν ὄλεθρον ἐπαίτην τῆς Μεγάλης Αἰθούσης.

— Κύριε, ὑπετραύλισεν, Αὐθέντα... Μεγα-

Digitized by Google

λειότατε... πῶς νὰ σὲ ὀνομάσω; εἶπε τέλος ἀφοῦ ἔφθασε τὸν ἀνώτατον τῆς τιτλοφορίας βαθμὸν, καὶ δὲν εἶχε τρόπον οὔτε ν' ἀναβῇ περισσότερον οὔτε νὰ καταβῇ.

— Αὐθέντην, μεγαλειότατον ἢ σύντροφον, ὀνόμασέ με ὅπως ἀγαπᾷς· ἀλλὰ ξεμπέρδευε γλήγορα. Τί ἔχεις νὰ εἰπῇς πρὸς ἀπολογίαν σου;

— *Πρὸς ἀπολογίαν σου*! ἐσκέφθη καθ' ἑαυτὸν ὁ Γρηγορᾶς. Αὐτὸ δὲν μ' ἀρέσκει. Ἔπειτα ἐπανέλαβε ψελλίζων — Ἐγὼ εἶμ' ἐκεῖνος ὅστις σήμερον τὸ πρωί...

— Μὰ τὰ νύχια τοῦ Σατανᾶ! τὸν διέκοψεν εἰπὼν ὁ Κλοπῖνος, τὄνομά σου, παληάνθρωπε, καὶ τίποτ' ἄλλο. Ἄκουσε. Εὑρίσκεσαι ἐδῶ ἔμπροσθεν εἰς τρεῖς μεγάλους καὶ δυνατοὺς ἡγεμόνας· ἐμὲ, τὸν Κλοπῖνον Τουρλουφὸν, βασιλέα τῆς Τούνιδος διάδοχον τοῦ μεγάλου Χοσρόη, ὑπέρτατον κυριάρχην τοῦ βασιλείου τῶν ἀργοτικῶν· τὸν Ματθίαν Οὐγγάδην Σπικάλην, δοῦκα Αἰγύπτου καὶ Βοημίας, τὸν γεροκιτρινιάρην ἐκεῖνον ὁποῦ βλέπεις ἐκεῖ πέρα μὲ ἓν παλαιόπανον τυλιγμένον εἰς τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸν Γουλιέλμον Ῥοῦσσον, αὐτοκράτορα τῆς Γαλιλαίας, τὸν χονδρὸν ἐκεῖνον ὁποῦ δὲν μᾶς ἀκούει καὶ κάμει ἐργολαβίαν μὲ μίαν δημόσια. Ἡμεῖς εἴμεθα κριταί σου. Ἐμβῆκες εἰς τὸ ἀργοτικὸν βασίλειον χωρὶς νὰ ἦσαι ἀργότης, καὶ ἐπομένως παρεβίασες τὰ προνόμια τῆς πόλεώς μας. Πρέπει λοιπὸν νὰ τιμωρηθῇς, ἐκτὸς ἂν ἦσαι *λαδοχαίρης*, *φορολόγος* ἢ *σαράβαλο*, τὰ ὁποῖα θέλουν νὰ εἰποῦν εἰς τὴν ἀργοτικὴν γλῶσσαν, κλέπτης, ψωμοζήτης ἢ ἀγύρτης. Εἶσαι τίποτε ἀπ' αὐτά; ἔλα, δικαιολογήσου· ἀπόδειξε τοὺς τίτλους σου.

— Ἀλλοίμονον! εἶπεν ὁ Γρηγορᾶς· δὲν ἔχω κατὰ δυστυχίαν αὐτὴν τὴν τιμήν. Εἶμαι συγγραφεύς....

— Αἴ! ἀρκεῖ· ἐπανέλαβεν ὁ Κλοπῖνος, χωρὶς νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ τελειώσῃ. Ἑτοιμάζου τώρα ν' ἀπαγχονισθῇς. Πρᾶγμα ἁπλούστατον, κύριοι εὐγενεῖς. Ὅπως μεταχειρίζεσθε σεῖς τοὺς ἰδικούς μας, ὅταν πέσουν εἰς τὰ χέρια σας, μεταχειριζόμεθα καὶ ἡμεῖς τοὺς ἰδικούς σας ὅταν πέσουν εἰς τὰ ἰδικά μας χέρια. Μὲ τὸν νόμον ὁποῦ κρίνετε τοὺς τρουάνδους, μὲ τὸν ἴδιον νόμον σᾶς κρίνουν καὶ αὐτοί. Ἂν ὁ νόμος ἦναι κακὸς, πταίετε σεῖς. Ἄσχημον δὲν εἶναι ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν νὰ περνᾷ τὴν κανναβένια θηλειὰ καὶ νὰ γουρλόνῃ τὰ μάτια καὶ ἀπὸ κανένα εὐγενικὸ μοῦτρο. Αὐτὸ κάμνει τὸ πρᾶγμα ἐντιμότερον. Ἔλα, ἀγαπητὲ, κάμε καρδιὰ, καὶ μοίρασε τὰ κουρέλια σου εἰς αὐτὰς τὰς *κυρίας*. Ἐγὼ σὲ κρεμνῶ διὰ νὰ διασκεδάσω τοὺς τρουάνδους· δός τους καὶ σὺ τὸ πουγγί σου νὰ πίουν διὰ τὴν ψυχήν σου. Καὶ ἂν θέλῃς νὰ κάμῃς καμμία ψευτοπροσευχὴ, εἶν' ἐκεῖ κάτω εἰς τ' ἀλατοτριβεῖο ἕνας πολλὰ καλὸς γεροσαβαὼθ μαρμαρένιος, ὁποῦ τὸν ἐκλέψαμεν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Πέτρου τῶν Βουκόλων. Ἔχεις τέσσερα λεπτὰ τῆς ὥρας διὰ νὰ τοῦ ῥήξῃς κατακέφαλα τὴν ψυχήν σου!

Ἡ προσλαλιὰ ἦτο ἀληθῶς φοβερά.

— Τὰ εἶπε, μὰ τὴν πίστιν μου, λαμπρά. Εὖγε τοῦ Κλοπίνου Τουρλουφοῦ! εἶναι φοβερὸς διδάχος· μηδὲ ὁ ἅγιος πατέρας μας, ὁ Πάπας, δὲν εὐγαίνει ἐμπρός του εἰς τὴν διδαχή· ἀνέκραξεν ὁ τῆς Γαλιλαίας αὐτοκράτωρ συντρίβων τὸ κρασολάγηνόν του διὰ νὰ στυλώσῃ τὴν τράπεζάν του.

— Μεγαλειότατοι αὐτοκράτορες καὶ βασιλεῖς, εἶπεν ὁ Γρηγορᾶς μὲ ἀτάραχον ἦθος (διότι δὲν ἐξεύρω πῶς τῷ συνέβη ν' ἀναλάβῃ θάρρος καὶ νὰ ὁμιλῇ μὲ ἱκανὴν παρρησίαν) δὲν σκέπτεσθε διόλου καλά. Ἐγὼ ὀνομάζομαι Πέτρος Γρηγορᾶς, εἶμαι ὁ ποιητὴς τοῦ ὁποίου παρεστάθη σήμερον τὸ πρωὶ μία ἠθοποιία εἰς τὴν Μεγάλην Αἴθουσαν τοῦ Παλατίου.

— Ἆ! ἐσὺ εἶσαι, δάσκαλε! εἶπεν ὁ Κλοπῖνος Τουρλουφός. Ἤμουν κ' ἐγὼ παρὼν μὰ τὴν Παναγιά! ἀλλὰ τί μὲ τοῦτο; ἐπειδὴ, φίλε μου, μᾶς ἔκαμες νὰ νυστάξωμε τὸ πρωὶ μὲ ταῖς μωρολογίαις σου, εἶναι λόγος αὐτὸς νὰ μὴ κρεμασθῇς ἀπόψε;

— Δύσκολα θὰ τὴν γλυτώσω, ἐσκέφθη ὁ Γρηγορᾶς· ἀλλ' ὅμως ἐπεχείρησε καὶ δευτέραν ἀπόπειραν.

— Δὲν βλέπω διὰ ποῖον λόγον, εἶπεν, οἱ ποιηταὶ δὲν δύνανται νὰ συγκαταταχθῶσι μὲ τοὺς τρουάνδους. Μηγὰρ ὁ Αἴσωπος δὲν ἦτο ἀγύρτης; μηγὰρ ὁ Ὅμηρος δὲν ἦτο ψωμοζήτης; μηγὰρ ὁ Μερκούριος (Ἑρμῆς) δὲν ἦτο κλέπτης;

Ἀλλ' ὁ Κλοπῖνος τὸν διέκοψε — μὴ ζητῇς τώρα νὰ μᾶς κορσϊδεύσῃς μὲ αὐτὰ τὰ περὶ γραμμάτου· ἔλα, ἔλα, στάσου νὰ σὲ κρεμάσουν καὶ μὴ τὰ κλωθογυρίζῃς πολύ.

— Μὲ συγχωρεῖτε, αὐθέντη βασιλεῦ τῆς Τούνιδος, ἀπεκρίθη ὁ Γρηγορᾶς μὴ ἐνδίδων ἔτι, ἀλλ' ἀντέχων γενναίως. Ἀξίζει, θαρρῶ, τὸν κόπον νὰ ἐξετάσετε τὸ πρᾶγμα... Μίαν στιγμήν... ἀκούσετέ με... Μὴ μὲ καταδικάσετε πρὶν μὲ ἀκούσετε.

Ἡ ἀθλία του φωνὴ συνεπνίγετο ὑπὸ τοῦ θορύβου καὶ τῆς βοῆς τῶν περὶ αὐτόν. Τὸ μικρὸν παιδάριον ἔξυε τὴν χύτραν του μετὰ περισσοτέρου ἤδη οἴστρου· καὶ εἰς ἐπίμετρον δυστυχίας, μία γραῖα ἐπέθηκεν ἐπὶ τοῦ διαπύρου τρίποδος τηγάνιον πλῆρες λίπους, ὅπερ ὑπέτριζε κ' ἐπλατάγει εἰς τὸ πῦρ παρεμφερῶς πρὸς ἀλαλαγμοὺς στίφους παιδαρίων τρεχόντων κατόπιν προσωπιδοφόρου τῆς Ἀπόκρεω.

Ἐν τούτοις ὁ Κλοπῖνος Τουρλουφὸς ἐφάνη συνδιασκεπτόμενος ἐπὶ μακρὸν μετὰ τοῦ δουκὸς τῆς Αἰγύπτου καὶ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γαλιλαίας, ὅστις ἦτο ἐντελῶς μεθυσμένος· ἔπειτ' ἀνέκραξεν ὀργίλως: Σιωπή! ἡσυχία! καὶ ἐπειδὴ ἡ

Digitized by Google

χύτρα καὶ τὸ τηγάνιον δὲν τὸν ἤκουον, ἀλλ' ἐξηκολούθουν τοὺς τερετισμούς των. ἀποπηδήσας χαμαὶ ἐκ τῆς πιθάκνης ἔδωκεν ἓν λάκτισμα εἰς τὴν χύτραν, ἥτις ἐκυλίσθη τροχάζουσα μετὰ τοῦ παιδίου ὡς δέκα βήματα μακρὰν, καὶ ἄλλο ἓν λάκτισμα εἰς τὸ τηγάνιον, τοῦ ὁποίου τὸ λίπος ὅλον ἐχύθη εἰς τὸ πῦρ, καὶ μετὰ ταῦτα ἀνέβη πάλιν ἐπὶ τοῦ θρόνου του, ἀδιαφορῶν διὰ τοὺς ὑποκώφους θρήνους τοῦ παιδαρίου καὶ τοὺς γογγυσμοὺς τῆς γραός, ἥτις ἔβλεπε τὸ δεῖπνόν της διαλυόμενον εἰς ὡραίαν λευκὴν φλόγα.

Ὁ Τουρλουφὸς ἐποίησε τότε σημεῖόν τι, καὶ ἐν τῷ ἅμα ὁ δοὺξ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ καὶ οἱ πρωτομαΐστορες καὶ οἱ καταχθόνιοι ἐλθόντες παρετάχθησαν ἐν σχήματι ἡμικυκλίου, οὗτινος κατεῖχε τὸ κέντρον ὁ Γρηγορᾶς, εἰσέτι κρατούμενος ἰσχυρῶς ὑπὸ τῶν συλλαβόντων αὐτόν. Συνίστατο δὲ τὸ ἡμικύκλιον ἀπὸ ῥάκη διερρωγότα καὶ ῥυπαρὰ, ἀπὸ φύλλα ψευδοχρύσου, ἀπὸ κοντάρια διχαλωτὰ, πελέκεις, ἀπὸ κνήμας οἰνοβαφεῖς, ὀγκώδεις γυμνοὺς βραχίονας, πρόσωπα μιαρὰ, ἐκλελυμένα, ἀπεκτηνωμένα. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ῥωπογραφικοῦ αὐτοῦ Διβανίου, ὁ Κλοπῖνος Τουρλουφὸς, ὡς ὁ Δόγης τῆς Συγκλήτου ἐκείνης, ὡς ὁ τῶν ὁμοτίμων αὐτῶν μεσαιωνικὸς βασιλεὺς, ὡς ὁ Πάπας τῆς συνόδου ταύτης, ὑπερεῖχε πάντων καθὸ ἐφ' ὑψηλοῦ, δηλαδὴ ἐπὶ τῆς πιθάκνης ἱστάμενος, καὶ προσέτι δι' ἕν τι ἀγέρωχον, ἄγριον καὶ βλοσυρὸν, τὸ ὁποῖον ἐξῆπτε σπινθῆρας εἰς τὴν κόρην τοῦ ὀφθαλμοῦ του, καὶ ἐκόλαζεν ἐπὶ τὸ ἀξιοπρεπέστερον τὸν κτηνώδη τύπον τῆς τρουανδικῆς φυλῆς. Ἔλεγες ὅτι βλέπεις μορφὴν ἀγρίου κάπρου ἐν μέσῳ ἀγέλης χοίρων.

— Ἄκουσε, εἶπε πρὸς τὸν Γρηγορᾶν, θωπεύων διὰ τῆς τυλώδους χειρὸς τὴν δύσμορφον σιαγόνα του. Ἐγὼ δὲν βλέπω τὸν λόγον διὰ τί νὰ μὴ ἀπαγχονισθῇς. Ναὶ μὲν, φαίνεται ὅτι αἰσθάνεσαι ἀποστροφὴν πρὸς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, καὶ τοῦτο δὲν εἶναι παράξενον, ἐπειδὴ σεῖς οἱ εὐγενεῖς εἶσθε ἀσυνείθιστοι εἰς αὐτὸ, καὶ τὸ φαντάζεσθε ἀπ' ὅ,τι εἶναι μεγαλήτερον. Ἀλλὰ τέλος πάντων ἡμεῖς δὲν θέλομεν τὸ κακόν σου. Ἰδοὺ ἓν μέσον νὰ γλυτώσῃς, ἂν θέλῃς, πρὸς τὸ παρόν. Γίνεσαι δικός μας;

Ἂς κρίνῃ ἕκαστος ποίαν εὐάρεστον ἐντύπωσιν ἐπροξένησεν ἡ πρότασις αὐτὴ εἰς τὸν Γρηγορᾶν, ὅστις ἔβλεπε κινδυνεύουσαν τὴν ζωήν του, καὶ ἤρχισε ν' ἀπελπίζηται ὅτι θέλει τὴν σώσει. Προσεφύη λοιπὸν ἰσχυρῶς εἰς τὸ προταθὲν, ὡς ὁ ναυαγῶν εἰς ἐπιπλέουσαν σανίδα.

— Τὸ θέλω βέβαια, τὸ θέλω, πῶς δὲν τὸ θέλω; ἀπεκρίθη.

— Στέργεις; ἐπανέλαβεν ὁ Κλοπῖνος, νὰ καταγραφῇς εἰς τὸ τάγμα τοῦ ἀγρίου κρίνου;

— Μάλιστα, μάλιστα, ἀπεκρίθη ὁ Γρηγορᾶς.

— Δέχεσαι νὰ γείνῃς μέλος τῆς ἐλευθέρας πολιτείας;

— Δέχομαι νὰ γείνω μέλος τῆς ἐλευθέρας πολιτείας.

— Ὑπήκοος τοῦ βασιλείου τῶν ἀργοτικῶν;

— Τοῦ βασιλείου τῶν ἀργοτικῶν.

— Τρουάνδος;

— Τρουάνδος.

— Ὁλόψυχα;

— Ὁλόψυχα.

— Σε κάμνω ὅμως τὴν παρατήρησιν, ὑπέλαβεν ὁ βασιλεὺς, ὅτι δὲν θὰ γλυτώσῃς δι' αὐτὸ καὶ ἀπὸ τὴν ἀγχόνην.

— Ὢ διάβολε! εἶπεν ὁ ποιητής.

— Ἡ μόνη διαφορὰ εἶναι, ἐξηκολούθησεν ἀταράχως ὁ Κλοπῖνος, ὅτι θ' ἀπαγχονισθῇς ἀργότερα, μὲ περισσοτέραν παράταξιν, μὲ ἔξοδα τῆς καλῆς πόλεως τῶν Παρισίων, εἰς ὡραίαν ἀγχόνην κτισμένην ἀπὸ πέτραν, καὶ ἀπὸ τιμίους ἀνθρώπους. Καὶ αὐτὸ κάμποση παρηγορία εἶναι.

— Εἶμαι σύμφωνος, ἀπεκρίθη ὁ Γρηγορᾶς.

— Ἀλλὰ θὰ ἔχῃς ἄλλας πάλιν ὠφελείας. Καθὸ μέλος τῆς ἐλευθέρας πολιτείας, δὲν θὰ ὑπόκεισαι νὰ πληρόνῃς οὔτε διὰ τὴν λάσπη, οὔτε διὰ τὰ πτωχά, οὔτε διὰ τὰ φανάρια, καθὼς οἱ ἀστοὶ τῶν Παρισίων.

— Ἀμήν! γένοιτο! εἶπεν ὁ ποιητής. Τὰ δέχομαι ὅλα· γίνομαι τρουάνδος, ἀργοτικός, μέλος τῆς ἐλευθέρας πολιτείας, κρίνος ἄγριος, ὅ,τι ὁρίζετε. Καὶ μάλιστα τὰ εἶχα καὶ προτήτερα ὅλ' αὐτά, αὐθέντα βασιλεῦ τῆς Τύνιδος, ἐπειδὴ εἶμαι φιλόσοφος καὶ *ὄμνια ἰν φιλοζόφια, ὄμνες ἰν φιλόζοφο κοντινέντουρ* (τὰ πάντα ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ, οἱ πάντες ἐν τῷ φιλοσόφῳ περιλαμβάνονται) ὡς γνωρίζετε.

Ὁ τῆς Τούνιδος βασιλεὺς συνωφρυώθη πρὸς ταῦτα.

— Διὰ ποῖον μ' ἐπῆρες, ἀγαπητέ; μήπως διὰ κανένα Τσιφούτη τῆς Οὐγγαρίας, καὶ μοῦ ψάλλεις τὰ ἀλαμπουρνέζικα αὐτά; Τσιφούτης, δόξα τῷ Θεῷ, δὲν εἶμαι. Ἐπειδὴ εἶναι τινὰς κλέφτης δὲν θὰ πῇ ὅτι εἶναι καὶ Ἑβραῖος· ἐγὼ μάλιστα οὔτε κλέφτω πλέον· δὲν τὸ ἔχω εἰς τὴν τιμήν μου νὰ κλέψω· σκοτόνω μονάχα, λαιμοὺς κόφτω, ναὶ, πουγγιὰ ὅμως δὲν κόφτω.

Ὁ Γρηγορᾶς προσεπάθει νὰ παρεισάξῃ φράσιν τινὰ δικαιολογητικὴν μεταξὺ τῶν συντόμων αὐτῶν λόγων τῶν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τραχυνομένων ὑπὸ τῆς ὀργῆς. — Σᾶς ζητῶ συγγνώμην, αὐθέντα. Δὲν εἶναι ἑβραϊκὰ αὐτά, εἶναι λατινικά.

— Σὲ λέγω, ἐπανέλαβε παραφόρως ὁ Κλοπῖνος, ὅτι ἐγὼ δὲν εἶμαι Ἑβραῖος, καὶ ὅτι θὰ προστάξω νὰ σὲ κρεμάσουν, μὰ τοὺς διαβόλους ὅλους καὶ τὴν χάβρα μαζί, καθὼς καὶ τὸν σπιθαμιαῖον αὐτὸν τρουάνδον τῆς Ἰουδαίας ὁποῦ στέκεται κοντά σου, καὶ τὸν ὁποῖον ἐλπίζω νὰ ἰδῶ καμμίαν ἡμέραν καρφωμένον ἐπάνω εἰς τὸ σανίδι ὁποῦ με-

Digitized by Google

τροῦν τὰ λεπτά, ὡσὰν κάλπικη μονέδα ὁποῦ εἶναι κιόλας!

Καὶ ταῦτα λέγων ἐδακτυλοδείκτει τὸν νανώδη τὸ σῶμα, γενειῶντα Ἑβραῖον Οὔγγρον, ὅστις εἶχε πολιορκήσει τὸν Γρηγορᾶν ἐπιφωνῶν τὸ «φατσιτότε καριτάτεμ» καὶ ὅστις ἤδη ἄλλην γλῶσσαν μὴ ἐννοῶν ἐθεώρει μετ' ἐκπλήξεως πολλῆς ἐκχεομένην κατ' αὐτοῦ τὴν δυσμένειαν τοῦ βασιλέως τῆς Τούνιδος.

Ἀλλὰ μετὰ πολλὰ ἡσύχασε τέλος ὁ Κλοπῖνος.

— Λοιπόν, παληάνθρωπε, εἶπε πρὸς τὸν ποιητήν μας, θέλεις νὰ γείνῃς τρουάνδος;

— Ἀναμφιβόλως, ἀπεκρίθη ὁ Γρηγορᾶς.

— Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ μόνον νὰ θέλῃς, εἶπεν ὁ Κλοπῖνος· ἡ καλὴ θέλησις ψωμὶ δὲν δίνει, καὶ εἶναι μόνον καλὴ νὰ ὑπάγῃ τινὰς εἰς τὸν παράδεισον· παράδεισος ὅμως καὶ ἀργοτικὰ εἶναι δύο πράγματα χωριστά. Διὰ νὰ γείνῃς δεκτὸς εἰς τὸ βασίλειον τῶν ἀργοτικῶν, πρέπει πρῶτον ν' ἀποδείξῃς ὅτι ἔχεις κάποιαν ἱκανότητα, καὶ πρὸς τοῦτο πρέπει νὰ ψηλαφήσῃς μὲ τὸ χέρι σου τὸν ψεύτικον ἄνθρωπον

— Ψηλαφῶ ὅ,τι θέλετε, εἶπεν ὁ Γρηγορᾶς.

Τότε, νεύσαντος τοῦ Κλοπίνου, τέσσαρες ἀργόται ἀπεχώρησαν ἐκ τοῦ κύκλου, καὶ πάλιν ἐπανῆλθον μετ' ὀλίγον φέροντες δύο στύλους ἀπολήγοντας κατὰ τὸ κάτω ἄκρον εἰς δύο σκυτάλας δι' ὧν ἠδύναντο νὰ ἵστανται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους· εἰς δὲ τὸ ἄνω ἄκρον τῶν στύλων ἐφήρμοσαν ἐγκαρσίως ἑτέραν δοκόν, ἀποτελέσαντες οὕτω κομψοτάτην αὐτοσχέδιον ἀγχόνην, τὴν ὁποίαν ὁ Γρηγορᾶς ἔλαβε τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἴδῃ καταρτιζομένην ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ ἐνώπιόν του. Δὲν τῆς ἔλειπε δὲ τίποτε, οὐδὲ τὸ σχοινίον χαριέντως αἰωρούμενον ὑπὸ τὴν ἐγκαρσίαν δοκόν.

— Ποῦ σκοπεύουν νὰ καταντήσουν τώρα αὐτοί; ἀνηρώτα ἑαυτὸν μετά τινος ἀνησυχίας ὁ Γρηγορᾶς. Ἀλλὰ ἦχος κωδωνίσκων ἀκουσθεὶς τότε κατέπαυσε τὴν ἀγωνίαν του· παρείχετο δὲ ὁ ἦχος ἔκ τινος ἀνδρεικέλου ὅπερ οἱ τρουάνδοι ἀνήρτων διὰ τοῦ τραχήλου ἐκ τοῦ σχοινίου, ἓν εἶδος μορμολυκείου διὰ τὰ ὄρνεα, τὸ ὁποῖον εἶχον ἐνδεδυμένον κόκκινα, καὶ τόσον πολὺ φορτωμένον μὲ κώδωνας καὶ κωδωνίσκους, ὥστε ἠδύνατο νὰ ἐφοδιάσῃ τις δι' αὐτῶν τριάκοντα ἡμιόνους καστιλλανάς. Οἱ μυρίοι οὗτοι κωδωνίσκοι ἀνέκλαγξαν δονηθέντες ἐπί τινα χρόνον ὡς ἐκ τῶν ἀνακλινίσεων τοῦ σχοινίου, εἶτα ἡσύχασαν βαθμηδόν, καὶ τέλος ἐσίγησαν παντελῶς, ἀφοῦ τὸ νευρόσπαστον ἐπανῆλθεν εἰς κατάστασιν ἠρεμίας, κατὰ τὸν νόμον ἐκεῖνον τοῦ ἐκκρεμοῦς ὅστις κατέστησε περιττὴν τὴν κλεψύδραν καὶ τὸ ἀμμόμετρον.

Ὁ Κλοπῖνος τότε καταδείξας πρὸς τὸν Γρηγορᾶν παλαιὸν κλονιζόμενον σκαμνίον, ὑποκάτω τοῦ ἀνδρεικέλου κείμενον:

— Ἀναίβα αὐτοῦ ἐπάνω, τὸν λέγει.

— Ὤ! νὰ πάρ' ἡ ὀργή! ἀντέλεξεν ὁ Γρηγορᾶς, θὰ πέσω νὰ βγάλω τὸν λαιμόν μου. Τὸ σκαμνί σας αὐτὸ χωλαίνει ὡς δίστιχον τοῦ Μαρτιάλου· ἔχει ἕνα πόδα ἑξάμετρον καὶ ἕνα πόδα πεντάμετρον.

— Ἀναίβα ἐπάνω· ἐπανέλαβεν ὁ Κλοπῖνος.

Ὁ Γρηγορᾶς ἀνέβη ἐπὶ τοῦ σκαμνίου, καὶ κατώρθωσε, πλὴν ὄχι ἄνευ τινῶν ἀμφιταλαντεύσεων τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν χειρῶν, νὰ ἐπανεύρῃ τὸ κέντρον τῆς βαρύτητός του.

— Τώρα, ἐξηκολούθησε λέγων ὁ βασιλεὺς τῆς Τούνιδος, στρέψε τὸν δεξιὸν πόδα περὶ τὸν ἀριστερόν, καὶ στάσου εἰς τὴν μύτην τοῦ ἀριστεροῦ ποδός.

— Αὐθέντα μου, εἶπεν ὁ Γρηγορᾶς, ἐβάλετε καὶ καλὰ σκοπὸν νὰ μὲ κάμετε νὰ συντρίψω κανὲν μέλος μου;

Ἀλλ' ὁ Κλοπῖνος κινήσας τὴν κεφαλήν:

— Ἄκουσε φίλε, τὸν εἶπε· πάρα πολλὰ λόγια λέγεις. Ἰδοὺ ἐν συντομίᾳ τί πρόκειται νὰ κάμῃς· θὰ σταθῇς εἰς τὰ νύχια καθὼς σοῦ εἶπα· μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἠμπορέσῃς νὰ φθάσῃς τὸν κόρφον τοῦ ψεύτικου ἀνθρώπου· θὰ ψάξῃς μέσα εἰς τὸν κόρφον καὶ θὰ βγάλῃς ἕνα πουγγὶ ποῦ ἐκεῖ εὑρίσκεται. Καὶ εἰ μὲν πράξῃς ὅλα αὐτὰ χωρὶς νὰ ἀκουσθῇ ὁ ἦχος κανενὸς κουδουνιοῦ, ὑπάγει καλά· γίνεσαι τρουάνδος· καὶ ἄλλο πλέον δὲν μένει παρὰ νὰ μαστιγωθῇς εἰς διάστημα ὀκτὼ ἡμερῶν.

— Πωπῶ! δὲν θέλω! εἶπεν ὁ Γρηγορᾶς. Καὶ ἂν βάλω εἰς κίνησιν τὰ κουδούνια, τότε;

— Τότε θὰ κρεμασθῇς. Καταλαμβάνεις;

— Ὄχι, δὲν καταλαμβάνω διόλου, ἀπεκρίθη ὁ Γρηγορᾶς.

— Ἄκουσε λοιπὸν ἄλλην μίαν φοράν. Θὰ ψάξῃς τὸ εἴδωλον καὶ θὰ τοῦ πάρῃς τὸ πουγγί του· ἂν ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὴν ἐργασίαν κουνήσῃ ἕνα μόνον κουδουνάκι, σ' ἐκρέμασα. Τὸ καταλαμβάνεις αὐτό;

— Καλά, εἶπεν ὁ Γρηγορᾶς· αὐτὸ τὸ καταλαμβάνω. Ἔπειτα;

— Εἰ μὲν κατορθώσῃς νὰ ἀφαιρέσῃς τὸ πουγγὶ χωρὶς ν' ἀκουσθοῦν τὰ κουδούνια, γίνεσαι τρουάνδος, καὶ θὰ μαστιγωθῇς ὀκτὼ ἡμέρας κατὰ συνέχειαν. Ἐκατάλαβες βέβαια τώρα.

— Ὄχι, αὐθέντα· τίποτε πλέον δὲν καταλαμβάνω. Ἐπειδὴ ποῖον τὸ κέρδος μου; κρεμάλα εἰς τὴν μίαν περίστασιν, ξύλο εἰς τὴν ἄλλην.

— Καὶ τὸ νὰ γείνῃς τρουάνδος, ἀκοῦς; τρουάνδος! μικρὸν πρᾶγμα τάχα τὸ ἔχεις; καὶ ἂν σὲ ξυλοκοπήσωμεν, πάλιν πρὸς τὸ συμφέρον σου θὰ τὸ κάμωμεν, διὰ νὰ σκληραγωγηθῇς καὶ νὰ ἠμπορῇς νὰ ἀντέχῃς εἰς τὸ ξύλον.

— Μεγάλη ἡ καλωσύνη σας! ἀπεκρίθη ὁ ποιητής.

— Ἔλα, ξεμπέρδευε, εἶπεν ὁ βασιλεὺς πλήττων διὰ τοῦ ποδὸς τὴν πιθάκνην του, ἥτις ἀντή-

Digitized by Google

χησεν ὡς μέγα τύμπανον. Ψάξε τὸ εἴδωλον, νὰ τελειόνομεν. Σὲ εἰδοποιῶ δὲ τελευταίαν φορὰν ὅτι ἕνα μόνον κουδουνάκι ἂν ἀκούσω, θ' ἀναίβῃς ἀμέσως ἐκεῖ ὅπου τώρα εἶναι τὸ εἴδωλον.

Τῶν τρουάνδων ὁ χορὸς ἐπευφήμησεν εἰς τοὺς λόγους τοῦ Κλοπίνου, καὶ παρετάχθησαν ἐγκυκλίως περὶ ἀγχόνην μετὰ γέλωτος τόσον ἀνηλεοῦς, ὥστε ὁ Γρηγορᾶς εἶδεν ὅτι παρὰ πολὺ τοὺς διεσκέδαζε, καὶ ὅτι εἶχε λόγον νὰ φοβῆται τὰ ἔσχατα. Δὲν τὸν ἔμενε λοιπὸν πλέον ἐλπὶς εἰμὴ ἡ πολλὰ ὀλίγον πιθανὴ περίπτωσις νὰ ἐπιτύχῃ εἰς τὴν φοβερὰν δοκιμασίαν. Ἀπεφάσισε νὰ διακινδυνεύσῃ, ἀφοῦ ὅμως πρῶτον ἀνέπεμψεν ἔνθερμον δέησιν πρὸς τὸ ὁποῖον ἔμελλε νὰ λωποδυτήσῃ ἀνδρείκελον, πολὺ βεβαίως ἐπιδεκτικώτερον οἴκτου παρὰ τοὺς τρουάνδους. Ἡ δὲ μυριὰς ἐκείνη τῶν κωδωνίσκων μὲ τὰ μικρὰ των χάλκινα γλωσσίδια τῷ ἐφαίνοντο ὡς τόσα στόματα ἀσπίδων ἕτοιμα νὰ συρίξωσι καὶ δαγκάσωσι.

— Ὤ! ἔλεγε ταπεινῇ τῇ φωνῇ· εἶναι δυνατὸν ἡ ζωή μου νὰ κρέμαται ἀπὸ τὸν ἐλάχιστον παλμὸν τοῦ ἐλαχίστου τῶν κωδωνίσκων τούτων! Ἄχ! ἐπρόσθετε, συνάπτων ἐναγωνίως τὰς χεῖρας, κουδούνια μὴ κουδουνίζετε, γλωσσίδια μὴ κινῆσθε!

Ἐπιχειρῶν δὲ καὶ τελευταίαν ἀπόπειραν ἴσως μεταπείσῃ τὸν Τουρλουφόν:

— Καὶ ἂν σηκωθῇ ἔξαφνα ἄνεμος, καὶ κτυπήσουν τὰ κουδούνια; τὸν ἠρώτησε.

— Ἀδιάφορον, θὰ κρεμασθῇς· ἀπεκρίθη ἄνευ δισταγμοῦ ἐκεῖνος.

Βλέπων ὅτι δὲν ὑπῆρχεν οὔτε ἀναβολή, οὔτε μέσον κανὲν ὑπεκφυγῆς, ἔκαμε πλέον τὸν σταυρόν του· περιστρέψας τὸν δεξιὸν πόδα περὶ τὸν ἀριστερόν, ἐστάθη ἐπὶ τῆς ἀκμῆς τοῦ ἀριστεροῦ ποδός, καὶ ἔτεινε τὴν χεῖρα... Ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν ἤγγιζε τὸ ἀνδρείκελον, τὸ σῶμά του τὸ μὴ ἔχον πλέον εἰμὴ ἕνα πόδα ἐκλονίσθη ἐπὶ τοῦ σκαμνίου τοῦ ἔχοντος μόνον πόδας τρεῖς· θελήσας δὲ αὐτομάτως πως νὰ στηριχθῇ εἰς τὸ ἀνδρείκελον ἔχασε τὴν ἰσορροπίαν, καὶ κατηνέχθη βαρέως κατὰ γῆς, ἐμβρόντητος ὑπὸ τῆς ἀποφράδος δονήσεως τῶν μυρίων τοῦ ἀνδρεικέλου κωδώνων, τὸ ὁποῖον ὑπεῖκον εἰς τῆς χειρός του τὴν ὤθησιν, πρῶτον μὲν περιέγραψε σχῆμα τροχοειδὲς περὶ ἑαυτό, ἔπειτα ἀνελικνίσθη μεγαλοπρεπῶς ἀναμέσον τῶν δύο τοῦ ἰκριώματος στύλων.

— Ἀνάθεμα! ἔκραξε πίπτων, κ' ἔμεινεν ὡς νεκρὸς ἐπίστομα κατὰ γῆς.

Ἤκουε δὲ ὑπεράνω αὐτοῦ τὴν φοβερὰν τῶν κωδώνων κλαγγήν, καὶ τοὺς διαβολικοὺς τῶν τρουάνδων γέλωτας, καὶ τὴν φωνὴν τοῦ Τουρλουφοῦ λέγοντος — Σηκώσετέ μού τον ἀπ' ἐκεῖ τὸν κατεργάρην καὶ κρεμάστε τον γλήγορα.

Ὁ Γρηγορᾶς ἠγέρθη. Εἶχον ἤδη ἀφαιρέσει τὸ ἀνδρείκελον διὰ νὰ τοῦ κάμωσι τόπον.

Οἱ ἀργόται ἀνεβίβασαν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ σκαμνίου· ὁ δὲ Κλοπῖνος ἐλθὼν πρὸς αὐτόν, τοῦ ἐπέρασε τὸν βρόχον περὶ τὸν λαιμόν, καὶ κτυπῶν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ὤμου — Χαῖρε, φίλε, τῷ εἶπε. Τώρα πλέον καὶ ὁ θεὸς ὁ ἴδιος νὰ καταίβῃ, δὲν εἰμπορεῖ νὰ σὲ γλυτώσῃ.

Ὁ Γρηγορᾶς ἠθέλησε νὰ προφέρῃ τὴν λέξιν ἔλεος! πλὴν ὁ λόγος ἐναπεσβέσθη εἰς τὰ χείλη του· ἔστρεψε πέριξ βλέμματα ἱκετικά, ἀλλ' οὐκ ἦν ὁ ἐλεῶν· πάντες ἐγέλων.

— Βαλλεβῖνε Φεγγαρᾶ, εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῆς Τούνιδος πρὸς ἕνα πελώριον τρουάνδον προεξελθόντα τοῦ λοιποῦ κύκλου, ἀναίβα ἐπάνω εἰς τὴν γρεντιά.

Ὁ Βαλλεβῖνος Φεγγαρᾶς ἀνῆλθε κούφως ἐπὶ τῆς ἐγκαρσίου δοκοῦ, καὶ μετ' ὀλίγον ὁ Γρηγορᾶς ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς εἶδεν αὐτὸν μετὰ τρόμου συνοκλάζοντα ἐπὶ τοῦ ἰκριώματος ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

— Τώρα, ἐπανέλαβεν ὁ Κλοπῖνος Τουρλουφός, ἅμα ὡς κτυπήσω τὰ χέρια, Ἀνδρέα Κόκκινε, ρίχνεις κάτω τὸ σκαμνί, κτυπῶντάς το μὲ τὸ γόνατον. Σύ, Φραγκίσκε Μυρολόγη, πιάνεσαι καὶ κρεμιέσαι ἀπὸ τὰ πόδια τοῦ *μπιρμπάντε*· καὶ σύ, Βαλλεβῖνε, πηδᾷς ἐπάνω εἰς τοὺς ὤμους του, ἀλλὰ καὶ οἱ τρεῖς σας διὰ μιᾶς· καταλαμβάνετε;

Ὁ Γρηγορᾶς ἐφρικίασεν ὅλος.

— Ἕτοιμοι; εἶπε πρὸς τοὺς τρεῖς ἀργότας ὁ Κλοπῖνος, μέλλοντας ἤδη νὰ ἐφορμήσωσιν ἐπὶ τοῦ Γρηγορᾶ. Ὁ δυστυχὴς κατάδικος ἀνέμενεν ἐν φρικτῇ ἀγωνίᾳ τὸν θάνατον, ἐνῷ ὁ Κλοπῖνος συνώθει ἀταράχως δι' ἄκρου τοῦ ποδὸς πρὸς τὸ πῦρ τινὰς κληματίδας ἀθίκτους ὑπὸ τῆς φλογός. — Ἕτοιμοι; ἐπανέλαβεν ἐκ δευτέρου, καὶ ἤνοιξε τὰς παλάμας διὰ νὰ κτυπήσῃ. Ἀκόμη ἓν δευτερόλεπτον, καὶ ἐτετέλεστο! Ἀλλ' ὡς ὑπ' αἰφνιδίου ἰδέας καταληφθείς. — Μίαν στιγμήν, εἶπε, σταθῆτε· ἐλησμόνησα ἐγώ... Ἡ συνήθεια εἶναι νὰ μὴ κρεμνοῦμεν κανένα, πρὶν ἐρωτήσωμεν ἂν εἶναι καμμία γυναῖκα ἡ ὁποία νὰ τὸν θέλῃ δι' ἄνδρα της. Ἀγαπητέ, αὐτὴ εἶναι ἡ τελευταία ἀπαντοχή σου. Πρέπει νὰ πάρῃς γυναῖκά σου μίαν τρουάνδαν, εἰδεμὴ τὸ σχοινί.

Ὅσον παράδοξος καὶ ἂν φαίνεται εἰς τὸν ἀναγνώστην ὁ ἀθιγγανικὸς οὗτος νόμος, ὑπάρχει ἔτι καὶ τὴν σήμερον ἀναγεγραμμένος ἐν ἐκτάσει εἰς τὴν παλαιὰν Ἀγγλικὴν Νομοθεσίαν. Ἴδε ***Βουριγκτῶνος Παρατηρήσεις.***

Ἀνέπνευσεν ὁ Γρηγορᾶς. Δευτέραν φορὰν ταύτην ἀπὸ ἡμισείας ἤδη ὥρας ἐπανήρχετο εἰς τὴν ζωήν. Ὅθεν καὶ δὲν ἐτόλμα εἰσέτι νὰ τὸ καλοπιστεύσῃ.

— Ἔ, χοῦ! ἐβόησεν ὁ Κλοπῖνος ἀναβὰς πάλιν ἐπὶ τῆς πιθάκνης, ἔ, χοῦ! γυναῖκες, θηλυκά, εὑρίσκεται ἀναμεταξύ σας, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴν μάγισσα καὶ φθάνοντας εἰς τὴν γάτα, εὑρίσκεται

Digitized by Google

καμμία ξεπλυμένη ὁποῦ νὰ θέλῃ αὐτὸν τὸν ξεπλυμένο ;Ἔ, χοῦ, Νικολέττα Χαρόνενα ! Ἐλισαβῶ Τρουβαίνη ! Σιμωνὶς Γουδουίνη ! Μαρία Λασποχώρη ! Θόννα Μακρῆ ! Βεράρδα Φαννέλη ! Κλαυδία Ῥουκανάκη ! Μαθουρίνα Γυριστοῦ ! ἔ, χοῦ ! Ἰσαβέλλα Θιερρῆ ! Ἐλᾶτε καὶ ἴδετε ! ἕνας ἄνδρας διὰ τίποτε ! ποία τὸν θέλει ;

Ὁ Γρηγορᾶς εἰς τὴν οἰκτρὰν ἐκείνην κατάστασιν πολὺ ἐράσμιος δὲν ἦτο. Ὅθεν ἡ πρότασις τοῦ Κλοπίνου ἠκούσθη μὲ ἀδιαφορίαν ἀπὸ τὰς τρουάνδας. — Ὄχι ! ὄχι ! ἀπεκρίθησαν, κρεμάστε τον· ὅλαι μας θὰ εὐχαριστηθοῦμεν.

Τρεῖς μολαταῦτα προέκυψαν ἐκ τοῦ πλήθους, καὶ ἦλθον νὰ ὀσφρανθῶσιν αὐτὸν ἐκ τοῦ σύνεγγυς. Ἡ πρώτη ἦτο μία χονδρόσωμος παιδίσκη μὲ τετράγωνον πρόσωπον. Περιειργάσθη μετὰ προσοχῆς τὸ φόρεμά του· ὁ ἐπενδύτης ἦτο κατεφθαρμένος, καὶ εἶχε περισσοτέρας τρύπας παρὰ τὸ τρυπητὸν ἐν ᾧ ὀπτῶνται τὰ κάστανα. Ἡ παιδίσκη ἐστραβοστόμισε, καὶ, *Ξεπεσούρα* ! ὑπέγρυξεν εἰποῦσα. Εἶτα ἀπευθυνομένη πρὸς τὸν Γρηγορᾶν. — Ποῦ εἶναι, μωρέ, ἡ κάπα σου ; — Τὴν ἔχασα, εἶπεν ὁ Γρηγορᾶς. — Τὸ καπέλο σου ; — Μοῦ τὸ ἐπῆραν. — Τὰ παπούτσια σου ; — Ἔμειναν σχεδὸν χωρὶς πατοῦναις. — Τὸ πουγγί σου ; — Ἀχ ! ὑπετραύλισεν ὁ Γρηγορᾶς, δὲν ἔχω οὔτε ἓν δηνάριον παρισινόν. — Τὸ λοιπὸν στάσου νὰ σὲ κρεμάσουν, καὶ πὲς καὶ σπολλάτη ἀκόμη ! ἀπήντησεν ἡ τρουάνδα, καὶ τοῦ ἔστρεψε τὰ νῶτα.

Ἡ δευτέρα, γραῖα, μαύρη, κατερρυτιδωμένη, καὶ τόσον ειδεχθής, ὥστε ἡ ἀσχημία της ἦτο κηλὶς εἰς αὐτὴν τὴν Αὐλὴν τῶν Θαυμάτων, ἦλθε κ' ἔκαμεν ἕνα δύο γύρους περὶ τὸν Γρηγορᾶν, ὅστις ἔτρεμε σχεδὸν μήπως εἴπῃ ὅτι τὸν θέλει. Ἀλλ' ἐκείνη — εἶναι πολλὰ ἀδύνατος ! — εἶπε μέσα εἰς τοὺς ὀδόντας της, καὶ ἀντιπαρῆλθεν.

Ἡ δὲ τρίτη ἦτο νέα τις ἀρκετὰ δροσερὰ, καὶ ὄχι πολλὰ δύσμορφος.

— Σῶσέ με ! τὴν εἶπεν ὁ πτωχὸς χαμηλῇ τῇ φωνῇ. Ἐκείνη τὸν ἐκύτταξεν ἐπὶ μικρὸν ὡς οἰκτείρουσα αὐτὸν, ἔπειτα ἐταπείνωσε τοὺς ὀφθαλμούς, ἐποίησε διὰ τῶν δακτύλων μίαν εἰς τὸ φόρεμά της πτυχὴν, καὶ ἔμεινεν ἀναποφάσιστος. Ὁ Γρηγορᾶς παρηκολούθει διὰ τῶν ὀμμάτων ὅλα της τὰ κινήματα, ἐπειδὴ αὕτη ἦτο ἡ τελευταία ἐλπίδος ἀκτίς. Ὄχι ! εἶπε τέλος ἡ νεᾶνις, ὄχι ! Γουλιέλμος Μακρομαγουλᾶς θὰ μὲ δείρῃ. Καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τοὺς πολλούς.

— Φίλε μου, εἶπε τότε ὁ Κλοπῖνος, δὲν ἔχεις τύχην !

Ἔπειτα σταθεὶς ὄρθιος ἐπὶ τῆς πιθάκνης του. — Καμμία δὲν τὸν θέλει : ἀνέκραξεν ἀπομιμούμενος τὸν τόνον τῆς τῶν δημοπρατῶν φωνῆς, πρὸς κοινὴν εὐθυμίαν καὶ εὐχαρίστησιν· δὲν τὸν θέλει καμμία ; μία . . . φορά, δύο . . . φοραῖς, τρεῖς . . . φοραῖς ! καὶ πρὸς τὴν ἀγχόνην στραφεὶς καὶ κατανεύσας τὴν κεφαλὴν — Κατεκυρώθη ! εἶπε.

Καὶ ὁ Βαλλεβῖνος Φεγγαρᾶς, Ἀνδρέας Κόκκινος καὶ Φραγκῖσκος Μυρολόγος ἦλθον πλησίον τοῦ Γρηγορᾶ.

Ἀλλὰ κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἠγέρθη μία κραυγὴ ἐκ μέσου τῶν ἀργοτῶν.

— Ἡ *Ἐσμεράλδα* ! ἡ *Ἑσμεράλδα* !

Ὁ Γρηγορᾶς ἀνεσκίρτησε πρὸς τὸ ὄνομα τοῦτο, καὶ ἐστράφη πρὸς τὸ μέρος ὅθεν ἡ βοὴ ἤρχετο. Τὸ πλῆθος διανοιχθὲν ἀφῆκεν ἐλευθέραν δίοδον εἰς ἀγνοτάτην τινὰ καὶ φαεσφόρον μορφήν. Ἦτο ἡ βοημίς.

— Ἐσμεράλδα ! εἶπεν ὁ Γρηγορᾶς, ἔκθαμβος καὶ ἀπορῶν πῶς ἡ μαγικὴ αὕτη λέξεις ἐγίνετο ὁ μυστικὸς σύνδεσμος πασῶν τῶν τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἀναμνήσεών του.

Τὸ πολύτιμον αὐτὸ πλάσμα ἐφαίνετο ἐκτεῖνον μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς Αὐλῆς τῶν Θαυμάτων τὸ κράτος τῶν θελγήτρων καὶ τῆς καλλονῆς αὐτοῦ. Ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες παρεμέριζον εὐλαβῶς νὰ

διέλθῃ ἐκείνη, καὶ τὰ κτηνώδη πρόσωπά των ἱλαρύνοντο εἰς τὸ βλέμμα της.

Ἐπλησίασε μὲ τὸ ἐλαφρὸν της βῆμα τὸν κατάδικον. Ἡ εὐειδὴς Τζαλὴ τὴν ἠκολούθει κατόπιν. Καὶ ὁ μὲν Γρηγορᾶς ἦτο νεκρὸς μᾶλλον ἢ ζῶν, ἐκείνη δὲ θεωρήσασα αὐτὸν μικρὸν ἐν σιωπῇ :

— Θὰ τὸν κρεμάσετε τὸν ἄνθρωπον αὐτόν ; ἠρώτησε σοβαρῶς τὸν Κλοπῖνον.

— Ναὶ, ἀδελφή, ἀπεκρίθη ὁ τῆς Τούνιδος βασιλεύς, ἐκτὸς ἂν θέλῃς νὰ τὸν πάρῃς ἄνδρα σου.

Ἐκείνη ἐποίησε τότε τὸν συνήθη τοῦ στόματος μορφασμόν :

— Ἂς εἶναι, εἶπε, τὸν παίρνω.

Ὁ Γρηγορᾶς ἐνταῦθα ἐπείσθη πλέον ἀδιστάκτως ὅτι ὅσα ἀπὸ πρωίας ἔβλεπε καὶ ἔπασχεν ἦσαν ὄνειρον, καὶ ὅτι αὕτη ἤδη ὑπῆρχεν ἡ λύσις.

Ἡ περιπέτεια, καίτοι χαρίεσσα, εἶχεν ὅμως τι καθ' ὑπερβολὴν σφοδρὸν καὶ βίαιον.

Οἱ περὶ τὸν Γρηγορᾶν ἀφήρεσαν τότε τὸν βρόχον, καὶ κατεβίβασαν ἐκ τοῦ σκαμνίου τὸν ποιητὴν, ὅστις ἠναγκάσθη νὰ καθήσῃ μὴ δυνάμενος ἐκ

Digitized by Google

τῆς πολλῆς συγκινήσεως νὰ σταθῇ εἰς τοὺς πόδας του.

Ὁ δοὺξ τῆς Αἰγύπτου ἐκόμισε τότε, χωρὶς νὰ εἴπῃ λέξιν, μίαν ἐξ ἀργίλλου ὑδρίαν. Ἡ βοημὶς λαβοῦσα προσέφερεν αὐτὴν τῷ Γρηγορᾷ.

— Ῥίψε την κάτω, τὸν λέγει.

Ἡ ὑδρία πεσοῦσα ἐθραύσθη εἰς τέσσαρα μέρη.

— Ἀδελφέ, εἶπε τότε ὁ δοὺξ τῆς Αἰγύπτου ἐπιθέτων τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτῶν· ἰδού, αὐτη εἶναι γυνή σου· ἀδελφή, αὐτὸς εἶναι ὁ ἄνδρας σου, διὰ τέσσαρας χρόνους. Πηγαίνετε!

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Ἡ Γαμήλιος νύξ.

Δὲν παρῆλθεν ὥρα πολλή, καὶ ὁ φιλόσοφός μας εὑρίσκετο ἐντὸς μικροῦ θαλάμου μὲ ψαλιδωτὸν θόλον, καλῶς κεκλεισμένου, θερμοῦ, καθήμενος ἔμπροσθεν μιᾶς τραπέζης, πλησιέστατα τῆς ὁποίας ὑπῆρχεν ἀνηρτημένον ἀξιόλογον ὀψοφυλάκιον, προβλέπων ἐνώπιόν του καλὸν δεῖπνον, καλὴν κλίνην, καὶ κατὰ μόνας ὢν μὲ μίαν εὐειδῆ νεάνιδα. Τὸ πρᾶγμα μετεῖχε τοῦ θαυμασίου· ἤρχιζε σπουδαίως νὰ ἐκλαμβάνῃ ἑαυτὸν ὡς πρόσωπον μυθολογικοῦ τινος νηρηΐδων διηγήματος, καὶ ἐκ διαλειμμάτων περιέβλεπε κύκλῳ παρατηρῶν ἂν ἦτο ἐκεῖ που ἔτι παρὸν τὸ μὲ δύο πτερωτὰς χιμαίρας ἐξευγμένον πύρινον ἅρμα, μόνον ἱκανὸν νὰ μεταφέρῃ αὐτὸν οὕτω πως ἐν ἀκαρεῖ ἐκ τοῦ Ταρτάρου εἰς τὸν Παράδεισον. Οὐχ ἧττον ὅμως προσήλονε κάποτε τὸ βλέμμα καὶ εἰς τοῦ ἐνδύματός του τὰς τρύπας, διὰ νὰ ἐνθυμῆται ὅτι εἶναι ὁ ἴδιος, καὶ νὰ μὴ χάσῃ ὁλοτελῶς τὴν πραγματικότητα. Τὸ λογικόν του εἰς φανταστικὰς ἐκτάσεις ἀεροβατοῦν, μόλις ἐχαλιναγωγεῖτο ἐκ τοῦ λεπτοῦ αὐτοῦ νήματος.

Ἡ δὲ νεᾶνις οὐδόλως ἐφαίνετο προσέχουσα εἰς ἐκεῖνον· ἐπήγαινεν, ἤρχετο, μετετόπιζε κανὲν σκαμνίον, ὡμίλει μὲ τὴν αἶγά της, ἔκαμνε ποῦ καὶ ποῦ τὸν συνήθη της μορφασμόν. Τέλος ἐλθοῦσα ἐκάθισε πλησίον τῆς τραπέζης, καὶ τότε ἠδυνήθη ὁ Γρηγορᾶς νὰ τὴν παρατηρήσῃ ἐν ἀνέσει.

Ἦσο ποτὲ παιδίον, ὦ ἀναγνῶστα, καὶ ἔχεις ἴσως τὴν εὐτυχίαν νὰ ἦσαι ἔτι. Δὲν γίνεται νὰ μὴ παρηκολούθησας πολλάκις (τὸ κατ' ἐμέ, διῆλθον εἰς τοῦτο ἡμέρας ὁλοκλήρους, τὰς κάλλιστα δαπανηθείσας τῆς ζωῆς μου ἡμέρας) νὰ μὴ παρηκολούθησας, λέγω, ἀπὸ θάμνου εἰς θάμνον, παρὰ τὰ ῥέοντα ὕδατα, ἡμέρας οὔσης ἡλιολαμποῦς, ὡραίαν τινὰ χρυσαλίδα πρασινωπὴν ἢ κυανῆν, περιϊπταμένην ἀτάκτως κατὰ γωνίας ἀποτόμως τεθλασμένας, καὶ ἀφίνουσαν ἓν φίλημα εἰς τοὺς ἀκρέμονας ὅλων τῶν κλωνίων. Ἐνθυμεῖσαι μὲ ποίαν ἐρωτόληπτον περιέργειαν ὁ λογισμὸς καὶ τὸ βλέμμα σου ἐπροσηλοῦντο εἰς τὴν μικρὰν ἐκείνην σίζουσαν καὶ βομβοῦσαν δίνην τῶν πορφυρῶν ἢ κυανῶν πτερύγων, ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας αἰωρεῖτο ἄληπτόν τι σχῆμα ὑπεκφεῦγον τὴν ὅρασιν δι' αὐτὸ τοῦτο τὸ γοργὸν καὶ ἀεικίνητον. Τὸ ἀεροειδὲς ὄν, τὸ ἀμυδρῶς διαγραφόμενον ἐν μέσῳ τῶν δονουμένων πτερύγων, σοὶ ἐφαίνετο φανταστικόν τι χιμαιρικὸν πλάσμα, μήτε εἰς ὅρασιν ὑποκείμενον μήτε εἰς ἀφήν. Ἀλλ' ὅταν τέλος ἡ χρυσαλὶς ἀνεπαύετο εἰς καλαμίου τινὸς τὴν ἀκμήν, καὶ ἠδύνασο, κρατῶν τὴν ἀναπνοήν, νὰ περιεργασθῇς τὰς μακρὰς διαφανεῖς πτέρυγας, τὴν μακρὰν ποικιλόχρουν ἐσθῆτα, τοὺς δύο κρυσταλλίνους τῶν ὀμμάτων βολβούς, ὁποῖον τότε ᾐσθάνεσο θαυμασμὸν καὶ φόβον συνάμα, μὴ αἴφνης τὸ σχῆμα διαλυθῇ ἐκ νέου εἰς σκιάν, καὶ τὸ ὑπαρκτὸν εἰς χίμαιραν! Ἀναπόλησον εἰς τὸν νοῦν τὰς ἐντυπώσεις ἐκείνας, καὶ θέλεις συλλάβει ἔννοιαν τοῦ τί ᾐσθάνετο τότε ὁ Γρηγορᾶς θεωρῶν ὑπὸ τὴν ὁρατὴν καὶ ψηλαφητὴν αὐτῆς μορφὴν τὴν Ἐσμεράλδαν ἐκείνην, ἣν ἀτελῶς εἶχε τέως ἴδει διὰ μέσου δίνης χοροῦ, ᾀσμάτων καὶ θορύβου.

— Ἰδοὺ λοιπόν, ἔλεγε, τί ἐστι *Ἐσμεράλδα*! ἓν πλάσμα οὐράνιον! μία χορεύτρια τοῦ δρόμου! τόσον μέγα καὶ τόσον μικρὸν ἐνταυτῷ πρᾶγμα! Αὐτὴ κατέφερε τὴν τελευταίαν θανάσιμον πληγὴν εἰς τὸ δρᾶμά μου τὸ πρωΐ· αὐτὴ ἀπόψε μοῦ σώζει τὴν ζωήν· ὁ κακός δαίμων μου! ὁ ἀγαθός ἄγγελός μου! — Εὔμορφη γυναῖκα, μὰ τὸν θεόν! — καὶ ἡ ὁποία διὰ νὰ μ' ἐπάρῃ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, πρέπει νὰ μ' ἀγαπᾷ ὁποῦ τρελλαίνεται! Ἀληθινά, εἶπεν ἐγερθεὶς αἴφνης μὲ τὴν ἀπροσποίητον ἐκείνην ἀφέλειαν ἥτις ἀπετέλει τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς φιλοσοφίας του τὴν βάσιν, δὲν ἠξεύρω καλὰ καλὰ πῶς συμβαίνει αὐτὸ τὸ πρᾶγμα· ἀλλ' ὅμως εἶμαι σύζυγός της.

Τὴν ἰδέαν ταύτην φέρων ἐν τῷ νῷ καὶ ἐπὶ τῶν ὀμμάτων, ἐπλησίασε τὴν νεάνιδα μὲ ἦθος τόσον ἱπποτικὸν καὶ ἐρωτότροπον, ὥστε ἐκείνη ἐπαλινδρόμησε — Τί θέλεις ἀπὸ ἐμένα: τὸν λέγει.

— Καὶ μὲ τὸ ἐρωτᾷς, ἀξιολάτρευτος Ἐσμεράλδα; ἀπεκρίθη ὁ Γρηγορᾶς μὲ τόνον φωνῆς τόσον περιπαθῆ, ὥστε ἐθαύμαζε καὶ ὁ ἴδιος ἀκούων ἑαυτὸν οὕτω λαλοῦντα.

Ἡ Αἰγυπτία ἤνοιξε μεγάλους τοὺς ὀφθαλμούς.

— Δὲν ἠξεύρω τί θέλεις νὰ εἰπῇς.

— Καὶ πῶς! ἐπανέλαβεν ὁ Γρηγορᾶς ἐπὶ μᾶλλον ἐξαπτόμενος, καὶ σκεπτόμενος ὅτι τέλος πάντων δὲν εἶχε νὰ κάμῃ εἰμὴ μὲ μίαν ἀρετὴν τῆς Αὐλῆς τῶν Θαυμάτων, δὲν εἶμαι ἰδικός σου, γλυκεῖα φίλη; δὲν εἶσαι ἰδική μου:

Καὶ μὲ ὅλην τὴν ἀφέλειαν ἔλαβεν αὐτὴν ἐκ τῆς μέσης.

Ἡ Βοημὶς ἐξωλίσθησεν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ὡς ἔγχελυς· ἐπήδησεν ἐκ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἄλλο τοῦ δωματίου ἄκρον, ἐκυρτώθη καὶ πάλιν ἀνωρθώθη, σαλεύουσα εἰς τὴν χεῖρα μικρὸν ἐγχειρί–

Digitized by Google

διον, πρὶν ὁ Γρηγορᾶς λάβῃ καιρὸν κἂν νὰ παρατηρήσῃ πόθεν τὸ ἐγχειρίδιον ἐκεῖνο εἶχεν ἐξέλθει, ἠρεθισμένη καὶ ὑπερήφανος, μ' ἐξωγκωμένα τὰ χείλη, τοὺς ῥώθωνας ἀνοικτούς, τὰς παρειὰς ἐρυθρὰς ὡς μῆλον Παραδείσου, καὶ τὰς κόρας τῶν ὀφθαλμῶν πλήρεις ἀστραπῶν. Συγχρόνως δὲ ἡ μικρὰ λευκὴ αἶξ ἐτοποθετήθη ἔμπροσθέν της, προβάλλουσα εἰς τὸν Γρηγορᾶν μέτωπον μάχης ὡπλισμένον μὲ δύο εὔμορφα, ἐπίχρυσα καὶ πολὺ μυτηρὰ κέρατα. Καὶ ὅλα ταῦτα ἔγειναν ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ.

Ἡ χρυσαλὶς μετεμορφοῦτο εἰς σφῆκα, καὶ ἄλλο δὲν ἐζήτει εἰμὴ νὰ ἐμπήξῃ τὸ κέντρον της.

Ὁ φιλόσοφός μας ἔμεινεν ἐκπεπληγμένος καὶ ἐνεός, μεταφέρων ἀπὸ τῆς αἰγὸς εἰς τὴν νέαν, καὶ ἐναλλὰξ ἀπὸ ταύτης εἰς ἐκείνην ἠλίθια βλέμματα.

— Παναγία δέσποινα! εἶπε τέλος ὅτε ἠδυνήθη ν' ἀρθρώσῃ λέξιν. Κύτταξέ τα τὰ ἀνδρογύναικα!

Ἀλλὰ καὶ ἡ Βοημὶς ἔλυσε τότε τὴν σιωπήν.

— Βλέπω καὶ εἶσθε ἕνας αὐθάδης!

— Μὲ συγχωρεῖτε, δεσποσύνη, ἔκαμεν ὁ Γρηγορᾶς ὑπομειδιῶν. Ἀλλὰ διὰ ποίαν αἰτίαν λοιπὸν μ' ἐπήρετε ἄνδρα σας.

— Ἤθελες ν' ἀφήσω νὰ σὲ κρεμάσουν;

— Ὥστε, ἐπανέλαβεν ὁ ποιητὴς βλέπων ὅτι ἐψεύσθη εἰς τὰς ἐρωτικὰς ἐλπίδας του, ἄλλον στοχασμὸν δὲν εἴχετε ὑπανδρευομένη με παρὰ νὰ μὲ σώσετε ἐκ τῆς ἀγχόνης;

— Καὶ ποῖον ἄλλον στοχασμὸν ἤθελες νὰ ἔχω;

Ὁ Γρηγορᾶς ἔδακνε τὰ χείλη. Ἂς εἶναι! εἶπε· βλέπω ὅτι δὲν εἶμαι τόσον τροπαιοῦχος εἰς τὰ ἐρωτικά. Ἀλλὰ τότε διατὶ νὰ συντρίψωμεν τὴν πτωχὴν ἐκείνην στάμναν;

Ἐντούτοις τὸ ἐγχειρίδιον τῆς Ἐσμεράλδας καὶ τὰ κέρατα τῆς αἰγὸς ἦσαν πάντοτε εἰς θέσιν ἀμυντικήν.

— Δεσποσύνη Ἐσμεράλδα, εἶπεν ὁ ποιητής, ἐλᾶτε νὰ συνθηκολογήσωμεν. Ἐγὼ δὲν εἶμαι γραμματεὺς τοῦ Καστελέτου νὰ κινήσω δίκην ἐναντίον σας, ἐπειδὴ φέρετε ἐπάνω σας ἐγχειρίδια ἐντὸς τῆς πόλεως τῶν Παρισίων, εἰς πεῖσμα τῶν διαταγῶν καὶ ἀπαγορεύσεων τοῦ κυρίου πρεβώτου. Δὲν ἀγνοεῖτε μολαταῦτα ὅτι ὁ Νοὲλ Λεσκριβαῖνος κατεδικάσθη, δὲν εἶν' ὀκτὼ ἡμέραι, εἰς πρόστιμον δέκα σολδίων παρισινῶν διότι εὑρέθη φορῶν μίαν ξιφομάχαιραν. Λοιπὸν αὐτὸ δὲν εἶν' ἔργον ἰδικόν μου νὰ τὸ ἐξετάσω, καὶ ἔρχομαι εἰς τὸ προκείμενον. Σᾶς ὁρκίζομαι εἰς τὴν ψυχὴν ὁποῦ ἔχω νὰ παραδώσω εἰς τὸν Θεόν, νὰ μὴ σᾶς πλησιάσω χωρὶς τὴν ἄδειαν καὶ συγκατάθεσίν σας· ἀλλὰ δότε μου νὰ δειπνήσω.

Κατὰ βάθος ὁ Γρηγορᾶς ἦτο, ὡς περὶ ἑαυτοῦ μαρτυρεῖ ὁ Βοαλὼς Δεσπρεώ, πολλὰ ὀλίγον φιλήδονος. Δὲν ἦτο ἐκ τοῦ ἡρωϊκοῦ καὶ χωροφυλακικοῦ γένους ἐκείνων οἵτινες ἁρπάζουν τὰς νέας μὲ τὸ σπαθί των. Προκειμένου λόγου περὶ ἔρωτος ὡς καὶ περὶ πάσης ἄλλης ὑποθέσεως, ἠγάπα φυσικὰ τὰς ἀναβολὰς καὶ τὰ συμβιβαστικὰ μέσα· ἓν καλὸν δεῖπνον μὲ ἐράσμιον συντροφίαν τὸν ἐφαίνετο, ὅταν ἐπείνα μάλιστα, ἐξαίρετον διανάπαυμα μεταξὺ τοῦ προλόγου καὶ τῆς λύσεως ἐρωτικῆς τινος δραματοποιΐας.

Ἡ Αἰγυπτία δὲν ἀπεκρίθη τίποτε, ἀλλ' ἔκαμε τὸν μικρὸν ὑπεροπτικὸν μορφασμόν της, ὤρθωσε τὴν κεφαλὴν ὡς τὰ πτηνά, ἔπειτα ἀνέδωκε μέγαν γέλωτα, καὶ τὸ κομψὸν ἐγχειρίδιον ἐξηφανίσθη ὡς καὶ ἦλθε, χωρὶς ὁ Γρηγορᾶς νὰ δυνηθῇ νὰ ἴδῃ ποῦ ἡ μέλισσα ἔκρυπτε τὸ κέντρον της.

Μετ' ὀλίγον ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς τραπέζης εἷς βριζίνος ἄρτος, ἓν τέμαχος λίπους παστοῦ χοιρίνου, ὀλίγα μῆλα ἐρρυτιδωμένα καὶ οἰνοχόη ζύθου. Ὁ Γρηγορᾶς ἔτρωγεν ἀπλήστως. Ὅστις ἤκουε τὸν φρικτὸν θόρυβον καὶ τὴν κλαγγὴν τοῦ σιδηροῦ περονίου καὶ τοῦ φαϊεντιανοῦ τρυβλίου του ἔλεγεν ὅτι ὁ ἔρως αὐτοῦ ὅλος εἶχε μετατραπῆ εἰς ὄρεξιν.

Ἡ νεᾶνις ἔμπροσθέν του καθημένη ἐθεώρει αὐτὸν ἐσθίοντα σιωπηλή, προφανῶς προαπησχολημένη τὸν νοῦν ὑπὸ ἄλλου τινὸς λογισμοῦ, πρὸς ὃν ἐμειδία ἐκ διαλειμμάτων, θωπεύουσα ἅμα διὰ τῆς ἁβρᾶς χειρὸς τὴν νοήμονα τῆς αἰγὸς κεφαλήν, ἣν καὶ ἔθλιβε μαλακῶς μεταξὺ τῶν γονάτων.

Μία λαμπὰς κιτρίνου κηροῦ ἐφώτιζε τὴν σκηνὴν ταύτην τῆς ἀδηφαγίας καὶ τῶν ῥεμβασμῶν.

Ἐν τούτοις, ἀφοῦ αἱ πρῶται τοῦ στομάχου του ὑλακαὶ κατηυνάσθησαν, ὁ Γρηγορᾶς ᾐσθάνθη ἐντροπὴν βλέπων ὅτι δὲν εἶχεν ἀφήσει ἐπὶ τῆς τραπέζης εἰμὴ ἓν μῆλον μόνον. — Δὲν τρώγετε, δεσποσύνη Ἐσμεράλδα;

Ἐκείνη ἀπεκρίθη δι' ἀνανεύσεως τῆς κεφαλῆς, καὶ τὸ σκεπτικὸν βλέμμα της ἀρθὲν προσηλώθη εἰς τὸν θόλον τοῦ οἰκήματος.

— Τί διάβολον συλλογίζεται αὐτή; ἐσκέφθη ὁ Γρηγορᾶς θεωρῶν τὸ μέρος ὅπου ἐκείνη ἐθεώρει.

Digitized by Google

Ἀδύνατον ὁ μορφασμὸς ἐκεῖνος τοῦ λιθίνου νάνου, τοῦ γεγλυμμένου εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ θόλου, νὰ ἑλκύῃ οὕτω πως τὴν προσοχήν της. Τί διάβολον! ὅσον διὰ τὸν νάνον ἀξίζω δὰ κ' ἐγώ!

Καὶ ὑψῶν τὴν φωνὴν—Δεσποσύνη! εἶπεν.

Ἀλλ' ἐκείνη ἐφαίνετο μὴ ἀκούουσα.

Πάλιν ἐπανέλαβε δυνατώτερα — Δεσποσύνη Ἐσμεράλδα!—Εἰς μάτην! ὁ νοῦς τῆς νέας ἦτο ἀλλοῦ, ἡ δὲ φωνὴ τοῦ Γρηγορᾶ δὲν εἶχε τὴν δύναμιν νὰ τὴν ἀνακαλέσῃ. Ἀγαθῇ τύχῃ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἡ αἶξ, καὶ ἤρχισε νὰ σύρῃ ἐλαφρὰ ἐκ τῆς χειρίδος τὴν δέσποιναν αὐτῆς.

—Τί θέλεις, Τζαλή; εἶπε μετὰ ζωηρότητος ἡ Αἰγυπτία ὡς διὰ μιᾶς ἀφυπνισθεῖσα.

— Πεινᾷ, εἶπεν ὁ Γρηγορᾶς περιχαρὴς ὅτι εὗρε τρόπον νὰ συνάψῃ ὁμιλίαν.

Ἡ Ἐσμεράλδα ἤρχισε νὰ τρίβῃ εἰς ψιχία ψωμίον, τὸ ὁποῖον ἡ Τζαλὴ ἤσθιε χαριέντως ἐντὸς τοῦ κοίλου τῆς χειρός της.

Ὁ Γρηγορᾶς δὲν τῇ ἄφησε καιρὸν νὰ πέσῃ πάλιν εἰς τοὺς ῥεμβασμούς της· ἀπεκινδύνευσεν ἀκροσφαλές τι ἐρώτημα.

— Λοιπὸν δὲν μὲ θέλετε ὡς ἄνδρα σας;

Ἡ νέα τὸν ἐκύτταξεν ἀτενῶς καὶ εἶπεν—Ὄχι.

— Ὡς ἐραστήν σας; ἐπανέλαβεν ὁ Γρηγορᾶς.

Ἐκείνη ἐποίησε τὸν μορφασμόν της καὶ ἀπεκρίθη—Ὄχι.

— Ὡς φίλον σας; ἐξηκολούθησεν ὁ Γρηγορᾶς.

Πάλιν τὸν ἐθεώρησεν ἀτενῶς καὶ εἶπε μετὰ βραχεῖαν σκέψιν—Ἴσως.

Τὸ *Ἴσως* τοῦτο, τὸ τόσον προσφιλὲς τοῖς φιλοσόφοις, ἔδωσε θάρρος εἰς τὸν Γρηγορᾶν.

— Ἐξεύρετε, τὴν ἠρώτησε, τί ἐστι φιλία;

— Μάλιστα, ἀπεκρίθη ἡ Αἰγυπτία· νὰ ἦναι οἱ δύο ἀδελφὸς καὶ ἀδελφή· δύο ψυχαὶ αἵτινες προσεγγίζουσι χωρὶς νὰ συνενωθῶσι, τὰ δύο τῆς χειρὸς δάκτυλα.

— Καὶ ὁ ἔρως; ἐξηκολούθησεν ὁ Γρηγορᾶς, τί ἐστι;

—Ὢ! ὁ ἔρως! εἶπεν ἐκείνη, καὶ ἡ φωνή της ἔτρεμε καὶ τὸ ὄμμα της ἠκτινοβόλει· ὁ ἔρως εἶναι δύο πρόσωπα τὰ ὁποῖα συναποτελοῦν ἓν μόνον· εἶναι ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ συνταυτιζόμενοι εἰς μίαν φύσιν ἀγγελικήν. Ὁ ἔρως εἶναι ὁ παράδεισος!

Ἡ χορεύτρια τῶν ἀγυιῶν εἶχεν οὕτω λαλοῦσα ὡραιότητα ἐκπλήττουσαν τὸν Γρηγορᾶν, καὶ πρέπουσαν θαυμασίως εἰς τὴν σχεδὸν ἀσιατικὴν μεγαληγορίαν τῶν λόγων της. Τὰ εὔγραμμα, ῥοδινά της χείλη ἐμειδίων ἠρέμα· τὸ ἄδολον καὶ αἴθριον μέτωπόν της συνεσκιάζετο στιγμὰς στιγμὰς ὑπὸ τοῦ διαλογισμοῦ ὡς κάτοπτρον ὑπὸ ἄσθμα· καὶ ἐκ τῶν μακρῶν, συνηρεφῶν βλεφαρίδων της ἐξεδίδρασκον ἀκτῖνες ἀρρήτου φωτός, μεταδίδοντος εἰς τὴν μορφὴν αὐτῆς τὴν ἰδανικὴν ἐκείνην χάριν καὶ τὸν γλυκασμόν, ὃν ὁ ζωγράφος Ῥαφαὴλ ἀνεῦρε μετὰ ταῦτα εἰς τὸν ἐναρμόνιον τύπον ἐν ᾧ συνέρχονται καὶ ταυτίζονται μυστικῶς ἡ παρθενία, ἡ μητρότης καὶ ἡ θεότης.

Ἀλλ' ὅμως ὁ Γρηγορᾶς ἐξηκολούθησεν οὐχ ἧττον λέγων:

— Καὶ τί πρέπει νὰ κάμῃ τις διὰ νὰ σᾶς ἀρέσῃ;

— Πρέπει νὰ ἦναι ἀνήρ.

— Καὶ ἐγώ, εἶπε, τί λοιπὸν εἶμαι;

— Ὁ ἀνὴρ ἔχει κράνος εἰς τὴν κεφαλήν, ξίφος εἰς τὴν χεῖρα, καὶ πτερνιστήρια χρυσᾶ εἰς τοὺς πόδας.

— Καλὰ λοιπόν, εἶπεν ὁ Γρηγορᾶς, χωρὶς ἵππον δὲν εἰμπορεῖ νὰ ἦναί τις ἀνήρ. Ἀγαπᾶτε κανένα;

— Μὲ ἔρωτα;

— Μὲ ἔρωτα.

Ἔμεινε ὀλίγην ὥραν σύννους, ἔπειτα εἶπε μετ' ἰδιαιτέρας τινὸς ἐμφάσεως.—Αὐτὸ θὰ τὸ μάθω μετ' ὀλίγον.

— Διὰ τί ὄχι ἀπόψε; ὑπέλαβε τότε ὁ Γρηγορᾶς, διὰ τί ὄχι ἐμέ;

Ἡ νέα ἔρριψε κατ' αὐτοῦ βλέμμα σοβαρόν.

— Ἐγὼ δὲν εἰμπορῶ ν' ἀγαπήσω εἰμὴ ἄνθρωπον ἱκανὸν νὰ μὲ προστατεύῃ.

Ὁ Γρηγορᾶς ἐνόησε πλέον καὶ ἠρυθρίασε. Ἦτο πρόδηλον ὅτι ἡ νεᾶνις ἠνίττετο τὴν κρίσιμον περίστασιν εἰς ἣν πρὸ δύο ὡρῶν εὑρέθη, καὶ καθ' ἣν πολλὰ ὀλίγον τὴν συνέδραμε. Τότε ἀνεπόλησεν εἰς τὸν νοῦν τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο, λησμονηθὲν ὡς ἐκ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην παθημάτων του, καὶ πλήξας διὰ τῆς παλάμης τὸ μέτωπον:

— Ἀληθινά, δεσποσύνη, εἶπεν· ἀπ' αὐτοῦ ἔπρεπε νὰ κάμω ἀρχήν.

Συγχωρήσατέ μου τὰς ἀνοήτους ἀπροσεξίας. Πῶς λοιπὸν κατωρθώσατε νὰ διαφύγετε τοῦ Κουασιμόδου τοὺς ὄνυχας;

Ἡ βοημὶς ἀνετινάχθη πρὸς τὸ ἐρώτημα.

— Ὢ τὸν ἀγριάνθρωπον! τὸν συγχαμένον καμπούρην! εἶπε συγκαλύπτουσα διὰ τῶν χειρῶν τὸ πρόσωπον, καὶ φρικιῶσα ὡς ὑπὸ ἰσχυροῦ ψύχους.

— Τωόντι ἀγριάνθρωπος, ὑπέλαβεν ὁ Γρηγορᾶς χωρὶς νὰ παραιτήσῃ τὴν ἰδέαν του· ἀλλὰ πῶς ἠδυνήθητε καὶ διεφύγετε ἐκ τῶν χειρῶν του;

Ἡ Ἐσμεράλδα ἐμειδίασεν, ἐστέναξεν, ἀλλὰ δὲν ἀπεκρίθη.

— Γνωρίζετε διὰ ποίαν αἰτίαν σᾶς ἠκολούθει; ἐπανέλαβεν ὁ Γρηγορᾶς προσπαθῶν νὰ ἐπανέλθῃ διὰ πλαγίας ὁδοῦ εἰς τὴν ἐρώτησίν του.

— Δὲν γνωρίζω, εἶπεν ἡ νέα. Ἔπειτα ἐπρόσθεσε μετὰ ζωηρότητος.—Ἀλλὰ σεῖς ὅστις μὲ ἠκολουθεῖτε ἐπίσης, διὰ τί μὲ ἠκολουθεῖτε;

Digitized by Google

— Νὰ σᾶς εἰπῶ εἰλικρινῶς, ἀπεκρίθη ὁ Γρηγορᾶς, δὲν γνωρίζω οὐδ' ἐγὼ τὸ διὰ τί.

Τότε ἐπεκράτησε σιωπή. Ὁ μὲν Γρηγορᾶς ἐπελέκα τὴν τράπεζαν μὲ τὸ μαχαίριόν του· ἡ δὲ νεᾶνις ἐμειδία, καὶ ἐφαίνετο ὡς θεωροῦσα ἀντικείμενόν τι διὰ μέσου τοῦ τοίχου. Αἴφνης ἤρχισε νὰ ᾄδῃ μὲ φωνὴν μόλις διαρθρουμένην:

Quando las pintadas aves
Mudas estan, y la tierra . . . (1).

Ἀλλὰ διέκοψεν ἀποτόμως τὸ ᾆσμα, καὶ λαβοῦσα ἐθώπευε τὴν Τζαλήν.

— Ἔχετε ἓν ὡραῖον ζῷον, εἶπεν ὁ Γρηγορᾶς.

— Εἶναι ἡ ἀδελφή μου, ἀπεκρίθη.

— Διὰ τί σᾶς λέγουν Ἐσμεράλδαν; ἠρώτησεν ὁ ποιητής.

— Ξεύρω κ' ἐγώ!

— Ὄχι δά!

Τότε ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ κόλπου της μικρὸν ἐπίμηκες θυλάκιον, ἀνηρτημένον εἰς τὸν λαιμόν της δι' ἁλύσεως ἐκ κόκκων ἀδρεζαράχ. Τὸ περίαπτον τοῦτο ἀπέπνει δύνατὴν ὀσμὴν καφουρᾶς· περιεκαλύπτετο δὲ διὰ πρασίνης μετάξης, καὶ ἔφερε κατὰ τὸ κέντρον ὀγκώδη πρασινωπὴν ὕαλον ἀπομιμουμένην σμάραγδον.

— Ἴσως δι' αὐτὸ μὲ ὠνόμασαν οὕτως, εἶπε.

Ὁ Γρηγορᾶς ἠθέλησε νὰ λάβῃ τὸ θυλάκιον. Ἀλλ' ἐκείνη ἀπεσύρθη.

— Μὴ τὸ ἐγγίζῃς καὶ εἶναι φυλακτόν! Ἠμπορεῖς νὰ βλάψῃς τὸ φίλτρον του, ἢ τὸ φίλτρον του νὰ βλάψῃ ἐσέ.

Ἡ περιέργεια τοῦ ποιητοῦ ἠρεθίζετο ἐπὶ μᾶλλον.

— Τίς σᾶς τὸ ἔδωκε;

Ἡ νεᾶνις ἔθεσε τὸν δάκτυλον ἐπὶ τῶν χειλέων, καὶ ἔκρυψεν εἰς τὸν κόλπον της τὸ περίαπτον. Ὁ Γρηγορᾶς ἀπεπειράθη καὶ ἄλλας ἐρωτήσεις, ἀλλὰ μόλις ἐκείνη ἀπεκρίνετο.

— Τί θέλει νὰ εἰπῇ ἡ λέξις αὐτὴ «Ἐσμεράλδα»;

— Δὲν ἠξεύρω, εἶπεν.

— Εἰς ποίαν γλῶσσαν ἀνήκει;

— Εἶναι νομίζω, αἰγυπτιακή.

— Τὸ ὑπωπτεύθην κ' ἐγώ, εἶπεν ὁ Γρηγορᾶς. Δὲν εἶσθε ἀπὸ τὴν Γαλλίαν;

— Ἀγνοῶ.

— Ἔχετε τοὺς γονεῖς σας;

Ἡ Ἐσμεράλδα ἤρχισε νὰ τραγῳδῇ εἰς παλαιόν τινα ἦχον,

Εἶν' ὁ πατέρας μου πουλί,
Πουλὶ καὶ ἡ μανοῦλα.
Ποτάμι, θάλασσα πολλή
Περνῶ χωρὶς βαρκοῦλα,
Περνῶ χωρὶς βαρκοῦλα.
Εἶν' ὁ πατέρας μου πουλί,
Πουλὶ καὶ ἡ μανοῦλα.

— Καλά, μὲ ἀρέσει, εἶπεν ὁ Γρηγορᾶς. Τί ἡλικίαν εἴχετε ὅταν ἤλθετε εἰς τὴν Γαλλίαν;

— Ἤμουν πολλὰ μικρή.

— Εἰς δὲ τὰ Παρίσια;

— Τὸν περασμένον χρόνον. Τὴν ὥραν ὅπου ἐμβαίναμεν ἀπὸ τὴν Πύλην τοῦ Πάπα, εἶδα νὰ σχίζῃ τὸν ἀέρα ἡ ποταμίδα τῶν καλαμῶν. Ἦσαν τέλη αὐγούστου, καὶ εἶπα, θὰ ἔχωμεν βαρυχειμωνιά.

— Καὶ πραγματικῶς βαρὺς ἦτον ὁ χειμών, εἶπεν ὁ Γρηγορᾶς περιχαρὴς ὅτι ἡ Ἐσμεράλδα ἤρχισε νὰ ἐμβαίνῃ εἰς ὁμιλίαν· ἐγὼ τὸν ἐπέρασα ἀχνίζων χού, χού, τὰ δάκτυλα μὲ τὸ στόμα. Ἔχετε λοιπὸν τὸ χάρισμα τῆς προφητείας;

— Ὄχι, ἀπεκρίθη περιορισθεῖσα αὖθις εἰς τὸν λακωνισμόν της.

— Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς τὸν ὁποῖον ὀνομάζετε δοῦκα τῆς Αἰγύπτου, εἶναι ὁ ἀρχηγὸς τῆς φυλῆς σας;

— Ναί.

— Καὶ ὅμως αὐτὸς μᾶς ἐστεφάνωσεν, ὑπέλαβε δειλῶς ὁ Γρηγορᾶς.

Ἡ νεᾶνις ἔκαμε πάλιν τὸν συνήθη χαρίεντα μορφασμόν.

— Δὲν γνωρίζω οὐδὲ τὄνομά σου κἄν.

— Τὄνομά μου; ἂν τὸ θέλετε, εἶν' αὐτό, Πέτρος Γρηγορᾶς.

— Ἐξεύρω ἐγὼ ἓν ὡραιότερον, εἶπεν ἐκείνη.

— Ἆ κακή! ὑπέλαβεν ὁ ποιητής· ἀλλὰ δὲν πειράζει, ἐγὼ δὲν θυμόνω. Ἴσως μ' ἀγαπήσῃς ἀφοῦ καλλίτερα μὲ γνωρίσῃς. Καὶ ἐπειδὴ μ' ἐδιηγήθης τὴν ἱστορίαν σου μὲ τόσην ἐμπιστοσύνην, σὲ χρεωστῶ κ' ἐγώ, νομίζω, τὴν ἰδικήν μου. Μάθετε λοιπὸν ὅτι ὀνομάζομαι Πέτρος Γρηγορᾶς, καὶ ὅτι εἶμαι υἱὸς τοῦ ταβελλίωνος τῆς Γονέσσης. Τὸν πατέρα μου τὸν ἐκρέμασαν οἱ Βουργουνδιανοί, καὶ οἱ Πικαρδοὶ ἐξεκοίλιασαν τὴν μητέρα μου, τότε εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν Παρισίων, εἶναι τώρα εἴκοσι χρόνοι. Ἐξ χρόνων λοιπὸν ἔμεινα ὀρφανός, χωρὶς πατοῦναν ἄλλην εἰς τὸ ποδάρι παρὰ τὸ λιθόστρωμα τῶν Παρισίων. Κ' ἐγὼ ἀκόμη δὲν ἠξεύρω πῶς ἐπέρασα τὸ διάστημ' αὐτὸ ἀπὸ τοὺς ἓξ ἕως τοὺς δεκαέξ χρόνους. Πότε μία ὀπωροπῶλις μ' ἔδιδε κανὲν ὀπωρικόν, πότε εἷς ἀρτοπώλης μ' ἔρριπτε κανὲν ζυμαρικόν. Τὴν νύκτα οἱ περίπολοι μ' ἐπεριμάζευαν εἰς τὴν φυλακήν, ὅπου τὸ ἔπαιρνα δίπλα ἐπάνω εἰς τὸ ἄχυρον. Ὅμως ὅλ' αὐτὰ δὲν ἐμπόδισαν νὰ μεγαλώσω καὶ νὰ λιγνεύσω, ὡς μὲ βλέπετε. Τὸν χειμῶνα ἐζεσταινόμην εἰς τὸν ἥλιον ὑπὸ τὴν καμάραν τοῦ Σενσονικοῦ Μεγάρου, καὶ μοὶ ἐφαίνετο πολλὰ γελοῖον πρᾶγμα νὰ μὴ ἀνάπτωσι τοὺς φανοὺς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τὸν χειμῶνα, ἀλλὰ τὸ θέρος μὲ

---

(1) Ὅταν τὰ ποικιλόπτερα πτηνὰ
Ἄφωνα μένουν, ἡ δὲ γῆ . . . .
Ἀπόσπασμα ἱσπανικοῦ ᾄσματος. (Σ. τοῦ Μ.)

Digitized by Google

τὰ κυνικὰ καύματα. Ὅταν ἔγεινα δεκαέξ ἐτῶν, ἐζήτησα νὰ εὕρω ἔργον, καὶ ἐδοκίμασα ὅλα κατὰ σειράν. Ἔγεινα στρατιώτης, ἀλλὰ δὲν εἶχα ἀρκετὴν ἀνδρίαν. Ἔγεινα καλόγηρος, ἀλλὰ δὲν εἶχα ἀρκετὴν εὐλάβειαν — καὶ ἐκτὸς τούτου δὲν σηκόνω τὸ κρασί. — Τέλος πάντων εἰς τὴν ἀπελπισίαν μου ἀπεφάσισα νὰ ἐμβῶ ὡς μαθητὴς εἰς ἕνα ξυλουργὸν, ἀλλὰ δὲν ἤμουν ἀρκετὰ εὔρωστος. Περισσοτέραν κλίσιν ᾐσθανόμην εἰς τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα· ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι δὲν ἤξευρα ν' ἀναγνώσω, ἀλλ' αὐτὸ δὲν εἶναι σπουδαῖος λόγος. Παρετήρησα μετὰ πολλὰ ὅτι μ' ἔλειπε κἄτι εἰς ὅ,τι καὶ ἂν ἐπεχείρουν· καὶ ἀφοῦ εἶδα ὅτι δὲν ἤμουν διὰ τίποτε καλὸς, ἔγεινα πλέον αὐτοπροαιρέτως στιχοποιὸς καὶ συναρμοστὴς ῥυθμῶν. Ἀγαθῇ τύχῃ ἀπήντησα μίαν ἡμέραν τὸν πάτερ Κλαύδιον Φρόλλον, τὸν σεβάσμιον τῆς Παναγίας ἀρχιδιάκονον. Αὐτὸς ἔλαβε συμπάθειαν πρὸς ἐμὲ, καὶ εἰς αὐτὸν χρεωστῶ τὸ ὅτι εἶμαι τὴν σήμερον ἡμέραν ἀληθῶς γραμματισμένος, γνωρίζων τὰ λατινικὰ ἀπὸ τὸ περὶ Καθηκόντων τοῦ Κικέρωνος μέχρι τοῦ Συναξαρίου τῶν Σελεστίνων, καὶ ἔχων τὰς ἀπαιτουμένας γνώσεις εἰς τὴν σχολαστικὴν, τὴν ποιητικὴν, τὴν ῥυθμικὴν, καὶ αὐτὴν τὴν ἀλχημικὴν, ἥτις εἶναι ἡ σοφία τῶν σοφιῶν. Ἐγὼ εἶμαι ὁ ποιητὴς τοῦ Μυστηρίου τὸ ὁποῖον παρεστάθη σήμερον μὲ μεγάλην πομπὴν καὶ μεγάλην σύναξιν λαοῦ εἰς τὴν Αἴθουσαν τοῦ Παλατίου. Βλέπετε λοιπὸν ὅτι δὲν εἶμαι γαμβρὸς εὐκαταφρόνητος· ἠξεύρω πολλὰ τεχνικὰ καὶ νόστιμα παιγνίδια, τὰ ὁποῖα θὰ τὰ διδάξω εἰς τὴν αἶγά σου, ὡς λόγου χάριν νὰ ἀπομιμῆται τὸν ἐπίσκοπον τῶν Παρισίων, τὸν θεοκατάρατον αὐτὸν Φαρισαῖον, ὅπου καταβρέχει μὲ τοὺς μύλους του τὸν κόσμον, καὶ δὲν ἐμπορεῖ κανεὶς νὰ περάσῃ ἀπὸ τὴν γέφυραν τῶν Μυλωθρῶν. Καὶ ἔπειτα τὸ δρᾶμά μου θὰ μοῦ δώσῃ μεγάλα κέρδη, ἂν μὲ πληρώσουν. Ἑνὶ λόγῳ, εἶμαι δοῦλος τῶν διαταγῶν σας, ἐγὼ καὶ τὸ πνεῦμά μου, καὶ ἡ ἐπιστήμη μου, καὶ τὰ γράμματά μου, καὶ ἕτοιμος νὰ ζήσω μαζί σας, κυρία μου, ὅπως εὐχαριστεῖσθε, εἴτε μὲ ἁγνότητα, εἴτε μὲ διασκεδάσεις· ὡς ἀνὴρ καὶ γυνὴ, ἂν οὕτω θέλετε· ὡς ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ, ἂν τοῦτο σᾶς ἦναι προτιμότερον.

Ἐνταῦθα ὁ Γρηγορᾶς κατέπαυσε τὸν λόγον, περιμένων νὰ ἴδῃ ὁποίαν τινὰ ἐπροξένησεν εἰς τὸ πνεῦμα τῆς νέας αἴσθησιν. Αὐτὴ εἶχε τὰ βλέμματα προσηλωμένα εἰς τὴν γῆν.

— *Φοῖβος*, ἔλεγε διὰ ψιθύρου φωνῆς· ἔπειτα στραφεῖσα πρὸς τὸν Γρηγορᾶν, **Φοῖβος**, εἶπε, τί θέλει νὰ εἰπῇ;

Ὁ Γρηγορᾶς χωρὶς νὰ ἐννοήσῃ καλῶς τίνα σχέσιν εἶχεν ἡ ἐρώτησις αὕτη πρὸς τὴν ἰδικήν του ἀγόρευσιν, δὲν δυσηρεστήθη δι' αὐτήν, ἐπειδὴ ἐγίνετο ἀφορμὴ νὰ λάμψῃ ἡ πολυμάθειά του. Ἀπεκρίθη λοιπὸν βρενθυόμενος — Εἶναι λέξις ἑλληνικὴ σημαίνουσα *ἥλιος*.

— Ἥλιος! ἔκαμεν ἐκείνη.

— Εἶναι ὄνομα ἑνὸς ὡραίου τοξότου, ὅστις ἦτο θεός.

— Αἰδοῖ! ἐπεφώνησεν ἡ βοημίς· ἐνυπῆρχε δὲ εἰς τῆς φωνῆς της τὸν τόνον συμπάθεια μετὰ συννοίας.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἓν ἀπὸ τὰ βραχιόνιά της ἀποσπασθὲν ἔπεσε χαμαί. Ὁ Γρηγορᾶς ἔκυψε μετὰ μεγάλης ἑτοιμότητος νὰ τὸ ἀναλάβῃ· ὅτε δὲ ἀνηγέρθη ἡ νεᾶνις καὶ ἡ αἶξ εἶχον γείνει ἄφαντοι. Ἤκουσε δὲ κρότον μοχλοῦ, ὅστις προήρχετο ἐκ μικρᾶς τινος θύρας κοινωνούσης βε-

βαίως μετὰ προσεχοῦς οἰκηματίου καὶ κλειομένης ἔσωθεν.

— Μὲ ἄφησε τοὐλάχιστον καὶ κλίνην νὰ κοιμηθῶ; εἶπεν ὁ φιλόσοφός μας.

Καὶ περιῆλθε τὸν θάλαμον· ἔπιπλον ἄλλο ἐπιτήδειον εἰς ὕπνον δὲν ὑπῆρχεν ἐκτὸς ἑνὸς ἱκανῶς μακροῦ δρυΐνου κιβωτίου, καὶ αὐτοῦ δὲ τὸ πῶμα ἦτο κατάπυκνον ἀπὸ γλυφάς, αἵτινες ἐπροξένησαν εἰς τὸν Γρηγορᾶν, ὅτε ἐπ' αὐτῶν ἐξηπλώθη, παρόμοιόν τι περίπου αἴσθημα, ὁποῖον ἤθελ' αἰσθανθῇ ὁ Μικρομέγας στρωθεὶς μακρὺς πλατὺς ἐπὶ τῶν Ἄλπεων.

— Αἴ! εἶπε διευθετηθεὶς πλέον ὅπως ἠδυνήθη ἐπὶ τῆς κλίνης ταύτης, ἀπαιτεῖται ὑπομονή! Ἀλλόκοτος γάμου νὺξ ἡ ἰδική μου! ἐπειδὴ τὸ συνοικέσιον τοῦτο μὲ τὴν σπασμένην ὑδρίαν εἶχέ τι ἀφελὲς καὶ προκατακλυσμιαῖον, τὸ ὁποῖον μὲ ἤρεσκε.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

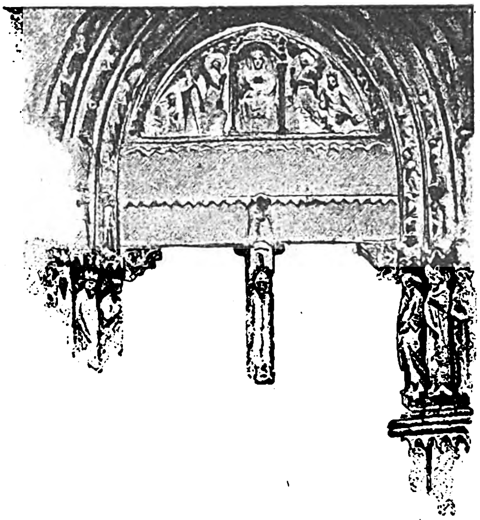

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Αἱ ἀγαθαὶ ψυχαί.

Δεκαὲξ ἔτη πρὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν συμβαίνουσι τὰ ἐνταῦθα ἱστορούμενα, πρωίαν τινὰ τῆς Κυριακῆς τοῦ Θωμᾶ, ἓν πλάσμα ζῶν ἀπετέθη μετὰ τὸ τέλος τῆς λειτουργίας εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας, ἐπὶ τοῦ ξυλίνου κρεββατίου τοῦ σταθερῶς εἰς τὸν πρόναον προσηλωμένου, δεξιόθεν τῶν εἰσερχομένων. Ἐπὶ τοῦ κρεββατίου τούτου ἦτο συνήθεια νὰ προτίθενται εἰς τὸ ἔλεος τοῦ κοινοῦ τὰ ἔκθετα βρέφη, ἐκεῖθεν δὲ ἐλάμβανεν αὐτὰ ὁ βουλόμενος. Πλησίον τοῦ κρεββατίου ὑπῆρχε καὶ μία χαλκῆ λεκάνη διὰ τὰς ἐλεημοσύνας.

Τὸ ζωντανὸν ἐκεῖνο πρᾶγμα τὸ ἐπὶ τῆς σανίδος προκείμενον τὴν πρωίαν τῆς Κυριακῆς τοῦ Θωμᾶ, σωτηρίῳ ἔτει 1467, ἐφαίνετο διεγεῖρον μεγάλως τὴν περιέργειαν πλήθους ἱκανοῦ περὶ τὸ κρεββάτιον συνηγμένου· ἦσαν δὲ τὰ συνιστῶντα τὸν ὅμιλον πρόσωπα ἐκ τῶν τοῦ ὡραίου μάλιστα φύλου, μόνον σχεδὸν γυναῖκες γραῖαι.

Εἰς τὴν πρώτην πρώτην σειρὰν, ἐγκύπτουσαι ἐπὶ τῆς κλίνης, διεκρίνοντο τέσσαρες, αἵτινες, ὡς τὸ φαιὸν ράσον των ἐμαρτύρει, ἀνῆκον εἰς θρησκευτικήν τινα ἀδελφότητα. Δὲν βλέπω δὲ διὰ τίνα λόγον ἡ Ἱστορία νὰ μὴ παραδώσῃ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους τὰ ὀνόματα τῶν τεσσάρων αὐτῶν διακριτικῶν καὶ σεβασμίων κυράδων. Ὠνομάζοντο Ἁγνὴ ἡ Ἕρμη, Ἰωάννα Δελατάρμη, Ἐρριέτα Γωλτιέρου καὶ Βιολέττα Γωχερία, χῆραι καὶ αἱ τέσσαρες, καλογραῖαι τῆς μονῆς τοῦ Στεφάνου Ὠδρῆ, ἐξελθοῦσαι τοῦ οἴκου των τῇ ἀδείᾳ τῆς προϊσταμένης αὐτῶν, καὶ κατὰ τὰς διατάξεις καὶ τοὺς κανόνας τοῦ ὁσίου Πέτρου Δαιλλίου, ὅπως ἔλθωσιν εἰς ἀκρόασιν τῆς διδαχῆς.

Ἀλλ' ἂν αἱ καλαὶ ἐκεῖναι μοναχαὶ ἐτήρουν πρὸς ὥραν τὰς διατάξεις τοῦ ἱδρυτοῦ αὐτῶν Πέτρου τοῦ Δαιλλίου, ἠθέτουν ὅμως βέβαια ἀσμενέστατα τὰς διατάξεις τοῦ Μιχαήλου Βράχη καὶ τοῦ καρδιναλίου Δεσπίσα, τὰς τοσοῦτον ἀπανθρώπως ἐπιβαλλούσας αὐταῖς τὴν σιωπήν.

— Καλὲ ἀδελφή μου, τί πρᾶγμα εἶναι τοῦτο ἐδῶ; ἔλεγε πρὸς τὴν Γωχερίαν ἡ Ἁγνὴ παρατηροῦσα τὸ μικρὸν ἔκθετον πλάσμα, ὅπερ ἐβαύζε καὶ συνεστρέφετο ἐπὶ τῆς ξυλίνης κλίνης ἐκπτοηθὲν ὑπὸ τοῦ συρρεύσαντος πλήθους.

— Καλὲ δέσποινά μου, τί θὰ γείνῃ πλέον ὁ κόσμος, ἔλεγεν ἡ Ἰωάννα, ἀφοῦ ἤρχισαν τὴν σήμερον ἡμέραν νὰ κάμνουν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὰ παιδιά!

— Ἐγὼ ἀπὸ παιδιὰ δὲν γνωρίζω, ὑπέλαβεν ἡ Ἁγνή, ἀλλὰ στοχάζομαι πῶς εἶναι μεγάλη ἁμαρτία νὰ στέκῃ τινὰς καὶ νὰ τὸ κυττάζῃ ἐτοῦτο.

— Αὐτὸ δὲν εἶναι παιδί, Ἁγνή μου.

— Εἶναι *ἔκτωρμα* τῆς φύσεως, ἔλεγεν ἡ Γωχερία.

— Εἶναι σημεῖον τοῦ οὐρανοῦ, προσέθετεν ἡ Ἐρριέτα Γωλτιέρου.

— Τότε λοιπὸν, ἔκαμε τὴν παρατήρησιν ἡ Ἁγνή, εἶναι τὸ τρίτον θαῦμα ὁποῦ γίνεται ἀπὸ τὴν Κυριακὴν τοῦ *λαιτάρε* (1) ἐπειδὴ δὲν εἶναι ὀκτὼ ἡμέραι ὁποῦ εἴχαμεν τὸ θαῦμα τοῦ περιγελαστοῦ τῶν προσκυνητῶν, ὁ ὁποῖος ἐτιμωρήθη διὰ τοῦτο ἀπὸ τὴν δέσποινάν μας τὴν Παναγίαν τοῦ Ὠβερβιλλιέρ, καὶ ἦτον αὐτὸ τὸ δεύτερον θαῦμα τοῦ μηνός.

— Εἶναι, σᾶς λέγω, τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως αὐτὸ ὁποῦ θαρρεῖτε ἔκθετον βρέφος, ὑπέλαβεν ἡ Ἰωάννα.

Αἱ φωναῖς ὁποῦ ἐβγάνει ἐμποροῦν νὰ ξεκωφάνουν ἕνα πρωτοψάλτην, ἐξηκολούθει ἡ Γωχερία —Σῶπα καὶ μὴν οὐρλιάζῃς, *ἔκτωρμα*!

— Καλὲ ἀκοῦτε, ὁ ἐπίσκοπος Ῥημῶν νὰ στέλνῃ αὐτὸ τὸ ἀφύσικον πρᾶγμα δῶρον εἰς τὸν ἐπίσκοπον τῶν Παρισίων! ἐπρόσθετεν ἡ Γωλτιέρα, θαυμαστικῶς τὰς χεῖρας συνάπτουσα.

— Ἐγὼ στοχάζομαι, ἔλεγεν Ἁγνὴ ἡ Ἕρμη, ὅτι εἶναι ἕνα κτῆνος, ἕνα θηρίον, γέννημα κανενὸς Ἑβραίου καὶ στρίγλας, ἕνα πρᾶγμα τέλος

(1) Ἡ τετάρτη Κυριακὴ πρὸ τοῦ Πάσχα κατὰ Λατίνους. Σ. Μ.

Digitized by Google

παντων όπου, πώς νά σάς είπώ, δέν όμοιάζει χριστιανικόν, καί πρέπει νά ριχθῇ είς τό νερό ἤ είς τήν φωτιά.

— Ἐγώ έλπίζω, ύπελάμβανεν ή Γωλτιέρα, ὅτι δέν θά εὑρέθῇ κανείς νά τό πάρῃ καί νά τό ἀναθρέψῃ.

— Ἀ! θεέ μου! ἀνέκραζεν ή Ἀγνή, αί δυστυχισμέναις ἐκείναις παραμάναις τοῦ καταστήματος τῶν ἐκθέτων ὁποῦ εἶναι ἐκεῖ κάτω εἰς τήν ἄκρην τοῦ δρόμου, καθώς καταβαίνει τις εἰς τόν ποταμόν, ἀμέσως δίπλα εἰς τοῦ Δεσπότη! Ὅσον ἐκ μέρους μου καλήτερα εἶχα νά δώσω τό γάλα μου εἰς ἕνα βόμπιρα παρά εἰς αὐτό.

— Ἀγαθή εἶσαι, καϋμένη Ἔρμη! ἀπήντα ή Ἰωάννα· δέν βλέπεις, ἀδελφή μου, πῶς αὐτό τό μικρόν ἔκτωρμα εἶναι τοὐλάχιστον τεσσάρων χρονῶν, καί ὅτι δέν ἔχει ἀνάγκην ἀπό τό βυζί σου, παρά θέλει ψητό στήν σούβλα!

Καί ἀληθῶς δέν ἦτο ἀρτιγέννητον τό μικρόν τέρας (ἐπειδή καί ἡμεῖς αὐτοί δυσκολευόμεθα νά τῷ δώσωμεν ἄλλο ὄνομα). Ἦτο μικρός ὄγκος πολυάγκωνος καί ἀκαταπαύστως κινούμενος, φυλακισμένος ἐντός σάκκου ἀπό πανίον, φέροντος ἐντετυπωμένον τό μονόγραμμα τοῦ κυρίου Γουλιέλμου Σαρτιέρου, ἐπισκόπου τῶν Παρισίων, μέ μίαν ἄνωθεν προκύπτουσαν κεφαλήν. Ἦτο πρᾶγμα είδεχθέστατον ή κεφαλή ἐκείνη. Δέν ἔβλεπες εἰμή ἕν δάσος κοκκίνων τριχῶν, ἕνα ὀφθαλμόν, ἕν στόμα, καί ὀδόντας. Ὁ μέν ὀφθαλμός ἔκλαιε, τό δέ στόμα ὠλόλυζεν, οί δέ ὀδόντες ἐφαίνοντο ὡς νά ἐζήτουν νά δαγκάσωσι. Καί ὅλος ὁμοῦ ὁ σωρός παρέδερνε ἐντός τοῦ σάκκου, πρός μεγάλην ἀπορίαν τοῦ ἀδιαλείπτως περί αὐτόν συρρέοντος καί ἀνανεουμένου πλήθους.

Ἡ δέσποινα Ἀλοΐζα Γονδελωριέρου, γυνή πλουσία καί εὐγενής, ἥτις ἐκράτει ἐκ τῆς χειρός μικρόν εὐειδές κοράσιον ὡς ἕξ ἐτῶν, καί ἔσυρε μακράν καλύπτραν ἀνηρτημένην ἐκ τοῦ χρυσοῦ κέρατος τοῦ κεκρυφάλου της, διαβαίνουσα ἔμπροσθεν τοῦ κρεββατίου ἐστάθη καί παρετήρησεν ἐπί μικρόν τό δύστηνον πλάσμα, ἐνῷ ή θελξίφρων μικρά της κόρη Κρινάνθη Γονδελωριέρου, ὅλη εἰς τήν μέταξαν καί τό βελοῦδον ἐνδεδυμένη, ἐσυλλάβιζε μέ τό κομψόν της δάκτυλον τήν ἐπί ἀβακίου διηνεκῶς εἰς τό κρεββάτιον προσηρμοσμένου ἐπιγραφήν: ΠΑΙΔΙΑ ΕΚΘΕΤΑ.

— Τῇ ἀληθείᾳ, εἶπεν ή δέσποινα ἀποστρέφουσα μετά βδελυγμίας τό πρόσωπον, ἐγώ ἐνόμιζα ὅτι ἐδῶ παιδιά μόνον ἐκθέτουν.

Καί ἔστρεψε τά νῶτα ρίπτουσα εἰς τόν δίσκον ἕν ἀργυροῦν φλωρίνιον, ὅπερ ἠχῆσαν μεταξύ τῶν χαλκῶν ἔκαμε τάς πτωχάς καλογραίας τῆς μονῆς τοῦ Στεφάνου Ὠδρῆ ν' ἀνοίξωσι τόσα ὄμματα.

Μετ' ὀλίγην ὥραν ὁ ἐμβριθής καί πολυμαθέστατος Ροβέρτος Μιστρίκολλας, πρωτονοτάριος τοῦ βασιλέως, διέβη κρατῶν ὑπό μάλης ἔνθεν μέν ὀγκωδέστατον βιβλίον τῆς λειτουργίας, ἔνθεν δέ τήν σύζυγον αὐτοῦ, τήν κυρίαν Γουλιελμέτταν τήν Αὐλικήν, φέρων οὕτω πως ἑκατέρωθεν τούς δύο του γνώμονας καί ὁδηγούς, τόν πνευματικόν καί τόν κοσμικόν.

— Παιδίον ἔκθετον! εἶπεν ἀφοῦ περιειργάσθη τό ἀντικείμενον, εὑρεθέν, ὡς φαίνεται, παρά τήν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Πυριφλεγέθοντος!

— Ὁ ἕνας του ὀφθαλμός μόνον φαίνεται, εἶπεν ή κυρία Γουλιελμέττα· εἰς τόν ἄλλον ἔχει μίαν ἀκροχορδόνα.

— Δέν εἶναι ἀκροχορδών, ὑπέλαβεν ὁ κύρ Ροβέρτος Μιστρίκολλας· εἶναι αὐγόν τό ὁποῖον ἐγκλείει ἄλλον δαίμονα ἀπαράλλακτον, ὅστις φέρει ἄλλο μικρόν αὐγουλάκι, τό ὁποῖον περιέχει ἄλλον διάβολον, καί οὕτως ἐφεξῆς.

— Καί πῶς τό ἠξεύρετε αὐτό; ἠρώτησε Γουλιελμέττα ή Αὐλική.

— Τό ἠξεύρω κάλλιστα, ἀπεκρίθη ὁ πρωτονοτάριος.

— Κύριε πρωτονοτάριε, ἠρώτησεν ή Γωχερία, τί προγνωστικόν ἐξάγετε ἀπό τό ὑποτιθέμενον αὐτό ἔκθετον βρέφος;

— Προβλέπω μεγάλας δυστυχίας, ἀπεκρίθη ὁ Μιστρίκολλας.

— Ἄχ, θεέ μου! εἶπε μία γραῖα ἐκ τοῦ ἀκροατηρίου, δι' αὐτό μαθές τόν ἀπερασμένον χρόνον ἔκαμε τόσον θρῆνον τό θανατικόν, καί λέγουν πῶς οί Ἄγγλοι ἑτοιμάζονται νά κάμουν ἀπόβασιν εἰς τήν Ἀρεφλεύαν.

— Αὐτό θά γείνῃ ἴσως ἐμπόδιον νά μήν ἔλθῃ ή βασίλισσα τόν Σεπτέμβριον εἰς τά Παρίσια, ὑπέλαβεν ἄλλη τις· ἀπό τώρα δέν ἐμπορεῖ κανείς νά πωλήσῃ τίποτε! ὅλα πηγαίνουν ἀνάποδα.

— Ἐγώ εἶμαι τῆς ἰδέας, ἀνέκραξεν ή Ἰωάννα Δελατάρμη, ὅτι ἦτο καλλίτερον διά τήν πτωχολογιά τῶν Παρισίων, ὁ μικρός αὐτός ἀπειρασμός νά βαλθῇ ἐπάνω εἰς μίαν καλή φωτιά, παρά εἰς αὐτό ἐδῶ τό κρεββάτι.

— Ναί, ναί, μίαν ὡραίαν λαμπαδιστήν φωτιά, ἐπρόσθεσεν ή γραῦς.

— Τωόντι αὐτό θά ἦτο φρονιμώτερον, εἶπε καί ὁ Μιστρίκολλας.

Ἀπό τινος ἤδη ὥρας εἷς νέος ἱερεύς ἠκροᾶτο τήν συνδιάλεξιν τῶν καλογραιῶν καί τάς ἀποφάνσεις τοῦ πρωτονοταρίου· ἦτο ἄνθρωπος αὐστηρᾶς φυσιογνωμίας, εὐρύ ἔχων τό μέτωπον καί τό βλέμμα βαθύ. Οὗτος παρεμέρισε σιωπηλῶς τό περιϊστάμενον πλῆθος, παρετήρησε τόν **μικρόν ἀπειρασμόν**, καί ἤπλωσεν ἐπ' αὐτοῦ τήν χεῖρα· ἦτο δέ καιρός πλέον πρός τοῦτο, διότι αί εὐλαβεῖς γυναῖκες ἔλειχον ἤδη τά χείλη, τήν **λαμπαδιστήν πυράν** συλλογιζόμεναι.

— Υἱοθετῶ τό παιδίον τοῦτο, εἶπεν ὁ ἱερεύς.

Καί περιλαβών αὐτό ἐντός τοῦ ράσου του ἀπηλ-

Digitized by Google

θεν. Ἡ ὁμήγυρις ἐστράφη καὶ τὸν ἐθεώρει φεύγοντα μὲ ἐκστατικὰ ὄμματα. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἔγεινεν ἄφαντος εἰσελθὼν εἰς τὴν Ἐρυθρὰν Πύλην, ἥτις ἔφερε τότε ἐκ τῆς ἐκκλησίας εἰς τῶν ἱερέων τὸ κοινόβιον.

Ἀφοῦ ἡ πρώτη ἔκπληξις παρῆλθεν, ἡ Ἰωάννα Δελατάρμη κύψασα πρὸς τὸ οὖς τῆς Γωλτιέρας τῇ εἶπε·

— Δὲν σὲ τὸ ἔλεγα ἐγώ, ἀδελφή μου, ὅτι ὁ νέος αὐτὸς κληρικός, ὁ κύριος Κλαύδιος Φρόλλος, εἶναι μάγος;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Κλαύδιος Φρόλλος.

Καὶ ἀληθῶς ὁ Κλαύδιος Φρόλλος δὲν ἦτο εἷς τῶν κοινῶν ἀνθρώπων. Ἀνῆκεν εἰς μίαν τῶν τῆς μεσαίας τάξεως οἰκογενειῶν, εἰς τοὺς καλουμένους κατὰ τὴν αὐθάδη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος φρασεολογίαν *μεγαλοαστούς*, εἴτε *μικροευγενεῖς*. Ἡ οἰκογένεια αὕτη εἶχε κληρονομήσει παρὰ τῶν ἀδελφῶν Πακλέτων τὸ τιμάριον Τιρεσάππης, ὑποκείμενον εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἐπισκόπου τῶν Παρισίων.

Τὸν Κλαύδιον Φρόλλον προώρισαν ἐκ παιδικῆς ἡλικίας οἱ γονεῖς αὐτοῦ εἰς τὸν ἱερατικὸν βίον. Τὸν ἐδίδαξαν ν' ἀναγινώσκῃ λατινικά, τὸν ἐπαίδευσαν νὰ χαμηλόνῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν φωνήν. Μειράκιον ἔτι ὄντα ὁ πατὴρ ἐγκατέκλεισεν αὐτὸν εἰς τὸ λύκειον Τόρκη, ἐν τῇ συνοικίᾳ τοῦ Πανεπιστημίου· ἐκεῖ δὲ ἐμεγάλωσεν ἐγκύπτων εἰς τὸ εὐχολόγιον καὶ τὸ λεξικόν.

Ἄλλως δὲ ἦτο παιδίον μελαγχολικόν, σοβαρόν, ἐμβριθές, σπουδάζον μετὰ ζήλου διακαοῦς, καὶ μανθάνον εὔκολα. Δὲν ἐθορύβει κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀνέσεως, πολλὰ ὀλίγον ἀνεμιγνύετο εἰς τῆς ὁδοῦ Φουάρρης τὰ ὄργια, ἠγνόει τίνα εἶχον ἔννοιαν αἱ φράσεις dare alapos et capillos laniare (δίδω φούσκους, ῥαπίσματα, καὶ ξεμαλλιάζω) οὐδ' εἶχε συμμεθέξει εἰς τὴν ἀνταρσίαν τοῦ 1463, ἣν μετὰ πολλῆς σπουδαιότητος ἀναφέρουσιν οἱ χρονογράφοι ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ἕκτη τοῦ Πανεπιστημίου ταραχή». Σπάνιον ἦτο νὰ σκώψῃ τοὺς πτωχοὺς μαθητὰς τοῦ Σχολείου Μονταιγοῦ διὰ τὰς *κουκούλας* των, ὅθεν εἶχον καὶ τὄνομα, ἢ τοὺς ὑποτρόφους τοῦ λυκείου τῶν Δορμανῶν, διὰ τὴν ἐν χρῷ κουρὰν καὶ τὸν τρίχρουν ἐπενδύτην, τὸν ἐξ ὑφάσματος γλαυκοῦ, κυανοῦ καὶ ἰώδους συγκείμενον.

Ἀπ' ἐναντίας ἦτο τακτικώτατος φοιτητὴς ὅλων τῶν μεγάλων καὶ μικρῶν σχολῶν τῆς ὁδοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βωβαί. Ὁ πρῶτος μαθητὴς ὃν ὁ ἡγούμενος τοῦ ἐν Λαγγαδίοις ἁγίου Πέτρου, καθ' ἣν στιγμὴν ἤρχετο τῆς τοῦ κανονικοῦ δικαίου ἀναγνώσεως, ἔβλεπε πάντοτε ἀπέναντι τῆς καθέδρας του, κολλητὸν εἰς ἕνα κίονα τῆς τοῦ ἁγίου Βενδρεγεσιλλᾶ σχολῆς, ἦτο ὁ Κλαύδιος Φρόλλος, ὡπλισμένος μὲ τὸ πελώριον μελανοδοχεῖόν του, μασσῶν τὸ κονδύλιόν του καὶ ζαγρουνίζων τὸ χαρτίον ἐπὶ τοῦ τετριμμένου γόνατος, τὸν δὲ χειμῶνα ἀχνίζων εἰς τὸ στόμα τὰ δάκτυλα. Ὁ πρῶτος φοιτητής, ὃν ὁ μισσὲρ Μίλιος Δισλιέρος, ὁ τῶν δεκρέτων καθηγητής, ἔβλεπεν ἐρχόμενον ἀπνευστὶ πᾶσαν Δευτέραν τὸ πρωΐ, ἅμα ἀνοιγομένων τῶν θυρῶν τῆς σχολῆς *ἡ κάρα τοῦ ἁγίου Διονυσίου* ἦτο ὁ Κλαύδιος Φρόλλος. Ὅθεν εἰς ἡλικίαν δεκαὲξ ἐτῶν ὁ μικρὸς καλογηρίσκος ἠδύνατο νὰ φιλονεικήσῃ περὶ μὲν μυστικῆς θεολογίας πρὸς ἕνα πατέρα τῆς ἐκκλησίας, περὶ δὲ κανονικῆς θεολογίας, πρὸς ἕνα πατέρα τῶν ἱερῶν Συνόδων, περὶ δὲ σχολαστικῆς θεολογίας πρὸς ἕνα τῆς Σορβόννης καθηγητήν.

Ἀφοῦ διῆλθε τὴν θεολογίαν, ἔπεσε κατακέφαλα εἰς τοῦ δεκρέτου τὴν σπουδήν. Ἀπὸ τοῦ ***Ὁδηγοῦ τῶν Ἀποφάνσεων*** μετέβη εἰς τὰ ***Καπιτουλάρια*** τοῦ Καρόλου Μάγνου, καὶ κατέφαγεν ἓν κατόπιν τοῦ ἄλλου ἐν τῇ ἀκορέστῳ αὐτοῦ φιλομαθείᾳ *δεκρετάλια* ἐπὶ *δεκρεταλίων*, τὰ τοῦ Θεοδώρου ἐπισκόπου Ἱσπάλης, τὰ τοῦ Βουχάρδου ἐπισκόπου Οὐόρμης, τὰ τοῦ Ὕβις ἐπισκόπου Σιαρτρῶν· ἔπειτα τὸ δεκρέτον τοῦ Γρατιανοῦ ἐρχόμενον μετὰ τὰ καπιτουλάρια τοῦ Καρόλου Μάγνου· εἶτα τὴν συλλογὴν Γρηγορίου τοῦ ΙΑ΄, καὶ τὴν περὶ Κατόπτρων ἐπιστολὴν (Super Specula) τοῦ πάπα Ὀνωρίου Γ΄. Διεσάφησε καὶ προσῳκειώθη τὴν μεγάλην καὶ ταραχώδη τοῦ πολιτικοῦ καὶ κανονικοῦ δικαίου περίοδον, τοῦ ἐγκυμονουμένου εἰς τὸ χάος τοῦ μεσαιῶνος, περίοδον ἣν ἀνοίγει μὲν ὁ ἐπίσκοπος Θεόδωρος ἐν ἔτει 618, κλείει δὲ ἐν ἔτει 1227 ὁ πάπας Γρηγόριος.

Ἀφοῦ ἐχώνευσε τὸ δεκρέτον, ὥρμησεν ἐπὶ τὴν ἰατρικὴν καὶ τὰς ἐλευθερίους τέχνας. Ἐσπούδασε τὴν βοτανικὴν καὶ τὴν φαρμακευτικήν, κατέστη εἰδήμων τῶν πυρετῶν, τῶν καταγμάτων

Digitized by Google

καὶ ἀποστημάτων· ὁ μὲν Ἰάκωβος Δεσπάριος ἤθελε παραδεχθῆ αὐτὸν παθολόγον, ὁ δὲ Ῥιχάρδος Ἑλλάνιος χειρουργόν. Διέτρεξε πάντας ὁμοίως τοὺς βαθμοὺς τοῦ προλύτου, τοῦ διδασκάλου καὶ τοῦ διδάκτορος. Ἐσπούδασε τὰς γλώσσας, λατινικὴν, ἑλληνικὴν καὶ ἑβραϊκὴν, τριπλοῦν ἱερὸν εἰς πολλὰ ὀλίγους τότε βατόν. Ἐν συνόλῳ ἐφλέγετο ὑπὸ δίψης ν' ἀποκτήσῃ καὶ θησαυρίσῃ μάθησιν. Δεκαοκταετὴς εἶχε διέλθει καὶ τὰς τέσσαρας ἤδη σχολάς· ἡ ζωὴ εἰς τὸν νεανίσκον ἐφαίνετο ὡς ἕνα καὶ μόνον ἔχουσα σκοπὸν, τὸ μανθάνειν.

Κατ' αὐτὸν περίπου τὸν καιρὸν ὁ ὑπερβολικὸς καύσων τοῦ ἔτους 1466 ἔδωσε γένεσιν εἰς τὸ μέγα θανατικὸν, τὸ ὁποῖον ἀνήρπασε τεσσαράκοντα χιλιάδας ψυχῶν εἰς τὴν ἀντικομητείαν τῶν Παρισίων, καὶ σὺν τοῖς ἄλλοις λέγει Ἰωάννης ὁ ἐξ Αὐγουστοβόνων. «καὶ τὸν κὺρ Ἀρνούλιον τὸν ἀστρολόγον τοῦ βασιλέως, ἄνθρωπον καλώτατον, σοφὸν καὶ ἀστεῖον». Τότε διεδόθη εἰς τὸ Πανεπιστήμιον λόγος ὅτι ἡ ὁδὸς Τιρεσάππης κατηρημώθη πρὸ πάντων ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ. Ἐκεῖ, εἰς τὸ τιμάριόν των, κατῴκουν τοῦ Κλαυδίου οἱ γονεῖς· ὁ νεανίας μαθητὴς ἔδραμεν ἔντρομος εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν, ἀλλ' ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶχον ἀποθάνει τὴν προτεραίαν· εἷς μικρὸς ἀδελφὸς, νήπιον ἐν σπαργάνοις, ἐπέζη ἔτι καὶ ἔκλαιεν ἐγκαταλελειμμένος εἰς τὴν κοιτίδα του. Τὸ βρέφος τοῦτο ἀπέμενεν εἰς τὸν Κλαύδιον ἐξ ὅλης αὐτοῦ τῆς οἰκογενείας· ὁ νεανίας παραλαβὼν τὸ παιδίον ἐξῆλθε τῆς οἰκίας πλήρης διαλογισμῶν· μέχρι τοῦδε εἶχε ζήσει ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, ἤδη ἤρχισε νὰ ζῇ ἐν τῷ βίῳ.

Ἡ συμφορὰ ἐκείνη ἐπήνεγκε κρίσιμον εἰς τὴν ὕπαρξιν τοῦ Κλαυδίου μεταβολήν. Ὀρφανὸς, υἱὸς πρωτότοκος καὶ οἴκου ἀρχηγὸς εἰς ἡλικίαν δεκαεννέα ἐτῶν, ᾐσθάνθη ὅτι ἀπεσπᾶτο βιαίως ἐκ τῶν ῥεμβασμῶν τοῦ σχολείου εἰς τοῦ κόσμου τὴν πραγματικότητα. Τότε κατεκυριεύθη ὑπὸ σφοδρᾶς συμπαθείας καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς τὸ παιδίον ἐκεῖνο, τὸν ἀδελφόν του· ἦτο δὲ τὸ ἀνθρώπινον τοῦτο πάθος τῆς ἀγάπης ὅλως παράδοξον καὶ γλυκὺ ἅμα πρὸς αὐτὸν τὸν ἄλλο τι παρὰ τὰ βιβλία εἰσέτι μὴ ἀγαπήσαντα.

Ἡ συμπάθεια, ἡ στοργὴ αὕτη ἔλαβε τεραστίαν ἀνάπτυξιν· εἰς τὴν νεαρὰν καὶ ἄπειρον τῶν τοῦ κόσμου ψυχὴν ὑπῆρξεν αὕτη ὡς πρῶτός τις ἔρως. Ἀποχωρισθεὶς ἐκ τρυφερᾶς ἡλικίας τοὺς γονεῖς αὐτοῦ, οὓς μόλις εἶχε γνωρίσει, κατακλεισθεὶς καὶ τοιχοκτισθεὶς τρόπον τινὰ εἰς τὰ βιβλία του, ἀκόρεστος πρὸ παντὸς ἄλλου σπουδῆς καὶ μαθήσεως, μόνον καὶ μόνον ἐπιμελούμενος τὴν διάνοιαν ἥτις εὐρύνετο ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, τὴν φαντασίαν ἥτις ἐμεγεθύνετο εἰς τὰ γράμματα, ὁ πτωχὸς μαθητὴς δὲν εἶχεν εἰσέτι λάβει καιρὸν νὰ αἰσθανθῇ ὅτι ἔφερεν ἐν ἑαυτῷ *καρδίαν*. Ὅθεν ὁ μικρὸς ἐκεῖνος ἀδελφὸς, ὁ πατρὸς καὶ μητρὸς ὀρφανὸς, τὸ βρέφος αὐτὸ τὸ πεσὸν αἴφνης οὐρανόθεν εἰς τὰς ἀγκάλας του, ἀνέδειξεν αὐτὸν νέον ἄνθρωπον. Τότε ἐννόησεν ὅτι ὑπῆρχον εἰς τὸν κόσμον καὶ ἄλλα πράγματα παρὰ τὰς φιλοσοφικὰς τῆς Σορβόννης θεωρίας καὶ παρὰ τοὺς στίχους τοῦ Ὁμήρου, ὅτι ὁ ἄνθρωπος χρείαν ἔχει ἀγάπης καὶ φιλίας, ὅτι ὁ ἄστοργος βίος καὶ ἀνέραστος εἶναι μηχανὴ ξηρὰ, μονότονος, θορυβώδης. Τί μόνον; ἐφαντάσθη, ἐπειδὴ ἦτο εἰς ἡλικίαν καθ' ἣν αἱ φρεναπάται ἀναπληροῦνται δι' ἄλλων φρεναπατῶν, ὅτι αἱ οἰκιακαὶ καὶ συγγενικαὶ στοργαὶ ἦσαν αἱ μόναι εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀναγκαῖαι, καὶ ὅτι ἑνὸς μικροῦ ἀδελφοῦ ἡ ἀγάπη ἤρκει νὰ πληρώσῃ τὸ κενὸν ὁλοκλήρου ὑπάρξεως.

Παρεδόθη λοιπὸν εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ μικροῦ του Ἰωάννου μὲ σφοδρότητα χαρακτῆρος, ὅστις ἔκτοτε ἤδη ὑπῆρχε βαθὺς, περιπαθὴς, συνεπτυγμένος. Τὸ ταλαίπωρον αὐτὸ ἀσθενὲς πλάσμα, εὐειδὲς, ξανθὸν, μὲ ῥοδίνην ὄψιν καὶ βοστρύχους ἑλικτοὺς, τὸ ὀρφανὸν αὐτὸ τὸ μὴ ἔχον προστάτην εἰμὴ πάλιν ἄλλο ὀρφανὸν, συνεκίνει αὐτὸν μέχρις ἐγκάτων, καὶ ὡς ἐμβριθὴς νοῦς ἤρχισε νὰ σκέπτηται περὶ τοῦ Ἰωάννου μὲ ἄπειρον εὐσπλαγχνίαν. Τῷ ἐπεδαψίλευε λοιπὸν τὰς φροντίδας ὡς εἰς ὃν λίαν ἀκροσφαλὲς καὶ ἄξιον προστασίας. Δὲν ἦτο πρὸς τὸ παιδίον ἐκεῖνο ἀδελφὸς, ἦτο πλέον τι ἀδελφοῦ, ἦτο μήτηρ αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ ὁ Ἰωάννης ἔχασε τὴν μητέρα του ὑπὸ τὴν θηλὴν ἔτι ὢν, ὁ Κλαύδιος παρέδωκεν αὐτὸν εἰς τροφόν. Παρεκτὸς τοῦ κτήματος Τιρεσάππης εἶχε κληρονομήσει παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ τὸ τιμάριον τοῦ Μυλῶνος· ἔκειτο δὲ ὁ Μυλὼν οὗτος ἐπὶ λόφου παρὰ τὴν ἔπαυλιν τῆς Βισέτρης. Τοῦ μυλωθροῦ ἡ γυνὴ ἐγαλούχει ἐν ὡραῖον βρέφος· εἰς ταύτην παρέδωκε φέρων ὁ Κλαύδιος τὸν μικρόν του Ἰωάννην.

Ἀπὸ τοῦδε συναισθανόμενος ὅτι ἐβάσταζε φορτίον ἐφ' ἑαυτοῦ, ἐθεώρησε τὸν βίον ὑπὸ σπουδαιοτάτην ἔποψιν. Ὁ περὶ τοῦ μικροῦ ἀδελφοῦ του λογισμὸς κατέστη οὐ μόνον ἀναψυχὴ τῶν σπουδῶν του, ἀλλὰ καὶ ὁ τελικὸς αὐτῶν σκοπός. Ἀπεφάσισε ν' ἀφιερώσῃ ὅλον ἑαυτὸν εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ παιδὸς, ὡς ὀφείλων εὐθύνας περὶ αὐτοῦ εἰς τὸν Θεὸν, τὴν εὐτυχίαν καὶ ἀποκατάστασιν τοῦ ἀδελφοῦ του ἔχων ἀντὶ συζύγου καὶ τέκνων. Ὅθεν καὶ ἐνεστερνίσθη προθυμότερον τὴν ἱερατικὴν αὐτοῦ κλῆσιν· ἡ δὲ ἱκανότης, ἡ μάθησις αὐτοῦ, καὶ ἡ εἰς τὸν ἐπίσκοπον τῶν Παρισίων ἄμεσος τιμαριωτικὴ ὑποτέλεια, τῷ ἤνοιγον εὐρείας τῆς ἐκκλησίας τὰς θύρας. Καὶ δὴ, εἰκοσαετὴς τὴν ἡλικίαν, δι' εἰδικῆς ἀδείας τῆς ἐν Ῥώμῃ ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, προεχειρίσθη ἱερεὺς, λειτουργῶν, καθὸ νεώτατος τῶν ἐφημερίων τῆς Παναγίας, εἰς τὸ ἱερὸν τὸ καλούμενον διὰ τὸ ἔξωρον τῆς ἐν

Digitized by Google

αὐτῷ τελουμένης λειτουργίας altare pigrorum, θυσιαστήριον τῶν ὀκνηρῶν.

Ἐνταῦθα διῆγεν ἐγκύπτων ἐκθυμότερον ἔτι εἰς τὰ προσφιλῆ του βιβλία, καὶ δὲν τ' ἄφινεν εἰμὴ δια νὰ τρέξῃ μίαν ὥραν εἰς τὸ κτῆμα τοῦ Μυλῶνος· ἡ φιλομάθεια δὲ αὕτη καὶ ἡ τῶν ἠθῶν αὐστηρότης, ἡ τόσον σπανία εἰς τὴν ἡλικίαν του, περιεποίησαν αὐτῷ τάχιστα τὸ σέβας καὶ τὸν θαυμασμὸν τοῦ κοινοβίου, ἀπὸ δὲ τοῦ κοινοβίου ἡ φήμη αὐτοῦ ὡς σοφοῦ μετέβη καὶ εἰς τὸν λαὸν, ἀφοῦ ὅμως μετετράπη ὀλίγον τι, πρᾶγμα συχνὸν κατ' ἐκείνους τοὺς καιροὺς, εἰς φήμην μάγου.

Καθ' ἣν λοιπὸν ὥραν τελειώσας τὴν λειτουργίαν τῶν ὀκνηρῶν, τὴν Κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ, ἐξήρχετο τοῦ ναοῦ, διήγειρε τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἡ σύναξις τῶν γραϊδίων τῶν βαττολογούντων περὶ τὸ κρεββάτιον τῶν ἐκθέτων παιδίων.

Τότε προσῆλθεν εἰς τὸ ταλαίπωρον μικρὸν πλάσμα, τοῦ τόσου μίσους καὶ τῶν ἀπειλῶν τὸ ἀντικείμενον. Ὁ κίνδυνος τοῦ μικροῦ, ἡ ἀσχημία του, ἡ ἐγκατάλειψίς του, ὁ λογισμὸς τοῦ ἀδελφοῦ του, ἡ χιμαιρικὴ ἰδέα ἡ αἴφνης αὐτῷ ἐπελθοῦσα ὅτι ἂν τυχὸν αὐτὸς ἀπέθνησκεν, ὁ μικρός του προσφιλὴς Ἰωάννης ἤθελεν ἴσως ριφθῇ ἐλεεινῶς εἰς τῶν ἐκθέτων βρεφῶν τὴν σανίδα, ὅλα ταῦτα ἦλθον ὁμοῦ καὶ συνέσχον τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ᾐσθάνθη εἰς τὰ σπλάγχνα του μέγαν ἔλεον, καὶ λαβὼν τὸ παιδίον ἀπῆλθεν.

Ὅτε ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ σάκκου τὸ παιδίον, τὸ εὗρε τῳόντι ἀσχημότατον. Τὸ ἄθλιον εἶχεν ἓν ὑπερσάρκωμα ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ, τὴν κεφαλὴν ἐντὸς τῶν ὤμων κεχωσμένην, τὴν σπονδυλικὴν στήλην κυρτὴν, τὸ στέρνον προεξέχον, τὰς κνήμας στρεβλάς· καὶ μ' ὅλα ταῦτα ἐφαίνετο ζωηρόν. Ἂν δὲ καὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ διακρίνῃ τις ποίαν γλῶσσαν ἐψέλλιζεν, ἡ κραυγή του ὅμως ἀνήγγελλεν εὐρωστίαν καὶ ὑγείαν. Ἡ ἀσχημία τοῦ παιδὸς ἐπηύξησε τοῦ Κλαυδίου τὴν συμπάθειαν, καὶ ἔταξεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ νὰ ἀναθρέψῃ τὸ παιδίον δι' ἀγάπην τοῦ ἀδελφοῦ του, ἐπὶ τοιούτῳ λογισμῷ, ἂν ὁ μικρὸς Ἰωάννης ἤθελεν ὑποπέσει ποτὲ εἰς οἱαδήποτε ἁμαρτήματα, νὰ ὑπάρχῃ πρὸς ἄφεσιν αὐτῶν ἡ ἀγαθοεργία αὕτη χάριν ἐκείνου ἰδίως γενομένη. Ἦτο δηλαδὴ κεφάλαιόν τι ἠθικὸν τοκιζόμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ νεαροῦ ἀδελφοῦ του, ἓν ἐφόδιον ἀγαθῶν πράξεων ὅπερ ἡτοίμαζεν εἰς τὸν μικρὸν, ἂν ποτὲ ὁ εὐγενέστατος ἐφευρίσκετο ἐνδεὴς τοῦ νομίσματος τοῦ μόνου δεκτοῦ πρὸς ἐλευθέραν ἐν τῷ Παραδείσῳ εἴσοδον.

Βαπτίσας δὲ τὸ θετὸν τέκνον του ὠνόμασεν αὐτὸ Κουασιμόδον, εἴτε εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἡμέρας καθ' ἣν εὗρεν αὐτὸ (1) εἴτε διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου θέλων νὰ δηλώσῃ μέχρι τίνος βαθμοῦ τὸ δύστηνον πλάσμα ὑπῆρχεν ἀτελὲς καὶ ἀδιαμόρφωτον. Διότι ὁ Κουασιμόδος μονόφθαλμος, ὑβὸς καὶ ραιβὸς, ἦτο ἀληθῶς ἐν *σχεδὸν*, ἐν *περίπου*, τοῦθ' ὅπερ δηλοῖ καὶ ἡ λέξις quasimodo.

(1) Παρὰ Λατίνοις ἡ Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ καλεῖται le dimanche de Quasimodo. Σ. Μ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ποίμνης μεγάλης φρουρὸς ὁ μείζων ἔτι.

Ἐν ἔτει 1482 ὁ Κουασιμόδος εἶχε μεγαλώσει. Πρὸ πολλοῦ ἤδη εἶχε γείνει κωδωνοκρούστης τῆς Παναγίας, χάρις εἰς τὸν θετὸν πατέρα του Κλαύδιον Φρόλλον, ὅστις Κλαύδιος Φρόλλος εἶχε γείνει ἀρχιδιάκονος χάρις εἰς τὸν τιμαριωτικὸν αὐτοῦ κυριάρχην μισσὲρ Λουδοβῖκον Βωμόντιον, ὅστις καὶ αὐτὸς εἶχεν ἀναδειχθῇ Παρισίων ἐπίσκοπος τῷ 1474, χάρις εἰς τὸν προστάτην αὐτοῦ Ὀλιβιέρον τὸν Δόρκωνα, κουρέα τοῦ χάριτι καὶ ἐλέῳ Θεοῦ βασιλέως Λουδοβίκου τοῦ ἑνδεκάτου

Προϊόντος τοῦ χρονου συνεπαγιώθη μεταξὺ τοῦ κωδωνοκρούστου καὶ τῆς ἐκκλησίας ἀγνοῶ ποία τις φιλία καὶ συνάφεια μυστική. Ἀποχωρισμένος διὰ παντὸς ἐκ τοῦ κόσμου διὰ διπλῆν ἀναγκαίαν τύχην, τὸ ἄγνωστον τῆς γενέσεως καὶ τὸ δυσειδὲς τῆς μορφῆς, φυλακισμένος παιδιόθεν εἰς τὸν διπλοῦν αὐτὸν ἀνυπέρβλητον κύκλον, ὁ ἄθλιος οὗτος εἶχε συνειθίσει νὰ μὴ βλέπῃ τίποτε εἰς τὸν κόσμον πέραν τῶν ἱερῶν τοίχων, οἵτινες ὑπεδέχθησαν καὶ ἐξένισαν αὐτὸν ὑπὸ τὴν σκιάν των. Ἡ ἐκκλησία τῆς Παναγίας ἦτο εἰς αὐτὸν, καθόσον βαθμηδὸν ηὔξανεν εἰς ἡλικίαν καὶ ἀνεπτύσσετο, ᾠὸν, φωλεὰ, οἶκος, πατρὶς, οἰκουμένη.

Καὶ εἶναι βέβαιον ὅτι μεταξὺ τοῦ πλάσματος τούτου καὶ τῆς οἰκοδομῆς ὑφίστατο μία τις μυστηριώδης προϋπάρχουσα σχέσις καὶ ἁρμονία. Ὅτε πολλὰ μικρὸς ἔτι εἵρπυζε λοξὰ καὶ δι' ἁλμάτων ὑπὸ τὸν ζοφερὸν αὐτῆς θόλον, ἐφαίνετο μὲ τὸ ἀνθρώπινον πρόσωπον καὶ τὸ κτηνῶδες τοῦ λοιποῦ σώματος, ὡς τὸ αὐτοφυὲς καὶ ὁμογενὲς ἑρπετὸν

Digitized by Google

τῶν καθύγρων ἐκείνων σκυθρωπῶν πλακῶν, ἐφ' ὧν ἡ τῶν ῥωμανικῶν κιονοκράνων σκιὰ κατέπεμπεν ἄνωθεν τόσα παράδοξα σχήματα.

Καὶ ὅτε βραδύτερον ἐπιάσθη κατὰ πρῶτον μηχανικῶς ἐκ τοῦ σχοινίου τῶν κωδωνοστασίων, καὶ ἀπῃωρήθη ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἔβαλεν εἰς κίνησιν τὸν κώδωνα, ἐφάνη εἰς τὸν Κλαύδιον, τὸν θετόν του πατέρα, ὡς παιδίον τοῦ ὁποίου λύεται πρώτην φορὰν ἡ γλῶσσα καὶ ἀρχίζει νὰ λαλῇ.

Οὕτω πως ἀναπτυσσόμενος ὁσημέραι συμφώνως πρὸς τὴν φύσιν τῆς μητροπόλεως, ἐν αὐτῇ ζῶν, ἐν αὐτῇ κοιμώμενος, μὴ ἐξερχόμενος ποτὲ σχεδὸν ἐξ αὐτῆς, ὑφιστάμενος κατὰ πᾶσαν ὥραν καὶ στιγμὴν τὴν μυστικὴν αὐτῆς πίεσιν καὶ ἐπιρροήν, ἔφθασε βαθμηδὸν νὰ ἐξομοιωθῇ πρὸς αὐτήν, νὰ συμπαγῇ, οὕτως εἰπεῖν, μετ' αὐτῆς καὶ ἀποτελέσῃ μέρος αὐτῆς ἀδιαίρετον. Αἱ τοῦ σώματός του προέχουσαι γωνίαι ἐνηρμόζοντο (ἂς μᾶς συγχωρηθῇ τοιαύτη εἰκὼν) εἰς τὰς εἰσεχούσας γωνίας τῆς οἰκοδομῆς, καὶ ἐφαίνετο οὐ μόνον ὁ κάτοικος αὐτῆς ἀλλὰ καὶ τὸ φυσικὸν περιεχόμενον. Ἠδύνατο σχεδόν τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἀπέμαξεν αὐτῆς τὸ σχῆμα, ὡς ὁ κοχλίας λαμβάνει τὸ σχῆμα τοῦ ὀστράκου του. Ὁ ναὸς ἦτο ἡ κατάδυσις, τὸ ἐνδιαίτημα, τὸ περίβλημά του. Ὑφίστατο μεταξὺ τῆς γηραιᾶς ἐκκλησίας καὶ αὐτοῦ τόσον στενὴ ἔμφυτος συμπάθεια, τοιαύτη μαγνητικὴ ἀλληλεπίδρασις, τοσαύτη ὑλικὴ συγγένεια, ὥστε ὑπῆρχε προσπεφυκὼς εἰς αὐτὴν ὡς ἡ χελώνη εἰς τὸ καυκίον της. Ἡ τραχεῖα καὶ ῥικνὴ τὴν πρόσοψιν ἐκκλησία ἦτο τοῦ Κουασιμόδου τὸ ὄστρακον.

Περιττὸν νὰ ὑπομνήσωμεν ὅτι δὲν πρέπει ὁ ἀναγινώσκων νὰ ἐκλάβῃ πιστὰς οὕτω καὶ κατὰ γράμμα τὰς μεταφοράς, ὅσας ἀναγκαζόμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν ἐνταῦθα, ὅπως ἐκφράσωμεν τὸν μοναδικόν, συμμετρικόν, ἄμεσον, ὁμοούσιον σχεδὸν συνδυασμὸν τοῦτον ἑνὸς ἀνθρώπου καὶ ἑνὸς κτιρίου. Περιττὸν ἐπίσης νὰ εἴπωμεν μέχρι τίνος βαθμοῦ εἶχε προσοικειωθῇ ὅλην τὴν ἐκκλησίαν διὰ τῆς μακρᾶς, ἐνδελεχοῦς συνοικήσεως· δὲν ὑπῆρχε μέρος αὐτῆς τόσον βαθὺ ὅπου ὁ Κουασιμόδος νὰ μὴ εἰσέδυσεν, οὐδὲ τόσον ὑψηλὸν ὅπου νὰ μὴ ἀνείρπυσε. Πολλάκις ἔτυχε ν' ἀναρριχηθῇ εἰς τὸ τῆς ἐκκλησίας πρόσωπον κατὰ διάφορα ὕψη, καὶ ἀπὸ μόνας βοηθούμενος τὰς ἀνωμαλίας τῆς γλυπτικῆς. Οἱ πύργοι τῶν κωδωνοστασίων, ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τῶν ὁποίων ἐβλέπετο συχνὰ ἑρπύζων ὥς τις σαῦρα διαβαδίζουσα ἐπὶ τοῦ ὀρθοῦ τοίχου, οἱ δύο πύργοι, οἱ δίδυμοι οὗτοι γίγαντες ἀδελφοί, οἱ τόσον ἐπικίνδυνοι καὶ τὸ ὕψος φοβεροί, οὔτε ζάλην ἐνεποίουν εἰς αὐτόν, οὔτε τρόμον, οὔτε τιναγμοὺς ἰλιγγιάσεως. Βλέπων πόσον πειθήνιοι ἦσαν ὑπὸ τὰς χεῖράς του καὶ εὐπρόσβατοι, ἔλεγες ὅτι τοὺς εἶχε τιθασσεύσει. Μεταπηδῶν οὕτω καὶ ἀναρριχώμενος καὶ παίζων ἀναμεταξὺ τῶν ἀβύσσων τῆς γιγαντώδους μητροπόλεως, εἶχεν ἀποβῇ πίθηκος, αἴγαγρος τὴν εὐκινησίαν, ὡς τὸ Καλαβρὸν παιδίον τὸ ὁποῖον κολυμβᾷ πρὶν ἢ ἀρχίσῃ νὰ περιπατῇ, καὶ παίζει νήπιον μικρὸν μὲ τὴν θάλασσαν.

Καὶ οὐ μόνον δὲ τὸ σῶμα ἐφαίνετο διαπλασθὲν κατὰ τὸν τύπον τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ὁ νοῦς αὐτοῦ. Εἰς ποίαν κατάστασιν εὑρίσκετο ἡ ψυχὴ αὕτη; ποίαν μόρφωσιν, ποίαν τάσιν ἔλαβεν ὑπὸ τὸ ὀζῶδες αὐτὸ σκῆνος, εἰς τὸν ἄγριον ἐκεῖνον βίον; δύσκολον νὰ ὁρισθῇ. Ὁ Κουασιμόδος εἶχε γεννηθῇ μονόφθαλμος, ὑβός, χωλός. Μόλις μετὰ πολλῆς δυσκολίας καὶ μεγάλης ὑπομονῆς κατώρθωσεν ὁ Κλαύδιος Φρόλλος νὰ τὸν μάθῃ νὰ ὁμιλῇ· ἀλλὰ βαρεῖα εἱμαρμένη κατέτρεχε τὸ ἄθλιον παιδίον. Γενόμενος κωδωνοκρούστης τῆς Παναγίας εἰς ἡλικίαν δεκατεσσάρων ἐτῶν, ἀπήλαυσε καὶ ἄλλο φυσικὸν ἐλάττωμα τὸ ὁποῖον ἔτι τὸν ἔλειπεν· οἱ κώδωνες τοῦ διέρρηξαν τὸ ἀκουστικὸν τύμπανον, καὶ ἔμεινε κωφός. Ἡ μόνη θύρα τὴν ὁποίαν ἀφῆκεν ὀρθάνοικτον εἰς αὐτὸν ἡ φύσις ἵνα συγκοινωνῇ μετὰ τοῦ κόσμου, ἐκλείσθη καὶ αὐτὴ ἀποτόμως καὶ διὰ παντός.

Κλεισθεῖσα δὲ διέκοψε καὶ τὴν μόνην τῆς χαρᾶς καὶ τοῦ φωτὸς ἀκτῖνα ἥτις εἰσέδυεν ἔτι εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Κουασιμόδου. Ἡ ψυχὴ αὕτη ἐβυθίσθη τότε εἰς βαθεῖαν νύκτα· ἡ μελαγχολία τοῦ δυστυχοῦς ἀπέβη ἀνίατος καὶ τελεία ὡς καὶ ἡ δυσμορφία του. Ἂς προσθέσωμεν δὲ ὅτι ἡ κωφότης κατέστησεν αὐτὸν καί, τρόπον τινά, ἄλαλον· ἐπειδή, διὰ νὰ μὴ δίδῃ ἀφορμὴν γέλωτος, ἅμα εἶδεν ὅτι ἐκωφάνθη, κατεδίκασε μὲ σταθερὰν ἀπόφασιν ἑαυτὸν εἰς σιωπήν, τὴν ὁποίαν δὲν ἔλυεν εἰμὴ ὅτε ἦτο μόνος. Καὶ οὕτως ἐπανέδεσε θεληματικῶς τὴν γλῶσσαν τὴν ὁποίαν ὁ Κλαύδιος ἐδυσκολεύθη τόσον νὰ λύσῃ. Ἐκ τούτου δὲ συνέβαινεν ὅτι, ὁσάκις ἀνάγκη τις τὸν ἐβίαζε νὰ λαλήσῃ, ἡ γλῶσσά του ἦτο νωθρὰ καὶ δυσκίνητος, ὁμοία μὲ θύραν τῆς ὁποίας ἐσκωρίασαν οἱ στροφεῖς.

Ἂν ἤδη ἐπεχειροῦμεν νὰ εἰσδύσωμεν μέχρι τῆς ψυχῆς τοῦ Κουασιμόδου διὰ τοῦ παχυδέρμου αὐτοῦ καὶ τραχυτάτου φλοιοῦ, ἂν ἠδυνάμεθα νὰ ῥίψωμεν τὴν μολύβδαιναν καὶ βολιδοσκοπήσωμεν τὸ βάθος τοῦ κακοπλάστου αὐτοῦ ὀργανισμοῦ, ἂν ἐδίδετο ἡμῖν νὰ κατοπτεύσωμεν διὰ λαμπάδος τινὸς τὰ ὄπισθεν τῶν ἀδιαφανῶν αὐτῶν ὀργάνων, νὰ διερευνήσωμεν τὰ ἐνδόμυχα τοῦ πυκνοῦ αὐτοῦ καὶ σκιεροῦ πλάσματος, νὰ διασαφήσωμεν τὰς ἀπόπτους γωνίας, τὰς ἀτόπους καὶ τυφλὰς ἀτραπούς, καὶ ἐπαφήσωμεν αἴφνης λαμπηδόνα ζωηροῦ φωτὸς εἰς τὴν ἐντὸς τοῦ ἄντρου δεσμίαν ταύτην Ψυχήν, ἠθέλομεν βεβαίως ἐφεύρει τὴν δυστυχῆ ἐν σχήματι οἰκτρῷ, κεκυφυῖαν, ῥαχιτικήν, ὁμοίαν μὲ τοὺς ἐν ταῖς ὑπογείοις καὶ καθύγροις τῆς Βενετίας φυλακαῖς καθειργμένους, οἵτινες ἐγκατεγήρασκον μὲ σῶμα διπλωμένον εἰς δύο ἐντὸς θήκης χαμηλοτάτης καὶ στενωτάτης.

Digitized by Google

Βέβαιον εἶναι ὅτι τὸ ἐντὸς ἀτελοῦς σώματος πνεῦμα περιπίπτει εἰς ἀτροφίαν καὶ φθίνει. Ὁ Κουασιμόδος ᾐσθάνετο ἀμυδρῶς κινουμένην ἔνδον αὐτοῦ εἰς τὰ τυφλὰ μίαν ψυχὴν πεποιημένην κατ' εἰκόνα ἑαυτοῦ καὶ ὁμοίωσιν. Αἱ ἐντυπώσεις τῶν ἔξωθεν ἀντικειμένων ἔπασχον θλάσιν καὶ ἀλλοίωσιν ἐπαισθητὴν πρὶν ἢ φθάσωσι μέχρι τῆς διανοίας αὐτοῦ. Ὁ ἐγκέφαλός του ἦτό τι διάμεσον ἰδιαιτέρας ἀλλοκότου φύσεως· αἱ δι' αὐτοῦ διερχόμεναι ἰδέαι ἐξήρχοντο ἀντίπεραν διάστροφοι ὅλαι. Ἑπομένως καὶ ὁ συλλογισμὸς ὁ προκύπτων ἐκ τῆς τοιαύτης τῶν ἰδεῶν θλάσεως, ὑπῆρχεν ἐξ ἀνάγκης στρεβλὸς ὁμοίως, καὶ ἀπέκλινεν ἐκ τῆς ὀρθῆς καὶ εὐθείας φορᾶς.

Ἐκ τούτου μυρίαι ἀπάται ὀπτικῆς, μυρίαι παρεκτροπαὶ τῆς κρίσεως, μυρίαι πλάναι τοῦ λογισμοῦ, ὁτὲ μὲν παράφρονος, ὁτὲ δὲ ἠλιθίου.

Πρώτη συνέπεια τοῦ ἀτυχοῦς αὐτοῦ ὀργανισμοῦ ἦτο ὅτι ἐσύγχυζε τὸ βλέμμα ὅπερ ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἔρριπτεν· οὐδέποτε σχεδὸν αἱ ἀντιλήψεις αὐτοῦ ἦσαν ἄμεσοι καὶ ἀπ' εὐθείας· ὁ κόσμος ὁ ἐξωτερικὸς ἐφαίνετο εἰς ἐκεῖνον πολὺ ἀπωτέρω κείμενος ἢ εἰς ἡμᾶς.

Δευτέρα τῆς δυστυχίας του συνέπεια ἦτο ὅτι ἐγίνετο ὡς ἐκ ταύτης κακός.

Ἦτο κακὸς διὰ τὸν λόγον ὅτι ἦτο ἄγριος, καὶ ἦτο ἄγριος διότι ἦτο ἄσχημος· εἰς τὴν φύσιν αὐτοῦ ἐνυπῆρχε λογική τις ὡς ἐνυπάρχει καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν.

Ἡ ὑπέρμετρος τοῦ σώματός του ῥώμη συνέτεινε καὶ αὐτὴ ὡς νέα μοχθηρίας ἀφορμή. Malus puer robustus, *κακὸς ὁ ῥωμαλέος παῖς*, λέγει ὁ Ὄββιος.

Ἄς τῷ ἀποδώσωμεν ὅμως δικαιοσύνην κατὰ τοῦτο· ἡ κακεντρέχεια δὲν ἦτο ἴσως ἔμφυτος εἰς αὐτόν. Ἐκ πρώτης ἀρχῆς ᾐσθάνθη, εἶδεν ἑαυτὸν προπηλακιζόμενον, ἐξουθενιζόμενον, ἀποσκυβαλιζόμενον ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· ἡ ἀνθρώπινος λαλιὰ ἦτο πάντοτε δι' αὐτὸν ἢ ὕβρις ἢ σκῶμμα. Ἐνῷ προέβαινεν εἰς τοὺς χρόνους ἀπήντα πάντοτε εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν μῖσος καὶ ἔχθραν· μετέλαβε λοιπὸν καὶ αὐτὸς τῆς γενικῆς πάντων κακίας, ἀνέλαβε καὶ ἔστρεψε κατ' ἐκείνων τὸ ὅπλον δι' οὗ τὸν ἐπλήγωσαν.

Ὁπωσδήποτε, πολλὰ ὀλίγην ὄρεξιν ᾐσθάνετο νὰ συγκοινωνῇ μετὰ τῶν ἀνθρώπων· ἡ ἐκκλησία του ἤρκει εἰς αὐτόν. Ἡ ἐκκλησία ἦτο κατῳκημένη ἀπὸ πλῆθος εἰκόνων λιθίνων, βασιλέων, ἁγίων, ἐπισκόπων, οἵτινες τοὐλάχιστον αὐτοὶ δὲν τοῦ ἐκάγχαζον κατὰ πρόσωπον, καὶ τὸν προσέβλεπον πάντοτε μὲ ἥσυχον καὶ εὐμενὲς τὸ βλέμμα. Τὰ δὲ ἄλλα ἀγάλματα, τὰ τῶν δαιμόνων καὶ τῶν τεράτων, δὲν εἶχον μῖσος κατὰ τοῦ Κουασιμόδου, ἐπειδὴ ἦτο ὁμοιότατος αὐτῶν, ἐφαίνοντο δὲ μᾶλλον χλευάζοντα τοὺς λοιποὺς τῶν ἀνθρώπων. Οἱ μὲν ἅγιοι ἦσαν φίλοι του καὶ τὸν ηὐλόγουν, τὰ δὲ τέρατα ἦσαν ὁμοίως φίλοι του καὶ τὸν ἐφρούρουν. Διὸ καὶ εἶχεν ἐκτεταμένας κοινολογίας καὶ αἰσθημάτων ἐκχύσεις μετ' αὐτῶν, καί ποτε διῆγεν ὥρας ὁλοκλήρους γονυκλιτῶν ἐνώπιον ἑνός τινος τῶν γλυπτῶν ἐκείνων, καὶ συνδιαλεγόμενος μετ' αὐτοῦ. Ἄν δὲ ἄλλος τις ἐπήρχετο, ἀπεδίδρασκεν ὡς ἐραστὴς ὅστις ἐλήφθη ἐπ' αὐτοφώρῳ κωμάζων πρὸς τὴν ἐρωμένην του.

Ἡ μητροπολιτικὴ ἐκκλησία δὲν ἀπετέλει μόνον τὴν κοινωνίαν του, ἦτο ἡ οἰκουμένη, ἡ φύσις ὅλη ὡς πρὸς αὐτόν. Δὲν ἐπόθει, δὲν ἤθελεν ἄλλους δενδρῶνας, ἄλλα ἄνθη παρὰ τοὺς πολυχρόους καὶ εὐανθεῖς πάντοτε τῶν παραθύρων τοῦ ναοῦ ὑάλους, οὔτε σκιὰν ἄλλην ἀμφιλαφῆ παρὰ τὴν τῶν ἐν εἴδει ἀναπεπταμένων φύλλων καὶ μεστῶν ἀπὸ πτηνὰ σαξωνικῶν κιονοκράνων, οὔτε βουνὰ ἄλλα παρὰ τοὺς κολοσσιαίους πύργους τῆς Παναγίας, οὔτε ὠκεανὸν ἄλλον παρὰ τὴν ὑποκειμένην κάτωθεν καὶ βοῶσαν πόλιν τῶν Παρισίων.

Ἀλλ' ὅ,τι μάλιστα ἠγάπα τοῦ γενεθλίου οἰκοδομήματος, ὅ,τι ἀνεζωπύρει τὴν ὑπνώττουσαν αὐτοῦ ψυχήν, καὶ διήνοιγε τὰ πενιχρά της πτερά, ἅτινα ἐκράτει ἐλεεινῶς συνεσταλμένα ἐντὸς τοῦ ἄντρου της, ὅ,τι καθίστα αὐτὸν ἐνίοτε εὐτυχῆ, ἦσαν οἱ κώδωνες τῆς ἐκκλησίας. Εἶχεν ἔρωτα πρὸς αὐτούς, τοὺς ἐθώπευε, τοὺς ὡμίλει, τοὺς ἐννόει. Τῶν κωδωνοστασίων οἱ πύργοι ἦσαν εἰς αὐτὸν ὡς μεγάλα κλωβία, ὧν τὰ πτηνὰ ὑπ' αὐτοῦ ἀνατραφέντα ἐκελάδουν μόνον δι' αὐτόν. Καὶ ὅμως οἱ κώδωνες οὗτοι τὸν ἐκώφαναν· ἀλλ' αἱ μητέρες πλειότερον ἀγαπῶσι τὰ τέκνα των ἐκεῖνα ἐξ ὧν πλειότερα ὑπέφεραν.

Εἶν' ἀληθὲς ὅτι ἡ φωνὴ αὐτῶν ἦτο ἡ μόνη ἣν ἠδύνατο ν' ἀκούσῃ· καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον ὁ μέγας κώδων ὑπῆρχεν ὁ ἀγαπητὸς αὐτοῦ, καὶ τὸν προετίμα ὑπὲρ τοὺς ἄλλους τηλεβόας ἀδελφούς του, τοὺς περὶ ἐκεῖνον δονουμένους καὶ ἀλαλάζοντας. Ὁ μέγας οὗτος κώδων ἐπωνομάζετο ἡ Μαρία· ἦτο δὲ ἡ Μαρία μόνη εἰς τὸν μεσημβρινὸν πύργον μετὰ τῆς ἀδελφῆς της Ἰακωβίνας, κώδωνος μικροτέρου μεγέθους καὶ εἰς μικρότερον ἐγκεκλεισμένου κλωβόν. Ἡ δὲ Ἰακωβίνα ἐκλήθη οὕτω ἐπ' ὀνόματι Ἰακωβίνας γυναικὸς Ἰωάννου Μοντάγου, ὅστις ἐδωρήσατο αὐτὴν τῇ ἐκκλησίᾳ, χωρὶς ὅμως τοῦτο νὰ τὸν ἐμποδίσῃ τοῦ νὰ ἐμπρέψῃ ἄνευ κεφαλῆς εἰς τὸ ἀπαίσιον Μονφωκόνιον[1]. Εἰς τὸν δεύτερον πύργον ἦσαν ἄλλοι ἓξ κώδωνες καὶ τοσοῦτοι ἄλλοι, πλὴν μικρότεροι, εἰς τὸ τῆς θυρίδος κωδωνοστάσιον, μετὰ τοῦ ξυλίνου κώδωνος, ὅστις ἐσήμαινε μόνον ἀπὸ τοῦ δειλινοῦ τῆς μεγάλης πέμπτης μέχρι τοῦ ὄρθρου τῆς παραμονῆς τοῦ Πάσχα. Εἶχε λοιπὸν ὁ Κουασιμόδος δεκαπέντε εἰς τὸ σεράγιόν του *ὀδαλίδας*, ἀλλ' ἡ μᾶλλον εὐνοουμένη ἦτο ἡ ὀγκώδης Μαρία.

---

(1) Τόπος ἐν ᾧ ἐξετελοῦντο θανατικαὶ ποιναί. Σ. Μ.

Digitized by Google

Ἀδύνατον νὰ παραστήσῃ τις τὴν χαρὰν, τὴν ἀγαλλίασιν τοῦ Κουασιμόδου κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς μεγάλης κωδωνοκρουσίας. Ἅμα ὁ ἀρχιδιάκονος τὸν ἀπέλυε λέγων αὐτῷ, ὕπαγε νὰ σημάνῃς, ἀνέβαινε τὸν κοχλίαν τοῦ κωδωνοστασίου ταχύτερον παρ' ὅσον ἄλλος τις τὸν ἤθελε καταβῇ. Εἰσήρχετο ὅλος ἀσθμαίνων εἰς τὸν ἐναέριον θάλαμον τοῦ μεγάλου κώδωνος, τὸν ἐθεώρει ἐπὶ βραχὺ ἐν συννοίᾳ καὶ μετ' ἀγάπης, εἶτα ἀπηύθυνε πρᾶον τὸν λόγον πρὸς αὐτὸν, τὸν ἐθώπευε διὰ τῆς χειρὸς ὡς ἵππον ἀγαθὸν ὅστις μέλλει νὰ διανύσῃ μακρὰν ὁδὸν, τὸν συνελυπεῖτο διὰ τὸν ὁποῖον ἔμελλε νὰ λάβῃ κόπον. Μετὰ τὰς πρώτας δὲ ταύτας θωπείας ἐκραύγαζε πρὸς τοὺς βοηθοὺς αὐτοῦ, ἱσταμένους εἰς τὸν κατώτερον δόμον τοῦ πύργου, ν' ἀρχίσωσιν. Οὗτοι ἀνήρτων ἑαυτοὺς ἐκ τῶν κάλων, τὸ στροφεῖον ἔτριζε, καὶ τὸ πελώριον μετάλλινον σῶμα ἐδονεῖτο βραδέως. Ὁ Κουασιμόδος παρηκολούθει μετὰ καρδιοπαλμίας διὰ τοῦ βλέμματος τὴν κίνησιν αὐτοῦ· ἡ πρώτη σύγκρουσις τοῦ ῥόπτρου καὶ τοῦ μεταλλίνου τοίχου τοῦ κώδωνος διέσειε τὸ ἐφ' οὗ ἀνέβαινε ξύλινον ἰκρίωμα, ὥστε ὁ Κουασιμόδος συνεδονεῖτο μετὰ τοῦ κώδωνος. Ἐμπρός! ἐφώναζε μὲ ἔκφρονα καγχασμόν. Ἐντούτοις δὲ ἡ τοῦ κώδωνος κίνησις ἀπέβαινε ταχυτέρα, καὶ καθόσον αὐτὸς διέτρεχε μεγαλειτέραν γωνίαν, τοῦ Κουασιμόδου ὁ ὀφθαλμὸς ἐμεγεθύνετο ἐπίσης, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον φωσφορίζων καὶ λαμποκοπῶν. Τέλος ἤρχιζεν ἡ γενικὴ κωδωνοκρουσία, ὁ πύργος ὅλος ἔτρεμε, σανιδώματα, μόλυβδοι, λίθοι πελεκητοὶ, ὅλα ἐβρόντων ταὐτοχρόνως ἀπὸ θεμελίων εἰς κορυφήν. Τότε ὁ Κουασιμόδος ἔφθανεν εἰς τὸ ἔπακρον τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, μετέβαινεν ἔνθα καὶ ἔνθα μετὰ σπουδῆς, καὶ συνεπάλλετο μετὰ τοῦ πύργου ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν. Ὁ ἀπολυθεὶς καὶ μαινόμενος κώδων ἐπαρουσίαζεν ἀλληλοδιαδόχως πρὸς τοὺς δύο τοῦ πύργου τοίχους τὸ χάσμα τοῦ ὀρειχαλκίνου του στόματος, ὁπόθεν ἐξεπορεύετο ἡ βαρεῖα ἐκείνη λαῖλαψ ἥτις ἀκούεται εἰς τεσσάρων λευγῶν ἀπόστασιν. Ὁ Κουασιμόδος ἐτοποθετεῖτο ἐνώπιον τοῦ ἀνοικτοῦ στόματος, συνώκλαζεν ἢ ἀνίστατο πάλιν μὲ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ κώδωνος, ἀνέπνεεν εἰς τὸ στῆθός του τὴν θύελλαν ἐκείνην, καὶ ἐθεώρει ἀλλεπαλλήλως τώρα μὲν τὴν ὑποκειμένην πλατεῖαν εἰς βάθος διακοσίων ποδῶν, βρίθουσαν λαοῦ, τώρα δὲ τὴν πελωρίαν χαλκίνην γλῶσσαν, ἥτις ἤρχετο ἀνὰ πᾶν δευτερόλεπτον καὶ ὠλόλυζεν εἰς τὸ ὠτίον του. Αὕτη ἦτο ἡ μόνη λαλιὰ τὴν ὁποίαν ἤκουεν, ὁ μόνος ἦχος ὁ διαταράσσων τὴν παγκόσμιον ὡς πρὸς αὐτὸν σιγήν· ὅθεν ἐπληροῦτο θυμηδίας ὡς τὸ πτηνὸν εἰς τὸν ἥλιον. Αἴφνης ἡ τοῦ κώδωνος φρενῖτις μετεδίδετο εἰς αὐτὸν, τὸ βλέμμα αὐτοῦ ἀπέβαινεν ἔξαλλον, ἀνέμενε νὰ διέλθῃ πλησίον του ὁ κώδων καὶ ἐφώρμα ἐπ' αὐτοῦ ἐκθύμως· τότε δὲ ἀπηωρημένος οὕτω ἐπὶ τῆς ἀβύσσου, ῥιπταζόμενος μετὰ τῆς φοβερᾶς ἀμφιταλαντεύσεως τοῦ κώδωνος, κατεῖχε τὸ χαλκήλατον τέρας ἐκ τῶν ἀμφωτίδων, τὸ συνέσφιγγε διὰ τῶν δύο του γονάτων, τὸ ἐκέντα διὰ τῶν πτερνῶν, καὶ ἐπέτεινε δι' ὅλης τῆς βίας καὶ τοῦ βάρους τοῦ σώματός του τὴν λύσσαν τῆς κωδωνοκρουσίας. Ἐντούτοις ὁ πύργος ἐκλονεῖτο, αὐτὸς δὲ ἐκραύγαζε καὶ ἔτριζε τοὺς ὀδόντας, αἱ πυρραὶ τῆς κεφαλῆς του τρίχες ἠνωρθοῦντο, τὸ στῆθός του ἐστενάχει ὡς φῦσα χαλκέως, ὁ ὀφθαλμός του ἔρριπτε φλόγας, ὁ τεράστιος κώδων ἐχρεμέτιζεν ὑποκάτω του πνευστιῶν, καὶ τότε τὸ ὁρώμενον δὲν ἦτο πλέον ὁ κώδων τῆς Παναγίας οὔτε ὁ Κουασιμόδος· ἦτο ἓν ὄνειρον, δίνη, καταιγὶς, ἦτο ἡ ἰλιγγίασις ἱππεύουσα τὴν βοὴν, πνεῦμα ἐποχούμενον εἰς ὄχημα πτερόεν, ἀλλόκοτος κένταυρος, τὸ ἥμισυ ἄνθρωπος καὶ τὸ ἥμισυ κώδων, εἶδός τι φρικαλέου Ἀστόλφου φερομένου ἐπὶ τερατώδους ἱππόγρυπος ἐξ ὀρειχάλκου ἐμπνόου.

Ἡ παρουσία τοῦ παραδόξου τούτου ὄντος, τοῦ Κουασιμόδου, μετέδιδεν εἰς ὅλην τὴν ἐκκλησίαν ὡς πνοὴν ζωῆς. Ἐφαίνετο ὅτι ἐξεπορεύετο ἐξ αὐτοῦ, τοὐλάχιστον κατὰ τὴν κοινὴν δεισιδαίμονα καὶ τὰ πράγματα μεγαλοποιοῦσαν φήμην, μυστική τις ἀπόρροια ὅλους ἐμψυχοῦσα τοὺς λίθους τῆς Παναγίας, καὶ μετοχετεύουσα παλμοὺς εἰς τῆς γηραιᾶς ἐκκλησίας τὰ ἔγκατα. Ἔφθανε νὰ γνωρίζῃ τις παρόντα ἐν αὐτῇ τὸν Κουασιμόδον, καὶ ἐνόμιζεν ὅτι βλέπει ζῶντα καὶ κινούμενα τὰ πολυπληθῆ τῶν στοῶν καὶ τῶν πυλώνων ἀγάλματα. Καὶ ὄντως ἡ μητρόπολις ἐφαίνετο ὡς πλάσμα τι πειθήνιον καὶ ὑπεῖκον ὑπὸ τὴν χεῖρα ἐκείνου· ἓν νεῦμά του ἐπερίμενεν ὅπως ἀνυψώσῃ τὴν βαρύφθογγον φωνήν της· ὁ Κουασιμόδος κατεῖχε καὶ ἐπλήρου αὐτὴν ὡς ἄλλος ἐφέστιος δαίμων. Ἔλεγες ὅτι δι' αὐτοῦ ἡ παμμεγέθης οἰκοδομὴ ἀνέπνεε καὶ ἔζη· καὶ ἀληθῶς ἦτο πανταχοῦ παρὼν, πολλαπλοῦς τρόπον τινὰ γινόμενος καὶ ἁπανταχοῦ τοῦ κτιρίου φαινόμενος. Ποτὲ μὲν ἔβλεπέ τις μετὰ φρίκης εἰς ἑνὸς τῶν πύργων τὰ ὕψη ἕνα παράξενον νάνον ἀνερπύζοντα, κινούμενον τετραποδητὶ, καταβαίνοντα ἔξωθεν ἐπὶ τῆς ὑποκειμένης ἀβύσσου, μεταπηδῶντα ἀπὸ προβλῆτος εἰς προβλῆτα λίθον, καὶ τέλος βυθίζοντα τὴν χεῖρα καὶ ψηλαφῶντα εἰς τὴν κοιλίαν γλυπτῆς τινος γοργόνος· ἦτο ὁ Κουασιμόδος ἐκφωλίζων κόρακας. Ποτὲ δὲ προσέκοπτέ τις ἐν σκοτεινῇ τῆς ἐκκλησίας γωνίᾳ εἰς εἶδός τι ἐμψύχου χιμαίρας συνοκλαζούσης ἐκεῖ καὶ συνωφρυωμένης· ἦτο ὁ Κουασιμόδος σκεπτόμενος. Ἄλλοτε πάλιν ἀνεκάλυπτες ὑπὸ ἓν τῶν κωδωνοστασίων μίαν πελώριον κεφαλὴν καὶ μίαν ἀσυναρμολογήτων μελῶν δέσμην, βιαίως ταλαντευόμενα εἰς τὴν ἄκραν ἑνὸς σχοινίου· ἦτο ὁ Κουασιμόδος σημαίνων τὸν ἑσπερινόν. Πολλάκις, τὰς νύκτας, ἔβλεπες περιπλανώμενον σχῆμά τι εἰδεχθὲς ἐπὶ τοῦ ἐλαφροῦ καὶ γλαφυρῶς διατε-

Digitized by Google

μνομένου δρυφράκτου, τοῦ ἐπιστέφοντος τοὺς πύργους καὶ περιθέοντος τὸν ὄπισθεν γῦρον τοῦ ναοῦ· ἦτο καὶ πάλιν ὁ υἱὸς τῆς Παναγίας. Τότε, ἔλεγον αἱ γειτόνισσαι, ἡ ἐκκλησία ὅλη ἐλάμβανεν ὄψιν φανταστικήν, ὑπερφυσικήν, φρικαλέαν· στόματα καὶ ὄμματα ἠνοίγοντο ἐδῶ καὶ ἐκεῖ· ἠκούοντο ὑλακτοῦντες οἱ λιθοποίητοι σκύλακες, τὰ τέρατα καὶ αἱ μορμόνες αἱ μὲ τεταμένον λαιμὸν καὶ στόμα χαῖνον ἐπαγρυπνοῦσαι νυχθημερὸν περὶ τὴν γιγαντιαίαν μητρόπολιν. Καὶ ἂν συνέπιπτε νὰ ἦναι νὺξ Χριστουγέννων, ἐνῷ ὁ μέγας κώδων ἀγγομαχῶν προσεκάλει τοὺς πιστοὺς εἰς τὴν ὁλόφωτον τοῦ μεσονύκτου λειτουργίαν, τόσον φοβερὰν παρίστα θέαν τὸ σκυθρωπὸν τῆς ἐκκλησίας πρόσωπον, ὥστ' ἔλεγες ὅτι ὁ μέγας πυλὼν κατεβρόχθιζε τὸ πλῆθος, καὶ ὅτι ὁ ὑπερκείμενος ῥοδοειδὴς φεγγίτης τὸ ἐκύτταζεν ἀσκαρδαμυκτί· Καὶ ὅλα ταῦτα προήρχοντο ἐκ τοῦ Κουασιμόδου. Ἡ ἀρχαία Αἴγυπτος ἤθελε τὸν ἐκλάβει τοῦ ναοῦ τούτου θεόν, ὁ μεσαιὼν τὸν ἐνόμιζε δαίμονα αὐτοῦ, ἦτο δὲ πράγματι ἡ ψυχὴ αὐτοῦ.

Καὶ τόσον τοῦτο ἀληθεύει ὥστε εἰς τοὺς γνωρίζοντας ὅτι ὑπῆρξέ ποτε Κουασιμόδος, ἡ Παναγία εἶναι σήμερον ἔρημος, ἄψυχος, νεκρά. Αἰσθάνεσαι ὅτι ἔλειψε κάτι· τὸ παμμέγιστον τοῦτο σῶμα εἶναι εἰς σκελετός· τὸ πνεῦμα ἀπῆλθε, μένει δὲ ἡ θέσις αὐτοῦ καὶ μόνη αὐτή. Εἶναι ὡς κρανίον νεκροῦ, ἐφ' οὗ σώζονται ἔτι αἱ τῶν ὀμμάτων ὀπαί, ἀλλ' ὅθεν τὸ βλέμμα ἀπέδρασεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ὁ κύων καὶ ὁ κύριος αὐτοῦ

Ὑπῆρχεν ἐντοσούτῳ εἷς ἄνθρωπος ὃν ὁ Κουασιμόδος ἐξῄρει ἀπὸ τὴν πρὸς πάντας τοὺς λοιποὺς ἀπέχθειαν, καὶ ὃν ἠγάπα ἐξίσου, ἴσως καὶ πλειότερον παρὰ τὴν ἐκκλησίαν του· ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἦτο ὁ Κλαύδιος Φρόλλος.

Εὐεξήγητον πρᾶγμα· ὁ Κλαύδιος Φρόλλος εἶχε περισυνάξει, υἱοθετήσει, ἀναθρέψει αὐτόν. Μικρὸς ἔτι, εἰς τοὺς πόδας τοῦ Κλαυδίου Φρόλλου συνείθιζε νὰ καταφεύγῃ ὁσάκις οἱ σκύλοι καὶ τὰ παιδία τὸν ἐκυνήγουν καὶ ὑλάκτουν ἐξοπίσω του. Ὁ Κλαύδιος Φρόλλος τὸν ἔμαθε νὰ ὁμιλῇ, νὰ ἀναγινώσκῃ, νὰ γράφῃ, ὁ Κλαύδιος Φρόλλος τέλος τὸν ἀνέδειξε κωδωνοκρούστην τῆς Παναγίας· ἀλλὰ δίδων τις τὸν μέγαν κώδωνα τὴν Μαρίαν εἰς τὸν Κουασιμόδον, ἦτο τὸ αὐτὸ ὡς νὰ ἔδιδε τὴν Ἰουλιέττην εἰς τὸν Ῥωμαῖον.

Βαθεῖα, περιπαθής, ἄπειρος ἦτο λοιπὸν ἡ εὐγνωμοσύνη τοῦ Κουασιμόδου. Μολονότι δὲ τοῦ θετοῦ αὐτοῦ πατρὸς τὸ πρόσωπον ἦτο συχνὰ συννεφῶδες καὶ αὐστηρόν, μολονότι εἶχε τὸν λόγον βραχὺν συνήθως, σκληρόν, δεσποτικόν, ἡ εὐγνωμοσύνη αὕτη διέμεινεν ἀπαρασάλευτος διὰ παντός· ὁ Κουασιμόδος ἦτο ὁ ὑποκλινέστατος τοῦ ἀρχιδιακόνου δοῦλος, ὁ εὐπειθέστατος ἀκόλουθος, ὁ ἀγρυπνότατος μολοσσός. Ἀφότου ὁ πτωχὸς κωδωνοκρούστης ἐκωφάνθη, συνέστη μεταξὺ αὐτοῦ καὶ ἐκείνου μυστηριώδης διάλεκτος διὰ σχημάτων καὶ νευμάτων περαινομένη, ἣν μόνοι αὐτοὶ ἐννόουν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ ἀρχιδιάκονος ἦτο ἡ μόνη ἀνθρώπινος ψυχὴ μεθ' ἧς ὁ Κουασιμόδος διετήρει συγκοινωνίαν· αἱ ὅλαι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ σχέσεις αὐτοῦ ἦσαν δύο πράγματα, ἡ Παναγία καὶ ὁ Κλαύδιος Φρόλλος.

Ἀπαραδειγμάτιστος ὑπῆρχεν ἡ ἐξουσία τοῦ ἀρχιδιακόνου ἐπὶ τοῦ κωδωνοκρούστου, ἡ ἀφοσίωσις τοῦ κωδωνοκρούστου πρὸς τὸν ἀρχιδιάκονον. Ἓν νεῦμα ἤρκει τοῦ Κλαυδίου, ἡ ἰδέα μόνον ὅτι ἤθελε τὸν εὐχαριστήσει, καὶ ἕτοιμος ἦτο ὁ Κουασιμόδος νὰ κατακρημνισθῇ ἐκ τῶν πύργων τῆς Παναγίας. Πρᾶγμα ἀξιοσημείωτον ἡ φυσικὴ ἐκείνη δύναμις, ἡ τόσον τεραστίαν λαβοῦσα ἀνάπτυξιν, παραδιδομένη οὕτως ὄργανον τυφλὸν εἰς χεῖρας ἑτέρου ἀνθρώπου. Ἐνυπῆρχε βεβαίως τῇ τοιαύτῃ διαθέσει στοργὴ υἱϊκή, ἀφοσίωσις οἰκογενειακή, ἔτι δὲ καὶ γοητεία νοὸς ἐπὶ ἑτέρου νοός· ἦτο εἷς πτωχός, σκαιός, ἀδέξιος ὀργανισμὸς ἱστάμενος ἐν ταπεινῷ σχήματι καὶ βλέμματι ἐνώπιον διανοίας ὑψίφρονος, βαθείας, κραταιᾶς, ἐξόχου. Κυρίως δὲ καὶ πρὸ πάντων ἦτο εὐγνωμοσύνης αἴσθημα, εὐγνωμοσύνης εἰς τοιαύτην προηγμένης ὑπερβολήν, ὥστε ἀμηχανοῦμεν πρὸς τί νὰ παραβάλωμεν αὐτήν. Τῆς ἀρετῆς ταύτης τὰ κάλλιστα παραδείγματα δὲν ἀπαντῶνται μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων· λέγομεν λοιπὸν ὅτι ὁ Κουασιμόδος ἠγάπα τὸν ἀρχιδιάκονον ὅσον οὐδέποτε κύων, οὐδέποτε ἵππος, οὐδέποτε ἐλέφας ἠγάπησε τὸν κύριον αὐτοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ Κλαυδίου Φρόλλου συνέχεια.

Ἐν ἔτει 1482 ὁ μὲν Κουασιμόδος ἦτο εἴκοσι περίπου ἐτῶν, ὁ δὲ Κλαύδιος Φρόλλος τριάκοντα ἕξ· ὁ εἷς εἶχε μεγαλώσει, ὁ ἄλλος ἐγήρασε.

Digitized by Google

Ὁ Κλαύδιος Φρόλλος δὲν ἦτο πλέον ὁ ἁπλοῦς τοῦ λυκείου Τόρκη μαθητής, ὁ φιλόστοργος ἑνὸς νηπίου προστάτης, ὁ νεαρὸς καὶ ῥεμβώδης φιλόσοφος, ὁ πολλὰ μὲν γινώσκων, πολλὰ δ' ἀγνοῶν. Ἦτο ἱερεὺς αὐστηρός, σοβαρός, δύσκολος, ἐπιτετραμμένος ψυχὰς ἀνθρώπων· ἦτο ὁ κύριος ἀρχιδιάκονος, ὁ δεύτερος τοῦ ἐπισκόπου ἀκόλουθος, ἔχων τὴν διοίκησιν τῶν δύο ἐκκλησιαστικῶν δεκαδαρχιῶν τοῦ Μοντερῦ καὶ τοῦ Σατωφόρ, καὶ ἑκατὸν ἑβδομήκοντα τεσσάρων ἐφημερίων χωρικῶν. Ἦτο ἄτομον σεμνόν, σκυθρωπόν, καὶ ἔτρεμον ἐνώπιόν του οἱ κανονάρχοι τοῦ χοροῦ οἱ τὸ στιχάριον καὶ τὸ ἐπιχιτώνιον φέροντες, οἱ ψάλται, οἱ τοῦ ἁγίου Αὐγουστίνου ἀδελφοί, οἱ ἀναγνῶσται τῆς Παναγίας ὅτε ἐσόβει βραδέως ὑπὸ τὰς ὑψηλὰς τοῦ χοροῦ ἁψῖδας, μεγαλοπρεπής, σύννους μὲ τοὺς βραχίονας διεσταυρωμένους καὶ τὴν κεφαλὴν τόσον πολὺ ἐπὶ τοῦ στήθους νεύουσαν, ὥστε

δὲν ἔβλεπέ τις ἐκ τοῦ προσώπου του εἰμὴ τὸ μέγα μόνον φαλακρὸν μέτωπον.

Ὁ Κλαύδιος Φρόλλος δὲν εἶχεν ἐν τούτοις παραμελήσει οὔτε τὴν ἐπιστήμην, οὔτε τοῦ νέου του ἀδελφοῦ τὴν ἀνατροφήν, τὰ δύο κύρια τῆς ζωῆς του ἔργα. Ἀλλὰ προϊόντος τοῦ χρόνου εἰς τὰ τόσον τερπνὰ ταῦτα πράγματα συνανεμίγησαν καί τινες πικρίαι. Μὲ τὸν καιρόν, λέγει ὁ Παῦλος Διάκονος, καὶ τὸ ἄριστον λαρινὸν λίπος ταγγίζει. Ὁ μικρὸς Ἰωάννης Φρόλλος, ὁ ὡς ἐκ τοῦ τόπου ἐν ᾧ ἐτράφη Μυλωνίδης ἐπικληθείς, δὲν ἠκολούθησε μεγαλώσας τὸν δρόμον πρὸς ὃν ἤθελε νὰ κατευθύνῃ αὐτὸν ὁ Κλαύδιος. Ὁ πρεσβύτερος ἀδελφὸς προσεδόκα μαθητὴν εὐσεβῆ, πειθαρχικόν, λόγιον, σεμνόν· ἀλλ' ὁ μικρὸς ἀδελφός, ὡς τὰ νεαρὰ ἐκεῖνα δενδρύλλια, τὰ ματαιοῦντα τοὺς ἐνδελεχεῖς τοῦ κηπουροῦ μόχθους, καὶ ἐπιμόνως στρεφόμενα πρὸς τὸ μέρος ὅθεν ἔρχεται ὁ ἥλιος καὶ ἡ αὔρα, ὁμοίως αὐτὸς δὲν ηὔξανε καὶ δὲν ηὐδοκίμει, δὲν προῆγε πυκνοὺς καὶ θαλεροὺς βλαστοὺς εἰμὴ κατὰ τὴν ὀκνηρίαν, τὴν ἀμάθειαν, τὴν παραλυσίαν. Ἦτο εἷς ἀληθινὸς διαβολίσκος ἐκδεδιητημένος εἰς ὑπερβολήν, ὅπερ ἔκαμνε τὸν Κλαύδιον νὰ συνοφρυοῦται, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου εὐφυής, εὐτράπελος καὶ δεινὸς σοφιστής, τοῦτο δ' ἔκαμνε πάλιν τὸν πρεσβύτερον ἀδελφὸν νὰ ὑπομειδιᾷ. Ὁ Κλαύδιος τὸν ἐνεπιστεύθη εἰς τὸ αὐτὸ ἐκεῖνο λύκειον Τόρκη, ὅπου αὐτὸς εἶχε διέλθει τὰ πρῶτα τῆς ζωῆς του ἔτη ἐν μελέτῃ καὶ συννοίᾳ· καὶ τὸ εἶχε μεγάλην λύπην ὅτι τοῦ Φρόλλου τὸ ὄνομα, τιμὴ ἄλλοτε τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου ἀσύλου, ἐγίνετο ἤδη τὸ σκάνδαλον αὐτοῦ. Ἐκατήχει ἐνίοτε περὶ τούτων τὸν Ἰωάννην, ἀπευθύνων αὐτῷ αὐστηροτάτας καὶ ἐκτεταμένας ψυχοσωτηρίους διδαχάς, τὰς ὁποίας ἐκεῖνος ἤκουε μετὰ κατανύξεως πολλῆς, ἐπειδὴ τέλος πάντων ὁ μικρὸς κατεργάρης εἶχε καλὴν καρδίαν, ὡς βλέπομεν τὸν τοιοῦτον χαρακτῆρα εἰς ὅλας τὰς κωμῳδίας, ἀλλὰ τῆς διδαχῆς παρελθούσης, δὲν ἐλησμόνει τὸν σκοπόν του, καὶ ἐπανελάμβανε μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιμονῆς τὰς ἐν τῷ σχολείῳ στάσεις καὶ τὰ φρικώδη του σφάλματα. Πότε ἔπιανε *κιτρινομύτην* τινὰ (οὕτως ἐσυνείθιζον νὰ ὀνομάζωσι τοὺς νεήλυδας μαθητὰς) καὶ τὸν ἐτυράννει παντοιοτρόπως διὰ τὸ *καλῶς ὥρισες*, πολύτιμος παράδοσις θρησκευτικῶς καὶ κατὰ διαδοχὴν ἕως τῆς σήμερον διατηρηθεῖσα. Ποτὲ δὲ πάλιν ἦτο ὁ ἀρχισυνωμότης συμμορίας μαθητῶν, οἵτινες εἰσέβαλλον κλασικῷ τῷ τρόπῳ εἰς καπηλεῖόν τι, ἐξυλοκόπουν τὸν κάπηλον ξύλῳ *ἐπιθετικῷ* avec bâtons offensifs, καὶ ἐτρέποντο εἰς διαρπαγὴν τοῦ καπηλείου συντρίβοντες τὰς πιθάκνας, καὶ χέοντες κατὰ γῆς τὸν οἶνον. Καὶ ἔπειτα ἤρχετο ὁ πρωτόσχολος κομίζων ἐν σχήματι οἰκτρῷ πρὸς τὸν κὺρ Κλαύδιον μίαν ὡραίαν ἀναφορὰν λατινιστὶ γεγραμμένην, καὶ φέρουσαν ἐν περιθωρίῳ τὴν θλιβερὰν ταύτην σημείωσιν, Rixa : prima causa vinum optimum potatum, *διαπληκτισμός, εἰς ὃν ἔδωσεν ἀρχὴν πόσις οἴνου ἀρίστου*. Διεδίδετο προσέτι, πρᾶγμα φρικτὸν εἰς παιδίον δεκαὲξ ἐτῶν, ὅτι ἡ παραλυσία του εἶχε προβῆ ἕως καὶ νὰ φοιτᾷ εἰς τὴν ὁδὸν Γλατινῦ.

Ὅθεν ὁ Κλαύδιος Φρόλλος ἀδημονῶν διὰ τὴν κακὴν τῶν ἀνθρωπίνων συμπαθειῶν του ἔκβασιν, ἔρριψε φέρων ἑαυτὸν ἐκθυμότερον εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἐπιστήμης, τῆς ἀδελφῆς ταύτης ἥτις τοὐλάχιστον δὲν σὲ ἐμπαίζει κατὰ πρόσωπον, καὶ σὲ πληρόνει πάντοτε, ἂν καὶ εἰς νόμισμα ὄχι τόσον δόκιμον, τὰς ὑπὲρ αὐτῆς καταβληθείσας φροντίδας. Ἀπέβη λοιπὸν σοφώτερος ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, καὶ κατὰ φυσικήν τινα συνέπειαν, αὐστηρότερος ἐνταυτῷ ὡς ἱερεύς, μελαγχολικώτερος ὡς ἄνθρωπος. Ὑπάρχουσιν ἐν ἑκάστῳ ἡμῶν ἀναλογίαι τινὲς μεταξὺ διανοίας, ἠθῶν καὶ χαρακτῆρος, συμβαδίζουσαι ἐκ συμφώνου καὶ συναπτυσ-

Digitized by Google

σόμεναι, ἀναιρούμεναι δὲ μόνον κατὰ τοὺς μεγάλους τῆς ζωῆς κλύδωνας.

Ἐπειδὴ ὁ Κλαύδιος Φρόλλος εἶχε νέος ἔτι διατρέξει ὁλόκληρον σχεδὸν τὸν κύκλον τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, τῶν θετικῶν, ἐξωτερικῶν καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον θεμιτῶν γνώσεων, ᾐσθάνθη ἤδη τὴν ἀνάγκην νὰ προβῇ μακρύτερα, καὶ μόνον νὰ σταθῇ εἰς τὸ μὴ περαιτέρω, ζητῶν νέαν τροφὴν εἰς τὴν ἀκόρεστον τοῦ πνεύματός του δραστηριότητα. Τὸ ἀρχαῖον σύμβολον τοῦ ὄφεως δάκνοντος τὴν ἑαυτοῦ οὐρὰν εἰς τὴν ἐπιστήμην πρὸ πάντων ἐφαρμόζεται, καὶ τοῦτο ᾐσθάνθη, φαίνεται, ἰδιαιτέρως ὁ Κλαύδιος Φρόλλος. Πολλοὶ ἐβεβαίουν, καὶ ἄνθρωποι ἐν τοῖς μάλιστα ἐμβριθεῖς, ὅτι ἀφοῦ ἐξήντλησε τῆς ἀνθρωπίνης μαθήσεως τὸ *θεμιτόν*, ἀπετόλμησε νὰ ἐμβατεύσῃ καὶ μέχρι τοῦ *ἀθεμίτου*. Εἶχεν ἀπογευθῆ, ἔλεγον, ὅλα ἐκ διαδοχῆς τὰ μῆλα τοῦ δένδρου τῆς γνώσεως, καὶ εἴτε ἐκ λαιμαργίας εἴτε διὰ πλησμονήν, ἐπέθηκε τέλος τὸν ὀδόντα καὶ εἰς τὸν ἀπηγορευμένον καρπόν. Εἶχεν, ὡς γνωρίζουσιν ἤδη οἱ ἡμέτεροι ἀναγνῶσται, λάβει μέρος εἰς τὰς ἐν Σορβόννῃ συνόδους τῶν θεολόγων, εἰς τὰς ἐν τῷ Μετοχίῳ Ἁγίου Ἱλαρίωνος συσκέψεις τῶν φιλολόγων, εἰς τὰς ἐν τῷ Μετοχίῳ Ἁγίου Μαρτίνου συζητήσεις τῶν νομολόγων, εἰς τὰ συνέδρια τῶν ἰατρῶν παρὰ τὸ ἁγιασματάριον τῆς Παναγίας, ad cupam Nostrae Dominae. Ὅλα τὰ ἐπιτετραμμένα καὶ ἐγκεκριμένα βρώματα τὰ σκευαζόμενα καὶ παρατιθέμενα εἰς τὴν διάνοιαν ὑπὸ τῶν τεσσάρων μεγάλων μαγειρείων, ἅτινα σχολαὶ πανεπιστημιακαὶ καλοῦνται, ὅλα τὰ κατεβρόχθισε, καὶ ὁ κόρος ἐπῆλθε πρὶν ἔτι ἡ πεῖνά του θεραπευθῇ. Τότε ἀπεφάσισε νὰ σκάψῃ πορρωτέρω, βαθύτερον, ὑποκάτω τῆς πεπερασμένης, τῆς ὑλικῆς, τῆς περιωρισμένης ταύτης ἐπιστήμης, ἐκθέτων ἴσως εἰς κίνδυνον τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, καὶ συμπαρεκάθισεν εἰς τὸν καταχθόνιον καὶ μυστικὸν κύκλον τῶν ἀλχημιστῶν, τῶν ἀστρολόγων, τῶν τῆς ἑρμητικῆς τέχνης ὀπαδῶν, οὕτινος κύκλου ὁ Ἀβερρόης, Γουλιέλμος ὁ ἐκ Παρισίων καὶ ὁ Νικόλαος Φλάμελ κατέχουσι τὴν μίαν ἄκραν ἐν τῷ μεσαιῶνι, καὶ ὅστις προεκτείνεται ἄνω εἰς τὴν Ἀνατολήν, καταλαμπόμενος ὑπὸ τοῦ φωτὸς τῆς ἑπταφώτου λυχνίας, μέχρι Σολομῶντος καὶ Πυθαγόρου καὶ Ζωροάστρου.

Ταῦτα ὑπέθετον οἱ ἄνθρωποι, δικαίως ἢ ἀδίκως, δὲν ἐξετάζομεν.

Ἀναντίρρητον ὅμως εἶναι ὅτι ὁ ἀρχιδιάκονος ἐπεσκέπτετο συχνὰ τὸ νεκροταφεῖον τῶν Ἁγίων Παίδων, ὅπου καὶ μὲν ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶχον ἐνταφιασθῆ μετὰ τῶν ἄλλων θυμάτων τῆς τοῦ 1466 πανώλους, ἀλλ' οὗτος ἐφαίνετο δεικνύων ὄχι τόσην εὐλάβειαν εἰς τὸν ἐπὶ τοῦ λάκκου των σταυρόν, ὅσην εἰς τὰ παράξενα ζῴδια ἐξ ὧν ὑπῆρχε κατάγλυπτος ὁ τοῦ Νικολάου Φλάμελ παρακείμενος τάφος.

Ἀναντίρρητον εἶναι ὅτι ὤφθη πολλάκις παραπορευόμενος τὴν ὁδὸν τῶν Λομβαρδῶν, καὶ εἰσερχόμενος λάθρα εἰς μικράν τινα οἰκίαν ἀποτελοῦσαν τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ τῶν Ἀναφορογράφων καὶ τῆς ὁδοῦ Μαριβῶ. Τὴν οἰκίαν ταύτην εἶχε κτίσει ὁ Νικόλαος Φλάμελ, ἐν αὐτῇ ἀπέθανε περὶ τὸ 1417, ἔκτοτε δὲ μείνασα ἔρημος ἤρχιζεν ἤδη νὰ καταρρέῃ εἰς ἐρείπια, τόσον οἱ Ἀλχημισταὶ καὶ οἱ Ἑρμητικοὶ εἶχον καταφθείρει τοὺς τοίχους αὐτῆς, μόνον ἐγχαράττοντες τὰ ὀνόματά των ἐπ' αὐτῶν. Τινὲς μάλιστα τῶν γειτόνων ἐβεβαίουν ὅτι εἶδον ποτὲ δι' ἑνὸς ὀπαίου τὸν ἀρχιδιάκονον Κλαύδιον σκάπτοντα διὰ λισγαρίου καὶ ἀνασκαλεύοντα τὴν γῆν ἐντὸς τῶν δύο ἐκείνων ὑπογείων, ὧν αἱ δοκοὶ ἦσαν κατάγραπτοι διὰ στίχων καὶ ἱερογλύφων ὑπ' αὐτῆς τῆς τοῦ Νικολάου Φλάμελ χειρός. Ὑπετίθετο κοινῶς ὅτι εἰς τὰ δύο ταῦτα ὑπόγεια εἶχε κατορύξει τὸν φιλοσοφικὸν λίθον ὁ Φλάμελ, καὶ οἱ ἀλχημισταὶ εἰς διάστημα δύο αἰώνων δὲν ἔπαυσαν ἀναταράσσοντες τὸ ἔδαφος, εἰμὴ ὅτε ἡ οἰκία, ἡ τόσον ἀπηνῶς ὑπορυσσομένη καὶ ἀνακινουμένη, διελύθη τέλος ὑπὸ τοὺς πόδας των εἰς κονιορτόν.

Ἀναντίρρητον ἐπίσης εἶναι ὅτι ὁ ἀρχιδιάκονος εἶχε κυριευθῆ ὑπὸ παραδόξου ἔρωτος πρὸς τὸν συμβολικὸν τῆς Παναγίας πυλῶνα, τὴν γριφώδη ταύτην σελίδα τὴν ἐπὶ λίθου χαραχθεῖσαν ὑπὸ Γουλιέλμου ἐπισκόπου Παρισίων, ὅστις βεβαίως ὑπῆγε κολασμένος διότι ἐπέγραψε τοιαύτην καταχθόνιον κεφαλίδα εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ἀείμολπον τοῦ λοιποῦ οἰκοδομήματος ποίημα. Ὁ ἀρχιδιάκονος Κλαύδιος ἐπιστεύετο προσέτι ὅτι εἶχεν ἐξακριβώσει τὸν κολοσσὸν τοῦ Ἁγίου Χριστοφόρου, καὶ τὸ μακρόσχημον ἐκεῖνο αἰνιγματῶδες ἄγαλμα τὸ παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Προνάου ἱστάμενον τότε, καὶ ἐμπαικτικῶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ καλούμενον «ὁ *Κύριος Κρασοπατέρας*». Ἀλλ' ὅ,τι οὐδένα ἐλάνθανεν ἦσαν αἱ μακραί, ἀτελεύτητοι ὧραι ὅσας διήρχετο καθήμενος εἰς τοῦ Προνάου τὸ θωρακεῖον, καὶ θεωρῶν τὰς γλυφὰς τοῦ πυλῶνος, ποτὲ μὲν ἐξετάζων τὰς μωρὰς παρθένους μὲ τὰς ἀνατετραμμένας αὐτῶν λυχνίας, ποτὲ δὲ τὰς φρονίμους παρθένους μὲ τὰς ὀρθίας αὐτῶν λυχνίας, ἄλλοτε πάλιν ὑπολογίζων τὴν γωνίαν ἣν ἀποτελεῖ τὸ βλέμμα τοῦ κόρακος, ὅστις ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ γεγλυμμένος πυλῶνος ἐνατενίζει ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας πρὸς ἕν τι μυστηριῶδες σημεῖον, ὅπου κεῖται ἀναμφιβόλως κεκρυμμένος ὁ φιλοσοφικὸς λίθος, ἂν δὲν ἦναι εἰς τοῦ Νικολάου Φλάμελ τὸ ὑπόγειον. Παράξενος ἦτο, ἂς τὸ εἴπωμεν ἐν παρόδῳ, ἡ τύχη τῆς μητροπολιτικῆς ἐκκλησίας ὅτι ἠγαπᾶτο οὕτω κατὰ δύο διαφόρους τρόπους καὶ μετὰ τοσαύτης εὐλαβείας ὑπὸ δύο πάντη ἀνομοίων ὄντων, τοῦ Κλαυδίου καὶ τοῦ Κουασιμόδου. Ὑπὸ μὲν τοῦ ἑνός, ἡμιανθρώπου ἀγρίου, ἔχοντος τῶν ζώων τὸ ἔνστικτον, ἠγαπᾶτο διὰ τὸ κάλλος, τὸ μέγεθος, τὰς

Digitized by Google

ἁρμονίας τὰς ἐκ τοῦ συνόλου αὐτῆς προκυπτούσας· ὑπὸ δὲ τοῦ ἑτέρου, ἀνδρὸς μὲ σοφὴν καὶ περιπαθῆ τὴν φαντασίαν, διὰ τὸ σημαινόμενον αὐτῆς. διὰ τὸν μῦθόν της, διὰ τὸν ἐν αὐτῇ περιεχόμενον νοῦν, διὰ τὸ σύμβολον τὸ ὑπολανθάνον ὑπὸ τὰ γλυπτικὰ αὐτῆς κοσμήματα, ὡς εἰς τὰς παλιμψήστους μεμβράνας τὸ πρῶτον ὑπὸ τὸ δεύτερον κείμενον, ἑνὶ λόγῳ, διὰ τὸ αἴνιγμα ὅπερ ἡ οἰκοδομὴ αἰωνίως προβάλλει εἰς τοῦ θεατοῦ τὴν διάνοιαν.

Ἀναντίρρητον ἐπὶ τέλους εἶναι ὅτι ὁ ἀρχιδιάκονος εἶχεν εἰς τὸν ἕτερον τῶν δύο πύργων. τὸν πρὸς τὴν Γρεύην βλέποντα, κατὰ τὰ πλάγια τοῦ κλωβοῦ τῶν κωδώνων, ἓν μικρὸν κελλίον λίαν ἀπόκρυφον, ὅπου οὐδεὶς εἰσήρχετο, οὐδ᾽ αὐτός, ἔλεγον, ὁ ἐπίσκοπος, χωρὶς τὴν ἄδειάν του. Τὸ μικρὸν τοῦτο κελλίον κατεσκεύασεν ἄλλοτε, παρὰ τὴν κορυφὴν σχεδὸν τοῦ πύργου, ἀνάμεσα εἰς τὰς φωλεὰς τῶν κοράκων, ὁ ἐπίσκοπος Οὖγος Βεσανσὼν διὰ μαγικὰς ἐργασίας. Τί περιεῖχεν ἔνδον τὸ κελλίον, οὐδεὶς ἐγίνωσκεν· ἀλλὰ πολλάκις, τὰς νύκτας, εἶδαν ἀπὸ τὰς ἀμμωδίας τοῦ Γηπέδου εἰς μικρόν τινα φεγγίτην, ὃν εἶχε τὸ κελλίον πρὸς τὰ ὄπισθεν τοῦ πύργου, νὰ φαίνεται, νὰ χάνεται, καὶ πάλιν ν᾽ ἀναφαίνεται ἐκ βραχέων καὶ ἰσομέτρων διαλειμμάτων ἐρυθρά τις παράδοξος ἀναλαμπή, παρακολουθοῦσα, ὡς ἠδύνατό τις νὰ εἰκάσῃ, τὰς εἰσπνοὰς καὶ ἐκπνοὰς φυσεροῦ, καὶ μᾶλλον ἀπὸ φλόγα ἢ ἀπὸ φῶς προερχομένη. Εἰς τῆς νυκτὸς τὸν ζόφον καὶ εἰς τόσον ὕψος ἐπροξένει τὸ τοιοῦτον ἀήθη ἐντύπωσιν, καὶ αἱ γυναῖκες τῆς ἐνορίας ἔλεγον. — Ὁ ἀρχιδιάκονος! τὸ φυσερὸν δουλεύει πάλιν! ἐκεῖ ἐπάνω σπιθοβολᾷ ἡ κόλασις!

Καὶ δὲν ἦσαν μὲν ὅλα ταῦτα ἔτι ἰσχυραὶ μαγείας ἀποδείξεις, ἀλλ᾽ ὑπῆρχεν ἱκανὸς καπνὸς ὥστε νὰ ὑποθέσῃ τις ὑπολανθάνον τὸ πῦρ, καὶ ὁ ἀρχιδιάκονος εἶχεν ἤδη τρομερὸν ὄνομα. Ὀφείλομεν ἐν τούτοις νὰ εἴπωμεν ὅτι αἱ αἰγυπτιακαὶ ἐπιστῆμαι, ἡ νεκρομαντεία, ἡ μαγεία, καὶ αὐτὴ ἡ πλέον φυσικὴ καὶ ἀθώα, δὲν εἶχον ἀσπονδότερον ἐχθρὸν οὔτε πλέον ἀδυσώπητον καταμηνυτὴν ἐνώπιον τῶν κυρίων ἱεροδικῶν τῆς Παναγίας. Ἦτο πλέον τοῦτο ἀληθὴς φρίκη καὶ ἀποστροφὴ τοῦ πράγματος, ἢ παιγνίδιον ὑποκριτικὸν τοῦ κλέπτου ὅστις φωνάζει διὰ νὰ φοβηθῇ ὁ οἰκοδεσπότης; ἀδιάφορον· ὁ ἀρχιδιάκονος ἐθεωρεῖτο ἀπὸ τὰς σοφὰς τοῦ πρεσβυτερίου κεφαλὰς ὡς ψυχὴ τρέχουσα τὸν δρόμον τῆς ἀπωλείας, μετὰ δαιμόνων ἀναστρεφομένη, καὶ πλανωμένη εἰς τοὺς σκοτεινοὺς τῶν ἀποκρύφων ἐπιστημῶν κευθμῶνας. Δὲν ἐλάνθανον δὲ οὐδὲ τὸν κοινὸν λαὸν ταῦτα. Καὶ ὀλίγην ὅστις εἶχεν ὀξυδέρκειαν ἔβλεπε φανερὰ ὅτι ὁ μὲν Κουασιμόδος ἦτο ὁ δαίμων, ὁ δὲ Κλαύδιος Φρόλλος ὁ μάγος· ὑπῆρχε δὲ πρόδηλον ὅτι ὁ κωδωνοκρούστης ἔμελλε νὰ δουλεύσῃ εἰς τὸν ἀρχιδιάκονον ἐπὶ δεδομένον χρόνον, πληρωθέντος τοῦ ὁποίου ἤθελε λάβει ὡς ἀντάλλαγμα τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Ὡς ἐκ τούτου ὁ ἀρχιδιάκονος, μ᾽ ὅλην τὴν ὑπερβολικὴν τῶν ἠθῶν αὐστηρότητα, ἔχαιρε πολλὰ κακὴν ὑπόληψιν παρὰ ταῖς ἁγίαις ψυχαῖς, καὶ δὲν ὑπῆρχε θρησκομανὲς γραΐδιον τόσον ἀναίσθητον ἔχον τὴν ῥῖνα, ὥστε νὰ μὴ ὀσφραίνεται καὶ πόρρωθεν τὴν μαγικὴν αὐτοῦ ἀπορροήν.

Καὶ οὐ μόνον ἡ ἐπιστήμη αὐτοῦ ἐπαρουσίαζε, καθόσον ἐγήρασκε, βάραθρα, ἀλλὰ καὶ ἡ καρδία του ἔτι. Τοῦτο κατήντα νὰ πιστεύσῃ ὅστις περιειργάζετο το πρόσωπον ἐκεῖνο, δι᾽ οὗ ἡ ψυχὴ ἔλαμπε πάντοτε ὡς διὰ μέσου σκοτεινοῦ νέφους. Τί ἆρά γε ἐσήμαινε τὸ πλατὺ ἐκεῖνο καὶ ὀλόγυμνον μέτωπον, ἡ ἀείποτε πρὸς τὰ κάτω νεύουσα κεφαλή, τὸ ἀείποτε ὑπὸ στεναγμῶν ἀνασειόμενον στῆθος; Ποῖος κρύφιος λογισμὸς ἔκαμνε τὰ χείλη του νὰ μειδιῶσι μὲ τόσην πικρίαν, ἐνῷ αἱ συσπώμεναι ὀφρῦς προσήγγιζον ἀλλήλαις ὡς δύο ταῦροι ἕτοιμοι πρὸς μάχην; Διὰ τί αἱ ὀλίγαι ὑπόλοιποι αὐτοῦ τρίχες ἦσαν ἤδη ὑπόλευκοι; Ὁποῖον πῦρ ἔκαιεν ἐν τοῖς ἐγκάτοις αὐτοῦ, πῦρ ἐκλάμπον ἐνίοτε εἰς τὸ βλέμμα του τόσον διακαές, ὥστε ὁ ὀφθαλμὸς αὐτοῦ ὡμοίαζε τότε ὀπὴν εἰς τοίχωμα καμίνου ἀνεῳγμένην;

Ταῦτα τῆς ἐνδομύχου ταραχῆς τὰ συμπτώματα εἶχον ἀποβῆ σφοδρότερα ἔτι καθ᾽ ὃν χρόνον συνέβαινεν ἡ τὴν ὁποίαν ἀφηγούμεθα ἱστορία. Πολλάκις ἔτυχε παιδίον τι ἐκ τῶν τοῦ χοροῦ νὰ φύγῃ περίφοβον εὑρὸν αὐτὸν μόνον ἐντὸς τοῦ ναοῦ· τόσον ἔξαλλον καὶ φεγγοβόλον εἶχε τὸν ὀφθαλμόν. Πολλάκις ἐν καιρῷ τῆς ἀκολουθίας ὁ εἰς τὸ πλησίον στασίδιον γείτων αὐτοῦ τὸν ἤκουσε παρενείροντα εἰς τὸ μεγαλοφώνως ᾀδόμενον τροπάριον φράσεις ἀκαταλήπτους. Πολλάκις ὁμοίως ἡ πλύντρια τοῦ κοινοβίου διέκρινε μετὰ τρόμου ὀνύχων ἀμυχὰς καὶ ἴχνη συσπωμένων δακτύλων εἰς τὸ φελόνιον τοῦ κυρίου ἀρχιδιακόνου Φρόλλου.

Ἀφ᾽ ἑτέρου ὅμως ἐφαίνετο ὑπέρ ποτε ἤδη αὐστηρὸς τὰ ἤθη καὶ ἄμεμπτος τὴν διαγωγήν. Ὡς ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος καὶ τοῦ χαρακτῆρος ἀπέφευγεν ἀνέκαθεν τὰς γυναῖκας· ἀλλὰ τώρα ἐδεικνύετο ὑπὲρ τὸ σύνηθες μισογύνης. Εἰς τὸν ἐλάχιστον μεταξίνης ἐσθῆτος τριγμὸν κατεβίβαζεν εὐθὺς ἐπὶ τῶν ὀμμάτων τὴν κουκούλαν· καὶ τόσον ἦτο ὡς πρὸς τὸ κεφάλαιον τοῦτο ἐθελακριβής, τόσον αἰδήμων, ὥστε ὅτε ἡ δέσποινα τοῦ Βωζαί, θυγάτηρ τοῦ βασιλέως, ἦλθε τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1481 νὰ ἐπισκεφθῇ τῆς Παναγίας τὸ κοινόβιον, αὐτὸς ἀντέστη πρὸς τοῦτο ἰσχυρῶς, ὑπομνήσας εἰς τὸν ἐπίσκοπον τὸν κανονισμὸν τοῦ Μέλανος Τόμου, χρονολογούμενον ἐκ τῆς παραμονῆς τοῦ Ἁγ. Βαρθολομαίου τοῦ 1334, δι᾽ οὗ ἀπαγορεύεται ἡ εἰς τὸν περίβολον τῶν κελλίων εἴσοδος πρὸς πᾶσαν γυναῖκα «γραῖαν εἴτε νέαν, δέσποιναν εἴτε θαλαμηπόλον» πρὸς ἣν ἔνστασιν ὁ ἐπίσκοπος εὑρέθη ἠναγκασμένος ν᾽ ἀντιτάξῃ τὴν διάταξιν τοῦ λη-

Digitized by Google

γάτου τῆς Ῥώμης Ὄδωνος, ἥτις ἐξαιρεῖ κυρίας τινὰς ὑψηλῆς περιωπῆς «τὰς ὁποίας ἀδύνατον ν' ἀποφύγῃ τις χωρὶς νὰ προξενηθῇ σκάνδαλον». Καὶ πάλιν πρὸς ταῦτα ἀντιδιεμαρτυρήθη ὁ ἀρχιδιάκονος ἀνθυποβαλὼν ὅτι ἡ τοῦ ληγάτου διαταγή, μέχρι τοῦ ἔτους 1207 ἀναβαίνουσα, ἦτο κατὰ ἑκατὸν εἰκοσιεπτὰ ἔτη προγενεστέρα τοῦ Μέλανος Τόμου, καὶ ἐπομένως ἔργῳ ὑπ' αὐτοῦ κατηργημένη. Τέλος δὲ ἀπεποιήθη νὰ παρουσιασθῇ ἐνώπιον τῆς ἡγεμονίδος.

Παρετηρήθη πρὸς τούτοις ὅτι ἀπό τινος χρόνου ηὔξησε πολὺ ἡ πρὸς τὰς Αἰγυπτίας καὶ τοὺς Ἀθιγγάνους ἀποστροφή του· προέτρεψε δὲ πολλὰ τὸν ἐπίσκοπον νὰ ἐκδώσῃ διαταγὴν δι' ἧς ῥητῶς ν' ἀπαγορεύεται εἰς τὰς βοημίδας τὸ νὰ ἔρχωνται νὰ χορεύωσι καὶ κυμβαλίζωσιν εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Προνάου. Συγχρόνως δὲ κατεγίνετο ἀναδιφῶν τὰ εὐρωτιῶντα ἀρχεῖα τῶν τῆς Παναγίας ἱεροδικῶν, καὶ συλλέγων εἰς ἓν τὰ παραδείγματα τῶν μάγων καὶ μαγισσῶν, ὅσοι κατεδικάσθησαν εἰς τὸ πῦρ ἢ τὸν βρόχον διὰ μαγικὰς πράξεις ἐκτελεσθείσας τῇ συνεργείᾳ τράγων, ὑῶν ἢ αἰγῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛʹ.

Ἡ κοινὴ δυσμένεια.

Εἴπομεν ἤδη ὅτι ὁ ἀρχιδιάκονος καὶ ὁ κωδωνοκρούστης ὀλίγον ἠγαπῶντο παρὰ τοῦ κοινοῦ λαοῦ τοῦ κατοικοῦντος περὶ τὴν μητροπολιτικὴν ἐκκλησίαν. Ὁσάκις ὁ Κλαύδιος καὶ ὁ Κουασιμόδος ἐξήρχοντο, ὡς πολλάκις συνέβαινεν, οἱ δύο ὁμοῦ, διαπορευόμενοι ἐμπρὸς ὁ κύριος καὶ κατόπιν ὁ ὑπηρέτης, τὰς ὑγράς, στενὰς καὶ ζοφώδεις ἀγυιὰς τῆς συνοικίας τῆς Παναγίας, ὑπεδέχοντο αὐτοὺς διαβαίνοντας λόγοι δυσμενεῖς, τερετίσματα εἰρωνικὰ καὶ λογοπαίγνια ὑβριστικά, ἐκτὸς ἂν ὁ Κλαύδιος Φρόλλος (τὸ ὁποῖον ἦτο σπάνιον) ἐβάδιζε μὲ ὑψωμένην κεφαλήν, προτείνων τὸ αὐστηρὸν καὶ σχεδὸν ἡγεμονικὸν μέτωπόν του εἰς τοὺς ἐπτοημένους βωμολόχους.

Ἦσαν καὶ οἱ δύο εἰς τὴν συνοικίαν αὐτῶν ὡς οἱ ποιηταὶ περὶ ὧν λέγει ὁ Ῥεγνιέρος:

Κατόπιν εἰς τοὺς ποιητὰς ὅλοι νὰ τρέχουν συνειθοῦν,
Ὡς οἱ πετρίταις μὲ φωνὰς τὰ νυκτοπούλι' ἀκολουθοῦν.

Πότε μικρός τις πειρασμὸς ἐρριψοκινδύνευε ν' ἀποτυμπανισθῇ μόνον καὶ μόνον ὅπως λάβῃ τὴν ἄρρητον ἡδονὴν νὰ ἐμπήξῃ μίαν καρφίδα εἰς τοῦ Κουασιμόδου τὸν ὗβον. Πότε εὐειδής τις νεᾶνις, φιλοπαίγμων καὶ ἀναιδεστέρα τοῦ δέοντος, προσετρίβετο ἐλαφρὰ εἰς τὸ μέλαν ῥάσον τοῦ ἱερέως, ὑποτονθορύζουσα αὐτῷ κατὰ πρόσωπον τὸ σαρδόνιον ᾆσμα «τρύπωσε ξετρύπωσε, τσάκωσ' τον τὸν διάβολο!» Ποτὲ δὲ πάλιν γραιῶν ὅμιλος ῥυπαρός, συνεπισωρευμέναι εἰς σκοτεινῆς τινος καμάρας τὰς βαθμίδας, ἐγλωσσοκόπουν διαγογγύζουσαι καὶ ἀναθεματίζουσαι τὸν ἀρχιδιάκονον καὶ τὸν κωδωνοκρούστην του, καὶ τοὺς ἐκαλημέριζον

διαβαίνοντας μὲ τὴν ἑξῆς φράσιν· «Δές τους! ὅμοιος τὸν ὅμοιο! ὁ ἕνας σημειωμένος εἰς τὸ σῶμα, ὁ ἄλλος εἰς τὴν ψυχή!» Ἢ συμμορία μαθητῶν παιζόντων τοὺς ἀστραγάλους ἀνίσταντο διὰ μιᾶς ὅλοι καὶ τοὺς ἐχαιρέτιζον δι' ἑνὸς λατινικοῦ γιουχα! Eia! Eia! Claudius cum claudo (Ἰού! ἰού! ὁ Κλαύδιος σὺν τῷ χωλῷ).

Ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ ὕβρις παρήρχετο ἀπαρατήρητος ὑπό τε τοῦ ἱερέως καὶ τοῦ κωδωνοκρούστου. Διὰ ν' ἀκούσωσιν ὅλα ταῦτα τὰ χαρίεντα πράγματα, ἔπρεπεν ὁ μὲν Κουασιμόδος νὰ ἦναι ὀλιγώτερον κωφός, ὁ δὲ Κλαύδιος ὀλιγώτερον εἰς ῥεμβασμοὺς ἔκδοτος.

Digitized by Google

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ἀββᾶς Μάκαρος Μαρτίνου.

Τοῦ Κλαυδίου Φρόλλου ἡ φήμη διεδόθη μακράν. Ἔδωσε δ' ἀφορμὴν, καθ' ὃν περίπου χρόνον ἀπεποιήθη νὰ ἴδῃ τὴν δέσποιναν τοῦ Βωζαί, εἰς ἑτέραν τινὰ ἐπίσκεψιν ἧς ὁ Κλαύδιος διετήρησεν ἐπὶ μακρὸν τὴν μνήμην.

Ἦτο δειλινόν. Τελειώσας τὸν ἑσπερινὸν ἐπορεύθη εἰς τὸ ἐν τῷ κοινοβίῳ τῆς Παναγίας κελλίον του. Τὸ κελλίον αὐτό, παρεκτὸς ὀλίγων ὑαλίνων φιαλίδων εἰς μίαν γωνίαν ἀποκειμένων, καὶ περιεχουσῶν κόνιν τινὰ πολλὰ ὑπόπτου φύσεως καὶ ὁμοιοτάτην κόνεως ἀλχημικῆς, οὐδὲν εἶχε τὸ παράδοξον ἢ μυστηριῶδες. Ναὶ μέν, ἐφαίνοντο τῇδε κἀκεῖσε ἐπὶ τοῦ τοίχου τινὲς ἐπιγραφαί, ἀλλ' ἦσαν ἁπλᾶ σοφίας καὶ εὐσεβείας ἀποφθέγματα, ἐκ τῶν ἐγκρίτων συγγραφέων ἐξηγμένα. Ὁ ἀρχιδιάκονος εἶχε καθίσει εἰς τὸ φῶς τριμύξου λυχνίας, ἐνώπιον μεγάλου κυρτοῦ κιβωτίου πλήρους χειρογράφων· ἔχων τὸν ἀγκῶνα ἐστηριγμένον ἐπὶ τὴν ὀρθάνοικτον λατινικὴν βίβλον Ὀνωρίου τοῦ ἐξ Αὐγουστοδούνου *περὶ Προορισμοῦ καὶ Αὐτεξουσιότητος τοῦ ἀνθρώπου*, ἐφυλλομέτρει μετὰ πολλῆς ἐπιστασίας ἕνα τόμον ἔντυπον εἰς τέταρτον σχῆμα, ὃν ἀρτίως εἶχεν εἰσκομίσει, τὸ μόνον εἰς τὸ κελλίον του εὑρισκόμενον τυπογραφικὸν ἔργον. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς βαθείας μελέτης του ἐκρούσθη ἡ θύρα.—Τίς εἶναι: ἔκραξεν ὁ σοφὸς μὲ τοιοῦτον χαρίεντα τόνον φωνῆς, οἷον προάγει κύων πειναλέος ἀντιπερισπώμενος ἐκ τοῦ ὁποίου ροκανίζει κοκκάλου.

— Ὁ φίλος σας Ἰάκωβος Κωκτιέρος, ἀπεκρίθη ἔξωθεν μία φωνή.

Ἐσηκώθη καὶ ἤνοιξε.

Ἀληθῶς ἦτο Κωκτιέρος ὁ τοῦ βασιλέως ἰατρός· ἦτο δὲ ἕως πεντήκοντα ἐτῶν ἄνθρωπος· τὸ βάναυσον τῆς φυσιογνωμίας του ἐκολάζετο μόνον ἀπὸ τὸ πανοῦργον τοῦ βλέμματος. Ἠκολούθει δὲ αὐτὸν καὶ ἕτερος ἀνήρ. Ἀμφότεροι ἐφόρουν ποδήρη τρίβωνα χρώματος φαιοῦ, μὲ διφθέραν σκιούρου συνερραμμένον καὶ διὰ ζωστῆρος συγκεκλεισμένον, καὶ πῖλον τετράγωνον τοῦ αὐτοῦ ὑφάσματος καὶ χρώματος. Αἱ χεῖρες αὐτῶν συνεκρύπτοντο ὑπὸ τὰς χειρίδας, οἱ πόδες ὑπὸ τὰς ἐσθῆτας, οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ ὑπὸ τοὺς πίλους.

— Οὕτω νὰ ἔχω τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, κύριοι! εἶπεν ὁ ἀρχιδιάκονος εἰσάγων αὐτούς, οὐδόλως ἤλπιζον τόσον ἔντιμον ἐπίσκεψιν ἐν τοιαύτῃ ὥρᾳ. Καὶ ἅμα λαλῶν κατὰ τὸν φιλόφρονα τοῦτον τρόπον περιέφερεν ἀπὸ τοῦ ἰατροῦ εἰς τὸν ἑταῖρον αὐτοῦ ἀνήσυχον βλέμμα καὶ ἐταστικόν.

— Πᾶσα ὥρα, ὅσον ἀργὰ καὶ ἂν ὑποτεθῇ, ὑπάρχει ἔγκαιρος διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ τις τοιοῦτον μέγαν σοφὸν ἄνδρα, οἷος ὁ πάτερ Κλαύδιος Φρόλλος Δὲ Τιρεσάππης, ἀπεκρίθη ὁ δόκτωρ Κωκτιέρος μετὰ φωνῆς ἐπισεσυρμένης κατὰ τὴν προφορὰν τῆς πατρίδος του Ἐλευθεροκομητείας.

Τότε ὁ ἰατρὸς καὶ ὁ ἀρχιδιάκονος ἐπροοιμιάσθησαν δι' ἀμοιβαίων ἐπαίνων καὶ συγχαρητηρίων φράσεων, ὡς συνείθιζον τῷ καιρῷ ἐκείνῳ νὰ ἐνάρχωνται πάντοτε τῶν συνδιαλέξεών των οἱ σοφοί, καὶ ἂς ἐμίσουν ἀλλήλους ὡς τὸν διάβολον. Ἀλλὰ μηγὰρ δὲν συμβαίνει τὸ αὐτὸ καὶ τὴν σήμερον; Πᾶν στόμα σοφοῦ φιλοφρονουμένου ἕτερον σοφὸν εἶναι ἀγγεῖον πλῆρες χολῆς μελιτωμένα ἔχον τὰ χείλη.

Ὁ Κλαύδιος Φρόλλος συνεχάρη τὸν Ἰάκωβον Κωκτιέρον πρὸ πάντων διὰ τὰς μεγάλας κοσμικὰς ὠφελείας, ὅσας ὁ καλὸς καὶ ἄξιος ἰατρὸς κατώρθωσε νὰ πορισθῇ κατὰ τὸ μικρὸν καὶ ἐπίφθονον στάδιόν του ἐκ μιᾶς ἑκάστης τῶν τοῦ βασιλέως ἀσθενειῶν, ἐργασία αὕτη ἀλχημικὴ πολὺ ἀσφαλεστέρα καὶ ἐπικερδεστέρα παρὰ τοῦ φιλοσοφικοῦ λίθου τὴν ζήτησιν.

Digitized by Google

— Τῇ ἀληθείᾳ, κύριε δόκτωρ Κωκτιέρε, μετὰ μεγάλης χαρᾶς ἔμαθον τὸν διορισμὸν τοῦ ἀνεψιοῦ σας, τοῦ σεβαστοῦ μοι κυρίου Πέτρου Βερσέ. Εἶναι ἐπίσκοπος Ἀμβιανοῦ ;

— Ναί, θείᾳ χάριτι καὶ εὐσπλαγχνίᾳ, κύριε ἀρχιδιάκονε.

— Ἐξεύρετε ὅτι ἐκάμετε λαμπρὰν ἐπίδειξιν τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων προεξάρχων τοῦ δικαστικοῦ συλλόγου σας, κύριε πρόεδρε τοῦ Ἐλεγκτικοῦ ;

— Ἁπλοῦς ἀντιπρόεδρος, πάτερ Κλαύδιε. Φεῦ ! τίποτε περισσότερον.

— Προχωρεῖ, προχωρεῖ ἡ οἰκοδομὴ τῆς μεγαλοπρεποῦς οἰκίας σας ἐν ὁδῷ Ἁγίου Ἀνδρέου ; Εἶναι δεύτερον Λοῦβρον. Πολὺ μ' ἀρέσει ἡ ἐπὶ τῆς θύρας ἐγγεγλυμμένη βερυκοκκέα μὲ τὴν νόστιμον ἐπιγραφὴν à l' abri-cotier(¹).

— Ἄχ ! κὺρ Κλαύδιε, δὲν γνωρίζετε πόσα μ' ἐστοίχισεν αὐτὸ τὸ κτίριον. Ὅσον ἡ οἰκία προβαίνει, τόσον ἐγὼ ἀφανίζομαι.

— Καὶ πῶς ! δὲν ἔχετε τὰ ἐκ τῶν φυλακῶν καὶ τῆς ἐφορίας τοῦ Παλατίου τῆς δικαιοσύνης εἰσοδήματά σας, καθὼς καὶ τὰς προσόδους ὅλων τῶν οἰκιῶν, κρεωπωλείων, ἐργαστηρίων καὶ παραπηγμάτων τῶν εἰς τὸν περίβολον τοῦ αὐτοῦ Παλατίου ; Εἶναι βυζὶ ἀξιόλογον.

— Τὸ εἰς Ποασσὶ τιμάριόν μου δὲν μ' ἔδωσεν ἐφέτος τίποτε.

— Ἀλλὰ τὰ διόδιά σας εἰς Τριέλην, Ἅγιον Ἰάκωβον καὶ Ἅγιον Γερμανὸν δίδουν πάντοτε καλά.

— Ἑκατὸν εἴκοσι λίβρας, καὶ οὔτε παρισινὰς τοὐλάχιστον.

— Ἔχετε τὸν βαθμόν σας ὡς βασιλικὸς σύμβουλος. Αὐτὸ εἶναι σταθερὸν κέρδος.

— Μάλιστα, συνάδελφε Κλαύδιε· ἀλλ' ἡ ἀναθεματισμένη αὐτὴ αὐθεντεία τοῦ Πολιγνύ, τὴν ὁποίαν τόσον μεγαλοποιοῦν δὲν μὲ φέρει οὔτε ἑξῆντα σκοῦδα χρυσᾶ ἕνα χρόνον μὲ τὸν ἄλλον.

Ταῦτα τὰ πρὸς τὸν Ἰάκωβον Κωκτιέρον φιλοφρονήματα ἐπρόφερεν ὁ Κλαύδιος μὲ τὸν ὀξύχολον καὶ ἠρέμα χλευαστικὸν τόνον τῆς φωνῆς, μὲ τὸ σαρδόνιον καὶ πικρὸν μειδίαμα ἀνθρώπου μεγαλοφυοῦς καὶ δυστυχοῦς, ὅστις παίζει ἐνίοτε πρὸς διασκέδασιν μὲ τοῦ βαναύσου τὴν παχύδερμον εὐπορίαν. Ἀλλ' ἐκεῖνος δὲν τὸ ἔβλεπε.

— Μὰ τὴν ψυχήν μου, εἶπε τέλος ὁ Κλαύδιος θλίβων αὐτοῦ τὴν χεῖρα, χαίρω ὅτι σᾶς βλέπω εἰς καλλίστην ὑγείαν.

— Εὐχαριστῶ, πάτερ Κλαύδιε.

— Ἀληθινά, ἐφώνησεν ὁ Κλαύδιος, εἴπατέ μοι πῶς εἶναι ὁ ἐστεμμένος ἀσθενής σας ;

— Δὲν πληρόνει ἀρκετὰ τὸν ἰατρόν του, ἀπεκρίθη ὁ δόκτωρ ρίπτων ἅμα λοξὸν βλέμμα εἰς τὸν μεθ' οὗ συνεισῆλθεν ἑταῖρόν του.

— Φρονεῖτε, σύντεκνε ; εἶπεν ὁ ἑταῖρος.

Οὗτος ὁ λόγος ἀπαγγελθεὶς μὲ τόνον ἀπορίας καὶ μέμψεως, μεθείλκυσεν ἐπὶ τοῦ ἀγνώστου προσώπου τὴν προσοχὴν τοῦ ἀρχιδιακόνου, μολονότι, νὰ εἴπωμεν τἀληθές, οὐδὲ στιγμὴν διέλιπε περιεργαζόμενος τὸν ξένον ἀφ' ἧς ὥρας οὗτος διέβη τοῦ κελλίου του τὸ κατώφλιον. Καὶ ἂν ἄπειροι λόγοι δὲν τὸν ἀπέτρεπον τοῦ νὰ δυσαρεστήσῃ τὸν δόκτωρα Ἰάκωβον Κωκτιέρον, τὸν παντοδύναμον ἰατρὸν τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου ΙΑ', οὐδέποτε ἤθελε τὸν δεχθῇ μετ' ἄλλου ἐρχόμενον. Διὸ καὶ δὲν ἔδειξε προσήνειαν πολλὴν ἐπὶ τοῦ προσώπου ὅτε ὁ Κωκτιέρος τῷ εἶπεν :

— Ἀληθινά, πάτερ Κλαύδιε, σᾶς φέρω ἕνα συνάδελφον ὅστις ἀκούων τὴν φήμην σας ἠθέλησε νὰ σᾶς ἴδῃ καὶ προσωπικῶς.

— Ὁ κύριος ἀπ' ἐδῶ εἶναι μεμυημένος τὰ τῆς ἐπιστήμης ; ἠρώτησεν ὁ ἀρχιδιάκονος καρφώσας ἐπὶ τοῦ συντρόφου τοῦ Κωκτιέρου τὸ ὀξυδερκὲς βλέμμα του· ἀλλ' ἀπήντησεν οὐχ ἧττον διορατικὸν καὶ δύσπιστον βλέμμα ὑπὸ τὰς ὀφρῦς τοῦ ἀγνώστου. Ἦτο οὗτος, ὅσον ἠδύνατο νὰ κρίνῃ τις εἰς τὸ ἀμυδρὸν τῆς λυχνίας φῶς, γέρων ἑξηκοντούτης περίπου, μεσαίου ἀναστήματος, καὶ ἐφαίνετο ἀδύνατος πολὺ καὶ καταβεβλημένος. Ἡ τοῦ προσώπου του καταγραφή, κοινὴ ἄλλως καὶ ἄστυκή, εἶχεν ὅμως τι δυνάμεως καὶ σεμνότητος. Τοῦ ὀφθαλμοῦ του ἡ κόρη ἐσελάγιζεν ὑπὸ βαθύτατον ὀφρυακὸν τόξον, ὡς φῶς ἐν σπηλαίῳ· καὶ ὑπὸ τὸν καταπίπτοντα ἐπὶ τῆς ῥινὸς πῖλόν του ᾐσθάνεσο ὅτι ἐστρέφοντο τὰ εὐρύχωρα σχέδια μεγαλοφυοῦς μετώπου.

Ἀνέλαβε δὲ ν' ἀποκριθῇ ὁ ἴδιος πρὸς τὴν ἐρώτησιν τοῦ ἀρχιδιακόνου.—Αἰδεσιμώτατε διδάσκαλε, εἶπε μὲ ὕφος ἐμβριθές, ἡ φήμη σας ἔφθασε μέχρις ἐμοῦ, καὶ ἠθέλησα νὰ σᾶς συμβουλευθῶ. Ἐγὼ εἶμαι εἷς ἁπλοῦς εὐπατρίδης τῶν ἐπαρχιῶν, ὅστις ἀφίνω εἰς τὴν θύραν τὰ πέδιλά μου ὅταν εἰσέρχωμαι εἰς τοὺς σοφούς. Πρέπει νὰ γνωρίζετε τὸ ὄνομά μου· ὀνομάζομαι ὁ σύντεκνος Τουρογιανός(¹).

— Ἀλλόκοτον εὐπατρίδου ὄνομα ! ἐσκέφθη καθ' ἑαυτὸν ὁ ἀρχιδιάκονος. Συνῃσθάνετο ἐν τούτοις ὅτι ἐνώπιόν του εἶχεν ἄνθρωπον οὐ τὸν τυχόντα. Τῆς ἰδίας αὐτοῦ μεγαλονοίας τὸ ἔνστιγμα τὸν ἔκαμνε νὰ μαντεύῃ ἄλλην οὐχὶ ὑποδεεστέραν ὑπὸ τὸν δεδιφθερωμένον τοῦ συντέκνου Τουρογιανοῦ πῖλον· καὶ καθόσον παρετήρει τὴν ἐμβριθῆ ἐκείνην μορφήν, ἡ εἰρωνικὴ διάχυσις ἣν ἐπὶ τοῦ προσώπου του διήγειρεν ἡ παρουσία τοῦ Ἰακώβου Κωκτιέρου, διελύθη βαθμηδὸν καὶ ἐσβέσθη ὡς τὸ

---

(1) Λογόγριφος κατὰ παρήχησιν πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ ἰατροῦ Coictier. Σ. Μ.

(1) Tourangeau, ὁ κάτοικος τῆς γαλλικῆς πόλεως Tours. Σ. Μ.

Digitized by Google

ἑσπερινὸν λυκαυγὲς εἰς τῆς νυκτὸς τὸν ὁρίζοντα. Εἶχε καθίσει πάλιν σιωπηλὸς καὶ στυγνὸς ἐπὶ τοῦ μεγάλου θρονίου του, στηρίζων, ὡς τὸ σύνηθες, τὸν ἀγκῶνα ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ τὸ μέτωπον ἐπὶ τῆς χειρός. Μετὰ βραχεῖαν δὲ μελέτην νεύσας ἔνευσε πρὸς τοὺς δύο ξένους νὰ καθίσωσι, καὶ τὸν λόγον στρέψας πρὸς τὸν σύντεκνον Τουρογιανόν :

— Ἤλθετε νὰ μὲ συμβουλευθῆτε, αὐθέντα, τῷ εἶπε· καὶ περὶ τίνος ἐπιστήμης;

— Διδάσκαλε, ἀπεκρίθη ὁ σύντεκνος Τουρογιανός, εἶμαι ἄρρωστος, ἄρρωστος κακά. Καὶ ἐπειδὴ μὲ εἶπαν ὅτι εἶσθε μέγας Ἀσκληπιός, ἦλθα νὰ σᾶς ζητήσω μίαν συμβουλὴν ἰατρικήν.

— Ἰατρικήν! ἔκαμεν ὁ ἀρχιδιάκονος σείων τὴν κεφαλὴν καὶ ἐφάνη συλλογιζόμενος· εἶτα δὲ ἐπανέλαβε — Σύντεκνε Τουρογιανέ, ἐπειδὴ οὕτω λέγεσθε, στρέψατε τὴν κεφαλὴν καὶ θέλετ' εὕρει ὁλοέτοιμον τὴν ἀπόκρισίν μου ἐπὶ τοῦ τοίχου γεγραμμένην.

Ὁ σύντεκνος Τουρογιανὸς ἐποίησεν ὡς τὸν εἶπε, καὶ ἀνέγνω ἐπὶ τοῦ τοίχου τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην — Ἡ ἰατρικὴ θυγάτηρ τῶν ὀνείρων — ΙΑΜΒΛΙΧΟΣ.

Τοῦ συντρόφου του τὴν ἐρώτησιν ἤκουσεν ὁ δόκτωρ Ἰάκωβος Κωκτιέρος μὲ πεῖσμα τὸ ὁποῖον ἐπηύξησεν ἔτι ἡ ἀπόκρισις τοῦ Κλαυδίου. Ὅθεν κύψας πρὸς τὸ οὖς τοῦ συντέκνου Τουρογιανοῦ τῷ εἶπε σιγὰ διὰ νὰ μὴ ἀκούσῃ ὁ ἀρχιδιάκονος — Ἐγὼ ἐπρόλαβα καὶ σᾶς τὸ εἶπα ὅτι εἶναι τρελλός, ἀλλ' Ὑμεῖς ἠθέλετε νὰ τὸν ἰδῆτε!

— Καὶ ὅμως πολὺ πιθανὸν νὰ ἔχῃ δίκαιον ὁ τρελλὸς αὐτός, δόκτωρ Ἰάκωβε! ἀπεκρίθη ὁ σύντεκνος μὲ τὸν αὐτὸν τῆς φωνῆς τόνον καὶ μειδιῶν σαρδόνιον.

— Ὅπως ἀγαπᾶτε, ἀπεκρίθη ξηρὰ ὁ Κωκτιέρος. Ἔπειτα στρεφόμενος πρὸς τὸν ἀρχιδιάκονον ὁ ἰατρὸς — Τίποτε, βλέπω, δὲν σᾶς γελᾷ, πάτερ Κλαύδιε. Τὸν Ἱπποκράτην τὸν παίζετε εἰς τὰ δάκτυλα. Ὄνειρον, λέγει, ἡ ἰατρικὴ ἐπιστήμη! Ἂς σᾶς ἤκουαν οἱ φαρμακοπῶλαι καὶ οἱ σμυρνοπῶλαι, καὶ ἂν δὲν σᾶς ἐλιθοβόλουν εἰς τὴν στιγμήν! Ἀρνεῖσθε λοιπὸν τῶν φίλτρων ἐπὶ τοῦ αἵματος καὶ τῶν βαλσάμων ἐπὶ τῆς σαρκὸς τὴν δύναμιν; Ἀρνεῖσθε τὴν αἰώνιον ταύτην τῶν ἀνθέων καὶ τῶν μετάλλων φαρμακείαν ἥτις καλεῖται κόσμος, καὶ ὑπάρχει ἐπίτηδες διὰ τὸν αἰώνιον αὐτὸν ἀσθενῆ, τὸν ἄνθρωπον;

— Οὔτε τὴν φαρμακείαν ἀρνοῦμαι, ἀπεκρίθη ψυχρὰ ὁ Κλαύδιος, οὔτε τὸν ἀσθενῆ, τὸν ἰατρὸν ἀρνοῦμαι.

— Ψεῦδος λοιπὸν εἶναι, ἐπανέλαβεν ὁ Κωκτιέρος μετὰ ἐξάψεως, ὅτι ἡ ἀρθρῖτις εἶναι ἕρπης ἐσωτερικός, ὅτι ἡ ἐκ τοῦ πυροβόλου πληγὴ ἰατρεύεται διὰ τῆς ἐπιθέσεως ὀπτοῦ ποντικοῦ, ὅτι ἡ κατάλληλος νεανικοῦ αἵματος ἔγχυσις ἀποδίδει τὴν νεότητα εἰς τὰς γεροντικὰς φλέβας; ψεῦδος εἶναι ὅτι δύο καὶ δύο κάμνουν τέσσαρα, καὶ ὅτι τὸν ὀπισθότονον διαδέχεται ὁ ἐμπροσθότονος;

— Εἶναί τινα πράγματα, ἀπεκρίθη ἀταράχως ὁ ἀρχιδιάκονος, περὶ ὧν ἐγὼ ἄλλως πως δοξάζω.

Ὁ Κωκτιέρος ἔγεινε καταπόρφυρος ἐκ τοῦ θυμοῦ.

— Ἀγάλι, ἀγάλι, καλέ μου Κωκτιέρε, δὲν πρέπει νὰ θυμόνωμεν, εἶπεν ὁ σύντεκνος Τουρογιανός. Ὁ κύριος ἀρχιδιάκονος εἶναι φίλος μας.

Ὁ Κωκτιέρος ἐπραΰνθη, ὑπογρύζων ἐν τούτοις χαμηλῇ φωνῇ:

— Καὶ τὸ κάτω κάτω, δὲν τὰ ἔχει σωστά!

— Πάσχα Θεοῦ! ἀνεφώνησε μετὰ βραχεῖαν διάλειψιν ὁ σύντεκνος Τουρογιανός, εἰς μεγάλην ἀμηχανίαν μ' ἐβάλετε, κύριε Κλαύδιε. Ἐγὼ ἦλθα νὰ σᾶς ζητήσω συμβουλὴν διὰ δύο πράγματα, διὰ τὴν ὑγείαν μου καὶ διὰ τὸν ἀστέρα μου.

— Κύριέ μου, ἀπήντησεν ὁ ἀρχιδιάκονος, ἂν μὲ τοιοῦτον σκοπὸν ἤλθετε, κάλλιον ἦτο νὰ μὴ ἐλαμβάνετε αὐτὸν τὸν κόπον. Ἐγὼ οὔτε τὴν ἰατρικὴν πιστεύω, οὔτε τὴν ἀστρολογίαν.

— Ἀληθινά! ἐφώνησεν ὁ σύντεκνος ἔκθαμβος.

Ὁ Κωκτιέρος ἐγέλα βεβιασμένον — Βλέπετε ὅτι εἶναι τρελλός, εἶπε χαμηλὰ πρὸς τὸν σύντεκνον Τουρογιανόν, δὲν πιστεύει τὴν ἀστρολογίαν!

— Καὶ πῶς νὰ συλλάβῃ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, ὑπέλαβεν ὁ Κλαύδιος, ὅτι πᾶσα ἄστρου ἀκτὶς εἶνε ἓν νῆμα συνεχόμενον μὲ ἑνὸς ἀνθρώπου τὴν κεφαλήν!

— Καὶ τί λοιπὸν πιστεύετε ὑμεῖς; ἀνεφώνησεν ὁ σύντεκνος Τουρογιανός.

Ὁ ἀρχιδιάκονος ἔμεινε μικρὸν διστάζων· εἶτα ἀπεκρίθη μετὰ στυγνοῦ μειδιάματος διαψεύδοντος τρόπον τινὰ τὴν ἀπόκρισίν του. — Credo in Deum. Πιστεύω εἰς Θεόν.

— Dominun nostrum, τὸν Κύριον ἡμῶν, ἐπρόσθεσεν ὁ σύντεκνος Τουρογιανὸς ποιῶν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ.

— Ἀμήν! εἶπεν ὁ Κωκτιέρος.

— Αἰδεσιμώτατε διδάσκαλε, ὑπέλαβεν ὁ σύντεκνος, χαίρω ἐγκαρδίως ὅτι σᾶς βλέπω τόσον εὐλαβῆ καὶ θεοφοβούμενον. Ἀλλ' ὅσον μέγας σοφὸς καὶ ἂν ἦσθε, ἐφθάσατε ἆρά γε εἰς τοιοῦτον σοφίας βαθμόν, ὥστε νὰ μὴ ἔχητε πίστιν εἰς τὴν ἐπιστήμην;

— Ὄχι, εἶπεν ὁ ἀρχιδιάκονος δράττων τοῦ συντέκνου Τουρογιανοῦ τὸν βραχίονα, καὶ ἐνταυτῷ ἀστραπὴ ἐνθουσιασμοῦ διέδραμε τὰς ἀμαυρὰς τῶν ὀφθαλμῶν του κόρας, ὄχι, δὲν ἀρνοῦμαι ἐγὼ τῆς ἐπιστήμης τὴν ὕπαρξιν. Δὲν εἵρπυσα τόσον καιρὸν μὲ τὰ γόνατα καὶ τοὺς ὄνυχας εἰς τὴν γῆν, ἐντὸς τῶν ἀναριθμήτων ἑλιγμῶν τοῦ ἄντρου τῆς μυστικῆς ἐπιστήμης, χωρὶς νὰ ἐξανοίξω μακράν, μακράν, εἰς τοῦ ζοφεροῦ βασιλείου τὰ πέρατα, ἐν

Digitized by Google

φῶς, μίαν φλόγα, ἕν τι πρᾶγμα, ὅπερ ἐστὶν ἀναμφιβόλως ἀνταύγασμα τοῦ κεντρικοῦ λαμπροτάτου ἀλχημικοῦ ἐργαστηρίου, ἔνθα οἱ σοφοὶ καὶ φερέπονοι ἔλαβον ἐπ' αὐτοφώρῳ ἐργαζόμενον τὸν Θεόν!

— Καὶ τέλος πάντων, διέκοψεν εἰπὼν ὁ Τουρογιανός, τί πρᾶγμα θεωρεῖτε ὡς βέβαιον καὶ ἀληθές;

— Τὴν ἀλχημείαν.

Τότε ὁ Κωκτιέρος ἀνέκραξεν — Ἆ! δίχως ἄλλο, πάτερ Κλαύδιε, ἡ ἀλχημεία ἔχει βεβαίως τὸν λόγον της, πλὴν διὰ τί νὰ βλασφημῆτε τὴν ἰατρικὴν καὶ τὴν ἀστρολογίαν!

— Μηδὲν ἡ περὶ τὸν ἄνθρωπον ἐπιστήμη σας! μηδὲν ἡ περὶ τὸν οὐρανὸν ἐπιστήμη σας! εἶπεν ὁ ἀρχιδιάκονος μετὰ ἤθους αὐθεντικοῦ.

— Πολὺ εὐγνώμων πρέπει νὰ σᾶς ἦναι ἡ Ἐπίδαυρος καὶ ἡ Χαλδαία, ἀπήντησε καγχάζων ὁ ἰατρός.

— Ἀκούσατε, κὺρ Ἰάκωβε. Θὰ σᾶς ὁμιλήσω εἰλικρινῶς. Ἐγὼ ἰατρὸς τοῦ βασιλέως δὲν εἶμαι, οὔτε ἡ αὐτοῦ μεγαλειότης μοὶ ἐχάρισε τὸν κῆπον Δαίδαλον διὰ νὰ παρατηρῶ ἐξ αὐτοῦ τοὺς ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ. Μὴ θυμόνετε, καὶ ἀκούσατέ μου. Ποίαν ἐξηγάγετε ἀλήθειαν δὲν λέγω ἐκ τῆς ἰατρικῆς, διότι αὐτὴ εἶνε τὸ ὅσον δίδεται ἀνοητότατον πρᾶγμα, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀστρολογίας; Εἴπατέ μοι, τίνας δυνάμεις κέκτηται ἡ κατὰ κάθετον βουστροφηδὸν γραφή, καὶ τίνας παρέχουσιν ὠφελείας οἱ ἀριθμοὶ ζιρούφ καὶ ζεφιρόδ;

— Ἀλλ' ἀρνεῖσθε, εἶπεν ὁ Κωκτιέρος, τὴν συμπαθητικὴν τοῦ κλειδίου δύναμιν, καὶ ὅτι ἡ καβαλιστικὴ τέχνη ἐξ αὐτοῦ παράγεται;

— Ἀπάτη! πλάνη! κὺρ Ἰάκωβε! οὐδὲν τῶν ὑμετέρων διαγραμμάτων δίδει πραγματικὰ ἀποτελέσματα, ἐνῷ ἡ ἀλχημεία ἔχει τὰς ἀνακαλύψεις της. Δύνασθε, λόγου χάριν, νὰ διαμφισβητήσετε τὰς ἀληθείας ταύτας — Ὅτι ὁ πάγος ἀφοῦ διαμείνῃ χίλια ἔτη ἔγκλειστος εἰς τὴν γῆν μεταβάλλεται εἰς ὕαλον κρυσταλλίτην. — Ὅτι ὁ μόλυβδος εἶναι τῶν λοιπῶν μετάλλων ὁ πρόγονος, ἐπειδὴ ὁ χρυσὸς δὲν εἶναι μέταλλον ἀλλὰ φῶς. Ὅτι τέσσαρες μόνον διακοσιετεῖς περίοδοι ἀπαιτοῦνται ὅπως ὁ μόλυβδος μετουσιωθῇ ἀλληλοδιαδόχως εἰς ἐρυθρὸν ἀρσενικόν, ἀπὸ ἐρυθροῦ ἀρσενικοῦ εἰς κασσίτερον, καὶ ἀπὸ κασσιτέρου εἰς ἄργυρον; — Εἶναι ταῦτα ἢ δὲν εἶναι ἀλήθειαι ἀναντίρρητοι; Τὸ δὲ νὰ πιστεύῃ τις τὸ κλειδίον, τὴν ἐντελῆ γραμμὴν καὶ τὰ ἄστρα, εἶναι τόσον γελοῖον ὡς καὶ νὰ πιστεύῃ μετὰ τῶν κατοίκων τοῦ Γρανσαταὶ ὅτι ὁ χαραδριὸς μεταβάλλεται εἰς τυφλοπόντικον, οἱ δὲ κόκκοι τοῦ σίτου εἰς ἰχθύας τοῦ γένους τῶν κυπρίνων;

— Ἐγὼ ἐσπούδασα τὴν ἑρμητικήν, ἀνέκραξεν ὁ Κωκτιέρος, καὶ δύναμαι νὰ βεβαιώσω...

Ἀλλ' ὁ ἀκάθεκτος ἀρχιδιάκονος δὲν τὸν ἀφῆκε νὰ τελειώσῃ. — Καὶ ἐγώ, εἶπεν, ἐσπούδασα τὴν ἰατρικήν, τὴν ἀστρολογίαν καὶ τὴν ἑρμητικήν. Ἐνταῦθα μόνον ὑπάρχει ἡ ἀλήθεια (λέγων δὲ ταῦτα εἶχε λάβει ἐπάνωθεν τοῦ κιβωτίου μίαν φιάλην πλήρη τῆς κόνεως περὶ ἧς ἀνωτέρω διελάβομεν). Ἐνταῦθα μόνον ὑπάρχει τὸ φῶς! Ὄνειρον ὁ Ἱπποκράτης! ὄνειρον ἡ Οὐρανία! μόνος ὁ Ἑρμῆς ἀλήθεια! Τί ἐστι χρυσός; ἥλιος. Ὁ δυνάμενος νὰ παράξῃ χρυσὸν εἶναι θεός! ἰδοὺ ἡ μόνη ἐπιστήμη. Κατὰ βάθος ἐμελέτησα τὴν ἰατρικὴν καὶ τὴν ἀστρολογίαν· ἀλλ' ἰδοὺ σᾶς τὸ λέγω, εἶναι μηδέν! μηδέν! Τὸ ἀνθρώπινον σῶμα σκότος! τὰ ἄστρα σκότος!

Ταῦτα δὲ εἰπὼν ἀνέπεσεν ὕπτιος ἐπὶ τοῦ θρανίου του, γεραρὸς τὸ σχῆμα καὶ πνευματέμφορος. Ὁ σύντεκνος Τουρογιανὸς παρετήρει αὐτὸν ἐν σιωπῇ· ὁ δὲ Κωκτιέρος ἐπροσπάθει νὰ γελάσῃ, ἀνέστελλεν ἐλαφρὰ τοὺς ὤμους, κ' ἐπανελάμβανε καθ' ἑαυτὸν — Τρελλός!

— Καί, εἶπεν ἐξαίφνης ὁ Τουρογιανός, τὸν θαυμάσιον σκοπὸν τὸν ἐπετύχετε; κατεσκευάσατε χρυσόν;

— Ἂν κατεσκεύαζον, ἀπεκρίθη ὁ ἀρχιδιάκονος, τὰς λέξεις ἐκφέρων βραδέως ὡς ἄνθρωπος μελετῶν κατὰ διάνοιαν, τότε ὁ τῆς Γαλλίας βασιλεὺς θὰ ὠνομάζετο Κλαύδιος καὶ οὐχὶ Λουδοβῖκος.

Ὁ σύντεκνος συνωφρυώθη πρὸς τὸν λόγον τοῦτον.

— Πλὴν τί κάθημαι καὶ λέγω! ἐπανέλαβε μειδιάσας ὑπεροπτικὸν ὁ Κλαύδιος. Τί πρὸς ἐμὲ τῆς Γαλλίας ὁ θρόνος ὅταν εἰς τὴν ἐξουσίαν μου θὰ ἦτο ν' ἀνεγείρω τὴν Αὐτοκρατορίαν τῆς Ἀνατολῆς!

— Τύχῃ ἀγαθῇ! εἶπεν ὁ σύντεκνος.

— Ὢ τὸν τρελλόν! τὸν τρελλόν! ὑπεψιθύρισεν ὁ Κωκτιέρος.

Ὁ δὲ ἀρχιδιάκονος ἐξηκολούθησε λαλῶν ὡς ἐὰν προσεῖχε καὶ ἀπεκρίνετο πρὸς μόνους τοὺς ἑαυτοῦ λογισμούς — Ἀλλ' ὄχι! ἕρπω εἰσέτι κατὰ γῆς, πρόσωπον καὶ χεῖρας σπαράττω εἰς τῆς ὑποχθονίου ὁδοῦ τοὺς χάλικας· δὲν βλέπω, ὑποβλέπω μόλις τι ἀμυδρῶς· συλλαβίζω, δὲν ἀναγινώσκω ἔτι.

— Καὶ ὅταν μάθετε ν' ἀναγινώσκετε, ἠρώτησεν ὁ σύντεκνος, θὰ παράξετε τότε χρυσόν;

— Καὶ ὑπάρχει ἀμφιβολία; εἶπεν ὁ ἀρχιδιάκονος.

— Τότε λοιπὸν ἡ ὑπεραγία ἡμῶν Δέσποινα τὸ γινώσκει ὅτι ἔχω μεγάλην χρημάτων ἀνάγκην, καὶ πολὺ ἐπεθύμουν νὰ μάθω ν' ἀναγινώσκω τὰ βιβλία σας. Εἴπατέ μοι, αἰδεσιμώτατε διδάσκαλε, ἡ ἐπιστήμη σας μήπως ἐναντιοῦται ἢ δυσαρεστεῖ εἰς τὴν δέσποιναν Θεοτόκον;

Εἰς ταύτην τοῦ συντέκνου τὴν ἐρώτησιν ὁ Κλαύδιος ἠρκέσθη ν' ἀποκριθῇ μὲ ἀγέρωχον ἀταραξίαν:

Digitized by Google

— Καὶ τίνος εἶμαι λοιπὸν ἀρχιδιάκονος;

— Ναί, ἀληθὲς τοῦτο, διδάσκαλέ μου. Ἔ, λοιπόν! ἀγαπᾶτε νὰ μυήσετε καὶ ἐμέ; Μαθετέ με νὰ συλλαβίζω μαζῆ σας.

Ὁ Κλαύδιος ἀνέλαβε τότε μεγαλοπρεπὲς σχῆμα καὶ πατριαρχικὸν ὡς ἄλλος Σαμουήλ.

— Ὦ γέρον, διὰ νὰ ἐπιχειρήσετε τὴν εἰς τὸ βασίλειον τῶν μυστηρίων ὁδοιπορίαν ἀπαιτεῖται βίος μακρότερος παρ' ὃ τὸν ὁποῖον σᾶς μένει ἔτι νὰ ζήσετε. Ἡ κεφαλή σας ἐλευκάνθη, ἐκ δὲ τοῦ ἄντρου τῶν ἀποκρύφων γνώσεων οἱ ἄνθρωποι ἐξέρχονται πολιοί, ἀλλ' εἰσέρχονται εἰς αὐτὸ μελανότριχες. Ἡ ἐπιστήμη ὑπάρχει ἀφ' ἑαυτῆς ἱκανὴ νὰ ὑποσκάψῃ, νὰ μαράνῃ καὶ ἀποσκελετώσῃ τὰ ἀνθρώπινα σώματα, οὐδ' ἔχει ἀνάγκην τοῦ γήρατος ὅπως φέρῃ πρὸς αὐτὴν ἐρρυτιδωμένα ἤδη πρόσωπα. Ἂν ὅμως αἰσθάνεσθε διάθεσιν ν' ἀρχίσετε μαθήματα εἰς τὴν ἡλικίαν σας καὶ ἐξιχνιάσετε τὸ φοβερὸν τῆς σοφίας ἀλφάβητον, καλά! ἔλθετε μετ' ἐμοῦ, καὶ δοκιμάζω. Δὲν θέλω βεβαίως προτείνει εἰς ὑμᾶς τὸν δυστυχῆ γέροντα νὰ ἐπισκεφθῆτε τοὺς νεκροδόχους τῶν πυραμίδων θαλάμους, περὶ ὧν λαλεῖ ὁ ἀρχαῖος Ἡρόδοτος, οὔτε τὸν πλινθόκτιστον πύργον τῆς Βαβυλῶνος, οὔτε τὸ ἐκ λευκοῦ μαρμάρου μέγα τοῦ ἰνδικοῦ ναοῦ τῆς Ἐκλίγγας ἄδυτον. Οὐδ' ἐγὼ αὐτὸς εἶδα τὰ τεκτονικὰ τῶν Χαλδαίων ἔργα, ᾠκοδομημένα κατὰ τὸ ἱερὸν σχῆμα τοῦ Σικρᾶ, οὐδὲ τοῦ Σολομῶντος τὸν ναὸν τὸν καταστραφέντα, οὐδὲ τὰς μαρμαρίνους θύρας τοῦ τάφου τῶν βασιλέων Ἰσραὴλ τὰς τεθραυσμένας. Θέλομεν ἀρκεσθῆ εἰς τὰ ἀποσπάσματα τῆς βίβλου τοῦ Ἑρμοῦ, τὴν ὁποίαν ἐδῶ ἔχομεν, θέλω σᾶς ἐξηγήσει τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἁγίου Χριστοφόρου, τὸ σύμβολον τοῦ σπείροντος ἀνθρώπου, καθὼς καὶ τῶν δύο ἀγγέλων τῶν εἰς τὸν πυλῶνα τοῦ ἱεροῦ Παρεκκλησίου λελαξευμένων, ἐξ ὧν ὁ εἷς ἔχει τὴν μὲν τῶν χειρῶν ἐντὸς ἀγγείου, τὴν ἑτέραν δὲ ἐντὸς νεφέλης . . .

Ἐνταῦθα ὁ Ἰάκωβος Κωκτιέρος, ἀποστομωθεὶς πρὸ μικροῦ ἐκ τῶν σφοδρῶν τοῦ ἀρχιδιακόνου ἀντιρρήσεων, ἀνύψωσε πάλιν τὴν κεφαλήν, καὶ μὲ τὸ θριαμβευτικὸν ὕφος σοφοῦ ἐπανορθοῦντος ἕτερον σοφὸν διέκοψεν αὐτόν, εἰπὼν λατινιστὶ — Erras, amice Claude, ἀπατᾶσαι, φίλε Κλαύδιε. Ἄλλο τὸ σύμβολον, ἄλλο ὁ ἀριθμός. Τὸν Ὀρφέα συγχέεις μετὰ τοῦ Ἑρμοῦ.

— Σὺ ἀπατᾶσαι! ἀπήντησε σοβαρῶς ὁ ἀρχιδιάκονος. Ὁ Δαίδαλος ἐστὶ τὸ θεμέλιον, ὁ Ὀρφεὺς ὁ τοῖχος, ὁ Ἑρμῆς δὲ τὸ οἰκοδόμημα, ἤτοι τὸ πᾶν. — Ἔρχεσθε ὅταν ἀγαπᾶτε, εἶπε στραφεὶς πρὸς τὸν Τουρογιανόν. Θέλω σᾶς δείξει τὰ μόρια τοῦ χρυσίου τὰ ἐνυπολειφθέντα εἰς τοῦ Νικολάου Φλάμελ τὸ χωνευτήριον, καὶ αὐτὰ θέλετε συγκρίνει πρὸς τὸ χρυσίον Γουλιέλμου τοῦ ἐκ Παρισίων. Θέλω σᾶς διδάξει τὰς ἀπορρήτους δυνάμεις τῆς ἑλληνικῆς λέξεως *περιστερά*. Ἀλλὰ πρῶτον πάντων θέλομεν ὁμοῦ ἀναγνώσει ἓν πρὸς ἓν τὰ στοιχεῖα τοῦ μαρμαρίνου ἀλφαβήτου, τὰς σελίδας τοῦ λιθοποιήτου βιβλίου. Ἀπὸ τοῦ προπυλαίου τοῦ ἐπισκόπου Γουλιέλμου καὶ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Στρογγυλοῦ θέλομεν μεταβῆ εἰς τὸ ἱερὸν Παρεκκλήσιον, ἐκεῖθεν εἰς τὴν οἰκίαν Νικολάου Φλάμελ κατὰ τὴν ὁδὸν Μαριβὼ, εἰς τὸν τάφον αὐτοῦ ἐν τῷ νεκροταφείῳ τῶν Ἁγίων Παίδων, καὶ εἰς τὰ δύο του νοσοκομεῖα, κατὰ τὴν ὁδὸν Μονμορανσύ. Θέλω σᾶς μάθει νὰ ἀναγινώσκητε τὰ ἱερογλυφικὰ ἐξ ὧν γέμουσιν οἱ τέσσαρες μεγάλοι σιδηροῖ τρίποδες, οἱ εἰς τὸ πρόθυρον τοῦ νοσοκομείου ἁγίου Γερβασίου καὶ τῆς ὁδοῦ τῶν Σιδηρουργῶν εὑρισκόμενοι. Πρὸς τούτοις θὰ συλλαβίσωμεν ὁμοῦ τὰ πρόσωπα τῶν ἐκκλησιῶν Ἁγίου Κοσμᾶ, Ἁγίας Γενεβιέβης, Ἁγίου Μαρτίνου, Ἁγίου Ἰακώβου τῶν κρεωπωλείων . . .

Ἀλλὰ πρὸ πολλῆς ἤδη ὥρας ὁ Τουρογιανός, ὅσον νοήμον καὶ ἂν εἶχε τὸ βλέμμα, ἐφαίνετο μὴ ἐννοῶν πλέον τὸν Κλαύδιον· ὅθεν διακόψας αὐτὸν — Πάσχα Θεοῦ! εἶπε, τί εἶδος ταραχῆς εἶναι πάλιν αὐτὰ τὰ μαρμάρινα βιβλία σας;

— Ἰδοὺ ἓν τοιοῦτον βιβλίον, εἶπεν ὁ ἀρχιδιάκονος.

Καὶ τὸ παράθυρον τοῦ κελλίου ἀνοίξας ἔδειξε διὰ τοῦ δακτύλου του τὴν ὑπερμεγέθη τῆς Παναγίας ἐκκλησίαν ἧς ἐσχεδιογραφοῦντο ἐπὶ τοῦ ἐνάστρου οὐρανοῦ οἱ δύο γιγάντιοι πύργοι, τὰ λίθινα πλευρὰ καὶ ἡ τερατώδης ῥάχις, καὶ ἥτις ἐφαίνετο οὕτω ὡς πελωρία δικέφαλος Σφὶγξ ἐν μέσῳ τῆς πόλεως καθημένη.

Ὁ ἀρχιδιάκονος ἐθεώρησεν ὥραν τινὰ ἐν σιωπῇ τὸ ὑπερφυὲς κτίριον, εἶτα ἐκτείνας μετὰ στεναγμοῦ τὴν μὲν δεξιὰν εἰς τὸ ἔντυπον βιβλίον τὸ ἐπὶ τῆς τραπέζης ἀνεῳγμένον, τὴν δὲ ἀριστερὰν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας, καὶ μελαγχολικὸν μεταφέρων βλέμμα ἐκ τοῦ βιβλίου πρὸς τὸ κτίριον — Ἄχ! εἶπε, τοῦτο θέλει φονεύσει ἐκεῖνο!

Ὁ Κωκτιέρος δραμὼν μετὰ σπουδῆς νὰ ἴδῃ τί βιβλίον ἦτο ἐκεῖνο, ἐβιάσθη ν' ἀναφωνήσῃ — Καλά! καὶ τί λοιπὸν τόσον φοβερὸν ἐνυπάρχει εἰς τοῦτο; Glossa in Epistolas D. Pauli. Norimbergae, Antonius Koburger, 1474. Αὐτὸ νέον δὲν εἶναι, εἶναι βιβλίον Πέτρου Λομβαρδοῦ, τοῦ σοφοῦ γνωματολόγου. Μήπως διὰ τὸ ἔντυπον αὐτοῦ;

— Αὐτὸ τοῦτο, ἀπεκρίθη ὁ Κλαύδιος. Ἐφαίνετο δὲ εἰς σκέψεις βεβυθισμένος, καὶ ἵστατο ὄρθιος, τὸν λιχανὸν στηρίζων ἐπὶ τοῦ εἰς μέγα φύλλον τόμου, τοῦ ἐξελθόντος ἐκ τῶν διαβοήτων τῆς Νοριμβέργης πιεστηρίων. Ἔπειτα ἐπρόσθεσε τοὺς μυστηριώδεις τούτους λόγους — Φεῦ! φεῦ! τὰ μικρὰ πράγματα καταπονοῦσι καὶ καταβάλλουσι τὰ μεγάλα. Εἷς ὀδοὺς κατατροπόνει μέγα σῶμα, τοῦ Νείλου ὁ ποντικὸς φονεύει τὸν κροκόδειλον, ὁ ξιφίας φονεύει τὴν φάλαιναν, τὸ βιβλίον θέλει φονεύσει τὸ κτίριον!

Digitized by Google

Τοῦ κοινοβίου τὸ ἀνακλητήριον ἐσήμαινεν ἤδη, ὁ δὲ Ἰάκωβος Κωκτιέρος ἐπανελάμβανε πρὸς τὸν σύντροφόν του τὴν αἰωνίαν ἐπῳδὸν—Εἶναι τρελλός!—πρὸς ἣν ὁ σύντροφός του ἀπεκρίθη τὴν φορὰν ταύτην—Νομίζω ὅτι τωόντι εἶναι.

Καὶ ἐπειδὴ ἦτο ὥρα καθ' ἣν εἰς οὐδένα ξένον ἐπετρέπετο νὰ μένῃ ἐντὸς τοῦ κοινοβίου, οἱ δύο ξένοι ἀπῆλθον. Διδάσκαλε, εἶπεν ὁ σύντεκνος Τουρογιανὸς ἀποχαιρετῶν τὸν ἀρχιδιάκονον, ἐγὼ ἀγαπῶ τοὺς σοφοὺς καὶ τὰ μεγάλα πνεύματα, καὶ σᾶς ἔχω εἰς μεγάλην ὑπόληψιν. Ἔλθετε αὔριον εἰς τὸ παλάτιον τῶν Πυργίσκων καὶ ζητήσατε τὸν ἀββᾶν μάκαρος Μαρτίνου τοῦ Τουρογιανοῦ.

Ὁ ἀρχιδιάκονος ἐπέστρεψεν εἰς τὸ κελλίον του ἔκθαμβος, ἐπειδὴ ἐννόησε τέλος τίς ὁ σύντεκνος Τουρογιανός, ἐνθυμηθεὶς τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ μοναστηριακοῦ κώδικος Ἁγίου Μαρτίνου τοῦ Τουρογιέως «Ἀββᾶς μάκαρος Μαρτίνου, τουτέστι ὁ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ, ὑπάρχει ἱερεὺς κανονικὸς ἐξ ἔθους, ἔχων τὴν μικρὰν ἀποδοχὴν ἣν καὶ ὁ ἅγιος Οὐενάντιος, ὀφείλει δὲ ἵνα ἑδρεύῃ ἐν τῇ καθέδρᾳ τοῦ σκευοφύλακος».

Ἐβεβαιοῦτο δὲ παρὰ πολλῶν ὅτι ἐκ τοῦ χρόνου τούτου ὁ ἀρχιδιάκονος εἶχε συχνὰς μετὰ Λουδοβίκου τοῦ ΙΑ' συνεντεύξεις, ὁσάκις ἡ αὐτοῦ μεγαλειότης ἤρχετο εἰς Παρισίους, καὶ ὅτι τοῦ πατρὸς Κλαυδίου ἡ ἐπιρροὴ ὑπερηκόντιζε τὴν τοῦ Ὀλιβιέρου Δόρκωνος καὶ τὴν τοῦ Ἰακώβου Κωκτιέρου, ὅστις κατὰ τὴν ἑαυτοῦ συνήθειαν ἐμεμψιμοίρει διὰ τοῦτο κατὰ τοῦ βασιλέως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Βλέμμα ἀμερόληπτον ἐπὶ τῶν ἀρχαίων τῆς Γαλλίας δικαστηρίων.

Εὐτυχὲς καὶ ἀξιοζήλευτον ὑποκείμενον ὑπῆρχεν ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1482 ὁ εὐγενέστατος ἄρχων μισσὲρ Ῥοβέρτος Δ' Ἐστουτεβίλλης, ἱππότης, αὐθέντης Βεϋνίας, βαρῶνος Ἰβρύης καὶ Ἁγίου Ἀνδρέου τῆς Μάρκας, σύμβουλος καὶ θαλαμηπόλος τοῦ βασιλέως, καὶ πρεβῶτος τῶν Παρισίων. Πρὸ σχεδὸν δεκαεπτὰ ἤδη ἐνιαυτῶν εἶχε λάβει παρὰ τοῦ βασιλέως, τὴν 7 Νοεμβρίου τοῦ 1465, ἔτους τοῦ κομήτου, τὸ ὡραῖον ἀξίωμα τοῦ πρεβώτου, εἴτε ἀστυνόμου τῶν Παρισίων, ὅπερ ἐθεωρεῖτο ὡς αὐθεντεία μᾶλλον ἢ ὡς ἁπλοῦν ὑπούργημα. Ἀξίωμα, λέγει Ἰωάννης ὁ Λιμναῖος, συμπεριλαμβάνον μετ' οὐ μικρᾶς ἐξουσίας, τὴν διοίκησιν τῆς πόλεως ἀφορώσης, πολλά τε καὶ ἄλλα δικαιώματα καὶ προνόμια. Τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἐδόθη αὐτῷ πρὸς *φύλαξιν*, ἔλεγε τὸ βασιλικὸν τοῦ διορισμοῦ του διάταγμα, καὶ τῇ ἀληθείᾳ ἐφύλαττεν αὐτὸ πιστότατα. Τὸ ἐνεστερνίσθη, συνεσωματώθη μετ' αὐτοῦ, καὶ τόσον καλῶς τὸ οἰκειοποιήθη, ὥστε μόνος αὐτὸς ἀπέφυγε τὴν ὁποίαν εἶχεν ὁ Λουδοβῖκος ΙΑ'. μανίαν νὰ μεταλλάσσῃ καθ' ἑκάστην τοὺς ὑπαλλήλους του, ὁ δύσπιστος, φιλόνεικος καὶ φιλόπονος αὐτὸς βασιλεύς, ὅστις τὰς συχνὰς παύσεις καὶ τοὺς διορισμοὺς ἐθεώρει ἀναγκαίους ὅπως διατηρῇ ἐλαστικὴν τὴν ἐξουσίαν του. Πλὴν δὲν ἤρκει τοῦτο· ὁ καλός σου ἱππότης κατώρθωσε νὰ καταστήσῃ κληρονομικὸν τὸ ἀξίωμα καὶ εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ. Ἡ δικαιοσύνη ἐν τούτοις ἀπαιτεῖ νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ὁ Ῥοβέρτος Δ' Ἐστουτεβίλλης ἦτο στρατιώτης ἀνδρεῖος, ὅτι ἀνεπέτασε τὴν ἱπποτικὴν του σημαίαν κατὰ τῶν *στασιαστῶν τοῦ κοινοῦ συμφέροντος*, καὶ ὅτε ἡ βασίλισσα ἦλθεν εἰς Παρισίους ἐν ἔτει 14... προσέφερεν αὐτῇ μίαν θαυμασιωτάτην ἐκ ζυμαρικῶν ἔλαφον. Ἦτο λοιπὸν λίαν εὐχάριστος καὶ ἄνετος τοῦ μισσὲρ Ῥοβέρτου ὁ βίος. Μισθὸς ἀξιόλογος, ἐξ οὗ ἠρτῶντο ὡς βότρυες τῆς ἀμπέλου του αἱ πρόσοδοι τοῦ τε πολιτικοῦ καὶ ἐγκληματικοῦ τῆς πρεβωτείας γραφείου, σὺν ταῖς πολιτικαῖς καὶ ἐγκληματικαῖς προσόδοις τοῦ Καστελέτου, χωρὶς νὰ συμπεριλάβωμεν ἕνα κάποιον μικρὸν φόρον διοδίων εἰς τὴν γέφυραν τῆς Μάντης καὶ Κορβέλης, κτλ. κτλ.

Ἀλλὰ καίτοι τοσούτους ἔχων λόγους ὥστε νὰ φέρῃ κούφως καὶ ἐν εὐθυμίᾳ τὴν ζωήν, ὁ μισσὲρ Ῥοβέρτος Δ' Ἐστουτεβίλλης ἐξύπνησε τὴν 7 Ἰανουαρίου 1482 τὸ πρωὶ καθ' ὑπερβολὴν κατηφὴς καὶ ἀδιάθετος. Πόθεν ἄρα ἡ ἀδιαθεσία του ; τοῦτο οὐδ' αὐτὸς ὁ ἴδιος ἀκριβῶς τὸ ἐγνώριζεν. Ἴσως διότι ἦτο ἡμέρα μεθεόρτιος, ἡμέρα καὶ πρὸς πάντα μὲν ἄνθρωπον ὀχληρά, ἰδίως δὲ πρὸς τὸν δημόσιον ἄρχοντα καὶ δικαστήν, ὅστις χρέος ἔχει νὰ σαρώσῃ ὅλας τὰς ἀκαθαρσίας, κυρίως τε καὶ μεταφορικῶς ἐννοουμένης τῆς λέξεως, ὅσας ἀφίνει πᾶσα ἑορτὴ εἰς τὴν μεγαλόπολιν τῶν Παρισίων. Ἐκτὸς τούτου ἦτο ἡμέρα δικάσιμος εἰς τὸ μέγα Καστελέτον, καὶ ὤφειλε νὰ ἦναι παρών. Ἀλλ' ὑπάρχει γνωστὸν ὅτι οἱ δικασταὶ ὅσας δυσαρεσκείας ἔχουσι τὰς φυλάττουσι διὰ τὰς δικασίμους ἡμέρας, διότι τότε ἔχουν κατὰ τίνος νὰ ξεθυμάνωσιν ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως, τοῦ νόμου καὶ τῆς δικαιοσύνης.

Ἐν τούτοις ἡ συνεδρίασις εἶχεν ἀρχίσει ἄνευ

Digitized by Google

αὐτοῦ. Οἱ πάρεδροι τὸν ἀνεπλήρουν κατὰ τὸ σύνηθες εἴς τε τὰς πολιτικὰς καὶ τὰς ἐγκληματικὰς δίκας, καὶ ἀπὸ πρωίας ἐφαίνοντο εἰς μίαν τοῦ δικαστηρίου Καστελέτου σκοτεινὴν γωνίαν συσσωρευμέναι καὶ συνεστοιβασμέναι μεταξὺ ἰσχυροῦ δρυφράκτου καὶ τοῦ τοίχου δεκάδες τινὲς ἀστῶν τοῦ τε ἄρρενος καὶ τοῦ θήλεος γένους, παριστάμενοι ἐν ἄκρᾳ μακαριότητι εἰς τὸ ποικίλον καὶ τερπνότατον θέαμα τῆς πολιτικῆς καὶ ἐγκληματικῆς δικαιοσύνης, διανεμομένης ὑπὸ τοῦ παρέδρου κὺρ Φλωριανοῦ Βαρβεδιέννου.

Ἡ αἴθουσα ἦτο μικρά, χαμηλὴ καὶ θολωτή. Εἰς τὸ βάθος αὐτῆς ἐφαίνετο μία τράπεζα ἐγκεκολαμμένα ἔχουσα τὰ βασιλικὰ κρίνα, ἓν μέγα ἐκ γλυπτῆς δρυὸς θρονίον διὰ τὸν ἀπόντα πρόεδρον, καὶ ἐξ εὐωνύμων αὐτοῦ ἓν σκαμνίον διὰ τὸν πάρεδρον κὺρ Φλωριανόν. Ὀλίγον παρακάτω ἐκάθητο ὁ γραμματεὺς ζαγρουνίζων τὸ χαρτίον. Ἀπέναντι ἵστατο ὁ λαός, παρὰ τὴν θύραν δὲ ὡς καὶ ἔμπροσθεν τῆς τραπέζης πλῆθος κλητήρων τῆς πρεβωτείας φερόντων ἰόχροα χλανίδια μὲ λευκοὺς σταυρούς. Ἓν καὶ μόνον παράθυρον, ἐντὸς τοῦ ὀγκώδους τοίχου πεπιεσμένον, ἐφώτιζε διὰ θαμβῆς ἀκτῖνος τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου δύο ἀλλοκότους μορφάς, τὸν φαντασιώδη δαίμονα τὸν εἰς τὸ κατακόρυφον τοῦ θόλου ἐγγεγλυμμένον, καὶ τὸν δικαστὴν τὸν καθήμενον εἰς τὸ βάθος τῆς αἰθούσης ἐπὶ τῶν βασιλικῶν κρίνων.

Φαντάσθητε εἰς τὴν πρεβωτικὴν τράπεζαν, ἀναμέσον δύο φακέλλων δικογραφικῶν, συγκεκυφότα ἐπὶ τοὺς ἀγκῶνας τῶν χειρῶν, μὲ τοὺς πόδας ἐντὸς τῶν κρασπέδων τοῦ φαιοῦ τρίβωνος, μὲ τὸ πρόσωπον συγκεκρυμμένον εἰς τὴν λευκὴν μηλωτήν, ὅθεν ἐφαίνοντο προκύπτουσαι αἱ δασεῖαι αὐτοῦ ὀφρῦς, ἐρυθροπρόσωπον, στρυφνόν, ἰλλωπίζοντα τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ φέροντα μεγαλοπρεπῶς τὸν ὄγκον τῶν πιμελῶν παρειῶν του συνερχομένων καὶ συσμιγομένων ὑπὸ τὸν πώγωνα, τὸν κὺρ Φλωριανὸν Βαρβεδιέννον, τὸν δικαστικὸν τοῦ Καστελέτου πάρεδρον.

Ἦτο δὲ ὁ πάρεδρος οὗτος κωφός, ἀσήμαντον ἐλάττωμα εἰς δικαστήν! Ἀλλ' ἂν καὶ κωφὸς ὁ κὺρ Φλωριανὸς ἔκρινεν οὐχ ἧττον τὰς δίκας ἀνεκκλήτως καὶ μετὰ πάσης τῆς δυνατῆς ἐθελακριβείας. Ἐπειδὴ ἀναντίρρητον εἶναι ὅτι ἀρκεῖ ὁ δικαστὴς νὰ *φαίνεται* ὅτι προσέχει εἰς τῶν ἀντιδίκων τοὺς λόγους· ὁ δὲ σεβαστὸς πάρεδρος ἐξεπλήρου τόσῳ μᾶλλον πιστῶς τὸν ὅρον τοῦτον, τὸν μόνον οὐσιώδη ὅπως κρίνωνται καλῶς αἱ δίκαι, καθόσον οὐδεὶς ἦχος ἢ θόρυβος ἠδύνατο νὰ διαταράξῃ τὴν βαθεῖαν αὐτοῦ προσοχήν.

Εἶχεν ὅμως εἰς τὸ ἀκροατήριον ἕνα ἀδυσώπητον τῶν πράξεών του ὅλων ἐλεγκτὴν καὶ ἐπικριτήν, τὸν φίλον μας Ἰωάννην Φρόλλον Μυλωνίδην, τὸν χθεσινὸν μικρὸν μαθητήν, τὸν δρομογυριστὴν ἐκεῖνον καὶ πανταχοῦ παρόντα, τὸν ὁποῖον ἦσο βέβαιος ν' ἀπαντήσῃς εἰς πᾶν ἄλλο τῶν Παρισίων μέρος, ἐκτὸς ἐνώπιον τῆς ἕδρας τῶν διδασκάλων του.

— Κύτταξε, ἔλεγε χαμηλῇ τῇ φωνῇ πρὸς τὸν φίλον καὶ συνεταῖρόν του Ῥοβῖνον Ψωμωτόν, πλησίον του ἱστάμενον καὶ γελῶντα ἐνῷ ἐκεῖνος ἐσχολίαζε τὰς ὑπ' ὄψιν των παριστανομένας σκηνάς, ἰδοὺ ἡ Ἰαννέτα Βουϊσσών. Τί ὡραιότης! Πᾶ τὸν παληόγερον! τὴν κατεδίκασε, μὰ τὴν ψυχήν μου! Αὐτὸς δὲν εἶναι κωφὸς μόνον, εἶναι καὶ στραβός! καταδικάζεται, λέγει, νὰ πληρώσῃ πρόστιμον δεκαπέντε σολδία καὶ τέσσαρα δηνάρια παρισινά, διότι ἔφερεν ἐπάνω της δύο κομβολόγια! Ἀκριβά! βαρὺς ὁ κάνονας! Ποιὸς εἶν' ἐκεῖνος; Ἆ! ὁ Θωμᾶς Πρωτοπολίτης ὁ ξενοδόχος. Αὐτός, φαίνεται, διότι ἐξεσχόλισεν εἰς τὴν τέχνην του, πληρόνει τώρα τὸ δίπλωμα! — Νὰ δὰ καὶ δύο εὐγενεῖς, ὁ Αἰγλέτος Δὲ Σοϊνσοῦ καὶ Οὖτῖνος Δε Μαλλῆ, ἀνθιππόται καὶ οἱ δύω, ὢ γῆ καὶ θεοί! Τί ἔκαμαν ἆράγε; ἆ! ἔπαιξαν τοὺς κύβους. Πότε θὰ ἰδῶ νὰ φέρουν ἐδῶ καὶ τὸν πρύτανίν μας; Ἄκουε, ἑκατὸν δραχμαὶ παρισιναὶ πρόστιμον διὰ τὸ ταμεῖον τοῦ βασιλέως! Ὁ Βαρβεδιέννος κτυπᾷ ἀλύπητα ὡσὰν κουφὸς — ὁποῦ εἶναι! Νὰ μὴν ἦμαι ἀρχιδιακόνου ἀδελφὸς ἂν αὐτὸ μ' ἐμποδίσῃ νὰ παίζω· θὰ παίζω καὶ τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα, θὰ ζήσω παίζωντας, θὰ ἀποθάνω παίζωντας, καὶ θὰ παίξω τὴν ψυχήν μου ὕστερ' ἀπὸ τὸ ὑποκάμισόν μου! — Παναγία δέσποινα! τί πλῆθος κορίτσια, ἕνα ὀπίσω τοῦ ἄλλου! τὰ προβατάκια μου! Ἀμβροσία Λεκουγέρου! Ἰσαβὼ Παιϋνέττα! Βεράρδα Γιρονίνη! Εἶναι φιλινάδες! ταῖς γνωρίζω ὅλαις, μὰ τὸν Θεόν! Πρόστιμον τώρα, πρόστιμον! νὰ μάθετε σεῖς νὰ φορῆτε χρυσαῖς ζῶναις! πληρώσετε, ἐργολάβαις, δέκα σολδία παρισινά! — Ὢ! τὸ βῶδι, τὸν κριτήν! τὸν ἠλίθιον καὶ κωφόν! ὢ τὸν ἀναίσθητον Φλωριανόν! τὸ ἀνθρωπόμορφον κτῆνος! κύτταξέ τον εἰς τὸ τραπέζι του! τρώγει διαδίκους, τρώγει δίκας, τρώγει, μασσᾷ, πασσαλείφεται, ἐχόρτασε, πάγει νὰ σκάσῃ! Πρόστιμα, κληρονομίας ἀδεσπότων, δέκατα, ἔξοδα δικαστικά, ἀποζημιώσεις, φυλακήν, γέενναν, δεσμὰ διὰ βίου, τὰ ἔχει ζαχαροκούλλουρα, ψωμάκια τῆς Λαμπρῆς! Κύτταξέ το τὸ ζῶον! — Νάτα δά! καὶ ἄλλη ἐργολάβα! ἡ Θιβάλδα Θιβάλδου! αὐτοπροσώπως! — Ἐπειδὴ ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν ὁδὸν Γλατινῦ! — Ποιὸς εἶν' αὐτὸς ὁ μάννας υἱός; ὁ Γεφφροᾶς Μαβόννος, στρατιωτικός. Ἐβλασφήμησε τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. — Καταδικάζεται εἰς πρόστιμον ἡ Θιβάλδα, εἰς πρόστιμον ὁ Γεφφροᾶς, πρόστιμον καὶ οἱ δύο! Ἆ τὸν γέρο κούφαλον! νὰ ἰδῇς ὁποῦ ἐσύγχυσε τὰς δύο ὑποθέσεις· στοιχηματίζω δέκα μὲ ἕνα ὅτι κατεδίκασε τὸ κορίτσι διὰ τὴν βλασφημίαν, καὶ τὸν στρατιώτην διὰ τὸν ἔρωτα! — Προσοχή, Ῥοβῖνε Ψωμωτέ! ποῖον

Digitized by Google

θὰ εἰσάξουν τώρα ; βλέπω ἕνα πλῆθος κλητῆρας! ὦ Ζεῦ ! ὅλα τὰ κυνηγάρικα σκυλιὰ ἐδῶ τὰ ἐσύναξαν ! τὸ κυνήγι πρέπει νὰ ἦναι μέγα θηρίον, κανένας κάπρος ! — Καὶ πραγματικῶς κάπρος εἶναι, Ῥοβῖνε, καὶ τί κάπρος ! — Ἡράκλεις ! εἶναι ὁ χθεσινὸς βασιλεύς μας, ὁ πάπας τῶν τρελλῶν μας, ὁ κωδωνοκρούστης μας, ὁ μονόφθαλμος, ὁ καμπούρης. τὸ τέρας ! ὁ Κουασιμόδος ! . . .

Ἦτο αὐτὸς ἐκεῖνος.

Ἦτο ὁ Κουασιμόδος δέσμιος, συνεσφιγμένος μὲ σχοινία καὶ πέδας, καὶ ὑπὸ καλὴν φρουράν. Ὁ σύλλογος τῶν περικυκλούντων αὐτὸν κλητήρων συνωδεύετο ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τῶν περιπόλων φέροντος κεντημένα τὰ παράσημα τῆς Γαλλίας ἐπὶ τοῦ στήθους, καὶ τὰ παράσημα τῆς πόλεως ἐπὶ τῶν νώτων. Καὶ ὅμως δὲν ὑπῆρχέ τι ἐπὶ τοῦ Κουασιμόδου, πλὴν τῆς δυσμορφίας του, δικαιολογοῦν τὴν τοιαύτην φοβερὰν τῶν κονταρίων καὶ ἀρκεβουσίων παρασκευήν. Ἦτο δὲ σοβαρός, σιωπηλὸς καὶ ἀτάραχος. Μόλις ὁ μοναδικὸς ὀφθαλμός του ἔρριπτεν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν πρὸς τὰ δεσμὰ ἐξ ὧν ἦτο πεφορτισμένος, ὑπόδρα ἓν βλέμμα ὀργίλον.

Περιέστρεψε κύκλῳ τὸ βλέμμα ἐκεῖνο, ἀλλὰ τόσον ἀμαυρὸν ἦτο καὶ ἀποκοιμισμένον, ὥστε αἱ γυναῖκες τὸν ἐδακτυλοδείκτουν πρὸς ἀλλήλας ἀφόβως καὶ μόνον διὰ νὰ γελάσωσι.

Ἐν τούτοις ὁ κὺρ Φλωριανός, ὁ πάρεδρος, ἐφυλλομέτρησε μετὰ προσοχῆς τὸν φάκελλον τῆς κατὰ Κουασιμόδου κατηγορίας, ὃν ἐνεχείρισεν αὐτῷ ὁ γραμματεύς, καὶ ἀφοῦ ἔρριψε τὸ συνοπτικὸν τοῦτο βλέμμα, ἐφάνη σκεπτόμενος ἐπὶ μικρόν. Χάρις δὲ εἰς τὸ προβλεπτικὸν τοῦτο μέτρον, τὸ ὁποῖον πάντοτε ἐλάμβανεν ὁσάκις ἔμελλε νὰ ἀνακρίνῃ τινά, ἐγνώριζεν ἐκ τῶν προτέρων τὸ ὄνομα, τὰ προσόντα, τὸ ἔγκλημα τοῦ κατηγορουμένου, προέβλεπε τὰς ἀποκρίσεις, προητοίμαζε τὰς ἀνταπαντήσεις, καὶ κατώρθονε νὰ ἐξέλθῃ τοῦ λαβυρίνθου τῆς δικαστικῆς ἀνακρίσεως χωρὶς νὰ γείνῃ παραπολὺ κατάδηλος ἡ κωφότης του. Ὁ δικογραφικὸς φάκελλος ἦτο εἰς αὐτὸν ὅ,τι ὁ σκύλος εἰς τὸν τυφλόν. Ἂν δὲ συνέβαινε κάποτε νὰ φωραθῇ τὸ φυσικόν του ἐλάττωμα ἔκ τινος ἀσυναρτήτου ἀποστροφῆς ἢ ἐρωτήσεως ἀδιανοήτου, τοῦτο παρ' ἄλλων μὲν ἐξελαμβάνετο ὡς βαθύνοια, παρ' ἄλλων δὲ ὡς ἠλιθιότης· καὶ κατὰ τὰς δύο δὲ περιστάσεις ἡ δικαστικὴ τιμὴ διέμενε καθαρὰ καὶ ἀπρόσβλητος, διότι προτιμότερον πάντοτε νὰ θεωρῆται ἠλίθιος ἢ καὶ βαθύνους ὁ δικαστὴς παρὰ κωφός. Κατέβαλλε λοιπὸν πᾶσαν σπουδὴν νὰ συγκρύπτῃ ἀπ' ὅλους τὴν κωφότητά του καὶ συνήθως τὸ κατώρθονε τόσον ἐπιτυχῶς, ὥστε κατήντησε νὰ πιστεύῃ καὶ ὁ ἴδιος ὅτι δὲν ἦτο κωφός. Καὶ τοῦτο δὲν εἶναι δύσκολον ὅσον ἤθελε νομίσει τις κατ' ἀρχάς. Ὅλοι οἱ ὑβοὶ περιπατοῦσι μὲ ὑψωμένην κεφαλήν, ὅλοι οἱ τραυλοὶ θέλουν νὰ ῥητορεύωσιν, ὅλοι οἱ κωφοὶ ὁμιλοῦσι χαμηλοφώνως. Ὁ δὲ ἡμέτερος πάρεδρος τὸ πολὺ ἐφρόνει ὅτι εἶχε τὸ αὐτὶ ὀλίγον τι *ἀνυπότακτον*, μόνη παραχώρησις ἣν ἔκαμνεν εἰς τὴν κοινὴν γνώμην ὡς πρὸς τοῦτο τὸ κεφάλαιον κατὰ τὰς ὥρας τῶν εἰλικρινῶν του ἐξομολογήσεων.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἀνεμηρυκάσθη καλῶς καὶ ἐχώνευσε τὴν κατὰ Κουασιμόδου κατηγορίαν, ἀνέτρεψεν ὑπτίαν τὴν κεφαλὴν καὶ ἐμισόκλεισε πρὸς μείζονα μεγαλοπρέπειαν καὶ ἀπροσωποληψίαν τοὺς ὀφθαλμούς, ὥστε ἦτο κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὴν ὥραν ἐκείνην κωφὸς ἐνταυτῷ καὶ τυφλός, δύο ἰδιότητες ὧν ἄνευ ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ κριτὴς τέλειος. Ἐν τοιαύτῃ λοιπὸν μεγαλοσχήμῳ δικαστικῇ στάσει ἤρχισε τὴν ἐξέτασιν.

— Τὸ ὄνομά σου ;

Ἀλλ' ἰδοὺ μία περίπτωσις μὴ «προβλεπομένη ὑπὸ τοῦ νόμου» κωφὸς δηλαδὴ ἔχων νὰ ἀνακρίνῃ ἄλλον κωφόν.

Ὁ Κουασιμόδος μὴ ὑποπτεύων ἐξ οὐδενὸς αἰσθητοῦ σημείου τὴν γενομένην πρὸς αὐτὸν ἐρώτησιν, ἐξηκολούθησε νὰ βλέπῃ ἀτενῶς τὸν δικαστὴν καὶ δὲν ἀπεκρίθη. Ὁ δὲ κωφὸς κριτὴς μὴ ὑποπτεύων τοῦ ἐναγομένου τὴν κωφότητα, ὑπέθεσεν ὅτι ἀπεκρίθη, καὶ ἐξηκολούθησε μὲ τὸ σύνηθες ἐκεῖνο ἠλίθιον καὶ ἀλόγιστον ὕφος :

— Καλά, ἡ ἡλικία σου ;

Ὁ Κουασιμόδος οὐδὲ εἰς ταύτην τὴν ἐρώτησιν ἀπεκρίθη. Ἀλλ' ὁ κριτὴς ἐνόμισεν ὅτι ἡ ἀπόκρισις ἔγεινε, καὶ ἐξηκολούθησε λέγων :

— Τώρα, τὸ ἐπάγγελμά σου ;

Ἡ αὐτὴ πάντοτε σιωπή. Τὸ ἀκροατήριον ἐν τούτοις ἤρχισε νὰ ψιθυρίζῃ, καὶ οἱ ἄνθρωποι νὰ κυττάζωνται συναλλήλως.

— Πολὺ καλά, ἀρκεῖ, ἐπανέλαβεν ὁ ἀκατάπληκτος πάρεδρος, ὅτε ὑπέθεσεν ὅτι *ἔγεινε* καὶ ἡ τρίτη ἀπόκρισις. Κατηγορεῖσαι ἐνώπιον ἡμῶν, **πρίμο**, ἐπὶ νυκτερινῇ ταραχῇ· **σεκοῦνδο**, ἐπὶ παραβιάσει ἀσέμνου γυναικός, ***ἰν πραιϊουδίτσιουμ μερέτριτσις*· τέρτσιο**, ἐπὶ ἀπειθείᾳ καὶ ἀντιστάσει πρὸς τὸ σῶμα τῶν περιπόλων τοῦ βασιλέως αὐθέντου ἡμῶν. Ἐξηγήσου περὶ ὅλων τούτων. Γραμματεῦ, ἔλαβες σημείωσιν τῶν ὅσα ὁ ἐγκαλούμενος μέχρι τοῦδε εἶπε :

Εἰς τὴν ἀτυχῆ ἐρώτησιν ταύτην ἠγέρθη ἀπὸ τοῦ γραφείου μέχρι τοῦ ἀκροατηρίου γέλως τόσον σφοδρός, τόσον ἀκράτητος, τόσον μεταδοτικὸς καὶ τόσον γενικός, ὥστε παρετήρησαν πλέον τὸ πρᾶγμα καὶ οἱ δύο κωφοί. Καὶ ὁ μὲν Κουασιμόδος μεταστραφεὶς ἀνεσήκωσε τὸν ὗβον του ὑπεροπτικῶς· ὁ δὲ κὺρ Φλωριανός, ἐκπλαγεὶς ὁμοίως καὶ ὑποθέτων ὅτι τῶν θεατῶν ὁ γέλως προήρχετο ἔκ τινος ἀνοικείου καὶ ἀνευλαβοῦς πρὸς αὐτὸν ἀποκρίσεως τοῦ Κουασιμόδου, ἣν ἄλλως τε καθίστα ὀφθαλμοφανῆ πρὸς αὐτὸν καὶ ἡ τῶν ὤμων ἐκείνη ἀνάστολή, ἐστράφη πρὸς τὸν Κουα-

Digitized by Google

σιμόδον καὶ τῷ ἀπηύθυνε μετ' ἀγανακτήσεως τοὺς ἑξῆς λόγους :

— Κακοήθη ! ἔκαμες τώρα μίαν ἀπόκρισιν ὁποῦ ἤξιζε τὴν κρεμάλαν ! Ξέρεις πρὸς ποῖον ὁμιλεῖς :

Ἡ ἐπίπληξις αὕτη δὲν ἦτο ἐπιτηδεία νὰ κατευνάσῃ τὴν ἔκρηξιν τῆς γενικῆς διαχύσεως. Τόσον παράλογος καὶ παράξενος ἐφάνη εἰς πάντας, ὥστε ὁ παράφορος γέλως μετεδόθη καὶ εἰς τοὺς κλητῆρας αὐτοὺς τοῦ Συλλαλητηρίου, οἵτινες ἦσαν εἶδος ξοάνων ἐχόντων στερεότυπον ἐπ' αὐτῶν τὴν ἠλιθιότητα. Μόνος ὁ Κουασιμόδος διετήρει σοβαρότητα διὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον ὅτι δὲν ἐννόει τίποτε ἀπὸ τὰ περὶ αὐτὸν συμβαίνοντα. Ὁ κριτὴς ἐπὶ μᾶλλον ἐρεθιζόμενος, ἐνόμισε πρέπον νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν λόγον διὰ τοῦ αὐτοῦ αὐστηροῦ τρόπου, ἐλπίζων ὅτι ἤθελεν ἐμπνεύσει οὕτω εἰς τὸν ἐγκαλούμενον τρόμον μέλλοντα νὰ ἐπενεργήσῃ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀκροατηρίου, καὶ ἐπαναγάγει αὐτὸ εἰς τὸ ὀφειλόμενον σέβας.

— Λοιπόν, ὁποῦ θὰ πῇ, ἐσὺ πρωτοκλέπτη καὶ πρωτοκατεργάρη, τολμᾷς νὰ προσβάλῃς τοῦ Καστελέτου τὸν πάρεδρον, τὸν ἐπὶ τῆς πολιτικῆς ἀστυνομίας ἄρχοντα καὶ δικαστήν, ὅστις εἶναι ἐπιτετραμμένος τὴν καταδίωξιν τῶν ἐγκλημάτων, πλημμελημάτων καὶ κακοηθειῶν, ὅστις εἶναι διωρισμένος νὰ ἐπιστατῇ εἰς τὰς συντεχνίας καὶ ἐμποδίζῃ τὸ μονοπώλιον, νὰ διατηρῇ εἰς καλὴν κατάστασιν τὰ λιθοστρώματα τῶν ὁδῶν, νὰ ἐμποδίζῃ τοὺς μεταπωλοῦντας τὰ ὀρνίθια, τὰ πετούμενα καὶ ἀγρίμια, νὰ ἐπιβλέπῃ εἰς τὸ μέτρημα τῶν καυσοξύλων καὶ παντὸς ἄλλου εἴδους ξυλικῆς, νὰ καθαρίζῃ τὴν πόλιν ἀπὸ τὴν λάσπην, καὶ τὸν ἀέρα ἀπὸ τὰς κολλητικὰς ἐπιδημίας, ἑνὶ λόγῳ, νὰ καταγίνηται ἡμερόνυκτα εἰς τὰ τοῦ δημοσίου; Τὸ γνωρίζεις ἢ ὄχι ὅτι ἐγὼ ὀνομάζομαι Φλωριανὸς Βαρβεδιέννος, τοποτηρητὴς καὶ ἀντιπρόσωπος τοῦ κυρίου πρεβώτου, καὶ περιπλέον κομισσάριος, ἀνακριτής, ἐλεγκτὴς καὶ ἐξεταστής, μετὰ ἴσης καὶ ὁμοίας ἐξουσίας, διοικητικῶς ἐμποροδικικῶς καὶ πρωτοδικικῶς :

Ὅταν κωφὸς λαλῇ πρὸς κωφόν, οὐδεὶς λόγος ὑπάρχει ὥστε νὰ παύσῃ ποτὲ λαλῶν. Καὶ Κύριος οἶδε πότε καὶ ποῦ ἤθελε πιάσει γῆν ὁ κὺρ Φλωριανός, ὅστις εἶχεν ἤδη ἀναμιχθῆ πλησίστιος εἰς τὴν ὑψηλὴν ῥητορείαν, ἂν αἴφνης, ἀνοιγομένης τῆς πρὸς τὰ βάθη τῆς αἰθούσης χαμηλῆς θύρας, δὲν εἰσήρχετο αὐτὸς αὐτοπροσώπως ὁ κύριος πρεβῶτος.

Εἰσελθόντος δὲ τούτου ὁ κὺρ Φλωριανὸς δὲν ἔμεινεν ἄφωνος, ἀλλὰ συμπεριστραφεὶς ἐπὶ τῶν πτερνῶν ἡμικυκλοειδῶς, μετέφερε διὰ μιᾶς τὸν κατὰ Κουασιμόδου κεραυνοβόλον λόγον πρὸς τὸν πρεβῶτον, λέγων αὐτῷ – Ἐξοχώτατε, ἐξαιτοῦμαι νὰ ἐπιβάλετε τιμωρίαν ὁποίαν ἤθελετ' ἐγκρίνει εἰς τὸν ἐνταῦθα ὑπόδικον τοῦτον, ἕνεκα σοβαρᾶς προσβολῆς κατὰ τοῦ δικαστικοῦ ἀξιώματος.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐκάθισεν ἀσθμαίνων, ἀπομάσσων μεγάλους σταλαγμοὺς ἱδρῶτος, οἵτινες ἔπιπτον ἐκ τοῦ μετώπου του ὑγραίνοντες ὡς δάκρυα τὰ ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἀνεπτυγμένα περγαμηνά. Ὁ μισσὲρ Ῥοβέρτος Δ' Ἐστουτεβίλλης συναγαγὼν τὰς ὀφρῦς ἐποίησε πρὸς τὸν Κουασιμόδον σχῆμα νὰ προσέξῃ εἰς τοὺς λόγους του τόσον ἀρχικὸν καὶ ἐμφαντικόν, ὥστε ὁ κωφὸς ἐννόησεν ὁπωσοῦν τὸ σημαινόμενον.

Ὁ πρεβῶτος τῷ εἶπε τότε μὲ ἦθος σοβαρόν — Τί ἔκαμες, βρὲ χωριάτη, καὶ σ' ἔφεραν εἰς τὸ δικαστήριον;

Ἐκεῖνος νομίσας ὅτι τὸν ἠρώτα πῶς ὀνομάζεται, ἔλυσε τὴν ὁποίαν ἐτήρει μέχρι τοῦδε σιωπήν, καὶ διὰ βραγχνῆς καὶ λαρυγγώδους φωνῆς ἀπεκρίθη — Κουασιμόδος.

Ἡ ἀπόκρισις τόσον ὀλίγον συνῇδε πρὸς τὴν ἐρώτησιν, ὥστε ἤρχισε πάλιν νὰ κυκλοφορῇ ὁ πρὶν ἀκάθεκτος γέλως, καὶ ὁ μισσὲρ Ῥοβέρτος ἀνέκραξε κατακόκκινος ἀπὸ θυμόν :

— Πῶς ! κ' ἐμὲ ἀκόμη μὲ ἐμπαίζεις, ἀναιδέστατον ζῶον ;

— Κωδωνοκρούστης τῆς Παναγίας, ἀπεκρίθη ὁ Κουασιμόδος, ὑπολαβὼν ὅτι ἐπρόκειτο νὰ ἐξηγήσῃ πρὸς τὸν δικαστὴν τὸ ἐπάγγελμά του.

— Κωδωνοκρούστης! ὑπέλαβεν ὁ πρεβῶτος ὅστις εἶχεν ἐξυπνήσει, ὡς εἴδομεν, ἀδιάθετος τὸ πρωΐ, καὶ δὲν ἦσαν ἀναγκαῖαι ὅπως συνεξάψωσι τὸν θυμόν του τόσον παράξενοι ἀποκρίσεις. — Κωδωνοκρούστης, λέγει ! τώρα προστάζω καὶ σοῦ κωδωνίζουν τὴν ῥάχιν μέσα εἰς τοὺς δρόμους τῶν Παρισίων ! Ἀκοῦς μωρέ, τί σοῦ λέγω ;

— Ἀνίσως κ' ἐρωτᾶτε διὰ τὴν ἡλικίαν μου, εἶπεν ὁ Κουασιμόδος, τοῦ Ἁγίου Μαρτίνου σφαλῶ, θαρρῶ, τὰ εἴκοσι !

Αὐτὸ δὰ πλέον ὑπερέβη τὰ ὅρια· ὁ πρεβῶτος δὲν ἀντέσχε περισσότερον.

— Ἆ ! χλευάζεις τὸ πρεβωτικὸν ἀξίωμα τρισάθλιε ! Κύριοι ῥαβδοφόροι κλητῆρες, ἐπάρετε τὸν ἀχρεῖον αὐτὸν εἰς τὸν κύφωνα τῆς Γρεύης, μαστιγώσατέ τον καλά, καὶ περιστρέψατέ τον ἐκεῖ ἐπὶ μίαν ὥραν. Νὰ μάθῃ ὁ οὐτιδανὸς ποῖον ὑβρίζει! Καὶ θέλω ἡ παροῦσα κρίσις νὰ διαλαληθῇ μὲ τέσσαρας σαλπιγκτὰς ἐνωμότους εἰς τὰ ἑπτὰ τμήματα τῆς ὑποκομητείας τῶν Παρισίων.

Ὁ γραμματεὺς ἤρχισεν ἀμέσως νὰ συντάττῃ τὴν ἀπόφασιν.

— Μὰ τὸν Βεελζεβοὺλ καὶ τοὺς ἀγγέλους του, λαμπρὰ κρίσις, ἂς πῇ κι' ἄλλος ! ἔκραξεν ἐκ τῆς γωνίας ὅπου ἵστατο ὁ μικρὸς μαθητὴς Ἰωάννης Φρόλλος Μυλωνίδης.

Ὁ πρεβῶτος ἐστράφη καὶ προσήλωσε πάλιν φλογεροὺς ἐπὶ τοῦ Κουασιμόδου ὀφθαλμούς. — Θαρρῶ πῶς εἶπεν ὁ ἀχρεῖος, Μὰ τὸν Βεελζεβοὺλ καὶ τοὺς ἀγγέλους του ! Γραμματεῦ, πρόσθες καὶ δώδεκα δηνάρια παρισινὰ πρόστιμον ἕνεκα βλα-

Digitized by Google

σφημίας, ἐξ ὧν τὸ ἥμισυ νὰ δοθῇ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Εὐσταθίου. Ἔχω πρὸς τὸν ἅγιον αὐτὸν χωριστὴν εὐλάβειαν.

Ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν συνετάχθη ἡ ἀπόφασις, ἧς τὸ περιεχόμενον ὑπῆρχε σύντομον καὶ ἁπλοῦν. Ἡ δικονομία δὲν εἶχεν ἔτι καταπυκνωθῇ ὡς μετὰ ταῦτα διὰ πλήθους ἄρθρων καὶ ἀργῶν διατυπώσεων. Ὅλα ἦσαν σαφῆ, εὔληπτα, εὐσύνοπτα. Ὥδευέ τις κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸν σκοπὸν καὶ εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς διέκρινεν εἰς τῆς ὁδοῦ τὸ τέρμα, ἄνευ ἑλιγμῶν, τὸν τροχόν, τὴν ἀγχόνην ἢ τὸν κύφωνα. Ἤξευρε τοὐλάχιστον κἀνεὶς ποῦ ὑπάγει.

Ὁ γραμματεὺς διεβίβασε τὴν ἀπόφασιν εἰς τὸν πρεβῶτον, οὗτος δὲ ἐπέθηκε τὴν σφραγῖδά του, καὶ ἐξῆλθεν ὅπως περιοδεύσῃ τα λοιπὰ δικαστικὰ τμήματα μὲ διάθεσιν πνεύματος, ἥτις πρέπει νὰ ἔστειλε πλῆθος ἀμέτρητον τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἰς τὰς φυλακὰς τῶν Παρισίων. Ὁ Ἰωάννης Φρόλλος καὶ ὁ Ῥοβῖνος Ψωμωτὸς εἶχον ἄφθονον ὕλην γελώτων· ὁ δὲ Κουασιμόδος ἐθεώρει τὰ πάντα μὲ ἦθος ἀδιάφορον καὶ τεθηπός.

Ὁ γραμματεὺς ὅμως, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ κὺρ Φλωριανὸς Βαρβεδιέννος ἀνεγίνωσκεν ὁμοίως τὴν δικαστικὴν ἀπόφασιν ἵνα τὴν ὑπογράψῃ, ᾐσθάνθη ἐν ἑαυτῷ οἶκτον πρὸς τὸν δύσμοιρον κατάδικον, καὶ μὲ ἐλπίδα νὰ τύχῃ ὑπὲρ αὐτοῦ ἐλάττωσίν τινα τῆς ποινῆς ἐπλησίασεν ὡς ἐγγυτάτω πρὸς τὸ οὖς τοῦ παρέδρου, καὶ τῷ εἶπε δεικνύων τὸν Κουασιμόδον—ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶναι κωφός.

Ἤλπιζεν ὅτι τὸ κοινὸν τῆς δυστυχίας ἔμελλε νὰ διεγείρῃ τὴν συμπάθειαν τοῦ κὺρ Φλωριανοῦ πρὸς τὸν κατάδικον. Ἀλλὰ πρῶτον ἐκάμαμεν ἤδη τὴν παρατήρησιν ὅτι ὁ κὺρ Φλωριανὸς ἀδιαφόρει περὶ τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ κωφότητος· ἔπειτα δὲν ἤκουσε λέξιν ἀπ' ὅσα ὁ γραμματεὺς τῷ εἶπε· μολαταῦτα ἠθέλησε νὰ δείξῃ ὅτι ἤκουσε, καὶ ἀπεκρίθη. — Ἆ! ἆ! αὐτὸ διαφέρει λοιπόν· δὲν τὸ ἤξευρα αὐτό· λοιπὸν ἀφοῦ εἶναι οὕτω, νὰ τὸν ἀφήσουν μίαν ὥραν ἀκόμη εἰς τὸ βασανιστήριον.

Καὶ ὑπέγραψε τὴν ἀπόφασιν οὕτω πως τροπολογηθεῖσαν.

— Καλὰ νὰ πάθῃ εἶπεν ὁ Ῥοβῖνος Ψωμωτός, ὅστις ἐφύλαττε μνησικακίαν κατὰ τοῦ Κουασιμόδου. Τώρα νὰ μάθῃ νὰ μεταχειρίζεται καλήτερα τοὺς ἀνθρώπους!

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ἡ Σκήτη τοῦ Πύργου Ῥολάνδου.

Ἂς ἐπιτρέψῃ ἡμῖν ὁ ἀναγνώστης νὰ τὸν ἐπαναφέρωμεν εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Γρεύης, ἣν χθὲς ἀφήσαμεν συμπαρακολουθοῦντες μετὰ τοῦ Γρηγορᾶ τὴν Ἐσμεράλδαν.

Εἶναι δεκάτη ὥρα πρὸ μεσημβρίας· παντοῦ φαίνονται τῆς χθεσινῆς ἑορτῆς τὰ ἴχνη· τὸ ἔδαφος γέμει ἀπὸ λείψανα τῆς πανηγύρεως, ταινίας, ῥάκη, λόφων πτερά, σταγόνας κηρίων, ψιχία τῆς δημοθοινίας. Πολυάριθμοι ἀστοὶ ἀλύουσιν ἀργοὶ τῇδε κἀκεῖσε, μετακινοῦντες διὰ τοῦ ποδὸς τοὺς ἐσβεσμένους δαυλοὺς τῶν φανῶν, ἀναμιμνησκόμενοι μετ' ἐκστάσεων ἐνώπιον τῆς πολυστύλου οἰκίας τὰ ὡραῖα χθεσινὰ παραπετάσματα, καὶ θεωροῦντες σήμερον τὰ καρφία αὐτῶν ὡς τελευταίαν διασκέδασιν. Οἱ τὸ σίκερα καὶ τὸν ζύθον πωλοῦντες κυλίουσι διὰ μέσου τοῦ ὄχλου τοὺς κάδους των. Διαβάται τινὲς πολυάσχολοι διέρχονται ἔνθα καὶ ἔνθα τὴν πλατεῖαν, σπεύδοντες εἰς τὰ ἔργα των. Οἱ ἔμποροι συνδιαλέγονται καὶ καλοῦσιν ἀλλήλους ὀνομαστὶ ἐκ τῆς φλιᾶς τῶν ἐργαστηρίων. Ὅλοι ἔχουσι διὰ στόματος τὴν χθεσινὴν ἑορτήν, τοὺς ξένους πρεσβευτάς, τὸν Κοππενόλαν, τὸν Πάπαν τῶν τρελλῶν, καὶ φιλοτιμοῦνται τίς πλειότερον τοῦ ἄλλου νὰ σκώψῃ καὶ νὰ γελάσῃ. Ἐντούτοις δὲ τέσσαρες ἔφιπποι κλητῆρες ἐλθόντες ἐτοποθετήθησαν ἤδη κατὰ τὰς τέσσαρας τοῦ βασανιστηρίου κύφωνος πλευράς, καὶ εἵλκυσαν περὶ ἑαυτοὺς μεγάλην τοῦ διεσπαρμένου εἰς τὴν πλατεῖαν πλήθους μερίδα, καθυποβληθεῖσαν ἑκουσίως εἰς ἀκινησίαν καὶ πλῆξιν, μὲ τὴν ἐλπίδα ν' ἀπολαύσῃ μικρᾶς τινος καταδίκης τὴν θέαν.

Ἂν τώρα ὁ ἀναγνώστης, ἀφοῦ παρέστη εἰς τὴν ζωηρὰν ταύτην καὶ πολύτυρβον σκηνὴν τὴν πανταχοῦ τῆς πλατείας δραματουργουμένην, μεταφέρῃ τὰς ὄψεις πρὸς τὴν παλαιὰν ἐκείνην οἰκίαν τοῦ ἡμιγοτθικοῦ καὶ ἡμιρωμανικοῦ ῥυθμοῦ, ἥτις καλεῖται Πύργος Ῥολάνδου καὶ ἀποτελεῖ τὸν ἀγκῶνα τῆς πρὸς δυσμὰς κρηπῖδος τοῦ Σηκοάνα, δύναται νὰ παρατηρήσῃ κατὰ τὴν γωνίαν τοῦ οἰκοδομήματος ἐν ὀγκῶδες Εὐχολόγιον μὲ λαμπρὰς χρωματογραφίας, προφυλαττόμενον

Digitized by Google

ἐκ μὲν τῆς βροχῆς διὰ μικροῦ προτεγίσματος, ἐκ δὲ τῶν κλεπτῶν δι' ἑνὸς δικτυωτοῦ μὴ ἐμποδίζοντος νὰ ἀναδιφήσῃ τὸ βιβλίον ὁ βουλόμενος. Εἰς τὰ πλάγια τοῦ Εὐχολογίου ὑπάρχει εἷς στενὸς συγκλινὴς φεγγίτης, διὰ δύο σιδηρῶν κανόνων σταυροειδῶς κλειόμενος καὶ πρὸς τὴν πλατεῖαν βλέπων, ἡ μόνη ὀπὴ δι' ἧς εἰσέρχεται ὀλίγος ἀὴρ καὶ φῶς εἰς μικρὸν κατάγειον οἴκημα ἄθυρον, ἐνῳκοδομημένον εἰς τῆς παλαιᾶς οἰκίας τὸν πυκνὸν τοῖχον. Ἐντὸς τοῦ οἰκήματος ἐπικρατεῖ βαθεῖα εἰρήνη τόσῳ μᾶλλον ἀπαισιωτέρα, καθόσον ὁλόγυρα βομβεῖ καὶ βρύει λαοῦ ἡ θορυβωδεστέρα πλατεῖα τῶν Παρισίων.

Τὸ οἴκημα τοῦτο ἦτο περίφημον εἰς Παρισίους ἀπὸ τριῶν ἤδη σχεδὸν αἰώνων, ἀφότου Ῥολάνδα, ἡ τοῦ Πύργου Ῥολάνδου δέσποινα, διὰ τὴν λύπην τοῦ πατρός της, ἀποθανόντος εἰς τοὺς σταυροφορικοὺς πολέμους, ἔβαλε καὶ τὸ ἔσκαψαν εἰς τῆς ἰδίας οἰκίας της τὸν τοῖχον, καὶ ἐγκατεκλείσθη διὰ παντὸς ἐν αὐτῷ, μὴ διαφυλάξασα ἐκ τοῦ ὅλου μεγάρου της εἰμὴ τὸ κατώγαιον τοῦτο, οὗτινος ἡ θύρα ὑπῆρχε τετειχισμένη καὶ ὁ φεγγίτης ὀρθάνοικτος χειμῶνός τε καὶ θέρους, ὅλα δὲ τὰ λοιπὰ χαρίσασα εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ εἰς τὸν Θεόν. Ἡ τεθλιμμένη δέσποινα ἐπρόσμεινεν εἴκοσιν ἔτη νὰ ἔλθῃ νὰ τὴν ἐπάρῃ ὁ θάνατος ἐντὸς τοῦ ζωντανοῦ αὐτοῦ τάφου, προσευχομένη νυχθημερὸν ὑπὲρ τῆς ψυχῆς τοῦ πατρός της, κοιμωμένη ἐπὶ τῆς σποδοῦ, χωρὶς οὔτε μίαν πέτραν ὡς προσκεφάλαιον, ἐνδεδυμένη μαῦρον τρίχινον σάκκον, καὶ ζῶσα ἐκ τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ ὕδατος, ἅτινα ἀπέθετον εἰς τὴν ὀπὴν τοῦ φεγγίτου ἐλεοῦντες αὐτὴν οἱ διαβάται, δεχομένη οὕτω παρ' ἄλλων τὴν ἐλεημοσύνην ἀφοῦ ἐλέησεν αὐτὴ τόσους. Ὅτε δὲ ἀπέθνησκε καὶ ἔμελλε νὰ μεταβῇ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἄλλον τάφον, ἀφῆκεν αὐτὸν κληρονομίαν παντοτεινὴν εἰς τὰς τεθλιμμένας γυναῖκας, μητέρας, χήρας ἢ θυγατέρας, ὅσαι εἶχον νὰ προσευχηθῶσι πολλὰ ὑπὲρ ἄλλου ἢ ὑπὲρ ἑαυτῶν, καὶ ἤθελον νὰ ἐνταφιασθῶσι ζῶσαι ἕνεκα μεγάλης τινὸς λύπης ἢ πρὸς μετάνοιαν. Οἱ πτωχοὶ τοῦ καιροῦ ἐκείνου τὴν ἐκήδευσαν λαμπρῶς μὲ τὰ δάκρυα καὶ τὰς εὐλογίας των, ἀλλὰ μὲ πολλήν των θλῖψιν εἶδαν ὅτι ἡ εὐσεβὴς κόρη δὲν καθιερώθη ἁγία ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, ὡς μὴ ἔχουσα προστάτας. Οἱ ἀσεβέστεροι ἐξ αὐτῶν ἐλπίζοντες ὅτι τὸ πρᾶγμα τοῦτο ἤθελεν εὐκολώτερον ἐπιτευχθῇ εἰς τὸν παράδεισον παρὰ εἰς τὴν Ῥώμην, ἐδεήθησαν τοῦ Θεοῦ, ὑπὲρ τῆς μακαρίτιδος αὐτοὶ ἀντὶ τοῦ Πάπα. Οἱ δὲ πλεῖστοι ἠρκέσθησαν νὰ διαφυλάττωσιν ὡς ἱερὰν τὴν μνήμην τῆς Ῥολάνδας, καὶ ἀπὸ τὰ ῥάκη αὐτῆς ἐποίησαν φυλακτήρια καὶ ἅγια λείψανα. Ἡ δὲ πόλις καθίδρυσε χάριν τῆς θανούσης δεσποίνης δημόσιον εὐχολόγιον, πήξασα αὐτὸ παρὰ τὸν φεγγίτην τῆς σκήτης, ἐπὶ σκοπῷ νὰ ἵστανται εἰς αὐτὸ ἐνίοτε οἱ διαβάται, διὰ νὰ προσεύχωνται ἂν ὄχι ἄλλο, ἡ προσευχὴ νὰ φέρῃ εἰς τὸν νοῦν τὴν ἐλεημοσύνην, καὶ οὕτω νὰ μὴ ἀποθνήσκωσιν ὁλοτελῶς ἀπὸ πεῖναν καὶ παραμέλησιν αἱ πτωχαὶ ἀσκήτριαι αἱ κληρονομοῦσαι κατὰ καιρὸν τῆς δεσποίνης Ῥολάνδας τὸ ὑπόγειον.

Οἱ τοιοῦτοι τῶν ζώντων τάφοι δὲν ἦσαν σπάνιοι εἰς τοῦ μεσαιῶνος τὰς πόλεις. Συχνὰ ἀπήντα τις εἰς τὴν ὁδὸν τὴν μᾶλλον πολυσύχναστον, εἰς τὴν μᾶλλον ταραχώδη ἀγοράν, κατὰ μέσον ἐκεῖ, ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοὺς τῶν ἵππων, ὑπὸ τοὺς τροχοὺς τῶν ἁμαξῶν, ἓν ὑπόγειον, ἓν φρέαρ, μίαν ζοφερὰν εἱρκτήν, ἀποτετειχισμένην καὶ σιδηρόφρακτον εἰς τῆς ὁποίας τὸν πυθμένα προσηύχετο νυχθημερὸν ἀνθρώπινόν τι πλάσμα, ἀφιεροῦσαν ἑαυτὸ εἰς ἀτελεύτητον ὀλοφυρμὸν ἢ ἐξιλέωσιν μεγάλων ἁμαρτημάτων. Πᾶσαι δὲ αἱ σκέψεις ὅσας ἤθελε διεγείρει ἐν ἡμῖν σήμερον τὸ τοιοῦτον παράδοξον θέαμα, ἡ φρικώδης ἐκείνη φυλακὴ κατέχουσα τὸν μέσον ὅρον μεταξὺ οἰκίας καὶ μνήματος, μεταξὺ νεκροταφείου καὶ πόλεως· ἡ ζῶσα αὕτη ψυχὴ ἡ ἐκ τῆς κοινωνίας τῶν ζώντων ἐξοβελισθεῖσα, καὶ μετὰ νεκρῶν τοῦ λοιποῦ λογιζομένη· ὁ λύχνος οὗτος τῆς ζωῆς ὁ ψυχορραγῶν ἐντὸς σκοτεινοῦ λάκκου· ἡ πνοή, ἡ φωνὴ ἐκείνη, ἡ ἄληκτος προσευχὴ ἡ ἐντὸς θήκης λιθίνης περιωρισμένη, τὸ πρόσωπον τὸ ἐστραμμένον καὶ ἀφορῶν πάντοτε πρὸς κόσμον ἕτερον· ὁ ὀφθαλμὸς ὁ ἤδη καταυγαζόμενος ὑπὸ τοῦ φωτὸς ἑτέρου ἡλίου, τὸ οὖς τὸ προσκεκολλημένον εἰς τους τοίχους τοῦ μνήματος, ἡ ψυχὴ ἡ ἐντὸς τοῦ σώματος καθειργμένη, τὸ σῶμα τὸ ἐντὸς τῆς εἱρκτῆς κεκλεισμένον, καὶ ὑπὸ τὸ διττὸν τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ γρανίτου περίβλημα, ὁ γόος τῆς ἀγωνιώσης ἐκείνης ψυχῆς, πάντα ταῦτα ἔμενον ἀπαρατήρητα ὑπὸ τῶν πολλῶν. Τοῦ καιροῦ ἐκείνου οἱ ἄνθρωποι εὐσεβεῖς ἄνευ πολυπραγμοσύνης δὲν ἐθεώρουν τόσον λεπτομερῶς τὴν θρησκευτικὴν αὐταπάρνησιν. Ἔβλεπον τὸ σύνολον, καὶ ἐτίμων, ἐσέβοντο, καθηγίαζον χρείας τυχούσης τὴν θυσίαν, ἀλλὰ δὲν ἀνέλυον τὰς ὀδύνας, καὶ ὁ οἶκτος αὐτῶν ὑπῆρχε μέτριος. Παρέβαλλον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὀλίγην τροφὴν εἰς τὸν ἐν μετανοίαις δυστυχῆ ἁμαρτωλόν, ἐθεώρουν διὰ τῆς ὀπῆς ἂν εἰσέτι ἔζη, ἠγνόουν συνήθως πῶς ἐλέγετο, μόλις ἐγίνωσκον πρὸ πόσων ἐτῶν εἶχεν ἀρχίσει ν' ἀποθνήσκῃ, καὶ πρὸς τὸν ξένον ὅστις τους ἠρώτα περὶ τοῦ ἐμψύχου σκελετοῦ τοῦ ἐν τῇ σκήτῃ σηπομένου, οἱ γείτονες ἀπεκρίνοντο ἁπλῶς, ἂν μὲν ἦτο ἀνὴρ — Εἶναι ὁ ἔγκλειστος, ἂν γὲ γυνή, — Εἶναι ἡ ἔγκλειστη.

Οὕτω πως ἔβλεπον τότε τὰ πάντα οἱ ἄνθρωποι, ἄνευ μεταφυσικῆς, ἄνευ ὑπερβολῆς, ἄνευ μεγεθυντικῆς ὑέλου, διὰ τῶν γυμνῶν ὀφθαλμῶν. Τὸ μικροσκόπιον δὲν εἶχεν εἰσέτι ἐπινοηθῇ οὔτε ὡς πρὸς τὰ ὑλικὰ ἀντικείμενα οὔτε ὡς πρὸς τὰ ἠθικά.

Ἦσαν δὲ οἱ τοιοῦτοι ἐν τῷ μέσῳ τῶν πόλεων

Digitized by Google

διαβιοῦντες ἀσκηταὶ συχνότατοι, ὡς πρὸ μικροῦ εἴπομεν. Ἐν Παρισίοις ὑπῆρχον ἱκανῶς πολυάριθμοι σκῆται, ὅλαι σχεδὸν κατῳκημέναι. Τοῦτο ὠφείλετο ἐν μέρει καὶ εἰς τὸν κλῆρον ὅστις ἐφρόντιζε νὰ μὴ μένωσι κεναί, ὅπερ θὰ ἦτο σημεῖον ψυχρότητος πίστεως, καὶ ὅταν δὲν ὑπῆρχον ἄλλοι ἔβαλλον εἰς αὐτὰς τοὺς λεπρούς. Πλὴν τοῦ καταγείου οἰκήματος τῆς Γρεύης, ὑπῆρχεν ἓν εἰς τὸ Μονφωκόνιον, ἓν εἰς τὴν ὀστεοθήκην τοῦ νεκροταφείου τῶν Ἁγίων Παίδων, ἓν ἄλλο δὲν ἐξεύρω πλέον ποῦ, εἰς τὸ μέγαρον Κλίχωνος, φρονῶ, καὶ ἄλλα ἀκόμη εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη, ὧν τὰ ἴχνη ἀνευρίσκονται εἰς τὰς παραδόσεις, μὴ ὑπαρχόντων μνημείων. Ἡ συνοικία τοῦ Πανεπιστημίου εἶχεν ὁμοίως τὰ ἰδικά της. Ἐπὶ τοῦ γηλόφου τῆς Ἁγ. Γενεβιέβης εἷς ἄλλος Ἰὼβ τοῦ μεσαιῶνος ἔψαλεν ἐπὶ τριάκοντα ἔτη τοὺς ἑπτὰ τῆς μετανοίας ψαλμοὺς κατακείμενος ἐπὶ τῆς κοπρίας, εἰς τὸν πυθμένα μιᾶς δεξαμενῆς, ἐξαναρχίζων ἀφοῦ ἐτελείονε, ψαλμῳδῶν μεγαλοφωνότερον τὰς νύκτας, magna voce per umbras, καὶ σήμερον ὁ ἀρχαιολόγος νομίζει ὅτι ἀκούει ἔτι τὴν φωνὴν αὐτοῦ εἰσερχόμενος εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ «λαλοῦντος Πηγαδίου».

Διὰ νὰ μὴ μακρυνώμεθα δὲ ἀπὸ τὸ οἴκημα τοῦ Πύργου Ῥολάνδου, λέγομεν ὅτι αὐτὸ οὐδέποτε ἐσχόλασεν ἀπὸ ἀσκητρίας. Ἀπὸ τοῦ θανάτου τῆς δεσποίνης Ῥολάνδου σπανίως ἔμεινεν ἓν ἔτος ἢ δύο κενόν· πλῆθος γυναικῶν κατέβησαν εἰς αὐτὸ νὰ κλαύσωσι μέχρι θανάτου γονεῖς, ἐραστάς, ἴδια παραπτώματα. Ἡ δὲ παρισινὴ κακεντρέχεια, ἥτις εἰς ὅλα ἀναμιγνύεται, ἕως καὶ εἰς τὰ πράγματα τὰ ἐλάχιστον αὐτὴν ἐνδιαφέροντα, διισχυρίζετο ὅτι ὀλίγας χήρας εἶδαν ἐν αὐτῇ ἐγκλείστους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ἱστορία μιᾶς κολλύρας ἀπὸ ἐπτάζυμον.

Καθ' ὃν χρόνον συνέβαινεν ἡ τὴν ὁποίαν διηγούμεθα ἱστορία, ἡ σκήτη τοῦ Πύργου Ῥολάνδου ὑπῆρχε κατῳκημένη, ἂν δὲ ὁ ἀναγνώστης ἐπιθυμῇ νὰ μάθῃ ὑπὸ τίνος, ἀρκεῖ νὰ ἀκροασθῇ τὴν συνομιλίαν τριῶν γυναικῶν, τριῶν λάλων χελιδόνων, αἵτινες καθ' ἣν στιγμὴν ἐστρέφομεν τὴν προσοχήν του πρὸς τὴν σκήτην ταύτην διευθύνοντο εἰς τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς μέρος, ἀναβαίνουσαι ἐκ τοῦ Καστελέτου πρὸς τὴν Γρεύην, παρὰ τὸν ποταμόν.

Αἱ δύο τῶν γυναικῶν τούτων ἦσαν ἐνδεδυμέναι ὡς χρήσιμοι ἀσταὶ τῶν Παρισίων. Ἡ λεπτουργὴς λευκὴ τραχηλία των, ἡ ἐσθὴς αὐτῶν ἡ ἀπὸ ῥαβδωτὸν μαλλοβάμβακον ἐρυθρὸν καὶ κυανοῦν, αἱ λευκαὶ των πλεκταὶ περικνημίδες μὲ χρωματισμένα ἐπίσφυρα κεντητά, αἱ καλῶς περὶ τὴν κνήμην ἐντεταμέναι, τὰ τετράγωνα πέδιλά των ἐκ δέρματος ξανθοῦ μὲ μαῦρα πέλματα, μάλιστα δὲ ὁ τῆς κεφαλῆς κεκρύφαλος, εἶδος κέρατος συγκειμένου ἀπὸ χρυσᾶς τρεμούσας καὶ καταφόρτου μὲ ταινίας καὶ τρίχαπτα, ὁποῖον αἱ γυναῖκες τῆς Καμπανίας φοροῦσιν ἔτι καὶ σήμερον, ἁνθαμιλλώμεναι κατὰ τοῦτο πρὸς τοὺς ἐπιλέκτους τῆς αὐτοκρατορικῆς τῶν Ῥώσων φρουρᾶς, ταῦτα ἐμαρτύρουν ὅτι ἀνῆκον εἰς τὴν τάξιν τῶν εὐκαταστάτων ἐμπόρων γυναικῶν, τὴν ἐπέχουσαν τὸ μεταξὺ ἐκείνων ἃς οἱ ὑπηρέται ὀνομάζουσιν ἁπλῶς γυναῖκας, καὶ ἐκείνων τὰς ὁποίας ἀποκαλοῦσι *κυρίας*. Δεν ἔφερον δὲ οὔτε δακτυλίδια οὔτε χρυσοῦς σταυρούς ὄχι δι' ἔνδειαν ἀλλ' ἁπλῶς ἐκ τοῦ φόβου μὴ διὰ τοῦτο καταδικασθῶσιν εἰς πρόστιμον. Ἡ δὲ τρίτη, ἡ σύντροφός των, ἔφερε τὸν αὐτὸν περίπου ἐπιτετηδευμένον

καλλωπισμόν, ἀλλ' ὅμως εἰς τὸν ἱματισμὸν καὶ εἰς τοὺς τρόπους αὐτῆς ἐνυπῆρχεν ἀγνοῶ τι ἐλέγχον γυναῖκα συμβολαιογράφου τῶν ἐπαρχιῶν. Ἐκ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἡ ζώνη της ἀνέβαινεν ὑπὲρ τὴν ὀσφὺν αὐτῆς ἔβλεπέ τις προδήλως ὅτι ἦτο νέηλυς εἰς Παρισίους. Προσθέσατε εἰς τοῦτο καὶ τὸ πτυκτὸν τῆς τραχηλίας, τοὺς ἐκ ταινίας κοσύμβους τῶν πεδίλων της, ὅτι τῆς ἐσθῆτος αἱ ῥαβδώσεις ἦσαν κατὰ τὸ πλάτος καὶ ὄχι κατὰ τὸ μάκρος, καὶ μυρία ἄλλα τοιαῦτα τερατώδη καὶ ἀπειρόκαλα.

Αἱ δύο πρῶται ἐβάδιζον μὲ τὸ ἰδιαίτερον βῆμα ἐκεῖνο τῶν Παρισινῶν γυναικῶν ὅταν περιηγῶσιν εἰς Παρισίους ἐπαρχιώτιδας. Ἡ ἐπαρχιῶτις ἐκράτει ἐκ τῆς χειρὸς ἓν μικρὸν εὔτραφὲς παιδάριον, κρατοῦν καὶ αὐτὸ εἰς τὴν χεῖρα ἓν χονδρὸν κολλύριον.

Εὑρισκόμεθα δὲ εἰς τὴν δυσάρεστον ἀνάγκην

Digitized by Google

νὰ προσθέσωμεν ὅτι ἐξ αἰτίας τοῦ δριμέος καιροῦ τὸ παιδίον μετεχειρίζετο ὡς ῥινόμακτρον τὴν γλῶσσάν του.

Ἠκολούθει δὲ τὸ παιδάριον μόλις συρόμενον, non passibus æquis (μὲ ἄνισα βήματα) ὡς λέγει ὁ Βιργίλιος, καὶ ἐπρόσκοπτε συχνὰ πυκνά, μὲ μεγάλους τῆς μητρὸς σχετλιασμούς, καὶ τοῦτο διότι προσεῖχε περισσότερον εἰς τὴν κολλύραν του παρὰ εἰς τὴν ὁδόν. Σπουδαῖος βέβαια λόγος τὸ ἐμπόδιζε νὰ τὴν δαγκάσῃ (τὴν κολλύραν), ἐπειδὴ ἠρκεῖτο νὰ τὴν θεωρῇ μὲ βλέμμα τρυφερόν. Ἔπρεπεν ἡ μήτηρ νὰ ἐπιφορτισθῇ καὶ τὴν κολλύραν· ἀπηνὲς ἦτο νὰ μεταποιηθῇ οὕτω εἰς Τάνταλον ὁ μικρὸς φυσίγναθος.

Ἐν τούτοις αἱ τρεῖς γυναῖκες συνδιελέγοντο, καὶ συνδιελέγοντο ταυτοχρόνως καὶ αἱ τρεῖς.

— Ἔλα δά, ἄς κάμνωμεν ὀλίγον γλήγορα, κυρία Μαϊέττα, ἔλεγε τῶν τριῶν ἡ νεωτάτη, ἥτις ἦτο καὶ ἡ εὐτραφεστάτη, πρὸς τὴν ἐπαρχιώτιδα. Πολὺ φοβοῦμαι μήπως φθάσωμεν ἐξώρας πλέον. Εἰς τὸ Καστελέτον ἔλεγαν ὅτι θὰ τὸν μεταφέρουν ἀμέσως εἰς τὸν μάγγανον (κύφωνα).

— Πᾶ! τί λέγεται τώρα, κυρία Οὐδάρδα Μουσνιέρου; ὑπελάμβανεν ἡ ἑτέρα Παρισινή. Θὰ μείνῃ δύο ὥρας εἰς τὸν μάγγανον. Ἔχομεν καιρόν.

— Εἴδετε καμμίαν φοράν, φιλτάτη Μαϊέττα νὰ μαγγανίζουν ἄνθρωπον;

— Μάλιστα, εἶπεν ἡ ἐπαρχιῶτις, εἰς τοὺς Ῥημούς.

— Ὤχ! τώρα θὰ βάλετε καὶ τὸν μάγγανον τῶν Ῥημῶν! Ἕνα παλαιόκλουβον ἐκεῖ, ὅπου μόνον χωρικοὺς περιστρέφουν. Μεγάλο πρᾶγμα καὶ αὐτό!

— Χωρικοὺς μόνον λέγει! εἶπεν ἡ Μαϊέττα, εἰς τοὺς Ῥημούς! εἰς τὰ ἐμπορικά! Ἂν θέλετε νὰ ξεύρετε εἴδαμεν ἐκεῖ καταδίκους καθὼς πρέπει, οἱ ὁποῖοι ἐσκότωσαν πατέρα καὶ μητέρα. Ἀκοῦς χωρικούς! καὶ τί μᾶς ἐνόμισες ἡμᾶς, Γερβασία;

Ἡ ἐπαρχιῶτις ἦτο εἰς τὴν ἀκμὴν νὰ χολωθῇ πρὸς τιμὴν καὶ χάριν τοῦ βασανιστηρίου της κύφωνος· ἀλλὰ κατὰ καλὴν τύχην ἡ διακριτικὴ κυρία Οὐδάρδα Μουσνιέρου ἤλλαξεν ἐγκαίρως ὕλην ὁμιλίας.

— Ἀληθινά, κυρία Μαϊέττα, πῶς σᾶς φαίνονται οἱ Φλαμανδοὶ πρεσβευταί μας; ἔχετε εἰς Ῥημοὺς τόσον ὡραίους πρεσβευτάς;

— Ὁμολογῶ, ἀπεκρίθη ἡ Μαϊέττα, ὅτι ἕνα Παρίσι εἶνε ὅπου εἱμπορεῖ νὰ ἴδῃ τις Φλαμανδοὺς ὡσὰν αὐτούς.

— Εἴδετε εἰς τὴν παράταξιν τὸν ὑψηλὸν ἐκεῖνον πρεσβευτὴν ὅπου εἶναι καλτσοπώλης; ἠρώτησεν ἡ Οὐδάρδα.

— Ναί, εἶπεν ἡ Μαϊέττα, ὁμοιάζει ὡσὰν τὸν γέρο-Κρόνον.

— Τὰ ἄλογά των εἶναι ὡραῖα, ὑπέλαβεν ἡ Οὐδάρδα, καθὼς τὰ ἔχουν ἐνδυμένα κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ τόπου των.

— Καλέ, κυττάξετε, ἀνέκραξεν ἡ Μαϊέττα αἴφνης, τί πλῆθος ἐσυνάχθη κάτω ἐκεῖ εἰς τὴν ἄκραν τῆς γεφύρας. Εἶνε εἰς τὴν μέσην κάτι τὸ ὁποῖον κυττάζουν.

— Τωόντι, εἶπεν ἡ Γερβασία, ἀκούω νὰ κτυπᾷ τὸ κύμβαλον. Νομίζω ὅτι εἶνε ἡ μικρὴ Σμεράλδα καὶ κάμνει τὰ παιγνίδια της μαζὶ μὲ τὴν γίδα της. Κάμε, Μαϊέττα, ἄνοιγε τὰ πόδια σου, βίαζε ὀλίγον καὶ τὸν μικρὸν νὰ περιπατῇ. Ἦλθες νὰ ἴδῃς τὰ περίεργα τῶν Παρισίων. Χθὲς εἶδες τοὺς Φλαμανδούς, σήμερον πρέπει νὰ ἴδῃς τὴν Αἰγυπτίαν.

— Τὴν Αἰγυπτίαν! ἔκαμεν ἡ Μαϊέττα παλινδρομοῦσα καὶ σφίγγουσα δυνατὰ τοῦ τέκνου της τὴν χεῖρα — Ἔλα, Εὐστάθιε, παιδί μου!

Καὶ ἤρχισε νὰ τρέχῃ ἐπὶ τῆς κρηπῖδος τοῦ ποταμοῦ πρὸς τὴν Γρεύην, ἕως οὗ ἀφῆκε πολὺ ὀπίσω της τὴν γέφυραν. Ἀλλὰ τὸ παιδίον συρόμενον οὕτω βιαίως προσέκοψε καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τῶν γονάτων· ἐκείνη ἐστάθη ἀσθμαίνουσα, καὶ οὕτως ἡ Οὐδάρδα καὶ ἡ Γερβασία ἠδυνήθησαν νὰ τὴν φθάσωσι.

— Καλὲ τί παράξενη ἰδέα σοῦ ἐμβῆκεν εἰς τὴν κεφαλήν, εἶπεν ἡ Γερβασία· ἡ γυφτοπούλα αὐτὴ θὰ σοῦ κλέψῃ τὸ παιδί σου!

Ἡ Μαϊέττα ἐκίνει τὴν κεφαλὴν ἐν συννοίᾳ.

— Τὸ περίεργον, παρετήρησεν ἡ Οὐδάρδα, εἶναι ὅτι καὶ ἡ ῥασοφόρα τὴν αὐτὴν ἰδέαν ἔχει διὰ τὰς Αἰγυπτίας.

— Τί πρᾶγμα εἶναι ἡ ῥασοφόρα; εἶπεν ἡ Μαϊέττα.

— Πῶς! εἶπεν ἡ Οὐδάρδα, εἶναι ἡ ἀδελφὴ Γουδούλη.

— Ἡ ἀδελφὴ Γουδούλη! ὑπέλαβεν ἡ Μαϊέττα· τί ἔστι ἀδελφὴ Γουδούλη;

— Φαίνεσαι πῶς εἶσαι ἐπαρχιώτισσα, ἐπειδὴ δὲν γνωρίζεις αὐτὸ τὸ πρᾶγμα! ἀπεκρίθη ἡ Οὐδάρδα. Εἶνε ἡ ἔγκλειστη τοῦ Πύργου Ῥολάνδου.

— Πῶς; ἠρώτησεν ἡ Μαϊέττα, ἡ δυστυχὴς ἐκείνη γυναῖκα εἰς τὴν ὁποίαν φέρομεν αὐτὴν τὴν κουλλούραν;

Ἡ Οὐδάρδα κατένευσε τὴν κεφαλήν.

— Βέβαια ἐκείνη, εἶπε. Τώρα θὰ τὴν ἴδῃς εἰς τὸ ὑπόγειόν της ἐπὶ τῆς Γρεύης. Ἔχει καὶ αὐτὴ εἰς τὸ ἴδιον κατάστιχον ὅπου ἔχεις τοὺς ἀγύρτας αὐτοὺς τῆς Αἰγύπτου, ὅπου παίζουν τὸ κύμβαλον καὶ λέγουν τὸ ῥιζικόν. Δὲν ἐξεύρει κανεὶς πόθεν τῆς προέρχεται αὐτὴ ἡ πρὸς τοὺς Ἀθιγγάνους καὶ Αἰγυπτίους ἀποστροφή. Ἀλλὰ τοῦ λόγου σου, Μαϊέττα, διὰ τί ἅμα τοὺς ἴδῃς μόνον, φεύγεις τοιουτοτρόπως;

— Ὦ! εἶπεν ἡ Μαϊέττα δράττουσα μὲ τὰς δύο της χεῖρας τὴν στρογγύλην τοῦ παιδὸς κε-

Digitized by Google

φαλήν. δὲν θέλω νὰ μὲ συμβῇ ὅ,τι συνέβη εἰς τὴν Ῥοδοῦλα Ἡλιογέννητη.

— Ἆ! ν' ἀκούσωμεν! ν' ἀκούσωμεν! κάμμίαν ἱστορίαν θὰ μᾶς διηγηθῇς· ἔ, καλή μου Μαϊέττα; ὑπέλαβεν ἡ Γερβασία πιάσασα αὐτὴν ἐκ τοῦ βραχίονος.

— Προθύμως, ἀπεκρίθη ἡ Μαϊέττα· ἀλλὰ πῶς φαίνεσθε ὅτι εἶσθε ἀπὸ τὰ Παρίσια, ἐπειδὴ δὲν γνωρίζετε αὐτὸ τὸ πρᾶγμα! Θὰ σᾶς εἰπῶ λοιπὸν — πλὴν δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ στεκώμεθα, ἐμποροῦμεν νὰ περιπατοῦμεν καὶ νὰ λέγωμεν—ὅτι ἡ Ῥοδοῦλα Ἡλιογέννητη ἦτο μία ὡραία νέα 18 ἐτῶν ὅταν εἶχα κ' ἐγὼ αὐτὴν τὴν ἡλικίαν, δηλαδὴ πρὸ 18 χρόνων, καὶ ὅτι μοναχή της πταίει ἂν δὲν εἶναι καὶ αὐτὴ σήμερον, καθὼς ἐγώ, μία καλή, θρεμμένη, δροσάτη μητέρα τριανταὲξ ἐτῶν, μὲ ἄνδρα καὶ μὲ παιδί. Ἀλλὰ τί θέλετε; ἀπὸ τὴν ἡλικίαν τῶν δεκατεσσάρων χρόνων δὲν ἦτο πλέον καιρός! — Ἦτο λοιπὸν αὐτὴ ἡ νέα κόρη τοῦ Γυβερτῶ, τοῦ κιθαρῳδοῦ τῶν λέμβων εἰς Ῥημοὺς, τοῦ ἰδίου ἐκείνου ὅπου ἐκιθάρισεν ἐμπρὸς εἰς τὸν βασιλέα Κάρολον Ἕβδομον, κατὰ τὴν στέψιν του, τότε ὁπού κατέπλευσε τὸν ποταμόν μας Οὐέσλην ἀπὸ τὸ Σιλλερῦ ἕως τὸ Μουϊσόν, καὶ ἦτο μάλιστα εἰς τὸ πλοῖον καὶ ἡ κυρία Παρθένος τῆς Αὐρηλίας. Ὁ γέρων πατήρ της ἀπέθανεν ὅταν ἡ Ῥοδοῦλα ἦτον ἀκόμη μωρὸ παιδί. Δὲν εἶχε λοιπὸν πλέον παρὰ τὴν μητέρα της, μίαν ἀγαθὴ γυναῖκα, ὅπου δὲν ἔμαθε τῆς Ῥοδοῦλας ἄλλο παρὰ κἄτι κούκλαις διὰ τὰ παιδιά, καὶ κἄτι κεντήματα, ὅμως αὐτὰ δὲν ἐμπόδισαν καθόλου τὴν νέαν νὰ μεγαλόνῃ εἰς τὰ χρόνια καὶ νὰ μένῃ θεόπτωχη. Ἐκατοικοῦσαν αἱ δύο εἰς Ῥημοὺς, πλησίον τοῦ ποταμοῦ. Εἰς τὰ 61, τὸ ἔτος ὅπου ἔγεινεν ἡ στέψις τοῦ πολυχρονεμένου βασιλέως μας Λουδοβίκου Ἐνδεκάτου τόσον εὔμορφη καὶ εὔθυμη ἦτον ἡ Ῥοδοῦλα, ὁποῦ ὠνομάσθη ἀπ' ὅλους ἡ Ἡλιογέννητη. — Ἡ καϋμένη ἡ νέα! εἶχε καὶ δόντια μαργαριτάρια, καὶ ἀγαποῦσε νὰ γελᾷ διὰ νὰ τὰ δείχνῃ. Τὸ λοιπὸν μία νέα ὁποῦ ἀγαπᾷ τὰ γέλοια, θὰ κλαύσῃ ἀργότερα. Ἦτο λοιπὸν ἡ Ἡλιογέννητη. Ἡ μητέρα της καὶ αὐτὴ μὲ πολλὴν δυσκολίαν ἐκέρδιζαν τὸ καθημερινόν των· εἶχαν ξεπέσει πολὺ ἀφοῦ ἀπέθανεν ὁ κιθαρῳδός. Ἀπὸ τὰ κεντήματα δὲν εἶχαν περισσότερον ἀπὸ ἓξ δηνάρια τὴν ἑβδομάδα, ὁποῦ δὲν κάμνουν οὔτε δύο λιάρδα μὲ τὸν ἀετόν. Ποῦ ὁ καιρὸς ὅταν ὁ Γυβερτῶς ἐκέρδιζεν εἰς μίαν μόνην βασιλικὴν στέψιν δώδεκα σολδία παρισινὰ μὲ ἕνα τραγοῦδί του! Ἕνα χειμῶνα—τὴν ἰδίαν χρονιὰ εἰς τὰ 61—ὁποῦ αἱ δύο αὐταὶ γυναῖκες δὲν εἶχαν οὔτε καυσόξυλα οὔτε ξερόκλαδα, καὶ ἔκαμνε τρομερὸν ψῦχος, αὐτὸ ἔδωκε τόσον εὔμορφαις ὄψαις εἰς τὴν Ἡλιογέννητη, ὁποῦ οἱ ἄνδρες τὴν ἔλεγαν Ῥοδίτσα, ὁποῦ πολλοὶ τὴν ἐφώναζαν ἄνθος τῆς ῥοδιᾶς, καὶ ὁποῦ ἔχασε τὴν τιμήν της.—Εὐστάθιε, νὰ μὴ σὲ ἰδῶ καὶ δαγκάσῃς τὴν κουλλοῦραν! —Τὸ ἐννοήσαμεν ἀμέσως ὅτι ἔχασε τὴν τιμήν της μίαν Κυριακὴν ὁποῦ ἦλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν μ' ἕνα χρυσὸν σταυρὸν εἰς τὸν λαιμὸν—δεκατεσσάρων χρόνων κορίτσι, ἀκοῦτε σεῖς!—Ἦταν πρῶτα πρῶτα ὁ νέος ὑποκόμης Δὲ Κορμοντρεύλης, ὁποῦ ἔχει τὸν πύργον του μίαν λεύγαν σχεδὸν μακρὰν τῶν Ῥημῶν· ἔπειτα ὁ Ἐρρῖκος Δὲ Τριανκούρ, ἱπποκόμος τοῦ βασιλέως, ἔπειτα ἄλλος κατώτερος ἀπ' αὐτόν, ὁ Σιαρτῶς Δὲ Βωλιών, πεντηκόνταρχος· ἔπειτα ὅλον καταβαίνωντας, ὁ Γουερῆς Ὠβερζών, ὁ τραπεζοκόμος τοῦ βασιλέως· ἔπειτα ὁ Μακαῖος Φρέπος, ὁ κουρεὺς τοῦ βασιλόπαιδος· ἔπειτα ὁ Τεβενῖνος Μοναχός, μάγειρος τοῦ παλατίου· καὶ ἔπειτα κατὰ τὸν ἴδιον πάντοτε τρόπον, ἀπὸ τὸν ὀλιγώτερον νέον εἰς τὸν ὀλιγώτερον εὐγενῆ, ἔπεσεν εἰς τὸν Γουλιέλμον Ῥασίναν, παιγνιδιάτορα, καὶ εἰς τὸν Θιερρῆν Δεμέρον, φαναροποιόν. Τότε, πτωχὴ Ἡλιογέννητη! παρεδόθη ὅλη εἰς ὅλους, ἐπέρασε καὶ τὸ ὁλοΰστερνὸ σκαλοπάτι! Τί θέλετε νὰ σᾶς εἰπῶ, κυρίαι μου; εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς στέψεως, ὁποῦ ἔγεινε τὸ ἴδιον ἔτος 61, αὐτὴ ἔστρωσε τὸ κρεββάτι τοῦ βασιλέως τῶν πόρνων! τὸ ἴδιον ἔτος!

Ἡ Μαϊέττα ταῦτα λέγουσα ἀνεστέναξε καὶ ἀπέμαξεν ἓν δάκρυ ἑτοιμόρροπον.

— Ἐγὼ ἐκ μέρους μου δὲν εὑρίσκω τίποτε ἔκτακτον εἰς αὐτὴν τὴν ἱστορίαν, εἶπεν ἡ Γερβασία, καὶ δὲν βλέπω εἰς ὅλ' αὐτὰ οὔτε Ἀθιγγάνους οὔτε μικρὰ παιδία.

— Ὀλίγην ὑπομονήν! ὑπέλαβεν ἡ Μαϊέττα· ὅσον διὰ παιδί, τώρα θὰ ἰδῇς ἕνα.—Εἰς τὰ 66 —γίνονται ἀπὸ τότε δεκαὲξ χρόνοι τὸν μῆνα τοῦτον, ἀνήμερα τῆς Ἁγίας Παύλας, ἡ Ῥοδοῦλα ἐγέννησε καὶ ἔκαμε κόρην. Ἡ καϋμένη, τί χαρὰν τὸ ἐπῆρε! ἐπειδὴ ἀπὸ πολὺν καιρὸν ἐπιθυμοῦσε νὰ ἀποκτήσῃ ἕνα παιδί. Ἡ μητέρα της, μία ἀγαθὴ γυναῖκα, καθὼς εἶπα, ὁποῦ ἄλλο δὲν ἤξευρε παρὰ νὰ κλῇ τὰ μάτια καὶ νὰ μὴ βλέπῃ, ἡ μητέρα της, λέγω, εἶχεν ἀποθάνει. Ἀπὸ πέντε χρόνους ὁποῦ ἔπεσεν εἰς κακὴν στράταν ἦτο ἡ Ἡλιογέννητη δυστυχισμένο πλάσμα. Ἦτο μονάχη, ὁλομόναχη εἰς τὸν κόσμον, δακτυλοδεικτούμενη, κακολογούμενη εἰς τοὺς δρόμους· οἱ κλητῆρες τὴν ἔδερναν, τὰ παιδιὰ τοῦ δρόμου τὴν ἐπερίπαιζαν. Καὶ περιπλέον εἶχε φθάσει τὰ εἴκοσι χρόνια· καὶ τὰ εἴκοσι χρόνια εἶναι γεράματα εἰς τὰς γυναῖκας τοῦ ἔρωτος. Ἡ ζωὴ αὐτὴ τῆς ἀπωλείας ἤρχισε νὰ μὴ τῆς δίδῃ περισσότερα κέρδη ἀπ' ὅσα τῆς ἔδιδαν ἄλλοτε τὰ κεντήματα. Ὅσον ἤρχοντο αἱ ῥυτίδες, ἔφευγαν τὰ σκοῦδα· πάλιν ὁ χειμῶνας ἄρχισε νὰ τῆς γίνεται βαρύς, ἡ γωνιά της δὲν εἶχε καυσόξυλα, τὸ σκαφίδι της δὲν εἶχε ψωμί. Δὲν ἐμποροῦσε πλέον οὔτε νὰ δουλεύσῃ· ἀφοῦ ἔγεινε φιλήδονος,

Digitized by Google

ἔγεινε καὶ ὀκνηρά, καὶ διὰ τοῦτο ὑπέφερε περισσότερον ἀπὸ τὰς στερήσεις· ἐπειδὴ μὲ τὴν ὀκνηρίαν ἐσυνείθισε καὶ εἰς τὴν τρυφηλὴν ζωήν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τοὐλάχιστον ὁ κύριος ἐρημέρις τοῦ Σαὶν Ρεμὴ ἐξηγεῖ διὰ τί αἱ γυναῖκες αὐταὶ ὑποφέρουν περισσότερον ἀπὸ τὸ ψῦχος καὶ τὴν πεῖναν παρὰ αἱ ἄλλαι πτωχαί, ὅταν γηράσουν.

— Πολὺ καλά, παρετήρησεν ἡ Γερβασία, ἀλλ' οἱ Ἀθιγγάνοι;

— Πρόσμενε δὰ ὀλίγον, Γερβασία, εἶπεν ἡ Οὐδάρδα ἥτις δὲν ἦτο τόσον ἀνυπόμονος εἰς τὴν ἀκρόασιν. Τί θὰ ἔμενε πλέον εἰς τὸ τέλος ἂν τὰ ἔλεγεν ὅλα εἰς τὴν ἀρχήν; — Ἐξακολούθησε τὴν διήγησίν σου, Μαϊέττα, σὲ παρακαλῶ. Ἡ καϋμένη ἡ Ἡλιογέννητη!

Ἡ Μαϊέττα ἐξηκολούθησε λέγουσα.

— Ἦτον λοιπὸν ἡ δυστυχὴς μελαγχολικὴ πολλά, ἐλεεινή, καὶ τὰ μάτια της ἔτρεχαν βρύσαις. Ἀλλὰ εἰς τὴν ἐντροπιασμένην καὶ ἄτιμην ζωὴν ὁποῦ ἔζοῦσε, καὶ εἰς τὴν ἐγκατάλειψίν της, τῆς ἐφαίνετο ὅτι θὰ ἦτον ὀλιγώτερον ἐντροπιασμένη, ὀλιγώτερον ἄτιμη καὶ ἐγκαταλελειμμένη, ἂν εἶχεν εἰς τὸν κόσμον κἄτι τι, μίαν ἀνθρώπινον ψυχὴν τὴν ὁποίαν ν' ἀγαπᾷ ἢ ἀπὸ τὴν ὁποίαν νὰ ἀγαπᾶται. Ἔπρεπε δὲ νὰ ἦναι παιδὶ μικρόν, ἐπειδὴ μόνον τὰ παιδία ἔχουν τὴν ἀναγκαίαν εἰς τοῦτο ἀθωότητα. — Τὸ ἐννόησεν αὐτὸ ἀφοῦ ἀπεφάσισε ν' ἀγαπήσῃ ἕνα κλέπτην, ὁ ὁποῖος ἦτον ὁ μόνος ὁποῦ τὴν ἐκαταδέχθη· ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου καιροῦ εἶδεν ὅτι ὁ κλέπτης τὴν ἐκαταφρονοῦσεν. — Αἱ γυναῖκες αὐτῆς τῆς τάξεως ἔχουν ἀνάγκην ἑνὸς ἐραστοῦ ἢ ἑνὸς παιδιοῦ διὰ νὰ πληρώσῃ τὸ κενὸν τῆς καρδίας των· ἀλλέως εἶναι πολλὰ δυστυχεῖς. Μὴν ἐμπορῶντας νὰ εὕρῃ ἐραστὴν πιστόν, ἔστρεψεν ὅλον τὸν πόθον της εἰς ἀπόκτησιν ἑνὸς παιδιοῦ, καὶ ἐπειδὴ ποτὲ δὲν ἔπαυσε νὰ ἔχῃ εὐλάβειαν, ἐπαρακάλει ἡμερόνυκτα τὸν Θεὸν νὰ τῆς δώσῃ ἕνα παιδί. Ὁ παντοδύναμος τὴν εὐσπλαγχνίσθη καὶ τῆς ἔδωσε μίαν μικρὰν κόρην. Δὲν ἐμπορῶ νὰ σᾶς παραστήσω τὴν χαράν της· τί κλάματα! τί χάδια! τί φιλήματα! ἐπῆγε νὰ τρελαθῇ. Ἐβύζαξεν ἡ ἰδία τὸ τέκνον της, ἔσχισε τὸ πάπλωμά της, τὸ μόνον ὁποῦ εἶχεν εἰς τὸ κρεββάτι της, καὶ τοῦ ἔκαμε σπάργανα, καὶ αὐτὴ δὲν ᾐσθάνθη πλέον οὔτε ψῦχος οὔτε πεῖναν. Ἡ εὐμορφιὰ τῆς ἦλθε πάλιν. Κορίτσι μεγάλο γίνεται μητέρα μικρή. Οἱ ἐρασταὶ ἤρχισαν πάλιν νὰ ἔρχωνται, καὶ ἐκείνη ἀπὸ τὸ ἐμπόριον αὐτὸ τὸ μυσαρὸν ἔκαμε ῥουχαλάκια τοῦ μικροῦ, φασκιαῖς ἀπὸ δαντέλλα καὶ σκουφάκια ἀτλαζωτά, χωρὶς κἂν νὰ φροντίσῃ νὰ ξαναγοράσῃ πάπλωμα διὰ τὸν ἑαυτόν της. — Κύριε Εὐστάθιε, σὲ τὸ εἶπα νὰ μὴ πειράζῃς τὴν κουλλοῦραν! — Ἡ μικρὴ Ἁγνή, αὐτὸ ἦτον τὸ βαπτιστικὸν ὄνομα τῆς μικρῆς, ἐπειδὴ οἰκογενειακὸν ὄνομα ἀπὸ πολὺν καιρὸν ἡ Ἡλιογέννητη δὲν εἶχε πλέον, ἡ μικρή, λέγω, Ἁγνὴ ἦτον περισσότερον φασκιωμένη μὲ ταινίας καὶ μὲ κεντητὰ παρὰ μία Δελφίνα τοῦ Δελφινάτου. Εἶχε κοντὰ εἰς τὰ ἄλλα καὶ ἕνα ζευγάρι μικρὰ σάνδαλα, ὁποῦ οὔτε ὁ βασιλεὺς Λουδοβῖκος ἐφόρεσε ποτέ του τοιαῦτα. Ἡ μητέρα της τῆς τὰ εἶχε ῥάψει καὶ κεντήσει ἡ ἰδία, καὶ ἔβαλεν ὅλην τὴν τέχνην ὁποῦ εἶχεν ἐπάνω εἰς αὐτά, μὲ τόσα χρυσᾶ καὶ πεταλάκια ὅσα δὲν ἔχει οὔτε τὸ φόρεμα τῆς Παναγίας. Ἦταν ἕνα ζευγάρι σανδαλάκια τριανταφυλλιά, τὰ εὐμορφότερα ὁποῦ εἶδε ποτὲ ἄνθρωπος. Εἶχαν τόσον μάκρος μόνον ὅσον ἔχει τὸ μεγάλον μου δάκτυλον, καὶ ἔπρεπε νὰ ἰδῇ κανεὶς ὁ ἴδιος τὰ ποδαράκια τῆς μικρῆς νὰ εὐγαίνουν ἀπὸ μέσα των, διὰ νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἐμποροῦσαν νὰ χωρέσουν εἰς τόσον μικρὰ σάνδαλα. Εἶναι ἡ ἀλήθεια ὅτι τὰ ποδαράκια ἐκεῖνα ἦσαν τόσον μικρά, τόσον εὔμορφα, τόσον τριανταφυλλένια! περισσότερο τριανταφυλλένια ἀπὸ τὸ ἀτλάζι τῶν σανδάλων! — Ὅταν ἀποκτήσῃς παιδιά, Οὐδάρδα, τότε θὰ καταλαβῇς ὅτι δὲν ὑπάρχει τίποτε ὡραιότερον ἀπὸ τὰ μικρὰ ἐκεῖνα ποδαράκια καὶ χεράκια.

— Κ' ἐγὼ αὐτὸ θέλω, εἶπεν ἡ Οὐδάρδα στενάζουσα, ἀλλὰ περιμένω νὰ εὐαρεστηθῇ εἰς τοῦτο ὁ δικός μου, ὁ κύριος Ἀνδρέας Μουσνιέρος.

— Ἔπειτα, ἐπανέλαβεν ἡ Μαϊέττα, τῆς Ῥοδούλας τὸ παιδὶ δὲν εἶχε μόνον ποδαράκια εὔμορφα. Τὸ εἶδα ὅταν ἦτον ἀκόμη τεσσάρων μηνῶν· ἕνα ἀγγελάκι! Εἶχε ὀφθαλμοὺς μεγαλητέρους ἀπὸ τὸ στόμα του, καὶ τὰ ὡραιότερα ψιλὰ μαῦρα μαλλιά, ὁποῦ ἄρχιζαν ἀπὸ τότε νὰ σγουραίνουν. Τὸ κορίτσι αὐτὸ ἂν ἐγίνετο δεκαὲξ χρόνων θὰ ἔκαμνε μίαν λαμπρὰν μελαγχροινὴν νέαν. Ἡ ἀγάπη, ἡ χαρὰ τῆς μάννας του αὔξανεν ἀπὸ ἡμέραν εἰς ἡμέραν. Τὸ ἐχάδευε, τὸ ἐφιλοῦσε, τὸ ἐγαργάλιζε, τὸ ἔπλυνε, τὸ ἐστόλιζε, τὸ ἔτρωγε! Ἔκαμνεν ὡσὰν τρελλή, καὶ εὐχαριστοῦσεν ἀπὸ καρδίας τὸν Θεόν. Τὰ μικρὰ μάλιστα τριανταφυλλένια ποδαράκια τὴν ἔκαμναν νὰ μένῃ ἐκστατική, νὰ μὴν ἐξεύρῃ τί κάμνει. Τὰ ἔμβαζε εἰς τὰ μικρὰ σάνδαλα, τὰ ἔβγαζε, τὰ ἐκαμάρονε, τὰ ἐκύτταζε ὁποῦ ἔφεγγαν ὡσὰν τὸ φῶς, ἐλυπεῖτο νὰ τὰ βάλῃ νὰ δοκιμάσουν τὸ περπάτημα ἐπάνω εἰς τὸ κρεββάτι, καὶ μὲ ὅλην τὴν εὐχαρίστησίν της θὰ ἐπερνοῦσε τὴν ζωήν της ὅλην γονατιστή, νὰ ποδένῃ καὶ ξεποδένῃ τὰ πόδια ἐκεῖνα ὁποῦ ὡμοίαζαν τοῦ βρέφους Ἰησοῦ.

— Ἡ ἱστορία εἶνε ἄξια καὶ καλή, εἶπε χαμηλῇ φωνῇ ἡ Γερβασία, ἀλλὰ τί σχέσιν ἔχουν αὐτὰ μὲ τοὺς γύφτους;

— Ἰδού, ἀπεκρίθη ἡ Μαϊέττα. Ἔφθασαν μίαν ἡμέραν εἰς Ῥημοὺς ἕνα εἶδος ἀνθρώπων παράξενον πολλά· ἦσαν τρουάνδοι καὶ ψωμοζῆται, ὁποῦ ἐγύριζαν τὴν χώραν ὁδηγούμενοι ἀπὸ τὸν δοῦκά

Digitized by Google

των καὶ ἀπὸ τοὺς κόμητάς των. Ἦσαν μελαψοί, μὲ σγουρὰ μαλλιά, καὶ εἶχαν περασμένους εἰς τὰ αὐτία των ἀσημένιους κρίκους. Αἱ γυναῖκες των ἦσαν ἀσχημότεραι ἀκόμη ἀπὸ τοὺς ἄνδρας. Εἶχαν πλέον μαῦρον πρόσωπον καὶ πάντοτε ἀσκεπές. ἕνα παλαιόπανον πλεγμένον ἀπὸ σχοινία δεμένον εἰς τοὺς ὤμους των, καὶ τὴν πλεξίδα ὡς οὐρὰν ἀλόγου. Τὰ παιδιά των ὁποῦ ἐκυλίοντο ἀνάμεσα εἰς τὰ πόδια των ἦτον χειρότερα ἀπὸ ταῖς μαϊμούδαις. Μία ἀφωρισμένη φυλή, ἀδελφίτσαις μου! Καὶ ὅλοι αὐτοὶ ἤρχοντο κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τὴν Κάτω Αἴγυπτον εἰς τοὺς Ῥημοὺς διὰ μέσου τῆς Πολωνίας. Ὁ Πάπας τοὺς ἐξωμολόγησε, καθὼς ἔλεγεν ὁ κόσμος, καὶ τοὺς ἔρριψε κάνονα νὰ γυρίσουν ἑπτὰ χρόνους τὸν κόσμον, χωρὶς νὰ πλαγιάσουν εἰς κρεββάτι· δι' αὐτὸ ἐλέγοντο μετανοοῦντες καὶ ἐβρωμοῦσαν. Φαίνεται πῶς ἦσαν ἄλλοτε Σαρακηνοί, καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἐπίστευαν τὸν Δία, καὶ ἀπαιτοῦσαν δέκα δραχμὰς τουρογιανὰς ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐπισκόπους, ἀρχιεπισκόπους καὶ ἀββάδες ὁποῦ φέρουν μίτρα καὶ πατερίτσα. Καὶ αὐτὸ τὸ δικαίωμα τοὺς τὸ ἔδωκεν ὁ Πάπας. Ἤρχοντο δὲ εἰς τοὺς Ῥημοὺς νὰ εἰποῦν τὸ ῥιζικὸν τῶν ἀνθρώπων ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως τῆς Ἀλγερίας καὶ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας. Ἐννοεῖται λοιπὸν ὅτι δὲν ἐχρειάζετο περισσότερον διὰ νὰ τοὺς ἐμποδίσουν νὰ μὴν ἐμβοῦν εἰς τὴν πόλιν. Τότε λοιπὸν καὶ αὐτοὶ ἔστησαν τὰς σκηνάς των ἔξω τῆς πόλεως, πλησίον εἰς ἕνα λόφον, καὶ ἔτρεχαν πλέον οἱ ἄνθρωποι νὰ τοὺς ἰδοῦν. Ἐκύτταζαν τὴν παλάμην σου καὶ ἐπρόλεγαν τί θὰ σοῦ συμβῇ. Ἦταν καλοὶ νὰ εἰποῦν εἰς τὸν Ἰούδαν ὅτι θὰ γείνῃ πάπας. Ἐκυκλοφοροῦσαν ὅμως κακαί τινες φῆμαι δι' αὐτούς, ὅτι δηλαδὴ ἅρπαζαν βρέφη, ὅτι ἔκλεπταν, καὶ ἔτρωγαν ἀνθρωπινὸν κρέας. Οἱ φρόνιμοι ἔλεγαν εἰς τοὺς τρελλούς, τί θέλετε καὶ πηγαίνετε, καὶ ἔπειτα ἐπήγαιναν κρυφὰ καὶ αὐτοί. Σᾶς λέγω ὅτι ἦτον μία γενικὴ μανία. Εἶναι ἡ ἀλήθεια πῶς ἔλεγαν πράγματα ν' ἀπορήσῃ καὶ ἕνας καρδινάλιος. Αἱ μητέρες μάλιστα εἶχαν ἕνα καμάρι διὰ τὰ παιδιά των, ἀφοῦ αἱ γύφτισσαις ἐδιάβαζαν εἰς τὸ χέρι των κάθε λογῆς θαύματα γραμμένα εἰς εἰδωλολατρικὴν καὶ τουρκικὴν γλῶσσαν. Ἡ μία εἶχεν υἱὸν αὐτοκράτορα, ἡ ἄλλη πάπαν, ἡ ἄλλη μέγαν στρατηγόν. Ἡ πτωχὴ ἡ Ἡλιογέννητη ἐμβῆκε καὶ αὐτὴ εἰς περιέργειαν· ἤθελε καὶ αὐτὴ νὰ μάθῃ τὸ ῥιζικὸ τῆς κόρης της, ἀνίσως ἡ μικρή της εὔμορφη Ἁγνὴ θὰ ἐγίνετο μίαν ἡμέραν αὐτοκρατόρισσα τῆς Ἀρμενίας ἢ τίποτ' ἄλλο ὡσὰν αὐτό. Τὴν ἔφερε λοιπὸν εἰς τοὺς γύφτους. Αἱ γύφτισσαις ἔμειναν ἐκστατικαὶ νὰ βλέπουν τὸ παιδί, τὸ ἐχάδευαν, τὸ ἐφιλοῦσαν μὲ τὰ μελανά των στόματα, καὶ ἐθαύμαζαν τὸ μικρόν του χεράκι πρὸς μεγάλην τῆς μητρός του χαράν. Πρὸ πάντων ὅμως εἶχαν νὰ κάμουν μὲ τὰ εὔμορφα ποδαράκια καὶ τὰ ὡραιότατα σάνδαλά του. Ἡ μικρὴ δὲν ἦτον ἑνὸς ἔτους ἀκόμη, ἄρχιζε τότε νὰ ψελλίζῃ, ἐγελοῦσε πρὸς τὴν μητέρα του τὸ παιγνιδιάρικο, ἦτον παχουλὴ παχουλή, ὁλοστρόγγυλη, καὶ ἔκαμνε χιλίας θελκτικὰς χειρονομίας καὶ σχήματα τῶν ἀγγέλων τοῦ παραδείσου. Ὅταν εἶδε ταῖς γύφτισσαις ἐτρόμαξε πολὺ καὶ ἄρχισε νὰ κλαίῃ· ἀλλ' ἡ μάννα της τῆς ἔδωσε πλῆθος φιλιά, καὶ ἐγύρισεν ὀπίσω πολλὰ εὐχαριστημένη διὰ τὴν τύχην ὁποῦ αἱ προφήτισσαις προεῖπαν εἰς τὴν Ἁγνήν της· προεῖπαν ὅτι θὰ γείνῃ μία θεά, μία βασίλισσα. Ἐγύρισε λοιπὸν ὀπίσω εἰς τὸ ἀνῶγι ὅπου ἐκάθετο χαρούμενη καὶ ὑπερήφανη ὅτι εἶχε κόρην βασίλισσαν. Τὴν ἄλλην ἡμέραν, ηὗρεν εὐκαιρίαν μίαν στιγμὴν ὁποῦ τὸ παιδί της ἐκοιμᾶτο εἰς τὴν κλίνην της (διότι τὸ ἐπλάγιαζε πάντοτε μαζί της) ἄφησεν ἐλαφρὰ ἐλαφρὰ τὴν θύραν μισανοικτήν, καὶ ἔτρεξε νὰ διηγηθῇ εἰς μίαν της γειτόνισσαν, εἰς τὸν διπλανὸν δρόμον, ὅτι πῶς θὰ ἔλθῃ μία ἡμέρα ὁποῦ ἡ κόρη της Ἁγνὴ θὰ ἔχῃ εἰς τὸ τραπέζι της νὰ τὴν ὑπηρετοῦν τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας καὶ τὸν ἀρχιδοῦκα τῆς Αἰθιοπίας, καὶ ἄλλα χίλια θαυμαστὰ καὶ ἀνέλπιστα πράγματα. Εἰς τὴν ἐπιστροφήν της, ἐπειδὴ ἀναβαίνωντας τὴν σκάλαν δὲν ἤκουσε φωνάς, εἶπε, καλά! τὸ παιδὶ κοιμᾶται ἀκόμη. Εὑρῆκε τὴν θύραν ἀνοικτὴν περισσότερον ἀπ' ὅ,τι τὴν ἄφησε· μολαταῦτα ἐμβῆκε μέσα ἡ δυστυχισμένη μήτηρ, καὶ ἔτρεξεν εἰς τὴν κλίνην . . . Ἀλλὰ ηὗρε τὴν θέσιν κενήν! τὸ παιδὶ ἔλειπε· Ἄλλο πρᾶγμα τοῦ παιδιοῦ της δὲν ἔμεινεν ἐκεῖ παρὰ μόνον ἓν ἀπὸ τὰ μικρὰ εὔμορφα σάνδαλά του. Ἔτρεξε τότε ἔξω, ἐκατέβη ὡς ἀστραπὴ τὴν σκάλαν, καὶ ἄρχισε νὰ κτυπᾷ μὲ τὸ κεφάλι τοὺς τοίχους καὶ νὰ φωνάζῃ — Τὸ παιδί μου! ποῖος ἔχει τὸ παιδί μου, ποῖος μ' ἐπῆρε τὸ παιδί μου; — Ὁ δρόμος ἦτον ἔρημος, ἡ οἰκία μεμονωμένη, ὥστε δὲν ἠμπόρεσε νὰ μάθῃ ἀπὸ κάνένα τίποτε. Ἐπῆρεν ἐμπρὸς τὴν χώραν, ἐγύρισεν ὅλους τοὺς δρόμους ζητῶντας, ἔτρεξεν ἐπάνω, κάτω, παντοῦ, ὅλην τὴν ἡμέραν, ὡσὰν τρελλή, ἔξω φρενῶν, τρομερά, στέκωντας καὶ μυρίζωντας εἰς τὰς θύρας καὶ εἰς τὰ παράθυρα ὡς ἄγριον θηρίον ὁποῦ τοῦ ἐπῆραν τὰ μικρά του. Ἔτρεχε λαχανιασμένη μὲ ξέπλεκα μαλλιά, φοβερὸν θέαμα, καὶ εἶχεν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς μίαν φλόγα ὁποῦ ἐστέγνονε τὰ δάκρυά της. Ἐσταματοῦσε τοὺς διαβάτας εἰς τὸν δρόμον καὶ τοὺς ἐφώναζε — Τὴν κόρην μου! τὴν κόρην μου! τὴν μικρούλαν μου, τὴν εὔμορφή μου κόρην! Ὅποιος μοῦ φέρει τὴν κόρην μου, γίνομαι δούλα του, δούλα τοῦ σκυλιοῦ του, καὶ τοῦ δίδω τὴν καρδιά μου νὰ τὴν φάγῃ ἂν θέλῃ. — Ἀπήντησε τὸν ἐφημέριον τοῦ Σαὶν Ρεμῆ, καὶ τὸν εἶπε· κύριε ἐφημέ-

Digitized by Google

ριε, δός μου τὸ παιδί μου, καὶ νὰ γείνω σκλάβα σου, νὰ σκάφτω τὴν γῆν μὲ τὰ νύχια μου!
—Ἦτο θέαμα σπαραξικάρδιον, Οὐδάρδα μου, καὶ ἐνθυμοῦμαι ὁποῦ εἶδα νὰ κλαύσῃ ἕνας ἄνθρωπος πολλὰ σκληρός, ὁ κὺρ Πόντιος Λακάβρος, ὁ εἰσαγγελεύς.—Ἀ τὴν δυστυχῆ μητέρα! Τὸ ἑσπέρας ἐπέστρεψεν εἰς τὴν κατοικίαν της. Εἰς τὸ διάστημα ὁποῦ ἔλειπε, μία γειτόνισσα εἶδε δύο γύφτισσαις νὰ ἀναβαίνουν κρυφὰ μὲ ἕνα δέμα, καὶ πάλιν νὰ καταβαίνουν, ἀφοῦ ἔκλεισαν τὴν θύραν, καὶ νὰ φεύγουν γρήγορα. Ἀφοῦ αὐταὶ ἀνεχώρησαν, ἠκούσθησαν εἰς τῆς Ἡλιογέννητης ὡσὰν φωναῖς μικροῦ παιδιοῦ. Ὅταν ἡ μήτηρ τὰς ἤκουσεν ἔβαλε τὰ γέλια. ἀνέβη τὴν σκάλαν ὡσὰν μὲ πτερά, ἔσπρωξε μὲ ὁρμὴν τὴν θύραν καὶ ἐμβῆκε .... Τί εἶδε; ἕνα φρικτὸν πρᾶγμα, Οὐδάρδα μου! Ἀντὶ τῆς μικρᾶς, χαριτωμένης Ἀγνῆς της, ὁποῦ ἦτο δροσερὴ δροσερὴ καὶ ῥοδοκόκκινη καὶ ὡμοίαζε δῶρον τοῦ οὐρανοῦ, εἶδεν ἕνα μικρὸν ἔκτρωμα, ἀσχημότατον, χωλόν, μονόφθαλμον, παρασημειωμένον, νὰ σύρεται κατὰ γῆς καὶ νὰ γρυνιάζῃ. Ἀπὸ τὸν τρόμον της ἐσκέπασε μὲ τὰ χέρια τὰ μάτια της. Ἀλλοίμονον! εἶπε· μήπως αἱ μάγισσαις ἐμεταμόρφωσαν τὴν κόρην μου εἰς αὐτὸ τὸ φοβερὸν ζῶον; Ἀμέσως ἔτρεξαν καὶ τῆς ἐσήκωσαν ἀπ' ἐκεῖ τὸ φόβητρο ἐκεῖνο· ἀλλέως θὰ τῆς ἔφευγεν ὁ νοῦς ἀπὸ τὸ κεφάλι. Αὐτὸ τὸ ἀφύσικο παιδὶ θὰ ἦτο, φαίνεται, ἀπὸ καμμίαν γύφτισσαν, ὁποῦ εἶχε σχέσεις μὲ τὸν διάβολον. Ἐφαίνετο τεσσάρων περίπου χρονῶν καὶ ὡμιλοῦσε μίαν γλῶσσαν, ὁποῦ δὲν ἦτον γλῶσσα ἀνθρώπινη· ἦτον κάτι λέξεις ἀκατανόηταις.— Ἡ Ἡλιογέννητη ἐῤῥίφθη τότε ἐπάνω εἰς τὸ μικρὸν σάνδαλον, τὸ μόνον πρᾶγμα ὁποῦ τῆς ἔμεινεν ἀπὸ τὸ μόνον πλάσμα, ὁποῦ εἶχεν εἰς τὸν κόσμον ἀγαπήσει, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ τόσην ὥραν ἀκίνητη ἄφωνη καὶ χωρὶς ἀναπνοήν, ὁποῦ ὅλοι εἶπαν: ἀπέθανε. Ἀλλὰ ἔξαφνα ἐσπαρτάρησεν ὅλον της τὸ κορμί, ἄρχισε νὰ καταφιλῇ φλογερὰ τὸ σάνδαλον, τὸ ἅγιόν της λείψανον, καὶ νὰ χλιμιντρᾷ ἀπὸ τοὺς ἀναστεναγμούς. Ὅλαι ὅσαι ἤμεθα ἐκεῖ ἐκλαίαμεν. Ἔλεγεν: ὦ κόρη μου, εὔμορφη, ζηλευμένη μου κορούλα! ποῦ εἶσαι; Ἐρρώγιαζεν ἡ καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου νὰ τὴν ἀκούῃ. Τὸ ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη μόνον καὶ μὲ παίρνουν τὰ δάκρυα. Ἐπειδὴ τί θὰ εἰπῇ; τὰ παιδιά μας εἶναι τὸ αἷμα τῆς καρδιᾶς μας—Πτωχέ μου, ψυχή μου ἐσὺ Εὐστάθιε, ὁποῦ εἶσαι καὶ τόσον εὔμορφος! Νὰ ἠξεύρετε τί νόστιμος εἶναι καὶ εἰς τὰ λόγια του! ἐχθὲς μ' ἔλεγε: ἐγὼ θέλω, μητέρα, νὰ γείνω λοχαγός! Ἄχ! Εὐστάθιέ μου! ἂν σ' ἔχανα! Ἔξαφνα ἡ Ἡλιογέννητη σηκόνεται καὶ φωνάζει —Τρέξετε, τρέξετε εἰς τὰς σκηνὰς τῶν γύφτων! κλητῆρες, εἰς τὴν φωτιὰ ταῖς μάγισσαις!— Ἀλλ' οἱ γύφτοι εἶχαν ἀναχωρήσει· ἦτο νύκτα σκοτεινή, καὶ δὲν ἠμπόρεσαν νὰ τοὺς κινηγήσουν. Τὴν ἄλλην ἡμέραν, δύο λεύγας μακρὰν τῶν Ῥημῶν εὑρήκαν εἰς ἕνα ἐρημότοπον γεμάτον ἀπὸ χαμόκλαδα, μεταξὺ Γουαίας καὶ Τιλλόης, μίαν μεγάλην μισοσβυσμένην φωτιά, μερικὰς ταινίας ἀπὸ τὰ φορέματα τοῦ παιδιοῦ τῆς Ῥοδούλας, σταλαγματιαὶς αἵματος καὶ κοπριὰν τράγου. Ἡ περασμένη νύκτα ἦτο σωστὰ σωστὰ νύκτα Σαββάτου· ὅθεν δὲν ἔμεινεν ἀμφιβολία, ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι ἔκαμαν εἰς ἐκεῖνον τὸν ἐρημότοπον τὰ σαββατιανά των ὄργια, καὶ ὅτι ἔφαγαν τὸ παιδὶ συντροφικὰ μὲ τὸν Βεελζεβούλ, καθὼς συνειθίζουν νὰ κάμνουν καὶ οἱ Καλμοῦκοι. Ὅταν ἡ Ἡλιογέννητη ἔμαθεν αὐτὰ τὰ φρικτὰ πράγματα δὲν ἔκλαυσεν, ἐσάλευσε μόνον τὰ χείλη ὡσὰν διὰ νὰ ὁμιλήσῃ, ἀλλὰ δὲν ἠμπόρεσε. Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν τὰ μαλλιά της ἄσπρισαν, καὶ τὴν κατοπινὴν ἔγινεν ἄφαντη.

— Τωόντι φρικτὴ ἱστορία, εἶπεν ἡ Οὐδάρδα, καλὴ νὰ κάμῃ καὶ ἕνα Βουργουνδιανὸν νὰ χύσῃ δάκρυα.

— Δίκαιον λοιπὸν ἔχεις τώρα, ἐπρόσθεσεν ἡ Γερβασία, νὰ χάνῃς τ' αὐγὰ καὶ τὰ καλάθια ὅταν βλέπῃς τοὺς Αἰγυπτίους!

— Καὶ ἔκαμες καλά, ἐπανέλαβεν ἡ Οὐδάρδα, νὰ φύγῃς πρὸ ὀλίγου μὲ τὸν Εὐστάθιόν σου, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ ἀκόμη εἶναι γύφτοι τῆς Πολωνίας.

— Ὄχι δά! εἶπεν ἡ Γερβασία. Λέγουν ὅτι ἔρχονται ἀπὸ τὴν Καταλωνίαν.

— Πιθανόν, ἀπεκρίθη ἡ Οὐδάρδα. Πολωνία, Βαλωνία, Καταλωνία, πάντοτε ἐγὼ συγχύζω τὰς τρεῖς αὐτὰς ἐπαρχίας. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι εἶναι Ἀθιγγάνοι, γύφτοι.

— Καὶ γύφτοι, ἐπρόσθεσεν ἡ Γερβασία, μὲ δόντια σουβλερά, ὁποῦ τρώγουν τὰ μικρὰ παιδιά. Καὶ διόλου παράξενον δὲν εἶναι νὰ γεύεται ἀπ' αὐτὸ τὸ φαγὶ καὶ ἡ Σμεράλδα αὐτή, ἂς κάμνῃ καὶ νάζια! Ἡ λευκὴ γίδα της ξεύρει τόσα πολλὰ καὶ πονηρὰ πράγματα, ὥστε ἀδύνατον νὰ μὴ ὑποκρύπτεται εἰς αὐτὰ μαγεία.

Ἡ Μαϊέττα ἐβάδιζε σιωπηλή, ἐπειδὴ κατείχετο ὑπὸ τοῦ ῥεμβασμοῦ ἐκείνου, ὅστις εἶναι τρόπον τινὰ ἡ ἠχητικὴ παράτασις πάσης λυπηρᾶς διηγήσεως, μὴ παύουσα ἐντελῶς πρὶν ἢ δονήσῃ βαθμηδὸν ὅλας καὶ τὰς ἐσχάτας τῆς καρδίας ἶνας. Ἐν τούτοις στραφεῖσα πρὸς αὐτὴν ἡ Γερβασία—καὶ δὲν ἠμπόρεσαν, εἶπε, νὰ μάθουν τί ἀπέγεινεν ἡ Ἡλιογέννητη; Ἡ Μαϊέττα δὲν ἀπεκρίθη, ἡ δὲ Γερβασία ἐπανέλαβε τὴν ἐρώτησιν διασείουσα τὸν βραχίονα ἐκείνης, καὶ καλοῦσα αὐτὴν ἐξ ὀνόματος· μόλις τότε ἡ Μαϊέττα ἐφάνη ἀνανήφουσα ἐκ τῶν διαλογισμῶν της.—Τί ἀπέγεινεν ἡ Ἡλιογέννητη; εἶπεν ἐπαναλαμβάνουσα μηχανικῶς τὰς λέξεις ταύτας, αἵτινες ἦ[illegible]ν ἔν[illegible]υλοι εἰς τὴν ἀκοήν της· ἔπειτα β[illegible] τὸν νοῦν της, ὥστε νὰ προσέξῃ εἰς τὴν ἔνν[illegible] τῶν

Digitized by Google

τῶν λέξεων. Ἀ ! εἶπε μετὰ ζωηρότητος, αὐτὸ ἔμεινε πάντοτε ἄγνωστον.

Ἐπρόσθεσε δὲ μετὰ μικρὰν παῦσιν τὰ ἑξῆς:

— Ἄλλοι λέγουν ὅτι τὴν εἶδαν νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τοὺς Ῥημοὺς τὸ βράδυ, ὅταν παίρνῃ νὰ σκοτεινιάζῃ, ἀπὸ τὴν πύλην Φλεχεμβάλδου, ἄλλοι τὰ χαράγματα, ἀπὸ τὴν πύλην Βαζαί. Ἕνας πτωχὸς ηὗρε τὸν μαλαμματένιον σταυρόν της κρεμασμένον εἰς τὸν μεγάλον λίθινον σταυρὸν τοῦ χωραφιοῦ, ὅπου γίνεται τὸ ἐμπορικὸν πανηγύρι. Αὐτὸ τὸ στολίδι ἔγεινεν ἡ αἰτία τῆς ἀπωλείας της εἰς τὰ 61. Ἦτο δῶρον τοῦ ὡραίου ὑποκόμητος Δὲ Κορμοντρεύλου, τοῦ πρώτου της ἐραστοῦ. Ἡ Ἡλιογέννητη δὲν ἠθέλησε νὰ τὸ πωλήσῃ ὅσην δυστυχίαν καὶ ἂν ὑπέφερε· τὸ ἔβλεπεν ὡσὰν τὴν ζωήν της. Δι' αὐτὸ, ὅταν εἴδαμεν ὅτι ἀπεχωρίσθη τὸν σταυρὸν ἐκεῖνον, εἴπαμεν ὅλαις: ἀπέθανε. Μόλον τοῦτο, εἶπαν μερικοὶ ὅτι τὴν εἶδαν νὰ διαβαίνῃ πρὸς τὸν δρόμον τῶν Παρισίων περιπατοῦσα μὲ γυμνὰ πόδια εἰς τὰ χαλίκια. Ἀλλὰ τότε ἔπρεπε νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν πύλην τοῦ Οὐέσλη, τὸ ὁποῖον δὲν συμφωνεῖ. Ἤ, νὰ εἰπῶ καλλίτερα, τὸ πιστεύω ὅτι ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν πύλην τοῦ Οὐέσλη, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐξέλθῃ καὶ ἀπὸ τὸν κόσμον τοῦτον.

— Δὲν σᾶς ἐννοῶ, εἶπεν ἡ Γερβασία.

— Ὁ Οὐέσλης, ἀπεκρίθη ἡ Μαϊέττα μὲ μειδίαμα θλιβερὸν, εἶναι ὁ ποταμός.

— Δυστυχὴς Ἡλιογέννητη ! εἶπεν ἡ Οὐδαρδα φρίττουσα, ἐπνίγη λέγετε!

— Ἐπνίγη! ἀπεκρίθη ἡ Μαϊέττα. Τίς νὰ τὸ ἔλεγεν εἰς τὸν πατέρα της Γυβερτῶν, ὅταν ἐπερνοῦσε ὑποκάτω ἀπὸ τὴν γέφυραν τοῦ Τιγκὲ μὲ τὴν βαρκοῦλα του καὶ ἐτραγῳδοῦσε, ὅτι μίαν ἡμέραν ἡ ἀκριβή του μικρὴ Ῥοδοῦλα θὰ περάσῃ ὑποκάτω ἀπὸ τὸ ἴδιον γεφύρι, ἀλλὰ χωρὶς τραγούδια καὶ χωρὶς βαρκοῦλα !

— Καὶ τὸ μικρὸν σανδαλάκι; ἠρώτησεν ἡ Γερβασία.

— Ἐχάθη μαζὶ μὲ τὴν μητέρα, ἀπεκρίθη ἡ Μαϊέττα.

— Τὸ καϋμένο τὸ σανδαλάκι ! εἶπεν ἡ Οὐδάρδα.

Ἡ Οὐδάρδα, εὔτραφὴς τὸ σῶμα καὶ πονόψυχος γυνὴ, θὰ ἠρκεῖτο ν' ἀναστενάζῃ ὁμοῦ μὲ τὴν Μαϊέτταν· ἀλλ' ἡ Γερβασία, πλέον περίεργος, δὲν εἶχε τελειώσει τὰς ἐρωτήσεις της.

— Καὶ τὸ ἔκτρωμα ; εἶπε στραφεῖσα αἴφνης πρὸς τὴν Μαϊέτταν.

— Ποῖον ἔκτρωμα ; ἠρώτησεν ἐκείνη.

— Τὸ μικρὸν ἔκτρωμα τῶν Αἰγυπτίων, ὁποῦ αἱ μάγισσαις ἄφησαν εἰς τῆς Ἡλιογέννητης, ὡς ἀντάλλαγὴν διὰ τὴν κόρην της. Τί τὸ ἐκάμετε ; ἐλπίζω ὅτι τὸ ἐπνίξατε καὶ αὐτό.

— Ὄχι, ἀπεκρίθη ἡ Μαϊέττα.

— Πῶς ! λοιπὸν τὸ ἐκαύσατε τότε ; καὶ τωόντι αὐτὸ ἦτο καὶ δικαιότερον, ἀφοῦ ἦτο μικρὸς μάγος καὶ αὐτός.

— Οὔτε τὸ ἓν οὔτε τὸ ἄλλο, Γερβασία. Ὁ κύριος ἀρχιεπίσκοπος εὐσπλαγχνίσθη τὸ τέκνον τῆς Αἰγύπτου, τὸ ἐξώρκισε, τὸ εὐλόγησε, τοῦ ἔβγαλε μὲ πολλὴν προσοχὴν τὸν διάβολον ἀπὸ τὸ σῶμα, καὶ τὸ ἔστειλε εἰς τὰ Παρίσια νὰ ἐκτεθῇ εἰς τὸ ξύλινον κρεββάτι τῆς Παναγίας ὡς παιδίον ἔκθετον.

— Καὶ αὐτοὶ οἱ ἀρχιερεῖς ! εἶπε γογγύζουσα ἡ Γερβασία, ἐπειδὴ ξεύρουν γράμματα, θέλουν νὰ διαφέρουν εἰς ὅλα ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ! Κύτταξε τώρα,σὲ παρακαλῶ,Οὐδάρδα, νὰ ὑπαγῃ νὰ βάλῃ τὸν Βεελζεβούλη μὲ τὰ ἔκθετα βρέφη ! Ἐπειδὴ χωρὶς ἀμφιβολίαν τὸ μικρὸν ἐκεῖνο ἔκτρωμα ἦτον ὁ διάβολος.—Τὸ λοιπὸν, Μαϊέττα, τί τὸ ἔκαμαν εἰς τὰ Παρίσια ; πιστεύω ὅτι κανεὶς χριστιανὸς δὲν ἐγύρισε νὰ τὸ ἰδῇ.

— Δὲν γνωρίζω, ἀπεκρίθη ἡ ἐκ Ῥημῶν γυνή· κατ' ἐκεῖνον σωστὰ τὸν καιρὸν ἀγόρασεν ὁ σύζυγός μου τὸ συμβολαιογραφεῖον τοῦ Βεροῦ, ὁποῦ ἀπέχει δύο λεύγας ἀπὸ τὴν πόλιν, καὶ δὲν ἠκούσαμεν πλέον τίποτε περὶ αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως.

Οὕτω πως συνδιαλεγόμεναι αἱ τρεῖς ἀγαθαὶ ἀσταὶ γυναῖκες εἶχον φθάσει εἰς τὴν πλατεῖαν Γρεύην. Ὡς προσέχουσαι δὲ εἰς τὴν διήγησιν διῆλθον, χωρὶς νὰ σταθῶσιν, ἀπ' ἔμπροσθεν τοῦ Εὐχολογίου τοῦ Πύργου Ῥολάνδου, καὶ διηυθύνοντο μηχανικῶς πρὸς τὸν βασανιστήριον κύφωνα, ὅπου συνέρρεεν ὁλονὲν τὸ πλῆθος. Καὶ εἶναι πιθανώτατον ὅτι χάριν τοῦ θεάματος, ἑλκύοντος ἤδη πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο πάντων τὰ βλέμματα, θὰ ἐλησμόνουν ὁλοτελῶς τὸ ὑπόγειον τῆς ἀσκητρίας, καὶ τὴν ἐπίσκεψιν, ἣν ἔμελλον νὰ κάμωσιν εἰς αὐτὸ, ἂν ὁ μικρὸς εὐτραφὴς Εὐστάθιος, τὸν ὁποῖον ἡ Μαϊέττα ἔσυρεν ἐκ τῆς χειρὸς, δὲν ταῖς τὴν ἐνθύμιζεν αἴφνης.—Μητέρα, εἶπεν, ὡς νὰ ἐνόησε δι' ἐσωτερικῆς τινος αἰσθήσεως, ὅτι εἶχον περάσει ἤδη τὴν σκήτην, ἠμπορῶ τώρα νὰ φάγω τὴν κουλλοῦραν;

Ἂν ὁ Εὐστάθιος ἦτο πλέον ἐπιδέξιος, ὀλιγώτερον δηλαδὴ λαίμαργος, ἤθελε περιμείνει ἀκόμη, καὶ ἀφοῦ ἐπανήρχετο οἴκαδε, εἰς τοῦ κυρίου Ἀνδρέου Μουσνιέρου, εἰς τὴν συνοικίαν τοῦ Πανεπιστημίου, καὶ ἐμεσολάβουν οἱ δύο τοῦ Σηκουάνα βραχίονες καὶ αἱ πέντε τῆς Παλαιᾶς Χώρας γέφυραι ἀναμέσον τῆς σκήτης καὶ τοῦ ζυμαρικοῦ, τότε μόνον θὰ ἐξέφερε τὴν δειλὴν ἐκείνην ἐρώτησιν : Μητέρα, ἠμπορῶ τώρα νὰ φάγω τὴν κουλλοῦραν;

Ἀλλ' ὁ ἄφρων ποιήσας ἀπὸ τοῦδε τὴν ἐρώτησιν ταύτην, ἄλλο δὲν κατώρθωσεν εἰμὴ νὰ διεγείρῃ τὴν προσοχὴν τῆς Μαϊέττας.

— Καλὲ σεῖς ! εἶπεν· εἴδετε ὁποῦ ἐλησμονήσαμεν τὴν ἀσκήτισσαν ; Ἐλᾶτε δὰ, δεῖξετέ μου τὴν φωλιά της, διὰ νὰ τῆς δώσω τὸ ζυμαρικόν της.

Digitized by Google

— Μάλιστα, ἀμέσως, εἶπεν ἡ Οὐδάρδα· εἶναι ψυχικόν.

Ὁ Εὐστάθιος ἤκουσε τὸ πρᾶγμα μὲ κακοφανισμόν του.

— Νά! πάρε τὴν κουλλούραν μου! εἶπε προσμίξας ἐναλλὰξ τὰ δύο ὦτα εἰς τοὺς δύο του ὤμους, ὅπερ εἰς τοιαύτας περιστάσεις εἶναι μεγάλης δυσαρεσκείας ἔμφασις.

Αἱ τρεῖς λοιπὸν γυναῖκες ἐστράφησαν πρὸς τὰ ὀπίσω, ἀφοῦ δ' ἔφθασαν παρὰ τὸν οἶκον τοῦ Πύργου Ῥονλάνδου, ἡ Οὐδάρδα εἶπε πρὸς τὰς ἄλλας δύο — Δὲν πρέπει νὰ κυττάζωμεν συγχρόνως καὶ αἱ τρεῖς μέσα εἰς τὴν τρύπαν, διὰ νὰ μὴ τρομάξωμεν τὴν ῥασοφόραν. Ἐσεῖς αἱ δύο κάμετε τάχα ὅτι ἀναγινώσκετε τὸ «Θεοτόκε Παρθένε» εἰς τὸ Εὐχολόγιον, ἐνῷ ἐγὼ θὰ βάλω τὸ πρόσωπον εἰς τὸν φεγγίτην· ἡ ῥασοφόρα μὲ γνωρίζει ὁπωσοῦν. Καὶ σᾶς εἰδοποιῶ πότε πρέπει νὰ ἔλθετε.

Προσῆλθε λοιπὸν μόνη εἰς τὸν φεγγίτην. Ὅτε δὲ ἐνέβλεψεν ἐντός, βαθὺς οἶκτος ἀπεικονίσθη ἐπὶ τοῦ προσώπου της, καὶ ἡ φαιδρὰ καὶ δροσερὰ της φυσιογνωμία μετέβαλεν αἰφνιδίως ἔκφρασιν καὶ χροιάν, ὡς νὰ μετέβη ἀπὸ ἀκτῖνος ἡλιακῆς εἰς τὸ ὠχρὸν φῶς τῆς σελήνης. Οἱ ὀφθαλμοί της ὑγράνθησαν. τὸ στόμα της συνεστάλη ὡς ὅταν μέλλῃ τις νὰ κλαύσῃ. Διαλιποῦσα δὲ μικρὸν ἔθεσε τὸν ἕνα δάκτυλον ἐπὶ τῶν χειλέων καὶ ἔνευσε πρὸς τὴν Μαϊέτταν νὰ ἔλθῃ καὶ ἴδῃ.

Ἡ Μαϊέττα προσῆλθε πλήρης συγκινήσεως, ἐν σιωπῇ καὶ ἀκροποδητί, ὡς οἱ πλησιάζοντες κλίνην ἀνθρώπου θνήσκοντος.

Θλιβερὸν ὑπῆρχεν ἀληθῶς τὸ παριστάμενον εἰς τὰς ὄψεις τῶν δύο γυναικῶν θέαμα, ἐνῷ ἐθεώρουν ἀκίνητοι καὶ ἄπνευστι διὰ τοῦ σιδηροφράκτου φεγγίτου τῆς σκήτης.

Τὸ κατώγειον ἐκεῖνο οἴκημα ἦτο στενόν, εἶχε πλειότερον πλάτος ἢ βάθος, μὲ θόλον ψαλιδωτόν, ὅστις ὁρώμενος ἐσωτερικῶς πολλὴν εἶχεν ὁμοιότητα πρὸς τὸ κοῖλον μεγάλης ἀρχιερατικῆς μίτρας. Ἐπὶ τῆς γυμνῆς πλακὸς τοῦ ἐδάφους, εἰς μίαν γωνίαν, γυνή τις ἐφαίνετο καθημένη ἢ μᾶλλον συνοκλάζουσα· ἐστήριζε δὲ τὴν σιαγόνα ἐπὶ τῶν γονάτων, ἅτινα οἱ δύο της βραχίονες περιέβαλλον καὶ συνέσφιγγον ἰσχυρῶς ἐπὶ τοῦ στήθους. Οὕτω πως συνεσταλμένη, ἐνδεδυμένη μαῦρον τρίχινον σάκκον, ὅστις τὴν περιεκάλυπτε πολύπτυχος ὅλην, μὲ τὰ μακρά της ὑπόλευκα μαλλία καταπίπτοντα εἰς τὰ ἔμπροσθεν τοῦ προσώπου καὶ φθάνοντα μέχρι τῶν ποδῶν, δὲν παρίστανε κατὰ πρώτην ὄψιν εἰμὴ σχῆμά τι παράδοξον διαγραφόμενον ἐπὶ τῆς σκοτεινῆς βάσεως τοῦ οἰκήματος, εἶδός τι μέλανος τριγώνου ἀποτόμως τεμνομένου ὑπὸ τοῦ εἰσδύοντος διὰ τοῦ φεγγίτου φωτὸς εἰς δύο ἀποχρώσεις, τὴν μὲν ζοφερωτέραν τὴν δὲ διαυγεστέραν. Ἦτο ἓν ἐξ ἐκείνων τῶν ἡμιτόμως ἐκ φωτὸς διὰ σκιᾶς συγκειμένων φασμάτων, ἅτινα ἐπιφαίνονται εἰς τὰ ὄνειρα καὶ εἰς τὰς παραδόξους τοῦ ζωγράφου Γόϊα εἰκόνας. ὠχρά, ἀκίνητα, ἀπαίσια, κατακείμενα ἐπὶ τῶν ταφων, ἢ στηρίζοντα τὰ νῶτα εἰς τὰς κιγκλίδας τῶν δεσμωτηρίων. Οὔτε γυνὴ ἦτο τὸ ὁρώμενον, οὔτε ἀνήρ, οὔτε ὂν ἔμψυχον, οὔτε ὡρισμένη τις μορφή· ἀλλὰ σχῆμα καὶ σκιά, ὅραμα μετέχον συνάμα τοῦ πραγματικοῦ καὶ φανταστικοῦ. Μόλις ὑπὸ τὰ μέχρι γῆς κεχυμένα μαλλία της διέκρινες μίαν ἰσχνὴν καὶ αὐστηρὰν προσώπου καταγραφήν, μόλις ὑπὸ τὴν ἐσθῆτα ἐφαίνετο προκύπτων ὁ γυμνὸς πούς κεκολλημένος ἐπὶ τοῦ καταψύχρου ἐδάφους. Ἡ ὀλίγη ἀνθρωπίνη μορφή, ἡ ἀμυδρῶς ὑπὸ τὴν πένθιμον περιβολὴν ἐκείνην βλεπομένη, ἔκαμνε τὸν ἄνθρωπον νὰ φρικιᾷ.

Ἡ ἀνθρωπίνη ἐκείνη μορφή, ἡ ἐπὶ πλακὸς τρόπον τινὰ ἐσφραγισμένη, ἐφαίνετο ἀκίνητος, ἄψυχος, ἄπνους. Μὲ τὸ λεπτὸν ἐκεῖνο πάνινον ῥάκος, ἐν μηνὶ Ἰανουαρίῳ, κατακειμένη ἐπὶ τοῦ γυμνοῦ γρανίτου, ἄνευ πυρός, εἰς τὸ σκότος τῆς εἱρκτῆς, ὅπου διὰ τοῦ λοξοῦ φεγγίτου εἰσήρχετο μὲν ἡ ψυχρὰ τοῦ ἀνέμου ῥιπή, ἀλλ' οὐδέποτε ὁ ἥλιος, μ' ὅλ' αὐτὰ δὲν ἐφαίνετο πάσχουσα καὶ οὐδὲ κἂν αἰσθανομένη. Ἔλεγες ὅτι εἶχε καταντήσει λίθος ὡς ἡ περιέχουσα αὐτὴν εἱρκτή, καὶ πάγος, ὡς ἡ ὥρα τοῦ ἔτους. Εἶχε συνημμένας τὰς χεῖρας, ἀπλανεῖς τοὺς ὀφθαλμούς, ὥστε κατὰ πρώτην μὲν ὄψιν ὑπελάμβανέ τις αὐτὴν φάσμα, κατὰ δευτέραν δὲ ἄγαλμα.

Καὶ ὅμως ἐκ διαλειμμάτων τὰ κυανᾶ αὐτῆς χείλη διηνοίγοντο ὑπὸ ἐλαφρᾶς πνοῆς, πλὴν τόσον μηχανικά, ὡς τὰ ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενα φύλλα τοῦ φθινοπώρου.

Ὁμοίως δὲ καὶ ἐκ τῶν στυγνῶν αὐτῆς ὀμμάτων ἐξεπορεύετο ἓν βλέμμα ἀκατονόμαστον, βλέμμα βαθύ, πένθιμον, ἀμετάβλητον, διηνεκῶς προσηλωμένον εἰς μίαν τοῦ οἰκήματος γωνίαν μὴ φαινομένην ἔξωθεν, βλέμμα, δι' οὗ σύμπασαι αἱ τῆς περιωδύνου ψυχῆς θλιβεραὶ σκέψεις ἐφαίνοντο συγκεντρούμεναι πρὸς ἕν τι μυστηριῶδες ἐσωτερικὸν ἀντικείμενον.

Τοιοῦτον ὑπῆρχε τὸ ὂν τὸ καλούμενον ὡς μὲν ἐκ τοῦ ἐνδιαιτήματος «ἡ ἔγκλειστη» ὡς δὲ ἐκ τοῦ ἐνδύματος «ἡ ῥασοφόρα».

Αἱ τρεῖς γυναῖκες, ἐπειδὴ καὶ ἡ Γερβασία συνηνώθη μετὰ τῆς Μαϊέττας καὶ τῆς Οὐδάρδας, ἐθεώρουν διὰ τῆς ὀπῆς. Αἱ κεφαλαὶ αὐτῶν ἐπιπροσθοῦσαι ἀφήρουν τὸ ἀμυδρὸν τῆς σκήτης φῶς, χωρὶς ἡ ἀθλία, ἡ στερουμένη οὕτως αὐτοῦ, νὰ δείξῃ ὅτι προσέχει κἂν εἰς αὐτάς. — Μὴ τὴν ἀνησυχήσωμεν, εἶπε μὲ σιγανὴν φωνὴν ἡ Οὐδάρδα, εὑρίσκεται τώρα εἰς ἔκστασιν, προσεύχεται.

Ἡ Μαϊέττα ἐν τούτοις παρετήρει μετὰ ἐναγωνίου καὶ ὁλονὲν αὐξανούσης προσοχῆς τὴν κεφαλὴν ἐκείνην τὴν αὐχμηρὰν καὶ μεμαραμμένην,

Digitized by Google

καὶ οἱ ὀφθαλμοί της ἐπληροῦντο δακρύων. — Πολὺ περίεργον θὰ ἦτο τῷόντι! ἔλεγε καθ' ἑαυτήν.

Εἰσήγαγε διὰ τῶν σιδηρῶν τοῦ φεγγίτου κανόνων τὴν κεφαλήν, καὶ κατώρθωσε νὰ ἴδῃ τὴν γωνίαν ἐκείνην, πρὸς ἣν ὑπῆρχεν ἀμετατρέπτως προσηλωμένον τῆς ταλαίνης τὸ βλέμμα.

Ὅτε δ' ἐξήγαγε πάλιν αὐτήν, εἶχε τὸ πρόσωπον κάθυγρον ὑπὸ δακρύων.

— Πῶς τὴν λέγετε σεῖς τὴν γυναῖκα αὐτήν; ἠρώτησε τὴν Οὐδάρδαν.

Ἡ Οὐδάρδα ἀπεκρίθη — ἀδελφὴν Γουδούλην.

— Καὶ ἐγώ, ὑπέλαβεν ἡ Μαϊέττα, τὴν λέγω Ῥοδούλαν Ἡλιογέννητην.

Τότε ἐπιθεῖσα τὸν δάκτυλον εἰς τὸ στόμα, ἔνευσε πρὸς τὴν ἔκθαμβον Οὐδάρδαν νὰ εἰσαγάγῃ ἐπίσης τὴν κεφαλὴν διὰ τοῦ φεγγίτου καὶ νὰ ἴδῃ.

Ἡ Οὐδάρδα παρετήρησε καὶ εἶδεν εἰς τὴν γωνίαν, πρὸς ἣν ἠτένιζεν ἐν ζοφερᾷ ἐκστάσει ὁ ὀφθαλμὸς τῆς ἐν τῇ σκήτῃ γυναικός, ἓν μικρὸν σάνδαλον ἀπὸ ῥοδόχρουν ὁλοσηρικόν, κατακέντητον διὰ μυρίων χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν φολίδων.

Μετὰ τὴν Οὐδάρδαν ἐκύτταξεν ἡ Γερβασία· καὶ τότε αἱ τρεῖς γυναῖκες ἔκλαυσαν θεωροῦσαι τὴν τάλαιναν μητέρα.

Ἀλλ' οὔτε ἡ παρουσία των ὅμως, οὔτε τὰ δάκρυά των ἀντιπεριέσπασαν διόλου τὴν προσοχὴν ἐκείνης. Αἱ χεῖρες αὐτῆς ἔμενον συνημμέναι, τὰ χείλη της ἄφωνα, οἱ ὀφθαλμοί της ἀτενεῖς· καὶ εἰς τὸν γνωρίζοντα τὴν ἱστορίαν της τὸ μικρὸν ἐκεῖνο σάνδαλον, οὕτως ἀσκαρδαμυκτὶ ὑπ' αὐτῆς θεωρούμενον, ἐπροξένει ἀλγεινοτάτην αἴσθησιν.

Αἱ τρεῖς γυναῖκες δὲν εἶχον προφέρει λέξιν, δὲν ἐτόλμων νὰ λαλήσωσιν οὐδὲ χαμηλῇ τῇ φωνῇ. Ἡ ἐντὸς τῆς σκήτης ἐπικρατοῦσα μεγάλη σιγή, τὸ πένθος ἐκεῖνο, ἡ πλὴν ἑνὸς καὶ μόνου πράγματος λήθη τῶν πάντων, ἐνεποίουν εἰς αὐτὰς τοιοῦτον σέβας, ὡς ἐὰν ἵσταντο ἐνώπιον τοῦ μεγάλου θυσιαστηρίου τοῦ Πάσχα ἢ τῶν Χριστουγέννων. Ἐσιώπων, προσηύχοντο καθ' ἑαυτάς, καὶ ἕτοιμοι σχεδὸν ἦσαν νὰ γονυπετήσωσι· ταῖς ἐφαίνετο ὅτι εἶχον εἰσέλθει εἰς ἐκκλησίαν τινὰ τὴν μεγάλην Παρασκευὴν τῶν Παθῶν.

Τέλος ἡ Γερβασία, ἡ μᾶλλον περίεργος καὶ ἑπομένως ἧττον εὐαίσθητος τῶν τριῶν, ἀπεπειράθη πρώτη νὰ κάμῃ τὴν ἔγκλειστον νὰ λαλήσῃ· — Ἀδελφή, ἀδελφὴ Γουδούλη!

Ἐπανέλαβεν ἕως τρεῖς φορὰς τὴν κλῆσιν ὑψοῦσα ἐπὶ μᾶλλον ἑκάστοτε τὴν φωνήν. Ἡ ἔγκλειστος δὲν ἐσάλευσεν· οὔτε λέξις, οὔτε βλέμμα, οὔτε στεναγμός, οὔτε σημεῖον ζωῆς!

Δεύτερον ἡ Οὐδάρδα μὲ γλυκυτέραν καὶ θωπευτικωτέραν φωνὴν — Ἀδελφή! εἶπεν, ἀδελφὴ ὁσία Γουδούλη!

Ἡ αὐτὴ καὶ πάλιν σιωπή, ἡ αὐτὴ ἀκινησία.

— Ἀλλόκοτος ἄνθρωπος! ἀνέκραξεν ἡ Γερβασία· βόμβα νὰ ξεσπάσῃ, δὲν τὸ κουνᾷ!

— Ἴσως εἶναι κωφή, εἶπεν ἡ Οὐδάρδα στενάξασα.

— Ἴσως τυφλή, ὑπέλαβεν ἡ Γερβασία.

— Ἴσως νεκρά, ἐπρόσθεσεν ἡ Μαϊέττα.

Τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι, ἂν καὶ ἡ ψυχὴ δὲν εἶχεν ἀφήσει ἐντελῶς τὸ νεναρκωμένον, ἀδρανὲς καὶ ληθαργικὸν σῶμα, εἶχεν ὅμως ἀποχωρήσει καὶ κρυφθῇ εἰς βάθος, ὅπου δὲν διικνοῦντο αἱ ἀντιλήψεις τῶν ἐξωτερικῶν ὀργάνων.

— Ἀνάγκη πᾶσα λοιπόν, εἶπεν ἡ Οὐδάρδα, ν' ἀφήσωμεν τὴν κουλλούραν εἰς τὸν φεγγίτην· θὰ τὴν πάρῃ κανεὶς πτωχός. Πῶς νὰ κάμωμεν νὰ τὴν ἐξυπνίσωμεν!

Ὁ Εὐστάθιος μέχρι τοῦδε προσέχων τὸν νοῦν εἰς μικρόν τι ὄχημα συρόμενον ὑπὸ μεγάλου κυνός, παρετήρησεν αἴφνης ὅτι αἱ τρεῖς ὁδηγήτριαί του ἐθεώρουν κάτι ἐντὸς τοῦ φεγγίτου, ὅθεν καταληφθεὶς καὶ αὐτὸς τότε ὑπὸ περιεργείας ἀνέβη ἐπὶ ἑνὸς λίθου, ὅστις ἦτο τέρμων τῆς ὁδοῦ, ἐτανύσθη ἐπὶ τῶν ἄκρων τῶν ποδῶν, καὶ παρενέβαλε τὸ εὐτραφές του ῥοδοκόκκινον πρόσωπον εἰς τὴν θυρίδα, ἀνακράζων, Μητέρα, νὰ ἰδῶ! νὰ ἰδῶ!

Πρὸς τὸν ἦχον τῆς παιδικῆς ταύτης φωνῆς, τῆς καθαρᾶς, δροσερᾶς, εὐήχου, ἡ ἔγκλειστος ἀνεσκίρτησεν ἐκεῖ ὅπου ἐκάθητο. Μετέστρεψεν αἴφνης τὴν κεφαλὴν μὲ τὴν ξηρὰν καὶ ἀπότομον χαλυβίνου ἐλατηρίου κίνησιν, διὰ τῶν δύο μακρῶν, ἰσχνοτάτων χειρῶν της παρεμέρισε τὰ ἐπὶ τοῦ μετώπου μαλλία, καὶ προσήλωσεν ἐπὶ τοῦ παιδίου ὄμματα τεθηπότα, περιώδυνα, ἀπηλπισμένα. Τὸ βλέμμα ἐκεῖνο ἦτο ἀστραπιαῖον. — Ὦ Θεέ μου! ἀνέκραξε τότε συγκρύψασα τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν γονάτων, ἡ δὲ βραγχώδης φωνή της ἐφαίνετο ὅτι ἐσπάραττε διερχομένη τὸ στῆθός της, — τοὐλάχιστον μὴ μὲ δείχνετε τὰ ξένα!

— Καλημέρα σας, κυρία! εἶπε τὸ παιδίον μετὰ σοβαρότητος.

Ἐν τούτοις ὁ βίαιος ἐκεῖνος ἀναστεναγμὸς εἶχε τρόπον τινὰ ἐξεγείρει ἐκ τοῦ ὕπνου της τὴν καθειργμένην· φρικίασις μακρὰ διέδραμεν ὅλον τὸ σῶμά της ἀπὸ κεφαλῆς ἄχρι ποδῶν, οἱ ὀδόντες αὐτῆς ἐκρότησαν πρὸς ἀλλήλους, ἀνήγειρε μικρὸν τὴν κεφαλὴν καὶ εἶπε συνθλίβουσα τοὺς ἀγκῶνας ἐπὶ τῶν ἰσχίων καὶ πιάνουσα τοὺς πόδας διὰ τῶν χειρῶν ὡς διὰ νὰ τοὺς θερμάνῃ — Ὦ! τί κρύο!

— Κακομοίρα! εἶπεν ἡ Οὐδάρδα μετὰ μεγάλου οἴκτου, θέλεις ὀλίγη φωτιά;

Ἡ γυνὴ ἀνένευσε τὴν κεφαλὴν εἰς σημεῖον ἀρνήσεως.

— Τὸ λοιπόν, ἐπανέλαβεν ἡ Οὐδάρδα προσφέ-

Digitized by Google

ρευσα αὐτῇ μίαν φιάλην, νὰ ὀλίγον κρασὶ μὲ μυρωδικά, πίε νὰ ζεσταθῇς.

Πάλιν ἀνένευσε τὴν κεφαλήν, παρετήρησε τὴν Οὐδάρδαν ἀσκαρδαμυκτὶ καὶ εἶπε—νερόν.

Ἡ Οὐδάρδα ἐπέμεινεν—Ὄχι, ἀδελφή, τὸ νερὸν δὲν εἶναι ποτὸν τοῦ Ἰανουαρίου μηνός. Πρέπει νὰ πίῃς ὀλίγον ἀρωματισμένον κρασὶ καὶ νὰ φάγῃς καὶ αὐτὴν τὴν κουλλούραν, ὁποῦ τὴν ἐψήσαμεν μὲ ἐφτάζυμον διὰ λόγου σου.

Ἡ ἔγκλειστος ἀπέβαλε τὴν κουλλούραν, ἣν προσέφερεν αὐτῇ ἡ Μαϊέττα, καὶ εἶπε—ψωμὶ μαῦρο.

Ἡ Γερβασία κινηθεῖσα καὶ αὐτὴ εἰς οἶκτον ἀφήρεσε τὴν μαλλίνην διπλοΐδα της καί, ἰδού, εἶπεν, ἓν σκέπασμα ζεστότερον ἀπὸ τὸ ἰδικόν σου. Φόρεσε αὐτὸ εἰς ταῖς πλάταις σου.

Ἡ γυνὴ ἀπεποιήθη καὶ τὴν διπλοΐδα ὡς τὴν φιάλην καὶ τὸ ζυμαρικὸν καὶ ἀπεκρίθη — ἕνα ράσον.

— Ἀλλὰ πρέπει κάπως νὰ ἐννοήσῃς καὶ τουλόγου σου, ἐπρόσθεσεν ἡ ἀγαθὴ Οὐδάρδα, ὅτι χθὲς ἦτον ἑορτή.

— Τὸ ἐννόησα, εἶπεν ἡ ἔγκλειστος, ἐπειδὴ εἶναι τώρα δύο ἡμέραι, ὁποῦ δὲν ἔχω νερὸ εἰς τὸ σταμνί μου.

Ἐπρόσθεσε δὲ μετὰ βραχεῖαν σιγήν: Εἶναι ἑορτή· μὲ λησμονοῦν· καλὰ κάμνουν· Διὰ τί ὁ κόσμος νὰ μὲ συλλογίζεται, ὅταν ἐγὼ δὲν συλλογίζωμαι τὸν κόσμον; Εἰς σβυσμένο κάρβουνο κρύα στάκτη.

Καὶ ὡς ἀπηυδημένη ὑπὸ τοῦ κόπου τῶν τόσων λόγων κατέβαλε τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν γονάτων. Ἡ δὲ ἁπλοϊκὴ καὶ εὐσπλαγχνικὴ Οὐδάρδα ὑπολαβοῦσα ἐκ τῶν τελευταίων της λόγων, ὅτι διὰ τὸ ψῦχος ἀκόμη παρεπονεῖτο, τῇ ἀπεκρίθη ἀφελῶς—Θέλεις λοιπὸν ὀλίγην φωτιά;

— Φωτιά! εἶπεν ἡ ἔγκλειστος μὲ παράδοξον φωνῆς τόνον. Καὶ ἠμπορεῖς νὰ δώσῃς ὀλίγην φωτιὰ εἰς τὴν μικρούλα, ὁποῦ εἶναι δεκαπέντε τώρα χρόνια εἰς τῆς γῆς τὸ χῶμα;

Καὶ ταῦτα λεγούσης ὅλα τὰ μέλη της ἔτρεμον, ἡ φωνή της ἦτο σπασμωδική, οἱ ὀφθαλμοὶ της ἐξήστραπτον· ἠγέρθη ἐπὶ τῶν γονάτων, καὶ τὴν λευκὴν καὶ ἰσχνὴν χεῖρα τείνασα αἴφνης πρὸς τὸ παιδίον, τὸ ὁποῖον τὴν ἔβλεπε τεθηπός.—Πάρετε αὐτὸ τὸ παιδί! ἐφώναξε, τώρα θὰ περάσῃ ἡ γύφτισσα!

Τότε ἔπεσεν ἐπίστομα κατὰ γῆς, καὶ τὸ μέτωπόν της ἔκρουσε τὴν πλάκα τοῦ ἐδάφους ἀντηχῆσαν ὡς λίθος ἐπὶ λίθου. Αἱ τρεῖς γυναῖκες ἐνόμισαν ὅτι ἐνεκρώθη. Ἀλλὰ μετὰ μικρὸν ἐσάλευσε πάλιν, καὶ τὴν εἶδον συρομένην ἐπὶ τῶν ἀγκώνων καὶ τῶν γονάτων μέχρι τῆς γωνίας, ὅπου ἦτο τὸ μικρὸν σάνδαλον. Τότε δὲν ἐτόλμησαν πλέον νὰ ἐμβλέψωσιν ἐντός· δὲν τὴν εἶδαν πλέον, ἀλλ' ἤκουσαν χίλια φιλήματα καὶ ἀναστεναγμούς, μὲ ἀναφωνήσεις γοεράς καὶ κτυπήματα ὑπόκωφα ὡς κεφαλῆς κρουομένης ἐπὶ τοίχου. Ἀκολούθως, μετὰ ἕνα τοιοῦτον κτύπον τόσον δυνατόν, ὥστε καὶ αἱ τρεῖς γυναῖκες ἐκλονίσθησαν εἰς τοὺς πόδας των, δὲν ἤκουσαν πλέον τίποτε.

— Μήπως ἐσκοτώθηκεν; εἶπεν ἡ Γερβασία ἀποτολμήσασα νὰ περάσῃ τὴν κεφαλὴν εἰς τὸ ὀπαῖον.

— Ἀδελφή, ἀδελφὴ Γουδούλη!

— Ἄχ! Θεέ μου! δὲν σαλεύει πλέον! ὑπέλαβεν ἡ Γερβασία, μήπως ἀπέθανε; Γουδούλη! Γουδούλη!

Ἡ Μαϊέττα, ἥτις μέχρι τοῦδε ἔμενεν ἄφωνος, ἐπειδὴ ἡ λύπη τὴν συνέπνιγε, κατέβαλέ τινα ἀγῶνα καὶ εἶπε, σταθῆτε· ἔπειτα κύψασα εἰς τὴν θυρίδα—Ῥοδούλα, εἶπε, Ῥοδούλα Ἡλιογέννητη!

Ὅταν παιδίον φυσᾷ ἀσυλλόγιστα τὴν ἡμικαίουσαν θρυαλλίδα πυροτεχνήματος, καὶ τὸ πυροτέχνημα ἐκραγῇ ἐντὸς σχεδὸν τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, τόσον δὲν τρομάζει, ὅσον ἐτρόμαξεν ἡ Μαϊέττα ἰδοῦσα ὁποῖον τὸ ὄνομα ἐκεῖνο ἔφερεν ἀποτέλεσμα, ριφθὲν οὕτως ἀποτόμως εἰς τὸ οἴκημα τῆς ἀδελφῆς Γουδούλης.

Τὸ σῶμα δηλαδὴ ταύτης ἐφάνη σφαδάζον, ὠρθώθη ἐπὶ τῶν γυμνῶν της ποδῶν καὶ ὥρμησε πρὸς τὸν φεγγίτην μὲ ὀφθαλμοὺς τόσον φλογερούς, ὥστε ἡ Μαϊέττα καὶ ἡ Οὐδάρδα καὶ ἡ ἄλλη γυνὴ καὶ τὸ παιδίον ἐπαλινδρόμησαν μέχρι τῆς κρηπῖδος τοῦ ποταμοῦ.

Τὸ ἀπαίσιον πρόσωπον τῆς καθειργμένης ἐφάνη τότε κολλητὸν εἰς τὰς κιγκλίδας τῆς θυρίδος.

Digitized by Google

— Ὦ! ὤ! ἔκραξε μὲ φρικαλέον γέλωτα, ἡ γυφτοπούλα μὲ φωνάζει, ἡ γυφτοπούλα!

Τὸ βλοσυρόν της ὄμμα προσηλώθη τότε εἰς σκηνήν τινα δραματιζομένην κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐπὶ τοῦ βασανιστηρίου κύφωνος, τὸ μέτωπόν της κατερρικνώθη ὑπὸ φρίκης ὅλον, ἔτεινεν ἔξω τῆς θυρίδος τοὺς δύο σκελετώδεις βραχίονας, καὶ μὲ φωνὴν ὁμοίαν ψυχορραγήματος ἀνέκραξε:

— Πάλιν ἐσὺ λοιπόν, κόρη τῆς Αἰγύπτου, πάλιν ἐσὺ μὲ φωνάζεις, κλέφτρα τῶν μικρῶν παιδιῶν! Λοιπὸν κατηραμένη νὰ ἦσαι, κατηραμένη! κατηραμένη!

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ἓν δάκρυ ἀντὶ μιᾶς σταγόνος ὕδατος.

Διὰ τῶν λόγων τούτων τῆς ἐν τῇ σκήτῃ γυναικὸς συνεδέοντο μετ' ἀλλήλων δύο διάφοροι πράξεις ἐκ παραλλήλου μέχρι τοῦδε δραματουργούμεναι κατὰ τὸν αὐτὸν μὲν χρόνον, ἀλλ' ἐπὶ ἰδίας ἑκατέρα σκηνῆς· ἡ μέν, ἣν διεξήλθομεν ἤδη, εἰς τὴν σκήτην, ἡ ἑτέρα δὲ ἐπὶ τοῦ βασανιστηρίου κύφωνος· ταύτην δὲ θέλομεν τώρα διηγηθῆ. Ἡ πρώτη μάρτυρας εἶχε μόνον τὰς τρεῖς γυναῖκας, μεθ' ὧν ἤδη ἐγνωρίσθη ὁ ἀναγνώστης· ἡ δευτέρα εἶχε θεατὰς ὅλον τὸν ὄχλον, ὃν εἴδομεν ἀνωτέρω ἀθροιζόμενον ἐπὶ τῆς πλατείας Γρεύης, ἐπὶ τὸν κύφωνα καὶ τὴν ἀγχόνην.

Ὁ ὄχλος ἐκεῖνος, ὅστις ἰδὼν τοὺς τέσσαρας κλητῆρας τοποθετηθέντας ἀπὸ τῆς ἐννάτης πρωϊνῆς ὥρας εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας τοῦ βασανιστηρίου ἰκριώματος, συνέλαβεν ἐλπίδας ὅτι ἤθελε παρασταθῆ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν μιᾶς τινος οἱασδήποτε καταδίκης, ὄχι βεβαίως ἀπαγχονίσεως, τοὐλάχιστον ὅμως μαστιγώσεώς τινος, ἢ ὤτων ἀποτομῆς, ὁ ὄχλος, λέγω, τόσον ταχέως ηὔξανεν, ὥστε οἱ τέσσαρες κλητῆρες περικλυζόμενοι ὑπ' αὐτοῦ εὑρέθησαν πολλάκις εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ τὸν *διευθετήσωσι*, μεταχειριζόμενοι πρὸς τοῦτο τὰς μάστιγάς των καὶ τοὺς γλουτοὺς τῶν ἵππων των.

Τὸ πλῆθος ἐκεῖνο, συνειθισμένον νὰ περιμένῃ πειθαρχικῶς τὰς τοιαύτας θέας, δὲν ἐδείκνυεν ἀνυπομονησίαν, διεσκέδαζε δὲ θεώμενον τὸν κύφωνα, ὁ ὁποῖος ἦτο ἁπλούστατον κατασκεύασμα συγκείμενον ἐξ ἑνὸς κύβου κτιστοῦ, ἕως δέκα ποδῶν τὸ ὕψος, κοίλου ἔνδοθεν. Μία δὲ ἀναβάθρα, λίαν ἀπότομος, ἐκ λίθου ἀξέστου, ἔφερε πρὸς τὰ ἄνω τοῦ κύβου πλάτωμα, ὅπου ἐφαίνετο εἰς ὁριζοντίως κείμενος τροχός. Ἐπὶ τοῦ τροχοῦ τούτου προσεδένετο ὁ κατάδικος γονατιστὸς καὶ μὲ τοὺς βραχίονας ὀπισθάγκωνα. Μηχανὴ δέ τις, ὁ καλούμενος ὄνος ἢ ἐργάτης, ἔνδον τοῦ μικροῦ οἰκοδομήματος κεκρυμμένη, ἔβαλλεν εἰς κίνησιν ἕνα ξύλινον ἄτρακτον, ὅστις μετέδιδεν αὐτὴν εἰς τὸν ὁριζοντίως κείμενον καὶ ὁριζοντίως στρεφόμενον τροχόν. Κατ' αὐτὸν δὲ τὸν τρόπον ὁ ἐπὶ τοῦ τροχοῦ προσδεδεμένος κατάδικος ἐγίνετο ἀλληλοδιαδόχως περίοπτος ἀφ' ὅλων τῶν μερῶν τῆς πλατείας.

Ἔφθασε τέλος ὁ κατάδικος δέσμιος ἐπὶ μιᾶς ἁμάξης τῶν φορτηγῶν. Ὅτε δὲ ἀνεβίβασαν αὐτὸν εἰς τὸ ἄνω πτερύγιον τοῦ οἰκοδομήματος, καὶ κατέστη περιφανής, διὰ σχοινίων καὶ τελαμώνων προσδεδεμένος ἐπὶ τοῦ τροχοῦ, ἠγέρθη ἐκ τοῦ ὄχλου τῆς πλατείας μέγας ἰυγμὸς ἐμπαιγμοῦ ὁμοῦ καὶ μετὰ γελώτων καὶ ἀλαλαγμῶν, ἐπειδὴ πάντες ἐγνώρισαν ὅτι ὁ κατάδικος ἦτο ὁ Κουασιμόδος.

Ἦτο ἀληθῶς ἐκεῖνος. Καὶ ἴδετε ἐνταῦθα τῆς τύχης τὸ παλίμβουλον, νὰ ἐκτεθῇ σήμερον εἰς τὸν κύφωνα, ἐπὶ τῆς αὐτῆς πλατείας, ἐκεῖνος ὅστις χθὲς ἀνηγορεύθη καὶ ἐπροσκυνήθη πάπας καὶ ἡγεμὼν τῶν τρελλῶν, εἰς τὴν συνοδίαν του ἔχων τὸν δοῦκα τῆς Αἰγύπτου, καὶ τὸν βασιλέα τῆς Τύνιδος, καὶ τὸν Αὐτοκράτορα τῆς Γαλιλαίας!

Μετ' ὀλίγον ὁ Μιχαὴλ Νοαρέτος, ὁ ἐνώμοτος βασιλικὸς σαλπιγκτής, παρήγγειλε σιωπὴν εἰς τὸν ὄχλον τὸν θητικόν, καὶ ἀνέγνω μεγάλῃ τῇ φωνῇ τὴν δικαστικὴν ἀπόφασιν, κατὰ βούλησιν καὶ διαταγὴν τοῦ κυρίου πρεβώτου. Τοῦτο δὲ ποιήσας ἀπεχώρησεν ὄπισθεν τῆς ἁμάξης μετὰ τῶν δημοσίων ὑπηρετῶν ἐνδεδυμένων ἐπίσημα σάγη.

Ὁ Κουασιμόδος ἔμενεν ἀπαθὴς καὶ ἀσυνοφρύωτος. Πᾶσα ἀντίστασις ὑπῆρχεν ἀδύνατος, ἐξ αἰτίας τῆς «ἐντάσεως καὶ στερρότητος τῶν δεσμῶν» κατὰ τὴν δικανικὴν φρασεολογίαν, ὅπερ θέλει νὰ εἴπῃ ὅτι οἱ ἱμάντες καὶ αἱ ἁλύσεις εἰσέδυον πιθανῶς ἐντὸς τῶν σαρκῶν αὐτοῦ· παράδοσις ἄλλως τε πολύτιμος, μέχρι τῆς σήμερον ἐν τοῖς δεσμωτηρίοις διατηρουμένη, καὶ διὰ τῶν χειροπεδῶν ἐκτελουμένη παρ' ἡμῖν αὐτοῖς ἔτι, οἵτινες εἴμεθα λαὸς ἐξηυγενισμένος, πραΰς, φιλάνθρωπος (τὸ κάτεργον καὶ ἡ γιλλοτίνα δὲν σημαίνουσιν!).

Ἀφῆκε χωρὶς ἀντιστάσεως καὶ τὸν μετήγαγον ἐκεῖ· τὸν ὤθησαν, τὸν ἐσήκωσαν, τὸν ἀνεβίβασαν, τὸν ἔδεσαν καὶ τὸν ἐπανέδεσαν, χωρὶς ἡ φυσιογνωμία του νὰ ἐκφράσῃ εἰς τὸν ἐτάζοντα αὐτὴν πάθος ἄλλο, εἰμὴ θάμβος καὶ ἀπορίαν ἀγρίου ἢ ἠλιθίου ἀνθρώπου. Τὸν ἤξευραν κωφόν, τώρα ἔλεγες ὅτι ἦτο καὶ τυφλός.

Τὸν ἐγονάτισαν ἐπὶ τῆς κυκλοτεροῦς σανίδος, δὲν ἀντέστη· τὸν ἐξέδυσαν τὸν ἐπενδύτην καὶ τὸν χιτῶνα μέχρις ὀσφύος, χωρὶς ἐπίσης νὰ ἀντιστῇ· τὸν περιεδέσμευσαν ὅλον ἀμφιλαφῶς διὰ νέου συστήματος τελαμώνων καὶ ἐμπορπημάτων, ὅλα τὰ ὑπέφερε. Μόνον ἐκ διαλειμμάτων ἐφύσα θορυβωδῶς ὡς μόσχος ἀγόμενος ἐπὶ σφαγήν, οὗτινος ἡ κεφαλὴ ταλαντεύεται κρεμαμένη παρὰ τὸ χεῖλος ἁμάξης μακελλικῆς.

Digitized by Google

— Τὸ ὄρνεον! εἶπεν ὁ Ἰωάννης Φρόλλος Μυλωνίδης πρὸς τὸν φίλον του Ῥοβῖνον Ψωμωτὸν (ἐπειδή, ὡς ἕκαστος συμπεραίνει, οἱ δύο μαθηταὶ εἶχον ἀκολουθήσει ἐκ τοῦ δικαστηρίου τὸν κατάδικον) εἶναι ὡσὰν τὴν πεταλοῦδα μέσα εἰς τὸ κουτί, δὲν καταλαμβάνει τί τοῦ γίνεται.

Γέλως ἄσβεστος διηγέρθη ἐκ τοῦ πλήθους, ὅτε εἶδον γυμνωθέντα τὸν ὗβον τοῦ Κουασιμόδου, τὰ καμηλώδη στέρνα του, τὰς τυλώδεις καὶ λασίας ὠμοπλάτας του. Διαρκούσης δ' ἔτι τῆς γενικῆς διαχύσεως ἄνθρωπός τις τὰ παράσημα τῆς πόλεως φέρων, βραχὺς τὸ ἀνάστημα καὶ ῥωμαλέος τὴν ἔμφασιν, ἀνέβη ἐπὶ τοῦ πλατώματος, καὶ ἐλθὼν ἐστάθη πλησίον τοῦ καταδίκου. Τὸ ὄνομά του ἐκυκλοφόρησε τάχιστα μεταξὺ τῶν περιεστώτων· ἦτο ὁ κὺρ Πιερράτος Στρεβλίδης, ἐνώμοτος βασανιστὴς τοῦ Καστελέτου.

Οὗτος πρῶτον μὲν ἀπέθεσεν εἰς μίαν τοῦ πλατώματος γωνίαν ἓν μέλαν ἀμμόμετρον, οὗτινος ἡ ἄνω φιαλὶς ἦν πλήρης ἄμμου ἐρυθρᾶς ὑπορρεούσης εἰς τὸ κατώτερον δοχεῖον· εἶτα ἀπεδύθη τὸν δίχρουν ἐπενδύτην του, καὶ τότε ἐφάνη κρεμαμένη ἀπὸ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ χειρὸς μακρὰ καὶ λεπτὴ μάστιξ ἐξ ἱμάντων λευκῶν, πλεκτῶν, κομβωτῶν, στιλπνοτάτων, ὡπλισμένων μὲ ὄνυχας μεταλλίνους. Διὰ τῆς ἀριστερᾶς δὲ χειρὸς ἀνεκόμβονεν ἀμελῶς τὸ ὑποκάμισόν του περὶ τὸν δεξιὸν βραχίονα μέχρι τῆς μασχάλης.

Ὁ δὲ Ἰωάννης Φρόλλος ἐν τούτοις ἐκραύγαζεν ἐξαίρων τὴν ξανθὴν καὶ βοστρυχώδη κεφαλὴν ὑπὲρ τὸ λοιπὸν πλῆθος (πρὸς τοῦτο δὲ εἶχεν ἀναβῇ ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ Ῥοβίνου Ψωμωτοῦ)— Ἔλθετε, κύριοι καὶ κυρίαι! ἔλθετε νὰ ἴδητε τὸν κύριον Κουασιμόδον, κωδωνοκρούστην τοῦ ἀδελφοῦ μου κυρίου ἀρχιδιακόνου τῆς Παναγίας, ὅστις κωδωνοκρούστης ἔχει, κατὰ τὸν ἀσιατικὸν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ῥυθμόν, τὸν μὲν ὦμον θολοειδῆ, τοὺς δὲ πόδας ἐν εἴδει στρεπτῶν κιόνων.

Καὶ ἰδοὺ τὸ πλῆθος ἐκάγχαζε, μάλιστα δὲ τὰ παιδία καὶ αἱ νεάνιδες.

Τελος ὁ δημόσιος βασανιστὴς ἔκρουσε τὸν πόδα, καὶ ὁ τροχὸς ἤρχισε νὰ περιστρέφεται. Τὸ σῶμα τοῦ Κουασιμόδου διεσείσθη ὑπὸ τὰ δεσμά του, ἡ δὲ βαθεῖα κατάπληξις καὶ ἡ ἀπορία ἡ ζωγραφηθεῖσα τότε ἐπὶ τοῦ δυσειδοῦς προσώπου του ἐπηύξησε τοὺς καγχασμοὺς τῶν περιεστώτων.

Καθ' ἣν δὲ στιγμὴν περιστραφεὶς ὁ τροχὸς προσήγαγεν ἐνώπιον τοῦ κὺρ Πιερράτου τὰ βουνώδη νῶτα τοῦ Κουασιμόδου, ὁ κὺρ Πιερράτος ἤγειρε τὸν βραχίονα· οἱ λοιποὶ ἱμάντες ἐσύριξαν ὀξὺ εἰς τὸν ἀέρα ὡς δρὰξ ἐχιδνῶν, καθικόμενοι λυσσωδῶς ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ δυστυχοῦς.

Ὁ Κουασιμόδος ἀνετινάχθη σύσσωμος, ὡς ἄνθρωπος καθ' ὕπνον ἐξαφνισθείς. Τότε ἤρχισε νὰ ἐννοῇ τί τρέχει. Συνεσπειρώθη ὑπὸ τὰ δεσμά, καὶ οἱ τοῦ προσώπου του μυῶνες συνεσπάσθησαν ἰσχυρῶς καὶ ἠλλοιώθησαν ὑπὸ τῆς πτοίας καὶ ἀλγηδόνος. Ἀλλ' οὐδὲ στεναγμὸν κἂν ἀνέδωκε, μετέστρεψε μόνον ἔμπαλιν τὴν κεφαλὴν δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ὡς ταῦρος κεντηθεὶς τὴν πλευρὰν ὑπὸ οἴστρου.

Δευτέρα πληγὴ κατηνέχθη, μετ' αὐτὴν δὲ τρίτη, καὶ ἄλλη καὶ ἄλλη, καὶ οὕτως ἐφεξῆς· ὁ τροχὸς δὲν ἔπαυε στρεφόμενος, οὐδ' αἱ πληγαὶ καταπίπτουσαι ῥαγδαῖαι. Μετ' ὀλίγον τὸ αἷμα ἀνέβλυσε καὶ ἐφάνη ῥέον πολυσχιδῶς εἰς τὰς μελανὰς ὠμοπλάτας τοῦ ὕβου, οἱ δὲ λεπτοὶ καὶ φρίσσοντες εἰς τὸν ἀέρα ἱμάντες τῆς μάστιγος ἐσκόρπιζον τὰς σταγόνας τοῦ αἵματος ἐπὶ τοῦ περιεστῶτος πλήθους.

Ὁ Κουασιμόδος ἀνέλαβεν αὖθις, τοὐλάχιστον κατὰ τὸ φαινόμενον, τὴν προτέραν ἀπάθειαν. Εἶχε μὲν ἀποπειραθῆ κατ' ἀρχὰς ὑπούλως καὶ ἄνευ μεγάλου ἐξωτερικοῦ τιναγμοῦ νὰ θραύσῃ τὰ δεσμά του· οἱ περιεστῶτες εἶδον τὸν ὀφθαλμόν του ἐξαπτόμενον, τοὺς μυῶνάς του τανυομένους, τὰ μέλη του συναγόμενα, καὶ τοὺς τελαμῶνας καὶ τὰς ἁλύσεις ἐντεινομένας· ἀγὼν ἰσχυρός, τεράστειος, ἀπονενοημένος· ἀλλ' ὅμως τὰ παλαιὰ δεσμὰ καὶ αἱ πρεβωτικαὶ πέδαι κατίσχυσαν αὐτοῦ, ἔτριξαν μόνον καὶ οὐδὲν πλέον. Τότε ὁ Κουασιμόδος ἐπανέπεσεν αὖθις ἀπαυδήσας. Τὴν προτέραν ἔκστασιν ἐκείνην τοῦ προσώπου του διεδέχθη πικρὰ καὶ βαθεῖα ἀθυμία· συνέκλεισε τὸν ἕνα του καὶ μόνον ὀφθαλμόν, κατένευσε τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ ἔκαμε τὸν νεκρόν.

Ἔκτοτε πλέον δὲν ἐσάλευσε. Τίποτε δὲν ἴσχυσε νὰ τὸν ἀποσπάσῃ ἀπὸ τῆς ἀκινησίας του, οὔτε τὸ αἷμά του τὸ ῥέον ἀδιαλείπτως, οὔτε αἱ σφοδρότερον ἤδη καταφερόμεναι πληγαί, οὔτε ἡ ὀργὴ τοῦ βασανιστοῦ, ὅστις ἐφιλοτιμεῖτο καὶ ἐπήγειρεν αὐτὸς ἑαυτὸν μεθυσκόμενος ἐκ τῆς κολάσεως, οὔτε ὁ κρότος τῶν φρικωδῶν ἱμάντων τῆς μάστιγος βομβούντων καὶ συριζόντων δεινῶς.

Τέλος εἷς δικαστικὸς τοῦ Καστελέτου κλητήρ, ἐνδεδυμένος μαῦρα, καὶ ἱππεύων μαῦρον ἵππον (ἵστατο δ' οὗτος παρὰ τὴν κλίμακα ἀπ' ἀρχῆς ἔτι τῆς κολάσεως), ἔτεινε πρὸς τὸ ἀμμόμετρον τὴν ἐξ ἐβένου βακτηρίαν του. Ὁ βασανιστὴς τότε ἐστάθη, ὁ τροχὸς ἐστάθη ἐπίσης, καὶ ὁ Κουασιμόδος ἀνέῳξε πάλιν βραδέως τὸν ὀφθαλμόν.

Εἶχε τελειώσει ἡ μαστίγωσις. Δύο δὲ τοῦ δημοσίου βασανιστοῦ ὑπηρέται ἔπλυναν τοὺς αἱμοσταγεῖς ὤμους τοῦ καταδίκου, προσέτριψαν αὐτοὺς μὲ μίαν τινὰ ἀλοιφήν, ἥτις συνέκλεισε παραχρῆμα ὅλα τὰ τραύματα, καὶ ἐπέρριψαν εἰς τὰ νῶτά του ἓν κίτρινον ὕφασμα ἐν εἴδει φελονίου κατεσκευασμένον. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τούτῳ ὁ Πιερράτος Στρεβλίδης ἐξέθλιβεν εἰς τὸ ἔδαφος τὸ αἷμα ἐκ τῶν πεποτισμένων καὶ ἐρυθρῶν ὑπ' αὐτοῦ γενομένων ἱμάντων.

Ἀλλὰ τὰ δεινὰ τοῦ Κουασιμόδου δὲν εἶχον

Digitized by Google

ἔτι τελειώσει. Ὑπελείπετο νὰ ὑποστῇ ἔτι τὴν μίαν ὥραν τῆς ἐπὶ τοῦ κύφωνος ἐκθέσεως, κατὰ τὴν τόσον δικαίαν ἀπόφασιν τοῦ κωφοῦ δικαστοῦ κὺρ Φλωριανοῦ Βαρβεδιέννου, ἵνα πληρωθῇ τὸ παλαιὸν ἐκεῖνο φυσιολογικόν τε καὶ ψυχολογικὸν ἀπόφθεγμα Ἰωάννου τοῦ Κουμανοῦ «Surdus absurdus», *κουφὸς κουτός*.

Ἀνετράπη λοιπὸν τὸ ἀμμόμετρον, καὶ ὁ ὑβὸς ἀφέθη προσδεδεμένος ἐπὶ τῆς σανίδος, ὅπως ἀποτίσῃ τελείαν καὶ ἀνελλιπῆ τὴν ποινήν.

Ὁ λαὸς καὶ παντὸς μὲν χρόνου, ἰδίως δὲ ὁ τοῦ μεσαιῶνος, εἶναι ἐν τῇ κοινωνίᾳ ὅ,τι τὸ παιδίον ἐν τῇ οἰκογενείᾳ. Ἐνόσῳ διαμένει εἰς τὴν κατάστασιν ἐκείνην τῆς ἀρχεγόνου ἀμαθείας, τῆς ἠθικῆς τε καὶ διανοητικῆς ἀνηλικότητος, δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς αὐτὸν τὸ περὶ τῶν μικρῶν παιδίων λεχθέν:

Ἄπονος εἶναι καὶ σκληρὰ αὐτὴ ἡ ἡλικία

Εἴπομεν ἤδη ὅτι ὁ Κουασιμόδος ἐμισεῖτο γενικῶς παρὰ πάντων, καὶ τοῦτο βέβαια διὰ πλείστους ὅσους λόγους εὐλόγους. Μόλις εἰς ὅλον ἐκεῖνο τὸ πλῆθος ὑπῆρχε θεατὴς μὴ ἔχων ἢ μὴ φρονῶν ὅτι ἔχει ἀφορμὴν παραπόνων κατὰ τοῦ ὑβοῦ κωδωνοκρούστου τῆς Παναγίας. Ὅθεν οἱ πάντες ἐχάρησαν σφόδρα ἰδόντες αὐτὸν ἐπὶ τοῦ τροχοῦ, ἡ δὲ σκληροτάτη κόλασις, ἣν ὑπέστη, καὶ ἡ ἐκ τούτου οἰκτρὰ κατάστασις τοῦ ἀνθρώπου, ἀντὶ νὰ κινήσωσι τὸν ἔλεον τοῦ ὄχλου, παρώξυναν ἔτι μᾶλλον τὴν δυσμένειαν αὐτοῦ, χορηγοῦσαι εἰς αὐτὴν καὶ τὸ κέντρον τοῦ γελοίου.

Διὰ τοῦτο ἅμα τελεσθείσης τῆς *δημοσίας ἱκανοποιήσεως*, ὡς λέγουσιν ἔτι καὶ σήμερον εἰς τὴν γριφώδη των γλῶσσαν οἱ τῆς Θέμιδος σφῆκες, ἦλθε κατόπιν ἡ σειρὰ τῶν μυρίων ἰδιωτικῶν ἐκδικήσεων. Καὶ ἐνταῦθα δέ, ὡς εἰς τὴν Μεγάλην Αἴθουσαν, αἱ γυναῖκες πρὸ πάντων ἠκούοντο. Ὅλαι εἶχόν τινα χόλον καὶ μνησικακίαν κατ' αὐτοῦ, ἄλλαι διότι τὸν ἐθεώρουν κακὸν καὶ ἄλλαι διὰ τὴν ἀσχημίαν του, αἱ μᾶλλον ἀδυσώπητοι αὗται.

— Ἆ τὴν φιγούρα τοῦ Ἀντιχρίστου! ἔλεγεν ἡ μία.

— Ἆ τὸν ἀχρεῖον μάγον, ὁποῦ διαβάζει τὴν Σολομωνική! ἔκραζεν ἡ ἄλλη.

— Δέτε τον! πῶς ἐκρέμασε τὰ χείλη καὶ κυττάζει! Ὤχου, μάτια μου!

— Σήμερα τὸ φραγγέλωμα, ὑπελάμβανε γραῖά τις, καὶ στὴν κρεμάλα μὲ τὸ καλό.

— Πότε θὰ πέσῃ ἡ μεγάλη τῆς ἐκκλησίας καμπάνα νὰ σὲ χαντακώσῃ ἑκατὸν ὀργυιαῖς μέσα εἰς τὰ καταχθόνια τῆς γῆς, ἀναθεματισμένε κωδωνοκρούστη!

— Καὶ ὅμως αὐτὸς ὁ Βεελζεβούλης εἶναι ὁποῦ σημαίνει τὸν ὄρθρον καὶ τὸν ἑσπερινόν.

— Ἆ τὸν κούφαλο! τὸν στραβομάτη! τὸν καμπούρη! τὸ ἔκτρωμα τῆς φύσεως.

— Ὦ μούτρο, ὁποῦ κάμνει ταῖς ἀγγαστρωμέναις καὶ ἀποβάλλουν καλλίτερα ἀπὸ κάθε βότανο καὶ ἰατρικό!

Καὶ οἱ δύο μαθηταί, Ἰωάννης ὁ Μυλωνίδης καὶ Ῥοβῖνος ὁ Ψωμωτὸς ἔψαλλον γεγωνυίᾳ φωνῇ τὴν ἀρχαίαν δημώδη ἐπῳδήν:

Μιὰ κρεμάλα ὑψηλή
Γιὰ τὸ ἄπιστο σκυλί!
Μιὰ φωτιὰ στημένη
Γιὰ τὸν τραγογένη!

Καὶ μυρίαι ἄλλαι λοιδορίαι ἔπιπτον χαλαζηδόν, καὶ ἰυγμοί, καὶ ἀραί, καὶ γέλωτες, καί ποτε δὲ καὶ λιθασμοί. Ὁ Κουασιμόδος ἦτο μὲν κωφός, ἀλλ' εἶχε καλὴν τὴν ὅρασιν· ἡ τοῦ ὄχλου δυσμένεια καὶ λύσσα ἐξεφράζετο ἐπίσης ἐναργῶς ἐπὶ τῶν προσώπων ὡς καὶ διὰ τῶν λόγων. Οἱ δὲ καγχασμοὶ διηρμηνεύοντο σαφῶς διὰ τῶν λιθασμῶν.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν δὲν ἐθορυβήθη, ἀλλ' ἀντέστη καλῶς. Πλὴν κατ' ὀλίγον ἡ ὑπομονὴ αὐτοῦ, ἡ ἄκαμπτος διαμείνασα ὑπὸ τοῦ βασανιστοῦ τὴν μάστιγα, ἐνέδωκεν εἰς τὰ μυρία ἐκεῖνα δήγματα τῶν ἐντόμων. Ὁ ταῦρος τῶν Ἀστουριῶν, ὃν ὀλίγον συγκινοῦσιν αἱ τοῦ ταυρομάχου πληγαί, ἐξερεθίζεται ὑπὸ τῶν κυνῶν καὶ τῶν ἀκολούθων τοῦ ταυρομάχου.

Πρῶτον περιέφερε βραδέως ἐπὶ τοῦ πλήθους βλέμμα ἀπειλῆς· ἀλλ' ἦτο δέσμιος, καὶ τὸ βλέμμα του δὲν ἴσχυε ν' ἀποσοβήσῃ τὸ σμῆνος ἐκεῖνο τῶν δακνουσῶν τοὺς μώλωπάς του μυιῶν. Τότε ἐζήτησεν ἐμμανῶς νὰ διασπάσῃ τὰς πέδας του, καὶ ὑπὸ τῶν βιαίων ἀνατιναγμῶν του ἔτριξεν ἐπὶ τῶν σανίδων αὐτοῦ ὁ πεπαλαιωμένος τοῦ κύφωνος τροχός· ἐκ τούτου δὲ ἐπηύξησαν οἱ χλευασμοὶ καὶ ἰυγμοί

Ὁ ἄθλιος τότε, ὡς θηρίον ἀδυνατοῦν νὰ διαρρήξῃ τὸν δεσμεύοντα αὐτὸ κλοιόν, ἡσύχασεν αὖθις. Μόνον ἐκ διαλειμμάτων ἀνέσπα βαθὺν στεναγμὸν διαστέλλοντα πᾶσαν τοῦ στήθους του κοιλότητα. Ἐπὶ τοῦ προσώπου του δὲν διεκρίνετο οὔτε αἰσχύνη οὔτε ἐρύθημα. Εἰς ἄνθρωπον τόσον πολὺ ἀπέχοντα τῆς κοινωνικῆς καταστάσεως, καὶ τόσον ἐγγὺς ὄντα τῆς ἀγρίας φύσεως, ἡ αἰσχύνη εἶναι πρᾶγμα ἄγνωστον. Ἔπειτα τὸ πάθος αὐτὸ ὑπάρχει ποτὲ ἐπαισθητὸν εἰς τόσον δυσειδῆ μορφήν; Ἀλλ' εἰς τὸ δύσμορφον ἐκεῖνο πρόσωπον συνήγετο βαθμηδὸν νέφος ὀργῆς, μίσους, ἀπελπισίας, ἀεὶ ζοφωδέστερον καὶ μεστότερον ἠλεκτρισμοῦ, ὅθεν ἐρρήγνυντο μυρίαι ἀστραπαὶ ἑστίαν ἔχουσαι τὸν τοῦ κύκλωπος ὀφθαλμόν.

Τὸ νέφος αὐτὸ ἐφαιδρύνθη μικρὸν κατὰ τὴν διάβασιν μιᾶς ἡμιόνου, ἥτις διήρχετο τὸ πλῆθος φέρουσα ἐποχούμενον ἕνα ἱερέα. Ἅμα ὡς εἶδε πόρρωθεν ἔτι τὴν ἡμίονον καὶ τὸν ἱερέα, ἱλαρύνθη

Digitized by Google

τοῦ δυστυχοῦς καταδίκου τὸ πρόσωπον. Τὴν προτέραν ἀγρίαν πρόσοψιν διεδέχθη παράδοξον μειδίαμα πλῆρες ἡμερότητος, τρυφερότητος καὶ θυμηδίας ἀρρήτου, ἀπέβαινε δὲ τὸ μειδίαμα αὐτὸ εὐκρινέστερον, ὀφθαλμοφανέστερον, λαμπρότερον, καθόσον βαθμηδὸν ἐγίνετο ἐγγυτέρω ὁ ἱερεύς. Ἔλεγες ὅτι ὁ ἐπὶ τῆς ἡμιόνου καθήμενος ἦτο μεσσίας τις καὶ σωτήρ, οὗ τὴν ἔλευσιν προσεκύνει ὁ δυστυχής. Ἀλλ' ὅμως, ὅτε ἡ ἡμίονος ἔφθασεν ἀρκετὰ πλησίον τοῦ κύφωνος, ὥστε ὁ ἔποχος νὰ γνωρίσῃ τίς ὁ κατάδικος, εὐθὺς ὁ ἱερεὺς νεύσας κάτω τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐστράφη πρὸς τὰ ὀπίσω κεντῶν καὶ διὰ τῶν δύο ποδῶν τὸ ζῶον, ὡς σπεύδων ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ ἱκεσίας μηδεμίαν φερούσης αὐτῷ τιμὴν καὶ ὡς μὴ ἔχων πολλὴν ὄρεξιν νὰ ἔλθῃ εἰς ἀναγνωρισμὸν μετὰ τοῦ πανταθλίου ἐκείνου τοῦ οὕτως ἐλεεινῶς διακειμένου.

Ὁ ἱερεὺς ἐκεῖνος ἦτο ὁ ἀρχιδιάκονος Κλαύδιος Φρόλλος.

Τὸ πρόσωπον τοῦ Κουασιμόδου ἐκαλύφθη ἔτι μᾶλλον ἀπὸ νέφη καὶ γνόφον, ἔνθα ἐσώζετο ἔτι συμμεμιγμένον καὶ τὸ μειδίαμα, ἀλλὰ πικρόν, ἄθυμον, μελαγχολικώτατον.

Ὁ χρόνος παρήρχετο. Μίαν ὥραν καὶ ἡμίσειαν τοὐλάχιστον ἔμενεν ἐκεῖ σπαραττόμενος, προπηλακιζόμενος, χλευαζόμενος ἄνευ ἀνακωχῆς, καὶ σχεδὸν λιθοβολούμενος.

Ἀλλ' ἰδοὺ ἐφάνη σφαδάζων πλέον εἰς τὰ δεσμά του ἔτι ἀπηλπισμένα ἢ πρότερον, καὶ ὅλον δὲ τὸ ἰκρίωμα κατεσείσθη ὑπὸ τοῦ σφαδασμοῦ· λύσας δὲ τὴν μακρὰν καὶ πεισματώδη σιωπήν, ἔκραξε μὲ φωνὴν ἀγρίαν καὶ βραγχώδη, ὁμοιοτέραν ὑλακῆς ἢ φωνῆς ἀνθρωπίνης ἐπικρατήσασαν τῆς βοῆς ὅλων τῶν ἰυγμῶν — Διψῶ !

Ἀλλ' ἀντὶ ἡ κραυγὴ αὕτη τῆς πασχούσης φύσεως νὰ κινήσῃ τὸν οἶκτον, ἐπηύξησε τὴν βωμολόχον διάχυσιν τοῦ καλοῦ παρισινοῦ ὄχλου, τοῦ περὶ τὸν κύφωνα ἠθροισμένου, ὅστις, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, λαμβανόμενος ἐν συνόλῳ καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο ὡς ὄχλος, δὲν διέφερε κατὰ τὸ σκληροκάρδιον καὶ τὸ κτηνῶδες τῆς ἀποτροπαίου τῶν Τρουάνδων φυλῆς, παρ' ᾗ ὡδηγήσαμεν ἤδη τὸν ἀναγνώστην, καὶ ἥτις τὸ πολὺ ἦτο ἡ κατωτάτη τοῦ λαοῦ τούτου ὑποστάθμη. Οὐδεμία φωνὴ ἀπεκρίθη πρὸς τὸν ταλαίπωρον κατάδικον, εἰμὴ τις ἐμπαίζουσα τὴν δίψαν του· μολονότι πραγματικῶς ἡ θέα αὐτοῦ κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὑπῆρχε παράξενος καὶ ἀηδὴς μᾶλλον ἢ οἰκτρά, καθὼς εἶχε τὸ πρόσωπον καταπόρφυρον καὶ ὑπὸ ἱδρῶτος διαρρεόμενον, τὸν ὀφθαλμὸν ἐκστατικόν, τὸ στόμα ἀφρίζον ὑπὸ θυμοῦ καὶ ὀδύνης καὶ τὴν γλῶσσαν ἡμικρεμῆ ἔξω τοῦ στόματος. Ἂς προσθέσωμεν δ' ἔτι ὅτι, καὶ ἂν μεταξὺ τοῦ πολλοῦ συρφετοῦ εὑρίσκετο καί τις ἐλεήμων ψυχὴ ἐπιθυμοῦσα τυχὸν νὰ προσφέρῃ ἓν ποτήριον ὕδατος εἰς τὸν πάσχοντα, ἡ εἰς τὰς ἀτίμους βαθμίδας τοῦ τροχοῦ προσπέλασις παρεῖχε τοιαύτην πρόληψιν δυσκλείας καὶ ὀνείδους, ὥστε αὐτὸ καὶ μόνον ἤρκει ν' ἀποτρέψῃ τὸν ἀγαθὸν Σαμαρείτην.

Μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων λεπτῶν ὁ Κουασιμόδος περιέβλεψε πάλιν κύκλῳ τὸ πλῆθος μὲ ὀφθαλμὸν ἀπεγνωσμένον, καὶ διὰ φωνῆς οἰκτροτέρας ἔτι ἐπανέλαβε — Διψῶ !

Καὶ ἰδοὺ πάντες ἐγέλων.

— Πίε τοῦτο ! ἐφώναζεν ὁ Ῥοβῖνος Ψωμωτὸς ῥίπτων κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ σπόγγον εἰς τὸν ὀχετὸν τοῦ δρόμου κυλισθέντα. Νά ! πάρε, κούφαλε ! ἔχομεν λογαριασμὸν μαζί, καὶ ὀφείλω νὰ σὲ πληρώσω !

Μία γυνὴ τοῦ ἔρριπτε λίθον κατὰ τῆς κεφαλῆς ἐπιλέγουσα, νά ! διὰ νὰ μάθῃς νὰ μᾶς χαλᾷς τὸν ὕπνο τὴν νύκτα μὲ τ' ἀναθεματισμένα καμπανέλια σου !

— Μωρὲ υἱέ μου, ὠλόλυζεν εἷς ἀνάπηρος ἀγωνιζόμενος νὰ τὸν φθάσῃ μὲ τὸ βάκτρον του, θὰ μᾶς ῥίχνῃς ἀκόμη μάγια ἐπάνω ἀπὸ τοὺς πύργους τῆς Παναγίας ;

— Πάρε αὐτὸ τὸ γαβάθι νὰ πιῇς ! ὑπελάμβανεν ἄλλος τις ἐκτοξεύων εἰς τὰ στήθη του μίαν τεθραυσμένην ὑδρίαν. Ἐσὺ εἶσαι ὁποῦ περνῶντας μόνον ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν γυναῖκά μου τὴν ἔκαμες νὰ γεννήσῃ παιδὶ μὲ δύο κεφάλια.

— Καὶ ἡ γάτα μου ἕνα γατὶ μὲ ἕξη ποδάρια ! ὑλάκτει γραῦς τις βάλλουσα αὐτὸν μὲ ἓν κεραμίδιον.

— Διψῶ ! ἐκραύγασε καὶ τρίτην φορὰν ἀσθμαίνων ὁ Κουασιμόδος.

Εἶδε τότε τὸν ὄχλον διαμεριζόμενον ἔνθα καὶ ἔνθα καὶ νεάνιδά τινα μὲ ἀλλόκοτον ἱματισμὸν προεκκύπτουσαν τοῦ πλήθους· συνωδεύετο δὲ ἡ νεᾶνις ὑπὸ μικρᾶς λευκῆς αἰγὸς ἐχούσης ἐπίχρυσα κέρατα, καὶ ἐκράτει εἰς τὴν χεῖρα ἓν κύμβαλον.

Ἐξήστραψεν ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ Κουασιμόδου ἰδόντος αὐτήν. Ἦτο ἡ Βοημίς, ἣν ἐπεχείρησε νὰ ἁρπάσῃ κατὰ τὴν παρελθοῦσαν νύκτα, τόλμημα ἕνεκα τοῦ ὁποίου εἶχεν ἀμυδράν τινα συναίσθησιν ὅτι ἐτιμωρεῖτο τώρα· πρᾶγμα ὅμως ψευδέστατον, ἐπειδὴ ἐτιμωρεῖτο μόνον καὶ μόνον διότι εἶχε τὴν δυστυχίαν νὰ ἦναι κωφὸς καὶ νὰ δικασθῇ ἀπὸ κριτὴν κωφόν. Βλέπων λοιπὸν αὐτὴν ἐρχομένην δὲν ἀμφέβαλλεν ὅτι ἤρχετο νὰ ἐκδικηθῇ, ἐγείρουσα καὶ αὐτὴ κατ' αὐτοῦ τὴν χεῖρα ὡς πάντες οἱ λοιποί.

Τὴν εἶδε τῳόντι ἀναβαίνουσαν μὲ γοργὸν πόδα τὴν κλίμακα καὶ ᾐσθάνετο ἑαυτὸν ἀγχόμενον ὑπὸ ἀγανακτήσεως καὶ πείσματος. Ἤθελε νὰ ἦτο δυνατὸν νὰ κατακρημνίσῃ τὸ ἰκρίωμα, ἐφ' οὗ ἵστατο· καὶ ἂν ἡ ἀστραπὴ τοῦ ὀφθαλμοῦ του εἶχε δύναμιν νὰ κτυπήσῃ, ἡ Αἰγυπτία θὰ ἐγίνετο στάκτη πρὶν φθάσῃ ν' ἀναβῇ εἰς τοῦ κύφωνος τὸ πλάτωμα.

Ἐκείνη προσῆλθε χωρὶς νὰ προφέρῃ λέξιν εἰς

Digitized by Google

τὸν κατάδικον, ὅστις ἠγωνίζετο ματαίως, στρέφων πολλαχῶς τὸ σῶμα, νὰ διεκφύγῃ αὐτήν· λαβοῦσα δὲ ἐκ τοῦ ζωστῆρος αὐτῆς ἓν φλασκίον προσήνεγκεν αὐτὸ ἠρέμα εἰς τὰ κατάξηρα χείλη τοῦ δυστυχοῦς.

Τότε ἐκ τοῦ στεγνοῦ μέχρι τοῦδε καὶ κατακεκαυμένου ὀφθαλμοῦ ἔρρευσεν ἓν μέγα δάκρυ, κυλισθὲν βραδέως ἐπὶ τοῦ δυσμόρφου καὶ πολὺν χρόνον ἀγωνιῶντος προσώπου του. Αὐτὸ ἦτο ἴσως τὸ πρῶτον δάκρυ, ὅπερ ἐπὶ ζωῆς του ἔχυσεν ὁ ἄθλιος.

Ὑπὸ τῆς συγκινήσεως ταύτης τῆς πολλῆς ἐλησμόνει ἐν τούτοις νὰ πίῃ. Ἡ Αἰγυπτία ἐποίησε τὸν μικρὸν συνήθη μορφασμὸν δεικνύουσα ἀνυπομονησίαν, καὶ ἐστήριξε μειδιῶσα τὸν λαιμὸν τοῦ φλασκίου εἰς τὸ καρχαρόδουν στόμα τοῦ Κουασιμόδου. Οὗτος ἔπιε τότε ἀμυστί, ἐπειδὴ εἶχε φλογερὰν δίψαν.

Ἀφοῦ ἀπέπιεν ὁ δυστυχής, ἐμήκυνε πρόσω τὰ μέλανα χείλη μὲ σκοπὸν βεβαίως νὰ ἀσπασθῇ τὴν ὡραίαν χεῖρα, παρ' ἧς ἔλαβε τοιαύτην γενναίαν συνδρομήν. Ἀλλ' ἡ νεᾶνις, δυσπιστοῦσα ἴσως καὶ ἐνθυμουμένη τὴν βιαίαν νυκτερινὴν ἐπίθεσιν, ἀπέσυρε τὴν χεῖρα πτοηθεῖσα ὡς παιδίον μικρόν, τὸ ὁποῖον φοβεῖται μὴ δηχθῇ ὑπὸ ζώου.

Τότε ὁ ταλαίπωρος κωφὸς προσήλωσεν ἐπ' αὐτῆς βλέμμα ἐπιπλήξεως καὶ ἄκρας μελαγχολίας.

Καὶ εἰς πάντα μὲν ἄλλον τόπον κατανυκτικὸν θέαμα θὰ ἦτο ἡ περικαλλὴς ἐκείνη νέα, ἡ ἀνθηρά, ἄμωμος, θελκτικὴ καὶ τόσον ἐν ταὐτῷ ἀσθενής, προσερχομένη οὕτως εὐσεβῶς εἰς βοήθειαν τηλικαύτης δυστυχίας, δυσμορφίας καὶ δυστροπίας. Ἀλλ' εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον τῆς καταδίκης τὸ θέαμα δὲν ἦτο ἁπλῶς κατανυκτικόν, ἦτο ὑψηλόν.

Καὶ αὐτὸς ὁ πρώην ἀπηνὴς ὄχλος συνεκινήθη καὶ ἤρχισε νὰ χειροκροτῇ κραυγάζων: Ζήτω! Ζήτω!

Κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἡ ἐν τῇ σκήτῃ γυνὴ παρετήρησεν ἐκ τῆς θυρίδος της τὴν Αἰγυπτίαν ἐπὶ τοῦ κύφωνος, καὶ τὴν κατηράσθη τὴν ἀπαισίαν ἐκείνην ἀράν:

— Κατηραμένη νὰ ἦσαι, ὦ κόρη τῆς Αἰγύπτου! κατηραμένη! κατηραμένη!

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Τέλος τῆς ἱστορίας τῆς κολλύρας.

Ἡ Ἐσμεράλδα ὠχρίασε καὶ κατέβη ἐκ τοῦ κύφωνος μὲ κλονουμένους πόδας· ἡ δὲ τῆς ἐν τῇ σκήτῃ γυναικὸς φωνὴ ἠκούσθη λέγουσα: — Καταίβα, κλέφτρα τῆς Αἰγύπτου, καταίβα τώρα, καὶ θ' ἀναιβῇς πάλιν ἐκεῖ ἐπάνω!

— Ἡ ῥασοφόρα ἔχει τὰ φεγγάριά της, εἶπεν ὁ λαὸς γογγύζων, ἀλλὰ δὲν προέβη περαιτέρω, διότι ὅλοι ἐφοβοῦντο τὰς τοιαύτας γυναῖκας· ἦσαν ἱερὰ πρόσωπα. Κανεὶς κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν δὲν τὰ ἔβαλλε μὲ ἄνθρωπον, ὅστις νυχθημερὸν ἄλλο δὲν ἔκαμνεν εἰμὴ νὰ προσεύχεται.

Ἤδη ἐπέστη ἡ ὥρα νὰ ἀπολυθῇ ὁ Κουασιμόδος. Ἔλυσαν τὰ δεσμά του καὶ ὁ ὄχλος διεσκορπίσθη.

Πλησίον τῆς Μεγάλης Γεφύρας ἡ Μαϊέττα ἐπιστρέφουσα εἰς τὰ ἴδια μὲ τὰς δύο της συντρόφους, ἐστάθη αἴφνης καὶ — Εὐστάθιε, εἶπε πρὸς τὸν υἱόν της, τί τὴν ἔκαμες τὴν κουλλούρα σου;

— Μητέρα, εἶπε τὸ παιδίον, ἐνῷ ὡμιλούσατε μὲ ἐκείνην τὴν κυρίαν, ὁποῦ ἦτο μέσα εἰς τὴν τρύπαν, ἦλθεν ἕνας σκύλος καὶ ἐδάγκασε τὴν κουλλοῦραν μου· τότε ἔφαγα κ' ἐγὼ . . .

— Πῶς, ἐκλαμπρότατε, εἶπεν ἐκείνη, τὴν ἔφαγες ὅλην;

— Ὁ σκύλος, μητέρα! ἐγὼ τοῦ τὸ εἶπα, ἀλλὰ δὲν μὲ ἄκουσε. Τότε ἔφαγα κ' ἐγὼ τὴν ἄλλην· νά!

— Νὰ μὴ βασκαθῇς, παιδί μου! εἶπεν ἡ μήτηρ μειδιῶσα καὶ ἐπιπλήττουσα ἐνταυτῷ. — Τὸ πιστεύεις, Οὐδάρδα μου; ὅλα τὰ κεράσια, ὁποῦ μᾶς δίδει τὸ εἰς Σαρλεράγκην περιβόλι μας, τὰ καταφέρει μονάχος του. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ παπποῦλης του λέγει πῶς θὰ γείνῃ μίαν ἡμέραν λοχαγός. — Ἄλλη μιὰ φορὰ νὰ τὸ ξανακάμῃς! κακόπαιδο!

ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

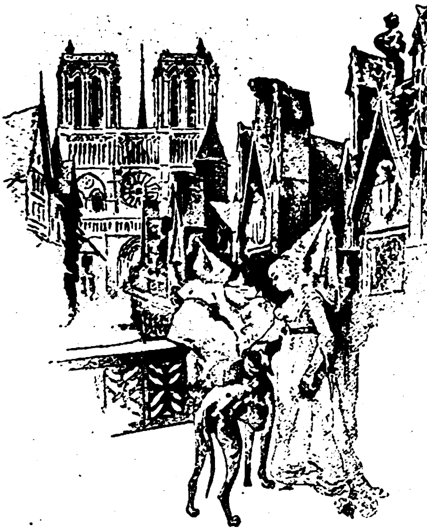

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Κίνδυνος τοῦ νὰ ἐμπιστεύεταί τις τὸ μυστικόν του εἰς μίαν αἶγα.

Εἶχον ἤδη παρέλθει ἱκαναὶ ἑβδομάδες μετὰ τὰ τελευταῖα συμβάντα. Ἦσαν ἀρχαὶ τοῦ Μαρτίου μηνός, ὁ δὲ ἥλιος, ἂν καὶ ὁ Δουβαρτᾶς, ὁ κλασικὸς οὗτος τῶν περιφράσεων προπάτωρ δὲν εἶχεν ἔτι ἐπονομάσει αὐτὸν «μέγαν δοῦκα τῶν λυχνιῶν» δὲν ἦτο οὐδ' ὀλιγώτερον φαιδρὸς διὰ τοῦτο, οὐδ' ὀλιγώτερον λαμπρός. Ἦτο μία ἀπ' ἐκείνας τὰς ἐαρινὰς ἡμέρας, τὰς τόσον ὡραίας καὶ γλυκυτάτας, ὥστε ὅλη ἡ πόλις τῶν Παρισίων εἰς τὰς πλατείας καὶ τοὺς περιπάτους προχυνομένη, τὰς ἑορτάζει ὡς ἐὰν ἦσαν Κυριακαί. Κατὰ τὰς λαμπρὰς καὶ θερμὰς καὶ εὐδίους ταύτας ἡμέρας ὑπάρχει μία μάλιστα ὥρα, ἐν ᾗ πρέπει νὰ ὑπάγῃ τις καὶ θαυμάσῃ τὸν πυλῶνα τῆς Παναγίας, ὅταν ὁ ἥλιος, κλίνων ἤδη πρὸς δυσμάς, ἀντικρύζῃ σχεδὸν ἐκ παραλλήλου τὴν μητροπολιτικὴν ἐκκλησίαν. Αἱ ἀκτῖνες αὐτοῦ, οριζόντιον μᾶλλον καὶ μᾶλλον εὐθυωρίαν λαμβάνουσαι, ἀποσύρονται βραδέως ἐκ τοῦ ἐδάφους τῆς πλατείας, καὶ προσαναβαίνουσαι τὸ ὑψηλὸν καὶ ὄρθιον πρόσωπον τοῦ ναοῦ, καθιστῶσι περιφανῆ διὰ τὴν ἀντίθεσιν τῆς σκιᾶς τὰ διάφορα ἀνάγλυφα, ἐνῷ ὁ μεσαῖος μέγας ῥοδοειδὴς φεγγίτης φωτοβολεῖ ὡς κύκλωπος ὀφθαλμός, ἀνημμένος ἐκ τῶν τῆς καμίνου ἀντανακλάσεων.

Τοιαύτη ἦτο περίπου ὥρα τῆς ἡμέρας.

Ἀπέναντι τῆς ὑψηλῆς μητροπόλεως, ἣν ἐρύθραινεν ὁ δύων ἥλιος, ἐπὶ ἐξώστου λιθίνου ᾠκοδομημένου ὑπὲρ τὸ πρόστωον πολυτελοῦς γοτθικῆς οἰκίας, ἀποτελούσης τὸν ἀγκῶνα τῆς πλατείας καὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ Προνάου, νεάνιδές τινες ὡραῖαι ἐγέλων καὶ ἠδολέσχουν χαριέντως καὶ φιλοπαιγμόνως. Τὸ μέγα μῆκος τῆς καλύπτρας των, καταθεούσης μέχρι τῶν πτερνῶν ἐκ τοῦ διαπεπλεγμένου μαργαρίταις καὶ εἰς ὀξὺ ἀπολήγοντος κεκρυφάλου, τὸ λεπτουργὸν τοῦ κεντητοῦ χιτωνίσκου καλύπτοντος μὲν τοὺς ὤμους ἀφίνοντος δὲ ὁρατήν, κατὰ τὴν ἐπαγωγὸν συνήθειαν τοῦ τότε καιροῦ, τὴν ἀρχὴν τοῦ ὡραίου παρθενικοῦ λαιμοῦ των, τὸ πολυτελὲς τῆς ἐσθῆτος, πλουσιωτέρας καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπενδύτου (θαῦμα ἰδέσθαι!) τὰ λεπτόμιτα, ἡ μέταξα, τὰ βελοῦδα, ἐξ ὧν συνίστατο ὁ ἱματισμός, μάλιστα δὲ ἡ τῶν χειρῶν λευκότης, ἡ ἐλέγχουσα αὐτὰς ἀέργους καὶ τρυφηλάς, πάντα ταῦτα ἐδείκνυον ὅτι αἱ νεάνιδες ἦσαν ἐπίκληροι θυγατέρες πλουσίων καὶ εὐγενῶν οἴκων. Ἦσαν αὗται ἡ δεσποσύνη Κρινάνθη Δὲ Γονδελωριέρου, καὶ αἱ σύντροφοι αὐτῆς Ἄρτεμις Δὲ Κριστεύλου, Ἀμελλότα Δὲ Μοντεμιχέλου, Κολόμβα Δὲ Γαλλεφονταίνου καὶ ἡ μικρὰ Δὲ Σαμσεβριέ, ἠθροισμέναι ἤδη εἰς τῆς δεσποίνης χήρας Δὲ Γονδελωριέρου, ἕνεκα τῆς αὐτοῦ ἐξοχότητος τοῦ κυρίου Δὲ Βωζαὶ καὶ τῆς δεσποίνης συζύγου του, οἵτινες περιεμένοντο τὸν Ἀπρίλιον εἰς Παρισίους, ὅπως ἐκλέξωσι τὰς ἀμφιπόλους τῆς τοῦ βασιλέως νύμφης δεσποίνης Μαργαρίτας, ὅτε ἤθελον μεταβῆ εἰς Πικαρδίαν, ἵνα παραλάβωσιν αὐτὴν παρὰ τῶν Φλαμανδῶν. Ὅλοι λοιπὸν τῆς περιχώρου οἱ ἀρχοντίσκοι, μέχρι τριάκοντα λευγῶν ἀποστάσεως, ἐθήρευον τὴν τιμὴν ταύτην ὑπὲρ τῶν θυγατέρων αὐτῶν, καὶ πολλοὶ εἶχον ἤδη ἐπίτηδες φέρει μεθ' ἑαυτῶν ἢ πέμψει αὐτὰς εἰς Παρισίους. Ταύτας δὲ τὰς περὶ ὧν ὁ λόγος ἐνεπιστεύθησαν οἱ γονεῖς των εἰς τὴν ἐπιτήρησιν τῆς εὐσχήμονος καὶ σεβασμίας δεσποίνης Ἀλοΐζας, χήρας Δὲ Γονδελωριέρου, ἀρχαίου διοικητοῦ τῶν βασιλικῶν βαλιστροφόρων, κατοικούσης ἤδη μετὰ τῆς μονογενοῦς αὐτῆς θυγατρὸς τὸ ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς Παναγίας μέγαρόν της.

Ὁ ἐξώστης, ἐν ᾧ ἦσαν αἱ νεάνιδες, ἠνοίγετο εἰς θάλαμον ἐμπεπετασμένον τοὺς τοίχους διὰ ξανθοῦ δέρματος φλανδρικοῦ, φέροντος ἔντυπα διάχρυσα φύλλα καὶ ἄνθη. Αἱ τὴν ὀροφὴν παραλ-

Digitized by Google

λήλως διατέμνουσαι δοκοὶ ἔτερπον τὴν ὅρασιν διὰ μυρίων παραδόξων γλυφῶν χρωματιστῶν καὶ ἐπιχρύσων. Ἐπὶ κιβωτίων τορευτῶν ἔστιλβον λαμπρὰ μιλτουργήματα. Ἄνωθεν μεγαλοπρεποῦς τινος κυλικείου διέπρεπεν ἓν ὁμοίωμα κεφαλῆς κάπρου φαϊεντουργές. Εἰς τὸ βάθος τοῦ θαλάμου, πλησίον ἑστίας ὑψηλῆς κεκοσμημένης ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω μὲ τὰ οἰκογενειακὰ παράσημα, ἐκάθητο ἐπὶ θρονίου πολυτελοῦς ἐξ ἐρυθροῦ βελούδου ἡ δέσποινα Γονδελωριέρου, ἧς οἱ πεντήκοντα καὶ πέντε χρόνοι ἦσαν γεγραμμένοι οὐ μόνον ἐπὶ τοῦ προσώπου, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἱματισμοῦ αὐτῆς. Παρ' αὐτὴν δὲ ἵστατο ὄρθιος νεανίας ἔχων ἱκανῶς ζωηρὸν καὶ μεγαλοπρεπές, εἰ καὶ ὀλίγον τι ἀλαζὸν καὶ ὑπόκουφον τὸ ἦθος, ἓν τῶν εὐειδῶν ἐκείνων μειρακίων, ἅτινα ἔχουσι μὲν τὰς ψήφους ἁπάσας τῶν γυναικῶν, ἀλλ' οἱ ἐμβριθεῖς καὶ φυσιογνώμονες ἄνδρες ἀναστέλλουσι τοὺς ὤμους βλέποντες αὐτά. Ὁ νεανίας οὗτος ἔφερε τὴν λαμπρὰν στολὴν λοχαγοῦ τῶν βασιλικῶν τοξοφόρων, πολὺ ὁμοιάζουσαν τὴν θεατρικὴν τοῦ Διός σκεύην, ἣν ἤδη ἐθαυμάσαμεν ἐν τῷ πρώτῳ τῆς παρούσης ἱστορίας βιβλίῳ, ὥστε περιττὸν νὰ βαρύνωμεν τὸν ἀναγνώστην διὰ νέας περιγραφῆς.

Αἱ νεάνιδες ἐκάθηντο μέρος ἐντὸς τοῦ θαλάμου, μέρος δὲ εἰς τὸν ἐξώστην, αἱ μὲν ἐπὶ προσκεφαλαίων ἀπὸ βελοῦδον τοῦ Τραϊέκτου, μὲ κράσπεδα χρυσᾶ, ἄλλαι ἐπὶ σκαμνίων ἐκ δρυὸς μὲ ἄνθη καὶ ζῴδια γεγλυμμένων. Ἐκράτει δὲ ἑκάστη ἐπὶ τῶν γονάτων μίαν πτέρυγα μεγάλου κεντητοῦ τάπητος, εἰς ὃν εἰργάζοντο ὅλαι κοινῶς καὶ οὗτινος μέγα μέρος ἔπιπτεν ἐπὶ τῆς καλυπτούσης τὸ ἔδαφος ψιάθου.

Συνωμίλουν δὲ πρὸς ἀλλήλας μὲ τὴν ψίθυρον φωνὴν καὶ τοὺς συμπεπνιγμένους γέλωτας συνεδρίου νεανίδων, μεταξὺ τῶν ὁποίων εὑρίσκεται καί τις νέος. Ἀλλ' ὁ νέος αὐτός, οὗτινος μόνη ἡ παρουσία ἠρέθιζεν ὅλας ἐκείνας τὰς γυναικείας περιφιλαυτίας, ὀλίγον ἐφαίνετο περὶ τούτου φροντίζων· καὶ ἐνῷ αἱ ὡραῖαι κόραι ἀντεφιλοτιμοῦντο τίς πλέον τῆς ἄλλης νὰ ἑλκύσῃ τὴν προσοχήν του, αὐτὸς κυρίαν ἐνασχόλησιν ἐφαίνετο ἔχων ν' ἀποσμήχῃ διὰ τοῦ ἐκ δέρματος δορκάδος χειροκτίου του τὴν πόρπην τοῦ στρατιωτικοῦ αὐτοῦ ζωστῆρος.

Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἡ πρεσβῦτις προσδιελέγετο πρὸς αὐτὸν χαμηλῇ τῇ φωνῇ, ἐκεῖνος δὲ τῇ ἀπεκρίνετο ὅπως ἠδύνατο κάλλιον, μετά τινος βεβιασμένης καὶ σκαιᾶς εὐγενείας τρόπων. Ἀπὸ τὰ μειδιάματα δέ, ἀπὸ τὰ κρύφια βλέμματα καὶ τοὺς συχνοὺς ἐμφαντικοὺς ἰλλωπισμοὺς τῆς δεσποίνης Ἀλοΐζας πρὸς τὴν κόρην της Κρινάνθην, ἐνῷ ἐκοινολογεῖτο μυστικὰ μετὰ τοῦ λοχαγοῦ, εὐκόλως ἐμάντευέ τις ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ἀρραβῶνος ἤδη τελεσθέντος καὶ γάμου προσεχοῦς βεβαίως τοῦ νέου μετὰ τῆς κόρης. Τοὐλάχιστον ἡ συμπεριφορὰ τοῦ ἀξιωματικοῦ ἐδείκνυεν ὅτι περὶ ἔρωτος πλέον δὲν ἐσκέπτετο. Τὸ ἐξωτερικὸν αὐτοῦ ὅλον ἐξέφραζεν ἰδέαν τινὰ στενοχωρίας καὶ πλήξεως, ἥτις ὑπό τινων σημερινῶν ἀνθυπολοχαγῶν ἤθελε θαυμασίως ἑρμηνευθῆ διὰ τῶν λέξεων: «Οὔφ ! τί σακατούρα !»

Ἀλλ' ἡ καλὴ κἀγαθὴ δέσποινα, σφόδρα προκατειλημμένη ὑπὲρ τῆς κόρης της, πρᾶγμα φυσικὸν εἰς μητέρα, δὲν ἔβλεπε τὸν ὀλίγον τοῦ ἀξιωματικοῦ ἐνθουσιασμόν, οὐδ' ἔπαυεν ἐφιστῶσα χαμηλῇ φωνῇ τὴν προσοχὴν αὐτοῦ εἰς τὴν ἄπειρον ἐντέλειαν, μεθ' ἧς ἡ Κρινάνθη ἐκέντα τὴν βελόνην της, ἢ ἀνείλισσε τὴν ἀγαθίδα της.

— Ποῦ εἶσαι, ἐξαδελφάκι, ἔλεγε σύρουσα αὐτὸν ἐκ τῆς χειρίδος, διὰ νὰ τὸν ὁμιλήσῃ πρὸς τὸ οὖς, κύτταξέ την δὰ τώρα ὁποῦ ἔσκυψε!

— Τωόντι, ἀπεκρίνετο ὁ νέος καὶ πάλιν ἐβυθίζετο εἰς τὴν ψυχρὰν σιωπὴν καὶ τοὺς ῥεμβασμούς του.

Μετ' ὀλίγον ἠναγκάζετο ἐκ νέου νὰ κύψῃ, καὶ ἡ δέσποινα Ἀλοΐζα τὸν ἔλεγεν: — Εἶδες ποτέ σου, εἶδες πρόσωπον πλέον γελαστὸν καὶ χαρούμενον ἀπὸ τῆς ἀρραβωνιστικῆς σου; Γίνεται πλέον ἄσπρη καὶ ξανθή ; Κύτταξε χέρια χωρὶς ψεγάδι ! καὶ ὁ λαιμὸς ἐκεῖνος, ὁποῦ ὁμοιάζει ὡσὰν τοῦ κύκνου ! Ξεύρεις ποῦ ὥραις ὥραις σὲ ζηλεύω πῶς εἶσαι ἄνδρας; Αἴ! καὶ νὰ εἶχα τὴν τύχην σου, παλησεργολάβε! Ἀλλὰ πές μου, νὰ ζῇς, δὲν εἶναι ἀλήθεια πῶς ἡ Κρινάνθη μου εἶναι μία θεὰ τῆς *ὡραιότης*, καὶ πῶς τρελλαίνεσαι δι' αὐτήν ;

— Χωρὶς ἀμφιβολίαν, ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος προσέχων ἀλλοῦ τὸν νοῦν.

— Ἀλλ' ὁμίλησέ της δά ! εἶπεν αἴφνης ἡ δέσποινα Ἀλοΐζα ὠθοῦσα αὐτὸν ἐκ τοῦ ὤμου· πές την δὰ τίποτε· πολὺ δειλὸς κατήντησες!

Ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν τὸν ἀναγνώστην, ὅτι ἡ δειλία δὲν ἦτο οὔτε ἡ ἀρετὴ οὔτε τὸ ἐλάττωμα τοῦ λοχαγοῦ· καὶ ὅμως ἐδοκίμασε νὰ ὑπακούσῃ εἰς ὅ,τι τὸν ἐζήτουν.

— Ὡραία μου ἐξαδέλφη, εἶπε πλησιάσας πρὸς τὴν Κρινάνθην, τί ὑπόθεσιν παριστάνει ὁ τάπης ὁποῦ κεντᾶτε;

— Ὡραῖέ μου ἐξάδελφε, ἀπεκρίθη ἡ Κρινάνθη μὲ τόνον φωνῆς ἐμφαίνοντα πεῖσμα, σᾶς τὸ εἶπα τώρα τρεῖς φοράς· εἶναι τὸ ἄντρον τοῦ Ποσειδῶνος.

Προφανὲς ἦτο ὅτι ἡ Κρινάνθη εἶχε σαφέστερον παρατηρήσει τοὺς ψυχροὺς καὶ ῥεμβώδεις τρόπους τοῦ λοχαγοῦ. Οὗτος λοιπὸν ᾐσθάνθη τὴν ἀνάγκην νὰ συνάψῃ μετ' αὐτῆς ὁμιλίαν τινά.

— Καὶ διὰ ποῖον, ἠρώτησεν, ὅλη αὐτὴ ἡ ***ποσειδωναρία***;

— Διὰ τὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου τῶν Ἀγρῶν, εἶπεν ἡ Κρινάνθη χωρὶς νὰ σηκώσῃ τοὺς ὀφθαλμούς.

Ὁ λοχαγὸς ἔλαβε μίαν τοῦ τάπητος ἄκραν.

Digitized by Google

— Τί πρᾶγμα εἶν' αὐτός, ὡραία μου ἐξαδέλφη, ὁ χονδρὸς στρατιώτης, ὁποῦ φυσᾷ μὲ πρισμένα μάγουλα μίαν σάλπιγγα;

— Εἶναι ὁ θεὸς Τρίτων, ἀπεκρίθη ἐκείνη.

Ἐνυπῆρχε δὲ πάντοτε χόλος τις εἰς τὸν τρόπον, μεθ' οὗ ἐπρόφερε τὰς συντόμους ταύτας λέξεις ἡ Κρινάνθη. Ὁ νέος ἐνόησε τότε ὅτι ἦτο ἄφευκτον νὰ τῇ εἴπῃ τίποτε εἰς τὸ οὖς, καμμίαν ἀνοησίαν, κἀνένα ἐρωτικὸν λόγον, ὅ,τι τύχῃ, ἀδιάφορον. Ἔκυψε λοιπόν, ἀλλ' ἡ φαντασία του δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπινοήσῃ ἄλλο τι τρυφερώτερον καὶ οἰκειότερον τούτου.

— Διὰ τί ἡ μητέρα σου φορεῖ ἀκόμη φουστάνι μὲ οἰκόσημα, καθὼς ἡ μάμμαις μας, ὁποῦ ἔζοῦσαν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Καρόλου Ἑβδόμου; Κάμε μου τὴν χάριν, ὡραία ἐξαδέλφη, νὰ τῆς εἰπῇς ὅτι ὁ συρμὸς αὐτὸς παρῆλθε, καὶ ὅτι καθὼς ἔχει τώρα εἰς τὸ φόρεμά της κεντημένα αὐτὰ τὰ πράγματα, τὴν δάφνην καὶ τὸν θυρεοστροφέα (1) μοῦ φαίνεται ὡσὰν καμμία ἑστία (2) ὁποῦ περιπατεῖ. Πολλὴν τιμὴν δὲν κάμνει εἰς τὰ οἰκόσημά της κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, σὲ ὁρκίζομαι.

Ἡ Κρινάνθη ἐπάρασα τοὺς ὡραίους ὀφθαλμούς της πλήρεις ἐλεγμῶν,—αὐτὸ εἶναι τὸ μόνον ὁποῦ ὁρκίζεσαι; εἶπε μὲ ταπεινὴν φωνήν.

Ἐντοσούτῳ ἡ βελτίστη δέσποινα Ἀλοΐζα, περιχαρὴς ὅτι ἔβλεπεν αὐτοὺς κύπτοντας οὕτω καὶ ὑποψιθυρίζοντας πρὸς ἀλλήλους, ἔλεγε παίζουσα μὲ τὰ θηλυκώματα τοῦ Εὐχολογίου της:

— Ὡραία εἰκόνα τῆς ἀγάπης!

Ὁ δὲ λοχαγὸς ἀπορῶν λόγων καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ εὑρισκόμενος ἐπανῆλθε πάλιν εἰς τὸν τάπητα.

— Ἀληθινά, λαμπρὰ ἐργασία! ἀνέκραξε.

Τοῦτο ἀκούσασα ἡ Κολόμβα Γαλλεφονταίνου, ἄλλη τις ὡραία ξανθή, λευκὴ τὴν ἐπιδερμίδα, ἔχουσα καλῶς συνεσφιγμένον περιλαίμιον ἀπὸ κυανοῦν δαμασκηνόν, παρεκινδύνευσε δειλῶς ἕνα λόγον πρὸς τὴν Κρινάνθην, ἐλπίζουσα ὅτι ὁ εὔμορφος λοχαγὸς ἤθελε σπεύσει ν' ἀποκριθῇ αὐτός.

— Προσφιλής μου Γονδελωριέρου, εἶδες τὰ ταπητουργήματα τοῦ μεγάρου Ῥοχεγουϊῶνος;

— Καλέ, δὲν εἶναι αὐτὸ τὸ μέγαρον τὸ ὁποῖον ἐμπεριέχει τὸν κῆπον τῆς Ῥαπτρίας τοῦ Λούβρου; ἠρώτησε γελῶσα ἡ Ἄρτεμις Δὲ Κριστεύλου, ἥτις εἶχεν ὡραίους ὀδόντας καὶ ἐπομένως ἐγέλα πάντοτε, καὶ ὅτε δὲν ὑπῆρχε γέλωτος ἀφορμή.

— Καὶ ὅπου εὑρίσκεται ὁ μέγας ἐκεῖνος πύργος τοῦ ἀρχαίου τείχους τῶν Παρισίων; ἐπρόσθεσεν ἡ Ἀμελόττα Μοντεμιχέλου, νόστιμος, μελαγχροινή, δροσερά, μὲ βοστρυχώδη τὴν κόμην, ἥτις εἶχε πάλιν συνήθειαν ν' ἀναστενάζῃ, καθὼς ἡ ἄλλη ἐγέλα, χωρὶς αἰτίαν.

— Προσφιλής μου Κολόμβα, ὑπέλαβεν ἡ δέσποινα Ἀλοΐζα, μήπως θέλεις νὰ εἰπῇς διὰ τὸ παλάτι, ὁποῦ ἀνῆκεν εἰς τὸν κύριον Βακεβὶλ ἐπὶ τοῦ βασιλέως Καρόλου Ἕκτου;

— Πάλιν Κάρολος Ἕκτος! ὁ βασιλεὺς Κάρολος Ἕκτος! ὑπέγρυξεν ὁ νέος λοχαγὸς συστρέφων τὸν μύστακα. Θεέ μου! ὅλα τοῦ παλαιοῦ καιροῦ τὰ πράγματα ἔχει εἰς τὸν νοῦν της αὐτὴ ἡ γυναῖκα!

Ἀλλ' ἡ δέσποινα Γονδελωριέρου ἐξηκολούθει λέγουσα.

— Ὡραῖοι τάπητες ἀληθινά! Οὔτε φάνηκαν ὡσὰν ἐκεῖνα, οὔτε θὰ φανοῦν πλέον ἄλλα!

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ Βερανζέρα Σαμσεβριέ, ζωηρὸν ἑπταετὲς κοράσιον, τὸ ὁποῖον ἐκύτταζεν εἰς τὴν πλατεῖαν διὰ τῶν δρυφράκτων τοῦ ἐξώστου, ἀνέκραξεν—Ὦ! κύτταξε, ὡραία μου νοννὰ Κρινάνθη, τὴν εὔμορφην χορεύτριαν, ὁποῦ χορεύει κάτω εἰς τὸν δρόμον, καὶ παίζει τὸ κύμβαλον ἐν μέσῳ τοῦ κοινοῦ λαοῦ!

Καὶ ἀληθῶς ἠκούετο τὸ ἠχηρὸν δόνημα κυμβάλου.

— Κάμμία γύφτισσα τῆς Βοημίας θὰ ἦναι, εἶπεν ἡ Κρινάνθη, νωχελῶς στρεφομένη πρὸς τὴν πλατεῖαν.

— Νὰ ἰδοῦμε! νὰ ἰδοῦμε! ἐφώνησαν αἱ ζωηραὶ σύντροφοί της καὶ ἔδραμον ὅλαι εἰς τὸ χεῖλος τοῦ ἐξώστου. Ἡ δὲ Κρινάνθη ῥεμβάζουσα διὰ τὴν ψυχρότητα τοῦ μνηστῆρός της ἠκολούθει αὐτὰς βραδέως. Ἐκεῖνος δὲ ἀπαλλαγεὶς οὕτως ἀπὸ συνομιλίαν στενοχωροῦσαν αὐτόν, ἐπανήρχετο εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ θαλάμου ἀγαλλόμενος ὡς στρατιώτης ἀποπαύσας τὴν ἡμερησίαν ὑπηρεσίαν. Καὶ ὅμως εὐχάριστος καὶ ἐλαφρὰ ἦτο ἡ περὶ τὴν καλὴν Κρινάνθην ὑπηρεσία, καὶ τοιαύτη ἐφάνη ἄλλοτε εἰς τὸν λοχαγόν, πλὴν βαθμηδὸν ὁ κόρος ἐπῆλθε, καὶ ἡ ἰδέα τοῦ προσεχοῦς γάμου ἐπηύξανεν ὁσημέραι τὴν ψυχρότητά του· ἐπειδὴ ὁ λοχαγὸς ἦτο ἀστάτου χαρακτῆρος καί, ἂν πρέπει νὰ τὸ εἴπωμεν, αἱ κλίσεις αὐτοῦ ὑπῆρχον ὀλίγον τι βάναυσοι.

Καίτοι ἀνήκων εἰς οἰκίαν τῶν εὐγενεστάτων, συναναφυρθεὶς ὅμως μετὰ τοῦ στρατιωτικοῦ ὄχλου εἶχεν ἀποκτήσει τοῦ στρατῶνος τὰ ἤθη. Ἠγάπα τὸ καπηλεῖον καὶ τὰ παρεπόμενα· δὲν ἦτο εἰς τὸ στοιχεῖόν του καὶ ἐπομένως ἐν ἀνέσει, εἰμὴ εὑρισκόμενος ἐν μέσῳ τῶν ἀσέμνων φράσεων, τῶν στρατιωτικῶν ἐρωτολογιῶν, τῶν ῥαδίων καλλονῶν καὶ τῶν ῥαδίων ἀπολαύσεων. Καὶ ὅμως τῷ εἶχε δοθῆ κατ' οἶκον ἀγωγή τις καὶ ἐλευθέριος συμπεριφορά, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐξενιτεύθη καὶ ὡπλοφόρησε καὶ ἐφρούρησε πολλὰ νέος τὴν ἡλικίαν, τὸ βερνίκιον τοῦ εὐπατρίδου ἀπέπιπτεν ὁσημέραι προστριβόμενον εἰς τοῦ στρατιώτου τὸν τελαμῶνα. Ἂν καὶ ἐξηκολούθει ἐπισκεπτόμενος ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὴν μνηστὴν αὐτοῦ ἀπὸ σκιάν τινα ἔτι

(1) Gond καὶ laurier, αἱ λέξεις αἱ ἀποτελοῦσαι τὄνομα Gondelaurier (Σ. Μ.)

(2) Διότι καὶ ἐπὶ τῶν ἑστιῶν, ὡς εἶπεν ἀνωτέρω ὁ συγγραφεύς, ἐνεχαράσσοντο τὰ οἰκόσημα (Σ. Μ.).

Digitized by Google

εὐπρεπείας, ᾐσθάνετο ὅμως πλησίον αὐτῆς διττὴν στενοχωρίαν, τὸ μὲν διότι, ἀσωτεύων ἀφειδῶς τὸν ἔρωτά του εἰς παντοίους εὐφήμους τόπους, σμικρότατον μόριον εἶχε φυλάξει δι᾽ αὐτήν, τὸ δὲ ἐπειδὴ βλέπων περὶ ἑαυτὸν τόσας ὡραίας κυρίας εὐθυτενεῖς, εὐσταλεῖς, κοσμίας, ἔτρεμεν ἀκαταπαύστως μὴ τὸ εἰς σεμνολογίας καπηλικὰς εἰθισμένον στόμα του ἀφηνιάσαν αἴφνης δώσῃ διέξοδον εἰς ὁμιλίας τοῦ οἰνοπωλείου, καὶ φαντάσθητε πλέον τί ἐντύπωσις!

Ἄλλως τε πρὸς τοῖς εἰρημένοις εἶχε καὶ ἀξιώσεις κομψότητος τρόπων, καλλωπισμοῦ καὶ καλοῦ ἐξωτερικοῦ. Ὅστις ἐμπορεῖ πλέον ἂς συμβιβάσῃ ὅλα ταῦτα· ἡμεῖς εἴμεθα ἁπλοῖ μόνον ἱστοριογράφοι.

Ἵστατο λοιπὸν πρό τινος ἤδη ὥρας σκεπτόμενος ἢ καὶ μὴ σκεπτόμενος, ἐστηριγμένος ἐν σιωπῇ ἐπὶ τοῦ γλυπτοῦ μαρμάρου τῆς ἑστίας, ὅτε ἀποταθεῖσα πρὸς αὐτὸν ἡ Κρινάνθη, διότι ἡ πτωχὴ νέα ἦτο μὲν κεχολωμένη κατ᾽ αὐτοῦ, ἀλλ᾽ ἡ καρδία ἔνδον εἶχεν ἀγάπην, τῷ εἶπεν:

— Ὡραῖε ἐξάδελφε, δὲν μᾶς εἶχες ὁμιλήσει διὰ μίαν μικρὰν Βοημίδα, τὴν ὁποίαν ἔσωσες πρὸ δύο μηνῶν, ἐνῷ ἔκαμνες τὴν νυκτερινὴν ἔφοδον, ἀπὸ τὰς χεῖρας μιᾶς δωδεκάδος ληστῶν;

— Νομίζω, ὡραία ἐξαδέλφη, ἀπήντησεν ὁ λοχαγός.

— Ἴσως λοιπόν, ὑπέλαβεν ἡ Κρινάνθη, εἶν᾽ ἐκείνη ἡ ἰδία, ὁποῦ χορεύει κάτω εἰς τῆς ἐκκλησίας τὸ προαύλιον. Ἔλα νὰ ἰδῇς ἂν τὴν γνωρίζῃς, ὡραῖε ἐξάδελφε Φοῖβε.

Ἡ γλυκεῖα πρόσκλησις αὕτη, νὰ ἔλθῃ πλησίον της καὶ ἔτι ἡ τοῦ ὀνόματός του συνεκφώνησις ὑπεδείκνυον ἐπιθυμίαν συνδιαλλαγῆς. Ὁ λοχαγὸς Φοῖβος Δὲ Σατωπὲρ (διότι τὸ πρόσωπον τοῦτο ἔχει ὑπ᾽ ὄψιν ὁ ἀναγνώστης ἀπ᾽ ἀρχῆς τοῦ παρόντος κεφαλαίου) προσῆλθε τότε βραδυπατῶν πρὸς τὸν ἐξώστην. — Ἰδού! εἶπεν ἡ Κρινάνθη ἐπιθέτουσα τρυφερῶς τὴν χεῖρά της ἐπὶ τὸν βραχίονα τοῦ Φοίβου, κύτταξε τὴν μικρὰν ἐκείνην, ὁποῦ χορεύει κάτω εἰς τὸν κύκλον ἐκεῖνον. Αὐτὴ εἶναι ἡ Βοημίς σας;

Ὁ Φοῖβος παρετήρησε καὶ εἶπε:

— Ναί, ἐκείνη εἶναι· τὴν γνωρίζω ἀπὸ τὴν αἶγά της.

— Ὤ! τί ὡραῖον ζῶον τῇ ἀληθείᾳ! ἀνεφώνησεν ἡ Ἀμελόττα συνάπτουσα ὑπὸ θαυμασμοῦ τὰς χεῖρας.

— Χρυσᾶ τῳόντι εἶναι τὰ κέρατά της; ἠρώτησεν ἡ μικρὰ Βερανζέρα.

Χωρὶς νὰ μετακινηθῇ ἀπὸ τὸ θρονίον της ἡ δέσποινα Ἀλοΐζα ὑπολαβοῦσα εἶπε.

— Μήπως εἶναι ἀπ᾽ ἐκείνους ταῖς γύφτισσαις, ὁποῦ ἦλθαν πέρυσι εἰς τὸ Παρίσι καὶ ἐμβῆκαν ἀπὸ τὴν Πύλην Γιβάρδου;

— Κυρία μήτηρ μου, εἶπε σιγὰ ἡ Κρινάνθη, ἡ πύλη αὐτὴ ὀνομάζεται σήμερον Πύλη τῆς Κολάσεως.

Ταύτην τὴν παρατήρησιν ἔκαμεν ἡ δεσποινὶς Γονδελωριέρου, ἐπειδὴ ἐγνώριζε πόσον ἠνώχλουν τὸν λοχαγὸν αἱ ἀπηρχαιωμέναι τῆς μητρός της ἐκφράσεις. Καὶ ἀληθῶς ἤρχιζε νὰ καγχάζῃ λέγων καθ᾽ ἑαυτὸν — Πύλη Γιβάρδου! ἀκοῦς Πύλη Γιβάρδου! Βέβαια! διὰ νὰ περάσῃ ὁ Κάρολος Ἕκτος!

— Νοννά μου, ἀνέκραξε πάλιν ἡ μικρὰ Βερανζέρα, τῆς ὁποίας οἱ ἀεικίνητοι ὀφθαλμοὶ ἐστράφησαν αἴφνης πρὸς τὴν κορυφὴν τῶν πύργων τῆς Παναγίας, τί εἶναι ὁ μαῦρος ἐκεῖνος ἄνθρωπος ἐκεῖ ἐπάνω;

Αἱ νεάνιδες ὅλαι ὕψωσαν πρὸς τὰ ἄνω τοὺς ὀφθαλμούς. Ἀληθῶς ἄνθρωπός τις ἐφαίνετο ἐστηριγμένος ἐπὶ τοῦ ἀνωτάτου δρυφράκτου τοῦ βορείου πύργου τοῦ βλέποντος πρὸς τὴν Γρεύην. Ἦτο δὲ ἱερεὺς ἐκ τοῦ σχήματός του διακρινόμενος. Ἐστήριζεν ἐπὶ τῶν δύο χειρῶν τὸ πρόσωπον καὶ ἔμενεν ἀκίνητος ὡς ἄγαλμα, ἐνατενίζων κάτω εἰς τὴν πλατεῖαν· οὕτω δὲ ἀκινητῶν εἶχέ τι ὅμοιον τοῦ ἁρπακτικοῦ ὀρνέου κίρκου, ὅταν ἐξανοίγῃ ἄνωθεν φωλεὰν στρουθίων καὶ τὴν παρατηρῇ ὀξυδερκῶς.

— Εἶναι ὁ κύριος ἀρχιδιάκονος τῆς Παναγίας, εἶπεν ἡ Κρινάνθη.

— Ἔχεις καλὰ μάτια ἂν τὸν διακρίνῃς ἀπ᾽ ἐδῶ! παρετήρησεν ἡ δεσποινὶς Γαλλεφονταίνου.

— Ἰδέ τον πῶς κυττάζει τὴν μικρὰν χορεύτριαν! ὑπέλαβεν ἡ Ἄρτεμις Δὲ Κριστεύλου.

— Ἐγὼ φοβοῦμαι διὰ τὴν Αἰγυπτίαν, εἶπεν ἡ Κρινάνθη· ἐπειδὴ ὁ ἀρχιδιάκονος δὲν ἀγαπᾷ τὴν Αἴγυπτον.

— Λυπηρὸν νὰ τὴν κυττάζῃ τοιουτοτρόπως αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, ἐπρόσθεσεν ἡ Ἀμελόττα Μοντεμιχέλου· χορεύει ἐξαίσια.

— Ὡραῖε ἐξάδελφε Φοῖβε, εἶπεν αἴφνης ἡ Κρινάνθη, ἐπειδὴ γνωρίζεις τὴν μικρὰν αὐτὴν Βοημίδα, δὲν τὴν φωνάζεις ν᾽ ἀναβῇ ἐπάνω; Θὰ διασκεδάσωμεν.

— Ὢ ναί! καλὰ λέγεις! ἀνέκραξαν αἱ νεάνιδες ὅλαι κροτήσασαι τὰς χεῖρας.

— Αὐτὸ τώρα εἶναι τρέλλα, ἀπεκρίθη ὁ Φοῖβος. Ἐκείνη βέβαια θὰ μ᾽ ἐλησμόνησε πλέον, καὶ ἐγὼ δὲν ἐνθυμοῦμαι οὔτε πῶς λέγουν τὄνομά της. Ὅμως, ἐπειδὴ τὸ θέλετε, κυρίαι μου, ἂς δοκιμάσω. Καὶ κύψας εἰς τὰς κιγκλίδας τοῦ ἐξώστου, ἐφώναξε: — Μικρή!

Ἡ χορεύτρια κατ᾽ ἐκείνην τὴν στιγμὴν δὲν ἐκυμβάλιζε. Στρέψασα τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸ μέρος, ὅθεν ἠκούσθη ἡ προσκλητήριος φωνή, προσήλωσε τὸ λαμπρὸν βλέμμα ἐπὶ τοῦ Φοίβου καὶ ἔμεινεν ἀκίνητος.

— Μικρή! ἐπανέλαβεν αὖθις ὁ λοχαγὸς καὶ τῇ ἔκαμε διὰ τοῦ δακτύλου σχῆμα νὰ ἔλθῃ.

Digitized by Google

Ἡ νεᾶνις τὸν ἐκύτταξε πάλιν καὶ ἠρυθρίασεν ὡς νὰ ἀνέβη φλὸξ εἰς τὰς παρειάς της· λαβοῦσα δὲ τὸ κύμβαλόν της ὑπὸ τὸν βραχίονα, διηυθύνθη διὰ μέσου τῶν ἀπορούντων θεατῶν πρὸς τὴν θύραν τῆς οἰκίας, εἰς ἣν ὁ Φοῖβος τὴν προσεκάλει. Ἐβάδιζε δὲ βραδέως μὲ πόδας κλονουμένους καὶ βλέμμα τεταραγμένον, ὡς πτηνὸν ὑπεῖκον εἰς βασκανίαν ὄφεως.

Μετ' οὐ πολὺ τὸ παραπέτασμα τῆς θύρας ἀνηγέρθη καὶ εἰς τὸ κατώφλιον τοῦ θαλάμου ἐπεφάνη ἡ Βοημὶς ἐρυθριῶσα, τεθορυβημένη, μὲ στῆθος ἀσθμαῖνον, νεύουσα πρὸς τὴν γῆν τοὺς εὐρύωπας ὀφθαλμοὺς καὶ μὴ τολμῶσα νὰ προβῇ ἄλλο βῆμα παρεμπρός.

Ἡ μικρὰ Βερανζέρα ἐπλατάγησε τὰς χεῖρας.

Ἡ χορεύτρια ἐν τοσούτῳ ἵστατο ἀκίνητος εἰς τὴν φλιὰν τῆς θύρας· ἡ δὲ ἐμφάνισίς της διέθεσε παραδόξως πως τὸν ὅμιλον ἐκεῖνον τῶν κομψῶν νεανίδων. Ὅλαι μὲν ἀνεξαιρέτως κατείχοντο ὑπὸ ἀορίστου τινὸς ἐπιθυμίας ν' ἀρέσωσιν εἰς τὸν ὡραῖον ἀξιωματικόν· ἡ λαμπρὰ στρατιωτικὴ στολὴ ὑπῆρχεν ὁ σκοπός, εἰς ὃν ἀπέβλεπον ὅλοι των οἱ ἀκκισμοὶ καὶ αἱ ἐρωτοτροπίαι· ἀφ' ἧς δὲ ὥρας εὑρίσκετο αὐτὸς ἐν μέσῳ των, ἐνέμετο τὰς καρδίας αὐτῶν μία τις ἀντιζηλία ὑπόκωφος μέν, καὶ ἣν οὐδ' αὐταὶ πρὸς ἑαυτὰς ἐτόλμων νὰ ὁμολογήσωσιν, ἀλλ' ὅμως διαφαινομένη εἰς ὅλα των τὰ κινήματα καὶ τοὺς λόγους. Καὶ ἐπειδὴ ἦσαν ὅλαι ἰσόβαθμοι περίπου τὴν καλλονήν, ἡ μάχη ὑπῆρχεν ἰσόρροπος, και ἑκάστης ἠδύνατο νὰ ἐλπίζῃ τὴν νίκην. Τὴν ἰσορροπίαν ταύτην κατέστρεψεν ἐπελθοῦσα ἡ Βοημίς. Τόσον ὑπερφυῶς ὑπῆρχεν ὡραία, ὥστε ἅμα ἐπιφανεῖσα εἰς τὸ ἔμβασμα τοῦ θαλάμου ἔλεγες ὅτι διέχυσεν ἐντὸς αὐτοῦ λάμψιν καὶ φῶς ἴδιον εἰς αὐτήν. Εἰς τὸ περιωρισμένον ἐκεῖνο δωμάτιον, ὑπὸ τὸ σκιαρὸν περίβλημα τῶν παραπετασμάτων καὶ λεπτουργημάτων τῆς γλυπτικῆς, ἐφαίνετο ἀσυγκρίτως ὡραιοτέρα καὶ φαεινοτέρα ἢ εἰς τὴν ἀναπεπταμένην δημοσίαν πλατεῖαν· ἦτο ὡς λαμπὰς φωτὸς μετενεχθεῖσα ἐκ τοῦ ὑπαίθρου εἰς τὴν σκιάν.

Αἱ εὐγενεῖς νεάνιδες ἔμειναν ἀκουσίως ἔκθαμβοι. Ἑκάστη ᾐσθάνθη ἑαυτὴν προσβεβλημένην, οὕτως εἰπεῖν,εἰς τὴν ὡραιότητά της. Ὅθεν μετέβαλον πάραυτα (ἂς μᾶς ἐπιτραπῇ ἡ μεταφορὰ) τακτικὴν πολέμου, χωρὶς νὰ εἴπωσι λέξιν. ἀλλὰ συνενοοῦντο θαυμάσια· ἐπειδὴ αἱ γυναῖκες συνεννοοῦνται καὶ συναντaποκρίνονται ταχύτερον διὰ τοῦ ὁρμεμφύτου αὐτῶν, ἢ οἱ ἄνδρες διὰ τῆς διανοίας. Ὅλαι τὸ ᾐσθάνθησαν ὅτι ἐχθρὸς ἐπῆλθε, καὶ λοιπὸν συνησπίσθησαν πρὸς ἄμυναν. Μία οἴνου σταγὼν ἀρκεῖ ὅπως μεταδώσῃ τὸ ἐρυθρὸν χρῶμα εἰς ὁλόκληρον ὕδατος ποτήριον· ὅπως μεταδώσῃ δὲ κατήφειαν εἰς ὁλόκληρον ὁμήγυριν εὐειδῶν γυναικῶν, ἀρκεῖ ἡ παρουσία μιᾶς ὡραιοτέρας, καὶ μάλιστα ἂν εἷς μόνος ἀνὴρ συμπέσῃ νὰ ἦναι παρών.

Διὰ τοῦτο τῆς Βοημίδος ἡ ὑποδοχὴ ὑπῆρξε ψυχροτάτη. Τὴν ἐθεώρησαν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, ἔπειτα ἐκυτταχθησαν συναλλήλως, καὶ ἡ συνωμοσία ἐτελέσθη ἀρρήτως. Ἡ μειρακίσκη ἐν τούτοις περιέμενε νὰ τὴν ὁμιλήσωσι, καὶ τόσον συγκεκινημένη ἦτο, ὥστε δὲν ἐτόλμα νὰ σηκώσῃ τὰ βλέφαρα. Πρῶτος ὁ λοχαγὸς ἔλυσε τὴν σιωπὴν εἰπὼν μὲ τὸν συνήθη ὑπόκουφον τρόπον:

— Λαμπρὸν πλάσμα, μὰ τὴν πίστιν μου! Πῶς σὲ φαίνεται, ὡραία ἐξαδέλφη;

Ἡ παρατήρησις αὕτη, ἣν ἄλλος διακριτικώτερος τοῦ κάλλους τῆς νέας θιασώτης ἤθελε τοὐλάχιστον κάμει ταπεινῇ τῇ φωνῇ, δὲν ἦτο ἐπιτηδεία νὰ διασκεδάσῃ τὴν ζηλοτυπίαν τῶν γυναικῶν.

Ἡ Κρινάνθη πρὸς τὸν λοχαγὸν ἀποκρινομένη, εἶπε μετὰ προσποιητῆς ὑπεροψίας:

— Καλὴ εἶναι!

Αἱ δὲ ἄλλαι ὑπεψιθύριζον πρὸς ἀλλήλας πολλά.

Τέλος ἡ δέσποινα Ἀλοΐζα ἡ ὑπὲρ πάσας ἴσως ζηλότυπος, καθὸ ὑπὲρ τῆς θυγατρὸς ζηλοτυποῦσα, ἀποταθεῖσα πρὸς τὴν χορεύτριαν:

— Πλησίασε, μικρή! τῇ εἶπε.

— Πλησίασε, μικρή! εἶπε μὲ κωμικὴν σοβαρότητα καὶ ἡ Βερανζέρα, ἥτις ἂν ἵστατο πλησίον της μόλις θὰ ἔφθανε μέχρι τῶν ἰσχίων αὐτῆς.

Ἡ Αἰγυπτία προέβη πρὸς τὴν εὐγενῆ δέσποιναν.

— Ὡραία κόρη! εἶπε μετ' ἐμφάσεως ὁ Φοῖβος προχωρῶν ὡσαύτως ὀλίγα πρὸς αὐτὴν βήματα, δὲν ἠξεύρω ἂν ἔχω τὴν ὑπερτάτην εὐτυχίαν νὰ ἐνθυμῆσαι ποῖος εἶμαι...

Ἡ παῖς τὸν διέκοψεν ἐπάρασα πρὸς αὐτὸν βλέμμα καὶ μειδίαμα γλυκύτητος ἀμυθήτου. Ὢ! ναί, εἶπεν.

— Ἔχει καλὸν μνημονικόν, παρετήρησεν ἡ Κρινάνθη.

— Ὡστόσον, ἐπανέλαβεν ὁ Φοῖβος, ἐκείνην τὴν βραδειὰ μοῦ τὸ ἔκοψες λάσπην! Τί; μήπως σοῦ ἐμπνέω φόβον;

— Ἆ! ὄχι, εἶπεν ἡ Βοημίς.

Ὁ τόνος, δι' οὗ ἐπροφέρθη αὐτὸ τὸ *ἆ! ὄχι*, κατόπιν ἐκείνου τοῦ *ὤ! ναί*, περιεῖχέ τι ἀνεκλάλητον, λυπῆσαν εἰς ἄκρον τὴν Κρινάνθην.

— Ἔφυγες, εὔμορφή μου, ἐξηκολούθησεν ὁ λοχαγός, οὗτινος ἐλύθη ὁ γλωσσοδέτης ἀφοῦ ἤρχισε νὰ ὁμιλῇ πρὸς κόρην τοῦ δρόμου, καὶ μ' ἄφησες εἰς τὸν τόπον σου ἕνα σκαντσόχοιρον ἐκεῖ, ἕνα μονόφθαλμον, ἕνα καμπούρην, ἐκεῖνον, θαρρῶ, τὸν ἴδιον, ὁποῦ σημαίνει ταῖς καμπάναις τοῦ δεσπότη. Μοῦ εἶπαν πῶς εἶναι παιδὶ ἑνὸς ἀρχιδιακόνου καὶ ἀγγόνι τοῦ διαβόλου. Ἔχει κ' ἕνα παράξενο ὄνομα· τὸν λέγουν, θαρρῶ, Σκασιμόδο, Γιασιμόδο, καλὰ δὲν θυμοῦμαι. Αὐτὸς λοιπὸν εἶχε τὴν αὐθάδειαν νὰ θέλῃ νὰ σὲ κλέψῃ. Μωρὲ κι' αὐτό! ὡσὰν νὰ ἦσουν τοῦ λόγου σου διὰ τέτοιους ἐκκλησιά-

Digitized by Google

ριδες! Καὶ τί διάβολο σὲ ἤθελεν αὐτὸς ὁ χαλικάντσαρος; δὲν μὲ λέγεις, ἔ;

— Δὲν γνωρίζω, ἀπεκρίθη ἡ νέα.

— Ἀκοῦς ἐκεῖ αὐθάδεια! ἕνας κανδηλανάπτης νὰ κλέπτῃ τὰς νέας, ὡσὰν νὰ ἦτον ὑποκόμης ἢ βαρῶνος! Ἕνας χωριάτης νὰ ξαμόνῃ εἰς τὸ κυνῆγι τῶν εὐγενῶν! Καλὴ δουλειά! Ὅμως ἀκριβὰ τὸ ἐπλήρωσεν. Ὁ κὺρ Πιερράτος Στρεβλίδης ξεύρει καὶ τοὺς ξυστρίζει ὡσὰν καλὸς ἱπποκόμος τοὺς χωριάταις, καὶ ἔχω τὴν τιμὴν νὰ σᾶς εἰπῶ, ἂν εὐχαριστηθῆτε νὰ τὸ ἀκούσετε, ὅτι τὸ τομάρι τοῦ κωδωνοκρούστη σας ἄργασεν ἀξιόλογα εἰς τὰ χέρια του.

— Ὁ δυστυχής! εἶπεν ἡ Βοημὶς ἀναμνησθεῖσα τὸ δρᾶμα τοῦ κύφωνος καὶ τῆς μαστιγώσεως.

Ὁ λοχαγὸς βλέπων τὸν οἶκτον τῆς νέας ἐξεκαρδίσθη γελῶν.

— Ὢ διάβολε! ὄρσε τώρα! τὸν λυπᾶται κι' ὅλας! Μωρὲ λυπημὸ θέλει ἐκεῖνος ἢ παλούκωμα; Νὰ μὴ μὲ ποῦν μάννας υἱὸν ἂν δὲ τοῦ...

Ἐδῶ ἐσταθη αἴφνης.

— Συγγνώμην, κυρίαι, εἶπεν· ὀλίγον ἔλειψε νὰ μοῦ διαφύγῃ τώρα ἕνας ἀπρεπὴς λόγος.

— Ἄπαγε! καλὲ τί λέγετε! εἶπεν ἡ δεσποσύνη Γαλλεφονταίνου ἀποτροπιαζομένη.

— Ὁμιλεῖ τὴν γλῶσσάν της μὲ αὐτὴν τὴν βρῶμα! ἐπρόσθεσε σιγᾷ ἡ Κρινάνθη μὲ πεῖσμα ὁλονὲν ἐπιτεινόμενον, μάλιστα δὲ ὅτε εἶδε τὸν λοχαγὸν ὑπερευχαριστημένον ἀπὸ τὴν Βοημίδα, καὶ ἔτι πλέον ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του, νὰ συμπεριστραφῇ ἐπὶ τοῦ ἑνὸς ποδὸς ἐπαναλαμβάνων μετὰ χυδαίας ἀφελείας καὶ στρατιωτικῆς ἐρωτοτροπίας τοὺς λόγους τούτους:

— Λαμπρὰ νέα, μὰ τὸν Θεόν!

— Ἐνδυμένη ὅμως μὲ ὁπωσοῦν ἀλλόκοτον τρόπον! εἶπεν ἡ Ἄρτεμις Δὲ Κριστεύλου μειδιῶσα καὶ τοὺς ὡραίους ὀδόντας προφαίνουσα.

Ἡ παρατήρησις αὐτὴ ὑπῆρξεν ὡς νύξις διὰ τὰς λοιπάς, ἐπειδὴ ὑπέδειξε τὸ πρῶτον μέρος τῆς Βοημίδος. Μὴ εὑρίσκουσαι λαβὴν κατὰ τῆς καλλονῆς της ἐστράφησαν κατὰ τοῦ ἱματισμοῦ αὐτῆς.

— Αὐτὸ εἶναι ἀληθέστατον, μικρή· εἶπεν ἡ δεσποινὶς Μοντεμιχέλου, ποῖος σ' ἔμαθε νὰ τρέχῃς οὕτω τοὺς δρόμους χωρὶς στηθόπανον καὶ χωρὶς τραχηλιὰν εἰς τὸν λαιμόν;

— Κύτταξε κοντὸ φόρεμα, ὁποῦ πιάνουν τὸν ἄνθρωπον ἀνατριχίλαις νὰ τὸ βλέπῃ! ἐπρόσθεσεν ἡ Γαλλεφονταίνου.

— Φιλτάτη μου, ἐξηκολούθησε μετὰ πολλῆς δριμύτητος ἡ Κρινάνθη, οἱ κλητῆρες τῆς ἀστυνομίας θὰ σὲ πιάσουν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν των ἂν σὲ ἰδοῦν μὲ αὐτὴν τὴν χρυσῆν ζώνην.

— Μικρή, μικρή! ὑπέλαβεν ἡ δεσποινὶς Δὲ Κριστεύλου μὲ ἀδυσώπητον μειδίαμα, ἂν εἶχες τὴν κοσμιότητα νὰ σκεπάσῃς ὀλίγον μὲ μίαν χειρίδα τὸν γυμνόν σου βραχίονα, δὲν θὰ σοῦ τὸν ἔκαιε τοιουτοτρόπως ὁ ἥλιος.

Θέαμα ἄξιον νοημονεστέρου παρὰ τὸν Φοῖβον θεατοῦ ἦτο νὰ βλέπῃ τὰς ὡραίας ἐκείνας νεάνιδας, μὲ τὰς συριττούσας καὶ ἰοβόλους γλώσσας των, συστρεφομένας καὶ συσπειρουμένας δίκην ἐχιδνῶν περὶ τὴν πτωχὴν χορεύτριαν τῶν ἀγυιῶν. Ἦσαν σκληραὶ μετὰ χαρίτων. Ἐψηλάφων, ἔστρεφον καὶ ἐπανέστρεφον τὴν ἐκ φύλλων ψευδοχρύσου καὶ ἀργυρῶν φολίδων στολήν της, ἀντικείμενον γελώτων, εἰρωνείας καὶ χλεύης ἀτελευτήτου. Οἱ σαρκασμοὶ ἔπιπτον ἄφθονοι ἐπὶ τῆς Βοημίδος, καὶ ἡ ψευδὴς καὶ ἀλαζονικὴ εὐμένεια, καὶ τὰ κακεντρεχῆ βλέμματα. Ἔλεγες ὅτι βλέπεις τινὰς τῶν δεσποινῶν ἐκείνων τῆς ἀρχαίας Ῥώμης, αἵτινες διεσκέδαζον ἐμπήγουσαι χρυσᾶς καρφίδας εἰς τὰ στήθη ὡραίας τινὸς δούλης. Ὡμοίαζον γλαφυρὰς κύνας θηρευτικὰς περιτρεχούσας μὲ ἀναπεπταμένους ῥώθωνας καὶ φλογεροὺς ὀφθαλμοὺς περὶ τάλαιναν τινα δορκάδα τῶν δασῶν, ἣν ἡ παρουσία μόνη τοῦ κυρίου των τὰς ἐμποδίζει τοῦ νὰ καταβροχθίσωσι.

Καὶ τί τέλος πάντων ἦτο ὡς πρὸς τὰς κομψὰς νεάνιδας ἐκείνας, τὰς ἐκ μεγάλων καὶ ἐπιφανῶν οἴκων, μία εὐτελὴς χορεύτρια τῆς πλατείας; Ἐφαίνοντο εἰς οὐδὲν λογιζόμεναι τὴν παρουσίαν της, καὶ ὡμίλουν περὶ αὐτῆς κατὰ πρόσωπόν της μεγαλοφώνως καὶ ἀσυστόλως ὡς περὶ πράγματός τινος ἀκαθάρτου, βδελυκτοῦ καὶ ὅμως ὡραίου.

Ἡ Βοημὶς δὲν ἔμενεν ἀναίσθητος πρὸς τὰ ἀλλεπάλληλα ταῦτα τῶν βελονῶν κεντήματα. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐρύθημα αἰσχύνης ἢ ἀστραπὴ θυμοῦ ἀνέφλεγε τὰ ὄμματα καὶ τὰς παρειάς της· ἐφαίνετο πολλάκις διστάζουσα, ἂν ἔπρεπεν ἢ ὄχι νὰ προφέρῃ λόγον τινὰ ὑπερήφανον· ἔκαμνε περιφρονητικῶς τὸν μικρὸν ἐκεῖνον τοῦ στόματος μορφασμόν, ὃν ἤδη γνωρίζομεν· ἀλλ' ὅμως ἔμενε πάντοτε ἀκίνητος, προσηλοῦσα ἐπὶ τοῦ Φοίβου γλυκὺ βλέμμα καὶ μελαγχολικόν, βλέμμα ὑπομονῆς καὶ ἐγκαρτερήσεως. Ἐξέφραζε δ' ἐνταυτῷ καὶ εὐτυχίαν ψυχῆς τὸ βλέμμα ἐκεῖνο καὶ τρυφερότητα πολλήν. Ἔλεγες ὅτι ἠνείχετο τὰ πάντα καὶ κατέπινε τὰς ὕβρεις μόνον καὶ μόνον φοβουμένη μὴ τὴν ἐκδιώξωσιν.

Ὁ δὲ Φοῖβος αὐτὸς ἐγέλα καὶ ὑπερησπίζετο τὴν Βοημίδα μὲ συμπαθῆ καὶ προπετῆ συνάμα τρόπον — Ἄφησέ τας καὶ ἂς λέγουν, μικρή! ἐπανελάμβανε συχνὰ βροντῶν τοὺς χρυσοῦς πτερνιστῆράς του. Ἡ στολή σου βέβαια εἶναι ὀλίγον τι παράξενη καὶ ἀγριωπή, ἀλλ' ἀφοῦ εἶσαι τόσον θελκτικὴ νέα, τί ἔχει νὰ κάμῃ αὐτό;

— Ὢ θεέ μου! ἀνεφώνησεν ἡ ξανθοκόμος Γαλλεφονταίνου ἀνορθοῦσα τὸν κύκνειον λαιμὸν μετὰ πικροῦ μειδιάματος· βλέπω καὶ οἱ κύριοι τοξοφόροι τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς εὔκολα παίρνουν φωτιὰ ἀπὸ τοὺς ὡραίους τῶν Βοημίδων ὀφθαλμούς!

Digitized by Google

— Διὰ τί ὄχι ; εἶπεν ὁ Φοῖβος.

Εἰς τὴν ἀπόκρισιν ταύτην, ἣν ὁ λοχαγὸς ἔρριψε μετὰ νωχελείας ὡς ῥίπτει τις λίθον χωρὶς νὰ ἴδῃ ποῦ θέλει πέσει, ἡ Κολόμβα ἐπροσποιήθη ὅτι γελᾷ, ὁμοίως καὶ ἡ Ἄρτεμις καὶ ἡ Ἀμελόττα καὶ ἡ Κρινάνθη· πλὴν εἰς ταύτης τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνέτειλε συγχρόνως καὶ ἓν δάκρυ.

Ἡ Βοημίς, ἥτις εἶχε πρότερον ταπεινώσει τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ τοὺς λόγους τῆς Κολόμβας Γαλλεφονταίνου, ἐπάρασα ἤδη αὐτοὺς ἀκτινοβόλους ὑπὸ χαρᾶς καὶ ὑπερηφανείας, τοὺς προσήλωσεν ἐκ νέου ἐπὶ τοῦ Φοίβου. Ἐφαίνετο δὲ οὕτω πως ὡραιοτάτη.

Ἡ πρεσβῦτις δέσποινα Ἀλοΐζα παρετήρει τὴν σκηνὴν ταύτην καὶ ᾐσθάνετο μὲν προσβεβλημένην ἑαυτήν, ἀλλὰ δὲν ἐνόει καλῶς τί συνέβαινεν.

— Παναγία δέσποινα ! ἔκραξεν αἰφνιδίως, τί πρᾶγμα εἶναι αὐτὸ ὁποῦ σαλεύει μέσα εἰς τὰ πόδια μου ! Ἄϊ ! τὸ συχαμένον ζῶον !

Τῆς Βοημίδος ἡ αἲξ ἐλθοῦσα πρὸς ἀναζήτησιν τῆς κυρᾶς της, εἶχεν ἐμπεριπλέξει, ἐνῷ δρομαία ἔσπευδε πρὸς αὐτήν, τὰ κέρατα εἰς τὰς πτυχὰς τῆς ἐσθῆτος, αἵτινες ἐσωρεύοντο ἄφθονοι πρὸ τῶν ποδῶν τῆς εὐγενοῦς δεσποίνης, ὅταν ἐκάθητο.

Τοῦτο ἐπέφερέ τινα ἀντιπερισπασμόν· ἡ Βοημὶς ἔδραμε χωρὶς νὰ εἴπῃ λέξιν καὶ τὴν ἀπήλλαξεν ἐκεῖθεν.

— Ὦ ! νὰ τὸ μικρὸ κατσικάκι μὲ τὰ χρυσᾶ ποδαράκια ! ἐφώνησεν ἡ μικρὰ Βερανζέρα σκιρτῶσα ὑπὸ τῆς χαρᾶς.

Ἡ Βοημὶς ἀνεκάθησε τότε ἐπὶ τῶν γονάτων καὶ ἐστήριξεν ἐπὶ τῆς παρειᾶς της τὴν θωπευτικὴν τῆς αἰγὸς κεφαλήν, ὡς νὰ ἐζήτει παρ' αὐτῆς συγγνώμην, διότι τὴν εἶχεν ἐγκαταλείψει τοιουτοτρόπως.

Ἡ Ἄρτεμις ἐν τούτοις κλίνασα πρὸς τὸ οὖς τῆς Κολόμβας—Αἰβοῖ ! εἶπε, καὶ νὰ μὴ τὸ συλλογισθῶ προτήτερα ! καλὲ εἶναι ἡ Βοημὶς μὲ τὴν αἶγα ! Λέγουν πῶς εἶναι μάγισσα, καὶ πῶς ἡ αἶγά της κάμνει θαυματοποιΐας, ὁποῦ νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ κεφάλι ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου !

— Τὸ λοιπόν, ὑπέλαβεν ἡ Κολόμβα, πρέπει καὶ ἡ αἶγα νὰ μᾶς διασκεδάσῃ ὀλίγον. Ἂς μᾶς κάμῃ ἓν θαῦμα.

Ἀποταθεῖσαι μετὰ ζωηρότητος πρὸς τὴν Αἰγυπτίαν τότε ἡ Ἄρτεμις καὶ ἡ Κολόμβα :

— Μικρή, εἶπαν, βάλε τὴν αἶγά σου νὰ κάμῃ ἓν θαῦμα.

— Δὲν ἠξεύρω τί θέλετε νὰ εἰπῆτε· ἀπεκρίθη ἡ χορεύτρια.

— Ἓν θαῦμα, μίαν γοητείαν, μίαν μαγείαν τέλος πάντων.

— Δὲν ἠξεύρω, εἶπε, καὶ ἤρχισε πάλιν νὰ θωπεύῃ τὸ εὐειδὲς ζῶον, ἐπιφωνοῦσα Τζαλή ! Τζαλή !

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην παρετήρησεν ἡ Κρινάνθη ἓν μικρὸν θυλάκιον ἐκ δέρματος κεντητοῦ ἀνηρτημένον ἐκ τοῦ λαιμοῦ τῆς αἰγός. Τί πρᾶγμα εἶναι τοῦτο ; ἠρώτησε τὴν Αἰγυπτίαν.

Ἡ Αἰγυπτία ἐπάρασα πρὸς αὐτὴν τοὺς μεγάλους ὀφθαλμοὺς τῇ ἀπεκρίθη σοβαρῶς — Αὐτὸ εἶναι τὸ μυστικόν μου.

— Τὸ μυστικόν της ! πῶς ἤθελα νὰ τὸ μάθω τὸ μυστικόν της ! διενοήθη ἡ Κρινάνθη.

Ἐν τούτοις ἡ ἀγαθὴ οἰκοδέσποινα ἠγέρθη μετὰ δυσαρεσκείας.—Ἄκουσε, Βοημίς, τῇ εἶπεν· ἂν οὔτε σὺ οὔτε ἡ γίδα σου ἔχετε νὰ παίξετε τίποτε, τί θέλετ' ἐδῶ μέσα ;

Ἡ Βοημὶς διηυθύνθη, χωρὶς ν' ἀποκριθῇ, βραδέως πρὸς τὴν θύραν· ἀλλ' ὅσον ἐπλησίαζεν ἐκεῖσε, τόσον βραδύτερον ἀπέβαινε τὸ βῆμά της. Ἔλεγες ὅτι ἐκράτει αὐτὴν δεσμίαν ἐκεῖ ἀδάμαστος μαγνήτης. Στρέψασα πρὸς τὸν Φοῖβον ὀφθαλμοὺς καθύγρους ὑπὸ δακρύων ἐστάθη πάλιν.

— Θεὲ τοῦ ἐλέους ! ἀνέκραξεν ὁ λοχαγός· ὄχι ! δὲν φεύγουν τοιουτοτρόπως. Ἔλα ὀπίσω καὶ χόρευσέ μας ὀλίγον. Ἀληθινά, ὡραία τῆς ἀγάπης, πῶς ὀνομάζεσαι ;

— Ἐσμεράλδα, εἶπεν ἡ χορεύτρια μὴ ἀπαλλάττουσα ἀπ' αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς.

Αἱ νεάνιδες ἀνέρρηξαν μεγάλους γέλωτας διὰ τὸ παράξενον τοῦ ὀνόματος.

— Τί ἀλαμπουρνέζικον ὄνομα εἶν' αὐτό ; εἶπεν ἡ Ἄρτεμις.

— Καλέ, εἶναι μάγισσα, δὲν τὸ βλέπετε ; εἶπεν ἡ Ἀμελόττα.

— Φιλτάτη μου, ἀνεφώνησε μεγαλοπρεπῶς ἡ δέσποινα Ἀλοΐζα, αὐτὸ τὸ ὄνομα οἱ γονεῖς σου δὲν τὸ ἐψάρευσαν βέβαια εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ βαπτίσματος.

Ἐν τοσούτῳ ἀπό τινος ἤδη ὥρας ἡ Βερανζέρα, χωρὶς νὰ προσέξῃ τις εἰς αὐτήν, εἶχεν ἑλκύσει βοηθείᾳ ἑνὸς ζυμαρικοῦ εἰς μίαν τοῦ θαλάμου γωνίαν τὴν αἶγα καὶ μετ' οὐ πολὺ συνεδέθη μεταξύ των στενοτάτη φιλία. Τὸ περίεργον παιδάριον ἀπέσπασε τὸ θυλάκιον τὸ ἀνηρτημένον εἰς τὸν λαιμὸν τῆς αἰγός, τὸ ἤνοιξε καὶ ἔχυσε κατὰ γῆς τὰ ἐν αὐτῷ περιεχόμενα. Ἦσαν δὲ ταῦτα ἓν ἀλφάβητον, οὗτινος ἕκαστον γράμμα ἦτο ἐγγεγραμμένον χωριστὰ ἐπὶ μικρῶν ἀβακίων ἀπὸ ξύλον πύξου. Μόλις δὲ τὰ ἀθυρμάτια ταῦτα ἐξεκυλίσθησαν ἐπὶ τῆς ψιάθου, τὸ παιδίον εἶδε μὲ ἔκπληξίν του ὅτι ἡ αἴξ, τῶν θαυμάτων τῆς ὁποίας ἦτο ἓν καὶ αὐτό, ἀπέσυρέ τινα τῶν γραμμάτων διὰ τῆς χρυσῆς χηλῆς τοῦ ποδός της, καὶ ὠθοῦσα αὐτὰ ἐλαφρῶς τὰ διέθετε κατ' ἰδιαιτέραν τινὰ τάξιν. Παρευθὺς ἀπετελέσθη μία λέξις, τὴν ὁποίαν ἡ αἲξ ἐφαίνετο γεγυμνασμένη νὰ γράφῃ, τόσον εὐχερῶς καὶ ἀδιστάκτως τὴν ἐσύνθεσε· καὶ ἡ Βερανζέρα ἀνεφώνησεν αἴφνης συνάπτουσα ὑπὸ θαυμασμοῦ τὰς χεῖρας :

Digitized by Google

— Καλὲ νοννά μου κυρία Κρινάνθη! ἔλα νὰ ἰδῇς τί πράγματα ἔκαμεν ἐδῶ τὸ κατσικάκι.

Ἡ Κρινάνθη προσδραμοῦσα εἶδε καὶ ἀνέφριξεν ὅλη. Τὰ ἐπὶ τοῦ δαπέδου διατεθειμένα ἀλφαβητικὰ στοιχεῖα ἀπετέλουν τὴν λέξιν

ΦΟΙΒΟΣ

— Τὸ κατσικάκι τὸ ἔγραψεν αὐτό; Ἠρώτησε μετὰ παρηλλαγμένης φωνῆς.

— Μάλιστα, νοννά μου, ἀπεκρίθη ἡ Βερανζέρα. Καὶ τὸ πρᾶγμα δὲν ἐπεδέχετο δισταγμόν, ἐπειδὴ τὸ παιδάριον δὲν ἐγνώριζε νὰ γράφῃ.

— Ἰδοὺ λοιπὸν ποῖον τὸ μυστικόν της! ἐσκέφθη ἡ Κρινάνθη.

Ἐν τούτοις οἱ πάντες ἔδραμον πρὸς τὴν φωνὴν τοῦ παιδίου, καὶ ἡ μήτηρ, καὶ αἱ νεάνιδες, καὶ ἡ Αἰγυπτία, καὶ ὁ ἀξιωματικός.

Ἰδοῦσα ἡ Αἰγυπτία τὴν ἀνοησίαν, ἣν ἔπραξεν ἡ αἴξ, ἠρυθρίασεν, εἶτα ὠχρίασε καὶ ἤρχισε νὰ τρέμῃ ὡς ἔνοχος ἔμπροσθεν τοῦ λοχαγοῦ, ὅστις ἐθεώρει αὐτὴν μὲ μειδίαμα εὐχαριστήσεως καὶ ἀπορίας.

— Φοῖβος! ὑπεψιθύριζον ἔκθαμβοι αἱ νεάνιδες· αὐτὸ εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ λοχαγοῦ!

— Ἔχεις θαυμάσιον μνημονικόν! εἶπεν ἡ Κρινάνθη πρὸς τὴν ἀπολελιθωμένην Βοημίδα. Ἔπειτ' ἀναρρήξασα λυγμούς, ὤ! ὑπετραύλισε περιαλγῶς, κρύπτουσα τὸ πρόσωπον εἰς τὰς δύο ὡραίας της χεῖρας, εἶναι μάγισσα! Ἤκουε δὲ καὶ ἑτέραν φωνὴν ἀλγεινοτέραν ἐκ βάθους τῆς καρδίας της ἀναβαίνουσαν καὶ λέγουσαν αὐτῇ: Εἶναι ἀντίζηλος!

Καὶ ἔπεσε λειποθυμημένη.

— Κόρη μου! κόρη μου! ἔκραξεν ἡ μήτηρ ἔντρομος. Νὰ φύγῃς ἀπ' ἐδῶ, γυφτοπούλα τῆς κολάσεως!

Ἡ Ἐσμεράλδα συνήθροισεν ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ τὰ παραίτια ὅλων τῶν δεινῶν γράμματα, ἔνευσε πρὸς τὴν Τζαλὴν νὰ ἀκολουθήσῃ καὶ ἐξῆλθε διὰ τῆς μιᾶς θύρας, ἐνῷ διὰ τῆς ἄλλης ἐξῆγον τὴν Κρινάνθην.

Ὁ δὲ λοχαγὸς Φοῖβος, μόνος ὑπολειφθείς, ἐδίστασεν ἐπὶ μικρὸν ὁποτέραν τῶν δύο θυρῶν νὰ προτιμήσῃ· ἔπειτα ἠκολούθησε τὴν Βοημίδα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ὅτι ἄλλο καλόγηρος, ἄλλο φιλόσοφος

Ὁ ἱερεύς, ὃν εἶχον αἱ νεάνιδες παρατηρήσει ἐπὶ τοῦ βορείου πύργου τῆς Παναγίας κύπτοντα πρὸς τὴν πλατεῖαν καὶ ἀτενῶς προσέχοντα εἰς τὸν χορὸν τῆς Βοημίδος, ἦτο πραγματικῶς ὁ ἀρχιδιάκονος Κλαύδιος Φρόλλος.

Δὲν ἐλησμόνησαν οἱ ἀναγνῶσται ὅτι ὁ ἀρχιδιάκονος εἶχεν εἰς τὸν πύργον τοῦτον ἰδιαίτερόν τι μικρὸν κελλίον, ὅπου εἰσήρχετο αὐτὸς κατὰ μόνας. Ἀγνοοῦμεν δέ, ῥητέον ἐν παρόδῳ, ἂν ἦναι τὸ αὐτὸ ἐκεῖνο, οὗτινος τὸ ἐσωτερικὸν δύναταί τις καὶ σήμερον ἔτι νὰ κατοπτεύσῃ διὰ μικροῦ τετραγώνου φεγγίτου, ἀνεῳγμένου κατὰ ἀνατολὰς εἰς ὕψος ἀνθρωπίνου ἀναστήματος ἐπὶ τοῦ διαζώματος, ἐξ οὗ ἄρχονται τὰ κωδωνοστάσια· μία τρώγλη γυμνὴ τώρα, κενὴ καὶ σεσαθρωμένη, ἧς οἱ κακῶς κεκονιαμένοι τοῖχοι κοσμοῦνται τῇδε κἀκεῖσε ὑπὸ κακοζήλων τινῶν εἰκόνων κιτρινωπῶν, παριστανουσῶν ἐκκλησίας. Τὸν φωλεὸν αὐτὸν κατοικοῦσι, νομίζομεν, ἤδη ἀπὸ κοινοῦ αἱ νυκτερίδες καὶ αἱ ἀράχναι, καὶ ἐπομένως τελεῖται ἐν αὐτῷ διπλοῦς πόλεμος ὀλέθρου κατὰ τῶν ταλαιπώρων μυιῶν.

Καθ' ἑκάστην ἡμέραν, μίαν ὥραν πρὸ τῆς ἡλίου δύσεως, ἐσυνείθιζεν ὁ ἀρχιδιάκονος ν' ἀναβαίνῃ τὴν κλίμακα τοῦ πύργου καὶ νὰ ἐγκατακλείεται εἰς αὐτὸ τὸ οἴκημάτιον, ὅπου διέτριβεν ἐνίοτε ὁλοκλήρους τὰς νύκτας. Τὴν ἡμέραν δὲ ταύτην, καθ' ἣν στιγμὴν φθάσας ἔμπροσθεν τῆς χαμηλῆς τοῦ καταγωγίου θύρας ἐνέβαλλεν ἐντὸς

τοῦ κλείθρου τὸ μικρὸν πολυέλικτον κλειδίον, ὅπερ ἔφερε πάντοτε μεθ' ἑαυτοῦ, ἐντὸς τοῦ κρεμαμένου εἰς τὸ πλευρόν του μαρσιπείου, ἔπληξε τὴν ἀκοὴν αὐτοῦ ἦχος κυμβάλου καὶ σείστρων, προερχόμενος κάτωθεν ἐκ τῆς πλατείας τοῦ Προνάου. Τὸ κελλίον, ὡς ἤδη εἴπομεν, ἕνα μόνον εἶχε μικρὸν φεγγίτην βλέποντα πρὸς τὰ πλάγια τῆς ἐκκλησίας. Ὁ Κλαύδιος Φρόλλος ἐξήγαγε πάλιν μετὰ σπουδῆς τὸ κλειδίον καὶ μετ' ὀλίγον εὑρέθη εἰς τοῦ πύργου τὴν κορυφήν, ὅπου αἱ εὐγενεῖς νεάνιδες εἶδον αὐτὸν ἐπισκοποῦντα, σύννουν καὶ σκυθρωπόν.

Ἔμενεν ἐπάνω ἐκεῖ σοβαρός, ἀκίνητος, ὅλος εἰς ἓν βλέμμα καὶ εἰς ἕνα λογισμὸν συγκεντρούμενος. Κάτωθεν αὐτοῦ εἶχεν ὑποκειμένην ὁλόκληρον τὴν πόλιν τῶν Παρισίων, μὲ τὰς μυρίας τῶν οἰκοδομημάτων της κορυφάς, μὲ τὸν κυκλοτερῆ τῶν προσηνῶν της λόφων ὁρίζοντα, μὲ τὸν ποταμόν της τὸν ἑρπύζοντα ὑπὸ τὰς πολλαπλᾶς γεφύρας, μὲ τὸν ὄχλον της τὸν ἐν ταῖς ὁδοῖς κυ-

Digitized by Google

ματίζοντα, μὲ τὰ νέφη τῶν καπνῶν της, μὲ τῶν συνωθουμένων καὶ συσπειρουμένων περὶ τὴν Παναγίαν στεγῶν τὸ ἀμφίβληστρον. Ἀλλ' εἰς ὅλην τὴν ἀπέραντον πόλιν ὁ ἀρχιδιάκονος ἓν καὶ μόνον ἐθεώρει σημεῖον, τὴν πλατεῖαν τοῦ Προνάου· καὶ εἰς ὅλον τὸν ὄχλον ἐκεῖνον ἓν καὶ μόνον ἄτομον, τὴν Βοημίδα.

Δύσκολον νὰ εἴπῃ τις ὁποίας φύσεως ἦτο ἐκεῖνο τὸ βλέμμα καὶ πόθεν προήρχετο ἡ ἐξ αὐτοῦ ἐκπυρσευομένη φλόξ· ἦτο βλέμμα ἀκίνητον καὶ ὅμως πλῆρες σάλου καὶ ταραχῆς. Παρατηρῶν δέ τις τὴν ἐντελῆ ἠρεμίαν παντὸς τοῦ σώματος, μόλις ἐκ διαλειμμάτων σειομένου ἐξ αὐτομάτου τινὸς φρικιάσεως ὡς δένδρον ὑπὸ ῥιπῆς ἀνέμου, τὸ ἀστεμφὲς τῶν ἀγκώνων αὐτοῦ μᾶλλον μαρμαροειδῶν ἢ τὸ ἐφ' οὗ ἐστηρίζοντο μάρμαρον, τὸ ἐπὶ τοῦ προσώπου λελιθοποιημένον μειδίαμα, θὰ ἔλεγεν ὅτι ὁ Κλαύδιος Φρόλλος ἄλλο τι ἔμψυχον ἐν ἑαυτῷ δὲν ἔσωζεν εἰμὴ τοὺς ὀφθαλμούς.

Ἡ Βοημὶς ἐχόρευε, περιέστρεφεν ἐπ' ἄκρων δακτύλων τὸ κύμβαλον καὶ ἀνέρριπτεν αὐτὸ εἰς τὸν ἀέρα ὀρχουμένη προβηγγιανὰς σαραβάνδας(1), ἐλαφρά, ζωηρά, εὔθυμος καὶ μὴ αἰσθανομένη τὸ βάρος τοῦ φοβεροῦ βλέμματος, τοῦ κατὰ κάθετον πίπτοντος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς.

Τὸ πλῆθος ἔβρυε κύκλῳ αὐτῆς· ἀπὸ καιροῦ δ' εἰς καιρὸν ἄνθρωπός τις βωμολοχικῶς ἐνδεδυμένος κιτρινοκόκκινον χλανίδιον ἔκαμνεν εὐρυχωρίαν, ἔπειτα ἐπιστρέφων ἐκάθητο ἐπὶ καθήκλας τινὸς ὀλίγα βήματα ἄπωθεν τῆς χορευτρίας καὶ ἐλάμβανεν ἐπὶ τῶν γονάτων τὴν κεφαλὴν τῆς αἰγός. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἐφαίνετο ὡς σύντροφος τῆς Βοημίδος· ἀλλ' ἀπὸ τὸ ὕψος, ὅπου ὁ Κλαύδιος Φρόλλος εὑρίσκετο, δὲν ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ τὴν φυσιογνωμίαν του.

Ἀφ' ἧς ὥρας ὁ ἀρχιδιάκονος παρετήρησε τὸν ἄγνωστον, ἡ προσοχὴ αὐτοῦ ἐφάνη μεριζομένη μεταξὺ τῆς χορευτρίας καὶ ἐκείνου καὶ ἡ μορφή του ἀπέβη σκυθρωποτέρα ἔτι. Αἴφνης ἀνηγέρθη, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ὅλον διέδραμε τρόμος τῶν μελῶν.

— Τίς εἶναι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος; εἶπεν· ἐγὼ τὴν εἶχα ἰδεῖ πάντοτε μόνην!

Τότε εἰσδύσας ὑπὸ τὸν σκολιὸν θόλον τῆς κοχλιοειδοῦς κλίμακος κατέβη. Διαβαίνων δὲ ἔμπροσθεν τῆς θυρίδος τῶν κωδώνων εἶδε πρᾶγμά τι ἑλκῦσαν τὴν προσοχήν του· εἶδε τὸν Κουασιμόδον παρακύπτοντα εἰς τὴν ὀπὴν ἑνὸς τῶν ἐξ ἀρδωσίας λίθου προτειχισμάτων, ὁμοιοτάτων μὲ ὀγκώδη δικτυωτὰ παράθυρα, καὶ πρὸς τὴν πλατεῖαν ὡσαύτως θεωροῦντα. Τόσον δὲ βεβυθισμένος ἦτο εἰς τὴν θεωρίαν ταύτην, ὥστε δὲν ἐνόησε τοῦ θετοῦ πατρός του τὴν διάβασιν. Ὁ ἄγριός του ὀφθαλμὸς εἶχε παράδοξόν τινα ἔκφρασιν κατακηλήσεως καὶ πρᾳότητος.

— Περίεργον πρᾶγμα! ἐψιθύρισεν ὁ Κλαύδιος· τὴν Αἰγυπτίαν ἆρά γε νὰ κυττάζῃ τοιουτοτρόπως καὶ αὐτός;

Ἐξηκολούθησε τὴν κατάβασιν, καὶ μετ' ὀλίγα λεπτὰ ὁ πολύφροντις ἀρχιδιάκονος ἐξῆλθεν εἰς τὴν πλατεῖαν διὰ τῆς παρὰ τὴν βάσιν τοῦ πύργου θυρίδος.

— Καὶ τί ἔγεινεν ἡ Βοημίς; εἶπεν ἀναμιχθεὶς εἰς τὸν ὅμιλον τῶν θεατῶν ὅσους τὸ κύμβαλον εἶχεν ἀθροίσει.

— Δὲν γνωρίζω, ἀπεκρίθη εἷς τῶν περιεστώτων. Τώρα τὴν ἐχάσαμεν. Ἐπῆγε, νομίζω, νὰ χορεύσῃ εἰς τὴν ἀπέναντι οἰκίαν, ὅπου τὴν ἐπροσκάλεσαν.

Ἀντὶ τῆς Αἰγυπτίας ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐκείνου τάπητος, οὗτινος τ' ἀραβουργῆ ποικίλματα ἐκαλύπτοντο πρὸ μικροῦ καὶ συνεχέοντο ὑπὸ τὸ διάγραμμα τοῦ φαντασιώδους χοροῦ της, ὁ ἀρχιδιάκονος εἶδε μόνον τὸν κόκκινον ἐκεῖνον καὶ κίτρινον ἄνθρωπον, ὅστις. διὰ νὰ κερδήσῃ καὶ αὐτὸς ὀλίγα ἀργύρια, ἐβάδιζε περὶ τὸν κύκλον μὲ τοὺς ἀγκῶνας ἐπὶ τῶν ἰσχίων συνηγμένους, τὴν κεφαλὴν ἀνεστραμμένην, τὸ πρόσωπον κατακόκκινον, τὸν λαιμὸν τεταμένον, κρατῶν μίαν καθήκλαν διὰ τῶν ὀδόντων· ἐπὶ δὲ τῆς καθήκλας ἦτο προσδεδεμένη γαλῆ προχειρισθεῖσα ὑπό τινος γυναικὸς καὶ προάγουσα ὀξυτάτας ὑπὸ τοῦ φόβου της κραυγάς.

— Παναγία δέσποινα! ἀνεφώνησεν ὁ ἀρχιδιάκονος καθ' ἣν στιγμὴν ὁ γελωτοποιὸς ἀποστάζων ἱδρῶτα διέβη ἔμπροσθέν του μὲ τὴν πυραμίδα τῆς καθήκλας καὶ τῆς γαλῆς. Καλέ, τί κάμνει αὐτοῦ ὁ Πέτρος Γρηγορᾶς;

Ἡ αὐστηρὰ τοῦ ἀρχιδιακόνου φωνὴ τόσον κατετάραξε τὸν πτωχόν, ὥστε ἔχασε τὴν ἰσορροπίαν μὲ ὅλον τὸ πύργωμα, καὶ καθήκλα καὶ γαλῆ κατέρρευσαν σωρηδὸν κατὰ κεφαλῆς τῶν περιεστώτων ἐν μέσῳ ἀσβέστου ἀλαλαγμοῦ καὶ ἰυγμῶν.

Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ κὺρ Πέτρος Γρηγορᾶς ἤθελ' εὕρει τὸν διάβολόν του (διότι ἦτο αὐτὸς αὐτότατος ὁ Πέτρος Γρηγορᾶς) μὲ τὴν γυναῖκα τὴν δοῦσαν αὐτῷ τὴν γαλῆν καὶ μὲ τὰ ὑπὸ τῶν ὀνύχων αὐτῆς κατασχισθέντα καὶ ὑπὸ τῆς συγκαταπεσούσης καθήκλας συντριφθέντα πρόσωπα, ἂν ὠφελούμενος ἐκ τοῦ ἐπιγενομένου τότε θορύβου δὲν κατέφευγε μετὰ σπουδῆς εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου ὁ Κλαύδιος Φρόλλος ἔνευσεν αὐτῷ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ.

Ἡ μητρόπολις ἦτο ἤδη σκοτεινὴ καὶ ἔρημος. Αἱ ἑκατέρωθεν τοῦ καθολικοῦ στοαὶ ἐπληροῦντο σκιῶν καὶ τῶν διαφόρων εἰκονοστασίων αἱ λυχνίαι ἤρχιζον ν' ἀστροφεγγῶσιν ἐδῶ κ' ἐκεῖ, τόσον πυκνὸς ἦτο ἤδη τῶν θόλων ὁ ζόφος. Μό-

(1) Εἶδος ὀρχήσεως.

Digitized by Google

νον ὁ κατὰ τὸ μέτωπον τοῦ ναοῦ μέγας ῥοδοειδὴς φεγγίτης, οὗ τὰ μυρία χρώματα ἐβάφοντο ὑπὸ μιᾶς ὁριζοντίας τοῦ ἡλίου ἀκτῖνος, ἐσελάγιζεν εἰς τὸ σκότος ὡς σωρὸς ἀδαμάντων ἀντανακλώμενος ἔτι καὶ λαμποκοπῶν εἰς τὴν ἀπέναντι τοῦ καθολικοῦ ἄκραν.

Ἀφοῦ ἐπροχώρησαν ὀλίγα ἐντὸς τοῦ ναοῦ βήματα, ὁ Κλαύδιος ἐστήριξεν ἐφ' ἑνὸς κίονος τὰ νῶτα καὶ ἐνέβλεψεν εἰς τὸν Γρηγορᾶν ἀσκαρδαμυκτί. Τοῦ ἱερέως τὸ βλέμμα δὲν ἦτο ὁποῖον τὸ ἐφοβεῖτο ὁ Γρηγορᾶς ἐν τῇ καταισχύνῃ αὐτοῦ ὅτι ἐλήφθη ἐπ' αὐτοφώρῳ ὑπὸ σοβαροῦ καὶ λογίου ἀνδρὸς φορῶν τὸ βωμολοχικὸν ἐκεῖνο ἔνδυμα. Τὸ κύτταγμα τοῦ ἀρχιδιακόνου δὲν ἦτο διόλου ἐμπαικτικὸν καὶ εἰρωνικόν, ἀλλ' ἐμβριθές, ἤρεμον, βαθύ· πρῶτος δὲ αὐτὸς λύσας τὴν σιωπήν :

— Ἔλα ἐδῶ, κύριε Πέτρε, εἶπε. Θὰ μ' ἐξηγήσῃς τώρα πολλὰ πράγματα. Καὶ πρῶτον τίς ἡ αἰτία, ὅτι δὲν σὲ εἶδα δύο σχεδὸν τώρα μῆνας καὶ σ' εὑρίσκω ἔξαφνα ἐν μέσῳ τῶν τριόδων μὲ εὔμορφην στολὴν ἀληθινά ! μισὴν κίτρινην, μισὴν κόκκινην ὡσὰν παρδαλὸν μῆλον τῆς Κωδεβέκης ; (1)

— Αὐθέντα μου, ἀπεκρίθη μὲ οἰκτρὸν ὕφος ὁ Γρηγορᾶς, δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι εἶμαι ἐνδεδυμένος μὲ πολλὰ ἀλλόκοτον τρόπον, καὶ δι' αὐτὸ μὲ βλέπετε νὰ στέκω ἔμπρός σας κατηφής, ὡσὰν τὴν γάταν ὁποῦ τῆς ἐφόρεσαν εἰς τὸ κεφάλι νεροκολόκυνθον. Ἄτοπον πρᾶγμα εἶναι, τὸ αἰσθάνομαι, νὰ βάλλω τοὺς κυρίους κλητῆρας καὶ περιπόλους εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ξυλοκοπῶσιν ὑπὸ τὸ ἐπανωφόριον τοῦτο τὰ νῶτα ἑνὸς φιλοσόφου Πυθαγορικοῦ. Ἀλλὰ τί θέλετε νὰ κάμω, διδάσκαλέ μου ; Δὲν πταίω ἐγώ, πταίει ὁ παλαιός ἐπενδύτης μου, ὅστις μὲ ἄφησεν αἰσχρῶς καὶ ἀνάνδρως εἰς τὴν ἀρχὴν ἔτι τοῦ χειμῶνος, ἐπὶ προφάσει ὅτι ἔγεινε λωρίδες καὶ εἶχεν ἀνάγκην νὰ ὑπάγῃ ν' ἀναπαυθῇ εἰς τοῦ κουρελοπώλου τὴν κούφαν. Τί νὰ γείνῃ ; ὁ πολιτισμὸς εἰσέτι δὲν ἔφθασεν εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε νὰ περιφέρωνται ὁλόγυμνοι οἱ ἄνθρωποι εἰς τοὺς δρόμους, ὡς ἤθελεν ὁ παλαιὸς φιλόσοφος Διογένης. Προσθέσατε καὶ ὅτι ἔπνεεν ἕνας ψυχρότατος ἄνεμος, καὶ ὁ μὴν Ἰανουάριος δὲν εἶναι βεβαίως ὁ κατάλληλος καιρός, διὰ νὰ πείσῃ τις τὴν ἀνθρωπότητα νὰ κάμῃ τὸ νέον τοῦτο βῆμα. Μ' ἐπαρουσιάσθη αὐτὸ τὸ φόρεμα, τὸ ἐπῆρα καὶ ἄφησα τὸν μαῦρον ἐπενδύτην ὁποῦ μ' ἄφινε καὶ ὁ ὁποῖος δι' ἄνθρωπον εἰς τὴν ἑρμητικὴν τέχνην ὡς ἐγὼ καταγινόμενον δὲν ἦτο κλεισμένος ἀρκετὰ ἑρμητικῶς. Ἰδοὺ λοιπόν, ἔγεινα βωμολόχος καὶ σχοινοβάτης ὡσὰν τὸν ἅγιον Γενέστην. Τί ποιητέον ! ὁ ἥλιος ἔχει τὰς ἐκλείψεις του. Ὁ Ἀπόλλων ἐφύλαττε τοῦ Ἀδμήτου τὰς ἀγέλας.

— Ὡραίαν τέχνην κάμνεις ! εἶπεν ὁ ἀρχιδιάκονος.

— Συμφωνῶ κ' ἐγώ, διδάσκαλε, ὅτι καλλίτερον νὰ ἦναι κανεὶς ἀλχημιστὴς καὶ ποιητής, νὰ φυσᾷ τὴν φλόγα εἰς τὸν ἀλαμβίκον ἢ νὰ τὴν δέχεται ἀπὸ τὸν οὐρανόν, παρὰ νὰ σηκόνῃ γάτους μὲ τὴν καθήκλαν. Δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν ὅταν ἤκουσα τὴν φωνήν σας ἔμεινα μὲ ἀνοικτὸν στόμα ὡσὰν ἐμβρόντητος. Ἀλλὰ τί ποιητέον, αὐθέντα μου ; Ὁ ἄνθρωπος θέλει καθ' ἡμέραν νὰ φάγῃ, καὶ οἱ ὡραιότεροι ἀλεξανδρινοὶ στίχοι δὲν ἀξίζουν εἰς τὸ δόντι ἕνα κομμάτι τυρὶ τῆς Βρίας. Τὸ λοιπὸν ἐσύνθεσα διὰ τὴν δέσποιναν Μαργαρίτα τῆς Φλάνδρας τὸν περίφημον ἐκεῖνον ἐπιθαλάμιον ὁποῦ γνωρίζετε, καὶ ἡ πόλις δὲν μὲ πληρόνει ἐπὶ προφάσει ὅτι δὲν ἦτον ἀριστούργημα, ὡς νὰ ἠδύνατό τις νὰ δώσῃ διὰ τέσσαρα σκοῦδα μίαν τραγῳδίαν τοῦ Σοφοκλέους ! Ἐκινδύνευα ν' ἀποθάνω τῆς πείνας. Κατὰ καλὴν τύχην συνέπεσε νὰ ἔχω δυνατὴν σιαγόνα, καὶ εἶπα εἰς τὴν σιαγόνα αὐτήν : Κάμε τέχνας ἀθλητικὰς καὶ παιγνίδια τῆς ἰσορροπίας νὰ βγάλῃς τὸ ψωμί σου, **θρέψον σεαυτήν**. Ἕνας σωρὸς πτωχοὶ ὁποῦ ἔγειναν φίλοι καὶ σχετικοί μου, μ' ἐδίδαξαν πλῆθος τοιούτων ἡρακλείων τεχνασμάτων, καὶ τώρα δίδω πᾶσαν ἑσπέραν εἰς τοὺς ὀδόντας μου τὸν ἄρτον, τὸν ὁποῖον εἰς τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας ἐκέρδησα ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου μου. Τὸ κάτω κάτω, σύμφημι, συμφωνῶ ὅτι κάμνω ἐλεεινὴν τῶν λογικῶν μου δυνάμεων χρῆσιν, καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐγεννήθη εἰς τὸν κόσμον νὰ παίζῃ εἰς τὰς τριόδους τὸ κύμβαλον καὶ νὰ δαγκάνῃ καθήκλας· ἀλλά, πάτερ Κλαύδιε, δὲν ἀρκεῖ νὰ γεννηθῇ κανεὶς εἰς τὸν κόσμον, πρέπει καὶ νὰ ζήσῃ.

Ὁ *Πάτερ*-Κλαύδιος ἤκουε σιωπῶν. Αἴφνης ὅμως ὁ κοῖλος αὐτοῦ ὀφθαλμὸς προσηλώθη ἐπὶ τοῦ Γρηγορᾶ τόσον ἐταστικὸς καὶ νοήμων, ὥστε ὁ Γρηγορᾶς ᾐσθάνθη ἀναμοχλευόμενα ὑπὸ τοῦ βλέμματος ἐκείνου τῆς καρδίας του τὰ ἐνδόμυχα.

— Ἔχει καλῶς, κύριε Πέτρε, εἶπεν· ἀλλὰ τίς ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ἐξέρχεσαι πάντοτε συνωδευμένος μὲ τὴν χορεύτριαν ἐκείνην τὴν Αἰγυπτίαν ;

— Τίς ὁ λόγος ; εἶπεν ὁ Γρηγορᾶς· ὁ ἁπλούστατος λόγος ὅτι εἶναι γυναῖκά μου, καὶ ἐγὼ σύζυγός της.

Τὸ ζοφερὸν ὄμμα τοῦ ἱερέως ἔγεινεν ὅλον φλόξ, ὡς ἤκουσε ταῦτα.

— Πῶς ! ἐπῆγες καὶ ἔκαμες τοιοῦτον πρᾶγμα, θεοκατάρατε ! ἀνέκραξε δράττων παραφόρως τὸν βραχίονα τοῦ Γρηγορᾶ· τόσον ὁ Θεὸς σὲ ἐγκατέλειψεν, ὥστε νὰ ἐπιβάλῃς χεῖρα εἰς αὐτὴν τὴν κόρην ;

— Ἔτσι μὰ τὴν ψυχὴν ὁποῦ ἔχω νὰ παραδώσω, δέσποτά μου, ἀπεκρίθη τρέμων σύσσωμος

(1) Πόλις τῆς Γαλλίας Σ. Μ.

Digitized by Google

ὁ Γρηγορᾶς, σᾶς ὁρκίζομαι ὅτι δὲν τὴν ἔχω ἐγγίσει, ἂν τοῦτο σᾶς ἀνησυχῇ.

— Τί σύζυγος λοιπὸν καὶ γυναῖκα κάθεσαι καὶ μὲ λέγεις; εἶπεν ὁ ἱερεύς.

Ὁ Γρηγορᾶς ἔσπευσε τότε νὰ τὸν διηγηθῇ ὡς οἷόν τε συντομώτατα ὅσα ὁ ἀναγνώστης γινώσκει ἤδη, τὰ εἰς τὴν Αὐλὴν τῶν Θαυμάτων συμβεβηκότα αὐτοῦ καὶ τὸν διὰ τῆς τεθραυσμένης ὑδρίας γάμον του. Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ γάμος ἐκεῖνος οὐδεμίαν ἄλλην ἔσχε συνέπειαν, καὶ ὅτι καθ' ἑσπέραν ἡ Βοημὶς τοῦ ὑπέκλεπτεν, ὡς καὶ κατὰ τὴν πρώτην νύκτα, τὸ συζυγικόν του δικαίωμα.

— Εἶναι **μασκαραλίκι**, εἶπε τελειόνων τὸν λόγον, ἀλλὰ τί νὰ εἰπῶ! τῆς μοίρας μου ἦτο νὰ νυμφευθῶ γυναῖκα παρθένον!

— Τί ἐννοεῖς μὲ τοῦτο; ἠρώτησεν ὁ ἀρχιδιάκονος πραϋνθεὶς βαθμηδὸν ἐξ ὅσων ἤκουσεν.

— Δύσκολον πολλὰ νὰ σᾶς τὸ ἐξηγήσω, ἀπεκρίθη ὁ Γρηγορᾶς· εἶναι μία δεισιδαιμονία. Ἡ γυναῖκά μου, καθὼς λέγει ἕνας γεροκατσίβελος ὁποῦ τὸν ὀνομάζουν οἱ ἰδικοί μας δοῦκα τῆς Αἰγύπτου, εἶνε παιδίον ἔκθετον. Φορεῖ εἰς τὸν λαιμόν της ἓν φυλακτόν, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ δυνηθῇ ποτε νὰ ἀνεύρῃ τοὺς γονεῖς της· ἀλλὰ τὸ φυλακτὸν πέπρωται νὰ χάσῃ τὴν δύναμιν ταύτην, ἂν ἡ κόρη χάσῃ ποτὲ τὴν ἀρετήν της. Δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν συζῶμεν μαζὶ ἐναρετώτατα.

— Λοιπόν, ὑπέλαβεν ὁ Κλαύδιος, οὗτινος τὸ μέτωπον ἀπέβαινεν ὁλονὲν αἰθριώτερον, πιστεύεις, κύριε Πέτρε, ὅτι αὐτὴ ἡ νέα εἶναι ἁγνὴ καὶ ἀπείρακτος ἀπὸ ἄνδρα;

— Καὶ ἠμπορεῖ νὰ τὰ βάλῃ κανεὶς μὲ τὴν δεισιδαιμονίαν, πάτερ Κλαύδιε; Αὐτὴ ἡ ἰδέα δὲν βγαίνει ἀπὸ τὸ κεφάλι της. Καὶ εἶναι ἐξαίρεσις τοῦ κανόνος ἡ καλογραϊστικὴ αὐτὴ σεμνοτυφία, ἥτις διαμένει ἀγρία ἐν μέσῳ τῶν Βοημῶν κορασίων, τὰ ὁποῖα ὅλα εἶναι τόσον εὔκολα καὶ ἥμερα. Ἀλλὰ ἔχει καὶ τὴν προφυλάττουν τρία πράγματα· τὸν δοῦκα τῆς Αἰγύπτου, ὅστις τὴν ἔλαβεν ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν προστασίαν του, λογαριάζων ἴσως νὰ τὴν ἀκριβοπωλήσῃ εἰς κανένα ταβλαμπᾶν καλόγυρον· τὴν φυλήν της ὅλην, ἥτις τὴν ἔχει εἰς μεγάλον σέβας καὶ τὴν προσκυνᾷ ὡσὰν καμμίαν Παναγίαν· καὶ ἕνα κάποιον μικρὸν μικρὸν μαχαιράκι, τὸ ὁποῖον ἡ κατεργάρισσα φορεῖ πάντοτε ἐπάνω της κρυμμένο μ' ὅλας τοῦ κυρίου ἀστυνόμου τὰς ἀπαγορεύσεις, καὶ τὸ ὁποῖον ξεπροβάλλει εἰς τὰ χέρια της ἅμα κανεὶς θελήσῃ νὰ τῆς σφίξῃ τὴν μέσην. Εἶναι μία σφῆκα, σοῦ λέγω, ὁποῦ ἡ φύσις δὲν ἔκαμεν.

Ὁ ἀρχιδιάκονος δὲν ἄφινε τὸν Γρηγορᾶν ν' ἀναπνεύσῃ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἐρωτήσεων.

Ἡ Ἐσμεράλδα ἦτο, κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Γρηγορᾶ, ἄκακον καὶ θελκτικὸν πλάσμα, ὡραιότατον καθ' ὅλα, ἐκτὸς ἴσως ἑνὸς μικροῦ τοῦ στόματος μορφασμοῦ, τὸν ὁποῖον ἰδιαιτέρως ἐσυνείθιζεν. Ἦτο μία κόρη ἁπλοϊκὴ καὶ περιπαθὴς ἐνταυτῷ, ἀγνοοῦσα τὰ πάντα, μὴ γνωρίζουσα μηδὲ κατ' ὄναρ τὴν μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς διαφοράν· τοιαύτη ὑπῆρχε, τρελλαινομένη πρὸ πάντων διὰ τὸν χορόν, τὸν θόρυβον, τὸν ἀνοικτὸν ἀέρα· ἓν εἶδος γυναικομόρφου μελίσσης ἐχούσης ἀόρατα πτερὰ εἰς τοὺς πόδας καὶ ζώσης ἐν μέσῳ διηνεκοῦς δίνης καὶ βόμβου. Τὰς κλίσεις ταύτας ὤφειλεν εἰς τὸν πλανητικὸν βίον της· ἐπειδὴ ὁ Γρηγορᾶς κατώρθωσε νὰ μάθῃ ὅτι, ἐνῷ ἦτο ἀκόμη μικρὸν παιδίον, εἶχε διατρέξει τὴν Ἱσπανίαν καὶ Καταλωνίαν μέχρι Σικελίας. Ἐπίστευε μάλιστα ὅτι ἡ ὁδοιπορικὴ συνοδία τῶν Ἀθιγγάνων, τῆς ὁποίας ἀπετέλει μέρος, τὴν ἔφερε μαζί της εἰς τὸ βασίλειον τῆς Ἀλγερίας, χώρας κειμένης εἰς τὴν Ἀχαΐαν, ἥτις Ἀχαΐα συνορεύει ἐξ ἑνὸς μέρους μὲ τὴν μικρὰν Ἀλβανίαν καὶ Ἑλλάδα, καὶ ἐξ ἄλλου μὲ τὴν Σικελικὴν θάλασσαν, ἡ ὁποία εἶναι ὁ δρόμος τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Οἱ Βοημοί, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ Γρηγορᾶ, ἦσαν ὑποτελεῖς τοῦ βασιλέως τῆς Ἀλγερίας καθὸ ἐθνάρχου καὶ ἡγεμόνος τῶν λευκῶν Μαύρων. Ἀλλὰ τὸ βέβαιον ἦτο ὅτι ἡ Ἐσμεράλδα πολλὰ μικρὰ εἶχεν ἔλθει εἰς τὴν Γαλλίαν διὰ τῆς Οὐγγαρίας. Ἐξ ὅλων δὲ τῶν εἰρημένων χωρῶν εἶχεν ἡ νέα παραλάβει διαφόρων βαρβαρικῶν διαλέκτων ῥάκη παράξενα, ᾄσματα καὶ ἰδέας ξένας, ἅτινα τὴν γλῶσσαν ἣν ἐλάλει καθίστων τι τόσον ἑτερογενὲς καὶ ποικίλον, ὅσον καὶ ὁ ἐξ ἡμισείας παρισινὸς καὶ ἀφρικανὸς ἱματισμός της. Ὁ λαὸς τῶν συνοικιῶν ὅπου ἐσύχναζε τὴν ἠγάπα διὰ τὸν εὔθυμον χαρακτῆρά της, τὴν χάριν της, διὰ τοὺς ἐλευθέρους καὶ ζωηροὺς τρόπους της, διὰ τοὺς χοροὺς καὶ τὰ ᾄσματά της. Εἰς ὅλην τὴν πόλιν κανείς, κατὰ τὴν ἰδέαν της, δὲν τὴν ἐμίσει, ἂν ἐξαιρέσῃς δύο τινάς, περὶ ὧν μετὰ φρίκης πάντοτε ὡμίλει· τὴν ῥασοφόραν τοῦ Πύργου Ῥολάνδου, μίαν διεστραμμένην ἀσκήτριαν, ἥτις ἔτρεφεν, ἄγνωστον διὰ τί, μνησικακίαν μεγάλην κατὰ τῶν Αἰγυπτίων γυναικῶν, καὶ κατηρᾶτο τὴν πτωχὴν χορεύτριαν ὁσάκις διέβαινεν ἔμπροσθεν τῆς θυρίδος της· καὶ ἕνα ἱερέα, ὅστις ποτὲ δὲν τὴν ἀπήντα χωρὶς νὰ τῆς ῥίψῃ βλέμματα καὶ λόγους προξενοῦντας εἰς αὐτὴν φόβον. Ἡ τελευταία παρατήρησις αὕτη ἐτάραξε πολὺ τὸν ἀρχιδιάκονον, χωρὶς ὁ Γρηγορᾶς νὰ δώσῃ εἰς τοῦτο πολλὴν προσοχήν, διότι δύο μηνῶν διάστημα ἤρκεσε νὰ ἐξαλείψῃ ἐκ τῆς μνήμης τοῦ ἀμερίμνου ποιητοῦ τὰ παράδοξα περιστατικὰ τῆς ἑσπέρας ἐκείνης, καθ' ἣν συνήντησε τὸ πρῶτον τὴν Αἰγυπτίαν, καὶ τὴν ἐν πᾶσι τούτοις παρουσίαν τοῦ ἀρχιδιακόνου. Μολαταῦτα, ἐπρόσθεσεν ὁ Γρηγορᾶς, ἡ μικρὰ χορεύτρια δὲν ἐφοβεῖτο τίποτε, ἐπρόσεχε νὰ μὴ λέγῃ τὸ ῥιζικόν, καὶ οὕτω ἀπέφευγε τὰς περὶ μαγείας δίκας, τόσον τότε συχνὰς κατὰ τῶν Βοημίδων.

Digitized by Google

Καὶ ἔπειτα ὁ Γρηγορᾶς ἐπεῖχε παρ' αὐτῇ ἀδελφοῦ, ἂν ὄχι συζύγου, τόπον. Ἄλλως τε ὁ φιλόσοφος ὑπέφερε λίαν καρτερικῶς τὸν τοιοῦτον πλατωνικὸν γάμον. Εἶχε πάντοτε ἐκεῖ τὸν ὕπνον του καὶ τὸ ψωμίον του. Πᾶσαν αὐγὴν ἀνεχώρει ἀπὸ τὸ καταγώγιον τῶν Τρουάνδων, συνωδευμένος ὡσεπιτοπλεῖστον ἀπὸ τὴν Αἰγυπτίαν, τὴν ἐβοήθει εἰς τὴν ἐν ταῖς τριόδοις σύναξιν τῶν ὀβολῶν καὶ τῶν ἄσπρων. Τὸ ἑσπέρας δὲ ἐπανήρχετο μετ' αὐτῆς ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην, τὴν ἄφινε νὰ κλειδόνεται εἰς τὸ μικρὸν δωμάτιόν της, καὶ αὐτὸς ἐκοιμᾶτο μόνος τὸν ὕπνον τοῦ δικαίου. Βίος τὸ κάτω κάτω ἀρκετὰ γλυκύς, ἔλεγε, καὶ ἐπιτηδειότατος εἰς φιλοσοφικοὺς ῥεμβασμούς. Καὶ ἔπειτα ἐξετάζων καλῶς τὴν συνείδησίν του δὲν ἦτο πολλὰ βέβαιος, ἂν ἠγάπα περιπαθῶς τὴν Βοημίδα. Τὴν ἠγάπα ὅσον περίπου καὶ τὴν αἶγά της, ζῷον χαριτωμένον, ἥμερον, νοῆμον, ἀγχίνουν, μίαν αἶγα *σοφήν*. Οὐδὲν κοινότερον κατὰ τὸν μεσαιῶνα παρὰ τὰ τοιαῦτα σοφὰ ζῷα, κινοῦντα μεγάλως τὸν θαυμασμὸν τῶν ἀνθρώπων καὶ φέροντα ὄχι σπανίως τοὺς διδασκάλους τῆς σοφίας των εἰς τὸν ἐπὶ τῆς πυρᾶς θάνατον. Ὅμως τῆς χρυσόποδος ταύτης αἰγὸς τὰ θαύματα ἦσαν πολὺ ἀθῶα παιγνίδια· ὁ Γρηγορᾶς ἔδωκε τὴν ἐξήγησίν των εἰς τὸν ἀρχιδιάκονον, ὅστις ἤκουε τὰς λεπτομερείας μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ περιεργείας. Ἤρκει συνήθως νὰ παρουσιάσῃ τις τὸ κύμβαλον εἰς τὴν αἶγα κατὰ τοιόνδε ἢ τοιόνδε τρόπον, διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ζητουμένην παρ' αὐτῆς θαυματουργίαν. Ἐπαιδεύθη δὲ εἰς τοῦτο ὑπὸ τῆς Βοημίδος, ἥτις τόσην εἶχε περὶ τὰ τοιαῦτα εὐφυΐαν, ὥστε δὲν τῇ ἐχρειάσθησαν περισσότερον τῶν δύο μηνῶν, διὰ νὰ διδάξῃ τὴν αἶγά της νὰ γράφῃ διὰ στοιχείων κινητῶν τὴν λέξιν **Φοῖβος**.

— **Φοῖβος**! εἶπεν ὁ ἱερεύς· διὰ τί τάχα αὐτὴν τὴν λέξιν **Φοῖβος**!

— Δὲν γνωρίζω, ἀπεκρίθη ὁ Γρηγορᾶς. Ἴσως εἶναι μυστικὴ λέξις, τὴν ὁποίαν νομίζει κάτοχον μαγικῆς τινος καὶ ἀποκρύφου δυνάμεως. Τὴν ἐπαναλαμβάνει συχνὰ μὲ χαμηλὴν φωνήν, ὅταν νομίζῃ ὅτι εἶναι μόνη.

— Εἶσαι βέβαιος, ἐπανέλαβεν ὁ Κλαύδιος μὲ τὸ ὀξυδερκές του βλέμμα, ὅτι εἶναι λέξις ἁπλῆ καὶ ὄχι ὄνομα;

— Ὄνομα τίνος; εἶπεν ὁ ποιητής.

— Ξεύρω κ' ἐγώ! εἶπεν ὁ ἱερεύς.

— Ἰδοὺ ἐγὼ τί ὑποθέτω, αὐθέντα μου. Οἱ Βοημοὶ αὐτοὶ εἶναι ὀλίγον πυρολάτραι, καὶ προσκυνοῦν τὸν ἥλιον. Ἐκ τούτου τὸ Φοῖβος.

— Αὐτὸ ἐγὼ δὲν τὸ βλέπω τόσον σαφές, ὅσον σύ, κὺρ Πέτρε.

— Καὶ ἔπειτα τί μὲ μέλει; Ἂς μουρμουρίζῃ ὅσον θέλει τὸν Φοῖβόν της. Ἡ Τζαλὴ μὲ ἀγαπᾷ ἤδη ὅσον σχεδὸν καὶ ἐκείνη.

— Τί πρᾶγμα εἶναι ἡ Τζαλή;

- Εἶναι ἡ αἶξ.

Ὁ ἀρχιδιάκονος ἐστήριξε τὴν σιαγόνα ἐπὶ τῆς χειρὸς καὶ ἐφάνη ἐν συννοίᾳ. Εἶτα στραφεὶς διὰ μιᾶς πρὸς τὸν Γρηγορᾶν:

—Καὶ μὲ κάμνεις ὅρκον ὅτι δὲν τὴν ἐπείραξες;

— Ποίαν; εἶπεν ὁ Γρηγορᾶς· τὴν αἶγα;

— Ὄχι, τὴν γυναῖκα αὐτήν.

— Τὴν γυναῖκά μου; Σὲ κάμνω ὅρκον ὅτι δὲν τὴν ἤγγισα.

— Καὶ μένεις συχνὰ μόνος μετ' αὐτῆς;

— Κάθε ἑσπέραν, μίαν ὥραν σωστήν.

Ὁ *Πάτερ*-Κλαύδιος συνωφρυώθη.

— Ὢ! ὤ! ἔκαμε. ***Μόνος μετὰ μόνης οὐ τὸ «Πάτερ ἡμῶν» λέγειν εἰώθασιν.***

— Ἐγὼ σὲ βεβαιόνω εἰς τὴν ψυχήν μου ὅτι ἠμπορῶ νὰ εἰπῶ τὸ *Πάτερ ἡμῶν* καὶ τὸ *Θεοτόκε Παρθένε* καὶ τὸ *Πιστεύω* ἀκόμη, χωρὶς ἐκείνη νὰ δώσῃ περισσοτέραν εἰς ἐμὲ προσοχὴν παρ' ὅσην ἡ ὄρνιθα εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

— Κάμε μου ὅρκον εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρός σου, ἐπανέλαβεν ὁ ἀρχιδιάκονος μετὰ ἐξάψεως, ὅτι δὲν ἤγγισες αὐτὸ τὸ πλάσμα οὔτε ἄκρῳ δακτύλῳ.

— Ἠμπορῶ νὰ τὸ ὁρκισθῶ καὶ εἰς τὴν κεφαλὴν ἀκόμη τοῦ πατρός μου, ἐπειδὴ τὰ δύο ταῦτα ἔχουν πολλὰς μεταξύ των σχέσεις. Ἀλλά, δέσποτά μου, ἐπιτρέψατέ μου νὰ σᾶς κάμω καὶ ἐγὼ μίαν ἐρώτησιν.

— Λέγετε, κύριε.

— Τί συμφέρον ἔχετε σεῖς εἰς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα;

Τὸ ὠχρὸν πρόσωπον τοῦ ἀρχιδιακόνου ἐκοκκίνισεν ὡς παρειὰ κορασίου· ἔμεινεν ὀλίγον χωρὶς ν' ἀποκριθῇ, ἔπειτα προφανῶς τεθορυβημένος:

— Ἄκουσον, λέγει, κὺρ Πέτρε Γρηγορᾶ. Ἕως τώρα ἀκόμη δὲν ἐκόλασες τὴν ψυχήν σου, ὅσον γνωρίζω. Ἐνδιαφέρομαι εἰς σὲ καὶ θέλω τὸ καλόν σου· ἡ ἐλαχίστη δὲ ἐπαφὴ μετὰ τῆς ἐπαράτου αὐτῆς Αἰγυπτίας θέλει σὲ παραδώσει δέσμιον εἰς τὸν Σατανᾶν. Γνωρίζεις ὅτι ἡ ψυχὴ χάνεται πάντοτε ἐξ αἰτίας τῆς σαρκός. Οὐχὶ εἰς σέ, ἂν πλησιάσῃς αὐτὴν τὴν γυναῖκα! Ἰδοὺ σὲ εἶπα τὰ πάντα.

— Ἐδοκίμασα μίαν φοράν, εἶπεν ὁ Γρηγορᾶς ξύων τὸ αὐτίον του· ἦτο τὴν πρώτην ἡμέραν· ἀλλὰ ἐκάηκα, νὰ σοῦ εἰπῶ.

— Τὴν ἔκαμες τὴν ἀναισχυντίαν αὐτήν, κύριε Πέτρε; Καὶ πάλιν τὸ μέτωπον τοῦ ἱερέως συνεσκιάσθη.

— Ἄλλην μίαν φοράν, ἐξηκολούθησεν ὁ ποιητὴς μετὰ μειδιάματος, ἐκύτταξα πρὶν πλαγιάσω ἀπὸ τὴν ὀπὴν τῆς κλειδωνίας της, καὶ εἶδα, μὰ τὸν Θεόν! μὲ τὸ ποκαμισάκι τὴν θελκτικωτέραν κυρίαν, ὁποῦ ἔκαμέ ποτε νὰ τρίξῃ τὸ κρεββάτι ὑπὸ τὸν γυμνὸν πόδα της.

— Ἄμε στὸν διάβολον! ἔκραξεν ὁ ἱερεὺς ἐκ-

Digitized by Google

τοξεύσας βλέμμα τρομερόν· καὶ ὠθήσας ἐκ τῶν ὤμων τὸν ἀποροῦντα Γρηγορᾶν, εἰσέδυσε βηματίζων μεγάλα ὑπὸ τὰς ζοφωδεστέρας τοῦ ναοῦ ἀψῖδας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Οἱ Κώδωνες.

Ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς εἰς τὸν κύφωνα καταδίκης τοῦ Κουασιμόδου, οἱ τὴν γειτονίαν τῆς Παναγίας κατοικοῦντες παρετήρησαν ὅτι ὁ κωδωνοκρουστικὸς αὐτοῦ ζῆλος εἶχε πολὺ ψυχρανθῆ. Προτοῦ ἤκουες πᾶσαν ὥραν σημάσματα διὰ ψύλλου πήδημα, ἐκτενῆ προανακρούσματα ἀπὸ τοῦ ὄρθρου μέχρι τοῦ ἀποδείπνου, πότε τὸν μέγαν κώδωνα ἠχοῦντα διὰ τὴν μεγάλην λειτουργίαν, πότε τοὺς μικροτέρους κώδωνας ἁμιλλωμένους εἰς ἐναρμονίους δόνους διὰ γάμον τινὰ ἢ βάπτισμα, καὶ ὅλους αὐτοὺς τοὺς θελκτικοὺς ἤχους συναναπλεκομένους εἰς τὸν ἀέρα καὶ συγκροτοῦντας διάγραμμα μουσικὸν ποικιλοφωνότατον. Ἡ γηραιὰ ἐκκλησία, πλήρης πάντοτε ἤχου, εὑρίσκετο εἰς διηνεκῆ πανήγυριν· ἠσθάνετό τις τὴν παρουσίαν πνεύματός τινος βοῆς καὶ φαντασίας ἰδιοτρόπου, ᾄδοντος διηνεκῶς διὰ τῶν χαλκοστόμων κωδώνων. Ἀλλὰ τώρα τὸ πνεῦμα αὐτό, ἔλεγες, ἀπέπτη· ἡ μητρόπολις ἐφαίνετο κατηφὴς καὶ ἐθελοκάκως σιωπῶσα. Αἱ ἑορταὶ καὶ αἱ κηδεῖαι εἶχον τὸ ἁπλοῦν σήμασμά των, ὅλως ξηρὸν καὶ γυμνόν, ὅσον ἦτο ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖον διὰ τὰ νενομισμένα, τίποτε περισσότερον. Ἐκ τῆς διττῆς βοῆς, ἣν προάγει πᾶσα ἐκκλησία, τῆς τοῦ μουσικοῦ ὀργάνου ἔνδοθεν, καὶ τῆς τῶν κωδώνων ἔξωθεν, μόνον τὸ ὄργανον τῇ ἀπέμεινεν. Ἔλεγες ὅτι τὰ κωδωνοστάσια ἐχήρευον μουσουργοῦ. Καὶ ὅμως ὁ Κουασιμόδος ἦτο πάντοτε ἐκεῖ παρών· τί ἔπαθεν ἆρά γε; Μήπως ἡ τῆς καταδίκης του αἰσχύνη καὶ ἀπελπισία ἐσώζοντο ἔτι εἰς τῆς καρδίας του τὰ βάθη, ἡ μάστιξ τοῦ βασανιστοῦ ἀντήχει ἀτελευτήτως εἰς τὰ σπλάγχνα του, ἡ δὲ ἐκ τῆς ὕβρεως ταύτης μελαγχολία ἀπέσβεσεν ἐν αὐτῷ πάντα πόθον, ἕως καὶ αὐτὴν τὴν εἰς τοὺς κώδωνας κλίσιν; Ἢ μήπως ὁ μέγας κώδων, ἡ ***Μαρία***, εἶχεν ἀντεράστριαν ἄλλην ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ κωδωνοκρούστου τῆς Παναγίας, παραμελοῦντος αὐτὴν καὶ τὰς δεκατέσσαρας ἀδελφάς ἕνεκεν ἐρασμιωτέρου τινὸς καὶ ὡραιοτέρου πράγματος;

Ἦτο εἰκοστὴ πέμπτη Μαρτίου, ἡμέρα Εὐαγγελισμοῦ· τόσον δὲ εὔδιος καὶ ἐλαφρὸς ἦτο ὁ ἀήρ, ὥστε ὁ Κουασιμόδος ἠσθάνθη ἀναθάλλοντα πάλιν ἐν ἑαυτῷ ἔρωτά τινα πρὸς τοὺς κώδωνάς του. Ἀνέβη λοιπὸν εἰς τὸν βόρειον πύργον, ἐνῷ κάτω ὁ νεωκόρος ἤνοιγεν ὀρθάνοικτα τῆς ἐκκλησίας τὰς θύρας.

Φθάσας εἰς τὸν ὑψηλὸν κλωβὸν τῶν κωδώνων ὁ Κουασιμόδος ἔμεινεν ἐπί τινα χρόνον θεωρῶν μὲ κίνησιν μελαγχολικὴν τῆς κεφαλῆς τοὺς ἓξ κώδωνας ὡς νὰ ἐστέναζε, διότι ξένον τι ἀντικείμενον ἐμβασιλεῦον ἤδη εἰς τὴν καρδίαν του ἐμεσολάβει ἀναμέσον αὐτῶν καὶ αὐτοῦ. Ἀλλ' ὅτε ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς κίνησιν, ὅτε ἠσθάνθη τὸν βότρυν τῶν κωδώνων κραδαινόμενον ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ χεῖρα, ὅτε εἶδεν, ἐπειδὴ δὲν ἤκουε, τὴν φρίσσουσαν ὀκταφωνίαν ἀνιοῦσαν καὶ κατιοῦσαν ἐπὶ τῆς ἠχηρᾶς κλίμακος, ὁμοίαν μὲ στρουθίον ἀπὸ κλάδου εἰς κλάδον περιιπτάμενον, ὅτε ὁ δαίμων τῆς Μουσικῆς, ὁ σείων ἀνὰ χεῖρας ὅρμον φθόγγων καὶ δόνων καὶ θρυλισμῶν, κατεκυρίευσε τὸν πτωχὸν κωδωνοκρούστην, τότε ηὐφράνθη πάλιν ἡ καρδία αὐτοῦ, ἐλησμόνησε τὰ πάντα, καὶ ἡ διάχυσις τῆς ψυχῆς ἀπεικονίσθη καὶ ἐπὶ τοῦ προσώπου του.

Ἔτρεχε δεξιά, ἀριστερά, ἐκτύπα τὰς παλάμας, μετεπήδα ἀπὸ ἓν εἰς ἄλλο σχοινίον καὶ παρεκέλευε βοῶν καὶ σχηματοποιῶν τὰ ἓξ ψάλλοντα τῶν κωδώνων στόματα, ὡς διδάσκαλος ὀρχήστρας κεντᾷ καὶ παροτρύνει ἄνδρας μουσουργοὺς εὐφυεῖς καὶ αὐτούς.

— Κάμε, κάμε, Γαβριέλλα μου, ἔλεγε, βάλε τὰ δυνατά σου, εἶνε ἑορτὴ σήμερον.

— Θυβάλδε, Θυβάλδε, βλέπω καὶ μόλις κουνιέσαι· ἐμπρός, γειά σου! Τί; μήπως κ' ἐσκούριασες, ἀκαμάτη:

— Καλά! καλά! γρήγορα ὅσον εἰμπορεῖτε! νὰ μὴ φαίνεται τὸ γλωσσίδι. Ξεκούφανέ τους ὅλους, νὰ γείνουν ὡσὰν ἐμένα.

— Ἔτσι ναί! Θυβάλδε, εὖγέ σου!

— Γουλιέλμε, Γουλιέλμε, δὲν ἐντρέπεσαι νὰ σὲ ξεπερνᾷ ὁ Πασκιέρος, ὅπου εἶναι μικρότερός σου: Βάλλω στοίχημα πῶς ὅσοι δὲν εἶναι κουφοὶ καὶ ἀκούουν, ἀκούουν καλλίτερα αὐτὸν παρὰ ἐσέ.

— Καλά, καλά, Γαβριέλλα μου· δυνατώτερα ὅμως, δυνατώτερα!

— Ἔ! τί κάμνετε αὐτοῦ ἐπάνω τὰ δύο ἀδέρφια οἱ Σποργίταις; δὲν σᾶς βλέπω καθόλου νὰ βγάλετε ἄχνη. Τί χάσκετε ὡσὰν τὰ ὄρνεα! ἐνῷ εἶναι καιρὸς νὰ ψάλλετε; Δὲν βλέπετε; εἶναι τοῦ Εὐαγγελισμοῦ σήμερα. Δουλειά! δουλειά; Ἡ ἡμέρα εἶναι εὔμορφη, πρέπει καὶ ἡ καμπάνες νὰ σημαίνουν εὔμορφα.

— Ἔ, καϋμένε Γουλιέλμε, ἀπέκαμες κι' ὅλας, χονδρομπαλᾶ μου;

Προσέκειτο μετὰ παντὸς ζήλου κεντῶν καὶ παροτρύνων τοὺς κώδωνάς του, οἵτινες ἐπήδων καὶ οἱ ἓξ ἐναμίλλως, καὶ ἔσειον τὰ στίλβοντα νῶτά των ὡς συνωρὶς ἱσπανικῶν ἡμιόνων διερεθιζομένων ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὑπὸ τῶν παρακελεύσεων τοῦ ὁδηγοῦ.

Ἀλλ' ἰδοὺ ἐπαφεὶς τὸ βλέμμα διὰ μέσου τῶν μεγάλων ἐξ ἀρδωσίας λεπίδων, αἵτινες σκέπουσιν ἕως ὡρισμένου τινὸς ὕψους τὸν ἀπότομον τοῦ κωδωνοστασίου τοῖχον, εἶδε κάτω εἰς τὴν πλατεῖαν

Digitized by Google

μίαν παραδόξως ἐνδεδυμένην νέαν, ἁπλόνουσαν κατὰ γῆς τάπητα, ἐφ' οὗ ἐλθοῦσα ἐκάθησε μικρά τις αἴξ καὶ ὅμιλον δὲ θεατῶν ἀθροιζόμενον πέριξ. Ἡ θέα ἐκείνη ἔδωκεν ἀμέσως ἀλλοίαν διεύθυνσιν εἰς τὰς ἰδέας του καὶ ἐπάγωσε τὸν μουσικὸν ἐνθουσιασμόν του ὡς ἡ ῥιπὴ βορρᾶ πηγνύει τὴν τηκομένην καὶ ῥέουσαν ῥητίνην. Ἐστάθη καὶ στρέψας τὰ νῶτα πρὸς τοὺς κώδωνας συνώκλασεν ὄπισθεν τοῦ λιθίνου προτειχίσματος, προσηλῶν ἐπὶ τῆς χορευτρίας τὸ ῥεμβῶδες ἐκεῖνο καὶ τρυφερὸν βλέμμα, τὸ κινῆσαν ἤδη ποτὲ καὶ ἄλλοτε εἰς θαυμασμὸν τὸν ἀρχιδιάκονον. Ἐν τούτοις οἱ ἐγκαταλειφθέντες κώδωνες ἐσίγησαν ὅλοι διὰ μιᾶς παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν καὶ πρὸς λύπην τῶν τῆς κωδωνοκρουσίας θιασωτῶν, οἵτινες ἤκουον αὐτὴν ἀσμένως ἄνωθεν τῆς γεφύρας τῶν Κολλυβιστῶν, καὶ ἤδη ἀπῆλθον χάσκοντες ὡς ὁ κύων, εἰς ὃν ἀφοῦ δείξῃ τις κόκκαλον, ῥίπτει ἔπειτα κατ' αὐτοῦ λίθον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

«Ἀνάγκη» (1).

Ὡραίαν τινὰ πρωΐαν τοῦ αὐτοῦ Μαρτίου μηνὸς (ἦτο νομίζω εἰς τὰς 29, Σάββατον, ἡμέραν τοῦ Ἁγίου Εὐσταχίου) ὁ μικρὸς μαθητὴς Ἰωάννης Φρόλλος Μυλωνίδης, ὁ φίλος μας, παρετήρησεν ἐνῷ ἐνδύετο ὅτι αἱ περισκελίδες του, ὅπου εἶχε τὸ βαλάντιόν του, δὲν ἀπετέλουν οὐδὲ τὸν ἐλάχιστον μεταλλικὸν ἦχον.

— Καϋμένο πουγγί! εἶπε σύρων αὐτὸ ἐκ τοῦ θυλακίου· πῶς! οὔτε ἓν σολδὶ παρισινὸν δὲν σ' ἀπέμεινε! τί λογῆς σ' ἐξεκοίλιασε τὸ παιγνίδι, ὁ ζῦθος καὶ ἡ θεὰ ἡ Ἀφροδίτη! Οὐαί! πῶς κατήντησες κενόν, κατερρυτιδωμένον, χαλαρόν! καὶ ὁμοιάζεις ἀπαράλλακτα λαιμὸν Ἐριννύος! Εἰπέτε με, σᾶς ἐρωτῶ, κὺρ Σενέκα καὶ κὺρ Κικέρων, τῶν ὁποίων τοὺς κοκκαλιασμένους τόμους βλέπω σκορπισμένους κατὰ γῆς, μ' ὠφελεῖ νὰ γνωρίζω εἰς τὰ δάκτυλα, καλλίτερα ἀπὸ τοὺς ἀργυραμοιβοὺς Ἑβραίους, ὅτι τὸ χρυσοῦν σκοῦδον μὲ τὴν κορώναν κάμνει τριάντα πέντε λίβρας, πρὸς εἰκοσιπέντε σολδία καὶ ὀκτὼ δηνάρια παρισινὰ τὴν καθεμίαν, καὶ ὅτι τὸ σκοῦδον μὲ τὴν ἡμισέληνον κάμνει τριάντα ἓξ λίβρας, πρὸς εἰκοσιὲξ σολδία, ἓξ δηνάρια τουρογιανά, ὅταν ἐγὼ δὲν ἔχω οὔτε ὀβολὸν νὰ παίξω εἰς τὸ ἔξη - ἔξη! Ὦ λαμπρὲ ὕπατε Κικέρων, δὲν ξελασπόνεται κανεὶς ἀπὸ τοιαύτην συμφορὰν διὰ περιφράσεων, διὰ τῶν *κουεμαδμόδουμ* καὶ τῶν *βερουμενιμβέρο*!

Ἐνεδύθη μελαγχολικός· ἐνῷ δὲ συνέσφιγγε τοὺς ἱμάντας τῶν ὑποδηματίων του, τῷ ἐπῆλθε μία ἰδέα, πλὴν τὴν ἀπέρριψε κατ' ἀρχάς· ἀλλ' ἡ ἰδέα πάλιν ἐπανῆλθεν, αὐτὸς δὲ ἐφόρεσε τὸ ἐσωκάρδιόν του ἀνάποδα, σημεῖον ἀλάνθαστον ὅτι ἐντός του συνέβαινε μέγας ἀγών. Τέλος ῥίψας βιαίως κατὰ γῆς τὸ πιλίδιόν του ἀνέκραξε: Τόσον χειρότερα! ἂς γείνῃ ὅ,τι γείνῃ! θὰ ὑπάγω εἰς τὸν ἀδελφόν μου! ἀπόφασις ναὶ μέν, θ' ἀκούσω πάλιν τὰ κακὰ τῆς μοίρας μου, ἀλλὰ θὰ τοῦ πάρω καὶ κἀνὲν σκοῦδον.

Τότε ἐπέρριψε μετὰ σπουδῆς εἰς τὰ νῶτα τὸ διφθερωτὸν ἐπανωφόριόν του, ἐπῆρεν ἀπὸ χαμαὶ τὸν πῖλόν του καὶ ἐξῆλθεν ὡς ἀπηλπισμένος.

Κατέβη τὴν ὁδὸν Λαάρπη προχωρῶν πρὸς τὴν Παλαιὰν Χώραν. Ἐνῷ δὲ διήρχετο τὴν ὁδὸν τῆς Μικρᾶς Σκάφης, ἡ ἀμβροσία κνίσσα τῶν ἀενάως ἐκεῖ στρεφομένων θαυμασίων ὀβελῶν, μὲ τὰ διαπεπαρμένα κρέατα, ἐγαργάλισε δεινῶς τὴν ὄρεξίν του καὶ ἔρριψε βλέμμα πόθου πρὸς τὰ κυκλώπεια ἐκεῖνα ψητά, ἅτινα μίαν ἡμέραν ἀπέσπασαν ἐκ τοῦ στόματος τοῦ φραγγισκανοῦ Καλαταγιρόνη τὴν περιπαθῆ ταύτην ἀναφώνησιν: Veramente, queste rotisserie sono cosa stupenda! Ἀλλ' ὁ Ἰωάννης δὲν εἶχεν ἐπάνω του λεπτὸν διὰ νὰ προγευματίσῃ, καὶ ἑπομένως εἰσέδυσε μετὰ βαθέος στεναγμοῦ ὑπὸ τὴν θύραν τοῦ Μικροῦ Καστελέτου, τῶν δύο ἐκείνων ὀγκωδῶν πύργων τῶν φυλασσόντων τότε τῆς Παλαιᾶς Χώρας τὴν εἴσοδον.

Τόσον δὲ ἔσπευδεν, ὥστε δὲν ἔλαβε καιρὸν νὰ ῥίψῃ παρερχόμενος μίαν πέτραν, ὡς ἦτο συνήθεια, κατὰ τοῦ δυστυχοῦς ἀνδριάντος τοῦ Περινέτου Λεκλερκίου, τοῦ παραδόντος τὰ Παρίσια τοῦ Καρόλου Ἕκτου εἰς τοὺς Ἄγγλους, ἔγκλημα οὗτινος τὴν ποινὴν ἡ εἰκὼν αὐτοῦ ἀπέτισεν ἐπὶ τρεῖς αἰῶνας, ἠκρωτηριασμένη τὸ πρόσωπον ὑπὸ τῶν λιθοβολημάτων καὶ μεμολυσμένη ὑπὸ τοῦ βορβόρου, κατὰ τὰς γωνίας τῶν ὁδῶν Λαάπρη καὶ Βουσσῆ, ὡς ἐπὶ αἰωνίου ἀτιμωτικοῦ κύφωνος.

Διελθὼν τὴν Μικρὰν Γέφυραν, διασκελίσας δὲ καὶ τὴν νέαν ὁδὸν τῆς Ἁγίας Γενεβιέβης, εὑρέθη ὁ Ἰωάννης κατέμπροσθεν τῆς Παναγίας. Τότε

(1) Ἡ λέξις αὕτη ὑπάρχει οὕτως, ἑλληνιστί, καὶ ἐν τῷ γαλλικῷ κειμένῳ.

Digitized by Google

ἤρχισαν πάλιν οἱ δισταγμοί του, καὶ περιεπάτησεν ἐπί τινας στιγμὰς περὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ Κρασοπατέρα ἐπαναλαμβάνων ἐν ἀγωνίᾳ καθ' ἑαυτόν : Ἡ μὲν ἐπίπληξις βεβαία, τὸ δὲ σκοῦδον ἀβέβαιον.

Ἀπήντησεν ἕνα τῶν νεωκόρων ἐξερχόμενον καὶ τὸν ἠρώτησε :

— Ποῦ εἶναι ὁ ἀρχιδιάκονος Κλαύδιος Φρόλλος ;

— Νομίζω ἐπάνω εἰς τὸν πύργον, μέσα εἰς τὴν κρύπτην του, εἶπεν ὁ νεωκόρος, καὶ δὲν σὲ συμβουλεύω νὰ ὑπάγῃς ἐκεῖ νὰ τὸν ἀνησυχήσῃς, ἐκτὸς ἂν ἔρχεσαι ἀπὸ μέρους τοῦ Πάπα ἢ τοῦ αὐθέντου Βασιλέως, ἀπὸ ὡσὰν κανένα τέτοιο πρᾶγμα.

Ἐκρότησε τὰς χεῖρας ὁ Ἰωάννης.

— Μωρέ ! εἶπε, νὰ εὐκαιρία νὰ ἰδῶ τὸ περίφημον κελλὶ τῆς μαγικῆς !

Αὐτὴ ἡ σκέψις διέλυσε τοὺς προτέρους αὐτοῦ ἐνδοιασμοὺς καί, εἰσδύσας λοιπὸν μὲ γενναίαν ἀπόφασιν ὑπὸ τὴν μικρὰν μέλαιναν πυλίδα, ἤρχισε ν' ἀναβαίνῃ τὴν κοχλιοειδῆ κλίμακα τοῦ Ἁγίου Γιλλίου τὴν ἄγουσαν πρὸς τὰ ὑψηλότερα τοῦ πύργου συστήματα.

— Τώρα θὰ ἰδῶ ! Εἰς τὴν ζωήν μου, πολλὰ περίεργον πρέπει νὰ ἦναι τὸ κελλὶ αὐτό, τὸ ὁποῖον ὁ αἰδεσιμώτατος αὐτάδελφός μου φυλάττει κρυμμένον ὡσὰν δὲν ἐξεύρω τί ! Λέγουν ὁ κόσμος ὅτι συνδαυλίζει ἐκεῖ μέσα δαιμονικὴν φλόγα καὶ μαγειρεύει τὸν φιλοσοφικὸν λίθον. Πόσον μὲ μέλει ἐμένα διὰ τὸν φιλοσοφικὸν λίθον ! δὲν δίδω ἕνα χαλίκι δι' αὐτά. Καλλίτερα εἶχα νὰ εὕρισκα εἰς τὸ καμίνι τοῦ αὐταδέλφου μου ἕνα σφουγγάτο τῆς Λαμπρᾶς μὲ τὸ λαρδὶ παρὰ τὸν χονδρότερον φιλοσοφικὸν λίθον τοῦ κόσμου.

Φθάσας εἰς τὸ περιστύλιον τοῦ κωδωνοστασίου ἐστάθη ὀλίγον ν' ἀναπνεύσῃ καὶ ἔστειλεν ἑκατὸν χιλιάδας φορὰς εἰς τὸν διάβολον τὴν κλίμακα ἐκείνην, ἥτις δὲν εἶχε τελειωμόν· ἔπειτα ἐξηκολούθησε πάλιν τὴν ἀνάβασιν διὰ τῆς στενῆς τοῦ βορείου πύργου πυλίδος, ἡ εἴσοδος τῆς ὁποίας εἶναι σήμερον ἀπηγορευμένη εἰς τὸ κοινόν. Ὀλίγον ἀφοῦ παρῆλθε τὸν κλωβὸν τῶν κωδώνων, ἀπήντησε μικρόν τι διάζωμα εἰσδύον πλαγίως, καὶ ὑπὸ τὸν θόλον χαμηλὴν συγκλινῆ θύραν, ἧς τὰ κολοσσαῖα κλεῖθρα καὶ τὴν δυνατὴν σιδηρᾶν ὀχύρωσιν διέκρινε διὰ τοῦ φωτὸς μιᾶς πολεμίστρας ἀνεῳγμένης ἀπέναντι εἰς τὸν κυκλοτερῆ τῆς κλίμακος τοῖχον. Ὅσοι τὴν σήμερον ἔχουσι περιέργειαν νὰ ἐπισκεφθῶσι τὴν θύραν ταύτην, δύνανται νὰ διακρίνωσιν ἐκ τῆς ἑξῆς ἐπιγραφῆς, ἐγκεχαραγμένης διὰ λευκῶν ἐπὶ τοῦ μέλανος τοίχου γραμμάτων : ***Λατρεύω τὴν Κοραλίαν, 1823. Ὁ ὑποφαινόμενος*** (οὕτωσὶ) ***Οὐγένιος.***

— Ὢ ! ἔκαμεν ὁ μαθητής· ἐδῶ πρέπει νὰ ἦναι βέβαια. Τὸ κλειδίον ἦτο εἰς τὴν κλειδωνίαν, ἡ θύρα κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ, ὅθεν ὠθήσας αὐτὴν ἐλαφρὰ παρενέλαβε τὴν κεφαλὴν καὶ εἶδεν ἐντός.

Εἰς τὴν εἰκονογραφικὴν συλλογὴν τοῦ Ῥεμβράνδου, ὅστις εἶναι τῆς ζωγραφικῆς ὁ Σακεσπῆρος, μεταξὺ πολλῶν θαυμαστῶν χαλκογραφιῶν ὑπάρχει καί τις παριστῶσα, ὡς ὑποθέτουσι, τὸν δόκτορα Φαῦστον, ἣν ἀδύνατον νὰ θεωρήσῃ τις ἄνευ θάμβους καὶ ἰλιγγιάσεως. Ὑποτυποῖ δὲ ἡ εἰκὼν μικρὸν σκοτεινὸν δωμάτιον, ἐν μέσῳ τοῦ ὁποίου ἵσταται τράπεζα γέμουσα πραγμάτων εἰδεχθῶν, κρανίων, σφαιρῶν, ἀλαμβύκων, διαβητῶν περγαμηνῶν μὲ ἱερογλυφικά. Ὁ δόκτωρ κάθηται πρὸ τῆς τραπέζης ἐνδεδυμένος τὴν παχεῖάν του ἐφεστρίδα καὶ φέρων εἰς τὴν κεφαλὴν μέχρις ὀφρύων τὸν διφθερωτὸν πῖλόν του. Ὁρᾶται δὲ κατὰ τὸ ἥμισυ τοῦ σώματος ἡμιεγηγερμένος ἐπὶ τοῦ εὐρυχώρου θρονίου του, στηρίζων ἐπὶ τῆς τραπέζης τοὺς συσπωμένους γρόνθους καὶ μετὰ περιεργείας καὶ τρόμου ἐνατενίζων μέγαν φωτοβόλον κύκλον ἐκ μαγικῶν χαρακτήρων ἀποτελούμενον καὶ λάμποντα εἰς τὸν ἀπέναντι τοῖχον ὡς τὸ ἡλιακὸν φάσμα ἐντὸς τοῦ σκοτεινοῦ θαλάμου. Ὁ δὲ καβαλιστικὸς ἐκεῖνος ἥλιος φαίνεται ὡς παλλόμενος εἰς τὴν ὅρασιν καὶ καταπληροῖ τὸν ὠχρὸν θάλαμον διὰ τῆς μυστηριώδους ἀκτινοβολίας του. Θέαμα φρικαλέον καὶ ἐνταυτῷ ὡραῖον.

Ὅμοιόν τι ὡς τὸν τοῦ Φαύστου θάλαμον παρέστη εἰς τὰς ὄψεις τοῦ Ἰωάννου, ὅτε παρενέβαλε διὰ τῆς ἡμιχανοῦς θύρας τὴν κεφαλήν. Τὸ καταγώγιον αὐτὸ ἦτο ὁμοίως σκυθρωπὸν καὶ ἀμυδρῶς φωτιζόμενον. Καὶ ἐδῶ ὑπῆρχεν ὡσαύτως ἓν μέγα θρονίον καὶ μία μεγάλη τράπεζα, διαβῆται ἀλάμβυκες, ζώων σκελετοὶ ἐκ τῆς ὀροφῆς κρεμάμενοι, μία σφαῖρα χαμαὶ ἀποκεκυλισμένη, ἱπποκέφαλοι ἀναμὶξ μετὰ φιαλῶν, ἐν αἷς ὑπέτρεμον φύλλα χρυσοῦ, κρανία νεκρῶν ἀποτεθειμένα ἐπὶ περγαμηνῶν μὲ ἐγγεγραμμένα ζῴδια καὶ χαρακτῆρας ἀλφαβητικούς, ὀγκώδη χειρόγραφα ὀρθάνοικτα καὶ ἀτάκτως σεσωρευμένα, ὅλος τέλος τῆς ἐπιστήμης ὁ ῥύπος, καὶ ἐφ' ὅλου τοῦ κυκεῶνος τούτου ἄφθονος κονιορτὸς καὶ ἱστοὶ ἀραχνῶν. Ἀλλὰ δὲν ἐφαίνοντο, ὡς εἰς τοῦ Φαύστου τὸ σπουδαστήριον, κύκλοι φωτεινῶν χαρακτήρων, οὔτε δόκτωρ ἐκστατικὸς κατοπτεύων ἀσκαρδαμυκτὶ τὴν φωτοβόλον ὀπτασίαν, ὡς ὁ ἀετὸς τὸν ἥλιον.

Καὶ ὅμως τὸ κελλίον δὲν ἦτο ἔρημον. Ἐπὶ τοῦ θρονίου ἐκάθητο εἷς ἄνθρωπος κύπτων ἐπὶ τῆς τραπέζης· ὁ Ἰωάννης, πρὸς ὃν εἶχεν ἐστραμμένα τὰ νῶτα, δὲν ἠδύνατο νὰ ἴδῃ εἰμὴ τοὺς ὤμους του μόνον καὶ τὸ ὄπισθεν τοῦ κρανίου του· ἀλλ' εὐκόλως ἐγνώρισε τὴν φαλακρὰν ἐκείνην κεφαλήν, ἣν ἡ φύσις αὐτὴ ἐσφράγισε διὰ κουρᾶς αἰωνίας, οἱονεὶ βουληθεῖσα νὰ σημάνῃ διὰ τοῦ ἐξω-

Digitized by Google

τερικοῦ τούτου συμβόλου τὴν εἰς τὸ κληρικὸν ἐπάγγελμα ἀμετάτρεπτον κλίσιν τοῦ ἀρχιδιακόνου.

Ὁ Ἰωάννης ἐγνώρισε λοιπὸν τὸν ἀδελφόν του· ἀλλὰ τόσον ἐλαφρὰ ἠνοίχθη ἡ θύρα, ὥστε ὁ Κλαύδιος οὐδαμόθεν ἐνόησε τὴν παρουσίαν ἐκείνου. Ὁ περίεργος μαθητὴς ἔλαβεν οὕτω καιρὸν νὰ παρατηρήσῃ ὀλίγην ὥραν ἐν ἀνέσει τὸ κελλίον. Εἶδεν, ὅπερ ἐκ πρώτης ὄψεως δὲν εἶχε παρατηρήσει, ὅτι ὑπῆρχεν ἓν μέγα καμίνιον πρὸς τὰ ἀριστερὰ τοῦ θρονίου, ἀμέσως ὑποκάτω τοῦ φεγγίτου. Ἡ διὰ ταύτης τῆς ὀπῆς εἰσδύουσα εἰς τὰ ἐντὸς ἀκτὶς διήρχετο δι' ἑνὸς κυκλοτεροῦς ἀραχνείου ἱστοῦ, χαριέντως ἐμπεπετασμένου εἰς τὴν ἀψῖδα τοῦ φεγγίτου καὶ εἰς οὗ τὸ κέντρον ἵστατο ἀκίνητος ὁ μικρὸς ἀρχιτέκτων, ὡς ἡ χοινικὶς τοῦ λεπτοϋφοῦς τροχοῦ. Ἐπὶ δὲ τοῦ καμινίου ἔκειντο ἀτάκτως ἐπισεσωρευμένα παντοδαπὰ ἀγγεῖα, φιαλίδες ἐξ ἀμμολίθου, ὑάλινοι κερατῖναι, ματράκια. Ἀλλ' ὁ Ἰωάννης μετὰ λύπης παρετήρησεν ὅτι οὔτε τηγάνιον ὑπῆρχεν ἐκεῖ οὔτε σφογγάτον.

Τὸ καμίνιον ἦτο σβεστὸν καὶ ἐφαίνετο μάλιστα ὅτι πρὸ πολλοῦ δὲν εἶχεν ἀναφθῆ. Ἓν προσωπεῖον ἐξ ὑάλου, χρησιμεῦον βεβαίως ὅπως προφυλάττῃ τὸ πρόσωπον τοῦ ἀρχιδιακόνου, ὁσάκις αὐτὸς κατειργάζετο ἐπικίνδυνόν τινα οὐσίαν, ἀπέκειτο εἰς μίαν γωνίαν πλῆρες κονιορτοῦ καὶ σχεδὸν λησμονημένον. Παρὰ τὸ προσωπεῖον ἔκειτο καὶ ἓν φυσερὸν ἐπίσης κονιορτῶδες, τούτου δὲ ἡ ἄνω πτέρυξ ἔφερεν ἐγγεγραμμένον διὰ χαρακτήρων ἐκ χαλκοῦ τὸ ἑξῆς ῥητόν: Spira, Spera, (*φύσα καὶ ἔλπιζε*).

Καὶ ἄλλα πολυπληθῆ ἀποφθέγματα ἐκάλυπτον, κατὰ τὸ ἔθος τῶν ἀλχημιστῶν, τοὺς τοίχους, τὰ μὲν γεγραμμένα διὰ μέλανος, τὰ δὲ κεχαραγμένα δι' ἀκωκῆς μεταλλίνης· γράμματα γοτθικά, ἑβραϊκά, ἑλληνικά, λατινικά, ὅλα φύρδην μίγδην. Αἱ ἐπιγραφαὶ ἔβρυον ἀλλεπάλληλοι, ἐξαλείφουσαι αἱ πρόσφατοι τὰς παλαιοτέρας ἐμπεριπλεκόμεναι καὶ ἐπεμβαίνουσαι αἱ μὲν εἰς τὰς δέ, ὡς χαμόδενδρα εἰς πυκνὴν λόχμην, ὡς δόρατα εἰς συμπλοκὴν μάχης. Καὶ πραγματικῶς ἦτο ἐκεῖ συμπλοκὴ καὶ σύγχυσις ὅλων τῶν ἀνθρωπίνων δοξασιῶν. Μεταξὺ τοῦ σμήνους τῶν ἐπιγραφῶν διέπρεπεν ἐδῶ κ' ἐκεῖ κυριωδεστέρα τις ὡς σημαία ἀνάμεσα εἰς τὰς λόγχας. Ἦτο δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σύντομόν τι ἀπόφθεγμα εἰς λατινικὴν ἢ ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ὁποῖα ἐγνώριζε τόσον καλῶς νὰ συνθέτῃ ὁ μεσαιών. — Unde? inde? — Homo homini monstrum — Astra, castra, nomen, numen Μέγα βιβλίον, μέγα κακόν — Sapere aude — Flat ubi vult, κτλ. Ἐνίοτε δὲ καὶ λέξις τις ἀκατάληπτος ἐκ πρώτης ὄψεως — Ἀναγκοφαγία — ὅπερ ἴσως ὑπῃνίττετο τὴν αὐστηρὰν τοῦ κοινοβίου δίαιταν. Ὑπῆρχον δέ, ἂν θέλετε, καὶ ἑβραϊκοὶ γρῖφοι, ἐξ ὧν ὁ καὶ εἰς τὰ ἑλληνικὰ ὄχι πολλὰ δεινὸς Ἰωάννης δὲν ἐκατάλαμβανε γρύ. Ὅλα δὲ ταῦτα ἐποικίλλοντο μὲ ἀστερίσκους, σχήματα ἀνθρώπων ἢ ζώων, καὶ τρίγωνα δι' ἀλλήλων τεμνόμενα. Ἐξ οὗ συνέβαινε νὰ ὁμοιάζῃ ὁ οὕτω κατάγραπτος τοῖχος μὲ φύλλον χάρτου, ἐφ' οὗ πίθηκος ἤθελε περιαγάγει μεστὸν μελάνης κονδύλιον.

Τὸ σύνολον τοῦ δωματίου ἐνέφαινεν ἄλλως τε μεγάλην ἐγκατάλειψιν καὶ παραλυσίαν· καὶ ὡς ἐκ τῆς κακῆς τῶν ἐργαλείων καὶ τῶν σκευῶν καταστάσεως ἠδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ, ὅτι ὁ διδάσκαλος πρὸ πολλοῦ εἶχε παραμελήσει τὰ ἔργα του, ἀντιπερισπώμενος τὸν νοῦν ὑπὸ ἄλλων φροντίδων.

Κατ' ἐκείνην ἔτι τὴν ὥραν ὁ διδάσκαλος οὗτος ἐγκύπτων εἰς πελώριον χειρόγραφον ὑπὸ παραδόξων κοσμούμενον εἰκόνων, ἐφαίνετο τυραννούμενος ὑπό τινος ἰδέας ἐπεμβαινούσης αὐθαδῶς εἰς τὴν μελέτην αὐτοῦ. Τοῦτο τοὐλάχιστον συνεπέραινεν ὁ Ἰωάννης ἀκούων αὐτὸν ἀναφωνοῦντα μετὰ τῶν σκεπτικῶν διαλείψεων ἀνθρώπου, ὅστις ὀνειροπολεῖ ἔξυπνος.

— Ναί, ὁ Μανοὺ λέγει καὶ ὁ Ζοροάστρης ἐδίδασκεν, ὁ ἥλιος γεννᾶται ἐκ τοῦ πυρός, ἡ σελήνη ἐκ τοῦ ἡλίου· τὸ πῦρ εἶναι ἡ τοῦ παντὸς ψυχή, τὰ δὲ στοιχειώδη αὐτοῦ ἄτομα προρρέουσι κρουνηδὸν ἐπὶ τοῦ κόσμου κατὰ ἀπειραρίθμους δίνας. Καὶ καθ' ὃ μὲν σημεῖον συναντῶνται αἱ δῖναι αὗται ἐν τῷ οὐρανῷ, παράγουσι τὸ φῶς· καθ' ὃ δὲ σημεῖον διατέμνονται ἐν τῇ γῇ παράγουσι τὸν χρυσόν. . . Φῶς καὶ χρυσὸς τὸ αὐτό! πῦρ συμπαγὲν καὶ στερροποιηθέν, — μία οὐσία, μία ὑπόστασις μὲ τὴν διαφορὰν μόνην τοῦ ὁρατοῦ πρὸς τὸ ψηλαφητόν, τοῦ ῥευστοῦ πρὸς τὸ στερεόν, τοῦ ἀτμοειδοῦς πρὸς τὸ κρυσταλλοειδές, οὐδὲν ἄλλο. — Δὲν εἶναι ταῦτα ὄνειρα, ἀλλ' ὁ γενικὸς τῆς φύσεως νόμος. Πλὴν τί ποιητέον, ὅπως διὰ τῆς ἐπιστήμης ὑπεκκλέψωμεν τὸν γενικὸν αὐτὸν νόμον τῆς φύσεως; Ἰδού· τὸ φῶς τοῦτο τὸ τὴν χεῖρά μου καταπλημμυροῦν εἶναι χρυσός! ἄλλο δὲν πρόκειται εἰμὴ τὰ ἄτομα αὐτοῦ ἠραιωμένα κατὰ ἕνα τινὰ νόμον νὰ τὰ συμπυκνώσω ἐγὼ κατὰ ἕτερόν τινα νόμον. Πῶς δὲ τοῦτο ὑπάρχει κατορθωτόν; — Τινὲς ἐφαντάσθησαν νὰ ἐγκατακλείσωσιν ἐντὸς τῆς γῆς μίαν ἡλιακοῦ φωτὸς ἀκτῖνα. — Ὁ Ἀβερρόης, — ναὶ — ὁ Ἀβερρόης ἔθαψε μίαν τοιαύτην ὑπὸ τὸν πρῶτον ἐξ εὐωνύμων κίονα τοῦ βωμοῦ τοῦ Κορανίου εἰς τὸ μέγα μωαμεθανικὸν τῆς Καρδόβας τέμενος. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἴδωμεν ἂν τὸ πείραμα ἐπέτυχε, πρέπει ν' ἀνοιχθῇ τὸ ὑπόγειον μετὰ παρέλευσιν ὀκτακισχιλίων ἐτῶν.

— Διάβολε! εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ Ἰωάννης, πάρα πολὺ χρονικὸν διάστημα, διὰ νὰ περιμένῃ τις ἓν σκοῦδον!

— ... Ἄλλοι πάλιν ἐσκέφθησαν, ἐξηκολούθησεν

Digitized by Google

ὁ ρεμβάζων ἀρχιδιάκονος, ὅτι προτιμοτέρα τῆς ἡλιακῆς ἀκτῖνος ἡ τοῦ Σειρίου ἀστέρος. Ἀλλ' εἶναι δυσκολώτατον νὰ λάβῃ τις καθαρὰν τὴν ἀκτῖνα ταύτην ἕνεκα τῆς συγχρόνου καὶ ἄλλων ἀστέρων παρουσίας. Ὁ Φλάμελ γνωμοδοτεῖ ὅτι ἁπλούστερον θὰ ἦτο νὰ ἐργασθῇ τις διὰ τοῦ γηΐνου πυρός. — Φλάμελ! ὁποῖον ὄνομα ἐμφαῖνον τὸν προορισμὸν τοῦ φέροντος αὐτό! Flamma! φλόξ! — Ναί, τὸ πῦρ, αὐτὸ εἶναι τὸ πᾶν! — ὁ ἀδάμας ἐνυπάρχει εἰς τὸν ἄνθρακα, ὁ δὲ χρυσὸς εἰς τὸ πῦρ. — Πλὴν πῶς νὰ ἐξαχθῇ; — Ὁ Μάγιστρος βεβαιοῖ ὅτι ὑπάρχουσιν ὀνόματα γυναικῶν τόσον θελκτήρια καὶ μυστηριώδη, ὥστε ἀρκεῖ νὰ τὰ προφέρῃ τις ἐν καιρῷ τῆς σκευασίας. . . — Ἀλλ' ἂς ἀναγνώσω μᾶλλον τί λέγει ὁ Μανού: «Ἐκεῖ ὅπου τιμῶνται αἱ γυναῖκες, ἀγάλλονται οἱ θεοί· ὅπου δ' αὗται καταφρονοῦνται, μάταιαι αἱ πρὸς Θεὸν δεήσεις. — Τὸ στόμα τῆς γυναικὸς εἶναι πάντοτε ἁγνόν, εἶναι ὡς ὕδωρ ῥέον, ὡς λαμπηδὼν ἡλιακή. — Τὸ ὄνομα τῆς γυναικὸς πρέπει νὰ ἦναι εὔρωνον, γλυκύ, φαντασιῶδες, ν' ἀπολήγῃ εἰς φωνήεντα μακρὰ καὶ νὰ ὁμοιάζῃ μὲ λέξεις εὐχητικάς». — ... Τωόντι δίκαιον ἔχει ὁ σοφός· ἰδού, Μαρία... Σοφία... Ἐσμεράλ.... — Ἀνάθεμα! πάντοτε ὁ λογισμός, αὐτὸς πάντοτε νὰ ἐπέρχεται εἰς τὸν νοῦν μου!

Καὶ ἔκλεισε βιαίως τὸ βιβλίον.

Διεβίβασεν ἐπὶ τοῦ μετώπου τὴν χεῖρα ὡς ζητῶν νὰ ἀποσοβήσῃ τὴν κατέχουσαν καὶ τυραννοῦσαν αὐτὸν ἰδέαν· ἔπειτα ἔλαβεν ἐπάνωθεν τῆς τραπέζης ἓν καρφίον καὶ μίαν σφῦραν ἔχουσαν τὴν λαβὴν περιέργως πεποικιλμένην διὰ γραμμάτων καβαλιστικῶν. — Εἶναι τώρα κάμποσος καιρός, εἶπε μετὰ πικροῦ μειδιάματος, ἀφοῦ ἀποτυγχάνω εἰς ὅλα μου τὰ πειράματα. Ἡ ἰδέα ἐκείνη ἐκαρφώθη εἰς τὸν νοῦν μου καὶ κατακαίει καὶ μαραίνει τὸν ἐγκέφαλόν μου ὡς κάμινος πυρός. — Δὲν κατώρθωσα νὰ ἐπανεύρω τοὐλάχιστον τὸ μυστικὸν τοῦ Κασσιοδώρου, οὗτινος ὁ λύχνος ἔκαιεν ἄνευ ἐλαίου. Καὶ ὅμως εἶναι πρᾶγμα ἁπλούστατον.

— Λυπηρὸν τωόντι! εἶπε κατ' ἰδίαν ὁ Ἰωάννης.

— . . . Μία λοιπὸν ἰδέα μηδαμινή, ἐξηκολούθησεν ὁ ἱερεύς, εἶναι ἱκανὴ νὰ καταστήσῃ ἀσθενέστατον καὶ παράφρονα τὸν ἄνθρωπον! Ὦ! πόσον ἡ Κλαυδία Περνέλλου ἤθελε γελάσει μ' ἐμέ, ἐκείνη ἥτις δὲν κατώρθωσε ν' ἀποσπάσῃ διὰ τῶν θελγήτρων της οὐδὲ μίαν μόνην στιγμὴν τὸν Νικόλαον Φλάμελ ἀπὸ τῆς ζητήσεως τοῦ μεγάλου ἔργου! Πῶς! εἰς τὴν χεῖρά μου κρατῶ τὴν μαγικὴν σφῦραν τοῦ Ζεχιελέ. Εἰς ἕκαστον κτύπημα, τὸ ὁποῖον ὁ φοβερὸς ῥαββῖνος ἐντὸς τοῦ οἰκίσκου του καθήμενος κατέφερε διὰ τῆς σφύρας ταύτης ἐπὶ τοῦ καρφίου τούτου, ὁ ἐχθρὸς αὐτοῦ ὁ ὑπ' αὐτοῦ καταδικασθείς, καὶ δισχιλίας λεύγας ἂν ἀπεῖχε μακράν, ἐχώνετο εἰς μιᾶς ὀργυιᾶς βάθος ἐντὸς τῆς γῆς, ἥτις τὸν κατέπινεν. Ὁ βασιλεὺς αὐτὸς τῆς Γαλλίας, ἐπειδὴ μίαν ἑσπέραν ἔκρουσεν ἀπροσεκτότερον τὴν θύραν τοῦ θαυματουργοῦ, ἐχώθη μέχρι γονάτων εἰς τῶν Παρισίων του τὸ λιθόστρωτον. — Τοῦτο συνέβη πρὸ τριῶν μόλις αἰώνων — Πολὺ καλά! ἰδοὺ ἐγὼ ἔχω τὴν σφῦραν καὶ τὸ καρφίον, καὶ ὅμως εἰς τὰς χεῖράς μου εἶναι τόσον ἀθῶα ἐργαλεῖα, ὅσον καὶ ὁ ῥαιστὴρ εἰς τοῦ σιδηρουργοῦ τὴν χεῖρα. — Ἐν τούτοις τίποτ' ἄλλο δὲν ἀπαιτεῖται εἰμὴ νὰ ἀνεύρω τὴν μαγικὴν λέξιν, ἣν ὁ Ζεχιελὲ ἐπρόφερεν ἐπικρούων τὸ καρφίον του.

— Μικρὸν πρᾶγμα! ἐσκέφθη ὁ Ἰωάννης.

— Ἂς ἴδωμεν! ἂς δοκιμάσωμεν! ἐπανέλαβε μετὰ ζωηρότητος ὁ ἀρχιδιάκονος. Ἂν ἐπιτύχω, θὰ ἴδω τὸν κυανοῦν σπινθῆρα ἐκπηδῶντα ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ καρφίου. — Ἐμὲν Ἐτάν! Ἐμὲν Ἐτάν! — Δὲν εἶν' αὐτό. — Σιγεανί, Σιγεανί! — Προστάζω τὸ καρφίον τοῦτο νὰ ἀνοίξῃ τὸν τάφον τοῦ φέροντος ὄνομα Φοῖβος . . . ! — Ὦ! ἀνάθεμα! πάλιν ἐκείνη ἡ ἰδέα! πάντοτε, αἰωνίως ἐκείνη!

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔρριψε μετὰ θυμοῦ κατὰ γῆς τὴν σφῦραν· αὐτὸς δὲ κατέπεσεν ἐπὶ τοῦ θρονίου καὶ τῆς τραπέζης εἰς τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ὁ Ἰωάννης δὲν τὸν ἔβλεπε πλέον διὰ τὴν ἐπιπρόσθησιν τῶν νώτων τῆς καθέδρας. Ἐπὶ ἱκανὴν ὥραν ἄλλο δὲν ἔβλεπεν εἰμὴ τὸν γρόνθον αὐτοῦ συνεσπασμένον ἐπί τινος βιβλίου. Ἔπειτα ὁ ἀρχιδιάκονος ἠγέρθη διὰ μιᾶς, καὶ τὸν διαβήτην λαβὼν ἐχάραξε σιωπηλῶς ἐπὶ τοῦ τοίχου διὰ κεφαλαίων γραμμάτων τὴν ἑλληνικὴν ταύτην λέξιν:

«ΑΝΑΓΚΗ»

— Τρελλὸς εἶναι ὁ ἀδελφός μου, εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ Ἰωάννης· δὲν ἔγραφεν ἁπλούστερον λατινιστὶ Fatum; ἐπειδὴ ὅλος ὁ κόσμος δὲν εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ γνωρίζῃ ἑλληνικά.

Ὁ ἀρχιδιάκονος ἐλθὼν ἐκάθησε πάλιν ἐπὶ τοῦ θρονίου του καὶ ἀνέπαυσε τὴν κεφαλὴν ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν, ὡς ἀσθενὴς ἔχων βαρὺ καὶ καῖον τὸ μέτωπον.

Ὁ μαθητὴς παρετήρει τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν ἀπορίᾳ. Δὲν ἐγνώριζεν αὐτὸς ὁ μηδέποτε τὴν καρδίαν ἑαυτοῦ στενοχωρήσας, αὐτὸς ὁ εἰς τὰ πάθη του ἐπιτρέπων νὰ προχέωνται ἐλευθέρως κατὰ τὰς ἑαυτῶν κλίσεις, ὁ τὴν λιμνοθάλασσαν τῶν σφοδρῶν συγκινήσεων μηδέποτε ἀφίνων νὰ πλημμυρήσῃ, ἐπειδὴ τῆς ἤνοιγε πᾶσαν πρωΐαν δαψιλεῖς τοὺς ὀχετούς, δὲν ἐγνώριζε, λέγομεν, μεθ' ὁποίας λύσσης ἡ μήτηρ αὕτη τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν ἀναζέει καὶ κοχλάζει, ὅταν οὐδεμία τῇ ἀφίνεται διέξοδος, πῶς ἀθροίζεται καὶ ἐξογκοῦται καὶ ὑπερχειλίζει, πῶς ὑποσκάπτει τὴν καρδίαν, ποίας φωνὰς ἀναδίδει καὶ γογγυσμοὺς ὑπο-

Digitized by Google

κώφους, μέχρις οὗ τέλος διαρρήξῃ τοὺς φραγμοὺς της καὶ διανοίξῃ τὴν κοίτην της! Τοῦ Κλαυδίου Φρόλλου τὸ αὐστηρὸν καὶ παγετῶδες ἐξωτερικόν, ἡ τῆς ἀποτόμου καὶ ἀπροσίτου ἀρετῆς ψυχρὰ ἐπιφάνεια εἶχον ἀπατήσει πάντοτε τὸν Ἰωάννην, οὐδ' ἐσκέφθη ποτὲ ὁ ἄφροντις μαθητής, ὅτι ὑπὸ τὸ χιονῶδες τῆς Αἴτνης μέτωπον κρύπτεται λάβα σμερδαλέα, διάπυρος, βαθεῖα.

Ἄδηλον ἂν αἱ ἰδέαι αὗται διευκρινίσθησαν ἀμέσως τότε εἰς τὸ πνεῦμά του, ἀλλ' ὅσον καὶ ἂν ἦτο ἐπιπόλαιος, ἐνόησεν ὅτι εἶχεν ἰδεῖ πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔπρεπε νὰ ἴδῃ· ὅτι εἶχε λάβει ἐπ' αὐτοφώρῳ τὴν τοῦ πρεσβυτέρου του ἀδελφοῦ ψυχὴν μὴ εὐσχημονοῦσαν καὶ ὅτι προὐργιαίτατον ὑπῆρχε νὰ μὴ παρατηρήσῃ τὸ τοιοῦτον ὁ Κλαύδιος. Ἰδὼν δ' ὅτι ὁ ἀρχιδιάκονος ἐπανέπεσεν εἰς τὸ πρότερον βυθὸς καὶ τὴν ἀκινησίαν, ἐξήγαγεν ἠρέμα διὰ τοῦ χάσματος τῆς θύρας τὴν κεφαλὴν καὶ ἤρχισε ν' ἀποτελῇ ἔξωθεν ψόφον βημάτων, ὡς ἄνθρωπος ἀρτίως ἐλθὼν καὶ δίδων διὰ τοῦ τρόπου τούτου εἴδησιν περὶ τῆς ἐλεύσεώς του.

— Εἴσελθε! ἐφώνησεν ἔσωθεν τοῦ οἰκηματίου ὁ ἀρχιδιάκονος· σ' ἐπερίμενα καὶ ἄφησα ἐπίτηδες τὸ κλειδίον εἰς τὴν θύραν. Εἴσελθε, κύριε Ἰάκωβε.

Ἀντὶ τοῦ Ἰακώβου εἰσῆλθεν εὐθαρσῶς ὁ Ἰωάννης. Ἰδὼν τὴν ἀπροσδόκητον καὶ ὀχληροτάτην πρὸς αὐτὸν ἐν τοιούτῳ τόπῳ ἐπίσκεψιν ὁ ἀρχιδιάκονος, ἀνεσκίρτησεν ἐπὶ τοῦ θρονίου.

— Πῶς! σὺ εἶσαι, Ἰωάννη;

— Ἰωάννης, Ἰάκωβος, πάντοτε ἓν ἰῶτα εἶναι, εἶπεν ὁ μαθητὴς μὲ τὸ κόκκινον, προπετὲς καὶ χαρωπὸν πρόσωπόν του.

Ὁ Κλαύδιος ἀνέλαβε πάλιν τὸ σοβαρὸν αὐτοῦ.

— Καὶ τί ζητεῖς ἐδῶ;

— Κύριε ἀδελφέ μου, ἀπεκρίθη ὁ μαθητὴς προσπαθῶν νὰ σχηματίσῃ τὴν φυσιογνωμίαν ἐπὶ τὸ κοσμιώτερον καὶ ταπεινοφρονέστερον καὶ περιστρέφων εἰς τὰς χεῖρας τὸ πιλίδιόν του μὲ ἐπίπλαστον ἦθος ἀθωότητος, ἠρχόμην νὰ σᾶς ζητήσω...

— Τί;

— Ὀλίγην ἠθικὴν διδασκαλίαν, τῆς ὁποίας ἔχω μεγάλην χρείαν. Δὲν ἐτόλμησε δὲ νὰ προσθέσῃ: «καὶ ὀλίγον ἀργύριον, τοῦ ὁποίου ἔχω ἔτι μεγαλητέραν χρείαν». Τὸ τελευταῖον τοῦτο τῆς φράσεώς του κῶλον ἔμεινεν ἀνέκδοτον.

— Κύριε, εἶπε μετὰ ψυχρότητος ὁ ἀρχιδιάκονος, δὲν εἶμαι διόλου εὐχαριστημένος ἀπὸ σέ.

— Ἄχ ὑπεστέναξεν ὁ μαθητής.

Ὁ Κλαύδιος περιγράψας διὰ τῆς καθέδρας τεταρτημόριον κύκλου καὶ ἐνατενίσας τὸν Ἰωάννην ἀσκαρδαμυκτί:

— Χαίρω πολύ, τῷ εἶπεν, ὅτι σᾶς βλέπω.

Τὸ προοίμιον τοῦτο οὐδὲν ἀγαθὸν προοιώνιζεν· ὅθεν ὁ Ἰωάννης ἡτοιμάσθη νὰ δεχθῇ ῥαγδαίαν τινὰ ἐπίπληξιν.

— Ἰωάννη, καθ' ἡμέραν ἀκούω παράπονα διὰ σέ. Τί ἦσαν πάλιν αὐτά; Ἐπιάσατε, λέγει, καὶ ἐσκοτώσατε εἰς τὸ ξύλον τὸν μικρὸν ὑποκόμητα Ἀλβέρτον Δὲ Ῥαμονσαμπῆ.

— Ὤ! ὑπόθεσιν τὸ ἔκαμαν! εἶπεν ὁ Ἰωάννης· ἕνα κακόπαιδον ἐκεῖ, ὁποῦ ἐδιασκέδαζε νὰ πιτσιλίζῃ τοὺς μαθητὰς τρέχων μὲ τὸν ἵππον του μέσα εἰς τὰ νερὰ καὶ τὴν λάσπην.

— Τί εἶναι, σὲ ἐρωτῶ, ἐπανέλαβεν ὁ ἀρχιδιάκονος, αὐτὸς ὁ Μιχαὴλ Φαργέλιος, τοῦ ὁποίου

ἐσχίσατε τὸ φόρεμα; Tunicam dechiraverunt, λέγει ἡ ἀναφορά.

— Οὖφ, καλὲ σεῖς! μία παλαιόκαππα ἐκεῖ! περὶ τούτου λέγετε;

— Ἡ ἀναφορὰ λέγει tunicam καὶ ὄχι cappettam. Ξεύρεις λατινικά;

Ὁ Ἰωάννης δὲν ἀπεκρίθη.

— Ναί! ἐξηκολούθησεν ὁ ἱερεὺς κινῶν τὴν κεφαλήν, ἰδοὺ ἡ σημερινὴ κατάστασις τῶν γραμμάτων! Τὴν λατινικὴν γλῶσσαν μόλις τὴν ἐννοοῦν, ἡ δὲ συριακὴ εἶναι παντελῶς ἄγνωστος, ἡ ἑλληνικὴ δά! ἄφες την καὶ ἂς πάγῃ! καὶ αὐτοὶ οἱ μέγα φρονοῦντες ἐπὶ σοφίᾳ δὲν τὸ θεωροῦν ἐντροπήν των νὰ ὑπερπηδοῦν τὰς ἑλληνικὰς λέξεις, λέγοντες: Græcum est, non legitur(1).

(1) Ἑλληνικὰ εἶναι, δὲν ἀναγινώσκονται.

Digitized by Google

Ὁ μαθητὴς τότε ἀνυψώσας θαρραλέως τοὺς ὀφθαλμούς:

— Κύριε ἀδελφέ μου, τῷ εἶπεν, ἀγαπᾶτε νὰ σᾶς ἐξηγήσω τί σημαίνει ἡ ἑλληνικὴ ἐκείνη λέξις, ὁποῦ εἶναι εἰς τὸν τοῖχον γραμμένη;

— Ποία λέξις;

ΑΝΑΓΚΗ

Ἐλαφρὸν ἐρύθημα ἐπήνθησεν εἰς τὰς ἐρρικνωμένας τοῦ ἀρχιδιακόνου παρειάς, ὡς ὁ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ἡφαιστείου ὄρους φαινόμενος καπνὸς καὶ ἐξαγγέλλων τὰς ἐνδομύχους του ὠδῖνας. Ἀλλ' ὁ μαθητὴς μόλις παρετήρησε τὸ τοιοῦτον.

— Αἴ λοιπόν! Ἰωάννη, ὑπετραύλισε βεβιασμένον ὁ πρεσβύτερος ἀδελφός, τί σημαίνει αὐτὴ ἡ λέξις;

— Τὸ ***πεπρωμένον***, ὅ,τι εἶναι ἄφευκτον νὰ γενῇ.

Τοῦ Κλαυδίου τὸ πρόσωπον κατέστη πάλιν ὠχρόν, ὁ δὲ μαθητὴς ἐξηκολούθησε μετ' ἀδιαφορίας:

— Καὶ ἐκείνη ἡ λέξις ὁποῦ εἶναι ὑποκάτω ἀπὸ τὴν πρώτην, γραμμένη διὰ τῆς αὐτῆς χειρός: *Ἀναγνεία* σημαίνει ὅταν τις δὲν ἦναι καθαρός. Βλέπετε ὅτι γνωρίζω ἑλληνικά;

Ὁ ἀρχιδιάκονος ἐσιώπα· ἐκεῖνο τῆς ἑλληνικῆς τὸ μάθημα τὸν ἔρριψεν εἰς ῥεμβασμούς. Ὁ δὲ μικρὸς Ἰωάννης, πανοῦργος περὶ τὰ τοιαῦτα, ὡς ὅλα τὰ χαδευμένα παιδία, ἔκρινε κατάλληλον τὸν καιρὸν νὰ παρεμβάλῃ ἤδη τὴν αἴτησίν του. Ἀναλαβὼν λοιπὸν εἰς ἄκρον γλυκυτάτην φωνὴν ἤρχισεν οὕτω:

— Ὦ καλέ μου ἀδελφέ, τόσον πλέον μῖσος συνελάβετε ἐναντίον μου, ὥστε νὰ μοῦ κάμετε τὸν ἄγριον δι' ὀλίγους σφάλιαρους καὶ κατακεφαλιαῖς μοιρασμέναις δικαίῳ τῷ τρόπῳ εἰς μερικὰ ἐκεῖ βρωμόπαιδα, quibusdam marmosetis; Βλέπετε, καλέ μου ἀδελφὲ Κλαύδιε, ὅτι δὲν εἶμαι, καθὼς λέγετε, ὁλωσδιόλου ἀμαθὴς περὶ τὰ λατινικά.

Ἀλλ' αἱ ὑποκριτικαὶ αὗται θωπεῖαι δὲν ἐμάλαξαν ὡς ἄλλοτε τὸν αὐστηρὸν ἀδελφόν. Ὁ Κέρβερος δὲν ἐδάγκασε τὴν μελιτοῦσαν. Τοῦ ἀρχιδιακόνου τὸ μέτωπον ἔμεινε συνωφρυωμένον ὡς καὶ πρωτοῦ.

— Δὲν βλέπω ποῦ θέλεις νὰ καταντήσῃς μὲ ὅλα αὐτά, τῷ εἶπε ξηρά.

— Λοιπόν, ἐμπρός! εἶπεν ὁ Ἰωάννης ἀπτοήτως. Ἰδοὺ! μὲ χρειάζονται χρήματα.

Εἰς τὴν προπετῆ ταύτην παρρησίαν ἡ τοῦ ἀρχιδιακόνου φυσιογνωμία ἀπέβη παιδαγωγικὴ ὅλως καὶ πατρική.

— Γνωρίζεις κὺρ Ἰωάννη, ὅτι τὸ πατρικὸν τιμάριόν μας Τιρεσάππης δὲν παράγει, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ φόρου τῶν εἴκοσιν οἰκιῶν του, περισσότερον ἀπὸ τριάκοντα ἐννέα λίβρας, ἕνδεκα σολδία καὶ ἓξ δηνάρια παρισινὰ κατ' ἔτος. Τὸ εἰσόδημ' αὐτὸ εἶναι μὲν διπλάσιον παρ' ὅ,τι ἦτο εἰς τὸν καιρὸν τῶν ἀδελφῶν Πακλέτων, ἀλλὰ δὲν εἶναι μεγάλον πρᾶγμα.

— Μὲ χρειάζονται χρήματα, ὑπέκρουσεν ἀπαθῶς ὁ Ἰωάννης.

— Γνωρίζεις ὅτι τὸ ἱεροδικεῖον ἐξέδωκεν ἀπόφασιν, ὅτι αἱ εἴκοσι τοῦ τιμαρίου μας οἰκίαι ἐξαρτῶνται ἀμέσως ἀπὸ τὴν ἐπισκοπὴν καὶ ὅτι κατ' ἄλλον τρόπον δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ἐξαγοράσωμεν τὴν ὑποτέλειαν ταύτην, εἰμὴ πληρόνοντες εἰς τὸν ἅγιον ἐπίσκοπον δύο μάρκα ἀργυρᾶ ἐπίχρυσα, ἀξίας ἕκαστον ἓξ λιβρῶν παρισινῶν. Αὐτὰ τὰ δύο μάρκα λοιπὸν δὲν ἠμπόρεσα ἀκόμη νὰ οἰκονομήσω. Τὸ γνωρίζεις πολὺ καλά.

— Γνωρίζω ὅτι ἔχω ἀνάγκην χρημάτων, ἐπανέλαβε καὶ ἐκ τρίτου ὁ Ἰωάννης.

— Νὰ τὰ κάμῃς τί;

Αὕτη ἡ ἐρώτησις ἐζωπύρησεν ἐλπίδα τινὰ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Ἰωάννου· ὅθεν ἀναλαβὼν τὸ μελιτῶδες καὶ ὑποκριτικὸν ὕφος:

— Ἀκούσατε, ἀδελφὲ φίλτατε Κλαύδιε· ἂν ἐγὼ εἶχα κακὸν σκοπόν, δὲν θὰ ἀπετεινόμην πρὸς τὴν εὐγενίαν σας. Δὲν ζητῶ ἐγὼ τὰ λεπτά σας, διὰ νὰ ὑπάγω νὰ τὰ ξεφαντώσω εἰς τὸ καπηλειό, οὔτε νὰ γυρίζω κορδωμένος ἔφιππος εἰς τῶν Παρισίων τοὺς δρόμους μὲ χρυσῆν σέλλαν καὶ μὲ τὸν ὑπηρέτην μου, cum meo laquasio. Ὄχι ποτέ! ἀδελφέ μου, ἀλλὰ πρόκειται διὰ μίαν ἀγαθοεργὸν πρᾶξιν.

— Ποίαν πρᾶξιν ἀγαθοεργόν; ἠρώτησε μετά τινος ἀπορίας ὁ Κλαύδιος.

— Δύο φίλοι μου θέλουν ν' ἀγοράσουν ὀλίγα σπάργανα διὰ τὸ βρέφος μιᾶς δυστυχισμένης χήρας ἐκ τοῦ τάγματος τοῦ ὁσίου Ὠδρῆ. Εἶναι φιλάνθρωπον ἔργον. Θὰ χρειασθοῦν τρία φλωρίνια, καὶ θέλω νὰ βάλω καὶ ἐγὼ τὸ ἰδικόν μου.

— Καὶ πῶς ὀνομάζονται οἱ δύο φίλοι σου;

— Πέτρος Φόνος καὶ Βατίστας Ὀρνιθοπνίκτης.

— Ἆ! ἆ! ὡραῖα ὀνόματα, εἶπεν ὁ ἀρχιδιάκονος, καὶ ταιριαστικὰ τῳόντι διὰ πράξεις ἀγαθοεργούς.

Ὁ Ἰωάννης ἀπέτυχεν εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων τῶν δύο φίλων του, ἀλλ' ἀργὰ τὸ ἐννόησεν.

— Καὶ ἔπειτα, ἐξηκολούθησεν ὁ ὀξυδερκὴς Κλαύδιος, τί σπάργανα εἶναι αὐτὰ ὁποῦ ἀξίζουν τρία φλωρίνια, καὶ μάλιστα διὰ τὸ παιδὶ μιᾶς χήρας Ὠδριανῆς; Πότε ἠκούσθη αἱ χῆραι Ὠδριαναὶ νὰ ἔχουν βρέφη εἰς τὰ σπάργανα;

Ὁ Ἰωάννης ἐπήδησε καὶ πάλιν ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα:

— Αἴ! ἰδοὺ λοιπὸν νὰ σᾶς τὸ εἰπῶ καθαρά· θέλω χρήματα διὰ νὰ ὑπάγω νὰ ἴδω ἀπόψε τὴν Ἰσαβὼ Θιεῤῥῆ εἰς τὴν Κοιλάδα τοῦ Ἔρωτος.

— Δὲν ἐντρέπεσαι, ἀκάθαρτον ζῶον; ἀνέκραξεν ὁ ἱερεύς.

Digitized by Google

— *Ἀναγνεία*! ὑπέκρουσεν ὁ Ἰωάννης.

Ἡ λέξις αὕτη, ἣν ὁ μαθητὴς ἀπήγγειλε μετὰ κακοηθείας ἴσως, ἀναγνοὺς αὐτὴν ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ κελλίου, ἐπενήργησε παραδόξως πως ἐπὶ τοῦ ἀρχιδιακόνου, διότι ἔδακε τὰ χείλη καὶ ὁ θυμὸς αὐτοῦ ἐναπεσβέσθη εἰς τοῦ προσώπου του τὸ ἐρύθημα.

— Κρημνίσου ἀπ' ἐδῶ! εἶπε τότε πρὸς τὸν Ἰωάννην· περιμένω κάποιον.

Ὁ μαθητὴς ἔκαμε καὶ τελευταίαν μίαν ἀπόπειραν.

— Ἀδελφὲ Κλαύδιε, εἶπε, δός μου τοὐλάχιστον ἓν μικρὸν παρισινὸν σολδί, νὰ φάγω.

— Εἰς ποῖον μέρος τῶν Δεκρεταλίων τοῦ Γρατιανοῦ ἐφθάσατε; ἠρώτησεν ὁ Κλαύδιος.

— Ἀλλοίμονον! ἔχασα τὰ τετράδιά μου.

— Ποῦ εἶσθε εἰς τὰ λατινικά;

— Μ' ἔκλεψαν τὸν Ὁράτιόν μου.

— Ποῦ εἶσθε εἰς τὸν Ἀριστοτέλην;

— Ἆ ναί! καλὰ καὶ μὲ τὸ ἐνθυμήσατε! ποῖος εἶναι, ἀδελφέ μου, ὁ Πατὴρ ἐκεῖνος τῆς Ἐκκλησίας, ὅστις εἶπεν ὅτι ὅλαι τῶν αἱρετικῶν αἱ πλάναι εἶχαν ἀνέκαθεν καὶ ἔχουν κρυψῶνά των τὰς ἀκάνθας τῆς μεταφυσικῆς τοῦ Ἀριστοτέλους; Ἄς πάγῃ εἰς τὸ καλὸν καὶ ὁ Ἀριστοτέλης! δὲν θέλω νὰ χάσω ἐγὼ τὴν θρησκείαν μου διὰ τὴν μεταφυσικήν του!

— Νέε, νέε, ὑπέλαβεν ὁ ἀρχιδιάκονος, ὑπῆρχε κατὰ τὴν τελευταίαν ἐν Παρισίοις εἴσοδον τοῦ βασιλέως εἷς εὐγενὴς ὀνόματι Φίλιππος Κόμινος, ὁ ὁποῖος ἔφερε κεντημένον εἰς τοῦ ἵππου του τὸ ἐπίβλημα τὸ γνωμικὸν τοῦτο, καὶ σὲ συμβουλεύω νὰ τὸ μελετήσῃς καλῶς: «ὁ μὴ ἐργαζόμενος μηδὲ ἐσθιέτω».

Ὁ λογιώτατος ἔμεινεν ἐπί τινα χρόνον σιωπῶν, ψηλαφῶν διὰ τοῦ δακτύλου τὸ οὖς, νεύων χαμαὶ τοὺς ὀφθαλμούς, κατηφὴς καὶ δυσηρεστημένος. Ἀλλ' αἴφνης στραφεὶς πρὸς τὸν Κλαύδιον ζωηρὸς ὡς ἡ σεισοπυγίς, τὸ πτηνόν:

— Τὸ λοιπόν, καλέ μου ἀδελφέ, μὲ ἀρνεῖσθε ἕνα σολδὶ παρισινόν, ν' ἀγοράσω ἓν ζυμαρικὸν εἰς τὰ ὀψοπωλεῖα;

— Ὁ μὴ ἐργαζόμενος μηδὲ ἐσθιέτω!

Εἰς τὴν ἀδυσώπητον ταύτην τοῦ ἀρχιδιακόνου ἀπόκρισιν ὁ Ἰωάννης συγκρύψας δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν τὴν κεφαλήν, ὡς γυνὴ κλαίουσα μετὰ λυγμῶν, ἀνεφώνησεν ἐν ἤθει ἀπελπισίας ἐσχάτης — Ὀτοτοτοτοτοτοῖ!

— Τί θὰ εἰποῦν αὐτά, λογιώτατε; ἠρώτησεν ὁ Κλαύδιος ἐκπλαγείς.

— Πῶς! ὑπέλαβεν ὁ μαθητὴς ὑψῶν πρὸς τὸν Κλαύδιον τοὺς ἀναιδεῖς ὀφθαλμούς, ἐν οἷς εἶχεν ἐμπήξει τοὺς γρόνθους του διὰ νὰ κοκκινίσωσιν ὡς ὑπὸ δακρύων δῆθεν. Εἶναι ἑλληνικά! εἶναι εἷς τοῦ Αἰσχύλου ἀνάπαιστος ἐκφράζων ἐντελέστατα τὴν λύπην.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀνεκάγχασε μὲ τόσον σφοδρὸν καὶ βωμολόχον τρόπον, ὥστε ἠνάγκασε τὸν ἀρχιδιάκονον νὰ μειδιάσῃ. Τὸ σφάλμα ἦτο τοῦ Κλαυδίου· διὰ τί νὰ τὸ κακοσυνειθίσῃ τόσον τὸ παιδίον αὐτό;

— Ἀχ! ἀδελφάκι μου, κύριε Κλαύδιε, ὑπέλαβεν ὁ Ἰωάννης ἐνθαρρυνθεὶς ἐκ τοῦ μειδιάματος ἐκείνου, κυττάξατε, παρακαλῶ, τὰ τρυπημένα μου ὑποδήματα, καὶ εἰπέτε ἂν ὑπάρχῃ εἰς τὸν κόσμον τραγικώτερος κόθορνος!

Ὁ ἀρχιδιάκονος ἐπανέλαβε τάχιστα τὴν προτέραν σοβαρότητα.

— Σὲ στέλλω νέα ὑποδήματα, εἶπεν, ἀλλὰ χρήματα ὄχι.

— Μονάχα ἕνα μικρὸ μικρὸ παρισινάκι σολδί, ἀδελφάκι μου Κλαύδιε, ἐξηκολούθησεν ὁ ἱκετευτικὸς Ἰωάννης. Θὰ μάθω τὸν Γρατιανὸν ἐκ στήθους, θὰ ἦμαι εἰς τὸ ἑξῆς εὐλαβέστατος, θὰ γείνω τέλειος Πυθαγόρας εἰς τὴν μάθησιν καὶ ἀρετήν. Ἀλλὰ νὰ ζῆτε! ἕνα μικρὸ παρισινό! Τί! θέλετε νὰ μὲ καταπίῃ ἡ Πεῖνα, ἥτις στέκει ἐκεῖ ἐμπρός μου πλέον μαύρη, πλέον βρωμερὰ καὶ βαραθρώδης παρὰ τὸν Τάρταρον ἢ τὸν μύτον ἑνὸς ἡγουμένου;

Ὁ Κλαύδιος ἐπέσεισε τὴν ἐρρυτιδωμένην κάραν — ὁ μὴ ἐργαζόμενος . . .

Ἀλλ' ὁ Ἰωάννης δὲν τὸν ἀφῆκε νὰ τελειώσῃ.

— Τότε λοιπόν, εἶπε, εἰς τὸν διάβολον ὅλα! ζήτω ἡ παραλυσία! Θὰ χωθῶ μέσα εἰς τὸ καπηλειό, θὰ δαρθῶ, θὰ σπάσω τὰ λαγήνια καὶ θὰ πάγω νὰ εὕρω τὰ κορίτσια!

Καὶ ἅμα λέγων ταῦτα ἐξεσφενδόνισε κατὰ τοῦ τοίχου τὸ πιλίδιόν του καὶ συνεκρότησεν ὁμοῦ τοὺς δακτύλους τῶν χειρῶν δίκην κροτάλων.

Ὁ ἀρχιδιάκονος ἐνέβλεψεν εἰς αὐτὸν σκυθρωπός.

— Ἰωάννη, ψυχὴν δὲν ἔχεις σύ.

— Τότε λοιπόν, κατὰ τὸν Ἐπίκουρον, μὲ λείπει κάτι τι καμωμένον ἀπὸ ἕνα κάποιον πρᾶγμα ὁποῦ δὲν ἔχει ὄνομα.

— Ἰωάννη, πρέπει ν' ἀποφασίσῃς σπουδαίως νὰ διορθωθῇς.

— Ἀληθινά, ἀνέκραξεν ὁ μαθητὴς θεωρῶν ἐναλλὰξ τὸν ἀδελφὸν καὶ τοὺς ἀλαμβύκους τοῦ καμινίου, ὅλα ἐδῶ μέσα εἶναι στρεβλά, καὶ αἱ ἰδέαι καὶ τὰ ἀγγεῖα!

— Ἰωάννη, εὑρίσκεσαι εἰς τὸ χεῖλος βαράθρου· ξεύρεις ποῦ τρέχεις;

— Εἰς τὸ καπηλειό, εἶπεν ὁ Ἰωάννης.

— Τὸ καπηλειὸ ὅμως φέρει εἰς τὸν κύφωνα.

— Ὁ κύφων τῶν Παρισίων ὁμοιάζει ὡσὰν φανάρι· ἴσως δι' αὐτοῦ ὁ Διογένης θὰ εὕρισκε τὸν ἄνθρωπον ὁποῦ ἐζήτει.

— Ὁ κύφων φέρει εἰς τὴν ἀγχόνην.

— Ἡ ἀγχόνη εἶναι ζυγαριά, ἡ ὁποία εἰς τὸ ἓν ἄκρον ἔχει ἕνα ἄνθρωπον καὶ εἰς τὸ ἄλλο τὴν γῆν ὅλην. Κάμνει τιμὴν νὰ ἦναί τις ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.

Digitized by Google

— Ἡ ἀγχόνη φέρει εἰς τὸ πῦρ τῆς κολάσεως.

— Τότε λοιπὸν δὲν θὰ κρυόνω.

— Ἰωάννη, Ἰωάννη, θὰ ἔχῃς κακὰ τέλη.

— Δὲν βλάπτει· φθάνει ὅτι ἡ ἀρχή μου θὰ ἦναι καλή.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἠκούσθη εἰς τὴν κλίμακα ἔξω βήματος κρότος.

— Σιωπή! εἶπεν ὁ ἀρχιδιάκονος θέτων τὸν δάκτυλον ἐπὶ τῶν χειλέων. Ἰδοὺ ἔρχεται ὁ κὺρ Ἰάκωβος. Ἄκουσον, Ἰωάννη, ἐπρόσθεσε χαμηλῇ φωνῇ· πρόσεξε μὴν εἰπῇς τίποτε εἰς κανένα δι' ὅσα ἐδῶ εἶδες καὶ ἤκουσες. Κρύψου γρήγορα ὑποκάτω ἀπὸ τὸ καμίνιον αὐτὸ καὶ μὴ κάμῃς *κίχ*!

Ὁ μαθητὴς συνεσπειράθη ὑπὸ τὸ καμίνιον· ἐκεῖ δὲ τῷ ἐπῆλθε γόνιμός τις ἰδέα.

— Ἄκουσε, ἀδελφέ μου Κλαύδιε, ἕνα φλωρινάκι, διὰ νὰ μὴν κάμω *κίχ*.

— Καλά, σιωπή, καὶ ὑπόσχομαι νὰ σὲ τὸ δώσω.

— Τὸ θέλω τώρα.

— Πάρε λοιπόν! εἶπεν ὁ ἀρχιδιάκονος ρίπτων αὐτῷ μετὰ θυμοῦ τὸ βαλάντιόν του. Ὁ Ἰωάννης εἰσέδυσεν ὑπὸ τὸ καμίνιον καὶ ἡ θύρα ἠνοίχθη.

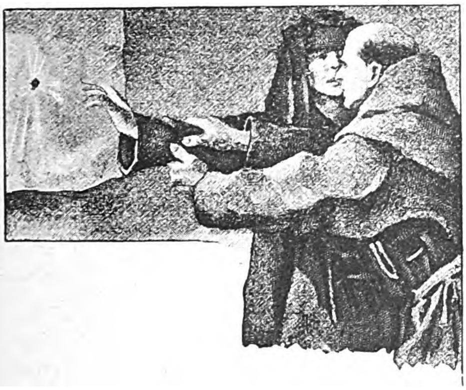

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Οἱ δύο μαυροφόροι.

Τὸ ἄτομον τὸ εἰσελθὸν εἰς τὸ δωμάτιον εἶχε μαῦρον ἔνδυμα καὶ σκυθρωπὸν τὸ ἦθος. Ἡ κοινὴ αὕτη τοῦ ἐνδύματος καὶ τῆς μορφῆς θλιβερότης εἵλκυσαν κατὰ πρώτην ὄψιν τὴν προσοχὴν τοῦ φίλου μας Ἰωάννου (ὅστις, ὡς εὐκόλως συμπεραίνεται, ἐτοποθέτησεν ἑαυτὸν οὕτω πως εἰς τὴν γωνίαν του, ὥστε νὰ δύναται νὰ βλέπῃ καὶ ἀκούῃ τὰ πάντα κατὰ βούλησιν). Ἐνυπῆρχε δὲ καί τις ἡμερότης διακεχυμένη εἰς τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ νεήλυδος, ἀλλ' ἡμερότης ἐπίπλαστος, ἡμερότης γαλῆς ἢ δικαστικοῦ ἀνδρός. Ἦτο πολιὸς ἤδη τὴν κόμην, ἐρρυτιδωμένος, ἑξηκοντούτης σχεδόν· ἐσυνείθιζε νὰ ἰλλωπίζῃ τοὺς ὀφθαλμούς, εἶχε λευκὰς τὰς ὀφρῦς, ἐκκρεμὲς τὸ χεῖλος καὶ μεγάλας τὰς χεῖρας. Ὅταν ὁ Ἰωάννης εἶδεν ὅτι ἦτο τοῦτο καὶ μόνον, ἢ δηλαδὴ ἰατρός τις βεβαίως ἢ δικαστής, καὶ ὅτι ἡ ρὶς τοῦ ἀνθρώπου ἀπεῖχε πολὺ τοῦ στόματος, ὅπερ ἐστὶν εὐηθείας σημεῖον, ἐχώθη πάλιν εἰς τὴν τρώγλην αὐτοῦ, ἀγανακτῶν ὅτι ἔμελλε νὰ διαμείνῃ ἀπέραντον χρόνον εἰς τὴν ὀχληρὰν ἐκείνην θέσιν καὶ μὲ τόσον δυσάρεστον συντροφίαν.

Ὁ ἀρχιδιάκονος οὐδὲ κἂν προσεσηκώθη ὅτε ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος εἰσῆλθε· τῷ ἔνευσε μόνον νὰ καθήσῃ εἰς σκαμνίον τι παρὰ τὴν θύραν καὶ μετά τινων στιγμῶν σιωπήν, ἥτις ἐφαίνετο ὡς προηγουμένης νοερᾶς μελέτης συνέχεια, τῷ εἶπε μὲ ὑπέροχον ὁπωσοῦν ὕφος! Καλημέρα, κὺρ Ἰάκωβε!

— Χαίρετε, διδάσκαλε, ἀπεκρίθη ὁ μαυροφόρος.

— Αἴ λοιπόν! εἶπεν ὁ ἀρχιδιάκονος μετὰ νέαν πάλιν σιωπήν, ἣν ἐσεβάσθη καὶ οὐδόλως διέκοψεν ὁ κὺρ Ἰάκωβος· ἐπιτυγχάνετε; ἐπιτυγχάνετε;

— Ἄχ! τί νὰ σᾶς εἰπῶ, διδάσκαλέ μου! ἀπεκρίθη ὁ ἄλλος μετὰ θλιβεροῦ μειδιάματος· φυσῶ, φυσῶ ὁλονέν· στάκτην ὅσην θέλετε, ἀλλὰ χρυσοῦ οὔτε σπινθῆρα.

Ὁ Κλαύδιος ἐφάνη δυσανασχετῶν.

— Δὲν σᾶς ἐρωτῶ δι' αὐτό, κὺρ Ἰάκωβε Χαρμόλιε, ἀλλὰ διὰ τὴν δίκην τοῦ μάγου σας. Δὲν ὀνομάζεται, θαρρῶ, Μάρκος Σενάνης ὁ σκευοφύλαξ τοῦ Ἐλεγκτικοῦ; Ὁμολογεῖ τὴν μαγείαν του; Ἐπέτυχεν ἡ βάσανος;

— Φεῦ! ὄχι, ἀπεκρίθη ὁ κὺρ Ἰάκωβος μὲ τὸ θλιβερὸν πάντοτε μειδίαμα. Δὲν μᾶς ἐδόθη ἡ παρηγορία αὕτη. Ὁ ἄθλιος οὗτος εἶναι λίθος ἀναίσθητος· ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ τὸν βράσῃ ζωντανὸν καὶ νὰ μὴ βγάλῃ τίποτε ἀπὸ τὸ στόμα του. Ἐντοσούτῳ ἡμεῖς δὲν παραμελοῦμεν οὐδὲν πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς ἀληθείας· ὅλον τὸ σῶμά του εἶναι ἐξηρθρωμένον πλέον· ἐβάλαμεν εἰς ἐνέργειαν ὅλα τὰ ἐργαλεῖα, καθὼς λέγει ὁ ἀρχαῖος κωμῳδὸς Πλαῦτος:

Ἐναντίον εἰς σκυτάλας, κέντρα, πέδικλα, σταυρούς,
Εἰς δεσμά, νευράς, κρεάγρας, χειροπέδας καὶ κλοιούς [1].

Ὅλα ἀνωφελῆ· αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶναι τρομερός· ἔχασα τὸν μπούσουλα μαζί του.

— Δὲν εὑρήκετε τίποτ' ἄλλο εἰς τὴν οἰκίαν του;

— Ἆ! ναί, εἶπεν ὁ κὺρ Ἰάκωβος διερευνῶν τὸ μαρσίπειόν του· αὐτὸ τὸ περγαμηνόν· ἔχει ἐπάνω λέξεις, τὰς ὁποίας δὲν ἐννοοῦμεν· καὶ ὅμως ὁ δημόσιος κατήγορος Φίλιππος Λευλιέρος γνω-

(1) Adversum stimulas, laminas crucesque,
[compedesque,
Nervos, catenas, carceres, numellas, pedicas,
[boias.

Digitized by Google

ρίζει ὀλίγα ἑβραϊκά, τὰ ὁποῖα ἔμεθα τότε εἰς τὴν δίκην τῶν Ἑβραίων τῆς ὁδοῦ Καντεστέρνης εἰς Βρυξέλλας.

Καὶ ἅμα λέγων ταῦτα ὁ κὺρ Ἰάκωβος ἀνέπτυσσεν ἕνα χάρτην περγαμηνόν.

— Δός με το ἐδῶ, εἶπεν ὁ ἀρχιδιάκονος, καὶ ἐμβλέψας εἰς τὸ ἔγγραφον — Καθαρὰ μαγεία, κὺρ Ἰάκωβε! ἀνέκραξεν. Ἐμὲν Ἐτάν! αὐτὴ εἶναι ἡ φωνὴ τῶν στριγλῶν ὅταν ἔρχωνται εἰς τὰ σαββατικὰ ὄργια. *Δἰ αὐτοῦ, σὺν αὐτῷ καὶ ἐν αὐτῷ*! αὐτὴ εἶναι ἡ προσταγή, ἥτις ἀναγκάζει τὸν διάβολον νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ νὰ κλεισθῇ πάλιν εἰς τὴν Κόλασιν. *Ἄξ, πάξ, μάξ*, αὐτὸ εἶναι ἰατρικὴ συνταγὴ κατὰ τοῦ δαγκάματος τῶν λυσσασμένων σκύλων. Κὺρ Ἰάκωβε! εἴσθαι εἰσαγγελεὺς παρὰ τοῖς ἱεροδίκαις· πρέπει λοιπὸν νὰ γνωρίζετε ὅτι τὸ περγαμηνὸν αὐτὸ εἶναι πρᾶγμα ἀποτρόπαιον.

— Θὰ ὑποβάλωμεν εἰς νέα βασανιστήρια τὸν ἄνθρωπον. Ἰδοὺ ἀκόμη, ἐπρόσθεσεν ὁ κὺρ Ἰάκωβος ψηλαφῶν ἐκ νέου τὸ μαρσίπειόν του, τί εὑρήκαμεν εἰς τὴν κατ᾿ οἶκον ἔρευναν τοῦ Μάρκου Σενάνου.

Ἦτο ἀγγεῖον ἐκ τοῦ εἴδους ἐκείνων, ἅτινα κατεκάλυπτον τοῦ Κλαυδίου τὸ καμίνιον.

— Ἆ! ἔκαμεν ὁ ἀρχιδιάκονος· τοῦτο πάλιν εἶναι χωνευτήριον ἀλχημικόν.

— Θὰ σᾶς ὁμολογήσω, ὑπέλαβεν ὁ κὺρ Ἰάκωβος μὲ τὸ δειλὸν καὶ σκαιόν του μειδίαμα, ὅτι τὸ ἐδοκίμασα εἰς τὸ καμίνι, πλὴν δὲν ἐπέτυχα καθὼς οὔτε μὲ τ[illegible]κόν μου.

Ὁ ἀρχιδι[illegible]ων περιειργάζετο τὸ σκεῦος.

— Τ[illegible] εἰς τὸ χωνευτήριόν του; Ὦ[illegible] διώκει τοὺς ψύλλους. Αὐτο[illegible] εἰς ἀμαθέστατος. Τὸ πιστευ[illegible]ῆροι δὲν ἐμπορεῖς νὰ ἐξαγ[illegible]ασαι νὰ τὸ βάλῃς εἰς τ[illegible] σὲ τρώγουν οἱ ψύλλοι.

— Καὶ ἐπειδὴ περὶ τῶν τοιούτων ὁ λόγος, εἶπεν ὁ παρὰ τοῖς ἱεροδίκαις εἰσαγγελεύς, πρὶν ἀναβῶ πρὸ ὀλίγου ἐστάθην καὶ ἐμελέτησα τὰ εἰς τὸ παράθυρον τῆς ἐκκλησίας λαξευμένα ζῴδια. Ἡ αἰδεσιμότης σας εἶναι βεβαία ὅτι τὸ πρὸς τὸ μέρος τοῦ νοσοκομείου ἀνάγλυφον παριστάνει τὴν κατασκευὴν τοῦ φιλοσοφικοῦ λίθου, καὶ ὅτι ἐκ τῶν ἑπτὰ γυμνῶν εἰκόνων, αἵτινες πίπτουσιν εἰς τῆς Παναγίας τοὺς πόδας, ἐκείνη ἥτις ἔχει πτερὰ εἰς τὰς πτέρνας εἶναι ὁ Ἑρμῆς, τῆς Ἀλχημίας ὁ ἔφορος;

— Μάλιστα, ἀπεκρίθη ὁ ἀρχιδιάκονος· τὸ γράφει ὁ Αὐγουστῖνος Μύφος, ὁ Ἰταλὸς ἐκεῖνος δόκτωρ, ὅστις εἶχε ἕνα δαίμονα πωγωνάτον καὶ τοῦ ἐδίδασκε τὰ πάντα. Τώρα ὅμως θὰ καταβῶμεν καὶ σοῦ τὰ ἐξηγῶ ἐπάνω εἰς αὐτὸ τὸ κείμενον.

— Εὐχαριστῶ, διδάσκαλέ μου, εἶπεν ὁ Χαρμόλιος μὲ ἐδαφιαίαν τοῦ σώματος κλίσιν. — Ἀληθινὰ ἐλησμόνησα! Πότε ἀγαπᾶτε νὰ διατάξω νὰ συλλάβουν τὴν μικρὴν μάγισσαν;

— Ποίαν μάγισσαν;

— Ποίαν! ἐκείνην τὴν Βοημίδα ὁποῦ γνωρίζετε, ἥτις ἔρχεται καὶ χορεύει καθ᾿ ἡμέραν εἰς τὸ προαύλιον τῆς ἐκκλησίας, ἂν καὶ τὸ ἱεροδικεῖον ῥητῶς τῆς τὸ ἀπηγόρευσεν. Ἔχει μίαν μικρὰν αἶγα μαγευμένην, μὲ κέρατα διαβόλου, ἥτις ἀναγινώσκει, γράφει, γνωρίζει τὰ μαθηματικὰ ὡς ἄλλος Ἀρχιμήδης καὶ εἶναι ἀρκετὴ νὰ στείλῃ εἰς τὴν ἀγχόνην ὅλα τῆς Βοημίας τὰ τέκνα. Ἔχω τὴν δίκην ἑτοίμην, μετ᾿ ὀλίγον γίνεται. μὴ σᾶς μέλῃ! Ἓν πλάσμα λαμπρόν, μὰ τὴν ψυχήν μου! ἡ χορεύτρια αὐτή! τὰ ὡραιότερα μαῦρα μάτια ὁποῦ εἶδα εἰς τὴν ζωήν μου! δύο καρμπούνια τῆς Αἰγύπτου! Πότε ἀρχίζομεν;

Ὁ ἀρχιδιάκονος ἤκουε ταῦτα ὠχρότατος.

— Σᾶς λέγω πότε, ἐψέλισε μὲ φωνὴν μόλις διαρθρουμένην· ἔπειτα ἐπρόσθεσε μὲ ἀγῶνα. — Κυττάξατε τώρα τὸν Μάρκον Σενάνην

— Μείνετε ἥσυχος, εἶπε μειδιῶν ὁ Χαρμόλιος· ἅμα ἐπιστρέψω θὰ προστάξω νὰ τὸν ἐξαπλώσουν πάλιν εἰς τὴν δερματίνην κλίνην· ἀλλὰ εἶναι ἕνας ἄνθρωπος τοῦ διαβόλου· κουράζει καὶ αὐτὸν τὸν Πιερράτον Στρεβλίδην ὅστις ἔχει χονδρότερα χέρια καὶ ἀπὸ ἐμὲ τὸν ἴδιον. Καθὼς λέγει καὶ ὁ καλὸς Πλαῦτος:

> Ἀπὸ τοὺς πόδας ὅταν κρεμασθῇς γυμνός,
> Δέσμιος, βάρος ἕλκεις ἑκατὸν λιτρῶν (1).

Νὰ τὸν ὑποβάλωμεν εἰς τοῦ βαρούλκου τὴν βάσανον! Αὐτὸ εἶναι τὸ καλήτερον. Αὐτὸ νὰ γείνῃ!

Ὁ Κλαύδιος ἐφαίνετο βεβυθισμένος εἰς ζοφερὰς σκέψεις καὶ ἀλλοφρονῶν. Στραφεὶς δὲ πρὸς τὸν Χαρμόλιον:

— Κὺρ Πιερράτε . . . κὺρ Ἰάκωβε, θέλω νὰ εἰπῶ, κυττάξατε τώρα τοῦ Μάρκου Σενάνου τὴν ὑπόθεσιν.

— Ναί, ναί, πάτερ Κλαύδιε. Ὁ πτωχὸς θὰ ὑπέφερε τρομερά. Πλὴν τί τὸν κατέβη πάλιν νὰ ὑπάγῃ μὲ τοὺς μάγους εἰς τὰ σαββατικὰ ὄργια. ἕνας σκευοφύλαξ ἐκεῖ τοῦ Ἐλεγκτικοῦ, ὅστις ἔπρεπε νὰ γνωρίζῃ ἐκ στήθους τὴν περὶ τούτου διάταξιν τοῦ Καρόλου Μάγνου, Stryga vel masca! Ὅσον δὲ διὰ τὴν μικρήν, τὴν Σμεράλδαν — πῶς τὴν λέγουν, θὰ προσμείνω τὰς διαταγάς σας. Ἆ! ὅταν διαβαίνωμεν ἀπὸ τὸν πυλῶνα τῆς ἐκκλησίας, νὰ μοῦ ἐξηγήσετε ἀκόμη τίς ὁ κηπουρὸς τῆς εἰκόνος, τὴν ὁποίαν βλέπει τις εἰσερχόμενος εἰς τὸν ναόν. Δὲν εἶναι ὁ σπείρων τὸν σπόρον τῆς παραβολῆς τοῦ Εὐαγγελίου; Αἴ! διδάσκαλε, τί συλλογίζεσθε;

Ὁ Κλαύδιος εἰς τοὺς διαλογισμούς του ὅλος ἐγκύπτων δὲν τὸν ἤκουε πλέον. Ὁ δὲ Χαρμόλιος

---

(1) Nudus vinctus, centum pondo es quando pendes per pedes.

Digitized by Google

παρακολουθήσας τὸ βλέμμα ἐκείνου εἶδεν ὅτι εἶχεν αὐτομάτως πως προσηλωθῆ εἰς τὸν μέγαν ἀράχνιον ἱστὸν τὸν ἐπὶ τοῦ φεγγίτου ἐμπεπετασμένον. Μυῖα τις ἱπταμένη ἀπροσέκτως καὶ ζητοῦσα τοῦ Μαρτίου τὸν ἥλιον εἶχεν ἐμπεριπλεχθῆ εἰς τὸ δίκτυον· ἡ δὲ ὀγκώδης ἀράχνη αἰσθανθεῖσα τοῦ ἱστοῦ της τὸν κλόνον, ὥρμησεν ἔξω τῆς ἐν τῷ ὀμφαλῷ ἐνέδρας καὶ δι' ἑνὸς ἅλματος ἐπιπεσοῦσα κατὰ τῆς μυίας συνέπτυξεν αὐτὴν δίχα διὰ τῶν ἐμπροσθίων αὐτῆς κεραιῶν, διὰ δὲ τῆς δυσειδοῦς προβοσκίδος ἐπίεζε τὴν κεφαλήν της. — Ὢ τὴν πτωχὴν τὴν μυῖαν! εἶπεν ὁ Χαρμόλιος καὶ ἥπλωσε τὴν χεῖρα νὰ τὴν σώσῃ. Ἀλλ' ὁ ἀρχιδιάκονος ἐκ τοῦ βύθους αἴφνης ἀνανήψας ἐκράτησε μετὰ σπασμωδικῆς βίας τὸν βραχίονα ἐκείνου.

— Κὺρ Ἰάκωβε, ἔκραξεν, ἄφες νὰ γείνῃ τὸ πεπρωμένον!

Ὁ εἰσαγγελεὺς ἐστράφη τεθηπώς· τοῦ ἐφάνη ὅτι σιδηρᾶ λαβὶς εἶχε πιάσει τὸν βραχίονά του. Ὁ Κλαύδιος ἐν τούτοις εἶχε τὸ βλέμμα ἀπλανές, βλοσυρόν, φλογῶδες καὶ προσεῖχεν ἀτενῶς εἰς τὴν φρικώδη πάλην τῆς μυίας καὶ τῆς ἀράχνης.

— Ναί, ἐξηκολούθησε λέγων ὁ ἱερεὺς μετὰ φωνῆς ὡς ἐκ τῶν ἐγκάτων αὐτοῦ ἐξερχομένης, ἰδοὺ ἓν σύμβολον τοῦ παντός. Ἵπταται φαιδρὰ καὶ ἀγαλλομένη, μόλις πρὸ μικροῦ ἐγεννήθη, ζητεῖ τὴν ἄνοιξιν, τὸν ἀέρα, τὴν ἐλευθερίαν. Ὢ! πολὺ καλά! Ἀλλ' ἅμα συμβῇ νὰ ἐμπέσῃ εἰς τὴν ὀλεθρίαν παγίδα, ἐφορμᾷ κατ' αὐτῆς ἡ ἐνεδρεύουσα εἰδεχθὴς ἀράχνη. Ὢ τὴν πτωχὴν χορεύτριαν! Ὢ τὴν δυστυχῆ προκαταδικασμένην μυῖαν! Κὺρ Ἰάκωβε, ἄφες, σὲ λέγω, νὰ γείνῃ ὅ,τι γείνῃ· εἶναι ἡ πεπρωμένη μοῖρα! — Οὐαί, Κλαύδιε, σὺ εἶσαι ἡ ἀράχνη, ἀλλά, Κλαύδιε, εἶσαι ἐνταυτῷ καὶ ἡ μυῖα. Ἐπέτας πρὸς τὴν ἐπιστήμην, πρὸς τὸ φῶς, πρὸς τὸν ἥλιον, ἔσπευδες πρὸς τὸν ἀνοικτὸν ἀέρα, πρὸς τὸ μέγα τῆς αἰωνίας ἀληθείας φῶς. Αὐτη ἦτο ἡ μόνη σου φροντίς, τὸ μέλημά σου. Ἀλλ' ἐνῷ ἔτρεχες εἰς τὸν λαμπρὸν φεγγίτην τὸν φέροντα πρὸς κόσμον ἕτερον, τὸν κατάφωτον κόσμον τῆς διανοίας καὶ ἐπιστήμης, δὲν εἶδες, τετυφλωμένη μυῖα, ἄφρον διδάσκαλε, τὸ λεπτότατον ἀραχνοϋφὲς δίκτυον τὸ στηθὲν ὑπὸ τῆς τύχης ἀναμέσον τοῦ φωτὸς καὶ σοῦ· προσέκρουσας ἐπ' αὐτοῦ, μωρὲ καὶ τυφλέ, καὶ τώρα σφαδάζεις μὲ κεφαλὴν τεθραυσμένην καὶ χωρὶς πτερὰ εἰς τοὺς σιδηροῦς τοῦ Πεπρωμένου ὄνυχας. — Κὺρ Ἰάκωβε, Ἰάκωβε, ἄφες τὴν ἀράχνην νὰ ἐκτελέσῃ τὸ ἔργον της!

— Σᾶς βεβαιόνω, εἶπεν ὁ Χαρμόλιος, ὅστις τὸν ἔβλεπε χωρὶς νὰ ἐννοῇ, σᾶς ὑπόσχομαι ὅτι δὲν τὴν ἐγγίζω. Ἀλλ' ἀφήσατε, παρακαλῶ, τὸν βραχίονά μου, διδάσκαλε· ἔχετε ἕνα χέρι σιδηροῦν.

Ἀλλ' ὁ ἀρχιδιάκονος οὐδόλως προσεῖχεν εἰς ἐκεῖνον. — Ὢ ἄφρον! ἐπανέλαβε λέγων καὶ πρὸς τὸν φεγγίτην πάντοτε ἀφορῶν, δεδόσθω ὅτι διέσπας τὸν φοβερὸν αὐτὸν ἱστὸν μὲ τὰς σκνιπείους σου πτέρυγας, νομίζεις ὅτι ἤθελες φθάσει εἰς τὸν τόπον τοῦ φωτός! Ἀλλὰ τὴν ὄπισθεν ἐκείνην ὕαλον, τὸ διαφανὲς ἐκεῖνο μεσότοιχον, τὸν κρυστάλλινον ἀλλὰ τοῦ χαλκοῦ σκληρότερον φραγμόν, τὸν διιστῶντα ὅλας τὰς φιλοσοφίας ἀπὸ τῆς ἀληθείας, πῶς ἤθελες τὸν διέλθει; Ὢ ματαιότης τῆς ἐπιστήμης! πόσοι σοφοὶ ἦλθον μακρόθεν ἱπτάμενοι καὶ συνέτριψαν κατὰ τοῦ φραγμοῦ τούτου τὸ μέτωπον! πόσα συστήματα συνωθοῦνται ἀτάκτως καὶ βομβοῦσιν ἔνδοθεν τῆς αἰωνίας ταύτης ὑάλου!

Ἐσίγησε τότε· αἱ τελευταῖαι αὗται ἰδέαι μεταστρέψασαι ἀνεπαισθήτως τὴν προσοχὴν αὐτοῦ πρὸς τὴν ἐπιστήμην, τὸν ἔφερον εἰς λήθην τῶν καθ' ἑαυτὸν καὶ τὸν ἐπράϋναν· ὁ δὲ Ἰάκωβος Χαρμόλιος ἐπανήγαγεν αὐτὸν ἐντελῶς εἰς τὴν πραγματικότητα ἀπευθύνας αὐτῷ τὴν ἑξῆς ἐρώτησιν:

— Τὸ λοιπόν, διδάσκαλέ μου, πότε θὰ ἔλθετε νὰ μὲ δώσετε τὴν συνδρομήν σας διὰ νὰ κατασκευάσω χρυσόν; Ἄχ! ἂς τὸ κατώρθονα!

Ὁ ἀρχιδιάκονος ἔσεισε τὴν κεφαλὴν μετὰ πικροῦ μειδιάματος.

— Κὺρ Ἰάκωβε, ἔπαρε νὰ ἀναγνώσῃς τοῦ Μιχαὴλ Ψελλοῦ ***Διάλογον περὶ δυνάμεως καὶ ἐνεργείας δαιμόνων***. Αὐτὸ τὸ ὁποῖον κάμνομεν δὲν εἶναι ὅλως διόλου ἀθῶον.

— Πλέον σιγᾶ, διδάσκαλε! Κ' ἐγὼ τὸ ὑπωπτεύθην, εἶπεν ὁ Χαρμόλιος· ἀλλ' ὅταν ἦναί τις ἁπλοῦς τοῦ ἱεροδικείου εἰσαγγελεὺς μὲ τριάκοντα σκούδων τουρογιανῶν μισθὸν τὸν χρόνον, ἀνάγκη πᾶσα νὰ κάμῃ καὶ ὀλίγην ἀλχημείαν. Μόνον ἂς ὁμιλῶμεν σιγᾶ.

Τὴν στιγμὴν ταύτην κρότος ὀδόντων καὶ μασσήματος κάτωθεν τοῦ καμινίου προερχόμενος ἔπληξε τὸ ἀνήσυχον οὖς τοῦ Χαρμολίου.

— Τί τοῦτο!; ἠρώτησεν.

Ἦτο δὲ ὁ μαθητής, ὅστις στενοχωρηθεὶς πολλὰ καὶ ἀηδιάσας ἐντὸς τοῦ κρυψῶνός του, ηὐτύχησε ν' ἀνακαλύψῃ ἓν παλαιὸν παξιμάδιον καὶ ἓν εὐρωτιῶντος τυροῦ τρίγωνον καὶ ἤρχισε νὰ τὰ ῥοκανίζῃ διὰ παρηγορίαν ἐν εἴδει προγεύματος. Ἐπειδὴ δὲ εἶχε μεγάλην πεῖναν, ἔκαμνε πολὺν θόρυβον χάπτων τὰς ἐνθέσεις, καὶ τοῦτο διήγειρε τὴν προσοχὴν καὶ ἀνησυχίαν τοῦ Χαρμολίου.

— Εἶναι ὁ γάτος μου, ἀπεκρίθη ἀμέσως ὁ ἀρχιδιάκονος, ὅστις εὐωχεῖται, φαίνεται, ἐκεῖ ὑποκάτω μὲ τίποτε ποντίκια.

Ὁ Χαρμόλιος περισσότερον δὲν ἐπολυπραγμόνησεν ἀρκεσθεὶς εἰς τὴν ἐξήγησιν ταύτην.

— Τῳόντι, διδάσκαλε, εἶπε μὲ εὐλαβὲς μειδίαμα, ὅλοι οἱ μεγάλοι φιλόσοφοι εἶχον τὸ κατοικίδιον ζῶόν των. Γνωρίζετε τί ὁ Σέρβιος λέγει:

Digitized by Google

Nullus enim locus sine genio est (δὲν ὑπάρχει τόπος μὴ ἔχων τὸ ἰδιαίτερον αὐτοῦ δαιμόνιον).

Ἐν τούτοις ὁ Κλαύδιος φοβούμενος κἀμμίαν πάλιν νέαν τρέλλαν τοῦ Ἰωάννου, ὑπενθύμισεν εἰς τὸν ἀξιάγαστον ὀπαδόν του, ὅτι εἶχον νὰ συμμελετήσωσι τὰς γλυφὰς τοῦ πυλῶνος τῆς ἐκκλησίας· ὅθεν ἐξῆλθον ἀμφότεροι τοῦ μικροῦ δωματίου προπεμφθέντες ἀπὸ ἓν μέγα οὖφ! τοῦ μαθητοῦ, ὅστις ἤρχισε σπουδαίως νὰ φοβῆται μὴ ἐπὶ τοῦ γόνατος αὐτοῦ μείνῃ ὁ τύπος τῆς σιαγόνος του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ϛʹ.

Ἀποτέλεσμα ἑπτὰ βλασφημιῶν ἐν ὑπαίθρῳ προφερομένων

Δόξα σοι τῷ δείξαντι τὸ φῶς! ἀνεφώνησεν ὁ Ἰωάννης ὑπεκδὺς ἐκ τῆς τρώγλης αὐτοῦ· ἔφυγαν τέλος πάντων οἱ δύο νυκτοκόρακες! Ὤχ! ὤχ! Ἄξ! πάξ! μάξ! ψύλλοι! λυσσασμένοι σκύλοι! διαβόλοι! τριβόλοι! μὲ ὑπεχρέωσαν μὲ τὰς ὁμιλίας των! τὸ κεφάλι μου βοΐζει ὡσὰν καμπάνα. Πρόσθες ἔτι ὡς ἐπίμετρον καὶ μουχλιασμένο τυρί! Ἐμπρός! ἂς καταβαίνωμεν, ἂς πάρωμεν τὸ πουγγάκι τοῦ κυρίου αὐταδέλφου μας καὶ πᾶμε ν' ἀλλάξωμεν τὰ στρογγυλὰ αὐτὰ μὲ γλυκὰ γλυκὰ ποτηράκια!

Ἔρριψεν ἓν βλέμμα γλυκυθυμίας καὶ θαυμασμοῦ εἰς τὰ ἐντὸς τοῦ πολυτίμου γλωσσοκόμου, διηυθέτησε τὴν στολήν του, ἐστίλβωσε τὰ ὑποδημάτιά του, ἀπετίναξε τὴν στάκτην, ἐξ ἧς ἔγεμον αἱ πλατεῖαι χειρίδες του, ὑπετονθόρυσεν ἓν μέλος, περιεστροβιλίσθη ἐπὶ θατέρου ποδός, διηρεύνησε τὸ δωμάτιον, διὰ νὰ ἴδῃ ἂν ὑπῆρχέ τι πρὸς ἀφαίρεσιν, καὶ λαβὼν ὑαλουργῆ τινα περίαπτα ἐπὶ τοῦ καμινίου κείμενα, κατάλληλα ἵνα προσφερθῶσιν ὡς δωρημάτιον εἰς τὴν Ἰσαβὼ Θιερρῦ, ἤνοιξε τέλος τὴν θύραν, τὴν ὁποίαν ὁ μὲν ἀδελφός του ἀφῆκεν ἀκλείδωτον, ἐπιεικῶς καὶ ἤδη φερόμενος, αὐτὸς δὲ ἀφῆκεν ἀνοικτήν, κακοήθως καὶ ἤδη φερόμενος, καὶ κατέβη τὴν ἑλικοειδῆ κλίμακα γοργὸς καὶ πτηνὸς ὡς στρουθίον.

Ἐντὸς τοῦ ζόφου τοῦ κοχλίου προσέκρουσε διὰ τοῦ ἀγκῶνος εἴς σῶμά τι, τὸ ὁποῖον ἀπεσύρθη γογγύζον· ἐσυμπέρανε δὲ ὅτι ἦτο ὁ Κουασιμόδος καὶ τόσον νόστιμον τοῦ ἐφάνη τὸ πρᾶγμα, ὥστε τὴν λοιπὴν κλίμακα κατέβη κρατῶν τὴν μέσην του ἀπὸ τοὺς γέλωτας. Εἶχεν ἐξέλθει εἰς τὴν πλατεῖαν καὶ ἀκόμη ἐγέλα.

Ἅμα δὲ ἐπάτησε γῆν, ἔκρουσεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τὸν πόδα καί, ὢ καλὴ καὶ ἀγαθὴ γῆ τῶν Παρισίων! εἶπε· ἀναθεματισμένη σκάλα, ὁποῦ κάμνεις καὶ ἀποσταίνουν καὶ αὐτοὶ τῆς κλίμακος τοῦ Ἰακὼβ οἱ ἄγγελοι! Τί ἤθελα ὁ ἀνόητος ἐγὼ νὰ ὑπάγω νὰ χωθῶ μέσα εἰς αὐτὸ τὸ πέτρινο τρυπάνι ὁποῦ τρυπᾷ τὸν οὐρανόν· καὶ πρὸς τί; διὰ νὰ φάγω τὸ χαλασμένο τυρὶ καὶ νὰ κυττάζω τὰ κωδωνοστάσια τῶν Παρισίων ἀπὸ ἕνα φεγγίτην.

Ἀφοῦ ἐπροχώρησεν ὀλίγα βήματα εἶδε τοὺς δύο *νυκτικόρακας*, τὸν Κλαύδιον Φρόλλον δηλαδὴ καὶ τὸν Ἰάκωβον Χαρμόλιον, ἱσταμένους καὶ θεωροῦντας ἐν ἄκρᾳ προσοχῇ ἓν τοῦ πυλῶνος ἀνάγλυφον. Ἦλθεν ἀκροποδητὶ πλησίον αὐτῶν καὶ ἤκουσε τὸν ἀρχιδιάκονον λέγοντα χαμηλῇ τῇ φωνῇ πρὸς τὸν Χαρμόλιον.

— Γουλιέλμος ὁ Παρισίων ἐπίσκοπος διέταξε νὰ χαράξωσιν αὐτὸν τὸν Ἰὼβ εἰς τὴν κυανῆν ἐκείνην καὶ περίχρυσον πέτραν. Ὁ Ἰὼβ ὑποτυποῖ τὸν φιλοσοφικὸν λίθον, ὅστις καὶ αὐτὸς πρέπει νὰ ὑποστῇ πολλὰ καὶ μεγάλα μαρτύρια, πρὶν γείνῃ τέλειος, ὡς λέγει ὁ Ραϋμόνδος Λοῦλλος. Sub conservatione formaæ specificæ salva anima.

— Αὐτὸ μὲ εἶναι ἀδιάφορον, εἶπεν ὁ Ἰωάννης· τὸ πουγγὶ δὲν τὸ ἔχω ἐγώ;

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἠκούσθη ὄπισθεν αὐτοῦ βροντώδης φωνὴ προφέρουσα ὁρμαθὸν βλασφημιῶν, ὅπου διεκρίνοντο αἱ λέξεις πίστις καὶ νόμος καὶ σταυρός, καὶ ὀμφαλὸς τοῦ Βεελζεβούλ, καὶ ἡ κούτρα τοῦ Πάπα, ἔτι δὲ κέρατα καὶ ἀστροπελέκια.

— Στοίχημα βάλλω, ἀνέκραξεν ὁ Ἰωάννης, ὅτι εἶναι ὁ φίλος μου ὁ καπετὰν Φοῖβος· ἄλλος δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἦναι!

Τὸ ὄνομα τοῦτο Φοῖβος προσέβαλε τὰ ὦτα τοῦ ἀρχιδιακόνου, καθ' ἣν στιγμὴν ἐξήγει εἰς τὸν ἱεροδίκην εἰσαγγελέα τὴν εἰκόνα τοῦ δράκοντος, τοῦ κρύπτοντος τὴν οὐρὰν ἐντὸς κολυμβήθρας, ὁπόθεν ἀναβαίνει καπνὸς καὶ ἑνὸς βασιλέως ἡ κεφαλή. Ἀνετινάχθη ὡς τὸ ἤκουσε, διέκοψε τὸν λόγον του πρὸς μεγίστην τοῦ Χαρμολίου ἀπορίαν, μετεστράφη καὶ εἶδε τὸν ἀδελφόν του Ἰωάννην πλησιάζοντα ἕνα ὑψηλὸν ἀξιωματικὸν ἔμπροσθεν τῆς θύρας τοῦ οἴκου Γονδελωριέρου.

Ἦτο ἀληθῶς, ὡς προεῖπεν ὁ Ἰωάννης, ὁ λο-

Digitized by Google

χαγὸς Φοῖβος Σατωπὲρ· ἐστήριξε δὲ τὰ νῶτα εἰς τὸν ἀγκῶνα τοῦ οἴκου τῆς μνηστῆς αὐτοῦ καὶ ἐβλασφήμει ὡς αἱρετικός.

— Μὰ τὴν πίστιν μου, καπετὰν Φοῖβε, εἶπεν ὁ Ἰωάννης λαμβάνων τὴν χεῖρα ἐκείνου, ἔχεις βλέπω οἶστρον σήμερον.

— Κέρατο κι' ἀστροπελέκι! ἀπεκρίθη ὁ Φοῖβος.

— Ἐσὺ κέρατο καὶ ἀστροπελέκι! ἀπήντησεν ὁ μαθητής. Καὶ πόθεν, λοχαγέ μου, νἄχωμεν καλὸ ρώτημα, αὐτὴ ἡ πρὸς τὰς σεμνολογίας ὄρεξις;

— Ἄφησέ με, μωρὲ παιδί, ἀνέκραξεν ὁ Φοῖβος· τώρα εἶμαι ὡσὰν τὸ ἄλογον ὁποῦ ἐπῆρε δρόμον καὶ δὲν τὸ σταματᾷς εὔκολα. Ὅσαις φοραῖς βγαίνω ἀπ' αὐταὶς ταὶς κυράτσαις, εἶμαι φουσκωμένος ὡς τὸν λαιμόν· πρέπει νὰ βλασφημήσω νὰ ξεθυμάνω· ἀλλέως σκάνω!

— Ἔρχεσαι νὰ πᾶμε νὰ πιοῦμε; εἶπεν ὁ μαθητής.

Ἡ πρότασις αὕτη ἐπράϋνεν ὁπωσοῦν τὸν λοχαγόν.

— Ἔρχομαι ἀλλὰ δὲν ἔχω λεπτόν.

— Ἔχω ἐγώ!

— Ψεύματα! νὰ ἰδοῦμεν . . .

Ὁ Ἰωάννης ἐπαρουσίασε τότε μεγαλοπρεπῶς ἀλλὰ καὶ ἀφελῶς πρὸς τὸν λοχαγὸν τὸ βαλάντιον. Ἐν τούτοις ὁ ἀρχιδιάκονος καταλιπὼν τὸν Χαρμόλιον κεχηνότα, ἦλθε παρακολουθῶν αὐτοὺς καὶ ἔστη ὀλίγα βήματα μακράν, παρατηρῶν ἀμφοτέρους χωρὶς ἐκεῖνοι νὰ αἰσθανθῶσι τὴν παρουσίαν του· τόσον πολὺ προσέκειντο καὶ οἱ δύο εἰς τοῦ βαλαντίου τὴν θεωρίαν. Τέλος ὁ Φοῖβος ἀνεφώνησε:

— Πουγγὶ μέσα εἰς τὸν κόρφον σου, Ἰωάννη! πῶς γίνεται; Εἶναι καθὼς τὸ φεγγάρι μέσα εἰς τὸν κουβᾶν· τὸ βλέπεις, ἀλλὰ δὲν εἶναι αὐτό, εἶναι ἡ σκιά του μόνον. Μὰ τὸν Θεόν, στοιχηματίζω πῶς εἶναι γεμάτο χαλίκια.

Ὁ Ἰωάννης ἀπεκρίθη πρὸς ταῦτα μὲ ἀπάθειαν;

— Εὑρίσκεις πολλὰ τοιαῦτα χαλίκια εἰς τὸν δρόμον;

Καὶ χωρὶς νὰ προσθέσῃ λόγον ἄλλον ἐξεκένωσε τὸ γλωσσόκομον ἐπὶ τοῦ πλησίον τέρμονος τῆς ὁδοῦ μὲ ἀγερωχίαν Ῥωμαίου ἀνδρὸς σώζοντος τὴν πατρίδα.

— Μωρὲ δι' ὄνομα Θεοῦ! ὑπέγρυξεν ὁ Φοῖβος. Τάργια, ἄσπρα μεγάλα, ἄσπρα μικρά, φόλαις δηνάρια παρισινά, ὀβολοὶ μὲ τὸν ἀετόν! Θαμβόνει τὸ μάτι τοῦ ἀνθρώπου!

Ὁ Ἰωάννης ἐτήρει ἀπάθειαν καὶ ἀξιοπρέπειαν. Καὶ ἐπειδὴ τινὰ τῶν νομισμάτων ἐξεκυλίσθησαν εἰς τὸν βόρβορον, ὁ λοχαγὸς ἐπάνω εἰς τὸν ἐνθουσιασμόν του ἔκυψε νὰ τὰ συλλέξῃ, ἀλλ' ὁ Ἰωαννῆς τὸν ἀπέτρεψεν.

— Ὄχι δά! δὲν ταιριάζει! κύριε Φοῖβε Σανωπέρ!

Ὁ Φοῖβος ἐμέτρησε τὰ ἐν τῷ βαλαντίῳ ἀργύρια καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν Ἰωάννην ἐπισήμως:

— Ξεύρεις, τῷ εἶπεν, Ἰωάννη, ὅτι εἶναι εἰκοσιτρία σολδία παρισινά! Δὲν μὲ λέγεις ποῖον ἐπῆγες καὶ ἔγδυσες ἀπόψε εἰς τὴν ὁδὸν Μαχαιροβγάλτου;

Ὁ Ἰωάννης ἔρριψεν ὑπτίαν πρὸς τὰ ὀπίσω τὴν ξανθὴν καὶ βοστρυχώδη κεφαλὴν καὶ εἶπεν ἡμικλείων ὑπεροπτικῶς τοὺς ὀφθαλμούς:

— Νά! τί θὰ εἰπῇ νὰ ἔχῃ τις ἀδελφὸν ἀρχιδιάκονον καὶ κουτόν!

— Μωρέ! λαμπρὸς ἄνθρωπος, μὰ τὸν Θεόν! ἀνέκραξεν ὁ Φοῖβος.

— Πᾶμε νὰ πιοῦμε; ἠρώτησεν ὁ Ἰωάννης.

— Ποῦ νὰ πᾶμε; ἠρώτησεν ὁ Φοῖβος· εἰς τὸ καπηλεῖον τοῦ Μήλου τῆς Εὔας;

— Ἂς ἦναι εἰς τὸ καπηλεῖον τῆς Εὔας καὶ τοῦ μήλου της.

Ὁ Ἰωάννης ἔλαβεν ἐκ τοῦ βραχίονος τὸν Φοῖβον καὶ ὥδευσαν οἱ δύο φίλοι πρὸς τὸ Μῆλον τῆς Εὔας. Περιττὸν δὲ νὰ εἴπωμεν, ὅτι προηγουμένως συνέλεξαν τὰ ἐκχυθέντα ἀργύρια καὶ ὅτι ὁ ἀρχιδιάκονος τοὺς ἠκολούθει παρὰ πόδας.

Τοὺς ἠκολούθει δὲ κατηφής, ἀγριωπός. Ὁ Φοῖβος οὗτος ἦτο ἆρά γε αὐτὸς ἐκεῖνος, τὸ κατάρατον τοῦ ὁποίου ὄνομα δὲν ἔπαυσεν ἀπὸ τῆς μετὰ τοῦ Γρηγορᾶ συνδιαλέξεως νὰ ἐπιπροσθῇ εἰς ὅλους αὐτοῦ τοὺς διαλογισμούς; Τὸ ἠγνόει. Ἀλλ' ὁπωσδήποτε Φοῖβος ἦτο καὶ αὐτός, ἔφθανεν ὅτι ἔφερε τὸ μαγικὸν αὐτὸ ὄνομα, ὥστε ὁ ἀρχιδιάκονος νὰ παρακολουθῇ ἀψοφητὶ τοὺς δύο ἀμερίμνους συντρόφους, ὠτακουστῶν καὶ παρατηρῶν καὶ τὰ ἐλάχιστα αὐτῶν κινήματα μετ' ἀγωνιώδους προσοχῆς. Πλὴν δὲν ἦτο καὶ πολὺ δύσκολον ν' ἀκούσῃ τις ὅλους των τοὺς λόγους· τόσον μεγαλοφώνως ἐλάλουν, ὀλίγον φροντίζοντες ὅτι ἔκαμάν τοὺς διαβάτας συμμετόχους τῶν μυστικῶν των. Συνδιελέγοντο δὲ διὰ μονομαχίας, διὰ γυναῖκας, ποτήρια, τρέλλας παντὸς εἴδους.

Ἐνῷ δὲ ἔκαμπτον μίαν ὁδόν, ἤκουσαν ἐρχόμενον ἐκ τῆς παρακειμένης ἀμφόδου ἦχον κυμβάλου, καὶ ὁ Κλαύδιος ἤκουσε τὸν ἀξιωματικὸν λέγοντα πρὸς τὸν μαθητήν:

— Μωρὲ παιδί, περπάτει γλήγορα.

— Διατί, κύριε Φοῖβε;

— Φοβοῦμαι νὰ μὴ μὲ ἰδῇ ἡ Βοημίς.

— Ποία Βοημίς;

— Ἐκείνη ἡ μικρὴ ὁποῦ ἔχει μίαν αἶγα.

— Ἡ Σμεράλδα;

— Ναί, ναί, αὐτή, Ἰωάννη. Πάντοτε λησμονῶ τὸ διαβολόνομα αὐτό. Περπατοῦμεν γρήγορα νὰ μὴ μὲ γνωρίσῃ. Δὲν θέλω αὐτὴ ἡ νέα νὰ μοῦ ὁμιλήσῃ εἰς τὸν δρόμον.

— Πῶς καὶ τὴν γνωρίζεις, Φοῖβε;

Ἐνταῦθα εἶδεν ὁ ἀρχιδιάκονος τὸν Φοῖβον κύπτοντα μὲ σεσηρότα χείλη πρὸς τὸ ὠτίον τοῦ

Digitized by Google

Ἰωάννου καὶ λέγοντα αὐτῷ λέξεις τινὰς σιγᾶ, μεθ' ὃ ὁ Φοῖβος ἔβαλε μέγαν γέλωτα ἀνατινάσσων θριαμβευτικῶς τὴν κεφαλήν.

— Ψεύματα! εἶπεν ὁ Ἰωάννης.

— Εἰς τὴν ψυχήν μου, σὲ λέγω!

— Ἀπόψε;

— Ἀπόψε.

— Εἶσαι βέβαιος ὅτι θὰ ἔλθῃ;

— Τρελλὸς εἶσαι, καϋμένε Ἰωάννη! καὶ ἐπιδέχονται ἀμφιβολίαν τοιαῦτα πράγματα;

— Εἶσαι, καπετὰν Φοῖβε, εὐτυχὴς στρατιώτης!

Ὁ ἀρχιδιάκονος ἤκουσεν ὅλην τὴν συνδιάλεξιν ταύτην, καὶ οἱ ὀδόντες του ἔτριξαν, καὶ τὰ μέλη του διέδραμε φρικίασις ὀφθαλμοφανής. Ἐστάθη μικρὸν καὶ ὡς μέθυσος ἐστηρίχθη ἐφ' ἑνὸς τέρμονος, ἔπειτα ὥρμησε πάλιν ἐπὶ τὰ ἴχνη τῶν δύο χαροκόπων νέων.

Ἀλλ' ὅτε τοὺς ἔφθασεν, ἐκεῖνοι εἶχον ἀλλάξει ὁμιλίαν· τοὺς ἤκουσε δὲ ᾄδοντας μεγαλοφωνότατα παλαιοῦ τινος τραγῳδίου τὴν ἐπῳδήν:

Τῶν Πλακιῶν τὰ παλληκάρια
Τὰ κρεμνοῦν σὰν τὰ μοσχάρια!

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Ὁ Βρυκόλαξ.

Τὸ ἔκλαμπρον οἰνοπωλεῖον τοῦ Μήλου τῆς Εὔας ἔκειτο ἐν τῇ συνοικίᾳ τοῦ Πανεπιστημίου, κατὰ τὴν διασταύρωσιν τῶν ὁδῶν Ῥονδέλλης καὶ Ῥαβδούχου. Ἦτο αὐτὸ αἴθουσα χαμόγεως, ἱκανῶς εὐρύχωρος καὶ πολλὰ χαμηλή, μὲ θόλον συννεύοντα κατὰ τὸ κέντρον καὶ στηριζόμενον ἐπὶ ὀγκώδους ξυλίνου στύλου κιτρινοβαφοῦς. Πανταχοῦ τράπεζαι, στιλπναὶ κασσιτέριναι οἰνοχόαι εἰς τὸν τοῖχον ἀνηρτημέναι, πλῆθος οἰνοποτῶν ἀδιάλειπτον καὶ ἑταιρίδες ἐν ἀφθονίᾳ. Πρὸς τὴν ὁδὸν ὑπῆρχεν ὑαλόφραγμα, πρὸ τῆς θύρας ἓν κλῆμα καὶ κατὰ τὸ ὑπέρθυρον μία σιδηρήλατος πλὰξ ἀεννάως τριζοκοποῦσα καὶ φέρουσα ἐπ' αὐτῆς ζωγραφίαν μήλου καὶ γυναικός· ἦτο δὲ ἡ πλὰξ κατεσκωριασμένη ὑπὸ τῆς βροχῆς καὶ ἐστρέφετο κατὰ τὰς πνοὰς τοῦ ἀνέμου περὶ ἕνα σιδηροῦν ὀβελόν. Ὁ ἀνεμοδείκτης ἐκεῖνος ὁ κατὰ τὸ λιθόστρωμα πάντοτε βλέπων, ἦτο τοῦ καταστήματος τὸ τεχνόσημον.

Ἤρχιζε νὰ νυκτόνῃ· τὸ σταυροδρόμιον ἦτο ἤδη σκοτεινόν, τὸ δὲ καπηλεῖον, πλῆρες στεατίνων λαμπάδων, ἐφωτοβόλει μακρόθεν ὡς κάμινος εἰς τὸν ζόφον. Ἠκούοντο κλαγγαὶ ποτηρίων, εὐωχίαι, βλασφημίαι, ἔριδες διεκθρώσκουσαι ἔξω διὰ τῶν τεθραυσμένων ὑάλων. Εἰς τὴν ὁμίχλην, ἣν ἡ ἐσωτερικὴ τῆς αἰθούσης θερμοκρασία ἐπέχυνεν ἐπὶ τοῦ ὑαλοφράκτου, ἐφαίνοντο μυρμηκίζουσαι παμπληθεῖς μορφαὶ καὶ ἐκ διαλειμμάτων ἀνεπέμπετο μέγας καγχασμός. Οἱ διαβάται, οἱ εἰς τὰ ἔργα αὐτῶν πορευόμενοι, παρήμειβον, χωρὶς νὰ ῥίψωσι βλέμμα ἐπ' αὐτοῦ, τὸ θορυβῶδες καταγώγιον. Κάποτε μόνον παιδάριόν τι ῥακένδυτον, ὑψούμενον ἀκροποδητὶ μέχρι τοῦ ἀγκῶνος τοῦ ὑαλοφράκτου προνωπίου, ἔρριπτεν ἐντὸς φράσιν τινὰ χλευαστικὴν κατὰ τῶν οἰνοφλύγων. *Τάπα ὁ νέος! στουππὶ ὁ γέρος!*

Ἄνθρωπός τις ἐν τούτοις περιεπάτει ἐπιμόνως ἔμπροσθεν τοῦ πολυτύρβου οἰνοπωλείου, θεωρῶν ἀδιαλείπτως ἐντὸς αὐτοῦ καὶ μὴ ἀπομακρυνόμενος ἀπ' αὐτοῦ μηδ' ὅσον ὁ στρατιωτικὸς φρουρὸς ἐκ τοῦ φυλακείου του. Ἦτο περιτυλιγμένος μέχρι τῆς ῥινὸς ἐντὸς μανδύου, ὃν πρὸ μικροῦ εἶχεν ἀγοράσει εἰς τὸν παρὰ τὸ Μῆλον τῆς Εὔας παλαιοπώλην, ὅπως προφυλαχθῇ βεβαίως ἐκ τοῦ νυκτερινοῦ ψύχους, ἴσως δὲ καὶ ὅπως κρύψῃ τὸ ἀληθὲς αὐτοῦ σχῆμα. Πότε καὶ πότε ἵστατο ἐνώπιον τοῦ θολοῦ ὑαλώματος, τοῦ διὰ μολυβδίνου δικτύου πεφραγμένου, ἠκροᾶτο, παρετήρει καὶ ἐκτύπα κατὰ γῆς τὸν πόδα.

Τέλος ἠνοίχθη τοῦ καπηλείου ἡ θύρα, ὅπερ καὶ αὐτὸς ἐπερίμενε. Δύο τῶν ἐν τῷ καπηλείῳ οἰνοποτῶν ἐξῆλθον, ἡ δὲ διὰ τῆς θύρας διαδιδράσκουσα ἀκτὶς ἐφώτισεν ἐπὶ μακρὸν τὰ χαρωπὰ πρόσωπά των. Ὁ μανδυοφόρος ἐτοποθετήθη πρὸς κατασκόπευσιν ὑπὸ μίαν καμάραν εἰς τὴν ἀπέναντι τῆς ὁδοῦ πλευράν.

— Κέρατο κι' ἀστροπελέκι! εἶπεν ὁ εἷς τῶν οἰνοποτῶν· κοντεύουν νὰ σημάνουν ἑπτά· εἶναι ἡ ὥρα τῆς ἐρωτικῆς μου συνεντεύξεως.

— Ἐγὼ σοῦ λέγω, ὑπελάμβανεν ὁ σύντροφός του ὑποτραυλίζων ἐκ τῆς μέθης, ὅτι δὲν κατοικῶ εἰς τὴν ὁδὸν τῶν Κακῶν Λόγων. Ἀνδρὸς χαρακτὴρ ἐκ λόγου γνωρίζεται. Κατοικῶ εἰς τὴν γειτονιὰν τοῦ Μαλακόψωμου· παρὰ Μαλακοάρτῳ οἴκῳ. Ἂν αὐτὸ σὺ δὲν τὸ βλέπῃς, εἶσαι καὶ τοῦ τυφλοπόντικα τυφλότερος! Ὅλος ὁ κόσμος ξεύρει πῶς ὅποιος ἐκαβαλίκευσε μίαν φορὰν ἀρκούδα, ποτέ του πλέον δὲν τρομάζει. Ἐσὺ ὅμως ἔχεις τὸν μύτον εἰς τὰ καλοφάγια ὡσὰν τὸν ἅγιον Ὀνούφριον!

— Μέθυσες, Ἰωάννη φίλε μου!

— Αὐτό, Φοῖβε, ἀπεκρίθη παραπαίων ὁ Ἰωάννης, σὲ ἀρέσει νὰ τὸ λές! Εἶναι ὅμως τετραγωνικῶς ἀποδεδειγμένον, ὅτι ὁ Πλάτων εἶχε τὴν προτομὴν λαγωνικοῦ!

Digitized by Google

Ἀνεγνώρισε βεβαίως ὁ ἀναγνώστης ὅτι οἱ δύο ἀξιάγαστοι φίλοι ἦσαν ὁ λοχαγὸς καὶ ὁ μαθητής. Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ ὁ κατασκοπεύων αὐτοὺς ἐν τῷ σκότει ἀνὴρ ἀνεγνώρισεν αὐτοὺς ὡσαύτως, ἐπειδὴ παρηκολούθει ὅλους τοὺς ἑλιγμούς, εἰς οὓς ὁ ὑπὸ τῆς μέθης κλονούμενος μαθητὴς συμπαρέσυρε μεθ' ἑαυτοῦ τὸν λοχαγόν, ὅστις μᾶλλον ἐμπειροπόλεμος εἰς τὴν ἀκρατοποσίαν, εἶχε διατηρήσει σώας τὰς φρένας. Ἀκροώμενος δὲ αὐτοὺς προσεκτικῶς ὁ μανδυοφόρος κατώρθωσε ν' ἀντιληφθῇ ὁλόκληρον τὴν ἑξῆς περίεργον συνδιάλεξίν των.

— Corpo di Raccho! κάμε δὰ νὰ περιπατήσῃς ὀλίγον ἴσια, κύριε φοιτητά! Ξεύρεις ὅτι πρέπει τώρα νὰ σ' ἀφήσω. Εἶναι ἑπτὰ ὧραι· ἔχω νὰ κάμω ἐπίσκεψιν εἰς μίαν γυναῖκα.

— Ἄφησέ με, μωρὲ παιδί, καὶ μοῦ φαίνεται πῶς βλέπω τὸν οὐρανὸν νὰ γυρίζῃ. Καὶ σὺ μοῦ φαίνεσαι σὰν τὸ κάστρο τοῦ Ἀββᾶ Μαρτίνου ὁποῦ σκάνει ἀπ' τὰ γέλια!

— Μὰ τὸ τρεμουλιαστὸ σαγόνι τῆς κυροῦλας μου! παραμιλεῖς, Ἰωάννη φίλε μου, τρομερά. Ἀληθινά, πές μου, Ἰωάννη, τὰ ξώδευσες ὅλα τὰ χρήματα, ἢ σοῦ μένουν ἀκόμη;

— Κύριε καθηγητά! δὲν ἔσφαλα, εἶναι γερούνδιον!

— Αἴ! Ἰωάννη, Ἰωάννη φίλε μου, γνωρίζεις ὅτι ἔχω ὁμιλίαν μ' ἐκείνην τὴν μικρὴν νὰ εὑρεθῶμεν εἰς τὴν γέφυραν τοῦ Ἁγίου Μιχαήλ, ὅτι δὲν ἐμπορῶ νὰ τὴν ὑπάγω ἀλλοῦ παρὰ εἰς τῆς κυρὰ Ξακουστῆς, ὁποῦ κάθεται κοντὰ εἰς τὸ γεφύρι, καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ πληρώσω τὴν κάμαρα. Ἡ γρηὰ μεσίτρια μὲ τ' ἄσπρα μουστάκια δὲν μοῦ κάμνει πίστωσιν. Ψυχή μου, Ἰωάννη μου, τὸ ἤπιαμε ὅλον τὸ πουγγὶ τοῦ καλόγηρου; δὲν ἔμεινε κανένα πλέον παρισινό;

— Ἡ συνείδησις ὅτι διέθεσέ τις καλῶς τὰς λοιπὰς τῆς ἡμέρας ὥρας εἶναι τὸ γλυκύτατον τῆς τραπέζης ἄρτυμα...

— Ἄμε στὸ διάβολο! Θ' ἀφήσῃς αὐταὶς ταὶς ἀνοησίαις; Λέγε, Ἰωάννη τοῦ διαβόλου! σοῦ ἀπέμειναν τίποτε λεπτά; Δός μου, εἰδεμή, μὰ τὴν Παναγία! θὰ σὲ ψάξω κι' ἂν ἦσαι πλέον λεπρὸς ἀπὸ τὸν Ἰὼβ καὶ πλέον ψωραλέος ἀπὸ τὸν Καίσαρα.

— Κύριέ μου, ἡ ὁδὸς τοῦ Ψωραλῆ ἀπολήγει ἐντεῦθεν μὲν εἰς τὴν ὁδὸν τῶν Ὑαλοπωλείων, ἐντεῦθεν δὲ εἰς τὴν τῶν Ὑφαντῶν.

— Ναί, ναί, καλὰ λέγεις, ἡ ὁδὸς τοῦ Ψωραλῆ, φίλε μου, φίλτατέ μου, συντροφάκι μου Ἰωάννη! Ἀλλὰ σὲ παρακαλῶ, δ' ὄνομα Θεοῦ, ἔλα εἰς τὰ σύγκαλά σου. Δὲν μὲ χειάζεται παρὰ ἕνα μονάχα σολδὶ παρισινό, καὶ εἶναι ἑπτὰ ὧραι!

— Σιωπὴ τριγύρω, ν' ἀκούσωμεν τὸ τραγοῦδι! εἶπεν ὁ Ἰωάννης ψάλλων:

Μὲ ἄσπρα σὰν πετάξῃ ὁ κόρακας φτερά,
Ὁ βασιλῆς θὰ πάρῃ τὸ κάστρο τοῦ Ἀρρᾶ.
Ἡ θάλασσα σὰν πήξῃ καὶ κρούσταλλο γενῇ
Τὴν νύχτα τ' Ἀϊγιάννη π' ἀνάβουν τσοὶ φανοί,
Ἀπὸ τὰ παγωμένα προβάλλοντας νερὰ
Θὰ προσκυνήσῃ τότε τὸ κάστρο τοῦ Ἀρρᾶ!

— Τὸ λοιπόν, μαθητὴ τοῦ Ἀντιχρίστου, ἄμε στ' ἀνάθεμα ποῦ νὰ σὲ ἰδῶ νὰ σὲ κρεμνοῦν μὲ τἄντερα τῆς μάννας σου! ἀνέκραξεν ὁ Φοῖβος καὶ ἀπώθησε βιαίως τὸν μεθυσοκότταβον μαθητήν, οὗτος δὲ ἐξωλίσθησε πρὸς τὸν τοῖχον κ' ἔπεσεν ἔπειτα μακρὺς πλατὺς εἰς τὸν δρόμον. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Φοῖβος ἔσωζεν ἔτι μικρὸν μόριον τοῦ ἀδελφικοῦ οἴκτου, ὅστις οὐδέποτε ἐγκαταλείπει ἐντελῶς τὴν καρδίαν τῶν οἰνοποτῶν, ἐκύλισε διὰ τοῦ ποδὸς τὸν Ἰωάννην εἰς ἓν τῶν προσκεφαλαίων τοῦ πτωχοῦ, ἅτινα ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ ἔχει ὁλοέτοιμα εἰς ὅλων τῶν παρισινῶν ὁδῶν τὰς γωνίας, καὶ εἰς τὰ ὁποῖα οἱ πλούσιοι δίδουσι τὸ περιφρονητικὸν ὄνομα *σωρὸς καθαρμάτων*. Ὁ λοχαγὸς διηυθέτησεν ἔπειτα τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἰωάννου ἐπὶ προσκλινοῦς ἐπιπέδου ἐκ φύλλων κραμβολαχάνου ἀπερριμμένων μετὰ τοῦ λοιποῦ σωροῦ καὶ ἐν τῷ ἅμα ὁ καλός σου μαθητὴς ἤρχισε νὰ ῥέγχεται εἰς σεμνότατον ἦχον βαρύν. Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἡ μῆνις τοῦ λοχαγοῦ δὲν εἶχεν ἐντελῶς κατευνασθῆ.

— Ψόφησε τώρ' αὐτοῦ, καὶ ἂν τὸ κάρρο τοῦ διαβόλου περάσῃ καὶ σὲ σαρώσῃ, τόσον τὸ καλλίτερο! εἶπε καὶ ἐμακρύνθη ἐκεῖθεν.

Ὁ δὲ μανδυοφόρος ἀνήρ, ὅστις δὲν ἔπαυσε παρακολουθῶν, ἐστάθη ἐπὶ μικρὸν ἔμπροσθεν τοῦ ἐκτάδην κειμένου μαθητοῦ, ἀδημονῶν καὶ δυστάζων ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ περὶ τοῦ πρακτέου· ἔπειτα ὅμως ἐκ βαθέων στενάξας παρήτησεν αὐτὸν καὶ ἠκολούθησε κατ' ἴχνος τὸν λοχαγόν.

Θέλομεν ὡσαύτως καὶ ἡμεῖς ἀφήσει τὸν Ἰωάννην κοιμώμενον νήδυμον ὕπνον ὑπὸ τὸν ἀστερόεντα οὐρανὸν καὶ παρακολουθήσει αὐτούς, ἂν εὐδοκῇ ὁ ἀναγνώστης.

Προκύψας εἰς τὴν ὁδὸν Ἁγίου Ἀνδρέου παρετήρησεν ὁ λοχαγός, ὅτι κάποιος τὸν ἠκολούθει κατόπιν, ἐπειδὴ μεταστρέψας τυχαίως τὴν κεφαλὴν εἶδε σχῆμά τι καὶ σκιὰν ἑρπύζουσαν ἐξόπισθέν του παρὰ τὸν τοῖχον τοῖχον. Ἐστάθη, ἐστάθη καὶ ἡ σκιά· προέβη πάλιν, προέβη καὶ ἡ σκιά. Μολαταῦτα δὲν τὸν ἀνησύχει πολὺ τὸ τοιοῦτον.

— Τί μὲ μέλει! εἶπε καθ' ἑαυτόν· δὲν βαστῶ ἐπάνω μου οὔτε λεπτὸν καθὼς τὸ λέγουν.

Διερχόμενος ἔμπροσθεν τῆς Αὐγουστοδουνείου Σχολῆς ἔκαμεν ἀνάπαυσιν. Εἰς τὸ σχολεῖον αὐτὸ εἶχε κάμει τὰς σπουδάς του, ὡς ἔλεγε, καὶ τί σπουδάς! Σώζων δ' ἔτι παλαιάν τινα κακοήθους μαθητοῦ ἕξιν, δὲν διέβαινε ποτὲ ἐκ τοῦ μέρους τούτου χωρὶς νὰ ποιήσῃ πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ καρ-

Digitized by Google

δινάλίου Πέτρου Βερτράνδου, γεγλυμμένην πρὸς τὰ δεξιὰ τῆς εἰσόδου, τὴν ὑβριστικὴν ἐκείνην πρᾶξιν, δι' ἣν παραπονεῖται τόσον πικρῶς ὁ Πρίαπος ἐν τῇ σατύρᾳ τοῦ Ὁρατίου τῇ ἀρχομένῃ οὕτως : Olim truncus eram ficulnus (1). Τόσον δὲ κατέβαλλεν ἔνθυμον ζῆλον πρὸς τοῦτο, ὥστε ἐξήλειξε σχεδὸν τὴν ἐπιγραφὴν *Αἰδούων ἐπίσκοπος*. Ἐστάθη λοιπὸν καὶ ἤδη ἔμπροσθεν τοῦ ἀνδριάντος. Ἡ ὁδὸς ἦτο ἐρημοτάτη. Καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ἐκομβόνετο πάλιν νωχελῶς μὲ ἐπηρμένην τὴν κεφαλήν, εἶδε τὴν σκιὰν βραδυπόρως προσερχομένην, τόσον βραδυπόρως, ὥστε ἔλαβε καιρὸν νὰ παρατηρήσῃ ὅτι ἡ σκιὰ ἐφόρει μανδύαν καὶ πῖλον. Ὅτε δ' ἔφθασε πλησίον του, ἐστάθη καὶ ἔμεινεν ἀκίνητος ἀπαράλλακτα ὡς ὁ τοῦ Καρδιναλίου Βερτράνδου ἀνδριάς· προσήλωσεν ὅμως ἐπὶ τοῦ Φοίβου δύο ὄμματα ἀπλανῆ καὶ πλήρη τῆς ἀμφιβόλου ἐκείνης αἴγλης, ἥτις ἐκπέμπεται τὴν νύκτα ἐκ τῶν ὀμμάτων τῆς γαλῆς.

Ὁ λοχαγὸς ἦτο γενναῖος καὶ ὀλίγον θὰ ἐφοβεῖτο τὰ ἐγχειρίδια τῶν λωποδυτῶν· ἀλλ' ὁ περιπατῶν ἐκεῖνος ἀνδριάς, ὁ ἀπολελιθωμένος ἐκεῖνος ἄνθρωπος τῷ ἐπροξένησε φρίκην. Ἐκυκλοφόρουν κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν φῆμαί τινες περὶ βρυκόλακος περινοστοῦντος τὰς νύκτας εἰς τὰς ἀγυιὰς τῶν Παρισίων, αἱ δὲ φῆμαι αὐται ἐπανῆλθον τότε συγκεχυμένως πως εἰς τὴν μνήμην του· ὅθεν ἔμεινεν ἐπί τινα λεπτὰ τῆς ὥρας ἐνεός, τέλος δ' ἔλυσε τὴν σιωπὴν βιάσας αὐτὴν εἰς γέλωτα.

— Κύριέ μου, εἶπεν ἂν ἦσθε κλέπτης, ὡς ἐλπίζω, μάθετε ὅτι ὁ γυμνὸς δὲν ἐνδύει τὸν ξεβράκωτον. Εἶμαι, φίλτατέ μου, ἀρχοντόπουλο βουτημένο ὡς τὸν λαιμὸν εἰς τὰ χρέη· ὅθεν πάρετε, παρακαλῶ, ἄλλον δρόμον. Εἰς τὸ μετόχι αὐτοῦ τοῦ σχολείου ὑπάρχει ἀληθινὸν τίμιον ξύλον καὶ τὸ φυλάττουν εἰς ἀργυρᾶν θήκην.

Ἡ χεὶρ τῆς σκιᾶς ὑπεκδῦσα ὑποκάτωθεν τοῦ μανδύου κατηράχθη ἐπὶ τὸν τοῦ Φοίβου βραχίονα βαρεῖα ὡς γαμψώνυχες ἀετοῦ· ταὐτοχρόνως δὲ ἡ σκιὰ φωνήσασα εἶπε.

— Λοχαγὲ Φοῖβε Δὲ Σατωπέρ !

— Πῶς διάβολε ! εἶπεν ὁ Φοῖβος· γνωρίζεις τὄνομά μου.

— Ὄχι μόνον τὄνομά σου γνωρίζω, ἐπανέλαβε μὲ καταχθόνιον φωνὴν ὁ μανδυοφόρος· γνωρίζω καὶ ὅτι ἔχεις ἀπόψε μίαν συνέντευξιν.

— Ναί, ἀπεκρίθη ἐκπεπληγμένος ὁ Φοῖβος.

— Εἰς τὰς ἑπτά.

— Μετὰ ἓν τέταρτον.

— Εἰς τῆς κυρᾶς Ξακουστῆς.

— Ἀκριβῶς.

— Ὁποῦ κάθηται εἰς τὴν γέφυραν τοῦ Ἁγίου Μιχαήλ.

— Τοῦ Ἁγίου Μιχαὴλ τοῦ Ἀρχαγγέλου, καθὼς λέγει καὶ τὸ τροπάρι.

— Ἀσεβέστατε ! ὑπέγρυξε τὸ φάσμα· συνέντευξιν μὲ μίαν γυναῖκα.

— Confiteor (ὁμολογῶ).

— Ἡ ὁποία ὀνομάζεται . . . .

— Σμεράλδα, εἶπεν εὐθύμως ὁ Φοῖβος. Ἐπειδὴ βαθμηδὸν ἐπανεῦρε πάλιν ὅλην του τὴν προτέραν ἀμεριμνησίαν.

Κατὰ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ ὀνόματος τούτου ἡ σιδηρᾶ τῆς σκιᾶς χεὶρ διέσεισε λυσσωδῶς τοῦ Φοίβου τὸν βραχίονα.

— Λοχαγὲ Φοῖβε Δὲ Σατωπέρ, ψεύδεσαι !

Ὅστις ἤθελε κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἰδεῖ τὸ φλογῶδες πρόσωπον τοῦ λοχαγοῦ, τὸ σκίρτημα τὸ ὁποῖον ἔκαμε πρὸς τὰ ὀπίσω τόσον βιαίως, ὥστε ἀπεσπάσθη ἐκ τῆς κρατούσης αὐτὸν σιδηρᾶς λαβίδος, τὸν ὑπερήφανον τρόπον, δι' οὗ κατήρπαξε τὴν χεῖρα εἰς τοῦ ξίφους του τὴν λαβήν, καὶ ἐνταυτῷ τὴν πρὸς τὴν τοσαύτην ὀργὴν στυγνὴν ἀταραξίαν καὶ τὸ ἀκίνητον τοῦ μανδυοφόρου ἀνδρός, ὅστις ἔβλεπε ταῦτα, ἤθελεν αἰσθανθῇ τρόμον. Εἶχον τὰ δρώμενα ὅμοιόν τι πρὸς τὴν μάχην τοῦ Δὸν Ζοάνου καὶ τοῦ ἀγάλματος (1).

— Δυνάμεις τῆς κολάσεως ! ἀνέκραξεν ὁ λοχαγός. Αὐτὸν τὸν λόγον ὁποῦ τώρα εἶπες, τὸ αὐτὶ τῶν Σατωπὲρ δὲν ἐσυνείθισε νὰ τὸν ἀκούῃ. Θὰ τολμήσῃς νὰ τὸν ἐπαναλάβῃς καὶ ἐκ δευτέρου ;

— Ψεύδεσαι ! ἐπανέλαβε μετὰ ψυχρότητος ἡ σκιά.

Ὁ λοχαγὸς συνεκρότησε τοὺς ὀδόντας. Βρυκόλακας, φαντάσματα, δεισιδαιμονίας, ὅλα τὰ εἶχε λησμονήσει· ἐνώπιόν του πλέον δὲν ἔβλεπεν εἰμὴ ἕνα ἄνθρωπον καὶ τὴν ὑπ' αὐτοῦ γενομένην ὕβριν.

— Ἆ ! ἔτσι εἶναι ! ὑπετραύλισε μὲ φωνὴν ὑπὸ τῆς λύσσης συμπνιγομένην· εἵλκυσε τὸ ξίφος καὶ ψελλίζων, ἐπειδὴ ὁ θυμὸς κάμνει, ὡς καὶ ὁ φόβος, τὸν ἄνθρωπον νὰ τρέμῃ—ἐδῶ ! ἀμέσως ἔλεγε, τὰ σπαθιά ! τὰ σπαθιά ! αἷμα θὰ χυθῇ ! αἷμα !

Ὁ ἄλλος ἐν τούτοις δὲν ἐσάλευεν ἀπὸ τὸν τόπον του. Ὅτε δὲ εἶδε τὸν ἀντίπαλόν του καταλαμβάνοντα θέσιν ἀμυντικὴν καὶ διασταυροῦντα τὸ ξίφος.

— Λοχαγὲ Φοῖβε, τῷ εἶπε, καὶ ἡ φωνή του ἔπαλλε μετὰ πικρίας, λησμονεῖς τὴν συνέντευξίν σου.

Αἱ ὀργαὶ τῶν ὁμοίων τοῦ Φοίβου ἀνθρώπων εἶναι ὡς τὸ ἐκ γάλακτος ζέοντος ῥόφημα, οὗτινος μία σταγὼν ψυχροῦ ὕδατος ἀρκεῖ νὰ κατασβέσῃ τὸν ἀναβρασμόν. Καὶ ὁ ἁπλοῦς ἐκεῖνος λόγος ἤρκεσε νὰ παραλύσῃ τὸ ξίφος τὸ εἰς τὴν χεῖρα τοῦ λοχαγοῦ ἐξαστράπτον.

— Λοχαγέ, ἐξηκολούθησε λέγων ὁ ἕτερος, αὐ-

(1) Ἤμην ποτὲ κορμὸς συκῆς.

(1) Ἐν τῇ κωμῳδίᾳ τοῦ Μολιέρου «Δὸν Ζοάνος» Σ.Μ.

Digitized by Google

ριον, μεθαύριον, μετὰ ἕνα μῆνα, μετὰ δέκα ἔτη, ἐμπορεῖς νὰ μ' εὕρῃς πάλιν ἕτοιμον νὰ σοῦ κόψω τὸ λαρύγγι· ἀλλὰ πήγαινε πρῶτον εἰς τὴν συνέντευξίν σου.

— Τωόντι, εἶπεν ὁ Φοῖβος ὡς ζητῶν τρόπον τινὰ νὰ συνθηκολογήσῃ πρὸς ἑαυτόν, καὶ τὰ δύο αὐτὰ πράγματα εἶναι θελκτικώτατα, μονομαχία καὶ συνέντευξις μὲ εὔμορφον κορίτσι, πλὴν διὰ τί νὰ χάσω τὸ ἓν ἐξ αἰτίας τοῦ ἄλλου, ἐνῷ ἐμπορῶ νὰ τὰ ἔχω καὶ τὰ δύο;

Καὶ ταῦτα λέγων ἐπανέφερε τὸ ξίφος εἰς τὸν κολεόν.

— Πήγαινε εἰς τὴν συνέντευξίν σου, ἐπανέλαβεν ὁ ἄγνωστος.

— Κύριέ μου, ἀπεκρίθη ὁ Φοῖβος μετά τινος ἀμηχανίας, εὐγνωμονῶ διότι εἶσθαι πολλὰ εὐγενής. Πραγματικῶς ὁ καιρὸς καὶ αὔριον δικός μας εἶναι καὶ ἐμποροῦμεν ὁπόταν θέλωμεν νὰ πετσοκοπηθῶμεν ἐν τάξει. Τώρα σᾶς χρεωστῶ χάριν, ἐπειδὴ μοὶ ἐπιτρέπετε νὰ διέλθω εἰσέτι μίαν ὥραν εὐχάριστον· ἂν καὶ ἤλπιζα νὰ σᾶς στρώσω κάτω μακρὺν πλατὺν καὶ νὰ φθάσω ἐγκαίρως καὶ εἰς τὴν ὡραίαν, καὶ τόσον μᾶλλον, καθόσον ἔχει χάριν ν' ἀφίνῃ τις ὀλίγον τὰς γυναῖκας νὰ περιμένουν εἰς τοιαύτας περιστάσεις. Ἀλλὰ μὲ ἤρεσεν ὁ τρόπος σας καὶ προτιμῶ ν' ἀναβάλωμεν εἰς αὔριον τὰ σπουδαῖα. Πηγαίνω λοιπὸν εἰς τὴν συνέντευξιν· ὡρίσθη εἰς τὰς ἑπτά, καθὼς γνωρίζετε.

Ἐνταῦθα ὁ Φοῖβος ἔξυσε τὸ ὠτίον.

— Μωρέ, εἶδες! ἐλησμόνησα ὅτι δὲν ἔχω λεπτὸν νὰ πληρώσω τὸ ἐνοίκιον τῆς βραδειᾶς, καὶ ἡ γρηὰ στρίγλα, ὅπου θὰ μᾶς δώσῃ τὸ δωμάτιον, τὰ θέλει ἐπὶ χεῖρας· δὲν ἔχει πίστωσιν.

— Νά! διὰ νὰ πληρώσῃς.

Ὁ Φοῖβος ᾐσθάνθη τὴν ψυχρὰν τοῦ ἀγνώστου χεῖρα ἐμβάλλουσαν εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἓν μέγα νόμισμα. Ἠναγκάσθη δὲ νὰ δεχθῇ τὸ ἀργύριον καὶ νὰ θλίψῃ τὴν χεῖρα ἐκείνην.

— Εἶσαι, μὰ τὸ ναί, ἀνέκραξεν, ἄνθρωπος καθὼς πρέπει.

— Ἀλλὰ μὲ μίαν συμφωνίαν, εἶπεν ἐκεῖνος. Ἀπόδειξέ μου ὅτι ἐγὼ δὲν ἤξευρα τί ἔλεγα καὶ ὅτι σὺ ἔλεγες ἀλήθειαν. Κρύψε με εἰς γωνίαν τινά, ἀπὸ ὅπου νὰ δύναμαι νὰ ἴδω ἰδίοις ὄμμασιν ἂν αὐτὴ ἡ γυναῖκα εἶν' ἐκείνη τωόντι, τῆς ὁποίας εἶπες τὄνομα.

— Ὤ! ἔκαμεν ὁ Φοῖβος· τί μὲ πειράζει; πιάνομεν τὸ δωμάτιον τῆς ἁγίας Μάρθας, καὶ ἀπὸ τὸ μικρὸν καμαράκι, ὅπου εἶναι δίπλα, ἐμπορεῖς νὰ ἰδῇς μὲ ὅλην τὴν ἄνεσίν σου.

— Ἔρχου λοιπόν! εἶπεν ἡ σκιά.

— Εἶμαι εἰς τὰς διαταγάς σας ἀπεκρίθη ὁ λοχαγός. Δὲν γνωρίζω καλὰ καλὰ ἂν δὲν εἶσθε ὁ κὺρ Διάβολος αὐτοπροσώπως· ἀλλ' ἂς εἴμεθα ἀπόψε ἠγαπημένοι, καὶ αὔριον σοῦ πληρόνω ὅλα μου τὰ χρέη μὲ τὸ πουγγὶ καὶ μὲ τὸ σπαθί.

Καὶ ἤρχισαν πάλιν νὰ βαδίζωσι ταχυπεροῦντες. Μετ' ὀλίγον ὁ φλοῖσβος τοῦ ποταμοῦ τοὺς ἀνήγγειλεν ὅτι ἦσαν εἰς τὴν γέφυραν τοῦ Ἁγίου Μιχαήλ, πλήρη οἰκιῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον.

— Θέλω νὰ σὲ εἰσαγάγω πρῶτον, εἶπεν ὁ Φοῖβος πρὸς τὸν σύντροφόν του, κ' ἔπειτα θὰ ὑπάγω εἰς ἀναζήτησιν τῆς ὡραίας, ἥτις πρέπει νὰ μὲ προσμένῃ πλησίον τοῦ μικροῦ Καστελέτου. Καὶ ὁ μὲν σύντροφος οὐδὲν ἀπεκρίθη πρὸς ταῦτα· ἀφ' ἧς ὥρας συνεβάδιζον πλησιέστατα ἀλλήλων, αὐτὸς δὲν εἶχε προφέρει λέξιν. Ὁ δὲ Φοῖβος σταθεὶς ἔμπροσθεν χαμηλῆς τινος θύρας ἔκρουσεν αὐτὴν βαρέως, ἐφάνη δὲ εἰς τὰς σχισμὰς τῆς θύρας φῶς.

— Ποῖος εἶναι; ἔκραξεν ἔσωθεν φωνή τις ἀπὸ στόματος νωδοῦ. Ὁ λοχαγὸς ἀπεκρίθη διὰ δεινῆς βλασφημίας. Ἡ θύρα ἠνοίχθη αὐθωρεὶ καὶ ἐπεφάνη εἰς τοὺς ἐρχομένους γυνὴ γραῖα καὶ λυχνία γραῖα ἀμφότεραι τρέμουσαι. Ἡ γραῦς ἦτο εἰς δύο κεκυρτωμένη τὸ σῶμα καὶ ῥακενδύτις· ἡ κεφαλὴ αὐτῆς ὑπὸ δύο μικρῶν ὀμμάτων διατετρυπημένη ἐκλονεῖτο ἀκαταπαύστως· ὡς κεφαλόδεσμον εἶχεν ἓν παλαιόπανον καὶ ἦτο ἐρρυτιδωμένη κατὰ τὰς χεῖρας, τὸ πρόσωπον, τὸν τράχηλον, παντοῦ· τὰ χείλη της εἰσῆχον ὑπὸ τὰ οὖλά της, εἶχε δὲ καὶ πεφυκυίας περὶ τὸ στόμα φόβας λευκῶν τριχῶν, αἵτινες τῇ ἔδιδον πρόσοψιν αἰλούρου τεθωπευμένου. Καὶ τὸ πενιχρὸν δὲ οἴκημα δὲν ἦτο ὀλιγώτερον αὐτῆς σεσαθρωμένον· τοῖχοι ἐκ γῆς λευκίτιδος, δοκοὶ κατάμαυροι εἰς τὴν ὀροφήν, μία ἑστία ἀγείσωτος, ἀράχναι καθ' ὅλας τὰς γωνίας· ἐν τῷ μέσῳ δὲ τράπεζαί τινες κλονούμεναι καὶ σκαμνία χωλά· ἓν ῥυπαρὸν παιδίον ἐκυλίετο εἰς τὴν σποδὸν καὶ εἰς τὸ ἐνδότερον ἄκρον ὑπῆρχεν ἀναβάθρα ξυλίνη ἀπολήγουσα εἰς θύραν καταπακτὴν κατὰ τὴν ὀροφὴν κειμένην. Εἰς τὸ καταγώγιον τοῦτο εἰσερχόμενος ὁ μυστηριώδης τοῦ Φοίβου σύντροφος ἀνεβίβασε τὸν μανδύαν αὐτοῦ μέχρις ὀμμάτων. Ὁ λοχαγὸς ἐντούτοις, βλασφημῶν ἅμα ὡς Σαρακηνός, ἐνέβαλεν εἰς τὴν χεῖρα τῆς γραὸς ἓν σκοῦδον.

— Τὸ δωμάτιον τῆς ἁγίας Μάρθας, εἶπεν.

Ἡ γραῖα ἐπεδαψίλευσε τότε εἰς αὐτὸν τὸ *γενναιότατε* καὶ *ἐκλαμπρότατε* καὶ ἐνταυτῷ ἀπέθηκε τὸ σκοῦδον ἐντὸς συρταρίου· ἦτο δὲ τὸ αὐτὸ νόμισμα τὸ δοθὲν εἰς τὸν Φοῖβον παρὰ τοῦ μανδυοφόρου. Ἀλλ' ἐνῷ ἡ γραῖα μετέστρεφε τὰ νῶτα τὸ πολύμαλλον καὶ ῥακένδυτον ἐκεῖνο παιδάριον, τὸ παῖζον εἰς τὴν στάκτην, προσελθὸν εἰς τὸ συρτάριον ἀφήρεσεν ἐξ αὐτοῦ λίαν ἐπιτηδείως τὸ νόμισμα καὶ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ ἔβαλεν ἓν ξηρὸν φύλλον, ἀποσπάσαν αὐτὸ ἐκ μιᾶς ἀγκαλίδος ξύλων.

Ἡ γραῦς ἔνευσε πρὸς τοὺς δύο εὐγενεστάτους, ὡς τοὺς ὠνόμαζε, νὰ τὴν ἀκολουθήσωσι καὶ ἀνέβη τὴν ἀναβάθραν προηγουμένη ἐκείνων. Φθά-

Digitized by Google

σασα εἰς τὸ ὑπερῷον, ἀπέθεσε τὸν λύχνον ἐπὶ ἑνὸς κιβωτίου, ὁ δὲ Φοῖβος, ὡς ἐθὰς τῆς οἰκίας, ἤνοιξε θύραν τινὰ φέρουσαν πρὸς μικρόν τι καὶ σκοτεινὸν χώρισμα.

— Ἔμβα αὐτοῦ μέσα, ἀγαπητέ, εἶπε πρὸς τὸν σύντροφόν του.

Ὁ μανδυοφόρος ὑπήκουσε χωρὶς ν' ἀποκριθῇ λέξιν, ἡ θύρα ἐκλείσθη πάλιν ἐξόπισθέν του, ἤκουσε δὲ τὸν Φοῖβον μοχλοῦντα αὐτὴν διὰ σύρτου, καὶ μικρὸν ἔπειτα καταβαίνοντα αὖθις τὴν κλίμακα μετὰ τῆς γραός· τὸ δὲ φῶς ἐξέλιπεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

Χρησιμότης τῶν ἐπὶ ποταμοῦ παραθύρων.

Ὁ Κλαύδιος Φρόλλος (ἐπειδὴ ὁ ἀναγνώστης νοημονέστερος τοῦ Φοίβου ἐνόησεν, ἐλπίζομεν, ὅτι βρυκόλαξ ἄλλος εἰς τὴν προεκτεθεῖσαν διήγησιν παρὰ τὸν ἀρχιδιάκονον δὲν ὑπῆρχεν) ὁ Κλαύδιος, λέγομεν, Φρόλλος ἔμεινεν ἐπί τινα ὥραν ψηλαφῶν εἰς τὴν ζοφώδη τρώγλην, ὅπου τὸν εἶχεν ἐγκλείσει ὁ λοχαγός. Ἦτο δὲ εἷς τῶν γωνιωδῶν ἐκείνων θαλαμίσκων, οὓς οἱ ἀρχιτέκτονες ἀφίνουσιν ἐνίοτε ἐν παραβύστῳ εἰς τὰ ἀνώγεα κατὰ τὴν σύζευξιν τῆς στέγης καὶ τοῦ ὑπερείδοντος τοίχου. Δὲν εἶχε δὲ οὔτε παράθυρον οὔτε φεγγίτην καὶ τὸ προσκλινὲς τῆς στέγης ἐμπόδιζε νὰ σταθῇ τις ἐκεῖ ὄρθιος. Ὁ Κλαύδιος λοιπὸν ἀνεκάθισεν ὀκλαδὸν ἐπὶ τῆς κόνεως καὶ τῶν θραυσμένων ὑποκάτω του τεμαχίων τῆς ἀσβέστου. Ἡ κεφαλή του ἔκαιεν ὅλη· ἐνῷ δ' ἐψηλάφα πέριξ διὰ τῶν χειρῶν, εὗρε χαμαὶ τεμάχιον τεθραυσμένης ὑάλου, τὸ ἐστήριξεν ἐπὶ τοῦ μετώπου καὶ ἡ ἀπ' αὐτοῦ δρόσος ἐμετρίασεν ὁπωσοῦν τὴν φλεγμονὴν αὐτοῦ.

Τί συνέβαινε κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν ἐντὸς τῆς ζοφερᾶς καὶ ἀνεξιχνιάστου ψυχῆς τοῦ ἀρχιδιακόνου ; Αὐτὸς μόνος καὶ ὁ Θεὸς τὸ ἐγίνωσκον.

Κατὰ ποίαν ἀποφράδα τάξιν ἦσαν διατεθειμένα εἰς τὸν λογισμόν του ἡ Ἐσμεράλδα, ὁ Φοῖβος, ὁ Ἰάκωβος Χαρμόλιος, ὁ ἀδελφός του Ἰωάννης, ὃν τοσοῦτον ἠγάπα, ἀφειμένος ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸν βόρβορον, τὸ καλογηρικόν του ράσον, ἴσως δὲ καὶ ἡ ὑπόληψίς του, διασεσυρμένα εἰς τὸ χαμαιτυπεῖον τῆς Ξακουστῆς, ὅλαι αὐται αἱ εἰκόνες, ὅλα ταῦτα τὰ συμβεβηκότα ; Ἀδυνατῶ νὰ τὸ εἴπω· τοῦτο μόνον εἶναι βέβαιον, ὅτι αἱ ἰδέαι αὗται συναπετέλουν ἐντὸς τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ φρικαλέον κυκεῶνα.

Ἐν ἤδη τέταρτον ὥρας ἐπερίμενε καὶ τοῦ ἐφαίνετο ὅτι ἐν τῷ μεταξὺ ἐγήρασε κατὰ ἕνα ὁλόκληρον αἰῶνα. Ἀλλ' ἰδοὺ ἀκούει τρίζοντα τὰ σανίδια τῆς ξυλίνης κλίμακος· κάποιος ἀνέβαινεν ἡ καταπακτὴ ἠνοίχθη καὶ ἐφάνη πάλιν φῶς. Εἰς τὴν σκωληκόβρωτον θύραν τῆς σκοτεινῆς τρώγλης του ὑπῆρχε σχισμὴ ἱκανῶς πλατεῖα· ἐκεῖ κολλήσας τὸ πρόσωπον ἠδύνατο νὰ βλέπῃ τί συνέβαινεν εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον. Καὶ πρῶτον μὲν ἐξῆλθεν ἐκ τῆς καταπακτῆς ἡ πρόσοψιν γαλῆς ἔχουσα γραῦς, εἶτα ὁ Φοῖβος συστρέφων τὸν μύστακα, εἶτα τρίτον τι πρόσωπον, ἡ περικαλλής, ἡ ἀγλαόμορφος Ἐσμεράλδα. Ὁ ἱερεὺς εἶδεν αὐτὴν ἐκ τῆς γῆς ἀναδύουσαν ὁμοίαν φαεινῆς ὀπτασίας. Τότε τὰ μέλη αὐτοῦ κατέλαβε τρόμος, τοὺς ὀφθαλμούς του ἐκάλυψεν ἀχλύς, αἱ ἀρτηρίαι του ἔπαλλον σφοδρῶς, θάμβος καὶ δίνη ἦσαν πάντα τὰ περὶ αὐτόν, ὥστε οὔτε εἶδε πλέον τι οὔτε ἤκουσεν.

Ὅτε συνῆλθεν εἰς ἑαυτόν, ὁ Φοῖβος καὶ ἡ Ἐσμεράλδα ἦσαν μόνοι καὶ ἐκάθηντο ἐπὶ τοῦ δρυίνου κιβωτίου, ὁ δὲ πλησίον αὐτῶν λύχνος καθίστα εἰς τὰ ὄμματα τοῦ ἀρχιδιακόνου περιφανῆ τὰ δύο ἐκεῖνα νεαρὰ πρόσωπα καὶ μίαν εἰς τὸ βάθος τοῦ ὑπερῴου κειμένην πενιχρὰν κλίνην.

Παρὰ τὴν κλίνην ὑπῆρχε παράθυρον, διὰ τῶν τεθραυσμένων τοῦ ὁποίου ὑάλων ἐφαίνετο ἓν τεμάχιον οὐρανοῦ καὶ ἡ σελήνη μακράν, ἡμίθαπτος εἰς νέφη.

Ἡ νέα ἠρυθρία τεθορηβημένη καὶ τὸ στῆθός της ἔπαλλε σφοδρῶς· αἱ μακραὶ βλεφαρίδες κεκλιμέναι ἐσκίαζον τὰς πορφυριζούσας αὐτῆς παρειάς. Ὁ δὲ ἀξιωματικός, ἐφ' οὗ δὲν ἐτόλμα νὰ ὑψώσῃ τὰ ὄμματα, ἠκτινοβόλει ἐκ τῆς περιχαρείας. Μηχανικῶς καὶ μὲ σχῆμα χαριεστάτης σκαιότητος ἡ κόρη ἐσχεδίαζε δι' ἄκρου τοῦ δακτύλου ἐπὶ τοῦ θρανίου τυχαίας τινὰς ἀσυναρτήτους γραμμάς, θεωροῦσα ἅμα τὸν δάκτυλόν της. Ὁ ποῦς αὐτῆς δὲν ἐφαίνετο, διότι ἡ αἲξ τὸν συνέκρυπτε καθημένη ἐπ' αὐτοῦ.

Ὁ λοχαγὸς ἦτο ἐνδεδυμένος κομψοπρεπέστατα· εἰς τὸ περιλαίμιον καὶ περὶ τὰς χειρίδας ἔφερε κοσύμβους περιχρύσους, γλαφυρώτατον τῶν τότε χρόνων καλλώπισμα.

Τί πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον οἱ δύο ἐρασταὶ δυσκόλως ἠδύνατο ν' ἀκούσῃ ὁ ἀρχιδιάκονος, διότι οἱ κρόταφοι αὐτοῦ ἔσφυζον ἰσχυρῶς καὶ τὰ ὦτα αὐτοῦ ἐβόμβουν.

(Οὐδὲν κοινότερον οὐδὲ πεζότερον τῆς τῶν ἐραστῶν συνομιλίας, ἓν αἰώνιον σ' ἀγαπῶ, φράσις μουσική, γυμνὴ καὶ ἀνούσιος εἰς ἀδιαφόρους ἀκροατάς, ὁσάκις δὲν ποικίλλεται ὑπ' ἄλλων τονικῶν διαχρώσεων· ἀλλ' ὁ Κλαύδιος Φρόλλος διόλου δὲν ἦτο ἀδιάφορος ἀκροατής).

— Ὦ ! ἔλεγεν ἡ νεᾶνις, χωρὶς νὰ σηκώσῃ ὀφθαλμούς, νὰ μὴ μὲ πάρετε εἰς κακὴν ὑπόληψιν, κύριε Φοῖβε ! Καταλαμβάνω, ὅτι αὐτὸ ὁποῦ κάμνω τώρα δὲν εἶναι καλόν.

— Ἐσὲ νὰ πάρω εἰς κακὴν ὑπόληψιν, ὡραία μου ; ἀπεκρίνετο ὁ ἀξιωματικὸς μὲ ὕφος ὑπερόχου καὶ ἐπιδεικτικῆς ἐρωτοτροπίας· ὦ ! διάβολε ! καὶ ὁ λόγος ;

— Διότι σᾶς ἠκολούθησα.

Digitized by Google

— Καθόσον ἀφορᾷ τὸ *περὶ διὰ τοῦτο*, βλέπω, φιλτάτη μου, ὅτι δὲν εἴμεθα σύμφωνοι· ἔπρεπε μάλιστα νὰ σὲ μισήσω.

Ἡ νεᾶνις ἀνέβλεψε πρὸς αὐτὸν φρίττουσα.

— Καὶ τί ἔκαμα διὰ νὰ μὲ μισήσητε;

— Διότι ἔλεγες, ξεύρω κ' ἐγώ, τοῦτα κεῖνα, καὶ δὲν ἤθελες νὰ ἔλθῃς.

— Ἄχ! εἶπεν ἐκείνη· τὸ αἴτιον ἦτο διότι παραβαίνω ἕνα μου τάξιμον... δὲν θὰ ἠμπορέσω πλέον νὰ εὕρω τοὺς γονεῖς μου· τὸ φυλακτὸ χάνει πλέον τὴν δύναμίν του... Ὅμως τί μὲ μέλει; τί ἀνάγκην ἔχω τώρα ἀπὸ πατέρα καὶ μητέρα;

Καὶ λέγουσα ταῦτα ἐνητένιζεν ἐπὶ τοῦ λοχαγοῦ τοὺς μεγάλους μέλανας ὀφθαλμούς, ὑγροὺς ὑπὸ περιχαρείας καὶ ἔρωτος.

— Νὰ μὲ πάρῃ ὁ διάβολος ἂν καταλαμβάνω γρὺ ἀπ' αὐτὰ ὁποῦ μὲ λὲς τώρα, ἀνεκραύγασεν ὁ Φοῖβος.

Ἡ Ἐσμεράλδα ἔμεινεν ἐπὶ μικρὸν σιωπῶσα, εἶτα ἓν δάκρυ ἀνέτειλεν εἰς τὰ ὄμματά της καὶ εἶπε στενάξασα:

— Ὦ! αὐθέντα μου, σᾶς ἀγαπῶ!

Ἡ νεᾶνις ἀπέπνεεν ὅλη τοιοῦτον ἄρωμα ἀγνότητος καὶ ἀρετῆς, ὥστε ὁ Φοῖβος εὑρίσκετο πλησίον της ὡσὰν στενοχωρημένος· ἀλλ' ὁ τελευταῖος οὗτος λόγος τὸν ἐνεθάρρυνεν.

— Μὲ ἀγαπᾷς! εἶπε παραφόρως καὶ ὠφεληθεὶς ἐκ τῆς εὐκαιρίας ταύτης περιέβαλε διὰ τοῦ βραχίονος τὴν μέσην τῆς Αἰγυπτίας.

Ὁ ἱερεὺς εἶδε τοῦτο καὶ ἐψηλάφησε διὰ τοῦ δακτύλου τὴν αἰχμὴν ἐγχειριδίου, ὅπερ ἐκράτει ἐντὸς τοῦ κόλπου του κεκρυμμένον.

— Φοῖβέ μου, ἐξηκολούθησεν ἡ Βοημὶς ἀποσπῶσα ἠρέμα ἐκ τῆς ὀσφύος αὐτῆς τὰς δυσαπαλλάκτους χεῖρας τοῦ λοχαγοῦ, ἔχεις καλὴν καὶ εὐσπλαγχνικὴν καρδίαν, καθὼς εἶσαι καὶ ὡραῖος. Μ' ἐγλύτωσες ἀπὸ τὸν κίνδυνον ὁποῦ ἔτρεχα, ἐμὲ τὴν δυστυχῆ καὶ παντέρημον κόρην τῆς Αἰγύπτου. Εἶναι καιρὸς ὁποῦ μὲ τὸν νοῦν μου φαντάζομαι ἕνα ἀξιωματικόν, ὁ ὁποῖος παρουσιάζεται καὶ μοῦ σώζει τὴν ζωήν. Ἐσὲ ὠνειροπολοῦσα, Φοῖβέ μου, πρὶν ἀκόμη σὲ γνωρίσω· ἐκεῖνος ὁποῦ μοῦ παρίστανεν ἡ φαντασία μου ἐφοροῦσε καθὼς σὺ λαμπρὰν στολήν, τὸ σπαθὶ καὶ εἶχεν εὐγενικὸν ἀέρα. Ὀνομάζεσαι Φοῖβος· ὡραῖον ὄνομα! μ' ἀρέσει τὄνομά σου, μ' ἀρέσει τὸ σπαθί σου. Ξεσπάθωσε, Φοῖβέ μου, νὰ ἰδῶ τὸ σπαθί σου!

— Ἆ παιδί! εἶπεν ὁ λοχαγὸς καὶ ἀνείλκυσε τὸ ξίφος ὑπομειδιῶν. Ἡ Αἰγυπτία παρετήρησε τὴν λαβήν, τὸ μῆκος τῆς λεπίδος, ἠρεύνησε μετὰ χαριεστάτης περιεργείας τὴν σφραγῖδα τῆς κώπης καὶ ἠσπάσθη τὸ ξίφος λέγουσα:

— Εἶσαι σπαθὶ ἀνδρειωμένου· ἀγαπῶ ἐγὼ τὸν καπιτάνον μου!

Ὁ Φοῖβος ἔδραξε καὶ πάλιν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀποθέσῃ ἐπὶ τοῦ κυρτουμένου ὡραίου λαιμοῦ της ἓν φίλημα, τὸ ὁποῖον αἰσθανθεῖσα ἡ νεᾶνις ἀνωρθώθη καταπόρφυρος ὡς κεράσιον. Ὁ ἱερεὺς ἔτριξε τοὺς ὀδόντας εἰς τὰ σκότη του.

— Φοῖβε, εἶπεν αὖθις ἡ Αἰγυπτία, ἄφησέ με νὰ σοῦ ὁμιλήσω. Περιπάτησε ὀλίγον νὰ ἰδῶ τὸ ὑψηλόν σου ἀνάστημα, ν' ἀκούσω τοὺς πτερνιστῆράς σου νὰ βροντοῦν. Ὦ πόσον εἶσαι ὡραῖος!

Ὁ λοχαγὸς ἠγέρθη, διὰ νὰ κάμῃ τὴν γνώμην της.

— Ἀληθινά, ὡραιοτάτη μου, μὲ εἶδες καμμίαν φορὰν μὲ τὸν ἐπίσημον μανδύαν μου; τῇ εἶπεν.

— Ἄχ! ὄχι! ἀπεκρίθη.

— Ἔχασες πολύ!

Καὶ ἐλθὼν ἐκάθισε πλησιέστερον αὐτῆς ἢ πρότερον.

— Ἄκουσε, φιλτάτη...

Ἡ Αἰγυπτία τῷ ἔδωκε διὰ τῆς ὡραίας χειρός της μικρά τινα τυπτήματα εἰς τὸ στόμα μὲ παιδικὴν ἀφέλειαν καὶ χάριν.

— Ὄχι, ὄχι, δὲν σὲ ἀκούω. Θέλω νὰ μὲ εἰπῇς ἂν μ' ἀγαπᾷς.

— Ἂν σ' ἀγαπῶ! καὶ θέλει ρώτημα, ἄγγελε τῆς ζωῆς μου! ἀνέκραξεν ἡμικλίνων τὸ γόνυ ὁ λοχαγός. Τὸ σῶμά μου, τὸ αἷμά μου, ἡ ψυχή μου, ὅλα ἰδικά σου εἶναι, ὅλα διὰ σὲ τὰ θυσιάζω! Σ' ἀγαπῶ, ποτὲ ἄλλην παρὰ σὲ δὲν ἠγάπησα.

Τὴν φράσιν ταύτην εἶχεν ὁ Φοῖβος τοσάκις ἐπαναλάβει εἰς ὁμοίας ἄλλας περιστάσεις, ὥστ' ἐγνώριζεν αὐτὴν ἐκ στήθους καὶ τὴν ἀπήγγειλεν ὁλόκληρον διὰ μιᾶς, χωρὶς ἡ μνήμη νὰ τὸν λανθάσῃ εἰς τὸ παραμικρόν. Τὴν περιπαθῆ ταύτην διακήρυξιν ἤκουσεν ἡ Αἰγυπτία αἴρουσα πρὸς τὴν ῥυπαρὰν ὀροφήν, τὴν τόπον ἐπέχουσαν οὐρανοῦ, βλέμμα ἐκφράζον ἀγγελικὴν μακαριότητα.

— Ὦ! ὑπεψιθύρισεν, ἰδοὺ στιγμὴ κατάλληλος ν' ἀποθάνῃ τις!

Ἀλλ' ὁ Φοῖβος εὗρε τὴν *στιγμὴν* νὰ τῆς ἐπάρῃ καὶ ἄλλο φίλημα, ἐπαυξῆσαν τὸ μαρτύριον, ὅπερ εἰς τὴν γωνίαν του ὑφίστατο ὁ δύστηνος ἀρχιδιάκονος.

— Ν' ἀποθάνῃ τις! ἀνέκραξεν ὁ ἐρωτύλος λοχαγός. Τί κάθεσαι καὶ λέγεις τώρα, ὡραῖε ἄγγελέ μου! Ἀκοῦς ἐκεῖ! Τώρα ἐξ ἐναντίας εἶναι καιρὸς νὰ ζήσῃ τις. Ποιὸς ἔχασε τὰ μυαλὰ ν' ἀποθάνῃ εἰς τὴν ἀρχὴν τόσον γλυκυτάτου πράγματος! Μωρὲ ἀστεϊσμός! Δὲν μιλᾷς καλά. Ἄκουσε, φιλτάτη μου Σεμεράλ.... Ἐσμεράλδα, pardon! ἀμὰ ἔχεις ἕνα ὄνομα ὁποῦ μοιάζει σὰν ἀράπικο, μπερδεύει ἡ γλῶσσά μου νὰ τὸ πῶ.

— Ἄχ, Θεέ μου, εἶπεν ἡ δυστυχὴς νέα· καὶ ἐγὼ ὁποῦ ἐθαρροῦσα ὅτι εἶχα ὡραῖον ὄνομα! Ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν σᾶς ἀρέσει, ἤθελα νὰ ὀνομάζωμαι Παναγιώτα!

Digitized by Google

— Ἔλα τώρα, θὰ κλαύσωμεν διὰ τόσον μικρὸν πρᾶγμα; Εἶναι ἕνα ὄνομα ὁποῦ πρέπει νὰ τὸ συνειθίσῃ κανείς. Μιὰ φορὰ νὰ τὸ πάρ' ἡ γλῶσσά μου θὰ τρέχῃ πλέον μονάχη της. Ἄκουσε λοιπόν, φιλτάτη Ζιμιλάρ· σὲ λατρεύω καὶ ὁρκίζομαι εἰς τὸ ὄνομά σου· εἶμαι, μὰ τὸ ναί, ἐρωτευμένος εἰς τὰ κάλλη σου. Ξεύρω μιὰ μικρή, ποῦ ἂν τὸ μάθῃ θὰ σκάσῃ ἀπὸ τὸ κακόν της.

— Καὶ ποία εἶν' αὐτή; ἠρώτησεν ἡ ζηλότυπος νεᾶνις.

— Τί μᾶς μέλει; εἶπεν ὁ Φοῖβος· δὲν μ' ἀγαπᾷς;

— Ὦ! ἔκαμεν ἐκείνη.

— Λοιπὸν τοῦτο φθάνει. Ἀλλὰ θὰ ἰδῇς πῶς κ' ἐγὼ ξεύρω ν' ἀγαπῶ. Θέλω νὰ μὲ φτύσουν εἰς τὰ μοῦτρα, ἂν δὲν σὲ κάμω τὴν εὐτυχεστέραν νέαν τοῦ κόσμου. Θὰ πιάσωμε πουθενὰ κἀνένα μικρὸ σπιτόπουλο· θὰ φέρνω τοὺς στρατιώτας μου νὰ κάμνουν παρέλασιν ὑπὸ τὰ παράθυρά σου. Εἶναι ὅλοι ἱππεῖς καὶ ἄνδρες μίαν φοράν. Θὰ σὲ πάγω νὰ ἰδῇς τὰς μεγάλας τῶν Παρισινῶν παρατάξεις. Εἶναι λαμπρά! ὀγδοήντα χιλιάδες ὁπλοφόροι· αἱ ἑξήντα ἑπτὰ σημαῖαι τῶν Συντεχνιῶν, αἱ σημαῖαι τοῦ Παρλαμέντου, τοῦ Ἐλεγκτικοῦ, τοῦ Νομισματικοῦ, ἕνα φουσάτο τοῦ διαβόλου! Θὰ σὲ πάγω νὰ ἰδῇς τοὺς λέοντας τοῦ βασιλικοῦ παλατιοῦ, ὁποῦ εἶναι ζωντανά, ἄγρια λεοντάρια. Αἱ γυναῖκες τ' ἀγαποῦν αὐτὰ τὰ πράγματα.

Ἀπό τινος ἤδη ὥρας ἡ νεᾶνις, ὅλη κάτοχος ὑπὸ τῶν τερπνοτάτων ἰδεῶν της, ἐρρέμβαζε πρὸς τὸν ἦχον τῆς λαλιᾶς του, χωρὶς νὰ προσέχῃ εἰς τὴν ἔννοιαν τῶν λόγων του.

— Ὦ! θὰ ἦσαι εὐτυχής! ἐξηκολούθησε λέγων ὁ λοχαγὸς καὶ ταὐτοχρόνως ἐξεθηλύκονεν ἠρέμα τὸν ζωστῆρα τῆς Αἰγυπτίας. Ἡ τολμηρὰ αὕτη *διαδήλωσις* ἀπέσπασεν ἀπὸ τοὺς ῥεμβασμούς της τὴν νέαν καί— τί κάμνεις; τῷ εἶπε μετὰ ζωηρότητος.

— Τίποτε, ἀπεκρίθη ὁ Φοῖβος· ἔλεγα ὅτι πρέπει ν' ἀφήσῃς αὐτὰ τὰ τρελλὰ ἐνδύματα τοῦ δρόμου, ὅταν θὰ ἔλθῃς μαζί μου.

— Ὅταν θὰ ἔλθω μαζί σου, Φοῖβέ μου! εἶπε μετὰ τρυφερότητος ἡ νεᾶνις.

Καὶ πάλιν ἐβυθίσθη εἰς σιωπὴν καὶ σύννοιαν.

Ὁ λοχαγὸς ἐνθαρρυνθεὶς ὑπὸ τῆς πραότητός της περιέβαλε τὴν μέσην της χωρὶς αὐτὴ ν' ἀντιστῇ, εἶτα ἤρχισε νὰ παραλύῃ ἡσύχως τοὺς συνδέσμους τοῦ περιστηθίου της καὶ συνέχεεν εἰς τοιοῦτον τρόπον τὸ περιλαίμιόν της, ὥστε ὁ ἱερεὺς εἶδεν ἀσθμαίνων προκύπτουσαν ἐκ τῆς λεπτῆς σκέπης τὴν περικαλλῆ γυμνὴν τῆς Βοημίδος ὠμοπλάτην, στρογγύλην καὶ μελίχρουν ὡς ἡ εἰς τοὺς ἀτμοὺς τοῦ ὁρίζοντος ἀνατέλλουσα σελήνη.

Ἡ νέα ἄφινεν ἐλεύθερον εἰς τὰς ἐνεργείας του τὸν Φοῖβον, καὶ οὐδ' ἐφαίνετο προσέχουσα εἰς αὐτάς. Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ῥέκτου λοχαγοῦ ἐσπινθηροβόλουν.

Αἴφνης πρὸς αὐτὸν στραφεῖσα:

— Φοῖβε, τῷ λέγει μὲ πρόσωπον ἐκφράζον ἄπειρον ἀγάπην, δίδαξέ με τὴν θρησκείαν σου.

— Τὴν θρησκείαν μου! ἔκραξεν ἀνακαγχάσας μέγα ὁ λοχαγός. Πῶ! πῶ! καὶ τί θὰ τὴν κάμῃς ἐσὺ τὴν θρησκείαν μου;

— Διὰ νὰ στεφανωθοῦμεν, ἀπεκρίθη ἐκείνη.

Τοῦ λοχαγοῦ τὸ πρόσωπον ἐξέφρασε τότε σύμμικτον αἴσθημα ἀπορίας, ὑπερφροσύνης, ὀλιγωρίας καὶ λαγνείας.

— Πᾶ! καὶ στεφανόνονται οἱ ἄνθρωποι!

Ἡ Βοημὶς ὠχρίασε καὶ ἔκλινε μελαγχολικῶς ἐπὶ τοῦ στήθους τὴν κεφαλήν.

— Φιλτάτη ἐρωμένη, ἐπανέλαβε μετὰ τρυφερότητος ὁ Φοῖβος, τί ἀνοησίαι εἶναι αὐταί; Τί θὰ

εἰπῇ στεφάνωμα; μήπως διὰ ν' ἀγαπήσῃ κανεὶς μὲ τὴν καρδιά του ἔχει ἀνάγκην νὰ τοῦ ψάλῃ ὁ παπᾶς εἰς τὸ κεφάλι ταῖς λατινικούραις του; Καὶ ταῦτα λέγων διὰ τῆς ὅσον ἦτο ἐπιδεκτικὸς γλυκυτέρας φωνῆς του ἔφερεν ἅμα ἑαυτὸν ἐγγυτάτω τῆς Αἰγυπτίας, αἱ θωπευτικαὶ χεῖρές του ἐπανέλαβον αὖθις τὴν θέσιν των περὶ τὴν λιγυρὰν ἐκείνης ὀσφύν, ὁ ὀφθαλμός του ἀπέβαινεν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον φλογώδης καὶ ἐν γένει τὰ πάντα προεμήνυον, ὅτι ὁ κύριος Φοῖβος ἤγγιζεν εἰς μίαν τῶν στιγμῶν ἐκείνων, καθ' ἃς καὶ αὐτὸς ὁ Ζεὺς κάμνει τόσας τρέλλας, ὥστε ὁ καλὸς Ὅμηρος ἀναγκάζεται νὰ καλέσῃ εἰς ἐπικουρίαν του ἓν νέφος.

Ὁ Κλαύδιος ἐν τούτοις ἔβλεπε τὰ πάντα. Αἱ εὐρωτιῶσαι τῆς θύρας σανίδες τόσον ἦσαν ἀραιαί, ὥστε εὐκόλως δι' αὐτῶν εἰσέδυε τὸ ἁρπακτικοῦ ὀρνέου ὅμοιον βλέμμα του. Ὁ μελαγχροινὸς καὶ εὐρύστερνος αὐτὸς ἱερεύς, ὁ μέχρι τοῦδε εἰς τὴν

Digitized by Google

αὐστηρὰν τοῦ κοινοβίου παρθενίαν καταδεδικασμένος, ἐσφρίγα ὅλος ἐνώπιον τῆς νυκτερινῆς ταύτης σκηνῆς τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς τρυφῆς. Ἡ θέα τῆς νεαρᾶς καὶ περικαλλοῦς κόρης, ἀφειμένης ἐν ἀταξίᾳ στολῆς εἰς τὸν θερμουργὸν ἐκεῖνον νεανίαν, ἐνέσταζε μόλυβδον ζέοντα εἰς τὰς φλέβας του. Εἶχε παράδοξα ὁρμήματα· τὸ βλέμμα του ἐνεφιλοχώρει ἀκόλαστον καὶ ζηλότυπον ὑπὸ τὰ λελυμένα ἐκεῖνα θηλυκώματα. Ὅστις τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἤθελεν ἰδεῖ τὸ πρόσωπον τοῦ δυστυχοῦς προσκεκολλημένον εἰς τὰς θριπηδέστους σανίδας, ἤθελε νομίσει ὅτι βλέπει τίγριν θεωροῦσαν ἐκ τοῦ σιδηροῦ αὐτῆς κλωβοῦ θῶά τινα ἢ ἄλλο ἀγρίμιον καταβιβρῶσκον τρυφερὰν δορκάδα. Ἡ τοῦ ὀφθαλμοῦ του γλήνη ἔφεγγεν ὡς λαμπὰς διὰ τῶν ῥαγάδων τῆς θύρας.

Αἴφνης ὁ Φοῖβος ἀνήρπασε διὰ μιᾶς ταχυτάτης χειρονομίας τὸ περιλαίμιον τῆς Αἰγυπτίας. Τότε ἡ δύστηνος παῖς, ἥτις ἔμενε ῥεμβάζουσα μὲ πρόσωπον ὠχρόν, ἀνεσκίρτησεν ὡς ἀπὸ ὕπνου ἐξεγερθεῖσα, ἀπεμακρύνθη βιαίως ἀπὸ τὸν πραξικόπον ἀξιωματικόν, καὶ ῥίψασα βλέμμα ἐπὶ τοῦ γυμνοῦ τραχήλου καὶ τῶν ὤμων της ἠρυθρίασεν, ἐθορυβήθη καὶ ἄφωνος ὑπὸ ἐντροπῆς συνεσταύρωσε τοὺς καλοὺς βραχίονας ἐπὶ τῶν στέρνων, ὡς διὰ νὰ τὰ συγκρύψῃ. Χωρὶς τὴν φλόγα, ἥτις ἐπυρπόλει τὰς παρειὰς αὐτῆς, ὡμοίαζε, σιωπηλὴ οὕτω καὶ ἀκίνητος, ἄγαλμα τῆς Αἰδοῦς. Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς ἔνευον πρὸς τὴν γῆν.

Ἀλλ' ἡ τοῦ λοχαγοῦ ἐκείνη χειρονομία ἐφανέρωσε τὸ μυστηριῶδες περίαπτον, ὅπερ εἰς τὸν λαιμόν της ἐφόρει.

— Τί πρᾶγμα εἶν' αὐτό; εἶπε δράττων τὴν εὐκαιρίαν ὅπως πλησιάσῃ καὶ αὖθις τὴν περικαλλῆ παῖδα, ἣν ὁ τρόπος του εἶχεν ἐξαγριώσει.

— Μὴ τὸ ἐγγίζῃς αὐτό! ἀπεκρίθη ζωηρῶς ἐκείνη· αὐτὸ εἶναι ὅπου μὲ φυλάγει. Μὲ τὴν δύναμιν αὐτοῦ θὰ ξαναεύρω τὴν οἰκογένειάν μου, ἂν μείνω ἀξία. Ὤ! ἄφησέ με, κύριε λοχαγέ! Ὤ! μητέρα, πτωχή μου μητέρα, μητέρα μου! ποῦ εἶσαι; ἔλα εἰς βοήθειάν μου. Ἔλεος! κύριε Φοῖβε, δός με, δός με τὸ περιλαίμιόν μου!

Ὁ Φοῖβος παλινδρομήσας μικρὸν εἶπε μετὰ ψυχρότητος.

— Ὤ κυρία μου, πῶς φαίνεται ὅτι δὲν μὲ ἀγαπᾶτε!

— Δὲν τὸν ἀγαπῶ! ἀνεφώνησεν ἡ ταλαίπωρος καὶ ἀναρτήσασα ἑαυτὴν ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ τοῦ λοχαγοῦ τὸν ἔβαλε νὰ καθίσῃ πλησίον της. Δὲν σὲ ἀγαπῶ, λέγεις, Φοῖβέ μου; τί λόγους λέγεις, ἄπονε, διὰ νὰ μοῦ σπαράττῃς τὴν καρδίαν; Ὤ! νά, πάρε με, ὅλα πάρε τα, κάμε ὅ,τι θέλεις, εἶμαι δική σου! Τί μὲ μέλει διὰ τὸ φυλακτόν; τί μὲ μέλει διὰ τὴν μητέρα μου, ἡ μητέρα μου εἶσαι σύ, ἐπειδὴ ἐσὲ ἀγαπῶ. Φοῖβε, ἀκριβέ μου Φοῖβε, μὲ βλέπεις; εἶμ' ἐγώ! γύρισε νὰ μὲ ἰδῇς· εἶμαι ἡ μικρούλα ἐκείνη, ὁποῦ τῆς κάμνῃς τὴν τιμὴν νὰ τὴν ἀγαπᾷς, ὁποῦ ἔρχεται μόνη, ἀπ' ἀτή της, νὰ σὲ εὕρῃ. Ἡ ψυχή μου, ἡ ζωή μου, ὁ ἑαυτός μου, ὅλα ἰδικά σου εἶναι, αὐθέντα μου. Καλά, ἂς ἦναι, δὲν νυμφευόμεθα, ἀφοῦ δὲν τὸ θέλεις· καὶ ὕστερα ὕστερα, τί λογοῦμαι ἐγώ; τί εἶμαι; ἕνα κορίτσι τοῦ δρόμου, ἐνῷ ἐσύ, Φοῖβέ μου, εἶσαι ἕνας εὐγενής. Νόστιμον πρᾶγμα ἀληθινὰ νὰ πάρῃ μία χορεύτρια ἕναν ἀξιωματικόν· τί τρελλὴ ὁποῦ ἤμουν! Ὄχι, Φοῖβε, ὄχι· θὰ ἦμαι ἡ ἐρωμένη σου, ἡ διασκέδασίς σου· δι' αὐτὸ ἐγεννήθηκα, νὰ ἦμαι καταφρονημένη, στιγματισμένη, ἀτιμασμένη, πλὴν ἀδιάφορον, ἂν σὺ μὲ ἀγαπᾷς! Θὰ ἦμαι ἡ πλέον ὑπερήφανη, ἡ πλέον εὔθυμη τῶν γυναικῶν. Καὶ ὅταν ἔλθουν τὰ γηρατεῖα, ἢ ἀσχημίσω, Φοῖβε, ὅταν δὲν θὰ ἦμαι πλέον κατάλληλη νὰ σὲ ἀγαπῶ, αὐθέντα μου, θὰ μὲ συγχωρήσῃς τοὐλάχιστον νὰ μείνω κοντά σου δουλεύτρα σου; Ἄλλαις θὰ σοῦ κεντοῦν ταῖς χρυσαῖς ζώναις, ἐγὼ θὰ σοῦ ταῖς φυλάγω· θὰ μ' ἀφήσῃς νὰ στιλβόνω τοὺς πτερνιστῆράς σου, νὰ ξεσκονίζω τὴν χλαμύδα σου, νὰ καθαρίζω τὰ πολεμικά σου ὑποδήματα. Ἔ, Φοῖβέ μου; δὲν θὰ μὲ λυπηθῇς, νὰ μὲ κάμῃς αὐτὴν τὴν χάριν; Τώρα, νά με! ἔπαρέ με, εἶμαι δική σου, Φοῖβε, καὶ σὲ ἀνήκω· μόνον ἀγάπα με! ἡμεῖς αἱ Βοημίδες ἀπὸ ἄλλο ἀνάγκην δὲν ἔχομεν, ἄνοιξιν μόνον θέλομεν καὶ ἀγάπην!

Λέγουσα δὲ ταῦτα ἔρριπτε τοὺς βραχίονας περὶ τὸν τράχηλον τοῦ ἀξιωματικοῦ καὶ προσέβλεπεν αὐτὸν ἐν σχήματι ἱκετευτικῷ καὶ γελῶσα δακρυόεν. Ὁ ἁβρότατος λαιμός της προσετρίβετο εἰς τὸ χρυσοκέντητον ἐριοῦχον τοῦ ἐνδύματός του, τὸ ὡραῖον ἡμίγυμνον σῶμά της συνεσπειρᾶτο ἐπὶ τῶν γονάτων του. Μέθυσος ὑφ' ἡδονῆς ὁ λοχαγὸς ἐκόλλησε τὰ φλογερὰ χείλη εἰς τοὺς ὡραίους ἀφρικανικοὺς ὤμους της· ἡ δὲ νεᾶνις μὲ ἀνατετραμμένην κεφαλὴν καὶ ὀφθαλμοὺς κατὰ τὴν ὀροφὴν ἐστραμμένους, ἐσφάδαζεν ὅλη ὑπὸ τὸ φίλημα ἐκεῖνο.

Ἀλλ' ἰδοὺ βλέπει ὑπερκύπτουσαν τῆς τοῦ Φοίβου κεφαλῆς ἑτέραν κεφαλήν, ἐν πρόσωπον πελιδνόν, πρασινόχρουν, σπασμωδικόν, ἔχον βλέμμα κακούργου· βλέπει προσέτι καὶ χεῖρα ἐπανατεινομένην καὶ κρατοῦσαν ἐγχειρίδιον. Ἦσαν δὲ τὸ πρόσωπον καὶ ἡ χεὶρ τοῦ ἱερέως, ὅστις τὴν θύραν διαρρήξας εἰσῆλθε καὶ ἦτο ἐκεῖ, εἰς μὲν τὸν Φοῖβον ἀόρατος, ἀλλ' ἡ νέα ἔμεινεν, ἐπιφανέντος τοῦ φρικώδους θεάματος, ἄφωνος, ἀκίνητος, νεκρά, ὡς περιστερά, ἥτις ἀνεγείρει τὴν κεφαλὴν καθ' ἣν στιγμὴν τὸ ὄρνεον ἡ φήνη στηλόνῃ εἰς τὴν νεοσσιὰν αὐτῆς τοὺς στρογγύλους του ὀφθαλμούς.

Δὲν ἠδυνήθη οὐδὲ κραυγὴν νὰ ἐκβάλῃ· εἶδεν ὅμως τὸ ἐγχειρίδιον κατενεχθὲν ἐπὶ τοῦ Φοίβου, καὶ ἀνελκυσθὲν αὖθις ἀχνίζον.

— Ἀνάθεμα! ἐφώνησεν ὁ λοχαγὸς κ' ἔπεσεν.

Digitized by Google

Ἡ νεᾶνις ἐλειποθύμησε.

Καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ἐκλείοντο οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς καὶ ἡ αἴσθησις ἐσβύνετο, τῆς ἐφάνη ὡς νὰ ᾐσθάνθη ἐπὶ τῶν χειλέων της ἐπαφήν τινα πυρός, φίλημα θερμότερον παρὰ τὸν πεπυρακτωμένον τοῦ δημίου σίδηρον.

Ὅτε συνῆλθεν ἐκ τῆς λειποθυμίας στρατιῶται τῆς νυκτοφυλακῆς περιεκύκλουν αὐτήν, ὁ λοχαγὸς ἀπήγετο λελουσμένος εἰς τὸ αἷμά του, ὁ ἱερεὺς εἶχε φύγει καὶ τὸ πρὸς τὸν ποταμὸν βλέπον παράθυρον τοῦ κοιτῶνος ἦτο ὀρθάνοικτον, οἱ περὶ αὐτὴν ἀνελάμβανον ἀπὸ χαμαὶ ἕνα αἱματόφυρτον μανδύαν, τὸν ὁποῖον ὑπέθετον ὄντα τοῦ λοχαγοῦ, καὶ ἤκουέ τινας λέγοντας :

— Εἶναι μάγισσα κ' ἐμαχαίρωσεν ἕνα ἀξιωματικόν.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΤΟΜΟΥ

Digitized by Google

ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Τὸ εἰς φύλλον ξηρὸν μεταβληθὲν σκοῦδον.

Δεινὴ ἀνησυχία κατεῖχε τὸν Γρηγορᾶν καὶ ἅπασαν τὴν Αὐλὴν τῶν Θαυμάτων. Πρὸ ἑνὸς ἤδη μηνὸς δὲν ἐγνώριζον τί ἔγεινεν ἡ Ἐσμεράλδα. τοῦτο δὲ ἔθλιβε μεγάλως τὸν δοῦκα τῆς Αἰγύπτου καὶ τοὺς φίλους του τοὺς τρουάνδους, δὲν ἐγνώριζον τί ἔγεινεν ἡ αἶξ, καὶ τοῦτο ἐπηύξανε τὴν λύπην τοῦ Γρηγορᾶ. Ἔξαφνα μίαν νύκτα ἡ Αἰγυπτία ἐχάθη ἐκ τοῦ μέσου των καὶ ἔκτοτε δὲν ἔδωκε πλέον σημεῖον ζωῆς. Ἀνωφελὴς ὑπῆρξε πᾶσα ἔρευνα. Ζαβουλαῖοί τινες φιλοσκῶπται ἔλεγον εἰς τὸν Γρηγορᾶν, ὅτι τὴν εἶχον ἀπαντήσει ἑσπέραν τινὰ περὶ τὴν γέφυραν τοῦ Ἁγίου Μιχαὴλ ἀπερχομένην μεθ' ἑνὸς ἀξιωματικοῦ· ἀλλ' ὁ αἰγυπτιαστὶ οὗτος γενόμενος σύζυγος ἦτο φιλόσοφος δυσπιστῶν καὶ περὶ πάντων ἀπέχων· ἐγνώριζε δὲ προσέτι ὑπὲρ πάντα ἄλλον τὴν παρθενικὴν ἁγνότητα τῆς συζύγου καὶ ἐξ ἄλλων μὲν τεκμηρίων, μάλιστα δὲ ἐκ τοῦ περιάπτου. Ὅθεν ἦτο πάντη ἥσυχος ὡς πρὸς τοῦτο τὸ κεφάλαιον.

Μὴ ἐξεύρων ὅμως καὶ πῶς νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ἔκλειψιν αὐτῆς, ἦτο πολλὰ μελαγχολικὸς καὶ ἤθελεν ἀδυνατήσει, ἂν ἦτο ἐπιδεκτικὸς περισσοτέρας ἰσχνότητος. Ἡ λύπη αὐτὴ τὸν ἔκαμε τὰ πάντα νὰ λησμονήσῃ, ὡς καὶ αὐτὰς τὰς φιλολογικὰς κλίσεις του, ὡς καὶ αὐτὸ τὸ περὶ κανονικῶν καὶ ἀκανονίστων Σχημάτων σύγγραμμά του, ὅπερ ἐμελέτα νὰ ἐκδώσῃ διὰ τύπου ἅμα εὐπορήσας χρημάτων, (διότι ἐγλίχετο νὰ δημοσιεύσῃ καὶ αὐτὸς τίποτε διὰ τῆς νεοφανοῦς τυπογραφίας, ἀφοῦ μάλιστα ἀνέγνω τὸν Didascalon τοῦ Οὔγου Σαὶν Βίκτωρος, ἀρτίως ἐκδοθέντα διὰ τῶν λαμπρῶν τυπογραφικῶν χαρακτήρων τοῦ Βιλανδίνου Σπίρα).

Διερχόμενος ἡμέραν τινὰ κατηφὴς ἔμπροσθεν τῆς καλουμένης Τουρνέλλης, τμήματος τῶν Ἐγκληματικῶν δικῶν, εἶδεν ὄχλον πολὺν συνηγμένον εἰς μίαν τῶν εἰσόδων τοῦ Παλατίου τῆς δικαιοσύνης.

— Τί συμβαίνει ! ἐρωτᾷ νεανίσκον τινὰ ἐκεῖθεν ἐξερχόμενον.

— Δὲν γνωρίζω, κύριέ μου, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος. Λέγουν ὅτι δικάζεται μία νέα, ἥτις ἐδολοφόνησεν ἕνα ἀξιωματικόν· καὶ ἐπειδὴ φαίνεται ὅτι ὑποκρύπτεται μαγεία εἰς τὴν ὑπόθεσιν αὐτήν, ἔχει μέρος εἰς τὴν δίκην ὁ ἐπίσκοπος καὶ τὸ ἱεροδικεῖον μετὰ τοῦ αὐταδέλφου μου, ὅστις εἶναι ἀρχιδιάκονος τῆς Παναγίας καὶ κατέτριψε τὸν βίον του εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα. Ἤθελα νὰ τὸν ἐνταμώσω, πλὴν δὲν ἠμπόρεσα ἐξ αἰτίας τοῦ πλήθους, καὶ φαντασθῆτε τὴν στενοχωρίαν μου, ἐπειδὴ εἶχα ἀνάγκην χρημάτων.

— Ἀλλοίμονον ! εἶπεν ὁ Γρηγορᾶς, πολὺ ἐπεθύμουν, κύριέ μου, νὰ ἠδυνάμην νὰ σᾶς δανείσω, ἀλλ' ἂν τὸ βρακίον μου ἦναι τρυπημένον, βεβαιωθῆτε ὅτι δὲν εἶναι ἀπὸ τὰ πολλὰ σκοῦδα.

Δὲν ἐτόλμησε δὲ νὰ φανερώσῃ εἰς τὸν νέον ὅτι ἐγνώριζε τὸν ἀδελφόν του τὸν ἀρχιδιάκονον, διότι ἀπὸ τῆς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἑσπερινῆς ἐκείνης σκηνῆς δὲν ὑπῆγε πλέον πρὸς ἐντάμωσίν του, καὶ ἐντρέπετο διὰ τὴν ἀμέλειαν ταύτην.

Καὶ ὁ μὲν μαθητὴς ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του, ὁ δὲ Γρηγορᾶς ἀνέβη μετὰ τοῦ ἄλλου πλήθους τὴν κλίμακα τοῦ Δικαστηρίου, ἐπειδὴ ἐφρόνει ὅτι οὐδὲν οὕτω συντελεῖ πρὸς διασκέδασιν τῆς μελαγχολίας ὡς ἡ θέα ἐγκληματικῆς τινος δίκης, τόσον εὐφρόσυνος εἶναι συνήθως τῶν δικαστῶν ἡ εὐήθεια. Ὁ ὄχλος, μεθ' οὗ ἀνεμίχθη, ἐβάδιζε συνωθούμενος καὶ διαγκωνιζόμενος ἐν σιωπῇ. Μετὰ βραδὺν δὲ καὶ μονότονον πίτυλον ποδῶν ἐντὸς σχοινοτενοῦς καὶ σκοτεινοῦ διαδρόμου, ὅστις ἑλισσόμενος ἐν τῷ γηραιῷ Παλατίῳ ὡμοίαζεν ὡς ὁ ἐντερικὸς αὐτοῦ σωλήν, ἔφθασεν εἰς χαμηλὴν θύραν ἐξάγουσαν εἰς αἴθουσάν τινα· ὑψηλὸς δὲ ὢν τὸ ἀνάστημα ἠδυνήθη νὰ διερευνήσῃ αὐτὴν ὑπεράνω τῶν κυμαινομένων τοῦ ὄχλου κεφαλῶν.

Ἦτο ἡ αἴθουσα ἐκείνη εὐρύχωρος καὶ σκιώδης, διὰ δὲ τὸ σκιῶδες τοῦτο ἐφαίνετο εὐρυχωροτέρα τοῦ πραγματικοῦ. Μόλις ὠχραί τινες ἀκτῖνες φωτὸς εἰσέδυον ἐντὸς διὰ τῶν στενῶν καὶ συγκλινῶν

Digitized by Google

παραθύρων, καὶ αὐται δὲ προαπεσβύννοντο πρὶν ἢ ἀφιχθῶσι μέχρι τοῦ θόλου, παμμεγέθους συμπλέγματος δοκίδων τορευτῶν, ὧν τὰ μυρία ζώδια ἐφαίνοντο ἀμυδρῶς σαλευόμενα εἰς τὸν ζόφον. Ἤδη ὑπῆρχον τῇδε κἀκεῖσε ἀνημμένα ἐπὶ τραπεζῶν κηρία ἀκτινοβολοῦντα ἐπὶ τὰς κεφαλὰς τῶν εἰς σωροὺς χαρτίων συγκεκυφότων γραφέων. Τῆς αἰθούσης τὰ ἔμπροσθεν κατείχοντο ὑπὸ τοῦ λαοῦ· δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν ἐκάθηντο ἐνώπιον τραπεζῶν οἱ νομολόγοι, εἰς δὲ τὸ βάθος ἐπὶ μιᾶς ἐξέδρας ἐφαίνετο πληθὺς δικαστῶν, αἱ ἔσχαται τῶν ὁποίων σειραὶ ἐνηφανίζοντο εἰς τὸ σκότος· πρόσωπα ἀκίνητα καὶ ἀπαίσια. Οἱ τοῖχοι κατεκαλύπτοντο ἀπὸ τὰ βασιλικὰ τῶν κρίνων σύμβολα· ὑπεράνω τῶν δικαστῶν διεκρίνετο ἀμυδρῶς ὁ Ἐσταυρωμένος, πανταχοῦ δὲ τῆς αἰθούσης ἦσαν κοντάρια καὶ πέλται, ὧν αἱ σιδηραῖ αἰχμαὶ ἐξήστραπτον εἰς τὸ φῶς τῶν κηρίων ὡσεὶ γλῶσσαι πυρός.

— Ἐμπορεῖτε, κύριε, νὰ μὲ εἰπῆτε, ἠρώτησεν ἕνα τῶν πλησίον αὐτοῦ ὁ Γρηγορᾶς, τί εἶναι αὐτοὶ ὁποῦ φαίνονται ἀραδιασμένοι ἐκεῖ κάτω ὡσὰν ἐπίσκοποι εἰς οἰκουμενικὴν τινα σύνοδον;

— Εἶναι, κύριέ μου, ἀπεκρίθη ὁ ἐρωτηθεὶς, δεξιόθεν μὲν οἱ τοῦ μεγάλου Τμήματος σύνεδροι, ἀριστερόθεν δὲ οἱ ἀνακριταί, οἱ πρωτοβάθμιοι μὲ τὰ κόκκινα ἐπανωφόρια, οἱ δευτεροβάθμιοι μὲ τὰ μαῦρα.

— Καὶ ἐκεῖ ἐπάνω, ὑψηλότερα ὅλων, τίς ὁ κόκκινος ἐκεῖνος, ὁ χονδρὸς ὅπου ὅλον ἱδρόνει;

— Εἶναι ὁ κύριος πρόεδρος.

— Καὶ τὰ πρόβατα ἐκεῖνα ἀπ' ὀπισθέν του; ἐπανέλαβεν ὁ Γρηγορᾶς, ὅστις, ὡς ἤδη καὶ ἄλλοτε εἴπομεν, δὲν ἦτο φίλος τῶν δικαστῶν, ἴσως διότι ἐμνησικάκει κατὰ τοῦ Παλατίου τῆς Δικαιοσύνης μετὰ τὴν δραματικήν του ἀποτυχίαν.

— Αὐτοὶ εἶναι οἱ ἐπὶ τῶν ἀναφορῶν βασιλικοὶ σύμβουλοι.

— Καὶ ὁ ἀγριόχοιρος ἐκεῖνος ἔμπροσθέν του;

— Ὁ κύριος γραμματεὺς τοῦ παρλαμέντου.

— Καὶ ὁ κροκόδειλος οὗτος ἐκ δεξιῶν;

— Ὁ ἔκτακτος δημόσιος κατήγορος κὺρ Φίλιππος Λευλιέρος.

— Καὶ ἐξ ἀριστερῶν, ὁ χονδρὸς ἐκεῖνος μαῦρος γάτος;

— Ὁ κὺρ Ἰάκωβος Χαρμόλιος, εἰσαγγελεὺς τοῦ ἱεροδικείου, μετὰ τῶν κυρίων ἱεροδικῶν.

— Καὶ δὲν μὲ λέγετε, αὐθέντα μου, ὑπέλαβεν ὁ Γρηγορᾶς, τί κάθηνται καὶ κάμνουν ἐδῶ ὅλοι οἱ καλοὶ αὐτοὶ ἄνθρωποι;

— Δικάζουν.

— Δικάζουν ποῖον; διότι κατηγορούμενον δὲν βλέπω.

— Εἶναι, κύριε, γυνή· δὲν ἐμπορεῖτε νὰ τὴν ἰδῆτε, ἐπειδὴ ἔχει τὰ νῶτα πρὸς ἡμᾶς καὶ τὸ πλῆθος μᾶς τὴν κρύπτει. Νά, ἐκεῖ ὅπου βλέπετε τὰς πολλὰς λόγχας.

— Καὶ τί γυνὴ εἶναι αὐτή; Ξεύρετε πῶς ὀνομάζεται;

— Ὄχι, κύριέ μου· τώρα μόλις ἦλθα. Ὑποθέτω μόνον ὅτι πρόκειται περὶ μαγείας, διότι εἰς τὴν δίκην παρίστανται καὶ οἱ ἱεροδίκαι.

— Καλά, εἶπεν ὁ φιλόσοφός μας, τώρα θὰ ἴδωμεν ὅλους αὐτοὺς τοὺς τηβεννοφόρους ἄνδρας τρώγοντας ἀνθρώπινον κρέας. Καὶ αὐτὸ θέαμα εἶναι ὡς καὶ κάθε ἄλλο.

— Δὲν εὑρίσκετε, κύριε, εἶπεν ὁ πλησίον τοῦ Γρηγορᾶ, ὅτι ὁ κὺρ Ἰάκωβος Χαρμόλιος ἔχει ἥμερον πολλὰ καὶ γλυκὺ τὸ ἦθος;

— Ὢ! ἔκαμεν ὁ Γρηγορᾶς, δυσπιστῶ εἰς ἡμερότητα προσώπου μὲ εἱλκυσμένους τοὺς ῥώθωνας καὶ λεπτὰ τὰ χείλη.

Ἐνταῦθα ἐπέβαλον σιγὴν εἰς τοὺς δύο διαλεγομένους οἱ γείτονές των. Τὸ ἀκροατήριον προσεῖχεν εἰς σπουδαιοτάτην τινὰ μαρτυρίαν.

— Κύριοι κριτάδες, ἔλεγεν ἱσταμένη ἐν τῷ μέσῳ τῆς αἰθούσης γραῖά τις, ἡ μορφὴ τῆς ὁποίας τόσον πολὺ συνεκρύπτετο ὑπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἐνδυμάτων της, ὥστε ὡμοίαζε σωρὸν ἀπὸ ῥάκη περιπατοῦντα. Αὐθεντάδες μου, τὸ πρᾶγμα αὐτό, ὁποῦ σᾶς λέγω, εἶναι τόσον ἀληθέστατο, καθὼς εἶναι ἀληθέστατο πῶς ἐγὼ εἶμαι ἡ κυρὰ Ξακουστή, ἀποκαταστημένη πρὸ τεσσαράκοντα τώρα χρόνους εἰς τὴν γέφυραν τοῦ Ἁγίου Μιχαὴλ, πληρόνοντας τακτικὰ φόρον ἐνοικίων, φόρον ὑποτελείας καὶ ὅλα τὰ δοσίματα. Σήμερα μία δυστυχισμένη γρηά, ἄλλοτε ὅμως νέα, ὁποῦ ἐπλήγονα καρδιαῖς. Εἶναι τώρα κάμποσαις ἡμέραις, ὁποῦ μ' ἔλεγαν: — Ἄκουσε, κυρὰ Ξακουστή, μὴ γνέθῃς τὸ ῥοδάνι σου τὸ βράδυ, γιατὶ ὁ ἐξωποδῶς πάγει καὶ χτενίζει μὲ τὰ κέρατά του τὴν ῥόκα τῆς γρηᾶς. Εἶναι βέβαιον πῶς ὁ βρουκόλακας, ὁποῦ ἐγύριζεν ἐπέρσι εἰς τὸ Τέμπλον, εἶναι τώρα εἰς τὴν Παλαιὰ Χώρα· πρόσεχε, κυρὰ Ξακουστή, νὰ μὴ σοῦ κάμῃ ἐπίσκεψι. — Ἕνα βράδυ ἔγνεθα μὲ τὸ ῥοδάνι μου· ἐκεῖ ἀκούω καὶ χτυποῦν τὴν πόρτα μου· ἐρωτῶ ποῖος εἶναι, μοῦ ἀποκρίνονται μὲ βλαστήμιαις. Ἀνοίγω καὶ ἐμβαίνουν μέσα δύο ἄνθρωποι, ἕνας μαυροφόρος καὶ ἕνας ὡραῖος ἀξιωματικός. Τοῦ μαυροφόρου μόνον τὰ μάτια ἐφαίνοντο, ἦταν σὰν δύο φωτιαῖς· ὅλα τ' ἄλλα τὰ ἐσκέπαζε τὸ ἐπανωφόρι καὶ ὁ πῖλος. — Δός μας, μοῦ λέν, τὴν κάμαρα τῆς Ἁγίας Μάρθας. — Αὐτὴ εἶναι, αὐθεντάδες μου, ἡ ἐπάνω κάμαρα, ἡ καλλίτερη ἀπ' ὅλαις. Μοῦ δίνουν κ' ἕνα σκοῦδο· τὸ παίρνω καὶ τὸ βάζω εἰς τὸ συρτάρι μου λέγοντας: καλά, αὔριον θ' ἀγοράσω μ' αὐτὸ γλυκάδια εἰς τὸ κρεωπωλεῖον τῆς Γλοριέττας. — Ἀναιβαίνομε. Ὅταν ἀναιβήκαμεν εἰς τὴν ἐπάνω κάμαραν, τὴν στιγμὴ ὁποῦ ἐγύριζα τὴν πλάτη, ὁ μαυροφόρος ἐκεῖνος ἔγεινεν ἄφαντος. Αὐτὸ μ'

Digitized by Google

ἔβαλεν ὀλίγον τι εἰς ἀπορίαν. Ὁ ἀξιωματικός, ὁποῦ ἦτον ὡραῖος καὶ ἀρχοντάνθρωπος, καταιβαίνει πάλιν μαζί μου· ἐβγαίνει, καὶ ὅσο νὰ γνέσω ἕνα τέταρτο κουβάρι, ξανχέρχεται μὲ μίαν εὔμορφη παιδοῦλα, λάμψε ἥλιε γιὰ νὰ λάμψω! Αὐτὴ ἡ νέα εἶχε μαζί της καὶ ἕνα τραγί, ἕνα μεγάλο τραγί, ἄσπρο, μαῦρο, δὲν ἐνθυμοῦμαι νὰ σᾶς πῶ. Αὐτὸ τὸ πρᾶγμα μὲ κάμνει τώρα καὶ συλλογίζομαι. Ὅσον διὰ τὸ κορίτσι, τί μὲ μέλει; ἀλλὰ τὸ τραγὶ ἐκεῖνο! . . . . αὐτὰ τὰ ζῶα ὁποῦ ἔχουν κέρατα καὶ γένεια δὲν μοῦ ἀρέσουν· μοιάζουν κάπως σὰν ἀνθρώποι, πάγει ὁ νοῦς σ' ἄλλα πράγματα δαιμονικά. Ὅμως ἂς ἦναι, ἐμένα τί μ' ἔμελε; τὸ σκοῦδό μου τὸ ἐπλερώθηκα. Δὲν ὁμιλῶ ὀρθά, κύριε κριτάδες; Ἀναιβάζω τὴν νέα καὶ τὸν ἀξιωματικὸν εἰς τὴν ἐπάνω κάμαρα, τοὺς ἀφίνω μοναχούς, δηλαδὴ μὲ τὸ τραγί, καταιβαίνω πάλιν κι' ἀρχίζω τὸ γνέσιμό μου. — Πρέπει νὰ ξεύρετε πῶς ἡ οἰκία μου ἔχει κατώγι καὶ πρῶτο πάτωμα· γειτονεύει ἀπὸ τ' ὀπίσω μέρος μὲ τὸν ποταμό, καθὼς καὶ ὅλαις αἱ οἰκίαις τοῦ γεφυριοῦ· καὶ τὸ παράθυρο τοῦ κατωγιοῦ καθὼς καὶ τὸ παράθυρο τοῦ πρώτου πατώματος ἀνοίγουν καὶ τὰ δύο πρὸς τὸ νερὸν τοῦ ποταμοῦ. — Ἐκεῖ ὅπου ἔγνεθα τὸ λοιπόν, δὲν ἐξεύρω διὰ τί ὅλο ἐπήγαινε ὁ νοῦς μου εἰς τὸν βρουκόλακα· φαίνεται πῶς τὸ τραγὶ μοῦ τὸν ἐνθύμισε, ἴσως καὶ ἡ ἀλλόκοτη φορεσιὰ τῆς νέας. Ἔξαφνα ἀκούω ἐπάνω μία μεγάλη φωνή, ἕνα πρᾶγμα βαρὺ πέφτει εἰς τὸ σανίδωμα καὶ ἀνοίγει τὸ παράθυρο. Τρέχω ἀμέσως εἰς τὸ δικό μου τὸ ἀποκατινό, καὶ βλέπω καὶ περνᾷ μὲ βίᾳ ἐμπρὸς ἀπὸ τὰ μάτια μου ἕνας μαῦρος σωρὸς καὶ πέφτει εἰς τὸ ποτάμι· ἦταν ἕνα φάντασμα ἐνδυμένο ὡσὰν ἱερέας· ἦτον φεγγάρι καὶ τὸ εἶδα καθαρά· ἐκολυμβοῦσε μέσα εἰς τὸ νερὸ κ' ἐπήγαινε κατὰ τὴν Παλαιὰ Χώρα. Τότε τρέμοντας ὅλη φωνάζω τοὺς περιπόλους. Οἱ κύριοι αὐτοὶ ὁποῦ εἶναι ἀπὸ τὴν δωδεκάδα, ἐμβαίνουν μέσα· καὶ μάλιστα εἰς τὴν ἀρχήν, ἐπειδὴ δὲν ἤξευραν τί τρέχει καὶ τὸ εἶχαν ὀλίγον τις κουρδισμένο, μὲ ἀρχίνησαν 'ς τὸ ξύλο. Ἐγὼ τοὺς ἐξηγοῦμαι τότες· ἀναιβαίνομαι καὶ τί βρίσκομε; τὸν κύριον ἀξιωματικὸν μακρὺν πλατὺν κάτω μ' ἕνα μαχαίρι καρφωμένο εἰς τὸν λαιμό, τὴν νέα ὁποῦ ἔκαμνε τὴν ἀποθαμένη καὶ τὸ τραγὶ ἐξαγριωμένο. — Νά τα! εἶπα, δὲν μοῦ φθάνουν τώρα δεκαπέντε μέραις νὰ πλύνω τὰ σανίδια· καὶ θὰ χρειασθῇ ἀκόμη καὶ νὰ ξύσω τὰ αἵματα. — Οἱ περίπολοι ἐπῆραν τὸν ἀξιωματικόν, τὸ καϋμένο τὸ παλληκάρι, κ' ἐκείνηνε μαζὶ μὲ τὰ στήθια της ξεγυμνωμένα. — Σταθῆτε! δὲν σᾶς εἶπα ἀκόμη τὸ χειρότερο· τὸ ταχὺ ὅταν ἐπῆγα νὰ πάρω τὸ σκοῦδο ν' ἀγοράσω κρέας, εὑρῆκα εἰς τὸ συρτάρι μονάχα ἕνα φύλλο ξερό.

Ἡ γραῖα ἐσιώπησε· μορμυρισμὸς φρίκης ἐκυκλοφόρει εἰς τὸ ἀκροατήριον. — Αὐτὸ τὸ φάντασμα, τὸ τραγὶ ἐκεῖνο, ὅλα αὐτὰ μυρίζουν μαγείαν, εἶπεν εἰς πλησίον τοῦ Γρηγορᾶ ἱστάμενος. — Καὶ τὸ ξερὸ φύλλον ποῦ τ' ἀφίνεις; ἐπρόσθεσεν ἄλλος τις. — Ἀμφιβολία δὲν εἶναι, ἀπεφάνθη ἕτερος, ὅτι ἡ γυφτοποῦλα αὐτὴ εἶναι μάγισσα καὶ ἐσυντρόφευσε μὲ τὸν βρουκόλακα διὰ νὰ κλέπτῃ τοὺς ἀξιωματικούς.

Καὶ αὐτὸς δ' ἔτι ὁ Γρηγορᾶς δὲν ἀπεῖχε πολὺ νὰ εὕρῃ τὴν σύμπτωσιν ὅλων αὐτῶν τῶν περιστάσεων λίαν ὕποπτον καὶ φοβεράν.

— Ἄλλο τι δὲν ἔχεις νὰ εἰπῇς εἰς τὸ δικαστήριον; ἠρώτησε μεγαλοπρεπῶς τὴν κυρὰ Ξακουστὴν ὁ πρόεδρος.

— Ὄχι, αὐθέντα μου, ἀπεκρίθη ἡ γραῦς, εἰμὴ ὅτι εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ κυρίου ἀνακριτῆ ἡ οἰκία μου ὀνομάζεται μία τρύπα παμπάλαια καὶ βρωμερή· αὐτὸ εἶναι μεγάλη προσβολή. Αἱ οἰκίαι ὁποῦ εἶναι κτισμέναις ἐπάνω εἰς τὸ γεφύρι δὲν ἔχουν πολλὴν θεωρίαν, ἐπειδὴ εἶναι πολυανθρωπιά εἰς αὐτὸ τὸ μέρος, ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἐμποδίζει νὰ τὰ νοικιάζουν οἱ κρεωπῶλαις, ὁποῦ εἶναι ἄνθρωποι μὲ κατάστασιν καὶ ἔχουν γυναῖκες εὔμορφαις καὶ καθαρώταταις.

Ὁ δικανικὸς ἀνήρ, ὃν ὁ Γρηγορᾶς εἶχε παρομοιώσει πρὸς κροκόδειλον, ἠγέρθη μετὰ ταῦτα.

— Σιωπή! εἶπε· παρακαλῶ τοὺς κυρίους δικαστὰς νὰ μὴ λησμονήσωσιν ὅτι ἐπὶ τῆς ἐναγομένης εὑρέθη ἓν ἐγχειρίδιον. — Γυνὴ Ξακουστή, ἔφερες ἐδῶ μαζί σου τὸ φύλλον ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον μετεμορφώθη τὸ σκοῦδον τὸ δοθέν σοι ὑπὸ τοῦ διαβόλου;

— Μάλιστα, αὐθέντη μου, ἀπεκρίθη ἐκείνη. Νά το.

Εἷς τῶν κλητήρων λαβὼν τὸ ξηρὸν φύλλον ἐνεχείρισεν αὐτὸ εἰς τὸν κροκόδειλον· οὗτος ἰδὼν αὐτὸ ἐκίνησε μὲ ἀπαίσιον τρόπον τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ παρέδωκεν εἰς τὸν πρόεδρον, ὅστις πάλιν τὸ διεύθυνε πρὸς τὸν παρὰ τοῖς ἱεροδίκαις εἰσαγγελέα· ὥστε τὸ φύλλον περιῆλθεν οὕτως ὅλην τὴν αἴθουσαν.

— Εἶναι φύλλον σημύδας, εἶπεν ὁ κὺρ Ἰάκωβος Χαρμόλιος· νέα ἀπόδειξις μαγείας.

Εἷς τῶν δικαστῶν ἀνέλαβε τὸν λόγον.

Δύο ἄνθρωποι εἰσῆλθον ταὐτοχρόνως εἰς τὴν οἰκίαν σου, εἶπε πρὸς τὴν γυναῖκα, ὁ μαυροφόρος, ὅστις κατ' ἀρχὰς ἔγεινεν ἄφαντος, ἔπειτα τὸν εἶδες νὰ κολυμβᾷ εἰς τὸν Σηκουάναν μὲ ἱερέως ἐνδύματα, καὶ ὁ ἀξιωματικός. Τίς ἐξ αὐτῶν τῶν δύο σοὶ ἔδωκε τὸ σκοῦδον;

Ἡ γραῦς σκεφθεῖσα μικρὸν ἀπεκρίθη — ὁ ἀξιωματικός.

Τὸ πλῆθος ἐθορύβησε πρὸς ταῦτα.

— Ἀ! ἐσκέφθη καθ' ἑαυτὸν ὁ Γρηγορᾶς, τοῦτο ἴσα ἴσα μὲ κάμνει κ' ἐμὲ νὰ διστάζω.

Ἐν τούτοις ὁ κὺρ Φίλιππος Λευλιέρος, ἐκτα-

Digitized by Google

κτος δημόσιος κατήγορος, παρεμβαίνων αὖθις— ὑπομιμνήσκω, εἶπε, τοὺς κυρίους ὅτι ὁ δολοφονηθεὶς ἀξιωματικὸς ἐν τῇ ἐπὶ τῆς κλίνης γενομένῃ ἐγγράφῳ καταθέσει ἀποφαινόμενος ὅτι εἶχε συλλάβει ἀμυδρὰν ὑπόνοιαν, ὅτε ὁ μαυροφόρος ἀνὴρ τὸν ἐπλησίασεν, ὅτι πιθανὸν νὰ ἦτο ὁ βρυκόλαξ, ἐπρόσθεσε συγχρόνως καὶ ὅτι τὸ φάντασμα τὸν εἶχεν ἐπιμόνως παρακινήσει νὰ ἔλθῃ εἰς ἐρωτικὴν σχέσιν μετὰ τῆς κατηγορουμένης· αὐτοῦ δὲ εἰπόντος ὅτι δὲν εἶχεν ἀργύριον, τὸ φάντασμα ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὸ σκοῦδον, δι' οὗ ὁ ῥηθεὶς ἀξιωματικὸς ἐπλήρωσε τὴν γυναῖκα Ξακουστήν. Ἄρα λοιπὸν τὸ σκοῦδον εἶναι νόμισμα τοῦ διαβόλου.

Τὸ λογικώτατον τοῦτο συμπέρασμα διέλυσε τοὺς δισταγμοὺς ὅλους τοῦ Γρηγορᾶ καὶ τῶν ἄλλων δυσπίστων τοῦ ἀκροατηρίου.

— Οἱ κύριοι δικασταὶ ἔχουσι τὸν φάκελλον τῶν ἐγγράφων, ἐπρόσθεσεν ἐπὶ τέλους ὁ δημόσιος κατήγορος καθεζόμενος, καὶ δύνανται νὰ συμβουλευθῶσι τοὺς λόγους αὐτοὺς τοῦ Φοίβου Δὲ Σατωπέρ.

Ὅτε τὄνομα τοῦτο ἠκούσθη, ἠγέρθη ἡ κατηγορουμένη, ἡ κεφαλὴ αὐτῆς κατέστη περίοπτος ὑπερκύψασα τοῦ πλήθους, καὶ ὁ Γρηγορᾶς ἀνεγνώρισε μετὰ τρόμου τὴν Ἐσμεράλδαν.

Ἦτο ὠχρά, οἱ πλόκαμοι αὐτῆς οἱ τόσον ἄλλοτε ἐπιχαρίτως διαπεπλεγμένοι καὶ διὰ χρυσῶν φλωρίων ἐγκατεσπαρμένοι, κατέπιπτον ἤδη ἀτημέλητοι· κυανᾶ εἶχε τὰ χείλη καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς κοίλους καὶ ἐκστατικούς, ἡ τλήμων!

— Φοῖβος! εἶπε μὲ παράφορον ἦθος, ποῦ εἶναι, ποῦ; Ὦ αὐθένται μου, πρὶν μὲ θανατώσετε, εἰπέτε με, παρακαλῶ, εἰπέτε με ἂν ἀκόμη ζῇ!

— Σιωπή, γυναῖκα! εἶπεν ὁ πρόεδρος· ἔχομεν ἄλλην ἐργασίαν ἐδῶ.

— Ὤ! δι' ἔλεος Θεοῦ, εἰπέτε με, ἂν ἦναι ζωντανός, ἐπανέλαβε συνάπτουσα ἱκετικῶς τὰς ὡραίας ἀλλ' ἰσχνὰς ἤδη χεῖρας, καὶ ἠκούοντο αἱ ἅλυσοι προστριβόμεναι εἰς τὸ ἔνδυμά της.

— Καλὰ λοιπόν· ἰδοὺ σὲ τὸ λέγομεν, εἶπε ξηρὰ ὁ δημόσιος κατήγορος· ἀποθνήσκει· εἶσαι τώρα εὐχαριστημένη;

Ἡ δύστηνος κατέπεσεν ἐπὶ τοῦ σκαμνίου της ἄφωνος, ἄδακρυς, κατάλευκος ὡς κηρόπλαστον εἴδωλον.

Ὁ δὲ πρόεδρος κύψας πρὸς ἄνθρωπόν τινα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ καθήμενον, φοροῦντα περίχρυσον πῖλον, μαῦρον τρίβωνα, ἁλυσίδα περὶ τὸν λαιμὸν καὶ κρατοῦντα ῥάβδον διὰ χειρός,

— Κλητήρ, τῷ εἶπε, εἰσάγαγε τὴν δευτέραν ἐναγομένην.

Πᾶς ὀφθαλμὸς ἐστράφη πρὸς μικρὰν πυλίδα, δι' ἧς ἀνοιχθείσης εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν εὐειδὴς αἲξ ἔχουσα ἐπίχρυσα κέρατα καὶ ἐπιχρύσους πόδας. Τὸ χαρίεν ζῶον ἐστάθη μικρὸν ἐπὶ τοῦ κατωφλίου τῆς θύρας, τεῖνον τὸν τράχηλον, ὡς ἂν ἀπὸ σκοπιᾶς ὑψηλοῦ βράχου ἐθεώρει μέγαν ὁρίζοντα. Ἀλλ' ἅμα ὡς εἶδε τὴν Βοημίδα, δι' ἑνὸς ἅλματος ὑπερπηδῆσαν τὴν ἐπιπροσθοῦσαν τράπεζαν καὶ ἑνὸς γραφέως τὴν κεφαλήν, εὑρέθη εἰς τοὺς πόδας τῆς δεσποίνης του, ἔνθα καὶ συνεσπειράθη χαριέστατα, ἀφορῶν εἰς ἐκείνην καὶ ἐπικαλούμενον ἕνα της λόγον ἢ θωπείαν· ἀλλ' ἡ νεᾶνις ἔμεινεν ἀκίνητος καὶ οὐδὲ βλέμμα ἔστρεψε πρὸς τὴν Τζαλήν.

— Νά το! αὐτὸ εἶναι τὸ ἀχρεῖον ἐκεῖνο ζῶον! εἶπεν ἡ κυρὰ Ξακουστή, ταῖς γνωρίζω πολὺ καλὰ καὶ ταῖς δύο τους.

Ὁ Ἰάκωβος Χαρμόλιος ἀναστάς,—ἂν ἦναι μὲ τὴν ἄδειάν σας, κύριοι, εἶπε, θέλομεν προβῆ εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς αἰγὸς ταύτης.

Ἡ αἲξ ἦτο ἀληθῶς ἡ δευτέρα ἐναγομένη. Πρᾶγμα τῶν ἁπλουστάτων κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους δίκη περὶ μαγείας, καθ' ἣν κτῆνός τι ὑπῆρχεν ὁ ἐναγόμενος. Ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς πρεβωτείας ἀπαντᾶται λεπτομερὴς ἔκθεσις τῶν ὅσα τὸ δικαστήριον τοῦτο ἐδαπάνησεν εἰς τὴν δίκην τοῦ Γιλβέρτου Σουλὰρ καὶ τῆς *γουρούνας* του, καταδικασθέντων ἀμφοτέρων εἰς θάνατον διὰ τὰ ***διαβολικὰ ἐργατά των***. Ἐκεῖ εὑρίσκει τις καὶ πόσον ἐστοίχισαν οἱ λάκκοι, ἐν οἷς ἐφυλάττετο τὸ ζῶον, καὶ τὴν τιμὴν τῶν ἀναγκαίων ξύλων διὰ τὴν πυρὰν τῶν δύο ἐνόχων, καὶ τὰς τρεῖς κοτύλας τοῦ οἴνου καὶ τὸν ἄρτον, τὸ τελευταῖον γεῦμα τοῦ καταδίκου, ὅπερ συνέφαγεν ἀδελφικῶς μετὰ τοῦ δημίου του, ἕως καὶ τὴν δαπάνην τῆς ἐνδεκαημέρου φυλακῆς καὶ διατροφῆς τῆς γουρούνας, πρὸς ἕνδεκα δηνάρια παρισινὰ τῆς ἡμέρας ἑκάστης. Ἐνίοτε μάλιστα δὲν περιωρίζοντο εἰς μόνα τὰ κτήνη, προέβαινον καὶ περαιτέρω. Τὰ διατάγματα Καρόλου Μάγνου καὶ Λουδοβίκου τοῦ Ἀγαθοῦ ἐπιβάλλουσι βαρυτάτας ποινὰς «εἰς τὰ φλογοειδῆ φαντάσματα, ὅσα ἤθελον τολμήσει νὰ φανῶσιν εἰς τὸν ἀέρα».

Ἐν τούτοις ὁ τοῦ ἱεροδικείου εἰσαγγελεὺς ἀνέκραξε λέγων.

— Ἂν ὁ δαίμων ὁ κατέχων τὴν αἶγα ταύτην καὶ ἀντισταθεὶς πρὸς ὅλους τοὺς ἐξορκισμούς, ἐξακολουθῇ ἐπιμένων εἰς τὰς δαιμονικὰς ἐνεργείας του, ἂν δι' αὐτῶν ἐκφοβίζῃ τὸ δικαστήριον, τῷ γνωστοποιοῦμεν ὅτι θέλομεν εὑρεθῇ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀπαιτήσωμεν κατ' αὐτοῦ τὴν ἀγχόνην ἢ τὴν πυράν.

Κρύος ἱδρὼς ἐκόπη τοῦ Γρηγορᾶ, ὡς ἤκουσε τοὺς λόγους τούτους. Ὁ δὲ Χαρμόλιος λαβὼν ἐκ μιᾶς τραπέζης τὸ κύμβαλον τῆς Βοημίδος, προέτεινεν αὐτὸ κατ' ἰδιαίτερόν τινα τρόπον εἰς τὴν αἶγα καὶ τὴν ἠρώτησε—τί ὥρα εἶναι;

Ἡ αἲξ προσήλωσεν ἐπ' αὐτοῦ νοήμονα ὀφθαλμὸν καὶ αἴρουσα τὸν ἐπίχρυσον πόδα ἐπέκρουσεν ἑπτάκις τὸ κύμβαλον. Ἦτο ἀληθῶς ὥρα ἑβδόμη.

Digitized by Google

Τρόμου αἴσθημα διεφοίτησε διὰ παντὸς τοῦ πλήθους. Ὁ Γρηγορᾶς δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατηθῇ.

— Ἐχάθη! ἀνέκραξε· δὲν βλέπετε ὅτι δὲν ξεύρει τί κάμνει;

— Σιωπὴ ἐκεῖ κάτω ὁ ὄχλος ὁ θητικός! ἐλαρύγγισεν ὀξυχόλως ὁ τοῦ δικαστηρίου κλητήρ.

Δι' ὁμοίων τινῶν τοῦ κυμβάλου θέσεων καὶ μεταθέσεων ἔβαλεν ὁ Ἰάκωβος Χαρμόλιος τὴν αἶγα νὰ ἐκτελέσῃ πολλὰς ἄλλας θαυματοποιίας ὡς πρὸς τὴν ἡμέραν, τὸν μῆνα, κ.τ.λ. εἰς ἃς καὶ ἄλλοτε ἤδη παρέστη ὁ ἀναγνώστης. Κατά τινα δὲ ὀπτικὴν ἀπάτην ἰδιάζουσαν εἰς τοὺς δικανικοὺς ἀγῶνας, οἱ αὐτοὶ ἐκεῖνοι θεαταί, οἱ τοσάκις χειροκροτήσαντες ἐν ταῖς τριόδοις εἰς τ' ἀθῷα τῆς Τζαλῆς παιγνίδια, ἔβλεπον ἤδη αὐτὰ μετὰ τρόμου ἐκτελούμενα ὑπὸ τοὺς θόλους τοῦ Δικαστηρίου. Ἡ αἶξ ἦτο αὐτὸς ἐξ ἅπαντος ὁ διάβολος.

Ἔτι δεινότερον ἀπέβη τὸ πρᾶγμα, ὅτε ὁ εἰσαγγελεὺς ἐξεκένωσεν ἐπὶ τοῦ δαπέδου ἕνα τινὰ δερμάτινον σάκκον, πλήρη κινητῶν στοιχείων, ἀνηρτημένον εἰς τὸν λαιμὸν τῆς Τζαλῆς, καὶ εἶδαν τὴν αἶγα συναπαρτίζουσαν διὰ τοῦ ποδὸς ἐκ τοῦ χαμαὶ διεσπαρμένου ἀλφαβήτου τὸ ὄνομα τὸ ὀλέθριον **Φοῖβος**. Τότε αἱ μαγγανεῖαι, ὧν θῦμα εἶχε γείνει ὁ λοχαγός, ἐφάνησαν ἀποδεδειγμέναι ἡλίου λαμπρότερον, καὶ ἡ Βοημίς, ἡ θεσπεσία χορεύτρια, ἡ τοσάκις διὰ τῶν χαρίτων αὐτῆς ἐκθαμβήσασα τοὺς διαβάτας, δὲν ἦτο πλέον κατὰ τὴν κοινὴν πάντων πεποίθησιν ἢ μία φρικαλέα Στρίξ.

Αὐτὴ δὲ ἔμενεν ὡς νεκρὰ μὴ διδουσα σημεῖον ζωῆς. Οὔτε τὰ χαριέστατα τῆς Τζαλῆς κινήματα, οὔτε τοῦ δικαστικοῦ συλλόγου αἱ ἀπειλαί, οὔτε τοῦ ἀκροατηρίου αἱ ὑπόκωφοι ἀραὶ ἴσχυον νὰ τὴν ἀποσπάσωσιν ἐκ τοῦ βύθους ὅπου εὑρίσκετο.

Μόλις δ' ἐξήγειραν αὐτὴν τοῦ ληθάργου διασείσας αὐτὴν ἀποτόμως εἷς δικαστικὸς κλητήρ, καὶ ὁ πρόεδρος ἀνυψῶν ἐπίσημον φωνήν:

— Ὦ νέα, ἀνήκεις εἰς τὴν φυλὴν τῶν Ἀθιγγάνων, ἔκδοτον εἰς τὰς γοητείας. Τὴν νύκτα τῆς 29 λήξαντος Μαρτίου, συνένοχον ἔχουσα τὴν εἰς τὴν δίκην συμπεριλαμβανομένην ταύτην αἶγα, ἐκτύπησας δι' ἐγχειριδίου καὶ ἐδολοφόνησας, συνεργείᾳ τῶν τοῦ σκότους δυνάμεων καὶ διὰ μέσου φίλτρων καὶ γοητειῶν, ἕνα λοχαγὸν τῶν βασιλικῶν τοξοφόρων, τὸν Φοῖβον Δὲ Σατωπέρ. Ἐπιμένεις ἀρνουμένη ταῦτα;

— Ὢ φρίκη! ἀνέκραξεν ἡ νεᾶνις συγκαλύπτουσα διὰ τῶν χειρῶν τὸ πρόσωπον, τὸν Φοῖβον μου! Ἀλλ' αὐτὸ εἶναι ἡ κόλασις!

— Ἐπιμένεις ἀρνουμένη; ἐπανέλαβε μετὰ ψυχρότητος ὁ πρόεδρος.

— Ἀρνουμένη! ἀνέκραξε πάλιν μὲ φοβερὸν τόνον φωνῆς καὶ ἐγερθεῖσα ἐκ τῆς θέσεώς της μὲ ἀστράπτοντα ὀφθαλμόν.

Ὁ πρόεδρος ἐξηκολούθησεν ἀτάραχος.—Τότε λοιπὸν πῶς ἐξηγεῖς τὰ γενόμενα;

Ἡ νεᾶνις ἀπεκρίθη μετὰ φωνῆς διακεκομμένης—Σᾶς τὸ εἶπα, δὲν γνωρίζω. Ἕνας καλόγηρος, ἕνας καλόγηρος τὸν ὁποῖον δὲν γνωρίζω, ἕνας ἀναθεματισμένος καλόγηρος μὲ κατατρέχει!

— Αὐτὸ τοῦτο, ὑπέλαβεν ὁ δικαστής, ὁ βρυκόλαξ.

— Ὦ αὐθένται μου! λυπηθῆτέ με! δὲν εἶμαι παρὰ μία πτωχὴ κόρη...

— Τῆς Αἰγύπτου, ὑπέκρουσεν ὁ δικαστής.

Τότε ὁ κὺρ Ἰάκωβος Χαρμόλιος λαβὼν μετὰ πολλῆς προσηνείας τὸν λόγον—Ἐπειδή, εἶπεν, ἡ κατηγορουμένη ἐπιμένει εἰς τὴν ἄρνησίν της, ἐξαιτοῦμαι ὅπως καθυποβληθῇ εἰς τὴν βάσανον.

— Ἐγκρίνεται, ἀπεκρίθη ὁ πρόεδρος.

Ἔφριξε σύσσωμος ἡ δυστυχής. Ἠγέρθη ἐν τούτοις κατ' ἐπιταγὴν τῶν φρουρῶν της καὶ ὥδευσεν ἱκανῶς στερεῷ τῷ βήματι, ἡγουμένου τοῦ Χαρμολίου καὶ τῶν κληρικῶν τοῦ ἱεροδικείου, ἀναμέσον εἰς δύο σειρὰς στρατιωτῶν λογχοφόρων, πρὸς θύραν τινά, ἥτις ἠνοίχθη διὰ μιᾶς καὶ πάλιν ἐκλείσθη ἀπολαβοῦσα αὐτὴν ἔνδον. Ἡ θύρα ἐκείνη εἰς τὸν κατώδυνον Γρηγορᾶν ἐφάνη ὡς χάσμα θηρίου ἀνοιχθὲν καὶ καταβροχθίσαν αὐτήν.

Ἀφοῦ ἡ νεᾶνις ἀπήχθη, ἠκούσθη βέλασμά τι θρηνῶδες· ἦτο ἡ μικρὰ αἶξ κλαίουσα.

Ἡ συνεδρίασις ἐν τῷ μεταξὺ διεκόπη· ἑνὸς δὲ τῶν συνέδρων παρατηρήσαντος ὅτι οἱ κύριοι ἦσαν καταβεβλημένοι ὑπὸ τοῦ κόπου, καὶ θὰ ἦτο μακρὸν νὰ περιμένωσι μέχρι τέλους τῆς βασάνου, ὁ πρόεδρος ἀπεκρίθη ὅτι ὁ δικαστὴς ὀφείλει νὰ θυσιάζῃ ἑαυτὸν ὑπὲρ τοῦ καθήκοντος.

— Ὢ τὸ παλαιοκόριτσο! τὸ ἀδιάκριτον πρᾶγμα! εἶπε γηραιός τις κριτής, νὰ ὑπάγῃ νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν βάσανον ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἀκόμη δὲν ἐδείπνησαν!

Digitized by Google

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Συνέχεια τοῦ εἰς φύλλον ξηρὸν μεταβληθέντος σκούδου

Ἀφοῦ ἀνέβη καὶ κατέβη βαθμίδας τινὰς διαδρόμων τόσον ζοφερῶν, ὥστε ἠναγκάζοντο νὰ φωτίζωσιν αὐτοὺς διὰ λύχνων ἔτι καὶ ἐν ἡμέρᾳ, ἡ Ἐσμεράλδα, συνοδευομένη πάντοτε ὑπὸ τῆς ἀπαισίου κουστωδίας, ὠθίσθη ὑπὸ τῶν δικαστικῶν κλητήρων εἰς ὑποχθόνιόν τινα θάλαμον κυκλοτεροῦς σχήματος, ᾠκοδομημένον εἰς τὸ κατάγεων ἑνὸς τῶν ὀγκωδῶν ἐκείνων πύργων, οἵτινες καὶ τὴν σήμερον ἔτι διαπείρουσι τὸ στρῶμα τῶν μεταγενεστέρων οἰκοδομῶν δι' ὧν κατεκάλυψεν ἡ νεωτέρα πόλις τὴν παλαιάν. Οὔτε παράθυρα εἶχεν ὁ κευθμὼν οὗτος, οὔτε διέξοδον ἄλλην εἰμὴ τὴν χαμηλὴν καὶ σιδηρόφρακτον θύραν. Καὶ ὅμως τὸ φῶς δὲν ἔλειπεν ἀπ' αὐτοῦ. Ἐντὸς τοῦ πυκνοῦ τοίχου ὑπῆρχεν ἔγκτιστος κλίβανος, ἔνθα ἔκαιε μέγα πῦρ, ἀντανακλώμενον ἐρυθρὸν ἀπανταχοῦ τοῦ θαλάμου, καὶ ἀφαιροῦν τὴν ἀκτινοβολίαν οἰκτρᾶς τινος λυχνίας κειμένης ἐν μιᾷ γωνίᾳ. Ἡ σιδηρᾶ ἐσχάρα δι' ἧς ἐκλείετο ὁ κλίβανος ἀναβιβασμένη τότε ἐδείκνυεν ἐπὶ τοῦ διαπύρου στομίου, κατὰ μέσον τοῦ σκοτεινοῦ τοίχου, τὰς αἰχμὰς τῶν σιδηρῶν αὐτῆς ῥάβδων ἐν εἴδει σειρᾶς ὀδόντων μαύρων, ὀξέων καὶ ἀραιῶν. Οὕτω δὲ ὁ κλίβανος ὡμοίαζε τὰ πυρίπνοα ἐκεῖνα τῶν δρακόντων στόματα, περὶ ὧν λαλοῦσι τὰ συναξάρια. Εἰς τὴν ἀνάλαμπὴν τοῦ κλιβάνου εἶδεν ὁλόγυρα ἡ δεσμῶτις φρικώδη ἐργαλεῖα τῶν ὁποίων δὲν ἐννόει τὴν χρῆσιν καὶ τὸν σκοπόν. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θαλάμου, ὀλίγον προέχουσα τοῦ ἐδάφους, ἔκειτο στρωμνὴ δερμάτινος, ἐφ' ἧς αἰωρεῖτο τελαμὼν ἀπολήγων εἰς πόρπην, καὶ ἀνηρτημένος ἄνωθεν ἀπὸ χαλκίνου κρίκου ὃν ἔδακνε τέρας σιμὸν λελαξευμένον εἰς τὸν κατακόρυφον λίθον τοῦ θόλου. Πυράγραι δέ, λαβίδες, ὑννία σιδηρᾶ ἐφαίνοντο σωρηδὸν ἐντὸς τῆς καμίνου, ἐρυθραινόμενα ἀναμὶξ εἰς τὴν πυρώδη ἀνθρακιάν. Καὶ ἐν γένει ἡ αἱματόχρους τοῦ κλιβάνου λάμψις μόνον φρικώδη καὶ ἀπαίσια ἀντικείμενα ἐφώτιζεν ἐντὸς τοῦ θαλάμου ἐκείνου.

Ὁ Τάρταρος οὗτος ἐκαλεῖτο ἁπλῶς ὁ *ἐξεταστήριος θάλαμος.*

Ἐπὶ τῆς στρωμνῆς ἀνεκάθητο νωχελῶς ὁ Πιερράτος Στρεβλίδης, ὁ ἐνώμοτος βασανιστής. Οἱ δὲ ὑπηρέται αὐτοῦ, δύο μὲ τετράγωνον πρόσωπον τελώνια, φοροῦντες δερματίνην ποδιὰν καὶ βρακία ἐκ πανίου, ἀνεσκάλευον τὰ σιδηρικὰ ἐπὶ τῶν ἀνθράκων.

Ματαίως ἡ δύστηνος κόρη ἐπροσπάθησε νὰ φανῇ γενναιόψυχος· φρίκη κατέλαβεν αὐτὴν εἰσελθοῦσαν.

Ἔνθεν μὲν παρετάχθησαν οἱ τοῦ Νομοφύλακος κλητῆρες, ἔνθεν δὲ οἱ ἱεροδίκαι κληρικοί. Εἰς γωνίαν τινὰ ἦτο εἰς γραμματεύς, τράπεζα καὶ μελανοδοχεῖον. Ὁ κὺρ Ἰάκωβος Χαρμόλιος πλησιάσας τότε μὲ γλυκύτατον μειδίαμα τὴν Αἰγυπτίαν, ἔ! κόρη μου, τῇ εἶπεν, ἐπιμένεις ἀκόμη εἰς τὴν ἄρνησιν;

— Μάλιστα, ἀπεκρίθη ἐκείνη διὰ φωνῆς ἐκλειπούσης.

— Τότε, ὑπέλαβεν ὁ Χαρμόλιος, θὰ μᾶς ἦναι πολὺ δυσάρεστον ὅτι θὰ εὑρεθῶμεν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ σὲ *ἀνακρίνωμεν* μὲ περισσοτέραν αὐστηρότητα παρ' ὅσον ἠθέλομεν. Λάβε τὸν κόπον νὰ καθίσῃς εἰς αὐτὸ τὸ κρεββάτι. Κὺρ Πιερράτε, παραχώρησε τὴν θέσιν εἰς τὴν δεσποσύνην καὶ κλεῖσε τὴν θύραν.

Ὁ Πιερράτος ἐσηκώθη γογγύζων. — Ἂν κλείσω τὴν θύραν, ὑπεβρυχήθη, ἡ φωτιά μου σβύνει.

— Λοιπόν, ἀγαπητέ μου, εἶπεν ὁ Χαρμόλιος, ἄφησέ την ἀνοικτήν.

Ἡ Ἐσμεράλδα ἐν τούτοις ἵστατο ὀρθία. Ἡ δερμάτινος ἐκείνη κλίνη ἐφ' ἧς τόσοι δυστυχεῖς εἶχον στρεβλωθῇ κατεφόβιζεν αὐτήν· ὁ τρόμος τῆς ἐπάγονε τὸν μυελὸν τῶν κοκκάλων, καὶ ἔμενεν ἐπτοημένη, ἄναυδος. Νεύσαντος τότε τοῦ Χαρμολίου, οἱ δύο ὑπηρέται πιάσαντες ἐτοποθέτησαν αὐτὴν ἐπὶ τῆς κλίνης. Καὶ δὲν τὴν ἐκακοποίησαν μέν, ἀλλ' ὅτε οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἔθιξαν αὐτήν, ὅτε ᾐσθάνθη τὴν ἐπαφὴν τοῦ δερματίνου στρώματος, τὸ αἷμα αὐτῆς ὅλον ἐσυνάχθη πρὸς τὴν καρδίαν της. Ἔρριψε πεπλανημένον βλέμμα περὶ τὸν θάλαμον. Τὴν ἐφάνη ὅτι εἶδε κινούμενα καὶ ἀπανταχόθεν πρὸς αὐτὴν βαδίζοντα, διὰ ν' ἀναβῶσιν εἰς τὸ σῶμά της δάκνοντα, κεντῶντα αὐτήν, ὅλα τὰ εἰδεχθῆ ἐκεῖνα βασανιστήρια ὄργανα, ἅτινα ἦσαν ὡς πρὸς τὰ γνωστὰ αὐτῇ ἐργαλεῖα ὅ,τι αἱ νυκτερίδες, αἱ σκολόπενδραι καὶ αἱ ἀράχναι πρὸς τὰ λοιπὰ ἔντομα καὶ πτηνά.

— Ποῦ εἶναι ὁ ἰατρός; ἠρώτησεν ὁ Χαρμόλιος.

— Ἐδῶ, ἀπεκρίθη εἷς μαυροφόρος τὸν ὁποῖον ἐκείνη δὲν εἶχεν ἔτι ἴδῃ, ἀλλ' ὡς τὸν εἶδεν ἐφρικίασε.

— Δεσποσύνη, ἐπανέλαβεν ἡ μειλιχία τοῦ παρὰ τοῖς ἱεροδίκαις Εἰσαγγελέως φωνή, σ' ἐρωτῶ καὶ τρίτην φοράν, ἐπιμένεις ἀρνουμένη τὰς πράξεις διὰ τὰς ὁποίας κατηγορεῖσαι;

Ἡ νέα ἀπεκρίθη διὰ κατανεύσεως ἁπλῆς, ἐπειδὴ ἡ φωνή της ἐξέλιπεν.

— Ἐπιμένεις; εἶπεν ὁ Ἰάκωβος Χαρμόλιος. Εἰς τοιαύτην περίστασιν λυποῦμαι πολλὰ διότι ὀφείλω νὰ ἐκπληρώσω τὰ καθήκοντα ὅσα μοὶ ἐπιβάλλει τὸ ἀξίωμά μου.

— Κύριε Εἰσαγγελεῦ, ἠρώτησε μὲ ἀπότομον τρόπον ὁ Πιερράτος, ἀπὸ ποῦ θ' ἀρχίσωμεν;

Ὁ Χαρμόλιος ἐδίστασε μικρόν, ποιήσας ἀμφίβολον τοῦ προσώπου μορφασμὸν ὡς ποιητὴς ζητῶν τὴν ὁμοιοκαταληξίαν. — Ἀπὸ τὸ πέδιλον, εἶπε τέλος.

Digitized by Google

Ἡ δυστυχὴς τότε ᾐσθάνθη ἑαυτὴν εἰς τοιαύτην παντελῆ ἐγκατάλειψιν παρὰ θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ὥστε ἡ κεφαλὴ αὐτῆς κατέπεσεν ἐπὶ τοῦ στήθους της ὡς πρᾶγμά τι ἀδρανὲς καὶ μὴ ἔχον ἐν ἑαυτῷ δύναμιν.

Ὁ βασανιστὴς καὶ ὁ ἰατρὸς ἦλθον ταὐτοχρόνως πλησίον της· οἱ δὲ δύο ὑπηρέται ἤρχισαν ν' ἀναδιφῶσι τὴν ἀποτρόπαιον ὁπλοθήκην των. Πρὸς τὴν κλαγγὴν δὲ τῶν σιδηρικῶν ἡ παῖς ἀνετινάχθη ὡς νεκρὸς βάτραχος γαλβανιζόμενος. Ὦ! ὑπεψέλλισε μὲ τόσον λεπταλέαν φωνὴν ὥστε οὐδεὶς ἤκουσεν αὐτήν, ὦ Φοῖβέ μου! ἔπειτα ἐπανέπεσε πάλιν εἰς τὴν ἀπολίθωσιν καὶ σιωπήν της. Τὸ θέαμα ἐκεῖνο ἤθελε σπαράξει πᾶσαν ἄλλην καρδίαν, πλὴν ὄχι καὶ καρδίας δικαστῶν. Ὡμοίαζεν ἐλεεινὴ ἁμαρτωλὴ ψυχὴ κολαζομένη ὑπὸ τῶν δαιμόνων ἐπὶ τῆς ἐρυθρᾶς τοῦ Ἅδου ἐσχάρας. Τὸ ἄθλιον σῶμα ἐφ' οὗ ἔμελλε νὰ περισφηκωθῇ ἡ πληθὺς ἐκείνη τῶν πριόνων καὶ τροχῶν καὶ ἀστραγάλων, καὶ τὸ ὁποῖον παρεδίδετο εἰς τὰς σκληρὰς τῶν δημίων καὶ τῶν πυραγρῶν χεῖρας, ἦτο λοιπὸν τὸ ἁβρόν, λευκότατον καὶ εὔθραυστον ἐκεῖνο πλάσμα, ἀσθενὴς κεγχρίου κόκκος ῥιπτόμενος ὑπὸ τῆς ἀνθρωπίνης δικαιοσύνης εἰς τὸν φοβερὸν μυλῶνα τῶν κολάσεων!

Αἱ τυλώδεις ἐν τούτοις χεῖρες τῶν ὑπηρετῶν τοῦ Πιερράτου Στρεβλίδου ἐγύμνωσαν βαναύσως τὴν ἐρατεινὴν κνήμην, τὸν μικρὸν πόδα, ὅστις διὰ τῆς γλαφυρότητος καὶ τῆς καλλονῆς του ἐξέστησε τοσάκις τοὺς διαβάτας εἰς τὰς τριόδους των Παρισίων. — Κρῖμα! ὑπέγρυξεν ὁ βασανιστὴς παρατηρῶν τὸ ἀγλαόμορφον τοῦ ποδὸς ἐκείνου. — *Ἂν* ὁ ἀρχιδιάκονος *συνέβαινε νὰ εἶν'* ἐκεῖ παρών, βεβαίως ἤθελεν ἐνθυμηθῇ τὴν ἀράχνην καὶ τὴν μυῖαν, τὸ σύμβολόν του. Μετ' ὀλίγον εἶδεν ἡ δυστυχής, διὰ μέσου τῆς ἐπικεχυμένης εἰς τοὺς ὀφθαλμούς της ἀχλύος, πλησιάζον τὸ πέδιλον, εἶδε τὸν πόδα της ἐνισχόμενον μεταξὺ τῶν σιδηροζυγῶν σανίδων καὶ κρυπτόμενον ἐντὸς τοῦ φοβεροῦ μηχανήματος. Τότε ἠρύσθη δύναμιν ἐκ τοῦ τρόμου της, καί, Πάρτε το αὐτό! ἀνέκραξεν ὀρθωθεῖσα μὲ λελυμένας τὰς κόμας. Πάρτε το! Ἔλεος!

Ὥρμησεν ἔξω τῆς κλίνης ἵνα προσπέσῃ εἰς τοῦ Εἰσαγγελέως τοὺς πόδας, ἀλλ' ἡ κνήμη αὐτῆς εἶχε συλληφθῇ εἰς τὴν βαρεῖαν τοῦ ξύλου καὶ τῶν σιδηρῶν ὀχέων πέδην, καὶ ἡ νέα κατερρύη ἐπ' αὐτῆς μᾶλλον καταβεβλημένη ἢ μέλισσα φέρουσα μόλυβδον εἰς τὸ πτερόν.

Εἰς ἓν τοῦ Χαρμολίου νεῦμα ἔθεσαν πάλιν αὐτὴν ἐπὶ τῆς κλίνης, καὶ δύο παχεῖαι χεῖρες περιῆψαν εἰς τὴν λεπτὴν αὐτῆς ὀσφὺν τὸν ἐκ τοῦ θόλου κρεμάμενον τελαμῶνα.

— Ἰδοὺ σ' ἐρωτῶ καὶ τελευταίαν φοράν, ὁμολογεῖς τὴν ἐνοχήν σου; τῇ εἶπεν ὁ Χαρμόλιος μὲ τὴν ἀκατάπληκτον εὐμένειάν του.

— Εἶμαι ἀθῶα!

— Τότε πῶς ἐξηγεῖς τὰ περιστατικὰ τὰ μαρτυροῦντα κατὰ σοῦ;

— Ἄχ! αὐθέντα μου, δὲν ἠξεύρω.

— Ἀρνεῖσαι λοιπόν;

— Τὰ πάντα!

— Ἐμπρός, εἶπεν ὁ Χαρμόλιος πρὸς τὸν Πιερράτον.

Ὁ Πιερράτος συνέστρεψε στρόφιγγά τινα, τὸ πέδιλον συνεσφίγχθη, καὶ ἡ ταλαίπωρος ἀνέδωκε φρικαλέαν κραυγὴν ἐξ ἐκείνων αἵτινες δὲν ἑρμηνεύονται διὰ γραμμάτων εἰς οὐδεμίαν τοῦ κόσμου γλῶσσαν.

— Στάσου τώρα, εἶπεν ὁ Χαρμόλιος πρὸς τὸν Πιερράτον. — Ὁμολογεῖς; λέγει πάλιν στραφεὶς πρὸς τὴν Αἰγυπτίαν.

— Τὰ πάντα! ἔκραξεν ἡ παναθλία κόρη. Ὁμολογῶ! ὁμολογῶ! ἔλεος!

Δὲν εἶχεν ὑπολογίσει τὰς δυνάμεις ἑαυτῆς ὅτε ἠψήφει τὴν βάσανον. Ἡ δύστυνος παῖς ἧς ὁ βίος εἶχε μέχρι τοῦδε ῥεύσει γλυκύτατος, ἄλυπος, εὔθυμος, ἐνικήθη ὑπὸ τῆς πρώτης ἀλγηδόνος.

— Φιλανθρωπίας καθῆκον μὲ βιάζει νὰ σὲ εἴπω, ὑπέλαβεν ὁ Εἰσαγγελεύς, ὅτι ὁμολογοῦσα πρέπει νὰ περιμένῃς θάνατον.

— Τὸ ἐλπίζω! εἶπεν ἐκείνη, καὶ ἀνέπεσεν αὖθις ἐπὶ τῆς δερματίνης κλίνης ἡμιθανής, ἀπῃωρημένη δίπτυχα εἰς τὸν περὶ τὸ στῆθός της περιεληλαμένον τελαμῶνα.

— Σήκω, ὡραία μου, στάσου ὀλίγον ὀρθή, εἶπεν ὁ κὺρ Πιερράτος ἀνεγείρων αὐτήν. Καθὼς εἶσαι τώρα ὁμοιάζεις τὸ χρυσὸ ἀρνὶ ὁποῦ φέρει εἰς τὸν λαιμόν του ὁ κύριος δοὺξ τῆς Βουργουνδίας.

— Γραμματεῦ, εἶπε γεγωνυίᾳ τῇ φωνῇ ὁ Ἰάκωβος Χαρμόλιος, γράψον!

Βοημὶς κόρη, ὁμολογεῖς ὅτι ἔλαβες συμμετοχὴν εἰς τὰ σαββατικὰ ὄργια, τὰς ἀγάπας καὶ τὰς μαγγανείας τῆς κολάσεως μὲ τὰ δαιμόνια, τὰ τελώνια καὶ τὰς στρίγλας; Ἀποκρίθητι.

— Ναί, εἶπεν ἐκείνη μὲ τόσον ἀνεπαίσθητον φωνὴν ὥστε συνεταυτίζετο μετὰ τῆς πνοῆς της.

— Ὁμολογεῖς ὅτι εἶδες τὸν κριὸν τὸν ὁποῖον παρουσιάζει ὁ Βεελζεβοὺλ εἰς τὰ σύννεφα ὅταν θέλῃ νὰ συγκροτήσῃ τὰ σαββατικὰ ὄργια, καὶ τὸν ὁποῖον οἱ μάγοι μόνον βλέπουσι;

— Ναί.

— Βεβαιόνεις ὅτι ἐπροσκύνησας τὰς κεφαλὰς τοῦ Βοφομέτου, τὰ βδελυκτὰ εἴδωλα τῶν Ναϊτῶν;

— Ναί.

— Ὅτι εἶχες κοινωνίαν τακτικὴν μετὰ τοῦ διαβόλου ὑπὸ τὴν μορφὴν μιᾶς συντρόφου αἰγός, εἰς τὴν δίκην συμπεριληφθείσης;

— Ναί.

— Ὁμολογεῖς τέλος καὶ βεβαιόνεις ὅτι βοηθείᾳ τοῦ δαίμονος καὶ τοῦ φαντάσματος, τὸ ὁποῖον

Digitized by Google

κοινῶς βρυκόλακας ὀνομάζεται, κατὰ τὴν νύκτα τῆς εἰκοστῆς ἐνάτης Μαρτίου ἐκτύπησας κ' ἐδολοφόνησας ἕνα λοχαγὸν ὀνόματι Φοῖβον Δὲ Σατωπέρ;

Ἐκείνη ἦρεν ἐπὶ τὸν δικαστικὸν ἄρχοντα τοὺς μεγάλους, ἀπλανεῖς ὀφθαλμούς, καὶ ἀπεκρίθη κατὰ τρόπον μηχανικὸν ἄνευ σπαραγμοῦ ἢ τιναγμοῦ, Ναί. — Ὑπῆρχε πρόδηλον ὅτι πᾶσα δύναμις ψυχῆς εἶχε συντριβῆ ἐντός της.

— Γραμματεῦ, εἶπεν ὁ Χαρμόλιος, γράψον! Εἶτα στραφεὶς πρὸς τοὺς βασανιστάς, λύσατε, εἶπε, τὴν δεσμῶτιν καὶ ἐπαναφέρετέ την εἰς τὸ δικαστήριον. Ἀφοῦ δὲ ἀφήρεσαν τὸ πέδιλον, ὁ εἰσαγγελεὺς ἠρεύνησε τὸν ὑπὸ τῆς ἀλγηδόνος ναρκωμένον ἔτι πόδα. Αἴ! εἶπε, μικρὸν τὸ κακόν. Ἐφώναξες εἰς καιρὸν κατάλληλον. Θὰ ἤσουν ἀκόμη εἰς κατάστασιν νὰ χορεύσῃς, ὡραία μου! Καὶ πρὸς τοὺς ἀκολούθους του ἱεροκριτὰς στραφείς, ἰδοὺ τέλος πάντων, εἶπεν, ἐφωτίσθη ἡ δικαιοσύνη! Τοῦτο εἶναι ἀρκετὰ παρήγορον, κύριοι! Ἡ δεσποσύνη ἠμπορεῖ νὰ μαρτυρήσῃ ὅτι ἐνηργήσαμεν μεθ' ὅλης τῆς δυνατῆς ἐπιεικείας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Τέλος τοῦ εἰς φύλλον ξηρὸν μεταβληθέντος σκούδου.

Ὅτε ἡ Ἐσμεράλδα ἐπανῆλθεν εἰς τοῦ δικαστηρίου τὴν αἴθουσαν ὠχρὰ καὶ χωλαίνουσα, γενικὸς θροῦς ἀγαλλιάσεως ὑπεδέχθη αὐτήν. Εἰς μὲν τὸ ἀκροατήριον τὸ αἴσθημα τοῦτο ἦτο ἡ ἐν τοῖς θεάτροις εὐχαρίστησις τῶν θεατῶν, ὅταν λήξαντος τοῦ ἐσχάτου τῆς κωμῳδίας διαλείμματος, ἀρθῇ τὸ παραπέτασμα ὅπως ἀρχίσῃ ἡ τελευταία τοῦ δράματος πρᾶξις. Οἱ δὲ δικασταὶ ἔχαιρον διότι ἔμελλον μετ' ὀλίγον νὰ δειπνήσωσιν. Ἕως καὶ αὐτὴ ἡ αἲξ ἠκούσθη ὑπὸ χαρᾶς βελάζουσα· ἠθέλησε νὰ δράμῃ πρὸς τὴν δέσποινάν της, ἀλλὰ τὴν εἶχον προσδέσει εἰς τὸ θρανίον.

Εἶχεν ἤδη ἐντελῶς νυκτώσει. Τὰ κηρία, τῶν ὁποίων δὲν ηὐξήθη ὁ ἀριθμός, ἔφεγγον τόσον ἀμυδρῶς, ὥστε οἱ τοῖχοι τῆς αἰθούσης δὲν ἐφαίνοντο. Τὰ σκότη περιέβαλλον ὅλα τ' ἀντικείμενα ὡς διὰ πυκνῆς ὀμίχλης. Μόλις διεκρίνοντο εἰς τὸν ζόφον ἀπαθῆ τινα πρόσωπα δικαστῶν. Κατέναντι δὲ αὐτῶν, εἰς τὴν ἐσχατιὰν τῆς μακρᾶς αἰθούσης, ἐφαίνετο ἀμυδρῶς λευκόν τι ἀμφίβολον σχῆμα· ἦτο ἡ κατηγορουμένη, ἐπανελθοῦσα εἰς τὸ σκαμνίον της.

Ὁ Χαρμόλιος ἐπανελθὼν ὡσαύτως εἰς τὴν ἕδραν αὐτοῦ, ἐγκαθιδρύθη ἐν αὐτῇ μεγαλοπρεπέστατα. Εἶτα ἠγέρθη αὖθις, καὶ εἶπε δεικνύων ὅσον ἠδύνατο ὀλιγωτέραν ὑπερηφάνειαν ἐπὶ τῇ νίκῃ αὐτοῦ. — Ἡ ἐναγομένη ὡμολόγησε τὰ πάντα.

— Κόρη βοημίς, εἶπεν ὁ πρόεδρος, ὡμολόγησας ὅτι ὑπάρχεις ἔνοχος πράξεων μαγείας, λαγνείας καὶ φόνου εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Φοίβου Δὲ Σατωπέρ;

Ἡ καρδία της ὠλιγώθη· ἤκουσαν δὲ αὐτὴν κλαίουσαν μετὰ λυγμῶν εἰς τὸ σκότος. — Ὅ,τι ἀγαπᾶτε, ἀπεκρίθη δι' ἀσθενεστάτης φωνῆς, ἀλλὰ θανατώσατέ με γρήγορα.

— Κύριε παρὰ τοῖς ἱεροδίκαις εἰσαγγελεῦ, εἶπεν ὁ πρόεδρος, τὸ δικαστήριον εἶν' ἕτοιμον ν' ἀκούσῃ τὴν ὑμετέραν ἔκθεσιν.

Ὁ Χαρμόλιος ἔχων ἀνὰ χεῖρας πελώριον τετράδιον ἤρχισε ν' ἀναγινώσκῃ μετὰ πολλῆς ἐμφάσεως καὶ μετὰ ζωηροτάτων χειρονομιῶν λόγον τινὰ λατινιστὶ γεγραμμένον, ἔνθα ὅλαι τῆς προκειμένης δίκης αἱ ἀποδείξεις ἐξετίθεντο διὰ κικερωνείων περιφράσεων, καρυκευόμεναι ἔσθ' ὅτε καὶ διὰ ῥήσεων τοῦ κωμικοῦ Πλαύτου, τοῦ προσφιλοῦς εἰς τὸν Χαρμόλιον ποιητοῦ. Λυπούμεθα ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ κοινοποιήσωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν τὸ ῥητορικὸν ἐκεῖνο ἀριστούργημα. Ὁ κύριος εἰσαγγελεὺς ἀπήγγελλεν αὐτὸ μετὰ θαυμαστοῦ ἀγῶνος καὶ πάθους. Ἀκόμη δὲν εἶχε τελειώσει τὸ προοίμιον, καὶ ὁ ἱδρὼς ἀνεπίδυεν ἐκ τοῦ μετώπου αὐτοῦ καὶ οἱ ὀφθαλμοί του ἐκινδύνευον νὰ πεταχθῶσιν ἔξω ἀπὸ τὰς κόγχας των. Ἀλλ' ἰδοὺ ὅτι ἐν τῷ μέσῳ μιᾶς τεχνικωτάτης περιόδου ὁ Χαρμόλιος διακόπτεται, καὶ τὸ συνήθως πρᾷον ἢ μᾶλλον ἠλίθιον βλέμμα του ἀποβαίνει κεραυνοβόλον. — Κύριοι, ἀνεβόησε (γαλλιστὶ ταῦτα, διότι δὲν ἦσαν ἐντὸς τοῦ τετραδίου), τόσον βέβαιον ὑπάρχει καὶ ἀναντίρρητον ὅτι ὁ Σατανᾶς ἔχει μέρος εἰς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν, ὥστε καὶ τὴν ὥραν ἔτι ταύτην παρίσταται εἰς τὰς συζητήσεις ἡμῶν, χλευάζων ἐπὶ τὸ γελοιωδέστερον τὴν μεγαλειότητα αὐτῶν. Ἴδετε! — Ἔλεγε δὲ ταῦτα δακτυλοδεικτῶν τὴν μικρὰν αἶγα, ἥτις βλέπουσα χειρονομοῦντα τὸν Χαρμόλιον εἶχεν ὑπολάβει καλὸν νὰ πράξῃ καὶ αὐτὴ τὸ ἴδιον, καὶ καθίσασα ἐπὶ τῶν ὀπισθίων της ἐπανελάμβανε πάνυ φιλοτίμως διὰ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν καὶ τῆς γενειώσης κεφαλῆς τὴν περιπαθῆ τοῦ κυρίου εἰσαγγελέως παντομίμαν· ἦτο δὲ τοῦτο, ὡς ἐνθυμεῖσθε, ἓν τῶν χαριεστάτων προτερημάτων της. Ἡ περίστασις αὐτή, ἡ νέα αὕτη *ἀπόδειξις* ἐπροξένησε τὴν μεγίστην ἐντύπωσιν· εὐθὺς ἔδεσαν τοὺς πόδας τῆς αἰγός, καὶ ὁ εἰσαγγελεὺς ἐπανέλαβε τὸν διακοπέντα τῆς εὐγλωττίας του εἱρμόν. Ὁ λόγος αὐτοῦ ὑπῆρξε σχοινοτενέστατος, ἀλλὰ θαυμαστὸς ἦτο μάλιστα ὁ ἐπίλογος καταλήγων εἰς τὴν ἑξῆς περίοδον, ἣν πρέπει νὰ ἐννοήσῃ τις ἀπαγγελλομένην διὰ τῆς βραγχνῆς φωνῆς καὶ μετὰ τῶν ἀπηυδημένων σχημάτων τοῦ Χαρμολίου. — Διόπερ, κύριοι, ἀποδειχθείσης μὲν ταύτης Στριγός, τοῦ ἐγκλήματος δὲ προφανοῦς ὄντος, καὶ τῆς προμελέτης τοῦ ἐγκλήματος, ἐν ὀνόματι τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων, ἥτις εἴθισται ἵνα ἔχῃ δικαιοδοσίαν ἐν με-

Digitized by Google

γάλοις τε καὶ ἐν μικροῖς (quae est in saesina habendi omnimodam altam et bassam justitiam) κατὰ τὴν νῆσον ταύτην τοῦ Ἄστεος, τὴν ἱερὰν καὶ ἀπαραβίαστον, κηρύττομεν ἐνώπιον τῶν παρόντων πάντων ὅτι ἀπαιτοῦμεν, **πρῶτον**, πρόστιμόν τι χρηματικὸν ἐν λόγῳ ἀποζημιώσεως, ***δεύτερον***, ἱκεσίαν τῆς ἐνόχου εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν πρὸ τοῦ μεγάλου πυλῶνος τῆς μητροπόλεως Παναγίας, ***τρίτον***, δικαστικὸν δόγμα καταδικάζον τὴν στρίγα ταύτην καὶ τὴν αἶγα αὐτῆς εἰς θανατικὴν ποινὴν ἐκτελεσθησομένην εἴτε ἐν τῇ πλατείᾳ τῇ κοινῶς καλουμένῃ τῆς Γρεύης, εἴτε ἐν τῇ νήσῳ τῇ ἐν τῷ ποταμῷ Σηκουάνᾳ, παρὰ τὰς ἐσχατιὰς τοῦ βασιλικοῦ κήπου (juxta pointam jardini royalis).

Ὁ Χαρμόλιος ἐφόρεσε τὸν πῖλόν του καὶ ἐκάθισεν.

— Ἰαταταί! ὑπεστέναξεν ὁ κατατεθλιμμένος Γρηγορᾶς, bassa latinitas! παρακμάζων λατινισμός!

Ἕτερός τις τριβωνιοφόρος, ἐγγὺς τῆς ἐναγομένης καθήμενος, ὁ συνήγορος αὐτῆς, ἠγέρθη τότε. Οἱ δικασταὶ οἵτινες ἐπείνων ἤρχισαν νὰ γογγύζωσι.

— Συνήγορε, σύντομα, εἶπεν ὁ πρόεδρος.

— Κύριε πρόεδρε, εἶπεν ὁ δικηγόρος, ἐπειδὴ ἡ ἐναγομένη ὡμολόγησε τὸ ἔγκλημα, δὲν ἔχω εἰμὴ μίαν μόνην λέξιν νὰ εἴπω πρὸς τοὺς κυρίους. Ἰδοὺ τί λέγει ῥήτρα τις τοῦ σαλικοῦ νόμου· «Ἂν Στρὶξ ἔφαγεν ἄνθρωπον, καὶ τὸ πρᾶγμα ἀποδειχθῇ, θέλει πληρόνει πρόστιμον ὀκτακισχιλίων δηναρίων, τουτέστι διακοσίων σολδίων χρυσῶν». Παρακαλῶ τὸ δικαστήριον νὰ καταδικάσῃ τὴν πελάτιδά μου εἰς τὸ πρόστιμον.

— Ἡ ῥήτρα ἐκείνη ἠκυρώθη, ὑπέλαβεν ὁ ἔκτακτος δημόσιος κατήγορος.

— Nego, τὸ ἀρνοῦμαι, ἀνταπήντησεν ὁ συνήγορος.

— Ἂς γίνῃ ψηφοφορία, εἶπεν εἷς τῶν δικαστῶν· τὸ ἔγκλημα ὑπάρχει προφανές, καὶ εἶναι ἀργά.

— Ἡ ψηφοφορία ἔγεινε χωρὶς οἱ δικασταὶ ν' ἀφήσωσι τὰς θέσεις αὐτῶν. ***Ἐγνωμοδότησαν διὰ τοῦ πίλου των***, ἐπειδὴ ἔσπευδον. Ἔβλεπες εἰς τὸ σκιόφως τὰς πιλοφόρους αὐτῶν κάρας ἀποκαλυπτομένας ἀλληλοδιαδόχως πρὸς τὸ ἀπαίσιον ἐρώτημα, τὸ ὑπὸ τοῦ προέδρου εἰς ἕνα ἕκαστον χαμηλῇ τῇ φωνῇ προτεινόμενον. Ἡ δυστυχὴς ἐναγομένη ἐφαίνετο ὅτι τοὺς ἐκύτταζεν, ἀλλ' ὁ θολὸς ὀφθαλμός της δὲν ἔβλεπε πλέον τίποτε.

Εἶτα ὁ γραμματεὺς ἤρχισε νὰ γράφῃ, εἶτα διεβίβασεν εἰς τὸν πρόεδρον μακρὸν περγαμηνὸν χάρτην. Ἡ ταλαίπωρος τότε ἤκουσε τὸν ὄχλον συνταρασσόμενον, τὰ δόρατα συγκρουόμενα, καὶ παγετώδη τινὰ φωνὴν λέγουσαν:

— Νέα βοημίς, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἣν εὐδοκήσῃ ἵνα ὁρίσῃ ὁ βασιλεὺς ὁ κύριος ἡμῶν, ἐν ὥρᾳ μεσημβρίας, θέλεις ἀχθῇ ἐπὶ ὀχήματος, ἐν χιτωνίσκῳ, ἀνυπόδητος, καὶ σχοινίον ἔχουσα περὶ τὸν λαιμόν, ἐνώπιον τοῦ μεγάλου πυλῶνος τῆς Παναγίας· ἐκεῖ θέλεις ποιήσει ἱκεσίαν καὶ μετάνοιαν κρατοῦσα ἐν τῇ χειρὶ λαμπάδα κηροῦ τὸ βάρος λιτρῶν δύο. Ἐκεῖθεν θέλεις ἀχθῇ εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Γρεύης, καὶ ἀπαγχονισθῇ εἰς τὴν δημοσίαν τῆς πόλεως ἀγχόνην, καὶ αὕτη ἡ αἶξ ὡσαύτως. Καὶ θέλεις πληρώσει εἰς τοὺς ἱεροδίκας τρεῖς λέοντας χρυσοῦς (1) ὡς ἀντίποινα τῶν ἐγκλημάτων τῶν παρὰ σοῦ πραχθέντων τε καὶ ὁμολογηθέντων, ἤτοι μαγείας, λαγνείας καὶ φόνου εἰς τὸ ἄτομον τοῦ κυρίου Φοίβου Δὲ Σατωπέρ. Ὁ Θεὸς παραλάβοι τὴν ψυχήν σου!

— Ὢ! ὄνειρον βλέπω! ὑπεψιθύρισε, καὶ ᾐσθάνθη χεῖρας βαναύσους ἀπαγούσας αὐτήν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Lasciate ogni speranza.

Κατὰ τὸν μεσαιῶνα παντὸς τελείου οἰκοδομήματος τὸ ἥμισυ σχεδὸν μέρος ἔκειτο ὑπὸ γῆν, τὸ δ' ἕτερον ἥμισυ ὑπεράνω τῆς γῆς. Ἐκτὸς ἂν ἦσαν ᾠκοδομημένα ἐπὶ πασσάλων, ὡς ἡ ἐκκλησία τῆς Παναγίας, ἕκαστον παλάτιον ἢ φρούριον ἢ ναὸς εἶχε πάντοτε διπλοῦν πυθμένα. Εἰς μὲν τὰς ἐκκλησίας ὑπῆρχεν οὕτως εἰπεῖν δεύτερος ναὸς ὑποχθόνιος, βαθύς, σκοτεινός, μυστηριώδης, τυφλὸς καὶ ἄλαλος, ὑποκάτω τοῦ ἄνω σηκοῦ τοῦ καταλαμπομένου φωτί, καὶ νυχθημερὸν ἀντηχοῦντος ὑπὸ τῶν ὀργάνων καὶ τῶν κωδώνων· ἐνίοτε ὑπῆρχε κοιμητήριον. Εἰς τὰ παλάτια, εἰς τὰς βαστιλλίας τὸ ὑπόγειον οἰκοδόμημα ἦτο εἱρκτή, ἄλλοτε ἐπίσης νεκροδόχος κευθμών, ἐνίοτε ἀμφότερα ταῦτα. Αἱ δυναταὶ ἐκεῖναι οἰκοδομαὶ εἶχον οὐχὶ ἁπλῶς θεμέλια, ἀλλ' οὕτως εἰπεῖν ῥίζας ἐντὸς τοῦ ἐδάφους προχωρούσας καὶ διακλαδευομένας εἰς θαλάμους, στοάς, κλίμακας, ὡς τὸ

(1) Νόμισμα.

Digitized by Google

ὑπὲρ γῆν κτίριον. Ἐκκλησίαι λοιπόν, παλάτια, βαστιλλίαι ἦσαν μέχρι τῆς ζώνης ἡμίθαπτα εἰς τὴν γῆν. Πάσης οἰκοδομῆς τὰ ὑπόγεια ἦσαν δευτέρα οἰκοδομὴ ὅπου ἀντὶ ν' ἀναβαίνῃ κατέβαινεν ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἥτις ἔκειτο ἀνεστραμμένη, ὡς ὑπὸ τὰ ὕδατα τῶν λιμνῶν φαίνονται κατοπτριζόμενα δάση καὶ ὄρη ἀντίθετα τῶν ἐπὶ τῆς ὄχθης δασῶν καὶ ὀρέων.

Εἰς τὴν βαστιλλίαν Ἁγ. Ἀντωνίου, εἰς τὸ Παλάτιον τῆς Δικαιοσύνης, εἰς τὸ Λοῦβρον, τὰ ὑποχθόνια ταῦτα οἰκοδομήματα ἦσαν εἱρκταί. Οἱ δὲ διάφοροι καὶ ἐπάλληλοι τῶν εἱρκτῶν αὐτῶν δόμοι, εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς εἰσδύοντες, ἀπέβαινον στενώτεροι βαθμηδὸν καὶ ζοφωδέστεροι· ἦσαν ὡς τόσαι ζῶναι κατὰ πρόοδον κείμεναι καὶ κατάγουσαι εἰς τὰ ταμεῖα τῆς φρίκης. Τοῦ Δάντου ἡ φαντασία δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπινοήσῃ τι φοβερώτερον διὰ τὸν Ἅδην του. Ἀπέληγον δὲ συνήθως αἱ πολλαπλαῖ αὗται ζῶναι εἰς πυθμένα βάσιν ἔχοντα ληνοῦ, ἔνθα ὁ μὲν Δάντης ἔθεσε τὸν Σατανᾶν, ἡ δὲ κοινωνία τὸν εἰς θάνατον καταδικασθέντα. Ἅμα τις δυστυχὴς ἐγκατεκλείετο ἐκεῖ, ἀπεχαιρέτα αὐτὸν τὸ φῶς, ὁ ἀήρ, ἡ ζωή, πᾶσα ἐλπίς, ogni speranza. Ἐντεῦθεν δὲν ἐξήρχετο πλέον εἰμὴ ἵνα πορευθῇ εἰς τὴν ἀγχόνην ἢ τὴν πυράν. Ἐνίοτε ἐσήπετο αὐτοῦ *λησμονηθείς*, ὡς ἔλεγε περὶ τῶν τοιούτων ἡ ἀνθρώπινος δικαιοσύνη. Μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ αὐτοῦ ὁ κατάδικος ᾐσθάνετο ἀτελεύτητον λίθων καὶ δεσμοφυλάκων σωρόν· οὕτω δὲ ὁλόκληρος ἡ φυλακή, ἡ ὀγκώδης βαστιλλία, ἦτο αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν πελωρία τις πολυσύνθετος κλειδωνία, ἀποκλείουσα αὐτὸν ἀπὸ τοῦ κόσμου τῶν ζώντων.

Εἰς τὸν πυθμένα μιᾶς τοιαύτης εἱρκτῆς, εἰς μίαν ἀπὸ τὰς ὑπὸ Λουδοβίκου ΙΑ' κατορυχθείσας *Λήθας* (oubliettes), εἰς μίαν *εἰρηνικὴν* (in pace) ἐγκατέκλεισαν, διὰ νὰ μὴ δραπετεύσῃ βεβαίως, τὴν εἰς τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον καταδικασθεῖσαν Ἐσμεράλδαν, μὲ ὅλον τὸ κολοσσιαῖον Παλάτιον τῆς Δικαιοσύνης ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, τὴν πτωχὴν χρυσαλίδα ἐκείνην, ἥτις οὐδὲ τὸν ἐλάχιστον τῶν λίθων αὐτοῦ ἴσχυε νὰ μετακινήσῃ!

Βεβαίως ὁ Θεὸς καὶ ἡ κοινωνία ἐφάνησαν ἐπίσης ἄδικοι, διότι τόση δυστυχίας ὑπερβολὴ καὶ βασάνων πολυτέλεια δὲν ἦσαν ἀναγκαῖα πρὸς θραῦσιν τοιούτου ἀσθενεστάτου πλάσματος.

Ἦτο ἐκεῖ, τεθαμμένη εἰς τὸν ζόφον, τειχοκλεισμένη. Ἂν τὴν ἔβλεπέ τις ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ἀφοῦ τὴν εἶδε γελῶσαν καὶ χορεύουσαν εἰς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, ἤθελε φρίξει· ψυχρὰ ὡς ἡ νύξ, παγετώδης ὡς ὁ θάνατος, χωρὶς αὔρας πνοὴν εἰς τὰ μαλλία της, χωρὶς ἀνθρωπίνην λαλιὰν εἰς τὰ ὦτά της, χωρὶς ἀκτῖνα φωτὸς εἰς τὰ ὄμματά της, καταβεβλημένη ὑπὸ τοῦ βάρους τῶν ἀλύσεων, κατακειμένη πλησίον μιᾶς ὑδρίας καὶ ἑνὸς ἄρτου ἐπὶ ὀλίγου ἀχύρου, ἐντὸς λίμνης ἀποτελουμένης ἐκ τῆς νοτίδος καὶ τῶν ἀφιδρώσεων τῆς εἱρκτῆς, ἀκίνητος, ἄπνους σχεδόν, εἶχε φθάσει εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο καθ' ὃ ἡ αἴσθησις ἀπαμβλύνεται καὶ παύει νὰ ἐνεργῇ. Ὁ Φοῖβος, τὸ λαμπρὸν φῶς τῆς ἡμέρας, ὁ ἀνοικτὸς ἀήρ, αἱ ἀγυιαὶ τῶν Παρισίων, αἱ ὀρχήσεις καὶ αἱ τοῦ πλήθους ἀνευφημίαι, αἱ μετὰ τοῦ νέου ἀξιωματικοῦ γλυκύταται ἐρωτικαὶ τερθρεῖαι, ἔπειτα ὁ ἱερεύς, ἡ γραῦς, τὸ ἐγχειρίδιον, τὸ αἷμα, τὰ βασανιστήρια, ἡ ἀγχόνη, ταῦτα πάντα διέβαινον μὲν εἰσέτι εἰς τὸν νοῦν της, ὁτὲ μὲν ἐν εἴδει μαγικῆς χρυσῆς ὀπτασίας, ὁτὲ δὲ ὅμοια τοῦ εἰδεχθοῦς ἐφιάλτου, ἀλλ' ὅμως δὲν τῇ παρίσταντο πλέον εἰμὴ ὡς ἄγριόν τι, ἀόριστον πάλαισμα εἰς τὰ σκότη, ἢ ὡς ἐναρμόνιος μακρυνὴ μουσικὴ ἠχολογοῦσα ἐκεῖ ἐπάνω, ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ μὴ καταφθάνουσα πλέον εἰς τὴν ἄβυσσον ὅπου ἡ ταλαίπωρος εἶχε πέσει.

Ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐβλήθη ἐκεῖ, οὔτε ἔξυπνος ἦτο οὔτ' ἐκοιμᾶτο. Εἰς τὸ βάθος αὐτὸ τῆς συμφορᾶς, εἰς τὴν φυλακὴν ἐκείνην, δὲν ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ τὴν ἐγρήγορσιν ἀπὸ τοῦ ὕπνου, τὸ ὄνειρον ἀπὸ τῆς πραγματικότητος, καθὼς οὐδὲ τὴν ἡμέραν ἀπὸ τῆς νυκτός. Ὅλα ἔπλεον δίκην ναυαγίου συγκεχυμένα, συντετριμμένα εἰς τὸν λογισμόν της. Οὔτε ᾐσθάνετο πλέον, οὔτε ἐγίνωσκεν, οὔτε ἐσκέπτετο πλέον· τὸ πολὺ ἴσως ὠνειρεύετο. Οὐδέποτε ἔμψυχον ὂν περιῆλθε τόσον ἐγγυτάτω τοῦ μηδενός.

Οὕτω πως ναρκωμένη, παγωμένη, ἀπολελιθωμένη, μόλις εἶχεν ἀντιληφθῆ τὸν τριγμὸν θύρας τινὸς καταρρακτῆς, ἥτις ἠνοίχθη δὶς ἢ τρὶς κάπου ἐπάνωθέν της, χωρὶς δι' αὐτῆς νὰ διεισδύσῃ διόλου ἔξωθεν φῶς, καὶ διὰ τῆς ὁποίας χείρ τις ἔρριψεν εἰς αὐτὴν μίαν μέλανος ἄρτου γωνίαν. Καὶ ὅμως αὕτη ἦτο ἡ μόνη ὑπόλοιπος μετὰ τῶν ἀνθρώπων συγκοινωνία, ἡ περιοδικὴ τοῦ δεσμοφύλακος ἐπίσκεψις. Ἓν πρᾶγμα ἐπενήργει εἰσέτι εἰς τὴν ἀκουστικὴν αὐτῆς αἴσθησιν· ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς αὐτῆς, τῆς νοτίδος διηθουμένης διὰ τῶν εὐρωτιώντων λίθων τοῦ θόλου, μία ὕδατος σταγὼν ἀπέσταζε κατὰ ἴσα χρονικὰ διαστήματα. Ἠκροᾶτο δὲ ἠλιθίως τὸν ἦχον, ὃν ἡ σταγὼν ἀπετέλει καταπίπτουσα εἰς τὸ πλησίον αὐτῆς λιμνάζον ὕδωρ.

Ἡ σταγὼν ἐκείνη ἡ ἐντὸς τῆς λίμνης πίπτουσα ὑπῆρχεν ἡ μόνη περὶ αὐτὴν κίνησις, τὸ μόνον τὴν πάροδον τοῦ χρόνου σημαῖνον ὡρολόγιον, ὁ μόνος θόρυβος ὁ διήκων μέχρι αὐτῆς ἐξ ὅλου τοῦ ἐπὶ γῆς γινομένου θορύβου.

Ἕν τι καὶ τελευταῖον ἔτι ἐκ διαλειμμάτων ᾐσθάνετο ἐντὸς τῆς βορβορώδους καὶ σκοτεινῆς καταβόθρας· ψυχρόν τι πρᾶγμα περιπλέκον τὸν πόδα καὶ τὸν βραχίονά της, καὶ ἐφρικία.

Πόσον καιρὸν εὑρίσκετο εἰς τὸ μέρος τοῦτο δὲν ἐγνώριζεν· ἐνθυμεῖτο μόνον ἀμυδρῶς ὅτι θανατικὴ

Digitized by Google

ποινὴ εἶχεν ἀπαγγελθῆ κάπου κατά τινος, ἔπειτα ὅτι εἶχον ἀπαγάγει αὐτήν, καὶ ὅτι εἶχεν ἐξεγερθῆ εἰς τὸ σκότος καὶ τὴν σιγήν, κατάψυχρος. Ἐδοκίμασε νὰ ἑρπύσῃ ἐπὶ τῶν χειρῶν· τότε σιδηροῦ κρίκοι τῆς ἔκοψαν τὸ σφυρὸν τοῦ ποδός, καὶ ἤκουσε κρότον ἁλύσεων. Ἐνόησε δὲ ὅτι ἦσαν ὁλόγυρά της τεῖχοι, ὑποκάτω της πλάκες ἐξ ὕδατος πλημμυροῦσαι, καὶ εἰς ἀχύρων σωρὸς ἀντὶ στρωμνῆς, ἀλλ' οὔτε λύχνος, οὔτε παράθυρον. Τότε ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ ἀχύρου, ἄλλοτε, διὰ νὰ μεταβάλῃ θέσιν, ἐπὶ μιᾶς λιθίνης βαθμίδος ἐν τῇ εἱρκτῇ εὑρισκομένης. Μίαν φορὰν ἀπεπειράθη νὰ μετρήσῃ τὰς πιπτούσας σταγόνας, τὸ πικρόν της χρονόμετρον, πλὴν μετ' οὐ πολὺ καὶ αὕτη ἡ θλιβερὰ ἐργασία ἀσθενούσης κεφαλῆς διεκόπη αὐτομάτως ἐν τῷ νῷ, καὶ ἔμεινεν εἰς ἐντελῆ ἠλιθιότητα.

Μίαν ἡμέραν τέλος ἢ νύκτα (διότι εἰς τὸ κενοτάφιον ἐκεῖνο ἡ μεσημβρία καὶ τὸ μεσονύκτιον ἦσαν ἐπίσης σκοτεινὰ) ἤκουσεν ἄνωθεν αὐτῆς κρότον πλειότερον παρὰ τὸν ὁποῖον ἀπετέλει συνήθως ὁ δεσμοφύλαξ ὁ τὸν ἄρτον καὶ τὸ ὕδωρ κομίζων. Ἀνήγειρε τὴν κεφαλὴν καὶ εἶδεν ἀκτῖνά τινα ὑπέρυθρον διερχομένην διὰ τῶν ῥαγάδων τῆς καταρρακτῆς θύρας τῆς οὔσης ἐν τῷ θόλῳ τῆς εἱρηνικῆς. Ταυτοχρόνως ἔτριξαν οἱ σιδηροῖ μοχλοί, ἡ καταρρακτὴ θύρα ἐστράφη βαρεῖα περὶ τοὺς σκωριῶντας στροφεῖς, καὶ εἶδε χεῖρά τινα κρατοῦσαν φανάριον, καὶ τὸ κατώτερον μέρος δύο ἀνθρωπίνων σχημάτων, διότι χαμηλὴ οὖσα ἡ θύρα ἀπέκρυπτεν αὐτῶν τὰς κεφαλάς. Πλὴν μὴ ὑποφέρουσα τὴν ζωηρότητα τοῦ φωτὸς ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμούς.

Ὅτε δὲ πάλιν ἤνοιξεν αὐτούς, ἡ καταρρακτὴ εἶχε κλεισθῆ, τὸ δὲ φανάριον ἦτο ἀποτεθειμένον ἐπὶ μιᾶς τῶν βαθμίδων τῆς κλίμακος, εἷς δὲ μόνος ἄνθρωπος ἵστατο ἐνώπιόν της ὀρθός. Μαῦρον ἱμάτιον τὸν ἐκάλυπτε μέχρι ποδῶν, καὶ μαύρη κουκούλα τοῦ συνέκρυπτε τὸ πρόσωπον· δὲν ἐφαίνετο οὔτε ἡ μορφὴ οὔτε αἱ χεῖρες αὐτοῦ. Ἔβλεπες μόνον ἓν μέλαν σουδάριον ὀρθὸν ἱστάμενον, καί ποτε σαλευόμενον. Ἡ νέα προσέβλεψεν ἀτενῶς ἐπί τινας στιγμὰς τὸ φάσμα ἐκεῖνο, ἀλλ' ἀμφότεροι ἔμενον σιωπηλοί, ὅμοιοι οὕτω πρὸς δύο ἀντιμέτωπα ἀγάλματα. Δύο μόνον ἀντικείμενα ἐδείκνυον ζωήν τινα ἐντὸς τοῦ ὑπογείου, ἡ θρυαλλὶς τοῦ φαναρίου ἡ φεψαλίζουσα διὰ τὴν ὑγρασίαν τοῦ περιέχοντος, καὶ ἡ σταγὼν τοῦ θόλου ἥτις διὰ τοῦ μονοτόνου αὐτῆς παφλάσματος διέκοπτε τὸ ἄτακτον ἐκεῖνο φεψάλισμα, καὶ ἐπὶ τοῦ χαμαὶ λιμνάζοντος ὕδατος ἀπετέλει κύκλους συγκεντρικούς, ἔνθα ἔτρεμεν ἀντανακλώμενον τὸ φῶς τοῦ φαναρίου.

Τέλος ἡ δεσμῶτις λύουσα πρώτη τὴν σιωπήν, τίς εἶσθε; τῷ λέγει.

— Ἱερεύς.

Ἔντρομος ἀνεσκίρτησε πρὸς τὴν λέξιν ταύτην καὶ τὸν τόνον καὶ ἦχον τῆς φωνῆς.

Ὁ ἱερεὺς ἐξηκολούθησε, διαρθρῶν ὑποκώφως τὰς λέξεις.

— Εἶσαι ἑτοίμη;

— Εἰς τί;

— Ν' ἀποθάνῃς.

Ἡ κεφαλή της, ἀνακύψασα πρότερον περιχαρῶς, κατέπεσεν αὖθις ἐπὶ τοῦ στήθους της. — Θὰ ἀργήσῃ πολὺ ἀκόμη; ὑπεψιθύρισε· τί τοὺς ἐπείραζε σήμερον;

— Ὑποφέρεις λοιπὸν πολύ; ἠρώτησεν ὁ ἱερεὺς μετὰ βραχεῖαν σιγήν.

— Κρυόνω, ἀπεκρίθη.

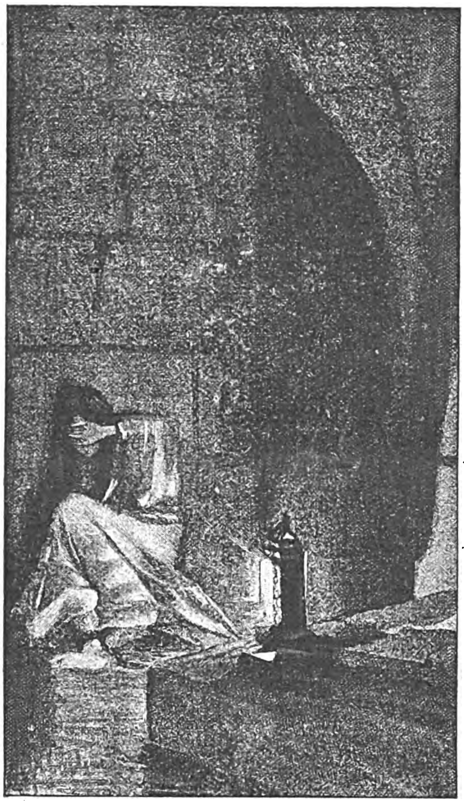

Καὶ ἐπίασε διὰ τῶν χειρῶν τοὺς πόδας της ὡς συνειθίζουσιν οἱ πάσχοντες ὑπὸ ψύχους δυστυχεῖς, καὶ τὸ ὁποῖον εἴδομεν ἤδη πράττουσαν τὴν ἐν τῷ πύργῳ Ῥολάνδου ἀσκήτριαν. Ἐνταυτῷ δὲ οἱ ὀδόντες αὐτῆς ἐκρότουν.

Ὁ ἱερεὺς ἐφάνη περισκοπῶν ὑπὸ τὴν καλύπτραν αὐτοῦ τὴν εἱρκτήν. — Χωρὶς φῶς! χωρὶς φωτίαν! μέσα εἰς τὰ νερά! φρικτόν!

— Ναί, ἀπήντησεν ἡ νεᾶνις μὲ τὸ ἐκστατικὸν ὕφος τῆς δυστυχίας. Τῆς ἡμέρας τὸ φῶς ἔγεινε δι' ὅλον τὸν κόσμον· διὰ τί ἐμένα μ' ἀφίνουν εἰς τὰ σκοτεινά;

— Γνωρίζεις, τῇ εἶπε πάλιν μετὰ νέαν σιγὴν ὁ ἱερεύς, διὰ ποίαν αἰτίαν εὑρίσκεσαι ἐδῶ;

— Νομίζω ὅτι μὲ τὸ εἶπαν, ἀπεκρίθη φέρουσα

Digitized by Google

τοὺς ἰσχνοὺς δακτύλους της πρὸς τὰς ὀφρῦς ὡς διὰ νὰ βοηθήσῃ τὴν μνήμην της, ἀλλὰ τώρα δὲν ἐνθυμοῦμαι πλέον.

Καὶ ἤρχισε νὰ κλαίῃ ὡς μικρὸν παιδίον. Ἤθελα νὰ ἐξέλθω, πάτερ μου, ἀπ᾿ ἐδῶ· κρυόνω ἐδῶ, φοβοῦμαι· σκολόπενδραις περπατοῦν ἐπάνω εἰς τὸ κορμί μου.

— Καλὰ λοιπόν, ἀκολούθει με.

Καὶ τοῦτο εἰπὼν ὁ ἱερεὺς τῆς ἐπίασε τὴν χεῖρα· ἡ δυστυχὴς ἦτο παγωμένη μέχρις ἐγκάτων, καὶ ὅμως ᾐσθάνθη ἀκόμη ψύχραν ἐκ τῆς ἐπαφῆς τῆς χειρὸς ἐκείνης.

— Ὦ! ὑπεψέλλισεν, αὐτὸ εἶναι τὸ παγωμένον χέρι τοῦ θανάτου! Τίς εἶσθε;

Ὁ ἱερεὺς ἀπεκάλυψε τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν εἶδεν. Ἦτο ἡ ἀπαισία ἐκείνη μορφὴ ἥτις πρὸ πολλοῦ τὴν κατεδίωκεν, ἡ ὁμοία δαίμονος κεφαλὴ ἐκείνη ἥτις εἰς τὸ δωμάτιον τῆς Ξακουστῆς ἐπεφάνη αὐτῇ καθύπερθεν τῆς λατρευτῆς τοῦ Φοίβου κεφαλῆς, ὁ ὀφθαλμὸς ἐκεῖνος ὃν εἶχε τελευταίαν φορὰν ἴδῃ ἐξαστράπτοντα παρὰ τὸ δολοφόνον ἐγχειρίδιον.

Ἡ ὀπτασία αὕτη, ἡ πάντοτε ἀποφρὰς καὶ ὀλεθρία εἰς αὐτὴν ἀποδειχθεῖσα, ἡ ἀπὸ συμφορᾶς εἰς συμφορὰν ὠθήσασα αὐτὴν μέχρι τῆς θανατικῆς ποινῆς, ἀπέσεισε τὴν νάρκην τοῦ πνεύματός της. Τῇ ἐφάνη ὅτι τὸ πυκνωθὲν πρὸ τῆς μνήμης αὐτῆς παραπέτασμα διερρήγνυτο, καὶ ὅλαι αἱ περιστάσεις τῶν παθῶν της, ἀπὸ τῆς ἐν τῷ οἰκήματι τῆς κυρᾶς Ξακουστῆς νυκτερινῆς σκηνῆς μέχρι τῆς δίκης καὶ καταδίκης της, ἐπανῆλθον διὰ μιᾶς εἰς τὸν νοῦν της, ὄχι πλέον ἀμυδραὶ καὶ συγκεχυμέναι, ἀλλ᾿ εὐκρινεῖς, ἐναργεῖς, φοβεραί, πάλλουσαι. Τὰς ἐξιτήλους ἐκείνας ἀναμνήσεις, τὰς ἀμαυρωθείσας ὑπὸ τοῦ μεγέθους τῶν ὀδυνῶν, ἡ πρὸ αὐτῆς ἱσταμένη σκυθρωπὴ μορφὴ τὰς ἀνεζωπύρωσεν αὖθις, ὡς ἡ προσέγγισις τοῦ πυρὸς ἀναζωπυρεῖ καὶ περιφανῆ καθιστᾷ ἐπὶ τοῦ λευκοῦ χάρτου τὰ διὰ συμπαθητικῆς μελάνης χαραχθέντα ἀόρατα γράμματα. Τῇ ἐφάνη ὅτι τὰ τραύματα τῆς καρδίας της ἤνοιξαν καὶ αἱματόσταζον ὅλα διὰ μιᾶς.

— Ἆ! ἔκραξε, καλύπτουσα διὰ τῶν χειρῶν τὰ ὄμματα, μεστὴ τρόμου ἅμα σπασμωδικοῦ τῶν μελῶν — εἶναι ὁ ἱερεύς!

Εἶτα αἱ χεῖρες αὐτῆς κατέπεσον ἐν ἀθυμίᾳ, καὶ ἔμεινε καθημένη μὲ κεφαλὴν νεύουσαν, ὄμματα ἀτενῶς τὴν γῆν βλέποντα, ἄφωνος καὶ πάντοτε τρέμουσα.

Ὁ ἱερεὺς παρετήρει αὐτὴν ὡς ὁ κίρκος ὅστις ἐκ τοῦ ὕψους ἔνθα ἵπταται κατοπτεύει δυστυχῆ τινα κορυδαλλίδα πτήσσουσαν μεταξὺ τοῦ σίτου τῶν ἀγρῶν, καὶ μετὰ πολλὰς περιδινήσεις καὶ συστροφάς, ὧν συνάγει βαθμηδὸν καὶ σμικρύνει τοὺς φοβεροὺς κύκλους, ἐφορμᾷ αἴφνης ὡς ἀστραπὴ ἐπὶ τοῦ θηράματός του, καὶ συνέχει αὐτὸ ἀσπαῖρον εἰς τοὺς γαμψώνυχας αὐτοῦ.

Ἔλεγε δὲ ἡ νέα μὲ ταπεινὴν φωνήν. — Τελείωσε, τελείωσε τὸ ἔργον σου, κατάφερέ μου τὴν τελευταίαν πληγήν — Οὕτω δὲ λέγουσα συνέστελλε μεταξὺ τῶν ὤμων τὴν κεφαλήν, ὡς ὁ ἀμνὸς ὁ καραδοκῶν τοῦ σφαγέως τὸ ῥόπαλον.

— Σὲ προξενῶ λοιπὸν φρίκην; εἶπε τέλος ὁ ἱερεύς.

Τὰ χείλη της συνεσπάσθησαν ὑπὸ πικροῦ μειδιάματος. — Ναί, εἶπεν, ὁ δήμιος ἐμπαίζει τὸ θῦμά του. Εἶναι τώρα μῆνες ἀφότου μὲ κατατρέχει, μὲ ἀπειλεῖ, μὲ κατατρομάζει. Ἂν αὐτὸς δὲν ἦτο, ὦ θεέ μου, πόσον εὐτυχὴς ἐγώ! αὐτὸς μ᾿ ἔρριψεν εἰς τὴν ἄβυσσον ταύτην! αὐτὸς ἐφόνευσε... αὐτὸς τὸν ἐφόνευσε τὸν Φοῖβόν μου! Ἐνταῦθα βαθεῖς ἀναδίδουσα λυγμοὺς καὶ τὰ ὄμματα αἴρουσα πρὸς τὸν ἱερέα — ὦ ἄθλιε! εἶπε, ποῖος εἶσαι; τί κακὸν σ᾿ ἔκαμα; τόσον λοιπὸν μὲ μισεῖς; Ἀλλοίμονον! τί ἔχεις ἐναντίον μου;

— Σὲ ἀγαπῶ! ἀνέκραξεν ὁ ἱερεύς.

Τὰ δάκρυά της αἴφνης ἀνεχαιτίσθησαν καὶ προσέβλεψεν αὐτὸν μὲ βλέμμα μωρόν. Ἐκεῖνος γονυπετὴς ἀφεώρα εἰς αὐτὴν μὲ ὀφθαλμοὺς διαπύρους.

— Ἀκούεις; σὲ ἀγαπῶ! ἔκραξεν ἐκ δευτέρου.

— Τί ἀγάπη! εἶπεν ἡ δύστηνος φρίττουσα.

— Ἀγάπη ψυχῆς κολασμένης! ὑπέλαβεν ὁ ἱερεύς.

Ἀμφότεροι ἔμειναν ἐπί τινα ὥραν ἄφωνοι, ὑπὸ τοῦ ἄχθους τῶν συγκινήσεών των καταβεβλημένοι, ὁ μὲν ὡς ἐκστατικός, ἡ δὲ ὡς ἠλιθία.

— Ἄκουσον! εἶπε τέλος ὁ ἱερεὺς ἀναλαβὼν παράδοξόν τινα γαλήνην. Τώρα θέλεις μάθει τὰ πάντα. Θέλω σὲ εἰπεῖ ὅ,τι μέχρι τοῦδε μόλις ἐτόλμησα καὶ πρὸς ἐμὲ τὸν ἴδιον νὰ εἴπω, ὅταν κρυφίως ἐξέταζα τὴν συνείδησίν μου εἰς τὰς βαθείας ἐκείνας ὥρας τῆς νυκτός, καθ᾿ ἃς τὸ σκότος εἶναι τόσον πολύ, ὥστε φαίνεται ὅτι ὁ Θεὸς δὲν μᾶς βλέπει πλέον. Ἄκουσον! πρὶν σὲ ἀγαπήσω, ὦ νέα, ἤμουν εὐτυχής.

— Καὶ ἐγώ! ὑπεστέναξεν ἐκείνη.

— Μή με διακόπτῃς. — Ἤμουν, ναί, εὐτυχής. Ἐφρόνουν τοὐλάχιστον ὅτι εἶμαι. Ἤμουν καθαρός, εἶχα τὴν ψυχὴν τοῦ φωτὸς διαυγεστέραν, ἐβάδιζον μὲ ὑπερήφανον, ἀκτινοβόλον μέτωπον. Οἱ ἱερεῖς μ᾿ ἐσυμβουλεύοντο περὶ τῆς ἁγνότητος, οἱ θεολόγοι περὶ τοῦ δόγματος. Ναί, ἡ ἐπιστήμη ἦτο εἰς ἐμὲ τὸ πᾶν, ἦτο ἡ ἀδελφή μου, καὶ ἀγάπη ἀδελφῆς μὲ ἤρκει. Ὄχι ὅτι δὲν μὲ ἦλθον προϊούσης τῆς ἡλικίας καὶ ἄλλοι λογισμοί. Πολλάκις γυναικείας μορφῆς ἡ διάβασις μοὶ ἐπροξένησεν ἰσχυρὰς παραδόξους συγκινήσεις. Ἡ δύναμις ἐκείνη τοῦ ἀνδρικοῦ φύλου καὶ αἵματος, τὴν ὁποίαν ἔφηβος ἄφρων ἔτι ὑπέλαβον ὅτι εἶχα δαμάσει διὰ παντός, διέσεισε πολλάκις βιαίως

Digitized by Google

τὴν λύσιν τῶν σιδηρῶν ὅρκων καὶ εὐχῶν, αἵτινες μὲ κρατοῦσιν ἐσφραγισμένον τὸν ἄθλιον εἰς τὰς ψυχρὰς πέτρας τοῦ θυσιαστηρίου. Ἀλλ' ὅμως ἡ νηστεία, ἡ προσευχή, ἡ μελέτη, τοῦ κοινοβίου αἱ σκληραγωγίαι κατέστησαν πάλιν τὴν ψυχήν μου δέσποιναν τοῦ σώματος. Ἐκτὸς τούτου ἀπέφευγον τὰς γυναῖκας. Ἤρκει ν' ἀνοίξω ἓν βιβλίον, καὶ ὅλοι οἱ ἀκάθαρτοι τοῦ ἐγκεφάλου μου καπνοὶ διελύοντο εἰς τὸ λαμπρὸν φῶς τῆς ἐπιστήμης. Τότε ᾐσθανόμην ὅτι ἀπήρχοντο μακρὰν οἱ γήϊνοι λογισμοί, καὶ ἐπανεύρισκον τὴν γαλήνην καὶ ἱλαρότητα τοῦ πνεύματος, καταυγαζόμενος ἀπὸ τὴν ἥσυχον ἀκτινοβολὴν τῆς αἰωνίου ἀληθείας. Καὶ ἐνόσῳ μὲν ὁ δαίμων μοὶ ἔστελλε, διὰ νὰ μὲ πειράζῃ, ἀμφιβόλους σκιὰς γυναικῶν, διερχομένας ἔμπροσθέν μου εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εἰς τὰς ὁδούς, εἰς τὰ λιβάδια, καὶ μόλις πάλιν ἐπανερχομένας εἰς τὰ ὄνειρά μου, εὐκόλως τὸν ἐνίκησα. Ἀλλοίμονον! ἂν δὲν ἔμεινα μέχρι τέλους νικητής, πταίει ὁ Θεός, ὅστις δὲν ἔκαμεν ἰσοδυνάμους τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν δαίμονα. Ἄκουσον! Μίαν ἡμέραν...

Ἐνταῦθα ὁ ἱερεὺς ἐστάθη, καὶ ἡ δεσμῶτις ἤκουσεν ἐξερχομένας ἐκ τοῦ στήθους αὐτοῦ στοναχὰς ὁμοίας σπαραγμῶν ψυχορραγήματος.

— . . . Μίαν ἡμέραν ἔτυχα ἐστηριγμένος εἰς τοῦ κελλίου μου τὸ παράθυρον. Τί βιβλίον ἀνεγίνωσκα; δὲν ἐνθυμοῦμαι· ὅλα ἐκεῖνα τὰ πράγματα γυρίζουν ἐντὸς τῆς κεφαλῆς μου ὡς στρόβιλος. Ἐνθυμοῦμαι μόνον ὅτι ἀνεγίνωσκα. Τὸ παράθυρον ἔβλεπε πρὸς μίαν πλατεῖαν. Ἦχος κυμβάλου καὶ μουσικῆς ἔφθασεν εἰς τὰ ὦτά μου. Δυσαρεστηθεὶς ὅτι διεταράχθησαν οὕτως οἱ ρεμβασμοί μου, κυττάζω εἰς τὴν πλατεῖαν. Ὅ,τι τότε εἶδα ἦσαν καὶ ἄλλοι πλὴν ἐμοῦ οἵτινες τὸ ἔβλεπον, καὶ ὅμως δὲν ἦτο θέαμα δι' ἀνθρωπίνους ὀφθαλμούς. Ἐκεῖ, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ λιθοστρώτου — ἦτο μεσημβρία καὶ ἥλιος λαμπρότατος — γυνή τις ἐχόρευεν . . . Εἶχε μέλανας καὶ ἐξαισίως λαμπροὺς ὀφθαλμούς. Εἰς τὴν μελανὴν κόμην της τρίχες τινές, ἔνθα εἰσέδυεν ὁ ἥλιος, ἐξάνθιζον ὡς νήματα χρυσᾶ. Οἱ πόδες της ἐχάνοντο εἰς τὴν γοργὴν τοῦ χοροῦ κίνησιν, ὡς ἀκτῖνες τροχοῦ ταχέως στρεφομένου. Ὁλόγυρα τῆς κεφαλῆς της, εἰς τὰς μαύρας πλεξίδας της, ὑπῆρχον πλάκες μετάλλιναι ἀπαστράπτουσαι εἰς τὸν ἥλιον καὶ ἀποτελοῦσαι ἐπὶ τοῦ μετώπου της διάδημα ἐξ ἀστέρων. Τὸ φόρεμά της, πλῆρες χρυσῶν φολίδων ἠκτινοβόλει κυανοῦν καὶ κατάστικτον μὲ σπινθῆρας, ὡς ἔναστρος νὺξ θερινή. Οἱ εὐλύγιστοι καὶ μελαγχροινοὶ βραχίονές της συνήρχοντο καὶ ἀνελύοντο ἐναλλὰξ περὶ τὴν ραδινήν της ὀσφὺν ὡς δίπτυχα πέπλου. Καὶ ἡ ὅλη δὲ τοῦ σώματος μορφὴ ὑπῆρχε καλλονῆς ἀμωμήτου. Ὤ! τὸ λαμπρὸν πλάσμα, τὸ ὁποῖον ἐξεχώριζεν εἰς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου ὡς ἄλλο σῶμα αὐτόφωτον! — Φεῦ! τὸ πλάσμα ἐκεῖνο, ἤσουν, ὢ νέα, σύ. — Ἔκθαμβος, μέθυσος ὑπὸ ἡδονῆς, καταγοητευμένος, ἐστάθην καὶ σ' ἔβλεπον. Σ' ἐθεώρησα δὲ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε φόβος αἰφνίδιος μὲ κατέλαβε, καὶ ἐνόησα ὅτι μαγεία τις ἐπενήργει ἐπ' ἐμοῦ.

Ὁ ἱερεὺς ὑπὸ τῆς βίας τῶν αἰσθημάτων, κατάκοπος ἀνεπαύθη μικρόν· ἔπειτα ἐξηκολούθησεν οὕτως:

— Νενικημένος ἤδη σχεδὸν ὑπὸ τῆς μαγικῆς δυνάμεως, ἐδοκίμασα νὰ πιασθῶ ἀπὸ κἀνὲν μέρος διὰ νὰ κρατηθῶ εἰς τὴν πτῶσίν μου. Ἀνεπόλησα εἰς τὸν νοῦν μου τὰς παγίδας ὅσας κατὰ καιροὺς ὁ Σατανᾶς μὲ εἶχε στήσει. Τὸ ὂν τὸ ὁποῖον ἐνώπιόν μου εἶχον ἐστολίζετο ἀπὸ τὴν ὑπερφυσικὴν ἐκείνην καλλονήν, ἥτις δὲν δύναται νὰ προέλθῃ εἰμὴ ἐξ οὐρανοῦ ἢ ἐκ τῆς Κολάσεως. Δὲν ἦτο ἐκείνη ἁπλῆ κόρη πλασθεῖσα ἀπὸ ὀλίγον χῶμα τῆς ἡμετέρας γῆς, καὶ ἀσθενῶς φωτιζομένη ἔσωθεν ἀπὸ τὴν ἀμυδρὰν καὶ τρέμουσαν ἀκτῖνα γυναικείας ψυχῆς. Ἦτο ἄγγελος, ἀλλὰ σκότους! ἀλλὰ φλογός, καὶ οὐχὶ φωτός! Καθ' ἣν στιγμὴν ἐσκεπτόμην ταῦτα, εἶδα πλησίον σου μίαν αἶγα, ζῶον τῶν σαββατικῶν ὀργίων, ἥτις μ' ἐκύτταζε γελῶσα. Ὁ ἥλιος τῆς μεσημβρίας τὴν παρίστανεν ἔχουσαν κέρατα πύρινα. Τότε ὑπέλαβον ὅτι βλέπω φανερὰ τὴν παγίδα τοῦ δαίμονος, καὶ πλέον δὲν ἀμφίβαλλα ὅτι ἦλθες ἀπὸ τὴν Κόλασιν, καὶ ὅτι ἦλθες πρὸς ἀπώλειάν μου. Τὸ ἐπίστευσα τότε.

Ἐνταῦθα ὁ ἱερεὺς ἐθεώρησε κατὰ πρόσωπον τὴν δεσμῶτιν, καὶ ἐπρόσθεσε ψυχρῶς:

— Καὶ τὸ πιστεύω εἰσέτι. — Ἐν τούτοις τὸ μαγικὸν φίλτρον ἐνήργει μικρὸν κατὰ μικρόν, ὁ χορός σου ἐγύριζεν ἐντὸς τῆς κεφαλῆς μου, ᾐσθανόμην ὅτι ἡ καταχθόνιος ἐνέργεια εἶχεν ἐκπληρωθῆ ἐν ἐμοί. Ὅ,τι ἔπρεπε νὰ μένῃ ἔξυπνον κατεφέρετο εἰς ὕπνον, καὶ καθὼς οἱ ἀποθνήσκοντες εἰς τὴν χιόνα, ἄφινα μ' εὐχαρίστησιν νὰ μὲ κυριεύῃ ὁ ὕπνος ἐκεῖνος. Αἴφνης σὺ ἤρχισες νὰ τραγῳδῇς. Τί ἠδυνάμην ὁ τάλας! τὸ ᾆσμά σου ἦτο θελκτικώτερον ἔτι καὶ τοῦ χοροῦ σου. Ἠθέλησα νὰ φύγω· ἀδύνατον. Ἤμην καρφωμένος, ἐρριζωμένος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Μοὶ ἐφαίνετο ὅτι τοῦ κελλίου τὸ μάρμαρον ἀνέβαινεν εἰς τὰ γόνατά μου. Ἐδέησε νὰ μείνω μέχρις ἐσχάτων. Οἱ πόδες μου ἦσαν ἀπὸ κρύσταλλον, ἐνῷ ἡ κεφαλή μου ἀπ' ἐναντίας ἔκαιε. Τέλος μ' ἐλυπήθης ἴσως, ἔπαυσες τὸ ᾆσμά σου καὶ ἀπῆλθες. Ἡ ἀντίλαμψις τῆς θαυμαστῆς ὀπτασίας, ἡ ἀντήχησις τῆς γοητευτικῆς μουσικῆς ἐσβέσθησαν βαθμηδὸν εἰς τὰ ὄμματα καὶ τὰ ὦτά μου. Τότε κατέπεσα εἰς τοῦ παραθύρου τὸν ἀγκῶνα δυσκινητότερος καὶ ἀναισθητότερος ἀγάλματος ἐκπεσόντος τοῦ βάθρου του. Ὁ κώδων τοῦ ἑσπερινοῦ μ' ἐξύπνισεν· ἀνηγέρθην καὶ ἔφυγα· πλήν, φεῦ! ὑπῆρχέ τι εἰς τὰ ἐντός μου ἔξωθεν ἐπελθόν, τὸ ὁποῖον νὰ φύγω δὲν ἠδυνάμην.

Digitized by Google

Πάλιν ἔκαμε παῦσίν τινα, καὶ ἔπειτα ἐξηκολούθησε.—Ναί, ἀπ᾿ ἐκείνης τῆς ἡμέρας ὁ ἐσωτερικὸς ἄνθρωπος μετεβλήθη, καὶ δὲν ἐγνώριζα πλέον αὐτὸς ἐμαυτόν. Ἠθέλησα νὰ μεταχειρισθῶ ὅλα μου τὰ ἰατρικά, τὴν ἐκκλησίαν, τὸ κοινόβιον, τὴν ἐργασίαν, τὰ βιβλία. Μωρίαι! ὤ! πόσον κενὴ φαίνεται ἡ ἐπιστήμη ὅταν προσαράσσῃ τις εἰς αὐτὴν κεφαλὴν πλήρη παθῶν! Γνωρίζεις, ὦ νέα, τί πάντοτε ἔβλεπον εἰς τὸ ἑξῆς ἀναμέσον τοῦ βιβλίου καὶ ἐμοῦ; Ἐσέ, τὴν σκιάν σου, τὴν εἰκόνα τῆς φωτεινῆς ὀπτασίας ἥτις ἐπεφάνη ποτέ, διάττουσα τὸ διάστημα, ἐνώπιόν μου. Ἀλλ᾿ ἡ εἰκὼν ἐκείνη δὲν ἔσωζε πλέον τὴν λαμπρὰν της χροιάν, ἦτο σκοτεινὴ καὶ πένθιμος ὡς ὁ μέλας κύκλος ὁ παρακολουθῶν ἐπὶ πολὺν χρόνον τὴν ὅρασιν τοῦ ἄφρονος, ὅστις ἐτόλμησε νὰ ἐνατενίσῃ τὸν ἥλιον.

Μὴ δυνάμενος ν᾿ ἀπαλλαχθῶ ἀπ᾿ αὐτῆς, ἀκούων πάντοτε τὸ ᾆσμά σου βομβοῦν ἐντὸς τῆς κεφαλῆς μου, βλέπων πάντοτε τοὺς πόδας σου χορεύοντας ἐπὶ τοῦ προσευχηταρίου μου, αἰσθανόμενος πάντοτε τὰς νύκτας κατ᾿ ὄναρ τὴν μορφήν σου, ἐζήτησα νὰ σ᾿ ἐπανίδω ἐκ τοῦ πλησίον, νὰ μάθω τίς ἦσουν, νὰ ἴδω ἂν ἤθελα σ᾿ ἐπανεύρει ὁμοίαν ἀληθῶς πρὸς τὴν ἰδανικὴν εἰκόνα ἥτις ἐναπελείφθη ἐν ἐμοί, καὶ ἴσως νὰ καταστρέψω διὰ τῆς ἀληθείας τὸ ὄνειρον. Ὁπωσδήποτε ἤλπιζον ὅτι νέα τις ἐντύπωσις ἤθελεν ἐξαλείψει τὴν πρώτην, ἡ δὲ πρώτη μοὶ εἶχε καταντήσει ἀφόρητος. Σ᾿ ἐζήτησα, σ᾿ ἐπανεῖδον. Δυστυχία! Ἀφοῦ σὲ εἶδα δίς, ἤθελα νὰ σὲ ἴδω χιλιάκις, ἤθελα νὰ σὲ βλέπω πάντοτε. Τότε — πῶς νὰ κρατηθῇ τις πλέον εἰς τὸν κατήφορον αὐτὸν τῆς κολάσεως; — τότε ἔχασα πλέον τὸ αὐτεξούσιον. Τοῦ νήματος τὸ ὁποῖον ὁ δαίμων προσέδεσεν εἰς τὰ πτερά μου τὴν ἑτέραν ἄκραν εἶχε κομβοδέσει εἰς τὸν πόδα του. Ἔγεινα κ᾿ ἐγὼ ἄστατος καὶ πλάνης καθὼς σύ. Σ᾿ ἐπερίμενα ὑπὸ τὰς στοάς, σ᾿ ἐνήδρευα κατὰ τὴν γωνίαν τῶν ὁδῶν, σὲ κατεσκόπευα ἄνωθεν ἐκ τοῦ πύργου μου. Πᾶσαν ἑσπέραν ἐπανηρχόμην πλέον ἐρωτευμένος, πλέον ἀπηλπισμένος, πλέον μαγευμένος, πλέον ἀπολωλώς.

Εἶχα μάθει τίς ἦσουν· Αἰγυπτία, βοημίς, ἀθιγγάνα. Πῶς ν᾿ ἀμφιβάλλω πλέον περὶ τῆς μαγείας; Ἄκουσον! Συνέλαβον τὴν ἐλπίδα ὅτι μία δίκη ἤθελε μ᾿ ἀπαλλάξει ἀπὸ τὰ φίλτρα καὶ τὰς γοητείας σου. Μία μάγισσα εἶχε γοητεύσει τὸν Βροῦνον Ἄστην, ἐνήργησεν αὐτὸς νὰ καῇ ἐπὶ τῆς πυρᾶς ἡ μάγισσα, καὶ ἰάθη. Τὸ ἐγνώριζον τοῦτο, καὶ ἠθέλησα νὰ δοκιμάσω τὴν τοιαύτην θεραπείαν. Ἐζήτησα κατ᾿ ἀρχὰς νὰ σὲ ἀποκλείσω ἀπὸ τὴν πλατεῖαν τῆς Παναγίας, πλὴν σὺ ἀδιαφόρησες διὰ τὴν ἀπαγόρευσιν κ᾿ ἐπανῆλθες. Μὲ ἦλθεν ἔπειτα ἡ ἰδέα νὰ σὲ ἁρπάσω. Ἤμεθα δύο, καὶ ἐνῷ ἤδη σὲ εἴχομεν συλλάβει, ἐπῆλθεν ὁ ουτιδανὸς ἐκεῖνος ἀξιωματικὸς καὶ σὲ ἠλευθέρωσε, γενόμενος τοιουτοτρόπως ὁ πρωταίτιος τῆς δυστυχίας σου, τῆς ἰδικῆς μου καὶ τῆς ἰδικῆς του. Τέλος μὴ γνωρίζων πλέον τί νὰ κάμω καὶ τί νὰ γείνω, σὲ κατήγγειλα εἰς τὸ ἱεροδικεῖον· ἐφρόνουν ὅτι ἤθελα ἰατρευθῆ ὡς ὁ Βροῦνος Ἄστης. Ἐσκεπτόμην ἐπίσης ἀμυδρῶς πως ὅτι μία δίκη ἠδύνατο νὰ σὲ φέρῃ εἰς τὰς χεῖράς μου, ὅτι ἐντὸς φυλακῆς τινος ἠδυνάμην νὰ σὲ ἀπολαύσω, καὶ καθὼς τόσον καιρὸν ἦσουν κυρία μου, νὰ γείνω κ᾿ ἐγὼ ἅπαξ κύριός σου.

Σὲ κατήγγειλα λοιπὸν καθ᾿ ὃν χρόνον σοὶ ἐπροξένει ἡ συνάντησίς μου φόβον. Ἡ συνωμοσία τὴν ὁποίαν ὕφαινα, ἡ κατὰ τῆς κεφαλῆς σου ἀθροιζομένη θύελλα ἤστραπτεν ἤδη εἰς τοὺς φοβερισμούς μου. Ἐν τούτοις ἐδίσταζον ἔτι· τὸ σχέδιόν μου εἶχεν ἀπόψεις φρικώδεις αἵτινες μ᾿ ἔκαμναν νὰ παλινδρομῶ.

Ἴσως ἤθελα τὸ παραιτήσει, ἴσως ὁ ἀποτρόπαιος στοχασμός μου ἤθελε ξηρανθῆ εἰς τὸν νοῦν μου πρὶν ἢ δώσῃ τὸν καρπὸν αὐτοῦ. Ἐνόμιζα ὅτι θὰ ἦτο πάντοτε εἰς τὴν ἐξουσίαν μου νὰ γείνῃ ἢ νὰ μὴ γείνῃ ἡ δίκη. Ἀλλὰ πᾶσα ἰδέα πονηρὰ εἶν᾿ ἀδυσώπητος καὶ τείνει νὰ καταστῇ ἔργον· ἀλλ᾿ ἐκεῖ ὅπου ἐφρόνουν ἐμαυτὸν παντοδύναμον, ὑπῆρχέ τι ἰσχυρότερον ἐμοῦ, ἡ πεπρωμένη Ἀνάγκη. Φεῦ! ἐκείνη εἶναι ἥτις ἀνάρπαστον σ᾿ ἔρριψεν εἰς τοὺς πολυελίκτους τροχοὺς τῆς μηχανῆς, ἣν ἐγὼ εἰς τὰ σκότη εἶχα κατασκευάσει. Ἄκουσον! Πλησιάζω τὸ τέλος.

Μίαν ἡμέραν—καὶ ταύτην λαμπρὰν καὶ ἡλιοφεγγῆ—βλέπω διαβαίνοντα ἔμπροσθέν μου ἄνθρωπόν τινα, ὅστις ἐπρόφερε τ᾿ ὄνομά σου καὶ ἐγέλα, καὶ τὴν λαγνείαν εἶχεν ἐζωγραφημένην εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Ὢ κόλασις! Τὸν ἠκολούθησα κατόπιν, γνωρίζεις δὲ τὰ λοιπά.

Ὁ ἱερεὺς ἐσίγησεν, ἡ δὲ νεᾶνις δὲν ἠδυνήθη εἰμὴ μίαν μόνην νὰ εὕρῃ λέξιν — ὦ Φοῖβέ μου!

— Μὴ αὐτὸ τ᾿ ὄνομα! εἶπεν ὁ ἱερεὺς δράττων τὸν βραχίονα ἐκείνης, μὴ πρόφερε αὐτὸ τ᾿ ὄνομα! Ὢ δυστυχεῖς ἡμεῖς! τ᾿ ὄνομ᾿ αὐτὸ μᾶς ἀπώλεσεν ὅλους! ἢ μᾶλλον ἀπωλέσθημεν ἀμοιβαίως ὅλοι ὡς ἐκ τῶν ἀνεξηγήτων τῆς Εἱμαρμένης περιπετειῶν. Ὑποφέρεις πολύ, πῶς; κρυόνεις ἐδῶ, τὸ σκότος σὲ τυφλόνει, ἡ φυλακὴ σὲ καταπλακόνει· ἀλλ᾿ ἴσως διασώζεις ἔτι καὶ εἰς τῆς ψυχῆς σου τὰ βάθη ὀλίγον φῶς, ἔστω καὶ αὐτὸ τὸ τῆς παιδικῆς ἀγάπης πρὸς τὸν κοῦφον ἐκεῖνον ἄνθρωπον, ὅστις παίζει μὲ τὴν καρδίαν σου! ἐνῷ ἐγὼ φέρω τὴν εἱρκτὴν ἐντός μου· ἐντός μου εἶναι ὁ χειμών, οἱ πάγοι, ἡ ἀπελπισία· ἡ νὺξ κάθηται εἰς τὴν ψυχήν μου. Γνωρίζεις πόσα ὑπέφερα; Ἤμην παρὼν εἰς τὴν δίκην σου, ἐκαθήμην εἰς τὸ θρανίον τῶν ἱεροδικῶν. Ναί, ὑπὸ μίαν ἀπὸ τὰς καλογηρικὰς ἐκείνας καλύπτρας ὑπῆρχέ τις πάσχων τὰς ὀδύνας τῶν κολαζομένων ἁμαρτωλῶν.

Digitized by Google

Ἐκεῖ ἤμην ὅτε σὲ εἰσῆξαν, ἐκεῖ ὅτε σὲ ἀνέκριναν, εἰς τὸ ἄντρον ἐκεῖνο τῶν λύκων! Τὸ ἰδικόν μου ἔγκλημα, τὴν ἀγχόνην μου ἔβλεπα στηνομένην βραδέως ἐπὶ τοῦ μετώπου σου. Εἰς ἕκαστον μάρτυρα, εἰς πᾶσαν ἀπόδειξιν, εἰς πᾶσαν δικαιολογίαν ἤμην παρών, μετρῶν ἓν πρὸς ἓν τὰ βήματά σου εἰς τὴν ὁδὸν τῆς σταυρώσεώς σου. Παρὼν ἤμην ἀκόμη καὶ ὅτε τὸ ἀπάνθρωπον ἐκεῖνο τέρας—Ὦ! δὲν εἶχα προΐδει τὰ βασανιστήρια. Ἄκουε! Σὲ ἠκολούθησα εἰς τὸν τόπον τῆς ὀδύνης. Σὲ εἶδα ἐκδυομένην καὶ στρεφομένην ἡμίγυμνον εἰς τὰς ἀτίμους χεῖρας τοῦ βασανιστοῦ. Εἶδα τὸν πόδα σου, τὸν πόδα ἐκεῖνον εἰς ὃν ἤθελα στέρξει ἀντὶ μιᾶς βασιλείας ν' ἀποθέσω ἓν φίλημα καὶ ν' ἀποθάνω, τὸν πόδα ὑπὸ τὸν ὁποῖον ἤθελα μὲ ἄφατον ἀγαλλίασιν αἰσθανθῆ τὴν κεφαλήν μου συντριβομένην, τὸν εἶδα συσφιγγόμενον εἰς τὸ φρικῶδες πέδιλον, τὸ μεταβάλλον τὰ ἔμψυχα μέλη εἰς πηλὸν αἱματώδη. Ὦ τάλας ἐγώ! ἐνῷ ἐθεώρουν ταῦτα, εἶχα ὑπὸ τὸ σουδάριόν μου ἓν ἐγχειρίδιον καὶ δι' αὐτοῦ ὤργονα τὰ στήθη μου. Ὅταν ἀνέδωκες τὴν πρώτην κραυγήν, τὸ ἔμπηξα εἰς τὸ κρέας μου, ἂν ἐκβαλλες καὶ δευτέραν, εἰσήρχετο εἰς τὴν καρδίαν μου! Ἰδέ, νομίζω ὅτι τὸ αἷμα ἀκόμη τρέχει.

Ἤνοιξε τὸ ράσον του· τὸ στῆθός του ἦτο ἀληθῶς κατεσχισμένον ὡς ἀπὸ τίγρεως ὄνυχας, καὶ ἔφερεν εἰς τὸ πλευρὸν μέγα καὶ οὔπω ἐντελῶς συνουλωμένον τραῦμα.

Ἡ δεσμῶτις ἐπαλινδρόμησε φρίττουσα.

— Ὦ! εἶπεν ὁ ἱερεύς, λάβε πρὸς ἐμὲ οἶκτον, ὦ νέα! Φρονεῖς ὅτι εἶσαι δυστυχής, πλὴν τί ἐστι δυστυχία δὲν γνωρίζεις. Ὦ! ν' ἀγαπᾷ τις μίαν γυναῖκα, νὰ ἦναι ἱερεύς! νὰ ἦναι μισητός! νὰ τὴν ἀγαπᾷ μὲ ὅλας τῆς ψυχῆς του τὰς μανίας, νὰ αἰσθάνηται ὅτι διὰ τὸ ἐλάχιστον μειδίαμά της ἤθελε δώσει τὸ αἷμά του, τὰ σπλάγχνα του, τὴν ὑπόληψίν του, τὴν σωτηρίαν του, τὴν ἀθανασίαν καὶ τὴν αἰωνιότητα, τὴν παροῦσαν καὶ μέλλουσαν ζωήν· νὰ λυπῆται διότι δὲν εἶναι βασιλεύς, πνεῦμα, αὐτοκράτωρ, ἀρχάγγελος, θεός, ὅπως θέσῃ οὕτω μεγαλήτερον δοῦλον ὑπὸ τοὺς πόδας της! Αὐτὴ νὰ ἦναι τὴν ἡμέραν ὁ λογισμός του, τὴν νύκτα τὸ ὄνειρόν του, καὶ νὰ τὴν βλέπῃ ἐρωτευμένην εἰς τὴν στολὴν ἑνὸς στρατιώτου! καὶ αὐτὸς νὰ μὴ ἔχῃ νὰ τῇ προσφέρῃ εἰμὴ ἓν ρυπαρὸν ράσον καλογηρικόν, πρόξενον εἰς αὐτὴν φόβου καὶ ἀηδίας! Νὰ ἦναι παρὼν μὲ τὴν ζηλοτυπίαν καὶ τὴν λύσσαν του, ἐνῷ αὐτὴ δαψιλεύει εἰς ἕνα οὐτιδανόν, ἠλίθιον, κομπαστὴν θησαυροὺς ἀγάπης καὶ κάλλους! Νὰ βλέπῃ τὸ σῶμα ἐκεῖνο τοῦ ὁποίου ἡ θέα πυρπολεῖ, τὸ ἱλαρὸν στῆθος, τὰ μέλη ἐκεῖνα τὰ πάλλοντα καὶ κοκκινίζοντα ὑπὸ ἄλλου φιλήματα! Ὦ οὐρανέ! ν' ἀγαπᾷ τὸν πόδα, τὸν βραχίονα, τὴν ὠμοπλάτην αὐτῆς, νὰ συλλογίζεται τὰς σμαραγδίνους της φλέβας, τὴν μελίχρυσόν της ἐπιδερμίδα, νὰ τὰ συλλογίζεται τόσον, ὥστε νὰ σφαδάζῃ νύκτας ὁλοκλήρους εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ κελλίου του, καὶ νὰ ἴδῃ ὅλα ἐκεῖνα τὰ ὅσα ὠνειροπόλει θωπεύματα καταλήγοντα εἰς τὴν βάσανον! Ἄλλο τι ἐπὶ τέλους νὰ μὴ κατορθώσῃ ἢ νὰ τὴν πλαγιάσῃ ἐπὶ τῆς δερματίνης κλίνης τῶν στρεβλώσεων! ὦ! ἰδοὺ ἀληθιναὶ πυράγραι ἐρυθροκαίουσαι εἰς τὸ πῦρ τῆς κολάσεως! Ὦ! μακάριος ὅστις πριονίζεται μεταξὺ δύο σανίδων! ὅστις διαμελίζεται ὑπὸ τεσσάρων ἵππων! Γνωρίζεις ὁποία φοβερὰ βάσανος εἶναι κατὰ τὰς μακρὰς νύκτας αἱ βράζουσαι ἀρτηρίαι, ἡ διαρρηγνυομένη καρδία, ἡ διαρρηγνυομένη κεφαλή, οἱ ὀδόντες οἱ δάκνοντες τὰς χεῖρας· λυσσώδεις βασανισταὶ στρέφοντές σε ἀδιαλείπτως ὡς ἐπὶ ἐρυθρᾶς ἐσχάρας περὶ ἕνα λογισμὸν ἔρωτος, ζηλοτυπίας καὶ ἀπογνώσεως! Ἔλεος, ὦ νέα κόρη. ἔλεος! Δὸς ἀνακωχὴν μιᾶς στιγμῆς! Ρίψε δρόσον ὀλίγην εἰς τὴν κάμινον ταύτην! Ἀπόμαξον, δέομαί σου, τὸν ἱδρῶτα ὅστις σταλάζει πυκνὸς ἀπὸ τοῦ μετώπου μου! Παιδίον! βασάνιζέ με διὰ τῆς μιᾶς χειρός, πλὴν θώπευέ με διὰ τῆς ἄλλης! Λάβε, ὦ νέα, λάβε οἶκτον πρὸς ἐμέ.

Ὁ ἱερεὺς ἐκυλίετο εἰς τὰς πλημμυρούσας πλάκας τῆς εἱρκτῆς, καὶ προσήρασσε τὴν κάραν ἐπὶ τῶν λιθίνων βαθμίδων τῆς κλίμακος. Ἡ νέα τὸν ἤκουε, τὸν ἔβλεπε, ἀφοῦ δ' ἐκεῖνος ἐσίγησεν ἀπηυδημένος καὶ ἀσθμαίνων, αὐτὴ ἐπανέλαβε δι' ἀσθενοῦς φωνῆς, ὦ Φοῖβέ μου!

Ὁ ἱερεὺς εἵρπυσε πρὸς αὐτὴν ἐπὶ τῶν γονάτων.

— Σὲ καθικετεύω, ἀνέκραξεν, ἂν ἔχῃς σπλάγχνα, μή με ἀποβάλῃς! Ὦ! σὲ ἀγαπῶ! εἶμαι δυστυχής! Ὅταν προφέρῃς, τάλαινα, τὸ ὄνομα ἐκεῖνο εἶναι ὡς νὰ ἐμυλότριβες διὰ τῶν ὀδόντων ὅλας τὰ ἶνας τῆς καρδίας μου! Ἔλεος! ἂν ἐκ τοῦ Ἅδου ἔρχεσαι, ἔρχομαι κ' ἐγὼ μαζῆ σου! τὰ πάντα πρὸς τοῦτο ἔπραξα. Ὁ Ἅδης ὅπου σὺ Παράδεισός μου! ἡ θέα σου γλυκυτέρα εἰς ἐμὲ τῆς τοῦ Θεοῦ! Ὦ! λέγε! δὲν μὲ θέλεις; Τὴν ἡμέραν καθ' ἣν γυνή τις ἤθελεν ἀπορρίψει παρόμοιον ἔρωτα, τὰ ὄρη ἤθελον σαλευθῆ. Ὦ! ἂν ἔστεργες! πόσον εὐδαίμονες ἡμεῖς! ἠθέλομεν φύγει, ἤθελα ἐγὼ εὕρει τρόπον νὰ δραπετεύσῃς· ἠθέλομεν ζητήσει μέρος τι, τὸν πλέον εὐήλιον τόπον τῆς γῆς, τὴν πλέον πολύδενδρον ἐξοχήν, τὸν γλαυκότερον οὐρανόν. Ἐκεῖ ἀγαπῶντες ἀλλήλους ἀγάπην ἐνδελεχῆ, καὶ εἰς μίαν συγχωνεύοντες τὰς δύο ἡμῶν ψυχάς, ἠθέλομεν ἔχει πόθον, δίψαν εἰς τοῦ ἄλλου, σβύνοντες αὐτὴν ἀενάως εἰς ἀνεξάντλητον πηγὴν ἀγάπης καὶ ἔρωτος!

Ἀλλ' ἐκείνη τὸν διέκοψε διὰ φοβεροῦ, ἠχηροῦ γέλωτος.

— Ἰδέ, πάτερ μου! τὸ χέρι σου στάζει αἷμα!

Digitized by Google

Ὁ ἱερεὺς ἔμεινεν ἐπί τινα χρόνον ὡς ἐμβρόντητος, θεωρῶν ἀσκαρδαμυκτὶ τὴν χεῖρά του.

— Αἴ, καλὰ λοιπόν, ναί, ἐπανέλαβε μετὰ παραδόξου πραότητος, ὕβριζέ με, σκῶπτέ με, ἐξευτέλιζέ με! ἐλθὲ ὅμως, ἐλθέ· ἂς σπεύσωμεν! Αὔριον τετέλεσται! ἡ ἀγχόνη τῆς Γρεύης, τὸ γνωρίζεις, εἶν' ἑτοίμη πάντοτε. Φρικτόν! νὰ σὲ ἴδω ἀπαγομένην ἐντὸς τῆς ἁμαξης τῶν καταδίκων! Ὢ! ἔλεος! Ἔτι μέχρι τῆς ὥρας ταύτης δὲν εἶχα ἐννοήσει πόσον σὲ ἠγάπων. Ὢ! ἀκολούθει με! Θὰ λάβῃς καιρὸν νὰ μ' ἀγαπήσῃς ἀφοῦ σὲ σώσω. Ἐμπορεῖς καὶ νὰ μὲ μισῇς ἐφόσον θέλῃς. Πλὴν ἐλθέ! Αὔριον! αὔριον! ἡ ἀγχόνη! ἡ καταδίκη σου! Ὢ! σώθητι! καὶ οἴκτειρέ με!

Τῆς ἐπίασε τὸν βραχίονα ὡς ἀλλοφρονῶν, καὶ ἠθέλησε νὰ τὴν σύρῃ.

Ἀλλ' ἐκείνη ἐνατενίσασα εἰς αὐτὸν ἀπλανεῖς ὀφθαλμούς—Τί ἔγεινεν, εἶπεν, ὁ Φοῖβός μου;

— Ἄ! ἐφώνησεν ὁ ἱερεὺς παραιτῶν τὸν βραχίονά της, εἶσαι ἀνηλεής!

— Τί ἔγεινεν ὁ Φοῖβος; ἐπανέλαβε πάλιν.

— Ἀπέθανεν! ἐκραύγασεν ὁ ἱερεύς.

— Ἀπέθανεν! εἶπεν ἐκείνη παγετώδης πάντοτε καὶ ἀκίνητος. Τότε λοιπὸν τί μὲ λέγεις νὰ ζήσω;

Ἀλλ' ὁ ἱερεὺς δὲν τὴν ἤκουεν. Ὢ! ναί, ἔλεγεν ὡς καθ' ἑαυτὸν λαλῶν, βέβαια πρέπει ν' ἀπέθανεν· ἡ λεπὶς ἐμβῆκε βαθύτατα· νομίζω ὅτι ἤγγισε τὴν καρδίαν μὲ τὴν αἰχμὴν εἰς ἣν μετεδόθη ἡ ζωὴ καὶ τὸ μῖσός μου ναί! ἔζων μέχρι τῆς ἀκμῆς τοῦ ἐγχειριδίου!

Ἡ νεᾶνις ὥρμησε τότε κατ' αὐτοῦ ὡς μαινομένη τίγρις, καὶ τὸν ὤθησε πρὸς τὰς βαθμίδας τῆς κλίμακος μετὰ δυνάμεως ὑπερανθρώπου.— Κρημνίσου, τέρας! κρημνίσου, δολοφόνε! Ἄφες με ν' ἀποθάνω! Εἴθε τὸ αἷμα καὶ τῶν δύο μας νὰ σοῦ μείνῃ εἰς τὸ μέτωπον κηλὶς αἰωνία! Νὰ παραδοθῶ εἰς σέ, καλόγηρε, ποτέ! Ποτέ, τίποτε δὲν θέλει μᾶς ἑνώσει! οὐδ' αὐτὴ ἡ Κόλασις! ποτέ, ἀναθεματισμένε! ποτέ!

Ὁ ἱερεὺς εἶχε προσκόψει εἰς τὴν κλίμακα. Ἀπαλλάξας δὲ ἐν σιωπῇ τοὺς πόδας ἀπὸ τὰς πτυχὰς τοῦ ῥάσου του, ἀνέλαβε πάλιν τὸ φανάριόν του, καὶ ἤρχισε ν' ἀναβαίνῃ τὰς εἰς τὴν καταπακτὴν ἀγούσας βαθμίδας· ἤνοιξεν αὖθις αὐτὴν κ' ἐξῆλθε. Πλὴν μετ' ὀλίγον ἡ νέα εἶδε προκύψασαν πάλιν ἄνωθεν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, εἶχε δὲ τὸ πρόσωπόν του ἀπαισίαν ἔκφρασιν, καὶ τῆς ἐφώναζε μὲ βραγχώδη ἀγῶνα λύσσης καὶ ἀπελπισίας.— Σὲ λέγω ὅτι ἀπέθανε!

Τότε ἡ νέα ἔπεσε κατὰ γῆς πρηνής, καὶ πλέον ἄλλος θόρυβος δὲν ἠκούσθη ἐντὸς τῆς εἱρκτῆς, εἰμὴ ὁ στεναγμὸς τῆς σταγόνος τοῦ ὕδατος παφλαζούσης ἐπὶ τοῦ τενάγους εἰς τὰ σκότη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Μήτηρ.

Δὲν πιστεύω νὰ ὑπάρχῃ τι εἰς τὸν κόσμον φαιδρότερον παρὰ τὰς ἰδέας ὅσας ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς μητρὸς διεγείρει ἡ θέα τοῦ μικροῦ σανδάλου τοῦ βρέφους της, ἂν μάλιστα τύχῃ νὰ εἶναι τὸ σάνδαλον τῶν ἑορτῶν, τῶν κυριακῶν, τοῦ βαπτίσματος, τὸ μέχρι τοῦ πέλματος περικέντητον σάνδαλον, ἓν σάνδαλον δι' οὗ τὸ νήπιον δὲν ἔκαμεν ἀκόμη οὔτε βῆμα. Τόσον χαρίεν εἶναι καὶ σμικρὸν τὸ σάνδαλον ἐκεῖνο, τόσον ἀδύνατον τῷ εἶναι νὰ περιπατήσῃ, ὥστε φαίνεται εἰς τὴν μητέρα ὡς νὰ βλέπῃ τὸ τέκνον της. Τῷ προσμειδιᾷ, τὸ φιλεῖ, τὸ ἐρωτᾷ ἂν εἶναι τῳόντι δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ τόσον μικρὸν ποδαράκι· καὶ τὸ παιδίον ἂν τύχῃ νὰ λείπῃ, ἀρκεῖ τὸ εὔμορφον ἐκεῖνο σάνδαλον νὰ τῇ ἐπαναφέρῃ εἰς τὸν νοῦν τὸ προσφιλὲς καὶ ἀσθενὲς πλάσμα. Θαρρεῖ ὅτι τὸ βλέπει, καὶ τὸ βλέπει πραγματικῶς, ὁλοζώντανον, φαιδρότατον, μὲ τὰς ἁπαλάς του χεῖρας, τὴν στρογγύλην του κεφαλήν, τὰ ἁγνά του χείλη, τοὺς διαυγεῖς ὀφθαλμούς, ὧν τὸ λεύκωμα εἶναι κυανωπόν! Ἂν εἶναι χειμών, ἰδοὺ αὐτὸ ἕρπει ἐπὶ τοῦ δαπέδου, ἀναρριχᾶται ἐπιμόχθως ἐπὶ τοῦ μικροῦ σκαμνίου, καὶ ἡ μήτηρ τρέμει μὴ πλησιάσῃ πολὺ εἰς τὸ πῦρ. Ἂν εἶναι θέρος, τετραποδίζει εἰς τὴν αὐλήν, εἰς τὸν κῆπον, ἀποσπᾷ τὸ χόρτον ἀνάμεσ' ἀπὸ τὰς πλάκας, θεωρεῖ ἀφελῶς τοὺς μεγάλους κύνας, τοὺς μεγάλους ἵππους, χωρὶς νὰ φοβηθῇ, παίζει μὲ τὰ χαλίκια, μὲ τὰ ἄνθη, καὶ κάμνει τὸν κηπουρὸν νὰ φωνάζῃ, ἐπειδὴ εὑρίσκει τὴν μὲν ἄμμον εἰς τὰς πρασιάς, τὸ δὲ χῶμα εἰς τοὺς διαδρόμους τοῦ κήπου. Τὰ πάντα γελῶσι, λάμπουσι, παίζουσιν ὁλόγυρά του καθὼς καὶ αὐτό, ὡς καὶ αὐτὴ ἡ πνοὴ τῆς αὔρας, ὡς καὶ αὐτὴ ἡ ἡλιακὴ ἀκτίς, διολισθαίνουσαι παιγνιωδῶς εἰς τοὺς ἀτάκτους βοστρύχους του. Τὸ μικρὸν σάνδαλον παριστάνει ὅλα ταῦτα εἰς τὴν μητέρα, καὶ διαχέει τὴν καρδίαν της, ὅπως ἡ φλὸξ τὸν κηρόν.

Ἀλλ' ἂν ἡ μήτηρ ἀπώλεσε τὸ τέκνον της, ὅλαι αὗται αἱ μυρίαι εἰκόνες τῆς χαρᾶς, τῆς γοητείας, τοῦ φίλτρου, αἱ περὶ τὸ μικρὸν σάνδαλον περιϊπτάμεναι, μεταβάλλονται εἰς τόσα φρικώδη πράγματα. Τὸ μικρὸν περικέντητον πέδιλον ἀποβαίνει τότε ὄργανον κολαστήριον συντρίβον καὶ συντρῶγον ἀδιαλείπτως τὴν καρδίαν τῆς ταλαίνης μητρός. Ἡ αὐτὴ μὲν νευρὰ πάλλει πάντοτε, ἡ μυχιαιτάτη καὶ εὐαισθητοτάτη νευρά, ἀλλ' ἀντὶ νὰ θωπεύῃ αὐτὴν ἄγγελος μουσουργός, κεντᾷ αὐτὴν διὰ τῶν ὀνύχων του καταχθόνιος δαίμων.

Μίαν πρωΐαν τοῦ μηνὸς Μαΐου, ἐνῷ ὁ ἐαρινὸς ἥλιος ἀνέτελλεν εἰς οὐρανὸν ἔχοντα τὸ βαθὺ κυά-

Digitized by Google

νεον χρῶμα δι' οὗ ὁ ζωγράφος Γαρόφαλος ([1]) ἀγαπᾷ νὰ περιβάλλῃ τὰς τὴν ἀποκαθήλωσιν τοῦ Χριστοῦ παριστώσας εἰκόνας του, ἡ ἐν τῷ Πύργῳ Ρολάνδου ἀσκήτρια ἤκουσε κλαγγὴν τροχῶν καὶ ἵππων καὶ σιδηρικῶν εἰς τὴν πλατεῖαν Γρεύην. Πολλὰ ὀλίγον ὡς ἐκ τούτου ἐξεγερθεῖσα, ἐκομβόδεσε τὰ μαλλία της περὶ τὰ ὦτα ἵνα μὴ ἀκούῃ, καὶ ἤρχισε πάλιν νὰ θεωρῇ ἐν ἐκστάσει τὸ ἄψυχον ἀντικείμενον, τὸ δεκαπέντε ἤδη ἐνιαυτοὺς παρ' αὐτῆς οὕτω πως λατρευόμενον. Τὸ σάνδαλον αὐτὸ ἦτο, ὡς καὶ ἄλλοτε εἴπομεν, ὁ σύμπας δι' αὐτὴν κόσμος. Εἰς αὐτὸ ἐνεκλείσθη ὁ λογισμός της, οὐδ' ἔμελλε πλέον νὰ ἐξέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ εἰμὴ ἐν ὥρᾳ τοῦ θανάτου.

Τί πικροτάτας ἀρὰς ἀνέπεμψε πρὸς τὸν οὐρανόν, τί οἰκτρὰ παράπονα, τί δεήσεις καὶ στεναγμοὺς ἀφορμὴν ἔχουσα τὸ ὡραῖον αὐτὸ ἐξ ὁλοσηρικοῦ ἀθυρμάτιον, μόνος ὁ ζοφερὸς τοῦ Ρολανδείου Πύργου κευθμὼν τὸ ἐγνώριζε. Ποτὲ ἀπελπισία μεγαλητέρα δὲν ἐξερράγη περὶ κομψότερον καὶ χαριέστερον ἀντικείμενον. Κατ' ἐκείνην μάλιστα τὴν πρωΐαν τὸ ἄλγος αὐτῆς ὑπῆρχε σφοδρότερον τοῦ συνήθους, καὶ τὴν ἤκουον ἔξωθεν μυρολογοῦσαν δι' ὑψηλῆς καὶ μονοτόνου φωνῆς, ἥτις ἐρράγιζε τοῦ ἀνθρώπου τὴν καρδίαν.

— Ὦ κόρη μου, ἔλεγε, κόρη μου! ἀκριβόν, χαριτωμένον παιδάκι μου, δὲν θὰ σὲ ἰδῶ λοιπὸν πλέον! δὲν εἶναι πλέον καμμία ἐλπίς! Μοῦ φαίνεται πάντοτε ὡσὰν νὰ ἦτον ἐχθές! Θεέ μου, Θεέ μου, παρὰ νὰ μοῦ τὸ πάρῃς τόσον γρήγορα, καλήτερα νὰ μὴ μοῦ τὸ ἔδινες διόλου. Δὲν γνωρίζεις, ὦ παντοδύναμε, πῶς τὰ παιδιὰ μᾶς κρατοῦν ἀπὸ τὰ σπλάγχνα μας, καὶ πῶς ἡ μάννα ὁποῦ ἔχασε τὸ παιδί της καταντᾷ νὰ μὴ πιστεύῃ τίποτε; Ἆ δυστυχής! τί ἤθελα ἐγὼ νὰ εὔγω ἔξω ἐκείνην τὴν ἡμέραν; Ὦ Κύριέ μου! ὅταν ἀπεφάσισες νὰ μοῦ τὸ πάρῃς, δὲν μὲ εἶχες ἰδεῖ ἆρά γε μαζῆ του ὅταν τὸ ἐζέσταινα ὅλον χαρὰ εἰς τὴν φωτίτσα μου, ὅταν μ' ἐβύζανε χαμογελῶντας, ὅταν ἔφερνα τὰ μικρὰ ποδαράκια του ἐπάνω εἰς τὸ στῆθός μου καὶ ἕως εἰς τὰ χείλη μου; Ὢ! ἂν εἶχες ἰδεῖ αὐτὰ τὰ πράγματα, Θεέ μου, θὰ ἐλάμβανες συμπάθειαν εἰς τὴν εὐτυχίαν μου, δὲν θὰ μοῦ ἀφαιροῦσες τὴν μόνην ἀγάπην ὁποῦ εἰς τὴν καρδίαν μου ἔμενε! Τόσον πολλὰ ἁμαρτωλὴ ἤμουν ἐγώ, Κύριέ μου, καὶ δὲν ἠθέλησες νὰ ῥίψῃς ἐπάνω μου ἕνα σου βλέμμα πρὶν μὲ καταδικάσῃς; — Ἄχ! ἄχ! νὰ τὸ ποδηματάκι! ἀμὴ τὸ ποδαράκι ποῦ εἶναι; ποῦ εἶναι τ' ἄλλα; ποῦ εἶναι τὸ παιδί μου; Κόρη μου, κόρη μου, τί ἔγεινες; τί σ' ἔκαμαν; Φέρε μέ την, Θεέ μου! τὰ γόνατά μου ἐτρύπησαν δεκαπέντε χρόνους νὰ προσεύχωμαι. Φθάνει πλέον! Δός μου την ὀπίσω μίαν ἡμέραν, μίαν ὥραν, μίαν στιγμήν. μίαν μόνην στιγμήν, Κύριέ μου, καὶ ἔπειτα ῥίψε με αἰώνια εἰς τὴν κόλασιν! Παναγία Παρθένε, εὐσπλαγχνικὴ Παρθένε τοῦ οὐρανοῦ, τὸ ἰδικόν μου τὸ Χριστάκι μοῦ τὸ ἐπῆραν, μοῦ τὤκλεψαν, τὤφαγαν ἡ μάγισσαις εἰς τὸ βουνό, ἤπιαν τὸ αἷμά του, ἐμάσσησαν τὰ κόκκαλά του! ὦ Παρθένε μου, λυπήσου με! τὴν κόρην μου θέλω, τὴν κόρην μου! τί μὲ μέλει ἂν εἶναι εἰς τὸν Παράδεισον· δὲν θέλω νὰ εἶναι ἀγγελάκι, τὸ παιδί μου θέλω· εἶμαι θηλυκὸ λεοντάρι καὶ θέλω τὸ λεονταράκι μου. — Ἆ! θὰ στριφογυρίσω τὸ κορμί μου εἰς τὸ χῶμα τῆς γῆς, θὰ σπάσω τὴν πέτραν μὲ τὸ μέτωπόν μου, καὶ θὰ κολάσω τὴν ψυχήν μου, καὶ θὰ σὲ καταρασθῶ, ὦ Θεέ, ἂν δὲν μὲ ἀποδώσῃς τὸ παιδί μου! Τὰ χέρια μου εἶναι καταπληγωμένα. Ἤθελα νὰ τρώγω ὀλίγον ἅλας καὶ μαῦρο ψωμὶ καὶ νὰ ἔχω τὴν κόρη μου νὰ μὲ ζεσταίνῃ ὡσὰν ἥλιος! Ἄχ! ἐγὼ εἶμαι μία ἀνάξια ἁμαρτωλή, ἀλλὰ ἡ κόρη μου μ' ἔκαμνε νὰ ἦμαι εὐλαβής. Ὅταν ἐχαμογελοῦσε μοῦ ἐφαίνετο ὅτι ἄνοιγαν τὰ οὐράνια καὶ ἔβλεπα, Θεέ μου, τὴν δόξαν σου! Ὢ! ἂς ἠμποροῦσα μίαν μόνην φοράν, μίαν ἀκόμα φορὰν νὰ βάλω τὸ ποδηματάκι αὐτὸ εἰς τὸ τριανταφυλλένιο ἐκεῖνο ποδαράκι, καὶ ἀποθνήσκω, δέσποινά μου, εὐλογῶντάς σε! — Ἆ! δεκαπέντε χρόνια· θὰ ἦτον τώρα μεγάλη. Ταλαίπωρον παιδί! πῶς! εἶναι λοιπὸν ἀληθές! δὲν θὰ τὸ ἰδῶ πλέον, οὔτε κἂν εἰς τὸν οὐρανόν! ἐπειδὴ ἐγὼ εἰς τὸν οὐρανὸν δὲν θὰ ὑπάγω. Ὢ συμφορά! νὰ λέγω ὅτι αὐτὸ εἶναι τὸ ποδηματάκι του, καὶ ὅτι αὐτὸ εἶναι τὸ πᾶν!

Ἡ τλήμων ἐρρίφθη ἐπὶ τοῦ σανδάλου ἐκείνου ὅπερ εἰς διάστημα τόσων ἐτῶν ἦτο ἡ παρηγορία ἐνταυτῷ καὶ ἡ ἀπελπισία της, καὶ τὰ σπλάγχνα της διεσπάραττον γογγυσμοὶ ὡς κατὰ τὴν πρώτην αὐτὴν ἡμέραν. Διότι ἡ λύπη τῆς μητρὸς ἥτις ἀπώλεσε τὸ τέκνον της, εἶναι πρόσφατος πάντοτε καὶ ποτὲ δὲν γηράσκει. Τὰ πένθιμα ἱμάτια τρίβονται μὲ τὸν καιρὸν καὶ λευκαίνονται, ἀλλ' ἡ καρδία μένει κατάμαυρος.

Κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν στιγμὴν δροσεραὶ καὶ φαιδρόταται παιδίων φωναὶ διέβησαν ἀπ' ἔμπροσθεν τῆς μικρᾶς σκήτης. Πάντοτε ὁσάκις ἔβλεπεν ἢ ἤκουε παιδία ἡ τάλαινα μήτηρ ἔσπευδε πρὸς τὴν ζοφερωτάτην γωνίαν τοῦ ζωντανοῦ τάφου της, κ' ἔλεγες ὅτι ἐζήτει νὰ κρύψῃ τὴν κεφαλήν της ἐντὸς τῆς πέτρας, διὰ νὰ μὴ τὰ ἀκούῃ. Ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην ἠνωρθώθη διὰ μιᾶς καὶ τὸ οὖς ἔτεινε μετὰ προθύμου χαρᾶς, διότι ἓν τῶν μικρῶν παιδαρίων ἠκούσθη λέγον· Σήμερα πηγαίνουν νὰ κρεμάσουν μίαν γύφτισσα!

Ὡς ἡ ἀράχνη ὁρμᾷ ἀθρόον ἐπὶ τῆς ἐμπλεχθείσης εἰς τὸν ἱστόν της μυίας, ἔδραμε πρὸς τὸν φεγγίτην τοῦ οἰκίσκου, ὅστις, ὡς γνωστόν, ἔβλεπε πρὸς τὴν Γρεύην. Πραγματικῶς ἀναβάθρα τις

([1]) Ἰταλὸς ζωγράφος, μαθητὴς τοῦ Ραφαήλ. Σ. τοῦ Μ.

Digitized by Google

ὑπῆρχεν ἐστημένη παρὰ τὴν διηνεκῆ ἀγχόνην, ὁ δὲ δήμιος κατεγίνετο διευθετῶν τὰς ὑπὸ τὸν ὄμβρον σκωριώσας ἁλύσεις αὐτῆς. Ὑπῆρχε δὲ καὶ ὄχλος τις εἰς τὰ πέριξ.

Ὁ φαιδρὸς τῶν μικρῶν παιδίων ὅμιλος ἦτο ἤδη μακράν· ἡ δὲ ἔγκλειστος ἀνεζήτει διὰ τῶν ὀμμάτων διαβάτην τινὰ νὰ τὸν ἐρωτήσῃ. Παρετήρησε πλησίον τοῦ οἰκίσκου της ἕνα ἱερέα προσποιούμενον ὅτι ἀναγινώσκει τὸ δημόσιον εὐχολόγιον, προσέχοντα δὲ ὄχι τόσον εἰς τὸ ἱερὸν βιβλίον τὸ προκείμενον εἰς κοινὴν ἀνάγνωσιν ὅσον εἰς τὴν ἀγχόνην, πρὸς ἣν ἐκ διαλειμμάτων ἔρριπτεν ὑπόδρα βλέμμα ἄγριον. Ἦτο δὲ ὁ ἀρχιδιάκονος Κλαύδιος Φρόλλος, ἁγία ψυχή.

— Πάτερ μου, τῷ λέγει, ποῖον θὰ κρεμάσουν;

Ὁ ἱερεὺς τὴν ἐκύτταξε καὶ δὲν ἀπεκρίθη. Ἐκείνη ἐπανέλαβε τὴν ἐρώτησιν· τότε εἶπε:

— Δὲν γνωρίζω.

— Μερικὰ παιδιὰ ἔλεγαν ἐδῶ πρὸ ὀλίγου ὅτι μίαν γύφτισσα, ὑπέλαβεν ἡ ἔγκλειστος.

— Νομίζω, εἶπεν ὁ ἱερεύς.

Τότε ἡ Ροδοῦλα Ἡλιογέννητη ἀνέδωκε χαιρέκακον ὑαίνης καγχασμόν.

— Ἀδελφή μου, εἶπεν ὁ ἀρχιδιάκονος, μισεῖς λοιπὸν πολὺ τὰς αἰγυπτίας;

— Τὰς μισῶ, λέγει! ἀνέκραξεν ἡ ἀσκήτρια· εἶναι στρίγλαις καὶ ἁρπάζουν τὰ μικρὰ παιδιά· μοῦ ἔφαγαν τὸ παιδί μου, τὴν κόρη μου, τὸ μονάκριβό μου παιδί! Ἐγὼ καρδιὰ πλέον δὲν ἔχω, μοῦ τὴν ἔφαγαν!

Ἡ ὅλη τῆς γυναικὸς πρόσοψις ταῦτα λεγούσης ὑπῆρχε φρικαλέα. Ὁ ἱερεὺς ἐθεώρει αὐτὴν μετ' ἀπαθείας.

— Εἶναι μία μάλιστα τὴν ὁποίαν πρὸ πάντων μισῶ, τὴν ὁποίαν ἐκαταράσθηκα, εἶπε πάλιν ἐκείνη. Εἶναι μία νέα, ἔχει τὴν ἡλικίαν ὁποῦ θὰ εἶχεν ἡ κόρη μου, ἂν ἡ μάννα της δὲν μοῦ ἤθελε φάγει τὴν κόρη μου. Κάθε φορὰ ὁποῦ περνᾷ ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ ἀσκηταριό μου ἡ μικρὴ αὐτὴ ὀχέντρα, μοῦ φέρνει ἄνω κάτω ὅλον μου τὸ αἷμα.

— Καλὰ λοιπόν, ἀδελφή μου, χάρου τώρα, εἶπεν ὁ ἱερεὺς παγετώδης ὡς ἐπιτάφιον ἄγαλμα, αὐτὴν τὴν ἰδίαν θὰ ἴδῃς μετ' ὀλίγον ἀποθνήσκουσαν.

Καὶ τὴν κάραν κατανεύσας ἐπὶ τὸ στῆθος ἀπεμακρύνθη βραδεῖ τῷ βήματι.

Ἡ ἔγκλειστος ἐκρότησεν ὑπὸ χαρᾶς τὰς χεῖρας. Τῆς τὸ εἶχα εἰπεῖ ἐγὼ ὅτι θ' ἀνέβη ἐκεῖ ἐπάνω! εὐχαριστῶ, παπᾶ! ἔκραξε.

Καὶ ἤρχισε νὰ βαδίζῃ βηματίζουσα μεγάλα ὄπισθεν τῶν σιδήρων τοῦ φεγγίτου κιγκλίδων, μὲ κόμην ἀτάκτως διερριμμένην, μὲ φλογώδεις ὀφθαλμούς, τὸν ὦμον ἐπὶ τοῦ τοίχου προσκρούουσα, βλοσυρὰ ὡς λύκαινα, ἥτις ἔγκλειστος εἰς κλωβὸν πεινᾷ πρὸ πολλοῦ, καὶ ἐγγίζουσαν αἰσθάνεται τὴν ὥραν τῆς βρώσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ϛ΄.

Τρεῖς διαφόρου κατασκευῆς ἀνθρώπιναι καρδίαι.

Ὁ Φοῖβος ἐν τούτοις δὲν εἶχεν ἀποθάνει. Οἱ τοιούτου εἴδους ἄνθρωποι εἶναι ἑπτάψυχοι. Ὅτε ὁ δημόσιος κατήγορος κὺρ Φίλιππος Λευλιέρος εἶπεν εἰς τὴν πτωχὴν Ἐσμεράλδαν *ἀποθνήσκει*, τὸ εἶπεν ἐξ ἀγνοίας ἢ δι' ἀστεϊσμόν. Ὅτε ὁ ἀρχιδιάκονος ἐβεβαίου ἐντὸς τῆς εἱρκτῆς τὴν κατάδικον ὅτι **ἀπέθανεν**, ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι δὲν ἐγνώριζε τίποτε, ἀλλ' ὑπελάμβανεν οὕτως ἔχον τὸ πρᾶγμα, τοιαύτη ἦτο ἡ πεποίθησις, ἡ ἐλπίς του. Πολὺ δυσχερὲς θὰ τῷ ἦτο βεβαίως νὰ δώσῃ εἰς τὴν γυναῖκα, ἣν ἠγάπα, καλὰς περὶ τοῦ ἀντεραστοῦ του ἀγγελίας. Καὶ πᾶς δὲ ἄλλος ἀνὴρ τὸ αὐτὸ ἤθελε πράξει εἰς τὴν θέσιν του.

Ὄχι ὅτι τοῦ Φοίβου τὸ τραῦμα δὲν ἦτο καίριον, ἦτο ὅμως ὀλιγώτερον παρ' ὅσον ὁ ἀρχιδιάκονος ἐπεθύμει καὶ ἤλπιζεν. Ὁ **ἰατρολόγος** παρ' ᾧ οἱ νυκτοφύλακες μετέφεραν αὐτὸν κατὰ πρῶτον ἐφοβήθη ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας περὶ τῆς ζωῆς του, καὶ τὸ εἶπε μάλιστα εἰς αὐτὸν λατινιστί. Ἀλλ' ἡ νεότης ὑπερίσχυσε, καί, ὅπερ πολλάκις συμβαίνει ἐναντίον ὅλων τῶν προγνώσεων καὶ τῶν διαγνώσεων, ἡ φύσις ἐνησμενίσθη νὰ σώσῃ τὸν ἀσθενῆ εἰς τὸ πεῖσμα τοῦ ἰατροῦ. Εἰς τὴν κλίνην τοῦ ἰατρολόγου ἔκειτο εἰσέτι ὅτε ὑπεβλήθη εἰς τὰς πρώτας τοῦ κὺρ Φιλίππου Λευλιέρου καὶ τῶν ἱεροκριτῶν ἀνακρίσεις, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον πολλὴν τῷ ἐπροξένησε πλῆξιν. Ὅθεν μιᾷ τῶν ἡμερῶν αἰσθανθεὶς ἑαυτὸν ὁπωσοῦν καλήτερα, ἀφῆκε τοὺς χρυσοῦς πτερνιστῆρας του ὡς πληρωμὴν εἰς τὸν ἰατρόν, καὶ ἀπέδρα. Τὸ περιστατικὸν ἄλλως τε τοῦτο οὐδόλως διετάραξε τὴν πορείαν τῆς διαδικασίας. Ἡ τῶν τότε χρόνων δικαιοσύνη ὀλίγον ἐφρόντιζε

Digitized by Google

περὶ τῆς ἀκριβοῦς τῶν πραγμάτων ἐξελέγξεως ἐν ταῖς ἐγκληματικαῖς δίκαις. Εὐχαριστεῖτο νὰ σταλῇ ὁ ἐναγόμενος εἰς τὴν ἀγχόνην καὶ διὰ τὰ λοιπὰ δὲν ἐπολυπραγμόνει. Ἀφοῦ οἱ δικασταὶ εἶχον ἱκανὰς ἐναντίον τῆς Ἐσμεράλδας ἀποδείξεις, **ἐφρόνουν** δὲ καὶ ὅτι ὁ Φοῖβος ἀπέθανε, τοῦτο ἤρκει καὶ ὑπερήρκει πρὸς τὴν καταδίκην αὐτῆς.

Ὁ Φοῖβος δὲν ἔφυγεν εἰς πολὺ μακρυνὸν τόπον· μετέβη ἁπλῶς πρὸς ἐντάμωσιν τοῦ λόχου του, φρουροῦντος εἰς Κεαμβρίαν, ὀλίγους σταθμοὺς μακρὰν τῶν Παρισίων.

Ἔπειτα ὁ Φοῖβος πολλὴν κλίσιν δὲν ᾐσθάνετο νὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὴν δίκην ταύτην, ὡς ἔχων ἀμυδράν τινα συναίσθησιν ὅτι ἤθελε παραστήσῃ γελοῖον ἐν αὐτῇ πρόσωπον. Τῇ ἀληθείᾳ δὲν ἤξευρε τί νὰ στοχασθῇ περὶ ὅλης ταύτης τῆς ὑποθέσεως. Ἀνευλαβὴς πρὸς τὰ θεῖα καὶ ἐνταυτῷ δεισιδαίμων, ὡς πᾶς στρατιώτης ὅστις εἶναι στρατιώτης καὶ οὐδὲν πλέον, ὁσάκις καθ' ἑαυτὸν ἐσκέπτετο περὶ τῶν διατρεξάντων, ὅλα τῷ ἐνέπνεον φόβους, ἡ αἶξ, ὁ παράδοξος τρόπος καθ' ὃν συνηντήθη μετὰ τῆς Ἐσμεράλδας, ὁ οὐχ ἧττον παράδοξος τρόπος καθ' ὃν ἐκείνη τὸν ἄφησε νὰ μαντεύσῃ τὸν ἔρωτά της, τὸ αἰγυπτιακὸν γένος καὶ ἐπάγγελμά της, ὁ βρυκόλαξ ἐπὶ τέλους. Ἔβλεπεν εἰς τὰ γενόμενα γοητείαν τινὰ μᾶλλον ἢ ἔρωτα, πιθανότατα τὴν παρουσίαν μιᾶς μαγίσσης, ἴσως καὶ αὐτοῦ τοῦ διαβόλου, μίαν κωμῳδίαν τέλος πάντων, ἤ, διὰ νὰ μεταχειρισθῶ τοῦ καιροῦ ἐκείνου τὴν γλῶσσαν, ἐν *μυστήριον* πολλὰ δυσάρεστον, ἐν ᾧ αὐτὸς ἔπαιζε τὸ σκαιότατον πρόσωπον, τὸ τὰ τραύματα καὶ τοὺς χλευασμοὺς δεχόμενον. Ὁ κύριος λοχαγὸς ἔβλεπεν ὅτι *τὴν ἔπαθε*, καὶ ᾐσθάνετο τὸ εἶδος ἐκεῖνο τῆς ἐντροπῆς τὸ ὑπὸ Λαφονταίνου θαυμασιώτατα ἐξηγηθὲν :

Ντροπαλὸς σὰν ἀλεποῦ ποῦ πιασθῇ ἀντὶ νὰ πιάσῃ.

Ἤλπιζεν ἐν τούτοις ὅτι τὸ πρᾶγμα δὲν ἤθελε κοινολογηθῇ, ὅτι ἀπόντος αὐτοῦ τ' ὄνομά του μόλις ἤθελεν ἐκφωνηθῇ, καὶ ὅτι ὁπωσδήποτε δὲν ἤθελεν ἀντηχήσει ἔξω τοῦ δικαστικοῦ περιβόλου. Καὶ κατὰ τοῦτο δὲν ἠπατᾶτο. Τότε δὲν ὑπῆρχεν «Ἐφημερὶς τῶν Δικαστηρίων», καὶ ἐπειδὴ ἑβδομὰς δὲν παρήρχετο χωρὶς ἢ κιβδηλοποιός τις νὰ βρασθῇ εἰς τὸ ζέον ὕδωρ, ἢ μάγισσα ν' ἀπαγχονισθῇ, ἢ αἱρετικὸς νὰ καῇ ζωντανός, εἰς ἕνα ἀπὸ τοὺς ἀναριθμήτους τότε ἐν Παρισίοις *τόπους τῆς δικαιοσύνης*, τόσον οἱ ἄνθρωποι ἦσαν συνειθισμένοι νὰ βλέπωσι καθ' ὅλας τὰς τριόδους τὴν γηραιὰν τιμαριωτικὴν Θέμιν, μὲ βραχίονας γυμνοὺς καὶ χειρίδας ἀνεσταλμένας, τελοῦσαν τὰ καθ' ἡμέραν αὐτῆς ἔργα εἰς τὰ θανατικὰ ἰκριώματα, τὰς ἀγχόνας καὶ τοὺς κύφωνας, ὥστε οὐδεὶς πλέον ἔδιδεν εἰς τοιαῦτα πράγματα προσοχήν. Ἡ τῶν χρόνων ἐκείνων ἐκλεκτὴ κοινωνία μόλις ἐγνώριζε τ' ὄνομα τοῦ παρέρποντος εἰς τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ καταδίκου, καὶ τὸ πολὺ ὁ συρφετώδης ὄχλος εὐωχεῖτο ἐκ τοῦ βαναύσου τούτου ἐδέσματος. Θανατικῆς ποινῆς ἡ ἐκτέλεσις ὑπῆρχε τότε κοινότατον τῆς δημοσίου ὁδοῦ θέαμα, ὅπως ὁ φλέγων κλίβανος τοῦ ὀψοποιοῦ, ἢ τὸ σφαγεῖον τοῦ κρεουργοῦ. Ὁ δήμιος ἦτο κρεουργὸς καὶ αὐτὸς ὀλίγον τι ἐρυθροβαφέστερος τῶν ἄλλων.

Δὲν ἐβράδυνε λοιπὸν πολὺ νὰ ἡσυχάσῃ ὁ νοῦς τοῦ Φοίβου ὡς πρὸς τὴν γόησσαν Ἐσμεράλδαν ἢ Σιμιλάρ, ὅπως αὐτὸς τὴν ἔλεγεν, ὡς πρὸς τὸ τραῦμα τὸ ὑπὸ τῆς βοημίδος ἢ τοῦ βρυκόλακος (τῷ ἦτο ἀδιάφορον ὑπὸ τίνος) κατενεχθέν, καὶ ὡς πρὸς τῆς δίκης τὴν ἔκβασιν. Ἀλλ' ἅμα ἡ καρδία αὐτοῦ ἔμεινε κενὴ ἐντεῦθεν, εὐθὺς ἐπανῆλθεν εἰς αὐτὴν ἡ εἰκὼν τῆς εὐγενοῦς νεάνιδος Κρινάνθης Γονδελωριέρου· διότι τοῦ λοχαγοῦ Φοίβου ἡ καρδία, ὡς ἡ τῶν τότε χρόνων φυσική, ἀπεστρέφετο τὸ κενόν.

Ἄλλως τε ἡ Κεαμβρία οὐδὲν εἶχε τὸ ἐπαγωγόν, χωρίον κατοικούμενον ὑπὸ πεταλωτῶν καὶ βουκολίδων γυναικῶν μ' ἐσχισμένας τὰς χεῖρας, μία μακρὰ πενιχρῶν οἰκιῶν καὶ καλυβῶν σειρά, κρασπεδοῦσα ἔνθεν καὶ ἔνθεν τὴν δημόσιον λεωφόρον εἰς ἡμισείας λεύγης διάστημα, μία οὐρὰ τέλος πάντων, ὡς δηλοῖ καὶ τ' ὄνομα, Queue-en-Brie (ἡ ἐν Βρίᾳ οὐρά).

Ἡ Κρινάνθη ἦτο ἡ προτελευταία ἀγάπη του, εὐειδὴς νεᾶνις καὶ ὡραία προίξ. Ὅθεν ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, ἐντελῶς ἤδη ἰαθείς, καὶ εἰκάζων ὅτι, παρελθόντων δύο ἐν τῷ μεταξὺ μηνῶν, ἡ ὑπόθεσις τῆς βοημίδος ἔμελλε νὰ εἶναι τετελεσμένη πλέον καὶ λησμονημένη, ὁ ἐρωτικὸς νεανίας ἔφθασεν ἐφ' ἵππου κροαίνοντος εἰς τὴν θύραν τῆς οἰκίας Γονδελωριέρου.

Δὲν ἔδωκε πολλὴν προσοχὴν εἰς πολυπληθῆ τινα συρροὴν κόσμου ἀθροιζομένου εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Προνάου. Ἐνθυμηθεὶς ὅτι ἦτο Μάϊος μήν, ὑπέθεσε λιτανείαν τινά, ἁγίαν τινὰ Πεντηκοστήν, ἢ ἄλλην ἑορτήν, ἔδεσε τὸν ἵππον του εἰς τὸν κρίκον τῆς ἀψιδωτῆς εἰσόδου, καὶ ἀνέβη φαιδρὸς εἰς τὰ δωμάτια τῆς ὡραίας μνηστῆς του. Τὴν εὗρε δὲ μόνην μετὰ τῆς μητρός της.

Ἡ Κρινάνθη δὲν ἠδύνατο εἰσέτι νὰ λησμονήσῃ τὴν σκηνὴν ἐκείνην τῆς αἰγυπτίας, τὴν αἶγά της, τὸ κατάρατον ἀλφάβητόν της, καὶ τὰς μακρὰς τοῦ Φοίβου ἀπουσίας. Ἀλλ' ὅμως ὅτε εἶδεν εἰσελθόντα τὸν λοχαγόν της, τόσον ὡραίαν εὗρε τὴν θεωρίαν του, τόσον καινουργῆ τὸν σάγον του, τόσον στιλπνὸν τὸν ζωστῆρά του, καὶ τὸν τρόπον του τόσον περιπαθῆ, ὥστε ἠρυθρίασεν ἐξ ἡδονῆς καὶ περιχαρείας.

Πλὴν καὶ ἡ εὐγενὴς νεᾶνις ἦτο κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν θελκτικωτέρα ἑαυτῆς. Τὰ ὡραῖα ξανθὰ μαλλία της ἦσαν διαπεπλεγμένα μετὰ θαυμαστῆς χάριτος· ἐφόρει ἐσθῆτα οὐρανίου χρώματος, τὸ ὁποῖον τόσον πρέπει εἰς τὰς λευκάς, (ἐρω-

Digitized by Google

τοτροπία ἣν ἐδιδάχθη παρὰ τῆς φίλης της Κολόμβας), καὶ οἱ ὀφθαλμοί της ἦσαν βεβυθισμένοι εἰς τὴν ἐρωτικὴν ἐκείνην νωχέλειαν ἥτις ἔτι μᾶλλον εἰς αὐτὰς ἐμπρέπει.

Ὁ Φοῖβος ὅστις μετὰ τὰς *Ἀμαρυλλίδας* τῆς Κεαμβρίας ὑπῆρχεν ἄγευστος καλοῦ θεάματος, κατεγοητεύθη ὑπὸ τῆς Κρινάνθης· τὸ δὲ αἴσθημα τοῦτο τόσον περιποιητικὸν κατέστησεν αὐτὸν καὶ ἐρωτόσπουδον περὶ τὴν μνηστήν, ὥστε ἡ μετ' αὐτῆς συνδιαλλαγὴ κατωρθώθη ἀμέσως. Ἕως καὶ αὐτὴ ἡ δέσποινα Γονδελωριέρου, ἡ μετὰ σοβαρότητος μητρικῆς καθημένη πάντοτε εἰς τὸ εὐρὺ θρονίον της, δὲν εὗρεν ἱκανὴν ἐν ἑαυτῇ δύναμιν νὰ τὸν *μαλώσῃ* ὀλίγον. Τῆς δὲ Κρινάνθης οἱ μεμπτικοὶ λόγοι ἐξέπνευσαν εἰς τρυφεροὺς τρυγόνος λαρυγγισμούς.

Ἡ νεᾶνις ἐκάθητο πλησίον τοῦ παραθύρου κεντῶσα πάντοτε τὸ *ἄντρον τοῦ Ποσειδῶνος*. Ὁ λοχαγὸς ἵστατο ἐστηριγμένος εἰς τὰ νῶτα τῆς καθέδρας της, καὶ ἐκείνη τῷ ἀπέτεινε διὰ ψιθύρου φωνῆς τὰς θωπευτικάς της ἐπιπλήξεις.

— Καὶ τί ἔγεινες λοιπὸν δύο τώρα ὁλοκλήρους μῆνας, κακὲ ἄνθρωπε;

— Σὲ ὁρκίζομαι, ἀπεκρίνετο ὁ Φοῖβος στενοχωρημένος ὁπωσοῦν διὰ τὴν ἐρώτησιν, ὅτι εἶσαι ὡραία ὁποῦ νὰ ξελογιάσῃς ἕνα ἀρχιεπίσκοπον.

Ἡ νέα δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ μειδιάσῃ.

— Καλά, καλά, κύριε. Ἄφησε τώρα τὴν ὡραιότητά μου, καὶ ἀποκρίσου εἰς ὅ,τι σ' ἐρωτῶ. Ὡραία ὡραιότης, ἀληθινά!

— Ἰδοὺ λοιπόν, προσφιλής μου ἐξαδέλφη. Ἀνεκλήθην νὰ φρουρήσω εἰς τὸν λόχον μου.

— Καὶ εἰς ποῖον μέρος, παρακαλῶ; καὶ διὰ τί δὲν ἦλθες νὰ μοῦ ἀφήσῃς ὑγείαν;

— Εἰς Κεαμβρίαν.

Ὁ Φοῖβος ἦτο καθ' ὑπερβολὴν εὐχαριστημένος ὅτι ἀποκρινόμενος εἰς τὴν πρώτην ἐρώτησιν ἀπέφευγε τὴν δευτέραν.

— Ἀλλ' ἡ Κεαμβία εἶνε πολλὰ πλησίον, κύριε. Πῶς νὰ μὴ ἔλθῃς νὰ μὲ ἰδῇς οὔτε μίαν μόνην φοράν;

Ἐδῶ ὁ Φοῖβος εὑρέθη εἰς σπουδαίαν ἀμηχανίαν.

— Διότι . . . ἡ ὑπηρεσία . . . καὶ ἐκτὸς τούτου, ὡραία μου ἐξαδέλφη, ἤμουν ἀσθενής.

— Ἀσθενής! εἶπεν ἐκείνη περίφοβος.

— Ναί . . . πληγωμένος.

— Πληγωμένος!

Ἡ πτωχὴ κατεταράχθη ὅλη εἰς τοιοῦτον ἄκουσμα.

— Ὦ! μὴ τρομάζῃς δι' αὐτό, εἶπεν ἀμελῶς ὁ Φοῖβος, δὲν εἶναι τίποτε. Μία ἁπλῆ φιλονεικία, μία σπαθιά. Τί σὲ πειράζει αὐτὸ τὴν εὐγενίαν σου;

— Τί μὲ πειράζει! ἀνέκραξεν ἡ Κρινάνθη ἐπαίρουσα τοὺς καλοὺς ὀφθαλμοὺς μεστοὺς δακρύων. Ὦ! οἱ λόγοι σου δὲν ἐκφράζουν βέβαια ὅ,τι σκέπτεσαι. Τί σπαθιὰ ἦτον αὐτή; θέλω, θέλω νὰ μὲ εἰπῇς τί διέτρεξε.

— Ἰδοὺ λοιπόν, ὡραιοτάτη μου· ἦλθα εἰς λόγους μὲ τὸν Μάχον Φέδην, ξεύρεις; τὸν ὕπαρχον τοῦ ἁγ. Γερμανοῦ, καὶ ἐπετσοκόψαμεν ὁ εἷς τοῦ ἄλλου δύο τρία δάκτυλα κρέας. Αὐτὸ εἶναι ὅλον.

Ὁ ψεύστης λοχαγὸς ἐγνώριζε κάλλιστα ὅτι πᾶσα περὶ τιμῆς μονομαχία ἐξαίρει πάντοτε τὸν ἄνδρα ἐνώπιον τῆς γυναικός. Καὶ πραγματικῶς ἡ Κρινάνθη τὸν ἐκύτταζεν εἰς τὰ ὄμματα κάτοχος ὅλη ὑπὸ φόβου, χαρᾶς καὶ θαυμασμοῦ.

— Φθάνει νὰ ἰατρευθῇς ἐντελῶς, Φοῖβέ μου, εἶπεν ἡ νεᾶνις. Τὸν Μάχον Φέδην σου αὐτὸν δὲν τὸν γνωρίζω, ἀλλ' εἶναι ἕνας ἀχρεῖος. Καὶ πόθεν προῆλθεν ἡ λογομαχία;

Ἐδῶ ὁ Φοῖβος ὅστις πολλὰ ἐφευρετικὴν δὲν εἶχε τὴν φαντασίαν, ἤρχισε νὰ μὴ ἐξεύρῃ πλέον πῶς θὰ διεξαγάγῃ εἰς τέλος τὰς μεγαλαυχίας του

— Ὦ! τί ξεύρω κ' ἐγώ! ἕνα τίποτε, δι' ἕνα ἵππον, ἕνα λόγον.

— Ὡραία ἐξαδέλφη, ἀνέκραξε διὰ ν' ἀλλάξῃ ὁμιλίαν, τί θόρυβος εἶν' αὐτὸς εἰς τὸν Πρόναον;

Καὶ εἰς τὸ παράθυρον προσελθών, — τί συμβαίνει, ὡραία ἐξαδέλφη; πολὺς κόσμος εἰς τὴν πλατεῖαν.

— Δὲν γνωρίζω, ἀπεκρίθη ἡ Κρινάνθη· φαίνεται πῶς εἶναι μία μάγισσα, ἥτις μέλλει σήμερον τὸ πρωὶ να εἰπῇ τὸ ἥμαρτον ἐμπρὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας, διὰ νὰ τὴν ἀπαγχονίσουν ἔπειτα.

Τόσην βεβαιότητα εἶχεν ὁ λοχαγὸς ὅτι ἡ ὑπόθεσις τῆς Ἐσμεράλδας ἦτο πλέον τελειωμένη, ὥστε πολλὰ ὀλίγον συνεκινήθη ὑπὸ τῶν λόγων τῆς Κρινάνθης. Τῇ ἀπέτεινεν ὅμως δύο τρεῖς ἐρωτήσεις:

— Πῶς ὀνομάζεται αὐτὴ ἡ μάγισσα;

— Δὲν ἠξεύρω.

— Καὶ τί λέγουν ὅτι ἔκαμε;

Πάλιν ἀνέστειλε τοὺς λευκοὺς ὤμους λέγουσα — δὲν ἠξεύρω.

— Ἰησοῦ Χριστέ! ὑπέλαβεν ἡ μήτηρ, τούτους τοὺς χρόνους τόσον πολλοὶ μάγοι εἶναι, ὁποῦ τοὺς καίγουν, θαρρῶ, χωρὶς νὰ γνωρίζουν τὰ ὀνόματά των. Θὰ ἦτον τὸ αὐτὸ ὡς νὰ ἐζήτει τινὰς νὰ μάθῃ τ' ὄνομα καθενὸς ἀπὸ τὰ νέφη τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ τέλος πάντων τί νὰ ἀνησυχοῦμεν! ὁ γερο-Σαβαὼθ κρατεῖ ἐπάνω τὸ κατάστιχόν του.

— Ταῦτα εἰποῦσα ἡ σεβασμία δέσποινα ἠγέρθη καὶ προσῆλθεν εἰς τὸ παράθυρον. Αἰβοῖ! καλὰ λέγεις, Φοῖβε . . . πολλὴ σύναξις χυδαίου λαοῦ· ὡς καὶ εἰς τὰ κεραμίδια, ἂν θέλῃ ὁ Θεός, εἶναι ἀναιβασμένοι. Ξεύρεις, Φοῖβε, αὐτὸ μ' ἐνθυμίζει τὰ καλά μου χρόνια, τὴν εἴσοδον τοῦ βασιλέως Καρόλου Ἑβδόμου. Τί κόσμος! τότε ἦτο καὶ ἂν ἦτον! δὲν ἐνθυμοῦμαι πλέον τὸ ἔτος· αὐτὰ σᾶς

Digitized by Google

φαίνονται εσάς παμπάλαια πράγματα, άλλά δι' έμέ έχουν κάτι τι πάντοτε νεαρόν. Τί πλήθος έκεϊνο! έβλεπες άνθρώπους άναιβασμένους έως έπάνω εις ταΐς πολεμίστραις της Πύλης Άγ. Άντωνίου.

Ό βασιλεύς είχε την βασίλισσαν πισοκάπουλα· μετά τάς *ύψηλότητάς* των ήρχετο τό άρχοντολόγι μέ τάς κυρίας πισοκάπουλα. Ένθυμοϋμαι όπου έγελοϋσαν πολύ διότι εις τό πλάγι του Άμανυών Δέ Γαρλάνδου, ό όποιος ήτον τόσος δά κοντούτσικος, συνέπεσε νά έρχεται ό άρχων Ματεφελών, ένας ιππεύς μέ άνάστημα γίγαντος όπου είχε σκοτώσει τούς Άγγλους μέ τόν σωρόν. Τί ώραϊα ήτον! όλοι τής Γαλλίας οί εύγενεΐς μέ τά φλάμπουρά των όπου άκτινοβολοϋσαν κατακόκκινα εις τό μάτι! Άχ! τί λυπηρόν νά συλλογίζεται τινάς ότι όλα έκεΐνα ύπήρχαν μίαν φοράν, καί τώρα δέν έμεινε τίποτε!

Οί δύο έρασταί δέν έδιδον προσοχήν εις τούς λόγους τής γηραιάς δεσποίνης. Ό Φοΐβος έλθών έστηρίχθη πάλιν εις τά νώτα τής καθέδρας τής μνηστής αύτοΰ, θέσις έπίκαιρος όπόθεν τό βλέμμα του εισέδυε λάγνον εις όλας τοΰ περιλαιμίου τής Κρινάνθης τάς πτυχάς. Τό περιλαίμιον τοΰτο διέχαινε τόσον προσφυώς, καί τώ έπέτρεπε νά διορά τόσον έπαγωγά πράγματα, καί νά μαντεύη τόσα άλλα άποπτα, ώστε έκθαμβος έκ τής έπιδερμίδος έκείνης, τής ώς ύφασμα ολοσηρικόν άποστιλβούσης, ό Φοΐβος έλεγε καθ' έαυτόν.— Πώς είναι δυνατόν ν' άγαπήση τις άλλην παρά λευκήν γυναίκα! — Άμφότεροι έσιώπων, ή δέ νεάνις ήρεν έκ διαλειμμάτων εις αύτόν όφθαλμούς πλήρεις έκστάσεων καί γλυκασμών, ένώ τάς κόμας αύτών έφώτιζε καί συνέσμιγε μία άκτίς έαρινοΰ ήλίου.

— Φοΐβε, είπεν αίφνης ή Κρινάνθη μέ ψίθυρον φωνήν, έντός τριών μηνών θέλομεν συζευχθή· όρκίσου ότι δέν ήγάπησας ποτέ γυναίκα άλλην πλήν έμοΰ.

— Όρκίζομαι, ώραΐέ μου άγγελε! άπεκρίθη ό Φοΐβος, ότι άλλην δέν ήγάπησα, καί διά νά πείση περί τούτου τήν Κρινάνθην συνώδευε μέ βλέμμα περιπαθές τόν ειλικρινή τόνον τής φωνής. Ίσως τήν ώραν έκείνην έπίστευε καί ό ίδιος εις ό,τι έλεγεν.

Έν τούτοις ή άγαθή μήτηρ χαίρουσα διότι έβλεπε τούς δύο μελλονύμφους έν τοιαύτη άρμονία, άφήκε τόν θάλαμον κ' έξήλθε πρός οικιακήν τινα ύπηρεσίαν. Ό Φοΐβος παρετήρησε τοΰτο, καί ή έρημία εις ήν εύρέθη ένεθάρρυνεν εις τοιοΰτον βαθμόν τόν παράβολον λοχαγόν, ώστε συνέλαβεν εύθύς άλλοκότους τινάς ιδέας. Ή Κρινάνθη τόν ήγάπα· ήτο μνηστήρ αύτής· έκείνη ήτο μόνη μετ' αύτοΰ· ή άρχαία πρός αύτήν κλίσις του είχεν άρτι διεγερθή άν όχι μ' όλην τήν τρυφερότητα, μ' όλην τουλάχιστον τήν σφοδρότητά της· καί τό κάτω κάτω, δέν πταίει τις εις τό όμοούσιον άν γευθή όλίγον τι πρό τής ώρας τόν καρπόν τοΰ κήπου. Δέν γνωρίζω άκριβώς άν τοιοΰτοί τινες έπήλθον εις τόν νοΰν του λογισμοί· τό βέβαιον είναι ότι ή Κρινάνθη ήσθάνθη αιφνιδίως μέγαν φόβον διά τήν έκφρασιν τών βλεμμάτων του. Έκύτταξεν ολόγυρά της, άλλά δέν είδε πλέον έκεΐ τήν μητέρα της.

— Ώχ, Θεέ μου! είπε καταπόρφυρος καί άνήσυχος πολλά, τί καύσων!

— Νομίζω τωόντι, άπήντησεν ό Φοΐβος, ότι πλησιάζει μεσημέρι· ό ήλιος καταντά ένοχλητικός· άς κλείσωμεν τά παραπετάσματα.

— Όχι, όχι, έκραξεν ή πτωχή μικρά, έχω έξ έναντίας άνάγκην άέρος.

Καί όμοία έλάφου αισθανθείσης τό άσθμα τών θηρευτικών κυνών, ήγέρθη, έδραμεν εις τοΰ έξώστου τήν θύραν, τήν ήνοιξε καί ώρμησεν εις τόν έξώστην.

Ό Φοΐβος είδε τοΰτο μετά λύπης, πλήν ήκολούθησε καί αύτός.

Ή κατά τόν πρόναον τής Παναγίας πλατεΐα, πρός ήν, ώς γνωστόν, έβλεπεν ό έξώστης, παρίστα κατ' έκείνην τήν ώραν άπαίσιον καί παράδοξον θέαμα, δώσαν έτέραν διεύθυνσιν εις τούς φόβους τής δειλής Κρινάνθης.

Όχλος παμπληθής έπλήρου τήν πλατεΐαν, προκεχυμένος καί καθ' όλας τάς παρακειμένας όδούς. Ό τόν Πρόναον περιβάλλων βραχύς τοΐχος δέν ήθελεν άρκέσει νά διατηρήση αύτόν άπαραβίαστον, άν προσέτι δέν ώχυροΰτο διά πυκνής αίμασιάς κλητήρων καί στρατιωτών όπλοφόρων. Χάρις δέ εις τό έκ δοράτων καί άρκεβουσίων δάσος αύτό, ό Πρόναος έμενεν άβατος. Ή εϊσοδος αύτοΰ έφρουρεΐτο ύπό σπείρας λογχοφόρων μέ τά παράσημα τοΰ άρχιεπισκόπου. Αί πελώριαι πύλαι τής έκκλησίας ήσαν κεκλεισμέναι, καί τοΰτο άπετέλει άντίθεσιν πρός τά πολυπληθή παράθυρα τών περί τήν πλατεΐαν οικιών άνοικτά όλα όντα, έως καί αύτά τά έπί τών στεγών, καί όπου έφαίνοντο χιλιάδες κεφαλών σεσωρευμένων καθ' όν περίπου τρόπον αί τών τηλεβόλων σφαΐραι εις άποθήκην πυροβολικοΰ.

Ή δέ έξ έπιπολής όψις τοΰ όχλου έκείνου ήτο ψαρόχρους, γεώδης, ρυπαρά. Τό προσδοκώμενον θέαμα ύπήρχε προφανώς έξ έκείνων, άτινα έχουσι τό προνόμιον νά έξάγωσιν εις φώς καί άθροίζωσιν ό,τι άκαθαρτότερον ύποκρύπτεται εις τάς μυρμηκιάς τών μεγάλων πόλεων. Ούδέν είδεχθέστερον τής όχλοβοής τής προαγομένης έκ τοΰ σμήνους έκείνου τών κιτρίνων κεκρυφάλων καί τών αύχμηρών πλεξίδων. Εις τόν συρφετόν τοΰτον ήκούοντο πλειότεροι γέλωτες ή κραυγαί, ήσαν πλειότεραι γυναίκες ή άνδρες.

Έκ διαλειμμάτων διάτορός τις ήχηρά φωνή διεκρίνετο έπικρατοΰσα τής συμμίκτου βοής.

. . . .

Digitized by Google

—Ἔϊ, Ματθιὲ Βαλούφρη! ἐδῶ θὰ τὴν φέρουν νὰ τὴν κρεμάσουν;

—Βρὲ ζῶον! ἐδῶ θὰ εἰπῇ τὸ *ἥμαρτον* μὲ τὸ ποκαμισάκι. Ὁ γερο-Σαβαὼθ θὰ τῆς κάμῃ φτοῦ εἰς τὸ πρόσωπο μὲ καμπόσα λατινικά! Αὐτὸ γίνεται πάντα ἐδῶ, τὸ μεσημέρι. Ἂν ἐσὺ θέλῃς τὴν κρεμάλα, πήγαινε εἰς τὴν Γρεύην.

—Πηγαίνω ὕστερα.

. . . .

—Δὲν μὲ λές, καλὲ κυρὰ Βουκαμβρῆ, ἀλήθεια πῶς δὲν ἠθέλησε νὰ ξομολογηθῇ;

—Φαίνεται πῶς εἶν' ἀλήθεια.

—Κύτταξε τὴν ἀθεόφοβη!

. . . .

—Τοιαύτη συνήθεια ἐπικρατεῖ, κύριέ μου. Ὁ Νομοφύλαξ τοῦ Παλατίου τῆς Δικαιοσύνης ὀφείλει νὰ παραδώσῃ τὸν κακοῦργον δεδικασμένον καὶ ἕτοιμον διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ποινῆς, ἂν μὲν εἶναι λαϊκὸς εἰς τὸν πρεβῶτον τῶν Παρισίων, ἂν δὲ κληρικός, εἰς τοὺς ἱεροδίκας τῆς ἐπισκοπῆς.

—Εὐχαριστῶ, κύριε.

. . . .

—Ὢ Θεέ μου! ἔλεγεν ἡ Κρινάνθη, ὢ τὴν δυστυχῆ!

Καὶ περιέφερε βαρυαλγὲς τὸ βλέμμα ἐπὶ τοῦ πλήθους. Ὁ δὲ λοχαγὸς μᾶλλον εἰς ἐκείνην ἢ εἰς τὸν συρφετώδη ὄχλον προσέχων, ἐσαλάκονεν ἀπ' ὄπισθεν ἐρωτικῶς τὸν ζωστῆρά της. Ἡ νεᾶνις μετεστράφη ἱκετευτικὴ καὶ μειδιῶσα.—Νὰ ζῇς, Φοῖβε! ἄφησέ με· ἂν ἤρχετο ἡ μητέρα θὰ ἔβλεπε τὸ χέρι σου!

Τὴν στιγμὴν ταύτην τὸ ὡρολόγιον τῆς Παναγίας ἐσήμανε βραδέως μεσημέριον. Θροῦς γενικῆς εὐχαριστήσεως ἠκούσθη ἐκ τοῦ πλήθους. Μόλις δ' ὁ τελευταῖος δόνος τοῦ δωδεκάτου κτύπου ἀπεσβέσθη, καὶ ὅλαι αἱ κεφαλαὶ ἐκινήθησαν διὰ μιᾶς ὡς κύματα ὑπὸ ῥιπὴν ἀνέμου, καὶ μέγας ἀλαλαγμὸς ἀνεπέμφθη ἐκ τῆς πλατείας, ἐκ τῶν παραθύρων καὶ τῶν στεγῶν.— Ἔρχεται! ἔρχεται!

Ἡ Κρινάνθη ἐκάλυψε διὰ τῶν χειρῶν τὰ ὄμματα ἀποτροπιαζομένη τὸ θέαμα.

—Φῶς μου, τὴν λέγει ὁ Φοῖβος, δὲν ἐμβαίνεις μέσα;

—Ὄχι, ἀπεκρίθη, καὶ ἤνοιξε πάλιν ἐκ περιεργίας τοὺς ὑπὸ τοῦ φόβου κλεισθέντας ὀφθαλμούς.

Ὄχημα συρόμενον ὑφ' ἑνὸς ῥωμαλέου ἵππου νορμανικοῦ, καὶ πάντοθεν φρουρούμενον ὑπὸ ἱππέων φερόντων ἰόχρουν στολὴν μὲ λευκοὺς σταυρούς, εἶχε προβάλει εἰς τὴν πλατεῖαν διὰ τῆς ὁδοῦ Ἁγίου Πέτρου τῶν δαμαλῶν. Οἱ κλητῆρες ἤνοιγον εἰς αὐτὴν δρόμον διὰ τοῦ πλήθους, διανέμοντες ἀφθόνους πληγὰς μὲ τὰ βουλλάγιά των (μάστιγας). Παρ' αὐτὸ δὲ τὸ ὄχημα ἐφαίνοντο ἔφιπποι δικαστικοί τινες καὶ ἀστυνομικοὶ ἀξιοφόροι, εὐδιάγνωστοι διὰ τῆς μελαίνης στολῆς καὶ τοῦ ἀδεξίου τρόπου καθ' ὃν ἐκράτουν τὸ σῶμα ἐπὶ τῶν ἵππων. Προηγεῖτο δ' αὐτῶν πομπωδῶς ὁ κὺρ Ἰάκωβος Χαρμόλιος. Ἐντὸς τῆς ἀποφράδος ἁμάξης κόρη τις ἐκάθητο μὲ τοὺς βραχίονας ὀπισθάγκωνα δεδεμένους, χωρὶς ἱερέα πλησίον της. Ἦτο μόνον μὲ τὸ ὑποκάμισον, καὶ ἡ μακρὰ μέλαινα κόμη της (διότι τότε ὁ **συρμὸς** ἦτο νὰ κόπτωνται τὰ μαλλία ὄχι ἐν τῇ φυλακῇ ἀλλ' ἐπὶ τοῦ τόπου τῆς καταδίκης) ἔπιπτεν ἀτάκτως ἐπὶ τοῦ τραχήλου καὶ τῶν ἡμιγύμνων αὐτῆς ὠμοπλατῶν.

Διὰ μέσου τῆς κυματωδῶς πιπτούσης ἐκείνης κόμης, ἥτις ἀπέλαμπεν ὑπὲρ τὸ πτερὸν τοῦ κόρακος, διεφαίνετο συνεστραμμένον καὶ κομβοδεμένον χονδρὸν σχοινίον, φαιὸν καὶ ῥικνόν, σπαράττον τὰς ἀσθενεῖς ὠμοκλεῖδάς της καὶ ἑλισσόμενον περὶ τὸν χαριέστατον λαιμὸν τῆς δυστυχοῦς νεάνιδος ὡς σκώληξ ἐπὶ ἄνθους. Ὑπὸ δὲ τὸ σχοινίον ἔστιλβε μικρὸν περίαπτον, διὰ πρασινωπῶν ὑάλων κοσμούμενον, τὸ ὁποῖον τῇ ἐπέτρεψαν βεβαίως νὰ φορῇ, διότι δὲν ἀρνοῦνται τοιαύτας μικρὰς χάριτας εἰς τοὺς μέλλοντας μετ' ὀλίγον ν' ἀποθάνωσιν. Οἱ εἰς τὰ παράθυρα ἱστάμενοι θεαταὶ ἠδύναντο νὰ βλέπωσιν εἰς τὸν πυθμένα τοῦ ὀχήματος τοὺς γυμνοὺς πόδας της, τοὺς ὁποίους ἐπροσπάθει νὰ συγκρύπτῃ ὑφ' ἑαυτήν, ὡς ἀπὸ τελευταῖόν τι αἴθημα γυναικείας αἰδοῦς. Παρὰ πόδας αὐτῆς ὑπῆρχε μικρὰ αἲξ δεσμῶτις. Ἡ κατάδικος ἐκράτει διὰ τῶν ὀδόντων τὸν κακῶς συνεχόμενον καὶ ἀτελῶς καλύπτοντα αὐτὴν χιτῶνα, ἐφαίνετο δὲ προσεπαλγοῦσα ἔτι ἐν τῇ ἐσχάτῃ αὐτῆς συμφορᾷ διότι ὑπῆρχεν ἐκτεθειμένη οὕτω γυμνὴ σχεδὸν ὑπ' ὄψιν τοῦ πλήθους. Φεῦ! ἡ αἰδὼς δὲν ἐπλάσθη διὰ τοιαύτας φρικιάσεις.

—Ἰησοῦ Χριστέ! εἶπε μετὰ ζωηρότητος ἡ Κρινάνθη· κύτταξε δά, ὡραῖε ἐξάδελφε, εἶναι ἡ ἀχρεία ἐκείνη βοημὶς μὲ τὴν αἶγα.

Καὶ ἐστράφη πρὸς τὸν Φοῖβον. Ἐκεῖνος εἶχε τὰ ὄμματα προσηλωμένα εἰς τὸ ὄχημα, καὶ ἦτο ὠχρότατος.

—Ποία βοημὶς μὲ τὴν αἶγα; εἶπε τραυλίζων.

—Πῶς! ὑπέλαβεν ἡ Κρινάνθη· δὲν ἐνθυμεῖσαι τώρα;

Ὁ Φοῖβος διέκοψεν αὐτὴν λέγων - δὲν ἐξεύρω τί θέλεις νὰ εἰπῇς.

Καὶ ἔκαμεν ἓν βῆμα διὰ νὰ εἰσέλθῃ· ἀλλ' ἡ Κρινάνθη εἰς τὴν καρδίαν τῆς ὁποίας ἐξύπνησεν αὖθις ἡ ζηλοτυπία ἡ τοσοῦτον σφοδρῶς πρό τινος χρόνου διεγερθεῖσα ἕνεκεν αὐτῆς ταύτης τῆς Αἰγυπτίας, ἡ Κρινάνθη ἔρριψε πρὸς αὐτὸν βλέμμα διορατικὸν καὶ δυσπιστίαν ἐμφαῖνον, ἐπειδὴ ἐνθυμήθη τότε ἀμυδρῶς πως ὅτι εἶχεν ἀκούσει περὶ ἀξιωματικοῦ τινος ἀναμεμιγμένου εἰς τὴν δίκην τῆς μαγίσσης ἐκείνης.

—Τί ἔχεις; εἶπεν εἰς τὸν Φοῖβον· ὅστις σὲ ἰδῇ

Digitized by Google

θὰ εἰπῇ ὅτι ἡ θέα αὐτῆς τῆς γυναικὸς σ' ἐσύγχυσε.

Ὁ Φοῖβος ἀνεκάγχασε βεβιασμένον τι. — Ἐμέ! καθόλου· τί ἰδέα!

— Λοιπὸν μὴ φεύγῃς· μεῖν' ἐδῶ, τῷ εἶπεν ἐπιτακτικῶς, καὶ ἂς ἴδωμεν μέχρι τέλους.

Ὁ λοχαγὸς ἠναγκάσθη ἑκὼν ἄκων νὰ μείνῃ. Ἐπαρηγορεῖτο ὅμως κατά τι βλέπων ὅτι ἡ κατάδικος δὲν ἀπέσπα τὸ βλέμμα της ἐκ τοῦ πυθμένος τῆς ἁμάξης. Εἶδεν ὅτι αὐτὴ ἦτο ἀληθῶς ἡ Ἐσμεράλδα. Καὶ εἰς αὐτὴν δὲ τὴν κατωτάτην τῆς καταισχύνης καὶ συμφορᾶς βαθμίδα ἦτο πάντοτε ὡραία. Οἱ μεγάλοι μέλανες ὀφθαλμοί της ἐφαίνοντο ἔτι μείζονες διὰ τὴν ἐπελθοῦσαν ἰσχνότητα τῶν παρειῶν· ἡ δὲ μολυβδόχρους τοῦ προσώπου της καταγραφὴ εἶχέ τι ἐξόχως ἁγνὸν καὶ ἰδανικόν. Ἡ παροῦσα Ἐσμεράλδα ὡμοίαζε τὴν προτοῦ, ὡς αἱ Παρθένοι τοῦ ζωγράφου Μασσακίου τὰς ὑπὸ τοῦ Ραφαὴλ ἱστορηθείσας, ἀσθενεστέρα δηλαδὴ ὁπωσοῦν, λεπτοτέρα, μᾶλλον λειπόσαρκος.

Ἄλλως ὅμως οὐδὲν ἐν αὐτῇ ὑπῆρχε τὸ καθεστηκὸς καὶ ἤρεμον· ὅλα πλὴν τῆς αἰδοῦς εὑρίσκοντο εἰς κλονισμὸν καὶ σάλον, τόσον πολὺ εἶχε καταβάλει αὐτὴν καὶ παραλύσει τὰς δυνάμεις της ἡ κατάπληξις καὶ ἀπελπισία. Τὸ σῶμά της ἀνεπάλλετο κατὰ πάντα τῆς ἁμάξης τιναγμόν, ὡς πρᾶγμά τι νενεκρωμένον ἢ τεθραυσμένον. Στυγνὸν καὶ ἐξεστηκὸς εἶχε τὸ βλέμμα. Ἐφαίνετο μὲν εἰσέτι ἓν δάκρυ εἰς τὰς κόρας τῶν ὀμμάτων της, πλὴν καὶ τοῦτο ἀκίνητον καὶ οὕτως εἰπεῖν πεπηγός.

Ἐν τούτοις ἡ πένθιμος συνοδία εἶχε διέλθει τὸ πλῆθος ἐν μέσῳ τῶν χαρμοσύνων κραυγῶν καὶ τῶν περιέργων φυσιογνωμιῶν καὶ σχημάτων. Ἀλλ' ὅμως διὰ νὰ ἤμεθα φιλαλήθεις ἱστορικοί, ὀφείλομεν νὰ εἴπωμεν ὅτι βλέποντές την τόσον ὡραίαν καὶ καταβεβλημένην πολλοὶ εἶχον κινηθῆ εἰς οἶκτον, καὶ ἐξ αὐτῶν ἔτι τῶν μᾶλλον πεπωρωμένων. Τὸ ὄχημα εἰσῆλθεν ἤδη εἰς τὸν Πρόναον.

Ἐνώπιον τοῦ μεγάλου πυλῶνος ἐστάθη. Ἡ ἱππικὴ συνοδία παρετάχθη ἔνθεν καὶ ἔνθεν· τὸ πλῆθος ἐσίγησε, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐπισήμου καὶ ἐναγωνίου σιγῆς τὰ δύο τῆς πελωρίου πύλης θύρετρα ἐστράφησαν ὡς αὐτομάτως περὶ τοὺς στρόφιγγας αὐτῶν μετὰ τριγμοῦ ἰσχυροῦ. Τότε ἐφάνη καθ' ὅλον αὐτῆς τὸ μῆκος ἡ βαθύκολπος ἐκκλησία, σκυθρωπή, πενθίμοις ἐμπετάσμασι διειλημμένη, μόλις φωτιζομένη ὑπό τινων λαμπάδων στιλβουσῶν ἐπὶ τοῦ μεγάλου θυσιαστηρίου, ἀνεῳγμένη ὡς χάσμα ζοφεροῦ σπηλαίου ἐν μέσῳ τῆς ὑπὸ λαμπροτάτου φωτὸς περικεχυμένης πλατείας. Ἐνδοτάτω δέ, εἰς τὸν ζόφον τοῦ ἱεροῦ, διεκρίνετο κολοσσιαῖος ἀργυρούφαντος σταυρός, ἀνεπτυγμένος ἐπὶ καταπετάσματος μέλανος πίπτοντος ἄνωθεν ἐκ τοῦ θόλου μέχρις ἐδάφους. Τὸ καθολικὸν ἦτο ἔρημον· ἀλλ' ὅμως ἀμυδραί τινες ἱερέων κεφαλαὶ ἐφαίνοντο σαλεύουσαι εἰς τὰ μακρυνὰ τοῦ χοροῦ στασίδια, καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ἡ μεγάλη πύλη ἠνεῴχθη, ἀπήχησεν ἐκ τοῦ ναοῦ ᾆσμα σοβαρόν, λαμπρόφωνον καὶ μονότονον, πέμπον ὡς ἐν ριπαῖς ἀνέμου κατὰ κεφαλῆς τῆς καταδίκου ἀποσπάσματα πενθίμων ψαλμῶν.

«... **Οὐ φοβηθήσομαι ἀπὸ μυριάδων λαοῦ τῶν κύκλῳ συνεπιτιθεμένων μοι· ἀνάστα, Κύριε, σῶσόν με ὁ Θεός μου.**

«... **Σῶσόν με ὁ Θεός, ὅτι εἰσήλθοσαν ὕδατα ἕως ψυχῆς μου.**

«... **Ἐνεπάγην εἰς ἰλὺν βυθοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν ὑπόστασις.**»

Ταὐτοχρόνως δὲ ἑτέρα φωνὴ μεμονωμένη καὶ μὴ ἀποτελοῦσα μέρος τοῦ χοροῦ τῶν ψαλτῶν ἀνεγίνωσκεν ἐπὶ τῶν βαθμίδων τοῦ μεγάλου θυσιαστηρίου τὴν πλήρη μελαγχολίας περικοπήν:

«Ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβήσεται ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν».

Τὰ ᾄσματα ταῦτα τὰ ὁποῖα γέροντές τινες ἕρποντες εἰς τὰ σκότη των ἔψαλλον μακρόθεν εἰς τὸ πλῆρες νεότητος καὶ ζωῆς περικαλλὲς πλάσμα, τὸ θωπευόμενον ἀπὸ τὴν μαλακὴν αὔραν τῆς ἀνοίξεως καὶ καταλαμπόμενον ἀπὸ ἥλιον, ἦσαν ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία.

Ὁ λαὸς ἤκουεν ἐν κατανύξει.

Ἡ δὲ δυστυχὴς ἐκείνη ἔμενε τεθηπυῖα· ἡ ὅρασις καὶ ὁ λογισμός της ἐχάνοντο, ἔλεγες, εἰς τὰ ζοφερὰ ἔγκατα τῆς ἐκκλησίας. Τὰ λευκά της χείλη ἐσαλεύοντο ὡς ἐν προσευχῇ, καὶ ὅτε ὁ ὑπηρέτης τοῦ δημίου προσῆλθε διὰ νὰ τὴν βοηθήσῃ νὰ καταβῇ ἐκ τοῦ ὀχήματος, ἤκουσεν αὐτὴν ὑποψιθυρίζουσαν τὴν λέξιν ταύτην «Φοῖβε!»

Τῆς ἔλυσαν τὰς χεῖρας, τὴν κατεβίβασαν ὁμοῦ μὲ τὴν αἶγά της λύσαντες ἐπίσης καὶ αὐτὴν βελάζουσαν ὑπὸ χαρᾶς, διότι ᾐσθάνθη ἑαυτὴν ἐλευθέραν. Τὴν ἔβαλον δὲ νὰ βαδίσῃ μὲ γυμνοὺς τοὺς πόδας ἐπὶ τοῦ σκληροῦ λιθοστρώματος μέχρις αὐτῶν τῶν βαθμίδων τοῦ πυλῶνος. Τὸ σχοινίον τὸ περὶ τὸν λαιμὸν αὐτῆς ἐσύρετο κατόπιν της ὅμοιον ὄφεως παρακολουθοῦντος αὐτήν.

Τὰ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ᾄσματα διεκόπησαν τότε· ἐφάνη δὲ κινούμενος εἰς τὸν ζόφον μέγας χρυσοῦς σταυρὸς καὶ σειρὰ κηρίνων λαμπάδων. Τὰ δόρατα τῶν φρουρούντων στρατιωτῶν ἔκλαγξαν, καὶ μετ' οὐ πολὺ μακρὰ συνοδία ἱερέων μὲ τὰ φελόνιά των, καὶ διακόνων μὲ τὰ στιχάριά των, προβαίνουσα σοβαρῶς καὶ ἐν ψαλμῳδίαις πρὸς τὴν κατάδικον, ἐπεφάνη εἰς τὰς ὄψεις αὐτῆς καὶ τοῦ λαοῦ. Ἀλλ' αὐτῆς τὸ βλέμμα προσηλώθη ἐπ' ἐκείνου ὅστις προεπορεύετο τῆς συνοδίας εὐθὺς μετὰ τὸν βαστάζοντα τὸν σταυρόν. — Ὤ! εἶπε καθ' ἑαυτὴν φρικιῶσα, πάλιν ἐκεῖνος εἶνε ὁ ἱερεύς!

Digitized by Google

Πραγματικῶς ἦτο ὁ ἀρχιδιάκονος. Εἶχεν ἐξ εὐωνύμων τὸν βοηθὸν τοῦ ψάλτου, ἐκ δεξιῶν δὲ τὸν ψάλτην κρατοῦντα τὴν βακτηρίαν τοῦ ἀξιώματός του. Προέβαινε δὲ μὲ κεφαλὴν πρὸς τὰ ὀπίσω ὑπτιασμένην καὶ ὀφθαλμοὺς ἀπλανεῖς, ψάλλων διὰ φωνῆς ἐντόνου :

«*Ἐβόησα ἐν θλίψει μου πρὸς Κύριον, καὶ εἰσήκουσέ μου ἐκ κοιλίας ᾅδου κραυγῆς μου.*»

«*Ἀπέρριψάς με εἰς βάθος καρδίας θαλάσσης, καὶ ποταμοί με ἐκύκλωσαν.*»

Καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ἐξῆλθεν εἰς τὸ ὕπαιθρον ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν τοῦ πυλῶνος ἀψῖδα, περιβεβλημένος πλατύτατον ἀργυροῦφαντον μανδύαν ὑπὸ μέλανος σταυροῦ διατεμνόμενον, τόσον ἦτο ὠχρός, ὥστε πολλοὶ τῶν τοῦ ὄχλου ἐξέλαβον αὐτὸν ὡς ἕνα τῶν εἰς τὰ μνήματα τοῦ ἱεροῦ γονατιστῶν μαρμαρίνων ἐπισκόπων, ἀνεγερθέντα καὶ ἐλθόντα ἵνα παραλάβῃ εἰς τὸ κατώφλιον τοῦ τάφου ἐκείνην ἥτις μετ' ὀλίγον ἔμελλε ν' ἀποθάνῃ.

Ἡ νεᾶνις οὐχ ἧττον ὠχρὰ καὶ ἀγαλματοειδής, μόλις εἶχεν αἰσθανθῆ ὅτι ἐνέβαλον εἰς τὰς χεῖράς της ὀγκώδη ἐκ κιτρίνου κηροῦ ἀνημμένην λαμπάδα, οὐδ' ἤκουσε τὴν ὑλακώδη τοῦ δικαστικοῦ γραμματέως φωνὴν ἀναγινώσκοντος τοὺς λόγους τῆς πρὸς ἐξιλασμὸν ἱκεσίας· ἀλλ' ὅτε τῇ εἶπαν ν' ἀποκριθῇ *Ἀμήν*, ἀπεκρίθη *Ἀμήν*. Μόνον δὲ ἀνέλαβε ζωήν τινα καὶ δύναμιν ὅτε εἶδε τὸν ἀρχιδιάκονον διανεύοντα πρὸς τοὺς φύλακάς της ν' ἀπομακρυνθῶσι καὶ προχωροῦντα μόνον πρὸς αὐτήν.

Τότε ᾐσθάνθη τὸ αἷμά της ἀναζέον ἐντὸς τῆς κεφαλῆς της, καὶ εἰς τὴν τέως νεναρκωμένην καὶ ψυχρὰν ἐκείνην ψυχὴν ἀνήφθη ὑπόλοιπόν τι πῦρ ἀγανακτήσεως.

Ὁ ἀρχιδιάκονος προσῆλθεν αὐτῇ βραδυπατῶν· καὶ εἰς αὐτὸ δ' ἔτι τὸ τέρμα τῆς ζωῆς τὸν εἶδε πλανῶντα ἐπὶ τῆς γυμνότητός της ὀφθαλμὸν λαγνείας, ζηλοτυπίας καὶ ἐπιθυμίας. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὴν μεγάλῃ τῇ φωνῇ. — Νέα, ἐζήτησας παρὰ Θεοῦ συγχώρησιν διὰ τὰ σφάλματα καὶ τὰς ἁμαρτίας σου ; Καὶ πρὸς τὸ οὖς αὐτῆς κύψας ἐπρόσθεσε (τῶν θεατῶν νομιζόντων ὅτι παρελάμβανε τὴν τελευταίαν της ἐξομολόγησιν) — δέχεσαι τὴν πρότασίν μου ; Εἰμπορῶ ἀκόμη νὰ σὲ σώσω.

Ἐκείνη τὸν προσέβλεψεν ἀσκαρδαμυκτί, καὶ — λεῖψε ἀπ' ἐμέ, δαίμων, τῷ εἶπεν, ἄλλως σὲ καταγγέλλω.

Ὁ ἀρχιδιάκονος μειδιάσας ἀποτρόπαιον — δὲν θὰ σὲ πιστεύσουν, τῇ εἶπε. Ἄλλο δὲν κατορθόνεις εἰμὴ νὰ προσθέσῃς ἓν σκάνδαλον εἰς τὸ ἔγκλημά σου. Ἀποκρίσου γρήγορα· δέχεσαι τὴν πρότασίν μου ;

— Τὸν Φοῖβόν μου τί τὸν ἔκαμες ;

— Ἀπέθανεν ! εἶπεν ὁ ἱερεύς.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὁ δείλαιος ἀρχιδιάκονος, μηχανικῶς τὴν κεφαλὴν ὑψώσας, εἶδε κατὰ τὴν ἑτέραν τῆς πλατείας ἐσχατιάν, εἰς τὸν ἐξώστην τῆς οἰκίας Γονδελωριέρου, τὸν λοχαγὸν πλησίον τῆς Κρινάνθης ἱστάμενον. Τότε ἐκλονίσθη εἰς τοὺς πόδας του, ἔφερεν ἐπὶ τῶν ὀμμάτων τὴν χεῖρα, παρετήρησε πάλιν, ὑπέγρυξεν ἀράν τινα, καὶ ὅλοι τοῦ προσώπου του οἱ χαρακτῆρες συνεσπάσθησαν ἀγρίως.

— Αἴ λοιπόν ! ἀπόθανε σύ ! εἶπε χαμηλῇ φωνῇ· κἀνεὶς δὲν θὰ σὲ ἀπολαύσῃ ! Ἐκτείνας τότε ἐπὶ τῆς Αἰγυπτίας τὴν χεῖρα ἀνεβόησε μετ' ἐπικηδείου φωνῆς. — Ἄπελθε νῦν δειλὴ καὶ ἀμφιρρεπὴς ψυχή, ὁ δὲ Θεὸς γένοιτό σοι ἵλεως !

Διὰ τοῦ φοβεροῦ τούτου λογίου ἐσυνείθιζον νὰ καταπαύωσι τὰς τοῦ εἴδους τούτου σκυθρωπὰς τελετάς. Αὐτὸ ἦτο τὸ πρὸς τὸν δήμιον συμπεφωνημένον σύνθημα τοῦ ἱερέως.

Ὁ λαὸς ἐγονυπέτησε.

Κύριε ἐλέησον ! εἶπαν οἱ ὑπὸ τὴν ἀψῖδα τοῦ πυλῶνος μείναντες ἱερεῖς.

Κύριε ἐλέησον ! ἐπανέλαβε τὸ πλῆθος μετὰ βοῆς ὡς θαλάσσης ἐν τρικυμίᾳ.

— *Ἀμήν* ! εἶπεν ὁ ἀρχιδιάκονος.

Ἔστρεψε δὲ τὰ νῶτα πρὸς τὴν κατάδικον, κατένευσε τὴν κάραν ἐπὶ τοῦ στήθους, καὶ συσταυρώσας τὰς χεῖρας συνηνώθη μετὰ τῆς συνοδίας τῶν ἱερέων, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐχάθη μετὰ τοῦ σταυροῦ, τῶν λαμπάδων καὶ τῶν στιχαρίων ὑπὸ τὰς ὁμιχλώδεις καμάρας τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ, ἡ δὲ ἠχηρά του φωνὴ ἐσβέσθη εἰς τὸν χορὸν ᾄδοντος τὸ ἐσχάτην ἀπελπισίαν ἐκφράζον ἐδάφιον ἐκεῖνο τοῦ ψαλμοῦ :

«*Πάντες οἱ μετεωρισμοί σου καὶ τὰ κύματά σου ἐπ' ἐμὲ διῆλθον* !»

Ταυτοχρόνως δὲ τὰ κατὰ γῆς κροτοῦντα σιδηρόκμητα δόρατα τῶν φρουρῶν, καὶ ἀντηχοῦντα ἀσθενῶς εἰς τὰ μεσοκιόνια τοῦ καθολικοῦ, ὡμοία-

Digitized by Google

ζον σφῦραν ὡρολογίου σημαίνουσαν τὴν τελευταίαν ὥραν τῆς καταδίκου.

Αἱ θύραι τῆς Παναγίας ἔμενον ἐν τούτοις ἀνοικταὶ εἰσέτι, καὶ δι' αὐτῶν καθεωρᾶτο ὁ ναὸς ἔρημος, σκυθρωπός, μὲ τὴν πένθιμον στολήν του, ἄνευ λαμπάδων καὶ ᾀσμάτων.

Ἡ κατάδικος ἵστατο ἀκίνητος εἰς τὴν θέσιν της, ἀναμένουσα νὰ διαθέσωσι τὰ κατ' αὐτήν. Ἔγεινε δὲ χρεία νὰ ὑπομνήσῃ τις τῶν ραβδούχων κλητήρων τὸν κὺρ Χαρμόλιον, ὅστις καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο εἶχεν ἐπιδοθῆ εἰς ἐνδελεχῆ μελέτην τοῦ ἐπὶ τοῦ μεγάλου πυλῶνος ἀναγλύφου, εἰκονίζοντος κατ' ἄλλους μὲν τὴν θυσίαν τοῦ Ἀβραάμ, κατ' ἄλλους δὲ τὴν κατασκευὴν τοῦ φιλοσοφικοῦ λίθου, τοῦ μὲν ἀγγέλου παριστῶντος τὸν ἥλιον, τῶν δὲ ξύλων τὴν κάμινον, τοῦ Ἀβραὰμ δὲ τὸν ἀλχημιστήν.

Πολὺ ἐδυσκολεύθησαν ν' ἀποσπάσωσιν αὐτὸν ἀπὸ ταύτης τῆς θεωρίας, πλὴν τέλος μετεστράφη· δοθέντος δὲ παρ' αὐτοῦ σημείου τινός, ἄνδρες δύο ἐνδεδυμένοι κίτρινα, ὑπηρέται τοῦ δημίου, ἐπλησίασαν τὴν Αἰγυπτίαν διὰ νὰ τῆς ἐξαναδέσωσι τὰς χεῖρας.

Καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ἔμελλεν αὖθις ἡ δύστηνος ν' ἀναβῇ τὸ φόνιον ὄχημα καὶ ὁδεύσῃ πρὸς τὸν τελευταῖον σταθμόν, κατελήφθη, φαίνεται, ἀπὸ σπαραξικάρδιόν τινα πόθον ζωῆς. Ἀνύψωσε τοὺς ἐρυθροὺς καὶ στεγνοὺς ὀφθαλμούς της ἄνω πρὸς τὸν οὐρανόν, πρὸς τὸν ἥλιον, πρὸς τὰ ἀργυρᾶ νέφη, τὰ τῇδε κἀκεῖσε ὑπὸ τριγώνων καὶ τραπεζίων κυανῶν διατεμνόμενα, εἶτα κατεβίβασεν αὐτοὺς πάλιν εἰς τὰ περὶ αὐτήν, ἐπὶ τῆς γῆς, ἐπὶ τοῦ πλήθους, ἐπὶ τῶν οἰκιῶν . . . Αἴφνης, ἐνῷ ὁ κίτρινος ἄνθρωπος τῆς ἐδέσμευε τοὺς ἀγκῶνας, ἀνέδωκε κραυγὴν μεγάλην, κραυγὴν χαρᾶς. Εἰς ἐκεῖνον τὸν ἐξώστην, ἐκεῖ κάτω, εἰς τῆς πλατείας τὴν ἄκραν, εἶχε παρατηρήσει αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν φίλον της, τὸν αὐθέντην της, τὸν Φοῖβον, τὴν οὐράνιον ὀπτασίαν τῆς ζωῆς της! Ὁ δικαστὴς λοιπὸν εἶχε ψευσθῆ, ὁ ἱερεὺς εἶχε ψευσθῆ· ἰδοὺ αὐτὸς ἦτο ἐκεῖ, δὲν ἠδύνατο ν' ἀμφιβάλλῃ, ὡραῖος, πλήρης ζωῆς, φέρων τὴν λαμπρὰν στρατιωτικήν του στολήν, τὸ πτερὸν εἰς τὴν κεφαλήν, τὸ ξίφος εἰς τὸ πλευρόν!

— Φοῖβε, ἀνεβόησε φωνῇ μεγάλῃ, Φοῖβέ μου!

Καὶ ἠθέλησε νὰ τείνῃ πρὸς αὐτὸν τὰς ὑπὸ ἔρωτος καὶ περιχαρείας τρεμούσας χεῖράς της, ἀλλ' ἦσαν δεσμευμέναι.

Εἶδε τότε τὸν λοχαγὸν συνάγοντα σοβαρῶς τὰς ὀφρῦς, καὶ ὡραίαν τινὰ νεάνιδα, ἥτις ἐπ' αὐτοῦ ἐστηρίζετο, ἐμβλέπουσαν εἰς ἐκεῖνον μὲ χεῖλος ὑπεροπτικὸν καὶ ὀφθαλμὸν ὀργίλον· ἔπειτα ὁ Φοῖβος ἐπρόφερεν ὀλίγας λέξεις τὰς ὁποίας ἡ Ἐσμεράλδα δὲν ἠδυνήθη ν' ἀκούσῃ διὰ τὴν ἀπόστασιν, καὶ ἔγεινεν ἄφαντος μετὰ τῆς νέας ὄπισθεν τῶν συγκλεισθεισῶν θυρῶν τοῦ ἐξώστου.

— Φοῖβε! ἔκραξε πάλιν διεπτοημένη· τὸ πιστεύεις, φῶς μου, τοιοῦτον πρᾶγμα;

Διότι φοβερά τις ἰδέα παρέστη εἰς τὸν νοῦν αὐτῆς· ἐνθυμήθη ὅτι εἶχε καταδικασθῆ ὡς δολοφόνος τοῦ Φοίβου δὲ Σατωπέρ.

Ἀντέσχε μέχρι τοῦδε εἰς ὅλα· πλὴν τὸ τελευταῖον τοῦτο τραῦμα ὑπῆρχεν ὑπὲρ τὸ δέον βαρύ. Κατέπεσεν ἀναίσθητος ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου.

— Ἐλᾶτε, εἶπε τότε ὁ Χαρμόλιος, φέρετέ την εἰς τὸ ὄχημα καὶ ἂς τελειώνωμεν.

Οὐδεὶς εἰσέτι εἶχε παρατηρήσει εἰς τὴν στοὰν τῶν βασιλικῶν ἀνδριάντων, τὴν κατὰ τὸ ὑπέρθυρον τοῦ ναοῦ λελαξευμένην, παράδοξόν τινα θεατήν, ὅστις εἶχεν ἐκεῖθεν κατοπτεύσει πάντα τὰ μέχρι τοῦδε διαδραματισθέντα, μετὰ τοσαύτης ἀπαθείας, μετὰ τραχήλου τοσοῦτον ἐκτενοῦς, μετὰ προσώπου τοσοῦτον δυσειδοῦς, ὥστε ἂν ἔλειπεν ὁ γελοῖος αὐτοῦ ἱματισμὸς ὁ ἐξ ἡμισείας κόκκινος καὶ ἰόχρους, ἠδύνατο νὰ ἐκλάβῃ τις αὐτὸν ὡς ἓν τῶν λιθοποιήτων τεράτων, δι' ὧν προχέουσι τὰ ὄμβρια ὕδατα ἀπὸ ἑξακοσίων ἤδη ἐτῶν αἱ μακραὶ τῆς μητροπόλεως ὑδρορρόαι. Τὸν θεατὴν ἐκεῖνον τίποτε δὲν διέλαθεν ἐξ ὅσων συνέβησαν ἀπὸ μεσημβρίας πρὸ τοῦ πυλῶνος τῆς Παναγίας. Εὐθὺς δ' ἐξ ἀρχῆς εἶχε προσδέσει ἀπαρατήρητος εἰς ἕνα τῶν κιονίσκων τῆς μετεώρου στοᾶς χονδρὸν σχοινίον κομβωτόν, ἀφήσας τὴν ἑτέραν ἄκραν κρεμαμένην μέχρις ἐδάφους. Τούτου γενομένου, ἤρχισε νὰ θεωρῇ ἡσύχως καὶ νὰ σφυρίζῃ ἐκ διαλειμμάτων, ὁσάκις κόσσυφός τις διέβαινεν ἀπ' ἔμπροσθέν του. Αἴφνης, καθ' ἣν στιγμὴν οἱ ὑπηρέται τοῦ δημίου ἡτοιμάζοντο νὰ ἐκτελέσωσι τὴν ἀπαθεστάτην τοῦ Χαρμολίου διαταγήν, διασκελίζει τὰς κιγκλίδας τῆς στοᾶς, δράττει διὰ τῶν ποδῶν, τῶν γονάτων καὶ τῶν χειρῶν τὸ σχοινίον· ἔπειτα τὸν εἶδαν κατολισθαίνοντα ἐπὶ τοῦ τοίχου, ὡς σταγόνα βροχῆς εἰς ὕελωμα παραθύρου, ὁρμῶντα πρὸς τοὺς δύο δημίους μὲ τάχος γαλῆς ἐκ τῶν κεραμίδων καταπεσούσης, στρώνοντα αὐτοὺς κάτω ὑπὸ δύο πελωρίους γρόνθους, διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς ἀναρπάζοντα τὴν Αἰγυπτίαν, ὡς παιδίον τὴν κούκλαν του, καὶ δι' ἑνὸς ἅλματος πηδῶντα ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας μὲ τὴν νέαν ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀνυψωμένην, καὶ βοῶντα διὰ τεραστίου φωνῆς, Ἄσυλον!

Ὅλα δὲ ταῦτα διὰ τοσαύτης ἐξετελέσθησαν ταχύτητος, ὥστε ἂν ἦτο νύξ, ἠδύνατό τις τὰ πάντα νὰ ἴδῃ εἰς τὴν λάμψιν μιᾶς μόνης ἀστραπῆς.

— Ἄσυλον! ἄσυλον! ἀντεβόησε τὸ πλῆθος, καὶ δεκακισχίλιαι χειροκροτήσεις ἐν τῷ ἅμα ἐκραγεῖσαι ἔγειναν ἀφορμὴ ν' ἀστράψῃ ὑπὸ χαρᾶς καὶ ὑπερηφανείας ὁ εἷς καὶ μόνος τοῦ Κουασιμόδου ὀφθαλμός.

Ἡ κατάδικος, ὡς ἐκ τοῦ σφοδροῦ ἐκείνου ἀναπαλμοῦ, συνῆλθεν εἰς ἑαυτήν· ἠνέῳξε τὰ βεβα-

Digitized by Google

ρημένα βλέφαρα, παρετήρησε τὸν Κουασιμόδον, καὶ εὐθὺς πάλιν συνέκλεισεν αὐτὰ ὡς πτοηθεῖσα ὑπὸ τῆς θέας τοῦ σωτῆρός της.

Ὁ Χαρμόλιος ἔμεινε κεχηνώς, καθὼς καὶ οἱ δήμιοι καὶ πᾶσα ἡ κουστωδία. Διότι ἀληθῶς ἐντὸς τοῦ περιβόλου τῆς Παναγίας ἡ κατάδικος ὑπῆρχεν ἀπαραβίαστος· ὁ καθεδρικὸς ναὸς ἦτο ἱερὸν ἄσυλον, καὶ ἡ ἀνθρώπινος δικαιοσύνη δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπερβῇ τὸ κατώφλιον αὐτοῦ.

Ὁ Κουασιμόδος εἶχε σταθῆ ὑπὸ τὸν μέγαν πυλῶνα, οἱ δὲ πλατύτατοι αὐτοῦ πόδες τόσον στερεοὶ ἐφαίνοντο ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς ἐκκλησίας, ὅσον καὶ οἱ βαρεῖς ρωμαντικοὶ αὐτῆς κίονες. Ἡ ὀγκώδης, κομόεσσα κεφαλή του ἐνίσχετο ἐντὸς τῶν ὤμων ὡς ἡ τῶν λεόντων, οἵτινες καὶ αὐτοὶ χαίτην ἔχουσι καὶ λαιμὸν δὲν ἔχουσι. Ἐκράτει τὴν νέαν ἀσπαίρουσαν ὅλην, ἀπῃωρημένην εἰς τὰς τυλώδεις του χεῖρας ὡς λευκόν τι ἐπτυγμένον ὕφασμα. Τοσοῦτον δὲ εὐλαβῶς ἐβάσταζεν αὐτήν, ὡς ἂν ἐφοβεῖτο μὴ συνθραύσῃ αὐτὴν ἢ βεβηλώσῃ. Ἠσθάνετο, ἔλεγες, ὅτι ἦτό τι ἁβρόν, ἐκλεκτὸν πρᾶγμα καὶ πολύτιμον, πλασθὲν δι' ἄλλας παρὰ τὰς ἰδικάς του χεῖρας. Ἐνίοτε ἐφαίνετο μὴ τολμῶν μηδὲ διὰ τῆς πνοῆς νὰ προσψαύσῃ αὐτήν· ἀλλ' ἔπειτα αἴφνης τὴν ἔθλιβε παραφόρως εἰς τὰς ἀγκάλας του, ἐπὶ τοῦ γωνιώδους στήθους του, ὥσπερ κτῆμά του, θησαυρόν του, καὶ ὡς ἤθελε πράξει ἡ μήτηρ ἐκείνης τῆς παιδός. Ὁ ὅμοιος ἐξωτικοῦ ὀφθαλμός του ἔκλινεν ἐπ' αὐτῆς πλήρης στοργῆς, ἄλγους καὶ οἴκτου, εἶτα δὲ πάλιν ὑψοῦτο πρὸς τἄνω ἀστραπηβόλος. Τότε αἱ γυναῖκες ἐγέλων δακρυόεν, τὸ πλῆθος ὅλον ἐσκίρτα ὑπ' ἐνθουσιασμοῦ, διότι τὴν ὥραν ἐκείνην ὁ Κουασιμόδος εἶχεν ἀληθῶς τὴν εὐμορφίαν του. Ναί, ὡραῖος ἐφαίνετο ὁ ὀρφανὸς ἐκεῖνος, τὸ ἔκθετον παιδίον, τοῦ κόσμου τὸ περιφρόνημα· σεβαστὸν καὶ ἰσχυρὸν ᾐσθάνετο ἑαυτόν, θεωρῶν κατὰ πρόσωπον τὴν κοινωνίαν ἐκείνην, ἐξ ἧς ὑπῆρχεν ἀπόβλητος, καὶ εἰς ἣν ἤδη ἐπέμβαινε τόσον ἰσχυρὰν ἐπέμβασιν, τὴν ἀνθρώπινον ἐκείνην δικαιοσύνην, ἐξ ἧς εἶχεν ἀποσπάσει τὴν ἄγραν της, ὅλας ἐκείνας τὰς τίγρεις ἠναγκασμένας ἤδη νὰ μασσῶσι διακενῆς, τοὺς δορυφόρους ἐκείνους, τοὺς κριτάς, τοὺς δημίους, ὅλην τοῦ βασιλέως τὴν δύναμιν, ἣν συνέτριψεν ὁ ἀσθενὴς καὶ ἐλάχιστος αὐτὸς μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ.

Εἶχε δὲ καὶ ἄλλως κατανυκτικόν τι ἡ προστασία αὐτη, ἡ ἐπικαταβᾶσα ἐκ προσώπου τόσον δυσειδοῦς ἐπὶ πρόσωπον ἄλλο οὕτω δυστυχές, μία κατάδικος ὑπὸ τοῦ Κουασιμόδου σωζομένη. Ἦσαν αἱ δύο τῆς φυσικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀθλιότητος ἀκρότητες συνελθοῦσαι εἰς ἓν καὶ βοηθοῦσαι ἀλλήλας.

Ἀφοῦ ἐπί τινα ὥραν ἐχάρη τὸν θρίαμβόν του, ὁ Κουασιμόδος εἰσέδυσεν εἰς τὰ ἔνδον τοῦ ναοῦ μετὰ τοῦ φορτίου του. Ὁ δὲ λαός, ὁ πάσης τολμηρᾶς καὶ παραβόλου πράξεως ἐραστής, ἀνεζήτει αὐτὸν διὰ τῶν ὀμμάτων ἐντὸς τοῦ ζοφεροῦ καθολικοῦ, λυπούμενος ὅτι ἀπέφυγε τόσον γρήγορα τὰς ἐπευφημίας του. Αἴφνης τὸν εἶδαν ἀναφαινόμενον εἰς τὴν μίαν ἄκραν τῆς στοᾶς τῶν τῆς Γαλλίας βασιλέων· διῆλθε δὲ αὐτὴν τρέχων ὡς μανιώδης, αἴρων ἐπὶ τῶν χειρῶν τὴν κατάκτησίν του, καὶ κραυγάζων, Ἄσυλον! Ὁ λαὸς ἀνταπεκρίθη πάλιν χειροκροτῶν ἐνθουσιωδῶς. Περιελθὼν δὲ τὴν στοὰν ἐδυθίσθη αὖθις εἰς τὰ ἔσω τῆς ἐκκλησίας· μετ' οὐ πολὺ ἀνεφάνη ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρω διαζώματος τοῦ κωδωνοστασίου μὲ τὴν Αἰγυπτίαν εἰς τὰς χεῖρας, πάντοτε τρέχων παράφορα, καὶ κραυγάζων ὁλονέν, Ἄσυλον! τοῦ πλήθους ἀνευφημοῦντος. Τέλος τὸν εἶδαν καὶ τρίτην φορὰν προκύπτοντα εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ πύργου ἔνθα ὁ μέγας κώδων· ἐκ τοῦ ὕψους δ' ἐκείνου ἐφάνη ὡς ἐπιδεικνύων μετ' ἐπάρσεως εἰς ἅπασαν τὴν πόλιν, ἐκείνην τὴν ὁποίαν ἔσωσε, καὶ διὰ τῆς βροντώδους φωνῆς του, ἣν οἱ μὲν ἄλλοι σπανιώτατα ἤκουον, αὐτὸς δὲ ὁ ἴδιος οὐδέποτε, ἀνεβόησε τρεῖς φορὰς ὡς φρενητιῶν, μέχρι νεφελῶν, Ἄσυλον! ἄσυλον! ἄσυλον!

— Ζήτω! ζήτω! ἀντεκραύγαζεν ὁ λαός, ὁ δὲ ἐξαίσιος ἀλαλαγμὸς ἠκούσθη μετ' ἐκπλήξεως εἰς τὴν ἑτέραν τοῦ ποταμοῦ ὄχθην, τὴν τῆς Γρεύης, ὑπὸ τοῦ ἐκεῖ περιμένοντος ὄχλου καὶ τῆς ἐγκλείστου γυναικός, ἥτις ἐκαραδόκει πάντοτε μὲ ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τῆς ἀγχόνης προσηλωμένους.

Digitized by Google

ΒΙΒΛΙΟΝ ΟΓΔΟΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Πυρετός.

Ὁ Κλαύδιος Φρόλλος δὲν ἦτο πλέον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅτε ὁ θετός υἱός του ἔκοπτε διὰ τόσον ἀνελπίστου τρόπου τὰ φοβερὰ βρόχια ἐν οἷς ὁ δυστυχὴς ἀρχιδιάκονος εἶχε περικλείσει τὴν Αἰγυπτίαν, καὶ ἐν οἷς εἶχε καὶ αὐτὸς συλληφθῆ. Εἰσελθὼν εἰς τὸ σκευοφυλάκιον τοῦ ναοῦ ἐξεδύθη τὸ στιχάριον, τὸν μανδύαν καὶ τὸ περιτραχήλιον, τὰ ἔρριψεν ὅλα εἰς χεῖρας τοῦ κεχηνότος ἐξ ἀπορίας νεωκόρου, ἐξῆλθε λαθραίως ἀπὸ μίαν παράμερον θύραν τοῦ κοινοβίου, εἶπεν εἰς ἕνα τῆς νήσου πορθμέα νὰ τὸν μεταφέρῃ εἰς τὴν ἀριστερὰν τοῦ Σηκουάνα ὄχθην, καὶ εἰσέδυσεν εἰς τὰς ἀνηφορικὰς τῆς συνοικίας τοῦ Πανεπιστημίου ὁδούς, ἀγνοῶν ποῦ πορεύεται, ἀπαντῶν ἑκάστοτε ὁμίλους ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν χαρμοσύνως σπεύδοντας πρὸς τὴν γέφυραν τοῦ Ἁγίου Μιχαήλ, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ *φθάσωσιν ἐγκαίρως* εἰσέτι ὅπως ἴδωσιν ἀπαγχονιζομένην τὴν μάγισσαν· ὠχρός, ἀλλοφρονῶν, τυφλότερος καὶ ἀγριώτερος ὀρνέου νυκτερινοῦ ἀπολυθέντος καὶ διωκομένου ἐν μέσῃ ἡμέρᾳ ὑπὸ στίφους παιδαρίων. Δὲν ἤξευρε ποῦ εὑρίσκετο, τί ἐσκέπτετο, ἂν ἔβλεπεν ὄνειρον. Ἐπροχώρει βαδίζων ἢ τρέχων, λαμβάνων ἀδιακρίτως τὴν τυχοῦσαν ὁδόν, καὶ μόνον φεύγων μακρὰν τῆς Γρεύης, τῆς φρικώδους Γρεύης ἣν ᾐσθάνετο διώκουσαν καὶ τροχηλατοῦσαν ἐξόπισθεν αὐτόν.

Παρήμειψεν οὕτω τὸν λόφον τῆς ἁγίας Γενεβιέβης, κ' ἐξῆλθε τέλος τῆς πόλεως διὰ τῆς πύλης ἁγίου Βίκτωρος. Ἐξηκολούθησε δὲ νὰ φεύγῃ ἐφόσον μεταστρεφόμενος ἔβλεπεν εἰσέτι τὸν πυργήρη τοῦ Πανεπιστημίου περίβολον καὶ τὰς ἀραιὰς τοῦ προαστείου οἰκίας. Ἀλλ' ὅτε τέλος μία τοῦ ἐδάφους πτυχὴ ἀπέκρυψεν ἀπὸ τὰς ὄψεις του ὁλοσχερῶς τὴν ἀποτρόπαιον πόλιν, ὅτε μὴ βλέπων πλέον αὐτὴν ἐφαντάσθη ὅτι ἀπέχει λεύγας ἑκατὸν ἀπ' αὐτῆς, ὅτι εὑρίσκεται εἰς τοὺς ἀγρούς, εἰς τὴν ἔρημον, ἐστάθη, καὶ τὸν ἐφάνη ὅτι τὸ στῆθός του ἀνέπνευσε.

Τότε δεινοὶ στοχασμοὶ ἐπῆλθον ἀθρόοι εἰς τὸν νοῦν του. Ἀνέβλεψεν εἰς τὰ ἐντὸς τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, εἶδε σαφῶς τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ ἔφριξεν. Ἐσυλλογίσθη τὴν δύστηνον εκείνην, ἥτις ἐπροξένησε τὴν ἀπώλειάν του, καὶ τῆς ὁποίας ἀντεπροξένει καὶ αὐτὸς τὴν ἀπώλειαν. Ἀνεμέτρησε βλοσυρὸς τὴν διπλῆν σκολιὰν ὁδόν, ἣν αἱ δύω των τύχαι εἶχον, κατὰ πεπρωμένην τινὰ μοῖραν, διατρέξει μέχρι τοῦ σημείου ἔνθα συνηντήθησαν ὁμοῦ καὶ κατ' ἀλλήλων ἐθραύσθησαν. Ἀνελογίσθη τὸ μάταιον τῶν τῆς ἱερωσύνης εὐχῶν, τὸ ἀνωφελὲς τῆς ἁγνείας, τῆς ἐπιστήμης, τῆς ἀρετῆς. Ἄσμενος ἀφῆκεν ἑαυτὸν εἰς τὴν ἄβυσσον τῶν ἀθέων λογισμῶν, καὶ καθ' ὅσον ἐκρημνίζετο πρὸς τὰ κάτω, ᾐσθάνετο ἐκρηγνύμενον ἐντός του σατανικὸν καταχθόνιον γέλωτα.

Καὶ ὅταν ψηλαφῶν εἰς τὰ σκοτεινὰ τῆς ψυχῆς του βάθη, εἶδε πόσον εὐρύχωρον τόπον εἶχεν ἐκεῖ ἡ φύσις ἑτοιμάσει εἰς τὰ πάθη, ἀνεκάγχασε πικρότερον ἔτι. Ἀνετάραξεν εἰς τῆς καρδίας του τὸν πυθμένα ὅλον τὸ φωλεῦον ἐν αὐτῇ μῖσος, ὅλην τὴν κακίαν της, καὶ κατενόησεν, ὡς ἰατρὸς διερευνῶν μετὰ ψυχροῦ αἵματος τὸν νοσοῦντα, ὅτι τὸ μῖσος καὶ ἡ μοχθηρία ἐκείνη ἄλλο τι δὲν ἦσαν εἰμὴ *ἔρως διεφθορώς*, ὅτι ὁ ἔρως, ἡ πηγὴ αὕτη πάσης ἀρετῆς εἰς τὸν ἄνθρωπον μετετρέπετο εἰς ἀποφώλιον τέρας ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἱερέως, καὶ ὅτι πᾶς ἄνθρωπος τὴν φυσικὴν αὐτοῦ κρᾶσιν ἔχων καὶ ἱερεὺς γινόμενος, ἐγίνετο ἐξ ἀνάγκης δαίμων. Τότε ἀνεκάγχασε φρικαλέον, καὶ ἀμέσως πάλιν ὠχρίασε κατιδὼν εἰς τὴν ἀπαισιωτέραν του ὄψιν τὸ ὀλέθριόν του πάθος, τὸν ἔρωτα ἐκεῖνον τὸν ὡς δηλητήριον διαβιβρώσκοντα καὶ φθείροντα, τὸν ἐχθοδοπόν, ἀδυσώπητον ἔρωτα, ὅστις μόνον κέρδος ἔφερεν εἰς μὲν τὴν νεάνιδα τὴν ἀγχόνην, εἰς αὐτὸν δὲ τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον, εἰς ἐκείνην, τὴν παροῦσαν, εἰς αὐτὸν τὴν αἰώνιον κόλασιν.

Καὶ πάλιν ὁ σαρδόνιος γέλως κατέλαβεν αὐτὸν ἐνθυμηθέντα, ὅτι ὁ Φοῖβος δὲν εἶχεν ἀποθάνει, ὅτι ὁ κοῦφος λοχαγὸς ἔζη, ὅτι ἦτο εὔθυμος καὶ εὐτυχής, εἶχεν ὡραιοτέρους ἢ πρότερον ἐπενδύτας καὶ νέαν ἐρωμένην, τὴν ὁποίαν ὡδήγει νὰ ἴδῃ

Digitized by Google

ἀπαγχονιζομένην τὴν παλαιάν. Ὁ δὲ γέλως αὐτοῦ πλατύτερος ἐπὶ μᾶλλον ἀπέβη ὅτε ἐσκέφθη ὅτι ἐξ ὅλων τῶν ἀνθρωπίνων ὄντων, ὅσων εἶχε θελήσει τὸν θάνατον, ἡ Αἰγυπτία, τὸ μόνον πλάσμα τὸ ὁποῖον δὲν ἐμίσει, ἦτο σωστὰ ἐκείνη ἧς δὲν ἀπέτυχεν. Ἐκ τοῦ λοχαγοῦ τότε μετέβη ὁ λογισμός του εἰς τὸν ὄχλον, καὶ ᾐσθάνθη παράδοξόν τινα καὶ ἀνήκουστον ζηλοτυπίαν· ἐσκέφθη ὅτι καὶ ὁ ὄχλος ἐκεῖνος, σύμπας ἐκεῖνος ὁ ὄχλος εἶχεν ἰδεῖ ἡμίγυμνον, καὶ ὑφ' ἑνὸς μόνον χιτωνίσκου καλυπτομένην, τὴν γυναῖκα ἣν αὐτὸς ἠγάπα. Ἔκρουε διὰ τῶν γρόνθων τὸ στῆθός του ἐξ ἀπελπισίας συλλογιζόμενος ὅτι ἡ γυνή, τῆς ὁποίας τὸ καλὸν εἶδος ἂν ἠδύνατο νὰ διίδη μόνος μόνης εἰς τὸ σκιόφως, θὰ ἦτο εἰς αὐτὸν ἡ ὑπερτάτη εὐδαιμονία, ὅτι ἡ γυνὴ αὕτη εἶχεν ἐκτεθῆ ἀναφανδὸν ἐν μέσῃ ἡμέρᾳ εἰς λαὸν ὁλόκληρον, ἐνδεδυμένη ὡς εἰς παννυχίδα ἡδονῆς καὶ ἔρωτος. Ἔκλαυσε μὲ πύρινα δάκρυα ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἐρωτικὰ μυστήρια τὰ βεβηλωθέντα, θεατρισθέντα καὶ μολυνθέντα διὰ παντός. Πύρινα ἔχυσε δάκρυα σκεπτόμενος ὁπόσοι ἀκάθαρτοι ὀφθαλμοὶ εἶχον εὕρει τὸ συμφέρον των εἰς τὸν χιτωνίσκον ἐκεῖνον τὸν κακῶς συνηρμοσμένον, καὶ ὅτι ἡ περικαλλὴς νεᾶνις, τὸ παρθενικὸν κρίνον, ὁ κάλυξ τῆς αἰδοῦς καὶ τῶν χαρίτων, εἰς ὃν μόλις αὐτὸς ἤθελε τολμήσει τρέμων νὰ προσεγγίσῃ τὰ χείλη, εἶχε πρὸ μικροῦ μετατραπῆ εἰς εἶδός τι κοινῆς παροψίδος, ὁπόθεν ὁ ρυπαρώτατος συρφετὸς τῶν Παρισίων, οἱ κλέπται, οἱ ἐπαῖται, οἱ ὑπηρέται ἤντλησαν πάντες συλλήβδην ἡδονὴν ἀναιδῆ, ἄναγνον, ἀκόλαστον.

Καὶ ὅταν ἐπροσπάθει νὰ ἀναπλάσῃ ἔννοιάν τινα τῆς εὐδαιμονίας, ἣν θὰ εὕρισκεν ἐπὶ γῆς, ἂν ἐκείνη δὲν ἦτο βοημὶς μηδ' αὐτὸς ἱερεύς, ἂν ὁ Φοῖβος δὲν ὑπῆρχε καὶ ἐκείνη ἠγάπα ἀντ' ἐκείνου αὐτόν, ὅταν ἐσκέπτετο ὅτι καὶ εἰς αὐτὸν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ζήσῃ βίον γαλήνης καὶ ἔρωτος, ὅτι κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν ὥραν εὑρίσκοντο τῇδε κἀκεῖσε ἐπὶ τῆς γῆς ἀνδρόγυνα εὐτυχῆ, βεβυθισμένα εἰς μακρὰς συνδιαλέξεις ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν ὡραίων πορτοκαλεῶν, παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ρυάκων, κατέναντι τοῦ μεγαλοπρεπῶς δύοντος ἡλίου, ἢ ὑπὸ νύκτα ἀστερωπήν, καὶ ὅτι, ἂν ὁ Θεὸς ἐπένευεν, ἠδύνατο καὶ αὐτὸς μετ' ἐκείνης ν' ἀποτελέσῃ ἓν τῶν εὐλογημένων αὐτῶν ἐρωτικῶν ζευγῶν, ἡ καρδία του ἐτήκετο ὅλη εἰς αἰσθήματα γλυκυθύμου ἐνταυτῷ κατανύξεως καὶ ἀπελπισίας.

Πλὴν μία πρὸ πάντων ἰδέα ἐπανήρχετο σταθερὰ εἰς τὸν νοῦν του, ἐκείνη τὸν ἐβασάνιζε, τοῦ κατέτρωγε τὸν ἐγκέφαλον, τοῦ ἐσπάραττε μεληδὸν τὰ σπλάγχνα. Δὲν μετεμελεῖτο ἐπὶ τοῖς γενομένοις· ὅ,τι ἔπραξεν ἤδη, ἕτοιμος ἦτο νὰ τὸ πράξῃ καὶ ἐκ δευτέρου· ἐπρόκρινε νὰ τὴν ἴδῃ εἰς τοῦ δημίου τὰς χεῖρας παρὰ εἰς τοῦ Φοίβου τὴν ἀγκάλην. Ἀλλ' ὅμως ἤλγει, τόσον σφοδρῶς ἤλγει, ὥστε ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν ἀπέσπα δράκας τινὰς τῶν τῆς κεφαλῆς του τριχῶν θέλων νὰ ἴδῃ ἂν ἡ λύπη ἐλεύκανεν αὐτάς.

Μίαν μάλιστα φορὰν τῷ ἐπῆλθεν εἰς τὸν νοῦν ὅτι ἐκείνην ἴσως ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν ἡ εἰδεχθὴς τῆς ἀγχόνης ἅλυσος, ἣν εἶχεν ἰδεῖ τὸ πρωΐ, συνέσφιγγε τὸν σιδηροῦν της βρόχον περὶ τὸν τρυφερὸν καὶ χαριτόβρυτον τῆς νέας τράχηλον. Εἰς τὴν ἰδέαν δὲ ταύτην ὁ ἱδρὼς ἀνεπίδυσεν ἐξ ὅλων αὐτοῦ τῶν πόρων.

Ἄλλοτε δὲ πάλιν, γελῶν ἅμα δαιμονιώδη καθ' ἑαυτοῦ γέλωτα, συνανεπόλησε τὴν Ἐσμεράλδαν, ὁποίαν εἶχεν ἰδεῖ αὐτὴν κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν, ζωηράν, ἄφροντιν, φαιδράν, χορεύουσαν, ἐν τῇ στολῇ αὐτῆς, ὑπόπτερον καὶ ὅλην οὖσαν ἁρμονίαν, καὶ τὴν Ἐσμεράλδαν τῆς τελευταίας ἡμέρας, μὲ τὸν χιτωνίσκον, τὸ σχοινίον περὶ τὸν λαιμόν, ἐπιμόχθως καὶ μὲ πόδας γυμνοὺς ἀναβαίνουσαν τὴν στραγγαλιώδη τῆς ἀγχόνης κλίμακα· τόσον δὲ ζωηρῶς ἐνεχαράχθη εἰς τὸν νοῦν του ἡ διττὴ αὕτη εἰκών, ὥστε ἐξέρρηξε φοβερὰν κραυγήν.

Ἐνῷ δὲ ἡ θύελλα τῆς ἀπελπισίας ἀνέτρεπε, κατέθραυε, κατέσειεν, ἐξανέσπα ριζηδὸν τὰ πάντα ἐν τῇ ψυχῇ του, ἔστρεψε τὸ βλέμμα εἰς τὴν περὶ αὐτὸν φύσιν. Εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ ἀλεκτορίδες τινὲς ἐσκάλιζον διὰ τοῦ ράμφους ἀνάμεσα τῶν θάμνων, οἱ στιλπνότεροι κάνθαροι ἔτρεχον εἰς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, ὑψηλὰ δὲ ὑπεράνω αὐτοῦ λευκόφαιά τινα νέφη ὠδοιπόρουν εἰς γλαυκότατον οὐρανόν. Κατὰ τὸν ὁρίζοντα τὸ κωδωνοστάσιον τῆς μονῆς Ἁγίου Βίκτωρος διέτεμνε τὴν καμπύλην τοῦ λόφου διὰ τοῦ ἐξ ἀρδωσίας ὀβελίσκου του, καὶ ὁ μυλωθρὸς τοῦ γηλόφου Κόπα ἐθεώρει σφυρίζων στρεφομένας τὰς πολυστόνους τοῦ ἀνεμομύλου του πτέρυγας. Ὅλα δὲ ταῦτα τὰ ποικίλα φαινόμενα τῆς περὶ αὐτὸν δραστηρίως, τακτικῶς, ἡσύχως ἐνεργούσης ζωῆς ἐχειροτέρευσαν τὴν κατάστασίν του, καὶ ἤρχισε πάλιν νὰ φεύγῃ.

Ἐξηκολούθησεν οὕτω πως φεύγων διὰ τῶν ἀγρῶν ἕως ἑσπέρας. Ὅλην τὴν ἡμέραν διήρκεσεν ἡ ἀπὸ προσώπου τῆς φύσεως, τῆς ζωῆς, ἑαυτοῦ, τῶν ἀνθρώπων, τοῦ Θεοῦ, τοῦ παντὸς φυγή του. Ἤρχοντο στιγμαὶ καθ ἃς ἐρρίπτετο πρηνὴς κατὰ γῆς καὶ διὰ τῶν ὀνύχων ἐξερρίζονε τοὺς νεαροὺς ἀστάχεις. Ἄλλοτε ἵστατο εἰς ἔρημόν τινα κωμοπόλεως ὁδόν, καὶ τόσον ἀφόρητοι ἦσαν οἱ διαλογισμοί του, ὥστε ἐπίανε δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν τὴν κεφαλὴν ζητῶν νὰ τὴν ἀποσπάσῃ ἐκ τῶν ὤμων καὶ νὰ τὴν θραύσῃ κατὰ τοῦ λιθοστρώματος.

Περὶ δὲ τὴν ὥραν καθ' ἣν ὁ ἥλιος ἔκλινε πρὸς δύσιν, διηρεύνησε πάλιν ἑαυτὸν καὶ εἶδεν ὅτι ἦτο σχεδὸν παράφρων. Ἡ καταιγὶς ἡ ἐν αὐτῷ μαινομένη ἀφ' ἧς ὥρας ἀπέβαλε τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν θέλησιν νὰ σώσῃ τὴν αἰγυπτίαν, ἡ καταιγὶς αὕτη δὲν εἶχεν ἀφήσει ἐν τῇ συνειδήσει του οὐδεμίαν ἰδέαν ὑγιᾶ καὶ ὀρθίαν· ὅλον τὸ λογικόν του ἔκειτο

Digitized by Google

πεπτωκὸς καὶ σχεδὸν ἐντελῶς κατεστραμμένον. Δύο μόναι εἰκόνες ἐσώζοντο εἰσέτι εὐκρινεῖς ἐν τῇ διανοίᾳ του, ἡ Ἐσμεράλδα καὶ ἡ ἀγχόνη· ὅλα τἄλλα ἦσαν ἀμαυρά. Αἱ δύο αὗται εἰκόνες προσεγγίζουσαι ἀλλήλας τῷ παρίστανον φρικῶδές τι σύμπλεγμα, καὶ ὅσον προσήλονεν εἰς αὐτὰς τὸν ὀλίγιστον νοῦν, ὅστις τῷ ἀπέμενε, τόσον τὰς ἔβλεπεν αὐξανούσας κατὰ φανταστικήν τινα πρόοδον, τὴν μὲν εἰς χάριτας, εἰς θέλγητρα, εἰς καλλονήν, εἰς φῶς, τὴν δὲ εἰς φρίκην. Ὥστε ἐπὶ τέλους κατήντησεν ἡ μὲν Ἐσμεράλδα νὰ τῷ φαίνηται ὡς ἄστρον τι φαεινόν, ἡ δὲ ἀγχόνη ὡς πελώριος γυμνὸς σκελετοῦ βραχίων.

Σημειώσεως δὲ ἄξιον εἶναι ὅτι καθ' ὅλην ταύτην τὴν μακρὰν ψυχικὴν ἀγωνίαν δὲν ἐπῆλθεν αὐτῷ σπουδαίως ἡ ἰδέα τῆς αὐτοχειρίας. Τοιοῦτος ὑπῆρχε φύσει ὁ ἄθλιος, ἠγάπα τὴν ζωήν. Ἴσως πραγματικῶς προέβλεπεν ὄπισθεν τοῦ θανάτου τὴν κόλασιν.

Ἐν τούτοις ἡ νὺξ ἐπήρχετο, καὶ ἀμυδρά τις αἴσθησις ζῶσα ἔτι ἐν αὐτῷ τὸν ὑπέμνησεν ὅτι ὤφειλε νὰ ἐπιστρέψῃ. Ἐνόμιζεν ὅτι ἀπεῖχε πολὺ μακρὰν τῶν Παρισίων, ἀλλ' ἀκριβέστερον ἐξετάσας εἶδεν ὅτι μόνον τὸν περίβολον τῆς συνοικίας Πανεπιστημίου εἶχε περιοδεύσει. Τὸ κωδωνοστάσιον τοῦ Ἁγ. Σουλπικίου καὶ οἱ τρεῖς ὑψηλοὶ πύργοι τοῦ Ἁγ. Γερμανοῦ τῶν ἀγρῶν ἀνέθρωσκον ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα δεξιόθεν αὐτοῦ, καὶ πρὸς τὰ ἐκεῖ διηύθυνε τὴν πορείαν του. Παραμείψας δὲ τὴν μονήν, καὶ ἀποφεύγων τὰς πολυανθρώπους ἀγυιάς, ἔφθασε δι' ἐρήμου τινὸς ὁδοῦ εἰς τὴν ὄχθην τοῦ Σηκουάνα. Ἐκεῖ ὁ Κλαύδιος Φρόλλος εὗρε πορθμέα, ὅστις ἀντὶ ὀλίγων δηναρίων τὸν ἔφερεν ἀναπλέων τὸν ποταμὸν μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Παλαιᾶς Χώρας, ὅπου καὶ τὸν ἀπεβίβασε.

Τὸ μονότονον ταλάντευμα τοῦ πορθμείου καὶ ὁ φλοῖσβος τοῦ ὕδατος ἀπενάρκωσαν κατά τινα τρόπον τὸν δυστυχῆ Κλαύδιον. Ἀφοῦ ὁ πορθμεὺς ἀπεμακρύνθη, ἔμεινεν αὐτὸς ἠλιθίως ὄρθιος ἐπὶ τῆς ἀκτῆς, παρατηρῶν ἔμπρός του, καὶ ἀντιλαμβανόμενος τ' ἀντικείμενα ὡς δι' ἀναπάλσεώς τινος καὶ ἀντανακλάσεως μείζονα ἢ κατὰ φύσιν, καὶ ἐν εἴδει φαντασμαγορίας. Δὲν εἶναι δὲ σπάνιον νὰ ἐμποιήσῃ ἡ κόπωσις μεγάλης λύπης τοιαύτας ἐπὶ τοῦ πνεύματος ἐντυπώσεις.

Ὁ ἥλιος εἶχε δύσει ὄπισθεν τοῦ ὑψηλοῦ πύργου τῆς Νέσλης, καὶ ἦτο ὥρα ἑσπερινοῦ λυκαυγοῦς. Λευκὸς ἦτο ὁ οὐρανός, λευκὸν καὶ τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ. Ἀναμέσον δὲ τῶν δύο λευκῶν τούτων ἐπιφανειῶν ἡ ἀριστερὰ ὄχθη τοῦ Σηκοάνα, πρὸς ἣν ἐνητένιζε τοὺς ὀφθαλμούς, προεῖχεν ὡς μέγας τις ζοφερὸς ὄγκος, ὅστις μειούμενος κατὰ μικρὸν ὡς ἐκ τῆς ἀποστάσεως, ἐνηφανίζετο εἰς τοὺς ἑσπερινοὺς ἀτμοὺς τοῦ ὁρίζοντος, ὥς τις μέλαινα ὀξυβελὴς κορυφή· ἦτο δὲ ὁ μέγας οὗτος ὄγκος κατάφορτος ἐξ οἰκιῶν διαγραφομένων διὰ τοῦ μελαντέρου αὐτῶν χρώματος ἐπὶ τοῦ διαυγοῦς οὐρανίου καὶ ὑδατείου πίνακος. Πού καὶ που ἤρχιζον νὰ φεγγοβολῶσί τινα παράθυρα ὡς ἐρυθρὰ στόμια καμίνων. Ὁ ὑπερμεγέθης δ' ἐκεῖνος μέλας ὀβελίσκος, μεμονωμένως οὕτω πως ἀναμέσον οὐρανοῦ καὶ ὕδατος, ἐνεποίησεν εἰς τὸν ἀρχιδιάκονον παράδοξον ἐντύπωσιν, παρεμφερῆ πρὸς ἣν ἤθελεν αἰσθανθῇ ἄνθρωπος κείμενος ὕπτιος παρὰ τὴν βάσιν τοῦ μεγάλου κωδωνοστασίου τοῦ Στρασβούργου, καὶ βλέπων τὴν ὑψινεφῆ κορυφὴν χανομένην ὑψηλὰ ὑπεράνω του εἰς τὸ ἀμυδρὸν τῆς ἑσπέρας λυκόφως. Μόνη διαφορὰ ἐνταῦθα ὑπῆρχεν ὅτι ὁ μὲν Κλαύδιος ἵστατο ὄρθιος, ὁ δὲ ὀβελίσκος ἔκειτο πλάγιος. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ ποταμὸς ἀντικατοπτρίζων τὸν οὐρανὸν συναπετέλει μετ' αὐτοῦ μίαν κοινὴν ἄβυσσον, τὸ παμμέγεθες ἀκρωτήριον ἐφαίνετο ὡς ἐκ τούτου παρατόλμως ἐκτετοξευμένον εἰς τὸ διάστημα ὡς τῶν πύργων οἱ ὑψηλότατοι, καὶ ἡ ἐξ αὐτοῦ ἐντύπωσις ὑπῆρχεν ἡ αὐτή. Εἶχε δὲ τοῦτο ἴδιον καὶ ὑπερφυές, ὅτι ἦτο μὲν τὸ κωδωνοστάσιον τοῦ Στρασβούργου, ἀλλὰ τὸ κωδωνοστάσιον τοῦ Στρασβούργου μὲ ὕψος δύο λευγῶν, ἕν τι ἀνήκουστον, γιγάντειον, ὑπερακοντίζον πᾶν μέτρον καὶ πᾶσαν ἀναλογίαν, οἰκοδόμημα οἷον οὐδέποτε εἶδεν ὀφθαλμὸς ἀνθρώπου, ὁ πύργος τῆς Βαβέλ! Αἱ καπνοδόχαι τῶν οἰκιῶν, αἱ ἐπάλξεις τῶν τειχῶν, τὰ πελεκητὰ γεῖσα τῶν στεγῶν, ἡ κορυφὴ τῆς μονῆς τῶν Αὐγουστίνων, ὁ Πύργος τῆς Νέσλης, ὅλαι αὗται αἱ προεξοχαὶ αἱ τὴν εὐθυωρίαν τοῦ κολοσσιαίου ὀβελίσκου διαποικίλλουσαι, ἐπηύξανον τὴν φρεναπάτην, ἀπομιμούμεναι τὰ καινότροπα διαψαλιδίσματα γλυπτικῆς πλουσίας καὶ φαντασιώδους. Ὁ δὲ Κλαύδιος εἰς τὴν ἰλιγγίασίν του ὑπέλαβεν ὅτι βλέπει αὐτοῖς ὄμμασι τὸν φλογερὸν τῆς Κολάσεως πύργον. Τὰ μυρία φῶτα, τὰ καθ' ὅλον τὸ ὕψος τοῦ φοβεροῦ κολοσσοῦ διεσπαρμένα, τῷ ἐφάνησαν ὡς τόσα ἀλλεπάλληλα στόμια τῆς μεγάλης ἐσωτερικῆς καμίνου, ἡ δὲ ἐξ αὐτοῦ ἐκπορευομένη βοή, οἱ στεναγμοὶ καὶ αἱ οἰμωγαὶ τῶν κολαζομένων. Τότε φόβος κατέλαβεν αὐτόν, ἔφραξε διὰ τῶν χειρῶν τὰ ὦτα νὰ μὴ ἀκούῃ, ἔστρεψε τὰ νῶτα νὰ μὴ βλέπῃ, καὶ ὥρμησε νὰ φύγῃ τὴν φοβερὰν ὀπτασίαν.

Ἀλλ' ἡ ὀπτασία ὑπῆρχεν ἐντός του!

Ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὰς ὁδούς, οἱ διαβάται οἱ ἀλλήλους διαγκωνίζοντες εἰς τὸ φέγγος τῶν ἐργαστηρίων τῷ παρίσταντο ὡς φάσματα σοβοῦντα ἄνω καὶ κάτω περὶ αὐτόν. Παράδοξοι κρότοι ἐβόμβουν εἰς τὰ ὦτά του, ἀλλόκοτοι φαντασίαι ἐπτόουν τὸ πνεῦμά του· δὲν ἔβλεπεν οὔτε τὰς οἰκίας, οὔτε τὸ λιθόστρωτον, οὔτε τὰ ὀχήματα, οὔτε τοὺς ἄνδρας καὶ τὰς γυναῖκας, ἀλλὰ χάος ἀόριστον συγκεχυμένων ὄντων. Κατὰ τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ τῶν βαρελοποιῶν ὑπῆρχεν ἐργαστήριον

Digitized by Google

παντοπώλου, οὗ τὸ προτέγισμα ἔφερε κατὰ πανάρχαιον ἔθος εἰς τὸν γύρον αὐτοῦ στεφάνας ἐκ λευκοσιδήρου, ὁπόθεν κρέμαται κύκλος ξυλίνων λυχνιῶν, αὗται δὲ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου συγκρουόμεναι ἀπετέλουν ἦχον ὅμοιον κροτάλων. Ὁ ἀρχιδιάκονος ἐφαντάσθη ὅτι ἀκούει συγκρουόμενα εἰς τὸ σκότος τὰ σκελετὰ τῶν εἰς τὸ Μονφωκόνιον ριπτομένων καταδίκων.

— Ὦ! εἶπε καθ' ἑαυτόν, ὁ νυκτερινὸς ἄνεμος τὰ συνωθεῖ κατ' ἀλλήλων καὶ συσμίγει τὸν κρότον τῶν ἁλύσσων καὶ τὸν θροῦν τῶν κοκκάλων των! Ἴσως τώρα εἶναι μαζῆ των κ' ἐκείνη!

Ἀλλοφρονῶν δὲν ἐγνώριζε ποῦ ὑπάγει. Μετά τινα βήματα εὑρέθη ἐπὶ τῆς γεφύρας Ἁγίου Μιχαήλ· εἰς τὸ παράθυρον καταγαίου τινὸς ἐφαίνετο φῶς· ἐπλησίασε καὶ εἶδε διὰ τοῦ διερρωγότος υελοφράκτου ῥυπαρὰν αἴθουσαν, ἥτις εἰς τὸν νοῦν του διήγειρεν ἀμυδράν τινα καὶ συγκεχυμένην ἀνάμνησιν. Εἰς τὴν αἴθουσαν ἐκείνην, τὴν ἀτελῶς ὑπὸ μιᾶς διψαλέας λυχνίας φωτιζομένην, διεκρίνετο νεανίσκος ξανθός, μὲ δροσερὸν καὶ χαροπὸν πρόσωπον, ἐναγκαλιζόμενος μετὰ μεγάλων γελώτων μειρακίσκην λίαν ἀναιδῶς ἐστολισμένην, καὶ παρὰ τὴν λυχνίαν ἐκάθητο γραῦς νήθουσα καὶ ᾄδουσα μετὰ φωνῆς ὑποτρόμου. Ἐπειδὴ δὲ τοῦ νεανίσκου οἱ γέλωτες εἶχον διαλείμματα, τὸ ᾆσμα τῆς γραὸς ἔφθανε κατακερματισμένον εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ ἱερέως· ἦσαν δὲ οἱ λόγοι τοῦ ᾄσματος ἀκατανόητοί τινες καὶ φρικαλέοι.

Γρεύη, σκοῦζε σὰν κουρούνα,
Μούγγριζε σὰν τὴν γουρούνα.
Γνέθε, ρόκα σιγανή,
Τοῦ δημίου τὸ σχοινί,
Τοῦ δημίου ποῦ γυρίζει
Στὸ λιβάδι καὶ σφυρίζει.
Γρεύη, σκοῦζε σὰν κουρούνα
Μούγγριζε σὰν τὴν γουρούνα!

Κανναβένιο μου σχοινάκι!
Ἂς φυτρώση καννάβάκι
Ἀπ' τὴν Βάμβρα ὡς τὸ Ἴσσυ.
Κλέφτης δὲν θὲ νὰ τολμήση
Νὰ σὲ κλέψη, καννάβάκι,
Κανναβένιο μου σχοινάκι.

Γρεύη, σκοῦζε σὰν κουρούνα
Μούγγριζε σὰν τὴν γουρούνα,
Γιὰ νὰ δῆς τὴν πομπιωμένη
Εἰς τὴν φοῦρκα κρεμασμένη.
Ἔχουν γύρω τὰ παλάτια
Τὰ παράθυρα σὰν μάτια.
Γρεύη, σκοῦζε σὰν κουρούνα,
Μούγγριζε σὰν τὴν γουρούνα!

Πρὸς ταῦτα τὸ μειράκιον ἐγέλα κ' ἐθώπευε τὴν κόρην. Ἡ γραῦς ἐκείνη ἦτο ἡ κυρὰ Ξακουστή, ἡ κόρη δημόσιον γύναιον, ὁ δὲ νεανίσκος ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀρχιδιακόνου Ἰωάννης.

Ἐξηκολούθησε δὲ νὰ θεωρῇ τὸ θέαμα τοῦτο ὡς καὶ πᾶν ἄλλο θέαμα, ἀδιαφόρως.

Ὁ Ἰωάννης μετέβη πρὸς ἓν παράθυρον εἰς τὸ βάθος τῆς αἰθούσης, τὸ ἤνοιξεν, ἔρριψεν ἓν βλέμμα πρὸς τὴν κρηπῖδα τοῦ ποταμοῦ, ὅπου ἐφαίνοντο λάμποντα μυρία οἰκιῶν φῶτα, εἶτα ἔκλεισε πάλιν τὸ παράθυρον εἰπών. — Ἐνύκτωσε, μωρὲ παιδί! Οἱ παρισινοὶ ἀνάπτουν τοὺς λύχνους των καὶ ὁ γέρω — Σαβαὼθ τὰ ἄστρα του.

Ἔπειτα ὁ Κλαύδιος εἶδε τὸν Ἰωάννην ἐπανερχόμενον πρὸς τὴν ἑταιρίδα, συντρίβοντα μίαν ἐπὶ τῆς τραπέζης κειμένην φιάλην καὶ ἀνακράζοντα· — Μωρέ, ἄδειασε κι' ὅλας! κ' ἐγὼ δὲν ἔχω λεπτὸ τσακισμένο! Ἰσαβὼ ψυχή μου, τότε θὰ εἰπῶ εὖγε τοῦ θεοῦ Δία, ὅταν ἀλλάξῃ τὰ δύο ἄσπρα βυζάκια σου εἰς δύο μαῦρα μποκαλάκια ἀπ' ὅπου νὰ βυζάνω ἡμερόνυκτα κρασάκι γλυκὸ τῆς Βώνας!

Ἡ μειρακίσκη ἐγέλασε διὰ τὸν ὡραῖον ἀστεϊσμὸν καὶ ὁ Ἰωάννης ἐξῆλθε τῆς οἰκίας.

Μόλις ἔλαβε καιρὸν ὁ Κλαύδιος νὰ πέσῃ πρηνὴς κατὰ γῆς, ἵνα μὴ συναντηθῇ κατὰ πρόσωπον καὶ γνωρισθῇ ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του. Κατὰ καλὴν τύχην ἡ ὁδὸς ἦτο σκοτεινὴ καὶ ὁ μαθητὴς μεθυσμένος. Ἀλλὰ καὶ οὕτως εἶδε τὸν ἀρχιδιάκονον ἐστρωμένον ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου εἰς τὸν βόρβορον. — Ὤ! ὤ! ἔκαμε· τοῦτος ἐδῶ τὸ ξεφάντωσε σήμερα καλὰ ὁ ἐρίφης!

Καὶ ἐδοκίμασε νὰ μετακινήσῃ διὰ τοῦ ποδὸς τὸν Κλαύδιον, ὅστις ἐκράτει τὴν ἀναπνοήν του.

— Στουππί, μωρὲ παιδί! ἐπανέλαβεν ὁ Ἰωάννης, γεμάτος ὡς τὸν λαιμό! ἀληθινὴ βδέλλα ξεκολλημένη ἀπὸ τὸ πιθάρι! Εἶναι καὶ φαλακρός, ἐπρόσθεσε κύπτων, εἶναι γέρος. Fortunate senex! (μάκαρ πρεσβῦτα).

Μετὰ ταῦτα ὁ Κλαύδιος τὸν ἤκουσεν ἀπομακρυνόμενον καὶ λέγοντα· — Ἀδιάφορον! τὸ λογικὸν εἶναι ὡραῖον πρᾶγμα, καὶ ὁ ἀδελφός μου ὁ ἀρχιδιάκονος εἶναι πολλὰ εὐτυχής, διότι εἶναι φρόνιμος ἄνθρωπος, καὶ βροντᾷ καὶ τὸ πουγγί του!

Ὁ ἀρχιδιάκονος τότε ἀνηγέρθη ἐκ τῆς γῆς καὶ ἔδραμεν ἀπνευστὶ πρὸς τὴν Παναγίαν, τῆς ὁποίας ἔβλεπε τοὺς πελωρίους πύργους προανέχοντας εἰς τὸ σκότος ὑπεράνω τῶν οἰκιῶν.

Ἀλλ' ὅτε ἔφθασεν ἀσθμαίνων εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Προνάου, ἐπαλινδρόμησε καὶ δὲν ἐτόλμα νὰ προσβλέψῃ τὸ ἀπαίσιον οἰκοδόμημα. — Ὤ! εἶπε χαμηλῇ τῇ φωνῇ, εἶναι λοιπὸν βέβαιον ὅτι τοιοῦτον πρᾶγμα συνέβη ἐδῶ, σήμερον, σήμερον ἀκόμη!

Ἐν τούτοις ἀπετόλμησε καὶ εἶδε τὴν ἐκκλησίαν. Τὸ πρόσωπον αὐτῆς ἦτο κατασκότεινον, ὄπισθεν δὲ ἐσελάγιζεν ὁ ἀστερωπὸς οὐρανός. Ἡ ἡμισέληνος, ἐκ τοῦ ὁρίζοντος ἀναπτᾶσα, εἶχεν ἐπισταθῇ μικρὸν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ πρὸς τὰ δεξιὰ πύργου καὶ ἐφαίνετο ὡς φωτοβόλον πτηνὸν ἐπικαθίσαν ἐπὶ τὰ χείλη τοῦ μαρμαρίνου δρυφάκτου, τοῦ ἐν εἴδει μελανῶν φύλλων διατετμημένου.

Digitized by Google

Ἡ θύρα τοῦ κοινοβίου ἦτο κεκλεισμένη, ἀλλ' ὁ ἀρχιδιάκονος ἔφερε πάντοτε μεθ' ἑαυτοῦ τὸ κλειδίον τοῦ πύργου, ἔνθα ὑπῆρχε τὸ ἀλχημικὸν ἐργαστήριόν του· δι' αὐτοῦ εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Ὡμοίαζε τὴν ὥραν ἐκείνην ἡ ἐκκλησία σκοτεινὸν καὶ σιωπηλὸν ἄντρον. Ἐκ τῶν μεγάλων σκιῶν, αἵτινες ἁπανταχόθεν κατέπιπτον πλατύπτυχοι, ἔκρινεν ὅτι τὰ μαῦρα τῆς πρωϊνῆς τελετῆς παραπετάσματα δὲν εἶχον εἰσέτι ἀφαιρεθῆ. Ὁ μέγας ἀργυρούφαντος σταυρὸς ἐσπινθηροβόλει εἰς τὸν ζόφον, διακρινόμενος ἀπὸ στιλπνά τινα σημεῖα ἐπιπάσσοντα αὐτόν, ὡς ὁ γαλαξίας τῆς ἐνταφίου ταύτης νυκτός. Τὰ προμήκη τοῦ χοροῦ παράθυρα ἐδείκνυον ὑπεράνω τοῦ μαύρου ὑφάσματος τὰς ψαλιδωτὰς αὐτῶν γωνίας, ὧν οἱ χρωματιστοὶ ὕαλοι, ὑπὸ μιᾶς σεληναίας ἀκτῖνος διαφεγγόμενοι, ἔσωζον μόνα τὰ ὠχρὰ καὶ ἀμφίβολα χρώματα τῆς νυκτός, εἶδός τι ἰώδους, λευκοῦ καὶ κυανοῦ, βαφὴν εἰς μόνον τὰ πρόσωπα τῶν νεκρῶν ἀπαντωμένην. Βλέπων ὁ ἀρχιδιάκονος ὁλόγυρα τοῦ χοροῦ τὰς πελιδνὰς ταύτας τῶν γοτθικῶν παραθύρων ψαλίδας, ἐνόμισεν ὅτι ὁρᾷ μίτρας ἁμαρτωλῶν ἐπισκόπων· ὅθεν ἔκλεισε τὰ ὄμματα. Ὅτε δὲ πάλιν ἠνέῳξεν αὐτά, ἐφαντάσθη ὅτι ἦσαν κύκλος ὠχρῶν προσώπων παρατηρούντων αὐτόν.

Ὥρμησε νὰ φύγῃ διὰ μέσου τοῦ ναοῦ. Τότε τῷ ἐφάνη ὅτι καὶ ὁ ναὸς ὡσαύτως ἐκραδαίνετο, ἐσάλευεν, ἐζωντάνευεν, ὅτι πᾶς ὀγκώδης στύλος ἀπετέλει καὶ ἕνα πόδα πατάσσοντα τὸ ἔδαφος διὰ τῆς πλατείας λιθίνης σκυτάλης του, καὶ ὅτι ἡ κολοσσιαία μητρόπολις δὲν ἦτο πλέον εἰμὴ εἰς τερατομεγέθης ἐλέφας, φυσῶν καὶ προπατῶν, μὲ τοὺς κτιστοὺς κίονας ἀντὶ ποδῶν, τοὺς δύο του πύργους ἀντὶ προβοσκίδων, καὶ τὸ μέγιστον μέλαν καταπέτασμα ἀντὶ ἐπιβλήματος τῶν νώτων.

Ὁ πυρετὸς ἢ ἡ παραφροσύνη του τοιαύτην εἶχε λάβει ἔντασιν, ὥστε ἅπας ὁ ἐξωτερικὸς κόσμος ἦτο πλέον εἰς τὸν δυστυχῆ ἓν εἶδος Ἀποκαλύψεως ὁρατῆς, ψηλαφητῆς, φρικαλέας.

Ἠσθάνθη ὅμως μικρὰν ἀνακούφισιν ὅτε, εἰς τὰ πλάγια τοῦ καθολικοῦ εἰσδύσας, εἶδεν ὄπισθεν τῶν πυκνῶν κιόνων ὑπέρυθρόν τινα λάμψιν· ἔδραμε πρὸς ταύτην ὡς πρὸς ἄστρον σωτηρίας. Ἦτο ἡ πενιχρὰ λυχνία ἡ φωτίζουσα νυχθημερὸν τὸ δημόσιον τῆς Παναγίας Εὐχολόγιον ὑπὸ τὸ σιδηροῦν διάπλεγμά του. Μετ' ἀπλέτου πόθου ἐρρίφθη ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ βιβλίου, ἐλπίζων νὰ εὕρῃ ἐν αὐτῷ παρηγορίαν τινὰ καὶ θάρρος. Τὸ βιβλίον ἦτο ἀνεῳγμένον εἰς τὴν ἑξῆς περικοπὴν τοῦ Ἰὼβ, ἣν διέτρεξαν οἱ ἀμαυροὶ ὀφθαλμοί του.—«Φόβος καὶ ἠχὼ νυκτερινή· καὶ πνεῦμα ἐπὶ πρόσωπόν μου διέβη, οὐδὲν ἀλλ' ἢ αὔραν ἤκουον, ἔφριξαν δέ μου τρίχες καὶ σάρκες ! »

Εἰς τὸ θλιβερὸν τοῦτο ἀνάγνωσμα διετέθη ὅπως ὁ τυφλὸς ὁ ἀναλαβὼν χαμόθεν ἀντὶ βακτηρίας ὄφιν, καὶ δηχθεὶς ὑπ' αὐτοῦ. Τὰ γόνατά του παρελύθησαν, καὶ κατέπεσεν ἐπὶ τῶν μαρμάρων συλλογιζόμενος ἐκείνην, ἥτις τὴν ἡμέραν εἶχεν ἀποθάνει· ᾐσθάνετο δὲ ἀναβαίνοντας εἰς τὸν ἐγκέφαλόν του τοιούτους λευγαλέους καπνούς, ὥστε ἐπίστευσεν ὅτι καὶ ἡ κεφαλή του αὐτὴ εἶχε μεταβληθῆ εἰς καπνοδόχην τῆς Κολάσεως.

Φαίνεται δὲ ὅτι ἔμεινεν ἐπὶ πολὺ εἰς ἐκείνην τὴν στάσιν, μὴ σκεπτόμενος πλέον, εἰς βῦθος ἀδρανές, δεδαμασμένος ὑπὸ τοῦ δαίμονος. Τέλος ἀναλαβών τινα δύναμιν ἐστοχάσθη νὰ ὑπάγῃ νὰ ζητήσῃ καταφύγιον εἰς τὸν πύργον, παρὰ τῷ πιστῷ αὐτοῦ Κουασιμόδῳ. Ἠγέρθη, καὶ ἐπειδὴ ἐφοβεῖτο, ἐπῆρε νὰ τὸν φέγγῃ τὴν λυχνίαν τοῦ προσευχηταρίου. Τοῦτο ἦτο ἱεροσυλία, ἀλλ' εἰς τὸν τοιαῦτα καὶ τηλικαῦτα διαπράξαντα τόσον μικρὸν πρᾶγμα ὑπῆρχεν ἀνάξιον προσοχῆς.

Ἀνέβη βραδέως τῶν πύργων τὴν κλίμακα, συνεχόμενος ὑπὸ μυστικῆς φρίκης, ἣν ἔμελλε βεβαίως νὰ μεταδίδῃ καὶ εἰς τοὺς ἀραιοὺς διαβάτας τὸ μυστηριῶδες τοῦ λύχνου του φῶς, ἀναβαῖνον οὕτως ἀωρὶ ἀπὸ πολεμίστρας εἰς πολεμίστραν πρὸς τὰ ὕψη τοῦ κωδωνοστασίου.

Μετ' ὀλίγον ᾐσθάνθη δρόσον τινὰ εἰς τὸ πρόσωπον καὶ εὑρέθη ὑπὸ τὴν θύραν τῆς ἀνωτάτης στοᾶς. Ὁ ἀὴρ ἦτο ψυχρός, ὁ οὐρανὸς ἐσάρονε νέφη, ὧν τὰ λευκὰ κύματα ἐσωρεύοντο ἐπάλληλα, ἀποθραυόμενα κατὰ τὰς γωνίας καὶ ὁμοιάζοντα οὕτω ποταμὸν χειμέριον, λυομένων ἤδη τῶν πάγων. Ἡ μηνοειδὴς σελήνη ἐξωκελμένη ἀναμέσον τῶν νεφῶν παρίστα οἱονεὶ πλοῖον οὐράνιον, ἐνεσχημένον εἰς ταῦτα τὰ ἐναέρια κρύσταλλα.

Ἔστρεψε πρὸς τὰ κάτω τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἐθεώρησεν ἐπὶ μικρὸν ἐν ἀποστάσει, διὰ μέσου τῶν μαρμαρίνων κιονίσκων τοῦ συνενοῦντος τοὺς δύο πύργους δρυφάκτου, τὸ σιωπηλὸν πλῆθος τῶν ἀναρίθμων στεγῶν καλυπτομένων ὑπὸ ἐλαφρᾶς ὁμίχλης, τῶν ὀξυγωνίων, πυκνῶν καὶ λεπτῶν ὡς κύματα θαλάσσης εἰς νήνεμον θερινὴν νύκτα.

Ἡ σελήνη ἔστελλεν ἀσθενῆ λάμψιν μεταδίδουσαν εἰς τὴν γῆν καὶ τὸν οὐρανὸν τεφρώδη τινὰ χροιάν.

Τὴν στιγμὴν ταύτην ἠκούσθη ἡ χαλαρὰ τοῦ ὡρολογίου φωνὴ σημαίνουσα μεσονύκτιον. Ὁ ἱερεὺς ἐνθυμήθη τὴν μεσημβρίαν· πάλιν ἡ δωδεκάτη ὥρα ἐπανήρχετο.—Ὢ ! εἶπε καθ' ἑαυτόν, τώρα ἐκείνη θὰ εἶνε πλέον κρύα !

Ριπὴ ἀνέμου πνεύσασα αἴφνης ἔσβεσε τὴν λυχνίαν του, καὶ ταυτοχρόνως σχεδὸν εἶδεν ἐπιφανεῖσαν εἰς τὴν ἀπέναντι γωνίαν τοῦ πύργου σκιάν τινα λευκάζουσαν, σχῆμά τι καὶ μορφὴν ὁμοίαν γυναικός. Ἀνεσκίρτησεν ἔντρομος. Πλησίον τῆς γυναικὸς ἦτο καὶ μικρὰ αἲξ, μυγνύουσα τὸ βέλα-

Digitized by Google

σμά της εἰς τὸν τελευταῖον ἦχον τοῦ ὡρολογίου.

Συνέτεινεν ὅλας αὐτοῦ τὰς δυνάμεις καὶ παρετήρησε καλῶς· ἦτο ἐκείνη.

Ἦτο δὲ ὠχρά, ἦτο πένθιμος· ἡ κόμη της ἔπιπτεν ἐπὶ τῶν ὤμων της ὅπως καὶ τὸ πρωΐ· πλὴν δὲν ἔφερε πλέον σχοινίον περὶ τὸν λαιμόν, εἶχεν ἀδεσμεύτους τὰς χεῖρας, ἦτο ἐλευθέρα, νεκρά...

Ἐφόρει λευκὴν ἐσθῆτα, καὶ λευκὴ καλύπτρα τῆς ἐσκέπαζε τὴν κεφαλήν.

Ἤρχετο δὲ πρὸς αὐτὸν βραδυποροῦσα καὶ βλέπουσα κατὰ τὸν οὐρανόν. Ἡ ὑπερφυσικὴ αἲξ τὴν ἠκολούθει κατόπιν. Ὁ ἀρχιδιάκονος ᾐσθάνετο τὰ μέλη του ἀπολελιθωμένα, βαρέα καὶ ἀδύνατα πρὸς φυγήν. Εἰς ἕκαστον ἐκείνης βῆμα πρὸς τὰ ἐμπρός, ἔκαμνεν αὐτὸς ἓν πρὸς τὰ ὀπίσω, περισσότερον δὲν ἴσχυεν.

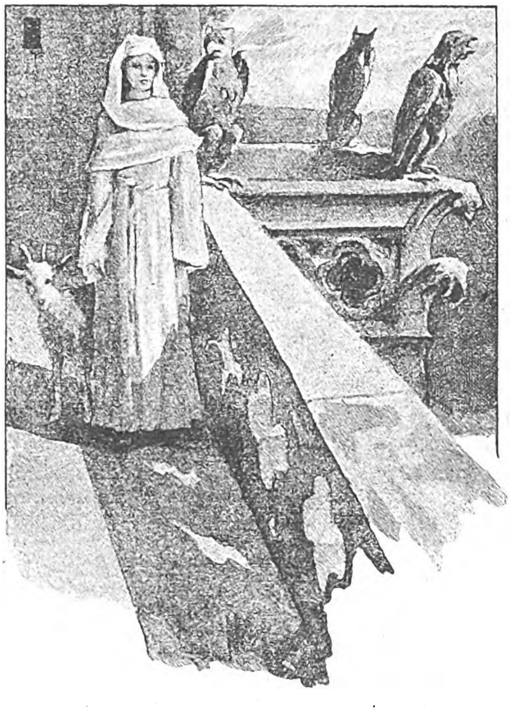

Οὕτω πως ὀπισθοπορῶν εἰσῆλθεν ὑπὸ τὸν σκοτεινὸν τῆς κλίμακος θόλον. Τὸν ἐπάγονε δὲ ἡ ἰδέα μὴ ἄρα ἔμελλε νὰ συνεισέλθῃ κ' ἐκείνη μετ' αὐτοῦ· ἂν ἔπραττε τοῦτο, αὐτὸς βεβαίως ἀπέθνησκεν ὑπὸ τοῦ δέους.

Ἀληθῶς ἡ σκιὰ προέβη μέχρι τῆς θύρας τῆς κλίμακος, ἐστάθη ἐπὶ μικρόν, παρετήρησεν ἀσκαρδαμυκτὶ εἰς τὸ σκότος, πλὴν χωρὶς νὰ φανῇ ὅτι βλέπει τὸν ἱερέα, καὶ ἀντιπαρῆλθε. Τῷ ἐφάνη δὲ μείζων τὸ ἀνάστημα ἢ ὅτε ἔζη· εἶδε τὴν σελήνην φέγγουσαν διὰ μέσου τῆς λευκῆς ἐσθῆτός της, ἤκουσε τὴν αὔραν της.

Ἀφοῦ ἐκείνη παρῆλθεν, αὐτὸς ἐξηκολούθησε νὰ καταβαίνῃ τὴν κλίμακα μετὰ τῆς αὐτῆς βραδύτητος μεθ' ἧς εἶχεν ἰδεῖ βαδίζον τὸ φάσμα, ὑπολαμβάνων ἑαυτὸν ὡσαύτως φάσμα, ἀγριωπός, ὀρθόθριξ, καὶ κρατῶν πάντοτε τὸν ἐσβεσμένον του λύχνον. Κατερχόμενος δὲ τὰς κοχλιοειδεῖς βαθμίδας ἤκουεν εὐκρινῶς εἰς τὰ ὦτά του φωνὴν καγχάζουσαν καὶ λέγουσαν «. . . καὶ πνεῦμα ἐπὶ πρόσωπόν μου διέβη, οὐδὲν ἀλλ' ἢ αὔραν ἤκουον, ἔφριξαν δέ μου τρίχες καὶ σάρκες! »

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ὑβὸς, χωλὸς, μονόφθαλμος.

Πᾶσα κατὰ τὸν μεσαιῶνα πόλις τῆς Εὐρώπης, καὶ πᾶσα μέχρι Λουδοβίκου δωδεκάτου πόλις ἐν Γαλλίᾳ, εἶχε τοὺς ἀσύλους τόπους της. Οἱ ἄσυλοι οὗτοι τόποι, ἐν μέσῳ τοῦ καλύπτοντος τὴν πολιτείαν κατακλυσμοῦ τῶν ποινικῶν νόμων καὶ τῶν βαρβάρων δικονομιῶν, ἦσαν ὡς νῆσοί τινες ὑπερανέχουσαι, καὶ σώζουσαι τὸν εἰς αὐτὰς προσνηχόμενον κατάδικον. Ὑπῆρχον εἰς πᾶσαν περίχωρον τόσα σχεδὸν ἄσυλα ὅσαι καὶ ἀγχόναι, ἡ ὑπερβολὴ τῆς ἀτιμωρησίας παρὰ τῇ ὑπερβολῇ τῶν κολάσεων, κακὰ δύο ζητοῦντα νὰ διορθώσωσι τὸ ἓν τὸ ἄλλο. Τὰ παλάτια τῶν βασιλέων, οἱ οἶκοι τῶν πριγκίπων, αἱ ἐκκλησίαι πρὸ πάντων ἐκέκτηντο δικαίωμα ἀσυλίας. Ἐνίοτε δὲ καὶ πόλις ὁλόκληρος ἀνάγκην ἔχουσα συνοικισμοῦ ἕνεκα λειψανδρίας ἀνεκηρύσσετο προσωρινῶς τόπος ἀσύλου. Ὁ βασιλεὺς Λουδοβῖκος ΙΑ' ἀνέδειξεν ἄσυλον ἐν ἔτει 1467 τὴν πόλιν τῶν Παρισίων.

Ἅμα ἔθετεν ἐντὸς τοῦ ἀσύλου τὸν πόδα ὁ διαπράξας οἱονδήποτε ἔγκλημα ὑπῆρχεν ἀκαταδίωκτος, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ προσέχῃ καλῶς μὴ ἐξέλθῃ, διότι ἓν βῆμα ἂν ἔκαμνεν ἔξω τοῦ ἱεροῦ, ἔπιπτε πάλιν εἰς τὸ κῦμα. Ὁ τροχός, ἡ ἀγχόνη, ὁ σχοινισμὸς (1) δὲν ἐκοιμῶντο, ἀλλ' ἐφύλαττον καλῶς περὶ τὸν τόπον τοῦ καταφυγίου, ἐνεδρεύοντα ἀδιαλείπτως τὴν ἄγραν των ὡς οἱ τὸ πλοῖον περιπλέοντος καρχαρίαι. Εἶδαν καταδίκους πολιοὺς γενομένους ὑπὸ στοὰν ἐκκλησίας τινός, ἢ ἐπὶ κλίμακος παλατίου ἢ εἰς περίβολον μοναστηρίου. Ὥστε τὸ ἄσυλον ἦτο καὶ αὐτὸ εἱρκτὴ ὡς καὶ πᾶσα ἄλλη. Συνέβαινεν ἐνίοτε νὰ ἐκβιασθῇ τὸ ἄσυλον δι' ἐπισήμου θεσπίσματος τῆς δικαστικῆς συγκλήτου καὶ νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὸν δήμιον ὁ κατάδικος, πλὴν τοῦτο ἐγίνετο σπανιώτατα. Οἱ δικαστικοὶ ἐφοβοῦντο τοὺς ἐπισκόπους, καὶ ὁσάκις τὰ δύο ταῦτα ἀξιώματα ἤρχοντο εἰς σύγκρουσιν, τὸ ράσον ἐνίκα τὴν τήβεννον. Κάποτε ὅμως, ὡς λόγου χάριν ἐπὶ τῶν δολοφόνων τοῦ Μικρογιάννη, δημίου τῶν Παρισίων, καὶ ἐπὶ τοῦ Ἐμερῆ Ρουσσῶ, φονέως τοῦ Ἰωάννου Βαλλερέτου, ἡ δικαστικὴ ἀρχὴ ὑπερε-

(1) Εἶδος ποινῆς καθ' ἣν ὁ κατάδικος ἐμετεωρίζετο εἰς τὸν ἀέρα διὰ σχοινίου καὶ ἔπειτα ἀφίνετο νὰ καταπίπτῃ διὰ μιᾶς. Σ. τοῦ Μ.

Digitized by Google

πῆδα τὸ τῆς ἐκκλησίας μεσότοιχον, καὶ προέβαινεν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεών της. Ἀλλ' ἐκτὸς δόγματος τῆς συγκλήτου, οὐαὶ εἰς ἐκεῖνον ὅστις δι' ἐνόπλου χειρὸς κατεπάτει ἄσυλόν τι! Γνωστὸν ὁποῖον ἔλαβε θάνατον διὰ τοιαύτην αἰτίαν Ροβέρτος ὁ Κλερμόντου, στρατάρχης Γαλλίας, καὶ Ἰωάννης ὁ Σιαλῶνος, στρατάρχης Καμπανίας, ἂν καὶ ἐπρόκειτο μόνον περὶ Μάρκου τινὸς Περρίνου, οὐτιδανοῦ δολοφόνου, ὑπηρέτου ἑνὸς ἀργυραμοιβοῦ· ἀλλ' οἱ δύο στρατάρχαι εἶχον θραύσει τὰς χεῖρας τοῦ Ἁγίου Μερῦ, καὶ εἰς τοῦτο συνίστατο τὸ μέγα ἀνοσιούργημα.

Τόσον ἅγιον σέβας ἐπεκράτει περὶ τοὺς τόπους τούτους τῆς καταφυγῆς, ὥστε κατὰ τὴν δημώδη παράδοσιν πολλάκις ἐπενήργει καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἀλόγων ζώων. Διηγεῖται ὁ Αἰμοῖνος ὅτι ἐλάφου τινὸς διωκομένης ὑπὸ τοῦ βασιλέως Δαγοβέρτου, καὶ εἰς τὸν τάφον τοῦ Ἁγ. Διονυσίου προσφυγούσης, οἱ κατ' αὐτῆς ἐπερχόμενοι κύνες δὲν ἐτόλμησαν νὰ προχωρήσωσιν, ἀλλ' ἔμειναν πόρρωθεν ὑλακτοῦντες.

Αἱ ἐκκλησίαι εἶχον συνήθως δωμάτιόν τι παρεσκευασμένον εἰς ὑποδοχὴν τῶν ἱκετῶν. Εἰς τὸν ναὸν τῆς Παναγίας ὑπῆρχε πρὸς τοῦτον τὸν σκοπὸν μικρὸν οἰκημάτιον, ἐνῳκοδομημένον κατὰ τὰ ὑπωρόφια, ὑπὸ τὰς ἀντηρίδας τῆς στέγης, ἀπέναντι τοῦ κοινοβίου, εἰς αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ μέρος ὅπου ἡ γυνὴ τοῦ σημερινοῦ τῶν κωδωνοστασίων θυρωροῦ ἐφύτευσε πρὸς ἰδίαν ἑαυτῆς χρῆσιν μικρὸν κηπάριον, ἔχον πρὸς τοὺς κρεμαστοὺς κήπους τῆς Βαβυλῶνος τὴν ἀναλογίαν, ἣν ἡ θριδακίνη ἔχει πρὸς τὸν φοίνικα, ἢ γυνὴ θυρωρὸς πρὸς τὴν Σεμίραμιν.

Ἐνταῦθα, μετὰ τὸν ἔξαλλον καὶ θριαμβευτικὸν ἐπὶ τῶν πύργων καὶ τῶν στοῶν δρόμον του, εἶχεν ὁ Κουασιμόδος ἀποθέσει τὴν Ἐσμεράλδαν. Διαρκοῦντος τοῦ δρόμου ἐκείνου ἡ νεᾶνις δὲν ἠδυνήθη ν' ἀναλάβῃ τὴν αἴσθησιν, ἀλλ' εὑρίσκετο μεταξὺ ὕπνου καὶ ἐγρηγόρσεως μηδὲν ἄλλο ἐννοοῦσα εἰμὴ ὅτι ἀνέβαινεν εἰς τὸν ἀέρα, ὅτι ἐκυμάτιζεν, ἵπτατο ἐν αὐτῷ αἰρομένη ὑπό τινος πράγματος ὑπεράνω γῆς. Ἐκ διαλειμμάτων δὲ ἤκουε τὸν λαμπρὸν γέλωτα, τὴν βροντώδη τοῦ Κουασιμόδου φωνὴν ἠχοῦσαν εἰς τὰ ὦτά της, καὶ ἡμιάνοιγε τοὺς ὀφθαλμούς. Ἔβλεπε τότε ὑποκάτωθεν αὐτῆς ἀμυδρῶς τὴν πόλιν τῶν Παρισίων, πεποικιλμένην διὰ τῶν μυρίων ἐξ ἀρδωσίας ἢ κεράμου στεγῶν της, ὡς μωσαϊκὸν ψηφοθέτημα ἐρυθροῦ καὶ κυανοῦ χρώματος, ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν δὲ αὐτῆς τὸ φοβερὸν καὶ χαρμόσυνον πρόσωπον τοῦ Κουασιμόδου. Τότε ἔκλειε πάλιν τὰ βλέφαρα, πιστεύουσα ὅτι τὰ πάντα ἦσαν ἤδη τετελεσμένα, ὅτι τὴν εἶχαν θανατώσει ἐν καιρῷ τῆς λειποθυμίας της, καὶ ὅτι τὸ δύσμορφον δαιμόνιον, ὅπερ προΐστατο εἰς τὴν τύχην αὐτῆς ἐν τῷ βίῳ, εἶχεν ἀναρπάσει αὐτὴν κ' ἔφευγε. Δὲν ἐτόλμα δὲ νὰ προσβλέψῃ εἰς αὐτό, ἀλλ' ἄφινε νὰ τὴν ἄγῃ καὶ νὰ τὴν φέρῃ.

Ἀλλ' ὅτε ὁ κωδωνοκρούστης, μὲ ἀνώμαλον τὴν κόμην καὶ ἀσθμαίνων, κατέθεσεν αὐτὴν εἰς τὸ οἴκημα τοῦ ἀσύλου, ὅτε ᾐσθάνθη τὰς ὀγκώδεις του χεῖρας ἀποσπώσας ἠρέμα τὸ σχοινίον τὸ καταπληγόνον τοὺς βραχίονάς της, ἐδοκίμασε τοιοῦτον τιναγμόν, ὁποῖος ἐξεγείρει ἄφνω τοὺς κοιμωμένους ἐπιβάτας πλοίου καθίσαντος ἐν ὥρᾳ βαθείας νυκτός. Οἱ λογισμοί της ἀφυπνίσθησαν ὡσαύτως, καὶ ἐπανήρχοντο εἰς κατόπιν τοῦ ἄλλου. Εἶδεν ὅτι εὑρίσκετο ἐντὸς τῆς Παναγίας, ἀνεμνήσθη ὅτι εἶχεν ἀποσπασθῆ ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ δημίου, ὅτι ὁ Φοῖβος ἔζη, ἀλλ' ὅτι ὁ Φοῖβος πλέον δὲν τὴν ἠγάπα. Αἱ δύο αὗται ἰδέαι, ἐξ ὧν ἡ μία ἐφαρμάκευε τὴν ἄλλην, παρεστάθησαν ταυτοχρόνως εἰς τὸν νοῦν τῆς δυστυχοῦς καταδίκου, ὅθεν ἐστράφη πρὸς τὸν Κουασιμόδον, ὅστις ἵστατο ἐνώπιόν της ἐμπνέων εἰς αὐτὴν φόβον, καὶ τῷ εἶπε. — Διὰ τί μὲ ἔσωσες;

Ἐκεῖνος τὴν ἐκύτταξεν ἐναγωνίως ὡς ζητῶν νὰ μαντεύσῃ τί τὸν εἶπεν· ἡ νεᾶνις ἐπανέλαβε τὴν ἐρώτησίν της, ἀλλ' ὁ Κουασιμόδος ἔρριψεν ἐπ' αὐτῆς βλέμμα ἐκφράζον ἄφατον λύπην, καὶ μεταστραφεὶς ἔφυγεν.

Ἡ Ἐσμεράλδα ἔμεινε θαυμάζουσα. Μετ' ὀλίγον ἐπανῆλθε πάλιν κομίζων φάκελλον ἐνδυμάτων, καὶ ἔρριψεν αὐτὰ πρὸ ποδῶν της· ἦσαν δὲ ἱμάτια τὰ ὁποῖα ἐλεήμονές τινες γυναῖκες εἶχον ἀποθέσει δι' αὐτὴν εἰς τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας· τότε ἔκλινε πρὸς ἑαυτὴν τὰ ὄμματα, καὶ ἰδοῦσα ὅτι ἦτο σχεδὸν γυμνή, ἠρυθρίασε· σημεῖον ὅτι ἡ ζωὴ ἐπανήρχετο.

Ὁ Κουασιμόδος ἐφάνη συμμετέχων τρόπον τινὰ ταύτης τῆς αἰδοῦς, διότι ἐσκέπασε τὸ βλέμμα διὰ τῆς πλατείας του χειρός, καὶ ἀπεχώρησεν ἐκ δευτέρου, πλὴν μὲ ἀργὰ βήματα.

Ἡ νέα ἐνεδύθη μετὰ σπουδῆς· ἦτο ἐσθὴς λευκὴ μὲ καλύπτραν τῆς κεφαλῆς ἐπίσης λευκήν, τὸ ἔνδυμα δοκίμου γυναικὸς τοῦ νοσοκομείου **Οἴκου τοῦ Θεοῦ**.

Μόλις ἐτελείωσε, καὶ εἶδεν ἐπανερχόμενον τὸν Κουασιμόδον· ἔφερε δὲ κάνιστρον ὑπὸ τὸν ἕνα βραχίονα, καὶ στρωμνήν τινα ὑπὸ τὸν ἕτερον. Τὸ κάνιστρον περιεῖχε μίαν φιάλην, ἄρτον καὶ ὄψον τι. Ἀπέθεσε κατὰ γῆς τὸ κάνιστρον, καὶ εἶπε, φάγε· ἥπλωσε δὲ καὶ τὴν στρωμνὴν ἐπὶ τοῦ μαρμάρου, καὶ εἶπε, κοιμήσου. Ὁ κωδωνοκρούστης εἶχε κομίσει τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ γεῦμα, τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ κλίνην.

Ἡ αἰγυπτία ὕψωσε πρὸς αὐτὸν τὰ ὄμματα διὰ νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ διαρθρώσῃ λέξιν. Ἦτο ὁ πτωχὸς φρικαλέος τὴν ὄψιν. Διὸ ἔκλινε πάλιν τὴν κεφαλὴν μὲ σκίρτημα τρόμου.

Digitized by Google

Τότε ἐκεῖνος τῇ εἶπε : Σὲ προξενῶ φόβον· εἶμαι πολὺ ἄσχημος, πῶς ; Μὴ μὲ κυττάζῃς, ἄκουέ με μόνον. Τὴν ἡμέραν θὰ μένῃς ἐδῶ· τὴν νύκτα ἠμπορεῖς νὰ περιπατῇς εἰς ὅλην τὴν ἐκκλησίαν. Ἀλλὰ ποτὲ μὴν ἐξέλθῃς ἔξω τῆς ἐκκλησίας, οὔτε νύκτα οὔτε ἡμέραν, διότι ἐχάθης· θὰ σὲ φονεύσουν καὶ ἐγὼ θ' ἀποθάνω.

Συγκινηθεῖσα ἐκ τούτου ἀνήγειρε τὴν κεφαλὴν νὰ τῷ ἀποκριθῇ, ἀλλ' εἶχε γείνει ἐκποδών. Ὅθεν εὑρέθη πάλιν μόνη, σκεπτομένη περὶ τῶν παραδόξων λόγων τοῦ σχεδὸν τερατώδους ὄντος, καὶ θαυμάζουσα πῶς ὁ βραγχνὸς ἦχος τῆς φωνῆς του ὑπῆρχεν ἐνταυτῷ τόσον γλυκύς.

Ἀκολούθως παρετήρησε μετὰ προσοχῆς τὸ οἴκημά της· ἦτο δωμάτιον ἓξ περίπου τετραγωνικῶν ποδῶν, μὲ μικρὸν φεγγίτην καὶ θύραν ἐπὶ τοῦ ἠρέμα συγκλινοῦς ἐπιπέδου τῆς διὰ λιθίνων πλακῶν ἐστρωμένης στέγης. Πλεῖσται ὑδρορρόαι, παντοίας ζώων μορφὰς παριστῶσαι, ἐφαίνοντο κύπτουσαι περὶ αὐτήν, καὶ ζητοῦσαι τρόπον τινὰ νὰ τὴν ἴδωσι διὰ τοῦ φεγγίτου. Ὁλόγυρα τῆς στέγης ἔβλεπε τὰς κορυφὰς μυρίων καπνοδοχῶν, ὁπόθεν ἀνέθρωσκεν ὁ καπνὸς ὅλων τῶν τῆς πόλεως ἑστιῶν· θέαμα θλιβερὸν εἰς τὴν πτωχὴν Αἰγυπτίαν, ἔκθετον παιδίον, καταδεδικασμένην εἰς θάνατον, πανάθλιον πλάσμα, ἄπατρι, ἄοικον, ἀνέστιον.

Ἐνῷ δὲ ὁ λογισμὸς τῆς ὀρφανίας της παρίστατο οὕτω πως εἰς αὐτήν, ὑπέρ ποτε ὀδυνηρός, ᾐσθάνθη κεφαλήν τινα δασύτριχα καὶ γενειῶσαν διολισθαίνουσαν εἰς τὰς χεῖρας καὶ ἐπὶ τῶν γονάτων αὐτῆς. Ἀνετινάχθη (διότι τὰ πάντα ἤδη τὴν ἐπτόουν) καὶ παρετήρησεν. Ἦτο ἡ πτωχὴ αἴξ, ἡ εὐκίνητος Τζαλή, ἥτις εἶχε δραπετεύσει κατόπιν της καθ' ἣν ὥραν ὁ Κουασιμόδος διεσκόρπισε τὴν ἔνοπλον σπεῖραν τοῦ Χαρμολίου, καὶ πρὸ μιᾶς ἤδη ὥρας ἔκειτο παρὰ πόδας τῆς δεσποίνης της, θωπεύουσα μυριοτρόπως αὐτήν, χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ προσελκύσῃ ἓν βλέμμα της. Ἡ αἰγυπτία ἔλεγε καταφιλοῦσα αὐτήν, ὦ Τζαλή ! πῶς σ' ἐλησμόνησα ! σὺ τοὐλάχιστον δὲν εἶσαι ἀχάριστη ! Ταυτοχρόνως δέ, ὡς ἐὰν χεὶρ ἀόρατος ἀφεῖλε τὸ βάρος τὸ πρὸ τοσούτου ἤδη χρόνου συνέχον τὰ δάκρυα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς, ἤρχισε νὰ κλαίῃ, καὶ καθόσον τὰ δάκρυά της ἔτρεχον, συναπήρχετο μετ' αὐτῶν ὅ,τι δριμύτατον καὶ πικρότατον ἐνυπῆρχεν εἰς τὸ ἄλγος της.

Ἑσπέρας δὲ γενομένης, τόσον περικαλλῆ εὗρε τὴν νύκτα, τόσον ἱλαρὰν τὴν σελήνην, ὥστε περιῆλθε ἅπασαν τὴν στοὰν ἥτις περιθέει ὑψηλὰ ὁλόγυρα τὴν ἐκκλησίαν· ᾐσθάνθη δὲ ἱκανὴν ἀνακούφισιν, καὶ ἡ γῆ τῇ ἐφάνη ἥσυχος καὶ γαληνιαία ὁρωμένη ἐκ τοῦ ὕψους ἐκείνου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Κωφός.

Τῇ ἐπαύριον τὸ πρωῒ παρετήρησεν ἐξεγερθεῖσα ὅτι εἶχε κοιμηθῇ τὴν νύκτα, καὶ μεγάλως ἐξεπλάγη, διότι πρὸ πολλοῦ ὁ ὕπνος τὴν εἶχεν ἀποχαιρετήσει. Ἀκτὶς φαιδρὰ τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου εἰσήρχετο διὰ τοῦ φεγγίτου βάλλουσα τὸ πρόσωπόν της. Συγχρόνως δὲ μετὰ τοῦ ἡλίου εἶδεν εἰς τὸν φεγγίτην καὶ ἀντικείμενόν τι διὰ τὸ ὁποῖον ἐτρόμαξε, τὴν δυστυχῆ μορφὴν τοῦ Κουασιμόδου. Χωρὶς νὰ θέλῃ ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμούς· ἀλλ' εἰς μάτην· ἐνόμιζε πάντοτε ὅτι διορᾷ διὰ τοῦ ῥοδόχρου βλεφάρου της τὸ δυσειδὲς ἐκεῖνο, ἑτερόφθαλμον καὶ στρεβλόδουν τοῦ ἐξωτικοῦ προσώπου. Τότε μὲ κλειστοὺς πάντοτε ὀφθαλμοὺς ἤκουσε φωνὴν τραχεῖαν λέγουσαν ἡσύχως. — Μὴ φοβᾶσαι· ἐγὼ εἶμαι φίλος σου· εἶχα ἔλθει νὰ σὲ ἰδῶ κοιμωμένην. Αὐτὸ δὲν σὲ πειράζει, νομίζω, νὰ ἔρχωμαι νὰ σὲ βλέπω ὅταν κοιμᾶσαι. Τί σὲ μέλει ἂν ἐγὼ εἶμαι ἐδῶ, ὅταν σὺ ἔχῃς κλειστοὺς τοὺς ὀφθαλμούς ; Τώρα φεύγω·

ἰδοὺ εἶμαι ὄπισθεν τοῦ τοίχου· ἐμπορεῖς ν' ἀνοίξῃς τοὺς ὀφθαλμούς.

Ὑπῆρχέ τι θλιβερώτερον ἔτι τῶν λόγων τούτων, ὁ τόνος τῆς φωνῆς δι' οὗ ἐπροφέροντο. Ἡ αἰγυπτία κινηθεῖσα εἰς οἶκτον ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς. Ἀληθῶς ἐκεῖνος δὲν ἦτο πλέον εἰς τὴν ὀπὴν τοῦ φεγγίτου· ὑπῆγε τότε εἰς τὸν φεγγίτην καὶ εἶδε τὸν τρισάθλιον ὑιὸν συνεσταλμένον εἰς μίαν γωνίαν τοῦ τοίχου, ἐν σχήματι θλίψεως καὶ ὑπομονῆς. Δοκιμάζουσα δὲ νὰ ὑπερνικήσῃ τὴν βδελυγμίαν, ἣν τῇ ἐπροξένει, ἔλα, τῷ εἶπε μετὰ πραότητος. Ἰδὼν κινούμενα τὰ χείλη τῆς Αἰγυπτίας ὁ Κουασιμόδος ἐνόμισεν ὅτι τὸν διώκει· ὅθεν ἀνέστη ἐκ τοῦ τόπου ἐκείνου καὶ ἀπῆλθε χωλαίνων, βραδέως, μὲ σκυμμένην κεφαλήν, χωρὶς κἂν νὰ τολμήσῃ νὰ ὑψώσῃ πρὸς ἐκείνην τὸ ἐσχάτην ἀπελπισίαν ἐκφράζον βλέμμα του. — Ἔλα ἐδῶ, σοῦ εἶπα, ἔκραξεν ἡ νεᾶνις, ἀλλ' αὐτὸς ἐξηκολούθει νὰ φεύγῃ. Τότε ἐξελθοῦσα τοῦ οἰκήματος ἔδραμε πρὸς αὐτὸν καὶ τοῦ ἐπίασε

Digitized by Google

τὸν βραχίονα. Αἰσθανθεὶς τὴν ἀφὴν ὁ Κουασιμόδος ἤρχισε νὰ τρέμῃ σύσσωμος. Ἀνήγειρε τὸ ἱκετικὸν ὄμμα, καὶ ἀφοῦ εἶδεν ὅτι τὸν ἀνεκάλει πλησίον της, ὅλον τὸ πρόσωπόν του ἐξήστραψεν ὑπὸ ἀγαλλιάσεως. Ἠθέλησε νὰ τὸν εἰσάξῃ εἰς τὸ δωμάτιόν της, ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἐπείθετο κατ' οὐδένα τρόπον, καὶ ἔμεινεν ἐπὶ τοῦ κατωφλίου.

— Ὄχι, ὄχι, εἶπε· τὸ νυκτοπούλι δὲν ἐμβαίνει εἰς τὴν φωλεὰν τῆς κορυδαλλίδος.

Τότε ἡ Αἰγυπτία ἀνεκάθισε χαριέντως ἐπὶ τῆς στρωμνῆς της, μὲ τὴν αἶγα ὑπνώττουσαν εἰς τοὺς πόδας της. Ἀμφότεροι ἔμειναν ἐπί τινα ὥραν ἀκίνητοι, θεωροῦντες ἐν σιωπῇ ὁ μὲν τοσαῦτα θέλγητρα, ἡ δὲ τοσαύτην ἀσχημίαν. Κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ἀνεκάλυπτε καὶ νέαν τινὰ δυσμορφίαν τοῦ Κουασιμόδου. Τὸ βλέμμα της μετέβαινεν ἀπὸ τῶν ῥαιβῶν του γονάτων εἰς τὸν ὑβόν του ὦμον, καὶ ἀπὸ τοῦ ὑβοῦ του ὤμου, εἰς τὸν ἕνα του ὀφθαλμόν. Ἐδυσκολεύετο νὰ ἐννοήσῃ πῶς τόσον σκαιὸν καὶ κακόπλαστον ὂν ὑπῆρχεν εἰς τὸν κόσμον. Καὶ ὅμως ἐπὶ τοῦ ἀμόρφου ἐκείνου σωροῦ ἦτο ἐπικεχυμένη τόση μελαγχολία καὶ ἡμερότης, ὥστε ἤρχισε νὰ συνειθίζῃ τὴν θέαν του.

Πρῶτος ὁ Κουασιμόδος ἔλυσε τὴν σιωπὴν καὶ τῇ εἶπε. — Μ' ἔλεγες λοιπὸν νὰ ἔλθω ὀπίσω ;

Κατένευσε τὴν κεφαλὴν λέγουσα, ναί.

Ἐκεῖνος ἐννοήσας τὴν κατάνευσιν. Ἄχ ! εἶπεν ὡς διστάζων νὰ τελειώσῃ, εἶμαι . . . κωφός.

— Ταλαίπωρε ! ἀνέκραξεν ἡ Βοημὶς μετὰ σχήματος ἐκφράζοντος οἶκτον εὐμενῆ.

Ὁ Κουασιμόδος ἐμειδίασεν ἀλγεινόν. — Εὑρίσκεις ὅτι αὐτὸ μόνον ἀκόμη μ' ἔλειπε· πῶς ; Τοιοῦτος ἔγεινα νά ! Φρικτὸν πρᾶγμα ! δὲν εἶν' ἔτσι ; Σὺ ὅμως πόσον εἶσαι ὡραία !

Ὁ τρόπος δι' οὗ ἐπρόφερε τοὺς λόγους τούτους ὁ δυστυχής, τόσον βαθεῖαν ἐνέφαινε συναίσθησιν τῆς ἀθλιότητός του, ὥστε ἡ νέα δὲν εὗρεν ἱκανὴν δύναμιν νὰ εἴπῃ λέξιν· ἄλλως τε οὐδ' ἤθελε τὴν ἀκούσει. Ἐξηκολούθησε δὲ λέγων :

— Ποτὲ δὲν εἶδα τὴν ἀσχημίαν μου καθὼς τώρα. Ὅταν συγκρίνω τὸν ἑαυτόν μου μ' ἐσέ, ταλανίζομαι μόνος μου, διότι εἶμαι τοιοῦτον τέρας. Εἰς τὰ μάτια σου θὰ φαίνωμαι ὡσὰν κάνένα κτῆνος, αἴ, δά ! Ἐσὺ εἶσαι ἀκτῖνα τοῦ ἡλίου, σταλαγματιὰ δροσιᾶς, κελάϊδημα πουλιοῦ . . . ἐγὼ εἶμαι ἕνα ἔκτρωμα, οὔτε ζῶον οὔτε ἄνθρωπος, κάτι τι πλέον σκληρόσωμον, πλέον ποδοπατημένον, πλέον ἀσχημοκαμωμένον ἀπὸ τὰ χαλίκια τοῦ δρόμου.

Τότε ἤρχισε νὰ γελᾷ, γέλωτα σπαραξικάρδιον ἀληθῶς, ἔπειτα πάλιν ἐξηκολούθησε :

— Ναί, εἶμαι κωφός· ἀλλὰ θὰ μοῦ ὁμιλῇς μὲ τὰ νεύματα, μὲ τὰ σχήματα. Ἔχω ἕνα αὐθέντην ὁ ὁποῖος μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον συνεννοεῖται μαζῆ μου. Ἔπειτα μοῦ εἶναι εὔκολον νὰ γνωρίζω τὴν θέλησίν σου ἀπὸ τὸ σάλευμα τῶν χειλιῶν σου, ἀπὸ τὸ βλέμμα σου.

— Πολὺ καλά, ὑπέλαβεν ἐκείνη μειδιῶσα, ἀποκρίσου με λοιπόν, διὰ τί μ' ἐγλύτωσες ἀπὸ τὸν θάνατον ;

— Ἐκατάλαβα, εἶπε· μ' ἐρωτᾷς διὰ τί σ' ἐγλύτωσα. Ἐλησμόνησες ἕνα δυστυχῆ, ὅστις ἐπεχείρησε νὰ σὲ ἁρπάσῃ μίαν νύκτα, ἕνα ἄθλιον εἰς τὸν ὁποῖον τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἔδωκες βοήθειαν ἐπάνω εἰς τὸν ἄτιμον κύφωνα ὅπου τὸν εἶχαν δέσει. Μία σταλαγματιὰ νεροῦ, καὶ μικρὰ συμπάθεια ἐκ μέρους σου πρὸς τὰ δεινά μου, εἶναι πράγματα τὰ ὁποῖα ἡ ζωή μου δὲν ἀρκεῖ νὰ τὰ πληρώσῃ. Τὸν δυστυχῆ ἐκεῖνον τὸν ἐλησμόνησες· ἀλλ' ἐκεῖνος δὲν ἐλησμόνησε.

Τὸν ἤκουε μετὰ βαθυτάτης κατανύξεως. Ἓν δάκρυ ἵστατο εἰς τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ κωδωνοκρούστου, πλὴν δὲν ἔρρευσεν· ἐνόμισεν ὅτι ἡ τιμή του τρόπον τινὰ ἀπῄτει νὰ τὸ κρύψῃ, νὰ τὸ χωνεύσῃ. — Ἄκουσε, ἐπανέλαβεν ἀφοῦ ἔπαυσε πᾶς φόβος του μὴ τὸ δάκρυ ἐκεῖνο ἐκρεύσῃ. Ἔχομεν ἐδῶ πύργους πολλὰ ὑψηλούς· ὁ ἄνθρωπος ὅστις ἀπ' αὐτοὺς πέσῃ, σκοτόνεται πρὶν φθάσῃ κάτω τὸ λιθόστρωτον. Ὅταν θέλῃς νὰ πέσω ἀπ' ἐκεῖ, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μὲ τὸ εἰπῇς ἐκ στόματος, ἕνα βλέμμα σου φθάνει.

Τότε ἠγέρθη ἐκ τοῦ τόπου ἔνθα ἐκάθητο. Ὅσον δυστυχὴς καὶ ἂν ἦτο ἡ Βοημίς, ᾐσθάνετο ἐν ἑαυτῇ οἶκτον πρὸς τὸ παράδοξον τοῦτο ὄν. Τῷ ἔνευσε νὰ μείνῃ.

— Ὄχι, ὄχι, εἶπε· δὲν πρέπει νὰ μείνω ἐδῶ περισσότερον. Εἶμαι εἰς ἀνησυχίαν ἐδῶ. Μὲ λυπᾶσαι καὶ δι' αὐτὸ δὲν ἀποστρέφεις τοὺς ὀφθαλμούς σου. Πηγαίνω εἰς κανὲν μέρος ἀπ' ὅπου νὰ σὲ βλέπω χωρὶς νὰ μὲ βλέπῃς. Οὕτω θὰ ἦναι καλήτερα.

— Ἐξαγαγὼν δ' ἐκ τοῦ κόλπου μικρὰν μεταλλίνην σφυρίκτραν, νά, εἶπεν· ὅταν μὲ χρειασθῇς, ὅταν θέλῃς νὰ ἔλθω, ὅταν δὲν αἰσθάνεσαι τόσον πολλὴν φρίκην νὰ μὲ βλέπῃς, σφύριζε μὲ αὐτό. Τὸν ἦχον αὐτὸν τὸν ἀκούω.

Καὶ ἀποθέσας κατὰ γῆς τὴν σφυρίκτραν ἀπῆλθε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ἀμμόλιθος καὶ κρύσταλλον.

Καθόσον αἱ ἡμέραι παρήρχοντο, ἐπανεύρισκε βαθμηδὸν τῆς ψυχῆς τὴν γαλήνην ἡ Ἐσμεράλδα. Τῆς λύπης ὡς καὶ τῆς χαρᾶς ἡ ὑπερβολὴ εἶναί τι παρὰ φύσιν, καὶ ὀλίγον διαρκεῖ. Ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου δὲν δύναται ἐπὶ πολὺ νὰ μείνῃ εἰς τὰς ἀκρότητας, καὶ ἡ Βοημὶς εἶχε τόσον ὑποφέρει, ὥστε ἐξ ὅλων τῶν παθημάτων της δὲν τῇ ἔμενε πλέον εἰμὴ θάμβος τι καὶ ἔκπληξις.

Ὁμοῦ μὲ τὴν ἐσωτερικὴν ἡσυχίαν ἐπανῆλθε

Digitized by Google

καὶ ἡ ἐλπίς. Εὑρίσκετο μὲν ἐκτὸς τῆς κοινωνίας καὶ τοῦ βίου, ἀλλ' εἶχεν ἀόριστόν τινα συναίσθησιν ὅτι δὲν θὰ τῇ ἦτο δυνατὸν νὰ εἰσέλθῃ πάλιν εἰς τὸν κόσμον. Ὡμοίαζεν ὡς νεκρὰ διατηροῦσα ἐφ' ἑαυτῆς ἓν κλειδίον, ὅπως ἐξέλθῃ τοῦ τάφου της.

Ὅλαι ἐκεῖναι αἱ φοβεραὶ εἰκόνες, αἱ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον μορμολύττουσαι καὶ ἐκδειματοῦσαι αὐτήν, ἀπεμακρύνοντο κατὰ μικρὸν ἀπ' αὐτῆς· ὅλα τὰ ἀκάθαρτα φαντάσματα, ὁ Πιερράτος Στρεβλίδης, ὁ Ἰάκωβος Χαρμόλιος, ἐξηλείφοντο ἐκ τοῦ νοός της, ὅλα, ἕως καὶ αὐτὸς ὁ ἀρχιδιάκονος.

Ἐκτὸς δὲ τούτου, ὁ Φοῖβος δὲν εἶχεν ἀποθάνει, ὁ Φοῖβος ἔζη, ἦτο περὶ τούτου βεβαία, τὸν εἶχεν ἰδεῖ αὐτοῖς ὄμμασιν· ἡ δὲ ζωὴ τοῦ Φοίβου ἦτο τὸ πᾶν. Μετὰ τοὺς ἀλλεπαλλήλους ἠθικοὺς κλονισμούς, τοὺς διασείσαντας καὶ καταβαλόντας πάντα τὰ ἐν αὐτῇ, ἓν μόνον πρᾶγμα, ἓν αἴσθημα ἐπανεῦρεν ἔτι ὀρθὸν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῆς καὶ ἀδιάσειστον, τὸν πρὸς τὸν λοχαγὸν

ἔρωτα. Διότι ὁ ἔρως εἶναι ὡς δένδρον αὐτοφυές, εἰς τὰ μυχαίτατα τῆς ὑπάρξεως ἡμῶν ῥιζούμενον, καὶ ἐξακολουθοῦν πολλάκις νὰ θάλλῃ ἐπὶ καρδίας ἐρειπωθείσης.

Ἄπορον δὲ ὅτι ὅσῳ τυφλότερον, τόσῳ ἰσχυρότερον τυγχάνει τὸ πάθος τοῦτο. Οὐδέποτε φαίνεται οὕτω στερεὸν καὶ ἀκμαῖον, ὅσον ὅταν οὐδένα ἔχῃ λόγον ὑπάρξεως.

Βεβαίως ἡ Ἐσμεράλδα δὲν ἐσυλλογίζετο τὸν λοχαγὸν ἄνευ τινὸς ἀδημονίας. Φρικτὸν ἀναμφιβόλως ἦτο ν' ἀπατηθῇ καὶ αὐτὸς ὡς οἱ λοιποί, νὰ δώσῃ πίστιν εἰς πρᾶγμα ὅλως ἀδύνατον, νὰ θεωρήσῃ πιθανὴν τὴν δολοφονίαν ἐξ ἐκείνης ἥτις μυρίας θὰ ἔδιδεν ὑπὲρ αὐτοῦ ζωάς. Πλὴν τέλος πάντων ἦτο ἄδικον πάλιν νὰ μνησικακῇ τόσον ἐναντίον του. Μὴ αὐτὴ ἡ ἰδία δὲν εἶχεν ὁμολογήσει ἑαυτὴν ἔνοχον; δὲν εἶχεν, ἀσθενὴς γυνή, ὑποχωρήσει εἰς τὴν ἀλγηδόνα τῆς βασάνου; Ὅλον τὸ σφάλμα ἰδικόν της ἦτο. Ὤφειλε μᾶλλον νὰ ὑπομείνῃ νὰ τῆς ἐκριζώσωσι τοὺς ὄνυχας, παρὰ νὰ προφέρῃ τοιοῦτον λόγον. Μολαταῦτα, ἂν μίαν μόνην φοράν, μίαν μόνην στιγμὴν ἐπανέβλεπε τὸν Φοῖβον, λέξις μία, βλέμμα ἓν ἤρκει νὰ ἐξαγάγῃ αὐτὸν τῆς ἀπάτης, καὶ νὰ τὸν ἐπαναφέρῃ πρὸς αὐτήν. Περὶ τούτου οὐδὲ τὸν ἐλάχιστον εἶχε δισταγμόν. Ἐβασάνιζε πρὸς τούτοις τὸν νοῦν της διὰ πολλὰ ἄλλα παράδοξα πράγματα· πῶς, λόγου χάριν, ἔτυχε παρὼν ὁ Φοῖβος τὴν ἡμέραν τῆς πρὸ τοῦ ναοῦ ἱλαστηρίου τελετῆς, τίς ἆρά γε ἦτο ἡ νέα μεθ' ἧς τὸν εἶδεν. Ὑπέθετε δὲ ὅτι ἦτο ἀδελφή του, ὑπόθεσις ἄτοπος, ἀλλ' ἥτις τὴν ηὐχαρίστει, ἐπειδὴ εἶχεν ἀνάγκην νὰ πιστεύῃ ὅτι ὁ Φοῖβος τὴν ἠγάπα πάντοτε, καὶ οὐδεμίαν ἄλλην ἠγάπα παρ' αὐτήν. Δὲν τῆς τὸ εἶχεν ὁρκισθῇ; τί πλειότερον ἀπαιτεῖτο εἰς αὐτήν, κόρην ἁπλῆν καὶ εὔπιστον; Καὶ ἔπειτα, εἰς ὅλην ἐκείνην τὴν ὑπόθεσιν, πᾶσαι αἱ ἐνδείξεις δὲν ἦσαν κατ' αὐτῆς μᾶλλον ἢ κατ' ἐκείνου; Ἐπερίμενε λοιπόν, ἤλπιζεν.

Ἂς προσθέσωμεν ὅτι ἡ ἐκκλησία, ἡ εὐμεγέθης ἐκείνη ἐκκλησία, ἡ πανταχόθεν αὐτὴν περισκέπουσα, ἡ φυλάττουσα καὶ σώζουσα αὐτήν, ὑπῆρχεν αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ὑπέρτατον τῆς λύπης της ἀντιφάρμακον. Ἡ σεμνὴ ἐκείνη ἀρχιτεκτονική, ἡ θρησκευτικὴ ὄψις ὅλων τῶν περικυκλούντων τὴν νέαν ἀντικειμένων, αἱ εὐσεβεῖς καὶ γαληνιαῖαι ἰδέαι, αἱ ἀφ' ὅλων, οὕτως εἰπεῖν, ἀναπτυσσόμεναι τῶν πόρων τοῦ κτιρίου, ἐπενήργουν ἐπ' αὐτῆς χωρὶς νὰ τὸ αἰσθάνεται. Εἶχε προσέτι ὁ ναὸς ἤχους τοιαύτης εὐλογίας καὶ μακαριότητος, ὥστε ἐπράϋνον καὶ κατεκήλουν τὴν ἀσθενοῦσαν ψυχήν. Τὸ μονότονον τῶν ἱερουργούντων ᾆσμα, αἱ ἀποκρίσεις τοῦ λαοῦ, ποτὲ μὲν ἄναρθροι, ποτὲ δὲ βροντώδεις, τὸ ἐναρμόνιον τῶν ὑάλων σκίρτημα, τὸ πολύφωνον ὄργανον ἠχοῦν ὅσον ἑκατὸν σάλπιγγες, τὰ τρία κωδωνοστάσια βομβοῦντα ὡς σμήνη μεγάλα μελισσῶν, ὅλη αὐτὴ ἡ ὀρχήστρα ἐφ' ἧς ἔπαλλον ἦχοι γιγαντιαίας μουσικῆς κλίμακος μεταβαινούσης ἀφ' ἑνὸς ὁλοκλήρου λαοῦ εἰς ἓν μέγα κωδωνοστάσιον, κατηύναζον τὴν μνήμην, τὴν φαντασίαν, τὰς ὀδύνας της. Οἱ κώδωνες μάλιστα εὐηργέτουν αὐτὴν ὡς ἰσχυρὸς μαγνητισμός, κρουνηδὸν καταρρέων ἐπ' αὐτῆς ἐκ τῶν πελωρίων ἐκείνων μεταλλίνων συσκευασμάτων.

Ὅθεν ἕκαστος ἀνατέλλων ἥλιος εὕρισκεν αὐτὴν ἡσυχωτέραν, ἀναπνέουσαν εὐκολώτερα, ὀλιγώτερον ὠχράν. Καθόσον δὲ τὰ ἐσωτερικὰ τραύματα συνουλοῦντο, ἡ χάρις καὶ ἡ καλλονὴ ἀνέθαλλον πάλιν ἐπὶ τοῦ προσώπου της, πλὴν ὡριμώτεραι ἤδη καὶ σκεπτικώτεραι. Ἐπανήρχετο δὲ ὡσαύτως καὶ τὸ ἀρχαῖόν της ἦθος, μέρος τι μάλιστα τῆς εὐθυμίας της, ὁ νόστιμος τοῦ στόματος μορφασμός, ἡ πρὸς τὴν αἶγα ἀγάπη, ἡ πρὸς τὰ ᾄσματα κλίσις, ἡ αἰδώς. Ἐφρόντιζε νὰ ἐνδύεται τὸ πρωῒ εἰς τὴν γωνίαν τοῦ οἰκίσκου της, φοβουμένη μὴ κάτοικός της τῶν γειτονικῶν ὑπερῴων τὴν ἴδῃ διὰ τοῦ φεγγίτου.

Digitized by Google

Ὅταν τοῦ Φοίβου ὁ λογισμὸς τῇ ἄφινε καιρόν, ἡ Αἰγυπτία ἐνεθυμεῖτο ἐνίοτε καὶ τὸν Κουασιμόδον. Αὐτὸς ἦτο ὁ μόνος σύνδεσμος, ἡ μόνη αὐτῆς σχέσις καὶ κοινωνία μετὰ τῶν ἀνθρώπων, μετὰ τῶν ζώντων. Ἡ τλήμων! ὑπῆρχεν ἤδη μᾶλλον καὶ αὐτοῦ τοῦ Κουασιμόδου ἀποκόσμιος. Αἴνιγμα ἦτο ὁ παράδοξος οὗτος φίλος ὁ δωρηθεὶς αὐτῇ ὑπὸ τῆς τύχης. Ἐνίοτε ἐμέμφετο ἑαυτὴν ὅτι δὲν προέβαινε μέχρι τυφλῆς εὐγνωμοσύνης, ἀλλ' ἐξ ἅπαντος τῇ ἦτο ἀδύνατον νὰ συνοικειωθῇ τὸν ἄθλιον κωδωνοκρούστην. Ἦτο καθ' ὑπερβολὴν δυσειδής.

Εἶχεν ἀφήσει κατὰ γῆς ἄθικτον τὴν συρίκτραν τὴν ὁποίαν τῇ ἔδωκε. Πλὴν τοῦτο δὲν ἐμπόδισε τὸν Κουασιμόδον νὰ παρουσιάζεται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας. Ἔβαλλε τὰ δυνατά της νὰ μὴ ἀποστρέφῃ μετ' ἐμφανοῦς βδελυγμίας τὸ πρόσωπον, ὁσάκις ἤρχετο κομίζων τὸ κάνιστρον μὲ τὴν τροφὴν ἢ τὸ σταμνίον τοῦ ὕδατος, ἀλλ' ἐκεῖνος ἀντελαμβάνετο πάντοτε τὸ ἐλάχιστον τοιούτου εἴδους κίνημα, καὶ τότε ἀπήρχετο περίλυπος.

Μίαν φορὰν ἐπῆλθε καθ' ἣν στιγμὴν ἡ Ἐσμεράλδα ἐθώπευε τὴν Τζαλήν. Ἔμεινεν ὀλίγην ὥραν σύννους ἔμπροσθεν τοῦ χαρίεντος ἐκείνου συμπλέγματος τῆς αἰγὸς καὶ τῆς Αἰγυπτίας, καὶ τέλος εἶπε βαρυσείων τὴν κακόπλαστον κεφαλήν του·

— Ἡ δυστυχία μου εἶνε ὅτι ὁμοιάζω 'πάλιν παραπολὺ μὲ ἄνθρωπον· ἤθελα νὰ εἶμαι ὁλότελα ζῶον, καθὼς αὐτὴ ἡ γίδα.

Ἐκείνη ὕψωσε πρὸς αὐτὸν βλέμμα ἀπορίας.

Εἰς τὸ βλέμμα τοῦτο ὁ Κουασιμόδος ἀπεκρίθη.

— Ὦ! γνωρίζω τὴν αἰτίαν — καὶ ἀπεχώρησε.

Ἄλλοτε πάλιν ἐπαρουσιάσθη εἰς τὴν θύραν τοῦ οἰκίσκου (ὅπου ὅμως ποτὲ δὲν εἰσήρχετο) καθ' ἣν στιγμὴν ἡ Ἐσμεράλδα ᾖδε παλαιὸν ἱσπανικὸν τραγῴδιον, τὸ ὁποῖον, ἂν καὶ δὲν ἐννόει τοὺς λόγους, εἶχε μείνει εἰς τὴν μνήμην της, διότι μὲ αὐτὸ αἱ αἰγύπτιαι τὴν ἐνανούριζον βρέφος. Ἡ θέα τοῦ αἰσχροῦ ἐκείνου προσώπου, ἐπιφανέντος αἴφνης ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ᾄσματός της, ἔκαμε τὴν νέαν νὰ διακοπῇ ποιοῦσα ἀκουσίως σχῆμα τρόμου. Ὁ ἄθλιος κωδωνοκρούστης ἔπεσε γονυκλιτὴς ἐπὶ τοῦ κατωφλίου τῆς θύρας, συνάπτων ἱκετευτικῶς τὰς ὀγκώδεις δυσμόρφους χεῖράς του. Ἔ! εἶπε περιωδύνως, σὲ ἱκετεύω, ἐξακολούθησε καὶ μὴ μὲ διώχνῃς! — Δὲν ἠθέλησε νὰ τὸν λυπήσῃ, καὶ ἅμα τρέμουσα ἐπανέλαβε τὸ ᾆσμα. Κατὰ μικρὸν ὅμως ὁ φόβος της διελύθη, καὶ παρεδόθη ὁλοσχερῶς εἰς τὰς ἐντυπώσεις τοῦ μελαγχολικοῦ καὶ ἐπισεσυρμένου ἤχου, ὃν ἔμελπεν. Ἐκεῖνος εἶχεν ἀπομείνει γονυπετής, μὲ τὰς χεῖρας συνημμένας ὡς ἐν δεήσεσιν, προσεκτικός, μόλις ἀναπνέων καὶ ἐνατενίζων εἰς τὰς λαμπρὰς κόρας τῶν τῆς βοημίδος ὀφθαλμῶν. Ἔλεγες ὅτ' ἤκουεν εἰς τὰ ὄμματά της τὸ ᾆσμα.

Μίαν ἄλλην φορὰν ἦλθε πρὸς αὐτὴν μὲ ἦθος σκαιὸν καὶ δειλόν. Ἄκουσέ με, εἶπεν ἐναγωνίως, ἔχω κἄτι νὰ σὲ εἰπῶ. Ἐκείνη τῷ ἔνευσεν ὅτι τὸν ἤκουε. Τότε ἤρχισε νὰ στενάζῃ, ἡμιάνοιξε τὰ χείλη, ἐφάνη ἐπὶ μικρὸν ἕτοιμος νὰ λαλήσῃ, ἔπειτα τὴν ἐκύτταξεν, ἀνένευσε τὴν κεφαλὴν ὡς ἂν ἔλεγεν, ὄχι! καὶ ἀπεχώρησε βραδέως, κρατῶν διὰ τῆς παλάμης τὸ μέτωπον καὶ ἀφίνων τὴν Αἰγυπτίαν ἐν δεινῇ ἀπορίᾳ.

Ὑπῆρχε μεταξὺ τῶν τερατομόρφων προσώπων τῶν ἐπὶ τοῦ τοίχου γεγλυμμένων ἕν, τὸ ὁποῖον ἐξαιρέτως ὁ Κουασιμόδος ἠγάπα, καὶ μεθ' οὗ ἐφαίνετο ὅτι ἀντήλλασσε συχνὰ ἀδελφικὰ βλέμματα. Ἡ Αἰγυπτία τὸν ἤκουσέ ποτε λέγοντα πρὸς αὐτό. — Ὦ! διὰ τί νὰ μὴν ἦμαι ἀπὸ πέτραν καθὼς ἐσύ!

Μίαν ἡμέραν τέλος, μίαν πρωίαν, ἡ Ἐσμεράλδα εἶχε προβῇ μέχρι τοῦ χείλους τῆς στέγης, καὶ ἔβλεπεν εἰς τὴν πλατεῖαν ὑπεράνω τῆς κωνοειδοῦς κορυφῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Στρογγυλοῦ. Ὁ Κουασιμόδος ἦτο ἐκεῖ ὄπισθέν της. Τὴν τοιαύτην θέσιν ἐφρόντιζε νὰ λαμβάνῃ διὰ ν' ἀπαλλάττῃ ὅσον τὸ δυνατὸν τὴν νέαν τῆς ἀηδίας τοῦ νὰ τὸν βλέπῃ. Αἴφνης ἡ Βοημὶς ἀνασκιρτᾷ, ἓν δάκρυ καὶ ἀστραπὴ χαρᾶς ἐξέλαμψαν ταυτοχρόνως εἰς τὰ ὄμματά της, ἐγονάτισε παρὰ τὸ χεῖλος τῆς στέγης, καὶ ἔτεινεν ἐναγωνίως τὰς χεῖρας πρὸς τὸ μέρος τῆς πλατείας κράζουσα: Φοῖβε! Φοῖβε! ἔλα! ἔλα! μίαν λέξιν! μίαν μόνην λέξιν, δι' ὄνομα Θεοῦ! Φοῖβε! Φοῖβε! Ἡ δὲ φωνή της, τὸ πρόσωπον, τὸ σχῆμα, ὅλη της ἡ ὄψις εἶχον τὴν περιώδυνον ἔκφρασιν ναυαγοῦ σημαίνοντος διὰ τῶν σχημάτων τὸν κίνδυνόν του πρὸς τὸ φαιδρὸν πλοῖον, τὸ διερχόμενον μακρὰν εἰς μίαν ἡλιακὴν ἀκτῖνα κατὰ τὸν ὁρίζοντα.

Ὁ Κουασιμόδος κύψας ἐπὶ τῆς πλατείας εἶδεν ὅτι τὸ πρόσωπον, πρὸς ὃ ἀπετείνετο ἡ τρυφερωτάτη καὶ ἔκθυμος ἐκείνη δέησις, ἦτο νεανίας τις στρατιωτικός, ὡραῖός τις ἱππεύς, ὅλος ἀστράπτων εἰς τὰ ὅπλα καὶ τὴν στολήν του, ὅστις διέβαινε διὰ τῆς πλατείας περιάγων τὸν ἵππον, καὶ χαιρετῶν διὰ νεύσεως τοῦ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς λόφου ὡραίαν τινὰ δέσποιναν, μειδιῶσαν εἰς τὸν ἐξώστην της. Ἄλλως δὲ ὁ ἀξιωματικὸς δὲν ἤκουε τὴν δυστυχῆ, ἥτις τὸν ἐκάλει· ἦτο πολὺ μακράν.

Ἀλλ' ὁ ταλαίπωρος κωφὸς ἤκουε τὰς φωνάς της. Βαθὺς ἀναστεναγμὸς ἀνέσεισε τὸ στῆθός του, μετεστράφη ἔμπαλιν, ἡ καρδία του ὑπῆρχεν ὑπερχειλὴς ἐκ τῶν δακρύων ὅσα κατεβίβρωσκεν· οἱ δύο σπασμωδικῶς συσφιγγόμενοι γρόνθοι του συνέπεσον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, καὶ ὅταν τοὺς ἀπέσυρεν, εἶχεν εἰς ἑκατέραν τῶν χειρῶν ἀνὰ μίαν δράκα ξανθοκοκκίνων τριχῶν.

Digitized by Google

Ἡ Αἰγυπτία δὲν προσεῖχε διόλου εἰς αὐτόν· ἐκεῖνος δὲ ἔλεγε χαμηλῇ τῇ φωνῇ καὶ τρίζων τοὺς ὀδόντας. — Ἀνάθεμα! νά, νὰ πῶς πρέπει νὰ ἦναι κανείς! Ἀπ' ἔξω πρέπει νὰ ἦναι εὔμορφος!

Ἐν τούτοις ἡ νέα γονυπετὴς πάντοτε ἐκραύγαζεν ἐν μεγάλῃ ταραχῇ:

— Ὢ! ἰδού! καταβαίνει ἀπὸ τὸν ἵππον! ἑτοιμάζεται νὰ εἰσέλθῃ εἰς ἐκείνην τὴν οἰκίαν! Φοῖβε! δὲν μ' ἀκούει! Φοῖβε . . . Ὢ! πόσον σκληρὰ εἶν' ἐκείνη ἡ κυρία, ἐπειδὴ τὸν ὁμιλεῖ ταυτοχρόνως μ' ἐμέ! Φοῖβε! Φοῖβε!

Ὁ κωφὸς τὴν παρετήρει καὶ ἐνόει τὴν παντομίμαν ἐκείνην. Ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ πτωχοῦ κωδωνοκρούστου ἦτο μεστὸς δακρύων, πλὴν δὲν τἄφινε νὰ ἐκρεύσωσιν. Αἴφνης λαβὼν τὴν ἄκραν τῆς χειρίδος της τὴν ἔσυρεν ἠρέμα· μεταστραφείσης δ' αὐτῆς ἀνέλαβε γαληνιαῖον ἦθος καὶ τῇ εἶπε —θέλεις νὰ ὑπάγω νὰ σοῦ τὸν φέρω;

— Ὢ! τῷ εἶπεν ἀναπέμψασα χαρμόσυνον κραυγήν· πήγαινε, τρέξε γλήγορα· τὸν ἀξιωματικόν, τὸν ἀξιωματικὸν ἐκεῖνον φέρε μέ τον, τότε θὰ σὲ ἀγαπήσω, καὶ ἐνηγκαλίζετο τὰ γόνατά του. Ὁ Κουασιμόδος κινῶν ἅμα μελαγχολικῶς τὴν κεφαλήν, πηγαίνω νὰ σοῦ τὸν φέρω, εἶπε δι' ἀσθενοῦς φωνῆς· ἔπειτα τὴν κεφαλὴν μεταστρέψας ὥρμησε μὲ βήματα μεγάλα πρὸς τὴν κλίμακα συμπνιγόμενος ὑπὸ λυγμῶν.

Ὅτε ἔφθασεν εἰς τὴν πλατεῖαν, τίποτ' ἄλλο δὲν εἶδε πλέον, εἰμὴ τὸν ὡραῖον ἵππον προσδεδεμένον εἰς τὴν θύραν τῆς οἰκίας Γονδελωριέρου. Ὁ λοχαγὸς εἶχεν εἰσέλθει εἰς τὴν οἰκίαν.

Ἀνέβλεψε τότε πρὸς τὴν στέγην τῆς ἐκκλησίας, καὶ εἶδε τὴν Ἐσμεράλδαν εἰς τὴν αὐτὴν πάντοτε θέσιν καὶ ἐν τῷ αὐτῷ σχήματι· τῇ ἔνευσε θλιβερὰ διὰ τῆς κεφαλῆς, ἔπειτα ἐστηρίχθη ἐφ' ἑνὸς τῶν τερμόνων τῆς ὑπὸ τὸν οἶκον Γονδελωριέρου ἀψῖδος μὲ ἀπόφασιν νὰ περιμείνῃ ἕως οὗ ἐξέλθῃ ὁ λοχαγός.

Εἰς τὴν οἰκίαν Γονδελωριέρου ἦτο συναναστροφὴ καὶ διασκέδασις ὁποῖαι γίνονται κατὰ τὰς παραμονὰς τῶν γάμων. Ὁ Κουασιμόδος πολλοὺς εἶδεν εἰσερχομένους, ἀλλ' οὐδένα ἐξερχόμενον. Κάποτε παρετήρει καὶ πρὸς τῆς ἐκκλησίας τὴν στέγην· ἡ Αἰγυπτία ἔμενεν ἐκεῖ ἐπίσης ἀκίνητος ὡς αὐτός. Εἷς ἱπποκόμος ἐλθὼν ἔλυσε τὸν ἵππον καὶ εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς τὸν σταῦλον τῆς οἰκίας.

Ὁλόκληρος ἡ ἡμέρα παρῆλθεν οὕτω πως, τοῦ μὲν Κουασιμόδου μένοντος ἐπὶ τοῦ τέρμονος, τῆς δὲ Ἐσμεράλδας ἐπὶ τῆς στέγης, τοῦ δὲ Φοίβου βεβαίως εἰς τῆς Κρινάνθης τοὺς πόδας.

Ἐπῆλθε τέλος ἡ νύξ, νὺξ ἀσέληνος, ζοφερά. Ματαίως ὁ Κουασιμόδος ἐπροσπάθει νὰ διακρίνῃ εἰσέτι τὴν Ἐσμεράλδαν· μετ' ὀλίγον μία τις λευκότης μόνον διεφαίνετο εἰς τὸ λυκόφως, ἔπειτα κ' ἐκείνη ἐξηλείφθη, καὶ τὰ πάντα ἔμειναν μαῦρα καὶ σκοτεινά.

Ὁ Κουασιμόδος εἶδε φωταγωγούμενα ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω καθ' ὅλον τοῦ μεγάρου τὸ πρόσωπον τὰ παράθυρα τῆς οἰκίας Γονδελωριέρου· εἶδεν ἀναπτόμενα ἀλλεπαλλήλως καὶ τῶν λοιπῶν, τῶν περὶ τὴν πλατεῖαν οἰκιῶν, τὰ φῶτα· εἶδεν ἐπίσης αὐτὰ σβεννύμενα μέχρι τοῦ τελευταίου, διότι παρέμεινεν ὅλην τὴν ἑσπέραν φρουρῶν εἰς τὴν θέσιν του. Ἀλλ' ὁ ἀξιωματικὸς δὲν ἐξήρχετο. Ἀφοῦ δὲ καὶ οἱ τελευταῖοι διαβάται ἐπανῆλθον εἰς τὰ ἴδια, ἀφοῦ ὅλα τῶν λοιπῶν οἰκιῶν τὰ φῶτα ἐσβέσθησαν, ὁ Κουασιμόδος ἔμεινε μόνος ἔξω, καὶ ὁλοτελῶς εἰς τὸ σκότος, διότι τότε φανὸς δὲν ὑπῆρχεν εἰς τὸν πρόναον τῆς Παναγίας.

Ἐν τούτοις τὰ παράθυρα τῆς οἰκίας Γονδελωριέρου ἐφαίνοντο φεγγοβολοῦντα καὶ μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἔτι. Ἀκίνητος καὶ προσεκτικὸς ὁ Κουασιμόδος ἔβλεπε διαβαινούσας ἐπὶ τῶν πολυχρόων ὑάλων παμπληθεῖς σκιὰς ζωηρὰς καὶ χορευούσας. Καθόσον δὲ βαθμηδὸν ἐξέλειπεν ἡ ὀχλοβοὴ τῆς εἰς ὕπνον καταφερομένης πόλεως, θὰ ἤκουεν, ἂν δὲν ἦτο κωφός, ἀεὶ εὐκρινέστερον ἐντὸς τῆς οἰκίας Γονδελωριέρου κρότον ἑορτῆς, γελώτων καὶ μουσικῆς.

Περὶ τὴν πρώτην μετὰ τὸ μεσονύκτιον ὥραν οἱ προσκεκλημένοι ἤρχισαν ν' ἀποχωρῶσιν. Ὁ Κουασιμόδος εἰς τὸ σκότος κρυπτόμενος παρετήρει αὐτοὺς ὅλους, ἐνῷ διέβαινον διὰ τῆς ὑπὸ τῶν δᾴδων φωτιζομένης ἀψῖδος τοῦ πυλῶνος. Ἀλλ' οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἦτο ὁ λοχαγός.

Ἦτο πλήρης θλιβερῶν διαλογισμῶν. Ἐνίοτε ἐκύτταζεν ἐπάνω εἰς τὸν ἀέρα, ὡς οἱ ἐν ἀκηδίᾳ ὄντες. Μεγάλαι νεφέλαι παμμέλαιναι, βαρεῖαι, διεσπαραγμέναι ἐκρέμαντο ὡς πένθιμοι σκέπαι ὑπὸ τὸν ὄροφον τῆς νυκτός. Ἦσαν, ἔλεγες, αἱ ἀράχναι τοῦ οὐρανίου θόλου.

Ἐνῷ ἐθεώρει οὕτω πως πρὸς τὰ ἄνω, βλέπει αἴφνης ἀνοιγομένην μυστηριωδῶς τὴν θύραν τοῦ ἐξώστου, οὗτινος αἱ λίθιναι κιγκλίδες ἐξεχώριζον καθύπερθεν τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ. Ἡ ἐλαφρά, ὑαλόφρακτος θύρα ἔδωσε διέξοδον εἰς δύο πρόσωπα, καὶ πάλιν συνεκλείσθη ἀθορύβως· ἦσαν δὲ ἀνὴρ καὶ γυνή. Ὁ Κουασιμόδος κατώρθωσεν, οὐχὶ ἄνευ πολλῆς δυσκολίας, ν' ἀναγνωρίσῃ ὅτι ὁ μὲν ἀνὴρ ἦτο ὁ εὐειδὴς λοχαγός, ἡ δὲ γυνὴ ἡ νεαρὰ δέσποινα, ἣν εἶχεν ἰδεῖ τὴν ἡμέραν χαιρετῶσαν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐκείνου ἐξώστου τὸν ἀξιωματικόν. Ἡ πλατεῖα ἦτο ἐντελῶς σκοτεινή, καὶ διπλοῦν πορφυρόχρουν παραπέτασμα καταπεσὸν ἐπὶ τῆς θύρας ἐμπόδιζε τὸ φῶς τῆς αἰθούσης νὰ φθάνῃ μέχρι τοῦ ἐξώστου.

Ὁ νέος καὶ ἡ νέα, ὅσον ἠδύνατο νὰ κρίνῃ ὁ Κουασιμόδος, ὅστις δὲν ἤκουεν οὐδεμίαν λέξιν των, ἐφαίνοντο παραδεδομένοι εἰς τρυφερωτάτην

Digitized by Google

ἐρωτικὴν συνδιάλεξιν. Ἡ νεᾶνις εἶχεν ἐπιτρέψῃ εἰς τὸν ἀξιωματικὸν νὰ περιβάλῃ αὐτὴν διὰ τοῦ βραχίονος, καὶ ἀνθίστατο ἀσθενῶς εἰς ἓν φίλημα.

Ὁ Κουασιμόδος παρίστατο κάτωθεν εἰς τὴν σκηνὴν ταύτην τὴν τόσῳ μᾶλλον ἐπαγωγὸν εἰς θέαν, καθόσον δὲν ἦτο φύσεως ὥστε νὰ τὴν ἴδῃ τις ἀναφανδόν. Ἐθεώρει μετ' ἀδημονίας τὴν εὐτυχίαν, τὴν καλλονὴν ἐκείνην. Διότι ὁ πτωχὸς δὲν ἦτο τέλος πάντων ἀναίσθητος πρὸς τὴν φωνὴν τῆς φύσεως, καὶ ἡ σπονδυλικὴ αὐτοῦ στήλη, ὅσον δεινῶς στρεβλὴ καὶ ἂν ἦτο, εἶχε τὰς φρικιάσεις ὅσας καὶ πᾶσα ἄλλη στήλη σπονδυλική. Ἀνελογίζετο πόσον εἶχεν ἀδικηθῆ ὑπὸ τῆς Προνοίας, ἀνελογίζετο ὅτι ἡ γυνή, ὁ ἔρως, ἡ ἡδονὴ ἤθελον αἰωνίως παρέρχεσθαι ὑπὸ τὰς ὄψεις του, καὶ ὅτι αὐτὸς θὰ ἦτο πάντοτε θεωρὸς μόνον τῆς τῶν ἄλλων μακαριότητος. Ἀλλὰ τὸ θέαμα ἐκεῖνο ἀπέβαινεν ἔτι ὀδυνηρότερον, καὶ εἰς τὸ πεῖσμα προσετίθετο καὶ ἡ ἀγανάκτησις, ὅταν ἐσκέπτετο πόσον ἡ Αἰγυπτία ἤθελε θλιβῆ ἂν ἔβλεπε τὰ ἐπὶ τοῦ ἐξώστου γινόμενα. Εἶν' ἀληθὲς ὅτι τὸ σκότος τῆς νυκτὸς ἦτο βαθύ, ὅτι ἡ Ἐσμεράλδα, ἂν ἔμενεν ἐπὶ τῆς στέγης (καὶ περὶ τούτου δὲν εἶχεν ἀμφιβολίαν) ἦτο πολὺ μακράν, μόλις δὲ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ τοὺς ἐπὶ τοῦ ἐξώστου ἐραστάς· τοῦτο τὸν ἐπαρηγόρει.

Ὁ διάλογος ἐν τούτοις ἀπέβαινεν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ζωηρότερος. Ἡ νεαρὰ δέσποινα ἐφαίνετο καθικετεύουσα τὸν ἀξιωματικὸν νὰ μὴ ζητῇ πλειότερόν τι παρ' αὐτῆς. Ὁ Κουασιμόδος εἴκαζε τοῦτο βλέπων τὰς ὡραίας ἱκετικῶς συνημμένας χεῖρας τῆς νεάνιδος, τὰ μετὰ δακρύων συνοδευόμενα μειδιάματά της, τὰ πρὸς τοὺς ἀστέρας ἐστραμμένα βλέμματά της, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ λοχαγοῦ κεκλιμένους ἐπ' αὐτῆς καὶ πνέοντας φλόγα.

Κατὰ καλὴν συγκυρίαν, διότι ἡ νέα ἤρχιζεν ἤδη ν' ἀντιπαλαίῃ ἀσθενέστερον, ἠνοίχθη αἴφνης τοῦ ἐξώστου ἡ θύρα κ' ἐφάνη γηραιά τις δέσποινα· ἡ ὡραία ὤφθη τεταραγμένη, ὁ ἀξιωματικὸς ἀνέλαβε πεισματῶδες ὕφος, καὶ οἱ τρεῖς ὁμοῦ συνεισῆλθον εἰς τὴν αἴθουσαν.

Μετὰ μικρὸν ἠκούσθη ὑπὸ τὴν ἁψῖδα τῆς εἰσόδου ἵππος κροαίνων, ὁ δὲ λαμπρὸς ἀξιωματικός, τὸν νυκτερινὸν μανδύαν του περιβεβλημένος, διέβη γοργῶς ἔμπροσθεν τοῦ Κουασιμόδου.

Ὁ κωδωνοκρούστης ἀφῆκεν αὐτὸν νὰ παραμείψῃ τὸν ἀγκῶνα τῆς ὁδοῦ, εἶτα δὲ ἤρχισε νὰ τρέχῃ κατόπιν του μὲ πιθήκου εὐκινησίαν, κράζων — Ἔ! κύριε λοχαγέ!

Ὁ λοχαγὸς ἐστάθη.

— Τί μὲ θέλει αὐτὸς ὁ παληάνθρωπος; εἶπεν ἐξανοίγων εἰς τὴν σκιὰν εἶδός τι ἀναπήρου μορφῆς τρεχούσης πρὸς αὐτὸν διὰ χωλῶν ἁλμάτων.

Ὁ Κουασιμόδος τὸν ἔφθασε καὶ ἐπίασεν εὐτόλμως τὸν ῥυτῆρα τοῦ ἵππου. — Ἀκολουθεῖτέ με, λοχαγέ, ἐδῶ κοντὰ εἶνε ἕνας ὁποῦ θέλει νὰ σᾶς ὁμιλήσῃ.

— Κούτρα τοῦ Μωαμέτη! ὑπέγρυξεν ὁ Φοῖβος· κάπου ἀλλοῦ τὸν ἔχω ἰδεῖ τὸν καλικάντζαρον αὐτόν. Ἔ, παλληκάρι! θ' ἀφήσῃς αὐτοῦ τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου μου;

— Κύριε λοχαγέ, ἀπεκρίθη ὁ κωφός, μὲ ἐρωτᾶτε ποῖος σᾶς ζητεῖ;

— Σοῦ λέγω ν' ἀφήσῃς τ' ἄλογον, ἀπήντησεν ὁ Φοῖβος ἀγανακτῶν. Τί θέλει αὐτὸς ὁ ἀχρεῖος καὶ ἐκρεμάσθη ἀπὸ τὸ καπίστρι τοῦ ἀλόγου μου; Μήπως κ' ἐπῆρες, μωρέ, τὸ ἄλογόν μου διὰ τὴν κρεμάλα:

Ἀντὶ νὰ παραιτήσῃ τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου, ὁ Κουασιμόδος παρεσκευάζετο νὰ τὸν γυρίσῃ ὀπίσω. Ἀμηχανῶν δὲ πῶς νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ἀντίστασιν τοῦ ἀξιωματικοῦ, σπεύσας τῷ εἶπε: — Ἐλᾶτε, λοχαγέ, μία γυναῖκα σᾶς προσμένει· ἐπρόσθεσε δὲ μετὰ κόπου, μία γυναῖκα ὁποῦ σᾶς ἀγαπᾷ.

— Ἆ! τὸ ἀνδράποδον! εἶπεν ὁ λοχαγός, ὁποῦ μὲ νομίζει ὑποχρεωμένον νὰ τρέχω εἰς ὅλας τὰς γυναῖκας ὁποῦ μὲ ἀγαποῦν ἢ τὸ λέγουν. Ἀμμὴ ἂν τύχῃ καὶ ὁμοιάζει ἐσένα, μοῦτρο τῆς κουκουβάϊας; Εἰπὲ εἰς ἐκείνην ὁποῦ σὲ στέλλει ὅτι νυμφεύομαι καὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν διάβολον!

— Ἀκούσατε, ἀνέκραξεν ὁ Κουασιμόδος βέβαιος ὅτι θὰ ὑπερνικήσῃ διὰ μιᾶς λέξεως ὅλους τοὺς ἐνδοιασμούς του, ἐλᾶτε, αὐθέντη, εἶναι ἡ Αἰγυπτία ὁποῦ ξεύρετε!

Τ' ὄνομα τοῦτο ἐπροξένησε τῳόντι πολλὴν ἐντύπωσιν εἰς τὸν Φοῖβον, ὄχι ὅμως τοιαύτην ὁποίαν ἤλπιζεν ὁ κωφός. Ἐνθυμεῖται ὁ ἀναγνώστης ὅτι ὁ ἐρωτικὸς λοχαγὸς εἶχεν ἀποσυρθῆ μετὰ τῆς μνηστῆς αὐτοῦ Κρινάνθης, ὀλίγον πρὶν ὁ Κουασιμόδος σώσῃ τὴν κατάδικον ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Χαρμολίου. Μετὰ ταῦτα δέ, καθ' ὅλας τὰς εἰς τὸν οἶκον Γονδελωριέρου ἐπισκέψεις του, δὲν ὡμίλησε ποτὲ πλέον περὶ τῆς γυναικὸς ἐκείνης, καὶ δι' ἄλλους λόγους, καὶ διότι ἡ ἀνάμνησις αὐτῆς τῷ ἦτο ὁπωσδήποτε ὀδυνηρά. Ἡ Κρινάνθη πάλιν δὲν ἐνόμισε πολιτικῆς φρονίμου νὰ τῷ εἴπῃ ὅτι ἔζῃ ἡ Αἰγυπτία· ὅθεν ὁ Φοῖβος ὑπελάμβανε τὴν πτωχὴν *Σιμιλὰρ* νεκράν, καὶ πρὸ ἑνὸς ἢ δύο μάλιστα μηνῶν. Πρόσθες ὅτι ἀπό τινος ἤδη ὥρας ὁ λοχαγὸς ἤρχισε νὰ συλλογίζεται τὸ βαθὺ τῆς νυκτὸς σκότος, τὴν ὑπερφυσικὴν ἀσχημίαν, τὴν καταχθόνιον φωνὴν τοῦ παραδόξου ἀγγελιαφόρου, ὅτι εἶχε παρέλθει τὸ μεσονύκτιον, ὅτι ἡ ὁδὸς ἦτο ἔρημος ὡς κατὰ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην καθ' ἣν ὁ βρυκόλαξ συνήντησεν αὐτόν, καὶ ὅτι ὁ ἵππος ἐφύσα βιαίως βλέπων τὸν Κουασιμόδον.

— Ἡ Αἰγυπτία! εἶπε μετὰ φόβου σχεδόν. Δὲν μὲ λέγεις; μήπως ἔρχεσαι ἀπὸ τὸν ἄλλον κόσμον;

Digitized by Google

Καὶ τὴν χεῖρα ἐπέβαλεν εἰς τὴν λαβὴν τοῦ ξίφους του.

— Ἔλα γλήγορα, γλήγορα, εἶπεν ὁ κωφὸς ζητῶν νὰ σύρῃ τὸν ἵππον· ἀπ' ἐδῶ!

Ὁ Φοῖβος τῷ κατεβίβασε μίαν στιβαρὰν πληγὴν εἰς τὸ στῆθος.

Τότε ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ Κουασιμόδου ἐξήστραψεν· ἠθέλησε νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τοῦ λοχαγοῦ, ἔπειτα εἶπεν ὀρθούμενος — Ὢ! πόσον εἶσαι εὐτυχὴς διότι ἔχεις κάποιον ὁποῦ σὲ ἀγαπᾷ! Τὴν λέξιν κάποιον ἐπρόφερεν ἐντονώτερον, καὶ ἀπολύσας τοὺς χαλινοὺς εἶπε· — Κρημνίσου!

Ὁ Φοῖβος ἐκέντησε τὸν ἵππον με τὰ δύο βλασφημῶν, καὶ ὁ Κουασιμόδος τὸν εἶδεν εἰσδύοντα εἰς τὴν ὁμίχλην τῆς ὁδοῦ. — Ὢ! τοιοῦτον πρᾶγμα ν' ἀποβάλῃ! ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν ὁ ἄθλιος κωφός.

Ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Παναγίαν, ἥναψε τὸν λύχνον καὶ ἀνέβη εἰς τὸν πύργον. Ὡς προεῖδεν, ἡ βοημὶς παρέμενεν εἰς τὴν αὐτὴν πάντοτε θέσιν· ἅμα δὲ ἰδοῦσα μακρόθεν αὐτὸν ἐρχόμενον ἔδραμε πρὸς αὐτόν. — Μόνος! ἀνέκραξε συνάπτουσα περιαλγῶς τὰς ὡραίας χεῖράς της.

— Δὲν ἠμπόρεσα νὰ τὸν εὕρω, εἶπε ψυχρὰ ὁ Κουασιμόδος.

— Ἔπρεπε νὰ τὸν προσμείνῃς ὅλην τὴν νύκτα, ὑπέλαβεν ἐκείνη μετὰ θυμοῦ.

Ἀπὸ τὸ σχῆμα τοῦ θυμοῦ της ἐνόησε τὴν ἐπίπληξιν.

Ἄλλοτε τὸν παραφυλάγω καλήτερα, εἶπε κλίνων τὴν κεφαλήν.

— Πήγαιν' ἀπ' ἐδῶ! τὸν εἶπε.

Τὴν ἀφῆκεν ἰδὼν ὅτι ἦτο δυσηρεστημένη ἐναντίον του. Ἐπροτίμησε νὰ ἐπισύρῃ καθ' ἑαυτοῦ τὴν ἀγανάκτησίν της παρὰ νὰ τὴν λυπήσῃ λέγων τὸ ἀληθές· τὴν λύπην ὅλην τὴν ἐφύλαξε δι' ἑαυτόν.

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἡ αἰγυπτία δὲν τὸν ἐπανεῖδε πλέον. Ἔπαυσε νὰ ἔρχεται εἰς τὸ οἴκημά της. Τὸ πολύ, ἐπεφαίνετο ἐνίοτε εἰς τὴν κορυφὴν ἑνὸς τῶν πύργων ἡ μορφὴ τοῦ κωδωνοκρούστου πρὸς αὐτὴν ἀτενίζοντος, ἀλλ' ἅμα ἔβλεπεν ὅτι παρετηρεῖτο, ἐγίνετο ἄφαντος.

Ὀφείλομεν δὲ νὰ εἴπωμεν ὅτι δὲν τὴν ἔθλιβε μεγάλως ἡ ἑκουσία αὕτη ἀπουσία τοῦ πτωχοῦ ὑβοῦ, τῷ ἦτο μάλιστα εὐγνώμων διὰ τοῦτο ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. Ἀλλὰ καὶ ὁ Κουασιμόδος δὲν ἠπατᾶτο ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο.

Ἀλλ' ἂν καὶ δὲν τὸν ἔβλεπε πλέον, ᾐσθάνετο πέριξ αὐτῆς τὴν παρουσίαν ἀγαθοῦ τινος δαίμονος. Ἡ τροφή της ἀπετίθετο ἐκεῖ τακτικώτατα ὑπ' ἀοράτου χειρὸς ἐν καιρῷ τοῦ ὕπνου της. Μίαν αὐγὴν εὗρεν ἐπὶ τοῦ παραθύρου της ἓν κλωβίον μὲ πτηνά. Ὑπῆρχεν ὑπεράνω τοῦ οἰκήματός της ἀνάγλυφόν τι τόσον τερατόμορφον ὥστε τὴν ἐπροξένει φόβον, εἶχε δὲ πολλάκις ἐκδηλώσει τὸν φόβον της ἐνώπιον τοῦ Κουασιμόδου. Μίαν πρωίαν (διότι ὅλα ταῦτα τὰ πράγματα διὰ νυκτὸς ἐγίνοντο) δὲν εἶδε πλέον τὸ ἀνάγλυφον ἐκεῖνο· ἦτο συντετριμμένον· ὁ δὲ μέχρις ἐκείνου τοῦ ὕψους ἀναρριχηθεὶς εἶχε βεβαίως διακινδυνεύσει τὴν ζωήν του.

Ἐνίοτε, τὸ ἑσπέρας, ἤκουε μίαν φωνὴν ὑπὸ τὸ προστέγασμα τοῦ κωδωνοστασίου κρυπτομένην καὶ ᾄδουσαν, ὡς διὰ νὰ τὴν νανουρίσῃ, ᾆσμά τι θλιβερὸν καὶ ἀλλόκοτον. Ἦσαν στίχοι ἄνευ ρυθμοῦ καὶ ὁμοιοκαταληξίας, ὁποίους ἄνθρωπος κωφὸς δύναται νὰ ποιήσῃ.

Μὴ κυττάζῃς τὸ πρόσωπον,
Νέα κόρη, τὴν καρδιὰ κύτταζε.
Ἡ καρδιὰ νέου ὡραίου εἶναι πολλάκις ἄσχημη.
Εἶναι καρδιαῖς εἰς τὰς ὁποίας ἀγάπη δὲν διατηρεῖται.

Ἡ ἐλάτη, ὦ νέα, δὲν εἶν' εὔμορφη,
Δὲν εἶναι καθὼς ἡ λεύκα εὔμορφη,
Ἔχει ὅμως τὰ φύλλα της τὸν χειμῶνα.

Ἀλλοίμονον! τί χάνω τὰ λόγια μου!
Ὅ,τι δὲν εἶν' εὔμορφον ἄδικα ζῇ.
Οἱ ὡραῖοι τοὺς ὡραίους ἀγαποῦν.
Ὁ Ἀπρίλης γυρίζει τὴν ράχι τοῦ Γενάρη.

Ἡ εὐμορφιὰ εἶναι πρᾶγμα τέλειον.
Ἡ εὐμορφιὰ εἶναι παντοδύναμη.
Ἡ εὐμορφιὰ ἢ εἶναι τέλεια ἢ δὲν εἶναι καθόλου.

Ὁ κόρακας πετάει τὴν ἡμέρα.
Τὴν νύκτα πετᾷ ἡ κουκουβάϊα.
Ὁ κύκνος ὅμως πετᾷ νύκτα καὶ 'μέρα.

Μίαν αὐγὴν εἶδεν ἐξυπνήσασα ἐπὶ τοῦ παραθύρου της δύο ἀγγεῖα πλήρη ἀνθέων. Τὸ ἓν ἦτο ἀγγεῖον κρυστάλλινον, κάλλιστον καὶ λαμπρότατον, πλὴν διερρωγός· τὸ ὕδωρ ἐξ οὗ τὸ ἐνέπλησαν εἶχεν ὁλόκληρον διαρρεύσει, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἄνθη ἐμαραίνοντο. Τὸ ἕτερον ἦτο ἀγγεῖον ἐξ ἀμμολίθου βάναυσον καὶ κοινόν, ἀλλ' εἶχε διατηρήσει ὅλον αὐτοῦ τὸ ὕδωρ, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἄνθη ἦσαν δροσερὰ καὶ ροδοκόκκινα.

Ἡ Ἐσμεράλδα ἔλαβεν, ἀγνοοῦμεν ἂν μετὰ σκοποῦ, τὴν μαρανθεῖσαν ἀνθοδέσμην καὶ τὴν ἔφερε δι' ὅλης τῆς ἡμέρας εἰς τὸν κόλπον της.

Κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν δὲν ἤκουσεν ᾄδουσαν τὴν ἐκ τοῦ πύργου φωνήν.

Πλὴν ὀλίγον τὴν ἔμελε περὶ τούτου· διήρχετο τὰς ἡμέρας της θωπεύουσα τὴν Τζαλήν, παραφυλάττουσα μακρόθεν τὴν θύραν τῆς οἰκίας Γονδελωριέρου, λαλοῦσα καθ' ἑαυτὴν περὶ τοῦ Φοίβου, καὶ διανέμουσα τὰ ψιχία τοῦ ἄρτου της εἰς τὰς χελιδόνας.

Ἄλλως δὲ ἔπαυσεν ὁλοτελῶς νὰ βλέπῃ, ἔπαυσε ν' ἀκούῃ τὸν Κουασιμόδον. Ὁ πτωχὸς κωδωνοκρούστης ἔλεγες ὅτι ἐξέλιπεν ἐκ τῆς ἐκκλησίας. Μίαν ὅμως νύκτα, καθ' ἣν δὲν ἐκοιμᾶτο, καὶ διελογίζετο τὸν εὔμορφον λοχαγόν της, ἤ-

Digitized by Google

κουσε στεναγμὸν ἔξωθεν τοῦ οἰκίσκου της. Ἠγέρθη περίφοβος καὶ εἶδεν εἰς τὸ σεληναῖον φῶς ἄμορφόν τινα ὄγκον πλαγιασμένον διαμπερὲς ἔμπροσθεν τῆς θύρας της. Ἦτο ὁ Κουασιμόδος κοιμώμενος ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ λίθου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Τὸ κλειδίον τῆς ἐρυθρᾶς θύρας.

Ἐν τούτοις ὁ ἀρχιδιάκονος ἔμαθεν ἐκ τῆς κοινῆς φήμης κατὰ ποῖον θαυμάσιον τρόπον ἡ αἰγυπτία εἶχε σωθῆ. Δὲν ἐγνώριζε δὲ οὐδ' αὐτὸς ἀκριβῶς πῶς διετέθη ἐκ τοῦ ἀκούσματος τούτου. Εἶχε συνοικειωθῆ μὲ τὸν θάνατον τῆς Ἐσμεράλδας· ἦτο κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἥσυχος· εἶχεν ἐγγίσει τὸν πυθμένα τῆς δυνατῆς εἰς τὸν ἄνθρωπον λύπης. Ἡ ἀνθρώπινος καρδία (καὶ ὁ Κλαύδιος Φρόλλος εἶχε φιλοσοφήσει περὶ αὐτῶν τῶν πραγμάτων) δὲν δύναται νὰ δεχθῆ ἐν ἑαυτῇ εἰμὴ ὡρισμένον τι μόνον ποσὸν θλίψεως. Ὅταν ὁ σπόγγος κορεσθῇ ὕδατος, ὅλη θάλασσα ἐμπορεῖ νὰ ρεύσῃ ἐπάνωθέν του χωρὶς νὰ εἰσάξῃ ἐντὸς αὐτοῦ ἓν δάκρυ περιπλέον.

Θανούσης λοιπὸν τῆς Ἐσμεράλδας, ὁ σπόγγος ὑπῆρχε κεκορεσμένος. Ὁ Κλαύδιος τίποτε πλέον ἐπὶ τῆς γῆς δὲν εἶχε νὰ φοβηθῇ ἢ νὰ ἐλπίσῃ. Ἀλλὰ νὰ τὴν αἰσθάνεται ζῶσαν, καὶ τὸν Φοῖβον ὡσαύτως, τοῦτο ἦτο ἀρχὴ νέα σκληρῶν βασάνων, σφοδρῶν συγκινήσεων, περιπετειῶν, ἀρχὴ νέας ζωῆς. Ὁ δὲ Κλαύδιος εἶχε βαρυνθῆ πάντα ταῦτα.

Ἅμα ἤκουσε τὴν σωτηρίαν τῆς Ἐσμεράλδας, εἰσῆλθε καὶ ἐκλείσθη εἰς τὸ κελλίον του. Δὲν ἐφάνη οὔτε εἰς τὰς συνεδριάσεις τοῦ πρεσβυτερίου, οὔτε εἰς τὴν ἀκολουθίαν. Ἔκλεισε τὴν θύραν του πρὸς πάντας, καὶ πρὸς αὐτὸν ἔτι τὸν ἐπίσκοπον. Ἔμεινε δὲ ἀποτετειχισμένος οὕτω πως ἐπὶ πολλὰς ἑβδομάδας. Ὅλοι τὸν ὑπέλαβον ἀσθενῆ, καὶ ἦτο τῳόντι.

Τί ἔπραττεν ἆρά γε οὕτως ἐγκεκλεισμένος; Ὑπὸ τίνων δεινῶν λογισμῶν συνείχετο ὁ τλήμων; Ἠγωνίζετο ἆρα πανύστατόν τινα ἀγῶνα πρὸς τὸ φοβερὸν πάθος του; Ἐσχεδίαζε τελευταῖόν τι σχέδιον θανάτου δι' ἐκείνην, καὶ ψυχικῆς ἀπωλείας δι' ἑαυτόν;

Ὁ Ἰωάννης του, ὁ πεφιλημένος ἀδελφός του, τὸ ὑπὸ τῆς πολλῆς ἀγάπης διεφθαρμένον παιδίον, ἦλθε μίαν φορὰν εἰς τὴν θύραν του, ἐκτύπησεν, ἐβλασφήμησεν, ἐδεήθη, εἶπε δεκάκις τ' ὄνομά του, ἀλλ' ὁ Κλαύδιος δὲν ἤνοιξε.

Διήρχετο ὁλοκλήρους ἡμέρας μὲ τὸ πρόσωπον προσκεκολλημένον εἰς τὰς ὑάλους τοῦ παραθύρου του. Ἐκ τοῦ παραθύρου ἐκείνου, κειμένου ἐντὸς τοῦ κοινοβίου, ἔβλεπε τὸ δωμάτιον τῆς Ἐσμεράλδας· ἔβλεπε δὲ συχνάκις καὶ αὐτὴν τὴν ἰδίαν μετὰ τῆς αἰγός, ἐνίοτε μετὰ τοῦ Κουασιμόδου. Παρετήρει τὰς μικρὰς ὑπουργίας τοῦ οὐτιδανοῦ κωφοῦ, τὸ πειθήνιον αὐτοῦ, τοὺς περιποιητικοὺς καὶ ὑποτακτικοὺς τρόπους του πρὸς τὴν Βοημίδα. Ἐνθυμεῖτο, διότι εἶχε καλὸν μνημονικὸν ὁ Κλαύδιος, καὶ τὸ μνημονικὸν εἶναι τῶν ζηλοτύπων ἡ βάσανος, ἐνθυμεῖτο τὸ πρὸς τὴν χορεύτριαν παράδοξον βλέμμα τοῦ κωδωνοκρούστου μίαν τινὰ ἑσπέραν. Ἐζήτει καθ' ἑαυτὸν τίς ἆρά γε αἰτία παρεκίνησε τὸν Κουασιμόδον νὰ τὴν σώσῃ. Ὑπῆρχε μάρτυς αὐτόπτης μυρίων μικρῶν σκηνῶν δραματισθεισῶν ἀναμέσον τῆς Αἰγυπτίας καὶ τοῦ κωφοῦ, ὧν ἡ παντομίμα μακρόθεν ὁρωμένη, καὶ ὑπὸ τοῦ πάθους του σχολιαζομένη, τῷ ἐφάνη τρυφερωτάτη. Ὑπώπτευε δὲ πάντοτε τὸ περὶ τὰς κλίσεις ἰδιότροπον τῶν γυναικῶν. Τότε ᾐσθάνθη διεγειρομένην ἐν ἑαυτῷ ζηλοτυπίαν τοιαύτην, ὁποίαν ποτὲ δὲν προσεδόκα, ζηλοτυπίαν δι' ἣν καὶ ἠρυθρία καὶ ἠγανάκτει. Ὑπομονὴ πλέον διὰ τὸν λοχαγόν, ἀλλὰ διὰ τοῦτον! ὁ λογισμὸς αὐτὸς τῷ ἦτο ἀφόρητος.

Αἱ νύκτες του ἦσαν ὀδυνηρόταται. Ἀφότου ἐβεβαιώθη ὅτι ἡ Αἰγυπτία ἔζη, αἱ ψυχραὶ περὶ τάφου καὶ περὶ φαντάσματος ἰδέαι, αἵτινες τὸν εἶχον βασανίσει μίαν ὁλόκληρον ἡμέραν, διελύθησαν, καὶ ἡ σὰρξ ἤρχισε πάλιν νὰ τὸν οἰστρηλατῇ. Ἐστριφογύριζεν ὀδυνηρῶς ἐπὶ τῆς κλίνης, αἰσθανόμενος τὴν μελαγχροινὴν νέαν τόσον πολλὰ πλησίον του.

Πᾶσαν νύκτα ἡ παραληροῦσα φαντασία του τῷ παρίστανε τὴν Ἐσμεράλδαν καθ' ὅλα τὰ σχήματα καὶ τὰς θέσεις, ὅσαι εἶχον διεγείρει τὸν μέγιστον εἰς τὰς φλέβας του ἀναβρασμόν. Τὴν ἔβλεπεν ἐξηπλωμένην ἐπὶ τοῦ μαχαιρωθέντος λοχαγοῦ, μὲ ὀφθαλμοὺς κλειστοὺς καὶ τὸν ὡραῖον γυμνόν της λαιμὸν βεβαμμένον ἀπὸ τὸ αἷμα τοῦ Φοίβου, κατὰ τὴν εὐφρόσυνον ὥραν καθ' ἣν ὁ ἀρχιδιάκονος ἐνεκόλαψεν εἰς τὰ ὠχρά της χείλη τὸ φίλημα ἐκεῖνο, οὗτινος ἡ τάλαινα, καίτοι ἡμιθανής, εἶχεν αἰσθανθῆ τὸ καῦμα. Τὴν ἔβλεπεν ἄλλοτε ἐκδυομένην ἀπὸ τὰς ἀγρίας τῶν βασανιστῶν χεῖρας, γυμνούμενον καὶ συσφηκούμενον ἐντὸς τοῦ σιδηροδέτου πεδίλου τὸν μικρόν της πόδα, τὴν γλαφυρὰν κνήμην, τὸ εὔκαμπτον καὶ λευκὸν γόνυ της. Ἐπανέβλεπεν ἔτι τὸ ἐλεφάντινον ἐκεῖνο γόνυ προκύπτον ἔξω τῆς στυγερᾶς τοῦ Στρεβλίδου μηχανῆς. Ἀνεπόλει τέλος τὴν νέαν μὲ μόνον τὸν χιτωνίσκον, μὲ τὸν βρόχον περὶ τὸν τράχηλον, γυμνὴν τοὺς ὤμους, γυμνὴν τοὺς πόδας, ὅλην σχεδὸν γυμνήν, ὅπως τὴν εἶχεν ἰδεῖ τὴν τελευταίαν ἡμέραν. Αἱ δὲ ἡδυπαθεῖς αὗται εἰκόνες τὸν ἔκαμνον νὰ συσπᾷ τοὺς γρόνθους, ἐνῷ φρὶξ ἰσχυρὰ διέτρεχε τοὺς νωτιαίους σπονδύλους του.

Ἐν μιᾷ μάλιστα τῶν νυκτῶν τόσον δεινῶς ἐξῆψαν ταῦτα εἰς τὰς ἀρτηρίας του τὸ παρθενι-

Digitized by Google

κὸν καὶ ἱερατικόν του αἷμα, ὥστε δαγκάσας τὸ προσκέφαλόν του, ὥρμησεν ἔξω τῆς κλίνης, ἔρριψεν ἓν ἐπὶ τοῦ χιτῶνός του φελόνιον, καὶ ἐξῆλθε τοῦ κελλίου μὲ τὸν λύχνον εἰς τὴν χεῖρα, ἡμίγυμνος, ἀλλοφρονῶν, φλογερὸς τὸ ὄμμα.

Ἐγνώριζε ποῦ θέλει εὕρει τὸ κλειδίον τῆς ἐρυθρᾶς θύρας, δι' ἧς τὸ κοινόβιον ἐκοινώνει μετὰ τοῦ ναοῦ, καὶ ἔφερε πάντοτε ἐπάνω του, ὡς γνωστόν, ἓν τῆς κλίμακος τῶν πύργων κλειδίον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ϛʹ.

Τὸ κλειδίον τῆς ἐρυθρᾶς θύρας.

(Συνέχεια).

Τὴν νύκτα ἐκείνην ἡ Ἐσμεράλδα εἶχεν ἀποκοιμηθῇ εἰς τὸν οἰκίσκον της ἐν λήθῃ τῶν δεινῶν, πλήρης ἐλπίδων καὶ τερπνῶν διαλογισμῶν. Ὕπνωττε δὲ ἀπό τινος ἤδη ὥρας ὀνειρευομένη ὡς πάντοτε τὸν Φοῖβον, ὅτε τῇ ἐφάνη ὅτι ἤκουσε τριγύρω της κρότον. Εἶχε δὲ τὸν ὕπνον ἐλαφρὸν καὶ ἀνήσυχον, ὕπνον πτηνοῦ· τὸ ἐλάχιστον τὴν ἀφύπνιζεν. Ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς· ἡ νὺξ ἦτο σκοτεινοτάτη, καὶ ὅμως διέκρινεν εἰς τὸν φεγγίτην ἓν πρόσωπον τὸ ὁποῖον τὴν ἐκύτταζεν· ἐφωτίζετο δὲ ἡ ὀπτασία ὑπὸ μιᾶς λυχνίας. Πλὴν καθ' ἣν στιγμὴν εἶδεν ὅτι παρετηρεῖτο ὑπὸ τῆς Ἐσμεράλδας ἡ μορφὴ ἐκείνη ἔσβυσε τὸν λύχνον. Ἡ νέα ὅμως ἐπρόφθασε καὶ εἶδε τὴν μορφήν· εὐθὺς τὰ βλέφαρά της ἐκλείσθησαν ὑπὸ τοῦ δέους. Ὤ! εἶπε μετὰ φωνῆς ἐκλειπούσης, ὁ ἱερεύς!

Ὅλη ἡ παρελθοῦσα δυστυχία της ἐπανῆλθεν εἰς τὸν νοῦν της ἐν ἀκαρεῖ· κατέπεσε δὲ εἰς τὴν κλίνην της παγωμένη.

Μετ' ὀλίγον ᾐσθάνθη εἰς τὸ σῶμά της ἐπαφήν τινα, ἥτις τόσην τῇ ἐπροξένησε φρίκην, ὥστε ἐξηγέρθη κ' ἐκάθισε παράφορος, μανιώδης. Ὁ ἱερεὺς εἶχε παρολισθήσει πλησίον της, καὶ τὴν περιέβαλλεν εἰς τὰς ἀγκάλας του.

Ἐζήτησε νὰ φωνάξῃ, ἀλλὰ δὲν ἠμπόρεσε.

— Κρημνίσου ἀπ' ἐδῶ, τέρας! κρημνίσου ἀπ' ἐδῶ, δολοφόνε! εἶπε μὲ τρέμουσαν καὶ ἀσθενῆ ὡς ἐκ τῆς πολλῆς ἀγανακτήσεως καὶ τοῦ φόβου φωνήν.

— Ἔλεος! ἔλεος! ὑπετραύλιζεν ὁ ἱερεὺς ἐγκολάπτων ἐπὶ τῶν ὤμων ἐκείνης τὰ χείλη του.

Ἡ νέα ἔδραξε δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν τὴν φαλακρὰν αὐτοῦ κεφαλὴν ἀπὸ τὰς ὀλίγας ὅσαι τῇ ἔμενον τρίχας, καὶ ἐζήτει ν' ἀποσοβήσῃ τὰ φιλήματά του ὡς ἐὰν ἦσαν δήγματα θηρίου.

— Ἔλεος! ἐπανελάμβανεν ὁ τάλας. Ἂν ἤξευρες τί ἐστιν ὁ πρὸς σὲ ἔρως μου! εἶναι πῦρ, μόλυβδος ζέων, χίλια ξίφη εἰς τὴν καρδίαν μου!

Καὶ ἐκράτησε τὰς δύο της χεῖρας μὲ δύναμιν ὑπεράνθρωπον. Ἔξω φρενῶν ἐκείνη, ἀπόλυσέ με, τὸν εἶπεν, ἢ σοῦ πτύω τὸ πρόσωπον!

Τὴν ἀπέλυσεν. — Ἐξουθένισέ με! κτύπα με, γίνου κακή, κάμε ὅ,τι θέλεις· πλὴν ἔλεος! ἀγάπα με!

Τότε ἔτυψεν αὐτὸν μὲ ὀργὴν παιδικήν. Ἐσκλήρυνε τὰς ὡραίας χεῖράς της διὰ νὰ τοῦ σπαράξῃ τὸ πρόσωπον, ἐπιλέγουσα — κρημνίσου, δαῖμον!

— Ἀγάπα με! ἀγάπα με! ἔλεος! ἐκραύγαζεν ὁ δύστηνος ἱερεύς, εἰς τὰς πληγάς της ἀποκρινόμενος διὰ θωπευμάτων.

Αἴφνης ᾐσθάνθη τὸν ἱερέα ἰσχυρότερον ἑαυτῆς. — Πρέπει νὰ τελειόνωμεν, εἶπε τρίζων τοὺς ὀδόντας.

Ἡ νεᾶνις ἔμενε καταβεβλημένη, ἀσθμαίνουσα, ἐξησθενημένη, εἰς τὰς ἀγκάλας του, εἰς τὴν διάκρισίν του. Ἠσθάνετο λάγνον χεῖρα ἐπιπλανωμένην ἐπάνω της. Τότε καταβάλλουσα τελευταῖον ἀγῶνα ἤρχισε νὰ κραυγάζῃ — βοήθεια! βοήθεια! τρέξετε! ἕνας βρουκόλακας, ἕνας βρουκόλακας!

Ἀλλ' οὐδεὶς ἤρχετο· μόνη ἡ Τζαλὴ ἦτο ἔξυπνος καὶ ἐβέλαζε μετ' ἀγωνίας.

— Σιώπα! ἔλεγεν ὁ ἱερεὺς πνευστιῶν.

Ἐκεῖ, ἐνῷ ἡ Βοημὶς ἀντεμάχετο καὶ εἵρπυζεν εἰς τὸ ἔδαφος, ἡ χεὶρ αὐτῆς ἀπαντᾷ πρᾶγμά τι ψυχρὸν καὶ μεταλλικόν. Ἦτο ἡ σφυρίκτρα τοῦ Κουασιμόδου· τὴν δράττει διὰ μιᾶς καὶ φέρουσα αὐτὴν πρὸς τὰ χείλη ἐνεφύσησε μὲ ὅσην εἶχεν εἰσέτι δύναμιν. Ἡ σφυρίκτρα ἐξήνεγκεν ἦχον καθαρόν, ὀξύν, διάτορον.

— Τί τοῦτο! εἶπεν ὁ ἱερεύς.

Καὶ παραχρῆμα ᾐσθάνθη ἑαυτὸν ὑπὸ στιβαροῦ βραχίονος ἁρπαζόμενον· ἐπειδὴ δὲ τὸ δωμάτιον ἦτο σκοτεινόν, δὲν ἠδυνήθη νὰ διακρίνῃ τίς οὕτω τὸν ἐκράτει· ἀλλ' ἤκουεν ὀδόντας λυσσωδῶς τρίζοντας, καὶ ὑπῆρχε τόσον ἀκριβῶς φῶς διεσπαρμένον εἰς τὸν ζόφον, ὥστε νὰ ἴδῃ λάμπον ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτοῦ πλατὺ ἔλασμα μαχαιρίου.

Ὁ ἱερεὺς ἐνόμισεν ὅτι εἶδε τὴν μορφὴν τοῦ Κουασιμόδου. Ὑπέθεσε τοὐλάχιστον ὅτι ἄλλος παρ' αὐτὸν δὲν ἠδύνατο νὰ ἦναι. Ἐνθυμήθη ὅτι εἰσερχόμενος εἶχε προσκόψει εἰς σωρόν τινα διαμπερὲς ἔξωθεν τῆς θύρας ἐξηπλωμένον. Ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ ὁ ἐπιφοιτήσας ἐχθρὸς δὲν ἐπρόφερε

Digitized by Google

λέξιν, δὲν ἤξευρε τί νὰ πιστεύσῃ. Ὥρμησεν ἐπὶ τοῦ βραχίονος τοῦ κρατοῦντος τὴν μάχαιραν κράζων, Κουασιμόδε! καὶ λησμονῶν εἰς τὴν στιγμὴν ἐκείνην τοῦ κινδύνου ὅτι ὁ Κουασιμόδος ἦτο κωφός.

Ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ ὁ ἱερεὺς ἐστρώθη κατὰ γῆς, καὶ ᾐσθάνθη γόνυ μολύβδινον ἐνστηριζόμενον εἰς τὸ στῆθός του· ἐκ δὲ τῆς ἀγκυλώδους τοῦ γόνατος ἐκείνου πιέσεως ἐπείσθη ὅτι ὁ Κουασιμόδος ἦτο. Ἀλλὰ τί νὰ κάμῃ: πῶς νὰ κατορθώσῃ ν' ἀναγνωρισθῇ καὶ αὐτὸς ὑπ' ἐκείνου: Τὸ σκότος τῆς νυκτὸς καθίστα τὸν κωφὸν καὶ τυφλόν.

Ὁ θάνατός του ὑπῆρχεν ἄφευκτος. Ἡ νεᾶνις ἀνηλεής, ὡς τίγρις ἠρεθισμένη, δὲν ἐμεσολάβει νὰ τὸν σώσῃ. Ἡ μάχαιρα ἦτο ἐγγὺς τῆς κεφαλῆς του· ἡ στιγμὴ ὑπῆρχε κρισιμωτάτη. Αἴφνης ὁ ἀντίπαλός του ἐφάνη καταληφθεὶς ὑπό τινος δισταγμοῦ. — Ὄχι! νὰ μὴ χυθῇ αἷμα ἐπάνω της! εἶπε δι' ὑποκώφου φωνῆς.

Ἡ φωνὴ ἦτο ἀληθῶς ἡ τοῦ Κουασιμόδου.

Τότε ὁ ἱερεὺς ᾐσθάνθη τὴν παχεῖαν χεῖρα σύρουσαν αὐτὸν ἐκ τοῦ ποδὸς ἔξω τοῦ δωματίου· ἐκεῖ ἔμελλε ν' ἀποθάνῃ. Κατ' εὐτυχίαν του ἡ σελήνη εἶχεν ἀνατείλει πρὸ μικροῦ. Ἅμα δὲ διέβησαν τὴν θύραν τοῦ οἰκήματος, ἡ ὠχρὰ αὐτῆς ἀκτὶς ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ ἱερέως. Ὁ Κουασιμόδος τὸν ἐκύτταξε κατὰ πρόσωπον, τὰ μέλη του ἤρχισαν νὰ τρέμωσιν, ἀπέλυσε τὸν ἱερέα, καὶ ἐπαλινδρόμησεν.

Ἡ Αἰγυπτία, ἥτις εἶχε προβῇ μέχρι τοῦ κατωφλίου, εἶδε μετὰ πολλῆς ἀπορίας αὐτοὺς μεταβάλλοντας διὰ μιᾶς δραματικὸν πρόσωπον. Τώρα ὁ μὲν ἱερεὺς ἦτο ὁ ἀπειλῶν, ὁ δὲ Κουασιμόδος ὁ ἱκετεύων.

Ὁ ἱερεὺς ἀπέτεινε πρὸς τὸν κωφὸν ἄφωνα σχήματα ὀργῆς καὶ ἐπιτιμήσεων, ἔπειτα τῷ ἔνευσεν ἐπιτακτικῶς ν' ἀπέλθῃ. Ὁ κωφὸς ἔκλινε τὴν κεφαλήν, μετὰ δὲ τοῦτο ἐλθὼν ἐγονάτισε πρὸ τῆς θύρας τῆς Αἰγυπτίας. — Δέσποτά μου, εἶπε μετὰ φωνῆς ἐμβριθοῦς καὶ καρτερικῆς, κάμε ἔπειτα ὅ,τι ἀγαπᾷς, ἀλλὰ φόνευσέ με πρῶτα.

Καὶ ταῦτα λέγων ἔτεινε πρὸς τὸν ἱερέα τὴν μάχαιραν. Ὁ ἱερεὺς ἐκτὸς ἑαυτοῦ ὥρμησε νὰ τὴν λάβῃ· ἀλλ' ἡ νέα ταχυτέρα ἐκείνου ἀφήρπασε τὸ ὅπλον ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Κουασιμόδου, καὶ καγχάζουσα μέγα. — Πλησίασε! λέγει ἐμμανῶς πρὸς τὸν ἱερέα.

Ἐκράτει δὲ ἀνυψωμένην τὴν μάχαιραν. Ὁ ἀρχιδιάκονος ἔμεινε διστάζων, διότι βεβαίως ἤθελε κτυπήσει. Δὲν τολμᾷς! ἔ; νὰ ἔλθῃς κοντά, ἄνανδρε! ἐκραύγασεν. Ἔπειτα ἐπρόσθεσε μὲ τρόπον ἀνηλεῆ, καὶ γινώσκουσα καλῶς ὅτι ὁ λόγος της ἔμελλε νὰ τρώσῃ ὑπὲρ χίλια πεπυρακτωμένα ἀκόντια τὴν καρδίαν τοῦ ἱερέως. — Ἀ! ἠξεύρω ὅτι ὁ Φοῖβος δὲν ἀπέθανεν!

Ὁ ἱερεὺς ἔρριψε τὸν Κουασιμόδον κατὰ γῆς μ' ἓν λάκτισμα, καὶ εἰσέδυσε φρυάττων ὑπὸ τὸν θόλον τῆς κλίμακος.

Αὐτοῦ ἀπελθόντος, ὁ Κουασιμόδος ἔλαβε χαμόθεν τὴν συρίκτραν ἥτις εἶχε σώσει τὴν Αἰγυπτίαν. — Ἤρχισε νὰ σκουριάζῃ, εἶπε παραδίδων τὸ ἐργαλεῖον εἰς αὐτήν· ἔπειτα τὴν ἀφῆκε μόνην.

Ἡ νέα καταταραχθεῖσα ὑπὸ τῆς βιαίας ταύτης σκηνῆς, ἔπεσεν ἐξησθενημένη ἐπὶ τῆς κλίνης της, καὶ ἤρχισε νὰ κλαίῃ μετὰ λυγμῶν. Ὁ ὁρίζων τοῦ βίου της ἀπέβαινε πάλιν θολὸς καὶ ἀπαίσιος.

Ὁ δὲ ἱερεὺς ἐπανῆλθεν εἰς τὸ κελλίον του ψηλαφῶν.

Τετέλεσται! ὁ Κλαύδιος ἐζηλοτύπει τὸν Κουασιμόδον! Ἐπανέλαβε δὲ καὶ πάλιν καθ' ἑαυτὸν τὴν ἀπαίσιον ῥῆσίν του. — Οὐδεὶς θέλει τὴν ἀπολαύσει!

Digitized by Google

ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Ὁ Γρηγορᾶς συλλαμβάνει πολλὰς κατὰ σειρὰν ἀξιολόγους ἰδέας ἐν ὁδῷ Βερναρδίνων.

Ἀφοῦ ὁ Πέτρος Γρηγορᾶς εἶδεν ὁποίαν τροπὴν ἐλάμβανεν ἡ ὑπόθεσις ἐκείνη, καὶ ὅτι ἐξ ἅπαντος τὸ σχοινίον, ἡ ἀγχόνη καὶ ἄλλα δυσάρεστα περιέμενον τὰ πρώτιστα τῆς κωμῳδίας ταύτης πρόσωπα, ἐνόμισε φρόνιμον νὰ μὴ ἀναμιχθῇ παντάπασιν εἰς αὐτήν. Οἱ τρουάνδοι μεθ' ὧν εἶχε μείνει, σκεφθεὶς ὅτι καλητέραν συντροφίαν δὲν ἠδύνατο νὰ εὕρῃ εἰς Παρισίους, οἱ τρουάνδοι ἐξηκολούθουν νὰ ἐνδιαφέρωνται πολὺ εἰς τὴν τύχην τῆς Ἐσμεράλδας. Δὲν ἐπαραξενεύθη δὲ ὁ Γρηγορᾶς διὰ τὸ αἴσθημα τοῦτο ἀνθρώπων, οἵτινες φύσει καὶ θέσει ὑπῆρχον προωρισμένοι εἰς τοῦ Χαρμολίου καὶ τοῦ Στρεβλίδου τὰς χεῖρας, οὐδὲ μετεωρίζοντο ὡς αὐτὸς εἰς φανταστικὰ ὕψη ἐπὶ τῶν πτερύγων τοῦ Πηγάσου. Ἀπὸ τοὺς λόγους αὐτῶν εἶχε μάθει ὅτι ἡ ἐν ὀνόματι τῆς τεθραυσμένης ὑδρίας συμβία του κατέφυγεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας, καὶ ἦτο πολὺ εὐχαριστημένος διὰ τοῦτο, ἀλλὰ ποτὲ δὲν τὸν ἦλθε διάθεσις νὰ ὑπάγῃ πρὸς ἐντάμωσίν της. Τὴν μικρὰν αἶγα ἐσυλλογίζετο κάποτε καὶ τίποτ' ἄλλο. Ἄλλως τε τὰς μὲν ἡμέρας ἠσχολεῖτο ἐκτελῶν δημοσίᾳ τερατουργίας σωματικῆς ρώμης πρὸς πορισμὸν ἄρτου, τὰς δὲ νύκτας λυχνογραφῶν ἓν ὑπόμνημα κατὰ τοῦ ἐπισκόπου τῶν Παρισίων, καθ' οὗ ἐμνησικάκει, διότι εἶχε βραχῇ ἀπὸ τοὺς τροχοὺς τοῦ νερομύλου του. Κατεγίνετο προσέτι εἰς σχολιασμὸν τῆς περὶ λιθοξοΐας ὡραίας συγγραφῆς τοῦ Βωδρῆ Λερούγου, ἐπισκόπου Νοϊῶνος καὶ Τορνάκου, αἱ δὲ μελέται αὗται διήγειραν ἐν αὐτῷ ἰσχυρὰν πρὸς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν κλίσιν, ὡς εἶχε πρότερον τοιαύτην κλίσιν πρὸς τὴν ἀλχημίαν, ἐπιστήμας ἄλλως τε συγγενεῖς καὶ δι' ἀλλήλων ἐξηγουμένας.

Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐστάθη πλησίον τῆς ἐκκλησίας Ἁγίου Γερμανοῦ τοῦ Ἀντισσιοδωρίτου (1) εἰς τὴν γωνίαν μεγάρου τινὸς *Φόρος τοῦ ἐπισκόπου* καλουμένου (2) ὅπερ ἔκειτο ἀπέναντι ἑτέρου μεγάρου λεγομένου *Φόρος τοῦ βασιλέως* (3). Ὑπῆρχε δὲ εἰς τὸν φόρον τοῦτον τοῦ ἐπισκόπου κομψότατος ναΐσκος ἐκ τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος. Ὁ Γρηγορᾶς διηρεύνα εὐλαβῶς τὰς ἐξωτερικὰς αὐτοῦ γλυφάς· εὑρίσκετο δὲ εἰς μίαν ἐκ τῶν στιγμῶν ἐκείνων τῆς ἐγωϊστικῆς, ἀποκλειστικῆς, ὑπερτάτης τέρψεως, καθ' ἃς ὁ καλλιτέχνης ἄλλο παρὰ τὴν τέχνην ἐν τῷ κόσμῳ δὲν βλέπει, καὶ τὸν κόσμον ὅλον βλέπει ἐν τῇ τέχνῃ. Αἴφνης αἰσθάνεται χεῖρά τινα ἐπιτιθεμένην σοβαρῶς ἐπὶ τοῦ ὤμου του· στρέφεται καὶ βλέπει τὸν ἀρχαῖον φίλον του, τὸν ἀρχαῖον διδάσκαλόν του, τὸν κύριον ἀρχιδιάκονον.

Ἔμεινε δὲ ἔκπληκτος καὶ τεθορυβημένος· εἶχε πολὺν καιρὸν νὰ ἴδῃ τὸν ἀρχιδιάκονον, καὶ ὁ πάτερ Κλαύδιος ἦτο εἷς τῶν ἐπισήμου καὶ περιπαθοῦς χαρακτῆρος ἀνθρώπων, ὧν ἡ συνάντησις διαταράσσει πάντοτε παντὸς φιλοσόφου σκεπτικοῦ τὴν ἰσορροπίαν.

Ὁ ἀρχιδιάκονος ἐτήρησε σιγὴν ἐπί τινας στιγμὰς καθ' ἃς ἔλαβε καιρὸν ὁ Γρηγορᾶς νὰ τὸν παρατηρήσῃ· εὗρε δὲ τὸν Κλαύδιον ἠλλοιωμένον πολύ, ὠχρὸν ὡς ἡμέραν χειμερινήν, κοίλους ἔχοντα τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς σχεδὸν πολιάς. Πρῶτος ὁ ἱερεὺς ἔλυσε τέλος τὴν σιωπήν, εἰπὼν μὲ ἥσυχον ἀλλὰ ψυχρότατον τρόπον — καὶ πῶς ἔχεις, κὺρ Πέτρε;

— Τὴν ὑγείαν; ἀπεκρίθη ὁ Γρηγορᾶς· ἒ! ἔ! τοῦτο ἔχει πολλοὺς τοὺς ὑπὲρ καὶ κατὰ λόγους· μολαταῦτα ἐμπορῶ νὰ εἴπω ὅτι εἶμαι ἐν γένει καλά. Κανόνα μου ἔχω τὸ μηδὲν ἄγαν. Γνωρίζετε, διδάσκαλε, ποῖον κατὰ Ἱπποκράτην τὸ

---

(1) Saint-Germain-l'-Auxerrois.

(2) For-l'-Évêque, ἐκ τοῦ λατινικοῦ forum, οἱονεὶ βῆμα ἢ δικαστήριον.

(3) Τὸ μέγαρον τοῦτο εἶναι τὸ Λοῦβρον Σ. τοῦ Μ.

Digitized by Google

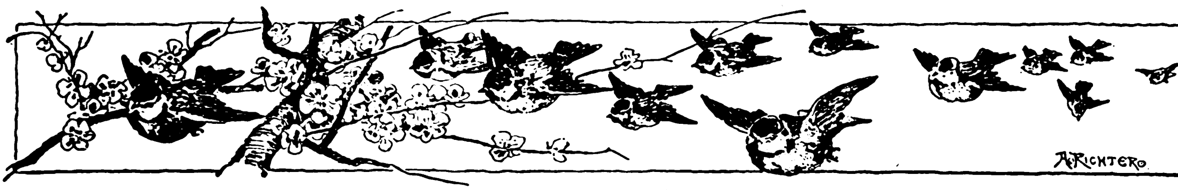

ΑΙ ΠΗΛΟΒΑΤΙΔΕΣ ΤΗΣ ΕΥΤΥΧΙΑΣ

Διήγημα Άνδερσεν

Α΄

Εἰσαγωγή

Πολυάριθμος καὶ ἐκλεκτὴ ὁμήγυρις ἦτο ἑσπέραν τινὰ συνηθροισμένη ἔν τινι οἰκίᾳ, οὐ μακρὰν τῆς βασιλικῆς πλατείας, ἐν Κοπενάγῃ. Ἐκ τῶν προσκεκλημένων ἄλλοι μὲν εἶχον καταλάβει τὰς τραπέζας τοῦ χαρτοπαιγνίου, ἄλλοι δὲ περιέμενον ἀπάντησιν εἰς τὴν ἑξῆς ἐρώτησιν, ἥτις συχνότατα ἐμβάλλει εἰς ἀμηχανίαν τὰς οἰκοδεσποίνας.

— Πῶς θὰ διέλθωμεν τὴν ἑσπέραν;

Ἐν τούτοις οἱ τελευταῖοι οὗτοι, μέχρις οὗ εὕρωσιν ἕτερον μέσον διασκεδάσεως, ἤρχισαν νὰ συζητῶσι περὶ διαφόρων ἀντικειμένων, καὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ περὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ μεσαίωνος. Τινὲς διετείνοντο ὅτι ἡ ἐποχὴ αὕτη ἦτο πολλῷ ὑπερτέρα τῆς ἐποχῆς ἡμῶν· ὁ γερουσιαστὴς Κνὰπ πρὸ πάντων μετὰ τοσαύτης ζέσεως ὑπεστήριζε τὴν γνώμην ταύτην, ὥστε ἡ οἰκοδέσποινα ἔλαβε τὸ μέρος του· ἀμφότεροι δὲ ἤρχισαν νὰ κατειρωνεύονται τὸν διάσημον Αἴρστεδ, ὅστις ἐν τῷ ἡμερολογίῳ του, συγκρίνων τὸ παρελθὸν πρὸς τὸ παρόν, προτιμᾷ τὸ παρόν. Κατὰ τὸ λέγειν τοῦ γερουσιαστοῦ, οὐδεμία ἐποχὴ ἦτο ἱκανὴ νὰ συγκριθῇ πρὸς τὴν ἐποχὴν τῆς βασιλείας τοῦ βασιλέως τῆς Δανιμαρκίας Χὰνς (Ἰωάννου).

Ἐνῷ πάντες ἀσχολοῦνται περὶ τὴν συζήτησιν τοῦ θέματος τούτου, ἐπισκεφθῶμεν ἡμεῖς τὸν ἀντιθάλαμον, ἐνῷ οἱ προσκεκλημένοι εἶχον ἀποθέσει τοὺς μανδύας, τὰς ῥάβδους καὶ τὰς πηλοβατίδας αὐτῶν *). Ἐκεῖ ἐκάθηντο δύο γυναῖκες, ὧν ἡ μὲν ἦτο νέα, ἡ δὲ γραῖα, καὶ τὰς ὁποίας ἐκ πρώτης ὄψεως θὰ ἐξελάμβανέ τις ὡς θαλαμηπόλους προσμενούσας τὰς κυρίας αὐτῶν. Ἀλλά, ἄν τις προσεκτικώτερον καὶ ἐγγύτερον παρετήρει αὐτάς, θὰ διέκρινεν εὐκόλως ὅτι δὲν ἦσαν ὑπηρέτριαι ἐκ τῶν συνήθων. Εἶχον ἦθος ἀρκούντως εὐγενές, τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτῶν ἦσαν λεπτότατα, ἡ δὲ ἐνδυμασία κομψοτάτη.

Ἀμφότεραι τῷ ὄντι ἦσαν Μοῖραι.

Ἡ νεωτέρα δὲν ἦτο αὐτὴ ἡ Μοῖρα τῆς Εὐτυχίας, ἀλλὰ θεράπαινα αὐτῆς, ἐπιφορτισμένη νὰ δωρῇ τοῖς ἀνθρώποις εὐτυχήματα ἐλαχίστου λόγου ἄξια. Ἡ ἑτέρα, εἶχε μορφὴν αὐστηροτέραν καὶ ἧττον χαρίεσσαν· ἦτο δ' αὕτη ἡ Μοῖρα τῆς Θλίψεως, ἥτις εἰς οὐδένα ἐνεπιστεύετο τὰς ὑποθέσεις της, ἀλλὰ μόνη ἐξετέλει αὐτάς, βεβαία ὅτι τοιουτοτρόπως οὐδαμῶς ἤθελον παραμεληθῆ, ἀλλ' ἀσφαλέστερον θὰ ἐγίνοντο.

Αἱ δύο Μοῖραι διηγοῦντο πρὸς ἀλλήλας τί κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας διέπραξαν. Ἡ τῆς Εὐτυχίας ἀντιπρόσωπος ἐλάχιστα καὶ ἀσήμαντά τινα εἶχε νὰ διηγηθῇ. Ἔλεγεν ἐπὶ παραδείγματι πῶς διέσωσεν ἀπὸ τῆς βροχῆς τὸν καινουργῆ πῖλον νέου τινός, ὅστις δὲν εἶχε τὰ μέσα ν' ἀγοράζῃ συχνάκις πῶς κατώρθωσεν, ἔντιμός τις ἀνὴρ νὰ χαιρετηθῇ ὑπό τινος προσώπου θέσιν μὲν κατέχοντος ὑψηλήν, ἀλλ' ἀξίαν μηδεμίαν κεκτημένου· καὶ ἕτερα παραπλήσια τούτοις· τὸ τέλος τοῦ λόγου της ὅμως ἦτο ἀλλόκοτον ὀλίγον καὶ ἀρκούντως ἐνδιαφέρον.

— Δὲν πρέπει νὰ λησμονήσω, εἶπεν, ὅτι σήμερον εἶνε ἡ ἐπέτειος ἡμέρα τῆς γεννήσεώς μου, καὶ πρὸς τιμὴν τῆς ἡμέρας ταύτης θὰ καταθέσω ἐνταῦθα ἓν ζεῦγος θαυματουργῶν πηλοβατίδων. Ὅστις φορέσῃ αὐτὰς θέλει μετενεχθῆ εἰς οἱονδήποτε τόπον καὶ ἐποχὴν ἐπιθυμήσει. Οὕτω πως νομίζω ὅτι ὁ φέρων τὰς πηλοβατίδας μου ἔσται ὁ εὐτυχέστερος πάντων τῶν ἀνθρώπων.

— Νομίζεις; ὑπέλαβε τῆς Θλίψεως ἡ Μοῖρα· σύνελθε ἐκ τῆς ἀπάτης· θὰ καταστῇ τοὐναντίον ὁ δυστυχέστατος πάντων, καὶ θὰ εὐλογῇ τὴν στιγμήν, καθ' ἣν θ' ἀπαλλαγῇ τῶν πηλοβατίδων σου.

— Ἀδύνατον· ἔπειτα θὰ ἴδωμεν· θὰ θέσω τὰς πηλοβατίδας μου ἐδῶ πλησίον τῆς θύρας, ὥστε ἀφεύκτως θὰ φορέσῃ αὐτὰς κατὰ λάθος κανείς, ἐξερχόμενος τῆς συναναστροφῆς.

Ὡς ἕκαστος βλέπει, ἡ συνδιάλεξις αὕτη τῶν Μοιρῶν πολλὰ ὑπέσχετο.

Β΄

Τα συμβάντα τοῦ γερουσιαστοῦ.

Ἦτο ἀργὰ πλέον, ὅτε ὁ γερουσιαστὴς Κνὰπ ἐσυλλογίσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν κατοικίαν του. Εἶχε τὸν νοῦν του πάντοτε εἰς τὴν μακαρίαν ἐποχὴν τοῦ βασιλέως Χάνς, καὶ ἐσκέπτετο πόσον εὐδαίμονες ἦσαν οἱ ἄνθρωποι κατὰ τὸν μεσαίω-

*) Εἰς τὰς βορείους χώρας, ὅταν ὁ καιρὸς εἶνε ψυχρὸς καὶ βροχερός, φοροῦσιν ἐκτὸς τῶν ὑποδημάτων καὶ πηλοβατίδας (γαλότσαις), ἃς ἀφίνουσι συνήθως εἰς τὸν ἀντιθάλαμον, ὅταν ἐπισκέπτωνταί τινα.

Digitized by Google

να. Ἐνῷ ἡτοιμάζετο εἰς τὸν ἀντιθάλαμον ὅπως ἐξέλθῃ, ἐφόρεσε κατὰ τύχην, ἐπειδὴ ἦτο ἀφηρημένος, τὰς πηλοβατίδας τῆς Εὐτυχίας ἀντὶ τῶν ἰδικῶν του. Ἀκολούθως κατέβη. Ἀλλὰ χάρις εἰς τὴν μαγικὴν δύναμιν τῶν πηλοβατίδων, μετηνέχθη αἴφνης εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ βασιλέως Χάνς, τὴν ὁποίαν μετὰ τοσούτου ἐνθουσιασμοῦ ἐξύμνει.

Εὐθὺς δὲ ὡς ἐξῆλθεν οἱ πόδες του ἐβυθίσθησαν εἰς τὸν βόρβορον καὶ τὰς ἀκαθαρσίας, διότι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ βασιλέως Χάνς αἱ ὁδοὶ οὔτε στρωμέναι ἦσαν, οὔτε πεζοδρόμια εἶχον.

Τί ἐλεεινὸς καιρός! εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ γερουσιαστής· δὲν δύναται κανεὶς νὰ διακρίνῃ τὰ πεζοδρόμια, καὶ οἱ φανοὶ ἐσβέσθησαν.

Ὁ οὐρανὸς ἦτο συννεφώδης καὶ ζοφερός· ἡ δὲ σελήνη κατα διαλείμματα μόνον διέχεε φῶς ἀσθενὲς καὶ ὑποτρέμον. Ἐν τούτοις εἰς τὴν γωνίαν ὁδοῦ τινος λυχνία ἐπεκρέματο πρὸ εἰκονίσματος τῆς Παναγίας *)· ἀλλὰ τὸ φῶς τῆς λυχνίας ταύτης ἦτο τοσοῦτον ἀμυδρόν, ὥστε μόλις ὅτε ἔφθασεν ὑποκάτω αὐτῆς ὁ γερουσιαστής, ἠδυνήθη νὰ τὴν ἴδῃ καὶ νὰ διακρίνῃ τὸ εἰκόνισμα.

— Θὰ εἶνε ἴσως τὸ ἐργαστήριόν τινος ἀρχαιοκαπήλου, ὁ ὁποῖος ἐλησμόνησε φαίνεται νὰ ἐμβάσῃ τὸ ἔμβλημά του ἐσκέφθη ὁ Κνάπ.

Κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν δύο ἄνδρες, φέροντες τὴν ἐνδυμασίαν τῆς ἐποχῆς τοῦ βασιλέως Χάνς διῆλθον πρὸ αὐτοῦ.

— Περίεργον! ἀνεφώνησεν ὁ Κνάπ, θὰ ἔρχωνται πιθανὸν ἀπὸ κανένα χορὸν μετημφιεσμένων.

Αἴφνης ἀντήχησεν ἐμβατήριόν τι θούριον σάλπισμα, ἡ δὲ ὁδὸς ἐφωτίσθη ὑπὸ τῶν φλογῶν δᾴδων. Ὁ γερουσιαστὴς ἔστη, καὶ εἶδε παρελαύνουσαν πρὸ αὐτοῦ ἀλλόκοτον συνοδίαν. Μουσικοὶ φέροντες τύμπανα, σάλπιγγας καὶ κέρατα προεπορεύοντο καὶ ἔκαμνον μέγιστον θόρυβον. Ἤρχοντο ἀκολούθως τοξόται καὶ ἀρβαλητοφόροι, καὶ ἐν τῷ μέσῳ πάντων τούτων, ὁ Κνὰπ εἶδεν ἄνδρα τινὰ ῥασοφόρον.

— Ποῖος εἶνε οὗτος; ἠρώτησεν ἔκπληκτος.

— Εἶνε ὁ ἐπίσκοπος τῆς Σηλανδίας, ἀπεκρίναντο αὐτῷ.

— Κύριε ἐλέησον! ἀνέκραξε, καὶ τί τὰ θέλει ὁ ἐπίσκοπος αὐτὰ τὰ τύμπανα καὶ τὰς δᾷδας καὶ τοὺς τοξότας!... Ὄχι, εἶνε ἀδύνατον...

Ἐν ᾧ ἐσυλλογίζετο τὴν παράδοξον ταύτην συνάντησίν του ὁ Κνὰπ ἐπανέλαβε τὸν δρόμον του καὶ ἐγκαταλείπων ὄπισθεν αὐτοῦ τὸν περίπατον τῆς Αἰστεργάδης, διηυθύνθη μέχρι τῆς μεγάλης γεφύρας, ἥτις φέρει πρὸς τὸ νησίδιον τοῦ πύργου. Ἀλλ' ἡ γέφυρα εἶχε γίνῃ ἄφαντος, καὶ ὁ Κνὰπ εἰς μάτην ἐζήτησεν αὐτήν. Εἶδε μόνον πρὸ αὐτοῦ ἀμμώδη παραλίαν καὶ πέραν ὡς μέγα μελανὸν σημεῖον τὴν νῆσον, εἰς ἣν ἤθελε νὰ πορευθῇ.

Δύο ἄνθρωποι ἐφώνησαν ἔκ τινος ἀκατίου:

— Ἀγαπᾶτε νὰ σᾶς περάσωμεν εἰς τὸ νησί;

— Εἰς τὸ νησί; τί κάθεσθε καὶ μοῦ λέγετε αὐτοῦ; Ὄχι· θέλω νὰ ὑπάγω εἰς τὸ Χριστιανσχάφν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν μικρὰν ἀγοράν.

Οἱ λεμβοῦχοι ἔκθαμβοι παρετήρησαν τὸν Κνὰπ χωρὶς ν' ἀποκριθῶσι.

— Δείξετέ μου μόνον, σᾶς παρακαλῶ, ἐπανέλαβεν ὁ γερουσιαστής, ποῦ εἶ ε ἡ γέφυρα. Εἶνε ἐντροπὴ ἀκόμη αὐτὴν τὴν ὥραν νὰ μὴ ἔχουν ἀναμμένους τοὺς φανούς. Καὶ τί λάσπη! νομίζει κανεὶς ὅτι εὑρίσκετο εἰς ἕλος.

Οἱ λιμβοῦχοι γελῶντες τότε τῷ εἶπον λέξεις τινάς, τὰς ὁποίας δὲν ἐννόησε.

— Δὲν καταλαμβάνω τὰ κορακιστικά σας, εἶπε μετ' ὀργῆς, καὶ τοῖς ἔστρεψε τὰ νῶτα. Ποτέ μου δὲν εἶδα τοιαύτην ἀκαταστασίαν· τὸ καλήτερον, το ὁποῖον ἔχω νὰ κάμω εἶναι νὰ πάρω μίαν ἅμαξαν διὰ νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὸ σπίτι μου.

Ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδεμία ἅμαξα διήρχετο ἐκεῖθεν, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Αἰστεργάδην, ἔνθα εἶναι τὸ κυριώτερον ἁμαξοστάσιον.

Καθ' ἣν στιγμὴν ἔφθανεν εἰς τὸ ἄκρον τῆς ὁδοῦ, ἡ σελήνη διασχίζουσα τὰ νέφη ἐφώτισε τὴν πόλιν.

— Ἆ! Θεέ μου! ποῖον εἶναι αὐτὸ τὸ μέρος, ἀνέκραξεν ὁ γερουσιαστὴς μὴ δυνάμενος ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν βασιλικὴν πλατεῖαν καὶ τὴν ἀγοράν. Διότι ἀντὶ τούτων ἐξετείνετο πρὸ αὐτοῦ εὐρὺ ἕλος, διασχιζόμενον ὑπὸ διώρυγος πλατείας καὶ ὁρμητικῆς ὡς χείμαρρος. Θάμνοι καὶ ἄκανθαι καὶ βροῦλα κατεκάλυπτον τὸ ἕλος, ποῦ καί που δὲ ἠγείροντο ξύλινά τινα παραπήγματα, χρησιμεύοντα ὡς οἰνοπωλεῖα εἰς Ὁλλανδοὺς ναύτας, ἐξ ὧν καὶ τὸ μέρος ἐκεῖνο ὠνομάζετο Ὁλλανδικὴ συνοικία.

— Ἢ θὰ εἶναι τοῦτο ἀποτέλεσμα ἀντικατοπτρισμοῦ, ἐψιθύρισεν ὁ Κνάπ, ἢ τὸ πὸντς τὸ ὁποῖον ἔπια μ' ἔκαμε νὰ χάσω τὸν νοῦν μου.

Καὶ ἔστρεψε δρόμον.

Τότε παρετήρησεν ὅτι σχεδὸν ὅλαι αἱ οἰκίαι ἦσαν ξύλιναι, αἱ δὲ στέγαι αὐτῶν ἦσαν ἐστρωμέναι δι' ἀχύρου.

— Τοῦτο εἶναι ἀκατανόητον, ἐπανέλαβεν· ἐν τούτοις μόνον ἓν ποτήριον ἔπιον· ἀλλὰ φαίνεται ὅτι τοῦτο ἤρκεσε διὰ νὰ μοῦ κάμῃ τὴν κεφαλὴν ἄνω κάτω. Αἰσθάνομαι ὅτι εἶμαι ἀρκούντως ἀσθενής. . . . καλὸν θὰ ἦτο ἂν ἐπέστρεφον εἰς τὴν οἰκίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἤμην, διὰ νὰ μὲ περιποιηθῶσιν· ἴσως δὲν ἐκοιμήθησαν ἀκόμη.

Ζητεῖ τὴν οἰκίαν, ἀ λ' εἰς μάτην· ἡ θέσις ἐν ᾗ ὑπῆρχεν ἦτο κενή.

— Ὦ! ἀλλ' αὐτὸ εἶναι τρομερόν! ἀνεφώνησε.

*) Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Λουθήρου, ἡ Δανημαρκία ἀνήκει εἰς τὴν προτεσταντικὴν ἐκκλησίαν. Πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀνῆκεν εἰς τὴν καθολικήν.

Digitized by Google

Δὲν ἀναγνωρίζω πλέον οὔτε αὐτὴν τὴν Αἰστεργάδην. Δὲν βλέπω οὐδὲ ἓν ἐργαστήριον, ἀλλὰ παλαιὰς καὶ ἀθλίας καλύβας, ὡς εἰς τὰ πτωχότατα χωρία... Ἆ! βλέπω ὅτι ἀληθῶς πολὺ ἀσθενὴς εἶμαι. Ἐπὶ τέλους πρέπει νὰ ἔμβω εἰς κανὲν μέρος· δὲν δύναμαι νὰ διανυκτερεύσω εἰς τὸ ὕπαιθρον.

Ἐν ᾧ ἐξηκολούθει τὸν δρόμον του, εἶδεν οἰκίαν τινά· ἐκ τῆς ἡμικλείστου θύρας ταύτης διέφευγον ἀκτῖνες φωτός, ὅπερ ἰδὼν ὁ Κνὰπ εἰσῆλθεν· ἡ οἰκία αὕτη ἦτο οἰνοπωλεῖον ἢ μᾶλλον εἶδος ζυθοπωλείου τῶν τότε χρόνων. Πέριξ τῶν τραπεζῶν ἔπινον εἰς μεγάλα ἀγγεῖα ἀρκετοὶ ἄνθρωποι, ναυτικοί, ἔμποροι, διάφοροι ἄλλοι πολῖται, καί τινες λόγιοι. Ἐπειδὴ δὲ πάντες συνωμίλουν καὶ συνεζήτουν θερμότατα καὶ μετὰ μεγάλου ἐνδιαφέροντος οὐδεὶς ἐπρόσεξεν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ γερουσιαστοῦ.

— Συγγνώμην, εἶπεν οὗτος πρὸς τὴν οἰνοπώλιδα, ἥτις ἦλθε πρὸς συνάντησιν αὐτοῦ· ἐπειδὴ δὲν εἶμαι τόσον καλά, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μοῦ εἴπῆτε ποῦ δύναμαι νὰ εὕρω μίαν ἅμαξαν, διὰ νὰ ὑπάγω εἰς τὸ Χριστιανσχάφν;

Ἡ οἰνοπῶλις τὸν παρετήρησεν ἔκπληκτος, ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν καὶ ἤρχισε νὰ ὁμιλῇ γερμανικά. Ὁ γερουσιαστὴς νομίζων ὅτι δὲν ἐνόησεν ὅ τι τῆς εἶπε δανιστὶ ἐπανέλαβε γερμανιστὶ τὴν ἐρώτησίν του. Ἐκ τῆς προφορᾶς πρὸς δὲ καὶ ἐκ τῆς ἐνδυμασίας τοῦ Κνὰπ ἐνόησεν αὕτη ὅτι εἶχε νὰ κάμῃ μὲ ξένον. Ὅ τι δὲ ἠδυνήθη νὰ ἐννοήσῃ ἦτο ὅτι δὲν ἦτο τόσῳ καλά· κατὰ συνέπειαν δὲ τῷ προσέφερεν ἀγγεῖόν τι πλῆρες ὑδρομέλιτος. Ἂν καὶ ὁ γερουσιαστὴς εὗρεν ὅτι τὸ ποτὸν τοῦτο εἶχε παράδοξον γεῦσιν, ἔπιεν ὅμως ὀλίγον, ἐκάθισεν εἴς τι θρονίον, καὶ στηρίξας τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν χειρῶν ἤρχισε νὰ σκέπτηται περὶ τῶν συμβαινόντων αὐτῷ. Βλέπων δὲ ὅτι ἡ οἰνοπῶλις ἐκράτει χαρτίον τι εἰς χεῖρας, ἠρώτησε μηχανικῶς πως ἐὰν ἦτο δυνατὸν νὰ τῷ δώσῃ ἑσπερινήν τινα ἐφημερίδα.

Ὡς ἦτο ἑπόμενον αὕτη δὲν ἐνόησε τί ἤθελε νὰ τῆς εἴπῃ, ἀλλὰ τῷ ἔδειξε τὸ χαρτίον, ὅπερ ἐκράτει Ἦτο δὲ τοῦτο ξυλογραφία, παριστῶσα μετεωρολογικόν τι φαινόμενον παρατηρηθὲν ἐν Κολωνίᾳ.

— Διάβολε! εἶπεν ὁ γερουσιαστής, ὑπερευχαριστημένος διότι εὗρεν ἀρχαιολογικὸν ἀντικείμενον τοσαύτης σπανιότητος καὶ ἀξίας Πῶς τοσούτῳ σπάνιον πρᾶγμα εὑρίσκεται εἰς τὴν κατοχήν σας; Εἶναι περιεργότατον, ἂν καὶ τὸ μετέωρον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ οὐδὲν ἔχει τὸ θαυμαστόν, διότι εἶναι συνηθέστατον φαινόμενον εἰς τὰς βορείους χώρας καὶ εὐκολώτατα ἐξηγεῖται διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἐπειδὴ εἶναι βόρειον σέλας καὶ οὐδὲν ἄλλο.

Πολλοὶ τῶν παρακαθημένων, ἀκούσαντες τοὺς λόγους τούτους παρετήρησαν τὸν γερουσιαστὴν μετὰ προφανοῦς ἐκπλήξεως. Εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν ἠγέρθη καὶ ἀποκαλύψας μετὰ σεβασμοῦ τὴν κεφαλήν, εἶπε μετ' ἤθους σοβαρωτάτου:

— Ὁ κύριος θὰ ἦναι ἀναντιρρήτως μέγας σοφός!

— Ἐγώ; ἀπεκρίνατο ὁ Κνάπ· παντάπασιν. Ἔχω ἁπλῶς ὀλίγας στοιχειώδεις γνώσεις ἐκ τῶν ἐπιστημῶν, ὡς τοσοῦτοι ἄλλοι.

— Modestia virtus, ἡ μετριοφροσύνη εἶναι ἀρετή. Ἐν τούτοις ἡ γνώμη ἣν ἐξεφράσατε, καίτοι ἀλλόκοτος κατὰ τὸ φαινόμενον, ἔστιν ὅμως ἀξία μεγίστης προσοχῆς. Ergo suspendo meum judicium. (Ὅθεν ἐπέχω γνώμην.)

— Μοὶ ἐπιτρέπετε μίαν ἐρώτησιν; ὑπέλαβεν ὁ γερουσιαστής· πρὸς τίνα ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ὁμιλῶ.

— Εἰμὶ τελειόφοιτος τῆς θεολογικῆς σχολῆς.

Ἡ ἀπόκρισις αὕτη εὐχαρίστησε τὸν γερουσιαστήν, καθ' ὅσον μάλιστα ὁ τίτλος συνεβιβάζετο πρὸς τὸ ἔνδυμα.

— Θὰ εἶναι ἀναμφιβόλως κανεὶς γέρων διδάσκαλος, ἐσκέφθη, παράξενος σχολαστικός, ὁποῖοι εὑρίσκονται ἀκόμη ἐν Ἰουτλάνδῃ.

— Ἂν καὶ ἐνταῦθα δὲν εἶναι ὁ κατάλληλος πρὸς διδασκαλίαν τόπος, locus docenti, ἐξηκολούθησεν ὁ θεολόγος, ἐν τούτοις σᾶς παρακαλῶ θερμῶς ἵνα συνδιαλεχθῶμεν ὀλίγον. Ἀναμφιβόλως ἐμελετήσατε κατὰ βάθος τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς.

— Ἀγαπῶ νὰ ἀναγινώσκω τὰ ὠφέλιμα καὶ σπουδαῖα συγγράμματα, καὶ αὐτὰ τὰ νέα· ἀλλὰ δὲν μοῦ ἀρέσκουν καθόλου τὰ μυθιστορήματα, ἐκεῖνα τοὐλάχιστον, τὰ ὁποῖα σήμερον εἶναι τοῦ συρμοῦ.

— Ἆ! εἶπεν ὁ ἕτερος μειδιῶν· εἶνέ τινα ὅμως γεγραμμένα μὲ πνεῦμα. Εἰς τὴν αὐλὴν γίνεται μέγας λόγος περὶ αὐτῶν. Εἰς τὸν βασιλέα ἀρέσκει πρὸ πάντων τὸ ἐπιγραφόμενον Ἰ φ β ὲ ν καὶ Γ α ο υ δ ι ά ν, τὸ ὁποῖον διηγεῖται τὰ συμβάντα τοῦ βασιλέως Ἀρθούρου καὶ τῶν ἱπποτῶν τῆς στρογγύλης τραπέζης.

— Δὲν γνωρίζω τὸ μυθιστόρημα αὐτό. Μήπως εἶναι τοῦ Ἁϊβέργ;(*)

— Ὄχι, δὲν εἶναι τοῦ Ἁϊβέργ, εἶναι τοῦ Γοδεφρείδου φὸν Γκέμεν.

— Αὐτὸ εἶναι τὸ ἀρχαιότατον ὄνομα! Δὲν εἶναι νομίζω τὸ ὄνομα τοῦ πρώτου Δανοῦ τυπογράφου;

— Μάλιστα.

Ἀστός τις ἦλθε τότε καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν

(*) Σύγχρονος Δανὸς μυθιστοριογράφος. Τὸ δὲ ἀνωτέρω ἀναφερόμενον εἶναι ἓν τῶν ἱπποτικῶν μυθιστορημάτων τοῦ μεσαίωνος, ἅτινα οἱ Γάλλοι διακρίνουσιν ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Bibliothèque bleue.

Digitized by Google

συνομιλίαν, ἤρχισε δὲ νὰ ὁμιλῇ περὶ τοῦ τρομεροῦ λοιμοῦ, ὅστις πρό τινων ἐτῶν—καὶ ἐννόει τὸ 1484—ἠρήμωσε τὴν χώραν. Ὁ Κνὰπ ὡμίλησε καὶ αὐτὸς νομίζων ὅτι ἐπρόκειτο περὶ τῆς χολέρας. Εἶπόν τινα προσέτι περὶ τοῦ τελευταίου πολέμου τῶν πειρατῶν, τοῦ κατὰ τὸ 1490 συμβάντος, κατέχοντος ἔτι τὰ πνεύματα πάντων. «Οἱ Ἄγγλοι πειραταί, ἔλεγον, ἐλεηλάτησαν πλοῖόν τι, σχεδὸν εἰς τὸν λιμένα.» Ὁ δὲ γερουσιαστὴς ὅστις ἦτο αὐτόπτης μάρτυς τοῦ κατὰ τὸ 1801 βομβαρδισμοῦ, νομίζων ὅτι γίνεται λόγος περὶ τοῦ τότε πολέμου τῶν Ἄγγλων πρὸς τοὺς Δανοὺς ὡμίλησε θερμότατα κατὰ τῶν υἱῶν τῆς Ἀλβιῶνος. Ἀλλ' ἀκολούθως ἡ συνδιάλεξις περιεπλάκη ἐπὶ μᾶλλον. Ὁ γέρων θεολόγος ἦτο ἀμαθὴς εἰς βαθμὸν ἐκπληκτικόν, παρεξενεύετο δὲ καὶ δι' αὐτὰς τὰς ἁπλο στάτας ἐξηγήσεις, τὰς ὁποίας ἔδιδεν ὁ γερουσιαστής, καὶ ἐνόμιζεν ὅτι ἦσαν πλάσματα τῆς φαντασίας αὐτοῦ. Ἐνόμισε δ' ἐπὶ τέλους καλὸν νὰ ἐκφύγῃ, ῥίπτων εἰς τὸ μέσον λατινικήν τινα φρασεολογίαν ἀλλ' οὐδόλως τοῦτο ὠφέλησεν, καὶ ἂν μὴ ἡ οἰνοπῶλις παρενέβαινε, Κύριος οἶδε τί θ' ἀπεγίνετο.

— Πῶς εἶσθε τώρα; ἠρώτησε τὸν γερουσιαστήν, κινοῦσα αὐτὸν ἐκ τῆς χειρίδος.

Ἡ ἐρώτησις αὕτη ἔκαμε τὸν Κνὰπ νὰ συνέλθῃ εἰς ἑαυτόν. Ἐν τῇ ζωηρότητι τῆς συζητήσεως εἶχε λησμονήσει καθ' ὁλοκληρίαν τὰ συμβάντα αὐτῷ.

— Θεέ μου! ποῦ εἶμαι; εἶπε μετὰ τρόμου, αἰσθανόμενος ὅτι ἐκινδύνευε νὰ παραφρονήσῃ.

— Ἂς πίωμεν! ἂς πίωμεν! ἀνέκραξεν ὁ ἀστός· ἂς πίωμεν ὑδρομέλι καὶ ζῦθον τῆς Βρέμης! Δὲν θ' ἀρνηθῆτε νὰ πίετε μεθ' ἡμῶν, προσέθεσε στραφεὶς πρὸς τὸν Κνάπ.

Δύο ὑπηρέτριαι, ὧν τὴν κεφαλὴν ἐκάλυπτε δίχρουν κάλυμμα, εἰσῆλθον καὶ ἐγέμισαν τὰ ποτήρια. Ὁ γερουσιαστὴς ἦτο σχεδὸν παράφρων· οἱ λόγοι του βαθμηδὸν καθίσταντο ἀσυνάρτητοι, ὅταν δέ τις τῶν συμποτῶν εἶπε μεμφόμενος αὐτόν, ὅτι εἶναι μεθυσμένος, ἠναγκάσθη νὰ παραδεχθῇ ταπεινότατα τὴν γνώμην ταύτην καὶ νὰ ζητήσῃ ἐκ νέου μίαν ἄμαξαν.

Ὅταν ἤκουσαν τὴν λέξιν ἄμαξαν, πάντες ἐνόμισαν ὅτι ὡμίλει μοσχοβιτικά.

Οὐδέποτε ὁ Κνὰπ εἶχεν εἰς τὴν ζωήν του ἰδεῖ ἀνθρώπους τοσοῦτον ἁπλοῦς καὶ ἀγροίκους.

— Τῇ ἀληθείᾳ, ἐσκέφθη, θὰ ἔλεγέ τις ὅτι ἡ χώρα ἐβυθίσθη ἐκ νέου εἰς τὰ σκότη τῆς εἰδωλολατρείας ... ὤ! βεβαίως χειροτέρας στιγμὰς ἀπὸ αὐτὰς δὲν διῆλθον ποτὲ ἐπὶ ζωῆς μου.

Τότε τῷ ἦλθεν ἡ ἰδέα, νὰ διέλθῃ ὑπὸ τὴν τράπεζαν, ὅπως ἀπαρατήρητος διαφύγῃ· ἀλλ' ἐν' ᾧ προσεπάθει νὰ ἐκτελέσῃ τὸ σχέδιόν του, οἱ συμπόται τὸν εἶδον καὶ τὸν συνέλαβον ἐκ τῶν ποδῶν. Ἐν τῇ πάλῃ αἱ πηλοβατίδες ἔπεσον, καὶ μετ' αὐτῶν ἡ γοητεία διελύθη.

Ὅταν ὁ γερουσιαστὴς συνῆλθε, διέκρινε πρὸ αὐτοῦ λαμπρὸν φανόν, καὶ ὄπισθεν τούτου μεγάλην τινὰ οἰκίαν. Ἦτο ἡ Αἰστεργάδη, ἡ ἐξαισία Αἰστεργάδη. Ἀνεγνώρισεν οὕτω καθ' ὁλοκληρίαν τὴν συνοικίαν, εἶδε δὲ πρὸ αὐτοῦ ἕνα νυκτοφύλακα κοιμώμενον ἐπί τινος κλίμακος.

— Θεέ μου! ἀνέκραξε. Πῶς ἐκοιμήθην, καὶ τί ὄνειρατα εἶδον!.. Ἅ, ἐπὶ τέλους αὐτὴ εἶναι ἡ Αἰστεργάδη. Πόσον ὡραία εἶναι καὶ πόσον καλὰ φωτίζεται. Εἶναι φρικτόν, τῷ ὄντι, ἓν μόνον ποτήριον πὸντς νά με φέρῃ εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν... ποτὲ δὲν θὰ τὸ ἐπίστευον!

Μετὰ δύο λεπτὰ εὑρίσκετο ἔν τινι ἁμάξῃ συρομένῃ ὑπὸ δύο ὠκυποδεστάτων ἵππων, καὶ διευθύνετο εἰς τὸ Χριστιανσχάφν. Ἐσυλλογίσθη τοὺς ἐλεεινοὺς χρόνους τῆς βαρβαρότητος, οὓς ὠνειρεύθη· καὶ ἐξετίμησεν ἐξ ὅλης καρδίας τὰς πραγματικότητας τοῦ παρόντος αἰῶνος, ὅστις καὶ ἂν ἔχῃ πολλὰ ἐλαττώματα, εἶναι ὅμως μυριάκις προτιμότερος τῶν παρελθόντων.

Γ'

Τὰ συμβάντα τοῦ νυκτοφύλακος

— Νὰ ἕνα ζευγάρι πηλοβατίδες, εἶπεν ὁ νυκτοφύλαξ ἐξυπνήσας· θὰ εἶναι φαίνεται τοῦ ἀξιωματικοῦ, ὁ ὁποῖος κατοικεῖ εἰς αὐτὴν ἐπάνω τὴν οἰκίαν, ἀφ' οὗ εἶναι εἰς τὴν θύραν του.

Ὁ τίμιος νυκτοφύλαξ εὐχαρίστως θὰ ἐκτύπα τὸν κώδωνα τῆς οἰκίας, ὅπως τῷ ἀνοίξωσι καὶ ἀποδώσῃ τὰς πηλοβατίδας· ἀλλ' ἐσκέφθη ὅτι ἐνδεχόμενον ἦτο νὰ ἐξυπνήσωσιν ἐκ τούτου ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς οἰκίας καὶ διὰ τοῦτο δὲν τὸ ἔκαμε.

Θὰ ἦτο ἀληθῶς πολὺ εὐχάριστον, ἐσκέφθη ἀκολούθως παρατηρῶν τὰς πηλοβατίδας, νὰ ἔχῃ κανεὶς τοιαῦτα ὑποδήματα. Τὸ δέρμα εἶναι τόσον μαλακόν, καὶ θὰ μοῦ πηγαίνουν τόσον ὡραῖα!

Καὶ ὁ νυκτοφύλαξ ἐφόρεσε τὰς πηλοβατίδας. Μετὰ ταῦτα αἱ σκέψεις του ἐστράφησαν ἀλλαχοῦ, ἅμα παρετήρησε τὸ παράθυρον τοῦ ἀξιωματικοῦ φωτιζόμενον ὑπὸ τοῦ φωτὸς τοῦ δωματίου καὶ τὴν σκιὰν τοῦ ἀξιωματικοῦ τούτου διαγραφομένην διὰ μέσου τῶν ὑέλων:

— Τί παράξενος εἶναι αὐτὸς ὁ κόσμος! Νὰ αὐτὸς ὁ ἀξιωματικός, ὁ ὁποῖος περιπατεῖ ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὸ δωμάτιόν του, ἐν ᾧ ἠδύνατο νὰ κοιμᾶται πολὺ καλὰ εἰς τὸ μαλακὸν κρεβάτι του. ... Ἅ! τί εὐτυχὴς ἄνθρωπος εἶναι!... δὲν ἔχει οὔτε γυναῖκα οὔτε παιδιά· δὲν εἶναι καθὼς ἐμέ· δὲν εἰξεύρει τί θὰ εἰπῇ νὰ γυρίζῃ κανεὶς ὅλην τὴν νύκτα τοὺς δρόμους, διὰ νὰ φωνάζῃ τὰς ὥρας εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὅπου κοιμῶνται. Πόσον

Digitized by Google

ἤθελα νὰ ἤμην εἰς τὴν θέσιν του! τί εὐτυχὴς θὰ ἤμην!

Μόλις ἔκαμε τὴν εὐχὴν ταύτην, καὶ αἱ μαγικαὶ πηλοβατίδες ἐπραγματοποίησαν αὐτήν. Ὥστε ὁ νυκτοφύλαξ μετηνέχθη εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀξιωματικοῦ, τοῦ ὁποίου τὴν τύχην ἐζήλευε τοσοῦτον.

Περιεπάτει μετὰ ταραχῆς εἰς τὸ δωμάτιόν του, κρατῶν εἰς χεῖρας τεμάχιον χάρτου ῥοδίνου χρώματος, ἐφ' οὗ ἦσαν γεγραμμένοι στίχοι τινὲς ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀξιωματικοῦ πεποιημένοι. Ὄχι ὅτι ἦτο οὗτος ποιητής· ἀλλ' εἰς τὸν κόσμον τοῦτον οὐδὲν πνεῦμα στερεῖται στιγμῶν λυρισμοῦ, καθ' ἃς οἱ στοχασμοὶ μορφοῦνται εἰς ποίημα.

«Ἂν ἤμην πλούσιος! ἔλεγε τὸ ποίημα. Πόσα χρυσᾶ ὄνειρα, πόσην σχεδίων πληθὺν δὲν ἐνέκλειεν ἡ εὐχὴ αὐτη, ἣν παιδίον ἔτι μεστὸς ἐλπίδων ἐξέφραζεν. Θὰ γίνω, ἔλεγον, στρατιωτικός, καὶ θὰ κρεμάσω εἰς τὴν ζώνην ξίφος, τὸ ὁποῖον θὰ σύρω ἀλαζών· θὰ φορέσω στολήν, κράνος, καὶ τοὺς ὤμους θὰ κοσμήσω διὰ χρυσῶν ἐπωμίδων... Ἤδη ἔχω πάντα ταῦτα, εἶμαι ἀξιωματικός. ἀλλ'ἐγενόμην εὐτυχής;... Ὤ, τὸ εἰξεύρει ὁ Θεός!

»Πόσον εὐτυχὴς ἤμην ἄλλοτε, τὰς ἑσπέρας ἐκείνας, ὅτε πλησίον μου παρὰ τὴν ἑστίαν ἐκάθητο κόρη μικρά,ἑπταετής. Τῆς διηγούμην τότε ὡραίας φανταστικὰς ἱστορίας, ἱστορίας μάγων καὶ φαντασμάτων, περατουμένας πάντοτε δι' εὐχαρίστου λύσεως. Ἐκείνη μὲ ἤκουε φαιδρὰ καὶ εὔχαρις καὶ ηὐχαριστεῖτο, ηὐχαριστεῖτο πολύ, διότι ἡ παιδικὴ ἡλικία ἀγνοεῖ ἄλλας ἡδονάς. Ὤ, ἤμην πλούσιος τότε, ἀλλ' ὁ πλοῦτός μου οὔτε εἰς χρυσόν, οὔτε εἰς ἄργυρον συνίστατο... Ὤ, τὸ εἰξεύρει ὁ Θεός.

»Ἂν ἤμην πλούσιος! ἔλεγον καὶ πάλιν, διότι ἡ μικρά μου παιδικὴ φίλη ἐμεγάλωσε πλέον· ἐγένετο τοσοῦτον ὡραία, τοσοῦτον θελκτική, τοσοῦτον ἀγαθή!.. Ἄ! ἂν ἐμάντευε μόνον τῆς καρδίας μου τὴν ἱστορίαν! Ἂν μοὶ ἐμειδία καὶ πάλιν, μὲ τὸ χαρίεν ἐκεῖνο μειδίαμά της, ὡς ἄλλοτε!... Ἀλλοίμονον, εἶμαι πτωχός, πολὺ πτωχότερος ἀπὸ ἄλλοτε... Ὤ! οὕτω θέλει ὁ Θεός.

»Μόνοι οἱ στίχοι μου ἐν τῇ δυστυχίᾳ μὲ παρηγοροῦσιν, οἱ στίχοι μου, ἐν οἷς ἡ ψυχή μου μετὰ τῶν θλίψεών της ἀπομονοῦται. Εἴθε νὰ προσπέσωσί ποτε οἱ στίχοι οὗτοι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σου, ὦ σύ, ἣν ἠγάπησα, εἴθε νά σοι ἀναμνήσωσιν ἡμέρας παλαιάς, ἡμέρας τοσούτῳ προσφιλεῖς εἰς ἐμέ, καὶ εἰς σὲ ἴσως· καθ' ἃς ἡ ἀφελής σου ἀγάπη ἐπλήρου με εὐτυχίας, ἣν οὐδέποτε πλέον θέλω ἀπολαύσει... Ἀλλ' ὄχι! κάλλιον νὰ μὴ τοὺς ἐννοήσῃς! εἶμαι πτωχὸς καὶ θλιβερὸν εἶναι τὸ μέλλον μου.. Ἵλεως ἄς μοι γίνῃ ὁ Θεός.»

Τοιούτους στίχους δύναταί τις νὰ κάμνῃ ὅταν ἦναι ἐρωτευμένος, ἀλλ' ἐὰν ἔχῃ ὀλίγην κρίσιν,δὲν θὰ δημοσιεύσῃ αὐτοὺς ποτέ. Ἐν τούτοις ἀπεικονίζετο ἐν αὐτοῖς ζωηρότατα ἡ κατάστασις τοῦ δυστυχοῦς ἀξιωματικοῦ. Ἀξιωματικὸς ἐρωτευμένος καὶ πτωχός· τριὰς ἀπαισία! πικρὰ εἰρωνεία τῆς τύχης! Ὁ ταλαίπωρος τὸ ᾐσθάνετο. Ἐστήριξε τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ σιδηροῦ τοῦ παραθύρου μοχλοῦ καὶ ἐστέναξε μακρόν.

— Ὁ πτωχὸς αὐτὸς νυκτοφύλαξ, εἶπε καθ' ἑαυτόν, ὁ ὁποῖος κοιμᾶται ἐκεῖ κάτω εἰς τὴν ὁδὸν ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου, δὲν εἶναι χιλιάκις εὐτυχέστερος ἐμοῦ; Ἀγνοεῖ τί ἐστι τὸ νὰ ἐπιθυμῇ τις φλογερῶς τι καὶ νὰ μὴ δύναται ν' ἀπολαύσῃ αὐτό. Ἀγνοεῖ τί θὰ εἰπῇ δυστυχία. Ἔχει σύζυγον καὶ τέκνα, τὰ ὁποῖα κλαίουσιν ὅταν κλαίῃ, καὶ γελῶσιν ὅταν γελᾷ. Δὲν βασανίζει τὸ πνεῦμά του, καὶ ἀποδέχεται φιλοσοφικῶς τὸν βίον οἷος εἶναι. Εὐτυχὴς αὐτός! Πόσον ἐπεθύμουν νὰ ἦμαι εἰς τὴν θέσιν του!

Παραυτα ὁ νυκτοφύλαξ ἐγένετο πάλιν νυκτοφύλαξ.

—Ἀ! τί τρομερὸν ὄνειρον ἦτο αὐτό! Ἔβλεπα πῶς ἤμην ὁ ἀξιωματικὸς αὐτὸς ἐκεῖ ἐπάνω, καὶ ἡ θέσις μου δὲν ἦτο τόσῳ πολὺ εὐχάριστος. Δὲν εἶχα οὔτε γυναῖκα οὔτε παιδιά, καὶ ὅταν ἐπέστρεφα εἰς τὸ σπίτι μου θὰ ἤμην ἔρημος! Ποτὲ δὲν θὰ ἠδυνάμην νὰ ζήσω αὐτὴν τὴν ζωήν.

Καὶ ἠγέρθη ἀνακινήσας τὴν κεφαλήν. Δὲν ἀπετίναξεν ὅμως τὸ πιέζον αὐτὸν ὄνειρον, διότι ἔφερεν ἔτι τὰς πηλοβατίδας εἰς τοὺς πόδας.

Διάττων τις ἀστὴρ ἔπεσε, χαράξας φωτεινὴν γραμμήν.

— Ἰδοὺ ἀκόμη ἓν ἄστρον πίπτει, εἶπε, καὶ ἐν τούτοις ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν δὲν ὀλιγοστεύει. Πόσον εἶμαι περίεργος νὰ ἴδω τὰ ὡραῖα ταῦτα φῶτα ἐκ τοῦ πλησίον. Καὶ πρὸ πάντων τὴν σελήνην, ἡ ὁποία εἶναι χονδροτέρα ἀπὸ ὅλα τἄλλα ἄστρα... Μετὰ τὸν θάνατόν μας, λέγει ὁ φοιτητής, τοῦ ὁποίου τὰ ῥοῦχα πλύνει ἡ γυναῖκά μου, πετῶμεν ἀπὸ ἄστρον εἰς ἄστρον· αὐτὸ εἶναι ψεῦμα μὲ οὐράν! Ἂν ἦτο ὅμως ἀληθινόν, θὰ ἦτο πολὺ ὡραῖον πρᾶγμα!...Ἀ! ἂν ἠδυνάμην μ' ἓν πήδημα νὰ φθάσω ἕως ἐκεῖ ἐπάνω!...

Εἶναί τινες εὐχαί,τὰς ὁποίας καλὸν θὰ ἦτο νὰ ἐσκέπτετό τις πρὶν τὰς κάμῃ. Ἡ σκέψις μάλιστα καθίσταται ἀναγκαιοτέρα, ὅταν φέρῃ τις εἰς τοὺς πόδας τὰς πηλοβατίδας τῆς εὐτυχίας. Ἀκούσατε τί συνέβη εἰς τὸν νυκτοφύλακα καὶ ἂς σᾶς χρησιμεύσῃ τοῦτο ὡς παράδειγμα.

Πάντες γνωρίζομεν μετὰ πόσης ταχύτητος μεταφέρει ἡμᾶς ὁ ἀτμός· ἐδοκιμάσαμεν τοῦτο εἴτε εἰς τὰ ἀτμόπλοια. εἴτε εἰς τοὺς σιδηροδρόμους, εἴτε δὲν εἰξεύρω ποῦ· ἡ ταχύτης αὐτη παραβαλλομένη πρὸς τὴν ταχύτητα τῆς κινήσεως τοῦ φωτός, ἔχει τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν, ἣν καὶ ἡ τοῦ κοχλίου παραβαλλομένη πρὸς τὴν ἡμετέραν.

Digitized by Google

Τὸ φῶς κινεῖται ἐν τῷ διαστήματι μετὰ ταχύτητος κατὰ δεκαεννέα ἑκατομμύρια φορὰς ἀνωτέρας τῆς ταχύτητος τοῦ καλλιτέρου ἵππου· καὶ ἐν τούτοις ὁ ἠλεκτρισμὸς εἶναι ταχύτερος ἔτι.

Ὁ θάνατος εἶναι ἠλεκτρικὸν κτύπημα, βάλλον τὴν ἡμετέραν καρδίαν· καὶ ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἀποτινάσσουσα τὸ γήϊνον αὐτῆς περίβλημα πετᾷ ἐπὶ πτερύγων ἠλεκτρισμοῦ. Ὅπως ἐκ τῆς ἑστίας αὐτοῦ κατέλθῃ εἰς τὴν γῆν τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, ἀπαιτεῖ ὀκτὼ λεπτὰ καί τινα δευτερόλεπτα, ἀλλ' ἡ ψυχὴ πετᾷ ταχύτερον ἔτι.

Ὁ νυκτοφύλαξ ἐν διαστήματι ὀλίγων δευτερολέπτων διήνυσε τὰς ἑκατοντακισχιλίας λεύγας, αἵτινες δια'ωρίζουσιν ἡμᾶς ἀπὸ τῆς σελήνης, ἥτις, ὡς γνωστόν, εἶναι ἐσχηματισμένη ἐξ ὕλης πολλῷ ἐλαφροτέρας τῆς τοῦ πλανήτου ἡμῶν, καὶ ἣν δυνάμεθα νὰ παρομοιάσωμεν πρὸς νιφάδας χιόνος. Εὑρέθη δὲ ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἑνὸς τῶν ὀρέων ἐκείνων, ἅτινα ἀπεικονίζονται ἐν τῷ χάρτῃ τῆς σελήνης, τῷ ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Μύλλερ συνταχθέντι. Τὸ ὄρος τοῦτο ἠνοίγετο εἰς σχῆμα μεγάλου χωνίου, εἰς οὗ τὸ βάθος ἐξετείνετο μία πόλις, ἣν δὲν δυνάμεθα καταλληλότερον νὰ ζωγραφίσωμεν ἢ παρομοιάζοντες πρὸς λεύκωμα ὠοῦ διακεχυμένου ἐπὶ ποτηρίου πλήρους ὕδατος. Αἱ οἰκίαι, οἱ πύργοι, οἱ θόλοι, οἱ ἐξῶσται ἦσαν κατασκευασμένοι ἐκ μαλακῆς τινος ὕλης, καὶ ἐφαίνοντο ὡσεὶ στροφοδινούμεναι ἐν τῇ λεπτοτάτῃ ἀτμοσφαίρᾳ. Ὁ νυκτοφύλαξ παρετήρει πάντα ταῦτα, ἐν ᾧ ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἐπλανᾶτο ἡ ἡμετέρα γῆ, ὁμοία πρὸς μέγα πορφυροῦν ἀερόστατον.

Ἐντὸς μικροῦ διέκρινε πλῆθυν ὄντων, τὰ ὁποῖα ἠδύνατό τις νὰ ἐκλάβῃ ὡς ἀνθρώπους, καί τοι ἡ φυσιογνωμία αὐτῶν ἦτο πολὺ τῆς ἡμετέρας διάφορος. Καὶ θὰ ἦτο πολὺ περίεργον ἂν ἐπεχείρει τις ν' ἀπεικονίσῃ αὐτά· τιθέμενα ἐπὶ ὑφασμάτων θὰ ἐσχημάτιζον παραδοξότατα ἀραβουργήματα.

Τὰ ζῶντα καὶ κινούμενα ταῦτα ὄντα εἶχον γλῶσσαν, ἣν ἀναμφιβόλως ὁ νυκτοφύλαξ δὲν εἶχε μάθει, ἀλλὰ τὴν ὁποίαν παραδόξως ἠννόει, διότι, φαίνεται, ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἔχει προτερήματα, ὧν τὴν ἔκτασιν ἡμεῖς ἀγνοοῦμεν. Οὕτω λοιπὸν ὁ νυκτοφύλαξ ἠννόει ἄριστα τί οἱ σεληνῖται συνδιελέγοντο.

Ὅμιλός τις σεληνιτῶν συνεζήτει περὶ τῆς φύσεως τοῦ ἡμετέρου πλανήτου, ἀμφέβαλλον δὲ ἂν κατοικῆται. Κατ' αὐτοὺς ὁ ἀὴρ ἐν τῷ ἡμετέρῳ πλανήτῃ θὰ ἦτο πυκνότατος, ὥστε καθίστατο ἀδύνατον ὂν ἀνθρώπινον ν' ἀναπνεύσῃ αὐτόν. Ὑπέθετον λοιπὸν ὅτι μόνη ἡ σελήνη ἐξ ὅλων τῶν σφαιρῶν, αἵτινες κυλίονται εἰς τὸ διάστημα, εἶναι κατοικήσιμος, καὶ ἐθεώρουν ἑαυτοὺς μόνους κατοίκους τοῦ σύμπαντος. Μετὰ ταῦτα ἤρχισαν νὰ ὁμιλῶσι περὶ πολιτικῶν.

Εἶναι κατάλληλος, νομίζομεν, τώρα πλέον ἡ στιγμὴ νὰ ἀφήσωμεν τοὺς ἐν τῇ σελήνῃ καὶ νὰ κατέλθωμεν εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς Κοπεγχάγης, ὅπως ἴδωμεν τί ἀπέγεινε τὸ σῶμα τοῦ νυκτοφύλακος.

Εἶχε μείνει εἰς τὸ πεζοδρόμιον ἀκίνητος, μὲ τὴν ῥάβδον του εἰς χεῖρας καὶ τὸ βλέμμα ἐστραμμένον πρὸς τὴν σελήνην, ὅπου ἡ ψυχή του ἐταξείδευεν.

— Ἔ! νυκτοφύλακα, δέν με λέγεις τί ὥρα εἶναι; ἠρώτησεν εἷς διαβάτης, ὅστις μὴ λαμβάνων ἀπάντησιν, τὸν ἔσυρεν ἐκ τῆς ῥινός, ὅπως τὸν ἐξυπνήσῃ.

Τὸ σῶμα ἀπώλεσε τὴν ἰσορροπίαν καὶ ἔπεσε χαμαὶ ὡς σῶμα νεκροῦ. Ὁ διαβάτης ἔφυγε δρομαῖος, τὴν δ' ἐπαύριον εὗρον εἰς τὴν ὁδὸν τὸν ἀτυχῆ νυκτοφύλακα ὠχρόν, κρύον καὶ ἄψυχον. Τὸν μετέφερον λοιπὸν εἰς τὸ νοσοκομεῖον.

Θὰ ἦτο ἀληθῶς ἀρκετὰ περίεργον πρᾶγμα, ἂν ἔβλεπέ τις τὴν ψυχὴν του νυκτοφύλακος ἐπιστρέφουσαν ἐκ τῆς εἰς τὴν σελήνην ἐκδρομῆς αὐτῆς. Μὴ εὑρίσκουσα τὸ σῶμά της ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, δὲν θὰ ἦτο παράδοξον ἂν ἐπορεύετο εἰς τὴν ἀστυνομίαν, ὅπως ἀναζητήσῃ αὐτό, ὡς πρᾶγμα ἀπωλεσθέν· ἢ θὰ κατεχώριζεν εἰδοποιήσεις εἰς τὰς ἐφημερίδας, ἐν οἷς θ' ἀνηγγέλλετο ὅτι ζητεῖται τὸ ἀπωλεσθὲν σῶμα τοῦ νυκτοφύλακος· τέλος θὰ τὸ εὕρισκεν εἰς τὸ νοσοκομεῖον· ἀλλὰ δὲν πρέπει ν' ἀνησυχῶμεν περὶ τῆς ψυχῆς, ὅταν οἰκείᾳ συνειδήσει ἐνεργεῖ· διότι τὸ σῶμα μόνον ἀποκαθίστησιν αὐτὴν ἠλίθιον.

Μετακομισθὲν εἰς τὸ νοσοκομεῖον τὸ σῶμα τοῦ νυκτοφύλακος, κατετέθη εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς ἀνατομίας, καὶ οἱ ἐκδύοντες αὐτὸ ἀφήρεσαν καὶ τὰς πηλοβατίδας. Τότε παρευθὺς ἡ ψυχὴ συνηνώθη μετὰ τοῦ σώματος, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀποκατασταθεὶς ἄρτιος, ἐγένετο πολὺ καλὰ εἰς τὴν ὑγείαν του. Διεκήρυξεν ὅτι ποτὲ εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν δὲν ἐπέρασε χειροτέραν νύκτα, καὶ ὅτι ὅλους τοὺς θησαυροὺς τοῦ κόσμου ἂν τῷ ἔδιδον, δὲν θὰ συγκατένευε νὰ πάθῃ τὰ αὐτά. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔφυγε τοῦ νοσοκομείου· ἀλλ' αἱ πηλοβατίδες ἔμειναν ἐκεῖ.

Δ'

Ὁ φοιτητὴς τῆς ἰατρικῆς.

Πάντες οἱ κάτοικοι τῆς Κοπεγχάγης γνωρίζουσι τὴν εἴσοδον τοῦ Φρειδερικείου νοσοκομείου· ἀλλ' ἐπειδὴ μεταξὺ τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν ἐνδέχεται νὰ ὑπάρχωσι καί τινες μὴ κάτοικοι τῆς Κοπεγχάγης, θέλομεν περιγράψει διὰ βραχέων τὴν εἴσοδον ταύτην.

Τὸ νοσοκομεῖον χωρίζεται τῆς ὁδοῦ δι' ὑψηλῶν κιγκλίδων· αἱ παχεῖαι σιδηραῖ ῥάβδοι ἀπέχουσιν ἀρκούντως ἀλλήλων, ὅπως δι' αὐτῶν διέρχωνται οἱ μὴ παχεῖς ἐσωτερικοὶ φοιτηταὶ τῆς ἰατρικῆς, οἱ θέλοντες νὰ κάμωσί τινας ἐπισκέψεις εἰς τὴν πόλιν, ἀλλὰ καὶ μὴ ἐπιθυμοῦντες

Digitized by Google

νὰ ἐξέλθωσι διὰ τῆς κοινῆς πύλης. Ἐξ ὅλων δὲ τῶν μερῶν τοῦ σώματος ἡ κεφαλὴ εἶναι δυσκολώτερον νὰ ἐξέλθῃ· ὥστε καὶ ἐνταῦθα, ὡς καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας περιστάσεις, οἱ στενοκέφαλοι ἐπετύγχανον κάλλιον τῶν ἄλλων.

Νέος τις ἐκ τῶν ἐσωτερικῶν φοιτητῶν, ἀξιοπαρατήρητος πρὸ πάντων διὰ τὴν μεγάλην του κεφαλήν, ἦτο τῆς ὑπηρεσίας τὴν ἰδίαν ἑσπέραν τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν συνέβη ἡ ἱστορία τοῦ νυκτοφύλακος. Ἔξω ἔβρεχε ῥαγδαίως, ἐν τούτοις αὐτὸς εἶχεν ἀνάγκην νὰ ἐξέλθῃ τοῦ νοσοκομείου, ἔστω καὶ ἐπὶ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας. Ἔκρινεν ἀνωφελὲς νὰ ἐμπιστευθῇ τοὺς σκοποὺς του εἰς τὸν θυρωρόν, ἀφ' οὗ τοσοῦτον εὐκόλως ἠδύνατο νὰ ἐξολισθήσῃ διὰ τῶν σιδηρῶν κιγκλίδων. Πρὶν ἢ ἐξέλθῃ τῆς αἰθούσης, ἔρριψε κατὰ τύχην τὰ βλέμματα ἐπὶ τῶν πηλοβατίδων, ἃς εἶχε λησμονήσει ἐκεῖ ὁ νυκτοφύλαξ. Μὲ τὸν καιρὸν ὁποῦ ἔκαμνεν ἔξω αἱ πηλοβατίδες ἦσαν ἀναγκαιόταται· ὥστε, χωρὶς νὰ ὑποπτευθῇ κἂν ποίαν δύναμιν καὶ ἀξίαν εἶχον, ἐφόρεσεν αὐτὰς ἀμέριμνος.

Εἶτα διηυθύνθη πρὸς τὰς κιγκλίδας. Προσεπάθησε νὰ ἐξέλθῃ, ἀλλ' ἦτο ἀδύνατον.

— Ἂν ἠδυνάμην νὰ περάσω τὴν κεφαλήν μου! ἀνεφώνησεν ἀγανακτῶν διὰ τὴν ἀποτυχίαν του.

Καὶ ἡ κεφαλή του καίτοι χονδροτάτη ἐπέρασεν. Ἐπρόκειτο νὰ περάσῃ καὶ τὸ ὀγκῶδες σῶμά του, ὅπερ ὅμως δὲν ἠδυνήθη νὰ κατορθώσῃ.

—Πραγματικῶς εἶμαι πολὺ χονδρός, ἐσκέφθη τότε· ἐν τούτοις ἐνόμιζα ὅτι εἰς τὴν κεφαλὴν ἦτο ἡ μεγαλειτέρα δυσκολία. Ἂς εἶναι! τί νὰ γίνῃ πλέον. Δὲν θὰ ἠμπορέσω νὰ περάσω ποτέ.

Τότε ἠθέλησε ν' ἀποσύρῃ τὴν κεφαλήν του, ἀλλ' εἰς μάτην· μόλις καὶ μετὰ βίας ἐκινεῖτο ὁ λαιμός.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐθύμωσε· μετὰ ὡριμωτέραν ὅμως σκέψιν τρόμος κατέλαβεν αὐτὸν βλέποντα τὴν κατάστασιν εἰς ἣν περιῆλθεν. Αἱ πηλοβατίδες τῆς εὐτυχίας ἠδύναντο νὰ ἐξαγάγωσιν αὐτὸν εὐχερέστατα τῆς ἀγωνίας, ἀλλ' ἐχρειάζετο νὰ εὐχηθῇ τοῦτο, καὶ τοιοῦτό τι δὲν τῷ ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν νὰ κάμῃ· προσεπάθει ν' ἀπαλλαγῇ μόνος του, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθου. Καὶ διὰ τοῦτο ἐβρέχετο καὶ ἠγωνία καὶ ἐβλασφήμει· ἡ ὁδὸς ἦτο ἔρημος, ὁ θυρωρὸς πολὺ μακράν· τίνι τρόπῳ νὰ ἐξέλθῃ ἢ νὰ ἐπανέλθῃ;

Προέβλεπε μετὰ φρίκης ὅτι θὰ μείνῃ ἐκεῖ ὡς ἀπηγχονισμένος μέχρι τῆς πρωΐας. Τότε θὰ τὸν ἔβλεπον καὶ θὰ ἐφώναζον κανενὸς σιδηρουργοῦ, διὰ νὰ πριονίσῃ τὰς σιδηρᾶς κιγκλίδας. Ἀλλὰ πρὶν ἢ πριονισθῶσιν, ὅλοι οἱ μοσχομάγκες, ὅλοι οἱ ἀργοί, ὅλοι οἱ διαβάται καὶ οἱ γείτονες ἐμπορίσκοι εἶχον τὸν ἀπαιτούμενον καιρὸν νὰ συναθροισθῶσι καὶ νὰ μείνωσι χαίνοντες πρὸ τοῦ τοιούτου ἀλλοκότου θεάματος. Καὶ εἰς ὁπόσα σκώμματα καὶ βαναύσους σαρκασμοὺς ὁ ταλαίπωρος σπουδαστὴς δὲν θὰ ἐξετίθετο!

— Ὦ! ἀνέκραξε στένων· τὸ αἷμά μου ἀνέρχεται εἰς τὸν ἐγκέφαλον.... Θὰ τρελλαθῶ... Θεέ μου, ἂν ἠμποροῦσα νὰ γλυτώσω ἀπὸ 'δῶ, ποτέ μου πλέον εἰς ὅλην μου τὴν ζωὴν δὲν θὰ ξανάχωνα τὸ κεφάλι μου!

Αὐτὸ ἔπρεπε νὰ τὸ εἴπῃ πρότερον. Μόλις ἐπρόφερε τὴν εὐχὴν ταύτην, καὶ πάραυτα τό τε σῶμα καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἠλευθερώθησαν. Δι' ἑνὸς ἅλματος ἐπανέκαμψεν εἰς τὸ νοσοκομεῖον, μὴ δυνάμενος νὰ ἐξηγήσῃ τὰ συμβάντα αὐτῷ.

Ἀλλ' ὁ λογαριασμός του μὲ τὰς πηλοβατίδας δὲν ἐτελείωσεν· ὑπελείποντο ἄλλα χειρότερα.

Παρῆλθεν ἡ νὺξ καὶ ἡ ἡμέρα τῆς ἐπαύριον ὡσαύτως, χωρὶς νὰ ἔλθῃ τις νὰ ζητήσῃ τὰς πηλοβατίδας.

Τὴν ἑσπέραν δραματικὴ παράστασις ἐδίδετο εἴς τι μικρὸν ἰδιωτικὸν θέατρον κείμενον εἰς τὴν γωνίαν ἀπομεμονωμένου τινὸς δρομίσκου. Ἡ αἴθουσα ἦτο πλήρης. Μεταξὺ τῶν θεατῶν εὑρίσκετο καὶ ὁ νέος ἐσωτερικὸς σπουδαστὴς τοῦ νοσοκομείου, ὅστις, φαίνεται, ἐλησμόνησε τὰ συμβάντα αὐτῷ κατὰ τὴν προηγουμένην νύκτα. Εἶχε καὶ πάλιν φορέσῃ τὰς πηλοβατίδας, διὰ νὰ προφυλαχθῇ κατὰ τοῦ βορβόρου τῶν ὁδῶν.

Νέος τις ἀπήγγειλε μικρόν τι ποίημα τοῦ Ἄνδερσεν, ἐπιγραφόμενον τὰ ὀμματοϋάλια τῆς θείας μου.

Ὅστις ἐφόρει τὰ ὀμματοϋάλια ταῦτα, κατὰ τὸ ποίημα, ἔβλεπε τὰ πάντα τοσούτῳ καταφανῶς, ὥστε οἱ ἄνθρωποι τῷ ἐφαίνοντο ὡς παιγνιόχαρτα ἡπλωμένα ἐπὶ τραπέζης, ἐφ' ὧν ἠδύνατό τις ν' ἀναγνώσῃ τὸ μέλλον.

Ἡ ἰδέα αὕτη μεγάλην ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν εἰς τὸν σπουδαστὴν μας. Τὰ ὀμματοϋάλια τῆς θείας τῷ ἤρεσαν ὑπερβαλλόντως.

Ἐὰν ἤξευρέ τις νὰ τὰ μεταχειρισθῇ καλῶς, ἐσκέπτετο, θὰ κατώρθου ἴσως νὰ ἀναγνώσῃ τὰ μυστήρια τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων. Καὶ τοῦτο ἐνδιαφέρει πλειότερον τῆς γνώσεως τῶν συμβησομένων κατὰ τὸ ἐρχόμενον ἔτος. Φαντάζομαι τί ὡραῖον θὰ ἦτο, ἂν ἠδυνάμην νὰ εἰσδύσω εἰς τὰς καρδίας ὅλων τούτων τῶν κυρίων καὶ κυριῶν· θὰ ἦτο εἶδος ὑπογείου πόλεως, ἐν ᾗ ὁ ὀφθαλμός μου θ' ἀνεκάλυπτε θαυμάσια πράγματα. Πόσαι μηχανορραφίαι, πόσαι παράδοξοι σχολαστικότητες, πόσα μυστικὰ ἀλλόκοτα ἢ εἰδεχθῆ δὲν θ' ἀπεκαλύπτοντο πρὸ ἐμοῦ! Ὁποίας κενὰς ἀβύσσους, ὁποίας ξηρὰς καὶ βραχώδεις ἐρήμους δὲν θὰ διέβλεπον ὑπὸ φυτείας εὐθαλεῖς γενναίων αἰσθημάτων! Ἴσως ἀποκαλύψω ὡσαύτως καὶ τὴν ἀληθῆ ἀρετήν, φροντίζουσαν νὰ ἦναι μᾶλλον ἢ νὰ δείκνυται τοιαύτη. Ὦ, ναί! Πόσον ἐπεθύμουν νὰ ἠδυνάμην νὰ διεισδύσω εἰς ὅλας ταύτας τὰς καρδίας ὑπὸ τὴν μορφὴν μικρᾶς ἰδέας λεπτοτά-

της καὶ πτερωτῆς, καὶ νὰ καταμάθω οὕτω πᾶν ὅ τι περικλείουσιν.

Οἱ λόγοι οὗτοι ἤρκεσαν εἰς τὰς πηλοβατίδας. Ὁ σπουδαστὴς ᾐσθάνθη τὸ σῶμά του λεπτυνόμενον καὶ ἀναλυόμενον, ἤρχισε δὲ νὰ ταξειδεύῃ, ὡς ηὐχήθη, εἰς τὰς καρδίας τῶν θεατῶν.

Ἡ πρώτη καρδία, ἣν ἐπεσκέφθη, ἀνῆκεν εἰς κυρίαν τινὰ ἔγγαμον. Εἰσχωρῶν ἐν αὐτῇ ἐνόμισεν ὅτι εὑρίσκετο εἰς αἴθουσαν παθολογικοῦ μουσείου, ἔνθα ἦσαν ἀνηρτημένα ἐκμαγεῖα διαφόρων δυσμόρφων καὶ πεπηρωμένων μελῶν τοῦ σώματος. Μὲ μόνην τὴν διαφοράν, ὅτι ἐν τῇ καδίᾳ τῆς κυρίας ἐκείνης τὰ ἐκμαγεῖα ἀπεικόνιζον τὰ σωματικὰ καὶ ψυχικὰ ἐλαττώματα πασῶν τῶν φίλων αὐτῆς.

Ὁ ἐσωτερικὸς τοῦ νοσοκομείου σπουδαστής, (δικαίως δὲ δυνάμεθα νὰ ἐξακολουθῶμεν ἀποκαλοῦντες αὐτὸν ἐσωτερικὸν) ἔφυγε τρέχων ἐκεῖθεν καὶ εἰσῆλθεν εἰς ἑτέραν γυναικείαν καρδίαν. Αὕτη ἐφάνη αὐτῷ ὡς ἥσυχον κελλίον, ἔνθα λυχνία τις ἐφώτιζε διὰ τοῦ ἠρέμου φωτὸς αὐτῆς ἐδάφια τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ἠθέλησε νὰ γονατίσῃ εὐσεβῶς πρὸ τοιούτου βωμοῦ, ὅτε ἑτέρα καρδία εἵλκυσε τὴν προσοχήν του. Ἐν τούτοις ἡ ἀνάμνησις τῶν ὅσων εἶδεν ἀντελαλεῖτο ἐν τῇ καρδίᾳ του ὡς ἁρμονίαι ἐκπνέουσαι μουσικοῦ ὀργάνου· τῷ ἐφάνη ὅτι ἐγένετο ἄλλος ἄνθρωπος, καλλίτερος, καὶ ὅτι δὲν ἦτο ἀνάξιος νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς ἕτερον ἱερὸν ἄδυτον· ὡμοίαζε δὲ τοῦτο πρὸς πενιχρὰν κατοικίαν, ἐν ᾗ μία μήτηρ ὑπὸ τῆς ἀσθενείας καταβεβλημένη παρετήρει τὸ τέκνον της ἄπελπις. Ὁ ἥλιος τοῦ παναγάθου Θεοῦ ἔρριπτε τὰς χρυσᾶς καὶ θερμὰς αὐτοῦ ἀκτῖνας διὰ μέσου τοῦ ἀνοικτοῦ παραθύρου, καὶ τὰ ῥόδα, τὰ ἀνθοῦντα ἔν τινι κιβωτίῳ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ παραθύρου τοποθετημένῳ, ἔκλινον τὰς εὐώδεις αὐτῶν κάλυκας πρὸς τὴν ἀτυχῆ μητέρα. Δύο δὲ μικρὰ πτηνὰ ἐκελάδουν χαρωπά, ἐν ᾧ ἡ ἀσθενὴς ἐπεκαλεῖτο τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ διὰ τὸ πεφιλημένον τέκνον της.

Ἀφ' οὗ ἐπὶ πολὺ μετὰ συγκινήσεως ἐθεώρησε τὸ θέαμα τοῦτο, εἰσέδυσεν εἰς ἄλλην καρδίαν. Οὐδόλως διέφερεν αὕτη κρεωπωλείου· ὑπῆρχεν ἐν αὐτῇ κρέας καὶ πάλιν κρέας· εἰς τίνα ἀνῆκεν ἡ καρδία αὕτη; εἰς ἕνα ἑκατομμύριον, οὗ τὸ ὄνομα κατεῖχε τὴν πρώτην θέσιν ἐν τῷ Ἐμπορικῷ ἡμερολογίῳ. Ἐκεῖθεν ὁ περιηγητὴς ἐπέταξε πρὸς τὴν καρδίαν τῆς συζύγου τοῦ ἐμπόρου τούτου, ἥτις ὡμοίαζε πρὸς ἐρειπωμένον περιστερεῶνα μὲ πτερὰ ἀνεμομύλου, ὅστις ἐστρέφετο κατὰ τὴν διεύθυνσιν, καθ' ἣν ἐφύσα τοῦ συζύγου της ἡ καρδία.

Ἑτέρα καρδία, οὐ μακρὰν τῆς τελευταίας ταύτης, ὡμοίαζε πρὸς μεγάλην αἴθουσαν, ἧς οἱ τοῖχοι ἐκρύπτοντο ὑπὸ πολυτιμότατα κάτοπτρα. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς αἰθούσης ταύτης ἐκάθητο ὡς ὁ μέγας Λάμας τοῦ Θιβὲτ τὸ ἐγὼ τοῦ ἀνθρώπου, εἰς ὃν ἀνῆκεν ἡ καρδία ἐκείνη, ἀρεσκόμενον νὰ βλέπῃ πολλαπλασιαζομένην τὴν ἄσημον αὐτοῦ προσωπικότητα εἰς τ' ἀναρίθμητα τῆς αἰθούσης κάτοπτρα.

Ἀκολούθως ἐπορεύθη εἰς ἄλλην καρδίαν, περίεργος καὶ ταύτης νὰ μάθῃ τὰ μυστικά. Ἀλλ' ἦτο τοσούτῳ στενή, τοσαύτας εἶχε πτυχὰς καὶ βελόνας καὶ καρφίδας, ὥστε δὲν ἠδυνήθη παντάπασι νὰ εἰσέλθῃ. «Θὰ ἦναι ἀναμφιβόλως ἡ καρδία κἀμμιᾶς γεροντοκόρης,» ἐσκέφθη. Ἀλλ' ὁ σπουδαστὴς ἠπατᾶτο. Ἡ καρδία αὕτη ἀνῆκεν εἰς νέον ἀξιωματικόν, ὅστις πολλὰ ἔφερε παράσημα, καὶ ἐθεωρεῖτο ὡς νέος εὐφυὴς καὶ χαριέστατος.

Ὁ ταλαίπωρος σπουδαστὴς καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξηγήσῃ εἰς ἑαυτὸν τὸ θαυμαστὸν τοῦτο ταξείδιόν του

— Μοὶ φαίνεται, ἐσκέφθη ἐπὶ τέλους, ὅτι χωρὶς ἄλλο κινδυνεύω νὰ τρελαθῶ.

Τότε ἐνεθυμήθη τί ἔπαθε τὴν παρελθοῦσαν ἑσπέραν, ὅτε ἡ κεφαλή του εἶχε συλληφθῇ μετα ξὺ τῶν σιδηρῶν ῥάβδων τῶν κιγκλίδων.

— Ἐκεῖ θὰ τὴν ἅρπαξα, ἐξηκολούθησεν· ἀνάγκη νὰ περιποιηθῶ τὸν ἑαυτόν μου. Ἴσως ἓν ῥωσσικὸν λουτρὸν δὲν θὰ ἔβλαπτε· τί καλὸν θὰ ἦτο ἂν ἤμην εἰς κανὲν τοιοῦτο λουτρόν !..

Δὲν ἐπρόφθασε νὰ εἴπῃ πλειότερα. Αἴφνης ἐνδεδυμένος ὡς ἦτο, μὲ τὰ ὑποδήματα καὶ τὰς πηλοβατίδας του, εὑρέθη ἔν τινι βαλανείῳ, ἔνθα σταγόνες ὕδατος θερμοῦ ἔπιπτον ἐκ τοῦ φατνώματος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του.

— Οὔφ! ἀνεκραύγασε τραπεὶς εἰς φυγήν· νερό, κρύο νερό!

Οἱ ὑπηρέται τοῦ λουτροῦ ἰδόντες αὐτὸν ὡς θεὸν ἀπὸ μηχανῆς, κατελήφθησαν ὑπὸ πανικοῦ φόβου καὶ ἡτοιμάζοντο νὰ τραπῶσιν εἰς φυγήν.

— Μὴ φοβεῖσθε, μὴ φοβεῖσθε, τοῖς λέγει εἶνε στοίχημα.

Καὶ ἔφυγε δρομαῖος διευθυνόμενος πρὸς τὴν οἰκίαν του.

Μόλις ἔφθασεν εἰς τὸ δωμάτιόν του ἐπέρασε δύο πλατέα ἐκδόρια, τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ αὐχένος, τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ στήθους ὅπως πολεμήσῃ τὰ συμπτώματα τῆς παραφροσύνης.

Τὴν ἐπαύριον τὸ στῆθος καὶ τὰ νῶτά του ἦσαν κατακόκκινα ἕνεκα τῶν ἐκδορίων. Τοῦτο ἦτο τὸ θετικώτερον ἐξαγόμενον δι' αὐτὸν τῶν πηλοβατίδων τῆς εὐτυχίας.

Ε'

Αἱ μεταμορφώσεις τοῦ ἀστυνομικοῦ ὑπαλλήλου

Ὁ νυκτοφύλαξ, ὅστις εἶχε λησμονήσει τὰς πηλοβατίδας εἰς τὸ νοσοκομεῖον, ὅτε ὡς νεκρὸς εἰς αὐτὸ μετεκομίσθη, ἐνεθυμήθη αὐτάς, ἐπέστρεψε, τὰς παρέλαβε καὶ τὰς κατέθεσεν εἰς τὸ γραφεῖον τῆς ἀστυνομίας.

Digitized by Google

— Τήραξ' ἐκεῖ! ἀνεφώνησέ τις τῶν ὑπαλλήλων ἰδὼν αὐτάς. Ὁμοιάζουσι μὲ τὰς ἰδικάς μου, ὥστε οὔτε ὑποδηματοποιὸς δὲν δύναται νὰ τὰς διακρίνῃ!

Καὶ ταῦτα λέγων ἔθεσεν αὐτὰς πλησίον ἀλλήλων, ὅπως καλλίτερον τὰς συγκρίνῃ!

Ἀστυνομικός τις κλητὴρ προσῆλθε τότε, καὶ ἀφοῦ ἐπὶ μικρὸν τῷ ὡμίλησε περί τινων ὑποθέσεων, ἀνεχώρησεν· ὁ ὑπάλληλος ἐπέστρεψε καὶ ἠθέλησε νὰ φορέσῃ τὰς πηλοβατίδας,ὅπως ἐξέλθῃ· ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη ν' ἀναγνωρίσῃ ποῖαι ἐξ αὐτῶν ἦσαν αἱ ἰδικαί του.

— Αἱ ὑγραὶ θὰ εἶνε ἰδικαί μου, ἐσκέφθη.

Οὐδεὶς ἀλάνθαστος, οὐδ' αὐτὴ ἡ ἀστυνομία.

Ὁ ἀστυνομικὸς ὑπάλληλος ἠπατήθη. Χάρις εἰς τὸν σπουδαστὴν τοῦ νοσοκομείου αἱ πηλοβατίδες τῆς εὐτυχίας ἦσαν ὑγρότεραι τῶν ἰδικῶν του. Ἐφόρεσε λοιπὸν αὐτάς, καὶ λαβὼν φάκελλόν τινα ἐγγράφων ὑπὸ μάλης ἐξῆλθεν. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο Κυριακή, καὶ ὁ καιρὸς ἐξαίσιος, τῷ ἐπῆλθεν ἡ ἰδέα νὰ κάμῃ μικρόν τινα περίπατον πρὸς τὸ μέρος τῆς Φρειδερικουπόλεως· καὶ ὁ νεανίας οὗτος ὑπάλληλος, ὁ τοσοῦτον φιλόπονος καὶ εἰς τὸ καθῆκον αὐτοῦ ἀφωσιωμένος, ἤξιζε διὰ τοῦ περιπάτου νὰ λάβῃ μικρὰν ἀναψυχὴν ἀπὸ τῆς ἀτερποῦς καὶ πεζοτάτης αὐτοῦ ἐργασίας.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐβάδιζε μηχανικῶς πως, μηδὲν σκεπτόμενος, καὶ διὰ τοῦτο μὴ παρέχων εἰς τὰς πηλοβατίδας ἀφορμὴν νὰ ἐξασκήσωσι τὴν μαγικὴν αὐτῶν δύναμιν.

Ἀλλ' ἰδοὺ αἴφνης ἐν τῷ μέσῳ τῆς δενδροστοιχίας συναντᾷ ἕνα φίλον του, ἕνα νέον ποιητήν, ὅστις τῷ ἀναγγέλλει ὅτι μέλλει ν' ἀναχωρήσῃ διὰ τὸ ταξείδιον, ὅπερ ἕκαστον θέρος συνείθιζε νὰ κάμνῃ.

— Πῶς! καὶ ἄλλο ταξείδι; ἠρώτησεν ὁ ὑπάλληλος. Τί εὐτυχεῖς ὅπου εἶσθε σεῖς! δύνασθε νὰ πορευθῆτε ἐλευθέρως ὅπου θέλετε· ἀλλ' ἡμεῖς οἱ ταλαίπωροι, εἴμεθα δεμένοι, ἔχομεν πέδας εἰς τοὺς πόδας· ὀφείλομεν νὰ μένωμεν καρφωμένοι ἐδῶ!

— Ναί, ἀλλὰ τὰ δεσμὰ ταῦτα σᾶς προφυλάττουν τῆς δυστυχίας, ἀπεκρίνατο ὁ ποιητής· δὲν σᾶς μέλει τί τέξεται ἡ ἐπιοῦσα καὶ ἡ σύνταξις, τὴν ὁποίαν κατόπιν θὰ λάβετε, ἐξασφαλίζει τὸν ἄρτον τῶν γηρατείων σας.

— Τί σημαίνει; τοῦ ποιητοῦ ἡ θέσις εἶναι πάντοτε ὡραιοτέρα καὶ μᾶλλον διασκεδαστική. Ἡ ἐργασία εἶναι δι' αὐτὸν ἡδονή, καὶ ἔπειτα οἱ πάντες περιποιοῦνται αὐτὸν καὶ πάντων εἶναι κύριος. Ζήτω ἡ ἀνεξαρτησία! Δὲν ἠξεύρετε τί θὰ εἰπῇ νὰ μένῃ κανεὶς καρφωμένος ὅλην τὴν ἡμέραν εἰς τὸ γραφεῖόν του!

Ὁ ποιητὴς ἐκίνησε τὴν κεφαλήν· ὁ ἀστυνομικὸς ὑπάλληλος ἔπραξε τὸ αὐτό· ἀμφότεροι δ' ἐχωρίσθησαν μὴ μεταβαλόντες γνώμην.

— Εἶναι ἄλλου εἴδους ὄντα αὐτοὶ οἱ ποιηταί! ἐσκέπτετο ὁ ὑπάλληλος. Ἐπεθύμουν πολὺ νὰ εἶχα τὸν ὀργανισμόν των. Εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν θὰ θρηνῶ καὶ ὀδύρωμαι αἰωνίως ὡς αὐτός... Καὶ σήμερον μάλιστα ὁ καιρὸς εἶναι τόσον ὡραῖος, ὥστε νομίζεις ὅτι κατεσκευάσθη ἐπίτηδες διὰ ποιητήν· ὁ οὐρανὸς εἶναι ἀνέφελος καὶ λαμπρός. Ἀργυρόχροα νέφη κυματίζουσιν ἐπὶ τοῦ γαλανοῦ στερεώματος, ὡς ἱστία ἐπὶ τῶν κυμάτων, ὡς ὄνειρα ἐν εὐδαίμονι ψυχῇ. Πανταχοῦ ἡ χλόη τέρπει τὴν ὅρασιν, καὶ διαχέει ἄρωμα εἰσδύον μέχρι τῶν μυχίων τῆς καρδίας ἡμῶν... Ποτέ, οὐδέποτε ἠσθάνθην ἕως τὴν στιγμὴν ταύτην τὸ εὐεργέτημα τῆς ζωῆς καὶ τὸ γόητρον τῆς φύσεως!

Ὁ μονόλογος οὗτος ἀρκεῖ, ὅπως καταδείξῃ ἡμῖν ὅτι αἱ πηλοβατίδες ἐπενήργησαν. Ὁ ἀστυνομικὸς ὑπάλληλος ἐγένετο ποιητής· Ποιητής, ὅ ἐστιν; Ὁ κοινὸς ὄχλος θεωρεῖ γενικῶς τοὺς ποιητὰς ὡς μετέχοντας φύσεως ὅλως διαφόρου τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων. Ἐν τούτοις μεταξὺ τοῦ ὄχλου ἀπαντῶνται φύσεις ποιητικαί, ὑπέρτεραι ὅλως τῶν λεγομένων ποιητῶν. Ὅ τι χαρακτηρίζει τοὺς τελευταίους τούτους εἶναι ὅτι αἱ ἐντυπώσεις, ἃς συλλαμβάνουσιν, ἀπεικονίζονται μετὰ μείζονος διαυγείας ἐν τῷ πνεύματί των, εὑρίσκουσι δὲ εὐχερέστερον πρὸς ἔκφρασιν αὐτῶν γλῶσσαν ἰδιάζουσαν. Ἰδοὺ εἰς ποῖον σημεῖον εὑρίσκετο ἤδη ὁ ἀστυνομικὸς ἡμῶν ὑπάλληλος.

— Ὁποῖον εὐάρεστον ἄρωμα, ἐνθυμοῦμαι, ἐξέπεμπον τὰ ἴα τοῦ κήπου τῆς γηραιᾶς θείας μου Λόνας! ἔλεγε καθ' ἑαυτόν. Ἤμην μικρός, πολὺ μικρὸς τότε! Θεέ μου! διατὶ ἐπὶ τοσοῦτον καιρὸν νὰ λησμονήσω τὰς φαιδρὰς ἐκείνας παιδικάς μου ἀναμνήσεις; Τὴν καλήν μου θεῖαν! Κατῴκει ὄπισθεν τῆς Τραπέζης, καὶ ὁ χειμὼν ἃς ἦτο ὅσῳ ἤθελε δριμύς, αὐτὴ εἶχε πάντοτε χλοάζοντα φυτά. Καὶ τὰ ἴα ἐφαίνοντο τοσοῦτον ὡραῖα, ὅτε τὰ παρετήρουν διὰ τῶν ὑέλων τοῦ παραθύρου, ὧν τὸν ἐπικαλύπτοντα πάγον ἀνέλυον διὰ νομίσματος θερμανθέντος ἐπὶ τῆς θερμάστρας, ὁποῖον θαυμάσιον θέαμα ἐξετείνετο τότε πρὸ ἐμοῦ! Ἔβλεπον ἐπὶ τοῦ λιμένος τὰ πλοῖα, μὲ τὴν συμβολικήν των κορώνην ἐπὶ τῆς πρῴρας, δέσμια κρατούμενα ὑπὸ τοῦ χειμῶνος καὶ τῶν παγετῶν. Καὶ ὅτε ἐπανήρχετο τὸ ἔαρ, ἐπαναφέρον τὴν κίνησιν καὶ τὴν ζωήν, ὅτε ὁ πάγος ἐρρήγνυτο ἐν μέσῳ ᾀσμάτων καὶ χαρμοσύνων κραυγῶν· τὰ πλοῖα τότε ἐπισκευαζόμενα καὶ ἐκ νέου πισσούμενα, ἐξώρμων πρὸς ξένας χώρας. Φεῦ! οὐδόλως μετεῖχον τῆς ἑορτῆς ἐκείνης. Καρφωμένος εἰς τὸ γραφεῖόν μου, εἰς τὸ κατάστημα τῆς ἀστυνομίας, παρεσκεύαζον διαβατήρια διὰ θνητοὺς εὐδαιμονεστέρους.

Ἐνταῦθα ὁ ὑπάλληλος ἐσταμάτησεν ἐπὶ στιγ-

Digitized by Google

γμὴν καὶ ἐστέναξεν· εἶτα ἐπανέλαβε:

—Θεέ μου! πόσον καλλίτερον εἶμαι σήμερον! Οὐδέποτε ἐσκέφθην τόσῳ πολλὰ πράγματα· μήπως προέρχεται τοῦτο ἐκ τῆς ἐπηρείας τοῦ ἐαρινοῦ ἀέρος; Ὅ τι αἰσθάνομαι εἶναι εὐχάριστον καὶ ὀδυνηρὸν συνάμα.

Ἐπὶ τέλους, ὅπως δώσῃ ἄλλον ῥοῦν εἰς τὰς σκέψεις του, ἔφερε τὴν χεῖρα εἰς τὸ θυλάκιόν του, ζητῶν ἓν ἔγγραφον τῆς ὑπηρεσίας ἀναγκαῖον ὅπως τὸ διατρέξῃ.

— Κατηραμένα ἔγγραφα, ἔλεγε συγχρόνως. Πρέπει κατ' ἀνάγκην οὐδὲν ἄλλο ἐκτὸς αὐτῶν νὰ σκέπτωμαι.

Ἀλλ' ὁποία ὑπῆρξεν ἡ ἔκπληξίς του, ὅταν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἐγγράφου, ὅπερ ἐξήγαγε τοῦ κόλπου του, ἀνέγνω: Ἡ κυρία Λιγβρίττ, δρᾶμα οἰκογενειακὸν εἰς πράξεις πέντε.

— Τί πρᾶγμα εἶνε αὐτό; ἀνέκραξε... Τὸ γράψιμον εἶνε ἰδικόν μου. Μήπως κατὰ τύχην ἔγραψα κανὲν δρᾶμα χωρὶς νὰ τὸ ἠξεύρω;

Εἰς ἄλλο φύλλον χάρτου ἀνέγνω: Ἔρως ἐν περιπάτῳ, κωμῳδία εἰς πράξεις τρεῖς μετ' ᾀσμάτων.

— Ἀλλὰ ποῦ διάβολο ἀπέκτησα αὐτά; Φαίνεται ὅτι κάποιος τὰ ἔχωσεν εἰς τὰ θυλάκιά μου. Ἆ, ἰδοὺ καὶ μία ἐπιστολή!

Ἦτο ἐπιστολὴ τῆς διευθύνσεως τοῦ θεάτρου, οὐχὶ μετὰ μεγάλης ἁβρότητος γεγραμμένη, δι' ἧς ὁ ποιητὴς εἰδοποιεῖτο ὅτι τὰ δύο δραματικὰ ἔργα του δὲν ἐγένοντο δεκτὰ εἰς παράστασιν.

«Χμ! χμ!» ἔκαμεν ὁ ὑπάλληλος καὶ ἐκαθέσθη ἐπί τινος θρανίου. Καὶ αἱ ἰδέαι αὐτοῦ ἤρχισαν κυμαινόμεναι ἐν τῷ κενῷ· ἠννόει ὅτι κατέστη ἄλλος ἄνθρωπος, ἀλλὰ τὸν λόγον τοῦ παραδόξου τούτου μυστηρίου δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξηγήσῃ.

Μετά τινας στιγμὰς ἤγειρεν ἀποτόμως τὴν κεφαλήν, ἠγέρθη τοῦ θρανίου καὶ ἤρχισε νὰ περιπατῇ μεγάλοις βήμασιν.

Εἶμαι εἰς ἀκατανόητον ἔξαψιν, ἐσκέπτετο. Ἴσως κοιμῶμαι καὶ ὀνειρεύομαι. Καὶ τῷ ὄντι ὅλα ταῦτα ὄνειρον μόνον καὶ οὐδὲν ἄλλο θὰ ἦναι· αὔριον ὅταν θὰ ἐξυπνήσω θὰ αἰσθανθῶ καλλίτερον τὸ ἀνόητον αὐτοῦ.

Ἔστη ὑπὸ τὰ δένδρα καὶ παρετήρησε μελαγχολικῶς τὰ εὔθυμα πτηνά, ἅτινα ἐκελάδουν σκιρτῶντα ἀπὸ κλάδου εἰς κλάδον.

— Φεῦ! ἐσκέφθη στένων, τὰ μικρὰ ταῦτα πλάσματα εἰσὶ πολὺ εὐτυχέστερα. Ἐὰν ἦτο εἰς τὴν ἐξουσίαν μου νὰ εὐχηθῶ τι, θὰ ηὐχόμην ν' ἀποκτήσω πτερὰ καὶ νὰ καταστῶ κορυδαλός.

Δυστυχία εἰς τὸν ταλαίπωρον ὑπάλληλον! αἱ χειρίδες τοῦ ἐπενδύτου του ἐσμικρύνθησαν καὶ μετεμορφώθησαν εἰς πτέρυγας, τὰ ἐνδύματά του ἐγένοντο πτερὰ καὶ αἱ πηλοβατίδες ὄνυχες.

— Ἤξευρα ὅτι ὠνειρευόμην, εἶπε καθ' ἑαυτὸν γελῶν διὰ τὴν παράδοξον μεταμόρφωσίν του. Ἀλλ' οὐδέποτε ἐπὶ ζωῆς εἶδον τόσῳ γελοῖον ὄνειρον.

Συγχρόνως δ' ἐπέταξεν ἐπὶ τῶν χλοερῶν κλάδων καὶ ἤρχισε νὰ κελαδῇ πάσαις δυνάμεσιν. Ἀλλὰ τὸ κελάδημα ἦν μετριώτατον καὶ ἥκιστα ποιητικόν· ὁ ποιητὴς εἶχεν ἐξαφανισθῆ.

— Ἀλήθεια, ἐσκέπτετο, αὐτὴ εἶνε πολὺ ὡραία καὶ εὐχάριστος ζωή. Τὴν ἡμέραν θὰ καταγίνωμαι εἰς τὸ γραφεῖον τῆς ἀστυνομίας, καὶ τὴν νύκτα θὰ ἵπταμαι εἰς τὰς πεδιάδας ὑπὸ τὴν μορφὴν κορυδαλοῦ.

Κατέβη ἐπὶ τῆς χλόης καὶ περιέτρεξε τῆδε κακεῖσε, ὑπὸ τοὺς θάμνους, οἵτινες εἰς αὐτὸν ἐφαίνοντο ὡς μεγάλοι φοίνικες τῆς Ἀφρικῆς. Αἴφνης ἐβυθίσθη εἰς σκότος φοβερόν, παιδίον τι τὸν ἐκάλυψε διὰ τοῦ κασκέτου του· μετὰ μικρὸν ἐπεφάνη μία χεὶρ καὶ συνέλαβε τὸν ἀστυνομικὸν ὑπάλληλον ἐκ τῶν νώτων καὶ τῶν πτερύγων.

— Αὔθαδες παιδάριον! ἐφώνησεν οὗτος· πρόσεχε εἰς ὅ τι κάμνεις. Εἶμαι ἀστυνομικὸς ὑπάλληλος.

Ἀλλ' οἱ λόγοι οὗτοι μετεμορφώθησαν διὰ τοῦ ῥάμφους του εἰς θρηνώδη κελαδήματα. Τὸ παιδίον περιχαρὲς ἀνεχώρησε μετὰ τῆς λείας αὐτοῦ καὶ μόλις ἐξελθὸν τοῦ δάσους παρεχώρησε τὸ πτηνὸν ἀντὶ δεκαπέντε λεπτῶν εἰς δύο ἕτερα παιδάρια. Ταῦτα ἔφερον τὸν κορυδαλὸν εἰς τὴν πόλιν.

— Εὐτυχῶς ὅτι εἶνε ὄνειρον, ἐσκέπτετο ὁ ὑπάλληλος, ἄλλως πολλὴν ἀνησυχίαν θὰ εἶχον. Ἤμην ποιητής, τώρα ἰδοὺ ὅπου ἔγεινα κορυδαλός· ἀναμφιβόλως ἡ ποιητικὴ φύσις ἐπέφερεν ἐν ἐμοὶ τὴν μεταβολὴν ταύτην. Ἐλεεινὴ πραγματικῶς εἶνε ἡ μοῖρα τῶν πτηνῶν, πρὸ πάντων ὅταν πέσωσιν εἰς χεῖρας παιδίων. Ἂς ἴδωμεν πῶς θὰ τελειώσωσιν ὅλα ταῦτα.

Τὰ δύο παιδάρια ἔφεραν τὸ πτηνὸν εἰς κομψὸν δωμάτιον, ἔνθα ὑπεδέξατο αὐτὰ κυρία τις παχύσωμος καὶ πάντοτε γελαστὰ ἔχουσα τὰ χείλη. Εἶδεν, εἶνε ἀληθὲς οὐχὶ μετὰ μεγάλης εὐχαριστήσεως τὸ κοινότατον καὶ μετριώτατον ἐκεῖνο πτηνὸν τὸ ὑπὸ τῶν παίδων ἐκλεχθέν, ὅπερ κατ' αὐτὴν ἦτο καλὸν μόνον διὰ τὴν γάταν. Ἀλλὰ ὑπείκουσα εἰς τὰς παρακλήσεις αὐτῶν, τοῖς ἐπέτρεψε νὰ τὸ ἐγκαταστήσωσι ἔν τινι κλωβίῳ, ὅπερ ἐκρέματο ἐν τῷ παραθύρῳ. Ὁ κορυδαλὸς ἔσχεν ὡς γείτονας ἐν τῇ νέᾳ αὐτοῦ κατοικίᾳ ἐξ ἑνὸς μὲν μέρους λαμπρόν τινα καὶ πολύχρωμον ψιττακόν, ἔχοντα πεφυσιωμένην καὶ ἀλαζόνα φυσιογνωμίαν, ἐγκαθιδρυμένον δ' ἐν εὐρεῖ ἐπιχρυσωμένῳ κλωβίῳ, ἐξ ἄλλου δὲ χαριέστατον μικρὸν κανάριον, ὅπερ ὑπεδέξατο τὸν κορυδαλὸν διὰ γοητευτικωτάτου κελαδήματος.

— Οὔφ, μ' ἐσκότισε μὲ τὰ ἄνοστά του κελαδήματα! ἐφώναξεν ἡ κυρία, καὶ ἔρριψεν ἐπὶ τοῦ

Digitized by Google

κλωβοῦ τὸ λεπτότατον ἐκ βατίστης μανδήλιόν της.

— Πίπ! πίπ! ἔκαμε τὸ κανάριον. Ἰδοὺ μᾶς ἐπλάκωσαν τὰ χιόνια.

Ὁ δὲ ψιττακὸς παρετήρησε μὲ βλέμμα περιφρονητικὸν τὸν νεωστὶ ἐλθόντα.

— Ἄνθρωποί ἐσμεν! ἀνέκραξεν.

Ἦσαν αἱ μόναι λέξεις, ἃς ἠδύνατο νὰ προφέρῃ κἄπως ὑποφερτάς.

Ὁ κορυδαλὸς κατενόει ἐντελέστατα τὴν γλῶσσαν τοῦ συναδέλφου του καναρίου. Τὸ ἤκουε λοιπὸν κελαδοῦν ὡς ἑξῆς:

— Ἱπτάμην ὑπὸ τοὺς χλοεροὺς φοίνικας καὶ τὰς ἀνθούσας ἀμυγδαλέας· ἱπτάμην μετὰ τῶν ἀδελφῶν μου ὑπεράνω τῶν λιμνῶν, ἐν αἷς ἐπιπλέουσιν αἱ νυμφαῖαι καὶ οἱ λωτοί. Συνήντων ἐκεῖ ὡραίους καὶ ποικιλοχρόους ψιττακούς, οὓς μετ' ἀγαλλιάσεως ἠκροώμην διηγουμένους εὐχαρίστους καὶ θαυμασίας ἱστορίας.

— Αὐτοὶ ἦσαν ἄγριοι ψιττακοὶ καὶ χωρὶς καμμίαν ἀνατροφήν, ἀνεφώνησεν ὁ ψιττακὸς διακόψας τὸ κανάριον. Ὄχι, ἄνθρωποί ἐσμεν!

— Ἐνθυμεῖσαι, ἐπανέλαβε τὸ κανάριον, ἐνθυμεῖσαι τὰ εὔθυμα τῶν νεανίδων συμπλέγματα, αἵτινες χαρωπαί, μὲ ἄνθη εἰς τὰς χεῖρας, ἤρχοντο νὰ χορεύσωσιν ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν εὐόσμων δένδρων; Ἐνθυμεῖσαι τοὺς γλυκυτάτους καρποὺς τῶν τροπικῶν καὶ τοὺς εὐεργετικοὺς χυμούς, οὓς ἐν ἀφθονίᾳ ἐξήγομεν ἐκ τῶν δένδρων τῶν δασῶν;

— Τὰ ἐνθυμοῦμαι, τὰ ἐνθυμοῦμαι πολὺ καλά, ἀλλὰ καλλίτερα μοῦ ἀρέσει ἐδῶ, ὅπου μοῦ δίδουν καλὴν τροφὴν καὶ μὲ ἐκτιμοῦν. Μὲ εὑρίσκουν πνευματώδη, καὶ τοῦτο πρὸ πάντων ἀρκεῖ εἰς ἐμέ. Ἐσμὲν ἄνθρωποι! Σύ, ἔχεις ψυχὴν ἐξημμένην, ἔχεις μεγαλοφυΐαν, ἔστω, τὸ παραδέχομαι, ἀλλὰ δὲν ἔχεις παντάπασι τὸν κοινὸν νοῦν. Πολλάκις ὅταν κελαδῇς, ἀναβαίνεις τόσον ὑψηλά, τόσον ὑψηλά, ὥστε τὸν πιάνει κανένα νευρικὸς πονοκέφαλος καὶ ἀναγκάζεται ὁ κόσμος νὰ σοῦ ἐπιβάλῃ σιγήν. Ἐγὼ ἐξ ἐναντίας ὅσον περισσότερον θόρυβον κάμνω, τόσῳ περισσότερον εὐχαριστοῦνται. Διότι δύναμαι καλλίτερον ἀπὸ αὐτοὺς νὰ φωνάζω. Ἐσμὲν ἄνθρωποι!

— Ὦ ὡραία καὶ γλυκυτάτη μου πατρίς, ἐπανέλαβε τὸ κανάριον, οὐδέποτε λοιπὸν θέλω σὲ ἐπανίδει; Καὶ μακράν, πάντοτε μακρὰν σοῦ θὰ εἶμαι καταδεδικασμένον νὰ ψάλλω τὰ σκιερά σου ἄλση, τοὺς κυανοῦς καὶ ἀκυμάντους λιμένας σου, εἰς ὧν τὴν διαυγῆ καὶ κρυσταλλίνην ἐπιφάνειαν ἀντανακλῶνται οἱ ἀνθισμένοι κλάδοι τῶν δένδρων. Οὐδέποτε λοιπὸν πλέον θὰ διατρέξω τὰ παρθένα σου δάση καὶ τὰς ὄχθας τῶν δροσερῶν ῥυακίων σου μετὰ τῶν ἀδελφῶν μου ἐλεύθερον καὶ χαρωπόν;

— Ὤ, παῦσε πλέον τὰ ἄνοστα μοιρολόγιά σου, ἀνέκραξεν ὁ ψιττακός· κύτταξε ἂν ἠμπορέσῃς νὰ μᾶς κάμῃς νὰ γελάσωμεν. Ὁ γέλως εἶνε τὸ ἀποκλειστικὸν προνόμιον τῶν πλασμάτων τῆς ἀνωτάτης τάξεως. Μήπως ὁ σκύλος καὶ ὁ γάτος ἠμποροῦν νὰ γελάσωσιν; Ὄχι βέβαια. Ἠμποροῦν νὰ κλαύσωσιν, ἀλλ' ὁ γέλως εἶνε τὸ ἀποκλειστικὸν πλεονέκτημα τῶν ἀνθρώπων. Χά, χά, χά! χό, χό, χό! προσέθεσεν ἐπὶ τέλους καγχάζων· καὶ ἐπανέλαβε τὴν στερεότυπον ἐπῳδήν του: Ἐσμὲν ἄνθρωποι!

— Καὶ σὺ λοιπόν, ταλαίπωρον μικρὸν τοῦ βορρᾶ πτηνόν, εἶπε τὸ κανάριον πρὸς τὸν κορυδαλόν, καὶ σὺ λοιπὸν συνελήφθης αἰχμάλωτον! Θὰ κάμνῃ πολὺ ψῦχος εἰς τὰ δάση τῶν ἐλατῶν, ἔνθα ἵπτασαι, ἀλλὰ τοὐλάχιστον εἶσθε ἐλεύθερα ἐκεῖ! . . . Φύγε λοιπὸν φύγε! δὲν παρατηρεῖς ὅτι ἀφῆκαν ἀνοικτὴν τὴν θύραν τῆς φυλακῆς σου; καὶ τὸ παράθυρον ἀκόμη εἶνε ἀνοικτόν!... Γρήγορα! Φύγε! . . . Φύγε! . . .

Ὡς ἐξ ὁρμεμφύτου ὁ ὑπάλληλος ἠκολούθησε τὴν συμβουλὴν τοῦ καναρίου· ἀλλὰ μόλις ἐξῆλθε τοῦ κλωβοῦ καὶ δύο ὀφθαλμοὶ πράσινοι καὶ σπινθηροβόλοι ἔκαμαν τὸ αἷμά του νὰ παγώσῃ· ὁ μέγας τῆς οἰκίας γάτος ὥρμησε κατ' αὐτοῦ.

Εἰς τὴν θέαν τοῦ τρομεροῦ τούτου τετραπόδου τὸ κανάριον τὰ ἔχασε, καὶ ζαλισμένον περιέτρεχεν ἐν τῷ κλωβίῳ του, κινδυνεῦον νὰ συντρίψῃ τὴν κεφαλὴν εἰς τὰ σιδηρᾶ αὐτοῦ σύρματα· ὁ ψιττακὸς ἐκρότει τὰς πτέρυγας ἐπιφωνῶν: «Ὄχι, ἐσμὲν ἄνθρωποι!» ὁ δὲ ταλαίπωρος κορυδαλο-υπάλληλος διῆλθε στιγμὰς θανασίμου ἀγωνίας· τέλος κατώρθωσε νὰ ἐξέλθῃ τοῦ παραθύρου καὶ δὲν ἐσταμάτησε τὴν πτῆσίν του ἢ πολὺ μακρὰν ἐκεῖθεν, ὅτε κατάκοπος ἠναγκάσθη ν' ἀναπαυθῇ πρὸς στιγμὴν ἐπί τινος στέγης.

Εἰς τὴν ἀντικρὺ οἰκίαν διά τινος ἀνοικτοῦ παραθύρου διέκρινε τὸ ἐσωτερικὸν μικροῦ τινος δωματίου, οὗ ἡ θέα ἐνέπλησε τὴν ψυχὴν τοῦ κορυδαλοῦ ἀφάτου ἀγαλλιάσεως. Διηύθυνε πρὸς τὰ ἐκεῖ τὴν πτῆσίν του καὶ εἰσελθὼν ἔστη ἐπί τινος τραπέζης. Ἦτο αὐτὸ τὸ δωμάτιον τοῦ ὑπαλλήλου.

— Ἐσμὲν ἄνθρωποι! ἐφώνησε μεταχειριζόμενος τὴν προσφιλῆ τῷ ψιττακῷ ἔκφρασιν, καὶ ὢ τοῦ θαύματος εὑρέθη καθήμενος ἔμπροσθεν τῆς τραπέζης του καὶ φέρων τὴν στολὴν τῆς ὑπηρεσίας.

— Θεέ μου, Θεέ μου! τί ὕπνος ἦτο αὐτός! ἀνέκραξε. Τί φρικώδης ἐφιάλτης ἐπίεζε τὸ στῆθό μου!

ΣΤ'

Τὸ κάλλιστον δῶρον τῶν πηλοβατίδων

Τὴν ἐπαύριον λίαν ἐνωρίς, ἐν ᾧ ὁ ἀστυνομικὸς ὑπάλληλος δὲν εἶχεν ἔτι ἐγερθῆ τῆς κλίνης, ἔκρουσέ τις τὴν θύραν του. Ἦτο εἷς σπουδαστὴς τῆς θεολογίας κατοικῶν ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον.

Digitized by Google

— Δάνεισόν μοι τὰς πηλοβατίδας σου, εἶπεν οὗτος εἰσελθών· ἤθελον νὰ ὑπάγω νὰ περιπατήσω ὀλίγον εἰς τὸν κῆπον μὲ τὴν πίπαν μου. Καὶ εἶναι πολλὴ ὑγρασία ἔξω.

Ὁ σπουδαστὴς τῆς θεολογίας φορέσας τὰς πηλοβατίδας περιεπάτει ἐν τῷ κήπῳ στρεφόμενος καὶ ἐπαναστρεφόμενος, ῥεμβάζων καὶ ἐξακοντίζων εἰς τὸν ἀέρα πυκνὸν καπνόν, ὅτε ἀντήχησε τὸ σάλπισμα ἀμάξης.

—Ὦ! ἀνέκραξεν ὁ θεολόγος, δὲν ὑπάρχει μεγαλειτέρα εὐτυχία εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ τὰς περιηγήσεις! Πόσον ἐπεθύμουν νὰ ἠδυνάμην νὰ περιηγούμην καὶ ἐγώ! Ἴσως περιηγούμενος θὰ ἠδυνάμην νὰ πληρώσω τὸ κενόν, τὸ ὁποῖον αἰσθάνομαι ἐν τῇ καρδίᾳ μου. Ἀλλὰ ἤθελον νὰ ὑπάγω μακράν, πολὺ μακράν, θὰ ἐπεσκεπτόμην ἐν πρώτοις τὴν Ἰταλίαν, ἔπειτα...

Εὐτυχῶς αἱ πηλοβατίδες εἶχον πραγματοποιήσει τὴν ἐπιθυμίαν του, διότι ἄλλως Κύριος οἶδε μέχρι ποῦ ἤθελεν ὑπάγει.

Κατὰ φυσικὴν συνέπειαν εὑρέθη ἐν μέσῃ Ἰταλίᾳ μεταξὺ Ῥώμης καὶ Φλωρεντίας. Εἶδε τὴν λίμνην Τρασιμήνην ἐκτεινομένην παρὰ τοὺς πρόποδας κυανοχρόων βουνῶν. Ἀλλ' εἶδε προσέτι παρὰ τὰς ὄχθας τῆς λίμνης ταύτης, ἔνθα ὁ Ἀννίβας ἐνίκησε τὸν Φλαμίνιον, παιδία ἀνυπόδητα ὁδηγοῦντα ἀγέλας μαύρων καὶ ἀκαθάρτων χοίρων ὑπὸ τὴν σκιὰν ῥοδοδαφνῶν. Ὅθεν ἡ στιγμὴ δὲν ἦτο κατάλληλος ὅπως ἐκφωνήσῃ: «Ὦ ὡραία Ἰταλία!» καὶ διὰ τοῦτο οὔτε ὁ θεολόγος, οὔτε οἱ συνοδοιπόροι αὐτοῦ δὲν ᾐσθάνθησαν μεγάλην προθυμίαν νὰ ἐκφέρωσι τὴν κλασικὴν ταύτην ἐπιφώνησιν.

Ὁ ἥλιος ἔδυσε· καὶ τὸν καύσωνα τῆς ἡμέρας διεδέξατο βραχύ, ἀλλ' ἐπαισθητὸν ψῦχος, ὡς ἐὰν ὁ ὑγρὸς τῶν τάφων ἀὴρ ἀντικατέστησε τὴν ζωογόνον τοῦ ἡλίου θερμότητα. Συγχρόνως δὲ τὰ ὄρη προσέλαβον τὴν παράδοξον ἐκείνην πρασίνην χροιάν, ἥτις ἀνευρίσκεται καὶ εἰς τὰς εἰκόνας τῶν ἀρχαίων ζωγράφων, προερχομένη ἐξ ἐπιδράσεως τοῦ φωτὸς ἀκατανοήτου διὰ πάντα μὴ ἰδόντα τοῦτο ἰδίοις ὄμμασιν.

Πάντα ταῦτα ἀπετέλουν λαμπρὸν καὶ μεγαλοπρεπὲς θέαμα· ἐν τούτοις ἡ πεῖνα καὶ ἡ κόπωσις ἠνάγκαζον τοὺς ταξειδιώτας νὰ μὴ δίδωσι παντάπασι προσοχὴν εἰς τοῦτο, ἀλλὰ νὰ τρέχωσιν ὅπως εὕρωσι ξενοδοχεῖόν τι. Θὰ ἀντήλλασσον δὲ μετὰ πάσης χαρᾶς τὰ μεγαλοπρεπέστατα τῆς φύσεως θεάματα ἀντὶ μιᾶς κλίνης καὶ ὀλίγης τροφῆς. Ἀλλὰ φεῦ! ποῦ νὰ εὑρεθῶσιν ὅλα ταῦτα!

Ἐν τούτοις διελθόντες ἐλαιῶνα πυκνόν, ἔστησαν τέλος πρὸ ἀθλίου τινὸς καπηλείου.

Εἰς προϋπάντησιν τῶν ξένων προσῆλθεν ἡ ξενοδόχος, εἶδος γυναικὸς ἀνυποδήτου μὲ λυτὴν καὶ ἀκτένιστον τὴν κόμην, περιβεβλημένης δὲ ἀκάθαρτον καὶ ἐλεεινὴν ἐσθῆτα.

Ἡ οἰκία ἢ μᾶλλον τὸ χάλασμα, ὅπερ κατῴκει, ἦτο ἀντάξιον τῆς ἐνοίκου. Εὐκόλως δέ τις ἐννοεῖ ὅτι καὶ τὸ φαγητόν, καὶ ὁ ὕπνος των ἦσαν ἀντάξια τοιαύτης οἰκίας καὶ τοιαύτης οἰκοδεσποίνης. Ἔπιον οἶνον οὐδόλως διαφέροντα ἀπὸ ἰατρικόν, καὶ ἐκοιμήθησαν ὅπως ἠδυνήθησαν.

Ὁ θεολόγος δὲν κατώρθωσε νὰ κλείσῃ τὰ ὄμματα. «Ὡραῖον πρᾶγμα εἶναι νὰ περιηγεῖταί τις, ἐσκέπτετο, ἀλλὰ δὲν ἔπρεπε νὰ ἔχῃ σῶμα, τὸ ὁποῖον νὰ ἦναι ἠναγκασμένος νὰ περιποιῆται. Ἂν ἦτο δυνατὸν τὸ πνεῦμα νὰ πετάσῃ μόνον, καὶ ν' ἀφίσῃ τὸ σῶμα ν' ἀναπαύεται ἥσυχον!... Πανταχοῦ, ὅπου καὶ ἂν ὑπάγω, αἰσθάνομαι ἐν ἐμαυτῷ τὸ αὐτὸ ἀνεξήγητον κενόν. Ἐπεθύμουν τι καλλίτερον τῶν ὑλικῶν ἀπολαύσεων τῆς ζωῆς. Ἀλλὰ τί;... ποῦ εἶνε ὁ θησαυρὸς οὗτος;... Καὶ ποῦ νὰ τὸν ζητήσω;... Ἀδιάφορον!... Τοῦτο μόνον εἰξεύρω, ὅτι ἤθελον νὰ εὑρισκόμην ἐκεῖ ἔνθα εἶναί τις εὐτυχής, ἔνθα ἀδύνατον ἀπολύτως εἶναι νὰ καταστῇ εὐτυχέστερος!

Μόλις ἐπρόφερε τοὺς λόγους τούτους καὶ ὁ θεολόγος εὑρέθη ἐν τῷ δωματίῳ του· μακρὰ λευκὰ παραπετάσματα ἐκόσμουν τὰ παράθυρα, εἰς τὸ μέσον δὲ τοῦ δαπέδου ἔκειτο μέλαν φέρετρον, καὶ ἐν τῷ φερέτρῳ τούτῳ ὁ ἡμέτερος θεολόγος ὕπνωττε τὸν αἰώνιον ὕπνον.

Ἡ ἐπιθυμία του ἐξεπληροῦτο· τὸ μὲν σῶμα ἀνεπαύετο, τὸ δὲ πνεῦμά του ἵπτατο εἰς ἀγνώστους χώρας

Αἴφνης δύο γυναῖκες ἐπεφάνησαν ἐν τῷ νεκρικῷ δωματίῳ. Γνωρίζομεν αὐτὰς ἤδη· ἦσαν ἡ Μοῖρα τῆς θλίψεως καὶ ἡ ἀντιπρόσωπος τῆς εὐτυχίας. Ἀμφότεραι ἔκλιναν τὴν κεφαλὴν καὶ ἐθεώρησαν τὴν μορφὴν τοῦ νεκροῦ.

— Ἰδοὺ λοιπόν, εἶπεν ἡ Μοῖρα τῆς θλίψεως πρὸς τὴν σύντροφον αὐτῆς, ἰδοὺ τὰ μεγάλα εὐτυχήματα, ἅτινα αἱ πηλοβατίδες σου προὐξένησαν εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος!

— Τοὐλάχιστον, ἀπεκρίνατο αὕτη, εἰς τοῦτον τὸν ἐνταῦθα κοιμώμενον παρέσχον εὐτυχίαν, ἥτις δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τῷ ἀφαιρεθῇ.

— Ὦ, παντάπασιν! ἀνεφώνησεν ἡ θλίψις· διότι ἄκλητος ἀπῆλθε· καὶ δὲν δύναται νὰ λάβῃ τὴν ἀνταμοιβὴν αὐτοῦ πρὶν ἢ κριθῇ ἄξιος αὐτῆς, πρὶν ἢ ἐκπληρώσῃ τὴν ἀποστολήν, ἥτις τῷ ὡρίσθη ὑπὸ τῆς ὑπερτάτης θελήσεως. Ἐπιθυμῶ νά τῳ κάμω μίαν χάριν.

Καὶ ἡ Μοῖρα ἀφεῖλε τῶν ποδῶν του τὰς πηλοβατίδας· καὶ παρευθὺς ὁ θεολόγος ἀπετίναξε τὸν μόρσιμον αὐτοῦ ὕπνον καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ζωήν. Ἡ δὲ μοῖρα τῆς θλίψεως ἀπέπτη, φέρουσα τὰς πηλοβατίδας μεθ' ἑαυτῆς· ἔκτοτε ἀναμφιβόλως ἐθεώρησεν αὐτὰς ὡς κτῆμά της ἀποκλειστικόν.

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΝΩ ΚΑΤΩ

Πῶς βλέπουν τὸν κόσμον τὰ κατώτερα ζῶα σ 11. — Τὸ δισεκατομμύριον σ. 11. — Ἀπομνημονεύματα Βασιλίσσης — Ὁ Ρουσσὼ καὶ αἱ γυναῖκες σ. 11.—Ἕλλην δραματουργὸς σ. 11. — Λέαινα ἐν σιδηροδρόμῳ σ. 11.— Ἑκατομμυριοῦχος καλογραῖα σ. 11. — Νέος Διογένης σ. 11. — Πίθηκοι πωλοῦνται σ. 30. — Ἀγγλικαὶ ἀστειότητες σ. 30 — 1500 ὀδόντες σ. 30. — Διὰ τοὺς τυφλοὺς σ. 30. — Ἐκδίκησις ἑκατομμυριούχου σ. 30. — Πρὸς κίνησιν τῶν πλοίων σ. 31. — Μία θρὶξ βασιλίσσης σ. 31. — Ἀφανὲς βάρος σ. 31. — Πολύτιμον εὕρημα σ. 43. — Τὸ μεγαλήτερον τηλεβόλον τοῦ κόσμου σ. 43 — Χρυσοφόρος ῥάβδος σ. 43. — Ἀμερικανὶς περιηγήτρια σ. 43. — Ὁ Ἐρημίτης τοῦ Βαουμπέμπελ 43 — Ἔξοδα χιόνος σ. 43. — Φυτολόγος Ἀκαδημαϊκός; σ.— Συνταγὴ κατὰ τοῦ ψύχους σ. 43. — Ὑπὲρ καὶ κατὰ τοῦ καπνίσματος σ. 44. — Ἀνάδοχοι πρίγκιπος σ. 44. — Παραπετάσματα μὴ καιόμενα σ. 44 — Καὶ τρεῖς γνῶμαι σ. 44. — Ἀπροσδόκητον τέλος σ. 44. — Ἀγγλικαὶ βιβλιοθῆκαι σ. 58. — Ἀστεία ἀπαγόρευσις σ. 58.— Κατάβασις κλίμακος δι' ἁμάξης σ. 59. — Βροχὴ ἐξ αἵματος σ. 59. — Αἱ μούμιαι τοῦ μέλλοντος σ. 59. — Καλὸν μάθημα σ. 59. — Ἐπανόρθωσις σ. 59. — Ὁ Θερμιδὼρ τοῦ Σαρδοῦ σ. 72. — Τὰ ἄνθη ἐν Ἀγγλίᾳ σ. 72. — Ὁ ἵππος ἐν καιρῷ μάχης σ. 72. — Αἱ ἐνέσεις τῆς φθίσεως σ. 73. — Αὐστριακοὶ Καρδινάλιοι σ. 73. — Καλότυχος πατὴρ σ. 74. — Ἡ φιλοχρηματία τοῦ Στάνλεϋ σ. 74. — Ἡ χεὶρ τοῦ Χοενζόλλερν σ. 74. — Ἡ ῥαπτικὴ μηχανὴ τῆς Μαργαρίτας σ. 74. — Ὁ τάφος Ρωμαίας σ. 74. — Εἶνε ἐπικίνδυνον σ. 74. — Ἀγγλία καὶ Ἀθῆναι σ. 90. — Αἱ δύο ἅμαξαι τοῦ Μεσσονιὲ σ. 90. — Ὁ μεγαλήτερος γαιοκτήμων σ. 91. — Καλὴ διαβεβαίωσις σ. 91. — Παιδικαὶ πονηρίαι σ. 91. — Πικρὰ ἀλήθεια σ. 91. — Οἱ πάπυροι τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου σ. 110. — Γάμος ἐξ ἔρωτος σ. 110. — Παρήγορος ἀπογραφὴ σ. 111. — Τὰ τελευταῖα σ. 111. — Φρέαρ συρίζον σ. 120. — Μάχη μὲ τέσσαρας λύκους σ. 120 — Ἀμερικανὸς Μαθουσάλας σ. 120. — Δηλητηριώδη παιγνίδια σ. 121. — Στέμμα ἑκατομμυριούχου σ. 122.— Ἀγὼν νηστείας σ. 122. — Τὸ βαρόμετρον σ. 122. — Ἐν τῷ θεάτρῳ σ. 122. — Ἡ καταιγὶς τῆς Ν. Ὑόρκης σ. 141. — Ἄνθρακες ἄνευ καπνοῦ σ. 141. — Δὲν τὴν εἶδα σ. 141. — Ὁ Οὐέλλιγκτων ἐν ἀμηχανίᾳ σ. 151. — Παράδοξος κληρονομία σ. 151. — Γόνατα ἀντὶ θρόνου σ. 151. — Ἡ Κοῦβα σχίζεται σ. 151. — Κοινὴ προτίμησις 151. — Ὀχληρὸς ἐνθουσιασμὸς σ. 168. — Μαθήτρια αὐτοκράτειρα σ. 168. Μέλισσαι καὶ ῥευματισμοὶ σ. 170. — Ἕλληνες πεζοπόροι σ. 170. — Ἠλεκτρικὸν γεῦμα σ. 190. — Ἐμπορικὸν τέχνασμα σ. 191. — Ὑπηρετικὴ ἀγχίνοια σ. 191. — Κειμήλια νόθα σ. 203. — Θνησιμότης σιδηρουργῶν σ. 203. — Σπήλαιον ἐν Κορσικῇ σ. 207. — Ἀετὸς παιδοκλόπος σ. 203. — Κλοπὴ διὰ γάμου σ. 203. — Ἔξοχοι στενογράφοι σ. 203.— Ἀκούσιος ὑπνωτιστὴς σ. 221. — Παράδοξοι κύνες σ. 221. —Πρωτότυπον κληροδότημα σ. 221. — Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἀγγλίας σ. 221. — Μεταξὺ συνταξειδιωτῶν σ. 221. — Εὐτυχία μνηστῆρος σ. 221. — Τὸ ναυάγιον τῆς «Οὐτοπίας» σ. 236. — Θαυμάσιον φρέαρ σ. 237. — Φιλόφρων ξενοδόχος σ. 237. — Ὁ Πλατύπους σ. 252. — Κομβία ἐκ γεωμήλων σ. 252. — Δικηγορικὸν τέχνασμα σ. 283. — Τρανὴ ἀπόδειξις σ. 283. — Τὰ ὄπτρα σ. 283. — Σοφὸν παράγγελμα σ. 283. — Φυτώδης μυῖα σ. 283. — Πρακτικὴ συμβουλὴ σ. 283. — Ἡλικία δένδρων σ. 299. — Τὰ ὑψηλότερα σ. 300. — Θάνατος σκύλου σ. 300. — Συριγμοὶ καὶ φῶκαι σ. 317. — Ἀρχαία γελοιογραφία σ. 317. — Μήτηρ φυλακισμένη σ. 317. — Ὁ Β. Πόλος σ. 317. — Προϊόντα ἐντόμων σ. 317. — Ὁ μισάνθρωπος σ. 318. — Ἀνωφελὴς πολυλογία σ. 318. — Τὰ καλὰ σιγάρα σ. 33) — Ἀγὼν ἑκατομμυριούχων σ. 331. — Λαμπρὸς ἀδάμας σ. 331. — Αἱ κουδαρίστραι σ. 331. — Ἀφοσίωσις σ. 312. — Αἱ μεταναστάσεις σ. 348. — Ἀκαριαία ψῦξις ὕδατος σ. 349. — Ζητεῖται νύμφη σ. 349. — Θαυμασία τορπίλλη σ. 363. — Φωτοβόλα φυτὰ σ. 364. — Οἱ κύνες καὶ αἱ τέχναι σ. 364. — Γυναῖκες μονομαχοῦσαι σ. 364. — Συζυγικὸν δῶρον σ. 364. — Καὶ ἄλλο προτέρημα σ. 364. — Τρεῖς γνῶμαι σ. 364. — Στοιχειωμένο σπίτι σ. 379. — Κατοικίδιος ὄφις σ. 379.— Τὰ οἰκονομικὰ τοῦ πρίγκιπος τῆς Οὐαλλίας σ. 379. — Στρατηγὸς Ἄχερ σ. 396. — Ἀγὼν περὶ ὑπάρξεως σ. 396. — Συλλέκται γραμματοσήμων σ. 408. — Ἡ γλῶσσα τῶν πιθήκων σ. 408.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Ἀστεριάδου Σ. Γ. Εὑρήματα ἐν Θεσσαλονίκῃ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Diehl Ch. Excursions archéologiques en Grèce σ. 16.
Παπαδοπούλου Γ. Ι. Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς παρ' ἡμῖν Ἐκκλησ. μουσικῆς σ· 48.
Annuaire des traditions populaires σ. 64.
Μανουὴλ Γεδεών. Πατριαρχικοὶ Πίνακες σ. 95.
Κανονικαὶ διατάξεις, ἐπιστασίᾳ Ι. Γεδεὼν σ. 127.

Digitized by Google

Δὲ Βιάζη Σ. Ὁ Οὖγος Φώσκολος—Λουδ. Ἰγν. Μερτζώκης σ. 240.
Τσακυρόγλου Μ. Περὶ Γιουρούκων σ. 255.
Σταυράκη Ν. Στατιστικὴ Κρήτης σ. 319.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ

De Amicis. Ἐν τῷ Ὠκεανῷ: (Ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ) Ἡ ἐπιβίβασις σ. 145.—Ἀπὸ τῆς πρώρας εἰς τὴν πρύμνην σ. 170.—Σκηναὶ καὶ εἰκόνες σ. 197.— Ἡ ἑσπερινὴ ἀποχώρησις σ. 332.
Κονδυλάκη Ι. Δ. Κρητικαὶ εἰκόνες: Τὰ Χανία σ. 362.— Τὸ Ἡράκλειον σ. 403
Κούρτωνος Γ. Αἱ Μοναὶ τῶν Μετεώρων (ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ) σ. 277, 295.
Μηλιαράκη Α. Γεωγραφικὰ περίεργα σ. 409.

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΑ

Πρωτότυπα

Βικέλα Δ. Διατὶ ἔμεινα δικηγόρος σ. 129
Ἐφταλιώτη Α. Ζῆνος Χαρίσης σ. 3, 19, 37.
Καρκαβίτσα Α. Χωρὶς ἀγάπη σ. 289
Μιχαηλίδου Κίμ. Ἱστορία μιᾶς εἰκόνος σ. 77.
Ξενοπούλου Γρ. Ἅμα μεγαλώσω σ. 23.—Ἐπαρχιακὴ φιλανθρωπία σ. 81.— Ἡ δυστυχισμένη σ. 257.
Πάλλη Ἀλ. Ἱστορία γιὰ ὅσους διαβάζουν τὴν ἀρχὴ τὸ τέλος καὶ τὲς μεσιανὲς σελίδες σ. 325.
Παπαδιαμάντη Α. Ἡ Μαυρομαντηλοῦ σ. 225, 248.
Στεφελίδου Β. Γ. Ἡ Πεﾗραταριὰ σ. 153.
Χατζοπούλου Μ. Παράπονα ἀηδονιοῦ σ. 49.
Χριστοβασίλη Χ. Εἰς τὰ Μετέωρα σ. 343.
Ψυχάρη. Ζούλια σ. 177, 209.

Μεταφρασμένα

Ἐπὶ 17 ἔτη νεκρός (Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ) σ. 81, 116.
Ἡ δύναμις τῆς μουσικῆς (Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ) σ.380, 388.
Ἡ φωτιὰ τῆς χαρᾶς (Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ) σ. 9.
Ὁ πιλότος (ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ) σ. 353.
Συζυγικὸν εἰδύλλιον (Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ) σ. 126.

ΔΡΑΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΩΜΩΔΙΑΙ

Ἀννίνου Χ. Ὅποιος φυλάει τὰ ροῦχα του σ. 165.—Ζητεῖται ὑπηρέτης σ. 273, 292. 307.
Κορομηλᾶ Δ. Ὁ ἀγαπητικὸς τῆς βοσκοπούλας σ. 187.

ΕΞ ΑΝΑΓΝΩΣΕΩΝ

Ὁ πολιτισμὸς τῆς Ἀφρικῆς σ. 124—Ταφέντες ὑπὸ τὰς χιόνας σ. 151.— Οἱ Ἀθίγγανοι σ. 235.— Ἀμερικανικαὶ ἀρχαιότητες σ. 280.— Ὁ λέων τοῦ Ἁγ. Μάρκου σ. 316.— Ἡ Κέρκυρα καὶ ἡ φιλαρμονικὴ σ. 341.—Κάτω οἱ ἀδάμαντες σ. 366.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ

Αἰγινήτου Δ. Κοσμογονία σ. 241, 261.
Ἀποστολίδου Σ. Μηχανισμὸς τῆς ἐκφράσεως σ. 65, 85, 106.
Κοκκίδου Δ. Ὁ ἔναστρος οὐρανὸς τῆς Ἑλλάδος: Κατὰ ἰανουάριον σ. 12.—Κατὰ φεβρουάριον σ. 126.— Κατὰ μάρτιον σ. 142.—Οἱ ἀστέρες σ. 228.
Τὰ βακτηρίδια τῆς φθίσεως σ. 6.
Διεθνὲς μετεωρολογικὸν δελτίον σ. 411.
Μετεωρολογικαὶ παρατηρήσεις σ. 304,320, 336, 352, 368. 384, 400
Οἱ σαρδῖνοι· ἁλιεία καὶ βιομηχανία αὐτῶν σ. 45,55.
Τὸ τέλος τοῦ κόσμου σ. 125.
Φῶς καὶ ζωὴ σ. 156, 205, 284, 300, 311.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Ἀννίνου Χ. Κ. Παπαρρηγόπουλος σ. 305.
Καρκαβίτσα Α. Τὰ Καρτέρια σ. 193.
Σύβελ Ε. Ἡ μάχη τῆς Σαδόβας, κατὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ τῆς Α. Υ. τοῦ πρίγκιπος διαδόχου τῆς Σαξωνίας Μάϊνιγκεν σελ. 1, 17, 34, 52, 71, 82, 100, 135.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΟΛΟΓΙΚΑ

Ἀννίνου Χ. Τὸ Ὠδεῖον σ. 113.
Βικέλα Δ. Περὶ ἀγωγῆς σ. 91, 102.
Κέπιτζη Μ. Τὸ ἀπόρρητον τῶν ἐπιστολῶν σ. 321, 338, 356.
Ξενοπούλου Γρ. Ἡ δύσις τοῦ ἡλίου σ. 161.
Ρωμανοῦ. Ἡ Ἑβραϊκὴ κοινότης Κερκύρας σ. 369, 385, 401.
Ἀθηναϊκὴ ἑβδομὰς σ. 62.
Ἡ ἀπόκρεως σ. 140.
Ἡ ἐν Ἀφρικῇ δουλεία σ. 26
Ἡ ἐν Χάλκῃ ἐμπορικὴ σχολὴ σ. 377.
Σύλλογος Παρνασσὸς σ. 184.
Αἱ Ταυρομαχίαι σ. 375, 392.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

Μαρκόπολι Μ. Ι. Ναξίων δεισιδαιμονίαι σ. 314.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Ἀναγνωστάκη Α. Εἰς τὴν ποιητικὴν ἑσπερίδα τῆς Κυρίας Β σ. 39.
Βαλαωρίτου Α. Εἰς τὴν πεσοῦσαν στήλην σ. 238.— Τὸ φιλὶ σ. 239.
Βιζυηνοῦ Γ. Μ. Καλοκαίρι σ. 202.—Πάσχα σ. 247.— Τὸ τραγοῦδι τοῦ Τσέλιγκα σ. 334.
Κρυστάλλη Κ. Ἡ μαγευμμένη βρύσι σ. 139.— Τραγοῦδι τῆς ξενιτειᾶς σ. 365.—Τραγοῦδι τοῦ τρυγητοῦ σ. 366.
Μάργαρη Δ. Ντροπὴ καὶ πόνος σ. 29.
Μαρτζώκη Στ. Εἰς τὸν πατέρα μου 158.— Σ' ἕνα ὀρφανὸ σ. 374.
Παλαμᾶ Κ. Νιόβη σ. 14.—Τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου σ. 33.— Ἡ ἀλήθεια σ. 75— Ἡ Ξενιτεμμένη σ. 122.— Οἱ θεοὶ σ. 163.— Ὁ θάνατος τῆς κόρης σ. 222.—Ἓν ἄνθος σ. 337.
Πολέμη Ι. Ἡ θρησκεία τῆς ἀγάπης σ. 60.— Προσδοκία σ. 303.—Ὕμνος σ. 397.
Πολυλᾶ Ι. Ποιητικὴ μετάφρασις: Ἀλβίου Τιβούλλου Βιβλ. Α' Ελ. Γ' τσ. 148.
Προβελεγίου Α. Ἡ βυθισμένη πόλις σ. 101.— Ἐσμεράλδα Θερβάντες σ. 271.

ΠΟΙΚΙΛΑ

Bourdon G. Σελὶς λευκώματος σ. 223.
Ἡ θεία παράδοσις σ. 234.
ΕΙΚΟΝΕΣ Ἡ ἐν Μυτιλήνῃ μονὴ τῆς Πέτρας σ. 176.— Ὁ Γαλατᾶς τῆς Κ)πόλεως σ. 207.—Μετέωρα σ. 288, 304, 319, 336.— Ὁ Μπεμπούλας σ. 335— Ἀρχαῖον νόμισμα σ. 336.—Συράκον σ. 400.
ΧΡΟΝΙΚΑ. σ. 15, 31, 47, 63, 79, 95, 111, 127, 143, 159, 175, 191, 208, 224, 239, 255, 272, 287, 302, 318, 335, 351. 367, 383, 399, 411.
ΤΑ ΜΙΚΡΑ ΧΑΡΤΙΑ. σ. 32, 48, 64, 80, 96, 112, 128, 144. 160, 176, 192, 208, 224, 240, 256, 272, 288, 304, 320, 336, 372.
ΤΗΛΕΦΩΝΗΜΑΤΑ. Σ. 48, 80, 192, 224, 256, 272, 288, 318, 336, 352.
ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ. σ. 64, 80, 96, 111, 159, 176, 208.

ΠΑΙΓΝΙΑ

Πολλαὶ κλωσταὶ εἰς μίαν βελόνην σ. 16.— Ἀνατίναξις διὰ νεροῦ σ. 64.— Διάγνωσις αὐγῶν σ. 112.—Πῶς τὸ κρασὶ γίνεται νερὸν 160.— Τὸ ὀλισθαῖνον ποτήριον σ. 192.— Μαγικὸς τροχὸς σ. 240.

ΠΙΝΑΚΙΔΕΣ

Θεόδωρος Μπαμβὶλ σ. 174.
Ἱερώνυμος Βοναπάρτης σ. 204.
Πέτρος Λωτῆ σ. 350.
Στρατάρχης Μόλτκε σ. 270.
Φινέας Μπάρνουμ σ. 253.

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Ἡ γονιμότης τῶν χελωνῶν σ. 351.— Αἱμοσταγὴς ροδακινέα σ. 383.— Ἡ Ἁγ. Γραφὴ τῶν Λαπώνων σ. 383.

Digitized by Google

ΕΙΚΟΝΕΣ

ΑΝΑ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗΝ

Ἐσωτερικὸν Ἁγίας Σοφίας σ. 8. — Ἐξωτερικὴ ἄποψις τῆς Ἁγίας Σοφίας σ. 8. — Ὁ μέγας στρατὼν τῆς Σόφιας σ. 25. — Χορὸς Δερβισῶν σ. 137. — Τουρκικὸν καφενεῖον σ. 137. — Ἡ ἐν Μυτιλήνῃ μονὴ τῆς Πέτρας σ. 168. — Ὁ Γαλατᾶς τῆς Κωνσταντινουπόλεως σ. 200. — Ὀθωμανὸς παίζων σαντούρι σ. 216. — Ὀθωμανὸς πωλῶν μουχαλεμπὶ σ. 216 — Σοφτὰς σ. 256. — Ζεϊμπέκης σ. 256. — Νεροκουβαλητὴς σ. 360. — Κουρεὺς σ. 360. — Τὰ Χανία σ. 361. — Ἡ ἐν Χάλκῃ ἐμπορικὴ σχολὴ σ. 377. — Τὸ Συράκον σ. 393. — Τὸ Ἡράκλειον σ. 407.

ΑΝΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ὁ Σουλιώτικος οἶκος ἐν τῷ ὁποίῳ ἐγεννήθη ὁ Μάρκος Μπότσαρης σ. 56. — Τὸ Παλαμήδι σ. 121. — Τὸ ἐν Ἀθήναις νοσοκομεῖον Εὐαγγελισμὸς σ. 152. — Τὸ νέον κατάστημα τοῦ Παρνασσοῦ σ. 184. — Ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς τῶν Ἀθηνῶν σ. 232. — Ὁ ναὸς τοῦ Ἁγ. Ἐλευθερίου ἐν Ἀθήναις σ. 232. — Τὸ ἐν Ἀθήναις Ζάππειον σ. 264. — Ὁ περὶ τὸ Ζάππειον χῶρος σ. 264. — Τὰ Μετέωρα: Ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγ. Στεφάνου σ. 279. — Τὰ Μετέωρα: Ἅγ. Στέφανος σ. 281. — Τὰ Μετέωρα: Ἀνάβασις εἰς τὴς Μεταμόρφωσιν σ. 296. — Τὰ Μετέωρα ἡ Μεταμόρφωσις σ. 297. — Τὰ Μετέωρα: Παραλαβὴ τοῦ δυκτύου σ. 298. — Ὁ ἐργάτης δι' οὗ ἀνασύρεται τὸ δίκτυον σ. 299. — Τὰ Μετέωρα: Μονὴ Βαρλαὰμ 313. — Ὁ Μπαμπούλας σ. 328. — Τὰ Μετέωρα: Ἅγ. Νικόλαος σ. 329. — Τὰ Μετέωρα: Μονὴ ἀκατοίκητος σ. 344. — Τὸ Ναύπλιον σ. 406.

ΠΟΙΚΙΛΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ

Πτωχικὸν δῶρον σ. 9. — Τὸ χιονισμένον δάσος σ. 25. — Τὰ παθήματα μαθήματα σ. 32. — Ἱερακοθηρία σ. 40. — Τὰ θαύματα τῶν φύλλων σ. 41—42. — Ἀνωφελὴς βοήθεια σ. 57. — Β. Σαρδοῦ σ. 72. — Περιστεραὶ σ. 73. — Ὁ Γόρδιος δεσμὸς σ. 88 — Ἡ ἀνθόπολις τῆς Βενετίας σ. 89. — Ἡ λυγερὴ σ. 105. — Ὁ πάπυρος σ. 110. — Τὰ τελευταῖα σ. 111. — Ἡ ὑπναροῦ σ. 113. — Εἰκόνες ζώων σ. 120 καὶ 340. — Ἡ ἐπιβίβασις σ. 145. — Ἡ περαταριὰ σ. 153. — Τὸ νυχτέρι σ. 169. — Ἡ μελισσα σ. 185. — Φιλανθὴς σ. 201. — Ὁ Πρίγκηψ Ἱερώνυμος Βονοπάρτης σ. 204. — Ἡ Πριγκίπισσα Κλοτίλδη σ. 204. — Ὁ μουσουργὸς Μασκάνης σ. 208. — Πρωϊνὴ ἁρματοδρομία σ. 217. — Ὁ Κύριος, ἡ Κυρία . . . τὸ Κηρίον σ. 221. — Ἡ πρώτη ἐπιστολὴ σ. 233. — Τὸ μέλι σ. 249. — Φινέας Μπάρνουμ σ. 253. — Πρωτομαγιὰ σ. 265. — Μόλτκε σ. 270. — Ἡ Ἀνάγνωσις σ. 280. — Εἰκοσαέτις σ. 289. — Τὸ ἄνθος τῆς Ἰαπωνίας σ. 312. — Ὁ λέων τοῦ Ἁγ. Μάρκου σ. 316. — Ἀρχαῖον νόμισμα σ. 335. — Γλυκεῖα ἐλπὶς σ. 345. — Πέτρος Λωτῆ σ. 350. — Ταυρομάχος σ. 374. — Τὸ ἀμφιθέατρον τῶν ταυρομαχιῶν σ. 375. — Ἀκμὴ τοῦ ἀγῶνος σ. 392. — Ὁ νικητὴς σ. 396.

Digitized by Google

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΝΩ ΚΑΤΩ

Ναπολέων ὁ Α΄, ὡς μουσικὸς 12. — Ὀρνίθια κυνηγοῦντα ποντικοὺς 12 — Μομία σκύλου 12. — Τὸ βακτηρίδιον τῆς φθίσεως 46. — Τὸ μυθιστόρημα ἐν τῷ μέλλοντι 62 — Πρωτοφανὴς διαθήκη 62. — Ἰδιοτροπία τῶν ὡρολογίων 78. — Τὸ στέμμα τοῦ Γερμανοῦ Αὐτοκράτορος 78. — Θάνατος προφήτιδος 141. — Τὸ τέλος τῆς Γῆς 141. — Βασιλέων ἀπόγονοι 141. — Ἀνθρώπιναι ἕξεις 141. — Ἡ Ἀμερικανικὴ σημαία 141. — Στιχουργὸς βαθύπλουτος 141. — Νέον μέταλλον 141. — Τὰ ὑπομνήματα τοῦ Α΄ Ναπολέοντος 141. — Ὁ χρυσὸς 157. — Τὸ μάννα τῶν Ἑβραίων 158. — Ἡ ἐπετηρὶς τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς 158. — Ἡ εἰκὼν τοῦ ναυάρχου Ζερβαὶ 158. — Δυστύχημα εἰς ἀεροναύτην 158. — Αἱ πρόοδοι τῆς ἱπποφαγίας 174. — Τὸ μίασμα ἐν τῷ κονιορτῷ 181. — Τὸ ραβδίον τοῦ ἀρχιμουσικοῦ 181. — Τὰ τελευταῖα δόντια 181. — Δικηγόροι, ὡς μάρτυρες 213. — Ἤθη ἀνθρωποφάγων 213. — Ἡ ἐρυθρὰ σημαία 214. — Τὸ εὐάγωγον τῆς γυναικὸς 214. — Ὁ κύων τῆς Νέας γῆς 214. — Ὁμοιότης 214. — Αἱ φωτογραφίαι τῶν φαντασμάτων 228. — Οἱ Ἑβραῖοι καὶ τὸ Ἀγγλικὸν Σύνταγμα 228. — Ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος καὶ ὁ θυρωρὸς 229. — Φιλοφροσύνη Τούρκου διπλωμάτου 229. — Εὔλογος ἀνυπομονησία 229. — Ἡ ἐκτροχίασις τοῦ ἐγκεφάλου καὶ ἡ ἐκτροχίασις τοῦ σιδηροδρόμου 246. — Ὁ πίθηκος Τζώρτζ 246. — Εἶδε τὸ φῶς του εἰς ἡλικίαν 95 ἐτῶν 246. — Ἀγριάνθρωπος ἐπὶ τοῦ Πίνδου 246. — Τὸ αἴτιον τῶν ὀνείρων 277. — Πῶς μονομαχοῦσιν οἱ Ἄγγλοι 277. — Ἡ τελεία χορεύτρια 278. — Ἡ σὰρξ λόγος 278. — Ἀγχίνοια φυτοῦ 294. — Πνευματιστικὸν ἀνέκδοτον 294. — Γαμήλια ἔθιμα 295. — Φιλαδελφία ἵππου 311. — Διδασκαλικὴ ὀξύνοια 311. — Πλούσιοι καλλιτέχναι 326. — Τὸ εὐανάγνωστον τῆς γραφῆς 326. — Ἔκτακτος διαθήκη 326 — Δήμαρχος καταδικάζων τὴν μητέρα του 326. — Ἀξιολύπητος 327. — Περιουσία τῆς Βασιλίσσης Βικτωρίας 339. — Γυνὴ ἐξερευνήτρια 339. — Ἡ ἀξία τῶν χειροκροτημάτων 339. — Ναυτικαὶ δυνάμεις τῆς Εὐρώπης 339. — Ἄγρα πελατείας 339. — Κοιλὰς χρυσοῦ 339. — Αἱ ταχυδρομικαὶ περιστεραὶ 339. — Νέος Νιαγάρας 339. — Ἀλλόκοτος διαθήκη 339. — Ὁ Σκίρων 340. — Παιδικὴ ἐπιχείρησις 341. — Ὁ ἄμβων καὶ τὸ τηλέφωνον 357. — Ἑνὸς ἔτους ἀγορεύσεις 358. — Μονομαχία μὲ νερὸν 358. — Ἀντίληψις τοῦ χρόνου 358. — Ἡ γυναικεία ἀμφίεσις καὶ ὁ κορσὲς 374. — Πένθιμος εὐφυολογία 374. — Τὸ στάδιον Ἄγγλου βουλευτοῦ 374. — Δηλητηρίασις ἐκ ζαχάρεως 386. — Ψηφοφορία δι' ἠλεκτρισμοῦ 390. — Ἐκρήξεις λαμπῶν τοῦ πετρελαίου 390. — Θεατρικὴ ἧττα τοῦ Ναπολέοντος 390. — Τρόπος τοῦ γράφειν 390. — Ὑπουργὸς καὶ σπουδαστὴς 403. — Τὰ γαλλικὰ τῶν Ἄγγλων 403.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Ἀστεριάδου Σ. Γ. Ἐπιγραφαὶ Θεσσαλονίνης 229. Εὑρήματα ἐν Θεσσαλονίκῃ 338.
Νερούτσου. Ἡ ἐν Ἀβουκὶρ ἐπιγραφὴ 281.
Παππαγεωργίου Σ. Κ. Θεσσαλονίκης ἀρχαῖα μετρικὰ ἐπιγράμματα 258. — Ἀρχαῖον ἀνάγλυφον τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἐν Θεσσαλονίκῃ 380.
Παλαιὰ χριστιανικὴ οἰκία ἐν Ρώμῃ σ. 5.
Τὰ ἐν Ἐρετρίᾳ εὑρήματα 240.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Σελ. 216, 248.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

Σπανδωνῆ Ν. Ι. Ἡγεμονικὸν εἰδύλλιον 377.
Ἐκ τοῦ βίου τῆς Ἀλεξάνδρας 179.
Ὄθων Ρεῖμαν 308.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ

Βελλιανίτου Θ. Τὸ Ἅγιον Ὄρος 19, 69, 87, 104, 128, 136.
De Amicis. Ἐν τῷ Ὠκεανῷ. Ὁ τροπικὸς τοῦ Καρκίνου 145, 163.
Dr. Hirschfeld. Κέρκυρα 185, 201.
Μηλιαράκη Ἀντ. Καταγραφὴ τοῦ Μορέως 315.
Παπαχατζῆ Εὐαγ. Ὁ Γεραιστὸς, ὁδοιπορικὴ ἀνάμνησις 354.

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΑ

Πρωτότυπα

Καλογιάννου Τ. Παραμύθια τοῦ χωριοῦ. Ἡ πρώτη ἀγάπη μου 228. — Ἡ χαροκαμμένη 318.

Digitized by Google

Μιχαηλίδου Κ. Σελίδες Ἡμερολογίου 117.
Ξενοπούλου Γρηγ. Σκιὰ ἔργου 17. — Στὰ σῦκα 86.
Παλαμᾶ Κ. Θάνατος παλληκαριοῦ 161, 171, 188, 204.
Παπαδιαμάντη Α. Φτωχὸς ἅγιος. Νησιωτικὴ παράδοσις 33, 54.
Πολυλᾶ Ἰακ. Ἕνα μικρὸ λάθος 345.
Χατζοπούλου Μ. Τὸ ἰσκιωμένο χωριό. Αἰτωλικὴ παράδοσις 156.

Μεταφράσεις

Δωρῆ Ἀνδ. Τὸ Μυστικὸν τοῦ Μάγου. Μετάφρ. Χ. 1, 21, 37, 53, 71, 81, 48, 122, 129, 148, 167, 173, 195, 208, 220, 237, 252, 271, 288, 302, 319, 332, 351, 365, 385, 399.
Morau Eug. Ὁ Λοχίας Βιγόρν. Διήγημα 229.
Tcheng-Ki-Tong. Μετάφρασις Χ. Ὁ Παπαγάλλος. Σινικὸς μῦθος, 102.
Ὁ ἔνδοξος ἀδελφός μου. Μετάφρ. ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ 226.

ΕΞ ΑΝΑΓΝΩΣΕΩΝ

Ὁ Πρίγκηψ τῆς Οὐαλλίας 13. — Διάλεξις Ἄγγλου καθηγητοῦ 26. — Ὁ Βασιλεὺς Μοναχὸς Ἰωάννης 60. — Ὁ Νότιος Πόλος 108. — Στρατευόμενοι κύνες 140. — Ἡ τέχνη τῆς ἀναπαύσεως 181. — Ὁ νέος Ἰωνᾶς 198. — Ἔρωτες κοδιῶν 212. — Τεχνητὴ βροχὴ 260. — Ἐκ τῆς χώρας τῶν Μάγων 293.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ

Ἀποστολίδου Ν.Χ. Ἡ δειλία τῶν ζώων. Τεχνάσματα πρὸς ἀποφυγὴν τῶν κινδύνων 255.
Βαλσαμάκη Π. Τ. (Μετάφρ. ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ). Βοτανικαὶ ὁμιλίαι 44, 59, 76, 90.
Μαρκόπολι Μ. Ἀνέκδοτος ἐπιστολὴ περὶ ἡφαιστείου ἐκρήξεως ἐν Θήρᾳ 373.
Henri de Parville. Ἡ δίψα 10.
Perussel Dr. Τὰ ἐνδύματα 173.
Οἱ Ὑάκινθοι 6.
Τηλεπαθικαὶ παρακρούσεις 29.
Ἐπιστημονικὰ ἀνάλεκτα 139.
Πράγματα καὶ θαύματα ἐκ τῆς φυσικῆς ἱστορίας 371.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ

Καλλισπέρη Γ. Ν. Περὶ τὴν Σορβόννην 107.
Ξενοπούλου Γρηγ. Ἡ ἁγιογραφικὴ ἔκθεσις 329.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΟΛΟΓΙΚΑ

Ἀληθινοῦ Ἀνδρομάχη. Ἐκ τοῦ γυναικείου κόσμου. Συγχωρημένη φιλαρέσκεια 292. — Τὸ ζήτημα τῆς φιλαρεσκείας 341.
Ξενοπούλου Γρηγ. Δύο χαρακτῆρες 113. — Ἐκ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ βίου, Πνευματιστικὴ ἑσπερὶς 381. — Χριστούγεννα 393.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

Ἀποστολίδου Δ. Τὰ Χριστούγεννα ἐν Φοινικίῳ τῆς Ἠπείρου 396
Ἀφθονίδου Ἰω. Ζεϊμπέκιδες 159.
Δημάκη Ἡρ. Τὰ Χριστούγεννα ἐν Βάρνῃ 397.
Καρκαβίτσα Ἀνδρ. Θεσσαλικαὶ εἰκόνες. Μεγάλη πανήγυρις 233.
Μακρῆ Κ. Τὰ Χριστούγεννα ἐν Βάρνῃ 397.
Μαρκόπολι Μ. Τὰ Χριστούγεννα ἐν Νάξῳ 398.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Λ. Σονέτα 261, 276, 310, 325.
Γιαννουκάκη Μ. Δ. Ἀνάμνησις Ναζαρὲτ 404.
Ε. Ὁ Κόκκος 214.
Κρυστάλλη Κ. Δ. Τὸ μαρμαρωμένο βασιλόπουλο 14.
Μάργαρη Δ. Τότε καὶ τόρα 155. Ξένο μάτι 290
Μαρτζώκη Στ. Εἰς τὰ παιδιά μου 94.
Παλαμᾶ Κ. Τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου 27, 97.
Παράσχου Ἀχιλ. Χωρισμὸς 135. — Ἀντάμωσις 135. — Πρὸ τῆς εἰκόνος τῆς Ἀλεξάνδρας 313.
Προβελεγίου Ἀρ. Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς Ἀλεξάνδρας θρῆνος τῶν Ἀθηνῶν 169.
Σουρῆ Γ. Ὁ Φασουλῆς φιλόσοφος. Ὁ ἄνθρωπος καὶ τὰ ζῶα 247. — Ἡ ψυχή μου, 249. — Ἡ Γαλάτεια 249.

ΠΟΙΚΙΛΑ

ΜΙΚΡΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ 344.
ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΣΥΜΒΟΥΛΑΙ 324, 344, 359, 378, 390.
ΕΙΚΟΝΕΣ 174. 182, 200. 230, 232, 278, 295, 327, 359, 394.
ΜΙΚΡΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ. 290, 295, 375.
ΤΗΛΕΦΩΝΗΜΑΤΑ 295, 311, 327, 343, 390.
ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ 16, 278, 311, 327, 343, 358, 375, 390.
ΠΑΙΓΝΙΑ 311, 327, 359, 392.
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ 327, 342, 358.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ

Βλάχου Ἀγγ. Φιλαδέλφειος ποιητικὸς ἀγών. Ἔκθεσις τῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἀγωνοδικῶν 265, 281.
Μάτεση Λ. Ε. Ἡ ξανθοῦλα τοῦ Σολωμοῦ. Μικρὰ ἐπανόρθωσις 307.
Μικρογιάννη. Λατινικὰ 50, 65.
Ξενοπούλου Γρηγ. Δύο μεταφράσεις τοῦ Ζαλοκώστα. Φιλολογικὴ σημείωσις 171. — «Λουκῆς Λάρας» 368.
Παλαμᾶ Κ. Τὸ ἔργον τοῦ κριτικοῦ 297.
Πανταζίδου Ι. Διόρθωσις δύο στίχων τοῦ Σόλωνος 375.
Πολυλᾶ Ἰακ. Ἀπάντησις εἰς τὴν *Φαρμακωμένην* ὑπὸ τοῦ Κόμητος Γ. Κ. Ρώμα 331.
Σακελλαροπούλου Σ. Κ. Ὁ αἰὼν τοῦ Αὐγούστου 217, 243.
ΧΡΟΝΙΚΑ. Σελ. 16, 64, 80, 112, 128, 144, 160, 176, 183, 200, 216, 248, 262, 280, 296, 312, 328, 343, 358, 375, 392. 404.

Digitized by Google

ΕΙΚΟΝΕΣ

ΑΝΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.—Ὁ Ἀκροκόρινθος 24.—Πλατεῖα τῶν Τρικκάλων 72. — Ἀστεροσκοπεῖον Ἀθηνῶν 144. —Τὰ προπύλαια τῆς Ἀκροπόλεως 169. — Ἡ Κέρκυρα καὶ τὰ βουνὰ τῆς Ἀλβανίας 192. — Ἡ ἐν Κερκύρᾳ βρύσης Καρδάκι 193. — Ἡ ὁδὸς Νικηφόρου ἐν Κερκύρᾳ 201. — Ἡ Ἀκρόπολις καὶ ἡ πόλις τῆς Κερκύρας ἀπὸ ὑψηλοῦ βράχου 208. — Δυτικαὶ ἀκταὶ τῆς Κερκύρας 208. — Τὸ θησαυροφυλάκιον τοῦ Ἀτρέως ἐν Μυκήναις 398.

ΑΝΑ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗΝ. Ἄραψ ἐκ Μέκκας 8. — Γυνὴ ἐκ Μέκκας 8. — Ἀρχαῖον ὑδραγωγεῖον Λέσβου 25. — Τὸ στόμιον τοῦ Βοσπόρου 40. — Σιμητοπώλης 56.—Κιρκάσιος 56.—Αἱ Καρυαὶ 88. — Ἐμίρης 104. — Τὸ Βατοπέδιον 120. — Ἁγία Λαύρα 137. — Στενήμαχος 283. — Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει κρήνη τοῦ Σουλτὰν Ἀχμὲτ 225. — Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει κρήνη τοῦ Τὸπ Χανὲ 225. — Τὸ ἐπὶ τῆς Ἀσιατικῆς ἀκτῆς τοῦ Βοσπόρου Αὐτοκρατορικὸν περίπτερον 241. — Ἡ παρὰ τὸ περίπτερον κρήνη 241. — Ἡ Πύλη τοῦ Σερασκεράτου ἐν Κωνσταντινουπόλει 157. — Ὁδὸς τῶν Ἱπποτῶν ἐν Ρόδῳ 357.

ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑΙ

Ἡ Μεγάλη Δούκισσα Ἀλεξάνδρα μετὰ τῆς μητρός της 161. — Ὁ Στρατηγὸς Δύρενφορδ 260. — Ὁ Σουρῆς κατὰ γελοιογραφίαν Θέμου Ἀννίνου 264. — Ὁ Βίρχωβ 280. — Γαλανομάτα χρυσομαλλοῦσα (Ἀλεξάνδρα) 313. — Ἀχιλλεὺς Παράσχος 328. — Ὁ Σχίρων 340. — Δὸν Πέτρος τῆς Βρασιλίας 343. — Ὁ Μόζαρτ 359.— Δημήτριος Βικέλας 361.

ΠΟΙΚΙΛΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ

Τὸ πρῶτον μυθιστόρημα 9. — Ἐργαστήριον ζωγράφου 41. —Ἄνοιξις 57.— Οἱ ἀχώριστοι 73.—Ρεμβασμὸς 81. — Ἐξ Ἀνατολῶν 82. — Καλὰ κέρδη 105. — Παρὰ τὸ φρέαρ 121. — Οὐγγρικὴ καλλονὴ 129. — Ἄραψ πολεμιστὴς 145. — Ἐν πλήρει ἀνθήσει 77. —Τὸ ἐν Παρισίοις ἄγαλμα τῆς Δημοκρατίας 153. — Ἀνδαλουσία 232.— Ἑρμολίνη κατὰ τὸ θέρος καὶ τὸν χειμῶνα 156. — Προσδοκία 273. — Παρὰ τὴν πηγὴν 289. — Ὁ κεντρικὸς σταθμὸς τῆς Βομβάης 296. — Φιλοπονία καὶ ἀργία 305. — Ὁ ποντικὸς 321. — Ὁ κυνηγὸς 337.—Κοινὸν πάθημα 344.—Δύο ἄνθη 353. — Εἰκόνες ἐκ τοῦ «Λουκᾶ Λάρα» τοῦ κ. Δ. Βικέλα. 368—369. — Καλλιτεχνία καὶ πολυτεχνία 374. — Ἐξευρωπαϊσμένη Ἀφρικὴ 385. — Ἅγιος Στέφανος. Ἑλληνικὸς ναὸς ἐν Παρισίοις 392. — Ἡ ἀνθόπωλις. Ἀγαλμάτιον 399.

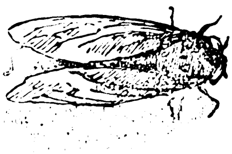

Digitized by Google

Digitized by Google

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΣΔΟΝΗ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΟΔΟΥ ΣΤΑΔΙΟΥ, ΑΡΙΘ. 44

ΒΙΒΛΙΑ-ΔΩΡΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΤΟΥΣ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΟΥ 1893

Εἰς ὅλα τὰ ἀληθῶς πεπολιτισμένα ἔθνη τὸ **βιβλίον** καθιερώθη ὡς τὸ ἄριστον καὶ χρησιμώτατον δῶρον διὰ τὴν πρώτην ἑκάστου νέου ἔτους. Ἡ καλὴ αὕτη συνήθεια εὐτυχῶς εἰσήχθη καὶ παρ' ἡμῖν, καὶ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος γενικεύεται περισσότερον. Κατὰ τὸ πλεῖστον ὅμως τὰ προσφερόμενα δῶρα εἶνε βιβλία ξένων γλωσσῶν, διότι ἐν αὐταῖς εὑρίσκονται πολλὰ πολυτελῶς τετυπωμένα πρὸς τοιοῦτον σκοπόν. Τὸ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ θέλον ἐν τούτῳ νὰ καινοτομήσῃ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς νεαρᾶς ἡμῶν φιλολογίας, κατήρτισε καὶ ἐφέτος πλουσίαν συλλογὴν **ἀποκλειστικῶς ἐξ ἑλληνικῶν βιβλίων,** τῶν μᾶλλον καταλλήλων διὰ δῶρα τοῦ νέου ἔτους, καλλιτεχνικώτατα δεδεμένων, καὶ ταῦτα προσφέρει εἰς τοὺς πολυπληθεῖς αὐτοῦ πελάτας μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι οὗτοι θὰ προτιμήσωσι τὰ ἑλληνικὰ ἔργα ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει, συντρέχοντες τὸ καθ' ἑαυτοὺς τὴν ἐθνικὴν ἐργασίαν ἔν τε τῇ φιλολογίᾳ, τῇ τυπογραφίᾳ καὶ τῇ βιβλιοδετικῇ.

Ἕπεται ὄπισθεν ὁ **Κατάλογος τῶν βιβλίων-δώρων.**

(Διὰ τὰ ταχυδρομικῶς στελλόμενα βιβλία δέον νὰ προστίθενται εἰς τὴν ἀξίαν αὐτῶν τὰ ταχυδρομικὰ τέλη, λογιζόμενα εἰς 10 τοῖς 100 ἐπὶ τῆς ἀξίας τῶν βιβλίων).

Digitized by Google

Δ. ΒΙΚΕΛΑ

ΛΟΥΚΗΣ ΛΑΡΑΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

ΜΕΤ' ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΩΝ ΘΕΟΔ. ΡΑΛΛΗ

Ἀληθὲς ἀριστούργημα τυπογραφικῆς τελειότητος εἶνε τὸ βιβλίον τοῦτο, ἐφάμιλλον πρὸς τὰς καλλίστας Παρισινὰς ἐκδόσεις. Κοσμεῖται ὑπὸ 75 θαυμασίων εἰκόνων, γραφεισῶν ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ τοῦ ὀνομαστοῦ Ἕλληνος ζωγράφου κ. Θ. Ράλλη.

Τὸ διήγημα τοῦτο τοῦ κ. Δ. Βικέλα, διεκτραγῳδοῦν σκηνὰς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, καὶ ἰδίως τὰ τῆς καταστροφῆς τῆς Χίου, εἶνε ἐθνικοῦ ἐνδιαφέροντος. Ἔχει μεταφρασθῆ εἰς τὰς πλείστας εὐρωπαϊκὰς γλώσσας. **Ὡς δῶρον τοῦ νέου ἔτους** οὐδὲν ὑπάρχει καταλληλότερον τούτου.

Τιμᾶται ἄδετον μετὰ ὡραίου χρωματιστοῦ ἐξωφύλλου . . . . Δρ. 10.—

Χαρτόδετον. . . . . » 11.—

Χρυσόδετον . . . . » 12.—

Οἱ γείτονες ἐκάθηντο εἰς τὸν νάρθηκα τῆς ἐκκλησίας . . .

(*Εἰκὼν ἐκ τοῦ Λουκῆ Λάρα*).

Digitized by Google

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΙΘ΄ ΑΙΩΝΟΣ

ΜΕΤΑ ΠΟΛΛΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΥΠΟ

ΠΑΥΛΟΥ ΚΑΡΟΛΙΔΟΥ

Ἡ ἱστορία αὕτη περιλαμβάνει τὴν χρονικὴν περίοδον ἀπὸ τῆς πτώσεως τοῦ Ναπολέοντος Α΄ καὶ τῶν ἄλλων μεγάλων γεγονότων τῶν ἐτῶν 1814 καὶ 1815 μέχρι τῆς σήμερον καὶ διαιρεῖται εἰς **τόμους τρεῖς.**

Ἤδη ἐξεδόθησαν ὁ Α΄ καὶ Β΄ τόμος. Καὶ ὁ μὲν Α΄ τόμος, ἐκ σελίδων 720, περιλαμβάνει τὴν ἱστορίαν ἀπὸ τῆς πτώσεως τοῦ Ναπολέοντος μέχρι τοῦ ἔτους 1830, πλὴν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως· ὁ δὲ Β΄ τόμος ἐκ σελίδων 784, πραγματεύεται ἀποκλειστικῶς τὰ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ἧς τὴν ἱστορίαν, μάλιστα τὴν διπλωματικήν, ὁ συγγραφεὺς ἐκτίθησιν ἐπὶ τῇ βάσει νέων πηγῶν, ἃς παρέσχεν αὐτῷ ἡ δημοσίευσις νέων ἐγγράφων ἐξ ἀρχείων εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν καὶ ἀπομνημονευμάτων πολιτικῶν ἀνδρῶν ἐνεργὸν λαβόντων μέρος εἰς τὰ συμβάντα.

Ἡ **Ἱστορία τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος** ἐξετιμήθη ὡς ἱστορικὸν ἔργον ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων, ἀποτελεῖ δ' ἀνάγνωσμα ἐκλεκτὸν διά τε τὴν ὠφέλειαν καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ τέρψιν. Ὅλα τὰ μεγάλα συμβάντα τοῦ αἰῶνος, ἀπὸ τοῦ 1815 μέχρι σήμερον, ἅτινα ἐξ ἀκοῆς μόνον τοῖς πλείστοις εἶνε γνωστά, ἐκ τῶν ὁποίων ἐν τούτοις ἀπέρρευσε καὶ διεμορφώθη ἡ σημερινὴ πολιτικὴ κατάστασις τῆς Εὐρώπης, ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ τὰ αἴτια τὰ προκαλέσαντα τὰ γεγονότα ταῦτα, ὅλα ἐξιστοροῦνται ἐν τῇ **Ἱστορίᾳ τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος** μετὰ πάσης λεπτομερείας καὶ ἀκριβείας, ἐν μεθοδικῇ ἀλληλουχίᾳ, δι' ὕφους καλλιεποῦς καὶ γλαφυροῦ.

Τὸ ἔργον εἶνε ἄριστα τετυπωμένον, κοσμεῖται δὲ καὶ ὑπὸ πολλῶν εἰκόνων.

Τὸ ὅλον ἔργον ἐκ 3 τόμων συγκείμενον τιμᾶται δραχμῶν 30 ἄδετον.

Οἱ ἤδη ἐκδοθέντες Α΄ καὶ Β΄ τόμος τιμῶνται ἄδετοι δραχ. 20, καλῶς δεδεμένοι δραχ. 25.

Ὁ Γ΄ τόμος ἐκτυπούμενος ἐκδοθήσεται ἐντὸς τοῦ προσεχοῦς ἔτους.

Digitized by Google

Ὁ Ναπολέων ἀποχαιρετίζων τὴν φρουρὰν αὐτοῦ.
(Εἰκὼν ἐκ τῆς Ἱστορίας τοῦ ΙΘ' αἰῶνος).

Digitized by Google

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ. Τὸ ἔργον τοῦτο περιλαμβάνον σειρὰν εἰκόνων ἐξόχου καλλιτεχνικῆς ἀξίας καὶ ἀπαραμίλλου τελειότητος, εἶνε μοναδικὸν μέχρι τοῦδε ἐν Ἑλλάδι διὰ τὴν λαμπρότητα αὐτοῦ. Αἱ ἐν αὐτῷ περιεχόμεναι εἰκόνες εἶνε ὑπὲρ τὰς 100 εἰς μέγιστον σχῆμα καὶ ἐπὶ ἐκλεκτοῦ χάρτου ἐκτετυπωμέναι. Διαιροῦνται δὲ εἰς μέρη τέσσαρα:

Α' Ἑλληνικὴ Ἀρχαιότης. — Β' Χριστιανικὴ Τέχνη. — Γ' Ποικίλαι εἰκόνες. — Δ' Τύποι Γυναικείας Καλλονῆς.

Τὸ ἔργον συνοδεύεται ὑπὸ κειμένου περιέχοντος ἑρμηνευτικὰς σημειώσεις περὶ τῶν εἰκόνων καὶ βιογραφικὰς εἰδήσεις περὶ τῶν ζωγράφων, περιλαμβάνεται δ' ἐντὸς καλλιτεχνικωτάτης θήκης καὶ ἀποτελεῖ *λαμπρότατον κόσμημα πάσης αἰθούσης καὶ παντὸς γραφείου*. Τιμᾶται δραχ. 30.

Η ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ ὑπὸ **Σκ. Σ. Βυζαντίου.** Περιγραφὴ καὶ ἱστορία τῆς περιωνύμου μεγαλοπόλεως καὶ τῶν ἑκατέρωθεν τοῦ Κόλπου καὶ τοῦ Βοσπόρου προαστείων αὐτῆς.

Τὸ πολυτιμότατον τοῦτο σύγγραμμα ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς ὀγκώδεις τόμους μεγάλου σχήματος, οἵτινες *κοσμοῦνται ὑπὸ πολλῶν καὶ λαμπρῶν εἰκόνων ἐν Παρισίοις ἐξειργασμένων*, καὶ ὑπὸ δύο τοπογραφικῶν πινάκων, παριστανόντων τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὸν Βόσπορον καὶ τὰς Πριγκηποννήσους. Εἶνε ἡ πληρεστάτη, ἀκριβεστάτη καὶ λαμπροτάτη περιγραφὴ καὶ ἐξιστόρησις τῆς Κωνσταντινουπόλεως, *ὄντως ἐθνικὸν ἔργον*. Λαμπρῶς δεδεμένον τιμᾶται Δραχ. 40.

Ο ΡΩΜΗΟΣ ΕΦΗΜΕΡΙΣ—ΠΟΥ ΤΗΝ ΓΡΑΦΕΙ Ο ΣΟΥΡΗΣ. Ἓν τῶν ὡραιοτάτων δώρων τοῦ Νέου ἔτους εἶνε ὁ *Ρωμηός*, ἡ ἔμμετρος χαριεστάτη ἐφημερὶς τοῦ δημοτικωτάτου τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων ποιητῶν. Ὅλη ἡ πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ ἱστορία τῆς πρωτευούσης κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν ἀναπαρίσταται ἐν εἰκόνι ἱλαρᾷ, ποικιλοχρόῳ καὶ πλήρει ζωῆς πρὸ τοῦ ἀναγνώστου εἰς τὰς καλλιτεχνικὰς καὶ μεστὰς σκωπτικοῦ πνεύματος σελίδας τοῦ *Ρωμηοῦ*.

Πλήρης σειρὰ τοῦ *Ρωμηοῦ* 6 ἐτῶν ἀπὸ τοῦ 1 ἀριθμοῦ μέχρι τοῦ ἔτους 1889, καλλιτεχνικῶς δεδεμένη ἐν Γερμανίᾳ, πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 60.—Εἰς τὸν ἀγοραστὴν δίδονται ἀνελλιπῆ καὶ πάντα τὰ κατόπιν ἐκδοθέντα φύλλα μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν θέλει ἀγοράσει τὴν σειράν.

ΕΣΤΙΑ, σύγγραμμα περιοδικόν. Τὸ ἄριστον τῶν οἰκογενειακῶν ἀναγνωσμάτων, εἰκονογραφημένον ἀπὸ τοῦ 1890.

Πλήρης σειρὰ αὐτοῦ ἐκ τόμων 32 τιμᾶται ἄδετος δραχ. 100. Δεδεμένη δραχ. 150.

Η ΔΙΑΠΛΑΣΙΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΩΝ, περιοδικὸν σύγγραμμα μετ' εἰκονογραφιῶν. Ἕκαστος τόμος λαμπρῶς δεδεμένος καὶ περιέχων ποικιλώτατα καὶ τερπνότατα αὐτοτελῆ ἀναγνώσματα, τὰ μόνα κατάλληλα διὰ τὴν τρυφερὰν ἡλικίαν, μετὰ πολλῶν εἰκόνων. Δραχ. 8.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΟΥΛΙΟΥ ΒΕΡΝ **εἰκονογραφημένη.** Ἔκδοσις καλλιτεχνικὴ μετὰ λαμπροῦ χάρτου καὶ εὐρωπαϊκῶν εἰκόνων εἰς σχῆμα μέγα 8ον.

ΡΟΒΥΡΟΣ Ο ΚΑΤΑΚΤΗΤΗΣ μετὰ εἰκόνων 45	Τιμᾶται	Δρ.	8.50
ΣΑΝΣΕΛΛΩΡ μετὰ εἰκόνων 58	»	»	8.50
Η ΣΧΟΛΗ ΤΩΝ ΡΟΒΙΝΣΩΝΩΝ μετὰ εἰκόνων 51	»	»	8.50
ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΟΣ ΑΣΤΗΡ μετὰ εἰκόνων 63	»	»	9.50

Ἅπαντα καλλιτεχνικῶς δεδεμένα.

Ο ΝΑΥΑΓΟΣ ΤΗΣ ΚΥΝΘΙΑΣ κατὰ μετάφρασιν **Α. Π. Κουρτίδου.** Ἓν τῶν ἀρίστων ἔργων τοῦ περιωνύμου Ἰουλ. Βὲρν περιέχον συγκινητικωτάτας σκηνὰς ταξειδίου πλήρους περιπετειῶν. Κοσμεῖται ὑπὸ 25 λαμπρῶν εὐρωπαϊκῶν εἰκόνων. Δραχ. 5.

ΧΑΜΕΡΛΙΓΓΙΟΥ **Ἀσπασία** κατὰ μετάφρασιν Λυσ. Χατζηκώνστα. Μυθιστόρημα ἀπεικονίζον τὸν βίον τῶν καλλιτεχνῶν καὶ τὸν ἔρωτα ἐν τῇ πάλαι Ἑλλάδι. Μετὰ 50 ξυλογραφημάτων. Ἔκδοσις πολυτελής. Δραχ. 25.

Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ **Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους.** Τὸ μέγα ἐθνικὸν ἔργον τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, ἐκ 5 τόμων μεγάλων μετὰ εἰκόνων. Δραχ. 50.

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ **Ἑλλάς,** βίος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, κατὰ τὸ γερμανικὸν τοῦ Ἰακώβου Φάλκε. Κοσμεῖται ὑπὸ 300 εἰκονογραφιῶν, ὧν 30 ὁλοσέλιδοι, εἰς μέγα σχῆμα. Δραχ. 30.

ΓΚΑΙΤΕ **Φάουστ,** τραγῳδία μεταφρασθεῖσα ἑλληνιστὶ ἐμμέτρως ὑπὸ Ἀριστομένους Προβελεγίου. Μετὰ 65 ξυλογραφημάτων καὶ 14 φωτογραφιῶν κατὰ Λ. Κρέλιγγ εἰς μέγα σχῆμα 4ον. Δρ. 35.

ΤΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΩΝ ΖΩΩΝ. 90 πίνακες κεχρωματισμένοι κατὰ φύσιν. Εἰς μέρη τρία: Α' Θηλαστικά. Β' Πτηνά. Γ' Ἑρπετά, ἰχθῦς, μαλάκια, ἔντομα, σκώληκες καὶ ἀκτινωτά, μετ' ἐπεξηγηματικοῦ κειμένου ὑπὸ Ν. Χ. Ἀποστολίδου, ὑφηγητοῦ τῆς Ζῳολογίας. Δραχ. 28.

Digitized by Google

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ **Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος** μετὰ εἰσαγωγῆς καὶ σχολίων κατ' ἄρθρον ὑπὸ Γ. Ν. Φιλαρέτου. Δραχ. 2.

— **Ἐκλογικὸς κώδηξ** περιλαμβάνων τοὺς ἐν ἰσχύϊ ἐκλογικοὺς νόμους μετὰ προλεγομένων καὶ σχολίων κατ' ἄρθρον ὑπὸ Ἐμμ. Λυκούδη. Δραχ. 3.25.

— **Κώδηξ χαρτοσήμου** μετὰ εἰσαγωγῆς καὶ σχολίων ἑρμηνευτικῶν κατ' ἄρθρον ὑπὸ Γεωργίου Φιλαρέτου. Δραχ. 3.
(Τὰ βιβλία ταῦτα περιέχοντα τὴν λύσιν παντὸς ζητήματος σχετικοῦ πρὸς τὸ θέμα ὃ πραγματεύονται, εἶνε μεγίστης χρησιμότητος, καταλληλότατα δὲ δῶρα πρὸς τοὺς δικηγόρους).

ΡΑΓΚΑΒΗ ΚΛΕΩΝΟΣ **Ἡράκλειος.** Δρᾶμα εἰς μέρη 5 μετὰ πολλῶν εἰκόνων.—**Τὸ πῦρ ὑπὸ τὴν αἰθάλην.** Κωμῳδία εἰς μέρη δύο. Ἀμφότερα εἰς ἕνα τόμον. Δραχ. 10.

— **Θεοδώρα,** ποίημα δραματικὸν εἰς μέρη πέντε μετὰ πολλῶν εἰκόνων. Ἔκδοσις πολυτελής. Ἐν Λειψίᾳ. Δραχ. 10.

ΑΓΝΗΣ ΣΜΙΘ **Βλέμματα ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος.** Περιγραφὴ τοῦ ἑλληνικοῦ βίου καὶ τῶν τοπογραφιῶν τῆς Ἑλλάδος μετὰ πολλῶν εἰκόνων. Δραχ. 7.

Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ **Ἱστορικαὶ πραγματεῖαι,** ἐν αἷς ἐκτενὴς καὶ γλαφυρὰ βιογραφία τοῦ Γεωργίου Καραϊσκάκη μετ' εἰκόνος τοῦ μεγάλου στρατηγοῦ. (Τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ ἀποτελεῖ τὸ ἀπαραίτητον συμπλήρωμα τῆς μεγάλης πεντατόμου αὐτοῦ ἱστορίας). Δραχ. 5.

Ο ΓΕΡΩΝ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ. Ἀπομνημονεύματα τοῦ στρατάρχου τῆς Πελοποννήσου Θεοδώρου Κολοκοτρώνη, γραφέντα καθ' ὑπαγόρευσιν αὐτοῦ. Ἀνέκδοτα αὐτοῦ καὶ τραγούδια τῶν Κολοκοτρωναίων. Δραχ. 3.

ΓΡΗΓΟΡΟΒΙΟΥ ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΥ **Ἀθηναΐς,** ἤτοι ἱστορία μιᾶς Βυζαντινῆς αὐτοκρατείρας. Διήγημα ἱστορικόν, ἐν ᾧ περιγράφεται ὁ πλήρης περιπετειῶν βίος τῆς περιωνύμου Εὐδοκίας, ἥτις ἀπὸ ταπεινῆς κόρης Ἀθηναίου φιλοσόφου ἀνῆλθε διὰ τῆς εὐνοίας τῆς τύχης εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Δραχ. 2.50.

Σ. ΣΜΑΪΛΣ **Βοήθει σαυτόν.** Τὸ κατ' ἐξοχὴν βιβλίον τοῦ βίου, ἐξ οὗ δύναταί τις νὰ ἀρυσθῇ πολυτίμους ὁδηγίας εἰς πρόοδον καὶ εὐδοκίμησιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Δραχ. 3.50.

ΣΠΥΡ. ΠΑΓΑΝΕΛΗ **Πέραν τοῦ Ἰσθμοῦ.** Πελοποννησιακαὶ ἐντυπώσεις καὶ ἀναμνήσεις. Τὸ νεώτατον ἔργον τοῦ κ. Παγανέλη, ἐν ᾧ μετὰ τοῦ οἰκείου αὐτῷ ἀνθηροῦ καὶ καλλιεποῦς ὕφους περιγράφει καὶ ζωηρῶς ἀναπαριστᾷ τὴν πάλαι καὶ νῦν κατάστασιν τῆς Πελοποννήσου. Δραχ. 4.

Ρ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ **Γεωργικά,** ἤτοι ποῖα τὰ μέσα πρὸς αὔξησιν τῆς παραγωγῆς τῶν κτημάτων καὶ ἐπικερδῆ καλλιέργειαν τῶν σιτηρῶν, τῆς ἀμπέλου καὶ σταφιδαμπέλου, τοῦ καπνοῦ, τῶν λαχανικῶν κτλ. Μετὰ δύο πινάκων. Δῶρον ἄριστον πρὸς πάντα περὶ τὴν γεωπονίαν ἀσχολούμενον. Δρ. 4.

Π. Ν. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ **Ἀνθοκομία,** διαλαμβάνουσα κατὰ τρόπον εὔληπτον περὶ τῆς καλλιεργείας καὶ θεραπείας τῶν διαφόρων φυτῶν καὶ ἀνθέων ὅσα δύνανται νὰ εὐδοκιμήσωσιν εἰς τὸ κλῖμα τῆς Ἑλλάδος. Εἶνε δῶρον καταλληλότατον πρὸς πάντα φιλανθῆ, μάλιστα δὲ τὰς κυρίας καὶ δεσποινίδας. Δραχμὰς 3.

ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ Α. **Ποιήματα.** Τὰ ἅπαντα τοῦ ἐθνικοῦ ποιητοῦ. Τόμοι 2 ἐπὶ ἐκλεκτοῦ χάρτου τετυπωμένοι. Δραχ. 10.

ΠΑΡΑΣΧΟΥ ΑΧΙΛ. **Τὰ ἅπαντα.** Τόμοι 3. Δραχ. 10.

ΠΑΛΑΜΑ ΚΩΣΤΗ **Τραγούδια τῆς πατρίδος μου.** Συλλογὴ λυρικῶν ποιημάτων. Δρ. 3.

— **Τὰ 'μάτια τῆς ψυχῆς μου.** Ἡ νεωτάτη αὐτοῦ συλλογή, βραβευθεῖσα ἐν τῷ Φιλαδελφείῳ ἀγῶνι. Δραχ. 3.50.

ΣΟΥΡΗ ΓΕΩΡΓΙΟΥ **Ποιήματα.** Δραχ. 10.

— **Φασουλῆς Φιλόσοφος.** Τὸ νεώτατον ἔργον τοῦ ποιητοῦ. Δραχ. 3.50.

ΒΛΑΧΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ **Τραγούδια τοῦ Ἄϊνε.** Μετάφρασις ἔμμετρος κατ' ἐκλογὴν τῶν καλλίστων λυρικῶν ποιημάτων τοῦ μεγάλου Γερμανοῦ ποιητοῦ. Δραχ. 3.50.

ΒΙΚΕΛΑ Δ. **Διηγήματα.** Ἡ ἄσχημη ἀδελφή.—Ὁ παπᾶ-Νάρκισσος.—Ἀνάμνησις.—Φίλιππος Μάρθας.—Εἰς τοῦ ὀφθαλμιατροῦ.— Ὁ λυσσασμένος. Δραχ. 3.50

Digitized by Google

ΔΡΟΣΙΝΗ Γ. **Διηγήματα καὶ Ἀναμνήσεις.** Δραχ. 4.

— **Σταλακτῖται.** Συλλογὴ λυρικῶν ποιημάτων. Ἔκδοσις ἐκλεκτὴ πολυτελῶς δεδεμένη. Δραχ. 5.

— **Ἀμάραντα.** Πρωϊνὰ ὄνειρα.—Ἀγάπη.—Ὁ τὰ ξένα.—Ἀντίλαλοι. Δρ. 4.

ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ ΓΡ. **Στρατιωτικὰ Διηγήματα.** Δραχ. 2.

ΜΑΓΙΚΑ ΠΑΙΓΝΙΑ. Εἰς τοὺς οἰκογενειακοὺς κύκλους δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ τερπνότερον μέσον διασκεδάσεως ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦτο. Περιέχει σειρὰν ποικίλων πειραμάτων τῆς φυσικῆς συνοδευομένων ὑπὸ ὡραίων εἰκόνων καὶ εὐκολώτατα ἐκτελουμένων διὰ τῶν κοινοτέρων οἰκιακῶν σκευῶν. Δραχ. 4.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΗΣ ΣΦΙΓΓΟΣ. Περιέχει περιεργότατα παιγνίδια, αἰνίγματα, γρίφους, κρυπτογραφήματα, λογοπαίγνια κτλ. μετὰ τῶν λύσεων αὐτῶν ἐν τέλει, πρὸς διασκέδασιν τῶν συναναστροφῶν. Δραχ. 3.

ΤΑ ΠΑΙΓΝΙΟΧΑΡΤΑ. Παίγνια ποικίλα καὶ πασιέντσαι πρὸς διασκέδασιν ἐν ὥραις σχολῆς, χάριν τῶν οἰκογενειῶν. Δραχ. 2.

ΑΘΗΝΑΙ, Λεύκωμα καλλιτεχνικόν, περιέχον 12 φωτογραφικὰς εἰκόνας τῶν ἐπισημοτέρων μνημείων τῆς ἀρχαιότητος. Δραχ. 5.

ΦΛΩΡΑ Θ. Χ. **Τὸ βιβλίον τῆς ὑγείας.** Στοιχεῖα πρακτικῆς ὑγιεινῆς. Χρησιμώτατον βιβλίον εἰς πᾶσαν οἰκογένειαν, εὑρίσκουσαν ἐν αὐτῷ λεπτομερεῖς καὶ ἀσφαλεῖς πληροφορίας πρὸς διατήρησιν καὶ ἐπίρρωσιν τῆς ὑγείας, πρὸς ἀποφυγὴν καὶ καταπολέμησιν τῶν ἀσθενειῶν. Δραχ. 2.

ΠΛΑΤΗ ΣΤΑΜ. **Μεγάλη μαγειρικὴ καὶ ζαχαροπλαστικὴ** πρὸς χρῆσιν τῶν οἰκογενειῶν. Διαιρεῖται εἰς μέρη 4. *Μέρος Α΄.* Ὁδηγίαι πρὸς διατήρησιν κρεάτων, ἰχθύων καὶ διαφόρων ἄλλων τροφῶν. *Μέρος Β΄.* Πλουσία συλλογὴ φαγητῶν. *Μέρος Γ΄.* Γλυκύσματα καὶ γλυκὰ ποτηρίου, παγωτὰ κλ. *Μέρος Δ΄.* Κατασκευὴ διαφόρων ποτῶν. Δραχ. 4.

ΚΑΤΑΛΛΗΛΑ ΔΙΑ ΜΙΚΡΑ ΠΑΙΔΙΑ

ΖΩΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ. Βιβλιάρια περιέχοντα εἰκόνας διαφόρων ζῴων, ἐπιτυχῶς χρωματισμένας, εἰς τεύχη τρία.

Τεῦχος Α΄	Λεπτὰ	50.—
Τεῦχος Β΄	»	50.—
Τεῦχος Γ΄	»	50.—
Ο ΜΙΚΡΟΣ ΠΕΤΡΟΣ μετὰ χρωματιστῶν εἰκόνων	»	50.—
Η ΜΙΚΡΟΥΛΑ μετὰ χρωματιστῶν εἰκόνων	»	50.—
ΤΑ ΦΡΟΝΙΜΑ ΠΑΙΔΙΑ, διηγημάτιον μετὰ χρωματιστῶν εἰκόνων . . .	»	50.—
Ο ΜΙΚΡΟΣ ΦΡΟΥΡΟΣ, διηγημάτιον μετὰ χρωματιστῶν εἰκόνων . . .	»	50.—
Ο ΠΕΤΕΙΝΟΣ, διηγημάτιον μετὰ χρωματιστῶν εἰκόνων	»	50.—
Ο ΜΙΚΡΟΣ ΒΟΣΚΟΣ, διηγημάτιον μετὰ χρωματιστῶν εἰκόνων . . .	»	50.—

Η ΠΕΝΤΑΜΟΡΦΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ, παραμύθι διὰ τὰ καλὰ παιδία μετὰ μεγάλων χρωματιστῶν εἰκόνων. Δραχ. 1.

Η ΓΕΝΟΒΕΦΑ, παραμύθι μετὰ μεγάλων χρωματιστῶν εἰκόνων. Δραχ. 1.

Ο ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ, παραμύθι μετὰ μεγάλων χρωματιστῶν εἰκόνων. Δραχ. 1.

Ο ΓΙΟΥΛΛΙΒΕΡ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΓΙΓΑΣΙ, παραμύθι μετὰ μεγάλων χρωματιστῶν εἰκόνων. Δρ. 1.

Ο ΓΙΟΥΛΛΙΒΕΡ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΝΑΝΟΙΣ, παραμύθι μετὰ μεγάλων χρωματιστῶν εἰκόνων. Δρ. 1.

ΠΑΙΔΙΚΑΙ ΤΕΡΨΕΙΣ. Μετὰ κινητῶν χρωματιστῶν εἰκόνων. Δραχ. 1.50.

Digitized by Google

ΠΑΙΔΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ. Σκηναὶ τοῦ παιδικοῦ βίου διὰ στίχων ἐκτεθειμέναι καὶ διὰ χρωματιστῶν εἰκόνων ἀπεικονιζόμεναι. Δραχ. 1.

ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟΝ μετὰ χρωματιστῶν εἰκόνων, τετυπωμένον ἐπὶ χάρτου ἀδιασχίστου. Δρ. 1.50.

ΖΩΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΗΠΟΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΩΝ, περιέχων εἰκόνας διαφόρων ζώων κεχρωματισμένας, τετυπωμένος ἐπὶ χάρτου ἀδιασχίστου. Δραχ. 1.50.

ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ εἰς μέγα σχῆμα κοσμούμενον ὑπὸ 24 ἀρίστων χρωματιστῶν εἰκόνων συνοδευομένων ὑπὸ ἐπιτυχεστάτων στίχων. Δραχ. 2.

ΜΑΥΡΟΣ ΜΟΥΣΑΣ, ὡραῖον ἀστεῖον διήγημα εἰς στίχους διὰ μικρὰ παιδία μετὰ 12 ὁλοσελίδων λαμπρῶν χρωματιστῶν εἰκόνων εἰς μέγα σχῆμα. Δραχ. 2.

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΤΩΝ ΖΩΩΝ. Ποικίλαι χαριέσταται σκηναὶ ἐκ τοῦ βίου τῶν ζώων ἀπεικονιζόμεναι εἰς λαμπρὰς χρωματιστὰς καὶ ἄλλας εἰκόνας καὶ ὑπὸ περιγραφῶν ἐμμέτρων συνοδευόμεναι. Δρ. 2.50.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΔΡΟΣΙΝΗ **Παραμύθια.** Τὰ ἄριστα εἰς τὸ εἶδός των διὰ τὴν τρυφερὰν παιδικὴν ἡλικίαν, σύντομα χαριέστατα διηγημάτια. Δραχ. 2.

— **Διηγήσεις ἀγωνιστοῦ.** Ἐκ τῶν τερπνοτάτων ἀναγνωσμάτων διὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν εἶνε τὸ βιβλιάριον τοῦτο, ἐν τῷ ὁποίῳ τὰ σπουδαιότατα γεγονότα τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἐκτίθενται διὰ γλώσσης ἀφελοῦς καὶ ζωηρᾶς καὶ ὕφους εἰκονικοῦ προσφυεστάτου εἰς τὴν παιδικὴν ἀντίληψιν. Τιμᾶται δρ. 2.

ΜΙΧ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ **Ἥρωες,** ἤτοι τρία διηγήματα ἐκ τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας. Οἱ μῦθοι τοῦ Περσέως, τῶν Ἀργοναυτῶν καὶ τοῦ Θησέως, διεσκευασμένοι εἰς διηγήματα τερπνότατα. Δραχμὰς 3.

Χ. ΠΑΠΑΜΑΡΚΟΥ ΚΑΙ Φ. ΓΕΩΡΓΑΝΤΑ **Ἀναγνώσματα διὰ τοὺς Ἑλληνόπαιδας.** Τὰ βιβλιάρια ταῦτα περιέχουσιν ὕλην μετ' ἄκρας προσοχῆς ἐκλελεγμένην κατάλληλον πρὸς μόρφωσιν τοῦ ἤθους τῶν παίδων. Τὸ περιεχόμενον τοῦτο εἶνε ποικίλον, ποιήματα τῶν συγχρόνων ἡμῶν ποιητῶν, περιγραφαὶ τῆς φύσεως ζωηραὶ καὶ ἀκριβεῖς καὶ διηγημάτια ἐκλεκτά, πάντα εἰς γλῶσσαν ὁμαλήν, ἁπλῆν καὶ ἀπέριττον, τὴν μόνην πρόσφορον εἰς τὴν ἡλικίαν δι' ἣν προορίζονται.

Τεῦχος Α'	Τιμᾶται	Δραχ.	1.50
Τεῦχος Β'	»	»	1.80
Τεῦχος Γ'	»	»	2.—

Α. Π. ΚΟΥΡΤΙΔΟΥ **Παιδικὰ διηγήματα.** Καταλληλότατα δι' ἑλληνόπαιδας διηγήματα, ὁμοθύμως ἐπαινεθέντα ἅμα τῇ ἐκδόσει των. Δραχ. 3.

— **Παιδικὰ δραμάτια καὶ κωμῳδίαι,** παραφρασθέντα ἐκ τοῦ γαλλικοῦ. Χαριέστατα καὶ ἠθικώτατα ἔργα. Κοσμοῦνται ὑπὸ 21 εἰκόνων. Δραχ. 3.80.

— **Ἡ Ἀνθοῦλα,** μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ γαλλικοῦ τοῦ Α. Ζεννεβραίη. Διήγημα μετὰ 26 εὐρωπαϊκῶν εἰκόνων. Δρ. 5.

ΣΑΚΟΡΡΑΦΟΥ **Φυσικὴ ἱστορία μετ' ἀνεκδότων.** Κοσμεῖται ὑπὸ 60 εἰκόνων, ὧν αἱ 24 ὁλοσέλιδοι κεχρωματισμέναι. Δραχ. 3.50.

ΖΩΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ μετὰ ἰδιαιτέρου πίνακος τῶν ἀνθρωπίνων φυλῶν ὑπὸ Η. Leutemann, περιέχοντες 263 ἐγχρόους εἰκόνας μετ' ἐπεξηγηματικοῦ κειμένου, μεταφρασθέντος ὑπὸ Σπυρ. Μηλιαράκη.

Χρησιμώτατον εἶνε τὸ βιβλίον τοῦτο εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, περιέχον πλείστας μὲν εἰκόνας ζώων ἄριστα κεχρωματισμένας, συνοπτικὸν δὲ κείμενον σαφέστατα περιγράφον τὰ χαρακτηριστικὰ ἑκάστου ζώου καὶ τὰ τοῦ βίου αὐτῶν. Εἰς μέγα σχῆμα τετυπωμένον ἐπὶ ἀρίστου χάρτου καὶ καλῶς δεδεμένον. Δραχμὰς 10.

Αἱ αἰτήσεις ἀπευθύνονται

Πρὸς τὸν κ. Γ. ΚΑΣΔΟΝΗΝ, διευθυντὴν τοῦ Βιβλιοπωλείου τῆς Ἑστίας

Εἰς Ἀθήνας.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—184

Digitized by Google

ΕΣΤΙΑ

12 Ὁδὸς Παρθεναγωγείου

Φίλε κύριε Συνδρομητά,

Ἵνα ἐξακολουθήσῃ ἡ πρὸς ὑμᾶς ἀποστολὴ τῆς ΕΣΤΙΑΣ παρακαλοῦμεν ***ἐὰν δὲν ἀπεστείλατε εἰσέτι*** ν' ἀποστείλετε ὡς τάχιστα τὴν συνδρομὴν τοῦ προσεχοῦς ἔτους 1893.

Πρὸς τοῦτο δύνασθε ἁπλούστατα νὰ συμπληρώσετε τὸ παρακείμενον δελτίον, ὅπερ ἐσωκλεῖστε ἐντὸς συστημένου φακέλλου.

Μετ' ἐξαιρέτου πρὸς ὑμᾶς ὑπολήψεως

Ὁ διευθυντὴς τῆς Ἑστίας

Γεώργιος Δροσίνης

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ

Ὁ ὑποφαινόμενος δηλῶ ὅτι ἐπιθυμῶ ν' ἀνανεώσω τὴν συνδρομήν μου διὰ τὸ προσεχὲς ἔτος καὶ ἀποστέλλω πρὸς τοῦτο ἐσωκλείστως διὰ ....

τὸ ἰσότιμον ἤτοι δραχ. (ἢ φρ. χρ.) ....

Ὄνομα καὶ ἐπώνυμον ....

Διαμονὴ ....

Χρήματα ἐκ τοῦ Ἐξωτερικοῦ ἀποστέλλονται διὰ γραμματοσήμων ἢ χαρτονομισμάτων γαλλικῶν, γερμανικῶν, ῥωσσικῶν, αὐστριακῶν, ἰταλικῶν, ἀγγλικῶν — ἢ διὰ χρυσῶν νομισμάτων καλῶς ἐσφραγισμένων εἰς χονδρὸν χάρτην ἢ διὰ τοκομεριδίων ἑλλην. δανείων.

ΤΙΜΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ

Ἐσωτερικοῦ ἐτησία	δραχ.	15
Ἐξωτερικοῦ »	φρ. χρ.	20

Ἑξάμηνος

Δραχ. 8 — φρ. χρ. 10

ΩΣ ΔΩΡΟΝ ΕΚΛΕΓΩ

ἐκ τῶν τριῶν βιβλίων

....

ΤΟΜΟΣ Α΄ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, 5 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1892 ΑΡΙΘ. 1

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ
ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ΄ Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ.	10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» »	20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ	40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΤΟ ΧΡΙΣΤΟ ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΟ, **διήγημα Χριστουγεννιάτικον,** ὑπὸ *Α. Παπαδιαμάντη.*

ΑΘΗΝΑΙΚΗ ΗΧΩ.

ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ : **Τὸ εὐχώνευτον ἢ μὴ τῶν τροφίμων.**

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ : **Ἡ σύγχρονος νεότης,** ὑπὸ *Κωστῆ Παλαμᾶ.*

ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΤΑ : **Μία τρύπα εἰς τὴν γῆν.**

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ : **Ὁ σκύλος τοῦ Τσάρου, γυναῖκες ἁμαξηλάται, Πρόποσις ὑπὲρ τῶν γυναικῶν.**

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΣΤΟΝ ΟΜΗΡΟ : **Ποίημα** ὑπὸ *Στεφάνου Μαρτζώκη.*

ΑΛΗΘΕΙΑΙ.

ΤΗΛΕΦΩΝΗΜΑΤΑ.

ΧΡΟΝΙΚΑ : **Ἀρχαιολογικά, Φιλολογικά.**

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ἡ ἀνάρρωσις. — Ἡ ἐκδίκησις τῆς χήνας.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις 3 Ἰανουαρίου

Ἡ συνήθης ἐπὶ τῷ Νέῳ Ἔτει δοξολογία ἐτελέσθη ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῷ εἰς ἣν παρέστησαν ὁ Διάδοχος μετὰ τῆς πριγκηπίσσης Σοφίας καὶ οἱ λοιποὶ βασιλόπαιδες. Οὐδεμία δ' ἄλλη τελετὴ ἐγένετο ἐν τοῖς Ἀνακτόροις ἕνεκα τοῦ πένθους.

— Δραστηρία καὶ ἀμείλικτος ἐνεργεῖται ἡ καταδίωξις τῶν χαρτοπαικτείων ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας καὶ τῆς χωροφυλακῆς, μόνον δὲ κατὰ τὸ ἐπικρατῆσαν ἔθιμον ἐπετράπη ἡ χαρτοπαιξία τὴν παραμονὴν καὶ τὴν ἡμέραν τοῦ Νέου Ἔτους.

— Διετάχθη ἡ ἐπισκευὴ τοῦ ἐν Κερκύρᾳ ἀνακτόρου.

— Αἱ εἰσπράξεις τοῦ Τελωνείου Πειραιῶς κατὰ τὸ 1891 ἀνῆλθον εἰς δρ. 10,115,082.15 ὑπερβᾶσαι τὰς τοῦ 1890 κατὰ δρ. 553,799. Αἱ δὲ τοῦ Τελωνείου Πατρῶν ἀνῆλθον εἰς δρ. 6,055,686.50 ἤτοι κατὰ δρ. 1,040,712.65 ἀνώτεραι τῶν τοῦ 1890.

— Ὁ δημοτικὸς φόρος Ἀθηνῶν ἐνοικιάσθη διὰ τὸ ἔτος 1892 ἀντὶ δρ. 1,314,950, Ὁ δὲ τοῦ Πειραιῶς ἀντὶ δρ. 555,100.

— Κατὰ τὰς ἐνεργηθείσας ἐπαναληπτικὰς ἐκλογὰς ἐν Ἀχαΐᾳ καὶ Ἤλιδι καὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ ἐπέτυχον οἱ ὑποψήφιοι τῆς Κυβερνήσεως κ. κ. Ζαρειφόπουλος, Κορύλλος καὶ Σπινέλης.

— Ἐδημοσιεύθη ὁ νόμος ὁ ἐπικυρῶν τὴν μετὰ τῆς Γαλλίας ἐμπορικὴν σύμβασιν.

— Τὰ μερίσματα τῶν διαφόρων τραπεζῶν καὶ εταιριῶν διὰ τὴν λήξασαν ἑξαμηνίαν ὡρίσθησαν ὡς ἑξῆς : Τῆς Ἐθν. Τραπέζης δρ. 100, τῆς Τραπέζης Ἠπειροθεσσαλίας δρ. 8, τοῦ Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Πειραιῶς δρ. 12,50. Ἡ Βιομηχανικὴ Τράπεζα ἀπεφάσισε νὰ μὴ δώσῃ μέρισμα, ὅπως καλύψῃ τὰς ἐκ τῆς πτωχεύσεως τοῦ κ. Ῥολὲν ζημίας αὐτῆς.

— Ἀπό τινων ἡμερῶν ἐπικρατεῖ ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα καιρὸς ὅλως ἐαρινός.

— Ἡ *Ἐφημερίς*, τὸ γνωστὸν καθημερινὸν ἀθηναϊκὸν φύλλον, τὸ ἀρχαιότατον τοῦ εἴδους του, ηὔξησε τὸ σχῆμά της ἀπὸ τῆς 1 Ἰανουαρίου, καταστᾶσα ἰσομεγέθης πρὸς τὰς μεγαλητέρας εὐρωπαϊκὰς ἐφημερίδας. Πλὴν δὲ τῆς αὐξήσεως ταύτης καὶ ἄλλως διερρύθμισεν ἐπὶ τὰ βελτίω τὰ τῆς συντάξεως αὐτῆς καταστήσασα ποικιλώτερα τὰ περιεχόμενά της. Ἡ *Ἐφημερὶς* διευθυνομένη ὑπὸ τοῦ κ. Α. Ῥούκη ἐνδυναμοῦται οὕτω καὶ στερεοῦται ἔτι μᾶλλον ἐν τῇ ὑπερόχῳ θέσει, ἣν κατέχει, θεωρουμένη ὡς ἓν τῶν πρωτίστων ὀργάνων τοῦ ἑλληνικοῦ τύπου καὶ λόγῳ συντάξεως καὶ λόγῳ διαδόσεως. Ἡ συνδρομὴ τῆς *Ἐφημερίδος* καὶ μετὰ τὴν αὔξησιν τοῦ σχήματος εἶνε ἡ αὐτὴ δρ. 30 ἐν Ἑλλάδι καὶ φρ. χρ. 45 ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ.

— Ἀπὸ τῆς 1 Ἰανουαρίου 1892 ὁ κ. Γ. Δροσίνης ἔπαυσε μετέχων τῆς συντάξεως τοῦ *Ἄστεως*. Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν δ' αὐτοῦ τὰ τῆς συντάξεως τοῦ *Ἄστεως* διευθύνει μόνος ὁ κ. Δ. Κακλαμάνος. Τὸ *Ἄστυ* ἐνίσχυσε τὴν σύνταξίν του διὰ τῆς προσλήψεως ὡς συντάκτου τοῦ κ. Α. Βαμπᾶ καὶ ἄλλως δ' ἐμερίμνησε περὶ πλουτισμοῦ τῶν εἰκόνων του, καθιστάμενον ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ ἐντελέστερον καὶ μείζονας ἀποκτῶν συμπαθείας παρὰ τῷ κοινῷ.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Ν. Τσ. Βόνιτσαν. Ἐλήφθησαν. Ἐστάλη Ἡμερολ. χρυσόδ. Σκόκου καὶ ἀπόδειξις ἐτ. συνδρ. 1892.

κ. Ν. Α. Π. Κάϊρον. Ἐλήφθησαν, ἐστάλη ἀπόδειξις. Ἐπληρώθη συνδρομή σας διὰ τὸ Β' ἑξάμηνον 1891.

κ. Σ. Σπηλ. Τρίκκαλα. Ἐλήφθησαν. Τόμους *Ἑστίας* 1891 δὲν ἐδέσαμεν ἀκόμη, διότι δὲν ἐξετυπώθησαν τὰ περιεχόμενα. Ἐστάλη ἀπόδειξις.

κ. Χ. Τ. Πρέβεζαν. Ἐλήφθησαν. Ἀπαντῶμεν ταχυδρομικῶς. Ἐστάλησαν ἀγγελίαι.

κ. Σ. Ι. Γ. Μασσαλίαν. Ἀντίτιμον «Νανᾶς» εἶνε φρ. 3 καὶ δύνασθε νὰ ἐμβάσετε αὐτὰ διὰ Γαλλικῶν γραμματοσήμων.

κ. Α. Κ. Λακωνίαν. Ἐστάλησαν ζητηθέντα μετ' ἀποδείξεως ταχυδρομικῶς συστημένα.

κ. Ι. Δ. Γ. Λευκάδα—Αἰδ. Ἀρχιμ. Μυρ. Γενεύην. Ἐλήφθησαν. Ἀπόδειξις στέλλεται ἐντὸς τοῦ φύλλου.

κ. Ι. Μ. Στεμνίτσαν. Ἐλήφθησαν. Ἐπληρώθησαν δραχ. 9 εἰς Φιλ. Πην. Ἐστάλησαν ζητηθέντα καὶ ἐντὸς αὐτῶν ἀποδείξεις.

κ. κ. Ι. Δρ. — Γ. Θ. Γ. Γαλάζιον. Ἐλήφθησαν, στέλλονται σχετικαὶ ἀποδείξεις καὶ Ποικ. Ἡμερολόγιον.

κ. Ν. Β. Κύθνον. Ἐλήφθησαν. Ποικ. Εἰκ. στέλλονται μετ' ἀποδείξεως.

κ. Ι. Κ. Πάτρας. Ὑπόλ λ)σμοῦ δρ. 6 30]οο ἐμετρήθησαν τῷ κ. Χρ. Δριβ.

κ. κ. Π. Α. Σ. Καλάμας. — Ι. Ε. Σκόπελον. — Γ. Δ. Τσάγεζι — Α. Κ. Γ. Κέρκυραν. — Β. Κ. Ἰωάννινα — Δ. Γ. Βόνιτσαν — Α. Δ. Κέρκυραν. Ἐλήφθησαν, ἀπόδειξις στέλλεται ἐντὸς τοῦ φύλλου.

κ. Δ. Ζ. Κ. Ἀζώφ. Ἐλήφθησαν. Σᾶς ἐνεγράψαμεν συνδρομητὴν Φιλ. Πηνελ. ἀντὶ τοῦ ὑπολοίπου φρ. 2. σᾶς στελλομεν Διηγ. καὶ Εἰδύλ. Γ. Δροσίνη μετ' ἀποδείξεων.

κ. Ι. Κ. Δ. Γεϊσκ. Ἐλήφθησαν, ἐξετελέσθησαν παραγγελίαι σας, ἡ ἀπόδειξις στέλλεται ἐντὸς τοῦ φύλλου.

κ. κ. Χ. Π. καὶ Σα. Κέρκυραν. Ἐλήφθησαν, ἐνεγράφησαν δύο νέοι. Ἐστάλησαν Ποιημ. Βαλ. καὶ ἀποδείξεις ἐντὸς αὐτῶν.

κ. Κ. Β. Π. Ἰωάννινα. Ἡ αἴτησίς σας δεκτή, Ἤλλαξεν ἡ διεύθυνσις.

κ. Μ. Ν. Κ. Σμύρνην. Ἐστάλησαν ἐλλείποντα

Digitized by Google

φύλλα καὶ Φασουλῆς. Ἐνεγράφη νέος συνδρομητής.

κ. Π. Κ. Ἄμφισσαν. Ἐλήφθησαν. Ἐπληρώθησαν 5 δρ. Φοίβου. Ἀποδείξεις στέλλονται έντὸς τοῦ φύλλου.

κ. Π. Δ. Καγούλ. Ἐλήφθησαν, ἐπληρώθη συνδρ. Φιλ. Πηνελ. Εἰκόνες Γυν. Καλ. καὶ ἀποδείξεις ἐστάλησαν εἰς κ. Χρ. Ζαφ. κατὰ τὴν παραγγελίαν σας.

κ.κ. Ν. Μ. Μ. Κέρκυραν—Α. Π. Κ. Ναύπλιον — F. R. Issoire — R. I. O. Νεάπολιν. — Μ. Η. Μ. Τρίπολιν. Ἐλήφθησαν. Στέλλεται ἀπόδειξις.

κ. Ν. Ι. Π. Κ)πολιν. Διεκόπη ἡ ἀποστολὴ δύο φύλλων.

Δδα Α. Ε. Κ. Κέρκυραν. Ἐλήφθησαν, στέλλεται ἀπόδειξις. Πολὺ εὐχαρίστως δεχόμεθα πρὸς δημοσίευσιν φωτογραφίας, αἵτινες θὰ σᾶς ἐπιστραφῶσι μετὰ δύο μῆνας ἀπὸ τῆς λήψεως ἀβλαβεῖς.

κ. κ. Α. Κ.—Δρ. Λαμίαν. Ἐνεγράφητε.

κ. Σ. Α. Μ. Σῦρον. Ἐνεγράφη συνδρομητὴς ὁ κ. Α. Π. Σ., εὐχαριστοῦμεν.

κ. Ι. Ζ. Βατούμ. Ἐλήφθησαν.

κ. κ. Α. Φ. Κ. Ἀργοστόλιον — Χ. Κ. Βῶλον — Γ. Κ. Σ. Σῦρον — Κ. Ν. Κ. Πάρον — Ι. Κ. Λ. Κ)πολιν — Μ. Β. Φιλ)πολιν — Γ. Ι. Χρ. Καλάμας. Ἐλήφθησαν, στέλλονται ἀποδείξεις.

κ. Α. Κρ. Μεσολόγγιον. Ἐλήφθησαν. Ἐνεγράφητε εἰς Ἱστορίαν ΙΘ' Αἰῶνος. Στέλλεται ἀπόδειξις.

κ. Γ. Μ. Κ. Ῥοστώβ. Ἐλήφθησαν. Ἐστάλη Ἡμερολόγιον καὶ ἀπόδειξις.

κ. Δ. Πρ. Ῥοστώβ. Ἐλήφθησαν. Γράφομεν ταχυδρομικῶς.

κ. Ι. Γ. Π. Κερασοῦντα. Ἐλήφθησαν, ἐνεγράφητε συνδρομητὴς εἰς τὸν Α' τόμον Ἱστορίας ΙΘ' Αἰῶνος. Ἐστάλησαν ζητηθέντα καὶ ἀπόδειξις.

κ. Λ. Φ. Κ. Κίεβον. Ἐλήφθησαν. Ἐνεγράφησαν τρεῖς νέοι συνδρομηταί, εὐχαριστοῦμεν. Στέλλομεν Ποιήμ. Βαλαωρ. καὶ ἀποδείξεις.

κ. Δ. Σ. Σῦρον. Ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν. Ἐνεγράφητε εἰς Φιλ. Πηνελόπην· ἐστάλησαν ζητηθέντα καὶ ἀποδείξεις.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Πλὴν ἄλλων θὰ δημοσιευθῶσιν εἰς τὸ προσεχὲς καὶ τὰ ἑπόμενα φύλλα τῆς Ἑστίας τὰ ἑξῆς.

Χαρίλαος Τρικούπης σκιαγραφία μετ' εἰκόνος·

Ὁ Μάγος καὶ **Ὁ Μουσαφίρης** διηγήματα ὑπὸ Ι. Ψυχάρη.

Τὸ Φάντασμα διήγημα ὑπὸ Τ. Καλογιάννου.

Αἱ Ἐπιγραφαὶ τῆς Κῶ ὑπὸ Ν. Γ. Πολίτου.

Τέσσαρα Σονέττα ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς Ἀλεξάνδρας ὑπὸ Γερ. Μαρκορᾶ.

Ὁ Φασουλῆς Φιλόσοφος ὑπὸ Κ. Παλαμᾶ.

Ὁ Ὕπνος τοῦ Ἐνδυμίωνος ὑπὸ Γ. Καλοσγούρου.

Χημικὰ νεώτατα ὑπὸ Ο. Ῥουσσοπούλου.

Ἐπειδὴ ὅλως ἀπροσδοκήτως καθυστέρησαν αἱ ἐξ Εὐρώπης ἀναμενόμεναι εἰκόνες τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων ἡ ἔκδοσις αὐτῆς ἀναβάλλεται ἐπὶ μίαν ἢ δύο ἑβδομάδας, ἡ δ' ἔλλειψις θ' ἀντικατασταθῇ κατόπιν διὰ διπλῶν φύλλων τῆς Εἰκονογραφημένης Βιβλιοθήκης.

ΟΙ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ

παρακαλοῦνται νὰ φροντίσωσι περὶ τῆς ἐγκαίρου ἀποστολῆς τῆς συνδρομῆς των πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἑστίας, καθόσον μετὰ τὴν 15 Ἰανουαρίου 1892 θὰ παύσῃ ἡ ἀποστολὴ τοῦ φύλλου πρὸς πάντα μὴ πληρώσαντα. Ὑπενθυμίζεται δὲ αὐτοῖς ὅτι ὁ ἐγγράφων ἕνα συνδρομητὴν ἐπὶ πλέον λαμβάνει ὡς δῶρον τὸν Φασουλῆν Φιλόσοφον τοῦ Σουρῆ, ὁ ἐγγράφων δύο τὰ Ποιήματα Βαλαωρίτου, καὶ ὁ ἐγγράφων τρεῖς συνδρομητὰς τὸν Λουκῆν Λάραν εἰκονογραφημένον.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

2 Ἰανουαρίου 1892.

	Ἀγορὰ		Πώλησ.	
ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	Δρ.	Λ.	Δρ.	Λ
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο[ο. . .	473	—	480	—
» 120,000,000 πρὸς 5 ο]ο. . .	524	—	526	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο]ο. . .	523	—	525	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο]ο. . .	421	—	425	—
» 30,000,000 πρὸς 4 ο]ο. . .	—	—	—	—
» 125,000,000 πρὸς 4 ο]ο. . .	390	—	400	—
Κτηματικαὶ ὁμολογίαι ἐθνικῆς τραπέζης 60,000,000 μετὰ λαχείου . .	562	50	563	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος . .	3640	—	3680	—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . .	206	50	207	50
Τράπεζα Ἠπειροθεσσαλίας. . . .	280	—	—	—
Βιομηχανικῆς πίστεως	69	50	70	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	179	50	180	—
Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Πειραιῶς .	425	—	427	—
Σιδηροδρόμου Πελοποννήσου . . .	222	50	223	50
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	152	—	153	—
Ἀνωνύμου ἑταιρίας ὁ «Ἑρμῆς» . .	57	—	63	—
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου . . .	89	—	90	—
Δημοσίων καὶ δημοτικῶν ἔργων . .	90	—	90	50
Ἑταιρίας ἐργοληψιῶν	345	—	350	—
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
Εἰκοσάφραγκον τέλος μηνὸς . . .	—	—	—	—
Εἰκοσάφραγκον τοῖς μετ.	26	96	27	03
Λίρα ὀθωμανικὴ	30	85	30	90
Λίρα ἀγγλικὴ	33	65	33	70
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον Ἀγγλίας	33	70	34	10
Τρίμηνον Γαλλίας	133	—	135	—
Ὄψεως Ἀγγλίας	34	10	34	30
Ὄψεως Γαλλίας	135	—	136	—

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ

ΚΙΜΩΝΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ

ΣΕΛΙΔΕΣ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ

Τιμῶνται δραχ. 1.50

Ἐν τοῖς Βιβλιοπωλείοις Ἑστίας, Βίλμπεργ καὶ Μπέκ,

Ὁ ἀποστέλλων δραχ. 1,65 λαμβάνει τὸ βιβλίον ταχυδρομικῶς.

Digitized by Google

ΑΣΤΕΡΟΣΚΟΠΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

ΔΙΕΘΝΕΣ ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

(25—31 Δεκεμβρίου)

Μετεωρολογικὰ Στοιχεῖα **Ἀθηνῶν**	Ἡμέραι						
	25	56	27	28	29	30	31
Ἀτμοσφαιρικὴ πίεσις	751,4	750,6	753,2	751,4	747,0	754,6	751,6
Μέση θερμοκρασία	12,50	12,30	—	—	—	—	12,2
Μεγίστη θερμοκρασία	16,5	14,7	16,5	16,6	16,5	16,5	16,4
Ἐλαχίστη θερμοκρασία	8,5	9,9	—	—	—	—	8,0
Σχετικὴ ὑγρασία	87	65	77	80	69	68	75
Ἀπόλυτος ὑγρασία	10,9	6,76	8,49	8,55	7,98	6,92	7,71
Βροχή	—	0,7	—	—	5,1	—	—
Χιών	—	—	—	—	—	—	—
Χάλαζα	—	—	—	—	—	—	—
Νέφη	8	3	1	3	3	2	7
Ἄνεμος καὶ ἔντασις αὐτοῦ	Ν.7	ΝΔ.4	Δ.4	Ν.4	Ν.6	Δ.4	Ν.3
Θάλασσα	3	2	0	1	2	2	1

Μέσαι θερμοκρασίαι **Εὐρώπης**	25	26	27	28	29	30	31
Κέρκυρα	11,5	10,0	10,0	11,5	11,0	8,5	9,5
Βῶλος	8,5	10,0	9,0	8,5	—	—	—
Πάτραι	12,5	11,5	12,0	12,5	12,5	12,0	12,5
Τρίπολις	7,5	7,5	6,5	6,0	6,5	6,5	7,0
Κωνσταντινούπολις	7,5	10,0	11,5	11,5	10,0	11,5	9,0
Ὀδησσὸς	0,9	6,1	—	0,5	4,5	5,0	0,1
Βατοὺμ	5,6	—	—	—	—	—	—
Παρίσιοι	2,2	—	1,7	—	2,8	4,1	5,0
Ῥώμη	10,5	8,5	9,5	10,0	8,5	8,0	9,5
Νεάπολις	11,5	9,5	10,5	—	9,0	—	—
Βρινδήσιον	10,0	11,0	10,5	12,0	—	9,0	10,5
Καλιάρη	10,0	5,5	9,0	11,0	10,5	9,5	9,5
Πάνορμον	13,5	—	9,5	—	12,5	12,0	—
Μελίτη	15,0	14,0	11,5	14,0	20,5	12,0	14,0

Ἐξηγήσεις

Ἡ ἀτμοσφαιρικὴ πίεσις παριστᾷ τὸ ὕψος τῆς ὑδραργυρικῆς στήλης, τῆς μετρούσης τὸ βάρος τοῦ ἄνωθεν τοῦ βαρομέτρου ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος· ἐκτιμᾶται δὲ εἰς χιλιοστὰ τοῦ μέτρου.

Ἡ μέση θερμοκρασία κατὰ τὴν ἑκατοντάβαθμον κλίμακα ἐκτιμωμένη, παριστᾷ τὸν μέσον ὅρον τῶν διαφόρων θερμοκρασιῶν τῆς ἡμέρας.

Ἡ μεγίστη θερμοκρασία παριστᾷ τὴν ὑψηλοτέραν κατὰ τὴν διάρκειαν ἑκάστης ἡμέρας θερμοκρασίαν.

Ἡ ἐλαχίστη θερμοκρασία παριστᾷ τὴν χαμηλοτέραν κατὰ τὴν διάρκειαν ἑκάστης ἡμέρας θερμοκρασίαν.

Ἡ σχετικὴ ὑγρασία παριστᾷ τὸν λόγον τῆς πραγματικῆς ὑγρασίας τῆς ἀτμοσφαίρας πρὸς τὴν μεγίστην δυνατὴν ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας· ἐκτιμᾶται δὲ ἀπὸ τοῦ 0 μέχρι τοῦ 100· τὸ 0 παριστᾷ τὴν τελείαν ξηρασίαν, τὸ δὲ 100 τὴν μεγίστην ὑγρασίαν τῆς ἀτμοσφαίρας.

Ἡ ἀπόλυτος ὑγρασία σημαίνει τὴν ποσότητα τῶν ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ὑδρατμῶν· ἐκτιμᾶται δὲ ἐκ τῆς πιέσεως, ἣν ἐπιφέρουσιν οὗτοι ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων, μεθ' ὧν εὑρίσκονται εἰς ἐπαφήν, διὰ τοῦ ὕψους ὑδραργυρικῆς στήλης ἰσορροπούσης τὴν πίεσιν ταύτην.

Ἡ βροχὴ καὶ ἡ χιὼν ἐκτιμῶνται εἰς χιλιοστὰ τοῦ μέτρου καθ' ὕψος ἄνω τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς.

Τὰ νέφη ἐκτιμῶνται ἀπὸ τοῦ 0 ἕως 10· τὸ 0 παριστᾷ τὸν ἐντελῶς ἀνέφελον οὐρανόν, τὸ δὲ 10 τὸν τελείως κεκαλυμμένον ὑπὸ νεφῶν.

Ἡ ἔντασις τῶν ἀνέμων ἐκτιμᾶται ἀπὸ 0 ἕως 9· τὸ 0 παριστᾷ τὴν νηνεμίαν, τὸ δὲ 9 τὴν θύελλαν.

Ἡ κατάστασις τῆς θαλάσσης ἐκτιμᾶται κατὰ τὴν ἑξῆς κλίμακα: 0 = γαληνιαία, 1 = τεταραγμένη, 2 = κυματώδης, 3 = τρικυμιώδης, 4 = ἀγρία.

Digitized by Google

493

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ΄ Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ.		10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	»	»	20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»		λεπτὰ	40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ: ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ, ὑπὸ *Α. Β.*

ΑΘΗΝΑΙΚΗ ΗΧΩ.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΤΗΣ ΚΩ, ὑπὸ *Ν. Γ. Πολίτου.*

ΣΤΟ ΧΡΙΣΤΟ ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΟ, **διήγημα Χριστουγεννιάτικον,** ὑπὸ *Α. Παπαδιαμάντη.*

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ: **Ἔναρξις τοῦ Θεάτρου τῆς Κωμῳδίας.**

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ: **Σαρκοβόρον φυτόν, Ἀγελάδες μὲ ὀμματογυάλια, Παιδικὸν φιλοφρόνημα.**

ΑΛΗΘΕΙΑΙ.

ΕΙΚΟΝΕΣ: **Χ. Τρικούπης, Ἡ Ἀττάλεια.**

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Ἀρχαιολογικά, Φιλολογικά, Ἐπιστημονικά, Μουσικά, Θεατρικά.**

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ.

ΠΑΙΓΝΙΑ: **Τὸ παράδοξον ἐκκρεμές.**

ΕΙΚΟΝΕΣ

Χαρίλαος Τρικούπης, Ἡ Ἀττάλεια, Ὁ Ὑπναρᾶς, Τὸ ἐκκρεμές.

Ὑπενθυμίζεται εἰς τοὺς ἁπανταχοῦ συνδρομητὰς τῆς Ἑ σ τ ί α ς ὅτι ὀφείλουσι νὰ καταβάλωσιν ἐγκαίρως τὴν συνδρομήν των, ὅπως μετάσχωσι τοῦ Κ α λ λ ι τ ε χ ν ι κ ο ῦ λ α χ ε ί ο υ, ἕκαστος διὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῆς ἀποδείξεώς του, καὶ λάβωσιν ἐκ τῶν εἰς ἠλαττωμένας τιμὰς διδομένων βιβλίων, πρὸ τοῦ ἐξαντληθῶσι ταῦτα. Ἐπειδὴ δὲ τὰ μέσα πρὸς ἀποστολὴν χρημάτων ἔκ τινων μερῶν δὲν εἶνε εὔχερῆ, ἐνδίδοντες εἰς τὴν αἴτησιν πολλῶν συνδρομητῶν παρατείνομεν τὴν ταχθεῖσαν προθεσμίαν μέχρι τῆς 31 Ἰανουαρίου, ὅτε λήγει αὕτη ἀνυπερθέτως.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις 9 Ἰανουαρίου

Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ πρωτοτόκου υἱοῦ τοῦ πρίγκηπος τῆς Οὐαλλίας καὶ ἀνεψιοῦ τοῦ ἡμετέρου Βασιλέως οὐδὲν πένθος διετάχθη, καθόσον ἡ Ἑλληνικὴ Αὐλὴ διατελεῖ ἤδη εἰς πένθος.

— Τὴν παρελθοῦσαν Τετάρτην ἐν τῷ Ἀγγλικανικῷ ναῷ ἡ ἐνταῦθα Ἀγγλικὴ παροικία ἐτέλεσε μνημόσυνον καθ' ἣν ὥραν ἐκηδεύετο ἐν Λονδίνῳ ὁ Δοὺξ τῆς Κλαρεντίας. Εἰς τὸ μνημόσυνον παρέστησαν οἱ Βασιλεῖς, ὁ Διάδοχος μετὰ τῆς πριγκιπίσσης Σοφίας, ὁ Μέγας Δοὺξ Παῦλος καὶ οἱ βασιλόπαιδες Γεώργιος, Νικόλαος καὶ Μαρία. Ἐπίσης κληθέντες τὸ ὑπουργικὸν Συμβούλιον, τὸ διπλωματικὸν σῶμα καὶ οἱ ἐνταῦθα παρεπιδημοῦντες Ἄγγλοι.

— Αἱ ἐργασίαι τῆς Βουλῆς διακοπεῖσαι ἕνεκα τῶν ἑορτῶν, δὲν ἐπανελήφθησαν εἰσέτι.

— Ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου μέχρι τέλους Νοεμβρίου 1891 εἰσεπράχθησαν ἐκ τοῦ φόρου τοῦ καπνοῦ δραχμαὶ 3,544,499, ἐνῷ κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα τοῦ ἔτους 1890 εἰσεπράχθησαν 4,049,218, ἤτοι προέκυψεν ἐπὶ ἔλαττον διαφορὰ δραχμῶν 504,719.

— Παρεπιδημεῖ ἐνταῦθα ὁ πρώην ἐπὶ τῆς Δημοσίας Ἀσφαλείας Ἰάπων ὑπουργὸς κ. Κιουγύρας.

— Ἀπέθανε τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα ὁ ἀρχιεπίσκοπος Χαλκίδος Χριστόφορος ἐν ἡλικίᾳ 55 ἐτῶν.

— Ἡ Τουρκικὴ κυβέρνησις ἐδώρησεν εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον 750 ὀθωμανικὰς λίρας ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ νέου Ἔτους.

— Βασιλικὸς Ἐπίτροπος παρὰ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ ἀντὶ τοῦ παραιτηθέντος κ. Α. Διομ. Κυριακοῦ διωρίσθη ὁ τέως βουλευτὴς Ἀττικῆς κ. Π. Πετράκης.

— Τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα σεισμοὶ ἰσχυροὶ συνέβησαν εἰς Θεσσαλίαν καὶ κατὰ τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα, εἰς Πάτρας καὶ ἄλλας πόλεις τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Πελοποννήσου.

— Γενομένων τῶν ἀρχαιρεσιῶν διὰ τὸ ἔτος 1892 ἐξελέγη πρόεδρος τῆς Ἰατρικῆς Ἑταιρίας ὁ κ. Κ. Βουσάκης, ἀντιπρόεδρος ὁ κ. Α. Καλλιβωκᾶς, γραμματεὺς ὁ κ. Σ. Τσάκωνας, ταμίας ὁ κ. Τ. Λούης καὶ ἔφορος τῆς Βιβλιοθήκης ὁ κ. Σ. Κανέλλης.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. κ. Σ. Α. Ζ Α. Ληξούριον — Φ. Δ. Μ. Ἀργοστόλιον — Α. Γ. Σ. Κ]πολιν — Α. Φ. Κ. Ἀργοστόλιον — Σ. Δ. Μῆλον — Λ. Κ. Ἀλεξάνδρειαν — Π. Σ. Σῦρον — Γ. Α. Κ. Σῦρον - Β Β. Τ. Magurelli — Γ. Ρ. Βραΐλαν — Γ. Δ Πετρομαγοῦλαν - Α. Ι. Β Σῦρον. Ἐλήφθησαν, στέλλεται ἡ ἀπόδειξις.

κ. Ε. Π. Δ. Calarasi. Ἠλλάγη ἡ διεύθυνσις. Ἐγράψαμεν ἰδιαιτέρως.

κ. κ. Σ. Κ. Καΐρον. — Σ Α. Μπ. Μεσολόγγιον. — Θ. Χ. Τσ. Λαμίαν. Ἐλήφθησαν, ἐνεγράφητε. Ἐστάλη ἀπόδειξις καὶ τὸ πρῶτον φύλλον.

κ. Χρ. Μ. Tecuci. Ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν. Ἐνεγράφη νέος συνδρομητὴς καὶ ἐστάλη πρὸς ὑμᾶς ἡ ἀπόδειξις καὶ «Φασ. Φιλ.»

κ. Θ. Δ. Σμύρνην. Ἐστάλησαν τὰ λανθασμένα καὶ 50 τοῦ Λ'.

κ. Λ. Σ. Ἀστακόν. Ἐλήφθησαν, ἐνεγράφητε. Ἐστάλη ἡ ἀπόδειξις καὶ τὸ πρῶτον φύλλον. Διὰ τὸ Ποικ. Ἡμερολ. ἀποστείλατε δραχ. 1,25.

κ. κ. Ε. Γ. Π. Κερασοῦντα — Ε. Κ. Ἄνδρον — Σ. Π. Μ. Κέρκυραν — Α. Δ. Κ. Ἀργοστόλιον — Δ. Π. Λ. Anapa. Ἐλήφθησαν, ἀπόδειξις στέλλεται ἐντὸς τοῦ φύλλου.

κ. Λ. Μ Ὀδησσόν. Ἐλήφθη Ταχ. Δελτ., ἀποστέλλομεν Ἑλλ. Βιβλ.

κ Γ. Ν. Οἱ. Καρβασαρᾶν. Ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν. Ἐνεγράψαμεν 4 νέους συνδρομητὰς καὶ σᾶς ἀποστέλλομεν ἀποδείξεις καὶ «Φασ. Φιλ.» συστ.

κ. Κ. Λ. Ἰωάννινα. Ἐλήφθησαν, ἐνεγράφητε.

κ. Π. Α. Λ. Ἰωάννινα. Ἐλήφθησαν.

κ. Κ. Π. Κ. Samokoff. Ἐλήφθησαν ἐξαργυρωθέντα δρ. 22, ἀπαιτοῦνται πρὸς συμπλήρωσιν δρ. 5.

κ. Χρ. Ν. Α. Ξηροχώριον. Ἐλήφθησαν, ἐνεγράφητε. Στέλλεται ἀπόδειξις καὶ πρῶτον φύλλον.

κ. Σπ. Π. Λ. Λεόβαν. Ἐλήφθησαν, ἐξετελέσθησαν παραγγελίαι σας. Στέλλονται ζητηθέντα καὶ ἀποδείξεις. Ὑπολείπονται πρὸς συμπλήρωσιν φρ. 2,50, ἅτινα ἀποστέλλετε εἰς Ῥωσ. γραμ.

κ. Β. Α Λ. Μιχαήλοβκα. Ἐλήφθησαν ἐξαργυρωθέντα ἀντὶ φρ. 24, τὰ ὑπολειπόμενα στέλλετε διὰ Ῥωσ. γραμ.

κ Ν. Ν. Παρισίους. Ἐλήφθησαν, στέλλεται ἀπόδειξις.

Α m a r o Μεσολόγγιον Ἡ συλλογὴ τῶν ξ ο ρ κ ι ῶ ν, σκοπουμένων μάλιστα τῶν δυσχερειῶν, αἵτινες παρεμβάλλονται εἰς αὐτήν, πολλὴν ἐνέχει σπουδαιότητα· τὸ ἐφ' ἡμῖν θὰ φροντίσωμεν περὶ τῆς ἐκδόσεως τῆς ὑμετέρας, συμφώνως πρὸς τὴν ἐπιστολήν σας. Ἀλλὰ τὸ σταλὲν πρὸς δημοσίευσιν ἐν τῇ «Ἑστίᾳ» καθὼς καὶ ἡ συναφὴς διήγησις ἐδημοσιεύθησαν ἤδη μετ' ὀλίγων παραλλαγῶν ἐν τῇ περὶ τῶν «Ἀσθενειῶν κατὰ τοὺς μύθους τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ» πραγματείᾳ τοῦ κ. Ν. Γ. Πολίτου.

ΤΟΥ ΠΟΙΚΙΛΟΥ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ

ὀλίγα ἀντίτυπα ὑπολείπονται εἰς διάθεσιν τῶν συνδρομητῶν τῆς *Ἑστίας*. Τιμὴ αὐτῶν εἶνε *Μία δραχμὴ* διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ *Ἓν φράγκον* διὰ τὸ Ἐξωτερικόν.

Digitized by Google

ΟΙ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ

δύνανται ν' ἀπευθύνωσι πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς «Ἑστίας» τὴν παραγγελίαν οἱουδήποτε ἑλληνικοῦ βιβλίου συνοδευομένων ὑπὸ τοῦ ἀναλόγου ἀντιτίμου, καὶ νὰ ζητῶσι πληροφορίας σχετικὰς πρὸς τὴν βιβλιοπωλικήν, αἵτινες προθύμως παρέχονται διὰ τῆς Ἀλληλογραφίας.

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΟΥ ΙΘ΄ ΑΙΩΝΟΣ

ΥΠΟ Π. ΚΑΡΟΛΙΔΟΥ

Ἐκδότης Γεώργιος Κασδόνης

Τοῦ λαμπροῦ τούτου ἔργου ἡ ἔκδοσις ἄρχεται ὁριστικῶς τὴν 1 Φεβρουαρίου καὶ θὰ ἐξακολουθήσῃ τακτικῶς καὶ ἀνελλιπῶς κατὰ δεκαήμερον εἰς τεύχη ἐκ 3 τυπογρ. φύλλων. Τὸ ὅλον θ' ἀποτελεσθῇ ἐκ 3 τόμων, ἤτοι 45 περίπου τευχῶν τιμωμένων πρὸς 1 δρ. ἕκαστον.

Οἱ προπληρώνοντες πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς «Ἑστίας» 30 μόνον δρ. ἐν Ἑλλάδι καὶ 30 φρ. χρυσᾶ ἐκ τῆς Ἀλλοδαπῆς λαμβάνουσι τὸ ὅλον κατὰ τεύχη ἢ κατὰ τόμους, ὅπως ἂν θέλωσιν. Ἀποστέλλοντες δὲ 40 δρ. καὶ 40 φρ. χρ. λαμβάνουσι τοὺς τόμους ἄριστα δεδεμένους. Οἱ ἐπιθυμοῦντες ἐκ τῶν συνδρομητῶν τῆς «Ἑστίας» νὰ λάβωσι τὸν Α΄ τόμον ὁλόκληρον ἢ κατὰ τεύχη συναποστέλλουσι μετὰ τῆς συνδρομῆς τοῦ 1892 10 δρ. ἐπὶ πλέον καὶ 10 φρ. χρ. ἐκ τῆς Ἀλλοδαπῆς. Διὰ δὲ τὸν τόμον δεδεμένον δρ. 14 καὶ φρ. χρ. 14.

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΙΟΥΛΙΟΥ ΒΕΡΝ

Μετάφρασις Π. Φέρμπου

Ἐκδίδεται καθ' ἑβδομάδα. Ἕκαστον τεῦχος ἐκ 3 τυπογραφ. φύλλων μετὰ 6 εἰκόνων καλλιτεχνικῶν τιμᾶται λεπτῶν 60. Οἱ προπληρώνοντες 20 δρ. ἐν Ἀθήναις, 25 ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ 25 φρ. χρ. ἐκ τοῦ Ἐξωτερικοῦ λαμβάνουσι τὰ 52 τεύχη ὁλοκλήρου τοῦ ἔτους 1892, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὰ ἑξῆς ἔργα:

Ροβύρος ὁ Κατακτητής, μετὰ 45 εἰκόνων. **Μεσημβρινὸς Ἀστήρ,** μετὰ 63 εἰκόνων. **Σανδελώρ,** μετὰ 58 εἰκόνων. **Νῆσος τοῦ Εἰρηνικοῦ,** μετὰ 51 εἰκόνων. **Ὁ Λαχνός,** μετὰ 42 εἰκόνων.

Τὰ ἔργα τοῦ Ἰουλίου Βὲρν εἶνε κατ' ἐξοχὴν οἰκογενειακὰ ἀναγνώσματα, δυνάμενα νὰ τέρψωσι καὶ νὰ διδάξωσι πάντα τὰ μέλη οἰκογενείας ἀπὸ τῶν παίδων μέχρι τῶν πρεσβυτέρων.

Οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταὶ δύνανται ν' ἀποστείλωσι τὸ ἀνάλογον τίμημα πρὸς τὴν **Διεύθυνσιν τῆς Ἑστίας** καὶ νὰ δηλώσωσιν ἂν κατὰ τεύχη ἢ κατὰ τόμους ἐπιθυμοῦσι νὰ λαμβάνωσι τὴν **Βιβλιοθήκην Ἰουλίου Βέρν.**

Ἐντὸς ὀλίγου ἄρχεται ἡ ἔκδοσις.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Πλὴν ἄλλων θὰ δημοσιευθῶσιν εἰς τὸ προσεχὲς καὶ τὰ ἑπόμενα φύλλα τῆς Ἑστίας τὰ ἑξῆς:

Ὁ Μάγος καὶ **Ὁ Μουσαφίρης** διηγήματα ὑπὸ Ι. Ψυχάρη.

Τὸ Φάντασμα διήγημα ὑπὸ Τ. Καλογιάννου.

Τέσσαρα Σονέττα ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς Ἀλεξάνδρας ὑπὸ Γερ. Μαρκορᾶ.

Ὁ Φασουλῆς Φιλόσοφος ὑπὸ Κ. Παλαμᾶ.

Ὁ Ὕπνος τοῦ Ἐνδυμίωνος ὑπὸ Γ. Καλοσγούρου.

Ἀρχαῖα Συναξάρια ὑπὸ Ἐμ. Ῥοΐδου.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

8 Ἰανουαρίου 1892.

	Ἀγορά Δρ.	Ἀγορά Λ.	Πώλησ. Δρ.	Πώλησ. Λ.
ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ				
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο[ο.	473	—	480	—
» 120,000,000 πρὸς 5 ο]ο.	520	—	523	50
» 170,000,000 πρὸς 5 ο]ο.	520	—	522	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	421	—	425	—
» 30,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	—	—	—	—
» 125,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	390	—	400	—
Κτηματικαὶ ὁμολογίαι ἐθνικῆς τραπέζης 60,000,000 μετὰ λαχείου	571	—	572	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος	3680	—	3690	—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα	201	—	202	—
Τράπεζα Ἠπειροθεσσαλίας	279	—	280	—
Βιομηχανικῆς πίστεως	69	—	69	50
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	173	—	174	—
Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	423	—	425	—
Σιδηροδρόμου Πελοποννήσου	214	—	215	—
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	151	50	152	—
Ἀνωνύμου ἑταιρίας ὁ «Ἑρμῆς»	57	—	63	—
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου	89	—	90	—
Δημοσίων καὶ δημοτικῶν ἔργων	83	—	84	—
Ἑταιρίας ἐργοληψιῶν	345	—	350	—
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
	—	—	—	—
Εἰκοσάφραγκον τέλος μηνός	27	29	—	—
Εἰκοσάφραγκον τοῖς μετ.	—	—	—	—
Λίρα ὀθωμανική	—	—	—	—
Λίρα ἀγγλική				
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον Ἀγγλίας	34	20	34	30
Τρίμηνον Γαλλίας	135	—	136	—
Ὄψεως Ἀγγλίας	34	30	34	50
Ὄψεως Γαλλίας	136	—	137	—

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ

ΚΙΜΩΝΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ

ΣΕΛΙΔΕΣ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ

Τιμῶνται δραχ. 1.50

Ἐν τοῖς Βιβλιοπωλείοις Ἑστίας, Βίλμπεργ καὶ Μπέκ,

Ὁ ἀποστέλλων δραχ. 1,65 λαμβάνει τὸ βιβλίον ταχυδρομικῶς.

Digitized by Google

ΑΣΤΕΡΟΣΚΟΠΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

ΔΙΕΘΝΕΣ ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

(1 — 7 Ἰανουαρίου)

Μετεωρολογικὰ Στοιχεῖα **Ἀθηνῶν**	Ἡ μ έ ρ α ι						
	1	**2**	**3**	**4**	**5**		**7**
Ἀτμοσφαιρικὴ πίεσις	749,0	744,3	744,7	743,6	755,5	758,9	756,9
Μέση θερμοκρασία	11,55	15,10	16,00	12,90	12,35	10,90	10,25
Μεγίστη θερμοκρασία	18,5	19,2	19,8	15,5	15,7	15,4	11,5
Ἐλαχίστη θερμοκρασία	10,6	10,0	12,2	10,3	9,0	6,4	6,0
Σχετικὴ ὑγρασία	78	73	85	66	70	75	72
Ἀπόλυτος ὑγρασία	10,89	10,07	10,56	7,33	7,6[illegible]	6,58	6,29
Βροχὴ	—	—	—	—	—	—	—
Χιὼν	—	—	—	—	—	—	—
Χάλαζα	—	—	—	—	—	—	—
Νέφη	8	9	5	4	4	4	10
Ἄνεμος καὶ ἔντασις αὐτοῦ	0	Ν.8	Ν.3	ΔΒΔ.6	ΒΔ.1	ΒΑ.1	ΑΒΑ.2
Θάλασσα	0	3	0	2	2	.	

Μέσαι θερμοκρασίαι **Εὐρώπης**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**
Κέρκυρα	12,5	14,5	14,5	11,5	10.0	—	11,5
Βῶλος	—	—	—	—	—	—	—
Πάτραι	14,0	16,0	16,0	15,0	13,5	10,0	11,0
Τρίπολις	8,0	12,5	11.5	9,5	6,5	4,5	7,5
Κωνσταντινούπολις	9,0	6,0	12.0	14,0	8,0	4,5	2,5
Ὀδησσὸς	2,3	1,3	2,6	2,2	9,8	3,1	10,8
Βατοὺμ	—	—	—	—	16,0	4,9	—
Παρίσιοι	2,0	—	0,2	0,3	0,6	5.7	2,7
Ῥώμη	13,0	—	11,5	8,5	—	8,0	10,0
Νεάπολις	12,0	13,5	12,0	—	—	10,5	12,0
Βρινδήσιον	11,5	14,0	13,5	—	13,5	8,0	10,0
Καλιάρη	12,0	12,0	11.0	—	11,5	11,0	11,5
Πάνορμον	14,5	—	11,0	11.5	9,5	11,0	17,5
Μελίτη	16,0	16,5	15,0	13,5	12,5	13,0	15,5

Ἐξηγήσεις

Ἡ ἀτμοσφαιρικὴ πίεσις παριστᾷ τὸ ὕψος τῆς ὑδραργυρικῆς στήλης, τῆς μετρούσης τὸ βάρος τοῦ ἄνωθεν τοῦ βαρομέτρου ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος· ἐκτιμᾶται δὲ εἰς χιλιοστὰ τοῦ μέτρου.

Ἡ μέση θερμοκρασία κατὰ τὴν ἑκατοντάβαθμον κλίμακα ἐκτιμωμένη, παριστᾷ τὸν μέσον ὅρον τῶν διαφόρων θερμοκρασιῶν τῆς ἡμέρας.

Ἡ μεγίστη θερμοκρασία παριστᾷ τὴν ὑψηλοτέραν κατὰ τὴν διάρκειαν ἑκάστης ἡμέρας θερμοκρασίαν.

Ἡ ἐλαχίστη θερμοκρασία παριστᾷ τὴν χαμηλοτέραν κατὰ τὴν διάρκειαν ἑκάστης ἡμέρας θερμοκρασίαν.

Ἡ σχετικὴ ὑγρασία παριστᾷ τὸν λόγον τῆς πραγματικῆς ὑγρασίας τῆς ἀτμοσφαίρας πρὸς τὴν μεγίστην δυνατὴν ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας· ἐκτιμᾶται δὲ ἀπὸ τοῦ 0 μέχρι τοῦ 100· τὸ 0 παριστᾷ τὴν τελείαν ξηρασίαν, τὸ δὲ 100 τὴν μεγίστην ὑγρασίαν τῆς ἀτμοσφαίρας.

Ἡ ἀπόλυτος ὑγρασία σημαίνει τὴν ποσότητα τῶν ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ὑδρατμῶν· ἐκτιμᾶται δὲ ἐκ τῆς πιέσεως, ἣν ἐπιφέρουσιν οὗτοι ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων, μεθ' ὧν εὑρίσκονται εἰς ἐπαφήν, διὰ τοῦ ὕψους ὑδραργυρικῆς στήλης ἰσορροπούσης τὴν πίεσιν ταύτην.

Ἡ βροχὴ καὶ ἡ χιὼν ἐκτιμῶνται εἰς χιλιοστὰ τοῦ μέτρου καθ' ὕψος ἄνω τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς.

Τὰ νέφη ἐκτιμῶνται ἀπὸ τοῦ 0 ἕως 10· τὸ 0 παριστᾷ τὸν ἐντελῶς ἀνέφελον οὐρανόν, τὸ δὲ 10 τὸν τελείως κεκαλυμμένον ὑπὸ νεφῶν.

Ἡ ἔντασις τῶν ἀνέμων ἐκτιμᾶται ἀπὸ 0 ἕως 9· τὸ 0 παριστᾷ τὴν νηνεμίαν, τὸ δὲ 9 τὴν θύελλαν.

Ἡ κατάστασις τῆς θαλάσσης ἐκτιμᾶται κατὰ τὴν ἑξῆς κλίμακα: 0 = γαληνιαία, 1 = τεταραγμένη, 2 = κυματώδης, 3 = τρικυμιώδης, 4 = ἀγρία.

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων τοῦ «ΑΣΤΕΩΣ» 1892.

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Α' ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, 19 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1892 ΑΡΙΘ. 3

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ: ΤΟ ΦΑΝΤΑΣΜΑ, ὑπὸ *Τάσου Καλόγιαννου.*

ΑΘΗΝΑΙΚΗ ΗΧΩ.

Ο ΥΠΝΟΣ ΤΟΥ ΕΝΔΥΜΙΩΝΟΣ, μετάφρασις ὑπὸ *Γεωργίου Καλοσγούρου.*

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Γ. ΠΑΣΠΑΤΗΣ, ὑπὸ *Γ. Χ.*

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ: **Ὁ Φασουλῆς φιλόσοφος,** ὑπὸ *Κωστῆ Παλαμᾶ.*

ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΤΑ: **Ὁ ἔρως τῶν πτηνῶν.**

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ: **Σιδηροδρομικὸς σκύλος, Θαλάσσιος ὄφις, Δῶρον ἄδωρον.**

ΕΞ ΑΝΑΓΝΩΣΕΩΝ: Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΗΣ ΟΦΗΛΙΑΣ.

Η ΖΩΓΡΑΦΙΑ ΜΟΥ, ὑπὸ *Γ. Σουρῆ.*

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ.

ΜΙΚΡΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ.

ΤΗΛΕΦΩΝΗΜΑΤΑ.

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Ἀρχαιολογικά, Ἐπιστημονικά.**

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ὁ Διάδοχος Κωνσταντῖνος μετὰ τοῦ υἱοῦ του Γεωργίου. — Γεώργιος Σουρῆς. — Ἡ θαυματουργὸς πομπάδα.

ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ

αἱ εἰκόνες καθυστεροῦσιν ἔτι δυστυχῶς. Τὸ δὲ ἔργον δὲν δύναται ν' ἀρχίσῃ δημοσιευόμενον ἄνευ εἰκόνων. Πρὸς ἀναπλήρωσιν προσωρινὴν ἀπὸ τῆς προσεχοῦς ἑβδομάδος θ' ἀρχίσῃ ἡ δημοσίευσις ἑτέρου συντόμου ἔργου ἐν παραρτήματι, ὅπως μὴ ὑστερῇ ἡ «Ἑστία» ἐπὶ πλέον εἰς τὴν δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν περὶ αὐξήσεως τῶν ἑβδομαδιαίων σελίδων κατὰ τέσσαρας. Ὡς τοιοῦτο δ' ἐξελέχθη ἓν ἐκ τῶν ὡραιοτέρων διηγημάτων τοῦ Ἄνδερσεν

ΑΙ ΠΗΛΟΒΑΤΙΔΕΣ ΤΗΣ ΕΥΤΥΧΙΑΣ

Ἀναχωρήσαντος ἐκτάκτως τοῦ Ταχυδρομείου τῆς Ἀνατολῆς μίαν ἡμέραν πρὸ τῆς τακτικῆς, ἤτοι τὴν Παρασκευὴν ἀντὶ τοῦ Σαββάτου, δὲν κατωρθώθη ἡ ἔγκαιρος ἀποστολὴ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2 φύλλου τῆς «Ἑστίας», ἥτις ἐγένετο ἡμέρας τινὰς βραδύτερον.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις 16 Ἰανουαρίου

Ἅμα τῇ ἀγγελίᾳ τοῦ θανάτου τοῦ Μεγάλου Δουκὸς Κωνσταντίνου τῆς Ῥωσσίας, ἡ βασίλισσα Ὄλγα ἡτοιμάσθη πρὸς ἀναχώρησιν, ὅπως παραστῇ κατὰ τὴν κηδείαν τοῦ πατρός της. Ἀλλά, γνωσθέντος κατόπιν ὅτι δὲν θὰ ἐπρόφθανε νὰ φθάσῃ ἐκεῖ ἐγκαίρως, ἀνέβαλε τὴν ἀναχώρησιν αὐτῆς διὰ τὴν προσεχῆ ἄνοιξιν, καθόσον μάλιστα καὶ ὁ καιρὸς κατ' αὐτὰς ἦτο ἀκαταλληλότατος πρὸς ἐπιχείρησιν μακροῦ ταξειδίου.

— Ὑπὲρ τοῦ Μ. Δουκὸς Κωνσταντίνου ἑσπερινὸν μνημόσυνον ἐτελέσθη ἐν τῷ Ῥωσσικῷ Ναῷ, εἰς ὃ παρέστησαν ἡ Βασιλικὴ Οἰκογένεια καὶ τὸ προσωπικὸν τῆς Ῥωσσικῆς πρεσβείας, ἕτερον δὲ μνημόσυνον ἐτελέσθη ἐν τοῖς Ἀνακτόροις.

— Ὁ Μ. Δοὺξ Παῦλος ἀνεχώρησε τὴν παρελθοῦσαν Τρίτην δι' ἐκτάκτου ἁμαξοστοιχίας εἰς Πάτρας καὶ ἐκεῖθεν διὰ Βρεντησίου εἰς Πετρούπολιν.

— Ἀφίκετο προχθὲς ἐνταῦθα ὁ πρίγκηψ Κάρολος Χοεντζόλλερν, ἐξάδελφος τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας.

— Ἡ Βουλὴ ἀργεῖ εἰσέτι, πιθανῶς δὲ θὰ συνέλθῃ πάλιν μετὰ τὰς ἀπόκρεως.

— Ὁ βασιλόπαις Νικόλαος διωρίσθη ὑπασπιστὴς τοῦ Βασιλέως ἀπὸ τῆς παρελθούσης Πέμπτης ἐπετείου τῶν γενεθλίων του. Ὁ βασιλόπαις εἰσῆλθεν ἤδη εἰς τὸ 20 ἔτος.

— Ἐδημοσιεύθη ὁ νόμος περὶ παραχωρήσεως τοῦ Σιδηροδρόμου Μύλων-Καλαμῶν εἰς τὴν Ἑταιρίαν τοῦ Σιδηροδρόμου Πελοποννήσου.

— Ἕνεκα τῆς ἐκτάκτου ὑπερτιμήσεως τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ συναλλάγματος ἡ ἀγορὰ καὶ ὁ ἐμπορικὸς κόσμος εἶνε εἰς ἀναστάτωσιν, καὶ εἰς ἐκδηλώσεις δὲ θὰ προβῶσιν οἱ ἔμποροι, ὅπως λάβῃ ἡ κυβέρνησις μέτρα πρὸς ἀποσόβησιν τῶν οἰκονομικῶν κινδύνων, εἰς οὓς πάντες εἶνε ἐκτεθειμένοι.

— Ἐδημοσιεύθη ὁ νέος νόμος περὶ φορολογίας τοῦ καπνοῦ καὶ ἤρξαντο αἱ σχετικαὶ ἐργασίαι τῆς ὑπηρεσίας πρὸς ἐφαρμογὴν αὐτοῦ.

— Ὁ ἐν Τάντᾳ τῆς Αἰγύπτου ἀποθανὼν ὁμογενὴς Βασσάνης κατέλιπε διὰ διαθήκης εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος 48 χιλιάδας λιρῶν πρὸς ἵδρυσιν Ναυτικῆς Σχολῆς.

— Ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ ἐφόρου τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης κ. Γ. Κωνσταντινίδου ἡ ἔκθεσις τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1890—1891 πεπραγμένων πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον, ἀποτελοῦσα ὀγκῶδες τεῦχος ἐκ 280 σελίδων 8ου.

— Ἐξεδόθη ὁ πρῶτος ἀριθμὸς νέας ἐφημερίδος, ἥτις φέρει ἐπιγραφὴν *Ἡ Τύχη* καὶ περιέχει ὕλην χρηματιστικήν, ἐμπορικήν, βιομηχανικὴν καὶ τὰς κληρώσεις ὅλων τῶν λαχείων. Ἐκδότης αὐτῆς εἶνε ὁ κ. Γ. Σχαρλατόπουλος καὶ ἡ συνδρομή της 7 φρ. κατ' ἔτος.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. κ. Ν. Κ. Βῆρκετ — Ἀδελφ. Στ. Simbillavein. — Σ. Π. Π. Σῦρον — Ι. Σ. Α. Σῦρον — Α. Δ. Π. Ἄνδρον — Κ. Μ. Π. Γαλαξείδιον — Μ. Κ. Βραΐλαν — Γ. Μ. Αἴγιον — Π. Μ. Piacenza — Μ. Τ. Μεσολόγγιον. Ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν. Στέλλεται ἀπόδειξις.

κ. Χ. Γ. Κ. Ἰθάκην. Ἐλήφθησαν, στέλλεται ἀπόδειξις. Ἀδυνατοῦμεν νὰ σᾶς προμηθεύσωμεν ζητηθὲν βιβλίον, ἀποταθῆτε εἰς Βιβλιοπωλεῖον Κ. Μπέκ.

κ. κ. Φ. Κ. — Ι. Δ. Ἄνδρον. Ἐλήφθησαν, ἐστάλησαν ἀποδείξεις καὶ 2 Ποιχ. Ἡμερολ.

κ. Δ. Α. Φ. Βραΐλαν. Ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν. Στέλλονται ἀποδείξεις καὶ Ἡμερολόγια.

κ. Κ. Μ. Θεσσαλονίκην. Ἐστάλησαν.

κ. Ε. Α. Λ. Πὸρτ-Σαΐδ. Ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν. Ἐνεγράφη κυρία Ε. Α. συνδρομήτρια εἰς Φιλ. Πηνελ. καὶ ἐστάλησαν πρὸς αὐτὴν τὸ πρῶτον φύλλον καὶ αἱ ἀποδείξεις.

κ. Ο. Χ. Π. Κάτω Παναγιά. Συνδρ. ἐτησ. Παρν. φρ. χρ. 20 Ἐλήφθησαν τὰ σταλέντα φρ. χρ. 30.

κ. Γ. Λ. Ἀδριανούπολιν. Ἐπληρώθησαν καὶ λοιπῶν περιοδ. συνδρ. καὶ στέλλομεν ἀποδείξεις. Ἐλάβομεν ἐπιταγὴν 70 χρ. φρ. Ἀπαντῶμεν ταχυδρ.

κ. Γερ. Θεσσαλονίκην. Ἐλήφθησαν· γράφομεν ἰδιαιτέρως.

κ. Θ. Δ. Σμύρνην. Τόμοι χρυσοδ. τοῦ 91 δὲν ἡτοιμά-

Digitized by Google

σθησαν ἀκόμη."Αν θέλετε τοὺς δύο τοῦ 90, ἀποστείλατε σεῖς φρ.χρ. 20. Τιμῶνται φρ. χρ. 25. Φύλλα ἐξακολουθοῦμεν νὰ στέλλωμεν ἀνὰ 50.

Φυτρωμένον καὶ Ἄσπαρτον. Ἐνταῦθα. Ἀνάξιον δημοσιεύσεως· διὰ περισσοτέρας κρίσεις οὔτε τόπος οὔτε καιρὸς ὑπάρχει.

κ. Σ. Α. Λάρισαν. Ἡ Παναγία τῶν Παρισίων δὲν ἤρχισεν ἀκόμη, διότι καθυστεροῦσιν αἱ παραγγελθεῖσαι εἰκόνες.

κ. κ Δ. Ι. Π. Soroca — Σ Α. Μπ. Μεσολόγγιον — Σ. Βρ. Κέρκυραν – Κ. Γ, Λ. Φιλ)πολιν — Γ. Π. Αἰτωλικὸν - Ο. Π. Κάτω Παναγίαν—Μ. Ι. Μ. Νάξον. Ἐλήφθησαν, στέλλεται ἀπόδειξις.

κ. Ε. Κ. Ν. Γιούργεβον. Ἐλήφθησαν. Στέλλεται ἀπόδειξις καὶ Ἡμερολ. Σκόκου. Πρὸς ἀποστολὴν Φασ. Φιλ. ἀπαιτεῖται 1 φρ. ἐπὶ πλέον.

κ. Χ. Σ. Β. Στέλλεται καθυστερ. φύλλον.

κ. Γ Ν. Οἰ. Καρβασαρᾶν. Στέλλονται καθυστερ. φυλλάδια.

κ. Ι. Σ. Τὰ ὑπολειπόμενα 2 τεύχη Γυμν. δὲν ἐξεδόθησαν εἰσέτι.

Cab. de Lect «Omonia», Μεσημβρίαν. Στέλλονται ἐκ δευτέρου τὰ ἕνεκεν λάθους τοῦ αὐτόθι ταχυδρομείου ἐπιστραφέντα φύλλα. Συνδρ. δὲν ἐλήφθη εἰσέτι.

κ. Δ. Λ. Ληξούριον. Ἐνεγράφη νέος συνδρομ. καὶ ἐστάλη πρὸς αὐτὸν ἡ ἀπόδειξις καὶ τὰ 2 πρῶτα φύλλα.

κ. Π. Δ. Ostrow. Ἐλήφθησαν. Στέλλονται ζητηθέντα καὶ ἀπόδειξις.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

16 Ἰανουαρίου 1892.

	Ἀγορὰ		Πώλησ.	
ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	Δρ.	Λ.	Δρ.	Λ.
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο[ο. . .	473	—	480	—
» 120,000,000 πρὸς 5 ο]ο. . .	505	—	510	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο]ο. . .	505	—	510	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο]ο. . .	418	—	422	—
» 30,000,000 πρὸς 4 ο]ο. . .	—	—	—	—
» 125,000,000 πρὸς 4 ο]ο. . .	—	—	—	—
Κτηματικαὶ ὁμολογίαι ἐθνικῆς τραπέζης 60,000,000 μετὰ λαχείου . .	572	—	573	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος . .	3720	—	3730	—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . .	160	—	162	—
Τράπεζα Ἠπειροθεσσαλίας. . . .	—	—	—	—
Βιομηχανικῆς πίστεως	68	—	69	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	162	50	163	—
Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Πειραιῶς .	412	—	414	—
Σιδηροδρόμου Πελοσοννήσου . . .	204	50	205	—
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	146	—	148	—
Ἀνωνύμου ἑταιρίας ὁ «Ἑρμῆς» . .	57	—	60	-
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου . . .	89	—	90	—
Δημοσίων καὶ δημοτικῶν ἔργων . .	71	—	71	50
Ἑταιρίας ἐργοληψιῶν	345	—	350	—
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
	—	—	—	—
Εἰκοσάφραγκον τέλος μηνὸς . . .	27	98	28	—
Εἰκοσάφραγκον τοῖς με-.	—	—	—	—
Λίρα ὀθωμανικὴ	—	—	—	—
Λίρα ἀγγλικὴ				
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον Ἀγγλίας	35	—	35	42
Τρίμηνον Γαλλίας	139	—	140	50
Ὄψεως Ἀγγλίας	35	40	35	65
Ὄψεως Γαλλίας	140	—	141	50

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

πρὸς τοὺς ὁποίους δύνανται ν' ἀπευθύνωνται πάντες οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταί, νὰ καταβάλωσι συνδρομάς, νὰ παραγγείλωσι βιβλία, ν' ἀνακοινώσωσιν οἱανδήποτε αἴτησιν εἶνε οἱ ἑξῆς :

ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Ἐν Αἰγίῳ ὁ κ. Ν. Δρίβας — Ἐν Βώλῳ ὁ κ. Κ. Τσανῆς — Ἐν Ζακύνθῳ οἱ κ. κ. Ν. Παπαδόπουλος καὶ Δ. Καλοκατσᾶς — Ἐν Καλάμαις ὁ κ. Α. Τσαμαδὸς — Ἐν Κεφαλληνίᾳ (Ἀργοστόλιον) ὁ κ. Δ. Δαυῆς, (Ληξούριον) ὁ κ. Δ. Λιναρδᾶτος — Ἐν Λαμίᾳ ὁ κ. Ν. Παπανικολάου — Ἐν Λευκάδι ὁ κ. Κ. Σακκᾶς — Ἐν Μεσολογγίῳ ὁ κ. Τρ. Ἀναστασόπουλος — Ἐν Νάξῳ ὁ κ. Μ. Ι. Μαρκόπολις — Ἐν Ναυπλίῳ ὁ κ. Δ. Μάλμπρουκ — Ἐν Πάτραις ὁ κ. Χρ. Παλαμᾶς — Ἐν Πειραιεῖ ὁ κ. Α. Κρητικὸς — Ἐν Πύργῳ ὁ κ. Χρ. Σακελλαρόπουλος — Ἐν Σύρῳ ὁ κ. Ἐμ. Βεκιαρέλης—Ἐν Τρικκάλοις ὁ κ. Ι. Σγουρόπουλος — Ἐν Τριπόλει ὁ κ. Π. Χρυσανθόπουλος — Ἐν Ὕδρᾳ ὁ κ. Ι. Τζάθας — Ἐν Φιλιατροῖς ὁ κ. Γ. Πολυχρονιάδης — Ἐν Χαλκίδι ὁ κ. Μ. Παπαχατζῆς.

ΕΝ ΤΩ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩ

Ἐν Ἀδριανουπόλει ὁ κ. Γ. Λαμπουσιάδης — Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ οἱ κ. κ. Δ. Βενετοκλῆς καὶ Στ. Βασιλειάδης — Ἐν Ἀστραχὰν ὁ κ. Π. Δημητριάδης — Ἐν Βατοὺμ ὁ κ. Ι. Ζαφειρίδης — Ἐν Βερδιάνσκᾳ ὁ κ. Ἡρ. Κουρῆς — Ἐν Βάρνᾳ ὁ κ. Λ. Σεμπρικὸς — Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης οἱ κ. κ. Α. Ξενουδάκης καὶ Ι. Γ. Βλαστὸς — Ἐν Θεσσαλονίκῃ οἱ κ. κ. Σ. Ἀστεριάδης, Δ. Κ. Γερασίμου, Ν. Χριστομᾶνος — Ἐν Ἰσμαηλίῳ ὁ κ. Σπ. Χωραφᾶς—Ἐν Καλαρασίῳ (δι' ὅλην τὴν Ῥωμανίαν) ὁ κ. Σ. Δενδρινὸς—Ἐν Καβάλλᾳ οἱ κ.κ. Ι. Τζιάτας κ. Λ. Εὐαγγελίδης — Ἐν Κύπρῳ (Λεμησσὸς) ὁ κ. Α. Κ. Παλαιολόγος — Ἐν Κυδωνίαις ὁ κ. Π. Β. Διαμαντόπουλος — Ἐν Κωνσταντινουπόλει οἱ κ.κ. Ἀδελφοὶ Δεπάστα, Α. Κ. Γεράρδος καὶ Γ. Ι. Καψαλίδης — Ἐν Λέσβῳ ὁ κ. Στ. Βουδούρης—Ἐν Λίβερπουλ (δι' ὅλην τὴν Ἀγγλίαν) ὁ κ. Κ. Μιχαηλίδης — Ἐν Λουλὲ Βουργὰς ὁ Σ. Ἀρχιμανδρίτης Δωρόθεος — Ἐν Μασσαλίᾳ ὁ κ. Ι. Κολάσσης—Ἐν Μυτιλήνῃ ὁ κ. Γ. Κεχαγιᾶς—Ἐν Ὀδησσῷ (δι' ὅλην τὴν Ῥωσσίαν, οἱ κ. κ. Γ. Κοντούρης, Α. Μάλτος καὶ Π. Περράκης—Ἐν Πρεβέζῃ ὁ κ. Χ. Τόλιας — Ἐν Ῥεθύμνῳ ὁ κ. Μ. Πετυχάκης — Ἐν Ῥοστοβίῳ (δι' ὅλην τὴν Ῥωσσίαν) ὁ κ.Δ. Πρινόπουλος—Ἐν 40 Ἐκκλησιαῖς ὁ κ. Π Φλωρίδης—Ἐν Στενημάχῳ ὁ κ. Ἀθ. Ἐπιτρόπου — Ἐν Σμύρνῃ ὁ κ. Θεολ. Δημητριάδης — Ἐν Ταϊγανίῳ ὁ κ. Η. Π. Ἡσαΐας — Ἐν Τραπεζοῦντι ὁ κ. Γ. Ν. Καπνᾶς — Ἐν Φιλιππουπόλει ὁ κ. Λ. Ἐνυάλης — Ἐν

Digitized by Google

Χάλκη ὁ κ. Γ. Κόκκινος — Ἐν Χανίοις ὁ κ. Κ. Μαρκαντωνάκης.

ΦΥΛΛΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

πωλοῦνται πρὸς 30 λεπ·ὰ ἐν τῷ Ἐσωτερικῷ καὶ 40 λεπτὰ ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ :

Ἐν Ἀθήναις : Εἰς τὸ Γραφεῖον τῆς Ἑστίας, Εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον της Ἑστίας, Εἰς τὸ Πρακτορεῖον τῶν Ἐφημερίδων, Εἰς τὰ Κιόσκια τῶν πλατειῶν καὶ εἰς τὰς ὁδοὺς ὑπὸ τῶν ἐφημεριδοπωλῶν. — Ἐν Σύρῳ : Εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον Βεκιαρέλη. — Ἐν Λευκάδι ὑπὸ τοῦ κ. Α. Γράψα. — Ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον Ἀδ. Δεπάστα καὶ εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον Α. Κ. Γεράρδου. — Ἐν Σμύρνῃ εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον Θεολ. Δημητριάδου. — Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης ὑπὸ τῶν κ. κ. Α. Ξενουδάκη καὶ Ι. Γ. Βλαστοῦ. — Ἐν Ῥεθύμνῳ ὑπὸ τοῦ κ. Ε. Πετυχάκη.

Ο ΛΟΥΚΗΣ ΛΑΡΑΣ

τὸ γνωστὸν ἐθνικὸν διήγημα τοῦ κ. Δ. Βικέλα θαυμασίως εἰκονογραφηθὲν ὑπὸ τοῦ ζωγράφου κ. Ῥάλλη ἀποστέλλεται πρὸς πάντα προπληρώνοντα εἰς τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἑστίας δρ. 11 ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ φρ. χρ. 10 ἐκ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.

Ο ΡΩΜΗΟΣ

ἀποστέλλεται πρὸς πάντα συνδρομητὴν τῆς «Ἑστίας» προπληρώνοντα δραχμὰς 5 ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ φρ. χρ. 6 ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ.

Ο ΦΑΣΟΥΛΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ

ὁ νεώτατος τόμος ποιημάτων τοῦ Σουρῆ τιμᾶται διὰ τοὺς ἀποστέλλοντας τὸ ἀντίτιμον πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἑστίας δραχ. 3,50 ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις καὶ φρ. χρ. 3,50 ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ.

ΦΙΛΟΚΑΛΟΣ ΠΗΝΕΛΟΠΗ
ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΟΥ ΣΥΡΜΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΗΜΑΤΩΝ

Συνδρομὴ ἐτησία Ἐπαρχιῶν δρ. 9 — Ἐξωτερικοῦ φρ. χρ. 10

Ὅσοι ἐκ τῶν συνδρομητῶν τῆς *Ἑστίας* ἐπιθυμοῦσι νὰ λαμβάνωσι τὴν *Φιλόκαλον Πηνελόπην* δύνανται ν' ἀποστείλωσιν αἴτησιν ἐγγραφῆς μετὰ τοῦ ἀναλόγου ἀντιτίμου

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ "ΕΣΤΙΑΣ,,

Ἡ Διεύθυνσις τῆς «Ἑστίας» καταρτίσασα ἴδιον τελειότατον Τυπογραφεῖον, τοῦ ὁποίου ἡ λειτουργία ἄρχεται λίαν προσεχῶς, θὰ χρησιμοποιήσῃ τοῦτο καὶ πρὸς ἔναρξιν ἰδίων ἐκδόσεων, βιβλίων ἐκλεκτῶν καὶ καλλιτεχνικῶς ἐκτυπουμένων, τινῶν δὲ καὶ εἰκονογραφημένων. Τὰ ὑπὸ τῆς «Ἑστίας» ἐκδιδόμενα βιβλία θὰ δίδωνται ἐξαιρετικῶς διὰ μόνους τοὺς συνδρομητὰς αὐτῆς εἰς τιμὴν ἠλαττωμένην εὐθὺς ἅμα τῇ ἐκδόσει.

Πρωτα βιβλία θὰ ἐκδοθῶσιν ὑπὸ τῆς «Ἑστίας» τὰ ἑξῆς :

ΣΠ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΑΡΤΥΡΙΟΥ ΤΟΥ ΡΗΓΑ
ΜΕΤΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΕΜ. Δ. ΡΟΪΔΟΥ

Η ΓΡΑΠΤΗ ΜΑΣ ΓΛΩΣΣΑ

Κ. ΠΑΛΑΜΑ

ΠΟΙΗΣΙΣ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑ

Α. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Α΄ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, 26 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1892 ΑΡΙΘ. 4

493

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ΄ Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΠΟΚΡΥΦΑ ΚΑΙ ΣΥΝΑΞΑΡΙΑ, ὑπὸ *Ἐμ. Δ. Ροΐδου.*

ΙΣΤΟΡΙΑ ΓΥΝΑΙΚΟΣ, **Ἀγγλικὸν διήγημα.**

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΡΑΓΚΑΒΗΣ. **Σκιαγραφία** ὑπὸ *Ν. Ι. Σπανδωνῆ.*

ΑΘΗΝΑΙΚΗ ΗΧΩ.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ: **Τυμβωρύχοι ἐκ φανατισμοῦ, Πῶς ἀλιεύουσιν οἱ Μαῦροι τοὺς σπόγγους, Ταχυδρομικαὶ μέλισσαι, Πάλη ἐλεφάντων, Καθαρὸς ὑπηρέτης.**

ΕΞ ΑΝΑΓΝΩΣΕΩΝ: ΚΑΛΑ ΓΕΡΑΜΑΤΑ, ποίημα ὑπὸ *Α. Ῥαγκαβῆ.*

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ.

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Ἀρχαιολογικά, Φιλολογικά, Ἐπιστημονικά, Ἐκπαιδευτικά.**

ΕΙΚΟΝΕΣ: **Κωνσταντῖνος Ζάππας.**

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ἀλέξανδρος Ῥαγκαβῆς. — Τὸ παραμύθι τοῦ πάππου. — Κωνσταντῖνος Ζάππας. — Ὁ ἀποθανὼν Μ. Δοὺξ τῆς Ῥωσσίας Κωνσταντῖνος.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις 23 Ἰανουαρίου

Ὁ βασιλόπαις Γεώργιος προσβληθεὶς ὑπὸ ὀξυτάτης ἰμφλουέντζας διατελεῖ ἤδη ἐν ἀναρρώσει.

— Τὴν 22 Ἰανουαρίου συνεπληρώθη πεντηκονταετηρὶς ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης.

— Τὸ ἀγγλικὸν θωρηκτὸν «Βικτωρία» ἐκτελοῦν γυμνάσια ἑλιγμῶν προσήραξε παρὰ τὸν Ἀστακόν, ἀλλ' ἀνειλκύσθη ὑπὸ τῶν ἄλλων πλοίων τοῦ στόλου ἄνευ τινὸς ζημίας.

— Κατὰ τὴν ἄρτι γενομένην 24ην κλήρωσιν τοῦ λαχείου τοῦ Πατριωτικοῦ δανείου ὁ πρῶτος ἀριθμὸς 260,029 ἐκέρδησε δραχ. 908, οἱ δὲ ἑπόμενοι 75,041, 14,750, 214,072, 202,246 καὶ 156,040 ἐκέρδησαν ἀνὰ 45 δρ. καὶ 40 λ. ἕκαστος. Αἱ λοιπαὶ 100 ὁμολογίαι θὰ λάβωσιν ἀμοιβὴν δραχ. 11,35.

— Ἀφίκετο ἐκ Παρισίων ὁ διαπρεπὴς λόγιος κ. Δ. Βικέλας.

— Ἕνεκα τῆς κυκλοφορούσης κατ' αὐτὰς εἰδήσεως περὶ συνομολογήσεως δανείου ἠλαττώθη κατά τι ἡ τιμὴ τοῦ χρυσοῦ καὶ ἡ τοῦ ἐξωτερικοῦ συναλλάγματος.

— Ἀπέθανε τὴν παρελθοῦσαν Τετάρτην ἐκ συγκοπῆς τῆς καρδίας, ἐν ᾧ κατήρχετο εἰς Φάληρον διὰ τοῦ τροχιοδρόμου, ὁ καθηγητὴς τῆς θεολογίας Νικόλαος Δαμαλᾶς ἐν ἀκμαίᾳ ἔτι ἡλικίᾳ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΡΑΓΚΑΒΗΣ

Δεινὴν ὑπέστη συμφορὰν κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα ἡ Ἑλλὰς καὶ ἰδίως τὰ ἑλληνικὰ γράμματα. Τὴν ἑσπέραν τῆς 16 Ἰανουαρίου ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις ἐκ πνευμονίας ὁ γεραρὸς λόγιος Ἀλέξανδρος Ῥαγκαβῆς. Ὁ Ῥαγκαβῆς ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν 23 Δεκεμβρίου 1809 καὶ ἐδιδάχθη ἐκεῖ τὰ πρῶτα γράμματα. Ὅτε ἐξερράγη ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ κατέφυγεν εἰς Ὀδησσόν, ἐκεῖ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος Ῥαγκαβῆς ἔσχε διδάσκαλον τὸν Βαρδαλάχον. Διαρκοῦντος τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος μετέβη εἰς Μόναχον, ὅπου ἐσπούδασεν ἐν τῇ αὐτόθι Στρατιωτικῇ Σχολῇ. Ὅτε ἀποκατεστάθη ἐλευθέρα ἡ Ἑλλὰς καὶ κατῆλθεν εἰς Ναύπλιον ὡς Κυβερνήτης ὁ Καποδίστριας, ὁ Ῥαγκαβῆς κατῆλθεν ἐπίσης καὶ ἐγένετο ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ, διορισθεὶς διευθυντὴς τοῦ ὁπλοστασίου. Ἀλλὰ ὁ Ῥαγκαβῆς εἶχε τάσεις μᾶλλον πρὸς τὴν Φιλολογίαν, διὸ παραιτηθεὶς τοῦ στρατοῦ ἐγένετο καθηγητὴς τῆς Ἀρχαιολογίας. Βραδύτερον ἐξελέγη βουλευτὴς τοῦ Πανεπιστημίου· ἐγένετο δὲ κατόπιν ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ εἶτα ὑπουργὸς τῆς Παιδείας. Ἐργατικώτατος ὅμως δὲν ἔπαυε γράφων καὶ ὑπῆρξε μετὰ τοῦ Νικολ. Δραγούμη καὶ Κωνσταντίνου Παπαρρηγοπούλου ὁ κύριος συντάκτης τῆς Πανδώρας. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μακρὸν ἐδημοσιογράφησε διὰ τῆς *Ὁμονοίας*. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Γεωργίου διωρίσθη πρεσβευτὴς ἐν Παρισίοις καὶ ἐν Ἀμερικῇ, κατόπιν δὲ ἀπὸ τοῦ 1866 διετέλεσε διαρκῶς πρεσβευτὴς ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Βερολίνῳ, ὁπόθεν ἀνεκλήθη πρὸ τεσσάρων ἐτῶν. Ὁ Ῥαγκαβῆς εἶχε τιμηθῆ διὰ δώδεκα Μεγαλοσταύρων, ἐν οἷς ὁ Γερμανικὸς Α' καὶ Β' τάξεως τοῦ Ἐρυθροῦ Ἀετοῦ, τῆς Αὐστρίας τοῦ σιδηροῦ στέμματος, τῆς Ρωσσίας τῆς Ἁγίας Ἄννης, τῆς Δανιμαρκίας τοῦ Δάνεμβρογ, τῆς Βραζιλίας, τῆς Νεαπόλεως, τῆς Τοσκάνης, Βαυαρίας, Σαξονίας, Βυρτεμβέργης καὶ Βελγίου· Ἑλληνικὸν δ' ἔφερε τὸν Σταυρὸν τῶν Ἀνωτέρων Ταξιαρχῶν. Ἐπὶ τοῦ νεκροῦ αὐτοῦ κατέθεσαν 20 στεφάνους· πλὴν ἄλλων τὸ Πανεπιστήμιον, ὁ πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων Σύλλογος, ὁ Φιλ. Σύλλ. «Παρνασσός», ὁ σύλλογος τῆς «Ἀναπλάσεως», ὁ τῆς «Ἀνατολικῆς Ὁμοσπονδίας», ὁ «Ἀρχαϊκός», ἡ «Ἕνωσις τῶν Φοιτητῶν», ἡ Φιλαρμονικὴ Ἑταιρία, ὁ Δῆμος Ἀθηναίων. Τοὺς στεφάνους ἐκράτουν φοιτηταὶ καὶ μέλη τῆς Φιλαρμονικῆς ἑταιρίας, τὰ δὲ παράσημα ἀξιωματικοὶ τοῦ πεζικοῦ. Ἡ νεκρικὴ πομπὴ ἐκ τῆς παρὰ τὸ Πανεπιστήμιον μικρᾶς οἰκίας, ἐν ᾗ ἀπέθανεν ὁ Ῥαγκαβῆς, διηυθύνθη εἰς τὴν Μητρόπολιν. Ἐν τῷ ναῷ ἐξεφώνησαν λόγον ἐκ μέρους μὲν τοῦ Συλλόγου τῆς «Ἀναπλάσεως» ὁ κ. Μεσολωρᾶς, ἐκ μέρους δὲ τοῦ Συλλ. «Παρνασσοῦ» ὁ κ. Ἰγνάτιος Μοσχάκης. Ἐπὶ δὲ τοῦ τάφου ἐκ μέρους τοῦ Πανεπιστημίου ὁ καθηγητὴς κ. Ν. Γ. Πολίτης. Πρὶν ἢ κατατεθῇ εἰς τὸν τάφον ὁ σεπτὸς νεκρὸς ὁ χορὸς τῆς Φιλαρμονικῆς Ἑταιρίας ἔψαλε τὸν θαυμάσιον ἐπιτάφιον τοῦ Μένδελσων. Τὴν κηδείαν ἠκολούθησαν τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον, ὁ κ. Τρικούπης, οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ Διαδόχου, τὸ διπλωματικὸν σῶμα, τὰ μέλη τῶν ξένων ἀρχαιολογικῶν Σχολῶν, πάντες οἱ ἐν Ἀθήναις λόγιοι καὶ δημοσιογράφοι, πλῆθος φοιτητῶν καὶ λαὸς πολύς.

Εἰς τὴν μνήμην τοῦ Ἀλεξάνδρου Ῥαγκαβῆ ἡ *Ἑστία*, ἣν τοσάκις ὁ ἀοίδιμος ἐτίμησε διὰ τῆς πολυτίμου αὐτοῦ συνεργασίας, ἀφιερώνει στήλας αὐτῆς ἐξετάζουσα τὸν βίον αὐτοῦ σήμερον μὲν γενικώτερον ὡς ἐξόχου ἀνδρός, προσεχῶς δὲ εἰδικώτερον ὡς ἐργάτου τῶν γραμμάτων.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΖΑΠΠΑΣ

Τηλεγραφικῶς ἠγγέλθη ἐκ Μαντὸν τῆς Γαλλίας, ὅπου χάριν τοῦ ἠπίου κλίματος διέτριβεν, ὁ θάνατος τοῦ μεγάλου ἐθνικοῦ εὐεργέτου **Κωνσταντίνου Ζάππα.**

Ἅμα τῇ θλιβερᾷ ἀγγελίᾳ ἀπεστάλησαν ἐξ Ἀθηνῶν πλεῖστα συλλυπητήρια τηλεγραφήματα πρὸς τοὺς ἀνεψιοὺς τοῦ ἀειμνήστου ἀνδρὸς καὶ τοὺς λοιποὺς συγ-

Digitized by Google

γενεῖς του ἐκ μέρους τοῦ Βασιλέως, τοῦ Πρωθυπουργοῦ, τῆς ἐπὶ τῶν Ὀλυμπίων ἐπιτροπῆς, τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν, τοῦ δημάρχου Ἀθηναίων καὶ ἄλλων.

Ὅμοια τηλεγραφήματα ἀπεστάλησαν καὶ ὑπὸ τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Ῥωμουνίας πρὸς τοὺς συγγενεῖς τοῦ Ζάππα, συνελυπήθη δὲ αὐτοὺς καὶ ἡ Ῥωμουνικὴ Ἀκαδημία, ἥτις διεκδικεῖ μέρος τῆς περιουσίας αὐτοῦ. Ἡ ἐν Βουκουρεστίῳ Ἑλληνικὴ κοινότης συνελθοῦσα ἐψήφισε κατάλληλον τῇ περιστάσει ψήφισμα καὶ ἐκανόνισε τὴν συμμετοχὴν αὐτῆς εἰς τὴν κηδείαν τοῦ ἀειμνήστου ἀνδρός.

Κατ' εἰδήσεις τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν οὐδεμία διαθήκη τοῦ ἀειμνήστου εὑρέθη οὔτε ἐν Μαντόν, οὔτε ἐν Βουκουρεστίῳ, οὔτε ἐν τῇ ἀγροτικῇ ἐπαύλει τοῦ Βροσθενίου.

Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν διέταξε τηλεγραφικῶς τὸν ἀφιχθέντα ἤδη εἰς Βουκουρέστιον γραμματέα τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας κ. Τομπάζην, ἵνα ἐνεργήσῃ σφράγισιν τῶν ἐν Βουκουρεστίῳ καὶ ἐν Βροσθενίῳ κτημάτων του, ἥτις καὶ ἐγένετο, σφραγισθεισῶν πασῶν τῶν οἰκιῶν αὐτοῦ, παρουσίᾳ καὶ ὑπαλλήλου τῆς Ῥωμουνικῆς κυβερνήσεως

Ὁ νεκρὸς μετεκομίσθη εἰς Βροσθένιον διὰ Βουκουρεστίου. Ἡ θέλησις τοῦ μεταστάντος εἶνε ὅπως ταφῇ παρὰ τοὺς τάφους τῶν ἀδελφῶν του. Ὁ δήμαρχος Ἀθηναίων κ. Μελᾶς ἀπέστειλε τηλεγράφημα πρὸς τοὺς ἀνεψιούς του, παρακαλῶν αὐτοὺς ἐκ μέρους τοῦ δήμου Ἀθηναίων, ὅπως ὁ νεκρὸς τοῦ Ζάππα μετακομισθῇ εἰς Ἀθήνας. Δυστυχῶς ἡ εὐχὴ τοῦ δήμου δὲν θὰ πραγματοποιηθῇ.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Α. Α. Ἐνταῦθα. Ὁ Γραφολόγος τῆς «Ἑστίας» ἀδυνατεῖ νὰ σᾶς εὐχαριστήσῃ.

Φυτρ. καὶ Ἄσπ. Ἐνταῦθα. Ἀνορθόγραφον, ἀνούσιον, κατώτερον οἱασδήποτε κρίσεως.

κ. Στ. Λ. Κ)πολιν. Ἰδιαιτέρως ἀδυνατοῦμεν ν' ἀπαντῶμεν διὰ χειρόγραφα στελλόμενα πρὸς δημοσίευσιν καὶ μὴ κριθέντα ἄξια. Παρακαλοῦμεν δὲ καὶ ὑμᾶς καὶ ὅλους τοὺς ἀπροσκλήτους συνεργάτας τῆς «Ἑστίας» νὰ μᾶς ἀπαλλάττωσι τῆς φροντίδος ταύτης, ἥτις θ' ἀπῄτει ἰδιαιτέραν ὅλως ὑπηρεσίαν.

κ. Δ. Κ. Καρδασαράν. Δὲν ἠδυνήθημεν νὰ τὰ εὕρωμεν εἰς κανὲν βιβλιοπωλεῖον.

κ Η. Κ. Βερδιάνσκαν. Βιβλίον ἐστάλη ἔκτοτε ζητήσατέ το εἰς τὸ ταχυδρ. Στέλλονται φύλλα 27 καὶ 49 μετὰ «Ῥωμηοῦ.» Γράψετε ποῖα φύλλα ἄλλα Ῥωμ. σᾶς λείπουν. Φασ. Φιλ. στέλλεται· τιμὴ φρ. 3,50. Εὐχαριστοῦμεν διὰ τὰ φιλικὰ αἰσθήματά σας.

κ. Φ. Τραπεζοῦντα. Ἔχουν πολὺ αἴσθημα ἀλλὰ τοὺς ἐλλείπει καὶ ἡ στοιχειωδεστάτη στιχουργικὴ τέχνη.

Ῥήγαν. Τί θέλετε νὰ κάμωμεν, ἀφοῦ τὸ πρᾶγμα ἐξεψύχισε, διότι δὲν τὸ ἐσήκωσεν ὁ τόπος. Ἂν ἦσαν καὶ ἄλλοι ἐφάμιλλοί σας, βέβαια θὰ ἐπρόκοπτε. Τί νὰ γείνῃ ; Ἐπιδοθῆτε τόρα εἰς τὰ Μικρὰ Ζητήματα.

κ. Βεργ Ἀργοστόλιον. Θὰ ἐξετάσωμεν περὶ τῆς Γραμ. καὶ θὰ σᾶς ἀπαντήσωμεν προσεχῶς.

κ. Ι. Σ. Πάτρας. Ἄδικα παράπονα. Τὸ φύλλον σας ἐχάθη βέβαια εἰς τὸ ταχυδ. Ἂν τὸ ἐλαμβάνατε θὰ ἐβλέπατε εἰς τὴν Ἀλληλογρ. ὅτι νέα τεύχη Γυμναστ. δὲν ἐξεδόθησαν. Τὸ ἐξώφυλλον εἶνε ἐκ σχεδίου τοῦ Γκύζη βραβευθέντος. Δὲν σᾶς ἀρέσει ; Εἰς τὰ 1893 θ' ἀλλάξῃ· ὑπομονὴ ὀλίγη.

κ. Α. Χ. Σῦρον Ἐστάλη ζητηθὲν φύλλον.

κ. Α. Ι. Π. Βουκουρέστιον. Διωρθώθη ἡ διεύθυνσίς σας.

κ. Θ. Ι. Π. Γκερλῆ. Ἐλήφθησαν. Στέλλονται ζητηθέντα φύλλα καὶ ἀπόδειξις.

κ. κ. Χ. Β. Σ. Β. Λάρισαν — Κ. Δ. Βῶλον — Ξ. Σ. Αἴγιον — Π. Α. Nispozeni — Π. Ν. Π. Πάτρας — Cab. de Lect. «Omonia» Μεσημβρίαν. Ἐλήφθησαν, στέλλεται ἀπόδειξις.

κ. Π. Μ. Λευκάδα. Ἐστάλησαν τὰ ἐκ λάθους τῆς διεκπεραιώσεως καθυστερηθέντα τρία πρῶτα φύλλα.

κ. Γ. Β. Περιγιάλι. Ἐλήφθησαν. Ἐνεγράφητε. Στέλλεται σειρὰ φύλλων καὶ ἀπόδειξις.

κ Κ. Σ. Λευκάδα. Ἐλήφθη συνδρ. κ. Σ. Ψ. ἀπόδειξις στέλλεται πρὸς ὑμᾶς ἐντὸς τοῦ φύλλου.

κ Γ. Κ. Μυτιλήνην. Ἐνεγράφησαν δύο νέοι συνδρ. Διεγράφη ὁ κ. Μ. Χ.

κ. Ν. Α. Οἰ Κων)πολιν, Ἐλήφθησαν. Ἐστάλη καθυστερ. φύλλον καὶ ἀπόδειξις.

κ. Π. Σ. Δ. Ἀργοστόλιον. Ἐνεγράφητε, ἐστάλη σειρὰ φύλλων καὶ ἀπόδειξις.

κ. Ι. Μ. Τ. Φ. Ἐλήφθη συνδρομή σας, ἐστάλησαν ζητηθέντα καὶ ἀπόδειξις.

κ. Δ. Β. Μ. Σόφιαν· Ἐλήφθησαν, ἐνεγράφητε συνδρομητὴς εἰς Ἱστ. ΙΘ' Αἰῶνος. Ἐστάλησαν ζητηθέντα καὶ ἀποδείξεις.

κ. Σ. Δ. Μ. Γαλάζιον. Ζητηθέντα βιβλία δὲν ὑπάρχουσιν ἐνταῦθα.

κ. κ. Γ. Π. Τ. Βῶλον — Λ. Μπ. Ναύπλιον — Ι. Σ. Β. Λάρισαν. Ἐλήφθησαν. Στέλλεται ἀπόδειξις.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Εὐαγγέλου Παπαχατζῆ Δ. Φ., καθηγητοῦ ἐν τῷ Βαρβακείῳ Λυκείῳ **Γενικὴ Ἱστορία** πρὸς χρῆσιν τῶν γυμνασίων· τόμος Β', Ἱστορία τῶν Ῥωμαίων κατὰ τὸ πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ Τυπογραφείου Π. Δ. Σακελλαρίου 1892. 8ου σ. ζ'—179. [Τὸ εἰρημένον βιβλίον εἶνε εὐμέθοδον ἐγχειρίδιον, τὸ ὁποῖον ὁ συγγραφεὺς συνέταξεν ἵνα, ὡς ἐν τῷ προλόγῳ του λέγει, ἀναπληρώσῃ τὴν παντελῆ ἔλλειψιν τοιούτου. Κατὰ πόσον ἐπέτυχε, μόνη ἡ διὰ τούτου διδασκαλία δύναται ν' ἀποδείξῃ, ἀλλ' ὁ φυλλομετρῶν αὐτὸ καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως ἀναγνωρίζει εἰς τὸν συγγραφέα ὅλα τὰ προσόντα, ἅτινα πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ συνθέτων διδακτικὰ βιβλία, ἤτοι σαφήνειαν καὶ γλαφυρὸν ὕφος καὶ μεθοδικότητα κατὰ τὴν διάταξιν τῆς ὕλης. Ὁ κ. Παπαχατζῆς θὰ ἐκδώσῃ καὶ τὰ ἄλλα μέρη τῆς Γενικῆς Ἱστορίας, ἀγγέλλει δὲ τὴν τῶν Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐθνῶν καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, ἧς τὴν ἔκδοσιν εὐχόμεθα ταχεῖαν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς σπουδαζούσης νεότητος, συγχαίροντες τῷ φιλοπόνῳ καὶ εὐπαιδεύτῳ συγγραφεῖ.

Δ]

ΝΕΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκ τοῦ Βιβλιοπωλείου τῆς «Ἑστίας» Γεωργίου Κασδόνη ἐξεδόθη ἄρτι νέος *Χάρτης τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος* συνταχθεὶς ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ χαρτογράφου κ. Μιχ. Χρυσοχόου. Ὁ Χάρτης οὗτος, καταρτισθεὶς ὑπὸ κλίμακα 1]500,000 ἔχει διαστάσεις 1 μ. 25 Χ 1 μ. 05, εἶνε δὲ ἄριστα ἐπεξειργασμένος ἐπὶ τῇ βάσει τῆς νέας κατ' ἐπαρχίας διαιρέσεως τοῦ Κράτους. Περιέχει δὲ πρὸς τούτοις καὶ λεπτομερῆ στατιστικὴν τῶν κατοίκων τοῦ Βασιλείου κατά τε νομοὺς καὶ ἐπαρχίας, ἐξηγμένην ἐκ τῶν ἐπισήμων πινάκων τοῦ Ὑπουργείου τῆς τελευταίας πρὸ διετίας γενομένης ἀπογραφῆς τῶν κατοίκων, καὶ προσέτι τὸν ἀριθμὸν τῶν δήμων πόλεων καὶ χωρίων ἑκάστου νομοῦ καὶ ὅλου τοῦ Κράτους. Ὁ *Χάρτης τῆς Ἑλλάδος* εἶναι ἄριστα τετυπωμένος διὰ ζωηρῶν χρωμάτων καὶ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς χρησιμώτατον κόσμημα παντὸς σπουδαστηρίου καὶ παντὸς γραφείου. Εὑρίσκεται ἐν τῷ *Βιβλιοπωλείῳ τῆς Ἑστίας* Γ. Κασδόνη καὶ τιμᾶται ἄδετος μὲν δραχ. 5 ἐπικολλημένος δ' ἐπὶ πανίου, βερνικωμένος καὶ μετὰ δύο ῥάβδων πρὸς ἀνάρτησιν δραχ. 10.

Digitized by Google

ΠΡΟΣΕΧΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Οἱ ἀναγνῶσται τῆς Ἑστίας βεβαίως παρετήρησαν ὅτι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ νέου ἔτους ὅλως ἰδιαιτέρα καταβάλλεται προσπάθεια ὑπὸ τῆς Διευθύνσεως περὶ τὴν ἐκλογὴν τῆς ὕλης καὶ τὸν πλοῦτον τῶν εἰκόνων, καθ' ἡμέραν δὲ ἐξασφαλίζεται ἡ δημοσίευσις νέων ἀξίων πολλοῦ λόγου ἄρθρων καὶ διηγημάτων. Μεταξὺ τούτων εἶνε:

Ο ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ

Ἐκ τῶν Μιμιάμβων τοῦ Ἡρώνδα

τῶν ἀνακαλυφθέντων ἐν τοῖς παπύροις τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου κατὰ μετάφρασιν ἔμμετρον μετὰ σημειώσεων τοῦ καθηγητοῦ κ. Ν. Γ. Πολίτου.

Η ΚΗΔΕΙΑ

ἠθογραφία ὑπὸ Β. Γ. Στεφελίδου ἔχουσα καὶ τοῦτο τὸ καινότροπον, ὅτι συνοδεύεται ὑπὸ τριῶν μικρῶν καλλιτεχνικῶν εἰκόνων, ἃς αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς ἐσχεδίασε καὶ τὸ ἐν Παρισίοις διάσημον κατάστημα Guillaume ἐξετέλεσε.

ΤΑ ΕΝΤΟΣ ΚΛΩΒΙΩΝ ΠΤΗΝΑ

ἤτοι ἡ ἀνατροφὴ ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν ἀπὸ τοῦ καναρινίου μέχρι τοῦ ψιττακοῦ, σειρὰ χρησιμωτάτων καὶ τερπνοτάτων ὁδηγιῶν καὶ γνώσεων ἀνθολογηθεισῶν χάριν τῶν φιλοπτήνων ἀναγνωστριῶν τῆς Ἑστίας ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῆς Ζωολογίας κ. Ν. Ἀποστολίδου.

Ο ΚΑΘΑΡΟΣ ΑΗΡ ΚΑΙ ΤΑ ΦΥΤΑ

Ἐξέτασις τοῦ σπουδαιοτάτου ζητήματος ὑγιεινῆς κατὰ πόσον ὠφελοῦν ἢ βλάπτουν φυτὰ ἐντὸς τοῦ δωματίου καλλιεργούμενα κατὰ σοφωτάτην πραγματείαν Γερμανοῦ ἐπιστήμονες ὑπὸ τοῦ δασολόγου κ. Κ. Σαμίου.

ΜΑΚΡΟΝ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

πρὸς δημοσίευσιν ἐν τῇ Ἑστίᾳ προετοιμάζεταί τι ὅλως νέον καὶ μέλλον νὰ ἐκπλήξῃ τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν.

ΦΥΛΛΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

πωλοῦνται πρὸς 30 λεπ·ὰ ἐν τῷ Ἐσωτερικῷ καὶ 40 λεπτὰ ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ:

Ἐν Ἀθήναις: Εἰς τὸ Γραφεῖον τῆς Ἑστίας, Εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον της Ἑστίας, Εἰς τὸ Πρακτορεῖον τῶν Ἐφημερίδων, Εἰς τὰ Κιόσκια τῶν πλατειῶν καὶ εἰς τὰς ὁδοὺς ὑπὸ τῶν ἐφημεριδοπωλῶν. — Ἐν Σύρῳ: Εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον Βεκιαρέλη. — Ἐν Λευκάδι ὑπὸ τοῦ κ. Α. Γράψα. — Ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον Ἀδ. Δεπάστα καὶ εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον Α. Κ. Γεράρδου. — Ἐν Σμύρνῃ εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον Θεολ. Δημητριάδου. — Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης ὑπὸ τῶν κ. κ. Α. Ξενουδάκη καὶ Ι. Γ. Βλαστοῦ. — Ἐν Ῥεθύμνῳ ὑπὸ τοῦ κ. Ε. Πετυχάκη.

Ο ΛΟΥΚΗΣ ΛΑΡΑΣ

τὸ γνωστὸν ἐθνικὸν διήγημα τοῦ κ. Δ. Βικέλα θαυμασίως εἰκονογραφηθὲν ὑπὸ τοῦ ζωγράφου κ. Ῥάλλη ἀποστέλλεται πρὸς πάντα προπληρώνοντα εἰς τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἑστίας δρ. 11 ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ φρ. χρ. 10 ἐκ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.

Ο ΡΩΜΗΟΣ

ἀποστέλλεται πρὸς πάντα συνδρομητὴν τῆς «Ἑστίας» προπληρώνοντα δραχμὰς 5 ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ φρ. χρ. 6 εν τῷ Ἐξωτερικῷ.

Ο ΦΑΣΟΥΛΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ

ὁ νεώτατος τόμος ποιημάτων τοῦ Σουρῆ τιμᾶται διὰ τοὺς ἀποστέλλοντας τὸ ἀντίτιμον πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἑστίας δραχ. 3,50 ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις καὶ φρ. χρ. 3,50 ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

23 Ἰανουαρίου 1892.

	Ἀγορὰ		*Πώλησ.*	
ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	Δρ.	Λ.	Δρ.	Λ.
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο[ο.	470	—	475	—
» 120,000,000 πρὸς 5 ο]ο.	490	—	495	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο]ο.	490	—	495	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	415	—	420	—
» 30,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	—	—	—	—
» 125,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	—	—	—	—
Κτηματικαὶ ὁμολογίαι ἐθνικῆς τραπέζης 60,000,000 μετὰ λαχείου	562	—	563	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος	3780	—	3790	—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα	185	—	186	—
Τράπεζα Ἠπειροθεσσαλίας.	—	—	—	—
Βιομηχανικῆς πίστεως	71	—	72	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	163	50	164	—
Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	422	—	425	—
Σιδηροδρόμου Πελοσοννήσου	211	—	212	—
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	147	—	148	—
Ἀνωνύμου ἑταιρίας ὁ «Ἑρμῆς»	57	—	60	—
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου	87	—	88	—
Δημοσίων καὶ δημοτικῶν ἔργων	64	—	65	—
Ἑταιρίας ἐργοληψιῶν	345	—	350	—
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
Εἰκοσάφραγκον τέλος μηνὸς	—	—	—	—
Εἰκοσάφραγκον τοῖς με-.	27	60	27	62
Λίρα ὀθωμανικὴ	—	—	—	—
Λίρα ἀγγλικὴ	—	—	—	—
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον Ἀγγλίας	34	30	34	75
Τρίμηνον Γαλλίας	136	50	138	50
Ὄψεως Ἀγγλίας	34	65	34	97
Ὄψεως Γαλλίας	138	—	138	50

Digitized by Google

Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ΄ Αἰῶνος

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ΄ Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ.	10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» »	20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ	40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΗΔΕΙΑ, ὑπὸ *Β. Γ. Στεφελίδου.*

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ.

ΑΠΟΚΡΥΦΑ ΚΑΙ ΣΥΝΑΞΑΡΙΑ, ὑπὸ *Ἐμ. Δ. Ῥοΐδου.*

ΔΥΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΑΙ : **Διονύσιος Ε΄ — Νεόφυτος Η΄,** ὑπὸ *Α. Διομήδους Κυριακοῦ.*

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ : **Τὸ ἔργον τοῦ Ῥαγκαβῆ,** ὑπὸ *Κωστῆ Παλαμᾶ.*

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ : **Ἕλλην κηπουρὸς ἐν Αὐστραλίᾳ, Ἀφελὴς ἀπολογία.**

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ.

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ.

ΧΡΟΝΙΚΑ : **Ἀρχαιολογικά, Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Θεατρικά, Μουσικά.**

ΕΙΚΟΝΕΣ

Τρεῖς εἰκόνες τῆς Κηδείας. — Διονύσιος Ε΄ — Νεόφυτος Η΄. — Παντάζης Βασάνης. — Ἄννα Ζουδίκ.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις 31 Ἰανουαρίου

Πλὴν τοῦ Βασιλόπαιδος Γεωργίου προσεβλήθη ὑπὸ ἰμφλουέντζας καὶ ἡ πριγκίπισσα Σοφία, ἥτις διατελεῖ νῦν εἰς ἀνάρρωσιν.

— Ἐπανελήφθησαν αἱ συνεδριάσεις τῆς Βουλῆς καὶ ἤρχισεν ἡ ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ συζήτησις, ἥτις θὰ παραταθῇ ἐπὶ ἡμέρας.

— Ματαιωθείσης τῆς συνομολογήσεως δανείου τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἐπῆλθε νέα ὑπερτίμησις τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ συναλλάγματος ἐμβάλλουσα εἰς στενοχωρίαν τὸν ἐμπορικὸν κόσμον καὶ ἀπειλοῦσα ζημίας.

— Πλαστὰ ἑκατοντάδραχμα γραμμάτια τοῦ Ἐθν. Τραπέζης κατεσχέθησαν ἐν Πειραιεῖ.

— Ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ὑποναυάρχου Σταματέλου κατηρτίσθη μεγάλη ναυτικὴ μοῖρα ἐκ τῶν τριῶν θωρηκτῶν, «Ὕδρας», «Σπετσῶν» καὶ «Ψαρῶν» καὶ τῶν τεσσάρων ἀτμομυοδρομόνων «Πηνειοῦ», «Ἀχελῴου», «Εὐρώτα» καὶ «Ἀλφειοῦ». Εἰς τὴν ἐκγύμνασιν τῶν πληρωμάτων θέλει ἐφαρμοσθῇ τὸ σύστημα τοῦ ναυάρχου κ. Λεζέν, ἤτοι ἅμα τῇ προεκπαιδεύσει εἰς τὴν ἐν Πόρῳ Σχολήν, θέλουσιν ἐπιβαίνει ἐπὶ τῶν ἀτμομυοδρομόνων οἱ ἄνδρες πρὸς ἐκγύμνασιν ἐν τῇ ἱστιοπλοΐᾳ καὶ τῇ ἀντοχῇ ἐν τῇ θαλάσσῃ, κατόπιν δὲ ἐπὶ τῶν θωρηκτῶν πρὸς ἐκμάθησιν τοῦ συστήματος τῶν πυροβόλων Κανέ. Κατὰ τὸ ἔαρ, ὅτε πλέον θὰ εἶνε παρεσκευασμένοι οἱ ἄνδρες, θὰ ἐκπλεύσωσιν ἀνὰ τὴν Ἀνατολὴν τὰ σκάφη, πλησίον δὲ τῆς Λέσβου θὰ ἐκτελέσουν ἔνσφαιρα γυμνάσια.

— Τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν ἀπέθανεν ὁ γηραιὸς καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἡρακλῆς Μητσόπουλος.

— Ἀπέθανε τὴν παρελθοῦσαν Δευτέραν ἐν ἡλικίᾳ μόλις 40 ἐτῶν ὁ ὑποδιοικητὴς τῆς Ἐθν. Τραπέζης Παντελῆς Σημηριώτης.

— Ἡ ἰατρικὴ σχολὴ ἐπρότεινεν ὡς καθηγητὴν τῆς Ἀνατομίας τὸν ὑφηγητὴν κ. Ῥήγαν Νικολαΐδην κατὰ πλειοψηφίαν.

— Ἀπέθανεν ἐν Γιουργέβῳ ὁ ὁμογενὴς Β. Σιλέλης, ὅστις κατέλιπε 100.000 φράγκων, ἤτοι ἄφησεν ὅλην σχεδὸν τὴν περιουσίαν αὐτοῦ εἰς τὸν Διάδοχον Κωνσταντῖνον, ὁρίσας ἐτησίαν πρόσοδον διὰ τὴν σύζυγόν του καὶ ἄλλα κληροδοτήματα διὰ τοὺς οἰκείους του.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Ἐξεδόθησαν τὰ δύο πρῶτα φυλλάδια τῆς *Ἱστορίας τοῦ Συγχρόνου Ἑλληνισμοῦ* ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος μέχρι τῶν ἡμερῶν μας (1832—1892) ὑπὸ Ἐπαμ. Κυριακίδου.

— Ἤρχισεν ἡ ἔκδοσις τῆς **Βιβλιοθήκης Ἰουλίου Βέρν,** ἐκδιδομένης ὑπὸ τοῦ κ. Θ. Λιβερίου κατὰ μετάφρασιν Π. Φέρμπου. Ἡ ἔκδοσις εἶνε καλλιτεχνικωτάτη, αἱ δὲ εἰκόνες ἐντελεῖς. Συνδρομηταὶ δι' ἓν ἔτος ἐγγράφονται καὶ διὰ τῆς Διευθύνσεως τῆς *Ἑστίας* οἱ ἀποστέλλοντες δρ. 20 ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ φρ. χρ. 25 ἐκ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.

— Ἐξεδόθη τῆς Ἱστορίας ΙΘ΄ Αἰῶνος, τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Π. Καρολίδου συγγραφείσης τὸ Α΄ φυλλάδιον ἄριστα ἐκτετυπωμένον καὶ περιέχον πολλὰς καλὰς εἰκόνας. Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται διὰ τὸν Α΄ τόμον οἱ ἀποστέλλοντες πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς *Ἑστίας* δρ. 10 ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν, καὶ φρ. χρ. 10 ἐκ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.

— Ὁ κ. Γ. Δ. Παχτίκος ἐξέδωκε μουσικὴν σύνθεσιν αὐτοῦ, ἤτοι ἐμελοποίησε τὸ γνωστὸν ἐπίγραμμα τοῦ Σολωμοῦ εἰς τὰ Ψαρὰ δι' ᾆσμα εἰς δίφωνον ἁρμονίαν.

— Τὰ κατὰ τὴν Ῥιζάρειον Ἐκκλησιαστικὴν Σχολὴν ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς μετὰ τῆς εἰκόνος τοῦ ἱδρυτοῦ ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ ἐκτελεστοῦ τῆς Ριζαρείου διαθήκης κ. Ν. Ράδου, δαπάνῃ τῆς Ριζαρείου περιουσίας, καὶ ἀποτελοῦσι τόμον ἐκ 362 σελίδων μετὰ διαφόρων πινάκων.

— Τοῦ Ἐγχειριδίου Ὀργανικῆς Γυμναστικῆς ὑπὸ Ἀριστ. Ἰωαννίδου ἐξεδόθη τὸ γ΄ φυλλάδιον μετὰ 51 εἰκόνων τιμώμενον 1 δρ.

ΠΡΟΣΕΧΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς φύλλου κατὰ δεκαπενθήμερον ὁ ἡμέτερος συνεργάτης κ. **Α. Καρκαβίτσας**, τοῦ ὁποίου ἡ περὶ τὴν ἐξεικόνισιν σκηνῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ βίου ειδικότης εἶνε ἀναμφισβήτητος, ἀρχίζει τὴν δημοσίευσιν τῶν ἐντυπώσεων αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ διατριβῆς ὑπὸ τὴν ἐπιγραφήν:

ΘΕΣΣΑΛΙΚΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ

Ἐν Εὐρώπῃ διαπρέπουσι σήμερον συγγραφεῖς καὶ ποιηταί, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα καὶ τὰ ἔργα ἀντιλαλεῖ ἡ μακρυνὴ ἠχὼ καὶ μέχρις ἡμῶν, ἀσθενῆ ὅμως καὶ πολλάκις σφαλερὰν γνώμην περὶ αὐτῶν ἔχομεν. Τῶν ἐπιφανεστάτων ἐκ τούτων τὰς εἰκόνας καὶ μελέτας ἐπὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων των σκοποῦσα νὰ δημοσιεύσῃ ἡ Ἑστία, ἀρχίζει προσεχῶς τὴν σειρὰν διὰ τοῦ διασήμου Νορβηγοῦ δραματογράφου

ΕΡΡΙΚΟΥ ΙΒΣΕΝ

τοῦ ὁποίου τὴν εἰκόνα θὰ συνοδεύσῃ μακρὸν ἄρθρον τοῦ κ. **Γ. Μ. Βυζηνοῦ.**

Digitized by Google

Ἐπειδὴ πολλοὶ τῶν ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ συνδρομητῶν τῆς «Ἑστίας» ἐδήλωσαν πρὸς ἡμᾶς δι' ἐπιστολῶν των ὅτι ἐπιθυμοῦσι μὲν νὰ ἐξακολουθήσωσι λαμβάνοντες τὴν «Ἑστίαν» καὶ κατὰ τὸ 1892, ἔχουσι δὲ ἕτοιμον πρὸς πληρωμὴν τὴν συνδρομὴν αὐτῶν, ἀλλὰ στεροῦνται μέσου πρὸς ἀποστολὴν ταύτης, ὑποδεικνύομεν κατωτέρω εὐχερεῖς τρόπους συνδρομῆς διὰ τῶν κεντρικῶν ἀνταποκριτῶν. Ἵνα μὴ γεννηθῶσι δὲ παράπονα ὅτι ἡ ἔλλειψις μέσου πρὸς ἔγκαιρον ἀποστολὴν τῆς συνδρομῆς ἀπέκλεισέ τινας τῆς συμμετοχῆς εἰς τὸ Καλλιτεχνικὸν Λαχεῖον, ἀναβάλλεται ἡ ἐκκύβευσις αὐτοῦ διὰ τὴν τελευταίαν Κυριακὴν τοῦ Φεβρουαρίου ὁριστικῶς.

ΟΙ ΕΝ ΑΓΓΛΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ

δύνανται νὰ ἀποστείλωσι τὰς συνδρομὰς αὐτῶν πρὸς τὸν ἐν Λίβερπουλ ἡμέτερον ἀνταποκριτὴν κ. **Κ. Μιχαηλίδην** (15 Brompton Avenue).

ΟΙ ΕΝ ΑΙΓΥΠΤΩ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ

δύνανται ν' ἀποστείλωσι τὰς συνδρομάς των πρὸς τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἡμέτερον ἀνταποκριτὴν κ. **Δ. Βενετοκλῆ**, ἢ τὸν κ. Στ. Βασιλειάδην βιβλιοπώλην.

ΟΙ ΕΝ ΤΟΥΡΚΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ

δύνανται ν' ἀποστείλωσι τὰς συνδρομάς των πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡμετέρους ἀνταποκριτὰς κ. κ. **Ἀδελφοὺς Δεπάστα** (Γαλατᾶς, ὁδ. Μαχμουδιέ, 13) ἢ κ. **Α. Κ. Γεράρδον καὶ Σαν** (Γαλατᾶς ὁδ. Μαχμουδιέ, 23).

ΟΙ ΕΝ ΡΩΜΟΥΝΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ

δύνανται ν' ἀποστείλωσι τὰς συνδρομάς των πρὸς τὸν ἐν Καλαρασίῳ ἡμέτερον ἀνταποκρινὴν κ. **Ε. Δενδρινόν.**

ΔΩΡΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΕΓΓΡΑΦΟΝΤΑΣ

ΝΕΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ

Οἱ συνδρομηταὶ τῆς Ἑστίας οἱ ἐγγράφοντες **ἕνα νέον συνδρομητὴν** καὶ ἀποστέλλοντες τὴν ἐτησίαν συνδρομὴν αὐτοῦ λαμβάνουσιν ὡς δῶρον:

Τὸν **Φασουλῆν Φιλόσοφον τοῦ Σουρῆ**
ἢ **25 τόμους τῆς Ἑλλ. Βιβλιοθήκης**
ἢ **4 τόμους Βιβλιοθήκης «Ἑστίας».**

Οἱ ἐγγράφοντες **δύο νέους συνδρομητὰς** λαμβάνουσιν ὡς δῶρον:

Τὰ Ποιήματα Βαλαωρίτου
ἢ **Τὰ Ποιήματα Παράσχου**
ἢ **Εἰκόνας Γυναικείας Καλλονῆς**
ἢ **Εἰκόνας Χριστιαν. Τέχνης.**

Οἱ ἐγγράφοντες **τρεῖς νέους συνδρομητὰς** λαμβάνουσιν ὡς δῶρον:

Τὸν Λουκῆν Λάραν εἰκονογραφημένον.
ἢ **τὸν Α΄ τόμον τῆς Ἱστορίας τοῦ ΙΘ΄ Αἰῶνος.**
ἢ **τὰς Ποικίλας εἰκόνας.**

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

29 Ἰανουαρίου 1892.

	Ἀγορὰ		Πώλησ.	
ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	Δρ.	Λ.	Δρ	Λ.
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο]ο.	465	—	470	—
» 120,000,000 πρὸς 5 ο]ο.	470	—	475	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο]ο.	470	—	475	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	405	—	410	—
» 30,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	—	—	—	—
» 125,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	370	—	375	—
Κτηματικαὶ ὁμολογίαι ἐθνικῆς τραπέζης 60,000,000 μετὰ λαχείου	568	—	569	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος	3765	—	3775	—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα	163	—	164	—
Τράπεζα Ἠπειροθεσσαλίας	—	—	—	—
Βιομηχανικῆς πίστεως	69	—	70	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	157	50	155	—
Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	425	—	426	—
Σιδηροδρόμου Πελοποννήσου	204	34	205	—
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	146	—	148	—
Ἀνωνύμου ἑταιρίας ὁ «Ἑρμῆς»	57	—	60	—
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου	—	—	—	—
Δημοσίων καὶ δημοτικῶν ἔργων	65	—	67	—
Ἑταιρίας ἐργοληψιῶν	345	—	350	—
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
Εἰκοσάφραγκον τέλος μηνὸς	—	—	—	—
Εἰκοσάφραγκον τοῖς με.	28	22	28	23
Λίρα ὀθωμανικὴ	—	—	—	—
Λίρα ἀγγλικὴ	—	—	—	—
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον Ἀγγλίας	35	70	35	60
Τρίμηνον Γαλλίας	142	—	140	50
Ὄψεως Ἀγγλίας	—	—	—	—
Ὄψεως Γαλλίας	—	—	—	—

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Η. Κ. Βομβάην. Ἐλήφθησαν. Ἐστάλησαν Γυν. Καλ. εἰκόνες καὶ ἀπόδειξις.

κ. Δ. Α. Δ. Ἀργοστόλιον. Ἐλήφθησαν δρ. 30,90]00 παρὰ τοῦ θείου σας, πρὸς ὃν ἐδόθησαν καὶ δύο ἀποδείξεις τῶν κ. κ. Σ. Γ. καὶ Θρ. Μ.

κ. Γ. Ι. Αἴγιον. Ἐστάλη.

κ. Κ. Ρ. Χάλκην. Ἐλήφθησαν, ἐνεγράφητε. Ἐστάλη σειρὰ ἐκδοθέντων φύλλων καὶ ἀπόδειξις.

κ. Χ. Γ. Οἱ. Βῶλον. Ἐλήφθη συνδρομή σας, ἡ ἀπόδειξις στέλλεται ἐντὸς τοῦ φύλλου. Ἀποστείλατε τὰ φυλ. 1891 καὶ συγχρόνως δρ. 7 διὰ τὰ δετικὰ καὶ τὰ διὰ τὴν ἀποστολὴν τῶν χρυσοδέτων τόμων ταχ. ἔξοδα.

κ. Α. Α. Fertek. Ἐλήφθησαν, ἐστάλησαν ζητηθέντα βιβλία καὶ ἀπόδειξις.

κ. Φ. Α. Ἀμβοῦργον. Ἐλήφθησαν. Ἐστάλη σειρὰ φύλλων «Ῥωμηοῦ» καὶ ἀπόδειξις. Διωρθώθη ἡ διεύθυνσίς σας.

κ. Ι. Κ. Λεχαινά. Ἐστάλησαν ζητηθέντα φύλλα.

κ. Γ. Δ. Λάρισαν. Ἠλλάχθη ἡ διεύθυνσίς σας.

κ. Α. Κ. Σμύρνην. Ἐλήφθησαν, στέλλονται ἀποδείξεις.

κ. Η. Π. Ἄνδρον. Ἐλήφθησαν, ἡ ἀπόδειξις στέλλεται ἐντὸς τοῦ φύλλου.

κ. Ε. Π. Δ. Ὀλτενίτσαν. Ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν. Στέλλεται ἀπόδειξις καὶ ζητηθὲν φύλλον.

Digitized by Google

κ.κ. Γ. Ρ.—Μ. Ρ.—Π. Δ. Πόντο-Ἡράκλειαν Μ. Κ. Βραΐλαν—Π. Δ. Ostrow. Ἐστάλη Α' τεῦχος Βιβλιοθ. Ι. Βέρν.

κ. Ι. Ψ. Πύργον. Ἐστάλησαν ζητηθέντα φύλλα. Τὸ ἀντίτιμον δρ. 1,50]00 ἀποστέλλετε διὰ γραμματοσήμων.

κ. Κ. Β. Π. Ἰωάννινα—Μ. Β. Φιλιππούπολιν. Ἐστάλη ζητηθὲν φύλλον.

κ. κ. Λ. Κ. Μ. Σκόπελον. Ἐλήφθησαν, ἐπληρώθησαν εἰς κ. Φ. δρ. 12,35, καὶ ἐνεγράφη νέος συνδρομητής. Στέλλονται ἀποδείξεις, ζητηθέντα φύλλα καὶ Φασ. Φιλ.

κ. Γ. Θ. Σ. Ξυλότυμβον. Ἐλήφθησαν, στέλλονται ζητηθέντα. Θὰ ἐξακολουθήσωμεν τὴν ἀποστολὴν τοῦ φύλλου.

κ. Χρ. Τ. Καρβασαρᾶν. «Τρεῖς Σωματοφύλακες» τιμ. δρ. 3, «Μετὰ εἴκοσιν ἔτη» δρ. 4, «Ὑποκόμης Βραζελόνης» δὲν ὑπάρχει. Τὰ ταχυδρ. δρ. 1,60, εἰς βάρος σας.

κ. Γ. Ν. Οἰ. Καρβασαρᾶν. Ἐλήφθησαν, ἐνεγράφησαν δύο νέοι συνδρομηταί. Στέλλονται δύο σειραὶ φύλλων καὶ δύο ἀποδείξεις.

κ. Ι. Γ. Μαλακάσιον. Ἐνεγράφητε. στέλλεται ἀπόδειξις καὶ σειρὰ ἐκδοθέντων φύλλων.

κ. Λ. Κ. Π. Λεμησσόν. Ἐστάλη.

κ. Ξ. Θ. Μυριόφυτον. Ὁ κ. Γεράρδος ἀνήγγειλεν ἡμῖν τὴν λῆψιν τῶν 40 φρ. Ὁ «Γαληνὸς» ἐκδίδεται.

ΦΙΛΟΚΑΛΟΣ ΠΗΝΕΛΟΠΗ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΟΥ ΣΥΡΜΟΥ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΗΜΑΤΩΝ

Συνδρομὴ ἐτησία Ἐπαρχιῶν δρ. 9 — Ἐξωτερικοῦ φρ. χρ. 10

Ὅσοι ἐκ τῶν συνδρομητῶν τῆς *Ἑστίας* ἐπιθυμοῦσι νὰ λαμβάνωσι τὴν *Φιλόκαλον Πηνελόπην* δύνανται ν' ἀποστείλωσιν αἴτησιν ἐγγραφῆς μετὰ τοῦ ἀναλόγου ἀντιτίμου

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ

ΚΙΜΩΝΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ

ΣΕΛΙΔΕΣ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ

Τιμῶνται δραχ. 1.50

Ἐν τοῖς Βιβλιοπωλείοις Ἑστίας, Βίλμπεργ καὶ Μπὲκ,

Ὁ ἀποστέλλων δραχ. 1,65 λαμβάνει τὸ βιβλίον ταχυδρομικῶς.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ "ΕΣΤΙΑΣ,,

Ἡ Διεύθυνσις τῆς «Ἑστίας» καταρτίσασα ἴδιον τελειότατον Τυπογραφεῖον, τοῦ ὁποίου ἡ λειτουργία ἄρχεται λίαν προσεχῶς, θὰ χρησιμοποιήσῃ τοῦτο καὶ πρὸς ἔναρξιν ἰδίων ἐκδόσεων, βιβλίων ἐκλεκτῶν καὶ καλλιτεχνικῶς ἐκτυπουμένων, τινῶν δὲ καὶ εἰκονογραφημένων. Τὰ ὑπὸ τῆς «Ἑστίας» ἐκδιδόμενα βιβλία θὰ δίδωνται ἐξαιρετικῶς διὰ μόνους τοὺς συνδρομητὰς αὐτῆς εἰς τιμὴν ἠλαττωμένην εὐθὺς ἅμα τῇ ἐκδόσει.

Πρωτα βιβλία θὰ ἐκδοθῶσιν ὑπὸ τῆς «Ἑστίας» τὰ ἑξῆς:

ΣΠ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΑΡΤΥΡΙΟΥ ΤΟΥ ΡΗΓΑ

ΜΕΤΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΕΜ. Δ. ΡΟΪΔΟΥ

Η ΓΡΑΠΤΗ ΜΑΣ ΓΛΩΣΣΑ

Κ. ΠΑΛΑΜΑ

ΠΟΙΗΣΙΣ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑ

Α. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Α΄ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 9 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1892 ΑΡΙΘ. 6

493

FORE[IGN] BODL.L[IB]. PERIOD[ICAL]

Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ΄ Αἰῶνος

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ
ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ΄ Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΘΕΣΣΑΛΙΚΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ : ΑΠΟ ΤΟΥ ΚΙΣΣΑΒΟΥ, ὑπὸ *Α. Καρκαβίτσα*.
ΑΘΗΝΑΙΚΗ ΗΧΩ.
ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ, **Ὁ Πυρετὸς καὶ ἡ Κινίνη.**
ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ : **Ὁ Τηλέγραφος καὶ οἱ Κινέζοι, Καὶ ἄλλος σιδηροδρομικὸς κύων, Διπλῆ εὐχαρίστησις.**
ΕΚ ΤΩΝ ΜΙΜΙΑΜΒΩΝ ΤΟΥ ΗΡΩΝΔΟΥ, ὑπὸ *Ν. Γ. Πολίτου*.
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.
ΧΡΟΝΙΚΑ : **Ἀρχαιολογικά, Θεατρικά.**
ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ΑΥΤΟΓΡΑΦΟΝ ΤΟΥ ΡΑΓΚΑΒΗ.
ΜΙΚΡΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ : **Πρὸς μετάφρασιν.**
ΕΙΚΟΝΕΣ : **Ὀρτάκιοϊ τῆς Βιθυνίας.**
ΠΑΙΓΝΙΑ : **Κηρίον ἐντὸς ὑαλίνου σωλῆνος.**
ΑΛΗΘΕΙΑΙ.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Χειμερινὸν ῥόδον.—Ὀρτάκιοϊ τῆς Βιθυνίας. Αἱ τρεῖς σελῆναι. —Μαχαιρίδιον Κανάρη. — Παίγνια.

Ἀπὸ τοῦ σημερινοῦ φύλλου ἡ « Ἑστία» ἐκτυποῦται ἐν τῷ φερωνύμῳ αὐτῆς τυπογραφείῳ, ὅπερ κατηρτίσθη ἐπὶ τούτῳ τελειότατον καὶ ἐπλουτίσθη διὰ καινουργῶν καὶ ἐκλεκτῶν ὑλικῶν. Θὰ καταβάλλεται δὲ ἐφεξῆς πᾶσα μέριμνα, ὅπως ἡ « Ἑστία » κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῆς μορφὴν οὐδενὸς τῶν εὐρωπαϊκῶν περιοδικῶν ὑστερῇ.

Τὸ **Τυπογραφεῖον τῆς Ἑστίας** ἔχει ἰδίαν καὶ ἀνεξάρτητον διεύθυνσιν, πρὸς ἣν δύνανται ν' ἀπευθύνωνται πάντες οἱ ἔχοντες ἐργασίας τυπογραφικάς, βέβαιοι περὶ τῆς τελείας αὐτῶν ἐκτελέσεως.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις 6 Φεβρουαρίου.

Αἱ συνεδριάσεις τῆς Βουλῆς κατὰ τὴν ἑβδομάδα ταύτην ἔλαβον ζωηρότατον καὶ ἐνδιαφέροντα χαρακτῆρα, διὰ τῆς ἀγορεύσεως τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ προτείναντος τὴν ἐπιβολὴν νέων φόρων ἀνερχομένων εἰς 5 ἑκατομμύρια κατ' ἔτος καὶ τὴν σύστασιν μονοπωλίου τοῦ καπνοῦ, πρὸς ἀποσόβησιν τῶν ἐκ τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως κινδύνων. Εἰς τὸν κ. πρωθυπουργὸν ἀπήντησε διὰ μακρῶν ὁ κ. Τρικούπης, ἀνταπήντησε δὲ πάλιν ὁ κ. Δηλιγιάννης. Τὰς ἀγορεύσεις ταύτας ἐπηκολούθησαν ταραχαὶ τῶν ἀκροατηρίων τῆς Βουλῆς καὶ θορυβώδεις διαδηλώσεις ἀνὰ τὰς ὁδούς, εὐτυχῶς ἄνευ ῥήξεώς τινος.

— Τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν ἐτελέσθη ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Ἑταιρίας τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ ἑσπερινὸν μνημόσυνον τῆς Ἀλεξάνδρας.

— Εἰς τὸν νέον Κεδίβην ἀπενεμήθη ὁ Ἑλληνικὸς Μεγαλόσταυρος, ὅστις ἀπεστάλη δι' ὑπαλλήλων τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν ἵνα ἐπιδοθῇ ἐπισήμως.

— Τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Πανεπιστημίου ὁ καθηγητὴς κ. Γεώργιος Χατζιδάκης, ὡς εἰσηγητής, ἀνέγνωσε τὴν κρίσιν τοῦ γλωσσικοῦ ἀγῶνος, ὃν εἶχε προκηρύξῃ ὁ σύλλογος «Κοραῆς». Ὁ ἀγὼν οὗτος σκοπὸν ἔχει τὴν διάσωσιν πολυτίμων γλωσσικῶν μνημείων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ διὰ τοῦ καταρτισμοῦ γλωσσαρίων καὶ τῆς συλλογῆς παροιμιῶν, δημοτικῶν ᾀσμάτων, παραδόσεων κλπ. Εἰς τὸν ἀγῶνα ἐστάλησαν 22 χειρόγραφα, ὧν τὰ πλεῖστα πολλοῦ λόγου ἄξια, ἡ δὲ ἀγωνόδικος ἐπιτροπὴ ἔκρινεν ἄξια βραβεύσεως ἕξ, εἰς ἕκαστον τῶν ὁποίων ἀπένειμε δραχμὰς 300. Μεταξὺ τῶν βραβευθέντων εἶνε ὁ κ. Ἰω. Γ. Βαλαβάνης Κερασούντιος, ὁ καθηγητὴς κ. Κ. Νεστορίδης, ὁ κ. Π. Βεργωτὴς ἐκ Κεφαλληνίας.

— Κατὰ τὴν πρώτην ἑσπερίδα τοῦ φιλανθρωπικοῦ συλλόγου τῶν « Θυγατέρων τοῦ Ἐπουρανίου Βασιλέως» γενομένην τὸ παρελθὸν Σάββατον ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ «Παρνασσοῦ», ὁ κ. Κωνστ. Παλαμᾶς κληθεὶς ἀπήγγειλε δύο ποιήματα αὐτοῦ *Τὴν Νύχτα τῶν Χριστουγέννων*, καὶ τὴν *Γέννησιν τοῦ κρίνου*. Αἱ ποιητικαὶ καὶ μουσικαὶ αὗται ἑσπερίδες θὰ γίνωνται κατὰ δεκαπενθήμερον.

— Τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν ἐγένετο ἐν Πειραιεῖ ὑπὸ ἀμαθοῦς καὶ θρησκομανοῦς ὁμάδος λαοῦ ἐπίθεσις κατὰ τοῦ ναοῦ τῶν Εὐαγγελικῶν, ἥτις ἀπέληξεν εἰς καταστροφὴν καὶ διαρπαγὴν αὐτοῦ καὶ κακοποίησιν τινῶν Εὐαγγελικῶν. Ἕνεκα τῆς βαρβάρου ταύτης πράξεως διετάχθησαν ἀνακρίσεις καὶ συλλήψεις ἐγένοντο τῶν πρωταιτίων καὶ ὑποκινητῶν.

— Ἀπέθανε καὶ ἐκηδεύθη τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα ἐνταῦθα ὁ γηραιὸς Χρῆστος Νικολαΐδης Φιλαδελφεύς, εἷς ἐκ τῶν τὰ μάλιστα ἐργασθέντων πρὸς ἀναγέννησιν τῶν γραμμάτων ἐν Ἑλλάδι, ἀνὴρ φιλόμουσος, ἱδρύσας ἐκ τῶν πρώτων τυπογραφεῖον ἐν Ἀθήναις καὶ πολλὰ ἐκδόσας βιβλία, γενόμενος ἐπὶ πολλὰ ἔτη γραμματεὺς τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρίας, τελευταῖον δὲ ἱδρύσας τὸν φερώνυμον αὐτῷ ποιητικὸν ἀγῶνα.

— Τὴν παρελθοῦσαν Πέμπτην ἐτελέσθησαν ἐν Πάτραις τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἀρτισυστάτου παρθεναγωγείου, τοῦ ἱδρυθέντος ὑπὸ τῆς ἐνταῦθα Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρίας.

— Ἤρξατο ἡ συγκοινωνία δι' ἀτμοκινήτου τροχιοδρόμου μεταξὺ Ν. Φαλήρου καὶ Πειραιῶς.

— Μνημόσυνον τοῦ Ζάππα ἐτελέσθη τὴν παρελθοῦσαν Τετάρτην ἐν τῇ Μητροπόλει ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς τῶν Ὀλυμπίων.

— Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ἐξέφρασε τὰ συλλυπητήριά του ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Ῥαγκαβῆ.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Κοτσοβίλλη χάρτης τῆς νήσου Σύρου κατὰ τὸν ὑπὸ τοῦ Ἀγγλικοῦ Ναυαρχείου ἐγκεκριμένον τοῦ Στάνλεϋ μετὰ διορθώσεων καὶ προσθηκῶν εἰς μεγαλειτέραν κλίμακα. Ὁ χάρτης οὗτος ἐχαράχθη ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Γροῦνδμαν καὶ πωλεῖται ἐν Σύρῳ παρὰ τῷ κ. Ν. Λυμπερίῳ ἀντὶ δρ. 2,30, ταχυδρομικῶς δ' ἀποστέλλεται ἀντὶ δρ. 2,60 καὶ φρ. χρ. 2,60 εἰς τὸ Ἐξωτερικόν.

Γεωργίου Σπύρλα **Ἡ Πούλια** (Ἡ Νεράϊδα — Ἐκ τῶν πολλῶν ἁμαρτιῶν — Ὁ Σισίνιος καὶ ἡ Στεφανία) Διηγήματα, 8ον, σ. 94. Ἄνευ τόπου ἐκδόσεως.

Ἐκ τῶν καταστημάτων Ἀν. Κωνσταντινίδου ἐξεδόθησαν ὁμοῦ τὰ τεύχη 67 καὶ 68 τοῦ Corpus juris Givilis ὑπὸ τοῦ κ. Ἠλ. Λιακοπούλου (τόμ. Εος). Περιέχουν τὰ βιβλία τῶν Πανδεκτῶν 45 καὶ 46 ἤτοι τὰ περὶ *ἐπερωτήσεων, ἐγγυήσεως* κλπ. Τιμᾶται δρ. 2.

Στεφάνου Μαρτζώκη **Ὕμνος 'στὸ Φοῖβο 'Απόλ-**

Digitized by Google

λωνα ποίημα. 12ον, σ. 8. Ἐν Πάτραις, ἐκ τῶν καταστημάτων Π. Εὐμορφοπούλου, 1892.

— Ὁ κ. Ἀθανάσιος Ἀργυρὸς ἀγγέλλει τὴν ἔκδοσιν τῆς *Γενικῆς Ἐπιθεωρήσεως*, περιοδικοῦ ἐκδιδομένου δὶς τοῦ μηνὸς εἰς φυλλάδια ἐκ 18 σελίδων μεγάλου 8ου. Τὸ πρῶτον φυλλάδιον θὰ ἐκδοθῇ τὴν 1 Μαρτίου. Τιμὴ συνδρομῆς 12 δρ. διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ 15 χρ. φρ. διὰ τὴν ἀλλοδαπήν.

Πρόχειρος Μελέτη περὶ τῆς σημερινῆς οἰκονομικῆς ἡμῶν καταστάσεως. Ἀθήνησιν. Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῶν Ἀδελφῶν Περρῆ, 1892, 8ον, σ. 22. [Ὁ συγγραφεὺς τοῦ φυλλαδίου, ὅστις φαίνεται ἀνὴρ ἐντριβέστατος περὶ τὰ οἰκονομικὰ καὶ πρακτικωτάτου πνεύματος, κρύπτεται δὲ ὑπὸ τὸ ἀρχικὸν στοιχεῖον Κ, ἀποδίδει τὴν σημερινὴν οἰκονομικὴν κρίσιν ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν κακὴν διαχείρησιν τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν ὑπὸ τῶν ἑκάστοτε ὑπουργῶν τῶν Οἰκονομικῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν οὐχὶ σώφρονα διοίκησιν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης. Φρονεῖ δ' ὅτι καὶ σήμερον ἔτι δύναται ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα δι' ἐπικαίρων μέτρων νὰ βελτιώσῃ πολὺ τὴν οἰκονομικὴν θέσιν τῆς χώρας, στερεοῦσα τὴν πίστιν αὐτῆς. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῆς τιμῆς τοῦ τραπεζογραμματίου καὶ τοῦ χρυσοῦ ἀποδίδεται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως τοῦ φυλλαδίου, οὐ μόνον εἰς τὴν ἀναγκαστικὴν κυκλοφορίαν τὴν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἐπιτραπεῖσαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν φυγάδευσιν ἐκ τοῦ ταμείου τῆς Τραπέζης τοῦ μεταλλικοῦ αὐτῆς, ἐνῷ ὤφειλεν ἡ Διοίκησις νὰ προνοήσῃ ἐγκαίρως περὶ τοὐναντίου, καὶ πρὸς τοῦτο φέρει παραδείγματα ἐξ ἄλλων κρατῶν, ἅτινα καίπερ ἔχοντα ἀναγκαστικὴν κυκλοφορίαν, ἐν τούτοις δὲν ὑπέστησαν τὸ κακὸν αὐτῆς ἕνεκα τῶν σωφρόνων μέτρων τῶν Τραπεζῶν, αἵτινες κατώρθωσαν νὰ τηρήσωσι σχεδὸν εἰς τὴν αὐτὴν ἀξίαν τὸν χρυσὸν καὶ τὸ χαρτονόμισμα. Τὸ φυλλάδιον ἐθεωρήθη ἄξιον πολλοῦ λόγου, ἀνεγνώσθη δὲ ὑπὸ τῶν καταγινομένων εἰς τὰ τραπεζιτικὰ μετὰ πολλῆς προσοχῆς. Ἀντίτυπα τοῦ φυλλαδίου δίδονται δωρεὰν ὑπὸ τοῦ Βιβλιοπωλείου τῆς «Ἑστίας» ἢ τοῦ Γραφείου τῆς «Ἑστίας». Σ.]

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Ι. Κ. Δ. Γέϊσκ. Εἴσοδος «Ἀκροπόλεως» ἐπετράπη. Ἐπληρώσαμεν συνδρ. λέσχης καὶ ἀπεστείλαμεν ἀπόδειξιν πρὸς ὑμᾶς ἐντὸς Ἡμερολογ. Οἰκοκυρᾶς.

κ. Ι. Δ. Τζ. Μελιτόπολιν. Ἀποστολὴ «Ἀκροπόλεως» ἐπανελήφθη, ἀρθείσης ἀπαγορεύσεως. Βιβλία ἐστάλησαν.

Ἐπιστολογράφῳ, ἐνταῦθα. Ἡ κρίσις περὶ τοῦ Ἐπιστ. Ἀγ. θὰ δημοσιευθῇ εἰς προσεχὲς φύλλον. Καθυστέρησεν ἕνεκα ἐλλείψεως χώρου.

κ. Σ. Μπ. Λεύδαν. Ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν.

κ. Δ. Β. Βραΐλαν. Δὲν εἴχομεν ἐννοήσῃ ὅτι πρόκειται περὶ 3 φύλλων. Σᾶς τὰ στέλλομεν λοιπὸν καὶ ἴδετε εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν σελίδων ἂν σᾶς λείπῃ καὶ ἄλλο.

κ. Χ. Ν. Β. Ἐνταῦθα. Εἶνε στίχοι ἀπείρου στιχογράφου· πρέπει νὰ τριφθῆτε ἀκόμη. Χαρίσματα ποιητικὰ ἔχετε.

κ. Σ. Λ. Λ. Ἰωάννινα. Λογιωτατίστικαι τυμπανοκρουσίαι λέξεων εἰς τὴν «Ἑστίαν» δὲν ἔχουν τόπον, εὐχαριστοῦμεν.

κ. Δ. Γρ. Λαμίας. Ἔχει καλῶς· ἀναμένομεν τὴν ἑξάμηνον συνδρομήν· ἄλλως δὲν δυνάμεθα νὰ σᾶς εὐχαριστήσωμεν ἀφοῦ ἅπαξ ἐνεγράφητε. Ἕως τὸν Ἰούλιον, τίς οἶδε ἂν δὲν ἀλλάξετε γνώμην.

κ. κ. Α. Χ. Βουκουρέστιον. Ἐλήφθησαν. Ἐνεγράφη ἐκ νέου ὁ κ. Γ. Κ. πρὸς ὃν εἶχε διακοπῆ ἡ ἀποστολὴ τοῦ φύλλου, ἐπιστραφέντος τοῦ ὑπ' ἀρ. 39 π. ἔ. Ἐστάλη σειρὰ ἐκδοθέντων φύλλων ἀπὸ 1 Ἰαν. τρ. ἔ. καὶ ἀπόδειξις.

κ. Γ. Μ. Ε. Χάλκην. Διωρθώθη ἡ διεύθυνσίς σας.

κ. Ε. Π. Δ. Calarasi. Ἐλήφθη συνδρ. κ. Γ. Η. καὶ ἐστάλη ἡ ἀπόδειξις. Ἐνεγράφησαν δύο νέοι συνδρομηταὶ καὶ ἐστάλη πρὸς αὐτοὺς σειρὰ φύλλων ἀπὸ 1 Ἰαν. τρ. ἔ.

κ. Ι. Ψ. Πύργον. Ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν.

κ. Α. Μ. Ὀδησσόν. Ἐστάλησαν εἰς τὴν Ἀδα Α. Ν. τὰ ἐλλείποντα φυλλάδια.

Ἐρημίτην, Σμύρνην. Ἡ Στοιχ. Τηλεγρ. Κουντούρη τιμ. φρ. 5.

κ. Π. Δ. Μ. Κεφαλληνίαν. Ἠλλάχθη ἡ διεύθυνσίς σας, ἐστάλησαν ζητηθέντα φυλλάδια. Συνδρομὴ 1891 δὲν ἐλήφθη.

κ. Δ. Λ. Λιξούριον. Ἐνεγράφησαν νέοι συνδρομηταὶ καὶ ἐστάλη πρὸς αὐτοὺς σειρὰ φύλλων ἀπὸ 1 Ἰαν. Αἱ ἀποδείξεις στέλλονται ἐντὸς τοῦ ὑμετέρου φύλλου.

κ. Δ. Λ. Μελίτην. Ἐλήφθησαν, ἐνεγράφητε. Ἐστάλησαν εἰς τὴν ἐν τῇ ἐπιστολῇ σας σημειουμένην διεύθυνσιν ζητηθέντα βιβλία καὶ ἀπόδειξις μετὰ σειρᾶς φύλλων ἀπὸ 1 Ἰαν. τρ. ἔ.

κ. Γ. Κ. Ὀδησσόν. Ἐλήφθησαν, αἱ ἀποδείξεις στέλλονται ἐντὸς τοῦ ὑμετέρου φύλλου.

κ. Λ. Γ. Λ. Βατούμ. Ἐλήφθησαν, ἐστάλησαν δύο σειραὶ φύλλων καὶ ἀπόδειξις.

κ. Σ. Δ. Σῦρον — Λ. Κ. Μεσολόγγιον — Κ. Ρ. Γιούργεβον — Ἐλήφθησαν, στέλλεται ἡ ἀπόδειξις ἐντὸς τοῦ φύλλου.

κ. Χ. Ν. Χ. Μάδυτον. Ἐστάλησαν ζητηθέντα φύλλα καὶ Ποικ. Ἡμερ. Προηγούμεναι ἐπιστολαί σας δὲν ἐλήφθησαν.

κ. Δ. Λ. Λιξούριον. Ἐλήφθη συνδρομὴ κ. Π. Λ. Ι. Ξ. καὶ ἐστάλη ἡ ἀπόδειξις. Ἐπίσης σᾶς στέλλομεν ζητηθὲν φύλλον καὶ δύο ἀποδείξεις διὰ τοὺς συνδρομητὰς κ. κ. Θ. Κ. καὶ Σ. Κ. καθυστεροῦντας εἰσέτι τὴν συνδρομήν των.

Ἐφημ. «Φωνὴ Κύπρου». Ἐνεγράφη νέος συνδρομητὴς καὶ ἐστάλη σειρὰ ἐκδοθέντων φύλλων ἀπὸ 1 Ἰαν. Φροντίσατε, διὰ τὴν ἀποστολὴν τῆς συνδρομῆς, προπληρωτέας οὔσης. Ἀποδεχόμεθα εὐχαρίστως τὴν ἐπ' ἀνταλλαγῇ μετὰ τοῦ ὑμετέρου ἀποστολὴν τοῦ φύλλου τῆς «Ἑστίας».

κ. Ι. Γ. Β. Ἡράκλειον. Διωρθώθη ἡ διεύθυνσίς σας.

κ. Ι. Ζ. Μελιτόπολιν. Ζητηθέντα ἐστάλησαν ταχυδρ. συστ.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

6 Φεβρουαρίου 1892.

	Ἀγορὰ		Πώλησ.	
ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	Δρ.	Λ.	Δρ	Λ.
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο[ο.	460	—	475	—
» 120,000,000 πρὸς 5 ο]ο.	465	—	470	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο]ο.	465	—	470	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	405	—	410	—
» 30,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	—	—	—	—
» 125,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	365	—	370	—
Κτηματικαὶ ὁμολογίαι ἐθνικῆς τραπέζης 60,000,000 μετὰ λαχείου	568	—	569	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος	3510	—	3530	—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα	163	50	164	—
Τράπεζα Ἠπειροθεσσαλίας	—	—	—	—
Βιομηχανικῆς πίστεως	68	—	69	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	144	50	145	50
Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	416	—	417	—
Σιδηροδρόμου Πελοποννήσου	207	—	210	—
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	145	—	146	—
Ἀνωνύμου ἑταιρίας ὁ «Ἑρμῆς»	57	—	60	-
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου	87	—	88	—
Δημοσίων καὶ δημοτικῶν ἔργων	61	—	61	50
Ἑταιρίας ἐργοληψιῶν	315	—	3[illegible]0	—
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
Εἰκοσάφραγκον τέλος μηνὸς	—	—	—	—
Εἰκοσάφραγκον τοῖς μετ.	27	85	27	90
Λίρα ὀθωμανικὴ	—	—	—	—
Λίρα ἀγγλικὴ	—	—	—	—
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον { Ἀγγλίας	34	70	35	20
{ Γαλλίας	137	—	139	50
Ὄψεως { Ἀγγλίας	35	20	35	20
{ Γαλλίας	139	50	139	50

Digitized by Google

ΠΡΟΣΕΧΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Καθ' ἑβδομάδα ἡ Διεύθυνσις τῆς Ἑστίας εὑρίσκεται εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν ν' ἀναγγέλλῃ ἐκ τῶν προτέρων πρὸς τοὺς ἀναγνώστας αὐτῆς νέα ἄξια λόγου δημοσιεύματά της.

Καὶ σήμερον ἔχει νὰ ἀναγγείλῃ προσεχὲς δημοσίευμα ἰδιαιτέρας ὅλως ἀξίας, τὸ ὁποῖον θὰ μαγεύσῃ, θὰ διδάξῃ, θὰ συγκινήσῃ ὁλόκληρον τὸ ἑλληνικὸν κοινόν, ἐκδιδόμενον δὲ βραδύτερον εἰς ἴδιον βιβλίον θὰ καταστῇ βεβαίως ἓν τῶν πολυτιμοτάτων ἐθνικῶν ἐγκολπίων.

Τοῦ δημοσιεύματος τούτου ἡ ἱστορία εἶνε περιεργοτάτη· φέρει ἐπιγραφὴν

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ

καὶ εὑρέθη τὸ χειρόγραφον εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, ὅπου τὸ εἶχεν ἀφήσῃ ἀποθανὼν ὁ Γεροδῆμος. Εἶνε ἡ πλήρης σοφίας καὶ φιλοπατρίας ἐθνικὴ διαθήκη του καὶ ἀποτείνεται πρὸς τὸν ἄγνωστον κληρονόμον του, ἐκεῖνον, ὅστις θὰ εὕρῃ μίαν ἡμέραν τὸ χειρόγραφον αὐτὸ καὶ θὰ τὸ παραδώσῃ εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαόν. Εἶνε γραμμένον λοιπὸν εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ τέσσαρα μέρη: **Τὰ πρῶτα Χρόνια, Στὸ χωριό, Στὴν πόλη, Στὴν Ἀθήνα.**

Ἕτερον ἄξιον λόγου εὕρημα εὐμενῶς παρεχωρήθη ἡμῖν πρὸς δημοσίευσιν

Η ΞΑΝΘΟΥΛΑ

ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΠΟΙΗΜΑ ΤΟΥ ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ

εὑρεθὲν ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ ποιητοῦ κ. Ι. Βαλαωρίτου.

Τρίτον δημοσίευμα εἶνε ἄρθρον τοῦ διευθυντοῦ τῆς «Ἐφημερίδος» κ. Ἀρ. Ῥούκη

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΡΑΓΚΑΒΗΣ

ἐκ προσωπικῶν αὐτοῦ ἐντυπώσεων καὶ ἀναμνήσεων μετ' αὐτογράφου τῆς προχείρου σημειώσεως, ἣν εἶχεν ἀνὰ χεῖρας ὁ Ῥαγκαβῆς ὅτε ὡμίλησεν ἐν τῷ Συνεδρίῳ τοῦ Βερολίνου.

Η ΠΑΝΑΓΙΑ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ

ἀρχίζει ἀπὸ τοῦ μεθεπομένου φύλλου, ἤτοι τῆς 23 Φεβρουαρίου, ἀφικνουμένων τῶν εἰκόνων τὴν προσεχῆ ἑβδομάδα. Ἡ ἔκδοσις αὐτῆς θὰ εἶνε καλλιτεχνικωτάτη καὶ θὰ κοσμῆται διὰ λαμπρᾶς εἰκόνος τοῦ Βίκτωρος Οὑγκὼ καὶ 55 ἄλλων εἰκόνων τοῦ κειμένου. Θὰ δίδωνται συγχρόνως μεθ' ἑκάστου φύλλου τῆς «Ἑστίας» 4 σελίδες αὐτῆς πρὸς τοὺς συνδρομητὰς καὶ τοὺς ἀγοραστὰς ΔΩΡΕΑΝ. Τὰ παλαιὰ φύλλα τῆς «Ἑστίας» θὰ πωλῶνται ἄνευ τῆς «Παναγίας τῶν Παρισίων», τῆς ὁποίας ἕκαστον 4σέλιδον φύλλον θὰ πωλῆται χωριστὰ πρὸς λεπτὰ 10 ἐν Ἑλλάδι καὶ 15 ἐν τῇ Ἀλλοδαπῇ, ἐφ' ὅσον θὰ ὑπάρχωσι διαθέσιμα τοιαῦτα.

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ

ΚΙΜΩΝΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ

ΣΕΛΙΔΕΣ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ

Τιμῶνται δραχ. 1.50

Ἐν τοῖς Βιβλιοπωλείοις Ἑστίας, Βίλμπεργ καὶ Μπέκ,

Ὁ ἀποστέλλων δραχ. 1,65 λαμβάνει τὸ βιβλίον ταχυδρομικῶς.

ΦΙΛΟΚΑΛΟΣ ΠΗΝΕΛΟΠΗ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΟΥ ΣΥΡΜΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΗΜΑΤΩΝ

Συνδρομὴ ἐτησία Ἐπαρχιῶν δρ. 9 — Ἐξωτερικοῦ φρ. χρ. 10

Ὅσοι ἐκ τῶν συνδρομητῶν τῆς *Ἑστίας* ἐπιθυμοῦσι νὰ λαμβάνωσι τὴν *Φιλόκαλον Πηνελόπην* δύνανται ν' ἀποστείλωσιν αἴτησιν ἐγγραφῆς μετὰ τοῦ ἀναλόγου ἀντιτίμου

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΝ ΤΩι ΠΕΡΙΒΟΛΩι ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ

Καταρτισθὲν διὰ τελειοτάτων ὑλικῶν κομισθέντων ἐκ Γαλλίας καὶ Γερμανίας ἀναλαμβάνει τὴν ἐκτύπωσιν βιβλίων καὶ πᾶσαν ἄλλην οἱανδήποτε τυπογραφικὴν ἐργασίαν.

ΕΙΔΙΚΟΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΕΚΤΥΠΩΣΙΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

Τὸ Τυπογραφεῖον τῆς Ἑστίας ἀναλαμβάνει ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην τὴν ἐκλογὴν χάρτου, τὰς τυπογραφικὰς διορθώσεις καὶ τὴν βιβλιοδέτησιν τῶν ἐκτυπουμένων βιβλίων καὶ ἀναδέχεται τὴν ἐκτέλεσιν πάσης παραγγελίας ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Α' ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 16 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 18 ΑΡΙΘ. 7

Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ' Αἰῶνος

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ: ΑΙ ΑΠΟΚΡΕΩ ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ, ὑπὸ Κ. Κρυστάλλη.

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ.

Ο ΠΛΟΥΤΟΣ ΤΟΥ ΖΑΠΠΑ, ὑπὸ Ν. Ι. Σπανδωνῆ.

12 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ: **ποιήματα** ὑπὸ Γερασίμου Μαρκορᾶ.

ΧΩΡΙΣ ΟΝΟΜΑ, διήγημα ὑπὸ Γρηγορίου Ξενοπούλου.

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ: **Δι' ἕνα σοφὸν ἐπιφυλλιδογράφον,** ὑπὸ Κωστῆ Παλαμᾶ.

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Ἐπιστημονικά, Ἐκπαιδευτικά, Θεατρικά.**

ΤΗΛΕΦΩΝΗΜΑΤΑ.

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ἑλληνικὴ Ἀπόκρεως. — Ἡ τελευταία εἰκὼν τῆς Ἀλεξάνδρας. — Διὰ χορὸν μετημφιεσμένων.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις 13 Φεβρουαρίου.

Τὴν προσεχῆ ἄνοιξιν ἡ Αὐτοκράτειρα Φρειδερίκου, μήτηρ τῆς πριγκιπίσσης Σοφίας, κατέρχεται εἰς Ἑλλάδα καὶ θέλει παραμείνῃ μῆνάς τινας πλησίον τῶν Βασιλικῶν διαδόχων, εἶτα δὲ θὰ μεταβῇ εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ταῦτα κατὰ τὴν *Ἐφημερίδα*.

— Τὴν παρελθοῦσαν Παρασκευὴν ὁ ἐν Πετρουπόλει πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος κ. Παπαρρηγόπουλος μεταβὰς εἰς τὸν τάφον τῆς Μεγάλης Δουκίσσης Ἀλεξάνδρας κατέθηκε τὸν ἀργυροῦν στέφανον τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Ὁ στέφανος οὗτος κατὰ τὴν κηδείαν ἐφέρετο μὲν ἀλλὰ δὲν εἶχε κατατεθῇ ἐπὶ τοῦ τάφου, τὴν ἐντολὴν δὲ ταύτην ἐξετέλεσεν ἤδη ὁ Ἕλλην πρεσβευτής. Ἐπὶ τοῦ τάφου κεῖνται καὶ ἄλλοι στέφανοι, ὡραῖα δὲ ἄνθη κατατίθενται συνεχῶς ἐκ τῶν συγγενῶν τῆς ἡγεμονίδος.

— Κατὰ τὰς ρωσσικὰς ἐφημερίδας ἡ ἡμετέρα Βασίλισσα ἀναχωρεῖ περὶ τὰ τέλη τοῦ προσεχοῦς μηνὸς εἰς Πετρούπολιν, ἵνα διέλθῃ τὸ θέρος παρὰ τῇ μητρὶ αὐτῆς Μεγάλῃ Δουκίσσῃ Ἀλεξάνδρα Ἰωσηφόβνα. Ὁ Βασιλεὺς μετὰ τοῦ βασιλόπαιδος Νικολάου θὰ μεταβῶσιν ἀργότερα εἰς Κοπεγχάγην, ὅπου θὰ μεταβῇ καὶ ἡ Αὐτοκρατορικὴ Οἰκογένεια τῆς Ῥωσσίας μετὰ τῆς Βασιλίσσης τῆς Ἑλλάδος ἵνα παραστῶσιν εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν χρυσῶν γάμων τῶν Βασιλέων τῆς Δανίας. Κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Βασιλέως θ' ἀντιβασιλεύσῃ ὁ διάδοχος Κωνσταντῖνος.

— Ἀφίκοντο οἱ ἀπονεμηθέντες ὑπὸ τῆς Βασιλίσσης τῆς Ἱσπανίας Μεγαλόσταυροι τῆς Ναυτικῆς ἀξίας πρὸς τὸν Βασιλέα καὶ τὸν βασιλόπαιδα Νικόλαον.

— Εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην ἀπενεμήθη ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου τὸ ἀνώτατον παράσημον Ἰμτιάζ.

— Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ κατηγορητηρίου κατὰ τῆς πρώην κυβερνήσεως τοῦ κ. Τρικούπη ἡ Βουλὴ παμψηφεὶ σχεδὸν ἀπεφάνθη ἀθωωτικῶς. Κατὰ τὴν συνεδρίασιν δὲν παρευρέθησαν ὁ κ. Τρικούπης καὶ οἱ λοιποὶ πρώην ὑπουργοί. Μετ' αὐτὴν δὲ πλῆθος πολὺ διηυθύνθη εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἀντιπολιτεύσεως συγχαῖρον καὶ ἐπευφημοῦν, ὁ δὲ κ. Τρικούπης προσεφώνησεν εὐχαριστῶν ἀπὸ τοῦ ἐξώστου.

— Ὑπεγράφη σύμβασις μεταξὺ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς Ἐθν. Τραπέζης, καθ' ἣν τὸ δημόσιον παραιτεῖται τοῦ δικαιώματος μετοχῆς κατὰ 25 ο)ο εἰς τὰ κέρδη αὐτῆς ὡς ὁρίζει ἡ σύμβασις τοῦ 1880, λαμβάνον ἐφ' ἅπαξ δρ. 2,560,000 καὶ 700,000 δρ. εἰς χρυσὸν ὡς δάνειον.

— Ἡ ναυτικὴ μοῖρα τῶν θωρηκτῶν ἤρχισε γυμνάσια δι' ἠλεκτρικοῦ φωτὸς ἔξω τοῦ λιμένος Πειραιῶς.

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΗΣ Β' ΕΞΑΜ. 1891

ὧν ἡ ἐκτύπωσις ἕνεκα τυπογραφικῶν λόγων δὲν ἐγένετο ἐγκαίρως διανέμονται μετὰ τοῦ παρόντος φύλλου, οἱ δὲ ἀναγνῶσται παρακαλοῦνται ὅπως προσαρτήσωσι ταῦτα εἰς τὸν οἰκεῖον τόπον. Μετά τινος δὲ τῶν προσεχῶν φύλλων θὰ διανεμηθῶσι καὶ τὰ τῆς Α' ΕΞΑΜ. 1891. Ἐπειδὴ οἱ ταχυδρομικοὶ ὅροι δὲν ἐπιτρέπουν τὴν ἐπὶ πλέον ἐξόγκωσιν τοῦ παρόντος φύλλου, ἡ ὁριστικὴ ἔναρξις τῆς δημοσιεύσεως ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ θὰ γίνῃ τὴν προσεχῆ ἑβδομάδα.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Παρακαλοῦνται οἱ ἁπανταχοῦ ἀναγνῶσται τῆς «Ἑστίας» νὰ δίδωσι προσοχήν τινα εἰς τὰ ἐν τῷ περικαλύμματι δημοσιεύματα, ὧν ἡ ἀνάγνωσις θ' ἀπαλλάσσῃ καὶ αὐτοὺς καὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κόπου ἰδιαιτέρας ἀλληλογραφίας καὶ ἐνδεχομένων παρεξηγήσεων. Ἀφορμὴν εἰς τὴν παρατήρησιν ταύτην δίδουσιν αἱ καθ' ἑκάστην ἀπευθυνόμεναι νῦν αἰτήσεις συνδρομητῶν περὶ ἀποστολῆς ἀνυπάρκτων δώρων ἢ φαντασιωδῶν βιβλίων εἰς ἠλαττωμένην τιμὴν καὶ διαμαρτυρήσεις περὶ τῆς μὴ ἀποστολῆς αὐτῶν. Ἀλλὰ πάντα τὰ περὶ δώρων καὶ βιβλίων ἐγράφησαν σαφῶς, ἐγκαίρως καὶ κατ' ἐπανάληψιν, ἁπλῆ δ' ἀνάγνωσις αὐτῶν ἀρκεῖ πρὸς πλήρη γνῶσιν τῶν πραγμάτων.

κ. P. M. Piacenza. Ἐκ τῶν σημειουμένων μόνον τοῦ Pellico ὑπάρχει μετάφρασις παλαιὰ καὶ δυσεύρετος. Τοῦ Τουργένιεφ ἔχουν δημοσιευθῇ κατὰ καιροὺς διηγήματα εἰς τὴν Ἑ σ τ ί α ν καὶ εἰς ἄλλα ἑλληνικὰ περιοδικά· βιβλίον ἴδιον δὲν ὑπάρχει.

Τ ι β ε ρ ί ῳ. Ὑπάρχει μία περὶ ἧς ἐγράφη καὶ ἐπιφυλλὶς εἰς τὴν «Ν. Ἡμέραν» κατὰ τὰ τέλη 1891. Δυστυχῶς λησμονοῦμεν τὴν ἐπιγραφήν. Ἀναδιφήσατε τὴν ἐφημερίδα ταύτην ἔν τινι βιβλιοθήκῃ καὶ θὰ τὸ εὕρετε μόνος σας.

Ὑ π ο μ ο ν η τ ι κ ῷ, Σῦρον. Ἔχετε δίκαιον. Λόγοι τυπογραφικοὶ ἐπέφεραν τὴν καθυστέρησιν. Ὡς βλέπετε ὅμως ἔληξεν αὕτη.

κ. Ἀδ. Ἰωάννινα. Ἡ τυπογραφ. μελάνη ὅταν εἶνε νωπὴ καὶ πυκνή, ὅπως εἰς τὰς εἰκόνας, ἔχει τὸ κακὸν αὐτό, ὅσον καὶ ἂν εἶνε καλῆς ποιότητος. Ἡ δὲ «Ἑστία» ἐκτυποῦται δι' ἐκλεκτῆς μελάνης.

Φ ί λ ῳ τ ῆ ς «Ἑ σ τ ί α ς». Τῆνον. Ἐδόθη εἰς τὸν κ. Ρ. ἡ ἐπιστολή σας πρὸς φωτισμόν. Ὡς πρὸς τὰ περὶ ἐξελίξεως εἶσθε ἐλεύθερος νὰ μὴ πιστεύετε τὰ ἀναμφισβήτητα πορίσματα τῆς ἐπιστήμης, δὲν εἰμπορεῖτε ὅμως νὰ λέγετε ἀφελῶς εἰς τὸν ἄλλον «Τί καλὸν εὑρίσκει εἰς τὴν θεωρίαν ἐκείνην ἥτις μᾶς φθειάνει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸν πίθηκα ἢ ἀπὸ τὸ μανιτάρι ;» Αὐτὸς δὲν εὑρίσκει οὔτε καλὸν οὔτε κακόν· εὑρίσκει ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον φρονεῖ ἀληθές, καὶ τὸ ὁποῖον ἂν εἶνε ἀληθὲς δὲν φαίνεται διόλου ἀτιμάζον τὴν ἀνθρωπότητα, ἴσως μάλιστα τοὐναντίον.

κ. Χ. Β. Τ. Καρβασαρᾶν. Ἐλήφθησαν. Ἐστάλη «Μετὰ εἴκοσιν ἔτη.»

Digitized by Google

κ. Θ. Α· Πάτρας. Ἐστάλησαν.

κ. κ. Γ. Γ. Στ. Τεργέστην. Ἐλήφθησαν, στέλλεται ἡ ἀπόδειξις.

κ. Λ. Δ. Κων)πολιν. Ἐστάλη.

κ. Χ. Π. Σ. Δεμιρλῆ. Ἐλήφθησαν, ἐνεγράφη ὁ κ. Β. Χ. συνδρ. εἰς «Ῥωμ.» καὶ ἐστάλη σειρὰ φύλλων ἀπὸ 1 Ἰαν. Ἐστάλησαν πρὸς ὑμᾶς «Στρατ. Διηγ.» καὶ Τιμοκατάλ. Βιβλιοπ. Ἑστίας.

κ. Γ. Π. Κέρκυραν. Ἐστάλη.

κ. Γ. Δ. Β. Rostoff s]Don Ἐστάλησαν.

Καν Κ. Α. Ἰωάννινα. Ἐστάλησαν.

Miss Dawes. Lindores. Ἐστάλη.

κ. Κ. Λ. Πάτρας. Ἐλήφθησαν, στέλλεται ἡ ἀπόδειξις Ἡ κατὰ λάθος σταλεῖσα 1 δραχμὴ ἐπὶ πλέον μένει εἰς πίστωσίν σας.

κ. Χ. Ν. Α. Ξηροχώριον. «Ἀνακάλυψις Ἀμερ. Κολ.» δὲν ὑπάρχει, «Ἱστ. Ἀγγλ. Ἐπαναστ.» τιμ. δρ. 3. «Παλαιστίνη» δρ. 7. Τὰ ὑπάρχοντα σᾶς προμηθεύομεν ἡμεῖς τῇ προσθήκῃ τῶν ταχ. ἐξόδων.

ΟΙ ΕΠΙΘΥΜΟΥΝΤΕΣ

ν' ἀποκτήσωσι τὴν «Ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους» κατὰ τὴν νέαν ἀγγελίαν τῶν Καταστημάτων Α. Κωνσταντινίδου δύνανται ν' ἀπευθυνθῶσι πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς «Ἑστίας».

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

13 Φεβρουαρίου 1892.

ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	Ἀγορά.		Πώλησ.	
	Δρ.	Λ.	Δρ.	Λ.
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο[ο.	460	—	465	—
» 120,000,000 πρὸς 5 ο]ο.	467	—	470	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο]ο.	467	—	479	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	410	—	420	—
» 30,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	—	—	—	—
» 125,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	—	—	—	—
Κτηματικαὶ ὁμολογίαι ἐθνικῆς τραπέζης 60,000,000 μετὰ λαχείου	562	—	563	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος	3680	—	3700	—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα	163	50	164	—
Τράπεζα Ἠπειροθεσσαλίας	—	—	—	—
Βιομηχανικῆς πίστεως	68	—	69	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	147	—	147	50
Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	415	—	416	—
Σιδηροδρόμου Πελοποννήσου	207	—	207	50
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	147	—	148	—
Ἀνωνύμου ἑταιρίας ὁ «Ἑρμῆς»	57	—	60	.
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου	87	—	88	—
Δημοσίων καὶ δημοτικῶν ἔργων	64	—	65	—
Ἑταιρίας ἐργοληψιῶν	345	—	350	—
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
Εἰκοσάφραγκον τέλος μηνὸς	27	90	27	92
Εἰκοσάφραγκον τοῖς μετ.	—	—	—	—
Λίρα ὀθωμανικὴ	—	—	—	—
Λίρα ἀγγλικὴ				
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον { Ἀγγλίας	34	80	35	25
Τρίμηνον { Γαλλίας	137	—	139	50
Ὄψεως { Ἀγγλίας	35	20	35	50
Ὄψεως { Γαλλίας	140	—	140	50

Οἱ μὴ δυνάμενοι δι' ἄλλου καταλληλοτέρου μέσου νὰ ἀποστέλλωσι πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἑστίας χρήματα πρὸς πληρωμὴν συνδρομῆς ἢ πρὸς ἀγορὰν βιβλίων, δύνανται νὰ ἐγκλείωσιν ἐντὸς συστημένης ἐπιστολῆς καλῶς σφραγισμένης τὸ ἰσότιμον εἰς **χαρτονομίσματα** ἑλληνικά, γαλλικά, ἀγγλικά, γερμανικά, ῥωσσικά, αὐστριακά, ῥωμουνικά, ἰταλικά, ἑλβετικὰ—ἢ εἰς **γραμματόσημα** ἑλληνικά, γαλλικά, ἀγγλικά, γερμανικά, αὐστριακά. Ἄλλων ἐθνῶν γραμματόσημα, (ὡς καὶ γαλλικά, αὐστριακά, γερμανικὰ ἐκ τῶν κυκλοφορούντων μόνον ἐν τῇ Ἀνατολῇ) ἢ χαρτόσημα καὶ τὰ τοιαῦτα εἶνε ἀπαράδεκτα. Εὔκολος τρόπος ἀποστολῆς εἶνε καὶ χρυσᾶ νομίσματα ἐπιτηδείως σφηνωμένα εἰς τεμάχιον χαρτονίου ἢ εἰς ἐπισκεπτήριον, ὥστε νὰ μὴ διακρίνωνται ἔξωθεν τοῦ φακέλλου.

ΔΩΡΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΕΓΓΡΑΦΟΝΤΑΣ

ΝΕΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ

Οἱ συνδρομηταὶ τῆς Ἑστίας οἱ ἐγγράφοντες **ἕνα νέον συνδρομητὴν** καὶ ἀποστέλλοντες τὴν ἐτησίαν συνδρομὴν αὐτοῦ λαμβάνουσιν ὡς δῶρον :

Τὸν **Φασουλῆν Φιλόσοφον τοῦ Σουρῆ**

ἢ **25 τόμους τῆς Ἑλλ. Βιβλιοθήκης**

ἢ **4 τόμους Βιβλιοθήκης «Ἑστίας».**

Οἱ ἐγγράφοντες **δύο νέους συνδρομητὰς** λαμβάνουσιν ὡς δῶρον :

Τὰ Ποιήματα Βαλαωρίτου

ἢ **Τὰ Ποιήματα Παράσχου**

ἢ **Εἰκόνας Γυναικείας Καλλονῆς**

ἢ **Εἰκόνας Χριστιαν. Τέχνης.**

Οἱ ἐγγράφοντες **τρεῖς νέους συνδρομητὰς** λαμβάνουσιν ὡς δῶρον :

Τὸν Λουκῆν Λάραν εἰκονογραφημένον.

ἢ **τὸν Α΄ τόμον τῆς Ἱστορίας τοῦ ΙΘ΄ Αἰῶνος.**

ἢ **τὰς Ποικίλας εἰκόνας.**

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ

ΚΙΜΩΝΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ

ΣΕΛΙΔΕΣ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ

Τιμῶνται δραχ. 1.50

Ἐν τοῖς Βιβλιοπωλείοις Ἑστίας, Βίλμπεργ καὶ Μπέκ,

Ὁ ἀποστέλλων δραχ. .65 λαμβάνει τὸ βιβλίον ταχυδρομικῶς.

Digitized by Google

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

ΑΠΟ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΑΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΜΕΧΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ

ΥΠΟ Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΙΣ ΤΟΜΟΥΣ ΠΕΝΤΕ

50 ΤΕΥΧΗ ΜΕΤΑ ΠΟΛΥΧΡΟΟΥ ΑΤΛΑΝΤΟΣ

Ὡς γνωστὸν εἰς τὸ ἁπανταχοῦ ἑλληνικὸν δημόσιον, τὰ ἡμέτερα Καταστήματα πρὸ ἑπτὰ περίπου ἐτῶν ἀνέλαβον καὶ ἀπεπεράτωσαν τὴν κολοσσαίαν ἀληθῶς ἔκδοσιν τῆς

ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

ἣν συνέγραψεν ὁ σοφὸς συγγραφεὺς καὶ μέγας τοῦ Ἔθνους διδάσκαλος, ὁ ἀοίδιμος Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ. Ἡ δευτέρα αὕτη ἔκδοσις τοῦ ἐθνικοῦ τούτου συγγράμματος ἐπεθεωρήθη πρότερον ὑπὸ τοῦ ἰδίου συγγραφέως, ὅστις ἐπλούτισεν αὐτὴν πολλαχοῦ διὰ πλείστων **προσθηκῶν** καὶ **βελτιώσεων** καὶ **προλόγων** ἐμβριθεστάτων, προτασσομένων ἐν ἀρχῇ ἑκάστου τόμου, συμπεριλαβὼν καταλλήλως πάντα τὰ **ἐπιστημονικὰ πορίσματα καὶ τὰς νεωτέρας ἱστορικὰς ἐρεύνας.** Οὕτω δὲ ἡ ἔκδοσις αὕτη τῆς ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ συμπληρωθεῖσα ὡς ἔνεστι τελειότερον καὶ ἀκριβέστερον, κατέστη ὡς σύγγραμμα μὲν τὸ πολυτιμότερον καὶ ἐθνικώτερον κειμήλιον, ἀπαραίτητον διὰ πάντα ἀνεξαιρέτως Ἕλληνα, ὡς ἔκδοσις δέ, τὸ καύχημα, ἐφ' ᾧ σεμνύνονται καὶ ὑπερηφανεύονται τὰ ἡμέτερα Καταστήματα.

Ἐκ τῆς ἐκδόσεως ταύτης, ἥτις τυχοῦσα μεγίστης κυκλοφορίας ἐγένετο ἐνθουσιωδῶς εὐπρόσδεκτος πανταχοῦ τοῦ Πανελληνίου, ὑπελείφθησαν ἡμῖν ἀντίτυπά τινα ἐπὶ **ἀρίστου καὶ πολυτελοῦς χάρτου.** Τὰ Καταστήματα ἡμῶν, θέλοντα νὰ καταστήσωσιν ἐφικτὴν τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἐθνικῆς ταύτης συγγραφῆς εἰς ἐκείνους, οἵτινες ἢ δὲν ἐπρόφθασαν ἢ δὲν ἠδυνήθησαν ὅπως δήποτε νὰ ἀποκτήσωσιν αὐτήν, καὶ ἰδίως

Εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν σχολείων καὶ γυμνασίων, εἰς τοὺς φοιτητάς, καὶ τοὺς στρατιωτικοὺς κλπ. ἀπεφάσισαν τα ἐκ 50 τευχῶν ἀπαρτιζόμενα ταῦτα σώματα νὰ τὰ διανέμωσι

ΚΑΤΑ ΣΑΒΒΑΤΟΝ Η ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ἀρχομένης τῆς διανομῆς τοῦ πρώτου τεύχους ἀπὸ τῆς 22 τοῦ τρέχοντος μηνὸς Φεβρουαρίου ἡμέραν Σάββατον.

Σὺν τῇ διανομῇ τοῦ 30' τεύχους οἱ κ. κ. συνδρομηταὶ θέλουσι λάβει **δωρεὰν** καὶ τὸν **Ἄτλαντα** τῆς Ἱστορίας ταύτης.

Ἡ τιμὴ ἑκάστου τεύχους **συγκειμένου ἐκ 5 τυπογραφικῶν φύλλων, ἤτοι σελ. 80 μεγάλου 8ου σχήματος,** ὁρίζεται ὡς ἑξῆς:

Διὰ μὲν τοὺς ἐν Ἀθήναις καὶ ταῖς ἐπαρχίαις κ. κ. Συνδρομητὰς

ΕΙΣ ΛΕΠΤΑ ΕΝΕΝΗΚΟΝΤΑ Διὰ δὲ τὸ ἐξωτερικὸν ΕΙΣ ΕΝ ΦΡΑΓΚΟΝ

τῶν ἐξόδων τῆς ἀποστολῆς ὄντων εἰς βάρος ἡμῶν.

Οὕτω διὰ τῆς ἐξαιρετικῆς ταύτης εὐκολίας, τῆς ἀνεπαισθήτου κατὰ τεῦχος ἑβδομαδιαίας πληρωμῆς, θὰ ἔχωσι πάντες οἱ βουλόμενοι ἐντὸς ὀλίγου χρόνου τὴν **Ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους** τοῦ σοφοῦ συγγραφέως.

Οἱ οὕτως ἐγγραφόμενοι συνδρομηταὶ οἱ θέλοντες νὰ πληρώνωσι τμηματικῶς καὶ λαμβάνωσιν ἀνὰ ἓν κατὰ σειρὰν τὰ τεύχη, δύνανται νὰ προσέρχωνται κατὰ πᾶν Σάββατον δι' ὅλης τῆς ἡμέρας καὶ κατὰ Κυριακὴν μέχρι τῆς μεσημβρίας, ἐν Ἀθήναις μὲν εἰς τὰ ἡμέτερα Καταστήματα καὶ εἰς ἅπαντα τὰ βιβλιοπωλεῖα, ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῷ Ἐξωτερικῷ εἰς τὰ ἁπανταχοῦ

ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΗΜΕΤΕΡΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ

Εἰς δὲ τὰς ἄλλας πόλεις Ἑλλάδος καὶ ἐξωτερικοῦ εἰς τὰ ἁπανταχοῦ ἑλληνικὰ βιβλιοπωλεῖα.

ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΗ ΕΚΠΤΩΣΙΣ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΠΛΗΡΩΝΟΝΤΑΣ

Εἰς ὅσους θέλουν νὰ προπληρώσωσι καὶ λάβωσιν ἀμέσως **ὁλόκληρον τὸ σῶμα** παραχωροῦμεν αὐτὸ εἰς τὴν ἑξῆς συγκαταβατικὴν τιμήν, διὰ μὲν τοὺς ἐν Ἑλλάδι κ. κ. συνδρομητάς:

ΔΡΑΧΜΑΣ ΜΟΝΟΝ ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ διὰ δὲ τοὺς ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ ΦΡΑΓΚΑ ΧΡΥΣΑ ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ

Εἰς τοὺς ἐμβάζοντας ἡμῖν τὸ ἀντίτιμον ἀποστέλλομεν ἀμέσως ταχυδρομικῶς ἐπὶ συστάσει, καὶ ὑπὸ ἰδίαν ἡμῶν εὐθύνην, ὁλόκληρον τὸ σῶμα μετὰ τοῦ Ἄτλαντος, ἐλεύθερον ἐξόδων ἀποστολῆς, τὰ ὁποῖα θὰ εἶνε εἰς βάρος ἡμῶν.

Ὅθεν πρόδηλον ὅτι οἱ προπληρώνοντες θὰ ἀποκτήσωσιν εἰς τὸ **ἥμισυ σχεδὸν τῆς ἀρχικῆς τιμῆς** τὸ πολύτιμον σύγγραμμα

ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

Οἱ ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις καὶ τῷ Ἐξωτερικῷ κ. κ. συνδρομηταί, οἱ κατὰ τεύχη ἐγγραφόμενοι, δέον νὰ προκαταβάλωσι τὴν ἀξίαν ΠΕΝΤΕ τοὐλάχιστον τευχῶν, μετὰ τὴν λῆψιν τῶν ὁποίων τὴν ἀξίαν **ἑτέρων πέντε** καὶ οὕτως ἐφεξῆς.

Ὅσοι τῶν κ. κ. Συνδρομητῶν θέλουσιν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῷ Ἐξωτερικῷ νὰ προπληρώσωσιν ὁλόκληρον τὴν ἀξίαν τοῦ συγγράμματος, δέον νὰ λάβωσι παρὰ τῶν αὐτόθι εἰς ἕκαστον μέρος κ. κ. βιβλιοπωλῶν διπλότυπον ἀπόδειξιν τῶν Καταστημάτων μας, φέρουσαν τὴν ὑπογραφὴν καὶ σφραγῖδά μας καὶ ἰσχύουσαν μέχρις οὗ ἤθελον λάβει ἐντὸς ὀλιγίστων ἡμερῶν τὸ πληρωθὲν ἀντίτυπον τῆς «Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους».

Ἡ διανομὴ τοῦ Α' τεύχους ἄρχεται τὴν 22αν τρέχοντος μηνὸς Φεβρουαρίου ἡμέραν Σάββατον.

Πᾶσα αἴτησις συνοδευομένη μὲ τὸ ἀντίτιμον δέον νὰ γίνεται δι' ἐπιστολῆς συστημένης καὶ νὰ ἀπευθύνεται:

Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῶν Καταστημάτων **Ἀνέστη Κωνσταντινίδου** Εἰς Ἀθήνας.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 1 Φεβρουαρίου 1891. ΑΝΕΣΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ.

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Α΄ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 23 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1892 ΑΡΙΘ. 8

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ; 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν, ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ΄ Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Ἐξεδόθησαν τὸ Α΄ Β΄ καὶ Γ΄ φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ΄ Αἰῶνος

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ο ΜΟΥΣΑΦΙΡΗΣ, διήγημα ὑπὸ Ψυχάρη

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ.

ΤΑ ΕΝ ΚΛΩΒΟΙΣ ΠΤΗΝΑ, ὑπὸ Ν. Χ. Ἀποστολίδου.

Ο ΠΡΙΓΚΗΨ ΜΕΤΤΕΡΝΙΧΟΣ, ὑπὸ Π. Καρολίδου.

Ο ΡΑΓΚΑΒΗΣ ΕΝ ΜΟΝΑΧΩ, ὑπὸ Σπ. Παπαγεωργίου.

ΑΦΡΟΔΙΤΗ: **Τ' ἄστρον τῆς ἀγάπης,** ὑπὸ Γ. Μ. Βιζυηνοῦ.

ΜΙΚΡΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ: ΕΠΙΣΤΟΛΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΑΓΩΝ. **Κρίσις τῶν ἀγωνοδικῶν.**

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ: **Παράδοξος γάμος. — Ἀξιωματικοὶ χορεύοντες.**

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Φιλολογικά, Θεατρικά, Καλλιτεχνικά.**

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ψυχάρης. — Μεττερνίχος. — Σταμπούλωφ. — Δρᾶμα ἐπὶ γεφύρας.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις 20 Φεβρουαρίου.

Ὑπουργικὴ μεταβολή

Ἀπὸ τῆς ἑσπέρας τῆς 18 Φεβρουαρίου νέον Ὑπουργεῖον κυβερνᾷ το Κράτος, ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς προσώπων: Κ. Κωνσταντοπούλου πρωθυπουργοῦ, ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τῶν Οἰκονομικῶν, Γ. Φιλαρέτου ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης καὶ προσωρινῶς τῶν Ἐξωτερικῶν, Κ. Παπαμιχαλοπούλου ὑπουργοῦ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, Χρ. Μαστραπᾶ συνταγματάρχου ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν καὶ Κ. Σαχτούρη πλοιάρχου ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν. Ἡ αἰφνιδία αὕτη κυβερνητικὴ μεταβολὴ ἐγένετο ὡς ἑξῆς κατὰ τὰς πολιτικὰς ἐφημερίδας:

Τὴν ἑσπέραν τῆς 17 Φεβρουαρίου ὁ γραμματεὺς τοῦ Βασιλέως μεταβὰς εἰς τὸν οἶκον τοῦ κ. Δηλιγιάννη ἐδήλωσεν αὐτῷ, ὅτι ὁ Βασιλεὺς θεωρῶν ἀνεπαρκῆ τὰ οἰκονομικά του μέτρα πρὸς ἀποσόβησιν τῆς κρίσεως, εἰς ἣν εὑρίσκεται ἡ χώρα, ζητεῖ τὴν παραίτησίν του ὅπως φροντίσῃ περὶ ἄλλης κυβερνήσεως. Ὁ κ. Δηλιγιάννης συγκαλέσας ἀμέσως ὑπουργικὸν συμβούλιον, εἶτα δὲ συναθροίσας τοὺς ὁμοφρονοῦντας βουλευτάς, ἀπεφάσισε νὰ μὴ ἐκτελέσῃ τὴν θέλησιν τοῦ Βασιλέως καὶ ἐδημοσίευσε διὰ παραρτήματος τῆς «Πρωΐας» τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν:

«Μεγαλειότατε,

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος κ. Καλλίνσκης, ἐλθὼν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ προέδρου τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου σήμερον καθ' ὥραν 3 μ.μ. προσεκάλεσεν αὐτὸν κατ' ἐντολὴν τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος ἵνα ὑποβάλῃ τὴν παραίτησιν αὐτοῦ.

Τὸ ἄρθρον 31 τοῦ Συντάγματος ἀνέθηκεν εἰς τὸν Βασιλέα τὸ δικαίωμα τοῦ διορίζειν καὶ παύειν ὑπουργούς, ἐπομένως εἰς τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα ἀπόκειται νὰ ἐξασκήσῃ καθ' ἡμῶν τὸ δικαίωμα τῆς παύσεως, διότι τὸ ὑπουργεῖον δὲν ἔχει λόγον οὐδὲ δικαίωμα νὰ παραιτηθῇ, ἀφοῦ ἀπολαμβάνει πλήρους ἐμπιστοσύνης τοῦ κοινοβουλίου.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 17 Φεβρουαρίου 1892.

Ὑποσημειούμεθα εὐσεβάστως

Θεόδωρος Π. Δηλιγιάννης, πρόεδρος
Α. Δεληγεώργης
Ἀλ. Θ. Ζαΐμης
Ἀχιλ. Γεροκωστόπουλος
Κ. Α. Κουμουνδοῦρος.

Ἐν τούτοις ὁ Βασιλεὺς ἀμέσως ἐκάλεσεν εἰς τὰ Ἀνάκτορα τὸν κ. Τρικούπην καὶ ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὸν σχηματισμὸν νεας κυβερνήσεως. Ἀρνηθέντος δὲ τούτου ἐκάλεσε τὸν ἐκ τοῦ τρίτου κόμματος βουλευτὴν Μαντινείας κ. Κωνσταντόπουλον, ὅστις ἐδέχθη. Συγχρόνως ὁ Βασιλεὺς φοβούμενος ταραχὰς ἐν τῇ πόλει ἐκ τοῦ πολιτικοῦ ἀναβρασμοῦ καὶ δυσπιστῶν πρὸς τὴν ἀποπεμπομένην ὑπ' αὐτοῦ κυβέρνησιν ἀνέλαβεν αὐτοπροσώπως τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ καὶ διέταξε τὰ τῆς φρουρήσεως τῆς τάξεως. Οὕτως ἡ πόλις ὁλόκληρος μ. μ. τῆς Τρίτης ἔλαβεν ὄψιν πολεμικήν. καταληφθέντων τῶν Ἀνακτόρων, τοῦ Βουλευτηρίου καὶ τοῦ Φρουραρχείου ὑπὸ στρατοῦ, ἐν ᾧ μεγάλαι περιπολίαι ἐφίππων διέτρεχον τὰς ὁδούς, πλήθη δὲ λαοῦ ἐκυκλοφόρουν ἀνὰ τὴν ὁδὸν Σταδίου. Ὁ κ. Δηλιγιάννης ὅπως καταστήσῃ ἅπαξ ἔτι δῆλον, ὅτι ἡ πλειοψηφία τῆς Βουλῆς ἐπιδοκιμάζει τὴν πολιτικήν του, συνεκάλεσεν ἐσπευσμένως εἰς συνεδρίασιν τοὺς ὁμοφρονοῦντας βουλευτάς. οἵτινες μετέβησαν ἀθρόοι καὶ ἐπευφημούμενοι εἰς τὸ Βουλευτήριον, ἐκεῖ δέ, ἀναγγείλαντος τοῦ κ. Δηλιγιάννη τὴν στάσιν αὐτοῦ ἀπέναντι τοῦ Βασιλέως, ἐξεδήλωσαν πλήρη ἐπιδοκιμασίαν καὶ ἐμπιστοσύνην διὰ ψήφων 78, μὴ ψηφισάντων τῶν πέντε ὑπουργῶν. Μετὰ τὴν λῆξιν δ' αὐτῆς τὸ πλῆθος συνώδευσε τὸν κ. Δηλιγιάννην εἰς τὴν οἰκίαν του, τινὲς δὲ τῶν ἐνθερμοτέρων αὐτοῦ φίλων ἀποζεύξαντες τοὺς ἵππους ἔσυραν τὴν ἅμαξαν. Οἱ διαδηλωταὶ ἐκραύγαζον ὑπὲρ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς Βουλῆς καὶ κατὰ τοῦ Βασιλέως. Μετὰ προσφώνησιν τοῦ κ. Δηλιγιάννη ἀπὸ τοῦ ἐξώστου τῆς οἰκίας του τὸ πλῆθος τῶν ἀέργων ἐτράπη πρὸς τὰ Ἀνάκτορα θορυβοῦν καὶ ἀπειλοῦν, ἀλλ' ἀνεχαιτίσθη καὶ διελύθη ὑπὸ τοῦ ἱππικοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἄλλη μεγάλη διαδήλωσις ἐγίνετο ἐν τῇ πλατείᾳ Συντάγματος ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως, ἐπῆλθε μικρά τις ῥῆξις μεταξὺ τῶν δύο ὁμάδων, ἄνευ σοβαροῦ τινος δυστυχήματος πλὴν ἐλαφρῶν τραυματισμῶν διὰ λίθων καὶ ῥάβδων. Κατόπιν δὲ ἡ τάξις ἀποκατέστη καὶ ἡ ἡσυχία δὲν ἐσαλεύθη πλέον μέχρι τῆς νυκτός, ὅτε ἡ νέα κυβέρνησις ὡρκίσθη καὶ ἐδημοσιεύθη τὸ διάταγμα δι' οὗ ἀπελύθη ἡ ὑπὸ τὸν κ. Δηλιγιάννην.

Πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ ἐν Ἀθήναις στρατοῦ κ. Α. Μαυρομιχάλην ὁ Βασιλεὺς ἀπέστειλε τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν:

Φίλε κύριε ὑποστράτηγε,

Εἰς τὰ συνετὰ καὶ σώφρονα μέτρα σας ὀφείλεται ἡ τήρησις τῆς δημοσίας τάξεως, τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς παραδειγματικῆς στάσεως τοῦ ὑφ' ὑμᾶς στρατοῦ· σᾶς ἐκφράζω ἐπὶ τούτῳ τὴν Βασιλικὴν εὐαρέσκειάν Μου καὶ τὰς ἐγκαρδίους εὐχαριστίας μου. Σᾶς παρακαλῶ δὲ νὰ ἐκφράσετε δι' ἡμερησίας διαταγῆς σας τὴν εὐαρέσκειάν Μου πρὸς πάντας τοὺς ἀξιωματικούς, ὑπαξιωματικοὺς καὶ στρατιώτας διὰ τὴν ἀκριβῆ καὶ μετὰ ζήλου ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων των πρὸς τήρησιν τῆς τάξεως. Τοῦτο Μοὶ ἀποδεικνύει τρανῶς τὸ ἐνυπάρχον ἐν αὐτοῖς αἴσθημα τῆς τιμῆς καὶ τῆς πειθαρχίας, δι' ὃ σεμνύνομαι ὅτι εἶμαι ἀρχηγὸς αὐτοῦ.

Ἐκ τῶν Ἀνακτόρων, τῇ 18 Φεβρουαρίου 1892.

(Βασιλικῇ χειρί) *Ὅλως ὑμέτερος*

Γεώργιος.

Ἡ νέα κυβέρνησις ἔλαβε 30 ἡμερῶν διακοπὴν τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς. Καθ' ἃ δὲ ἐδήλωσε θὰ κυβερ-

Digitized by Google

νήση ὅλως διοικητικῶς καὶ ὄχι πολιτικῶς, μεριμνῶσα περὶ διαρρυθμίσεως τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Κράτους καὶ ἐνορθώσεως τῆς ὑπηρεσίας καθ' ὅλους τοὺς κλάδους.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Θ. Κ. Αληξούριον. Ἐστάλη.

κ. Γ. Α. Κ. Σῦρον. Ἐλήφθησαν, ἐνεγράφητε. Ἐστάλη σειρὰ φύλλων ἀπὸ 1 Ἰαν. τρ. ἔ.

κ. Μ. Θ. Adjüd. Ἐνεγράφη, ἐστάλη σειρὰ φύλλων «Ἑστίας» καὶ «Ῥωμηοῦ» ἀπὸ 1 Ἰαν. τρ. ἔ.

κ. Ν. Π. Κάϊρον. Ἐνεγράφη, ἐστάλη σειρὰ φύλλων ἀπὸ 1 Ἰαν. τρ. ἔ. Εὐχαριστοῦμεν.

κ. Κ.Λ. Σ. Λευκάδα. Ἐλήφθη συνδρ. κ. Δ. Σδ. Ἐστάλη πρὸς αὐτὸν ἡ ἀπόδειξις.

κ. Σ. Δ. Μῆλον. Ἐλήφθησαν, ἐνεγράφη συνδρ. εἰς Βιβλιοθ. Ι. Βὲρν ὁ κ. Ι. Δ. ἐστάλησαν πρὸς αὐτὸν τὰ ἐκδοθέντα 3 πρῶτα τεύχη καὶ ἡ σχετικὴ ἀπόδειξις.

κ. Κ. Μ. Λίβερπουλ. Ἐστάλη ἀρ. 5.

κ. Χ. Γ. Ν. Λίβερπουλ. Ἐστάλη σειρὰ φύλλων ἀπὸ 1 Ἰαν. ἕως 7 Ἀπριλ. 1891.

κ. Μ. Ι. Π. Κέρκυραν. Ἐστάλη ζητηθὲν φύλλον.

κ. κ. Σ. Φ. Πάτρας — Ε. Τσ. Σμύρνην. Ἐλήφθησαν, στέλλεται ἀπόδειξις ἐντὸς τοῦ φύλλου.

κ. Η. Π. Κ. Βερδιάνσκ. Ἐστάλησαν ἀρ. 1, 2, 3, Ῥωμ. 1891. Ἀπὸ 20 Ἰουλ. ἕως 5 Ὀκτωβρ. 1891 εἶχε διακοπῇ ἡ ἔκδοσις. «Τύχη» ἔπαυσεν ἐκδιδομένη.

κ. Δ. Α. Αληξούριον. Ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν. Ἐστάλη πάλιν σειρὰ φύλλων εἰς κ. Π. Μ. Π.

κ. Α. Κ. Π. Λεμησσόν. Ἐνεγράφη, ἐστάλη σειρὰ φύλλων Ἑστίας καὶ Ῥωμ. ἀπὸ 1 Ἰαν τρ. ἔ. καὶ πρὸς ὑμᾶς ἡ ἀπόδειξις συνδρ. καὶ ἀρ. 45 λ. ἔ. Τόμους 1891 διὰ τὴν Λ. «Ἕνωσιν» προσεχῶς.

κ. Θ. Λ Ἀηδονάτιον. Ἐλήφθησαν. Ἐστάλησαν ζητηθέντα βιβλία εἰς τὴν ἐν τῇ ἐπιστολῇ σας σημειουμένην διεύθυνσιν.

κ. Λ. Α. Βατούμ. Ἐστάλησαν.

κ. Λ. Σ. Βάρναν. Ἐνεγράφη συνδρ. Ῥωμ. ὁ κ. Ν. Κ. καὶ ἐστάλη σειρὰ φύλλων ἀπὸ 1 Ἰαν. τρ. ἔ. καθὼς καὶ τὰ καθυστερ. φύλ. «Ἑστίας» 1891.

κ. Β. Α. Ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν. Ἐστάλησαν καθυστ. φύλ. «Ῥωμηοῦ».

Dr. P. Viddin. Ἐλήφθησαν, στέλλεται ἡ ἀπόδειξις. Ἐνεγράφητε συνδρ. Ῥωμ., στέλλεται σειρὰ φύλλων καὶ Φασ. Φιλ.

κ. Χ. Τ. Καρβασαρᾶν. Ἀργὰ ἐλήφθη τὸ δελτάριόν σας δυστυχῶς· τὸ βιβλίον εἶχε σταλῆ.

κ. Χ. Ν. Β. Ἐνταῦθα. Ἀνάξια δημοσιεύσεως· ἡ πεῖρα δὲν ἀποκτᾶται ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν.

κ. Ι. Μ. Σκόπελον. Τιμὴ Πινακοθήκης δρ. 30· παραδοτέα ἐν Ἀθήναις.

κ. Ι. Σ. Πάτρας. Λεξ. Ἀρχ. δεμ. δρ. 40 μὲ τὰ ταχυδρ.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Σήμερον διανεμηθήσεται ἐπὶ ἀρίστου χάρτου τὸ Αον τεῦχος τῆς «Ἱστορίας τοῦ Ἑλλ. Ἔθνους» Κ. Παπαρρηγοπούλου. Εἰς τὰ Καταστήματα Ἀνέστη Κωνσταντινίδου καὶ εἰς ὅλα τὰ βιβλιοπωλεῖα ἐγγράφεται πᾶς ὁ βουλόμενος συνδρομητής, λαμβάνων καὶ τὸ Αον τεῦχος. Κατὰ Σάββατον δὲ ἐξακολουθητικῶς διανεμηθήσονται εἰς τοὺς κ. κ. συνδρομητὰς καὶ τὰ 50 τεύχη τῆς Ἐθνικῆς μας ταύτης μεγάλης Ἱστορίας. Ἕκαστον τεῦχος τιμᾶται λεπτῶν 90 δι' ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ ἑνὸς φράγκου διὰ τὸ Ἐξωτερικόν.

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Η ΠΑΝΑΓΙΑ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ

τὸ ἀριστούργημα τοῦ Βίκτωρος Οὐγκὼ ἀρχίζει ἀπὸ τῆς σήμερον καὶ θὰ διανέμεται τακτικὰ κατὰ Κυριακὴν ἀνὰ 4 σελίδας μετὰ τοῦ φύλλου τῆς «Ἑστίας», ὡς παράρτημα αὐτοῦ ὅλως ἀνεξάρτητον.

Η ΠΑΝΑΓΙΑ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ

ἔχει ἰδίαν ἀρίθμησιν σελίδων καὶ οἱ φυλάττοντες τὰ ἑβδομαδιαῖα φύλλα αὐτῆς θ' ἀποκτήσωσιν ἐντός τινων μηνῶν ὁλόκληρον τὸ βιβλίον μετὰ 60 περίπου εἰκόνων ἄριστα τυπωμένον.

Η ΠΑΝΑΓΙΑ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ

δίδεται ΔΩΡΕΑΝ μετὰ τῆς «Ἑστίας» εἰς τοὺς συνδρομητὰς καὶ τοὺς τακτικοὺς ἀγοραστάς. Τὰ δὲ παλαιούμενα φύλλα «Ἑστίας» πωλοῦνται ἄνευ τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων.

Η ΠΑΝΑΓΙΑ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ

πωλεῖται χωριστὰ κατὰ φύλλα πρὸς 10 λεπτὰ ἕκαστον ἐκ 4 σελίδων.

ΟΙ ΤΟΜΟΙ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ ΤΟΥ 1892

δὲν θὰ περιλαμβάνωσι τὴν Παναγίαν τῶν Παρισίων, ἥτις θὰ πωλῆται ἀνεξάρτητος ἀντὶ δραχ. 5 ἐν Ἑλλάδι καὶ φρ. χρ. 5 ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ.

Οἱ μέχρι τέλους Μαρτίου ἐγγραφόμενοι συνδρομηταὶ τῆς «Ἑστίας» θὰ λάβωσιν ἐξ ἀρχῆς ΔΩΡΕΑΝ τὰ φύλλα τῆς

ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ

ΔΩΡΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΕΓΓΡΑΦΟΝΤΑΣ

ΝΕΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ

Οἱ συνδρομηταὶ τῆς Ἑστίας οἱ ἐγγράφοντες **ἕνα νέον συνδρομητὴν** καὶ ἀποστέλλοντες τὴν ἐτησίαν συνδρομὴν αὐτοῦ λαμβάνουσιν ὡς δῶρον:
Τὸν **Φασουλῆν Φιλόσοφον τοῦ Σουρῆ**
ἢ **25 τόμους τῆς Ἑλλ. Βιβλιοθήκης**
ἢ **4 τόμους Βιβλιοθήκης «Ἑστίας».**

Οἱ ἐγγράφοντες **δύο νέους συνδρομητὰς** λαμβάνουσιν ὡς δῶρον:
Τὰ Ποιήματα Βαλαωρίτου
ἢ **Τὰ Ποιήματα Παράσχου**
ἢ **Εἰκόνας Γυναικείας Καλλονῆς**
ἢ **Εἰκόνας Χριστιαν. Τέχνης.**

Οἱ ἐγγράφοντες **τρεῖς νέους συνδρομητὰς** λαμβάνουσιν ὡς δῶρον:
Τὸν Λουκῆν Λάραν εἰκονογραφημένον.
ἢ **τὸν Α΄ τόμον τῆς Ἱστορίας τοῦ ΙΘ΄ Αἰῶνος.**
ἢ **τὰς Ποικίλας εἰκόνας.**

Digitized by Google

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

20 Φεβρουαρίου 1892.

ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	Ἀγορά.		Πώλησ.	
	Δρ.	Λ.	Δρ.	Λ.
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο[ο.	465	—	470	—
» 120,000,000 πρὸς 5 ο]ο.	468	—	470	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο]ο.	468	—	470	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	409	—	415	—
» 30,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	—	—	—	—
» 125,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	—	—	—	—
Κτηματικαὶ ὁμολογίαι ἐθνικῆς τραπέζης 60,000,000 μετὰ λαχείου	564	—	565	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος	3655	—	3670	—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα	160	—	161	—
Τράπεζα Ἠπειροθεσσαλίας.	—	—	—	—
Βιομηχανικῆς πίστεως	69	—	70	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	143	—	143	50
Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	414	—	416	—
Σιδηροδρόμου Πελοποννήσου	203	—	204	—
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	145	—	147	-
Ἀνωνύμου ἑταιρίας ὁ «Ἑρμῆς»	57	—	60	—
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου	85	—	86	—
Δημοσίων καὶ δημοτικῶν ἔργων	65	—	65	50
Ἑταιρίας ἐργοληψιῶν	345	—	350	—
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
Εἰκοσάφραγκον τέλος μηνὸς	—	—	—	—
Εἰκοσάφραγκον τοῖς με-.	27	98	27	99
Λίρα ὀθωμανικὴ	—	—	—	—
Λίρα ἀγγλικὴ	—	—	—	—
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον Ἀγγλίας	35	35	35	35
Τρίμηνον Γαλλίας	138	—	140	50
Ὄψεως Ἀγγλίας	35	35	35	70
Ὄψεως Γαλλίας	140	50	141	50

ΦΙΛΟΚΑΛΟΣ ΠΗΝΕΛΟΠΗ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΟΥ ΣΥΡΜΟΥ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΗΜΑΤΩΝ

Συνδρομὴ ἐτησία Ἐπαρχιῶν δρ. 9 — Ἐξωτερικοῦ φρ. χρ. 10

Ὅσοι ἐκ τῶν συνδρομητῶν τῆς *Ἑστίας* ἐπιθυμοῦσι νὰ λαμβάνωσι τὴν *Φιλόκαλον Πηνελόπην* δύνανται ν' ἀποστείλωσιν αἴτησιν ἐγγραφῆς μετὰ τοῦ ἀναλόγου ἀντιτίμου

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Ο ΡΩΜΗΟΣ

ἀποστέλλεται πρὸς πάντα συνδρομητὴν τῆς «Ἑστίας» προπληρώνοντα δραχμὰς 5 ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ φρ. χρ. 6 εν τῷ Ἐξωτερικῷ.

Ο ΦΑΣΟΥΛΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ

ὁ νεώτατος τόμος ποιημάτων τοῦ Σουρῆ τιμᾶται διὰ τοὺς ἀποστέλλοντας τὸ ἀντίτιμον πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἑστίας δραχ. 3,50 ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις καὶ φρ. χρ. 3,50 ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ.

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ

ΚΙΜΩΝΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ

ΣΕΛΙΔΕΣ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ

Τιμῶνται δραχ. 1.50

Ἐν τοῖς Βιβλιοπωλείοις Ἑστίας, Βίλμπεργ καὶ Μπέκ,

Ὁ ἀποστέλλων δραχ. 1,65 λαμβάνει τὸ βιβλίον ταχυδρομικῶς.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΝ ΤΩι ΠΕΡΙΒΟΛΩι ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ

Καταρτισθὲν διὰ τελειοτάτων ὑλικῶν κομισθέντων ἐκ Γαλλίας καὶ Γερμανίας ἀναλαμβάνει τὴν ἐκτύπωσιν βιβλίων καὶ πᾶσαν ἄλλην οἱανδήποτε τυπογραφικὴν ἐργασίαν.

ΕΙΔΙΚΟΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΕΚΤΥΠΩΣΙΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

Τὸ Τυπογραφεῖον τῆς Ἑστίας ἀναλαμβάνει ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην τὴν ἐκλογὴν χάρτου, τὰς τυπογραφικὰς διορθώσεις καὶ τὴν βιβλιοδέτησιν τῶν ἐκτυπουμένων βιβλίων καὶ ἀναδέχεται τὴν ἐκτέλεσιν πάσης παραγγελίας ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Α΄ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1 ΜΑΡΤΙΟΥ 1892 ΑΡΙΘ. 9

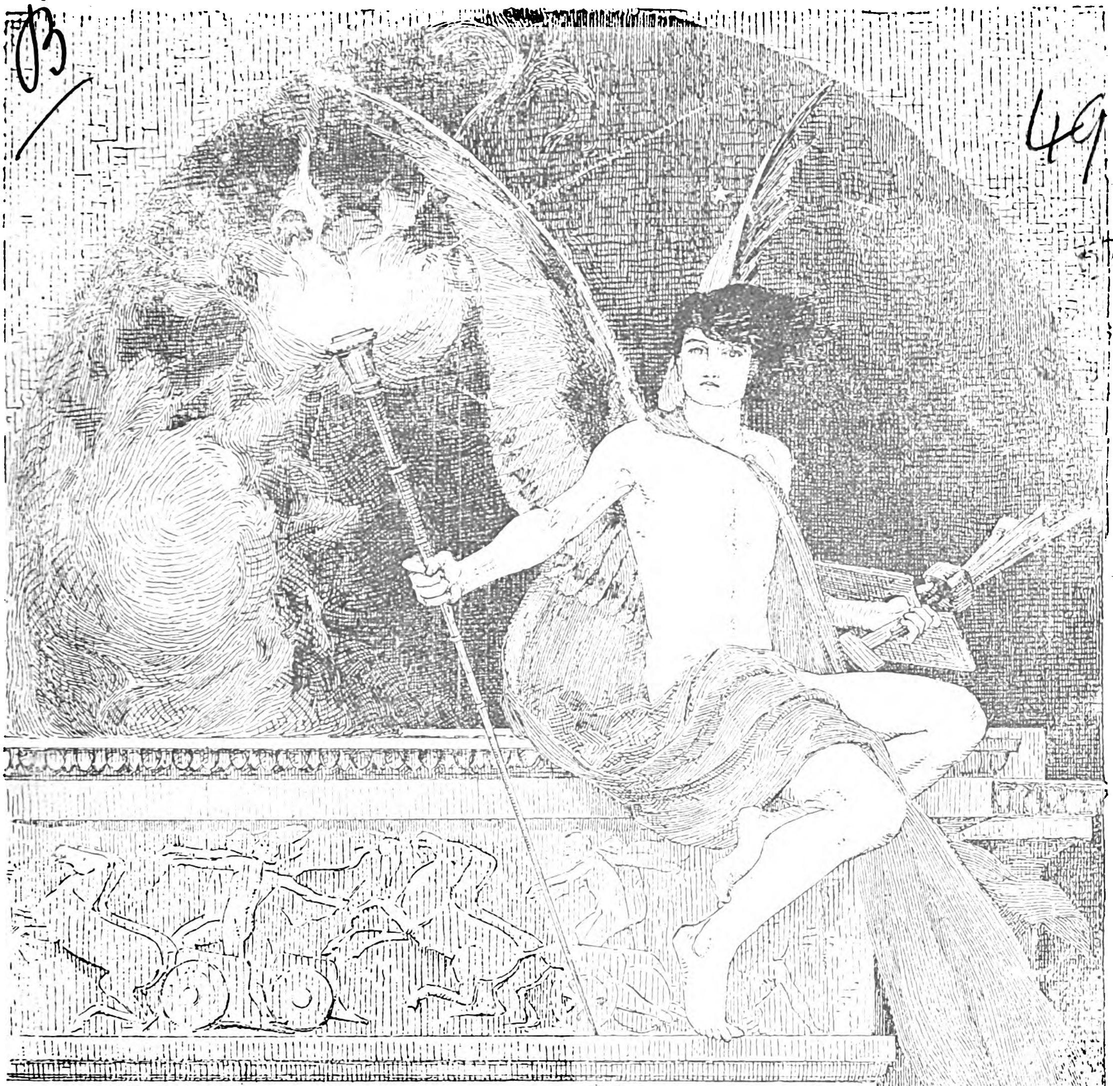

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ΄ Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Ἐξεδόθησαν τὸ Α΄, Β΄ καὶ Γ΄ φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ΄ Αἰῶνος

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΑ ΠΑΡΙΣΙΑ ΚΑΙ Η ΕΛΑΦΡΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ὑπὸ Δ. Βικέλα.

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ.

ΘΕΣΣΑΛΙΚΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ: Η ΠΑΤΡΙΣ ΤΟΥ ΡΗΓΑ, ὑπὸ Ἀνδρέα Καρκαβίτσα.

ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΠΟΙΗΜΑ ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ: Η ΞΑΝΘΟΥΛΑ, ποίημα ὑπὸ Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ: **Πένθιμος ἀπογραφή. — Αἰτία διαφορᾶς.**

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Ἀρχαιολογικά, Φιλολογικά, Ἐπιστημονικά.**

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ.

ΠΑΙΓΝΙΑ: **Πῶς κόπτεται κλωστὴ ἐντὸς φιάλης.**

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ὁ λιμὴν τῆς Ῥόδου. — Οἱ μικροὶ καπνισταί. — Ζουριὲν Δελαγραβιέρ. — Παίγνιον.

ΤΟΥ ΛΑΧΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ἡ κλήρωσις θὰ γείνῃ τὴν προσεχῆ Κυριακήν, ὥραν 11 π. μ. ἐν τῷ Γραφείῳ τῆς Ἑστίας ὁδ. Παρθεναγωγείου 12. Τοῦ Λαχείου θὰ μετάσχουν πάντες οἱ συνδρομηταί, ὅσοι θὰ ἔχουν πληρώσῃ τὴν συνδρομήν των μέχρι τῆς ἑσπέρας τοῦ Σαββάτου. Κατὰ τὴν κλήρωσιν τοῦ λαχείου δύνανται νὰ παρασταθῶσιν οἱ ἐπιθυμοῦντες ἐκ τῶν συνδρομητῶν. Οἱ ἀριθμοὶ τῆς κληρώσεως θὰ δημοσιευθῶσιν εἰς τὴν «Ἑστίαν». Τὰ κέρδη παραδίδονται ἐν τῷ Γραφείῳ.

Ἕνεκα πληθώρας ὕλης τὸ κατὰ δεκαπενθημερίαν ἄρθρον τοῦ κ. Κ. Παλαμᾶ, Βιβλία καὶ Συγγραφεῖς τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ δημοσιευθῇ εἰς τὸ παρὸν φύλλον, θὰ δημοσιευθῇ εἰς τὸ προσεχές· ὁμοίως καὶ ἡ συνέχεια τοῦ ἄρθρου τοῦ κ. Ν. Χ. Ἀποστολίδου Τὰ ἐν κλωβοῖς πτηνά. Εἰς τὸ προσεχὲς φύλλον θὰ δημοσιευθῶσι προσέτι τοῦ κ. Ψυχάρη ὁ Μάγος καὶ ἡ μελέτη περὶ Ἐρρίκου Ἴβσεν ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Βιζυηνοῦ.

ΠΡΟΣΕΧΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Ἡ λίαν ἐνδιαφέρουσα διάλεξις τοῦ κ. Πρωτοπαπαδάκη ἐν τῷ Συλλόγῳ «Παρνασσῷ» περὶ τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου καὶ τῶν ἔργων τῆς τομῆς θὰ δημοσιευθῇ ἐν τῇ «Ἑστίᾳ» μετὰ σειρᾶς εἰκόνων, αἵτινες παρηγγέλθησαν εἰς Γερμανίαν.

Ἐπίσης θὰ δημοσιευθῇ τὸ περὶ Γερμανικῆς Θεολογίας γλαφυρὸν ἀνάγνωσμα τοῦ καθηγητοῦ κ. Α. Διομ. Κυριακοῦ.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις 27 Φεβρουαρίου.

Ὁ Βασιλεὺς ἕνεκα τῆς πολιτικῆς ἀνωμαλίας καὶ τῆς μὴ πλήρους ἐπιψηφίσεως τοῦ περὶ ἀντιβασιλείας νόμου δὲν θ' ἀπέλθῃ εἰς Δανίαν τόσον ταχέως, ὅσον ἐσκόπευε πρό τινος. Ἡ Βασίλισσα ὅμως ἀναχωρεῖ λίαν προσεχῶς εἰς Ῥωσσίαν.

— Ἡ κυβέρνησις ἐπεδόθη εἰς τὸν καταρτισμὸν προϋπολογισμοῦ περιορίζοντος μεγάλως τὰς δαπάνας τοῦ Κράτους, τοῦτον δὲ θὰ εἰσαγάγῃ προσεχῶς εἰς τὴν Βουλὴν πρὸς ἐπιψήφισιν. Ἐν ᾗ περιπτώσει δὲ ἡ Βουλὴ ἀρνηθῇ τὴν ψῆφον, ἡ Κυβέρνησις θὰ προβῇ ἀμέσως εἰς διάλυσιν αὐτῆς.

— Τὰ δύο ὑπουργεῖα τῶν Οἰκονομικῶν καὶ τῶν Ἐξωτερικῶν συνεπληρώθησαν, τὸ μὲν πρῶτον διὰ τῆς προσλήψεως τοῦ κ. Σ. Δεϊμέζη, προέδρου τοῦ Ἐλεγκτικοῦ συνεδρίου, τὸ δὲ δεύτερον διὰ τῆς προσλήψεως τοῦ κ. Λ. Μελετοπούλου, ἄλλοτε πρεσβευτοῦ ἐν Ῥώμῃ καὶ γενικοῦ γραμματέως τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν.

— Ἡ κυβέρνησις προέβη εἰς διαφόρους ὑπηρεσιακὰς μεταβολάς, ἀντικατέστησε δὲ τοὺς πλείστους ἐκ τῶν νομαρχῶν.

— Διευθυντὴς τῆς Ἀστυνομίας διωρίσθη ὁ καὶ ἄλλοτε διακριθεὶς ὡς τοιοῦτος ἀντισυνταγματάρχης κ. Μπαϊρακτάρης. Ἡ δὲ διεύθυνσις τῶν διαφόρων ἀστυνομικῶν τμημάτων ἀνετέθη εἰς κατωτέρους ἀξιωματικοὺς τοῦ πεζικοῦ.

— Κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίασιν τοῦ φυσιογνωστικοῦ τμήματος τοῦ συλλόγου «Παρνασσοῦ» ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ προέδρου αὐτοῦ κ. Γ. Μακκᾶ, ὁ κ. Χέλδραϊχ ὑπέβαλεν ἀνακοίνωσιν τοῦ ἐν Μεσολογγίῳ ἰατροῦ κ. Νίδερ περὶ τῆς ἐν Κρυονέρι (ὅπου σταθμὸς τοῦ σιδηροδρόμου Μεσολογγίου) ἰαματικῆς πηγῆς καὶ περὶ τῆς ἀρχαίας αὐτῆς τοποθεσίας. Κατόπιν ὁ κ. Μιχ. Λάμπρος ὡμίλησε περὶ τῶν ἐξ αἵματος βροχῶν καὶ περὶ περιέργου παραδόσεως ἐν Ἀνάφῃ. Μεθ' ὃ ὁ κ. Α. Δευτεραῖος ὡμίλησε περὶ δαμαλισμοῦ ἐξ αἰγῶν καὶ ἀνέφερε πειράματα αὐτοῦ ἐπιτυχόντα. Ὁ κ. Γερμανὸς ὡς εἰσηγητὴς ἐκλεχθείσης ἐπιτροπῆς εἶπεν ὅτι αὕτη ἐξετάσασα τὸ λεξιλόγιον τῶν κοινῶν καὶ τῶν ἑλληνικῶν ὀνομάτων τῶν φυτῶν τοῦ κ. Χέλδραϊχ ἀποφαίνεται, ὅτι τὸ ἔργον δέον νὰ ἐκδοθῇ, ἀπεφασίσθη δὲ ἀφοῦ ζητηθῇ ἡ δέουσα παρὰ τοῦ συλλόγου πίστωσις τὸ τμῆμα νὰ προβῇ εἰς τοῦτο.

— Τὴν παρελθοῦσαν Δευτέραν ἐγένετο ἐνταῦθα μετὰ πάσης ἐκκλησιαστικῆς καὶ στρατιωτικῆς πομπῆς ἡ ἐκφορὰ τοῦ ἀποθανόντος Μητροπολίτου Σταγῶν Μελετίου. Εἰς τὸν νεκρὸν ἀπεδόθησαν τιμαὶ ὑποστρατήγου, ἡ κηδεία δὲ ἐγένετο δημοσίᾳ δαπάνῃ.

— Τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν ἐγένετο ἡ ἐκλογὴ τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τῆς ἐν Ἀθήναις Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρίας. Πρόεδρος ἐξελέγη ὁ π. Πατρῶν Νικηφόρος Καλογερᾶς, ἀντιπρόεδρος ὁ κ. Κ. Σημαντήρας καὶ γραμματεὺς ὁ κ. Λ. Ἀντωνιάδης. Μέλη τακτικὰ ἐξελέγησαν οἱ κ. κ. Α. Ε. Σῖμος, Λ. Βαλαβάνης, Δ. Ζαχαρίας, Δημ. Τσαουσόπουλος, Χ. Δροσίνης, Γ. Χρηστομάνος, Ι. Μπότασης, Θ. Κετσέας καὶ Μ. Χατζημιχάλης, ἀναπληρωτικὰ δὲ οἱ κ. κ. Σ. Ἀραβαντινός, Θ. Βλάχος καὶ Ι. Περβάνογλους.

— Κατὰ τηλεγραφικὴν εἴδησιν πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν ἡ Αὐτοκράτειρα τῆς Αὐστρίας Ἐλισάβετ ἐπέστρεψεν εἰς τὸ ἐν Γαστουρίῳ τῆς Κερκύρας ἀνάκτορόν της ἐπιβαίνουσα τῆς θαλαμηγοῦ «Μιραμάρ».

Digitized by Google

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Οἱ ἰχθύες τῶν γλυκέων ὑδάτων τῆς θαλάσσης, ὑπὸ Ν. Χ. Ἀποστολίδου. Ἀθήνησιν, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Ἀδελφῶν Περρῆ 1892. 8ον σ. 32. [Ἡ μικρὰ αὕτη πραγματεία τοῦ ἡμετέρου συνεργάτου γνωστοῦ καὶ ἐξ ἄλλων αὐτοῦ συμβολῶν εἰς τὴν φυσικὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος, πωλεῖται ἀντὶ 1 δραχμῆς ἐν τῷ Βιβλιοπωλείῳ τῆς Ἑστίας, ἀποστέλλεται δὲ πρὸς πάντας ἐλευθέρα ταχυδρ. τελῶν. Οἱ ἀναγνῶσται τῆς «Ἑστίας» δύνανται νὰ τὴν ζητήσωσι παρὰ τῆς Διευθύνσεως.]

—Χριστοφόρου Σαμαρτσίδου **Ὁ Φώτης.** Ἐν Ἀθήναις. Ἐκδότης: Ν. Π. Παπαδόπουλος. Ὑδραῖος. 12ον σ. 54. Τιμᾶται δραχμῆς. [Τὸ βιβλιάριον περιέχει τὸν Φώτην, μικρὸν ποίημα καὶ ἄλλα μικρότερα ποιήματα, ἔργα τοῦ γνωστοῦ πλέον καὶ ἀγαπητοῦ εἰς τὸν παιδικὸν κόσμον ποιητοῦ κ. Σαμαρτσίδου, θέλγοντα ἅμα καὶ διδάσκοντα τοὺς μικροὺς ἀναγνώστας.]

— Ἐκδίδονται τακτικῶς κατὰ Κυριακὴν τὰ φυλλάδια τῆς **Βιβλιοθήκης Ἰουλίου Βέρν.** Σήμερον ἐκδίδεται τὸ 6ον.

— Τοῦ **Ἐγκυκλοπαιδικοῦ Λεξικοῦ** ἐξεδόθη καὶ τὸ 65 φυλλάδιον, ἤτοι 5ον τοῦ Γ' τόμου. Ἤδη ἐκανονίσθη τακτικὴ ἡ κατὰ δεκαήμερον ἔκδοσις τοῦ ἀληθῶς μεγάλου καὶ δυσχεροῦς ἔργου, ὅπερ ἐκδίδουσιν οἱ κ. κ. Μπάρτ καὶ Χίρστ.

— Ἐξεδόθη ὁ τρίτος τόμος τοῦ **Προμηθέως,** περιοδικοῦ ἐκδιδομένου κατὰ μῆνα ἐν Βόλῳ, ὑπὸ Ζωσιμᾶ Ἐσφιγμενίτου, περιλαμβάνων τὰ φυλλάδια τοῦ 1891. Ὁ τόμος οὗτος περιέχει ποικιλωτάτην ὕλην θρησκευτικὴν ἰδίως καὶ ἐθνογραφικήν.

— Ὁ καθηγητὴς τοῦ ἐνταῦθα Β' Γυμνασίου κ. Ἀνδρ. Ἀθ. Σταθακόπουλος ἐξέδωκε δύο χρησιμώτατα διδακτικὰ βιβλία: **Λουκιανοῦ Ἐνύπνιον, Χάρων ἢ ἐπισκοποῦντες καὶ Νεκρικοὶ Διάλογοι** εἶνε ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ ἑνὸς καὶ **Ξενοφῶντος Ἀπομνημονεύματα** ἡ τοῦ ἑτέρου, ἀμφότερα μετὰ σημειώσεων κατὰ τὸ πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῶν γυμνασίων.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΣΤΙΑΣ

Περὶ Σκωτίας, ὑπὸ Δ.. Βικέλα, τιμᾶται λ. 50, ταχυδρ. 60.

Ἡ Μητρυιὰ διήγημα Γρ. Ξενοπούλου, δρ. 1, ταχυδρ. 1,10.

Γέρων Κολοκοτρώνης, 2 τόμοι δρ. 2, ταχυδ. 2,50.

Ὁ Μάκβεθ τοῦ Σαιξπήρου, μετάφρ. Δ. Βικέλα· δρ. 1, ταχυδρ. 1,25.

Τὸ Βιβλίον τῆς Ὑγείας ὑπὸ Θ. Φλωρᾶ· δρ. 1, ταχυδρ. 1,25.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Δ. Γ. Κ. Rostoff s]Don. «Ψευδατικ. "Ελεγχος» ἔχει ἐξαντληθῆ». «Ἐπιστολή...» καὶ συνέχεια εἰς 3 φυλλάδια τιμ. φρ. 1,50.

κ. Α. Π. Κ. Βερδιάνσκ. Ἐστάλησαν ζητηθέντα φυλλάδια, διωρθώθη ἡ διεύθυνσίς σας.

κ. Ι. Δ. Κ. Γέϊσκ. Ἐστάλησαν ἅπαντα.

κ κ. Α. Ρ.—Γ. Μ. Ε. Χάλκην. Διωρθώθη ἡ διεύθυνσίς σας. Ἐστάλη ζητηθὲν φύλλον.

κ. Γ. Ε. Ρ. Ἰωάννινα. Ἐλήφθησαν, ἐνεγράφητε. Ἐστάλη σειρὰ φύλλων καὶ ἀπόδειξις.

κ. κ Μ. Π. Τ. Κέρκυραν — Χ. Ν. Χ. Μάδυτον. Ἐλήφθησαν, στέλλεται ἡ ἀπόδειξις.

κ. Ι. Τ. Πάτρας. Ἐστάλη ζητηθὲν φύλλον «Ῥωμηοῦ».

κ. Η Κ. Βερδιάνσκ. Ἐνεγράφη, ἐστάλη σειρὰ φύλλων. Ἡ ἀπόδειξις στέλλεται ἐντὸς τοῦ φύλλου σας.

κ. Γ. Δ. Πετρομαγούλαν. Ἐστάλησαν ζητηθέντα φυλλάδια

κ. Μ. Ρ. Ποντοηράκλειαν. Ἐστάλη.

κ. Α. Δ. Κ)πολιν. Δυνάμεθα νὰ σᾶς τὸ προμηθεύσωμεν, ἀποστείλατε φρ. 3.

ΦΙΛΟΚΑΛΟΣ ΠΗΝΕΛΟΠΗ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΟΥ ΣΥΡΜΟΥ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΗΜΑΤΩΝ

Συνδρομὴ ἐτησία Ἐπαρχιῶν δρ. 9 — Ἐξωτερικοῦ φρ. χρ. 10

Ὅσοι ἐκ τῶν συνδρομητῶν τῆς *Ἑστίας* ἐπιθυμοῦσι νὰ λαμβάνωσι τὴν *Φιλόκαλον Πηνελόπην* δύνανται ν' ἀποστείλωσιν αἴτησιν ἐγγραφῆς μετὰ τοῦ ἀναλόγου ἀντιτίμου

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Ο ΛΟΥΚΗΣ ΛΑΡΑΣ

τὸ γνωστὸν ἐθνικὸν διήγημα τοῦ κ. Δ. Βικέλα θαυμασίως εἰκονογραφηθὲν ὑπὸ τοῦ ζωγράφου κ. Ῥάλλη ἀποστέλλεται πρὸς πάντα προπληρώνοντα εἰς τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἑστίας δρ. 10 ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ φρ. χρ. 10 ἐκ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

27 Φεβρουαρίου 1892.

	Ἀγορά.		*Πώλησ.*	
ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	Δρ.	Λ.	Δρ	Λ.
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο[ο.	465	—	470	—
» 120,000,000 πρὸς 5 ο]ο.	473	—	477	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο]ο.	473	—	477	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	405	—	410	—
» 30,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	—	—	—	—
» 125,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	—	—	—	—
Κτηματικαὶ ὁμολογίαι ἐθνικῆς τραπέζης 60,000,000 μετὰ λαχείου	571	50	575	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος	3575	—	3580	—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα	125	—	126	—
Τράπεζα Ἠπειροθεσσαλίας.	—	—	—	—
Βιομηχανικῆς πίστεως	68	50	69	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	122	50	124	—
Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	414	—	415	—
Σιδηροδρόμου Πελοποννήσου	189	—	190	—
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	145	—	146	—
Ἀνωνύμου ἑταιρίας ὁ «Ἑρμῆς»	57	—	60	—
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου	83	—	84	—
Δημοσίων καὶ δημοτικῶν ἔργων	59	—	61	—
Ἑταιρίας ἐργοληψιῶν	345	—	3[illegible]0	—
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
Εἰκοσάφραγκον τέλος μηνός	28	45	28	46
Εἰκοσάφραγκον τοῖς με-.	—	—	—	—
Λίρα ὀθωμανικὴ	—	—	—	—
Λίρα ἀγγλικὴ				
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον Ἀγγλίας	35	80	36	20
Τρίμηνον Γαλλίας	141	—	143	50
Ὄψεως Ἀγγλίας	36	20	36	50
Ὄψεως Γαλλίας	143	50	144	50

Digitized by Google

ΔΩΡΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ
ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΕΓΓΡΑΦΟΝΤΑΣ
ΝΕΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ

Οἱ συνδρομηταὶ τῆς Ἑστίας οἱ ἐγγράφοντες **ἕνα νέον συνδρομητὴν** καὶ ἀποστέλλοντες τὴν ἐτησίαν συνδρομὴν αὐτοῦ λαμβάνουσιν ὡς δῶρον:
Τὸν **Φασουλῆν Φιλόσοφον τοῦ Σουρῆ**
ἢ **25 τόμους τῆς Ἑλλ. Βιβλιοθήκης**
ἢ **4 τόμους Βιβλιοθήκης «Ἑστίας».**

Οἱ ἐγγράφοντες **δύο νέους συνδρομητὰς** λαμβάνουσιν ὡς δῶρον:
Τὰ Ποιήματα Βαλαωρίτου
ἢ **Τὰ Ποιήματα Παράσχου**
ἢ **Εἰκόνας Γυναικείας Καλλονῆς**
ἢ **Εἰκόνας Χριστιαν. Τέχνης.**

Οἱ ἐγγράφοντες **τρεῖς νέους συνδρομητὰς** λαμβάνουσιν ὡς δῶρον:
Τὸν Λουκῆν Λάραν εἰκονογραφημένον.
ἢ **τὸν Α΄ τόμον τῆς Ἱστορίας τοῦ ΙΘ΄ Αἰῶνος.**
ἢ **τὰς Ποικίλας εἰκόνας.**

Ο ΦΑΣΟΥΛΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ

ὁ νεώτατος τόμος ποιημάτων τοῦ Σουρῆ τιμᾶται διὰ τοὺς ἀποστέλλοντας τὸ ἀντίτιμον πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἑστίας δραχ. 3,50 ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις καὶ φρ. χρ. 3,50 ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ.

Ο ΡΩΜΗΟΣ

ἀποστέλλεται πρὸς πάντα συνδρομητὴν τῆς «Ἑστίας» προπληρώνοντα δραχμὰς 5 ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ φρ. χρ. 6 εν τῷ Ἐξωτερικῷ.

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ
ΚΙΜΩΝΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ
ΣΕΛΙΔΕΣ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ
Τιμῶνται δραχ. 1.50
Ἐν τοῖς Βιβλιοπωλείοις Ἑστίας, Βίλμπεργ καὶ Μπέκ,
Ὁ ἀποστέλλων δραχ. 1.65 λαμβάνει τὸ βιβλίον ταχυδρομικῶς.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ "ΕΣΤΙΑΣ,,

Ἡ Διεύθυνσις τῆς «Ἑστίας» καταρτίσασα ἴδιον τελειότατον Τυπογραφεῖον, τοῦ ὁποίου ἡ λειτουργία ἄρχεται λίαν προσεχῶς, θὰ χρησιμοποιήσῃ τοῦτο καὶ πρὸς ἔναρξιν ἰδίων ἐκδόσεων, βιβλίων ἐκλεκτῶν καὶ καλλιτεχνικῶς ἐκτυπουμένων, τινῶν δὲ καὶ εἰκονογραφημένων. Τὰ ὑπὸ τῆς «Ἑστίας» ἐκδιδόμενα βιβλία θὰ δίδωνται ἐξαιρετικῶς διὰ μόνους τοὺς συνδρομητὰς αὐτῆς εἰς τιμὴν ἠλαττωμένην εὐθὺς ἅμα τῇ ἐκδόσει.
Πρῶτα βιβλία θὰ ἐκδοθῶσιν ὑπὸ τῆς «Ἑστίας» τὰ ἑξῆς:

ΣΠ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ
ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΑΡΤΥΡΙΟΥ ΤΟΥ ΡΗΓΑ
ΜΕΤΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΕΜ. Δ. ΡΟΪΔΟΥ
Η ΓΡΑΠΤΗ ΜΑΣ ΓΛΩΣΣΑ

Κ. ΠΑΛΑΜΑ
ΠΟΙΗΣΙΣ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑ

Α. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Digitized by Google

Ἐξεδόθησαν τὸ Α΄ Β΄ Γ΄ καὶ Δ΄ φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ΄ Αἰῶνος

493
FOREIGN PERIODICALS

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ΄ Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ο ΜΑΓΟΣ, ὑπὸ Ψυχάρη.

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ.

ΤΑ ΕΝ ΚΛΩΒΟΙΣ ΠΤΗΝΑ, ὑπὸ Ν. Χ. Ἀποστολίδου.

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, ὑπὸ G. Deschamps.

ΕΡΡΙΚΟΣ ΙΒΣΕΝ, ὑπὸ Γ. Μ. Βιζυηνοῦ.

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ: **«Ἱστορία τοῦ ΙΘ΄ Αἰῶνος» ὑπὸ Π. Καρολίδου,** ὑπὸ Κωστῆ Παλαμᾶ.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ.

ΛΕΙΨΑΝΑ, ποίημα ὑπὸ M. L. Earle.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΕΙΚΟΝΕΣ: **Ἡ βασιλόπαις Μαρία.**

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Μουσικά.**

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ἡ βασιλόπαις Μαρία. — Ἐρρῖκος Ἴψεν. — Κ. Κωνσταντόπουλος. — Ἀμερικανικὴ κλεπτοπαγίς.

ΤΟ ΛΑΧΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ἐκκυβεύεται σήμερον, ὥραν 11 π. μ. ἐν τῷ Γραφείῳ αὐτῆς. Τὰ κέρδη παραδίδονται ἐν Ἀθήναις ἐπὶ τῇ προσαγωγῇ γραπτῆς ἐντολῆς τῶν κερδησάντων. Οἱ ἀριθμοὶ θὰ δημοσιευθῶσιν εἰς τὸ προσεχές. Ὅσα ἀντικείμενα δὲν ζητηθῶσιν ἐντὸς τριῶν μηνῶν ἀπὸ τῆς ἐκκυβεύσεως θὰ ἐκποιηθῶσι.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις 5 Μαρτίου.

Ἡ ἀρχιδούκισσα Στεφανία, χήρα τοῦ Ῥοδόλφου τῆς Αὐστρίας, κατέρχεται προσεχῶς εἰς Ἑλλάδα, θὰ διατρίψῃ δὲ ἐν Ἀθήναις. Ἡ ἐπίσημος ξένη ταξειδεύει ἄγνωστος διά τινος ἀτμοπλοίου τοῦ Λούδ, τεθέντος εἰς τὰς διαταγάς της.

— Καθ' ἃ ὁ βασιλόπαις Γεώργιος ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου, ἡ κατασκευὴ τορπιλλοβόλου ἐν Ἑλλάδι δύναται νὰ κατορθωθῇ κατὰ τὰ σχέδια, ἅτινα συνέταξεν ὁ ναυπηγὸς κ. Ἀναστασίου. Τὸ σκάφος θὰ ἔχῃ μῆκος 42 μέτρων καὶ πλάτος 2,50. Ὁ ἐργοστασιάρχης Τζὼν Μὰκ Δουὰλ ἐδήλωσεν ὅτι ἀναλαμβάνει τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ ἐν τῷ ναυπηγείῳ Πειραιῶς ἀντὶ δρ. 350,000.

— Τὴν Θεσσαλίαν ἀπειλεῖ πλῆθος ἀγραίων μυῶν, οἵτινες κατατρώγουσι τὴν σπορὰν τῶν ἀγρῶν. Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν ἀπέστειλε τὸν κ. Γεννάδιον ἵνα παράσχῃ πρὸς τοὺς ἀγρότας τὰ πρὸς περιστολὴν τοῦ κακοῦ ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης συνιστώμενα μέσα.

— Ἓν τῶν πλουσιωτέρων χρυσοπωλείων τῶν Ἀθηνῶν, τὸ τοῦ Σαμίου, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ ἀπεγυμνώθη τὴν νύκτα τῆς παρελθούσης Κυριακῆς ὑπὸ κλεπτῶν, οἵτινες κατῆλθον ἀπὸ τῆς ὀροφῆς τρυπήσαντες τὸ πάτωμα τῆς ἄνωθεν τοῦ καταστήματος ἀκατοικήτου οἰκίας. Πολλοὶ ὕποπτοι συνελήφθησαν, ἀλλ' οὐδὲν εὑρέθη ἔτι ἐκ τῶν κλαπέντων, ὧν ἡ ἀξία ἀνέρχεται εἰς 100 περίπου χιλιάδας δραχμῶν.

— Ἡ κυβέρνησις διὰ δανείου συναφθέντος μετὰ τοῦ κ. Συγγροῦ ἐξησφάλισε τὸ τοκομερίδιον τοῦ Ἀπριλίου.

— Ὑποδιοικητὴς τῆς Ἐθν. Τραπέζης, ἀντὶ τοῦ ἀποθανόντος Σημηριώτου, ἐξελέγη ὁ κ. Θεόφραστος Παπαδάκης.

— Περὶ τῆς περιουσίας τοῦ Ζάππα οὐδεμία νεωτέρα εἴδησις ὑπάρχει, μᾶλλον δὲ ἀνησυχητικαὶ φῆμαι περὶ τῆς τύχης αὐτῆς κυκλοφοροῦσιν.

— Ἤρχισε τὰς παραδόσεις του ἀπὸ τῆς παρελθούσης ἑβδομάδος ὁ νέος καθηγητὴς τῆς Ἀνατομίας κ. Ῥήγας Νικολαΐδης.

— Ἡ νομικὴ σχολὴ ἐπρότεινεν ὡς καθηγητὰς τοῦ Ρ. Δικαίου τοὺς ὑφηγητὰς κ. κ. Δημαρᾶν καὶ Πολυγένην. Ἕτεροι δὲ ὑποψήφιοι τῶν ἑδρῶν, οἱ διακεκριμένοι δικηγόροι κ.κ. Μομφερράτος καὶ Εὐκλείδης, ἔλαβον ἀνὰ μίαν μόνον ψῆφον. Ἡ τοιαύτη προτίμησις τῆς σχολῆς κατεκρίθη σχεδὸν ὁμοφώνως ὑπὸ τοῦ τύπου καὶ ἀπεδόθη εἰς συγγενικὰς προστασίας καὶ συναλλαγήν.

— Ἀφίκετο ἐξ Ἀγγλίας καὶ τὸ τρίτον ἐκ τῶν νέων μεγάλων ἀτμοπλοίων τῆς Πανελληνίου Ἀτμοπλοΐας τὸ *Βυζάντιον*.

ΤΟ ΠΟΛΥΤΙΜΟΝ ΕΥΡΗΜΑ
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ
ΦΥΛΛΑΔΕΣ
ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ
ΤΟ ΚΑΤ' ΕΞΟΧΗΝ ΕΘΝΙΚΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑ
ἀρχίζει ἀπὸ τὸ προσεχὲς φύλλον τῆς «Ἑστίας»

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Διανέμεται σήμερον εἰς τὰ ἁπανταχοῦ βιβλιοπωλεῖα τὸ τρίτον τεῦχος τῆς μεγάλης **Ἱστορίας τοῦ Ἑλλην. Ἔθνους** *Κ. Παπαρρηγοπούλου*, ἐπὶ ἀρίστου χάρτου. Τὸ ὅλον σύγγραμμα ἀπαρτίζεται ἐκ 50 τευχῶν ἤτοι σελ. 4000 μετὰ πολυχρόου Ἄτλαντος. Οἱ ἁπανταχοῦ ὁμογενεῖς οἱ πέμποντες εἰς τὰ καταστήματα Ἀνέστη Κωνσταντινίδου 30 φράγκα μὲ πρῶτον ταχυδρομεῖον λαμβάνουσιν ὁλόκληρον τὸ σύγγραμμα, δηλαδὴ καὶ τὰ 50 τεύχη μετὰ τοῦ Ἄτλαντος, ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν τελῶν.

— Ἐκ τῶν Καταστημάτων Ἀνέστη Κωνσταντινίδου ἐξεδόθη κομψὸν χρυσόδετον τεῦχος ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν **Τὰ Ἅγια Πάθη καὶ ἡ Ἁγία Ἀνάστασις,** περιέχον ὅλας τὰς ἀκολουθίας τῆς Μεγάλης ἑβδομάδος. Χρησιμώτατον ἐγκόλπιον τῶν φιλοθρήσκων.

— **Μουσαίου τοῦ Γραμματικοῦ τὰ καθ' Ἡρὼ καὶ Λέανδρον** παραφρασθέντα εἰς δημοτικοὺς στίχους καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς δημώδει ποιήσει εὑρισκόμενα, ὑπὸ *Δημητρίου Μ. Σάρρου* φοιτητοῦ τῆς Φιλολογίας. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 16ον, σ. 32.

— **Ἀναγεννηθέντος Ἕλληνος ἐλπίδες καὶ θράσος,** ὑπὸ *Δημοκλέους*. Διανομὴ πρώτη. Ἐν Τεργέστῃ τῆς Αὐστρίας 1892. 8ον, σ. 192.

— *Ε. Ἐμπειρίκου* **Περὶ ἀφομοιώσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ νόμου περὶ συγκρούσεως πρὸς τὸν Ἀγγλικόν.** Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ Τυπογραφείου Παρασκευᾶ Λεώνη. 1892. 8ον, σ. 31.

Digitized by Google

ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΔΗΛΩΣΙΣ

Μολονότι ἡ Διεύθυνσις τῆς «Ἑστίας» οὐδεμίαν ὑπέχει εὐθύνην διὰ τὴν ἐν τῷ ταχυδρομείῳ ἀπώλειαν τῶν φύλλων τῶν ἀποστελλομένων πρὸς συνδρομητάς, ἐν τούτοις οὐδέποτε ἀρνεῖται νὰ ἀποστέλλῃ ἐκ νέου τοιαῦτα πρὸς ἀντικατάστασιν, ὑποβαλλομένη καὶ εἰς διπλῆν παροχὴν φύλλων καὶ ταχυδρομικῶν. Ἐπειδὴ ὅμως τινὲς ἐπωφελοῦνται τῆς χάριτος, ὅπως ζητῶσι μετὰ μῆνας ὅλους δεκάδας φύλλων, ἅτινα δῆθεν δὲν ἔλαβον, δηλοῦται ὁριστικῶς ὅτι φύλλον ζητηθὲν ὑπὸ συνδρομητοῦ πρὸς ἀντικατάστασιν μὴ ληφθέντος μετὰ παρέλευσιν ἑνὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐκδόσεως δὲν ἀποστέλλεται ἂν δὲν συνοδεύεται ἡ αἴτησις ὑπὸ τοῦ ἀντιτίμου.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. κ. Α. Μ. Κ. Πάτρας — Δ. Λ. Μ. Ζάκυνθον — Α. Δ. Λ. Ἄδεν. Ἐλήφθησαν στέλλεται ἀπόδειξις ἐντὸς τοῦ φύλλου.

κ. Α. Π. Λαμίαν. Ἐλήφθησαν, ἐστάλη ἀπόδειξις καὶ ζητηθὲν φύλλον.

κ. Γ. Ι. Ἡράκλειον. Ἐστάλησαν.

κ. Σ. Β. Ἀλεξάνδρειαν. Ἐλήφθησαν.

κ. Δ. Β. Ἀλεξάνδρειαν. Ἐλήφθησαν παρὰ τοῦ κ. Σ. Β. φρ. 18, ἐπιστώθη λ)σμός σας.

κ. Δ. Λ. Ληξούριον. Ἐλήφθησαν, στέλλεται ἡ ἀπόδειξις. Διωρθώθη ἡ διεύθυνσις τοῦ κ. Π. Λ.

Δδα Α. Κ. Κέρκυραν. Ἐλήφθησαν, ἐνεγράφητε. Ἐστάλη σειρὰ φύλλων καὶ ἀπόδειξις.

κ. Μ. Κ. Σμύρνην. Ἐλήφθησαν φωτογρ. καὶ θὰ χρησιμοποιηθῶσιν. Εἶνε κάλλισται· εὐχαριστοῦμεν.

κ. Π. Ν. Μ. Ἰωάννινα. Εὐχαριστοῦμεν, ἀλλ' εἶνε ἀκατάλληλον διὰ τὴν «Ἑστίαν».

ΜΙΚΡΑΙ Η ΜΕΓΑΛΑΙ

ΑΓΓΕΛΙΑΙ

πρὸς δημοσίευσιν εἰς τὸ περικάλυμμα τῆς *Ἑστίας* γίνονται δεκταὶ κατ' ἰδιαιτέραν συμφωνίαν.

ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΗ ΧΑΡΙΣ

μόνον μέχρι τῆς 15 Ἀπριλίου

Ἐπειδὴ πολλοὶ τῶν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐγγραφέντων συνδρομητῶν τῆς *Ἑστίας* ἐπιθυμοῦσι νὰ ἀποκτήσωσιν ὁλόκληρον τὴν σειρὰν ἀπὸ τοῦ 1890, ὅτε ἤρχισεν ἡ εἰκονογραφημένη ἔκδοσις, ἡ Διεύθυνσις τῆς *Ἑστίας* δηλοῖ ὅτι παρέχει τοὺς **4 τόμους Εἰκονογραφημένης Ἑστίας 1890—1891** πρὸς τοὺς τοιούτους συνδρομητὰς εἰς τὸ ἥμισυ τῆς τιμῆς, ἤτοι ἀντὶ δραχμῶν 16 καὶ τοὺς τέσσαρας τόμους ἐν Ἀθήναις, ἀντὶ δραχμῶν 18 ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, καὶ ἀντὶ φράγκων χρυσῶν 20 ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ.

Οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ λάβωσι τοὺς τόμους πρέπει νὰ στείλωσι τὸ ἀνάλογον ἀντίτιμον ἐντὸς ἐπιστολῆς συστημένης κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς *Ἑστίας*

μόνον μέχρι τῆς 15 Ἀπριλίου

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

5 Μαρτίου 1892

ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	*Ἀγορά.*		*Πώλησ.*	
	Δρ.	Λ.	Δρ.	Λ.
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο[ο. . .	465	—	470	—
» 120,000,000 πρὸς 5 ο]ο. . .	474	—	477	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο]ο. . .	474	—	477	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο]ο. . .	405	—	410	—
» 30,000,000 πρὸς 4 ο]ο. . .	—	—	—	-
» 125,000,000 πρὸς 4 ο]ο. . .	—	—	—	-
Κτηματικαὶ ὁμολογίαι ἐθνικῆς τραπέζης 60,000,000 μετὰ λαχείου . .	581	—	582	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος . .	3610	—	3620	—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . .	122	—	123	—
Τράπεζα Ἠπειροθεσσαλίας. . . .	—	—	—	—
Βιομηχανικῆς πίστεως	68	50	69	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	128	50	129	—
Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Πειραιῶς .	416	—	418	—
Σιδηροδρόμου Πελοποννήσου . . .	194	50	195	—
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	142	—	144	-
Ἀνωνύμου ἑταιρίας ὁ «Ἑρμῆς» . .	57	—	60	—
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου . . .	83	—	84	—
Δημοσίων καὶ δημοτικῶν ἔργων . .	63	—	64	—
Ἑταιρίας ἐργοληψιῶν	345	—	350	—
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
Εἰκοσάφραγκον τέλος μηνὸς . . .	—	—	—	—
Εἰκοσάφραγκον τοῖς με-.	29	30	29	35
Λίρα ὀθωμανικὴ	—	—	—	—
Λίρα ἀγγλικὴ	—	-	—	—
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον { Ἀγγλίας	36	55	37	10
{ Γαλλίας	145	50	147	—
Ὄψεως { Ἀγγλίας	37	10	37	40
{ Γαλλίας	147	50	148	—

ΕΞΕΔΟΘΗ

Η

ΙΛΙΑΔΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΗ

ΑΠ' ΤΟΝ

ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗ

Μέρος πρῶτο

Α — Ζ

Τεῦχος μεγαλόσχημον ἐξ 136 σελίδων

Τιμᾶται δραχ. 2,50 — Ταχυδρ. δρ. 3

Εὑρίσκεται εἰς τὸ Γραφεῖον τῆς Ἑστίας

Digitized by Google

ΕΙΣ ΤΟ ΗΜΙΣΥ ΣΧΕΔΟΝ ΤΗΣ ΤΙΜΗΣ

δίδονται τὰ κάτωθι βιβλία πρὸς τοὺς συνδρομητὰς τῆς «Ἑστίας» τοὺς προπληρώνοντας συνδρομὴν ἐτησίαν ἢ ἑξάμηνον τοῦ 1892 :

Ἑλληνικὴ Βιβλιοθήκη 25 **τόμ.** δρ. 4, ταχυδρ. 4,50.
Τὸ ταξίδι τοῦ Ψυχάρη δρ. 1, ταχυδρ. 1,25.
Ποιήματα Παράσχου 3 τόμ. δρ. 4, ταχυδρ. 6.
Ψυχώσεις Σ. Ἀποστολίδου δρ. 4, ταχυδ. 4,75.
Εἰκόνες Χριστ. Τέχνης δρ. 3, ταχυδρ. 3,50.
Εἰκόνες Γυναικείας Καλλονῆς δρ. 4, ταχυδρ. 4,50.
Ποικίλαι Εἰκόνες δραχ. 5, ταχυδρ. 5 50.
Γεωγραφία τοῦ Νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας Α. Μαλιαράκη δρ. 3 ταχυδρ. 3,75.
Γεωγραφία τοῦ Νομοῦ Κεφαλληνίας Α. Μηλιαράκη δρ. 3, ταχυδρ. 3,75.
Μελέτη περὶ τῆς θέσεως τοῦ Ἰονίου Πελάγους Α. Μηλιαράκη λ. 60, ταχυδρ. 75.
Ἡμερολόγιον Ἑστίας εἰκονογραφημένον τοῦ 1891 δρ. 1, ταχυδρ. 1,25.
Διηγήματα Δροσίνη δρ. 1, ταχυδρ. 1,25.
Εἰδύλλια Δροσίνη δρ. 1, ταχυδρ. 1,25.
Ἀγροτικαὶ Ἐπιστολαὶ Δροσίνη δρ. 1, ταχ. 1,25.
Τρεῖς ἡμέρας ἐν Τήνῳ Δροσίνη λ. 50, ταχ. 60.
Περὶ Σκωτίας Βικέλα λ. 20, ταχυδρ. 25.
Ἱστορικαὶ Πραγματεῖαι Παπαρρηγοπούλου δρ. 2, ταχυδρ. 2,50.
Ναυαγὸς Κυνθίας μετὰ εἰκόνων δρ. 2, ταχ. 2,50.
Ἀμφιτρύων Μολιέρου μετάφρ. Φραγκιᾶ δρ. 1, ταχυδρ. 1,50.
Τραγούδια Ἄϊνε μετάφρ. Α. Βλάχου δρ. 1,75, ταχυδρ. 2.
Βοήθει Σαυτὸν δρ. 1,50, ταχυδρ. 1,75.
Γεωργικὰ Ρ. Δημητριάδου δρ. 1,75, ταχυδρ. 2.
Πέραν τοῦ Ἰσθμοῦ Σ. Παγανέλη δρ. 2. ταχυδρ. 2,50.

Ἐκ τῶν βιβλίων τούτων δὲν ὑπάρχουσι πολλὰ διαθέσιμα, ὅθεν οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ προμηθευθῶσί τινα εἰς τὰς ἐξαιρετικῶς ἠλαττωμένας τιμάς, παρακαλοῦνται νὰ ἐπισπεύσωσι τὰς αἰτήσεις των.

Ἕκαστος συνδρομητὴς παλαιὸς ἢ νέος δύναται νὰ λάβῃ ὅσα ἐκλέξῃ ἐκ τῶν ἀνωτέρω βιβλίων, ἀλλ' ἓν μόνον ἀντίτυπον ἐξ ἑκάστου.

Διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν αἱ τιμαὶ λογίζονται εἰς φράγκα.

ΕΞΕΔΟΘΗ

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΠΕΤΡΟΥ Ν. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ

ΑΝΘΟΚΟΜΙΑ

Κομψὸς τόμος ἐκ 250 σελίδων

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡΑΧ. 2,50

Διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. 2,50

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ

ΚΙΜΩΝΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ

ΣΕΛΙΔΕΣ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ

Τιμῶνται δραχ. 1.50

Ἐν τοῖς Βιβλιοπωλείοις Ἑστίας, Βίλμπεργ καὶ Μπέκ,

Ὁ ἀποστέλλων δραχ. 1.65 λαμβάνει τὸ βιβλίον ταχυδρομικῶς.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΝ ΤΩι ΠΕΡΙΒΟΛΩι ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ

Καταρτισθὲν διὰ τελειοτάτων ὑλικῶν κομισθέντων ἐκ Γαλλίας καὶ Γερμανίας ἀναλαμβάνει τὴν ἐκτύπωσιν βιβλίων καὶ πᾶσαν ἄλλην οἱανδήποτε τυπογραφικὴν ἐργασίαν.

ΕΙΔΙΚΟΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΕΚΤΥΠΩΣΙΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

Τὸ Τυπογραφεῖον τῆς Ἑστίας ἀναλαμβάνει ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην τὴν ἐκλογὴν χάρτου, τὰς τυπογραφικὰς διορθώσεις καὶ τὴν βιβλιοδέτησιν τῶν ἐκτυπουμένων βιβλίων καὶ ἀναδέχεται τὴν ἐκτέλεσιν πάσης παραγγελίας ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Α΄ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1892 ΑΡΙΘ. 11

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν, ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ΄ Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Ἐξεδόθησαν τὸ Α΄ Β΄ Γ΄ Δ΄ καὶ Ε΄ φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ΄ Αἰῶνος

FOREIGN COL LIBR PERIODICAL

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΘΕΣΣΑΛΙΚΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ: Ο ΤΕΚΚΕΣ ΤΩΝ ΜΠΕΚΤΑΣΙΔΩΝ, ὑπὸ *Ἀνδρέα Καρκαβίτσα.*

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ.

ΕΡΡΙΚΟΣ ΙΒΣΕΝ, ὑπὸ *Γ. Μ. Βιζυηνοῦ.*

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, ὑπὸ G. DESCHAMPS.

ΕΚ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΙΛΙΑΔΟΣ, ὑπὸ *Ἀλεξ. Πάλλη.*

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Ἀρχαιολογικά, Φιλολογικά, Ἐπιστημονικά, Μουσικά, Θεατρικά.**

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ.

ΠΑΙΓΝΙΑ.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ἡ Βασίλισσα τῆς Ῥωμουνίας ἐν τῷ γραφείῳ της. — Ὁ γέρων μουσικός. — Ἰάκωβος Ἰνώδης. — Τὸ πτηνὸν καὶ τὸ κλωβίον.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις 12 Μαρτίου.

Τὴν παρελθοῦσαν Πέμπτην ἐγένετο μνημόσυνον τῆς Μ. Δουκίσσης Ἀλεξάνδρας ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῷ καὶ ἔληξε τὸ ἑξάμηνον πένθος τῆς Ἑλλην. Αὐλῆς.

— Ἡ θωρηκτὴ μοῖρα διετάχθη νὰ μεταβῇ εἰς Τῆνον ἵνα παρασταθῇ εἰς τὴν πανήγυριν τῆς 25 Μαρτίου.

— Ἕνεκα τῆς ὁσημέραι ἐπιτεινομένης ὑπερτιμήσεως τοῦ χρυσοῦ ἀπηγορεύθη ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ἡ ἐν τῷ Χρηματιστηρίῳ ἀγοραπωλησία χρυσῶν νομισμάτων.

— Ἤρξατο ἀνθρακεύουσα ἡ ναυαρχὶς Ὕδρα ἥτις πρόκειται νὰ ἀναχωρήσῃ κατ' αὐτὰς κατευθυνομένη εἰς Μελίτην, ὅπως καθαρίσῃ τοὺς λέβητας αὐτῆς. Κατὰ τὸ ταξείδιον τοῦτο ἡ ναυαρχὶς θὰ διανύσῃ ὁλόκληρον τὸ διάστημα χρησιμοποιοῦσα τοὺς δύο αὐτῆς λέβητας καὶ διανύουσα 6 μόνον μίλια καθ' ὥραν. Ἡ Ὕδρα θὰ διαμείνῃ ἐν Μελίτῃ περὶ τοὺς δύο μῆνας.

— Ἡ Σύγκλητος τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου ἐψήφισεν ὑπὲρ τοῦ ἀνεγερθησομένου Νοσοκομείου *Ἀλεξάνδρας* 30 χιλιάδας δραχμάς.

— Εἰς τὸν πρύτανιν τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου κ. Π. Ἰωάννου ἀνήγγειλεν ὁ ἐκ Θράκης ἰατρὸς κ. Σ. Ἀργιγένης ὅτι ὁ πρό τινος χρόνου ἀποθανὼν Γιασεμίδης Ἀρχιμανδρίτης κατέλιπεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τὴν βιβλιοθήκην του καὶ 5,000 δραχμὰς διὰ διαθήκης του ἧς ἐκτελεστὴν ὥρισε τὸν ἀνωτέρω ἰατρόν.

— Οἱ ἐν Τήνῳ βιοῦντες πατέρες τοῦ τάγματος τοῦ Ἰησοῦ συνέστησαν ταμεῖον φιλανθρωπικόν, προωρισμένον νὰ χορηγῇ εἰς τοὺς ἀπόρους τῆς ἐπαρχίας Τήνου ἀνεξαρτήτως θρησκεύματος, οὐχὶ μόνον φάρμακα ἀλλὰ καὶ τὴν ἰατρικὴν συνδρομὴν δωρεάν. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐπειδὴ τὰ μέσα, ἅτινα διαθέτει τὸ ταμεῖον δὲν εἶνε ἐπαρκῆ, θὰ περιορισθῇ εἰς τὴν παροχὴν μόνον φαρμάκων δωρεάν, ἀργότερον δὲ θὰ προσλάβῃ καὶ ἔμμισθον ἰατρὸν χάριν τῶν ἀπόρων κατοίκων τῆς Τήνου. Ἡ πρᾶξις αὐτὴ βεβαίως εἶνε ἀξία παντὸς ἐπαίνου.

— Τὴν παρελθοῦσαν Δευτέραν, ὥραν 6,47' μ. μ. ἐλαφρὸς σεισμὸς ἐγένετο αἰσθητὸς ἐν Ἀθήναις ἔχων διεύθυνσιν ΒΔ.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΝ ΛΑΧΕΙΟΝ

Κλήρωσις

Γενομένης ἐν τῷ Γραφείῳ τῆς *Ἑστίας* τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν δημοσίᾳ τῆς κληρώσεως ἔλαχον κατὰ σειρὰν οἱ κατωθι σημειούμενοι συνδρομηταί, οἵτινες παρακαλοῦνται ὅπως φροντίσωσι διὰ γραπτῆς ἐντολῆς νὰ ζητήσωσι τὰ ἀντικείμενα παρὰ τοῦ Γραφείου ἐντὸς τριῶν μηνῶν, καθ' ὅσον θὰ ἐκποιηθῶσιν ὅσα δὲν ληφθῶσιν ἐντὸς τοῦ διαστήματος τούτου.

1) Γ. Μαρκόπουλος (Βερδιάνσκα)

Πολύχρωμον ἀντίγραφον τοῦ Παρνασσοῦ εἰκόνος τοῦ Ῥαφαήλ.

2) Κ. Ἐγγλέζος (Βῶλος)

Γύψινον εἰς φυσικὸν μέγεθος τὸν Ἑρμῆν τοῦ Πραξιτέλους.

3) Κ. Διαμαντόπουλος (Βῶλος)
4) Ἀντ. Δ. Πολέμης (Ἄνδρος)
5) Γεωργ. Μαγγιόρος (Ἀθῆναι)
6) Ι. Α. Καμβύσης (Ἀθῆναι)
7) Ἀβραὰμ Γκιούλης (Κέρκυρα)
8) Δ. Παπαδοπετράκης (Ἀθῆναι)
9) Χρ. Δημητριάδης (Ἀθῆναι)
10) Ἀμβρ. Ῥάλλης (Τεργέστη)
11) Ν. Ἀγκωνάκης (Ἀθῆναι)
12) Μίμης Ταμπούρης (Μεσολόγγιον)
13) Κ. Μ. Παπαπέτρου (Γαλαξείδιον)

Ἕκαστος ἀνὰ μίαν μεγάλην χαλκογραφίαν

14) Φωκ. Νέγρης (Ἀθῆναι)
15) Π. Παναγιωτίδης (Θεσσαλονίκη)
16) Ἀλέξ. Π. Κουρῆς (Βερδιάνσκα)
17) Χρ. Μακρῆς (Tecuci)
18) Ἀντ. Κ. Σέρελης (Πρέβεζα)
19) Ι. Α. Καμβύσης (Ἀθῆναι)
20) Κ. Καπράλος (Ἀθῆναι)
21) Ν. Τσανιὸς (Βόνιτσα)
22) Ἠρ. Δημάκης (Ἀθῆναι)
23) Ἀδελφοὶ Δροσούλη (Γαλάζιον)
24) Α. Σιδέρης (Σιλίστρια)
25) Γρ. Δ. Λιναρδᾶτος (Ληξούριον)
26) Χρ. Ν. Ἀναγνωστόπουλος (Ξηροχώριον)
27) Γ. Κοζάκης Τυπάλδος (Ἀθῆναι)
28) Α. Βλαχόπουλος (Ἀθῆναι)
29) Κ. Γ. Λευκίδης (Φιλιππούπολις)
30) Β. Λεβίδης (Μελίτη)
31) Α. Πελλεγρῖνος (Ῥοστόβιον)
32) Χ. Πισάνης (Ἀθῆναι)
33) Χ. Γ. Οἰκονόμου (Βῶλος)

Ἕκαστος ἀνὰ μίαν μεγάλην φωτογραφίαν καλλιτεχνικήν.

34) Π. Παπαδῆμος (Ἀθῆναι)
35) Σπ. Δάλλας (Λευκὰς)
36) Π. Α. Ἀξιώτης (Ἀθῆναι)
37) Β. Ἀρτέμης (Σεβαστόπολις)
38) Ἀντ. Μουστάκας (Ἀθῆναι)
39) Ἐπαμ. Φραγκούδης (Βουκουρέστιον)
40) Ζήνων Γουλανδρῆς (Ἀθῆναι)
41) Ε. Ι. Μοσχονᾶς (Κάϊρον)
42) Α. Ν. Φραντζῆς (Ἀθῆναι)
43) Β. Χρυσὸς (Βῶλος)
44) Α. Καραμπίνης (Πάτραι)
45) Γ. Κόγκος (Πάτραι)
46) Χ. Ἀναστασιάδης (Βατοὺμ)
47) Γ. Μ. Ἐμπειρῖκος (Χάλκη)
48) Γ. Κοσμετᾶτος (Ἀργοστόλιον)

Digitized by Google

49) Οἶκος Αἰδ. Ἰησουϊτῶν (Τῆνος)
50) Κ. Λούτσης (Πάτραι)

Ἕκαστος ἀνὰ μίαν μικρὰν φωτογραφίαν καλλιτεχνικήν.

ΓΛΩΣΣΙΚΟΣ ΑΓΩΝ
ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ «ΚΟΡΑΗ»

Ὁ ἐν Ἀθήναις Σύλλογος «Κοραῆς», κατὰ τὸ 2 ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ αὐτοῦ προκηρύσσει τὸ δεύτερον τὸν γλωσσικὸν αὐτοῦ ἀγῶνα ὑπὸ τοὺς ἑξῆς ὅρους.

1. Γίνονται δεκτὰ εἰς τὸν ἀγῶνα γλωσσικὰ μνημεῖα ἀνέκδοτα παντὸς εἴδους, ἤτοι λεξιλόγια καὶ εἰδικώτερον συλλογαὶ λέξεων τῶν γεωργῶν, ποιμένων, ἁλιέων, ναυτίλων, τεχνιτῶν κτλ. συλλογαὶ ὀνομάτων ζώων, φυτῶν, λίθων κτλ. συλλογαὶ κυρίων ὀνομάτων ἀνθρώπων, ἐπωνύμων καὶ τοπωνυμιῶν. Ὁμοίως συλλογαὶ δημοτικῶν ᾀσμάτων, παροιμιῶν, μύθων, ἀνεκδότων, παραδόσεων, παντὸς εἴδους ἐγγράφων ἢ ἄλλων χειρογράφων ἐν τῇ λαλουμένῃ γλώσσῃ κτλ. Τέλος πραγματεῖαι πρωτότυποι καὶ ἀνέκδοτοι περὶ τῆς δημώδους γλώσσης.

2. Τὰ πονήματα ἀποστέλλονται ἐπὶ συστάσει πρὸς τὸν πρόεδρον ἢ τὸν γραμματέα τοῦ Συλλόγου μέχρι 1 Δεκεμβρίου ἐ. ἔ. μετὰ δελτίων ἐσφραγισμένων καὶ περιεχόντων τὸ ὄνομα τοῦ διαγωνιζομένου, ἐπ' αὐτῶν δ' εἶνε γεγραμμένον ῥητόν τι ὅπερ καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ δοκιμίου.

3. Ἐπιτροπή, ἐκλεγομένη ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τοῦ Συλλόγου θὰ βραβεύσῃ ἓν ἢ καὶ πλείονα τῶν ἀποσταλησομένων ἔργων. Τὸ πρῶτον βραβεῖον ἔσται πεντακοσιόδραχμον· τὰ δὲ δεύτερα 250δραχμα. Ἡ ἀνάγνωσις τῆς κρίσεως καὶ ἡ ἀπονομὴ τῶν βραβείων γενήσονται κατὰ τὴν πρώτην Κυριακὴν τοῦ μηνὸς Ἰουνίου.

4. Ἥ τε κρίσις καὶ τὰ βραβευθησόμενα πονήματα δημοσιευθήσονται ὑπὸ τοῦ Συλλόγου.

5. Τὰ χειρόγραφα τῶν βραβευομένων καὶ μὴ βραβευομένων ἔργων κατατίθενται εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ Συλλόγου.

6. Τὰ μὴ βραβευθέντα δύνανται διορθωθέντα καὶ συμπληρωθέντα νὰ ἀποσταλῶσιν εἰς τὸν ἑπόμενον διαγωνισμόν.

ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΟΣ ΠΟΙΗΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝ

Ἡ ἐπὶ τῶν Ὀλυμπίων καὶ τῶν κληροδοτημάτων ἐπιτροπή, ἀποδεχομένη τὴν ἐντολὴν τοῦ φιλομούσου κ. Θ. Ν. Φιλαδελφέως ἐπιθυμοῦντος νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου πατρὸς αὐτοῦ ἱδρυθέντα ποιητικὸν ἀγῶνα, προκηρύσσει τοὺς ὅρους καθ' οὓς συμφώνως τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ ἀγωνοθέτου ἐνέκρινε τὴν τέλεσιν τοῦ ἀγῶνος.

1. Ὁ ἀγὼν ὁρίζεται λυρικὸς κατὰ τὴν εὐρεῖαν τῆς λέξεως ἔννοιαν, ἀποκλειομένου τοῦ δράματος.

2. Εἶνε δεκτὰ ποιήματα πρωτότυπα καὶ ἀνέκδοτα ἢ συλλογαὶ τοιούτων ποιημάτων, περιέχουσαι στίχους οὔτε ἐλάσσονας τῶν 400, οὔτε πλείονας τῶν 1000 ἐν ὅλῳ.

3. Ἐπιτρέπεται εἰς τὸν ποιητὴν κατὰ βούλησιν νὰ γράψῃ ἢ τὴν καθαρεύουσαν ἢ τὴν δημοτικήν, ἤτοι καθαρὰν τὴν γλῶσσαν τῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων.

4. Τὰ ποιήματα εἶνε δεκτὰ μέχρι τῆς 30 Ἰουνίου 1892, παραδοτέα δὲ εἰς τὸν πρόεδρον τῆς ἐπὶ τῶν Ὀλυμπίων ἐπιτροπῆς τὸ βραδύτερον τὴν ἡμέραν ταύτην.

5. Τὰ χειρόγραφα ἀπαιτοῦνται καθαρῶς γεγραμμένα, ἄλλως εἶνε ἀπαράδεκτα.

6. Ἕκαστον χειρόγραφον δέον νὰ φέρῃ ἐπιγεγραμμένον ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου διακριτικόν τι ῥητόν, τὸ αὐτὸ δὲ ῥητὸν ἐπιγεγραμμένον καὶ ἐπὶ ἐσφραγισμένου φακέλου, ἔχοντος ἐγκεκλεισμένον δελτίον, φέρον τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ.

7. Τοῦ κριθέντος ἀρίστου ἔργου ὁ ποιητὴς πρὸς τῇ δάφνῃ λαμβάνει καὶ τὸ κατατεθειμένον ὑπὸ τοῦ ἀγωνοθέτου χιλιόδραχμον γέρας ἅμα τῇ ἐκ τοῦ ἀποσφραγισθέντος δελτίου ἀναγνώσει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.

8. Ὁ ἤδη ἐν τῷ Φιλαδελφείῳ ἀγῶνι βραβευθείς, ἀντὶ τῶν χιλίων δραχμῶν, λαμβάνει πρὸς τῇ δάφνῃ μόνας δραχμὰς πεντακοσίας, τῶν λοιπῶν πεντακοσίων παρεχομένων πρὸς ἐνθάρρυνσιν εἰς τὸν τυχόντα τοῦ πρώτου ἐπαίνου.

9. Ὁ ἀγὼν κρίνεται ὑπὸ τριῶν κριτῶν, ἐκλεγομένων ὑπὸ τῆς ἐπὶ τῶν Ὀλυμπίων Ἐπιτροπῆς.

10. Ἡ κρίσις ἀναγνωσθήσεται δημοσίᾳ ἔν τινι τῶν αἰθουσῶν τοῦ Ζαππείου κατὰ τὴν τελευταίαν Κυριακὴν τοῦ ἐλευσομένου μηνὸς Ὀκτωβρίου.

11. Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται.

ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΔΗΛΩΣΙΣ

Μολονότι ἡ Διεύθυνσις τῆς «Ἑστίας» οὐδεμίαν ὑπέχει εὐθύνην διὰ τὴν ἐν τῷ ταχυδρομείῳ ἀπώλειαν τῶν φύλλων τῶν ἀποστελλομένων πρὸς συνδρομητάς, ἐν τούτοις οὐδέποτε ἀρνεῖται νὰ ἀποστέλλῃ ἐκ νέου τοιαῦτα πρὸς ἀντικατάστασιν, ὑποβαλλομένη καὶ εἰς διπλῆν παροχὴν φύλλων καὶ ταχυδρομικῶν. Ἐπειδὴ ὅμως τινὲς ἐπωφελοῦνται τῆς χάριτος, ὅπως ζητῶσι μετὰ μῆνας ὅλους δεκάδας φύλλων, ἅτινα δῆθεν δὲν ἔλαβον, δηλοῦται ὁριστικῶς ὅτι φύλλον ζητηθὲν ὑπὸ συνδρομητοῦ πρὸς ἀντικατάστασιν μὴ ληφθέντος μετὰ παρέλευσιν ἑνὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐκδόσεως δὲν ἀποστέλλεται ἂν δὲν συνοδεύεται ἡ αἴτησις ὑπὸ τοῦ ἀντιτίμου.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Κ. Β Ἰωάννινα. Σᾶς στέλλομεν κατάλογον βιβλίων. Δύνανται νὰ δεθοῦν κατὰ παραγγελίαν σας, τῇ προσθήκῃ 2—4 δραχμῶν δι' ἕκαστον κατὰ τὸν ὄγκον.

κ. Σ Μ. Ἐνταῦθα. Λυπούμεθα μὴ δυνάμενοι νὰ σᾶς εὐχαριστήσωμεν Τὰ σταλέντα ἀκατάλληλα.

κ. Μ. Σ. Δ. Κ]πολιν. Θὰ δημοσιευθῇ ἐν καιρῷ· εὐχαριστοῦμεν.

κ. Ε. Β. Σῦρον. Ἐλήφθησαν καὶ σᾶς ἐπιστώσαμεν. Κα Μ. Ρ. Νεάπολιν. Εὐχαριστοῦμεν, ἀλλὰ ἀδυνατοῦμεν νὰ τὸ δημοσιεύσωμεν. Εἶνε ἀπειρότατον στιχούργημα.

Τιβερίῳ. Ἐνταῦθα. Ἀκατάλληλον διὰ τὴν Ἑστίαν.

κ. Κ. Ι. Μ. Βάρναν. Συμμορφούμενοι πρὸς ἐντολήν σας ἀλλάσσομεν διεύθυνσιν. Χρήματα στείλατε κατ' εὐθεῖαν ἢ δώσατε εἰς κ. Λ. Σ.

Σ. Ἀρ. Σωφρ. Ταϊγάνιον. Ῥωμ. φύλ. ἀποστέλλεται ἀπὸ 1 Ἰαν. συνδρ. φρ. χρ. 6. Παρὰ τοῦ ἀρχ. κ. Ζ. δὲν ἐπληρώθημεν ἀκόμη.

κ. Π. Γ. Π. Ὀδησσόν. Ἐνεγράφη νέος συνδρομητὴς εἰς Θεοδόσιαν.

κ. κ. Ἀδ. Δ. Κ]πολιν. Ἀποστέλλομεν ἀνὰ 20 φύλλα. Γράφομεν ἰδιαιτ.

κ. Ι. Δρ. Πειραιᾶ. Εὐχαριστοῦμεν· θὰ δημοσιευθῇ εἰς τὸ προσεχές. Φύλλα ἐστάλησαν.

κ. Β. Λ. Λ. Θήβας. Ἐλήφθησαν, στέλλεται ἡ ἀπόδειξις ἐντὸς τοῦ φύλλου.

κ. Μ. Β. Μ. Κ)πολιν. Ἐλήφθησαν, ἐπιστώθητε.

κ. Ι. Ζ. Μελιτόπολιν. Ἐλήφθησαν, ἐστάλη «Λ. Λάρας», τὸ ἕτερον δὲν ὑπάρχει.

κ. Γ. Θ. Γ. Γαλάζιον. Ἐστάλη ζητηθὲν φύλλον «Ῥωμηοῦ». Σημειούμενον βιβλίον δὲν ὑπάρχει.

κ. Μ. Τ. Μεσολόγγιον. Ἐστάλη, ἀποστείλατε λ. 50 πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἀντιτίμου.

Digitized by Google

ΚΑΤΑΛΟΓΟΙ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΠΟΣΤΕΛΛΟΜΕΝΩΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑΝ

Ἐπειδὴ πολλοὶ τῶν ἀναγνωστῶν τῆς Ἑστίας ἐπανειλημμένως μᾶς ζητοῦσι καταλόγους ἑλληνικῶν βιβλίων, τοιοῦτοι δὲ δυστυχῶς δὲν ὑπάρχουσι, πρὸς εὐκολίαν αὐτῶν ἀρχίζομεν ἡμεῖς νὰ δημοσιεύωμεν ἐν τῇ σελίδι ταύτῃ τὰς ἐπιγραφὰς καὶ τὴν τιμὴν ἐκλεκτῶν βιβλίων, ὧν τὴν προμήθειαν ἀναδεχόμεθα ἐπὶ τῇ προπληρωμῇ τῆς τιμῆς. Ἡ τιμὴ αὕτη διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν λογίζεται εἰς φράγκα χρυσᾶ. Τὰ μεγάλα βιβλία ἀποστέλλονται πάντοτε συστημένα. Παραγγελίαι ἄνευ προπληρωμῆς δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν.

Ο ΟΜΗΡΟΣ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΠΟΛΛΟΥΣ

Η ΟΔΥΣΣΕΙΑ

Α—Ω

Ἔμμετρος μετάφρασις

Ἰακ. Πολυλᾶ

Δραχ. 3 (Ταχυδρ. συστ. δρ. 3,75)

Η ΙΛΙΑΔΑ

Α—Ζ

Ἔμμετρος μετάφρασις

Ἀλεξ. Πάλλη

Δραχ. 2,50 (Ταχυδρ. συστ. δρ. 3,25

Π. Ν. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ

ΑΝΘΟΚΟΜΙΑ

Δραχ. 2,50 (Ταχυδρ. συστ. δρ. 3)

Ἐξεδόθη κατ' αὐτὰς ἐκ τοῦ Βιβλιοπωλείου τῆς Ἑστίας. Εἶνε βιβλίον κομψότατον καὶ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πρακτικὸς ὁδηγὸς πολυτιμότατος διὰ πάνοα φιλανθῆ.

ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗ **ΤΡΑΓΟΥΔΑΚΙΑ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ**

Λεπτὰ 50 (Ταχυδρ. λ. 60)

ΑΡΙΣΤ. ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ **ΠΟΙΗΜΑΤΑ**

Ἔκδοσις νεωτάτη ἐκ δύο ογκωδῶν τόμων δρ. 8 (Ταχ. συστ. δρ. 9)

ΤΑ ΑΠΑΝΤΑ ΤΟΥ ΣΟΥΡΗ

ΕΚ ΠΕΝΤΕ ΤΟΜΩΝ

Δραχ. 15 — Ταχυδρ. συστ. δρ. 17

Κ. ΠΑΠΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛ. ΕΘΝΟΥΣ

Ἐκ 5 μεγάλων τόμων καὶ πολυχρόου ἄτλαντος

Ἐξαιρετικὴ τιμὴ δραχ. 35 Ταχυδρ. συστ.

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Α΄ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 22 ΜΑΡΤΙΟΥ 1892 ΑΡΙΘ. 12

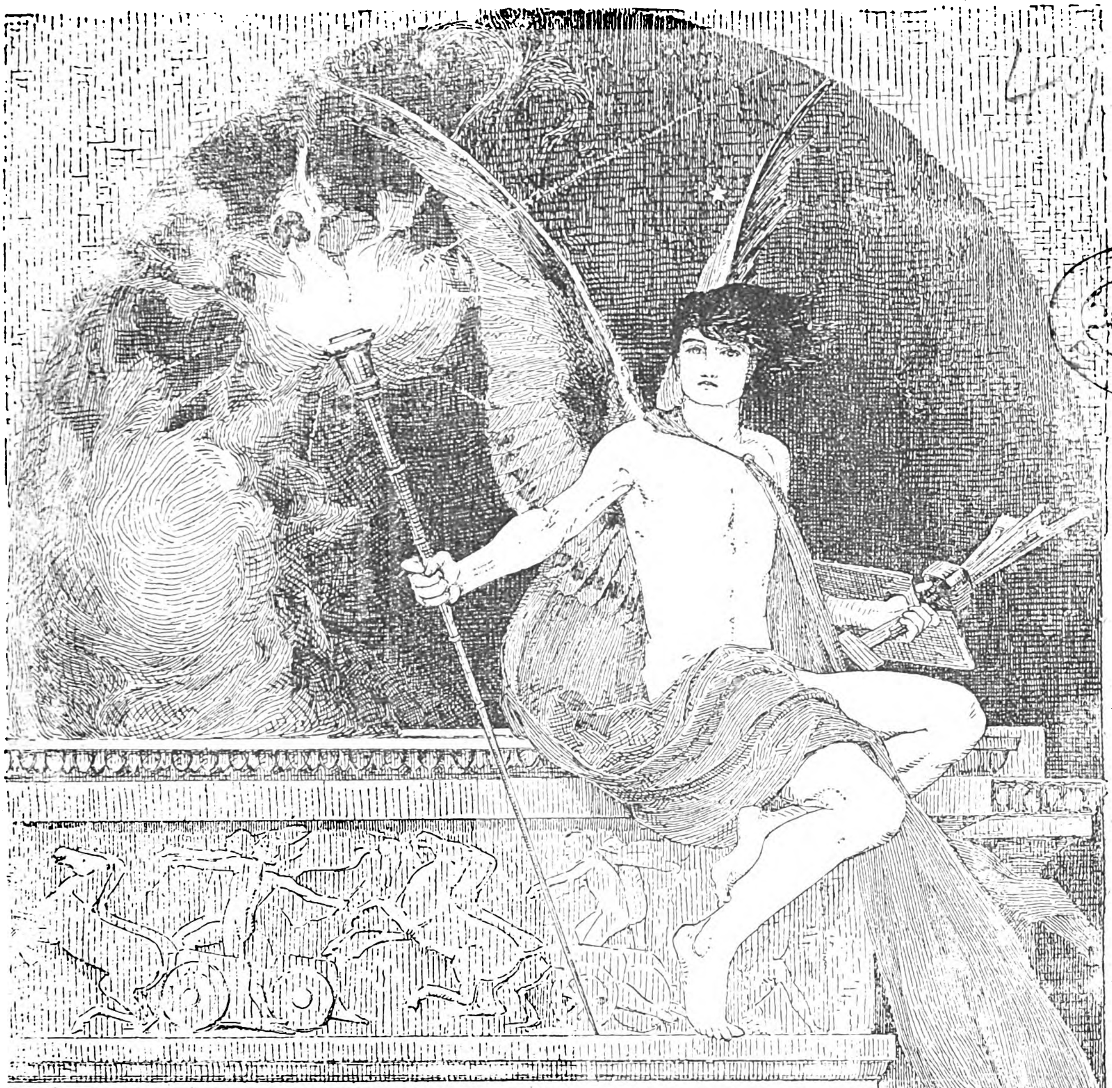

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ΄ Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Ἐξεδόθησαν τὸ Α΄ Β΄ Γ΄ Δ΄ Ε΄ καὶ ΣΤ΄ φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ΄ Αἰῶνος

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ.

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ, ὑπὸ *Δ. Διομήδους Κυριακοῦ.*

ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ: ΘΕΜΟΣ ΑΝΝΙΝΟΣ, ὑπὸ *Γρηγορίου Ξενοπούλου.*

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ: **Ἐξ ἀφορμῆς ἄρθρου τῆς** «Revue des deux Mondes», ὑπὸ *Κ. Παλαμᾶ.*

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ: ΚΕΦΑΛΗ ΜΕΔΟΥΣΗΣ, ὑπὸ *Ἰακ. Χ. Δραγάτση.*

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Ἀρχαιολογικά, Φιλολογικά, Θεατρικά, Μουσικά.**

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ἡ κεφαλὴ τῆς Μεδούσης. — Θέμος Ἄννινος. — Φαλακροὶ καὶ μύωπες.

Μετὰ τοῦ σημερινοῦ φύλλου τῆς «Ἑστίας» διανέμονται καὶ τὰ περιεχόμενα τῆς Α' ἑξαμηνίας 1891, καθυστερήσαντα μέχρι τοῦδε ἕνεκα τυπογραφικῶν δυσχερειῶν. Μὴ ἐπιτρεπομένης ἐκ τούτου τῆς ἐπὶ πλέον ἐπιβαρύνσεως τοῦ φύλλου ἐν τῷ ταχυδρομείῳ, ἡ ἐξακολούθησις τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων ἀναβάλλεται διὰ τὸ προσεχὲς φύλλον.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις 19 Μαρτίου.

Ἐδημοσιεύθη τὸ Β. Διάταγμα περὶ διαλύσεως τῆς Βουλῆς ἔχον ὡς ἑξῆς:

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α'

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὸ ἄρθρον 37 τοῦ Συντάγματος, διαλύομεν τὴν Βουλὴν τῆς ΙΒ' περιόδου. Συγκαλοῦμεν δὲ τοὺς μὲν ἐκλογεῖς τὴν τρίτην Μαΐου ἐνεστῶτος ἔτους, ἵνα ἐκλέξωσι τοὺς βουλευτάς, τὴν δὲ Βουλὴν ἐν Ἀθήναις τὴν εἰκοστὴν πέμπτην τοῦ αὐτοῦ μηνός.

Ὁ Ἡμέτερος ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν ὑπουργὸς δημοσιεύσει καὶ ἐκτελέσει τὸ παρὸν διάταγμα.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 12 Μαρτίου 1882.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Κ. Κωνσταντόπουλος
Κ. Γ. Σαχτούρης
Α. Μελετόπουλος
Σ. Δεϊμέζης
Χ. Μαστραπᾶς
Γ. Φιλάρετος
Κ.Ν.Παπαμιχαλόπουλος

— Κατὰ τὸν νέον ἐκλογικὸν νόμον ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκλεχθησομένων βουλευτῶν ὁρίζεται εἰς 207.

— Κυρωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Βασιλέως, ἐδημοσιεύθη διὰ τῆς *Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως* ἡ σύμβασις μεταξὺ Ἐθνικῆς Τραπέζης καὶ τοῦ Δημοσίου. Δυνάμει τῆς συμβάσεως ταύτης, τὸ Δημόσιον παραιτεῖται τοῦ δικαιώματος συμμετοχῆς κατὰ 25 ο/ο εἰς τὰ ἐκ τῆς κυκλοφορίας τῶν γραμματίων της κέρδη τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ τρέχοντος ἔτους 1892 καὶ ἐπὶ εἰκοσιπενταετίαν ὁλόκληρον. Εἰς ἀντάλλαγμα δὲ λαμβάνει τὸ Δημόσιον παρὰ τῆς Ἐθνικῆς τὸ ποσὸν φρ. 2,560,000, καταβλητέον ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ κυρώσαντος τὴν σύμβασιν νόμου, πρὸς δὲ φρ. 700,000 ὡς δάνειον ἀπέναντι ἐντόκων γραμματίων ἑξαμήνων καὶ ἐπὶ τόκῳ 6 ο/ο.

— Τηλεγράφημα ἐπίσημον ἐκ Βουκουρεστίου ἀνήγγειλεν ὅτι εὑρεθεῖσα ἡ διαθήκη τοῦ ἀειμνήστου Κωνστ. Ζάππα ἀπεσφραγίσθη ἐν Βουκουρεστίῳ. Διὰ τῆς διαθήκης του ταύτης ὁ μέγας ἐθνικὸς εὐεργέτης καθιστᾷ γενικὸν κληρονόμον τῆς μεγάλης αὐτοῦ περιουσίας τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, ἀφίνει δὲ κληροδοτήματα εἰς τοὺς ἀνεψιούς του.

— Ἐξακολουθοῦσιν αἱ ἐν τῷ Συλλόγῳ «Παρνασσῷ» θρησκευτικαὶ ὁμιλίαι. Τὴν ὁμιλίαν τοῦ κ. Α. Δ. Κυριακοῦ κατὰ τὸ παρελθὸν Σάββατον ἐτίμησε καὶ ἡ βασίλισσα.

Οἱ ἐν Ἀργοστολίῳ συνδρομηταὶ παρακαλοῦνται νὰ πληρώσωσι τὰς συνδρομάς των πρὸς τὸν ἐκεῖ ἀνταποκριτὴν τῆς *Ἑστίας* κ. Δ. Δαυήν, παρὰ τοῦ ὁποίου θὰ λάβωσι καὶ τὰς οἰκείας ἀποδείξεις.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Λ. Μ. Γ. Κέρκυραν. Ἐστάλησαν ζητηθέντα φυλλάδια.

κ. Κ. Κ. Κέρκυραν. Ἐστάλησαν ἐκτὸς τοῦ ὑπ' ἀρ. 724 ἐξαντληθέντος, ὑπόλ. 35 λ. εἰς διάθεσίν σας.

κ. Σ. Λ. Λεόβαν. Ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν. Ἐστάλη κρατηθεῖσα σειρὰ «Ῥωμηοῦ» ἀπὸ 1 Ἰαν.

κ. Ι. Γ. Π. Κερασσοῦντα. Ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν. Ἐστάλησαν ζητηθέντα.

κ. Ι. Φ. Βατούμ. Ἐλήφθησαν, στέλλεται ἡ ἀπόδειξις ἐντὸς τοῦ φύλλου.

κ. Λ. Λ. Βατούμ. Ἐλήφθησαν παρὰ τοῦ κ. Ι. Φ. φρ. 6. Ἐνεγράφητε καὶ ἐστάλη σειρὰ φύλλων μετ' ἀποδείξεως.

κ. Π. Δ. Κ. Ἰσμαήλιον. Ἐστάλη ζητηθὲν φυλλάδιον.

κ. Α. Δ. Κ)πολιν. Ἐστάλη.

κ. Κ. Λ. Ρ. Χάλκην Διωρθώθη.

κ. Θ Κ. Κ)πολιν. Ἐστάλη σειρὰ φύλλων, διωρθώθη ἡ διεύθυνσίς σας

κ. Σ. Μ. Ζάκυνθον. Ἐστάλη ζητηθὲν φύλλον.

κ. Γ Δ. Λ. Ληξούριον. Ἐστάλησαν.

κ. Σ. Π. Κέρκυραν. Δημοσιευθήσεται προσεχῶς. Ἐλήφθη συνδρομὴ κ. Τ. εὐχαριστοῦμεν.

κ. Ι. Μ. Στεμνίτσαν. Δὲν ὑπάρχουν διαθέσιμα πλὴν τῶν ἀνηκόντων εἰς ὁλόκληρον τὴν σειρὰν τοῦ Καλλιτ. Πιν. Φύλλον ἐστάλη ἐκ νέου.

κ. Ι. Ζ. Βατούμ. Φρ. 70 ἐλήφθησαν ἔκτοτε· περὶ τῶν λοιπῶν ταχυδρ. ἀπαντῶμεν.

κ. Γ Κ. Ὀδησσόν. Ἐλήφθησαν· ἀπαντῶμεν ἰδιαιτ.

κ. Θ. Δ. Σμύρνην. Ἐλήφθησαν· ἀπαντῶμεν ἰδιαιτ.

κ. Ε. Κ. Ν. Γιούργεβον. Ἐλήφθησαν, ἐστάλησαν ζητηθέντα βιβλία.

Καθίσταται γνωστὸν εἰς τοὺς ἤδη ἐγγραφομένους συνδρομητὰς τοῦ «Ῥωμηοῦ» ὅτι θὰ λάβωσιν ἐλλιπῆ τὴν σειρὰν τῶν φύλλων ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου, ἐξαντληθέντων δύο ἀριθμῶν, οἵτινες θ' ἀποσταλῶσιν εὐθὺς ἅμα τῇ ἀνατυπώσει των.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Εἰς τὰ ἁπανταχοῦ Ἑλληνικὰ βιβλιοπωλεῖα διανέμεται σήμερον τὸ 5ον τεῦχος τῆς μεγάλης **Ἱστορίας τοῦ Ἑλλην. Ἔθνους** *Κ. Παπαρρηγοπούλου* ἐκ 5 τυπογραφικῶν φύλλων ἤτοι σελίδων 80 ἕκαστον τεῦχος μεγάλου 8ου σχήματος καὶ ἐπὶ ἀρίστου λείου χάρτου. Τὸ ὅλον σύγγραμμα ἀπαρτίζεται ἐκ 50 τευχῶν ἤτοι 5

Digitized by Google

ὀγκωδῶν τόμων μετὰ ἱστορικοῦ καὶ γεωγραφικοῦ ἄτλαντος. Οἱ πέμποντες εἰς τὰ καταστήματα 'Ανέστη Κωνσταντινίδου φρ. 30 λαμβάνουσιν ἀμέσως ἐπὶ συστάσει ὁλόκληρον τὸ 'Εθνικὸν τοῦτο κειμήλιον, τὴν λαμπρὰν ταύτην ἱστορίαν, ἥτις πρέπει νὰ κοσμῇ τὴν βιβλιοθήκην παντὸς Ἕλληνος.

ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΔΗΛΩΣΙΣ

Μολονότι ἡ Διεύθυνσις τῆς «'Εστίας» οὐδεμίαν ὑπέχει εὐθύνην διὰ τὴν ἐν τῷ ταχυδρομείῳ ἀπώλειαν τῶν φύλλων τῶν ἀποστελλομένων πρὸς συνδρομητάς, ἐν τούτοις οὐδέποτε ἀρνεῖται νὰ ἀποστέλλῃ ἐκ νέου τοιαῦτα πρὸς ἀντικατάστασιν, ὑποβαλλομένη καὶ εἰς διπλῆν παροχὴν φύλλων καὶ ταχυδρομικῶν. 'Επειδὴ ὅμως τινὲς ἐπωφελοῦνται τῆς χάριτος, ὅπως ζητῶσι μετὰ μῆνας ὅλους δεκάδας φύλλων, ἅτινα δῆθεν δὲν ἔλαβον, δηλοῦται ὁριστικῶς ὅτι φύλλον ζητηθὲν ὑπὸ συνδρομητοῦ πρὸς ἀντικατάστασιν μὴ ληφθέντος μετὰ παρέλευσιν ἑνὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐκδόσεως, δὲν ἀποστέλλεται ἂν δὲν συνοδεύεται ἡ αἴτησις ὑπὸ τοῦ ἀντιτίμου.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΩΝ ΦΙΛΑΝΘΩΝ

ΑΝΘΟΚΟΜΙΑ

ΥΠΟ

ΠΕΤΡΟΥ Ν. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ

διαλαμβάνουσα κατὰ τρόπον εὔληπτον περὶ τῆς καλλιεργείας καὶ θεραπείας τῶν διαφόρων φυτῶν καὶ ἀνθέων ὅσα δύνανται νὰ εὐδοκιμήσωσιν εἰς τὸ κλίμα τῆς 'Ελλάδος.

Τὸ βιβλίον διαιρεῖται εἰς δύο μέρη. Καὶ τὸ μὲν **πρῶτον μέρος** περιλαμβάνει γενικὰς παρατηρήσεις, ἤτοι ὁδηγίας περὶ σχηματισμοῦ τῶν κήπων, περὶ πολλαπλασιασμοῦ τῶν φυτῶν καὶ ἀνατροφῆς αὐτῶν ἐν τοῖς σπορείοις καὶ φυτωρίοις, περὶ φυτεύσεως καὶ μεταφυτεύσεως καὶ περὶ ὅλων ἐν γένει τῶν σχετικῶν ἐργασιῶν τῆς ἀνατροφῆς τῶν φυτῶν. Τὸ **δεύτερον μέρος** περιλαμβάνει τὴν σύντομον περιγραφὴν καὶ τὸν τρόπον τῆς καλλιεργείας ἑκάστου τῶν ἐν ὑπαίθρῳ παρ' ἡμῖν καλλιεργουμένων φυτῶν τοῦ καλλωπισμοῦ. Περιγράφονται ἐν ὅλῳ περὶ τὰ 270 *γένη* φυτῶν. 'Εκάστου γένους ἀναφέρονται τὰ μᾶλλον ἄξια λόγου *εἴδη* καὶ αἱ ἐκλεκταὶ ποικιλίαι. Μεταξὺ τούτων ἀναφέρεται μέγας ἀριθμὸς τῶν ἐν τῷ ἡμετέρῳ δημοσίῳ δενδροκομείῳ καὶ ἐν ἰδιωτικοῖς κήποις ἐν ὑπαίθρῳ καλλιεργουμένων ἀξίων λόγου φυτῶν, πρὸς δὲ καί τινα δυνάμενα νὰ εἰσαχθῶσιν εἰς τὸ ἡμέτερον κλίμα. Τὰ ὀνόματα τῶν φυτῶν ἐτάχθησαν κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν πρὸς εὐκολωτέραν εὕρεσιν αὐτῶν.

Τὸ ἔργον συντεταγμένον ὑπὸ ἀνδρὸς εἰδήμονος καὶ πεπειραμένου γεωπόνου, τοῦ κ. Π. Φιλαρέτου, δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὁδηγὸς ἄριστος εἰς πάντα φιλανθῆ.

Δραχ. 2,50 ταχυδρ.

ΤΑ ΑΓΙΑ ΠΑΘΗ

ΚΑΙ Η ΑΓΙΑ ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

Τοιοῦτον τίτλον φέρει κομψότατα δεδεμένον τεῦχος ἐκδοθὲν ὑπὸ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει φιλοπροόδων ἐκδοτῶν βιβλιοπωλῶν κ. κ. 'Αδελφῶν Δεπάστα, χρησιμώτατον ἐγκόλπιον διὰ τοὺς φιλοθρήσκους κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας. Πωλεῖται δρ. 3.

Ζητήσατέ το εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον τῆς 'Εστίας.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

20 Μαρτίου 1892

ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	*Άγορά.* Δρ.	Λ.	*Πώλησ.* Δρ	Λ.
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο[ο. . .	46[illegible]	—	470	—
» 120,000,000 πρὸς 5 ο]ο. . .	475	—	483	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο]ο. . .	475	—	483	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο]ο. . .	410	—	415	—
» 30,000,000 πρὸς 4 ο]ο. . .	—	—	—	—
» 125,000,000 πρὸς 4 ο]ο. . .	—	—	—	—
Κτηματικαὶ ὁμολογίαι ἐθνικῆς τραπέζης 60,000,000 μετὰ λαχείου . .	595	—	598	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
'Εθνικὴ Τράπεζα τῆς 'Ελλάδος . .	3600	—	3610	—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . .	120	—	121	—
Τράπεζα 'Ηπειροθεσσαλίας. . . .	—	—	—	—
Βιομηχανικῆς πίστεως	67	—	67	50
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	135	50	136	—
Σιδηροδρόμου 'Αθηνῶν-Πειραιῶς .	419	—	422	—
Σιδηροδρόμου Πελοποννήσου . . .	190	—	191	—
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	140	—	141	50
'Ανωνύμου ἑταιρίας ὁ «'Ερμῆς» . .	57	—	60	—
'Ελληνικοῦ Πυριτιδοποιείου . . .	82	—	83	—
Δημοσίων καὶ δημοτικῶν ἔργων . .	62	—	63	—
'Εταιρίας ἐργοληψιῶν	305	—	31[illegible]	—
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
Εἰκοσάφραγκον τέλος μηνὸς . . .	—	—	—	—
Εἰκοσάφραγκον τοῖς με[illegible]	—	—	—	—
Λίρα ὀθωμανικὴ	—	—	—	—
Λίρα ἀγγλικὴ	—	—	—	—
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον Ἀγγλίας	37	—	37	55
Τρίμηνον Γαλλίας	146	—	148	75
Ὄψεως 'Αγγλίας	37	60	37	85
Ὄψεως Γαλλίας	148	50	143	25

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ

ΚΙΜΩΝΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ

ΣΕΛΙΔΕΣ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ

Τιμῶνται δραχ. 1.50

'Εν τοῖς Βιβλιοπωλείοις 'Εστίας, Βίλμπεργ καὶ Μπέκ,

'Ο ἀποστέλλων δραχ. 1.65 λαμβάνει τὸ βιβλίον ταχυδρομικῶς.

Digitized by Google

ΚΑΤΑΛΟΓΟΙ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΠΟΣΤΕΛΛΟΜΕΝΩΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑΝ

Ἐπειδὴ πολλοὶ τῶν ἀναγνωστῶν τῆς Ἑστίας ἐπανειλημμένως μᾶς ζητοῦσι καταλόγους ἑλληνικῶν βιβλίων, τοιοῦτοι δὲ δυστυχῶς δὲν ὑπάρχουσι, πρὸς εὐκολίαν αὐτῶν ἀρχίζομεν ἡμεῖς νὰ δημοσιεύωμεν ἐν τῇ σελίδι ταύτῃ τὰς ἐπιγραφὰς καὶ τὴν τιμὴν ἐκλεκτῶν βιβλίων, ὧν τὴν προμήθειαν ἀναδεχόμεθα ἐπὶ τῇ προπληρωμῇ τῆς τιμῆς. Ἡ τιμὴ αὕτη διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν λογίζεται εἰς φράγκα χρυσᾶ. Τὰ μεγάλα βιβλία ἀποστέλλονται πάντοτε συστημένα. Παραγγελίαι ἄνευ προπληρωμῆς δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν.

ΛΕΞΙΚΑ ΔΙΑΦΟΡΑ

ΣΚΑΡΛΑΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ

Σελίδες 1800, δρ. 35 (ταχυδρ. 38). Χρυσόδετον δρ. 45

ΕΛΛΗΝΟΓΑΛΛΙΚΟΝ—ΓΑΛΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ

Σελίδες 950, δρ. 20 (ταχυδρ. 23). Χρυσόδετον δρ. 25 (ταχ. 28)

ΤΗΣ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ

Σελίδες 670. Πανόδετον δρ. 12,50 (ταχυδρ. 13,50).

ΑΓΓ. ΒΛΑΧΟΥ — Σελίδες 618

ΕΛΛΗΝΟΓΑΛΛΙΚΟΝ

Δρ. 9 — Ταχυδρ. 9,50

Α. ΓΙΑΝΝΑΡΗ — Σελίδες 3000

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ

Δρ. 20 — Ταχυδρ. 23

Χρυσόδετον εἰς 2 τόμους δρ. 28 — Ταχυδρ. 32

Α. ΡΑΓΚΑΒΗ — Σελ. 1590—Εἰκ. 1379

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ

Δρ. 50 — Ταχυδρ. 54

Δεμένον εἰς 2 τόμους δρ. 60 — Ταχυδρ. 65

ΣΧΙΝΑ—ΛΕΒΑΔΕΩΣ — Σελίδες 2500

ΓΑΛΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ

Δρ. 50 — Ταχυδρ. 55

Ι. ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ

ΟΜΗΡΙΚΟΝ

Δρ. 22 — Ταχυδρ. 24

Χρυσόδετον δρ. 24 — Ταχυδρ. 26

Α. ΡΑΓΚΑΒΗ

ΚΡΥΠΤΟΓΡΑΦΙΚΟΝ

Δρ. 5 — Ταχυδρ. 5,50

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Α΄ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 29 ΜΑΡΤΙΟΥ 1892 ΑΡΙΘ. 13

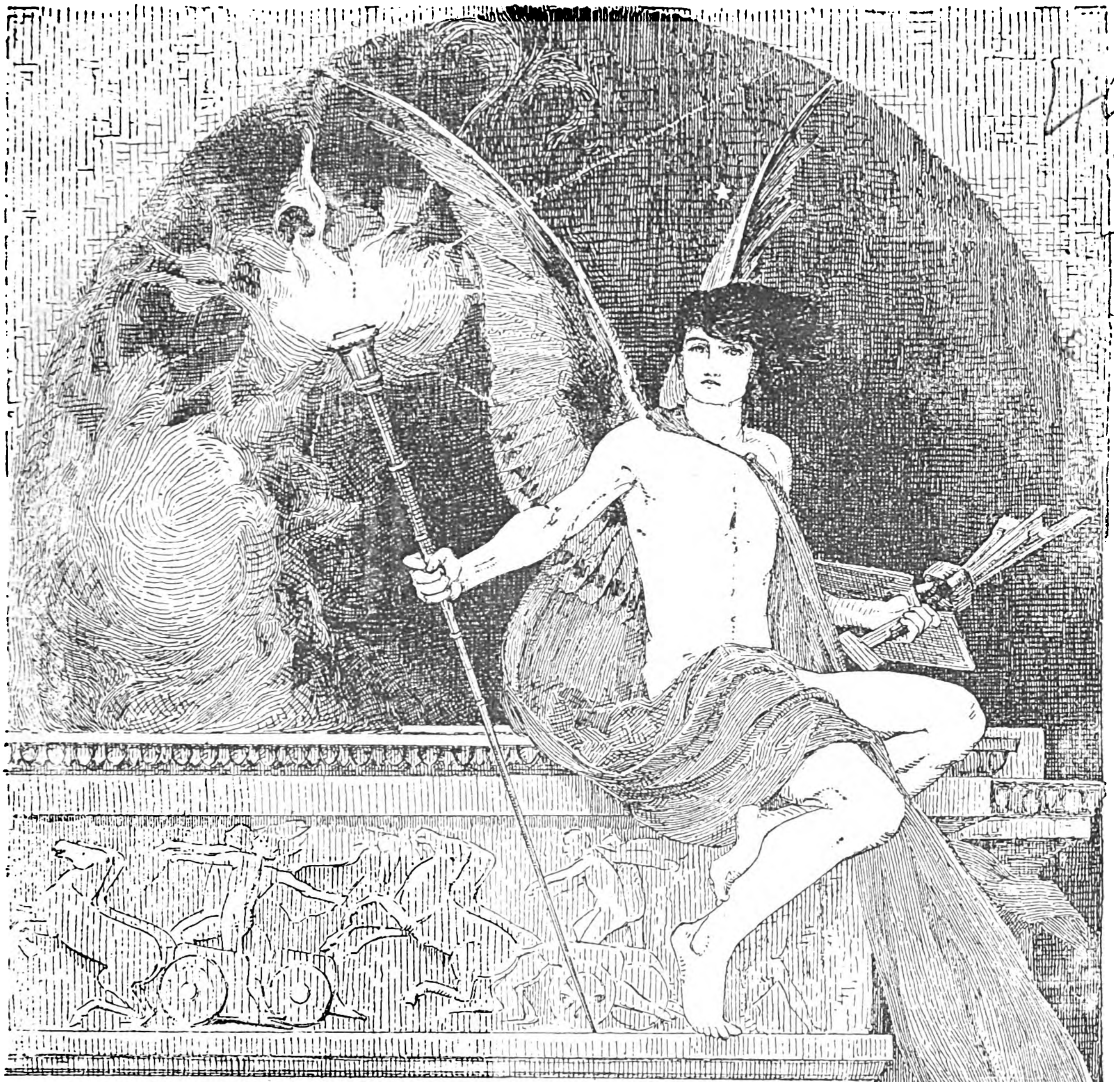

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ΄ Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ.	10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» »	20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ	40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Ἐξεδόθησαν τὸ Α΄ Β΄ Γ΄ Δ΄ Ε΄ καὶ ΣΤ΄ φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ΄ Αἰῶνος

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΘΕΣΣΑΛΙΚΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ: Ο ΓΑΜΟΣ ΤΗΣ ΑΣΗΜΩΣ, ὑπὸ *Ἀνδρέα Καρκαβίτσα*.

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ, ὑπὸ *Α. Διομήδους Κυριακοῦ*.

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ.

ΟΙ ΚΥΝΕΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ, ὑπὸ *Χ. Ἀννίνου*.

ΤΟ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΟ, ποίημα ὑπὸ *Στεφάνου Μαρτζώκη*.

Η ΑΡΧΑΙΑ ΓΡΑΦΙΚΗ.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ: **Φωτογραφία τῆς φωνῆς.**

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Ἀρχαιολογικά, Φιλολογικά, Ἐπιστημονικά, Καλλιτεχνικά, Μουσικά, Θεατρικά.**

ΕΙΚΟΝΕΣ.

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ε. Α. Φρῆμαν. — Ἐκ τῶν ἀγρῶν. — Οἱ ἀρουραῖοι μῦς τῆς Θεσσαλίας.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΡΩΜΑΝΟΣ

Κατὰ τηλεγραφικὴν ἐκ Κερκύρας εἴδησιν προχθὲς ληφθεῖσαν, ἀπεβίωσεν αὐτόθι ὁ Ἰωάννης Ρωμανός. Ὁ Ρωμανὸς διακριθεὶς ἐν τῷ κύκλῳ τῶν λογίων ἤδη πρὸ τῆς ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου συνέγραψε πολλὰς ἱστορικὰς πραγματείας ἰδίᾳ ἐφαπτομένας τῆς μεσαιωνικῆς ἡμῶν ἱστορίας, ὧν ἐξέχει ἡ μονογραφία περὶ τοῦ Γρατιανοῦ Τζώρτζη αὐθέντου τῆς Λευκάδος. Εἰς δὲ τοὺς ἀναγνώστας τῆς *Ἑστίας* εἶνε γνωστὸς ἐκ τῆς περὶ Ἰσραηλιτικῆς κοινότητος ἐν Κερκύρᾳ περισπουδάστου μελέτης του. Καίτοι πολλάκις ἐπροτάθη εἰς αὐτὸν ἡ θέσις καθηγητοῦ τῆς ἱστορίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ, μετριοφρόνως ἀπέσχε πάντοτε ταύτης καὶ ἠρκέσθη εἰς τὸν ἁπλοῦν τίτλον γυμνασιάρχου τοῦ ἐν Κερκύρᾳ γυμνασίου. Ὁ Ρωμανὸς ἐχρημάτισε καὶ καθηγητὴς εἰς τὴν νεοελληνικὴν τῆς αὐτοκρατείρας τῆς Αὐστρίας, πολὺ δὲ συνετέλεσε διὰ τῆς μειλιχίου καὶ τερπνῆς αὐτοῦ διδασκαλίας εἰς τὴν ἐν Κερκύρᾳ ἀποκατάστασιν αὐτῆς.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις 26 Μαρτίου.

Κατὰ τὴν παρελθοῦσαν Τετάρτην βροχὴ διαρκέσασα ἐπὶ πολὺ ἐπότισε τοὺς Θεσσαλικοὺς ἀγρούς, οἵτινες μεγάλην ἀνάγκην εἶχον ταύτης. Ἐλπίζεται δὲ ὅτι θὰ συντελέσῃ καὶ εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν ἀρουραίων.

— Ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ *Παρνασσοῦ* ὁ κ. Π. Ἀποστολίδης ὡμίλησε κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα περὶ Ἑλλήνων ποιητῶν κατὰ τὴν παρελθοῦσαν δεκαετίαν.

— Ἡ ἐθνικὴ ἑορτὴ ἐπανηγυρίσθη καὶ φέτος διὰ τοῦ συνήθους τρόπου. Τὸ πρῶτον δὲ ἀπὸ τοῦ θανάτου τῆς Μ. Δουκίσσης Ἀλεξάνδρας παρέστη εἰς τὴν ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῷ δοξολογίαν ἡ Β. οἰκογένεια.

— Μετ' ἐξαιρετικῆς λαμπρότητος ἐτελέσθη ἐν Τήνῳ ἡ πανήγυρις τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Εἰς 30 χιλ. ὑπολογίζονται οἱ συρρεύσαντες προσκυνηταί. Εἰς τὴν λαμπρότητα τῆς ἑορτῆς τὰ μέγιστα συνετέλεσεν ἡ παρουσία τῆς θωρηκτῆς μοίρας.

— Τὸ ῥωσσικὸν θωρηκτὸν *Δημήτριος Δόνσκοϊ*, οὗ ἐπιβαίνει ὁ Μ. Δοὺξ Γεώργιος, θ' ἀποπλεύσῃ ἐκ Βατοὺμ τὴν προσεχῆ ἑβδομάδα κατευθυνόμενον εἰς Πειραιᾶ. Ὁ Μ. Δοὺξ θὰ διατρίψῃ ἐνταῦθα ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας παρὰ τῇ Βασιλικῇ οἰκογενείᾳ.

— Καθὰ ἀγγέλλεται ἐκ Βουκουρεστίου περὶ τοὺς 70 φοιτηταὶ τοῦ ῥωμουνικοῦ Πανεπιστημίου ἑτοιμάζονται νὰ ἔλθωσιν εἰς Ἀθήνας κατὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ Πάσχα ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἀφίξεως ἐνταῦθα καὶ τῶν Σέρβων φοιτητῶν, οἵτινες πρόκειται κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας νὰ ἀφιχθῶσιν ἐνταῦθα.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Εἰς τὰ ἁπανταχοῦ Ἑλληνικὰ βιβλιοπωλεῖα διανέμεται σήμερον τὸ 6ον τεῦχος τῆς μεγάλης **Ἱστορίας τοῦ Ἑλλην. Ἔθνους** *Κ. Παπαρρηγοπούλου* ἐκ 5 τυπογραφικῶν φύλλων ἤτοι σελίδων 80 ἕκαστον τεῦχος μεγάλου 8ου σχήματος καὶ ἐπὶ ἀρίστου λείου χάρτου. Τὸ ὅλον σύγγραμμα ἀπαρτίζεται ἐκ 50 τευχῶν ἤτοι 5 ὀγκωδῶν τόμων μετὰ ἱστορικοῦ καὶ γεωγραφικοῦ ἄτλαντος.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Φιλομ. Ἀδελφοτ. Ἰλδιρίμιον. Ὑπάρχουν Α. Μάλτου Τερψιχόρη φρ. 4 καὶ Μελπομένη 3. Π. Γριτζάνη Στοιχ. Φωνητ. μουσικῆς 5.

κ. Ε. Π. Δ. Καλαράσιον. Εὐχαριστοῦμεν· ἐλήφθησαν ἐγκαίρως καὶ ἀπηντήσαμεν.

κ. Δ. Α. Μ. Κ)πολιν. Δυστυχῶς δὲν ὑπάρχει χῶρος πρὸς δημοσίευσιν.

Μεταφραστῇ, Σῦρον. Ἡ ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος κρίσις θὰ δημοσιευθῇ μετὰ τὰς ἑορτάς, διότι χρειάζεται καιρὸς πρὸς ἐξέλεγξιν τῶν ἀποσταλεισῶν 137 μεταφράσεων!

κ. Σ. Γ. Bielitz. Ἐλήφθησαν. Ἐστάλησαν ἀποδείξεις ἐντὸς τοῦ φύλλου. Ἡ ἀποστολὴ τοῦ φύλλου πρὸς τοὺς κ. κ. Κ. δὲν διεκόπη.

κ. Μ. Α. Ε. Νέαν Ὑόρκην. Ἐστάλη.

κ. Χ. Χ. Φιλ)πολιν. Ἐλήφθη, ἡ ἀπόδειξις ἐστάλη ἐντὸς τοῦ φύλλου.

κ. Μ. Τ. Μεσολόγγιον. Ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν. Εἰκὼν ἐδόθη εἰς τὸν κ. Δ.

κ. Ι. Μ. Παρισίους. Ἐστείλαμεν καὶ ἐκ δευτέρου σειρὰν φύλλων ἀπ' ἀρ. 6 καὶ διωρθώσαμεν τὴν ἐσφαλμένην διεύθυνσίν σας, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἐστέλλετο τακτικώτατα τὸ φύλλον μέχρι τοῦ ἀρ. 12.

κ. Κ. Μ. Λίβερπουλ. Ἐστάλη, τιμ. δρ. 3,20.

κ. Σ. Σ. Μεσολόγγιον. Ἐνεγράφητε. Ἐστείλαμεν σειρὰν φύλλων ἀπὸ 1 Ἰαν. καὶ ἀπόδειξιν.

κ.κ. Π. Χ. ?— Α. Γ. Κωνστάντσαν—Γ. Γ. Falciu — Αἰκ. Α. Tecuciu. Ἐλήφθησαν, στέλλεται ἡ ἀπόδειξις ἐντὸς τοῦ φύλλου.

κ. Ι. Σ. Πάτρας. Ἐστάλη καὶ τὸ Δ' τεῦχος Γυμν.

κ. Α. Ξ. Ἡράκλειον. Ἐστείλαμεν ζητηθὲν φυλλάδιον.

ΚΛΗΡΩΣΙΣ
ΛΑΧΕΙΟΦΟΡΩΝ ΤΗΣ ΕΘΝ. ΤΡΑΠΕΖΗΣ
τῆς 19 Μαρτίου 1892.

Ἐξαχθ. ἀριθμ.	Κερδηθ. ποσά
125840	70,000 φρ.
64839	10,000 »
119982	2,500 »
131345	2,500 »
26823	ἀνὰ 1000 »
174857	ἀνὰ 1000 »
131448	ἀνὰ 1000 »
19592	ἀνὰ 1000 »
140017	ἀνὰ 1000 »

Digitized by Google

ΑΓΓΕΛΙΑ

ΠΡΟΣ ΤΟ ΦΙΛΟΜΟΥΣΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΚΟΙΝΟΝ

Τοῖς πᾶσι γνωστὸν ὑπάρχει ὅτι ἡ πάτριος ἡμῶν ἱστορία λίαν ἀτελὴς εἰσέτι εἶνε, διότι πολλὰ σημεῖα καὶ γεγονότα αὐτῆς εἴτε δὲν ἐμελετήθησαν, ὡς ἔδει, εἴτε δὲν ἐξηκριδώθησαν εἴτε ἐγκατεσπαρμένα τῇδε κακεῖσε ἐν συγγράμμασι καὶ χειρογράφοις δὲν ἐδημοσιεύθησαν· οὐδ' εἶνε χρεία ὑπομνήσεως πόσον ἡ ἀκριβὴς γνῶσις τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου, τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας, δύναται νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὴν νέαν μας γενεὰν τὰ φρονήματα, τὰς εὐγενεῖς ἰδέας τῶν προγόνων καὶ τὴν ἐν γένει ἀναζωπύρησιν τοῦ ἐθνικοῦ αἰσθήματος πρὸς ἐκπλήρωσιν ἐν ὥρᾳ τοῦ ὑπὲρ πατρίδος καθήκοντος· ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ζωηρότεραι ἀναφαίνονται αἱ ἄνω ἀρεταί, ὅταν οἱ κάτοικοι ἑκάστης χώρας ἑλληνικῆς γνωρίζωσιν ἀκριβέστερον τὰς περιπετείας καὶ τὰς τύχας αὐτοῦ τοῦ χωρίου, αὐτοῦ τοῦ δήμου, αὐτῆς τῆς ἐπαρχίας αὐτῶν, διότι τότε ἀπὸ τῶν ἐρειπίων καὶ τῶν ἀψύχων ἀναπολοῦσιν ἐν τῇ φαντασίᾳ αὐτῶν ζωντανώτερον τὰ καλὰ ἔργα τῶν προγόνων.

Ἀλλ', ὡς μὴ ὤφελε, τοιαῦται τοπικαὶ ἱστορίαι, ἤτοι εἰδικαὶ κατὰ τόπους μονογραφίαι, αἵτινες γινόμεναι δι' ὅλα τὰ τεμάχη τοῦ ἑλληνισμοῦ πάμπολυ βραδύτερον θὰ συνετέλουν εἰς συγγραφὴν πλήρους καὶ ἐκτενοῦς ἑλληνικῆς ἱστορίας, δὲν ἐνεφανίσθησαν εἰσέτι ἐν Ἑλλάδι, ἥτις ἐν πάσῃ αὐτῆς γωνίᾳ παρέχει ἀκένωτον πηγὴν ὁλοκλήρου καὶ ζωντανῆς ἱστορίας, ἐν ᾧ ἐν Εὐρώπῃ διὰ τὴν σπάνιν ἀρχαιότητος ἐξυμνοῦνται οἱ λῃστρικοὶ πύργοι τοῦ μεσαίωνος· τοῦτο δὲ συμβαίνει, νομίζω, διά τε τὴν ἀμέλειαν ἴσως τῶν λογίων μας καὶ διὰ τὴν ψυχρότητα μεθ' ἧς οἱ πλεῖστοι τῶν ἀναγνωστῶν ἀποδέχονται τὰ τοιαῦτα ἔργα, ἀρεσκόμενοι δυστυχῶς ἀκόμη νὰ δαπανῶσιν ἄφθονα πρὸς προμήθειαν μυθιστορημάτων, γελοιογραφημάτων καὶ ἐν γένει ἀναξίων λόγου ἀναγνωσμάτων τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ψευδοπολιτισμοῦ, φειδωλευόμενοι ὅμως ν' ἀγοράζωσι πρὸς μελέτην ἱστορικὰ ἔργα περὶ τῆς ἑαυτῶν πατρίδος καὶ τὰς γνώσεις αὐτῶν ἐπαυξάνοντα καὶ τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν φιλολογίαν καὶ δρᾶσιν ὑποβοηθοῦντα. Οὕτω δὲ μετὰ 60 ἐτῶν ἐλεύθερον βίον τὸ ἔθνος ἡμῶν δὲν παρέχει εἰ μὴ ὀλίγας μόνον ἀξίας λόγου μονογραφίας, ὡς τὴν ἱστορίαν τῶν Πατρῶν, τῆς Σύρου, τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Μεθυδρίου, τοῦ Βουθρωτοῦ, τῆς Μακεδονίας, τῆς ἀρκαδικῆς Ἀζανίας, τῆς Κ]πόλεως καὶ εἴ τινα ἄλλην, ὡς καὶ τὰς ἤδη συντόμους μέν, ἀλλὰ καλὰς τοῦ ἐγκυκλοπ. λεξικοῦ.

Εἰς τοιαύτην λοιπὸν ἔλλειψιν κἀγὼ ἀποβλέπων ἀσχολοῦμαι ἀπὸ πολλοῦ εἰς ἀρχαιολογικάς, γεωγραφικάς, τοπογραφικάς, καὶ ἱστορικὰς μελέτας περὶ τῶν χωρῶν τῶν ἀνηκουσῶν εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἠλεῖαν, Ἀχαΐαν καὶ Ἀρκαδίαν ἐν μέρει τε καὶ καθόλου, ἀνερευνῶν τὰς περιπετείας αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων καὶ ἔχων ὑπ' ὄψει οὐ μόνον πάσας τὰς πηγάς, δηλ. κλασικούς τε καὶ νεωτέρους συγγραφεῖς καὶ νεωτάτους περιηγητὰς καὶ φιλολόγους ἡμεδαποὺς καὶ ξένους, ἀλλὰ καὶ τὰς ἰδίας μου τοπογραφικὰς ἐρεύνας καὶ κρίσεις ἐν τοῖς πλείστοις. Ὡς πρωτόλεια δὲ τῶν ἐργασιῶν μου τούτων ἐδημοσίευσα μέχρι τοῦδε. 1) τὴν Ἀζανιάδα, ἀρχαιολογικὸν καὶ ἱστορικὸν δοκίμιον τῆς τῶν Καλαβρύτων ἐπαρχίας καὶ τῶν δήμων Ἐλευσῖνος καὶ Θελπούσης τῆς Γόρτυνος, τιμώμενον δραχμῶν δύο. 2) Ἠλειακῶν δύο τεύχη, ἀρχὴν τῆς ἱστορίας καὶ ἀρχαιολογίας τῶν Ἠλείων. 3) Περὶ τῆς Κυναίθης, πραγματείαν ἐν τῇ Ἑ σ τ ί ᾳ τῆς 5 Νοεμβρίου 1889. 4) Περὶ τῆς Ἁγίας Λαύρας καὶ τῶν ἐν Καλαβρύτοις συμβάντων κατὰ Μάρτιον τοῦ 1821 ἐν τῷ 11 τεύχει τοῦ Γ' τόμου τοῦ Δελτίου τῆς ἱστορικῆς ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος. 5) 64 μέχρι τοῦδε ἄρθρα ἐν τῷ ἐγκυκλ. λεξικῷ, οὗ εἰμι συνεργάτης (ὑπὸ τὸν τίτλον Γ. Π. δ.), ὧν τὰ κυριώτερα «Ἀχαΐας καὶ Ἤλιδος νομός» ἐξ 22 σελίδων, Ἀρήνη, Ἀροάνια, Ἄνιγρος, Ἀνδραβίδα, Ἀνδρίτζαινα, Βιλαέτης κτλ. 6) μικρoτέρας ἄλλας ὁμοίας φύσεως διατριβὰς ἐν περιοδικοῖς καὶ ἐφημερίσιν.

Μετὰ τὰ δοκίμια λοιπὸν ταῦτα λαμβάνω τὸ θάρρος νὰ ζητήσω τὴν ἀρωγὴν καὶ συνδρομὴν τῆς Σ. Κυβερνήσεως, τῶν δήμων καὶ μονῶν, τῶν νομῶν Ἀχαΐοήλιδος καὶ Ἀρκαδίας καὶ τῶν ἐπαρχιῶν Ὀλυμπίας καὶ Κορινθίας, ἐν αἷς περιείχοντο ἀχαϊκά, ἀρκαδικὰ καὶ ἠλειακὰ διαμερίσματα, δεύτερον δὲ τῶν κατοίκων τῶν αὐτῶν χωρῶν, καὶ τρίτον πάντων τῶν φιλομούσων, ὡς καὶ τῶν συλλόγων, βιβλιοθηκῶν καὶ κοινοτήτων, ὅπως ἐκδώσω τὰ ἑξῆς συγγράμματά μου, προσεχῶς ὑπ' ἐμοῦ καὶ κατὰ σειρὰν δημοσιευθησόμενα.

1) Ἠλειακά, ἐξακολούθησιν τῆς τῶν Ἠλείων ἀρχαιολογίας καὶ ἱστορίας ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον κατὰ τεύχη, ἐν ὅλῳ δέκα περίπου, ἕκαστον ἀντὶ δραχμῆς.

2) Ἀχαϊκά, ἱστορίαν καὶ ἀρχαιολογίαν τῶν ἀχαϊκῶν πόλεων ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦδε, ἐπίσης κατὰ τεύχη, δέκα περίπου ἐν ὅλῳ, ἕκαστον ἀντὶ δραχμῆς.

3) Γεωγραφίαν ἐκτενῆ τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας καὶ Ἤλιδος, τιμηθησομένην δραχμῶν τεσσάρων.

4) Ὀλυμπίαν, ἱστορίαν καὶ τοπογραφίαν τῆς Ὀλυμπίας καὶ τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων ἐν γένει, τιμηθησομένην δραχμῶν τριῶν.

5) Ἀρκαδικά, ἀρχαιολογίαν, τοπογραφίαν, ἱστορίαν, κτλ. τῆς Ἀρκαδίας, ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦδε ἐν συνόλῳ καὶ κατὰ πόλεις, κατὰ τεύχη, 10 περίπου ἐν ὅλῳ, ἕκαστον ἀντὶ δραχμῆς

6) Γεωγραφίαν ἐκτενῆ τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, τιμῆς τριῶν δραχμῶν.

Ἐν τῷ τέλει δ' ἑκάστου τούτων θέλει προσαρτηθῇ καὶ ὁ προσήκων γεωγραφικὸς ἢ τοπογραφικὸς χάρτης.

Παρακαλοῦνται οἱ κ.κ. συνδρομηταὶ παρὰ τῇ ἑαυτῶν εὐαναγνώστῳ ὑπογραφῇ νὰ δηλῶσι τήν τε κατοικίαν καὶ ἂν ἀναλαμβάνωσι συνδρομὴν δι' ὅλα τὰ ἄνω συγγράμματα ἢ διά τι ἢ διά τινα αὐτῶν καὶ τίνα, ἐπίσης δὲ καὶ οἱ τέως συνδρομηταὶ τῶν Ἠλειακῶν ἅτε ἀπολεσθεισῶν τῶν σχετικῶν ἀγγελιῶν. Ἡ δ' ἐκδεδομένη Ἀζανιὰς ἀποσταλήσεται τοῖς ὡσαύτως δηλώσουσι τοῦτο πρὸς ἐμὲ ἢ πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἑ σ τ ί α ς.

Ἐπίσης παρακαλοῦνται καὶ οἱ λόγιοι, ἰδίᾳ δ' οἱ ἐκ τῶν σχετικῶν χωρῶν πρὸς τὰ ἔργα νὰ μὲ συνδράμωσιν ὑποβοηθοῦντες τὴν ἐπαύξησιν τῶν συνδρομητῶν πρὸς ταχυτέραν καὶ εὐκολωτέραν δημοσίευσιν τῶν ἔργων. Οἱ δὲ γινώσκοντες εἴτε ἐκ παραδόσεως εἴτε ὁπωσδήποτε διηγήματα ἢ προλήψεις ἢ ἄλλας ἐν γένει ἱστορικὰς εἰδήσεις περὶ οἱουδήποτε χώρου τῶν ἄνω ἀναφερομένων χωρῶν, ὡς καὶ οἱ κατέχοντες ἐπίσημα ἔγγραφα εἴτε ἀνεπισήμους σημειώσεις ἢ ἐπιστολὰς δημοσίας ἢ ἰδιωτικὰς ἀναφερομένας εἰς τὴν τουρκοκρατίαν ἢ τὴν ἐπανάστασιν, παρακαλοῦνται, ἐὰν εὐαρεστῶνται, νὰ μοὶ πέμψωσιν ἢ αὐτὰ τὰ ἔγγραφα κλ. ἐπὶ ἐπιστροφῇ ἢ ἐπίσημα ἀντίγραφα αὐτῶν, ὡς ἔχουσιν ἀκριβῶς, ἢ ὁπωσδήποτε νὰ μοὶ γνωρίζωσι ταῦτα, ἵνα οὕτως ἀκριβέστερον τὰ πράγματα ἐκτεθῶσι, λαμβανομένων ὑπ' ὄψει καὶ τῶν εἰδήσεων, ἃς τυχὸν δὲν ἔχω.

Ἐν Κερκύρᾳ

Γεώρ. Παπανδρέου Δ. Φ.
Καθηγητὴς τοῦ Γυμνασίου.

Digitized by Google

ΛΑΧΕΙΟΝ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

ΠΡΟΣΕΧΗΣ ΚΛΗΡΩΣΙΣ

ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΝ ΚΥΡΙΑΚΗΝ ΤΟΥ ΜΑΪΟΥ

ΚΕΡΔΙΖΟΥΣΙΝ 63 ΑΡΙΘΜΟΙ

ΤΑ ΕΞΗΣ ΠΟΣΑ, ΑΤΙΝΑ ΜΕΝΟΥΣΙΝ ΑΝΑΛΛΟΙΩΤΑ, ΟΣΑΔΗΠΟΤΕ ΓΡΑΜΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΑΝ ΠΩΛΗΘΩΣΙΝ

Ὁ πρῶτος ἀριθμὸς κερδίζει	**δρ.**	**20000**
Οἱ δύο ἑπόμενοι ἀνὰ	»	**2500**
Οἱ πέντε ἑπόμενοι ἀνὰ	»	**500**
Οἱ δέκα ἑπόμενοι ἀνὰ	»	**300**
Οἱ τελευταῖοι τεσσαράκοντα πέντε ἀνὰ	»	**100**

Ἤτοι ἐν ὅλῳ διανέμονται εἰς τοὺς κερδίζοντας

35,000 ΔΡΑΧΜΩΝ

Τὰ κέρδη πληρώνονται ἀμέσως ὑπὸ τοῦ ταμείου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας ἐπὶ τῇ προσαγωγῇ τῶν γραμματίων.

Οἱ ἐπιθυμοῦντες ν' ἀγοράσωσι γραμμάτια ἀποστέλλουσι τὸ ἀντίτιμον πρὸς τὴν **Διεύθυνσιν τῆς Ἑστίας** [**Δραχ. 2 ἐν τῷ Ἐσωτερικῷ—Φράγκα 2 ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ**] καὶ ἐπὶ πλέον λεπτὰ 50, ὅπως λάβωσι ταῦτα συστημένα ἐντὸς φακέλλου ταχυδρομικῶς.

Οἱ θέλοντες ὅμως ν' ἀποφύγωσι τὴν πρόσθετον δαπάνην τῆς ἀποστολῆς, δύνανται νὰ ἐμπιστευθῶσι ταῦτα εἰς φύλαξιν ἐν τῷ ταμείῳ τῆς «Ἑστίας». Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει λαμβάνουσι γνῶσιν τῶν ἀριθμῶν, οὓς φέρουσι τὰ γραμμάτια ἑκάστου, διὰ τῆς ἀλληλογραφίας τῆς «Ἑστίας» εὐθὺς ἅμα τῇ ἀγορᾷ. Μετὰ δὲ τὴν κλήρωσιν εἰς τοὺς τυχὸν κερδήσοντας ἀγγέλλεται τοῦτο καὶ τηλεγραφικῶς, ἐὰν δηλώσωσι τοιαύτην ἐπιθυμίαν.

Οἱ κερδήσοντες ἀριθμοὶ θὰ δημοσιευθῶσιν ἐν τῇ «ΕΣΤΙΑ»

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ„

ΣΥΛΛΟΓΗ 120 ΕΙΚΟΝΩΝ

Ἀριστουργημάτων τῆς Τέχνης

ΜΕΤΑ ΕΠΕΞΗΓΗΜΑΤΙΚΟΥ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ

ΕΝΤΟΣ ΧΡΥΣΟΤΕΥΚΤΟΥ ΘΗΚΗΣ

ΔΡΑΧ. 30 (ΤΑΧΥΔΡ. ΣΥΣΤ. 33)

ΧΩΡΙΣΤΑ ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ

ΠΟΙΚΙΛΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ (Δρ. 5. Ταχυδρ. 5,60)

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΤΕΧΝΗ (Δρ. 3, ταχυδρ. 3,50)

ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΚΑΛΛΟΝΗ (Δρ. 4, ταχυδρ. 4,50)

Digitized by Google

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ΄ Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Ἐξεδόθησαν τὸ Α΄ Β΄ Γ΄ Δ΄ Ε΄ ΣΤ΄ καὶ Ζ΄ φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ΄ Αἰῶνος

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΝ ΑΝΘΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΜΝΗΜΑ ΤΟΥ ΣΠΥΡΟΥ ΜΟΥ, ποίημα ὑπὸ *Γερασίμου Μαρκορᾶ*.

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ.

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ.

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ: **Θεατρικαὶ ἐντυπώσεις**, ὑπὸ *Κωστῆ Παλαμᾶ*.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ, ὑπὸ *Α. Διομήδους Κυριακοῦ*.

ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ: **Τὸ μικρόβιον τῆς ἰμφλουέντζας.**

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Ἀρχαιολογικά, Φιλολογικά, Ἐπιστημονικά.**

ΕΙΚΟΝΕΣ.

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ὁ Διάβολος. — Ὁ Γέρο Ταχτικός.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις 1 Ἀπριλίου.

Τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα ὁ θωρηκτὸς στόλος ἐξετέλεσε γυμνάσια πυρῶν ἐνσφαίρων. Τῆς ναυαρχίδος ἐπέβαινε καὶ ὁ βασιλεὺς Γεώργιος μετὰ τῶν βασιλοπαίδων. Τὰ γυμνάσια, βοηθοῦντος τοῦ ἠρέμου καιροῦ, ἐστέφθησαν ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας.

— Αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τοῦ Μαρτίου ἦσαν ἐντελῶς χειμεριναί· τὸ θερμόμετρον κατῆλθεν εἰς 3 βαθμοὺς Κελσίου ἐν Ἀθήναις καὶ ἔβρεξεν ἀφθόνως. Ἀλλ' ἤδη ὁ καιρὸς ἐβελτιώθη πάλιν. Ἡ τοιαύτη ἀτμοσφαιρικὴ μεταβολὴ ἐκρίθη ὠφελιμωτάτη εἰς τὴν γεωργίαν.

— Ἡ αὐτοκράτειρα τῆς Αὐστρίας ἀναχωρεῖ ἐκ Κερκύρας κατευθυνομένη εἰς Βιέννην. Πρό τινος ἐκάλεσεν εἰς τὸ ἐν Κερκύρᾳ ἀνάκτορον τὸν πρώην ὑπουργὸν κ. Τσεσνίτη, ὅστις ἀφίκετο ἐκεῖ μετὰ τῶν δύο θυγατέρων του πρὸ τεσσάρων ἡμερῶν.

— Ἀφίκετο ὁ ἐν Γρεϊσφάλδῃ καθηγητὴς κ. Λέφλερ ὁ ἀναμενόμενος ἵνα μεταβῇ εἰς Θεσσαλίαν πρὸς ἐφαρμογὴν τῆς διὰ μικροβίου μεθόδου του κατὰ τῶν αρουραίων μυῶν καὶ ἐξετέλεσεν ἐπιτυχῶς τὰ πρῶτα πειράματα ἐνταῦθα.

— Ἀνεχώρησε προχθὲς εἰς πολιτικὴν περιοδείαν ἀνὰ τὴν Πελοπόννησον ὁ πρώην πρωθυπουργὸς κ. Θ. Δηλιγιάννης· προσεχῶς δὲ ἀναχωρεῖ καὶ ὁ κ. Χ. Τρικούπης.

— Τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν γενομένων τῶν ἀρχαιρεσιῶν τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἑταιρίας ἐξελέχθησαν πρόεδρος ὁ κ. Ι. Ν. Μπότασης, ἀντιπρόεδρος ὁ κ. Ν. Γ. Πολίτης, γραμματεὺς ὁ κ. Ἀν. Μηλιαράκης, ἔφορος Μουσείου ὁ κ. Ι. Περβάνογλους, ἔφορος τοῦ Ἀρχείου ὁ κ. Α. Μομφερρᾶτος, ταμίας ὁ κ. Σπ. Π. Λάμπρος, σύμβουλοι δ' οἱ κ. κ. Ἀλέξ. Α. Ῥαγκαβῆς, Χ. Μελετόπουλος, Σπυρ. Σακελλαρόπουλος, Γ. Κασδόνης καὶ Π. Παπαναστασίου.

— Οἱ υἱοὶ τῆς πρό τινος ἀποθανούσης Αἰκατερίνης Νεγρεπόντε ἐδώρησαν ἐκ τῆς περιουσίας αὐτῆς 500 δραχμὰς εἰς τὸ Ὠδεῖον.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Κ. Γ. Ζησίου καθηγητοῦ τῆς Ῥιζαρίου Σχολῆς **Σύμμικτα** (Πελοποννήσου ἐπιγραφαὶ χριστιανικῶν χρόνων — Χρυσόβουλλα Μυστρᾶ — Ἔρευναι περὶ τῆς πολιορκίας καὶ ἁλώσεως τῆς Ἀκροπόλεως ὑπὸ τῶν Βενετῶν —Καπνικαρέα, Καμπικαρέα). Ἀθήνησι ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Ἀδελφῶν Περρῆ, 1892. 8ον σ. δ'—102. Τιμ. δρ. 2.

— Ἐξεδόθη τὸ 20 τεῦχος τοῦ 6' τόμου τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Δικαίου Arndts ὅπερ μεταφράζει ὁ κ. Ι. Θ. Κυκριαός.

— Προβαίνει ταχτικωτάτη ἡ ἔκδοσις τῆς «Ἱστορίας τοῦ Συγχρόνου Ἑλληνισμοῦ», ὑπὸ Ἐπαμ. Κ. Κυριακίδου ἐκδιδομένης. Ἐξεδόθη δὲ ἤδη τὸ ΙΓ' φυλλάδιον.

—**Ἔλεγχος** τοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Πεζοπούλου ἀρτίως ἐκδοθέντος περὶ χρονίου συστηματικοῦ παραληρήματος ἔργου ὑπὸ *Μιχαὴλ Κατσαρᾶ*. 8ον, σ. 59.

—*Γεωργ. Ν. Καλλισπέρη* **Ἡ 25 Μαρτίου 1890 ἐν Παρισίῳ.** 8ον, σ. 24.

— **Τὰ ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐπικούρου τῶν ἐν πολέμῳ τραυματιῶν Συλλόγου πεπραγμένα** ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου 1891. Ἔκθεσις περὶ χειρουργείων ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ Β. Πατρικίου, προϊσταμένου τοῦ γραφείου τοῦ Ἑλλ. Ἐρυθροῦ Σταυροῦ. Ἐν Ἀθήναις, 1892. 8ον, σελ. 60.

— Ἐξεδόθη τὸ 6ον φυλλάδιον τοῦ **Παρνασσοῦ** τοῦ Φεβρουαρίου, περιέχον ἐκλεκτὴν ὕλην.

Κ. ΜΕΝΔΕΛΣΩΝΟΣ ΒΑΡΘΟΛΔΗ

ΟΙ ΠΕΡΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΑΓΩΝΕΣ

Κομψότατον τεῦχος ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Ὀδησσῷ Ἑλληνικοῦ Βιβλιοπωλείου Π. Γ. ΖΕΡΒΑΤΗ ΠΕΡΡΑΚΗ.

Ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου ὑπάρχουσι καὶ ἐν τῷ Γραφείῳ τῆς *Ἑστίας* καὶ ἀποστέλλονται ἐπὶ πληρωμῇ δρ. 1.50 ταχυδρομικῶς.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Ι. Ο. Ταϊγάνιον. Ἐνεγράφη, ἐστείλαμεν τὰ φύλλα ἀπὸ 1 Ἰαν. καὶ τὴν ἀπόδειξιν.

κ. Σ. Δ. Μῆλον. Ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν.

κ. Α. Π. Ἄνδρον. Ἐλήφθησαν, ἐστάλησαν σειρὰ φύλλων Ῥωμ. κτὶ ἀπόδειξις, Εἰκ. Χρ. Τέχνης καὶ μία χαλκογρ. τοῦ λαχείο. ταχυδρ. συστ.

κ. Χ. Γ. Οἰ. Βῶλον. Ἐστάλη, ἀποστείλατε ταχυδρ. λ. 50.

Dr P. Viddin. Ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν. Ἐστάλησαν ζητηθέντα βιβλ.α καὶ ἀπόδ. συνδρ. Ῥωμ.

κ. Α. Κ. Γ. Κ)πολιν. Ἐστείλαμεν ζητηθέντα φυλλάδια.

Καν Ε. Κ. Ν. Γιούργεβον. Ἐστάλησαν καθυστ. φυλ. Ῥωμ. ἐκτὸς τῶν ὑπ' ἀρ. 375 καὶ 376 ἐξηντλημένων. Φωτογρ. θωρ. ὑπάρχουσι τιμ. φρ. 1,50 ἑκάστη.

κ. Σ Σ. Θ. Μεσολόγγιον. Ἐστάλησαν Εἰκ. Χρ. Τέχνης.

κ. Γ. Φ. Λονδῖνον. Ἐνεγράφη ὁ κ. Δ. Κ. Ἐστάλη σειρὰ φύλλων ἀπὸ 1 Ἰαν.

Κα Α. Σ. Κ. Κέρκυραν. Ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν ἐγκαρδίως. Βιβλίον δὲν ὑπάρχει. Περιεχόμενα α' ἑξαμ. 91 ἐστάλησαν ἤδη.

κ. Γ. Γ. Φαλτσί. Ἐλήφθησαν κατ' αὐτὰς ὡς χρηματόδεμα. Λ)σμὸν περὶ αὐτῶν θὰ ἔχετε προσεχῶς ἅμα ἐκτελεσθοῦν ἐντολαί σας

κ. Θ. Γ. Γενιτσέσκ. Λεξ. Λασκαρίδου τιμ. φρ. 22.

Digitized by Google

κ. Λ. Δρ. Ἐνταῦθα. Ζητήσατε τοῦ κ. Ῥουσοπούλου Οἰνολογικὰ δρ. 4.

κ. Π. Α. Λ. Παρθένιον. Καὶ ἀπηντήσαμεν καὶ ἐγράψαμεν ἰδιαιτέρως, ἀποροῦμεν δὲ πῶς δὲν ἐλάβατε γνῶσιν. Βιβλία ἀποσταλέντα ἔκτοτε μᾶς ἐπεστράφησαν κατεστραμμένα ὡς ἐπιλήψιμα. Στείλατε νέαν σημείωσιν τίνα βιβλία ν' ἀποστείλωμεν.

κ Σ. Γ. Βιέλιτζ. Διεκόπη τὸ ἕτερον φύλλον· ἐστάλη ἀρ. 8. Τὰ μένοντα μᾶς εἶνε ἄχρηστα.

κ Π. Β. Δ. Κυδωνίας. Ἐλήφθησαν· εὐχαριστοῦμεν. Ἐδόθησαν εἰς Ἀνάπλ. 20 φρ.

κ. Γ. Α. Κ. Ἄνδρον. Στέλλομεν Μάκβεθ καὶ Μηχαν.

κ. Λ. Ζ. Ἑρτζόγεμβουργ. Ἐστάλη τὸ α' φύλλον.

ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΗ ΧΑΡΙΣ

μόνον μέχρι τῆς 15 Ἀπριλίου

Ἐπειδὴ πολλοὶ τῶν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐγγραφέντων συνδρομητῶν τῆς *Ἑστίας* ἐπιθυμοῦσι νὰ ἀποκτήσωσιν ὁλόκληρον τὴν σειρὰν ἀπὸ τοῦ 1890, ὅτε ἤρχισεν ἡ εἰκονογραφημένη ἔκδοσις, ἡ Διεύθυνσις τῆς *Ἑστίας* δηλοῖ ὅτι παρέχει τοὺς **4 τόμους Εἰκονογραφημένης Ἑστίας 1890—1891** πρὸς τοὺς τοιούτους συνδρομητὰς εἰς τὸ ἥμισυ τῆς τιμῆς, ἤτοι ἀντὶ δραχμῶν 16 καὶ τοὺς τέσσαρας τόμους ἐν Ἀθήναις, ἀντὶ δραχμῶν 18 ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, καὶ ἀντὶ φράγκων χρυσῶν 20 ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ.

Οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ λάβωσι τοὺς τόμους πρέπει νὰ στείλωσι τὸ ἀνάλογον ἀντίτιμον ἐντὸς ἐπιστολῆς συστημένης κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς *Ἑστίας*

μόνον μέχρι τῆς 15 Ἀπριλίου

ΔΩΡΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΕΓΓΡΑΦΟΝΤΑΣ

ΝΕΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ

Οἱ συνδρομηταὶ τῆς Ἑστίας οἱ ἐγγράφοντες **ἕνα νέον συνδρομητὴν** καὶ ἀποστέλλοντες τὴν ἐτησίαν συνδρομὴν αὐτοῦ λαμβάνουσιν ὡς δῶρον:

Τὸν Φασουλῆν Φιλόσοφον τοῦ Σουρῆ
ἢ **25 τόμους τῆς Ἑλλ. Βιβλιοθήκης**
ἢ **4 τόμους Βιβλιοθήκης «Ἑστίας».**

Οἱ ἐγγράφοντες **δύο νέους συνδρομητὰς** λαμβάνουσιν ὡς δῶρον:

Τὰ Ποιήματα Βαλαωρίτου
ἢ **Τὰ Ποιήματα Παράσχου**
ἢ **Εἰκόνας Γυναικείας Καλλονῆς**
ἢ **Εἰκόνας Χριστιαν. Τέχνης.**

Οἱ ἐγγράφοντες **τρεῖς νέους συνδρομητὰς** λαμβάνουσιν ὡς δῶρον:

Τὸν Λουκῆν Λάραν εἰκονογραφημένον.
ἢ **τὸν Α' τόμον τῆς Ἱστορίας τοῦ ΙΘ' Αἰῶνος.**
ἢ **τὰς Ποικίλας εἰκόνας.**

ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΔΗΛΩΣΙΣ

Μολονότι ἡ Διεύθυνσις τῆς «Ἑστίας» οὐδεμίαν ὑπέχει εὐθύνην διὰ τὴν ἐν τῷ ταχυδρομείῳ ἀπώλειαν τῶν φύλλων τῶν ἀποστελλομένων πρὸς συνδρομητάς, ἐν τούτοις οὐδέποτε ἀρνεῖται νὰ ἀποστέλλῃ ἐκ νέου τοιαῦτα πρὸς ἀντικατάστασιν, ὑποβαλλομένη καὶ εἰς διπλῆν παροχὴν φύλλων καὶ ταχυδρομικῶν. Ἐπειδὴ ὅμως τινὲς ἐπωφελοῦνται τῆς χάριτος, ὅπως ζητῶσι μετὰ μῆνας ὅλους δεκάδας φύλλων, ἅτινα δῆθεν δὲν ἔλαβον, δηλοῦται ὁριστικῶς ὅτι φύλλον ζητηθὲν ὑπὸ συνδρομητοῦ πρὸς ἀντικατάστασιν μὴ ληφθέντος μετὰ παρέλευσιν ἑνὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐκδόσεως, δὲν ἀποστέλλεται ἂν δὲν συνοδεύεται ἡ αἴτησις ὑπὸ τοῦ ἀντιτίμου.

ΜΙΚΡΑΙ Η ΜΕΓΑΛΑΙ

ΑΓΓΕΛΙΑΙ

πρὸς δημοσίευσιν εἰς τὸ περικάλυμμα τῆς *Ἑστίας* γίνονται δεκταὶ κατ' ἰδιαιτέραν συμφωνίαν.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

31 Μαρτίου 1892

ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	Ἀγορά. Δρ.	Λ.	Πώλησ. Δρ.	Λ.
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο[ο. . . .	460	—	465	—
» 120,000,000 πρὸς 5 ο]ο. . . .	485	—	488	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο]ο. . . .	484	—	486	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο]ο. . . .	410	—	415	—
» 30,000,000 πρὸς 4 ο]ο. . . .	—	—	—	—
» 125,000,000 πρὸς 4 ο]ο. . . .	—	—	—	—
Κτηματικαὶ ὁμολογίαι ἐθνικῆς τραπέζης 60,000,000 μετὰ λαχείου . .	587	—	588	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος . .	3610	—	3620	—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . .	118	50	119	—
Τράπεζα Ἠπειροθεσσαλίας. . . .	—	—	—	—
Βιομηχανικῆς πίστεως	67	—	67	50
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	131	50	132	—
Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Πειραιῶς .	425	—	427	—
Σιδηροδρόμου Πελοποννήσου . . .	188	50	189	—
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	143	—	144	—
Ἀνωνύμου ἑταιρίας ὁ «Ἑρμῆς» . .	57	—	60	—
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου . . .	82	—	83	—
Δημοσίων καὶ δημοτικῶν ἔργων . .	60	—	62	—
Ἑταιρίας ἐργοληψιῶν	305	—	310	—
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
Εἰκοσάφραγκον τέλος μηνὸς . . .	—	—	—	—
Εἰκοσάφραγκον τοῖς με-.	—	—	—	—
Λίρα ὀθωμανικὴ	—	—	—	—
Λίρα ἀγγλικὴ	—	—	—	—
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον { Ἀγγλίας	37	60	37	50
{ Γαλλίας	149	—	148	50
Ὄψεως { Ἀγγλίας	37	60	37	90
{ Γαλλίας	148	25	149	50

Digitized by Google

ΛΑΧΕΙΟΝ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

ΠΡΟΣΕΧΗΣ ΚΛΗΡΩΣΙΣ

ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΝ ΚΥΡΙΑΚΗΝ ΤΟΥ ΜΑΪΟΥ

ΚΕΡΔΙΖΟΥΣΙΝ 63 ΑΡΙΘΜΟΙ

ΤΑ ΕΞΗΣ ΠΟΣΑ, ΑΤΙΝΑ ΜΕΝΟΥΣΙΝ ΑΝΑΛΛΟΙΩΤΑ, ΟΣΑΔΗΠΟΤΕ ΓΡΑΜΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΑΝ ΠΩΛΗΘΩΣΙΝ

Ὁ πρῶτος ἀριθμὸς κερδίζει	**δρ.**	**20000**
Οἱ δύο ἑπόμενοι ἀνὰ	»	**2500**
Οἱ πέντε ἑπόμενοι ἀνὰ	»	**500**
Οἱ δέκα ἑπόμενοι ἀνὰ	»	**300**
Οἱ τελευταῖοι τεσσαράκοντα πέντε ἀνὰ	»	**100**

Ἤτοι ἐν ὅλῳ διανέμονται εἰς τοὺς κερδίζοντας

35,000 ΔΡΑΧΜΩΝ

Τὰ κέρδη πληρώνονται ἀμέσως ὑπὸ τοῦ ταμείου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας ἐπὶ τῇ προσαγωγῇ τῶν γραμματίων.

Οἱ ἐπιθυμοῦντες ν' ἀγοράσωσι γραμμάτια ἀποστέλλουσι τὸ ἀντίτιμον πρὸς τὴν **Διεύθυνσιν τῆς Ἑστίας** [**Δραχ. 2 ἐν τῷ Ἐσωτερικῷ—Φράγκα 2 ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ**] καὶ ἐπὶ πλέον λεπτὰ 50, ὅπως λάβωσι ταῦτα συστημένα ἐντὸς φακέλλου ταχυδρομικῶς.

Οἱ θέλοντες ὅμως ν' ἀποφύγωσι τὴν πρόσθετον δαπάνην τῆς ἀποστολῆς, δύνανται νὰ ἐμπιστευθῶσι ταῦτα εἰς φύλαξιν ἐν τῷ ταμείῳ τῆς «Ἑστίας». Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει λαμβάνουσι γνῶσιν τῶν ἀριθμῶν, οὓς φέρουσι τὰ γραμμάτια ἑκάστου, διὰ τῆς ἀλληλογραφίας τῆς «Ἑστίας» εὐθὺς ἅμα τῇ ἀγορᾷ. Μετὰ δὲ τὴν κλήρωσιν εἰς τοὺς τυχὸν κερδήσοντας ἀγγέλλεται τοῦτο καὶ τηλεγραφικῶς, ἐὰν δηλώσωσι τοιαύτην ἐπιθυμίαν.

Οἱ κερδήσοντες ἀριθμοὶ θὰ δημοσιευθῶσιν ἐν τῇ «ΕΣΤΙᾼ»

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΝ ΤΩι ΠΕΡΙΒΟΛΩι ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ

Καταρτισθὲν διὰ τελειοτάτων ὑλικῶν κομισθέντων ἐκ Γαλλίας καὶ Γερμανίας ἀναλαμβάνει τὴν ἐκτύπωσιν βιβλίων καὶ πᾶσαν ἄλλην οἱανδήποτε τυπογραφικὴν ἐργασίαν.

ΕΙΔΙΚΟΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΕΚΤΥΠΩΣΙΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

Τὸ Τυπογραφεῖον τῆς Ἑστίας ἀναλαμβάνει ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην τὴν ἐκλογὴν χάρτου, τὰς τυπογραφικὰς διορθώσεις καὶ τὴν βιβλιοδέτησιν τῶν ἐκτυπουμένων βιβλίων καὶ ἀναδέχεται τὴν ἐκτέλεσιν πάσης παραγγελίας ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.

Digitized by Google

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν, ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ.	10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» »	20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ	40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Ἐξεδόθησαν τὸ Α' Β' Γ' Δ' Ε' ΣΤ' καὶ Ζ' φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ' Αἰῶνος

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΑΡΑΓΑΤΖ Η ΠΟΡΤΟ ΛΑΓΟ ΚΑΙ Η ΛΙΜΝΗ ΒΙΣΤΟΝΙΣ, ὑπὸ *Α. Μηλιαράκη.*

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ.

ΤΑ ΕΝ ΚΛΩΒΟΙΣ ΠΤΗΝΑ, ὑπὸ *Ν. Χ. Ἀποστολίδου.*

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ.

ΧΗΜΙΚΑ ΝΕΩΤΑΤΑ, ὑπὸ *Ο. Α. Ῥουσοπούλου.*

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ : **Ἀρχαίας οἰκίας λείψανα,** ὑπὸ *Ἰακ. Χ. Δραγάτση.* — **Ἀνασκαφαὶ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ,** ὑπὸ *Δ. Γρ. Καμπούρογλου.*

ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΤΑ : **Ἄτρωτος παῖς.**

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Φιλολογικά.**

ΕΙΚΟΝΕΣ.

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ.

ΠΑΙΓΝΙΑ.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ἀποχαιρετισμός. — Ἡ Αὐτοκράτειρα τῆς Αὐστρίας.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις 9 Ἀπριλίου.

Τὸ Πάσχα ἑωρτάσθη ἐνταῦθα καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις μετὰ τῆς συνήθους ζωηρότητος, ὡς ἡ κατ' ἐξοχὴν ἑλληνικὴ θρησκευτικὴ ἑορτή. Μόνον δ' ἐν Πάτραις ἡ ζωηρότης ὑπερέβη τὰ ὅρια καὶ συνέβησαν δυσάρεστοι σκηναὶ κατὰ τὴν λιτανείαν τῶν ἐπιταφίων μεταξὺ ἀντιμαχομένων διὰ πυροτεχνημάτων ἐνοριῶν, αἵτινες ἀπέληξαν εἰς τραυματισμούς τινων. Καὶ κατὰ τὴν Ἀνάστασιν δὲ οἱ ἱερεῖς ναοῦ τινος φοβούμενοι νὰ τελέσωσιν ἐν ὑπαίθρῳ τὴν ἱερουργίαν ἐν μέσῳ καιομένης πυρίτιδος ἤχθησαν βιαίως ἔξω τοῦ ναοῦ καὶ ἐξηναγκάσθησαν εἰς τοῦτο.

— Κατὰ τὰ εἰθισμένα τὸ Πάσχα ἑώρτασε καὶ ὁ ἐν Ἀθήναις στρατὸς εἰς τὰ παραπήγματα, ἐξαιρετικῶς δὲ ἐφέτος μετέβη ἐκεῖ καὶ ὁ Βασιλεὺς μεθ' ὁλοκλήρου τῆς Β. Οἰκογενείας. Οἱ στρατῶνες ἦσαν ὡραῖα διακεκοσμημένοι, ἤρχισε δὲ τὸ γεῦμα τὴν 10ην π. μ. ὥραν. Ὁ Βασιλεύς, ἡ Βασίλισσα καὶ ὁ Διάδοχος καὶ οἱ λοιποὶ βασιλόπαιδες ἐπεσκέφθησαν πάντας τοὺς στρατῶνας, καὶ ἐπευφημήθησαν ὑπὸ τοῦ στρατοῦ, ὑπὲρ οὗ προέπιεν ὁ Βασιλεὺς ὑψῶν τὸ ποτήριον. Ὁ Βασιλεὺς καὶ ὁ Διάδοχος ἀπέτειναν τὸν λόγον πρὸς τοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ στρατιώτας, πρὸς δὲ καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς Β. Οἰκογενείας καὶ ηὔχοντο εἰς αὐτοὺς ἔτη πολλά. Ὁ βασιλόπαις Νικόλαος ἑώρτασε τὸ Πάσχα εἰς τοὺς στρατῶνας τοῦ πυροβολικοῦ.

— Κατ' αὐτὰς ἀφίκοντο ἐνταῦθα οἱ υἱοὶ τοῦ Μ. Δουκὸς Κωνσταντίνου ἀδελφοῦ τῆς ἡμετέρας Βασιλίσσης Ἰωάννης Κωνσταντίνοβιτς καὶ Γαβριὴλ Κωνσταντίνοβιτς συνοδευόμενοι ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ των καὶ ὑπὸ μιᾶς καὶ ἑνὸς παιδαγωγοῦ. Τοὺς Μ. Δοῦκας, ὧν ὁ πρῶτος ἑξαετής, ὁ δ' ἕτερος πενταετὴς ὑπεδέχθησαν ἐν Πάτραις αὐλικοὶ ἀποσταλέντες ὑπὸ τοῦ Βασιλέως. Ἔρχονται δ' ἐνταῦθα χάριν ἀλλαγῆς τοῦ κλίματος, καὶ θὰ παραμείνωσιν ἕνα καὶ πλέον μῆνα ξενιζόμενοι ἐν τοῖς Ἀνακτόροις.

— Τὴν παρελθοῦσαν Παρασκευὴν ἀνεχώρησεν ἐκ Πειραιῶς ἡ Φιλαρμονικὴ ἑταιρία Ἀθηνῶν, ἥτις, ὡς γνωστόν, μετέβη εἰς Ἀλεξάνδρειαν διὰ νὰ δώσῃ ἐκεῖ συναυλίας. Τὰ μέλη τῆς φιλαρμονικῆς ἑταιρίας ἀνέρχονται εἰς 56, ἐξ ὧν οἱ πέντε εἰσὶ Γερμανοί. Κατ' εἰδήσεις δὲ ἐξ Ἀλεξανδρείας εἰς τὴν Φιλαρμονικὴν ἑταιρίαν ἐγένετο ἐκεῖ ἐγκαρδιωτάτη ὑποδοχή.

— Ἐγένετο τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα ἐν τῷ Ἀμαλιείῳ ὀρφανοτροφείῳ ἡ ἀπονομὴ τοῦ ἐκ 1000 δρ. βραβείου ὅπερ ἵδρυσεν ὁ ἰατρὸς κ. Λιμπρίτης ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς φιλτάτης θυγατρός του. Τὸ βραβεῖον ἐδόθη εἰς τὴν ἐπιμελεστέραν τῶν ὀρφανῶν κορασίδων παρουσίᾳ πλείστων μελῶν τοῦ συμβουλίου καὶ τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Ἀμαλιείου.

— Ἀνεχώρησε διὰ Θεσσαλονίκης εἰς Παρισίους ὁ κ. Δ. Βικέλας.

Εἷς τῶν ἀρίστων ἀνταποκριτῶν καὶ θερμῶν φίλων τῆς *Ἑστίας* ὁ ἐν Ἀστραγὰν **Π. Δημητριάδης** ἀπέθανε κατ' αὐτάς. Ἡ Διεύθυνσις τῆς *Ἑστίας* ἐκδηλοῖ ἐπὶ τούτῳ ἐγκαρδιωτάτην τὴν λύπην αὐτῆς.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Σήμερον διανέμεται τὸ 8ον τεῦχος τῆς μεγάλης **Ἱστοριαστοῦ Ἑλλην. Ἔθνους** *Κ. Παπαρρηγοπούλου* ἐπὶ ἐκλεκτοῦ χάρτου. Συνδρομηταὶ νέοι ἐγγράφονται καθ' ἑκάστην εἰς τὰ Καταστήματα Ἀνέστη Κωνσταντινίδου καὶ εἰς τὰ ἁπανταχοῦ ἑλληνικὰ βιβλιοπωλεῖα.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Γ. Κ. Μυτιλήνην Ἐλήφθησαν· εὐχαριστοῦμεν. Ἐγράψαμεν ἰδιαιτέρως

κ. Γ. Δ. Μ. Βερδιάνσκα. Δὲν δύναται νὰ σταλῇ ταχυδρ. εἶνε πολὺ βαρύ. Ὁρίσατε ἀντιπρόσωπον νὰ τὸ παραλάβῃ.

κ. Π. Κ. Βερδιάνσκα. Ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν. Στέλλομεν φύλλα ζητηθέντα.

κ. Λ. Γ. Π. Ῥοστόβ. Δὲν στέλλεται ταχυδρ. θὰ καταστραφῇ. Ὁρίσατε ἀντιπρόσωπον νὰ τὸ παραλάβῃ.

κ. Π. Φλ. 40 Ἐκκλησίας. Ἀριθμὸς φύλλων περιωρίσθη. Βιβλίον στέλλεται σήμερον εἰς ὑποδειχθεῖσαν διεύθυνσιν.

κ. Ν. Γ. Π. Δῆμον Πυλορίου Κεφαλληνίας. Ἐστάλησαν ζητηθέντα. Ἐγράψαμεν.

κ. Θ. Ι. Π. Βῶλον. Ἠγοράσθ. λαχ. ἀρχ. 46201, 9021, 29035, 17021, 28037 καὶ ἐφυλάχθησαν κατὰ τὴν ἐντολήν σας. Φύλλα στέλλονται.

κ. κ. Κ. Ρ. καὶ Κ. Ε. Πόρτ Σαΐδ. Ἐλήφθησαν· ἐστάλησαν ἀποδείξεις.

κ. Δ. Ι. Π Θήραν. Ἀκατάλληλα.

κ. Γ Δ. Λ Ληξούριον. Ἐδόθη ἡ εἰκών.

κ. Ι. Μ Σκόπελον. Ἐστάλη Ἀνθοκ.

κ. Α. Κ. Ἀστακόν. Ἐστάλη Ἀνθοκ. καὶ Ἡμερολ.

κ. Ι. Κ. Μασσαλίαν. Ἐλήφθησαν· γράφομεν ἰδιαιτέρως.

κ. Α. Μ. Γκ. Κέρκυραν. Δὲν στέλλεται ταχυδρ. διότι θὰ φθαρῇ.

κ. Α. Γ. Σ. Κ|πολιν. Φυλλάδια ἐστάλησαν πάλιν. Ἀντίτιμον δρ 2,40 ἀναμενόμενον.

κ. Σ. Μ. Κρίμσκα. Ἐνεγράφητε καὶ ἀπεστάλη σειρὰ φύλλων. Συνδρ. Ἐλήφθη.

κ. Δ. Χ. Α. Μυτιλήνην. 3 φύλλα ζητηθέντα διὰ κ. Γ. Κ. ἐστάλησαν.

κ. κ. Π. Δ. — Μ. Ρ. — Γ. Ρ. Ποντοηράκλειον. Φυλλ. Βὲρν ἀποστέλλονται ἀνελλιπῶς. Τὸ πταῖσμα εἶνε τοῦ ταχυδρ. Ἀδυνατοῦμεν δυστυχῶς νὰ ἀντικαταστήσωμεν ἀπολεσθέντα, ἅτινα πρέπει νὰ πληρώσωμεν ἐκ νέου. Τιμῶνται ἕκαστον λεπτὰ 60· ἀποστείλατε τὸ ἀντίτιμον διὰ γραμματοσήμου ἵνα σᾶς τὰ προμηθεύσωμεν. Ἂν θέλετε δὲ νὰ μὴ συμβαίνουν ἀπώλειαι γράψατε νὰ τὰ κρατοῦμεν εἰς τὸ Γραφεῖον καὶ μετὰ τὸ τέλος ἑκάστου ἔργου νὰ σᾶς τὰ στέλλωμεν ὁμοῦ συστημένα. Ἀπαντήσετε.

κ. Ν. Λ. Σεβαστούπολιν. Ἐστάλη σειρὰ Ῥωμ. πλὴν ἀριθ. 375 καὶ 376 ἐξαντληθέντων. Τούτους θὰ ἀποστείλωμεν ἅμα ἀνατυπωθοῦν.

κ. Κ. Λ. Ρ. Χάλκην. Τὸ φύλλον στέλλεται εἰς τὴν ὑποδειχθεῖσαν διεύθυνσιν.

κ. Κ. Ι. Μ. Βάρναν. Ἐλήφθησαν· τόμοι 90 ἐστάλησαν συστ.

κ. Ν. Π. Β. 40 Ἐκκλησίας. Ἐστάλησαν 11 καὶ 15.

Digitized by Google

ΚΑΤΑΛΟΓΟΙ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΠΟΣΤΕΛΛΟΜΕΝΩΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑΝ

Ἐπειδὴ πολλοὶ τῶν ἀναγνωστῶν τῆς Ἑστίας ἐπανειλημμένως μᾶς ζητοῦσι καταλόγους ἑλληνικῶν βιβλίων, τοιοῦτοι δὲ δυστυχῶς δὲν ὑπάρχουσι, πρὸς εὐκολίαν αὐτῶν ἀρχίζομεν ἡμεῖς νὰ δημοσιεύωμεν ἐν τῇ σελίδι ταύτῃ τὰς ἐπιγραφὰς καὶ τὴν τιμὴν ἐκλεκτῶν βιβλίων, ὧν τὴν προμήθειαν ἀναδεχόμεθα ἐπὶ τῇ προπληρωμῇ τῆς τιμῆς. Ἡ τιμὴ αὕτη διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν λογίζεται εἰς φράγκα χρυσᾶ. Τὰ μεγάλα βιβλία ἀποστέλλονται πάντοτε συστημένα. Παραγγελίαι ἄνευ προπληρωμῆς δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ—ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΑ

ΣΟΛΩΜΟΥ ΑΠΑΝΤΑ
Δραχ. 6 — Ταχυδρ. 7

ΧΡΗΣΤΟΠΟΥΛΟΥ ΠΟΙΗΜΑΤΑ
Δραχ. 3 — Ταχυδρ. 3.50

ΜΑΤΑΡΑΓΚΑ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ
ἤτοι ἀπάνθισμα ποιημάτων τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος

Δραχ. 10 — Ταχυδρ. 12

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ
Συλλογὴ ᾀσμάτων

Δραχ. 6 — Ταχυδρ. 6,50

ΒΗΛΑΡΑ ΑΠΑΝΤΑ
Δραχ. 3 — Ταχυδρ. 3,50

Π. ΣΟΥΤΣΟΥ ΟΔΟΙΠΟΡΟΣ
Δραχ. 1 — Ταχυδρ. 1,25

ΑΠΟΚΡΥΦΑ ΠΑΡΙΣΙΩΝ
Μυθιστόρημα Σύη-Μετάφρ. Σκυλίτση

Δραχ. 10 — Ταχυδρ. 12

ΤΑ ΤΕΚΝΑ ΤΟΥ ΓΡΑΝ
Μυθιστόρημα Ι. Βὲρν

Δραχ. 6 — Ταχυδρ. 7

ΚΡΟΜΒΕΛ
Μυθιστόρημα Βάλτερ Σκὼτ

Δραχ. 7 — Ταχυδρ. 8

Η ΑΘΙΓΓΑΝΙΣ
Μυθιστόρημα Μοντεπὲν

Δραχ. 10 — Ταχυδρ. 11

ΟΙ ΜΕΛΛΟΝΥΜΦΟΙ
Μυθιστόρημα Μαντζώνη

Δραχ. 4,50 — Ταχυδρ. 5,50

ΟΙ ΑΘΛΙΟΙ ΤΟΥ ΟΥΓΚΩ
Μετάφρασις Σκυλίτση

Δραχ. 15 — Ταχυδρ. 16

ΜΙΧΑΗΛ ΣΤΡΟΓΚΩΦ
Μυθιστόρημα Ι. Βὲρν

Δραχ. 2,25 — Ταχυδρ. 2,50

Ο ΠΕΡΙΠΛΑΝΩΜΕΝΟΣ ΙΟΥΔΑΙΟΣ
Μυθιστόρημα Σύη

Δραχ. 9 — Ταχυδρ. 11

Ο ΠΛΟΙΑΡΧΟΣ ΚΟΡΚΟΡΑΝ
Εἰκονογραφ. μυθιστόρημα Ι. Βὲρν

Δραχ. 5 — Ταχυδρ. 6

Η ΠΑΠΙΣΣΑ ΙΩΑΝΝΑ
ὑπὸ Ε. Ῥοΐδου

Δραχ. 4 — Ταχυδρ. 4,50

ΤΡΕΙΣ ΣΩΜΑΤΟΦΥΛΑΚΕΣ
Μυθιστόρημα Α. Δουμᾶ

Δραχ. 10 — Ταχυδρ. 11

ΜΕΤΑ 20 ΕΤΗ
Συνέχεια τῶν Σωματοφυλάκων

Δραχ. 10 — Ταχυδρ. 11

Digitized by Google

ΕΙΚΟΝΟΡΡΑΦΗΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ ΙΟΥΛΙΟΥ ΒΕΡΝ
Συμπληρωθὲν ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἔργον

ΡΩΒΥΡΟΣ Ο ΚΑΤΑΚΤΗΤΗΣ

ἐκ μεγάλων σελ. 218 μετὰ 45 λαμπρῶν εἰκόνων.

Τιμᾶται δρ. 6 ἐν τῷ Ἐσωτερικῷ
» φρ. χρ. 6 ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ.

ΑΠΟΣΤΕΛΛΕΤΑΙ ΥΠΟ ΤΗΣ ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Κ. ΜΕΝΔΕΛΣΩΝΟΣ ΒΑΡΘΟΛΔΗ

ΟΙ ΠΕΡΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΑΓΩΝΕΣ

Κομψότατον τεῦχος ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Ὀδησσῷ Ἑλληνικοῦ Βιβλιοπωλείου Π. Γ. ΖΕΡΒΑΤΗ ΠΕΡΡΑΚΗ.

Ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου ὑπάρχουσι καὶ ἐν τῷ Γραφείῳ τῆς *Ἑστίας* καὶ ἀποστέλλονται ἐπὶ πληρωμῇ δρ. 1,50 ταχυδρομικῶς.

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ

ΚΙΜΩΝΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ

ΣΕΛΙΔΕΣ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ

Τιμῶνται δραχ. 1.50

Ἐν τοῖς Βιβλιοπωλείοις Ἑστίας, Βίλμπεργ καὶ Μπέκ.

Ὁ ἀποστέλλων δραχ. 1.65 λαμβάνει τὸ βιβλίον ταχυδρομικῶς.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

9 Ἀπριλίου 1892

ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	Ἀγορά.		Πώλησ.	
	Δρ.	Λ.	Δρ.	Λ.
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 0/0. . .	465	—	470	—
» 120,000,000 πρὸς 5 0/0. . .	492	—	500	—
» 170,000,000 πρὸς 5 0/0. . .	488	—	495	—
» 135,000,000 πρὸς 4 0/0. . .	410	—	420	—
» 30,000,000 πρὸς 4 0/0. . .	—	—	—	—
» 125,000,000 πρὸς 4 0/0. . .	—	—	—	—
Κτηματικαὶ ὁμολογίαι ἐθνικῆς τραπέζης 60,000,000 μετὰ λαχείου . .	573	—	575	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος . .	3660	—	3675	—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . .	125	—	125	50
Τράπεζα Ἠπειροθεσσαλίας. . . .	—	—	—	—
Βιομηχανικῆς πίστεως	69	25	70	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	131	25	132	—
Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Πειραιῶς .	428	—	430	—
Σιδηροδρόμου Πελοποννήσου . . .	189	50	190	—
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	148	—	150	—
Ἀνωνύμου ἑταιρίας ὁ «Ἑρμῆς» . .	57	—	60	—
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου . . .	71	—	72	—
Δημοσίων καὶ δημοτικῶν ἔργων . .	62	—	63	-
Ἑταιρίας ἐργοληψιῶν	305	—	310	-
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
Εἰκοσάφραγκον τέλος μηνὸς . . .	—	-	—	—
Εἰκοσάφραγκον τοῖς με-	-	—	-	—
Λίρα ὀθωμανικὴ	—	—	—	—
Λίρα ἀγγλικὴ	—	-	—	—
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον { Ἀγγλίας	35	75	36	05
Τρίμηνον { Γαλλίας	141	—	143	—
Ὄψεως { Ἀγγλίας	36	10	36	25
Ὄψεως { Γαλλίας	143	—	144	-

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΝ ΤΩι ΠΕΡΙΒΟΛΩι ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ

Καταρτισθὲν διὰ τελειοτάτων ὑλικῶν κομισθέντων ἐκ Γαλλίας καὶ Γερμανίας ἀναλαμβάνει τὴν ἐκτύπωσιν βιβλίων καὶ πᾶσαν ἄλλην οἱανδήποτε τυπογραφικὴν ἐργασίαν.

ΕΙΔΙΚΟΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΕΚΤΥΠΩΣΙΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

Τὸ Τυπογραφεῖον τῆς Ἑστίας ἀναλαμβάνει ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην τὴν ἐκλογὴν χάρτου, τὰς τυπογραφικὰς διορθώσεις καὶ τὴν βιβλιοδέτησιν τῶν ἐκτυπουμένων βιβλίων καὶ ἀναδέχεται τὴν ἐκτέλεσιν πάσης παραγγελίας ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.

Digitized by Google

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ΄ Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ.	10
Συνδρομὴ ἐτησία	» δρ. 15 —	»	» »	20
Τιμὴ φύλλου	» λεπτὰ 30	»	λεπτὰ	40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Ἐξεδόθησαν τὸ Α΄ Β΄ Γ΄ Δ΄ Ε΄ ΣΤ΄ Ζ΄ καὶ Η΄ φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ΄ Αἰῶνος

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΙ ΦΥΛΑΚΑΙ ΤΟΥ ΝΑΥΠΛΙΟΥ: ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ, ὑπὸ *Ἀνδρέα Καρκαβίτσα.*

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ.

ΤΟ ΚΑΘΗΚΟΝ ΚΑΙ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ, διήγημα.

ΣΤΗΝ ΟΜΟΡΦΙΑ, ποίημα ὑπὸ *Κωνσταντίνου Μάνου.*

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ.

ΜΙΚΡΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ: ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝ.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ.

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Φιλολογικά, Θεατρικά.**

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ.

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ.

ΕΙΚΟΝΕΣ.

ΠΑΙΓΝΙΑ.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ἀρκάδες αἰγοβοσκοί. — Αἱ φυλακαὶ τοῦ Ναυπλίου. — Παίγνιον.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις 16 Ἀπριλίου.

Ὅλως ἀπροόπτως καὶ ὑπὸ αὐστηρὸν incognito, ὅπως ταξειδεύει πάντοτε, ἀφίκετο τὴν Τρίτην ἡ Αὐτοκράτειρα τῆς Αὐστρίας Ἐλισάβετ. Τὴν 7ην πρωϊνὴν ὥραν εἶδον οἱ Πειραιεῖς τὴν ὡραίαν αὐτῆς θαλαμηγὸν *Μιραμὰρ* νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν λιμένα των καὶ ν' ἀγκυροβολήσῃ παρὰ τὴν προκυμαίαν τοῦ τελωνείου. Ἡ ὑψηλὴ ξένη συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ αὐλάρχου Αὐτῆς κ. Νόψι, τῆς δεσποινίδος τῆς τιμῆς Μίκες, τοῦ αὐλικοῦ συμβούλου Φέϊφαλικ, τοῦ Ἕλληνος διδασκάλου Αὐτῆς κ. Κεφαλᾶ καὶ τοῦ ἐν Πειραιεῖ προξένου τῆς Αὐστρίας κ. Χάουπ ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν ἐν Πειραιεῖ βασιλικὴν ἀποβάθραν καὶ ἐφ' ἁμάξης ἀνῆλθεν ἐνταῦθα μεταβᾶσα κατ' εὐθεῖαν εἰς τὰ Ἀνάκτορα πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς Βασιλίσσης, πρὸς ἣν ἐζήτησε νὰ παρουσιασθῇ ἅμα τῇ ἐν τοῖς Ἀνακτόροις εἰσόδῳ της. Μετ' ὀλίγον εἰδοποιηθεῖσα κατῆλθεν ἡ Βασίλισσα εἰς τὸ ὑπασπιστήριον καὶ ὑπεδέχθη τὴν Αὐτοκράτειραν μεθ' ἧς ἀνῆλθεν εἰς τὰ ἰδιαίτερα δωμάτια τοῦ Βασιλέως, ἔνθα ἡ Αὐτοκράτειρα παρέμεινεν ἐπὶ μίαν περίπου ὥραν συνδιαλεγομένη μετὰ τῆς ἡμετέρας Βασιλίσσης, πρὸς ἣν καὶ ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν ὅπως ἐπισκεφθῇ τὴν Δεκέλειαν καὶ τὸ ἐκεῖ Ἀνάκτορον. Ἀπελθοῦσα τῶν Ἀνακτόρων ἡ ὑψηλὴ ἐπισκέπτρια ἐπέβη μετὰ τῆς ἀκολουθίας της ἁμαξῶν καὶ διηυθύνθη εἰς Δεκέλειαν ὅπου παρέμεινε μέχρι τῆς ἑσπέρας περιεργαζομένη τὴν ὡραίαν ἐκεῖ τοποθεσίαν. Περὶ τὴν 9ην ὥραν τῆς νυκτὸς κατῆλθεν εἰς Πειραιᾶ καὶ ἐπέβη τῆς θαλαμηγοῦ Της, ἀνεχώρησε δὲ τὴν ἐπιοῦσαν εἰς Κέρκυραν.

— Τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα ἀφίκοντο εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ πρίγκηψ διάδοχος τοῦ Σὰξ Μάϊνιγγεν μετὰ τῆς συζύγου του ὅπου θὰ διατρίψωσιν ἐπί τινας ἑβδομάδας.

— Διὰ Β. Διατάγματος ἐτέθη εἰς παροπλισμὸν τὸ ὁπλιταγωγὸν *Μπουμπουλίνα*. Τὸ ὡραῖον τοῦτο σκάφος, μεταβάλλεται κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Βασιλέως εἰς θαλαμηγὸν τῆς Β. Οἰκογενείας.

— Ὁ ἀρχιμανδρίτης τῆς ἐν Πετρουπόλει ἑλληνικῆς ἐκκλησίας Νεόφυτος Παγίδας ἐτελεύτησεν αὐτόθι καθ' ἃ ἀνήγγειλεν ὁ τηλέγραφος. Ὁ Νεόφυτος Παγίδας ἦγε τὸ 56 ἔτος τῆς ἡλικίας του, κατήγετο δὲ ἐκ τῆς ὡραίας κώμης τῆς Νάξου, τοῦ Φιλοτίου, ὅπου ζῶσι συγγενεῖς του τινὲς καὶ ὅπου ἡ εἴδησις θ' ἀκουσθῇ μετὰ μείζονος θλίψεως προχειμένου περὶ ἀνδρὸς τιμῶντος οὐ μόνον τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα, ἀλλὰ καὶ τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος. Ὁ μεταστὰς πρὸ ὀλίγων μηνῶν εἶχεν ἐπισκεφθῇ, διὰ τελευταίαν φοράν, τὸ χωρίον του, καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Πετρούπολιν μετ' ὀλίγας ἡμέρας. Ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐγκατεστημένος ἐν Πετρουπόλει ὁ Νεόφυτος Παγίδας ἀπήλαυεν ἐξαιρετικῆς ἐκτιμήσεως οὐ μόνον ἐκ μέρους τῶν ὁμοεθνῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ξένων, πολλαχῶς δ' ἐξεδήλουν οἱ Ῥῶσσοι τὰ πρὸς αὐτὸν αἰσθήματά των, αἰσθήματα ἐξαιρετικῆς ἀγάπης καὶ ὑπολήψεως. Ἐν τῇ Ῥωσσικῇ Αὐλῇ ἡ παρουσία τοῦ Νεοφύτου Παγίδα, ἂν καὶ οὗτος ἁπλοῦν ἀρχιμανδρίτου βαθμὸν ἔφερεν, ἀπαραίτητος ἐκρίνετο ἑκάστοτε κατὰ τὰς τελετὰς καὶ ἐπισήμους παρουσιάσεις. Ὁ Τσάρος τὸν εἶχε τιμήσει διὰ δύο παρασήμων, τοῦ μεγαλοσταύρου τῆς Ἁγίας Ἄννης καὶ τοῦ ἀνωτέρου Ταξιάρχου τοῦ Ἁγίου Βλαδιμήρου, ὅστις δὲν ἀπονέμεται συνήθως καὶ ἀποτελεῖ ὑπέροχον διάκρισιν. Ἦτο δὲ ἐπιστήθιος φίλος τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας καὶ τοῦ Ποποδονότσεφ, τοῦ παρὰ τῇ Ι. Συνόδῳ τῆς Ῥωσσίας γενικοῦ ἐπιτρόπου τῆς Ἐπικρατείας. Ὁ Νεόφυτος Παγίδας πρὸς ὃν ἰδιαίτερον σεβασμὸν ἔτρεφε καὶ ἡ ἡμετέρα Βασίλισσα, ἔγραψε καί τινα ἐκκλησιαστικὰ βιβλία. Ὁ θάνατός του στερεῖ τὸν ἑλληνικὸν κλῆρον ἑνὸς τῶν διαπρεπεστάτων κληρικῶν.

— Ὁ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὁμογενὴς κ. Ἀβέρωφ ἐπὶ τῇ ἐκεῖσε μεταβάσει τῶν μελῶν τῆς Φιλαρμονικῆς ἑταιρείας προσήνεγκεν ὑπὲρ αὐτῆς 100 λίρας καὶ ὥρισεν ἐπίδομα ἐκ 2,500 φρ. ἐτησίως. Ὑπεσχέθη δὲ ἂν ἑδραιωθῇ ἡ ἑταιρία νὰ ἐπαυξήσῃ τὸ ἐτήσιον ἐπίδομα.

— Ἐπερατώθη ἡ καθ' ὅλον τὸ κράτος ἐνεργηθεῖσα κατὰ νόμον κλήρωσις τῶν στρατευσίμων τῆς ἐφετινῆς ἀπογραφῆς.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Ἐλάβομεν ἐκ Παρισίων φιλοφρόνως ἀποσταλὲν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως τὸ ἑξῆς περισπούδαστον σύγγραμμα:

Demetrius Georgiades «La Turquie actuelle», les peuples affranchis du joug ottoman et les intérêts Français en Orient. Paris Calmann Levy, Editeur. 8ον, σ. 378.

Τὸ βιβλίον τοῦτο τιμώμενον φρ. χρ. 7.50 συνιστῶμεν πρὸς πάντας τοὺς ἡμετέρους ὁμογενεῖς.

— Σήμερον διανέμεται τὸ 9ον τεῦχος τῆς μεγάλης **Ἱστορίας τοῦ Ἑλλην. Ἔθνους** *Κ. Παπαρρηγοπούλου* ἐπὶ ἐκλεκτοῦ χάρτου. Συνδρομηταὶ νέοι ἐγγράφονται καθ' ἑκάστην εἰς τὰ Καταστήματα Ἀνέστη Κωνσταντινίδου καὶ εἰς τὰ ἁπανταχοῦ ἑλληνικὰ βιβλιοπωλεῖα.

Οἱ συνδρομηταὶ τῆς *Ἑστίας* οἱ ἀποστέλλοντες χρηματικὰ ποσὰ πρὸς πληρωμὴν τῆς συνδρομῆς των ἢ πρὸς ἀγορὰν βιβλίων παρακαλοῦνται νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὄψιν ὅτι **βουλγαρικὰ γραμματόσημα, τουρκικὰ γραμματόσημα καὶ λοιπῶν εὐρωπαϊκῶν ταχυδρομείων Ἀνατολῆς δὲν εἶνε δεκτά.**

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. κ. Ἀδ. Δ. Κ)πολιν. Ἐστάλησαν ζητηθέντα φύλλα τοῦ 1891.

κ. Α. Οἰκ. Λονδῖνον. Στέλλεται εἰς τὴν νέαν διεύθυνσίν σας.

Digitized by Google

κ. Α. Π. Κ. Βερδιάνσκα. Θὰ φθαρῇ ταχυδρ. ἡ εἰκὼν διότι εινε πολὺ μεγάλη.

κ. Χ. Σ 'Αριθ. λαχ. ἠγοράσθη καὶ φυλάσσ. 41970 φυλλάδ. 90 ἐστάλησαν. Φωτογραφια ἐστάλη εἰς κ. Β. Χ. 'Επιστρέφομεν αὐτῷ ὑπολ. λεπτά.

κ. Μ. Β. Φιλιππούπολιν. 'Εστάλησαν ἐκ νέου 12 καὶ 13.

κ. Σ. Θ. Μεσολόγγιον. 'Εσταλ. Ποικ. Εἰκ.

κ. Η. Κ. Βερδιάνσκαν. 'Εστάλη 'Ρωμ. 369 καὶ φύλλον 1 'Εστ. εἰς κ. Λ. Κ.

κ. Σ. Α. Γ. Κέρκυραν. 'Εστάλησαν ταχ. συστ. λαχ. 'Αρχ. 17150, 9152, 9022, 29038, 29036.

κ. Γ. Γ. Γαλάζιον. 'Αριθμὸς λαχ. 'Αρχ. ἠγοράσθη 9155 ἀποστείλατε ἀντίτιμον φρ. 2.50 διὰ ῥωμουν. γραμματοσήμων ἵνα λάβετε αὐτὸν ταχυδρ.

Κυπρ. Συλλ. Λευκωσίαν. Διεβιβάσθη εἰς τὸν κ. Γ. Σ.

κ. Δ. Α. Πάτρας. 'Ενεγράφητε καὶ ἐστάλη σειρὰ φύλλων μετ' ἀποδείξ. Τὸ σταλὲν δὲν δύναται νὰ δημοσιευθῇ, διότι θὰ προσέκοπτεν ἡ ἐν τῇ 'Ανατολῇ κυκλοφορία τοῦ φύλλου.

κ. Ν. Τσ. 'Ρόνιτσαν. 'Η φωτογρ. ἐδόθη εἰς τὸν κ. Γ. Σ. κατὰ τὴν ἐντολήν σας.

κ. Σ. Λ. 'Ιωάννινα. 'Ηγοράσθησαν διὰ ληφθ. χρημ. ἀριθμοὶ λαχείου 'Αρχ. 34597, 29147, 9158, 45014, 34209, 29156, 29153, 34211, 41971, 9156, 45465, 9154, 45013, 24153, 9157.

κ. Ι. Σ. Πάτρας. 'Αδυνατοῦμεν νὰ σᾶς εὐχαριστήσωμεν· ἀποταθῆτε πρὸς τὸν κ. Μπέκ, ὅστις τὸ ἔχει ἔργον.

κ. Σταμ. Σμύρνην. 'Εστάλη Φασ. Φιλ. καὶ 2 λαχ. 'Αρχ. 29151, 34208 συστημ. ἀξία ὅλων φρ. 8. Εἴμεθα ἐξωφλ.

ΔΩΡΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΕΓΓΡΑΦΟΝΤΑΣ
ΝΕΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ

Οἱ συνδρομηταὶ τῆς 'Εστίας οἱ ἐγγράφοντες **ἕνα νέον συνδρομητὴν** καὶ ἀποστέλλοντες τὴν ἐτησίαν συνδρομὴν αὐτοῦ λαμβάνουσιν ὡς δῶρον:
Τὸν **Φασουλῆν Φιλόσοφον τοῦ Σουρῆ**
ἢ **25 τόμους τῆς 'Ελλ. Βιβλιοθήκης**
ἢ **4 τόμους Βιβλιοθήκης «'Εστίας».**

Οἱ ἐγγράφοντες **δύο νέους συνδρομητὰς** λαμβάνουσιν ὡς δῶρον:
Τὰ Ποιήματα Βαλαωρίτου
ἢ **Τὰ Ποιήματα Παράσχου**
ἢ **Εἰκόνας Γυναικείας Καλλονῆς**
ἢ **Εἰκόνας Χριστιαν. Τέχνης.**

Οἱ ἐγγράφοντες **τρεῖς νέους συνδρομητὰς** λαμβάνουσιν ὡς δῶρον:
Τὸν Λουκῆν Λάραν εἰκονογραφημένον.
ἢ **τὸν Α΄ τόμον τῆς 'Ιστορίας τοῦ ΙΘ΄ Αἰῶνος.**
ἢ **τὰς Ποικίλας εἰκόνας.**

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ

ΚΙΜΩΝΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ

ΣΕΛΙΔΕΣ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ

Τιμῶνται δραχ. 1.50

'Εν τοῖς Βιβλιοπωλείοις 'Εστίας, Βίλμπεργ καὶ Μπέκ,
'Ο ἀποστέλλων δραχ. 1.65 λαμβάνει τὸ βιβλίον ταχυδρομικῶς.

ΜΙΚΡΑΙ Η ΜΕΓΑΛΑΙ
ΑΓΓΕΛΙΑΙ

πρὸς δημοσίευσιν εἰς τὸ περικάλυμμα τῆς *'Εστίας* γίνονται δεκταὶ κατ' ἰδιαιτέραν συμφωνίαν.

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ ΙΟΥΛΙΟΥ ΒΕΡΝ

Συμπληρωθὲν ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἔργον

ΡΩΒΥΡΟΣ Ο ΚΑΤΑΚΤΗΤΗΣ

ἐκ μεγάλων σελ. 218 μετὰ 45 λαμπρῶν εἰκόνων.

Τιμᾶται δρ. 6 ἐν τῷ 'Εσωτερικῷ

» φρ. χρ. 6 ἐν τῷ 'Εξωτερικῷ.

ΑΠΟΣΤΕΛΛΕΤΑΙ ΥΠΟ ΤΗΣ ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

14 'Απριλίου 1892

	Αγορά.		*Πώλησ.*	
ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	Δρ.	Λ.	Δρ.	Λ.
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο[ο. . .	453	—	455	—
» 120,000,000 πρὸς 5 ο]ο. . .	490	—	495	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο]ο. . .	486	—	490	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο]ο. . .	412	—	420	—
» 30,000,000 πρὸς 4 ο]ο. . .	—	—	—	—
» 125,000,000 πρὸς 4 ο]ο. . .	—	—	—	—
Κτηματικαὶ ὁμολογίαι ἐθνικῆς τραπέζης 60,000,000 μετὰ λαχείου . .	570	—	571	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
'Εθνικὴ Τράπεζα τῆς 'Ελλάδος . .	3665	—	3670	—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . .	123	—	123	50
Τράπεζα 'Ηπειροθεσσαλίας. . . .	—	—	—	—
Βιομηχανικῆς πίστεως	72	—	72	25
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	131	—	131	50
Σιδηροδρόμου 'Αθηνῶν-Πειραιῶς .	438	—	440	—
Σιδηροδρόμου Πελοποννήσου . . .	190	—	191	—
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	154	—	155	—
'Ανωνύμου ἑταιρίας ὁ «'Ερμῆς» . .	57	—	60	—
'Ελληνικοῦ Πυριτιδοποιείου . . .	75	—	80	—
Δημοσίων καὶ δημοτικῶν ἔργων . .	61	50	62	—
'Εταιρίας ἐργοληψιῶν	305	—	310	—
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
Εἰκοσάφραγκον τέλος μηνὸς . . .	—	—	—	—
Εἰκοσάφραγκον τοῖς με-	—	—	—	—
Λίρα ὀθωμανικὴ	—	—	—	—
Λίρα ἀγγλικὴ	—	—	—	—
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον Αγγλίας	36	—	36	35
Γαλλίας	143	—	144	—
Ὄψεως 'Αγγλίας	36	40	36	55
Γαλλίας	144	—	145	—

Digitized by Google

ΛΑΧΕΙΟΝ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

ΠΡΟΣΕΧΗΣ ΚΛΗΡΩΣΙΣ

ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΝ ΚΥΡΙΑΚΗΝ ΤΟΥ ΜΑΪΟΥ

ΚΕΡΔΙΖΟΥΣΙΝ 63 ΑΡΙΘΜΟΙ

ΤΑ ΕΞΗΣ ΠΟΣΑ, ΑΤΙΝΑ ΜΕΝΟΥΣΙΝ ΑΝΑΛΛΟΙΩΤΑ, ΟΣΑΔΗΠΟΤΕ ΓΡΑΜΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΑΝ ΠΩΛΗΘΩΣΙΝ

Ὁ πρῶτος ἀριθμὸς κερδίζει	**δρ.**	**20000**
Οἱ δύο ἑπόμενοι ἀνὰ	»	**2500**
Οἱ πέντε ἑπόμενοι ἀνὰ	»	**500**
Οἱ δέκα ἑπόμενοι ἀνὰ	»	**300**
Οἱ τελευταῖοι τεσσαράκοντα πέντε ἀνὰ	»	**100**

Ἤτοι ἐν ὅλῳ διανέμονται εἰς τοὺς κερδίζοντας

35,000 ΔΡΑΧΜΩΝ

Τὰ κέρδη πληρώνονται ἀμέσως ὑπὸ τοῦ ταμείου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας ἐπὶ τῇ προσαγωγῇ τῶν γραμματίων.

Οἱ ἐπιθυμοῦντες ν' ἀγοράσωσι γραμμάτια ἀποστέλλουσι τὸ ἀντίτιμον πρὸς τὴν **Διεύθυνσιν τῆς Ἑστίας** [**Δραχ. 2 ἐν τῷ Ἐσωτερικῷ—Φράγκα 2 ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ**] καὶ ἐπὶ πλέον λεπτὰ 50, ὅπως λάβωσι ταῦτα συστημένα ἐντὸς φακέλλου ταχυδρομικῶς.

Οἱ θέλοντες ὅμως ν' ἀποφύγωσι τὴν πρόσθετον δαπάνην τῆς ἀποστολῆς, δύνανται νὰ ἐμπιστευθῶσι ταῦτα εἰς φύλαξιν ἐν τῷ ταμείῳ τῆς «Ἑστίας». Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει λαμβάνουσι γνῶσιν τῶν ἀριθμῶν, οὓς φέρουσι τὰ γραμμάτια ἑκάστου, διὰ τῆς ἀλληλογραφίας τῆς «Ἑστίας» εὐθὺς ἅμα τῇ ἀγορᾷ. Μετὰ δὲ τὴν κλήρωσιν εἰς τοὺς τυχὸν κερδήσοντας ἀγγέλλεται τοῦτο καὶ τηλεγραφικῶς, ἐὰν δηλώσωσι τοιαύτην ἐπιθυμίαν.

Οἱ κερδήσοντες ἀριθμοὶ θὰ δημοσιευθῶσιν ἐν τῇ «ΕΣΤΙᾼ»

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΝ ΤΩι ΠΕΡΙΒΟΛΩι ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ

Καταρτισθὲν διὰ τελειοτάτων ὑλικῶν κομισθέντων ἐκ Γαλλίας καὶ Γερμανίας ἀναλαμβάνει τὴν ἐκτύπωσιν βιβλίων καὶ πᾶσαν ἄλλην οἱανδήποτε τυπογραφικὴν ἐργασίαν.

ΕΙΔΙΚΟΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΕΚΤΥΠΩΣΙΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

Τὸ Τυπογραφεῖον τῆς Ἑστίας ἀναλαμβάνει ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην τὴν ἐκλογὴν χάρτου, τὰς τυπογραφικὰς διορθώσεις καὶ τὴν βιβλιοδέτησιν τῶν ἐκτυπουμένων βιβλίων καὶ ἀναδέχεται τὴν ἐκτέλεσιν πάσης παραγγελίας ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.

Digitized by Google

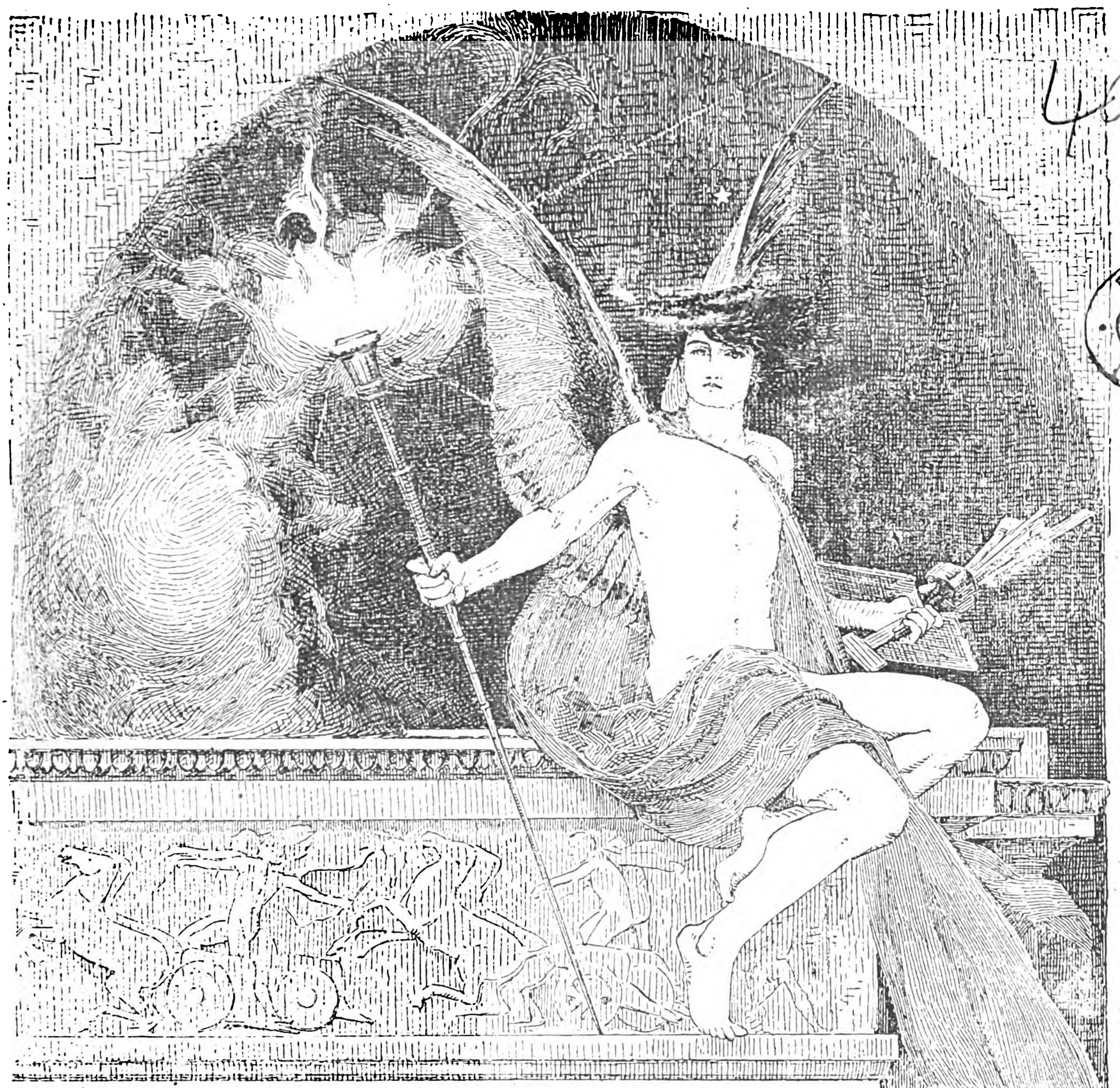

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Ἐξεδόθησαν τὸ Α' Β' Γ' Δ' Ε' ΣΤ' Ζ' καὶ Η' φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ' Αἰῶνος

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ: ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΟΛΥΛΑΣ, ὑπὸ *Γεωργίου Καλοσγούρου.*

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ.

Η ΣΥΓΧΩΡΕΣΙΣ, διήγημα ὑπὸ *Ἰακώβου Πολυλᾶ.*

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ: **Θάλασσα,** ὑπὸ *Κωστῆ Παλαμᾶ.*

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ.

ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ: **Κοινὴ διατροφὴ πολλῶν.**

ΕΔΩ Κ ΕΚΕΙ: **Καθίζησις καὶ προσάμμωμα ἐν τῷ Νιαγάρᾳ. — Τηλέγραφοι ἀπὸ τοῦ νοῦ ἄνευ σύρμάτων. — Θάνατος νηστευτοῦ.**

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ.

ΕΙΚΟΝΕΣ.

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Ἀρχαιολογικά, Φιλολογικά.**

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ.

ΠΑΙΓΝΙΑ.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ἰάκωβος Πολυλᾶς. — Δύο θαλασσογραφίαι ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Πύλου.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις 22 Ἀπριλίου.

Τὴν ἑσπέραν τῆς Τρίτης ἡ Β. Οἰκογένεια συνοδευομένη ὑπὸ τῆς μεγάλης κυρίας τῆς τιμῆς κ. Θεοχάρη, τοῦ ὑπασπιστοῦ κ. Παπαδιαμαντοπούλου, τοῦ τελετάρχου κ. Βουδούρη καὶ τοῦ κλειδούχου τῆς Βασιλίσσης κ. Μεσσαλᾶ κατῆλθον διὰ τοῦ τροχιοδρόμου εἰς Πειραιᾶ καὶ ἐπέβησαν τῆς θαλαμηγοῦ *Σφακτηρίας*. Τὴν 8ην ὥραν παρεκάθισαν εἰς γεῦμα ἐπὶ τῆς *Σφακτηρίας* εἰς ὃ ἔλαβον μέρος ὁ ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν καὶ ὁ ὑποναύαρχος τῆς θωρηκτῆς μοίρας κ. Σταματέλος. Μετὰ τὸ γεῦμα ἀπέπλευσε τοῦ λιμένος Πειραιῶς ἡ *Σφακτηρία* κατευθυνομένη εἰς Πάρον. Ἀφοῦ παρέμειναν δ' ἐπ' ὀλίγον ἐκεῖ μετέβησαν εἰς Ἀντίπαρον, ἵνα ἐπισκεφθῶσι τὰ μεταλλεῖα. Ἐκεῖθεν ἡ *Σφακτηρία* ἔπλευσε περὶ τὴν ἑσπέραν τῆς Τετάρτης εἰς Μύκονον. Ἡ Βασιλικὴ Οἰκογένεια περιῆλθε τὴν νῆσον ταύτην, εἶτα δὲ ἐπέβη τῆς *Σφακτηρίας* καὶ κατηυθύνθη εἰς Τῆνον. Ἡ ὑποδοχὴ ἣν ἐποίησαν οἱ Τήνιοι εἰς τὰς Α. Α. Μεγαλειότητας εἶναι ἀνωτέρα περιγραφῆς. Τὴν 3ην καὶ 10 λεπτὰ τῆς πρωΐας ἠγκυροβόλησεν ἡ *Σφακτηρία* εἰς Τῆνον, ἀπ' ἐκείνης δὲ τῆς στιγμῆς ἅπαντες οἱ κάτοικοι εὑρίσκοντο εἰς τὴν προκυμαίαν, ἀναμένοντες τὴν ἀποβίβασιν τῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας. Ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ παρέμεινε κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τοῦ Βασιλέως, ἐτελέσθη δὲ ἐν τῷ αὐτόθι ναῷ τῆς Εὐαγγελιστρίας ἡ συνήθης δοξολογία ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ Βασιλέως εἰς ἣν παρευρέθη ἅπασα ἡ Β. Οἰκογένεια μετὰ τοῦ ἐπιτελείου αὐτῆς. Ἐκ Τήνου ἡ *Σφακτηρία* κατηυθύνθη παραπλέουσα τὰς ἄλλας νήσους εἰς Μῆλον, ὅπου ἀπεβιβάσθη ἡ Β. Οἰκογένεια καὶ ἐπεσκέφθη τὰ διάφορα αὐτόθι μεταλλεῖα.

— Ἀφίκετο τὴν παρελθοῦσαν Τετάρτην ἐκ τῆς ἀνὰ τὴν Πελοπόννησον πολιτικῆς περιοδείας ὁ τέως πρωθυπουργὸς κ. Θ. Δηλιγιάννης, ὃν ὑπεδέχθησαν δι' ἐπιδεικτικῆς διαδηλώσεως οἱ ἐν Ἀθήναις πολιτικοὶ φίλοι του.

— Τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ τύπου προεικάζει ὅτι αἱ βουλευτικαὶ ἐκλογαὶ θ' ἀποδῶσιν ὑπὲρ τοῦ κ. Τρικούπη. Ἐκ τούτου ὕψωσις ἐπῆλθεν ἀπὸ τοῦδε εἰς πάντα τὰ χρεώγραφα καὶ τὰς μετοχάς· ἔκπτωσις δὲ μικρὰ τοῦ χρυσοῦ.

— Ἡ Φιλοσοφικὴ σχολὴ τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου μετὰ τὰς εἰσηγήσεις τῶν οἰκείων καθηγητῶν περὶ πληρώσεως τῶν ἑδρῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας καὶ τῆς Ἱστορίας τῆς Φιλοσοφίας προέβη εἰς ψήφισιν· ἐκ δὲ τῶν προταθέντων καθηγητῶν διὰ μὲν τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν ἔλαβον ψήφους 4 ὁ κ. Γ. Κρέμος, ψήφους 6 ὁ κ. Καρολίδης καὶ ψήφους 7 ὁ κ. Σωτηριάδης, μίαν δὲ ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου κ. Λάμπρος. Εὑρέθησαν καὶ δύο λευκαὶ ψῆφοι. Διὰ δὲ τὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας 2 μὲν ἦσαν ὑπὲρ τοῦ κ. Κουτσουβέλη, 9 δὲ ὑπὲρ τοῦ κ. Μαργαρίτη Εὐαγγελίδου. Αἱ λοιπαὶ ἦσαν ἐννέα λευκαί. Ὥστε τὴν σχετικὴν πλειονοψηφίαν ἔλαβον διὰ μὲν τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν ὁ κ. Γ. Σωτηριάδης, διὰ δὲ τὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας ὁ κ. Μαργαρίτης Εὐαγγελίδης.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Κ. Χ. Βάμβα **Περὶ τῆς διὰ τῆς ἐργασίας οἰκονομίας,** μελέτη ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῷ «Παρνασσῷ». Ἐν Ἀθήναις. Τυπογραφεῖον Ἑστίας 1892. 8ον, σ. 15.

— **Ἔκθεσις τῶν πεπραγμένων τοῦ ἐν Ἀθήναις Μουσικοῦ καὶ Δραματικοῦ Συλλόγου.** Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ Τυπογραφείου Π. Δ. Σακελλαρίου. 8ον, σ. 26 μετὰ πινάκων.

— *Φιλολογικὸς Σύλλογος Παρνασσός.* **Λογοδοσία** τῶν κατὰ τὸ ΚϚ' γενομένων (1890—1891) ὑπὸ Σίμου Μπαλάνου προέδρου. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας. 1892. 8ον, σ. 64—λϛ'.

Ἐπειδὴ πολλοὶ τῶν συνδρομητῶν τῆς **Ἑστίας** *κερδήσαντες εἰς τὸ Καλλιτεχν. Λαχεῖον ζητοῦσι ταχυδρομικῶς τὰ κερδηθέντα, δηλοῦται αὐτοῖς ὅτι μόνον αἱ μικραὶ φωτογραφίαι ἀποστέλλονται, διότι αἱ λοιπαὶ εἰκόνες ἕνεκα τοῦ ὄγκου των ἢ δὲν εἶνε δεκταὶ ἢ κινδυνεύουσι νὰ φθαρῶσι κατὰ τὴν ἀποστολήν. Αἱ μικραὶ φωτογραφίαι ἀποστέλλονται ταχυδρομικῶς συστημέναι ἐπὶ τῇ προαποστολῇ 30 λεπτῶν εἰς γραμματόσημα παντὸς ἔθνους.*

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Χ. Ν. Α. Ξηροχώριον. Λαχ. Ἀρχ. ἠγοράσθη καὶ ἐφυλάχθη 29148. Σταλὲν ἀκατάλληλον.

κ. Π. Ν. Π. Θεσσαλονίκην. Λαχ. Ἀρχ. ἐστάλησαν 24158 καὶ 34598.

Φιλ. Ἀδελφ. Ἀγ. Ἰλδιρ'μιον. Ἐστάλη εἰς κ. Α. Ζ. λαχ. Ἀρχ. 34595.

Ἀ ν ω ν ύ μ ῳ. Εὐχαρίστως θὰ τὸ δημοσιεύσωμεν.

κ. Ι. Μ. Κωνστάντζαν. Φορτωτικὴ ἐλήφθη· θὰ φροντίσωμεν περὶ τῶν λοιπῶν.

κ. Χ. Β. Τ. Καρδασαρᾶν. Ἠγορ. καὶ φυλλάσ. λαχ. ἀρχ. 17154.

κ. Δ. Κ. Μπ Χάλκην. Ἠγορ. καὶ φυλάσ. λαχ. 34594 καὶ 45015.

κ. Ε. Κ. Ν. Γιούργεβον. Ἐλήφθησαν, ἐστάλησαν φωτογραφίαι ταχ. συστ. Φωτ. πλ. Μιαούλη δὲν ὑπάρχει, ὑπόλ. εἰς διάθεσίν σας δρ. 2,80.

κ. Δ. Λ. Ληξούριον. Ἐλήφθησαν παρὰ τοῦ κ. Α. Μ. δρ. 23 καὶ ἐπιστώθητε.

κ. Π. Β. Ἀργοστόλιον. Ἐνεγράφη ὁ κ. Δ. Β. καὶ ἐστάλη σειρὰ φύλλων.

κ. Γ. Ε. Ρ. Ἰωάννινα. Οἰνοποιία Ο. Ῥουσσοπούλου φρ. χρ. 4,45 ταχ. συστ.

κ. Γ. Μ. Χρ. Πανηγίαν Θάσου. Ἐστάλησαν «Νέα Φάρμακα».

κ. Γ. Ρ. Βραΐλαν. Ἐστάλη «Ἀνθοκομία».

Digitized by Google

EINLADUNG ZUM ABONNEMENT

auf die

ALLGEMEINE ZEITUNG

(FRUEHER IN AUGSBURG ERSCHIENEN)

MIT WISSENSCHAFTLICHER UND VOLKSWIRTHSCHAFTLICHER BEILAGE

Preis vierteljaehrlich **IM POSTABONNEMENT**: für **GRIECHENLAND** Drachmen 20.—
Bei directem Bezug unter Streifband **MONATLICH** Dr. 7.—, in Halbwochensendungen Dr. 6.—

Die „Allgemeine Zeitung" erfreut sich in- und ausserhalb Deutschlands des Rufes als angesehenstes Organ der deutschen Tagespresse und hat sich denselben stets zu erhalten gewusst durch Unabhaengigkeit nach allen Richtungen, freie aber massvolle Beurtheilung der politischen Tagesfragen, gediegene und umfassende Eroerterung der staatswirthschaftlichen Bewegungen und socialen Propleme aller Culturvoelker.

Die „BEILAGE ZUR ALLGEMEINEN ZEITUNG", zu deren Mitarbeitern die hervorragendsten Vertreter der Wissenschaften und Künste zaehlen, widmet allen einschlaegigen Erscheinungen die gebührende Beachtung durch gediegene Referate oder selbstaendige Aufsaetze von meist bleibendem Werth.

Der HANDELS- UND VOLKSWIRTHSCHAFTLICHE THEIL bietet in Originalartikeln, umfassender Berichterstattung aus allen Zweigen des Geld- und Güterverkehrs, sowie durch telegraphische Cursberichte von den wichtigsten Boersenplaetzen dem Capitalisten und Geschaeftsmann hinreichendes Material zur Information und Belehrung.

In der hier angedeuteten Reichhaltigkeit und Gediegenheit nimmt die „Allgemeine Zeitung" den ersten Rang in der gesammten Publicistik ein. Ihre Leitartikel und wissenschaftlichen Abhandlungen dienen haeufig als Quelle oder Basis für groessere Arbeiten und grundlegende Werke aller Disciplinen. Die „Allgemeine Zeitung" zaehlt desshalb zu den werthvollsten Bestandtheilen der oeffentlichen und Privat-Bibliotheken.

Probenummern liefert auf Wunsch: KARL WILBERG, kgl. Hofbuchhandlung in ATHEN, welche auch Abonnementsauftraege für Postbezug oder directe Lieferung übernimmt.

Hochachtungsvoll

EXPEDITION DER ALLGEMEINEN ZEITUNG

IN MÜNCHEN.

Digitized by Google

ΑΓΓΕΛΙΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΣΑ

ΤΟΥΣ ΤΑΜΙΕΥΟΝΤΑΣ ΧΡΗΜΑΤΑ

ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΕΧΟΝΤΑΣ ΜΙΚΡΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΒΕΒΑΙΟΤΗΣ ΚΕΡΔΟΥΣ

ΧΩΡΙΣ ΚΙΝΔΥΝΟΝ ΖΗΜΙΑΣ

Οἱ φυλάττοντες ἐξ οἰκονομιῶν ἢ δώρων μικρὰ χρηματικὰ ποσά, ἀντὶ νὰ ἔχουν ταῦτα ἄψυχα καὶ νεκρὰ ἐντὸς τῶν χρηματοφυλακίων των, δύνανται νὰ τὰ διαθέσωσι κατὰ τρόπον, ὥστις ἀσφαλίζει εἰς αὐτοὺς κέρδος μεγάλον ἢ μικρὸν ἀναλόγως τῆς τύχης των, **κέρδος βέβαιον χωρὶς κανένα φόβον** μὴ χάσωσι τὰ χρήματά των,

ΑΓΟΡΑΖΟΝΤΕΣ ΟΜΟΛΟΓΙΑΣ

ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟΥ ΔΑΝΕΙΟΥ

τῶν ὁποίων ἡ μὲν ἀρχικὴ τιμὴ εἶνε δραχμαὶ 10 ἡ δὲ τιμὴ εἰς ἣν παρέχει ταύτας ἡ Διεύθυνσις τῆς Ἑστίας εἰς τοὺς ἀναγνώστας αὐτῆς εἶνε τὸ ἥμισυ ἤτοι

ΔΡΑΧΜΑΙ ΠΕΝΤΕ

διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν

ΦΡΑΓΚΑ ΧΡΥΣΑ ΤΕΣΣΑΡΑ

διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν

μετὰ τῶν ἐξόδων τῆς ταχυδρομικῆς ἐπὶ συστάσει ἀποστολῆς.

Ὁ κάτοχος ὁμολογίας τοῦ Πατριωτικοῦ Δανείου μετέχει τῶν κατὰ τριμηνίαν κληρώσεων αὐτοῦ καθ' ἃς δύναται νὰ τύχῃ **ἀμοιβῆς:**

ΔΡΑΧΜΩΝ 900—55—20

ἢ νὰ κληρωθῇ εἰς τὸ ἄρτιον ἡ ὁμολογία του, ὅτε καὶ πάλιν θὰ λάβῃ **δραχμὰς 10 ἀντὶ τῶν 5 ἃς ἔδωκε.** Ὥστε ὄχι μόνον δὲν θὰ χάσῃ ποτὲ τὰ χρήματά του, ἀλλὰ **τοὐλάχιστον θὰ τὰ διπλασιάσῃ.**

Πλὴν τούτου δὲ κατὰ τριμηνίαν θὰ δοκιμάζῃ καὶ τὴν γλυκεῖαν συγκίνησιν τῆς προσδοκίας κέρδους ἀναμένων τοὺς ἀριθμοὺς τῶν κληρώσεων, οὓς χάριν τῶν ὁμολογιούχων ἀναγνωστῶν αὐτῆς θὰ δημοσιεύῃ εἰς τὸ ἑξῆς ἡ Ἑστία.

Οἱ ἐπιθυμοῦντες ν' ἀποκτήσωσιν ὁμολογίας τοῦ Πατριωτικοῦ Δανείου ἀποστέλλουσι τὸ ἀντίτιμον αὐτῶν πρὸς τὴν **Διεύθυνσιν τῆς Ἑστίας** διὰ συστημένης ἐπιστολῆς καὶ λαμβάνουσιν ἀμέσως ταύτας.

Ἡ προσεχὴς κλήρωσις εἶνε τὸν Ἰούνιον

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Α΄ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 3 ΜΑΪΟΥ 1892 ΑΡΙΘ. 18

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ΄ Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Ἐξεδόθη καὶ τὸ Θ΄ φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ΄ Αἰῶνος

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΙ ΕΚΛΟΓΑΙ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ: **Ἐντυπώσεις Γάλλου.**

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ: **Ἡμέραι ἐκλογῶν.**

Η ΣΥΓΧΩΡΕΣΙΣ, διήγημα ὑπὸ *Ἰακώβου Πολυλᾶ.*

ΤΑ ΕΝ ΚΛΩΒΟΙΣ ΠΤΗΝΑ, ὑπὸ *Ν. Χ. Ἀποστολίδου.*

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ.

ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ

ΛΟΓΟΣ ΡΕΝΑΝ **ἐν τῷ Συλλόγῳ πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν.**

ΕΙΚΟΝΕΣ.

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Φιλολογικά, Ἐπιστημονικά, Καλλιτεχνικά, Μουσικά.**

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ὁ βασιλόπαις Ἀνδρέας. — Καραβανσεράϊ ἐν Κορίνθῳ. — Οἰκογενειακὸν δρᾶμα.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις 29 Ἀπριλίου.

Οἱ Βασιλεῖς μετὰ τῆς ἀκολουθίας των ἀπῆλθον εἰς Δεκέλειαν, θὰ ἐπιστρέψουν δὲ μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐκλογῶν, ὅτε ὁ Διάδοχος μετὰ τῆς Πριγκιπίσσης Σοφίας θὰ μεταβῶσι διὰ Βρεντησίου εἰς Δανίαν, ὅπως παρευρεθῶσιν εἰς τοὺς χρυσοῦς γάμους τῶν Βασιλέων τῆς Δανίας.

— Τὴν νύκτα τοῦ παρελθόντος Σαββάτου ἡ ἐν τῷ λιμένι Πειραιῶς ὑπὸ τὸν ὑποναύαρχον κ. Σταματέλον ὁρμοῦσα θωρηκτὴ μοῖρα ἐξετέλεσε γυμνάσια συνεννοήσεως ἐν νυκτὶ δι' ἠλεκτρικοῦ φωτός, πυραύλων καὶ φανῶν. Τὰ γυμνάσια ταῦτα παρετάθησαν μέχρι βαθείας νυκτὸς καταπαύσαντα μετὰ τὸν κατάπλουν τῆς βασιλικῆς θαλαμηγοῦ *Σφακτηρίας* διὰ τῆς ὁποίας ἐπανῆλθεν ἡ Βασιλικὴ οἰκογένεια ἐκ τῆς ἀνὰ τὰς Κυκλάδας ἐκδρομῆς.

— Διὰ τοῦ εἰς Πειραιᾶ καταπλεύσαντος ἐξ Ὀδησσοῦ ῥωσσικοῦ ἀτμοπλοίου *Τσάρος* ἐκομίσθη κιβώτιον περιέχον πολυτελεστάτην ἐπιτραπέζιον συσκευὴν διὰ δεκαοκτὼ ἄτομα, δῶρον τῶν ἐν Ὀδησσῷ Ἑλλήνων πρὸς τὸν βασιλόπαιδα Γεώργιον διὰ τὴν διάσωσιν ὑπ' αὐτοῦ ἐν Ἰαπωνίᾳ τοῦ Διαδόχου τοῦ ῥωσσικοῦ Θρόνου. Ἡ ὡραία αὕτη συσκευή, ἥτις κατεσκευάσθη δι' ἐράνων συλλεγέντων τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ ἐν Ὀδησσῷ Ἕλληνος προξένου κ. Βουτσινᾶ ἐστοίχισε 2,000 ἀργυρᾶ ῥούβλια. Τὴν ἐπιτραπέζιον ταύτην συσκευὴν ἀνελθὼν εἰς τὰ Ἀνάκτορα ὑπάλληλος τοῦ ἐν Πειραιεῖ ῥωσσικοῦ πρακτορείου παρέδωκεν εἰς ἕνα τῶν ὑπασπιστῶν τοῦ Βασιλέως.

— Ὁ Βασιλεὺς ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ ὀνόματός του κατὰ τὴν ἐν Τήνῳ ἀποβίβασίν του ἐκ τῆς *Σφακτηρίας* ἀπένειμεν ἰδιοχείρως εἰς τὸν ὑπασπιστὴν αὐτοῦ κ. Παπαδιαμαντόπουλον τὸ παράσημον τῶν Ταξιαρχῶν, εἰς τὸν τελετάρχην τῶν Ἀνακτόρων κ. Μπουντούρην τὸν χρυσοῦν Σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος, εἰς τὸν ὕπαρχον τῆς *Σφακτηρίας* κ. Κ. Κανάρην, πλωτάρχην, τὸν χρυσοῦν Σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος καὶ εἰς τὸν ἰατρὸν τοῦ βασιλικοῦ ναυτικοῦ κ. Ὀρλὼφ τὸν ἀργυροῦν Σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος.

— Τὸ ἡγουμενοσυμβούλιον τῆς ἱερᾶς μονῆς Αἰγίνης ἐψήφισε πίστωσιν ἐκ 2,000 δραχμῶν ὡς προσφορὰν διὰ τὴν ἐνταῦθα ἀνέγερσιν μητροπολιτικοῦ καταστήματος. Ὡς γνωστὸν καὶ ἄλλαι μοναὶ τοῦ Κράτους, πλὴν τῶν ὁμογενῶν ἄλλων φιλανθρώπων καὶ τῶν δήμων, συνεισέφερον ὑπὲρ τοῦ μητροπολιτικοῦ καταστήματος, ἀνέρχεται δὲ τὸ μέχρι τοῦδε συλλεχθὲν ποσὸν εἰς πολλὰς χιλιάδας δραχμῶν. Ἤρξαντο δὲ πρό τινος καὶ αἱ προπαρασκευαστικαὶ διὰ τὴν οἰκοδομὴν ἐργασίαι.

— Μετὰ πολλοῦ πείσματος διεξάγεται ὁ ἐκλογικὸς ἀγὼν ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς Ἑλλάδος. Ἐν Ἀθήναις δὲ τοσοῦτον ἐξήφθησαν τὰ πάθη ὥστε ἡ Ἀστυνομία ἠναγκάσθη νὰ προβῇ εἰς αὐστηρὰς διατάξεις πρὸς ἀποσόβησιν ἐνδεχομένων συμπλοκῶν. Πρὸς τοῦτο ἠμποδίσθησαν αἱ νυκτεριναὶ συναθροίσεις καὶ διαδηλώσεις, αἱ γενόμεναι δὲ ἀπόπειραι πρὸς παράβασιν τῆς ἀστυνομικῆς διαταγῆς παρεκωλύθησαν διὰ τῆς ἐπελάσεως τῶν ἐφίππων περιπόλων καὶ τῆς χρησιμοποιήσεως τῶν ἀντλιῶν τοῦ Πυροσβεστικοῦ λόχου.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Ἑταιρία τῶν Τυπογράφων καὶ Βιβλιοδετῶν Γουτεμβέργιος. **Πρακτικὰ** τῆς ΝΒ' καὶ ΝΓ' Γενικῆς Συνελεύσεως μετὰ τῆς λογοδοσίας τοῦ Διοικητικοῦ συμβουλίου περὶ τῶν πεπραγμένων κατὰ τὸ 1891 ἔτος. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ Τυπογραφείου ὁ «Παλαμήδης» 1892, 8ον σ. 28.

— Ἐξεδόθη τὸ φυλλάδιον Μαρτίου τοῦ **Παρνασσοῦ** περιοδικοῦ ἐκδιδομένου ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Χ. Ἀννίνου. Περιέχει ὕλην ἐκλεκτὴν καὶ ποικιλωτάτην.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Ἀληθινῷ. Ἐνταῦθα. Ἀκατάλληλον· εὐχαριστοῦμεν.

κ. Γ. Ι. Λ Ἀδριανούπολιν. Λεύκωμα ἐλήφθη· εὐχαριστοῦμεν. Τὰ ζητούμενα βιβλία θὰ σταλοῦν ἅμα ἐκδοθοῦν.

κ. Θ. Δ. Σμύρνην. Ἐλήφθησαν δρ. 56. Ἐλησμονήσατε τὸ ἀντίτιμον τῶν 6 ἐπὶ πλέον φύλλων. Παρακαλοῦμεν νὰ σταλῇ μετὰ τῆς προσεχοῦς δόσεως.

κ. Α. Σ. Πρέβεζαν. Δὲν ἐκρίθη ἄξιον δημοσιεύσεως δυστυχῶς.

Legai, Μυτιλήνην. Ἀκατάλληλον.

κ. κ. Ἀδ. Δεπ. Κ)πολιν. Ὁ λογαριασμός μας εἶνε συμφωνότατος καὶ ἐκλείσθη μὲ χρέωσίν μας 7.50 φρ. χρ. εἰς μεταφοράν, μὴ συμπεριλαμβανομένων φύλλων καὶ συνδρομῶν 1892.

κ. Ι. Γ. Β Ἡράκλειον. Ἀδυνατοῦμεν νὰ σᾶς εὐχαριστήσωμεν. Ὁ κ. Σ. θὰ τακτοποιήσῃ τὴν ἀποστολὴν τῶν φύλλων, εἶπε.

κ. Κ. Κ. Σαμοκόφ. Σᾶς ἐστάλησαν λαχ. ἀρχ. 41975—34210 17159—17153 —24154—24157—41979—41967 —34207—17156—34591—45464. Καὶ ὑπόλ. 1,50 φρ. διὰ γραμματοσήμων.

κ. Β. Κ. Ἰωάννινα. Διὰ ληφθέντων χρημάτων ἠγοράσθησαν ὄχι δύο ἀλλὰ τρία λαχ. ἀρχ. καὶ ἐφυλάχθησαν Ἀριθ. 34204—45463—17157.

κ. Ι. Μ. Κωνστάντζαν. Ἀποστέλλομεν 20 λαχ. ἀρχ. τὰ ἑξῆς: 34589—34593—34512—34205—34202—45022 —45016—45462—45458—45454—41968—41976— 41980—91!9—29149—24151—24159—17151— 17155—17158.

κ. Ι. Ν. Οἰ. Νεοχώριον Κ]πόλεως Ἠγοράσθησαν καὶ φυλάσσονται 2 λαχ. ἀρχ. 34590—41973.

κ. Γ. Θ. Γ. Γαλάζιον. Ἐστάλη τὸ ἀγορασθὲν λαχ. ἀρχ. 9155.

κ. κ. Ι Κ. Πάτρας — Δ. Μ. Ψ. Πειραιᾶ. Ἐστάλη ζητηθὲν φυλλάδιον.

κ. Χ. Χ. Τρ καλτ. Ἐπανελήφθη. Διεκόπη ἐκ λάθους τῆς Διεκπεραιώσεως. Ἐστάλησαν καθυστ. φυλ.

Δα Α. Θ. Ekaterinoslaf. Ἐλήφθησαν, ἐνεγράφητε. Στέλλεται σειρὰ φύλλων καὶ ἀπόδειξις.

κ. Ε. Π. Δ. Calarasi. Ἐλήφθησαν φρ. 80. εὐχαριστοῦμεν.

κ. Θ. Ι. Π. Βῶλον. Ἐστάλη δρ. 52.

κ. Α. Σ. Μ. Πάτρας. Σᾶς ἐστάλη «Μάκβεθ».

κ. Ι. Σ. Νάξον. Ἐστάλη 9ον τεῦχος Ἱστ. ΙΘ' Αἰῶνος.

Digitized by Google

ΛΑΧΕΙΟΝ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

ΠΡΟΣΕΧΗΣ ΚΛΗΡΩΣΙΣ

ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΝ ΚΥΡΙΑΚΗΝ ΤΟΥ ΜΑΪΟΥ

ΚΕΡΔΙΖΟΥΣΙΝ 63 ΑΡΙΘΜΟΙ

ΤΑ ΕΞΗΣ ΠΟΣΑ, ΑΤΙΝΑ ΜΕΝΟΥΣΙΝ ΑΝΑΛΛΟΙΩΤΑ, ΟΣΑΔΗΠΟΤΕ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΑΝ ΠΩΛΗΘΩΣΙΝ

Ὁ πρῶτος ἀριθμὸς κερδίζει	**δρ.**	**20000**
Οἱ δύο ἑπόμενοι ἀνὰ	»	**2500**
Οἱ πέντε ἑπόμενοι ἀνὰ	»	**500**
Οἱ δέκα ἑπόμενοι ἀνὰ	»	**300**
Οἱ τελευταῖοι τεσσαράκοντα πέντε ἀνὰ	»	**100**

Ἤτοι ἐν ὅλῳ διανέμονται εἰς τοὺς κερδίζοντας

35,000 ΔΡΑΧΜΩΝ

Τὰ κέρδη πληρώνονται ἀμέσως ὑπὸ τοῦ ταμείου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας ἐπὶ τῇ προσαγωγῇ τῶν γραμματίων.

Οἱ ἐπιθυμοῦντες ν' ἀγοράσωσι γραμμάτια ἀποστέλλουσι τὸ ἀντίτιμον πρὸς τὴν **Διεύθυνσιν τῆς Ἑστίας** [**Δραχ. 2 ἐν τῷ Ἐσωτερικῷ—Φράγκα 2 ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ**] καὶ ἐπὶ πλέον λεπτὰ 50, ὅπως λάβωσι ταῦτα συστημένα ἐντὸς φακέλλου ταχυδρομικῶς.

Οἱ θέλοντες ὅμως ν' ἀποφύγωσι τὴν πρόσθετον δαπάνην τῆς ἀποστολῆς, δύνανται νὰ ἐμπιστευθῶσι ταῦτα εἰς φύλαξιν ἐν τῷ ταμείῳ τῆς «Ἑστίας». Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει λαμβάνουσι γνῶσιν τῶν ἀριθμῶν, οὓς φέρουσι τὰ γραμμάτια ἑκάστου, διὰ τῆς ἀλληλογραφίας τῆς «Ἑστίας» εὐθὺς ἅμα τῇ ἀγορᾷ. Μετὰ δὲ τὴν κλήρωσιν εἰς τοὺς τυχὸν κερδήσοντας ἀγγέλλεται τοῦτο καὶ τηλεγραφικῶς, ἐὰν δηλώσωσι τοιαύτην ἐπιθυμίαν.

Οἱ κερδήσοντες ἀριθμοὶ θὰ δημοσιευθῶσιν ἐν τῇ «ΕΣΤΙΑ»

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

30 Ἀπριλίου 1892

	Ἀγορά.		Πώλησ.	
	Δρ.	Λ.	Δρ	Λ.
ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ				
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο[ο. . .	450	—	455	—
» 120,000,000 πρὸς 5 ο]ο. . .	520	—	255	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο]ο. . .	510	—	520	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο]ο. . .	420	—	430	—
» 30,000,000 πρὸς 4 ο]ο. . .	—	—	—	-
» 125,000,000 πρὸς 4 ο]ο. . .	—	—	—	-
Κτηματικαὶ ὁμολογίαι ἐθνικῆς τραπέζης 60,000,000 μετὰ λαχείου . .	568	—	569	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος .	3780	—	3790	—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . .	148	—	148	50
Τράπεζα Ἠπειροθεσσαλίας. . . .	—	—	—	
Βιομηχανικῆς πίστεως	73	—	73	50
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	136	50	137	—
Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Πειραιῶς .	450	—	455	—
Σιδηροδρόμου Πελοποννήσου . . .	193	—	193	50
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	165	—	166	—
Ἀνωνύμου ἑταιρίας ὁ «Ἑρμῆς» .	57	—	60	—
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου . . .	75	—	80	—
Δημοσίων καὶ δημοτικῶν ἔργων . .	63	—	64	-
Ἑταιρίας ἐργοληψιῶν	305	—	310	-
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
Εἰκοσάφραγκον τέλος μηνὸς . . .	—		—	-
Εἰκοσάφραγκον τοῖς με-.	-	—	-	-
Λίρα ὀθωμανικὴ . . .	—	—	—	-
Λίρα ἀγγλικὴ . . .	—		—	—
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον { Ἀγγλίας	34	40	34	85
Τρίμηνον { Γαλλίας	1,36	25	1,38	—
Ὄψεως { Ἀγγλίας	34	90	35	02
Ὄψεως { Γαλλίας	1,[illegible]8	—	1,39	—

Digitized by Google

EINLADUNG ZUM ABONNEMENT

auf die

ALLGEMEINE ZEITUNG

(FRUEHER IN AUGSBURG ERSCHIENEN)

MIT WISSENSCHAFTLICHER UND VOLKSWIRTHSCHAFTLICHER BEILAGE

Preis vierteljaehrlich **IM POSTABONNEMENT**: für **GRIECHENLAND** Drachmen 20.—
Bei directem Bezug unter Streifband **MONATLICH** Dr. 7.—, in Halbwochensendungen Dr. 6.—

Die ,,Allgemeine Zeitung" erfreut sich in- und ausserhalb Deutschlands des Rufes als angesehenstes Organ der deutschen Tagespresse und hat sich denselben stets zu erhalten gewusst durch Unabhaengigkeit nach allen Richtungen, freie aber massvolle Beurtheilung der politischen Tagesfragen, gediegene und umfassende Eroerterung der staatswirthschaftlichen Bewegungen und socialen Propleme aller Culturvoelker.

Die ,,BEILAGE ZUR ALLGEMEINEN ZEITUNG", zu deren Mitarbeitern die hervorragendsten Vertreter der Wissenschaften und Künste zaehlen, widmet allen einschlaegigen Erscheinungen die gebührende Beachtung durch gediegene Referate oder selbstaendige Aufsaetze von meist bleibendem Werth.

Der HANDELS- UND VOLKSWIRTHSCHAFTLICHE THEIL bietet in Originalartikeln, umfassender Berichterstattung aus allen Zweigen des Geld- und Güterverkehrs, sowie durch telegraphische Cursberichte von den wichtigsten Boersenplaetzen dem Capitalisten und Geschaeftsmann hinreichendes Material zur Information und Belehrung.

In der hier angedeuteten Reichhaltigkeit und Gediegenheit nimmt die ,,Allgemeine Zeitung" den ersten Rang in der gesammten Publicistik ein. Ihre Leitartikel und wissenschaftlichen Abhandlungen dienen haeufig als Quelle oder Basis für groessere Arbeiten und grundlegende Werke aller Disciplinen. Die ,,Allgemeine Zeitung" zaehlt desshalb zu den werthvollsten Bestandtheilen der oeffentlichen und Privat-Bibliotheken.

Probenummern liefert auf Wunsch: KARL WILBERG, kgl. Hofbuchhandlung in ATHEN, welche auch Abonnementsauftraege für Postbezug oder directe Lieferung übernimmt.

Hochachtungsvoll

EXPEDITION DER ALLGEMEINEN ZEITUNG
IN MÜNCHEN.

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Α΄ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 10 ΜΑΪΟΥ 1892 ΑΡΙΘ 19

Ἐξεδόθη καὶ τὸ Θ΄ φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ΄ Αἰῶνος

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ΄ Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ, ὑπὸ *Ἀριστείδου Ν. Ῥούκη.*

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ: **Πρώτη Μαΐου.**

ΘΕΣΣΑΛΙΚΑΙ ΕΙΣΟΝΕΣ: Ο ΚΕΡΑΤΖΗΣ, ὑπὸ *Ἀνδρέα Καρκαβίτσα.*

ΠΡΟΠΟΣΙΣ ΡΕΝΑΝ.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ: **Ὄφις γοητεύων. — Πόσαι ἐφημερίδες ἐκδίδονται εἰς τὸν κόσμον.**

ΕΙΚΟΝΕΣ.

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά.**

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ.

ΠΑΙΓΝΙΑ: **Χαρτίνη κλῖμαξ.**

ΕΙΚΟΝΕΣ

Αἱ Μυκῆναι ἐπὶ τῶν Ἀτρειδῶν. — Ἀδελφὸς καὶ Ἀδελφή. — Παίγνιον.

Ἕνεκα πληθώρας ὕλης ἡ συνέχεια τῶν Φυλλάδων τοῦ Γεροδήμου ἀνεβλήθη διὰ τὸ προσεχές.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις 7 Μαΐου.

Τὴν ἑσπέραν τῆς Τρίτης ἀνεχώρησεν εἰς Δανίαν, ὅπως παρασταθῇ κατὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ ἰωβιλαίου τῶν βασιλέων, σύμπασα ἡ ἡμετέρα βασιλικὴ οἰκογένεια, ἣν προέπεμψε δι' ἐπευφημιῶν ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ τοῦ σιδηροδρόμου Πελοποννήσου πλῆθος λαοῦ. Ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια θὰ ἐπανέλθῃ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Βουλῆς.

— Διὰ Β. Δ. ἐπροβιβάσθησαν εἰς ὑποστράτηγον ὁ διάδοχος Κωνσταντῖνος, εἰς πλωτάρχην ὁ βασιλόπαις Γεώργιος καὶ εἰς ὑπολοχαγὸν ὁ βασιλόπαις Νικόλαος, συνάμα δὲ ἐκοινοποιήθησαν καὶ διάφοροι ἄλλοι στρατιωτικοὶ προβιβασμοὶ πρὸς πλήρωσιν κενῶν θέσεων.

— Αἱ κατὰ τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν ἐνεργηθεῖσαι βουλευτικαὶ ἐκλογαὶ ἀνέδειξαν πλειοψηφοῦσαν τὴν πολιτικὴν μερίδα τοῦ κ. Τρικούπη, ἐκ τῶν ὑποψηφίων τῆς ὁποίας ἐπέτυχον ὑπὲρ τοὺς 150 κατὰ τοὺς μετριωτέρους ὑπολογισμούς. Οἱ λοιποὶ ἀνήκουσιν εἰς τὰς μερίδας τῶν κ. κ. Δηλιγιάννη καὶ Κωνσταντοπούλου, τινὲς δ' ἄγνωστον ἔτι τίνα ἀρχηγὸν θ' ἀκολουθήσωσι.

— Συνεπείᾳ τῆς ἀποτυχίας τῶν ὑπουργῶν Δεϊμέζη, Μελετοπούλου καὶ Φιλαρέτου, ἡ κυβέρνησις ὑπέβαλε παραίτησιν, ἣν ὁ Βασιλεὺς ἠρνήθη νὰ δεχθῇ πρὸ τῆς συγκλήσεως τῆς Βουλῆς.

— Ἐν τῇ Ἀττικῇ ἐξελέχθησαν βουλευταὶ οἱ κ. κ. Α. Σοῦτζος, Κ. Σταυρόπουλος, Α. Ζυγομαλᾶς, Δ. Καλλιφρονᾶς, Ο. Μαχρυγιάννης, Σ. Ζαχαρίτσας, Α. Ρετσίνας, Μ. Ὀριγιώνης, Α. Σχουζές, Α. Ψύλλας ἐκ τοῦ τρικουπικοῦ συνδυασμοῦ καὶ μόνος ἐκ τῶν ἀντιθέτων ὁ κ. Δ. Ῥάλλης, ἐπιλαχόντος τοῦ κ. Ι. Καμπούρογλου συντάκτου τῆς *Ν. Ἐφημερίδος*.

— Γνωστοὶ πολιτευταὶ ἀπέτυχον κατὰ τὰς ἐκλογὰς οἱ ἑξῆς: Λ. Δεληγεώργης, Σ. Σωτηρόπουλος, Α. Γεροκωστόπουλος, Κ. Κουμουνδοῦρος, Γ. Κόρπας, Ν. Γεωργιάδης, Α. Ζαΐμης κλπ. ὧν τρεῖς πρώην ὑπουργοὶ τοῦ κ. Θ. Δηλιγιάννη.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Μ. Σ Σμύρνην. Ἐστάλη ὁμολ. Πατρ. Δαν. ἡ λύσις ὀρθή, ἀλλ' ἐπρόλαβαν ἄλλοι.

κ. Θ. Δ. Σμύρνην. Τηλεγρ. ἐστοίχισε δρ. 4,40 ὑπόλοιπον 5,60 ἐγράφη εἰς πίστωσίν σας. Νὰ ἔχῃ ἀπολυτήριον σχολαρχείου διὰ νὰ δώσῃ εἰσιτηρίους ἐξετάσεις.

κ. Δ. Β. Παρισίους. Εὐχαριστοῦμεν. Βιβλίον ἀγγλ. δὲν ἐλήφθη.

κ. κ. Δ. Μ. καὶ Σ. Μ. Ζάκυνθον. Θὰ δημοσιευθῶσι προσεχῶς· εὐχαριστοῦμεν.

κ. Κ. Β. Π. Συνδρ. ἐλήφθη ἐγκαίρως. Σταλὲν δὲν ἐκρίθη κατάλληλον. Λαχ. ἀρχ. ἠγορ. καὶ φυλάσσ. ἀρ. 45457. Φύλλον 13 στέλλεται.

κ Β. Κ. Ἰωάννινα. Βιβλία στέλλονται δεδεμένα μάλιστα ἄνευ αὐξήσεως τιμῆς.

κ. Τριαντ. Τραπεζοῦντα. Ἡ εἰκὼν φιλοτεχνηθεῖσα ἤδη ἐν Λεψίᾳ θὰ δημοσιευθῇ λίαν προσεχῶς.

κ. κ. Ἀδ. Δ. Κ)πολιν. Ἐλήφθησαν καὶ ἐπιστώθητε.

Καν Γιασ. Σταμ. Σῦρον. Ἠγορ. καὶ φυλάσσ. 2 λαχ. ἀρχ. 45019 - 45459.

ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΡΙΚΟΥΠΗ

φωτοτυπικαὶ καλλιτεχνικώτατα ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τῆς **Ἑστίας** ἀποστέλλονται ἀντὶ *5 δραχμῶν* εἰς τὸ Ἐσωτερικὸν καὶ *5 χρ. φράγκων* εἰς τὸ Ἐξωτερικὸν **ἑκάστη ἑκατοντὰς ταχυδρομικῶς ἐπὶ συστάσει.**

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

7 Μαΐου 1892

ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	Ἀγορά.		Πώλησ.	
	Δρ.	Λ.	Δρ.	Λ.
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο[ο.	450	—	455	—
» 120,000,000 πρὸς 5 ο]ο.	530	—	535	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο]ο.	524	—	530	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	435	—	445	—
» 30,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	—	—	—	—
» 125,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	—	—	—	—
Κτηματικαὶ ὁμολογίαι ἐθνικῆς τραπέζης 60,000,000 μετὰ λαχείου	571	—	572	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος	3810	—	3825	—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα	153	—	154	—
Τράπεζα Ἠπειροθεσσαλίας	—	—	—	—
Βιομηχανικῆς πίστεως	73	50	74	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	144	—	145	—
Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	450	—	455	—
Σιδηροδρόμου Πελοσοννήσου	193	50	194	—
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	168	—	169	—
Ἀνωνύμου ἑταιρίας ὁ «Ἑρμῆς»	57	—	60	—
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου	80	—	90	—
Δημοσίων καὶ δημοτικῶν ἔργων	63	—	64	—
Ἑταιρίας ἐργοληψιῶν	305	—	310	—
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
Εἰκοσάφραγκον τέλος μηνὸς	—	—	—	—
Εἰκοσάφραγκον τοῖς με-.	—	—	—	—
Λίρα ὀθωμανικὴ	—	—	—	—
Λίρα ἀγγλικὴ	—	—	—	—
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον Ἀγγλίας	34	20	34	75
Τρίμηνον Γαλλίας	1,36	—	1,37	25
Ὄψεως Ἀγγλίας	34	75	34	95
Ὄψεως Γαλλίας	1,38	—	1,38	75

Digitized by Google

ΑΓΓΕΛΙΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΣΑ
ΤΟΥΣ ΤΑΜΙΕΥΟΝΤΑΣ ΧΡΗΜΑΤΑ
ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΕΧΟΝΤΑΣ ΜΙΚΡΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΒΕΒΑΙΟΤΗΣ ΚΕΡΔΟΥΣ
ΧΩΡΙΣ ΚΙΝΔΥΝΟΝ ΖΗΜΙΑΣ

Οἱ φυλάττοντες ἐξ οἰκονομιῶν ἢ δώρων μικρὰ χρηματικὰ ποσά, ἀντὶ νὰ ἔχουν ταῦτα ἄψυχα καὶ νεκρὰ ἐντὸς τῶν χρηματοφυλακίων των, δύνανται νὰ τὰ διαθέσωσι κατὰ τρόπον, ὅστις ἀσφαλίζει εἰς αὐτοὺς κέρδος μεγάλον ἢ μικρὸν ἀναλόγως τῆς τύχης των, **κέρδος βέβαιον χωρὶς κανένα φόβον** μὴ χάσωσι τὰ χρήματά των,

ΑΓΟΡΑΖΟΝΤΕΣ ΟΜΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟΥ ΔΑΝΕΙΟΥ

τῶν ὁποίων ἡ μὲν ἀρχικὴ τιμὴ εἶνε δραχμαὶ 10 ἡ δὲ τιμὴ εἰς ἣν παρέχει ταύτας ἡ Διεύθυνσις τῆς Ἑστίας εἰς τοὺς ἀναγνώστας αὐτῆς εἶνε τὸ ἥμισυ ἤτοι

ΔΡΑΧΜΑΙ ΠΕΝΤΕ

διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν

ΦΡΑΓΚΑ ΧΡΥΣΑ ΤΕΣΣΑΡΑ

διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν

μετὰ τῶν ἐξόδων τῆς ταχυδρομικῆς ἐπὶ συστάσει ἀποστολῆς.

Ὁ κάτοχος ὁμολογίας τοῦ Πατριωτικοῦ Δανείου μετέχει τῶν κατὰ τριμηνίαν κληρώσεων αὐτοῦ καθ' ἃς δύναται νὰ τύχῃ **ἀμοιβῆς :**

ΔΡΑΧΜΩΝ 900—55—20

ἢ νὰ κληρωθῇ εἰς τὸ ἄρτιον ἡ ὁμολογία του, ὅτε καὶ πάλιν θὰ λάβῃ **δραχμὰς 10 ἀντὶ τῶν 5 ἃς ἔδωκε.** Ὥστε ὄχι μόνον δὲν θὰ χάσῃ ποτὲ τὰ χρήματά του, ἀλλὰ **τοὐλάχιστον θὰ τὰ διπλασιάσῃ.**

Πλὴν τούτου δὲ κατὰ τριμηνίαν θὰ δοκιμάζῃ καὶ τὴν γλυκεῖαν συγκίνησιν τῆς προσδοκίας κέρδους ἀναμένων τοὺς ἀριθμοὺς τῶν κληρώσεων, οὓς χάριν τῶν ὁμολογιούχων ἀναγνωστῶν αὐτῆς θὰ δημοσιεύῃ εἰς τὸ ἑξῆς ἡ Ἑστία.

Οἱ ἐπιθυμοῦντες ν' ἀποκτήσωσιν ὁμολογίας τοῦ Πατριωτικοῦ Δανείου ἀποστέλλουσι τὸ ἀντίτιμον αὐτῶν πρὸς τὴν **Διεύθυνσιν τῆς Ἑστίας** διὰ συστημένης ἐπιστολῆς καὶ λαμβάνουσιν ἀμέσως ταύτας.

Ἡ προσεχὴς κλήρωσις εἶνε τὸν Ἰούνιον

Digitized by Google

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΣΤΙΑΣ

Σειρὰ ἐκλεκτῶν καὶ ποικιλωτάτων βιβλίων ἐπιμελῶς ἐκδιδομένων εἰς σχῆμα μικροῦ 8ου

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ ΣΗΜΕΡΟΝ

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΑΡΤΥΡΙΟΥ ΤΟΥ ΡΗΓΑ

Κομψότατος τόμος εἰκονογραφημένος ἐξ 160 σελίδων

Περιέχονται ἐν αὐτῷ αἱ ἑξῆς εἰκόνες: Ῥήγας, Ναπολέων Βοναπάρτης, Ὁ Ἀββᾶς Sieyès, Χριστόφορος Περραιβός, Ὁ Αὐτοκράτωρ Φραγκῖσκος Ἰωσὴφ Β'.

Παντομοιότυπα δέ: Σελὶς τῆς Φυσικῆς τοῦ Ῥήγα, Σελὶς τοῦ Σχολείου τῶν ντελικάτων ἐραστῶν τοῦ Ῥήγα, Διάγραμμα τοῦ Βελεστίνου.

Τιμὴ τοῦ βιβλίου ἐν Ἑλλάδι δρ. 2,50, ἐν τῇ Ἀλλοδαπῇ φρ. χρ. 2,50.

Εἰς τοὺς συνδρομητὰς τῆς Ἑστίας τοὺς καταβάλλοντας κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὴν Διεύθυνσιν δρ. 2 ἐκ τοῦ Ἐσωτερικοῦ καὶ φρ. χρ. 2 ἐκ τοῦ Ἐξωτερικοῦ **στέλλεται ἐλεύθερον ταχυδρ. τελῶν.**

ΙΑΚΩΒΟΥ ΠΟΛΥΛΑ

Η ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΜΑΣ ΓΛΩΣΣΑ

Κομψότατον τομίδιον ἐξ 100 σελίδων

Ἡ μικρὰ αὐτὴ πραγματεία τοῦ Κερκυραίου λογίου ἀναφέρεται ὄχι μόνον εἰς τὸ γλωσσικὸν ζήτημα, ἀλλὰ καὶ γενικώτερον εἰς τὴν παρ' ἡμῖν ποίησιν καὶ φιλολογίαν, εἶνε δὲ συντεταγμένη μετὰ τόσης ἁπλότητος καὶ σαφηνείας, ὥστε εὐχαρίστως ἀναγινώσκεται καὶ εὐκολώτατα ἐννοεῖται ὑπὸ παντὸς καὶ μὴ περὶ τὸ θέμα ἐντριβοῦς, παρέχουσα διδάγματα πολύτιμα καὶ ἀναμφισβητήτου ἀληθείας.

Τιμὴ τοῦ βιβλίου ἐν Ἑλλάδι δρ. 1, ἐν τῇ Ἀλλοδαπῇ φρ. χρ. 1.

Πρὸς τοὺς καταβάλλοντας τὸ ἀντίτιμον ἀποστέλλεται **ἐλεύθερον ταχυδρ. τελῶν.**

ΠΡΟΣΕΧΩΣ ΕΚΔΙΔΟΝΤΑΙ

Ε. Δ. ΡΟΪΔΟΥ **ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟΝ ΕΙΔΩΛΟΝ**

Κ. ΠΑΛΑΜΑ **ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΜΟΥ**

Α. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ **ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ**

Γ. ΔΡΟΣΙΝΗ **ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ**

Digitized by Google

13.

ΤΟΜΟΣ Α' ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 17 ΜΑΪΟΥ 1892 ΑΡΙΘ 20

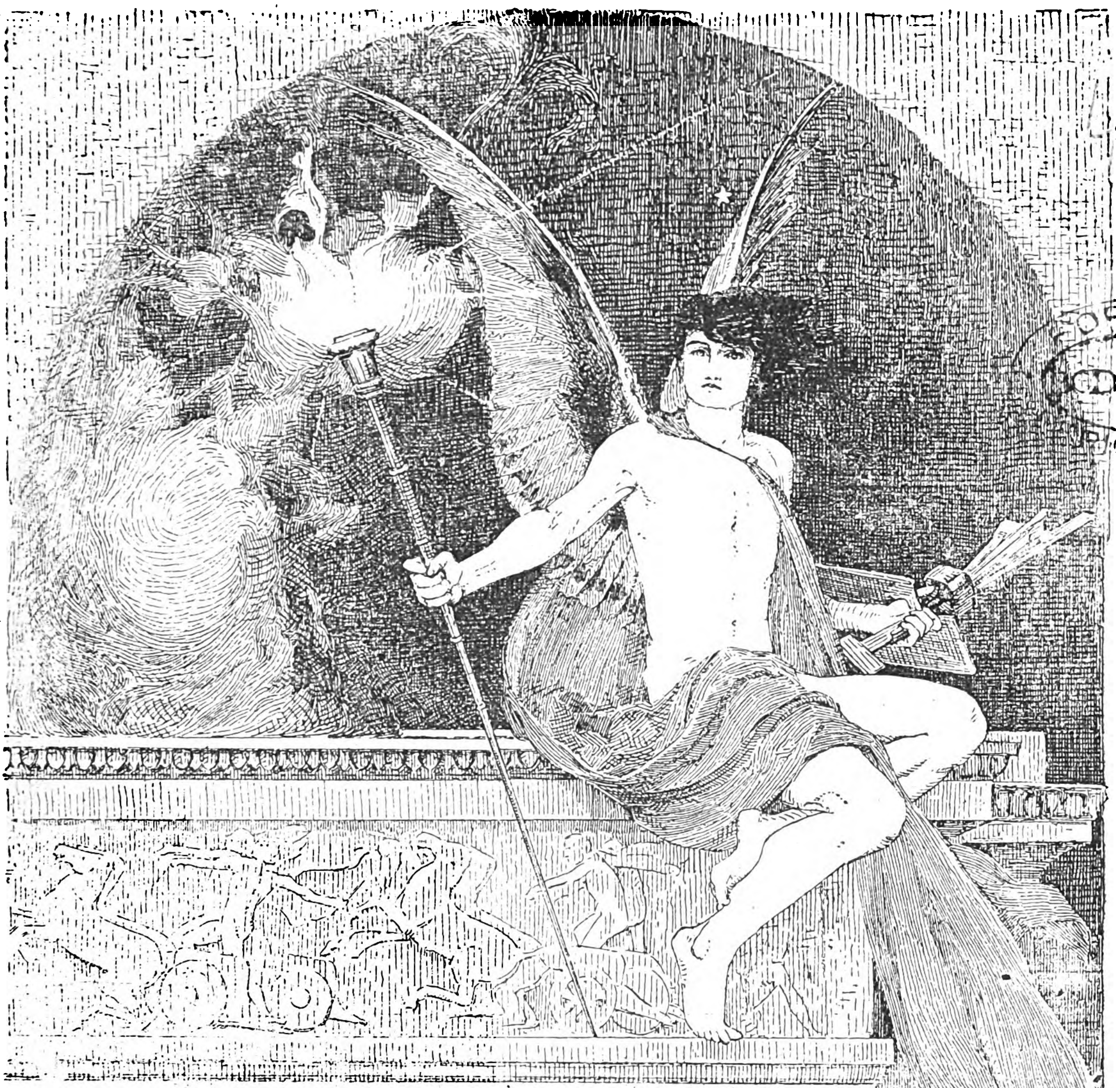

FOREIGN BODL: LIBR PERIODICAL

Ἐξεδόθη καὶ τὸ ΙΑ' φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ' Αἰῶνος

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ
ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	» δρ 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	» λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΟΛΟΓΥΡΑ ΣΤΗ ΛΙΜΝΗ, **Ἀναμνήσεις πρὸς φίλον** ὑπὸ *Α. Παπαδιαμάντη*.

ΑΘΗΝΑΙΚΗ ΗΧΩ: **Ὁ ἐν Παρισίοις Ἑλληνικὸς Σύλλογος.**

ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ: ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΟΡΟΜΗΛΑΣ, ὑπὸ *Γρηγορίου Ξενοπούλου*.

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ.

ΔΙΣΤΙΧΑ, ὑπὸ *Δ. Ι. Μάργαρη*.

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ: ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΙΤΑΛΙΑΣ.

ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΤΑ: **Τηλεγραφικαὶ φωτογραφίαι.**

ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ: **Διόρθωσις ῥινός.**

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ: **Ἀπειλουμένη καταστροφή. — Τὸ Ἀργίλλιον.**

ΜΙΚΡΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ: ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝ.

ΜΙΚΡΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ.

ΣΠΙΝΘΗΡΕΣ, ὑπὸ τῆς *πριγκιπίσσης Καρατζᾶ*.

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Φιλολογικά, Ἐπιστημονικά, Μουσικά.**

ΕΙΚΟΝΕΣ.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ: **Ἡ χρησιμότης τοῦ καπνοῦ.**

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ὁ Βασιλεὺς τῆς Δανίας Χριστιανός. — Ἡ Βασίλισσα τῆς Δανίας Λουΐζα. — Δημήτριος Κορομηλᾶς. — Παρελθὸν καὶ Παρόν.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις 14 Μαΐου.

Ἠγγέλθη ἐκ Κοπεγχάγης ἡ αἰσία ἄφιξις τῆς Β. Οἰκογενείας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ ἐγκάρδιος αὐτῆς ὑποδοχὴ ὑπὸ τοῦ δανικοῦ λαοῦ.

— Τὰ ἐκ Λονδίνου νεώτατα τηλεγραφήματα ἀνήγγειλαν ὕψωσιν τῶν ἑλληνικῶν χρεωγράφων. Τὸ 5 ο]ο ἔφθασεν εἰς 80 σχεδὸν λίρας καθ' ὁμολογίαν, ἀνέκτησε δηλ. περὶ τὰς 25 λίρας ἐπὶ πλέον ἐκ τῆς ἀξίας τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐπὶ τῆς κυβερνήσεως Δηλιγιάννη. Καὶ ἡμέτεροι καὶ ξένοι κεφαλαιοῦχοι διέθεσαν μεγάλα χρηματικὰ ποσὰ εἰς πρόσκτησιν ἑλληνικῶν χρεωγράφων, τὰ ὁποῖα ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐξηυτελισμένης θέσεώς των ἀνῆλθον εἰς περιωπήν. Ὁμοία ὑπερτίμησις ἐπῆλθε καὶ εἰς τὰ ἄλλα ἑλληνικὰ δάνεια, καὶ βεβαιοῦται ὅτι αὕτη θὰ προχωρήσῃ εἰς τὸ μέλλον περισσότερον.

— Ἐπιτροπὴ διορισθεῖσα ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν ἀπέρχεται τὴν προσεχῆ Κυριακὴν εἰς Κυλλήνην πρὸς παραλαβὴν τῆς περατωθείσης ἤδη σιδηροδρομικῆς διακλαδώσεως μέχρι τῶν ἰαματικῶν ὑδάτων αὐτῆς καὶ τῆς παραλίας. Ἡ νέα γραμμὴ θὰ παραδοθῇ μετ' ὀλίγον εἰς κοινὴν χρῆσιν. Ἐπίσης θὰ παραδοθοῦν εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ δημοσίου καὶ τὰ ὕδατα τῆς Κυλλήνης, ἀνεγερθέντων ἤδη μεγαλοπρεπῶν, εὐρυχώρων καὶ καταλλήλων καταστημάτων, τὰ ὁποῖα ἐπλουτίσθησαν διὰ τῶν ἀπαιτουμένων μηχανημάτων καὶ κατέστησαν λουτρὰ καθ' ὁλοκληρίαν εὐρωπαϊκά. Ἐλήφθη δὲ πρόνοια ὑπὸ τῆς ἑταιρίας τοῦ σιδηροδρόμου καὶ περὶ ἐξωραϊσμοῦ τῶν πέριξ μερῶν, τὰ ὁποῖα ἦσαν πρότερον σχεδὸν ἀπρόσιτα.

— Κατὰ τὸ 10ον χιλιόμετρον τῆς κατασκευαζομένης ὁδοῦ ἀπὸ Σπάρτης εἰς Γεράκιον, καθ' ἃ τηλεγραφεῖ ὁ νομομηχανικὸς κ. Σαμπὼ εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας, εὑρέθησαν ὑπὸ τῶν τὴν ἐκχωμάτωσιν τῆς ὁδοῦ ταύτης ἐκτελούντων ἐργατῶν 500 βυζαντινὰ νομίσματα. Ταῦτα διένειμαν πρὸς ἀλλήλους οἱ ἐργάται καὶ ἔκρυψαν.

— Οἱ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐμπορευόμενοι κ. κ. Ἀναστάσιος, Γρηγόριος καὶ Νικόλαος Ι. Λιβιεράτοι, ἔκτισαν ἰδίαις δαπάναις ὡραῖον κτίριον ἐν τῷ χωρίῳ Ἁγίας Θέκλης τοῦ δήμου Ἀνωγητῶν τῆς ἐπαρχίας Πάλης τῆς Κεφαλληνίας, ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς δημοτικὸν σχολεῖον. Ἐπειδὴ δὲ τὸ κτίριον τοῦτο εἶνε ἀρκετὰ εὐρύ, ἀνεφέρθησαν εἰς τὸ ὑπουργεῖον παρακαλοῦντες αὐτό, ἵνα συστήσῃ καὶ πλῆρες Ἑλληνικὸν σχολεῖον ἐν αὐτῷ πρὸς συντήρησιν τοῦ ὁποίου θὰ προσφέρωσιν αὐτοὶ φρ. 6,000 χρυσᾶ κατ' ἔτος.

— Ἀφίκετο ἐκ Κερκύρας ἵνα διατρίψῃ ἡμέρας τινὰς ἐνταῦθα ὁ σεβαστὸς λόγιος κ. Ἰάκωβος Πολυλᾶς.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Dr. Spiridion C. Zavitziano. «Service des enfants trouvés de Notre-Dame de Pera». Br. in — 4o. p. 31. Constantinople, 1892.— [Ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον ἐδημοσίευσεν ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἰατρὸς κ. Ζαβιτσᾶνος τὴν ἀνακοίνωσιν ἣν ἔκαμεν εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει αὐτοκρατορικὴν ἰατρικὴν ἑταιρίαν κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 15 Ἰανουαρίου 1892 περὶ τῆς θνητότητος τῶν ἐκθέτων παιδίων τῆς ἐν Πέρα ἑλληνικῆς Κοινότητος. Περὶ τοῦ Ἐκθετοτροφείου Πέρα μεριμνᾷ μὲν ἡ ἐφορία τῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας Πέρα, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου 1889 τὰ ἀπόκληρα τῆς κοινωνίας Πέρα τέκνα διατελοῦσιν ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐποπτείαν τοῦ κ. Ζ. Ἐκ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος στατιστικῆς ἐκθέσεως τοῦ κ. Ζ. μανθάνομεν, ὅτι ἡ θνητότης τῶν ἐκθέτων Πέρα ἀπὸ τοῦ 1883 - 1887 ἦτο κατὰ μέσον ὅρον 29, 75 $^0]_0$, μὲ ὅλην τὴν ἔλλειψιν τῆς δεούσης ἐπαγρυπνήσεως ἐπὶ τὴν διατροφὴν αὐτῶν. Καίτοι ἡ θνητότης αὕτη δὲν εἶναι μεγάλη ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν παρατηρουμένην θνητότητα ἐν ἄλλαις χώραις (Βαυαρία 319, 6 $^0]_{00}$, Βυρτεμβέργη 340, 7 $^0]_{00}$, κτλ.), οὐχ ἧττον ἡ ἐπιτευχθεῖσα ἐλάττωσις τῆς θνητότητος ταύτης (29, 75 $^0]_{00}$) ἀπὸ τοῦ 1889, ἀφ' ἧς δηλ. ὁ κ. Ζ. ἀνέλαβε τὴν ἐποπτείαν τῶν ἐκθέτων, μέχρι σήμερον, εἶναι σημαντική. Ἰδοὺ ὁ πίναξ:

	Θνητότης		
1889 (6' ἐξάμ.)	13,43 $^0]_0$	ἡλικίας μικροτέρας	1 ἔτους
1890	17,09 $^0]_0$	»	»
	11,26 $^0]^0$	»	μεγαλειτέρ. »
1891	13,66 $^0]^0$	»	μικροτέρας »
	4,09 $^0]_0$	»	μεγαλειτέρ. »

Συγχαίρομεν τῷ κ. Ζ. ἐπὶ τῷ φιλανθρώπῳ καὶ δυσχερεῖ ἔργῳ, ὅπερ τόσον προθύμως ἀνέλαβε καὶ τόσον ἐπιτυχῶς διεξάγει. Β. Π.]

— Σήμερον διανέμεται τὸ 13ον τεῦχος τῆς μεγάλης **Ἱστορίας τοῦ Ἑλλην. Ἔθνους** *Κ. Παπαρρηγοπούλου* ἐπὶ ἐκλεκτοῦ χάρτου. Συνδρομηταὶ νέοι ἐγγράφονται καθ' ἑκάστην εἰς τὰ Καταστήματα Ἀνέστη Κωνσταντινίδου καὶ εἰς τὰ ἁπανταχοῦ ἑλληνικὰ βιβλιοπωλεῖα.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Γ. Ε. Ρ. Ἰωάννινα. Ἐστάλη. Ὑπόλοιπον εἰς διάθεσίν σας δρ. 4.

κ. Η. Κ. Βερδιάνσκ. Ἐστάλησαν φύλ. Ῥωμ ἐκτὸς ἀρ. 375 μὴ ὑπάρχοντος πρὸς τὸ παρόν.

κ. Δ. Δ. Ἀργοστόλιον. Ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν. Ἐστάλη ἀριθ. 7 εἰς κ. Φ. Σ.

κ. Γ. Α. Κ. Ἄνδρον. Ἐστάλησαν φύλλα Μηχ. σταλέντα θὰ ἐχάθησαν εἰς τὸ ταχυδρομεῖον. Τί πταίομεν;

Μελανείμονι. Γιούργεδον. Ἀκατάλληλον.

κ. Γ. Μ. Βερδιάνσκαν. Μείνατε ἥσυχος· ἡ εἰκὼν φυλάσσεται ἀσφαλῶς ἕως οὗ τὴν ζητήσετε.

Digitized by Google

κ. Ι Χ. Δ. Πειραιᾶ. Ἐπιστολὴ καὶ χειρόγραφον, ἀναζητηθέντα εὑρέθησαν. Εὐχαριστοῦμεν· θὰ δημοσιευθῇ εἰς τὸ προσεχές.

Καν Μ. Τρ Κέρκυραν. Ἐστάλη λαχ. ἀρχ. 2015.

κ. Ι. Α. Π. Λιδωρίκιον. Λαχ. ἀρχ. ἠγορ. καὶ φυλάσσεται ἀριθ. 2,016 Κατάλογοι βιβλίων δημοσιεύονται εἰς τὰ ἐξώφυλλα τῆς «Ἑστίας»· ἀναζητήσατε ἐκεῖ.

κ. Μ. Χ. Ἀγρίνιον. Βιβλ. ἐσταλη.

Φίλῳ, ἐνταῦθα. Δὲν ἐνθυμούμεθα.

κ. Μ. Τ. Ναύπλιον. Συγγνώμην· ἡ ἔλλειψις ἀπαντήσεως προῆλθε, διότι παρέπεσεν ἡ ἐπιστολή σας Ζητηθέντα στέλλονται δωρεάν. Συνδρομὴ ἐλήφθη εὐχαριστοῦμεν.

κ. Κ. Α. Ρ. Κωνσταντινούπολιν. Διωρθώθη ἡ διεύθυνσίς σας.

κ. κ. Ἀδελφ. Κιομ. Κωνσταντινούπολιν. Ἐστάλησαν. Πίναξ Ἱστορ. Πολυζωίδου δὲν ἐξεδόθη εἰσέτι.

κ Κ. Σ. Βόνιτσαν. Ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν. Ἠλλάγη ἡ διεύθυνσίς σας.

Ζαΐμῃ 40. Λαχ. ἀρχ. ἠγορ. καὶ φυλάσσεται ἀρ. 2013.

κ. Η. Ν. Κ. Ἀδριανούπολιν. Θὰ φροντίσωμεν περὶ ἐκτελέσεως τῆς ἐντολῆς σας.

κ. Π. Π. Ε. Στενήμαχον. Ἀποστέλλομεν 4 λαχ. Ἀρχ. ἀριθ. 29611 - 2012 - 24710 - 9710.

κ. Δ. Α. Θεοδόσιαν. Ἐστάλη λαχ. Ἀρχ. ἀριθ. 9711.

κ. κ. Αδ. Φωστ. Βατούμ. Ἐλήφθη ἐπιστολή. Θὰ φροντίσωμεν περὶ εἰσπράξεως τῶν χρημάτ. καὶ ἀποστολῆς τῶν πατρ. δαν.

κ. Δ. Ζ. Πάτρας. Ἀδεξιώτατον σύρραμμα χωλῶν καὶ στεβλῶν στίχων.

κ. Α. Τσ. Αἰτωλικόν. Ἀποταθῆτε πρός τινα ἐκδότην βιβλιοπώλην. Ἡ Ἑστία δὲν δύναται νὰ τὸ ἀναλάβῃ δυστυχῶς.

κ. Π. Ἀλ. Δ. Τῆνον. Στέλλεται λαχ. Ἀρχ. ἀρ. 9709 καὶ εἰκών.

κ. Κ. Κ. Βῶλον Ἀποστελ. βιβλ. ζητηθ. προσέτι 5 λαχ. Ἀρχ. ἀριθ. 2014 — 2011 — 17696 — 29618 — 9708 καὶ 5 πατρ. δαν.

ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΡΙΚΟΥΠΗ

φωτοτυπικαὶ καλλιτεχνικώτατα ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τῆς **Ἑστίας** ἀποστέλλονται ἀντὶ *5 δραχμῶν* εἰς τὸ Ἐσωτερικὸν καὶ *5 χρ. φράγκων* εἰς τὸ Ἐξωτερικὸν **ἑκάστη ἑκατοντὰς ταχυδρομικῶς ἐπὶ συστάσει.**

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

13 Μαΐου 1892

ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	Ἀγορα.		Πώλησ.	
	Δρ.	Λ.	Δρ.	Λ.
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο/ο. . .	450	—	455	—
» 120,000,000 πρὸς 5 ο/ο. . .	548	—	550	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο/ο. . .	540	—	545	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο/ο. . .	430	—	440	—
» 30,000,000 πρὸς 4 ο/ο. . .	—	—	—	—
» 125,000,000 πρὸς 4 ο/ο. . .	—	—	—	—
Κτηματικαὶ ὁμολογίαι ἐθνικῆς τραπέζης 60,000,000 μετὰ λαχείου . .	575	—	576	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος . .	4010	—	4020	—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . .	151	—	152	—
Τράπεζα Ἠπειροθεσσαλίας. . . .	—	—	—	—
Βιομηχανικῆς πίστεως	77	—	77	25
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	143	—	144	—
Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Πειραιῶς .	450	—	455	—
Σιδηροδρόμου Πελοποννήσου . . .	193	—	194	—
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	168	—	169	—
Ἀνωνύμου ἑταιρίας ὁ «Ἑρμῆς» . .	57	—	60	—
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου . . .	85	—	95	—
Δημοσίων καὶ δημοτικῶν ἔργων . .	69	—	69	50
Ἑταιρίας ἐργοληψιῶν	305	—	310	—
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
Εἰκοσάφραγκον τέλος μηνὸς . . .	—	—	—	—
Εἰκοσάφραγκον τοῖς με-.	—	—	—	—
Λίρα ὀθωμανικὴ	—	—	—	—
Λίρα ἀγγλικὴ	—	—	—	—
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον Ἀγγλίας	34	·	34	50
Γαλλίας	1,35	—	1,36	25
Ὄψεως Ἀγγλίας	34	50	34	65
Γαλλίας	1,36	50	1,37	25

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΝ ΤΩι ΠΕΡΙΒΟΛΩι ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ

Καταρτισθὲν διὰ τελειοτάτων ὑλικῶν κομισθέντων ἐκ Γαλλίας καὶ Γερμανίας ἀναλαμβάνει τὴν ἐκτύπωσιν βιβλίων καὶ πᾶσαν ἄλλην οἱανδήποτε τυπογραφικὴν ἐργασίαν.

ΕΙΔΙΚΟΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΕΚΤΥΠΩΣΙΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

Τὸ Τυπογραφεῖον τῆς Ἑστίας ἀναλαμβάνει ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην τὴν ἐκλογὴν χάρτου, τὰς τυπογραφικὰς διορθώσεις καὶ τὴν βιβλιοδέτησιν τῶν ἐκτυπουμένων βιβλίων καὶ ἀναδέχεται τὴν ἐκτέλεσιν πάσης παραγγελίας ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.

Digitized by Google

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΣΤΙΑΣ

Σειρὰ ἐκλεκτῶν καὶ ποικιλωτάτων βιβλίων ἐπιμελῶς ἐκδιδομένων εἰς σχῆμα μικροῦ 8ου

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ ΣΗΜΕΡΟΝ

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΑΡΤΥΡΙΟΥ ΤΟΥ ΡΗΓΑ

Κομψότατος τόμος εἰκονογραφημένος ἐξ 160 σελίδων

Περιέχονται ἐν αὐτῷ αἱ ἑξῆς εἰκόνες: Ῥήγας, Ναπολέων Βοναπαρτης, Ὁ Ἀβϐᾶς Sieyès, Χριστόφορος Περραιϐός, Ὁ Αὐτοκράτωρ Φραγκῖσκος Ἰωσὴφ Β'.

Παντομοιότυπα δέ: Σελὶς τῆς Φυσικῆς τοῦ Ῥήγα, Σελὶς τοῦ Σχολείου τῶν ντελικάτων ἐραστῶν τοῦ Ῥήγα, Διάγραμμα τοῦ Βελεστίνου.

Τιμὴ τοῦ βιβλίου ἐν Ἑλλάδι δρ. 2,50, ἐν τῇ Ἀλλοδαπῇ φρ. χρ. 2,50.

Εἰς τοὺς συνδρομητὰς τῆς *Ἑστίας* τοὺς καταβάλλοντας κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὴν Διεύθυνσιν δρ. 2 ἐκ τοῦ Ἐσωτερικοῦ καὶ φρ. χρ. 2 ἐκ τοῦ Ἐξωτερικοῦ **στέλλεται ἐλεύθερον ταχυδροτελῶν.**

ΙΑΚΩΒΟΥ ΠΟΛΥΛΑ

Η ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΜΑΣ ΓΛΩΣΣΑ

Κομψότατον τομίδιον ἐξ 100 σελίδων

Ἡ μικρὰ αὕτη πραγματεία τοῦ Κερκυραίου λογίου ἀναφέρεται ὄχι μόνον εἰς τὸ γλωσσικὸν ζήτημα, ἀλλὰ καὶ γενικώτερον εἰς τὴν παρ' ἡμῖν ποίησιν καὶ φιλολογίαν, εἶνε δὲ συντεταγμένη μετὰ τόσης ἁπλότητος καὶ σαφηνείας, ὥστε εὐχαρίστως ἀναγινώσκεται καὶ εὐκολώτατα ἐννοεῖται ὑπὸ παντὸς καὶ μὴ περὶ τὸ θέμα ἐντριβοῦς, παρέχουσα διδάγματα πολύτιμα καὶ ἀναμφισβητήτου ἀληθείας.

Τιμὴ τοῦ βιβλίου ἐν Ἑλλάδι δρ. 1, ἐν τῇ Ἀλλοδαπῇ φρ. χρ. 1.

Πρὸς τοὺς καταβάλλοντας τὸ ἀντίτιμον ἀποστέλλεται **ἐλεύθερον ταχυδρ. τελῶν.**

ΠΡΟΣΕΧΩΣ ΕΚΔΙΔΟΝΤΑΙ

Ε. Δ. ΡΟΪΔΟΥ **ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟΝ ΕΙΔΩΛΟΝ**

Κ. ΠΑΛΑΜΑ **ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΜΟΥ**

Α. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ **ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ**

Γ. ΔΡΟΣΙΝΗ **ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ**

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Α' ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 24 ΜΑΪΟΥ 1892 ΑΡΙΘ 21

Ἐξεδόθη καὶ τὸ ΙΒ' φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ' Αἰῶνος

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν, ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Digitized by Google

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΝΕΑ ΜΕ ΛΕΥΚΑ ΜΑΛΛΙΑ, ποίημα ὑπὸ *Γ. Μ. Βιζυηνοῦ*.

ΑΘΗΝΑΙΚΗ ΗΧΩ: **Ἡ δωρεὰ τοῦ κ. Κυριαζῆ.**

ΟΛΟΓΥΡΑ ΣΤΗ ΛΙΜΝΗ, **Ἀναμνήσεις πρὸς φίλον** ὑπὸ *Α. Παπαδιαμάντη*.

ΤΑ ΕΝ ΚΛΩΒΟΙΣ ΠΤΗΝΑ, ὑπὸ *Ν. Χ. Ἀποστολίδου*

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ.

ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΑ ΜΑΡΜΑΡΑ, ὑπὸ *Ἰ. Χ. Δραγάτση*.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ: **Ἡ δύναμις τῆς φαντασίας.**

ΕΙΚΟΝΕΣ.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ: **Μελάνη ἀντιγραφική.**

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Φιλολογικά, Ἐπιστημονικά, Καλλιτεχνικά. Μουσικά.**

ΠΑΙΓΝΙΑ: **Αὐτόματος φωτοσβέστης.**

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ὁ βασιλόπαις Γεώργιος. — Ἡ Καβάλλα ἀπὸ τὴν ξηράν. — Ἡ Καβάλλα ἀπὸ τὴν θάλασσαν. — Αὐτόματος φωτοσβέστης.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις 21 Μαΐου.

Δὲν εἶνε ἀκόμη ἀκριβῶς ὡρισμένη ἡ ἡμέρα τῆς ἐκ Δανίας ἐπανόδου τοῦ βασιλέως, βεβαιοῦται ὅμως ὅτι δὲν θὰ παρασταθῇ κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς Βουλῆς, ἥτις θὰ κηρυχθῇ ἄνευ βασιλικοῦ λόγου διὰ μόνης τῆς ὑπὸ τοῦ πρωθυπουργοῦ ἀναγνώσεως τοῦ σχετικοῦ βασιλικοῦ διατάγματος.

— Τὴν μεθαύριον Κυριακὴν θὰ τελεσθῶσιν ἐν τῷ Ζαππείῳ μεγάρῳ οἱ ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Ὀλυμπίων προκηρυχθέντες ἀγῶνες ὁπλομαχητικῆς διὰ ξίφους καὶ σπάθης.

— Ἡ σύγκλητος τοῦ Πανεπιστημίου ἐψήφισε τὸ ποσὸν 1,500 φράγκων χρυσῶν ὡς ἀποζημίωσιν διὰ τὰ ἔξοδα τοῦ ταξειδίου του ὑπὲρ τοῦ καθηγητοῦ τῆς μαιευτικῆς κ. Δ. Κόνσολα, ἀπερχομένου προσεχῶς εἰς Βρυξέλλας, ὅπως λάβῃ μέρος εἰς τὸ αὐτόθι συνερχόμενον διεθνὲς συνέδριον γυναικολογίας.

— Τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν ἤρχισαν ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ συλλόγου *Παρνασσοῦ* αἱ ἐξετάσεις τῶν μαθητῶν τῆς Σχολῆς τῶν Ἀπόρων παίδων. Παρῆσαν ἐκεῖ ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κ. Παπαμιχαλόπουλος, ὁ δήμαρχος, ὁ ἐνταῦθα διαμένων προσωρινῶς ἀνταποκριτὴς τοῦ λονδινίου *Χρόνου* κ. Herbert Vivian, τμηματάρχαι τινὲς τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας, ἡ Ἐφορεία τοῦ συλλόγου *Παρνασσοῦ* καί τινες ἄλλοι ἐκ τῶν κεκλημένων. Οἱ ἐξετασθέντες εἰς τὰ διάφορα μαθήματα ἀπήντησαν μετὰ πολλῆς εὐστοχίας καὶ κατέστησαν φανερωτάτην τὴν χρησιμότητα καὶ τὴν ἀρίστην λειτουργίαν τῆς εἰρημένης σχολῆς.

— Κατὰ τὴν Δ' κλήρωσιν τῶν ἐξαργυρωτέων ὁμολογιῶν τοῦ δανείου τοῦ προωρισμένου διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς - Λαρίσης, ἐκληρώθησαν αἱ ἑξῆς ὁμολογίαι: 14 ἐκ τῆς Α' σειρᾶς λίρ. 20 ἢ δρ. 500 ἑκάστη δρ. 7,000 ὑπ' ἀριθ. 4,223, 9552, 14,713, 15,590, 15,684, 16,522, 16,736, 21,548, 21,875, 23,170, 23,171, 26,163, 26,473 καὶ 26,813. 5 ἐκ τῆς Β' σειρᾶς λίρ. 100 ἢ δρ. 2,200 ἑκάστη δραχ. 12,500 ὑπ' ἀριθ. 35,871, 42,555, 44,763, 46,230 καὶ 50,331.

— Ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ *Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως* ἡ σύμβασις περὶ δανείου 11,000,000 πρὸς πληρωμὴν τῶν τόκων τοῦ Ἰουνίου τῶν ἐθνικῶν δανείων. Οἱ κυριώτεροι ὅροι τῆς συμβάσεως εἰσὶν αἱ ἑξῆς: Τὸ δάνειον ἐκ κεφαλαίου πραγματικοῦ 11 ἑκατομμυρίων φράγκων χρυσῶν ἢ ὀνομαστικοῦ 16,500,000 συνομολογεῖται ἐπὶ τῇ βάσει ἐψηφισμένων νόμων εἰς τιμὴν ἐκδόσεως φραγ. 66,66 %, ἐπὶ τόκῳ δὲ 4 %. Δι' ἔξοδα δὲ ἐκδόσεως, κατασκευῆς τίτλων τῶν ὁμολογιῶν, χαρτοσήμου ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ κτλ. χορηγεῖται ὑπὸ τοῦ δημοσίου εἰς τὰς μετεχούσας τοῦ δανείου Τραπέζας ἐφ' ἅπαξ καὶ κατ' ἀποκοπὴν ποσὸν φρ. 450,000. Τοῦ δανείου μετέχουσιν ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα ἐπὶ ποσῷ ὀνομαστικοῦ κεφαλαίου φρ. 11,637,500. Ἡ Τράπεζα Ἠπειροθεσσαλίας ἐπὶ ποσῷ φρ. 3,872,500 καὶ ἡ Τράπεζα Κωνσταντινουπόλεως δι' 1,000,000 φράγκων. Τὸ δάνειον ἐξοφληθήσεται χρεωλυτικῶς ἐντὸς εἴκοσι πέντε ἐτῶν.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Pierre Apéry, pharmacien - chimiste, etc. — Annuaire oriental de médecine et de pharmacie. Premiére année. — 1892 12ον. I-VIII σ. 440. Constantinople. [Ἔγκριτος φαρμακοποιὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ κ. Apéry, ἐδημοσίευσεν ἄρτι ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον βιβλίον χρήσιμον ἰδίᾳ εἰς τοὺς ἀσκοῦντας τὴν ἰατρικὴν καὶ φαρμακευτικὴν ἐν Τουρκίᾳ. Τὸ βιβλίον συντεταγμένον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν νεωτέρων τοῦ εἴδους τούτου συγγραφῶν γαλλικῶν, γερμανικῶν κ. ἄλ. (Bouchardat. Dujardin-Beaumetz καὶ Vron, C. Paul, H. Heger, Bardet καὶ Egasse, C. Cruberka, Oberlin, Th. Wiethe, κ. τ. λ.) διῄρηται εἰς τρία μέρη. Ἐν τῷ πρώτῳ μέρει ἀναγράφονται κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν τὰ ἐν τῇ θεραπευτικῇ ἐν χρήσει σήμερον νέα φάρμακα. Ὁ συγγραφεὺς περιγράφει περιληπτικῶς ἀλλὰ σαφῶς ἑκάστου τούτων τὰς φυσικὰς ἢ χημικὰς ἰδιότητας, τὴν χημικὴν σύνθεσιν, τὸν καταλληλότερον τρόπον χημικῆς παρασκευῆς, τὴν ἰαματικὴν αὐτῶν δύναμιν καὶ ἐνέργειαν, ἀναγράφει τὰς θεραπευτικὰς ἐνδείξεις καὶ τέλος τὰς δόσεις καὶ σκευασίας, ὑφ' ἃς συνήθως παρέχεται τὸ φάρμακον. Φρονοῦμεν, ὅτι ἐκ τοῦ καλοῦ τούτου ἔργου ἠδύνατο ὁ συγγραφεὺς νὰ παραλίπῃ φάρμακά τινα, ὧν ἡ θεραπευτικὴ δύναμις εἶναι λίαν ἀμφίβολος ἢ δὲν διηκριβώθη ἔτι, ὅπερ καὶ αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς δὲν ἀρνεῖται. Ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει ὁ κ. Α. πραγματεύεται περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν τελεῖται σήμερον ἡ θεραπεία νόσων τινῶν (σακχαρώδους διαβήτου, διευρυσμοῦ-dilation τοῦ στομάχου, διφθερίτιδος, τυφοειδοῦς πυρετοῦ, γρίππης, πνευμονίας τῶν γερόντων, φυματιώσεως κτλ.) ἐν τοῖς ἐν Παρισίοις νοσοκομείοις ὑπὸ τῶν κορυφαίων τῆς τοῦ Ἀσκληπιοῦ τέχνης. Ἐν τῷ περὶ θεραπείας τοῦ διευρυσμοῦ τοῦ στομάχου καλὸν ἤθελεν εἶσθαι ἐὰν ὁ κ. Α. ἀνέγραφε πλήρη τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Bouchard διατασσομένην σήμερον θεραπείαν κατὰ τῆς νόσου ταύτης καὶ συνεπλήρου κατά τι ἔτι τὰ περὶ θεραπείας τῆς φυματιώσεως. Εἶτα ὁ συγγραφεὺς πραγματεύεται περὶ τῆς θεραπείας τῶν δηλητηριάσεων διὰ τῶν συνηθεστέρων δηλητηρίων, φυσικῶν ἢ μεταλλικῶν, ἀναγράφει τὰ ἑκάστοτε ἐνδεικνύμενα ἀντίδοτα ἢ ἄλλα βοηθητικὰ μέσα πρὸς τοὺς δηλητηριαζομένους, παρέχει συνοπτικώτατα μὲν σαφῶς δὲ καὶ ἀκριβῶς πολλὰς χρησίμους πληροφορίας καὶ γνώσεις ἀναγομένας εἰς τὴν φαρμακευτικὴν τέχνην, εἰς τὰς δόσεις τῶν φαρμάκων, εἰς τὴν ἰατροδικαστικήν, ὁμιλεῖ περὶ ἀντισηπτικῶν τινων καὶ ἀπολυμαντικῶν οὐσιῶν, περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀπολυμάνσεως κτλ. Ἐν τῷ τρίτῳ καὶ τελευταίῳ μέρει ὁ συγγραφεὺς ἀναγράφει τὴν ἰσχύουσαν ἐν Τουρκίᾳ νομολογίαν περὶ ἀσκήσεως τῶν ἐν γένει ἐπαγγελμάτων, δίδει πᾶσαν χρήσιμον πληροφορίαν περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἰατρικῆς σχολῆς καὶ τῶν ἄλλων ἐν Τουρκίᾳ

Digitized by Google

ἰατρικῶν καθιδρυμάτων, νοσοκομείων, κτλ. καὶ περιγράφει ἐν γένει τὰ τῆς ὑγειονομικῆς ἐν Τουρκίᾳ ὑπηρεσίας. Καθόλου εἰπεῖν τὸ ἔργον τοῦ κ. Λ. εἶναι ἐπιστημονικῶς συντεταγμένον κατὰ τὰς νεωτάτας τῆς ἐπιστήμης προόδους, μετὰ ἐπιστημονικῆς ἀκριβολογίας, ἐφάμιλλον τῶν τοιούτου εἴδους εὐρωπαϊκῶν συγγραμμάτων καὶ χρήσιμον ἰδίως εἰς τοὺς ἀσκοῦντας τὰ ἰατρικὰ ἐπαγγέλματα ἐν Τουρκίᾳ, διότι ἐν αὐτῷ εὑρήσει ὁ ἀναγνώστης ὡς προερρήθη πλὴν τοῦ ἐπιστημονικοῦ μέρους πᾶσαν ἀναγκαίαν πληροφορίαν σχέσιν ἔχουσαν πρὸς τὰ ἐν Τουρκίᾳ ἰατρικὰ καθιδρύματα, νοσοκομεῖα, κλπ. πρὸς τὴν ἐν Τουρκίᾳ ὑγειονομικὴν ὑπηρεσίαν καὶ τὴν ἰσχύουσαν νομοθεσίαν περὶ ἀσκήσεως τῶν ἰατρικῶν ἐπαγγελμάτων. Β. Π.]

— Ἐκ τῶν καταστημάτων Ἀνέστη Κωνσταντινίδου ἐξεδόθησαν ὁμοῦ τὰ τεύχη 69 καὶ 70 τοῦ Corpus juris Civilis ὑπὸ Ἠλ. Λιακοπούλου. Περιέχονται τὰ *τρομερὰ* λεγόμενα βιβλία τῶν Πανδεκτῶν 47 καὶ 48 ἤτοι περὶ ἐγκλημάτων, κλοπῶν, μοιχειῶν κλπ. Τιμῶνται δρ. 2.

— Σήμερον διανέμεται τὸ 14ον τεῦχος τῆς μεγάλης **Ἱστορίας τοῦ Ἑλλην. Ἔθνους** *Κ. Παπαρρηγοπούλου* ἐπὶ ἐκλεκτοῦ χάρτου. Συνδρομηταὶ νέοι ἐγγράφονται καθ᾿ ἑκάστην εἰς τὰ Καταστήματα Ἀνέστη Κωνσταντινίδου καὶ εἰς τὰ ἁπανταχοῦ ἑλληνικὰ βιβλιοπωλεῖα.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Ζ. Θ. Μυριόφθτον. Ἠγορ. καὶ φυλάσ. 5 λαχ. Ἀρχ. 29,613 — 17,698 — 17,697 — 17,695 — 29,609.

Δδι Ελ. Τρ. Λίβερπουλ. Ἐστάλησαν 3 πατρ. δάν. καὶ 2 λαχ. Ἀρχ. ἀριθ. 9,706 καὶ 29,616.

κ Α. Δ. Κέρκυραν. Διὰ δύο ἐπιστολῶν συστημένων τὴν Τρίτην ἀπεστείλαμεν τὰ ζητηθέντα 50 πατρ δάν.

κ. Κ. Α. Cetate, Ἐστάλησαν 2 λαχ. Ἀρχ. 29,610. 9,712.

Κα Εὐ. Κ. Ἄνδρον. Ἐστάλησαν λαχ. Ἀρχ. ἀριθμοὶ 9,713 — 24,711.

κ. Ν. Ἀθ. Π. Ἐλασσῶνα. Ἐστάλησαν 7 λαχ. Ἀρχ. 24,717 — 24,652 — 17,699 — 17,693 — 24,712 — 29,615 — 29,612.

κ Χ. Π. Πάτρας. Ἐλήφθησαν· εὐχαριστοῦμεν. Βιβλία ἐστάλησαν δωρεάν.

κ. Δ. Λ. Ἀργοστόλιον. Ἐλήφθησαν· ἡ παραγγελία θὰ ἐκτελεσθῇ ἀκριβῶς ἐντὸς τῆς ἑβδομάδος.

κ. Θ. Μ. Ἀργοστόλιον. Λουκῆς Λάρας ἐστάλη συστ.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

20 Μαΐου 1892

ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	Ἀγορά.		Πώλησ.	
	Δρ.	Λ.	Δρ	Λ.
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο[ο. . .	455	—	460	—
» 120,000,000 πρὸς 5 ο]ο. . .	560	—	564	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο]ο. . .	550	—	560	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο]ο. . .	454	—	456	—
» 30,000,000 πρὸς 4 ο]ο. . .	420	—	422	—
» 125,000,000 πρὸς 4 ο]ο. . .	—	—	—	—
Κτηματικαὶ ὁμολογίαι ἐθνικῆς τραπέζης 60,000,000 μετὰ λαχείου . .	576	—	577	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος . .	3980	—	4000	—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . .	137	50	138	—
Τράπεζα Ἠπειροθεσσαλίας. . . .	—	—	—	—
Βιομηχανικῆς πίστεως	76	—	76	50
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	136	50	137	—
Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Πειραιῶς .	450	—	455	—
Σιδηροδρόμου Πελοποννήσου . . .	191	50	192	—
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	168	—	168	50
Ἀνωνύμου ἑταιρίας ὁ «Ἑρμῆς» . .	57	—	60	—
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου . . .	83	—	86	—
Δημοσίων καὶ δημοτικῶν ἔργων . .	66	—	67	—
Ἑταιρίας ἐργοληψιῶν	310	—	315	—
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
Εἰκοσάφραγκον τέλος μηνὸς . . .	—	—	—	—
Εἰκοσάφραγκον τοῖς με-.	—	—	—	—
Λίρα ὀθωμανικὴ	—	—	—	—
Λίρα ἀγγλικὴ	—	—	—	—
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον { Ἀγγλίας	34		34	55
Τρίμηνον { Γαλλίας	1,35	—	1,36	75
Ὄψεως { Ἀγγλίας	34	55	34	70
Ὄψεως { Γαλλίας	1,36	75	1,37	75

ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΡΙΚΟΥΠΗ

φωτοτυπικαὶ καλλιτεχνικώτατα ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τῆς **Ἑστίας** ἀποστέλλονται ἀντὶ *5 δραχμῶν* εἰς τὸ Ἐσωτερικὸν καὶ *5 χρ. φράγκων* εἰς τὸ Ἐξωτερικὸν **ἑκάστη ἑκατοντὰς ταχυδρομικῶς ἐπὶ συστάσει.**

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ ΙΟΥΛΙΟΥ ΒΕΡΝ

Συμπληρωθὲν ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἔργον

ΡΩΒΥΡΟΣ Ο ΚΑΤΚΑΤΗΤΗΣ

ἐκ μεγάλων σελ. 218 μετὰ 45 λαμπρῶν εἰκόνων.

Τιμᾶται δρ. 6 ἐν τῷ Ἐσωτερικῷ

» φρ. χρ. 6 ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ.

ΑΠΟΣΤΕΛΛΕΤΑΙ ΥΠΟ ΤΗΣ ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Οἱ συνδρομηταὶ τῆς *Ἑστίας* οἱ ἀποστέλλοντες χρηματικὰ ποσὰ πρὸς πληρωμὴν τῆς συνδρομῆς των ἢ πρὸς ἀγορὰν βιβλίων παρακαλοῦνται νὰ ἔχωσιν ὑπ᾿ ὄψιν ὅτι **βουλγαρικὰ γραμματόσημα, τουρκικὰ γραμματόσημα καὶ λοιπῶν εὐρωπαϊκῶν ταχυδρομείων Ἀνατολῆς δὲν εἶνε δεκτά.**

ΜΙΚΡΑΙ Η ΜΕΓΑΛΑΙ

ΑΓΓΕΛΙΑΙ

πρὸς δημοσίευσιν εἰς τὸ περικάλυμμα τῆς *Ἑστίας* γίνονται δεκταὶ κατ᾿ ἰδιαιτέραν συμφωνίαν.

Digitized by Google

ΛΑΧΕΙΟΝ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

Η ΚΛΗΡΩΣΙΣ

ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΧΗ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΚΕΡΔΙΖΟΥΣΙΝ 63 ΑΡΙΘΜΟΙ

ΤΑ ΕΞΗΣ ΠΟΣΑ, ΑΤΙΝΑ ΜΕΝΟΥΣΙΝ ΑΝΑΛΛΟΙΩΤΑ, ΟΣΑΔΗΠΟΤΕ ΓΡΑΜΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΑΝ ΠΩΛΗΘΩΣΙΝ

Ὁ πρῶτος ἀριθμὸς κερδίζει	**δρ.**	**20000**
Οἱ δύο ἐπόμενοι ἀνὰ	**»**	**2500**
Οἱ πέντε ἐπόμενοι ἀνὰ	**»**	**500**
Οἱ δέκα ἐπόμενοι ἀνὰ	**»**	**300**
Οἱ τελευταῖοι τεσσαράκοντα πέντε ἀνὰ	**»**	**100**

Ἤτοι ἐν ὅλῳ διανέμονται εἰς τοὺς κερδίζοντας

35,000 ΔΡΑΧΜΩΝ

Τὰ κέρδη πληρώνονται ἀμέσως ὑπὸ τοῦ ταμείου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας ἐπὶ τῇ προσαγωγῇ τῶν γραμματίων.

Οἱ ἐπιθυμοῦντες ν' ἀγοράσωσι γραμμάτια ἀποστέλλουσι τὸ ἀντίτιμον πρὸς τὴν **Διεύθυνσιν τῆς Ἑστίας [Δραχ. 2 ἐν τῷ Ἐσωτερικῷ—Φράγκα 2 ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ]** καὶ ἐπὶ πλέον λεπτὰ 50, ὅπως λάβωσι ταῦτα συστημένα ἐντὸς φακέλλου ταχυδρομικῶς.

Οἱ θέλοντες ὅμως ν' ἀποφύγωσι τὴν πρόσθετον δαπάνην τῆς ἀποστολῆς, δύνανται νὰ ἐμπιστευθῶσι ταῦτα εἰς φύλαξιν ἐν τῷ ταμείῳ τῆς «Ἑστίας». Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει λαμβάνουσι γνῶσιν τῶν ἀριθμῶν, οὓς φέρουσι τὰ γραμμάτια ἑκάστου, διὰ τῆς ἀλληλογραφίας τῆς «Ἑστίας» εὐθὺς ἅμα τῇ ἀγορᾷ. Μετὰ δὲ τὴν κλήρωσιν εἰς τοὺς τυχὸν κερδήσοντας ἀγγέλλεται τοῦτο καὶ τηλεγραφικῶς, ἐὰν δηλώσωσι τοιαύτην ἐπιθυμίαν.

Οἱ κερδήσοντες ἀριθμοὶ θὰ δημοσιευθῶσιν ἐν τῇ «ΕΣΤΙᾼ»

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΝ ΤΩι ΠΕΡΙΒΟΛΩι ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ

Καταρτισθὲν διὰ τελειοτάτων ὑλικῶν κομισθέντων ἐκ Γαλλίας καὶ Γερμανίας ἀναλαμβάνει τὴν ἐκτύπωσιν βιβλίων καὶ πᾶσαν ἄλλην οἱανδήποτε τυπογραφικὴν ἐργασίαν.

ΕΙΔΙΚΟΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΕΚΤΥΠΩΣΙΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

Τὸ Τυπογραφεῖον τῆς Ἑστίας ἀναλαμβάνει ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην τὴν ἐκλογὴν χάρτου, τὰς τυπογραφικὰς διορθώσεις καὶ τὴν βιβλιοδέτησιν τῶν ἐκτυπουμένων βιβλίων καὶ ἀναδέχεται τὴν ἐκτέλεσιν πάσης παραγγελίας ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Α΄ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 31 ΜΑΪΟΥ 1892 ΑΡΙΘ. 22

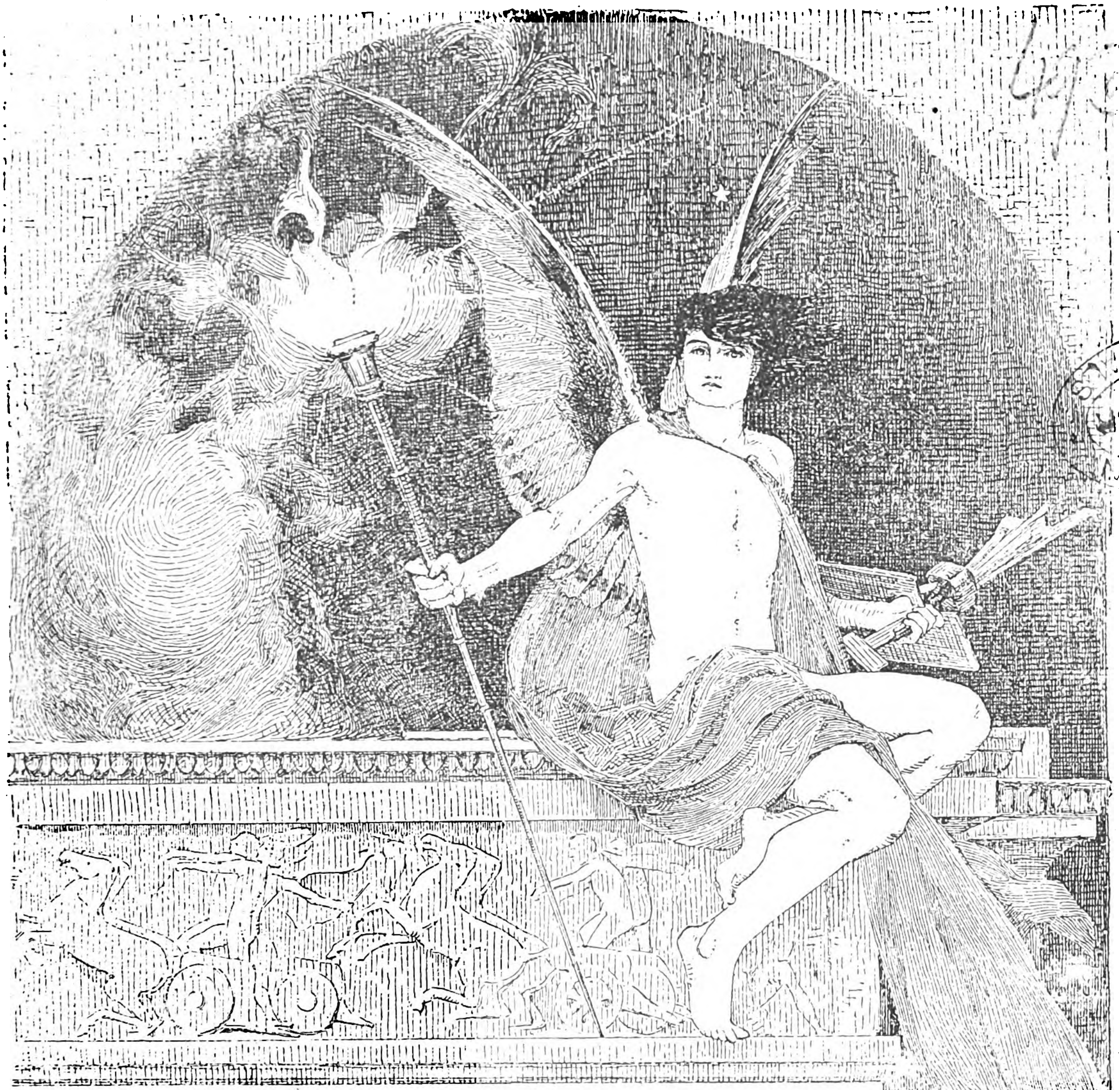

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν, ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ΄ Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Ἐξεδόθη καὶ τὸ ΙΓ΄ φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ΄ Αἰῶνος

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΙ ΦΥΛΑΚΑΙ ΤΟΥ ΝΑΥΠΛΙΟΥ: ΑΓΙΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ, ὑπὸ *Α. Καρκαβίτσα.*

ΑΘΗΝΑΙΚΗ ΗΧΩ: **Ἰάκωβος Πολυλᾶς.**

ΤΑ ΕΝ ΤΩ ΟΙΚΩ ΦΥΤΑ ΚΑΙ Ο ΚΑΘΑΡΟΣ ΑΗΡ μετάφρασις *Κ. Μ. Σαμίου.*

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΤΟΥ «ΠΡΟΜΗΘΕΩΣ ΛΥΟΜΕΝΟΥ» ΤΟΥ ΑΙΣΧΥΛΟΥ.

ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ: **Ὁ καφὲς ἀντισηπτικός.**

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ: **Ὑφάσματα ἐκ ξύλου. — Λευκὸς αἰθίοψ.**

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Ἀρχαιολογικά, Φιλολογικά, Ἐπιστημονικά, Μουσικά.**

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ἡ πριγκίπισσα Σοφία καὶ ἡ βασιλόπαις Μαρία — Νερὸ καὶ φωτιά.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις 28 Μαΐου.

Κατὰ τηλεγράφημα πρὸς τὴν Αὐλήν, ἡ Α. Μ. ὁ βασιλεὺς ἀνεχώρησε τὴν Τρίτην ἐκ Κοπεγχάγης μετὰ τῶν βασιλοπαίδων Γεωργίου, Νικολάου καὶ Ἀνδρέου ἐπανερχόμενος κατ' εὐθεῖαν εἰς Ἀθήνας. Μόνον ἐν Φραγκφούρτῃ θὰ διακόψῃ ἐπὶ μίαν ἡμέραν τὸ ταξείδιόν Του πρὸς ἀνάπαυλαν καὶ ἐπίσκεψιν ὑψηλῶν συγγενῶν Του αὐτόθι.

— Αἱ προκαταρκτικαὶ ἐργασίαι τῆς Βουλῆς ἤρχισαν ἀπὸ τῆς παρελθούσης Δευτέρας. Ἡ ἔναρξις ἐγένετο τυπικὴ διὰ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ οἰκείου διατάγματος. Τὴν προσωρινὴν προεδρείαν κατέλαβεν ὡς πρεβύτερος ὁ ἐκ Βόλου βουλευτὴς κ. Κανταρτζῆς. Ἐκληρώθησαν δὲ οἱ βουλευταὶ κατὰ τμήματα, ἅτινα ἀσχολοῦνται νῦν εἰς τὴν ἐξέλεγξιν τῶν ἐκλογῶν.

— Κατὰ τὰς ἐν Κοπεγχάγῃ ἑορτὰς ὁ Τσάρος ἀπένειμε τὸν μεγαλόσταυρον τῆς Ἁγίας Ἄννης εἰς τὴν πριγκίπισσαν Σοφίαν.

— Ὁ Μ. Δοὺξ Παῦλος δι' ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Σ. Μητροπολίτην Ἀθηνῶν ἀπέστειλεε 10,000 φράγκων εἰσφορὰν ὑπὲρ τοῦ ἀνεγερθησομένου Νοσοκομείου εἰς μνήμην τῆς πολυθρηνήτου συζύγου του Ἀλεξάνδρας.

— Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν προεκήρυξε πλειστηριασμὸν τῶν δημητριακῶν καρπῶν τῶν εὑρισκομένων ἐν ταῖς κατὰ τὴν ἐπαρχίαν Λαρίσης καὶ Καρδίτσης ἐσφραγισμέναις ἀποθήκαις τῶν κτημάτων τοῦ Κ. Ζάππα, καὶ ἀνηκόντων νῦν εἰς τὸ Ἔθνος, κατὰ τὴν διαθήκην τοῦ ἀειμνήστου δωρητοῦ. Ἡ περιουσία αὕτη, συνισταμένη εἰς σῖτον, κριθήν, ἐρεβίνθους, ῥόβην κτλ. ἀνέρχεται ἐν ὅλῳ εἰς 28.311 κοιλά.

— Γενομένων τῶν ἀρχαιρεσιῶν τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου *Παρνασσοῦ* ἐξελέγησαν: πρόεδρος ὁ κ. Ν. Γ. Πολίτης, ἀντιπρόεδροι οἱ κ. κ. Π. Ταμπακόπουλος, Κ. Πεταλᾶς καὶ Ἀριστομένης Προβελέγιος. Γενικὸς γραμματεὺς ὁ κ. Μιχαὴλ Λάμπρος. Ἔφορος τοῦ Συλλόγου ὁ κ. Ἰφ. Κοκκίδης. Εἰδικοὶ γραμματεῖς οἱ κ. κ. Γ. Πίσσας καὶ Κ. Βρυζάκης, ταμίας ὁ κ. Κ. Κουτσαλέξης· ἐπιμελητὴς τῆς βιβλιοθήκης ὁ κ. Π. Παπαδάκης· ἔφορος τῆς Σχολῆς ὁ κ. Ε. Δραγούμης. Κοσμήτορες τῆς Σχολῆς οἱ κ. κ. Β. Ἀντωνόπουλος, Μ. Στελλάκης, Μ. Θάλης, Διονύσιος Λάμπρος, Ἐπαμεινώνδας Ἐμπειρῖκος, Σ. Κονοφάος, Ἰωάννης Θεοφιλᾶς καὶ Κ. Γαρδίκης. Ἐξελεγκτικὴ ἐπιτροπὴ οἱ κ. κ. Ἀρ. Ποτέν, Καρ. Ῥότσιλδ καὶ Νικ. Κουρῆς. Ἐπιτροπὴ τοῦ περιοδικοῦ Σπ. Λάμπρος, Π. Φέρμπος, Ἰγνάτιος Μοσχάκης καὶ Τ. Ἡλιόπουλος. Ἐπιτροπὴ βιβλίων οἱ κ. κ. Δημ. Κουντουμᾶς, Λεωνίδας Ἀργυρόπουλος, Γ. Δουρούτης καὶ Ι. Μοσχάκης.

— Ἀνεχώρησαν κατ' αὐτὰς ἐκ Πειραιῶς διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου τῶν *Θαλασσίων Διαπορθμεύσεων* τρεῖς λυσσόδηκτοι μεταβαίνοντες εἰς Μασσαλίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Παρισίους, ὅπως ὑποβληθῶσιν εἰς θεραπείαν ἐν τῷ θεραπευτηρίῳ Παστέρ.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Ἀκτὶς φωτός. Ὁ καταδιωγμὸς τῶν Ἑβραίων ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Σκέψεις *Γεωργίου Α Ζαβιτσάνου.* Ἐν Κερκύρᾳ, 1891. 8ον σελ. ιϚʹ — 376. [Ὁ συγγραφεὺς τοῦ προκειμένου πονήματος ἀφορμὴν λαμβάνων ἐκ τῶν ἐν Κερκύρᾳ πέρυσι κατὰ Ἀπρίλιον διωγμῶν κατὰ τῶν Ἑβραίων, ἔγραψεν αὐτό, ὅπως καταδείξῃ καὶ διὰ τῶν ἱερῶν βιβλίων τῶν Ἑβραίων καὶ διὰ τῆς ἱστορίας ὅτι ἡ κατηγορία κατὰ τῶν Ἑβραίων, ὅτι τελοῦσιν ἀνθρωποθυσίας χριστιανοπαίδων εἶνε ἀνυπόστατος. Διαιρεῖ τὸ ὀγκῶδες βιβλίον του ὁ κ. Γ. Ζ. εἰς τρία μέρη, ἐν τῷ πρώτῳ ὑποστηρίζει ὅτι οὐδαμοῦ τοῦ κειμένου τῶν ἱερῶν βιβλίων τῶν Ἰουδαίων ἀναγράφεται τοιοῦτον ἀνόσιον παράγγελμα, ἐν τῷ δευτέρῳ ἱστορικῶς προβαίνων παραθέτει ἱστορικὰ γεγονότα διωγμοῦ Ἑβραίων ἐκ τοιαύτης ἀφορμῆς, ἅτινα κατόπιν ὁ χρόνος καὶ ἡ δικαστικὴ ἀνάκρισις κατέδειξαν ψευδῆ καὶ ἀνύπαρκτα. Ἐν τῷ γʹ δὲ μέρει παραθέτει συλλογὴν θεσπισμάτων, διαταγμάτων καὶ ἄλλων εἰς ὑπεράσπισιν τῶν Ἑβραίων ἐκδοθέντων ὑπὸ τῶν κρατῶν, ἐν οἷς ἔζων, καὶ ὑπὸ διασήμων θεολόγων καὶ νομικῶν καθηγητῶν Πανεπιστημίων τῆς Εὐρώπης. Ω*]

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Α. Α. Κάϊρον. Ἐστάλη ἀριθ. 49.

κ. Π. Μ. Ζ. Καρδίτσαν. Ἔχομεν, τιμᾶται δραχ. 6,70 μετὰ ταχυδρομικῶν.

κ. κ. Ἀδελφ. Ἰω. Stanitza. Ἐστάλησαν, ἐνεγράφητε ἐκ νέου. Ἀποστέλλετε συνδρ. διὰ ρωσ. χαρτονομ. ἐν συστ. ἐπιστολῇ.

κ. Ν.Α.Π. Κάϊρον Ἀπόδειξις κ. Κ. ἐστάλη ἐντὸς τοῦ φύλλου.

κ. Ι. Ν. Οἰ. Νεοχώριον. Ἐστάλησαν ἐκ δευτέρου.

κ. Ε. Λ. Γ. Ἄνδρον. Ἐστάλη ζητηθέν.

κ. Π. Σμύρνην. Τὰ Ἀμ. καὶ Ἀγρ. Επ. δυνάμεθα νὰ σᾶς στείλωμεν. Τας Ἱστ. Πραγμ. ὄχι.

κ. Σ. Λ. Ἰωάννινα. Εὐχαριστοῦμεν διὰ φιλικὰς φροντίδας. Στέλλ. Φιλ. Γλ. Πολυλᾶ δωρεάν. Συνδρ. Κ. Β. Π ἐλήφθη· φροντίσατε περὶ τῆς ἄλλης;

κ. Κ. Α. Δ. Βῶλον Εἰκὼν παρεδόθη.

κ. Α. Π. Κύπρον. Ἐλήφθησαν· ἀπαντῶμεν ἰδιαιτέρως.

κ. Λ. Ξ. Ἡράκλειον. Στρατης; Καλοπίχειρος ἐστάλη.

κ. Γ. Ο. Μ. Κωνστάντζαν. Ἐλήφθη συνδρ. κ. Ἀξ. εὐχαριστοῦμεν. Θὰ φροντίσωμεν περὶ τῶν καταλ. κληρώσεων.

κ. Π.Β. Ἀργοστόλιον. Τὸ βιβλίον σᾶς στέλλεται δωρεάν.

κ. Κ. Γ. Κ. Ῥοστόβιον Τοῦ Ἐγκ. Λεξ. ἐξεδ. καὶ 6ʹ τόμος· τιμὴ αὐτοῦ δεμένου εἶνε φρ. 30. Περὶ τοῦ Πατριωτ. δαν. θὰ φροντίσωμεν, διότι δὲν εἶνε εὔκολος ἡ εὕρεσις τῶν ἀριθμῶν 25 κληρώσεων.

κ. Κ. Δ. Δ. Χάλκην. Συμμορφ. πρὸς ἐπιστολήν. Τιμὴ τόμων ἀδ. φρ. 120 δεμ. φρ. 180 ἐλευθ. ταχυδρ.

κ. Γ. Θ. Γ. Γαλάζιον. Τὸ λαχ. Ἀργ. ἐστάλη ἔκτοτε.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ Βʹ ΕΞΑΜΗΝΟΝ

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Μακρὸν καὶ πολύπλοκον μυθιστόρημα συντεθὲν ὑπὸ Ἀγγλίδος συγγραφέως καὶ ἐκδοθὲν πρὸ μικροῦ ἔχον δὲ σύγχρονον ἑλληνικὴν ὑπόθεσιν. Τὸ ἔργον τοῦτο

Digitized by Google

θ' ἀναγνωσθῇ μετ' ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέροντος ὑπὸ τῶν ἀναγνωστῶν τῆς «Ἑστίας», οἵτινες θὰ ἴδωσι παρελαύνουσαν ὡς ἐν πανοράματι ὁλόκληρον τὴν σημερινὴν ἀθηναϊκὴν κοινωνίαν. Ἡ πολιτική μὲ τὰς συνεδριάσεις τῆς βουλῆς, τὰς κωλυσιεργίας, τὰς ἐκλογικὰς διαμάχας κατέχει πολλὰ κεφάλαια θαυμάσια διὰ τὴν λεπτὴν παρατηρητικότητα τῆς εὐφυεστάτης συγγραφέως. Ἄλλας σελίδας πληροῦσιν αἱ περιγραφαὶ τῶν ἀθηναϊκῶν διασκεδάσεων· χοροὶ ἐπίσημοι, ὑποδοχαὶ ὀψιπλούτων, ἐκδρομαὶ διπλωματῶν, πανηγύρεις. Ἔπειτα ἔρχονται ζωηρόταται εἰκόνες καὶ σκιαγραφίαι τῆς ἑλληνικῆς φύσεως καὶ μάλιστα τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, ὅπου μεταφέρεται προσκαίρως ὁ ἀναγνώστης ἵνα παρασταθῇ μάρτυς τρυφερωτάτου εἰδυλλίου. Ὑπεράνω δὲ ὅλων αὐτῶν λάμπει ὡς ἄστρον τηλαυγὲς ὁ χαρακτὴρ τῶν ἑλληνίδων παρθένων, ἐξ ὧν καὶ ὁ τίτλος τοῦ μυθιστορήματος. Πλειότερα περὶ τοῦ ἔργου θὰ εἴπωμεν πρὸ τῆς δημοσιεύσεώς του. Τοῦτο μόνον προσθέτομεν ὅτι ἡ μετάφρασις ἐφιλοτεχνήθη χάριν τῆς «Ἑστίας» ὑφ' ἑνὸς τῶν ἐπιφανεστέρων αὐτῆς συνεργατῶν.

Η ΑΓΑΠΗ ΤΗΣ ΛΟΥΛΟΥΚΑΣ

νεωτάτη ἀνέκδοτος κωμῳδία τοῦ κ. Δ. Κορομηλᾶ διακωμῳδοῦσα μετὰ χάριτος πολλὰς προλήψεις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Τινὰ ἐκ τῶν ᾀσματίων τῆς κωμῳδίας θὰ δημοσιευθοῦν μὲ τὴν μουσικήν των.

ΑΝΑ ΤΟΝ ΕΛΙΚΩΝΑ

φιλολογικὴ καὶ ποιητικὴ μελέτη τοῦ ἀτυχοῦς Γ. Βιζυηνοῦ συγγραφεῖσα ὀλίγον πρὸ τοῦ παθήματός του. Μακρὰ καὶ τερπνοτάτη ἐκδρομὴ εἰς τὰς ξένας φιλολογίας. Περιέχει τεσσαράκοντα ξενόγλωσσα ποιήματα μετεφρασμένα ἑλληνιστὶ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ‘‘ΕΣΤΙΑΣ,,

Ἡ Διεύθυνσις τῆς «Ἑστίας» ἤρχισε τὴν δημοσίευσιν ἰδικῶν της ἐκδόσεων. Εἰς τὰς ἐκδόσεις αὐτὰς θὰ συμπεριληφθοῦν πολλὰ ἔργα τῶν γνωστοτέρων συγχρόνων λογίων καὶ ποιητῶν καὶ τὰ καλήτερα ἀπὸ τὰ παλαιότερα φιλολογικὰ προϊόντα τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος. Ἐπίσης μεταφράσεις δόκιμοι ἀρχαίων ἑλλήνων ποιητῶν καὶ λογογράφων ὡς καὶ διασήμων ξένων συγγραφέων. Προσέτι ἔργα ἱστορικά, ἰδίως ἀναφερόμενα εἰς τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν ἱστορίαν. Βιβλία δὲ ἄλλα κοινωφελῆ καὶ ψυχαγωγικὰ ποικίλα, ὅλα μετ' ἐπιμελείας καὶ φιλοκαλίας τυπωμένα καὶ ὅμοια κατὰ τὸ σχῆμα, ὥστε ν' ἀποτελοῦν σειρὰν κομψὴν καὶ εὔχρηστον.

Ἐκ τούτων ἐξεδόθησαν ἤδη δύο:

Σπ. Π. Λάμπρου

ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΑΡΤΥΡΙΟΥ ΤΟΥ ΡΗΓΑ

Τόμος ἐξ 160 σελίδων μὲ πολλὰς εἰκόνας καὶ πανομοιότυπα τιμώμενος δραχ. 2,50 εἰς τὸ Ἐσωτερικὸν καὶ φρ. χρ. 2,50 εἰς τὸ Ἐξωτερικόν.

Ἰακ. Πολυλᾶ

Η ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΜΑΣ ΓΛΩΣΣΑ

Τομίδιον ἐξ 100 σελίδων τιμώμενον δραχ. 1 εἰς τὸ Ἐσωτερικὸν καὶ φρ. χρ. 1 εἰς τὸ Ἐξωτερικόν.

Αἱ Ἐκδόσεις τῆς «Ἑστίας» πωλοῦνται:

Ἐν Ἀθήναις: εἰς τὸ Γραφεῖόν της καὶ εἰς τὰ βιβλιοπωλεῖα Κασδόνη, Μπέκ, Βίλμπεργ.

Ἐν Σύρῳ: εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον Ε. Βεκιαρέλλη.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει: εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον Ἀδ. Δεπάστα καὶ εἰς τὸ Πρακτορεῖον Α. Κ. Γεράρδου.

Ἐν Ὀδησσῷ: εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον Π. Περάκη Ζερβάτη.

Ἐν Βουκουρεστίῳ: εἰς τὸ Πρακτορεῖον Π. Χριστοδούλου.

Ἐν Βάρνᾳ: εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον Λ. Σεμπρικοῦ.

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ: εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον τοῦ Φοίνικος.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

28 Μαΐου 1892

	Ἀγορά.		Πώλησ.	
ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	Δρ.	Λ.	Δρ.	Λ.
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο[ο. . .	450	—	455	—
» 120,000,000 πρὸς 5 ο]ο. . .	560	—	563	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο]ο. . .	554	—	560	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο]ο. . .	458	—	462	—
» 30,000,000 πρὸς 4 ο]ο. . .	410	—	412	—
» 125,000,000 πρὸς 4 ο]ο. . .	—	—	—	—
Κτηματικαὶ ὁμολογίαι ἐθνικῆς τραπέζης 60,000,000 μετὰ λαχείου . .	576	—	577	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος . .	3910	—	3920	—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . .	138	50	139	—
Τράπεζα Ἠπειροθεσσαλίας. . . .	—	—	—	—
Βιομηχανικῆς πίστεως	76	50	77	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	137	50	138	—
Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Πειραιῶς .	450	—	455	—
Σιδηροδρόμου Πελοποννήσου . . .	192	—	192	50
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	169	—	170	—
Ἀνωνύμου ἑταιρίας ὁ «Ἑρμῆς» . .	57	—	60	—
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου . . .	83	—	85	—
Δημοσίων καὶ δημοτικῶν ἔργων . .	66	51	67	—
Ἑταιρίας ἐργοληψιῶν	330	—	335	—
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
Εἰκοσάφραγκον τέλος μηνὸς . . .	—	—	—	—
Εἰκοσάφραγκον τοῖς με-.	—	—	—	—
Λίρα ὀθωμανικὴ	—	—	—	—
Λίρα ἀγγλικὴ	—	—	—	—
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον Ἀγγλίας	34	20	34	55
Τρίμηνον Γαλλίας	1,35	—	1,36	75
Ὄψεως Ἀγγλίας	34	60	34	70
Ὄψεως Γαλλίας	1,36	75	1,37	75

Digitized by Google

ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΣΑ ΑΓΓΕΛΙΑ

ΕΝΕΚΑ ΥΠΕΡΤΙΜΗΣΕΩΣ

ΤΩΝ ΟΜΟΛΟΓΙΩΝ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟΥ ΔΑΝΕΙΟΥ

Η ΤΙΜΗ ΕΙΣ ΗΝ ΠΡΟΜΗΘΕΥΕΙ ΤΑΥΤΑΣ ΕΦΕΞΗΣ

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΙΝΑΙ

ΔΡΑΧΜΑΙ ΕΞ ΔΙΑ ΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΝ

ΦΡΑΓΚΑ ΧΡΥΣΑ ΠΕΝΤΕ ΔΙΑ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΝ

Οἱ ἐπιθυμοῦντες ν' ἀγοράσωσι τοιαύτας ἄς σπεύσωσι διότι ἡ προσεχὴς κλήρωσις, καθ' ἣν θὰ ἐξαχθῶσιν 900 ἀριθμοί, θὰ ἐνεργηθῇ τὸν Ἰούνιον.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΝ ΤΩι ΠΕΡΙΒΟΛΩι ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ

Καταρτισθὲν διὰ τελειοτάτων ὑλικῶν κομισθέντων ἐκ Γαλλίας καὶ Γερμανίας ἀναλαμβάνει τὴν ἐκτύπωσιν βιβλίων καὶ πᾶσαν ἄλλην οἱανδήποτε τυπογραφικὴν ἐργασίαν.

ΕΙΔΙΚΟΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΕΚΤΥΠΩΣΙΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

Τὸ Τυπογραφεῖον τῆς Ἑστίας ἀναλαμβάνει ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην τὴν ἐκλογὴν χάρτου, τὰς τυπογραφικὰς διορθώσεις καὶ τὴν βιβλιοδέτησιν τῶν ἐκτυπουμένων βιβλίων καὶ ἀναδέχεται τὴν ἐκτέλεσιν πάσης παραγγελίας ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Α' ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 7 ΙΟΥΝΙΟΥ 1892 ΑΡΙΘ 23

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν, ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Ἐξεδόθη καὶ τὸ ΙΑ' φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ' Αἰῶνος

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ : ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΑΡΚΟΡΑΣ, ὑπὸ *Δ. Καλοσγούρου.*
ΑΘΗΝΑΙΚΗ ΗΧΩ: **Δύο αὐτοκτονίαι.**
ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ.
ΤΑ ΕΝ ΤΩ ΟΙΚΩ ΦΥΤΑ ΚΑΙ Ο ΚΑΘΑΡΟΣ ΑΗΡ μετάφρασις *Κ. Μ. Σαμίου.*
ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ : Ο ΧΡΥΣΟΣ ΕΝ ΝΕΑ ΖΗΛΑΝΔΙΑ.
'Σ ΤΗΝ ΑΝΝΑ, ποίημα ὑπὸ *Στεφ. Μαρτζώκη.*
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ.
ΠΑΙΓΝΙΑ.
ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ: **Δεξιόκαρδος. — Θάνατοι ἐκ δηγμάτων ὄφεων.**
ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ.
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.
ΧΡΟΝΙΚΑ: **Ἀρχαιολογικά, Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Θεατρικά.**

ΕΙΚΟΝΕΣ

Γεράσιμος Μαρκορᾶς. — Ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν. — Ἡ Ἀγορὰ τῶν Ἀθηνῶν.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις 5 Ἰουλίου.

Αὔριον ἀναμένεται ὁ βασιλεὺς καὶ τὴν προσεχῆ ἑβδομάδα σχηματίζεται ἡ νέα κυβέρνησις, ἀφοῦ τελειώσουν αἱ ἐξελέγξεις ἐν τῇ Βουλῇ.

— Διὰ τῆς « Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως » ἐδημοσιεύθη τὸ ἀκόλουθον Β. Διάταγμα :

Περὶ προσκολλήσεως τοῦ τορπιλλοβόλου «Κανάρη» εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ὑποβρυχίου ἀμύνης κτλ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α'.

Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων

Προτάσει τοῦ Ἡμετέρου ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν ὑπουργοῦ ἀπεφασίσαμεν καὶ διατάσσομεν.

Τὸ τορπιλλοβόλον *Κανάρης* προσκολλᾶται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ὑποβρυχίου ἀμύνης, διορίζομεν δὲ Κυβερνήτην τοῦ πλοίου τούτου τὴν Α. Β. Ὑψηλότητα τὸν βασιλόπαιδα Γεώργιον, πλωτάρχην καὶ διευθυντὴν τῆς σχολῆς τῶν τορπιλλητῶν.

Εἰς τὸν αὐτὸν ὑπουργὸν ἀνατίθεται τοῦ παρόντος διατάγματος ἡ δημοσίευσις καὶ ἐκτέλεσις.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 4 Μαΐου 1892.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν

Κ. Γ. Σαχτούρης

— Ὁ βασιλόπαις Γεώργιος δι' ἐπιστολῆς ἐξέφρασε πρὸς τοὺς ἐν Ὀδησσῷ Ἕλληνας, διὰ τοῦ γενικοῦ προξένου τῆς Ἑλλάδος Ἰωάννου Βουτσινᾶ, τὰς εὐχαριστίας του διὰ τὴν δωρηθεῖσαν αὐτῷ ἐπιτραπέζιον συσκευήν, ἣν ἀποκαλεῖ *θαυμασίαν*.

— Κατὰ τὴν ἐπίσημον κατάστασιν τῶν τελωνειακῶν εἰσπράξεων τοῦ παρελθόντος μηνὸς Ἀπριλίου εἰσεπράχθησαν δραχ. 1,625,514.49, ἐνῷ κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα τοῦ παρελθόντος ἔτους 1891 αἱ εἰσπράξεις ἀνῆλθον εἰς δραχ. 2,371,395.46. Προέκυψε δηλαδὴ διαφορὰ ἐπὶ ἔλαττον δραχμῶν 745,880.87. Ἀπὸ 1 δὲ Ἰανουαρίου μέχρι τέλους Ἀπριλίου 1892 εἰσεπράχθησαν δραχμαὶ 8,286,586.76, ἐνῷ κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα τοῦ ἔτους 1891 αἱ εἰσπράξεις ἀνῆλθον εἰς 10,120,282.96 δραχμάς. Ἡ προκύψασα ἐπὶ ἔλαττον διαφορὰ συμποσοῦται εἰς δραχ. 1,833,736.

— Καθὰ ἀγγέλλεται ἐκ Θεσσαλίας ἡ ἐνσκήψασα ἀκρὶς κατέστρεψε τὴν παραγωγὴν τοῦ καπνοῦ ἐν πολλοῖς χωρίοις. Ἐν μιᾷ νυκτὶ ἀπέμειναν μόνον τὰ στελέχη τῶν φυτῶν τοῦ καπνοῦ εἰς ἀγρόν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπέπεσαν τὰ σμήνη τῶν καταστρεπτικῶν ἐντόμων. Τὸ γεγονὸς παρήγαγε πανικόν, διότι φόβος ὑπάρχει μὴ καὶ εἰς τὰς λοιπὰς καπνοφυτείας ἐπέλθῃ καταστροφή. Αἱ ἀκρίδες καλύπτουσι μεγάλας ἐκτάσεις. Τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα ἡ ἁμαξοστοιχία τοῦ σιδηροδρόμου ἀνέκοψεν ἐπὶ βραχὺ τὴν πορείαν της διὰ νὰ καθαρισθῇ ἡ γραμμὴ ἥτις ἐκαλύπτετο ὑπὸ σωρῶν ἀκρίδων.

— Ἐν Ζακύνθῳ τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν ἐγένοντο τὰ ἀποκαλυπτήρια τῆς ἐπὶ τῆς οἰκίας τοῦ Φωσκόλου τεθείσης ἐπιγραφῆς. Ὁ δήμαρχος καὶ οἱ σύλλογοι ἐκάλεσαν εἰς τὴν τελετὴν τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς συντεχνίας, τὴν σχολὴν τῶν ἀπόρων παίδων, πλῆθος δὲ λαοῦ παρίστατο. Ὁ δήμαρχος κ. Λούντζης ἐξύμνησε τὸν Φώσκολον, ἀποκαλυφθείσης δὲ τῆς ἐπιγραφῆς αἱ μουσικαὶ ἀνέκρουσαν ἐμβατήριον, ὁ δὲ λαὸς ἐπευφήμησε. Μετὰ τοῦτο ὁ κ. Π. Χιώτης ἐξύμνησεν ἐπίσης τὸν ἄνδρα, ὁ δὲ κ. Λ. Μαρτζώκης ἀπήγγειλε ποίημα.

— Κατ' αὐτὰς συνέβησαν ἐπανειλημμέναι δονήσεις σεισμοῦ αἰσθηταὶ καὶ ἐντεῦθεν ἰσχυρότεραι δ' ἐν Θήβαις, ὅπου καὶ κατέρρευσαν δύο ἑτοιμόρροποι οἰκίαι ὑπὸ μιᾶς τῶν ὁποίων κατεπλακώθη γυνή τις. Οἱ κάτοικοι διατελοῦσιν εἰσέτι ἔμφοβοι.

— Μεγάλην καταστροφὴν ἐπήνεγκεν εἴς τι ποίμνιον κεραυνὸς καταπεσὼν κατ' αὐτὰς ἐν τῇ θέσει Μαλαοῦχα τοῦ δήμου Τυμφρηστοῦ τῆς Φθιώτιδος. 120 πρόβατα κατεκάησαν πρὸς δὲ καὶ ἓξ κύνες.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Παλαιὰ Διαθήκη κατὰ τοὺς Ἑβδομήκοντα μετὰ πλείστων εἰκόνων καὶ παραπομπῶν εἰς τὰ παράλληλα χωρία ἐγκρίσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐκδιδομένη ὑπὸ *Π. Α. Τζελάτη* καὶ *Κ. Παρασκευοπούλου* τῇ διορθώσει Ι. Μαρτίνου Ἀρχιμανδρίτου. Ἐν Ἀθήναις τύποις Παρασκευᾷ Λεώνη 1892. Τὸ ὅλον βιβλίον θ' ἀπαρτισθῇ ἐκ 12 τευχῶν, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἐξ 100 σελίδων τιμᾶται μιᾶς δραχμῆς ἐν Ἑλλάδι καὶ 1 φρ. χρ. ἐν τῇ Ἀλλοδαπῇ· οὕτω διὰ μικρᾶς δαπάνης ἕκαστος χριστιανὸς θ' ἀποκτήσῃ πολύτιμον καὶ φιλόκαλον ἔκδοσιν τῆς Ἱερᾶς Βίβλου. Οἱ ἐπιθυμοῦντες ν' ἀποκτήσωσι τὸ ἔργον δύνανται ν' ἀποστείλωσι τὸ τίμημα καὶ πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς « Ἑστίας ».

Στοιχειώδης φυσιογνωσία περιέχουσα σύντομον *φυσικήν, χημείαν καὶ κοσμογραφίαν* ἐν τῷ α'. τεύχει καὶ *ζωολογίαν, ὀρυκτολογίαν καὶ φυτολογίαν* ἐν τῷ β'. ἰδιαιτέρως ἐκδοθέντι ὑπὸ *Α. Κωνσταντινίδου* καθηγητοῦ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἐκδοθεῖσα δὲ ὑπὸ Ἀνέστη Κωνσταντινίδου πρὸς χρῆσιν τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων. Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων Ἀνέστη Κωνσταντινίδου 1892. Ἕκαστον τεῦχος τιμᾶται δρ. 2,50.

Τοπογραφία τῆς Ἀρχαίας Σπάρτης ἤτοι περιγραφὴ τῶν κωμῶν, τῶν ἱερῶν, τῶν ναῶν, τῶν ἡρώων, τῶν τάφων καὶ τῶν ἄλλων μνημείων αὐτῆς ὑπὸ *Κων. Νεστορίδου* καθηγητοῦ. Ἐν Ἀθήναις (Βλαστοῦ) 1892 σελ. 108. 12ον.

— Σήμερον διανέμεται τὸ 16ον τεῦχος τῆς μεγάλης **Ἱστορίας τοῦ Ἑλλην. Ἔθνους** *Κ. Παπαρρηγοπούλου* ἐπὶ ἐκλεκτοῦ χάρτου. Συνδρομηταὶ νέοι ἐγγράφονται καθ' ἑκάστην εἰς τὰ Καταστήματα Ἀνέστη Κωνσταντινίδου καὶ εἰς τὰ ἁπανταχοῦ ἑλληνικὰ βιβλιοπωλεῖα.

Digitized by Google

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Νίκφ, Κέρκυραν. Δὲν ἐζητήθησαν γαλλικὰ ἐπιγράμματα, ὥστε δὲν θὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν τὸ σταλέν.

κ. Ι. Μ. Βαρ... Ἀπαντῶμεν ταχυδρ. 20 φρ. ἐλήφθησαν.

κ. Κ. Γ. κ. Ροστόβιον. Ἐκληρώθησαν 4 ἐξ αὐτῶν 166,933—34—37 48. Στείλατέ τας διὰ συστημένης ἐπιστολῆς νὰ τας ἐξαργυρώσωμεν, ἐὰν θέλετε.

κ. Π Κέρκυραν. Ἐλήφθησαν παρὰ τοῦ κ. Μ. δρ. 100 διὰ πατρ. δάν. Ἀλλ' ἡ τιμὴ αὐτῶν ἀνέβη ἔκτοτε. Θέλετε νὰ σᾶς αγοράσωμεν ἢ νὰ σᾶς ἐπιστρέψωμεν τὰ χρήματα;

κ. Α. Πάτρας. Ἀνάξιον δημοσιεύσεως.

κ. Π. Β. Ἀργοστόλιον. Εὐχαρίστως· θὰ σᾶς σταλῇ καὶ διόρθωσις.

κ. Α. Σ. Λ. Τρίπολιν. Τιμ. δρ. 1,20. Ἐστάλη «Φιλ. Γλ.».

κ. Π. Ν. Π. Πάτρας. Ἐστάλησαν ζητηθέντα φυλλαδια.

κ. Ι. Π. Μεσολόγγιον. Ἐλήφθησαν, ἐστάλη ζητηθεῖσα σειρὰ φύλλων.

κ. Γ Ρ. Βραΐλαν. Ἐστάλη ἀρ. 3.

κ. Β. Α. Σεβαστόπολιν. Ἐστάλη φωτογραφία.

κ. Ε. Δ. Κέρκυραν. Ἐστάλησαν κατὰ λάθος καθυστερήσαντα φύλλα.

κ. Κ. Ε. Ἰωάννινα. Ἠλλάγη ἡ διεύθυνσίς σας, σᾶς ἀποστέλλομεν τὰ ζητηθέντα φύλλα.

κ. Σ. Σ. Θ. Μεσολόγγιον. Ἐλήφθησαν. Εἰκ. Γυν. Καλ. ἐστάλησαν, Ἑλλ. Ἀρχ. δὲν πωλοῦνται μεμονωμέναι.

κ. Α. Α. Τρίπολιν. Σᾶς ἐστείλαμεν τὸ Α' μέρος τιμ. δρ. 1,15 μετὰ ταχ. Β' δὲν ἐξεδόθη, 85 λ. εἰς διάθεσίν σας.

ΚΛΗΡΩΣΙΣ
ΤΟΥ ΛΑΧΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ
κατὰ τὴν 31 Μαΐου 1892.

Ὁ πρῶτος	31,781	δραχ.	20,000
Ὁ δεύτερος	5,290	»	2,500
Ὁ τρίτος	26,357	»	2,500
Ὁ τέταρτος	24,289	»	ἀνὰ 500
Ὁ πέμπτος	45,606	»	
Ὁ ἕκτος	37,438	»	
Ὁ ἕβδομος	32,891	»	
Ὁ ὄγδοος	8,917	»	

ἀνὰ δρ. 300 οἱ ἀκόλουθοι δέκα ἀριθμοὶ

46,288	8,620	15,820	14,975	9,991
46,128	2,770	46,044	3,669	34,266

ἀνὰ δρ. 100 οἱ ἀκόλουθοι 45 ἀριθμοὶ

650	15,844	27,405	33,255	42,034
740	15,887	27,663	33,450	42,868
1,052	15,903	28,167	33,899	46,112
8,352	18,287	29,603	34,377	46,181
8,378	20,768	30,236	35,404	46,254
9,373	21,555	32,278	35,444	48,483
10,032	24,484	32,436	37,853	48,701
10,288	25,543	32,733	39,133	48,907
10,702	25,789	33,015	41,700	49,797

Οἱ κερδήσαντες ἐκ τῶν συνδρομητῶν τῆς «Ἑστίας» δύνανται ν' ἀποστείλωσι πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἑστίας τὰ γραμμάτια αὐτῶν πρὸς ἐξαργύρωσιν.

ΕΙΣ ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»
εὑρίσκονται πρὸς πώλησιν

α'.) τὸ περιοδικὸν σύγγραμμα «ἡ Πανδώρα» μετὰ πάντων τῶν παραρτημάτων, τομ. 25, δεδεμένοι, δρχ. 500.

β'.) ἡ Ἐφημερὶς τῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ 1833 μέχρι τοῦδε, τομ. 60, δεδεμένοι, δρχ. 800.

γ'.) τὰ ὑπὸ τοῦ Κοραῆ ἐκδοθέντα σχεδὸν πάντα, τόμοι περὶ τοὺς 50, δεδεμένοι, δρχ. 400.

δ'.) τὸ νομικὸν σύγγραμμα «ἡ Θέμις» τοῦ Σγούτα, τομ. 9 μετὰ τοῦ εὑρετηρίου τῆς νομολογίας τῶν ἀνωτάτων δικαστηρίων ἀπὸ τῆς συστάσεώς των ἄχρι τοῦ 1871, τομ. 25 ὑπὸ Ἰωαννίδου, ἀντιπροέδρου τοῦ Ἀρ. Πάγου, δρχ. 200.

Σημ. Συνέχεια τούτου εἶνε ἡ «Πεῖρα» τοῦ αὐτοῦ.

ε'.) τὸ ἐν Παρισίοις ἐκδοθὲν Ἐθνικὸν ἡμερολόγιον τοῦ Βρετοῦ τῶν ἐτῶν 1863—καὶ 1871, δρχ. 150.

ς'.) ἡ Γενικὴ Ἱστορία τοῦ Κούμα τομ. 12, δεδεμένοι, δρχ. 100.

ζ'.) τὸ Ἑλληνο - γερμανικὸν λεξικὸν Passow, Rost, Palm, Peter κλπ. ἔκδοσ. Β'.τομ. 4, δρχ. 50.

ΕΝ ΡΩΜΟΥΝΙΑι
ΤΗΝ ΓΕΝΙΚΗΝ ΕΠΙΣΤΑΣΙΑΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,,

ἀνέλαβε καὶ πάλιν ὁ ἐν Βουκουρεστίῳ κ. **Π. Χριστοδούλου**, ὅστις συστηματικώτερον καὶ εὐρύτερον ἀνασυνιστᾷ τὸ πρακτορεῖον αὐτοῦ ὡς προμηθευτὴς ὅλων τῶν ἐν Ἑλλάδι δημοσιευομένων ἐφημερίδων, περιοδικῶν καὶ βιβλίων.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ
4 Ἰουνίου 1892

ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	Ἀγορὰ.		Πώλησ.	
	Δρ.	Λ.	Δρ.	Λ.
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο[ο. . .	450	—	455	—
» 120,000,000 πρὸς 5 ο]ο. . .	560	—	565	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο]ο. . .	555	—	560	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο]ο. . .	460	—	465	—
» 30,000,000 πρὸς 4 ο]ο. . .	406	—	410	-
» 125,000,000 πρὸς 4 ο]ο. . .	—	—	—	-
Κτηματικαὶ ὁμολογίαι ἐθνικῆς τραπέζης 60,000,000 μετὰ λαχείου . .	576	—	577	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος . .	3910		3920	—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . .	143	—	144	—
Τράπεζα Ἠπειροθεσσαλίας. . . .	—	—	—	—
Βιομηχανικῆς πίστεως	76	50	77	-
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	132	—	132	50
Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Πειραιῶς .	446	—	448	—
Σιδηροδρόμου Πελοποννήσου . . .	191	—	192	—
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	176	—	177	—
Ἀνωνύμου ἑταιρίας ὁ «Ἑρμῆς» . .	57	—	60	—
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου . . .	83	—	85	-
Δημοσίων καὶ δημοτικῶν ἔργων . .	69	-	69	50
Ἑταιρίας ἐργοληψιῶν	330	—	340	
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
Εἰκοσάφραγκον τέλος μηνὸς . . .	—	-	—	-
Εἰκοσάφραγκον τοῖς με-.	—	—	-	-
Λίρα ὀθωμανικὴ	—	—	—	-
Λίρα ἀγγλικὴ	—	-	—	—
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον Ἀγγλίας	34	40	34	70
Τρίμηνον Γαλλίας	1,36	—	1,37	50
Ὄψεως Ἀγγλίας	34	75	34	9[illegible]
Ὄψεως Γαλλίας	1,37	50	1,38	50

Digitized by Google

ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΣΑ ΑΓΓΕΛΙΑ

ΕΝΕΚΑ ΥΠΕΡΤΙΜΗΣΕΩΣ

ΤΩΝ ΟΜΟΛΟΓΙΩΝ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟΥ ΔΑΝΕΙΟΥ

Η ΤΙΜΗ ΕΙΣ ΗΝ ΠΡΟΜΗΘΕΥΕΙ ΤΑΥΤΑΣ ΕΦΕΞΗΣ

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΙΝΑΙ

ΔΡΑΧΜΑΙ ΕΞ ΔΙΑ ΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΝ

ΦΡΑΓΚΑ ΧΡΥΣΑ ΠΕΝΤΕ ΔΙΑ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΝ

Οἱ ἐπιθυμοῦντες ν' ἀγοράσωσι τοιαύτας ἂς σπεύσωσι διότι ἡ προσεχὴς κλήρωσις, καθ' ἣν θὰ ἐξαχθῶσιν 900 ἀριθμοί, θὰ ἐνεργηθῇ τὸν Ἰούνιον.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΝ ΤΩι ΠΕΡΙΒΟΛΩι ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ

Καταρτισθὲν διὰ τελειοτάτων ὑλικῶν κομισθέντων ἐκ Γαλλίας καὶ Γερμανίας ἀναλαμβάνει τὴν ἐκτύπωσιν βιβλίων καὶ πᾶσαν ἄλλην οἱανδήποτε τυπογραφικὴν ἐργασίαν.

ΕΙΔΙΚΟΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΕΚΤΥΠΩΣΙΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

Τὸ Τυπογραφεῖον τῆς Ἑστίας ἀναλαμβάνει ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην τὴν ἐκλογὴν χάρτου; τὰς τυπογραφικὰς διορθώσεις καὶ τὴν βιβλιοδέτησιν τῶν ἐκτυπουμένων βιβλίων καὶ ἀναδέχεται τὴν ἐκτέλεσιν πάσης παραγγελίας ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Α' ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 14 ΙΟΥΝΙΟΥ 1892 ΑΡΙΘ 24

493

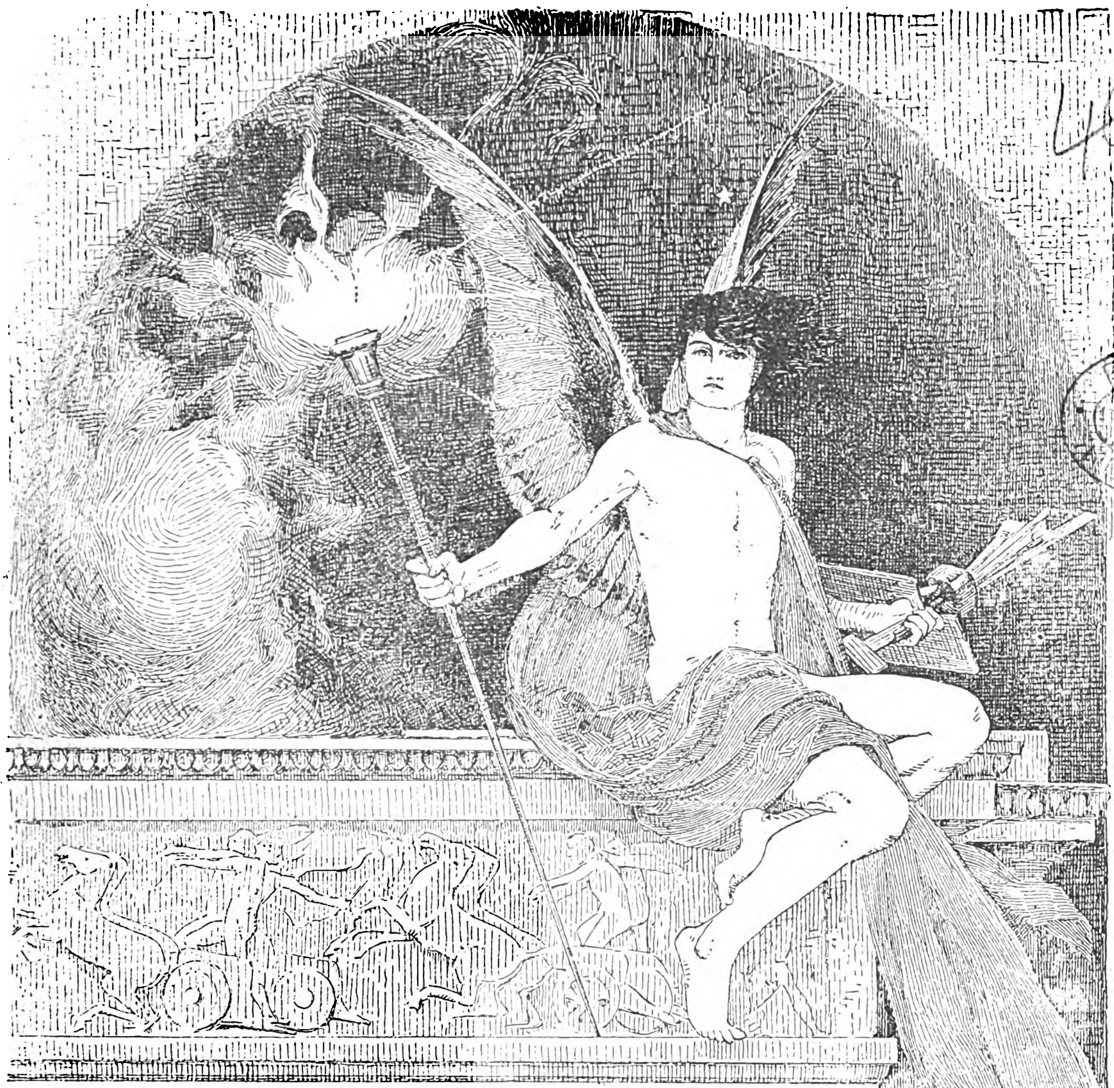

ORE... COL:U... RIODIC

Ἐξεδόθη καὶ τὸ ΙΕ' φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ' Αἰῶνος

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν, ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΟ ΣΥΝΝΕΦΟ, *ποίημα ὑπὸ Σέλλεϋ.*

ΑΘΗΝΑΙΚΗ ΗΧΩ: **Μία ἐπιστολή.**

Μ' ΑΓΑΠΑΕΙ - ΔΕΝ Μ' ΑΓΑΠΑΕΙ, ὑπὸ *Β. Γ. Στεφελίδου.*

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ.

ΤΑ ΕΝ ΚΛΩΒΟΙΣ ΠΤΗΝΑ, ὑπὸ *Ν. Χ. Ἀποστολίδου.*

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΡΩΜΑΝΟΣ, ὑπὸ *Σ. Κ. Σ.*

Η ΜΝΗΜΗ ΤΩΝ ΖΩΩΝ.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ: **Νέος λύχνος· Ναφθομανία.**

ΕΙΚΟΝΕΣ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Φιλολογικά, Ἐκπαιδευτικά, Καλλιτεχνικά, Θεατρικά, Μουσικά.**

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ὁ ποιητὴς Σέλλεϋ. — Ὄφις καὶ λέων. — Ἡ μονὴ τοῦ Δαφνίου.

Λήγούσης τὴν 30 Ἰουνίου τῆς α' ἑξαμηνίας παρακαλοῦνται οἱ κ. κ. συνδρομηταὶ ὅσοι ἐπλήρωσαν μόνον ἑξάμηνον συνδρομὴν νὰ φροντίσωσιν ὅπως πληρώσωσιν ἐγκαίρως καὶ τὴν συνδρομὴν τῆς β' ἑξαμηνίας, ἢ ἐὰν δὲν θὰ ἐξακολουθήσωσι νὰ εἶνε συνδρομηταὶ νὰ δηλώσωσι τοῦτο δι' ἐπιστροφῆς τοῦ φύλλου, ὅπως μὴ ἀποστέλλεται εἰς μάτην. Ἡ πληρωμὴ τῆς συνδρομῆς δύναται νὰ γείνῃ ἢ ἀπ' εὐθείας πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς «Ἑστίας» διὰ συστημένης ἐπιστολῆς, ἢ διά τινος τῶν κατὰ τόπους ἀνταποκριτῶν αὐτῆς.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις 12 Ἰουλίου.

Καθὼς προανηγγείλαμεν ὁ Βασιλεὺς μετὰ τῶν βασιλοπαίδων ἀφίκετο εἰς Ἀθήνας τὸ παρελθὸν Σάββατον.

— Παραιτηθείσης τῆς Κυβερνήσεως μετὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ προέδρου, ὁ Βασιλεὺς ἀνέθεσε τὸν σχηματισμὸν νέας κυβερνήσεως εἰς τὸν κ. Τρικούπην. Κατηρτίσθη δὲ αὕτη καὶ ὡρκίσθη τὴν ἑσπέραν τῆς Τετάρτης, ἀποτελεσθεῖσα ὡς ἑξῆς: Τρικούπης πρωθυπουργὸς καὶ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν, Θεοτόκης τῶν Ἐσωτερικῶν, Δραγούμης τῶν Ἐξωτερικῶν, Σιμόπουλος τῆς Δικαιοσύνης, Κοσσονάκος τῆς Παιδείας, Σκουλούδης τῶν Ναυτικῶν, Τσαμαδὸς τῶν Στρατιωτικῶν.

— Οἱ ἐν Δανίᾳ εἰσέτι διατρίβοντες βασιλόπαιδες Γεώργιος καὶ Νικόλαος μετὰ τοῦ τελετάρχου τῶν ἀνακτόρων κ. Μπουντούρη ἐπανέρχονται εἰς Ἀθήνας μετὰ 15 τὸ πολὺ ἡμέρας καὶ πρὸ τῆς λήξεως τῆς στρατιωτικῆς των ἀδείας.

— Πᾶσαι αἱ βουλευτικαὶ ἐκλογαὶ ἐπεκυρώθησαν εἰς μίαν μόνην συνεδρίασιν.

— Πρόεδρος τῆς Βουλῆς ἐξελέχθη ὁ βουλευτὴς Χαλκίδος κ. Β. Βουδούρης· ἀντιπρόεδροι οἱ κ. κ. Βαλαωρίτης, Καζαμπάκας καὶ Περρωτῆς· γραμματεῖς οἱ κ.κ. Ζέγγελης, Παπαχελᾶς, Χατζηπέτρος καὶ Ἐμπειρῖκος. Ἔφορος τοῦ Βουλευτηρίου ὁ κ. Νικόλ. Καλογερόπουλος. Ἅπαντες οὗτοι ἐκ τῆς μερίδος τοῦ κ. Τρικούπη ἔλαβον περὶ τὰς 150 ψήφους· οἱ φίλοι τοῦ κ. Δηλιγιάννη καὶ τοῦ κ. Κωνσταντοπούλου ἔρριψαν λευκά τινα ψηφοδέλτια.

— Ἀπέθανεν ἐν Σύρῳ ὁ βουλευτὴς Παρασκευᾶς.

— Κατ' εἰδήσεις ἐκ Σύρου, ἀπεφασίσθη ὅπως τὰ ἀτμόπλοια τῆς παλαιᾶς Ἀτμοπλοϊκῆς ἑταιρίας ἐκμισθωθῶσιν εἰς τὸν ἐν Πειραιεῖ βιομήχανον κ. Τζῶν Μὰκ-Δοῦαλ, γενομένων ὀλίγων τροποποιήσεων εἰς τὰς ἀρχικὰς προτάσεις τοῦ κ. Δοῦαλ ὑπὲρ τῆς Ἑταιρίας. Λεπτομέρειαι περὶ τοῦ μεταξὺ τοῦ κ. Μάκ-Δοῦαλ καὶ τῆς παλαιᾶς Ἑταιρίας καταρτισθέντος συμφωνητικοῦ ἐλλείπουσιν εἰσέτι. Τοῦτο μόνον εἶνε γνωστόν, ὅτι ἐκ τῶν 12 ἀτμοπλοίων τῆς Ἑταιρίας μόνον τὰ ἐννέα θὰ μισθωθῶσι, τὰ δὲ λοιπὰ τρία, τὸ *Πανελλήνιον*, ἡ *Καρτερία* καὶ ἡ *Ἶρις* θὰ ἐκποιηθῶσι.

— Κατὰ τὴν δημοσιευθεῖσαν κατάστασιν τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν πράξεων τῶν ἐργοστασίων κοπῆς καπνοῦ κατὰ τὸν παρελθόντα μῆνα Ἀπρίλιον εἰσεπράχθησαν δραχ. 263,036, ἐνῷ κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα τοῦ ἔτους 1891 εἰσεπράχθησαν δραχ. 313,580. Ἀπὸ 1 δὲ Ἰανουαρίου μέχρι τέλους Ἀπριλίου 1892 εἰσεπράχθησαν δραχ. 1,048,037 ἐνῷ κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα τοῦ ἔτους 1891 αἱ εἰσπράξεις ἀνῆλθον εἰς δραχ. 1,324,972.

— Ἀνεχώρησε κατ' αὐτὰς ὁ ἐν Ἀθήναις πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας σὶρ Ἔδμονδ Μόνσων μετατεθείς, ὡς γνωστόν, εἰς Βέλγιον. Ὁ διάδοχος αὐτοῦ σὶρ Ἔγερτον ἀφικνεῖται λίαν προσεχῶς, θὰ διευθύνῃ δὲ τὴν πρεσβείαν μέχρι τῆς ἀφίξεώς του ὁ α' γραμματεὺς αὐτῆς.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Γ. Η. Κέρκυραν. Ἐστάλησαν συστημένα καὶ ἀσφαλισμένα.

κ. Δ. Λ. Ληξούριον. Ἐστάλησαν συστημένα καὶ ἀσφαλισμένα. Ἔξοδα ἀσήμαντα· οὐδὲν ὀφείλετε.

κ. Χ. Σ. Δεμιρλῆ. Ψυχ. χρυσοδ. δραχ. 8,50 μετὰ ταχυδρομικῶν.

κ. Χ. Γ. Σμύρνην. Ἐστάλη βιβλ. Ζαχαρ. Τρόπος ἀποστολῆς τοῦ Ρ. δὲν ὑπάρχει· ζητήσατέ το ἀπὸ τὸν βιβλιοπώλην κ. Θ. Δημητριάδην.

κ. Τ. Γ. Πρέβεζαν. Ἐλήφθησαν δρ. 50, ἀλλ' ἀφοῦ ὑπερετιμήθησαν θέλετε ν' ἀγοράσωμεν ἢ ὄχι; Διὰ τὸν Βρ. Ἀστ. ἐδώκαμεν ἐντολὴν νὰ φροντίσῃ ἡ διεκπεραίωσις.

Αὐλακι, Τρίπολιν. Ἀνάξιον δημοσιεύσεως.

κ. Δ. Στ. Σμύρνην. Θὰ δημοσιευθῇ προσεχῶς. Εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν φιλικὴν ἐπιστολήν.

Αἰδ. Ἱερ. Κ. Β. Κέρκυραν. Ἐλήφθησαν· εὐχαριστοῦμεν. Διὰ τὸ ἄλλο ἔχετε ἔντυπον τὴν ἀπάντησιν. Θερμὰ συγχαρητήρια!

κ. Δ. Σ. Μ. Μεσολόγγιον. Ἀδεξιώτατον.

κ. Λ. Στ. 40 Ἐκκλησίας. Φύλλα στέλλονται κατὰ χάριν, μολονότι ἐν καιρῷ εἴχον σταλῆ ἀνελλιπῶς. Τὰ βιβλία ἀδυνατοῦμεν νὰ σᾶς ἀποστείλωμεν, διότι τρέχομεν τὸν κίνδυνον νὰ ἀπαγορευθῇ ἡ εἰσαγωγή των καὶ νὰ ἐπιστραφοῦν εἰς κακὴν κατάστασιν ὅπως καὶ ἄλλοτε ἀλλαχοῦ μᾶς συνέβη.

κ. Φ. Ζ. Χαλκηδόνα. Νομίζετε ὅτι δὲν ἔχομεν ἄλλην ἐργασίαν; Οὔτε ἐνθυμούμεθα τώρα περὶ τίνος πρόκειται. Ψύλλοι εἰς τἄχυρα.

Φίλῳ. Ὡραία καὶ φιλικωτάτη ἀπαίτησις. Ὅσας φράσεις δὲν ἠμπορέσατε σεῖς νὰ εὕρετε καλομεταφρασμένας εἰς τὰ γαλλικὰ λεξικὰ νὰ σᾶς τὰς εὕρωμεν ἡμεῖς! Καλωσύνη σας ἀλήθεια!

κ. Σ. Μ. Κρίμσκαν. Σᾶς ἐστείλαμεν πρὸς δοκιμὴν ἓν δελτάριον μὲ γαλλικὴν διεύθυνσιν καὶ σᾶς ἐγράφαμεν ἐὰν τὸ λάβετε νὰ μᾶς ἀπαντήσετε διὰ νὰ σᾶς στέλλωμεν τὸ φύλλον καὶ νὰ μὴ χάνεται. Τοιαύτην ἀπάντησιν δὲν ἐλάβομεν καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐστείλαμεν φύλλα. Ἂν ἀναγνώσετε τὰς γραμμὰς αὐτὰς στείλατέ μας χειρογράφως 30 - 40 μικρὰς ῥωσσικὰς ἐπιγραφάς σας, διὰ νὰ τὰς κολλῶμεν εἰς τὰ φύλλα· διότι ἐδῶ κανεὶς δὲν εἶνε νὰ τὰς γράψῃ.

Digitized by Google

κ. Κ. Λ. Κ. Λονδῖνον. Ἐστάλη ἀριθ. 20.
κ. Ι. Χ. Δ. Πειραιᾶ Ἐστάλη.
κ. Κ.Π.Κ. Samokoff. Ἐστάλη ζητηθὲν φύλλον· ἐλήφθη σημείωσις διὰ τὴν κατ' εὐθεῖαν ἀποστολὴν τοῦ φύλλου.
κ. Κ. Γ. Ναύπλιον. Ἐστάλησαν.
κ. Δ. Ζ. Κ. Rostoff[s]don. Ἠλλάγη.
κ. Θ. Ι. Π. Βῶλον. Ἐστάλησαν

ΕΚΔΟΣΕΙΣ "ΕΣΤΙΑΣ,,

Ἡ Διεύθυνσις τῆς «Ἑστίας» ἤρχισε τὴν δημοσίευσιν ἰδικῶν της ἐκδόσεων. Εἰς τὰς ἐκδόσεις αὐτὰς θὰ συμπεριληφθοῦν πολλὰ ἔργα τῶν γνωστοτέρων συγχρόνων λογίων καὶ ποιητῶν καὶ τὰ καλήτερα ἀπὸ τὰ παλαιότερα φιλολογικὰ προϊόντα τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος. Ἐπίσης μεταφράσεις δόκιμοι ἀρχαίων ἑλλήνων ποιητῶν καὶ λογογράφων ὡς καὶ διασήμων ξένων συγγραφέων. Προσέτι ἔργα ἱστορικά, ἰδίως ἀναφερόμενα εἰς τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν ἱστορίαν. Βιβλία δὲ ἄλλα κοινωφελῆ καὶ ψυχαγωγικὰ ποικίλα, ὅλα μετ' ἐπιμελείας καὶ φιλοκαλίας τυπωμένα καὶ ὅμοια κατὰ τὸ σχῆμα, ὥστε ν' ἀποτελοῦν σειρὰν κομψὴν καὶ εὔχρηστον.

Ἐκ τούτων ἐξεδόθησαν ἤδη δύο:

Σπ. Π. Λάμπρου

ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΑΡΤΥΡΙΟΥ ΤΟΥ ΡΗΓΑ

Τόμος ἐξ 160 σελίδων μὲ πολλὰς εἰκόνας καὶ πανομοιότυπα τιμώμενος δραχ. 2,50 εἰς τὸ Ἐσωτερικὸν καὶ φρ. χρ. 2,50 εἰς τὸ Ἐξωτερικόν.

Ἰακ. Πολυλᾶ

Η ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΜΑΣ ΓΛΩΣΣΑ

Τομίδιον ἐξ 100 σελίδων τιμώμενον δραχ. 1 εἰς τὸ Ἐσωτερικὸν καὶ φρ. χρ. 1 εἰς τὸ Ἐξωτερικόν.

Αἱ Ἐκδόσεις τῆς «Ἑστίας πωλοῦνται:

Ἐν Ἀθήναις: εἰς τὸ Γραφεῖόν της καὶ εἰς τὰ βιβλιοπωλεῖα Κασδόνη, Μπέκ, Βίλμπεργ.

Ἐν Σύρῳ: εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον Ε. Βεκιαρέλλη.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει: εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον Ἀδ. Δεπάστα καὶ εἰς τὸ Πρακτορεῖον Α. Κ. Γεράρδου.

Ἐν Ὀδησσῷ: εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον Π. Περάκη Ζερβάτη.

Ἐν Βουκουρεστίῳ: εἰς τὸ Πρακτορεῖον Π. Χριστοδούλου.

Ἐν Βάρνᾳ: εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον Λ. Σεμπρικοῦ.

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ: εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον τοῦ Φοίνικος.

ΕΝ ΡΩΜΟΥΝΙᾼ

ΤΗΝ ΓΕΝΙΚΗΝ ΕΠΙΣΤΑΣΙΑΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,,

ἀνέλαβε καὶ πάλιν ὁ ἐν Βουκουρεστίῳ κ. **Π. Χριστοδούλου**, ὅστις συστηματικώτερον καὶ εὐρύτερον ἀνασυνιστᾷ τὸ πρακτορεῖον αὐτοῦ ὡς προμηθευτὴς ὅλων τῶν ἐν Ἑλλάδι δημοσιευομένων ἐφημερίδων, περιοδικῶν καὶ βιβλίων.

ΕΙΣ ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

εὑρίσκονται πρὸς πώλησιν

α'.) τὸ περιοδικὸν σύγγραμμα «ἡ Πανδώρα» μετὰ πάντων τῶν παραρτημάτων, τομ. 25, δεδεμένοι, δρχ. 500.

β'.) ἡ Ἐφημερὶς τῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ 1833 μέχρι τοῦδε, τομ. 60, δεδεμένοι, δρχ. 800.

γ'.) τὰ ὑπὸ τοῦ Κοραῆ ἐκδοθέντα σχεδὸν πάντα, τόμοι περὶ τοὺς 50, δεδεμένοι, δρχ. 400.

δ'.) τὸ νομικὸν σύγγραμμα «ἡ Θέμις» τοῦ Σγούτα, τομ. 9 μετὰ τοῦ εὑρετηρίου τῆς νομολογίας τῶν ἀνωτάτων δικαστηρίων ἀπὸ τῆς συστάσεώς των ἄχρι τοῦ 1871, τομ. 25 ὑπὸ Ἰωαννίδου, ἀντιπροέδρου τοῦ Ἀρ. Πάγου, δρχ. 200.

Σημ. Συνέχεια τούτου εἶνε ἡ «Πεῖρα» τοῦ αὐτοῦ.

ε'.) τὸ ἐν Παρισίοις ἐκδοθὲν Ἐθνικὸν ἡμερολόγιον τοῦ Βρετοῦ τῶν ἐτῶν 1863—καὶ 1871, δρχ. 150.

ϛ'.) ἡ Γενικὴ Ἱστορία τοῦ Κούμα τομ. 12, δεδεμένοι, δρχ. 100.

ζ'.) τὸ Ἑλληνο-γερμανικὸν λεξικὸν Passow, Rost, Palm, Peter κλπ. ἔκδοσ. Β'. τομ. 4, δρχ. 50.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

11 Ἰουνίου 1892

	Ἀγορὰ.		Πώλησ.	
ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	Δρ.	Λ.	Δρ.	Λ.
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο[ο.	450	—	455	—
» 120,000,000 πρὸς 5 ο]ο.	[illegible]6	—	566	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο]ο.	556	—	56[illegible]	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	450	—	454	—
» 30,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	410	—	412	-
» 125,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	—	—	—	-
Κτηματικαὶ ὁμολογίαι ἐθνικῆς τραπέζης 60,000,000 μετὰ λαχείου	593	—	[illegible]94	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος	3930	-	3940	—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα	147	—	148	—
Τράπεζα Ἠπειροθεσσαλίας	—	—	—	—
Βιομηχανικῆς πίστεως	73	50	74	
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	147	—	148	—
Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	450	-	455	—
Σιδηροδρόμου Πελοποννήσου	193	50	194	—
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	174	—	174	50
Ἀνωνύμου ἑταιρίας ὁ «Ἑρμῆς»	57	—	60	—
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου	83	—	85	—
Δημοσίων καὶ δημοτικῶν ἔργων	63	50	64	—
Ἑταιρίας ἐργοληψιῶν	330	-	340	—
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
Εἰκοσάφραγκον τέλος μηνὸς	—	-	—	-
Εἰκοσάφραγκον τοῖς με[illegible]	-	-	-	-
Λίρα ὀθωμανικὴ	—	—	—	-
Λίρα ἀγγλικὴ	—		—	—
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον Ἀγγλίας	34	50	34	80
Τρίμηνον Γαλλίας	1,36	—	1,38	
Ὄψεως Ἀγγλίας	34	90	3[illegible]	—
Ὄψεως Γαλλίας	1,[illegible]8	[illegible]0	1,39	—

Digitized by Google

ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΣΑ ΑΓΓΕΛΙΑ

ΕΝΕΚΑ ΥΠΕΡΤΙΜΗΣΕΩΣ

ΤΩΝ ΟΜΟΛΟΓΙΩΝ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟΥ ΔΑΝΕΙΟΥ

Η ΤΙΜΗ ΕΙΣ ΗΝ ΠΡΟΜΗΘΕΥΕΙ ΤΑΥΤΑΣ ΕΦΕΞΗΣ

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΙΝΑΙ

ΔΡΑΧΜΑΙ ΕΞ ΔΙΑ ΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΝ

ΦΡΑΓΚΑ ΧΡΥΣΑ ΠΕΝΤΕ ΔΙΑ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΝ

Οἱ ἐπιθυμοῦντες ν' ἀγοράσωσι τοιαύτας ἂς σπεύσωσι διότι ἡ προσεχὴς κλήρωσις, καθ' ἣν θὰ ἐξαχθῶσιν 900 ἀριθμοί, θὰ ἐνεργηθῇ τὸν Ἰούνιον.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΝ ΤΩι ΠΕΡΙΒΟΛΩι ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ

Καταρτισθὲν διὰ τελειοτάτων ὑλικῶν κομισθέντων ἐκ Γαλλίας καὶ Γερμανίας ἀναλαμβάνει τὴν ἐκτύπωσιν βιβλίων καὶ πᾶσαν ἄλλην οἱανδήποτε τυπογραφικὴν ἐργασίαν.

ΕΙΔΙΚΟΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΕΚΤΥΠΩΣΙΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

Τὸ Τυπογραφεῖον τῆς Ἑστίας ἀναλαμβάνει ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην τὴν ἐκλογὴν χάρτου, τὰς τυπογραφικὰς διορθώσεις καὶ τὴν βιβλιοδέτησιν τῶν ἐκτυπουμένων βιβλίων καὶ ἀναδέχεται τὴν ἐκτέλεσιν πάσης παραγγελίας ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Α΄ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 21 ΙΟΥΝΙΟΥ 1892 ΑΡΙΘ 25

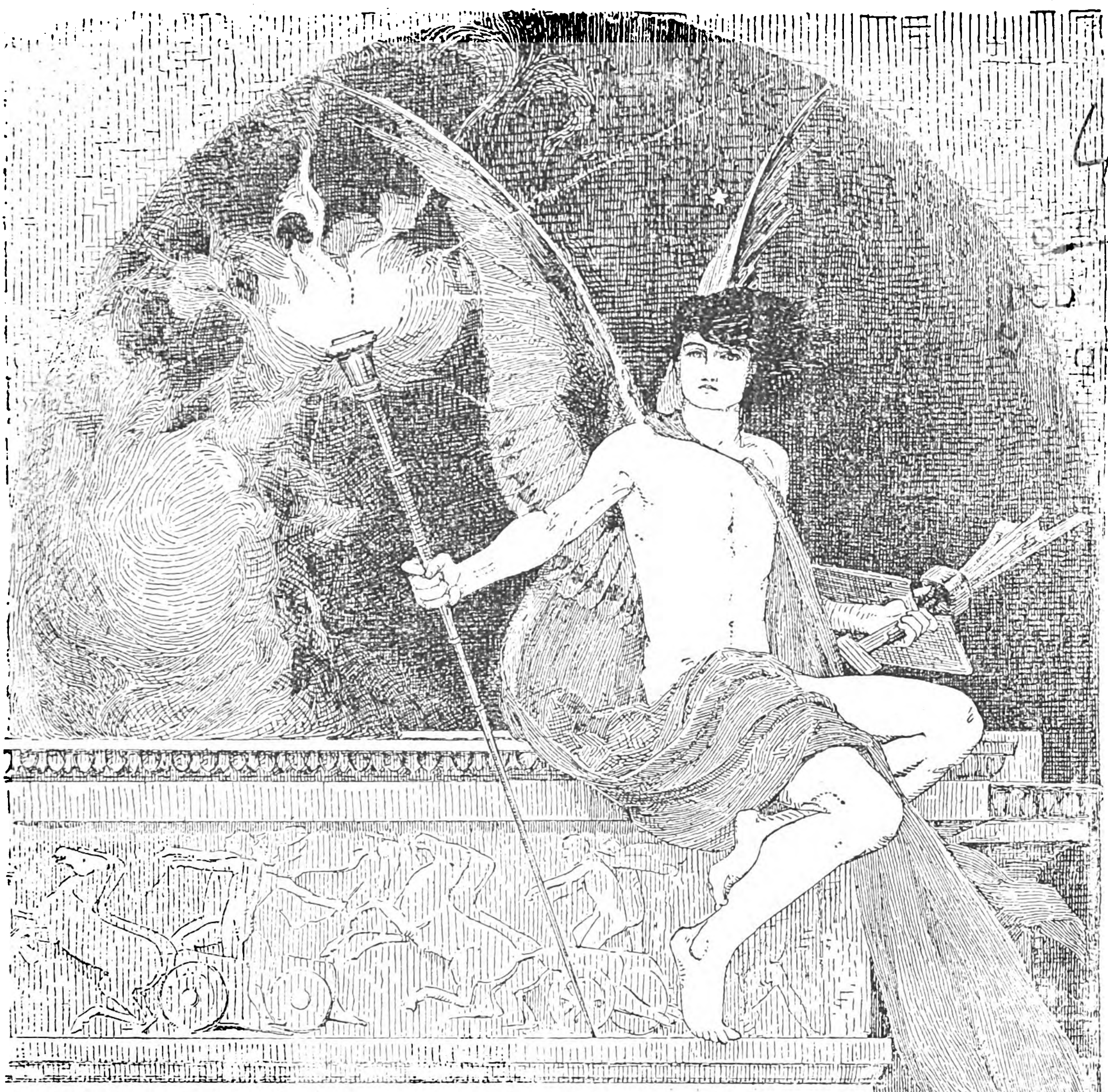

Ἐξεδόθη καὶ τὸ ΙΣΤ΄ φυλλάδιον τῆς 'Ἱστορίας ΙΘ΄ Αἰῶνος

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν, ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ΄ Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΙ ΦΥΛΑΚΑΙ ΤΟΥ ΝΑΥΠΛΙΟΥ: ΤΟ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟ, ὑπὸ *Ἀνδρέα Καρκαβίτσα.*

ΑΘΗΝΑΙΚΗ ΗΧΩ: **Αἱ ἐξετάσεις.**

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ (Goethe), μετάφρ. *Καρόλου Μάνεσι.*

ΠΑΝΑΡΧΑΙΟΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙ ΣΚΕΛΕΤΟΙ.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΑΤΟΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ ΕΥΡΗΜΑ: **Ἐπιταφία πλὰξ ἀρχιερέως ἐν τῷ Μιναρὲ τῆς Ἁγίας Σοφίας,** ὑπὸ *Πέτρου Νικ. Παπαγεωργίου.*

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ.

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ: **Ἡ ἐθνικὴ γλῶσσα. — Ὁ κ. Πάλλης,** ὑπὸ *Κωστῆ Παλαμᾶ.*

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ: **Ἡ παραγωγὴ τοῦ πετρελαίου ὅλης τῆς γῆς. — Θερμανσις διὰ νάφθας. — Νέον σύνθετον ὅπλον.**

ΕΙΚΟΝΕΣ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Ἀρχαιολογικά, Φιλολογικά, Ἐπιστημονικά.**

ΠΑΙΓΝΙΑ: **Αὐτοσχέδιος ἠλεκτρομηχανή.**

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ἡ Σπάρτη. — Πανάρχαιοι ἀνθρώπινοι σκελετοί. — Ὁ Ἑρβέρτος Βίσμαρκ καὶ ἡ σύζυγός του.

Λήγούσης τὴν 30 Ἰουνίου τῆς α΄ ἑξαμηνίας παρακαλοῦνται οἱ κ. κ. συνδρομηταὶ ὅσοι ἐπλήρωσαν μόνον ἑξάμηνον συνδρομὴν νὰ φροντίσωσιν ὅπως πληρώσωσιν ἐγκαίρως καὶ τὴν συνδρομὴν τῆς β΄ ἑξαμηνίας, ἢ ἐὰν δὲν θὰ ἐξακολουθήσωσι νὰ εἶνε συνδρομηταὶ νὰ δηλώσωσι τοῦτο δι' ἐπιστροφῆς τοῦ φύλλου, ὅπως μὴ ἀποστέλλεται εἰς μάτην. Ἡ πληρωμὴ τῆς συνδρομῆς δύναται νὰ γείνῃ ἢ ἀπ' εὐθείας πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς «Ἑστίας» διὰ συστημένης ἐπιστολῆς, ἢ διά τινος τῶν κατὰ τόπους ἀνταποκριτῶν αὐτῆς.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις 19 Ἰουλίου.

Αὔριον ἀναμένονται ὁ διάδοχος μετὰ τῆς πριγκιπίσσης Σοφίας καὶ οἱ βασιλόπαιδες Γεώργιος καὶ Νικόλαος.

— Τὴν προσεχῆ Δευτέραν εἰσάγεται εἰς τὴν Βουλὴν ὁ νέος προϋπολογισμός, περιέχων πλείστας οἰκονομίας καὶ νέους φόρους δι' ὧν κατορθοῦται τὸ ἰσοζύγιον.

— Ἀφίκετο ὁ νέος πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας Ἔγερτον, διατελέσας καὶ ἄλλοτε γραμματεὺς τῆς ἐν Ἀθήναις πρεσβείας κατὰ τὸ 1881.

— Ἀπέθανεν ὁ βουλευτὴς Ζακύνθου Καῖσαρ Ρώμας.

— Γενικὸς γραμματεὺς τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας διωρίσθη ὁ κ. Μίνως Λάππας διευθύνων καὶ τὰ τμήματα τῆς ἀνωτέρας καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως· ὁ δὲ κ. Χαρίσιος Παπαμάρκος διωρίσθη διευθυντὴς τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως.

— Διωρίσθη γραμματεὺς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ὁ κ. Ἀριστομένης Προβελέγιος.

— Διωρίσθη ἔφορος τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης ὁ κ. Ἐμ. Ῥοΐδης.

— Μεγάλη πυρκαϊὰ ἐξερράγη εἰς τὸ τελωνεῖον Πατρῶν καὶ κατέκαυσε πλεῖστα ἀποθηκευμένα ἐμπορεύματα ἀξίας περίπου 300 χιλιάδων δραχμῶν.

— Ὁ γλύπτης κ. Γ. Βροῦτος μετέβη εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἵνα μελετήσῃ καὶ ἀποτυπώσῃ ἐπὶ πηλοῦ τὴν μορφὴν τοῦ κ. Γ. Ἀβέρωφ διὰ τὴν προτομήν, ἥτις θὰ τεθῇ πρὸ τῆς Στρατιωτικῆς σχολῆς, τῆς ἀνεγειρομένης δαπάναις αὐτοῦ.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Ἐξεδόθη ἐμβατήριον διὰ κλειδοκύμβαλον ἐπιγραφόμενον *Ἐληὰ* συντεθὲν ὑπὸ Γ. Ε. Μοντεσάντου καὶ ἀφιερούμενον εἰς τὸν κ. Χ. Τρικούπην, τοῦ ὁποίου ἡ μορφὴ εἰκονίζεται ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου.

Ι. Α. Κριλώφ **Μῦθοι** κατὰ μετάφρασιν Π. Α. Ἀξιώτου, ἐκδίδοντος Ἀγαθοκλέους Γ. Κωνσταντινίδου. Ἐν Ἀθήναις (Κορίννης) 1892. 12ον σ. 125.

— Ἐξεδόθη τὸ ΙΔ΄ φυλλάδιον (Ἀπριλίου) τοῦ **Παρνασσοῦ** περιέχον ὕλην ποικίλην καὶ ἐκλεκτήν.

— Ἤρχισεν ἡ ἔκδοσις μηνιαίου περιοδικοῦ ἐπιγραφομένου *Ἡ Γεωργικὴ Πρόοδος* καὶ διευθυνομένου ὑπὸ Σ. Χασιώτου.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Κ. Α. Ρ. Ποντοηράκλειαν. Ἠλλάγη.

κ. Α. Γ. Λευκάδα. Ἐλήφθησαν δραχ. 10, ἐπιστώθητε. Ἀναμένομεν μεγαλείτερον ἔμβασμα.

κ. Α. Σ. Χ. Σ. Σαράντα Ἐκκλησιαῖς. Ἐστάλησαν ζητηθέντα φυλ. τιμ. 1,75.

κ. Ε. Κ. Ν. Γιούργεβον. Ἐστάλη ταχυδρ. σιστ.

κ. Γ. Η. Bovereto. Ἠλλάγη.

κ. Ι. Θ. Κ. Ἰωάννινα. Ἐστάλησαν τὰ φυλλάδια καὶ πάλιν.

κ. Κ. Δ. Λ. Νέαν Ὑόρκην. Ἐνεγράφητε καὶ ἐστάλησαν φύλλα. Βιβλία Δρ. μόνον ὅσα ὑπάρχουν θὰ σταλοῦν. Τὸ σταλὲν ποιημάτιον δυστυχῶς δὲν ἐκρίθη κατάλληλον διὰ τὴν Ἑστίαν.

Ἀδεξίῳ. Κωνσταντινούπολιν. Ἀδεξιώτατον.

Ἀλὲμ Κωνσταντινούπολιν. Ἔχετε στιχουργικὴν εὐχέρειαν καί τινα χάριν — σᾶς λείπει ἡ διὰ τῆς ἀσκήσεως πεῖρα καὶ . . . ἡ συντομία.

κ. Ι. Κ. Μασσαλίαν. Ἐστάλη καὶ πάλιν.

κ. Π. Ἐμ. Μόλυβον. Στέλλομεν πατρ. δάν. καὶ γράφομεν ἰδιαιτέρως.

κ. Δ. Ἀγ. Πάτρας. Ἐστάλη ἐκ νέου.

κ. Σ. Γ. Βίλιτζ. Σᾶς τὰ στέλλομεν νὰ τὰ διαβιβάσετε σεῖς, διότι τὸ 19 θὰ κρατηθῇ πάλιν ὑπὸ τῆς λογοκρισίας. Αὐτὸς εἶνε ὁ λόγος δι' ὃν δὲν ἐλήφθη ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Οὐδὲν μᾶς ὀφείλετε.

κ. Α. Μ Ὀδησσόν. Ἐλήφθησαν· εὐχαριστοῦμεν. Θὰ σᾶς γράψωμεν προσεχῶς.

κ. κ. Β. Β. Τ. Magurelli. — Χ. Σ. Β. Σῦρον. Ἐστάλη καθυστ. φύλλον.

κ. Ι. Δ. Α. Λάρισαν. Ἐστείλαμεν τοὺς ζητηθ. ἀριθμούς.

κ. Γ. Θ. Σ. Ξυλότυμβον. Ἐλήφθησαν· στέλλομεν τὴν ἀπόδειξιν ἐντὸς τοῦ φύλλου.

κ. Π. Α. Α. Παρθένιον. Ἐπανελήφθη ἡ ἀποστολὴ τοῦ φύλλου διακοπεῖσα ἕνεκα καθυστερ. τῆς συνδρ. τρέχ. ἔτους. Ὅθεν εὐαρεστηθῆτε νὰ συμπληρώσετε τὸ ἀπὸ πέρυσι μένον ὑπόλοιπον εἰς πίστωσίν σας ἐκ παραγγελίας βιβλ. ἵνα συμψηφισθῇ εἰς συνδρ. 92.

Ἐπὶ τῇ λήξει τῆς α΄ ἑξαμηνίας παρακαλοῦνται οἱ ἁπανταχοῦ ἀνταποκριταὶ καὶ πράκτορες τῆς «Ἑστίας» νὰ ἐκκαθαρίσωσι τοὺς ἑξαμήνους λογαριασμοὺς αὐτῶν μετὰ τῆς Διευθύνσεως.

Digitized by Google

ΟΣΟΙ ΕΓΓΡΑΦΟΝΤΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ

διὰ τὴν β΄ ἑξαμηνίαν τοῦ 1892, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ δημοσιευθῇ καὶ τὸ συγχρόνου ἑλληνικῆς ὑποθέσεως μυθιστόρημα :

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

θὰ λάβουν δωρεὰν τὰ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντα φύλλα **τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων** διὰ νὰ ἔχουν πλῆρες τὸ ἔργον.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΙΘ΄ ΑΙΩΝΟΣ
Π. ΚΑΡΟΛΙΔΟΥ

Τοῦ ἱστορικοῦ τούτου ἔργου ἐξεδόθη ἄρτι τὸ 15ον τεῦχος. Δι᾽ αὐτοῦ συμπληροῦται τὸ σπουδαιότατον κεφάλαιον τοῦ *Ἀνατολικοῦ ζητήματος*, ὅπερ διὰ μακροτάτων ἐπραγματεύθη ὁ συγγραφεύς, ἐξετάζων καὶ λεπτομερῶς ἐρευνῶν τὰ αἴτια ἐξ ὧν παρήχθη. Τὸ κεφάλαιον τοῦτο, σπουδαιότατον καθ᾽ ἑαυτό, κέκτηται ὅλως ἰδιάζον ἐνδιαφέρον δι᾽ ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας, καθὸ ἱστοροῦν γεγονότα θίγοντα ἄμεσα ἐθνικὰ ἡμῶν συμφέροντα, εἶνε δὲ ἐκτενές, καὶ δι᾽ αὐτοῦ συμπληροῦται ὁ Α΄ τόμος τῆς *Ἱστορίας τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος*.

Οὕτω τὸ κοινόν, ἔχον νῦν εἰς χεῖρας ὁλόκληρον τὸν Α΄ τόμον τοῦ συγγράμματος, δύναται νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν μεγάλην ἀξίαν καὶ σπουδαιότητα αὐτοῦ, δι᾽ οὗ πληροῦται ἔλλειψις ἀληθῶς ἐπαισθητὴ ἐν τῇ γλώσσῃ ἡμῶν, παρέχεται δὲ ἀνάγνωσμα ἐξόχως ἐνδιαφέρον καὶ ἐκ τῶν χρησιμωτάτων εἰς πάντα φιλαναγνώστην.

Ὁ Β΄ τόμος τῆς *Ἱστορίας τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος* εὑρίσκεται ὑπὸ τύπωσιν, θὰ ἐκδοθῇ δ᾽ ὡσαύτως εἰς φυλλάδια, ὡς καὶ ὁ πρῶτος, ἀλλὰ διπλᾶ ταῦτα, τουτέστιν ἀποτελούμενα ἐκ τυπογραφικῶν φύλλων ἕξ, ἐκδιδόμενα δὲ τακτικώτατα πάλιν κατὰ πᾶν εἰκοσαήμερον.

Ἐν τῷ Β΄ τόμῳ περιλαμβάνεται, ἀμέσως ἐκ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, ὁλόκληρος ἡ ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Ταύτην ὁ συγγραφεὺς πραγματεύεται ἐπὶ τῇ βάσει νέων πηγῶν, πολλὰ νέα πράγματα φέρων εἰς φῶς, ἰδίως ἐν τῇ διπλωματικῇ ἱστορίᾳ, ἐκ τῶν ἀποκαλύψεων τῶν γενομένων κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη διὰ τῆς δημοσιεύσεως πολλῶν νέων ἐγγράφων ἐξ ἀρχείων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν καὶ ἀπομνημονευμάτων πολιτικῶν ἀνδρῶν, ἐνεργὸν λαβόντων μέρος εἰς τὰ συμβάντα.

Οὕτως ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις παρουσιάζεται εἰς τὸν Ἕλληνα ἀναγνώστην ὑπὸ νέον ὅλως φῶς ἢ διὰ τῶν μέχρι τοῦδε ἱστορικῶν ἔργων, πολλὰ σκοτεινὰ αὐτῆς σημεῖα διαφωτίζονται καὶ ἐξηγοῦνται, ἀναπτύσσεται δὲ καὶ καθορίζεται ἡ σημασία τοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ γεγονότος ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς ἄλλης Εὐρώπης. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἡ ἐργασία τοῦ κ. Καρολίδου εἶνε ὅλως πρωτότυπος, προώρισται δὲ νὰ ἑλκύσῃ τὸ γενικὸν ἐνδιαφέρον.

Ὁ ἐκδοθεὶς Α΄ τόμος τῆς *Ἱστορίας τοῦ ΙΘ΄ Αἰῶνος* ἐπὶ ἀρίστου χάρτου τετυπωμένος περιέχει καὶ 34 καλλιτεχνικὰς εἰκόνας, προσωπογραφίας ἰδίως τῶν κυριωτέρων τῆς ἱστορίας προσώπων. Τιμᾶται δραχμῶν 15, ***ἀλλ᾽ οἱ ἐγγραφόμενοι συνδρομηταὶ εἰς τὸ ὅλον ἔργον λαμβάνουσιν αὐτὸν ἀντὶ δραχμῶν 10 μόνον.***

Τὸ ὅλον ἔργον, ἐκ τριῶν τόμων ἀπαρτιζόμενον, θὰ στοιχίσῃ δραχμὰς 45 περίπου εἰς τοὺς ἀγοράζοντας αὐτὸ κατὰ φυλλάδιον. Λαμβάνουσιν ὅμως αὐτὸ ὁλόκληρον οἱ προκαταβάλλοντες μόνον δραχ. 30. Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἑστίας» Γ. Κασδόνη καὶ εἰς τὰ κυριώτερα Βιβλιοπωλεῖα καὶ ὑποπρακτορεῖα τῶν ἐφημερίδων ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις

ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

ΕΙΣ ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

εὑρίσκονται πρὸς πώλησιν

α΄.) τὸ περιοδικὸν σύγγραμμα «ἡ Πανδώρα» μετὰ πάντων τῶν παραρτημάτων, τομ. 25, δεδεμένοι, δρχ. 500.

β΄.) ἡ Ἐφημερὶς τῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ 1833 μέχρι τοῦδε, τομ. 60, δεδεμένοι, δρχ. 800.

γ΄.) τὰ ὑπὸ τοῦ Κοραῆ ἐκδοθέντα σχεδὸν πάντα, τόμοι περὶ τοὺς 50, δεδεμένοι, δρχ. 400.

δ΄.) τὸ νομικὸν σύγγραμμα «ἡ Θέμις» τοῦ Σγούτα, τομ. 9 μετὰ τοῦ εὑρετηρίου τῆς νομολογίας τῶν ἀνωτάτων δικαστηρίων ἀπὸ τῆς συστάσεώς των ἄχρι τοῦ 1871, τομ. 25 ὑπὸ Ἰωαννίδου, ἀντιπροέδρου τοῦ Ἀρ. Πάγου, δρχ. 200.

Σημ. Συνέχεια τούτου εἶνε ἡ «Πεῖρα» τοῦ αὐτοῦ.

ε΄.) τὸ ἐν Παρισίοις ἐκδοθὲν Ἐθνικὸν ἡμερολόγιον τοῦ Βρετοῦ τῶν ἐτῶν 1863—καὶ 1871, δρχ. 150.

ϛ΄.) ἡ Γενικὴ Ἱστορία τοῦ Κούμα τομ. 12, δεδεμένοι, δρχ. 100.

ζ΄.) τὸ Ἑλληνο - γερμανικὸν λεξικὸν Passow, Rost, Palm, Peter κλπ. ἔκδοσ. Β΄. τομ. 4, δρχ. 50.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

18 Ἰουνίου 1892

	Ἀγορά.		*Πώλησ.*	
ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	Δρ.	Λ.	Δρ.	Λ.
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο/ο.	430	—	440	—
» 120,000,000 πρὸς 5 ο/ο.	556	—	560	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο/ο.	550	—	555	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο/ο.	450	—	455	—
» 30,000,000 πρὸς 4 ο/ο.	397	—	400	—
» 125,000,000 πρὸς 4 ο/ο.	—	—	—	—
Κτηματικαὶ ὁμολογίαι ἐθνικῆς τραπέζης 60,000,000 μετὰ λαχείου	589	—	590	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος	3850	—	3860	—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα	142	—	143	—
Τράπεζα Ἠπειροθεσσαλίας.	—	—	—	—
Βιομηχανικῆς πίστεως	71	50	72	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	148	—	149	—
Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	446	—	450	—
Σιδηροδρόμου Πελοποννήσου	191	50	194	—
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	171	—	172	—
Ἀνωνύμου ἑταιρίας ὁ «Ἑρμῆς»	57	—	60	—
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου	83	—	85	—
Δημοσίων καὶ δημοτικῶν ἔργων	63	50	63	50
Ἑταιρίας ἐργοληψιῶν	330	—	340	-
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
Εἰκοσάφραγκον τέλος μηνός	—	—	—	—
Εἰκοσάφραγκον τοῖς με-.	—	—	—	—
Λίρα ὀθωμανικὴ	—	—	—	—
Λίρα ἀγγλικὴ	—	—	—	—
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον Ἀγγλίας	34	70	35	30
Τρίμηνον Γαλλίας	1,37	—	1,39	75
Ὄψεως Ἀγγλίας	35	30	35	45
Ὄψεως Γαλλίας	1,39	50	1,40	50

Digitized by Google

ΟΙ ΕΠΙΘΥΜΟΥΝΤΕΣ Ν' ΑΓΟΡΑΣΟΥΝ

ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ

ΑΣ ΕΠΙΣΠΕΥΣΟΥΝ ΤΑΣ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑΣ ΤΩΝ

ΔΙΟΤΙ Η ΚΛΗΡΩΣΙΣ ΘΑ ΓΕΙΝΗ

ΕΙΣ ΤΑΣ 28 ΙΟΥΝΙΟΥ

Ἡ Διεύθυνσις τῆς Ἑστίας τὰ ἀποστέλλει ὑπ' εὐθύνην της ἀσφαλισμένα.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΝ ΤΩι ΠΕΡΙΒΟΛΩι ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ Κ. ΜΑΙΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ

Καταρτισθὲν διὰ τελειοτάτων ὑλικῶν κομισθέντων ἐκ Γαλλίας καὶ Γερμανίας ἀναλαμβάνει τὴν ἐκτύπωσιν βιβλίων καὶ πᾶσαν ἄλλην οἱανδήποτε τυπογραφικὴν ἐργασίαν.

ΕΙΔΙΚΟΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΕΚΤΥΠΩΣΙΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

Τὸ Τυπογραφεῖον τῆς Ἑστίας ἀναλαμβάνει ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην τὴν ἐκλογὴν χάρτου, τὰς τυπογραφικὰς διορθώσεις καὶ τὴν βιβλιοδέτησιν τῶν ἐκτυπουμένων βιβλίων καὶ ἀναδέχεται τὴν ἐκτέλεσιν πάσης παραγγελίας ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Α΄ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 28 ΙΟΥΝΙΟΥ 1892 ΑΡΙΘ 26

Ἐξεδόθη καὶ τὸ ΙΣΤ΄ φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ΄ Αἰῶνος

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν, ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ΄ Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ.	10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» »	20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ	40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η ΚΟΡΗ ΤΟΥ ΖΩΓΡΑΦΟΥ, διήγημα ὑπὸ E. Edmonds.

ΑΘΗΝΑΙΚΗ ΗΧΩ: **Τὸ ἑλληνικὸν θέατρον.**

ΑΙ ΦΥΛΑΚΑΙ ΤΟΥ ΝΑΥΠΛΙΟΥ: ΤΟ ΜΠΟΥΡΤΖΙ ὑπὸ *Ἀνδρέα Καρκαβίτσα.*

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ: **Ἐπιγραφαὶ ἐκ Καρύστου.**

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Ἐπιστημονικά, Θεατρικά.**

ΕΙΚΟΝΕΣ.

ΠΑΙΓΝΙΑ: **Λύσις τοῦ προβλήματος τῶν καρυδιῶν.**

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ποιμένες ἐν Στυμφαλίᾳ. — Ὁ ἀνδριὰς τοῦ Ῥαδέσκη ἐν Βιέννῃ.

ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ ΦΥΛΛΟΝ

ἀρχίζει ἡ δημοσίευσις τοῦ μεγάλου μυθιστορήματος τῆς Ἀγγλίδος συγγραφέως

HANNAH LYNCH

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

τοῦ ὁποίου ἡ ὑπόθεσις εἶνε σύγχρονος καὶ ἐκτυλίσσεται ἐν Ἀθήναις. Τὸ ἔργον τοῦτο θ' ἀναγνωσθῇ βεβαίως μετ' ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέροντος ὑπὸ τῶν ἀναγνωστῶν τῆς **Ἑστίας**, διότι κατοπτρίζει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πιστῶς καὶ ἀκριβῶς τὴν σύγχρονον ἀθηναϊκὴν κοινωνίαν καὶ τὰς ἀρετὰς καὶ κακίας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὅπως ἀντιλαμβάνονται αὐτὰς οἱ ξένοι.

ΟΣΟΙ ΕΚ ΤΩΝ ΝΥΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

τῆς *Ἑστίας* ἐγγράψουν ἐντὸς τοῦ μηνὸς Ἰουλίου ἕνα ἀκομη νέον συνδρομητὴν διὰ τὴν β' ἑξαμηνίαν τοῦ 1892 καὶ ἀποστείλουν τὴν συνδρομήν του (*δραχ. 8 διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ φρ.χρ. 10 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν*) λαμβάνουν ὡς δῶρον ΜΙΑΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗΝ ΕΙΚΟΝΑ ἢ τὴν ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΝ ΜΑΣ ΓΛΩΣΣΑΝ τοῦ κ. Πολυλᾶ· ὅσοι δὲ ἐγγράψουν δύο συνδρομητὰς λαμβάνουν ὡς δῶρον τὸ νέον εἰκονογραφημένον βιβλίον τοῦ κ. Σ.Π. Λάμπρου ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΑΡΤΥΡΙΟΥ ΤΟΥ ΡΗΓΑ.

ΟΙ ΔΕ ΕΓΓΡΑΦΟΜΕΝΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ

διὰ τὴν β' ἑξαμηνίαν τοῦ 1892 ἐντὸς τοῦ Ἰουλίου καὶ ἀποστέλλοντες τὴν συνδρομήν των πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς *Ἑστίας* ἀπ' εὐθείας **λαμβάνουν δωρεὰν τὰς μέχρι τοῦδε ἐκδοθείσας 68 σελίδας τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων.**

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις 25 Ἰουλίου.

Σήμερον ὑπέβαλεν εἰς τὴν Βουλὴν ὁ κ. Τρικούπης τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ 1892 συνοδεύσας αὐτὸν διὰ τριώρου εἰσηγητικῆς ἀγορεύσεως. Τὸ σύστημα τῆς νέας κυβερνήσεως στηρίζεται ἐπὶ αὐστηροτάτων οἰκονομιῶν. Αἱ οἰκονομίαι αἱ ἐπιβαλλόμεναι διὰ τῶν ἤδη εἰσαγομένων εἰς τὴν Βουλὴν μέτρων ἀνέρχονται εἰς 7,150,000. Πρὸς τούτοις ἐφαρμοσθήσονται φόροι ἐπιβληθέντες ἐπὶ τῆς κυβερνήσεως Δηλιγιάννη δραχ. 4,400,000. Προστίθενται δὲ ἤδη ἄλλοι τινὲς φόροι 2,463,000 ἐκ συμβατικῶν τελῶν (σακχάρεως καὶ σίτου), 850 χιλ. ἐκ προσθέτου τέλους τῶν αροτριώντων 20 τοῖς ο)ο, 500 χιλιάδ. ἐκ τῶν καταβληθησομένων ὑπὸ στρατευσίμων καὶ ἄλλοι τινὲς φόροι ἐπὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως κλπ. ἀναβιβάζοντες τὸ ὅλον τῶν ἐπιβαλλομένων φόρων ὑπὸ τῆς προκατόχου καὶ τῆς παρούσης εἰς 9,700.000, ποσὸν ὅπερ προστιθέμενον εἰς τὰς ἤδη ἐπιβληθείσας οἰκονομίας 7,150,000 ἀποτελεῖ περίπου δεκαεπτὰ ἑκατομμυρίων αὔξησιν ἐσόδων. Ἐν γένει δὲ κατὰ τὸν προϋπολογισμὸν τὸν ὑποβληθέντα σήμερον εἰς τὴν Βουλήν, τὰ ἔσοδα ἀνέρχονται εἰς 100,399,000 τὰ δὲ ἔξοδα εἰς 97,637,000, ἤτοι παρουσιάζεται περίσσευμα δραχ. 2,762,000.

—Ἀφίκοντο τὸ παρελθὸν Σάββατον οἱ βασιλόπαιδες Γεώργιος καὶ Νικόλαος.

— Ὁ βασιλόπαις Γεώργιος ἀνέλαβε τὴν πλοιαρχίαν τοῦ τορπιλλοβόλου *Κανάρη*.

— Ὁ διάδοχος Κωνσταντῖνος μετὰ τῆς πριγκιπίσσης Σοφίας παρέτειναν τὴν ἐν Γερμανίᾳ διαμονήν των μέχρι τῶν μέσων ἰουλίου, ὅτε ἐπανέρχονται εἰς Ἀθήνας. Ὀλίγας δ' ἡμέρας πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ διαδόχου ἀφικνεῖται ἐκ Ῥωσσίας καὶ ἡ Α. Μ. ἡ βασίλισσα μετὰ τοῦ βασιλόπαιδος Χριστοφόρου. Εὐθὺς μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ διαδόχου ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς ἀπέρχεται εἰς τὰ λουτρὰ τοῦ Αἴξ-Λέ-Μπαὶν ὅπου θὰ διατρίψῃ μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου. Τὴν ἀντιβασιλείαν θ' ἀναλάβῃ κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Βασιλέως ὁ διάδοχος, ὑποβαλλομένου κατ' αὐτὰς εἰς τὴν Βουλὴν τοῦ σχετικοῦ νομοσχεδίου πρὸς ψήφισιν ὑπὸ τῆς Βουλῆς. Πολὺ πιθανὸν ἡ Βασίλισσα νὰ μὴ ἔλθῃ ἐκ Ῥωσσίας ἐνταῦθα, ἀλλὰ νὰ μεταβῇ εἰς Αἴξ-Λέ-Μπαὶν πρὸς συνάντησιν τοῦ Βασιλέως.

— Ἤρχισαν ἐν Ναυστάθμῳ αἱ ἐργασίαι πρὸς μετασκευὴν τῆς *Μπουμπουλίνας* ὡς βασιλικῆς θαλαμηγοῦ. Ἀφῃρέθη ἤδη τὸ κατάστρωμα, ὅπως γείνῃ ἡ τοποθέτησις τῶν νέων λεβήτων τοῦ πλοίου τούτου, θὰ κατασκευασθῇ δὲ νέον κατάστρωμα.

— Καὶ ἄλλος βουλευτὴς ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις κατ' αὐτάς, ὁ Ἀθανάσιος Καζαμπάκας ἐκ Καρδίτσης.

— Ἡ ἀστυνομία ἀνεκάλυψέ τινας ἐκ τῶν διαπραξάντων τὴν κλοπὴν τοῦ ἀδαμαντοπωλείου Σαμίου καὶ ἀνεῦρε μέρος τῶν κλαπέντων.

— Ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ παλαιοῦ Χρηματιστηρίου ἱδρύεται ὑπὸ τοῦ ἐνταῦθα γερμανικοῦ συνδέσμου, ἀπὸ τριῶν ἤδη μηνῶν καταρτιζομένη μετὰ πάσης φιλοκαλίας καὶ ἐπιμελείας, ἔκθεσις τῶν τελειοτάτων καὶ νεωτάτων γερμανικῶν προϊόντων καὶ παντὸς εἴδους μηχανημάτων ἐκ τῶν ἐν Ἑλλάδι πωλουμένων ὑπὸ τοῦ ὡς εἴρηται συνδέσμου. Ὁ σκοπὸς τῆς ἐπωφελοῦς ἐκθέσεως εἶνε εὐνόητος, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ διοργανῶν αὐτὴν σύνδεσμος θὰ φροντίσῃ ὅπως δι' ἰδίων του ἀντιπροσώπων ἐν Γερμανίᾳ ἐπιδιώξῃ καὶ τὴν ἐξαγωγὴν καὶ πώλησιν ἑλληνικῶν προϊόντων ἐντεῦθεν ὑπ' αὐτοῦ ἀποστελλομένων.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Ὁ δημοφιλὴς *Ῥωμηὸς* ὁ κατὰ πᾶν Σάββατον τέρπων τὸ Πανελλήνιον διὰ τῆς ἀδιαπτώτου εὐθυμίας τῶν ἀπειραρίθμων στίχων του, εἰσῆλθεν ἀπὸ τοῦ παρελθόντος

Digitized by Google

Σαββάτου εἰς τὸ ἔνατον ἔτος τῆς ἡλικίας του. Τὸ ἐπίσημον γεγονὸς ἐξυμνεῖ αὐτὸς ὁ Φασουλῆς διὰ στίχων ἀρχομένων οὕτω :

Ἔνατος χρόνος σήμερα, ὁ Φασουλῆς δὲ πάλιν
εὐχαριστεῖ τὸν Ὕψιστον μὲ συντριβὴν μεγάλην,
γιατὶ δὲν τὸν ἐτρόμαξε τὸ φάσμα τοῦ θανάτου
καὶ βλέπει ζῶν τὴν χαραυγὴν τοῦ χρόνου τοῦ ἐνάτου.

— Τοῦ **Ἐγκυκλοπαιδικοῦ Λεξικοῦ** ἐξεδόθη τὸ 73 φυλλάδιον.

— Τοῦ **Ῥωμαϊκοῦ Δικαίου** Arndts ἐξεδόθη τὸ 22 τεῦχος δι' οὗ συμπληροῦται ὁ Β' τόμος.

ΚΛΗΡΩΣΙΣ

ΤΟΥ ΛΑΧΕΙΟΦΟΡΟΥ ΛΑΧΕΙΟΥ
ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

γενομένη τὴν 18 Ἰουνίου 1892.

94,629	κερδίζει	φράγκα	70,000
173,361	»	»	10,000
99,820	»	»	2,500
6,577	»	»	2,500
43,559	»	»	1,000
124,584	»	»	1,000
122,830	»	»	1,000
31,145	»	»	1,000
2,063	»	»	1,000

Πλὴν τούτων ἐξήχθησαν ἐκ τῆς κληρωτίδος καὶ 1,154 ἀριθμοὶ ἐξαργυρούμενοι εἰς τὸ ἄρτιον, ἤτοι ἀντὶ φράγκων χρυσῶν 400.

Μετὰ τοῦ παρόντος φύλλου τῆς «Ἑστίας» δὲν ἀποστέλλεται συνέχεια τῆς **Παναγίας τῶν Παρισίων** διότι ἡ προσθήκη τῶν Περιεχομένων τῆς α' ἑξαμηνίας δὲν ἐπιτρέπει τὴν ἐπὶ πλέον ἐπιβάρυνσιν τοῦ φύλλου κατὰ τὴν ταχυδρομικὴν μεταβίβασιν.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Νίκῳ, Κέρκυραν. Λυπούμεθα διότι δὲν ἐννοήσατε καλῶς τὴν δήλωσιν. Ἀλλ' ὁπωσδήποτε ἦτο δυνατὸν νὰ ὑποθέσετε ὅτι θὰ ἐζήτει Ἕλλην πατὴρ ξενόγλωσσον, δηλ. γαλλικόν, ἀγγλικόν, ὁλλανδικόν, σουηδικὸν ἢ κινεζικὸν ἐπίγραμμα διὰ τὸν τάφον τῆς κόρης του ! Λέγοντες γλῶσσαν δὲν ἠθέλομεν νὰ εἴπωμεν διάλεκτον καὶ μᾶς συγχωρεῖτε. Ἀλλ' ἡ γλῶσσά μας ἀπὸ τῆς ὑψίστης καθαρολογίας μέχρι τῆς ταπεινοτάτης δημώδους ἔχει πολλὰς βαθμίδας καὶ εἴπομεν ὅτι ἕκαστος δύναται νὰ σταθῇ εἰς ὁποιανδήποτε ἐξ αὐτῶν.

κ. Κ.Λ. Νέαν Ὑόρκην. Δυστυχῶς καὶ με τὰς νέας διορθώσεις δὲν ἐκρίθη ἄξιον δημοσιεύσεως· οὔτε τὸ ἄλλο ποιημάτιον. Εἶσθε ἄπειρος ἀκόμη περὶ τὴν στιχουργίαν καὶ τὴν καθόλου ἔκφρασιν τῶν σκέψεών σας. Ὁ ἴδιος δύνασθε νὰ ἴδητε ὅτι τὸ Δὲν μὲ μέλει ἔχει ἀνακατωμένα τὰ μέτρα. Ἀσκηθῆτε διὰ τῆς ἀναγνώσεως καλῶν ἑλληνικῶν ποιημάτων καὶ μὴ βιάζεσθε νὰ δημοσιεύετε. Ἔχετε κάτι μέσα σας· καλλιεργήσετέ το.

κ. Ν.Βρ. Ἐνταῦθα. Θὰ δημοσινυθῇ ἓν ἀπὸ τὰ σταλέντα.

κ. Ε. Γραμ. Τεμρούκ. Ἐλήφθησαν 200 φρ. χρ. Παραγγελία ἐκτελεῖται. Ἀπαντῶμεν ἰδιαιτέρως.

κ. Α. Ξ. Ἡράκλειον. Σᾶς ἐστείλαμεν τὰ ζητηθ. φύλλα καὶ 5 ἀντίτυπα Ρ· διὰ λογαριασμόν μας. Σᾶς γράφομεν ἰδιαιτέρως.

κ. Γ. Π. Πύργον. Ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν· εἴμεθα σύμφωνοι. Φύλλον στέλλεται. Περὶ ὑποθέσεως προθύμως θὰ φροντίσωμεν.

κ. Ε. Π. Δ. Ὀλτένιτσαν. Ἐλήφθησαν· εὐχαριστοῦμεν.

κ. Μ. Γ Κάϊρον. Ἐλήφθησαν καὶ σᾶς εὐχαριστοῦμεν.

κ. Π.Σ. Καλάμας. Θὰ δημοσιευθῇ εὐχαρίστως. Δεχθῆτε καὶ τὰ ἐγκάρδια συγχαρητήριά μας.

κ. Γ. Λ. Ἀδριανούπολιν. Τὰ ζητηθέντα ὀνόματα εἶνε : 1) Ι. Τσικόπουλος, 2) Γ. Λουκᾶς, 3) Εὐθ. Μπουντώνης, 4) Π. Βεργωτής, 5) Κ. Νεστορίδης, 6) Ι. Βαλαβάνης.

κ. Φ. Ζ. Χαλκηδόνα. Ἀμάν, λοϊώτατο, κάνε ἰνσάφι, νὰ χαρῇς χαλέμι σου !

κ. Γ. Θ. Γ. Γαλάζιον. Ἐστάλησαν καθυστερήσαντα.

κ. Σ Δ.Χ. Ἰσμαήλιον. Ἐστάλησαν δύο ἀντίτυπα α'Ανθοκομίας».

κ. Π. Χ. Βουκουρέστιον. Ἰδικόν σας φύλλον ἐστέλλετο εἰς Γαλάζιον. Ἐνεγράψαμεν τὸν κ.Ι. Μ. καὶ ἐστείλαμεν σειρὰν φύλλων· τὴν ἀπόδειξιν στέλλομεν ἐντὸς τοῦ ἰδικοῦ σας φύλλου. Ἀναμένομεν ἔμβασμα.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

25 Ἰουνίου 1892

ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	Ἀγορά.		Πώλησ.	
	Δρ.	Λ.	Δρ	Λ.
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο|ο. . .	430	—	43:	—
» 120,000,000 πρὸς 5 ο|ο. . .	530	—	535	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο|ο. . .	527	—	533	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο|ο. . .	427	—	435	—
» 30,000,000 πρὸς 4 ο|ο. . .	88	—	390	-
» 125,000,000 πρὸς 4 ο|ο. . .	—	—	—	-
Κτηματικαὶ ὁμολογίαι ἐθνικῆς τραπέζης 60,000,000 μετὰ λαχείου . .	557	—	559	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος . .	3077	-	3780	—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . .	141	—	141	50
Τράπεζα Ἠπειροθεσσαλίας. . . .	—	—	—	—
Βιομηχανικῆς πίστεως	73	50	74	
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	146	—	146	50
Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Πειραιῶς .	145	—	447	—
Σιδηροδρόμου Πελοποννήσου . . .	191	50	192	—
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	171	—	171	50
Ἀνωνύμου ἑταιρίας ὁ «Ἑρμῆς» . .	57	—	60	—
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου . . .	84	—	86	—
Δημοσίων καὶ δημοτικῶν ἔργων . .	63	50	64	—
Ἑταιρίας ἐργοληψιῶν	330	-	340	-
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
Εἰκοσάφραγκον τέλος μηνὸς . . .	—		-	
Εἰκοσάφραγκον τοῖς με-	-	-	-	
Λίρα ὀθωμανικὴ	—	—	-	
Λίρα ἀγγλικὴ	—		-	-
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον { Ἀγγλίας	34	20	34	45
{ Γαλλίας	1,34	—	1,36	50
Ὄψεως { Ἀγγλίας	34	45	34	60
{ Γαλλίας	1,36	-	1,37	25

Ἐπὶ τῇ λήξει τῆς α' ἑξαμηνίας παρακαλοῦνται οἱ ἁπανταχοῦ ἀνταποκριταὶ καὶ πράκτορες τῆς «Ἑστίας» νὰ ἐκκαθαρίσωσι τοὺς ἑξαμήνους λογαριασμοὺς αὐτῶν μετὰ τῆς Διευθύνσεως.

Digitized by Google

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

πρὸς τοὺς ὁποίους δύνανται ν' ἀπευθύνωνται πάντες οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταί, νὰ καταβάλωσι συνδρομάς, νὰ παραγγείλωσι βιβλία, ν' ἀνακοινώσωσιν οἱανδήποτε αἴτησιν εἶνε οἱ ἑξῆς:

ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Ἐν Αἰγίῳ ὁ κ. Ν. Δρίβας — Ἐν Βόλῳ ὁ κ. Κ. Τζανῆς — Ἐν Ζακύνθῳ οἱ κ. κ. Ν. Παπαδόπουλος καὶ Δ. Καλοκατσᾶς — Ἐν Καλάμαις ὁ κ. Α. Τσαμαδὸς — Ἐν Κεφαλληνίᾳ (Ἀργοστόλιον) ὁ κ. Δ. Δαυῆς, (Ληξούριον) ὁ κ. Δ. Λιναρδᾶτος — Ἐν Λαμίᾳ ὁ κ. Ν. Παπανικολάου — Ἐν Βονίτσῃ ὁ κ. Κ. Σακκᾶς — Ἐν Μεσολογγίῳ ὁ κ. Τρ. Ἀναστασόπουλος — Ἐν Νάξῳ ὁ κ. Μ. Ι. Μαρκόπολις — Ἐν Ναυπλίῳ ὁ κ. Δ. Μάλμπρουκ — Ἐν Πάτραις ὁ κ. Χρ. Παλαμᾶς — Ἐν Πειραιεῖ ὁ κ. Α. Κρητικὸς — Ἐν Πύργῳ ὁ κ. Χρ. Σακελλαρόπουλος — Ἐν Σύρῳ ὁ κ. Ἐμ. Βεκιαρέλης — Ἐν Τρικάλοις ὁ κ. Ι. Σγουρόπουλος — Ἐν Τριπόλει ὁ κ. Π. Χρυσανθόπουλος — Ἐν Ὕδρᾳ ὁ κ. Ι. Τζάθας — Ἐν Φιλιατροῖς ὁ κ. Γ. Πολυχρονιάδης — Ἐν Χαλκίδι ὁ κ. Μ. Παπαχατζῆς.

ΕΝ ΤΩι ΕΞΩΤΕΡΙΚΩι

Ἐν Ἀδριανουπόλει ὁ κ. Γ. Λαμπουσιάδης — Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ οἱ κ. κ. Δ. Βενετοκλῆς καὶ Στ. Βασιλειάδης — Ἐν Βατούμ ὁ κ. Ι. Ζαφειρίδης — Ἐν Περδιάνσκᾳ ὁ κ. Ἠρ. Κουρῆς — Ἐν Βάρνᾳ ὁ κ. Λ. Σεμπρικὸς — Ἐν Βουκουρεστίῳ (δι' ὅλην τὴν Ῥωμουνίαν) ὁ κ. Π. Χριστοδούλου — Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης οἱ κ. κ. Α. Ξενουδάκης καὶ Ι. Γ. Βλαστὸς — Ἐν Θεσσαλονίκῃ οἱ κ. κ. Σ. Ἀστεριάδης, Δ. Κ. Γερασίμου, Ν. Χριστομάνος — Ἐν Ἰσμαηλίῳ ὁ κ. Σπ. Χωραφᾶς — Ἐν Ἰωαννίνοις ὁ. κ. Σπυρ. Λεκατσᾶς — Ἐν Καλαρασίῳ ὁ κ. Ε. Δενδρινὸς — Ἐν Καβάλλᾳ οἱ κ.κ.Ι. Τζιάτας καὶ Λ. Εὐαγγελίδης — Ἐν Κύπρῳ (Λεμησσὸς) ὁ κ. Α. Κ. Παλαιολόγος — Ἐν Κυδωνίαις ὁ κ. Π. Β. Διαμαντόπουλος — Ἐν Κωνσταντινουπόλει (δι' ὅλην τὴν Τουρκίαν) οἱ κ.κ. Ἀδελφοὶ Δεπάστα, Α. Κ. Γεράρδος καὶ Γ. Ι. Καψαλίδης — Ἐν Λέβᾳ ὁ κ. Στ. Βουδούρης — Ἐν Λίβερπουλ (δι' ὅλην τὴν Ἀγγλίαν) ὁ κ. Κ. Μιχαηλίδης — Ἐν Λουλὲ Βουργὰς ὁ Σ. Ἀρχιμανδρίτης Δωρόθεος — Ἐν Μασσαλίᾳ ὁ κ. Ι. Κολάσσης — Ἐν Μυτιλήνῃ ὁ κ. Γ. Κεχαγιᾶς — Ἐν Ὀδησσῷ (δι' ὅλην τὴν Ῥωσσίαν) οἱ κ. κ. Γ. Κοντούρης, Α. Μάλτος καὶ Π. Περράκης — Ἐν Πρεβέζῃ ὁ κ. Χ. Τόλιας — Ἐν Ῥεθύμνῳ ὁ κ.Μ. Πετυχάκης — Ἐν Ῥοστοβίῳ (δι' ὅλην τὴν Ῥωσσίαν) ὁ κ. Δ. Πρινόπουλος — Ἐν 40 Ἐκκλησιαῖς ὁ κ. Π. Φλωρίδης — Ἐν Σεβαστουπόλει ὁ κ. Γ. Βανδῶρος — Ἐν Στενημάχῳ ὁ κ. Ἀθαν. Ἐπιτρόπου — Ἐν Σμύρνῃ ὁ κ. Θεολ. Δημητριάδης — Ἐν Ταϊγανίῳ ὁ κ. Η. Π. Ἡσαΐας — Ἐν Τραπεζοῦντι ὁ κ. Γ. Ν. Καπνᾶς — Ἐν Φιλιππουπόλει ὁ κ. Λ. Ἐνυάλης — Ἐν Χάλκῃ ὁ κ. Γ. Κόκκινος — Ἐν Χανίοις ὁ κ. Κ. Μαρκαντωνάκης.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΙΘ'. ΑΙΩΝΟΣ
Π. ΚΑΡΟΛΙΔΟΥ

Τοῦ ἱστορικοῦ τούτου ἔργου ἐξεδόθη ἄρτι τὸ 15ον τεῦχος. Δι' αὐτοῦ συμπληροῦται τὸ σπουδαιότατον κεφάλαιον τοῦ *Ἀνατολικοῦ ζητήματος*, ὅπερ διὰ μακροτάτων ἐπραγματεύθη ὁ συγγραφεύς, ἐξετάζων καὶ λεπτομερῶς ἐρευνῶν τὰ αἴτια ἐξ ὧν παρήχθη. Τὸ κεφάλαιον τοῦτο, σπουδαιότατον καθ' ἑαυτό, κέκτηται ὅλως ἰδιάζον ἐνδιαφέρον δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας, καθὸ ἱστοροῦν γεγονότα θίγοντα ἄμεσα ἐθνικὰ ἡμῶν συμφέροντα, εἶνε δὲ ἐκτενές, καὶ δι' αὐτοῦ συμπληροῦται ὁ Α' τόμος τῆς *Ἱστορίας τοῦ ΙΘ' αἰῶνος*.

Οὕτω τὸ κοινόν, ἔχον νῦν εἰς χεῖρας ὁλόκληρον τὸν Α' τόμον τοῦ συγγράμματος, δύναται νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν μεγάλην ἀξίαν καὶ σπουδαιότητα αὐτοῦ, δι' οὗ πληροῦται ἔλλειψις ἀληθῶς ἐπαισθητὴ ἐν τῇ γλώσσῃ ἡμῶν, παρέχεται δὲ ἀνάγνωσμα ἐξόχως ἐνδιαφέρον καὶ ἐκ τῶν χρησιμωτάτων εἰς πάντα φιλαναγνώστην.

Ὁ Β' τόμος τῆς *Ἱστορίας τοῦ ΙΘ' αἰῶνος* εὑρίσκεται ὑπὸ τύπωσιν, θὰ ἐκδοθῇ δ' ὡσαύτως εἰς φυλλάδια, ὡς καὶ ὁ πρῶτος, ἀλλὰ διπλᾶ ταῦτα, τουτέστιν ἀποτελούμενα ἐκ τυπογραφικῶν φύλλων ἕξ, ἐκδιδόμενα δὲ τακτικώτατα πάλιν κατὰ πᾶν εἰκοσαήμερον.

Ἐν τῷ Β' τόμῳ περιλαμβάνεται, ἀμέσως ἐκ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, ὁλόκληρος ἡ ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Ταύτην ὁ συγγραφεὺς πραγματεύεται ἐπὶ τῇ βάσει νέων πηγῶν, πολλὰ νέα πράγματα φέρων εἰς φῶς, ἰδίως ἐν τῇ διπλωματικῇ ἱστορίᾳ, ἐκ τῶν ἀποκαλύψεων τῶν γενομένων κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη διὰ τῆς δημοσιεύσεως πολλῶν νέων ἐγγράφων ἐξ ἀρχείων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν καὶ ἀπομνημονευμάτων πολιτικῶν ἀνδρῶν, ἐνεργὸν λαβόντων μέρος εἰς τὰ συμβάντα.

Οὕτως ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις παρουσιάζεται εἰς τὸν Ἕλληνα ἀναγνώστην ὑπὸ νέον ὅλως φῶς ἢ διὰ τῶν μέχρι τοῦδε ἱστορικῶν ἔργων, πολλὰ σκοτεινὰ αὐτῆς σημεῖα διαφωτίζονται καὶ ἐξηγοῦνται, ἀναπτύσσεται δὲ καὶ καθορίζεται ἡ σημασία τοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ γεγονότος ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς ἄλλης Εὐρώπης. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἡ ἐργασία τοῦ κ. Καρολίδου εἶνε ὅλως πρωτότυπος, προώρισται δὲ νὰ ἑλκύσῃ τὸ γενικὸν ἐνδιαφέρον.

Ὁ ἐκδοθεὶς Α' τόμος τῆς *Ἱστορίας τοῦ ΙΘ' Αἰῶνος* ἐπὶ ἀρίστου χάρτου τετυπωμένος περιέχει καὶ 34 καλλιτεχνικὰς εἰκόνας, προσωπογραφίας ἰδίως τῶν κυριωτέρων τῆς ἱστορίας προσώπων. Τιμᾶται δραχμῶν 15, ***ἀλλ' οἱ ἐγγραφόμενοι συνδρομηταὶ εἰς τὸ ὅλον ἔργον λαμβάνουσιν αὐτὸν ἀντὶ δραχμῶν 10 μόνον.***

Τὸ ὅλον ἔργον, ἐκ τριῶν τόμων ἀπαρτιζόμενον, θὰ στοιχίσῃ δραχμὰς 45 περίπου εἰς τοὺς ἀγοράζοντας αὐτὸ κατὰ φυλλάδιον. Λαμβάνουσιν ὅμως αὐτὸ ὁλόκληρον οἱ προκαταβάλλοντες μόνον δραχ. 30. Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἑστίας» Γ. Κασδόνη καὶ εἰς τὰ κυριώτερα Βιβλιοπωλεῖα καὶ ὑποπρακτορεῖα τῶν ἐφημερίδων ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις

ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Β'. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 5 ΙΟΥΛΙΟΥ 1892 ΑΡΙΘ. 27

Ἐξεδόθη καὶ τὸ ΙΙΙ' φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ' Αἰῶνος

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν, ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, μυθιστορία Hannah Lynch μεταφρ. *Δ. Β.*

ΞΕΝΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ: ΓΟΥΛΙΕΛΜΟΣ ΔΑΙΡΠΦΕΛΔ, ὑπὸ *Γ. Σωτηριάδου.*

ΑΘΗΝΑΙΚΗ ΗΧΩ: **Τὰ δίδακτρα**

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΝ ΥΠΟΓΕΙΟΝ ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΗΡΙΟΝ ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ὑπὸ *Π. Ν. Παπαγεωργίου.*

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟΝ.

ΤΗΛΕΦΩΝΗΜΑΤΑ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Ἀρχαιολογικά, Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Ἐπιστημονικά, Θεατρικά.**

ΠΑΙΓΝΙΑ: **Πρόβλημα τῶν παιγνιοχάρτων.**

ΕΙΚΟΝΕΣ

Γουλιέλμος Δαϊρπφελδ.— Θερινὴ ἑσπέρα.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ

Ἀνὴρ διαπρέψας εἰς τὰ γράμματα καὶ τὴν διπλωματικὴν ὑπηρεσίαν, εἷς τῶν καλλιεπεστάτων συγχρόνων λογογράφων καὶ τῶν μᾶλλον διακριθέντων κατὰ πολυετῆ δημοσιογραφικὸν ἀγῶνα, ὁ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ, υἱὸς τοῦ Σκαρλάτου Βυζαντίου καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου Σ. Βυζαντίου συντάκτου τῆς τεργεστίας Ἡ μ έ ρ α ς, ἀπέθανε κατ' αὐτὰς ἐν Ἀθήναις ἐκ καρδιακοῦ νοσήματος. Ἡ Ἑ σ τ ί α, ἣν ἐτίμησεν ἄλλοτε κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἱδρύσεώς της ὁ Ἀναστάσιος Βυζάντιος διὰ τῆς πολυτίμου συνεργασίας του, θ' ἀφιερώσῃ εἰς μνήμην αὐτοῦ σελίδας προσεχοῦς φύλλου δημοσιεύουσα βιογραφίαν τοῦ ἀποθανόντος καὶ τὴν εἰκόνα του.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις 25 Ἰουλίου.

Ἕνεκα μικρᾶς ἔριδος ἐν τῷ ὑπαιθρίῳ θεάτρῳ Φαλήρου ἐγένετο μονομαχία διὰ πιστολίου μεταξὺ τοῦ ὑπιλάρχου κ. Ἀθ. Πιερράκου καὶ τοῦ γραμματέως τῆς τουρκικῆς πρεσβείας Ἀλφρὲδ βέη, καθ' ἣν ἐπληγώθη ὁ πρῶτος σοβαρῶς κατὰ τὸ στῆθος. Εὐτυχῶς ὅμως μετὰ τριήμερον κρίσιμον κατάστασιν ὁ τραυματίας φαίνεται νῦν ἀπηλλαγμένος παντὸς κινδύνου. Ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ καὶ ἑτέρα μονομαχία μεταξὺ τοῦ ταγματάρχου τοῦ Πυροβολικοῦ κ. Ἀλ. Ἀργυροπούλου καὶ τῶν δύο γραμματέων τῆς Τουρκικῆς πρεσβείας Ἀλφρὲδ βέη καὶ Ἀζὶζ βέη, ἀλλ' αὕτη παρεκωλύθη, διότι ἀμφότεροι οἱ διπλωματικοὶ ὑπάλληλοι ἀπῆλθον εἰς Κωνσταντινούπολιν κατὰ διαταγὴν τοῦ πρέσβεως Γαλὴπ, ὅστις ἐπίσης ἀνεκλήθη.

— Ὀκτὼ μεγάλα ἀγγλικὰ σκάφη τῆς μοίρας τῆς Μεσογείου ἐστάθμευσαν ἐπί τινας ἡμέρας ἐν Φαλήρῳ.

— Ἕνεκα τῆς χολέρας ἀνασυνιστῶνται τὰ διάφορα λοιμοκαθαρτήρια τοῦ Κράτους.

— Τὴν παρελθοῦσαν κυριακὴν ἔληξαν αἱ ἐξετάσεις τοῦ Ἀρσακείου καὶ ἐγένετο ἡ πανηγυρικὴ ἀπονομὴ τοῦ χιλιοδράχμου βαλλείου βραβείου ὅπερ ἔλαβεν ἡ ἐκ Κρήτης μαθήτρια *Χριστίνα Νικολούδη.*

— Τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν ἐγένοντο λεμβοδρομίαι ἐν Πειραιεῖ ὑπὸ τοῦ Ὁμίλου τῶν Ἐρετῶν.

— Μεθ' ὅλα τὰ οἰκονομικὰ μέτρα ἅτινα ἐπαγγέλλεται ὁ νέος προϋπολογισμός, τὰ μὲν ἑλληνικὰ χρεώγραφα ὑπετιμήθησαν ἐν Λονδίνῳ, ἡ δὲ τιμὴ τοῦ χρυσοῦ ὑψώθη καὶ πάλιν, ὅλως ἀπροσδοκήτως.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Κ. Κ. Μ. Λίβερπουλ. Ἐστάλησαν. Σολ. δὲν εὑρέθη α' ἔκδοσις· ἐστάλη δευτέρας ἓν ἀντίτυπον. Θέλετε καὶ ἄλλο;

κ. κ. Α. Τ. Freiburg-Baden — Σ. Γ. Bielitz. Ἐλήφθησαν, στέλλεται ἀπόδειξις ἐντὸς τοῦ φύλλου.

κ. Μ. Μ. Λέρον. Ἠλλάγη.

κ. Θ. Λ. Ἀηδονάτιον. Ἐστάλησαν.

κ. Λ. Π. Κέρκυραν. Ἠλλάγη ἡ διεύθυνσίς σας, ἐστείλαμεν καθυστερ. φύλλα.

ΟΣΟΙ ΕΚ ΤΩΝ ΝΥΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

τῆς *Ἑστίας* ἐγγράψουν ἐντὸς τοῦ μηνὸς Ἰουλίου ἕνα ἀκόμη νέον συνδρομητὴν διὰ τὴν β' ἑξαμηνίαν τοῦ 1892 καὶ ἀποστείλουν τὴν συνδρομήν του (***δραχ. 8 διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ φρ.χρ. 10 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν***) λαμβάνουν ὡς δῶρον ·ΜΙΑΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗΝ ΕΙΚΟΝΑ ἢ τὴν ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΝ ΜΑΣ ΓΛΩΣΣΑΝ τοῦ κ. Πολυλᾶ· ὅσοι δὲ ἐγγράψουν δύο συνδρομητὰς λαμβάνουν ὡς δῶρον τὸ νέον εἰκονογραφημένον βιβλίον τοῦ κ. Σ.Π. Λάμπρου ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΑΡΤΥΡΙΟΥ ΤΟΥ ΡΗΓΑ.

ΟΙ ΔΕ ΕΓΓΡΑΦΟΜΕΝΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ

διὰ τὴν β' ἑξαμηνίαν τοῦ 1892 ἐντὸς τοῦ Ἰουλίου καὶ ἀποστέλλοντες τὴν συνδρομήν των πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς *Ἑστίας* ἀπ' εὐθείας **λαμβάνουν δωρεὰν τὰς μέχρι τοῦδε ἐκδοθείσας 68 σελίδας τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων.**

ΕΞΕΔΟΘΗ Ο Α' ΤΟΜΟΣ

ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΙΘ' ΑΙΩΝΟΣ

Π. ΚΑΡΟΛΙΔΟΥ

Περιλαμβάνει τὴν χρονικὴν περίοδον ἀπὸ τῆς πτώσεως τοῦ Ναπολέοντος μέχρι τῶν γεγονότων τοῦ ἔτους 1830 εἰς κεφάλαια 18.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

Ἡ πτῶσις τοῦ Ναπολέοντος καὶ ἡ ἀποκατάστασις τῶν Βουρβώνων.

Ἡ Εὐρώπη ἐν ἀρχῇ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος.— Ὁ Ναπολέων καὶ οἱ Βουρβῶνοι. — Οἱ Βουρβῶνοι ἐν τῇ ἐξορίᾳ. — Ὁ Ναπολέων καὶ οἱ Βουρβῶνοι μετὰ τὴν εἰς Γαλλίαν εἰσβολὴν τῶν συμμάχων.— Ἡ ἐν Σατιλλῶν σύνοδος. — Οἱ ἔσχατοι τοῦ Ναπολέοντος ἀγῶνες. — Εἰσέλασις τῶν συμμάχων εἰς Παρισίους.— Ἡ πολιτεία τοῦ Ταλλευράνδου.— Καθαίρεσις τοῦ Ναπολέοντος.— Παραίτησις τοῦ Ναπολέοντος.—Ἀναχώρησις εἰς Ἔλβαν. Κατάπαυσις τοῦ πολέμου.— Ἐπάνοδος τοῦ Λουδοβίκου ΙΗ' εἰς Γαλλίαν. — Ἡ πρώτη εἰρήνη τῶν Παρισίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ἡ Βιενναία Σύνοδος καὶ ἡ αὐτοκρατορία τῶν ἑκατὸν ἡμερῶν.

Ἡ ἀρχὴ τῆς Συνόδου. — Ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων ἐν Γαλλίᾳ μετὰ τὴν εἰρήνην τῶν Παρισίων καὶ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ νέου συντάγματος. — Ἡ ἀπὸ τῆς

Digitized by Google

Ἔλβας ἀπόδρασις τοῦ Ναπολέοντος.— Ἡ πτῶσις τῶν Βουρβώνων.— Ἡ πολιτεία τοῦ Ναπολέοντος μετὰ τὸν θρίαμβον αὐτοῦ.— Ἡ θέσις τῆς Εὐρώπης ἀπέναντι τοῦ Ναπολέοντος.— Ἐπίδρασις τῆς διαγωγῆς τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τὸν Ναπολέοντα καὶ τὴν Γαλλίαν. — Ἡ μάχη τοῦ Βατερλὼ καὶ ἡ δευτέρα εἰσβολὴ τῶν συμμάχων εἰς Γαλλίαν.—Τὸ τέλος τοῦ πολέμου.— Ἡ δευτέρα πτῶσις τοῦ Ναπολέοντος. — Τὰ μετὰ τὴν παραίτησιν. — Ἡ δευτέρα παλινόρθωσις τῶν Βουρβώνων. — Ἡ δευτέρα εἰρήνη τῶν Παρισίων.— Ἡ τετραπλῆ συμμαχία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ἡ Βιενναία σύνοδος καὶ ἡ Βιενναία συνθήκη.

Τὰ ἔργα τῆς συνόδου. — Τὸ Πολωνικὸν ζήτημα. — Τὸ Σαξωνικὸν ζήτημα καὶ αἱ ἀποζημιώσεις τῆς Πρωσσίας. — Ἀποζημιώσεις ἄλλων Γερμανικῶν κρατῶν καὶ τῆς Αὐστρίας.— Τὰ κατὰ τὴν Γερμανίαν καθόλου. —Τὸ βασίλειον τῶν Κάτω Χωρῶν.—Τὰ ἐν Ἰταλίᾳ.— Τὸ Παπικὸν Κράτος καὶ ἡ Νεάπολις. — Ἡ Ἀγγλία. — Ἡ Ἑλβετία, Δανιμαρκία, Σουηδία, Ἱσπανία καὶ Πορτογαλλία.— Ἵδρυσις τῆς Γερμανικῆς Ὁμοσπονδίας.—Αἱ γενικώτεραι φιλανθρωπικαὶ καὶ ἐκπολιτιστικαὶ πράξεις τῆς Συνόδου.— Ἡ λῆξις τῆς Συνόδου. — Ἡ καθόλου ἱστορικὴ σημασία καὶ ἀξία τοῦ ἔργου τῆς Βιενναίας Συνόδου. — Ἡ Βιενναία συνθήκη καὶ ἡ Εὐρωπαϊκὴ ἰσορροπία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ἡ Ἱερὰ συμμαχία.

Ἡ συνομολόγησις τῆς συμμαχίας. — Ἡ πολιτικὴ καὶ ἠθικὴ σημασία τῆς ἱερᾶς συμμαχίας. — Διάφοροι περὶ ταύτης κρίσεις.— Ὁ χαρακτὴρ καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ χρόνου.— Ὁ χαρακτὴρ τῶν ἱδρυτῶν τῆς ἱερᾶς συμμαχίας.— Ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος. — Ὁ χαρακτὴρ καὶ ἡ ἀπέναντι τῆς Εὐρώπης πολιτεία αὐτοῦ.— Φρειδερίκος Γουλιέλμος Γ' τῆς Πρωσσίας καὶ Φραγκῖσκος Α' τῆς Αὐστρίας. — Ὁ αὐτοκράτωρ Φραγκῖσκος Α'. —Ἡ τῆς Αὐστρίας θέσις ἐν τῇ ἱερᾷ συμμαχίᾳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Ἐσωτερικὴ πολιτικὴ καὶ ἠθικὴ κατάστασις τῆς Εὐρώπης μετὰ τὸ 1815.

Οἱ λαοὶ καὶ τὰ κράτη τῆς Εὐρώπης μετὰ τὸ 1815. —Οἱ ῥωμαντικοὶ καὶ οἱ νομιμόφρονες.— Οἱ φιλελεύθεροι καὶ οἱ ἀντιδραστικοί.— Αὐστριακὴ πολιτικὴ καὶ διπλωματία.— Ὁ Μεττερνῖχος.— Ὁ Μεττερνῖχος καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος.— Ὁ ἀγὼν τῶν φιλελευθέρων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Ἡ Γαλλία κατὰ τὰ ἔτη 1815—1821.

Ἡ ἐν Γαλλίᾳ ἀπὸ τοῦ 1815 δημιουργηθεῖσα κατάστασις καὶ ἡ πολιτεία τοῦ Λουδοβίκου ΙΗ'.— Ἡ πτῶσις τοῦ Ταλλεϋράνδου.— Τὸ ὑπουργεῖον Ῥισελιέ.— Ἡ ἀνεύρετος βουλή. — Ἐσωτερικαὶ ταραχαὶ ἐν Γαλλίᾳ. — Ἡ βουλὴ τοῦ 1816. — Ἡ ἐκκένωσις τοῦ Γαλλικοῦ ἐδάφους ὑπὸ τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ τῆς κατοχῆς. — Τὸ ὑπουργεῖον Δεσσώλ. — Τὸ ὑπουργεῖον τοῦ Δεκάζ. — Ὁ φόνος τοῦ δουκὸς τοῦ Βερρύ.— Ἡ πτῶσις τοῦ ὑπουργείου Δεκάζ. — Νέον ὑπουργεῖον Ῥισελιέ. — Ὁ θάνατος τοῦ Ναπολέοντος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

Ἡ Γερμανία κατὰ τὰ ἔτη 1815—1821.

Ἡ κατάστασις τῶν πνευμάτων ἐν Γερμανίᾳ μετὰ τὸ 1815. — Ἡ Γερμανικὴ νεότης. — Αἱ γυμναστικαὶ ἑταιρεῖαι καὶ τὰ Πανεπιστήμια. — Σύνδεσμοι φοιτητικοί. — Ἡ ἔναρξις τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ συμβουλίου καὶ οἱ συνταγματικοὶ θεσμοὶ τῶν Γερμανικῶν κρατῶν. — Τὰ περὶ ἀντιπροσωπείας τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ καὶ περὶ τῶν συνταγματικῶν θεσμῶν τῶν ἰδιαιτέρων κρατῶν ζητήματα. — Τὸ συνταγματικὸν ζήτημα ἐν Αὐστρίᾳ. — Ἡ Πρωσσία ἀπὸ τοῦ 1807-1821. —Τὸ ζήτημα τοῦ συντάγματος. — Ὁ σύνδεσμος τῆς ἀρετῆς καὶ ἡ πολιτικὴ τῆς ἀντιδράσεως. — Ἡ ἑορτὴ τοῦ Βαρτβούργου. — Ἡ ἐν Ἀκουϊσγράνῳ σύνοδος τοῦ 1818. — Τὸ ἐπεισόδιον τοῦ Στούρτζα. — Ἡ ἐν Ἰένῃ παγγερμανικὴ σύνοδος τῶν φοιτητῶν τῶν Γερμανικῶν πανεπιστημίων. — Τὸ ἐπεισόδιον τοῦ Κοτσεβοῦ. — Οἱ ἐναντίον τῶν φιλελευθέρων διωγμοί. — Ἡ ἐν Καρλσβάδῃ συνδιάσκεψις καὶ αἱ ἀποφάσεις αὐτῆς. — Ἡ ἐν Βιέννῃ συνδιάσκεψις τοῦ 1819—1820. — Ὁ διωγμὸς τῶν δημαγωγῶν. — Αἱ φιλοσοφικαὶ περὶ πολιτείας θεωρίαι τοῦ Ἄλλερ. — Ἡ λύσις τοῦ συνταγματικοῦ ζητήματος ἐν Πρωσσίᾳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Ἡ Ἰταλία κατὰ τὰ ἔτη 1815—1830.

Ἡ ἐν Ἰταλίᾳ διὰ τῆς Βιενναίας συνόδου δημιουργηθεῖσα κατάστασις. — Τὸ βασίλειον τῶν δύο Σικελιῶν. — Τὸ Παπικὸν κράτος (1813—1823). — Ἡ ἀντίδρασις ἐν Πεδεμοντίῳ. — Αἱ ὑπὸ τὴν Αὐστρίαν Ἰταλικαὶ χῶραι. — Αἱ μυστικαὶ ἑταιρεῖαι. — Ἡ ἐπανάστασις ἐν Νεαπόλει καὶ ἐν Σικελίᾳ. — Τὰ ἐν Σικελίᾳ. — Ἡ ἐπέμβασις τῶν μεγάλων συμμάχων δυνάμεων. — Αἱ ἐν Τροππαυΐᾳ καὶ ἐν Λαϋβάχῃ σύνοδοι. — Ἡ Αὐστριακὴ εἰσβολὴ καὶ ἡ τοῦ νέου συντάγματος κατάλυσις. — Τὰ ἐν Πεδεμοντίῳ. — Ὁ ἴοκος τῆς Σαβοΐας Καρινιάνης. — Αἱ Αὐστριακαὶ ἐν Ἰταλίᾳ κτήσεις. — Τὸ Παπικὸν κράτος (1823—1829). — Ἡ καθόλου Εὐρωπαϊκὴ κατάστασις κατὰ τὰ ἔτη 1820 —1821.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Ἡ Ἱσπανία κατὰ τὰ ἔτη 1814—1830.

Ἡ πολιτικὴ κατάστασις ἐν Ἱσπανίᾳ μετὰ τὴν παλινόρθωσιν τοῦ 1814. — Ὁ βασιλεὺς Φερδινάνδος Ζ' καὶ ἡ πολιτεία αὐτοῦ. — Αἱ κατὰ τόπους ἐπαναστάσεις μέχρι τοῦ 1820. — Ἡ ἐπανάστασις καὶ τὸ σύνταγμα τοῦ 1820.— Ἡ κυβέρνησις τῶν συνταγματικῶν. — Ὁ Φερδινάνδος ὡς συνταγματικὸς βασιλεύς.— Ἡ ἐπέμβασις τῆς εὐρωπαϊκῆς πενταρχίας. — Ἡ Γαλλικὴ εἰσβολὴ καὶ κατοχή. — Ἡ νέα ἀπολυταρχία τοῦ Φερδινάνδου Ζ'.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Οἱ ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνες τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἱσπανικῶν ἀποικιῶν.

Ἡ πολιτικὴ κατάστασις ἐν ταῖς Ἱσπανικαῖς ἐν Ἀμερικῇ ἀποικίαις πρὸ τοῦ 1810. — Τὰ ἀπὸ τοῦ 1810 ἀρξάμενα ἐπαναστατικὰ κινήματα. — Τὰ ἐν Μεξικῷ. — Τὰ ἐν Χιλῇ καὶ Λαπλάτᾳ — Τὰ ἐν Περουΐᾳ. — Ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐπαναστάσεως ἐν Μεξικῷ καὶ Γουατεμάλᾳ. — Τὰ ἐν Ἀΐτῃ. — Αἱ δυνάμεις τῆς ἱερᾶς συμμαχίας ἀπέναντι τῶν Ἱσπανικῶν ἀποικιῶν. — Τὸ δόγμα τοῦ Μονρόη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Τὰ ἐν Πορτογαλλίᾳ καὶ ἐν Βρασιλίᾳ.

Ἡ Πορτογαλλία κατὰ τὰ ἔτη 1815—1830. — Τὰ ἐν Βρασιλίᾳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Βορείου Ἀμερικῆς.

Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Β. Ἀμερικῆς (1783 —1821. — Ὁ πρὸς τὴν Ἀγγλίαν πόλεμος. — Ἡ ταχεῖα πρόοδος καὶ τὸ ταχὺ αὐξανόμενον μεγαλεῖον τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Ἡ Γαλλία κατὰ τὰ ἔτη 1821—1827.

Τὸ ὑπουργεῖον Βιλλέλ. — Ὁ θάνατος τοῦ Λουδοβίκου ΙΗ'. – Ὁ Κάρολος Ι'. —Αἱ πρῶται πράξεις τῆς βα-

Digitized by Google

σιλείας αὐτοῦ.— Ἡ στέψις τοῦ Καρόλου.— Ὁ θάνατος καὶ ἡ κηδεία τοῦ στρατηγοῦ Φοά. — Ἡ προϊοῦσα κατὰ τῆς κυβερνήσεως καὶ κατὰ τῆς δυναστείας ἀντιπολιτεία. — Ἡ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν πολιτεία τοῦ Καρόλου Ι' καὶ τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ. — Ὁ περιορισμὸς τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου καὶ αἱ ἀντιβασιλικαὶ διαδηλώσεις. — Αἱ νέαι ἐκλογαί. — Νίκη τῆς ἀντιπολιτεύσεως. — Ἡ πτῶσις τοῦ Βιλλέλ. — Ὑπουργεῖον Μαρτινιάκ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Ἡ Γερμανία κατὰ τὰ ἔτη 1821—1830.

Ἡ πολιτικὴ τῆς ἀντιδράσεως καὶ τὸ Γερμανικὸν πνεῦμα. — Αἱ νέαι ἑταιρεῖαι. — Τὰ μικρὰ Γερμανικὰ κράτη ἀπέναντι τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Πρωσσίας. — Ἡ Αὐστρία κατὰ τὰ ἔτη 1820—1830. — Ἡ Πρωσσία κατὰ τὰ ἔτη 1821—1830. — Ἡ καθολικὴ στρατολογία. — Ὁ πολιτικὸς ὀργανισμὸς καὶ ἡ πολιτικὴ οἰκονομία. — Ἡ τελωνειακὴ ἕνωσις. — Τὰ ἐν Βαυαρίᾳ. — — Ἡ ἐπίδρασις τοῦ φιλελληνισμοῦ ἐπὶ τὸν πολιτικὸν τῆς Γερμανίας βίον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Ἡ Ἀγγλία κατὰ τὰ ἔτη 1815 - 1830.

Τὸ παγκόσμιον κράτος τῆς Ἀγγλίας περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. — Ἡ ἐσωτερικὴ κατάστασις τῆς Ἀγγλικῆς πολιτείας καὶ κοινωνίας. — Ἡ θέσις τῶν Καθολικῶν καὶ ἰδίως τῶν Ἰρλανδῶν ἐν τῇ Ἀγγλικῇ πολιτείᾳ. Ἡ Ἀγγλικὴ ἀριστοκρατία καὶ ὁ Ἀγγλικανικὸς κλῆρος. — Τὰ ὑγιᾶ στοιχεῖα τῆς Ἀγγλικῆς κοινωνίας καὶ πολιτείας. — Οἱ Οὐίγοι καὶ οἱ Τόρεις. — Νέαι πολιτικαὶ σχολαὶ φιλελευθέρων ἀρχῶν καὶ ἰδεῶν. — Τὸ Τορικὸν ὑπουργεῖον Λίβερπουλ καὶ Καστελρήγου. — Οἱ περὶ ἰσοπολιτείας ἀγῶνες τῶν φιλελευθέρων. — Τὸ μέγα σκάνδαλον ἐν τῇ βασιλικῇ οἰκογενείᾳ. — Ἡ βασίλισσα Καρολῖνα. — Ἡ κατάστασις τῆς Ἰρλανδίας ἐπὶ τοῦ Γεωργίου Δ'. — Τὸ οἰκτρὸν τέλος τοῦ Καστελρήγου. - Ὁ Γεώργιος Κάννιγκ καὶ ἡ πολιτεία αὐτοῦ. — Ὁ Κάννιγκ καὶ οἱ Ἰρλανδοί. — Ὑπουργεῖα Γοδερίχου καὶ Οὐελλιγκτῶνος. — Ἡ νίκη τοῦ Ὀχόννελ καὶ τῶν Καθολικῶν. — Οἱ περὶ κοινοβουλευτικῆς μεταρρυθμίσεως ἀγῶνες. - Τὸ φιλελεύθερον ὑπουργεῖον Γρέϋ. — Ἡ ὑλικὴ εὐημερία καὶ ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ ἀνάπτυξις τοῦ Ἀγγλικοῦ κράτους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣΤ'.

Ἡ Ῥωσσία ἐπὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου Α'.

Ἡ πολιτικὴ τῆς Ῥωσσίας πρὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Α'. — Ἡ βασιλεία τοῦ Ἀλεξάνδρου Α'.— Ἡ περίοδος τῶν φιλελευθέρων μεταρρυθμίσεων.— Τὰ κατὰ τὴν δημοσίαν παίδευσιν.— Ἡ ἀντίδρασις καὶ ἡ Ἀραχτσεεβτσίνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Ἱστορία τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος (1800 - 1821).

Ἡ Ῥωσσία καὶ τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα ἐπὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου Α'. — Ὁ Ἀλέξανδρος Α' καὶ ὁ Ναπολέων Α'.— Ἡ Ἀνατολικὴ πολιτικὴ τοῦ Ναπολέοντος. — Αἱ Ῥωσσογαλλικαὶ σχέσεις καὶ τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα κατὰ τὰ ἔτη 1801-1806.—Τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει 1800-1805.—Τὰ ἐν ταῖς παραδουναβίοις ἡγεμονίαις.— Ὁ Τουρκορωσσικὸς πόλεμος. — Ὁ ἠθικὸς καὶ θρησκευτικὸς ἐν Ἀνατολῇ πόλεμος μεταξὺ τοῦ Ναπολέοντος καὶ τῆς Ῥωσσίας.—Οἱ Ἄγγλοι ἀπειλοῦσι τὴν Κωνσταντινούπολιν. — Τὸ τέλος τοῦ μεταξὺ Ἀλεξάνδρου καὶ Ναπολέοντος πολέμου. — Ἀπὸ τῆς μάχης τῆς Φρειδλανδίας μέχρι τῆς ἐπὶ Νίμεν συνεντεύξεως.— Ἡ ἐπὶ τοῦ Νίμεν συνέντευξις καὶ τὰ ἐπακολουθήματα αὐτῆς. — Ἡ συνθήκη τοῦ Τιλσιτίου καὶ τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα. — Τὰ πρῶτα ἀποτελέσματα τῆς μεγάλης συμμαχίας.—Τὸ ζήτημα τῶν παραδουναβίων ἡγεμονιῶν.— Τὸ σχέδιον τῆς ἐπὶ τὰς Ἰνδίας στρατείας. — Τὸ σχέδιον τῆς διανομῆς τοῦ Τουρκικοῦ κράτους.— Αἱ περὶ Κωνσταντινουπόλεως διαπραγματεύσεις.— Τὸ τελικὸν συμπέρασμα τῶν μεγάλων διαπραγματεύσεων. — Ἡ ἐν Ἐρφούρτῃ συνέντευξις. — Ἡ κοσμοϊστορικὴ σημασία αὐτῆς.— Ἡ ἐν Ἐρφούρτῃ συνέντευξις καὶ τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα.— Ἡ Γαλλικὴ πολιτικὴ ἀπέναντι τῆς Αὐστρίας. — Ἡ συνθήκη τῆς Ἐρφούρτης. — Τὰ μετὰ τὴν ἐν Ἐρφούρτῃ συνέντευξιν.—Τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει (1807 - 1812).— Τὰ Ἀγγλικὰ σχέδια περὶ Κρήτης καὶ Κύπρου.— Ἡ διάλυσις τῆς Γαλλορωσσικῆς συμμαχίας.— Ἡ θέσις τῆς Ῥωσσίας ἐν τῇ ἱστορίᾳ. — Τὸ τέλος τῆς Ἀνατολικῆς πολιτικῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου πρὸ τοῦ ἔτους 1815.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

Ἡ Τουρκία ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ'. αἰῶνος μέχρι τοῦ ἔτους 1821.

Ἡ βασιλεία τοῦ Σελὶμ Γ' (1806-1812)— Ἡ βασιλεία τοῦ Μουσταφᾶ Δ'.— Ὁ Μαχμοὺτ Β'.— Ὁ Ῥωσσικὸς πόλεμος ἐπὶ τοῦ Μαχμοὺτ Β'. — Ἡ ἐσωτερικὴ κατάστασις τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. — Ἡ Σερβικὴ ἐπανάστασις.—Οἱ Μαυροβούνιοι.

Ὁ Α' τόμος περιέχει προσέτι τὰς ἑπομένας 31 εἰκόνας:

Λουδοβῖκος ΙΗ' βασιλεὺς τῆς Γαλλίας.— Ἀλέξανδρος Α' αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν. — Φρειδερῖκος Γουλιέλμος Γ', βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας— Ὁ στρατάρχης πρίγκηψ Σβάρτζεμβεργ. — Ταλλεϋρᾶνδος. — Ὁ Ναπολέων ἀποχαιρετίζων τὴν φρουρὰν αὐτοῦ.—Μαρία Λουΐζα, αὐτοκράτειρα τῶν Γάλλων. — Φραγκῖσκος Β' αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας.— Ἡ Βιενναία σύνοδος τοῦ 1814-1815. — Ὁ στρατάρχης δοὺξ Οὐελλιγκτῶν. — Ὁ στρατάρχης Βλύχερ. — Ὁ πρίγκηψ Μεττερνίχος. — Ὁ βαρὼν Στάϊν.— Ὁ κόμης Καποδίστριας. — Ἡ Ἰουλία Κρύδενερ.— Ὁ δοὺξ Ῥισελιέ. — Ὁ στρατάρχης Νέϋ. — Ἡ κατοικία τοῦ Ναπολέοντος ἐν Ἁγίᾳ Ἑλένῃ.— Ὁ τάφος τοῦ Ναπολέοντος ἐν Ἁγίᾳ Ἑλένῃ. — Ὁ Φρειδερῖκος Γιάν. — Ὁ πρίγκηψ Ἄρδεμβεργ. — Ὁ Γουλιέλμος Οὐμβόλδος. — Ὁ Πάπας Πῖος Ζ'.— Φερδινάνδος ὁ Ζ' βασιλεὺς τῆς Ἰσπανίας.— Ὁ στρατηγὸς Μίνας.— Ὁ Σίμων Βολιβάρ. — Ὁ στρατηγὸς Φοά. — Γεώργιος Δ' βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας.— Καρολῖνα ἡ βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας.— Ὁ λόρδος Καστελρῆγος.— Ὁ λόρδος Βρουχαμ. — Ὁ Δανιὴλ Ὀκόννελ. — Ὁ Γεώργιος Κάννιγκ.

Σελίδες ἐν ὅλῳ 718 ἐπὶ ἀρίστου χάρτου.

Τιμᾶται ὁ Α' τόμος δραχ. 15. — Οἱ ἐγγραφόμενοι ὅμως συνδρομηταὶ εἰς τὸ ὅλον ἔργον λαμβάνουσιν αὐτὸν *μόνον ἀντὶ δραχμῶν 10*. Τὸ ὅλον δὲ ἔργον, ἀπαρτιζόμενον ἐκ τόμων 3 μεγάλων, ἐνῷ εἰς τοὺς ἀγοράζοντας αὐτὸ κατὰ φυλλάδια στοιχίζει δραχ. 45 περίπου, εἰς τοὺς ἐγγραφομένους συνδρομητὰς ἐπὶ προκαταβολῇ τοῦ ἀντιτίμου, ***παρέχεται ἀντὶ μόνον δραχ. 30.***

Ὁ Β' τόμος εὑρίσκεται ὑπὸ τύπωσιν, ἐκδοθήσεται δὲ τακτικώτατα εἰς φυλλάδια ἐκ τυπογραφικῶν φύλλων ἓξ (6) ἕκαστον, κατὰ εἰκοσαήμερον.

Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον τῆς *Ἑστίας* Γ. Κασδόνη καὶ εἰς τὰ κυριώτερα βιβλιοπωλεῖα τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῆς ἀλλοδαπῆς.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—108

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Β'. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 12 ΙΟΥΛΙΟΥ 1892 ΑΡΙΘ. 28

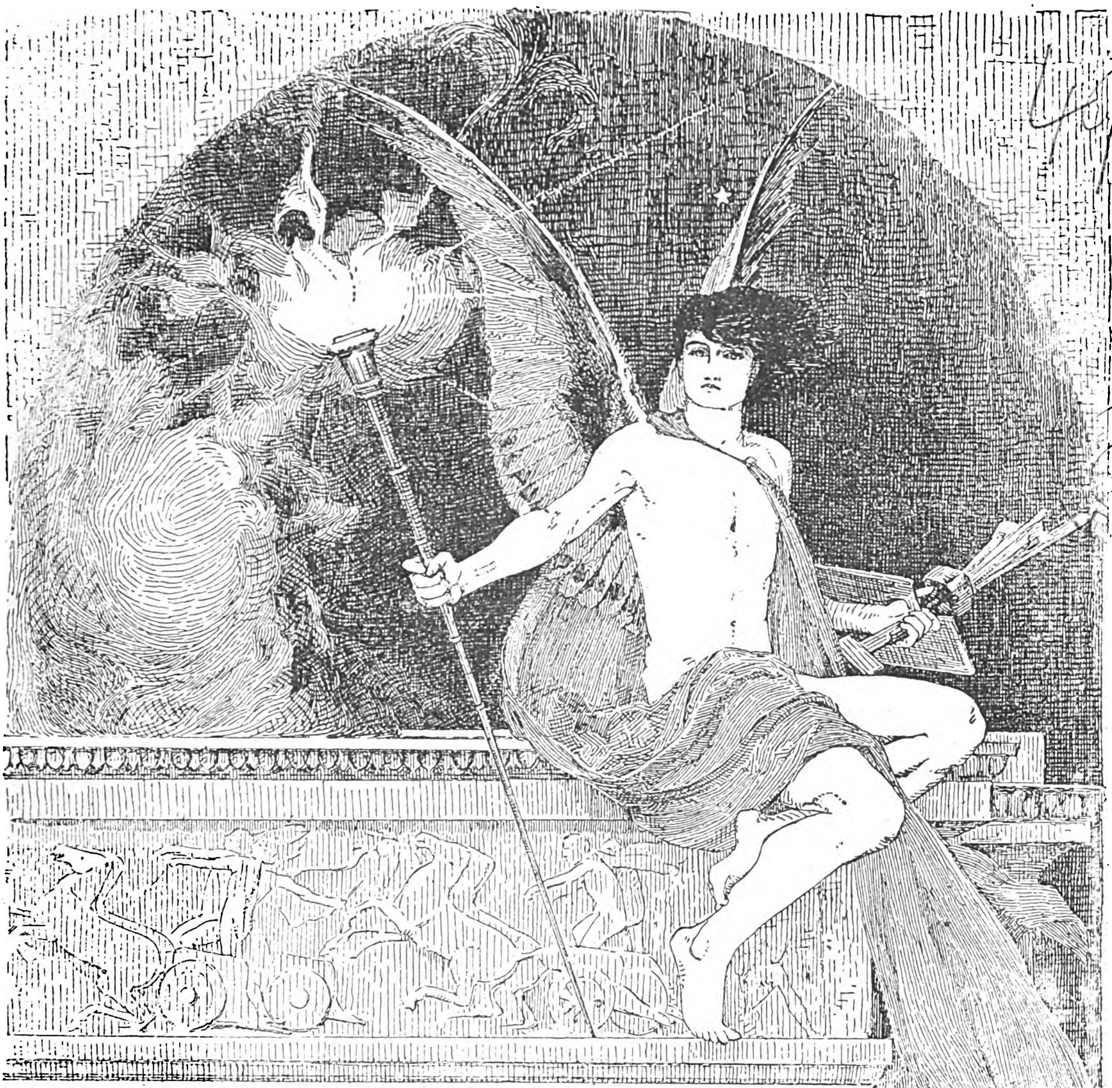

Ἐξεδόθη καὶ τὸ ΙΘ' φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ' Αἰῶνος

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Digitized by Google

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΥΟ ΓΥΝΑΙΚΕΣ, ποίημα ὑπὸ *Ἀριστ. Προβελεγίου.*

ΑΘΗΝΑΙΚΗ ΗΧΩ: **Αἱ μονομαχίαι.**

ΞΕΝΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ: ΓΟΥΛΙΕΛΜΟΣ ΔΑΙΡΠΦΕΛΔ, ὑπὸ *Γ. Σωτηριάδου.*

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, μυθιστορία Hannah Lynch μεταφρ. *Δ. Β.*

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ: **Ἡ Ἐθνικὴ γλῶσσα.— Ἡ μετάφρασις τοῦ κ. Πάλλη,** ὑπὸ *Κ. Παλαμᾶ.*

ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΤΑ: **Ἡ ἀρχὴ τοῦ ἠλεκτρικοῦ τηλεγράφου.**

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ: **Παράδοξα ὄνειρα.— Τὸ βάρος τῶν κομητῶν.— Ζῷα φέροντα φυσικὰ δίοπτρα.**

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ.

ΓΡΑΜΜΑΤΟΚΙΒΩΤΙΟΝ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ.

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Ἀρχαιολογικά, Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Ἐπιστημονικά, Θεατρικά.**

ΠΑΙΓΝΙΑ: **Πρόβλημα δάμας.**

ΕΙΚΟΝΕΣ

Τυρολίς. — Ἡ Ἰθάκη.— Παίγνιον.

Λήξάσης τὴν 30 Ἰουνίου τῆς α' ἐξαμηνίας παρακαλοῦνται οἱ κ. κ. συνδρομηταί, ὅσοι ἐπλήρωσαν μόνον ἑξάμηνον συνδρομήν, νὰ φροντίσωσιν ὅπως πληρώσωσιν ἐγκαίρως καὶ τὴν συνδρομὴν τῆς β' ἐξαμηνίας, ἢ ἐὰν δὲν θὰ ἐξακολουθήσωσι νὰ εἶνε συνδρομηταί, νὰ δηλώσωσι τοῦτο δι' ἐπιστροφῆς τοῦ φύλλου, ὅπως μὴ ἀποστέλλεται εἰς μάτην. Ἡ πληρωμὴ τῆς συνδρομῆς δύναται νὰ γείνῃ ἢ ἀπ' εὐθείας πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς «Ἑστίας» διὰ συστημένης ἐπιστολῆς, ἢ διά τινος τῶν κατὰ τόπους ἀνταποκριτῶν αὐτῆς.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις 9 Ἰουλίου.

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς ἀναχωρεῖ κατευθυνόμενος εἰς τὰ λουτρὰ τοῦ Αἶξ-λέ-μπαὶν τὴν 20 τρέχοντος. Μετ' ὀλίγον ἐπανακάμπτει ἐκ Γερμανίας, μετὰ τῆς πριγκιπίσσης Σοφίας ὁ Διάδοχος, μέλλων νἀναλάβῃ τὴν ἀντιβασιλείαν.

— Ἀφίκετο ἐπιβαίνων τοῦ Ἰζεδδὶν ὁ νέος πρεσβευτὴς τῆς Τουρκίας Γαβδὰν Ἐφένδης καὶ ἐπέδωκε τῷ Βασιλεῖ τὰ διαπιστευτήριά του.

— Ἡ Βουλὴ ἐξακολουθεῖ τὰς συνεδριάσεις της, συζητοῦσα μετὰ ζωηρότητος τὰ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως προτεινόμενα διάφορα μεταρρυθμιστικὰ νομοσχέδια.

— Ἡ Κυβέρνησις προτίθεται νὰ συνάψῃ δάνειον ἐκ τριάκοντα ἑκατομμυρίων φράγκων χρυσῶν, ὅπως δι' αὐτῶν πληρωθῶσι προγενέστερα χρέη εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν.

— Ἐντὸς μικροῦ ἀνανεοῦται τὸ συμβόλαιον μεταξὺ τῆς ἡμετέρας Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Γάλλου ἀρχιμηχανικοῦ κ. Γκοττλάν, παραμένοντος ἐν τῇ ἑλληνικῇ ὑπηρεσίᾳ ὡς συμβούλου καὶ γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν ἐν Ἑλλάδι σιδηροδρομικῶν ἔργων. Ὡς βοηθοὶ τοῦ κ. Γκοττλὰν θὰ παραμείνωσι 3 ἢ 4 μόνον ἐκ τῶν ἄλλων Γάλλων μηχανικῶν.

— Ὁ γνωστὸς Ἕλλην πεζοπόρος κ. Κ. Παρασκευαΐδης ἀνεχώρησεν ἐξ Ὀδησσοῦ πεζῇ διευθυνόμενος πρὸς τὴν Πετρούπολιν. Τὸ διάστημα εἶνε 2,500 βερτσίων, τὸ ὁποῖον ὁ πεζοπόρος φρονεῖ ὅτι δύναται νὰ διανύσῃ ἐν διαστήματι 35 ἡμερῶν, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ χρόνου τῶν σταθμῶν, τοὺς ὁποίους θὰ κάμῃ ἀναπαυόμενος ἀνὰ μίαν ἡμέραν εἰς τὰς πόλεις Πουλτάβαν, Χάλκοβον, Τούλαν καὶ Μόσχαν.

— Ὁ ἐκ Ζίτσης τῆς Ἠπείρου Βασίλειος Συλελῆς διὰ διαθήκης, ἀναγνωρισθείσης ἐσχάτως ὡς νομίμου ὑπὸ τῶν δικαστηρίων τῆς Ρωμουνίας, ὅπου διέμενεν, ἐγκαθιστᾷ κληρονόμον του ὡς στερούμενος συγγενῶν, τὸν διάδοχον Κωνσταντῖνον, καὶ ἀφίνει εἰς αὐτὸν κληρονομικὴν μερίδα χιλίων φράγκων χρυσῶν. Τὸ δὲ πλεῖστον μέρος τῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας του κληροδοτεῖ εἰς τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα του, διὰ νἀνεγερθῇ ἐργοστάσιον, ἐν ᾧ θὰ διδάσκωνται αἱ Τέχναι.

— Ἐν τῷ νοσοκομείῳ Saint-Mandrées τῆς Σιέννης, ὅπου εὑρίσκεται τὸ ἡμέτερον θωρηκτὸν Ψαρρά, ἀπεβίωσεν ὁ θερμαστὴς Δημήτριος Ψαμάτης. Ἡ κηδεία του ἐγένετο μετὰ ζωηρῶν ἐνδείξεων φιλελληνισμοῦ ἐκ μέρους τῶν Γάλλων.

— Ἡ ἑταιρία τῶν τροχιοδρόμων ἀπεφάσισε νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν γραμμὴν τῶν Πατησίων ἀπὸ τῆς γεφύρας Λεβίδου πρὸς τ' ἀριστερὰ μέχρι Σεπολίων, ὑπείκουσα εἰς ἐπανειλημμένας ἀναφορὰς τῶν κατοίκων, ζητούντων τὴν διευκόλυνσιν τῆς συγκοινωνίας.

— Ἐνεργοῦνται ἤδη αἱ ἀπολυτήριοι ἐξετάσεις τῶν ναυτικῶν δοκίμων ἐνώπιον ἐπιτροπῆς προεδρευομένης ὑπὸ τοῦ κ. Ῥάϊνεκ, τῆς ὁποίας μέλος τυγχάνει καὶ ὁ πρίγκηψ Γεώργιος.

— Ἀγγέλλεται ἐξ Ὕδρας ὅτι ὁ αὐτόθι διαμένων κ. Γ. Παπαδάκης ἐπενόησε ποδήλατον κινούμενον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Ἡ τοιαύτη ὅμως ἐπινόησις δὲν εἶνε πρωτοφανής.

— Ὑπὸ τῆς πινακοθήκης τοῦ Μονάχου ἠγοράσθη ἐσχάτως ἀντὶ 30,000 μαρκῶν τὸ *Καρναβάλι*, εἰκὼν τοῦ ἐξόχου Ἕλληνος ζωγράφου κ. Γκύζη.

— Νέον θέατρον ἐγείρεται ἐν Πειραιεῖ ἐπὶ τοῦ παρὰ τὴν πλατεῖαν τῆς Τερψιθέας κήπου. Τὸ ἤδη ἐπὶ τῆς πλατείας Κοραῆ ὑπάρχον ἡμιτελὲς ὁ κ. δήμαρχος προτίθεται νὰ χρησιμοποιήσῃ ἄλλως, μεταφέρων εἰς αὐτὸ ὅλα τὰ δημόσια καὶ δημοτικὰ γραφεῖα Πειραιῶς.

— Ὁ γλύπτης κ. Βροῦτος ἑτοιμάζει διὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Σικάγου τὴν *Δειλὴν Φαληροποῦλαν*, τὸ γνωστὸν ὡραῖον αὐτοῦ ἄγαλμα.

— Ἡ δεσποινὶς Ἀγγελικὴ Παναγιωτάτου, ἐκ Κεφαλληνίας, ἔτυχε κατόπι τῶν νενομισμένων ἐξετάσεων ἀπολυτηρίου Γυμνασίου, δυνάμει τοῦ ὁποίου θὰ ἐγγραφῇ ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, διὰ νὰ σπουδάσῃ τὴν Ἰατρικήν. Ὁμοίως ἐγγραφομένη καὶ ἡ ἀδελφή της Ἀλεξάνδρα θὰ σπουδάσῃ μαθηματικά.

— Ἀναχωρήσαντος εἰς Σμύρνην τοῦ θιάσου τῶν ἀδελφῶν Ταβουλάρη, ἐν τῷ θεάτρῳ τῶν Ὀλυμπίων ἐγκατεστάθη γαλλικὸς θίασος, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῶν κ. κ. Glaudius καὶ Leauroy.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Ἡ **Διάπλασις τῶν Παίδων** Εἰκονογραφημένη. Ἔτος 14ον τεῦχος 12, 30 Ἰουνίου 1892. [Διὰ τοῦ τεύχους τούτου συμπληροῦται ἡ Α' ἑξαμηνία τοῦ τρέχοντος ἔτους, τὸ δὲ κάλλιστον τῶν παιδικῶν μας περιοδικῶν ἀναλαμβάνει τὴν προτέραν περὶ τὴν ἔκδοσιν τάξιν του, ἐκδοθέντων ἤδη ὅλων τῶν καθυστερουμένων τευχῶν].

Ἐγκυκλοπαιδικὸν λεξικόν. Ἐξεδόθη τὸ 74ον τεῦχος, περιέχον ἄρθρα ἀπὸ τοῦ *Δαιμονομανία* μέχρι τοῦ *Δασικὸν Ἔδαφος.*

Digitized by Google

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Κ. Γ. Κ. Ῥοστόβιον. Ἐλήφθησαν· ἀλλ' ὀφείλετε πρὸς συμπλήρωσιν φράγκα χρυσᾶ 10, διότι τὰ πατριωτ. δάνεια ἰσοδυναμοῦν πρὸς 40 χαρτ. δρ, ὄχι χρ. φρ. ὡς εἶνε ἡ τιμὴ τοῦ λεξικοῦ καὶ τῆς Ἑστίας.

κ. Π. Χρ. Βουκουρέστιον. Ἐλήφθ. 310 φρ. καὶ ἐπιστώθητε.

κ. Λ. Εν. Φιλιππούπολιν Ἐλήφθ. εὐ αριστοῦ εν.

κ. Γ. Β Σεβαστούπολιν. Ἐλήφθησαν. Μυρίας εὐχαριστίας.

κ. κ. Ἀδ. Δ. Κ]πολιν Ἐστάλησαν ἐγκαίρως· ὑποθέτομεν ὅτι θὰ τὰ ἐλάβετε.

κ. Α. Π. Βῶλον. Ἐστάλησαν τόμοι Ἑστίας 1891 καὶ «La Luna», ἀποστείλατε δρ. 1,30 διὰ ταχ. ἔξοδα ἀποστολῆς.

κ. Α Φ. Κ. Ἀργοστόλιον. Ἐστάλησαν ἀριθ. 15 καὶ 22.

κ. Δ. Α. Δ. Ἀργοστόλιον. Διεκόπη φύλλον κ. Λ. Ἀπεστάλησαν ἔκτοτε εἰς κ. Μ. ζητηθέντες ἀριθμοί, συνδρομητὴν Ν. Ι. Φ δὲν ἔχομεν.

κ. Α. Α. Τρίπολιν. Ἐστάλη ἐλεύθερον ταχ. τελῶν.

κ. Χ. Γ. Π. Μεσολόγγιον. Ἠλλάγη ἡ διεύθυνσίς σας. Ἡ συνδρομή σας καθυστερεῖται εἰσέτι

κ. Ν. Κ. Κέρκυραν. Ἐλήφθησαν, σᾶς ἐνεγράψαμεν καὶ σᾶς ἀπεστείλαμεν σειρὰν φύλλων ἀπὸ 1 Ἰαν. καὶ ἀπόδειξιν.

Καν Π. Σ. Κίεβον. Ἐπανελήφθη ἡ ἀποστολὴ τοῦ φύλλου ἀπὸ ἀρ. 10.

κ. Π. Π. Ὀδησσόν. Ἐνεγράψαμεν τοὺς κ. κ. Α. Χ. Π. καὶ ἐστείλαμεν φυλ. Ἀπόδειξιν συνδρ. στέλλομεν ἐντὸς τοῦ ὑμετέρου φύλλου.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

9 Ἰουλίου 1892

	Ἀγορά.		Πώλησ.	
ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	Δρ.	Λ.	Δρ.	Λ.
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο/ο. . .	425	—	430	—
» 120,000,000 πρὸς 5 ο/ο. . .	525	—	530	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο/ο. . .	522	—	527	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο/ο. . .	422	—	430	—
» 30,000,000 πρὸς 4 ο/ο. . .	80	—	385	-
» 125,000,000 πρὸς 4 ο/ο. . .	—	-	—	—
Κτηματικαὶ ὁμολογίαι ἐθνικῆς τραπέζης 60,000,000 μετὰ λαχείου . .	557	—	557	50
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος . .	3820	-	3835	—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . .	116	—	117	-
Τράπεζα Ἠπειροθεσσαλίας. . . .	—	—	—	—
Βιομηχανικῆς πίστεως	71	50	72	
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	139	50	140	—
Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Πειραιῶς .	445	—	447	—
Σιδηροδρόμου Πελοποννήσου . . .	179	—	180	—
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	163	—	164	—
Ἀνωνύμου ἑταιρίας ὁ «Ἑρμῆς» . .	57	—	60	—
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου . . .	84	-	86	—
Δημοσίων καὶ δημοτικῶν ἔργων . .	60	50	61	—
Ἑταιρίας ἐργοληψιῶν	330	-	340	-
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
Εἰκοσάφραγκον τέλος μηνὸς . . .	—	-	-	—
Εἰκοσάφραγκον τοῖς με-	-	-	-	-
Λίρα ὀθωμανικὴ . . .	—	—	—	-
Λίρα ἀγγλικὴ	—		-	—
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον { Ἀγγλίας . . .	33	90	34	20
{ Γαλλίας	1,33	—	1,35	0
Ὄψεως { Ἀγγλίας	34	15	34	35
{ Γαλλίας	1,35	25	1,36	6

ΤΟ ΚΑΛΛΙΣΤΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

LA REVUE DES REVUES

τὸ ὁποῖον ἔχει προορισμὸν νὰ κρατῇ ἐνημέρους εἰς τὴν παγκόσμιον πνευματικὴν κίνησιν τοὺς ἀναγνώστας του, ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ τοῦδε ἐν Ἑλλάδι μόνον

ΥΠΟ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

ἥτις ἀναλαμβάνει τὴν ἐγγραφὴν συνδρομητῶν ἐπὶ τῇ πληρωμῇ **δραχμῶν 20** κατ' ἔτος διὰ τὴν Ἑλλάδα, διότι ἡ ἐτησία συνδρομή του εἶνε φράγκα χρυσᾶ 16.

Ἡ Revue des Revues ἐκδίδεται κατὰ μῆνα εἰς ὀγκώδη τεύχη σχήματος περίπου ὡς τῆς *Ἑστίας* καὶ ἐπὶ ἐκλεκτοῦ χάρτου.

Ἡ Revue des Revues ἀναγινώσκεται εὐχαρίστως ὑπὸ παντὸς φιλαναγνώστου, ἀλλ' εἶνε ἰδίως χρησιμωτάτη εἰς τοὺς λογίους καὶ ἐπιστήμονας, οἵτινες διὰ ταύτης παρακολουθοῦσι τὰ σχετικὰ πρὸς τὸν κλάδον ἑκάστου δημοσιεύματα, διότι

Ἡ REVUE DES REVUES **συνοψίζει πᾶν ὅ,τι ἄξιον λόγου δημοσιεύουν ὅλαι αἱ ἄλλαι** REVUES **τῆς ὑφηλίου.**

Ἡ Revues des Revues ἤρχισε νὰ ἐκδίδεται πρὸ τριετίας, ἔτυχε δὲ ἀρίστης ὑποδοχῆς ὑπὸ τῶν ἐπιφανεστέρων Γάλλων λογίων ὡς μαρτυροῦν τὰ ἐξ ἐπιστολῶν αὐτῶν πρὸς τὴν Διεύθυνσίν της ἀποσπάσματα :

. . . Je vous souhaite beaucoup de succès... En prenant tout ce qu' il y a de mieux dans les Revues, vous éliminerez non seulement les articles ennuyeux, mais ce qui reste d' ennuyeux dans un bon article.

JULES SIMON (de l' Acad. franç.)

. . . Avec votre Revue, on saura tout tout de suite. A. DUMAS (de l' Acad. franç.)

. . . La Revue des Revues est basée sur une idée excellente, et rien n'est plus utile, que ce résumé mensuel du mouvement de l'esprit humain.

JULES CLARETTIE (de l'Acad. franç.)

. . . J'y applaudis de tout mon cœur.

COPPÉE (de l' Acad. franç.)

. . . Rien ne sera plus intéressant, rien ne sera plus utile que ce résumé mensuel du mouvement de l' esprit humain.

EMILE ZOLA.

Οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταὶ τῆς Revue des Revues, ἣν συνιστῶμεν ἐκθύμως εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας, ἂς ἀποστείλωσι δραχμὰς 20 δι' ἐπιστολῆς συστημένης πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς *Ἑστίας* καὶ θὰ λαμβάνωσι τὰ τεύχη κατὰ μῆνα ἀπ' εὐθείας ἐκ Παρισίων.

Οἱ συνδρομηταὶ τῆς *Ἑστίας* οἱ ἀποστέλλοντες χρηματικὰ ποσὰ πρὸς πληρωμὴν τῆς συνδρομῆς των ἢ πρὸς ἀγορὰν βιβλίων παρακαλοῦνται νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὄψιν ὅτι **βουλγαρικὰ γραμματόσημα, τουρκικὰ γραμματόσημα καὶ λοιπῶν εὐρωπαϊκῶν ταχυδρομείων Ἀνατολῆς δὲν εἶνε δεκτά.**

Digitized by Google

Κ. ΜΕΝΔΕΛΣΩΝΟΣ ΒΑΡΘΟΛΔΗ

ΟΙ ΠΕΡΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΑΓΩΝΕΣ

Ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ ὁ συγγραφεὺς ἀφηγεῖται ἐν συνόψει ὅλας τὰς ἐπαναστάσεις τῆς ἡρωϊκῆς νήσου καὶ λεπτομερῶς τὴν τοῦ 1866. Τὸ ἔργον συνεπλήρωσε λόγιός τις προσθέσας τὰ τελευταῖα συμβάντα τῶν ἐπαναστάσεων τοῦ 1887 καὶ 1889. Τὸ βιβλίον τιμᾶται φρ. 1,25 καὶ εὑρίσκεται ἐν Ὀδησσῷ ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ Π. Γ. Ζερβάτη-Περάκη καὶ ἐν Ἀθήναις ἐν τῷ γραφείῳ τῆς Ἑστίας καὶ ἐν τοῖς κυριωτέροις βιβλιοπωλείοις.

Ἀποστέλλεται ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν τελῶν.

Ἐξεδόθη ἄρτι

ΛΕΞΙΚΟΝ ΕΛΛΗΝΟ-ΑΓΓΛΙΚΟΝ

ΥΠΟ

Α. ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ

Διερμηνέως καὶ πρωτοκολλήτου τοῦ Ἐπαρχιακοῦ δικαστηρίου Λευκωσίας τῆς Κύπρου.

Ἀποτελεῖται ἐκ μεγάλων σελίδων 500.

καὶ ἀποστέλλεται ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν τελῶν πρὸς τοὺς προπληρώνοντας ἡμίσειαν λίραν ἀγγλικήν, ἤτοι φράγκα χρυσᾶ 12,50 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν καὶ δραχμὰς 15 διὰ τὴν Ἑλλάδα,

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

ΟΣΟΙ ΕΚ ΤΩΝ ΝΥΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

τῆς *Ἑστίας* ἐγγράψουν ἐντὸς τοῦ μηνὸς Ἰουλίου ἕνα ἀκόμη νέον συνδρομητὴν διὰ τὴν 6' ἑξαμηνίαν τοῦ 1892 καὶ ἀποστείλουν τὴν συνδρομήν του (***δραχ. 8 διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ φρ.χρ. 10 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν***) λαμβάνουν ὡς δῶρον ΜΙΑΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗΝ ΕΙΚΟΝΑ ἢ τὴν ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΝ ΜΑΣ ΓΛΩΣΣΑΝ τοῦ κ. Πολυλᾶ· ὅσοι δὲ ἐγγράψουν δύο συνδρομητὰς λαμβάνουν ὡς δῶρον τὸ νέον εἰκονογραφημένον βιβλίον τοῦ κ. Σ. Π. Λάμπρου ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΑΡΤΥΡΙΟΥ ΤΟΥ ΡΗΓΑ.

ΟΙ ΔΕ ΕΓΓΡΑΦΟΜΕΝΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ

διὰ τὴν 6' ἑξαμηνίαν τοῦ 1892 ἐντὸς τοῦ Ἰουλίου καὶ ἀποστέλλοντες τὴν συνδρομήν των πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς *Ἑστίας* ἀπ' εὐθείας **λαμβάνουν δωρεὰν τὰς μέχρι τοῦδε ἐκδοθείσας 76 σελίδας τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων.**

ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΡΙΚΟΥΠΗ

φωτοτυπικαὶ καλλιτεχνικώτατα ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τῆς **Ἑστίας** ἀποστέλλονται ἀντὶ *5 δραχμῶν* εἰς τὸ Ἐσωτερικὸν καὶ *5 χρ.* **φράγκων** εἰς τὸ Ἐξωτερικὸν **ἑκάστη ἑκατοντὰς ταχυδρομικῶς ἐπὶ συστάσει.**

ΜΙΚΡΑΙ Η ΜΕΓΑΛΑΙ

ΑΓΓΕΛΙΑΙ

πρὸς δημοσίευσιν εἰς τὸ περικάλυμμα τῆς *Ἑστίας* γίνονται δεκταὶ κατ' ἰδιαιτέραν συμφωνίαν.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΝ ΤΩι ΠΕΡΙΒΟΛΩι ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ

Καταρτισθὲν διὰ τελειοτάτων ὑλικῶν κομισθέντων ἐκ Γαλλίας καὶ Γερμανίας ἀναλαμβάνει τὴν ἐκτύπωσιν βιβλίων καὶ πᾶσαν ἄλλην οἱανδήποτε τυπογραφικὴν ἐργασίαν.

ΕΙΔΙΚΟΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΕΚΤΥΠΩΣΙΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

Τὸ Τυπογραφεῖον τῆς Ἑστίας ἀναλαμβάνει ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην τὴν ἐκλογὴν χάρτου, τὰς τυπογραφικὰς διορθώσεις καὶ τὴν βιβλιοδέτησιν τῶν ἐκτυπουμένων βιβλίων καὶ ἀναδέχεται τὴν ἐκτέλεσιν πάσης παραγγελίας ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—109

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Β'. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 19 ΙΟΥΛΙΟΥ 1892 ΑΡΙΘ. 29

Ἐξεδόθη καὶ τὸ ΙΘ' φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ' Αἰῶνος

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν, ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ: ΟΙ ΝΟΜΟΙ ΤΗΣ ΜΙΜΗΣΕΩΣ, ὑπὸ *Δ. Κακλαμάνου*.
ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ: **Ἡ Στρατιωτικὴ Ἀστυνομία.**
ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, μυθιστορία Hannah Lynch μεταφρ. *Δ. Β.*
ΕΞ ΑΝΑΓΝΩΣΕΩΝ: Η ΑΝΑΙΣΘΗΣΙΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ, ὑπὸ *Γρ. Ξ.*
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ: **Ἡ καθησύχασις τῶν θαλασσίων κυμάτων.— Ἡ ἐκρηκτικότης τοῦ πετρελαίου. — Ὁμιχλοδιωκτικὸν μέσον.— Νέοι τεχνητοὶ ὀφθαλμοί.**
Η ΚΟΡΗ ΤΟΥ ΙΕΦΘΑΕ, ποίημα ὑπὸ *Κ. Μάνου*.
ΤΗΛΕΦΩΝΗΜΑΤΑ.
ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΖΟΛΑ.
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.
ΕΙΚΟΝΕΣ.
ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ.
ΧΡΟΝΙΚΑ: **Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Θεατρικά.**

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ὁ Γλάδστων. — Χαμένη εὐτυχία. — Τὸ Χρυσοῦν Ῥόδον τοῦ Πάπα.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις 16 Ἰουλίου.

Ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ ἑορτῇ τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλίσσης, τὸ παρελθὸν Σάββατον ἐψάλη δοξολογία ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τῆς Δεκελείας ὡς καὶ ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ. Πᾶσαι αἱ ἀρχαὶ τῆς πόλεως, οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ξένων Δυνάμεων καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἀνελθόντες εἰς τὰ Ἀνάκτορα ἐνεγράφησαν εἰς τὸ ἐπὶ τούτῳ βιβλίον· πλῆθος δὲ τηλεγραφημάτων συγχαρητηρίων διεβιβάσθησαν εἰς τὴν Βασίλισσαν ἐν Ῥωσσίᾳ καὶ εἰς τὸν Βασιλέα ἐν Δεκελείᾳ. Ἐν Πειραιεῖ τὰ ἐν τῷ λιμένι σκάφη ἦσαν σημαιοστόλιστα, ἐπίσης καὶ τὰ ἐν Φαλήρῳ ὁρμοῦντα ἀγγλικὰ πολεμικά.

— Καθὰ ἐπιβεβαιοῦται εἰς τοὺς κυβερνητικοὺς κύκλους, ἀνακαλοῦνται λίαν προσεχῶς οἱ πρέσβεις, ὁ ἐν Παρισίοις κ. Δεληγιάννης, ὁ ἐν Λονδίνῳ κ. Γεννάδιος καὶ ὁ ἐν Βερολίνῳ κ. Ῥαγκαβῆς· διατηροῦνται δὲ μόνον ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει κ. Μαυροκορδάτος καὶ ὁ ἐν Βουκουρεστίῳ κ. Παπαρρηγόπουλος. Χάριν οἰκονομίας τὰς πρεσβείας θέλουσι διευθύνει οἱ γραμματεῖς μ' ἐπιχορηγήσεις ἠλαττωμένας, συμφώνως πρὸς τὸν τελευταῖον σχετικὸν νόμον.

— Εἰς τὴν Α. Θ. Μ. τὸν Πατριάρχην Ἀντιοχείας Σπυρίδωνα ἀπενεμήθη ὁ Μεγαλόσταυρος τοῦ Σωτῆρος.

— Μετ' ὀλίγας ἡμέρας φθάνει εἰς Πειραιᾶ ὁ διευθυντὴς τῆς ἐνταῦθα Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς κ. Ὁμόλλ, ὑφ' ὃν ἄρχονται ἀμέσως αἱ ἐν Δελφοῖς ἀνασκαφαί. Ἤδη κατεδαφίζεται τὸ χωρίον τῶν Δελφῶν καὶ καταρτίζεται ὁ νέος συνοικισμός.

— Κατ' αὐτὰς περατοῦνται αἱ ἐπὶ τῆς Ὕδρας γενόμεναι ἐν Τουλὼν ἐργασίαι πρὸς τοποθέτησιν τοῦ ξυλίνου αὐτῆς καταστρώματος, ὥστε περὶ τὰ τέλη τοῦ μηνὸς τὸ θωρηκτὸν θὰ εἶνε ἕτοιμον νὰ ἐπαναπλεύσῃ εἰς Ἑλλάδα.

— Ἀφίκετο εἰς Ἀθήνας ὁ Dr H. G. Müller, ὁ γνωστὸς Ὀλλανδὸς φιλόλογος καὶ ἑλληνιστής, γραμματεὺς τῆς ἐν Ἀμστελοδάμῳ Φιλελληνικῆς Ἑταιρείας καὶ διευθυντὴς τοῦ ὑπ' αὐτῆς ἐκδιδομένου περιοδικοῦ Ἑ λ λ ά ς.

— Ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς κυβερνήσεως ἀπενεμήθη τὸ παράσημον τῆς Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς εἰς τὸν Γενικὸν ἔφορον τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Π. Καββαδίαν.

— Εἰς τοὺς ἐν Φεζὰν ἀπελευθερωθέντας Ἕλληνας Κωνστ. Πασχίδην καὶ Ἀλέξανδρον Καραμπίνην ἐπετράπη, ὅπως παραλάβωσιν ἐκ Σαμπᾶ, ὅπου ἐτάφη ὁ Θωμᾶς Πασχίδης, καὶ μετακομίσωσι τὰ ὀστᾶ του εἰς τὴν Ἑλλάδα.

— Ὁ ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν ὑπουργὸς κ. Σ. Σκουλούδης παρῃτήθη τῆς μισθοδοσίας του ὑπὲρ τῶν χηρῶν καὶ ὀρφανῶν τοῦ κατὰ θάλασσαν στρατοῦ.

—Τῇ προσκλήσει τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν, ἀπεφασίσθη ὑπὸ τοῦ Συλλόγου *Παρνασσοῦ* νὰ συστηθῇ ἐπιτροπή, ἵνα παραλαμβάνῃ ἀμέσως καὶ θέτῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Συλλόγου τοὺς ἐκ Μεγαλοπόλεως πτωχοὺς παῖδας, τοὺς παραδιδομένους μέχρι τοῦδε ὑπὸ τῶν γονέων των εἰς σκληροὺς ἐνταῦθα καὶ αἰσχροκερδεῖς ἐκμισθωτάς.

— Ἀφίκοντο ἐκ Πατρῶν οἱ ἀναμενόμενοι 350 Σάξωνες γυμνασταί, τοὺς ὁποίους ὑπεδέχθησαν μετὰ πομπῆς καὶ περιεποιήθησαν τὰ μέλη τῆς Φιλαρμονικῆς ἑταιρείας. Πρὸς τιμήν των ἐδόθη ἐν Φαλήρῳ, τὴν ἑσπέραν τοῦ Σαββάτου, ἐνετικὴ ἑορτή, τὴν δ' ἐπομένην εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις ἐθνικὸν Γυμναστήριον συναυλία καὶ ἀγῶνες γυμναστικοί. Μετὰ διήμερον ἐνταῦθα διαμονήν, οἱ Σάξωνες γυμνασταὶ ἀπῆλθον εἰς Κωνσταντινούπολιν.

— Περατωθεισῶν τῶν ἀπολυτηρίων ἐξετάσεων τῆς Σχολῆς τῶν δοκίμων, ἐδημοσιεύθησαν τἀποτελέσματα, καθ' ἃ ὀκτὼ νέοι σημαιοφόροι κατὰ σειρὰν ἐπιτυχίας, κατατάσσονται εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτικόν. Ὁμοίως καὶ ἐκ τῆς Σχολῆς τῶν Εὐελπίδων, ἧς ἐπερατώθησαν αἱ ἐξετάσεις, ἐξέρχονται 20 νέοι ἀνθυπολοχαγοί.

— Ἐζητήθη ὑπὸ τῆς Σερβικῆς κυβερνήσεως νἀναθεωρηθῇ ἡ ἐπὶ δεκαετίαν ἤδη ἰσχύουσα μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Σερβίας ἐμπορικὴ σύμβασις, ἐφ' ᾧ ἄρχονται μετ' ὀλίγον αἱ διαπραγματεύσεις.

— Ἡ θερμοκρασία κατὰ τὴν ἑβδομάδα ταύτην κατῆλθε, εἴχομεν δὲ βροχὰς καὶ θυέλλας. Εἰς πολλὰς σταφιδοφόρους ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος ἡ ἄκαιρος βροχὴ ἐπέφερε βλάβην τινά. Ἤδη ὁ καιρὸς διωρθώθη καὶ μετὰ μίαν νύκτα ἀληθῶς φθινοπωρινήν, ἤρχισε πάλιν τὸ θερμόμετρον νὰ ὑψοῦται.

— Μέγας κώδων, ἐφάμιλλος πρὸς τὸν τῆς ἐνταῦθα ῥωσσικῆς ἐκκλησίας, τοποθετεῖται μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὸ κωδωνοστάσιον τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἐν Πειραιεῖ. Ὁ κώδων οὗτος ἔχει βάρος ὑπὲρ τὰς 1500 ὀκάδας, ἐστοίχισεν 7000 δραχμὰς καὶ ἐχύθη εἰς τὸ μηχανουργεῖον τοῦ κ. Δ. Παπαηλιοπούλου.

— Ἕνεκα τῆς ὁσημέραι ἐπιτεινομένης ἐν Ῥωσσίᾳ χολέρας, ἡ Κυβέρνησις ἐπέβαλεν εἰς τὰ ἐκ Ταϊγανίου ἀποπλέοντα σκάφη κάθαρσιν ἑνδεκαήμερον, ἀντὶ τῆς μέχρι τοῦδε πενθημέρου, πενθήμερον δὲ ἐπιτηρητικὴν διὰ τὰ ἐκ τῶν λοιπῶν λιμένων τῆς Ῥωσσίας ἀποπλέοντα.

— Τὸ νομοσχέδιον περὶ δικαιωμάτων ἐγγραφῆς, τὸ ἤδη συζητούμενον μετὰ θέρμης ἐν τῇ Βουλῇ, συνεκίνησε τοὺς ἀμέσως ἐνδιαφερομένους φοιτητάς, οἱ ὁποῖοι ἀπό τινων ἡμερῶν συνέρχονται εἰς συλλαλητήρια, συντάσσουν ἀναφοράς, λαμβάνουσι συνεντεύξεις καὶ διαμαρτυρόμενοι κατὰ τῆς φορολογίας, ζητοῦσιν εἰ δυνατὸν νὰ ἐξαιρεθοῦν αὐτῆς οἱ ἤδη ἐγγεγραμμένοι εἰς τὸ Πανεπιστήμιον φοιτηταί.

— Ἡ Κηφισιὰ φωτίζεται τέλος πάντων. Τεσσαράκοντα καὶ δύο φανοὶ τοποθετοῦνται μετ' ὀλίγον εἰς τὰς διαφόρους αὐτῆς ὁδούς, οἱ ὁποῖοι θανάπτωνται καθ' ἑκάστην, ἐκτὸς τῶν νυκτῶν τῆς πανσελήνου. Ὑπάρχει

Digitized by Google

ὅμως ἐλπὶς ὅτι τὸ προσεχὲς ἔτος θὰ φωτισθῇ ὡς τὸ Φάληρον δι' ἠλεκτρικοῦ φωτός.

— Τὸ ῥεῦμα τῆς εἰς τὸν Νέον Κόσμον μεταναστεύσεως τῶν Λακώνων ἐξακολουθεῖ ἀκατάσχετον, εἴκοσι νέων εὐσταλῶν ἀπελθόντων καὶ πάλιν ἐκ Πειραιῶς διὰ τοῦ γαλλικοῦ ἀτμοπλοίου τῶν Διαπορθμεύσεων εἰς Μασσαλίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἀμερικήν.

— Διωρίσθη καὶ ἀνέλαβε τὰ καθήκοντά του ὡς διοικητὴς τῆς Μοιραρχίας Ἀττικῆς ὁ κ. Βλαχόπουλος, ὡς ὑποδιοικητὴς δὲ ὁ κ. Χρυσούλης.

— Εἰς τὸν διευθυντὴν τοῦ Ἀστεροσκοπείου κ. Δ. Αἰγινήτην ἀνετέθη ἡ παρὰ τῇ Σχολῇ τῶν Εὐελπίδων διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῆς Ἀστρονομίας καὶ τῆς γεωδαισίας.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Ι. Α. Κριλὼφ **Μῦθοι** κατὰ μετάφρασιν Π. Λ. Ἀξιώτου, ἐκδίδοντος Ἀγαθοκλέους Κωνσταντινίδου. Ἐν Ἀθήναις, 1892. Ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς Κορίννης. 16 σ. 125. Τιμᾶται δραχμῶν 2. [Ἐκ τῆς ὀλίγον καλλιτεχνικῆς ταύτης μεταφράσεως, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὅμως, μεθ' ὅλον τὸ ἀτημέλητον τῶν στίχων, διαφαίνεται καθαρωτάτη ἡ μεγάλη κοινωνικὴ φιλοσοφία τοῦ ῥώσσου Αἰσώπου. ἀποσπῶμεν ἕνα μῦθον, τὸν συντομώτερον :

ΠΕΤΕΙΝΟΣ ΚΑΙ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΡΙ

Μέσα σὲ κοπριᾶς σωρὸ
ὁ πετεινὸς ἐσκάλεψε σπυρὶ μαργαριτάρι,
καὶ λέγει μόνος του: «Ἀπορῶ
πῶς εἰς τὸ τιποτένιο αὐτὸ εὑρίσκουν τόση χάρι !
Δὲν εἶνε ἀνοησία τους νά το τιμοῦνε τόσο;
Ἐγὼ τὴ μύτη θὰ ἤθελα καλλίτερα νἀπλώσω
Εἰς ἕνα κριθαρόσπυρο, ποῦ ἂν καὶ δὲν γυαλίζῃ,
πλὴν νά το φᾶς ἀξίζει.«

Καὶ ὁ ἀμαθὴς ἐπίσης τὴν ἰδίαν κρίσιν φέρει·
Ὡς μηδαμινὸν νομίζει ὅ,τι πρᾶγμα δὲν ἠξεύρει.]

Γουσταύου Σίμωνος **Ἡ Τέχνη τοῦ Ζῆν.** Κατὰ μετάφρασιν τῆς Δος Εἰρήνης Ε. Κανακάκη. Ἐκδίδεται κατὰ τεύχη ἐκ 2 τυπογραφικῶν φύλλων μετ' ἐξωφύλλου τιμώμενα λεπτ. 20.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Ι. Βεργ. Ἀργοστόλιον Δὲν γνωρίζομεν περὶ τίνος πρόκειται. Περιμένατε τὴν εἰς Ἀθήνας ἐπιστροφὴν τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἑστίας. ἢ ἀπευθυνθῆτε πρὸς τὸν κ. Γ. Ξενόπουλον, ὁ ὁποῖος τὸν ἀναπληροῖ κατὰ τὴν ἀπουσίαν του, δίδοντες τὰς ἀναγκαίας ἐξηγήσεις διὰ νὰ σᾶς ἀπαντήσῃ.

κ. Λ. Σ. Λ. Τρίπολιν. Τίποτε νέον καὶ ἰδιαίτερον δὲν περιεῖχεν ἡ λαογραφία σας, ὥστε ἡ δημοσίευσίς της εἶνε περιττή. Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται.

κ. Εὐρ. Χουζ. Ἐνταῦθα. Οἱ τακτικοὶ συνεργάται δὲν ἀποκλείουν ἐντελῶς καὶ τοὺς ἐκτάκτους. Στείλατε τὸ ἔργον σας καὶ ἂν εἶνε καλὸν θὰ τὸ χρησιμοποιήσωμεν.

κ. Δ. Β. Παρισίους. Ἐλήφθη καὶ σᾶς εὐχαριστοῦμεν. Οἱ φόβοι σας δὲν εἶνε ἴσως μάταιοι. Ἐζητήσαμεν ἤδη τὴν ὁδηγίαν τοῦ κ. Δρ. Ἐν περιπτώσει ἀποποιήσεως, θα δοθῇ ὅπου παραγγέλλετε.

κ. Ι. Κ. Μ. Σκόπελον. Ἐστάλη ἀριθ. 24.

κ. Κ. Κ. Βρυξέλλας. Ἐστάλησαν.

κ. Λ. Ζ. Ζάκυνθον. Ἐστάλησαν ζητηθέντα φυλλάδια.

Δδα Α. Σ. Κ. Κέρκυραν. Ἠλλάγη ἡ διεύθυνσίς σας.

ΜΙΚΡΑΙ Η ΜΕΓΑΛΑΙ

ΑΓΓΕΛΙΑΙ

πρὸς δημοσίευσιν εἰς τὸ περικάλυμμα τῆς *Ἑστίας* γίνονται δεκταὶ κατ' ἰδιαιτέραν συμφωνίαν.

ΟΣΟΙ ΕΚ ΤΩΝ ΝΥΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

τῆς *Ἑστίας* ἐγγράψουν ἐντὸς τοῦ μηνὸς Ἰουλίου ἕνα ἀκόμη νέον συνδρομητὴν διὰ τὴν β'. ἑξαμηνίαν τοῦ 1892 καὶ ἀποστείλουν τὴν συνδρομήν του (*δραχ. 8 διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ φρ. χρ. 10 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν*) λαμβάνουν ὡς δῶρον ΜΙΑΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗΝ ΕΙΚΟΝΑ ἢ τὴν ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΝ ΜΑΣ ΓΛΩΣΣΑΝ τοῦ κ. Πολυλᾶ· ὅσοι δὲ ἐγγράψουν δύο συνδρομητὰς λαμβάνουν ὡς δῶρον τὸ νέον εἰκονογραφημένον βιβλίον τοῦ κ. Σ. Π. Λάμπρου ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΑΡΤΥΡΙΟΥ ΤΟΥ ΡΗΓΑ.

ΟΙ ΔΕ ΕΓΓΡΑΦΟΜΕΝΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ

διὰ τὴν β' ἑξαμηνίαν τοῦ 1892 ἐντὸς τοῦ Ἰουλίου καὶ ἀποστέλλοντες τὴν συνδρομήν των πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς *Ἑστίας* ἀπ' εὐθείας **λαμβάνουν δωρεὰν τὰς μέχρι τοῦδε ἐκδοθείσας 76 σελίδας τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων.**

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

16 Ἰουλίου 1892

ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	Ἀγορά. Δρ.	Ἀγορά. Λ.	Πώλησ. Δρ.	Πώλησ. Λ.
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο/ο.	420	—	425	—
» 120,000,000 πρὸς 5 ο/ο.	515	—	520	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο/ο.	508	—	515	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο/ο.	410	—	415	—
» 30,000,000 πρὸς 4 ο/ο.	380	—	385	—
» 125,000,000 πρὸς 4 ο/ο.	—	—	—	—
Κτηματικαὶ ὁμολογίαι ἐθνικῆς τραπέζης 60,000,000 μετὰ λαχείου	566	—	568	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος	3700	-	3710	—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα	102	—	103	—
Τράπεζα Ἠπειροθεσσαλίας.	—	—	—	—
Βιομηχανικῆς πίστεως	69	-	70	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	135	—	137	—
Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	430	-	440	—
Σιδηροδρόμου Πελοποννήσου	169	—	179	—
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	156	—	158	—
Ἀνωνύμου ἑταιρίας ὁ «Ἑρμῆς»	57	—	60	—
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου	84	—	86	—
Δημοσίων καὶ δημοτικῶν ἔργων	56	—	58	—
Ἑταιρίας ἐργοληψιῶν	330	-	340	—
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
Εἰκοσάφραγκον τέλος μηνὸς	—		—	—
Εἰκοσάφραγκον τοῖς με-.	-	-	-	-
Λίρα ὀθωμανικὴ	—	—	—	-
Λίρα ἀγγλικὴ	—		—	—
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον Ἀγγλίας	35	60	36	—
Τρίμηνον Γαλλίας	1,40	—	1,42	—
Ὄψεως Ἀγγλίας	36	60	36	80
Ὄψεως Γαλλίας	1,42	—	1,44	—

Digitized by Google

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

πρὸς τοὺς ὁποίους δύνανται ν' ἀπευθύνωνται πάντες οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταί, νὰ καταβάλωσι συνδρομάς, νὰ παραγγείλωσι βιβλία, ν' ἀνακοινώσωσιν οἱανδήποτε αἴτησιν εἶνε οἱ ἑξῆς:

ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Ἐν Αἰγίῳ ὁ κ. Ν. Δρίβας — Ἐν Βόλῳ ὁ κ. Κ. Τζανῆς — Ἐν Ζακύνθῳ οἱ κ. κ. Ν. Παπαδόπουλος καὶ Δ. Καλοκατσᾶς — Ἐν Καλάμαις ὁ κ. Α. Τσαμαδὸς — Ἐν Κεφαλληνίᾳ (Ἀργοστόλιον) ὁ κ. Δ. Δαυῆς, (Ληξούριον) ὁ κ. Δ. Λιναρδᾶτος — Ἐν Λαμίᾳ ὁ κ. Ν. Παπανικολάου — Ἐν Βονίτσῃ ὁ κ. Κ. Σακκᾶς — Ἐν Μεσολογγίῳ ὁ κ. Τρ. Ἀναστασόπουλος — Ἐν Νάξῳ ὁ κ. Μ. Ι. Μαρκόπολις — Ἐν Ναυπλίῳ ὁ κ. Δ. Μάλαμπρουκ — Ἐν Πάτραις ὁ κ. Χρ. Παλαμᾶς — Ἐν Πειραιεῖ ὁ κ. Α. Κρητικὸς — Ἐν Πύργῳ ὁ κ. Χρ. Σακελλαρόπουλος — Ἐν Σύρῳ ὁ κ. Ἐμ. Βεκιαρέλης — Ἐν Τρικάλοις ὁ κ. Ι. Σγουρόπουλος — Ἐν Τριπόλει ὁ κ. Π. Χρυσανθόπουλος — Ἐν Ὕδρᾳ ὁ κ. Ι. Τζάθας — Ἐν Φιλιατροῖς ὁ κ. Γ. Πολυχρονιάδης — Ἐν Χαλκίδι ὁ κ. Μ. Παπαχατζῆς.

ΕΝ ΤΩι ΕΞΩΤΕΡΚΩι

Ἐν Ἀδριανουπόλει ὁ κ. Γ. Λαμπουσιάδης — Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ οἱ κ. κ. Δ. Βενετοκλῆς καὶ Στ. Βασιλειάδης — Ἐν Βατοὺμ ὁ κ. Ι. Ζαφειρίδης — Ἐν Βερδιάνσκα ὁ κ. Ἡρ. Κουρῆς — Ἐν Βάρνᾳ ὁ κ. Λ. Σεμπρικὸς — Ἐν Βουκουρεστίῳ (δι' ὅλην τὴν Ῥωμουνίαν) ὁ κ. Π. Χριστοδούλου — Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης οἱ κ. κ. Α. Ξενουδάκης καὶ Ι. Γ. Βλαστὸς — Ἐν Θεσσαλονίκῃ οἱ κ. κ. Σ. Ἀστεριάδης, Δ. Κ. Γερασίμου, Ν. Χριστομάνος — Ἐν Ἰσμαηλίῳ ὁ κ. Σπ. Χωραφᾶς — Ἐν Ἰωαννίνοις ὁ. κ. Σπυρ. Λεκατσᾶς — Ἐν Καλαρασίῳ ὁ κ. Ε. Δενδρινὸς — Ἐν Καβάλλᾳ οἱ κ.κ.Ι. Τζιάτας καὶ Λ. Εὐαγγελίδης — Ἐν Κύπρῳ (Λεμησσὸς) ὁ κ. Α. Κ. Παλαιολόγος — Ἐν Κυδωνίαις ὁ κ. Π. Β. Διαμαντόπουλος — Ἐν Κωνσταντινουπόλει (δι' ὅλην τὴν Τουρκίαν) οἱ κ.κ. Ἀδελφοὶ Δεπάστα, Α. Κ. Γεράρδος καὶ Γ. Ι. Καψαλίδης — Ἐν Λέοβα ὁ κ. Στ. Βουδούρης — Ἐν Λίβερπουλ (δι' ὅλην τὴν Ἀγγλίαν) ὁ κ. Κ. Μιχαηλίδης — Ἐν Λουλὲ Βουργὰς ὁ Σ. Ἀρχιμανδρίτης Δωρόθεος — Ἐν Μασσαλίᾳ ὁ κ. Ι. Κολάσσης — Ἐν Μυτιλήνῃ ὁ κ. Γ. Κεχαγιᾶς — Ἐν Ὀδησσῷ (δι' ὅλην τὴν Ῥωσσίαν) οἱ κ. κ. Γ. Κοντούρης, Α. Μαλτος καὶ Π. Περρακης — Ἐν Πρεβέζῃ ὁ κ. Χ. Τόλιας — Ἐν Ῥεθύμνῳ ὁ κ.Μ. Πετυχάκης — Ἐν Ῥοστοβίῳ (δι' ὅλην τὴν Ῥωσσίαν) ὁ κ. Δ. Πρινόπουλος — Ἐν 40 Ἐκκλησιαῖς ὁ κ. Π. Φλωρίδης — Ἐν Σεβαστουπόλει ὁ κ. Γ. Βανδῶρος — Ἐν Στενημάχῳ ὁ κ. Ἀθαν. Ἐπιτρόπου — Ἐν Σμύρνῃ ὁ κ. Θεολ. Δημητριάδης — Ἐν Ταϊγανίῳ ὁ κ. Η. Π. Ἡσαΐας — Ἐν Τραπεζοῦντι ὁ κ. Γ. Ν. Καπνᾶς — Ἐν Φιλιππουπόλει ὁ κ. Λ. Ἐνιάλης — Ἐν Χάλκῃ ὁ κ. Γ. Κόκκινος — Ἐν Χανίοις ὁ κ. Κ. Μαρκαντωνάκης.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΝ ΤΩι ΠΕΡΙΒΟΛΩι ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ

Καταρτισθὲν διὰ τελειοτάτων ὑλικῶν κομισθέντων ἐκ Γαλλίας καὶ Γερμανίας ἀναλαμβάνει τὴν ἐκτύπωσιν βιβλίων καὶ πᾶσαν ἄλλην οἱανδήποτε τυπογραφικὴν ἐργασίαν.

ΕΙΔΙΚΟΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΕΚΤΥΠΩΣΙΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

Τὸ Τυπογραφεῖον τῆς Ἑστίας ἀναλαμβάνει ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην τὴν ἐκλογὴν χάρτου, τὰς τυπογραφικὰς διορθώσεις καὶ τὴν βιβλιοδέτησιν τῶν ἐκτυπουμένων βιβλίων καὶ ἀναδέχεται τὴν ἐκτέλεσιν πάσης παραγγελίας ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—112

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Β΄. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 26 ΙΟΥΛΙΟΥ 1892 ΑΡΙΘ. 30

493

FOREIGN PERIODICAL

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν, ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ΄ Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ φρ. χρ. 10		
Συνδρομὴ ἐτησία	» δρ. 15 —	»	»	» 20
Τιμὴ φύλλου	» λεπτὰ 30	»		λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Ἐξεδόθη καὶ τὸ ΙΘ΄ φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ΄ Αἰῶνος

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΓΑΛΛΙΚΑ, ὑπὸ *Μικρογιάννη*.

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ: **Ἡ σωματεμπορία.**

ΤΟ ΨΑΛΙΔΙ, ποίημα ὑπὸ *Στεφάνου Μαρτζώκη*.

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, μυθιστορία τῆς Κας Hannah Lynch μεταφρ. *Δ. Β.*

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΚ ΤΟΥ ΜΥΛΟΥ ΜΟΥ: Ο ΦΑΡΟΣ, ὑπὸ Alphonse Daudet.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ.

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Φιλολογικά, Ἐπιστημονικά, Καλλιτεχνικά, Θεατρικά.**

ΕΙΚΟΝΕΣ.

ΠΑΙΓΝΙΑ: **Αὐγὸν εὐπειθὲς καὶ αὐγὸν ἀπειθές.**

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες. — Ἡ ἅμαξα τοῦ βασιλέως τῆς Δαχομέης. — Παίγνιον.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις 23 Ἰουλίου.

Τὸ παρελθὸν Σάββατον ἀφίκετο ἐκ Γερμανίας ὁ Διάδοχος Κωνσταντῖνος μετὰ τῆς Α. Β. Υ. τῆς ἡγεμονίδος Σοφίας. Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς ἀναχωρεῖ μεθαύριον.

— Σήμερον ἡ Βουλὴ εἰσῆλθεν εἰς τὴν γενικὴν συζήτησιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ 1892, μετὰ τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ ὁποίου διακόπτει τὰς ἐργασίας της μέχρι τοῦ προσεχοῦς Ὀκτωβρίου.

— Ἀπεβίωσε καὶ ἐκηδεύθη μεγαλοπρεπῶς τὴν παρελθοῦσαν Πέμπτην ὁ ὑποναύαρχος Γεώργιος Τομπάζης, γέρων ὀγδοηκοντούτης, υἱὸς τοῦ ἐνδόξου ναυάρχου τῆς ἐπαναστάσεως Ἰακώβου Τομπάζη.

— Περατωθεισῶν τῶν ἐργασιῶν τοῦ ἀπὸ τῆς πλατείας τῆς Ὁμονοίας μέχρι τοῦ Μεγάλου Μοναστηρίου ὑπογείου σιδηροδρόμου, ἐγένοντο τὰ ἐγκαίνια τοῦ τμήματος τούτου δι' ἁμαξοστοιχίας φορτηγοῦ διελθούσης πρώτην φορὰν τὴν σήραγγα. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ προσεκλήθησαν ὑπὸ τοῦ ἀναδόχου τοῦ ἔργου κ. Ψύχα νὰ δοκιμάσωσι τὸ ὑπόγειον ταξείδιον πολλοὶ τῶν ἐν Ἀθήναις δημοσιογράφων καὶ ἄλλοι τινές.

— Διὰ Β. διατάγματος ἐνεκρίθη ἡ ἀπὸ 20 Ἰουλίου ἐπὶ πεντάμηνον ἔτι παράτασις τῆς μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Γαλλίας ἐμπορικῆς συνθήκης τῆς 8 Φεβρουαρίου, ἀνασταλεισῶν τῶν διαπραγματεύσεων πρὸς συνομολόγησιν νέας.

— Ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Ἄρεως, ἐνώπιον τῆς ἐπὶ τούτῳ ὁρισθείσης ἐπιτροπῆς ἐξ ἀνωτέρων ἀξιωματικ[ῶ]ν, γίνονται ἤδη δοκιμαὶ τῆς ἀκάπνου πυρίτιδος, ἥτις [π]ρό[κ]ειται, ἂν ἀποδειχθῇ λυσιτελής, νὰ εἰσαχθῇ καὶ εἰς τὸν ἡμέτερον στρατόν.

— Ἐν Πάτραις ὑπὸ τοῦ Παναχαϊκοῦ γυμναστικοῦ Συλλόγου ἐγένετο ὁ πρῶτος κολυμβικὸς ἀγών. Ἐκ τῶν συναγωνιστῶν ἔτυχε τοῦ πρώτου βραβείου ὁ κ. Α. Πεπανός.

— Γαλλικὴ ἑταιρεία ἐργοληψιῶν ἐπρότεινεν εἰς τὸν ἡμέτερον δήμαρχον νἀναλάβῃ τὴν ἐπίστρωσιν τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως διὰ μικρῶν τετραγώνων πλακῶν λάβας, κατὰ τὸ πολλαχοῦ ἐπικρατοῦν σύστημα. Ἡ πρότασις εἶνε ὑπὸ σύσκεψιν.

— Προεκηρύχθη ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας ὁ Κρήτσκειος διαγωνισμός, τελεσθησόμενος ἐντὸς τοῦ πρώτου δεκαημέρου τοῦ Αὐγούστου, πρὸς χορηγίαν ὑποτροφίας εἰς Ὑδραῖον μαθητὴν μ' ἐπίδομα μηνιαῖον ἐκ δραχμῶν ἑβδομήκοντα.

— Ἐπὶ τοῦ λεκανοπεδίου τῆς Ἀττικῆς ἄρχονται μετ' ὀλίγον ὑδραυλικαὶ ἐργασίαι, δι' ὧν αἱ Ἀθῆναι θἀποκτήσωσι τὸ ἀναγκαιοῦν αὐταῖς ὕδωρ. Εὐτυχὴς δοκιμὴ ἐγένετο χθὲς ἐν τῇ θέσει Κοκκιναρᾶ παρὰ τὴν Κηφισιάν, ἔνθα ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ κ. Δημάρχου καὶ τοῦ κ. Χρηστομάνου διετρήθη τὸ ἔδαφος καὶ ἀνέβλυσεν ἄφθονον ὕδωρ, ἐντελῶς ἄσχετον πρὸς τὸ γνωστὸν τοῦ Κεφαλαρίου.

— Τὸν προσεχῆ Ὀκτώβριον, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἀρχυρῶν γάμων τοῦ ἡμετέρου Βασιλέως, γενήσεται τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ δήμου Τοπικὴ Ἔκθεσις. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον διωρίσθη ἤδη ὑπὸ τοῦ δημοτικοῦ Συμβουλίου ἐπιτροπή.

— Ἦτο ἀποθέωσις, ἀνταξία τῆς ἐξόχου καλλιτέχνιδος ἡ χθὲς τὸ ἑσπέρας ἐν τῷ *Παραδείσῳ* δοθεῖσα εὐεργετικὴ ὑπὲρ τῆς κυρίας Εὐαγγελίας Παρασκευοπούλου.

Ἀπὸ τοῦ σημερινοῦ φύλλου ὁ *Ῥωμηὸς* τοῦ κ. Σουρῆ διακόπτεται ἐπὶ ἕνα μῆνα, καθ' ὃ διάστημα ὁ ποιητὴς θἀναπαυθῇ, ὡς συνειθίζει, ἵνα μὲ νέας δυνάμεις ἐπαναλάβῃ τὴν ἔκδοσιν τὸν προσεχῆ Σεπτέμβριον. Φέτος τὰ φυλλάδια τοῦ *Ῥωμηοῦ* ἐξεδόθησαν ἐπὶ ἕνδεκα μῆνας ἀνελλιπῶς, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἀριθμοῦνται τὰ ὡραιότερα τὰ ὁποῖα μέχρι τοῦδε ἔγραψεν ὁ ἀνεξάντλητος σατυρικός.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Ἀνέκδοτος Βυζαντινὴ Ἔκφρασις. Ἀπόσπασμα μελέτης περὶ τῶν χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης ὑπὸ *Δ. Γρ. Καμπούρογλου*.

Πραγματεία περὶ Ναυτικοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου, ὑπὸ *Θεοδώρου Φλογαΐτου* καὶ *Πέτρου Χρυσανθοπούλου*. Ἐκδότης Σ. Κ. Βλαστός. Τιμᾶται δραχ. 15, σχ. 8ον, σελ. 936.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Σ. Μ. Ζάκυνθον. Μᾶς ἤρεσε πολύ. Ἔχετε προσεχῶς ἐπιστολήν μας.

κ. Θ. Θ. Ἐνταῦθα. Ἀκατάλληλον. Εἰμπορεῖτε νἀποταθῆτε εἰς καμμίαν καθημερινὴν ἐφημερίδα.

κ. Μίλτ. Μ. Μεσολόγγιον. Καλόν, ἀλλὰ ἠθέλαμεν τίποτε καλλίτερον.

κ. Β. Μ. Κέρκυραν. Ἐστάλη.

κ. Α. Π. Κ. Πειραιᾶ. Ἐστάλησαν τὰ καθυστερήσαντα φύλλα καὶ διωρθώθη ἡ διεύθυνσίς σας.

κ. Ι. Δ. Γ. Ἐλήφθησαν· ἐπανελάβαμεν τὴν ἀποστολὴν καὶ ἀπεστείλαμεν τὸ ἐκδοθὲν Α΄ τεῦχος μετὰ τοῦ ζητηθέντος φύλλου τῆς Ἑστίας καὶ ἀποδείξεως.

κ. Α. Σ. Ἀλεξάνδρειαν. Ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν. Ἐντὸς τοῦ φύλλου ἐσωκλ. γρ. παρὰ Σ. Α.

κ. Γ. Ι. Κ. Κωνσταντινούπολιν. Ἀπεστείλαμεν τιμοκατάλογον βιβλίων καὶ φυλ. 19 διὰ κ. Λ Κ. Ἅμα τῇ λήψει τῶν 100 φρ. θὰ σᾶς γράψωμεν ταχυδρομικῶς ἀποστέλλοντες καὶ ἀποδεῖξεις.

κ. Α. Κ. Ἀλεξάνδρειαν. Ἀφ' ὅτου ἡ ἀναχώρησις τοῦ ταχυδρομείου προηγεῖται τῆς ἐκδόσεως τοῦ «Ῥωμηοῦ» κατὰ μίαν ἡμέραν.

κ. Α. Μ. Λαμίαν. Ἐστάλη «Ζωὴ παρατεινομένη».

κ. Α. Γ. Κέρκυραν. Ἐστείλαμεν ζητηθὲν φύλλον.

κ. Σ. Μ. Κρίμσκι. Ἐπανελήφθη ἡ ἀποστολὴ ὑπὸ γαλ. διευθ. ἐστείλαμεν σειρ. ἐκδ. φυλ.

κ. Γ. Σ. Ρ. Ἰωάννινα. Ἐλήφθησαν· ἐστάλησαν ζητηθέντα βιβλία

κ. Γ. Ο. Μ. Κωνστάντζαν. Ἐστάλησαν πέντε κληρώσεις Πατριωτ. δανείου καὶ Ἐθν. Τραπέζης.

κ. Κ. Ε. Κηφισιάν. Ἐστάλη καθυστ. ἀριθ. Διὰ τὰ προαποσταλέντα δὲν ἐχρεώθητε.

κ. Σ. Α. Θεσσαλονίκην. Διεκόπη ἡ ἀποστολὴ τοῦ φύλλου εἰς τοὺς κ. κ. Κ. Τ. καὶ Ν. Χ. Ὁ κ. Δρ. ταξειδεύει

Digitized by Google

ΟΣΟΙ ΕΚ ΤΩΝ ΝΥΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

τῆς *Ἑστίας* ἐγγράψουν ἐντὸς τοῦ μηνὸς Ἰουλίου ἕνα ἀκόμη νέον συνδρομητὴν διὰ τὴν β´ ἑξαμηνίαν τοῦ 1892 καὶ ἀποστείλουν τὴν συνδρομήν του (*δραχ. 8 διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ φρ.χρ. 10 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν*) λαμβάνουν ὡς δῶρον ΜΙΑΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗΝ ΕΙΚΟΝΑ ἢ τὴν ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΝ ΜΑΣ ΓΛΩΣΣΑΝ τοῦ κ. Πολυλᾶ· ὅσοι δὲ ἐγγράψουν δύο συνδρομητὰς λαμβάνουν ὡς δῶρον τὸ νέον εἰκονογραφημένον βιβλίον τοῦ κ. Σ.Π. Λάμπρου ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΑΡΤΥΡΙΟΥ ΤΟΥ ΡΗΓΑ.

ΟΙ ΔΕ ΕΓΓΡΑΦΟΜΕΝΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ

διὰ τὴν β´ ἑξαμηνίαν τοῦ 1892 ἐντὸς τοῦ Ἰουλίου καὶ ἀποστέλλοντες τὴν συνδρομήν των πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς *Ἑστίας ἀπ'* εὐθείας **λαμβάνουν δωρεὰν τὰς μέχρι τοῦδε ἐκδοθείσας σελίδας τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων.**

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

23 Ἰουλίου 1892

ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	*Ἀγορά.*		*Πώλησ.*	
	Δρ.	Λ.	Δρ.	Λ.
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο[ο.	422	—	425	—
» 120,000,000 πρὸς 5 ο]ο.	518	—	522	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο]ο.	510	—	520	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	410	—	420	—
» 30,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	380	—	385	—
» 125,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	—	—	—	—
Κτηματικαὶ ὁμολογίαι ἐθνικῆς τραπέζης 60,000,000 μετὰ λαχείου	572	—	573	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος	3670	—	3690	—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα	104	—	105	—
Τράπεζα Ἠπειροθεσσαλίας	—	—	—	—
Βιομηχανικῆς πίστεως	70	—	71	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	134	—	135	—
Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	435	—	440	—
Σιδηροδρόμου Πελοσοννήσου	170	—	171	—
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	158	—	160	—
Ἀνωνύμου ἑταιρίας ὁ «Ἑρμῆς»	57	—	60	—
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου	84	—	86	—
Δημοσίων καὶ δημοτικῶν ἔργων	58	—	60	—
Ἑταιρίας ἐργοληψιῶν	330	—	340	—
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
Εἰκοσάφραγκον τέλος μηνός	—	—	—	—
Εἰκοσάφραγκον τοῖς με-.	—	—	—	—
Λίρα ὀθωμανικὴ	—	—	—	—
Λίρα ἀγγλικὴ	—	—	—	—
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον Ἀγγλίας	35	40	35	80
Τρίμηνον Γαλλίας	1,40	—	1,42	—
Ὄψεως Ἀγγλίας	35	80	36	—
Ὄψεως Γαλλίας	1,42	—	1,43	—

26η ΚΛΗΡΩΣΙΣ
ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟΥ ΔΑΝΕΙΟΥ
ΤΩΝ 30,000,000

Ἐνεργηθεῖσα τὴν 28 Ἰουνίου 1891

1 Λαχ. ἀρ. ὁμ. 212174 μὲ ἀμοιβ. δρ. 908. —
2 » » » 263914 » » 45.40
3 » » » 232940 » » 45.40
4 » » » 263799 » » 45.40
5 » » » 164832 » » 45.40
6 » » » 206297 » » 45.40

Ἑκατὸν (100 ὁμολογίαι ἑκάστη μὲ ἀμοιβὴν δραχ. 11.35

1420	46809	119464	157529	208874
1740	48144	119884	161176	209027
4276	49466	124103	163041	215568
6534	51260	125208	163109	218874
7246	56316	126883	165688	222824
9436	57175	127115	167144	224316
13303	60609	127770	167238	225676
18359	62965	129948	172103	226639
20843	63839	131206	176141	227867
21025	66032	133179	182370	230675
24926	72099	133664	185531	232766
29597	75226	134654	189947	237471
33166	78543	138266	190126	237559
35142	78657	142919	190824	237750
36990	95915	148645	192627	242809
39147	107104	148762	193283	246265
39408	107923	150224	195819	250549
40442	112983	150519	200228	250702
42110	117077	153506	200897	262730
42630	117478	155728	201651	270673

801 ὁμολογίαι ἄνευ ἀμοιβῆς.

97	7200	14069	23269	31578	38207
1221	8101	14349	24407	31798	38726
1352	8121	14588	24417	32211	38783
1496	8421	14865	24983	32912	39528
2464	8606	15503	25209	33456	41327
2497	8981	15621	25330	33527	41334
2509	9853	15719	25557	34188	41413
2542	10347	16061	25754	34338	41480
2743	10524	16638	25939	34830	41871
2965	10584	17117	26355	35014	42174
3695	10681	17448	26730	35430	42643
3959	10903	18445	26911	35490	42785
4048	11155	18583	27546	35531	43287
4239	11193	19448	27948	35826	43403
4368	11587	20310	28088	36556	43663
4439	11743	21102	28163	36608	44300
4587	11995	21202	28572	36944	44387
4950	12453	21660	29584	37056	44542
5669	13241	22012	30385	37486	45328
6951	13609	22514	30539	37888	45523

Digitized by Google

46411	67822	86478	104344	118346	134256	157784	178095	194978	217420	235698	254968
47348	68511	86518	104380	118524	134303	159122	178108	195072	217750	235872	255093
48002	68601	86628	104532	118883	134337	159267	179097	195229	218002	235955	255138
48145	68848	86982	104710	119036	134420	159957	179307	195325	218534	236491	255572
48203	68906	87908	105127	119186	135235	160516	179397	195959	218878	236949	255746
48306	69023	87733	105476	120073	135446	160576	179626	195992	218971	237520	255799
48818	69096	87768	105668	120365	135553	161423	179805	196296	218998	237743	255850
49348	69253	88462	105730	120435	136174	161451	180099	196360	219055	237940	256020
49809	69370	88668	105850	120935	136219	162627	180908	196670	219949	238720	256077
50060	69555	89821	106074	121008	136717	162724	180956	197003	220437	238752	256127
50824	69567	89894	106177	121065	137454	163038	181418	197484	220662	239254	256308
51218	69645	90088	106518	121827	138220	163298	181448	197658	221562	229369	256440
51272	70183	90289	106801	122095	138695	163303	181487	198317	222639	239430	256452
51591	70204	90542	107568	122243	139378	163544	181745	198409	222695	239963	256490
51763	70386	91417	107835	122289	139650	164354	181918	198523	222931	240065	257667
52013	70652	92489	108352	122476	139744	164772	181927	199156	223171	240717	257855
52198	70726	92774	108514	122633	140460	165467	182238	199252	223327	240812	259192
52263	71286	93131	108581	123234	140836	165499	182498	199308	223465	241323	259338
52567	71592	93779	109152	123282	141446	165761	182971	201581	223486	241463	259524
52703	71845	94417	109200	123579	141592	166187	183100	202192	223815	241656	259578
53775	71924	94473	109636	123858	141910	166356	183311	203218	224162	241881	260078
53814	72364	94492	109658	123860	141912	166423	133457	203308	224232	242005	260376
54069	73784	94919	110219	124014	142448	166662	183743	203379	224533	242095	260888
54919	74076	95543	110382	124073	142740	166839	133860	203683	225549	242462	260910
55363	75269	95582	110882	124395	143735	167951	184456	203985	225668	242509	261062
55900	75681	95716	111533	124686	144083	167653	184636	204436	225688	242515	261209
56904	76146	95929	111615	124886	144119	167996	184679	204568	225713	242856	261253
57229	76400	96439	111657	126333	145723	168171	185501	204753	226038	243040	261767
57802	76416	96633	111766	126460	145943	169158	186339	204936	226083	243403	263224
58362	77438	96677	111920	127079	145992	169194	186665	205128	226287	244035	263594
59026	77645	96838	112004	127383	146257	169272	187703	205262	226872	244146	264385
59246	77779	96871	112419	127531	146271	169913	187979	205365	227312	244333	264642
59400	78306	96910	112541	127545	146514	170075	189258	205482	227452	244408	264886
59474	79593	97097	113349	127662	146637	170506	189283	206094	227567	244645	265051
59597	79663	97341	113400	127854	146647	171283	189796	206438	227834	244908	265533
60829	79704	97662	113576	128447	147314	171588	190158	206731	228106	245102	265785
62020	79733	97920	113838	129095	147384	172034	190258	206860	228126	245984	265957
62208	79864	98070	113854	129229	147753	172518	190315	207112	229153	246142	266001
62249	79867	98128	114647	129240	147861	172556	191087	207459	229538	246465	266397
63453	80594	98161	115106	129316	148063	172869	191118	207616	229581	247211	267237
63495	80947	98203	115354	129536	148526	173262	191266	207893	229583	248412	267593
63810	81695	98573	115463	129596	149283	173357	191530	208432	229631	249132	268147
64262	81813	98844	115588	130741	150494	174075	191791	209975	229854	250095	268645
64662	81814	99007	115687	130765	150577	174614	192221	210217	230019	250349	268793
64758	81835	99373	115717	130802	150975	174667	192398	210365	230199	250853	269120
65102	82474	99446	116376	131153	151018	174794	192975	211300	230479	250953	269149
65351	82599	99587	116551	131786	151446	174867	193191	211569	232650	251166	270086
65433	82766	99695	116570	131829	152752	175746	193243	212185	232669	251475	270095
65675	83407	100494	116752	132575	152901	176370	193246	213025	232942	251619	270111
66321	83551	101070	117258	132707	152944	176504	193388	214523	232945	251987	270149
66360	83990	101537 101602	117387	132762	154736	176636	193653	215543	233552	252382	270207
66362	84283	102270	117531	132904	154809	176846	193777	215678	234227	252937	272314
66576	85113	103278	117550	133026	155004	176890	193838	215936	234325	252959	
66748	85168	103396	117614	133173	155362	177145	193879	216144	234534	253216	
67155	85491	103614 103860	117913	133449	156720	177234	193922	216244	234792	253297	
67234	85857	103964	118083	133506	156745	177804	194072	217272	235092	254194	
67312	86080	104277	118112	134091	157507	178033	194351	217340	235544	254530	

'Εν 'Αθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς 'Εστίας 1892—113

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Β΄. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 2 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1892 ΑΡΙΘ. 31

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ΄ Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Ἐξεδόθη καὶ τὸ ΙΘ΄ φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ΄ Αἰῶνος

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η ΑΓΑΠΗ ΜΟΥ, **Μυστική γραφή** ὑπὸ *Ἀνδρέα Καρκαβίτσα.*

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ: **Τὸ μέλλον τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου.**

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, μυθιστορία τῆς Κας Hannah Lynch μεταφρ. *Δ. Β.*

ΙΟΥΔΙΘ, ποίημα ὑπὸ *Κωνσταντίνου Μάνου.*

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΚΑΠΝΟΥ, κατὰ τὸν Jules Rochard.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ: **Ἡ Τέχνη ἐν τῇ φύσει καὶ ἡ φύσις ἐν τῇ Τέχνῃ.**

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ: ΤΟ ΤΣΑΛΑΠΑΤΗΜΑ, ὑπὸ *Σπυρ. Κ. Ζαβιτζιάνου.*

ΓΡΑΜΜΑΤΟΚΙΒΩΤΙΟΝ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ.

ΤΗΛΕΦΩΝΗΜΑΤΑ.

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Φιλολογικά, Θεατρικά.**

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ἡ Τραπεζοῦς. — Ὁ Βίσμαρκ.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις 30 Ἰουλίου.

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς ἀνεχώρησε προχθὲς τὴν 10 μ. μ. μέχρι Κορίνθου μὲν δι' ἐκτάκτου ἁμαξοστοιχίας καὶ ἐκεῖθεν διὰ τῆς θαλαμηγοῦ *Σφακτηρίας* εἰς Βρενδήσιον, ὁπόθεν θέλει κατευθυνθῇ εἰς τὰ λουτρὰ τοῦ Αἴξ-λὲ-μπαίν. Κατὰ τὸ ταξείδιον τοῦτο συνοδεύουσι τὸν Βασιλέα ὁ ὑπασπιστὴς κ. Ῥαΐνεκ καὶ ὁ ἐπιμελητὴς τῶν Ἀνακτόρων κ. Θών.

— Ἐπιστρέφουσα ἐκ Ῥωσσίας ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα Ὄλγα θὰ φθάσῃ τὸ προσεχὲς Σάββατον εἰς Τεργέστην, ὅθεν ἐπιβαίνουσα τῆς *Σφακτηρίας* θὰ εἶνε ἐντὸς τῆς προσεχοῦς ἑβδομάδος ἐνταῦθα.

— Ψηφίσασα καὶ τὸν προϋπολογισμόν, ἡ Βουλὴ διέκοψε προχθὲς τὰς ἐργασίας της μέχρι τοῦ προσεχοῦς Ὀκτωβρίου. Κατὰ τὸ δίμηνον καὶ διήμερον διάστημα, καθ' ὃ διήρκεσεν ἡ θερινὴ αὐτὴ σύνοδος, ἡ Βουλὴ συνεδρίασεν ἑξήκοντα καὶ δύο φοράς.

— Ὁ προχθὲς ἐπιψηφισθεὶς προϋπολογισμὸς τοῦ 1892 ἀναγράφει ἔσοδα μὲν δρ. 103,550,792, ἔξοδα δὲ 99,986,128,61.

— Τὴν ἀθηναϊκὴν κοινωνίαν συνετάραξε τὸ δρᾶμα τοῦ Παλαιοῦ Φαλήρου. Τὴν δείλην τῆς παρελθούσης Κυριακῆς ὁ Π. Καστρωμένος, ἔχων μυστηριώδεις ἔτι, ἀλλὰ καθὼς φαίνεται μᾶλλον χρηματολογικὰς ἀφορμὰς κατὰ τῆς ἐξαδέλφης του Στυλιανῆς Ῥουσάκη, κατῆλθεν εἰς Π. Φάληρον καὶ εὑρὼν αὐτὴν παρὰ τὴν ἀκτὴν καθημένην μετὰ τῶν τριῶν μικρῶν της τέκνων καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ της, ἐπυροβόλησε κατ' αὐτῆς διὰ ρεβόλβερ πεντάκις. Ἡ νεαρὰ γυνή, τὴν ὁποίαν διεπέρασαν τρεῖς σφαῖραι, διατρέχει ἔτι τὸν ἔσχατον κίνδυνον· ὁ δράστης συνελήφθη.

— Ἐντὸς τοῦ προσεχοῦς μηνὸς ἄρχονται αἱ ἐργασίαι τῆς αὐστριακῆς γεωδαιτικῆς ἀποστολῆς πρὸς σύνταξιν τοῦ κτηματολογίου.

— Ἡ Κυβέρνησις σκοπεύει νὰ ἀναμορφώσῃ τὸ παρ' ἡμῖν σωφρονιστικὸν σύστημα. Ἐφ' ᾧ, ἐνταλεὶς ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης, ὁ ἐφέτης κ. Ἀντ. Πεταλᾶς ἐπισκέπτεται τὰς φυλακὰς τοῦ Κράτους καὶ μελετᾷ τὰς ἐλλείψεις των.

— Συνελήφθη ὁ πρώην ταχ. ὑπάλληλος Δημοσθένης Κοσμόπουλος, ὁ δράστης τῆς πρό τινων ἡμερῶν διαπραχθείσης ἐν τῷ Ταχυδρομείῳ κλοπῆς τῶν 50,000 δραχμῶν, ὑπεξαιρεθεισῶν ἐξ ἐπιστολῆς συστημένης. Τὰ χρήματα ἀνευρέθησαν σχεδὸν ἄθικτα.

— Ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Στρατιωτικῶν ἤρξατο ἡ προπαρασκευαστικὴ ἐργασία, ὅπως τεθῇ ταχέως εἰς ἐφαρμογὴν ὁ νέος περὶ στρατιωτικῆς ἀστυνομίας νόμος.

— Χθὲς τὴν πρωΐαν ἐν Ν. Φαλήρῳ, ἐν ᾧ τὰ πληρώματα τῆς θωρηκτῆς μοίρας ἐξετέλουν γυμνάσια πυροβολικοῦ, ἀνεφλέχθη ἀποτόμως φυσίγγιον δυναμίτιδος καὶ ἐτραυμάτισε καιρίως δύο ναύτας καὶ ἕνα ὑποκελευστὴν τοῦ θωρηκτοῦ *Σπέτσαι.*

— Ὑπὸ τοῦ στατιστικοῦ γραφείου τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν, ἐκδίδεται προσεχῶς φυλλάδιον περιέχον τὰς νῦν συλλεγομένας πληροφορίας περὶ ὅλων τῶν ἑλληνιστὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος ἐκδιδομένων ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν.

— Ἀπελθόντος εἰς Κυλλήνην χάριν τῶν λουτρῶν τοῦ κ. Κ. Κοσσονάκου, τὰ τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας διευθύνει προσωρινῶς ὁ ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν κ. Σ. Σκουλούδης.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Α. Κορδέλλα, (διευθυντοῦ τῶν μεταλλουργείων Λαυρίου καὶ καθηγητοῦ), **Ὑπόμνημα περὶ τῶν ὀρυκτῶν τοῦ ἀργύρου τῆς Μήλου καὶ τῆς ἐξαγωγῆς τοῦ ἀργύρου κατὰ τὰς ἐν τοῖς μεταλλουργείοις τοῦ Λαυρίου ἐκτελεσθείσας δοκιμάς.** Ἐν Ἀθήναις, τυπογρ. Ἀλεξάνδρου Παπαγεωργίου, 1892. 8ον σελ. 48.

Ἐξεδόθη καὶ τὸ 76 τεῦχος τοῦ **Ἐγκυκλοπαιδικοῦ Λεξικοῦ.**

Ἐξεδόθησαν, ἐκ τῶν καταστημάτων Ἀνέστη Κωνσταντινίδου, ὁμοῦ τὰ τεύχη 71 καὶ 72 τοῦ Corpus Juris Civilis ὑπὸ Ἠλ. Λιακοπούλου. Περιέχουσι τὰ βιβλία τῶν Πανδεκτῶν 48 καὶ 49 ἤτοι περὶ *Κορνηλίου* καὶ *Ἰουλίου* νόμου περὶ *ἀνακρίσεων, ποινῶν, ἐφέσεων* κλπ. Τιμῶνται δρ. 2.

Ἑλληνικὴ Χρηστομάθεια μετὰ σχολίων εἰς βουλγαρικὴν γλῶσσαν καὶ μετ' ἐπιτόμου ἑλληνοβουλγαρικοῦ λεξικοῦ ὑπὸ *Μάρκου Δ. Μπαλαμπάνωφ.* Σόφια. Τυπογραφεῖον Κυβερνήσεως. Τόμος πρῶτος, σχ. 16ον μέγα, σελ. 84.

Ὁδηγὸς παντὸς ἀνθρώπου ὑπὸ Σταύρου Καλέργη. Βιβλιοθήκη τῆς ἐφημερίδος ὁ *Σοσιαλιστής.* (Ἐν τῷ 8ῳ τούτῳ τεύχει, δι' οὗ περατοῦται τὸ βιβλίον, περιέχεται κατάλογος ὅλων τῶν σοσιαλιστικῶν περιοδικῶν καὶ ἐφημερίδων τοῦ κόσμου).

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Π. Θ. Καλάβρυτα. Ἐλήφθησαν, ἐπανελήφθη ἀποστολὴ Ἱστ. ΙΘ' Αἰῶνος. Ἐστείλαμεν ἀπόδειξιν, καθυστ. τεῦχος Ἱστ. καὶ ἀρ. 28 «Ἑστίας».

κ. Ι. Π. Μεσολόγγιον. Ἐλήφθησαν, ἐστάλη ζητηθεῖσα σειρὰ φύλλων.

κ. Α. Π. Βῶλον. Ἐξωδεύθησαν ἐπὶ πλέον δρ. 1,50.

κ. Π. Μ. Ecaterinondar. Ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν. Γράφομεν ἰδιαιτέρως.

κ. Θ. Δ. Σμύρνην. Ἐλήφθησαν, ἐστάλη 1 ἀντ. ἀρ. 28.

κ. Ι. Π. Σ. Μόλυβον. Ἠλλάγη ἡ διευθ. Φιλ. Πην. Ἐστείλαμεν πιν. κληρ. ὁμολ.

κ. Ι. Ι. Σμύρνην. Ἐλήφθησαν, ἐνεγράφητε. Ἐστάλη ἀπόδειξις καὶ σειρὰ φύλλων ἀπὸ 1 Ἰαν.

κ. Π. Σ. Μ. Λευκάδα. Ἐστάλη.

κ. Ν. Κ. Κυδωνίας. Ἠλλάγη ἡ διεύθυνσίς σας.

κ. Ι. Μπ. Σλ. ἔνον. Ἐστάλη ἀρ. 13.

Digitized by Google

κ. Γ. Φ. Κ. Ἀργοστόλιον. Ἐλήφθησαν, στέλλεται ἡ ἀπόδειξις ἐντὸς τοῦ φύλλου.

Dr. D. C. H. Leiden. Ἠλλάγη ἡ διεύθυνσίς σας.

Νῖκον Κέρκυραν. Μεθ' ὅλην τὴν ἐπιείκειαν, τὴν ὁποίαν μᾶς ἐνέπνευσαν τὰ ῥητὰ τοῦ ὑστερογράφου, δὲν δυνάμεθα νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὴν μετάφρασίν σας. Οὔτε αὐτὴ μᾶς ἐφάνη καλὴ οὔτε τὸ πρωτότυπον, καὶ πρὸς ἐπίμετρον τὸ θέμα εἶνε ἤδη ἐξηντλημένον.

κ. Μ. Ι. Μ. Νάξον. Ἐλήφθη, εὐχαριστοῦμεν. Ἀλλ' ἕνεκα πληθώρας ὁμοίας ὕλης θ' ἀργήσῃ ὀλίγον νὰ ἔλθῃ ἡ σειρά του.

P. F. M. Τῆνον. Σᾶς στέλλεται τὸ ἐλλεῖπον. Ἡ κρίσις θὰ δημοσιευθῇ προσεχῶς.

κ. Π. Β. Ἀργοστόλι. Ζητήσατε ὀπίσω τὸ σταλὲν δελτάριον.

κ. Σ. Μ. Ζάκυνθον. Σᾶς ἐγράψαμεν.

ΜΙΚΡΑΙ Η ΜΕΓΑΛΑΙ

ΑΓΓΕΛΙΑΙ

πρὸς δημοσίευσιν εἰς τὸ περικάλυμμα τῆς *Ἑστίας* γίνονται δεκταὶ κατ' ἰδιαιτέραν συμφωνίαν.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

30 Ἰουλίου 1892

ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	*Ἀγορά.* Δρ.	Λ.	*Πώλησ.* Δρ	Λ.
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο/ο.	420	—	425	—
» 120,000,000 πρὸς 5 ο/ο.	510	—	512	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο/ο.	500	—	510	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο/ο.	405	—	415	—
» 30,000,000 πρὸς 4 ο/ο.	380	—	385	—
» 125,000,000 πρὸς 4 ο/ο.	—	—	—	—
Κτηματικαὶ ὁμολογίαι ἐθνικῆς τραπέζης 60,000,000 μετὰ λαχείου	569	—	570	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος	3640	—	36 0	—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα	106	—	107	—
Τράπεζα Ἠπειροθεσσαλίας.	—	—	—	—
Βιομηχανικῆς πίστεως	70	—	71	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	138	—	139	—
Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	432	—	435	—
Σιδηροδρόμου Πελοποννήσου	169	—	170	—
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	158	—	159	—
Ἀνωνύμου ἑταιρίας ὁ «Ἑρμῆς»	57	—	60	—
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου	84	—	86	—
Δημοσίων καὶ δημοτικῶν ἔργων	59	—	60	—
Ἑταιρίας ἐργοληψιῶν	330	—	340	—
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
Εἰκοσάφραγκον τέλος μηνός	—	—	—	—
Εἰκοσάφραγκον τοῖς με-.	—	—	—	—
Λίρα ὀθωμανικὴ	—	—	—	—
Λίρα ἀγγλικὴ	—	—	—	—
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον Ἀγγλίας	35	10	35	50
Τρίμηνον Γαλλίας	1,39	—	1,41	—
Ὄψεως Ἀγγλίας	35	55	35	70
Ὄψεως Γαλλίας	1,41	—	1,41	—

ΤΟ ΚΑΛΛΙΣΤΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

LA REVUE DES REVUES

τὸ ὁποῖον ἔχει προορισμὸν νὰ κρατῇ ἐνημέρους εἰς τὴν παγκόσμιον πνευματικὴν κίνησιν τοὺς ἀναγνώστας του, ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ τοῦδε ἐν Ἑλλάδι μόνον

ΥΠΟ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

ἥτις ἀναλαμβάνει τὴν ἐγγραφὴν συνδρομητῶν ἐπὶ τῇ πληρωμῇ **δραχμῶν 20** κατ' ἔτος διὰ τὴν Ἑλλάδα, διότι ἡ ἐτησία συνδρομή του εἶνε φράγκα χρυσᾶ 16.

Ἡ Revue des Revues ἐκδίδεται κατὰ μῆνα εἰς ὀγκώδη τεύχη σχήματος περίπου ὡς τῆς *Ἑστίας* καὶ ἐπὶ ἐκλεκτοῦ χάρτου.

Ἡ Revue des Revues ἀναγινώσκεται εὐχαρίστως ὑπὸ παντὸς φιλαναγνώστου, ἀλλ' εἶνε ἰδίως χρησιμωτάτη εἰς τοὺς λογίους καὶ ἐπιστήμονας, οἵτινες διὰ ταύτης παρακολουθοῦσι τὰ σχετικὰ πρὸς τὸν κλάδον ἑκάστου δημοσιεύματα, διότι

Ἡ REVUE DES REVUES **συνοψίζει πᾶν ὅ,τι ἄξιον λόγου δημοσιεύουν ὅλαι αἱ ἄλλαι** REVUES **τῆς ὑφηλίου.**

Ἡ Revues des Revues ἤρχισε νὰ ἐκδίδεται πρὸ τριετίας, ἔτυχε δὲ ἀρίστης ὑποδοχῆς ὑπὸ τῶν ἐπιφανεστέρων Γάλλων λογίων ὡς μαρτυροῦν τὰ ἐξ ἐπιστολῶν αὐτῶν πρὸς τὴν Διεύθυνσίν της ἀποσπάσματα :

. . . Je vous souhaite beaucoup de succès... En prenant tout ce qu' il y a de mieux dans les Revues, vous éliminerez non seulement les articles ennuyeux, mais ce qui reste d' ennuyeux dans un bon article.

Jules Simon (de l' Acad. franç.)

. . . Avec votre Revue, on saura tout tout de suite. A. Dumas (de l' Acad. franç.)

. . . La Revue des Revues est basée sur une idée excellente, et rien n'est plus utile, que ce résumé mensuel du mouvement de l'esprit humain.

Jules Clarettie (de l'Acad. franç.)

. . . J'y applaudis de tout mon cœur.

Coppée (de l' Acad. franç.)

. . . Rien ne sera plus intéressant, rien ne sera plus utile que ce résumé mensuel du mouvement de l' esprit humain.

Emile Zola.

Οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταὶ τῆς Revue des Revues, ἣν συνιστῶμεν ἐκθύμως εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας, ἂς ἀποστείλωσι δραχμὰς 20 δι' ἐπιστολῆς συστημένης πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς *Ἑστίας* καὶ θὰ λαμβάνωσι τὰ τεύχη κατὰ μῆνα ἀπ' εὐθείας ἐκ Παρισίων.

Οἱ συνδρομηταὶ τῆς *Ἑστίας* οἱ ἀποστέλλοντες χρηματικὰ ποσὰ πρὸς πληρωμὴν τῆς συνδρομῆς των ἢ πρὸς ἀγορὰν βιβλίων παρακαλοῦνται νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὄψιν ὅτι **βουλγαρικὰ γραμματόσημα, τουρκικὰ γραμματόσημα καὶ λοιπῶν εὐρωπαϊκῶν ταχυδρομείων Ἀνατολῆς δὲν εἶνε δεκτά.**

Digitized by Google

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

πρὸς τοὺς ὁποίους δύνανται ν' ἀπευθύνωνται πάντες οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταί, νὰ καταβάλωσι συνδρομάς, νὰ παραγγείλωσι βιβλία, ν' ἀνακοινώσωσιν οἱανδήποτε αἴτησιν εἶνε οἱ ἑξῆς:

ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Ἐν Αἰγίῳ ὁ κ. Ν. Δρίβας — Ἐν Βόλῳ ὁ κ. Κ. Τζανῆς — Ἐν Ζακύνθῳ οἱ κ. κ. Ν. Παπαδόπουλος καὶ Δ. Καλοκατσᾶς — Ἐν Καλάμαις ὁ κ. Α. Τσαμαδὸς — Ἐν Κεφαλληνίᾳ (Ἀργοστόλιον) ὁ κ. Δ. Δαυῆς, (Ληξούριον) ὁ κ. Δ. Λιναρδᾶτος — Ἐν Λαμίᾳ ὁ κ. Ν. Παπανικολάου — Ἐν Βονίτσῃ ὁ κ. Κ. Σακκᾶς — Ἐν Μεσολογγίῳ ὁ κ. Τρ. Ἀναστασόπουλος — Ἐν Νάξῳ ὁ κ. Μ. Ι. Μαρκόπολις — Ἐν Ναυπλίῳ ὁ κ. Δ. Μαλυπρουκ — Ἐν Πάτραις ὁ κ. Χρ. Παλαμᾶς — Ἐν Πειραιεῖ ὁ κ. Α. Κρητικὸς — Ἐν Πύργῳ ὁ κ. Χρ. Σακελλαρόπουλος — Ἐν Σύρῳ ὁ κ. Ἐμ. Βεκιαρέλης — Ἐν Τρικάλοις ὁ κ. Ι. Σγουρόπουλος — Ἐν Τριπόλει ὁ κ. Π. Χρυσανθόπουλος — Ἐν Ὕδρᾳ ὁ κ. Ι. Τζάθας — Ἐν Φιλιατροῖς ὁ κ. Γ. Πολυχρονιάδης — Ἐν Χαλκίδι ὁ κ. Μ. Παπαχατζῆς.

ΕΝ ΤΩι ΕΞΩΤΕΡΙΚΩι

Ἐν Ἀδριανουπόλει ὁ κ. Γ. Λαμπουσιάδης — Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ οἱ κ. κ. Δ. Βενετοκλῆς καὶ Στ. Βασιλειάδης — Ἐν Βατοὺμ ὁ κ. Ι. Ζαφειρίδης — Ἐν Βερδιάνσκᾳ ὁ κ. Ἡρ. Κουρῆς — Ἐν Βάρνᾳ ὁ κ. Λ. Σεμπρικὸς — Ἐν Βουκουρεστίῳ (δι' ὅλην τὴν Ῥωμουνίαν) ὁ κ. Π. Χριστοδούλου — Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης οἱ κ. κ. Α. Ξενουδάκης καὶ Ι. Γ. Βλαστὸς — Ἐν Θεσσαλονίκῃ οἱ κ. κ. Σ. Ἀστεριάδης, Δ. Κ. Γερασίμου, Ν. Χριστομᾶνος — Ἐν Ἰσμαηλίῳ ὁ κ. Σπ. Χωραφᾶς — Ἐν Ἰωαννίνοις ὁ. κ. Σπυρ. Λεκατσᾶς — Ἐν Καλαρασίῳ ὁ κ. Ε. Δενδρινὸς — Ἐν Καβάλλᾳ οἱ κ.κ. Ι. Τζιάτας καὶ Λ. Εὐαγγελίδης — Ἐν Κύπρῳ (Λεμησσὸς) ὁ κ. Α. Κ. Παλαιολόγος — Ἐν Κυδωνίαις ὁ κ. Π. Β. Διαμαντόπουλος — Ἐν Κωνσταντινουπόλει (δι' ὅλην τὴν Τουρκίαν) οἱ κ.κ. Ἀδελφοὶ Δεπάστα, Α. Κ. Γεραρδος καὶ Γ. Ι. Καψαλίδης — Ἐν Λέόβᾳ ὁ κ. Στ. Βουδούρης — Ἐν Λίβερπουλ (δι' ὅλην τὴν Ἀγγλίαν) ὁ κ. Κ. Μιχαηλίδης — Ἐν Λουλὲ Βουργὰς ὁ Σ. Ἀρχιμανδρίτης Δωρόθεος — Ἐν Μασσαλίᾳ ὁ κ. Ι. Κολάσσης — Ἐν Μυτιλήνῃ ὁ κ. Γ. Κεχαγιᾶς — Ἐν Ὀδησσῷ (δι' ὅλην τὴν Ῥωσσίαν) οἱ κ. κ. Γ. Κοντούρης, Α. Μαλτος καὶ Π. Περρακης — Ἐν Πρεβέζῃ ὁ κ. Χ. Τόλιας — Ἐν Ῥεθύμνῳ ὁ κ.Μ. Πετυχάκης — Ἐν Ῥοστοβίῳ (δι' ὅλην τὴν Ῥωσσίαν) ὁ κ. Δ. Πρινόπουλος — Ἐν 40 Ἐκκλησιαῖς ὁ κ. Π. Φλωρίδης — Ἐν Σεβαστουπόλει ὁ κ. Γ. Βανδῶρος — Ἐν Στενημαχῳ ὁ κ. Ἀθαν. Ἐπιτρόπου — Ἐν Σμύρνῃ ὁ κ. Θεολ. Δημητριαδης — Ἐν Ταϊγανίῳ ὁ κ. Η. Π. Ἠσαΐας — Ἐν Τραπεζοῦντι ὁ κ. Γ. Ν. Καπνᾶς — Ἐν Φιλιππουπόλει ὁ κ. Λ. Ἐνυαλης — Ἐν Χαλκῃ ὁ κ. Γ. Κόκκινος — Ἐν Χανίοις ὁ κ. Κ. Μαρκαντωνάκης.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΝ ΤΩι ΠΕΡΙΒΟΛΩι ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ

Καταρτισθὲν διὰ τελειοτάτων ὑλικῶν κομισθέντων ἐκ Γαλλίας καὶ Γερμανίας ἀναλαμβάνει τὴν ἐκτύπωσιν βιβλίων καὶ πᾶσαν ἄλλην οἱανδήποτε τυπογραφικὴν ἐργασίαν.

ΕΙΔΙΚΟΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΕΚΤΥΠΩΣΙΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

Τὸ Τυπογραφεῖον τῆς Ἑστίας ἀναλαμβάνει ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην τὴν ἐκλογὴν χάρτου, τὰς τυπογραφικὰς διορθώσεις καὶ τὴν βιβλιοδέτησιν τῶν ἐκτυπουμένων βιβλίων καὶ ἀναδέχεται τὴν ἐκτέλεσιν πάσης παραγγελίας ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—119

Digitized by Google

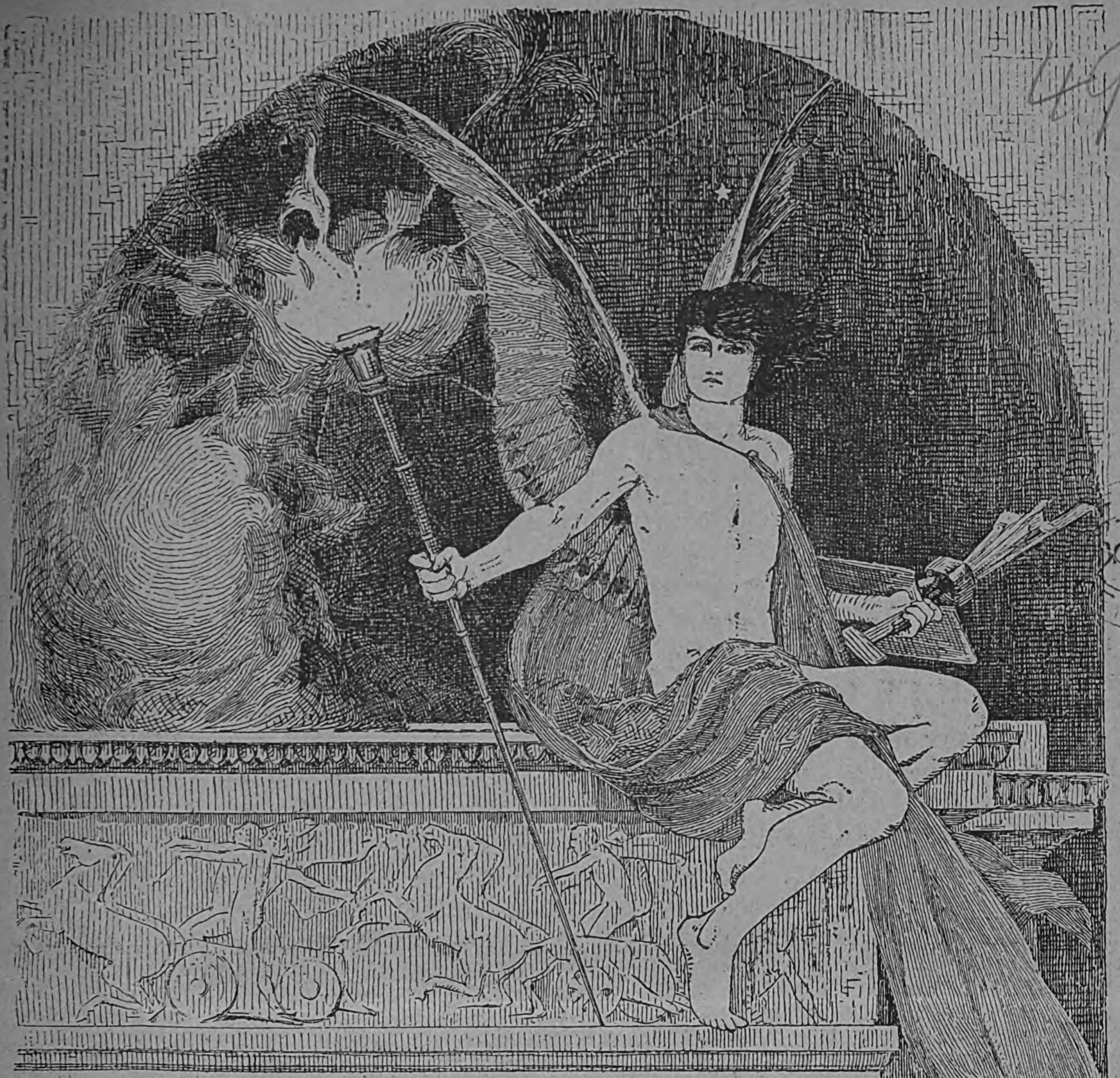

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Ἐξεδόθη καὶ τὸ ΙΘ' φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ' Αἰῶνος

493
Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η ΚΑΛΗ ΜΟΙΡΑ, ὑπὸ *Ἀλεξάνδρας Παππαδοπούλου*.

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ : **Τὰ ἐγκλήματα.**

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, μυθιστορία τῆς Κας Hannah Lynch μεταφρ. *Δ. Β.*

ΑΦΡΟΣ, ποίημα ὑπὸ *Δ. Ι. Μάργαρη.*

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑΙ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ: ΤΑ ΟΡΕΙΝΑ ΑΣΤΕΡΟΣΚΟΠΕΙΑ.

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ: **«Ἡ σημερινὴ Ἑλλὰς»** ὑπὸ *Κωστῆ Παλαμᾶ.*

ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΝ ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΗΡΙΟΝ ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ὑπὸ *Πέτρου Νικ. Παπαγεωργίου.*

ΔΥΟ - ΔΥΟ, ποίημα ὑπὸ *Μ. Δ. Γιαννουκάκη.*

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ.

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Φιλολογικά, Ἐπιστημονικά, Καλλιτεχνικά.**

ΠΑΙΓΝΙΑ: **Ἡ σπασμένη φιάλη.**

ΕΙΚΟΝΕΣ

Μὲ τὴν βροχήν. — Παίγνιον.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις 7 Αὐγούστου.

Τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα ἀφιχθέντα εἰς Αἲξ-λὲ-μπαὶν ὑπεδέχθησαν μετὰ πομπῆς καὶ ἐνθουσιασμοῦ αἱ ἀρχαὶ καὶ ὁ λαός. Ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας τῆς Γαλλίας τὸν συνεχάρη τηλεγραφικῶς διὰ τὴν αἰσίαν ἄφιξίν του εἰς τὸ γαλλικὸν ἔδαφος.

— Ἀπῆλθεν ἐκ Πετρουπόλεως κατερχομένη εἰς Ἑλλάδα ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα. Κατὰ χθεσινὰς εἰδήσεις θέλει φθάσει εἰς Ἀθήνας αὔριον τὸ ἑσπέρας.

— Κατὰ τὴν ἐν Σύρῳ ἐπαναληπτικὴν βουλευτικὴν ἐκλογὴν ἐξελέχθη διὰ μεγάλης πλειονοψηφίας ὁ κυβερνητικὸς ὑποψήφιος κ. Μίνως Μπογιατζόγλους.

— Τὸ πολυθρύλητον φαληρικὸν ἐπεισόδιον ἔληξε διὰ μονομαχίας μεταξὺ τῶν κ. Ἀργυροπούλου καὶ Ἀλφρὲδ βέη λαβούσης χώραν ἐν Παρισίοις, καθ' ἣν οἱ ἀντίπαλοι ἀντήλλαξαν δύο βολὰς ἄνευ ἀποτελέσματος.

— Ἐξ ὅλων σχεδὸν τῶν σταφιδοφόρων ἐπαρχιῶν τοῦ Κράτους ἀγγέλλεται ὅτι ἤρξατο ὁ τρυγητός. Ὁ καιρὸς εἶνε εὐνοϊκὸς διὰ τὴν ξήρανσιν τοῦ καρποῦ, ἡ ποιότης τοῦ ὁποίου προμηνύεται λαμπρά.

— Βεβαιωθέντος ὅτι ἡ χολέρα ἐνέσκηψε καὶ εἰς Μόσχαν τὸ ἰατροσυνέδριον ἐπέβαλε δωδεκαήμερον κάθαρσιν καὶ εἰς τὰς ἐκ τῶν βορείων λιμένων τῆς Ρωσσίας προελεύσεις. Ἀπεφασίσθη δὲ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἡ εἰς ὅλας τὰς πόλεις σύστασις ὑγειονομικῶν ἐπιτροπῶν πρὸς ἐξυγίανσιν αὐτῶν.

— Ἐχορηγήθη ὑπὸ τῆς ἡμετέρας Κυβερνήσεως ἡ ἄδεια νὰ ἱδρυθῶσιν ἐν Ἑλλάδι ὑποκαταστήματα τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ὀθωμανικῆς Τραπέζης συμμορφουμένης πρὸς τὰ περὶ Τραπεζῶν παρ' ἡμῖν νόμιμα.

— Τὴν λήξασαν ἑβδομάδα εἴχομεν δύο μικρὰς πυρκαϊὰς ἐν Ἀθήναις καὶ δύο ἐν Πειραιεῖ.

— Ἀγγέλλονται πανταχόθεν πυρκαϊαὶ δασῶν.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Παρνασσός, περιοδικὸν τοῦ ὁμωνύμου Συλλόγου, διευθυνόμενον ὑπὸ Χαραλάμπους Ἀννίνου. Τεῦχος 9, τοῦ μηνὸς Μαΐου. Περιεχόμενα: Ὁ ποιητὴς Σέλλεϋ ὑπὸ Πλάτωνος Δρακούλη. — Περίπλους τοῦ Συμαϊκοῦ κόλπου ὑπὸ Δημοσθένους Χαβιαρᾶ. — Ὁ Σπουργίτης (ζακυνθινὰ ἠθογραφήματα) ὑπὸ Γρηγορίου Ξενοπούλου.— Η δημοσιογραφία κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ Περικλέους ὑπὸ Γ. Ι. Δουρούτη.—Laura Bridgman ὑπὸ Ἀριστοτέλους Κουρτίδου.—Τὸ φίλημα ὑπὸ Μιχαὴλ Μητσάκη.— Η Νίτσα ῥουμελιωτικὸν διήγημα ὑπὸ Μήτσου Χατζοπούλου. — Πρόλογος παλαιᾶς κωμῳδίας ὑπὸ Π. Βεργωτῆ. — *Μυστικὰ καὶ Φωνακτά*, κωμῳδία Καλδερῶν μετάφρ. Ι. Καμπούρογλου κτλ.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Μ Λ Μ. Μεσολόγγιον. Κατὰ τί νομίζετε ἀνώτερον τὸ σταλέν; Ἡμεῖς δὲν εὑρίσκομεν διαφοράν. Ἠθέλαμεν τίποτε γενναιότερον κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ ὄχι ἐπιμελέστερον κατὰ τὴν μορφήν,—τὸ ὁποῖον καὶ ἐλπίζομεν ὅτι θὰ γράψετε μὲ τὸν καιρόν.

κ. Ε. Ρ. Ἐνταῦθα. Ἦτο παραδρομή. Τὸ Βουκουρέστιον ἔγεινε Βελιγράδιον.

κ. Λ. Κ. Β. Σμύρνην. Ἐστάλησαν ζητηθέντες ἀριθ. «Ἑστίας».

κ. Λ. Γ. Α. Βατούμ. Ἐπανελήφθη ἡ ἀποστολὴ δύο φυλλαδίων. Ἐστάλησαν καθυστερ. τρεῖς ἀριθμοί.

κ. Π. Ε. Ν. Μυτιλήνην. Ἠλλάγη ἡ διεύθυνσίς σας.

κ. Μ. Θ Bacau. Ἠλλάγη ἡ διεύθυνσίς σας.

κ. Ι. Θ. Τ. Κορώνην. Ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν. Ἐστάλη ἀπόδειξις καὶ ζητηθὲν φύλλον.

ΠΡΟΣΕΧΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Εἰς τὸ προσεχὲς καὶ εἰς τὰ ἑπόμενα φύλλα τῆς «Ἑστίας» δημοσιεύονται μεταξὺ τῶν ἄλλων:

ΦΟΙΤΗΤΑΙ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΑΡΧΑΙΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ ὑπὸ Ἀριστοτέλους Κουρτίδου.

ΤΑ ΣΥΝΟΡΑ ὑπὸ Ἀνδρέου Καρκαβίτσα.

ΣΕ ΜΙΑ ΜΟΥΜΙΑ ποίημα Στεφάνου Μαρτζώκη.

ΕΙΔΥΛΛΙΟΝ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΑΣ ὑπὸ Δ. Ι. Μάργαρη.

Εἰς τὸ προσεχὲς φύλλον δημοσιεύομεν τὸ *Ἀναγνωστήριον* τοῦ Ἰουλίου, τὸ ὁποῖον ἐλλείψει χώρου δὲν ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ παρόν.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

Ἄνθρωπος τοῦ Κόσμου ἀθηναϊκὴ μυθιστορία δρ. 2.

Μητρυιὰ διήγημα δρ. 1.

Νικόλας Σιγαλὸς ἀθηναϊκὴ μυθιστορία δρ. 4.

Στρατιωτικὰ διηγήματα μετὰ εἰκονογραφημένου ἐξωφύλλου δρ. 1.

Τ' ἀνωτέρω πωλοῦνται εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον τῆς *Ἑστίας* ὁδὸς Σταδίου 35 καὶ εἰς τὸ Γραφεῖον τῶν *Ἐκλεκτῶν Μυθιστορημάτων* ὁδὸς Προαστείου 10. Ἀποστέλλονται δὲ πρὸς τοὺς ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν πέμποντας πρὸς τὸ Γραφεῖον τῆς *Ἑστίας* τὸ ἀντίτιμον τῇ προσθήκῃ τῶν ταχυδρομικῶν.

Digitized by Google

᾿Εξεδόθη ἄρτι

ΛΕΞΙΚΟΝ ΕΛΛΗΝΟ-ΑΓΓΛΙΚΟΝ

ΥΠΟ

Α. ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ

Διερμηνέως καὶ πρωτοκολλητοῦ τοῦ ᾿Επαρχιακοῦ δικαστηρίου Λευκωσίας τῆς Κύπρου.

᾿Αποτελεῖται ἐκ μεγάλων σελίδων 500.

καὶ ἀποστέλλεται ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν τελῶν πρὸς τοὺς προπληρώνοντας ἡμίσειαν λίραν ἀγγλικήν, ἤτοι φράγκα χρυσᾶ 12,50 διὰ τὸ ᾿Εξωτερικὸν καὶ δραχμὰς 15 διὰ τὴν ῾Ελλάδα,

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

ΜΙΚΡΑΙ Η ΜΕΓΑΛΑΙ

ΑΓΓΕΛΙΑΙ

πρὸς δημοσίευσιν εἰς τὸ περικάλυμμα τῆς *῾Εστίας* γίνονται δεκταὶ κατ᾿ ἰδιαιτέραν συμφωνίαν.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

5 Αὐγούστου 1892

ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	*Αγορά.*		*Πώλησ.*	
	Δρ.	Λ.	Δρ	Λ.
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο[ο. . .	420	—	425	—
» 120,000,000 πρὸς 5 ο]ο. . .	506	—	510	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο]ο. . .	500	—	505	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο]ο. . .	400	—	410	—
» 30,000,000 πρὸς 4 ο]ο. . .	380	—	385	—
» 125,000,000 πρὸς 4 ο]ο. . .	—	—	—	—
Κτηματικαὶ ὁμολογίαι ἐθνικῆς τραπέζης 60,000,000 μετὰ λαχείου . .	573	—	574	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
᾿Εθνικὴ Τράπεζα τῆς ῾Ελλάδος . .	3600	—	3610	—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . .	100	—	101	—
Τράπεζα ᾿Ηπειροθεσσαλίας. . . .	—	—	—	—
Βιομηχανικῆς πίστεως	68	—	69	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	133	—	134	—
Σιδηροδρόμου ᾿Αθηνῶν-Πειραιῶς .	430	—	435	—
Σιδηροδρόμου Πελοποννήσου . . .	163	—	164	—
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	154	—	155	—
᾿Ανωνύμου ἑταιρίας ὁ «῾Ερμῆς» . .	57	—	60	—
῾Ελληνικοῦ Πυριτιδοποιείου . . .	84	—	86	—
Δημοσίων καὶ δημοτικῶν ἔργων . .	55	—	56	—
῾Εταιρίας ἐργοληψιῶν	330	—	340	—
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
Εἰκοσάφραγκον τέλος μηνὸς . . .	—	—	—	—
Εἰκοσάφραγκον τοῖς με-	—	—	—	—
Λίρα ὀθωμανικὴ	—	—	—	—
Λίρα ἀγγλικὴ	—	—	—	—
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον Αγγλίας	35	30	35	85
Γαλλίας	1,40	—	1,41	75
Ὄψεως ᾿Αγγλίας	35	80	36	00
Γαλλίας	1,41	50	1,42	25

ΤΟ ΚΑΛΛΙΣΤΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

LA REVUE DES REVUES

τὸ ὁποῖον ἔχει προορισμὸν νὰ κρατῇ ἐνημέρους εἰς τὴν παγκόσμιον πνευματικὴν κίνησιν τοὺς ἀναγνώστας του, ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ τοῦδε ἐν ῾Ελλάδι μόνον

ΥΠΟ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

ἥτις ἀναλαμβάνει τὴν ἐγγραφὴν συνδρομητῶν ἐπὶ τῇ πληρωμῇ **δραχμῶν 20** κατ᾿ ἔτος διὰ τὴν ῾Ελλάδα, διότι ἡ ἐτησία συνδρομή του εἶνε φράγκα χρυσᾶ 16.

῾Η Revue des Revues ἐκδίδεται κατὰ μῆνα εἰς ὀγκώδη τεύχη σχήματος περίπου ὡς τῆς *῾Εστίας* καὶ ἐπὶ ἐκλεκτοῦ χάρτου.

῾Η Revue des Revues ἀναγινώσκεται εὐχαρίστως ὑπὸ παντὸς φιλαναγνώστου, ἀλλ᾿ εἶνε ἰδίως χρησιμωτάτη εἰς τοὺς λογίους καὶ ἐπιστήμονας, οἵτινες διὰ ταύτης παρακολουθοῦσι τὰ σχετικὰ πρὸς τὸν κλάδον ἑκάστου δημοσιεύματα, διότι

῾Η REVUE DES REVUES **συνοψίζει πᾶν ὅ,τι ἄξιον λόγου δημοσιεύουν ὅλαι αἱ ἄλλαι** REVUES **τῆς ὑφηλίου.**

῾Η Revues des Revues ἤρχισε νὰ ἐκδίδεται πρὸ τριετίας, ἔτυχε δὲ ἀρίστης ὑποδοχῆς ὑπὸ τῶν ἐπιφανεστέρων Γάλλων λογίων ὡς μαρτυροῦν τὰ ἐξ ἐπιστολῶν αὐτῶν πρὸς τὴν Διεύθυνσίν της ἀποσπάσματα:

. . . Je vous souhaite beaucoup de succès... En prenant tout ce qu' il y a de mieux dans les Revues, vous éliminerez non seulement les articles ennuyeux, mais ce qui reste d' ennuyeux dans un bon article.

Jules Simon (de l' Acad. franç.)

. . . Avec votre Revue, on saura tout tout de suite. A. Dumas (de l' Acad. franç.)

. . . La Revue des Revues est basée sur une idée excellente, et rien n'est plus utile, que ce résumé mensuel du mouvement de l'esprit humain.

Jules Clarettie (de l' Acad. franç.)

. . . J' y applaudis de tout mon cœur.

Coppée (de l' Acad. franç.)

. . . Rien ne sera plus intéressant, rien ne sera plus utile que ce résumé mensuel du mouvement de l' esprit humain.

Emile Zola.

Οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταὶ τῆς Revue des Revues, ἣν συνιστῶμεν ἐκθύμως εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας, ἃς ἀποστείλωσι δραχμὰς 20 δι᾿ ἐπιστολῆς συστημένης πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς *῾Εστίας* καὶ θὰ λαμβάνωσι τὰ τεύχη κατὰ μῆνα ἀπ᾿ εὐθείας ἐκ Παρισίων.

Οἱ συνδρομηταὶ τῆς *῾Εστίας* οἱ ἀποστέλλοντες χρηματικὰ ποσὰ πρὸς πληρωμὴν τῆς συνδρομῆς των ἢ πρὸς ἀγορὰν βιβλίων παρακαλοῦνται νὰ ἔχωσιν ὑπ᾿ ὄψιν ὅτι **βουλγαρικὰ γραμματόσημα, τουρκικὰ γραμματόσημα καὶ λοιπῶν εὐρωπαϊκῶν ταχυδρομείων ᾿Ανατολῆς δὲν εἶνε δεκτά.**

Digitized by Google

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

πρὸς τοὺς ὁποίους δύνανται ν' ἀπευθύνωνται πάντες οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταί, νὰ καταβάλωσι συνδρομάς, νὰ παραγγείλωσι βιβλία, ν' ἀνακοινώσωσιν οἱανδήποτε αἴτησιν εἶνε οἱ ἑξῆς:

ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Ἐν Αἰγίῳ ὁ κ. Ν. Δρίβας — Ἐν Βόλῳ ὁ κ. Κ. Τζανῆς — Ἐν Ζακύνθῳ οἱ κ. κ. Ν. Παπαδόπουλος καὶ Δ. Καλοκατσᾶς — Ἐν Καλάμαις ὁ κ. Α. Τσαμαδὸς — Ἐν Κεφαλληνίᾳ (Ἀργοστόλιον) ὁ κ. Δ. Δαυῆς, (Ληξούριον) ὁ κ. Δ. Λιναρδᾶτος — Ἐν Λαμίᾳ ὁ κ. Ν. Παπανικολάου — Ἐν Βονίτσῃ ὁ κ. Κ. Σακκᾶς — Ἐν Μεσολογγίῳ ὁ κ. Τρ. Ἀναστασόπουλος — Ἐν Νάξῳ ὁ κ. Μ. Ι. Μαρκόπολις — Ἐν Ναυπλίῳ ὁ κ. Δ. Μάλμπρουκ — Ἐν Πάτραις ὁ κ. Χρ. Παλαμᾶς — Ἐν Πειραιεῖ ὁ κ. Α. Κρητικὸς — Ἐν Πύργῳ ὁ κ. Χρ. Σακελλαρόπουλος — Ἐν Σύρῳ ὁ κ. Ἐμ. Βεκιαρέλης — Ἐν Τρικάλοις ὁ κ. Ι. Σγουρόπουλος — Ἐν Τριπόλει ὁ κ. Π. Χρυσανθόπουλος — Ἐν Ὕδρᾳ ὁ κ. Ι. Τζάθας — Ἐν Φιλιατροῖς ὁ κ. Γ. Πολυχρονιάδης — Ἐν Χαλκίδι ὁ κ. Μ. Παπαχατζῆς.

ΕΝ ΤΩι ΕΞΩΤΕΡΙΚΩι

Ἐν Ἀδριανουπόλει ὁ κ. Γ. Λαμπουσιάδης — Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ οἱ κ. κ. Δ. Βενετοκλῆς καὶ Στ. Βασιλειάδης — Ἐν Βατοὺμ ὁ κ. Ι. Ζαφειρίδης — Ἐν Βερδιάνσκᾳ ὁ κ. Ἡρ. Κουρῆς — Ἐν Βάρνᾳ ὁ κ. Λ. Σεμπρικὸς — Ἐν Βουκουρεστίῳ (δι' ὅλην τὴν Ῥωμουνίαν) ὁ κ. Π. Χριστοδούλου — Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης οἱ κ. κ. Α. Ξενουδάκης καὶ Ι. Γ. Βλαστὸς — Ἐν Θεσσαλονίκῃ οἱ κ. κ. Σ. Ἀστεριάδης, Δ. Κ. Γερασίμου, Ν. Χριστομᾶνος — Ἐν Ἰσμαηλίῳ ὁ κ. Σπ. Χωραφᾶς — Ἐν Ἰωαννίνοις ὁ. κ. Σπυρ. Λεκατσᾶς — Ἐν Καλαρασίῳ ὁ κ. Ε. Δενδρινὸς — Ἐν Καβάλλᾳ οἱ κ.κ.Ι. Τζίατας καὶ Λ. Εὐαγγελίδης — Ἐν Κύπρῳ (Λεμησσὸς) ὁ κ. Α. Κ. Παλαιολόγος — Ἐν Κυδωνίαις ὁ κ. Π. Β. Διαμαντόπουλος — Ἐν Κωνσταντινουπόλει (δι' ὅλην τὴν Τουρκίαν) οἱ κ.κ. Ἀδελφοὶ Δεπάστα, Α. Κ. Γεράρδος καὶ Γ. Ι. Καψαλίδης — Ἐν Λεόβᾳ ὁ κ. Στ. Βουδούρης — Ἐν Λίβερπουλ (δι' ὅλην τὴν Ἀγγλίαν) ὁ κ. Κ. Μιχαηλίδης — Ἐν Λουλὲ Βουργὰς ὁ Σ. Ἀρχιμανδρίτης Δωρόθεος — Ἐν Μασσαλίᾳ ὁ κ. Ι. Κολάσσης — Ἐν Μυτιλήνῃ ὁ κ. Γ. Κεχαγιᾶς — Ἐν Ὀδησσῷ (δι' ὅλην τὴν Ῥωσσίαν) οἱ κ. κ. Γ. Κοντούρης, Α. Μάλτος καὶ Π. Περρακης — Ἐν Πρεβέζῃ ὁ κ. Χ. Τόλιας — Ἐν Ῥεθύμνῳ ὁ κ.Μ. Πετυχάκης — Ἐν Ῥοστοβίῳ (δι' ὅλην τὴν Ῥωσσίαν) ὁ κ. Δ. Πρινόπουλος — Ἐν 40 Ἐκκλησιαῖς ὁ κ. Π. Φλωρίδης — Ἐν Σεβαστουπόλει ὁ κ. Γ. Βανδῶρος — Ἐν Στενημάχῳ ὁ κ. Ἀθαν. Ἐπιτρόπου — Ἐν Σμύρνῃ ὁ κ. Θεολ. Δημητριάδης — Ἐν Ταϊγανίῳ ὁ κ. Η. Π. Ἡσαΐας — Ἐν Τραπεζοῦντι ὁ κ. Γ. Ν. Καπνᾶς — Ἐν Φιλιππουπόλει ὁ κ. Λ. Ἐνυάλης — Ἐν Χάλκῃ ὁ κ. Γ. Κόκκινος — Ἐν Χανίοις ὁ κ. Κ. Μαρκαντωνάκης.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΝ ΤΩι ΠΕΡΙΒΟΛΩι ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ

Καταρτισθὲν διὰ τελειοτάτων ὑλικῶν κομισθέντων ἐκ Γαλλίας καὶ Γερμανίας ἀναλαμβάνει τὴν ἐκτύπωσιν βιβλίων καὶ πᾶσαν ἄλλην οἱανδήποτε τυπογραφικὴν ἐργασίαν.

ΕΙΔΙΚΟΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΕΚΤΥΠΩΣΙΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

Τὸ Τυπογραφεῖον τῆς Ἑστίας ἀναλαμβάνει ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην τὴν ἐκλογὴν χάρτου, τὰς τυπογραφικὰς διορθώσεις καὶ τὴν βιβλιοδέτησιν τῶν ἐκτυπουμένων βιβλίων καὶ ἀναδέχεται τὴν ἐκτέλεσιν πάσης παραγγελίας ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—122

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Β'. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 16 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1892 ΑΡΙΘ. 33

Ἐξεδόθη καὶ τὸ ΙΘ' φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ' Αἰῶνος

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΦΟΙΤΗΤΑΙ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΑΡΧΑΙΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ, ὑπὸ *Ἀρ. Π. Κουρτίδου*.

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ: **Φάληρον.**

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, μυθιστορία τῆς Κας Hannah Lynch μεταφρ. *Δ. Β.*

ΓΑΤΟΙ ΚΑΙ ΠΙΘΗΚΟΙ, ὑπὸ *Ν. Χ. Α.*

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟΝ.

ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ: **Προφυλακτικὰ κατὰ τῆς χολέρας.**

ΤΟ ΠΟΥΛΙ ΜΟΥ, ποίημα ὑπὸ *Ἀλεξ. Πάλλη*.

ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΤΑ: **Ὁ Ἔδισων καὶ ὁ πόλεμος τοῦ μέλλοντος.**

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Ἀρχαιολογικά, Φιλολογικά, Ἐπιστημονικά.**

ΕΙΚΟΝΕΣ

Τρεῖς εἰκόνες τοῦ ἄρθρου «Γάτοι καὶ Πίθηκοι». — Αἱ Πλαταιαί.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις 13 Αὐγούστου.

Τὴν παρελθοῦσαν Παρασκευὴν περὶ τὸ ἑσπέρας ἀφίκετο ἐκ Κορίνθου δι' ἐκτάκτου ἁμαξοστοιχίας ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα, γενομένη δεκτὴ ὑπὸ τοῦ Ἀντιβασιλέως, τῶν ὑπουργῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἐν τέλει. Ἐκ τοῦ σταθμοῦ ἡ Α. Μ. διὰ συνοδίας ἁμαξῶν μετέβη εἰς τὰ Ἀνάκτορα, τὴν δ' ἐπομένην ἀνεχώρησεν εἰς Δεκέλειαν.

— Μετὰ τὴν ἐν Αἴξ-λὲ-μπαὶν θεραπείαν ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς θέλει μεταβῆ εἰς Φονταινεβλὼ πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Προέδρου Καρνὼ καὶ μετὰ τοῦτο εἰς Γμοῦνδεν παρὰ τῇ ἀδελφῇ του δουκίσσῃ τῆς Κουμβερλάνδης. Λέγεται ὅτι πρὸ τῆς καθόδου του εἰς Ἑλλάδα θὰ ἐπισκεφθῇ καὶ τὸν αὐτοκράτορα Γουλιέλμον εἰς Πότσδαμ.

—Ἐδημοσιεύθησαν τὰ Β. Διατάγματα, δι' ὧν ἀπαλλάσσονται τῶν καθηκόντων των ὁ κ. Ν. Π. Δηλιγιάννης πρεσβευτὴς ἐν Παρισίοις, ὁ κ. Κλέων Ῥαγκαβῆς πρεσβευτὴς ἐν Βερολίνῳ, ὁ κ. Ἰωάννης Γεννάδιος πρεσβευτὴς ἐν Λονδίνῳ καὶ ὁ κ. Μιχαὴλ Παπαρρηγόπουλος πρεσβευτὴς ἐν Πετρουπόλει, τοῦ τελευταίου τούτου περιοριζομένου εἰς μόνην τὴν ἐν Βουκουρεστίῳ ὡς πρέσβεως θέσιν του.

— Καταργουμένης τῆς ἐνταῦθα Ἱσπανικῆς Πρεσβείας ἀνακαλεῖται ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεώς του ὁ πρεσβευτὴς μαρκήσιος Πρὰ δὲ Ναντουϊγὲ ὡς καὶ τὸ λοιπὸν αὐτῆς προσωπικόν.

— Τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν ἐνηργήθη ἐν Ζακύνθῳ ἐπαναληπτικὴ ἐκλογὴ πρὸς πλήρωσιν τῆς ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ Καίσαρος Ῥώμα κενωθείσης βουλευτικῆς ἕδρας. Μόνος ὑποψήφιος ἦτο ὁ ἐκλεχθεὶς Γεώργιος Κανδιάνου Ῥώμας, ἀδελφὸς τοῦ ἀποβιώσαντος. Τὴν δὲ 20 Σεπτεμβρίου ἐνεργεῖται τοιαύτη ἐν Καρδίτσῃ πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ ἀποβιώσαντος βουλευτοῦ Καζαμπάκα.

— Συμπληροῦται ὅλονὲν καὶ ἐξωραΐζεται τὸ Ἐθνικὸν Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον, καθιστάμενον ἓν τῶν μᾶλλον ἐνδιαφερόντων Μουσείων τῆς Εὐρώπης. Εἰς τὸν μέχρι τοῦδε ἐξωραϊσμὸν τῶν αἰθουσῶν θὰ προστεθῇ καὶ γύψινον ἀποτύπωμα τῆς ἐν Μυκήναις Πύλης τῶν Λεόντων, προωρισμένον νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν εἴσοδον τῆς ἐν τῷ Μουσείῳ Μυκηναίας λεγομένης αἰθούσης, τῆς διὰ μυκηναίου ῥυθμοῦ κεκοσμημένης, ἐν ᾗ ἀποτίθενται πάντα τὰ ἐν Μυκήναις εὑρεθέντα κειμήλια.

— Γενικὸς Διευθυντὴς τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ μεγάλων κτημάτων τοῦ Ζάππα διωρίσθη ὁ κ. Τριπολιτσιώτης, τέως τμηματάρχης, τοῦ ὁποίου ἕδρα θὰ εἶνε τὰ Τρίκαλα. Οὕτως ἀρχίζει ἡ διοίκησις τῶν κτημάτων τούτων ὑπὸ τῆς εἰδικῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς, ὡς ὥρισε διὰ τῆς διαθήκης του ὁ φιλογενὴς δωρητής.

— Προσεκλήθησαν διὰ Β. Διατάγματος οἱ ἀρχιερεῖς Θαυμακοῦ Μισαὴλ καὶ Δημητριάδος Γρηγόριος, ἵνα, μετὰ τῶν Λαρίσης Νεοφύτου καὶ Μαντινείας-Κυνουρίας Θεοκλήτου, τέως συνοδικῶν, ἀποτελέσωσι τὴν Ἱερὰν Σύνοδον κατὰ τὴν Μ' αὐτῆς περίοδον, τὴν ἀρχομένην ἀπὸ 1ης Σεπτεμβρίου, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Ἀθηνῶν Γερμανοῦ.

— Ἐγένετο πλῆθος ἀπολύσεων, μεταθέσεων καὶ διορισμῶν γυμνασιαρχῶν, καθηγητῶν, σχολαρχῶν καὶ ἑλληνοδιδασκάλων.

— Χθὲς ἐν τῷ ὄπισθεν τοῦ Στρατῶνος τοῦ Μηχανικοῦ πεδίῳ καὶ ἐγγὺς τοῦ ἐλαιῶνος ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Ἀντιβασιλέως, τῶν βασιλοπαίδων, τῶν ὑπουργῶν καὶ λοιπῶν ἐν τέλει, ἐγένοντο τὰ προαγγελθέντα γυμνάσια τῆς ἀνατινάξεως τῶν λεγομένων ῥωσσικῶν ὑπονόμων μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας.

— Ἡ ἐξ ἀξιωματικῶν ἐπιτροπή, ἡ διορισθεῖσα ἵνα κατόπι δοκιμῶν γνωμοδοτήσῃ περὶ τῆς ἀκάπνου πυρίτιδος, ἦλθεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ νέα αὕτη ἐφεύρεσις δὲν παρουσιάζει τὰ πλεονεκτήματα, ἐφ' ἃ καυχῶνται οἱ ἐφευρέται της· ἐθεώρησε δὲ περιττὴν τὴν εἰσαγωγήν της εἰς τὸν ἡμέτερον στρατόν, ἀφ' οὗ μάλιστα αὕτη θὰ ἀπῄτει καὶ τὴν ἀλλαγὴν τοῦ συστήματος τῶν ἐν χρήσει ὅπλων εἰς ὅλας τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ.

— Κατ' εἰδήσεις ἐκ τῶν κυριωτέρων οἰνοφόρων ἐπαρχιῶν ἡ ἐφετεινὴ ἐσοδεία τοῦ οἴνου προμηνύεται ἀφθονωτάτη καὶ κατὰ πολὺ ἀνωτέρα τῆς περυσινῆς.

— Ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ καθηγητοῦ κ. Μίλαν Ἀντώνοβιτς, κατέρχονται, καθὰ λέγεται, εἰς Ἀθήνας τὸν προσεχῆ Ὀκτώβριον 150 περίπου Σέρβοι φοιτηταί, ὧν ἡ πέρυσι μελετηθεῖσα κάθοδος εἶχεν ἀναβληθῆ, ἕνεκα τοῦ πένθους ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς Ἀλεξάνδρας.

— Ἀπεβίωσεν ἐν Τρικκάλοις τὴν 6 Αὐγούστου ὁ Ἀνδρέας Σ. Νοταρᾶς, γόνος τῆς ἐπιφανοῦς καὶ ἀρχαιοτάτης οἰκογενείας, διατελέσας ὑπασπιστὴς ἐπὶ Ὄθωνος, πληρεξούσιος συνελεύσεων, βουλευτὴς πολλάκις καὶ ὑπουργὸς ὑπὸ τὸν Α. Κουμουνδοῦρον.

— Ἀποπερατωθείσης τῆς γενομένης ἀνακαινίσεως εἰς τὸν ἐν Αἰγίνῃ ἱστορικὸν οἶκον τοῦ Καποδιστρίου, ἐστάλη τριμελὴς ἐκ μηχανικῶν ἐπιτροπὴ πρὸς παραλαβὴν τῆς τελεσθείσης ἐργασίας.

— Τὴν πρωΐαν τῆς π. Κυριακῆς ἐκραγείσης πυρκαϊᾶς ἔν τινι παντοπωλείῳ τῆς ὁδοῦ Πατησίων, παρὰ τὰ Χαυτεῖα, εὗρεν οἰκτρὸν θάνατον δεκαπενταετὴς ὑπηρέτης, γενόμενος παρανάλωμα τῶν φλογῶν.

— Τὸ ζήτημα τῆς διατιμήσεως τοῦ ἄρτου προὐκάλεσε κατὰ τὴν ἑβδομάδα ταύτην ἀπεργίας τῶν ἐνταῦθα καὶ Πειραιεῖ ἀρτοπωλῶν ἀρνουμένων νὰ ὑπακούσωσιν εἰς τὴν ἀστυνομικὴν διάταξιν· ἐδέησε δὲ νὰ γείνῃ ἐπιτροπὴ ἐκ πραγματογνωμόνων, συμφώνως πρὸς τὴν ἔκθεσιν τῆς ὁποίας ὁ κ. διευθυντὴς τῆς Ἀστυνομίας ἐκανόνισε τὴν τιμὴν τοῦ α' ποιότητος ἄρτου εἰς λεπτὰ 55 καὶ τὸ ζήτημα ἐλύθη.

Digitized by Google

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Μεταφραστῇ Ῥοίκῳ ἐνταῦθα. Φαίνεται ὅτι εἰς τὸ πρωτότυπον θὰ εἶνε πολὺ ὡραῖον τὸ ἔργον.

Φάκ. Σῦρον. Ἐλήφθη, εὐχαριστοῦμεν. Θὰ χρησιμοποιηθῇ, ἀλλὰ πρέπει νὰ περιμείνετε. Ἔχετε προσεχῶς ἐπιστολήν μας.

κ. Σ. Μ. Ζάκυνθον. Λαμπρά. Ἀπὸ μίαν ἁπλῆν διόρθωσιν καταφαίνεται ὅλη ἡ ἰδιοφυία τοῦ καλλιτέχνου. Θερμὰς εὐχαριστίας δι' ὅλα.

κ. Θ Α. Σμύρνην. Θὰ ἦτο καλλίτερον νὰ μᾶς ἀπαλλάξετε τοῦ κόπου. Νομίζετε ὅτι μᾶς μένει καιρὸς πρὸς ἀνάγνωσιν τόσῳ ἐκτενῶν καὶ κακογραμμένων χειρογράφων; Ἡ Καταστροφὴ ἤρξατο δημοσιευομένη ἐνταῦθα ἐν ἐπιφυλλίδι τῆς «Ἐφημερίδος».

κ. Δ. Β. Παρισίους. Σᾶς γράφομεν ἰδιαιτέρως.

κ. Μ. Α Ο. Ἐνταῦθα. Πολὺ εὔμορφον· ἴσως τὸ θέμα νὰ μὴν εἶνε πολὺ καινοφανές· ἀλλὰ εἶνε κομψὸν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν καὶ τὸ κυριώτερον, σύντομον. Στείλατέ μας ἂν ἔχετε καὶ ἄλλα ὅμοια.

κ. Ν Μ. Novorossisk. Ἐλήφθησαν, διωρθώθη ἡ διεύθυνσίς σας καὶ ἐστάλησαν ζητηθέντα φυλλάδια.

κ. Ν Δ. Π. Ἄνδρον. Ἐστάλησαν.

κ. Γ. Γ. Φ. Κ. Ἀργοστόλιον. Ἐλήφθησαν, ἐστάλησαν ζητηθέντα.

κ Δ. Μ. Κ. Λαύριον Ἠλλάγη ἡ διεύθυνσίς σας.

κ. Κ. Γ. Κ. Rostoffs/Don. Ἐστάλη Β΄ τόμος Ἐγκ. Λεξ.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

13 Αὐγούστου 1892

ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	Ἀγορὰ.		Πώλησ.	
	Δρ.	Λ.	Δρ	Λ.
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο[ο.	405	—	415	—
» 120,000,000 πρὸς 5 ο]ο.	495	—	500	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο]ο.	485	—	495	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	400	—	410	—
» 30,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	—	—	—	—
» 125,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	—	—	—	—
Κτηματικαὶ ὁμολογίαι ἐθνικῆς τραπέζης 60,000,000 μετὰ λαχείου	579	—	580	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος	3300	—	3320	—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα	95	—	96	—
Τράπεζα Ἠπειροθεσσαλίας	—	—	—	—
Βιομηχανικῆς πίστεως	66	·	67	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	124	—	125	—
Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	430	—	435	—
Σιδηροδρόμου Πελοποννήσου	155	—	156	—
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	153	—	154	—
Ἀνωνύμου ἑταιρίας ὁ «Ἑρμῆς»	57	—	60	—
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου	84	—	86	—
Δημοσίων καὶ δημοτικῶν ἔργων	56	—	57	—
Ἑταιρίας ἐργοληψιῶν	330	—	340	—
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
Εἰκοσάφραγκον τέλος μηνὸς	—	—	—	—
Εἰκοσάφραγκον τοῖς με-.	—	—	—	—
Λίρα ὀθωμανικὴ	—	—	—	—
Λίρα ἀγγλικὴ	—	—	—	—
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον Ἀγγλίας	35	80	36	25
Τρίμηνον Γαλλίας	1,41	—	1,43	—
Ὄψεως Ἀγγλίας	35	25	36	40
Ὄψεως Γαλλίας	1,43	—	1,44	—

ΤΟ ΚΑΛΛΙΣΤΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

LA REVUE DES REVUES

τὸ ὁποῖον ἔχει προορισμὸν νὰ κρατῇ ἐνημέρους εἰς τὴν παγκόσμιον πνευματικὴν κίνησιν τοὺς ἀναγνώστας του, ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ τοῦδε ἐν Ἑλλάδι μόνον

ΥΠΟ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

ἥτις ἀναλαμβάνει τὴν ἐγγραφὴν συνδρομητῶν ἐπὶ τῇ πληρωμῇ **δραχμῶν 20** κατ' ἔτος διὰ τὴν Ἑλλάδα, διότι ἡ ἐτησία συνδρομή του εἶνε φράγκα χρυσᾶ 16.

Ἡ Revue des Revues ἐκδίδεται κατὰ μῆνα εἰς ὀγκώδη τεύχη σχήματος περίπου ὡς τῆς *Ἑστίας* καὶ ἐπὶ ἐκλεκτοῦ χάρτου.

Ἡ Revue des Revues ἀναγινώσκεται εὐχαρίστως ὑπὸ παντὸς φιλαναγνώστου, ἀλλ' εἶνε ἰδίως χρησιμωτάτη εἰς τοὺς λογίους καὶ ἐπιστήμονας, οἵτινες διὰ ταύτης παρακολουθοῦσι τὰ σχετικὰ πρὸς τὸν κλάδον ἑκάστου δημοσιεύματα, διότι

Ἡ REVUE DES REVUES **συνοψίζει πᾶν ὅ,τι ἄξιον λόγου δημοσιεύουν ὅλαι αἱ ἄλλαι** REVUES **τῆς ὑφηλίου.**

Ἡ Revues des Revues ἤρχισε νὰ ἐκδίδεται πρὸ τριετίας, ἔτυχε δὲ ἀρίστης ὑποδοχῆς ὑπὸ τῶν ἐπιφανεστέρων Γάλλων λογίων ὡς μαρτυροῦν τὰ ἐξ ἐπιστολῶν αὐτῶν πρὸς τὴν Διεύθυνσίν της ἀποσπάσματα :

. . . Je vous souhaite beaucoup de succès... En prenant tout ce qu' il y a de mieux dans les Revues, vous éliminerez non seulement les articles ennuyeux, mais ce qui reste d' ennuyeux dans un bon article.

JULES SIMON (de l' Acad. franç.)

. . . Avec votre Revue, on saura tout tout de suite. A. DUMAS (de l' Acad. franç.)

. . . La Revue des Revues est basée sur une idée excellente, et rien n'est plus utile, que ce résumé mensuel du mouvement de l'esprit humain.

JULES CLARETTIE (de l'Acad. franç.)

. . . J' y applaudis de tout mon cœur.

COPPÉE (de l' Acad. franç.)

. . . Rien ne sera plus intéressant, rien ne sera plus utile que ce résumé mensuel du mouvement de l' esprit humain.

EMILE ZOLA.

Οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταὶ τῆς Revue des Revues, ἣν συνιστῶμεν ἐνθύμως εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας, ἂς ἀποστείλωσι δραχμὰς 20 δι' ἐπιστολῆς συστημένης πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς *Ἑστίας* καὶ θὰ λαμβάνωσι τὰ τεύχη κατὰ μῆνα ἀπ' εὐθείας ἐκ Παρισίων.

Οἱ συνδρομηταὶ τῆς *Ἑστίας* οἱ ἀποστέλλοντες χρηματικὰ ποσὰ πρὸς πληρωμὴν τῆς συνδρομῆς των ἢ πρὸς ἀγορὰν βιβλίων παρακαλοῦνται νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὄψιν ὅτι **βουλγαρικὰ γραμματόσημα, τουρκικὰ γραμματόσημα καὶ λοιπῶν εὐρωπαϊκῶν ταχυδρομείων Ἀνατολῆς δὲν εἶνε δεκτά.**

Digitized by Google

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

πρὸς τοὺς ὁποίους δύνανται ν' ἀπευθύνωνται πάντες οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταί, νὰ καταβάλωσι συνδρομάς, νὰ παραγγείλωσι βιβλία, ν' ἀνακοινώσωσιν οἱανδήποτε αἴτησιν εἶνε οἱ ἑξῆς:

ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Ἐν Αἰγίῳ ὁ κ. Ν. Δρίβας — Ἐν Βόλῳ ὁ κ. Κ. Τζανῆς — Ἐν Ζακύνθῳ οἱ κ. κ. Ν. Παπαδόπουλος καὶ Δ. Καλοκατσᾶς — Ἐν Καλάμαις ὁ κ. Α. Τσαμαδὸς — Ἐν Κεφαλληνίᾳ (Ἀργοστόλιον) ὁ κ. Δ. Δαυῆς, (Ληξούριον) ὁ κ. Δ. Λιναρδᾶτος — Ἐν Λαμίᾳ ὁ κ. Ν. Παπανικολάου — Ἐν Βονίτσῃ ὁ κ. Κ. Σακκᾶς — Ἐν Μεσολογγίῳ ὁ κ. Τρ. Ἀναστασόπουλος — Ἐν Νάξῳ ὁ κ. Μ. Ι. Μαρκόπολις — Ἐν Ναυπλίῳ ὁ κ. Δ. Μαλύπρουκ — Ἐν Πάτραις ὁ κ. Χρ. Παλαμᾶς — Ἐν Πειραιεῖ ὁ κ. Α. Κρητικὸς — Ἐν Πύργῳ ὁ κ. Χρ. Σακελλαρόπουλος — Ἐν Σύρῳ ὁ κ. Ἐμ. Βεκιαρέλης — Ἐν Τρικάλοις ὁ κ. Ι. Σγουρόπουλος — Ἐν Τριπόλει ὁ κ. Π. Χρυσανθόπουλος — Ἐν Ὕδρᾳ ὁ κ. Ι. Τζάθας — Ἐν Φιλιατροῖς ὁ κ. Γ. Πολυχρονιάδης — Ἐν Χαλκίδι ὁ κ. Μ. Παπαχατζῆς.

ΕΝ ΤΩι ΕΞΩΤΕΡΙΚΩι

Ἐν Ἀδριανουπόλει ὁ κ. Γ. Λαμπουσιάδης — Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ οἱ κ. κ. Δ. Βενετοκλῆς καὶ Στ. Βασιλειάδης — Ἐν Βατούμ ὁ κ. Ι. Ζαφειρίδης — Ἐν Βερδιάνσκᾳ ὁ κ. Ἡρ. Κουρῆς — Ἐν Βάρνᾳ ὁ κ. Λ. Σεμπρικὸς — Ἐν Βουκουρεστίῳ (δι' ὅλην τὴν Ῥωμουνίαν) ὁ κ. Π. Χριστοδούλου — Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης οἱ κ. κ. Α. Ξενουδάκης καὶ Ι. Γ. Βλαστὸς — Ἐν Θεσσαλονίκῃ οἱ κ. κ. Σ. Ἀστεριάδης, Δ. Κ. Γερασίμου, Ν. Χριστομᾶνος — Ἐν Ἰσμαηλίῳ ὁ κ. Σπ. Χωραφᾶς — Ἐν Ἰωαννίνοις ὁ. κ. Σπυρ. Λεκατσᾶς — Ἐν Καλαρασίῳ ὁ κ. Ε. Δενδρινὸς — Ἐν Καβάλλᾳ οἱ κ.κ.Ι. Τζιάτας καὶ Λ. Εὐαγγελίδης — Ἐν Κύπρῳ (Λεμησσὸς) ὁ κ. Α. Κ. Παλαιολόγος — Ἐν Κυδωνίαις ὁ κ. Π. Β. Διαμαντόπουλος — Ἐν Κωνσταντινουπόλει (δι' ὅλην τὴν Τουρκίαν) οἱ κ.κ. Ἀδελφοὶ Δεπάστα, Α. Κ. Γεράρδος καὶ Γ. Ι. Καψαλίδης — Ἐν Λέοβᾳ ὁ κ. Στ. Βουδούρης — Ἐν Λίβερπουλ (δι' ὅλην τὴν Ἀγγλίαν) ὁ κ. Κ. Μιχαηλίδης — Ἐν Λουλὲ Βουργὰς ὁ Σ. Ἀρχιμανδρίτης Δωρόθεος — Ἐν Μασσαλίᾳ ὁ κ. Ι. Κολάσσης — Ἐν Μυτιλήνῃ ὁ κ. Γ. Κεχαγιᾶς — Ἐν Ὀδησσῷ (δι' ὅλην τὴν Ῥωσσίαν) οἱ κ. κ. Γ. Κοντούρης, Α. Μαλτος καὶ Π. Περρακης — Ἐν Πρεβέζῃ ὁ κ. Χ. Τόλιας — Ἐν Ῥεθύμνῳ ὁ κ.Μ. Πετυχάκης — Ἐν Ῥοστοβίῳ (δι' ὅλην τὴν Ῥωσσίαν) ὁ κ. Δ. Πρινόπουλος — Ἐν 40 Ἐκκλησιαῖς ὁ κ. Π. Φλωρίδης — Ἐν Σεβαστουπόλει ὁ κ. Γ. Βανδῶρος — Ἐν Στενημάχῳ ὁ κ. Ἀθαν. Ἐπιτρόπου — Ἐν Σμύρνῃ ὁ κ. Θεολ. Δημητριάδης — Ἐν Ταϊγανίῳ ὁ κ. Η. Π. Ἡσαίας — Ἐν Τραπεζοῦντι ὁ κ. Γ. Ν. Καπνᾶς — Ἐν Φιλιππουπόλει ὁ κ. Λ. Ἐνυάλης — Ἐν Χάλκῃ ὁ κ. Γ. Κόκκινος — Ἐν Χανίοις ὁ κ. Κ. Μαρκαντωνάκης.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΝ ΤΩι ΠΕΡΙΒΟΛΩι ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ

Καταρτισθὲν διὰ τελειοτάτων ὑλικῶν κομισθέντων ἐκ Γαλλίας καὶ Γερμανίας ἀναλαμβάνει τὴν ἐκτύπωσιν βιβλίων καὶ πᾶσαν ἄλλην οἱανδήποτε τυπογραφικὴν ἐργασίαν.

ΕΙΔΙΚΟΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΕΚΤΥΠΩΣΙΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

Τὸ Τυπογραφεῖον τῆς Ἑστίας ἀναλαμβάνει ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην τὴν ἐκλογὴν χάρτου, τὰς τυπογραφικὰς διορθώσεις καὶ τὴν βιβλιοδέτησιν τῶν ἐκτυπουμένων βιβλίων καὶ ἀναδέχεται τὴν ἐκτέλεσιν πάσης παραγγελίας ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—123

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Β'. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 23 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1892 ΑΡΙΘ. 34

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Ἐξεδόθη καὶ τὸ ΙΘ' φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ' Αἰῶνος

493

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΗΣ ΡΟΥΜΕΛΗΣ: ΟΙ ΔΕΛΦΟΙ, ὑπὸ *Ἀνδρέου Καρκαβίτσα.*

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ: **Ἀπολύσεις, διορισμοὶ καὶ μεταθέσεις.**

ΦΟΙΤΗΤΑΙ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΑΡΧΑΙΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ, ὑπὸ *Ἀρ. Π. Κουρτίδου.*

ΕΙΔΥΛΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΑΣ, ποίημα ὑπὸ *Δ. Ι. Μάργαρη.*

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, μυθιστορία τῆς Κας Hannah Lynch μεταφρ. *Δ. Β.*

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ, ὑπὸ *Μιχ. Ἰακ. Μαρκόπολι.*

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ.

ΤΗΛΕΦΩΝΗΜΑΤΑ.

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Μουσικά, Θεατρικά.**

ΕΙΚΟΝΕΣ

Δελφοί. — Ἡ Μικρούλα.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις 20 Αὐγούστου.

Ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῶν γενεθλίων τῆς ἀποθανούσης βασιλόπαιδος Ἀλεξάνδρας, ἐτελέσθη προχθὲς ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τοῦ Τατοΐου συγκινητικώτατον μνημόσυνον, εἰς ὃ παρέστη ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια καὶ οἱ αὐλικοί.

— Προχθές, συμπληρουμένου δεκάτου καὶ ἕκτου ἔτους ἀπὸ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναρρήσεως τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου Ἀβδοὺλ Χαμήτ, τὸ ἐνταῦθα μέγαρον τῆς Τουρκικῆς πρεσβείας ἦτο σημαιοστόλιστον, ἐδέχετο δὲ ὁ πρεσβευτὴς τὰς συγχαρητηρίους εὐχὰς τῶν ἀρχῶν καὶ τοῦ διπλωματικοῦ σώματος

— Ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου μέχρι τέλους Ἰουνίου 1892 ἐβεβαιώθησαν μὲν δημόσια ἔσοδα 45,048,559.85, εἰσεπράχθησαν δὲ 38,937,448.02, ὥστε μένουν εἰσπράξιμα 6,411,441.83. Κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα ἐπληρώθησαν ἔξοδα 30,945,636.05.

— Ἐκ φόβου τῆς ὁσημέραι ἐξαπλουμένης καὶ πλησιαζούσης πρὸς ἡμᾶς χολερικῆς ἐπιδημίας, ἐκτὸς τῶν ἐπιβαλλομένων καθάρσεων, ἐλήφθησαν καὶ ἄλλα συνονώτερα μέτρα ἐξυγιάνσεως τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Οὕτω, χορηγηθείσης αὐτῇ πιστώσεως ἐκ μέρους τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν, ἡ Ἀστυνομία ἀνέλαβε τὸν καθαρισμὸν τῶν οἰκοπέδων, τῶν μανδρῶν, τῶν βόθρων, τῶν ἀποχωρητηρίων, τῶν ὑπονόμων κτλ. Παρηγγέλθησαν δὲ εἰς Παρισίους καὶ δύο ἀπολυμαντικοὶ κλίβανοι, κατὰ πρότασιν τοῦ Ἰατροσυνεδρίου.

— Προκειμένου νὰ ἐνεργηθῶσιν ὑπὸ τῆς ἐνταῦθα Γαλλικῆς σχολῆς γενικαὶ ἀνασκαφαὶ ἐν τῷ χωρίῳ τῶν Δελφῶν, ἡ Κυβέρνησις ἀνέθηκεν εἰς τὸν νομομηχανικὸν κ. Παντζίρην, ὅπως, συνεννοούμενος μετὰ τῆς ἐπὶ τούτῳ συσταθείσης ἐπιτροπῆς, ἐπισπεύσωσι τὴν ἐκτίμησιν τῶν καταληφθησομένων γαιῶν καὶ τὸν μετοικισμὸν τῶν χωρικῶν εἰς θέσιν Σκαφίδα. Προκαταρκτικῶς ἤρχισαν ἤδη εἰς διάφορα σημεῖα μερικαὶ ἀνασκαφαί, μέλλουσαι μετ' ὀλίγον νὰ ἐπεκταθῶσιν ἐφ' ὅλου τοῦ χώρου.

— Ἤρξαντο ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Ναυτικῶν αἱ ἐξετάσεις τῶν ὑποψηφίων δοκίμων ἐνώπιον ἐπιτροπῆς προεδρευομένης ὑπὸ τοῦ βασιλόπαιδος Γεωργίου. Οἱ ὑποψήφιοι εἶνε 42, ἐξ ὧν 5 μόνον πρόκειται νὰ εἰσέλθωσιν.

— Ἡ ἐν Τήνῳ πανήγυρις τῆς 15 Αὐγούστου ἑωρτάσθη καὶ φέτος ἐν ἀρκετῇ συρροῇ προσκυνητῶν, καταπλευσάσης ἐκεῖ καὶ τῆς θωρηκτῆς μοίρας. Μολονότι ἡ κρατοῦσα τρικυμία ἠμπόδισε πολλοὺς νὰ προσέλθωσιν, αἱ εἰσπράξεις τοῦ ναοῦ ἀνῆλθον εἰς τριάκοντα περίπου χιλιάδας δραχμῶν, συγκαταλεγομένων καὶ τῶν ἀφιερωμάτων. Ἐπίσης ἑωρτάσθη λαμπρῶς συρρευσάντων πολλῶν ἐξ Ἀθηνῶν καὶ τῶν πέριξ χωρίων, καὶ ἡ ἐν Ἀμαρουσίῳ πανήγυρις.

— Ἀπόδειξις τῆς ἀμερίστου ἀγάπης καὶ ἐκτιμήσεως, ἧς ἀπολαύει παρὰ τῷ ἀθηναϊκῷ κοινῷ ὁ μοναδικός μας σκηνικὸς καλλιτέχνης κ. Εὐάγγελος Παντόπουλος, ἦτο ἡ κατὰ τὴν παρελθοῦσαν Παρασκευὴν δοθεῖσα εὐεργετική του, ἐν πρωτοφανεῖ συρροῇ κόσμου ἐκλεκτοῦ. καθ' ἣν ὁ κωμικὸς ὑπεδύθη μετὰ τῆς συνήθους ἐπιτυχίας τὸν Καπετὰν-Γιακουμῆ.

— Ὀκτὼ μόνον χιλιόμετρα ὑπολείπονται ἤδη, ὅπως συμπληρωθῇ ἡ ἀπὸ Διακοφτοῦ εἰς Καλάβρυτα σιδηροδρομικὴ γραμμή· ὅσοι δὲ διατρέχουσιν αὐτὴν καταλαμβάνονται ὑπὸ ἀληθοῦς ἐνθουσιασμοῦ πρὸς τὸ κάλλος τῆς ὀρεινῆς ἐκείνης φύσεως, ἥτις μόνον πρὸς τὰ μαγικὰ τοπία τῆς Ἑλβετίας δύναται νὰ συγκριθῇ.

— Κατ' ἀστυνομικὴν διαταγήν, οἱ διερμηνεῖς καὶ οἱ ὁδηγοὶ τῶν ξενοδοχείων, (ξεναγοὶ) ἐγγραφόμενοι εἰς ἰδιαίτερον βιβλίον, θὰ φέρωσιν ἐπὶ τοῦ πίλου τὸν ἀριθμόν των, πρὸς πρόληψιν καταχρήσεων. Τὸ αὐτὸ μέτρον ὁ κ. Μπαϊρακτάρης ἔλαβε καὶ περὶ τῶν ἀχθοφόρων.

— Τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας, πληροφορηθὲν ὅτι ὁ ἐν Ἀνδραβίδᾳ τῆς Ἤλιδος ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας, σπουδαῖον μεσαιωνικὸν μνημεῖον γοτθικῆς τέχνης, κινδυνεύει ὡς ἐκ τῶν ἐπανειλημμένων ἀσεβῶν ἐπιδιορθώσεων νὰ χάσῃ πᾶσαν ἀξίαν, ἀνέθηκεν εἰς τὸν κ. Δ. Γρ. Καμπούρογλον τὴν σωτηρίαν του. Ὁ δραστήριος ἐπιμελητὴς τῶν χριστιανικῶν μνημείων μεταβὰς ἀμέσως ἐπὶ τόπου συνεννοήθη μετὰ τοῦ δημάρχου Μυρτουντίων, ἵν' ἀνασταλῇ ἡ περαιτέρω καταστροφή.

— Διετάχθη τὸ ἐν Τουλῶνι παραμένον θωρηκτὸν *Ψαρὰ* νἀπέλθῃ εἰς Γένουαν, ἵνα παρευρεθῇ κατὰ τὰς προσεχῶς τελουμένας ἐκεῖ ἑορτὰς ἐπὶ τῇ τρακοσιοστῇ ἐπετείῳ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς.

— Ἀπῆλθεν εἰς Βιέννην, ἵνα συμβουλευθῇ τοὺς ἐκεῖ ἰατροὺς περὶ τῆς κατατρυχούσης αὐτὸν ὠταλγίας, ὁ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ὑπουργὸς κ. Κ. Κοσσονάκος.

— Ὁ πεζοπόρος κ. Κ. Παρασκευαΐδης, οὗτινος ἀνηγγείλαμεν τὴν ἐξ Ὀδησσοῦ ἀναχώρησιν, ἀφίκετο εἰς Πετρούπολιν μετὰ πεζοπορίαν ἡμερῶν τεσσαράκοντα ἐννέα. Τὸ χρονικὸν διάστημα εἶνε μεγαλήτερον κατά τι τοῦ ἀρχικῶς ὑπολογισθέντος πρὸς διάνυσιν 2,500 βερστίων, ἀλλ' ὁ πεζοπόρος ἐκωλύετο ὑπὸ τῶν ἀτελευτήτων βροχῶν, παρέμενε δὲ καὶ εἰς τὰς πόλεις ἐξ ὧν διήρχετο, ἵνα βλέπῃ τὰ ἀξιοθέατα.

— Ἀπεβίωσε καὶ ἐκηδεύθη ἐν τιμαῖς ὁ γηραιὸς συνταγματάρχης Δημήτριος Πονηρόπουλος, ἐπὶ δεκαὲξ ἔτη διατελέσας ἀρχηγὸς τοῦ πυροβολικοῦ.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Γεωργίου Κ. Γαρδίκα: *Περὶ τῶν παρ' Ἕλλησι χαιρετισμῶν ἐν παραβολῇ πρὸς τοὺς τῶν ἄλλων λαῶν.* Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ πρὸς τιμὴν τοῦ κ. Κ. Σ. Κόντου δημοσιευθέντος πανηγυρικοῦ τόμου. Ἐν Ἀθήναις Β. Τυπογραφεῖον Ν. Γ. Ἰγγλέση. 8ον σελ. 61. [Ἐὰν εἶνε ἀληθὲς τὸ «ὡς φράζεταί τις καὶ φράζει» τῶν ἀρχαίων, τὸ ὁποῖον ἀναφέρει ἐν τῷ προοιμίῳ του ὁ συγγραφεύς, ἀδύνατον μᾶς φαίνεται βιβλίον γεγραμμένον εἰς τὴν σχολαστικήν, ἀκαλαίσθητον καὶ ληκυθώδη φράσιν τοῦ

Digitized by Google

προκειμένου, νὰ ἱκανοποιῇ ὡς πρὸς τὴν φιλοσοφικήν, ἂν ὄχι εὐρεῖαν ἀλλὰ προσήκουσαν, ἐξέτασιν τοῦ θέματος καὶ νὰ πληροῖ ὁπωσδήποτε τὰ ὄνειρα τοῦ ἀναγινώσκοντος τὸν τίτλον. Καὶ οὕτω συμβαίνει, ὡς δὲν ἔχομεν ἐνταῦθα χῶρον νὰ δείξωμεν. Ἀλλὰ τὸ βιβλίον εἶνε φιλολογικὸν καὶ μάλιστα τῆς *βαρείας* φιλολογίας, εἰς τὴν ὁποίαν, καθὼς νομίζουσιν οἱ ἰδικοί μας ἐδῶ, ὅλα εἶνε ἐπιτετραμμένα.]

École Française d'Athènes : Bulletin de correspondance hellénique. *Δελτίον ἑλληνικῆς ἀλληλογραφίας*. [Τὸ ἀνὰ χεῖρας τεῦχος, παράρτημα τοῦ Δεκεμβρίου 1891, περιέχει : Institut de correspondance hellénique. II Nouvelles et correspondance—III Bibliographie-IV Tables.]

Σοσιαλιστής, ὄργανον τῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ Τουρκίᾳ σοσιαλιστῶν, ἐκδιδόμενον ὑπὸ Σταύρου Καλλέργη. Ἔτος Α' ἀρ. 12. [Μετὰ διετῆ διακοπὴν ἐπανελήφθη ἡ ἔκδοσις τοῦ περιέργου τούτου φύλλου, τὸ ὁποῖον, καθὼς διαβεβαιοῖ τοὺς ἀναγνώστας του, δὲν θὰ παύσῃ πλέον ἐκδιδόμενον, ἐκτὸς ἐὰν παύσῃ νὰ ζῇ ὁ ἱδρυτὴς αὐτοῦ.]

Ἡ παιδαγωγικὴ τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου ὑπὸ Μιχαὴλ Κ. Σακελλαροπούλου. Ἔκδοσις Δευτέρα μετὰ πολλῶν προσθηκῶν καὶ βελτιώσεων. Ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων Ἀνέστη Κωνσταντινίδου. 8ον σελ. 212 Τιμᾶται δρ. 4. [Ἄξιον ἰδίας μνείας εἶνε τὸ ἐξαίρετον καὶ εὐμέθοδον ἔργον τοῦ φιλοπόνου διευθυντοῦ τοῦ ἐν Ἑπτανήσῳ Διδασκαλείου, τὸ ὁποῖον μετ' ἐνθουσιασμοῦ γενόμενον κατὰ τὴν πρώτην ἔκδοσίν του δεκτὸν ὑπὸ τῶν διδασκόντων, ἐξεδόθη τὸ δεύτερον ἤδη φιλοκάλως, μετὰ προσθηκῶν καὶ βελτιώσεων, αἵτινες ἐξασφαλίζουσιν εἰς αὐτὸ ἔτι μᾶλλον τὴν ὑπέροχον θέσιν, ἣν κατέχει ἐν τῇ πενιχρᾷ ἡμῶν παιδαγωγικῇ φιλολογίᾳ. Ὁ συγγραφεὺς φιλοτιμούμενος νὰ καταστήσῃ αὐτὸ ἔτι μᾶλλον εὔληπτον καὶ πρακτικῶς ὠφέλιμον, ἐπήνεγκε μὲν καὶ ἐν τῇ παιδονομίᾳ καὶ τῇ ὁδηγητικῇ μεταβολάς τινας, ἀλλ' ἰδίως ἐπεξειργάσθη τὴν γενικὴν διδακτικὴν συμπληρώσας καὶ εὐρύνας τὸ περὶ μεθόδων καὶ τὸ περὶ συγκεντρώσεως τῆς διδασκαλίας κεφάλαια καὶ τὴν εἰδικὴν διδακτικήν, ἧς οἱ πρακτικοὶ κανόνες ἐνδιαφέρουσι κατ' ἐξοχὴν τοὺς ἡμετέρους διδασκάλους. Τὸ ἔργον συνιστῶμεν ἐνθέρμως].

Ἐξεδόθη τὸ 77 τεῦχος τοῦ **Ἐγκυκλοπαιδικοῦ Λεξικοῦ** περιέχον ἄρθρα ἀπὸ τοῦ *Δημοτικαὶ Ἐκλογαὶ* μέχρι τοῦ *Δίγαμμα*.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Μ. Γ. Σῦρον. Αὐτὴν τὴν φορὰν θὰ προσπαθήσωμεν νὰ σᾶς εὐχαριστήσωμεν περισσότερον.

κ. Μ. Α. Ο. Ἐνταῦθα. Εἰς αὐτὸ τὸ φύλλον ὑπάρχει ἓν τηλεφώνημα, τὸ ὁποῖον ἐνδιαφέρει καὶ σᾶς ὀλίγον... Ἐν τούτοις θὰ δημοσιευθῇ καὶ τὸ δεύτερον μετὰ τὸ πρῶτον, τὸ ὁποῖον ἴσως ἴδητε καὶ εἰς τὸ προσεχὲς φύλλον.

Κοσμοπολίτην. Ἐνταῦθα. Οὔτε Εἰσηγητὴς οὔτε Κριταὶ διωρίσθησαν εἰσέτι, οὔτε γνωρίζομεν ποῖοι θὰ διορισθοῦν.

κ. Ι. Κ. Τῆνον. Διὰ τὴν πρώτην τὰ Ἐκλεκτὰ Μυθιστορήματα, διὰ τὸν δεύτερον ἡ Διάπλασις τῶν Παίδων.

κ. Ι. Π. Κέρκυραν Ἐδόθη πρὸς στοιχειοθέτησιν. Θα ἔχετε λίαν προσεχῶς διορθώσεις καὶ ἐπιστολήν μας. Σπεύσατε ἐν τούτοις, παρακαλοῦμεν, νὰ στείλετε καὶ τὸ ὑπόλοιπον.

κ. Ι. Γ. Φ. Ἐνταῦθα Ἐλήφθη, εὐχαριστοῦμεν. Ἔχομεν ὅμως καὶ ἓν ἄλλο ἄρθρον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου συντομώτερον καὶ δὲν ἠξεύρομεν ποῖον θὰ προτιμήσωμεν.

κ. Ν. Κ. Ναύπλιον. Ἐστάλησαν ζητηθέντα φυλλάδια.

Ἀναγν. Παξούς. Ἐλήφθησαν, ἐπανελήφθη ἡ ἀποστολὴ τοῦ φύλλου ἀπὸ 1 Ἰουλ. ἐστάλη καὶ ἀπόδειξις.

κ. Δ. Β. Παρισίους. Ἐστάλη πίναξ περιεχομένων.

κ. Ν. Α. Π. Ἐλασσῶνα. Ἐστάλη ἀριθ. 26.

κ. Κ. Σ. Ν. Πρέβεζαν. Ἐστάλη καθυστ.

κ. Σ. Α. Θεσσαλονίκην. Ἐπανελήφθη ἡ ἀποστολὴ τῶν φύλλων.

κ. Α. Ε Στενήμαχον. Ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν. Ἐπιστώθη ὁ λ)σμός σας.

κ. Α. Σ. Ἀλεξάνδρειαν. Ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν.

κ. Η. Κ. Berdiansk. Ἐστάλησαν ζητηθέντα φύλλα ἅπαντα πρὸς ὑμᾶς.

κ. Θ. Χ. Τ. Τρίκκαλα. Ἐστάλησαν καθυστερούμενα, ἐπανελήφθη ἡ ἀποστολή.

κ. Κ. Α. Ρ. Κωνσταντινούπολιν. Ἠλλάγη ἡ διεύθυνσίς μας.

κ. Δ. Κ. Λάρισαν. Ἐπανελήφθη ἡ ἀποστολή.

Οἱ συνδρομηταὶ τῆς *Ἑστίας* οἱ ἀποστέλλοντες χρηματικὰ ποσὰ πρὸς πληρωμὴν τῆς συνδρομῆς των ἢ πρὸς ἀγορὰν βιβλίων παρακαλοῦνται νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὄψιν ὅτι **βουλγαρικὰ γραμματόσημα, τουρκικὰ γραμματόσημα καὶ λοιπῶν εὐρωπαϊκῶν ταχυδρομείων Ἀνατολῆς δὲν εἶνε δεκτά.**

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

20 Αὐγούστου 1892

	Ἀγορά.		*Πώλησ.*	
ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	Δρ.	Λ.	Δρ	Λ.
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο[ο.	400	—	410	—
» 120,000,000 πρὸς 5 ο]ο.	498	—	495	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο]ο.	483	—	490	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	400	—	410	—
» 30,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	—	—	–	—
» 125,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	—	—	—	—
Κτηματικαὶ ὁμολογίαι ἐθνικῆς τραπέζης 60,000,000 μετὰ λαχείου	579	—	580	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος	3325	—	3330	—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα	85	—	86	—
Τράπεζα Ἠπειροθεσσαλίας.	—	—	—	—
Βιομηχανικῆς πίστεως	67	–	68	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	120	—	121	—
Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	437	—	440	—
Σιδηροδρόμου Πελοσοννήσου	145	50	146	—
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	148	—	150	—
Ἀνωνύμου ἑταιρίας ὁ «Ἑρμῆς»	57	—	60	—
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου	80	—	85	—
Δημοσίων καὶ δημοτικῶν ἔργων	56	50	57	—
Ἑταιρίας ἐργοληψιῶν	330	—	340	—
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
Εἰκοσάφραγκον τέλος μηνὸς	—	–	—	—
Εἰκοσάφραγκον τοῖς με-.	–	—	–	—
Λίρα ὀθωμανικὴ	—	—	—	—
Λίρα ἀγγλικὴ	—	–	—	—
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον { Ἀγγλίας	35	20	35	85
Τρίμηνον { Γαλλίας	1,40	—	1,42	—
Ὄψεως { Ἀγγλίας	35	80	36	00
Ὄψεως { Γαλλίας	1,42	—	1,43	—

Digitized by Google

ΕΞΕΔΟΘΗ
ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ
ΠΕΤΡΟΥ Ν. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ

ΑΝΘΟΚΟΜΙΑ

Κομψὸς τόμος ἐκ 250 σελίδων
ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡΑΧΜΩΝ 2,50
Διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. 2,50

Ἐξεδόθη ἄρτι

ΛΕΞΙΚΟΝ ΕΛΛΗΝΟ-ΑΓΓΛΙΚΟΝ

ΥΠΟ
Α. ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ
Διερμηνέως καὶ πρωτοκολλητοῦ τοῦ Ἐπαρχιακοῦ δικαστηρίου Λευκωσίας τῆς Κύπρου.

Ἀποτελεῖται ἐκ μεγάλων σελίδων 500.
καὶ ἀποστέλλεται ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν τελῶν πρὸς τοὺς προπληρώνοντας ἡμίσειαν λίραν ἀγγλικήν, ἤτοι φράγκα χρυσᾶ 12,50 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν καὶ δραχμὰς 15 διὰ τὴν Ἑλλάδα,
ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

ΜΙΚΡΑΙ Η ΜΕΓΑΛΑΙ

ΑΓΓΕΛΙΑΙ

πρὸς δημοσίευσιν εἰς τὸ περικάλυμμα τῆς *Ἑστίας* γίνονται δεκταὶ κατ' ἰδιαιτέραν συμφωνίαν.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

Ἄνθρωπος τοῦ Κόσμου ἀθηναϊκὴ μυθιστορία δρ. 2.
Μητρυιὰ διήγημα δρ. 1.
Νικόλας Σιγαλὸς ἀθηναϊκὴ μυθιστορία δρ. 4.
Στρατιωτικὰ διηγήματα μετὰ εἰκονογραφημένου ἐξωφύλλου δρ. 1.

Τ' ἀνωτέρω πωλοῦνται εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον τῆς *Ἑστίας* ὁδὸς Σταδίου 35 καὶ εἰς τὸ Γραφεῖον τῶν *Ἐκλεκτῶν Μυθιστορημάτων* ὁδὸς Προαστείου 10. Ἀποστέλλονται δὲ πρὸς τοὺς ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν πέμποντας πρὸς τὸ Γραφεῖον τῆς *Ἑστίας* τὸ ἀντίτιμον τῇ προσθήκῃ τῶν ταχυδρομικῶν.

Κ. ΜΕΝΔΕΛΣΩΝΟΣ ΒΑΡΘΟΛΔΗ

ΟΙ ΠΕΡΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΑΓΩΝΕΣ

Ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ ὁ συγγραφεὺς ἀφηγεῖται ἐν συνόψει ὅλας τὰς ἐπαναστάσεις τῆς ἡρωϊκῆς νήσου καὶ λεπτομερῶς τὴν τοῦ 1866. Τὸ ἔργον συνεπλήρωσε λόγιός τις προσθέσας τὰ τελευταῖα συμβάντα τῶν ἐπαναστάσεων τοῦ 1887 καὶ 1889. Τὸ βιβλίον τιμᾶται φρ. 1,25 καὶ εὑρίσκεται ἐν Ὀδησσῷ ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ Π. Γ. Ζερβάτη-Περάκη καὶ ἐν Ἀθήναις ἐν τῷ γραφείῳ τῆς Ἑστίας καὶ ἐν τοῖς κυριωτέροις βιβλιοπωλείοις.
Ἀποστέλλεται ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν τελῶν.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΝ ΤΩι ΠΕΡΙΒΟΛΩι ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ

Καταρτισθὲν διὰ τελειοτάτων ὑλικῶν κομισθέντων ἐκ Γαλλίας καὶ Γερμανίας ἀναλαμβάνει τὴν ἐκτύπωσιν βιβλίων καὶ πᾶσαν ἄλλην οἱανδήποτε τυπογραφικὴν ἐργασίαν.

ΕΙΔΙΚΟΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΕΚΤΥΠΩΣΙΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

Τὸ Τυπογραφεῖον τῆς Ἑστίας ἀναλαμβάνει ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην τὴν ἐκλογὴν χάρτου, τὰς τυπογραφικὰς διορθώσεις καὶ τὴν βιβλιοδέτησιν τῶν ἐκτυπουμένων βιβλίων καὶ ἀναδέχεται τὴν ἐκτέλεσιν πάσης παραγγελίας ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—125

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Β΄. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 30 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1892 ΑΡΙΘ. 35

Ἐξεδόθη καὶ τὸ ΚΑ΄ φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ΄ Αἰῶνος

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ΄ Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Digitized by Google

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΕ ΜΙΑ ΜΟΥΜΙΑ, ποίημα ὑπὸ *Στεφάνου Μαρτζώκη*.

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ : **Χολέρα.**

ΦΟΙΤΗΤΑΙ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΑΡΧΑΙΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ, ὑπὸ *Ἀρ. Π. Κουρτίδου*.

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, μυθιστορία τῆς Κας Hannah Lynch μεταφρ. *Δ. Β.*

Ο ΦΙΛΟΣ ΜΟΥ, ὑπὸ *Μιλτιάδου Α. Οἰκονομάκη*.

Η ΟΙΚΙΑ ΕΝ Η ΕΓΡΑΦΗ Ο «ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ», ὑπὸ *Δ. Ἠλιακοπούλου*.

ΣΕ ΜΙΑ ΚΟΡΗ, (*Ἐκ τῶν τοῦ Σολωμοῦ*).

ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ : **Θεραπεία τῆς χολέρας. — Ἐμβολιασμὸς δι' ἀντιχολερικοῦ ἰοῦ,** ὑπὸ *Ἰωάν. Γ. Φλώρη*.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΧΡΟΝΙΚΑ : **Φιλολογικά, Ἐπιστημονικά.**

ΕΙΚΟΝΕΣ.

ΠΑΙΓΝΙΑ : **Ἡ πυκνότης τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος.**

ΕΙΚΟΝΕΣ

Καλὴν νύκτα. — Ἡ οἰκία ἐν ᾗ ἐγράφη ὁ «Ὕμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν». — Παίγνιον.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις 27 Αὐγούστου.

Μετὰ τὴν ἐν Αἲξ-λὲ-μπαὶν διατριβήν, ὅπου προχθὲς συνηντήθη καὶ μετὰ τοῦ Προέδρου τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας Καρνώ, προερχομένου ἐκ τῶν ἑορτῶν τοῦ Σαμπινύ, ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ἀφίκετο χθὲς τὴν 11ην τῆς νυκτὸς εἰς Παρισίους, χαιρετισθεὶς ἐν τῷ σταθμῷ ὑπὸ τῶν ἀξιωματικῶν τῆς στρατιωτικῆς ἀκολουθίας τοῦ Προέδρου.

— Τὸ παρελθὸν Σάββατον, ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῶν γενεθλίων τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλίσσης Ὄλγας, ἐψάλη ἐπίσημος δοξολογία ἐν τῷ ἐν Τατοΐῳ παρεκκλησίῳ, εἰς ἣν παρέστη ἡ Βασιλικὴ οἰκογένεια καὶ οἱ αὐλικοί. Συγχαρητήρια τηλεγραφήματα διεβιβάσθησαν ἄπειρα τῇ Βασιλίσσῃ, οἱ δ' ἐν Ἀθήναις ἐνεγράφησαν εἰς τὸ ἐν τοῖς Ἀνακτόροις βιβλίον.

— Ἐπεβλήθη ὑπὸ τοῦ Ἰατροσυνεδρίου ἐνδεκαήμερος μὲν κάθαρσις εἰς τὰς ἐκ Χάβρης καὶ Φλάνσμπουργ, λιμένος τῆς Βαλτικῆς, μέχρι τῶν Ὁλλανδικῶν συνόρων προελεύσεις, ἰατρικὴ δ' ἐπίσκεψις εἰς τὰς ἐκ Βρινδησίου καὶ Τεργέστης.

— Ἐδημοσιεύθη τὸ Β. Διάταγμα, δι' οὗ ὁρίζεται ὡς Βασιλικὴ θαλαμηγὸς ἀντὶ τῆς *Ἀμφιτρίτης* ἡ *Μπουμπουλίνα* μετασκευαζομένη πρὸς τοῦτο κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ διευθυντηρίου τοῦ Ναυστάθμου καταρτισθὲν σχέδιον.

— Ἐκ Τραπέζης, παρὰ τὸ Διακοφτόν, ἠγγέλθη ὁ θάνατος τοῦ σεβασμιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Πατρῶν καὶ Ἠλείας Χριστοπούλου Δαμασκηνοῦ, ἄγοντος τὸ ἑξηκοστὸν τῆς ἡλικίας του ἔτος. Ὁ μεταστάς, προλύτης τῆς Θεολογίας τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου, διετέλεσε καθηγητὴς τῶν Ἱερῶν ἐν τοῖς γυμνασίοις καὶ γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου μέχρι τῆς εἰς ἀρχιεπίσκοπον χειροτονίας του γενομένης τῇ 15 Ἰουνίου 1886.

— Ὁ ἐν Παρισίοις ἀποθανὼν ὁμογενὴς ἔμπορος Βασίλειος Νικολαΐδης ἐκληροδότησεν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Δημόσιον τὸ ἥμισυ περίπου τῆς περιουσίας του, ἀνερχόμενον εἰς δρ. 400,000.

— Κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐξερράγησαν ἐνταῦθα διάφοροι μικραὶ πυρκαϊαί, ἡ σημαντικωτέρα τῶν ὁποίων εἶνε ἡ τῆς ἐν ὁδῷ Αἰόλου παρὰ τὴν Χρυσοσπηλαιώτισσαν μεγάλης οἰκίας, ἰδιοκτησίας τοῦ κ. Ῥικάκη, μετὰ τῆς ὁποίας ἐκάησαν ἐπάνω καὶ κάτω ἑπτὰ ἐν ὅλῳ καταστήματα.

— Κατὰ τηλεγραφικὴν εἴδησιν ἐκ Πατρῶν καίεται τὸ δάσος τῆς Μανωλάδος τὸ ἀνῆκον εἰς τὴν Α.Β.Υ. τὸν Διάδοχον. Αἱ ζημίαι εἶνε σπουδαιόταται, φαίνεται δ' ὅτι τὸ πῦρ δὲν εἶνε τυχαῖον.

— Εἰς τὴν ἐν Σικάγῳ Παγκόσμιον Ἔκθεσιν θ' ἀποσταλοῦν ἐξ Ἑλλάδος γεωργικὰ μὲν καὶ βιομηχανικὰ προϊόντα σταφίδες, σῦκα, οἶνοι, κονιάκ, τάπητες, μεταξωτὰ ὑφάσματα κτλ. ἐκ δὲ τῶν ὀρυκτῶν μάρμαρα, σμύρις κτλ. Τὰ πρὸς τοῦτο διατεθησόμενα χρήματα θανέλθουν, καθὰ λέγεται, ἀπὸ 100—200 χιλιάδων δραχμῶν.

— Ὁ μηχανικὸς τοῦ Δήμου κ. Ζέζος κατήρτισε τὰ σχέδια τῆς συμπληρώσεως καὶ ἀνακαινίσεως τοῦ δημοτικοῦ σφαγείου, ἐν τῷ ὁποίῳ θὰ τοποθετηθῶσι καὶ δεξαμεναὶ ὕδατος, πρὸς τήρησιν τῆς ἀπαιτουμένης καθαριότητος.

— Ἄρχεται προσεχῶς ἡ ἀνανέωσις ὁλοκλήρου τοῦ σωληνωτοῦ ὑδραγωγείου τῆς πόλεως.

— Πρὸς διοχέτευσιν ποσίμου ὕδατος εἰς τὴν νῆσον Τῆνον, ὑποφέρουσαν ἐκ λειψυδρίας, ὁ ἐν Ῥωσσίᾳ Τήνιος μεγαλέμπορος κ. Ν. Φαλιέρος διέθεσεν 20,000 δραχμῶν.

— Ὁ καιρὸς παρ' ἡμῖν μετεβλήθη ἐπὶ τὸ θερμότερον. Κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐκόπασαν οἱ συνεχῶς πνέοντες ἄνεμοι, ἀνῆλθε δὲ τὸ θερμόμετρον μέχρι 31° Κ.

— Ἐξακολουθοῦσιν αἱ ἐξετάσεις πρὸς εἰσαγωγὴν νέων μαθητῶν εἰς τὴν σχολὴν τῶν Εὐελπίδων καὶ τὴν Ναυτικὴν τῶν Δοκίμων.

Ἀγγέλλεται ἐξ Ἀλεξανδρείας ὁ θάνατος ἐξόχου Ἕλληνος λογίου, τοῦ ἰατροῦ **Τάσσου Νερούτσου,** γόνου ἀρχαίας ἀθηναϊκῆς οἰκογενείας ἀπὸ δεκαετίας ἀποκατεστημένου ἐν Αἰγύπτῳ ἔνθα διέπρεπεν ὡς ἐπιστήμων καὶ ὡς ἀρχαιολόγος. Ἡ «Τοπογραφία τῆς ἀρχαίας Ἀλεξανδρείας» καὶ τὸ δημοσιευθὲν μέρος τῶν «Χριστιανικῶν Ἀθηνῶν» ἠσφάλισαν αὐτῷ φήμην σπανίαν οὐ μόνον παρ' ἡμῖν ἀλλὰ καὶ ἐν Εὐρώπῃ. Ἡ *Ἑστία*, τὴν ὁποίαν ἐτίμησε διὰ τῆς συνεργασίας του ὁ ἀνήρ, θὰ κάμῃ περὶ αὐτοῦ ἐκτενέστερον λόγον προσεχῶς.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Ἐπίτομος Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία ἀπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μέχρις Ἁλώσεως τῆς Κων]πόλεως, πρὸς χρῆσιν τῶν Σχολείων ὑπὸ Φιλαρέτου Βαφείδου, Μητροπολίτου Καστορίας. Ἐν Κων]πόλει, 1892. Ἀδελφοὶ Δεπάστα ἐκδόται. Τύποις Ν. Γ. Κεφαλίδου 16ον σελ. 304. Τιμᾶται γροσ. 10. [Ἡ ἀνὰ χεῖρας εἶνε δευτέρα ἔκδοσις ἐπιδιωρθωμένη τῆς κατὰ τὸ 1884 ἐκδοθείσης τὸ πρῶτον *Ἐπιτόμου Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας* τοῦ κ. Βαφείδου, ἀρχιμανδρίτου τότε καὶ καθηγητοῦ τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς. Εὐμεθόδως συντεταγμένη ἐπὶ τῇ βάσει Γερμανικῶν πηγῶν καὶ κατ' ἐπιτομὴν ἐκ τῆς διτόμου ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας τοῦ αὐτοῦ εὐπαιδεύτου συγγραφέως, εἶνε βιβλίον χρησιμώτατον ὄχι μόνον διὰ τὴν νεολαίαν τῶν

Digitized by Google

σχολείων ἀλλὰ καὶ διὰ πάντα Ἕλληνα ἐπιθυμοῦντα νἀναγνώσῃ εἰς τὴν γλῶσσάν του τὴν ἐνδιαφέρουσαν ἱστορίαν τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας πιστῶς, γλυφυρῶς, καί, ὅπερ σπάνιον δι' ἔργον κληρικοῦ, μετριοπαθῶς συντεταγμένην.]

Περὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἀριστοτέλους, ἀνατύπωσις ἐκ τῆς *Ἑλλάδος* τοῦ Ἀμστελοδάμου, ᾗ ἕπονται δύο παραρτήματα 1) *περὶ τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων* 2) *περὶ τοῦ φιλελληνισμοῦ τῶν Ῥωμαίων*, ὑπὸ Μαργαρίτου Γ. Δήμιτσα.

Εὐαγγελία Παρασκευοπούλου, σκιαγραφία ὑπὸ Δ. Ι. Κ. ἐκδιδομένη ὑπὸ τῆς «Φύσεως» Ἐν Ἀθήναις τύποις Ἀνέστη Κωνσταντινίδου. 16ον σελ. 32. [Μεθ' ὅλην της τὴν ὑπερβολὴν καὶ τὴν ἀπειρίαν ἡ ἐν λόγῳ σκιαγραφία ἀναγινώσκεται μετ' ἐνδιαφέροντος, ὡς παρέχουσα πολλὰς λεπτομερείας περιέργους τοῦ πολυταράχου βίου τῆς σκηνικῆς καλλιτέχνιδος, ἧς προτάσσεται καὶ ἡ εἰκών.]

Ἀγγέλλονται :

«Τὸ Μαστίγιον» πολιτικοσατυρικὴ ἐφημερὶς τρὶς τῆς ἑβδομάδος ἐκδοθησομένη ἀπὸ 15 Σεπτεμβρίου, ἐν Ἀθήναις.

«Ἡ Αὐτοκτονία» δρᾶμα τοῦ Ἰταλοῦ Φερράρη κατὰ μετάφρασιν Γ. Κ. Σφήκα μετὰ βιογραφίας τοῦ συγγραφέως ὑπὸ Σ. Δὲ Βιάζη. Ἐν Ζακύνθῳ, ἐκδότης Γ. Λογοθέτης.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Μ. Λ. Μ. Γαλάζιον. Στέλλεται ὑμῖν ὁ ἀριθ. 31. Ὡς πρὸς τὸ ἄλλο ζήτημα ἐπιτρέψατέ μας νὰ συμμεριζώμεθα τὴν ἰδέαν τοῦ Ἀντιλάλου, ὁ ὁποῖος φρονεῖ ἀπεναντίας ὅτι ἂν μᾶς ἔμεινεν ἴσα-ἴσα τίποτε ἱκανὸν νὰ μᾶς συστήσῃ εἰς τοὺς ξένους καὶ νὰ ἐμπνεύσῃ κάποιαν ἐλπίδα περὶ τῆς βελτιώσεώς μας, εἶνε ἡ παρρησία, μετὰ τῆς ὁποίας ἀνομολογοῦμεν ἀπό τινος τὰς ἐλλείψεις μας. Τὸ νὰ θέλωμεν νὰ τὰς ἀποκρύψωμεν καὶ ἀνωφελὲς εἶνε πλέον καί . . . ἀδύνατον.

κ. Ι. Π. Κέρκυραν. Ἐλήφθη συνέχεια· σᾶς ἐγράψαμεν.

κ. Θ. Μ. Bacaciuni. Διωρθώθη τυπογρ λάθος.

κ. Ι. Γ. Β. Ἡράκλειον. Πρὸς 8 δρ. ἕκαστον. Ἐλήφθησαν παρὰ τοῦ κ. Α. Κ. φρ. 60.

κ. Ι. Κ. Ἰωάννινα. Ἐστάλη ἀριθ. 31. Βιβλ. Σφ τιμ. φρ. 2. Ν. Κυνθ, φρ. 3.50.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

Ἄνθρωπος τοῦ Κόσμου ἀθηναϊκὴ μυθιστορία δρ. 2.

Μητρυιὰ διήγημα δρ. 1.

Νικόλας Σιγαλὸς ἀθηναϊκὴ μυθιστορία δρ. 4.

Στρατιωτικὰ διηγήματα μετὰ εἰκονογραφημένου ἐξωφύλλου δρ. 1.

Τ' ἀνωτέρω πωλοῦνται εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον τῆς *Ἑστίας* ὁδὸς Σταδίου 35 καὶ εἰς τὸ Γραφεῖον τῶν *Ἐκλεκτῶν Μυθιστορημάτων* ὁδὸς Προαστείου 10. Ἀποστέλλονται δὲ πρὸς τοὺς ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν πέμποντας πρὸς τὸ Γραφεῖον τῆς *Ἑστίας* τὸ ἀντίτιμον τῇ προσθήκῃ τῶν ταχυδρομικῶν.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

27 Αὐγούστου 1892

	Ἀγορὰ.		*Πώλησ.*	
ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	Δρ.	Λ.	Δρ.	Λ.
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο[ο. . .	400	—	405	—
» 120,000,000 πρὸς 5 ο]ο. . .	485	—	495	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο]ο. . .	480	—	490	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο]ο. . .	400	—	405	—
» 30,000,000 πρὸς 4 ο]ο. . .	—	—	—	—
» 125,000,000 πρὸς 4 ο]ο. . .	—	—	—	—
Κτηματικαὶ ὁμολογίαι ἐθνικῆς τραπέζης 60,000,000 μετὰ λαχείου . .	579	—	580	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος . .	3090	—	3100	—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . .	74	—	75	—
Τράπεζα Ἠπειροθεσσαλίας. . . .	—	—	—	—
Βιομηχανικῆς πίστεως	67	50	68	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	116	—	117	—
Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Πειραιῶς .	434	—	438	—
Σιδηροδρόμου Πελοσοννήσου . . .	138	—	139	—
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	144	—	145	—
Ἀνωνύμου ἑταιρίας ὁ «Ἑρμῆς» . .	—	—	—	—
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου . . .	80	—	85	—
Δημοσίων καὶ δημοτικῶν ἔργων . .	55	—	56	—
Ἑταιρίας ἐργοληψιῶν	330	—	340	—
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
Εἰκοσάφραγκον τέλος μηνός . . .	—	—	—	—
Εἰκοσάφραγκον τοῖς μετ.	—	—	—	—
Λίρα ὀθωμανικὴ	—	—	—	—
Λίρα ἀγγλικὴ	—	—	—	—
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον { Ἀγγλίας	35	50	36	40
Τρίμηνον { Γαλλίας	1,42	20	1,44	—
Ὄψεως { Ἀγγλίας	36	10	36	55
Ὄψεως { Γαλλίας	1,44	—	1,45	—

ΜΙΚΡΑΙ Η ΜΕΓΑΛΑΙ

ΑΓΓΕΛΙΑΙ

πρὸς δημοσίευσιν εἰς τὸ περικάλυμμα τῆς *Ἑστίας* γίνονται δεκταὶ κατ' ἰδιαιτέραν συμφωνίαν.

ΕΞΕΔΟΘΗ

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΠΕΤΡΟΥ Ν. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ

ΑΝΘΟΚΟΜΙΑ

Κομψὸς τόμος ἐκ 250 σελίδων

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡΑΧΜΩΝ 2,50

Διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. 2,50

Digitized by Google

ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΡΙΚΟΥΠΗ

φωτοτυπικαὶ καλλιτεχνικώτατα ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τῆς **Ἑστίας** ἀποστέλλονται ἀντὶ *5 δραχμῶν* εἰς τὸ Ἐσωτερικὸν καὶ *5 χρ. φράγκων* εἰς τὸ Ἐξωτερικὸν **ἑκάστη ἑκατοντὰς ταχυδρομικῶς ἐπὶ συστάσει.**

Ἐξεδόθη ἄρτι

ΛΕΞΙΚΟΝ ΕΛΛΗΝΟ-ΑΓΓΛΙΚΟΝ

ΥΠΟ

Α. ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ

Διερμηνέως καὶ πρωτοκολλητοῦ τοῦ Ἐπαρχιακοῦ δικαστηρίου Λευκωσίας τῆς Κύπρου.

Ἀποτελεῖται ἐκ μεγάλων σελίδων 500. καὶ ἀποστέλλεται ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν τελῶν πρὸς τοὺς προπληρώνοντας ἡμίσειαν λίραν ἀγγλικήν, ἤτοι φράγκα χρυσᾶ 12,50 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν καὶ δραχμὰς 15 διὰ τὴν Ἑλλάδα,

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Οἱ συνδρομηταὶ τῆς *Ἑστίας* οἱ ἀποστέλλοντες χρηματικὰ ποσὰ πρὸς πλήρωμὴν τῆς συνδρομῆς των ἢ πρὸς ἀγορὰν βιβλίων παρακαλοῦνται νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὄψιν ὅτι **βουλγαρικὰ γραμματόσημα, τουρκικὰ γραμματόσημα καὶ λοιπῶν εὐρωπαϊκῶν ταχυδρομείων Ἀνατολῆς δὲν εἶνε δεκτά.**

Κ. ΜΕΝΔΕΛΣΩΝΟΣ ΒΑΡΘΟΛΔΗ

ΟΙ ΠΕΡΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΑΓΩΝΕΣ

Ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ ὁ συγγραφεὺς ἀφηγεῖται ἐν συνόψει ὅλας τὰς ἐπαναστάσεις τῆς ἡρωϊκῆς νήσου καὶ λεπτομερῶς τὴν τοῦ 1866. Τὸ ἔργον συνεπλήρωσε λόγιός τις προσθέσας τὰ τελευταῖα συμβάντα τῶν ἐπαναστάσεων τοῦ 1887 καὶ 1889. Τὸ βιβλίον τιμᾶται φρ. 1,25 καὶ εὑρίσκεται ἐν Ὀδησσῷ ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ Π. Γ. Ζερβάτη-Περάκη καὶ ἐν Ἀθήναις ἐν τῷ γραφείῳ τῆς Ἑστίας καὶ ἐν τοῖς κυριωτέροις βιβλιοπωλείοις.

Ἀποστέλλεται ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν τελῶν.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΝ ΤΩι ΠΕΡΙΒΟΛΩι ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ

Καταρτισθὲν διὰ τελειοτάτων ὑλικῶν κομισθέντων ἐκ Γαλλίας καὶ Γερμανίας ἀναλαμβάνει τὴν ἐκτύπωσιν βιβλίων καὶ πᾶσαν ἄλλην οἱανδήποτε τυπογραφικὴν ἐργασίαν.

ΕΙΔΙΚΟΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΕΚΤΥΠΩΣΙΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

Τὸ Τυπογραφεῖον τῆς Ἑστίας ἀναλαμβάνει ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην τὴν ἐκλογὴν χάρτου, τὰς τυπογραφικὰς διορθώσεις καὶ τὴν βιβλιοδέτησιν τῶν ἐκτυπουμένων βιβλίων καὶ ἀναδέχεται τὴν ἐκτέλεσιν πάσης παραγγελίας ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.

Εἰς τὸ Τυπογραφεῖον τῆς Ἑστίας ἀνετέθη ἡ ἀντιπροσωπεία ἐν Ἑλλάδι τῶν ἑξῆς γερμανικῶν οἴκων τυπογραφικῶν εἰδῶν: Τοῦ ἐν Λειψίᾳ ἐργοστασίου τυπογραφικῆς καὶ λιθογραφικῆς μελάνης Berger und Wirth, τοῦ ἐν Βυρτσβούργῳ ἐργοστασίου τῶν τελειοτέρων μηχανικῶν πιεστηρίων König und Bauer καὶ τοῦ ἐν Βερολίνῳ μεγάλου οἴκου ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν τυπογραφικῶν εἰδῶν ὁ *Γουτεμβέργιος* (Gutenberg Haus) τοῦ κ. Franz Franke.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—128

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Β'. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 6 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1892 ΑΡΙΘ. 36

Ἐξεδόθη καὶ τὸ ΚΑ' φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ' Αἰῶνος

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΑΛΑΙΑΙ ΑΘΗΝΑΙ: Η ΔΟΥΚΙΣΣΑ ΤΗΣ ΠΛΑΚΕΝΤΙΑΣ, ὑπὸ *Θεοδώρου Βελλιανίτου.*

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ: **Διαγωνισμοί.**

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΩΝ ΡΙΠΙΔΙΩΝ, ὑπὸ *Ν. Ζ.*

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, μυθιστορία τῆς Κας Hannah Lynch, μεταφρ. *Δ. Β.*

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ: **Ἑλληνικὸν Ἀναγνωσματάριον,** ὑπὸ *Κωστῆ Παλαμᾶ.*

ΠΟΙΗΤΙΚΑΙ ΑΠΑΡΧΑΙ: Ο ΔΙΑΒΑΤΗΣ, ὑπὸ *Π. Α. Σάλμα.* — Η ΚΑΠΠΑΡΗ, ὑπὸ *Δημ. Στάη.* — Σ' ΕΝΑ ΛΕΥΚΩΜΑ, ὑπὸ *Α. Βράνα.* — 'ΣΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΗΣ, ὑπὸ *Μ. Α. Μαλακάση.*

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ.

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Ἀρχαιολογικά, Φιλολογικά, Ἐπιστημονικά, Καλλιτεχνικά, Θεατρικά.**

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ὁ Καθρέπτης. — Δύο εἰκόνες ἐκ τοῦ ἄρθρου «Ἱστορία καὶ κατασκευὴ τῶν ῥιπιδίων».

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις, 3 Σεπτεμβρίου.

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ἀνεχώρησεν ἐκ Παρισίων, διευθυνόμενος διὰ Βιέννης εἰς Γμοῦνδεν. Ἡ Α. Μ. θὰ κατέλθῃ εἰς Ἀθήνας πρὸ τῆς 12 Σεπτεμβρίου, τῆς ἐπετείου τοῦ θανάτου τῆς βασιλόπαιδος Ἀλεξάνδρας.

— Ἡ Α. Β. Υ. ὁ βασιλόπαις Νικόλαος εὑρίσκεται πρό τινων ἡμερῶν χάριν κυνηγεσίας ἐπὶ τοῦ Σουνίου, ὅπου πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν παρατυγχάνει καὶ ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ἰταλίας καὶ ἄλλοι τινὲς κυνηγοὶ ἐξ Ἀθηνῶν.

— Ἡ ὑγεία τῆς πόλεως διατηρεῖται λαμπρά. Κατὰ τὸν λήξαντα μῆνα ἀπέθανον ἐν Ἀθήναις ἐκ τῶν συνήθων ἀσθενειῶν ἄτομα ἐν ὅλῳ 167 ἀπέναντι 178 ἀποθανόντων κατὰ τὸν Αὔγουστον τοῦ παρελθόντος ἔτους.

— Ὁ εἰσαγγελεὺς τῶν ἐνταῦθα πλημμελειοδικῶν ἀπηύθυνε κλήσεις πρὸς ὅλους τοὺς ὑπευθύνους συντάκτας τῶν ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων, καθ' ὧν ὑπάρχουσι μηνύσεις ἐπὶ δημοσιεύσει διατριβῶν ἐπιληψίμων καὶ ὥρισεν ὡς δικάσιμον τὴν 18 τρέχοντος. Οὕτως ἐνεργῶν ὁ κ. εἰσαγγελεὺς φρονεῖ ὅτι προλαμβάνει τὰς ἐκ προσβλητικῶν δημοσιεύσεων προκαλουμένας αὐτοδικίας.

— Ἐξήγειρε τὴν κοινὴν ἀγανάκτησιν τὸ ἐσχάτως ἀποκαλυφθὲν δικαστικὸν ἔγκλημα, ἡ ἐξαφάνισις δηλαδὴ μιᾶς ἀποφάσεως τοῦ Πρωτοδικείου δημοσιευμένης καὶ ἀντικατάστασις αὐτῆς δι' ἄλλης ἐναντίου περιεχομένου. Αἱ μέχρι τοῦδε ἀνακρίσεις ἐπιρρίπτουσιν ὁλόκληρον τὴν εὐθύνην ἐπὶ τοῦ γραφέως Βαρβουτσοπούλου ὅστις καὶ προεφυλακίσθη.

— Μετὰ τὴν διακοπὴν τῆς πρὸς αὐτὸ χρηματικῆς χορηγίας τῆς Κυβερνήσεως, τὸ ἐνταῦθα «Μεσημβρινὸν Πρακτορεῖον» θὰ παύσῃ λειτουργοῦν, ἐλήφθη δὲ ἤδη πρόνοια περὶ ἐξακολουθήσεως τῆς τηλεγραφικῆς ὑπηρεσίας καὶ τῆς μεταδόσεως τῶν τηλεγραφικῶν ἐξ Εὐρώπης νέων δι' ἄλλου μέσου.

— Ἀπὸ τῆς μεσημβρίας τῆς χθές, ὅτε ἐλήφθησαν τηλεγραφήματα ἐκ Λονδίνου ἀγγέλλοντα ὅτι ἀνετιμήθησαν κατὰ τρεῖς λίρας τὰ ἑλληνικὰ χρεώγραφα, ἐγένοντο ζωηραὶ πράξεις ἐν τῷ παρ' ἡμῖν Χρηματιστηρίῳ ἐπὶ τῶν διαφόρων ἀξιῶν, αἱ ὁποῖαι ὑψώθησαν κατὰ δέκα μονάδας ἑκάστη.

— Ἀποπερατωθείσης τῆς ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Φάληρον διπλῆς γραμμῆς τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς-Ἀθηνῶν, ἐγένετο προχθὲς ἡ δοκιμὴ τοῦ τμήματος τούτου, παρακολουθοῦντος τὴν ἐπιθεώρησιν τοῦ νομομηχανικοῦ κ. Ἰσηγόνη. Ἐλπίζεται ὅτι κατὰ τὴν ἑβδομάδα ταύτην ἡ γραμμὴ θὰ τεθῇ εἰς χρῆσιν τοῦ κοινοῦ, ἀναχωρούσης κατὰ τέταρτον ἑκάστης ἁμαξοστοιχίας.

— Κατὰ νεωτάτας εἰδήσεις ἐκ Βιέννης ἡ ὑγεία τοῦ ἐπὶ τῆς Παιδείας ὑπουργοῦ κ. Κ. Κοσσονάκου βελτιοῦται εὐτυχῶς ὁσημέραι. Ἡ καταρροὴ τῶν ὤτων ἐμειώθη ἐπαισθητῶς, ἐλπίζεται δὲ ταχεῖα ἡ πλήρης αὐτῶν θεραπεία.

— Διὰ Β. Διατάγματος ἀπηγορεύθη ἀπολύτως ἡ εἰς τὸ Κράτος εἰσαγωγὴ ταχυδρομικῶν δεμάτων καὶ δειγμάτων ἄνευ ἀξίας ἐκ πασῶν τῶν χωρῶν, εἰς τὰς προελεύσεις τῶν ὁποίων, εἴτε ἁπάσας εἴτε μερικάς, ἔχει ἐπιβληθῆ ἐπιχόλερος ἢ ἐπιτηρητικὴ κάθαρσις. Κατὰ τοῦ μέτρου τούτου, λίαν αὐστηροῦ, διεμαρτυρήθη ὁ παρ' ἡμῖν ἐμπορικὸς κόσμος ὁ ἐξ αὐτοῦ κυρίως ζημιούμενος.

— Ἐδημοσιεύθησαν δημοδιδασκαλικαί τινες μεταβολαί, μέλλουσι δὲ νὰ δημοσιευθῶσι καὶ ἄλλαι ἀκόμη πλεῖσται. Ἡ ἀναστάτωσις φέτος εἰς τὸν δημοδιδασκαλικὸν κλάδον εἶνε μεγάλη, ἐφαρμοζομένου τοῦ νέου νόμου, καθ' ὃν ὁ ἀριθμὸς τῶν δημοδιδασκάλων θὰ εἶνε ἀνάλογος πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν κατοίκων καὶ τῶν μαθητῶν ἑκάστης κοινότητος.

— Ἔληξαν αἱ ἐξετάσεις τῶν διὰ τὴν Σχολὴν τῶν Εὐελπίδων διαγωνιζομένων, ἐξ ὧν ἐπέτυχον κατὰ σειρὰν οἱ κατωτέρω δεκαέξ: 1) Μιχαλακόπουλος, 2) Βενετσανόπουλος, 3) Βοτίλιας, 4) Κρίτσας, 5) Γονατᾶς, 4) Φραγκόπουλος, 7) Σκυρός, 8) Μαυρομιχάλης, 9) Βερνάρδος, 10) Καραϊσκάκης, 11) Ῥόδιος, 12) Οἰκονόμου, 13) Δάσιος, 14) Μπουκουβάλας, 15) Κανακάρης καὶ 16) Καρυτσινός. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτων ἡ Ἐξεταστικὴ ἐπιτροπή, ἔχουσα ὑπ' ὄψει τὴν καθ' ἑκατοστά τινα μόνον διαφορὰν ἐν τῷ βαθμῷ τῶν τεσσάρων ἐπιλαχόντων, συνέστησεν εἰς τὸν ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν τὴν εἰσαγωγὴν καὶ τούτων εἰς τὴν Σχολήν, ὑπαρχουσῶν 32 θέσεων κενῶν. Ἐκ δὲ τῶν διαγωνισθέντων εἰς τὴν Σχολὴν τῶν Δοκίμων ἐπέτυχον κατὰ σειρὰν οἱ ἑξῆς: 1) Μπλατσούκας, 2) Ἀθανασιάδης, 3) Παπαλεξόπουλος, 4) Βότσης, 5) Γονατᾶς, 6) Παπαζαφειρόπουλος, 7) Δαμασκηνὸς καὶ 8) Πάγκαλος.

— Κατ' εἰδήσεις ἐκ Ζακύνθου συνεκλόνισαν κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας τὴν νῆσον σεισμοὶ ἀλλεπάλληλοι, ἐνσπείραντες τὸν πανικὸν εἰς τοὺς κατοίκους, οἵτινες ἐπὶ νύκτας συνεχεῖς ἐκοιμῶντο εἰς τὸ ὕπαιθρον. Κατὰ τὸν ἐκεῖ σεισμολόγον Φόρστερ, Διευθυντὴν τοῦ Ἀγγλικοῦ Τηλεγραφείου, οἱ σεισμοὶ εἶνε τοπικοί, ἔχοντες τὸ κέντρον εἰς ἀπόστασιν πέντε μόνον μιλλίων ἀπὸ τῆς νήσου.

— Τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν ἔλουσε τὴν πόλιν μας βροχὴ ῥαγδαιοτάτη, ἥτις, ὡς ἠγγέλθη ἐκ πολλῶν ἐπαρχιῶν, ἦτο γενικὴ καθ' ὅλον σχεδὸν τὸ Κράτος, ἀρκετὴν ἐπενεγκοῦσα ζημίαν εἰς τὰς ἀμπέλους. Οἱ ἐν Ἀθήναις μετὰ τὴν βροχὴν ἀπηλαύσαμεν μίαν τῶν ὡραιοτέρων δύσεων, ὡς ἐκ τοῦ ὠχροῦ κιτρίνου χρώματος τοῦ ἡλίου καὶ ἓν οὐράνιον τόξον διπλοῦν, σχηματισθὲν ὑπεράνω τοῦ Λυκαβηττοῦ, ἐκτάκτου λαμπρότητος.

— Κατὰ τὸν ἐν Πάτραις μεσίτην κ. Γ. Ἀναγνωστόπουλον Γερήνιον, ἡ ἐφετεινὴ ἐσοδεία τῆς σταφίδος καθ' ἅπαν τὸ κράτος θὰ ἀνέλθῃ εἰς Τ. 110—115,000.

Digitized by Google

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Αἱ Μοῦσαι, δεκαπενθήμερον περιοδικὸν ἀνάγνωσμα, τῇ συμπράξει διαφόρων λογίων ὑπὸ Λεωνίδου Χ. Ζώη. Ἔτος Α΄. ἀριθ. 1. (1 Σεπτεμβρίου) ἐν Ζακύνθῳ, τύποις Σ. Καψοκεφάλου. [Τὸ πρῶτον τοῦτο τεῦχος τοῦ νέου τῆς Ζακύνθου περιοδικοῦ περιέχει ὕλην ποικίλην καὶ ἀξιανάγνωστον ὑπὸ τῶν κ. κ. Σ. Δὲ Βιάζη, Π. Χιώτου, Γ. Κ. Σφῆκα, Δ. Ι. Μάργαρη, Σ. Μαρτζώκη κτλ. Τιμὴ συνδρομῆς ἐτησίως διὰ τὰς Ἀθήνας δρ. 7].

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Π. Σ. Ἄρταν. Ἐλήφθησαν εὐχαριστοῦμεν. Ἐστάλη ἀπόδειξις ἐντὸς τοῦ φύλλου.

κ. Ν. Τσ. Καρβασαρᾶν. Ἠλλάγη ἡ διεύθυνσίς σας.

κ. Χ. Τ. Πρέβεζαν. Ἐστάλησαν. Ὑπο. Ἐρ . . . ἐστάλη ἓν ἀντ νέας ἐκδ. πωλ. θέντος τοῦ παλαιοῦ.

κ. Δ. Κ. Φλαμπουράρη Ἐστάλησαν ζητηθέντα φυλλάδια.

κ. Χ. Γ. Ν. Λίβερπουλ. Ἐστάλησαν καθυστερ ἀριθ. Ἑστίας καὶ κατάλογος κληρ. ὁμολ...

κ. Π. Κ. Λάρισαν. Ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν.

Ἀρχιμ Σ. Ταϊγάνιον. Ἠλλάξαμεν τὴν διεύθυνσίν σας.

κ. Ι. Μ. Λέρον Ἠλλάγη ἡ διεύθυνσίς σας.

Μῆτρον Π. Ἐνταῦθα. Εἶνε ἀνάγκη νά σας ἴδωμεν. Λάβετε τὴν καλωσύνην νά μας ζητήσετε.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

3 Σεπτεμβρίου 1892

ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	Ἀγορά.		Πώλησ.	
	Δρ.	Λ.	Δρ.	Λ.
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο[ο.	390	—	400	—
» 120,000,000 πρὸς 5 ο]ο.	460	—	470	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο]ο.	450	—	460	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	490	—	400	—
» 30,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	—	—	—	—
» 125,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	—	—	—	—
Κτηματικαὶ ὁμολογίαι ἐθνικῆς τραπέζης 60,000,000 μετὰ λαχείου	571	—	572	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος	3035	—	3040	—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα	66	—	67	—
Τράπεζα Ἠπειροθεσσαλίας.	—	—	—	—
Βιομηχανικῆς πίστεως	63	50	64	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	113	50	114	—
Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	425	—	427	—
Σιδηροδρόμου Πελοποννήσου	124	—	125	—
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	133	—	134	—
Ἀνωνύμου ἑταιρίας ὁ «Ἑρμῆς»	—	—	—	—
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου	80	—	85	—
Δημοσίων καὶ δημοτικῶν ἔργων	44	—	45	—
Ἑταιρίας ἐργοληψιῶν	330	—	340	—
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
Εἰκοσάφραγκον τέλος μηνός	—	—	—	—
Εἰκοσάφραγκον τοῖς μετ.	—	—	—	—
Λίρα ὀθωμανικὴ	—	—	—	—
Λίρα ἀγγλικὴ	—	—	—	—
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον Ἀγγλίας	35	70	36	35
Τρίμηνον Γαλλίας	1,42	—	1,43	75
Ὄψεως Ἀγγλίας	36	20	36	50
Ὄψεως Γαλλίας	1,44	—	1,44	75

ΤΟ ΚΑΛΛΙΣΤΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

LA REVUE DES REVUES

τὸ ὁποῖον ἔχει προορισμὸν νὰ κρατῇ ἐνημέρους εἰς τὴν παγκόσμιον πνευματικὴν κίνησιν τοὺς ἀναγνώστας του, ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ τοῦδε ἐν Ἑλλάδι μόνον

ΥΠΟ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

ἥτις ἀναλαμβάνει τὴν ἐγγραφὴν συνδρομητῶν ἐπὶ τῇ πληρωμῇ **δραχμῶν 20** κατ' ἔτος διὰ τὴν Ἑλλάδα, διότι ἡ ἐτησία συνδρομή του εἶνε φράγκα χρυσᾶ 16.

Ἡ Revue des Revues ἐκδίδεται κατὰ μῆνα εἰς ὀγκώδη τεύχη σχήματος περίπου ὡς τῆς *Ἑστίας* καὶ ἐπὶ ἐκλεκτοῦ χάρτου.

Ἡ Revue des Revues ἀναγινώσκεται εὐχαρίστως ὑπὸ παντὸς φιλαναγνώστου, ἀλλ' εἶνε ἰδίως χρησιμωτάτη εἰς τοὺς λογίους καὶ ἐπιστήμονας, οἵτινες διὰ ταύτης παρακολουθοῦσι τὰ σχετικὰ πρὸς τὸν κλάδον ἑκάστου δημοσιεύματα, διότι

Ἡ REVUE DES REVUES **συνοψίζει πᾶν ὅ,τι ἄξιον λόγου δημοσιεύουν ὅλαι αἱ ἄλλαι** REVUES **τῆς ὑφηλίου.**

Ἡ Revues des Revues ἤρχισε νὰ ἐκδίδεται πρὸ τριετίας, ἔτυχε δὲ ἀρίστης ὑποδοχῆς ὑπὸ τῶν ἐπιφανεστέρων Γάλλων λογίων ὡς μαρτυροῦν τὰ ἐξ ἐπιστολῶν αὐτῶν πρὸς τὴν Διεύθυνσίν της ἀποσπάσματα :

. . . Je vous souhaite beaucoup de succès... En prenant tout ce qu' il y a de mieux dans les Revues, vous éliminerez non seulement les articles ennuyeux, mais ce qui reste d' ennuyeux dans un bon article.

JULES SIMON (de l' Acad. franç.)

. . . Avec votre Revue, on saura tout tout de suite. A. DUMAS (de l' Acad. franç.)

. . . La Revue des Revues est basée sur une idée excellente, et rien n'est plus utile, que ce résumé mensuel du mouvement de l'esprit humain.

JULES CLARETTIE (de l'Acad. franç.)

. . . J' y applaudis de tout mon cœur.

COPPÉE (de l' Acad. franç.)

. . . Rien ne sera plus intéressant, rien ne sera plus utile que ce résumé mensuel du mouvement de l' esprit humain.

EMILE ZOLA.

Οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταὶ τῆς Revue des Revues, ἣν συνιστῶμεν ἐνθύμως εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας, ἃς ἀποστείλωσι δραχμὰς 20 δι' ἐπιστολῆς συστημένης πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς *Ἑστίας* καὶ θὰ λαμβάνωσι τὰ τεύχη κατὰ μῆνα ἀπ' εὐθείας ἐκ Παρισίων.

ΜΙΚΡΑΙ Η ΜΕΓΑΛΑΙ

ΑΓΓΕΛΙΑΙ

πρὸς δημοσίευσιν εἰς τὸ περικάλυμμα τῆς *Ἑστίας* γίνονται δεκταὶ κατ' ἰδιαιτέραν συμφωνίαν.

Digitized by Google

ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΡΙΚΟΥΠΗ

φωτοτυπικαὶ καλλιτεχνικώτατα ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τῆς **Ἑστίας** ἀποστέλλονται ἀντὶ *5 δραχμῶν* εἰς τὸ Ἐσωτερικὸν καὶ *5 χρ. φράγκων* εἰς τὸ Ἐξωτερικὸν **ἑκάστη ἑκατοντὰς ταχυδρομικῶς ἐπὶ συστάσει.**

Ἐξεδόθη ἄρτι

ΛΕΞΙΚΟΝ ΕΛΛΗΝΟ-ΑΓΓΛΙΚΟΝ

ΥΠΟ

Α. ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ

Διερμηνέως καὶ πρωτοκολλητοῦ τοῦ Ἐπαρχιακοῦ δικαστηρίου Λευκωσίας τῆς Κύπρου.

Ἀποτελεῖται ἐκ μεγάλων σελίδων 500. καὶ ἀποστέλλεται ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν τελῶν πρὸς τοὺς προπληρώνοντας ἡμίσειαν λίραν ἀγγλικήν, ἤτοι φράγκα χρυσᾶ 12,50 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν καὶ δραχμὰς 15 διὰ τὴν Ἑλλάδα,

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Οἱ συνδρομηταὶ τῆς *Ἑστίας* οἱ ἀποστέλλοντες χρηματικὰ ποσὰ πρὸς πληρωμὴν τῆς συνδρομῆς των ἢ πρὸς ἀγορὰν βιβλίων παρακαλοῦνται νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὄψιν ὅτι **βουλγαρικὰ γραμματόσημα, τουρκικὰ γραμματόσημα καὶ λοιπῶν εὐρωπαϊκῶν ταχυδρομείων Ἀνατολῆς δὲν εἶνε δεκτά.**

Κ. ΜΕΝΔΕΛΣΩΝΟΣ ΒΑΡΘΟΛΔΗ

ΟΙ ΠΕΡΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΑΓΩΝΕΣ

Ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ ὁ συγγραφεὺς ἀφηγεῖται ἐν συνόψει ὅλας τὰς ἐπαναστάσεις τῆς ἡρωϊκῆς νήσου καὶ λεπτομερῶς τὴν τοῦ 1866. Τὸ ἔργον συνεπλήρωσε λόγιός τις προσθέσας τὰ τελευταῖα συμβάντα τῶν ἐπαναστάσεων τοῦ 1887 καὶ 1889. Τὸ βιβλίον τιμᾶται φρ. 1,25 καὶ εὑρίσκεται ἐν Ὀδησσῷ ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ Π. Γ. Ζερβάτη-Περάκη καὶ ἐν Ἀθήναις ἐν τῷ γραφείῳ τῆς Ἑστίας καὶ ἐν τοῖς κυριωτέροις βιβλιοπωλείοις.

Ἀποστέλλεται ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν τελῶν.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΝ ΤΩι ΠΕΡΙΒΟΛΩι ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ

Καταρτισθὲν διὰ τελειοτάτων ὑλικῶν κομισθέντων ἐκ Γαλλίας καὶ Γερμανίας ἀναλαμβάνει τὴν ἐκτύπωσιν βιβλίων καὶ πᾶσαν ἄλλην οἱανδήποτε τυπογραφικὴν ἐργασίαν.

ΕΙΔΙΚΟΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΕΚΤΥΠΩΣΙΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

Τὸ Τυπογραφεῖον τῆς Ἑστίας ἀναλαμβάνει ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην τὴν ἐκλογὴν χάρτου, τὰς τυπογραφικὰς διορθώσεις καὶ τὴν βιβλιοδέτησιν τῶν ἐκτυπουμένων βιβλίων καὶ ἀναδέχεται τὴν ἐκτέλεσιν πάσης παραγγελίας ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.

Εἰς τὸ Τυπογραφεῖον τῆς Ἑστίας ἀνετέθη ἡ ἀντιπροσωπεία ἐν Ἑλλάδι τῶν ἑξῆς γερμανικῶν οἴκων τυπογραφικῶν εἰδῶν: Τοῦ ἐν Λειψίᾳ ἐργοστασίου τυπογραφικῆς καὶ λιθογραφικῆς μελάνης Berger und Wirth, τοῦ ἐν Βυρτσβούργῳ ἐργοστασίου τῶν τελειοτέρων μηχανικῶν πιεστηρίων König und Bauer καὶ τοῦ ἐν Βερολίνῳ μεγάλου οἴκου ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν τυπογραφικῶν εἰδῶν ὁ *Γουτεμβέργιος* (Gutenberg Haus) τοῦ κ. Franz Franke.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—131

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Β΄. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 13 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1892 ΑΡΙΘ. 37

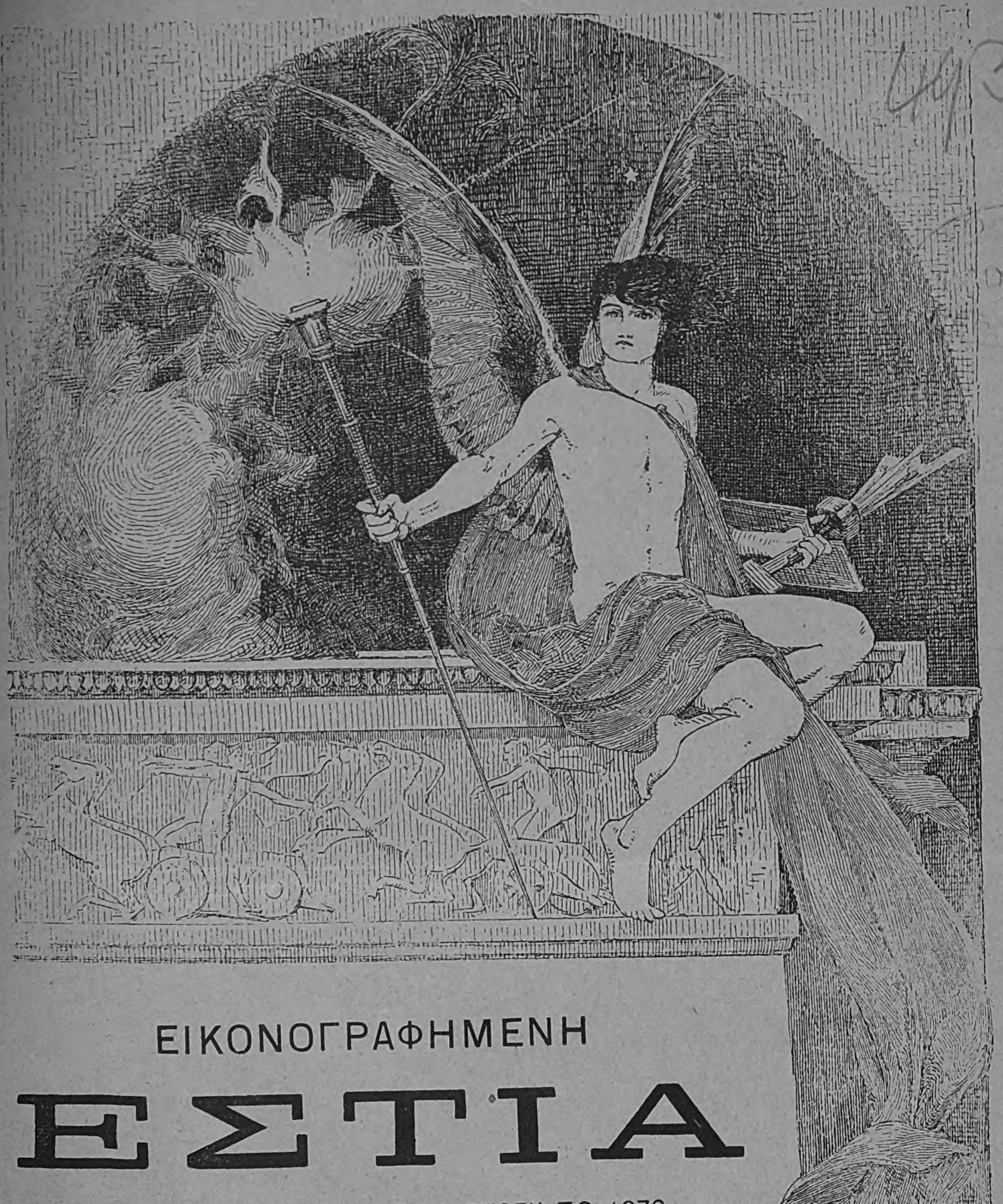

Ἐξεδόθη καὶ τὸ ΚΑ΄ φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ΄ Αἰῶνος

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ΄ Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΑ ΤΡΙΑ ΦΛΩΡΙΑ, διήγημα ὑπὸ *Ἰακώβου Πολυλᾶ.*

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ: **Μετὰ τὴν μετοικεσίαν.**

ΠΑΛΑΙΑΙ ΑΘΗΝΑΙ: Η ΔΟΥΚΙΣΣΑ ΤΗΣ ΠΛΑΚΕΝΤΙΑΣ, ὑπὸ *Θεοδώρου Βελλιανίτου.*

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, μυθιστορία τῆς Κας Hannah Lynch, μεταφρ. *Δ. Β.*

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟΝ.

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Φιλολογικά, Ἐπιστημονικά.**

ΠΑΙΓΝΙΑ: **Τὸ μαγικὸν κιβώτιον.**

ΕΙΚΟΝΕΣ

Εὐχάριστος ἐπιστολή. — Παίγνιον.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις, 10 Σεπτεμβρίου.

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς ἀφίχθη εἰς Βιέννην τὴν ἑσπέραν τῆς π. Τετάρτης, ὅθεν τὴν ἑπομένην ἀπῆλθεν εἰς Γμοῦνδεν πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς Δουκίσσης τῆς Κουμβερλάνδης. Ἡ «Σφακτηρία» ἐν Τεργέστῃ περιμένει τὰς διαταγὰς τῆς Α. Μ. περὶ τοῦ τόπου τῆς ἐπιβιβάσεως πρὸς κάθοδον εἰς Ἑλλάδα.

— Ἀνῆλθον χθὲς εἰς τὰ Ἀνάκτορα καὶ ἔδωκαν τὸν νενομισμένον ὅρκον ἐνώπιον τοῦ Ἀντιβασιλέως τὰ νέα μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

— Μετατίθεται εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Ῥωσσικὴν πρεσβείαν ὁ πρῶτος γραμματεὺς τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ κ. Δ. Νελιδώφ, υἱὸς τοῦ ἐν Κων]πόλει πρέσβεως τῆς Ῥωσσίας.

— Κατὰ τὴν τελευταίως ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ληφθεῖσαν ἀπόφασιν, περὶ τὰ μέσα τοῦ προσεχοῦς Ὀκτωβρίου θὰ τεθῇ εἰς γενικὴν ἀνὰ τὸ Κράτος ἐφαρμογὴν ὁ νέος νόμος περὶ Στρατιωτικῆς Ἀστυνομίας.

— Περατωθεισῶν τῶν ἐν Γενούῃ ἑορτῶν ἀπέπλευσαν ἐκεῖθεν καὶ τὰ «Ψαρά», ἐν ᾧ οἱ ναῦται τοῦ ἰταλικοῦ στόλου ἀπεχαιρέτιζον διὰ ζητωκραυγῶν τοὺς Ἕλληνας καὶ αἱ μουσικαὶ ἀνέκρουον τὸν ἐθνικὸν ὕμνον, κατέπλευσαν δὲ εἰς Πειραιᾶ προχθές. Εἰς τὸν κυβερνήτην τοῦ ἡμετέρου θωρηκτοῦ κ. Σαχτούρην ὁ βασιλεὺς Οὐμβέρτος ἀπένειμε τὸ παράσημον τῶν Ταξιαρχῶν τῶν ἁγίων Λαζάρου καὶ Μαυρικίου.

— Ἡ ἔναρξις τῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐγγραφῶν προεκηρύχθη, ἀλλ᾽ οἱ φοιτηταί, διαμαρτυρόμενοι κατὰ τοῦ νέου περὶ ἐκπαιδευτικῶν τελῶν νόμου, ἀραιότατοι προσέρχονται εἰς τὸ Ταμεῖον. Μέχρι τῆς χθὲς εἶχον ἐγγραφῇ μόνον πέντε. Ἐξεδόθη δὲ καὶ νέα ἐφημερὶς φοιτητικὴ τὸ «Πανεπιστήμιον» ἐπικροτοῦσα καὶ ὑποστηρίζουσα τὴν διαγωγὴν τῶν οὕτως ἀπεργούντων.

— Ὁ ἐν Αἰγύπτῳ διπλωματικὸς πράκτωρ τῆς Ἑλλάδος κ. Γρυπάρης, ἀπῆλθεν εἰς τὴν νέαν του θέσιν, λαβὼν τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας ὅπως ἐπιληφθῇ διαπραγματεύσεων περὶ ἀνανεώσεως τῆς περὶ τῶν καπνῶν συμβάσεως καὶ ἐπιλύσεως ἄλλων τινῶν ἐκκρεμῶν ζητημάτων.

— Ἀπενεμήθη εἰς τὸν κ. Θεόδωρον Οἰκονομόπουλον δίπλωμα ἐφευρέσεως μεθόδου πρὸς ἀποξήρανσιν τοῦ σταφιδοκάρπου. Ἐν τῷ τελευταίῳ φύλλῳ τῆς «Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως» ἐκτίθεται ἡ μέθοδος μετὰ τῶν σχετικῶν σχεδιογραφημάτων.

— Ἀπεφασίσθη ἡ κατασκευὴ καὶ προσεχῶς ἄρχονται αἱ πρὸς χάραξιν ἐργασίαι, νέας ὁδοῦ μεταξὺ Νέου Φαλήρου καὶ Πειραιῶς. Ἡ ὁδὸς αὕτη ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ ἐν Ν. Φαλήρῳ ἐργοστασίου τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτὸς ἀπολήγει ἐν Πειραιεῖ εἰς τὴν συνοικίαν Τσίλλερ, ἔξωθεν τοῦ θεάτρου Τσόχα.

— Ἀπεβίωσεν ἐν ἡλικίᾳ 55 ἐτῶν ὁ ἀπόστρατος στρατιωτικὸς ἰατρὸς *Ἀλέξανδρος Τράϊμπερ*, υἱὸς τοῦ μακαρίτου ἀρχιάτρου Ἐρρίκου Τράϊμπερ.

— Κατὰ τὰς ἐν Πάλῳ τελουμένας ἑορτὰς πρὸς τιμὴν τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου ἡ ἀντιπροσωπεία τῆς Ἑλλάδος ἀνετέθη εἰς τὸν πρωθυπουργὸν τῆς Ἱσπανίας Δὸν Ἀντώνιον Κανόβα δὲλ Καστίλλο.

— Κατὰ τὴν χθεσινὴν αὐτοῦ συνεδρίασιν τὸ δημοτικὸν συμβούλιον παρέσχε 15,000 δραχμῶν πρὸς διοχέτευσιν τοῦ ἐν Κηφισσίᾳ ἀνευρεθέντος ὕδατος διὰ τῶν ἀρτεσιανῶν φρεάτων τοῦ κ. Ματσιὸν εἰς τὸ δημοτικὸν ὑδραγωγεῖον. Ἄλλας δὲ τρισχιλίας δραχμὰς διέθεσεν ὑπὲρ τῶν πενεστέρων κορασίων τῶν διανυόντων ἐν τῷ Ἀρσακείῳ τὸ τελευταῖον ἔτος τῶν σπουδῶν των.

— Αὔριον ἐν τῷ θεάτρῳ τῶν Ὀλυμπίων, τῇ συμπράξει τῆς καλλιτέχνιδος κ. Παρασκευοπούλου καὶ τοῦ βαθυφώνου κ. Μαντζάρα, δίδεται εὐεργετικὴ ἑσπερὶς ὑπὲρ τοῦ μουσικοδιδασκάλου Σ. Ξύντα, τοῦ γηραιοῦ συνθέτου τοῦ «Ὑποψηφίου».

— Ἐν μέσῳ πυκνοτάτου καὶ ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου ἐδόθη χθὲς ἀπὸ τῆς σκηνῆς τῆς *Ὁμονοίας* τὸ ἀγγελθὲν κωμειδύλλιον τοῦ κ. Χ. Ἀννίνου «Οἰκογένεια Παραδαρμένου». Μεθ᾽ ὅλην τὴν ἀτέλειαν τῆς πρώτης ταύτης παραστάσεως, ὡς ἐκ τῆς ἀδιαθεσίας τῶν κυριωτέρων ἠθοποιῶν, τὸ ἀνεπτυγμένον κοινὸν δὲν διέφυγεν ἡ φιλολογικὴ ἀξία τοῦ ἔργου, οὗτινος ὁ συγγραφεὺς κληθεὶς ἐν τέλει ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐχειροκροτήθη ἐνθουσιωδῶς.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Δημητρίου Γρ. Καμπούρογλου **Ἱστορία τῶν Ἀθηναίων,** Τουρκοκρατία Περίοδος Πρώτη 1458—1687 — Τόμος Δεύτερος, Τεύχη Ϛ′ καὶ Ζ′. Ἐν Ἀθήναις Βιβλιοπωλεῖον τῆς Ἑστίας, Τυπογραφεῖον Π. Δ. Σακελλαρίου 1892. [Τὰ ἀνὰ χεῖρας τεύχη περιέχουσι τὴν ἐπὶ τῶν ὀρέων τῆς Ἀττικῆς *Λατρείαν*, ἐπὶ τοῦ Ὑμηττοῦ (Μονὴ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, Μονὴ Ἁγίου Γεωργίου, Μονὴ τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου κτλ.), τὴν ἐπὶ τοῦ Πεντελικοῦ (Μονὴ Κοιμήσεως Θεοτόκου, Μονὴ Παντοκράτορος, Μονὴ Ἁγ. Νικολάου κτλ.), τὴν ἐπὶ τῆς Πάρνηθος (Μονὴ Ἁγ. Τριάδος, κτλ) καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ Αἰγάλεω, ἐφ᾽ οὗ μόνη ἡ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Μονή, τὸ κοινῶς λεγόμενον Δαφνί.]

Μνημεῖα τῆς Ἱστορίας τῶν Ἀθηνῶν, περιοδικῶς δημοσιευόμενα ὑπὸ Δημητρίου Γρ. Καμπουρόγλου. Τόμος Γ′ (τελευταῖος) τεύχ. Α′ Β′ Γ′ καὶ Δ′ [Μονογραφίαι, Διατριβαί, Ἀνακοινώσεις, Ἐκθέσεις, Περιγραφαί, Πληροφορίαι διάφοροι, ὑπὸ τῶν κ. κ. Δ. Γρ. Καμπούρογλου, Σπ. Φιντικλέους, Κ. Χρηστομάνου, Α. Μομφερράτου κτλ. κτλ.]

Τιμοκατάλογος τοῦ Βιβλιοπωλείου τῆς Κορίννης (ὁδὸς Προαστείου ἀρ. 10 ἐν Ἀθήναις) περιέχων 2000 βιβλία. Ἐν Ἀθήναις τύποις Κορίννης, Μάϊος 1892.

Οἱ Ζακύνθιοι Εὐγενεῖς ἐν τῇ Ἱστορίᾳ, ἱστορικαὶ σημειώσεις ὑπὸ Σ. Δὲ Βιάζη. *Α′ Οἱ Μινῶτοι.* Ἐν Ζακύνθῳ, 16ον σελ. 20. Τυπογραφεῖον «ὁ Φώσκολος» Σ. Καψοκεφάλου 1892.

Τὰ ἀποκαλυπτήρια τῆς ἀναθηματικῆς πλακὸς ἐπὶ τῆς γενεθλίου οἰκίας Οὔγου Φωσκόλου. Ἐν Ζακύνθῳ. [Τὸ φυλλάδιον τοῦτο περιέχει τὸν κατὰ τὴν τελετὴν ἐκφωνηθέντα λόγον τοῦ Δημάρχου Ζακυνθίων, τὴν προσφώνησιν τοῦ κ. Π. Χιώτη καὶ Δύο Λέξεις, τὸ ποίημα τοῦ κ. Ἀνδρέου Μαρτζώκη

Digitized by Google

ξεις, μὴ ἐκφωνηθείσας ὑπὸ Σ. Δὲ Βιάζη. Ἡ ἐπὶ τῆς οἰκίας ἐντειχισθεῖσα ἐπιγραφὴ ἔχει ὡς ἑξῆς :

ΟΙΚΙΑ ΕΝΘΑ ΕΓΕΝΝΗΘΗ
ΟΥΓΟΣ Ο ΦΩΣΚΟΛΟΣ
ΤΗ 26 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1778
ΑΓΟΡΑΣΘΕΙΣΑ ΥΠΟ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ
ΠΡΟΣ ΑΙΩΝΙΑΝ ΑΝΑΜΝΗΣΙΝ

ΕΤΕΘΗ ΨΗΦΙΣΜΑΤΙ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ
1892

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Α. Κ. Μ. Τραπεζοῦντα. Ἐστάλη.

κ. Ι. Κ. Μ. Σκόπελον. Ἀπεστείλαμεν καθυστ. φυλλάδια. Εἶχε διακοπῆ ἡ ἀποστολή, διότι ἐπεστράφη τὸ ὑπ' ἀρ. 32 φυλ. παρὰ τοῦ αὐτόθι ταχυδρ.

κ. Α. Ν. Κ. Σμύρνην. Διεκόπη ἡ ἀποστολὴ τοῦ φύλλου πρὸς τὸν κ. Γ. Ν. Ν. Τὰ ἀπὸ 1 Ἰουλ. τεύχη ἢ τὸ ἀντίτιμον αὐτῶν δύναται νὰ ἀποστείλῃ ταχ. ἀπ' εὐθε ας.

κ. Ν. Οἰ. Καρβασαρᾶν. Διεκ. ἡ ἀποστολὴ τοῦ φύλλου εἰς τέσσαρας συνδρ. Ἄγνωστος εἰσέτι κα ἡ ἐποχὴ τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἑνὸς καὶ ὁ ἐκδότης τοῦ ἑτέρου.

κ. Δ. Π. Γαργαλιάνους. Ἔχετε δίκαιον. Ζητοῦμεν συγγνώμην διὰ τὸ λάθος.

κ. Α. Δ. Θήβας. Ἐλήφθησαν, ἐνεγράφητε. Ἐστάλη σειρὰ φύλλων.

κ. Δ. Μ. Ἄνδρον. Ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν. Στέλλεται ἡ ἀπόδειξις ἐντὸς τοῦ φύλλου.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

10 Σεπτεμβρίου 1892

ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	*Ἀγορά.*		*Πώλησ.*	
	Δρ.	Λ.	Δρ.	Λ.
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο[ο.	400	—	410	—
» 120,000,000 πρὸς 5 ο]ο.	478	—	430	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο]ο.	470	—	480	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	400	—	410	—
» 30,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	—	—	-	-
» 125,000,000 πρὸς 4 ο]ο.	—	—	—	-
Κτηματικαὶ ὁμολογίαι ἐθνικῆς τραπέζης 60,000,000 μετὰ λαχείου	572	—	573	-
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος	3180	—	3190	—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα	74	—	75	—
Τράπεζα Ἠπειροθεσσαλίας	—	—	—	—
Βιομηχανικῆς πίστεως	65	—	66	-
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	116	—	117	—
Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	428	—	433	—
Σιδηροδρόμου Πελοποννήσου	140	-	141	—
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	137	—	138	—
Ἀνωνύμου ἑταιρίας ὁ «Ἑρμῆς»	—	—	—	—
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου	75	—	85	—
Δημοσίων καὶ δημοτικῶν ἔργων	48	—	49	—
Ἑταιρίας ἐργοληψιῶν	315	-	325	—
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
Εἰκοσάφραγκον τέλος μηνὸς	—	-	—	—
Εἰκοσάφραγκον τοῖς με-.	—	—	-	-
Λίρα ὀθωμανικὴ	—	—	—	-
Λίρα ἀγγλικὴ	—	-	—	—
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον { Ἀγγλίας	35	20	35	90
Τρίμηνον { Γαλλίας	1,40	—	1,42	50
Ὄψεως { Ἀγγλίας	35	80	36	—
Ὄψεως { Γαλλίας	1,42	—	1,43	25

ΤΟ ΚΑΛΛΙΣΤΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

LA REVUE DES REVUES

τὸ ὁποῖον ἔχει προορισμὸν νὰ κρατῇ ἐνημέρους εἰς τὴν παγκόσμιον πνευματικὴν κίνησιν τοὺς ἀναγνώστας του, ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ τοῦδε ἐν Ἑλλάδι μόνον

ΥΠΟ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

ἥτις ἀναλαμβάνει τὴν ἐγγραφὴν συνδρομητῶν ἐπὶ τῇ πληρωμῇ **δραχμῶν 20** κατ' ἔτος διὰ τὴν Ἑλλάδα, διότι ἡ ἐτησία συνδρομή του εἶνε φράγκα χρυσᾶ 16.

Ἡ Revue des Revues ἐκδίδεται κατὰ μῆνα εἰς ὀγκώδη τεύχη σχήματος περίπου ὡς τῆς *Ἑστίας* καὶ ἐπὶ ἐκλεκτοῦ χάρτου.

Ἡ Revue des Revues ἀναγινώσκεται εὐχαρίστως ὑπὸ παντὸς φιλαναγνώστου, ἀλλ' εἶνε ἰδίως χρησιμωτάτη εἰς τοὺς λογίους καὶ ἐπιστήμονας, οἵτινες διὰ ταύτης παρακολουθοῦσι τὰ σχετικὰ πρὸς τὸν κλάδον ἑκάστου δημοσιεύματα, διότι

Ἡ REVUE DES REVUES **συνοψίζει πᾶν ὅ,τι ἄξιον λόγου δημοσιεύουν ὅλαι αἱ ἄλλαι** REVUES **τῆς ὑφηλίου.**

Ἡ Revues des Revues ἤρχισε νὰ ἐκδίδεται πρὸ τριετίας, ἔτυχε δὲ ἀρίστης ὑποδοχῆς ὑπὸ τῶν ἐπιφανεστέρων Γάλλων λογίων ὡς μαρτυροῦν τὰ ἐξ ἐπιστολῶν αὐτῶν πρὸς τὴν Διεύθυνσίν της ἀποσπάσματα :

. . . Je vous souhaite beaucoup de succès... En prenant tout ce qu' il y a de mieux dans les Revues, vous éliminerez non seulement les articles ennuyeux, mais ce qui reste d' ennuyeux dans un bon article.

JULES SIMON (de l' Acad. franç.)

. . . Avec votre Revue, on saura tout tout de suite. A. DUMAS (de l' Acad. franç.)

. . . La Revue des Revues est basée sur une idée excellente, et rien n'est plus utile, que ce résumé mensuel du mouvement de l'esprit humain.

[illegible]ARETTIE (de l' Acad. franç.)

. . . J' y applaudis de tout mon cœur.

COPPÉE (de l' Acad. franç.)

. . . Rien ne sera plus intéressant, rien ne sera plus utile que ce résumé mensuel du mouvement de l' esprit humain.

EMILE ZOLA.

Οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταὶ τῆς Revue des Revues, ἣν συνιστῶμεν ἐκθύμως εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας, ἂς ἀποστείλωσι δραχμὰς 20 δι' ἐπιστολῆς συστημένης πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς *Ἑστίας* καὶ θὰ λαμβάνωσι τὰ τεύχη κατὰ μῆνα ἀπ' εὐθείας ἐκ Παρισίων.

ΜΙΚΡΑΙ Η ΜΕΓΑΛΑΙ

ΑΓΓΕΛΙΑΙ

πρὸς δημοσίευσιν εἰς τὸ περικάλυμμα τῆς *Ἑστίας* γίνονται δεκταὶ κατ' ἰδιαιτέραν συμφωνίαν.

Digitized by Google

ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΡΙΚΟΥΠΗ

φωτοτυπικαὶ καλλιτεχνικώτατα ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τῆς **Ἑστίας** ἀποστέλλονται ἀντὶ *5 δραχμῶν* εἰς τὸ Ἐσωτερικὸν καὶ *5 χρ. φράγκων* εἰς τὸ Ἐξωτερικὸν **ἑκάστη ἑκατοντὰς ταχυδρομικῶς ἐπὶ συστάσει.**

Ἐξεδόθη ἄρτι

ΛΕΞΙΚΟΝ
ΕΛΛΗΝΟ-ΑΓΓΛΙΚΟΝ

ΥΠΟ

Α. ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ

Διερμηνέως καὶ πρωτοκολλητοῦ τοῦ Ἐπαρχιακοῦ δικαστηρίου Λευκωσίας τῆς Κύπρου.

Ἀποτελεῖται ἐκ μεγάλων σελίδων 500.

καὶ ἀποστέλλεται ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν τελῶν πρὸς τοὺς προπληρώνοντας ἡμίσειαν λίραν ἀγγλικήν, ἤτοι φράγκα χρυσᾶ 12,50 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν καὶ δραχμὰς 15 διὰ τὴν Ἑλλάδα,

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Οἱ συνδρομηταὶ τῆς *Ἑστίας* οἱ ἀποστέλλοντες χρηματικὰ ποσὰ πρὸς πληρωμὴν τῆς συνδρομῆς των ἢ πρὸς ἀγορὰν βιβλίων παρακαλοῦνται νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὄψιν ὅτι **βουλγαρικὰ γραμματόσημα, τουρκικὰ γραμματόσημα καὶ λοιπῶν εὐρωπαϊκῶν ταχυδρομείων Ἀνατολῆς δὲν εἶνε δεκτά.**

Κ. ΜΕΝΔΕΛΣΩΝΟΣ ΒΑΡΘΟΛΔΗ

ΟΙ ΠΕΡΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΑΓΩΝΕΣ

Ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ ὁ συγγραφεὺς ἀφηγεῖται ἐν συνόψει ὅλας τὰς ἐπαναστάσεις τῆς ἡρωϊκῆς νήσου καὶ λεπτομερῶς τὴν τοῦ 1866. Τὸ ἔργον συνεπλήρωσε λόγιός τις προσθέσας τὰ τελευταῖα συμβάντα τῶν ἐπαναστάσεων τοῦ 1887 καὶ 1889. Τὸ βιβλίον τιμᾶται φρ. 1,25 καὶ εὑρίσκεται ἐν Ὀδησσῷ ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ Π. Γ. Ζερβάτη-Περάκη καὶ ἐν Ἀθήναις ἐν τῷ γραφείῳ τῆς Ἑστίας καὶ ἐν τοῖς κυριωτέροις βιβλιοπωλείοις.

Ἀποστέλλεται ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν τελῶν.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΝ Τ[illegible] [illegible]ΒΟΛΩι ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΥ

[illegible]ΕΥΘΥΝΟΜ[illegible]ΟΝ ΥΠΟ Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ

Καταρτισθ[illegible] [illegible]ιὰ τελειοτάτων ὑλικῶν κομισθέντων ἐκ Γαλλίας καὶ Γερμανίας ἀναλαμβάνει τὴν ἐκτύπωσιν βιβλίων καὶ πᾶσαν ἄλλην οἱανδήποτε τυπογραφικὴν ἐργασίαν.

ΕΙΔΙΚΟΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΕΚΤΥΠΩΣΙΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

Τὸ Τυπογραφεῖον τῆς Ἑστίας ἀναλαμβάνει ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην τὴν ἐκλογὴν χάρτου, τὰς τυπογραφικὰς διορθώσεις καὶ τὴν βιβλιοδέτησιν τῶν ἐκτυπουμένων βιβλίων καὶ ἀναδέχεται τὴν ἐκτέλεσιν πάσης παραγγελίας ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.

Εἰς τὸ Τυπογραφεῖον τῆς Ἑστίας ἀνετέθη ἡ ἀντιπροσωπεία ἐν Ἑλλάδι τῶν ἑξῆς γερμανικῶν οἴκων τυπογραφικῶν εἰδῶν: Τοῦ ἐν Λειψίᾳ ἐργοστασίου τυπογραφικῆς καὶ λιθογραφικῆς μελάνης Berger und Wirth, τοῦ ἐν Βυρτσβούργῳ ἐργοστασίου τῶν τελειοτέρων μηχανικῶν πιεστηρίων König und Bauer καὶ τοῦ ἐν Βερολίνῳ μεγάλου οἴκου ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν τυπογραφικῶν εἰδῶν ὁ *Γουτεμβέργιος* (Gutenberg Haus) τοῦ κ. Franz Franke.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—136

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Β'. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 20 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1892 ΑΡΙΘ. 38

Ἐξεδόθη καὶ τὸ ΚΑ' φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ' Αἰῶνος

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΥΟ ΝΥΧΤΙΕΣ, ὑπὸ *Ἀλεξάνδρας Παπαδοπούλου.*

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ: **Ἡ πρώτη τῆς «Οἰκογενείας Παραδαρμένου».**

ΤΑ ΤΡΙΑ ΦΛΩΡΙΑ, διήγημα ὑπὸ *Ἰακώβου Πολυλᾶ.*

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, μυθιστορία τῆς Κας Hannah Lynch, μεταφρ. *Δ. Β.*

ΤΟ ΛΟΥΛΟΥΔΙ, ποίημα ὑπὸ *Μ. Δ. Γιαννουκάκη.*

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ: Ο ΧΑΣΑΝ ΜΠΑΜΠΑΣ, ὑπὸ *Ἀμαλίας Π.*

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ: **Ὑπνωτιστικὰ περίεργα. — Ῥευστοποίησις τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος. — Ἠλεκτροκίνητος ἅμαξα.**

ΤΗΛΕΦΩΝΗΜΑΤΑ.

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Θεατρικά.**

ΕΙΚΟΝΕΣ.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Τὸ γατάκι. — Τὸ πλοῖον τοῦ Κολόμβου.

Ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας ἐκ τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ θερινῆς διατριβῆς αὐτοῦ ὁ διευθυντὴς τῆς Ἑστίας κ. Γ. Δροσίνης. Ὅθεν παρακαλοῦνται οἱ ἁπανταχοῦ ἀνταποκριταὶ τῆς Ἑστίας νὰ ἐπαναλάβωσι τὰς μετὰ τῆς Διευθύνσεως σχέσεις αὐτῶν.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις, 17 Σεπτεμβρίου.

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς ἐπιβιβασθεὶς προχθὲς τὴν ἑσπέραν τῆς ἐν Τεργέστῃ ὁρμούσης «Σφακτηρίας», ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν τὴν ἐπομένην πρωΐαν κατευθυνόμενος εἰς Κέρκυραν. Τὴν πενθήμερον ἐπιτηρητικὴν κάθαρσιν ἡ Α. Μ. θέλει τελέσει ἐντὸς τοῦ ἀτμοπλοίου, εἶνε δὲ πιθανὸν ὅτι θ᾽ ἀφιχθῇ εἰς Ἀθήνας διὰ Πειραιῶς.

— Σήμερον ἐπὶ τῇ ὀνομαστικῇ ἑορτῇ τῆς συζύγου τοῦ Διαδόχου πριγκηπίσσης Σοφίας, ψάλλεται δοξολογία ἐν τῷ ναΐσκῳ τῆς Δεκελείας, ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς Β. οἰκογενείας καὶ τῶν αὐλικῶν.

— Τὸ παρελθὸν Σάββατον, συμπληρουμένου ἔτους ἀπὸ τοῦ θανάτου τῆς Μ. Δουκίσσης Ἀλεξάνδρας ἐτελέσθη ἐπίσημον μνημόσυνον ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῷ, πενθίμως διακεκοσμημένῳ, χοροστατοῦντος τοῦ Σ. Μητροπολίτου καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, τοῦ Μ. Αὐλάρχου καὶ τῶν λοιπῶν ἐν τέλει. Μνημόσυνα κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν ἐτελοῦντο ἐν ἅπασι τοῖς ναοῖς τοῦ Κράτους.

— Ἀπεβίωσε τὴν παρελθοῦσαν Πέμπτην καὶ ἐκηδεύθη τὴν ἐπομένην μεγαλοπρεπῶς ὁ ἀντιστράτηγος Δημήτριος Μπότσαρης, υἱὸς τοῦ Νότη, θείου τοῦ ἥρωος τῆς Ἐπαναστάσεως Μάρκου. Ὁ μεταστὰς ἐγεννήθη ἐν Σουλίῳ τῷ 1807 ἀπὸ νεαρᾶς δὲ ἡλικίας ἀφιερώθη εἰς τὸν στρατὸν τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν εἷς τῶν ἐκπρεπεστέρων ἀρχηγῶν.

— Ἄδεται ὅτι, ἵνα παραστῇ εἰς τοὺς ἀργυροῦς γάμους τῶν ἡμετέρων Βασιλέων, κατέρχεται εἰς Ἀθήνας τὸν προσεχῆ Ὀκτώβριον ὁ Τσαρεβίτς.

— Κατὰ τὰς νεωτάτας πληροφορίας ἡ Βουλὴ συγκαλεῖται τὸ τελευταῖον δεκαήμερον τοῦ Ὀκτωβρίου. Ἡ ἡμέρα θέλει προσδιορισθῇ ἐν συνεννοήσει μετὰ τοῦ Βασιλέως, δὲν εἶνε δὲ δυνατὸν νὰ εἶνε ταχυτέρα, ἕνεκα τοῦ προετοιμαζομένου Προϋπολογισμοῦ καὶ τῶν σχετικῶν νομοσχεδίων.

— Μετὰ τὴν χθεσινὴν ἐκλογὴν τῶν τεσσάρων νέων συγκλητικῶν, συνεκροτήθη πλήρης ἡ Σύγκλητος τοῦ Πανεπιστημίου διὰ τὸ τρέχον ἀκαδημαϊκὸν ἔτος, ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ πρυτάνεως Ι. Πανταζίδου, τοῦ ἀντιπρυτάνεως Παύλου Ἰωάννου, τῶν κοσμητόρων Γ. Ἀγγελοπούλου, Π. Οἰκονομίδου, Δ. Χασιώτου καὶ Γ. Χατζηδάκη καὶ τῶν νέων συγκλητικῶν Ξ. Ψαρρᾶ, Μ. Χατζημιχάλη, Β. Λάκωνος καὶ Δ. Θεοφανοπούλου. Ἡ ἀπεργία τῶν φοιτητῶν φαίνεται λήξασα πλέον, ληφθέντων τῶν καταλλήλων μέτρων ὅπως μὴ παρακωλύωνται αἱ ἐγγραφαί, αἵτινες ἤρξαντο ἀπὸ τῆς χθὲς ζωηρότεραι.

— Ἐνώπιον τοῦ Ἀντιβασιλέως Διαδόχου, τοῦ Σ. Μητροπολίτου καὶ τῶν Συνοδικῶν, ἐγένετο χθὲς ἐν τοῖς Ἀνακτόροις ἡ ὁρκωμοσία τοῦ νέου παρὰ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ Βασιλικοῦ Ἐπιτρόπου κ. Ἀνδρέου Ψύλλα.

— Ἤρξαντο αἱ ἐξετάσεις τῶν ἀποφοίτων τῆς Τηλεγραφικῆς Σχολῆς ἀνερχομένων εἰς 17, ἐξ ὧν οἱ κριθησόμενοι ἱκανοὶ πτυχίου θὰ τοποθετηθῶσιν εἰς διάφορα Τηλεγραφεῖα πρὸς πρακτικὴν ἐξάσκησιν ἐπὶ δύο μῆνας, μεθ᾽ ὃ θὰ διορισθῶσι τακτικοὶ ὑπάλληλοι.

— Ἐξελέγη ἐπιτροπὴ πρὸς σύστασιν σωματείου τῶν ἐνταῦθα καὶ Πειραιεῖ ἐγκατεστημένων Κρητῶν, τὸ ὁποῖον θὰ ὀνομασθῇ *Ὁμόνοια.*

— Ἡ Σύγκλητος τοῦ Πανεπιστημίου ἀπένειμε κατὰ τὸ λῆξαν ἀκαδημαϊκὸν ἔτος τὸ ῥάλλειον βραβεῖον εἰς τὰς τέσσαρας αὐτοῦ Σχολὰς ὡς ἑξῆς· τὸ βραβεῖον τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς εἰς τὸν ἀριστεύσαντα κ. Δ. Σ. Σταυρόπουλον, τῆς Θεολογικῆς εἰς τὸν κ. Πολυχρονίδην, τῆς Νομικῆς εἰς τὸν κ. Λουκᾶκον καὶ τῆς Ἰατρικῆς εἰς τὸν κ. Ἀλετιζάνην.

— Τὸ Συμβούλιον τῆς Ἑταιρίας τῶν Θεσσαλικῶν Σιδηροδρόμων μελετᾷ τὴν ἐπέκτασιν τῆς γραμμῆς Βώλου-Καλαμπάκας μέχρι Μαλακασίου, τοῦ βορειοτέρου σημείου τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ὀλίγας μόνον ὥρας ἀπέχον τῆς μεθοριακῆς γραμμῆς. Ἡ ἐπέκτασις κρίνεται λυσιτελεστάτη καὶ ὑπὸ ἐμπορικὴν καὶ ὑπὸ στρατιωτικὴν ἔποψιν.

— Ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ καὶ ἀρχιάτρου τῆς Β. οἰκογενείας κ. Γ. Α. Μακκᾶ ἐξεδόθησαν ὡς παράρτημα τοῦ *Γαληνοῦ* πολύτιμα Ἰατρικὰ Παραγγέλματα ἐν καιρῷ χολέρας, εἰς γλῶσσαν ἁπλῆν καὶ μετὰ λεπτολόγου ἀκριβείας γεγραμμένα πρὸς χρῆσιν τοῦ λαοῦ.

— Πρωτοφανὲς διὰ τὰς Ἀθήνας καὶ πλουσιώτατον θηριοτροφεῖον κομίζεται μετ᾽ ὀλίγον ὑπὸ τοῦ Ἱσπανοῦ Ἐδουάρδου Μοντενέγρου, περιλαμβάνον λέοντας, τίγρεις, ὑαίνας, πιθήκους, πάνθηρας κτλ. ἐντὸς 18 μεγάλων κλωβῶν. Τὸ θηριοτροφεῖον θέλει στηθῇ ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Ἄρεως.

— Ἕνεκα ἔριδος ἐγένετο πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν μονομαχία διὰ πιστολίου μεταξὺ δύο φοιτητῶν, τῶν κ. κ. Π. Κατσούδα καὶ Ν. Θεοφανοπούλου, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ὁ εἰς τὸν θώρακα ἐλαφρὸς τραυματισμὸς τοῦ τελευταίου.

— Ἀπὸ τοῦ παρελθόντος Σαββάτου ἐπανελήφθη ὁ *Ῥωμηὸς* τοῦ Σουρῆ, δροσερώτατος, ποιητικώτατος. Τὸ ἐκδοθὲν φύλλον περιγράφει τὴν εἰς Ἀθήνας ἔλευσιν τοῦ Φασουλῆ ἐκ Φαλήρου, ὅπου διῆλθε τὸ θέρος, καὶ τὴν ὑποδοχήν του ὑπὸ τοῦ *Περικλέτου καὶ ἄλλων Περικλέτων.* Εἶνε ὡς συνήθως ἀμίμητοι οἱ στίχοι δι᾽ ὧν ὁ κ. Σουρῆς ἀφηγεῖται τὰ κυριώτερα γεγονότα τοῦ μηνὸς τῆς διακοπῆς.

Digitized by Google

Ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς φύλλου τῆς *Ἑστίας* ὑπὸ τὸν τίτλον:

Η ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ

ἀρχόμεθα τῆς δημοσιεύσεως ἐκτενοῦς ἄρθρου, ἐν ᾧ μετ' ἐμβριθείας συγχρόνως καὶ χάριτος ἐρευνᾶται τίνι τρόπῳ πρέπει νὰ ἑρμηνεύῃ καὶ νὰ διδάσκῃ τὴν ἠθικὴν τὸ κήρυγμα, ἵνα καθίσταται ἐπωφελές. Ὁ λόγιος συγγραφεύς,—οὗτινος τὸ ὄνομα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν του θὰ παραμείνῃ ἄγνωστον, — ἔλαβεν ἀφορμὴν νὰ γράψῃ τὸ ὡραῖόν του ἄρθρον ἐκ τῶν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Παρνασσοῦ θρησκευτικῶν ὁμιλιῶν τοῦ Συλλόγου τῶν Κυριῶν, τὸν εὐχαριστοῦμεν δὲ διότι προώρισεν αὐτὸ διὰ τὴν Ἑστίαν.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Charaka-Samhita, translated into English bu Avinash Chandra Kaviratna. Calcutta, Conwallis Street N. 200. (Πολλοῦ λόγου ἀξίαν συμβολὴν εἰς τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης, παρέχει ὁ ἐκ Καλκούτης λόγιος Avinash Chandra Kaviratna, βραχμάνος τὸ γένος καὶ ἰατρὸς τὸ ἐπάγγελμα διὰ τῆς εἰς Ἀγγλικὴν γλῶσσαν μεταγλωττίσεως τοῦ σπουδαίου ἰατρικοῦ πονήματος τοῦ Ἰνδοῦ Charaka, ὅστις εἰκότως προσαγορεύεται Γαληνὸς τῆς Ἰνδικῆς. Ὁ λόγιος Avinash, διευθυντὴς σπουδαίας ἰατρικῆς ἐφημερίδος, δημοσιεύσας ἤδη ἐν πρωτοτύπῳ τὰ δύο ἐκτενέστατα ἰατρικὰ πονήματα τῶν Ἰνδῶν ἰατρῶν Charaka καὶ Susruta, ἥψατο ἡρακλείου τῷ ὄντι ἐπιχειρήματος, ὅπερ εὐχόμεθα νὰ ἀγάγῃ αἰσίως εἰς πέρας, τῆς εἰς τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν μεταγλωττίσεως καὶ δημοσιεύσεως τῶν πονημάτων τούτων, ποθῶν νὰ καταστήσῃ ἐφικτὴν πρὸς τοὺς εὐρωπαίους ἐπιστήμονας ὅσοι δὲν εἶνε εἰδήμονες τῆς Σανσκριτικῆς γλώσσης, τὴν μελέτην τῶν ἐπισημοτάτων ἰατρῶν συγγραφέων τῆς Ἰνδικῆς, οἵτινες ἀκμάσαντες περὶ τὴν ἕκτην μ. Χ. ἑκατονταετηρίδα θεωροῦνται θεμελιωταὶ τοῦ ἰατρικοῦ συστήματος τῶν Ἰνδιῶν. Τὴν δημοσίευσιν δὲ τῆς μεταγλωττίσεως ταύτης ἐκδιδομένης κατὰ φυλλάδια, ὧν τρία μέχρι τοῦδε ἐδημοσιεύθησαν ἀνήγγειλε μετ' ἐπαίνου σύμπας ὁ εὐρωπαϊκὸς τύπος καὶ ἰδίως ὁ ἀγγλικός· ὁ δὲ σοφὸς Max Muller γράφων πρὸς τὸν μεταφραστὴν πᾶσαν συνδρομὴν ἐπαγγέλλεται ἐπιλέγων ὅτι τὸ ἔργον εἶναι ἄξιον τῆς σπουδῆς καὶ μελέτης τῶν τε Ἰνδολόγων ἐν γένει καὶ ἰδίᾳ τῶν ἰατρῶν. Εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ Ἰνδοὶ ὄντες κατ' ἐξοχὴν φιλεπιστήμονες, ἀπὸ πλείστων ἑκατονταετηρίδων μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας διατρίβουσι καὶ περὶ τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην, καὶ νεώτεραι ἔρευναι κατέδειξαν ὅτι καὶ Ἕλληνες καὶ Ἄραβες πολλὰ παρὰ τούτων παρέλαβον, ἡ δὲ προκειμένη δημοσίευσις καθιστῶσα γνωστὴν πρὸς τοὺς Εὐρωπαίους ἰατροὺς τὴν στάσιν τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἰνδικῇ, θέλει πλουτίσῃ τὴν ἡμετέραν φαρμακολογίαν διὰ πολλῶν νέων φαρμάκων καὶ ἰατηρίων φυτῶν, ἅτινα μελετώμενα ὑπὸ τῶν ἐπιστημόνων τῆς Εὐρώπης θέλουσιν ἴσως ἀποκαλύψει θεραπευτικὰς ἰδιότητας λίαν εὐεργετικὰς πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα. ***

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Π. Γ. Π. Θεσσαλονίκην. Ἐδόθη φωτογρ. τῷ κ. Ν. Α.
κ. Λ. Α. Δ. Ῥόδον. Ἐλήφθησαν, ἐνεγράφητε. Ἐστάλη σειρὰ φύλλων.

ΜΙΚΡΑΙ Η ΜΕΓΑΛΑΙ

ΑΓΓΕΛΙΑΙ

πρὸς δημοσίευσιν εἰς τὸ περικάλυμμα τῆς *Ἑστίας* γίνονται δεκταὶ κατ' ἰδιαιτέραν συμφωνίαν.

ΤΟ ΚΑΛΛΙΣΤΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

LA REVUE DES REVUES

τὸ ὁποῖον ἔχει προορισμὸν νὰ κρατῇ ἐνημέρους εἰς τὴν παγκόσμιον πνευματικὴν κίνησιν τοὺς ἀναγνώστας του, ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ τοῦδε ἐν Ἑλλάδι μόνον

ΥΠΟ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

ἥτις ἀναλαμβάνει τὴν ἐγγραφὴν συνδρομητῶν ἐπὶ τῇ πληρωμῇ **δραχμῶν 20** κατ' ἔτος διὰ τὴν Ἑλλάδα, διότι ἡ ἐτησία συνδρομή του εἶνε φράγκα χρυσᾶ 16.

Ἡ Revue des Revues ἐκδίδεται κατὰ μῆνα εἰς ὀγκώδη τεύχη σχήματος περίπου ὡς τῆς *Ἑστίας* καὶ ἐπὶ ἐκλεκτοῦ χάρτου.

Ἡ Revue des Revues ἀναγινώσκεται εὐχαρίστως ὑπὸ παντὸς φιλαναγνώστου, ἀλλ' εἶνε ἰδίως χρησιμωτάτη εἰς τοὺς λογίους καὶ ἐπιστήμονας, οἵτινες διὰ ταύτης παρακολουθοῦσι τὰ σχετικὰ πρὸς τὸν κλάδον ἑκάστου δημοσιεύματα, διότι

Ἡ REVUE DES REVUES **συνοψίζει πᾶν ὅ,τι ἄξιον λόγου δημοσιεύουν ὅλαι αἱ ἄλλαι** REVUES **τῆς ὑφηλίου.**

Ἡ Revues des Revues ἤρχισε νὰ ἐκδίδεται πρὸ τριετίας, ἔτυχε δὲ ἀρίστης ὑποδοχῆς ὑπὸ τῶν ἐπιφανεστέρων Γάλλων λογίων ὡς μαρτυροῦν τὰ ἐξ ἐπιστολῶν αὐτῶν πρὸς τὴν Διεύθυνσίν της ἀποσπάσματα:

. . . Je vous souhaite beaucoup de succès... En prenant tout ce qu' il y a de mieux dans les Revues, vous éliminerez non seulement les articles ennuyeux, mais ce qui reste d' ennuyeux dans un bon article.

Jules Simon (de l' Acad. franç.)

. . . Avec votre Revue, on saura tout tout de suite. A. Dumas (de l' Acad. franç.)

. . . La Revue des Revues est basée sur une idée excellente, et rien n'est plus utile, que ce résumé mensuel du mouvement de l'esprit humain.

Jules Clarettie (de l'Acad. franç.)

. . . J'y applaudis de tout mon cœur.

Coppée (de l' Acad. franç.)

. . . Rien ne sera plus intéressant, rien ne sera plus utile que ce résumé mensuel du mouvement de l' esprit humain.

Emile Zola.

Οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταὶ τῆς Revue des Revues, ἣν συνιστῶμεν ἐκθύμως εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας, ἂς ἀποστείλωσι δραχμὰς 20 δι' ἐπιστολῆς συστημένης πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς *Ἑστίας* καὶ θὰ λαμβάνωσι τὰ τεύχη κατὰ μῆνα ἀπ' εὐθείας ἐκ Παρισίων.

Digitized by Google

ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΡΙΚΟΥΠΗ

φωτοτυπικαὶ καλλιτεχνικώτατα ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τῆς **Ἑστίας** ἀποστέλλονται ἀντὶ *5 δραχμῶν* εἰς τὸ Ἐσωτερικὸν καὶ *5 χρ. φράγκων* εἰς τὸ Ἐξωτερικὸν **ἑκάστη ἑκατοντὰς ταχυδρομικῶς ἐπὶ συστάσει.**

Ἐξεδόθη ἄρτι

ΛΕΞΙΚΟΝ
ΕΛΛΗΝΟ-ΑΓΓΛΙΚΟΝ

ΥΠΟ

Α. ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ

Διερμηνέως καὶ πρωτοκολλητοῦ τοῦ Ἐπαρχιακοῦ δικαστηρίου Λευκωσίας τῆς Κύπρου.

Ἀποτελεῖται ἐκ μεγάλων σελίδων 500.

καὶ ἀποστέλλεται ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν τελῶν πρὸς τοὺς προπληρώνοντας ἡμίσειαν λίραν ἀγγλικήν, ἤτοι φράγκα χρυσᾶ 12,50 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν καὶ δραχμὰς 15 διὰ τὴν Ἑλλάδα,

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Οἱ συνδρομηταὶ τῆς *Ἑστίας* οἱ ἀποστέλλοντες χρηματικὰ ποσὰ πρὸς πληρωμὴν τῆς συνδρομῆς των ἢ πρὸς ἀγορὰν βιβλίων παρακαλοῦνται νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὄψιν ὅτι **βουλγαρικὰ γραμματόσημα, τουρκικὰ γραμματόσημα καὶ λοιπῶν εὐρωπαϊκῶν ταχυδρομείων Ἀνατολῆς δὲν εἶνε δεκτά.**

Κ. ΜΕΝΔΕΛΣΩΝΟΣ ΒΑΡΘΟΛΔΗ

ΟΙ ΠΕΡΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΑΓΩΝΕΣ

Ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ ὁ συγγραφεὺς ἀφηγεῖται ἐν συνόψει ὅλας τὰς ἐπαναστάσεις τῆς ἡρωϊκῆς νήσου καὶ λεπτομερῶς τὴν τοῦ 1866. Τὸ ἔργον συνεπλήρωσε λόγιός τις προσθέσας τὰ τελευταῖα συμβάντα τῶν ἐπαναστάσεων τοῦ 1887 καὶ 1889. Τὸ βιβλίον τιμᾶται φρ. 1,25 καὶ εὑρίσκεται ἐν Ὀδησσῷ ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ Π. Γ. Ζερβάτη-Περάκη καὶ ἐν Ἀθήναις ἐν τῷ γραφείῳ τῆς Ἑστίας καὶ ἐν τοῖς κυριωτέροις βιβλιοπωλείοις.

Ἀποστέλλεται ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν τελῶν.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΝ ΤΩι ΠΕΡΙΒΟΛΩι ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ

Καταρτισθὲν διὰ τελειοτάτων ὑλικῶν κομισθέντων ἐκ Γαλλίας καὶ Γερμανίας ἀναλαμβάνει τὴν ἐκτύπωσιν βιβλίων καὶ πᾶσαν ἄλλην οἱανδήποτε τυπογραφικὴν ἐργασίαν.

ΕΙΔΙΚΟΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΕΚΤΥΠΩΣΙΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

Τὸ Τυπογραφεῖον τῆς Ἑστίας ἀναλαμβάνει ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην τὴν ἐκλογὴν χάρτου, τὰς τυπογραφικὰς διορθώσεις καὶ τὴν βιβλιοδέτησιν τῶν ἐκτυπουμένων βιβλίων καὶ ἀναδέχεται τὴν ἐκτέλεσιν πάσης παραγγελίας ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.

Εἰς τὸ Τυπογραφεῖον τῆς Ἑστίας ἀνετέθη ἡ ἀντιπροσωπεία ἐν Ἑλλάδι τῶν ἑξῆς γερμανικῶν οἴκων τυπογραφικῶν εἰδῶν: Τοῦ ἐν Λειψίᾳ ἐργοστασίου τυπογραφικῆς καὶ λιθογραφικῆς μελάνης Berger und Wirth, τοῦ ἐν Βυρτσβούργῳ ἐργοστασίου τῶν τελειοτέρων μηχανικῶν πιεστηρίων König und Bauer καὶ τοῦ ἐν Βερολίνῳ μεγάλου οἴκου ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν τυπογραφικῶν εἰδῶν ὁ *Γουτεμβέργιος* (Gutenberg Haus) τοῦ κ. Franz Franke.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—138

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Β'. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 27 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1892 ΑΡΙΘ. 39

Ἐξεδόθη καὶ τὸ ΚΑ' φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ' Αἰῶνος

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΡΤΕΜΙΣ, ποίημα ὑπὸ *Ἰωάννου Πολέμη*.

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ: **Ὁ χειμὼν ἔρχεται.**

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, μυθιστορία τῆς Κας Hannah Lynch, μεταφρ. *Δ. Β.*

ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ ΤΩΝ ΨΙΤΤΑΚΩΝ, ὑπὸ *Ν. Χ. Α.*

ΤΑ ΤΡΙΑ ΦΛΩΡΙΑ, διήγημα ὑπὸ *Ἰακώβου Πολυλᾶ*.

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ: **Ἐρευνᾶτε τὰ Λεξικά!** ὑπὸ *Κωστῆ Παλαμᾶ*.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ.

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Φιλολογικά, Ἐπιστημονικά, Καλλιτεχνικά, Θεατρικά.**

ΕΙΚΟΝΕΣ.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Εἰκὼν ἐκ τοῦ ἄρθρου «Νοημοσύνη τῶν Ψιττακῶν». — Ἐρνέστος Ῥενάν. — Αὐτόγραφον Ῥενάν.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις, 24 Σεπτεμβρίου.

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεύς, τελέσας τὴν πενθήμερον ἐπιτηρητικὴν κάθαρσιν ἐν Πόρῳ ἐπὶ τῆς *Σφακτηρίας*, κατέπλευσε προχθὲς περὶ τὴν 9ην π. μ. καὶ ἀπεβιβάσθη εἰς Πειραιᾶ, γενόμενος δεκτὸς ὑπὸ τῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς πόλεως. Τὴν 11ην ἀνῆλθε διὰ τοῦ σιδηροδρόμου εἰς Ἀθήνας, ὅπου τὸν ὑπεδέχθησαν ὁ Πρωθυπουργός, τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, οἱ Αὐλικοὶ καὶ λοιποὶ ἐν τέλει. Μετὰ μεσημβρίαν ἡ Β. Οἰκογένεια ἀπῆλθεν εἰς Τατόϊον.

— Καθὰ γράφει σήμερον ἡ *Ἀκρόπολις*, οἱ ἀργυροῖ γάμοι τοῦ βασιλικοῦ ζεύγους θὰ ἑορτασθῶσι τὴν 15ην Ὀκτωβρίου. Ἤδη ἀνεχώρησεν ἐκ Κοπεγχάγης ἐρχόμενος ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς εἰς Ἀθήνας ὁ διάδοχος τῆς Δανίας, ᾄδεται δὲ ὅτι τὸν προσεχῆ μῆνα, ἐκτὸς τοῦ Τσάρεβιτς, ἔρχεται καὶ ὁ πρίγκηψ τῆς Οὐαλλίας.

— Κατὰ χθεσινὰς ἐπισήμους πληροφορίας ἅπαντα τὰ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ῥωμυλίᾳ καὶ Βουλγαρίᾳ σχολεῖα τῶν Ἑλληνικῶν κοινοτήτων ἤρχισαν νὰ λειτουργοῦν ἀκωλύτως, ἀνακληθείσης τῆς διαταγῆς τοῦ ὑπουργοῦ κ. Ζίβκωφ περὶ καταργήσεως τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν τοῖς ἐκεῖ σχολείοις, ἥτις τόσας προὐκάλεσε διαμαρτυρίας.

— Χθὲς μετὰ μεσημβρίαν οἱ κατὰ τοῦ νόμου τῶν ἐκπαιδευτικῶν τελῶν φοιτηταὶ συνηθροίσθησαν μετὰ σημαιῶν πρὸ τῶν προπυλαίων τοῦ Πανεπιστημίου καὶ ἀπεπειράθησαν νὰ προβῶσιν εἰς διαδήλωσιν· ἀλλ' ἐπεμβᾶσα ἡ Ἀστυνομία τοὺς διέλυσε βίᾳ μόλις ἐκκινήσαντας, εἰς δύο μόνον ἐξ αὐτῶν ἐπιτρέψασα νὰ παρουσιασθῶσι πρὸ τοῦ Πρωθυπουργοῦ καὶ νὰ ὑποβάλωσι τὴν ἀναφοράν των. Ὁ κ. Τρικούπης τοὺς ἐδέχθη μὲν ἀλλὰ τοῖς ἀπήντησε διὰ γλώσσης αὐστηρᾶς.

— Τὰ διάφορα στρατολογικὰ συμβούλια διετάχθησαν νὰ μὴ προβῶσιν ἐνίοτε εἰς κατατάξεις ἀστυφυλάκων, καθ' ὅσον ἀπεφασίσθη, φαίνεται, νὰ μὴ ἐφαρμοσθῇ οὔτε εἰς τὰς πρωτευούσας τῶν Νομῶν ὁ περὶ Στρατιωτικῆς Ἀστυνομίας νόμος πρὸ τοῦ προσεχοῦς Ἰανουαρίου.

— Διὰ Β. Διατάγματος μετεβλήθη εἰς ἰσόβια δεσμὰ ἡ ποινὴ ἑπτὰ εἰς θάνατον καταδικασμένων.

— Ἀρκετὴν συγκίνησιν προὐξένησεν ἐνταῦθα ἐλθοῦσα ἐκ Ῥώμης καὶ σχολιασθεῖσα ὑπὸ τῶν ἐφημερίδων μετὰ φανατισμοῦ ἡ εἴδησις ὅτι ὁ κ. Κ. Χρηστομάνος, υἱὸς τοῦ παρ' ἡμῖν χημικοῦ, προσῆλθεν εἰς τὸν καθολικισμόν.

— Κατ' ἐντολὴν τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως κατέρχεται εἰς Ἑλλάδα ὁ Ἄγγλος οἰκονομολόγος Λόου, ὅπως μελετήσῃ τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τῆς χώρας.

— Συστηθέντος ἀνακριτικοῦ συμβουλίου κατὰ τῶν ὑπαξιωματικῶν τῆς Λαμίας, τοὺς ὁποίους ἡ προκάτοχος Κυβέρνησις εἶχεν ἀνακαλέσει εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ, ἐξεδόθη ἀπόφασις δι' ἧς ἀποβάλλονται ἐκ νέου, θεωρηθέντος τοῦ προβιβασμοῦ των παρανόμου.

— Εἰς τὰ ἐν Σύρῳ συνεργεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοΐας ὁ κ. Τζὼν Μὰκ-Δούαλ ναυπηγεῖ νέον ἀτμόπλοιον, τὸ μέγιστον τῶν ἐν Ἑλλάδι ναυπηγηθέντων καὶ τὸ πρῶτον σιδηροῦν μεγάλων διαστάσεων, ὅπερ ἐξέρχεται ἐκ τῶν ναυπηγείων τῆς Σύρου. Τὸ ἀτμόπλοιον τοῦτο θὰ ἔχῃ μῆκος 162 π. πλάτος 23 $^1/_2$ καὶ βάθος 15 $^1/_2$.

— Ἐπιβαίνοντες ἰδιαιτέρας ἀγγλικῆς θαλαμηγοῦ, καταφθάνουσι μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς Πειραιᾶ 180 περιηγηταὶ Ἄγγλοι καὶ Γερμανοὶ πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ἐνταῦθα ἀρχαιοτήτων. Τὴν πενθήμερον αὐτῶν κάθαρσιν θὰ τελέσωσιν ἐν τῷ λοιμοκαθαρτηρίῳ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἐξ Ἀθηνῶν δὲ θὰ μεταβῶσιν εἰς Ὀλυμπίαν.

— Κατὰ τὴν ἐπαναληπτικὴν ἐκλογὴν τὴν ἐνεργηθεῖσαν τὴν π. Κυριακὴν ἐν Καρδίτσῃ, ἐξελέγη βουλευτὴς εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ ἀποθανόντος Καζαμπάκα ὁ ἀνεψιός του κ. Ἰωάννης Βικέλας Καζαμπάκας, κυβερνητικός.

— Ἐπανῆλθεν ἐξ Εὐρώπης ὁ ἐν Ἀθήναις πρέσβυς τῆς Αὐστρίας βαρῶνος Κόσζεκ.

— Κατὰ τὴν δημοσιευθεῖσαν ἐπίσημον κατάστασιν τῶν εἰσπράξεων καὶ δαπανῶν τῆς χρήσεως τοῦ 1891, ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1891 μέχρι τέλους Ἰουλίου 1892 ἐβεβαιώθησαν μὲν 97,836,883,57, εἰσεπράχθησαν δὲ 88,013,404,31 καὶ μένουν εἰσπράξιμα 9,823,478,26. Κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα ἐπληρώθησαν τακτικὰ μὲν ἔξοδα 90,760.121.07, ἔκτακτα δὲ 19,403, 497,32, ἤτοι ἐν ὅλῳ 110,163,618,39.

— Ἡ Ἀστυνομία κατέσχε διαφόρους κλοπιμαίας ἀρχαιότητας, αἵτινες ἐπρόκειτο νὰ σταλῶσιν εἰς τὸ Ἐξωτερικόν, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἀνάγλυφον μαρμάρου, φέρον τὴν λέξιν *Ἀριστίων* καὶ παριστῶν τὸν στρατιώτην τὸν ἀγγείλαντα εἰς Ἀθήνας πρῶτον τὴν νίκην τὴν ἐν Μαραθῶνι.

— Ἐξεδόθη ὁ 1ος ἀριθμὸς τοῦ ἀγγελθέντος περιοδικοῦ *Καλλιτεχνικὸς Κόσμος* περιέχων μουσικήν, εἰκόνας καὶ ὕλην ἀξιανάγνωστον.

ΟΛΙΓΑΙ ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ

ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟΥ ΔΑΝΕΙΟΥ

ὑπάρχουσιν ἐν τῷ Γραφείῳ τῆς Ἑστίας καὶ δίδονται πρὸς τοὺς συνδρομητὰς αὐτῆς τοῦ μὲν Ἐσωτερικοῦ πρὸς 6 δρ. ἑκάστη, τοῦ δὲ Ἐξωτερικοῦ πρὸς 5 φρ. χρυσᾶ.

Ἀποστέλλονται ἀσφαλισμέναι καὶ ἐλεύθεραι ταχυδρομικῶν τελῶν ἅμα τῇ λήψει τοῦ ἀναλόγου ἀντιτίμου.

Digitized by Google

Ἕνεκα πληθώρας ἐπειγούσης ὕλης, δὲν εἴχομεν ἀρκετὸν χῶρον νἀρχίσωμεν ἀπὸ τοῦ φυλλαδίου τούτου τὸ ἀναγγελθὲν ἄρθρον

Η ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ

τὸ ὁποῖον δημοσιεύομεν ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Σταματίου Δ. Βάλβη, **Λυρικὰ Ἐπύλλια** (Αἱ γέρανοι τοῦ Ἰβύκου καὶ Αἱ κόραι τοῦ Πανδάρεω) Ἔκδοσις νέα. Ἀθήνησι (Περρῆ) 1892, 8ον σ. 48.

Ἐλάβομεν φιλοφρόνως ἀποσταλὲν ἀντίτυπον τοῦ Α' τόμου ἑλληνικῆς Χρηστομαθείας πρὸς χρῆσιν τῶν βουλγαροπαίδων, ἐκδοθείσης ἐν Σόφιᾳ ὑπὸ Μ. Δ. Μπαλαμπάνωφ μετὰ σχολίων εἰς βουλγαρικὴν γλῶσσαν καὶ ἐπιτόμου ἑλληνοβουλγαρικοῦ λεξικοῦ.

Περὶ παλιρροίας ἐν γένει καὶ εἰδικῶς περὶ τῆς τοῦ πορθμοῦ τοῦ Εὐρίπου ὑπὸ *Διονυσ. Α. Καλύβα*. Ἀθῆναι (Σταυριανοῦ) 1892, 8ον σ. 26.

Καρολίδειοι ἀνεπιστασίαι ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Σπυρ. Π. Λάμπρου. Διανέμονται δωρεὰν ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ περιοδικοῦ Ἑστίας καὶ ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ Μπέκ.

Πατριδογραφία τῆς νήσου Ζακύνθου πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν ὑπὸ Λ. Χ. Ζ. Ἐν Ζακύνθῳ (Καψοκεφάλου) 1892. 16ον σελ. 14. Τιμᾶται λ. 40.

Ἡ Μελεῒνη ὡς διαγνωστικὸν τῆς Μάλιος, ὑπὸ *Γ. Ν. Πιλαβίου ἐπικτηνιάτρου* (ἀπόσπασμα ἐκ τῆς «Ἰατρικῆς Ἐφημερίδος τοῦ Στρατοῦ») Ἀθῆναι (Κολλαράκη καὶ Τριανταφύλλου) 1892. 8ον σ. 19.

Χριστιανικὴ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία. **Δελτίον Αον** περιέχον τὰς ἐργασίας τῆς Ἑταιρείας ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου 1891. Ἀθῆναι (Ἰγγλέση) 1892, 8ον σ. 154.

Ἐξεδόθησαν τὸ 18ον καὶ 19ον φυλλάδιον τοῦ Γ' τόμου τοῦ **Ἐγκυκλοπαιδικοῦ Λεξικοῦ** περιέχοντα ἄρθρα μὲν ἀπὸ τοῦ *Διγαρτσὶ* μέχρι τοῦ *Δοξαρᾶς*, πίνακα δὲ γλυπτικῆς ἐν παραρτήματι.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Δ. Γ. Μεθώνην. Ἐλήφθησαν, ἐστάλη ἀπόδειξις ἐντὸς τοῦ φύλλου. κ. Μ. Μ. Assouan. Ἠλλάγη ἡ διεύθυνσίς σας. κ. Δ. Κ. Φλαμπουράρη. Διωρθώθη ἡ διεύθυνσίς σας.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

Ἄνθρωπος τοῦ Κόσμου ἀθηναϊκὴ μυθιστορία δρ. 2.

Μητρυιὰ διήγημα δρ. 1.

Νικόλας Σιγαλὸς ἀθηναϊκὴ μυθιστορία δρ. 4.

Στρατιωτικὰ διηγήματα μετὰ εἰκονογραφημένου ἐξωφύλλου δρ. 1.

Τ' ἀνωτέρω πωλοῦνται εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον τῆς *Ἑστίας* ὁδὸς Σταδίου 35 καὶ εἰς τὸ Γραφεῖον τῶν *Ἐκλεκτῶν Μυθιστορημάτων* ὁδὸς Προαστείου 10. Ἀποστέλλονται δὲ πρὸς τοὺς ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν πέμποντας πρὸς τὸ Γραφεῖον τῆς *Ἑστίας* τὸ ἀντίτιμον τῇ προσθήκῃ τῶν ταχυδρομικῶν.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

25 Σεπτεμβρίου 1892.

ΕΘΝΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ	*Ἀγορὰ* Δρ.	Λ	*Πώλησ.* Δρ.	Λ
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο]ο	390	—	400	-
» 120,000,000 πρὸς 5 ο]ο	490	-	495	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο]ο	485	—	490	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο]ο	40	-	410	—
ΠΑΓΙΟΝ 4 ο]ο	365	—	370	—
Κτημ. ὁμολ. Ἐθν. Τραπ λαχειοφόροι	570	50	571	-
Ὁμολογ. Δανείου Ἑταιρίας ΣΠΑΠ	180	—	182	—
Ὁμολογ. Δανείου διώρυγος Κορίνθου	535	—	545	—
Ὁμολογ. Δανείου Σ. Π. Α.	435	—	445	-
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικῆς	4340	—	4350	—
Πιστωτικῆς	78	50	79	—
Βιομηχανικῆς	66	—	66	50
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	125	50	126	—
Σιδηροδρ. Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	428	—	432	—
Σιδηροδρόμου Π. Α. Π.	152	—	153	—
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	141	—	142	-
Ἑταιρ. Δημοσίων καὶ Δημοτ. ἔργων	52	—	53	—
Γεν. Ἑταιρίας Ἐργοληψιῶν	315	—	325	-
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιεί ου	75	—	82	-
Πανελληνίου Ἀτμοπλοΐας	190	—	195	-
Διώρυχος Κορίνθου	300	—	320	—
Προεκτ. Σιδηρ. Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	185	—	190	-
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον { Ἀγγλίας	35	40	35	90
Γαλλίας	1,40	—	1,42	—
Ὄψεως { Ἀγγλίας	35	80	36	—
Γαλλίας	1,41	75	1,43	—

Κ. ΜΕΝΔΕΛΣΩΝΟΣ ΒΑΡΘΟΛΔΗ

ΟΙ ΠΕΡΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΑΓΩΝΕΣ

Ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ ὁ συγγραφεὺς ἀφηγεῖται ἐν συνόψει ὅλας τὰς ἐπαναστάσεις τῆς ἡρωϊκῆς νήσου καὶ λεπτομερῶς τὴν τοῦ 1866. Τὸ ἔργον συνεπλήρωσε λόγιός τις προσθέσας τὰ τελευταῖα συμβάντα τῶν ἐπαναστάσεων τοῦ 1887 καὶ 1889. Τὸ βιβλίον τιμᾶται φρ. 1,25 καὶ εὑρίσκεται ἐν Ὀδησσῷ ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ Π. Γ. Ζερβάτη-Περάκη καὶ ἐν Ἀθήναις ἐν τῷ γραφείῳ τῆς Ἑστίας καὶ ἐν τοῖς κυριωτέροις βιβλιοπωλείοις.

Ἀποστέλλεται ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν τελῶν.

ΜΙΚΡΑΙ Η ΜΕΓΑΛΑΙ

ΑΓΓΕΛΙΑΙ

πρὸς δημοσίευσιν εἰς τὸ περικάλυμμα τῆς *Ἑστίας* γίνονται δεκταὶ κατ' ἰδιαιτέραν συμφωνίαν.

Digitized by Google

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑ

ΑΝΤΙ ΔΡΑΧΜΩΝ 50—ΜΟΝΟΝ ΔΡΑΧΜΑΣ 10

ΠΩΛΗΣΙΣ ΤΟΜΩΝ "ΕΣΤΙΑΣ,,

Εἰς τοὺς συνδρομητὰς τῆς Ἑστίας καὶ τὸ Κοινὸν ἐν γένει παρέχεται σήμερον ἔκτακτος ὅλως προσφορά. Ἡ Διεύθυνσις τοῦ Βιβλιοπωλείου τῆς Ἑστίας προσφέρει εἰς αὐτοὺς τοὺς 10 πρώτους τόμους τοῦ περιοδικοῦ, ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι τοῦ δεκάτου, τιμωμένους τέως **δραχμὰς 50,** ἀντὶ **δραχμῶν μόνον 10,** ἤτοι εἰς τὸ 5ον τῆς ἀξίας αὐτῶν. Οἱ 10 οὗτοι τόμοι ἀποτελοῦντες, ὡς γνωστόν, πλουσίαν βιβλιοθήκην ἐκ πολυτίμων ἀναγνωσμάτων, εἶνε τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς πνευματικῆς παραγωγῆς τῆς πρώτης περιόδου τῆς Ἑστίας καθ' ἣν τὴν σύνταξιν τοῦ περιοδικοῦ ἀπετέλουν οἱ τότε κορυφαῖοι τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος. Πλὴν τοῦ ἄλλου θησαυροῦ τοῦ ἀποτεθειμένου εἰς τὰς 8000 μεγάλας σελίδας τῆς σειρᾶς, περιέχει αὕτη καὶ 9 μεγάλα μυθιστορήματα καὶ περὶ τὰ 100 διηγήματα, πρὸς δὲ τούτοις καὶ τὴν θαυμασίαν περιγραφὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦ De-Amicis, ὧν καὶ μόνον ἡ ἀπόκτησις θὰ ἐστοίχιζε δραχμὰς 50.

Διακόσιαι ἐν ὅλῳ εἶνε αἱ προσφερόμεναι σειραὶ εἰς τὴν τιμὴν ταύτην. Ἡ πρώτη Διεύθυνσις τοῦ περιοδικοῦ εἶχεν ἐκτυπώσῃ ἀριθμόν τινα ἀντιτύπων ἐπιπλέον τῶν ἀπαιτουμένων διὰ τοὺς τότε ὑπάρχοντας συνδρομητὰς αὐτοῦ. Ἐξ ἐκείνων δὲ τῶν ἀντιτύπων εἶνε αἱ περισσεύσασαι 200 σειραί, τὰς ὁποίας ἡ Διεύθυνσις τοῦ Βιβλιοπωλείου τῆς Ἑστίας λαβοῦσα ἀπεφάσισε νὰ προσφέρῃ εἰς τοὺς πελάτας αὐτῆς, τοὺς τυχὸν στερουμένους τῆς πολυτίμου σειρᾶς τοῦ περιοδικοῦ εἰς οὕτω καταπληκτικῶς εὐθηνὴν τιμήν. Τοὺς τόμους τούτους δύνανται νὰ λάβωσι καὶ πάντες ὅσοι θέλουσι νὰ κοσμήσωσι τὴν βιβλιοθήκην αὐτῶν μὲ ἀληθῶς λαμπρὸν ἀπόκτημα, τὸ ὁποῖον εἰς πᾶσαν οἰκογένειαν κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς θὰ εἶνε ἐντρύφημα τέρπον, συγκινοῦν, διδάσκον, ὠφελοῦν.

Ὅσοι ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ζητοῦσι τὴν σειρὰν ἂς πέμπωσι μετὰ τῶν 10 δραχμῶν καὶ δραχ. 2 διὰ ταχυδρομικὰ τέλη. Οἱ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ 10 φράγκα χρυσᾶ ἄνευ ταχυδρομικῶν.

ΟΙ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΙ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Δύνανται ν' ἀπευθύνωσι παραγγελίας συνοδευομένας ὑπὸ τοῦ ἀναλόγου τιμήματος

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—111

Digitized by Google

Ἐξεδόθη καὶ τὸ ΚΑ΄ φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ΄ Αἰῶνος

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν, ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ΄ Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ.

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ: **Τὸ Χρηματιστήριον.**

ΤΑ ΤΡΙΑ ΦΛΩΡΙΑ, διήγημα ὑπὸ *Ἰακώβου Πολυλᾶ*.

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑΙ: ΕΡΝΕΣΤΟΣ ΡΕΝΑΝ, ὑπὸ *Δημ. Κακλαμάνου*.

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, μυθιστορία τῆς Κας Hannah Lynch, μεταφρ. *Δ. Β.*

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟΝ.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ.

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Ἀρχαιολογικά, Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Ἐπιστημονικά.**

ΕΙΚΟΝΕΣ.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ἐρνέστος Ρενάν. — Τὸ θέατρον τῆς Ἐπιδαύρου. — Ἀλφρέδος Τέννυσον.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις, 1 Ὀκτωβρίου.

Οἱ πρόεδροι τῶν ἐνταῦθα συντεχνιῶν μετὰ τῆς ἐκ δημοτικῶν συμβούλων ἐπιτροπῆς συνῆλθον χθὲς ἐν τῷ Δημαρχείῳ ἵνα συσκεφθῶσι περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν τὰ σωματεῖα θὰ συμμετάσχωσι τῶν ἑορτῶν ἐπὶ τοῖς ἀργυροῖς γάμοις τοῦ Βασιλέως. Ἐλήφθησαν οὕτω ἀποφάσεις περὶ πολλῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ περὶ μεγάλης λαϊκῆς λαμπαδηδρομίας καὶ φωταγωγήσεως γενησομένης κατὰ τὴν πρώτην νύκτα τῶν ἑορτῶν.

— Αἱ φοιτητικαὶ ἀταξίαι, διὰ τὸ ζήτημα τῶν ἐκπαιδευτικῶν τελῶν, ἐξηκολούθησαν καθ' ὅλην ταύτην τὴν ἑβδομάδα μέχρι τῆς χθές, τελευταίας ἡμέρας τῆς πρὸς ἐγγραφὴν ὁρισθείσης προθεσμίας. Ἀλλ' ἐπεμβαίνουσα πάντοτε ἡ ἀρχὴ καὶ διαλύουσα τὰς συναθροίσεις καὶ τὰς διαδηλώσεις καὶ συλλαμβάνουσα τοὺς πρωταιτίους, παρεκώλυε τὴν διὰ τῆς βίας ἀπεργίαν καὶ αἱ ἐγγραφαὶ ἐξηκολούθουν. Οὕτως ἐγράφησαν ὑπερδισχίλιοι φοιτηταὶ καὶ λίαν προσεχῶς ἄρχονται τὰ μαθήματα.

— Ἐκ τῆς προχείρου στατιστικῆς τῶν ἐφημερίδων ἐξάγεται ὅτι κατὰ τὸν λήξαντα Σεπτέμβριον διεπράχθησαν ἐν Ἑλλάδι ἐγκλήματα ὀλιγώτερα ἢ κατὰ τὸν παρελθόντα Αὔγουστον. Οὕτως οἱ φόνοι ἀνῆλθον ἐν ὅλῳ εἰς 73 ἀπέναντι 98 τοῦ Αὐγούστου.

— Ὁ ὑπὸ τὸν ὑποναύαρχον Τράϊαν ἀγγλικὸς στόλος καταπλέει αὔριον μετὰ μεσημβρίαν εἰς Ναύπλιον, ὅπου θὰ διαμείνῃ μέχρι τῆς Κυριακῆς. Ἐκεῖθεν θἀποπλεύσῃ κατευθυνόμενος εἰς Μαραθῶνα, Πόρον καὶ Θάσσον χάριν γυμνασίων, ὀλίγον δὲ πρὸ τῶν ἀργυρῶν γάμων θὰ εὑρίσκεται ἐν Πειραιεῖ. Πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ ἄγγλου ἀντιναυάρχου ἀναχωροῦσιν εἰς Ναύπλιον ὁ πρόξενος τῆς Ἀγγλίας κ. Χὶλλ καὶ διάφορα μέλη τῆς ἐνταῦθα ἀγγλικῆς παροικίας.

— Λαμβάνονται ὁλοὲν δραστήρια μέτρα περὶ τῆς καθαριότητος τῆς πόλεως. Φυλλάδιον περιέχον προφυλάξεις κατὰ τῆς ἀσιατικῆς χολέρας καὶ ἐγκύκλιος ζητοῦσα τὴν συνδρομὴν τῶν πολιτῶν, διανέμονται ὑπὸ τῶν διαφόρων ἐπὶ τῆς καθαριότητος ἐπιτροπῶν εἰς πάσας τὰς οἰκίας τῆς πόλεως. Αὔριον αἱ ἐπιτροπαὶ συνέρχονται πρὸς σύσκεψιν περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐνεργείας των, ἀπὸ τοῦ Σαββάτου δὲ ἄρχονται περιερχόμεναι τὰ διάφορα τμήματα, ἡ ἐπίβλεψις τῶν ὁποίων ἔχει ἀνατεθῇ εἰς αὐτάς.

— Ἀπὸ τῆς ἐπαναλήψεως τῆς τηλεγραφικῆς ὑπηρεσίας τοῦ «Χαβᾶς», ἡ ὑπηρεσία αὕτη διεξάγεται ὑπὸ νεωστὶ ἱδρυθέντος «Ἑλληνικοῦ Πρακτορείου» ἡ διεύθυνσις τοῦ ὁποίου ἀνετέθη εἰς τὸν κ. Δημήτριον Κακλαμάνον, συντάκτην τοῦ *Ἄστεως*.

— Ἐγένοντο χθὲς τὰ ἐγκαίνια τῶν ἐν Δελφοῖς ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ κ. Ὁμὸλλ διευθυντοῦ τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Σχολῆς καὶ τοῦ κ. Βουργοὰν ἀντιπροσώπου τῆς Γαλλικῆς Πρεσβείας.

— Χθὲς τὴν ἑσπέραν ἀπεβίωσεν ἐν τῷ νοσοκομείῳ ὁ Εὐαγγελισμός, ὅπου πρὸ πολλοῦ πάσχουσα ἐνοσηλεύετο, ἡ διαπρεπὴς κλειδοκυμβαλίστρια Αἰκατερίνη Φρήμ.

— Ὑπὸ τὸν τίτλον *Παιᾶνες, Στόνοι, Γέλωτες* ἐκδίδεται προσεχῶς ἡ ΙΓ' ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ ποιητοῦ κ. Παναγιώτου Συνοδινοῦ.

— Ὁ ἐν Ἀθήναις πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας κόμης Μονθολών, ἐπιβιβαζόμενος ἑνὸς πλοίου ἐκ τῆς γαλλικῆς μοίρας τῆς κατερχομένης εἰς Ἑλλάδα χάριν τῶν ἀργυρῶν γάμων, ἔρχεται εἰς Ἀθήνας κομίζων αὐτόγραφον ἐπιστολὴν τοῦ Προέδρου Καρνὼ πρὸς τὸν Βασιλέα Γεώργιον.

— Ἀνεχώρησε προχθὲς ἐξ Ἀθηνῶν ἀνακληθεὶς ὁ τέως πρέσβυς τῆς Ἱσπανίας μαρκήσιος Πρὰ δὲ Ναντουϊγιέ, εἰς ὃν διὰ Β. Διατάγματος ἀπενεμήθη τὸ παράσημον τῶν ἀνωτέρων Ταξιαρχῶν.

— Χάριν τῶν ἀργυρῶν γάμων κατέρχεται εἰς Ἑλλάδα, ὡς ἠγγέλθη ἐκ Βερολίνου, καὶ ὁ φιλέλλην καὶ ἑλληνομαθὴς Διάδοχος τῆς Σαξωνίας Μάϊνιγγεν Βερνάρδος.

— Διὰ Β. Διατάγματος διωρίσθησαν μέλη τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Ὀφθαλμοϊατρείου οἱ κ. κ. Α. Ἀναγνωστάκης, Γ. Κούπας, Ι. Χωρέμης καὶ Π. Σκουζές.

— Κατ' εἰδήσεις ἐκ Ζακύνθου ἔπαυσαν οἱ συνεχεῖς σεισμοὶ οἱ ἐπὶ μῆνα ὁλόκληρον συγκλονίσαντες τὸ ἔδαφος τῆς νήσου.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Δ. Κ. Σ. Δεδεαγάτς Ἐνεγράφη κ. Α. Κ. εὐχαριστοῦμεν. Ἀπεστάλη Φασ. Φιλ. πρὸς ὑμᾶς.

κ Μνς. Ἐνταῦθα. Ἀνάξιον δημοσιεύσεως.

κ. Γ. Δ. Π. Ἐνταῦθα. Ἀκατάλληλον.

κ. Σ. Χ. Ἰσμαήλιον. Φρ. 48 ἐλήφθησαν· εὐχαριστοῦμεν καὶ ἀναμένομεν ὑπόλοιπον.

κ. Σ. Ι. Θ. Ἐνταῦθα. Κοινοτοπία κάκιστα ἐκτελεσθεῖσα.

κ. Α. Ν. Γ. Πειραιᾶ. Ἐστάλη ἐκ νέου.

κ Δ. Λ Σιέρρα Λεόνε. Μετὰ πολλῆς χαρᾶς ἐλάβομεν τὴν ἐπιστολήν σας· δυστυχῶς οἱ στίχοι σας, μὴ στερούμενοι ἐμπνεύσεως δὲν δύνανται νὰ δημοσιευθῶσιν ὡς ἐκ τῆς ἀκαταστάτου ἐκτελέσεως. Γυμνασθῆτε εἰς τὴν στιχουργίαν λοιπόν. Ἐπιθυμοῦμεν νὰ μᾶς δώσετε τὴν διεύθυνσίν σας ἵνα σᾶς γράψωμεν κατ' εὐθεῖαν διά τινα παραγγελίαν.

κ. Στ. Κ Αἰτωλικόν. Εὐχαρίστως ἐπαναλαμβάνομεν τὴν ἀποστολὴν ἀπὸ τοῦ παρόντος φύλλου, ἐπιφυλασσόμενοι νὰ ἀποστείλωμεν τὴν σειρὰν τοῦ 1892 ὁλόκληρον ἅμα τῇ λήψει τῆς συνδρομῆς σας.

κ. Κ. Σ. Ὀδησσόν. Ἠλλάγη.

Συνδρομητῇ, Τῆνον. Ἀδυνατοῦμεν νὰ σᾶς εὐχαριστήσωμεν, διότι ἀπαιτεῖται πρὸς ἔρευναν καιρὸς πολύς.

κ. Θ. Φ. Κ]πολιν. Ἐστάλησαν 34 καὶ 35.

κ. Γ. Ι. Π. Βατούμ. Ἐλήφθησαν. Στέλλεται ἀπόδειξις.

κ. Α. Κ. Λεχαινά. Ἐστάλησαν. Τόμοι ἐκρατήθησαν.

κ. Ι. Φ. Βατούμ. Ἐλήφθησαν καὶ ἐδόθησαν τὰ ἀνήκοντα εἰς κ. Π.

κ. Ι. Μ. Νησίον. Ἠλλάγη.

Κυρίαν Ε. Στ. Τρίπολιν. Τόμοι παρεδόθησαν εἰς κ. Ἀρσ. Δυστυχῶς δὲν δυνάμεθα νὰ σᾶς εὐχαριστήσωμεν, καθόσον ἐκ τῶν κατόπιν τόμων ἡ παλαιὰ διεύθυνσις δὲν ἔχει διαθεσίμους.

κ. Σ. Ἀν. Λάρισαν. 10 τόμοι ἐστάλησαν.

κ. Π. Γ. Πάτρας. Ἀποστέλλομεν τοὺς τόμους καὶ τὸ

Digitized by Google

βιβλίον τοῦ Βαρθόλδη. Ἐκ τῶν κατόπιν τόμων δὲν ὑπάρχουσι περισσεύοντες, ὅθεν ἡ τιμὴ αὐτῶν εἶνε τῶν μὲν 18 ἄνευ εἰκόνων πρὸς δρ. 5, τῶν δὲ 4 εἰκονογραφημένων 1890 καὶ 1891 ἐξαιρετικῶς διὰ συνδρομητὴν τῆς Ἑστίας ἐν ὅλῳ δραχ. 16.

κ. Μ. Γ. Σῦρον. Δύο σειραὶ τόμ. ἐστάλησαν.

κ. Γ. Β. Κ|πολιν. Δὲν ἐκρίθη ἄξιον δημοσιεύσεως.

κ Α. Th. Φραϊβοῦργον. Ἐστάλη.

κ. Ι. Σ Β. Λάρισαν. Ἐστάλησαν ἐκ νέου τὰ ζητηθέντα φύλλα.

κ. Α. Β. Κέρκυραν. Θὰ δημοσιευθῇ τὸ δεύτερον.

κ. Π. Μ. Λευκάδα. Ἐστάλη καὶ πάλιν.

κ. Χ. Ι. Δ. (;) Ἀνάξια δημοσιεύσεως ἐκρίθησαν τὰ σταλέντα στιχουργήματα.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

1 Ὀκτωβρίου 1892.

	Ἀγορὰ		*Πώλησ.*	
ΕΘΝΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ	Δρ.	Λ	Δρ.	Λ
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο]ο	390	—	400	—
» 120,000,000 πρὸς 5 ο]ο	490	—	495	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο]ο	485	—	490	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο]ο	405	—	410	—
ΠΑΓΙΟΝ 4 ο]ο	365	—	370	—
Κτημ. ὁμολ. Ἐθν. Τραπ λαχειοφόροι	571	—	572	-
Ὁμολογ. Δανείου Ἑταιρίας ΣΠΑΠ	180	—	182	—
Ὁμολογ. Δανείου διώρυγος Κορίνθου	535	—	545	—
Ὁμολογ. Δανείου Σ. Π. Α.	435	—	445	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικῆς	3250	—	3270	—
Πιστωτικῆς	78	50	79	—
Βιομηχανικῆς	66	—	66	50
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	120	—	120	50
Σιδηροδρ. Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	428	—	430	—
Σιδηροδρόμου Π. Α. Π.	148	—	148	50
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	137	50	138	—
Ἑταιρ. Δημοσίων καὶ Δημοτ. ἔργων	58	50	59	—
Γεν. Ἑταιρίας Ἐργοληψιῶν	315	—	325	—
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου	75	—	82	-
Πανελληνίου Ἀτμοπλοΐας	190	—	195	—
Διώρυχος Κορίνθου	300	—	320	—
Προεκτ. Σιδηρ. Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	185	—	190	—
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον { Ἀγγλίας	35	80	35	90
Τρίμηνον { Γαλλίας	1,42	25	1,42	50
Ὄψεως { Ἀγγλίας	36	05	36	10
Ὄψεως { Γαλλίας	1,43	25	1,43	50

ΠΟΙΗΜΑΤΑ
ΣΟΥΡΗ

Ὁλόκληρος ἡ σειρὰ ἐκ 5 τόμων

ταχυδρομικῶς ἀποστελλομένων ἐπὶ συστάσει δρ. 15 διὰ τὰς ἐπαρχίας καὶ φρ. χρ. 15 διὰ τὸ ἐξωτερικόν.

Ο ΦΑΣΟΥΛΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ

Δραχ. 3,50 διὰ τὰς ἐπαρχίας. — Φρ. χρ. 3,50 διὰ τὸ ἐξωτερικόν.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ἀναλαμβάνει τὴν ἐγγραφὴν συνδρομητῶν ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τοῦ ἀναλόγου τιμήματος εἰς τὰ ἑξῆς δημοσιεύματα:

Εἰς τὸ **Ἄστυ** καθημερινὴν εἰκονογραφημένην ἐφημερίδα (Συνδρ. ἑξάμηνος ἐσωτερ. δρ. 16, ἐξωτερ. φρ. χρ. 25, ἐτησία δρ. 30 καὶ φρ. χρ. 45).

Εἰς τὴν **Φιλόκαλον Πηνελόπην** μηνιαῖον περιοδικὸν τοῦ συρμοῦ καὶ τῶν χειροτεχνημάτων (Συνδρ. ἐτησ. ἐσωτερ. δρ. 9, ἐξωτερ. φρ. χρ. 10).

Εἰς τὴν **Εἰκονογραφημένην Βιβλιοθήκην Ἰουλίου Βέρν,** ἐκδιδομένην καθ' ἑβδομάδα (Συνδρ. ἐτησ. ἐσωτερ. δρ. 25, ἐξωτερ. φρ. χρ. 25).

Εἰς τὴν **Ἱστορίαν ΙΘ' Αἰῶνος,** ἐκδιδομένην κατὰ δεκαήμερον (Συνδρ. ὁλοκλήρου σώματος ἐκ 3 τόμων δρ. 30 διὰ τὸ ἐσωτ. φρ. χρ. 30 διὰ τὸ ἐξωτ. Πληρωμὴ κατὰ τόμον δρ. 10 καὶ φρ. 10).

Εἰς τὴν REVUE DES REVUES ἀξιοσύστατον περιοδικὸν ἐκδιδόμενον κατὰ μῆνα ἐν Παρισίοις, τοῦ ὁποίου τὰ τεύχη ηὔξησαν καὶ κατὰ 16 σελίδας ἀπὸ τοῦ ἐνεστῶτος μηνός. (Συνδρ. διὰ τὴν Ἑλλάδα δρ. 20 ἐτησ.)

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΣΣΑ

ΓΕΡΜΑΝΙΚΩΝ καὶ ΕΡΓΟΧΕΙΡΩΝ

πεπειραμένη, διδάσκουσα εἰς τὰ ἄριστα παρθεναγωγεῖα τῶν Ἀθηνῶν ζητεῖ μαθήματα. Ἡ διεύθυνσις εἰς τὸ Γραφεῖον τῆς Ἑστίας.

ΝΕΩΤΕΡΙΣΜΟΙ
ΜΑΓΓΙΩΡΟΥ
ΚΑΙ
ΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΥ

Νέον κατάστημα

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ ἀρ. 45

Μεγάλη συλλογὴ εἰδῶν νεωτερισμοῦ ἐκ Παρισίων, Βερολίνου καὶ Βιέννης.

ΟΛΙΓΑΙ ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ
ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟΥ ΔΑΝΕΙΟΥ

ὑπάρχουσιν ἐν τῷ Γραφείῳ τῆς Ἑστίας καὶ δίδονται πρὸς τοὺς συνδρομητὰς αὐτῆς τοῦ μὲν Ἐσωτερικοῦ πρὸς 6 δρ. ἑκάστη, τοῦ δὲ Ἐξωτερικοῦ πρὸς 5 φρ. χρυσᾶ.

Ἀποστέλλονται ἠσφαλισμέναι καὶ ἐλεύθεραι ταχυδρομικῶν τελῶν ἅμα τῇ λήψει τοῦ ἀναλόγου ἀντιτίμου.

Digitized by Google

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑ

ΑΝΤΙ ΔΡΑΧΜΩΝ 50 — ΜΟΝΟΝ ΔΡΑΧΜΑΣ 10

ΠΩΛΗΣΙΣ ΤΟΜΩΝ "ΕΣΤΙΑΣ,,

Εἰς τοὺς συνδρομητὰς τῆς Ἑστίας καὶ τὸ Κοινὸν ἐν γένει παρέχεται σήμερον ἔκτακτος ὅλως προσφορά. Ἡ Διεύθυνσις τοῦ Βιβλιοπωλείου τῆς Ἑστίας προσφέρει εἰς αὐτοὺς τοὺς 10 πρώτους τόμους τοῦ περιοδικοῦ, ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι τοῦ δεκάτου, τιμωμένους τέως **δραχμὰς 50,** ἀντὶ **δραχμῶν μόνον 10,** ἤτοι εἰς τὸ 5ον τῆς ἀξίας αὐτῶν. Οἱ 10 οὗτοι τόμοι ἀποτελοῦντες, ὡς γνωστόν, πλουσίαν βιβλιοθήκην ἐκ πολυτίμων ἀναγνωσμάτων, εἶνε τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς πνευματικῆς παραγωγῆς τῆς πρώτης περιόδου τῆς Ἑστίας καθ' ἣν τὴν σύνταξιν τοῦ περιοδικοῦ ἀπετέλουν οἱ τότε κορυφαῖοι τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος. Πλὴν τοῦ ἄλλου θησαυροῦ τοῦ ἀποτεθειμένου εἰς τὰς 8000 μεγάλας σελίδας τῆς σειρᾶς, περιέχει αὕτη καὶ 9 μεγάλα μυθιστορήματα καὶ περὶ τὰ 100 διηγήματα, πρὸς δὲ τούτοις καὶ τὴν θαυμασίαν περιγραφὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦ De-Amicis, ὧν καὶ μόνον ἡ ἀπόκτησις θὰ ἐστοίχιζε δραχμὰς 50.

Διακόσιαι ἐν ὅλῳ εἶνε αἱ προσφερόμεναι σειραὶ εἰς τὴν τιμὴν ταύτην. Ἡ πρώτη Διεύθυνσις τοῦ περιοδικοῦ εἶχεν ἐκτυπώσῃ ἀριθμόν τινα ἀντιτύπων ἐπιπλέον τῶν ἀπαιτουμένων διὰ τοὺς τότε ὑπάρχοντας συνδρομητὰς αὐτοῦ. Ἐξ ἐκείνων δὲ τῶν ἀντιτύπων εἶνε αἱ περισσεύσασαι 200 σειραί, τὰς ὁποίας ἡ Διεύθυνσις τοῦ Βιβλιοπωλείου τῆς Ἑστίας λαβοῦσα ἀπεφάσισε νὰ προσφέρῃ εἰς τοὺς πελάτας αὐτῆς, τοὺς τυχὸν στερουμένους τῆς πολυτίμου σειρᾶς τοῦ περιοδικοῦ εἰς οὕτω καταπληκτικῶς εὐθηνὴν τιμήν. Τοὺς τόμους τούτους δύνανται νὰ λάβωσι καὶ πάντες ὅσοι θέλουσι νὰ κοσμήσωσι τὴν βιβλιοθήκην αὐτῶν μὲ ἀληθῶς λαμπρὸν ἀπόκτημα, τὸ ὁποῖον εἰς πᾶσαν οἰκογένειαν κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς θὰ εἶνε ἐντρύφημα τέρπον, συγκινοῦν, διδάσκον, ὠφελοῦν.

Ὅσοι ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ζητοῦσι τὴν σειρὰν ἂς πέμπωσι μετὰ τῶν 10 δραχμῶν καὶ δραχ. 2 διὰ ταχυδρομικὰ τέλη. Οἱ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ 10 φράγκα χρυσᾶ ἄνευ ταχυδρομικῶν.

ΟΙ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΙ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Δύνανται ν' ἀπευθύνωσι παραγγελίας συνοδευομένας ὑπὸ τοῦ ἀναλόγου τιμήματος

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—147

Digitized by Google

Ἐξεδόθη καὶ τὸ ΚΑ΄ φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας 10΄ Αἰῶνος

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ
ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ΄ Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἐξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ.	10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» »	20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ	40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, μυθιστορία τῆς Κας Hannah Lynch, μεταφρ. *Δ. Β.*

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ: **Χάϊδω ἡ Αὐγερή.**

ΤΑ ΤΡΙΑ ΦΛΩΡΙΑ, διήγημα ὑπὸ *Ἰακώβου Πολυλᾶ.*

Η ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ.

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ, ποίημα ὑπὸ *Στεφάνου Μαρτζώκη.*

ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟ ΠΡΩΙ, ὑπὸ *Α. Π.*

ΠΟΤΕ ΠΙΣΤΕΥΕΙ, ὑπὸ *Μιλτιάδου Οἰκονομάκη.*

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ: **Παράδοξος λίμνη. — Ἡ ἐκδίκησις τῶν χελιδόνων. — Ἠλεκτρικὴ βροχή. — Μέγιστον μετέωρον.**

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ.

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Μουσικά, Θεατρικά, Ἐπιστημονικά, Παντοῖα.**

ΠΑΙΓΝΙΑ: **Πίδαξ δι' αἴθουσαν.**

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος. — Ἡ Μεγάλη Δούκισσα Ὄλγα. — Παίγνιον.

Ἡ Διεύθυνσις τῆς Ἑστίας εὑρίσκεται εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν ν' ἀναγγείλῃ ἀπὸ τοῦδε εἰς τοὺς ἁπανταχοῦ ἀναγνώστας, ὅτι ἀπὸ τῆς 1 Ἰανουαρίου 1893 τὸ σχῆμα τῶν ἑβδομαδιαίων φυλλαδίων γίνεται μεγαλήτερον κατὰ τρόπον ὥστε θὰ περιέχωσι ταῦτα κείμενον 4 σελίδων περισσότερον τῶν νῦν. Πλὴν τῆς μεγεθύνσεως ταύτης καὶ τὸ εἰκονογραφημένον μέρος θὰ γείνῃ πλουσιώτερον καὶ ποικιλώτερον. Ἡ δὲ συνδρομὴ μεθ' ὅλα ταῦτα θὰ μείνῃ ἡ αὐτή. Περὶ δώρων πρὸς τοὺς συνδρομητὰς καὶ ἄλλων σχετικῶν πρὸς τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ φύλλου, θὰ δημοσιευθῇ βραδύτερον μακρὰ ἀγγελία.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις, 8 Ὀκτωβρίου.

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς μαθὼν ὅτι τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον ἐψήφισε πίστωσιν δρ. 25,000 χάριν τῶν ἐπὶ τοῖς ἀργυροῖς γάμοις ἑορτῶν τοῦ Δήμου, ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Δήμαρχον τὴν ἑπομένην ἐπιστολήν:

Κύριε Δήμαρχε!

Ἡ εἴδησις ὅτι τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον τῆς Πρωτευούσης ἐψήφισε χρηματικόν τι ποσὸν πρὸς ἑορτασμὸν τῆς εἰκοστῆς πέμπτης ἀμφιετηρίδος τῶν γάμων Μου με συνεκίνησε βαθύτατα. Ἐπιθυμῶ, Κύριε Δήμαρχε, νὰ γίνητε ὁ πρὸς τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον διερμηνεὺς τῶν θερμῶν καὶ εἰλικρινῶν εὐχαριστιῶν μου.

Ἂν καὶ ἡ θεία Πρόνοια κατὰ τὴν εἰκοσιπενταετῆ ταύτην περίοδον, ἐπιδαψίλευσεν εἰς Ἡμᾶς οὐκ ὀλίγα ἀγαθά, δὲν ηὐδόκησεν ὅμως ν' ἀφήσῃ αὐτὴν πάντη ἀνέφελον. Ὑπέστημεν τραῦμα βαρύ, τοῦ ὁποίου πολὺ ἀφίσταται ἔτι ἡ ἐπούλωσις καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἀνάμνησις θὰ ἐγίνετο πρόξενος μεγίστης λύπης, ἐν τῷ μέσῳ τῆς διὰ τῶν ἑορτῶν ἐκδηλουμένης χαρᾶς. Ὅθεν τῆς περιστάσεως μὴ οὔσης καταλλήλου πρὸς δημοτελεῖς πανηγύρεις, ἀπεφάσισα ὅπως οἱ ἀργυροῖ γάμοι μου ἑορτασθῶσιν ἡσύχως ἐν τῷ στενῷ κύκλῳ τῆς Βασιλικῆς οἰκογενείας.

Παρακαλῶ ὑμᾶς καὶ πάλιν, κύριε Δήμαρχε, νὰ διαβιβάσητε πρὸς τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον τῆς Πρωτευούσης τὰς θερμὰς Μου εὐχαριστίας ἐνταυτῷ δὲ καὶ τὴν ἐπιθυμίαν Μου, ὅπως τὸ διὰ τὰς ἑορτὰς ταύτας ψηφισθὲν ποσὸν διατεθῇ ὑπὲρ κοινωφελῶν καὶ φιλανθρωπικῶν σκοπῶν.

Ἐν Τατοΐῳ, 2 Ὀκτωβρίου 1892.

Ὅλως Ὑμέτερος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ

— Ἀγγέλλεται τηλεγραφικῶς ἐκ Βιέννης ὅτι ὁ πρέσβυς τῆς Γερμανίας κόμης Βεσδέλεν ἐπιστρέφων εἰς Ἀθήνας κομίζει ἐπιστολὴν συγχαρητήριον τοῦ Αὐτοκράτορος πρὸς τὸν ἡμέτερον Βασιλέα, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἑορτῶν τῶν Ἀργυρῶν Γάμων.

— Ἕνεκα διαφωνίας ἀναφυήσης εἰς τὸ γνωστὸν ζήτημα τῆς διαθήκης τοῦ Ζάππα, διεκόπησαν αἱ διπλωματικαὶ σχέσεις μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ρωμουνίας. Οἱ πρέσβεις ἀνεκλήθησαν ἑκατέρωθεν, περιμένεται δὲ ἡ ἐπέμβασις τῶν μεγάλων Δυνάμεων ἵνα κανονισθῶσι τὰ ἐκκρεμῆ.

— Διὰ Βρεντησίου ἔφθασεν εἰς Κέρκυραν καὶ τελεῖ τὴν νενομισμένην κάθαρσιν ὁ ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως ἀποστελλόμενος ἄγγλος οἰκονομολόγος κ. Λόου, ἐπιφορτισμένος νὰ ἐξετάσῃ τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τοῦ Τόπου. Κατὰ τὰς πληροφορίας τῆς *Ἀκροπόλεως* φθάνει εἰς Ἀθήνας μεθαύριον καὶ ἐπιλαμβάνεται ἀμέσως τῶν ἐργασιῶν του.

— Ἑτοιμάζονται ἵνα ὑποβληθῶσι κατὰ τὴν προσεχῆ σύνοδον τῆς Βουλῆς μεταξὺ ἄλλων δύο ἐνδιαφέροντα νομοσχέδια, τὸ ἓν τῶν ὁποίων ἀφορᾷ τὴν τροποποίησιν τοῦ διέποντος τὸ Χρηματιστήριον νόμου, καὶ τὸ ἕτερον τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς ὑπηρεσίας τῶν δασῶν.

— Αἱ ἐπὶ τῆς καθαριότητος τῆς πόλεως ὁρισθεῖσαι ἐπιτροπαὶ ἐργάζονται μετὰ δραστηριότητος περιερχόμεναι τὰ διάφορα τμήματα, ἐπιθεωροῦσαι, εἰσερχόμεναι εἰς τὰς οἰκίας καὶ λαμβάνουσαι ὅλα τὰ κατάλληλα μέτρα πρὸς καθαρισμὸν καὶ ἐξυγίανσιν.

— Ὁ Διάδοχος Κωνσταντῖνος ἀπεδέξατο τὸν τίτλον διαχειριστοῦ τῆς περιουσίας τοῦ ὁμογενοῦς Σιλελῆ, πρὸς τοῦτο δὲ διώρισε πληρεξούσιον αὐτοῦ τὸν ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Δραγούμην, ἀναθέντα ἤδη εἰς τὸν γραμματέα τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ Πρεσβείας νὰ διεκδικήσῃ τὴν περιουσίαν πρὸς τοὺς ζητοῦντας τὴν ἀκύρωσιν τῆς Διαθήκης.

— Ὁ ἐν Ἀλιβερίῳ ἀνταποκριτὴς τῶν *Καιρῶν* γράφει, ὅτι ἄνθρωπος ἄγνωστος, καταγόμενος πιθανῶς ἀπὸ κανὲν χωρίον τῆς Εὐβοίας, εἰσήλασεν αἴφνης μαινόμενος εἰς Ἀλιβέριον καὶ ἤρξατο δάκνων ἀδιακρίτως ἀνθρώπους καὶ ζῷα, ὅσους καθ' ὁδὸν συνήντησεν. Οἱ κάτοικοι ἠναγκάσθησαν νὰ τὸν φονεύσωσιν, ὁ δὲ δήμαρχεύων ἀπέστειλεν εἰς Ἀθήνας τὸν ἐγκέφαλόν του, διότι ὑπετέθη ἐκεῖ ὅτι ὁ δυστυχὴς ἄνθρωπος ἔπασχεν ἐκ λύσσης.

— Χθὲς τὴν ἑσπέραν ἐτελέσθησαν τὰ ἐγκαίνια τῆς Γενικῆς Λέσχης τῶν Ἀξιωματικῶν ἐν τῷ νέῳ αὐτῆς Καταστήματι ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ, παρισταμένου κατὰ τὴν τελετὴν καὶ τοῦ Διαδόχου Κωνσταντίνου.

— Κατέπλευσεν εἰς Πειραιᾶ τὸ δανικὸν πολεμικὸν *Ἅγιος Θωμᾶς*, τὸ φέρον τὸν πρίγκηπα Βαλδεμάρ, ἀδελφὸν τοῦ ἡμετέρου Βασιλέως.

— Κατὰ τὴν ἑβδομάδα ταύτην ἔβρεξεν ὀλίγον, ὁ δὲ

Digitized by Google

καιρὸς ἐτράπη ἐπὶ τὸ ψυχρότερον. Ἐν τούτοις τὰ ὑπαίθρια θέατρα ἐξακολουθοῦσι.

— Ἡ Δνὶς Ἀλεξάνδρα Παναγιωτάτου, ἐξετασθεῖσα ἐν τῷ Βαρβακείῳ ἔτυχεν ἀπολυτηρίου γυμνασιακοῦ καὶ ἐνεγράφη εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ἵνα μετὰ τῆς ἀδελφῆς της Ἀγγελικῆς ἀκολουθήσῃ ἐπιστημονικὰ μαθήματα.

— Ἤρξαντο αἱ ἐργασίαι τοῦ Συλλόγου *Παρνασσοῦ* ὑπὸ τὸν νέον αὐτοῦ Πρόεδρον κ. Ν. Γ. Πολίτην. Κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίασιν ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἀπεφασίσθη ἡ τέλεσις μουσικῆς καὶ φιλολογικῆς ἑσπερίδος ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἀργυρῶν γάμων.

— Ὁ Τσάρεβιτς ἀφίκετο εἰς Κέρκυραν τὴν π. Κυριακὴν ἐπιβαίνων τοῦ *Ἐρικλίκ*, καὶ τελεῖ τὴν νενομισμένην κάθαρσιν μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ὁποίας καταπλέει εἰς Πειραιᾶ.

— Τὸ φοιτητικὸν ζήτημα ἔληξεν ὁριστικῶς, καθὼς φαίνεται, ἤρχισαν δὲ τὰ μαθήματα ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐν τάξει καὶ ἡσυχίᾳ.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Ἡ συνάδελφος *Ἑβδομάς*, ἐκδοῦσα κατ' αὐτὰς φύλλον φέρον ἡμερομηνίαν 4 Ἰουλίου, ἀγγέλλει ὅτι ἡ ἔκδοσις αὐτῆς διακόπτεται μέχρι νεωτέρας διὰ τοῦ τύπου ἀγγελίας.

— Καὶ τὸ ἐν Λειψίᾳ ἀπό τινων ἐτῶν ἐκδιδόμενον εἰκονογραφημένον περιοδικὸν *Κλειὼ* διέκοψε τὴν ἔκδοσίν του.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. κ. Ι. Π. Μαγούλαν Βώλου. Ν. Μ. — Ι. Φλ. — Ν. Κ. Καστελλάνους Κερκύρας. Λ. Κ. ἰατρόν, Ἀργοστόλιον. Α. Δ. Κ]πολιν. Κ. Α. Εὐστ. Πάτρας Ἀθ. Μ. Λάρισαν. Γ. Α. Ἀντ. Πάτρας. Α. Θ. Π. φοιτ. Πάτρας. Μ. Δ. Μεσολόγγιον. Ὡς βλέπετε εἰς τὴν τελευταίαν σελίδα τοῦ ἀνὰ χεῖρας περικαλύμματος αἱ σειραὶ τῶν 10 πρώτων τόμων Ἑστίας ἐξηντλήθησαν πρὸ τῆς λήψεως τῶν παραγγελιῶν σας. Ὑπάρχουσι νῦν διαθέσιμοι σειραί τινες τῶν 8 κατὰ σειρὰν πρώτων τόμων. Ἐὰν θέλετε ταύτας δηλώσατέ μας διὰ δελταρίου ὅπως σᾶς τὰς ἀποστείλωμεν καὶ ὁρίσατέ μας συγχρόνως πῶς νὰ διαθέσωμεν τὰ περισσεύοντα χρήματα. Ἄλλως ὁρίσατέ μας πάλιν πῶς νὰ διαθέσωμεν ὁλόκληρον τὸ σταλὲν ποσὸν ἂν τυχὸν δὲν θέλετε τοὺς 8 τόμους.

κ. Α. Π. Κάϊρον. Ἀποστέλλονται τὰ ζητηθέντα βιβλία, διὰ δὲ τοὺς τόμους Ἑστ. ἀναμένομεν ὁδηγίας.

κ. Α. Π. Σᾶς ἐνεγράψαμεν εἰς τὴν R. d. R. ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1892 διὰ νὰ ἔχετε ἄρτιον τὸν τόμον. Σειρὰν τῶν φυλλαδίων θὰ λάβετε κατ' εὐθεῖαν ἐκ Παρισίων, καθὼς καὶ τὴν συνέχειαν κατὰ τὴν ὑποδειχθεῖσαν διεύθυνσιν. Τόμ. Ἑστ. ἀπεστάλησαν οἱ τελευταῖοι ἀπομείναντες.

κ. Κ. Ι. Μ Λωζάννην. Ἠλλάγη ἡ διεύθυνσις.

κ. Ν. Μουσ. Καστελλάνους. Δὲν ἐξεδόθησαν παρὰ μόνον εἰς ἓν εἶδος χάρτου, καθ' ὅσον γνωρίζομεν.

κ. Α. Κ. Γ. Κ]πολιν. Ἐλήφθησαν δρ. 300 καὶ ἐπιστώθητε· εὐχαριστοῦμεν. Περὶ τῶν ἄλλων προσεχῶς δι' ἰδιαιτέρας ἐπιστολῆς.

κ. Ι. Γ. Β. Ἡράκλειον. Ἐπιστώθητε μὲ τὴν τότε τιμὴν χρυσοῦ δραχ. 85,20.

κ. Δ. Κ. Λάρισαν Ἐλήφθη· εὐχαριστοῦμεν.

Κυρίαν Ελ. Εδμ. Carisbrook. Εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν φιλικὴν φροντίδα.

κ. Μ. Φ. Π. Λονδῖνον. Ἐστάλησαν ἀμφότερα τὰ φύλλα.

κ. Δ. Σ. Γαλατᾶν Μεσολογγίου. Ἠλλάγη ἡ διεύθυνσις· ἐστάλη τὸ ζητηθὲν φύλλον.

κονίκλῳ. Ἀνάξιον δημοσιεύσεως.

ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΥΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΤΕΛΕΙΟΦΟΙΤΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ ζητεῖ παραδόσεις. Ἡ διεύθυνσις εἰς τὸ Γραφεῖον τῆς Ἑστίας.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

8 Ὀκτωβρίου 1892.

ΕΘΝΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ	*Ἀγορὰ* Δρ.	*Ἀγορὰ* Λ	*Πώλησ.* Δρ.	*Πώλησ.* Λ
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο]ο	390	—	400	-
» 120,000,000 πρὸς 5 ο]ο	480	-	482	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο]ο	472	—	480	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο]ο	400	—	405	—
ΠΑΓΙΟΝ 4 ο]ο	355	—	360	—
Κτημ. ὁμολ. Ἐθν. Τραπ λαχειοφόροι	575	50	576	-
Ὁμολογ. Δανείου Ἑταιρίας ΣΠΑΠ	180	—	182	—
Ὁμολογ. Δανείου διώρυγος Κορίνθου	535	—	545	—
Ὁμολογ. Δανείου Σ. Π. Α.	435	—	445	-
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικῆς	3260	—	3280	—
Πιστωτικῆς	78	—	79	-
Βιομηχανικῆς	66	—	66	50
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	121	—	121	50
Σιδηροδρ. Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	430	—	435	—
Σιδηροδρόμου Π. Α. Π.	151	—	151	50
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	136	—	137	-
Ἑταιρ. Δημοσίων καὶ Δημοτ. ἔργων	56	50	57	—
Γεν. Ἑταιρίας Ἐργοληψιῶν	315	—	325	-
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου	75	—	82	-
Πανελληνίου Ἀτμοπλοΐας	190	—	195	-
Διώρυχος Κορίνθου	300	—	320	—
Προεκτ. Σιδηρ. Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	185	—	190	-
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον { Ἀγγλίας	35	80	36	45
Τρίμηνον { Γαλλίας	1,42	—	1,44	—
Ὄψεως { Ἀγγλίας	36	40	36	55
Ὄψεως { Γαλλίας	1,44	—	1,45	—

ΒΙΒΛΙΑ ΕΚΔΟΘΕΝΤΑ

ΥΠΟ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Ο ΓΕΡΩΝ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ **ὑπὸ Τερτζέτη** ἐκ 400 περίπου σελίδων, μετὰ τῆς εἰκόνος τοῦ μεγάλου στρατάρχου τῆς Πελοποννήσου. Δρ. 2.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ **ὑπὸ Φλωρᾶ** ἐγχειρίδιον ὑγιεινῆς χάριν τῶν πολλῶν συνταχθέν, ἐκ σελίδων 150, δρ. 1.

Ο ΜΑΚΒΕΘ ΤΟΥ ΣΑΙΞΠΕΙΡΟΥ **μετάφρασις Βικέλα** ἐκ σελ. 170, δρ. 1.

ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΑΡΤΥΡΙΟΥ ΤΟΥ ΡΗΓΑ **ὑπὸ Σ. Λάμπρου,** ἐκ σελίδων 150 μετὰ πολλῶν εἰκόνων καὶ πανομοιοτύπων, δρ. 2,50.

Η ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΜΑΣ ΓΛΩΣΣΑ **ὑπὸ Ι. Πολυλᾶ,** ἐκ σελίδων 100, δρ. 1.

Οἱ συνδρομηταὶ τῆς *Ἑστίας* ἀποστέλλοντες ΔΡΑΧΜΑΣ 5 λαμβάνουσιν ὁλόκληρον τὴν σειρὰν τῶν βιβλίων ὧν ἡ ἀξία ἀνέρχεται εἰς **δραχμὰς 7,50** χωρὶς νὰ ἐπιβαρυνθῶσι μὲ τὰ ταχυδρομικά.

Διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν πᾶσαι αἱ ἀνωτέρω τιμαὶ λογίζονται εἰς φράγκα χρυσᾶ.

Digitized by Google

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑ

ΟΙ 8 ΠΡΩΤΟΙ ΤΟΜΟΙ ΕΣΤΙΑΣ ΑΝΤΙ ΔΡ. 40 ΔΡ. 8

Ἀνάρπαστοι ἔγειναν ἐντὸς 8 ἡμερῶν αἱ πρῶται 200 σειραὶ τῆς Ἑστίας ἕνεκα τῆς καταπληκτικῆς εὐθηνίας, εἰς ἣν προσεφέρθησαν, καὶ εἶνε βέβαιον ὅτι, ἂν ἀντὶ τῶν 200 ὑπῆρχον 1000 σειραί, θὰ ἐξηντλοῦντο ἐντὸς 10 ἡμερῶν. Τόσαι εἶνε αἱ αἰτήσεις αἱ κατακλύσασαι τὸ Γραφεῖον καὶ τὸ Βιβλιοπωλεῖον τῆς Ἑστίας. Διὰ τοῦτο ἡ Διεύθυνσις αὐτοῦ γνωστοποιεῖ ὅτι, ἐξαντληθέντων τῶν πρώτων 200 σωμάτων, προσφέρει νῦν εἰς τὸ κοινὸν τοὺς **8 πρώτους τόμους** τοῦ περιοδικοῦ, ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι καὶ τοῦ ὀγδόου, **τιμωμένους τέως δραχμὰς 40 ἀντὶ μόνον δραχ. 8,** ἤτοι εἰς τὸ 5ον τῆς ἀξίας αὐτῶν. Καὶ οἱ 8 οὗτοι τόμοι ἀποτελοῦσι πλουσίαν βιβλιοθήκην ἐκ πολυτίμων ἀναγνωσμάτων, τὸ δὲ περιεχόμενον αὐτῶν ἀντιστοιχεῖ κατὰ ποσὸν πρὸς 80 τοὐλάχιστον τόμους συγγραμμάτων συνήθους σχήματος, διαφέρει δὲ μόνον ὅτι εἶνε ποικιλώτερον καὶ τερπνότερον. Πλὴν τοῦ ἄλλου θησαυροῦ περιέχουσιν οἱ 8 οὗτοι τόμοι καὶ 8 μεγάλα μυθιστορήματα καὶ περὶ τὰ 70 ἐκλεκτὰ διηγήματα ἀρίστων συγγραφέων.

Καὶ αἱ σειραὶ αὗται τῶν 8 πρώτων τόμων τῆς Ἑστίας εἶνε **ἐν ὅλῳ διακόσιαι,** προσφερόμεναι δὲ εἰς οὕτως ἀνελπίστως εὐθηνὴν τιμὴν θὰ γείνωσιν ἀνάρπαστοι. Ἐξαντλουμένων αὐτῶν σπάνιοι καὶ δυσαπόκτητοι θὰ καταστῶσιν οἱ πρῶτοι τόμοι τῆς Ἑστίας. Διὰ τοῦτο παρακαλοῦνται οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἀποκτήσωσιν αὐτοὺς ν' ἀπευθύνωσι τάχιστα τὰς παραγγελίας των, πρὶν ἐξαντληθῶσιν αἱ πωλούμεναι σειραί. Ἀντὶ μηδαμινῆς δαπάνης ἔχει τις λαμπρὸν ἀπόκτημα, τὸ ὁποῖον εἰς πᾶσαν οἰκογένειαν κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς θὰ εἶνε ἐντρύφημα τέρπον, συγκινοῦν, διδάσκον, ὠφελοῦν.

Οἱ τόμοι οὗτοι εὑρίσκονται εἰς τὸ **Γραφεῖον τῆς «Ἑστίας».** Ὅσοι ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ζητοῦσι τὴν σειράν, ἂς πέμπωσι μετὰ τῶν 8 δραχμῶν καὶ δραχ. 2 διὰ ταχυδρομικὰ τέλη. Οἱ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ 10 φράγκα χρυσᾶ ἐν ὅλῳ.

ΟΙ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΙ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

δύνανται ν' ἀπευθύνωσι παραγγελίας συνοδευομένας ὑπὸ τοῦ ἀναλόγου τιμήματος

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—151

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Β'. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 18 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1892 ΑΡΙΘ. 42

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ
ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Ἐξεδόθη καὶ τὸ ΚΑ' φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ' Αἰῶνος

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΑ ΤΡΙΑ ΦΛΩΡΙΑ, διήγημα ὑπὸ Ἰακώβου Πολυλᾶ.

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ: **Ἐπιστολὴ τοῦ Ἀντιλάλου.**

Η ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ.

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, μυθιστορία τῆς Κας Hannah Lynch, μεταφρ. *Δ. Β.*

ΕΞ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ ΡΕΝΑΝ: **Ἡ πεταλοῦδα. — Στὴν ἁγνὴ ψυχὴ τῆς ἀδερφῆς μου,** ὑπὸ *Κ. Π.*

ΔΕΣΜΙΣ ΙΩΝ, μετάφρ. *Δ. Η.*

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ: **Σήματα διὰ γραμμάτων τοῦ Ἀλφαβήτου. — Μέλισσαι ἐφορμῶσαι κατὰ σιδηροδρόμου.**

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Φιλολογικά, Ἐπιστημονικά, Καλλιτεχνικά, Θεατρικά.**

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ὁ Διάδοχος τοῦ Ῥωσσικοῦ Θρόνου Νικόλαος.— Ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος. — Ἡ Βασίλισσα Ὄλγα.

Ἡ Διεύθυνσις τῆς Ἑστίας εὑρίσκεται εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν ν' ἀναγγείλῃ ἀπὸ τοῦδε εἰς τοὺς ἁπανταχοῦ ἀναγνώστας, ὅτι ἀπὸ τῆς 1 Ἰανουαρίου 1893 τὸ σχῆμα τῶν ἑβδομαδιαίων φυλλαδίων γίνεται μεγαλήτερον κατὰ τρόπον ὥστε θὰ περιέχωσι ταῦτα κείμενον 4 σελίδων περισσότερον τῶν νῦν. Πλὴν τῆς μεγεθύνσεως ταύτης καὶ τὸ εἰκονογραφημένον μέρος θὰ γείνῃ πλουσιώτερον καὶ ποικιλώτερον. Ἡ δὲ συνδρομὴ μεθ' ὅλα ταῦτα θὰ μείνῃ ἡ αὐτή. Περὶ δώρων εἰς τοὺς συνδρομητὰς καὶ ἄλλων σχετικῶν πρὸς τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ φύλλου, θὰ δημοσιευθῇ βραδύτερον μακρὰ ἀγγελία.

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΑΡΓΥΡΟΥΣ ΓΑΜΟΥΣ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ

ἡ Ἑστία ἐξέδωκε Καλλιτεχνικὸν Τεῦχος εκτακτον εἰς σχῆμα διπλάσιον τῶν ἑβδομαδιαίων φυλλαδίων της, ἐκ σελίδων 16 μετὰ εἰκονογραφημένου ἐξωφύλλου καὶ πολλῶν ἄλλων εἰκόνων τῆς Β. Οἰκογενείας ἐν τῷ κειμένῳ. Τὸ δὲ περιεχόμενον αὐτοῦ εἶνε ποικίλον καὶ ἀναφέρεται εἰς τὸ χαρμόσυνον γεγονὸς τῆς 25ετηρίδος τῶν βασιλικῶν γάμων. Τὸ Τεῦχος περιέχει πλὴν ἄλλων μακρὰν σκιαγραφίαν τῆς Β. Οἰκογενείας ὑπὸ Θ. Βελλιανίτου καὶ ποιήματα πρὸς τὸν Βασιλέα τοῦ Σουρῆ καὶ τοῦ Μαρτζώκη, ἐν τέλει δὲ ἀφήγησιν τῶν κατὰ τὴν τέλεσιν τῶν ἀρραβώνων καὶ τῶν γάμων τῶν Βασιλέων γενομένων ἐνταῦθα καὶ ἐν Πετρουπόλει.

Τὸ Τεῦχος αὐτὸ εἶνε ἡ ὡραιοτέρα ἀνάμνησις τῶν Ἀργυρῶν Γάμων τοῦ Βασιλικοῦ ζεύγους τῆς Ἑλλάδος.

Ἐκ τῶν ἐκδοθέντων ἀντιτύπων ὀλίγα μόνον ὑπελείφθησαν, ἅτινα ἡ Διεύθυνσις τῆς Ἑστίας ἀπεφάσισε νὰ διαθέσῃ χάριν τῶν συνδρομητῶν αὐτῆς ἀποστέλλουσα ταῦτα **δωρεὰν** *εἰς ἐκείνους οἵτινες θὰ πληρώσωσι συνδρομὴν τοῦ προσεχοῦς ἔτους 1893.*

Ὥστε οἱ ἐπιθυμοῦντες ν' ἀποκτήσωσι τὸ Τεῦχος ἂς προλάβωσι πρὶν ἐξαντληθῇ. Οἱ λαμβάνοντες ὡς δῶρον τὸ Καλλιτεχνικὸν Τεῦχος ἔχουσιν ὅλα τὰ δικαιώματα καὶ ἐπὶ ἄλλων δώρων καὶ προσφορῶν, περὶ τῶν ὁποίων προσεχῶς θὰ δημοσιευθῇ μακρὰ ἀγγελία.

Σειραὶ 8 τόμων Ἑστίας τῶν ἐτῶν 1876—1879 δὲν ὑπάρχουσι πλέον διαθέσιμοι. Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστείλαντες ἤδη παραγγελίας ἐν ἀρχῇ διὰ τοὺς 10 τόμους, ἐὰν θέλωσιν ἀντ' αὐτῶν τοὺς 8 τόμους, νὰ δηλώσωσι τοῦτο ἐγκαίρως, καθόσον μόνον δι' αὐτοὺς ἐκρατήθησαν τοιαῦται σειραί, νὰ ὁρίσωσι δὲ συγχρόνως πῶς θέλουσι νὰ διατεθῶσι τὰ ἐπὶ πλέον χρήματα.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις, 15 Ὀκτωβρίου.

Σήμερον, ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν ἀργυρῶν γάμων τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τελεῖται ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ ἐπίσημος δοξολογία χοροστατοῦντος τοῦ Σ. Μητροπολίτου Γερμανοῦ μετὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐπὶ παρουσίᾳ συμπάσης τῆς Β. Οἰκογενείας, τῶν Ἡγεμονικῶν αὐτῆς ξένων, τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ξένων Δυνάμεων, πασῶν τῶν πολιτικῶν, στρατιωτικῶν καὶ δημοτικῶν ἀρχῶν καὶ τῶν προέδρων τῶν Συντεχνιῶν. Τὸ γενικὸν πρόσταγμα τοῦ παρατεταγμένου στρατοῦ ἔχει ἡ Α. Β. Υ. ὁ Διάδοχος Κωνσταντῖνος.

— Μετὰ τὴν Δοξολογίαν τὸ Βασιλικὸν Ζεῦγος θέλει δεχθῇ ἐν τοῖς Ἀνακτόροις τὰ συγχαρητήρια τῶν αὐλικῶν καὶ τῶν ὑπουργῶν. Μετὰ τὸ πρόγευμα δὲ καὶ τὴν λῆξιν τῶν παρουσιάσεων ἡ Β. Οἰκογένεια μετὰ τῶν ξένων ἀπέρχεται εἰς Δεκέλειαν.

— Τὸ Σάββατον, περὶ τὴν 7 καὶ 30' μ. μ. θέλει παρατεθῇ ἐν τοῖς Ἀνακτόροις μέγα γεῦμα ἐν ᾧ προσεκλήθησαν νὰ παρακαθήσωσι περὶ τὰ 165 ἄτομα.

— Ἀπόψε ἡ πόλις σύμπασα φωταγωγεῖται, διοργανίζεται δὲ καὶ λαμπαδηφορία ὑπὸ τῆς Φιλαρμονικῆς Ἑταιρείας, ἧς τὸ ἀβερώφειον μουσικὸν διαγώνισμα θέλει γίνει ἐν τῷ Μεγάλῳ Θεάτρῳ τὴν ἑσπέραν τοῦ Σαββάτου.

— Ἐπίσης θὰ ἑορτάσωσι τοὺς ἀργυροῦς γάμους καὶ οἱ διάφοροι Σύλλογοι καὶ τὰ Σωματεῖα τῶν Ἀθηνῶν.

— Ἐπίσημος ἐγένετο ὑποδοχὴ εἰς τὴν Α. Α. Υ. τὸν Τσάρεβιτς, ἀφιχθέντα εἰς Ἀθήνας τὴν παρελθοῦσαν Κυριακήν· ὁμοίως καὶ εἰς τὰς Α. Β. Υ. τοὺς πρίγκη-

Digitized by Google

πας τῆς Δανίας Φρειδερῖκον τὸν Διάδοχον καὶ Χριστιανόν, χθὲς καταπλεύσαντας εἰς Πειραιᾶ.

— Διὰ τῶν οἰκείων ἀντιπροσώπων ἐπεδόθησαν τῷ Βασιλεῖ αἱ αὐτόγραφοι συγχαρητήριοι ἐπιστολαὶ τῶν διαφόρων Ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης, ὡς τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας, τῆς Βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας, τοῦ Προέδρου τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, τοῦ Πάπα κτλ. Ἐπίσης ἐκομίσθησαν καὶ τὰ πρὸς Αὐτὸν στελλόμενα πολυτελῆ δῶρα ὑπὸ τῶν ὑψηλῶν αὐτοῦ συγγενῶν.

— Ἀφίκετο χάριν τῶν ἑορτῶν ἡ Φιλαρμονικὴ Ἑταιρεία Ζακύνθου τυχοῦσα πανηγυρικῆς ὑποδοχῆς χθὲς τὴν ἑσπέραν. Ἀριθμεῖ περὶ τὰ τεσσαράκοντα μέλη ὑπὸ τὸν ἀρχιμουσικὸν κ. Νικολίνην, ὁδηγεῖται δ' ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ ἀντιπροέδρου κ. Θ. Κοκκίνη καὶ τοῦ κ. Ἀλφρέδου Στῆβενς, μέλους τῆς διοικούσης Ἐπιτροπῆς. Σήμερον τὴν πρωΐαν ἀφικνεῖται καὶ ἡ Φιλαρμονικὴ τῆς Σάμου, κωλυθεισῶν τῶν λοιπῶν αἵτινες ἐδήλωσαν ὅτι θὰ συμμετάσχωσι τῶν ἑορτῶν τῆς ἐν Ἀθήναις Φιλαρμονικῆς Ἑταιρείας.

— Ἀφίκετο ὁ ἄγγλος οἰκονομολόγος Λόου καὶ κατέλυσεν εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Ἅμα τῇ ἀφίξει του ἐπεσκέφθη τὸν κ. Τρικούπην ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Οἰκονομικῶν μεθ' οὗ ἔμεινε συνομιλῶν περὶ τὰς δύο ὥρας, ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ τοῦ πρέσβεως τῆς Ἀγγλίας κ. Ἔγγερτον.

— Παρετάθη μέχρι τῆς 25 Ὀκτωβρίου ἡ πρὸς ἐγγραφὴν φοιτητῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ προθεσμία.

— Ὁ εἰκοσαετὴς νέος Λυκοῦργος Καπνίσης, ζηλώσας τὴν δόξαν τοῦ πεζοπόρου Παρασκευαΐδου, ἀνεχώρησε πεζὸς εἰς Παρισίους. Διὰ Στερεᾶς Ἑλλάδος μεταβαίνει πρῶτον εἰς Θεσσαλίαν, ἐκεῖθεν δι' Ἐλασσῶνος εἰς Μακεδονίαν, Σερβίαν, Οὐγγαρίαν, Αὐστρίαν, Ἰταλίαν, Ἑλβετίαν καὶ Γαλλίαν.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Ι. Τ. Μ. Φ. Ἀργοστόλιον. Δὲν δυνάμεθα δυστυχῶς νὰ σᾶς προμηθεύσωμεν τὰ ζητούμενα φυλλάδια γαλλ. περιοδικῶν, διότι δὲν πωλοῦνται ἐνταυθα. Οἱ τόμοι δεμένοι ἀνὰ εἷς θὰ στοιχίσουν 3 δρ. ἐν ὅλῳ ἕκαστος καὶ ἀνὰ δύο 5 δρ. οἱ δύο.

κ. Π. Γ. Ζ. Π. Ὀδησσόν. Ἐλήφθησαν καὶ ἐπιστώθητε. Στέλλονται 5 Ἀποκ. Ρηγ. Περὶ ἐπιστροφῆς ἀνεισπράκτων ἀποδείξεων ἐγράψαμεν.

κ. Θ. Δ. Σμύρνην. Ἐλήφθησαν· ἐπιστώθητε. Στέλλομεν φύλλα ἕως ἀρ. 35. Συνέχεια θὰ σταλῇ ἅμα τῇ λήψει ἀντιτίμου ὀφειλομένου.

κ. Μ. Γ. Ἐνταῦθα. Ἀνούσιον στιχούργημα κωμικῆς σοβαρότητος.

κ. Μ. Ι. Μ. Νάξον. Εὐχαριστοῦμεν. Θὰ δημοσιευθῇ προσεχῶς.

Ἀνωνύμῳ, Μεσολόγγιον. Ἔχει χάριν τινά, ἀλλὰ μαρτυρεῖ ἀπειρίαν περὶ τὴν ἐκτέλεσιν.

κ. Α. Θ. Π. Πάτρας. Τόμοι καὶ βιβλία ἀποστέλλονται. Ἀξία ζητηθέντων φυλλαδίων πρὸς 30 λ. ἕκαστον, δρ 14,40.

κ. Γ. Γ. Φ. Κ. Ἀργοστόλιον Ἐστάλησαν ζητηθέντα φυλλάδια.

κ. Ι. Γ. Π. Ἐστάλη.

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΣΣΑ

ΓΕΡΜΑΝΙΚΩΝ καὶ ΕΡΓΟΧΕΙΡΩΝ

πεπειραμένη, διδάσκουσα εἰς τὰ ἄριστα παρθεναγωγεῖα τῶν Ἀθηνῶν ζητεῖ μαθήματα. Ἡ διεύθυνσις εἰς τὸ Γραφεῖον τῆς Ἑστίας.

ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΥΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΤΕΛΕΙΟΦΟΙΤΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ ζητεῖ παραδόσεις. Ἡ διεύθυνσις εἰς τὸ Γραφεῖον τῆς Ἑστίας.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

14 Ὀκτωβρίου 1892.

ΕΘΝΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ	*Ἀγορὰ* Δρ.	Λ	*Πώλησ.* Δρ.	Λ
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο]ο	390	—	400	-
» 120,000,000 πρὸς 5 ο]ο	482	-	485	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο]ο	475	—	480	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο]ο	400	—	410	—
ΠΑΓΙΟΝ 4 ο]ο	355	—	360	—
Κτημ. ὁμολ. Ἐθν. Τραπ λαχειοφόροι	571	-	572	-
Ὁμολογ. Δανείου Ἑταιρίας ΣΠΑΠ	180	—	182	—
Ὁμολογ. Δανείου διώρυγος Κορίνθου	535	—	545	—
Ὁμολογ. Δανείου Σ. Π. Α.	435	—	445	-
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικῆς	3270	—	3280	—
Πιστωτικῆς	78	—	78	50
Βιομηχανικῆς	66	—	66	50
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	120	50	121	25
Σιδηροδρ. Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	433	—	440	—
Σιδηροδρόμου Π. Α. Π.	149	—	150	—
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	136	—	137	—
Ἑταιρ. Δημοσίων καὶ Δημοτ. ἔργων	58	50	59	—
Γεν. Ἑταιρίας Ἐργοληψιῶν	315	—	325	-
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου	75	—	82	-
Πανελληνίου Ἀτμοπλοΐας	190	—	195	-
Διώρυχος Κορίνθου	300	—	320	—
Προεκτ. Σιδηρ. Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	185	—	190	-
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον Ἀγγλίας	35	90	36	15
Τρίμηνον Γαλλίας	1,41	—	1,43	25
Ὄψεως Ἀγγλίας	36	10	36	35
Ὄψεως Γαλλίας	1,43	—	1,44	25

ΟΛΙΓΑΙ ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ

ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟΥ ΔΑΝΕΙΟΥ

ὑπάρχουσιν ἐν τῷ Γραφείῳ τῆς Ἑστίας καὶ δίδονται πρὸς τοὺς συνδρομητὰς αὐτῆς τοῦ μὲν Ἐσωτερικοῦ πρὸς 6 δρ. ἑκάστη, τοῦ δὲ Ἐξωτερικοῦ πρὸς 5 φρ. χρυσᾶ.

Ἀποστέλλονται ἀσφαλισμέναι καὶ ἐλεύθεραι ταχυδρομικῶν τελῶν ἅμα τῇ λήψει τοῦ ἀναλόγου ἀντιτίμου.

ΝΕΩΤΕΡΙΣΜΟΙ

ΜΑΓΓΙΩΡΟΥ

ΚΑΙ

ΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΥ

Νέον κατάστημα

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ ἀρ. 45

Μεγάλη συλλογὴ εἰδῶν νεωτερισμοῦ ἐκ Παρισίων, Βερολίνου καὶ Βιέννης.

Digitized by Google

ΒΙΒΛΙΑ ΠΩΛΟΥΜΕΝΑ

εἰς ἀρίστην κατάστασιν.

1. Statistique des peuples de l' antiquitée. par Alex. Moreau de Jonnès (1851) δύο τόμοι δρ. 7.

2. Histoire des Législateurs de la Crèce antique par. E. Lerminier (1852) 2 τόμ. δεδεμ. εἰς 1 δρ. 70.

3. Causes célébres du Droit des Gens. par Ch. de Martens (1858—61) 5 τόμ. δεδεμ. εἰς 3 δρ. 25.

4 Grundsätze des Verwaltungsrechts. von F. F. Mayer (1862) τόμ. 1 δεδεμ. δρ. 6.

5. Das Englische Parlament u. sein Verfahren. von Thomas Erskine May ἐκ τοῦ 'Αγγλικοῦ ὑπὸ D. G. Oppenheim (1860) 1 τόμ. δεδεμ. δρ. 8.

6. Archives Diplomatiques, recueil de Diplomatie et d' Histoire (1861) τόμ. 4 δεδεμ. εἰς 2. δρ. 16.

7 Das Eherecht der orientalischen Kirche. von Dr. Jos. Zhishman (1864) τόμ. 2 δεδεμ. δρ. 15.

8. Voyages dans l' Asie mineure et en Grèce faits aux dépens de la Société de Dilettanti dans les annèes 1764—1766 par Richard Chandler (1806) τόμ. 3 δρ. 25.

9. Études sur l' Histoire du Gouvernement répresentatif en France de 1789—1848 par le Comte Louis de Carné (1855) 2 τόμ. δεδεμ. δρ. 14.

10. Das heutige englische Verfassungs u. Verwaltungsrecht von Rud. Gneist (1857—60) 2 τόμ. δεδεμ. δρ. 18.

11. Cours de Droit Administratif par M. Vh. Ducrocq (1862) τόμ. δεδεμ. δρ. 8.

12. Le Guide Diplomatique par le Bn Ch. de Martens ἔκδ. 5 (1886) τόμ. 3 δρ. 15.

13. Cours théorique et pratique de Droit public et administratif par M. Laferrière ἔκδ. δ' (1854) τόμ. 2 δεδεμ. δρ. 15.

14. Die Rechte der Jsraéliten, Athener u. Römer. von Samuel Mayer (1862—66) 2 τόμ. δρ. 16.

15. Pensées et Réfléxions morales et politiques du Comte de Ficquelmont précédées d' une notice sur sa vie par Mr le Baron de Barante (1859) 1 τόμ. δεδεμ. δρ. 7.

16. Erinnerungen u. Mittheilungen aus Griechenland von Ludwig Ross (1863) 1 τόμ. δρ. 6.

17. Staatsrechtslexicon. von Rotteck u. Welcker (τελευταία ἔκδ.) 14 τόμ. δεδεμ. δρ. 120.

Πάντα ταῦτα παραδοτέα ἐν τῷ Γραφείῳ τῆς 'Εστίας.

ΛΑΧΕΙΟΝ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

ΠΡΟΣΕΧΗΣ ΚΛΗΡΩΣΙΣ

ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΝ ΚΥΡΙΑΚΗΝ ΤΟΥ ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

ΚΕΡΔΙΖΟΥΣΙΝ 63 ΑΡΙΘΜΟΙ

ΤΑ ΕΞΗΣ ΠΟΣΑ, ΑΤΙΝΑ ΜΕΝΟΥΣΙΝ ΑΝΑΛΛΟΙΩΤΑ, ΟΣΑΔΗΠΟΤΕ ΓΡΑΜΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΑΝ ΠΩΛΗΘΩΣΙΝ

'Ο πρῶτος ἀριθμὸς κερδίζει	**δρ.**	**20000**
Οἱ δύο ἑπόμενοι ἀνὰ	»	**2500**
Οἱ πέντε ἑπόμενοι ἀνὰ	»	**500**
Οἱ δέκα ἑπόμενοι ἀνὰ	»	**300**
Οἱ τελευταῖοι τεσσαράκοντα πέντε ἀνὰ	»	**100**

῞Ητοι ἐν ὅλῳ διανέμονται εἰς τοὺς κερδίζοντας

35,000 ΔΡΑΧΜΩΝ

Τὰ κέρδη πληρώνονται ἀμέσως ὑπὸ τοῦ ταμείου τῆς 'Αρχαιολογικῆς 'Εταιρίας ἐπὶ τῇ προσαγωγῇ τῶν γραμματίων.

Οἱ ἐπιθυμοῦντες ν' ἀγοράσωσι γραμμάτια ἀποστέλλουσι τὸ ἀντίτιμον πρὸς τὴν **Διεύθυνσιν τῆς 'Εστίας** [**Δραχ. 2 ἐν τῷ 'Εσωτερικῷ — Φράγκα 2 ἐν τῷ 'Εξωτερικῷ**] καὶ ἐπὶ πλέον λεπτὰ 50, ὅπως λαβωσι ταῦτα συστημένα ἐντὸς φακέλλου ταχυδρομικῶς.

Οἱ θέλοντες ὅμως ν' ἀποφύγωσι τὴν πρόσθετον δαπάνην τῆς ἀποστολῆς, δύνανται νὰ ἐμπιστευθῶσι ταῦτα εἰς φύλαξιν ἐν τῷ ταμείῳ τῆς «'Εστίας». 'Εν τοιαύτῃ περιπτώσει λαμβάνουσι γνῶσιν τῶν ἀριθμῶν, οὓς φέρουσι τὰ γραμμάτια ἑκάστου, διὰ τῆς ἀλληλογραφίας τῆς «'Εστίας» εὐθὺς ἅμα τῇ ἀγορᾷ. Μετὰ δὲ τὴν κλήρωσιν εἰς τοὺς τυχὸν κερδήσοντας ἀγγέλλεται τοῦτο καὶ τηλεγραφικῶς, ἐὰν δηλώσωσι τοιαύτην ἐπιθυμίαν.

Οἱ κερδήσοντες ἀριθμοὶ θὰ δημοσιευθῶσιν ἐν τῇ «'Εστίᾳ».

'Εν 'Αθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς 'Εστίας 1892—157

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Β΄. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 25 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1892 ΑΡΙΘ. 43

Ἐξεδόθη καὶ τὸ ΚΑ΄ φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ΄ Αἰῶνος

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ΄ Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΟ ΔΙΛΗΜΜΑ, ὑπὸ *Ἀλίκης Βαρνότ.*

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ: **Ἀργυροῖ Γάμοι.**

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, μυθιστορία τῆς Κας Hannah Lynch, μεταφρ. *Δ. Β.*

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΤΕΝΝΥΣΟΝ: **Σημειώσεις φιλαναγνώστου,** ὑπὸ ***

Η ΡΑΨΑΝΗ: **Ὁδοιπορικαὶ ἐντυπώσεις,** ὑπὸ *Ἀμαλίας Π.*

ΤΡΕΛΛΑ, ποίημα ὑπὸ *Β. Γ. Στεφελίδου.*

ΕΙΚΟΝΕΣ.

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Ἀρχαιολογικά, Φιλολογικά, Μουσικά, Θεατρικά.**

ΕΦΕΥΡΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΙΣ: **Τροχιόδρομος καταβρεκτήρ.**

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ὁ Διάδοχος τοῦ Δανικοῦ θρόνου Φρειδερῖκος. — Ὁ κατάστικτος ἄνθρωπος. — Τροχιόδρομος καταβρεκτήρ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΣΤΙΑΣ

Τὴν προσεχῆ ἑβδομάδα ἐκδίδονται:

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΜΟΥ

Τόμος ποιημάτων μετὰ προλόγου ἐξ 160 σελίδων τιμᾶται δρ. 2,50 διὰ τὸ Ἐσωτερικόν, φρ. χρ. 2,50 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν μετὰ τῶν ταχυδρομ. ἐξόδων.

Ἀμέσως δὲ κατόπιν:

ΕΜ. ΡΟΪΔΟΥ

ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΕΙΔΩΛΑ

Τόμος ἐκ 300 καὶ πλέον σελίδων. Τιμᾶται διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. 4, διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. 4 μετὰ τῶν ταχυδρ. ἐξόδων.

Παραγγελίαι δεκταὶ ἀπὸ τοῦδε.

Ἡ Διεύθυνσις τῆς Ἑστίας εὑρίσκεται εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν ν' ἀναγγείλῃ ἀπὸ τοῦδε εἰς τοὺς ἁπανταχοῦ ἀναγνώστας, ὅτι ἀπὸ τῆς 1 Ἰανουαρίου 1893 τὸ σχῆμα τῶν ἑβδομαδιαίων φυλλαδίων γίνεται μεγαλήτερον κατὰ τρόπον ὥστε θὰ περιέχωσι ταῦτα κείμενον 4 σελίδων περισσότερον τῶν νῦν. Πλὴν τῆς μεγεθύνσεως ταύτης καὶ τὸ εἰκονογραφημένον μέρος θὰ γείνῃ πλουσιώτερον καὶ ποικιλώτερον. Ἡ δὲ συνδρομὴ μεθ' ὅλα ταῦτα θὰ μείνῃ ἡ αὐτή. Περὶ δώρων εἰς τοὺς συνδρομητὰς καὶ ἄλλων σχετικῶν πρὸς τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ φύλλου, θὰ δημοσιευθῇ βραδύτερον μακρὰ ἀγγελία.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις, 22 Ὀκτωβρίου.

Τὴν ἑσπέραν τοῦ παρελθόντος Σαββάτου ἐγένετο ἡ ὑπὸ τῆς Φιλαρμονικῆς Ἑταιρίας Ἀθηνῶν διοργανωθεῖσα λαμπαδηφορία ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἀργυρῶν γάμων. Ἡγουμένων τῶν μουσικῶν θιάσων ὁ λαὸς μετέβη ὑπὸ τὰ Ἀνάκτορα, ὅπου κατελθούσης τῆς Β. Οἰκογενείας εἰς τὰ προπύλαια ἐψάλη ὕμνος εἰς τὸν Βασιλέα. Ἡ Α. Μ. προσεφώνησεν εὐχαριστοῦσα, μεθ' ὃ τὸ πλῆθος διελύθη.

— Ὁ Τσάρεβιτς ἀναχωρεῖ ἐντεῦθεν τὴν προσεχῆ Δευτέραν εἰς Καύκασον πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ ἐκεῖ ἀσθενοῦντος ἀδελφοῦ του καὶ συνάντησιν τῆς αὐτοκρατείρας μητρός του, μεθ' ἧς ἐπιστρέφει εἰς Πετρούπολιν.

— Τὸ διὰ δωρεᾶς τοῦ Ἀβέρωφ γινόμενον *Ἐφηβεῖον* θέλει ἀνεγερθῇ παρὰ τὰς φυλακὰς Συγγροῦ, ἐπὶ οἰκοπέδου τοῦ Δημοσίου. Πρὸς ἐκπόνησιν τοῦ σχεδίου τῶν νέων τούτων εὐεργετικωτάτων φυλακῶν, αἵτινες θὰ δύνανται νὰ συμπεριλάβωσι 200 ἐφήβους, προκηρύσσεται προσεχῶς διαγωνισμός.

— Τὴν προσεχῆ Κυριακὴν θ' ἀναγνωσθῇ ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Πανεπιστημίου ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ κ. Α. Βλάχου ἡ κρίσις τοῦ Φιλαδελφείου Ποιητικοῦ Ἀγῶνος. Ἡ κρίσις αὐτὴ θὰ δημοσιευθῇ ὁλόκληρος εἰς τὸ *Ἄστυ* τῆς Δευτέρας, ἐξ οὗ θ' ἀναδημοσιευθῇ εἰς τὴν *Ἑστίαν* τῆς προσεχοῦς Κυριακῆς, καθ' ὅσον οἱ ἀπὸ ἐτῶν ἀναγνῶσται τῆς *Ἑστίας* ἐπιθυμοῦν βεβαίως νὰ ἔχουν πλήρη τὴν σειρὰν τῶν κατὰ τὸν Φιλαδέλφειον Ἀγῶνα τοῦ ὁποίου αἱ Κρίσεις πάντοτε ἐδημοσιεύθησαν ἐν αὐτῇ τὸ πρῶτον.

— Κατ' αὐτὰς κατεσχέθησαν διάφορα πλαστὰ ἑκατοντάδραχμα τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης.

— Ἡ οἰκογένεια Κόκκου, διὰ τῶν πληρεξουσίων αὐτῆς δικηγόρων Ἀντωνοπούλου, Ψαρρᾶ καὶ Μομφεράτου ἐνάγει τὸ Δημόσιον ζητοῦσα ἀποζημίωσιν 50,000 δραχμῶν διὰ τὸν ὑπὸ τοῦ λοχίου Μαυρομιχάλη φόνον τοῦ ἀτυχοῦς ποιητοῦ. Ἡ ὑπαιτιότης τοῦ Δημοσίου πηγάζει κατὰ τοὺς νομικοὺς ἐκ τοῦ ὅτι ὁ φονεύς, ἂν καὶ πρὸ πολλοῦ ἐνδεδειγμένος ὡς παράφρων ἐκρατεῖτο εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ καὶ εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ὁπλοφορῇ.

— Ἐδημοσιεύθησαν τὰ Διατάγματα τῆς λήξεως τῆς Α' βουλευτικῆς Συνόδου τῆς ΙΓ' περιόδου καὶ τῆς συγκλήσεως τῆς Βουλῆς εἰς νέαν Σύνοδον τὴν 29 Ὀκτωβρίου.

— Ἐν Μεσολογγίῳ συνελέγησαν δραχμαὶ 5,000 ὅπως ἀνεγερθῇ μικρὸν μνημεῖον ἐπὶ τῆς νησῖδος τῆς Κλείσοβας, ἔνθα ἐδοξάσθη ὁ Τζαβέλλας ἀποκρούσας μετὰ δρακὸς ἡρώων τὰς ἐφόδους χιλιάδων ἐχθρῶν.

— Διάφοροι ἐν Λιβερπούλῃ Ἄγγλοι βουλευταὶ καὶ πολιτικοὶ διὰ κοινοῦ ἐράνου προσέφεραν εἰς τὸν κ. Χαρίλαον Τρικούπην χρυσοῦν χρονόμετρον ὡς δεῖγμα τιμῆς.

— Ἀπόψε ἄρχονται ἐν τῷ νέῳ Δημοτικῷ θεάτρῳ αἱ παραστάσεις τοῦ γαλλικοῦ θιάσου διὰ τοῦ μελοδράματος «Songe d' une nuit d' été».

Digitized by Google

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Α. Δ. Κ]πολιν. Ἐστάλησαν· ἡ ἀξία των εἶνε φρ. 10, ὥστε οὐδὲν ὑπόλοιπον μένει.

κ. Χ. Γ. Οἰκ. Βῶλον. Ἐστάλησαν λαχ. ἀρχ. 31,710 καὶ 45,223.

κ. Π. Καλ. Τραπεζοῦντα. Ἐλήφθησαν, ἀλλ' οἱ τόμοι ἔχουν ἐξαντληθῆ. Ἰδῆτε τὴν νέαν περὶ τόμων ἀγγελίαν καὶ γράψατε τί νὰ κάμωμεν τὰ σταλέντα χρήματα.

κ. Σ. Λ. Ἰωάννινα. Ἐστάλησαν οἰνολογ. Ῥουσοπούλου. Μᾶς ὀφείλετε φρ. χρ. 4.

κ. κ. Λ. Κ. Ἀργοστόλιον. — Α. Π. Μ. Λάρισαν. Ἐστάλη σειρὰ 8 πρώτων τόμων Ἑστίας καὶ ὁ Α' τόμος τῆς Παν. Παρ., ὁ Β' θὰ σταλῇ ἅμα τῇ ἐκδόσει.

κ. Κ Ζ Ἀλεξάνδρειαν. Ἐσταλη σειρὰ κρατουμένων φυλλαδίων, ἐπανελήφθη ἡ ἀποστολή.

κ. Δ. Λ. Ἄρταν. Ἐστάλη.

κ. Γ. Ζ. Ἄρταν. Ἐστάλησαν τὰ ζητηθέντα δύο Πανηγ. τεύχη τῆς Ἑστίας.

κ Α. Π. Κάϊρον. Σᾶς ἀποστέλλομεν τοὺς 8 πρώτους, οἱ δύο τελευταῖοι ὡς ἀνηγγείλαμεν διὰ τοῦ προηγουμένου ἐξηντλήθησαν.

κ. Α. Γ. Κων]πολιν. Ἐστάλησαν 100 ἀκόμη ἀντ. Πανηγ. τεύχους.

κ. Ε. Μ. RostoffsD)on. Διωρθώθη ἡ διεύθυνσίς σας.

κ. Γ. Ρ. Ἰωάννινα. Ἐστάλη καθυστ. φύλλον.

κ Σ. Γ. Bielitz. Ἐστάλη σειρὰ ἐκδ. τευχ. Π. Γρ. εἰς κ. κ. Κιομ. τὰ χρήμ. ἐλήφθησαν

κ. Σ. Μ. Ζάκυνθον. Κάλλιστον· θὰ δημοσιευθῇ προσεχῶς. Εὐχαριστοῦμεν.

κ. Ι. Π. Κέρκυραν Γράφομεν προσεχῶς.

κ. Ν. Π. Κ]πολιν. Ἡ χολέρα ἠμπόδισε καὶ αὐτὴν τὴν ἔγκαιρον λῆψιν εἰκόνων διὰ ταχυδρ. δεμάτων, ὧν ἀπηγορεύθη ἡ εἰσαγωγή. Ὥστε ἔχετε ὀλίγην ὑπομονήν· θὰ σᾶς ἱκανοποιήσῃ τὸ προσεχὲς ἔτος ἐλπίζομεν.

κ. Μ. Ι. Μ. Νάξον. Οἱ 8 ἐξηντλήθησαν· ἰδέτε σχετικὴν ἀγγελίαν καὶ ὁρίσατε τί νὰ πράξωμεν.

ΟΙ ΑΠΟΜΕΙΝΑΝΤΕΣ ΤΟΜΟΙ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,,

Καὶ ἄλλοι τόμοι πρὸς πώλησιν.

Ὀρθῶς εἴχομεν προΐδει, ὅτι τάχιστα θὰ ἀνηρπάζοντο καὶ αἱ 200 σειραὶ τῶν 8 πρώτων τόμων τῆς **Ἑστίας,** προσφερόμεναι εἰς τόσον εὔθηνὴν τιμήν. Πράγματι ἐντὸς ὀλιγίστων ἡμερῶν οὐδεμία καὶ ἐκ τῶν σειρῶν τούτων ὑπελείφθη. Ἤδη δὲν ἀπέμειναν παρὰ μόνον οἱ ἓξ πρῶτοι τόμοι τῆς **Ἑστίας,** ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι τοῦ ἕκτου. Ἀλλ' ἡ παλαιὰ Διεύθυνσις τῆς Ἑστίας εἶχε καὶ ἐκ τῶν μεταγενεστέρων περισσούς τινας τόμους, τοὺς ὁποίους ἀπεφάσισε νὰ θέσῃ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Κοινοῦ εἰς τὸ 5ον πάλιν τῆς ἀξίας αὐτῶν, ἤτοι πρὸς μίαν δραχμὴν ἕκαστον ἀντὶ τῆς ἀρχικῆς τιμῆς δραχ. 5. Οἱ τόμοι οὗτοι εἶνε οἱ ἑπόμενοι: 1ος, 2ος, 3ος, 4ος, 5ος, 6ος, 11, 12, 13, 14, 18, 19, 20, 21, 22, 27 καὶ 28. Οἱ τόμοι οὗτοι ὡς περισσεύοντες ἐκ τῶν ὀλίγων πλήρων σωμάτων ὑποτίθεται ὅτι ἐλλείπουσιν ἐκ τῶν σειρῶν, ἃς κατέχουσιν οἱ συνδρομηταὶ τῆς **Ἑστίας** καὶ ὅτι ἑπομένως θὰ εἶνε εὐπρόσδεκτον ἀπόκτημα δι' αὐτοὺς εἰς τόσον εὔθηνὴν τιμήν. Ἀλλὰ καὶ ἀνεξαρτήτως τούτου οἱ τόμοι, ὡς περιέχοντες *αὐτοτελῆ καὶ πλήρη ἀναγνώσματα,* εἶνε χρησιμώτατοι καὶ εἰς πάντα ἀγοραστήν, ὅστις οὕτω ἀντὶ μηδαμινοῦ τιμήματος ἀποκτᾷ ἔργον ἀντιστοιχοῦν κατ' ὄγκον πρὸς πολλοὺς τόμους συγγραμμάτων περιέχον δὲ ὕλην ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἀρίστην.

Προσφέρονται λοιπὸν καὶ οἱ σημειωθέντες τόμοι *ἕκαστος πρὸς δραχ. 1* ἀντὶ δραχμῶν 5. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ἐξ αὐτῶν *δύναται νὰ λάβῃ ὁ ἀγοραστὴς ὅσους θέλει κατ' ἐκλογήν.*

Οἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἢ τοῦ ἐξωτερικοῦ ζητοῦντες, δέον νὰ πέμπωσι καὶ τὰ ταχυδρομικὰ τέλη, ἐκ μὲν τῶν ἐπαρχιῶν λεπτὰ 20 δι' ἕκαστον τόμον. Διὰ τὸ ἐξωτερικὸν ἡ τιμὴ εἶνε 1,25 φρ. χρ. δι' ἕκαστον τόμον.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

22 Ὀκτωβρίου 1892.

ΕΘΝΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ	Ἀγορὰ		Πώλησ.	
	Δρ.	Λ	Δρ.	Λ
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο]ο	370	—	380	-
» 120,000,000 πρὸς 5 ο]ο	485	-	490	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο]ο	475	—	485	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο]ο	415	-	425	—
ΠΑΓΙΟΝ 4 ο]ο	355	—	360	—
Κτημ. ὁμολ. Ἐθν. Τραπ. λαχειοφόροι	576	-	577	-
Ὁμολογ. Δανείου Ἑταιρίας ΣΠΑΠ	180	—	182	—
Ὁμολογ. Δανείου διώρυγος Κορίνθου	535	—	545	—
Ὁμολογ. Δανείου Σ. Π. Α.	435	—	445	-
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικῆς	3260	—	3270	—
Πιστωτικῆς	80	—	81	—
Βιομηχανικῆς	66	—	66	50
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	121	50	122	—
Σιδηροδρ. Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	433	-	438	—
Σιδηροδρόμου Π. Α. Π.	150	—	150	50
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	136	—	137	-
Ἑταιρ. Δημοσίων καὶ Δημοτ. ἔργων	63	—	64	—
Γεν. Ἑταιρίας Ἐργοληψιῶν	335	—	345	-
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου	75	—	82	-
Πανελληνίου Ἀτμοπλοΐας	190	—	195	-
Διώρυχος Κορίνθου	300	—	320	—
Προεκτ. Σιδηρ. Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	185	—	190	—
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον Ἀγγλίας	35	90	36	50
Τρίμηνον Γαλλίας	1,42	50	1,44	75
Ὄψεως Ἀγγλίας	36	30	36	70
Ὄψεως Γαλλίας	1,45	—	1,45	75

ΠΟΙΗΜΑΤΑ
ΣΟΥΡΗ

Ὁλόκληρος ἡ σειρὰ ἐκ 5 τόμων

ταχυδρομικῶς ἀποστελλομένων ἐπὶ συστάσει δρ. 15 διὰ τὰς ἐπαρχίας καὶ φρ. χρ. 15 διὰ τὸ ἐξωτερικόν.

Ο ΦΑΣΟΥΛΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ

Δραχ. 3,50 διὰ τὰς ἐπαρχίας. — Φρ. χρ. 3,50 διὰ τὸ ἐξωτερικόν.

Digitized by Google

27 ΚΛΗΡΩΣΙΣ

ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟΥ ΔΑΝΕΙΟΥ

ΤΩΝ 30,000,000

Ἐνεργηθεῖσα τὴν 28 Σεπτεμβρίου 1882

75208 ἀμοιβὴ δρ. 908—5 ὁμολ. ἀνὰ δρ. 45,40

239231	262536	135884	20023	20569

100 ὁμολογίαι μὲ ἀμοιβὴν δραχ. 11.35

6124	65465	119458	174222	223333
11554	69429	120489	174962	223376
14320	69553	121614	177282	226155
16464	70782	123643	177398	230706
17903	75084	124248	182358	231369
19786	75140	126161	182457	231586
20974	77766	126339	184899	232024
31759	92131	127203	185136	233693
32299	94963	133083	185649	244160
33373	95559	134058	185787	244426
35505	98562	135020	191454	246759
36924	99935	143674	192782	248351
42053	100058	152317	194297	250156
42425	100189	153523	195731	251297
45358	105198	160127	197080	256748
55642	105327	168212	202270	260565
56817	107730	169546	204429	265798
59937	111677	170109	204885	266193
60224	117844	171325	208352	267766
63207	118643	172789	217546	269997

801 ὁμολογίαι ἄνευ ἀμοιβῆς

473	8589	15941	28428	36505	45285
971	9053	16161	28928	36717	45582
1084	9923	16332	29869	36963	45847
1498	10088	16977	30459	38204	46098
1563	10326	17081	30612	38341	47416
1670	10579	17362	31323	39008	47731
1822	10868	17389	31618	39039	48446
1835	11093	17897	31949	39823	48598
2286	12299	18533	32082	39897	48874
2977	12384	18688	32394	39995	49085
3207	12571	18869	32772	40034	49317
3362	12932	19885	33724	40100	49856
3411	13192	20232	33976	40615	49920
3949	13479	20568	34052	42095	50490
3997	13768	20754	34111	42414	50817
4442	14061	21097	34289	42542	51791
5034	14281	21983	34558	42714	52148
5128	14385	24059	34832	42943	52205
5363	15385	24678	35303	43021	52376
6433	15386	25028	35344	43390	52887
6457	15405	25666	35480	44246	53132
7672	15715	26467	35606	44249	54386
7736	15780	28063	36078	44584	54823
7905	15794	28142	36376	44952	55539

(Ἕπεται συνέχεια)

ΤΟ ΚΑΛΛΙΣΤΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

LA REVUE DES REVUES

τὸ ὁποῖον ἔχει προορισμὸν νὰ κρατῇ ἐνημέρους εἰς τὴν παγκόσμιον πνευματικὴν κίνησιν τοὺς ἀναγνώστας του, ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ τοῦδε ἐν Ἑλλάδι μόνον

ΥΠΟ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

ἥτις ἀναλαμβάνει τὴν ἐγγραφὴν συνδρομητῶν ἐπὶ τῇ πληρωμῇ **δραχμῶν 20** κατ' ἔτος διὰ τὴν Ἑλλάδα, διότι ἡ ἐτησία συνδρομή του εἶνε φράγκα χρυσᾶ 16.

Ἡ Revue des Revues ἐκδίδεται κατὰ μῆνα εἰς ὀγκώδη τεύχη σχήματος περίπου ὡς τῆς *Ἑστίας* καὶ ἐπὶ ἐκλεκτοῦ χάρτου.

Ἡ Revue des Revues ἀναγινώσκεται εὐχαρίστως ὑπὸ παντὸς φιλαναγνώστου, ἀλλ' εἶνε ἰδίως χρησιμωτάτη εἰς τοὺς λογίους καὶ ἐπιστήμονας, οἵτινες διὰ ταύτης παρακολουθοῦσι τὰ σχετικὰ πρὸς τὸν κλάδον ἑκάστου δημοσιεύματα, διότι

Ἡ REVUE DES REVUES **συνοψίζει πᾶν ὅ,τι ἄξιον λόγου δημοσιεύουν ὅλαι αἱ ἄλλαι** REVUES **τῆς ὑφηλίου.**

Ἡ Revues des Revues ἤρχισε νὰ ἐκδίδεται πρὸ τριετίας, ἔτυχε δὲ ἀρίστης ὑποδοχῆς ὑπὸ τῶν ἐπιφανεστέρων Γάλλων λογίων ὡς μαρτυροῦν τὰ ἐξ ἐπιστολῶν αὐτῶν πρὸς τὴν Διεύθυνσίν της ἀποσπάσματα:

. . . Je vous souhaite beaucoup de succès... En prenant tout ce qu' il y a de mieux dans les Revues, vous éliminerez non seulement les articles ennuyeux, mais ce qui reste d' ennuyeux dans un bon article.

Jules Simon (de l' Acad. franç.)

. . . Avec votre Revue, on saura tout tout de suite. A. Dumas (de l' Acad. franç.)

. . . La Revue des Revues est basée sur une idée excellente, et rien n'est plus utile, que ce résumé mensuel du mouvement de l'esprit humain.

Jules Clarettie (de l' Acad. franç.)

. . . J' y applaudis de tout mon cœur.

Coppée (de l' Acad. franç.)

. . . Rien ne sera plus intéressant, rien ne sera plus utile que ce résumé mensuel du mouvement de l' esprit humain.

Emile Zola.

Οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταὶ τῆς Revue des Revues, ἣν συνιστῶμεν ἐκθύμως εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας, ἂς ἀποστείλωσι δραχμὰς 20 δι' ἐπιστολῆς συστημένης πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς *Ἑστίας* καὶ θὰ λαμβάνωσι τὰ τεύχη κατὰ μῆνα ἀπ' εὐθείας ἐκ Παρισίων.

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΣΣΑ

ΓΕΡΜΑΝΙΚΩΝ καὶ ΕΡΓΟΧΕΙΡΩΝ

πεπειραμένη, διδάσκουσα εἰς τὰ ἄριστα παρθεναγωγεῖα τῶν Ἀθηνῶν ζητεῖ μαθήματα. Ἡ διεύθυνσις εἰς τὸ Γραφεῖον τῆς Ἑστίας.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—160

Digitized by Google

Ἐξεδόθη καὶ τὸ Κ΄ φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ΄ Αἰῶνος

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ΄ Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ.	10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» »	20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ	40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΟΣ ΠΟΙΗΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝ. — Ἔκθεσις τοῦ εἰσηγητοῦ.

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ: **Τὸ Φιλαδέλφειον.**

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, μυθιστορία τῆς Κας Hannah Lynch, μεταφρ. *Δ. Β.*

ΕΞ ΑΝΑΓΝΩΣΕΩΝ: ΟΙ ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΟΥΧΟΙ.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ: **Μορφινομανία.— Αἱ καύσιμοι ὕλαι ἃς θ' ἀπορροφήσῃ ἡ ἐν Σικάγῳ ἔκθεσις. — Ὁ φασιανὸς «Ἄργος». — Πηγὴ ἀλωπέκων.**

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ.

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Ἀρχαιολογικά, Φιλολογικά, Ἐπιστημονικά, Καλλιτεχνικά, Θεατρικά.**

ΠΑΙΓΝΙΑ: **Θέατρον Φασουλήδων.**

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ἀντίζηλοι. — Ξαβιὲ Μαρμιέ. — Παίγνιον.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

ΤΑ ΜΑΤΙΑ

ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΜΟΥ

ΑΡΧΑΙΟΙ ΘΕΟΙ — ΠΑΡΑΜΕΡΗ ΖΩΗ
ΜΕ ΤΑ ΟΝΕΙΡΑ — ΜΕΣΣΙΑΣ

Τόμος κομψότατος ἐξ 160 σελίδων
μετὰ μακροῦ προλόγου.

Δραχ. 2.50 διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν καὶ φράγκα
χρυσᾶ 2,50 διὰ τὸ Ἐξωτερικόν.

Ἀποστέλλονται ἐλεύθερα ταχυδρ. τελῶν.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις, 29 Ὀκτωβρίου.

Σήμερον κηρύσσεται ὑπὸ τοῦ Πρωθυπουργοῦ ἡ ἔναρξις τῶν ἐργασιῶν τῆς Β' συνόδου τῆς ΙΓ' περιόδου τῆς Βουλῆς. Κατὰ τὸ πρόγραμμα οἱ ἐν Ἀθήναις βουλευταὶ θὰ συνέλθουν ἐν τῷ Βουλευτηρίῳ τῇ 10 π. μ. μετὰ τὸν συνήθη δὲ ἁγιασμὸν ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν μελῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀρχῶν, ὁ Πρωθυπουργὸς θ' ἀνέλθῃ τὸ βῆμα καὶ θ' ἀναγνώσῃ τὸ σχετικὸν Β. Διάταγμα.

— Τὴν παρελθοῦσαν Τρίτην ἀνεχώρησεν ἐξ Ἀθηνῶν ὁ Τσάρεβιτς. Μέχρι Πατρῶν συνώδευσαν τὸν ὑψηλὸν ξένον ὁ βασιλόπαις Γεώργιος καὶ οἱ ὑπασπισταί του κ.κ. Μάνος καὶ Καρμπούνης.

— Ἐπὶ δύο ἡμέρας ὁ Πειραιεὺς ἐφιλοξένησε τὴν Α. Παναγιότητα, τὸν Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας, προερχόμενον ἐκ Σύρου. Πλεῖσται τιμαὶ ἐπιδαψιλευθησαν κατὰ τὴν ἐκεῖ διαμονήν του εἰς τὸν σεβαστὸν ξένον, προεπέμφθη δὲ λαμπρῶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἀρχῶν, μέχρι τοῦ ἀτμοπλοίου, ἐφ' οὗ ἐπέβη τὴν παρελθοῦσαν Παρασκευήν, ἐπιστρέφων εἰς τὴν ἕδραν του.

— Ἐπανακτήσας πλήρη τὴν ὑγείαν του ἐπανῆλθεν ἐκ Βιέννης ὁ ἐπὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ὑπουργὸς κ. Κ. Κοσονάκος.

— Ἀπενεμήθη ὁ μεγαλόσταυρος τοῦ Σωτῆρος εἰς τὸν γάλλον ναύαρχον Buge, διοικητὴν τῆς ἐν Πειραιεῖ χάριν τῶν ἑορτῶν καταπλευσάσης Μοίρας, κατώτερα δὲ παράσημα εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἀξιωματικούς.

— Ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Ὀλυμπίων διωρίσθη ἐπιτροπὴ ἐκτελεστικὴ πρὸς συμμετοχὴν τῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ ἐν Σικάγῳ παγκοσμίῳ ἐκθέσει, ἐχορηγήθη δὲ πρὸς τοῦτο ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως πίστωσις ἐκ δραχμῶν 50,000. Κατὰ τὴν ἐπὶ τούτῳ ἐκδοθεῖσαν προκήρυξιν τὰ ἐκθέματα γίνονται δεκτὰ μέχρι 1ης προσεχοῦς Δεκεμβρίου. Ἐν Ἀμερικῇ τὴν Ἑλλάδα θ' ἀντιπροσωπεύσῃ πλούσιος Ἕλλην ἀποκατεστημένος ἐκεῖ, δεχθεὶς ἄνευ ἀμοιβῆς τὴν ἐντολὴν καὶ ἀπαλλάξας τὴν Κυβέρνησιν τῶν ἐξόδων νὰ στείλῃ ἐκεῖ εἰδικὴν ἀντιπροσωπείαν.

— Μετὰ πολλὰς ἀναβολάς, ὑπεγράφη τέλος τὸ διάταγμα δι' οὗ εἰσέρχονται εἰς τὴν Σχολὴν τῶν Εὐελπίδων οἱ ἐν τῷ τελευταίῳ διαγωνισμῷ ἐπιτυχόντες δεκαὲξ νέοι μαθηταί.

— Νέαι ἀταξίαι συμβαίνουσι πάλιν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ. Δυσαρεστηθέντες οἱ φοιτηταὶ τῆς Νομικῆς διὰ τὴν παῦσιν τοῦ καθηγητοῦ κ. Ν. Γουναράκη, προσεπάθησαν νὰ παρακωλύσωσι τὰς παραδόσεις ποδοκροτοῦντες κατ' αὐτὰς καὶ παντοιοτρόπως θορυβοῦντες. Ἡ πρυτανεία πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπέμβασιν τῆς ἀρχῆς.

— Πρό τινων ἡμερῶν ἐν τῷ ὁπλοδιδασκαλείῳ τοῦ κ. Ὄθωνος Ἡλιοπούλου ἐμονομάχησαν οἱ μαθηταὶ τῆς ἀνωτάτης τάξεως τῶν Εὐελπίδων κ. κ. Καπιτσίνης καὶ Λιναρᾶς, πληγωθέντος τοῦ τελευταίου σοβαρῶς κατὰ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν δεξιὸν βραχίονα.

— Μετὰ ὑπερτεσσαρακονταετῆ καρποφόρον διδασκαλίαν παρῃτήθη ὁ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ γηραιὸς καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν κ. Ἀθανάσιος Κυζικηνός, ἵνα ἀφήσῃ τὸ στάδιον τῆς δράσεως ἐλεύθερον διὰ τοὺς νέους.

— Ἐν τῷ θαλάμῳ τοῦ προσωπάρχου τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν ἐγένετο ἔκρηξις ἀεριόφωτος. Εἷς τοῖχος κατέπεσεν, ἀλλ' ἐκτὸς δύο ἐλαφρῶν τραυματισμῶν δὲν ἐγένετο ἄλλο δυστύχημα.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Ὁ ἐπὶ Ἑνετοκρατίας τειχισμὸς τοῦ Κερκυραϊκοῦ Ἄστεως (1576—1588 καὶ ἡ Βασιλικὴ Πύλη, ὑπὸ *Λαυρεντίου Σ. Βροκίνη*. Κέρκυρα (Πετσάλη) 1892. 8ον. 1 δρ.

Ἰουδαϊσμὸς καὶ Χριστιανισμός, καὶ τὰ ἐν Ζακύνθῳ συμβάντα κατὰ τὴν Μ. Παρασκευήν, ὑπὸ Φ. Καρρέρ. Ἐν Ζακύνθῳ (Καψοκεφάλου) 1892 16ον σ. 312. [Ὁ νῦν νομάρχης Κεφαλληνίας, ἀδελφὸς τοῦ γνωστοῦ μουσουργοῦ κ. Π. Καρρέρ, εἶνε λόγιος ἀνὴρ καὶ συγγραφεὺς γλαφυρός. Ἐν τῷ φιλολογικῷ κύκλῳ τῆς Ζακύνθου ἐξετιμήθησαν πολὺ ἄλλοτε τὰ διηγήματά του, αἱ μυθιστορίαι του, τὰ ἄρθρα του καὶ αἱ ἔμμετροι μεταφράσεις του. Ἤδη ἀπεφάσισε νὰ συγγράψῃ τι σοβαρώτερον τῶν μέχρι τοῦδε καὶ ἐξέδωκεν εἰς ὀγκώδη τόμον κριτικὴν ἱστορίαν τῶν συμβάντων ἐν Ζακύνθῳ κατὰ τὴν μεγάλην Παρασκευὴν τοῦ 1891, ἤτοι τῶν γνωστῶν ἀντισημιτικῶν κινημάτων, προτάξας ἀξιανάγνωστον φιλοσοφικὴν εἰσαγωγὴν περὶ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν συγκρίσει. Συνιστῶμεν ἐνθέρμως τὸ νέον τοῦτο ἔργον τοῦ κ. Καρρέρ. Τὸ ὕφος του εἶνε ἔνθουν, σαφές, ῥητορικώτατον καὶ αἱ

Digitized by Google

ἰδέαι του ὑγιεῖς· ἐλέγχει δὲ ποικιλίαν γνώσεων ζηλευτῶν διὰ πάντα ἐπιχειροῦντα νὰ πραγματεύεται τοιαῦτα ὑψηλὰ ζητήματα—τὸ ὁποῖον δὲν εἶνε τοῦ τυχόντος.]

Ξν.*

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Μ. Δ. Μεσολόγγιον. Ἐστάλησαν ζητηθέντες τόμοι.

κ. Ι. Π. Μεσολόγγιον. Ἐστάλη σειρὰ φύλλων.

κ. Ν. Φ. Βῶλον. Ἐστάλησαν καθυστ. φύλλα, ἐπανελήφθη ἡ ἀποστολή.

κ. κ. Γ. Κ. Παρισίους. Κ. Ε. Βῶλον. Ἠλλάγη ἡ διεύθυνσίς σας.

κ. Θ. Ι. Π. Βῶλον. Ἐστάλη καθυστ. φυλ. καὶ Πανηγυρ. τεῦχος

κ. κ. Δ. Κ. Λαύριον. — Σ. Μ. Γραβιά. Ἐστάλη ὁ Α´ τόμος Παν. Παρ. ὁ Β´ μετ' ὀλίγας ἡμέρας θὰ ἐκδοθῇ.

κ. Δ. Σ. Γαλατᾶν. — Σ. Β. Μ. Τεργέστην.—Ἐστάλη 1 ἀντ. Πανηγ. τεῦχος.

κ. Ε. Α. Γ. Ἄνδρον. Ἐστάλη ἀρ. 41.

κ. Α. Ἀμπ. Παρθένιον. Ἐγράψαμεν εἰς τὴν Διεύθυνσιν τῆς R. d. R. καὶ θὰ σᾶς ἀνακοινώσωμεν τὴν ἀπάντησίν της.

κ. Γ. Θ. Σ. Ξυλότυμβον. Οἱ τόμοι εἶχον ἐξαντληθῇ. Καρολ. Ἀνεπιστ. ἐπίσης. Τὰ χρήμ. εἰς διαταγήν σας.

κ. Λ. Λεβ. Μάλταν. Ἐξηντλήθησαν δυστυχῶς. Τὰ χρήματα δὲν ἐλήφθησαν ἔτι παρὰ τοῦ κ. Π. Κ. ὡς ἀναφέρει ἡ ἐπιστολή σας.

κ. Γ. Λ. Ἀδριανούπολιν. Δυστυχῶς εἶχον ἐξαντληθῇ ὅτε ἐλήφθη ἡ παραγγελία.

κ. Θ Α. Μ. Κεφαλληνίαν. Δὲν ὑπῆρχον πλέον ὅτε ἐλήφθη ἡ ἐντολή σας.

κ. Παρασκ. Βιδίνιον. Τόμοι ἐξηντλήθησαν δυστυχῶς καὶ τὰ χρήματα φυλάσσονται εἰς διαταγήν σας —Ὀρφ. ἔργα εἶνε τὰ Γεωπονικὰ καὶ δύο τόμοι ποιημ. Τὸ Τίρι Λίρι ἔχει ἐξαντληθῇ. — Φυλ. Γεροδ. διεκόπησαν διότι δὲν θὰ ἐπετρέπετο ἡ κυκλοφορία τῆς Ἑστίας ἐν τῇ Δούλῃ· θὰ δημοσιευθοῦν εἰς τόμον ὡς ἔκδοσις τῆς Ἑστίας.

Περιέργῳ, Κ)πολιν. Ἀδεξιώτατον.

Κυρίαν Α. Σ. Κ. Κέρκυραν. Δύνανται νὰ σᾶς παραχωρηθῶσι κατὰ χάριν ἀντὶ δρ. 100 μετὰ τῶν ταχυδρ. ἐνῷ ἡ ἀρχικὴ τιμὴ εἶνε δρ. 172. Ἂν συγκατανεύετε ἐπισπεύσατε τὴν παραγγελίαν διότι ἐν μέρει μόνον ἀνήκουν εἰς ἡμᾶς. — Αἱ φωτογρ. ἐκτελοῦνται ἐν Γερμανίᾳ. Θὰ δημοσιευθοῦν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1893 καὶ θὰ σᾶς ἐπιστραφῶσι τὰ πρότυπα. – Σᾶς στέλλομεν ἀπὸ τοῦδε τὸ Τεῦχος. Εὐχαριστοῦμεν διὰ τὰς εὐμενεστάτας κρίσεις

κ. Μ. Κ. Σμύρνην. Εἶχον ἐξαντληθῇ οἱ τόμοι. Τὰ χρήματα μένουν εἰς διαταγήν σας.

κ. Α. Β. Κέρκυραν. Λυπούμεθα διότι δὲν δυνάμεθα νὰ σᾶς εὐχαριστήσωμεν.— Διὰ δρ. 100 πρὸς χάριν σας. — Εἰς ποίαν διεύθυνσιν θέλετε νὰ σᾶς στείλωμεν τὸν α´ τόμον τῆς Παναγίας δωρεάν;

κ. Ν. Μ. Καστελλάνους. Ἐκρατήθησαν οἱ τόμοι.

κ. Λ. Μ. Πάτρας. Πωλοῦνται ἄνευ ἐκπτώσεως πρὸς 5 δρ.

κ. Γ. Π. Βατούμ. Οὔτε 8 οὔτε 6 πρῶτοι τόμοι ὑπῆρχον πλέον κατὰ τὴν λῆψιν τῆς ἐπιστολῆς σας. Πῶς θέλετε νὰ διατεθῶσι τὰ 20 φρ. γράψετέ μας.

κ. Α. Δ. Κ]πολιν. Μένει ὑπόλοιπον λεπτὰ 50, διότι οἱ τόμοι τιμῶνται φρ. χρ. 10 ἤτοι δρ. 14,50.

κ. Θρ. Χρ. Πύργον. Ἡ Π. τ. Π. ἐστάλη ἀπὸ τὰς 17 8βρίου.

κ. Γ. Χ. Βραΐλαν. Ἐξηντλήθησαν πρὸ πολλοῦ. Τὰ χρήματα μένουν εἰς διαταγήν σας. Στέλλομεν 2 καταλόγους.

κ. Γ. Κ. Ὀδησσόν Δυστυχῶς ἦλθεν ἀργὰ ἡ παραγγελία σας. Διὰ τὰ λοιπὰ ἐδόθη ὁδηγία εἰς τὴν διεκπεραίωσιν.

κ. Γ. Α. Ῥοστόβιον. Δυστυχῶς ἦλθε πολὺ ἀργὰ ἡ παραγγελία τῶν 10 τόμ.

κ. Ι. Γ. Βλ. Ἡράκλειον. Οἱ τόμοι ἐξηντλήθησαν.

κ. Π. Β. Δ. Κυδωνίας. Δυστυχῶς οἱ τόμοι εἶχον ἐξαντληθῇ ὡς καὶ ἰδιαιτέρως ἐγράψαμεν.

κ. Ι. Α. Π. Λιδωρίκιον. Ἐστάλησαν πατρ δαν. 270696 καὶ 146983 καὶ λαχ. ἀρχ. 31708 καὶ 45224.

κ. Δ. Π. Τοπουζλάρ. Ἠγοράσθ. καὶ φυλάσσ. λαχ. ἀρχ. 45225, 9140, 45227, 38602, 31707.

κ. Δ. Α. Σιμ. Βόνιτσαν. Ἡ παραγγελία ἐλήφθη πολὺ ἀργά· τὰ χρήματα μένουν εἰς διαταγήν σας.

κ. Ι. Κ. Ἰθάκην. Διατί δὲν ἀναφέρετε ὀνομαστὶ τίνα φυλλάδια δὲν ἐλάβατε ἵνα σᾶς ἀποσταλῶσι; Γράψετέ μας νέον δελτάριον παρακαλοῦμεν.

κ. Σ. Λ. Τῆνον. Ἐστάλησαν 5 ἀντ. Α´ τόμου Παναγ. Παρ., ὁ δεύτερος ἐκδίδεται μετ' ὀλίγας ἡμέρας.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

29 Ὀκτωβρίου 1892.

ΕΘΝΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ	*Ἀγορὰ*		*Πώλησ.*	
	Δρ.	Λ	Δρ.	Λ
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο]ο	370	—	380	-
» 120,000,000 πρὸς 5 ο]ο	484	-	488	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο]ο	475	—	485	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο]ο	415	—	425	—
ΠΑΓΙΟΝ 4 ο]ο	355	—	360	—
Κτημ. ὁμολ. Ἐθν. Τραπ λαχειοφόροι	577		578	-
Ὁμολογ. Δανείου Ἑταιρίας ΣΠΑΠ	180	—	182	—
Ὁμολογ. Δανείου διώρυγος Κορίνθου	540	—	550	—
Ὁμολογ. Δανείου Σ. Π. Α.	435	—	445	-
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικῆς	3260	—	3280	—
Πιστωτικῆς	79	—	80	—
Βιομηχανικῆς	66	—	66	50
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	124	25	121	—
Σιδηροδρ. Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	434	—	438	—
Σιδηροδρόμου Π. Α. Π.	150	—	150	50
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	137	50	138	-
Ἑταιρ. Δημοσίων καὶ Δημοτ. ἔργων	64	—	65	—
Γεν. Ἑταιρίας Ἐργοληψιῶν	335	—	345	-
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου	75	—	82	-
Πανελληνίου Ἀτμοπλοΐας	190	—	195	-
Διώρυχος Κορίνθου	300	—	320	—
Προεκτ. Σιδηρ. Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	185	—	190	-
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον Ἀγγλίας	35	80	36	40
Τρίμηνον Γαλλίας	1,42	–	1,44	25
Ὄψεως Ἀγγλίας	36	25	36	60
Ὄψεως Γαλλίας	1,44	50	1,45	25

ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΣΟΥΡΗ

Ὁλόκληρος ἡ σειρὰ ἐκ 5 τόμων

ταχυδρομικῶς ἀποστελλομένων ἐπὶ συστάσει δρ. 15 διὰ τὰς ἐπαρχίας καὶ φρ. χρ. 15 διὰ τὸ ἐξωτερικόν.

Ο ΦΑΣΟΥΛΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ

Δραχ. 3,50 διὰ τὰς ἐπαρχίας. — Φρ. χρ. 3,50 διὰ τὸ ἐξωτερικόν.

ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΥΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΤΕΛΕΙΟΦΟΙΤΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ ζητεῖ παραδόσεις. Ἡ διεύθυνσις εἰς τὸ Γραφεῖον τῆς Ἑστίας.

Digitized by Google

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

55706	75282	95074	114583	135373	152375
56319	75504	95147	115444	135519	153483
57334	75830	95225	115852	135638	153678
57483	75898	96488	116117	136015	153977
57717	76619	96611	116153	136039	154045
58387	76833	96854	116294	136177	154706
58885	76958	96892	116377	136248	155304
58901	77402	97040	117491	136299	155670
58986	77463	97882	117729	136543	155874
59222	78568	98447	117795	136873	155944
59882	79029	98777	117996	136919	156257
59897	79044	99554	118679	136934	156953
60250	79120	99936	119411	137234	157641
60563	79166	100386	119500	137285	157647
60624	79395	101000	120235	137636	157774
60654	79550	101201	120662	137660	158391
60732	79587	101368	120663	138008	158639
60859	80002	102060	120898	138242	158737
61246	80318	102461	120931	138555	158843
61361	80827	102519	121306	138680	158892
61837	80984	102763	121540	138820	159230
61863	80996	102918	121994	139182	159382
61989	81143	102991	122254	139214	159845
62656	81195	102995	122359	139322	159964
62810	81737	103016	122409	139838	160030
62814	81774	103027	122623	139863	160884
63229	82103	103305	122735	140021	160988
63355	82454	104300	122778	140030	161060
63591	83175	104397	122876	140400	161630
63907	83503	104856	122955	140417	161768
64395	83761	105003	123833	140787	162579
64513	84043	105121	124194	140936	162869
64996	84143	105537	124652	140974	163347
65148	84325	105941	125898	141670	163629
65543	84327	105957	126218	142266	163769
66420	85329	105992	126256	142551	163873
66520	85923	106187	126657	142756	164541
67650	86025	106406	127241	143463	164968
67651	86276	106481	127251	143518	165201
67850	86567	106546	127542	143941	165494
68098	86857	106709	127551	144096	166394
68168	86907	106939	128139	144250	166794
68336	87409	107183	128432	144266	167078
68532	87528	107309	128542	144450	167096
69132	89206	107803	129169	145154	167445
69285	90105	107866	129752	145319	167759
69320	91328	107977	129851	145678	168005
69558	91845	108135	130090	145711	168446
70141	92490	108497	130792	145813	168556
70246	93225	108593	131375	146400	168722
71091	93628	109299	132958	147381	169028
71136	94028	110122	133305	147553	169319
71369	94029	110242	133311	148139	170051
71812	94110	110899	133718	149573	170385
71970	94207	111606	134241	149856	170566
71999	94237	111810	134530	150375	170736
72591	94254	111855	134658	150586	171210
72686	94365	112299	134700	150836	171334
74527	94753	112619	135120	151318	171631
74820	95015	114548	135312	152335	171938

[῞Επεται συνέχεια]

ΒΙΒΛΙΑ ΕΚΔΟΘΕΝΤΑ
ΥΠΟ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Ο ΓΕΡΩΝ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ **ὑπὸ Τερτζέτη** ἐκ 400 περίπου σελίδων, μετὰ τῆς εἰκόνος τοῦ μεγάλου στρατάρχου τῆς Πελοποννήσου. Δρ. 2.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ **ὑπὸ Φλωρᾶ** ἐγχειρίδιον ὑγιεινῆς χάριν τῶν πολλῶν συνταχθέν, ἐκ σελίδων 150, δρ. 1.

Ο ΜΑΚΒΕΘ ΤΟΥ ΣΑΙΞΠΕΙΡΟΥ **μετάφρασις Βικέλα** ἐκ σελ. 170, δρ. 1.

ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΑΡΤΥΡΙΟΥ ΤΟΥ ΡΗΓΑ **ὑπὸ Σ. Λάμπρου,** ἐκ σελίδων 150 μετὰ πολλῶν εἰκόνων καὶ πανομοιοτύπων, δρ. 2,50.

Η ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΜΑΣ ΓΛΩΣΣΑ **ὑπὸ Ι. Πολυλᾶ,** ἐκ σελίδων 100, δρ. 1.

Οἱ συνδρομηταὶ τῆς *Ἑστίας* ἀποστέλλοντες ΔΡΑΧΜΑΣ 5 λαμβάνουσιν ὁλόκληρον τὴν σειρὰν τῶν βιβλίων ὧν ἡ ἀξία ἀνέρχεται εἰς **δραχμὰς 7,50** χωρὶς νὰ ἐπιβαρυνθῶσι μὲ τὰ ταχυδρομικά.

Διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν πᾶσαι αἱ ἀνωτέρω τιμαὶ λογίζονται εἰς φράγκα χρυσᾶ.

Κ. ΜΕΝΔΕΛΣΩΝΟΣ ΒΑΡΘΟΛΔΗ
ΟΙ ΠΕΡΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΑΓΩΝΕΣ

Ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ ὁ συγγραφεὺς ἀφηγεῖται ἐν συνόψει ὅλας τὰς ἐπαναστάσεις τῆς ἡρωϊκῆς νήσου καὶ λεπτομερῶς τὴν τοῦ 1866. Τὸ ἔργον συνεπλήρωσε λόγιός τις προσθέσας τὰ τελευταῖα συμβάντα τῶν ἐπαναστάσεων τοῦ 1887 καὶ 1889. Τὸ βιβλίον τιμᾶται φρ. 1,25 καὶ εὑρίσκεται ἐν Ὀδησσῷ ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ Π. Γ. Ζερβάτη-Περάκη καὶ ἐν Ἀθήναις ἐν τῷ γραφείῳ τῆς Ἑστίας καὶ ἐν τοῖς κυριωτέροις βιβλιοπωλείοις.

Ἀποστέλλεται ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν τελῶν.

ΝΕΩΤΕΡΙΣΜΟΙ
ΜΑΓΓΙΩΡΟΥ
ΚΑΙ
ΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΥ

Νέον κατάστημα

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ ἀρ. 45

Μεγάλη συλλογὴ εἰδῶν νεωτερισμοῦ ἐκ Παρισίων, Βερολίνου καὶ Βιέννης.

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΣΣΑ
ΓΕΡΜΑΝΙΚΩΝ καὶ ΕΡΓΟΧΕΙΡΩΝ

πεπειραμένη, διδάσκουσα εἰς τὰ ἄριστα παρθεναγωγεῖα τῶν Ἀθηνῶν ζητεῖ μαθήματα. Ἡ διεύθυνσις εἰς τὸ Γραφεῖον τῆς Ἑστίας.

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Β΄. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 8 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1892 ΑΡΙΘ. 45

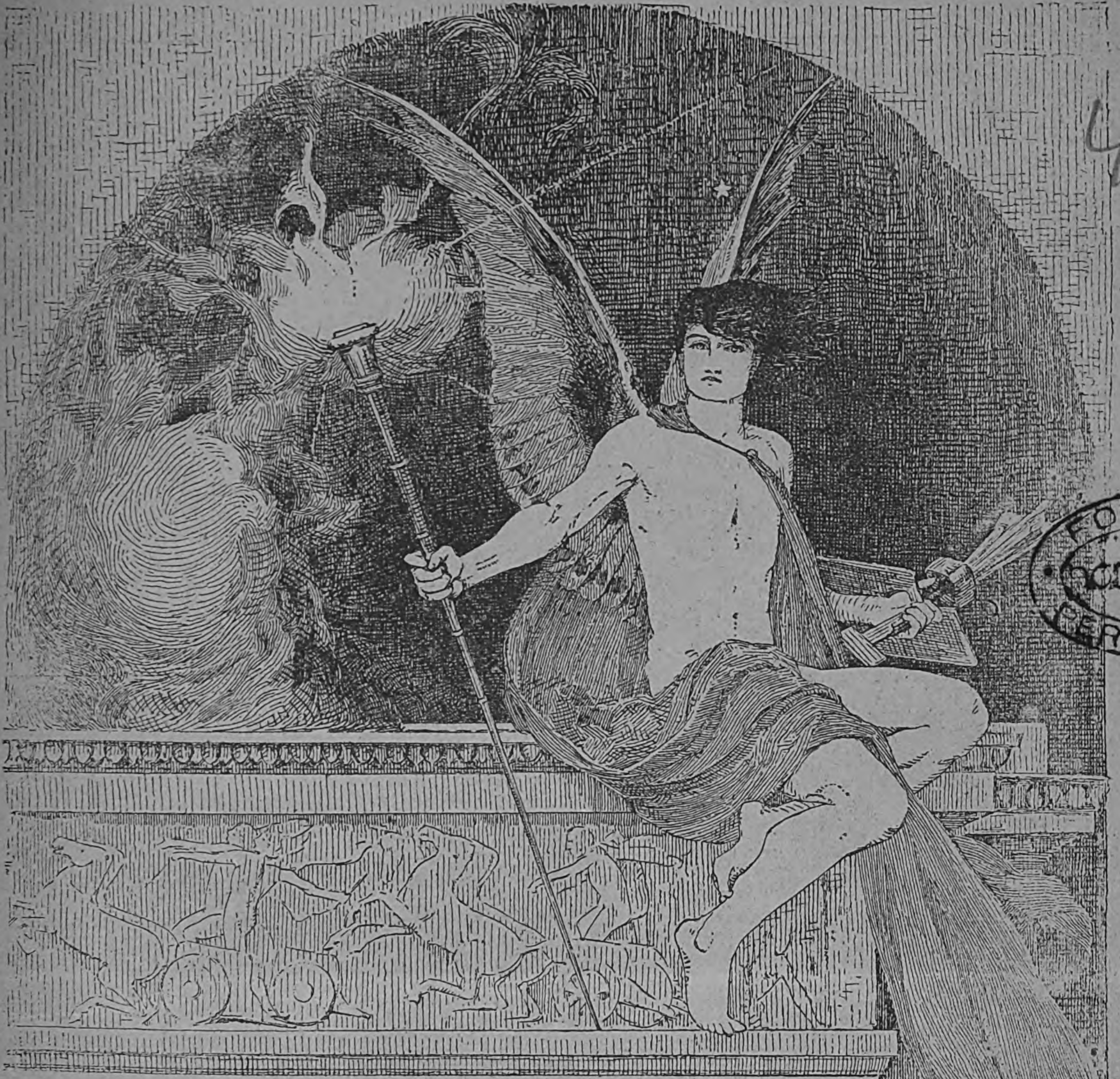

FOREIGN ... PERIODICAL

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν, ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ΄ Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Ἐξεδόθη καὶ τὸ Κ΄ φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ΄ Αἰῶνος

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΟΣ ΠΟΙΗΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝ. — Ἔκθεσις τοῦ εἰσηγητοῦ.

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ: **Δημόσια ἀναγνώσματα.**

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, μυθιστορία τῆς Κας Hannah Lynch, μεταφρ. *Δ. Β.*

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟΝ.

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Ἀρχαιολογικά, Φιλολογικά, Ἐπιστημονικά, Μουσικά.**

ΕΙΚΟΝΕΣ.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ὀλυμπία. — Ἡ Βασίλισσα τῆς Βυρτεμβέργης Ὄλγα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΜΟΥ

ΑΡΧΑΙΟΙ ΘΕΟΙ — ΠΑΡΑΜΕΡΗ ΖΩΗ
ΜΕ ΤΑ ΟΝΕΙΡΑ — ΜΕΣΣΙΑΣ

Τόμος κομψότατος ἐξ 160 σελίδων μετὰ μακροῦ προλόγου.

Δραχ. 2.50 διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν καὶ φράγκα χρυσᾶ 2,50 διὰ τὸ Ἐξωτερικόν.

Ἀποστέλλονται ἐλεύθερα ταχυδρ. τελῶν.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις, 5 Νοεμβρίου.

Μετὰ τὴν ἐπίσημον ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς, δὲν ἐγένετο ἄλλη συνεδρίασις, τῶν ἐν Ἀθήναις παρόντων βουλευτῶν μὴ ὄντων ἀρκετῶν πρὸς συγκρότησιν ἀπαρτίας.

— Ἀφίκετο ὁ νέος πρεσβευτὴς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν κ. Beale, ἀντικαθιστῶν τὸν εἰς Μαδρίτην διορισθέντα κ. Σνόουδεν. Σήμερον δὲ παρουσιαζόμενος πρὸ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως, θέλει ἐπιδώσει τὰ διαπιστευτήριά του.

— Ἐκτὸς τοῦ κ. Λόου καὶ ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις ἔπεμψεν ἐνταῦθα οἰκονομικὸν ἀπεσταλμένον τὸν κ. Ρού, ἵνα ἐξετάσῃ τὴν οἰκονομικὴν τῆς χώρας κατάστασιν· λίαν προσεχῶς στέλλει τοιοῦτον καὶ ἡ Γερμανία.

— Τὴν διδασκαλίαν τῶν ἐν τῷ ἀνεγερθησομένῳ Ἀβερωφείῳ Ἐφηβείῳ καταδίκων θέλει ἀναλάβει ὁ Σύλλογος *Παρνασσός*, αὐτὸς διορίζων διδασκάλους καὶ μισθοδοτῶν αὐτοὺς ἐκ τοῦ ταμείου του. Ὁ Σύλλογος ἐπίσης θέλει προστατεύει καὶ τοὺς ἐκ τῶν φυλακῶν ἐξερχομένους ἐνδεεῖς καταδίκους.

— Διὰ Β. Διατάγματος ἐνεκρίθη ἡ ἀνανέωσις τῆς ὑπηρεσίας τῆς ἀποστολῆς τῶν γάλλων μηχανικῶν ἀπὸ 10ης Ἰουνίου ἐ. ἔ. μέχρι 10 Σεπτεμβρίου 1893.

— Κατὰ τὴν παροῦσαν σύνοδον τῆς Βουλῆς ὑποβάλλεται ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως νομοσχέδιον περὶ προσωπικῆς κρατήσεως. Λέγεται ὅτι ψηφιζόμενος ὁ νόμος θὰ ἔχῃ ὀπισθοδρομικὴν ἐνέργειαν καὶ θὰ ἀφεθῶσιν ἐλεύθεροι πάντες οἱ διὰ χρέη φυλακισμένοι. Τὸ νομοσχέδιον σχολιάζεται ἤδη ποικιλοτρόπως καὶ μετὰ ζωηρότητος, μόνον δὲ οἱ ἀμέσως ἐνδιαφερόμενοι τοκισταὶ ἐκηρύχθησαν ἐξ ἀρχῆς ἐναντίον του.

— Ἡ Σύγκλητος τοῦ Πανεπιστημίου ἐνεργήσασα ἀνακρίσεις ἐπὶ τῶν κατ' αὐτὰς ἐν τῇ Νομικῇ Σχολῇ συμβάντων, προέβη εἰς τὴν ἀποπομπὴν τριῶν φοιτητῶν.

— Περιπλέκεται τὸ ζήτημα τοῦ κατάστικτου ἀνθρώπου, τὸ τόσῳ συγκινῆσαν τὴν ἡμετέραν κοινωνίαν. Ἐν ᾧ, καθὰ γράφουσιν ἐκ Χαλκίδος, ἡ οἰκογένεια εἶνε ἤδη πεπεισμένη ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ Δημήτριος Τζαβέλλας, παρουσιάσθη ἐν Ἀθήναις ὁ ἀπόστρατος λοχαγὸς κ. Ἰμπριχώρης καὶ ἰσχυρίσθη, φέρων σπουδαιοτάτας ἀποδείξεις, ὅτι ὁ κατάστικτος ἄνθρωπος εἶνε ὁ Ἀναστάσιος, ὁ ἕτερος τῶν ἐν Ναυπλίῳ κρατουμένων δημίων, καὶ ὄχι ὁ Νταῆ Γεώργης ὡς ἐλέχθη ἐν ἀρχῇ.

ΠΛΑΚΕΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

δημοσιευθεισῶν ἐν τῇ Ἑστίᾳ πωλοῦνται ἢ ἐνοικιάζονται κατ' ἰδιαιτέρας συμφωνίας μετὰ τῆς Διευθύνσεως.

ΚΑΙΝΟΥΡΓΕΙΣ ΠΛΑΚΕΣ

οἱωνδήποτε εἰκόνων κατ' ἀντιγραφὴν ἐκ φωτογραφιῶν, ξυλογραφιῶν, λιθογραφιῶν, σχεδίων κλπ. καὶ κατὰ σμίκρυνσιν οἱανδήποτε ἐκ τοῦ πρωτοτύπου κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἐντολέως παραγγέλλονται ὑπὸ τῆς Διευθύνσεως τῆς Ἑστίας εἰς τὸ εἰδικὸν κατάστημα ἐν Λειψίᾳ, ὅπου φιλοτεχνοῦνται αἱ ἐντελέσταται φωτοτζιγκογραφίαι αἱ δημοσιευόμεναι καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἑστίᾳ. Ἡ τιμὴ εἶνε 15 φοίνικες γερμανικοὶ ἤτοι 27 λεπτὰ κατὰ τετραγ. ἑκατοστόμετρον ἐκ φωτογραφιῶν καὶ 12 φοίνικες ἤτοι λεπτὰ 23 ἐκ ξυλογραφιῶν κλπ.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Φαίακι. Ἐνταῦθα. Ἀνάξιον δημοσιεύσεως.

κ. κ. Σ. Μ. Κέρκυραν. — Ἰ. Σ. Πάτρας. — Α. Κ. Κ]πολιν. Συνδρομὴ 93 ἐλήφθη· ἀποδείξεις καὶ τεύχη χαλλ. ἐστάλησαν ἐγκαίρως.

κ. Γ. Χ. Λευκωσίαν. Διωρθώθη τὸ λάθος καὶ ἐλπίζομεν ὅτι δὲν θὰ σᾶς δοθῇ πλέον ἀφορμὴ παραπόνων.

κ. Γ. Μ. Χρ. Παναγίαν Θάσου. Οὐδὲν ἄλλο ἐξεδόθη εἰς τόμον. Διηγήματα μικρὰ ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὴν Ἑστίαν καὶ ἀλλαχοῦ, νῦν δ' ἐν ἐπιφυλλίδι τῆς Ἐφημερίδος δημοσιεύεται ἡ Καταστροφή.

κ. Στ. Βερδιάνσκα. Δὲν ἀντελήφθητε τὴν περὶ ὁμολογ. πατριωτ. δανείου ἀγγελίαν μας. Ἀφοῦ δίδονται πρὸς 5 φρ. χρ. εἰς ἀγοραστὰς αἱ ὑπάρχουσαι ἐν τῷ Γραφείῳ ὁμολογίαι, πῶς εἶνε δυνατὸν ν' ἀγοράσωμεν πρὸς 10 χρυσᾶ φράγκα ἡμεῖς; Ὥστε μένουν εἰς τὴν διάθεσίν σας. Τόμοι δὲν ὑπάρχουν οὔτε 8 οὔτε 10 — ὅλοι ἐξηντλήθησαν.

κ. Ν. Α. Μ. Καστελλάνους Κερκ. Ἐστάλησαν ἅπαντες οἱ τόμ. καὶ τὰ ἐπισκεπτήρια τοῦ κ. Α. Μξ.

κ. Π. Β. Ἀργοστόλιον. Θὰ δημοσιευθῇ ἀφεύκτως. Ἀλλὰ τὸ στενὸν σχῆμα τῶν στηλῶν ἐμποδίζει τὴν εὐπρεπῆ δημοσίευσιν στίχων. Διὰ τοῦτο μένουν καὶ ἄλλα ἔμμετρα μέχρι τῆς μεγεθύνσεως, ἤτοι δύο μῆνας ἀκόμη. Ὀλίγην ὑπομονὴν λοιπόν.

Digitized by Google

κ. Γ. 'Αλ. 'Ροστόδιον. 'Εξηντλήθησαν καὶ αἱ σειραὶ τῶν 8 καὶ 6· τίποτε δὲν ὑπάρχει πλέον.

κ. Α. Ε. Στ. Κέρκυραν. Τὸ Ἄστυ ἐδήλωσεν ὅτι ἔλαβε τὴν συνδρ. σας, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν τὴν εἰσεπράξαμεν παρ' αὐτοῦ ἀκόμη, δὲν ἐδόθη ἀπόδ. Φύλλον 14 στέλλομεν. 'Ορίσατε τίνα φύλλα τοῦ 91 σᾶς λείπουν καὶ ἀποστείλατε 30 λεπτὰ δι' ἕκαστον ἵνα τὰ λάβετε.

κ. Κ. Π. Κ. Σαμοκόδιον. 'Ελήφθησαν καὶ στέλλονται 6 λαχεῖα ἀρχαιοτ. ἀριθ 38603, 9143, 9146, 17138, 45226, 31706. 'Επίσης ἀπόδ. συνδρ 93.

κ. κ. 'Αδ. Φωστ Βατούμ. 'Ελήφθ. 10 φρ. ἅτινα μένουν εἰς διάθεσίν σας, διότι αἱ σειραὶ καὶ τῶν 8 καὶ τῶν 10 τόμων ἐξηντλήθησαν πρὸ ἡμερῶν.

κ. Ε. Γ. Παπαδ. Κερασοῦντα. 'Υπάρχουν μόνον οἱ εἰς τὸ ἐξώφυλλον τοῦ 43 ἀριθ. ἀναφ. τόμοι καὶ ὄχι ὅλοι.

κ. Δ. Ζ. Κ. 'Ροστόδιον. Τοὺς μὲν δύο ἀριθ. στέλλομεν, λυπούμεθα ὅμως ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ στείλωμεν καὶ τοὺς τόμ. διότι ἐξηντλήθησαν.

κ. Ε. Τ. Σμύρνην. Σᾶς στέλλομεν τὸ Τεῦχος καὶ τὰ φύλλα τοῦ 89 δωρεάν. Ποῦ νὰ εὕρωμεν τώρα τί δῶρα σᾶς ὀφείλομεν; Ἂν θέλετε καὶ τῆς Καλλιτεχν. Πινακοθ. ἓν μέρος, ὁρίσατε ποῖον νὰ σᾶς τὸ στείλωμεν.

κ Π. Ν. Τζαριδρόδ. Παρὰ τοῦ Βιβλιοπ. Ἑστίας ἐμάθομεν ὅτι ἐλήφθησαν τὰ 10 φρ. καὶ σᾶς ἐστάλησαν ἐγκαίρως οἱ τόμ. Δια τοῦτο δὲν εἴχομεν γνῶσιν ἡμεῖς ὡς σᾶς ἐγράψαμεν.

Καν Α. Κ. Κέρκυραν. 'Εστάλη ἡ σειρὰ Ἑστίας ληφθέντων τῶν χρημ. Εὐχαριστοῦμεν.

κ. Ι. Γ. Πασ. Κερασοῦντα. 'Ελήφθησαν. 'Εκρατήθησαν 10 φρ. διὰ 6' τομ. 'Ιστ. ΙΘ' Αἰῶνος. Λοιπὰ 20 μένουν εἰς διάθεσίν σας, ἐξαντλ. τῶν τόμων.

κ. Α. Χ. Σῦρον Οἱ λοιποὶ τόμοι ἐξηντλήθησαν καὶ διὰ τοῦτο σᾶς ἐστάλησαν μόνον οἱ 7.

Καν Εὐ. Γ. Κ. Ἄνδρον. 'Εστάλ. λαχ. ἀρχ. 17143, 45228, 31705, 38601.

κ. Γ. Ο. Μ. Κωνστάντζα. 'Εξηργ. ἀντὶ δρ 2,50, ὥστε μόλις δι' ἓν λαχ. ἤρκει, ὅπερ σᾶς ἐστάλη ὑπ' ἀρ. 31704.

κ. Π. Β Δ. Κυδωνίας. 'Ελήφθ. 80 φρ. χρ. παρὰ τοῦ κ. Εὐ. Ατ. Εὐχαριστοῦμεν.

ΚΩΝ. Φ. ΣΚΟΚΟΥ

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

Τοῦ 1893 Ἔτους

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΚΟΝ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ, ΚΑΙ ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ

Εἶνε τὸ πλουσιώτερον καὶ καλλιτεχνικώτερον τῶν ἡμερολογίων.— Σύγκειται ἐκ 450 κομψῶν σελίδων καὶ περιλαμβάνει ὑπὲρ τὰ 100 ἐν ὅλῳ θέματα πάντων τῶν εἰδῶν τῆς λογοτεχνίας, ἤτοι διηγήματα, ποιήσεις, ἠθογραφίας, ὁδοιπορικὰς σημειώσεις, ἄρθρα ἐπιστημονικὰ καὶ ἱστορικά, κωμῳδίας, δραμάτια, χαρακτῆρας, κοινωνιολογικὰς διατριβάς, καλλιτεχνικὰς μελέτας, σατυρικὰ παίγνια, ἐπιγράμματα, γελοιογραφικὰς παραστάσεις, κλπ. κλπ.

Συνεργάται περὶ τοὺς 50, πάντες σχεδὸν οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς συγχρόνου ἐν 'Ελλάδι λογογραφίας.

Ὅλα τὰ ἀντίτυπα χρυσόδετα.

Τιμὴ 'Εσωτερ. δρ. 4,50 — 'Εξωτερ. φρ. χρ. 5.

Εἰς πάντα ἐμβάζοντα τὸ ἀντίτιμον πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς **Ἑστίας** πέμπεται ἀμέσως καὶ ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν τελῶν.

'Εξαιρετικὴ ἔκπτωσις διὰ μόνον τοὺς συνδρομητὰς τῆς Ἑστίας.

Οἱ ἐν τῷ 'Εξωτερικῷ συνδρομηταὶ τῆς **Ἑστίας** τὸ λαμβάνουσιν ἂν στείλωσι πρὸς τὴν διεύθυνσιν φρ. χρ. 3.50.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΩΛΟΥΜΕΝΑ
ἐν τῷ γραφείῳ τῆς Ἑστίας

Nicolas de Nicolay: Les navigations, peregrintions et voyages, faicts en la Turquie. Avec soixante figures κτλ. En Anvers 1576.

'Ο συγγραφεὺς τοῦ εἰρημένου περιηγητικοῦ βιβλίου τῆς 'Ανατολῆς Nicolas de Nicolay εἶνε εἷς τῶν ἀρχαιοτέρων περιηγητῶν εἰς τὴν Τουρκίαν. Κατέστη σήμερον σπανιώτατον. Δρ. 130.

Rich. Pocockes : Beschreibung des Morgenlandes. Μετάφρασις Γερμαν. ἐκ τῆς 'Αγγλικῆς. 1754. 3 τόμοι δεδεμένοι δρ. 15.

Joh. L. Klûber: Pragmatische Geschichte der nationalen und politischen Wiedergeburt Griechenlands, bis zu dem Regierungsantritt des Koenigs Otto. 1835. δρ. 7.

Turco graeciae libri octo a Martino Crusio, in Academia Tybigensi Graeco et Latino professore utraque lingua edita. Quibus graecorum status sub imperio Turcico, in Politia et Ecclesia, Oeconomia et Scholis etc luculenter describitur. Basiliae. 1584. Μετὰ τῆς Τουρκογραικίας εἶνε δεδεμένη καὶ ἡ Germanograecia τοῦ αὐτοῦ. 1585. δρ. 100.

Em. Bybilakis. Neugriechisches Leben verglichen mit dem Altgriechischen zur Erläuterung beider. Berlin 1840. δρ. 5.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

5 Νοεμβρίου 1892.

ΕΘΝΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ	'Αγορὰ		Πώλησ.	
	Δρ.	Λ	Δρ.	Λ
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο]ο	375	—	385	-
» 120,000,000 πρὸς 5 ο]ο	490	-	495	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο]ο	480	—	490	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο]ο	425	-	430	—
ΠΑΓΙΟΝ 4 ο]ο	362	—	365	—
Κτημ. ὁμολ. 'Εθν. Τραπ λαχειοφόροι	580		582	-
'Ομολογ. Δανείου 'Εταιρίας ΣΠΑΠ	180	—	182	—
'Ομολογ. Δανείου διώρυγος Κορίνθου	540	—	550	—
'Ομολογ. Δανείου Σ. Π. Α.	440	—	450	-
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
'Εθνικῆς	3280	—	3290	—
Πιστωτικῆς	79	—	79	50
Βιομηχανικῆς	67	—	67	50
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	121	50	122	—
Σιδηροδρ. 'Αθηνῶν-Πειραιῶς	435	—	440	—
Σιδηροδρόμου Π. Α. Π.	151	50	152	—
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	139	50	140	-
'Εταιρ. Δημοσίων καὶ Δημοτ. ἔργων	69	50	70	—
Γεν. 'Εταιρίας 'Εργοληψιῶν	340	—	350	-
'Ελληνικοῦ Πυριτιδοποιείου	75	—	82	-
Πανελληνίου 'Ατμοπλοΐας	190	—	195	-
Διώρυχος Κορίνθου	300	—	320	—
Προεκτ. Σιδηρ. 'Αθηνῶν-Πειραιῶς	185	—	190	-
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον 'Αγγλίας	36	—	36	50
Τρίμηνον Γαλλίας	1,42	-	1,44	75
Ὄψεως 'Αγγλίας	36	25	36	75
Ὄψεως Γαλλίας	1,45	-	1,45	75

Digitized by Google

(Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγ. φύλλον)

172125	191488	209022	231613	249887
172370	191512	209112	232185	250114
172978	192419	209593	232450	251265
173346	192549	210381	232520	251290
173728	192835	210933	232900	252191
173764	193035	211364	233751	252246
174484	193356	211498	234819	252436
174607	193472	211920	234834	252698
175764	193483	212395	234924	252953
175964	193736	212783	235188	253447
176605	194936	212968	235310	253546
176877	195248	213012	235363	253572
177893	195548	213049	235585	253796
177904	195762	213417	236249	253967
177988	195803	214708	236775	255271
178185	195897	214713	237174	255491
178380	196263	215164	237243	255504
178399	196887	215476	237381	256139
178612	197140	215487	237888	257648
178841	197431	216048	237981	258405
178865	197709	217385	238013	258847
178907	197758	217431	238330	259546
179020	198557	217828	238756	259557
179046	198625	218625	240550	260211
179386	198985	218916	240929	260457
179668	199890	219426	241209	260669
180214	199940	220144	242702	260905
180757	200374	220454	243124	262777
180759	200384	220759	243193	263103
181059	200482	220776	243542	263524
181215	200817	221332	243548	263780
181523	200930	221614	244144	263826
182784	200931	221924	244325	264896
183012	201260	222190	244352	265424
183325	201583	222568	244428	265607
184550	201664	222594	244490	265789
185264	201717	223579	245157	266292
185384	202000	223780	245360	266295
185410	202041	223934	245447	267121
185670	202165	223987	245540	267173
186027	202252	224062	245579	267540
186345	202954	224135	245818	267776
186782	203057	224364	245987	267777
186818	203363	226050	246043	267961
187081	203763	226361	246338	269090
187137	203894	227082	246504	269574
187469	204177	227331	246760	269596
187836	204716	227413	246846	269910
188057	205050	227497	247681	270014
188623	205068	227616	247744	270176
188820	205152	228085	247931	270336
188864	205492	228433	248071	270359
189196	205604	229054	248118	270697
190014	205848	229313	248219	271394
190224	205950	229773	248633	271706
190400	206488	230134	248662	272197
190422	206706	230370	249150	272226
190687	207096	230502	249161	
191007	207605	230520	249188	
191255	208750	230915	249321	

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ἀναλαμβάνει τὴν ἐγγραφὴν συνδρομητῶν ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τοῦ ἀναλόγου τιμήματος εἰς τὰ ἑξῆς δημοσιεύματα:

Εἰς τὸ **Ἄστυ** καθημερινὴν εἰκονογραφημένην ἐφημερίδα (Συνδρ. ἑξάμηνος ἐσωτερ. δρ. 16, ἐξωτερ. φρ. χρ. 25, ἐτησία δρ. 30 καὶ φρ. χρ. 45).

Εἰς τὴν **Φιλόκαλον Πηνελόπην** μηνιαῖον περιοδικὸν τοῦ συρμοῦ καὶ τῶν χειροτεχνημάτων (Συνδρ. ἐτησ. ἐσωτερ. δρ. 9, ἐξωτερ. φρ. χρ. 10).

Εἰς τὴν **Εἰκονογραφημένην Βιβλιοθήκην Ἰουλίου Βέρν,** ἐκδιδομένην καθ᾽ ἑβδομάδα (Συνδρ. ἐτησ. ἐσωτερ. δρ. 25, ἐξωτερ. φρ. χρ. 25).

Εἰς τὴν **Ἱστορίαν ΙΘ᾽ Αἰῶνος,** ἐκδιδομένην κατὰ δεκαήμερον (Συνδρ. ὁλοκλήρου σώματος ἐκ 3 τόμων δρ. 30 διὰ τὸ ἐσωτ. φρ. χρ. 30 διὰ τὸ ἐξωτ. Πληρωμὴ κατὰ τόμον δρ. 10 καὶ φρ. 10).

Εἰς τὴν REVUE DES REVUES ἀξιοσύστατον περιοδικὸν ἐκδιδόμενον κατὰ μῆνα ἐν Παρισίοις, τοῦ ὁποίου τὰ τεύχη ηὔξησαν καὶ κατὰ 16 σελίδας ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου. (Συνδρ. διὰ τὴν Ἑλλάδα δρ. 20 ἐτησ.)

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΣΣΑ

ΓΕΡΜΑΝΙΚΩΝ καὶ ΕΡΓΟΧΕΙΡΩΝ

πεπειραμένη, διδάσκουσα εἰς τὰ ἄριστα παρθεναγωγεῖα τῶν Ἀθηνῶν ζητεῖ μαθήματα. Ἡ διεύθυνσις εἰς τὸ Γραφεῖον τῆς Ἑστίας.

ΝΕΩΤΕΡΙΣΜΟΙ ΜΑΓΓΙΩΡΟΥ ΚΑΙ ΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΥ

Νέον κατάστημα

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ ἀρ. 45

Μεγάλη συλλογὴ εἰδῶν νεωτερισμοῦ ἐκ Παρισίων, Βερολίνου καὶ Βιέννης.

ΜΙΚΡΑΙ Η ΜΕΓΑΛΑΙ ΑΓΓΕΛΙΑΙ

πρὸς δημοσίευσιν εἰς τὸ περικάλυμμα τῆς *Ἑστίας* γίνονται δεκταὶ κατ᾽ ἰδιαιτέραν συμφωνίαν.

ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΥΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΤΕΛΕΙΟΦΟΙΤΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ ζητεῖ παραδόσεις. Ἡ διεύθυνσις εἰς τὸ Γραφεῖον τῆς Ἑστίας.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—172

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Β΄. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 15 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1892 ΑΡΙΘ. 46

Ἐξεδόθη καὶ τὸ Κ΄ φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ΙΘ΄ Αἰῶνος

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ
ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ Ἐκθέσει τῆς Δ΄ Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ.	10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» »	20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ	40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΟΣ ΠΟΙΗΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝ. — Έκθεσις τοῦ εἰσηγητοῦ.

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ: **Μία ποιήτρια.**

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, μυθιστορία τῆς Κας Hannah Lynch, μεταφρ. *Δ. Β.*

ΤΗΛΕΧΗΜΙΚΑ: **Ὑπάρχουσι φαινόμενα χημικῆς ἐπιδράσεως πόρρωθεν;** ὑπὸ *Ο. Α. Ῥουσοπούλου.*

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ: ΑΙ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΠΝΥΚΑ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ, ὑπὸ *Γ. Σ.*

ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΟΥΛΑ, ποίημα ὑπὸ *Διον. Ἠλιακοπούλου.*

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Ἀρχαιολογικά, Φιλολογικά, Ἐπιστημονικά, Μουσικά.**

ΠΑΙΓΝΙΑ: **Τὸ κρασὶ καὶ τὸ νερό.**

ΕΙΚΟΝΕΣ

Τουρκικὸς πύργος ἐν Ἄνω Βόλῳ. — Παίγνιον.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΜΟΥ

ΑΡΧΑΙΟΙ ΘΕΟΙ — ΠΑΡΑΜΕΡΗ ΖΩΗ
ΜΕ ΤΑ ΟΝΕΙΡΑ — ΜΕΣΣΙΑΣ

Τόμος κομψότατος ἐξ 160 σελίδων μετὰ μακροῦ προλόγου.

Δραχ. 2.50 διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν καὶ φράγκα χρυσᾶ 2,50 διὰ τὸ Ἐξωτερικόν.

Ἀποστέλλονται ἐλεύθερα ταχυδρ. τελῶν.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις, 12 Νοεμβρίου.

Συνερχομένη σήμερον ἡ Βουλὴ θὰ προβῇ εἰς τὴν ἐκλογὴν Προέδρου. Ἡ ἐκλογὴ προμηνύεται ἐνδιαφέρουσα διότι κατ' αὐτὴν θὰ μετρηθῶσιν αἱ δυνάμεις τῶν διαφόρων ἐν τῇ Βουλῇ κομμάτων. Ὑποψήφιος τοῦ κυβερνητικοῦ κόμματος εἶνε ὁ καὶ τέως πρόεδρος κ. Β. Βουδούρης, βουλευτὴς Χαλκίδος.

— Τὸ προσεχὲς Σάββατον ἀναχωρεῖ ἐντεῦθεν ἡ Α. Β. Υ. ὁ διάδοχος τῆς Δανίας. Πρὸς τοῦτο διετάχθη ἡ θαλαμηγὸς *Σφακτηρία* νὰ πλεύσῃ εἰς Κόρινθον, ὅπου ὁ ἡγεμονίδης θὰ μεταβῇ διὰ τοῦ σιδηροδρόμου, συνοδευόμενος ὑπὸ τῆς Β. Οἰκογενείας. Ἤδη ἀνεχώρησε διὰ τοῦ *Ἁγίου Θωμᾶ* ὁ υἱὸς τοῦ Διαδόχου πρίγκηψ Χριστιανός.

— Ἐπὶ τῇ ὁριστικῇ ἐγκαταστάσει τῆς Β. Οἰκογενείας ἐν Ἀθήναις, ἡ φρούρησις τῶν χειμερινῶν ἀνακτόρων ἀνετέθη εἰς τὸ 2ον εὐζωνικὸν τάγμα. Κατὰ τὴν ἀλλαγὴν τῆς φρουρᾶς, ἡ μουσικὴ ἀνακρούει πρὸ τῆς μεσημβρινῆς εἰσόδου τρία τεμάχια, πρὸς ἀκρόασιν τῶν ὁποίων συρρέει καθεκάστην κόσμος πολύς.

— Τὰ ἐγκαίνια τῆς διώρυγος τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου θὰ τελεσθῶσιν ἐπισήμως τὴν 23ην Ἀπριλίου 1893, λέγεται δὲ ὅτι ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ὁ βασιλεὺς Γεώργιος προσεκάλεσε τὸν Αὐτοκράτορα καὶ τὴν Αὐτοκράτειραν τῆς Γερμανίας, οἵτινες ἀπεδέχθησαν τὴν πρόσκλησιν.

— Ἀπὸ τῆς χθὲς ὁ χειμὼν ἐνέσκηψε δριμύς. Ὁ οὐρανὸς εἶνε κεκαλυμμένος ὑπὸ νεφῶν, πνέει δὲ βορρᾶς παγερώτατος.

— Ἀπενεμήθη ὁ ἀργυροῦς σταυρὸς τοῦ Σωτῆρος εἰς τὸν Γάλλον συγγραφέα Gaston Deschamps, τὸν γράψαντα ἐσχάτως τὸ γνωστὸν καὶ φιλικώτατον περὶ Ἑλλάδος βιβλίον.

— Πρό τινων ἡμερῶν δύο κυνηγοὶ ἀνεκάλυψαν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Ὑμηττοῦ πτῶμα ἀνθρώπου ἐν ἀποσυνθέσει καὶ παρ' αὐτῷ φιαλίδιον μὲ ὑπόλειμμα δηλητηρίου. Ὡς ἐγνώσθη ἐκ τῶν γενομένων ἐρευνῶν ὁ προφανῶς οὕτω ῥομαντικῶς αὐτοκτονήσας ἦτο ὁ ἐκ Λέρου νέος Νικήτας Μαράτος, δικηγόρος, ἐργαζόμενος εἰς τὸ δικηγορικὸν γραφεῖον τοῦ θείου του Ἰατρουδάκη, ἐν Καΐρῳ.

— Ὁ ἀπεσταλμένος ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως οἰκονομολόγος κ. Ῥοὺ ἐπεσκέφθη κατ' οἶκον προχθὲς τὸν πρώην πρωθυπουργὸν κ. Θ. Δηλιγιάννην καὶ τὸν πρώην ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν ὑπουργὸν κ. Καραπάνον.

— Ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν τοῦ Κράτους ἀγγέλλονται κρούσματα εὐλογίας. Ἐν Ἀθήναις δὲ παρετηρήθη τελευταῖον ἐπιδημία διφθερίτιδος, μὴ ἔχουσα εὐτυχῶς ὀξὺν χαρακτῆρα.

— Ὁ δραματικὸς θίασος *Εὐριπίδης*, ὑπὸ τοὺς κ. κ. Ἀρνιωτάκην καὶ Λεκατσᾶν ἤρξατο σειρᾶς παραστάσεων ἐν τῷ νέῳ Δημοτικῷ θεάτρῳ, ὁ δὲ θίασος ἡ *Πρόοδος*, ἐν ᾧ πρωταγωνιστεῖ ἡ κ. Παρασκευοπούλου, ἐν τῷ τῆς Κωμῳδίας.

— Ὁ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Διαδόχου Πανελλήνιος Γυμναστικὸς Σύλλογος ἱδρύει δύο γυμναστικὰς Σχολάς, μίαν μὲν πρὸς μόρφωσιν διδασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν τῆς γυμναστικῆς, ἑτέραν δὲ πρὸς μόρφωσιν διδασκαλισσῶν.

— Λέγεται ὅτι ἡ Ναυτικὴ Σχολὴ τῶν Δοκίμων μεταφέρεται ἐκ τοῦ ἀτμοδρόμωνος *Ἑλλάδος* εἰς οἰκίαν τινὰ ἐν Πειραιεῖ κάτωθεν τοῦ Ζαννείου Νοσοκομείου.

— Ἀπὸ τῆς χθὲς ὁ τροχιόδρομος Ἀθηνῶν-Φαλήρου ὅστις ἐστάθμευε πρὸ τῶν Ἀνακτόρων, σταθμεύει ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Πανεπιστημίου πρὸ τῆς Ἀκαδημίας.

ΤΟΜΟΙ ΕΣΤΙΑΣ

1876 — 1880

Ὑπάρχουν διαθέσιμοι ὀλίγοι ἔν τινι Παλαιοπωλείῳ τῶν Ἀθηνῶν πωλούμενοι πρὸς δρ. 15 ἑκάστη σειρά. Ἐκ τῶν συνδρομητῶν τῆς *Ἑστίας* οἱ ἐπιθυμοῦντες ν' ἀποκτήσωσιν αὐτοὺς καὶ μὲ τὴν τιμὴν αὐτὴν ἂς ἀποστείλωσιν ἐγκαίρως τὴν παραγγελίαν των προσθέτοντες διὰ τὰ ταχυδρ. ἑκάστης σειρᾶς δρ. 2, οἱ δ' ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ φρ. χρ. 15 μετὰ τῶν ταχυδρ. Οἱ ἀποστείλαντες ἤδη ὀλιγώτερα χρήματα διὰ παραγγελίαν τῶν 10 αὐτῶν τόμων, ἂς συμπληρώσωσι τὸ ποσὸν ἐὰν ἐπιθυμοῦν νὰ τοὺς λάβουν.

Digitized by Google

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Ὁ καθηγητὴς κ. Κ. Μητσόπουλος ἀγγέλλει τὴν ἔκδοσιν δύο ὀγκωδῶν ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων. Ταῦτα φέρουσι τὰς ἐπιγραφὰς *Στοιχεῖα Γεωλογίας* καὶ *Στοιχεῖα Ὀρυκτολογίας* μετὰ πολλῶν εἰκόνων καὶ σχημάτων. Ἀμφότερα τὰ συγγράμματα θὰ εἶνε δίτομα, καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἀποτελούμενον ἐκ τυπογρ. φύλλων 100 περίπου θὰ τιμᾶται δραχ. 40, τὸ δ' ἕτερον ἐκ 55 φύλλων δραχ. 25, πληρωτέας ἐξ ἡμισείας ἐπὶ τῇ παραλαβῇ ἑκάστου τόμου. Τὰ βιβλία ἐκδίδονται ὑπὸ τῶν Καταστημάτων Κωνσταντινίδου. Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται καὶ εἰς τὸ Γραφεῖον τῆς Ἑστίας.

— Ὑπὸ τοῦ Βιβλιοπωλείου Βίλμπεργ ἐξεδόθη κομψότατον τεῦχος ἐπιγραφόμενον **Ζωολογικοὶ πίνακες** καὶ περιέχον πολλὰς χρωματιστὰς εἰκόνας τετραπόδων, πτηνῶν, ἐντόμων, ἑρπετῶν πρὸς τέρψιν καὶ διδασκαλίαν τῶν παίδων. Τὸ ἐπεξηγηματικὸν κείμενον καὶ τὴν ὀνοματολογίαν τῶν ζώων συνέταξεν ὁ κ. Σ. Μηλιαράκης μετὰ πολλῆς σαφηνείας καὶ ἀκριβείας.

— Ποικιλωτάτην καὶ πλουσιωτάτην συλλογὴν πολυχρώμων ἡμεροδεικτῶν παντοίων σχημάτων καὶ μεγεθῶν ἐξέδωκαν καὶ φέτος τὰ Καταστήματα Α. Κωνσταντινίδου.

Θρησκευτικαὶ καὶ κοινωνικαὶ Μελέται Ι. Ε. Μεσολωρᾶ τεῦχος Α'. Ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Οἰκοδεσπότης, ἡ Μήτηρ καὶ ἡ Οἰκοδέσποινα. Ἐν Ἀθήναις 1892. 12ον σ. η' — 88.

Κωνστ. Φ. Σκόκου: *Ἐθνικὸν Ἡμερολόγιον χρονογραφικόν, φιλολογικὸν* καὶ γελοιογραφικὸν τοῦ ἔτους 1893. Ἐν Ἀθήναις (Ἀνέστη Κωνσταντινίδου) 16ον σελ. 432. [Τὸ Ἡμερολόγιον τοῦ κ. Σκόκου, διατρέχον ἤδη τὸ ὄγδοον ἔτος, ἐξεδόθη καὶ φέτος κομψότατον καὶ καλλιτεχνικώτατον, μὲ καλὴν ὕλην καὶ πολλὰς προσωπογραφίας. Περιέχει ποιήματα, διηγήματα, μελέτας, ἄρθρα εὐτράπελα, κωμῳδίας, ἐπιγράμματα, τὴν συνήθη φιλολογικὴν ὕλην τῶν τοιούτων δημοσιευμάτων καὶ ὡς ἄλλοτε τὰς εἰκόνας τῶν συνεργατῶν του τὰς μὴ δημοσιευθείσας κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη, μεταξὺ τῶν ὁποίων σημειοῦμεν ἰδιαιτέρως τὰς τῶν ἐν Ζακύνθῳ διδύμων ποιητῶν Στεφάνου Μαρτζώκη καὶ Δ. Ι. Μάργαρη.] Ξν*

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Θ. Ι. Π. Τοπουζλάρ. Ὡς καὶ διὰ δελταρίου σᾶς ἐγράψαμεν τὰ ἀγορασθέντα καὶ φυλαχθέντα 5 λαχ. ἀρχ. φέρουν ἀριθ. 17135, 38605, 31703, 45229, 45232.

κ. Μ. Λ. Μπ. Γαλάζιον. Ἀπεστείλαμεν δύο Τεύχη Ἀργ. Γάμων. Χρήματα δύνασθε ν' ἀποστείλετε διὰ χρυσῶν νομισμάτων σφηνωμένων εἰς χαρτόνιον ἐντὸς συστημένης ἐπιστολῆς.

κ. κ. Α Φ. Βατούμ. Δὲν ὑπάρχουν οὔτε 8· μόνον 6 καὶ 11—14 καὶ 18—22.

κ. Κ. Π. Κ. Σαμοκόδιον. Ἐστάλησαν καὶ ἕτερα 10 λαχ. Ἀρχ. ἀριθ. 11701, 38604, 17141, 17139, 9148, 9139, 38606, 35050, 45230, 35047.

Ἀνωνύμῳ Μεσολόγγιον. Ἀκατάλληλον.

κ. Κ. Ρ. Πύλον Δὲν δυνάμεθα νὰ σᾶς εὐχαριστήσωμεν διότι δὲν ὑπάρχουν κατάλογοι πατρ. δανείου διαθέσιμοι.

κ. Ἀγ. Ρ. Πάτρας. Τοιαύτην παραγγελίαν δὲν ἐκάματε πρὸς ἡμᾶς, ἀλλὰ πρὸς τὸ Βιβλ. Ἑστίας, ὅπου σᾶς ἔχουν κρατήση τοὺς 6 τόμους. Τοὺς τόμους οὓς ζητεῖτε χωριστὰ δὲν δυνάμεθα νὰ σᾶς δώσωμεν εἰμὴ κατὰ χάριν μόνον ἀπεσπασμένους ἐκ τῆς σειρᾶς πρὸς 3 δραχ. ἕκαστον παραδοτέους ἐνταῦθα.

κ. Κ. Α. Κων|πολιν. Ὡς πρὸς τὸ α' σημειοῦμεν ὅτι ἡ βιομηχανία τῶν λαιμοδετῶν εἰσήχθη πρό τινων ἐτῶν ἐνταῦθα, ἐτελειοποιήθη δὲ ὑπὸ τοῦ κ. Βασιλ. Κασδόνη συστήσαντος τέλειον ἐργοστάσιον τοῦ εἴδους τούτου, οὗτινος τὰ προϊόντα εἶνε τοσοῦτον τέλεια ὥστε καὶ ὁ Βασιλεὺς προμηθεύεται τοὺς λαιμοδέτας Του ἐκ τοῦ ἐργοστασίου τούτου. Ὡς πρὸς τὸ β' δύνασθε νὰ προμηθευθῆτε ὅσους θέλετε ἀρκεῖ νὰ ἀποστείλετε τὸ ἀντίτιμον πρὸς τὸν κ. Βασίλ. Κασδόνην ἀντικρὺ τοῦ Ἀρσακείου. Ὡς πρὸς τὸ γ' εἶνε εὐθηνότεροι τῶν εὐρωπαϊκῶν, κομψότητος δὲ καὶ στερεότητος τελειοτάτης. Διὰ πλειοτέρας πληροφορίας γράψετε κατ' εὐθεῖαν.

κ. Α. Α. Μεσολόγγιον. Ἐπανελήφθη ἡ ἀποστολὴ τοῦ φύλλου διακοπεῖσα ἀπὸ τοῦ ἀρ. 27 ἐπιστραφέντος ἔκτοτε.

Κᾳ Σ. Β. Πετρούπολιν. Ἐλήφθη ἡ συνδρ. 1892 παρὰ τοῦ κ Β. Α., ἐξακολουθεῖ ἡ ἀποστολὴ τοῦ φύλλου ὑπὸ τὴν ἰδίαν σας διεύθυνσιν.

Κᾳ Α. Β. Κέρκυραν. Ἐστάλη Α' τόμος Παν. Παρ.

κ. Γ. Ν. Α. Χάλκην. Ἐλήφθ. χρήματα διὰ 10 τόμ. μετὰ τὴν ἐξάντλησιν αὐτῶν. Μένουν λοιπὸν εἰς διαταγήν σας.

Εὔᾳ, Κ]πολιν. Θὰ δημοσιευθῇ εἰς τὴν Χριστουγεννιάτικην Ἑστίαν ἡ «Εὐτυχία».

ΠΛΑΚΕΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

δημοσιευθεισῶν ἐν τῇ Ἑστίᾳ πωλοῦνται ἢ ἐνοικιάζονται κατ' ἰδιαιτέρας συμφωνίας μετὰ τῆς Διευθύνσεως.

ΚΑΙΝΟΥΡΓΕΙΣ ΠΛΑΚΕΣ

οἱωνδήποτε εἰκόνων κατ' ἀντιγραφὴν ἐκ φωτογραφιῶν, ξυλογραφιῶν, λιθογραφιῶν, σχεδίων κλπ. καὶ κατὰ σμίκρυνσιν οἱανδήποτε ἐκ τοῦ πρωτοτύπου κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἐντολέως παραγγέλλονται ὑπὸ τῆς Διευθύνσεως τῆς Ἑστίας εἰς τὸ εἰδικὸν κατάστημα ἐν Λειψίᾳ, ὅπου φιλοτεχνοῦνται αἱ ἐντελέσταται φωτοτζιγκογραφίαι αἱ δημοσιευόμεναι καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἑστίᾳ. Ἡ τιμὴ εἶνε 15 φοίνικες γερμανικοὶ ἤτοι 27 λεπτὰ κατὰ τετραγ. ἑκατοστόμετρον ἐκ φωτογραφιῶν καὶ 12 φοίνικες ἤτοι λεπτὰ 23 ἐκ ξυλογραφιῶν κλπ.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

12 Νοεμβρίου 1892.

ΕΘΝΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ	Ἀγορὰ Δρ.	Ἀγορὰ Λ	Πώλησ. Δρ.	Πώλησ. Λ
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο]ο	380	—	390	-
» 120,000,000 πρὸς 5 ο]ο	497	—	498	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο]ο	490	—	498	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο]ο	425	—	435	—
ΠΑΓΙΟΝ 4 ο]ο	363	—	367	—
Κτημ. ὁμολ. Ἐθν. Τραπ λαχειοφόροι	585	-	586	-
Ὁμολογ. Δανείου Ἑταιρίας ΣΠΑΠ	180	—	182	—
Ὁμολογ. Δανείου διώρυγος Κορίνθου	540	—	550	—
Ὁμολογ. Δανείου Σ. Π. Α.	440	—	450	-
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικῆς	3280	—	3300	—
Πιστωτικῆς	80	—	80	50
Βιομηχανικῆς	71	50	72	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	121	50	122	—
Σιδηροδρ. Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	435	—	438	—
Σιδηροδρόμου Π. Α. Π.	151	50	152	50
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	140	75	141	25
Ἑταιρ. Δημοσίων καὶ Δημοτ. ἔργων	67	—	68	50
Γεν. Ἑταιρίας Ἐργοληψιῶν	360	—	380	-
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου	75	—	82	-
Πανελληνίου Ἀτμοπλοΐας	190	—	195	-
Διώρυγος Κορίνθου	300	—	320	—
Προεκτ. Σιδηρ. Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	185	—	190	-
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον Ἀγγλίας	36	—	36	50
Τρίμηνον Γαλλίας	1,43	—	1,44	75
Ὄψεως Ἀγγλίας	36	40	36	70
Ὄψεως Γαλλίας	1,45	25	1,45	75

Digitized by Google

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

Ἄνθρωπος τοῦ Κόσμου ἀθηναϊκὴ μυθιστορία δρ. 2.

Μητρυιὰ διήγημα δρ. 1.

Νικόλας Σιγαλὸς ἀθηναϊκὴ μυθιστορία δρ. 4.

Στρατιωτικὰ διηγήματα μετὰ εἰκονογραφημένου ἐξωφύλλου δρ. 1.

Τ' ἀνωτέρω πωλοῦνται εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον τῆς *Ἑστίας* ὁδὸς Σταδίου 35 καὶ εἰς τὸ Γραφεῖον τῶν *Ἐκλεκτῶν Μυθιστορημάτων* ὁδὸς Προαστείου 10. Ἀποστέλλονται δὲ πρὸς τοὺς ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν πέμποντας πρὸς τὸ Γραφεῖον τῆς *Ἑστίας* τὸ ἀντίτιμον τῇ προσθήκῃ τῶν ταχυδρομικῶν.

Ἐξεδόθη ἄρτι

ΛΕΞΙΚΟΝ ΕΛΛΗΝΟ-ΑΓΓΛΙΚΟΝ

ΥΠΟ

Α. ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ

Διερμηνέως καὶ πρωτοκολλητοῦ τοῦ Ἐπαρχιακοῦ δικαστηρίου Λευκωσίας τῆς Κύπρου.

Ἀποτελεῖται ἐκ μεγάλων σελίδων 500.

καὶ ἀποστέλλεται ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν τελῶν πρὸς τοὺς προπληρώνοντας ἡμίσειαν λίραν ἀγγλικήν, ἤτοι φράγκα χρυσᾶ 12,50 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν καὶ δραχμὰς 15 διὰ τὴν Ἑλλάδα,

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

ΛΑΧΕΙΟΝ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

ΠΡΟΣΕΧΗΣ ΚΛΗΡΩΣΙΣ

ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΝ ΚΥΡΙΑΚΗΝ ΤΟΥ ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

ΚΕΡΔΙΖΟΥΣΙΝ 63 ΑΡΙΘΜΟΙ

ΤΑ ΕΞΗΣ ΠΟΣΑ, ΑΤΙΝΑ ΜΕΝΟΥΣΙΝ ΑΝΑΛΛΟΙΩΤΑ, ΟΣΑΔΗΠΟΤΕ ΓΡΑΜΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΑΝ ΠΩΛΗΘΩΣΙΝ

Ὁ πρῶτος ἀριθμὸς κερδίζει	**δρ.**	**20000**
Οἱ δύο ἑπόμενοι ἀνὰ	»	**2500**
Οἱ πέντε ἑπόμενοι ἀνὰ	»	**500**
Οἱ δέκα ἑπόμενοι ἀνὰ	»	**300**
Οἱ τελευταῖοι τεσσαράκοντα πέντε ἀνὰ	»	**100**

Ἤτοι ἐν ὅλῳ διανέμονται εἰς τοὺς κερδίζοντας

35,000 ΔΡΑΧΜΩΝ

Τὰ κέρδη πληρώνονται ἀμέσως ὑπὸ τοῦ ταμείου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας ἐπὶ τῇ προσαγωγῇ τῶν γραμματίων.

Οἱ ἐπιθυμοῦντες ν' ἀγοράσωσι γραμμάτια ἀποστέλλουσι τὸ ἀντίτιμον πρὸς τὴν **Διεύθυνσιν τῆς Ἑστίας [Δραχ. 2 ἐν τῷ Ἐσωτερικῷ — Φράγκα 2 ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ]** καὶ ἐπὶ πλέον λεπτὰ 50, ὅπως λαβωσι ταῦτα συστημένα ἐντὸς φακέλλου ταχυδρομικῶς.

Οἱ θέλοντες ὅμως ν' ἀποφύγωσι τὴν πρόσθετον δαπάνην τῆς ἀποστολῆς, δύνανται νὰ ἐμπιστευθῶσι ταῦτα εἰς φύλαξιν ἐν τῷ ταμείῳ τῆς «Ἑστίας». Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει λαμβάνουσι γνῶσιν τῶν ἀριθμῶν, οὓς φέρουσι τὰ γραμμάτια ἑκάστου, διὰ τῆς ἀλληλογραφίας τῆς «Ἑστίας» εὐθὺς ἅμα τῇ ἀγορᾷ. Μετὰ δὲ τὴν κλήρωσιν εἰς τοὺς τυχὸν κερδήσοντας ἀγγέλλεται τοῦτο καὶ τηλεγραφικῶς, ἐὰν δηλώσωσι τοιαύτην ἐπιθυμίαν.

Οἱ κερδήσοντες ἀριθμοὶ θὰ δημοσιευθῶσιν ἐν τῇ «Ἑστίᾳ».

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—176

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Β'. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 22 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1892 ΑΡΙΘ. 47

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ
ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν, ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1893 ἡ Ἑστία αὐξάνει τὸ σχῆμα της χωρὶς ν' αὐξήσῃ τὴν συνδρομήν.

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΟΜΙΛΙΑΙ ΤΟΥ ΔΡΟΜΟΥ, ὑπὸ *Μιχαὴλ Μητσάκη*.

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ: **Προσωπικὴ κράτησις.**

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, μυθιστορία τῆς Κας Hannah Lynch, μεταφρ. *Δ. Β.*

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ: ΑΙ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΠΝΥΚΑ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ, ὑπὸ *Γ. Σωτηριάδου*.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ: Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΠΙ ΤΟΥΡΚΡΑΤΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΚΑΣΤΡΟΥ ΝΑΞΙΑΣ, ὑπὸ *Μιχ. Ἰακ. Μαρκόπολι*.

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Ἀρχαιολογικά, Φιλολογικά, Ἐπιστημονικά, Καλλιτεχνικά, Μουσικά, Θεατρικά.**

ΕΙΚΟΝΕΣ.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ἡ μεγάλη γέφυρα τῆς Νέας Ὑόρκης. — Ἀγριολούλουδα. — Φερδινάνδος Λεσσέψ.

Παρακαλοῦνται οἱ ἁπανταχοῦ ἀνταποκριταὶ τῆς Ἑστίας νὰ ἐπισπεύσωσι τὴν ἐξόφλησιν τῶν μετὰ τῆς Διευθύνσεως λ)σμῶν αὐτῶν πρὸ τῆς λήξεως τοῦ ἔτους. Οἱ δὲ συνδρομηταὶ λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν ἐν τῷ παρόντι φύλλῳ δημοσιευομένην ἀγγελίαν νὰ φροντίσωσι περὶ ἐγκαίρου πληρωμῆς τῆς συνδρομῆς τοῦ 1893, προτιμῶντες τὴν ἀποστολὴν πρὸς τὴν Διεύθυνσιν ἀπ' εὐθείας διὰ συστημένης ἐπιστολῆς.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις, 19 Νοεμβρίου.

Τὴν π. Πέμπτην ἐγένετο ἡ ἐκλογὴ τοῦ τακτικοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς. Ἐκ τῶν 150 κατὰ τὴν συνεδρίασιν παρόντων βουλευτῶν, 117 ἐψήφισαν ὑπὲρ τοῦ κυβερνητικοῦ ὑποψηφίου κ. Β. Βουδούρη, 11 ὑπὲρ τοῦ κ. Ῥάλλη, ἀνὰ εἷς ὑπὲρ τῶν κ. κ. Κανταρτζῆ καὶ Μακρυγιάννη, καὶ 15 εὑρέθησαν λευκοὶ (Δηλιγιάννη) καὶ πέντε κυανοῖ (Κωνσταντοπούλου).

— Κατὰ τὴν χθεσινὴν συνεδρίασιν ὁ πρωθυπουργὸς κ. Τρικούπης ὑπέβαλε διὰ διώρου ἀγορεύσεως τὸν Προϋπολογισμὸν τοῦ 1893. Τούτου τὰ μὲν ἔσοδα ἀνέρχονται εἰς 110,491,453 δρ. τὰ δὲ ἔξοδα εἰς 104,491,453. Διὰ τὴν ἐπιψήφισιν τῶν νέων μέτρων, τὴν παραδοχὴν τῶν φόρων καὶ τὴν βελτίωσιν τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τοῦ Κράτους, ὁ κ. Πρωθυπουργὸς ἔκαμεν ἔκκλησιν πρὸς τὴν φιλοπατρίαν ὅλων τῶν κομμάτων καὶ πρὸς τὴν αὐταπάρνησιν καὶ τὴν ἐθελοθυσίαν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

— Τὸ Σάββατον, ὡς εἶχεν ἀγγελθῆ, ἀνεχώρησεν ἡ Α. Β. Υ. ὁ Διάδοχος τῆς Δανίας, ἀφ' οὗ προσήνεγκε πλούσια δῶρα εἰς τὴν θεραπείαν τῶν Ἀνακτόρων, ἀνώτερα δὲ παράσημα εἰς τοὺς ὑπασπιστὰς τοῦ Βασιλέως.

— Συνελθοῦσα χθὲς εἰς συνεδρίασιν ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ἵνα σκεφθῇ περὶ τῆς πληρώσεως τῶν ἀρχιεπισκοπικῶν ἑδρῶν, ἀνερχομένων εἰς δώδεκα, ἀπεφάσισε νὰ πληρώσῃ πρὸς τὸ παρὸν τρεῖς μόνον, ἤτοι Αἰτωλίας-Ἀκαρνανίας, Πατρῶν καὶ Σπάρτης, δι' ἑκάστην τῶν ὁποίων προυτάθησαν ἀνὰ τρεῖς ἀρχιμανδρῖται. Βραδύτερον ἡ Ἱερὰ Σύνοδος θὰ σκεφθῇ καὶ περὶ τῶν ἑδρῶν Κεφαλληνίας, Φθιώτιδος, Χαλκίδος καὶ Τρικκάλων.

— Ἀφίκετο προερχόμενος ἐκ Κων/πόλεως ὁ ἀρχιδόκτωρ Βίκτωρ Ἀλεξανδρόβιτς μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς Πετρουπόλεως.

— Ἡ χιὼν ἐκάλυψε τὰ πέριξ τῶν Ἀθηνῶν ὄρη, καθιστῶσα καὶ τὸ ἐν τῇ πόλει ψῦχος παγερώτατον. Κατ' εἰδήσεις ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν, ὁ χειμὼν εἶνε καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα γενικὸς καὶ βαρύς. Εἰς πολλὰ μέρη ἡ χιὼν ἔφθασε μέχρις ἑνὸς μέτρου, ἡ συγκοινωνία δὲ διεκόπη.

— Εἰς τὴν Βουλὴν θὰ ὑποβληθῇ νομοσχέδιον κανονίζον τὴν κατασκευὴν καὶ τὴν πώλησιν ἐκμαγείων, ἐξ ὧν τὸ δημόσιον θέλει ὠφεληθῇ σπουδαίως. Τὰ κατασκευαζόμενα ἐκμαγεῖα θὰ τιμῶνται ἀναλόγως τῆς ἀξίας τῶν ἀγαλμάτων, τὰ ὁποῖα θὰ παριστῶσι. Τὸ Μουσεῖον τῆς Ν. Ὑόρκης, τὸ ὁποῖον ἐζήτησεν ἐκμαγεῖα ὅλων τῶν ἑλληνικῶν ἀρχαιοτήτων θὰ παράσχῃ πρὸς τοῦτο περὶ τὰς 60,000 δρ.

— Μετ' ὀλίγας ἡμέρας κομίζονται ἐνταῦθα καὶ τοποθετοῦνται τὰ δαπάνῃ τοῦ φιλογενοῦς κ. Ν. Ζαρίφη κατασκευασθέντα ἠλεκτρικὰ ὡρολόγια. Εἶνε 13 τὸν ἀριθμόν· ἓν μέγα διὰ τὸ Ἀστεροσκοπεῖον, 2 ἐπίσης μεγάλα ἐκ τεσσάρων ὄψεων ἐπὶ πολυτελῶν μεταλλικῶν στηλῶν καὶ ἐσωτερικοῦ φωτισμοῦ διὰ τὰς πλατείας τοῦ Συντάγματος καὶ τῆς Ὁμονοίας καὶ 10 μικρότερα δι' ἕτερα μέρη τῆς πόλεως. Τὰ ὡρολόγια ταῦτα κατεσκεύασε τὸ μέγα ἐν Ἑλβετίᾳ ἠλεκτρικὸν κατάστημα Hipp. Γνωστὸν δ' ὅτι ὁ Δῆμος ἀνέλαβε νὰ μετατρέψῃ καὶ τὸ ὡρολόγιον τῆς Μητροπόλεως καὶ τῆς πλατείας τῶν Ἡρώων εἰς ἠλεκτρικά.

— Αἱ τόσῳ συχναζόμεναι θρησκευτικαὶ ὁμιλίαι τοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ θὰ γίνωνται κατὰ τὴν παροῦσαν Τεσσαρακοστὴν ἀνὰ πᾶν Σάββατον. Ταύτας θέλουσι διεξάγει ἐναλλὰξ οἱ κ. κ. Α. Διομήδης Κυριακὸς καὶ Ἰγνάτιος Μοσχάκης, τοῦ πρώτου ἐγκαινίζοντος αὐτὰς τὸ προσεχὲς Σάββατον, ὥρᾳ 4 μ. μ.

— Ἤρθησαν σχεδὸν πᾶσαι αἱ διὰ τὸν φόβον τῆς χολέρας ἐπιβληθεῖσαι καθάρσεις, ἐπετράπη δὲ καὶ ἡ εἰσαγωγὴ δερμάτων νωπῶν φορτωμένων μετὰ τὴν 9 Νοεμβρίου εἰς λιμένας, ὧν αἱ προελεύσεις ὑποβάλλονται ἐν Ἑλλάδι εἰς ἐπιτηρητικὴν μόνον κάθαρσιν.

— Ἐτελέσθησαν τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἄρτι συστηθέντος «Ὁμίλου Φιλομούσων» ἐν τῷ καταστήματι αὐτοῦ κειμένῳ ἐν ὁδῷ Ζήνωνος. Ὁ σκοπὸς τοῦ σωματείου εἶνε σχεδὸν ὁ αὐτὸς μὲ τὸν τῆς Φιλαρμονικῆς Ἑταιρίας.

— Ἐν τῷ Νέῳ Δημοτικῷ Θεάτρῳ ἐδόθη ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ θιάσου ἡ *Καβαλλερία Ῥουστικάνα* τοῦ Μασκάνη μετ' ἐκτάκτου συρροῆς, ἀλλὰ μετὰ μετρίας ἐν τῇ ἐκτελέσει ἐπιτυχίας.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Εἰκονογραφημένον Ἡμερολόγιον *Μιλτ. Α. Φωτιάδου* 1893. Ἔτος τρίτον. Ἐν Ἀθήναις (Κωνσταντινίδου) 1892. 12ον σ. 176. Δρ. 1,70 εἰς τὰς ἐπαρχίας καὶ 2 φρ. χρ. εἰς τὸ ἐξωτερικόν. [Τὸ Ἡμερολόγιον τοῦτο παρέχει, πλὴν τοῦ ἑορτολογίου, ποικιλωτάτας διατριβὰς καὶ ποιήματα τῶν κ. κ. Κ. Παλαμᾶ, Θ. Βελλιανίτου, Μ. Μητσάκη, Σ. Ἀποστολίδου, Κ. Κρυστάλλη κλπ. κοσμεῖται δὲ καὶ ὑπὸ καλλιτεχνικωτάτων προσωπογραφιῶν τῶν Βασιλέων, τοῦ Κ. Ζάππα, τοῦ Ῥενάν, τοῦ Ῥαγκαβῆ κλπ. καὶ εἶνε ἐν τῷ συνόλῳ μετὰ πολλῆς φιλοκαλίας συντεθειμένον].

Ω*

Μιχ. Γαλανοῦ **Λόγοι ἐκκλησιαστικοί.** Ἐν Ἀθήναις 1892 (Κολλαράκη καὶ Τριανταφύλλου) 12ον σ. ζ—128.

Digitized by Google

Στοιχειώδης θεωρία τῆς Μουσικῆς καὶ τὰ πρῶτα τῆς Ἁρμονικῆς μαθήματα ὑπὸ *Γ. Σ. Δούκα* διδασκάλου τοῦ ἐν Ἀθήναις Ὠδείου. Ἐν Ἀθήναις 1892 (Α. Κωνσταντινίδου). 8ον σ. η' — 88 (δρ. 2,50.)

Ἐρωτήσεις καὶ **ἀσκήσεις** ἐπὶ τῆς στοιχειώδους θεωρίας τῆς Μουσικῆς καὶ τῶν πρώτων τῆς Ἁρμονικῆς μαθημάτων ὑπὸ *Γ. Σ. Δούκα*, διδασκάλου τοῦ ἐν Ἀθήναις Ὠδείου. Ἐν Ἀθήναις 1892 (Ἀδ. Καλλέργη) 12ον σ. 45 (λ. 60. Δωρεὰν μετὰ τῶν ἀνωτέρω).

Λατινικὴ μέθοδος πρὸς χρῆσιν τῶν Γυμνασίων ὑπὸ *Δ. Η. Οἰκονομίδου* Δ. Φ. Καθηγητοῦ ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ. Τεῦχος Α'. Ἐν Κων]πόλει 1892. (Κεφαλίδου) 8ον σ. 224.

Νέα πρακτικὴ μέθοδος πρὸς ταχεῖαν καὶ ἀκριβῆ ἐκμάθησιν τῆς Ἀγγλικῆς γλώσσης κατὰ τὸ σύστημα Gaspey-Otto-Sauer καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς μεθόδου A. Mauron, ὑπὸ *Π. Ψαρᾶ* καθηγητοῦ. Ἐν Ἀθήναις 1892 (Σακελλαρίου) 8ον σ. ζ' —472.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. κ. Ἀδελφ. Σ. Simbillavein. Ἐστάλη ἓν ἀντ. Ἡμ. Σκ.

κ. Α. Δ. Κων]πολιν. Ἐστάλησαν τόμοι 22, 27—28.

κ. Α. Σ. Κέρκυραν. Ἐστάλη ἀπόδειξις ἐντὸς τοῦ φύλλου.

κ. Δ. Α. Πάτρας. Ἐστάλη καθυστ. ἀρ 45,

Φαίακι. Ἐνταῦθα. Δὲν εἶνε διὰ τὴν Ἑστίαν οἱ στίχοι σας, πρὸς τὸ παρὸν τουλάχιστον.

κ. Δ. Π. Ἄνδρον. Δὲν ὑπάρχουν τόμοι 23, 24, 25, 26 πωλούμενοι χωριστά· πωλοῦνται μὲ ὅλην τὴν σειρὰν τῆς Ἑστίας.

κ. Χρ. Σ. Δεμιρλῆ. Ἐστάλησαν λαχ ἀρχ. 17134, 17137, 9145 καὶ ἐγράψαμεν λόγον βραδύτητος.

κ' Ἀλ. Π. Σ. Ἀρμαβίρ. Ἐστάλησαν λαχ. ἀρχ. 45231 καὶ 35048.

κ. F. Imb. Riom. Ἐλήφθη ἡ συνδρ. καὶ σᾶς εὐχαριστοῦμεν Ἀπεστάλησαν τὰ κρατηθέντα φύλλα. Ἡ ἀποστολὴ διεκόπη καθόσον ἐνομίζομεν ὅτι δὲν ἐπιθυμεῖτε πλέον νὰ ἦσθε συνδρομητής· ἦτο δὲ γενικὸν τὸ μέτρον τῆς διακοπῆς.

κ. Μ. Παρ. Βιδίνιον. Ἐλογίσθησαν ὡς συνδρ. Α' ἑξαμ. 1893 τὰ 10 φρ. καὶ σᾶς ἐστάλη Τεῦχος Ἀργ. Γαμ. καὶ ἀπόδ. σχετική.

κ. Χρ. Χαμ. Φιλιππούπολιν. Ὡς καὶ ἰδιαιτ ἐγράψαμεν ἐνεγρ. εἰς τὴν R. d. R. διὰ δὲ τοῦ ὑπολοίπου σᾶς ἠγοράσ. καὶ ἐστείλ. 3 λαχ Ἀρχ ἀριθ. 17136, 9144, 9142.

ΟΙ ΕΚ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Συνδρομηταὶ δύνανται νὰ ἀποστέλλωσι χρήματα πρὸς τὴν Διεύθυνσιν διὰ τῶν ἑξῆς μέσων :

α') Διὰ χρυσῶν νομισμάτων σφηνωμένων εἰς χαρτόνιον ἐντὸς συστημένης ἐπιστολῆς.

β') Διὰ συναλλαγματικῶν Παρισίων, Ἀθηνῶν, Κων]πόλεως, Βερολίνου, Βιέννης.

γ') Διὰ χαρτονομισμάτων ἢ γραμματοσήμων ἑλληνικῶν, γαλλικῶν, γερμανικῶν, ἀγγλικῶν, αὐστριακῶν, ῥωσσικῶν.

δ') Διὰ τοκομεριδίων ἑλληνικῶν ὁμολογιῶν καὶ μετοχῶν ἢ γαλλικῶν ὁμοίων.

Παντὸς ἄλλου εἴδους ἀξίαι στελλόμεναι δὲν εἶνε δεκταί, οὔτε ἐκτελοῦνται τὰ δι' αὐτῶν παραγγελλόμενα.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

19 Νοεμβρίου 1892.

	Ἀγορὰ		*Πώλησ.*	
ΕΘΝΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ	Δρ.	Λ	Δρ.	Λ
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο]ο	380	—	390	—
» 120,000,000 πρὸς 5 ο]ο	510	–	515	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο]ο	500	—	510	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο]ο	435	—	440	—
ΠΑΓΙΟΝ 4 ο]ο	370	—	375	—
Κτημ. ὁμολ. Ἐθν. Τραπ λαχειοφόροι	602		604	—
Ὁμολογ. Δανείου Ἑταιρίας ΣΠΑΠ	180	—	182	—
Ὁμολογ. Δανείου διώρυγος Κορίνθου	600	—	620	—
Ὁμολογ. Δανείου Σ. Π. Α.	440	—	450	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικῆς	3255	—	3260	—
Πιστωτικῆς	78	50	79	—
Βιομηχανικῆς	71	75	72	25
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	121	—	121	50
Σιδηροδρ. Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	435	—	438	—
Σιδηροδρόμου Π. Α. Π.	151	50	152	—
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	139	—	140	—
Ἑταιρ. Δημοσίων καὶ Δημοτ. ἔργων	66	50	67	—
Γεν. Ἑταιρίας Ἐργοληψιῶν	360	—	380	—
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου	75	—	82	—
Πανελληνίου Ἀτμοπλοΐας	190	—	195	—
Διώρυχος Κορίνθου	330	—	340	—
Προεκτ. Σιδηρ. Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	185	—	190	—
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον — Ἀγγλίας	36	10	36	55
Τρίμηνον — Γαλλίας	1,43	—	1,45	—
Ὄψεως — Ἀγγλίας	36	45	36	72
Ὄψεως — Γαλλίας	1,45	—	1,45	45

ΑΝΤΙΚΡΥ ΤΟΥ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ

ΠΙΛΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΚΑΣΔΟΝΗ

Συνιστῶνται εἰς τοὺς ἁπανταχοῦ Ἕλληνας ὡς δῶρα κατάλληλα τοῦ νέου ἔτους οἱ λαιμοδέται καὶ τὰ γάντια **τοῦ ἀντικρὺ τοῦ Ἀρσακείου** Πιλοπωλείου Βασιλ. Κασδόνη, ἀποστελλόμενοι ταχυδρομικῶς πανταχοῦ, ἅμα ὡς ληφθῇ τὸ ἀντίτιμον. Ἡ τιμὴ τῶν λαιμοδετῶν ποικίλλει ἀπὸ μιᾶς μέχρι δέκα δραχμῶν ἕκαστος, εὑρίσκονται δὲ ὅλων τῶν εἰδῶν τοιοῦτοι.

ΝΕΩΤΕΡΙΣΜΟΙ

ΜΑΓΓΙΩΡΟΥ

ΚΑΙ

ΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΥ

Νέον κατάστημα

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ ἀρ. 45

Μεγάλη συλλογὴ εἰδῶν νεωτερισμοῦ ἐκ Παρισίων, Βερολίνου καὶ Βιέννης.

Digitized by Google

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΜΟΥ

ΑΡΧΑΙΟΙ ΘΕΟΙ — ΠΑΡΑΜΕΡΗ ΖΩΗ
ΜΕ ΤΑ ΟΝΕΙΡΑ — ΜΕΣΣΙΑΣ

Τόμος κομψότατος ἐξ 160 σελίδων μετὰ μακροῦ προλόγου.
Δραχ. 2.50 διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν καὶ φράγκα χρυσᾶ 2,50 διὰ τὸ Ἐξωτερικόν.
Ἀποστέλλονται ἐλεύθερα ταχυδρ. τελῶν.

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΣΣΑ

ΓΕΡΜΑΝΙΚΩΝ καὶ ΕΡΓΟΧΕΙΡΩΝ

πεπειραμένη, διδάσκουσα εἰς τὰ ἄριστα παρθεναγωγεῖα τῶν Ἀθηνῶν ζητεῖ μαθήματα. Ἡ διεύθυνσις εἰς τὸ Γραφεῖον τῆς Ἑστίας.

ΜΙΚΡΑΙ Η ΜΕΓΑΛΑΙ

ΑΓΓΕΛΙΑΙ

πρὸς δημοσίευσιν εἰς τὸ περικάλυμμα τῆς *Ἑστίας* γίνονται δεκταὶ κατ' ἰδιαιτέραν συμφωνίαν.

ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΥΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΤΕΛΕΙΟΦΟΙΤΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ ζητεῖ παραδόσεις. Ἡ διεύθυνσις εἰς τὸ Γραφεῖον τῆς Ἑστίας.

ΛΑΧΕΙΟΝ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

Η ΚΛΗΡΩΣΙΣ ΓΕΝΗΣΕΤΑΙ

ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΧΗ ΚΥΡΙΑΚΗΝ 29 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

ΚΕΡΔΙΖΟΥΣΙΝ 63 ΑΡΙΘΜΟΙ

ΤΑ ΕΞΗΣ ΠΟΣΑ, ΑΤΙΝΑ ΜΕΝΟΥΣΙΝ ΑΝΑΛΛΟΙΩΤΑ, ΟΣΑΔΗΠΟΤΕ ΓΡΑΜΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΑΝ ΠΩΛΗΘΩΣΙΝ

Ὁ πρῶτος ἀριθμὸς κερδίζει	**δρ.**	**20000**
Οἱ δύο ἑπόμενοι ἀνὰ	»	**2500**
Οἱ πέντε ἑπόμενοι ἀνὰ	»	**500**
Οἱ δέκα ἑπόμενοι ἀνὰ	»	**300**
Οἱ τελευταῖοι τεσσαράκοντα πέντε ἀνὰ	»	**100**

Ἤτοι ἐν ὅλῳ διανέμονται εἰς τοὺς κερδίζοντας

35,000 ΔΡΑΧΜΩΝ

Τὰ κέρδη πληρώνονται ἀμέσως ὑπὸ τοῦ ταμείου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας ἐπὶ τῇ προσαγωγῇ τῶν γραμματίων.

Οἱ ἐπιθυμοῦντες ν' ἀγοράσωσι γραμμάτια ἀποστέλλουσι τὸ ἀντίτιμον πρὸς τὴν **Διεύθυνσιν τῆς Ἑστίας** [**Δραχ. 2 ἐν τῷ Ἐσωτερικῷ — Φράγκα 2 ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ**] καὶ ἐπὶ πλέον λεπτὰ 50, ὅπως λαβωσι ταῦτα συστημένα ἐντὸς φακέλλου ταχυδρομικῶς.

Οἱ θέλοντες ὅμως ν' ἀποφύγωσι τὴν πρόσθετον δαπάνην τῆς ἀποστολῆς, δύνανται νὰ ἐμπιστευθῶσι ταῦτα εἰς φύλαξιν ἐν τῷ ταμείῳ τῆς «Ἑστίας». Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει λαμβάνουσι γνῶσιν τῶν ἀριθμῶν, οὓς φέρουσι τὰ γραμμάτια ἑκάστου, διὰ τῆς ἀλληλογραφίας τῆς «Ἑστίας» εὐθὺς ἅμα τῇ ἀγορᾷ. Μετὰ δὲ τὴν κλήρωσιν εἰς τοὺς τυχὸν κερδήσοντας ἀγγέλλεται τοῦτο καὶ τηλεγραφικῶς, ἐὰν δηλώσωσι τοιαύτην ἐπιθυμίαν.

Οἱ κερδήσοντες ἀριθμοὶ θὰ δημοσιευθῶσιν ἐν τῇ «Ἑστίᾳ».

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—178

Digitized by Google

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν, ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ΄ Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1893 ἡ Ἑστία αὐξάνει τὸ σχῆμα της χωρὶς ν' αὐξήσῃ τὴν συνδρομήν.

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ : Η ΚΟΥΜΠΑΡΑ, ὑπὸ *Μήτσου Χατζοπούλου.*

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ : **Περίπατος.**

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, μυθιστορία τῆς Κας Hannah Lynch, μεταφρ. *Δ. Β.*

Η ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ, ὑπὸ *Μιλτιάδου Α. Οἰκονομάκη.*

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ : **Περίεργον ὡρολόγιον. — Κόρη γίγας. — Γάται ψαρεύουσαι. — Τεσσαράκοντα λίμναι ἐν τῷ Ἄρει. — Μέτρησις τῆς ταχύτητος τοῦ τηλεγράφου. — — Ἔθνος ἐκλεῖπον.**

Η ΨΥΧΗ ΜΟΥ, ποίημα ὑπὸ *Α. Βρανᾶ.*

ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ : **Πῶς γεννῶνται ἀσθένειαι.**

ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΤΑ : **Μεταμφίεσις τῶν ζώων.**

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ.

ΓΡΑΜΜΑΤΟΚΙΒΩΤΙΟΝ : **«Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ»,** ὑπὸ *Σ. Α. Σερεμέτη.*

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΧΡΟΝΙΚΑ : **Ἀρχαιολογικά, Φιλολογικά, Ἐπιστημονικά, Θεατρικά.**

ΕΙΚΟΝΕΣ.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ὁ καλὸς θεῖος. — Ἡ σύζυγος τοῦ Λεσσέψ. — Ὁ ὑποστράτηγος Δόδδς.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις, 26 Νοεμβρίου.

Ὡρίσθησαν δύο ἡμέραι τῆς ἑβδομάδος, ἡ Δευτέρα καὶ ἡ Παρασκευὴ διὰ τὰ συνήθη ἐπίσημα γεύματα ἐν τοῖς Ἀνακτόροις, εἰς ἃ θὰ προσκληθῶσι διαδοχικῶς οἱ ἐν τέλει καὶ τὸ προσωπικὸν τῶν ἐν Ἀθήναις πρεσβειῶν.

— Διορίζονται νέοι ἀρχιεπίσκοποι Πατρῶν μὲν ὁ κ. Ἱερόθεος Μητρόπουλος, Σπάρτης καὶ Μονεμβασίας ὁ κ. Μανωλόπουλος καὶ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας ὁ κ. Παρθένιος Ἀκύλας.

— Ἐν τοῖς Ὑπουργείοις ἐπισπεύδεται ἡ ἐργασία πρὸς σύνταξιν τῶν ἀναγκαίων νομοσχεδίων ἵνα κατορθωθῇ δυνατὴ ἡ σύγχρονος καθ' ὅλον τὸ κράτος ἐγκατάστασις τῆς Στρατιωτικῆς Ἀστυνομίας ἀπὸ 1ης προσεχοῦς Ἰανουαρίου.

— Κατὰ τὴν παροῦσαν σύνοδον τῆς Βουλῆς πρόκειται νὰ εἰσαχθῇ νομοσχέδιον, δι' οὗ ἡ Κυβέρνησις θὰ ἀναλάβῃ τὸ μονοπώλιον τῶν διδακτικῶν βιβλίων, ὡς ἐν Σερβίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐπίσης παρασκευάζεται καὶ τὸ περὶ Συναλλαγματικῆς νομοσχέδιον, δι' οὗ θὰ καταργηθῇ ἡ προσωπικὴ κράτησις.

— Ἐγένοντο δύο θανατικαὶ ἐκτελέσεις διὰ τῆς λαιμητόμου ἐν Ἀθήναις τὴν παρελθοῦσαν Δευτέραν, τέσσαρες ἐν Αἰγίνῃ τὴν Τρίτην καὶ αὔριον πιθανὸν νὰ γίνωσι τρεῖς ἀκόμη ἐν Ναυπλίῳ. Τὴν εἰκοστὴν δὲ ὀγδόην τοῦ μηνὸς θὰ τουφεκισθῇ ἐν Μεσολογγίῳ εἷς στρατιώτης κατάδικος.

— Τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον ἐψήφισε πίστωσιν 5,000 δραχμῶν ὅπως σταλῇ εἰς Εὐρώπην πρὸς εὐρυτέραν μόρφωσιν ἡ καλλιτέχνις τῆς σκηνῆς κ. Εὐαγγελία Παρασκευοπούλου.

— Ἐξ Ἀλεξανδρείας ἠγγέλθη ὁ θάνατος τοῦ φιλοπάτριδος ὁμογενοῦς Ἰωάννου Δημητρίου, ἐκ τῶν πρὸς τὴν πατρίδα δωρεῶν τοῦ ὁποίου προεξάρχει ἡ συλλογὴ τῶν Αἰγυπτιακῶν ἀρχαιοτήτων, ἤδη ταξιθετουμένων ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ. Εἰς τὸ Μουσεῖον ἐπίσης κληροδοτεῖ καὶ τὴν ἐκ νομισμάτων καὶ ἀγαλμάτων πολυτιμοτάτην αὐτοῦ συλλογήν.

— Ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλίσσης ἐνεκαινίσθησαν τὸ παρελθὸν Σάββατον αἱ θρησκευτικαὶ ὁμιλίαι τοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Α. Διομήδους Κυριακοῦ.

— Παθὼν ἐξ ἐγκεφαλικῆς συμφορήσεως ἐν τῷ Δικαστηρίῳ, ἀπεβίωσεν ὁ συνταγματάρχης τοῦ μηχανικοῦ Γεώργιος Ι. Σοῦτσος πρόεδρος ἀπὸ δεκαετίας τοῦ Α'. διαρκοῦς Στρατοδικείου καὶ καθηγητὴς ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ. Εἶχε γεννηθῇ ἐν Ὀδησσῷ, ἀνῆκε δὲ εἰς ἀρχοντικὴν οἰκογένειαν τοῦ Φαναρίου.

— Συνεστήθη ἐν Πειραιεῖ «Καλλιτεχνικὴ Οἰκογένεια» σωματεῖον σκοπὸν ἔχον τὴν ὑποστήριξιν καὶ τὴν καλλιέργειαν παντὸς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν καλλιτεχνίαν. Ἡ «Καλλιτεχνικὴ Οἰκογένεια» συμπράττει μετὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις «Ὁμίλου τῶν Φιλομούσων».

— Ἐπιτροπὴ ἐκ τοῦ Δημάρχου Μεσολογγίου, τοῦ προέδρου τοῦ Δημ. Συμβουλίου καὶ τριῶν δημοτικῶν Συμβούλων, ποιεῖται ἔκκλησιν πρὸς συλλογὴν ἐράνων ἵν' ἀνεγερθῇ μνημεῖον ἐπὶ τῆς ἡρωϊκῆς Κλείσοβας.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Π. Φλ. Κ]πολιν. Ἀποστέλλομεν 4 σειρὰς Ἑστίας καὶ γράφομεν ἰδιαιτ. πρὸς παραλαβήν των.

κ. Λ. Κ. Εὐστ. Τσεσμέν. Ἐστάλη τὸ ἡμερολόγιον Σκ. συστ.

κ. Α. Ε. Στ. Κέρκυραν. Ἠγορ. καὶ φυλ. λαχ. ἀρχαιοτ. 38602.

κ. Γ. Πιστ. Βατούμ. Ἐπειδὴ πρὸ τῆς λήψεως τοῦ Δελταρίου σας ἐδημοσιεύθη ἀγγελία διὰ τομ. Ἑστ. πρὸς 15 φρ. δὲν σᾶς ἐνεγράψαμεν εἰς τὴν Ἀκρ. ἀναμένοντες ὁδηγίας σας.

κ. Π. Π. Θεσσαλονίκην. Παραγγελία λαχ. ἀρχ. δὲν περιῆλθεν εἰς χεῖρας μας.

κ. Α. Π. Π. Καρβασαρᾶν. Ἠγορ. ἀριθ. 31707 λαχ. ἀρχ. καὶ ἐστάλη συστ. 50 λεπτὰ μένουν εἰς πίστωσίν σας.

κ. Γ. Χ. Ἰθάκην. Ἐστάλησαν δύο σειραὶ Ἑστίας 1890—92 καὶ λαχ. ἀρχ. 9140. Ἐγράφ. καὶ ἰδιαιτ.

κ. Κλ. Μ. Χανία. Ἐλάβομεν ἀπέναντι λ]σμοῦ σας δρ. 33 καὶ σᾶς ἐπιστώσαμεν. Εὐχαριστοῦμεν.

κ. Δ. Λ. Νέαν Ὑόρκην. Ἐστάλησαν ἔργα Βικέλα ἀξίας φρ. 28,50. Μένουν εἰς πίστωσίν σας φρ. 11,50. Ἀποστέλλομεν καὶ κατάλογον ὅπως ἐκλέξετε ἄλλα βιβλία.

κ. Ε. Κ. Σῦρον. Διωρθώθη ἡ ἀπόδ. σημειωθ. ὅτι ἰσχύει διὰ τὸ 1893 καὶ ἀπεστάλη ἐντὸς τοῦ φύλλου. Συγγνώμην διὰ τὴν παραδρομήν.

κ. Μ. Κ. Βραΐλαν. Ἐστάλη Πανηγ. καὶ 7 ἀρ. Παν. Παρ.

κ. Ι. Α. Τεργέστην. Ἐλήφθησαν, ἐνεγράφητε. Ἐστάλησαν τόμοι Ἑστίας ἀπὸ 1 Ἰαν. 1890.

κ. Μ. Π. Ἰθάκην. Ἐστάλη σειρὰ 10 πρώτων τόμων.

κ. Σ. Γ. Κέρκυραν. Ἐλήφθησαν, ἐνεγράφητε. Στέλλονται τόμοι καὶ δῶρα. Ἀγγελίαι προσεχῶς.

κ. Λ. Γ. Α. Βατούμ. Ἐλήφθησαν, στέλλεται ἡ ἀπόδειξις τοῦ φύλλου.

Περιέργῳ. Κων]πολιν. Διὰ μὲν τὸ Α' ἀπολυτήριον γυμνασίου, διὰ δὲ τὸ Β' ἐπίσης ἀπολυτήριον γυμνασίου καὶ πιστοποιητικὸν φαρμακοποιοῦ διὰ πρακτικὴν ἄσκησιν ἑνὸς ἔτους ἐν φαρμακείῳ. Ἡ φοίτησις ἐν τῇ Φαρμ. σχολῇ τριετής.

κ. Α. Ε. Σ. Κέρκυραν. Ἐλήφθησαν, στέλλεται ἀπόδειξις καὶ ζητηθέντα φύλλα ἐκτὸς τοῦ ὑπ' ἀρ. 3 ἐξαντληθέντος.

κ. Α. Ρ. Πάτρας. Ἐλήφθησαν· ἐδόθησαν εἰς τὸν κ. Ι. Φ. τόμοι 1890.

κ. Σ. Α. Λ. Ἐστάλησαν ἐπισκ. καὶ φακ. μετὰ τῶν ταχ. δρ. 5.

Digitized by Google

ΠΡΟΣΦΟΡΑΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΠΑΛΑΙΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ
ΤΟΥΣ ΠΡΟΠΛΗΡΩΝΟΝΤΑΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΝ ΤΟΥ 1893
ΠΡΟ ΤΗΣ ΛΗΞΕΩΣ ΤΟΥ 1892

ΔΩΡΑ

ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΤΩΝ ΑΡΓΥΡΩΝ ΓΑΜΩΝ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ

Ἓν ἐκ τῶν ἑξῆς τριῶν νεωτάτων βιβλίων:

ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ ΠΕΡΙ ΡΗΓΑ ὑπὸ **Σπ. Π. Λάμπρου** ἢ ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΜΟΥ ὑπὸ **Κ. Παλαμᾶ** (ἀξίας δραχ. 2,50) ἢ ΦΑΣΟΥΛΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ὑπὸ **Γ. Σουρῆ** (ἀξίας δρ. 3)

ΕΙΣ ΤΙΜΑΣ ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΑΣ

καὶ ἐλεύθερα ταχυδρ. τελῶν παρέχονται τὰ ἑξῆς βιβλία, εἰκόνες, μουσικαὶ συνθέσεις ἡμεροδεῖκται ἀνὰ ἓν καὶ ἀντίτυπον μόνον ἐξ ἑκάστου καὶ κατ' ἐκλογὴν τοῦ συνδρομητοῦ ἐφ' ὅσον ὑπάρχουσι τοιαῦτα διαθέσιμα.

Αἱ τιμαὶ διὰ τὸ ἐξωτερικὸν λογίζονται εἰς φρ. χρυσᾶ

ΗΜΕΡΟΔΕΙΚΤΗΣ ΤΟΥ 1893 (μετὰ εἰκόνος τοῦ Διαδόχου καὶ τῆς πριγκιπίσσης Σοφίας, τοῦ κ. Τρικούπη ἢ ἄλλης τινος καλλιτεχνικῆς συνθέσεως) δρ. 2,50

ΗΜΕΡΟΔΕΙΚΤΗΣ ΜΑΓΕΙΡΙΚΟΣ ΤΟΥ 1893 (περιέχων ἀνὰ μίαν συνταγὴν φαγητοῦ ἢ γλυκίσματος καθ' ἑκάστην) δρ. 2.50

ΕΙΚΟΝΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΚΑΛΛΟΝΗΣ (ἀξίας δρ. 8) δρ. 4

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΕΙΚΟΝΕΣ (ἀξίας δρ. 6) δραχ. 3

ΠΟΙΚΙΛΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ (ἀξίας δρ. 10) δραχ. 5

ΝΕΑ ΜΕΛΠΟΜΕΝΗ ἤτοι συλλογὴ ἐκλεκτῶν παιδικῶν ᾀσμάτων διὰ μίαν φωνὴν μετὰ κλειδοκυμβάλου (ἀξίας δρ. 3.50) δραχ. 2

ΚΟΙΜΗΣΟΥ ᾆσμα διὰ μίαν φωνὴν μετὰ κλειδοκυμβάλου, μουσικὴ τοῦ ἀμερικανοῦ συνθέτου Α. Βερούττη ἐπὶ στίχων Γ. Δροσίνη δρ. 1

ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΠΑΡΑΣΧΟΥ (3 τόμ. ἀξίας δρ. 13.50) δραχ. 3

ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΟΥΜΕΝΗ ΕΛΛΑΣ ΣΑΘΑ (ἀξ. δρ, 10) δράχ. 4

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΙ Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ (ἀξ. δρ. 4) δραχ. 1.50

ΑΜΑΡΑΝΤΑ ΔΡΟΣΙΝΗ (ἀξ. δρ. 2.50) δραχ. 1.25

ΕΛΛΗΝΟΓΑΛΛ. καὶ ΓΑΛΛΟΕΛΛ. ΛΕΞΙΚΟΝ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ (ἀξ. δρ. 20) δρ. 15.

ΛΕΞΙΚΟΝ ΟΜΗΡΙΚΟΝ Ι. ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ (ἀξ. δρ. 22) δρ. 16.

ΕΛΛ. ΛΕΞΙΚΟΝ ΓΙΑΝΝΑΡΗ (χρυσόδ. ἀξ. δρ. 28) δρ. 23.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΛΛ. ΕΘΝΟΥΣ ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ (5 τομ. ἀξ. δρ. 75) δρ. 35.

ΒΗΛΑΡΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ (ἀξ. δρ. 3) δρ. 2.

ΣΟΛΩΜΟΥ ΑΠΑΝΤΑ (ἀξ. δρ. 6) δρ. 4.

ΣΟΥΡΗ ΠΟΙΗΜΑΤΑ (5 τομ. ἀξ. δρ. 17) δρ. 12.

ΧΡΗΣΤΟΠΟΥΛΟΥ ΠΟΙΗΜΑΤΑ (ἀξ. δρ. 3) δρ. 2.

ΠΕΡΑΝ ΤΟΥ ΙΣΘΜΟΥ Σ. ΠΑΓΑΝΕΛΛΗ (ἀξ. δρ. 4) δρ. 1,50.

ΓΕΩΡΓΙΚΑ Ρ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ (ἀξ. δρ. 3) δρ. 1,50.

ΑΝΘΟΚΟΜΙΑ Π. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ (ἀξ. δρ. 2,50) δρ. 1,50.

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΔΡΟΣΙΝΗ (ἀξ. δρ. 2,50) δρ. 1.

ΑΓΡΟΤ. ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΔΡΟΣΙΝΗ (ἀξ. δρ. 2,50) δρ. 1.

Digitized by Google

ΑΚΟΜΙΝΑΤΟΥ ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ ὑπὸ Σ. Π. Λάμπρου (ἀξίας δρ. 30) δραχ. 10
ROMANS GRECS EN LANGUE VULGAIRE ὑπὸ Σ. Π. Λάμπρου (ἀξ. δρ. 20) δρ. 8
ΙΣΤΟΡ. ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ ὑπὸ Σ. Π. Λάμπρου (ἀξ. δρ. 5) δρ. 1,50
ΚΑΤΑΛ. ΕΛΛ. ΚΩΔ. ΕΝ ΒΙΒΛΙΟΘ. ΑΓ. ΟΡΟΥΣ ὑπὸ Σ. Π. Λάμπρου (ἀξ. δρ. 7) δρ. 2,50
ΤΡΕΙΣ ΣΩΜΑΤΟΦΥΛΑΚΕΣ Α. ΔΟΥΜΑ (τομ. 5 ἀξ. δρ. 10) δρ. 6.
ΠΕΡΙΠΛΑΝΩΜΕΝΟΣ ΙΟΥΔΑΙΟΣ ΣΥΗ (τομ. 10 ἀξ. δρ. 10) δρ. 6.
ΓΕΡΩΝ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ ΤΕΡΤΖΕΤΗ (τομ. 2. ἀξ. δρ. 2) δρ. 1.
ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ (ἀξ. δρ. 1) λεπτ. 50.
Ο ΜΑΚΒΕΘ ΤΟΥ ΣΑΙΞΠΕΙΡΟΥ Δ. ΒΙΚΕΛΑ (ἀξ. δρ. 1) λεπτ. 50.
ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΤΟΥ ΨΥΧΑΡΗ (ἀξ. δρ. 2) δρ. 1.
ΝΑΥΑΓΟΣ ΚΥΝΘΙΑΣ (ἀξ. δρ. 3.) δρ. 1,50.

ΕΓΓΡΑΦΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΜΕ ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΩΣ ΗΛΑΤΤΩΜΕΝΗΝ ΤΙΜΗΝ

μόνον διὰ τοὺς συνδρομητὰς τῆς Ἑστίας

Εἰς τὸ ΑΣΤΥ καθημερινὴν εἰκονογραφημένην ἐφημερίδα: ἐτησία ἐσωτερικοῦ ἀντὶ δρ. 30 δραχ. 25, ἐξωτερικοῦ ἀντὶ φρ. χρ. 45 φρ. χρ. 37.

Εἰς τὸν ΡΩΜΗΟΝ τοῦ Σουρῆ ἐτησία ἐσωτ. ἀντὶ δρ. 8 δρ. 6, ἐξωτ. ἀντὶ φρ. χρ. 10 φρ. χρ. 6.

Εἰς τὴν ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΝ ΙΟΥΛΙΟΥ ΒΕΡΝ: ἐσ. ἀντὶ δρ. 15 δρ. 13, ἐξ. ἀντὶ φρ. χρ. 15 φρ. χρ. 13

Εἰς τὴν ΡΩΜΑΙΚΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ Βερτολίνη-Λάμπρου: ἐσωτ. ἀντὶ δρ. 40 δρ. 35, ἐξωτ. ἀντὶ φρ. χρ. 40 φρ. χρ. 35.

Εἰς τὴν REVUE DES REVUES: ἐτησία συνδρ. ἀντὶ φρ. χρ. 16 δρ. 20 διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ φρ. χρ. 14 διὰ τὴν Ἀνατολήν.

Εἰς τὴν ΦΙΛΟΚΑΛΟΝ ΠΗΝΕΛΟΠΗΝ ἐτησ. ἐσ. ἀντὶ δρ. 9 δρ. 8, ἐξ. ἀντὶ φρ. χρ. 10 φρ. χρ. 9.

ΑΜΟΙΒΑΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΕΓΓΡΑΦΟΝΤΑΣ ΝΕΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ

Πᾶς συνδρομητὴς τῆς *Ἑστίας* ἐγγράφων ἕνα νέον συνδρομητὴν καὶ προπληρώνων τὴν ἐτησίαν συνδρομὴν αὐτοῦ λαμβάνει εἰς μὲν τὸ Ἐσωτερικόν: τὸ Εἰκονογραφημένον Ἡμερολόγιον τοῦ 1893 Μ. Φωτιάδου, εἰς δὲ τὸ Ἐξωτερικὸν τὸ Ἡμερολόγιον 1893 Κ. Σκόκου.

Ὁ ἐγγράφων δύο συνδρομητὰς λαμβάνει ἓν ἐκ τῶν ἑξῆς εἰκονογραφημένων ἔργων τοῦ Ἰουλίου Βὲρν κατ' ἐκλογήν του: Ροβύρον τὸν Κατακτητήν, Σανσελόρ, Σχολὴν Ροβινσώνων, Μεσημβρινὸν Ἀστέρα.

Ὁ ἐγγράφων πέντε συνδρομητὰς λαμβάνει: τὴν Ἱστορίαν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ὑπὸ Καρολίδου ὁλόκληρον ἢ τὴν Ἱστορίαν τοῦ Ἑλλ. Ἔθνους ὑπὸ Κ. Παπαρρηγοπούλου ὁλόκληρον ἢ τὴν Καλλιτεχνικὴν Πινακοθήκην ὁλόκληρον.

ΟΙ ΔΕ ΝΕΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ

ἀντὶ παντὸς ἄλλου δώρου δύνανται νὰ λάβωσιν

ΟΛΟΚΛΗΡΟΝ ΤΗΝ ΣΕΙΡΑΝ ΤΩΝ 6 ΤΟΜΩΝ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Σελίδες 2,500 μετὰ 450 εἰκόνων

ἀξίας δραχμῶν 48 ἐν τῷ Ἐσωτερικῷ καὶ φρ. χρ. 60 ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ ἀποστέλλοντες μετὰ τῆς ἐτησίας συνδρομῆς τοῦ 1893 *οἱ μὲν ἐκ τοῦ Ἐσωτερικοῦ* **δραχμὰς 10 μόνον** (καὶ 2 δραχ. ταχυδρομ.) *οἱ δὲ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ* **φρ. χρυσᾶ 15 μόνον.**

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—179

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Β'. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 6 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1892 ΑΡΙΘ. 49

Ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1893 ἡ Ἑστία αὐξάνει τὸ σχῆμα της χωρὶς ν' αὐξήσῃ τὴν συνδρομήν.

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	» δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	» λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η ΑΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΚΑΡΧΗΔΟΝΟΣ, κατὰ μετάφρασιν *Σ. Λάμπρου*.

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ: **Ἠλεκτρικὰ ὡρολόγια.**

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, μυθιστορία τῆς Κας Hannah Lynch, μεταφρ. *Δ. Β.*

ΕΥΤΥΧΙΑ, ποίημα ὑπὸ *Εὔας*.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ: **Ἡ μέθη παρὰ τοῖς ζῴοις. — Προετοιμασίαι διὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Σικάγου. — Ὁ μέγιστος τυρὸς τοῦ κόσμου. — Τὸ ἐξώρκισμα.**

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Ἀρχαιολογικά, Φιλολογικά, Ἐπιστημονικά.**

ΠΑΙΓΝΙΑ: **Ἡ μαγευμένη ἀνθοδέσμη.**

ΕΙΚΟΝΕΣ

Δύο εἰκόνες ἐκ τῆς «Ῥωμαΐκῆς ἱστορίας» — Παίγνιον.

ΔΩΡΑ

πρὸς τοὺς παλαιοὺς συνδρομητὰς τοὺς ἀποστέλλοντας ἀπ' εὐθείας πρὸς τὴν Διεύθυνσιν διὰ τοῦ σήμερον διαβιβαζομένου δελταρίου τὴν συνδρομὴν τοῦ 1893 πρὸ τῆς λήξεως τοῦ *1892*:

Τὸ Τεῦχος τῶν Ἀργυρῶν Γάμων καὶ **Τὰ Μάτια τῆς Ψυχῆς** τοῦ Παλαμᾶ ἢ **Ἀποκαλύψεις περὶ Ῥήγα** τοῦ Λάμπρου ἢ **Φασουλῆς Φιλόσοφος** τοῦ Σουρῆ ἐκ τριῶν βιβλίων ἓν κατ' ἐκλογὴν τοῦ συνδρομητοῦ.

Σημ. Οἱ πληρώσαντες ἤδη τὴν συνδρομήν των παρακαλοῦνται νὰ ζητήσωσιν ἐγκαίρως τὸ ἕτερον τῶν δώρων.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις, 3 Δεκεμβρίου.

Ἡ Βουλὴ ἐπανέλαβε τὰς ἐπί τινας ἡμέρας διακοπείσας ἐργασίας της. Ἤδη πρόκειται νὰ γίνῃ ἡ ἀναμενομένη συζήτησις ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ. Ἡ χθεσινὴ συνεδρίασις κατηναλώθη εἰς συζήτησιν περὶ τῶν οἰκονομικῶν ἀπεσταλμένων Λόου καὶ Ῥοῦ.

— Κατὰ τὴν σημερινὴν *Ἀκρόπολιν* ἡ Α. Β. Υ. ὁ πρίγκηψ Ἀνδρέας προετοιμάζεται ἵνα κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος εἰσέλθῃ εἰς τὴν ναυτικὴν σχολὴν τῶν δοκίμων.

— Τὴν παρελθοῦσαν Δευτέραν ἀπεβίωσεν ὁ γηραιὸς *Δημήτριος Βάλβης*, ἐπίτιμος ἰσόβιος Πρόεδρος τοῦ Ἀρείου Πάγου, διατελέσας καὶ πρόεδρος τοῦ ἀχρόου ὑπουργείου τῆς ἐποχῆς τοῦ ἀποκλεισμοῦ. Ὁ μεταστὰς ἔφερε τὸν μεγαλόσταυρον, ἐκηδεύθη δὲ μεθ' ὅλων τῶν εἰς τὸ ἀξίωμά του ἀνηκουσῶν τιμῶν. Κατὰ τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν προσῆλθεν εἰς τὸν ναὸν καὶ ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς μετὰ τοῦ Διαδόχου καὶ τοῦ βασιλόπαιδος Γεωργίου.

— Τὴν πρωΐαν τῆς χθὲς ἐγένοντο αἰσθηταὶ ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ δύο δονήσεις σεισμοῦ, ὧν ἡ πρώτη ἀρκετὰ ἰσχυρά.

— Ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐγένετο χθὲς τὸ μικρὸν λεγόμενον *μήνυμα* τῶν νέων ἐκλεχθέντων ἀρχιεπισκόπων, Ἱεροθέου Πατρῶν καὶ Θεοκλήτου Σπάρτης καὶ Μονεμβασίας. Αἱ χειροτονίαι των θὰ τελεσθῶσι τοῦ μὲν αὔριον, τοῦ δὲ τὴν Κυριακήν.

— Ὁ «Πανελλήνιος Γυμναστικὸς Σύλλογος» ἐξέλεξε τὴν Α. Β. Υ. τὸν βασιλόπαιδα Νικόλαον μοναδικὸν ἐπίτιμον μέλος, παρουσιασθὲν δὲ πρὸ αὐτοῦ τὸ Προεδρεῖον ἐνεχείρισε διὰ τοῦ προέδρου κ. Φωκιανοῦ τὸ σχετικὸν ψήφισμα, τὸ ὁποῖον ὁ βασιλόπαις ἐδέχθη εὐμενέστατα.

— Ἐνώπιον τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως παρουσιάσθη τὸ π. Σάββατον διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς του τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον. Προσεφώνησεν ὁ πρόεδρος κ. Καλλιφρονᾶς, ἀντεφώνησε δὲ ὁ Βασιλεύς.

— Ἀντὶ τοῦ ἀποθανόντος Γεωργίου Σούτσου διωρίσθη Πρόεδρος τοῦ Α'. διαρκοῦς Στρατοδικείου ὁ συνταγματάρχης τῶν γενικῶν ἐπιτελῶν κ. Μάρκος Ἀντωνιάδης.

— Ἐπὶ τοῦ ἐκ Μασσαλίας εἰς Πειραιᾶ καταπλεύσαντος ἀτμοπλοίου συνελήφθη ὑπὸ τοῦ ὑπαστυνόμου κ. Θ. Κολοκοτρώνη ὁ Γεώργιος Ἄχολος, πρώην γραμματεὺς τοῦ Πρωτοδικείου, ὁ διαπράξας τὴν γνωστὴν ἐν αὐτῷ κλοπὴν 200,000 δρ. Ὁ Ἄχολος ἀπεμονώθη ἐν ταῖς φυλακαῖς Συγγροῦ.

— Τὴν π. Κυριακὴν ἐγένετο ἡ κλήρωσις τοῦ Λαχείου τῶν Ἀρχαιοτήτων, τοῦ ὁποίου δημοσιεύομεν κατωτέρω τοὺς κερδίσαντας ἀριθμούς. Ὁ πρῶτος, ὁ κερδίζων 20,000 δραχμῶν ἀνῆκεν εἰς τὸν κ. Βασιλείου, δικαστικὸν κλητῆρα.

— Ὀλίγον πέραν τῆς Κορίνθου παρὰ τὴν στάσιν *Περιγιάλι* ἐξετροχιάσθη τὴν π. Τρίτην ἡ ἁμαξοστοιχία τοῦ σιδηροδρόμου Πελοποννήσου, ἡ ἀναχωρήσασα ἐξ Ἀθηνῶν τὴν πρωΐαν. Ἐκτὸς τοῦ δικαίου τρόμου τῶν ἐπιβατῶν καὶ τῆς βλάβης ἣν ὑπέστησαν τὰ δύο πρῶτα βαγόνια, οὐδὲν σοβαρὸν δυστύχημα συνέβη.

— Ἤρξαντο αἱ ἐπιστημονικαὶ διαλέξεις ἐν τῷ Συλλόγῳ Παρνασσῷ διὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Κ. Μητσοπούλου, ὁμιλήσαντος χθὲς τὴν ἑσπέραν περὶ τοῦ *Κατακλυσμοῦ τοῦ Νῶε* μετὰ προβολῆς φωτεινῶν εἰκόνων.

— Ὁ ὑπὲρ τῆς Σχολῆς τῶν Ἀπόρων Παίδων εὐεργετικὸς χορὸς τοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Α. Β. Υ. τῆς πριγκηπίσσης Σοφίας, ὡρίσθη διὰ τὴν 9 Ἰανουαρίου.

— Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πρόκειται νὰ ἱδρυθῇ ἑλληνικὸν Κακουργιοδικεῖον, ἵνα δικάζωνται οἱ ἐκ τῶν ὑπαγομένων εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἐκεῖ Πολιτικοῦ πράκτορος τῆς Ἑλλάδος περιπίπτοντες εἰς κακούργημα ἢ ἔγκλημα. Πρὸς τοῦτο συνέστη Ἐπιτροπή.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Ἐξεδόθη καὶ τὸ 83 φυλ. τοῦ **Ἐγκυκλοπαιδικοῦ Λεξικοῦ** ὅπερ ἐκδίδουσιν ἀπό τινος τακτικώτατα οἱ γνωστοὶ ἐκδόται Μπὰρτ καὶ Χίρστ. Περιέχει δὲ λέξεις *Ἔκθεσις — Ἐλεούσης μονὴ* καὶ πίνακα *Ἐγκέφαλος*.

— Ἐξεδόθη **Ἐτησία Ἔκθεσις** τῶν ἐν τῷ Ἀστεροσκοπείῳ Ἀθηνῶν ἐργασιῶν κατὰ τὸ 1891—92 ὑπὸ τοῦ κ. *Δ. Αἰγινήτου*, περὶ τῆς ὁποίας πλειότερα προσεχῶς.

— Ἐξεδόθη φυλλάδιον ἐπιγραφόμενον **«Ἀρχὴ ἄνδρα δείκνυσι»** καὶ διδακτικὰ βιβλία τὸν διδάσκαλον φαίνουσι» ὑπὸ Χαρ. Πουλίου καθηγητοῦ. Εἶνε δὲ τοῦτο ἐπίκρισις διδακτικῶν βιβλίων τοῦ κ. Ι. Κοφινιώτου.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Σ. Τ. Σμύρνην. Γράψατέ μας τοὺς ἀρ. τῶν ἀπολεσθέντων φύλλων ὅπως σᾶς τα ἀποστείλωμεν ἐκ δευτέρου.

κ. Γ. Δ. Μ. Μαλακάσιον. Ἐλήφθησαν, ἐνεγράφητε. Ἐστάλησαν τόμοι καὶ δῶρα.

κ. Γ. Σ. Ξυλόκαστρον. Δὲν ὑπάρχουν πλέον τόμοι Ἑστίας ἐκ τῶν παλαιῶν. Τὰ σταλέντα χρήματα φυλάσσονται

Digitized by Google

ἵνα συμψηφισθῶσιν εἰς συνδρ. σας. Ὡς πρὸς τὸ ἄλλο λυπούμεθα ὅτι πρὸς τὸ παρὸν ἀδυνατοῦμεν νὰ σᾶς εὐχαριστήσωμεν

κ Σ. Μ. Ζάκυνθον. Θὰ δημοσιευθῇ· εὐχαριστοῦμεν.

κ. Σ. Χ. Ἰσμαήλιον. Ἐλήφθ. φρ 130,50 δι' ὧν ἐπιστώθητε· εὐχαριστοῦμεν. Συνδρ. κ. Ι. Κ. δὲν ἐπληρώθη εἰσέτι. Ἑλλην. Μυθολ. ἡ ἀρίστη εἶνε τοῦ Decharmes ἣν ἀποστέλλομεν σήμερον συστημένην καὶ σᾶς χρεώνομεν μὲ τὴν ἀξίαν της χρ. φρ. 12.

κ. Δ. Β. Μ. Σόφιαν. Ἐστάλησαν καὶ πάλιν τὰ 18 καὶ 19 φ. Ἱστ. ΙΘ' αἰῶνος. Στέλλομεν καὶ Κατάλ. βιβλ.

κ. Μ. Κ. Σμύρνην. Συμμορφ. πρὸς τὴν ἐπιστολήν σας τῆς 29 Νβρ.

κ. Α. Γ. Παρισίους. Clichès ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν. Γράφομεν προσεχῶς.

κ. Μ. Εὐαγ. Ξηροχώριον. Ἐλήφθ. εὐχαριστοῦμεν· γράφομεν προσεχῶς.

κ. Ν. Ἰωανν. Κέρκυραν. Ἐλήφθ. εὐχαριστοῦμεν· γράφομεν προσεχῶς.

κ Δ. Π. Ἄνδρον. Κατὰ νεωτάτην δήλωσιν τοῦ Βιβλ. Ἑστίας, ἐκποιοῦνται αἱ ὀλίγαι ὑπάρχουσαι πλήρεις σειραὶ τῶν 28 τόμων Ἑστίας ἀντὶ δραχ. 50 μόνον. Αὐτὴ εἶνε ἡ μόνη καὶ τελευταία εὐκαιρία ἵνα συμπληρώσετε τὴν σειράν σας.

κ. Ι. Τζ. Καβάλλαν. Συμμορφ. μὲ ἐπιστ. σας 21 Νβρ.

κ. Ι. Ψ. Παρισίους. Ἀντίτ. 2 βιβλίου ἐλήφθησαν· εὐχαριστοῦμεν. Γράφομεν ἰδιαιτέρως.

ΛΑΧΕΙΟΝ
ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

Κλήρωσις τῆς 29 Νβρίου 1892.

Α'	443	Δραχ.	20,000
Β'	37,861	»	2,500
Γ'	17,706	»	2,500
Δ'	13,676	ἀνὰ δραχ. 500 ἕκαστος	
Ε'	39,421		
ς'	4,398		
Ζ'	28,723		
Η'	6,311		

Ἀνὰ δραχ. 300 οἱ ἀκόλουθοι δέκα ἀριθμοί

46,964	40,232	31,384	11,593	16,767
30,667	13,031	3,540	34,311	25,126

Ἀνὰ δραχ. 100 οἱ ἀκόλουθοι 45 ἀριθμοί

1,074	13,195	24,546	34,226	45,480
1,942	14,236	26,716	37,083	47,429
4,900	14,311	27,588	37,161	48,115
6,001	16,426	28,676	38,555	48,871
6,184	17,771	29,069	39,312	48,924
7,248	20,403	29,080	40,587	49,401
7,473	20,668	30,552	42,286	49,413
8,661	20,748	33,699	43,318	49,505
12,850	22,479	34,007	45,021	49,989

Οἱ κερδήσαντες ἐκ τῶν συνδρομητῶν τῆς *Ἑστίας* δύνανται ν' ἀποστείλωσι πρὸς τὴν Διεύθυνσιν αὐτῆς τὰ γραμμάτια αὐτῶν πρὸς ἐξαργύρωσιν.

ΕΚΔΟΣΙΣ "ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ,,

Η ΓΥΝΗ
ΚΑΙ Ο ΚΟΙΝΩΝΙΣΜΟΣ

Τὸ πολύκροτον σύγγραμμα τοῦ Γερμανοῦ Βέβελ ἐκ σελίδων 400 μετὰ πολλῆς φιλοκαλίας ἐκδοθὲν

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡΑΧΜΩΝ 3.

ΕΚΔΟΣΙΣ "ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ,,

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ

ἤτοι ἡμερολόγιον τοῦ 1893

Τὸ περιεκτικώτερον καὶ πρακτικώτερον ἐγκόλπιον παντὸς Ἕλληνος.

Περιεχόμενα

Ὁ Στρατός. — Τὸ Ναυτικόν. — Ὁ Πληθυσμός. — Ἡ Θρησκεία. — Τὰ Οἰκονομικά. — Ὁ Χρηματιστικὸς Κόσμος. — Τὸ Ἐμπόριον. — Ἡ Ναυτιλία. — Ἡ Ἑλλὰς ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ. — Οἱ Ἄρχοντές μας. — Ἡ Συγκοινωνία μας. — Τὰ Νομίσματά μας. — Ἡ Δικαιοσύνη μας κλπ. κλπ. *Σελίδες 450.*

Δρ. 4 χαρτόδετος — δρ. 5 χρυσόδετος.

ΑΝΤΙΚΡΥ ΤΟΥ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ

ΠΙΛΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΚΑΣΔΟΝΗ

Συνιστῶνται εἰς τοὺς ἁπανταχοῦ Ἕλληνας ὡς δῶρα κατάλληλα τοῦ νέου ἔτους οἱ λαιμοδέται καὶ τὰ γάντια **τοῦ ἀντικρὺ τοῦ Ἀρσακείου** Πιλοπωλείου Βασιλ. Κασδόνη, ἀποστελλόμενοι ταχυδρομικῶς πανταχοῦ, ἅμα ὡς ληφθῇ τὸ ἀντίτιμον. Ἡ τιμὴ τῶν λαιμοδετῶν ποικίλλει ἀπὸ μιᾶς μέχρι δέκα δραχμῶν ἕκαστος, εὑρίσκονται δὲ ὅλων τῶν εἰδῶν τοιοῦτοι.

ΝΕΩΤΕΡΙΣΜΟΙ
ΜΑΓΓΙΩΡΟΥ
ΚΑΙ
ΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΥ

Νέον κατάστημα

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ ἀρ. 45

Μεγάλη συλλογὴ εἰδῶν νεωτερισμοῦ ἐκ Παρισίων, Βερολίνου καὶ Βιέννης.

Digitized by Google

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1893

Πλὴν ἄλλων θὰ δημοσιευθῶσιν εἰς τὴν *Ἑστίαν* τὰ ἑξῆς:

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ διήγημα ὑπὸ **Ι. Ψυχάρη**

ΑΝΑ ΤΟΝ ΕΛΙΚΩΝΑ μακρὰ ποιητικὴ μελέτη μετὰ ἐμμέτρων μεταφράσεων, τὸ τελευταῖον ἔργον τοῦ ἀτυχοῦς **Γ. Βιζυηνοῦ**

ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΙ, Ο ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΕΝ ΤΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΙ, ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ὑπὸ **Αρ. Κουρτίδου**

Η ΝΟΣΤΑΛΓΟΣ, ΝΑΥΑΓΙΑ ΝΑΥΑΓΙΩΝ διηγήματα ὑπὸ **Α. Παπαδιαμάντη**

ΚΑΘΑΙΡΕΣΙΣ, ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΔΕΞΑΜΕΝΗΝ, ΟΙ ΝΕΚΡΟΙ διηγήματα ὑπὸ **Μιχ. Μητσάκη**

Ο ΚΡΑΒΑΡΙΤΗΣ διήγημα ὑπὸ **Α. Καρκαβίτσα**

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΣΤΕΦΑ διήγημα μετὰ πολλῶν εἰκόνων τῆς Ζακύνθου ὑπὸ **Γρηγορίου Ξενοπούλου**

Ο ΒΟΥΡΚΟΛΑΚΑΣ δρᾶμα ὑπὸ ***

ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΧΩΡΙΣ ΣΤΙΧΟΥΣ ὑπὸ **Κωστῆ Παλαμᾶ**

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΓΡΑΦΟΙ ὑπὸ **Δ. Κακλαμάνου**

ΠΑΛΑΙΑΙ ΑΘΗΝΑΙ ὑπὸ **Θ. Βελλιανίτου**

ΤΑ ΠΑΡΑΣΙΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ μετὰ πολλῶν εἰκόνων ὑπὸ **Ν. Χ. Ἀποστολίδου**.

ΑΘΗΝΑΙΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ ὑπὸ **Γ. Σωτηριάδου**

Η ΤΟΜΗ ΤΟΥ ΙΣΘΜΟΥ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ μετὰ σειρᾶς εἰκόνων ὑπὸ **Π. Πρωτοπαπαδάκη**

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΣΑΤΑΝΑ τοῦ Β. Οὐγκώ, ἔμμετρος μετάφρασις **Β. Γ. Στεφελίδου**

ΕΚ ΤΗΣ ΚΟΛΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΔΑΝΤΕ ἔμμετρος μετάφρασις **Π. Βεργωτῆ**

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΓΑΛΛΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ σειρὰ σκιαγραφιῶν μετὰ εἰκόνων

Η ΡΩΜΗ τοῦ Boissier κατὰ μετάφρασιν **Σ. Κ. Σακελλαροπούλου** μετὰ 20 εἰκόνων

Η ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΙΣ τοῦ Vogüé κατὰ μετάφρασιν **Ε. Δ. Ροΐδου** μετὰ 20 εἰκόνων

ΟΙ ΠΑΡΙΣΙΟΙ τοῦ Coppée κατὰ μετάφρασιν **Δ. Κακλαμάνου** μετὰ 20 εἰκόνων

ΤΟ ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ τοῦ Proust κατὰ μετάφρασιν **Α. Μηλιαράκη** μετὰ 20 λαμπρῶν εἰκόνων

ΤΟ ΑΧΙΛΛΕΙΟΝ ἤτοι τὸ ἐν Κερκύρᾳ ἀνάκτορον τῆς Αὐτοκρατείρας Ἐλισάβετ, σειρὰ εἰκόνων.

Ο ΣΑΟΥΛ ΤΟΥ ΑΛΦΙΕΡΗ καλαισθητικὴ μελέτη ὑπὸ **Γ. Καλοσγούρου**

ΕΛΛΗΝΕΣ ΗΘΟΠΟΙΟΙ: (Εὐ. Παρασκευοπούλου — Αἰκ. Βερώνη — Ν. Λεκατσᾶς — Εὐ. Παντόπουλος) σκιαγραφίαι μετὰ πολλῶν εἰκόνων ὑπὸ διαφόρων συντακτῶν τῆς Ἑστίας.

Η ΜΙΚΡΑ ΚΟΜΗΣΣΑ μυθιστόρημα τοῦ Feuillet κατὰ μετάφρασιν **Ε. Δ. Ροΐδου**

ΟΙ ΑΛΗΘΙΝΟΙ ΠΛΟΥΣΙΟΙ εἰκονογραφημένον μυθιστόρημα τοῦ Coppée κατὰ μετάφρασιν ***

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—187

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Β΄. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 13 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1892 ΑΡΙΘ. 50

493

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ΄ Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1893 ἡ Ἑστία αὐξάνει τὸ σχῆμα της χωρὶς ν' αὐξήσῃ τὴν συνδρομήν.

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΛΗΘΗΣ ΦΙΛΗ, διήγημα ὑπὸ *Ἀλεξάνδρας Παπαδοπούλου.*

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ: **Ἀστεροσκοπεῖον.**

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, μυθιστορία τῆς Κας Hannah Lynch, μεταφρ. *Δ. Β.*

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ: ΑΙ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΠΝΥΚΑ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ, ὑπὸ *Γεωρ. Σωτηριάδου.*

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟΝ.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ.

ΤΗΛΕΦΩΝΗΜΑΤΑ.

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Ἀρχαιολογικά, Φιλολογικά, Ἐπιστημονικά.**

ΕΙΚΟΝΕΣ.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ῥωμαία. — Ὁ βασιλεὺς τῶν σιδηροδρόμων. — Ὁ ὀδοντοϊατρός.

ΔΩΡΑ

πρὸς τοὺς παλαιοὺς συνδρομητὰς τοὺς ἀποστέλλοντας ἀπ' εὐθείας πρὸς τὴν Διεύθυνσιν διὰ τοῦ σήμερον διαβιβαζομένου δελταρίου τὴν συνδρομὴν τοῦ 1893 πρὸ τῆς λήξεως τοῦ *1892*:

Τὸ Τεῦχος τῶν Ἀργυρῶν Γάμων καὶ **Τὰ Μάτια τῆς Ψυχῆς** τοῦ Παλαμᾶ ἢ **Ἀποκαλύψεις περὶ Ῥήγα** τοῦ Λάμπρου ἢ **Φασουλῆς Φιλόσοφος** τοῦ Σουρῆ ἐκ τριῶν βιβλίων ἓν κατ' ἐκλογὴν τοῦ συνδρομητοῦ.

Σημ. Οἱ πληρώσαντες ἤδη τὴν συνδρομήν των παρακαλοῦνται νὰ ζητήσωσιν ἐγκαίρως τὸ ἕτερον τῶν δώρων.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις, 10 Δεκεμβρίου.

Ἐπὶ τῇ ὀνομαστικῇ ἑορτῇ τῆς Α. Β. Υ. τοῦ βασιλόπαιδος Νικολάου, ἐψάλη ἐπίσημος δοξολογία ἐν τῷ ἀνακτορικῷ ναῷ, εἰς ἣν παρευρέθη ἡ Β. Οἰκογένεια καὶ οἱ αὐλικοί. Μετὰ τὴν δοξολογίαν παρουσιάσθησαν καὶ ηὐχήθησαν τῷ βασιλόπαιδι οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ πυροβολικοῦ, πλεῖστοι δ' ἐνεγράφησαν εἰς τὸ βιβλίον τῶν συγχαρητηρίων.

— Ἡ Βουλὴ ἐξακολουθεῖ τὰς συνεδριάσεις της.

— Ἐνώπιον τῶν καθηγητῶν τῆς ἰατρικῆς Σχολῆς τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου ἐτελέσθη τὸ Κρήτσκειον Διαγώνισμα μεταξὺ Ὑδραίων διδακτόρων τῆς ἰατρικῆς. Κατὰ τοῦτο ἠρίστευσεν ὁ διδάκτωρ Δ. Π. Δημητριάδης, συγγραφεὺς τῆς ὑπὸ τῶν εἰδημόνων ἐπαινεθείσης «Διαγνωστικῆς τοῦ πνεύμονος καὶ τῆς καρδίας».

— Τὴν ἑβδομάδα ταύτην ἐτελέσθησαν μετὰ πολλῆς ἐπισημότητος ὑπὸ τοῦ Σ. Μητροπολίτου Γερμανοῦ αἱ χειροτονίαι τῶν νεοδιορισθέντων ἀρχιεπισκόπων Πατρῶν κ. Ἱεροθέου Μητροπούλου, Σπάρτης κ. Θεοκλήνου Μηνοπούλου καὶ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας κ. Παρθενίου Ἀκύλλα.

— Ἐν Πειραιεῖ ἱδρύεται φιλαρμονικὴ μουσική, καταρτισθείσης πρὸς τοῦτο τετραμελοῦς ἐπιτροπῆς ἐκ τῶν κ. κ. Σεφερλῆ καὶ Λυμπεράκη δημοτ. συμβούλων, Γ. Ῥετσίνα δημοτ. παρέδρου καὶ Γραφειάδου, διευθυντοῦ τοῦ Ὀρφανοτροφείου. Ἐλπίζεται ὅτι ἐντὸς ὀλίγου ὁ Πειραιεὺς ἀποκτᾷ καλὴν φιλαρμονικὴν μουσικήν, ὡς αἱ Πάτραι, ἡ Ζάκυνθος καὶ ἡ Κέρκυρα.

— Τὸ γραφεῖον τοῦ κ. Εἰσαγγελέως θέλει συνδεθῇ τηλεφωνικῶς μεθ' ὅλων τῶν ἀνακριτικῶν γραφείων, ἄρχονται δὲ προσεχῶς αἱ ἐργασίαι τῆς ἐγκαταστάσεως. Τηλεγραφικὴ γραμμὴ θὰ ἱδρυθῇ ὡσαύτως μεταξὺ τῆς εἰσαγγελίας καὶ ὅλων τῶν ἀστυνομικῶν τμημάτων, ἵνα αἱ παρὰ τοῦ εἰσαγγελέως διδόμεναι ἐν ἀνάγκῃ παραγγελίαι ἐκτελῶνται ἀμέσως.

— Ἡ τακτικὴ δύναμις τοῦ κατὰ θάλασσαν στρατοῦ ὁρίζεται διὰ τὸ ἔτος 1893 εἰς 3041 ἀξιωματικούς, ὑπαξιωματικοὺς καὶ ναύτας.

— Κατὰ τὴν *Ἀκρόπολιν* οἱ ἀρουραῖοι ἐν Θεσσαλίᾳ κάμνουν θραῦσιν εἰσορμήσαντες καὶ κατακλύσαντες τὰς σιτοφόρους πεδιάδας, ὄχι πλέον μόνοι, ἀλλὰ μετ' ἄλλου εἴδους τρωκτικοῦ φοβερωτέρου αὐτῶν. Κατὰ τοὺς εἰδήμονας ἡ καταστροφὴ θὰ εἶνε τελεία.

— Οἱ κάτοικοι τοῦ Ἀμαρουσίου ἀντεπροσωπεύθησαν δι' ἐπιτροπῆς παρὰ τῷ κ. Πρωθυπουργῷ καὶ ἐπεκαλέσθησαν τὴν συνδρομὴν τῆς Κυβερνήσεως διὰ τὴν κατασκευὴν ἐξωραϊστικῶν ἔργων ἐν τῷ χωρίῳ ἐκ μέρους τῆς εταιρίας τῶν σιδηροδρόμων Ἀττικῆς.

— Οἱ ἐν Νέῳ Φαλήρῳ διαχειμάζοντες ἐξ Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς ὑπέβαλον ἀναφορὰν πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν Ἐσωτερικῶν ἵνα συστήσῃ εἰς τὴν ἑταιρίαν τοῦ σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Πειραιῶς νὰ κατασκευάσῃ καταλληλότερον σταθμὸν τοῦ ὑπάρχοντος, ὄντος ἀνεπαρκοῦς καὶ ἐκτεθειμένου εἰς τὴν βροχὴν καὶ τὸ ψῦχος.

— Εἰς τὸν κ. Ι. Σβορῶνον διευθυντὴν τοῦ παρ' ἡμῖν νομισματικοῦ Μουσείου ἀπενεμήθη ὑπὸ τῆς Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου ὁ ταξιάρχης τοῦ Μετζηδιὲ διὰ τὸ γαλλιστὶ ἐκδοθὲν περισπούδαστον αὐτοῦ σύγγραμμα περὶ τῆς ἀρχαίας ἱστορίας καὶ νομισματικῆς τῆς Κρήτης.

ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΔΗΛΩΣΙΣ

Ἔκπτωσις τιμῆς ἐπὶ τῆς συνδρομῆς γίνεται μόνον διὰ τοὺς συνδρομητὰς ἐκείνους τῆς *Ἑστίας*, οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦσι *τὸ πρῶτον νῦν* νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταὶ τοῦ **Ἄστεως** ἢ τῆς **Φιλοκάλου Πηνελόπης** ἢ τῆς **Βιβλιοθήκης Ἰουλίου Βέρν.** Οἱ διατελοῦντες ἤδη συνδρομηταὶ τῶν ἀνωτέρω δημοσιευμάτων καὶ ἁπλῶς ἀνανεοῦντες τὴν συνδρομὴν δὲν ἔχουσι δικαίωμα ἐκπτώσεως.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Ἐκδίδεται προσεχῶς:

Ῥωμηοῦ Ἡμερολόγιον Ἀποκαλυπτικὸν περὶ τῆς καταστάσεως τῶν Οἰκονομικῶν.

Ἀποκάλυψις τρελλὴ
τοῦ προφήτου Φασουλῆ.

—

Εἰς μὲν τὸ Ἐσωτερικὸν
λεπτὰ σαράντα ἡ τιμή,
εἰς δὲ τὸ Ἐξωτερικὸν
πενῆντα καὶ προπληρωμή.

Digitized by Google

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Σ. Π. Π. Σῦρον. Ἐλήφθησαν, ἐστάλη Φασ., Πανηγ. καὶ ἀποδείξεις.

κ. Α. Π. Κ. Ναύπλιον. Ἐλήφθησαν, ἐστάλη ἀπόδειξις δῶρα και ζητηθέντα βιβλία.

κ. Σ Π. Μ. Κέρκυραν. Ἐστάλησαν.

κ Κ. Βερδιάνσκαν Ἐστάλησαν ἀποδ. καὶ βιβλία μετ' ἰδιαιτ. ἐπιστολῆς. Εὐχαριστοῦμεν ἐγκαρδίως.

κ. Λ. Ε. Φιλιππούπολιν. Ἐλήφθη ἐπιστολή σας ὀλίγην ὥραν μετὰ τὴν ἀποστολὴν τῆς ἰδικῆς μας. Ἐν αὐτῇ θὰ εὕρητε ἀποδείξεις οφειλόντων.

κ. Κ Μ. Ναζλῆ. Χρήμ. κρατοῦμεν ἀναμένοντες εἴδησιν ἂν θέλετε τοὺς 10 τόμ. ἀντὶ 15 χρ. φρ.

κ. Α Μ. Ὀδησσόν. Ἐλήφθ. παρὰ τοῦ κ. Γ Κ. 32 χρ. φρ. Γράφομεν ἰδιαιτέρως.

κ. Ω. Κεφαλληνίαν. Γενικὸν μὲν τὸ τοῦ Μιονὲ γαλλιστί, διὰ τῆς Πελοποννήσου εἰδικῶς τὸ τοῦ Λάμπρου.

κ. Α. Κ. Ναύπλιον. Ἐστάλησαν πάντα τὴν 8 Δβρ.

κ. Χ. Κ. Βῶλον. Ἐλήφθ. συνδρ. ἐστάλησαν δῶρα.

Κυρίαν Α. Π. Α. Ἐνταῦθα. Ἐλήφθ. συνδρ. ἐδόθησαν δῶρα.

κ. Γ. Σ. Μ. Αἴγιον. Ἐλήφθ. συνδρ. ἐστάλησαν δῶρα.

κ. Σ. Χ. Τύρναβον. Ἐλήφ. 10 δρ. παρακαλοῦμεν νὰ μας εἰπῆτε τίνα βιβλία εἴχετε παραγγείλῃ τότε.

κ. Μ. Μπ. Γαλάζιον. Ἐλήφθη συνδρ. 93· στέλλομεν ἀρ 41.

κ. Σ. Χ. Ἰσμαήλιον. Χρ. ἐλήφθ. ἐγκαίρως. Στέλλομεν ζητηθ. τόμ. 76—80.

κ. Π. Μ. Μ. Ὀδησσόν. Ἐστάλησαν 40 Τεύχη Αργ. Γ. Γράφομεν καὶ ἰδιαιτέρως.

κ Γ. Θ. Σ. Ξυλότυμβον. 10 φρ. κατελογίσθησαν ὡς συνδρ. β' ἑξαμ. 1892. Ἐλήφθ. φρ. 3,50 καὶ ἐστάλη ἡμερ. Σκ. Φύλλα στέλλονται τακτικώτατα κατὰ Παρασκευήν, ὥστε τὸ σφάλμα εἶνε τοῦ ταχυδρ. Κύπρου. Τελευταία ἐπιστολή σας ἐλήφθη ἀπλήρωτος καὶ ἐπληρώθησαν διπλᾶ τέλη ἤτοι λ. 60 ἵνα παραληφθῇ.

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ

ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Τὸ ἀληθῶς ἔξοχον βιβλίον τοῦ **Αὐγούστου Βέβελ** ἀρχηγοῦ τῶν κοινωνιστῶν ἐν τῷ Γερμανικῷ Κοινοβουλίῳ ἐπιγραφόμενον

Η ΓΥΝΗ

ΚΑΙ Ο ΚΟΙΝΩΝΙΣΜΟΣ

Η ΓΥΝΗ ΕΝ ΤΩ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΙ, ΤΩ ΠΑΡΟΝΤΙ ΚΑΙ ΤΩ ΜΕΛΛΟΝΤΙ

μετεφράσθη ἑλληνιστὶ ἐκ τῆς ΙΓ' ἐκδόσεως καὶ ἐξεδόθη ὑπὸ τῶν *Καταστημάτων τῆς Ἀκροπόλεως*.

Εἶνε τόμος κομψότατος ἐκ 400 μεγάλων σελίδων μετὰ καλλιτεχνικοῦ ἐξωφύλλου καὶ ἀντὶ τῆς ὡρισμένης τιμῆς 3 δρ. ἐν Ἑλλάδι καὶ 3 χρ. φρ. ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, *ἀποστέλλεται ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν πρὸς τοὺς συνδρομητὰς τῆς Ἑστίας τοὺς προπληρώνοντας κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὴν Διεύθυνσιν* **δραχ. 2 1/2 ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ φρ. χρ. 2 1/2 ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ.**

ΕΞΕΔΟΘΗ

ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

ΜΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΣΕΛΙΣ

ΕΙΣ ΔΥΟ ΓΛΩΣΣΑΣ

ὑπὸ ΜΙΧΑΗΛ ΜΗΤΣΑΚΗ

Λεπτὰ 40

Ἀποστέλλεται ὑπὸ τοῦ Γραφείου τῆς Ἑστίας πρὸς πάντα προπληρώνοντα τὸ ἀντίτιμον.

ΑΝΤΙΚΡΥ ΤΟΥ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ

ΠΙΛΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΚΑΣΔΟΝΗ

Συνιστῶνται εἰς τοὺς ἁπανταχοῦ Ἕλληνας ὡς δῶρα κατάλληλα τοῦ νέου ἔτους οἱ λαιμοδέται καὶ τὰ γάντια **τοῦ ἀντικρὺ τοῦ Ἀρσακείου** Πιλοπωλείου Βασιλ. Κασδόνη, ἀποστελλόμενοι ταχυδρομικῶς πανταχοῦ, ἅμα ὡς ληφθῇ τὸ ἀντίτιμον. Ἡ τιμὴ τῶν λαιμοδετῶν ποικίλλει ἀπὸ μιᾶς μέχρι δέκα δραχμῶν ἕκαστος, εὑρίσκονται δὲ ὅλων τῶν εἰδῶν τοιοῦτοι.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

10 Δεκεμβρίου 1892.

ΕΘΝΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ	*Ἀγορὰ*		*Πώλησ.*	
	Δρ.	Λ	Δρ.	Λ
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο]ο	380	—	390	—
» 120,000,000 πρὸς 5 ο]ο	510	—	515	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο]ο	500	—	505	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο]ο	430	—	440	—
ΠΑΓΙΟΝ 4 ο]ο	370	—	375	—
Κτημ. ὁμολ. Ἐθν. Τραπ λαχειοφόροι	610	-	615	—
Ὁμολογ. Δανείου Ἑταιρίας ΣΠΑΠ	180	—	182	—
Ὁμολογ. Δανείου διώρυγος Κορίνθου	630	—	650	—
Ὁμολογ. Δανείου Σ. Π. Α.	435	—	445	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
Ἐθνικῆς	2900	—	2920	—
Πιστωτικῆς	71	—	72	—
Βιομηχανικῆς	70	50	72	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	115	50	116	—
Σιδηροδρ. Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	448	—	452	—
Σιδηροδρόμου Π. Α. Π.	142	50	143	—
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	139	—	140	—
Ἑταιρ. Δημοσίων καὶ Δημοτ. ἔργων	57	—	58	—
Γεν. Ἑταιρίας Ἐργοληψιῶν	360	—	380	—
Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου	75	—	82	—
Πανελληνίου Ἀτμοπλοΐας	190	—	195	—
Διώρυχος Κορίνθου	330	—	340	—
Προεκτ. Σιδηρ. Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	185	—	190	—
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον Ἀγγλίας	37	60	37	90
Τρίμηνον Γαλλίας	1,49	—	1,50	25
Ὄψεως Ἀγγλίας	38	—	38	05
Ὄψεως Γαλλίας	1,50	50	1,51	75

Digitized by Google

ΠΡΟΣΦΟΡΑΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΠΑΛΑΙΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ
ΤΟΥΣ ΠΡΟΠΛΗΡΩΝΟΝΤΑΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΝ ΤΟΥ 1893
ΠΡΟ ΤΗΣ ΛΗΞΕΩΣ ΤΟΥ 1892

ΕΙΣ ΤΙΜΑΣ ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΑΣ

καὶ ἐλεύθερα ταχυδρ. τελῶν παρέχονται τὰ ἑξῆς βιβλία, εἰκόνες, μουσικαὶ συνθέσεις ἡμεροδεῖκται ἀνὰ ἓν καὶ ἀντίτυπον μόνον ἐξ ἑκάστου καὶ κατ' ἐκλογὴν τοῦ συνδρομητοῦ ἐφ' ὅσον ὑπάρχουσι τοιαῦτα διαθέσιμα.

Αἱ τιμαὶ διὰ τὸ ἐξωτερικὸν λογίζονται εἰς φρ. χρυσᾶ

ΗΜΕΡΟΔΕΙΚΤΗΣ ΤΟΥ 1893 (μετὰ εἰκόνος τοῦ Διαδόχου καὶ τῆς πριγκιπίσσης Σοφίας, τοῦ κ. Τρικούπη ἢ ἄλλης τινος καλλιτεχνικῆς συνθέσεως) δρ. 2,50
ΗΜΕΡΟΔΕΙΚΤΗΣ ΜΑΓΕΙΡΙΚΟΣ ΤΟΥ 1893 (περιέχων ἀνὰ μίαν συνταγὴν φαγητοῦ ἢ γλυκίσματος καθ' ἑκάστην) δρ. 2.50

ΕΙΚΟΝΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΚΑΛΛΟΝΗΣ (ἀξίας δρ. 8) δρ. 4
ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΕΙΚΟΝΕΣ (ἀξίας δρ. 6) δραχ. 3
ΠΟΙΚΙΛΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ (ἀξίας δρ. 10) δραχ. 5

ΝΕΑ ΜΕΛΠΟΜΕΝΗ ἤτοι συλλογὴ ἐκλεκτῶν παιδικῶν ᾀσμάτων διὰ μίαν φωνὴν μετὰ κλειδοκυμβάλου (ἀξίας δρ. 3.50) δραχ. 2
ΚΟΙΜΗΣΟΥ ᾆσμα διὰ μίαν φωνὴν μετὰ κλειδοκυμβάλου, μουσικὴ τοῦ ἀμερικανοῦ συνθέτου Α. Βερούττη ἐπὶ στίχων Γ. Δροσίνη δρ. 1

ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΠΑΡΑΣΧΟΥ (3 τόμ. ἀξίας δρ. 13.50) δραχ. 3
ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΟΥΜΕΝΗ ΕΛΛΑΣ ΣΑΘΑ (ἀξ. δρ. 10) δράχ. 4
ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΙ Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ (ἀξ. δρ. 4) δραχ. 1.50
ΑΜΑΡΑΝΤΑ ΔΡΟΣΙΝΗ (ἀξ. δρ. 2.50) δραχ. 1.25
ΕΛΛΗΝΟΓΑΛΛ. καὶ ΓΑΛΛΟΕΛΛ. ΛΕΞΙΚΟΝ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ (ἀξ. δρ. 20) δρ. 15.
ΛΕΞΙΚΟΝ ΟΜΗΡΙΚΟΝ Ι. ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ (ἀξ. δρ. 22) δρ. 16.
ΕΛΛ. ΛΕΞΙΚΟΝ ΓΙΑΝΝΑΡΗ (χρυσόδ. ἀξ. δρ. 28) δρ. 23.
ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΛΛ. ΕΘΝΟΥΣ ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ (5 τομ. ἀξ. δρ. 75) δρ. 35.
ΒΗΛΑΡΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ (ἀξ. δρ. 3) δρ. 2.
ΣΟΛΩΜΟΥ ΑΠΑΝΤΑ (ἀξ. δρ. 6) δρ. 4.
ΣΟΥΡΗ ΠΟΙΗΜΑΤΑ (5 τομ. ἀξ. δρ. 17) δρ. 12.
ΧΡΗΣΤΟΠΟΥΛΟΥ ΠΟΙΗΜΑΤΑ (ἀξ. δρ. 3) δρ. 2.
ΠΕΡΑΝ ΤΟΥ ΙΣΘΜΟΥ Σ. ΠΑΓΑΝΕΛΛΗ (ἀξ. δρ. 4) δρ. 1,50.
ΓΕΩΡΓΙΚΑ Ρ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ (ἀξ. δρ. 3) δρ. 1,50.
ΑΝΘΟΚΟΜΙΑ Π. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ (ἀξ. δρ. 2,50) δρ. 1,50.
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΔΡΟΣΙΝΗ (ἀξ. δρ. 2,50) δρ. 1.
ΑΓΡΟΤ. ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΔΡΟΣΙΝΗ (ἀξ. δρ. 2,50) δρ. 1.
ΑΚΟΜΙΝΑΤΟΥ ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ ὑπὸ Σ. Π. Λάμπρου (ἀξίας δρ. 30) δραχ. 10
ROMANS GRECS EN LANGUE VULGAIRE ὑπὸ Σ. Π. Λάμπρου (ἀξ, δρ. 20) δρ. 8
ΙΣΤΟΡ. ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ ὑπὸ Σ. Π. Λάμπρου (ἀξ. δρ. 5) δρ. 1,50
ΚΑΤΑΛ. ΕΛΛ. ΚΩΔ. ΕΝ ΒΙΒΛΙΟΘ. ΑΓ. ΟΡΟΥΣ ὑπὸ Σ. Π. Λάμπρου (ἀξ. δρ. 7) δρ. 2,50
ΤΡΕΙΣ ΣΩΜΑΤΟΦΥΛΑΚΕΣ Α. ΔΟΥΜΑ (τομ. 5 ἀξ. δρ. 10) δρ. 6.
ΠΕΡΙΠΛΑΝΩΜΕΝΟΣ ΙΟΥΔΑΙΟΣ ΣΥΗ (τομ. 10 ἀξ. δρ. 10) δρ. 6.
ΓΕΡΩΝ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ ΤΕΡΤΖΕΤΗ (τομ. 2. ἀξ. δρ. 2) δρ. 1.
ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ (ἀξ. δρ. 1) λεπτ. 50.
Ο ΜΑΚΒΕΘ ΤΟΥ ΣΑΙΞΠΕΙΡΟΥ Δ. ΒΙΚΕΛΑ (ἀξ. δρ. 1) λεπτ. 50.
ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΤΟΥ ΨΥΧΑΡΗ (ἀξ. δρ. 2) δρ. 1.
ΝΑΥΑΓΟΣ ΚΥΝΘΙΑΣ (ἀξ. δρ. 3.) δρ. 1,50.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς «Ἑστίας» 1892—192
Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Β'. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 20 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1892 ΑΡΙΘ. 51

Ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1893 ἡ Ἑστία αὐξάνει τὸ σχῆμα της χωρὶς ν' αὐξήσῃ τὴν συνδρομήν.

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἑξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ.	10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» »	20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ	40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Digitized by Google

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΤΩΝ ΝΥΚΤΕΡΙΔΩΝ, ὑπὸ *Κ. Π.*

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ: **Νομισματικὸν Μουσεῖον.**

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, μυθιστορία τῆς Κας Hannah Lynch, μεταφρ. *Δ. Β.*

ΑΛΗΘΗΣ ΦΙΛΗ, διήγημα ὑπὸ *Ἀλεξάνδρας Παπαδοπούλου.*

ΑΙ ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ, ὑπὸ *Ω**

Η ΤΙΜΗ, ποίημα ὑπὸ *Γεωργίου Σουρῆ.*

ΧΡΟΝΙΚΑ: **Ἀρχαιολογικά, Φιλολογικά, Ἐπιστημονικά, Καλλιτεχνικά, Μουσικά.**

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ἡ πλατεῖα Γεωργίου ἐν Κερκύρᾳ. — Κάρολος Λεσσέψ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ

Α. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Κομψότατος τόμος ἐκ 260 σελίδων.

Δρ. 2,50 εἰς τὸ Ἐσωτερικὸν καὶ φρ. χρ. 2,50 εἰς τὸ Ἐξωτερικόν.

Ἐλεύθερον ταχυδρ. τελῶν.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις, 17 Δεκεμβρίου.

Αἱ συνεδριάσεις τῆς Βουλῆς ἐξακολουθοῦσι καὶ ψηφίζονται διάφορα νομοσχέδια.

— Εἰς τὴν Α. Β. Υ. τὸν βασιλόπαιδα Γεώργιον ἡ Γαλλικὴ Δημοκρατία ἀπένειμε τὸν Μεγαλόσταυρον τῆς Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς.

— Τὸ π. Σάββατον ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῶν γενεθλίων τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως εἰσερχομένου εἰς τὸ 48 ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἐψάλη ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τῶν Ἀνακτόρων ἐπίσημος δοξολογία, χοροστατοῦντος τοῦ Σ. Μητροπολίτου, παρετέθη δὲ τὸ ἑσπέρας γεῦμα εἰς τοὺς αὐλικούς.

— Ἡ Α. Μακαριότης, ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Σωφρόνιος, ὁ πρὸ μηνὸς διελθὼν ἐκ Πειραιῶς, ἔπεμψε πρὸς τὸν λιμενάρχην τῆς γείτονος πόλεως κ. Μαυρομιχάλην φιλόφρονα ἐπιστολὴν καὶ σταυρὸν τοῦ Ἁγίου Τάφου πολύτιμον.

— Τὴν π. Κυριακήν, ἑορταζομένων τῶν Χριστουγέννων τῶν Καθολικῶν, ἑώρτασε μεγαλοπρεπέστατα ὁ ἐνταῦθα δυτικὸς ναὸς τοῦ ἁγίου Διονυσίου.

— Τὴν π. Πέμπτην ἀπεβίωσε καὶ ἐκηδεύθη τὴν ἐπομένην μετὰ πολλῆς ἐπισημότητος ὁ *Περικλῆς Ἀνάργυρος Πετράκης,* πρώην βουλευτὴς καὶ Β. Ἐπίτροπος παρὰ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ.

— Προήχθη εἰς τὸν Σταυρὸν τῶν Ἀνωτέρων Ταξιαρχῶν, ὁ Σ. Μητροπολίτης Γερμανός, διὰ τὰς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἐξαιρέτους ὑπηρεσίας του.

— Ὑπὸ διαφόρων φιλανθρώπων κυριῶν τῆς πόλεώς μας, συνέστη κατ' αὐτὰς «Ἄσυλον τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης» ἤτοι ἑταιρεία πρὸς περίθαλψιν τῶν ἀπόρων κορασίων τῶν στερουμένων ἐργασίας.

— Ἡ Ἑλλ. Κυβέρνησις ἀπένειμε τὸν μεγαλόσταυρον τοῦ Σωτῆρος εἰς τὸν κ. L. H. de Muller ὑπουργὸν τῆς Δ. Ἐκπαιδεύσεως ἐν Βαυαρίᾳ, τὸν σταυρὸν τῶν Ταξιαρχῶν εἰς τὸν τμηματάρχην κ. Bumm, προήγαγε δὲ εἰς τὸν χρυσοῦν Σταυρὸν τὸν καθηγητὴν τῆς βυζαντινῆς γραμματολογίας παρὰ τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου κ. Κάρολον Κρουμβάχερ.

— Ἀφίκετο ἵνα διαμείνῃ ἐνταῦθα ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας ὁ πρώην διοικητὴς τῶν Ἰνδιῶν λόρδος Colwin μετὰ τῶν δύο θυγατέρων του.

— Τοῦ θρυληθέντος νομοσχεδίου περὶ μονοπωλίου τῶν διδακτικῶν βιβλίων, καταδειχθέντος ἀσυμφόρου, ἡ Κυβέρνησις θὰ παραιτηθῇ, ἀρκουμένη ν' ἀνασυστήσῃ, ἐπὶ νέων βάσεων τὸν καὶ ἄλλοτε ἰσχύοντα διαγωνισμόν.

ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΡΩΜΗΟΥ

λαβὸν διαστάσεις μεγαλειτέρας ἢ ὅσας ὁ κ. Σουρῆς ἐν ἀρχῇ ὑπελόγισε θὰ πωλῆται λ. 50 εἰς τὸ Ἐσωτερικὸν καὶ 60 ἑκατ. τοῦ φράγκου εἰς τὸ Ἐξωτερικόν.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Ι. Α. Π. Μεσολόγγιον. Τὰ Μαγ. Παίγν. δὲν ἔχουν 1 δρ. ἀλλὰ 3, ὥστε ἡ σταλεῖσα μένει εἰς διάθεσίν σας.

κ. Π. Θ. Καλάβρυτα Εἰς τὴν Ῥ. Ἱστ. ἐνεγράφητε. Ἀπόδ. στέλλ. ἐντὸς Ἑστίας. Φυλλάδ. θὰ λαμβ. τακτικὰ παρὰ τοῦ κ. Μπέκ.

κ. Μ. Π. Ἐνταῦθα. Τὰ «Ὀκτὼ χρόνια» δὲν ἐκρίθησαν ἄξια δημοσιεύσεως.

κ. Π. Α. Παρθένιον. Ἡ R. d. R. ἔχει ἐλευθέραν εἴσοδον. Τιμὴ τῶν 5 ἐκδοθέντων τόμων διὰ σᾶς φρ. 30 ἀντὶ 40.

κ. Γ. Γ. Tg-Ocna. Διὰ τῶν ληφθέντων 20 φιορ. ἅτινα ἰσοδυν. πρὸς 41 φρ. χρ. σᾶς ἐστάλησαν πάντα τὰ ζητηθέντα βιβλία, ἡμεροδείκτης καὶ ἀπόδ. Ἑστίας 93, ἐπὶ πλέον δὲ διὰ τοῦ περισσεύοντος ποσοῦ ἠγορ. ὁ Πανελλ. Σύντρ. ὃν ἐκρίναμεν κατάλληλον. Ὡς δῶρον σᾶς ἐστάλησαν τὰ Μ. τ. Ψ. τοῦ κ. Παλαμᾶ.

κ. Μ. Ε. Ξηροχώριον. Ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν. Στέλλομεν τιμοκατάλογον.

κ. κ. Ε. Μ. Σ. Λευκάδα. — Ι. Φ. Αἰτωλικόν. — Ι. Δ. Γ. Λευκάδα. — Θ. Π. Κέρκυραν. — Σ. Μ. Μ. Σῦρον. — Μ. Η. Μ. Τρίπολιν. — Λ. Μ. Κύμην. — Ν. Ν. Ramleh. Ἐλήφθησαν, ἐστάλη ἀπόδειξις καὶ δῶρα.

κ. Α. Ε. Σ. Κέρκυραν. Ἐλήφθησαν, στέλλεται Φασ. ἀρ. 3 Ἑστίας καὶ Ποικ. Εἰκ.

κ. Θ. Μ. Κ. Κ]πολιν. Ἐστάλ. Ἀποκαλ. μαρτ. Ῥήγα.

κ. Ρ. Α. Ρ. Βουδαπέστην. Ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν. Ἐστάλη ἀπόδειξις.

κ. κ. Γ. Φ. Κ. Ἀργοστόλιον. — Ι. Α. Ἐνταῦθα. — Χ. Σ. Δεμερλῆ. — Ι. Π. Βῶλον. — Γ. Ν. Π. Ν. Μιζέλην. — Η. Π. Ἄνδρον. — Ε. Λ. Γ. Ἄνδρον. Ἐλήφθησαν, ἐστάλησαν δῶρα καὶ ἀπόδειξις.

κ. Ε. Δ. Κ. Νάουσαν. Ἐλήφθησαν, ἐστάλησαν δῶρα, ἀποδείξεις καὶ Καζ. Ἀκρ.

κ. Α. Ξ. Τ. Λευκάδα. Ἐστάλη καθυστ. φύλλον.

κ. Ν. Τ. Ζαβέρδαν Ἐλήφθησαν, στέλλονται δῶρα, καθυστ. φυλ., Ἡμ. Σκ. καὶ ἀπόδειξις.

κ. Ν. Γ. Βῶλον. Ἐστάλη.

κ. κ. Β. Τ. Μακρυνίτσαν. — Ε. Π. Ἐνταῦθα. — Σ. Σ. Ε. — Ε. Ι. Βαρκελώνην. — Ἐλήφθησαν. ἐστάλησαν δῶρα καὶ ἀπόδειξις.

κ. Δ. Λ. Μελίτην. Ἐπεράσθησαν διὰ συνδρ. Α' ἑξαμ. 1893, στέλλεται ἀπόδειξις καὶ Πανηγ. τεῦχος.

κ. Δ. Π. Π. Ἄνδρον. Ἐστάλησαν Εἰκ. Χρ. τέχνης.

κ. Γ. Μ. Κέρκυραν. Ἐλήφθησαν, στέλλεται ἀπόδειξις.

κ. Α. Μ. Τραπεζοῦντα. Ἐλήφθησαν, ἀπαντῶμεν ἰδιαιτέρως.

Digitized by Google

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΛΕΞΙΚΑ ΚΑΙ ΞΕΝΑΙ ΓΛΩΣΣΑΙ

Ἅπαντα ἐκτετυπωμένα ἐν τῷ ἰδίῳ τυπογραφείῳ διὰ νέων χαρακτήρων καὶ ἐπὶ χάρτου ἀμιγοῦς ξύλου.

ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ ὑπὸ Ἀθανασίου Α. Σακελλαρίου ἔκδοσις τετάρτη μετὰ πολλῶν βελτιώσεων. Τόμοι τρεῖς σελ. ιζ΄.—4400. Τιμὴ τοῦ ὅλου βιβλίου ἀδέτου 48
Τὸ αὐτὸ χρυσόδετον 60

ΕΚ ΤΟΥ ΠΡΟΛΟΓΟΥ ΤΗΣ Δ΄ ΕΚΔΟΣΕΩΣ. Ἐξαντληθείσης ἐντὸς ἔτους τῆς τρίτης ἐκδόσεως τοῦ Λεξικοῦ τούτου ἐκδίδομεν αὐτὸ ἤδη τὸ τέταρτον. Ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ ἀνεθεωρήθησαν τὰ στοιχεῖα Β, Γ, Δ, καὶ Ε. Ἐν δὲ τῇ ἀναθεωρήσει καὶ ἐπεξεργασίᾳ τῶν στοιχείων τούτων πρὸ ὀφθαλμῶν εἴχομεν τὴν ὑπὸ τοῦ M. Sengebusch ἐπεξεργασθεῖσαν τρίτην ἔκδοσιν τοῦ Ἑλληνογερμανικοῦ Λεξικοῦ τοῦ Pape καὶ τὴν ἑβδόμην ἔκδοσιν τοῦ Ἑλληνοαγγλικοῦ Λεξικοῦ ὑπὸ Henry George Lidell καὶ Robert Scott Oxford 1883. Πολλαὶ δ' ἔτι προσθῆκαι καὶ διορθώσεις ἐγένοντο ἐν τοῖς δύο μάλιστα τόμοις, ὧν τὸ πλεῖστον μέρος εὐγενῶς ἀπέστειλεν ἡμῖν ὁ σοφίᾳ καὶ ἀρετῇ κεκοσμημένος καθηγητὴς κύριος Στέφανος Α. Κουμανούδης.

ΛΕΞΙΚΟΝ ΛΑΤΙΝΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ μετὰ συνοπτικῆς λατινικῆς γραμματολογίας ὑπὸ Εὐστρατίου Δ. Τσακαλώτου, Δ. Φ. καὶ καθηγητοῦ τῶν λατινικῶν ἐν τῷ Β΄. γυμνασίῳ Ἀθηνῶν 10
Τὸ αὐτὸ χρυσόδετον 12

Τὰ νεώτερα ἔργα πρέπει νὰ πλεονεκτῶσι τῶν παλαιοτέρων διότι ἄλλως ὅλως ἄσκοπος εἶνε ἡ ἔκδοσις αὐτῶν. Τοῦτο πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχων ὁ φιλόπονος συντάκτης τοῦ ὑφ' ἡμῶν ἐκδοθέντος Λατινοελληνικοῦ Λεξικοῦ ἐφιλοτιμήθη νὰ συντάξῃ αὐτὸ πληρέστερον καὶ τελειότερον τῶν παρ' ἡμῖν ὑπαρχόντων. Διὸ ἄλλας μὲν τῶν λατινικῶν λέξεων ἡρμήνευσε πλατύτερον, ἄλλων δὲ τὰς πλημμελῶς ἐν τοῖς ἄλλοις ἐχούσας ἑρμηνείας ἐπηνώρθωσε καὶ οὐκ ὀλίγα ὠφέλιμα τοῖς περὶ τὰ Λατινικὰ ἀσχολουμένοις προσέθηκεν. Οὕτω πανταχοῦ σχεδὸν ἐτέθησαν αἱ συνώνυμοι καὶ ἀντίθετοι λέξεις π.χ. beatus, a, um.-ior-issimus, εὐδαίμων, μακάριος, ὄλβιος (πρβλ. felix, fortunatus, ἀντίθ. miser), κτλ. Διὰ τῆς προσθήκης δὲ ταύτης προσεκτήσατο τὸ ἡμέτερον λεξικὸν τὸ σπουδαιότατον πλεονέκτημα τῆς διακρίσεως τῶν συνωνύμων· διότι ὁ χρῆσιν αὐτοῦ ποιούμενος μανθάνει οὕτω τί διαφέρει τοῦ revenio τὸ revertor, τίς ἡ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ calceus. solea, καὶ caliga τίς ἡ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ accidit, contigit, evenit, κτλ. Ἀλλὰ καὶ τὰ πρὸς σύγκρισιν τῶν δύο ἀδελφῶν γλωσσῶν προστιθέμενα ὅμοια χωρία Ἑλλήνων συγγραφέων, ἡ προσθήκη πολλῶν κυρίων ὀνομάτων, ἡ ὀρθοτέρα ἐτυμολογία, ἡ διαίρεσις τῶν διαφόρων σημασιῶν, τέλος δὲ ἡ ἐν ἀρχῇ τοῦ Λεξικοῦ τούτου πρὸς πρόχειρον μελέτην τῶν μαθητῶν καὶ μάλιστα τῶν Φοιτητῶν τοῦ Πανεπιστημίου συνοπτικὴ Λατινικὴ Γραμματολογία εἶνε πλεονεκτήματα καθιστῶντα τὸ ἡμέτερον Λεξικὸν καὶ τελειότερον τῶν παρ' ἡμῖν ὑπαρχόντων καὶ χρησιμώτατον πρὸς ἑρμηνείαν τῶν Λατίνων συγγραφέων καὶ ἐν γένει πρὸς ἐκμάθησιν τῆς Λατινικῆς γλώσσης.

ΛΕΞΙΚΟΝ ΟΜΗΡΙΚΟΝ ὑπὸ Georg. Autenrienth, μεταφρασθὲν ἐκ τῆς πέμπτης γερμανικῆς ἐκδόσεως ὑπὸ Δημητρίου Ι. Ὀλυμπίου καθηγητοῦ τοῦ διδασκαλείου, μετὰ πολλῶν εἰκόνων . . . . 6—
Τὸ αὐτὸ λινόδετον . . . . 7—

Τὸ λεξικὸν τοῦτο ἔχει μεγίστην διάδοσιν ἐν Γερμανίᾳ καὶ συνιστᾶται ὡς τὸ εὐχρηστότατον βοήθημα πρὸς μελέτην τῶν Ὁμηρικῶν ποιημάτων· εἶνε δὲ ἰδίᾳ ἀνώτερον πάσης συστάσεως διὰ τοὺς μαθητας τῶν Γυμνασίων διὰ τὴν ἀκρίβειαν καὶ συντομίαν αὐτοῦ. Μεγίστη δὲ φροντὶς κατηβλήθη ὅπως καὶ τυπογραφικῶς καταστῇ εἰ δυνατὸν τέλειον καὶ εὐμεταχείριστον ἐκτυπωθὲν διὰ νέων ὅλως χαρακτήρων. Προσέτι τὸ λεξικὸν τοῦτο εἶναι πεπροικισμένον μὲ πολλὰς εἰκόνας σκοπούσας τὴν σαφεστέραν ἑρμηνείαν τῶν λέξεων καὶ ἰδίᾳ τῶν πραγμάτων τῶν Ὁμηρικῶν χρόνων. Αἱ εἰκόνες αὐται παραληφθεῖσαι ἅπασαι ὡς ἔχουσιν ἐν τῷ πρωτοτύπῳ ἐξετελέσθησαν ἐν Γερμανίᾳ.—Ἡ μετάφρασις ἐγένετο ὑπὸ τοῦ κυρίου Δημητρίου Ι. Ὀλυμπίου, γνωστοῦ ἤδη ἐκ τῆς συνεργασίας αὐτοῦ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Λεξικὸν Σακελλαρίου.

ΛΕΞΙΚΟΝ ΓΑΛΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ μετὰ τριῶν ἀλφαβητικῶν παραρτημάτων περιεχόντων Α΄ ἀνωμαλίας τῆς Γαλλικῆς γλώσσης, Β΄ φράσεις λατινικὰς καθιερωθείσας ὑπὸ τῆς συνηθείας, Γ΄ κατάλογον τῶν κυρίων ὀνομάτων, ὑπὸ Νικολάου Κοντοπούλου καθηγητοῦ τῆς γαλλικῆς ἐν τοῖς ἐν Ἀθήναις γυμνασίοις. 10—
Τὸ αὐτὸ χρυσόδετον . . . . . . .12—

Τὸ ἔργον τοῦ κ. Κοντοπούλου ὑπερτερεῖ τῶν τοῦ αὐτοῦ ὄγκου ὁμοειδῶν πονημάτων κατά τε τὸν πλοῦτον τῶν λέξεων, φράσεων καὶ μάλιστα τῶν τεχνικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν, κατὰ τὴν αὐστηράν, ἀκριβῆ καὶ ἀπέριττον ἑρμηνείαν καὶ κατὰ τὴν φρασεολογίαν. Ἔτι δὲ καὶ ὡς περιέχον χρησιμώτατα παραρτήματα ἐν τῷ τέλει, οἷον ἀλφαβητικὸν κατάλογον τῶν ἐν τῇ Γαλλικῇ εὐχρήστων Λατινικῶν φράσεων, γνωμικῶν καὶ παροιμιῶν, καὶ τῶν τῆς Γαλλικῆς γλώσσης ἀνωμαλιῶν. Ἔτι δὲ καὶ κατάλογον πληρέστερον τῶν κυρίων ὀνομάτων, προσώπων, χωρῶν, πόλεων κτλ. Ὡς δὲ ἀπεφήναντο ἤδη οἱ τῶν τοιούτων ἔργων ἁρμόδιοι κριταὶ τυγχάνει τὸ κάλλιστον τῶν μέχρι τοῦδε παρ' ἡμῖν ἐκδεδομένων.

ΛΕΞΙΚΟΝ ΕΛΛΗΝΟΓΑΛΛΙΚΟΝ πεπλουτισμένον διὰ παντοίων λέξεων, τεχνικῶν, ἐπιστημονικῶν κλπ., διὰ καταλόγου ἀνωμαλιῶν καὶ καταλόγου πληρεστέρου τῶν κυρίων ὀνομάτων χρονολογικῶς καὶ γεωγραφικῶς ἐν πολλοῖς σαφηνιζομένων, ὑπὸ Νικολάου Κοντοπούλου καθηγητοῦ τῆς Γαλλικῆς ἐν τοῖς ἐν Ἀθήναις Γυμνασίοις . . . . 10—
Τὸ αὐτὸ χρυσόδετον . . . . 12—

Μέγιστον προτέρημα τοῦ πονήματος τούτου εἶνε ὁ πλοῦτος τῶν λέξεων καὶ ἰδίᾳ τῶν τεχνικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν, δι' ὧν καθίσταται ὑπέρτερον τῶν μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντων καὶ χρησιμώτατον πρὸς πάντα σκοπὸν τῶν σπουδαστῶν τῆς Γαλλικῆς γλώσσης, ὡς ἐπίσης καὶ τῶν ξένων οἵτινες ποθοῦσι νὰ ἐκμάθωσι τὴν καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικήν. Οὐ μικρὰν δὲ ὑπεροχὴν προσθέτουσιν εἰς τὴν ἀξίαν αὐτοῦ καὶ οἱ ἐν τέλει τοῦ Λεξικοῦ κατάλογοι ἀνωμαλιῶν καὶ τῶν κυρίων ὀνομάτων πληρέστερον συντεταγμένων καὶ χρονολογικῶς σαφηνιζομένων.

ΛΕΞΙΚΟΝ ΓΕΡΜΑΝΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ μετὰ εἰσαγωγῆς περὶ προφορᾶς καὶ πίνακος τῶν ἀνωμάλων ῥημάτων κατὰ τὴν νέαν γερμανικὴν ὀρθογραφίαν ὑπὸ Ἀντωνίου Ν. Γιάνναρη (ἄλλως Γιανναράκη) . . 11—
Τὸ αὐτὸ χρυσόδετον . . . . . . .13—

Περιεκτικότης, συντομία, ἀκρίβεια καὶ σαφήνεια εἶνε τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικὰ προσόντα τοῦ προκειμένου ἔργου. Ὁ συντάκτης τοῦ λεξικοῦ τούτου κατώρθωσε νὰ συμπτύξῃ ἐν σμικρῷ χώρῳ πᾶσαν τὴν χρήσιμον ὕλην τοῦ θησαυροῦ τῆς Γερμανικῆς γλώσσης. Ἑκάστη λέξις πρῶτον ὁρίζεται γραμματικῶς, ὑποδηλουμένης τῆς κλίσεως καὶ ἀνωμαλίας αὐτῆς, εἶτα ἑρμηνεύεται συντόμως καὶ κυριολεκτικῶς ἐν καθαρευούσῃ καὶ κοινῇ γλώσσῃ. Μετὰ ταῦτα ἐπιφέρονται παραδείγματα, μεταφορικαὶ ἐκφράσεις, ῥητὰ καὶ παροιμίαι ἑρμηνευόμεναι ἀκριβῶς καὶ δι' ἀντιστοίχου Ἑλληνικῆς φράσεως εἰλημμένης ἔκ τε τῆς γραφομένης καὶ τῆς χυδαίας γλώσσης, οὕτως ὥστε ὁ ἀναγνώστης οὐ μόνον ἐννοεῖ ἀλλὰ καὶ αἰσθάνεται τὴν σημασίαν τῆς ἑκάστοτε λέξεως. Ἡ ἑρμηνεία δὲ καὶ φρασεολογία εἶνε πάντοτε τοιαύτη ὥστε νὰ συνεμφαίνηται καὶ ἡ σύνταξις τῆς ἑρμηνευούσης λέξεως. Τοιοῦτον ὂν τὸ ἔργον θεωροῦμεν αὐτὸ οὐ μόνον ἀναγκαιότατον εἰς τοὺς σπουδάζοντας τὴν Γερμανικὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ φρονοῦμεν ὅτι οἱ γερμανομαθεῖς Λόγιοι συμβουλευόμενοι αὐτὸ θὰ εὑρίσκωσι τὴν ζητουμένην λύσιν πλείστων ἀποριῶν. Τὸ βιβλίον ἐκτυπωθὲν διὰ νέων ὅλως χαρακτήρων ἀποτελεῖται ἐκ 1146 σελίδων 16 σχήματος.

Digitized by Google

ΛΕΞΙΚΟΝ ΑΓΓΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ἐξεδόθη ἄρτι μετὰ εἰσαγωγῆς περὶ προφορᾶς τῆς Ἀγγλικῆς γλώσσης, πίνακος τῶν ἀνωμάλων ῥημάτων καὶ αναγραφῆς τῶν συντετμημένων λέξεων ὑπὸ Ἰωάννου Περβάνογλου διδάκτορος καὶ πρώην ὑφηγητοῦ τῆς νεωτέρας γραμματολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ σχ. 16 σελ. 1087 . . . . 11—

Τὸ αὐτὸ χρυσόδετον . . . . . . 13—

Ὁ κ. Ι. Περβάνογλους, γνωστὸς ἐν τῷ φιλολογικῷ κόσμῳ ἐκ διαφόρων μεταφράσεών του καὶ πρωτοτύπων συγγραφῶν, ἀνέλαβε τὴν σύνταξιν Ἀγγλοελληνικοῦ Λεξικοῦ, ἐν ᾧ μετα ἐπιστημονικῆς ἀκριβείας καὶ κατα τα νεώτατα τῆς Λεξικογραφίας συστήματα σημειοῦνται αἱ λέξεις, αἱ φράσεις καὶ οἱ ἰδιωτισμοὶ τῆς πολυπλόκου ἀγγλικῆς γλώσσης, ὡς καὶ αἱ παρὰ Σαιξπήρῳ, Βύρωνι, Μίλτωνι καὶ ἄλλοις δοκίμοις Ἄγγλοις συγγραφεῦσι καὶ ποιηταῖς εὑρισκόμεναι λέξεις. Ἔνθα ἡ προφορὰ παρουσιάζει δυσκολίας ἢ ἀνωμαλίας ἐτέθη αὕτη δι' ἑλληνικῶν λέξεων, ὡς καὶ ὁ τονισμός, ὅστις ὡς γνωστὸν ἐν τῇ Ἀγγλικῇ γλώσσῃ εἶναι τὰ μάλιστα ἀνώμαλος καὶ δὲν ὑπόκειται εἰς σταθεροὺς κανόνας. Τὴν ἔκδοσιν τοῦ Ἀγγλοελληνικοῦ Λεξικοῦ θέλει παρακολουθήσει συντόμως καὶ ἡ ἔκδοσις Ἑλληνοαγγλικοῦ Λεξικοῦ ἐπὶ τῶν αὐτῶν βάσεων.

ΛΕΞΙΚΟΝ ΕΛΛΗΝΟΑΓΓΛΙΚΟΝ ὑπὸ Ι. Περβάνογλου (ἐκτυποῦται).

ΝΕΑ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ πρὸς ταχεῖαν καὶ ἀκριβῆ ἐκμάθησιν τῆς Γαλλικῆς γλώσσης ἐπὶ τῇ βάσει τῆς μεθόδου Emile Otto καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ἀϊδελβέργης, ὑπὸ Νικολάου Κοντοπούλου καθηγητοῦ τῆς Γαλλικῆς ἐν τοῖς ἐν Ἀθήναις Γυμνασίοις. Τιμὴ τοῦ ὅλου βιβλίου διῃρημένου εἰς δύο τεύχη ἐκ σελίδων ἐν ὅλῳ 432 4,80

Τὸ αὐτὸ λινόδετον 5.80

Ὁ παρ' ἡμῖν πρῶτος εἰσαγαγὼν τὴν Ὀλλενδόρφειον μέθοδον κ. **Νικόλαος Κοντόπουλος** καὶ πολλὰς ἄλλας τοῦ τοιούτου εἴδους μεθόδους ἐκπονήσας καὶ δημοσιεύσας, προσφέρων νῦν καὶ τὴν ῥηθεῖσαν τοῖς φιλομαθέσι, κηρύττει αὐτὴν ὡς ἀρίστην τῶν προηγηθεισῶν, ἅτε περιέχουσαν παρα τὸ εὐμέθοδον καὶ πλοῦτον ἐπαρκῆ λέξεων καὶ φράσεων, πρὸς δὲ καὶ ἀναγνώσματα ποικίλα χρησιμεύοντα ἀντὶ βιβλίου ἀναγνωστικοῦ. Ὁ συγγραφεὺς ἐν τῷ προλόγῳ αὐτοῦ οὕτως ἐκφράζεται περὶ τῆς νέας ταύτης Μεθόδου... «Γνωρίσαντες νεωτέραν καὶ κρείττονα μέθοδον, λογικωτέραν τὴν σύνταξιν καὶ πληρεστέραν τὴν γραμματικὴν καὶ τὸ λεξιλόγιον, τὴν τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ἀϊδελβέργης Emile Otto οὐ μόνον δὲν ὠκνήσαμεν ἀλλὰ καὶ προθύμως ἐπεχειρήσαμεν ἵνα ἐποικοδομήσωμεν νέον ἔργον ἐπὶ τὰ ἴχνη αὐτῆς καὶ νὰ προσενέγκωμεν αὐτὴν εἰς τὸ φιλόμουσον ἔθνος, πεποιθότες ὅτι μᾶλλον τῆς προτέρας λυσιτελὴς ἔσται τοῖς χρωμένοις. Τοῦτο καὶ εὐτόλμως κηρύττομεν, βεβαιοῦντες ὅτι μεθοδικώτερον τοῦ εἴδους τούτου πόνημα οὐδαμοῦ εὕρομεν».

ΚΛΕΙΣ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ τοῦ Emile Otto καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ἀϊδελβέργης ὑπὸ Νικολάου Κοντοπούλου καθηγητοῦ τῆς Γαλλικῆς ἐν τοῖς ἐν Ἀθήναις Γυμνασίοις . . 1,60

ΝΕΑ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ (ἐξεδόθη ἄρτι) πρὸς ταχεῖαν καὶ ἀκριβῆ ἐκμάθησιν τῆς Ἀγγλικῆς γλώσσης κατὰ τὸ σύστημα Gaspey Otto-Sauer ἐπὶ τῇ βάσει τῆς μεθόδου Mauron δ. φ. καὶ καθηγητοῦ, ὑπὸ Π. Ψαρᾶ καθηγητοῦ σχ. 8ον σελ. 480. . 5,50

Τὸ αὐτὸ λινόδετον 6,50

Πραγματεία περὶ προφορᾶς πλήρης, γραμματικὴ ἐν ταὐτῷ δὲ καὶ ἀσκήσεις γραμματικαὶ καὶ συντακτικαί, ἀνάγνωσις καὶ ἰδιωτισμοὶ τῆς γλώσσης ἐπιστημονικώτατα ταξινομημένοι καὶ κατα τρόπον πρωτοφανῆ δι' ἑλληνικὰς ἐκδόσεις τοιούτων βιβλίων, ἔτι δὲ Ἑλληνοαγγλικὸν καὶ Ἀγγλοελληνικὸν λεξιλόγιον πασῶν τῶν ἐν τῇ μεθόδῳ εὑρισκομένων λέξεων καθιστῶσι τὸ βιβλίον ἀπαραίτητον θησαυρὸν πρὸς πάντα ἐπιθυμοῦντα να ἐκμάθῃ την Ἀγγλικὴν γλῶσσαν ἀρτίως και συντόμως

ΚΛΕΙΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ (ἐξεδόθη ἄρτι) τῆς Ἀγγλικῆς γλώσσης κατὰ τὸ σύστημα Gaspey-Otto-Sauer καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς μεθόδου A. Mauron δ. φ. καθηγητοῦ, ὑπὸ Π. Ψαρᾶ καθηγητοῦ 1,50

ΝΕΟΙ ΕΛΛΗΝΟΑΓΓΛΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ συνταχθέντες μὲν ὑπὸ Richard καὶ Guétin, ἐπαυξηθέντες καὶ ἐπιθεωρηθέντες ὑπὸ P. H. Ernest Brette καὶ Gustave Masson, καθηγητῶν καὶ ἐξεταστῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Λονδίνου, μεταφρασθέντες δὲ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ὑπὸ Π. Ψαρᾶ καθηγητοῦ πρὸς χρῆσιν τῶν ἐκμανθανόντων τὴν Ἀγγλικὴν γλῶσσαν Ἑλλήνων καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Ἄγγλων (ἐκτυποῦνται). 2—

ΔΙΑΛΟΓΟΙ ΕΛΛΗΝΟΓΕΡΜΑΝΙΚΟΙ πρὸς χρῆσιν τῶν σπουδαζόντων τὴν γερμανικὴν γλῶσσαν Ἑλλήνων καὶ τὴν ἑλληνικὴν Γερμανῶν, ὑπὸ Ἀντωνίου Μαναράκη πρώην καθηγητοῦ τῆς γερμανικῆς ἐν τῇ στρατιωτικῇ σχολῇ τῶν Εὐελπίδων . . . . 2—

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ πρὸς χρῆσιν τῶν περὶ ταύτην ἀσχολουμένων ὑπὸ Δ. Η. Οἰκονομίδου 4,50

ΔΙΑΛΟΓΟΙ ΕΛΛΗΝΟΓΑΛΛΙΚΟΙ μετ' ἰδιωτισμῶν, παροιμιῶν, ἐπιστολογραφίας καὶ λεξιλογίου παντοίας ὕλης, πρὸς πρακτικὴν ἄσκησιν τῶν ἐκμανθανόντων τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν Ἑλλήνων καὶ τὴν ἑλληνικὴν Γάλλων, ἐκδίδονται ὑπὸ Π. Δ. Σακελλαρίου 1,50

Η ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΑΝΕΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ (ἐξεδόθη ἄρτι) ἤτοι μεθοδικὸς ὁδηγὸς τοῦ ἐρασιτέχνου καὶ ἐξ ἐπαγγέλματος φωτογράφου ὑπὸ Σ. Δ. Σταματιάδου μετὰ εἰκόνων 2.00

ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

Ἀρ. 1 ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΥ ΛΥΡΙΚΑ	—50	Ἀρ. 7 ΠΕΡΡΑΙΒΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΣΟΥΛΙΟΥ	—50
» 2 ΣΟΛΟΜΟΥ ΠΟΙΗΜΑΤΑ	—50	» 8 » » ΤΗΣ ΠΑΡΓΑΣ	—50
» 3 ΒΗΛΑΡΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ	—50	» 9 ΚΟΡΑΗ ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΠΑΠΑΤΡΕΧΑΣ ΕΝΥΠΝΙΟΝ	—50
» 4 ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ ΒΑΒΥΛΩΝΙΑ	—50	» 10 ΜΟΛΙΕΡΟΥ ΤΑΡΤΟΥΦΟΣ	—50
» 5 ΣΟΥΤΣΟΥ ΠΕΡΙΠΛΑΝΩΜΕΝΟΣ . . .	—50	» 11 » ΦΙΛΑΡΓΥΡΟΣ	—50
» 6 ΟΡΦΑΝΙΔΟΥ ΤΙΡΙ ΛΙΡΙ	—50	» 12 » ΜΙΣΑΝΘΡΩΠΟΣ	—50

Πωλοῦνται παρ' ἅπασι τοῖς ἐν Ἑλλάδι καὶ Τουρκίᾳ βιβλιοπώλαις. Τὸ βιβλιοπωλεῖον Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ἀναλαμβάνει ἔτι τὴν ἀπ' εὐθείας ἀποστολὴν τῶν ἀνωτέρω βιβλίων τῷ αἰτοῦντι.

Διεύθυνσις: ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—197

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ Β'. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 27 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1892 ΑΡΙΘ. 52

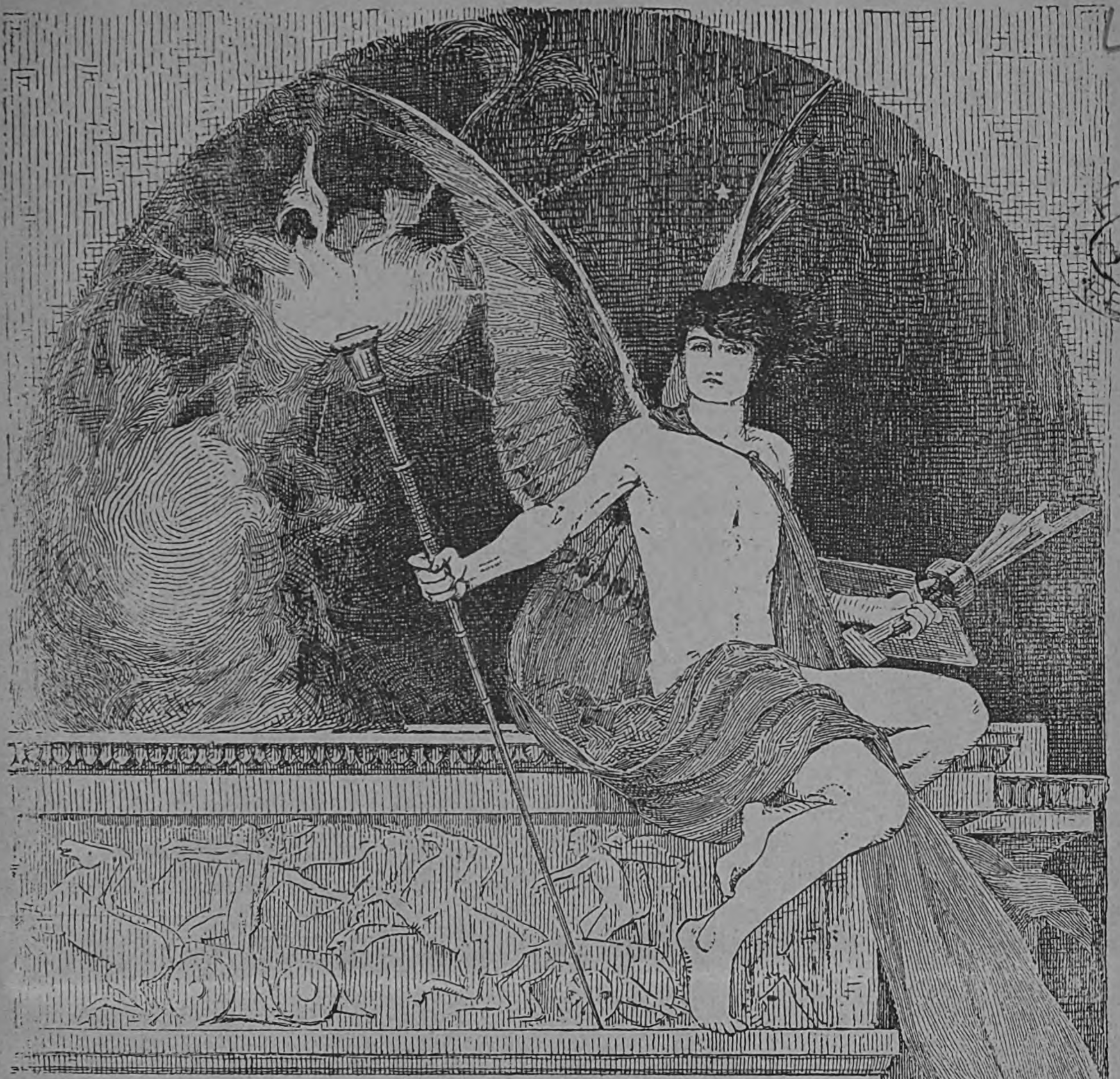

Ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1893 ἡ Ἑστία αὐξάνει τὸ σχῆμα της χωρὶς ν' αὐξήσῃ τὴν συνδρομήν.

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Συνδρομὴ ἐξάμηνος	Ἐσωτερικοῦ	δρ. 8 —	Ἐξωτερικοῦ	φρ. χρ. 10
Συνδρομὴ ἐτησία	»	δρ. 15 —	»	» » 20
Τιμὴ φύλλου	»	λεπτὰ 30	»	λεπτὰ 40

Αἱ συνδρομαὶ προπληρώνονται καὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ: ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, μυθιστορία τῆς Κας Hannah Lynch, μεταφρ. *Δ. Β.*

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ : **Ἐπὶ τῇ λήξει τοῦ ἔτους.**

ΑΛΗΘΗΣ ΦΙΛΗ, διήγημα ὑπὸ *Ἀλεξάνδρας Παπαδοπούλου.*

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ : ΑΙ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΠΝΥΚΑ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ, ὑπὸ *Γεωρ. Σωτηριάδου.*

ΧΡΟΝΙΚΑ : **Θεατρικά.**

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ

Α. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Κομψότατος τόμος ἐκ 260 σελίδων.

Δρ. 2,50 εἰς τὸ Ἐσωτερικὸν καὶ φρ. χρ. 2,50 εἰς τὸ Ἐξωτερικόν.

Ἐλεύθερον ταχυδρ. τελῶν.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν Ἀθήναις, 23 Δεκεμβρίου.

Ἡ Βουλὴ δὲν θέλει διακόψει τὰς ἐργασίας της. Μόνον κατὰ τὰς ἐπισήμους ἑορτὰς δὲν θέλει συνεδριάζει.

— Κατὰ τὸ δεύτερον δεκαήμερον τοῦ Ἰανουαρίου ὁ πρίγκηψ τῆς Οὐαλίας, ἀναχωρῶν ἐκ Λονδίνου διὰ ταξείδιον μέχρις Αἰγύπτου, θέλει διέλθῃ καὶ ἐξ Ἑλλάδος.

— Ὁ καιρὸς ἐτράπη ἐπὶ τὸ βροχερόν, τὴν δὲ νύκτα τοῦ παρελθόντος Σαββάτου ἐξερράγη θύελλα ὁρμητικωτάτη, πολλὰς ζημίας προξενήσασα. Κατ' εἰδήσεις ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν ὁ καιρὸς ἐξακολουθεῖ βροχερός, προπάντων ἐν Θεσσαλίᾳ, τῆς ὁποίας ἐξησφαλίσθη ἡ ἐσοδεία, ἐλπίζεται δὲ διὰ τῶν βροχῶν νὰ καταστραφῶσι καὶ οἱ πολυπληθεῖς ἀρουραῖοι.

— Εἰς τὸν κ. Σ. Ψύχαν παρεχωρήθη τὸ δικαίωμα τῆς κατασκευῆς σιδηροδρόμου ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Πεντέλην.

— Ἡ πρὸς τιμὴν τοῦ Παστὲρ συνεδρίασις τῆς ἐνταῦθα Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρίας καθ' ἣν ἐπρόκειτο νὰ ὁμιλήσωσιν οἱ κ. κ. Τ. Ἀργυρόπουλος καὶ Ῥήγας Νικολαΐδης καὶ τὴν ὁποίαν κατὰ παραδρομὴν ἠγγείλαμεν εἰς τὸ προηγούμενον φύλλον ὡς τελεσθεῖσαν, ἀνεβλήθη ἐπ' ἀορίστῳ.

— Ἓν τῶν νέων ἠλεκτρικῶν ὡρολογίων τῆς πόλεως, τοποθετεῖται ἐν τῷ προδόμῳ τῶν Ἀνακτόρων.

— Τὰ πολυτελῆ καταστήματα τῆς ἀγορᾶς μας διεκοσμήθησαν ἑορτασίμως, ἤρξατο δὲ ἡ ἐν αὐτοῖς κίνησις, μετρία ὅμως φέτος ἕνεκα τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως.

— Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐστουδιαντίνα, ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Τυπάλδου εὐδοκίμως διευθυνομένη, ἔδωκεν ἐν τῷ Grand Club συναυλίαν, καθ' ἣν πλεῖστα τεμάχια ὡραιότατα ἐξετελέσθησαν ὑπὸ τῶν τριάκοντα αὐτῆς κιθαρῶν καὶ μανδολίνων.

— Προχθές, ἐπὶ τῷ νέῳ ἔτει τῶν Καθολικῶν, ἐψάλη δοξολογία ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, πλεῖσται δ' ἐπίσημοι ἐπισκέψεις ἀντηλλάγησαν.

— Ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας ὑπεβλήθη προχθὲς εἰς τὴν Βουλὴν νομοσχέδιον ὁρίζον τὰς ἕδρας τοῦ Πανεπιστημίου καὶ διακανονίζον τὰ τῶν ἐν αὐτῷ μαθημάτων καὶ ἐξετάσεων. Κατὰ τοῦτο ἐν μὲν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ ὁρίζονται ἕδραι 6, ἐν δὲ τῇ Νομικῇ 9, ἐν δὲ τῇ Φιλοσοφικῇ 15, ἐν δὲ τῷ μαθηματικῷ τμήματι 5, ἐν δὲ τῷ φυσικῷ 6, ἐν δὲ τῇ Ἰατρικῇ Σχολῇ 18. Τὰ μαθήματα τοῦ Πανεπιστημίου ἄρχονται τὴν πρώτην ἑβδομάδα τοῦ Σεπτεμβρίου, λήγουσι δὲ τῇ 15 Ἰουνίου. Αἱ ἐξετάσεις τέλος τῶν φοιτητῶν ὁρίζονται διὰ Β. Διατάγματος.

— Ὑποβάλλεται νομοσχέδιον κανονίζον τὰ τῆς «Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως». Μέχρι τοῦδε ἡ ἐκτύπωσις αὐτῆς ἐστοίχιζεν εἰς τὸ Κράτος 84,000 δραχμῶν κατ' ἔτος, ἀλλ' ὡς διαρρυθμίζεται νῦν, δημοσιευομένων ἐν αὐτῇ ἐπ' ἀμοιβῇ διαφόρων ἀγγελιῶν, καταστατικῶν, δρομολογίων, λογοδοσιῶν κτλ. θὰ ἐκδίδεται καλλιτεχνικώτερον καὶ θ' ἀφίνῃ περίσσευμα 20,000 δραχμῶν.

ΟΙ ΕΝ ΡΩΣΣΙΑ κ. κ. ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ

πολλάκις παραπονοῦνται ὅτι δὲν λαμβάνουσι φύλλον *Ἑστίας*, ἐνῷ τοῦτο πέμπεται τακτικώτατα καθ' ἑβδομάδα, ἀποδίδουσι δὲ τοῦτο εἰς τὴν διὰ γαλλικῆς ἐπιγραφῆς ἀποστολὴν καὶ ζητοῦσι νὰ ἐπιγράφωμεν ἢ νὰ ἐκτυπόνωμεν ῥωσσιστί. Ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο εἶνε ἀδύνατον ἐνταῦθα παρακαλοῦνται αὐτοὶ οἱ κ. κ. Συνδρομηταὶ νὰ μᾶς ἀποστέλλωσιν εἴτε ἀντίγραφα πολλὰ εἴτε ἀντίτυπα τῆς ῥωσσικῆς ἐπιγραφῆς των, ἵνα ταῦτα ἐπικολλῶνται ἐπὶ τῶν ἀποστελλομένων φύλλων καὶ θὰ τοῖς ὀφείλωμεν πλείστας χάριτας.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Περὶ τῆς σημασίας τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης ὡς ὀργάνου καθολικῆς παιδεύσεως, λόγος ἀπαγγελθεὶς ὑπὸ τοῦ ὑφηγητοῦ τῆς ἑλλ. φιλολογίας *Ἀνδρέου Ν. Σκιᾶ*, κατὰ τὴν ἔναρξιν τῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ παραδόσεων αὐτοῦ. Ἐν Ἀθήναις (Α. Παπαγεωργίου) 16ον σ. 14. 1892. [Ὁ λόγος οὗτος τοῦ κ. Σκιᾶ δὲν ἀποτελεῖται ἐκ τῶν συνήθων πομπωδῶν καὶ τετριμμένων ἐκφράσεων, διὰ τῶν ὁποίων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπαινοῦσι καὶ συνιστῶσι τὴν σπουδὴν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς οἱ διδάσκαλοί μας. Εἶνε ἀπεναντίας λογικὴ συζήτησις εὐρυτάτη καὶ περιεκτικωτάτη ἐν τῇ συντομίᾳ της, ὑπὲρ τῆς θέσεως τῆς ὁποίας ἑλκύει ἀμέσως τὸν ἀναγνώστην, διανοίγουσα πρὸ αὐτοῦ ὁρίζοντας νέους, μεταβαλλομένους εἰς ἑκάστην παράγραφον. Κατ' ἀρχὰς ὁ κ. Σκιᾶς ἀποδεικνύει ἀναγκαιοτάτην διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρώπου τὴν ἐκμάθησιν ξένης τινὸς γλώσσης ἐκτὸς τῆς μητρικῆς, θεωρεῖ δὲ σκοπὸν τελειότατον τὴν ἀνάπτυξιν ταύτην ὅταν ὡς ὄργανον αὐτῆς λάβωμεν τὴν τελειοτάτην τῶν γλωσσῶν, τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικήν. Ὅτι δὲ αὐτὴ εἶναι τῷ ὄντι ἡ τελειοτάτη τῶν γλωσσῶν, τὸ ὑποστηρίζει κατόπι δι' ἐξετάσεως ἐλεγχούσης φιλοσοφικὴν βλέψιν σπανίαν καὶ ἀντίληψιν τῆς γλώσσης νέαν, ἐμπνεούσης δὲ πολλὴν ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν νέον φιλόλογον, ὅστις τόσον ἠξεύρει νὰ ἐμφυσᾷ πνεῦμα εἰς τὴν ψυχρὰν καὶ ξηρὰν γραμματικὴν ἔρευναν. Πράγματι, μεθ' ὅλην τὴν συντομίαν της, ἡ διατριβὴ τοῦ κ. Σκιᾶ ἀποδεικνύει ὅτι τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἀποκτῶσιν ἱκανώτατον μύστην, τοῦ ὁποίου ἡ ἀπὸ τῆς πανεπιστημιακῆς ἕδρας νέα καὶ πνευματώδης διδασκαλία θ' ἀντισταθμίζῃ πολλῶν γεγηρακότων ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ τὰς ἀνιαράς, ἀσκόπους καὶ ἀπεραντολόγους λεξιθηρίας.

Ξ*]

Digitized by Google

'Εξεδόθη τὸ β' τεῦχος τῆς **Ρωμαϊκῆς 'Ιστορίας** Βερτολίνη κατὰ μετάφρασιν Σ. Π. Λάμπρου. Τὸ γ' τεῦχος θὰ ἐκδοθῇ τὴν 10 'Ιανουαρίου. Τιμὴ ἑκάστου δρ. 1,50.

Γεωργίου Στρατήγη, **Νέα Ποιήματα** ("Ερως καὶ Ψυχή, βραβευθὲν ἐν τῷ Φιλαδελφείῳ λυρικῷ ἀγῶνι τοῦ 1892, Νάννὼ καὶ Μυρτίλος, "Αγνωστοι ἥρωες, Αἰγυπτιακά, 'Ροδινὰ ὄνειρα, Τραγούδια τοῦ σπιτιοῦ, Τρεῖς θεαί, 'Επιγράμματα). 'Εν 'Αθήναις ('Εστίας) 1892. Τιμ. φρ. 5.

100 ἠθικὰ καὶ τερπνὰ διηγήματα πρὸς χρῆσιν τῶν Δημ. Σχολείων ὑπὸ *'Ανέστη Κωνσταντινίδου* ἔκδοσις ιγ' (Κωνσταντινίδου) 1893.

Τῆς ἐν 'Αθήναις **Φιλεκπαιδευτικῆς 'Εταιρίας τὰ κατὰ τὸ ἔτος 1891—1892 πεπραγμένα.** 'Εν 'Αθήναις (Βλαστοῦ) 1892.

'Εξεδόθη ὑπὸ τοῦ Γραφείου Στατιστικῆς τοῦ ὑπουργείου τῶν 'Εσωτερικῶν **Στατιστικὴ τοῦ 'Ελλ. τύπου** κατὰ τοὺς ἓξ πρώτους μῆνας τοῦ ἔτους 1892. Δυστυχῶς τὸ ἔργον τοῦτο περιέχει πολλὰς ἀνακριβείας, ἰδίως διότι οἱ ἐκδόται ἐφημερίδων ἐφιλοτιμήθησαν τίς νὰ ἐπιδείξῃ εὐρυτέραν τοῦ ἄλλου κυκλοφορίαν, οὕτω δὲ ἀνεγράφησαν κατὰ τὰς δηλώσεις αὐτῶν φανταστικοὶ ἀριθμοὶ ἀντιτύπων, ἐνῷ ἄλλων φύλλων ἐλλιπεῖς καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τῶν ἐκδοτῶν ἐσημειώθησαν ἢ καὶ παρελείφθησαν ὅλως. Πλὴν ἄλλων δὲ ἡ 'Εστία ἐκτυπουμένη πράγματι εἰς 3000 ἀντίτυπα ἀπώλεσε μίαν χιλιάδα κατὰ τὴν ἐν τῇ Στατιστικῇ ἀναγραφὴν καὶ φαίνεται ὑπολειπομένη ἄλλων θνησιγενῶν περιοδικῶν, ἅτινα ἀνέγραψαν ἐπιδεικτικὰς χιλιάδας.

*

ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΙΘ' ΑΙΩΝΟΣ

Ο Γ' ΤΟΜΟΣ

δὲν θὰ ἐκδοθῇ κατὰ φυλλάδια ἀλλ' ὁλόκληρος, ἤρξατο δὲ ἤδη ἡ ἐκτύπωσις αὐτοῦ.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. κ. Λ. Μ. Αἴγιον. — Φ. Δ. Βῶλον.— Ε. Γ. Σ. Πειραιᾶ. — Μ. Γ Ι. Αἴγιον. — Π. Λ. Πειραιᾶ. — Π. Δ Σ. — Ε Κ. Πρέβεζαν. — Θ. Ι. Π. Τοπουζλάρ. — Π. Β. 'Αργοστόλιον 'Ελήφθησαν, ἐστάλησαν δῶρα καὶ ἀπόδειξις.

κ. Α. Φ. Κ. 'Αργοστόλιον. 'Εστάλη.

κ Ν. Σ. Ν. Κάρυστον. 'Ελήφθησαν, ἐστάλησαν ἀπόδειξις, δῶρα καὶ Βιβλ. 'Υγ. Φλ.

κ. Ι. Τ. Μ. Φ. 'Αργοστόλιον. 'Ελήφθησαν, ἐστάλησαν δῶρα, ἀπόδειξις καὶ καθυστερούμενα φύλλα.

κ. Α. Λ. Κάϊρον. 'Ελήφθησαν, ἐστάλησαν δῶρα, ἀπόδειξις καὶ ζητηθέντα βιβλία.

κ. Ι. Π. Κ. Παύλογραδ. 'Εστάλησαν ζητηθέντα. Τῆς 'Εβδ. διεκόπη ἡ ἔκδοσις

κ κ. Ν. Ν. Παρισίους. — Κ. Γ. Κ 'Ροστώβιον. — Δ. Ζ. Κ 'Αζώφ. — L. Z. Linz. — Ε. Δ. Κ. — Φ. Κ. — Ι. Λ. Ρ. "Ανδρον. 'Ελήφθησαν, ἐστάλησαν δῶρα καὶ ἀπόδειξις.

κ Γ. Κ. Β. Σμύρνην. 'Ελήφθησαν, ἐστάλη ἀπόδειξις, δῶρα καὶ ζητηθεντα βιβλία. 'Ιστ Παπαρ. κατηρτίσθη εἰς σώματα. Ταξ. Ψυχ. στέλλεται προσεχῶς.

κ. Π. Γ. Δ. Cahul. 'Ελήφθησαν, ἐστάλη ἀπόδ. συνδρ. καὶ Πανηγ. Εἰκ. 'Αρχ. δὲν πωλοῦνται μεμονωμέναι· τὸ ὑπόλ. εἰς τὴν διάθεσίν σας.

κ. Ν. Τ. Ζαβέρδαν. 'Εστάλη 'Ημ. Σκ. ἀποστείλατε λ. 50 πρὸς συμπλήρ. ἀντιτίμου.

κ. Σ. Κ. Π. Τρίκκαλα. 'Ελήφθησαν, ἐνεγράφητε. 'Εστάλησαν τόμοι 'Εστίας, δῶρα καὶ ἀπόδειξις.

κ. κ. Α. Στ. Sembellawein. 'Ελήφθησαν ἐξαργ. δρ. 20, ὑπολ. πρὸς συμπλ. δρ. 11. 'Εκ τῶν ἄλλων οὐδεμία ἐκληρώθη.

κ. Σ. Α. Ληξούριον. 'Ελήφθησαν, ἐνεγρ. εἰς 'Ρωμ. 'Εστάλη ἀπόδειξις καὶ δῶρα.

κ. Δ. Π. Σ. Πρέβεζαν. 'Εστάλησαν ἐγκαίρως ἅπαντα εἰς τὴν ὑποδειχθεῖσαν διεύθυνσιν.

κ. Ι. Τ. Λίμνην. 'Ελήφθησαν, ἐστάλησαν δῶρα καὶ ἀπόδειξις.

κ. Δ. Κ. Κυπαρισσίαν. 'Ελήφθησαν, ἐστάλησαν δῶρα, ἀπόδειξις καὶ ζητηθέντα βιβλία.

κ. κ. Π Χ. Ζάκυνθον. — Σ. Ν. 'Ανδροῦσσαν. 'Ελήφθησαν, ἐστάλησαν δῶρα καὶ ἀποδείξεις.

κ. Σ. Γ. Π. Κερασοῦντα. 'Εκ τῶν ληφθ. χαρτον. σᾶς ἐπιστρ. ἓν ἀξίας 3 ῥουβλ. τὸ ὁποῖον δὲν ἐξαργυρώνουν ἐδῶ ὡς καταργηθέν. 'Επίσης καὶ τὰς ὁμολ. δι' ὃν λόγον σᾶς γράφομεν ἰδιαιτέρως. Εἰς πίστωσίν σας μένουν δρ. 21,60.

κ. Π. Ζ. Π. 'Οδησσόν. Τὰ 75 φρ. ἐγκαίρως ἐλήφθησαν, ἐκ τούτων δ' ἐμετρήθησαν εἰς τὸν κ. Γ. Κ. δρ. 10,35 ἤτοι φρ. 6,90.

κ. Κ. Γ. Κ. Σαμοκόβιον. Εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν ἐγγρ. τοῦ νέου συνδρ. 'Ως δῶρον σᾶς στέλλομεν ἐπὶ τούτῳ τὸ 'Ημερολ. Σκόκου. 'Ως δῶρα διὰ τὴν προπληρ. τῶν συνδρ. δίδονται βιβλία ἐξ ὧν ἐκλέγετε ἵνα σᾶς σταλῶσι. Τὸν 'Ρωμ. δὲν ἠμπορ. νὰ στέλλ. δωρεάν, διότι πληρώνει διπλᾶ ταχυδρ. τὸ φύλλον.

ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΡΩΜΗΟΥ

λαβὸν διαστάσεις μεγαλειτέρας ἢ ὅσας ὁ κ. Σουρῆς ἐν ἀρχῇ ὑπελόγισε ἐξεδόθη καὶ πωλεῖται λ. 50 εἰς τὸ 'Εσωτερικὸν καὶ 60 ἑκατ. τοῦ φράγκου εἰς τὸ 'Εξωτερικόν.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

23 Δεκεμβρίου 1892.

	'Αγορὰ		*Πώλησ.*	
ΕΘΝΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ	Δρ.	Λ	Δρ.	Λ
Τῶν 26,000,000 πρὸς 5 ο/ο	360	—	370	—
» 120,000,000 πρὸς 5 ο/ο	475	-	485	—
» 170,000,000 πρὸς 5 ο/ο	470	—	480	—
» 135,000,000 πρὸς 4 ο/ο	425	-	435	—
ΠΑΓΙΟΝ 4 ο/ο	360	—	370	—
Κτημ. ὁμολ. 'Εθν. Τραπ λαχειοφόροι	595		596	-
'Ομολογ. Δανείου 'Εταιρίας ΣΠΑΠ	180	—	182	—
'Ομολογ. Δανείου διώρυγος Κορίνθου	630	—	650	—
'Ομολογ. Δανείου Σ. Π Α.	435	—	445	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
'Εθνικῆς	2800	—	2820	—
Πιστωτικῆς	60	50	61	—
Βιομηχανικῆς	68	50	69	—
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΤΑΙΡΙΩΝ				
Μεταλλουργείων Λαυρίου	111	50	112	—
Σιδηροδρ. 'Αθηνῶν-Πειραιῶς	435	-	440	—
Σιδηροδρόμου Π. Α. Π.	133	—	134	—
Σιδηροδρόμου Θεσσαλίας	137	50	138	50
'Εταιρ. Δημοσίων καὶ Δημοτ. ἔργων	56	—	57	—
Γεν. 'Εταιρίας 'Εργοληψιῶν	380	—	390	—
'Ελληνικοῦ Πυριτιδοποιείου	75	—	80	—
Πανελληνίου 'Ατμοπλοΐας	180	—	190	—
Διώρυγος Κορίνθου	330	—	340	—
Προεκτ. Σιδηρ. 'Αθηνῶν-Πειραιῶς	180	-	190	—
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ				
Τρίμηνον 'Αγγλίας	38	—	38	25
Τρίμηνον Γαλλίας	1,50	-	1,52	—
"Οψεως 'Αγγλίας	38	20	38	50
"Οψεως Γαλλίας	1,52	—	1,53	—

Digitized by Google

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ
ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Τὸ ἀληθῶς ἔξοχον βιβλίον τοῦ **Αὐγούστου Βέβελ** ἀρχηγοῦ τῶν κοινωνιστῶν ἐν τῷ Γερμανικῷ Κοινοβουλίῳ ἐπιγραφόμενον

Η ΓΥΝΗ
ΚΑΙ Ο ΚΟΙΝΩΝΙΣΜΟΣ
Η ΓΥΝΗ ΕΝ ΤΩ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΙ, ΤΩ ΠΑΡΟΝΤΙ ΚΑΙ ΤΩ ΜΕΛΛΟΝΤΙ

μετεφράσθη ἑλληνιστὶ ἐκ τῆς ΙΓ' ἐκδόσεως καὶ ἐξεδόθη ὑπὸ τῶν *Καταστημάτων τῆς Ἀκροπόλεως*.

Εἶνε τόμος κομψότατος ἐκ 400 μεγάλων σελίδων μετὰ καλλιτεχνικοῦ ἐξωφύλλου καὶ ἀντὶ τῆς ὡρισμένης τιμῆς 3 δρ. ἐν Ἑλλάδι καὶ 3 χρ. φρ. ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, *ἀποστέλλεται ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν πρὸς τοὺς συνδρομητὰς τῆς Ἑστίας τοὺς προπληρώνοντας κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὴν Διεύθυνσιν* **δραχ. 2 ½ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ φρ. χρ. 2 ½ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ.**

ΕΞΕΔΟΘΗ
ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

ΜΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΣΕΛΙΣ
ΕΙΣ ΔΥΟ ΓΛΩΣΣΑΣ
ὑπὸ ΜΙΧΑΗΛ ΜΗΤΣΑΚΗ
Λεπτὰ 40

Ἀποστέλλεται ὑπὸ τοῦ Γραφείου τῆς Ἑστίας πρὸς πάντα προπληρώνοντα τὸ ἀντίτιμον.

ΑΝΤΙΚΡΥ ΤΟΥ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ
ΠΙΛΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΚΑΣΔΟΝΗ

Συνιστῶνται εἰς τοὺς ἁπανταχοῦ Ἕλληνας ὡς δῶρα κατάλληλα τοῦ νέου ἔτους οἱ λαιμοδέται καὶ τὰ γάντια **τοῦ ἀντικρὺ τοῦ Ἀρσακείου** Πιλοπωλείου Βασιλ. Κασδόνη, ἀποστελλόμενοι ταχυδρομικῶς πανταχοῦ, ἅμα ὡς ληφθῇ τὸ ἀντίτιμον. Ἡ τιμὴ τῶν λαιμοδετῶν ποικίλλει ἀπὸ μιᾶς μέχρι δέκα δραχμῶν ἕκαστος, εὑρίσκονται δὲ ὅλων τῶν εἰδῶν τοιοῦτοι.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ
ΕΝ ΤΩι ΠΕΡΙΒΟΛΩι ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ

Καταρτισθὲν διὰ τελειοτάτων ὑλικῶν κομισθέντων ἐκ Γαλλίας καὶ Γερμανίας ἀναλαμβάνει τὴν ἐκτύπωσιν βιβλίων καὶ πᾶσαν ἄλλην οἱανδήποτε τυπογραφικὴν ἐργασίαν.

ΕΙΔΙΚΟΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΕΚΤΥΠΩΣΙΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

Τὸ Τυπογραφεῖον τῆς Ἑστίας ἀναλαμβάνει ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην τὴν ἐκλογὴν χάρτου, τὰς τυπογραφικὰς διορθώσεις καὶ τὴν βιβλιοδέτησιν τῶν ἐκτυπουμένων βιβλίων καὶ ἀναδέχεται τὴν ἐκτέλεσιν πάσης παραγγελίας ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.

Εἰς τὸ Τυπογραφεῖον τῆς Ἑστίας ἀνετέθη ἡ ἀντιπροσωπεία ἐν Ἑλλάδι τῶν ἑξῆς γερμανικῶν οἴκων τυπογραφικῶν εἰδῶν: Τοῦ ἐν Λειψίᾳ ἐργοστασίου τυπογραφικῆς καὶ λιθογραφικῆς μελάνης Berger und Wirth, τοῦ ἐν Βυρτσβούργῳ ἐργοστασίου τῶν τελειοτέρων μηχανικῶν πιεστηρίων König und Bauer καὶ τοῦ ἐν Βερολίνῳ μεγάλου οἴκου ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν τυπογραφικῶν εἰδῶν ὁ *Γουτεμβέργιος* (Gutenberg Haus) τοῦ κ. Franz Franke.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—199

Digitized by Google